This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Digitized by Google

3291.64

Harvard College Library

FROM THE BEQUEST OF

JOHN AMORY LOWELL

(Class of 1815)

OF BOSTON

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

RJEČNIK

HRVATSKOGA ILI SRPSKOGA JEZIKA

NA SVIJET IZDAJE

JUGOSLAVENSKA AKADEMIJA

ZNANOSTI I UMJETNOSTI

OBRAĐUJE

P. BUDMANI

DIO V

KIPAK—LEKEN

U ZAGREBU 1898—1903

U KNJIŽARNICI JUGOSLAVENSKE AKADEMIJE (DIONIČKE TISKARE)

TISAK DIONIČKE TISKARE.

Digitized by Google

Digitized by Google

RJEČNIK

Digitized by Google

uzdišu i plaču, a svi kipe. S. Ljubiša, prip. 105. — *srce, prsi.* Al' kako mi srce kipi! V. Došen 125b. Srce mi kipjaše za naukom. G. Zelić 6. Kad kipjaše srce moje i rastrzah se u sebi. Đ. Daničić, psal. 73, 21. Pa im srce od čemera kipi. Osvetn. 1, 50. Što mi prsa kipe sa užasom. P. Petrović, gor. vijen. 20. — *duh.* Vaļda duh mu na osvetu kipi. Osvetn. 1, 32. — *starost (stara dob ili stari ļudi).* Kipi starost koristoļubijem iliti pribitkom. J. Rajić, pouč. 1, 3. — *cc) biti pun sitnijeh životińa, isporedi a) cc).* Vse *(tijelo)* črvi kipļaše. Korizm. 25b.

b. effervescere, *vreti uopće.* Mliko kipiti, uzmložati se i posudicu napuńati poče. A. Kanižlić, utoč. 625. U kazanu kipe. J. Rajić, pouč. 3, 127. Zemļa drće, kipi more. J. Krmpotić, kat. 103. Dan u koji će trosti se planine, kipiti more. Đ. Rapić 12. — *Nije jasno u jednom primjeru* XVIII *vijeka: kao da znači gorjeti.* Al' kipite *(o vragovima)* vičńe glavne posrjed ove peći davne. J. Kavańin 423b.

c. *vidi* kapati, 1, a, *a) aa).* Kojijem *(nosom)* odsvud krvca kipi. M. Divković, plač. 45. Znoj izmiješan s krvi kipi s glave, ter pada na zemļu. Đ. Bašić 54.

KIPLAR, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Jovan Kiplar. Rat. 355.

KIPLETA, *f. nejasna riječ u jednom primjeru* XVI *vijeka.* Nije mi remete, rešeta, kiplete. M. Držić 136.

KÎPĻE, *n. coll.* 1. kip *(vidi pod* 5). — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka (svagda* kipje). Svijetla tuča pretvrdoga stoji kipje jasnih ļudi. J. Kavańin 481a. Meu svetim' se opet sgleda od krjeposti kipje slavno. 489a. — *I u množini.* Svakoga ni od kamena gorustasna kipja jaka *(ne čine se).* 205a. Stupja, kipja jasnijeh zida razkošnoga svi su vida. 479b.

KÍPĻÊŃE, *n. djelo kojijem se kipi.* — *Stariji je oblik* kipļenje. — *U Mikaļinu rječniku:* kipļenje ‚effluxus, effluentia, effluvium'; *u Bjelostjenčevu: kajkavski* kipleńe, vreńe; *u Stulićevu:* ‚exundatio'; *u Vukovu:* ‚das überlaufen des siedenden wassers' ‚redundatio'.

1. KÍPĻIV, *adj. koji kipi.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Kipļiva žuč. P. Bolić, vinodjel. 2, 46.

2. KÍPĻIV, *adj. vidi* kipiv *i* kipan, b. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚personalis'). Iziskujuće kipļivo pribivańe. I. J. P. Lučić, nar. 106.

KIPOČASNIK, *m. čovjek koji časti kipove, isporedi* kipoklańalac. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Poganini i nevirnici u niko vrime bili su kipočastnici. I. Velikanović, uput. 1, 412.

KIPOČASTAN, kipočasna, *adj. koji pripada kipočašću, n. p. o hramu, crkvi gdje se kipovi časte.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚falsis numinibus dicatus'). Popove od ńiovi kipočasni crikava. P. Macukat 5.

KIPOČASTITEĻ, *m. čovjek koji kipove časti, isporedi* kipočasnik *i* kipoklańalac. — *U Belinu rječniku:* ‚idolatra e idolatro, adoratore d' idoli' ‚idolorum cultor' 374a; *u Bjelostjenčevu: kajkarski* kipočastitel; *u Voltiģijinu:* ‚idolatra, idolatro' ‚abgötterer'; *u Stulićevu:* ‚falsorum numinum cultor'.

KIPOČASTITI, kipočastim, *impf. častiti kipove (kao bogove), isporedi* kipoklańati. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚falsa numina colere'.

KIPOČAŠĆE, *n.* idololatria, *vidi* kipočašćeńe. — *Stariji je oblik* kipočastje. — *U pisaca* XVII *i* XVIII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kipočastje, poganstvo, klańanje koje se čini kipovom časteći hudobu ‚idololatria, idolorum cultus, falsa deorum religio') *gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjenčevu* (kipočastje, v. klańańe), *u Stulićevu* (kipočastje ‚falsorum numinum cultus'). Neposluh jest zvan kipočastje aliti vragoklańańe. M. Radnić 546b. Pogansko je kipočašće. J. Kavańin 55b. Čim kraļ slavski kipočastje to smlatī je. 302a. Sin Božji izgoni tmine kipočastja. A. d. Bella. razgov. 239.

KIPOČAŠĆEŃE, *n.* idololatria, *djelo kojijem se kipovi časte (kojijem se kipočasti), isporedi* kipoklańańe. — *Stariji je oblik* kipočašćenje. — *U pisaca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (kipočastjenje ‚idolatria, culto d' idoli' ‚idolorum cultus' 374a) *gdje se naj prije nahodi.* Rvat se s jednijem svijetom punijem kipočastjenja. Đ. Bašić 232. Koji je uzrok bio da su u kipočastjeńe iliti nevirstvo upali? I. Velikanović. uput. 1, 83. Običaj ovi bijaše još vika petoga i šestoga u koje vrime ne bijaše kipočasteńe još sasvim pristalo. 3, 477. Ustogo se od poganstva i kipočašćeńa. A. Kalić 257.

KIPODJELAC, kipodjelca, *m. čovjek koji kipove djela, vidi* kipar. — *isporedi* kipodjeļac. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka (po zapadnom govoru* kipodilac). Kipodilci, gombari, iglari. M. A. Reļković, sat. K8b.

KIPODJEĻAC, kipodjeļca, *m. vidi* kipodjelac. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka (po zapadnom govoru* kipodiļac). Jakov, koji u Vacimu buduć izuć kipodiļac. J. Kavańin 113b.

KIPOKLAN-, *vidi* kipoklań-.

KIPOKLAŃAC, kipoklańca, *m. vidi* kipoklańalac. — *U pisaca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚idolatra e idolatro, adoratore d' idoli' ‚idolorum cultor' 374a). S kipoklańac ki ukorno oni sjever svoj zahode. J. Kavańin 260a. Na krmi joj mnokrat stoje kipoklańci slave. 378a. Slijepe obsluži kipoklańce. 443a. Od neznabožaca i kipoklańaca. M. Dobretić 530. — *U ova dva primjera* ń *ispred* c *promijenilo se na* n: Kipoklance ki Kumane obratiše. J. Kavańin 307b. Častiteļi ńegovi jesu kipoklanci. I. J. P. Lučić, nar. 16.

KIPOKLAŃALAC, kipoklańaoca, *m.* idololatra, *m. čovjek koji se klańa kiporima (kao bogorima), vidi* neznabožac, poganin. — *isporedi* kipoklańac, kipočastiteļ, kipočasnik. — *U pisaca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. kipočastiteļ). Čini sebe poganijem kipoklańaocom svak tko ičijem inijem osvem Boga zakune se. S. Rosa 73b. Ni bludnici, ni kipoklańaoci, ni hotimci ne utaže pravdu Božiju. Đ. Bašić 27. Kad bih ja govorio o vijeku pakļenomu s nevjernicima ali s kipoklańaocima. Đ. Bašić 284.

KIPOKLAŃAŃE, *n. djelo kojijem se kipoklańa.* — *Samo u jednoga pisca* XVIII *vijeka (sa starijim oblikom* kipoklańanje). Buduć iskorenuo svaki bilig kipoklańanja u svomu kraļestvu. Blago turl. 2, 66. Kipoklańanje nije drugo neg jedna čast podavana stvorenju kakono da bi bio Bog i kad se štuje stvorenje tom častju što samo pristoji Bogu. 2, 80.

KIPOKLAŃATI, kipoklańam, *impf. klańati se kipovima (kao bogovima).* — *isporedi* kipočastiti. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚idolatrare, adorare gl' idoli' ‚idola colere' 374a), *u Voltiģijinu* (‚idolatrare' ‚abgötterey treiben'). *u Stulićevu* (v. kipočastiti). A nam Bog

Digitized by Google

je jedan sami . . . a bacamo kipove ino ke srjetamo. kipoklańat ne moremo. J. Kavańin 501ab.

KIPOKLAŇAVAC, kipoklańavca, *m. vidi* kipoklańac. — *U dva pisca* XVIII *vijeka.* Uznemiliše se god. 863 Žudije protiva Krstjanom vele veće neg kipoklańavci. M. Pavišić 18. Cesarima, Dijoklecijanu i Maksimijanu kipoklańavcima. Blago turl. 2, 121. Ńegovi klańavci jesu kipoklańavci. 2, 272.

KIPOKLAŇSTVO, *n. vidi* kipoklańanc. — *U tri pisca* XVIII *vijeka koja sva tri pišu* n *mj.* ń. Svi preslavni Hrvatnici, kipoklanstvo ki odmećuć... J. Kavańin 296b. Pasti u kipoklanstvo oliti u idolatriju. Ant. Kadčić 55. Razlog jest jere bi podložio puk, koji je na ńegovoj misi, pod kipoklanstvo, klańajući se stvorenju kruha na misto stvoritela. Ant. Kadčić 73. M. Dragićević 143.

KIPOKLONSTVO, *n. vidi* kipoklaństvo. — *Jamačno je načińeno od osnova riječi* kip *i* pokloniti se, *te vala da bi uprav glasilo* kipopoklonstvo, *pa je jedno* po *ispalo iza drugoga.* — *U dva pisca* XVIII *vijeka.* Posli kipoklonstva zlatnoga telića. I. J. P. Lučić, razg. 23. Kipoklonstvo Boga uvriđuje. 110. Upade u grih od kipoklonstva. Grgur iz Vareša 43.

KIPOSAN (kipostan?), kiposna, *adj. vidi* kipan, b. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka koji je sam tu riječ načinio.* Može se reći da oblast gospodarna bašćinska prohodi s istom stvarju u bašćinike . . .; dali oblast gospodarna kiposna, i tako druga blagodarstva koja pristoje čeladetu ne prohode u ovakove vrsti bašćinike. A. d. Costa 1, 255.

KIPOSLOŽAN, kiposložna, *adj. u kojega su složeni zajedno kipovi* (kip *u značeńu pod* 1, a *ili* c). — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, koji ovako prevodi lat.* individuus. Ženitba jest muškog i ženskog muževski zavez među zakonitima glavama, kiposložnog života običaj uzdržajući (‚individuam vitae societatem retinens'). B. Leaković, nauk. 238. Da bi muško i žensko kiposložnim društvom živući i pribivajući plodili narod čovičanski. 238.

KIPOŠTOLAC, kipoštolca, *m. vidi* kipoštovac. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka; zlo načińeno mj.* kipoštovac *(da nije mj.* kipoštovalac, *vidi se po* kipoštolstvo *koje vidi).* Ovi kral zao čovik biše i kipoštolac i veliki nevirnik. And. Kačić, kor. 266.

KIPOŠTOLSTVO, *n. vidi* kipoštovstvo. — *Radi postańa isporedi* kipoštolac. — *U istoga pisca u kojega ima i* kipoštolac. Od tada idolatrija aliti kipoštolstvo postade. And. Kačić. kor. 14. Upasti u kipoštolstvo. 257.

KIPOŠTOVAC, kipoštovca, *m. čovjek koji štuje kipove (kao bogove), isporedi* kipoklańalac. — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. kipočastitel. — *isporedi i* kipoštolac.

KIPOŠTOVLJE, *n. štovańe kipova kao bogova.* — *isporedi* kipočašćeńe, kipoklańańe. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka u kojega ima na kraju* -vje. Grih smrtni . . . jest jedno kipoštovje u komu čovik umrli ne dva zrna tamńana prikazuje onomu bogu lažnomu nego sebe istoga prikazuje na posvetilište vragu paklenomu. P. Knežović, osm. 86—87.

KIPOŠTOVSTVO, *n. vidi* kipoštovje. — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. kipočastje. — *isporedi i* kipoštolstvo.

KIPÒTVORAC, kipòtvôrca, *m. čovjek koji tvori kipove, vidi* kipar. — *Složeno od osnova riječi* kip *i tvoriti nastavkom* ьсь. — *Od* XVII *vijeka, u između rječnika u Mikaljinu* (kipotvorac, koji kipe čini ‚statuarius') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (‚statuario, facitor di statue', ‚statuarius' 707a), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* kipotvorec, piltavar ‚statuarius'), *u Voltiģijinu* (‚statuario' ‚bildhauer'), *u Stulićevu* (v. kipotvornik). Kip mramorni u komu je ruka vješta kipotvorca duh i život ńekijem načinom bez same riječi utvorila. B. Zuzeri 185. Baci ńu kipotvorcu, pristojnu cinu kojom procińen jesam od ńih. I Velikanović, uput. 1, 62. zach. 11, 13.

KIPOTVORAN, kipotvorna, *adj. vidi* kipotvorski. — *U Stulićevu rječniku:* ‚di statue' ‚statuarius'. — *nepouzdano.*

KIPOTVORNIK, *m. vidi* kipotvorac. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚sculptor'.

KIPOTVORNOST, *f. vidi* kipotvorstvo. — *Samo u Stulićevu rječniku uz* kipotvorstvo.

KIPOTVORSKI, *adj. koji pripada kipotvorstvu.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. kipotvoran.

KIPOTVÓRSTVO, *n. vidi* kiparstvo. — *isporedi* kipotvorac. — *U Belinu rječniku:* ‚statuaria, cioè arte di far statue' ‚statuaria' 707a; *u Voltiģijinu:* ‚statuaria, arte' ‚bildhauerkunst'; *u Stulićevu:* ‚statuaria'.

KIPOVI, *m. pl. pusta u Slavoniji u županiji srijemskoj.* Razdije. 143.

KIPOVOBORAC, kipovoborca, *m. čovjek koji misli da je grijeh častiti kipove i uništava ih.* — *Na jednom mjestu u jednoga pisca* XVIII *vijeka koji je načinio ovu riječ prema* ikonoborac. *da je ovoj sličnija, uzeo je za prvi dio pl.* kipovi. Mogu se na ńih tužiti, i na niki način ikonoborce, to jest kipovoborce zvati. A. Kanižlić, kam. 582.

KIPRA, *f. psorka za staru ženu.* — *Nepoznata postańa.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Ovde baba odgovara babi koja ńu pokara: ‚Muči kipro! tu ne skiči!' V. Došen 125b. Sad ju *(svekrvu)* zove: ‚majko mila!' a sutra će bit kobila, prikosutra već do ručka bit će kipra, bit će kučka. 157b. A to tvoje mlado štene, u naramku kipre žene . . . 235a.

KÍPRIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* Schem. rag. 1876. 25.

KIPRNIK, *m. mjesno ime.* — *U spomeniku* XIII *vijeka.* U Kyprьnikъ i otъ Kyprьnika . . . Spom. stoj. 9. (1254—1264).

KÍPTJETI, kíptîm, *impf. vrvjeti.* — *isporedi* kipjeti. — *U naše vrijeme.* U ńoj o trojicama kipti sabor iz nekoliko okolnih sela. M. Đ. Milićević, zim. več. 22.

KÍPÛĆ, *adj. koji kipi.* — *Uprav je part. praes. od* kipjeti, *vidi i* goruć *i* vruć. — *Može biti stara riječ, isporedi rus.* кипучій; *u našem se jeziku javla od* XVI *vijeka.* — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (kipuć, vrel, vruć ‚fervidus, fervens'. 2. kipuć (kipućan) človek, gda je jako srdit ‚homo ira aut odio fervens, ira aut odio incensus et fervidus') *i u Stulićevu* (v. klokuńajuć).

1. *adj.*

a. *vidi* kipjeti, a, *b).* ***a)*** *u pravom smislu.* Lonac kipući. F. Vrančić, živ. 89. — ***b)*** *u metaforičkom ili prenesenom smislu.* Biše *(fratar)* kipuć na to zlo. Transit. 268.

b. *vidi* kipjeti, b. ***a)*** *u pravom smislu, vrio, vruć.* Toliko nî kipuć železa tvrda kus, kad će ga kovač tuć, ali ga glodje brus. Đ. Baraković, vil. 268. Riga van dim kipuć plamici živima. 315. Vezanoga u kipuće hitihu ulje. F. Gla-

Digitized by Google

vinić, cvit. 130b. — *b) u prenesenom smislu.* Studena narava i kipuće krvi. Naručn. 27a. *(Molitva)* kipuća, delatelna. 97b. Gdi je jid kipući zavidosti duge. Đ. Baraković, vil. 59.

2. *adv.* kípûće. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚ferventer, fervide'.

KÍPÛĆAN, kipûćna, *adj. vidi* kipuć. — *U Bjelostjenčevu rječniku kod* kipuć.

KIPUĆINA, *f. osobina onoga što je kipuće.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kipućina, vrelost, glogotaňe, klokaňe ‚fervor', *i u Stulićevu:* v. klokuń.

KIPUR, *m. prezime.* — *Prije našega vremena.* Kipurь (prezime). S. Novaković, pom. 69.

KIR-, *na početku ńekijeh riječi grčkijeh u spomenicima ćirilovskijem nalazi se pisano* kir- *i* kyr-, *te jamačno treba čitati* ćir-, *vidi* ćir, ćira, Ćirijatejev, Ćiril, ćiriopasha.

KIRÁĠIJA, *m. ukućanin, tur.* kiraġy. — *Množina je ženskoga roda.* — *U Vukovu rječniku:* kiraġija (kirajġija) ‚der miethwohner, miethmann' ‚inquilinus'.

KIRÁJCIJA, *m. vidi* kirajġija. Kostaći, posle nekoliko dana, ode u onu svoju kuću, da vidi kako mu se vladaju nove neznane kirajcije. M. Đ. Milićević, međudnev. 82.

KIRÁJĠIJA, *m. vidi* kiraġija. — *U Vukovu rječniku kod* kiraġija.

KIRE, *vidi* koji.

KIRICA, *f. vidi:* Kirica, suvrst smokve (Vaļavac, u Primorju). B. Šulek, im. 144.

KIRIĆ, *m. prezime. u Banatu.* V. Arsenijević.

KIRÌĠÎĆ *(uprav* Kirìġijić*), m. prezime (po ocu kirìġiji).* — *U naše vrijeme.* Vasilije Kirìġić. Rat. 98.

KIRÌĠIJA, *m. čovjek koji daje u najam, pod zakup svoje konje da se na ńima jaše ili goni, te sam za platu ide s ńima.* — *isporedi* ćirìġija. — *U množini je ženskoga roda.* — *Koliko znam, nema u turskom jeziku riječi* kirìġi *od koje bi ova mogla postati; nego se načinila u našem jeziku (a ima i bug.* kirìġija *i rum.* chirigiă) *od* kirija *turskijem nastavkom* ġi. — *Od* xvi *vijeka: naj stariji je primjer u spomeniku dubrovačkome god.* 1528 *pisanom talijanskijem jezikom:* ‚Morlachi ouero chirisie'. K. Jireček, die wlachen. 15. — xvi *i* xvii *vijeka pisano je ž mj. ġ (vidi ġ pod* c *i* e). — *Između rječnika u Belinu* (‚mulattiere, colui che guida i muli' ‚mulio' 502a; ‚vetturale, vetturino' ‚qui vecturis vivit' 763b), *u Stulićevu* (v. gońač), *u Vukovu* (‚fuhrmann, der saumer' ‚vecturarius, vector clitellarius'). Ovo ti se brode turske kirižije karavane. Nar. pjes. *u* P. Hektorović 20. Pripravan služiti u sfakoj potrebi istijem slugam ili kirižijam za dati ńim veće vrjemena da počinu. B. Kašić, fran. 34. Putovati s kirižijami (‚kirisijami' *možebiti štamparskom griješkom)* hodeći i vraćajući se. 72. Zapopiva Vlašić kirìġija. And. Kačić, razg. 286a. Kirìġija, ti si u goremu *(jadu)* prenoseći ranu na samaru preko Bosne na Ercegovinu. Nar. pjes. vuk. 1, 509. Podigle se kirìġije mlade od ubava Skopļa bela grada, oni voze Grke i Bugare. 2, 324. Jedan veli kirìġija mladi. 2, 325. Kirìġija, kamo ti kirija? — U hanġije i u mehanġije. Nar. posl. vuk. 133. Boļe je biti i kramar nego kirìġija. Nar. blag. mehm. beg kapet. 25. Za ńegova Šarca jedni pripovijedaju da mu ga je poklonila nekaka vila a jedni opet da ga je kupio u nekakijeh kirìġija. Vuk, živ. 240. Ustanu kirìġije da opremaju konje. Bos. vila. 1886. 78. Kirìġija, foringaš, vozar za platu ‚lohn-kutscher'. Jur. pol. terminol. 330.

KIRIĠÌJÂŠ, kirìġijáša, *m. vidi* kirìġija. — *U naše vrijeme u Bosni.* Zapovjedi svim kirìġijašima da sve ćerpiće polako pomeću u krošńe i da se odmah spreme na put. Nar. prip. bos. 1, 35.

KIRÌĠIJÎNSKÎ, *adj. koji pripada kirìġijama.* — *U naše vrijeme (pisano* kirìġijnski *i* kirìġinski), *a između rječnika u Vukovu* (kirìġîjnskî, n. p. koń, soha ‚fracht-' ‚vecturarius'). Popadaše sohe kirìġinske. Ogled. sr. 169. — *Ima i adv.* kirìġijînski, *kao kirìġije.* Vi pjevajte jasno kirìġinski. Nar. pjes. juk. 578.

KIRÌĠIJSKÎ, *adj. vidi* kirìġijinski. — *U naše vrijeme (pisano i* kirìġiski), *a između rječnika u Vukovu uz* kirìġijnski. Kirìġiski koňi. M. Milićević, zlosel. 13. — *Adv.* kirìġîjski. Pa naćera od oġaka bila, a zapjeva tanko kirìġijski. Smailag. meh. 48.

KIRIĠÒVÂŃE, *n. djelo kojijem se kirìġuje.* — *Između rječnika u Vukovu.* O uređeńu kirìġovaňa. Zbornik zak. 1853. 2, 49.

KIRIĠÒVATI, kirìġujêm, *impf. biti kirìġija, raditi kao kirìġija.* — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* kirìġovâh, *u impt.* kirìġûj, *u ger. praes.* kirìġujûći; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. osim aor.* 2 *i* 3 *sing.* kîrìġovâ *i u part. praet. act.* kîrìġovao, kîrìġovâla. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚fuhrmannsgeschäft treiben' ‚vecturarium agere'). Dobiće svaki kirijaš kńižicu od ḍotične oblasti u znak da je vlastan kirìġovati. Zbornik zak. 1853. 2, 49.

1. KÌRIJA, *f. najam, zakup (i sama pogodba i ono što se plaća), naj češće se kaže o końma (isporedi* kirìġija) *i o kući.* — *isporedi* ćirija. — *Od arap.* kirâ' *(ne* qiré *kao što je naštampano kod* ćirija), *tur.* kira. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kîrîjâ. — *Govori se* uzeti, dati na kiriju *i češće* pod kiriju. — *Od* xvii *vijeka (ima i u bugarskom jeziku), a između rječnika u Belinu* (‚vettura, portatura' ‚vectio' 763b), *u Bjelostjenčevu* (kirija, v. foringa), *u Stulićevu* (‚portatura' ‚transportatio, vectio'), *u Vukovu* (1. ‚die miethe' ‚merces conducti'. — 2. ‚die fracht' ‚vectura, merces vecturae').

a. *najam tuđega konja za jahaće ili nošeće, i ono što se za to plaća.* Izgubit brodidvu, ponos i kiriju. (D). Poslov. danič. Aratos ti kirije, sadi mi s kola. Nar. posl. vuk. 11. Kirìġija, kamo ti kirija? — U hanġije i u mehanġije. 133. Kad *(koń)* oslabi noseći što često pod kiriju. Vuk, poslov. 99. Koń se dade na uslugu,... pod kiriju... V. Bogišić, zborn. 444. ‚Slaba je, gospodine, i iz kirije plaća, to toliko samo da ćoek nije dokon'. J. Bogdanović. — *U prenesenom smislu (kao od šale) znači batine.* Traži kirije na suhu putu. (Traži zla). Nar. posl. vuk. 319.

b. *najam tuđe kuće ili stana ili sobe i što se za to plaća.* Uzmem na 10 dana pod kiriju jednu sobu. D. Obradović, basn. 382. Kuća se uzme ili da pod kiriju. Vuk, rječn. *pod* najam. Tu je živeo gotovo neznano i nevideno, primajući kiriju od svojih nekoliko kuća i dućana. M. Đ. Milićević, međudnev. 82. Peti dan kako čekam kiriju. M. P. Šapčanin 1, 78. Viš dućana uzeo onu kuću pod kiriju. Bos. vila 1886. 291. — *Amo može pripadati i ovo:* Pčele gospodaru blagodarnu kiriju s medom i voskom naplaćaju. I. Jablanci 157.

c. *zakup tuđe zemļe i što se za to plaća.* More li se izvadit sime i kirija? F. Matić 78. One teško veliko arende ili kirije koje se po drugima vilaetama od duhana plaćaju. I. Jablanci 165.

Digitized by Google

d. *uopće.* Stvar tuđa tebi data na postavu, na kiriju... A. Baćić 112. J. Banovac, uboj. 37. Od ovuda teška *(h)*armicija, od onuda malta, od ovuda porcija, od onuda kirija, akcis. Đ. Rapić 192.

2. KIRIJA, *f. ime nekijem ribama.* Kirija mala ‚Anthias sacer'. Kirija prava ‚Serranus gigas' *(vidi* kijerna). G. Kolombatović, pesci. 5.

KIRIJAKOVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* D. Avramović 267.

KIRÌJÂŃE, *n. djelo kojijem se kirija.* ‚Kakvo 'e to tvo'e kirijańe, kad ti ne moš sebe ni koňa iz kirije raniti?' J. Bogdanović.

KIRÌJÂŠ, kirijáša, *m. vidi* kiriģija. — *U naše vrijeme.* Roba koja se po kirijašu uvozi. Zbornik zak. 3, 672. Kirijaš ‚vecturarius'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 68. ‚On je kirijaš, pa mu 'e lako dokraj cara doći'. J. Bogdanović.

KIRÌJÂŠKÎ, *adj. koji pripada kirijašima.* Dužan je predložiti svoju kirijašku knjižicu (‚frachterbuch'). Zbornik zak. 1853. 2, 49. ‚Či' su to koňi?' ‚Kirijaški'. M. Medić.

KIRÌJATI, kirijâm, *impf. vidi* kiriģovati. — *U naše vrijeme.* ‚Vavije kirijaš, a nikad ni solde u ģepu nemaš'. J. Bogdanović. — *Sa* se, *pasivno bez subjekta.* Tako to ide, kad se kirija. M. P. Šapčanin 1, 81.

KÌRIJE, *vidi* kirijelejšon. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Ovo kirije narodi sveti Grgur papa, . . . za kirijem se govori glorija. M. Divković, nauk. 166a.

KIRIJELEJŠON, *uprav* Kyrie eleison, *grč. Κύριε ἐλέησον*, Gospodi pomiluj, *riječi kojima se u rimskoj katoličkoj crkvi počinu letanije i što se govore u prvom dijelu od mise (vidi Dobretićev primjer kod* kanon, e). — *I samo* kirije *(vidi).* — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Za introitom se govori kirijelejšon devet puta. M. Divković, nauk. 165b.

KIRIKA, *f. ime ženskoga lica u drami, vaļa da je iz grčkoga jezika. — U rukopisu* XVIII *vijeka (u drugom rukopisu stoji* Krika). Lovrinac pojde u kuću Kirike udovice. P. Hektorović (?) 95. Ozdravivši Kirika ustane se gori. 96.

KIRIL, *m. Κύριλλος, ime muško. — isporedi* Ćiril. — *Od* XVII *vijeka.* Sveti Kiril Aležandrijanski. Š. Budinić, sum. 11b. Kiril Popović. Nar. pjes. vuk. 2, 659 *(među prenumerantima).*

KIRILAC, Kirilca, *m. mjesno ime. — U spomeniku* XIII *vijeka.* Kyrilьcь. Spom. stoj. 11. (1276—1281).

KIRILOVAC, Kirilovca, *m. mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom. — isporedi* Ćirilovac. Niva u Kirilovcu. Sr. nov. 1861. 118.

KIRILOVAČKI, *adj. koji pripada* Kirilovcu. *isporedi* ćirilovački. — Kirilovačko Brdo, *mjesno ime u Srbiji u okrugu smederevskom.* Vinograd u Kirilovačkom Brdu. Sr. nov. 1866. 246.

KÌRILOVIĆ, *m. prezime (po ocu Kirilu). — isporedi* Ćirilović. — *U naše vrijeme.* Grigorije Kirilović. Nar. pjes. vuk. 2, 659 *(među prenumerantima).* Sofronije Kirilović. Šem. prav. 1878. 43. 99. Aleksandar Kirilović. 94.

KÌRILOVSKÎ, *adj.* cyrillicus, cyrillianus, *kaže se o slovima i o bukvici što se misli da je načinio sveti Ćiril. — U naše vrijeme.* Ostavili kirilovski alfavit. Vuk, dan. 1, 98.

1. KÌRÎN, Kirina, *m.* Quirinus, *ime muško, pa i nadimak i prezime.*

a. *ime muško. — Od* XIII *vijeka.* Iz Grobnika Kirin plovan. Zak. vinod. 55. Valentin i Kirin. Mon. croat. 11. (1275). Domin Kirin Vranić. 65. (1445). Kirin Štefulinić. 125. (1486). Selo Kirina Vrbanića. 270. (1572). Od mene Kirina. Starine. 11, 143. *(oko* 1679—1688).

b. *nadimak. u hrvatskoj krajini.* V. Arsenijević.

c. *prezime. — Od* XVII *vijeka.* Ivan Kirin. Statut trsat. 219. (1640). Kirin. Schem. zagr. 1875. 228.

2. KIRIN, *m. selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdije|. 87.

KIRINA, *f. Κυρήνη*, Cyrene, *(grčka) pokrajina u sjevernoj Africi. — Po grčkom obliku u Vuka.* Nađoše čovjeka iz Kirine po imenu Simona. Vuk, mat. 27, 32.

KIRINAĆ, Kirinća, *m. mjesno ime. — U spomeniku* XIV *vijeka.* Do Gačnoga i do Kirinća. Mon. croat. 3. (1321).

KIRINĆAK, *m. ime mjesno. — U spomeniku* XV *vijeka.* Od Bukovja u Kirinćak i Kirinćakom u Lipu. *(vidi i* Bukov|e *pod* 2). Mon. croat. 170. (1498).

KIRINIĆI, *m. pl. ime plemenu ili selu. — U spomeniku* XVI *vijeka.* Prekrižje kud hode Kirinići. Mon. croat. 214. (1525).

KIRINOVIĆ, *m. prezime. — U spomeniku* XVI *vijeka.* Petar Kirinović sudac. Mon. croat. 252. (1552).

KIRIZMA, *m. prezime. — Prije našega vremena.* Kirizma (prezime) Nikodemь. S. Novaković, pom. 70.

KIRIŽĠINICA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu ćuprijskom.* Niva kod Kirižginice. Sr. nov. 1873. 508.

KIRJAKOVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Nar. pjes. vuk. 2, 651. 655 *(među prenumerantima).* Šem. prav. 1878. 53.

KIRKA, *f.* kestenov cvijet (Va|avac). B. Šulek, im. 144.

KIRKOVIĆ, *m. prezime. —* XVI *vijeka.* Mikula Kirković. Mon. croat. 272. (1573). — *I u naše vrijeme.* D. Avramović 272.

KÎRLA, *f.* ratilo kojim kalafat maže brod, vidi skubań. M. Pavlinović.

KIRMAN, *m. ime muško. — U spomeniku* XVII *vijeka.* Što i iza tati ostalo ono je Kirman uze'. Starine. 11, 125. (1679).

KIRŃA, *f. vidi* kijerna. — *U naše vrijeme u Dalmaciji.* Časop. čes. muz. 1854. 2, 186.

KIRŠIĆ, *m. prezime. —* XVI *vijeka.* Mate Kiršić. Mon. croat. 335. (1579). Pusto celo selo jedno Tomaša Kiršića; Blaž Kiršić drži celo selo jedno. 307. (1598).

1. KÎS, *glas kojijem se zove pas (rjeđe se istijem glasom goni ća). — U naše vrijeme u Dubrovniku i u okolini, a između rječnika u Stulićevu* (kis kis ‚vox qua canes in Illyrio alliciuntur'). Gdje mi je kučak? kis kis! evo ga o! F. M. Appendini, gramm. 322.

2. KIS, *m.* oxydum, *(u hemiji) što postaje kad se koje počelo (elemenat) spoji s kisikom. — Načińeno u naše vrijeme.* Kis, chem. lat. ‚oxydum', ‚oxyd', tal. ‚ossido', frc. ‚oxyde', egl. oxyd'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KISAC, kisca, *m. (u hemiji) od dva kisa u kojima je isti elemenat uz* kisik, *onaj u kojemu ima manje kisika. — Načińeno u naše vrijeme.*

Digitized by Google

KISAČ, *m. selo u protopresviteratu novosadskom.* Šem. prav. 1878. 24.

KÎSÂD, *f. coll. kao da je množina prema* kise, kiseta, *što bi moglo značiti pašče, štene (postalo bi od* 1. kis) *ali nije potvrđeno. — U Hercegovini upotrebljava se kao psovka (kao* paščad, štenad). Onda turska đeca okupe hrišćansku kameńem vičući: ‚Ko vas za božić pita, kisadi od krmaka?' Nar. prip. vrč. 46.

KISAĻKA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Niva kod Kisaļke. Sr. nov. 1875. 657.

1. KISAŃE, *n. djelo kojijem se kisa (vidi* 1. kisati). — *U Bjelostjenčevu rječniku.*

2. KÎSÂŃE, *n. djelo kojijem se kisa (vidi* 2. kisati). — *U Vukovu rječniku.*

KÎSAO, kîsla, *adj. vidi* kiseo. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kyslъ, *rus.* кислый, *češ.* kyslý, *pol.* kisly. *premda je bila običnija riječ nego* kyselъ, *u našemu se jeziku potvrđuje istom u jednom primjeru* XVIII *vijeka, ali kao da je narodna riječ u Lici (vidi kod* kiselovnica). — *Između rječnika samo u Stulićevu* (kisli, v. kisio) *s dodatkom da je riječ ruska.* Naravni otrov ńegov kisli jedno objeta, drugo misli. J. Kavańin 359b.

1. KISATI, kisam *i* kišem, *impf. kisnuti, pa i vreti (u Bjelostjenčevu rječniku i kuhati). — Riječ je praslavenska, isporedi rus.* (o)кисать, *češ.* kysati, kysám *i* kyši, *pol.* kisać. — *U jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka (gdje je metaforički smisao), a između rječnika u Bjelostjenčevu* (kišem, kisam ‚fermentesco'. 2. ‚ebullio'. 3. v. kuham) *i u Stulićevu* (‚fermentescere' *iz Bjelostjenčeva).* Pun sržbe i bisa tolik broj kad vidi, srce mu li kisa, stara se i sidi. Đ. Baraković, vil. 62. Kisati, po naj više s prijedlogom ‚do'. ‚Jeli ti kruh dokisao?' ‚Nije još'. u Dobroselu. M. Medić.

2. KÎSATI, kîsâm, *impf. kriviti i mijeńati licem kao što biva kad čeļade hoće da se zaplače. — isporedi* 2. kiseo. — *U Vukovu rječniku:* ‚(österr. raunzen) sich zum weinen anschicken' ‚os ad fletum diduco'.

KÍSE, kíseta, *n. vidi kod* kisad.

KISEL, *m. ime biļci.* — Zečji kisel, Oxalis Acetosella L., zečja soca, zečji kupus, kiseļača, sočica, slanica. u niškom okrugu. S. I. Pelivanović. javor. 1881. 123.

KISELAC, kiselca, *m. mjesno ime. — Postaje od* kiseo, *isporedi n. p.* Kiseļak. — *U spomeniku* XIV *vijeka (pisano* Kisêlьcь, *vidi kod* kiseo), *vidi u Daničićevu rječniku:* Kysêlьka *i* Kysêlьcь, selu je ‚Tudorьču' u Toplici išla međa ‚u Kisêlьku rêku, i uzь Kisêlьcь do puti' (Glasnik. 15, 306 *god.* 1348?). tu su dva imena istoj rijeci, mislim da će u jednom biti pogrješka, i to u prvom gdje može biti da bi trebalo ‚Kyselьsku'.

KISELAČA, *f. vidi* kiseļača, b. — *U Stulićevu rječniku: (s* -je-, *vidi kod* kiseo) kisjelača, trava ‚trifolium acidum'.

KÎSELICA, *f. postaje od osnove* kisel *(vidi* kiseo) *nastavkom* ica. — *Može biti praslavenska riječ, isporedi rus.* кислица, *češ.* kyselice *sa značenjem kao kod* a. *u našemu se jeziku javļa (kao mjesno ime, vidi kod* f) *od* XIV *vijeka.*

a. *kisela juha (vidi u Vukovu rječniku).* — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (kiselica, juha ugrska ‚jus l. jusculum furfuraceum, jus acidum, jusculum austerum ex furfuribus'), *u Voltiģijinu* (kiselica, kisjelica ‚brodo acido' ‚saure suppe'), *u Vukovu* (‚saure suppe' ‚jus acidum': kiselica od rasola ili od octa ili trična kiselica što obično u Srijemu grade *s primjerom iz narodne pjesme:* Teraj, kume, logova preko toga korova: daleko je Mitrovica, oladi se kiselica). Ove stvari od svijeta josu kakono kiselica koja ne nasića nego većma razdražuje jedeńe i čini izjesti veće. M. Radnić 370a *(ne znam pripada li ovaj primjer amo).* A ti uz ńeg kušaš kiselicu. J. S. Reļković 68. Dobru juhu ter pečeńu mužu dili, kukuricu, kiselicu sebi drži. Jačke. 265. — *S ć u Voltiģijinu rječniku* (kisjelica *kod* kiselica).

b. *droždina od vina. — Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kiselica od grozdja, droždje ‚feces' *i u Vukovu* (‚weinhefen' ‚faex, faeces' *s primjerima:* Stoji vino još na kiselici. Dobrog je vina i kiselica dobra *(vidi i* Nar. posl. 60). — Dignuti drožđe, kiselicu ‚defeco'. J. Mikaļa, rječn. 64a. Rodan jest Moab, počiva svrhu svojijeh kiselica. M. Radnić 479a. jer. 48, 11. I obesi jednu kesicu do kiselice *(u bure).* Z. Orfelin, podr. 237. Ocet dobro uskisnut sa svojom kiselicom pomošaj. P. Bolić, vinodj. 2, 343.

c. *u ova dva primjera nešto žitko i kiselo (u drugom nešto što se pije), ali u ostalom nije jasno značeńe.* Ne ima smrada i nečistoće koju se on ne uzda da neće s kiselicom i sirćetom oprati. D. Obradović, sav. 58. Od jila smiš otprit usta! Kiselica ti ni grusna, vino, pivo ino žgano nigdar t' nî bilo prerano. Jačke. 266.

d. *kiselo voće. — Od* XVIII *vijeka (ali ovo značeńe ima i u ruskom jeziku).* Kiselice, duńe, kruške... J. Kavańin 21a. Kiselica, suvrst jabuke (Vaļavac). B. Šulek, im. 144. Kiselica, šļiva. Bastaji, Daruvar.

e. *ime biļkama. — Između rječnika u Bjelostjenčeva* (kiselica, trava ‚oxelis'), *u Voltiģijinu* (kisjelica ‚acetosa' ‚saueramphfer'), *u Vukovu* (‚der sauerampfer' ‚Rumex acetosa Linn.'). Kiselica, Kiseļača, slov. kiselca, kislca, rus. кисслца, кислинка, кисленница, кислица, кислушки, кислядка, кисляць, кисляпка, češ. kyseláč, kyselák, luž. kiselčk (Rumex acetosa), oxalidos, trifolium acutum, lapacium, acetosa, acedula (u mletačkom rukopisu), 1. Oxalis acetosella L. (u mletačkom rukopisu); 2. Rumex acetosa L. (Bjelostjenac). B. Šulek, im. 144. — *S ê: između rječnika u Belinu* (kiselica ‚acetosa, erba nota' ‚oxelis' 26b). *u Voltiģijinu* (kisjelica *kod* kiselica), *u Stulićevu* (‚oxalis'; kisjelica mala ‚oxalis minor'). Kisjelica, oxalide (S. Budmani, Dellabella), Rumex acetosa L. B. Šulek, im. 144. — *i s ńekijem pridjevima.* Kisjelica maňa, acetosa minore (Aquila-Buć), Rumex acetosella L. Kisjelica rimska, acetosa romana (Kuzmić, Aquila-Buć), Rumex scutatus L. Kisjelica veća, kisjelica velika (Kuzmić), acetosa maggiore (Aquila-Buć), Rumex acetosa L. B. Šulek, im. 144.

f. *mjesno ime (samo* Kisêlica *i* Kisjelica).

a) *prije našega vremena. — u prva dva primjera može biti ime vodi ili izvoru.* Po srêdê dêla na kami koji spada u Kisêlicu i nizь Kisêlicu gde pripada u rêku. Glasnik. 27, 291. (1347). Prêko brьda vyše Kisêlice i vyše gradišta nadь Kisêlicomь. 24, 268. (1388). Kysêlica. S. Novaković, pom. 136.

b) *selo u Crnoj Gori.* Glasnik. 40, 21.

g. *kisela voda, vidi kod* kiseo. — *U naše vrijeme kod pisaca.* Kiselica, ggr. ‚sauerbrunnen, säuerling'. tal. ‚acidula', frc. ‚eaux acidules ou gazeuses', egl. ‚acidulous spring'.

KISELIČAR, *m.*

a. zovu po srijemskim selima ļude koji često jedu kiselicu *(juhu).* M. Medić.

b. posni triod iz koga se za vrijeme časnoga posta poje u crkvi; grašar. Zovu ga popovi i

Digitized by Google

učiteļi u šali tako, jer se za vrijeme posta naj više jede kiselica. u Bačkoj. V. Arsenijević.

KÎSELIČAST, *adj. po nešto kiseo. — U naše vrijeme.* Kiseličasto jelo. P. Bolić, vinodjel. 2, 304. Kiseličast vkus. 2, 324.

KÎSELIČKÎ, *adj. koji pripada Kiselici (vidi drugi primjer kod* kiselica, f, *a)). — S* ĉ. *— (R)*ĕku kiséličku. Glasnik. 24, 268. (1388).

KISELIKA, *f. vrsta jabuke. — isporedi* kiselica. d, kiselka. Kiselika, kiselka, suvrst jabuke (Vaļavac). B. Šulek, im. 144.

KISELÌNA, *f. postaje od osnove adj.* kiseo *nastavkom* ina. *— Radi oblika* kisjelina *vidi kod* kiseo. *— Mislim da se akc. mijeňa u dat. sing.* kîselini, *u acc. sing.* kîselinu, *u voc. sing.* kîselino, *u nom., acc., voc. pl.* kîseline. *— Od* XVIII *vijeka (vidi kod* a *i* c).

a. *osobina (ukus) onoga što je kiselo. — Između rječnika u Vukovu* (‚die säure' ‚acor, aciditas'). Octni vkus je katkad zbog svoje ļutine i kiseline vesma neprijatan. P. Bolić, vinodj. 2, 356.

b. *kras. — U rukopisu* XVIII *vijeka (s* je). Kisjelina ‚fermento'. S. Budmani 421b.

c. *kiselo mlijeko. — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* (u Hrvatskoj) kiselo mlijeko (kao slatko varenika) ‚saure milch' ‚oxygala'. Moreš isti prah zamišati u kiselinu. J. Vladmirović 16. *— S* je. I mješinu mlijeka kisjeline. Nar. pjes. herc. vuk. 156. Ne hćenu me mlijekom napojiti nego mi pruže pućericu kišjeline (-šj- *znači glas osobiti, vidi kod* 1. j, 2, d, *a) bb))* na zloj cijeni. S. Ļubiša, prič. 97.

d. kiselina, sriješ, striješ, birsa. u Hrvatskoj. V. Arsenijević. Stoļu svojstvenom zovemo vinskom kiselinom. P. Bolić, vinodjel. 2, 35.

e. *kisela jabuka.* Nijemci u Srijemu.

f. acidum, *(u hemiji) što postaje kad se spoji počelo (elemenat) s vodikom, te je obično kisela ukusa. — Načińeno prema ńem.* säure, *možebiti po češ.* kyselina. *— U naše vrijeme kod pisaca.* Sumporna kiselina (koja se u apateki pod imenom ‚acidum sulphuricum concentratum' dobiti može). Nov. sr. 1835. 39. Kiselina ugļena. J. Pančić, zoolog. 12. Kiselina octna. 23. Kiselina pruska. 49. Kiselina, chem. ‚säure', tal. ‚acido', frc. ‚acide', egl. ‚acid'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KÎSELITI, kîselîm, *impf. činiti da što kisne, ne samo da bude kiselo nego da se i skvasi i napoji čega žitka. — Akc. se ne mijeňa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* kîselî). *— Radi oblika s* -je- (kîsjeliti) *vidi kod* kiseo. *— Od* XVIII *vijeka (naj prije u Belinu rječniku, vidi kod* 2).

1. *aktivno.*

a. *činiti da što postane kiselo (n. p. mlijeko, kupus, tijesto itd.). — Između rječnika u Stulićevu* (kisjeliti, *vidi* kvasati) *i u Vukovu* (n. p. jelo, mlijeko ‚säuern' ‚acidum reddo'). Dva načina jesu kupus kiseliti. J. S. Reļković 406. Da sirimo i da kiselimo, da od drugog sira ne prosimo. F. Krauss, smailag. meh. 160.

b. *kvasiti, močiti. — U Vukovu rječniku:* n. p. opanke, kuđeļu ‚einweichen' ‚macero'.

2. *sa* se, *refleksivno ili pasivno. — Između rječnika u Belinu* (‚fermentarsi o lievitarsi' ‚fermentesco' 310a) *i u Voltiģijinu* (‚fermentarsi, lievitarsi' ‚gähren'). Još se inač krastavac kiseli. J. S. Reļković 321. Kože se u boji kisele ili vriju. u Hrvatskoj i Slavoniji. F. Hefele. — kisjeliti. Nekakva baba umuze mlijeka, pa da joj se prije ukišjeli reče: (kao što se obično govori kad se kišjeli) (-šj- *znači osobiti glas, vidi kod* 1. j, 2, d, *a) bb)).* Nar. prip. vrč. 15.

KISELKA, *f.*

a. *vrsta jabuke. — isporedi* kiselac, d. Kiselka, suvrst jabuke (Vaļavac, Stubica). B. Šulek, im. 144.

b. *vidi* kiseļača. Kiselka, sauerampfer (Vaļavac), Rumex acetosella L. B. Šulek, im. 486.

c. *vidi* Kiselac.

KISELÒĆA, *f. vidi* kiselina, a. *— U Jambrešićevu rječniku:* ‚aciditas'.

KÎSELOST, *f. vidi* kiselina, a. *— U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Višńeva kiselost. Z. Orfelin, podr. 371. Kiselost, chem. ‚acidität', tal. ‚acidità'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KISELÓVNICA, *f.* kisao kruh bud kakova brašna zovu kiselovnicom. ‚Donio, brate, ili iznio, brate, preda nas cijelu kiselovnicu nama' od po noge debelu'. *— u naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KISÈĻAČA, *f. postaje od* kiseo. *— isporedi* kiselica. *— U naše vrijeme.*

a. *vrsta (kisele) jabuke. — Između rječnika u Vukovu:* (u užičkoj nahiji) ‚art äpfel' ‚pomi genus'. Kiseļača, suvrst jabuke (Vuka, *može biti da treba čitati* Vuk, *ali vidi dalje).* B. Šulek, im. 144. *— I s pridjevom.* Kiseļača bijela, kisela, bjelkasta jabuka (Vuka). B. Šulek, im. 144.

b. *biļka. — Između rječnika u Vukovu:* (u Dubrovniku) ‚sauerklee' ‚Oxalis acetosella Linn'. — Kiseļača, rus. кислецъ, кислица, заячя кислица, alleluja, trifoglio acetoso (Skurla), draba (Durante), 1. Oxalis acetosella L. (Danilo); 2. Rumex acetosa L. (Lambl, Visiani); 3. Rumex acetosella L. (Gospić, u omiškom rukopisu). B. Šulek, im. 144. *— I s pridjevima.* Kiseļača mańa, acetosa minore (Durante), Rumex acetosella L. Kiseļača veća, acidula vel acetosa (Durante), (Rumex) acetosa L. B. Šulek, im. 144. *— S* -je-. Kisjeļača (Kisjelača Skurla, Stulli), 1. trifoglio acetoso, alleluja (Pizzelli, Aquila-Buć, Kuzmić), Oxalis acetosella L.; 2. acetosa maggiore (Anselmo da Canali), Rumex acetosa L. B. Šulek, im. 144.

c. *ime mjestima.*

a) ńiva u Virju kod Vinice u Hrvatskoj.

b) *zemļa u Srbiji u okrugu vaļevskom.* Sr. nov. 1874. 85.

KISÈĻAJA, *f.* vrsta jabuke. I. Pavlović. *— isporedi* kiseļača, a.

KISÈĻÂK, kiseļáka, *m. postaje od osnove adj.* kiseo. *— Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing. i voc.:* kîseļâče, kîseļâci.

a. *kisela voda (rudna). — Između rječnika u Vukovu* (vide kisela voda) *s dodatkom da se govori u Bosni.*

a) *sama voda.* Vode rudne . . . nahode se na više mjesta i to prvo: kiseļaci iliti kisele vode, naj glasovitiji u Lepenici. F. Jukić, zem|. 7. Ova se voda tamo zove kiseļakom, jerbo je kisela, i prodaje se na oke u Travniku i u Sarajevu. Đ. Popović, poznav. robe. 128.

b) *mjesto, izvor kisele vode.* ***aa)*** *uopće.* Na ovome drumu još imadu tri kiseļaka. F. Jukić, opis. 7. Lepenica, naj boļi kiseļak u cijeloj Bosni. 36. *—* ***bb)*** *kao mjesno ime u Bosni.* ***aaa)*** *selo u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 13. *—* ***bbb)*** *mjesto u okrugu Doće Tuzle.* Kiseļak, 2 sata od Soli Doće, blizu sela Poļane. F. Jukić, zem|. 43.

b. *ime biļkama, isporedi* kiselica, e. *— Između rječnika u Mikaļinu* (kiseļak, kiselica, trava ‚oxalis, acetosa') *i u Vukovu* (vide kiselica). Lišće od ove trave skoro jest prikladno divjemu kiseļaku. I. Jablanci 173. Kiseļak, 1. Rumex ace-

Digitized by Google

tosa L. (Pančić, u omiškom rukopisu, Lazić); 2. Oxalis acetosella L. (Orfelin). B. Šulek, im. 144. Kiseļak, Rumex acetosella et patientia L. (Brlaković). 486. — *I s pridjevima.* Kiseļak pitomi, Rumex scutatus L. (Bolić). B. Šulek, im. 144. — Kiseļak crni, suvrst vinove loze (Dragosavļević). 144. — *I s* -je-. — *između rječnika u Stulićevu (uz* kisjelica). Kisjeļak, acetosa, oxalis (Stulli), Rumex acetosa L. B. Šulek, im. 145.

c. *kiseo sir.* — *U Bjelostjenčevu rječnika:* kiseļak (scilicet) sir ‚oxigalacteus caseus, oxigalactius l. oxigalactium'.

d. *kiselo vino.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Pirot nema kud izvoziti svojega krasnoga vina, a Sofija mora po skupe novce piti mahom svakojaki kiseļak. M. Đ. Milićević, s dun. 54.

e. u Lici slaba rakija, koja na pošļetku curi iz rakijinskoga kotla. cf. věca, patoka. u Dobroselu. M. Medić.

KISEĻÁKOV, *adj. koji pripada kiseļaku.* Kiseļakov koren dobiva se od kiseļaka, Rumex acetosa L. Đ. Popović, poznav. robe. 227.

KĬSEĻAST, *adj. koji je pomalo kiseo.* — *U naše vrijeme.* U kiseļastim biļnim organima. J. Pančić, botan. 10.

KĬSEĻÊŃE, *n. djelo kojijem se kiseli.* — *U Stulićevu rječniku:* kisjeļeńe ‚fermentum', *i u Vukovu:* 1. ‚das säuern' ‚fermentatio'. 2. ‚das einweichen' ‚maceratio'.

KĬSEĻICA, *f.* Rumex acetosa L. — *U naše vrijeme u Dalmaciji.* Kiseļica *uz* kiseļača. Čas. čes. muz. 1852. 2, 52.

KISEĻKA, *f. mjesno ime u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Niva kod Kiseļke. Sr. nov. 1872. 645.

KISEĻÒĆA, *f. vidi* kiselina, a. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Ova kiseļoća . . . opet se rastopi. I. Jablanci 215.

KĬSEO, kĭsela, *adj.* acidus, *u kojega je ukus kao u octa.* — *Korijen je isti što i kod glagola* kisnuti (kys). — *Osnova je* kysel, *ali se dovoļno ne može znati, jeli nastavak* el *ili* êl, *po kojemu je zadńemu oblik u južnom govoru* kĭsio, kĭsjela *itd., u zapadnom bi bio* kĭsio, kĭsila, *ali mu nemam potvrde; u istočnom je u oba slučaja jednak oblik:* kĭseo, kĭsela. *oblik se s* -ê- *potvrđuje tijem što je običniji u južnijem krajevima i u starijim spomenicima pisanima crkvenijem jezikom, i što je u bugarskom jeziku oblik* kĭsêl *i u gorńolužičkom* kisały, *i u poļskom ima riječ* niekisiałość *(češ.* kyselý *ništa ne dokazuje, jer* -se- *može postati i od* sê *i od* se, *kao ni ruske riječi* кисель, кисѣлина *itd. što postaju od ove osnove, i to s istoga razloga); oblici se s* -e- *potvrđuju tijem što ga imaju na sjeveru našega naroda i jekavci i ikavci, pa amo pripada i novoslov.* kisel. *Ni po postańu ne može se za cijelo znati kako bi trebalo da je: moglo bi u našem jeziku* e *postati od* ê *kao u* obitelj, *ali se opet ne poznaje sufiksa* ĕlъ, *nego samo u part. praet. act. glagola trećega reda (na* êti), *a glagol* kysêti *nije potvrđen kao praslavenska riječ (vidi kod* kisjeti). — *Vaļa da je praslavenska riječ (isporedi češki i gorńolužički oblik), ali kao da je običniji bio oblik* kyslъ *(vidi* kisao). *lit.* kiselius *vaļa da je uzeto iz poļskoga jezika u kojemu ima* kisiel. — *U našemu se jeziku javļa od prvijeh vremena, a između rječnika u Mikaļinu* (kiselo, ļuto ‚agro' ‚acris'; kiselo kako kvas ‚fermentatus'; kiselo, uskisnuto, kako ti kruh kiseo ‚fermentatus'), *u Bjelostjenčevu* (kisel, uskisnut ‚fermentatus'. 2. prekisel ‚nimis fermentatus'. 3. kisel, octen, ļut, ošter, jak, žestok ‚acerbus, acidus, accidus, austerus, acer, rancidus'). *u Jambrešićevu* (kisel ‚acidus'), *u Voltiģijinu* (kisel ‚acido, acetoso' ‚sauer'), *u Stulićevu* (kisel *iz Habdelićeva), u Vukovu:* (comp. kisèlijî) ‚sauer, acidus'; *a s* -ê- *u Belinu* (kisio, kisjela ‚fermentato o lievitato' ‚fermentatus' 310[a]; ‚inagrito' ‚acrem esse' 388[a]; *i s oba oblika:* kisio, kisela ‚acetito, del latte' 26[a]), *u Stulićevu* (kisio, kisjela ‚fermentatus, acer, acerbus'), *u Daničićevu* (kysêlь ‚acidus; fermentatus').

1. *adj.* — *Komp.:* kisèlijî *(u Vukovu rječniku) ili* kisjèlijî.

a. *uopće. a) u pravom smislu. (Pića)* bilje drugim kisela, žlhka i nepodnosna. Korizm. 82[b]. Pića ima dva kraja: žuhko i slatko, med kimi jest treto, kako ono kiselo ili slano. F. Glavinić, cvit. 10—11. Al' ne vaļa voć kisela *(hrana).* V. Došen 167[a]. Ńihge su kao i jedeci, niki sladki, niki kiseli. M. A. Reļković, sat. B1[b]. Kiselo kao višt. Nar. posl. vuk. 133. Kiselo kao sirće. 134. Kiselo vino lečiti. P. Bolić, vinod. 2, 17. — *b) u metaforičkom smislu, kao neveseo, neugodan.* Lice mu je neveselo; tilo mu je sve kiselo. V. Došen 176[b]. Trčati za taštom i kiselom gostbom tila i svita. A. Tomiković, gov. 163. To je ni kiselo ni veselo (ni zlo ni dobro, običajno govori se o jezbini ‚insipido'). M. Pavlinović.

b. *o voću. (Jabłka)* jedno malo kisela. Korizm. 11[b]. — *o grožđu, kad se kaže, znači i da nije zrelo.* Otci su naši zobali grozdje kiselo. Bernardin 31. I. Bandulavić 37[b]. ezech. 18, 2. Kiselo grožđe, ne vaļa, trnu zubi od ńega. (Kazala lisica kad nije mogla da ga dohvati). Nar. posl. vuk. 133. Oci jedoše kiselo grožđe a sinovima trnu zubi. Đ. Daničić, jer. 31, 29. jezek. 18, 2. — *s* -ê-. Otci naši zobali su grozdje kisjelo. N. Rańina 45[b]. ezech. 18, 2.

c. *o čemu (žitku ili tvrdu) što nekijem djelovańem postaje kiselo. a) o mlijeku.* Da jastь že i kiselo mlêko gusto. Sredovječn. lijok. jag. star. 10, 109. Mlijeko kiselo. J. Mikaļa, rječn. *pod* mlijeko. Traži u Ciganke kisela mlijeka. Nar. posl. vuk. 320. — *s* -ê-. Mlêku kisêlu. Domentijan[b] 115. Kisjela mlijeka trbuhe naliti. M. Vetranić 2, 328. Lijepa li je vruća pogača u kišjelu (-šj- *znači osobiti glas, vidi* 1. j *pod* 2, d, *a) bb))* mlijeku. Nar. prip. vrč. 215. — *b) o hļebu, kruhu (kaže se i* u kiselo *i* u kiselu). Kruh ima biti presan, a ne kisel. Naručn. 20[a]. Posvetiti u kiselo ali ti presno. K. Pejkić 66. Kruh . . . kiseo to jest s kvasom učińen. I. Grličić 110. Nije dobro posvećeńe u prijesnu zašto je Isukrst u kiselu posvetio. A. Bačić 297. Koji godir uzjede u kiselo poginuće. 299. Da je blagovao jaganca s prisnim kruhom a ne s kiselim, i u prisnu posvetio a ne u kiselu. 299. Da nije kisela kruha. 299. Da ne ima kruha u kiselo u svemu Izraelu. 301. Niti se u kiselu čini *(kruh)* da je svršen. J. Banovac, razg. 224. Kruh kiseo iliti zakuvan s kvasom. A. Kanižlić, kam. 458. U kruhu kiselu, to jest u kruhu s kvasom. 486. Kruh kiseo. I. Velikanović, uput. 1, 60. Da bi blagovali kruh u sladko a ne u kiselo pečen. 1, 60. Crkva latinska služi se samo kruhom u prisno a grčka crkva samo u kiselo. 3, 42. Uz hļebove kisele. Đ. Daničić, 2mojs. 34, 25. Ne jedi s ńom hļeba kiseloga. 5mojs. 16, 3. — *s* -ê-. Da se daje kisêlь hlêbъ vsêmъ jednakъ. Glasnik. 15, 306. (1348?). Kruh kisjeli trijebiti. S. Rosa 140[b].

d. *o rodi. a) uopće.* — *u jedinom primjeru* (*s* -ê-) *metaforički.* Deveta voda kisjela. *(Daleka rodbina kao da nije već rodbina, radi* deveta *vidi* deveti *pod c)).* (D). Poslov. danič. — *b)*

Digitized by Google

voda što iz zemlje izvire, te je malo kisela (radi ugljične kiseline što je u ńoj), pa i voda koja se orako načini; zove se kisela voda *i izvor i mjesto gdje je izvor. isporedi* kiseljak *pod* a. — *između rječnika u Vukovu:* kisela voda, 1. ‚der sauerbrunnen' ‚fons aquae acidae' *s primjerom:* Otišao na kiselu vodu. 2. ‚der sauerbrunnen (wasser)' ‚aquae acidae' *s primjerima:* Pije kiselu vodu. Pomogla mu kisela voda. cf. kiseljak. — Na četvrt sata od Palanke kraj same reke Jasenice izvire odavno poznata kisela voda. M. Đ. Milićević, srb. 130. — *amo može pripadati i ovo:* Osim ovi mineralni izvora ima . . . jedan kiseo kod Asan-pašine palanke, jedan, opet kiseo, u Bukoviku. Vuk, dan. 2. 29. — *i kao mjesno ime.* Ima jedna ‚Kisela Voda' na putu kud se ide u Gńilan, kad se prođe selo Dobričane s desna . . . Ovo mesto zove se ‚Kisela Voda', kao što se vidi, vrlo bi moguće bilo zamišljati da se ovo mesto misli pod ‚Kislinom', ali ja opet ostavljam pitańe nerešeno. S. Novaković, novo brdo. 89. *isporedi* kislina, c.

c. *kod imena nekijeh biljaka kao pridjev.*

a) kisela djetelina, *vidi kod* djetelina.

b) kiselo drvo, Rus typhina L. — *Između rječnika u Vukovu:* kiselo drvo ‚der essigbaum' ‚Rus typhinum'. — Drvo kiselo, Rus typhina L. (Lazić). B. Šulek, im. 76.

c) kiseli trn, *vidi kod* trn.

2. *adv.* kîselo. Kada dosta kiselo udara. J. S. Reljković 348.

KÎSEONÎK, *m. vidi* kisik. — *Načińeno u naše vrijeme.* Kiseonik, oxigen. J. Pančić, zoolog. 25. 36 delova kiseonika. Đ. Popović, poznav. robe. 156.

KÎSIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KISIDO, Kisiđola, *m. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Niva u Kisidolu. Sr. nov. 1866. 155.

KISIK, *m.* oxygenium. *(u hemiji) elemenat kojega ima u vazduhu, te bez ńega ne bi mogle živjeti životińe i biljke, niti bi što moglo gorjeti.* — *isporedi* kiseonik. — *Načińeno u naše vrijeme (jer se mislilo da je glavni elemenat kod kiseline) prema* oxygenium *i ńem.* sauerstoff. Kisik, chem. lat. ‚oxygenium' ‚sauerstoff', oxygen', tal. ‚ossigeno', frc. ‚oxygène', egl. ‚oxygen'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KISIĻEVAČKI, *adj. koji pripada Kisiļevu.* Kisiļevačka *(opština).* K. Jovanović 140.

KISIĻEVO, *n. selo u Srbiji u okrugu požarevačkom.* K. Jovanović 140. — *Može biti da je isto mjesto što se pomińe* XIV *vijeka, vidi u Daničićevu rječniku:* Kysiļevo, selo koje je car Lazar dao crkvi bogorodičinoj u Ždrijelu braničevskom: ‚Adujevo sь Kisiļevoms' (Mon. serb. 194 *god.* 1380). nominativu nema potvrde. i sad ima blizu onoga Ždrijela selo Kisiļevo.

KÎSIO, *vidi* kiseo.

1. KÍSITI, *vidi* kisjeti.

2. KISITI, kisim, *impf. (u hemiji) činiti da se što (kakav elemenat) spoji s kisikom.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Kisiti, chem. okisiti ‚oxydiren', tal. ‚ossidare', frc. ‚oxyder', egl. ‚to oxydate'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KISJEL-, *vidi* kisel-.

KÍSJETI, kisîm, *impf. postaje od korijena glagola* kisnuti. — *Akcenat se ne mijeńa.* — *Nalazi se pisano gotovo svagda* kisiti, *ali sam čuo u Dubrovniku* kisjeti, *i mislim da je to pravi oblik, kao što se vidi po (neprelaznom) značeńu i po akcentu.*

a. *biti po malo kisela ukusa.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (kisiti, kîsîm ‚säuerlich schmecken' ‚subacidulus sum'). Ako bi . . . vino kisiti počelo. Z. Orfelin, podr. 216.

b. *po malo i tiho padati (o kiši), po malo i tiho daždjeti.* — *U Stulićevu rječniku:* kisiti ‚levitor pluere' *s dodatkom da se nalazi u pisca Lastrića (?); kisjeti. vidi* kisiti. — *I u naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Počelo je nešto kisjeti'. ‚Kisi po malo'. P. Budmani. — *isporedi* kišjeti.

1. KÎSKÂŃE, *n. djelo kojijem se kiska (vidi* 1. kiskati). — *U Vukovu rječniku.*

2. KÎSKÂŃE, *n. djelo kojijem se kiska (vidi* 2. kiskati). — *Stariji je oblik* kiskanje. — *U Belinu rječniku:* kiskanje ‚il chiamare qualche animale, cane o simile' ‚vocare' 188b, *i u Stulićevu:* ‚il chiamar i cani' ‚vocare canes'.

1. KÎSKATI, kîskâm. *impf. dem.* 2. kisati. — *U Vukovu rječniku.*

2. KÎSKATI, kîskâm, *impf. zvati psa govoreći* kis kis. — *U Belinu rječniku:* ‚chiamar i cani' 188b, *i u Stulićevu:* ‚vocare canes'.

KÎSLICA, *f. u Vukovu rječniku:* na sukńi postava odozdo iznutra (oko jedne podlanice široka). cf. singef *s dodatkom da se govori u Srijemu.* — *Vaļa da je od maj.* kiszelni, *izrezati, istrići.*

KISLÌNA, *f. postaje od osnove adj.* kisao, *kao* kiselina *od* kiseo.

a. *vidi* kiselina, a. — *U Voltigijinu rječniku:* ‚acetosità, acerbezza' ‚saurigkeit'.

b. *vidi* kiselina, f. Kislina praskajuća (knallsäure) ocarińuje se u prometu. Zbornik zak. 1853. 1081. Kislina sičanasta spada među tvari kemičke. 1865. 164.

c. *ime mjestu prije našega vremena.* — *U jednom je rukopisu u jednini:* Baša plěni Kislinu i Skobalića Nikolu uhvati. Archiv für slav. philog. 2, 96. *u drugome u množini, i otale u Daničićevu rječniku:* Kysline. 1454 ‚Skobalić ubi Turke u Bańe. po tom pride baša na Kislino i Skobalića uhvati' (Okáz. pam. šaf. 78). — *vidi i:* Iz toga se . . . jasno vidi da je ‚Trepańa' uprav onde gde se put Kumanova za Novo Brdo razdvajati može. po beleškama izvora jedva može biti sumńe da je tu negde i ‚Kislina', ali se za ńu ne mogaše do sad ništa pouzdano razabrati. S. Novaković. novo brdo. 89. *vidi i kod* kiseo *na kraju.*

KISLOROD, *m. vidi* kisik. — *Načińeno po latinskom (grčkom) imenu.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Voda se iz dve sastavne časti, t. j. iz vodoroda i kisloroda slaže. P. Bolić, vinod. 2, 9. Koje telo s kisilorodom složeno . . . 2. 21.

KISLOST, *f. vidi* kiselina, a. — *Od osnove adj.* kisao *kao* kiselost *od* kiseo. — *U istoga pisca* XVIII *vijeka u kojega ima i* kiselost. Sačuvati vino od kislosti. Z. Orfelin, podr. 213.

KISLÓTA, *f. vidi* kiselina, a. — *isporedi* kiseloća. — *U jednoga pisca našega vremena.* Kad malo primi *(činigir)* kislotu i miris ot vina, ono se otoči. S. Tekelija. letopis mat. sr. 119. 72.

KISNÚĆE, *n. djelo kojijem se kisne.* — *Stariji je oblik* kisnutje. — *U Mikaļinu rječniku:* kisnutje, raskisnutje ‚infusio'; *u Belinu:* kisnutje ‚macerazione, il macerare, far molle' ‚maceratio' 449a; *u Stulićevu:* kisnutje ‚infusio, mador'.

KÎSNUTI, kîsnêm, *impf. postajati kiselijem. misli se o osobitoj (hemičkoj) promjeni što se zbiva, n. p. kod vina ili drugoga pića, kad postane ocat, kod mlijeka, kod hļeba ili tijesta itd.* — *Akc. se*

Digitized by Google

ne mijeńa (aor. 2 i 3 sing. kȉsnū). — *-i- stoji mj. ńegdašńega* y. — *Riječ je praslavenska (vala da je ispra bio perfektivni glagol), isporedi stslov.* kysnąti, *rus.* киснуть, *češ.* kysnouti, *poļ.* kisnąć. — *Korijen je* kys, *te se -y- može promijeniti na* va *(vidi* kvas, kvasiti); *nije potvrđen kao indoeuropski korijen* (kus?); *riječi što bi od ńega postale u litavskom jeziku (vidi kod* kiseo *i* kvas) *jamačno su uzete iz slavenskoga jezika. — Oblici prošloga vremena (osim impf.) mogu postajati i od sama korijena: aor.* kȉsnuh *i* kȉsoh, *ger. pract.* kȉsnūvši *i* kȉsâvši, *part. pract. act.* kȉsnuo *i* kȉsao; *ali nema potvrde u primjerima već samo za part. pract. act.:* Kȉsô čoban kišnu struku suši. Osvetn. 1, 18. *(radi značeńa vidi* b, *bb). — Između rječnika u Belinu* (‚esser bagnato dalla pioggia' ‚madefieri pluvia' 566b), *u Bjelostjenčevu* (kisnem, v. okisnujem; *ove riječi nema napose u istom rječniku), u Voltigijinu* (v. kiseliti se), *u Stulićevu* (1. ‚ad pluviam moram trahere'. 2. ‚fermentescere'; *za ovo značeńe ima dodatak da je po ruskom jeziku), u Vukovu* (1. ‚sauer werden' ‚acesco'. 2. ‚vom regen benetzt werden' ‚pluvia madesco').

a. *sa značeńem sprijeda kazanijem.* Tako kisne *(sirće)* budući na vruću. J. S. Reļković 249. Zakiselila žena u sobi lonac mlijeka, pa ga pokrila i povezala torbom, da bi se u toplini prije ukiselilo. kad to sve svrši, onda reče: ‚Kisni, ne misli, stiglo me do vrâtâ' (t. j. da se mlijeko ukiseli dok ona bude do vrata). Vuk. poslov. 134. Vino kisne. P. Bolić, vinodj. 2, 340. *orako se kaže i:* tijesto, hļeb, kruh kisne *itd.*

b. madescere, madefieri, *po svoj prilici s toga što tijesto, kad kisne, nabuja kao sunđer u vodi, postalo je i drugo značeńe u našem jeziku: promakati se, napajati se, greznuti, isporedi* kvāsiti. *— i u bugarskom jeziku ima slično značeńe.*

a) *uopće. — Od* xv *vijeka (vidi* F. Miklošić, lex. palaeoslov.? *kod* kysnąti), *a između rječnika u Belinu:* staviti da kisne ‚macerare, tener una cosa in acqua tanto che venga molle' ‚macero' 449a.

b) *često se kaže kad što (može biti i čeļade) stoji nepokriveno i nezaštićeno na daždu (kiši). — Od* xviii *vijeka.* Svoju hranu jer čuvati znadu da ne kisne. J. S. Reļković 299. Pa joj kisnu krsti i ikone. Nar. pjes. petr. 2, 573. Niti kisne, nit' ga sunce žeže, nego uzuri, jede i pije. (Kad se kaže za koga da dobro živi). Nar. posl. vuk. 223. Čim se čarak od puške pokriva da ne kisne. *u* Nar. pjes. herc. vuk. 358.

c) *po predašńemu značeńu kaže se i o kući ili o sobi (i o krovu) kad krov ne brani od kiše nego kapi.* Mi, ako nam je jedna kuća dimļiva, ako nije dobro pokrivena, ili je ostavimo, ili nastojimo napravit da ne dimi i da ne kisne. J. Filipović 1, 108a. Kuću samo opravļati može da ne kisne. Glasnik. ii, 1, 4. (1808). I sve su *(kuće)* pokrivene crijepom, . . . da se svake godine moraju prekrivati, pa opet kisnu. Vuk, dan. 2, 44. Ponavļao sam dvije kelije i jednu malu crkvu koje su bile bez podova ostale, i nemalo sve propale kisnući. G. Zelić 419.

d) *po značeńu kod b) ili prema riječi* kiša, *jedan pisac* xviii *vijeka upotrebļava ovu riječ u značeńu: daždjeti, puštati iz sebe kišu.* Bog nebo zatvori, da ne kisne. A. Kanižlić, utoč. 125. — *I s instrumentalom (u pravom ili prenesenom smislu).* Vi, oblaci, kisnite suzami. uzr. 13. Kisnuti će nebo žestokim ogńem. bogoļubn. 33. Eto nebo s križi kisne! fran. 130.

KISONIĆ, *m. prezime vlasteoske porodice u Dubrovniku; lat. i tal.* Cisana (Chisagna). Annal. rag. anon. nod. 150. 182. — *U Daničićevu rječniku:* Kysoničь, vlastelin dubrovački ‚Marinь Kisoničь' u veļem vijeću 1253 (Mon. serb. 40). — *Može biti da treba čitati* Kisońić.

KIST, *m.* penicillus, *oruđe za slikańe, načińeno od dlaka ili struna što su tvrdo vezane na paličici ili u cijevi. — vidi i* kiščica. — *Nije narodna riječ, nego su je u naše vrijeme uzeli pisci iz ruskoga jezika. — Upotrebļava se u muškom rodu, premda je ženskoga roda u ostalijem slavenskijem jezicima. — Riječ je praslavenska, isporedi rus.* кисть, *slovački* kyst', *poļ.* kiść. — *Između rječnika u Stulićevu: (nije zabiļežen rod)* v. pernik *s dodatkom da je riječ ruska.* Kist, art. ‚pinsel', tal. ‚pennello', fre. ‚pinseau', egl. ‚pencil': kist od vlasa, art. ‚haarpinsel', tal. ‚pennello di peli'; bot. kist, lat. ‚penicillus'. B. Šulek, rječn. znanst. naz. — *Ima i u Šulekovu rječniku (kod* pinsel) *gdje nije zabiļežen rod i u Parčićevu gdje je zabiļežen muški rod.*

KISTAČA, *f.* os sacrum, *tanka kost (nadno kičmenice). — U pisaca našega vremena (vala da je riječ načińena).* Kistača, zool. ‚das heilige bein', tal. ‚sacro osso', v. ‚kreuzbein'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KISTAČKA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Livada u Kistački. Sr. nov. 1872. 613.

KȉSTAŃE, *n. trgovište u Dalmaciji u kotaru benkovačkom.* Repert. dalm. 1872. 6.

KISTEŃ, *m. samo u Stulićevu rječniku:* v. kostań.

1. KȉŠA, *f.* pluvia, *voda što pada na zemļu iz oblaka i vrijeme kad to biva. — isporedi* dažd. *— Postaje od korijena glagola* kisnuti *(u značeńu kod* b) *nastavkom* ja, *te se* -sj- *mijeńa na* š. — *Samo u našemu jeziku: potvrđeno je od* xvii *vijeka, ali je kod većine naroda zamijenilo stariju riječ* dažd *koja ostaje samo po zapadnijem krajevima. — Između rječnika u Mikaļinu (kod* daž, *vidi* dažd), *u Belinu* (‚pioggia, acqua che viene dal cielo' ‚imber' 566b), *u Bjelostjenčevu* (v. godina), *u Voltigijinu* (‚pioggia' ‚regen'), *u Stulićevu* (v. dažd), *u Vukovu* (‚der regen' ‚pluvia', cf. dažd).

a. *uopće.* Poslije kiše bude ajer vedar. M. Radnić 112a. Neka raste kakono kiša moj nauk. 429a. Zapovidajući nebesom da kiše ne dadu. S. Margitić, fal. 40. Voda bila iz mora ili od kiše. A. Baćić 280. Daću vama kišu na vrime svoje. J. Banovac, pripov. 139. Kada je ići tražit i isprosit divojku za oženiti se, niti se gleda kiša ni snig, ni zima, ni vrućina. F. Lastrić, od' 236. Ilija zapovida nebesom, da ne spušćaju kiše dok im on ne reče. 343. Doći će nam. veli, kako rosa iliti kiša vrimenita i ugodna. ned. 33. Svojom molitvom zatvori nebo i ustavi kišu. 217. Kako zemļa brez kiše i rose neplodna jest, onako je svaka duša brez rose od darova duha s. utišiteļa. 250. Zemļa, koju kiša ne natapa. 251. Led iliti tuča s kišom i vatra iliti gromovi i muke prosipaju se i iz tog oblaka. 391. Podnosio sam zimu. vrućinu, kišu, putujući gladan i žedan. A. Kanižlić. bogoļubn. 19. Srite ga velika kiša. M. Zoričić, zrc. 88. Dodoše k jednom potoku koji poradi kiše bijaše velik usta). 204. Kiša odkud dolazi. V. Došen v. Oblak visok malo kiše dade. vi. Što je kiša to je jela viša. And. Kačić, razg. 64b. Ne izlažaše is kuće kad je kiša. N. Palikuća 9. Molitvom nebo zatvorio je, da zemļi kiše nije dalo za tri godine. I. Velikanović, uput. 1, 93. Jedan ište kišu a drugi u

Digitized by Google

isti par ište vedro. J. Rajić, pouč. 1, 100. Kao kiša niz jelovo grańe. Nar. pjes. petr. 2, 274. Igraju se magarci, biće kiše. Nar. posl. vuk. 14. Sipa zrnevje iz pušaka kao kiša. Vuk, nar. pjes. 4, 162. Mnogi bi stali pred vratijem na dvoru i na kiši i snijegu. G. Zelić 591. Da se ne bi kišama izlagale duge. P. Bolić, vinodjel. 2, 108. Kiša kao iz mješine. V. Vrčević, niz. 138. Niti žalim pijeska niz vrleti, što će kiša u ravan snijeti. Osvetn. 2, 126. Zemjicu će oprat kiša crnu. 3. 164.

b. *o kiši se kaže (isporedi* dažd *pod d)*: *a) da pada.* Da kiša ne pada. A. Baćić 500. Kiša kad pade, ne ustavja se voda na visoki planina. F. Lastrić, ned. 34. Pane kiša. J. Banovac, pred. 52. Prem ako je dažd iliti kiša padala. A. Kanižlić, kam. 283. Ko kad s' vere ptić kad pada kiša. I. Zaničić 215. Ne može načiniti da kiša pada. M. A. Rejković, sabr. 56. Kiša pade, medna rosa u polu. Nar. pjes. vuk. 1, 153. Sunce sjaše, a kiša padaše. Nar. pjes. petr. 1, 161. Bog će dati pa će kiša pasti. 1, 284. Kiša kad hoće da padne, naj prije počne kapati. Kiša pada kapljicama, pak napada lokvicama. Nar. posl. vuk. 134. Jedan dan padala kiša. Nar. prip. vrč. 200. *vidi i*: Kadano za 3 godine i 6 miseci ne pade kap kišo. F. Lastrić, od' 203. I zatvorišce se tako, da za 3 godine i šest miseci kap kiše na zemju ne pade. 343. — *ide.* Da ne ide kiša. A. Baćić 435. Kiša ide. A. Kanižlić, rož. 61. Kiša ide. javorina trune. Nar. pjes. vuk. 1, 288. Kiša ide i pomalo sn'jega. 1, 463. Kiša ide, gonge rumenije. Nar. pjesm. petr. 1. 264. Ide kiša i iz neba i iz zemje (vrlo). Ide kiša kao iz rukava. Nar. posl. vuk. 96. — *dolazi, hodi.* Jesi li vidio, kad plaho kiša dođe, da za malo dura. J. Banovac, razg. 33. Kad bi kiša hodila. P. Knežević, osm. 140. — *nalazi.* Koja *(kuća)* kad kiša nađe i počmu vitri puhati. M. Zoričić, osm. 23. — *daždi.* Daždi kiša od krvi junačke *(u nepravom smislu, vidi kod* d). Osvetn. 3. 140. — *b) da udara.* Udari kiša. F. Lastrić, ned. 310. Na sve strane udariše kiše. Nadod. 43. S večera je kiša udarila. Nar. pjes. vuk. 1, 352. Udri, kiša, al' na brata moga, samo nemoj na švalera moga. 1, 637. Kad kiša hoće da udari, naj prije počne prokapljivati. Nar. posl. vuk. 117. Udarila kiša. Nar. prip. vuk. 204. Nekoliko djevojaka, kad je suša, idu po selu od kuće do kuće te pjevaju i slute da udari kiša. Vuk, živ. 61. — *lije.* Lije kiša kao iz kabla. Nar. posl. vuk. 169. — *pljušti.* Zapljušti kiša kao iz mjehova. S. Ljubiša, prip. 268. — *stisne se.* Dok se kiša malo stisne. V. Došen 205a. — *c) (o maloj kiši) da kapље.* Kiša kapje, trava raste. Jačke. 10. — *rosi.* Nek ti rosec sitna kiša zrak proladi. A. Kanižlić, rož. 2. — *d) (kad prestaje) da mane.* Jelica je prozaplela grane i da ishar i da kiša mane. Osvetn. 2, 33.

c. *nekijem se pridjevima kaže kakva je kiša, n. p. može biti: tiha.* Iz oblaka tiha kiša pade. Nar. pjes. petr. 1, 24. — *sitna.* Sitna kiša udari. Nar. pjes. vuk. 1, 511. — *rosna.* Da udari rosna kiša. 1, 111. — *burna, grozna, nagla, plaha.* Kano burna kiša iz oblaka. 4, 374. Magluština slaba biše rodna majka grozne kiše. V. Došen 260b. Vedro nebo, grozna kiša pada. Nar. pjes. vuk. 1. 369. Kano grozna kiša iz oblaka. 4, 257. Pusti Bog naglu kišu. E. Pavić, ogl. 16. Posli nagle kiše. 20. Plahe kiše. A. Kanižlić, fran. 10. Da iz neba plaha kiša padne. Nar. pjes. vuk. 2, 313. — *dobra (jaka).* Jednom ljeti poslije tolike suše pane dobra kiša. Nar. prip. vrč. 49. — *pa i po koristi koju čini, lijepa, obilata, zlatna.* Zemja zasušena vrućinom i vitr ne more većega blaga imati, negoli vrimenitu, lipu, obilatu kišu. F. Lastrić, ned. 33. To dâ mańe lipe kiše *(oblak)*. V. Došen 19a. Zlatnu kišu dok donese *(oblak)*, gdi je triba da iztrese. 261a.

d. *u nepravom smislu.*

a) vidi dažd, *b)*. Kada iznevireni grad s muńami, lužnom kišom usilova da se pridade. A. Kanižlić, fran. 53. Leptir kad iz čaurice izmili pušta po lišću crvene kao krv kapjice, otuda: krvava kiša. K. Crnogorac, zool. 146.

b) vidi dažd. *c)*. Daždi kiša od krvi junačke. Osvetn. 3, 140. Kišu milosrđa slabim. Bos. vila. 1886. 86.

c) uhititi kišu, okisnuti, biti pijan, opiti se. Dubrovnik. 1868. 211. — *isporedi* okisnuti.

2. KÍŠA, *f. surla, rilo (u sviње).* — *U Vukovu rječniku:* ‚der rüssel' ‚rostrum suis', cf. ćuša, surla, rilo.

3. KIŠA, *f. vidi* kist. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Tu vidiš starom slikovane kišom rate, tu slavnog pokoloća hodilo, način, oružje. M. Katančić 62.

KÍŠAN, kíšna, *adj. koji pripada kiši uopće i u osobitom smislu.* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* kišan, vide kišovit; kíšnî, **n. p.** voda ‚regen- (z. b. wasser)' ‚pluvius'.

a. *koji donosi kišu, koji je obilat kišom (vrijeme, oblak itd.).* Vrijeme kišno. M. Radnić 109a. Sije tožak po ljutoj zimi i kišnoj. 476a. U vrime zimno i kišno. I. Velikanović, uput. 1, 522. Proz dimove sijevaju vlake, kô svjetlice proz kišne oblake. Osvetn. 3, 156. — *Amo može pripadati i ovaj primjer u kojem je značeńe: pun vode (kišne).* Kîsô čoban kišnu struku suši. Osvetn. 1, 18.

b. *koji postaje od kiše (voda, vlaga, kapja itd.).* Voda kišna ili snižna. J. Filipović 3, 17a. Voda daždiva iliti kišna. I. Velikanović, uput. 3, 20. Snižna voda, kišna, od živadi krv i s drugom pomišana, mladi. J. S. Rejković 90. Da jim kišna prispit more vlaga. 141. Ne se primi iza kišne škropi. 305. I vrime ti kišnom duhom steńe. 310. Voda kišna. B. Leaković, nauk. 163. Kišnim kapjama razmekšavaš je. Đ. Daničić, psal. 65, 10.

c. *koji se upotrebjava kad je kiša.* Kišni plašt ‚regenmantel'. Hajdenak, naziv. 33.

d. *kao pridjev kod imena biljke.* Kišni neven (Calendula pluvialis L.). K. Crnogorac, bot. 93—94.

KÍŠÂŃE, *n. djelo kojijem se kiša.* — *Između rječnika u Vukovu* (‚das einweichen' ‚maceratio') *s dodatkom da se govori u Dubrovniku (vidi kod* kišati). Uslijed dugog kišańa u moru. L. Zore. rib. ark. 10, 329.

KÍŠATI, kíšâm, *impf. greznuti, namakati se.* — *Akc. se ne mijeńa.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku, a između rječnika u Stulićevu* (‚immersum esse'). ‚Košulje valja da kišaju nekoliko u vodi'. ‚Skvasi beškot, ma nemoj ga ostavit da kiša'. ‚Dosta si se kûpô, ne kišaj više u moru'. P. Budmani. — *Ima i u Vukovu rječniku:* kišati, kiseliti što, n. p. košulje u vodi ‚einweichen' ‚macero', *i* kišati se, pokiseliti se, raspasti se u vodi ‚eingeweicht werden' ‚macerari' *s primjerom:* Da vidimo hoće li se beškot dobro kišati *i s dodatkom da se oboje govori u Dubrovniku; ali ja u ovakom prelaznom i refleksivnom značeńu nijesam čuo u Dubrovniku, premda to biva kad je ovaj glagol s prijedlozima, vidi n. p.* iskišati, raskišati, zakišati.

KÍŠČICA, *f. oruđe za šarańe, vidi* kist. — *U*

Digitized by Google

Vukovu rječniku: vide šarajka, *ali ove riječi nema na svom mjestu. vidi i:* Kiščica, bot. art. lat. ‚penicillus' ‚pinsel', tal. ‚pennellino'. cf. kist. B. Šulek, rječ. znanstv. naz. — *Jamačno je dem. od* kist, *još bolje od deminutiva* kis(t)ka. *zašto je ženskoga roda vidi kod* kist.

KIŠEVAC, Kiševca, *m. mjesto u Srbiji u okrugu kruševačkom.* Livadu u Kiševcu. Sr. nov. 1875. 339.

KIŠEV BRIJEG, *m. sevce u Hrvatskoj blizu Novoga Čiča u županiji zagrebačkoj. (kajkavski)* Kiševbreg. Schem. zagr. 1875. 194.

KIŠEVIĆ, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* Mihal Kišević do Lomnica. Mon. croat. 252. *(oko* 1552).

KIŠÈVIT, *adj. vidi* kišovit. — *U naše vrijeme.* Godina kiševita i prilično rodna. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 27.

KIŠEVO, *n. sevce u Hercegovini.* Schem. ragus. 1876. 58.

KÍŠICA, *f. dem.* 1. kiša. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Voltiđijinu* (‚piovuccia' ‚kleiner regen, rieseln') *i u Vukovu* (dim. v. kiša). Da bi se Bog dostojao žednu zemļu razladiti. A. Kanižlić, utoč. 121. Šuškajuća kišica. M. A. Reļković, sat. L8a. Do god dobije kišicu plodnu. G. Pešťalić 121. Ja sam, majko, Đurđevska kišica. Nar. pjes. petr. 1, 8. Iz neba vam kišica padala. 2, 112. Oblak kaza kišici, a kišica travici, a travica ovcama, belo stado čobanu. Nar. pjes. srem. 60.

1. KIŠIĆ, *m. prezime.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Bujslav, Kišić, Šimoneti. J. Kavanin 149b.

2. KIŠIĆ, *m. selo u Bosni u okrugu Donje Tuzle.* Statist. bosn. 83.

KÍŠITI, *vide* kišjeti.

KÍŠJETI, kíšîm, *impf. daždjeti, padati (samo o kiši).* — *Akc. se ne mijeña.* — *Postaje od* kiša *nastavkom* je *u inf.*, i *u praes.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Voltiđijinu* (‚piovere, diluviare' ‚regnen') *i u Vukovu* (kišiti, kíšî, vide kišjeti: kíšjeti, kíšî ‚regen' ‚pluere', cf. daždjeti *s dodatkom kod oboga da se govori u Boci).* Ako im ne kiši ozgor s neba. M. Radnić 54a. Dokle ne kiši svrhu zemļe. 62b. Ako zaištu da ne kiši, neće kišiti. 234b. Jela, ako se stavi na zemļu u vodu koja kiši, izagńije. 257a. Ilija učini da ne daždi a da kiši kad on hoti. 529b. Svrhu gradova od Sodome čini kišiti ogań. S. Margitić, fal. 68. — *Vidi* daždjeti, II. b, *a).* Bog kiši svrhu pravednije i svrhu nepravednije. M. Radnić 77b.

KÍŠKATI SE, kíškâm se, *impf. (recipročno) svađati se, dražiti se s kim, ali često od igre i šale.* — *U Dubrovniku od* XVI *vijeka.* Namjeri me tuj čes moja gdi gizdava taj gospoja s Ļubavi se razgovara, gdi se kara i tiječe i š nim *(s Ļubavi)* kiška gorska vila, i smijejući ńemu reče: ‚Sad ti oskuboh zlata krila'. A. Sasin 124. — *I u naše vrijeme:* ‚Djeco, nemojte se kiškati'. P. Budmani.

KIŠLEGIŃA, *m. maď.* kis legény, *mali momak.* — *U rukopisu* XVIII *vijeka (može biti i prezime).* Pripominu da imat voska 17 oka na Stojanu kišlegińu 2 for. i 30 kr. Glasnik. 56, 135. (1733).

KÍŠĻIV, *adj. vidi* kišovit. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Boci.*

KÍŠNICA, *f. (uz* voda), *kišna voda.* — *isporedi* daždevica, *b).* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide daždevica *s dodatkom da se govori u Bačkoj).* Da odvratiš kišnicu vodu s tvoje strehe. V. Bogišić, zakon. 293.

KÍŠŃA, *f.* greblo kovačko, kao ono kojim lebari čiste svoje peći, t. j. vade ńime žar iz pèćî. M. Đurović.

KÍŠŃÂK, *m. ime ńekijem životińama.* — *Postaje od* 1. kiša.

a. Salamandra maculata Laur. *u Đakovu.* — *isporedi* duždevńak.

b. puž balavac. u Daruvaru.

KIŠŃARA, *f.* Rana viridis L., *žaba.* u Gracu u Slavoniji.

KIŠŃICA, *f. vidi* kišnica. — *U naše vrijeme.* Jama u kojoj se ustavļa voda kišńica. M. Đ. Milićević, omer. 103.

KÍŠOBRÂN, *m. štit od kiše.* — *isporedi* ambrel. — *Načińeno u naše vrijeme prema ńem.* regenschirm'. — *U Šulekovu rječniku:* ‚regenschirm'.

KIŠOVICA, *f. vidi* kišńara. — *U Božjakovini.*

KIŠÒVIT, *adj. vidi* kišan, a *i* daždiv, *a).* — *isporedi* kišovit. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. daždiv) *i u Vukovu* (n. p. godina ‚regnerisch' ‚pluviosus'). Kada jest kišovito vrijeme. I. Jablanci 59. Vreme kišovito. J. Rajić, pouč. 3, 138. U vrime kišovito sadi se. J. S. Reļković 220. Kišovito vrijeme. Vuk, poslov. 170. Biće nami ļeto kišovito. Magaz. 1858. 65. Onaj će mesec biti kišovit. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 27.

KIŠÒVITAN, kišòvitna, *adj. vidi* kišovit. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Ne zaktiva kišovitno vrime. J. S. Reļković 212.

KÍŠPATIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.*

KIŠPATOVA DOLINA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Ńiva u Kišpatovoj Dolini. Sr. nov. 1873. 795.

1. KÌT, *glas kojijem se tjeraju jagańci od oraca da se zaluče.* — *isporedi* kit luč. — *U Vukovu rječniku:* ‚ruft man den lämmern zu, indem man sie von den müttern abtreibt' ‚vox separantis ad tempus agnos a matribus'.

2. KÌT, *m.* Balaena mysticetus L., *naj veća životińa što sad ima na svijetu. pošto živi u moru, često se kaže da je riba, premda riba nije, jer je vruće krvi, diše plućom i doji mlâde. ističem se imenom zovu i druge slične vrste.* — *isporedi* bàlîna *(ovako je akcenat, ne* balina). — *Od grčk.* κῆτος. — *Drukčije je zabiļežen akcenat u Vukovu rječniku, ali to nije pouzdano: Vuk kaže da je čuo ovu riječ u Dubrovniku, ali jamačno ko mu je akcenat kazao nije znao kako treba da bude, jer ni u Dubrovniku ova riječ nije narodna. ordje je akcenat zabiļežen po Mikaļinu, Belinu, Bjelostjenčeru rječniku i po dva naj starija primjera.* — *Nalazi se i u stslovenskom:* китъ *(ne* кутъ, *po čemu se vidi da nije davno primļeno iz grčkoga jezika) i u ruskome:* кит. *(češki je* kyt *načińeno u naše doba po kriroj analogiji), a jamačno nije nigdje narodna riječ nego uzeta iz crkvenoga jezika.* — *Između rječnika u Mikaļinu* (kit, balina, riba ‚cetus, cete, balena, pistrix'). *u Belinu* (kit ‚balena, pesce marino noto' ‚balena' 125b), *u Bjelostjenčecu* (kit ‚cetus, pistrix, balena'), *u Voltiđijinu* (‚balena' ‚wallfisch'), *u Stulićevu* (‚balaena, cetus'), *u Vukovu* (kît ‚der wallfisch' ‚balaena mysticetus'). Strahovita i velika riba kit (‚kijt'). A. Gučetić, roz. jez. 174. Blagosivļajte, kiti (‚kijti') i sfa koja se kreću u vodah, Gospodina. B. Kašić, rit. 237. dan. 3, 79. Blagoslovite, kiti i sva koja se podvižut u vodah, Gospodina. I. Krańić 40. Stvori Bog kitove velike i sve žive

Digitized by Google

duše što se miču. Đ. Daničić, 1mojs. 1, 21. Kitovi, cetacea. J. Pančić, zoolog. 185.

3. KÎT, *m. vidi* kitina. — *Samo u Bjelostjenčeru rječniku:* kit, vele se svrži z snegom obtršene ‚gravatae nivibus frondes, frondes nivibus depressae'.

4. KIT, *m. vidi* 1. kita. — *U dva pisca* XVII *i* XVIII *vijeka.* U livu nakiti mirisna cvića kit. Đ. Baraković, vil. 289. O svem kitu naših sina kojih pravi djela jaka činopravļa Foskarina. J. Kavańin 205a.

5. KIT, *m. mjesno ime u Srbiji.* ***a)*** *u okrugu smederevskom.* Niva u Kitu. Sr. nov. 1871. 846. — ***b)*** *u okrugu užičkom.* Zabran sa nešto nive u Kitu. Sr. nov. 1869. 230.

1. KÎTA, *f.* frons (frondis); fasciculus, *grančica s lišćem; svežań. uz ova dva značeńa ima ih još ńekoliko drugijeh, ali su sva slična među sobom i potječu iz jednoga od ova dva. koje je od orijeh starije ne može se razaznati: čini se po smislu da je prvo, ali ga opet nema u poļskom jeziku a gotovo ni u češkom, kao ni u litarskom.* — *-i- stoji mj. ńegdašńega* y. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kyta, *rus.* кита, *češ.* kyta *(sad samo dem.:* kytka), *poļ.* kita, *pa i litarski* kuta ‚quaste' *(ńem.* kaute, *snopak lana ili konopaļa, vaļa da je uzeto iz litavskoga ili iz kojega slavenskoga jezika). — Nepoznata postańa; može biti da je korijen* kyt (kut) *srodan s korijenom* kvit *riječi* cvijet *(praslavenski* květъ). — *Između rječnika u Vrančićevu* (frons, frondis'), *u Mikaļinu* (kita od cvijetja ‚fasciculus florum'; kita bisera ‚linea margaritarum'), *u Belinu* (‚mazzo, fascetto di che che sia' ‚fasciculus' 467b; ‚festone' ‚sertum' 312a; kita svilna ‚fiocco di seta' ‚floccus sericus' 318a), *u Bjelostjenčevu* (v. grana. 2. kita, veja stara ‚draco'. 3. kita spleteni ženski lasi ‚capilli compti'. 4. kita ili rozgva trsova ‚duramen, duramentum, brachium seu ramus vitis, palmes, sarmentum vitis, flagellum vitis, colis etc.'), *u Jambrešićevu* (‚frons, ramus'), *u Voltigijinu* (‚chioma; fiocco; mazzo di fiori' ‚langes kopfhaar; flocke; blumenstrauss'), *u Stulićevu* (‚floccus, fasciculus; ramus'; kita cvitja ‚florum fasciculus'; biserna kita ‚margaritarum series'), *u Vukovu:* 1. ‚der strauss, buschen' ‚sertum' *s primjerima:* kita cvijeća. — Po kitu ružice, po drugu ļubice. 2. (stajaće) kita i svatovi, t. j. kićeni svatovi ‚wie im Virgil': ‚arma virumque'. 3. ‚die quaste' ‚cirrus, fimbria': kita na fesu, na barjaku. 4. kita ‚und' kîta ‚das männliche glied der kinder'.

a. frons, terines, *grančica s lišćem (a i s cvijećem i s voćem), hroja.*

a) *u pravom smislu.* Od ovoga zloga korena ishaja 7 zlih kit. Naručn. 85b. Na zelenoj kiti masline. Korizm. 61b. Na vsakoj kiti tri plodi. 91a. Ona *(golubica)* pride k ńemu noseći kitu masline u kļunu. N. Rańina 116a. gen. 8, 11. Pridu ptice nebeske i gńizda čine na kitah ńegovih. Anton Dalm., nov. tešt. 20. matth. 13, 32. Kad kita ńeje mehka bude. 72. mar. 13, 28. Vazeše kite od palam. 152. joann. 12, 13. Na naj više kite od dubaca peńući se. P. Zoranić 30b. I ptičice žuberite pojuć moj zelene kite. 42b. Kite palam. Nauk brn. 42. Kite i granje kršahu od dubja. M. Divković, bes. 346b. Uzmi u ruku ti, Marine, ovu kitu od masline. kat. 106. Ovaj dub prignuvši grane i kite svoje... B. Kašić, is. 15. Žeļa me ponuka da vidim tri kite od staroga struka zelene rakite. Đ. Baraković. vil. 26. Ne osta dubof pań, ni grane, ni kite. 57. Crv zalize s stabla u grane, z gran u kite. I. Ivanišević 178. Neg sedi ovoga hrasta na koj kiti. P. Vitezović, odil. 51. Prikažujem jednu kitu ne samo voćem narešenu. A. Vitaļić, ost. IX. Kitu od lovorike u ruci bi nosio. S. Margitić, fal. 211. Donese kitu od palme iliti pome. A. Kanižlić, utoč. 576. Među dičnijem dubja kitam. S. Rosa 130b. Opet carsko oko jasno zavirujo, riječi čita: ‚Poznaje se' reče ‚lasno. slavonske je gore kita'. J. Krmpotić, kat. 73. Bjehu gore snježno čelo promijenile u zelene kite. N. Marči 31. Donješe domaćinu kitu masline. Nar. pjes. vuk. 1, 10. Pruži mi kitu lozovu lijepa grožđa vinova. Nar. pjes. petr. 1, 120. Zrasla mi je kita lužmarina. Nar. pjes. istr. 2, 5. Naranča se vetru moli da joj kitu ne sprelomi. 2, 28. Daj mi jednu kitu graha. 2, 48. Kita rakitova, to je steļa moja. Jačke. 38. Kita, grana obična u Primorju. F. Hefele.

b) *u prenesenom ili metaforičkom smislu.* ***aa)*** *kao dio ili vrsta čega.* Ki grih ima 14 kit, ke kite su ove... Starine. 23, 135. (1496). — ***bb)*** *u rodu, porodici, dio.* Kita krvna i koliko je kit i koliko je kolen. Naručn. 63a. Kita je pravo skupļenje v osobstvih skupļenih s prijazanju krvnu. 63a. Kite jesu tri, jedna gori greduči, druga doli, treta poprik. 63b. — ***cc)*** *čast, slava, vaļa da je po lat. i tal.* palma, *grana (uprav list) paome što je bio znak pobjede i slave.* Ova krepost daje kitu mučenikom i okruńa divice. M. Radnić 519b. M. Zoričić, osm. 132. Učiteļu Jurišiću, i tvâ mudros bi vremena, tvoju kitu cijeniti ću. J. Kavańin 152b. Da u ovom slavnom cvitu sva starina steče kitu. V. Došen 36b. I s kog' kitu od svetosti on ukide po bludnosti. 112b. Uresio ga je s kitom od mučenika. A. d. Costa 1, 20. — nositi kitu *znači: biti naj bolji, predńačiti, po latinskome* palmam ferre, *tal.* portar la palma. Ova krepost... nosi kitu i privodi brodnika u pristanište od spaseńa. M. Radnić 519a. Ova kripost nosi kitu i privodi brodara u zavitarje. M. Zoričić, osm. 132.

b. fasciculus, *snop ili svežań u koji je skupļeno mnogo stvari jednakijeh ili sličnijeh među sobom (misli se obično o stvarima tankijem i dugijem, kao n. p. o stapkama, što se naslońaju jedna uz drugu pa se onda vežu zajedno). često se uz to misli da je ńešto ugodno vidjeti.*

a) fasciculus florum, *kad se orako zajedno veže cvijeće iste ili različne vrste tako da cvjetovi ostaju jedan uz drugi. — vrlo često.* Ter kite pak viješ od cvijetja svakoga, kako toj, kruno, smiješ činiti od Boga? N. Naļešković 2, 64. Da vjerenica vjereniku kitu svije. M. Držić 146. Sad me je poslala s ovom kitom da nađem Pjerina i da mu je dam. 406. Od bijelijeh ću ja ružica lijepu kitu darovati. G. Palmotić 1, 97. Cijeć veselja podsmjehuje od ružica skladna kita. J. Kavańin 37'. Urešen s ovozijem rajskijem krunam i kitam. V. M. Gučetić 208. Vije vijonce i lijepe kite Isukrstu. 212. U ruci drži od ružica kitu. A. Kanižlić, rož. 16. Kraļ pako na štitu svomu imao je kitu od sviju cvitova. uzr. 9. Stade ti ga buditi kitom cv'jeća bosiokova. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 31. Trepeću jim krila pozlaćena, za kalpakom kita vesliđena. And. Kačić, razg. 314b. Barem kitu cvita ponesavši. Đ. Rapić 255. Uzmite ovu kitu i nakitite vaša prsa. A. T. Blagojević, khin. 78. Ruže prez i ruzmarina nit' je kite nit' je lipe. M. Katančić 65. Oko tebe loza vita i gorica kano kita. 75. Koja kita prv'jenčeva, ta je kita svilom vita. Nar. pjes. vuk. 1, 19. S večera je bosiļak nikao... a u zoru u kite se vio... Svakom svatu po kita bosiļka. 1, 22. Po kitu ružice, po drugu ļubice. 1, 102. Iduć s vode cvijeće sam brala,

Digitized by Google

savila sam do četiri kite. 1, 232. Vjence viju, kite vežu. 1, 234. Oko grada cvijeće pobrala, a naj više cvijeća ljubidraga, ona mi ga u kitu savija. 1, 234—235. Pa se vije ruža oko bora, kao svila oko kite smilja. 1, 240. Nosi kitu sitnoga bosiljka. 1, 246. Il' ću brati kitu cvijeća? 1, 331. Anđelina ružu brala, divnu kitu nakitila. 1, 336. Nima daje do tri kite: jedna kita jergovana, druga kita od jablana, treća kita bosioka. Nar. pjes. petr. 1, 95. Pa djevojke kite viju i za glave diju. Osvetn. 3, 4. — *Amo pripadaju i ori primjeri (po svetom pismu):* Zato ga zovu kitom od mire. S. Margitić, fal. 122. Uzimaše kitu sipanta. I. Đorđić, salt. 168. Uzmite kitu isopa i zamočite je u krv. Đ. Daničić, 2mojs. 12, 22. — *Kaže se čeljadetu od mila.* Ali hvala Gospod-Bogu, moja kito od ružice, jur češ parjat sve tužice. A. Čubranović 143. Moja kito perivojna, zlatom žicom svita! D. Rađina 105b. Zač bi rad'ja, moja kito, tebi za har poslužiti neg za drago druzijem mito. S. Bobaljević 208. Ajme! dite, kud te rinu*(h)* lipu kitu materinu? V. Došen 167b. Ej Momire, lepa kito cveća! Nar. pjes. vuk. 2, 162. O devojko, kito naša! Nar. pjes. petr. 1, 83. Đeverovi, kite moje! 1, 98. O svatovi, kite naše! 1, 105.

b) *kad je sastavljeno ili svezano što drugo (ne cvijeće ili ne samo cvijeće), n. p.:* ***aa)*** *voće.* Obilna i sita svega za dovolje, kako voća kita, gdi je rodno polje. P. Hektorović 57. Kitu mi njeki dan jabuk da Ljubica, da joj hvalim pram zlatan i ures od lica. I. Gundulić 140. Kite zlatne i rumene vise o dubju voća zrela. 319. Bog uresi kitam' voća, cvijeća i trave polja. I. Đorđić, uzd. 14. — ***bb)*** *klasje.* Kita, rukovet konopље. u Lici. F. Hefele. — ***cc)*** *perje (u perjanici).* Vrh kamenka svim bogata siva perja trepti kita. I. Gundulić 299. Na glavi mu jes bogata žuta od perja i zelena kita. P. Kanavelić, iv. 30. Za klobukom bela kita perja. Nar. pjes. vuk. 2, 302. Dovati mi jednu kitu perja, jednu perja, drugu perjanice. Pjev. crn. 196a. — *prema ovome može značiti i klas u pšenice i metlicu, resu (muški cvijet) na kukuruzu.* Jak blagoga od vjetrica kad krenuta ljetno u vrijeme zrela u kiti jur pšenica šušńi mahom jednacijeme... P. Sorkočević 586a. Kita, resa, metlica kuruze. Goveđe polje kod Daruvara. — ***dd)*** *zlato (možebiti zlatne niti, ali nije jasno jeli ovo značeńe u svakom primjeru, te može biti da je gdjegod značeńe kao kod c).* Oni su meu ljudi venac kićen zlatom, ... oni zlatna kita, oni cvit, oni čast, oni miris svita. Đ. Baraković, vil. 115. Procvitaše toko kako zlata kita. jar. 74. Nosi kitu zlata, da pozlati vrata. Nar. pjes. vuk. 1, 117. — ***ee)*** *kod* kita mira *u narodnijem pjesmama valja da se misli ujedno na* miro *(isporedi i* kita od mire *kod a))* *i na* mir. A u ruke dvije kite mira, da je mirna jedna i druga banda. Nar. pjes. vuk. 1, 16. A koja je svijeh svata, ta je kita mirom svita, mir donijeli! mir ponijeli! 1, 203. — ***ff)*** *u prenesenom smislu, pjesme, molitve itd. zajedno skupljene.* Pjesme u kitu složene. I. Đorđić, uzd. vii. Svekolike *(molitve)* u kiti prinosi i prikažuje prid pristolje svemogućega. I. Đorđić, ben. 181. — ***gg)*** *što drugo ujedno složeno (samo u pjesničkom govoru).* Tuj ruci obidvi i ličce i grlo na moj skut kitom svî. Š. Menčetić 298.

c) *nakit na odijelu (svagda na fesu), na pokućstvu (n. p. na zavjesu, na sagu itd.), na barjaku itd., što se sastoji iz mnogo niti ili resa svilenijeh ili vunenijeh itd. (pa i iz zlatnijeh ili srebrnijeh) koje su obično iste dužine te su na jednom kraju (na gorńemu) zajedno spletene ili drukčije sastavljene i tako vise (kao kita cvijeća ili drugoga čega kad se izvrne). — Od* xviii *vijeka (vrlo često).* Epitraila 4 ... na ńih po 4 kite svilene. Glasnik. 56. 205. (1733). Kite i zastore viseće oko obloka i vrata. F. Lastrić, test. 352a. Indi samo diram kite koje ńegov kalpak kite. V. Došen 161b. Na kalpaku perjanica vije, po rameni kita bije zlatna. M. Katančić 68. Kite kiti, podvezice plete, svaka kita od dukata zlata. Nar. pjes. vuk. 1, 158. Pokrićу te *(koňa)* svilom do kolena, od kolena kite do kopita. 2, 217. I opasa sabju dimiskiju, zlatne kite biju po zemlji. 2, 224. Od krstova zlatne kite vise. 2, 290. Zelen ga je barjak oklopio, a jamaka kita od barjaka. 3, 194. Ali kida kite na pojasu. 3, 397. I baš viju kite od barjaka. 3, 421. A na glavu fesa finofesa, na kome je kita od bisera. 3, 535. S kape bješe kita opanula. Nar. pjes. herc. vuk. 511. Razviše se kite i barjaci. Nar. pjes. petr. 2, 289. A za ńima udriše kočije pokrivene dibom do zemlja. sva ibrišim-kitom potkićena. Smailag. meh. 11. Svilene kape kićenke od kojijeh su svilene kite visile s jedne strane niz prsi. Vuk, živ. 268. To se (‚kvaste') srpski zove kita, n. pr. na fesu. pism. 25. Po crljenoj kapi oštruljici i po struci kita kostretnijeh. Osvetn. 2, 6. — *Amo može pripadati i ovaj primjer, ako nije u ńemu šire značeńe kao kod b):* Kosa joj je kita ibrišima. Nar. pjes. vuk. 1, 157. — *Valja da amo pripada i ovaj primjer u kojemu se zrake sunčane shvaćaju u prenesenom smislu kao da su niti ili rese za kitu:* Sunce trakov kite nadvisiv odzgara. H. Lučić 238. — *U ovom primjeru stoji u metaforičkom smislu o tjelesnom osjećaňu:* Meni slane kite po obrazu biju od ńegova stida. S. Ljubiša, prip. 218.

d) kita od bisera, biserna, biser-kita *znači obično što i niz, struka bisera (vidi u Mikaljinu i u Stulićevu rječniku).* Nî biserna kita koju Zadar uni ... Đ. Baraković, vil. 41. A na prsih kolajne nišani, biser-kite i kameńa draga. Osvetn. 2, 145. — *U ovom je primjeru značeńe kao kod c):* Ja sam biser prosula, pomozi mi nizati i u kitu kititi. Nar. pjes. vuk. 1, 180.

e) *kao što se kita cvijeća uopće poklaňa ženskom čeljadetu, tako se zove* kita *i drugo što se prikazuje mladoj u svećanoj prigodi kao dar.* Drugi sastanak ženidbeni zove se ‚uprosi', kadno idu mati i otac, il', ne ima li ńih, drugi rodaci i kućani na uprose đevojci, noseći joj kitu, t. j. jabuku nakićenu novcem, svilom i navezom, koja je omotana u rubac ili šarenu maramu koju đevojka iz ńihovih ruku uzme u znak da je vjera sklopljena. *(u Žumberku).* V. Bogišić, zborn. 160 —161.

f) *u prenesenom smislu, kao nakit, ures uopće.* ***aa)*** *u pravom smislu, n. p. kod odijela.* I kad na se kite meću *(mlade)* da se svitle... V. Došen 104a. — *kod pjesme.* Što sam reko od Nereida. Teti i Netuna, sve su to kite pjesničke. N. Marči 7. — ***bb)*** *u prenesenom smislu, kao n. p. što je koje čeljade kojemu mjestu. (Starešine)* koji sad su srića svita, potle nebu lipa kita. V. Došen 250a.

g) *duga kosa spletena, pletenica. — Po sjeverozapadnijem krajevima (vidi i u Bjelostjenčevu i u Voltigijinu rječniku).* Jedna *(divojka)* češe žute kite svoje. Nar. pjes. istr. 6, 27. Kita ‚capilli nexi'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftg. 19. Kita, ime pletenici kosi djevojačkoj. u Prigorju. F. Hefele.

h) penis (pueri, verecundiae causa dicitur). — *U Vukovu rječniku.*

i) *skup, mnoštvo čeljadi, ali svagda u pohvalnom značeńu.* K bijelomu Smederovu pošli kitu

Digitized by Google

tvih junaka. I. Gundulić 420. S druge *(strane)* vojska od Poljaka svijem se kaže lijepa kita od hrabrenijeh sva junaka po izboru skladno svita. 434. Više u onoj vojski kita jedna od četrdeset soldatov kršćenikov. F. Glavinić, cvit. 70[a]. Videći onu kitu mladih bratov smili se na će. 212[b]. Ter se š ńome radovaše i neboska ta kralica i š ńom kita svi divica. S. Margitić, ispov. 182. Kanunikov da se kita stavi u vaš grad. J. Kavańin 164[b]. Tu tisni kitu tvojih junaka. 220[a]. Kon ńih kola izpovijedac i biskupa kita vrvi. 522[b]. Kita svojijeh ljubovnica. I. Đorđić, salt. 147. Na dvi strane mučenîkâ kite. A. J. Knezović 276. Nije ono jato sokolova već bosanski kita vitezova. And. Kačić, razg. 245[a]. Lipi koña a lipši junaka kano jedna kita divojaka. 314[b]. Naj izvrsitija kita društva gosposkoga. I. J. P. Lučić, razg. 3. Otišla je ona plemenita kita Moskova u Rim. A. Tomiković, živ. 94. Prinoći je svojom kitom vojnika pod golim nebom. 183. Divnu kitu svojte svoje. Nar. pjes. vuk. 1, 93. A za ńima po dvjesta Srbina . . . Bože mili, da lijepe kite! 4, 183. I lijepe kite Jugovića. P. Petrović, gor. vijen. 10. One kite ljudi što mi zovemo izumiteljim. M. Pavlinović, rad. 28. Imamo lijepu kitu braće i u ńih svijetla oružja. Pravdonoša. 1851. 21. Pa premda je gozba uzorita lijepa druga ubranijeh kita. Osvetn. 1, 46. — *U ovom primjeru stoji posve metaforički prema značeńu kod c)*: Sve šest posla u zemlju slovinsku, glavnu kitu od kadife rimsku. Nadod. 138. — *Po Belinu rječniku znači ne samo mnoštvo čeljadi nego i način kako su čeljad poredena, t. j. naokolo, vidi*: kita ljudi ‚cerchio d' huomini, vale radunanza d'huomini posta in giro' ‚corona' 186[a]. *kao da je orakoro značeńe i u ovom primjeru našega vremena*: Nud' pogledaj, mlada Mare, okolo sebe, divan ti se sabor bere okolo tebe: jedna kita roda tvoga, druga od doma. Nar. pjes. vuk. 1, 25. *isporedi pod* c.

c. *često se (osobito u narodnijem pjesmama)* **kaže** kita i svatovi, *vidi n. p.*: Da odvedem kitu i svatove. Nar. pjes. vuk. 2, 65. Spremiše se kita i svatovi. 2, 151. Azurala, kita i svatovi! 2, 334. Podiže se kita i svatovi. 2, 339. Da pokupim kitu i svatove. 2, 593. Neka kupi kitu i svatove. Nar. pjes. hörm. 1, 6. A za ńime kita i svatovi. Bos. vila. 1892. 205. *Vuk tumači ovo u svom rječniku (vidi sprijeda) kao da znači isto što* kićeni svatovi *(vidi* kititi, 2, b, *a))*, *po čemu bi bila retorička ili gramatička figura u kojoj od dva supstantiva jedan bi bio drugome kao adjektiv ili pridjev (Vuk uspoređuje lat.* arma virumque *što bi po njegovu shvaćańu značilo isto što* virum armatum); *ali da bi u ovom slučaju* kita *bilo isto što* nakit *teško mi je vjerovati. istina, često se kaže i* kićeni svatovi, *ali bi opet ovo moglo postati od* kita i svatovi *bez obzira na značeńe što je isprva imala riječ* kita. *ipak je teško razabrati, premda se nekoliko puta pomiče* kita *uz riječ* svatovi *na drugi način. u naj starijem primjeru*: Prilijepa djevojka od roda pribjegla, a za ńom za ńome na kite svatove. Nar. pjes. *u* Š. Menčetić—Ǵ. Držić 511 *kao da znači isto što* kita *pod* b. *i). tako bi bilo i ovdje*: Ode Komnen za kitom svatova. Nar. pjes. juk. 88. *moglo bi biti i uže značeńe (vidi* b, *i) pri kraju)*, *isporedi i*: L'jepo ti je pogledati kako svati kitom sjede. Nar. pjes. vuk. 1, 66. — *po primjerima*: Pokupiše na kitu svatove. Nar. pjes. petr. 2, 446. I pokupim na kitu svatove. 2, 522. Nar. pjes. juk. 99. Poče kupit na kitu svatove. 343. Nar. pjes. petr. 3, 450 *može se pomisliti da se misli na kitu što je na barjaku i na sam barjak, a isporedi i*: Doniješe domaćinu kitu masline. (Pripovijeda se da je u Risnu otprije bio običaj u svatove mjesto barjaka nositi granu masline; no sad se to samo onda čini, kad je mladoženina ili djevojačka kuća u žalosti. Vuk). Nar. pjes. vuk. 1, 10. *a moglo bi biti da se misli i na značeńe pod* b, *e)*.

d. *ime biljkama.*

a) *vala da je isto što* rakita *u ovom primjeru*: Al' im kuće više splite od ševara i od kite. J. Kavańin 28[b]. *ovo bi se potvrdilo i riječima* kita rakita *u naše vrijeme*: Široka kita rakita zeleno polje prekrila. Nar. pjes. herc. vuk. 297. Kita rakita i u ńoj dvanest stupova . . . *(odgonetlaj: godina)*. S. Novaković, nar. zag. 31. Na rakiti kiti dvoji troji ptići . . . *(odgonetlaj: grebeni)*. 33.

b) *u jednom primjeru* XVII *vijeka može biti da znači kakav vrijet (ako nije značeńe kao kod* b, *a))*. Naredbe i ureše od cvitja i ruže, kita i ljubičic. M. Jerković 100.

c) Kita pasja, Ruscus aculeatus L. (Lambl). B. Šulek, im. 145.

2. KÎTA, *f. ime žensko. — U Vukovu rječniku*: ‚frauenname' ‚nomen feminae'. — *vidi*: Toči vino Kita Cetinija... Koji pije svaki ńoj napija. Nar. pjes. istr. 2, 73.

3. KÎTA, *f. ime planinama. — U naše vrijeme.*

a. *planina u Hercegovini. — Između rječnika u Vukovu* (planina u Hercegovini). Ja zapadoh u Kitu planinu. Nar. pjes. vuk. 3, 320. Na Rudine u Kitu planinu. 4, 519. Doklen dođeš pod Kitu planinu. Ogled. sr. 404.

b. *planinski vrh u Srbiji u okrugu niškom.* M. Đ. Milićević, kralj. srb. 3.

4. KÍTA, *f. hyp.* 1. kita. — *vidi* 1. kita *pod* b, *h)*.

5. KÍTA, *f. ime domaćijem životińama. — Uprav je ipokoristik.*

a. *ime kravi.* F. Kurelac, dom. živ. 24.

b. *ime orci. — u Brumu.*

c. *ime kozi. — u Bosni.*

6. KITA, *m. ime muško. — U naše vrijeme u Srbiji u okrugu aleksinačkom.* Sr. nov. 1866. 591.

7. KÍTA, *m. vidi* kito.

KÌTÂB, kitába, *m. vidi* ćitab, *arap.* kitāb. — *U jednoga pisca nasega vremena.* Der Afize, sveznalice stara, štono znadeš sve sedam kitaba! Osvet. 1, 21.

KITAČA, *f. ime prasici.* F. Kurelac, dom. živ. 41.

KITAJ, *m. vidi* Kina. — *Iz ruskoga jezika. — U naše vrijeme u pisaca. — U Šulekovu rječniku*: ‚China'.

KITAJAC, Kitajca, *m. čorjek iz Kitaja. — U pisaca našega vremena. — U Šulekoru rječniku*: ‚Chineser'.

KITAJKA, *f. žensko čeljade iz Kitaja. — U pisaca našega vremena. — U Šulekovu rječniku*: ‚Chineserin'.

KITAJLIJE, *vidi* kitali *i* kitalija. — *U jedinom primjeru kao da stoji u srednjem rodu uz* čebe. Na ńga meću čebe kitajlije. Bos. vila. 1892. 174.

KITAJSKI, *adj. koji pripada Kitaju. — Od* XVII *vijeka i u naše vrijeme (samo u pisaca).* Na Kitajsko blato hodih u Tatare. I. T. Mrnavić, osm. 142. *i u Šulekovu rječniku*: ‚chinesisch' *gdje ima i adv.* kitajski.

KITALI, *adj. naršen kitom ili kitama (vidi* 1. kita, b, *c))*. — *Ne mijeńa se po padežima. — Postaje od* kita *turskijem nastavkom* li. — *isporedi* kitalija, kitajlije. — *U naše vrijeme u Bosni.* I kitali fesa tunajliju. Nar. pjes. petr. 3, 584.

Digitized by Google

KITALIJA, *f. (struka) s kitama.* — *isporedi* kitali. — *U naše vrijeme u Bosni.* A preturi struku kitaliju. Nar. pjes. petr. 2, 563. 3, 583.

KITAḶ, *m.* zovu u Istri kod nošnje onu opravu, koja dolazi izmed gorńe oprave i košuḷe. U Klani (u Istri). F. Simčić.

1. KÌTAN, kîtna. *adj.* frondosus, ornatus, *na kojemu je mnogo kita (vidi* 1. kita), *kitnast, kićen.* — *Od* XVII *rijeka, a između rječnika u Voltiđijinu* (kitan, kitana! ‚frondoso' ‚laubich, belaubt'), *u Stulićeru* (‚frondescens, frondifer, frondosus'), *u Vukoru* (1. vide kitnast *s primjerom iz narodne pjesme*: Među kitnim goricama. 2. kićen ‚geschmückt' ‚ornatus' *s primjerom iz narodne pjesme*: Pa uhvati kitnu Crnogorku).

1. *adj.* — *Komp.* kitnijî (J. Kavańin 520ᵐ).

a. frondosus, foliatus, densus, *kitnast, o drvetu, drveću, o šumi gdje je mnogo kita (vidi* 1. kita, a), *pa i o grani na kojoj je gusto lišće i o gustom lišću. kod toga se često ima u misli i drugo značeńe (kićen).*

a) na kojemu je mnogo kita, grančicā. aa) o drvetu, drveću. Kitni javor, vita jela ... I. Gundulić 402. Lijepi hrasti, kitni bori. Ġ. Palmotić 1, 106. Kitna dubja. 2, 425. Na kitnoj jeli. 2, 469. Sin dobroga Noa koji kitnu lozu prvi usadi. 3, 17ᵇ. Kitna dubja grane. P. Kanavelić, iv. 522. *(Marija)* od lepena uzoritija, kitnija maslin, cedra vitija. J. Kavańin 520ᵐ. Zelene dubovima kitnijem gore. I. Đordić, ben. 199. Šetńice dubjem kitnijem u duḷinu tja daleko upravḷene. B. Zuzeri 246. Dub ovi granat i kitan, oni nag i kršḷav. A. Kalić 246. — *u ovakovom je primjeru uprav značeńe: kićen, nakićen:* Gdi veselijem plodom kitne sved masline zelene se. Đ. Palmotić 3, 53ᵃ. — ***bb) o šumi, gori, pa i uopće o mjestu gdje je gusto drveće. aaa) o dubravi, gori.*** Kitnijeh dubrav sjeni mile bjehu ńemu omilile. Ġ. Palmotić 3, 60ᵃ. S Bogom, kitne o dubrave! A. Gleđević 7ᵃ. — O prilipa goro kitna! P. Knežević, osm. 303. Tu se vide kitne gore. N. Marči 11. — Kitni Liban i ugodni. I. Đordić, salt. 87. Kitni Tabor. 303. Jordan iz Libana kitna izvira. N. Marči 76. — ***bbb) o perivoju.*** Koji perivoj? kako kitan? kako razbludan? A. Kalić 75. Ko kitní perivoj. 359. — ***ccc) o strani, državi.*** Usred kitnijeh tezijeh strana jednoj lijepoj u prodoli velika se svijem poḷana u ravnini svoj oholi. J. Palmotić 313. Plodne i kitne države. A. Kalić 35. — ***ddd) o poḷu, zemḷi, mjestu (u sva tri primjera značeńe je: kićen, nakićen).*** U cvijeću kitno poḷe. I. Đordić, uzd. 178. Kad se zemḷa s mnogom slavom plodna ukaza i zelena, zračna cvijetjem, kitna travom ... Ġ. Palmotić 3, 24ᵇ. Dubjem kitno i raskošno koje mjestoce. B. Zuzeri 155.

b) o hvojama, granama, grančicama na kojima je mnogo lišća. Grm ih spleten, dubje često gustim gajom jur obstrije, pače kitnim hvojam mjesto nebesom ih istim krije. I. Gundulić 402. — Vidiš oni dub, gdi kitne grane svoje svud prostira. Ġ. Palmotić 1, 87. Druzi nosoć grane kitne. P. Kanavelić, iv. 372. A priprosni od naroda kitne grane svi nošahu. P. Knežević, živ. 19. — U tebi je, baščica, grančica kitna zelena. M. Katančić 75.

c) kojega je mnogo zajedno, gust, o lišću, voću, cvijeću. Sušńom zvižđi i žubori kitno listje čim trepoće. Ġ. Palmotić 2, 476. — Sladko voće, kitno cvijeće. I. Đordić, salt. 1. Obilnos i kitna cvijeća i zrela voća. B. Zuzeri 129.

d) prema značeńu kod b), o samoj sjeni što je čini gusto lišće. Pod drag žubor od slavica kitnu u sjencu biše pala. I. Đordić, pjesn. 11.

b. ornatus, exornatus. *kićen, nakićen, urešen, narešen, u naše vrijeme naj češće o ženskima i o svatovima. — Kad se pomińe i ono čim je ko kićen ili što kićeno, stoji u instrumentalu, jedan put u genetivu (vidi prvi primjer kod a)).*

a) o čeḷadetu. Djedi su mi svi očini cari istočni privisoci; smerni gorštaci u planini matere su moje oci ... Dvorili su kitni zlata jednijeh plemići usred grada; druzijem grad je bio pojata, a dvorani drobna stada. I. Gundulić 304—305. Ali čas neumrlu tvoji djedi, slavom kitni, u požušnu boju vrlu dobivahu nedobitni. 277. Sva ga Gora Crna izabrala za svojega gospodara. Osvetn. 3, 64. — *o barjaktaru.* Da mi bude kitan barjaktare. Nar. pjes. petr. 3, 348. A za ńima kitni barjaktari. Nar. pjes. magaz. 1867. 95. Perjaničkog kitna barjaktara. Osvetn. 2. 159. — *o ženskima i o svatovima, vidi* kititi, 2. b. Tvoje seke kitne Anđelije. Nar. pjes. petr. 2. 195. Mlade momke i kitne djevojke. 3, 155. Po imenu kitna Vasilija. 3, 340. Vidiš Jańe kitne čobanice. 3, 429. Do gospođe kitne Maksimije. Nar. pjes. stojad. 1, 117. A kod ńega niđe nikog nema nego čerca, kitna Anđelija. Nar. pjes. u Banićima. Đ. Šurmin. No govori kitna Crnogorka. Ogled. sr. 501. — U kaura kitnijeh svatova. Nar. pjes. petr. 3, 354. Kitni svati Mirčete vojvode. 3, 461. Kad se kitni svati sakupiše. 3, 631. Opraviše haber Čupriliću, da mu kažu za kitne svatove. Nar. pjes. hörm. 1, 16.

b) o životińi (o konju). Ate, svilom kitne, srebrom pokovate. Osvet. 4, 49.

c) o udu ḷudskoga tijela (u jedinom primjeru o glavi). Glava kitna i puna uresa, a misli? Da nije među tezijem cvijetjem koja zmija? B. Zuzeri 4.

***d) o kipu (vidi* 1. kip, 5).** S druge strane prvi u redu kip se kaže plijenim kitan. I. Gundulić 429.

e) o odijelu i uopće o čemu što se na sebi nosi. Ńihove se bane kćeri u bogatom kitnu uresu. I. Đordić, salt. 480. I dala mu kitno obiḷežje. Nar. pjes. petr. 3, 223. A kitne se perjanice nišu. Osvetn. 2, 99.

f) o pokućstvu. Crne mu se oči otrgoše do banova kitna čiviluka. Nar. pjes. hörm. 1, 280. Doskočio kitnu čiviluku. 2, 7. 66.

g) o kući, stanu, o čaršiji. I bijasmo na kitnu biḷardu. Nar. pjes. vuk. 5, 405. No izḷegoh iz kitne biḷarde. 5, 406. — Ode Mando u kitnu čaršiju. Nar. pjes. juk. 466.

h) o gradu. Egra, Ostrogon, Biograd stojni i Kaniža, gradi kitni. Ġ. Palmotić 2, 316.

i) u prenesenom smislu, o govoru (kad govornik traži i izabire riječi da govor bude ńekako kao nakićen), oratio ornata. U cvijeću kitna govoreńa kriju se zmije. B. Zuzeri 38.

2. *adv.* kîtno. Kitno majci u visine raste. Nar. pjes. petr. 3, 256. U čokoće lozu kitno veže. Srp. zora. 1876. br. 4, str. 84.

2. KÌTAN, kitana, *m. postaje od* 1. kita.

a. *kaže se od mila djetetu. — U naše vrijeme u Lici.* ‚Kitano moj!' I velikom se čojku prevare žene reći: ‚Kako ti stoji kitan?'

b. *ime prascu.* F. Kurelac, dom. živ. 41.

c. *ime jarcu.* F. Kurelac, dom. živ. 38.

KITANA, *f. ime žensko.* Zemḷak. 1871. 2.

KÌTANOVA ĐUMŮRANA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom.* Glasnik. 19, 171.

KITANOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Dimitrije Kitanović. Rat. 176.

KÌTARA, *f. tal.* chitarra *(franc.* guitare), *muzikalna sprava (slična tamburi) sa šest žica što*

Digitized by Google

se prstima tržu kod udarańa. — U dva pisca xv *i* xviii *vijeka, ali je značeńe prema grč. κιθάρα, lat.* cithara. Pridavši još u broj s kitarom Apola. M. Marulić 7. U svoje vijoline, kitare i tambure zazvone. And. Kačić, kor. 262. — *U naše vrijeme u Dubrovniku ima značeńe kao i u talijanskom jeziku.* P. Budmani.

KITÀRČIJA, *m. čovjek što udara u kitaru. — Načińeno od* kitara *turskijem nastavkom* či. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Čini doći jednoga tamburčiju aliti kitarčiju. And. Kačić, kor. 160.

KÎTAST, *adj. u Vukovu rječniku: vide* kitnast.

KITAŠ, *m. vidi* sijerak. — *U naše vrijeme u Dalmaciji.* Kitaš, Sorghum vulgare Pers. (Lambl, Visiani). B. Šulek, im. 145.

KITAVA, *f. ime kravi.* F. Kurelac, dom. živ. 24.

KITEŠ, *m. ime jarcu.* F. Kurelac, dom. živ. 38.

KITEŠA, *f. ime domaćijem životińama.*
a. *kravi.* F. Kurelac, dom. živ. 24.
b. *kozi.* F. Kurelac, dom. živ. 38.
c. *prasici.* F. Kurelac, dom. živ. 41.

KÎTEŽ, *m. ime volu. — U naše vrijeme u Istri.* Volić kitež. Nar. pjes. istr. 4, 4. *Pisac tumači ovu riječ u bilješci:* rogovi na kite.

KÎTICA, *f. dem.* 1. kita. — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (‚fiocco delle corone' ‚lemnisci'), *u Belinu* (‚fiocchetto, fiocco piccolo' ‚flocculus' 318a; kitica cvijetja ‚fascetto di fiori' ‚fasciculus florum' 304a), *u Voltiġijinu* (‚fiocchetto, mazzetto di fiori' ‚blumenstrausschen'), *u Stulićeru* (‚flocculus'), *u Vukovu* (dim. v. kita).

a. *vidi* 1. kita, a. Ovo je onih sedam koreni sa svojimi kiticami. Naručn. 85b. Žila se masline prostrla niz dola, a po ńoj kitica svudi tud pronikla. H. Lucić 217. Za žeju slatkoga mirisa utrgnu kiticu jednu. P. Zoranić 35b. Kako u jednom stablu dvi kitice različitoga sada mogu se ucipiti. F. Glavinić, cvit. 420a. Da iman rožicu, kiticu bošiļka. Nar. pjes. istr. 2, 78.

b. *vidi* 1. kitica, b.

a) *vidi* 1. kitica, b, *a).* Kitice povita, pokli mi ti dođe, od one svita jedine gospođe . . . N. Naļešković 2, 9. Kaži mi, kitice, zelena vijek bila, što je od krunice, ka mi te posila? 2, 62. Tvoj gospodar s kiticom šeta i djevojke snahodi. M. Držić 210. Ako li joj *(dađeš)* kiticu ali vinac od cvića. A. Kanižlić, utoč. 243. Komu voćku, kom cvita kiticu. M. A. Reļković, sat. L2b. Baš kiticu lijepu sakupih đurđica jučeri. M. Katančić 50. Pa savija cv'jeće u kitice . . . ‚Što ja kitim cv'jeće u kitice . . .' Nar. pjes. vuk. 1, 40. U svakoga po kitica cv'jeća. 1, 309. Ulegoše dva Božja anđela, zaklaše joj u bešici sina, pokupiše krvcu u kiticu, poštrapaše n'jeme i slijepe. Nar. pjes. herc. vuk. 317. — *Kaže se ženskom čeļadetu od mila (isporedi kod* 1. kita). Oto t' sam molio svaki dan, kitice. Š. Menčetić—G. Držić 495. Na svitlo, ugodna kitice moja, poj. I. Ivanišević 3. O kitice Jańo čobanice! Nar. pjes. petr. 1, 270. Hćerčice moja, rožice moja, kitice moja! Nar. pjes. istr. 5, 3.

b) *o klasju, vidi* 1. kita, b, *b) bb).* Poveži ńih *(klasove)* na kitice. Z. Orfelin, podr. 166. Sveži u tri kitice. 217.

c) *crijeće što raste ujedno na nekijem biļkama, te je nalik na kitu crijeća ili na perjanicu, isporedi* 1. kita, b, *b) cc).* Kitica ‚mappa, qual è quella del finocchio, aniso, e simili' ‚petasus'. A. d. Bella, rječn. 461b. Kitica ‚panocchia, nome generico di tutti quelli semi a guisa di chioma nella cima delle piante' ‚panus' 538b. Kitica ‚thyrsus'. J. Pančić, bot. 57.

d) *vidi* 1. kita, b, *c).* Tobolac sa zlatnijem kiticama. Vuk, kovč. 90.

e) *vidi* 1. kita, b, *b) ff).* Složiti kakono u kiticu ona čudesa. B. Kašić, iń. 101. Ugodno će ti s toga biti iznaći pri svrsi lijepu kiticu pjesni na čas srca Jezusova. I. M. Mattei xviii.

f) stropha, *nekoliko stihova koji mogu među sobom biti različni u metru, a sačińavaju jedninu metrom i smislom. naj češće je* kitica *dio pjesme koja se onda obično dijeli u kitice jednake po metru. — U pisaca našega vremena.* Kitica, stil. ‚strophe', tal. ‚strofa'; dvoredna kitica ‚zweizeilige strophe'; od jedne kitice ‚einstrophig'; članak kitice ‚colon, strophenglied'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *Ima takovo značeńe i arapska riječ* qit'a *(tur.* qyta), *ali je jamačno* kitica *dobila ovo značeńe po predašńemu (kod e)).*

g) *vidi* 1. kita, b, *g).* Na glavi joj zakvrčeni vlasi a kitice narešene iglam. M. Katančić 67.

c. purin nos. Đakovo. — *Jamačno po značeńu kod* b, *d).*

d. *vidi* kičica *pod* c. — *U Vukovu rječniku:* vide kičica *s primjerom iz narodnijeh pjesama:* A zafuzda jednom žicom zlatnom, okiti mu kitu do kiticah. — Te joj ļube ruke i koļena, šarca końa doļe u kitice.

e. *u apoziciji kod mjesnoga imena ističe krasotu onoga mjesta. — Između rječnika u Vukovu:* (stajaće) ‚die zierliche' ‚ornata' *s primjerom iz narodne pjesme:* Odovle ću preseliti, kado, u kiticu varoš Podgoricu. — Veseli se, Punte, nad morem kitice, od ovog otoka naj lipša rožice! Nar. pjes. istr. 2, 138.

f. *ime žensko. — U jedinom je primjeru izmišļeno od sama pisca.* Jednojzi Perlica, drugojzi Kitica . . . bješe ime. M. Držić 51.

g. *biļka. — Između rječnika u Mikaljinu* (crļena kitica, trava ‚centaurium'), *u Belinu* (crļena kitica ‚centaurea, herba medicinale' ‚centaurea' 184b), *u Stulićevu* (‚centaurea'; kitica zlatna ‚centaurea minor'; kitica velika ‚centaurea major'; kitica crļena ‚herba febrim depellens'), *u Vukovu* (‚das tausendgüldenkraut' ‚Gentiana centaurium Linn.'. cf. kičica *s dodatkom da se govori u Dubrovniku). —* Kitica, rus. **китка** (Zea mais), granula, sol terre, centaurea (u sińskom rukopisu), Erythraea centaurium Pers. (Vodopić), v. Kičica. B. Šulek, im. 145. — *I s pridjevima (za istu biļku i za druge).* Kitica crļena, amortella (Aquila-Buć, Pizzelli, Skurla), febrifuga (Pizzelli, Kuzmić, Aquila-Buć), Erythraea centaurium Pers. (Lambl, Vuk). Kitica gorka (mala, u rukopisu visovačkom), Kitica mala (Pizzelli), Kitica mańa gorka (Durante), centaurea minore (visovački rukopis, Pizzelli, Durante), Erythraea centaurium Pers. Kitica zlatna, centaurea minore (Kuzmić, Anselmo da Canali, Stulli), Erythraea centaurium Pers. — Kitica veća, velika (u visovačkom rukopisu), centaurium magnum (Durante), Centaurea centaurium L. Kitica žuta, centaurea major (Lambl), Centaurea centaurium L. — Kitica srčana, tormentilla (Aquila-Buć), Tormentilla erecta L. B. Šulek, im. 145.

h. *ime mjestima.*

a) *selo u Crnoj Gori.* Od Kitice sela Martinićah. Nar. pjes. vuk. 4, 84.

b) *planina u Srbiji.* Na čijem *(Platova)* grebenu izdižu se lepa, jedno uz drugo tri vrha Kitice. Glasnik. 43, 332.

KÎTIĆICA, *f. dem.* kitica. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚panocchietta, dim. di panocchia' ‚panicula' 538b) *gdje se naj prije nahodi i u Stulićevu* (‚parvus flocculus'). Čuda 'e v lozi driva ko kitičic nima. Jačke. 92.

Digitized by Google

KITIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Rat. 372.

KĬTILAC, kĭtioca, *m. čovjek koji kiti. — U jednom primjeru našega vremena u kome ima gen. pl. griješkom* kitioca. Ter boji se da nestane gvožđa i u Skadru srebrom kitioca. Osvetn. 2, 102.

KITIN, *m. prezime. — U naše vrijeme.* D. Avramović 248.

KITÌNA, *f. snijeg što ostaje na drveću. — Postaje od* 1. kita. *— U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚die schneebuschen auf den bäumen nach frischgefallenem schnee' ‚nives in arboribus' *s primjerom:* Kitina u planini, ne može se ništa sjeći). List opane, kitina napane. Nar. pjes. petr. 3, 530. Kad sa gore opane kitina. V. Bogišić, zborn. 612. Pod jelom zelenom smo stajali a kitina nam je za vrat sipala. Bos. vila. 1887. 306.

KITINČIĆ, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* Ive Kitinčić. Mon. croat. 308. (1598).

KITIŠANCI, Kitišanaca, *m. pl. pusta u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* Razdijel. 138.

KITIŠANSKI, *adj. koji pripada Kitišanima.* Kitišanske ńive. u Valpovu.

KĬTITI, kĭtîm, *impf.* ornare, exornare, *pridavati čemu (objektu) što čim ono biva ljepše, ugodnije, resiti. — Postaje od* 1. kita, *te bi uprav značeńe bilo: pridavati čemu kite (osobito u značeńu kod* 1. kita, b, *a), b) itd.). — Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* kĭtî). *— Od* XIV *vijeka (vidi kod* 2, c), *a između rječnika u Mikaljinu* (kititi, nakititi ‚orno, exorno, condecoro, insignio, como'), *u Belinu* (kititi cvijetje ‚far fascetti di fiori' ‚flores in fasciculos colligare' 304[a]), *u Voltigijinu* (‚ornare, abbellire' ‚auszieren'), *u Stulićevu* (‚ornare, exornare, polire, expolire'), *u Vukovu* (‚zieren, schmücken' ‚exorno').

1. *aktivno.*

a. *subjekat je čeljade (a u prenesenom smislu i drugo što, vidi drugi primjer kod a) cc)) što pridaje kome ili čemu drugome nakit, ures; ovaj, kad se izriče, stoji u instrumentalu.*

a) objekat je drugo čeljade ili životińa ili što neživo. aa) u pravom smislu. Tèžāk popijevajuć za volovi teško ralo cvijetjem kiti. I. Gundulić 126. Ono što tratiš kiteći stvoreńa nerazložita. M. Radnić 359[b]. Učite od mene ne nebesa zvizdama kititi, niti travam i cvićem zemlju. F. Lastrić, test. 328[b]. Pohodi ńezine crkve, kiti prilike i kipove. A. Kanižlić, fran. 209. Ne kitimo cvitom zlata. V. Došen 37[a]. Bijaše običajan kitit cvitjem jednu priliku iste divice. F. Radman 57. Jer doista, tko god crkvu kiti, on od srčbe dragog Boga miti. M. A. Reljković, sat. C1[b]. Kitite me cv'jećem karanfilem, čim je mene Merima kitila. Nar. pjes. vuk. 1, 257. Nabrati ću po polu rožica pa ću kitit brata i nevestu. Nar. pjes. istr. 1, 52. Turskim glavam goru kitim. B. Radičević (1880) 18. — *bb) u prenesenom smislu, hvaliti.* Protresujući ovu falu kojom Menijata kiti Focija. A. Kanižlić, kam. 45. On kiti falom papu. 271. Ovako te, o holiti! lažoričnо jato kiti, dok iz tebe što iztrese, dok izmami i odnese. V. Došen 36[b]. — *cc) u metaforičkom smislu.* Ljubi te duh sveti tebe posvećujući, kiteći i prosvitljujući. M. Zoričić, osm. 118. — *amo može pripadati i ovaj primjer.* Jer je ispovidi oružje koje pridobiva sve oblasti paklene, trne sržbu Božju i kiti dušu svim kripostima. M. Zoričić, zrc. 137—138.

b) objekat je samo tijelo ili dio tijela u subjekta. aa) u pravom smislu. Oni gušteri muče glavu moju zašto ju sam saviše resila. M. Divković, bes. 184[a]. *(Bog)* zore mile zlate prame, prsi bile sveđ rumenom ružom kiti. I. Gundulić 212. *(Vojvode)* bijelim perjem glavu kite. 444. Kiteći tijelo s razlikijem iznašastjami. M. Radnić 287[a]. Da imaš jošter što kititi, bila bi i u glavi i na glavi sva prijašńa tvoja taština. B. Zuzeri 119. Glave kititi ljubicom. F. Lastrić, test. ad. 82[b]. One pletu ruse pletenice i kite ih žutim maǵarijam. Nar. pjes. herc. vuk. 219. Smiljem svoja kitile ńedarca. Osvetn. 2, 99. — *bb) mogao bi amo pripadati i ovaj primjer u kojemu subjekat hvali (isporedi a) bb)) koju svoju osobinu:* Pripovidke od starina prid hiljadu još godina kaže kan' da b' lani bile i ś ńime se dogodile, s vojskom negda još od Troje on junaštvo kiti svoje. V. Došen 39[a].

c) objekat je govor (može se imati u misli) ili pismo. — u prenesenom smislu. aa) činiti da bude ljepši govor retoričkijem načinom. Kititi stezavnijeh razloženа. S. Rosa 173[b]. — *bb) objekat je knjiga, pismo. — neuki narod shvaća pisańe kao slikańe i rešeńe. — U narodnijem pjesmama.* Da ja kitim jednu sitnu knjigu. Nar. pjes. vuk. 2, 382. Donese mu divit i hartiju, te je sitnu knjigu nakitio, ne kiti je kud je ńojzi kaže, no je kiti preko mora sińeg, preko mora do grada Soluna. 2, 382. — *s istijem značeńem: kititi što u knjizi.* Šta je paša u ńojzi *(knjizi)* kitio? Nar. pjes. hörm. 1, 310. — *cc) govoriti lijepo, a brzo i lako. — objekat se ne izriče.* Smijah se od miline, đe ti tako lijepo kitiš. S. Matavulj, novo oružje. 126. — *često o naricańu.* Ona što naj ljepše zna kititi sjede mu više glave a ostale sve redom. Vuk, živ. 186. Kako *(tužbarica)* kiti i nariče mrtvoga. V. Bogišić, zborn. 301.

b. *subjekat je ono što se pridaje kome ili čemu (objektu) da bude ljepše, te* kititi *znači: biti ures objektu.*

a) u pravom smislu, ali se riječi kruna, vijenac, lovor *itd. mogu shvatiti i u metaforičkom značeńu (kao slava, slava rajska itd.).* Kim neumrla svej zelena do tri vijenca čela kite. J. Kavańin 298[b]. *(Carsku)* glavu kruna kiti. A. Kanižlić, kam. 319. Toliko te kruna na nebesih kiti. fran. 140. Koga slave vičńe puna jasna kiti sada kruna. bogoljubn. 393. Indi samo diram kite koje ńegov kalpak kite. V. Došen 161[b]. Naše prame kiti lovor. N. Marči 12. I ńeg kite dva nišana sjajna. Osvetn. 3, 152. — *Mogla bi amo pripadati i ova dva primjera u kojima je subjekat* ljepota, ljepost: Er dobivši, tvê pustoši već ljepota kitila bi. J. Kavańin 66[b]. Koje *(lice)* taka lipost kiti. P. Knežević, pism. 174.

b) u prenesenom smislu. aa) objekat je čeljade. aaa) subjekat su duševne (moralne ili umne) osobine, (dobra) djela itd., te se kićeńe shvaća u moralnom smislu. U tebi je redovniška ponižnost, ustrpljeńe i svaka druga dobra prilika, koja te kite prid Bogom i prid ljudma. J. Banovac, prisv. obit. 5. Pram ubogim prostrano blagodarstvo tvoje, izgled dobra življeńa, sladki način općenja sa svakim, nauka tvoji netakmenost, i sve osobitosti koje te kite . . . J. Filipović 3, VII. Kad kriposti jasne gazi koje dično naš svit kite. V. Došen 243[a]. One *(kriposti)* dušu kite, pamet rasvitljuju a svijest umiruju. B. Leaković, nauk. 479. — Sveta mudros kiti, resi Tomasa. V. M. Gučetić 135. Razum koji ljude kiti. V. Došen 21[a]. — Ovo su dila koja ga kite. J. Banovac, pred. VI. — *bbb) subjekat je spoljašńa čast, počast.* Diploma, koja ńega i sve druge od vaše kuće i plemena poštenoga kiti. L. Vladmirović 5. — *bb) objekat je mjesto; subjekat su čeljad ili*

Digitized by Google

mańa mjesta (n. p. gradovi, varoši) što su u objektu. Još varoše brojiš plemenite koji tebe sa svih strana kite. M. A. Reļković, sat. B2b. Grad veliki imade i čeļadi plemenite koja takva mista kite. V. Došen 31b. — *cc) objekat je što umno.* Znadijau navlastito stari mudri Grci da različnost crkvenih običaja ne dvostruči viru, ne kvari jedinstvo svete crkve, da pače ńezino veličanstvo još lipše resi i kiti. A. Kanižlić, kam. IV. — *tako je i u ovom primjeru u kojem premda je subjekat čeļade, smisao je da je on sam ures, nakit:* Rekla je ńeka prosta žena o velikašu našega naroda: ‚On kiti svoje gospodstvo' ‚er belegt seine würde mit thaten, bedeckt sie mit ruhm'. F. Kurelac, rad. 20, 89.

c. kad je objekat kita, vijenac *itd., ili ono od čega je kita, vijenac itd., značeńe je od prilike: graditi, načińati, savijati (uprav: činiti kitu).*

a) objekat je kita, vijenac *itd.* Lijeļa kita, ima bit da ju je i lijepa ruka kitila. M. Držić 406. Kite kiti, podvezice plete. Nar. pjes. vuk. 1, 158. — Vijence kiti, beri cvijeće. I. Đorđić, uzd. 61. Vide poļa sva u cvijetju kitit vijenac primalitju. N. Marči 38. — A Boga ti, siv zelen sokole! ko ti žuti noge do koļena? ko ti zlati krila do ramena? ko ti kiti krunu nad očima? Nar. pjes. petr. 1, 157.

b) objekat je cvijeće, biser *i drugo od čega se može načiniti kita ili vijenac. aa) uopće.* Za me rodno ljetńe vrime zlatnim klasjem ńive puni; za me zrela jesen paka kiti o dubju voća svaka. I. Gundulić 245. — Pjevalice divna, ti koja si pratila i Marka, i kitila za kalpakom perje. Osvetn. 2, 13. — *bb) često se kaže:* kititi u kitu, u kite, u vijenac. Svako u vijenčac cvijeće kite. P. Kanavelić, iv. 84. Što ja kitim cv'jeće u kitice ... Nar. pjes. vuk. 1, 40. Ja sam biser prosula, pomozi mi nizati i u kitu kititi. 1, 180. Pod narančom cvijet otpadaše, đevojka ga u kite kićaše. Nar. pjes. herc. vuk. 199.

2. pasivno. — part. praet. pass. kićen *često se nalaži i kao adj., te može značiti i lijep, krasan.*

a. uopće. Kićene biserom. M. Marulić 14. Kićeno poļe. M. Vetranić 2, 392. Ter ti prikazuju vence zelene, pelinom kićene. P. Hektorović 62. I narančU biserom kićenu. Nar. pjes. vuk. 1, 390. I dva fesa biserom kićena. 1, 446. Za klobukom bela kita perja, u dnu perje srebrom zaliveno, a po sredi zlatom prepleteno, i po vrU biserom kićeno. 2, 302. Cijepaše kićene darove. 3, 34. Ļubi daše kićena zelenka. 3, 37. Od glave mu skide kićen kalpak. 3, 507. Koja cijena robu kićenomu? Nar. pjes. juk. 78. Pa ti uzmi kićenu bukliju. Nar. pjes. petr. 2, 621. Od šumovite Bavarske, od kićenoga Wirtemberga. M. Pavlinović, rad. 7. Beograd slobodni, napredni, lepi i kićeni setio se zmaja. M. Đ. Milićević, pomenik. 5, 817.

b. u narodnijem pjesmama dodaje se i bez potrebe (epithetum perpetuum) *ńekijem supstantivima što značе čeļad. a) o svatovima (i čaušima, vidi* čauš, *b)). — i u Vukovu rječniku:* kićeni svatovi (i čauši) *s dodatkom da je stajaća riječ* ‚das stehende epitheton der hochzeitgäste'. — *vidi i* 1. kita, c. Ona kupi kićene svatove. Nar. pjes. vuk. 1, 156. Večeraše kićeni svatovi. 1, 255. Hazur da ste, kićeni svatovi! 2, 57. Nema brata ni kićena svata. 2, 546. Povikaše kićeni čauši: ‚Spremajte se, kićeni svatovi!' 2, 151. — *b) o djevojci ili uopće o mladom ženskom, kod čega može biti da se i ne misli na nakit nego na ļepotu.* Te otimļe kićene đevojke. Nar. pjes. vuk. 3, 14. Kad to začu kićena Hajkuna. 3, 381. Iz dvora ih niko ne gledaše nego dockan kićena kaduna, ona mlada gola izlazila. 4, 389. Kad to čuje kićena Anđuša. Nar. pjes. juk. 187. I s ńim ide kićena djevojka. Nar. pjes. marj. 23. I povesti kićene Latinke. Nar. pjes. hörm. 2, 73.

c. kod mjesnijeh imena.

a) Kićeno Drijevce, *vidi* drijevce *pod a) cc).*

b) Kićeni Dub. — *u Daničićevu rječniku:* Kyćenь, međe su Stjepanovoj crkvi s Čabićem išle ‚podь Kićeni Dubь' (Mon. serb. 93 *god.* 1330).

3. sa se.

a. u pravom refleksivnom značeńu, kad radńa prelazi od subjekta na ńega sama. a) uopće. Svaki pelikom svojim se kiti. J. Kavańin 309b. Da sam se tuđim perjem kitio. A. Kanižlić, bogoļubn. XII. Kuzmica ńim se *(đurđicem)* kiti. M. Katančić 50. Koje mlado prođe, nek se ružom kiti. Nar. pjes. vuk. 1, 398. — *i metaforički.* Ļubo moja, pitoma ružice! l'jepo ti mi bješe procvatila, al' zaludu, kad s' ne kitih tobom! Nar. pjes. vuk. 1, 406. — *b) često u nedobrom smislu, kad se čeļade (naj češće žensko) bavi svojijem odijelom pa i ostalijem (n. p. pleteńem kose) tako da bude ļepše vidjeti.* Ako se i ne kitiš sa zlom svrhom. M. Radnić 72b. Ako sam se kitio ali činio koja veličanstva veće nego sam jaki za taštu slavu. P. Posilović, nasl. 111b. Ovo je pokarańe što sam se kitila. S. Margitić, ispov. 79. Već se počeše kititi i resiti. J. Banovac, pripov. 106. Što se žensko vrlo kiti. V. Došen 104a. Da bi se pošteno i stidļivo odivale, niti se kitile zlatom, srebrom ... B. Leaković, nauk. 247. Kitila si se nakitom. Đ. Daničić, jezek. 23, 40.

b. značeńe se može shvatiti kao pasivno jer djelo ne postaje od sama subjekta, ali ipak ne misli se ni na koga od koga bi postalo. a) u pravom smislu. Nut' onoga, kom kaciga snježanijem se perjem kiti. I. Gundulić 440. *(Paša)* kom se poļa rese i kite. I. Đorđić, salt. 481. Vidićete u napridak obraz svega okoliša koga je mraz zimńi bio pogrubio, kako se promińuje i kiti lipotom. F. Lastrić, ned. 137. Nije lasno poznat kojim se *(cvitjem cvitńak)* lipše kiti. svet. 46a. A kad dođe bijel danak Đurđev ... planine se kitiše jablanom. Nar. pjes. vuk. 4, 212. Kiti se nebo zvjezdama, zeleno poļe ovcama. Nar. pjes. petr. 1, 5. — *b) u prenesenom ili metaforičkom smislu.* Lovorikom ter se kiti *(mlajih vlastelina skup).* J. Kavańin 176b. Sveti Marko među ostalim kripostima svetim, kojim je sjao i kitio se. F. Lastrić, od' 322. Odkud učini red serafinski, iz koga izađoše tolike i tolike glave glasovite u nauku i u svetińi, kojim se kiti i prosvitļuje s. crkva katoličanska. 365. Da se krune cesarske milosrdjem od oproštenja većma kite i gizdaju. test. 122b. Stvari sobom plemenite neće da se lažma kite. V. Došen 40a. Prokleto grlo tvoje koje je od oholosti i izpraznosti biserom se kitilo. Đ. Rapić 4. Pa poslije *(pjesma)* idući od usta do usta raste i kiti se. Vuk, nar. pjes. 1824. 1, 32. — *amo pripada i ovaj primjer u kojemu je subjekat prema objektu kod* 1, c: I ako vam s druge strane visoke se česti kite, i velika dobra hrane, kad mir s carom učinite ... L. Gundulić 454.

1. KĬTKA, *f. dem.* 1. kita. *(Veridbenih)* sastanaka bude obično tri: kitka, lomļeńe hļeba i glavna prosidba. kad koji domaćin hoće sinu devojku da isprosi, onda naj prije pošļe jednoga svoga provodaģiju sa kitkom od bosiļka u kojoj ima po nekoliko parica ... *(u Srbiji u kneževačkom okrugu).* V. Bogišić, zborn. 166.

Digitized by Google

2. KÌTKA, *f. iskićena kapa što ženske nose na glavi u Srbiji u okrugu niškom.* Ženske nose na glavi srebrne kitke okićene srebrnim lančićima i podnizane paricama. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 136.

3. KÌTKA, *f. dem.* kituļa, *ime kravi.* F. Kurelac, dom. živ. 24.

4. KÌTKA, *f. mjesno ime u Srbiji.* ***a)*** *u okrugu aleksinačkom.* Ńiva u Kitke. Sr. nov. 1875. 293. — ***b)*** *u okrugu kneževačkom.* Ńiva u Kitku. Sr. nov. 1875. 657. — ***c)*** *planina u okrugu kruševačkom.* M. Đ. Milićević, srb. 723. — ***d)*** *granična straža u okrugu vrańskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 272. *i u okrugu topličkom.* 336.

KÌTKÂŃE, *n. djelo kojijem se kitka. — U Vukovu rječniku.*

KÌTKATI, kìtkâm, *impf. govoriti* kit kit. — *U Vukovu rječniku:* ‚kit kit sagen' ‚dico kit'.

KÌT LÛČ, *vidi* 1. kit. — *Radi* luč *vidi* zalučiti. — *U Vukovu rječniku.*

KÌTNÂ BÀRA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom.* ½ dana oraća u Kitnoj Bari. Sr. nov. 1863. 416.

KÌTNAST, *adj. vidi* 1. kitan, 1, a. — *U Vukovu rječniku:* ‚buschig' ‚densus', n. p. bosiļak.

KÌTNICA, *f.* ornatus, mundus, *štogod čim se čeļade (naj češće) ili odijelo kiti. — Načińeno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku:* ‚galanterieware; putzgegenstand; putzsache; putzwaare; schmuck'.

KÌTNIČÂR, *m. čovjek koji (po svom zanatu) gradi ili prodaje kitnice. — Načińeno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku:* ‚galanteriearbeiter; galanteriehändler; putzhändler; putzwaarenhändler'.

KÌTNIČARICA, *f. žensko čeļade što (po svom zanatu) gradi kitnice za žensko odijelo. — Načińeno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku:* ‚putzmacherin'.

KÌTNIČARNICA, *f. mjesto (dućan) gdje se prodaju kitnice. — Načińeno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku:* ‚galanteriehandlung; putzladen; putzwaarenhandlung'.

KÌTNIČÂRSTVO, *n. prodaja kitnica. — Načińeno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku:* ‚galanteriehandel; putzhandel'.

KÌTŃA, *f. kićenje (osobito žensko). — U naše vrijeme.* Spavaće sobe, sobe za kitńu žensku... Nov. sr. 1834. 131. Sa ukrašenom brilijantima ženskom kitńom. 1834. 203. — *U Šulekovu rječniku:* ‚galanterie (putz); putz (das aufputzen); schmuck; schmücken'.

KÌTŃAČA, *f. vrsta jagode.* Kitńača, Fragaria elatior Ehrh. (Pančić). B. Šulek, im. 145.

KÌTŃÂK, *m. vidi* 1. gorun. Kitńak, Quercus pedunculata L. (Pančić). B. Šulek, im. 145.

KÌTŃAST, *adj. vidi* 1. kitan *i* kitnast. — *U naše vrijeme.*

a. *vidi* 1. kitan, a, *i* kitnast. ‚Vide re, kako 'e onaj ogranak rodan i kitńast'. J. Bogdanović.

b. *vidi* 1. kitan, b.

a) *adj.* Ovo nije samo kitńasto po istočnom običaju, nego i dobro proračuńeno. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 101. Lijepo li bijaše pogledati tu lijepu kitńastu družinu. Srp. zora. god. 2, sv. 7, str. 159.

b) *adv.* kìtńasto. Posadi se do mene pa kazivaše prosto i kitńasto. M. P. Šapčanin 1, 118. — *Ima i komp.:* kitńàstijê. A lepa Grkińa se naj kitńastije obukla... Srp. zora. god. 1, sv. 5, str. 101.

KÍTO, *m. ime volu (vaļa da je hyp.* kitońa). — *U jedinom primjeru ima voc.* kîto, *što može biti i od nom.* kita. Kad ļudi oru, pa mu jedan gore od drugoga otežе, onda viknu na ń: ‚Ustu mrko! ustu plavo! ustu kito!' Nar. prip. vrč. 184.

KÌTOG, Kitòga, *m. ime šumi u Srbiji u okrugu šabačkom. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukoru:* ‚ein grosser wald in der Mačva, zwischen der Drina und der festung Šabac' *s primjerima:* Pogubi ga pope Smiļaniću u Kitogu lugu zelenome. (Nar. pjes. vuk. 4, 207). Kitog proći i u Šabac doći. (4, 260. 262). — O Kitože, ne zelenio se! Nar. pjes. vuk. 4. 209. Eto Kara iz ļuga Kitoga. 4, 290. Mačva je pre nekoliko desetina godina bila sva obrasla gustom rastovom gorom i upravo ńenu sredinu činio je onaj čuveni Kitog koji je i pesma obesmrtila, ali je sad gora tako proređena, da je putnik leti od Šapca do Drine žeļan debeloga hlada. M. Đ. Milićević, srb. 421.

KITÒNOŠA, *m. i f. čeļade što nosi kitu. — U jednoga pisca našega vremena.* Žena mlada ili đevojka načini kitu od kakva mu drago cvijeća, pa s kitom stane u sredini društva... Kitonoša udari ga malo po obrazu... Ako ovu kitu nosi muški... V. Vrčević, igre. 14—15.

KÌTOŃA, *m. ime domaćijem životińama.*

a. *ime volu.* F. Kurelac, dom. živ. 24. D. Trsteńak. — *Između rječnika u Vukoru. (Vo reče kravi:)* ‚Pak se spomeni đegoć tvojega staroga kitońe'. Nar. prip. vrč. 184. Kitońa, belorep vo. u užičkom okrugu. S. I. Pelivanović.

b. *ime jarcu (?). — u Bosni.*

KÌTORÊS, *m. ures od kita. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka koji će biti sam ovu riječ načinio.* Drvje, šuma i šikare ukažu različiti kitores. M. A. Reļković, sat. L7a.

KITORESA, *f. ime kozi.* F. Kurelac, dom. živ. 38.

KITOŠA, *f. ime prasici.* Bastaja, Daruvar.

KITÒŠČIĆ, *m.* zove se dio Kitoga (kod Šapca) do sela Majura na južnoj strani. M. Ružičić.

KÎTOV, *adj. koji pripada kitu (vidi* 2. kit). Ljuna v črêvê kitovê tri dni i tri noći... Pril. jag. ark. 9, 107. (1468). Kako si oslobodil Jonu iz utrobe kitove. M. Alberti 435. Kao što je Jona bio u trbuhu kitovom tri dana. Vuk, mat. 12, 40. *(Vuk u izdańu Novoga Zarjeta god.* 1847 *na strani* VI *kaže da je* kitov *riječ koju je uzeo iz crkvenoga jezika). — U Šulekovu rječniku:* kitov us ‚schwarzes fischbein' *(kod* ‚bein'); ‚wallfischbarte'; kitova kost ‚wallfischbein'; kitov tuk ‚wallfischspeck'.

KITOV BOR, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Livadu u Kitovu Boru. Sr. nov. 1864. 406.

KITOVIĆ, *m. prezime. — U narodnoj pjesmi našega vremena.* Eto ide Kitović-Osmane. Pjev. crn. 45a.

KITOVNICA, *f. selo u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 101.

KÌTUĻA, *f. ime kravi.* F. Kurelac, dom. živ. 24.

KÌTUŠA, *f. ime domaćijem životińama.*

a. *ime kozi.* F. Kurelac, dom. živ. 38.

b. *ime prasici.* F. Kurelac, dom. živ. 41.

KÎVAN, kîvna, *adj.* qui succenset, qui odium occultum gerit, *u kojega je na srcu mržńa, pizma na koga. — Riječ nepoznata postana. vaļa da nije od korijena glagola* kovati *(isporedi* kovaran):

Digitized by Google

ako je tuda riječ, mogla bi postuti od mađar. kivánni, *želeti, ili od pers.* kīn, *tur.* kin, *mržńa, pizma, neprijateļstvo. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (na koga ‚der etwas wider einen auf dem herze hat' ‚iratus alicui'). Kadiji se zadrijemļe, a Hero ga gledaše onako debela zavratka, a kivan na kadiju, pa udari ga rukom po zatilku. Nar. prip. vrč. 90. Varmeđaši kivni su na mene. S. Tekelija. letopis mat. sr. 120, 71. Maćuha je na tebe kivna. S. Ļubiša, prip. 71. Providnik i paša bili su kruti i na raju kivni. 173. Osman, kivan popu. M. Đ. Milićević, jur. 44. A ti vižle i sokole, vi ostaste i ijedni i kivni. Osvetn. 4, 21. ‚Nešto sam na ń kivan, sve bi ga zubi grizao'. J. Bogdanović. — *U jednoga pisca našega vremena i o čemu nežirom; značeńe može biti i mrzak.* Pa te kivne zakobismo klance. Osvetn. 1, 2. Da se sužńi oproste sužaństva, a vas, kivne ojađene zide, s vedra neba trijes ne obiđe! 1, 40. Vile harnu sreću ńima naviješťale: ļute nože da u krvi kale, dokle kivne ne iskale jale. 4, 30. A ni pedļa zemļe ne dobili čim bi štete naknađali kivne. 5, 105.

KÌVOT, *m. vidi* čivot. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (‚arca, capsa' *s dodatkom da je uzeto iz misala;* kivot uvjetni ‚arca quam juxta caerimonias a lege praescriptas Judaei circumferebant, vel in templo asservabant' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara).* Tu celiva svetoga u kivotu i staru arapsku ikonu. M. P. Šapčanin 1, 33.

KÌVOTIĆ, *m. dem.* kivot. — *U rukopisu* XVIII *vijeka pisanom crkvenijem jezikom.* Imeđu sveštenika kivotić stojit jerusalimski. Glasnik. 56, 204. (1733).

KÌZLAR-ÀGA, *m. naj glavniji hadum u dvoru turskoga cara, zapovjednik nad hadumima. — Tur.* qyzlar aghasy, *zapovjednik nad djevojkama. — Od* XVII *vijeka (u Gundulićevu Osmanu dosta često, i shvaćeno je kao ime muško: u starijim rukopisima stoji* Kazlaraga, *što je poslije promijeńeno na* Kizlaraga). Kazlar-aga u istok zore na korabļu zlatnu uzide. I. Gundulić 362. Kazlaraga *(ču)* glas pun slave od neizmerne svim liposti Sunčanice prigizdave. 372. Kizlar Aga opazi ju *(Sunčanicu).* J. Kavańin 235b. Ali u to crnci uzdani Kazlar aga kijem naredi, djevojčica cvijet izbrani iskat s carske zapovijedi... P. Sorkočević 575a. I svojega agu kizlar-agu. Nar. pjes. vuk. 3, 85.

KIŽDOBRA, *f. ime mjestu. — Prije našega vremena.* Kiždobraa. S. Novaković, pom. 134.

KLABŮČIĆ, *m. dem.* klabuk. — *U naše vrijeme u Istri.* Naša sloga, god. 14, br. 14, str. 61.

KLÀBŮK, klabúka, *m. vidi* klobuk. — *U Voltigijinu rječniku:* ‚cappello' ‚hut' *i u naše vrijeme u Istri.* Naša sloga, god. 12, br. 8, str. 31.

KLÀČAN, klačna, *adj. koji je građen klakom, vapnen. — U naše vrijeme.* Opet će me nagnati da mu na zor donesem kamen, pržinu i šļaku da mu majstor Kosta gradi klačni grob. Nar. prip. vrč. 87. Zagradi klačnim zidom granicu. V. Bogišić, zborn. 402.

KLAČĚŃE, *n. djelo kojijem se klači. — U Vukovu rječniku.*

KLAČEVICA, *f. selo u Srbiji u okrugu ćuprijskom.* K. Jovanović 179.

KLÀČINA, *f. postaje od* klak.

a. *vidi* krečana. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚fornace di calcina' ‚fornax calcaria' 158b), *u Stulićevu* (‚fornax calcaria'), *u Vukovu* (vide krečana *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori).* Pri jednoj gorućoj peći ali klačini. V. Andrijašević, put. 51. Naša slama jaka je u klačini iliti japnenici raztopiti stanac kami. A. d. Bella, razgov. 217. Svake peći i klačine vruće. L. Ļubuški 21. Baci ga u klačinu goreću. M. Pavišić 19. U isto vrime paļaše klačinu. M. Zoričić, zrc. 209. Neki gradi klačinu, neki vadi i đeļi kameńe. Nar. prip. vrč. 153. Hćaše se Bogom zakleti, da je klačina progorela. Srp. zora, god. 2, sv. 2, str. 26. ‚Juče smo dozidali klačinu, a danas ćemo je zapaliti'. u Dobroselu. M. Medić.

b. *augm.* klak, *a znači što i* klak. Kameńe i klačina od koji se čini oli gradi kuća. M. Dobretić 190. Ako klačinom zid ogradi. V. Bogišić, zborn. 442.

c. *ime mjestu u Nikšiću. — I u množini:* Klačine. Vir Rastovac sa sjeverne strane, most Klačine sa jugova puta. Osvetn. 5, 107.

KLAČINAC, Klačinca, *m. pusta u Slavoniji u županiji požeškoj.* Razdiļ. 123.

KLÀČINÂR, *m. čovjek što pali klačinu. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚fornaciajo di calce' ‚calciarius' 158b), *i u Stulićevu* (‚colui che fa cuocer la calcina' ‚calcarius'). Jedan Žudija klačinar... baci ga u klačinu goreću. M. Pavišić 19.

KLAČÌNÂRA, *f. komad ili komadi ili prah od vapna (klaka) što otpada iz starijeh zidina. — Oblik je talijanski i načińen je od tal.* calcina, *vapno talijanskijem nastavkom* ara *(riječ je talijanska* calcinaccio). — *U Belinu rječniku:* ‚calcinaccio, pezzo di calcina di muraglie rovinate' ‚rudus' 158b, *i u Stulićevu:* ‚calcinaccio, pezzo di calcina di muraglie rovinate' ‚rudus'. *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KLAČINCA, *vidi* klačnica.

KLAČISTA, *izrađena obuća (u Srbiji u okrugu vrańskom).* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 314.

KLÀČITI, klàčîm, *impf. lijepiti zid vapnom (klakom), uprav imperfektivni glagol prema* oklačiti *i* zaklačiti, *nije svagda isto što* krečiti. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (klačiti zid debelo ‚arricciare il muro, dargli la prima crosta rozza di calcina' ‚murum incrustare' 103b), *u Voltigijinu* (‚arricciare muro, incrostare' ‚den mörtel aufwerfen'), *u Stulićevu* (‚incrostare, intonacare' ‚crustare, crusta vel calce obducere'), *u Vukovu* (vide krečiti).

a. *aktivno.* U bjaku kom klače i kartaju obraze *(metaforički)* otrovi najače i gnusobe ulaze. I. Gundulić 145. Meti, peri, a klači odaje. Nar. pjes. hörm. 1, 86.

b. *pasivno.* ‚Ovo je platno klačeno', t. j. skrobļeno, ima mnogo skroba ili štirke u ńemu, pa je tvrdo; za to ga malko pokvase žene jezikom, pa odmah vide, jeli rijetko ili gusto. u Dobroselu. M. Medić.

c. *sa* se. ‚Olazi od klaka, nemoj se klačiti'. J. Bogdanović.

KLÀČKAONICA, *f. u Vukovu rječniku:* vide kaļuža. — *Kao da je onomatopejska riječ.*

KLÀČNICA, *f. vidi* klačina, a. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (klačnica, japnenica ‚calcaria fornax, calcatorium') *gdje se naj prije nahodi, i u Stulićevu* (v. klačina). Da ova klačnica bude oslobodjena od svake protivšćine. L. Terzić 224. Dopusti nami prijati žudjeni dospitak i korisni konac ove klačnice tako da koja godi zgrada bude s ńe klakom združena...

Digitized by Google

224. Kakono čine đuar od kameńa u klačnici sažežena. S. Margitić, fal. 282. — *U knizi iz koje su prva dva primjera uzeta ima:* Blagoslov japlenice ali klačince. L. Terzić 221. *ali je jamačno* klačince *sama štamparska pogreška, premda se nalazi i u drugome izdańu (god. 1747 priređenu od B. Pavlovića) gdje opet na dva mjesta stoji* klačnica.

KLÀČNÎK, *m.* selo između srpske suhe granice, Drine i Višegrada. Ļ. Stojanović.

KLÂĆ, *m. čovjek koji se klatari.* — *Postaje od osnove glagola* klatiti. — *U naše vrijeme u Istri.* Klać ‚homo vagus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 18. ‚Ter sam celi dan klatila kako i klać po grade. Nar. slog. god. 9, br. 24, str. 95.

KLÁĆE, *n. vidi* klańe. — *Postaje od part. praet. pass.* klat *(glagola* klati) *kao* klańe *od* klan. — *U jednoga pisca našega vremena.* Napokon dodijalo im klače, pa ga prekinu i na miru ostanu. S. Ļubiša, prip. 156.

KLÁĆÊŃE, *n. djelo kojijem se ko klati.* J. Bogdanović. — *U Jambrešićevu rječniku ima griješkom* klateńe, klatarija ‚vagatio'; *u Voltigijinu* klateńe ‚vagamento' ‚das herumschwärmen'.

KLAĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 59.

KLÀĆÛH, *m. vidi* klać. — *U naše vrijeme u Istri.* Klaćuh ‚homo vagus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 41.

KLÀĆUŠA, *f. žensko čeļade što se klatari.* — *isporedi* klać *i* klaćuh. — *U naše vrijeme u Istri.* Klaćuša ‚femina vaga'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. ıfortsg. 43.

KLÀĆUŠÎNA, *f. augm.* klaćuša. Klaćušina ‚mulier vaga'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. ıftsg. 53.

KLAD, *m.* thesaurus, *blago zakopano u zemļu ili drukčije sakriveno.* — *Postaje od korijena glagola* (1.) klasti. — *Riječ je praslavenska, isporedi rus.* кладъ *i pol.* kład, *kod našega je naroda nema, nego je u naše doba uzeta iz ruskoga jezika.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚ein verborgener schatz' *kod* ‚schatz'.

1. KLÀDA, *f.* caudex, codex, *dva su glavna značeńa (od kojijeh je jamačno drugo postalo od prvoga): jedno je pań, a drugo kao puto, negve, bukagije.* — -la- *postaje od praslavenskoga* ol. — *Riječ je praslavenska (s oba dva značeńa), isporedi stslov.* klada, *rus.* колода, *češ.* kláda, *pol.* kłoda; *lit.* kalada *(samo s drugijem značeńem) može biti uzeto iz ruskoga jezika.* — *Jamačno je ista riječ što i u stnord. i u aglsaks.* holt, *šuma, a u stvńem. i novovńem.* holz; *isto će biti i irski* caill, coill, *šuma. sumńiva je srodnost s grč.* χλάδος, *granica, mladica.*

a. *pań u drveta, ali svagda koji je već suh ili posječen, pa i malo otesan, i uopće veliki debeli komad drva.* — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (klada, trup, kladina ‚truncus, arida arbor in terram prostrata'), *u Jambrešićevu* (klada, kladina ‚truncus'), *u Voltigijinu* (‚tronco' ‚klotz'), *u Stulićevu* (‚trabs, trabes'), *u Vukovu* (‚der klotz, block' ‚trabs, truncus').

a) uopće. Za tim dojde treta, Lada, blida, suha kako klada. M. Marulić 261. Još vidjeh u gori gdje medvjed od klade tudijer se satvori. M. Vetranić 2, 84. *(Vila popade)* jedan stup od klade, od suhoga pluta... a pak mi vrh pleći taj trupac naprti. 2, 111. Kako gńila klada tuhińam u sebi. 2, 344. Gdi je kako klada od pedļa mu *(zubatcu)* rilo. P. Hektorović 6. Ležeć kako klade. Đ. Baraković, jar. 20. Jaše sići guste jele, udilaše klade vele, u more ih navališe. drag. 377. Paklene klada peći. V. Došen 23a. Pak u klupko sebe savre i pod kladu glavu zavre. 122b. Vazda iver što odpada mańe vaļa nego klada. 208b. Al' znam svitlost trule klade, samo obnoć ńu imade. 238b. Jeste li kadgod obnoć hodeći vidili niku od drveta trulad koja se u mraku kako dragi kamen svitli i sja? a obdan gledajte i viditi hoćete da nije drugo nego trule klade komadić. Đ. Rapić 272. Pod ńom sjedi stara baba, ja mļah da je klada. Nar. pjes. vuk. 1, 347. Pa se Ivo vere oko klada k'o šugava koza od obada. 3, 197. Iza klade upali šešanom. 3, 340. Kud će iver od klade? Nar. posl. vuk. 163. Došavši jež do jedne klade, uvuče se pod ńu u bukovo lišće. Vuk, poslov. 182. Jakovļevci sjednu sa Simom na nekakoj kladi. dan. 3, 206. Ko čvrčak na suvoj kladi. M. Pavlinović, razl. spisi. 316.

b) metaforički (s pridjevima stara, truhla, lijena) *kaže se o starom ili nevaļalom čeļadetu, i to kao pogrdna riječ.* Stara se je klada užegla. M. Držić 363. Dal' kad kućni ćaća grune, kućna mama da š ńim trune, da obedvi trule klade većma skupa brlog smrade. V. Došen 207a. Kad k ńoj dođe koja druga, ne diže se tad od ruga (ako li se pouzdigne, pram drugom se gola prigne), i premda je klada lina, sažme ruke i kolina, da svog ruga vidit ne da. 208a. Ne mogu bo trule klade, da izlegu gļive mlade u kojim bi kripost bila koje nejma klada gńila... nitko ne da šta ne ima. Što će otac, što će mati, trule klade, dici dati, nego da su mańe cine nego oci, klade line? 208b. Na poslove mlađe budi da ne trunu kano klade. 216a. Da su linci trule klade, i tako se to već znade. 238b.

c) u jednom primjeru, metaforički o mrtvom ļudskom tijelu s prezirańem. Tila tvoga klada gdi jošte prebiva. I. T. Mrnavić, osm. 17.

b. *drvena sprava u koju se meću noge sužńu za pedepsu i da ne može bježati. često samo plur.* klade, *jer su uprav dva teška komada drveta otesana što se uz duļinu priļubļuju a izdubena su gdje se noge polažu te se zajedno vežu ili drukčije tvrdo sklapaju (vidi i kod a) dva naj krajńa primjera).* — *U svijem je rječnicima (u jednini ili u množini): u Vrančićevu:* klada (dalmatice), kaloda (ungarice) 119b; *u Mikaļinu* klade ‚compedes, cipus, pedicae'; *u Belinu:* klade ‚ceppi, istrumento che si mette a' piedi de' carcerati, acciò non fuggano' ‚compedes' 185a; ‚ferri da piedi o ceppi' ‚compedes' 311a; *u Bjelostjenčevu:* klada vu koju se ļudi polažu za kaštigu ‚cypus, compes, compedes, pedicae, catasta'; *u Jambrešićevu:* klada za kaštigu ‚cipus'; *u Voltigijinu:* klada ‚ceppi' ‚hölzerne fesseln'; *u Stulićevu:* klade ‚compedes, cippi'; *u Vukovu:* klade ‚der block' ‚codex, carcer' *s primjerom:* Metni ga u klade; *u Daničićevu:* klada ‚pedica lignea'. *a) u jednini.* Vь kladě nozě jego obьjemahu se ļuto. Glasnik. 11, 89. Vulčen dlgo po Rimu s kladoju. Š. Kožičić 34b. Noge im postavi v kladu. Anton Dalm., nov. tešt. 198. act. apost. 16, 24. Postavio si u kladu nogu moju. B. Kašić, rit. 202. Klada noge mu zapiňe. Đ. Baraković, vil. 232. Ćemo ga u kladu zapriti. Jačke. 240. Ako nećeš sidit sis kozlom na kladi. 256. Što se klade tiče, to je ona stojala na pijaci kod crkve a sastojala se iz dviju komada drva (klada) ali sa rupama gdje su noge osuđenika metali *(u stubičkoj župi i hrvatskom zagorju).* V. Bogišić, zborn. 572. Što se klade tiče, krivcu su metali i zatvarali obje noge među dva ‚trama'

Digitized by Google

(u hrvatskom zagorju). 572—573. — *b) u množini, o jednome.* U klade bi ti sidila. M. Marulić 263. Kladê *(dual)* slomil. Anton Dalm., nov. test. 55. marc. 5, 4. Čini da ju krvnici u klade stave. B. Kašić, per. 49. Zločest sam i kladami oteškan. nasl. 144. Ignatiju metnuta u klade zatvoriše. A. Kanižlić, kam. 57. Bi u klade metnut. And. Kačić, kor. 365. Zgodno kao Ciganinu u kladama. Nar. posl. vuk. 88. Ili ga samo bace u tamnicu i metnu singir na vrat a noge u klade. Vuk, živ. 265. Mećeš noge moje u klade. Đ. Daničić, jov. 13, 27. — *c) u množini, ali ne o jednome.* Nastupe ti druzi na laže ki svade, ter čine u uzi stati i u klade. M. Marulić 158. I *(budu)* ljudi privazati pod kraljestvo Isukrstovo a ne šibami ni s kladami. Postila. Kk^{b}. Otidoše hitrim minom s stola u palač i u klade. J. Kavanin 259^{a}. Da me čuju iz svojijeh klada i veriga žalostivi tamničari. B. Zuzeri 419. Ovo su razlozi za prikazat na ogled sviju šćule, klade, ruke i noge od voska i ovakove stvari, to jest za uzdržat živu uspomenu od čudesa što Bog dilova. Blago turl. 2, 72. Da ih mećeš u tamnicu i u klade. Đ. Daničić, jer. 29, 26. — *d) u ovijem je primjerima smisao metaforički.* Oružja razlika vezana u klade *(topova u svojim stanovima)* gdi je veća prilika, veći ga broj klade. D. Baraković, vil. 108. Želiš grijeh i ńegove klade, gvozdja i pokoru. V. M. Gučetić 54. To će reći da se vaši zakleti zaklinaju da zanate okuju u klade od svake vrsti. A. T. Blagojević, khin. 45. Ne ima li ni jednoga koji bi bio slobodan od sviju tih klada? 77.

e. u jednom primjeru XVIII *vijeka množina* klado *znači veliki kamen ili otočić usred mora.* Plivajući on *(kralj Radoslav)* dođe na klade i na ńima opočivat stade; kad na klada opočivat pođe, al' evo ti jedna lađa dođe. Nadod. 147. *vidi* Dukljanin 27. M. Orbini, regno degli slavi. 214. *isporedi: (Kralj Radoslav)* viteški plivajući na jedan školjic izpliva; hoti tako srića ńegova da blizu toga školjica jedna mala brodica izjedri... And. Kačić, razg. 25. U siće je more uplivao, na studenu stinu izplivao... Ormanica šajka izjedrila... 26^{b}.

f. mjesno ime.

a) u Daničićevu rječniku: selima koja je car Lazar dao Ravanici išla je međa ‚niz Moravu u bregu u Morave protivu Koprivnoj i otь Klade na Koprivnu' (Mon. serb. 197 *god.* 1381).

b) voda (?) u Crnoj Gori (?). Tu dođoše na Kladu na vodu, dokle Bajo u Goliju dođe. Pjev. crn. 27^{b}.

c) Klada doња *i* gorња, *dva sela u Hrvatskoj u županiji lička-krbavskoj.* Razdiljeļ. 38.

d) pl. Klade, *dva mjesta u Srbiji. aa) u okrugu požarevačkom.* Ńivu pod Kladama zvanu. Šr. nov. 1875. 35. — *bb) u okrugu smederevskom.* Livada u Kladama. 1871. 11.

2. KLÂDA, *f. samo u narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena; kao da je značeńe: blago, isporedi* klad. — *Postaje od osnove glagola* klasti. ‚Tri ste srpske klâde zauzeli: alajbarjak slavnoga Lazara, i odeždu svetoga Jovana, zlatnu šljaku Despotova Đura...' ‚Klâde su ti u zemļu tatarsku u onoga tatarskoga hana, han je srpske zauzeo klade. Pjev. crn. 32^{a}.

KLADAČIĆ, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu crnoriječkom.* Ńiva kod Kladačića. Šr. nov. 1873. 299.

KLADALAC, Kladalca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Ńiva kod Kladalca. Šr. nov. 1869. 127.

KLADANCI, Kladanaca, *m. pl. vis u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Glasnik. 19, 299.

KLADANIŠTE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Ńiva u Kladaništu. Šr. nov. 1875. 675.

1. KLÀDAŃ, Klàdńa, *m. grad u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 18. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* A od Kladńa Ramo barjaktare. Nar. pjes. vuk. 3, 565.

2. KLÀDAŃ, Klàdńa, *m. vidi* kladńa, krstina. — *U naše vrijeme u Lici.* Klàdńa ‚der garbenschober'. J. Bogdanović.

3. KLÀDAŃ, klàdńa, *m.* kladenac. Znaš li sele kladań vode hladne? Nar. pjes. iz Dalmacije. Đ. Šurmin.

KLÀDAŃSKÎ, *adj. koji pripada Kladńu.* Kladańska nahija. F. Jukić, zemļ. 33.

KLADAR, *m. ime dvjema selima u Bosni. a) u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 39. — *b) u okrugu Donje Tuzle.* 90.

KLADARA, *f.* vodenica na kladama. u Posavini. F. Hefele. — *vidi* kladarica.

KLADARČICA, *f.* Motacilla alba L. Prhovci kod Vinkovaca. — *vidi* pliska, potokuša.

KLADARE, *f. pl. selo u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdiljeļ. 111.

KLADARI, *m. pl. ime dvjema selima u Bosni. a) u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 38. — *b) u okrugu Donje Tuzle.* 91.

1. KLÀDARICA, *f. u Vukovu rječniku:* na nekijem vodama vodenica koja ne stoji na lađi nego na izdubenim kladama.

2. KLADARICA, *f. ńekakva gljiva.* Kladarica, vrst gljive (Oraovica). B. Šulek, im. 145.

KLÁDATI, klâdâm, *impf. vidi* 1. klasti, *od čega postaje kao imperfektivni glagol od perfektivnoga.* — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes.* 3 *pl.* kládajû, *u aor.* kládah, *u ger. praes.* kládajûći, *u ger. praet.* kládâvši, *u part. praet. act.* kládao; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes.* 1 *sing. — Riječ je praslavenska, ali se nalazi samo složena s prijedlozima, isporedi stslov.* -kladati, *rus.* -кладать, *češ.* -kládati, *pol.* -kładać. — *U našemu se jeziku nahodi od* XV *vijeka, ali samo u čakavaca; između rječnika u Voltigijinu (praes.* kladam *kod* klasti) *i u Stulićevu* (‚ponere, locare, collocare') *s dodatkom da se nalazi u pisca Lastrića(?).*

a. aktivno. u pravom i u prenesenom smislu (o čemu umnom). Na ńe kladajući po srići ždribove. M. Marulić 186. Kladaju na jednu trst spugu. A. Komulović 68. Svitli ga *(kapitana velikoga od grada)* duž klada izbrana umića kakono od grada pravoga didića. Đ. Baraković, vil. 110. Pasuć ofce svoje, za ńih dušu klada. 116. Kamenom na kami svršeno i vreda i dubje z granami kladahu poreda. jar. 17. Ja kladati u poštenje i ljubiti Danijela. 71. Na me nepravde nemoj pomńu kladat. A. Georgiceo, nasl. 348. Što gre s desna kladaš livo. J. Armolušić 9. U spomen ću sveđ kladati odkupnika moga tebe. J. Kavanin 33^{a}. Pravdu neprav s mene tlači, žena mužu vijenac klada. 44^{b}. Eto t' kladam za svjedoke nebo, zemļu... 60^{a}. Dobro 'e svakom, kad iz mlada jaram na se klada. 76^{a}. Nek oholas turska klada u svom štitu mač dvobodi. 292^{a}. Kad naglavnik i područnik, pâs i stolu na se klada. 459^{a}. Kladati, slágati (po otocima). M. Pavlinović. — *Može značiti i pripovijedati, dokazivati (navoditi).* I razloge klada sprida od začetja Zadra grada. Đ. Baraković, vil. 125. Svem

Digitized by Google

je župa viru dala što ńim Sinun naprid klada. I. Zanotti, en. 15. Li on isti mnozijem klada da je Solin prvostola. J. Kavańin 117b. Kladam Pavla i državjane apostole zemļe ugarske, kipoklance ki Kumane i odpadnike ki Abarske obratiše. 307b. — *Nejasno je u ovom primjeru (isporedi c, b) bb)):* Gdi ogńenim końem vije, svitao u slavi brže klada, zmiju otrovnu da probije. J. Kavańin 269a.

b. *pasivno.* Pod ńim su *(pod gradom Venecijom)* kladani pali od lantića. Nar. pjes. istr. 2, 99.

c. *sa* se.

a) pasivno. Svaki dan to bolje klada se lipši red. Đ. Baraković, vil. 107. Tako gre, kad slip sebe vlada, kada se starijih svět pod noge klada. M. Kuhačević 77. — *Prema značenu: priporijediti.* Nij' Kostanca ki se klada velog otac Konstantina. J. Kavańin 271b. Biļežnica Iliride i inih držav pak se klada. 277b. Kvirin, Julij, Filipov sin ki se klada. 298a.

b) refleksivno. aa) uopće. Prid Fedrigom zlotvor preda, ki se protiv ńemu klada. Đ. Baraković, vil. 180. — *bb) s infinitivom, kao da znači namjeravati.* Hrvoe kad se kraļe varat klada. J. Kavańin 229b. Neću gledat ni srjed ada, ko se sa mnom peńat klada. 449b.

KLADEĆE, *n. oklad, opklad, opklada.* — *U naše vrijeme u sjevernoj Dalmaciji.* ‚Sinoć smo bili na kladeću'. J. Grupković.

KLADEĻE, *n. u Daničićevu rječniku:* selo koje je car Lazar dao Ravanici, bilo je negdje između Kučajine i Morave (Mon. serb. 197 *god.* 1381).

KLÀDENAC, klàdênca, *m.* puteus; fons, *vidi* studenac. — *isporedi* hladenac. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i gen. pl.* klàdenâcâ. — *Riječ je stara i stariji je oblik bio* kladęzь *(vidi* kladez), *ali se davno javļa i mlađi oblik* kladenьcь *(vaļa da je po analogiji prema* studenьcь), *isporedi stslov.* kladęzь *i* kladenьcь, *bug.* kladenec, *rus.* колодязь, кладязь, кладезь, колодезь *i* кладенецъ, колодецъ. — *Riječ je tuđa, po svoj prilici iz germanskoga jezika od riječi (kojoj nema potvrde)* *kaldingas, *što bi postala od got.* kalds *(novovńem.* kalt), *hladan.* — *Između rječnika u Mikaļinu* (kladenac, vrjelo, studenac ‚fons'; kladenac, bunar, puč ‚puteus'), *u Belinu* (‚fontana, fonte, luogo dove scaturiscono le acque' ‚fons'; kladenac izhitreni ‚fontana artificiosa' ‚fons artefactus'; liječni kladenci ‚fonti medicinali' ‚fontes medicati' 323a), *u Voltigijinu* (‚fontana, fonte' ‚brunn'), *u Stulićevu* (‚fons, puteus'), *u Vukovu* (vide studenac *s dodatkom da je stajaća riječ), u Daničićevu* (kladenьcь ‚puteus'). — *U naše vrijeme samo u pjesmama.* — *Na dva mjesta* XVI *vijeka ima nom. sing.* kladenc *(samo radi stiha):* Milija neg li bor uz kladenc studeni. N. Dimitrović 45. Oda ckla jedan sud ki često putuje na kladenc studeni, brzo se jur skuje. D. Rańina 97. *a) u pravom smislu, izvor, ali uprav koji je u uskoj i dubokoj jami što može biti izdubena i ograđena ļudskom rukom, pa se iz ńe voda zahvata (vidi primjer iz Stefanita i Ihnilata i Vukov); ali često znači i vodu što izvire uopće iz zemļe (vidi Gundulićeve primjere), ili koja u zgradi za to načińenoj izlijeva se ili baca u vis (vidi Zuzerićev primjer).* U carev kladenьcь. Glasnik. 11, 134. Livada na starymь kladenьci. 11, 135. Na izvorь kladenьcь. 13, 371. Na sredny Kablarcь na izmaku na kladencь. Sr. letop. 1847. 4, 53. I povêde jego zajecь vъ neky kladenacь glьbokъ zêlo. Stefanit. danič. star. 2, 274. U ńemu *(lugu)* tuj vode po bistrijeh kladencijeh. N. Naļeškoviċ 1, 174. Od svud nam izviru kladenci od vode. 1, 225. Koji ti prikaza muža na kladencu vrh gore Parnasa. 1, 300. Pristupi k jednomu bistru kladencu. D. Rańina IXb. Stražniče ki gledaš i bļudeš studeni kladenac. 28a. Učiniv na sridi kladenac jedan lip, da bude gojit ga *(dubje)* . . . 87a. Na vrilu vuk pije, a paka govori: ‚Ovca mi kladenac vas mutan satvori'. 88b. Ovdi vila satira ohodi pri kladencu. A. Sasin 132. Iza kladenca i vrela živoga vodu crpe. B. Kašić, nasl. 117. Polak Garamanta jes jedan kladenac vode. M. Orbin 167. I one *(vile)* koje posred gora vode o zori tančac mili pri kladencu u dubravi. I. Gundulić 13. Tih kladenac romoneći zove svitlos dana draga. 28—29. Pri kladencu gdi bistromu vazda zene trava mlada. 80. Sred dubrave gdi kladenac tih izlazi vrh cvjetica i vrh trave. 350. Svak pod dubjem sred livada pri kladencih vjetric ište. 403. Košuta ga *(jelena)* slidom slidi gdje kladenac bistri vidi. 554. Nije kladenca gdi u ļuvezni ne vode se tanci izbrani. G. Palmotić 1, 30. Iskat lokve ostaviv kladenac. (D). Kladenci žeđaju. (D). Poslov. danič. Raskošna i pitna kladenca. A. d. Bella, razgov. 74. Umiva se u kladencu od perivoja. I. Đorđić, salt. XIV. Jelin ište drag kladenac. 135. Gdi vlaga od kladenca skrovena bijaše. ben. 113. Trudan putnik ljeti hode nać kladenac bistri uživa. pjesn. 57. Velik kladenac meće u visinu rijeku vode. B. Zuzeri 240. Ne hrli tako žedna košuta na svoj kladenac. V. M. Gučetić 120. Na kladenac hladne vode. Nar. pjes. bog. 14. Kad prohode don'jeti sa kladenca vode hladne. 16. Izvadio si iz kamena kladenac žive vode. L. Radić 5. Ļeļen hlepi put kladenca hladne vode. 108. Kladenci, to jest bunarovi. I. Velikanović, uput. 3, 508. Uze glavu svetoga Lazara, pa je nosi do vode kladenca, spušta glavu u vodu kladenac. stajala je glava u kladencu lepo vreme četrdeset leta. Nar. pjes. vuk. 2, 324. ‚Studenac' i ‚kladenac' je ‚bunar' (gdje se voda zahvata ili vuče). Vuk, pism. 42. Siňe gore, ne žal'te mu hlada bukovoga, ni kladenca vrela studenoga. Osvetn. 2, 8. Iśće hladna u gori kladenca. 2, 32. Obadva mladenca do biļurna doskaču kladenca. 4, 30. Pa onda *(vidiš)* kladenac pored koga jâdî kakva tužna jadika. M. Đ. Milićević, međudnev. 46. — *b) metaforički.* Živ kladenče od ļubavi. M. Vetranić 1, 25. Učenik kladenac proli od suza. 1, 398. Od svake milosti kladenac ti jesi. N. Naļeškoviċ 1, 114. Kladenac bi u gizdavih tvojijeh očiju bio meni, brašno samo u spomeni tvojoj, ļepša vil oda svih. S. Bobaļević 206. Iz ovoga kladenca i vrjela izidoše različna progonstva. B. Kašić, iń. 45. Ima se čestokrat svak utjecati k kladencu i k vrelu od milosti. nasl. 270. Da sam dobrotu tvoju, kladenac od svake milosti i dobra, pogrdio. M. Orbin 335. Kladenče od milosrdja. I. Akvilini 334. Isukrs je kladenac od svijeh dobara. I. Đordić, salt. 59. Pet kladenac pusti s križa po tvojemu cvijetju i travi. uzd. 65. Ovi kladenac svijeh milosti. B. Zuzeri 14. Uljezi u kladenac krvi Isukrstove. Đ. Bašić 194. Vrelo milosti, kladenče života. L. Radić 15. Ti si živi kladenac vode one koje sam žedan. I. M. Mattei 18. Moje čarne oči, dva bistra kļadenca. Nar. pjes. vuk. 1, 171. — *c) kao ime mjesno (može biti da je orako i u prva četiri primjera kod a)). aa)* Koju od Dikla razrodiše do Kladenca. P. Kanavelić, iv. 149. — *bb) u Srbiji, n. p. u okrugu aleksinačkom.* Ńiva kod Kladenca. Sr. nov. 1865. 578. — *izvor u okrugu biogradskom.* Glasnik.

Digitized by Google

19, 171. — *u okrugu jagodinskom.* Ńiva kod Kladenca. Sr. nov. 1866. 200. — *u okrugu požarevačkom.* Ńiva kod Kladenca. 1865. 346. — Tri Kladenca, *karaula u okrugu aleksinačkom.* M. Đ. Milićević, srb. 725. Iduči uz vrlo strmu i u početku odveć uzanu kosu maloga crnoga vrha, dospeva taj put na ovo bilo kod Kladenca babe Romanice. Glasnik. 43, 296. Na jedan sahat odatle ima još jedan kladenac Antonijev. 297.

KLADENČAC, kladenčca, *m. vidi* kladenčić. — *U Stulićevu rječniku:* ‚fonticulus, parvus puteus'. — *nepouzdano.*

KLADENČAN, kladenčna, *adj. koji pripada kladencu.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚fontanus'. — *nepouzdano.*

KLÀDÊNČIĆ, *m. dem.* kladenac. — *U Belinu rječniku:* ‚fonticello, fontanella' ‚fonticulus' 323a; *u Voltigijinu:* ‚fontinello, fonticella' ‚brünnchen'; *u Stulićevu:* v. kladenčac. — *U naše vrijeme kao mjesno ime u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Ńiva u Kladenčiću. Sr. nov. 1868. 421.

KLADENČINA, *f. augm.* kladenac. — *U naše vrijeme kao mjesno ime u Srbiji: a) u okrugu jagodinskom.* Vinograd u Kladenčini. Sr. nov. 1864. 210. — *b) u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Kladenčini. Sr. nov. 1874. 433.

KLADENSKI, *adj. koji pripada kladencu, kladencima.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚putealis'. — *nepouzdano.*

KLÁDÊŃE, *n. djelo kojijem se klade (vidi* 1. klasti). — *Stariji je oblik* kladenje. — *Između rječnika u Stulićevu* (‚positio, collocatio'). — *U ovom primjeru iz crkvene pjesme* (‚dies irae') *kao da znači: računańe (polagańe računa).* Ne krati mi jur proščenja, daruj milost odrišenja, razlog Bogu prav kladenja. Bernardin 181. M. Divković, nauk. 190. (‚Juste judex ultionis, donum fac remissionis ante diem rationis').

KLADÈTINA, *f. augm.* 1. klada. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* Junak misli da je kladetina; kad se trže, ali babetina. Nar. pjes. vuk. 1, 348.

KLADEVLE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu jagodinskom.* Ńiva u Kladevļu. Sr. nov. 1875. 967.

KLADEZ, *m. vidi* kladenac. — -e- *stoji mj. ńegdašńega* ę. — *U knizi pisanoj crkvenijem jezikom* XIII *vijeka.* Uglьbilь jesi kladezь. Zbornik drag. sreć. 8. Jestь na mêstê tomь kladezь dvoustь. 11.

KLÀDICA, *f. dem.* 1. klada. — *U Vukovu rječniku.* — *Množina* kladice *može imati i osobito značeńe.* Kladice, 1. čini mi se da su dva obla drva ozgo po pruču od brane, i to blizu šipaka. 2. kad se tara meće, onda se obje stative utvrde na dvjema kladicama i zaglavcima dobro zaglave. u Dobroselu. M. Medić. Kladice na čekrku. I. Kršńavi, list. 62.

KLÀDIĆ, *m. dem.* 1. klada. — *U Vukovu rječniku.*

KLADIJE, *vidi* 2. Klađe.

KLÀDÎK, *m.* predio kraj Save u bosanskoj krajini pod planinom Grosarom. M. Ružičić.

KLÁDILAC, klādioca, *m. čovjek koji se kladi.* — *U naše vrijeme.* Uzajmi jednome od igrača ili kladilaca. V. Bogišić, zakon. 158.

KLÁDINA, *f. augm.* 1. klada. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka, a između rječnika u Jambrešićevu kod* klada. U kladinu gńilu stvori se nebog vas. M. Vetranić 2, 119.

KLADITEĻ, *m. čovjek koji klade.* — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Jere sam dobrih činenji naprida kladitel. A. Georgiceo, nasl. 224.

KLADITI, kladim, *impf. vidi* 2. klasti. — *Samo u Mikaļinu rječniku:* kladiti, klasti ‚menestrare' ‚tudiculo'.

KLÁDITI SE, klādîm se, *impf.* pignore certare, *vidi* okladiti se, opkladiti se, *od čega postaje kao imperfektivni glagol.* — *Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* klādî). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (v. okladiti se) *i u Vukovu* (‚wetten' ‚pignore certo'). Kad sam se jučer kladio sa onim mladim Lauš-ban o moga końa dorata . . . da te ja ne smem poslati. Nar. pjes. vuk. 1, 589. Kladila se vila i đevojka: vila dava silnovito blago, a đevojka sa ramena glave koja ć' prije uranit na vodu. Nar. pjes. herc. vuk. 196. Al' ne klańa mali Radojica, van se kladi mali Radojica da će lipu obļubit divojku. Nar. pjes. marj. 186. Divojka se s końari kladila da im hoće vsim końa ukrasti. Jačke. 149. Evo se ja kladim u vino za svu ovu družinu. Nar. prip. vrč. 206. Gđe sudbina izvojeva vojna, o štono se nigda ne kladasmo, mi se bismo za četiri vijeka. Osvetn. 5, 114.

KLADIV, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. nakladiv. — *nepouzdano.*

KLADIVAC, kladivca, *m. dem.* kladivo. — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku: kajkavski* kladivec, mlatac, maļičić ‚malleolus' čekićić; *u Jambrešićevu:* kladivec ‚malleolus'; *u Stulićevu:* kladivec, v. koračić *s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva.*

KLADIVO, *n. čekić, maļic.* — *Može biti riječ praslavenska, isporedi stslov., novoslov., češ.* kladivo. — *Ne može se znati, postaje li od* 1. klada *ili od* 1. klasti; *veća je prilika da postaje od prvoga.* — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku:* kladivo kovačko, korać, mlat, čekić ‚malleus, marculus, malleus fabrilis, pyrobola, martulus'. 2. kladivo dreveno ‚tudes'. 3. kladivo veliko, veliki mlat ‚marcus'; *u Voltigijinu:* ‚martello' ‚hammer'; *u Stulićevu:* v. korać *s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva.*

1. KLADNICA, *f. vidi* kladńa, krstina. — *isporedi* kladńica. — *U naše vrijeme u ugarskijeh Hrvata.* Da b' dal snopak po kabal pšenice, a kladnica (zastava, križić, po onih stranah 20 snopov. F. Kurelac) po tri po četiri. Jačke. 295.

2. KLADNICA, *f. list, ceduļa kojom država javļa da će platiti neku svotu novaca iz svoje blagajnice.* — *Načińeno u naše vrijeme (od* 1. klasti *ili od* klad). — *U Šulekovu rječniku* (‚cassaschein; schatzkammerschein; schatzschein').

3. KLADNICA, *f. ime vodi i mjestu u Srbiji u okrugu vaļevskom.* Livadu graniči reka Kladnica. Sr. nov. 1869. 7. Ńiva zovoma Kladnica. 1863. 514. — *I kao ime selu.* Od Vodice do sela Kladnice. Nar. pjes. vuk. 4, 359.

KLADNIĆ, *m. prezime.* — *Pomińe se* XVIII *vijeka.* Todor Kladnić rečen Latinin, slavni mejdanžija. And. Kačić, kor. 486.

KLADNI DIO (DIJEL), *m. ime brdu u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Glasnik. 19, 298.

KLADNIK, *m. mjesno ime.*

a. *voda u Hrvatskoj.* — *U latinskom spomeniku* XIII *vijeka.* ‚Ad rivum nomine Kladnik'. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 19. (1209).

b. Kladnikь. Spom. stoj. 184.

c. *selo u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdijel. 94.

Digitized by Google

KLÂDNUTI, klâdnêm, *pf. vidi* 2. klasti. Klâdnuti, izvaditi jela iz zdjele. ‚Kladni mi graha u zdjeku'. u Lici. V. Arsenijević.

KLÀDŃA, *f.* acervus; meta manipulorum. — *Akc. se mijeńa u voc.:* klâdńo, klâdńe, *i u gen. pl.* klâdâńâ. — *Postaje od* 1. klasti. — *Od* XVIII *vijeka.*

a. *uopće, gomila, rpa.* Tilo okrenuvši se u šaku ucrvana smrdļiva gliba i u kladńu crni uglibani kostiju. I. J. P. Lučić, doct. 40. Nasložio golemu kladńu drva. M. Pavlinović, rad. 23. Kladńa, svaka stvar naslagana ‚meta'; gomila drva. ‚Nanio sam veliku kladńu drva'. ‚Metni prid kuću na kladńu'. M. Pavlinović.

b. *vidi* krstina. — *Između rječnika u Vukovu* (‚ein garbenschober' ‚meta mergitum', cf. krstina). Sego goda 1795 paša ot Beligrada bjaše posija' mnogu pšenicu, pootima ļudma ńive i sobra u kladńe. Glasnik. 21, 21. Gdje požeo i skolio snopļe, čini mu se nikog na ńih nema, nije age da mu kladńe mrsi. Osvetn. 5, 9. Kladńa, krstina. M. Pavlinović.

KLADŃAČA, *f.*

a. Kladńača, vrst gļive. B, Šulek, im. 145.

b. Kladńača, vrst ribe. Jasenovac.

KLÀDŃE, *n. u Vukovu rječniku:* u Bosni ili u Hercegovini nekako mjesto *s primjerom iz narodne pjesme:* A od Kladńa Ramo barjaktare.

KLADŃICA, *f. vidi* kladńa, b. — *Jamačno je deminutiv, a isporedi i* 1. kladnica. — *U naše vrijeme u ugarskijeh Hrvata.* Dok pod kladńicom (križevi ili rastave žetelačke, 20 snopov. F. Kurelac) vzdihuje. Jačke. 264.

KLADŃICE, *f. selo u Dalmaciji u kotaru spļetskom.* Repert. dalm. 1872. 34.

KLADORUB, *m. selo u Srbiji (istočnoj). — Pomińe se* XV *vijeka.* U Braničevu selo Kladorubь. Spom. stoj. 3. (1428—1429).

KLADORUBA, *f. ime vodi i mjestu u Srbiji u okrugu užičkom.* U Skrapež se ulivaju rečice: Sječica, Kladoruba . . . M. Đ. Milićević, srb. 581. Ńiva u Kladorubi. Sr. nov. 1871. 61.

KLADORUBI, *m. pl. mjesno ime. — U Daničićevu rječniku:* Kladoruby, manastir je Treskavac imao zemļe ‚odь putě vlaškego grědušte vь Kladoruby i vь Klьbasicu' (Glasnik. 11, 135. 13, 373). to će selo biti i sada od Bitoļa na jug kod mjesta Florine, samo što ga ‚Hahn, reise 49' i na karti piše ‚Kladorop'.

KLADOVITA, *f. seoce u Bosni blizu Sasine (u okrugu bihaćkom).* Schem. bosn. 1864. 88.

KLADOVLĘ, *n. mjesto u Srbiji u okrugu jagodinskom.* Ńiva u Kladovļu. Sr. nov. 1866. 355.

KLÀDOVO, *n. ime maloj varoši u Srbiji u okrugu krajinskom. — Između rječnika u Vukovu* (‚stadt und festung an der Donau, östlich von Orschova. einen kanonenschuss östlicher sind die ruinen der brücke Trajans'. cf. Kļuč). Kladovo, varošica. K. Jovanović 124. Kladovo, na 10 sata severo-zapadno od Negotina, na Dunavu, glavna je varoš sreza kļučkoga koji je po veličini drugi u krajinskom okrugu. odmah više Kladova na obali Dunavskoj stoji grad Fetislam. varoš je Kladovo deo toga grada. M. Đ. Milićević, srb. 986.

KLÀDOVSKÎ, *adj. koji pripada Kladovu. — Između rječnika u Vukovu.* Kladovska *(opština).* K. Jovanović 124.

KLADŮRINA, *f. augm.* 1. klada. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* Devojkama perjane jastuke a momcima trule kladurine. Nar. pjes. vil. 1866. 238.

KLADUROVO, *n. ime selu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* K. Jovanović 142.

KLADUROVSKI, *adj. koji pripada Kladurovu.* Kladurovska *(opština).* K. Jovanović 142.

1. KLÀDŮŠA, *f. mjesno ime.*

a. Kladuša velika, *trgovište;* Kladuša mala, *selo u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 48. — *Naj prije u knizi* XVII *vijeka (ali vidi i* b), *a između rječnika u Vukovu* (‚stadt in Türkisch-Kroatien' *s primjerom iz narodne pjesme:* Sad sam pošo u kršnu Kladušu, da ja prosim Mujinu Hajkunu). (1577) uzeše Turci veliku Kladušu. P. Vitezović, kron. 163. Te je šaļe u kršnu Kladušu. Nar. pjes. vuk. 3, 107. Al' eto ti od Kladuše Muja. 3, 108. Nađe Todor sa Kladuše Muja. 3, 160. Te je šaļe na tursku Kladušu. 3, 149. Četa se je mala podignula od Kladuše od grada bijela. Pjev. crn. 175a. Ishodio na ešći-Kladušu. Nar. pjes. juk. 127. Na Kladuši kladuškoga Muju. 127.

b. *u spomeniku latinskom* XV *vijeka pomińe se gradac Kladuša što možebiti nije isto mjesto što je kod* a. ‚Mathias rex castra Scrad, Bwsin, Kladwsa, Ostervicza vocata et castella Gradecz et Komogoyna appellata . . . Martino de Frangepanibus novae donationis titulo confert'. Starine. 5, 117. (1464). — *isporedi i* kladuški, b.

2. KLADUŠA, *f.* vidi kladara. u Posavini. F. Hefele.

KLÀDŮŠANIN, *m. čovjek iz Kladuše,* a. — *Množina:* Klàdůšani. (1644) ban Drašković razbi Kladušane. P. Vitezović, kron. 190. Razbi Turke Kladušane. And. Kačić, kor. 480. Od Kladuše Kladušanin-Zuka. Nar. pjes. vuk. 3, 263. Svi za ńima Turci Kladušani. Pjev. crn. 175a. Eto iđe sila Kladušana. Nar. pjes. juk. 203. Knigu gleda Kladušanin Mujo. 226. Hej! polako, Kladušanin-Mujo! 430.

KLĄDUŠICA, *f. neka gļiva.* Kladušica, Sparassis Fr. (Janda, Marinković). B. Šulek, im. 145.

KLÀDŮŠKÎ, *adj. koji pripada Kladuši.*

a. *vidi* 1. Kladuša, a. O Mujago, kladuški sokole! Nar. pjes. juk. 202. I pred ńima kladuškoga Muju. 319. Izletila kladuška gospoda. Nar. pjes. marj. 97.

b. *koji pripada možebiti drugome mjestu Kladuši. — isporedi* 1. Kladuša, b. — *U spomeniku* XVI *vijeka.* Od meje kladuške. Mon. croat. 335. (1579).

KLÀDŮŠNICA, *f. ime selu u Srbiji u okrugu krajinskom.* K. Jovanović 124.

KLAĐAR, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Klađaru. Sr. nov. 1861. 316. — *Biće isto mjesto i* Klađari. Ńiva u Klađarima. Sr. nov. 1863. 462. — *isporedi i* Klađer.

KLÁĐATI, klâđâm, *impf. vidi* kladati. — *Sa* se *(refleksivno) u poslovici dubrovačkoj* XVII *vijeka gdje se, jamačno krivo, tumači: klati.* Bog ļudi stvara, a sami se klađaju (koļu). (D). Poslov. danič.

1. KLAĐE, *n. vidi* sloga. — *U Stulićevu rječniku: (sa starijim oblikom)* kladje ‚concordia, junctio'. — *nepouzdano.*

2. KLAĐE, *n. ime mjestima.*

a. *sa starijim oblikom* Kladije *u Daničićevu rječniku:* Kladije, selo ‚Kladie' (ako je dobro prepisano) s gradom Kļučem kraļ bosanski Tomaš Ostojić dade sinovima vojvode Ivaniša Dragišića 1446 (Mon. serb. 439).

Digitized by Google

b. *selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdije|. 81. — *Može biti da je isto što se pomiṅe* XVI *vijeka (sa starijim oblikom* Kladje). U Kladju. Mon. croat. 327. (1555).

c. Klađe novo *i* staro, *dvije puste u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* Razdije|. 134.

d. *mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Branik u Klađu. Sr. nov. 1872. 656.

KLÀĐĒŃE, *n. djelo kojijem se ko kladi.* — *U Vukovu rječniku.*

KLAĐER, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Livada u Klađeru. Sr. nov. 1875. 649. — *Može biti da ję isto što je na drugom mjestu pisano* Klađur. Niva u Klađuru. Sr. nov. 1863. 113. — *isporedi* Klađar.

KLAĐUR, *m. vidi* Klađer.

KLAFRATI, klafram, *impf. brbl̨ati, blebetati, stucati.* — *isporedi* klafuriti, klaprńati. — *U naše vrijeme u Istri.* Pak moraju deca klafrat talijański. Naša sloga. god. 10, br. 4, str. 15. — *Ima i u novoslovenskom* klafrati *i* klafar, *brbl̨alo; ovo će biti od novoslov.* klafati *koje je opet od ńem. (u bavarskom govoru)* klaffen *(isporedi i ńem.* kläffen, *štektati, i* klappern, *klopotati).*

KLÀFTAR, klàftra, *m. hvat, ńem.* klafter. — *isporedi* klafter. — *U naše vrijeme u Istri.* Klaftar, hvat. Naša sloga. god. 5, br. 5, str. 15. *i u Šulekovu rječniku:* ‚klafter'.

KLÀFTER, *m. vidi* klaftar. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* klafter, sežeń ‚orgia', *gdje može biti da* e *stoji po kajkavskom govoru mj. štokavskoga* a; *ali se i drugdje kaže* klafter, klaftera.

KLAFURA, *m. čovjek koji klafuri.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* klafura, tlapa, sprdalo, govorko ‚blatero, locutulio, loquax, archita, crepitaculum, citeria loquacior', v. rečl̨iv; *u Jambrešićevu: u latinskom djelu kod riječi* blatero; *u Stulićevu:* v. govorko *s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva.* — *Ima ista riječ i u novoslovenskom jeziku.*

KLAFURENSKE TRATINE, *f. pl.* pol̨e u Lomnici.

KLAFURITI, klafurim, *impf. vidi* klafrati. — *U Bjelostjenčevu rječniku ima:* cakolim, v. klafurim i onde ostala, *ali riječi* klafurim *nema na svom mjestu, i u Jambrešićevu: u latinskom dijelu* klafurim *kod* blactero.

KLAFURL̨IV, *adj. brbl̨av.* — *isporedi* klafura, klafuriti. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* klafurl̨iva žena, krakorl̨iva, zaprdaća ‚linguacula, garrula', *i u Stulićevu:* klafurl̨iva žena, v. govoruša *s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva.*

KLÁIĆ, *m. prezime (vaļa da bi trebalo pisati* Klajić). — *Vrlo obično u naše vrijeme.* D. Avramović 263—264. Marko Klaić. Rat. 325. — *Vrlo obično i u Dubrovniku (gdje se kaže i* Kl̨ajić) *i u Hrvatskoj.*

KLÀJ, *adj.(?),* kad djeca nijesu dobra, a naiđe kakav stranac, odmah straši djecu, da će ih zaklati, pa izvadi nož iza pasa ili pasńače, pa otvorivši ga tare ńime o dlan kao da ga oštri, a pri tome govori: ‚Oštar bio, klaj bio, klao djecu kao i do sada!' u Dobroselu. M. Medić. — *Načińeno od* klati.

KLÁJIĆ, *vidi* Klaić.

KLAJIĆI, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kra|. srb. 387.

1. KLÀK, *m. vidi* vapno. — *Miklošić misli da je postalo od stvńem.* chalch *(novovńem.* kalk), *kako i jest bez sumńe gorńoluž. i doňoluž.* kalk, *i lit.* kalkis; *ali za naš jezik mislim da je sumńivo. pošto se ova riječ nalazi u našega naroda osobito na zapadu, vaļa da je romanska riječ od lat.* calx *(uprav od acc.* calcem), *vidi kod* kelomna; *radi drugoga* k *vidi* kimak. — *Od* XVI *vijeka (vaļa da i primjeri u* F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *nijesu stariji), a između rječnika u Mikaļinu* (klak, japno ‚calx, caementum'), *u Belinu* (‚calce o calcina, materia nota per fabricare' ‚calx' 158[b]), *u Stulićevu* (‚calx'), *u Vukovu* (‚der kalk' ‚calx', cf. kreč *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori i s primjerom iz narodne pjesme:* Biše grada tri godine danah, ne odbiše klaka od kamena). Nosite klak i kami i drevje i pržinu. Pril. jag. ark. 9, 146. (1520). Zida ni klaka još nitkor ne znaše. M. Vetranić 1, 7. Da je naj veća muka naći japna ili klaka. B. Kašić, per. 12. Ukopano u klaku i japnu. fran. 207. Spravivši klak i japno. rit. 276. Put snježana neka je meni, vas se izmazah klakom bijelim. I. Gundulić 156. Grade kuću brez klaka. M. Radnić 54[b]. Oborivša kuću. što ostaje nego rasuti klak i svezańa od zidova? 316[b]. Bez klaka stijena čini među a ne mir. (D). Poslov. danič. Da koja godi zgrada bude s ńe klakom združena i pomazana. L. Terzić 224. Luci *(na nebu)* vrh kih stere bulta jaka drobnijeh stinčić, zlatna klaka. J. Kavańin 481[a]. Počivaše na oštru sagu prostrtu vrh tvrda naloga od klaka. I. Đorđić, ben. 30. Zapovidi da se Jura baci u jednu peć uženu za klak činiti. F. Radman 16. S vodom..., klakom iliti vapnom, to jest krečom i s piskom učini maltu. I. Velikanović, uput. 3, 486. Rabotnici pripravl̨aju kameńe, klak, drvja. J. Matović 183. Ni odbiše klaka od kamena. Pjev. crn. 126[b]. Udariše u gradsku kapiju, ne odbiše klaka od kamena. Nar. pjes. hörm. 1, 127. Nekakav vaš dušman prošle noći došao pa mi zamazao klakom ozgo moje pismo. Nar. prip. vrč. 132. Gonio sel̨ak magare i na ńemu klak. Bos. vila. 1892. 75. Razvaline i gomile kameńa u klaku. S. Ļubiša, prip. 29. Kaže se i u Lici. M. Medić. — *Radi ovijeh primjera vidi* živ, gasiti, peći: I svrhu rana metnut klak živi s vodom soli. P. Posilović, nasl. 129[a]. Klak živi ‚calce viva' ‚calx viva'. A. d. Bella, rječn. 158[b]. Mrtva su ga položili u jednu skrińu živijem klakom napuńenu. B. Zuzeri 406. Skrińu živoga klaka nasuše. J. Banovac, pred. 142. Metni u vino malo živoga klaka. J. Vladmirović 25. Vaļa ga spaliti živijem klakom. S. Ļubiša, prip. 238. — Klak ugašen ‚calce smorzata' ‚calx temperata'. Klak neugašen ‚calce viva' ‚calx viva'. — Klak pečen ‚calce ben cotta' ‚calx cocta'. A. d. Bella, rječn. 158[b]. — *Neobična je množina što se nalazi u jednom primjeru: (Ogań)* da im peče, da im kuha klake, lonce, smoke, kruha. J. Kavańin 567[a]. — *Ne posve u istom smislu.* Klak, ime lijepu, što se pravi od ilovače i primiješane pl̨eve za zidańe peći i pećńaka. u Prigorju. F. Hefele.

2. KLAK, *m. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 18.

KLAKAR, *m. selo u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 41.

KLAKARJE, *n. selo u Slavoniji u županiji požeškoj.* Razdije|. 122.

KLAKE, *f. pl. selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdije|. 82.

KLÀKNUTI, *vidi* kleknuti.

KLAKOVIT, *adj. (kamen) od kojega se čini klak.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Klakovito kameńe (‚kalkstein'). Zbornik zak. 1853. 897.

Digitized by Google

KLÂLAC, klâoca, *m. onaj (u jedinom primjeru vuk) koji kolje.* — XVII *vijeka.* Vuk je živina prjevarljiva, drugo klalac, tretje poždrlac. M. Divković, bes. 467b.

KLAMA, *f. nejasna i sumnjiva riječ u spomeniku* XVII *ili* XVIII *vijeka. moglo bi biti i mjesno ime, ali drugdje nije potvrđeno.* Do Slabine su Mrazovci, to je as careva, zemlje su Kostajničana koji su u Baňoj Luci, a Mlečanica, to je as carev, a moja klama *(ili* Klama*?)*. Starine. 12, 24. *(oko god.* 1696—1703).

KLÀMALICA, *m. i f. čeljade (muško i žensko) kao klamalo. — U naše vrijeme u Lici.* ‚Čuti, seoska klamalico, nikad u kući nijesi'. J. Bogdanović.

KLÀMALO, *m.* šaljiv naziv za čovjeka koji vavije nekud klama *(ide klamićući). — U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KLÀMÂŃE, *n. djelo kojijem se klama.* J. Bogdanović.

KLÀMATI, klàmâm, *impf. vidi* klamitati. — *U naše vrijeme u Lici.*

a. *vidi* klamitati, a. ‚Klama mi žiňa na jednom kolu, moram je presjeći'. ‚Vidi se da e omrša', kad onako sva roba na ńem klama'.

b. *vidi* klamitati, b. ‚Edva evo po ovom vremenu klamam'. J. Bogdanović.

KLÂMAV, *adj. koji klama. — U naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku: (kod* locker) klamavo uže ‚ein lockeres seil'; *(kod* los) klamav klinac (čavao, ekser) ‚ein loser nagel'.

KLÂMFÂR, *m. vidi* klampar. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚bractearius, bracteator, bractearius l. laminarius faber', *i u Stulićevu:* ‚battiloro' *(zlo tumačeno po latinskoj riječi),* ‚bractearius' *s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva.*

KLAMÍTÂŃE, *n. djelo kojijem se klamiće. — U Vukovu rječnika.*

KLAMÍTATI, klàmîćêm, *impf.* vacillare; nutare. — *isporedi* klamati, klimati. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (1. ‚wackeln' ‚nuto'. 2. ‚wackeln' ‚agito').

a. vacillare, moveri, labare, *ljuljati se, micati se, kad što nije zabodeno ili uopće pričvršćeno na svom mjestu kao što treba, n. p. klinac (čavao) u svojoj rupi, zubi u desnima, pa i klobuk na glavi (kad je preširok), crevlja na nozi itd.* Kao babini zubi. (Kad je što slabo i klamiće). Nar. posl. vuk. 129. — *U Vukovu rječniku stoji (u svijem izdańima):* ‚agito' *po čemu bi bio prelazni glagol ali valja da je štamparskom griješkom mj.* ‚agitor'.

b. nutare, *klimati, n. p. glavom, ili ljuljati se cijelijem tijelom (kao pijan), pa i hoditi tako klimajući.*

KLAMÍTAV, *adj. koji klamiće, vidi* 2. klapati, a *na kraju.*

KLAMKATI, klamkam, *impf. u zagoneci našega vremena, valja da je dem.* klamati. Turska kapa iza brda klamka *(i* klapka, *od* klapkati). *odgonetlaj: mjesec.* Nar. zag. nov. 129.

KLAMPAR, *m. vidi* limar. — *isporedi* klamfar, klanfar. — *Od ńem.* klempner *(srvńem.* klampfer). — *U naše vrijeme u Lici.* Klamparom zove narod onog zanaģiju, koji od lima, ili inog bleha razne stvari i posuđe izrađuje, kao: zaklopce, kante, lućerde, limice itd. J. Bogdanović.

1. KLÁNAC, klánca, *m.* angustiae, fauces, *tijesni put (ili uopće tijesni prolazak) među dva brda, dvije visine, ždrijelo, gudura; naj češće se upotrebljava kao strategična riječ za mjesto kuda vojska nikako ne može ili jedva može proći kad su neprijatelji na visinama sa strana. u Mikalinu, u Belinu, a i u Voltigijinu rječniku ima značenje: maleni uski put ili stranputica, ali se ovo dosta ne potvrđuje primjerima. — isporedi* klańac. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing.* klánac, *voc.:* klânče, klânci, *gen. pl.* klânâcâ. — *V. Jagić* (archiv für slav. philolog. 2, 397) *pa i F. Miklošić* (trêt und trat. 24; etymol. wörterb. 117) *misle da je srodno s lit.* kalnas, *let.* kalns, *brdo; onda bi mogla biti i indoevropska riječ, isporedi grč. κολώνη. κολωνός, brežuljak, lat.* collis *(mj.* colnis, *vidi* K. Brugmann, vergl. gramm. der indogerm. sprachen. 1², 368), *got.* hallus, *hrid. samo je kod toga čudnovato što ove riječi nema u drugijem slavenskijem jezicima, već samo u našemu i u novoslovenskom* (klanec), *a ne znam ima li je u bugarskom. — Od* XV *vijeka, a između rječnika u Mikalinu* (klanac, uličica ‚callis, semita' *i kod* stranputica), *u Belinu* (‚calle, via stretta' ‚semita' 160a; ‚sentiere' ‚trames' 668a; ‚stradella' ‚semita' 711a; ‚viottolo, via stretta e non maestra' ‚semita' 768b), *u Bjelostjenčevu* (v. klańec), *u Voltigijinu* (‚sentiero, viottolo, colle, stradella' ‚fusssteig, fusspfad'), *u Stulićevu* (klanac ‚passo stretto' ‚semita'), *u Vukovu* (‚der engpass' ‚angusta via' *s primjerima iz narodnijeh pjesama:* Od kuda su klanci po naj tješńi. Da uhodi klance i bogaze).

a. *u pravom smislu.* Ner da bludu droma i klance zaskoče, i gdi je proloma da zavale ploče. M. Marulić 19. Postavi se stati na nikom klancu, v kom razbijahu vsakoga. Transit. 262. Da bole obajdu kamenu onu lut, jeda si iznajdu ki klanac ali put. H. Lucić 217. Eto ju *(košutu)* pak sritih u klancu srićom mom. P. Zoranić 11a. Spiļe, klanci, luzi. Đ. Baraković, jar. 13. Da se ne ide tukući, obijući klance, sela, župe, gradove i mnoge razlike strane. M. Alberti III. Na sve klance, na sve pute straže uzmnoži. Ģ. Palmotić 2, 23. I da za to kraćijem puti potrebno je otrčati, da na klancu neke od luti moć budu ih pričekati. J. Palmotić 190. Eliakim čini čuvati klance tijesne od planina. M. Radnić 362b. Nugle i klance iskah svuda. I. Zanotti, en. 50. Pak se napuniše ravnice i klanci. skaz. 21. Putnici... večma se paze i obziraju kada su u klanci. S. Margitić, fal. 153. Svim da otvora bez pjeneza klanac klijeski. J. Kavańin 87a. U stine i za klance sakriveni. 135b. Klánac ‚insidia, passo cattivo'. S. Budmani 418b. Vraćajući se veseli natrag, dočekaše ji neprijatelji među jednim planinam u tisnim klancim, i na ńe iz busije udarivši razbiše ji. And. Kačić, razg. 81—82. Poznajući dobro, da Ameģa za sve arbanaške klance, busije, zaside i privare znadiše. 117. Lute klance Turci prijezdiše. 262a. Prez lumbarde zapri klance. M. Kuhačević 147. Stupi na jedan klanac. I. J. P. Lučić, razg. 45. Dobro znadeš klance i bogaze. Nar. pjes. vuk. 4, 50. Od kuda su po naj tješńi klanci. 4, 254. Tu su Turci klance povatali. 4, 338. Teno klance čuva od hajduka. 4, 389. I na klance stavio pandure. 4, 498. A na tvrdi klanac naćeraše. Ogled. sr. 54. Jal' ćem' oba klanac zavaliti. Nar. pjes. juk. 234. Doći će vranac u tijesan klanac. Nar. posl. vuk. 69. Kim se društvo pohvali, brže klanac zavali. 133. Tvoja raja može da te hrani, pa stalo je za hajdučke klance. Osvetn. 1, 14. A sa mnom će polovina poći, da uskočke pregledamo klance. 1, 29. Pa i mene Muja srazit šćaše, pa zavali ńegdje klanac Muja. 2, 11. A oni su prisjednuli klance. 2, 55. Jer su turski vardali ulaci da su vlasi zavrnuli klance. 2, 112. U nerodnu klancu

Digitized by Google

litičevu. 3, 84. Drž' se klanca po više Nozdara. 3, 100. Gdje god znadeš za ubojne klance. 3, 123. Eno kneza Evgenija kojeg još danas klanci i mostovi uz Bosnu spominu. M. Pavlinović, razg. 25. Ban Derenčin, začuv da se Jakub paša vraća, zakrči mu klance. 38. — *vidi i* jadikov *i* jadikovac.

b. *u metaforičkom smislu.* A hudobe će sve klance zasjesti mu da ne uteče. B. Zuzeri 37. Prid paklom stoji Božija pravda oružana čekajući na klancu ondi grešnike. 337. Zatvoriće *(djavao)* sve pute i klance, kud ste mu utekli. J. Banovac, razg. 186. Pisa svomu sinu: ‚Ti si sad doprao na klanac života, s kojega vaļa na desnu ol' na lijevu'. M. Pavlinović, rad. 84. Trgovini propita Tegetov klance. 86.

c. *u prenesenom smislu, stańe u kojemu čeļade nema kud kamo da pobjegne, i takovo duševno stańe, osobito čas smrti.* Ako si kad vidil človika umriti, pomisli da ć i ti na ta klanac priti. A. Georgiceo, nasl. 57. Ne more se reći zaisto da ostavļaju grihe, nego veoma većma da grihe *(sic)* ostavļa*(ju)* ńih zašto jesu na taki klanac došli. P. Posilović, nasl. 3b. Doveden je do klanca. (D). Poslov. danič.

2. KLÁNAC, klánca, *m. blato, kao, glib.* — *Akc. je kao kod* 1. klanac. — *Vaļa da je ista riječ što* 1. klanac *(jer je često u ovakovome klancu mnogo blata).* — *U Vukovu rječniku:* ‚koth', ‚lutum' *s primjerom:* Klanac do koļena.

3. KLÁNAC, Klánca, *m. mjesno ime.* — *Biće ista riječ što* 1. klanac.

a. *u Hrvatskoj.* ***a)*** *u županiji ličko-krbavskoj.* ***aa)*** *selo.* Razdijeļ. 37. — ***bb)*** *tri zaseoka.* 31. 34. 37. — ***b)*** *u županiji modruško-riječkoj.* ***aa)*** *dva sela.* 59. 62. — ***bb)*** Bijeli Klanac, *selo.* 58.

b. *pusta u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* Razdijeļ. 135.

4. KLANAC, Klanca, *m. ime muško.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Brže sitnu knigu napisali staru Klancu sivome sokolu. Pjev. crn. 312a. I star Klanac poskoči na noge. 312b.

KLÀNCÂŃE, *n. djelo kojijem se klanca.* — *U Vukovu rječniku.*

KLÀNCATI, klàncâm, *impf. moriti se idući.* — *Može biti da je dem.* klamati. — *isporedi* klančati. — *U Vukovu rječniku:* ‚sich müde gehen' ‚fatigari eundo'.

KLÀNCOŠ, *m.* vidi tancoš. M. Modić.

KLANČAC, klančca, *m. dem.* 1. klanac. — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku (vidi kod* klańčac*) i u Stulićevu:* ‚parva semita'.

KLANČATI, klančam, *impf.* idući klapati životom: mlavo čeļade klanča; u mraku se klanča. M. Pavlinović. — *isporedi* klancati.

KLANČEV, *adj. koji pripada Klancu (vidi* 4. Klanac). Svako pozna Klančeve topove. Pjev. crn. 312b.

KLANČICA, *f. vidi* 1. klanica *(uprav je deminutiv, isporedi* klaničica). — *U naše vrijeme.* Čim će pregraditi kuću perdom ili pleterom, ili avliju ili obor međom, ili klančicu zidom. *(u Hercegovini, u Crnoj Gori, u Boci kotorskoj).* V. Bogišić, zborn. 342.

KLÁNČIĆ, *m. dem.* 1. klanac. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu (uz* klančac). ‚Lako e pro ovog klančića prijeći, ali treba junak koji će se uz onu veliku klančinu uzvući'. J. Bogdanović.

KLÁNČINA, *f. augm.* 1. klanac. — *U naše vrijeme.* Neš se pro ove klančine prevući. J. Bogdanović. — *vidi i kod* klančić. Ovako se zove i vrh kod Liča.

KLANFAR, *m. vidi* klamfar. — *U Šulekovu rječniku:* ‚klempner'.

KLANFARI, *m. pl. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 48.

KLÀNFATI, klànfâm, *impf. vidi* klafati. — *U naše vrijeme u Istri.* Klanfât ili frļât, n. p. pak ćeš poć to klanfat okole. *u Voloskome.* F. Simčić.

1. KLÀNICA, *f.* stabulum, *vidi* košara. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* klânîcâ. — *Može biti da postaje od korijena glagola* klasti. — *U naše vrijeme (ali vidi i* klaničica*) u Bosni, a između rječnika u Stulićevu* (‚foenile', *isporedi* pojata) *i u Vukovu* (vide košara *s dodatkom da se govori u Bosni).* Kabanica kuća i klanica. Nar. pjes. petr. 3, 268. Tavnica mi kuća i klanica. 3, 417. Iz toga čardaka napravļene su današńe kuće i klanice. Bos. vila. 1887. 316. A ovce su blečale u klanicama. 1892. 293.

2. KLÁNICA, *f. domaća životińa (ovca ili koza) što se hrani da se zakoļe.* — *Postaje od part. praet. pass.* klan *glagola* klati. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (ovca koja će da se koļe ‚das stechschaf' ‚ovis ad cultrum destinata' *s dodatkom da se govori u Dubrovniku).* S nama postupaju kao s ovcama klanicama. Đ. Daničić, psal. 44, 22. Ovako veli Gospod Bog moj: ‚Pasi ovce klanice'. zah. 11, 4.

3. KLANICA, *f. vidi* pokoļ. — *Postaje kao* 2. klanica. — *U jednoga pisca našega vremena.* Tu je tada bila strašna klanica između Huna koji napadahu i Ništevļana koji grad brańahu. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 88.

4. KLANICA, *f. ime selu u Srbiji u okrugu vaļevskom.* K. Jovanović 100.

KLÀNIČICA, *f. dem.* 1. klanica. — *U jednoga pisca (Bošńaka)* XVIII *vijeka.* Potribito im bi savrijeti se prid gradom u jednoj špiļici, da rečem klaničici, gdi običavaše imańe plandovati. F. Lastrić, od' 384.

KLANOVAC, Klanovca, *m. mjesno ime u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Livada u Klanovcu. Sr. nov. 1861. 316.

KLAŃ, *m. vidi* klańańe. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Merkur s Gracijama u istom templu klań primaju. J. Kavańin 357a. Svjet naš uči ih riječi hitat, i Isus, Mariju klańem čitat. 505b.

KLAŃA, *f. vidi* klańańe. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Kada Aman bijaše pomilovan od kraļa Ašuera, bijaše klańa i svak mu prigibaše kolina. M. Radnić 202b.

KLÁŃAC, klánca, *m. vidi* 1. klanac. — *Samo s kajkavskijem oblikom* klańec *u Bjelostjenčevu rječniku:* klańec, klanac ‚vallis, valles', v. dolica. **2.** ‚semita angusta, clivosa, via clivia'; *u Jambrešićevu:* ‚callis, angiportus'; *u Stulićevu:* v. klanac *s dodatkom da je uzeto iz Habdelićeva.* — *I kao mjesno ime.* Klańec, *trgovište u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdijeļ. 93.

KLAŃAČNO, *n. mjesno ime.* — *Vaļa da bi ovako glasilo po štokavskom govoru, nalazi se samo kajkavski oblik* Klańečno, *selo u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdijeļ. 100.

KLÀŃALAC, klâńaoca, *m. čovjek koji klańa ili se klańa.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚adoratore, colui che adora' ‚adorans' 37a; klańalac od nebogova, klańalac krivijeh bogova ‚idolatra e idolatro, adoratore d'idoli' ‚idolorum cultor' 374a) *gdje se naj prije nahodi,*

Digitized by Google

u Bjelostjenčevu (vidi kod klańavac), *u Stulićevu* (klańalac *i griješkom* klańaoc ‚reverens, adorans, colens').

a. *uopće.* Ulizaoci i klańaoci pape rimskoga. A. Kanižlić, kam. 270.

b. *o vjeri.* Budući toliki kipa ovoga klańaoci. F. Lastrić, test. ad. 36a. Krivih bogova klańaoce obraćajući. A. Kanižlić, fran. 220. Klańaoci Jesusovi. S. Rosa 34b. Pravi klańaoci klańaće oca duševno. 57a. Klańalac kipâ. 158b. Stari Rimļani, ńihovi *(satira)* klańaoci. M. A. Reļković, sat. A5b. Da je ovaj običaj od ovih krivih bogova i od ńihovih klańaoca svoj početak dobio. A7a. Klańaoci Boga nebeskoga. A. T. Blagojević, khin. 57. Nazivamo se pravi klańaoci Božji. B. Leaković, gov. 201.

1. KLÀŃALICA, *f. žensko čeļade što klańa ili se klańa. — U Belinu rječniku:* ‚adoratrice, colei che adora' ‚adorans' 37a, *i u Stulićevu (uz* klańalac).

2. KLÀŃALICA, *f. vidi dalje. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚eine art lieder der blinden, mit denen sie auf der erde sitzen und almosen bitten' ‚cantus quidam coecorum eleemosynam mendicantium'). U Srijemu, u Slavoniji, u Bačkoj i u Banatu slijepci naši slabo znadu junačkijeh pjesama, nego pred kućama stojeći pjevaju pjesmice pobožne da bi ńima ļude na podjelu pobudili, a na saborima (kako kod crkava i kod manastira, tako i po varošima i po selima na panađurima i o praznicima) posjedaju na zemļu, pa kao pjevajući uz gusle mole da im se što udijeli. prve ove pjesmice zovu oni ‚pretkućnice' (ili ‚pretkutńice', što se pjevaju pred kućama), a druge ‚klańalice' (kojima se ļudima ‚klańa' i moli). Vuk, nar. pjes. 1, 127.

KLÀŃÂŃE, *n. djelo kojijem ko klańa ili se klańa. — Stariji su oblici* klańanije *i* klańanje. *— Između rječnika u Mikaļinu* (klańanje), *u Belinu* (klańanje ‚adoratione, l'adorare' ‚adoratio' 87a), *u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Voltigijinu, u Stulićevu, u Vukovu, u Daničićevu* (klańanije ‚inclinatio').

a. *uopće.* Množьstvomь klańanija padajuštee udy. Domentijanb 44. *(Farizeji)* ļube prva posajenja na večerah i prva sidinja u crikvah i klańanja na trgu. Bernardin 37. matth. 23, 6—7. Ona klańanja i prignutja kolin. P. Radovčić, nač. 418. Gospojam od klańanja harač daju. P. Kanavelić, iv. 419. Za ukloniti se od mlogih pozdrava i klańańa. A. Tomiković, živ. 285. A puci im zasluge priznaju sa klańańem i sa poštivańem. Osvetn. 2, 25.

b. *o vjeri.* Da je u Jerusalemi misto od klańanja. Bernardin 49. joann. 4, 21. Ne primļe Bog tvojego klańanija. Pril. jag. ark. 9, 147. (1468). Idolatrija aliti klańanje stupom. M. Orbin 28. Lakomost jest kakono jedno klańanje idolsko. I. T. Mrnavić, ist. 168. Gdi god je Isukrst, dostojno jest, da mu se klańańe čini. I. Velikanović, uput. 3, 53. Od klańańa Božjega. J. Matović xvia. Da sama crkva ima pravo klańańe posvetilišta.. 91. Obratili bi se svi ļudi na klańańe i časteńe pravoga Boga. 325. Zazivańem svetijeh i s klańańem relikvija. 331. — *U Turaka.* Kad svrše klańańe i iziđu pred ğamiju svi ga jednoglasice zapitaju. Nar. prip. vrč. 90. Više vaļa dan klańańa jedan. P. Petrović, gor. vijen. 34.

KLAŃARIĆ, *m. mjesto u Srbiji u okrugu krajinskom.* Vinograd u Klańariću. Sr. nov. 1875. 134.

KLAŃAŠ, *m. vidi* klańalac, b *(s ńekijem prezirańem).* Ne klańa se ujedno Bogu i vragu. ah jao! ovakovi klańaša jest danas pun krstjanluk. D. Rapić 68.

KLÀŃATEĻ, *m. vidi* klańalac. — *U Stulićevu rječniku.*

KLÀŃATEĻICA, *f. vidi* klańalica. — *U Stulićevu rječniku.*

KLAŃATEĻNICA, *f. na dva mjesta u rukopisu* xv *vijeka s različitijem značeńem: na prvom mjestu znači što* klańańe, b, *na drugom što* klańalica. ‚Ča to činiš?' ‚Ovo klańateļnicu Bogu čińu'. . . . ‚Lukava Bogu klańateļnice, ne primļe Bog tvojego klańanja'. Pril. jag. ark. 9, 147. (1468).

KLÀŃATI, klâńâm, *impf. iterativni glagol prema* kloniti; *oblik je aktivni po svoj prilici mlađi od refleksivnoga* klańati se *koji je običniji i u drugijem slavenskijem jezicima. — Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* klâńâ). — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* klańati *i* klańati se, *rus.* кланяться, *poļ.* kłaniać *i* kłaniać się; *nije posve isto češ.* klaněti *(praes.* klaním) *i* klaněti se, *gorńoluž.* kłońeć, *dońoluž.* kłoniś se.

1. *aktivno. — Između rječnika u Belinu* (klańati tkoga ‚adorare, far atto di riverenza' ‚adoro'; Božjom časti klańati ili poštovati tkoga ‚adorare uno come Dio' ‚divino quempiam honore colere' 37a; klańati lažive bogove ‚idolatrare, adorare gl' idoli' ‚idola colere' 374a), *u Stulićevu* (klańati koga *uz* klańati se), *u Vukovu:* n. p. podne, akšam, ićindiju ‚beten (von den türkischen serben)' ‚oro'.

a. inclinare, flectere, *pogińati, naprijed pregibati; objekat je glava, gorńi dio tijela; to se shvaća (u prvom i trećem primjeru) kao znak štovańa, radi toga u trećem primjeru ima dativ onoga što se štuje (isporedi* c, *i* 3, b). — *rijetko (može biti da se shvaća kao imperfektivni glagol prema* nakloniti, prekloniti). *(Anđeli)* klańa'u lišca, steru krila oko ogleda svoga mila. J. Kavańin 499b. Prij', utroba ih *(djecu)* neg' izgańa, kod ńih oči naše bdiju, rodnijem ļubav krilo klańa, ruke hode im ukrjepļiju. 505b. Koji glavu klańa prisvetomu imenu Isusa. Ant. Kadčić 374.

b. *značeńe je kao kod* klańati se, *vidi* 3, b; *objekat je što je ondje dativ.* — xvii *i* xviii *vijeka.*

a) vidi 3, b, *a).* San ovi prikazivaše Jozefu da ga sunce, mjesec i jedane*(s)* zvijezda . . . klańaju . . . Erbo Jozefa uzpeta na pristoļe edipatsko klańo je ńegov otac i jedanestińa ńegove bratće, to jest sunce i jedanes zvijezda. S. Rosa 51b.

b) vidi 3, b, *b).* Drži da ona sva je sreća i božanstvo koje klańa. I. Gundulić 330. Boga . . . štujte, ļubite, klańajte, častite i bojte ga se. A. Vitaļić, ist. 195. Svi se od svita kraļi sgrbe s priklonstvom ga hteć klańati. 218b. Prilike od zlata narod klańa. 481a. Sama Boga tu klańajuć. J. Kavańin 307a. Ne klańaše l' rimski puci Priapa, Volupa i Smradesa? 443a. Nego čini tvom milosti da te vijerno svi služimo, duše i naše da te klańa'u, hvale, slave, blagoslivļa'u. 574a. On je Bog koga svak klańat će. I. Đorđić, salt. 147. Klańajući junca od zlata. 268. Poniženo klańam Boga očita i skrovena. uzd. 129. Tebe u trojstvu, Bože jedan, svak pripijeva, klańa i štuje. ben. 200. Sa svijem srcem i pameti klańam nebo lica tvoga. pjesn. 24. Slično bilo naj veće bi klańat vrijeme mješte Boga. 59. Tebe klańamo, o blaženo trojstvo. J. Banovac, blagosov. 286. Mješte Boga svoga stvoriteļa klańaše stvoreńe. S. Rosa 21b. Tuj nađoše Jezusa s Marijom i vidiuši ga metnuše se nica na zemļu prida ń klańajuć ga. 36a. Klańaćeš Gospodina Boga tvoga. 48a. Nemoj klańati bogove druge prida mnom. J. Matović 16. Bogoļubno bi i sveto

Digitized by Google

klańali Boga. 88. Da bi klańali i častili Boga. 287. Klańati ćeš mene pravoga Boga. 328. Prid uvjetnijem ovijem zaklopjem klańat ću i hvalit ću ime Gospodinovo. I. M. Mattei 17. Kla-ńa*(j)*te me: božica sam. N. Marči 12. Pafo i Čerig klańa mene. 23. Šta u kuli beg po noći kavi? il' se mije i klańa Alaha? Osvetn. 4, 16.

c) vidi 3, b, *c)*. I svakomu čini znati, da grob sveca Muhameta na Meci će poć klańati. I. Gundulić 296. Idoh klańat tempao sveti. J. Kavańin 542b. Svetijeh mučenika kojijeh u ovoj crkvi klańamo. I. Đorđić, ben. 141. Marija koju pripovijedamo i klańamo za istinitu majku Božju. J. Matović 39. Da je ovo pravi sakramenat i jedan od onijeh sedam kojijeh je crkva sveta vazda klańala i poštovala. 192. Pak kô svetu klańat će te. N. Marči 85.

d) vidi 3, b, *d)*. Tri robiňe, tri carice ki postavi na sto uza se, i klańajuć žensko lice, rob pritvori od cara se. I. Gundulić 516. Sve tvoje kuće prisvitle koju meu časti ostale klańa vas grad. I. Ivanišević 259. Klańam mańe, klańam vele, moga i Vlaš-Božićevića. J. Kavańin 99b. Bratučedi kih dobrotu svi klańaju. 103a. Biskupa ńih Jakova grede klańat pero moje. 120a. Za ńim klańam pak Fedrika. 124b. Katoličanska crkva vazda je klańala rimskoga vladaoca papu. J. Matović 299.

e. *značeńe je posve kao kod* b *(osobito kod b)), ali je razlika u tome što ima dativ a ne akuzativ kao kod* b. — xvii *i* xviii *vijeka, a i* xvi *po naj prvom primjeru, ali može biti da* se *stoji i za* briňu *i za* klańam, *ili samo za drugo, isporedi* brinuti, I, 1, *c)* (zledi *može biti instrumental)*. I za sve er briňu zledi se koj klańam, viđu, zlo er činju, a od zla se ne uklańam. D. Rańina 142a. Kraļa komu podniženo sve klańati zemļe imaju. G. Palmotić 3, 84a. Manases.... balvanom je klańal. P. Vitezović, kron. 14. Tom' svak klańa zemļi nice kipu obetnom' od božice. J. Kavańin 45b. Poganska je kipočašće s kim klańamo zlatu u tašće. 55b. Za ljetni mu harač stavi, da svo'em' vijeću uzvišenu klańa. 184b. Nek sva zemļa klańa tebi. 227a. Svijet prevarļiv i himbeni, što svim može pak klańati. 362a. Tim otajstvom od čudesa kojim tabor od nebesa i oružje i kolina vazda klańa do dubina. V. Došen 112ab.

d. *moliti se Bogu klańajući se (glavom i gorńijem tijelom put zemļe), samo o Turcima. (u jednom primjeru našega vremena o Hrišćanima:* Patrijara je pred ikonam klańao. S. Ļubiša, prip. 146. *u drugome* xvii *vijeka o poganima, ali može biti da* se *u* poklone se *stoji i za* klańaju: Ovdi se ima ustati cesar sa svom družbom, i pojdu k idolom i ondi došavši klańaju i poklone se. P. Hektorović (?) 84). — *Od* xviii *vijeka. a) kao neprelazni glagol bez objekta.* Ulami ne klańaju, neg' mu prvi odmeću se. J. Kavańin 270b. Kako bi ono vrime došlo u koje Turci klańaju, udiļ bi klańali. J. Filipović 1, 22b. Niti klańa nit' abdest uzimļe. And. Kačić, razg. 109b. Kad ja pođem u ġamiju klańati. Nar. pjes. vuk. 1, 236. Ko će klańat, nek id' u ġamiju. 2, 513. Gospodaru, care Sulemane! hodi dođi ka Jerusalimu, te ti klańaj za nedeļu dana, da ti padne vatra iz nebesa. 3, 58. Te *(Turci)* klańaju i Bogu se mole. 3, 269. Niti klańa ni avdes uzima. 4, 79. Turski klańam, srpski Boga molim. 4, 168. Na svińsku kožu ne klańao! Pjev. crn. 80b. Tako ne klańao đe Turci klańaju. Nar. posl. vuk. 308. ‚Šta ti čini otac?' ‚Klańa'. ‚Šta ti čini mati?' ‚Krsti se'. 353. Pošto Turčin uzme avdes da klańa. Vuk, poslov. 76. A to kleto odijelo za Turčina ni pristalo nije, jer se miti i klańati smeta. Osvetn. 2, 51. Tako vele age Trebińani, a miju se i klańaju često. 2, 77. Jednijem je u zakonu dano, poraz dina gonit dušmanina, ne klańali kao oni sami. 3, 32. — *b) objekat može biti molitva ili vrijeme u koje biva molitva po musulmanskom zakonu.* Te klańaju turskoga namaza, klańaše ga za nedeļu dana. Nar. pjes. vuk. 3, 59. Večeraše i akmaš klańaše. 3, 346. Asan aga ićindiju klańa. Nar. pjes. petr. 1, 159. Ali beže ikindiju klańa. Bos. prij. 1, 38. Ona sabah klańa u odaji. Nar. pjes. hörm. 1, 4. I narodu klańo ramazane i učio djecu kńigovańe. Osvetn. 6, 8.

c. *kao* poklańati, *imperfektivni je glagol prema* pokloniti. — *U tri pisca* xviii *vijeka.* Gdi jim klańaš oborite sve jestojske plemenite. J. Kavańin 23a. Orlanda ńegovaste klańajuć mu tôke dare. 191b. Djevojčica sramna 'e svaka, bježi a želi bit ļubļena, ako se odkrije, brani, a paka klańa, kad je uzmoļena. 253b. Neka klańa stavna vira što poznańe ne dopira. I. Đorđić, salt. 464. Čim klańam male ove kńige na svjetlost izvedene tvomu gospodstvu, krepcijeh imam uzroka radovati se. I. M. Mattei v. Tot su dužni prisvetomu srcu Jezusovu klańati svoje srce čisto. 10. Čast koju mi Bogu klańamo. 12. Komu si tvoju ļubav klańala do sada? 22. Izaberi kojugod službu koju ćeš mu svaki dan klańati. 140. Božijemu srcu klańati harač sveudiļni ļubavi. 157. Klańati G. Bogu naše molitve. 169. Drugu službu još postavļam koju . . . koristno ćeš klańati prisvetomu trojstvu. Štit. 23.

f. *kao* uklańati, *imperfektivni glagol prema* ukloniti. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Sveto pomazanje ne brzi smrt, ali je klańa. Blago tur. 2, 304. — *U jednoj narodnoj pjesmi našega vremena ima primjer:* Sve se cure uklonile s puta, a ne klańa Velibegovica. Nar. pjes. herc. vuk. 141, *gdje* klańa *znači: uklańa se, kao da je neprelazni glagol, ali se po svoj prilici ima u misli* se *po predašńemu glagolu.*

2. *pasivno.* — *prema značeńu kod* 1, b. Vьsêmi klańajemu. Sava, sim. pam. šaf. 11. Hudobe... jesu bile . . . klańane i prigrļene. A. Gučetić, roz. mar. 143. I u duha sfetoga... koji je s ocem i sinom zajedno klańan i proslavļen. B. Kašić, rit. 74. Da on sam tote bude klańan, štovan i hvaļen. A. Vitaļić, ist. 254. Tilo Isukrsta vazda budi klańano. F. Parčić 73. Da i on klańan tuti bude. J. Kavańin 421b. Bog bješe častjen i klańan. I. Đorđić, salt. 7. S toga on *(Benedik)* bi klańan, častjen i slavjen ne samo od talijanske nu od inostrane gospode. ben. 158. Jeda li u svemu klańani Isukrst imade u sebi štogodire sramotno? I. P. Marki 46. Odi je govor o Gospodinu Bogu pravomu, Bogu Abraama, Isaaka i Jakoba klańanu od Žudjela. S. Rosa 7b. Ovi djetići iliti mladjenci klańani su u hristjanstvu kô mučenici. 37b. Počeše kipi bit klańani pravo kakono bogovi. Blago turl. 2, 82. Ja jesam Gospodin Bog tvoj, to jest jedin i sam i klańan i služen u samomu i pravomu zakonu katoličanskomu. 2, 30.

3. *sa* se.

a. *pasivno.* — *prema značeńu kod* 1, b. Tko na cara (car zavika) zgar od Boga posvećena stavļa ruke, koga slika od svijeta se klańa i sjena? I. Gundulić 560. Da se klańa u svijoh mjestih Jesusa ima preblaženo. I. Dražić 21. Nek se klańa svet' trojica od pukova. J. Kavańin 225a. Taj kami još i sada se klańa od pravovjernijeh putnika. I. Đorđić, ben. 114. Da se ne ima klańati drugi bog. A. Bačić 42. Sveto tilo ńegovo prinešeno bi u Mletke gdi s velikim devocijonom

Digitized by Google

i ļubodiļom klańa se i poštuje od onizije građana. F. Lastrić, od' 321. Koji se s ocem i sinom zajedno klańa i slavi. J. Matović x. Da se imaju klańati i zazivati sveti. xi. I ńegova uspomena da bi se klańala svaki dan. 227.

b. *refleksivno. uprav pogińati se, ili pregibati glavu ili gorńi dio tijela pred kim ili pred čim za znak poniznosti i štovańa, pa i drukčije pokazivati poniznost i štovańe. kad se izriče pred kim se ovako čini, to biva obično dativom. iz ovoga se razvijaju i druga značeńa, ali nije svagda lako razlikovati jedno od drugoga. — Vrlo često. — U svijem je rječnicima: u Vrančićevu* ‚adorare'; *u Mikaļinu* klańati se, pokloniti se ‚colo, veneror, adoro, tribuere cultum religionis'; *u Belinu* ‚chinarsi per riverenza' ‚inclinare se reverentiae causa' 190a; ‚rispettare, portar rispetto' ‚vereor' 626a; ‚riverire' ‚veneror' 629a; ‚adorare, far atto di riverenza' ‚adoro' 37a; *u Bjelostjenčevu* klańam se, čast dajem, častim ‚adoro, colo, veneror, religione placo, religionis cultum tribuo, reverentiam praesto, exhibeo, reverenter saluto'. 2. v. poklańam se; *u Jambrešićevu* klańam se ‚adoro'; *u Voltiģijinu* ‚venerare, inchinarsi, complimentare' ‚anbeten, verehren, sich verneigen'; *u Stulićevu* klańati se komu ‚adorare, venerare, venerari, colere, revereri, ad pedes alicujus procidere'; *u Vukovu* ‚sich verneigen' ‚inclinor'; *u Daničićevu* ‚caput inclinare'.

a) caput inclinare, acclinis salutare, *dolazeći pred koga ili sretajući ga pozdravļati ga pregibańem tijela, pa i uopće stojeći pred kim pokazivati mu svoju poniznost i štovańe prema ńemu.* Pripadaju klańaje se. Sava, sim. pam. šaf. 10. I pozdravļahu i klańahu jej se. Starine. 23, 87. (1496). Na kolina padaše klańajući se kako no da bi proščenje pita' od griha. Živ. jer. star. 1, 233. Klańam se tebi, Dariju caru, služiti hoću tomu ki nami život darova. Aleks. jag. star. 3, 265. Padahu na kolina ter mu se klańahu. Tondal. star. 4, 116. U to Venera božica izide, a vile joj se klańaju. M. Držić 35. Nu milos tva velja sminje mi toj daje, da idu k ńemu ja, snižno se klańaje. D. Rańina 148a. Ah prikor, u dugu tamnilu neznańa cić zlata drug drugu k'o rob se da klańa! I. Gundulić 168. Posmijeh mu je sveđ sred usti, svakomu se smerno klańa. 311. Na ńe štitu zvijer je ona, proć mjesecu jasnom s nebi ka se klańa svim priklona. 344. Koga kad vijaše Anton, do zemļe mu se klańaše. F. Glavinić, cvit. 183a. Tvoj svjetlosti ja se snižen klańam odi. Ģ. Palmotić 2, 16. Svak mu se klańaše priklono s poštońem. B. Krnarutić 10. Ovo promišļa misnik kada se klańa. I. Ančić, svit. 151. A svi oni ki ga vide klańa'u mu se, a on muči. J. Kavańin 53b. Vrata ohola kim se klańa vas svijet nica. 216a. Da se zemļi istom klańa, po zemļi se da i poteže. 436a. Knezi, bani . . . klańat će se zemļi nice. 568b. Ļubeći ruke vašemu gospodstvu klańam se osobito. I. Đorđić, uzd. iv. Kudio je mrtva komu se je živu ulizivao i klańao. A. Kanižlić, kam. 142. Drug se virnu drugu klańa. V. Došen 137a. Klańajuć se do nizina. 140b. Vaļa da se širom tare, i do crne zemļe klańa, srcom gdino kripost plańa. 228b. Vidi*(h)* čudo i nagleda*(h)* ga se, di se klańa misecu danica. And. Kačić, razg. 47a. Klańajući se do zemļe. kor. 35. Duboko prignut klańa se. I. Velikanović, uput. 3, 457. Klańaju se ńemu svi po redu. J. Krmpotić, mal. 12. No se rodu licem klańa. Nar. pjes. vuk. 1, 6. Pak se klańa do zemļice crne. 2, 311. Klańam vam se! (Kad se ko s kim sastaje ili rastaje — mjesto: ‚Pomozi Bog!' ili: ‚S Bogom ostaj'. U Dubrovniku). Nar. posl. vuk. 134. Pristupi k ńemu čovjek klańajući mu se. Vuk, mat. 17, 14. Kojima se ļudima klańa i moli. nar. pjes. 1, 127. Svi grknuše iz jednoga glasa, a poniče i zelena trava, ter se klańa Nikolici knezu. Osvetn. 3, 151. — *U ovijem se primjerima ima u misli drugo* se: Traže da im se klańa po ulicama. Vuk, mat. 23, 7. Tražite da vam se klańa po ulicama. luk. 11, 43. — *Mješte dativa može biti i instr. s prijedlogom* pred. Pred kim se na koļenih klańaju vsi. Transit. 24. Klańati će se prid tobom. B. Kašić, rit. 108. Klańa se prid ńime. Đ. Baraković, vil. 13. I pred ńim se do zemļice klańa. Nar. pjes. vuk. 2, 628.

b) adorare, *pokazivati naj veće štovańe bogu ili kome ili čemu što se drži kao bog, pa i uopće postupati s kim ili s čim kao s bogom.* Kako poznal budeš ńega Gospodina i da ne moreš najti drugoga ńemu takmena, ńega štuj, ńemu se klańaj. Živ. kat. star. 1, 219. I budu se klańati ńemu fsi anjeli Božji. Bernardin 9. paul. hebr. 1, 6. Kipu zlatomu ki si uzdvigal ne klańaju se. 101. dan. 3, 12. Klańati se idolom. Naručn. 85a. Imamo se bojati Boga i klańati se ńemu. Korizm. 30a. Klańahu se telcu. 56b. I klańati se će ńemu svi anđeli Božiji. N. Rańina 22a. paul. hebr. 1, 6. Klańamo se Isukrstu. Š. Budinić, sum. 7b. Ovêm načinom svetim klańaje se kako bogom. 32a. Gdi se dvije živinice nerazložite, volak i tovarac, ńe sinku Isusu vele umiļeno i poniženo klańahu. M. Divković, bes. 80b. Klańaj se jednomu Bogu. B. Kašić, zrc. 33. Sin od pogubļenja koji je suprotivnik i dviže se sfrhu svega što se Bog zove, ali komu se ļudi klańaju. M. Orbin 194. Gdje mole i gdje se klańaju anjeli. 273. Isukrstu z molitvom i srcem klańam se. F. Glavinić, cvit. 383a. Pripros bojnik u necijeni ukopan ćeš odi stati i bludnoj se jednoj ženi ko i božici tvoj klańati. Ģ. Palmotić 2, 33. I ko otaru od božice ljeposti se ńe klańahu. I. V. Bunić, mand. 4. Dobra kojim se svit, kako idolom, klańa. P. Radovčić, nač. 53. Ja se klańa idolom. P. Macukat 72. Bogu s' klańam. J. Kavańin 80b. Na isti način klańamo se tilu Isukrstovu. A. Bačić 50. Bog zapovida da mu se čovik klańa, a čovik ļubeći sebe veće nego Boga, Boga ostavi i stvoreńu na misto Boga klańa se. J. Filipović 1, 411a. Sagriši puk obrani klańajući se onom teliću zlatnome u pustińi. J. Banovac, razg. 28. Oni božanstveni sakramenat tila Isusova komu se mi klańamo na otaru. 41. Klańam ti se, moj Isukrste. prisv. obit. 46. Neka mu se klańaju svi anđeli. F. Lastrić, test. 232b. Koji se idolom klańaše. svet. 50a. Klańam ti se ponizno, o spasiteļu moj! A. Kanižlić, bogoļubn. 170. Idole kojizim se otac ńezin i sva kuća klańaše. And. Kačić, kor. 32. Boga nisu poznavali, nego su se kipovom klańali. Nadod. 7. Ne štijete li da su se neznabožci Moabite ńemu *(Baalu)* klańali? M. A. Reļković, sat. A6b. Klańati se Bogu. sabr. 6. Zapovidi da se sinovi Izraelski ńima *(teocima)* imaju klańati. 30. Da se ļudi klańaju kruhu na misto svoga spasiteļa. Ant. Kadčić 154. *i ovaj primjer pripada amo, jer se stoji i za* ima *i za* klańati: Kojom vrstom štovańa ima se klańati Isukrstu u eukaristiji? I. Velikanović, uput. 3, 53.

c) venerari, *pokazivati štovańe (mańe nego Bogu) svetijem licima, stvarima, mjestima itd.* Mariji svaka vrst i svi ļudi se klańaju. M. Jerković 102. Kolici bani, kraļi i cesari klańaše se tvoj prilici. J. Kavańin 217a. Vidiš kô se ńoj klańaju svi dvorani od Siona. 520a. Putnici od dragosti vesele suze prolivaju, klańajući se onim

Digitized by Google

mistom u kojim Isus dilova naše spaseńe. J. Banovac, razg. 44. Ovo je jedan poklon koji se čini stvoreńu i s ovim se klańamo divici Mariji kao naj većemu stvoreńu. 77. Križu sveti, stijegu nedobitni moga vojvode, moga Jezusa, klańam ti se, cijenim te, slijedim te. I. M. Mattei 336. Ko nije viđeo crkve i peći se klańa. Nar. posl. vuk. 150.

đ) observare, colere et observare, *uopće imati i pokazivati štovańe kome, podlagati mu se, pristajati na ńegovu voļu, spoznavati se mańijem od ńega (i u metaforičkom smislu o neživijem stvarima).* Ja se klańam vam v onom v čem ste nas dobili. Mon. croat. 167. (1497). Vsi se klańamo pismom i listom jedne i druge strane. 191. (1506). Pridaj zemļu komu moreš, mi mu se klańamo. 249. (1549). Ja koji sam vazda s velicijem priklonstvom tvojima se kriposti klańao. M. Držić 63. Ke se *(rike)* Krki klańahu i vode za harač pridavahu. P. Zoranić 71a. Tač sto krat priko dne rad tebe jedine koj vazda klańam se, umiru, i opet na život vraćam se. D. Rańina 110a. Ali ona slavna lica, višńa krepos kijeh naresi, kojijem zora i danica klańaše se zgar s nebesi. I. Gundulić 266. Drugi *(car)* oholo ki pod nebi vrh cara se svijeh ponosi, samomu se klańa tebi. 315. Kraļu, da ti je sreća u ruci, i da ti ova mjesta i daļa klańaju se i svi puci! 447. Svijetli ures ńih *(djevojaka)* ljepote, kijem se klańa zrak sunčani, naša srca i živote sveza. G. Palmotić 1, 35. Ne ljeposti neg kreposti junačko se srce klańa. 1, 139. Od snage je mudros veća, desnica se glavi klańa. 1, 227. Jedna ka se tebi klańa *(ļubi te).* 2, 13. Evo plate ka se od bludnijeh vila vadi kijem se toli vi klańate. 2, 41. Predńi običaj svak uklańa, a novom' se samo klańa. J. Kavańin 173a. Dubrovniče, vazda Spljet se tebi klańa. 175b. Istini, kojoj s' klańa'u i poganci. 340b. Ovo li su stani kijem se klańo zrak sunčani? I. Đorđić, uzd. 6. Klańat se ‚rispettare'. S. Budmani 418b. Kom se tuđe pero klańa. V. Došen 75b. Da se smradu uvik klą̇ńa. 88a. Niti se mańemu od sebe tko klańa i podlaže. M. Dobretić 339. *(Cara moskovskoga)* što no mu se pola klańa svijeta. Osvetn. 2, 103. Jedna druge klańajuć se čaru. 2, 104. Ti kojino klańaš se jedino o bedrici ćordi. 3, 11. A pust junak o tom i ne sańa, jer se svomu otačastvu klańa. 3, 47. Nužda jeste naćerala našu stoku povinovat vuku, pa se klańat drvļu i kameńu. 3, 58.

e) cedere, *u prenesenom smislu, kao popuštati, uzmicati, uprav biti mańe vrijedan od drugoga (u dativu).* — *U jednom primjeru* XVIII *vijeka o umnijem stvarima.* Pokore take, da se ne klańaju pokorama jednog Petra od Alkantare. F. Lastrić, test. ad. 105a.

f) vidi kod 1, f.

g. refleksivno, ali drukčije nego je kod b, *jer subjekat (glava, koļeno, sopra) pregiba sama sebe, ali ne po svojoj voļi.* I često se glava klańa svojem' sudcu u polaču. J. Kavańin 573b. Prid ńim svako se kolino klańa. F. Lastrić, test. 228b. Danas ima jato sluga, sutra ima hrpu duga; danas mu se sopra klańa *(od mnoge hrane klima),* sutra ga se svak uklańa. V. Došen 152a.

KLÀŇAVAC, klàńâvca, *m. čovjek koji klańa ili se klańa.* — *isporedi* klańalac. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (kajkavski* klańavec, klańalac ‚adorator, cultor, venerator, adorans') *i u Stulićevu* (klańavec, v. klańalac *iz Bjelostjenčeva).* Da grede vrime i sada jest kada pravi klańafci budu se klańati otcu u duhu i u prafdi. Bernardin 49. joann. 4, 23. Ako on ki se brat zove bude bludnik, ili idolski klańavac. Anton Dalm., ap. 32. Ko ne vidi ludost ovih klańavac i nepristojstvo pridavati takova otajstva Bogu pravomu. P. Radovčić, nač. 152. Židovi i Krstjani trpe muke gore neg klańavci i pogani. J. Kavańin 452b. Ustade se posli toga na noge ponizni klańavac. Blago turl. 2, 246. Ńegovi klańavci jesu kipoklańavci. 2, 272.

KLÀŇAVICA, *f. uprav (ptica) koja se klańa, vidi* crvendać. — *U naše vrijeme u Dalmaciji.* Klańavica, Ruticilla phoenicura. G. Kolombatović, progr. spal. 1880. 20.

KLAŃČAC, klańčca, *m. dem.* klańac. — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku: kajkavski* klańčec, klančac ‚vallecula'. 2. ‚semita acclivis'. v. ‚clivus'.

KLÁŃE, *n. djelo kojijem se koļe ili djelo kojijem se ko s kim koļe.* — *Stariji je oblik* klanje. — *Između rječnika u Belinu* (klanje ‚scannamento, lo scannare' ‚jugulatio' 648b), *u Bjelostjenčevu, u Voltigijinu, u Stulićevu, u Vukovu* (1. ‚das schlachten' ‚mactatio'. 2. ‚zwietracht' ‚rixa' *s primjerom:* U ńihovoj je kući do vijeka klańe među ženama). ‚Hoće me zaklat'. ‚Brižno ti tvoje klanje!' M. Držić 218. Ovi mrmńavci jesu oni koji paze stada djavaoskoga od koga neće da se izgubi nijedna ovca, i ako se odijeli koja od krda djavaoskoga, oni ju progone s lajańem i klańem govoreći zlo i mrmńajući . . . M. Radnić 17a. I veće ne bi boj ono nogo klańe i siječeńe. B. Zuzeri 401. Il' od klańa ako ima krvi. J. S. Reļković 278. Toli Mirko i ńegovi druzi, žudni klańa a i puškarańa. Osvetn. 2, 123. Ako li su se na klańe sabrali. 2, 126.

KLÀŃEŃÀK, *m. čovjek koji se zaklao.* — *U jednom primjeru našega vremena.* A mnogi su sami sebe ubili u Meki kad je Muhamed umro, te je tako mnogo svojijeh klańeńaka sobom poveo. Nar. prip. vrč. 54.

KLAOKA, *f.* cloaca, *podzemni prokop (u gradovima) kroz koji se izvodi na poļe voda i nečist.* — *U Mikaļinu rječniku:* klaoka od grada ‚chiavica' ‚cloaca, colluviarium'. — *nije štamparska pogreška mj.* kloaka, *kako bi se moglo pomisliti, jer stoji među* klanac *i* klapati. — *Jamačno je riječ romanska (vidi kod* kelomna) *što je postala od latinske, isporedi srlat.* clauaca, *tal.* chiávica.

KLÀONICA, *f. mjesto gdje se koļu domaće životińe (volovi, bravi) za prodavańe mesa, isporedi* mesarnica, komarda, kasapnica. — *Načińeno u naše vrijeme od glagola* klati. — *U Šulekovu rječniku:* ‚schlachthaus'.

KLÀONÍK, *m. ime klancu (pisano je velikijem slovom).* — *Postaje od* klati. — *U jednoga pisca našega vremena.* U tijesnu klancu Klaoniku. Osvetn. 5, 40.

KLÂP, klâpa, *m.* mlijeko na smokvi koje se vidi kad se otrgne od ńe ili plod ili granica. — *U naše vrijeme na Trpńu:* ‚Klap mi je izio usta'. M. Milas. — *isporedi* 2. klapac *i* 1. klapiti.

1. KLÁPA, *f. vidi* tlapńa. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚der wahn' ‚vanitas'). San je klapa, a Bog je istina. Nar. pjes. vuk. 2, 45. Jedna vjerovala je da tako sve može biti, druga nikako nego da je klapa. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 241. Jednom besedom sve jedna klapa. *(u Istri).* Naša sloga, god. 15, br. 28.

2. KLÁPA, *f. hyp.* klapalica. — *Akc. se mijeńa u voc.* klâpo. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

3. KLAPA, *f. ime domaćijem životińama. a) krmači.* F. Kurelac, dom. živ. 41. — *b) kućki.* 45.

Digitized by Google

1. KLÀPAC, klápca, *m. odrastao momak.* — *Vaļa da je ista riječ što* 1. hlapac *(drukčiji je akcenat, ali vidi kod* 1. hlap). — *U naše vrijeme.* Ja sam nakan ovog mog dječaka (klapca, momčića) ženiti. *(u Lici).* V. Bogišić, zborn. 168. Klapac, vidi japalak. ‚Veliki klapac, more već blago maum čuvati'. J. Bogdanović. Klápac, dečak. ‚Ima dvije cure i jednog klapca'. u Lici. V. Arsenijević. Klapac, porugļivo ime za seoskoga nežењu. ‚Sastao je klapac i rekao joj: ‚Pazi da ti ne budem ja kriv'. u Lici. F. Hefele.

2. KLÀPAC, klàpca, *m. oļuština od smokve, isporedi* 2. hlapac. — *U naše vrijeme u Dalmaciji, a između rječnika u Stulićevu* (‚ficorum cortex'). Klapac, oļuština s glave od smokve. M. Pavlinović. ‚Našla sam toliko klapaca pod smokvom što mi je neko pobro smokve'. *(u Stonu).* M. Milas.

3. KLÀPAC, klàpca, *m.* rascijepļeno drvo koje svaća duge kad se bačva svodi. M. Pavlinović.

KLAPAČ, *m. vrsta pasuļa.* Klapač, suvrst jesenskoga pasuļa (Vaļavac). B. Šulek, im. 145.

KLAPAČA, *f. ime krmači.* F. Kurelac, dom. živ. 41.

KLÀPALICA, *f. žensko čeļade klapavo.* — *isporedi* 2. klapa. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Muči, klapalico, duļi ti je jezik neg kraviji rep'. J. Bogdanović.

KLÀPALO, *m. klapav čovjek.* — *isporedi* klapo, klapeša. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Čuti, ti klapo (klapeša, klapalo), duļi ti je jezik neg držak od lopate'. J. Bogdanović.

KLAPAN, *m. ime krmku.* F. Kurelac, dom. živ. 41.

1. KLÀPÂŃE, *n. djelo kojijem se klapa (vidi* 1. klapati). — *Stariji je oblik* klapanje. — *U Mikaļinu rječniku*: ‚klappanje' kucanje ‚pulsatio'; *u Belinu*: klapanje ‚il battere alla porta' ‚pulsatio forium' 132b; *u Stulićevu*: ‚klappanje' ‚pulsatio, rumor'.

2. KLÁPÂŃE, *n. djelo kojijem se klapa (vidi* 3. klapati). — *Stariji je oblik* klapanje. Što govori Gospodin Bog na ova luda klapanja? A. d. Bella, razgov. 117. Ja govorim otčenaš, ako moja pamet ne nastoji i ne promišļa ono što govorim, ovo molitva nije, nego jedno, da tako rečem, klapańe usta. J. Filipović 1, 332a. Klapańe, ogovarańe. ‚Naj gori zanat klapańe'. J. Bogdanović.

KLÀPÂT, *m. buka, zveka.* — *Postaje od* 1. klapati *(radi druyoga primjera vidi i* 2. klapati). — *U dva pisca čakavca* XVII *vijeka.* I tolik sta vapaj po vojski i buka i klapat od kopaj. Đ. Baraković, vil. 63. Od nikuda klapat čuju čovičaska od hojenja. M. Gazarović 67.

1. KLÀPATI, klàpâm *i* klàpļêm, *impf. kucati (naj češće na vrata).* — *isporedi* 2. *i* 3. klapati. — *Vaļa da nije isto što i ńem.* klopfen, *nego će obje biti onomatopejske riječi, te je i jedna i druga za sebe postala.* — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚crepitare'), *u Mikaļinu* (‚klappati', kucati ‚pulso, pulsito'), *u Belinu* (‚klappati' na vrata ‚battere, picchiare alla porta' ‚pulsare fores' 132b), *u Voltiģijinu* (‚picchiare' ‚anklopfen'), *u Stulićevu* (‚klappati' ‚pulsare, rumorem edere').

a. *aktivno.* Svitila ugašena u rukah imahu, za to zatvorena vrata nahojahu; klapati ne prudi, plačne ostaše van. M. Marulić 99. Klapajuštemu otvorit se. Š. Budinić, sum. 172a. Otvori meni klapajućemu vrata. Ivan trog. 10. Klapļući mu sfakčas na stan. M. Gazarović 118. Otvoraš mi kada klapļem. I. Ivanišević 135. Klapajući na vrata. P. Radovčić, nač. 190. Klapajte i otvori se vam. 195. *(Isus)* mnokrat pun ļubavi klapa na uliz srca moga. J. Kavańin 32a. Neka sječna i ohola po bedrih im ćorda klapļe. 292a. Ruńave uši po pleću trepte, klapa'u i klepeću. 413a. Klàpati, klàpâm, kucati. U naše vrijeme na Ratu stońskomu. ‚Vidi ko ono klapa'. M. Milas. — *Može biti da pripadaju amo i ovi primjeri, premda bi se moglo pomisliti da pripadaju pod* 3. klapati; *protiv toga je instrumental* usti, ustmi. Tvoje molitve, Krstjanine, kakve su? kao i ostali, klapat usti a ne znat što se govori. J. Filipović 1, 47b. Da je vidit molitve mnogi i mnogi Krstjana, strah me da bi se vidile učińene ne samo brez ovoga načina, nego tako koliko da nije z Bogom ni besidio, budući da niti se spomenuo u molitvi od Boga koga je molio, ni od sebe istoga, nego samo da je usti klapao. 1, 296b. Drugi sidu, uzmu krunicu u ruku, pak ustmi klapajući po crkvi zjaju. 1, 297a. Vaļa ga skrušenim srdcem moliti, nije koristi ustmi klapati govoreći: ‚Odpusti nam duge naše' ne promišļajući ovi priveliki dug. 1, 445a. Ako vidi tvoje srce brez prave bolesti izvan samo što ustmi klapaš lažļivo brez bolesti. J. Banovac, pripov. 35.

b. *sa* se, *pasivno bez subjekta.* Hoće ubožko redovništvo, da se klapa, da se prosi. J. Kavańin 364b.

2. KLÀPATI, klàpâm *(i* klàpļêm), *impf. vidi* klamitati. — *isporedi* hlapati. — *Može biti da je ista riječ što* 1. klapati.

a. *vidi* klamitati, a. — *Od* XV *vijeka.* Zubi jim klapaju. M. Marulić 253. Klapaju joj noge na baglame. Nar. pjes. juk. 230. 264. 494. Opanci ti klapaju. Nar. pjes. mag. 1864. 75. Opančine klapaju. Nar. pjes. kras. 1, 152. Zelen zec po potoku šklec; zelena mu kapa do ušiju klapa. *odgonetļaj: ļešnik.* Nar. zag. nov. 114. Klàpati, široka obuća kad ide ovamo i onamo. Opančine mu klapaju. U Hrvatskoj i Bosni. Đ. Šurmin. Stol klapļe = klamitav je. *(na Rijeci).* F. Pilepić.

b. *vidi* klamitati, b *(u prvijem primjerima kao da znači uopće hoditi).* — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (klapam ‚ambulo, I. equito cum motu capitis, gradior ad passus singulos declinando caput') *i u Voltiģijinu* (‚camminare stentatamente, strascicarsi, strascinarsi' ‚keuchen, daherschleichen'). Klapati dobro u službi Božjoj. Nauk brn. 24a. Ni azapa ki ne klapa na put. B. Krnarutić 14. Pišice je lagļe klapat neg hromoga końa jahat. P. Vitezović, cvit. 147. ‚Edva kroz ovo blato klapam'. J. Bogdanović.

3. KLÁPATI, klâpâm *i* klâpļêm, *impf. brbļati, blebetati.* — *Može biti da je ista riječ što i* 1. klapati *(ovo vidi, osobito pod a pri kraju), ali vaļa da je akcenat drukčiji (po Stulićevu rječniku); a može biti srodno s* klápiti *i* tlapiti. — XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚klàpati' ‚nugari, confabulari etc.'). Spljet duhovnijeh, koli klapa, a u svjetovnijeh Zadar prije. J. Kavańin 164a. Vjetar nosi riječi tapļe, malo stvara, tko odveć klapļe. 241a. Ili ludo klapati ili mrmošiti. A. d. Bella, razg. 8.

4. KLÀPATI, klàpâm, *impf. govoriti zlo na koga (na objekat), opadati, pańkati.* — *Može biti da je isto što* 3. klapati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚On je naučio druge klapati i oklapavati, pa glava doļe!' J. Bogdanović.

1. KLÀPAV, *adj. koji klapa (vidi* 2. klapati, a). — *U Stulićevu rječniku*: ‚klappav' ‚smosso (fuor del sito in cui dee essere)' ‚dimotus'.

2. KLÀPAV, *adj. koji klapa, vidi* 4. klapati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ona 'e dobra u

Digitized by Google

svačem, ali je pusto klapava, svakog će živa oklapati'. J. Bogdanović.

1. KLÀPAVICA, *f. (ńešto žensko) što klapa, vidi* 2. klapati, a. — *U narodnoj zagoneci našega vremena (gdje znači: vime).* Četiri četirice *(noge, ove riječi nema u ovom rječniku)*, peta, šesta klapavice, sedma, osma bodavice *(rogovi). odgonetłaj: krava.* Nar. zag. nov. 103.

2. KLÀPAVICA, *f. u Vukovu rječniku:* vide lapavica *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

3. KLAPAVICA, *f. ime zaseoku u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Razdiješ. 31.

KLÀPAVICE, *f. pl. ime zaseoku u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Razdiješ. 42.

KLÀPAVIČANIN, *m. čovjek iz Klapavica.* J. Bogdanović. — *Množina:* Klàpavičâni.

KLÀPAVIČÂNKA, *f. žensko čełade iz Klapavica.* J. Bogdanović.

KLÀPAVIČKÎ, *adj. koji pripada Klapavicama.* J. Bogdanović.

KLÀPAVIČKIŃA, *f. vidi* Klapavičanka. J. Bogdanović.

KLÀPČIĆ, *m. dem.* 1. klapac. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Bome 'es već poveliki klapčić, moga' bi u školu ići'. J. Bogdanović.

KLÀPČINA, *f. dem.* 1. klapac. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Evo u tebe klapčine sad na ženidbu'. J. Bogdanović.

KLÀPEŠA, *m. vidi* klapalo. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović. — *I muški nadimak. u hrvatskoj krajini.* V. Arsenijević.

KLAPIĆ, *m. prezime.* — *Oko god.* 1700. Od Omer-odabaše Klapića. Starine. 12, 15.

KLAPÌĆATI, *vidi* klapitati, b.

KLAPINA, *f.* plodovo meso u badema, oraha itd. stvrdne se i malo je sočno, pa se zove: klapina. K. Crnogorac, bot. 98.

KLAPÌNIKA, *f. vidi* kapinika. — *U jednoga pisca Dubrovčanina našega vremena.* U nekakvu brdu među hridima i klapinikama. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 190. Klapinika, Cytisus infestus Guss. (Vodopić). cf. Kapinika. B. Šulek, im. 145.

KLAPÌŃATI, klapìńâm, *impf. buncati.* — *vidi* 5. klapiti, *isporedi* klaprńati. — *U jednoga pisca Bokeła našega vremena.*

a. *aktivno.* Ne pitaj, što je putem klapińao i šta mu se priziralo. S. Ļubiša, prip. 32. U toj muci poče svega i svašta da klapińa. 94. Neko kroz ogań klapińa. prič. 51.

b. *sa* se, *refleksivno ili pasivno (s dativom).* Pak se čoeku svašta klapińa i prizire. S. Ļubiša, prič. 112.

KLAPIŠA, *f. ime krmači.* F. Kurelac, dom. živ. 41.

KLAPÌTÂŃE, *n. djelo kojijem se klapiće.* Kada se odmakneš od klapitańa i buke ļudske. M. Radnić 424a.

KLAPÌTATI, klàpićêm, *impf. vidi* 1. *i* 3. klapati.

a. *vidi* 1. klapati. — *U Mikaļinu rječniku (pod* glomatati, *a napose nema). — vidi i* klapitańe.

b. *vidi* 3. klapiti. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, ali je po osnovi praes.* klapićem *i inf.* klapićati. Kad klapićat drugog čuje, da mu lako ne viruje. V. Došen 132b. Jer tko godi rad klapiće rad izmišła. 132b. Što mamurna jezik svata klapićući ne okida. 153a.

1. KLÀPITI, klàpîm, *impf. uzrokovati osobitu vrstu boli i samijem doticańem na vrlo osjetļivom mjestu kao na očima ili gdje je koža oguļena. — isporedi* 3. klapiti *na kraju. — U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (‚frizzare' ‚urere, pungere, mordere').

a. *uopće.* ‚Dim me klapi po očima'. ‚Saplun me klapi po ovoj ranici, kad se umivam'. *u Dubrovniku.* P. Budmani.

b. *o neugodnom osjećańu u grlu kad se guta uļe (ili drugo što masno) što je pokvareno (ranketivo).* ‚Nije dobro ovo uļe, klapi'. *u Dubrovniku.* P. Budmani.

c. *(ne znam jeli isto što kod* a *i* b) *udariti bičem, kamńijom (imperfektivni glagol prema* oklapiti). — *U narodnoj pjesmi bosanskoj.* Klapi ždrala s obadvije strane. Nar. pjes. petr. 2, 212.

2. KLÀPITI, klàpîm, *pf. vidi* 2. klapati, b. — *U Vukovu rječniku:* ‚traben' ‚eo aegre' *s primjerom:* Cijeli dan klapio pješice.

3. KLÀPITI, klàpîm, *impf. u Vukovu rječniku:* ova svijeća klapi kad gori, t. j. topi se mnogo ‚rinnen' ‚mano'. — *I u jednom primjeru* XVIII *vijeka ima ova riječ, te se čini da amo pripada (ako nije znaćeńe kao kod* 1. klapiti), *te kao da znači: plamtjeti, ili može biti: puckati (isporedi* 1. klapati): Jer i vatra većma plane, i klapiti većma stane. V. Došen 83b.

4. KLÁPITI, klâpîm, *impf. vidi* 3. klapati. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu (uz* klápati). — *Može biti da tri naj zadńa primjera pripadaju pod* 5. klapiti. Ali još budalistije *(vaļa da je štamparska pogreška mj.* budalastije) klape i buncaju nikoji u Slavoniji. A. Kanižlić, uzr. XII. U vrime naređeno za ukazati ļubav i pošteńe Gospodinu Bogu klape, mrmraju, pošteńe trzaju, izkrńega svoga ime crne. 194. Danica je jasna zvizda, pak svit klapi i vraguje, nad bludnicam da boguje. V. Došen 133b. Pak još *(mamuran svat)* veli da se šali, kad u drugim bludnost pali, i u tom se mnogo slavi, kada sebe s drugim davi; davi, zašto ne govori neg' u propast što obori, nit' klapeći drugo radi neg' vas sabor da osmradi. 153b. — *I sa* se, *pasivno bez subjekta.* Klapi se da je sloboda do vlade i od vlade. M. Pavlinović, rad. 7.

5. KLÁPITI, klápîm, *impf. vidi* tlapiti.

a. *aktivno.* — *U Vukovu rječniku:* vide tlapiti.

b. *sa* se, *refleksivno. što je kod* a *subjekat, ovdje je dativ. — U Stulićevu rječniku:* klapiti se komu ‚somniare' *s primjerom:* Noćaske mi se klapilo da sam etc. — *Biće ista riječ i kad znači: činiti se,* videri. *u Vukovu rječniku:* meni se klapi da će tako biti ‚scheinen' ‚videtur', cf. činiti se *s dodatkom da se govori u Imoskome.*

KLÀPITI SE, klàpîm se, *impf. pjeniti se, pjeńušiti se, sapuniti se. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (pjeńušiti se ‚schäumen' ‚spumo'). Klapilo se, ne klapilo, ješću te, platio sam te. (Pripovijeda se da je kazao Hero kad je jeo sapun koji je bio kupio mjesto sira). Nar. posl. vuk. 134. — *Može biti da je u kakvoj svezi s* 1. klapiti, b.

KLÀPKA, *f. vidi* klopka.

KLÀPKATI, klàpkâm, *impf. vidi* klamkati.

KLÀPNUTI, klàpnêm, *pf. vidi* hlapnuti. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Čutura me istom vara, jer, premda mi usta kvasi, srca žeđe ne ugasi; dok trideset puta klapne, čelo mi se odma napne. V. Došen 169a.

KLÁPŃA, *f. kao da je pravo znaćeńe (vidi* 3. klapati *i* 4. klapiti): *prazne riječi, laž, šala, ali se pomiješalo s* tlapńa *(vidi). — isporedi* klapa.

Digitized by Google

— *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚ciancia, burla, scherzo, frascheria' ‚nugae' 191a) *i u Stulićevu* (v. zanovetka). San je klapńa a sam je Bog istina. J. Banovac, pripov. 191. San je klapńa, sam je Bog istina. Nar. pjes. bog. 266. San je klapńa a Bog je istina. Pjev. crn. 267a. Nar. pjes. juk. 374. Nar. pjes. petr. 2, 270. 3, 400. U toj klapńi opet se pridrne potrbuške. S. Ļubiša, prip. 95. Kôšto mu se u klapńi prikaza zemļište jedne same države. M. Pavlinović, razl. spis. 14.

KLÁPO, *m. hyp.* klapalo *(vidi).*

KLÂPOR, klâpora, *m.* mlijeko na smokvi, koje se vidi kad se otrgne od ńe ili plod ili granica. — U naše vrijeme u Stonu: ‚Klapor mi je izio sva usta'. M. Milas. — *isporedi* klap.

KLAPOŠ, *m. ime krmku.* F. Kurelac, dom. živ. 63.

KLÀPÔT, *m. vidi* klapat. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Stoji tutań, stoji jeka, stoji klapot, stoji zveka. V. Došen 173a.

KLAPOVNICA, *f. žensko čeļade što klapa, vidi* 3. klapati. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚garrula, loquax'.

KLAPOVNIK, *m. čovjek što klapa, vidi* 3. klapati. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚nugator, garrulus, gerro, loquax'.

KLÀPRALICA, *f. žensko čeļade što klapra.* — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KLÀPRALO, *m. čovjek što klapra.* — *U naše vrijeme u Lici.* — *vidi kod* klaprati.

KLÀPRÂŃE, *n. djelo kojijem se klapra.* J. Bogdanović.

KLÀPRATI, klàprâm, *impf. vidi* klaprńati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Taj klapralo vavije nešto klapra ka' i prazna mlinčina'. J. Bogdanović.

KLAPRŃÂŃE, *n. djelo kojijem se klaprńa.* — *U Vukovu rječniku.*

KLAPRŃATI, klaprńâm, *impf. vidi* 3. klapati *i* 4. klapiti. — *Postaje od osnove ovijeh glagola.* — *U Vukovu rječniku:* ‚plappern' ‚blatero'.

KLAPTATI, klapćem, *impf. vidi* 2. klapati, a. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* U glavi mu zuba đavoļega: sve mu klapću kosjerice prazne. Smailag. meh. 125.

KLAPTITI, klaptim, *impf. vidi* 3. klapati *i* 4. klapiti. Klaptiti svašta, t. j. brbļati. u Topoloveu. P. Brantner.

KLAPUŠA, *f. ime domaćijem životińama. a) krmači.* F. Kurelac, dom. živ. 41. — *b) ovci.* Vekovo, Požega.

KLAPÙŠÂŃE, *n. djelo kojijem se klapuša.* J. Bogdanović.

KLAPÙŠATI, klapùšâm, *impf. biti, tući, lupati.* — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Videre! kako onaj onoga klapuša (tuče)'. J. Bogdanović.

KLAPÙTATI, klàpućêm, *impf. vidi* 1. *i* 2. klapati *(uprav je deminutiv).* — *U narodnijem zagonetkama našega vremena.* Dańu klapuće, a noću zvijezde broji. *odgonetļaj: đeram.* Nar. zag. nov. 48. U našega Ilije trke mrke dimije i gvozdene papuče, te u ńima klapuće. *odgonetļaj: koń.* 170.

KLAPÙZAN, *m. vidi* klapčina. — *Govori se od šale.* — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KLÂRA, *f.* Clara, *ime žensko.* — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚Chiara, nome proprio di donne' ‚Clara' 189a). Vele počtovanijem i bogoļubnijem dumnam . . . u svetu Klaru *(u manastir svete Klare).* B. Gradić, djev. 3. Sveta Klara pod regulom i meštrijom svetoga Franceska. 143. Druga bi se Klara svitu objavila. Đ. Baraković, vil. 246. Klara, imenom i z dilom svitla. F. Glavinić, cvit. 273a. Dumne tvoje plemenite svete Klare glavu pazu. J. Kavańin 316a. Klara (kaluđeričko i svetovno). S. Novaković, pom. 70. *i u naše vrijeme dosta često u Dubrovniku i u okolini.* P. Budmani.

KLAREVIĆ, *m. muški nadimak ili prezime.* — *Pomińe se* XVIII *vijeka.* Jure *(Kačić)* rečeni Klarević. And. Kačić, kor. 469.

KLÁRIĆ, *m. prezime.* — *Od* XVI *vijeka.* Knez Ferenac Klarić. Mon. croat. 328. (1563). Sime Klarića celo selo jedno. Mon. croat. 308. (1598). Bilić, Klarić, Pribeović. J. Kavańin 135a. Klarić. Schem. bosn. 1864. IV. XXVII. Kosta Klarić. Rat. 321. Klárić, prezime. u hrvatskoj krajini. V. Arsenijević.

KLARIĆEVAC, Klarićevca, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Razdiļe. 40.

KLÁRIĆI, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdiļe. 48.

KLARIJA, *f. ime selu u protopresviteratu veliko-bečkerečkom.* Šem. prav. 1878. 97.

KLÂRIŠ, *m. koraļ, merđan; jantar, ambar.* — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku:* ‚succinum, electrum'. 2. klariš žuti ‚sualternicum'. 3. klariš črļeni ‚corallium'. *u Jambrešićevu:* ‚corallium'; *u Stulićevu: griješkom* klaris ‚succinum' *iz Bjelostjenčeva.* — *Ima i u ugarskijeh Slovenaca* (M. Pleteršnik, slovensko-nemški slovar). — *Jamačno je maďarska riječ:* kaláris, kláris *(od lat.* corallium, *ńem.* koralle).

KLÂS, *m.* spica, *zrna (i cvjetovi i plodovi) poređena u duļinu oko jedne tanke osi (vretena) a bez stablika te priańaju uz os (kao što je na pšenici i na raži i na ječmu) a kaže se gdjegdje i za ovas i za sijerak (gdje su i stablike) itd. vidi:* Klas, to je cvast na podugačkom vretenu na kome su ili sedeći *(bez peteļke)* ili peteļkavi cvetići. K. Crnogorac, bot. 87. — *Akc. se mijeńa u loc. sing.* klásu, *u gen. pl.* klásâ, *u dat., instr., loc. pl.* klásima, *u svoj množini, kad se umeće* ov: klâsovi, klasóvâ, klasòvima, klâsove. — *Riječ je praslavenska* (-la- *mj. praslavenskoga* -ol-), *isporedi stslov.* klasъ. *rus.* колосъ, *češ.* klas, *pol.* kłos. — *Može biti da postaje od korijena glagola* klati *(bosti).* Miklošić; *ali se može pomisliti i na srodnost s riječima* klica, klijati. — *U svijem je rječnicima: u Voltigijinu* ‚spica'; *u Mikaļinu:* klas od žita ‚spica, spicus, spicum'; *u Belinu:* ‚spiga di grano' ‚arista' 356a; ‚spiga delle biade' ‚spica'; klas bez osja ‚spiga senza reste' ‚spica imberbis'; klas s osjem ‚spiga con le reste' ‚spica armata'; proklicati u klas ‚spigare, far la spiga' ‚spico' 699b; *u Bjelostjenčevu:* klas, klasje ‚spica, spicus'; *u Jambrešićevu:* ‚spica'; *u Voltigijinu:* ‚spica, spiga' ‚ähre'; *u Stulićevu:* ‚spica, series rerum assutarum'; *u Vukovu:* ‚die ähre' ‚spica', cf. vlat; *u Daničićevu:* klasъ ‚arista'. — *Ima i množina, ali se češće mj. množine upotrebļava kolektivno* klasje *(vidi).*

2. *u pravom smislu.* Jakože na žetvê klasovomь sice vojnomь na zemļu otь ostryhь oružij padajuštiimь. Glasnik. 11, 111. Žita ka gori jur podivaju klas. M. Marulić 17. Došla bi leteći na zlatan klas ptica. H. Lucić 288. Koliko je klas puniji žita. M. Divković, bes. 57b. Tašći klas. I. T. Mrnavić, osm. 132. Zrnce pšenice izmetne klas. M. Radnić 479a. Prokleta ńiva na kojoj

Digitized by Google

klas ne ostaje. (D). U travi je, ili u klasu, sve izio. (D). Poslov. danič. Ni klas s drača gre mu u skute, niti on vino s trna pije. A. Vitaljić, ost. 278. Klasi prazni pogucaše klase pune. P. Vuletić 36. Kiteć klase, voće, cvitje. J. Kavanin 14a. Ki mi daše šupļu slamu a ne klase. 78a. Silni grad pada na žitnorodne klase. A. d. Bella, razgov. 100. Klasi satreni od silnoga grada. 204. Sime koje među dračje i trnje pade, premda se proklije i proraste nikoliko, ne more klasa učiniti. F. Lastrić, od' 188. Klas kukoļa i ļuļa. ned. 89. Dobro ńi primińuje Job patrijarka osju od klasova. 434. Od klasa zrno razstavļajte. A. J. Knezović XLI. Sime koje će se u obilni klas razploditi. A. Kanižlić, kam. 139. Rukovet klasova ječmenih. 508. Kupila je brižno do večeri klase. utoč. 472. Ugleda sedam klasova lipi. E. Pavić, ogl. 84. Da može klasove kupiti. 213. Još je žito u klasu. (Z). Poslov. danič. Da se iz zrna posijana klas podiže. Đ. Bašić 298. Viđaše sedam klasova niknuti iz jednoga busa šenična. And. Kačić, kor. 41. Sime bacito u zemļu, strunivši kano umre, a izrastivši i u klas došavši opet oživi. B. Leaković, nauk. 131. Al' kô slabijem klasom trese *(vjetrić)*. P. Sorkočević 579b. Zelena se buduć trava u klas zlatan promijenila. 586a. Bilo mu u klasu klasato a u busu busato! *u* Nar. pjes. herc. vuk. 352. Moja mobo, ne prosipaj klase. Nar. pjes. petr. 1, 56. A za rožicu nosi klas od šenice. Nar. prip. mikul. 17. Mlado žito, navijaj klasove. P. Petrović, gor. vijen. 25. Sedam klasova izraste iz jednoga stabla. Đ. Daničić, 1mojs. 41, 22. Kao vrh od klasa odsijecaju se. jov. 24, 24. Što će biti od nas i od raje, kad grahovi polegnu nebrani i klasovi panu nekomani? Osvetn. 4, 34. — *U ovijem primjerima stoji jednina mj. množine:* O rodice slavna i sveta žitńa klasa razlikoga! I. Gundulić 90. U žetve zrele brime lijepa ńiva nepožńena žitnijem klasom veselime pribogato nakićena. 481. Klas kupiti za žetelicam. And. Kačić, kor. 141.

b. *u prenesenom smislu, o čemu što je slično klasu, o stvarima ujedno nanizanijem, n. p.:*

a) o kukuruzu. ***aa)*** *vidi* klip. — *u Vukovu rječniku kod* klas: kukuruz sa zrnima ‚die maisähre' ‚spica zeae', cf. klip *(s dodatkom da se govori po južnijem krajevima).* — ***bb)*** *vidi* okomak. Ima mnogo imena i za ono na čemu su zrna *(u kukuruza)*, n. p. u Jadru se kaže ‚okomak' , u Šumadiji ‚kočań', ... u Hrvatskoj i ‚šašarica' i ‚klas'. ... Vuk, pism. 76—77. Klas, vide okomak (cf. oklasina) *s dodatkom da se govori u Hrvatskoj.* rječn. *kod* klas. — ***cc)*** kukuruzna resa ‚kätzchen an der maisähre' ‚julus zeae' *(s dodatkom da se govori u Hrvatskoj).* Vuk, rječn. *kod* klas.

b) klas smokava ‚ficorum exsiccatarum *(sic)* series'. J. Stulli, rječn. *kod* klas. — *nije dosta pouzdano.* — *U istome rječniku ima da se i uopće o stvarima nanizanijem može kazati* klas.

c. *u jednom primjeru* XV *vijeka kao da znači u metaforičkom smislu: hrana ili uopće ńešto korisno:* Uči se od umića, i kad se naučiš, nauč' neumića knigu ku dobro viš; od potribe bo jest da knige množe glas, da pomoć bude nest po svit knižnika klas (‚propaganda etenim rerum est doctrina bonarum'). M. Marulić 145.

d. Klas crni (Sabļar), v. Roščići. B. Šulek, im. 145.

KLÁSA, *f. po tal.* classe, *ili po ńem.* klasse, *red (kamo se što meće, ili kako se što ocjeńuje), vrsta, razred.* — *Često u naše vrijeme.* Klasa napretka dobivena prigodom polugodišńega ispita. Zbornik zak. 1, 224.

KLÁSAC, klásca, *m. dem.* klas. — *U Stulićevu rječniku us* klasak.

KLASAČA, *f. ime biļci.* Klasača, češ. klasec (Lepturus), Bromus mollis L. (Marinković). B. Šulek, im. 145.

KLÁSAK, kláska, *m. dem.* klas. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (mali klas) *i u Vukovu* (hyp. v. klas). Druga nosi klasak od šenice. Nar. pjes. herc. vuk. 396. — *I u botanici s osobitijem značenem:* Ovu cvast *(klas)* naj više imaju travke, i svaki ńihov cvetić zove se ‚klasak' (‚spicula') koji je obično sastavļen iz plevaka i plevica. K. Crnogorac, bot. 87. Klasci (‚spiculae'). J. Pančić, bot. 56. Klasak, Klasić, bot. lat. ‚spicula' ‚ährchen', tal. ‚spighetta'. B. Šulek, rječn. znastv. naz.

1. KLASAN, klasna, *adj. u kojemu je, na kojemu je klasje.* — *isporedi* klasen. — *U Bjelostjenčevu rječniku: kajkavski* klasen, klasnast ‚spicatus', *gdje ima i* klasno brańe, klasuvańe, za žńači klasja pobirańe, paletkovańe ‚spicilegium' *(vidi i* klasnobrańe), *i u Stulićevu:* ‚spiceus'. — *vidi i* 2. klasan. — *I u Šulekovu rječniku (sa značenem: uopće koji pripada klasu ili klasju):* ‚ährен-'.

2. KLASAN, klasna, *m. jun, junij, lipań.* — *vidi i* klasen. — *isporedi* 1. klasan. — *Samo u jednoga pisca* XVII *vijeka koji miješa čakavske i kajkavske oblike, a između rječnika u Bjelostjenčevu (kajkavski* klasen mesec, ivanšćak, lipan ‚junius') *i u Jambrešićevu* (klasen mesec ‚junius'). Na 22 klasna meseca. P. Vitezović, kron. 61. 2 dan meseca juniuša aliti klasna. 88. 4 dan klasna. 110. 15 den klasna meseca. 111. Bila je meseca klasna megla. 169. — *Ima i u novoslovenskom jeziku* klasen *s istijem značenem.* — *S toga što samo u jednom primjeru nema riječi* mjesec *uza se, može biti da treba shvatiti ovu riječ kao adjektiv.*

KLÀSÂŃE, *n. djelo kojijem (n. p. žito)* klasa. — *U Vukovu rječniku.*

KLÀSAST, *adj. postaje od* klas.

a. *vidi* klasat. — *U Belinu rječniku:* ‚spigato, che ha fatto la spiga' ‚spicatus' 699b, *i u Voltigijinu (kod* klasen).

b. *koji je kao klas.* — *Načińeno u naše vrijeme (u botanici).* Članovi sedeći: klasasti ... J. Pančić, bot. 28. Klasast cvet. K. Crnogorac, bot. 86. — *U Šulekovu rječniku:* ‚ährenähnlich'. — Klasast, bot. lat. ‚spiciformis' ‚ährenförmig'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KLÀSAT, *adj. na kojemu je klasje, na kojemu je mnogo klasja, koji je rodio mnogo klasja.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (‚spicatus'). Bilo mu u klasu klasato i u busu busato! *u* Nar. pjes. herc. vuk. 352. Po vrhu *(šenica)* klasata. Magaz. 1868. 65. ‚Ove 'e godine svako žito klasato'. ‚Moja 'e ozima šenica klasata, a jara sitnoklasa'. J. Bogdanović. — *I u Šulekovu rječniku:* ‚ährenreich; ährig'. — Klasat, Klasit, bot. lat. ‚spicatus' ‚ährig'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KLÀSATI, klàsâm, *impf. klijati u klasje, rađati klasje, ispuštati iz sebe klasje (o biļci, n. p. o žitu), obično se misli na mnogo klasje.*

a. *aktivno.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (‚spicare, spicas emittere') *i u Vukovu* (‚in ähren schiessen' ‚spicas emittere, spicor'). U dno mu se busalo, u srijedi trsalo, a na vrhu klasalo. Vuk, kovč. 121. To klasa na debelo! M. Pavlinović, razg. 69.

b. *sa* se, *refleksivno, ali je isto značeńe kao kod*

Digitized by Google

aktivnoga glagola. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚spigare, far la spiga' ‚spico' 699b) *gdje se naj prije nahodi, u Voltiǵijinu* (‚spigare, fare spiche' ‚in ähren schiessen'), *u Stulićevu (uz* klasati). Došlo lito i počelo se žito klasati. F. Lastrić, od' 179. Žita se klasaju. svet. 58a. Onda ječam i boļe se klasa. J. S. Reļković 114. Kuruzi se klasaju. Striživojna.

KLASAV, *adj. samo u Stulićevu rječniku:* v. klasat.

KLASEN, *adj. vidi* 1. *i* 2. klasan. — *Samo u Voltiǵijinu rječniku (gdje je po svoj prilici riječ uzeta iz kajkavskoga govora, te bi trebalo da glasi* klasan): klasen, klasast ‚spicoso, pieno di spiche' ‚geschosst'; *ima i* klaseni mesec ‚giugno' ‚der monat junius'.

KLASÌCIZAM, klasicizma, *m. po novoj latinskoj riječi* classicismus, *znači: ne samo učene klasika (grčkijeh i rimskijeh) nego i nastojaće ili moda da se uvedu opet klasični oblici u slikarstvo, kiparstvo, građeće itd. — U naše vrijeme po varošima.* Klasicizam, stil. *(ńem.)* ‚classicismus'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KLÀSIČAN, klàsična, *adj. od lat.* classicus, *izvrstan, uzorit: kaže se osobito u književnosti o naj glasovitijim piscima i ńihovijem djelima (s književnosti se prenosi i na umjetnosti), i osobito o grčkijem i latinskijem, pa i uopće kao pohvala, ali je tad naj češće u ironičkom smislu. — U naše vrijeme po varošima.* — Klasičan, gr. (izredan, izući) ‚classisch', tal. ‚classico'. B. Šulek, rječn. znastv. naz.

KLÀSIČNOST, *f. osobina onoga što je klasično. — U naše vrijeme po varošima.* — Klasičnost, stil. (izućnost) ‚classicität', tal. ‚classicità'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KLÀSIĆ, *m. dem.* klas. — *U Vukovu rječniku.*

KLASIFICÍRATI, klasificîrâm, *impf. ńem.* klassificiren, *razređivati. — isporedi* klasifikavati. — *Često u naše vrijeme po varošima u sjevernijem krajevima.* Vjerovnike po pravima preimuštva klasificirati. Zbornik zak. 3, 739.

KLASIFIKÁCIJA, *f. ńem.* klassifikation, *tal.* classificazione, *razređivańe, razredba. — U naše vrijeme često po varošima.*

KLASIFÌKATI, klasifikâm, *pf. tal.* classificare, *razrediti. — U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KLASIFIKÁVATI, klasifikâvâm, *impf.* klasifikati. — *isporedi* klasificirati. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KLÀSIK, *m. klasični pisac. — Po lat.* classicus *preko tal.* classico. — *U naše vrijeme po varošima.* — Klasik, hist. phil. (izrednik, izućnik) ‚classiker', tal. ‚classico (autore)'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KLÀSINA, *f. (uprav augm.* klas) *u Vukovu rječniku:* vide ovršina *s dodatkom da se govori u Boci.*

KLASINIĆ, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* Miklouš dijak Klasinić. Mon. croat. 285. (1585). — *može se čitati i* Klašinić.

KLASIŃE, *n. vidi* klasje. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Jer se s perjem i klasińe diže. J. S. Reļković 210.

KLÀSIT, *adj. vidi* klasat *na kraju.*

KLASITI, klasim, *impf. u Stulićevu rječniku:* v. klasati se *s dodatkom da je riječ ruska. — Sa* se, *refleksivno (vidi* klasati, b). — *u Bjelostjenčevu rječniku:* klasim se, klas izpušćam, proklicavam u klas ‚spico', *i u Stulićevu:* v. klasati se *s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva.*

KLÂSJE, *n. coll. upotrebļava se kao množina od* klas *(vidi). — Postaje od* klas *nastavkom* (i)je. — *Može biti praslavenska riječ, isporedi stslov.* klasje, *pol.* kłosie. — *U našemu se jeziku javļa od* XV *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (brati klasje 184b), *u Belinu* (‚le spighe' *kod* spiga 699b), *u Bjelostjenčevu (kod* klas), *u Stulićevu* (‚spicarum copia, abundantia'), *u Vukovu* (‚die ähren' ‚spicae'). Po širinah grada našega klasje pšenično vidih. Aleks. jag. star. 3, 242. Donesti ćete rukoveti klasja. Bernardin 120. levit. 23, 10. U zeleni i u klasju. M. Držić 400. Počeše trgati klasje. Anton Dalm., nov. tešt. 16b. Za me rodno ljetńe vrime zlatnim klasjem ńive puni. I. Gundulić 245. Mlado klasje, drobna stada. Ǵ. Palmotić 2, 53. Zeleni se tot' ravnica punijem klasjem na valove. A. Vitaļić, ost. 7. U klasju veselomu. I. Đorđić, salt. 350. Klasjem zrelim zlati. uzd. 180. Ne ukaže se ni trava, a kamo li klasje. F. Lastrić, ned. 277. Vršike od klasja iliti osje. 434. Za sobom ostavļaju klasje. And. Kačić, kor. 142. Klasje prez žita. N. Palikuća 20. U klasju žito. A. d. Costa 1, 207. Kupi klasje po lańskom strništu. Nar. posl. vuk. 164. Ja ću klasje kupiti. Nar. prip. vuk. 221. Počeše trgati klasje i jesti. Vuk, mat. 12, 1. Rukom žańe klasje. Đ. Daničić, isai. 17, 5.

KLÀSNAST, *adj. u Bjelostjenčevu rječniku (vidi kod* klasan).

KLASNIĆ, *m. ime trima selima u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Klasnić dońi, gorńi, sredńi. Razdiļ. 65.

KLASNOBRAŃE, *n. pabirčeńe, paļetkovańe. — Samo u Jambrešićevu rječniku:* ‚spicilegium' *što je jamačno uzeto iz Bjelostjenčeva* (klasno braće, *vidi kod* klasan), *pa je pisac shvatio kao da je jedna (složena) riječ.*

KLASÒBER, *m. čovjek koji bere klasje što je ostalo za žeteocima (koji pabirči, paļetkuje). — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (klasober, paletkovalac ‚spicilex, spicilegus') *gdje se naj prije nahodi, u Stulićevu (po Bjelostjenčevu), u Vukovu:* ‚der ährenleser, nachstoppeler' ‚spicilegus (?)' *s primjerima iz narodnijeh pjesama:* Jedna kita klasoberu, druga kita postatniku. U našega klasobera svilen-kita nad očima.

KLASOBRAČICA, *f. žensko čeļade kao klasober. — Samo u Bjelostjenčevu rječniku:* klasobračica, paletkovalica od klasja ‚spicilega'.

KLASOKIT, *adj. okićen klasjem. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Ni djevojke klasokite. J. Kavańin 471b.

KLASOMUŃA, *m. ili f. samo nom. pl.* klasomuće *u jednoga pisca iz Boke kotorske:* Stide se jezika kojim im je mater govorila, ta im je goveđarski i skitački, nego im se čini nešto dičnije i mudrije zvokotati kao klasomuće. S. Ļubiša, prič. 54. *sam pisac tumači ovu riječ:* neka soja ļudi kao ciganija.

KLASÒRODAN, klasòrodna, *adj. koji rađa klasje ili mnogo klasja, vidi* klasat. — *Samo u Belinu rječniku:* klasorodni ‚chi produce spighe' ‚spicifer' 699b.

KLASOVAŃE, *n. pabirčeńe, paļetkovańe (klasja). — Samo u Bjelostjenčevu rječniku: kajkavski* klasuvańe, v. klasno *(vidi kod* klasan) *i odande u Stulićevu* (klasuvańe).

KLASOVATI, klasujem, *impf. paļetkovati, pabirčiti (klasje). — Samo u Stulićevu rječniku:*

Digitized by Google

klasuvati *što je sam pisac načinio po riječi* klasuvańe *(vidi* klasovańe).

KLASOVIT, *adj. vidi* klasat. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* On ugleda klasovito žito. M. A. Reljković, sat. L4b.

KLASOVO, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Vinograd u Klasovu. Sr. nov. 1873. 523.

1. KLÀSTI, kládêm, *impf.* ponere, *stavljati, postavljati, metati (u Vukovu je rječniku zabilježen kao perfektivni glagol, ali nema primjera u kojemu ne bi mogao biti imperfektivan; a imperfektivan je i u drugijem slavenskijem jezicima).* — *vidi i* 2. klasti. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* kládijâh, *u impt.* kládi, *u ger. praes.* kládûći; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor.* 2 *i* 3 *sing.* klâde. — *Riječ je praslavenska (od korjena* klad), *isporedi stslov.* klasti, *rus.* класть, *češ.* klásti, *poļ.* kłaść. — *Korijen može biti indoevropski, jer se nalazi i u germanskijem jezicima (sa značeńem: tovariti), isporedi got.* hlathan, *stvńem.* hladan *(novovńem* laden), *anglos.* hladan *(po ovome zadńemu i po slavenskom korijenu indoevropski bi korijen mogao biti* kladh *ili* klodh). — *Na dva mjesta* XVIII *vijeka ima aor.* 2 *sing.* kla *i* 3 *pl.* klaše, *ali je to samo radi slika:* S ke jakosti neizrične u vijećnici ti ńem samu mramorni spis hvale dične na spomenak vječni kla mu. J. Kavańin 178b. Podložih se križu koga na me klaše. M. Kuhačević 49). — *Poslije* XVI *vijeka nalazi se samo u čakavaca (ali vidi* 2 *i* 3. klasti). — *Između rječnika u Vrančićevu* (naprida klasti ‚promovere'), *u Belinu* (‚porre e ponere' ‚pono' 578b), *u Voltigijinu* (klasti, kladam ‚porre, mettere' ‚setzen, legen'), *u Stulićevu* (klasti *i griješkom* kladsti ‚ponere, collocare, locare'), *u Vukovu* (pf. ‚stellen, legen' ‚pono', cf. metnuti *s dodatkom da se govori u Hrvatskoj), u Daničićevu* (klasti, kladu ‚ponere').

A. *aktivno.*

1. *značeńe je kao što je kazano sprijeda. smisao može i ne biti pravi; objekat može biti što neživo ili živo ili umno; rijetko se ne izriče mjesto (naj češće u prenesenom smislu).*

a. *izriče se mjesto:*

a) prijedlogom u *i akuzativom (u tri primjera lokativom, ali je to samo pogreška pisaca:* Mogaše li u radosti većoj danas klasti mene? Đ. Baraković, vil. 249. Tva vlast mnoga hoće da s' ti car rodjeni, a Turčina carstvo zloga pade, i u Stambul-gradu jaku da stol kladeš i ožaku. J. Kavańin 269a. I u naj većem hudom skupu požderivca kladoh mene. 447b).

aa) u pravom smislu. (Zmija) glavu kladiše v usta toj zloj ćeri. Korizm. 43b. Smrt u zemļu sve klade. M. Vetranić 1, 197. Stare i mlade sve kosi na jedno i u zemļu sve klade. N. Dimitrović 105. Gospoda bde klasti u ta broj i ńega. Đ. Baraković, vil. 16. Klast nogu u strime. 64. Ne mogu sve klasti u pismo ovo sad. 69. Rad bi te klast u raj. 298. Skupno s tobom poje pisme svake vlasti sada ti no koje hti u knige klasti. 365. Klade ļuļ u žito. jar. 64. Vode ne klad' u vino sad. M. Gazarović 117b. Tvrdu u tvržd ńega *(końa)* kladu. I. Zanotti, en. 6. Klade ju u komoru, svojimi divami reče: ‚Hoću da je nada svimi vami'. Oliva. 11. I pravedna (tužnu meni!) u ovu su jamu klali. P. Vuletić 30. Kraļa Sapor od Perzije u gvozdenu gajbu klade. J. Kavańin 453b. Sad klad'te ga va crne tamnice. Nar. pjes. istr. 1, 30. Dajte nam ga bokunić, ča klademo va lončić. 3, 18. Kupi racu, klade ju va vodu. Nar. prip. mikul. 24.

bb) u metaforičkom smislu. Devstvo ja kladu v nebo. Transit. 12. Kim nikuko prozora um u pamet klade. P. Zoranić 56a. Jur u ti neskladi mir kladi. Đ. Baraković, jar. 79. Boj na nebo, a u raj klade tvo'e prijevare, zla napasti. J. Kavańin 24b.

cc) u prenesenom smislu. aaa) objekat je ńešto umno (ufańe). Ki ufanje kladu u tašće beside jišću da popadu vitar ki ne vide. Đ. Baraković, vil. (1889) 115. Ufanje samo klasti u obrańenje. I. Ivanišević, kit. 152. U te vazda moje klasti htih ufanje. A. Vitaļić, ist. 89b. — *u jednom je primjeru objekat* osveta, *ali smisao nije jasan: treba li shvatiti* u ńe *kao da je u užoj svezi s glagolom* klasti, *te bi značeńe bilo: osveti se na ńima (snopcima), ili sa supstantivom* osvetu, *te bi značilo: ostavi osvetu, prođi se osvete?* Pusti uzroke od napasti, slomi snopke koji te bodu, htij osvetu u ńe klasti, gledaj konac a ne škodu. I. Ivanišević 64. — *bbb) mjesto je ńešto umno, n. p.: misao, pamet.* Već nigdar svojih let u misal ne klade takovu strašnu smet. Đ. Baraković, vil. 60. U pamet tvrdo klade. J. Armolušić 7. — *sklad, nesklad, nepokoj.* A ne bih ludo rad klast obih u sklad hteć klast obih u nesklad. Đ. Baraković, vil. 374. Sve nevoļe nigdar mene u nepokoj ne kladihu. I. Ivanišević, kit. 58. — *stańe, te se glagolom kaže prijelaz iz jednoga stańa u drugi, promjena.* Satrt me i u prah klasti. A. Vitaļić, ist. 65b. U ništa svaka klasti jest u tvojoj samo oblasti. 175a. Ti u kretańe činiš klasti i u strašnu smutńu more. 189a.

b) prijedlogom na *i akuzativom (u jednom primjeru* XV *vijeka stoji lokativ po starosloven skom jeziku:* Koji kladijehu trьnovь vênacь na glavê. Mon. serb. 342 *god.* 1427. *u ovom primjeru stoji također lokativ, može biti jer se shvaća ne kao mjesto kladeńa nego uopće kao mjesto gdje što biva:* Ki na gospockoj trpezi ne klade listo varene ili pečene jistvine. M. Marulić 4).

aa) u pravom smislu. Koji mu klaađêhu trьnovь vênacь na glavu. Mon. serb. 371. (1432). Same sebi zančicu na grlo kladete. B. Gradić, djev. 100. Klašće t' ini javor i brščan na grebe. M. Gazarović 124b. Maške na stol nogu kladu. I. Ivanišević 305. Klasti ruku na oružje. P. Radovčić, nač. 175. Haļu kladoh na široka moja pleća. I. Zanotti, en. 47. Na ń ńegovu svjetu kladu iz koje ga prije svukoše. A. Vitaļić, ost. 188. Na tvo'e rame tad ćeš klasti sveta križa dil naj boļi. 193. Zlatan verug na vrat klade. P. Vuletić 39. Sad ńoj klade lonac na hrbat. Nar. prip. mikul. 15. Kad je mladića klal na zemļu. 85.

bb) u metaforičkom ili u prenesenom smislu. Jeretik lahko bi klal spovidajućega na blud. Naručn. 77a. — Od mnozih iskušenji bih rvan kladući mi na pamet raskoše rimske. Transit. 29. — Kolik velik Božiji srd i ńega večni kaštig na se kladu, koji istine i prave pripovidavce more. Postila. y1a. A sada niku kob tujini kladu na ń. Đ. Baraković, vil. 147. Zlobu porodiše zlo na dobrih misleć klasti. A. Vitaļić, ist. 25b. — Što klademo na dušu prokuraturom. M. Bijanković 76. Koju stvar vele klademo na dušu namistnika izvanskoga. 108. *(isporedi* duša, d, *c) bb) ccc)).* — Potribno bi t' veću žeļu na to klasti. A. Georgiceo, nasl. 114. — Na put svoj hod klade. A. Vitaļić, ist. 280a. — Riči koje prostrih na dobar broj kladi, jere jih istom rih milošće zaradi. P. Hektorović 60.

c) prijedlozima više, vrhu, vrh *s genetivom.* Kladuć te više svih. M. Marulić 89. Kako ka-

Digitized by Google

mene žive kladete svrhu zidališća. Transit. 90. Ki *(Žiganti)* goru srditi vrh gore kladihu. H. Lucić 271. Vrhu mora ki ga klade. J. Kavańin 209b. Vlaški narod vrana obire, i vrh modra klade tleha *(na grbu)*. 288a.

d) prijedlogom pod *i akuzativom.*

aa) *u pravom smislu.* Pod javor klade sad privridna mramora. Đ. Baraković, vil. 139.

bb) *u metaforičkom ili u prenesenom smislu.* I kriva i prava pod oblast jur klade. Đ. Baraković, vil. 52. Koji mnogo vojvod klade i kraļev pod noge. P. Vitezović, odil. 72. Pismo je ti vrat slomilo koje je otajno tvô pero složilo. čisto si pred sudom rekal i valoval, prot znańu i duši, da s' ga pod pero klal. M. Kuhačević 65.

e) prijedlogom kod *i genetivom. — Samo u jednom primjeru* XVIII *vijeka.* Nek te mjestom Lučić misti i klade te kod Trogira. J. Kavańin 328b.

f) prijedlogom po *i akuzativom. — Samo u jednom primjeru* XVI *vijeka (u prenesenom smislu).* Ne klade po pamet kob tuj Ļubidrag. P. Zoranić 38b.

g) prijedlogom pred *i akuzativom.*

aa) *u pravom smislu.* Zač tko će prid vola, reče se prilika, klasti voz al kola? nije red ni slika. Đ. Baraković, vil. 119.

bb) *u prenesenom smislu.* Naprvo kladeš svit pred Boga. Transit. 53. Po uzroku od žen naš protivnik klade pred nas za učiniti nas pasti. Transit. 266.

h) prijedlogom k *s dativom; glagol znači od prilike što i* pridati, dodati. Rasap k raspu klade, zlo ka zlu pristavi. Đ. Baraković, vil. 69.

i) prijedlogom oko(l) *s genetivom.* Steplivši plaste, klade mu okol glave. P. Hektorović (?) 137. Kladući okol glave platice (?) Lovrinac Bogu govori. 137.

k) prijedlogom među, *a supstantiv je:*

aa) *u akuzativu (u svijem primjerima u metaforičkom ili u prenesenom smislu).* Malo krat jedinstvo meju dvimi kladeš. P. Zoranić 37b. Klade on Hlume meu Herceze i Zagorce. J. Kavańin 118a. Kotorane hti Urbin klasti meju mudre. 131b.

bb) *u instrumentalu.* Veći svaki čas meu sobom kar kladu. M. Vetranić 2, 164.

l) prijedlogom s *s instrumentalom (u oba primjera u prenesenom smislu).* S pustińakom ti me klade. Đ. Baraković, vil. 249. Ob desno ga klasti s pravednimi ļudi. drag. 344.

m) mjesnijem adverbom.

aa) *u pravom smislu.* I vazamši sedam kruhov, kad hvali uzda, razlomi, i da učenikom svojim da naprid kladu. Postila. f4a. Gdi će nogu naprid klasti, vazdi mu se vidi jama. Đ. Baraković, vil. 172. Drug dan klade nebo gori na visoko više svega. jar. 6. Itkore ne znade misto skrovenito gdi ga muftiš klade. I. T. Mrnavić, osm. 78. Pravo bi ńih ondi klasti, gdi Kandijaše sveti Pava'. J. Kavańin 154a. Kamo klade on svoju kožu, kad se suče? Nar. prip. mikul. 8. Kamo si klal kļuč, tu ga i zami. 13.

bb) *u metaforičkom ili u prenesenom smislu.* Vse umańamo i do*(l)*i klademo vičnim zakonom. Mon. croat. 131. (1487). Ali je držan klasti doli ńu *(kunšijenciju)* ali činiti po ńej. Naručn. 72b. Naj liše kad hini svoj slatki razgovor, omekšat učini i acar i mramor, da srce kameno, gdje himbu tuj klade, sladosti takmeno svoj ga stril propade. M. Vetranić 2, 55. Pošten glas ju naprid klade. J. Armolušić 67. Kurati, kladući vanka naredbu od svetoga zbora tridentinskoga. M. Bijanković 150. Svak s Ikarom prij' bio pao, neg let misli tu uprav klao. J. Kavańin 477a.

b. *mjesto se ne izriče.*

a) uopće u pravom smislu. — u ovom primjeru klasti *(na sebe) znači što i* oblačiti*:* Plànîte neka svakako kladu od one masti koja odgovara oficiju od onoga dneva. M. Bijanković 108.

b) uopće, ali u prenesenom smislu (naj češće je objekat pomńa). Vikuvično mučanje kladući shrańujući vazda vrv. Mon. croat. 80. (1451). Klade pomńu svaku. Statut vrb. 145. Nigdar on po sebi toliko zlo klasti sam sobom znaj ne bi nimajuć oblasti. Đ. Baraković, vil. 54. Da klade pomńu vred. 138. Hitra bi, klade moć, opravi, providi . . . 282. Ti klade zakoni. 282. I klasti svoju moć. 298. Svu hoti pomńu klast. 356. Klade red i način. jar. 64. Kad zapovid taku ta baša razumi, klade *(pisac tumači:* postavi) pomńu svaku ku može i umi. B. Krnarutić 17. Hotijte pomńu klasti da . . . A. Vitaļić, ist. 13b. — *Za ovakove primjere ne zna se, pripadaju li amo ili pod* 2: Od toga klade priliku Avgustin. Naručn. 54b. Ne provlačeći vele naše govorenje i na kratko je kladući. Transit. 150. Kladući on jeretik proti nam one ńige. 211.

c) glagol se klasti *dopuńuje infinitivom kojijem se kaže namjera radi koje se klade ko ili što (u prvom primjeru nije posve u pravom smislu).* Izbrani otci kad klali su ńih svem' skupu slavit misu. J. Kavańin 92a. Rano me j' klala spat *(mati),* kasno me j' stajala. Nar. pjes. istr. 2, 52.

c. uz pravi objekat ima i dativ.

a) smisao je da se onome što je u dativu (može biti i čeļade) dodaje, dostavļa ńešto, n. p.: ***aa)*** *odijelo ili drugo što se na sebi nosi.* Hujšemu kladêše korunu ot slame. Pril. jag. ark. 9, 22. (1468). Svrši kako s' poče' Zadru krunu klasti. Đ. Baraković, vil. 158. Na to mi joj klade krunicu iz zlata, jošće mi joj klade do devet prsteni. Nar. pjes. istr. 2, 5. Obuć ću te, kako bim devojku, klasti ću ti bele svite do tal. 2, 33. — ***bb)*** *zgradi (ali je u oba dva primjera metaforički ili preneseni smisao) temeļ.* Jaki joj *(crikvi)* temeļ klade. A. Vitaļić, ist. 461a. Vjeri tvrdoj temeļ kladu. J. Kavańin 503a. — ***cc)*** *slova (riječi, rječitost), jezik čeļadetu, u prenesenom smislu.* Koga slove ono ime komu vičńi klade slova. Đ. Baraković, vil. 188. Da mańa zla uzroči, jedini nam jazik klade *(narav).* J. Kavańin 350b. — ***dd)*** *o čemu umnom, u prenesenom smislu.* On prijam razloga klade rad prilici kako b' uteć moga. Đ. Baraković, jar. 54. — ***ee)*** *u jednom primjeru* XVIII *vijeka ima uz objekat i drugi akuzativ kojijem se kaže, kao što se klade objekat. (Vaļa da je riječ o grbu Krańske)* I kraj Jova sińu pticu (razstri i mjesec po ńe sridi) klade sebi biļežnicu, bio *(upav zlatan)* i rumen ov se *(mjesec)* vidi: zlamen da mu rastu sreće. J. Kavańin 282b.

b) dativ pokazuje na čiju se korist ili štetu što klade (u prenesenom smislu). Od onih neprijateļi ki mi vazda zasede kladu. Transit. 170. Stupicu kladu dušam ńih. 246. Djaval mnoge tomu klade zasade. 266. — Po izgledu ki mu on klade. J. Kavańin 296a.

2. *od značeńa stavļati postaje drugo: graditi. jamačno je ovako u ovom primjeru* XVII *vijeka:* Vridno ti j' iz obla zlata klast obraze. Starine. 18, 228. — *Nije dosta jasno značeńe u ova dva primjera* XVI *vijeka, u kojima je objekat* plač*:* ***u prvom moglo bi se misliti da je smisao: klasti (slagati) plač u pjesmu, ali u drugom*** klasti plač *kao da ne može značiti drugo nego plakati.* Da

Digitized by Google

s plačem sve poju pjesance ke skladam ... plač ki ću ja klasti, još pravo mogu rijet, vaj da će propasti pod zemļu na on svijet. M. Vetranić 2, 28. Djevice grozni plač gdi kladu u tužbi. 1, 131.

3. *javļati, navoditi, govoriti, kazati. — Ovo značeńe ima i u drugijem slavenskijem jezicima; vaļa da je postalo ovo značeńe preko klasti na poļe, iznositi.* Ako se spovidaju i kladu ovi svoje znanje. Naručn. 55b. V napridak kladi, da je niki toliko nastojan ... je li se držan spovidati. 71b. Ki se *(proroci)* dvižu u sredi plka naprvo kladući razlika poluverstva. Transit. 21. K tomu ti još naprid ja kladu i veļu: ‚Božja je zapovid ...' H. Lucić 275. Ne kara se nigdar, odluku ku dade, da j' od inih boļa nigdare ne klade. A. Georgiceo, nasl. 261. Kojim klade da izhode još od jasnih kraļa Scita. J. Kavańin 147a. Po drugoj rimskoj rati, ko bezstidno klasti umje, da Solin se ja zidati. 117b. Sokrat njegda mudri klade, jedno samo da on znade. 355b.

B. *pasivno. (Dragi kamen)* u primilu zlatu kladen. Đ. Baraković, vil. 170. Červina ukrasnoga s davnim spijevocim kladenoga. J. Kavańin 176a. Mat' kraļa Andrije bi kladena, da dodije banom. 247a. Ne more se, ne, sakriti na svječalu svijetńak kladen. 378a.

C. *sa* se.

1. *pasivno.*

a. *vidi* A, 1. Navlastiti klade se naprvo stranomu. Naručn. 75a. Ne klade se po pamet. Nauk brn. 6b. To kraļestvo vidjah lipše kako gdi se pomńa klade. Đ. Baraković, vil. 221. Za ńim pak Fedrika meu pametnim ki se klade. J. Kavańin 124b. Može se uz ńih klast i Asan. 133b.

b. *vidi* A, 3. Vazda se klade ova rič. Naručn. 29b. Ļubdrag ki Jerine i Jurja se praunuk klade. J. Kavańin 235a.

2. *refleksivno.*

a. *uopće prema značeńu kod* A, 1, *u pravom i u prenesenom smislu.* Ne klade li se vitez zemaļski na vsaki velik rizik? Transit. 70. Ki kladu se v pute preļubodejstva. 85. Ne hti se on klasti u više nečisto. Đ. Baraković, jar. 102. Nek se v bunar klade. P. Vitezović, odil. 66.

b. *u osobitom smislu, nakańivati se ili počińati. djelo, na koje se subjekat nakańuje ili ga počińe, izriče se: α) verbalnijem supstantivom (u dva naj prva primjera zamjenicom* to*) u acc. s prijedlogom* na. Ako se je kada na to klal misleći dan i noć za zmisliti ku koli novu stvar... Starine. 23, 135 (1496). Na to se kladoše po svitu hodeći. Đ. Baraković, jar. 106. Kako ćeš na prostrana i velika klast se dila? A. Vitaļić, ist. 1b. Za utišenje našega srca klademo se na molitvu. 129. Kasno klasti će se oni na pokoru. 176. — *b) verbalnijem supstantivom u acc. s prijedlogom* u. Kada nisi tiran, u big se ne kladi. Đ. Baraković, vil. 157. — *c) glagolom u inf.* Za usilnu hot izpuniti kladoh se nastojati. P. Zoranić 1b. Niki na tri skoci skakati se klade. Đ. Baraković, vil. 45. Prem ako i znade boļe lud svoju stvar kada se znat klade, neg tuju primudar. 154. Pamet mi se mislit klade da ta uji mene guja. 205. Na telesa pade, ter se jisti klade. jar. 20. Slišati me svak se klade. drag. 359. On zaludu znat se klade. A. Vitaļić, ist. 6a. Nit' će teškim snom zaspati čuvat tebe ki se klade. 448b. — *u ovom primjeru* klasti se *može značiti i lijegati:* Spati se kladoše. P. Zoranić 26a. — *d) glagolom u praes. s konjunkcijom* da. Ki se klade da naredbu Božju sluša. A. Vitaļić, ist. 11b. Nu kad nije t' se drago klasti da se obratiš k meni sada. ost. 356. — *e) prijedlogom* za *i akuzativom kojijem se kaže što bi htio biti subjekat.* Za biskupa nij' se klasti, ako nisi zvan od Boga. J. Kavańin 379a.

2. KLÀSTI, kládêm, *impf. vaditi jelo iz zdjele u tańire. — Može biti da je ista riječ što* 1. klasti; *nije jasno kako se došlo do ovoga užega značeńa, ali isporedi novoslov.* klasti, *polagati (piću) i* klaja, *pića. — U Mikaļinu rječniku:* klasti, uklasti ‚menestrare' ‚tudiculo', *i u Bjelostjenčevu:* kladem, nalažem v zdelu ‚tudiculo'. v. nakladam. — *I u naše vrijeme u Lici.* Klàsti, kládêm, vaditi jela iz zdjele u tańir. u Lici. V. Arsenijević.

3. KLÀSTI, kládêm, *impf. teći, ali samo o čemu gustome, kao n. p. o medu. — Akc. je kao u* 1. klasti. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* impf. klade gnoj iz rane, mozak iz glave ‚langsam und dick fliessen (wie honig, rotz)' ‚lente fluere'. — I mozak klade a škrguću kosti. B. Radičević (1880) 217. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka kao da je značeńe kauzalno prema predašńemu: ispuštati, točiti što gusto.* Što poļe donosi i što zemļa klade. J. Rajić, boj. 90. *i sa* se, *refleksivno ili pasivno.* Kom se mozak klade, kom se creva motaju. J. Rajić, boj. 44. — *Prema ovome (kauzalnome) značeńu mogla bi biti ista riječ što* 1. klasti.

KLASUļA, *f. ime biļkama.*

a. Klasuļa, rus. колосникъ (Elymus arenarius), poļ. klosowka (Holcus), kłosniczka (Hordeum murinum L. (Sabļar, Lika, Grobnik). B. Šulek, im. 145.

b. Klasuļa velika, Pollinia gryllus. Vinodol (Primorje).

KLÀSÛNAC, klàsûnca, *m. okomak, isporedi* klas, b, *a) bb). — U naše vrijeme.* Klasûnac ‚spica zeae granis denudata' *u Istri.* D. Nemanić, čak. kroat. stud. 54. Klasunac, goli klip kuruze. Ozaļ.

KLASÙNČIĆ, klasùnčića, *m. dem.* klasunac. — *U naše vrijeme u Istri.* Klasunčić, ‚spica zeae granis denudata'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 63.

KLAŠANIK, *m. ńeko odijelo. — U Srbiji u okrugu pirotskom.* Dreha (klašanik) ili guńa s rukavima i guglom za pokrivańe glave od zla vremena. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 247.

KLÀŠČIĆ, *m. dem.* klasak. — *U naše vrijeme u Istri.* Klašćić, ‚spicula'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 38.

KLAŠINIĆ, *vidi* Klasinić.

KLAŠJE, *n. mjesno ime u Srbiji u okrugu ćuprijskom.* Ńiva u Klašju. Sr. nov. 1868. 255.

KLAŠNAC, *m. vidi* Klašńe.

KLÀŠNICA, *f. mjesno ime.*

a. *selo u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Razdiļe. 34.

b. *selo u Srbiji u okrugu vrańskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 306.

KLÀŠNIČANIN, *m. čovjek iz Klašnice.* V. Arsenijević. — *Množina:* Klàšničâni.

KLÀŠNIČÂNKA, *f. žensko čeļade iz Klašnice.* V. Arsenijević.

KLÀŠNIČKÎ, *adj. koji pripada selu Klašnici.* V. Arsenijević.

KLAŠNIĆ, *m. ime zaseoku u Srbiji u okrugu vaļevskom.* K. Jovanović 103.

KLAŠNIK, *m. ime selu u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 30.

KLÀŠŃA, *f. ńekakva bječva ili ńekakva do-*

Digitized by Google

koljenica. — *isporedi* 1. klašńe. — *Može biti da postaje od romanske riječi (od lat.* calceus, *crevļa, čizma), isporedi tal.* calza, calzetta, *bječva (u starije doba* calze, *pl. gaće spletene kao što su se ńegda nosile),* calzoni, *hlače, frc.* chausson, *bječva.* — *Od prvijeh vremena (ako amo pripadaju naj stariji primjeri a ne pod* 1. klašńe, *ako ne, onda istom od* XVIII *vijeka), a između rječnika u Vukovu:* 1. (u Kotaru) dugačke bijele čarape preko kojih se obuvaju ‚čarape' (kao u Lici natikače preko ‚laće') ‚art strumpf' ‚tibialium genus', cf. bječva. 2. (u Hrvatskoj) djevojačke šarene dokoļenice. 3. u Srijemu komadić čohe ili druge kake krpe što se ćurki ili guski (n. p. kupļenoj) omota oko noge da bi se mogla poznati, ako bi kud otišla. 4. (oko Vinkovaca) na amu ono od kože kroz koje su provučene štrańke, da ne bi strugale końma po rebrima, *i u Daničićevu:* klašьńa ‚tibiale' (to mi se čini): car Stefan priloži ćeliji sv. Save u Kareji na godinu ‚10 kožuhь i 10 klašьńь' (Mon. serb. 139 *god.* 1348). po naredbi istoga cara davahu se ‚klašńe' kaluđerima crkve Arhanđelove u Prizrenu (Glasnik. 15, 307 *god.* 1348?). ‚Da im se daje po okroji i po klašńahь' (308). ‚Inii vlasi da daju okroje i klašńe' (310). tako i vlasima ńezinim ‚guńi i klašńe' (308). ***a)*** *značeńe je uopće kao što je sprijeda kazano, a ne može se znati po taće.* Se že da dajetь se imь na godište: rasa, kožjuhь, posteļe dovoļno i klašńe. Sava, tip. stud. glas. 40, 157. *vidi i primjere u Daničićevu rječniku (svi ovi naj stariji primjeri mogli bi pripadati pod* 1. klašńe; *tako je Vuk već mislio za primjere iz Glasnika* 15, *vidi* jedinica *pod* 3). Niti kto nosi gaća, ni čakšira, ni klašańa (‚klašana'), ni kalčina. Glasnik. 31, 304. (1704). *(Đevojke)* nose čarape u kojih je bijelo ono što je u žena crveno, i mjesto modrih bječava što žene nose, đevojke upotrebļuju šarene od vune opletene koje nazivļu klašńe *(u Kotarima i Bukovici, u zadarskom okrugu).* V. Bogišić, zborn. 128. Kad dijete pređe u mladiće, obuče ‚benevrake' (pantalone) a do tada nosi košuļicu i klašńe bijele (bječve od koļena do puca od noge bez stopa) *(u istijem mjestima).* 294. *vidi u Vukovu rječniku pod* 1 *i* 2. — ***b)*** *u prenesenom smislu, vidi u Vukovu rječniku pod* 3. — ***c)*** *u prenesenom smislu, vidi u Vukovu rječniku pod* 4. Digni magaretu klašńe, magaretu lašńe. Nar. posl. vuk. 58. Skini s konca klašńe, da je ńemu lašńe. Nar. blag. mohm. beg kap. 213.

KLÀŠŃAVICA *f. vidi* 1. klašńe. — *isporedi* klašńenica. — *U Vukovu rječniku:* rđava čoha ‚schimpfwort für ein schlechtes tuch' ‚convicium in pannum', cf. klašńe *s dodatkom da se govori u Imoskome.*

1. KLÀŠŃE, klȁšȁńâ, *f. pl. vrsta gruba sukna.* — *Može biti da je ista riječ što i* klašńa *toliko ćeće što stoji svagda u množini (osim Stulićeva rječnika).* — *Od* XVIII *vijeka (ali vidi i* klašńa *pod a)), a između rječnika u Stulićevu: (možebiti grješkom, u jednini, ali vidi i* klašńavica *i* klašńetina *i* klašńice) ‚panno di pelo caprino' ‚pannus ex pilis caprinis confectus') *i u Vukovu* (vide jedinica 2, *u ovom rječniku* jedinica *pod* 3).

a. *u značeńu sprijeda kazanome.* Toliki su se vidili hodit u odića raskošni, a umriti u klašńa siromašnih. J. Banovac, razg. 33. Skrojiću ti tambar od klašańa. Nar. pjes. herc. vuk. 225. Na ńega su gaće od klašańah. Pjev. crn. 157b. Uzme klašńe (trubu sukna). Bos. vila. 1889. 10. A navlači gaće od klašańa na bedru. Sr. zora. god. 2, sv. 2, str. 27.

b. *vidi* bijeļ, ćebe. Klašńa, biļac, kada su šare na prutove. u Lici. F. Hefele. Klašńe, pokrilo noćno na posteļi. J. Grupković.

2. KLAŠŃE, *n. u Daničićevu rječniku:* Klašьńe, selo koje je car Lazar dao Ravanici: ‚Klašńe' (Sr. letop. 1847. 4, 49 *god.* 1381). u M(on. serb.) 197 (1381) stoji ‚Klašnac'.

KLAŠŃENICA, *f. vidi* klašńavica. — XVI *vijeka.* Vas u svili gdje se bani koji nejmaše klašńenice. A. Sasin 183a.

KLAŠŃÈTINA, *f. augm.* klašńa. — *u naše vrijeme u Lici.* ‚La! kolika e ova klašńetina, stale bi u ńu moe obje noge'. J. Bogdanović.

KLAŠŃEV DO, *m. mjesno ime.* — *U spomeniku* XIV *vijeka.* U Klašńevu Dolu ńiva kupļenica. Glasnik. 27, 293. (1347).

KLÀŠŃICE, *f. pl. dem.* 1. klašńe. — *U jednom primjeru* XVI *vijeka, a između rječnika u Stulićevu (u jednini* klašńica, *može biti da je i u primjeru* klašńice *gen. sing.).* I postavca i klašńice još ti ćemo pokloniti. M. Držić 452.

KLAŠTIĆ, *m. prezime.* — *U Daničićevu rječniku:* Klaštićь, hlijevļanin ‚Vladko Klaštićь z Dobroga' 1400 (Mon. serb. 248).

KLÀŠTRÊŃE, *n. djelo kojijem se klaštri.* J. Bogdanović.

KLÀŠTRITI, klàštrîm, *impf. po svoj prilici ista riječ kao i* haštriti *i* kaštriti. — *U primjeru* XVIII *vijeka u prenesenom smislu: biti, ubijati (u bici).* A Mamula ļuti Ogulinac... ne da Prajzom oči otvoriti, niti svojoj vatri odoliti, već ji klaštri što god boļe more. Š. Štefanac 50. — *U naše vrijeme u Lici ima drugo preneseno značeńe* (limare caput), *u kojemu se upotrebļava i sa* se *(reciproćno).* J. Bogdanović.

KLATÁRÊNE, *n. djelo kojijem se ko klatari.* — *U Vukovu rječniku.*

KLATÀRIJA, *f. vidi* klatareńe. — *Postaje od* klatariti *talijanskijem nastavkom* ija. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* klatarija, skitavańe ‚vagatio'; *u Jambrešićevu: vidi kod* klaćeńe; *u Stulićevu:* v. skitańe *iz Bjelostjenčeva.*

KLATÁRITI SE, klàtârîm se, *impf. skitati se, potucati se.* — *vidi* klatiti se. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* klàtârâh; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor.* 2 *i* 3 *sing.* klàtârî. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (klatari se po svijetu, t. j. vuče se ‚umherstreichen' ‚vagor', cf. potucati se, skitati se).

KLATEŃE, *vidi* klaćeńe.

KLÁTEŽ, *m. čovjek koji se klati, koji se klatari.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* klatež, skitalac ‚vagator, vagus, erro, vagabundus'; *u Jambrešićevu:* klatež, klatļiv ‚vagabundus'; *u Voltijijinu:* klates *(zlo prepisano iz Bjelostjenčeva)* ‚vagabondo, raggiratore' ‚herumschwärmer'; *u Stulićevu:* klatec *(zlo prepisano iz Bjelostjenčeva),* v. skitalac. — *I u naše vrijeme u Lici.* ‚Ko bi onom klatežu (onoj klatnici) vjerova?' J. Bogdanović.

KLÁTEŽINA, *f. augm.* klatež. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KLÀTI, kȍļêm, *impf. ubijati, ali čim oštrijem, probadajući ili obićnije režući (naj češće grlo).* — *Radi akcenta vidi dale.* — kla- *u infinitivu (i u prošlijem vremenima) postaje od ńegdašńega* kol-; *u prezentu je osnova* koļ. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* klati, *rus.* колоть, *češ.* kláti, *pol.* kłoć *(u ova dva jezika znači: bosti,*

Digitized by Google

ali i sjeći drva). — *Korijen može biti indoevropski, isporedi lit.* kalti, *kovati,* kulti, *mlatiti, grč.* κλάω, *lomiti,* κλαδάω, κλαδεύω, *drmati, lat.* clades, clava. — *Od osnove infinitiva postaje aor.* klâh, klà *itd., ger. praet.* klâvši, *part. praet. act.* klâo, klâla, *part. praet. pass.* klân *ili* klât, *od osnove prezenta impt.* kòļi, *ger. praes.* kȍļûći; *impf. može postati od osnove infinitiva:* klâh, *ili prezenta:* kȍļâh *(vidi* koļahu. Transit 227; M. Vetranić 1, 8; F. Glavinić, cvit. 93a; M. Divković, bes. 153b; J. Banovac, pred. 49; koļaše. S. Margitić, ispov. 82. 96; J. Filipović 3, 176a; M. Zoričić, zrc. 132): *prvo je običnije u naše vrijeme, ali se drugo još gdje govori, n. p. u Crnoj Gori (vidi* Đ. Daničić, obl.[8] 92 *i* akcenti u glagola. 86). — *oblik* koļeći (B. Kašić, rit. 428; I. T. Mrnavić, osm. 54) *mj.* koļući *za ger. praes. nije dobar.* — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚mactare'), *u Belinu* (‚scannare' ‚jugulo' 648b), *u Bjelostjenčevu* (koļem, klati, ražam ‚jugulo, jugulum incido, interficio, infigo cultrum jugulo, macto, neco, interimo, occido, trucido, perimo'), *u Voltiđijinu* (‚strangolare, macellare, scannare' ‚abschlachten, erwürgen'), *u Stulićevu* (‚jugulare, strangulare'), *u Vukovu* (1. ‚abstechen, schlachten' ‚macto'; 2. ‚stechen' ‚pungo'), *u Daničićevu* (‚jugulare').

1. *aktivno.*

a. *subjekat je čeļade koje upotrebļava kod klańa oštro oružje, kao nož, sabļu, mač itd.*

a) objekat je životińa. klati *je naj običnija riječ kojom se pokazuje ubijańe domaće živine, i obično se misli na prerezańe grla (vidi* preklati *i* zaklati). Koļeći on jagańca. B. Kašić, rit. 428. Niki ovce nukaše, niki koļaše, niki deriše. F. Glavinić, cvit. 384a. Ja koļem jagańce. V. M. Gučetić 13. Koļaše bake i ostale živine nerazložite. Đ. Bašić 195. Ovnove koļući, derući . . . S. Rosa 67a. Al' se orle vije pod oblake . . ., iz oblaka ļute strijele baca, ne da klati svojizi ovaca. And. Kačić, razg. 312b. Koļe vola i gdikoje jańe. M. A. Reļković, sat. E6b. Jagńe sam klala, te sam krvava. Nar. pjes. vuk. 1, 216. Što ovome gori desna ruka, ńom je klao ovce prehodnice. 2, 11. Nit' ću klati końa ni sokola. 2, 414. I'te, veli, uvatite jarca, ne koļ'te ga no živa oder'te. 3, 177. Došlo mi je moga końa klati, da s' napijem krvce od końica. 3, 490. Koļem ńemu ovce i jagańce. 4, 380. U Srbiji i danas muškarci koļu marvu i živinu, a žene ni po što. Vuk, rječn. *kod* klati. A to bi nam istovjetno bilo, da koļemo za kurbana svińe. Osvetn. 2, 51. 'Vako mene naučila majka, koļuć doma škuļe prigodńake. 3, 140.

b) objekat je čeļade.

aa) shvaća se u pravom smislu, ali se često ističe kao ńešto vrlo nemilo i gore nego je ubijati *(jer se o ļudima kaže kao o životińama), osobito kad je objekat mnoštvo čeļadi ili kad se objekat ima samo u misli.* Vidiš li, kako ov po svitu tekući lovi krvavi lov, derući, koļući i grade orući? M. Marulić 20. Krudeli Irud koļe svu dičicu od dva lita. Živ. jer. star. 1, 234. Otajno koļeš ļudi. Transit. 222. Ne samo je kuntenat sramotiti žene, da ovo ļudi koļe. 223. *(Razbojnici)* koļahu i derahu ki koli v nih ruke prihojaše. 227. Nit' koga koļahu gusari prihudi. M. Vetranić 1, 8. Kad jih budu klati i stijenjem pobijat. N. Dimitrović 71. Ma što cknim, ter hode dubja ne korijepim, ne svrćem dnom vode, ne koļem, ne slipim? M. Držić 110. Mačem koļe svakoga. 129. Ovo je naš dragi parenat, a mi ga ktijasmo klat. 185. Poganski narodi poļa žgahu, ļude koļahu. F. Glavinić, cvit. 93a. Tako nas slidiše koļeći i derući. I. T. Mrnavić, osm. 54. Sve Krstjane koje u gradovim nahođaju, nemilo koļahu. And. Kačić, razg. 21. Abrame, ne koļi Isaka. kor. 22. Da mi đecu vodiš u Kosovo, u Kosovo da ih koļu Turci. Nar. pjes. vuk. 2, 270. Te ih koļu po Vračaru Turci kao stado po planini vuci. 4, 344. Klaćemo ih kȏ ļetošńe brave. Osvetn. 2, 125.

bb) u prenesenom ili u metaforičkom (vidi naj prvi primjer) smislu, te znači: mučiti, progoniti, uništavati. Ti nožem jezika tvojego klaše ńih. Transit. 103. Ki *(djavao)* s Bogom u svadi drži te i koļe. Š. Menčetić 342. Kļuč mi 'e u onoga manigoda koji me koļe. M. Držić 348. Pokli tizijem *(uzdisańem)* drugo ne činite nego same sebe koļete . . . B. Gradić, djev. 100. Kada Decio cesar žestocijem progonstvom crkvu Isukrstovu koļaše. B. Kašić, per. 201. Ćańko i majka mene koļe i u trudu mi čine stati, priko moje što me voļe Bojnislavu hoće dati. G. Palmotić 2, 195. Duše pakleni duhovi biju, koļu, dave . . . I. Grličić 28. A što se zna po koliko načina uboge koļu? J. Filipović 1, 430a. Muke, tuge i nevoļe, svit nemirni s kojim koļe. V. Došen 200b. Jer je lukav i općinu koļe. J. S. Reļković 435.

c) objekat je što umno, a glagol je u prenesenom smislu, kao uništavati. Al' ste vuci, ali ļute tigre, ter drugomu pošteńe koļete. L. Ļubuški, pism. 44.

b. *subjekat je velika životińa ili zvijer što zubima ujeda i koļe. objekat je druga životińa ili čeļade ili se ima u misli.*

a) značeńe je ubijati grizući (n. p. o vuku, psu, lavu itd.). Činit ću dobitak da ti vuk ne koļe. N. Naļešković 1, 211. Ateona svoga vidjela mrtva jes, gdje ga isti psi svoji . . . i drpe i koļu. F. Lukarević 234. Ti me zastupiti rači od nevoļe, adni lav srditi kom će da me koļe. Š. Budinić, sum. 25a. Loču ti psi mlijeko, ovce ti vuk koļe. I. Gundulić 142. Gladan vuk mori, koļe. B. Krnarutić 11. Koji *(psi)* koļu psa naklana. M. Radnić 386a. Vuk da ovce tvê ne koļe. J. Kavańin 58b. Ne da male zvijeri koļe *(lav).* 284b. A vuk rastira ovce i koļe. F. Lastrić, od' 217. Kokoši će lija klati, al' mišinom opet plati. V. Došen 43b. Jerbo koļe i razkine *(lav).* 129b. Da dobiju bisni voļu *(psi),* za da sami sebe koļu. 194a. Podaj vuku sočice da ne koļe ovčice. Nar. pjes. vuk. 1, 502. Kurjak se zarekao da ne koļe više ništa. Vuk, poslov. 1. Jal' će kulu porobit hajduci, jal' će moje klat jagańce vuci. Osvetn. 1, 54.

b) kao ujedati, gristi, *ali je jača riječ. objekat se često ima u misli, ili je dio tijela (vidi prvi primjer iz* Nar. posl.). Paklena bo kuca boļe od paklenog' hrta koļe. V. Došen 118b. Mukli pas petne žile koļe. Nar. posl. vuk. 184. Čuvaj se pseta koje mučke koļe. 350. — *subjekat može biti i životińa koja se obično ne hrani mesom kao n. p. koń ili sviń.* Kupujem ovoga końa, ako zubi ne koļe. M. Dobretić 445. Šarac . . . nogam bije a zubima koļe. Pjev. crn. 9a. Tridanta kral od Armenije radi griha izgubi priliku Božju i priobrati se u prasetju, ter zemļu rijaše i sebe koļaše. J. Banovac, pripov. 202.

c. *subjekat je čeļade, ali su oruđe za klańe sami zubi kao u zvijeri.* Šestorici savezati ruke, a sedmoga zubi klati živa. Osvetn. 2, 71. *vidi lijep primjer kod* zaklati *iz* Nar. pjes. vuk. 2, 286.

d. *u jednom primjeru* XVIII *vijeka subjekat je čeļade, a objekat je zemļa, te glagol stoji u kauzalnom značeńu: činiti da ko (ovđje višao) koļe.* Epir lovnim vižlom kla i lovi lovčar. J. Kavańin 287b.

e. *subjekat je zmija, te je značeńe: ujedati,*

Digitized by Google

gristi, ne svagda do smrti. Koji zmije zaklina, da ne mogu klati ni jeda pustiti. M. Divković, bes. 290b. Zmija koje skrovito. M. Radnić 17b. Ljutica zimi ne kolje. 232a. Posla ognjevite zmije ter ih kolahu, trovahu. J. Banovac, pred. 49. Na nje posla zmije ognjevite koje ih klahu, trovahu i životom rastavljahu. pripov. 245. Da ga *(tilo)* kolju zmije naj otrovnije. J. Filipović 1, 237a. Zmija kolje, al' ne krade. V. Došen 43b. Pobiže u planinu, u kojoj nahodeći se mnoge zmije puno ljute, počeše klati vojsku njegovu, koje zlo videći Vladimir izmoli u Gospodina Boga da nikoga unaprid ujisti ne mogu, i tako u rečenoj planini ni sada zmije ne kolju nikoga. And. Kačić, razg. 32. Zmije ognjenite počeše Izraelićane klati. kor. 95. Guje kolju, a akrapi pale. Nar. pjes. juk. 128. Guje kolju, a jakrepi štipju. Nar. pjes. petr. 2, 363. Zmije kolju a okrapi pale. Nar. pjes. istr. 1, 58. Koga su zmije klale, i guštera se boji. Nar. posl. vuk. 136. Starac koga su guje opasale, te ga kolju i piju mu sise. Vuk, nar. pjes. 1, 127. — *Metaforički.* Veselje od svijeta klati će kakono zmija. M. Radnić 319a. Zmije su *(grijesi)* do sada srce naše klale. A. J. Knezović XLV. Zmija ova, blago svita, blagoždero dušu kolje. V. Došen 63b. Guje što mi kolju zemlju Hercegovu. Osvetn. 3, 61.

f. subjekat je mala, sitna životinja, te glagol znači: ujedati ili bosti. s ujedaña ili bodeña postaje u objekta (obično čeljadeta) bol (a i pogibao za život) ili svrab ili dosada. takove su životinje n. p.:

a) skorpije, jakrepi. Kano škorpijon repom kolje. S. Margitić, fal. 283. Jedna duša od jedne žene, opasana verigam od ognja i pokrivena škorpijoni i ostalim živinam otrovanim, među kojim jedna ju kolaše za srce. ispov. 96.

b) buhe, uši, stjenice itd. Jer gad smradni svu noć lize, vrvi, pali, kolje, grize, da gost prije s noktim skine kožu s leđa neg' počine. V. Došen 206b. Kolje kao gladna uš. Nar. posl. vuk. 146. Ovđe me nešto kolje. Nar. prip. vuk. 5. Kolju me buhe. Vuk, rječn. *kod* klati.

c) muhe, obadovi, ose, pčele itd. Da ljuti osinac bode nas i kolje. Đ. Baraković, jar. 10. Dobro ti je Hajdaru u hladu! nit' ga kolju muhe ni obadi, nego mu je pomućno od gladi. Nar. posl. vuk. 61. Pokrivši se po licu jednom od one tri marame da ga muhe ne bi klale. Nar. prip. vuk. 38. Kad tko krene sršljenovo gnijezdo, ter pobuni ljut roj i parojke, kako kolju i za oči srnu! Osvetn. 1, 14.

g. subjekat je samo oruđe (nož, mač itd.). objekat je naj češće čeljade, a može biti i koji dio od tijela (vidi kod a) naj prvi primjer, a kod b) Vitaljićev).

a) u pravom smislu. Puške, kopja, sablje, mači zgađaju prsi, kolju grla. I. Gundulić 445. Bježi od mača ki te kolje. P. Kanavelić, iv. 123. Zlaćena ga optrkuje ćorda, pa ga liže kuda ga je klala. Osvetn. 2, 151.

b) u metaforičkom smislu. Kada me bridak mač nebogu kolaše. M. Vetranić 2, 244. Strjelica koja me sad kolje. 2, 312. Ovi bridak nož koji me sved kolje. N. Dimitrović 60. I majku gdi veći svaki čas kolje mač. N. Nalješković 1, 120. Ovo mač koji me kolje. M. Jerković 59. Taj britki mač svih nas kolje. P. Bakšić 219. Nož ki me kolje. I. Ivanišević 331. Premda joj mač srce kolje. A. Vitaljić, ost. 199.

h. u jednom je primjeru subjekat dim *(metaforički sin vatre). značenje je mučiti.* Majka *(vatra)* grije da pokripi, a sin *(dim)* kolje da zaslipi. V. Došen 30b.

i. subjekat je što umno. objekat je naj češće čeljade. glagol je u metaforičkom ili u prenesenom smislu.

a) subjekat je smrt. značenje je uopće ubijati. smrt se shvaća kao čeljade (metaforički). Jaoh! dragi moj cvijete, što si tač zle volje, ter mene krozi te nemilo smrt kolje? N. Naljeković 2, 62. Vele bi ti bolje bilo, da si uzela mrtvu glavu, da znaš kako smrt nas kolje. I. V. Bunić, mand. 29. Radi česa smrt nas kolje. M. Lekušić, razm. 163.

b) subjekat je Božja pravda. Božja pravda svijeh kolje ki ne čine prave sude. M. Vetranić 2, 341.

c) subjekat je tjelesno osjećanje (značenje može biti: ubijati i mučiti), n. p.: aa) zima. Koje kada zima kolje, već im nikad nije bolje. V. Došen 252b. Jerbo zima kolje. J. S. Reljković 365. — *bb) glad i žeđa.* Od tada jih kolje žaja. M. Marulić 80. Ah kako ih kolje glad i žeđa, ijed i nemir! Misli. 43. — *cc) nemoć (tjelesna bolest).* Nemoći naj gore, ke imaš *(smrti!)*, sve pusti da kolju, da more, da vas svijet opusti. S. Bobaljević 211. Kad se vidi tužni čovik gdi ga smrtno nemoć kolje. M. Lekušić, razm. 160. — *dd) smrad.* Ono *(dite)* viče: ‚Smrad me kolje!' V. Došen 209a.

d) subjekat je tuga, nevolja, jad, žalost, nesreća itd. objekat može biti i srce, duh, duša. Jadi me kolju. M. Marulić 276. Skroven jad kolje me i davi. M. Vetranić 2, 144. Dano ja za bolje mañega zla cića, tuj zled ka ga *(srce)* kolje ne dam da očića. H. Lucić 201. Nevolje koja me svud tira i ka me svud kolje. N. Naljeković 1, 302. Kolje srce ti zla boles. F. Lukarević 46. S nevolje ka kroz nje žestok vaj srce me zlo kolje jadovno. D. Rañina 35a. Nam nesreća srce kolje kroz svoje tuge i nevolje. 52a. Iz oči mi suze viruć naglo kako rike, tuge srce zlo mi kolju, a jad srce davi. 105a. Tim ljuveni slavni bože, pokli duh mi tač zled kolje, ti čin' meni da se odlože sej nevolje. 116a. Neka t' smino tuj odkrije bez predanja na svu volju tuge ke mu srce kolju i jad ki mu dušu rije. A. Čubranović 154. Da što paka slidi veće od tolike, vaj, nevolje, od tolike hude sreće, ka nas pored s tobom kolje? I. Gundulić 42—43. Gdi je *(u paklu)* vaj smrtni ki sveđ kolje. 236. Nu razmisliv opet bolje, mučno odveće da je to steći, tim je nova žalost kolje. 514. Ka me *(bolest)* jošte danas kolje i bije. G. Palmotić 1, 76. Smiri tugu ka te kolje. 1, 150. Tuga kolje tvoju dušu. M. Radnić 10b. Već me svaka žalost kolje. A. Vitaljić, ist. 115b. Gorka me smutnja kolje. 163b. Evo za nih jad nemili i smrtne me tuge kolju. ost. 230. Klati tkoga boles ‚addolorare, dar dolore' ‚dolorem afferre'. A. d. Bella, rječn. 31a. Jad koji te rańa i kolje. I. Đorđić, uzd. 153. Porazna me boles kolje. salt. 395. Onda njega tuga kolje. V. Došen 115a. O! šta rđe i nevolje mnoge lince tare, kolje. 212b.

e) glagolom se pokazuje muka što čeljade trpi u sebi misleći na svoje grijehe. — ovo može biti na dva načina.

aa) subjekat je duša (conscientia), svijest, narav. Duša ga već ne kolje. J. Banovac, pred. 9. Jer je svakom žao posli, i duša ga kolje što ga je uvridio. razg. 54. Držim da je svakomu Krstjaninu žao da je svoga brata uvridio i da ga udilj duša kolje govoreći mu da se š nim pomiri. J. Filipović 1, 462b. Ali ga sve duša kolaše. 3, 176a. Duša ga kolaše bez pristanka. M. Zoričić, zrc. 132. — Da ga dakle svist ne kolje. P. Knežević, živ. 39. — Uvik čovika opaka, kolje ga narav iznutreña. N. Palikuća 21.

bb) subjekat je grijeh, *a objekat može biti i* duša. Neg veliko blago s grisi ki te kolju, i sve

Digitized by Google

ča ti drago imiti na voļu. P. Hektorović 41. Jere ćutim mnogu s gorčinom nevoļu i grihov nalogu ki mi dušu koļu. 58. I takovu sve oni grijeh koļaše u duši. S. Margitić, ispov. 82. Kad grih dušu koju koļe. P. Knežević, pism. 66. — *Ovaj primjer može pripadati amo ili pod f)*: Ove uspomene, ova poznańa, ovi grisi, ovi prikori koļu dušu nesrićnu. J. Filipović 1, 237a.

f) subjekat su misli, sumńe, *ili neugodno duševno osjećańe (kao* bijes, nenavidost). Da ne samo utažena smiriš sumńe ke te koļu. Ġ. Palmotić 1, 295. I pomoći tužnu voļu da ju misli mańe koļu. V. Došen 67a. — Silim se, naj boļe kako godir mogu, skriti bis ki koļe srce mi nebogu. H. Lucić 193. — Koga od propasti nenavidos koļe i davi. P. Kanavelić, iv. 125. Nenavidost koju *(čeļad)* koļe. V. Došen 115b.

g) značeńe je mučiti i kad je subjekat ńešto što nije u samome čeļadetu, ali on ono čuje ili vidi, kao što su n. p. tuđe riječi, tuđ plač. Koļu me riječi tvoje. F. Lukarević 244. Vidje vila Zelićevih suza koje klaše Kiku nepokorna. Osvetn. 4, 62.

2. *sa* se.

a. *pasivno.* — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (koļem se ‚jugulor'). Jere se u posvetilištu tuđa put a u posluhu svoja ista voļa koļe. B. Gradić, djev. 135. Koje živine koļahu se i prikazivahu se vragovom poganskijem bogovom. B. Kašić, per. 167. Hodmo da se rve, da se koļe, da se siječe, da se bije. Ġ. Palmotić 2, 121. I živinsko što se koļe od ļudskog' je meso boļe. V. Došen 69b. Jer ni drugo nije boļe za svatove što se koļe. 158a. Jer tu će se danas krvca vrći, a junaci klati kano jańci. Osvetn. 2, 127. Pa da su nas, kô se koļe, klali. 2, 182.

b. *refleksivno (u jedinom primjeru* klati se *znači: mučiti se, vidi* 1, i). U jadu se grize i koļe, oči magli, grebe lice. J. Krmpotić, kat. 56.

c. *recipročno. — kaže se ne samo kad jedan drugoga ubija nožem itd. ili zubima, nego kad jedan drugome čini ili hoće da učini koje zlo tjelesno bijući, raņujući, jačeći se, pa i kad se grde i psuju u svađi. — Između rječnika u Vukovu* (‚raufen' ‚rixor').

a) obje su strane subjekat, te može biti više subjekata ili jedan u množini ili supstantiv kolektivni. aa) uopće. Ki su se ļubili hoće se sada klat. M. Vetranić 2, 49. Znaš er se za ovo ļudi koļu. M. Držić 233. Dugo vrime koļući se, napokon Jakvuk *(hrt)* vuka zakla. P. Zoranić 36b —37a. Trojani se i Latini rate, biju, koļu i sijeku. Ġ. Palmotić 2, 140. Vidio bi i čudio se, što Krstjani čine koļući se i prijući prid nevirnici. F. Lastrić, ned. 159. Tu se koļu nožim i angarim. And. Kačić, razg. 220b. Oko ńeg se, eno, svińe koļu. M. A. Reļković, sat. G5b. Pošļi meni onu krpu platna, što ste prele kada ste se klele, što ste tkale kada ste se klale. Nar. pjes. vuk. 1, 560. Đe se koļu dva bijesna vuka, Avdi-Ļuca i Vuk Lopušina. 4, 431. Nađe na putu dve kučke gde se koļu jednako. Nar. prip. vuk. 112. No se zlobe kano crni vrazi a koļu se kô na lešu vuci. Osvetn. 2, 134. Boļe da se rastajemo živi, nego da se vijek koļemo živi. 3, 60. Prošlo je, Petre moj, vrijeme kad su se ļudi klali rad vjere. M. Pavlinović, razg. 69. — *bb) ističe se recipročnost glagola riječima* među sobom, između sebe. Vidje ovoga otca i sina mu obadva u paklu i vidje gdi se meu sobom zubi koļahu. M. Divković, bes. 158ab. Gdje se ļudi među sobom vjerni koļu. P. Kanavelić, iv. 113. Ako se među vami koļete i grizete. M. Radnić 245b. Koļu se meju sobom kakono bisni psi. Blago turl. 2, 314. Jer se družba med sobom ne koļe. J. S. Reļković 388. Svińe se koļu između sebe, ali kako kurjaka opaze, one se sve slože na ńega. Nar. posl. vuk. 282. Ako se među sobom koļete, gledajte da jedan drugoga ne istrijebite. Vuk, pavl. gal. 5, 15. Crnogorci se krvare i koļu među sobom. S. Ļubiša, prip. 95.

b) subjekat je samo jedna strana. aa) druga se strana izriče instrumentalom s prijedlogom s. I iziska sve svo'e poļe, da se s istim carom koļe. J. Kavańin 264a. *(Žena)* žuta hrta za uši podbila, te se š ńime koļe niz planinu. Nar. pjes. vuk. 2, 285. Mi ćemo se sa vezirom klati. Osvetn. 4, 40. I stanu se *(Turci)* gušati i klati sa Srbima. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 77. — *metaforički* (klati se sa snom = *ne odolijevati snu).* Najde na tom poļu učenike svoje gdi no se snom koļu. M. Marulić 182. — *bb) druga se strana ne izriče.* Znam, da si od zlata, za ke se svijet koļe, gospoje, bogata i puna dovoļe. N. Naļešković 2, 18. Ki se vas vijek koļe i bije. Ġ. Palmotić 1, 219. Jeli pravo da se koļe vas puk ini, a da stojiš ti sam zdravo? 1, 268. Pak se koļi i krvari, kad ne nađeš sreću boļu. 2, 266. Oni otmu i za ńu se koļu. M. A. Reļković, sat. K7b. No se koļu đeca Martinići, a sili se održat ne mogu. Nar. pjes. vuk. 4, 114. Sad su Turci ušli u Loznicu, pa se sada koļu po Loznici. 4, 256. Ma ne bježe iz torina Turci, no se koļu kao mrki vuci. 4, 523. Onda, braćo, koļite se po poļu krvavu ļutim zubma i jataganima. Osvetn. 2, 122. — *cc) može značiti ne samo što biva u ńekom slučaju nego što obično biva po naravi samoga subjekta. tako se o životińama kaže da ‚se koļu', kad lako ili bez uzroka ili s maloga uzroka ujedaju, a u prenesenom smislu i o čeļadetu. — u Vukovu rječniku:* ‚beissen, bissig sein' ‚mordeo' *s primjerima:* Koļe se n. p. mačka, koń. Dijete, ne koļi se!

KLATIČEVAČKI, *adj. koji pripada Klatičevu.* Klatičevačka *(opština).* K. Jovanović 146.

KLATIČEVO, *n. ime selu u Srbiji u okrugu rudničkom.* K. Jovanović 146.

KLATITEĻ, *m. čovjek koji klati (vidi* 1. klatiti). — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚che fa crollare' ‚concutere' *(sic).*

1. KLÁTITI, klâtîm, *impf. drmati, stresati, ļuļati.* — *Riječ je praslavenska (od kor.* kolt), *isporedi stslov.* klatiti, *rus.* колотить *(lupati), češ.* klátiti, *poļ.* kłocić.

a. *aktivno.* — *Samo u dva primjera* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚concutere, commovere'). Bit će brzo promjenivo *(stanovište)* svakim skosom klateć boje *(vaļa da je* boje *acc. pl. od* 1. boj). J. Kavańin 360a. Drvje koje višje lita cvate i dica ga klipovi ne klate. J. S. Reļković 86.

b. *sa* se, *refleksivno, skitati se, tumarati.* — *isporedi* klatariti se. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (klatim se, skitam se ‚vagor, palor, passim vagor'), *u Jambrešićevu* (klatim se ‚vagor'), *u Voltigijinu* (‚vagare, svagare, vagabondare' ‚herumschwärmen, sich herumschlagen'), *u Stulićevu* (‚errare, vagari, divagari' *s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva).* Ki se klate po svitu. Naručn. 76a. Prik zida van gleda ... po zidu se klati. Đ. Baraković, vil. 76. Po pustińi Arabije klateći se. F. Glavinić, posl. 36. I na nepodobstva obična se vratiš od tvojega srca kim se svuda klatiš. A. Georgiceo, nasl. 132. Neka se tamo ne klati, nego neka na rok ide. Starine. 11, 106. (1662). Kad se težak v krčmi klati. Jačke. 262. Klateći se po svijetu dođoh evo

Digitized by Google

k tebi. Nar. prip. bos. 1, 23. Šejtan jaši na đavoljevici, pa se klati po svijetu bijelu. Osvetn. 3, 13. Da će se on smrad od sela do sela klatit. Naša sloga. god. 20, br. 17. ‚Kud se tu vavije klatiš? nigda kod kuće nijesi'. J. Bogdanović. — *Amo pripada i ovaj primjer u kojem je pisac izostavio* se *uz part. praes.* klateći: Zapovida Bog Židovom po pustiňi klatećim da . . . F. Glavinić, posl. 16.

2. KLÁTITI, klâtîm, *impf. brbljati. — U naše vrijeme u Lici i u sjevernijeh čakavaca.* Da si pošteno napit, ač ti zajik preveć klati. Naša sloga. god. 13, br. 12. ‚Šta vavije nešto klatiš?' *u Lici.* J. Bogdanović.

KLÁTNICA, *m. vidi* klatež. — *U naše vrijeme.* Klatnica, skitnica je, nije za ńega poštena žena. V. Bogišić, zborn. 175. ‚Što pitaš za klatnicu? znaš da nije kod kuće, van da se nekud otklatio'. J. Bogdanović.

KLATNIĆ, *m. ime zaseoku u Srbiji u okrugu valjevskom.* K. Jovanović 103.

KLÁTNO, *n. gvozdeni komad što visi u zvonu, te ļuļajući se udara u zvono, i tako zvoni. — isporedi* klepesalo, zvečak. — *Jamačno postaje od* 1. klatiti. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚der glockenschwengel' ‚campanae pistillum', cf. zvečak). Što je crkva bez popa i zvono bez klatna. Srp. zora, god. 1, br. 2, str. 46.

1. KLÁTŃA, *f. djelo kojijem se ko klati (vidi* 1. klatiti, b), *klatareńe. — U naše vrijeme.* U mańe zločine *(ubraja narod)*: . . . klatńu i besposličareńe. *(u Zemunu).* V. Bogišić, zborn. 592.

2. KLÁTŃA, *f. tlapńa, klapńa. — Postaje od* 2. klatiti. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚San klatńa a Bog istina'. ‚To su sve same seoske klatńe, tu nema ni zere istine'. J. Bogdanović.

KLÁTO, *n. ńešto što visi i ļuļa se. u osobitijem značeńima. — isporedi* klatvo *i* klatno. — *Postaje od* 1. klatiti. — *U naše vrijeme po sjevero-zapadnijem krajevima.*

a. *u Vukovu rječniku:* troje drvļadi sastavļeno krmetu oko vrata, da se ne može provući kroz ogradu (jedni govore ‚ogrlica' krmeća) ‚art halsjoch, so dem schweine angelegt wird, damit es durch die zäune nicht durchschleichen kann' ‚jugi genus porco imponendum ne sepimenta pervadat' *s dodatkom da se govori u Hrvatskoj.*

b. *vidi* klatno. — *U Istri.* Klato ‚pistillum campanae'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1ftg. 9.

c. škodļivoj ovci itd. svežu se dvije noge, pa joj se med ńe postavi komad drva, koje se zove ‚kláto', koje mora ona za sobom vući. Dubašnica na Krku.

KLATVO, *n. vidi* klato, a. — *U naše vrijeme u Hrvatskoj.* Klatvo, kratko odebelo okruglo drvo, što se objesi sviňi oko vrata, da ne može bježati. F. Hefele.

KLÀUSTAR, klâustra, *m. vidi* klaustro. — *U rukopisu* XVI *vijeka gdje može biti da znači: manastir (isporedi ńem.* kloster). Djaval svaki dan ulazi u klaustar. Nauk. brn. 55a. Redovnici imaju ļubiti klaustar. 67b.

KLÀUSTRO, *n. dvorište, dvor (vidi* dvor, a) *u manastirima katoličkijem, što su oko ńega klijeti kaluđera ili fratara. — Od lat.* claustrum *(tal.* chiostro). — *isporedi* klaustar, klaštro. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka.* Mogu uljesti u klaustro od manastijera. A. Gučetić, roz. mar. 30. roz. jez. 25. — *I u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KLÀUSULA, *f.* clausula, *uprav naj zadńi uvjet u pisanoj pogodbi; ali obično znači takovi uvjet koji se često jednak nalazi u ńekijem pogodbama. — isporedi* klauzula, klaužula. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Kanģilijeri i škrivani griješe, ako ne znaju klausule općene od škritura. I. Držić 304.

KLÀUŠTRO, *n. vidi* klaustro. — *U jednoga pisca Dalmatinca* XVIII *vijeka.* Koji bi škatule činio postavit u crkvi ili u klauštru. P. Filipović 11. Ulazište unutra u manastir, kako u klauštro. 19.

KLÀUZULA, *f. vidi* klausula. — *U naše vrijeme u pisaca.* Klauzula od legalizacije ima se pisati nad biļegovkami. Zbornik zak. 1863. 604.

KLÀUZÛRA, *f. zatvor, zakon u manastirima po kojima redovnici ili dumne ne smiju izlaziti ili primati tuđe čeļadi. — Od lat.* clausura, *ńem.* klausur. — *U naše vrijeme u pisaca.* U ostalih manastirih prostori odlučeni nutarńom klauzurom. Zbornik zak. 2, 570. — *Upotrebļava se i u kom drugome smislu, kao o radńama što pišu i slažu đaci ne kod sebe nego u mjestu za to određenome iz kojega ne smiju izaći.*

KLÀUŽULA, *f. vidi* klausula. — *U dva pisca* XVI *i* XVII *vijeka.* To danje . . . mi tvrdimo i potvŕjujemo sa vsimi punkti i klaužulami i službami i pravicami, kako se v tom listu udrži. Mon. croat. 275. (1575). Ako ima prva *(papina bula)* koje klaužule, to jest riči kano su: ‚dopušćamo i dajem*(o)* ovo prošćenje u vike i nećemo da se razumije da je dignuto općenim dignutjem . . .' I. Ančić, vrat. 149.

KLAVIJÀTÛRA, *f. u klaviru sprava po kojoj se udara, vidi* tipalo. — *Od ńem.* klaviatur, *što je riječ načińena prema romanskijem jezicima, ali je u ovijem nema (u francuskom jeziku ima za ovo značeńe riječ* clavier). — *U pisaca našega vremena.* Drvca od klavijature spadaju među robu drvenu i dolaze u promet. Zbornik zak. 1858. 903. — *I u Šulekovu rječniku:* ‚tastatur'.

KLÀVÎR, *m. vidi* fortopijan; *uprav je klavir starija muzikalna sprava od prije nego se izmislio fortepijan, te su mješte sadašńijeh čekića bili u ńemu komadići žute mjedi; ali se obično govori i za sadašńu spravu. — Od ńem.* klavier, *a ovo je po franc.* clavier *(što drugo znači, vidi kod* klavijatura). — *isporedi i* glasovir. — *U naše vrijeme po sjevernijem krajevima.* ‚Vrajla mu ništa i ne radi, nego vavije u klavir sviri'. J. Bogdanović. *i u Šulekovu rječniku:* ‚clavier, klavier'.

KLAVÍRÂŃE, *n. djelo kojijem se klavira. — U Šulekovu rječniku:* učiteļ klavirańa *kod* ‚klaviermeister'.

KLAVÌRÂR, klavirára, *m. čovjek koji po svom zanatu gradi klavire. — U Šulekovu rječniku:* ‚klaviermacher'.

KLAVÌRÂŠ, klavirâša, *m. čovjek kojemu je posao udarati u klavir. — U Šulekovu rječniku:* ‚klavierspieler'.

KLAVIRÀŠICA, *f. zensko čeļade kao klaviraš. — U Šulekovu rječniku:* ‚klavierspielerin'.

KLAVÍRATI, klàvîrâm, *impf. udarati u klavir. — U Šulekovu rječniku:* ‚das klavier spielen' *kod* ‚klavier'.

KLÀVÎRNÎK, *m. učiteļ klavirańa. — U Šulekovu rječniku:* ‚klaviermeister'.

KLÀVÎRSKÎ, *adj. koji pripada klaviru. — U Šulekovu rječniku:* klavirski znak (?) ‚klavierschlüssel' *(nema osobitoga znaka za klavir).*

KLAVÒČÎMBAO, klavòčîmbala, *m. vidi* klavir. — *Od tal.* clavicembalo. — *U Mikaļinu rječniku:* ‚grave cimbalo' ‚cravicymbalus'.

Digitized by Google

KLÀVRN, *adj.* obijestan. Dubašnica na Krku.

KLAŽETOVAC, Klažetovca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu jagodinskom.* Ńiva u Klažetovcu. Sr. nov. 1875. 653.

KLE, *vidi* dokle, otkle *itd.*

KLÈ, KLÈH, *vidi* tle.

KLEBÈCAN, *m. u Vukovu rječniku*: vide šmokļan, budala *s dodatkom da se govori u Srijemu i u Bačkoj.*

KLÈCALO, *n. niska klupa na kojoj se kleči (n. p. u crkvi); često je načińena na ńoj sprjeda sprava na koju se čeļade može nasloniti, ali to nije svagda. — isporedi* klečalo. — *Postaje od* 1. klecati. — *Od* XVIII *vijeka po sjevernijem krajevima, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚subsellium') *gdje se naj prije nahodi, u Jambrešićevu* (‚subsellium'), *u Vukovu*: kao mala klupa na koju se klekne (u kršćanskim crkvama u Slavoniji) ‚kniebank' ‚scamnum'. Crkve ove temeļ jest duboko poniženstvo; . . . klecala jesu bogoļubnost; . . . A. Kanižlić, utoč. 367. Kleče u naj bliže klecalo. M. A. Reļković, sabr. 22. Zato crkvena vrata, klecala i sidališta ne kvare se. I. Velikanović, uput. 1, 497.

1. **KLÈCÂŃE**, *n. djelo kojijem se kleca (vidi* 1. klecati). — *Stariji je oblik* klecanje. — *Između rječnika u Vukovu*: ‚das wanken der füsse (vor schwäche)' ‚vacillatio pedum'. Imamo ju umiļeno pozdravļati srcem, govorenjem i klecanjem. M. Divković, nauk. 105ª. ‚Ne pomaže pred onijem klecańe'. J. Bogdanović.

2. **KLÈCÂŃE**, *n. djelo kojijem se kleca (vidi* 2. klecati). — *U Stulićevu rječniku*: ‚ritocco, suono che fa la campana ritoccandola' ‚pulsatio aeris campani ex uno tantum latere'.

1. **KLÈCATI**, klècâm, *impf.* kleknuti. — *isporedi* 2. klicati. — *Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* klècâ). — *Postaje od korijena* klek *glagola* kleknuti, *a* k *se mijeńa na* c *(kao n. p. u* puknuti, pucati); *vaļa da se načinio ovaj glagol u našem jeziku, premda ima i češ.* klecati, *gorńoluž.* klasać, *dońoluž.* klecaś, *ali u ovijem jezicima znači samo: hramati. — Po primjeru*: Pred onijem Amanom vaskolik puok klečući na koljena klańaše mu se. M. Divković, bes. 402, *kao da ima i praes.* klèčêm, *ali mu nema drugdje potvrde. nije isto u ovakijem primjerima*: Klečući prid ńim i klańajući mu se. F. Lastrić, test. 280ª, *u kojima jamačno stoji* griješkom u *mj.* e, *te pripadaju pod* klečati.

a. *pregibati koļena u znak štovańa i poniznosti. — Od* XV *vijeka, a između rječnika u Voltigijinu (praes.* klecam *kod* kleknuti). Klecajući na kolina prid ńim rugahu se ńim. Bernardin 73. matth. 27, 29. I prid ńim tuj svaki ńih klecaše. N. Naļešković 1, 146. Svi sveti klecahu na koļena. M. Divković, nauk. 236ª. Klecajući na koļena pozdravļahu ga. P. Bakšić 100. Na Sul'mane, Bajazete ti djevičkom nogom kleca. J. Kavańin 213ª. Oni za pogrdu, kadano ga trńem okruniše, klecau prid ńega, govoreći: ‚Zdrav, kraļu žudinski!' F. Lastrić, od' 314. Šest stotina puta zasobice klecajući. A. Kanižlić, utoč. 238. Prid ńim poniknuta množ klecaše sva kolinom. N. Marči 52. ‚Sve sam pred ńim na koļena kleca', dok mi je uzajmio pešest rajnički'. ‚Sve sam pred ńim na koļena kleca, dok sam ga domolio'. J. Bogdanović.

b. *kad se od slabosti, od umora itd. sama koļena pregibļu. — subjekat može biti čeļade (kao u prvom primjeru), a češće su noge ili koļena.* Brjemi pod kim ćete vavijek klecat, znojit. J. Kavańin 416ᵇ. Utvrđivao si koļena koja klecahu. Đ. Daničić, jov. 4, 4.

2. **KLÈCATI**, klècâm, *impf. udarati u zvono samo s jedne strane a sve jednako. — isporedi* 2. klenuti. — *Akc. je kao kod* 1. klecati. — *Vaļa da je riječ onomatopejska (kao od* klè klè . . . *ili* klèc klèc . . .). — *Od* XVII *vijeka u Dubrovniku, a između rječnika u Belinu* (‚sonar a martello, cioè a tocchi' ‚campanam iteratis pulsibus verberare' 686ᵇ) *i u Stulićevu* (‚dare i tocchi colla campana' ‚aes campanum uno tantum latere pulsare'). Drugi će *(djak)* nositi ovaj ritual i u zvonce će sfejer udarati i klecati. B. Kašić, rit. 69. Domaćijem glogom kleca po selu na jaja. (Z). Poslov. danič. U crkvi svetoga Nikole . . . službenik s prva zazvoni misu, pak nakon malo stane klecati i u dugo. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 175.

KLEČ, *m. komad drva (čep) što se meće kome u usta da ne može govoriti. — U Stulićevu rječniku*: ‚morso' ‚frenum (pp. e. lignum ori injectum locutioni impediendae') *gdje je rečeno da se nahodi u pisca Budiniča. — Ako je pouzdana riječ, može biti srodna s češ.* kleč, *krivi komad drva (u različitijem značeńima). — I u Šulekovu rječniku (jamačno iz Stulićeva)*: ‚knebel'. — *isporedi i* klečka.

KLÉČAK, kléčka, *m. vidi: (Igra)* na pod klečak. I ovu igru po naj više mladići od 10 do 15 godina igraju. izberu jedan obli kamičak od prilike koliko veliki orah, i ovi se kamen zove ‚klečak'... pa onda meću novcem kojega ugovore put onog klečka. V. Vrčević, igr. 73. — *U naše vrijeme u Dubrovniku kao prezime.* P. Budmani.

KLÉČALO, *m. vidi* klecalo. — *U Belinu rječniku*: ‚inginocchiatojo' ‚scabellum genuale' 403ᵇ; *u Voltigijinu*: ‚inginocchiatojo' ‚kniebank'; *u Stulićevu*: ‚inginocchiatojo' ‚scabellum'.

KLÈČAN, *adj. izatkan na neki osobiti način, vidi* 2. klečati. — *isporedi* čunčan. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (n. p. keceļa ‚art weberei' ‚intextus'). Za svilene marame, za klečane keceļe. Nar. pjes. vuk. 1, 119.

KLEČANA, *f. vidi* klečatica. Vijenac. 1881. 626.

KLÈČANICA, *f. klečano tkańe. — isporedi* klečanik. — *U jednoga pisca našega vremena.* Život je Vučićev, kao jaka klečanica, utkan u istoriju Srbije. M. Đ. Milićević, pomenik. 1, 79.

KLÈČANÍK, *m.* ćilim što je klečan. Živojin *iz Srbije. — isporedi* klečanica.

1. **KLÉČÂŃE**, *n. djelo kojijem se kleči. — Stariji je oblik* klečanje. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (klečańe, kleknutje), *u Jambrešićevu, u Stulićevu, u Vukovu.* V neprestannih slzah i klečanju. Transit. 7.

2. **KLÈČÂŃE**, *n. djelo kojijem se kleča.* U lepi, gipki i puni izraza srpski jezik utisli su oni psovke kao neko pogrdno klečańe u divno govorno platno. M. Đ. Milićević, zlosel. 308.

1. **KLÉČATI**, kléčîm, *impf.* genibus nixum esse, *stajati na koļenima (i kad se samo jedno koļeno prigne, te se često dodaje* na koļenima, *možebiti ističući prema* na koļenu). — -e- *stoji mj. nègdašńega* ę. — *Akc. se ne mijeńa. — Radi postańa vidi* kleknuti *(prema kojemu glagolu ne treba shvaćati* klečati *samo kao da je imperfektivni glagol, jer ima razlika i u značeńu, isporedi* leći i ležati). — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* klęčati, *češ.* klečeti, *poļ.* klęczeć. — *Između rječnika u Belinu* (‚star ginocchione' ‚genibus niti'

Digitized by Google

344b; ‚inginocchiarsi' ‚genua submittere' 403b), *u Bjelostjenčevu* (klečim ‚flecto, genuflecto'), *u Jambrešićevu* (klečim ‚flecto'), *u Voltićijinu* (‚inginocchiarsi, star ginocchioni' ‚knien, niederknien'). *u Stulićevu* (‚genua submittere, curvare, flectere, genibus provolvi'), *u Vukovu* (‚knien' ‚nitor genibus'). *treba paziti da u ńekijem rječnicima nije svagda dobro tumačeno, te da je pomiješano s glagolom* 1. klecati.

a. *uopće.* Klečahu na koljenijeh prjed ńime. N. Rańina 93a. matth. 27, 29. Klečeći stojaše. Zborn. 96b. Veće sam klečala nego stala. Mon. croat. 242. (1543). Rozarijo može se govoriti toliko klečeći, koliko stojeći. A. Gučetić, roz. jez. 21. Kada se pokupe, na molitvi kleče. Đ. Baraković, vil. 117. Ke potle na kolinih klečeći mrtve najdohu se. F. Glavinić, cvit. 143b. Prid otarom klečeći. G. Palmotić 2, 124. Na obadva kolina klečeći. M. Bijanković 84. Tere joj prid sobom ne da već klečati. Oliva. 61. A čas kratak grusti klečat, kamo li se u molbi uzječat. J. Kavańin 20a. Oni poklon koji mi Bogu činimo ńemu se klańajući, klečeć na kolini. J. Banovac, razg. 74. Kńige na kolini klečeći pisao. F. Lastrić, test. ad. 108b. Evo klečim skrušenim srdcem moleći milosrđe tvoje. A. Kanižlić, bogoļubn. 219. Na stolijeh stari mu su svi klečali. (Z). Poslov. daničk. Dignu se s mjesta na kojemu klečaše. Đ. Bašić 286. Dok se Janko s Turci prigońaše, sveti Ivo na kolinim kleči. And. Kačić, razg. 152a. Domaćin sa svojom čeļadju kleči na kolinih. M. A. Reļković, sat. L8a. Da bi on po podneva klečao na kolini. And. Kadčić 347. Imadu stat na nogu a ne klečat. M. Dobretić 59. Klečeći na kolinih za četvrt od sahata. 112. Klečući jednu noć na kolini. I. J. P. Lučić, razg. 49.

b. *u poslovici našega vremena kaže se o psu u onakovom stajańu što se obično kaže* sjedjeti. Koliko više kleči, svoj rep meči. Nar. posl. vuk. 145.

c. *ger. praes. nalazi se u ńekijem primjerima posve u adverbijalnom smislu (isporedi* poklečke) *i to s oblicima: α)* kléčê. U tom nikad nek nije promina, već u jutro i u večer kleče nek molitva od sviju se reče. J. S. Reļković 442. — *b)* klečeći. ‚Ja ću tebi klečeći kamenom odbaciti'. ‚Ja ću tebe klečeći povaliti'. J. Bogdanović. — *c) (griješkom)* klečući. — *u Belinu rječniku:* klečući ‚ginocchione' ‚genibus flexis' 344b, *a u pravom obliku:* klečeći ‚inginocchiato' ‚genibus innixus' 403b *kao gerundij.*

2. KLÈČATI, klèčâm, *impf.* tkati, ali onda kad se u pravo tkańe kaka šara (n. p. čilimska) utkiva rukama, ne čunkom. Živojin *iz Srbije.* Klečati prostirke, keceļe, torbe itd. šarati. Podunavka. 1848. 58. — *Sa* se, *pasivno (u metaforičkom smislu).* Iz toga uzajamnoga popuštańa kleča se ono šareno tkivo koje se zove: redovni, napredni život! M. Đ. Milićević, međudnev. 107.

KLEČÀTICA, *f.* Vipera ammodytes, otrovna guja, kamenarka ili grabarka (a zovu je u Užičkom ‚aspida', ali nije aspida, jer se aspida zove ‚Naja haje' i nema je u nas). U Suhoj planini kod Niša ima ih mnogo i tamo je tako zovu. Po svoj prilici ovo će joj ime biti naj priličnije, a tako je prozvata izvesno sa one cik-cak-linije niz celo telo od ozgo, kao u šarana, te liči na klečane keceļe. Ima mekan čvorić na gorńoj usni. M. Đurović. — *isporedi* crnokrug.

KLEČAVAC, Klečavca, *m. u Daničićevu rječniku:* Klečavьcь, katunu Golubovcima blizu Prizrena išla je međa ‚u obrьhь Klečavca' (Glasnik 15, 293 *god.* 1348?).

KLÉČÊ, KLÉČÊĆI, *adv. vidi* 1. klečati *pod* c.

KLÉČILO, *n. vidi* klecalo. — *U naše vrijeme u Istri.* Klèčîlo ‚subsellium'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1ftg. 13.

KLEČINCI, *m. pl. ime mjestu u Slavoniji.*

KLÈČIONÎK, *m. vidi* klecalo. — *Samo u Belinu rječniku:* ‚inginocchiatojo' ‚scabellum genuale' 403b, *i u Stulićevu:* v. klečalo *iz Belina.*

KLÈČKA, *f. isporedi* kleč, *ali se nahodi u drugom (srodnom) smislu.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (v. kleč) *i u Vukovu:* račvasto i probušeno drvo što se klinom zatvori govečetu (u Srijemu i kļusetu) oko predńe noge da ne može daleko otići. — Klèčka i kļèčka, one rakļe što se svinčetu meću oko vrata (róga), da ne može prolaziti u štetu kroz plotove i preskakati ih. Svud po Srbiji a u Šabačkom a možda još gdegod, za svińe ‚róga', a ‚klečka' za kobile i goveda. M. Đurović.

KLEČKOVAC, Klečkovca, *m. ime seocu u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 22.

KLEČKOVIĆI, *m. pl. mjesno ime.* — *Prije našega vremena.* Spom. stoj. 184.

KLÉĆE, *n. djelo kojijem se kune.* — *Stariji je oblik* kletje. Trateći svoje vrime v igraniju, kletju i va vsakoj nečistoći. Transit. 255.

KLÈĆI, *vidi* kleknuti.

KLEĐENO, *n. u narodnoj zagoneci.* Leđeno, kleđeno *(nos?),* pod kleđenom vinograd *(usne?),* u vinogradu dućan *(usta),* u dućanu zulumćar *(jezik).* Nar. zag. nov. 101.

KLEJA, *f. mjesno ime u Srbiji u okrugu šabačkom.* Zemļa u Kleji. Sr. nov. 1873. 783.

1. KLEK, *m. ime ńekakvoj biļci, jamačno je isto što* kleka *ili* klekovina. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚albero e frutice simile al nastro, ma non cresce in alto' ‚species cujusdam arboris', *gdje se kaže da je grm nalik na ńekakvo drvo što on talijanski zove* nastro, *ali ova riječ, koliko mi je poznato, u talijanskom jeziku znači samo trak, pantļiku, a ne kakvu biļku.* — *Sulek po tumačeńu Stulićevu piše:* v. klekovina. — *U naše se vrijeme (jamačno iz istoga rječnika) uzela ova riječ za drugu biļku.* Thuja Tourn., klek ili smrekuša. Flora croat. 1039.

2. KLEK, *m.* Caprimulgus europaeus L., *ńeka ptica, legań.* Slovinac. 1880. 30.

3. KLÈK, Klèka, *m. mjesno ime.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.* Klèče (?).

a. *u Vukovu rječniku:* kamenito brdo u Hrvatskoj više Ogulina. kao što se u Srijemu pripovijeda da se vješt̀ice skupļaju više Molovina, tako se u Hrvatskoj govori na Kleku.

b. *u Vukovu rječniku:* uzak komad zemļe koji razdvaja Dalmaciju od dubrovačke države, kao što je odozgo Sutorina između dubrovačke države i Boke.

c. *selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 71.

KLÈKA, *f. ńeka biļka, feńa, smreka.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide veńa). Kleka, feńa, Juniperus communis L. J. Pančić, glasn. 30, 286. Kleka, rus. клекачка (Staphylea), poļ. kłęk (Gymnocladus), Juniperus L. (Pančić). B. Šulek, im. 146.

KLEKATI, klekam, *impf. vidi* 1. klecati. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (klekam, klekati, kleknuti, poklekam ‚congenulo, flecto genua, procumbo ad

Digitized by Google

genua, ingeniculor'). Klekajući s kolini na zemļu. A. Bačić 51.

KLEKE, *f. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Livada u Klekama. Sr. nov. 1870. 234.

KLEKIVATI, klekujem *i* klekivam, *impf. vidi* 1. klecati. — *Samo u Stulićevu rječniku:* klekivati, klekivam ‚identidem genua submittere'.

KLEKNIŠTE, *n. mjesto gdje se kleči. — U Stulićevu rječniku:* ‚locus fundendis precibus, vel ubi genua Deo ponimus'. — *nepouzdano.*

KLEKNIŠTVO, *n. u Stulićevu rječniku uz* klekniште. — *sasma nepouzdano.*

KLEKNIVATI, klèknujêm *i* klèknîvâm, *impf.* kleknuti *s iterativnijem značenjem (često klecati). — U Stulićevu rječniku:* v. klekivati. — *U Dubrovniku se govori i u naše doba, ali s* ń: klekńivati.

KLEKNÚĆE, *n. djelo kojijem se klekne. — U Bjelostjenčevu rječniku: (sa starijim oblikom)* kleknutje *kod* klečańe.

1. KLÈKNUTI, klèknêm, *pf.* in genua procumbere, *pasti na koļena (stâti na koļena prignuvši ih). — Akc. se ne mijeńa. —* -e- *stoji mj. ńegdašńega* ę. — *Riječ je praslavenska* (klenknonti), *isporedi češ.* kleknouti, *poļ.* klęknąć *(ne znam jeli potvrđeno stslov.* klękнąti). — *Nepoznata postańa. da nema* k *na kraju (a može biti da ovaj glas i ne pripada korijenu), moglo bi se pomisliti na srodnost s riječi* član (člěnъ) *a i s* koļeno (kolêno). člěnъ *postaje od* keln; *promjenom od* e *na* o *može postati* koln, *a od ovoga* kъln, *pa* klen. *kod* kolêno *teško je doći do ove srodnosti jer je oblik riječi takovi da bi se moglo misliti samo e je* ên *nastavak (ipak dosta rijedak) uz korijen* kol. *ali je tolika srodnost u značeńu ovijeh triju riječi, da treba razmisliti, jeli sam slučaj što se u sve tri nalaze isti konsonanti* k, l, n *u istom redu. — Prošla vremena (osim imperfekta, kojega vremena nema u naše doba, jer je perfektivni glagol, a od prije se nalazi samo u jednom primjeru u pisca čakavca* XVII *vijeka:* Nigda klekniše na molitvu *(s. Anton).* F. Glavinić, cvit. 16.) *mogu postati i od sama korijena* klek *bez nastavka* nu, *te su jednako obična obadva oblika: aor.* klękoh, klęče *itd. i* klęknuh, klęknû *itd.; ger. praet.* klękâvši *(i* klękâv) *i na jednom mjestu* klękši (M. Divković, bes. 134b), klęknûvši *(i* klęknûv); *part. praet. act.* klękao, klękla *i* klęknuo, klęknula. *prema ovome ima i inf.* klęći *(u Vukovu rječniku, a druge potvrde nemam pri ruci). — Između rječnika u Mikaļinu* (kleknuti ‚flectere genua, procumbere ad genua'), *u Belinu* (kleknuti ‚gettarsi in ginocchioni' ‚in genua procumbere' 342a; ‚porsi in ginocchioni' 344b; ‚inginocchiarsi' ‚genua submittere' 403b), *u Bjelostjenčevu (vidi kod* klekati), *u Voltigijinu* (kleknuti, klecam ‚inginocchiarsi' ‚niederknien, auf die knie fallen'), *u Stulićevu* (kleknuti ‚ad pedes alicujus procidere, ad alicujus pedes vel genua procumbere, se ad alicujus pedes advolvere'), *u Vukovu* (kleknuti, vide klęći; klęći ‚niederknien' ‚in genua procido', cf. kleknuti).

1. *aktivno.*

a. *naj češće se shvaća kao znak naj većega štovańa i poniznosti prema onome pred kim ili pred čim se klekne, zato se klekne kad se moli Bog (ne svuda isto).*

a) uopće. Kleknuvši prostri ruke. Transit. 191. Kleknuvši sada svi, procvili svaki nas. N. Naļešković 1, 143. Klekni doli sada! M. Držić 366. Ima poći u crkvu i kleknuvši umiļeno pitati proštenje. A. Gučetić, roz. jez. 37. Klekši pokloniše mu se. M. Divković, bes. 134b. Ku stvar videći Petar kleknuvši zakriča: ‚Izajdi od mene, Gospodine, zašto grišnik človek jesam ja!' F. Glavinić, cvit. 201a. Kleknu doli *(Štefan),* neka bude uzvišen gori. 422b. Ima se dijakon pokloniti križu klekav. I. Ančić, svit. 267. Svi kleknite poniženi. P. Kanavelić, iv. 52. I takoj kleknuvši dokli molitvu učine. P. Hektorović (?) 84. I oni svezani kleknuvši molitvu čine Bogu. 109. Pokloni se klekav prisvetomu sakramentu prid nevirnici. S. Margitić, fal. 29. Klekoše svi Krstjani. J. Banovac, razg. 19. Klekavši u nuglu crkve stajaše ponizno. F. Lastrić, od' 257. Klekavši bi misničke ļubio ruke. test. ad. 19a. Što mu se oće? ne drugo nego kleknuvši prikazat Bogu . . . ned. 377. Kao da će ga u ruku poļubiti klekavši, iztrže anđar. A. Kanižlić, kam. 643. U kapelicu došavši, svi klekoše. fran. 78. Klekavši s ufańem velikim priporuči se Gospi. utoč. XVIII. Nego jim zapovidi da kleknuvši pitaju milosrđe. And. Kačić, razg. 129. Svi klekoše ter se poļubiše. 179b.

b) bez potrebe se dodaje često na koļena, *ali gdjegdje (kao jamačno u ovijem primjerima:* Kleknuv *(štamparskom griješkom* kleknav) na oba kolina. I. Ančić, svit. 93. A ja kleknuh na oba koļena. Nar. pjes. vuk. 5, 512. Skine kapu pa klekne na oba gola koļena. Pravdonoša. 1852. 31) *stoji da se istakne klečańe na oba koļena, a ne na jednome (isporedi:* Kleknu jedni na jedno kolino, kolik' da će se u što smirat. J. Banovac, razg. 76). Rekši to kleknu na kolena i reče. Transit. 214. Na koļena svi kleknite, udrite se svi u prsi. N. Naļešković 1, 152. Za svoje se neprijateļe moli kleknuvši na koļena. M. Divković, bes. 92b. Nikula na kolina kleknuvši . . . F. Glavinić, cvit. 402b. Klekavši ponizno na kolina. I. Grličić 147. Tako da mi na kolina kleknemo, ili se po zemļi prostremo. J. Banovac, razg. 74. Prvašńi Krstjani . . . nisu se smili kleti, već ako u velikoj potribi, i to kleknuvši na kolina . . . 173. Ako Gospodin Isukrst moleći svoga otca na kolina kleknu, zašto ne bismo mi kleknuli? J. Filipović 1, 281b. Klekni na kolina i pokloni se do zemļe Bogu. F. Lastrić, ned. 48. Vazda sam poradi pošteńa kleknuo na kolina. M. Zoričić, zrc. 77. Klekavši na kolina. And. Kačić, kor. 92. Kleknuvši na kolina ničice. 124. Na koļena gola klekni. Nar. pjes. herc. vuk. 333. Koji klekne na koļena. Đ. Daničić, sud. 7, 5.

c) uz kleknuti *može biti prijedlog* pred *s akuzativom ili s instrumentalom. u oba dva slučaja naj češće se ističe kome se pokazuje štovańe klečańem; to biva osobito u drugom slučaju, a kao da se akuzativom ističe i mjesto gdje se kleči. tako kod aa) u primjerima iz Lastrićeva Nedļnika kod riječi* prid misnika *ne misli se na štovańe prema ovome nego na mjesto gdje se kleči preko ispovijesti, pa ni u jednom primjeru nema* pred nogama *nego samo* pred noge *(vidi i* pred). *aa) s akuzativom.* Da mi je prid onoga božića kleknuti. M. Držić 123. Zatvori vrata i prid križ kleknu. F. Glavinić, cvit. 67b. Na kolina kleknuvši prida jn. 154a. I klekavši prid ńegove noge. P. Posilović, cvijet. 57. Inpolit klekne prid Lovrinca i govori. P. Hektorović (?) 123. Josafat kleknuvši prid noge otčeve . . . P. Macukat 15. Ostavivši svršit misu, pođe onoga djaka naći i kleknuvši prida ń reče: ‚Prosti, ako sam te u čem uvridio'. J. Banovac, razg. 56. Petar padavši i klekavši prid noge Isusove ispovidaše . . . F. Lastrić, od' 241. Dostoja bo se kleknuti prid svakoga. test. 103a. Klekavši prid

Digitized by Google

ńega ruku poļubi. test. ad. 19a. Da se ne zaboraviš, kad klekneš prid misnika, nego ispovidiš sve cilovito. ned. 88. Koliko je lasno, klekavši prid misnika, reći: ‚Pitaj me, oče!' 198. I prid kraļa moleć kleče da sinu prosti. V. Došen 222b. Ne bi htio da prid ńega kleknu. M. A. Reļković, sat. 13b. Pak pred cara kleče na kolena. Nar. pjes. vuk. 1, 627. — *bb) s instrumentalom.* Kleče prid jednom prilikom. J. Banovac, pred. 32. Klekavši prid ovim diteščom u štali. F. Lastrić, test. 62a. Pak klekni prid cesarom nebeskim. 122b. Klekavši prid ńegovim svetim otarom. test. ad. 101b. Obodvojica klekavši prid papom ispovidańe vire učiniše. A. Kanižlić, kam. 624. Otiđe prid kraļa ungarskoga, kleče prid ńim. And. Kačić, razg. 28. Klekni, rano, pred ńim na koļena. Nar. pjes. vuk. 1, 626. Seļak kleknuvši pred sucem na koļena . . . Pravdonoša. 1852. 8. Hodite, poklonimo se, pripadnimo, kleknimo pred Gospodom tvorcem svojim. Đ. Daničić, psal. 95, 6.

d) može se izreći mjesto gdje se klekne, i to akuzativom s prijedlozima na *i* u *(vidi kod* b, *a) i primjere s dativom).* Kleknu na zemļu. Zborn. 9a. Klekavši na zemļu. P. Posilović, nasl. 52b. Kleče na zemļu. And. Kačić, kor. 215. Klekne na tle. Đ. Bašić 268. Klekne na prostrte struke posred kuće. Vuk, nar. pjes. 1, XII. ‚Jalah' reče, na dorata kleče. Nar. pjes. hörm. 1, 185. — Jedan vlastelin susrite s. sakramenat u mistu blatnu i udiļ kleknu u blato poklonit mu se. J. Banovac, razg. 45. Oficijer kleče u naj bliže klecalo. M. A. Reļković, sabr. 22.

e) izriče se namjera radi koje se klekne, i to supstantivom u akuzativu (u jednom primjeru u lokativu) s prijedlogom na *ili infinitivom.* Stari kleknu na molitvu. F. Lastrić, ned. 404. Kad se verni svak pokloni, na molitvi doli kleče. Đ. Baraković, vil. 209. A Petronila kleknu plakati, ter od srca vikati Bogu. F. Glavinić, cvit. 156a. Onda kad dođu u crkvu, ili u drugom mistu kleknu ga *(Boga)* molit. J. Banovac, razg. 75.

b. *uopće, ne kao znak štovańa.*

a) o čeļadetu. Kraj vira ter kleče na travi zeleni . . . ter poče šakom pit. M. Vetranić 2, 117. Kleknuvši opra svim noge. J. Banovac, prisv. obit. 228. A kad bana rane dopadnuše, kleknu vitez na kolino livo. And. Kačić, razg. 179b. Kad to vide četi arambaša, zemļi kleče na desno koleno, svojoj pušci živi ogań daje. Nar. pjes. vuk. 3, 427. To izreče, crnoj zemļi kleče, svojoj junak šarci vatru dade. 4, 332. To izreče, mrtva zemļi kleče. Nar. pjes. herc. vuk. 138.

b) o životińi (o konju). Kleče doro do zelene trave. Nar. pjes. vuk. 2, 467. Kleče đogo na prva koļena. 3, 389.

2. *sa* se.

a. *pasivno, bez subjekta.* Klekne se ovdi. J. Banovac, blagosov. 348.

b. *refleksivno, u značeńu aktivnoga glagola.* — *U jednom primjeru* XVIII *vijeka.* A meu to se svi ostali kleknu ujedno na kolina. L. Terzić 336.

2. KLEKNUTI, kleknem, *pf. vidi* kliknuti. — *isporedi* 2. klecati. — *Od* XVI *vijeka (rijetko).* Kako da slavićem nanukan tako pojuć kleče. P. Zoranić 20b. S prilikom z daleče tva hitra besida prid Bogom jak kleče, istinu povida. Đ. Baraković, vil. 35. Jedan klekne: ‚Prihvati me, druže!' Osvetn. 2, 160.

KLEKŃÍVATI, *vidi* kleknivati.

KLÈKON, *m. u Vukovu rječniku:* u ovoj zagoneci: U dno ražań, u grad badań, u vrh klekon. — Odgonetļaj je ove zagonetke ‚repa'. ‚klekon' je lišće, koje je kleklo ili poleglo po zemļi. M. Medić.

KLÈKOV, *adj. koji pripada kleci; od drva od kleke.* — *U Vukovu rječniku:* ‚von wachholderholz' ‚junipereus'.

KLEKOVA, *f. bilo je selo u Srbiji u nahiji sjeničkoj (sad u okrugu užičkom).* Vuk, dan. 3, 231, *ali se poslije ne pomińe.* M. Đ. Milićević, srb. 624.

KLÈKOVAC, klèkôvca, *m. ńekakva ptica.* — *U naše vrijeme u Istri.* Kobac je donesal drobac, šoja je donesla loja, vrana je donesla graha, klekovac bil je pekovac. Nar. pjes. istr. 4, 3. Klèkovac ‚avis quaedam', gen. klèkovca. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 49.

KLÈKOVAČA, *f.* rakija od veńe. u Karanovcu. Ļ. V. Stojanović. — *vidi* kleka.

KLÈKOVCI, Klèkovâcâ, *m. ime selu u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 50.

KLÈKOVICA, *f. u Vukovu rječniku:* planina u Starome Vlahu.

KLEKOVIĆ, *m. prezime.* — *Pomińe se* XVII *vijeka.* Vid Kleković. P. Vitezović, kron. 162.

KLÈKOVINA, *f. drvo od kleke.* — *U Vukovu rječniku:* ‚wachholderholz' ‚lignum junipereum'. — *I bilka (nalik na kleku).* Klekovina (Milićević), pino salvatico mugo (u omiškom rukopisu), Pinus mughus Jacq. (Vodopić, Visiani). B. Šulek, im. 146. — *I s pridjevima* muška *i* ženska. Klekovina muška, Juniperus nana L. (Sabļar, Velebit). Klekovina ženska, Juniperus sabina L. (Sabļar). B. Šulek, im. 146.

KLEMBER, *m. u zagoneci.* Klember bije, klember zja, klember kaže: nek se zna, ko sam ja. *odgonetļaj: zvono.* Nar. zag. nov. 58.

KLEMENAT, *vidi* Klemens.

KLÈMÊNČIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 263.

KLEMENOVO, *n. ime zaseoku u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdijeļ. 101.

KLEMENS, KLEMENT, KLEMENTA, KLEMENTE, *m.* Clemens, *ime muško.* — *isporedi* Klimenat. — *Samo u pisaca (naj češće kao papino ime).*

a. *nominativu* Klemenat *nema potvrde.*

b. Klemens *(po latinskom obliku), samo kao nominativ nalazi se u jednoga pisca* XVII *vijeka koji na drugijem mjestima piše* Klement. Papa Klemens, Petrov učenik. F. Glavinić, cvit. XVII.

c. Klement *se nalazi dosta često od* XVI *do* XVIII *vijeka.* Klement. A. Gučetić, roz. mar. 47. Klement papa i mu*(čenik).* F. Glavinić, cvit. XXVI. Klement četrti papa. 68. Sveti Klement bi Rimļanin. 380b. Od Ivana naj zadńega reče Klement jedva dosti. J. Kavańin 132a. Da kô i Klement sad jednesti. 372b. Urban, Klement navlastito. 386a. Sist, Klet, Klement. 522b. Piše sveti Klement papa. J. Filipović 1, 135b. Klement. 1, 183b.

d. Klementa, *u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Papa Klementa trinaesti. A. Kanižlić, kam. 906.

e. Klemente *(tal.* Clemente), *u pisaca* XVIII *vijeka.* Klemente papa. S. Badrić, ukaz. 53. S. otac papa Klemente XIII. J. Banovac, razg. VIII. Papa Klemente četvrti. V. M. Gučetić 156. Sveti Klemente. J. Matović 178.

f. *radi stiha u jednoga pisca* XVIII *vijeka ima za nominativ oblik* Klem't. Vjeru utvrdihu . . . Herm ovd', a Klem't u Srdiku. J. Kavańin 296a.

g. *u ovijem se primjerima nalaze drugi padeži, te se ne može poznati oblik nominativa.* V odlukah

Digitized by Google

pape Klementa petoga. Naručn. 12b. Po Klementa papu posla mladinca. F. Glavinić, cvit. 143a. U vrime Klementa pape prvoga. 341b. Mučenika doni glavu svet' Klementa. J. Kavanin 318a.

KLEMEŇAČA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu krajinskom.* Vinograd u Klemeńače. Sr. nov. 1875. 859.

KLÈMPAC, klémpca, *m. klatno, zvečak.* — *isporedi* klepac *i* klempesalo. — *U naše vrijeme u sjevernijeh čakavaca.* Klempac, ‚pistillum campanae'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 26. Klempac, bat od zvona. Na Krku.

KLÈMPAST, *adj. vidi* klempav. — *isporedi* klepast. — *U naše vrijeme.* Poglaj, brate, mahnita Bošńaka, kud on vodi klempasta đogata! Pjev. crn. 275a. Klèmpast, ko ima spuštene uši da vise. U naše vrijeme u Stonu. ‚Moj je prasac klempast'. M. Milas.

KLÈMPAV, *adj. u kojega (čeljadeta i životińe) vise uši (te klepļu ili klopoću).* — *vidi* klepati. — *isporedi* klempast, klopav, klompav, klompast. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚mit hängenden ohren' ‚auribus pendentibus'). — *Kaže se i o ušima.* Klempave uši. Bos. vila. 1888. 68.

KLÈMPE, klèmpeta, *n. udarac prstom po uhu.* — *isporedi* klepa. — *vidi i* krpuša, zvrčka. — *U Vukovu rječniku:* ‚ein hieb mit einem finger auf das ohr'.

KLEMPÈSALO, *n. vidi* klepesalo. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KLEMPÈSATI, klempèsâm, *impf. ļuļati se viseći (kao klempesalo u zvonu, pa i o drugome).* — *vidi kod* klepesalo. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KLÉMPO, *m. klempava muška životińa (a može se kazati i o čovjeku ili muškom djetetu).* — *uprav je ipokoristik.* — *Akc. se mijeńa u voc.* klêmpo. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚der hängende ohren hat' ‚qui habet aures pendentes'). Klémpo, živina koja ima uši spuštene tako da vise. U naše vrijeme u Stonu: ‚Vidiš ti moga klempa (prasca)!' M. Milas.

KLÉMPOŃA, *m.* vidi klempo. — U naše vrijeme u Stonu: ‚Moj klempoña (prasac) u slami spi'. M. Milas.

KLÈMPÔV, *m.* ime psu. Gravac u Bosni. — *Radi značeńa vidi* klempast.

1. KLÊN, klèna, *m.* Acer campestre L., *ńeko drvo.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.* klêne. — *Riječ je praslavenska, isporedi rus.* клёнъ, *češ.* klen, *poļ.* klon. — *Isti je korijen i u litavskom* klevas *i u germanskijem jezicima: stnor.* hlynr, *anglosaks.* hlyn, *stvńem.* lînboum, *nvńem.* lehne. — *U našemu se jeziku shvatilo kao da postaje i od* klênъ *(vidi* 3. klijen *i* kļen) *i od* klѣnъ *(vidi* kun). — *Između rječnika u Voltiģijinu* (‚carpine' ‚ahornholz'), *u Stulićevu* (v. kļen *s dodatkom da je riječ ruska), u Vukovu* (‚der feldahorn' ‚Acer campestre Linn.'). Blizu ńegove ograde ima jedan veliki klen. M. Đ. Milićević, međudnev. 225. I zasedne s ove strane reke za jedan klen. pomenik. 2, 220. Klen (klijen, kun), rus. клень, češ. klen, poļ. kłon (Acer camp.), luž. klon (Ornus), 1. Acer campestre L. (Vuk, Pančić); 2. Acer monspessulanum L. (Visiani, Petter), v. Klijen. B. Šulek, im. 146.

2. KLEN, *m. mjesno ime u Srbiji.* — *Vaļa da je ista riječ što* 1. klen. — *a) u okrugu biogradskom.* Ńiva u Klenu. Sr. nov. 1871. 607. — *b) u okrugu kragujevačkom.* Ńiva kod Klena. Sr. nov. 1872. 528.

3. KLÊN, *m. vidi* 2. klijen.

KLENAC, Klenca, *m. mjesno ime u Srbiji.* — *Biće dem.* 1. klen. — *a) u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Klencu. Sr. nov. 1870. 288. Livada kod Klenca. 548. — *b) u okrugu požarevačkom.* Ńiva pod Klencom. Sr. nov. 1872. 136.

KLÈNAČKÎ, *adj. koji pripada selu Klenku u Srijemu.* V. Arsenijević.

KLENAK, Klenka, *m. mjesno ime.* — *Biće dem.* 1. klen.

a. *u Dalmaciji, zaselak u kotaru makaranskom.* Repert. dalm. 1872. 41.

b. *u Hrvatskoj.* — *Pomińe se* XV *vijeka.* Na Klenku su 3 kmeti. Mon. croat. 126. (1486).

c. *u Slavoniji,* Klènak, Klènka, *selo u županiji srijemskoj.* Razdiļ. 146.

d. *u Srbiji. a)* Klénak, *mjesto u okrugu biogradskom.* Glasnik. 19, 172. — *b) u okrugu smederevskom.* Ńiva u Klenku. Sr. nov. 1869. 126.

KLENAR, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Ńiva u Klenaru. Sr. nov. 1868. 87.

KLÈNČANIN, *m. čovjek iz Klènka u Srijemu.* V. Arsenijević.

KLÈNČÂNKA, *f. žensko čeļade iz Klenka u Srijemu.* V. Arsenijević.

KLÈNČIĆ, *m. riba (dem.* 3. klen). — *Kao deminutiv u Vukovu rječniku; kao druga riba:* Klenčić, Chondrostoma Knerii Häck. J. Pančić, ribe u srb. 127.

KLENDAVICA, *f. ńeka igra, vidi* V. Vrčević, igr. 53 *(gdje je* klendavice *gen. sing.).*

KLENI, *m. pl. mjesno ime.* — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 134.

KLENICE, *f. pl. ime selu u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdiļ. 101.

1. KLÈNIĆ, *m. dem.* 1. klen. — *Između rječnika u Vukovu.* Klenić, Acer campestre L. (Sabļar, Lika). B. Šulek, im. 146. — *I kao ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom.* Čair u Kleniću. Sr. nov. 1873. 743.

2. KLENIĆ, *m. dem.* 3. klen. — *isporedi* klenčić. Klenić *(riba u skadarskome blatu).* V. Bogišić, zborn. 494.

KLENÍĆAK, klenićka, *m. dem.* 1. klenič. *u Lici.* V. Arsenijević.

1. KLÈNÎK, kleníka, *m. klenova šuma.* — *U Vukovu rječniku:* ‚der ahornwald' ‚aceretum'.

2. KLÈNÎK, Kleníka, *m. mjesno ime.* — *Jamačno je ista riječ što* 1. klenik.

a. *pusta u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* Razdiļ. 135.

b. *mjesto u Srbiji u okrugu šabačkom.* Zemļa zovoma Klenik. Sr. nov. 1873. 279.

KLENITI SE, klenim se, *impf.(?) u Stulićevu rječniku:* v. kleti se *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.* — *nepouzdano (vidi kod* kleti).

KLÈNOV, *adj. koji pripada klenu (vidi* 1. klen); *koji je od drva od klena.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚von feldahorn' ‚ex acere campestri'). Nego uzmi dva klenova štapa. Nar. pjes. herc. vuk. 100. Mjesta . . . zarasla u šumu . . . ļeskovu, lipovu, klenovu . . . Vuk, dan. 2, 27. Klenove duge. P. Bolić, vinodjel. 2, 107.

1. KLÈNOVAC, klènôvca, *m. klenov štap.* — *U Vukovu rječniku:* klenov štap ‚ein stab von feldahorn' ‚baculus ex acere campestri'.

Digitized by Google

2. KLÈNOVAC, Klènôvca, *m. mjesno ime.* — *Postaje od* 1. klen *kao i* 1. klenovac. — *Nalazi se vrlo često, n. p.:*

a. *u Hrvatskoj. a) zaselak i selo u županiji ličko-krbavskoj.* Razdijel. 30. 38. *jedno se od ovijeh mjesta pominje* XV *vijeka.* Od Klenovca. Mon. croat. 108. (1471). — *b) kajkavski* Klenovec, *selo u županiji varaždinskoj.* Razdijel. 100.

b. *u Srbiji. a) (s drukčijim akcentom).* Klenóvac, potok u Begaljici (u okrugu biogradskom). Lj. Stojanović. — *b) u okrugu kragujevačkom.* Livada u Klenovcu. Sr. nov. 1865. 503. — *c) u okrugu smederevskom.* Ńiva u Klenovcu. Sr. nov. 1875. 671. Ńiva u gorńem Klenovcu. Sr. nov. 1875. 35. — *d) u okrugu šabačkom.* Ńiva oraća u Klenovcu. Sr. nov. 1869. 178. — *e) u okrugu valjevskom.* Livada u Klenovcu. Sr. nov. 1863. 278.

KLÈNOVAČA, *f. klenova batina.* — *U Vukovu rječniku:* klenova batina ‚ein stock von feldahorn' ‚fustis ex acere campestri'.

KLÈNOVAČKÎ, *adj. koji pripada (mjestu) Klenovcu. a) vidi* 2. Klenovac, a, *a).* V. Arsenijević. J. Bogdanović. — *b) u Daničićevu rječniku:* klenovъčьkyj, selu je Srpcima manastira Ravanice išla međa ‚na klenovačku vrьšinu' (Sr. letop. 1847. 4, 53 *god.* 1381). nije joj to ime od Klenovnika koji se spominje. — *c) vidi* 1. Klenovac, b, *d).* Klenovačka Rijeka *u Srbiji u okrugu šabačkom.* Zemlja u Klenovačkoj Reci. Sr. nov. 1875. 460.

KLÈNÔVČANIN, *m. čovjek iz Klenovca.* V. Arsenijević. J. Bogdanović. — *Množina:* Klènôvčani.

KLÈNÔVČÂNKA, *f. žensko čeljade iz Klenovca.* V. Arsenijević. J. Bogdanović.

KLÈNÔVČÂNKIŃA, *f. vidi* Klenovčanka. J. Bogdanović.

KLÈNÔVČIĆ, *m. mjesno ime u Srbiji. a) u okrugu kragujevačkom.* Voćńak u Klenovčiću. Sr. nov. 1817. 412. — *b) u okrugu smederevskom.* Voćńak u Klenovčiću. Sr. nov. 1867. 415.

KLÈNOVICA, *f. mjesno ime.*

a. *selo u Hrvatskoj u županiji modruškoriječkoj.* Razdijel. 49.

b. *mjesto u Srbiji u okrugu valjevskom.* Livada u Klenovici. Sr. nov. 1875. 71.

KLÈNOVINA, *f. drvo od klena.* — *U Vukovu rječniku:* ‚holz von feldahorn' ‚lignum aceris campestris'. — *I kao samo drvo (breza?).* Klenovina, Betula alba L. (Lambl), valda pogrješno; v. Klijen. B. Šulek, im. 146.

KLÈNÔVNIČKÎ, *adj. koji pripada Klenovniku.* Klenovnička *(opština).* K. Jovanović 138. *(vidi* Klenovnik, a). — *I kod mjesnoga imena: kajkavski* Ves klenovnička, selo u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj. Razdijel. 92. *vidi* Klenovnik, b.

KLÈNÔVNÎK, *m. mjesno ime.*

a. *selo u Srbiji u okrugu požarevačkom.* K. Jovanović 138. — *Pominje se* XIV *vijeka. vidi u Daničićevu rječniku:* Klenovьnikъ, selu je Dabru manastira Ravanice išla međa ‚na Klenovnikъ' (Mon. serb. 199 *god.* 1381). tako i Rukomijama (199). a to će biti sadašńe selo Klenovnik na Dunavu blizu Požarevca.

b. *selo u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdijel. 92. — *Pominje se (latinski)* XVI *vijeka.* ‚Ex Klenownyk'. Mon. croat. 303. (1596).

KLÈNOVODA, *f. voda u Srbiji u okrugu podrinskom.* Lj. Stojanović.

KLENPA, *f. ime kozi.* Krupa u Bosni. — *vidi* klempav.

KLENÚĆE, *n. djelo kojijem se klene (vidi* 1. klenuti). — *U Stulićevu rječniku: (sa starijim oblikom)* klenutje ‚aeris campani pulsatio unico ictu'.

1. KLÊNUTI, klènêm, *pf.* 2. klecati, *kad se samo jedan put udari u zvono.* — *Radi postaña vidi kod* 2. klecati; *po osnovi* (kleca) *ovoga glagola ne može biti isto što* klepnuti. — *Od* XVI *vijeka u Dubrovniku (vidi Držićev primjer), a između rječnika u Belinu* (‚toccar la campana cioè cominciar a suonar la campana' ‚aeris campanis pulsationem aggredi' 163b; ‚sonar a martello, cioè a tocchi' ‚campanam iteratis pulsibus verberare' 686b) *i u Stulićevu* (‚aes campanum unico ictu pulsare'). Postaviše običaj da se na ńe slavu o zori, u podne i u večer klene zdrava Marija. I. Đorđić, ben. 75. Kom klenu prvo zazvańe. 195. *i u naše vrijeme:* ‚Klenulo je zvono'. ‚Klenuli su zadńi put na misu'. P. Budmani. — *U prenesenom smislu:* zla će klenuti, *snaći će ga nesreća, valja da se misli* zla ura *ili* zla nesreća. Ako uzazna, toprv mu će zla klenut, i na me sve zlo past. M. Držić 270. Zla mu je klenula. (D). Poslov. danič.

2. KLENUTI, klenem, *pf. u različitijem značeńima, ali u svjema kao da je pf.* klepati, *te da je* p *ispalo ispred* n.

a. *zaljuljati, potresti, uzdrmati ńešto što visi (vidi kod* 1. klenuti). — *U Voltiǵijinu rječniku:* klenuti, kleńivam ‚muovere, tentennare, agitare una cosa appesa' ‚bewegen, rütteln'.

b. *uz subjekat* srce *stoji aktivno ili refleksivno* (srce klene, srce se klene) *u značeńu: zbuniti se, smutiti se, poplašiti se, ustresti se itd.* — *U Belinu rječniku:* klênuti se tkomu srce, klenè mi se srce ‚muoversi, commoversi per qualche affetto' ‚commoveri' 502b, *i u Stulićevu:* klenuti komu srce ‚perturbari, consternari, animo confundi, dejici etc.'. — *Ne zna se kako je akcenat: u Belinu je rječniku inf.* klênuti, *ali se to ne potvrđuje ni akcentom prezenta ni u Stulićevu rječniku.* — *Može biti da je značeńe kao kod* a, *ali u prenesenom smislu.*

c. klênuti, klênêm, *stići (ili udariti?).* ‚Klenuće te to po vratu kad tad'. Lj. Stojanović.

d. klènuti, klênêm, *naoštriti kosu.* ‚Jutros nijesam kose klepa', moram je sad malko klenuti'. ‚Lijepo ti lezi, pa tu kosu malko kleni, vidiš da ti slabo odrezuje travu'. J. Bogdanović.

KLÈN-VÒDA, *f. izvor u Srbiji u okrugu biogradskom.* Glasnik. 19, 172.

KLEŃAR, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Ńiva u Kleńaru. Sr. nov. 1872. 510.

1. KLÊŃE, *n. coll. kao množina prema* 1. klen. — *isporedi* 1. klijeńe. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide klijeńe).

a. *u pravom smislu.* Tamo raslo kleńe i jaseńe. Nar. pjes. vuk. 3, 167. To dočulo mlado momče, kriće drvje i kameńe, diže kleńe i jaseńe. A. Ostojić iz nar. pj.

b. *kao mjesno ime.*

a) pusta u Slavoniji u županiji virovitičkoj. Razdijel. 135.

b) u Srbiji. aa) u okrugu biogradskom, jedan kraj sela Rušna i oko ńega mjesto. Glasnik. 19, 172. — *bb) mjesto u okrugu kneževačkom.* Ńiva u Kleńe. Sr. nov. 1875. 11. — *cc) ńiva u okrugu kruševačkom.* Sr. nov. 1875. 533. — *dd) selo u okrugu požarevačkom.* K. Jovanović

Digitized by Google

141. — *ee) mjesto u okrugu smederevskom.* Zabran kod Kleńa. Sr. nov. 1867. 359.

2. KLÊŃE, *vidi* 2. Klijeńe.

KLEŃEVAC, Kleńevca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom.* Livada u Kleńevcu. Sr. nov. 1873. 975.

1. KLEŃÍVATI, klèńîvâm, *impf.* 1. klenuti. — *U naše vrijeme u Dubrovniku, a između rječnika u Stulićevu: (s* n *mj.* ń) klenivati, klenivam ‚aes campanum aliquoties pulsare'.

2. KLEŃÍVATI, klèńîvâm, *impf.* 2. klenuti, a. — *U Voltiđijinu rječniku: praes.* kleńivam *kod* klenuti.

KLÊŃSKÎ, *adj. koji pripada mjestu Kleńu.* Kleńska *(opština).* K. Jovanović 141.

KLEOPAZIJ, *m.* Κλεόπας, Cleophas (Cleophasius?), *ime muško. — U spomeniku* XIII *vijeka.* Tako ondi pridoše s Pula gospodin Debonas, gospodin Toma, ... gospodin Jakov, gospodin Kleopazij, gospodin Ivan ... Mon. croat. 17. (1275). Gospodin Jakov i gospodin Kleopazij i mnogi drugi. 29.

1. KLÈP, *glas kojijem se pokazuje buka što postaje kad se čim tvrdijem udari o što tvrdo. — isporedi* klepati. — *U naše vrijeme.* Nasarajdin šta će drugo nego klep! orla po glavi. Nar. prip. bos. 1, 28. Klep, klep, klep, moj predragi kovač želesce. Jačke. 223.

2. KLEP, *f.* oštreńe žrvńa. Poslije klepi iz prvog mliva škripi kruh. — U Samoboru. F. Hefele. — *isporedi* klepac, klepci, klepati.

3. KLEP, *m. ili f.?, na jednom mjestu* XVII *vijeka kao da znači: plač, uzdah, jadovańe.* Bože ki na pokornih ne mrzeš cvil ni tugujućih ne pogrdjuješ klep. M. Alberti 440.

KLÊPA, *f. vidi* klempe. — *U Vukovu rječniku (s dodatkom da se govori u Hrvatskoj).*

1. KLÉPAC, klépca, *m. kao čekić kojijem se otkivaju kose (na babici), vidi* 2. babica, 5, *i* 2. baba, 3. — *Akc. se mijeńa u voc.:* klêpče, klêpci, *i u gen. pl.* klêpâcâ. — *Korijen je kao u glagola* klepati. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (kosni čekić ‚der dengelhammer' ‚malleolus fenisecae tundendae falci'). Toško 'e kosit s dobrom kosom, ako 'e zločesta a ni klepca, imaš vode dost prez zdenca. Jačke. 219. Klepac, uređeno žeļezo nasađeno na drvo, da se potuče kosa ili srp i tako naoštri. U Hrvatskoj. Đ. Šurmin. — *Množina* klepci *znači i klepac i babicu, vidi u Vukovu rječniku:* klepci, kosni kov (babica i klepac) ‚das dengelzeug' ‚instrumenta fenisecae exacuendae falci'. A on lijepo klepce u torbu. Bos. vila. 1888. 129.

2. KLÈPAC, klèpca, *m. klatno, zvečak, klepesalo. — U naše vrijeme u Istri.* Klepač ‚campanae pistillum'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 23.

3. KLEPAC, klepca, *m. riječ nepoznata značeńa u tri poslovice dubrovačke* XVIII *vijeka.* Rodila je sliva klepce. (Z). Ruga se klepac slivom. (Z). Za klepac pita duńu. (Z). Poslov. danič.

1. KLEPAČ, Klepča, *m. mjesno ime. — Prije našega vremena u starom obliku* Klepčь. Spom. stoj. 184.

2. KLEPAČ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 228.

KLEPALA, *n. pl. ili f.(?) u Daničićevu rječniku: (pod* klepalo) zemļi je crkve arhiļevičke išla međa ‚nis potokь bělovodičьky gde ishodi dolьna Klepala' (Mon. serb. 144 *god.* 1349). mislim da je izostavļen predlog ‚na', ili bi trebalo čitati: ‚dolê na klepala'.

KLEPALAN, klepalna, *adj. koji pripada klepalu.* — XIII *vijeka u knjigama pisanima crkvenijem jezikom.* Klepalnoje udrenije. Sava, tip. hil. glasn. 24, 183. tip. stud. glasn. 40, 142.

KLEPALCE, *n. dem.* klepalo. — XIII *vijeka u knjigama pisanima crkvenijem jezikom.* Vьdarivь že vь klepalce. Sava, tip. hil. glasn. 24, 183. tip. stud. glasn. 40, 143.

KLÈPALO, *n. daska u koju se udara mješte zvona. — isporedi* bilo, 3. — *Postaje od* klepati. — *Od prvijeh vremena, a između rječnika u Vukovu:* ‚das läutebret, die bretglocke (in den serbischen klöstern)' ‚tabula campanae loco', *i u Daničićevu* (‚pulsabulum'). Po tomь že velikoje klepalo klepļetь, po tomže i mêdênoje. Sava, tip. stud. glasn. 40, 143. Vashote pohvatiti prežńeje klepalo, ispusti klepalo, i dade ga podijakonu. Starine. 4, 83. (XIV *vijek).* Klepalo vьpijetь: ‚Azь behь drevo vь gori ... i pride človêkь i poseče me i sьtvori me na službu crьkvi ...' Physiol. novak. star. 11, 200. Zvona ne imajut, no u klepalo klepļut. Glasnik. 56, 192. (1733). Petli peše, klepala udriše. Nar. pjes. vuk. 2, 160. Odjeknulo tanahno klepalo. M. P. Šapčanin 1, 169. A kad klepalo oglasi početak ... S. Matavuļ, novo oružje. 78. Udara u zvona, u klepalo ... Srp. zora, god. 1, sv. 2, str. 50. — *U prenesenom smislu (nije mi dosta jasno značeńe).* Neću ja da budem ničije klepalo. M. Pavlinović, razl. spis. 52. I da nije puko ustavno klepalo. 337.

KLÈPAN, *m.*

a. šaļiv naziv za čovjeka koji ima klepaste uši. J. Bogdanović.

b. *klepav koń.* Za ńim Vrčić na klepanu Ibro. Nar. pjes. hörm. 2, 590.

KLEPANI, *m. pl. ime zaseoku u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 155.

KLÈPANICA, *f.* smokva, koja prezri, pa se obori doļe. Dubašnica na Krku. — *isporedi* klepati, g.

KLÈPÂŃE, *n. djelo kojijem se klepļe. — Stariji je oblik* klepanije. — *Između rječnika u Vukovu i u Daničićevu* (klepanije ‚pulsatio'). Klepaniju otь ńego molitvu vьzeti. Domentijan[b] 213. On čuje kose od klepańa zvečati. M. A. Reļković, sat. L6[a].

KLÈPAST, *adj. vidi* klempav *i* klempast. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Olazi tamo ti sa tvojijem klepastijem ušima'. J. Bogdanović.

KLÈPATI, klêpļêm, *impf. kucati, lupati, tući (uz buku). dolazi u osobitijem značeńima. — Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* klêpâh *i u ger. praes.* klêpļûći; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. — Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* klepati, *rus.* клепать, *češ.* klepati, *poļ.* klepać. — *Korijen je po svoj prilici onomatopejski, i srodan je s korijenom* klop *i možebiti s* klap. — *U riječima što postaju od ovoga istoga korijena umeće se često* m *među* e *i* p *(vidi* klempac, klempast, klempav *itd.). to je postalo u novija vremena i ne treba misliti da je ostatak praslavenski. — Samo u dva primjera našega vremena ima praes.* klêpâm (G. Zelić 50), *vidi kod* e, *a);* klêpâ, *vidi* f. — *Između rječnika u Voltiđijinu* (klepati, klepļem ‚martellare, battocchiare' ‚hämmern'), *u Vukovu* (udarati u klepalo), *u Daničićevu* (‚pulsare').

a. *uopće (bučati?). — U rukopisu* XIV *vijeka pisanome crkvenijem jezikom.* Na Ugrehь slišu jako klepļutь; da ašte klepļutь? razve pleštutь i

Digitized by Google

rikajutь i glasi ispuštajutь, krila potresajutь. Starine. 4, 88.

b. *kovati, ne o svakom kovańu nego kad se gvožđe rasteže u lim.* Za raširiti . . . gvozdje vaļa ga metnuti napre u žeženicu i klepati ga. M. Radnić 134b. Četvrti brat kovačinu znade. dosta kovat svaki dan imade, al' u kuću ništa klepat neće neg drugomu, pak u kesu meće. M. A. Reļković, sat. 18b. Kovač vikal rano vstati, rano vstati ter klepati. Jačke. 239. Koji klepļe hrabraše onoga koji kuje na nakovńu. Đ. Daničić, isai. 41, 7. — *Amo može pripadati i ovo:* Od seļaka ima kovača (koji kuju i klepļu sikire, motike i raonike). Vuk, dan. 2, 102.

c. *oštriti kosu klepcima.* — *Između rječnika u Vukovu* (motiku, sjekiru ‚dengeln' ‚pulsando exacuo'). Klepati, kosu naoštriti. u Posavini. F. Hefele. ‚Klepati' znači udarati po kosi ili srpu klepcem da se naoštri. ‚Baš je klepao, kad smo došli'. u Hrvatskoj. Đ. Šurmin.

d. klepati, naoštriti (pokovati) kameńe. u Samoboru. F. Hefele.

e. *udarati u klepalo. a) subjekat je čeļade (kaže se* klepati u klepalo, *ali u naj prvom primjeru ima* klepati klepalo, *gdje može biti da je pisar izostavio* vь, *isporedi drugi primjer).* Podьklisijarьhь . . . velikoje klepalo klepļetь. Sava, tip. stud. glasn. 40, 143. Podklisijarhь . . . vь velikoje klepalo klepļetь. tip. hil. glasn. 24, 184. Zvona ne imajut, no u klepalo klepļut. Glasnik. 56, 192. (1733). Da pođem u jutru igumanu i da klepam na jutreńu. G. Zelić 50. Ne bi za skoro zvona propojalo na našoj crkvi, no bi klepali kao velike neđeļe. S. Ļubiša, prip. 257. Slava Bogu, odgovori Pop-Kosta, a ko će klepati? M. Đ. Milićević, pomenik. 3, 324. — *b) nema subjekta (može se pomisliti da klepalo klepļe).* Baš kad klepalo pred manastirom. S. Matavuļ, novo oružje. 64.

f. *u prenesenom smislu, biti, tući (objekat je čeļade).* Tko se zlu poda, zlo ga i klepa. Nar. bl. mehm. beg. kap. 258. Klepati, udarati, tući. ‚Tko zlo radi, zlo ga klepa'. Nar. riječ u Bosni. Đ. Šurmin.

g. *u prenesenom smislu, visjeti (isporedi* klempav). Kad smokve presru, onda se obore doļe, pa tad vele: da ‚klepļu'. Dubašnica na Krku.

KLÈPAV, *adj. hrom, sakat u nogu (o konju).* — *isporedi* klempav. — *Od osnove glagola* klepati *(hodeći udara jače jednom nogom nego drugom).* — *U naše vrijeme.* A iz tame sam ispade Tale na ńegovu klepavu kulašu. Smailag. meh. 40. Baš iz tame evo pobratima na ńegovu klepavu konicu. Nar. pjes. iz Gorńe Krajine. Đ. Šurmin.

KLEPAVAC, klepavca, *m.* Vanellus vanellus (L.), *neka ptica, vivak.* — *U naše vrijeme u Rijeci (tal.* Ombla) *blizu Dubrovnika.* S. Brusina, ptice hrv.-srp. (nastavak). 143. Klepavac, Vanellus cristatus. Slovinac. 1880. 81b.

KLEPCA, *f. ili n. pl. (?), vidi* 2. Klepci.

1. KLÉPCI, klêpâcâ, *m. pl. vidi* 1. klepac.

2. KLEPCI, Klepaca, *m. pl. ime selu u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 121. — *Na drugom je mjestu pisano:* Klepca. Schem. ragus. 1876. 60.

KLEPČE, *n. mjesno ime.* — *isporedi* Klepač. — *Prije našega vremena.* Spom. stoj. 184.

KLÈPCICA, *f. dem.* klepka. — *U Vukovu rječniku.*

KLEPČIJA, *f.* zovu, kad cijeli dan kose popravļaju. Gračanica u Moslavini. — *Postaje od* 1. klepac, 1. klepci.

KLEPČOVO, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu crnoriječkom.* Livada na Klepčovu. Sr. nov. 1866. 166.

KLEPEČNA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Livada u Klepečni. Sr. nov. 1869. 847.

KLEPÈĆÂŃE, KLEPÈĆATI, *vidi* klepetaće, klepetati.

KLEPEĆE SELO, *n. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdiļe. 46.

KLÈPELICA, *f. prepelica.* D. Trsteńak. — *Postaje od oblika* plepelica *(može biti da se misli na glagol* klepati *ili* klepetati).

KLEPÈSALINA, *f. augm.* klepesalo. — *U Stulićevu rječniku:* ‚ingens malleus aeris campani'.

KLEPÈSALO, *n. klatno, zvečak.* — *isporedi* klempesalo *i* klempesati *(prema ovome glagolu mogao bi biti i glagol* klepesati, *a postao bi od osnove glagola* klepati). — *U Mikaļinu rječniku:* klepesalo od zvona, jezičac ‚rhopalum'; *u Belinu:* ‚battacchio e battaglio, quel ferro che in mezzo la campana la fa suonare' ‚malleus campanarius' 132a; *u Stulićevu:* ‚aeris campani malleus'.

KLÈPÊT, *m. zveka, buka što postaje kad više stvari (osobito gvozdenijeh ili mjedenijeh, ali mogu biti i drvene i druge, kao papuče, vidi naj prvi primjer i Vukov rječnik) kucka jedna o drugu.* — *Postaje od korijena glagola* klepati, *ali jamačno preko* klepetati. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* 1. ‚das getön der kuhglocken' ‚crepitaculorum sonus'. 2. ‚das getös (der pantoffel)' ‚sonitus'. — Stade klepet mestva i papuča. Nar. pjes. vuk. 3, 105. Klepet stoji noža i sabaļa. 5, 331. Stade klepet noža i paloša. 5, 344. Stade klepet mačah i palošah. Pjev. crn. 89a. Stoji klepet svijetla oružja. 178b. Stade klepet sedefli nanula. Nar. pjes. petr. 1, 209. Kad udari aga sa momcima, stade klepet sabaļ i noževa. Nar. pjes. hörm. 1, 153. Stade jeka, klepet i lomjava. P. Petrović, gor. vijen. 61. I kad i kad čuo bi se klepet medenica. M. P. Šapčanin 1, 64.

KLEPÈTAC, klepèca, *m. vidi* klepetalnica. — *U naše vrijeme u Istri.* Klepetâc ‚crepitaculum', gen. klepecâ. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 55.

KLEPÈTÂLNICA, *f. čegrtaļka.* — *isporedi* klepetac, klepetalo. — *U naše vrijeme u sjevernijeh čakavaca (ako ima ova riječ u štokavaca, glasiće* klepètaonica). Klepetâlnica ‚crepitaculum'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1ftsg. 58. Klepetalnica, klepetalo, koje na veliki četvrtak, petak i subotu mjesto zvona služi. na Rijeci. F. Pilepić.

KLEPÈTALO, *n. čim se klepeće. nahodi se u osobitijem značenima.* — *Od* XVII *vijeka.*

a. *vidi* čegrtaļka, radiš. — *U Mikaļinu rječniku:* klepetalo, klepesalo od drva, frčaļka ‚scandola, battola' ‚crepitaculum'; *u Belinu:* ‚scandala, battola, stromento da fare strepito' ‚crepitaculum' 648b; *u Bjelostjenčevu:* v. klopotec; *u Stulićevu:* ‚sonaglio' ‚crepitaculum' *s dodatkom da je uzeto iz Mikaļina.* — *vidi i* klepetalnica.

b. *klatno, zvečak.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* v. bat, 4 *(vidi* 2. bat, 5, *f));* *u Voltićijinu:* ‚battocchio, martello' ‚hammer, schwengel'.

c. *u Vukovu rječniku:* daščica poprijeko obješena pred kućom, u koju se po granici i po paoriji gdje su vojnici kaki namješteni, udara kad ļudi treba da idu na zapovijest ili vojnici da svoje konе namiruju. klepetalo se udari naj prije pred stražom pa onda pred ostalijem kućama i to svaki udara dotle dok ńegov susjed ne čuje i ne stane udarati.

Digitized by Google

d. *nejasno je značeńe.* Dug glas čini klepetalo, al' je u ńem duše malo. P. Vitezović, cvit. 45.

KLEPÈTÂŃE, *n. djelo kojijem se klepeće.* — *Stariji je oblik* klepetanje. — *Nalazi se i s* ć *mj.* t *(vidi kod* klepetati). — *Između rječnika u Belinu* (klepetanje ‚il far strepito con legni battuti insieme, o in senso simile' 712b; klepetanje ušima ‚lo sbattere delle orecchie' ‚aurium excussio' 644b), *u Stulićevu* (klepetańe ‚crepitaculi sonitus'; klepećańe uši ‚aurium excussio'), *u Vukovu.* Tude čuše plač i uzdisańe i oružja klepetańe. Đ. Rapić 453.

KLEPÈTÂR, klepetára, *m. vidi* klepetuša, klepka. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide zvono, klepka). Do jednoga ovna s klepetarom. Ogled. sr. 192. I ugiča ispod klepetara. 114.

KLEPÈTATI, klèpećêm, *impf. činiti buku, zveku, udarajući ili kucajući čim o što.* — *isporedi* klopotati. — *Akc. kaki je u praes., taki je u impf.* klèpetâh *i u ger. praes.* klèpećûći; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor.* 2 *i* 3 *sing.* klèpetâ. — *Postaje od* klepati, *te vaļa da je deminutiv.* — *Iz prezenta* klepećem *prešlo je u ńekijem južnijem krajevima* ć *i u osnovu infinitiva* (klepèćati). *vidi u Belinu i u Stulićevu rječniku.* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka ima praes.* 3 *pl.* klepètajû (N. Marči 59) *mj.* klèpećû, *ali je to samo radi slika.* — *Od* XVII *vijeka (vidi kod* b), *a između rječnika u Mikaļinu* (klepetati ‚far strepito con scandola' ‚crepito'), *u Belinu* (klepetati ‚far strepito con legni battuti insieme, o in senso simile ‚strepitum edere' 712b; klepećati ušima, klepetati uši ‚sbattere le orecchie come fanno alcuni animali' ‚excutere aures' 644b), *u Bjelostjenčevu* (klepećem, praskećem ‚crepito, strepo'), *u Voltigijinu* (klepetati, *griješkom* klepećem ‚sbattere, strepitare, battolare' ‚klappern'; *po praes.* klepećem *ima i zlo načińeno* klepećati *gdje ima i značeńe* ‚tabellare'), *u Stulićevu* (klepetati, v. klepećati; klepećati ‚crepitaculo rumorem edere'; klepećati komu uši, klepećati ko ušima ‚excutere aures'), *u Vukovu* (1. ‚schallen' ‚sono'. 2. ‚wackeln' ‚quatio').

a. *sa značeńem sprijeda kazanijem.* Počme ńetko klepetati alkom na vratima. Nar. prip. bos. 1, 49. — Sad s krili klepeće. A. Kanižlić, rož. 111. — Pred ńim da ide birov s velikom klepetušom i svim putem da klepeće. M. Đ. Milićević, zim. več. 280. — *Kaže se i* klepetati ušima *(vidi u Belinu i u Stulićevu rječniku), n. p. o psu ili o drugoj životiňi. nije dobro* klepetati uši *(s acc.) kao što ima u Belinu rječniku.* — *U prenesenom smislu, brbļati.* Usiļuje li se pak i tako da istom govori, onda klepeće kao klepetuša. D. Obradović, basn. 180.

b. *subjekat je ono što udara ili kuca o što drugo, n. p. (duge) uši.* Trepte zmajska krila o pleću, ruńave uši do ramena prostiru se i klepeću. I. Gundulić 474. Ruńave uši po pleću trepte, klapa'u i klepeću. J. Kavańin 413a. Čas mu uši naježene do vrh roga dohitaju, čas ruńave privješene niz ramena klepetaju. N. Marči 59. — *jezik.* Ako srce ni moleće, zaman jezik sam klepeće. P. Vitezović, cvit. 7. — *usne.* Ustne mu klepeću. I. Đorđić, pjes. 46. — *U prenesenom smislu, n. p. o daskama na podu ili krovu što nijesu dobro učvršćene, te se lako miču i udaraju jedna u drugu (isporedi* klamitati, a), *vidi u Vukovu rječniku gdje ima i ovaj primjer:* Nek sve daske klepeću, a šļeme nek miruje (pa će dobro biti). Nar. posl. vuk. 201.

KLEPÈTUŠA, *f. ńešto što klepeće (što je načińeno tako da klepeće). samo u osobitijem značeńima.* — *isporedi* klopotuša. — *Od* XVII *vijeka, vidi kod* b.

a. *vidi* klepka. — *Između rječnika u Vukovu (uz* klepka). Pred ńim da ide birov s velikom klepetušom i svim putem da klepeće. M. Đ. Milićević, zim. več. 280. Skidaju klepetuše i zvona s tuđih ovaca i koza. zlosel. 267.

b. *čegrtaļka.* S ovom pristraše se djavli kakono ptice s strašilami od klepetuša. M. Radnić 146b. Oni koji, kako popagali, nikada ne pristaju govoreći: oni, reko, koji vole jednomu zvonu, nego čegrtaļki ili klepetuši prilični biti, ne za to što je zvono glasovitije nego čegrtaļka ili klepetuša, nego jere zvono u svako doba zvoni, a čegrtaļka samo u jesen. Đ. Rapić 252. — *Ne znam pripada li ovaj primjer amo ili pod* a: Klepeće kao klepetuša. D. Obradović, basn. 180.

c. *u prenesenom smislu, brbļavo žensko čeļade.* Rasrdi se rače, pa nagrdi žabu: ‚Kurvina klepetušo, kurvina blebetušo!' Nar. pjes. srem. 50. Sve za ļubav one matore klepetuše. Srp. zora. god. 1, str. 146. ‚Pušti vraga i Perešu, ta znam da 'e ona seoska klepetuša'. J. Bogdanović.

KLEPÈTUŠICA, *f. dem.* klepetuša. — *U naše vrijeme.* Kad i kad klepne klepetušica na kozi riđi. M. Đ. Milićević, zim. več. 121.

KLEPINA GRADINA, *f. ime mjestu u Crnoj Gori.* — *U naše vrijeme.* Bjehu gradske ovce u Rudine svrh Trepača do dno Riječana, od krvave Klepine gradine do proklete Muževe pećine. Ogled. sr. 402.

KLEPIN UGAO, Klepina Ugla, *m. mjesno ime.* — XIV *vijeka.* — *Vidi u Daničićevu rječniku:* Klepinь Uglь, crkva je spasova u Prizrenu imala vinograd ‚u Klepinê Uglê' (Glasnik. 15, 270 *god.* 1348?).

KLEPITI, klepim, *impf. samo u Stulićevu rječniku:* v. prtiti. — *vidi* naklepiti.

KLÉPJETI, klépîm, *impf. vidi* hlepjeti. — *Na tri mjesta u dva pisca* XVII *i* XVIII *vijeka; s toga što se u istijeh pisaca nalazi drugdje* h *a ne* k, *biće pisarske pogreške (treba dodati da u* Stari pisci hrv. 19 *nijesu popravļena dva primjera Palmotićeva).* U svijeh zborijeh prve časti i pozdrave prve klepe. G. Palmotić 8, 30b. Od došastja od ńegova klepe znati prave uzroke. 8, 46b. Tko li klepi zarad zlata s diklicom se sadružiti . . . A. Gleđević 289a. *(na istoj strani:* Kada djela sve što hlepi).

KLÈPKA, *f. kao zvonce od mjedi (a i od gvožđa) što se objesi o vrat kravi, ovnu, jarcu, mazgi itd. glas u klepke nije jasan kao u zvona, te se može reći da ne zvoni nego da klepeće ili klopoće.* — *isporedi* bakaruša, klepetuša, klepetar, klopotuša *itd.* — *Postaje od* klepati. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚die kuhglocke' ‚tintinnabulum'). Da je u glavi, što je u ģepu, gotova klepka (da je učen kao što je imućan i bogat, svakomu bi napunio uši svojim razgovorom). Nar. posl. stoj. 64. Gdjekoji još uzmu po jednu klepku u ruke, te se ńome biju u prsi. Vuk, kovč. 99. Samo što se kašto petli, samo klepka što se čuje. B. Radičević (1880) 6. Ovčiju ili ovnuńsku pa i koziju bronzu zovu ‚klepkom'. J. Bogdanović. Klepka, zvonce u mlinu. u Lici. F. Hefele.

KLÈPNUTI, klèpnêm, *pf.* klepati, *udariti jedan put da zazveči.* — *Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* klèpnû). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚klirrend schlagen' ‚sonitum edo

Digitized by Google

pulsando' *s primjerom:* Klepnuli se sabljama dva triput). Ciganin... klepne ga nožinom po vratu. Magaz. 1868. 55. A on *(orao)* klepne krili... Nar. prip. tord. 21. Kad i kad klepne klepetušica. M. Đ. Milićević, zim. več. 121. Klepnuše tavnička vrata. Bos. vila. 1890. 262.

KLÉPO, *m. vidi* klepan, *prema čemu je ipokoristik.* J. Bogdanović. — *Akc. se mijeńa u voc.* klêpo. — *S drugijem značeńem, vidi* klepov.

KLEPOV, *m. (i* klepo), nadimak čovjeku koji jedva ide i radi. M. Pavlinović. — *U drugom značeńu (vidi* klempav) *u narodnoj zagoneci našega vremena.* Tri četiri..... *(noge),* peto šesto kokovi *(rozi),* sedmo osmo klepovi *(uši),* i deveto barjaktar *(rep). odgonetļaj: koza.* Nar. zag. novak. 92.

KLÈPTATI, klèpćêm, *impf. dem.* klepati. — *U naše vrijeme.* Kose klepću, pa ih oštre brusom. Nar. pjes. juk. 556. Gendar zveči a papuče klepću. Nar. pjes. marj. 179. Oral klepće po pustiňi. Jačke. 225.

KLEPÙTATI, klèpućêm, *impf. dem.* klepati. — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. grohotukati.

KLEPUTITI, kleputim, *impf. dem.* klepati, *kovati (?), oštriti (?).* — *U jednoga pisca našega vremena.* Zakoni se kuju i propisi klepute. M. Pavlinović, rad. 6.

KLÊR, *m.* clerus, *crkveni ļudi u skupu (ili sve crkve katoličke ili jednoga mjesta). — Po latinskoj riječi ili po talijanskoj* clero. — *Od* xv *vijeka.* Pišem kapitulu i kleru crkve modruške. Mon. croat. 107. (1470). Strannici v kler da ne primut se. Š. Kožičić 11a. Da izbranije biskupa od klera kupno i ot plka tvorit se. 14b. Kada kler to jest redovnici i djaci... vezani jesu... Š. Budinić, ispr. 151. Koji prikažuju kler od sve države. A. d. Costa 1, 67. Skupom svoga klera oliti družtva crkovnoga. M. Dobretić 163. Određuje parnice protiv područnomu kleru. Zbornik zak. 1868. 228. — *Ńije jasno značeńe (društvo, izjava, tužba, svjedoģba?) u ovom primjeru:* Sud ne čineći ver, ni hteći razabrat, tih starci dviju kler ča je htil nalagat. M. Marulić 89.

KLERIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* M. Đ. Milićević, srb. 68.

KLÊRIG, *m. vidi* klerik. — *U knizi god.* 1380 *(u poznijem prijepisu).* Iz čisla prijatih klerigi. Kapt. seń. ark. 2, 81. Almuštvo daroval... vele ubozim klerigom. 2, 82.

KLÊRIK, *m.* clericus, *vidi* đak, *a) i b).* — *Od* xvii *vijeka (ali vidi i* klerig). Biskup more narediti kleriku da promlati drugoga klerika. I. Ančić, svit. 75. Nikoji klerik iliti crkovni djak. A. Kanižlić, utoč. 612. Klerici ne plaćaju dohodarine od svoje zaslužbe. Zbornik zak. 1869. 120. — *U naše vrijeme često sa značeńem kao kod* đak, *a).*

KLERÌKÂLAN, klerikâlna, *adj. koji pripada klericima. — Od tuđe riječi: lat.* clericalis, *tal.* clericale, *ńem.* klerikal. — *U naše vrijeme.* Druga polovina prihoda polazi u školsku ili klerikalnu zakladu. Zbornik zak. 1868. 232. — *U političkijem novinama često se kaže o političkoj stranci koja brani crkvena prava.*

KLESANAC, klesanca, *m. kamen otesan tako da su na ńemu pravi svi kuti (ugli), od prilike kao kocka. — Načińeno od glagola* klesati. — *U pisaca našega vremena.* Klesanac (kamen), arch. ‚quader, quaderstein, quaderstück, werkstück', lat. ‚lapis quadratus', frc. ‚carreau, moëllon d'appareil', egl. ‚broadstone, ashlar', tal. ‚quadrone'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KLESAR, *m. vidi* 1. kamenar. — *U pisaca našega vremena po novoslov.* klesar. Klesar, tech. frc. ‚taille-pierre' ‚steinmetz', tal. ‚scarpellino, tagliapietre'. cf. kamenar. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KLESARIJA, *f. klesareva radńa. — Načińeno od* klesar. — *U pisaca našega vremena.* Klesarija, tech. ‚steinmetzarbeit'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KLESARNICA, *f. mjesto gdje se kleše, gdje rade klesari. — Načińeno od* klesar. — *U pisaca našega vremena.* Klesarnica, tech. ‚steinmetzwerkstätte'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KLESATI, klešem, *impf. kresati, tesati (kamen). — U pisaca našega vremena po novoslov.* klesati. Klesati, tech. (oklesati) ‚behauen (einen stein)', frc. ‚délarder, dégrossir, tailler (la pierre)', egl. ‚to tool (the freestones)', tal. ‚digrossare, conciare le pietre'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KLÈSEN, *m.* komad (mesa, slanine, hļeba). Ļ. Stojanović. — *Ne znam, odakle je ova riječ; može biti od arap. tur.* qysm, *dio.*

KLÉSTVO, *n. djelo kojijem se kune, vidi* proklestvo. — *Samo u Voltigijinu rječniku:* ‚maledizione' ‚fluch, verwünschung'. — *isporedi* kletstvo *od čega postaje tijem što je ispalo* t *ispred* s.

KLÈSURA, *f. vidi* klisura. — *U jednoga pisca* xv *vijeka.* Gdi su klanci kruti meju klesurami. M. Marulić 29.

KLEŠEVAC, Kleševca, *m, ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Niva u Kleševcu. Sr. nov. 1875. 515.

KLEŠIĆ, *m. prezime vlasteosko u Bosni.* — xiv *i* xv *vijeka. — Između rječnika u Daničićevu* (Klešićь). Vojevoda Pavьlь Klešićь. Mon. serb. 282. (1398). Knezь Petarь Klešićь. 294. (1419). Vojevoda Vladisavь Klešićь. 428. (1444). Vojevoda Pavao Klešićь. 487—488. (1461).

KLEŠOVINA, *f. ńeka biļka.* Klešovina, rus. клещевина, pol. kleszczowina (Ricinus communis), Sesamum sylvestre (Vujičić). B. Šulek, rječn. 146.

KLEŠTEVA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Niva u Kleštevi. Sr. nov. 1875. 83.

KLEŠTOVAC, Kleštovca, *m, ime mjestu u Srbiji u okrugu jagodinskom.* Niva u Kleštovcu. Sr. nov. 1868. 561.

KLEŠTREŃE, *n. djelo kojijem se kleštri.* — *U Bjelostjenčevu rječniku.*

KLEŠTRITI, kleštrim, *impf. vidi* klaštriti *(ali u pravom smislu). — Oblik je kajkavski.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kleštrim, razkleštrujem lozu etc. ‚colluco, interluco, defrondesco, defrondo, ramos praescindo', *i u Stulićevu:* kleštriti, v. haštriti etc. — *Može biti da postaje od novoslov.* klêsiti *(vidi kod* kliješta).

1. KLÉT, *vidi* kleti, 2, b.

2. KLÉT, *m.* Cletus, *ime muško.* — *Samo u pisaca.* Klet i Marcelin pape i muč*(enici).* F. Glavinić, cvit. xxii. Sist, Klet, Klement. J. Kavańin 522b. — *isporedi* Kleto.

KLÉTAN, klétna, *adj. isto je što* klet, *vidi* kleti *pod* 2, b. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (v. zakletan) *gdje je drugo značeńe: koji pripada zakletvi; u istom rječniku ima i adv.* klétno (‚jurejurando'), *pod zakletvu.* Klotan mu se vranac umorio. Nar. pjes. vuk. 4, 412. Tavnicu otvoriše kletnu. Pjev. crn. 170b.

1. KLETAV, kletva, *m. vidi* 2. kletav. — *U naše vrijeme u Bosni (samo se u prvom primjeru*

Digitized by Google

vidi da je muškoga roda, u ostalijem se ne može poznati rod). Na mene je kletav ostanuo. Nar. pjes. petr. 2, 165. I ovako kletav učinio. 2, 358. Da učini na ńoj kletav Marko. 3, 205. Žao Petru kletav prestupiti. 3, 689. Pa na ńemu kletav ostavio. Nar. pjes. hörm. 2, 562.

2. KLÉTAV, klétvi, *f. vidi* kletva. — *isporedi* 1. kletav. — *U glagolskom rukopisu* XV *vijeka pisanome čakavskijem govorom ima oblik* klatav *(vidi kod* kletva). Mi hoćemo položiti 10 rasoh navlaštnih ot kuda vsih je koren zali jazik: prva je prazdan, hvasta, . . . odmet, klatav. Starine. 23, 73. (1468). *na drugom je mjestu* kladav *što je jamačno pisarska pogreška:* Zdi jesmo govorili od desetih grêsih jazika, otkuda prvi je prazdan a poslidni je kladav (klatav?). 74. — *Od* XIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (vide kletva *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori) i u Daničićevu* (kletvь ‚exsecratio; jusjurandum').

a. *vidi* kletva, a. Na komь je kletьvь ostala. Mon. serb. 21. (1238). Tko li bi sije potvorêlь ali porekalь, da su vse kletvi na ńemь pale. 222. (1392). Otcu i materê kletvi ne prinosi, da ot čed svojih radost primêš. Pril. jag. ark. 9, 139. (1468). Stiže mi se kletav materina. Pjev. crn. 62a.

b. *vidi* kletva, b. Takomь smь se kletvьju klelь. Mon. serb. 24. (1234—1240). Na sezi *(i)*mь dade carьstvo mi obeštanije i kletьvь i moju vêru carьsku. 171. (1362). Svi vladici kletav učiniše da Brđane izdavati neće. Nar. pjes. vuk. 4, 73.

KLÉTI, kùnêm, *impf.* exsecrari, devovere, *riječima javljati želju da na koga (na objekat) dođe zlo, i moliti se Bogu da tako bude. — Akcenat vidi dalje.* — -e- *stoji mj. ńegdašńega* ę, *a* -u- *mj. ńegdašńega* lь. — *Po obliku* klatav *i* klatva *(vidi kod* kletav *i* kletva) *kao da bi moglo biti kod čakavaca i a mj.* e (klati *itd.), ali za to nemam potvrde. — Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* klęti, klьnǫ, *(rus.* клясти, кляну), *češ.* kléti, klnu, *pol.* kląć, klnę. — *Korijen je* klen, *a u oblicima sadašńega vremena mijeńa se na* klьn. — *Isti se korijen još nalazi u stprus.* klantemmai, *kunemo*, perklantît, *prokleti. — Od osnove* kle, *osim infinitiva, postaje aor.:* klêh, klê, klésmo *itd., ger. praet.* klêvši *(u naj starijem primjeru* klьnь. Mon. serb. 1 *god.* 1186), *part. praet. act.* klêo, kléla, klélo, *part. praet. pass.* klêt, klêta *(ili* kléta?); *od osnove* kun, *osim prezenta* (1 *i* 2 *pl.:* kunémo, kunéte) *postaje impf.* kùnijâh *(i* kùnâh, *vidi* kuńaše. *u* N. Nalješković 1, 346. 347; *i u* Đ. Daničić, obl.8 67; kuńahu. B. Kašić, rit. 88; F. Glavinić, cvit. 247b; *drugo je* kun'jaše *radi stiha dva puta u* Nar. pjes. vuk. 1, 383; *u starijih pisaca ima i* kùnijeh, *po južnom govoru, vidi:* kuniješe. N. Rańina 181a; kunijehu. M. Vetranić 2, 162), *impt.* kùni, *ger. praes.* kùnûći (kunoći. J. Matović 350 *sama je pogreška). u naj starije doba stoji* lь *mj.* u, *te se* l *još nalazi u pisca čakavca* XVI *vijeka* (klne. Anton Dalm., nov. tešt. 36). *u ugarskijeh Hrvata ima i impt.* kleni. Jačke. 158. 161 *(po čemu bi mogao biti i inf.* klenuti, *isporedi n. p. češ.* klnouti), *te vaļa da je po kakvome ovakom obliku Stulli načinio inf.* kleniti *(vidi). u istijeh Hrvata ima i impt.* klej. Jačke. 100. 159; klejte. 186. — *još treba dodati da se u sjeverozapadnijeh čakavaca umeće* j *među* l *i* e, *vidi* kljeta. P. Vitezović, odil. 7; kljetoj. 30; kljelo. M. Kuhačević 91.

1. *aktivno. — U svijem je rječnicima: u Vrančićevu* ‚detestari'; *u Mikaļinu* kleti, proklinati ‚bestemiare, maledire' ‚maledico, obtrecto, detraho'; *u Belinu* ‚far imprecationi' ‚alicui male precari' 386b; ‚maledire e maladire, pregar male altrui' ‚diras imprecari alicui' 454a; kleti Boga ili svete ‚bestemiare' ‚blasphemo' 189a; *u Bjelostjenčevu* kunem, prekliňam, prokliňam ‚maledico, diris devoveo, obtrecto'; *u Jambrešićevu* kunem ‚maledico'; *u Stulićevu* ‚bestemmiare, imprecare, maledire' ‚mala vel male alicui precari, diris afficere aliquem, maledicere'; *u Vukovu* ‚fluchen' ‚exsecror'; *u Daničićevu* kleti, klьnu ‚jurejurando adigere; exsecrare'.

a. *sa značenjem sprijeda kazanijem (isporedi* prokliňati). *i u ovome ima razlika, od svećanoga djela kojijem svećenik kune i tjera iz crkve do naj prostijega ružeńa i psovańa kad se ko s kim svađa, te u ovome slučaju može značiti i samo grditi i psovati; tako je često i kad je objekat što sveto, te znači i ružiti i grditi što je sveto* (blasphemare). *ali nije svagda lako spoznati ove razlike u značeńu. — objekat može biti što mu drago, ne samo što živo, a i subjekat nije svagda čeļade nego (u prenesenom smislu, u basni itd.) i životińa.*

α) uopće, s objektom. Ako sam grišil, ne klnite me. Mon. croat. 129. (1486). Kada ga kunihu, on ne kuniše. Bernardin 109. 1petr. 2, 23. Ne kun' mu imena. M. Marulić 148. Klnući i psujući Boga. Korizm. 23b. *(Papa)* Friderika II cara kle i časti cesarastva liši. Š. Kožičić 27b. I još te u sebi žalosno kuńaše *(ti). u* N. Naļešković 1, 346. Taj čas te upitah, na znanje da mi daš tuj tvoju zlu voļu ku ondi imaše, i za ku nevoļu sam sebe kuńaše. 1, 347. Kunući *(ja)* svaki dan, svaku noć, hip i čas, ki godi u zaman prođe nam do danas. N. Naļešković 2, 90. Kunući nemilos gospoje. M. Držić 4. Ako si kleo ļudi, žene, nebo . . . B. Kašić, zrc. 44. Kliče lipos *(svoju)* klet. I. Gundulić 537. Kuni, bolni Filoktete, vitezove, kraļa i mene. G. Palmotić 1, 222. Astories skoči se govoreći, kunući Sista i cesara. P. Hektorović (?) 104. Pače *(duše)* kunu u onoj gori sebe i Boga. J. Kavańin 390b. David kune grešnike. I. Đorđić, salt. 84. Ako odveće kuneš tuge ke grijeh rodi. uzd. 73. Strijel s perjem leteći jur orla prostrijeli; on uze cvileći klet gvozdje na strijeli. 151. Vi kunete lupeže. J. Banovac, pred. 42. Pak nek onda kunu svate što nam kuću porobiše. V. Došen 167a. Kojim kike i perčine sluge kunu. 213b. Puk zapušten kako kune starešinu kada trune. 236b. Lipu sreću ter ne kuni. And. Kačić, razg. 8a. Ļubibratića kleše. M. A. Reļković, sat. H4a. Teško jih kunuć. Ant. Kadčić 506. Neg' izbav' oda zla i dušu i telo da t' ne bi po smrti ovo dvoje kljelo. M. Kuhačević 91. Ne kuni me, ostarala majka! Nar. pjes. vuk. 1, 201. Ne kuni ga, draga neno moja! 1, 251. Ko to kune mojega ovčara? 1, 381. Ļuto kunu lijepe đevojke ko je ńima bostań pogazio. 1, 397. Ti ne kuni Savu vodu. 1, 438. Ne kun'te me, tri lepe devojke. 1, 452. A mog braca jadna kleti neću. 1, 550. Sirotińa kleti će ti dušu. 2, 204. Kleće tebe mloga sirotińa. 4, 104. Dobri su ga kaluđeri kleli. 4, 472. Ne klej ti ju, mila! Jačke. 100. Ne klejte ju, majka! 186. Nije dobro ni koga mnogo blagosiļaju, a kamo li koga kunu! Nar. posl. vuk. 214. Pod teškijem ga mukama kunu i prekliňu. S. Ļubiša, prip. 270. Kosoviću, nemoj da te moja kune majka. Osvetn. 2, 35. A rod će ga kleti do vijeka. 2, 71. Kuni vuka, vuka ćud će vući. 4, 15. Ļuto cvijeli, crna kune dana. 4, 17. Hoģa s kńigom da šejtana kune. 4, 70. Vrijedno je da kažem i način kako bi koga kleli u Grbļu. Pravdonoša. 1851. 26. Ko te dvaput prevari

Digitized by Google

kuni ga, a ko trećom ļubi ga. 1852. 10. Već bi prije pregorio moju glavu nego da me mrtvoga oca kosti kunu. 1852. 31.

b) uopće, bez objekta. Prem ako im naj veća tuga i nevoļa dođe na glavu, ni psuju, ni kunu, ni se srde, ni zlovoļe. M. Divković, bes. 88a. Psovahu, kunijahu, popļuvahu. nauk. 13b. Kune, grdi i po kući skače. M. A. Reļković, sat. G1b. Ne kleni, ne kleni, rožica divojka. Jačke. 158. Ne klej ti, ne klej ti, gizdava divojka. 159. Kuni, serdare Vukota, ti naj boļe umiješ, a mi ćemo svi vikati amin. P. Petrović, gor. vijen. 99. Jer car kune i za glavu prijeti. Osvetn. 1, 16. Kleti ‚schelten, fluchen'. Jur. pol. terminol. 444.

c) dodaje se i što se kaže kod kletve, ali ne svagda izrijekom. aa) kažu se same riječi kojima se kune (oratio recta). — ***kod toga može se izreći i ne izreći objekat.*** Ja ću tebe gore kleti: ti se, Maro, ne udala! Nar. pjes. vuk. 1, 178. Đevojka je crne oči klela: ‚Crne oči, vi ga ne gledale!' 1, 270. Soko gnezdo gasi, a devojku kune: ‚Oj devo, devojko! mlogo devovala!' 1, 488. Kune ńega vojvoda Momčilo: ‚Jabučilo, izjeli te vuci!' 2, 111. Te ga ļuto kune i prokliňe: ‚Sine Marko, da te Bog ubije!' 2, 197. Pa tek stade onda jarca kleti: ‚Keca, jarče! dopadnuo muka!' 3, 176. Đe sam sebe junak kunijaše: ‚Ah Jovane, danas poginuo!' 4, 516. — Ļuto kune lepota devojka: ‚Koji veli da sam od zla roda, ne imao od srca poroda!...' 1, 38. Ļuto kune Merimina majka: ‚Bog t' ubio, Omerova majko!...' 1, 252. Kuni, majko, obje da kunemo: crn mu obraz ka' na gori sunce!...' 1, 382. — ***bb) izriče se kletva podložnom rečenicom s*** da, ***vidi*** 1. da, I, A, 2, *α*, a, *α) a) aa)* (II, 171b). O! mnoga ti bula kuka kunuć da mu sahne ruka. V. Došen 35b. — ***cc) kletva se izriče u kratko instrumentalom, u kojemu može biti: aaa) sama riječ*** kletva. Kune druzijeh kletvom teškom. B. Kašić, zrc. 98. — ***bbb) zlo što se drugome želi.*** Samih sebe zlom kunu. A. Vitaļić, ist. 487. Tako oci kada trunu dicu vragom, kugom kunu. V. Došen 209b.

b. *prijetiti kome kletvom, ako što učini što se neće da bude ili ne učini što se hoće da bude, obično s podložnom rečenicom u kojoj je* da. — *isporedi* zakliňati *(u prva dva primjera vaļa da je posve isto što i* zakliňati). Kuni ļubav da na ńega nemilosti svojom stupi. J. Kavańin 41b. Ja te kunem i zakliňem, da mi pravo sva povidiš. 394a. Mene j' majka na rođeńu klela, od jednoga da ne vežem ruke. Nar. pjes. vuk. 3, 220. Da ih vabi gdje se vide glave, izići mu, da ih kune, neće. Osvetn. 2, 95. *ovako se u Dubrovniku često reče, n. p.:* ‚Neće ti doć (baš, i) da ga kuneš' *(kad bi ga i kleo što ne dohodi).* P. Budmani. — *Može biti da amo pripada i ovaj primjer u kojemu se kunući kori i javļa žeļa da bude drukčije:* Ona kune jasnoga meseca: ‚Oj mesoče, carev neverniče! zašto greješ caru na večeru, te ne greješ ajdukom u goru, da razdele blago dubrovničko? Ej meseče, carev neverniče! zašt' ne greješ dańu kako noću?' Nar. pjes. vuk. 1, 163.

c. ad jusjurandum adigere, *činiti da se ko (objekat) zakune.* Kû čini meni dat i kle me na vjeri, da imam ńu podat krvavu materi. S. Gučetić Bendevišević 229. Kunite ga na srebrnu ikonu, neka kaže pravo. S. Ļubiša, prip. 242.

d. *isto je što* kleti se *u jednom primjeru* XIII *vijeka. Daničić u rječniku tumači* ‚jurejurando adigere' *kao da znači isto što kod c, ali za ovako značeńe imaju u primjeru dvije riječi:* činiti kleti. Da smo drьžani činiti kleti knezovê. Mon. serb. 39. (1253). — *Može biti da je ovako značeńe i u ovom primjeru (ako nije isto što* prokliňati, *ili, što je veća prilika, pisac je imao u pameti* kleti se *po predašńemu* se): Jedan se naučio sve Bogom kleti, lagati, psovati. J. Banovac, pred. 122.

2. *pasivno.*

a. *uopće.* Kto sije prêskoči da je kletь. Mon. serb. 30. (1240). Da je kletь Bogomь. 222. (1392). Da budetь kletь i trьkletь vь vêki. Deč. hris. 66. Česa radi klet bisi i biskupije lišen. Š. Kožičić 20a. Klet je veće krat od papi. 53b. Kade bješe klet, ne kuniješe. N. Rańina 131a. 1petr. 2, 23.

b. *part. praet. pass.* klet *često se upotrebļava i kao adj. — Između riječnika u Vukovu:* 1. ‚(scherzweise) der schelm (österr. verflixt)' ‚albae gallinae filius' *s primjerima:* Neće, klet, ni za što da se prihvati. Kakva je, kleta, ne može je se čovjek nagledati. 2. vide proklet.

a) ostaje particip, kad se kaže u smislu da se zbiļa izreklo nad čim proklestvo. S česa razsut i klet osta s ńim grad Salem. M. Marulić 39. Vrata joj otvor'te, djavli, da k vam slize, s vami ju zatvor'te, da nigdar ne izlize iz te klete jame. 237. Oh pritvrdi i žestoki, kletvom kleti oštri meču, dal' na ovo der u Leču podah za te pinez toki? A. Čubranović 158. Gdi zmije otrovne, zmaji gorući, srde vrle huđe jade, nemir ļući daju kletim ki se prle. I. Gundulić 236. Od pakļene oštre trubļe razdira se trubńa mukla, da idu kleti, gdi je naj dubļe prosjedena propas pukla. 473. Da sotonska zloba kleta na te čemer svoj ne kida. A. Vitaļić, ost. 5. Grubost duha kleta. J. Kavańin 411a. Kleti krivovijerci. S. Rosa III. Marko sine jedini u majke! ne bila ti moja rana kleta! Nar. pjes. vuk. 2, 193.

b) kao i proklet, *vrlo je pogrdna riječ što se čemu (ne samo čeļadetu nego i životiňi i nežívoj i umnoj stvari) pridaje. kod toga se ispriva mislilo da ono zaslužuje proklestvo ili se samom riječi* klet *prokliňalo.* Kih veli pobiti kraļa slovo kleto. Živ. kat. star. 1, 220. Tej klete nesrjeće... Š. Menčetić—G. Držić 475. Kada mi te začuju moje ime klikujući kleti gusari. Nar. pjes. *u* P. Hektorović 19. Vas sam pribjen, još me tira kleta sila *(od pastira)* po ovoj strani. I. Gundulić 161. U isto doba pomoć jaku šļeš cesaru, dundu tvomu, suproć kletu i opaku poluvjerstvu odmetnomu. 281. Od ńih *(roditeļa)* na zo put se stavi i na djela strašna i kleta. 301. Ah, davori, družbo mila, poznate li mjesta kleta, gdje neizmjerna naša sila minutoga pade ljeta? 321. Mač poļački smrt svim poda, a grob ova zemļa kleta. 322. I od pogube boja kleta obratit je ne pristaje. 356. Potlačio si Turke ohole i dobio cara kleta. 399. Gospodičić tako svijeto, ne vjerujem, da će upasti u nevjerstvo tamno i kleto, suproć plemstvu, suproć časti. 469. A ne može od silnika imenom se car nazvati, ki vrh kletijeh izdajnika od osvete sabļu obrati. 495. Neprijateļu hudu i kletu vrha doći sad je vrijeme. 541. Proć vezijeru ne smiju tako kleti carski odmetnici. 542. Nađe u smeći smrt ga kleta. 558. Vidje poraz srde klete. Ġ. Palmotić 1, 24. Gdje se od mora huda i kleta Pavo sveti jur sahrani. 1, 93. Ako kleti krvnik scijeni steći ļubav me gospođe. 1, 335. Komu kleti na pameti nemiri su. 2, 128. Moj tako udes hoće kleti. P. Kanavelić, iv. 263. Meģera u vidjenju strašna i kleta. B. Bettera, or. 4. To 'e grijeh kleti od razblude. J. Kavańin 6a. Ļubav kleta snagu al' stire vrhu ļudi. 6b. Slavske i gotske sabļe klete lijep Solin poprliše. 115b. U sadašńe rati klete. 216a. Dva Mehmeta, krvolije oba

Digitized by Google

kleta. 238b. Kô Isusa Juda kleti *(izdade)*. 255a. Usionske misli klete s idolovim ki tlačiše. 296a. Hudi ovas i ļuļ kleti. 379b. Kô tri su hlepe klete koje ļude na grijeh stežu. 460a. Eto me ńegov nasrće govor klet. I. Đorđić, salt. 378. Na nepravdu mrzim jak na djelo grdo i kleto. 426. Eto stara zloća kleta. usd. 7. Zarad svoga grijeha kleta. 76. Po kletom odmetnuću ah uvijek izginuše. ben. 165. Ostavi djela kleta. N. Marči 33. Daj mi, Bože, vjetar od planine, da raždene ovu maglu kletu. Nar. pjes. vuk. 2, 562. — *Uz ńeke se riječi kaže često (gotovo kao* epithetum perpetuum). Oteše mi ih *(sinove)* Turci kleti. I. Gundulić 388. Ko će ostati kletim Turcim mjesta općena ne dat plijenit i harati? 339. Vojske kû on na Turke skupi klete. J. Kavańin 92a. Da Turčina kleta obara. 268b. Kako ti su kleti Turci sve države zaplijenili. Nar. pjes. mik. beitr. 1, 35. Kako kleti kore Srbe Turci od žalosna boja Kosovskoga. Nar. pjes. vuk. 4, 72. A kletizi priskočiše Turci. Ogled. sr. 13. — Za vrat drži te u verizi samosilje tursko kleto. I. Gundulić 370. Samosilje tursko kleto. J. Kavańin 290a. — Nek me pusti iz tamnice klete. Nar. pjes. vuk. 2, 380. Te iziđe pred tavnicu kletu. 4, 21.

c) pogrdna je riječ i u ovakovijem primjerima, ali ne stoji uz supstantiv kao pravi pridavak, nego se dodaje kao misleći: proklet bio! *ujedno se pokazuje ńeko čuđeńe.* Al' eto ti Jerine proklete . . . kako kleta na vješala dođe, ta srdito na katane viknu. Nar. pjes. vuk. 2, 501. Puče na ńeg' trideset pušaka, ni jedna ga ne promaši kleta. 4, 18. Mio druže! nemilijeh gosta! kolika je kuća Obrenova, dupkom su ju napunili kleti. Osvetn. 1, 21. Al' nemile neće ništa bake: vuci neće jer im mesa dava, vukodlaci jer ih krvļu hrani, pa za ńom su siti i gavrani; ļute guje i jesu joj druge, pa je ńima svima baka majka. tek muńa je gońa iz oblaka od drveta do kamena tvrda, od junačkog do junačkog hrasta; al' se baka varka naopaka: kad u glavu hitra muńa cijeļa, ne pogađa, jer joj glave nema; kad u pete, al' gdje su joj klete? Nije baka već sjena opaka, pa čem godir poganica vine, za ńom strijela gromovnica sine, kamen čehne, a ostane sjenka, drvo trehne, a ostane sjenka, junak pane, a sjena se šeta. sve s ńe gine a ńoj smrti nema, jer ona je sama smrt nijema. 2, 175. Vidite li tanahnih vješala, što se kleta uz Goricu nišu? 7, 56.

d) kaže se ne samo u čudu na što neugodno (kao kod c)) nego i u divļeńu na što ugodno, i to kao od mila, ali više u šali nego zbiļa (vidi u Vukovu rječniku gdje ima i drugijeh primjera). Na nogama gaće šarovite, kakve su joj klete iskićene! Nar. pjes. vuk. 3, 103. Ah! da ga se kleta napijemo! Nar. pjes. juk. 428. Ja imadem brzu bedeviju, skoro sam ju kletu nabavila. Nar. pjes. hörm. 2, 135.

3. *sa* se.

a. *refleksivno*, jurare, jusjurandum dare, *kleti sama sebe (želeti sebi zlo a gdjegdje i čemu svome) ako nije istina što se kaže, potvrđivati zakletvom ono što se kaže, zvati Boga ili drugo što sveto kao svjedoka za ono što se kaže. — često se izriče dativom čeļade (ili drugo što) prema kome se subjekat kune. — Ovo je značeńe praslavensko. — U svijem rječnicima: u Vrančićevu* ‚klyeti se' ‚dejerare'; *u Mikaļinu* kleti se, zakleti se ‚juro, jusjurandum dare, sacramentum dicere'; *u Belinu* ‚giurare, ‚chiamare Dio o i santi in testimonio' ‚iuro' 350a; *u Bjelostjenčevu* kunem se ‚juro, jusjurandum do, sacramentum dico'; *u Voltiģijinu* ‚maledire, bestemmiare' ‚fluchen, schwören, verwünschen'; *u Stulićevu* ‚jurare, jurejurare, dejurare, dejerare, jurejurando affirmare'; *u Vukovu* ‚schwören' ‚juro'; *u Daničićevu* ‚jurare'.

α) uopće. Klьnь se i podьpisahь. Mon. serb. 1. (1186). Takođe ti se i mi klьnemo, tako ti se su i ty boļare posli naši kleli. 23. (1234—1240). Marьtolo banь Vrьsankovičь klelь se za vse vlasteli dubrovьčьke. 43. (1254). Vojslavь klelь se za vьse ļudije Radoslavļe. 45. (1254). Kamo se veky klьnu. Zak. duš. pam. šaf. 42. Koji se sudije klьnu. 46. Počeše se klet. I. Držić 157. Ovi sagrišuju kunući se. F. Lastrić, ned. 116. Koji uz svaku rič običaju kleti se. M. A. Reļković, sabr. 47. Lako ti se kleti vrhu tuđe ispovijesti. S. Ļubiša, prip. 213. A narede Niku kako će se kleti. Pravdonoša. 1852. 31. Man se kune, moli i jauče uznik. Osvetn. 1, 23. — *Radi veće sile dodaje se i instrumental riječi* kletva, kletav, rota. Takomь smь se kletvьju klelь. Mon. serb. 24. (1234—1240). Kletvoju kle se da se neće vrnuti. Š. Kožičić 20a. Da se zemļa kletvom klela, da će otajstva sva pronijeti, ka je čula i vidjela. I. Gundulić 483. A do malo po tom ne zna *(mornar)*, ča je rekal, ni ča se je rotom kunući zatekal. P. Hektorović 65. — *U ovakovijem je primjerima značeńe slično značeńu pod* 1, a, *b*). I ńegove svete štujte, ne kun'te se, ni jih psujte. P. Hektorović (?) 117. Zapovida, priti Bog Krstjanom, da se ne kunu, ne psuju. J. Banovac, razg. 27. I premda se s jezikom sagrišuje kunući se, psujući, mormorajući . . . 60.

b) izriče se ime Božje ili drugo (nebo, vjera itd.) što se želi da bude svjedok istini onoga što se kaže, ili što (kao život, zdravļe, glava, dijete itd.) što se ostavļa pod kletvom da se izgubi ako nije istina što se kaže. (vidi: U nas se ļudi kunu onijem što im je naj milije ili naj svetije, n. p. sestra se kune bratom [živ mi brat! ili: tako mi živ brat!], mati sinom, roditeļi djecom, djeca roditeļima; Bogom [tako mi Boga, ili Boga mi!], dušom, životom, zdravļem, vjerom, samrtnom svijećom, pričešćem, crkvom, ali i zemļom i nebom i vatrom, a junaci i końem i oružjem: Desnica mi ne usala ruka! dobru końu griva ne opala! i britka mi sabļa ne rđala! Vuk, rječn. *kod* kleti se). *to biva: αα) instrumentalom, naj češće (vidi i Vukov primjer sprijeda).* Koji se kune Bogom. A. Gučetić, roz. jez. 41. Ja se tebi sred ovega kunem zbora bogovima svijem od nebi. G. Palmotić 2, 133. Kunem-ti se nebom i ovim vedrijem zrakom od nebesa. 1, 358. Kleti se imenom Božijem, grijeh jest smrtni. S. Matijević 52. Kunu se mom veron. J. Armolušić 68. Mnom se istijem kunem. V. Andrijašević, put. 40. A kunem se eto vami svijem mogućtvom. P. Kanavelić, iv. 10. A kunem se slavom tebi. 190. Neću se kleti Bogom. J. Banovac, pred. 11. Da je velika uvrida i nepoštene Bogu ńegovim se imenom kunući . . . J. Banovac, razg. 171. Sada vi koji se kunete Bogom procińujete li kako i po koji se način kunete? 172. Moje zapovidi u kojim sam zapovidio da se mnom ne kunete. J. Filipović 1, 58b. I kunuć se Bogom laže. V. Došen 142b. Klet se Bogom, dušom etc. Blago turl. 2, 90. Klet se stvorenjima i Bogom čini se isto. 2, 93. Kunem ti se i Bogom i vjerom. Nar. pjes. vuk. 2, 235. Miloj seji, da s' ne kune mnome. 2, 382. Kunem ti se svačim na svijetu. 3, 306. Za čudo je, kako se u Crnoj Gori ne kunu oružjem. Vuk, nar. pjes. 2, 76. Koji se kune nebom. mat. 23, 22. Vojsku glêli, ter se vidom kleli. Osvetn. 4, 33. Ja N. N. kunem se Bogom jedinim, svemogućim... Zbornik

Digitized by Google

zak. 3, 527. — *na ńekijem mjestima stoji grieškom uz instrumental prijedlog* s *(vidi)*. Ne kuni se krivo ž ńime *(Bogom)*. F. Glavinić, cvit. 446b. Kunu li se s Bogom i s svetim. Ant. Kadčić 245. Koji se kune s bogovima laživijema. J. Matović 351. — ***bb)*** *akuzativom s prijedlogom* na. Tako li se kleste na viru i Boga? M. Vetranić 2, 387. Kunu t' se od sade na kripos naj višu, da t' veće nikade ne ukažu što pišu. D. Rańina 68a. Na vječne sve stvari kunu t' se. 87a. Kleti se na Boga ‚giurar per Dio' ‚per Dei nomen dejurare'. A. d. Bella, rječn. 350a. Kleli su se Turci na pogaču da ne idu nikad na Moraču. Nar. posl. vuk. 134. — *cc) lokativom s prijedlogom* na *(uprav znači da onaj što se kune stoji više onoga čim se kune ili drži nad onijem ruku)*. Kleh imь se u ńihь velikoj crkvi na čьstnomь krьstě i na moćehь svetago Vlasija. Mon. serb. 183. (1373). — ***dd)*** *akuzativom s prijedlogom* o. Kleo bih se o glavu junačku, da bje dva put više dobjeglića. Osvetn. 7, 36. — *ee) akuzativom s prijedlogom* po. Ja se kunem po višńega Boga. Zborn. 44a. Toj ti se ja kunu po tvoju lipotu ka mi je za krunu i dika životu. H. Lucić 215—216. Po zvijezde se pune uresa kunem, po bogove ki u svjetlosti pribivaju. Ġ. Palmotić 2, 457. Lažno klet se po stvorenja jeli težak grih? Blago turl. 2, 93. Klet se po s. evanđelije i po s. ostadke. 2, 93. — *ff) lokativom s prijedlogom* po. — *na jednom mjestu* XVI *vijeka*. Ki godi klnet se po oltaru. Anton Dalm., nov. tošt. 36a. — *gg) akuzativom s prijedlogom* u. Ja knezь veli hlьmьsky Anьdrêj klьnu se knezu dubrovьčьkomu u Gospoda Boga i u sveto jevanьđelije... Mon. serb. 24. (1234—1240). Klьnemo se knezu dubrovьčkomu u Gospodina Boga i u sveto jevanьđelije i u čьstьny i životvorešti krьstь Gospodьńь i u 318 svetyhь otьcь. 34. (1249). Seļaci se staše kleti u sve svoje i živo i mrtvo, da Slepoje nije govorio tih reči. M. Đ. Milićević, zim. več. 97. — ***hh)*** *genetivom s prijedlogom* vrhu *(radi značeńa isporedi cc))*. Ja se kleti vrhu čeda sebi od Boga namješćena. J. Kavańin 255b.

c) dodaju se glagolu kleti se *adverbi* pravo (prav), krivo (kriv, lažno, lažļivo, u laž), isprazno (u ispraznost, u taštad, bez potrebe, bez razloga). Ne kunite se ni pravo da se ne biste kadgod krivo zakleli. I. Đorđić, ben. 92. Todor mu se pravo kunijaše. Nar. pjes. vuk. 2, 149. — Ne kuni se krivo imenom mojijem. N. Rańina 83a. levit. 19, 12. Bogom krivo kunet se. Š. Budinić, ispr. 55. Proklinajući ime Božje i krivo se ńime kunući. A. Gučetić, roz. jez. 33. Ne kuni se krivo ńime. Đ. Baraković, jar. 49. Ki Bogom krivo kuńahu se. F. Glavinić, cvit. 247b. Čuju se one sluge i službenice gdi se kunu krivo svojim gospodinom, ona žena svome mužu. J. Banovac, razg. 27. Kunući se krivo. F. Lastrić, ned. 54. I krivo se kunuć laže. V. Došen 120a. Krivo se kleti stvarima stvorenijem. S. Rosa 73a. Kleti se krivo, što cijeni da je istina. J. Matović 350. Đevojka se krivo Bogom klela. Nar. pjes. herc. vuk. 208. Dobro laži a krivo se kuni. Nar. pjes. juk. 204. Stari grivo, ne kuni se krivo. Nar. posl. vuk. 294. Boļe ti se krivo kleti. S. Ļubiša, prip. 162. — Da ja jednoga od ovi koji se ovako lažno kunu upitam... J. Banovac, razg. 172. Da se laživo, krivo li kunu i zaklinaju. B. Kašić, zrc. 45. Kunući se lažļivo i krivo. M. Dobretić 555. — Ako si se u laž kleo. F. Lastrić, ned. 117. — Ne kuni se imenom Božijem ni pravo ni krivo. F. Lastrić, ned. 113. Kleti se Bogom i ostalim svetim i pravo i krivo. M. Dobretić 108. Ko se kriv kune, od traga gine, a ko se prav kune, od straha (gine). Nar. posl. vuk. 154. — Počita' Boga jedinoga i ne kuni se ńime izprazno. A. Gučetić, roz. jez. 31. — Niki smo naučili u ispraznost kleti se. F. Lastrić, test. 16b. Ne kuni se Bogom u ispraznost. M. Dobretić 198. — U taštad ne kuni se ńime. P. Posilović, nasl. 108b. — Kleti se bez potrebe ‚giurar senza bisogno o invano' ‚importune iurare'. A. d. Bella, rječn. 350b. — Kad protresa strašnog Boga, ńim se kunuć brez razloga. V. Došen 143b.

d) *izriče se što se tvrdi kletvom kao istinito (ovo može biti dvojako: ili se što javļa i pripovijeda, ili se obećava). to se može kazati: **aa)** samijem riječima onoga što se kune* (oratio recta). *uz ono što se javļa ili obećava mogu biti i riječi kojima se potvrđuje zakletvom. **aaa)** izriče se i zakletva. — uz javļańe.* Sestrica se bratu kunijaše: ‚Nisam, brate, života mi moga!' Nar. pjes. vuk. 2, 15. A on joj se krivo kunijaše: ‚A nijesam, moja mila kumo!' (a dijete drži na koļenu) ‚ta ne io od ovoga meso!' 2, 20. Milica se zmaju kunijaše: ‚Nije, zmaje, života mi moga!' 2, 257. — *uz obećavańe.* Evo t' se kunu ja: ‚Da bi mi trijes i grom ubio tečenja i čeļad svu domom, ako ti dvaš veće od toga neće bit'. N. Naļešković 1, 188. Pa se kunem kapi na koļenu: ‚Tvrda vjera! ostavit te neću'. Nar. pjes. vuk. 2, 378. Ramo joj se kune i preklińe: ‚Neću, kado, života mi moga!' 1, 460. — ***bbb)*** *ne izriče se zakletva nego samo ono što se tvrdi.* Marko joj se kunijaše: ‚Nijesam ti prsten naša'...' Nar. pjes. vuk. 1, 154. Todor mu se pravo kunijaše: ‚Nijesam je, care, ni viđeo'. 2, 149. Fale s' zetu i Bogom se kunu: ‚Volimo te, Strahiniću bane, no svu zemļu našu carevinu'. 2, 271. A on se poče kleti i prekliňati: ‚Ne znam toga čovjeka'. Vuk, mar. 14, 71. — ***bb)*** *drukčije je nego kod **aa)** kad onaj što se kune izriče zakletvu riječima* kunem se *itd., a k ovoj rečenici dodaje drugu ili više drugijeh kojima kaže što tvrdi kao istinito. ove rečenice ne treba shvatiti kao kod **aa)** nego kao privezane (ne podložne, isporedi cc)) k prvoj. — uz javļańe.* Bogom se kunem, brat moj jesi ti. F. Glavinić, cvit. 315. Kunem ti se, podnio bih ja strpļeno ovu smeću. I. Gundulić 557. Kunem ti se, kako tamo kažu, grdnijega u hiļadi nema od Maksima sina Jovanova. Nar. pjes. vuk. 2, 528. Kunem ti se, a vjeru ti dajem, ko s Voinom boja bio nije, ne umije Boga blagodarit. 3, 321. Kunem vi se mojom vjerom turskom: ja kakve su Fočanke djevojke, mamile bi sa neba oblake, kamo l' ne bi sa zemļe junake. 3, 568. Kunem vi se Bogom istinijem i ovijem vinom crvenijem i tako mi mojega oružja! i tako mi ne ostalo pusto! bih mu radij' odsjeći glavu nego dobit za života blago. 4, 52. — *uz obećavańe.* Kunem ti se Bogom istinijem i mojijem svecem Muamedom, ništa tebi učiniti neću. Nar. pjes. vuk. 1, 604. No ti, svekre, Bogom ti se kunem! ja ti vraćaj blago sa jabane sa vašega vojvode Miloša te udari na Maksima tvoga, jal' naprijed ni kročiti neću, baš da češ mi oči izvaditi. 2, 555. Kunem ti se i Bogom i vjerom, ne dam tako tri komata dara. 2, 556. Kunem ti se Bogom istinijem, ja se natrag neću povratiti. 3, 542. Kunem ti se Bogom istinijem, evo tebe stotinu rušpija, sastavi me kako sa đevojkom. 3, 537. — *cc) podložnom rečenicom: **aaa)** s* da. — *uz javļańe.* Da ti zna ona naše stvari, kunu t' se ja dušom, da bi me prognala. N. Naļešković 1, 267. Ter mi se kun'jaše, da veće na saj svijet dražu stvar ne znaše. 2, 106. Kunem ti se ovom krvi, da se

Digitized by Google

jedan ne pripade. Ǵ. Palmotić 2, 53. Kleti se da jest ‚giurar di sì' ‚iureiurando affirmare'; kleti se da nije ‚giurar di no' ‚iureiurando negare'. A. d. Bella, rječn. 350a. Ona mu se kunijaše da ne znadiše. J. Banovac, razg. 135. Oj Cetińo, vodo ponosita! ti se sinoć krivo kunijaše, da na tebe niđe broda nema. Nar. pjes. vuk. 1, 316. I paša se caru kunijaše da ne viđe moskovske delije. 3, 82. Kune se i preklińe da je Ščepan lažac. S. Ļubiša, prip. 113. Da se kune da ńom sjeko nije. Osvetn. 2, 157. — *uz obećavańe.* Klьnu se obьćinê dubrovьčkoj, da stoju s vami u mirь. Mon. serb. 29. (1240). I Bogu i ļudem kunu se na svak čas, da nigdar ne budem ostavit tvoj obraz. Š. Menčetić 185. Kunu ti se dušom mojom da izvan tebe diku nijednu neću ļubit viku. D. Rańina 106a. Kunem ti se višńijem Bogom, da ću tvrdu pomńu stavit. Ǵ. Palmotić 2, 39. Devojka se klela, cveće da ne nosi. Nar. pjes. vuk. 1, 333. Kunem ti se Bogom istinijem da ti ovđe nikad doći neću. 2, 467. Bježi ko je učuvao glavu, ter se kune da već s ńome neće preo Duge klete. Osvetn. 3, 102. — ***bbb)*** *s* jako da (XIII *vijeka).* Sudьce da se klьnu jako da pravo sudê. Mon. serb. 46. (1254). — ***ccc)*** *s* jere da (XIV *vijeka).* Koji ļubo trьgovьcь dovede końe kupivь iz tuđe zemļe, a poznaju se, da se klьne tьzi trьgovcь samь drugi jere da jestь kupilь u tuđej zemļi i ne zьna tati. Mon. serb. 147. (1349). — ***ddd)*** *s* a da. Jovan mu se Bogom kunijaše, a da mu je ugrabiti neće. Nar. pjes. vuk. 2, 82. — ***eee)*** kako *(uz obećavańe,* XVI *vijeka).* I kunem se sada vami mojim ogńem i strilami i ļepotom kako vam ću izpuniti obećaje sve ļuvene. S. Bobaļević 233. — ***ddd)*** *uz same riječi onoga koji se kune ima* da *(vidi* 1. da, I, B, 2, b, *dio* II, *str.* 190a) *ili* jere. *to je samo u prijevodu jevanđeļa po latinskom tekstu:* ‚Ille autem coepit anathematizare et jurare, quia nescio hominem istum'. marc. 14, 71. A on se poče kleti i rotiti, da ne znam človika toga. Bernardin 78. On se poče kleti i ročiti, jere ne znam človjeka togaj. N. Rańina 98b. On se poče kleti i priklinati da ne znam čovika toga. I. Bandulavić 93a. — ***eee)*** *infinitivom, samo kad je obećavańe (zavjet).* Klela se đevojka v'jenca ne nositi. Nar. pjes. vuk. 1, 334. — ***fff)*** *supstantivom ili zamjenicom:* ***aaa)*** *u akuzativu s prijedlogom* za. Gde komu daje Dubrovьčaninь svoj dobitьkь, tere mu odь ńega u bьhь udritь, da se klьnê Latininь za tozi. Mon. serb. 147. (1349). Govorenje za koje se kuneš. F. Lastrić, ned. 115. Kriva zakletva jest klet se za ono što znaš da nije istina. F. Matić 60. — ***bbb)*** *akuzativom s prijedlogom* u *(za obećavańe).* Klehь sê knezu u večьni mirь. Mon. serb. 24. (1234—1240). — ***ccc)*** *u dativu s prijedlogom* suprotiva *ili* protiv *samo u prijevodu iz svetoga pisma:* ‚Qui laudabant me adversum me jurabant'. psal. 101, 9. Koji hvaļahu mene suprotiva meni se kuńahu. B. Kašić, rit. 88. I ki hvalit mene općahu, kunijahu se protiv meni. I. Gundulić 203.

e) *u jednom primjeru iz narodne pjesme našega vremena stoji* kleti se *bez subjekta u pasivnom značeńu kao da se ima u misli drugo* se: Pa naj prije igru zametnite prokletoga u ruke prstena, oko ńega te se kune krivo. Nar. pjes. vuk. 2, 29.

b. ***recipročno,*** *prema* 1, a, *a), kad jedno drugo kune.* Ne bi toj zadosti u karu što bjehu, s nemirne žalosti se još kunijehu. M. Vetranić 2, 162. Čuju da se karaju, da se kunu, da se psuju. A. d. Bella, razg. 64. Te ne slušaš jada svakojaka, de se kunu dvije jetrvice. Nar. pjes. vuk. 1, 559. Kako s' klele, tako se uklele. 1, 559. Što ste prele kada ste se klele. 1, 560.

KLETIČKO POĻE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu šabačkom.* Zemļa u Poļu Kletičkom. Sr. nov. 1863. 528.

KLÈTÎŠTE, *n. vidi* kļetište.

KLETIV, *adj. koji kune.* — *U Stulićevu rječniku:* kletiv *ili* kletļiv ‚maledicus, maledicens, execrans'. — *oboje nepouzdano.*

KLETĻIV, *adj. vidi* kletiv.

KLETNA URVIŠTA, *n. pl. mjesno ime.* — XIV *vijeka.* Na Kletьna Urvišta. Spom. stoj. 25. (1327).

KLÊTNICA, *f. postaje od osnove adj.* kletan *nastavkom* ica. — *isporedi* kletnik.

a. *žensko čeļade što se kune.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚quae jurat'.

b. *nešto kleto, prokleto.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Nut' Môskôvâ u pô našeg grada gdje kletnicu pograđuju crkvu *(govore Turci).* Osvetn. 6, 5.

KLÊTNÎK, *m. postaje od osnove adj.* kletan *nastavkom* ik.

a. *čovjek koji se kune.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚giuratore, chi giura' ‚jurator' 350b), *u Bjelostjenčevu* (kletnik, koji se kune ‚jurator'), *u Stulićevu* (‚jurans'; kletnici, v. okletnici). Zakletvu tada govori napred pop a za ńima kletnik. M. Đ. Milićević, opšt. 27.

b. *čovjek klet (vidi* kleti, 2, b). — *U naše vrijeme.* Kletnik opali pušku. Bos. vila. 1891. 226.

KLÊTO, *m. vidi* 2. Klet. — *Po tal.* Cleto. — *Samo u pisaca.* Kleto bi rojen u Rimu. F. Glavinić, cvit. 108b. Posli svetoga Petra bi sveti Lino, posli ovoga sveti Kleto, pak Klement. J. Filipović 1, 183b.

KLETOVAN, kletovna, *adj. o knizi (pismu) u kojoj je pisana zakletva.* — *U dva pisma turskijeh careva Dubrovčanima* XV *i* XVI *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (kletovьnь ‚juratorius'). Dadohь imь sej baratь i kletovnu knigu carstva mi, kako otь denešnago dna napredь da budetь među nami mirь i prijaznь. Mon. serb. 526. (1481). Pišet visota carstva mi ovuj svetlu kletovnu knigu. 550. (1517).

KLÉTSTVO, *n. vidi* klestvo. — *U Stulićevu rječniku uz* kletva.

KLÊTVA, *f. djelo (ili riječi) kojijem ko koga kune, ili se kome kune, ili koga zaklińe.* — *isporedi* 1. *i* 2. kletav. — *Postaje od glagola* kleti (-e- *stoji mj. negdašńega* ę). — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* klętva, *rus.* клятва, *(češ.* klátba), *poļ.* klątwa. — *U istom rukopisu* XV *vijeka u kojemu se nalazi i* klatav *(vidi* 2. klatav) *ima i* klatva. Ot prirote, ot klatve. Starine. 23, 41. (1496). Laže, klatve i gnêvanije. 78. — *Gen. pl. može biti* klêtâva, *vidi:* Bojeć se očinih kletava. M. Bunić 27. I u vik neću moć u tuzi tač gorkoj kletava ovijeh oć. D. Zlatarić 6a. Ostaviti zlu običaj od kletava. A. Gučetić, roz. jez. 61. Uzrok od psovaka ili od kletava. B. Kašić, zrc. 56. I k temu pristavi laživijeh kletava, od svoje ļubavi čim biljeg on dava. I. Gundulić 155. Imaju se uklańat od kletava. I. Držić 291. Jur si se odvrgao onih psosti, mormorańa, krivi kletava, pijanstva . . . J. Banovac, razg. 187. Radi vaših laži i krivih kletava naj veće svrhu vas dolaze nevoļe. pripov. 168. S kletava Jezus prohodi na uvrjede. S. Rosa 73b. Ima i drugih različnih kletava. Pravdonoša. 1851. 26. *vidi i* Đ. Daničić, obl.s 19. — *i* klétvî. Od kletvi i od zlijeh riječi. M. Divković, bes. 129b. Prosipa hiļadu kletvi na vas. M. A. Reļković, sabr.

Digitized by Google

9. — *U svijem je rječnicima: u Vrančićevu* detestatio; *u Mikaljinu* kletva, proklinanje ‚maledictum, maledictio'; kletva, zakletva ‚juramentum'; *u Belinu* ‚giuramento' ‚iusiurandum' 350[a]; ‚maledizione, quel male che con parole si manda ad uno' ‚dirae' 454[a]; ‚scongiuro, lo scongiurare' ‚adjuratio' 657[b]; *u Bjelostjenčevu* kletva, kuneńe, preklinańe ‚maledictio, execratio, dirae, detestatio, imprecatio'. v. rota; *u Jambrešićevu* ‚imprecatio, juramentum'; *u Voltiđijinu* ‚maledizione, imprecazione' ‚fluch'; *u Stulićevu* ‚jusjurandum'; *u Vukovu* 1. ‚der fluch' ‚exsecratio'. 2. vide zakletva; *u Daničićevu* ‚exsecratio; jusjurandum'. — *Po primjerima se može vidjeti na koliko se različnijeh načina može upotrebljavati ova riječ.*

a. exsecratio, dirae, *djelo i riječi kojima ko koga kune (vidi* kleti, 1, a), *proklestvo.* I kletva na ńemь. Sava, tip. hil. glasn. 24, 197. Anaϑêma da budetь ... i kletvu da imatь 317 otьcь. Sava, tip. stud. glasn. 40, 154—155. Budi kletva na ńemь svetyhь nebesnyhь silь. Mon. serb. 15. (1222—1228). Rodь človêčьsky toboju izbavljenь bystь prvyje kljetvy *(sic)* Adamovy. 67. (1305—1307). Kletvu da imatь otь svetyhь ktitorovь. 132. (1348). Si sut otčinu i materinu kletvu prijeli, togo radi mučet se. Pril. jag. ark. 9, 112. (1468). Ne tij se bojati sramote od ljudi i ne marite ńih kletve. Transit. 107[a]. Formoza od kletve odreši. Š. Kožičić 20[a]. Goniti hoću Turke ratiju, kletvoju, ustavu, prokletstvom. 32[b]. Da postavi svrhu mene kletvu mješte blagosova. N. Rańina 56[b]. gen. 27, 12. Ne samo da je kletva danu je prava psovka. A. Gučetić, roz. jez. 42. Kletva hoće, svit protiče, da ne imamo nigdir stana. A. Čubranović 141. Usta su tvoja govorila kletve, psosti, himbe. M. Divković, bes. 31[a]. Kune druzijeh kletvom teškom. B. Kašić, zrc. 98. Već kletvam svrhu da', već nam zla ne zovi. I. Gundulić 90. A i kletva hoće teška, a i tako suđeno je, da turačka kruna i leška u vječnomu miru stoje. 448. Vidim, kletve gdje ńegove sve na glavu tvu padaju. Ġ. Palmotić 1, 206. *(Zmiju)* oštrom kletvom višńi prokle. 3, 121[a]. Zli u kletve strašne udara. P. Kanavelić, iv. 36. Svaka se govoru s kletvama. J. Matović 341. Ot kletve oslobodi. J. Rajić, pouč. 1, 83. Ne za to, aki bi se bojali, da i*(h)* se kletva ne primi. D. Obradović, živ. 122. Već su teške kletve devojačke: kad zakunu, sva se zemlja trese. Nar. pjes. vuk. 272—273. Nije meni zemlja doteščala, već je teška materina kletva. 2, 26. Pak te zove da te blagosovi, da na tebe kletva ne ostane. 2, 136. Stigoše ga moje kletve! Vuk, dan. 4, 10. Kletva na dragoga. nar. pjes. 1, 265. Pravedna kletva. 1, 269. Blagosov i kletva. 1, 275. Da te Gospod postavi za uklin i za kletvu. Đ. Daničić, 4mojs. 5, 21. Navući ću kletvu na dom. S. Ljubiša, prip. 139. Što na nas ostavi novu kletvu? 144. On slimi sa sebe kletvu roditeljsku, u koju je upao. 216. Da se oslobodimo od ove nove kletve. 241. Moja se kletva svaka stjeca kao u amin. 244. Prođ' se tijeh brda zlokobnijeh, turi na ńih kletve vjekovite. Osvetn. 1, 14. Valda znadeš da ti ne povijedam, koje su mi na plemenu kletve. 2, 10. No oni su smakli djeda moga, pa je na me složila se kletva. 2, 19. Još ako ćeš okajati kletvu. 2, 34. *(Davor)* na Kadma je navalio kletvu. 2, 63. Ma sraziće kletva u pokori onog, koji vjerolomnost stvori. 4, 59. — *U ńekijem primjerima može značiti i: nesreća uopće; tako će biti i u ova dva primjera:* Naše štete i porazi nijesu toli sad velici, vele veća da ne izlazi kletva svetoj carskoj slici. I. Gundulić 486—487. Ma se kletvi Ture ne davaše. Nar. pjes. vuk. 4, 10.

b. jusjurandum, sacramentum, *djelo i riječi kojima se ko kune (vidi* kleti, 3, a), *zakletva.* Sьvrьšenć budući vašćj vêrê i ljubьvi i kletvê onoj kojevь mi se hoćete obećati. Mon. serb. 20. (1234). Kletvu vynu da drьžimo k tebê nepomьčno. 23. (1234—1240). Ako mi stojite u sijej kletьvê. 25. (1234—1240). Ako prêstupimo siju kletьvu. 39. (1253). Privrьžê imь kletьvu. 41. (1253). Učiniхь ovuj kletvu. 447. (1451). Zavezasmo u vêru i u kletvu. Spom. sr. 2, 65. (1419). Istinno car makaronski skaza mi s kletvom govoreći. Aleks. jag. star. 3, 290. S kletvoju priseže jakože prav ili nepovinan biše. Š. Kožičić 18[a]. Kletvoju kle se da se neće vrnuti. 20[a]. Mir kletvoju potvrđen bisi. 24[a]. I opet zataja ńega s kletvom. N. Rańina 92[a]. matth. 26, 72. Da jest kletva među nami Židovmi da o tomem ne povijedamo Krstijanom. Pril. jag. ark. 9, 120. (1520). Grijeh od krive kletve. A. Gučetić, roz. jez. 32. Jesu li rečene *(laži)* s kletvom ali ne? A. Komulović 9. Ljubav sam ja mila, kletvom ti obitam vrh luka i strila, kû činim voljno sam. I. Gundulić 11. Er kletva nije toj, ljubovnik ku tvori mladici gizdavoj, u bludu čim gori. 23. Neharniče, gdi je vira, gdi su kletve ke činiše? 46. Čujte kletvu, kleti u tmini, koju Pluton, bog vaš, čini. 68. Tim ne imaj zle volje, kletvom ti obitam, na starijeh pristolje budem te stavit sam. 189. S učiteljom i stražnikom ženskijem k caru hrlo poje, zna'ući pod kletvom da velikom car se i ńima odkrio je. 298. Da se zemlja kletvom klela da će otajstva sva pronijeti ka je čula i vidjela. 488. Uzrok je i oni ki pristupi pravom caru kletvu i vjeru. 518. Bivši ovako utvrdili među ńima kletvom veće ... 537. S kijem nas tvrda kletva sveza u trojanske doć krajine. Ġ. Palmotić 1, 206. Ki Neptunu ńegda slaga i kletvom ga je privario. 1, 283. Nego mu se kletvom zakleh ja velikom da se neću združit. 1, 311. Kletvom se otkrit podvežimo. 1, 329. Obećana s tvrdom kletvom punom cijene. 2, 103. A i ti ćeš svoje u vrime naše kletve potvrditi. 2, 131. Navesti druge na kletvu, vjerujući da će priseći krivo, grijeh je. S. Matijević 53. Pravljajući ali laži ali kletve ke su učinili. P. Radovčić, nač. 242. Kletvu pod vitešku. P. Kanavelić, iv. 250. Duha vidjeh nebeskoga, govoraše s kletvom oni. 601. Podložnici se meni kletvom zavjeriše. I. Đorđić, salt. 205. Oni se kletvom podvežuju da neće udriti. 459. Objetujući se kletvom da neće poć. ben. 139. Jer se ne čuju druge riči, nego psosti, laži, krive kletve, mormorańa. J. Banovac, razg. 87. Kada s krivom kletvom radi, vičńeg kralja da osmradi. V. Došen 142[b]. Obećańa kletvom utvrđena. S. Rosa 72[b]. Ako li mi ne vjeruješ kletvi. Nar. pjes. vuk. 2, 17. Nekakav mladić učini kletvu da se neće oženiti drugom... Nar. prip. vuk. 151. Sve kaži pod kletvom. S. Ljubiša, prip. 210. Ako ti pritvrdiš kletvom, da je svjedok pravo kazao. 213. Eto vjera, eto kletva moja! Osvetn. 1, 7. Kletve meću da se ne odaju. 2, 16. Prem su kletve zalagali teške. 2, 181. Krivu kletvu na dom ne ponesi. V. Bogišić, zborn. 637. No kad bi do kletve, udriše svi na se. Pravdonoša. 1851. 8. — Dati kletvu *ima dva različita značeńa: zakleti se, učiniti kletvu (vidi u primjerima):* Dahь vêru i kletvu vsakomu. (zakleh se. Daničić). Mon. serb. 174. (1356—1367). Ńemu kletvu dasmo prije. I. Gundulić 518; *ili dati drugome da se zakune, učiniti da se drugi zakune.* Data mu kletva. (dato mu da se zakune. Daničić). Spom. sr. 2, 127. (1466).

c. obtestatio, obsecratio, *djelo ili riječi kojima*

Digitized by Google

se ko zakliñe, zaklińańe (vidi kleti, 1, b). Hoja, Lero, Dolerije, na kletvu vas zovem doli, da vidjenja nigda prije čovjek ne zgleda tužna toli. I. Gundulić 41. Kazlar-aga poče ovako ga s tvrdijem kletvam uprašati. 385. Al' ga ide Milica tvrdom kletvom zaklinati. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 25. Nagnaću ga kletvom i ukorbom da osveti oca. S. Ļubiša, prip. 236. Molbe, kletve, korbe, žalbe, mita, srca u zlo ne haju zalita! Osvetn. 4, 47.

KLÈTVEN, *adj. koji pripada kletvi; nalazi se u tri značeńa. — U naše vrijeme.*

a. *u čemu su kletve (o knizi, molitvi itd.). — Između rječnika u Vukovu* (klètvenî, n. p. knìga ‚fluch enthaldend' ‚exsecratorius'; ‚daher ein fluchbrief des patriarchen u. dgl. gegen suspendirte priester, und interdikt einer gemeinde'). Sedmu posla ev' knigu kletvenu na Bošńake Turke Muslomane, na mečete i na sve ġamije, na sve hoġe i na mujezine: ‚Ko je Turčin i turskog plemena... nek se diže tući đaurina'. Nar. pjes. vuk. 4, 240. Oni globe izgone kletvenim knigama (da ne može pop nikake sveštеničke službe 'svršiti). Vuk, dan. 2, 117. Čuju kletvene molitve. S. Ļubiša, prip. 117. Kaluđeri prijete da će dići na mene kletvena bdenja. 210.

b. *koji često kune ili se često kune. — U Stulićevu rječniku:* ‚jurare assuetus'. — *Ovako znaćeńe može biti i u ovom primjeru:* Kletven težak kune kleta traga. Osvetn. 4, 21.

c. *o mjestu gdje se ko kune.* Imali su osobitu gomilu đe su se zakliñali, i ova se zvala kletvena gomila. i dan današńi ima jedna koja se zove Kletvena Gomila. ova je u okrugu trebińskom. J. Pamučina *u* S. Novaković, obl. 21.

KLÈTVENICA, *f. u Stulićevu rječniku:* v. kletnica. — *isporedi* kletvenik.

KLÈTVENÎK, *m. čovjek koji je kletvom obećao što da učini ili se pod kletvu s kim združio. — XIII vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (kletvenikъ ‚foederatus, jurejurando obstrictus'). Ja županъ Radoslavъ jesmь vêrьnь kletьvenikъ gospodinu kraļu ugrьskomu. Mon. serb. 44. (1254).

KLETVOPRESTUPAN, kletvoprestupna, *adj. koji je kletvu prestupio. — Samo u Stulićevu rječniku:* kletvopristupan ‚perjeratus'.

KLETVOPRESTÚPATI, kletvoprèstûpâm, *impf.* kletvoprestupiti. — *U Stulićevu rječniku:* kletvopristupati, v. kletvopristupiti. — *nepouzdano.*

KLETVOPRESTÛPITEĻ, *m. vidi* kletvoprestupnik. — *Samo u Stulićevu rječniku:* kletvopristupiteļ ‚perjurus, perjuriosus'.

KLETVOPRESTÛPITEĻICA, *f. vidi* kletvoprestupnica. — *Samo u Stulićevu rječniku:* kletvopristupiteļica ‚perjura'.

KLETVOPRESTÚPITI, kletvoprèstûpîm, *pf. prestupiti kletvu. — U Stulićevu rječniku:* kletvopristupiti ‚abjurare'. — *nepouzdano.*

KLETVOPRESTÚPLJÊŃE, *n. djelo kojijem se kletva prestupi (isporedi* kletvoprestupiti). — *U knigama pisanima crkvenijem ili mješanijem jezikom.* Nepravde mnoge i ubijstvo i kletvoprestupļenije. Aleks. jag. star. 3, 280. — *vidi i* F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod* klętvoprêstąpļenije.

KLETVOPRÈSTÛPNICA, *f. žensko čeļade koje prestupi kletvu, isporedi* kletvoprestupnik. — *Samo u Stulićevu rječniku:* kletvopristupnica, v. kletvopristupiteļica.

KLETVOPRÈSTÛPNÎK, *m. čovjek što je prestupio kletvu. — U knigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Stulićevu* (kletvopristupnik, v. kletvopristupiteļ) *i u Daničićevu* (kletvoprêstupьnikъ ‚perjurus'). Kletvoprêstupnikъ bystь. Domentijan[b] 107. — *I u naše vrijeme upotrebļava ovu riječ Vuk (koji dodaje da je ovo jedna od* 49 riječi slavenskijeh koje se u našemu narodnom jeziku ne govore, ali se lasno mogu razumjeti i s narodnijem riječima pomiješati. nov. zav. 1847. v—vi). Ļudokradicama, lažļivcima, kletvoprestupnicima. pavl. 1tim. 1, 10.

KLETVOZATAJATI, kletvozatajam, *impf. zatajati kletvu. — U Voltiġijinu rječniku:* ‚negare con giuramento, spergiurare' ‚falsch schwören, einen meineid thun', *i u Stulićevu:* v. kletvopristupiti. — *nepouzdano.*

KLEVCI, *vidi* Klijevci.

KLEVÈNDALICA, *f. vidi* klevetalica. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KLEVÈNDALO, *m. vidi* klevetalo. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Šta slušaš toga klevendala?' J. Bogdanović.

KLEVÈNDÂŃE, *n. djelo kojijem se klevenda.* ‚Ko obadira ńezino klevendańe, van ko je ka' i ona?' J. Bogdanović.

KLEVÈNDATI, klevèndâm, *impf. vidi* klevetati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ona ništa ne radi, nego vavije druge klevenda'. J. Bogdanović.

KLEVET, *m. samo u Stulićevu rječniku uz* kleveta *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

KLÈVETA, *f.* calumnia, obtrectatio, *zlo što se o kome govori, osobito kad se laže, isporedi* pańkańe, opadańe. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kleveta, *rus.* клевета, *češ.* kleveta. — *Miklošić misli da postaje od istoga korijena od kojega je i glagol* klepati (etymol. wörterb. *kod* klepa-). — *Između rječnika u Stulićevu* (‚calumnia, contumelia' *s dodatkom da je uzeto iz bukvara) i u Daničićevu* (‚obtrectatio'). Gnêvь, jarostь, klevety, obidy . . . Danilo 208. Da mu ne može ni hoće panka ni kleveta prijata biti. Mon. serb. 458. (1453). Klevetnike grdne i klevetu. P. Petrović, gor. vijen. 10. To je kleveta! to je laž! M. Pavlinović, razg. 55.

KLEVÈTALICA, *f. žensko čeļade što kleveće. — isporedi* klevendalica. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KLEVÈTALO, *m. čovjek što kleveće. — isporedi* klevendalo. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

1. KLEVETAN, *adj. vidi* 2. klevetan, *od čega se razlikuje samo tijem što a ostaje u svijem oblicima. — S toga što se nalazi samo na jednom mjestu, nije dosta pouzdano. — U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Ako *(si govoril riči)* klevetane pridajući zlo ali želeći i proseći zlo sebi ali druzin. P. Radovčić, nač. 539.

2. KLÈVETAN, klèvetna, *adj. koji pripada kleveti. — Od* XVIII *vijeka.* Klevetnim jezikom očrńavaš. D. Obradović, sav. 11. Klevetni, ogovorni, opadni govori ‚verleumderische reden'. Jur. pol. terminol. 571. — *U Stulićevu rječniku ima adv.* klèvetno ‚calumniose'.

KLEVÈTAŃE, *n. djelo kojijem se kleveće. — Stariji je oblik* klevetanje. — *Između rječnika u Mikaļinu* (klevetanje), *u Bjelostjenčevu, u Stulićevu.* Ukor, klevetanje i proklinanje. I. T. Mrnavić, ist. 105. Kriva svidočastva, klevetanja... Michelangelo. 64. Eto klevetańe u puku protiva popom. Ant. Kadčić 77. Kad se bez smutńe u puku i klevetańa ne bi mogao ustaviti od pričešteńa. 155. Služinče ima se uklańati svakoj svađi i klevetańu. Zbornik zak. 1853. 2, 86.

Digitized by Google

‚Ostavi se klevetańa! naj goreg si se zanata uvatila'. J. Bogdanović.

KLÈVĖTATI, klèvećêm (klevètâm), *impf.* blaterare; detrectare, maledicere; calumniari, *naj starije je značeńe jamačno bilo: brbl̨ati, pa je poslije postalo: zlo govoriti, i lagati na koga. — Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* klevetati, *rus.* клеветать, *češ.* klevetati. — *Postaje od* kleveta. — *Od osnove sadašńega vremena prešlo je u ńekijem krajevima* ć *i u inf. i u prošla vremena, vidi u Stulićevu rječniku i kod* a *na kraju. — Između rječnika u Mikal̨inu* (‚obloquor'), *u Bjelostjenćevu* (klevećem ‚obloquor'. v. ogovarjam), *u Voltigijinu* (klevetati, *griješkom* klevećem ‚sparlare, detrarre, cianciare' ‚schelten, plaudern, schwätzen'), *u Stulićevu* (klevětati na koga ‚obloqui, obtrectare, calumniari'; klevećati, v. klevetati).

a. *naj starije značeńe, brbl̨ati, rijetko se nahodi, i to uprav u osobitijem smislu: dosađivati molitvama i preporukama (u Kavańinovijem primjerima u dobrom smislu).* Sam samoga scijeni i l̨ubi Boga, dobro svih naj veće, i svak da u tom dni ne gubi nagovara i kleveće. J. Kavańin 145b. Čemu bismo klevetali i molili za potrjebe? 540a. Klevećati, dosadno preporučivati, govoriti o istoj stvari: ‚Koliko sam ti klevećala (preporučivala)'. ‚Ne kleveći više (ne dosađuj govorom)'. M. Pavlinović. — *Nije dosta jasno značeńe u ovom primjeru:* Svijes mi tarne, srce pina, sve mi neko zlo kleveće. J. Kavańin 174b.

b. *govoriti zlo o kome, pa i lagati na koga, krivo ga potvarati (vidi* opadati, pańkati). — *teško je poznati po primjerima, jeli prvo ili drugo značeńe. — glagol je neprelazni kao kod* a, *ali je u naše vrijeme i prelazni, vidi:* ‚Kako ti ona mudro čojka kleveta'. *u Lici.* J. Bogdanović.

a) uopće. Sija žena jest prislušala i klevetala i svadu tvorila s susedi svojimi. Pril. jag. ark. 9, 113. (xv *vijek).* Zli u kletve strašne udara i kleveće i žamori. P. Kanavelić, iv. 36. Duši mojoj zašto ovu klevećući riječ mrmoše? 460. Klevetati ‚verleumden'. Jur. pol. terminol. 577.

b) čel̨ade ili drugo o čemu se zlo ili lažno govori, izriče se: aa) akuzativom s prijedlogom na. Klevetahu na ń. Š. Kožičić 56b. Kleveću na ovu istinu. Š. Budinić, sum. 67a. Od daleč od ńih kleveću na ńe. ispr. 59. Ako je klevetal na ine učitel̨e. 89. Na ńih klevećući govoreno. P. Zoranić 35a. — *bb) dativom s prijedlozima* suprot, protiv. Zločudnimi besedami klevećući suprot nam. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 140. 3joann. 10. Tko je pun tminosti u ku se upreće, zavidi svitlosti protif koj kleveće. Đ. Baraković, vil. 374. Suprot ńemu klevetajući. P. Knežević, osm. 19. — *cc) genetivom s prijedlogom* od. V čem od vas kleveću. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 123b. 1petr. 2, 12. U čemu klevetaju od vas kakono od zločinac. I. Bandulavić 145b. Klevećući i govoreći zlo od drugoga. P. Radovčić, nač. 537. Što je da mu se kleveta i mrmńi od pošteńa? Ant. Kadčić 252.

KLEVÈTAVAC, klevètâvca, *m. vidi* klevetnik. — *U jednoga pisca čakavca* xvi *vijeka.* Ako on ki se brat zove bude ... idolski klańavac ili klevetavac ... Anton Dalmatin, ap. 32.

KLEVÈTÂVKA, *f. vidi* klevetnica. — *U istoga pisca u kojega ima i* klevetavac. Žene da budu ne klevetavke. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 117. tit. 2, 3.

KLEVÈTL̨IV, *adj. koji kleveće. — U rukopisu pisanome crkvenijem jezikom.* Klevetl̨iva duša triložni ima jezykь. Glasnik. 25, 79.

KLEVÈTL̨IVICA, *f. vidi* klevetnica. — *U jednoga pisca čakavca* xvi *vijeka.* Ne klevetl̨ivice. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 104. 1tim. 3, 11.

KLÈVETNICA, *f. žensko čel̨ade što kleveće. — U naše vrijeme, ali može biti i stara riječ, isporedi rus.* клеветница. *— Između rječnika u Stulićevu* (‚obloquens, detractans'). Imena su mi: 1. vĕštica ... 12. klevetnica ... *(pisano u naše vrijeme, ali jamačno iz starijega rukopisa).* Starine. 10, 283. ‚To 'e sve ona klevetnica, moja dušmanica, ne da' joj se Bog s dušom rastati, od mene uradila'. J. Bogdanović.

KLÈVETNÎK, *m. čovjek koji kleveće. — Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* klevetьnikъ, *rus.* клеветникъ, *češ.* klevetník. — *Između rječnika u Mikal̨inu* (‚obloquutor, maledicus, conviciator'), *u Bjelostjenćevu* (‚detractor, oblocutor, conviciator, maledicus'), *u Voltigijinu* (‚sparlatore, detrattore' ‚ein lästerer, ein beissender mensch'), *u Stulićevu* (‚oblocutor, detractor' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara), u Daničićevu* (klevetьnikъ ‚accusator; obtrectator'). Jako gorci klevetnici prêmo nasь stanutь grêsi naši. Domentijanb 92. Tko bi se našao klevetnikь. Mon. serb. 458. (1453). Si sut nerodnici i klevetnici iže sut razlučili brata od brata. Pril. jag. ark. 9, 114. (1468). Klevetnici osujeni sut. Š. Kožičić 10b. Ovaj prêgrêšonja tvore i čine klevetnici. Š. Budinić, sum. 37b. Cića straha klevetnikov. ispr. 54. Klevetnike grdne i klevetu. P. Petrović, gor. vijen. 10. Klevetnik, ogovornik, opadnik ‚verleumder'. Jur. pol. terminol. 571. Klèvetnîk ‚der verleumder'. J. Bogdanović.

KLEVÈTUŠA, *f. augm.* kleveta? *ili* klevetnica? — *U naše vrijeme.* Crnim jezicima klevetuše ... V. Bogišić, zborn. 178.

KLEVRET (klevrjet?, klevrijet?), *m.* conservus, *drug u službi ili u ropstvu, što je sluga ili rob prema drugijem slugama ili robovima. — Riječ je stara, isporedi stslov.* klevrêtъ, *rus.* клеврет. *— Tuđa riječ nepoznata postańa; Miklošić misli (i po svoj prilici pravo) da postaje od lat.* collibertus, *ali radi* v *(mj.* b) *vaja da je prošlo preko romanskijeh jezika, isporedi stfranc.* culvert, cuivert, *prov.* culvert, *lopovski. — Samo u knigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Stulićevu* (‚conservus, commilito, sodalis' *s dodatkom da je uzeto iz misala).* Ubêždaju tebe sladьkaago Jisusa, klevrêtь-vladiku, rabь-carja. Danilo 104. Jeteriji sъ klevrêty mnogije pakosti jemu tvorahu. Starine. 22, 216—217. (xv *vijek).*

KLÈZNA, *f.* selo u ulcińskom okrugu.

KLEŽIĆ, *m. prezime. — Pomińe se* xviii *vijeka.* Kležić iz Rujana od poļa livańskoga. And. Kačić, kor. 453.

KLI, *vidi* dokli.

KLÍBITI SE, klíbîm se, *impf.* smijati se, pokazujući zube; keļiti se, kesiti se. u Bačkoj. V. Arsenijević.

1. KLĬCA, *f.* germen; gemma, oculus, *mlada biļka onakova kakva je u sjemenu i kako iz sjemena raste; također pupoļak ili oko što niče iz sama drveta ili iz korijena. — Postaje od* kliti. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikal̨inu* (klica, kako ti od luka ‚nucleus, spica'), *u Belinu* (‚germoglio' ‚germen' 341a; klice kupusne ‚broccoli, cime di cavoli più tenere e delicate' ‚brassicarum cymae' 149a; klica od žutjenice ‚cicoria, mazzocchi' ‚cauliculi cicoreorum' 192b; klice od trava ‚cime dell' herbe' ‚cimae' 193b), *u Bjelostjenćevu* (klica, kakti lukova etc. ‚germen, sur-

Digitized by Google

culus, stylus promicans ex nucleo, grano, arbore etc.'), *u Jambrešićevu* (‚germen'), *u Voltiǵijinu* (‚germe, broccolo, germoglio' ‚sprosse, ausschössling'), *u Stulićevu* (‚germoglio' ‚surculus'), *u Vukovu* (‚der keim' ‚cyma').

a. *sa značenem kao što je sprijeda kazano.* Ostavļat žilu koja će u oni čas vrć opeta klicu. I. Držić 117. Evo klice simena, al' brzo usane. F. Lastrić, ned. 119. Mak ti ne rodio, i ako ti rodi . . . neka ti ga svega grȃd s vitrom povali, nek ti još mraz ńega u klicah opali. A. Kanižlić, rož. 34. Ako hoćeš uzmložat mušmule koje gńile sime su razsule, skupi, suši i čuvaj do sada; posli klicu da ispusti rada, sime kvasi naj prije u vodi. J. S. Reļković 45. Litnom žitu govore ‚jarica', ńem je slabja od zimnoga klica. 40. Gdješto djevojke metnu na Ivań dan u lonac zemļe i u ńu posiju nekoliko zrna šenice, pa na Petrov dan gledaju, kako je nikla ili uklijala: ako su klice savijene kao prsten, onda vele da će se one godine udati. Vuk, živ. 68. ‚Sprosse' *(prevedeno je)* ‚klica' (mjesto ‚mladica', a klica je „der keim"). Vuk, pism. 25, *ali vidi* b. Đe je zrno klicu zametnulo, onde neka i plodom počine. P. Petrović, gor. vijen. 23. Uvijek jutro nalik bilo danu, kano klica žitu usijanu. Osvetn. 2, 149. Embrion (‚embryo') ili biļna klica onaj je deo biļnog zametka iz kog se nova biļka razvija. J. Pančić, bot. 79. Klica, bot. lat. ‚embryo, corculum' ‚keim', tal. ‚germe, germoglio'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *U metaforičkom smislu.* Ovo je klica od svi zloća. M. Zoričić, osm. 51.

b. *mladica: Vuk (vidi ńegov drugi primjer kod* a) *tvrdi da ovo nije pravo značeńe, ali se nalazi u pisaca već od* XVIII *vijeka.* Kako iz korijena oliti hreka otrovana, otrovana klica oliti rasklad niče... S. Rosa 3[b]. Trgne busa nejednake klice. Osvetn. 4, 26. — *I u metaforičkom smislu.* Nenavidost je toliko otrovan korijen, koliko klice svoje suprot Bogu istom pruža. F. Lastrić, ned. 110. Kakve li klice i mladice otrovne izrastaju iz priotrovnoga ovog korijena. 128.

c. *u jednoga pisca* XVII *vijeka kao da znači ńeku vrstu luka.* Želeći bijele lukove i klice i lubenice od Ećipta. M. Radnić 307[b]. Želeći jestiti lukove i klice ećipćanske pomriješe. 533[a]. *vidi:* ‚In mentem nobis veniunt cucumeres et pepones, porrique et caepae et allia'. numer. 11, 5.

d. *u prenesenom smislu,* u mladijeh tića one batrļice iz kojijeh poslije perje izraste. Vuk, rječn. *kod* klica.

2. KLĬCA, *f.* igra s nožem i kočićima (u Užicu). Ļ. Stojanović.

3. KLICA, *f.* dońi zub u nerasta. Babina Greda. — *isporedi* 1. kaļac *i* kaļak.

KLICAN, *m. vidi* Kantan.

1. KLĬČÂŃE, *n. djelo kojijem se kliče (vidi* 1. klicati). — *Između rječnika u Stulićevu* (‚jubilatio'). Uz oduševļeno klicańe sabora. M. Pavlinović, rad. 14.

2. KLĬČÂŃE, *n. djelo kojijem što klica (vidi* 3. klicati). — *Stariji je oblik* klicanje. — *U Belinu rječniku:* klicanje ‚il germinare' ‚germinatio' 341[a]; *u Bjelostjenčevu:* klicańe, proniknutje ‚germinatio'; *u Stulićevu:* ‚germinatio'.

KLĬCAST, *adj. na kojemu je mnogo klica.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚che produce molti germogli' ‚fructicosus'.

KLICAŠ, *m. ńeka biļka.* Klicaš, Taraxacum palustre DC. (u Gospiću). B. Šulek, im. 146.

1. KLĬCATI, klĭčêm (klĭcâm), *impf.* kliknuti. — *Od* XIII *vijeka (vidi* 2), *a između rječnika u Voltiǵijinu (praes.* kličem *kod* kliknuti) *i u Stulićevu* (klicati, klicam 1. ‚jubilare, gestire, canere'. 2. ‚se explicare'; *praes.* kličem *kod* kliknuti).

1. *aktivno.*

a. *kao neprelazni glagol, nema objekta.*

a) *o ļudskom glasu. aa) vičući zvati (naj češće u pomoć).* O duše, kliči vrh raja, zovi koga oćeš odvitnika na tvoje čińenje. Korizm. 6[a]. Eto odkrivam, eto klicam, o liječniče svemogući. J. Kavańin 88. — ***bb)*** *vikati od veseļa.* Neka poju i veselo kliču. D. Obradović, basn. 455. Ki god ih čuje od veseļa kliče. Nar. pjes. istr. 2, 139. — ***cc)*** *vikati od žalosti.* Sestra kliče a mati nariče. Osvetn. 4, 4.

b) *o životińskom (ptičjem) glasu.* A što kliču žuti jastrebovi. Nar. pjes. juk. 147. Uz ńih kliču dva sokola siva, jedan klikće sa Avale bojne, a drugi je s lomna Durmitora. Osvetn. 5, 31.

c) *o trubi.* Truby ratьnyje kličušte. Danilo 342.

b. *izriče se što se viče samijem riječima onoga što viče* (oratio recta).

a) *uopće.* Ako bi gdo klical ‚pomagajte'. Zak. vinod. 57. (1288). Kada su ļudi ‚sa nam' klicali. Mon. croat. 184. (1503). Svak mu od vas neka kliče: ‚Zdrav, prislavni dobitniče!' G. Paoli *u* I. M. Mattei 372. Aga kliče . . .: ‚Kreni svatko pomnit posla svoga!' Osvetn. 4, 54.

b) *proglašivati (pred narodom).* Tebi, sudče v Vrbnici, zapovidamo da učiniš klicati i navestiti vsêm tim ļudem da nigdor od ńih ne budi toliko smin... Stat. krč. ark. 2, 287. (1483). Da ima po svem meste činiti klicati da svaki čuva svojega ogńa. Stat. kast. 189. (1490). Aleksandar u vojski reče klicati: ‚Gdo prvo boja sasede (s końa) da umira brez osujenja'. Aleks. jag. star. 3, 262.

c. *s infinitivom* zvati *znači gotovo: počińati zvati.* Sred tuge i sada te kličem zvati. I. Đorđić, salt. 293.

d. *s objektom.*

a) *objekat je čeļade, te glagol znači: vičući zvati (u pomoć).* Kliču Turci Muja i Aliju. Nar. pjes. vuk. 5, 115. Il' se vila u grm ulovila, tere kliče pobratima vjerna. Osvetn. 1, 1. *amo pripada i ovaj primjer:* Kličem tko bi pomilova'. J. Kavańin 463[a].

b) *objekat je čeļade, glagol znači: vičući hvaliti.* Da ga Pio hvali i kliče, da dostoji sve. J. Kavańin 133[a]. Tebe *(Bože)* kliče proroka broj hvaļeni. I. Đorđić, uzd. 192.

c) *objekat je* ime; *značeńe je glagola:* ***aa)*** *kao kod a).* Tve pomoćno kličem ime. I. Đorđić, salt. 395. — ***bb)*** *uopće zvati.* Klicati imena, zvati poimence ‚die namen ausrufen'. Jur. pol. terminol. 50.

d) *kao proglašivati.* Neg ja štimam pticu vernu lastovicu ka nam v jutro klica veselu zornicu. Jačke. 128. A v večer pletenica vsakdar sričnu uru klica, ako 'e pri tom holbica. 270.

2. *pasivno, bez subjekta.* Ako nî onde klicano. Zak. vinod. 57. (1288).

3. *sa* se.

a. *pasivno, zvati se.* Ali ča ja znam, kako se kliče. *(u Istri).* Naša sloga. god. 13, br. 22, str. 89.

b. *recipročno, zvati jedno drugo (u pomoć, isporedi* 1, d, *a)).* No boj biju, kliču se junaci. Nar. pjes. vuk. 5, 423. Puške grme, kliču se junaci. Ogled. sr. 244.

2. KLĬCATI, klĭčâm (klĭčêm), *impf. vidi* 1. klecati. — *Od* XVIII *vijeka (samo po zapadnijem*

Digitized by Google

krajevima). A ne pušta ńem' s ńih klicat sve koljeno neba, zemļe i pakleno. J. Kavańin 372b. Klica a kliče: ‚Vilo umitna!...' 450a. Klicaju prid jednim i drugim otarim. A. d. Bella, razgov. 47. Većekrat priko dneva prid ńom klicaše. J. Banovac, pred. 136. Korisno je klicati kad se imenuje ovo ime Marija. M. Zoričić, zrc. 76. Kliče *(pred ispovjednika)* i osvađa se od toliko grija. 122. Sagrišuju dakle kipoklańanjem katolici, kad klicaju prid prilike Isukrsta i b. divice? Blago turl. 2, 80. Reci mi sad, zašto katolici klicajuć prid prilike ne čine kipoklańanje? 2, 81. Kršćani klicali bi prid noge ńiove. A. d. Costa 1, 117. Klica prid noge proroka. I. J. P. Lučić, razg. 16. Nevoļni Adam klica na kolina. 43. On na trku klica na koļena. Nar. pjes. juk. 259. Sve mu doro kliče na šļukove. 248. Đogat kliče na prva koļena. 271.

3. KLÌCATI, klícâm (klíčêm), *impf. vidi* kliti. — *Postaje od* 1. klica. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (klicati, proklicati ‚emittere nucleum vel spicam') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (klicati, klicam ‚germinare o germogliare ‚germino' 341a), *u Bjelostjenčevu* (klicam, v. niknem), *u Voltiġijinu* (klicati, klicam ‚sbocciare, sbocchiare, germogliare' ‚aushülsen, sprossen'), *u Stulićevu* (klicati, klicam ‚germinare, surculos emittere'). Vrijež koji je stoprv počeo klicat. Đ. Bašić 107. Ù vis odmah jer iz pupa kliču. J. S. Reļković 150. Iz takovih jerbo loze kliču. 258. Klicati ‚keimen'. Podunavka. 1848. 58. — *Metaforički.* Na ńoj mi je *(na ovoj zemļi)* grobļe pradjedovsko, na ńoj moje pleme od Kosova klica. S. Ļubiša, prip. 175.

KLICAV, *adj. samo u Stulićevu rječniku:* v. klicast.

KLÌCIJA, *m. vidi* klincov. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ti si već veliki klicija'. J. Bogdanović.

1. KLICKATI, klickam, *impf.* cacare *(kaže se o djetetu).* — *U naše vrijeme u Srbiji.* V. Ilić. — *vidi* 2. kličak.

2. KLICKATI, klickam, *impf.* na końu kaskati (kaže se s prezirańem). — *U naše vrijeme u Srbiji.* V. Ilić.

1. KLÎČ, *m. vidi* 1. klicańe. — *isporedi* klik. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* kličь, *rus.* кличъ. — *Postaje od korijena* klik *glagola* kliknuti *nastavkom* jъ *pred kojijem se* k *mijeńa na* č. — *U starijim knigama, a u Istri i u naše vrijeme s osobitijem značeńem.* Velikь kličь sami meždu soboju sьtvoriše, žalostiju zadržešte se. Domentijan[a] 299. Ako jest onde klič bil ‚pomagaj'. Zak. vinod. 8. (1288). — *U osobitom smislu: proglas, proglašivańe, naj češće kad se što prodaje na bubań (vidi* bubań, 1, *i)), isporedi* ličiti. I bi činen klič na placi. Statut vrban. 172. Prodan vinograd sa vsimi kliči i zakoni našega mesta. Mon. croat. 74. (1450). Tako govore Istrijanci i danas: ‚prodavat na klič' (‚all' incanto'). F. Kurelac, rad. 15, 120. Klič ‚renuntiatio'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 9.

2. KLIČ, *m. ime mjestu.* — *Prije našega vremena.* Kličь. S. Novaković, pom. 134.

1. KLÍČAK, klíčka, *m. drveni klin (u osobitijem značeńima).* — *Može biti srodno s* 2. klica. — *U naše vrijeme.*

a. drven klin, koji karigu konsku za gńat sapińe. *u Lici.* ‚Ne bi iž ńega riječi na kličak izvuka'. J. Bogdanović.

b. komadić drva kojijem se sapińu pločice. u Stonu. ‚Daj mi još jedan kličak, nemam ih nego tri'. M. Milas.

2. KLÍČAK, klíčka, *m. u Vukovu rječniku:* djetińe govno. — *isporedi* 1. klickati.

KLÎČAN, klîčna, *adj. koji pripada klici.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚surcularis'.

KLÎČÂŃE, *n. ime gori u Hercegovini.* Glasnik. 22, 24. 55.

KLIČATI(?), kličim, *impf. o glasu u ńekakve ptice.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka. (Ptice)* kliče, čokču, klikću ... A. Kanižlić, rož. 6.

KLÎČAV, *adj. o čeļadetu u kojega je počela sijedjeti kosa.* — *U Vukovu rječniku:* kličav čovjek ‚der anfängt graue haare zu bekommen' ‚incanescens'.

KLIČÈTINA, *f. augm.* 1. klica. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Este li već iskopali taj rastić?' ‚Ne da se još iskopati, velike su mu kličetine'. J. Bogdanović.

KLÎČEVAC, Klîčêvca, *m. mjesno ime.*

a. *u Srbiji. a) u okrugu vaļevskom. aa) vis.* — *u Vukovu rječniku:* ‚ein berg bei Vaļevo'. — Kličevac, izbrežak na severnoj strani Vaļeva. M. Đ. Milićević, srb. 401. — *bb) zaselak.* K. Jovanović 99. — *b) selo u okrugu požarevačkom.* K. Jovanović 140.

b. *u Vukovu rječniku:* brdo više Skočića na lijevoj strani Drine ‚ein berg an der Drina' *s primjerom iz narodne pjesme:* Pokliknula prebijela vila sa Kličevca od grada Kostura, te dozivļe kamenu Skočiću.

KLÎČEVAČKÎ, *adj. koji pripada selu Kličevcu.* Kličevačka *(opština).* K. Jovanović 140.

KLÎČEVO, *n.* mjesto blizu Nikšića.

KLÎČICA, *f. dem.* 1. klica. — *U Stulićevu rječniku:* ‚parvus surculus' *i u Vukovu.*

KLÍČO, *m. u Vukovu rječniku:* čovjek koji je kličav. — *Akc. se mijeńa u voc.* klîčo. — *Uprav je ipokoristik.*

KLIČA, *m. ili f.(?), ime muško ili žensko (?).* — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 70.

KLÎĆI, *vidi* kliknuti.

KLÎJ, *m. vidi* 1. klija. — *U rukopisu* XVII *vijeka pisanome crkvenijem jezikom, s oblikom* klej *po istočnom govoru.* Mêtni vь zlato u činiju klea svêtla goveždega na 10 listov zlat koliko leśnikь. Glasnik. 25, 35.

1. KLÌJA, *f.* gluten, *polužitka tvar kojom se lijepi što da se sastavi s čim drugijem, te kad se osuši, ostane jedno drugome prilijepļeno; naj češće se čini dugo kuhajući kosti ili kožu od životińa itd., te se sastoji iz hladetine koje ima u onima.* — *isporedi* klij, 2. keļ, tutkal. — *-i- stoji mj. ńegdašńega ê.* — *S muškijem oblikom* klêj *riječ je praslavenska, isporedi stslov.* klêj, *rus.* клей, *češ.* klej, klí, *poļ.* klej. — *Po grč. κόλλα može se pomisliti da je indoevropska osnova; ali je veća prilika da je riječ uzeta iz germanskijeh jezika, isporedi novovńem.* klei, *glib, glina, anglosaks.* clæg, *engl.* clay, *pa i stvńem. i novovńem.* kleiben, *priļepļivati, itd. ovo je od indoevropskoga korijena, isporedi grč. γλοιός, tekućina što se priļepļuje, γλίνη, γλία, klija, lat.* glus, gluten *(vidi i našu riječ* glina *kod koje se nije ništa kazalo za ovo postańe). glas* k *pokazuje da je slavenska riječ načińena po germanskoj, tako je i za lit.* klejai. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (‚gluten, glutinum') *gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjenčevu* (v. keļe), *u Voltiġijinu* (‚colla, materia viscosa' ‚leim'), *u Stulićevu* (‚gluten, glutinum'). Smola, tutkal iliti klija *(pisano* kliha). F. Lastrić, ned. 169. Onaj vaļak sastoji od klije (tutkala, keļa) i sirupa ili glice-

Digitized by Google

rina. B. Šulek, graf. umj. 164. Otpaci koža za kliju ili tutkalo (‚leimleder'). Zbornik zak. god. 1853. 911. Klija od ribe, roga, kože ... 1078. Klija, tech. (vulg. tutkalo, kẹ̀le) ‚leim', frc. ‚colle', egl. ‚glue', tal. ‚glutine, colla forte, colla di ossa'; chem. klija od hrskavice ‚chondrin'; koštana klija ‚knochenleim', frc. ‚gélatine d'os, colle d'os, ostéocolle', egl. ‚glue of bones, gelatine of bones'; bot. chem. biljevna klija ‚pflanzenleim'; tech. (škrob) ‚schlichte (des webers)', frc. ‚parement, parou, encollage, chas', egl. ‚dressing', tal. ‚bozzima, apparecchio'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

2. KLIJA, *f. vidi* 2. klijen. Klija, Alburnus lucidus Heck., bijelka, bjelica, brzak, varavac, ritotrunci, povrhušice. Đ. Šebišanović, progr. rakov. real. 1880. 17. u Karlovcu.

KLÌJALAC, klijaoca, *m. čovjek koji klija (vidi* 2. klijati). — *Samo u Stulićevu rječniku:* klijalac *i grješkom* klijaoc ‚qui glutinat'.

1. KLÌJÂŃE, *n. djelo kojijem što klija (vidi* 1. klijati). — *U Vukovu rječniku.*

2. KLÌJÂŃE, *n. djelo kojijem se klija (vidi* 2. klijati). — *Stariji je oblik* klijanje. — *U Mikaljinu rječniku:* klijanje; *u Belinu:* klijanje ‚incollamento' ‚glutinamentum' 392b; *u Stulićevu.*

KLÌJATEL, *m. vidi* klijalac. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚qui glutinat'.

1. KLÌJATI, klijâm, *impf. vidi* kliti. — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.* klijámo, klijáte *i u aor.* 2 *i* 3 *sing.* klíjâ. — *Ù naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚keimen' ‚germino'). Sjeme ne izrašćuje, nego naj prije klija, pa nikne. Vuk, pism. 25. Poseju nekoliko zrna pšenice pa na Petrov dan gledaju kako je nikla ili klijala. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 30.

2. KLÌJATI, klijâm, *impf. lijepiti, prilẹpljivati klijom.* — *Akc. je kao kod* 1. klijati *(part. praet. pass.* klíjân). — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (klijati, priklijati ‚glutino, conglutino') *gdje se naj prije nahodi, u Voltiǵijinu* (‚incollare' ‚zusammenleimen, einkleistern'), *u Stulićevu* (‚glutinare'). Da se na ńem može pisati i da postane uopće jači i čvršći, treba ga klijati. B. Šulek, graf. umjet. 21.

KLIJÈČATI, *vidi* kljèčati.

1. KLÍJEN, *adj. vidi* klijenit. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (vide klijenit). Po zemlji četveronožice smucati se kako druzi hromi i klijeni mnokrat čine. B. Zuzeri 420.

2. KLÍJEN, *m. neka riba (vidi dalje).* — *Riječ je praslavenska, isporedi češ.* kleń, *pol.* kleń. *oblik je praslavenski* klěnъ: ъ *na kraju potvrđuje se mekanijem glasom slova* n *u češkom i u poljskom jeziku; a* ě *oblikom rumuńske riječi* clean *što je očito uzeta iz stslovenskoga (u stslovenskijem knjigama nema joj potvrde).* — *Vuk bilježi značeńe ove riječi kod* klěn *uz drugo značeńe (vidi* 1. klen), *te ne kaže izrijekom da je* klěn *po istočnom govoru, a kod* klíjen *piše* vide klěn *ali se ne zna jeli htio kazati o oba značeńa ili samo o jednome. u čakavaca se izgovara po zapadnom govoru* klin *(ne znam s kakvijem akcentom), kao što sam našao zabilježeno Daničićevom rukom. kako bi po južnom govoru glasilo,* klíjen *ili* kljẹ̀n? *uprav se ne zna: drugi se izgovor potvrđuje kratkijem* klen *u Vukovu rječniku, a prvi samom riječi* klijen *u istom rječniku, ali se kod ovoga ne zna misli li Vuk na* Acer campestre *(a vidi i* 3. klijen) *ili na* Squalius dobula *ili na oboje.* — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (klen, riba ‚capito') *i u Vukovu:* klẹ̀n, klèna, nekaka riba ‚Squalius dobula Heckel' *(u trećem izdańu:* ‚Squalius cephalus L., Döbel); klíjen, vide klen *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.* — Klen ‚der mausfänger'. G. Lazić 80. Klen (Squalius dobula Heck.). K. Crnogorac, zool. 120. J. Pančić, ribe u srb. 113. — *isporedi* 2. klija.

3. KLÍJEN, *m. vidi* 1. klen. — *Nije dosta pouzdana riječ, jer se u starijim knjigama može čitati i* kljen *(vidi* 1. kljen), *a radi Vukova rječnika vidi što je kazano kod* 2. klijen. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (vide klen *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori).* Gdje jedna od vila kraj vira vodena bješe se sakrila za stabar od klijena *(ili* kljena?). M. Vetranić 2, 116. Pri stupu od borka, smrijeka i jasena, pri stupu javorka, hrasta i klijena *(u naj starijem rukopisu* klena, *u mlađemu* kljena). 2, 283. Klijen *(ili* kljen?, *jamačno u rukopisima* kljen), carpino (Kuzmić, Aquila-Buć), Acer monspessulanum L. (Vodopić, Hercegovina. Vuk, Crna Gora), v. Klen. B. Šulek, im. 146.

KLIJÈNAK, Klijènka, *m. ime ńekakvu gradu.* — *U Vukovu rječniku bez značeńa s primjerom iz narodne pjesme:* Iz Klijenka grada bijeloga. (Knigu pise Hasanaginica iz Udbiće iz turske krajine, mila ćerka Hamze kapetana iz Klijenka grada bijeloga. Nar. pjes. vuk. 3, 199).

KLÍJENÎK, *m. klijen (vidi* 1. klijen) *čovjek.* — *Samo u jednom rukopisu* XVI *vijeka.* Mnozi tadaj klijenici i hromi izliječeni jesu. N. Rańina 142a. act. ap. 8, 8. I oto ljudi noseć na odru človjeka ki bješe klijenik. 142b. luc. 5, 18. Prikazovahu ńemu klijenika. 165b. matth. 9, 2. Reče klijeniku. 165b. matth. 9, 6. — *Na jednom mjestu ima dat. sing.* klijenikomu *kao da je adjektiv: vaļa da se pisaru htjelo pisati* klijenitomu: Reče klijenikomu. 143a. luc. 5, 24.

KLÍJENISTVO, *n.* paralysis, *osobina (bolest) onoga koji je klijenit.* — *Uprav* klijenitstvo, *ali je* t *ispalo ispred* s. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka (po zapadnom govoru* klínistvo). Devetnaeste oslobojenijeh od pritešcijeh bolesti ...; od tropike i klinistva četiri ... B. Kašić, iń. 102.

KLÍJENIT, *adj.* debilis, paralyticus, *koji se radi bolesti ne može micati ili ne može micati kojijem udom.* — *isporedi* 1. klijen, klijenitav, klijentav. — *Oblik je* klijenit *po južnom govoru, po istočnom glasi* klênit, *po zapadnom* klínit. — *Nepoznata postańa; može biti uzeto iz grčkoga jezika, isporedi grč. κλίνη, postelja, κλινικός i novogrč. κλινήρης, koji leži bolestan u postelji.* — *Od* XVI *vijeka po zapadnijem krajevima, a između rječnika u Mikaljinu* (‚paralyticus'), *u Belinu* (‚paralitico, che patisce di paralisia' ‚paralyticus' 539b), *u Bjelostjenčevu* (klenit, v. drhtavec), *u Voltiǵijinu* (klenit ‚paralitico' ‚gichtbrüchiger'), *u Stulićevu* (‚attractus, mancus, mutilus, paralyticus'), *u Vukovu* (sakat, da se ne može maći, vide uzet *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori).*

a. *o čeljadetu.* Slip nosi klijenita, er ńemu nije moć podana, da može po sebi igdi poć, a klijenit pak tomu ki vida ne ima, da dobro it može kaže put očima. D. Rańina 107a. Ali je lašńe rijeti grešniku: praštaju ti se grijesi? ali klijenitu: dvigni se i hodi? ... Tadaj reče klijenitomu: ‚Dvigni se i hodi ...!' A. Gučetić, roz. jez. 295. Jedan paralitik klinit li osta zdrav. B. Kašić, fran. 213. Marija Diac slijepa i klinita steče i vid i snagu. 214. Sluga moj leži u kući klinit. rit. 104. Koje hrome, koje kljaste, ke klijenite blag izvida! G. Palmotić 3, 129a. Klinit pravan iznađe se. P. Kanavelić, iv. 518. Isto reče klijenitu nemoćniku ozdravivši ga. B. Zuzeri 5. Vidje

Digitized by Google

jednoga klijenita siromaha. 63. Skače ončas ne kako klijenito čeljade, nego kako zdrav. Đ. Bašić 100. Slijedio bi veoma lasno ležat za dosta vremena u odru cijeć nemoći oni klijenit od koga nam čini uspomenu sveti Mateo. 149. Tako klijenita ne siđela! (U Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 298. Oboli i klijenit ostane savrtijeh noga i ruka. Nar. prip. vuk.[2] 262. Znadi da ćeš klijenita ležati. V. Vrčević, niz. 285. Klinit, bolestan. na Krku. L. Mrazović.

b. *o udu koje se ne može micati.* Da ruke i noge moje budu klijenite biti i usahle. V. Andrijašević, dev. 71.

KLÎJENITAC, klîjenica, *m. klijenit čovjek.* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka (sa zapadnijem oblikom* klînitac). Slijepce, gubce, zdravio nije li i klinitca drhat? J. Kavanin 337[a].

KLÎJENITAV, *adj. vidi* klijenit. — *isporedi* klijentav. — *U dva pisca Dubrovčanina* XVIII *vijeka.* Izliječi ļude klijenitave. I. Đorđić, ben. 31. Deset klijenitavijeh ozdravi. 35. Ovemu klijenitavu zdravļe podijeli. 143. Nosijahu raslabjenika u žilami i klijenitava. S. Rosa 62[b].

KLÎJENITAVAC, klîjenitâvca, *m. klijenitav čovjek.* — *U dva pisca Dubrovčanina* XVIII *vijeka.* Ruku usušenu ńekoga klijenitavca izvida. I. Đorđić, ben. 143. Ne poznavši ga veće za predńega klijenitavca. 193. Uspeše klijenitavca na tomu odru. S. Rosa 63[a]. Klijenitavče, tebi govorim. 63[a].

KLIJENT, *adj. vidi* klijentav. — *Stulli je jamačno ovu riječ načinio od* klijenit *i* klijentav, *te nije ni po što pouzdana.*

KLÎJENTAV, *adj. vidi* klijenit. — *isporedi* klijenitav *od čega vaļa da i postaje izgubivši* i *između* n *i* t. — *U Stulićevu rječniku:* klijent, klijentav, v. klijenit. — *I u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KLÎJENTAVAC, klîjentâvca, *m. klijentav čovjek.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KLÎJENTAVICA, *f. klijentavo žensko čeļade.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* Klijentavica iz Gruža donijela vreću spuža, pošla na Gradac, slomila vratac, pošla na Goricu, slomila nožicu. *(u dječjoj igri).* P. Budmani.

1. KLÎJEŃE, *n. vidi* 1. kleńe *i* 3. klijen. — *isporedi* 2. Klijeńe. — *U Vukovu rječniku:* ‚der ahornwald' ‚aceretum'.

2. KLIJÈŃE, *n. ime selu u Srbiji u okrugu šabačkom.* — *Po svoj prilici ista je riječ što* 1. klijeńe. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (selo u Mačvi). U Klijeńe selo dolećeše. Nar. pjes. vuk. 4, 183. — *Nalazi se pisano i* Kleńe (K. Jovanović 177), *ali je to po istočnom govoru: u Vukovu rječniku ima:* Kléńe (ist.), vide Klijèńe.

KLIJESTEN, *m. vidi* kesten. Klijesten, castagne (u sińskom rukopisu), Castanea vesca Grtn., v. Kesten. B. Šulek, im. 146.

KLIJÈŠTA, *n. pl.* forceps, *oruđe (naj češće kovačko) kojijem se što stiskuje i drži čvrsto. sastoji se iz dva mala (obično gvozdena) vaga (oziba, dvije poluge) koja su prekrštena ili drukčije sastavļena tako da se okreću oko jedne osi ili stežajice; duļa se strana (držak) drži u ruci te kako se ova rukom stiskuje, druga strana ńekoliko većom silom (prema svojoj mańoj duļini) stiskuje ono što se hoće čvrsto držati. — Osim oblika sredńega roda koji je naj običniji, imaju i dva ženska oblika:* klijèšte *i* klijèšti *(ovaj govore samo u čakavaca); u jednom primjeru pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka kao da je* kliješti *muškoga roda:* Ti mi reuškavaš kako kliješti koji nijesu za ino dobri neg za tisknut i potegnut sebi. M. Držić 277. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* klěšta, *rus.* клещи *(m.), češ.* kleště, kleště, kliště, *pol.* kleszcze; *vaļa da je srodno i lit.* kliszė *(u raka).* — -ije- *stoji u južnom govoru mj. praslavenskoga ě, kako se vidi po stslavenskom obliku (i po maloruskom* клищи), *te po istočnom govoru glasi* klěšta *i* klěšte *(u Vukovu rječniku;* klešti *nije potvrđeno), po zapadnom* klišta, klište, klišti. — *U čakavaca i u ńekijeh zapadnijeh štokavaca ima* šć *mj.* št. — *U ńekijeh čakavaca ima i* ļ *mj.* l, *n. p.:* kļišći *(instr.).* Tondal. star. 4, 114; kļišći *(nom.).* J. Kavańin 459[b]; kļešća. Nar. prip. mikul. 26; *i u jednoga pisca štokavca iz Slavonije:* kļištama. A. Tomiković, gov. 165; kļištma. 165. 166. — *Nepoznata postańa; može biti da je srodno s noroslov.* klěsiti, *klaštriti, češ.* klestiti, *klaštriti, škopiti, pol.* kleścić, *škopiti, isporedi* kleštriti. — *Između rječnika u Vrančićevu* (klišća ‚forceps'), *u Mikaļinu* (klište ‚forceps'; klišti od ogńa ‚forceps ignaria'; klišti za vaditi zube ‚forfex'; klišti za useknuti svijeću ‚emunctorium, funicula, forcinula'; klišti od raka, al' ine ribe ‚acetabula, flagella, forceps denticularis, chelae, grallae, forficulae'), *u Belinu* (kliješta ‚tanaglia e tenaglia, strumento noto' ‚forceps' 721[b]), *u Bjelostjenčevu* (klešće, klešća ‚forceps'. 2. klešće kuhinske ‚pruniceps, forceps igniaria'. 3. kojemi se zubi znimļu ‚odontagra, dentorpaga'. 4. klešće rakove ‚chela'), *u Jambrešićevu* (klešće ‚forceps'; klešće za ogeń ‚pruniceps'), *u Voltigijinu* (kleštje ‚tanaglia; mollette' ‚zange, kneipzange'), *u Stulićevu* (kliješta, f. *(sic)* pl. ‚forcipes ignitae, volsella, branchiae'; klešće. v. kliješta); *u Vukovu:* kliješta ‚die zange' ‚forceps'; kliješte, 1. vide kliješta. 2. (u Dubrovniku) ‚die lichtscheere' ‚emunctorium'. cf. mumakaze *(ridi kod* e).

a. *uopće.* — kliješta. Indi nek mu nije ruka stisla nokte, kao klišta. V. Došen 231[a]. Zame kļešća, pa ju udre po prsteh. Nar. prip. mikul. 26. Majstor za to ima kliješta da ne žeže ruke. Nar. posl. vuk. 174. Kovač kliještima radi na živom ugļevļu. Đ. Daničić, isai. 44, 12. — kliješte. Oćas zakļučast kako klišće na dvoje jemiše *(zvir).* P. Zoranić 7[a]. Kovač za to ima kliješte da ruke ne žeže. Nar. posl. vuk. 135.

b. *oruđe za mučeńe kojijem se štipļe, dere meso, vade zubi, gule nokti itd.* — kliješta. Otkidahu jim meso kleštima. B. Kašić, per. 80. Ako bi osuđeni hotio biti klišti mučen. P. Posilović, nasl. 128[a]. Njeki kliještima gorućijem razkinuti. B. Zuzeri 333. Nokte prije izpod žila jednoga po jednoga kliještima su joj skorijepili. 333. Kažu da su mu kleštima vukli i sekli sise i meso. Vuk, dan. 4, 10. *u paklu i ogńena kliješta.* Da će bit *(u paklu)* klišta od ogńa. J. Filipović 3, 372[a]. Nepodobe popadoše ńega kļišći ogńenimi. Tondal. star. 4, 114. — kliješte. Imam klišće, bradvu i konop . . . P. Hektorović (?) 161. Strašne klište donesoše. S. Margitić, ispov. 268. Klište i klini usjani. I. Grličić 128. — kliješti. Bradbe, kose, kliješti, uda ki nesvijesne cića zloće tvo'a nemilo kidat hoće *(u paklu).* J. Kavańin 398[b]. Ogńi, češļi, kļišći, kļuči . . . 459[b]. — *Ovakovi primjeri ne zna se pripadaju li amo ili pod* c. — kliješta. Vazamši za to cocan klišća poče joj zubi vaditi. F. Vrančić, živ. 62. Povadi mu kliještima zube. Nar. pjes. vuk. 2, 208. Ti uzimaj klišta od mazije, vadi Radi dva bijela zuba. Nar. pjes. marj. 112.

Digitized by Google

c. *oruđe ljekarsko, n. p. za vađenje zuba.* Kliješta ‚cane, stromento da barbiere per cavar denti' ‚forfex'. A. d. Bella, rječn. 165[a]; kliješta za vadit zube ‚cavadenti, stromento col quale si cavano i denti' ‚forceps dentaria'. 177[b]. *vidi i u drugijem rječnicima.* — *isporedi* b *pri kraju.* — *Može biti da i oraj primjer (s oblikom* kliješte) *amo pripada:* Pazit vaļa pripašne junadi; diži ńojzi počestje jezike, pod ńim' budu bradavice nike . . . uzmi oštre štipačice klište, pak zaštipaj i skidaj je doli. J. S. Reļković 423—424.

d. *čim se vadi iz ognja raspaļen ugļen. često su oraka kliješta drukčije načińena od onoga što je kazano sprijeda.* Kliješta ‚molle, strumento di ferro per prender carboni accesi' ‚forceps'. A. d. Bella, rječn. 493[a] *(vidi i u drugijem rječnicima).* Buduć kliještima digo s otara ugļen gorući. A. Kalić 583. S ugļenom koga s klišti s otara uze. E. Pavić, ogl. 390. Živ ugļen koji uze s oltara kliještima. Đ. Daničić, isai. 6, 6. — kliješte. Uzamši jedan vatreni živi ugļen . . . i to ne s rukom veće s kļištama. A. Tomiković, gov. 165. — kliješti. Što je serafin s kļištma uzeo oni ugļen. 165. Što serafin oni nije smio vlastitom rukom dotaknut se oltara, veće se je služio s kļištma . . . 166.

e. *čim se sviječa useče.* Kliješta za sviječe ‚smoccolatojo, stromento col quale si smoccola' ‚emunctorium'. A. d. Bella, rječn. 681[a]. *vidi i u drugijem rječnicima (Vuk kaže da se u ovom smislu u Dubrovniku kaže* kliješte, *ali sam ja u Dubrovniku ćuo samo* kliješta).

f. *udo slično pravijem kliještima u nekijeh životińa, kao u raka, u jakrepa itd.* Kliješta od raka ‚branca di granchio' ‚chela'. A. d. Bella, rječn. 355[a]. — kliješti. S protegnutijemi klištijemi *(rak)* nosaše . . . B. Kašić, fran. 166. — *vidi i u rječnicima.*

KLIJEŠTE, *f. pl. vidi* kliješta.

KLIJÈŠTEVICA, *f. gora u Srbiji u Šumadiji.* — *U Vukovu rječniku.*

KLIJÈŠTI, *vidi* kliješta.

KLIJÈŠTIĆI, *m. pl. dem.* kliješta. *U Belinu rječniku:* ‚tanaglia e tenaglia, strumento noto' ‚forceps' ‚diminutivo' 721[b], *i u Stulićeru.* — *nije dosta pouzdano (radi muškoga roda).*

KLIJÈŠTITI, klȉještîm, *impf. stiskivati kliještima (u osobitom smislu, mučiti štipļući i derući kožu i meso).* — *U Belinu rječniku:* ‚attanagliare, cioè tormentare con le tanaglie' ‚forcipe torquere' 115[b]; *u Voltiģijinu:* kleštiti *i* kliještiti ‚attanagliare, tormentar con tanaglie' ‚zwicken, kneipen'; *u Stulićeru:* ‚forcipe torquere'. — *U jednoga pisca našega vremena u prenesenom (iperboličkom) smislu, o očima, kao da samijem gledańem hrataju kao kliješta.* Ģelati su u opravi prvi, sa ńih ruha crļenilom bliješte, a krvave oči na krv kliješte. Osvetn. 4, 63.

1. KLȊJET, *f.* casa, cella, *kao da je naj starije značeńe: mala kuća spletena od pruća, te su se iz ovoga razvila i druga.* — *isporedi* 2. klijet. — -ije- *stoji mj. iegdašńega* ê *u južnom govoru, u istočnom glasi* klêt, *u zapadnom* klît. — *Akc. se mijeńa u loc. sing.* klijèti (klêti, klîti), *u gen. pl.* klijètî (klêtî, klîtî), *u dat., instr., loc. pl.* klijètima (klêtima, klîtima). — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* klêть, *rus.* клѣть, *(češ.* klece, *kafez), pol.* klec *(zemļana koliba); lit.* klêtis, *let.* klêts *vaļa da su riječi uzete iz slavenskoga jezika.* — *Nepoznata postańa. Miklošić ispoređuje got.* hlethra, *norovńem. (u dijalektu)* kleete, *srlat.* cleta, *staroir.* cliath ‚cratos'. — *jeli korijen srodan s korijenom grč.* καλία, καλιός, καλύβη, *lat.* cella? — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (klet, v. pevnica), *u Jambrešićevu* (klet ‚cellarium'), *u Stulićevu* (klet, klit *i* klijet, klijeti, f. ‚cubiculum'), *u Vukovu (vidi kod* a, *b)), u Daničićevu:* klêть ‚conclave; crates pastorales' (rekao bih da je to. cf. klêtište).

a. *kućica, koliba.*

a) koliba spletena od pruća u kojoj ļeti prebivaju pastiri (vidi u Daničićevu rječniku). — *isporedi* kļetište. Jako putь upada na klêti. Glasnik. 15, 281. (1348?). Na Drьtutovu klêtь. 302. Na Vlьčiju Klêtь. 282. — *Vaļa da amo pripada i ovaj primjer:* A čista djevica gdje u klijeti sjeđaše, Jesusa mladijenca na kriocu držaše. M. Vetranić 1, 309.

b) vidi u Vukovu rječniku: klijet, f. ‚eine kammer' ‚cella' *s dodatkom da se govori u Hercegovini i još:* Klijet u Srbiji na ńekijem mjestima (kao n. p. po Jadru i po Pocerini) zovu ‚ajat' ili ‚vajat', a na nekijem mjestima (kao n. p. po Moravi) ‚stasina' i ‚ižina'. u Srbiji koliko god ima u kući ožeńenijeh ļudi, toliko ima oko kuće vajata, te svaki čovjek u svom vajatu spava (bez vatre i ļeti i zimi: jer se u vajatima ne loži vatra) sa svojom ženom, i drži svoje haļine i ostalo koješta. u gdjekojijem se vajatima drži vino, rakija, sir, maslo, skorup, med, i ostale domaće stvari. *vidi i:* Vajat, klijet i stasina osobite su zgrade za sebe, a komora, ćiler i sprema po naj više su u kući. Vuk, rječn. *kod* sprema. Paraklisijarьhu šьdьšu kь kļučarevi jako da vьzьmetь vino, i obêma vьsьdьšiima vь klêtь... Danilo 268. Klijeti vam sve pune, družino gizdava, i sukna i vune i bijela postava! M. Držić 454. I vnoter mi vpeļasmo toga Kahmanovića vu vinograd i vu klet na gorni vrate toga vinograda. Mon. croat. 300. (1595). Klit mirlisa Božjega. J. Banovac, blagosov. 163. Dobar čovjek iz dobre klijeti iznosi dobro. Vuk, mat. 12, 35. Kuća đe se sakupļaju na blagovańe i na dogovor zove se ‚domaćina', stanovi pojedinijeh zadrugara ‚kleti'. V. Bogišić, zborn. 7.

c) u jednom primjeru xv *vijeka u rukopisu pisanome crkvenijem jezikom znači veliku kuću.* Jako šьstvija dьni 6, i pokaza mi klêtь prevelikuju. Starine. 18, 205.

b. *mjesto zatvoreno u kući gdje se prebiva, soba, sobica.*

a) conclave, cubiculum, *soba uopće (bez obzira na veličinu), naj češće u kojoj se spava.* Vь tajnuju klêtь carь vьhoditь. Domentijan[b] 128. Jegda moliši se, vьlêzi vь klêtь svoju i zatvori dveri svoje. Danilo 38. matth. 6, 6. Vas dan je sidjela zlovoļna u klijeti. M. Vetranić 2, 323. Uljehči unutra u klijet reče... M. Divković, zlam. 35[a]. Blagoslov ložnice ali kliti gdi se spi. L. Terzić 239. Ova divica bi toliko čista da bi puno draga Bogu, i posla joj anjela Gabrijela, i ona staše zatvorena u jednoj kliti i čińaše molitvu. P. Macukat 27—28. Pođi unutra u klijet tvoju. S. Rosa 76[a]. A ti kad se moliš, uđi u klijet svoju. Vuk, mat. 6, 6. Što na uho šaptaste u klijetima. luk. 12, 3. One će *(žabe)* izaći i skakati tebi po kući i po klijeti gdje spavaš. Đ. Daničić, 2mojs. 8, 3. Ū klijeti gdje spavaše. 2sam. 4, 7.

b) cella, *ističe se da je malahno mjesto. (Grob)* u jednoj hridi usječen na Kalvariju u jednomu vrtu malo daļe od mjesta na komu bi pribjen na križ Jezus, utvoren je u način četverokutja, i unutra stijenom izsječenom kô prigradom prodijeļen u dvije vrtepi oliti klijeti. tijeh vrtepi iliti klijeti predńa ostaje na strani istoka *itd.* S. Rosa 164[a]. Vaļa da ide na poļe u klijeti do

Digitized by Google

ļetne sobe. Đ. Daničić, sud. 8, 24. Donesi to jelo u klijet *(Luter:* ‚kammer') da jedem iz tvoje ruke. 2sam. 18, 10. Baci ga u pouzanu klijet vrh svoje sobe. S. Ļubiša, prip. 125. Ja se nesrećan zabij u nešto ovsa pod krmu vrh same vođine klijeti *(sam pisac tumači:* sobica). prič. 9.

c. *u ovom primjeru našega vremena može biti da znači kafez.* Oj vi umni sokolovi, za koje nije klijeti ni plenice! M. Pavlinović, razl. spis. 137.

2. KLĬJET, *m. vidi* 1. klijet *(gdje su i svi primjeri u kojima se ne poznaje rod). — U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (klit, klijet, sprema ‚prontuarium, cella prontuaria, cella penuaria, horreum penuarium, penus'; tko ima pomńu od klijeta), *u Belinu* (klit, klita, m. ‚camera, cioè stanza da dormire' ‚cubiculum' 161b), *u Voltiġijinu* (klet *i* klijet, klijeta ‚capanna, casuccia, tugurio' ‚eine hütte von stroh'). Ne imaše ni klita ni pokrovca. P. Macukat 28. Pojde u svoj klit. 49. Kraļ čini učiniti lip klit. 60. U kraj svoga klita. 61.

KLIJETA, *f. vidi* 1. klijet. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka (po istočnom govoru* kleta). Kad pomisle šta ga im je u podrumu, pune klete meda i masla i suve krmetine... D. Obradović, basn. 87.

KLĬJETKA, *f. dem.* 1. klijet.

a. *u Stulićevu rječniku:* v. kajpa *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

b. sjeničarka, bundeva namještena za hvatańe sjenica. Ļ. Stojanović.

c. *mjesto gdje se hrani jelo. u Lici.* D. Trsteńak.

KLIJETO, *n. vidi* dlijeto. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Tako se srca prorijezaju, kako služeći se s klijetom... J. Matović 245.

KLIJEVCI, *m. pl. mjesno ime.*

a. *selo u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 55. — *jamačno je isto selo što se pomińe u spomeniku* XV *vijeka, ali u istočnom obliku* Klevьci *(u ostalome je spomenik pisan zapadnijem govorom). vidi u Daničićevu rječniku:* Klevьci, selo koje je s gradom Ključem kraļ bosanski Tomaš Ostojić dao sinovima vojvode Ivaniša Dragišića (Mon. serb. 439 *god.* 1446).

b. Klevci (Klêvci), selo na Pšini. Spom. stoj. 184.

KLĬJOTINA, *f.* ono što isklija iz zakislih snopova. u Srijemu. M. Medić.

1. KLĬK, *m. vidi* 1. klicańe. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* klikъ, *rus.* кликъ. — *Postaje od korijena glagola* kliknuti. — *Između rječnika u Stulićevu* (‚clamor, vociferatio' *s dodatkom da je riječ ruska), u Vukovu* (‚der ruf' ‚clamor' *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori), u Daničićevu* (klikъ ‚clamor'. Kliki. Gilьferd. bosn. 283.). Marku soko klikom odgovara. Pjev. crn. 183a. Što je ovo, evo neko doba te su naše gore umučale, ne razležu ratnijem klicima? P. Petrović, gor. vijen. 11.

2. KLĬK, *m.* brdo što se spušta u potok, n. p. ‚Beograd je na klíku' (čuh od vojnikâ, ali ne znam odakle su). M. Đurović. *vidi i:* Klík, strma kosa u Grdovićima, u okrugu užičkom, u Srbiji. I. Pavlović. — *I kao ime mnogijem mjestima u Srbiji, n. p. a) u okrugu biogradskom, brdo.* Glasnik. 19, 172. — *vidi i:* Livada u Kliku. Sr. nov. 1861. 354. — *b) u okrugu jagodinskom.* Ńiva u Kliku. 1864. 58. — *c) u okrugu kragujevačkom.* Livada u Kliku. 1873. 923. — *d) u okrugu kruševačkom.* Ńiva u Kliku. 1875. 631. — *e) u okrugu rudničkom.* Votńak kod Klika. 1875. 339. — *f)* poveliki zabran u okrugu užičkom. Ļ. Stojanović. *vidi i sprijeda. — Pomińe se i kao mjesto u Hrvatskoj u latinskom spomeniku* XVII *vijeka.* ‚Klikum versus'. Arkiv. 2, 316. (1657).

1. KLĬKA, *f. vidi* 1. klik. — *U narodnoj pjesmi* XVIII *vijeka.* Kliku mi ti klikovaše jedna Budimka divojka. Nar. pjes. bog. 77.

2. KLIKA, *f. samo u Stulićevu rječniku:* v. klica.

KLIKAC, klikca, *m.* vrst ptice. Lukovdo.

KLIKNOVEŃE, *n. vidi* kliknuće. — *Na jednom mjestu u knizi pisanoj glagolicom* XVI *vijeka (sa starijim oblikom* kliknovenje). S kliknovenjem slave. Transit. 169.

KLIKNÚĆE, *n. djelo kojijem se klikne. — Stariji je oblik* kliknutje. — *U Belinu rječniku:* kliknutje ‚l' intonare il canto' ‚praecentio' 414b, *i u Stulićevu:* kliknutje.

KLĬKNUTI, klĭknêm, *pf. zapjevati; zavikati, viknuti; zazvati vičući (uopće početi nešto u veliki glas). — Akcenat se ne mijeńa (vidi daļe). — Riječ je stara, isporedi stslov.* kliknąti, *rus.* кликнуть; *ima i lit.* klykti, *vrištati. — U naše se vrijeme čuje samo u pjesmama (ali ne samo o vili, kao što je u Vukovu rječniku). — Korijen* klik *vaļa da je onomatopeja, isporedi* kriknuti. *— Prošla vremena (osim imperfekta kojega vremena nema, jer je glagol perfektivni) mogu postati i od sama korijena* klik *bez nastavka* nu: *aor.* klĭkoh, klĭče *itd. (naj stariji primjeri:* klikoh. M. Vetranić 2, 116; kliče. P. Hektorović 22. A. Čubranović 158, *vrlo često u Gundulića i u narodnijem pjesmama našega vremena;* klikosmo. M. Vetranić 1, 239; klikoše. Ġ. Držić 435. P. Hektorović 22. 30); *i* klĭknuh, klĭknû *itd. (naj stariji primjeri:* kliknu. P. Zoranić 16a. M. Bunić 40. A. Gučetić, roz. mar. 154. I. Gundulić 462); *ger. praet.* klĭkâvši *(nema potvrde) i* kliknûvši (A. Gučetić, roz. jez. 105. 218); *part. praet. act.* klĭknuo (I. Gundulić 383), klĭknula *i* klĭkao, klĭkla (klikle. I. Gundulić 404); *inf.* klĭknuti *(naj stariji primjer:* M. Vetranić 263) *i* klĭći *(samo u Vukovu rječniku). — Između rječnika u Mikaļinu* (kliknuti, počet pjevati ‚praecino, praeire voce'; *a na strani* 186a: početi kantat, kliknuti *s istijem značeńem), u Belinu* (‚intonare il canto' ‚praecino' 414b; ‚chiamare, nominare, domandare' ‚voco' 188a; ‚incominciar a parlare' ‚loqui incipere' 541a), *u Voltiġijinu* (kliknuti, kličem ‚chiamare; intonare' ‚rufen; anstimmen'), *u Stulićevu:* kliknuti, kličem, 1. v. zvati. 2. v. zabesjediti. 3. ‚intonare (pp. e. initium canendi facere in choris, ut hi harmoniose praecinentem sequantur)', *u Vukovu* (klići ‚rufen wie die vila' ‚clamo ut dryas', cf. kliknuti *s primjerom iz narodne pjesme:* Kliče vila iz gore zelene; kliknuti, vide klići).

a. *zapjevati.*

a) početi pjevati kakvu pjesmu koja se za tijem izriče onako kako je pjevana (kao oratio recta). Obadva *(ribara)* klikoše, pisam začińući po tiho ne brzeć, svaki vesel i vruć, jedan niže držeć, drugi više pojuć: *(slijedi pjesma).* P. Hektorović 22. Na izmin klikoše opet s dobre voļe... 30. Popogudiv i glas zukom sredif kliknu *(slijedi pjesma).* P. Zoranić 16a. Ja u posluh a on kliče *(slijedi* bugaršćica: Cvilu to mi cviļaše...). Đ. Baraković, vil. 196—197. Iz svijeh tijem usti u skladu jedan glas ovako izusti i klikni večeras: ‚O lijepa, o draga, o slatka slobodo...' I. Gundulić 175.

Digitized by Google

b) što se pjeva stoji u podložnoj rečenici. A četvrti kliknuo bješe, ko ugarske skladne vo|e Matijaša kra|a uspeše iz tamnice na pristo|e. I. Gundulić 383. — *U ovom je primjeru umetnut glagol* kliknuti, *kao kod* b, *c)*: Ko se iz grada Dubrovnika (kliče treći) k Zadru uputi despot Đurađ za na prika zeta Ugre podignuti. I. Gundulić 388.

c) objekat je riječ pjesma, pjesan, pjesanca *itd.* Da budem pjesancu kliknuti. M. Vetranić 2, 63. Iz glasa kliknimo naj ljepšu pjesancu. M. Držić 450. Kliknu ovuj pjesan. A. Gučetić, roz. mar. 154. Kad moj jezik pjesni klikne, kako staglić ki žuberi, da me resi. cvijetje nikne. I. Gundulić 140. Glasim medenimi kliknuše ove slatke pjesni. 398. Da bi ju *(pismu)* prid nami kliknuti. I. T. Mrnavić, osm. 144. Novu pjesan klikni, o zem|o. I. Đorđić, salt. 332.

d) kad je više če|adi što zajedno pjeva, o onome koji naj prvi počne, a drugi za nim slijede, vidi u Mika|inu, Belinu, Voltigijinu, Stulićevu rječniku.

e) o ptici. Zapješe još taj čas dva slavja iz luga. klikoše u glas vas onaj tuj dva druga. G. Držić 435. Zar da harnost nebesijem kaže, a što su mu podarila jasna, da mu kliknu ptići smjelovići? Osvetn. 1, 6.

b. *zavikati, viknuti, naj češće u nekoj razdraženosti, u vese|u a i u žalosti; često se riječi izgovaraju, ali se gdjegdje i sam glas ispušta bez pravijeh riječi.*

a) uopće. *(Anđeli)* veselijem glasom kliknuvši, zamijernom radosti nebesa i vas svijet napuniše. A. Gučetić, roz. jez. 105. Kliče i iz vrh tvrde gore k Samuelu mio pospiješi. J. Kavanin 252a. Od bogova Bog neumrli svevlaštitom riječi kliknu ter zaviknu na sud zem|u svu prida se (‚Deus deorum Dominus locutus est et vocavit terram'). I. Đorđić, salt. 160. Kliče vila s visoke planine, razbuđuje Srbe iznenada po svoj Zeti tja do Skadra grada. J. Krmpotić, pjesm. 3. Grozno klikne, tužnim cikom cikne. Osvetn. 4, 60. — *Uz* kliknuti *ima drugi glagol što znači kakav glas, te* kliknuti *onda ističe da se počiše i da je velikijem glasom (isporedi* e). Kliknimo veselo u sve glase i recimo... V. M. Gučetić 21. — *vidi i* d.

b) izriče se što se kaže kličući, samijem rije|ima onoga koji kliče (oratio recta). *u kojem primjeru može biti da ne znači vikanje nego samo da se počiše govoriti (isporedi* e). I klikosmo plačne u glase da se čuje do nebesa: ‚Podirajte ruse vlase, kad nas gusa taj saveza!' M. Vetranić 1, 239. Iz glasa ter klikoh kraj vode studene: ‚O vodo studena...' 2, 116. I kliče devojka, pokliče devojka, još kliče devojka: ‚Stani se, Šišmane...' Nar. pjes. *u* P. Hektorović 22. A pak ńega *(mač)* vrh bodezni napravivši k srcu, kliče: ‚Ovo plata koju stiče svak pod stigom od |uvezni'. A. Čubranović 158—159. Kad ga ubih, ti mi kliknu: ‚Posij zube sad ńegove'. M. Bunić 40. Uzvrat', gospo, spridu skuta, ter klikni: ‚Ovdi vratiše|a!' M. Pelegrinović 191. Jedino mogahu kliknuti: ‚Blažene oči naše...' A. Gučetić, roz. jez. 226. Kliče ovako vas u smeći sebe u sebi ne videći: ‚Ah, ter ja sam mladac mili...' I. Gundulić 219. Kliče: ‚Ja ti, ah, nikako, kra|eviću, ne zavidim'. 287. Prista svaki od svjetnika, a car stavno kliče u glasu: ‚Živi dundo... i ma bratja živa da su...' 309. Kliče: ‚Čut je strašno i plačno, kako Po|ak cara dobi...' 321. U besjedu kliče blagu: ‚Družbo mila...' 385. Juraj despot hvaleć Volšu, kliče: ‚Grade, ti me uzčuva...' J. Kavanin 185b. Tim mu kliče: ‚Zli gusaru!...' 236a. Kliče: ‚Kra|u tvomu križ ću poslat za tutiju...' 255b. Nu se varkam dikla slavna stavi, i sa svijem glasom kliče: ‚Ah poznam te, ah prokleta slici u tuđoj misli od svijeta!' I. Đorđić, uzd. 49. U to kliknu ńemu andio: ‚Ne tegni!' A. Kalić 370. A kad dođe gori Garevici, kliče Nenad kako soko sivi: ‚Garevice, zelena gorice! ne raniš li u sebi junaka...?' Nar. pjes. vuk. 2, 78. Kliče Stojan tanko glasovito: ‚Vila gńizdo tica lastavica...' 3, 171. Svi kliknuše a jedinoglasno: ‚Hvala da je Bogu velikome!' Ogled. sr. 27. Tada kliknu Radojev Saviću: ‚Moj sokole, Stakov Radovane! Hvala Bogu na ńegovu daru!' 237. Snimi kapu pak otvorito kliknu: ‚Neka pristupe oni...' S. Ljubiša, prip. 106.

c) značeńe je kao kod b), ali je razlika u tome što kliknuti *ne stoji pred govorom nego se u ń umeće, isporedi* govoriti, I, 2, a, *b*), *i* kazati, I, 1, a, *b*). ‚Ke se čudo meni odkriva' kliče paša ‚do istine kra|evića vidim živa'. I. Gundulić 441—442. Ter ‚Pospiješi' kliče ‚u domu...' J. Kavanin 9a. ‚Sum|e nije' kliče Dijana ‚da nas tkogod tu zateče'. 196b. ‚Dobri Isuse!' klikoh. 445a. ‚Drago 'e' kliče ‚drazijeh paziti'. I. Đorđić, uzd. 75.

d) što se govori izriče se podložnom rečenicom s konjunkcijom da. Kliknite iz glasa, da se Bog proslavi. M. Držić 479. Kliče tad kra| plemeniti, da ne može bit inako. G. Palmotić 1, 44. Kurio Samitjanom kliče u|udno, da on ne mari t6ku žderu. J. Kavanin 83a. — *I u ovakom se slučaju može umetnuti* kliknuti *kao kod c).* Gospodovat i da neće nego, kliče, stati u robstvo. J. Kavanin 26a.

e) ima objekat u akuzativu kojijem se kaže što se izreklo. u jedinom je primjeru relativna zamjenica što. Dokaži svomu sinu knezu što vam kliče savjetnica vila. Osvetn. 3, 159.

c. *u prenesenom smislu, može biti subjekat i ono što se govori* (molba, pjesan *itd.*). Klikni, pismi moja. P. Zoranić 60b. Neka pjesan sladkoglasnijeh klikne iz usti. I. Đorđić, salt. 204. Kliče k Bogu molba moja. 473.

d. *vičući zazvati, dozvati, pozvati (i u pomoć); objekat je onaj što se zove.* Kad mi budeš blizu hrabra dvora, dvaš mi ga klikni, tretjom pogovori. Nar. pjes. *u* Š. Menčetić—G. Držić 510. Kliknuvši na pomoć druga svoga. A. Gučetić, roz. jez. 218. Kliknite mi silna cara, mila bratjo i družino. Starine. 18, 228. (XVII *vijek*). Kliknu jakoga Boga u pomoć. Nar. prip. vuk. 119. Otle *(vila)* kliče tanko glasovito, a na ime kneza Moisija. Ogled. sr. 68. *mogu se kazati i riječi kojima se zove.* Opet kliče Mićunović-Vuče po imenu Žutkovića Toša: ‚Haj đe si mi, Tošo Žutkoviću?' Nar. pjes. vuk. 4, 9. — *Po smislu mogli bi pripadati amo i ovi primjeri, ali se može shvatiti kao da* kliknuti *znači i uopće zavikati (vidi* b, *a)), jer se dozivańe izriče drugijem glagolom.* Kliče vila s Urvine planine, te dozivje Kra|evića Marka. Nar. pjes. vuk. 2, 440. Kliče vila iz Posavja slavna a Stanojla zove harambašu. 4, 380. Kliče vila u selo Stijenu, Vukašina zove barjaktara. Ogled. sr. 200.

e. *stoji s infinitivom drugoga glagola koji znači kakav glas, kao* pjevati, naricati, zvati, plakati *itd. te znači početak djela što se javlja drugijem glagolom, a ističe ujedno da ono biva glasno.* Neka u način drag, naredan, gdi slovinske slave slovu, iz pô svita jezik jedan klikne pjevat pjesan ovu. I. Gundulić 276. Pak nakazni i sve srde po imenu zvati klikne. 301. Kliče glasom žalosnime u ovi način naricati. 392. Gospodičić mlad

Digitized by Google

prid ńime kliče glasom velicime u ovi način popijevati. 416. Kliče lipos *(svoju)* klet. 537. Često zovuć drago ime, kliče ovako naricati. 548. Tuj mu ovako kliče rijeti *(samo radi stiha; perfektivni se glagol ne može ovako upotrebljavati)*. 556. Kada prođem, kliknem pjevat sej besjede. Ġ. Palmotić 2, 5. Kliče plakati ‚cominciò piangere'. A. d. Bella, rječn. 204b. Zli duh kliče iz ńega strašnijem vapajom ovako revati. I. Đorđić, ben. 166. Kliče Iva kroz lug popevati. Nar. pjes. vuk. 3, 400. Kliče vila prije jarkog sunca dozivati srpskome logoru. 4, 263. ‚Dok mu samo štogod prigovoriš, on odma klikne plakati'. ‚Ja mu samo nešto u šali reko, a on odma kliče plakati'. *(u naše vrijeme u Lici)*. J. Bogdanović.

KLIKOTAŃE, *n. djelo kojijem se ko klikoće.* Bi žubora i gurkańa i podmukla klikotańa. B. Radičević (1880) 280.

KLIKOTATI SE, klikoćem se, *impf. smijati se. — Vaļa da je riječ onomatopejska. — U naše vrijeme.* Nekojim se to dalo na smijeh pa se klikoću. Bos. vila. 1890. 225.

KLIKOVA, *f. mjesno ime. — U Daničićevu rječniku:* selu je Tmavi crkve Arhanđelove u Prizrenu išla međa ‚u Klikovu' (Glasnik. 15, 283 *god.* 1348?).

KLĬKOVALAC, klĭkovaoca, *m. čovjek koji klikuje. — U Belinu rječniku:* ‚plausore, colui che applaude' ‚plausor' 569a, *i u Stulićevu:* klikovalac *i griješkom* klikovaoc ‚plausor'.

KLĬKOVÂŃE, *n. djelo kojijem se klikuje. — Stariji je oblik* klikovanje. *— Između rječnika u Belinu* (klikovanje ‚applauso con battere le mani' ‚plausus' 93a), *u Stulićevu, u Vukovu.* Ispojmo Bogu novu pesan s jedino-klikovanjem. Transit. 150. Farizeji čujuć klikovańa pokrivahu se. S. Rosa 130b. Uz klikovańe stotine hiļada grla. M. Pavlinović, razl. spis. 380.

KLĬKOVATI, klĭkujêm, *impf. vikati, iterativni glagol prema* kliknuti, *ali se upotrebļava uopće kao impf.* kliknuti, *isporedi* 1. klicati. *— Akcenat se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* klĭkovâ, *impt.* klĭkûj, *part. praet. act.* klĭkovao, klĭkovâla, *part. praet. pass.* klĭkovân). *— Od* xvi *vijeka (vidi* 1, f, *b)), a između rječnika u Belinu* (‚dire' ‚dico' 259b; klikovati tkoga ‚plaudere ed applaudere' ‚applaudo' 568b; klikovat s hvalom ‚applaudire, lodare' ‚plaudo' 92b), *u Bjelostjenčevu* (klikujem, t. j. slavim u glasu ‚applaudo', v. slavim), *u Voltigijinu* (‚applaudire, battere mani' ‚frohlocken, beyfall geben'), *u Stulićevu* (1. ‚jubilare, gestire, laetos dies agere'. 2. ‚exclamare'. 3. ‚dicere'), *u Vukovu* (‚rufen' ‚voco, clamo', cf. vikati *s primjerima iz narodnijeh pjesama:* Stade Marko brata klikovati. A klikuje od Nikšića Turke).

1. *aktivno.*

a. *nema objekta. kad čeļade uopće viče, može kod toga i ne izgovarati riječi nego i ispuštati samo veliki glas.*

a) kad ko od žalosti viče, vapi. aa) uopće. Čude se i luzi i velmi tuguju, ja, vajmeh! gdje žeļno klikuju svaki hip i čas u suze priļute. M. Vetranić 2, 32. *— bb) pridaje se dativ s prijedlogom* k, *kojijem se pokazuje da se uz viku u ńekoga traži pomoć.* U toj tuzi i nevoļi takoj k Bogu klikujući, očutih se malo boļe. M. Vetranić 1, 25. Ja Budim tužan grad k nebesom klikuju. 1, 52. Koji *(Sion)* prilikuju k narodu ļudskomu i kroza ń klikuju k milosrdju tvomu. N. Dimitrović 71. *— cc) subjekat je životińa (kuf, labud), te bi moglo značiti: pjevati (isporedi* kliknuti, a). Da kufa tuj čuje gdi s veljom boljezni na smrti klikuje pojući u pjesni. M. Vetranić 1, 4.

b) razlikuje se od a) tijem što je uzrok radost, a ne žalost. Iz kola mu vila klikovaše. Nar. pjes. vuk. 1, 74. I tako sav narod Izrailev praćaše kovčeg zavjeta Gospodńega klikujući i trubeći u trube i u rogove. Đ. Daničić, 1dnev. 15, 28. Svi sinovi Božji klikovahu. jov. 38, 7. Vikaće *(Gospod)* i klikovati, nadvladaće neprijateļe svoje. isai. 42, 13. Klikujte i pjevajte, razvaline Jerusalimske, jer Gospod utješi narod svoj. 52, 9.

c) klikovati na koga *u jednom se primjeru kaže o glasu lava ļutita.* Zlosrdo ter stoji *(lav)*, ter na me klikuje. M. Vetranić 1, 383.

d) u jednom primjeru, o glasu truble. Anđelska iz glasa trubļa klikuje. M. Vetranić 1, 283.

b. *slaviti koga ili što, vičući.*

a) objekat je ono što se slavi. Zemļa svakolika, klikuj svoga stvoriteļa! Ġ. Palmotić 3, 219a. U slavi mi Jezusa klikujemo. I. Đorđić, uzd. 153.

b) izriču se riječi kojima se ko ili što slavi (oratio recta). Množ priproste čeļadi izađe prima ńemu noseći granice poma i klikujući: ‚Zdravje i slava! . . .' S. Rosa 131a. *— Mislim da i ovaj primjer amo pripada:* K ńemu su se kupile sve devojke i neviste, tere to mi Radosavu Siverincu klikovahu: ‚Aj davori davori Radosave Siverine, mnozim ti nam si crno ruho postavio, već to mi je hotila nika sriča Vladkova da te je junaka na veri privario . . .' Nar. pjes. *u* P. Hektorović 21.

c. značenje je kao kod b, *ali se ne misli o samome vikańu nego o pjevańu.*

a) objekat je ono što se pjevańem slavi. Pastijeri livadom uz dipli začińu, klikuju za stadom lipotu vilińu. I. Gundulić 130. Samoj ńoj se ne pristajem svu noć vrtjet oko praga, klikujući skladnom pjesni ńe ļeposti, mê ļuvezni. 222. Ko kriposti tve čestite veličinu klikovaše sada u trubļe glasovite, u junačke sada glase. Ġ. Palmotić 2, 314. Uz drag romon lire uredne on vesele pjesni medne skladnijem glasom pripijevaše; klikovaše djede stare . . . 3, 60b. I viteza svak od smrti nedobitna klikovaše. P. Kanavelić, iv. 201. Sad mi 'e ine klikovati. J. Kavańin 238b. Lijepo je pjesnim navjesnicam tebe. o Bože, klikovati. I. Đorđić, salt. 317. *— Uz objekat se može izreći kao što se onaj hvali (u jedinom primjeru instrumentalom).* Vjerenicom i gospojom u pjesnih ju klikovaše. I. Gundulić 535.

b) nema objekta, nego što bi mogao biti objekat stoji u genetivu s prijedlogom od. *— u jednoga pisca* xviii *vijeka.* U drugo mê dilo počme i od ńih klikovati moja vila veoma milo. J. Kavańin 110b. Od ovoga čudes, trúdâ moja Klio ne klikuje. 321b.

c) izriču se riječi kojima se slavi, a u jedinom je primjeru umetnut glagol klikovati *među same ove riječi, isporedi* kliknuti, b, *c).* Pripijevaju i bojnici i pomorci . . . vaše carstvo . . . ‚Živi lijepa Captislava' svi klikuju skladne u glase ‚za našega Bojnislava'. Ġ. Palmotić 2, 210.

d) što se pjeva kaže se podložnom rečenicom. Još klikuje, kako vojska verna u golo gre pustińe. Ġ. Palmotić 3, 62b.

d. *kao* proglašivati, *isporedi* 1. klicati, b, *b) i* d, *d).* Dolazili gospodarevi ulaci i vas dan s pokliča klikovali: ‚Ko je vitez?' S. Ļubiša, prip. 61. *— Može biti da amo pripada i ovaj primjer u kojemu je subjekat glas.* Pokle vidiš korugvu od pravde trepećući, oružje sfitleći, trubļu trubeći i glas glasoviti klikujući i navišćujući priku smrt . . . M. Jerković 63.

Digitized by Google

e. *govoriti (vidi i u Belinu rječniku). može biti da je ovako značeńe u ovom primjeru:* Kad mi sjede klikovati pjesnik glasom medenime: ‚Rimljanin sam, Ovidio . . .' I. Đorđić, pjesn. 4.

f. *zvati (i u pomoć), isporedi* kliknuti, d. *izriče se svajda ko se zove, ali to nije u ovom primjeru:* Klikovala prebijela vila, klikovala tri bijela dana, niko joj se ozvat ne smijaše. Nar. pjes. herc. vuk. 57. *i u ovom gdje kao objekat ima sama riječ* klika: Kliku mi ti klikovaše jedna Budimka divojka. Nar. pjes. bog. 77.

a) ko ili što se zove stoji kao objekat. aa) objekat je čeljade ili što se misli kao čeljade. Kako ih *(Muže)* jur druzi klikuju i zovu. M. Vetranić 1, 43. Napokon javor suh klikuju *(ja)* iz gore. M. Vetranić 1, 72. Tebe, Jesuse, klikuju za svu moć. 1, 172. Klikovat i vapit svijetloga Apola. 2, 6. Iz glasa klikovah Junonu zovući. 2, 187. Bud da me ćeš zaman, brate, pri potribi klikovati. Nar. pjes. *u* P. Hektorović 19. Po nebesijeh jur se čuje u blag način drag i sladak šušńet njeki gizdav hladak ki na put nas svijeh klikuje. I. Gundulić 26. Ona majka klikovaše sinka svoga i brajenka. Nar. pjes. *u* Đ. Baraković, vil. 197. Klikovaše braca Petra. Đ. Baraković, vil. 205. Moju kćercu ko klikuje? Ġ. Palmotić 2, 251. I on stražu klikuje na mirim od Smedereva. Nar. pjes. bog. 31. Nemaš koga klikovati, vilo! Nar. pjes. vuk. 4, 122. Pa on skoči od zemlje na noge, te klikuje svoju sirotińu, potrčalo dvades i pet drugah. 4, 123. Da Demira brata ne klikuje. 4, 432. Bijela je klikovala vila, od Zagarča visoke planine, pak klikuje kraju piperskome, a na ime crnogorskog knaza. 5, 217. Đeca počnu plakati i mater klikovati. Nar. prip. vrč. 38. A klikuje i žive i mrtve. P. Petrović, gor. vijen. 115. — ***bb) objekat je*** ime. Tve ime na pomoć klikuje. M. Vetranić 1, 373. Za toj ću tve ime . . . klikovat na pomoć. 1, 384. I jezik moj i glas od kuda ima moć klikovat svaki čas tve ime dan i noć. H. Lucić 212. Kada mi te začuju moje ime klikujući kleti gusari. Nar. pjes. *u* P. Hektorović 19. — ***cc) objekat je*** milost, pomoć. Tvu milos klikuju *(ja)*. M. Vetranić 1, 151. Pomoć tvu klikuju. I. Đorđić, salt. 307.

b) uz objekat izriču se i riječi kojima se objekat zove (oratio recta). Oblaka je klikovala: ‚Hoď mi ružu hladi'. Nar. pjes. *u* Š. Menčetić—Ġ. Držić 506. Zašto mu se brz koń bišo po livadi razigrao, za ńim to mi potićući vojevoda klikovaše: ‚Stani jure, konju!...' Nar. pjes. *u* P. Hektorović 20. U dubja ih skut zelena klikuje ovako počinuti: ‚Eto je pastir svratio stada...' I. Gundulić 403. Ona mi ti klikovaše slavna kralja Vladislava: ‚Ah đe mi si, đe mi si, slavni kralju Vladislave?' Nar. pjes. bog. 77. Bijela je vila klikovala s Košutice visoke planine, te doziva u Crnce kamene a na ime Jovanović-Vela: ‚Čuješ, Velo, zlo jutro ti bilo!' Nar. pjes. vuk. 4, 122. I dijete klikuje Vukale svoga strica Petra Boškovića po imenu i po prezimenu: ‚Aj đe si mi, o moj mio striče?' 4, 364. On klikuje dva sina nejaka: ‚Haj Mušeja đe si i Jovane?' 4, 514.

c) izriču se samo riječi kojima se zove, te se po ńima zna i ko se zove. Priziva i klikuje: ‚Mili i dragi sinko!' M. Jerković 71. No klikuje Mrvaljev Vukota: ‚Đe si, Draško? doma ne vidio!' Ogled. sr. 41. Tanahna je klikovala vila, vila zove u Moraču gornju: ‚Jes' li doma, Mališa serdare?' 205.

2. *pasivno. — u svijem je primjerima značeńe prema* 1, b. Od svakoga klikovani slavni unuci gdi su vaši? Ġ. Palmotić 2, 268. Vojevode po svem svijetu klikovani. 2, 282. Dugo držat ne može se ova kripos pokrivena, neg po zemji svud prostrije se klikovana i hvaljena. 3, 125a.

3. *sa* se, *pasivno.*

a. *prema značeńu pod* 1, c. Ili putnik kopnom jaše, il' pomorac more brodi, Vladislav se klikovaše slavan carskoj pri nezgodi. I. Gundulić 287.

b. *prema značeńu pod* 1, f. Klikuju se na glasu vitezi. Nar. pjes. vuk. 5, 388. Sve se dobri klikuju junaci. Ogled. sr. 209. Klikuju se momčad po junaštvu. 476.

KLIKOVIĆI, *m. pl. seoce u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 124.

KLÎKTÂŃE, *n. djelo kojijem se klikće. — Između rječnika u Vukovu.* Orao kliktańem izziva svoje hrabre ptiće. J. Rajić, boj. 6. Đetlići s jezika ginu (jer ih po kliktańu nalazi lovac. Vuk). Nar. posl. vuk. 78. Kliktańe dipala . . . S. Matavulj, novo oružje. 89.

KLÌKTATI, klîkćêm, *impf. uprav kao dem. prema glagolima* kliknuti, klicati, klikovati, *znači različne glasove. — Akc. kaki je u inf. taki je u aor.* kliktah, *u impt.* klîkći, *u ger. praet.* kliktâvši; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes. — U ńekijem krajevima ć prelazi iz prezenta u infinitiv i u prošla vremena:* klikćati *(vidi u Stulićevu rječniku). — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (klikćem, kliktati ‚praecino, praeco voce', v. zapopevam) *gdje se naj prije nahodi, u Stulićevu* (kliktati i klikćati ‚initium canendi facere'), *u Vukovu* (vikati kao žuća: kli kli kli! ‚den ton des spechts oder der vila von sich geben' ‚edo sonum pici vel dryadis vocantis').

a. *započińati pjevańe, zapijevati (isporedi* kliknuti, a, *d)). — u Bjelostjenčevu i u Stulićevu rječniku.*

b. *vikati, zvati kao vila. — u Vukovu rječniku.*

c. *o glasu u djetla i žuńe (vidi u Vukovu rječniku).* Svako se tu srdi... dite klikćuć *(sic).* A. Kanižlić, rož. 6.

d. *o glasu u orla ili u sokola.* Orao klikće. J. Rajić, boj. 6. Orli klikću, a gavrani grču. Osvetn. 2, 174. — Više Anto kô da soko klikće. Nar. pjes. vuk. 4, 243. Sjetno klikće isljenik divni *(soko).* Osvetn. 1, 7. Uz ńih kliču dva sokola siva, jedan klikće sa Avale bojne, a drugi je s lomna Durmitora. 5, 31.

e. *vidi* groktati, *b). — U naše vrijeme u Lici.* ‚Ti bi pjeva' lijepo, samo da umiješ kliktati'. J. Bogdanović.

KLÍKTJETI, klíktîm, *impf. uopće zvečati. — isporedi* kliktati. *— U jednoga pisca našega vremena.* Glas veseja klikti. L. Milovanov 96.

KLÎLO, *n. postaje od glagola* kliti *(uprav je part. praet. act. u sredńem rodu uzet kao supstantiv). — U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu (vidi pod* a).

a. *rasadnik što se može prenositi. — vidi u Vukovu rječniku:* ‚ein (tragbares) mistbeet, zu gurken, melonen' ‚areae stercorariae genus'. metne se u kakvo korito ili u što drugo dubrota i zemlje; u ono dubre metne se sjeme (lubeničko ili od krastavaca) te proklija i nikne, pa se poslije (kad se već ne boje slane) rasađuje. — Vadi što j' u klilu i po bašči sadi. J. S. Rejković 225.

b. *vidi* 1. klica. I ne tira iz korena klila. J. S. Rejković 124.

KLÎM, *glas kojijem se kaže kako ko klima idući. — U naše vrijeme.* Klim amo, klim tamo, dok isklima iz one šume. Nar. prip. tord. 50.

1. KLÍMA, *m. ime muško, hyp.* Klimenat. –

Digitized by Google

isporedi Klime. — XIII *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (‚Clemens'). U Klime Nьrke vь rucê. Mon. serb. 49. (1265).

2. KLÌMA, *m. ime muško (vaļa da nije isto što* 1. Klima, *ako i nije ime tursko). — U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* I za ńima Klima kapetane, ļudi kažu da je Klima šala, al' je Klima listom Bosni glava *(na sva tri mjesta* Klimma). Pjev. crn. 101a.

KLÌMALICA, *f. postaje od* klimati, *uprav od part. praet. act. nastavkom* ica. — *U naše vrijeme.*

a. *u Vukovu rječniku:* kad u mjesecu Juliju końi klimaju glavom te se brane od muha koje im u nos navaļuju.

b. za žensko znači, što i za muško ‚klimalo'. *u Lici.* J. Bogdanović.

KLÌMALO, *m.* šaļiv nadimak za onog koji vavije nekud klima, ili kad ide klima i glavom i rukama i nogama. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KLIMAN, *m. ime muško.* — *isporedi* Klimenat. — *U spomeniku* XIII *vijeka.* Kliman Nedal. Zak. vinod. 55.

KLÌMÂŃE, *n. djelo kojijem se klima.* — *Stariji je oblik* klimanje. — *Između rječnika u Mikaļinu* (klimanje), *u Belinu* (klimanje ‚accennamento col capo' ‚capitis nutus' 13b; ‚tracollo, l'atto del tracollare' ‚capitis dejectio' 738b; klimanjem štogod potvrditi ‚accennare di sì' ‚annuo' 13b), *u Vukovu.* Jedovito klimańe glave. A. Kalić 341.

KLÌMATI, klîmâm, *impf. nagińati, pregińati, klańati, n. p. glavom, samo kao neprelazni glagol; ono što se nagiñe stoji u instrumentalu.* — *isporedi* kimati, *od kojega glagola jamačno i postaje tijem što se (kako i zašto?) umeće* l. — *Akcenat se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* klîmâ). — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (klimati, kimati glavom ‚annuo'), *u Belinu* (‚accennare col capo' ‚capitis nutu significare' 13b; ‚tracollare, lasciare andare il capo per sonno o simile accidente' ‚caput demittere' 738b; klimati glavom ‚dormicchiare, sonnacchiare' ‚dormito' 278b), *u Bjelostjenčevu:* klinam *(jamačno štamparskom griješkom mj.* klimam; *stoji prije riječi* klin), v. kimam; *u Voltigijinu* (‚sonnacchiare, traccollare, dormicchiare; accennare' ‚schlummern; winken'), *u Stulićevu* (v. kimati), *u Vukovu:* ‚wackeln (z. b. mit dem kopfe)' ‚nuto'.

1. *aktivno.*

a. *naj češće s instr.* glavom.

a) *glava se pokloni jedan ili više puta kao ńeki znak kojijem se javļaju misli, tako n. p.:* ***aa)*** *kao znak ļutine ili prijetńe (po svetom pismu).* A mimohodeći kunihu ga klimajući glavami svojimi. M. Alberti 463. matth. 27, 39. — ***bb)*** *kao znak da se na što pristaje (kad se jedan put glava prigne).* — *vidi u Mikaļinu rječniku, i pod* 2, a). Da što ću rijet o ńekijem koji tu dohode po dogovoru za vidjet se, javit se, pozdravit se klimajući glavom, namigivajući okom, biļeg davajući ustima i rukama? A. Kalić 224. Ti na sve to klimaš glavom, posmjehivaš se, a pak činiš kako je tebi drago. 367. — ***cc)*** *kad se hoće pokazati da se još veće misli o čemu nego se govori, osobito kad je što neugodno.* Klima glavom, i kô da s tezijem hoće vele i vele izgovorit, napomeńiva: ‚Smrt naj poslije svijeh nas čeka...' B. Zuzeri 212. Liječnici izvan stana od nemoćnika klimaju glavom i šapću se s rodjacima da je nemoćnik vele gori. 249. — ***dd)*** *od žalosti.* Ônâ glavom klima, i ńoj, jerbo meku na plač narav ima, suze virom teku. A. Kanižlić, rož. 24. Uzdahnuvši klima glavom. 112.

b) *klimańu se glave ne daje nikakvo osobito značeńe.* ***aa)*** *to biva kad čeļade sjedi i ne leži, a drijemļe mu se (vidi u Belinu rječniku).* Sve klima glavom, da ne pade, kao da mu se drima. A. Kanižlić, rož. 38. — ***bb)*** *o čeļadetu uopće.* Vavije klima glavom svêdno ka' i paripče u vršaju. *u Lici.* J. Bogdanović.

c) *o životińi. (Sova)* sad očima kreće, sada glavom klima. A. Kanižlić, rož. 7. Kokoš kadkad svoju bolest ima, il' vrat skrene ili glavom klima. J. S. Reļković 279.

b. *u instrumentalu nije* glava *nego što drugo.* Tikva mu je puna dima, sobom kreće, rukom klima. J. Kavańin 53b. Ko što ima, onim i klima. Nar. posl. vuk. 159.

c. *bez instrumentala.*

a) *u jednom primjeru* XVIII *vijeka znači klamitati, ļuļati se.* Još zub jedan ili drugi toj u glavi klima kugi. V. Došen 129a.

b) *vidi* a, *b) aa). (Kaluđer)* mnoge noći visi i klima nad postelom bonika. S. Ļubiša, prip. 253. — *Može biti da amo pripada i ovaj primjer:* Nema zaspat, svijeću prižgava, duša klima s nesna utrnuta. Osvetn. 4, 68.

c) *hoditi kud kamo, tumarati (ali kao da se kod toga misli: mašući glavom).* — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Kamo ti vavije klimaš?' ‚Vavije nekud klima svêdno ka' vrtoglav'. ‚Vavije klimam blagu i bos i go i gladan'. J. Bogdanović.

2. *sa* se.

a. *pasivno, bez subjekta (radi značeńa vidi* 1, a, *a) bb)).* U sudu se glavom ne klima nego govori. Pravdonoša. 1852. 10.

b. *refleksivno.* — *u jedinom primjeru znači što i aktivni glagol pod* 1, b, *c).* Zubi se klimaju, a ruke suše. Đ. Rapić 186.

KLÌMAVICA, *f. klimańe, drijemańe (kad se klima glavom, vidi* klimati, 1, b, *c)).* — *U naše vrijeme.* Mene spopala klimavica i drijemež. S. Ļubiša, prič. 23.

KLÌMÂVNICE, *f. pl.* naprave (kao neke terazije) u kojima stoji kameńe, te težinom svojom preteže i podiže mehove, što u peć duhaju, te se zagreva i topi železo. u Mrkoj Poļani. M. Đurović.

KLIME, Klimeta, *m. hyp.* Klimenat. — *U Dubrovniku* XIV *i* XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Klime, Klimete i Klimeta ‚Clemens'). Klime Gučetićь. Mon. serb. 215. (1390). Klime Gočetićь. 240. (1399). Klime Rastićь. 287. (1419). Klime Bodačićь. 295. (1420). — *Potvrđeni su, osim nominativa, samo oblici* Klimeta *za gen. i acc.,* Klimetemь *i* Klimetomь *za instr.* Vlastele i bratьju svoju Pavla Martinuševića i Klimeta Gočetića. Mon. serb. 104. (1333). Zapovêdiju gospodina kneza Klimeta Budačića. Spom. sr. 1, 105. 1, 106. (1411). Klimetemь Podačićemь. Mon. serb. 287. (1419). Klimetomь Budačićemь. 347. (1427).

1. KLIMEN, *m. samo na dva mjesta u jednoga pisca* XVIII *vijeka, te se ne može znati što je. zar je od grč. κλίμα, nizbrdica? — riječ je nepouzdana, jer je knńiga vrlo zlo naštampana.* Tu sjedeći vrh klimeni ... vidim pasti krotka stada. J. Kavańin 80a. Na klimenu grada tvoga ima'u pobit turski vuci. 327a.

2. KLÌMEN, *m. u Vukovu rječniku:* u ovoj zagoneci: Klimen visi, penda zja, klimen pendu kurdeļa *(odgonetļaj: zvono, vidi i* Nar. zag. nov. 58).

Digitized by Google

3. KLIMEN, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdije|. 105.

KLÌMENAT, Klimênta, *m.* Clemens, *ime muško.* — *isporedi* Klemens. — *-i- stoji po grč. Κλήμης.* — XIV *i* XVI *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Klimenьть ‚Clemens'). — *Potvrđen je samo dat.* Klimentevi: Da samь dalь Klimentevi Deržiću. Spom. sr. 2, 23. (1354—1362), *te Daničić misli* da je samo pogrješka mjesto ‚Klimetevi'. — *Kao nom. potvrđen je sam oblik* Kliment *(bez* a). Š. Kožičić 5a. 23b. Š. Budinić, sum. 67a.

KLÌMÊNĆANIN, *m. vidi* Klimenta. — *Množina:* Klimênćani. — *U jednoga pisca našega vremena.* I ńihovi čuli plemenici, Klimenćani a i Mirdićani. Osvetn. 3, 94.

KLIMENT, *vidi* Klimenat.

1. KLIMENTA, *f. ime seocu u Bosni blizu Kozluka u okrugu travničkom.* Schem. bosn. 1864. 45.

2. KLÌMÊNTA, *m. čovjek iz ńekoga arbanaškoga plemena (pl.:* Klimênte, Klimenâtâ). — *isporedi* Klimenćanin, Klimentanin. — *Nalazi se možebiti od* XVII *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* ‚der Clementiner (albanesische ansiedler in Sirmien)' ‚Clementinus', cf. Cimirota. — Vь leto 7157 (1649) bistь nužda velija monastiru otь prokletijehь Klimenata. Starine. 10, 266. U to doba došle i Klimente. Pjev. crn. 74b. Pošļimo je tamo u Klimente. 74b.

KLÌMÊNTANIN, *m. vidi* 2. Klimenta. — *isporedi* Klimenćanin. — *Množina:* Klimêntani. — *U rukopisu* XVIII *vijeka.* Togda (1738) Klimentani mnogi pridoše u Sremь. Glasnik. 20, 15.

KLIMENTÀŠICA, *f. žensko čeļađe iz arbanaškoga plemena Klimenata. — U Vukovu rječniku:* ‚die Clementinerin' ‚Clementina'.

KLIMENTO, *m. vidi* Klimenat. — *U spomeniku* XIII *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku* (Klimenьto ‚Clemens'). Klimenьto Меньшь. Mon. serb. 40. (1253).

KLIMNIĆ, *m. prezime.* — XV *vijeka.* Stipan Klimnić. Mon. croat. 106. (1470).

KLIMNO, *n. ime mjestu u Hrvatskoj.* — XVI *vijeka.* Sudac Ivan is Klimna. Mon. croat. 237. (1535).

KLÌMNUTI, klîmnêm, *pf. zaklimati (jedan put), kao perfektivni glagol prema* klimati. — *U naše vrijeme.* Naj posle sleže ramenima, otrese rukama, klimnu glavom, pa sede. M. Đ. Milićević, međudnev. 70.

KLÍMO, *m. hyp.* Klimenat. — *isporedi* Klime. — *Akc. se mijeńa u voc.* Klîmo. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KLÌMOJE, *m. hyp.* Klimenat. — *U Dubrovniku* XIV *i* XV *vijeka. — Između rječnika u Daničićevu* (gledaj Klime). Klimoje Bodačićь. Mon. serb. 241. (1399). 259. (1405). Klimoje Budačićь. 262. (1405). Spom. sr. 1, 101. (1411). Klimoja Budačića. 1, 134. (1416). Klimoje Rastić. Mon. serb. 347. (1427). Klimoje Gočetićь. Mon. serb. 402. (1439).

KLÌMOJEV, *adj. koji pripada Klimoju. — Između rječnika u Daničićevu* (Klimojevь ‚Clementis'). S voļom Klimojevomь. Spom. sr. 1, 6. (1396).

KLIMPAČ, *m. vidi kod* babļi, 2, *a).*

KLÌMPESTA, *f. vidi kod* klinkov.

KLÌMPETA, *f. vidi kod* klimpov.

KLÌMPOV, *adj. u narodnoj zagoneci našega vremena. — isporedi* klinkov. Raslo drvo klimpovo, na klimpovu klimpeta, na klimpeti nevjesta. *odgonetļaj: smokva, (lišće i rod).* Nar. zag. nov. 211.

1. KLÍN, *m.* cuneus, clavus, hernia. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* klinъ, *rus.* клинъ, *češ.* klín, *pol.* klin *(u ova dva jezika s prvijem i trećijem značeńem), pa i lit.* klynas *(sa značeńem pod* b, *a) i pod* g). — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚cuneus'), *u Mikaļinu* (klin, kļin, zaglavak ‚cuneus'), *u Belinu* (‚cogno, conio, stromento da spaccar legna o simili' ‚cuneus' 198b; ‚cugno' ‚cuneus' 240b; ‚zeppa, conio' ‚cuneus' 783b), *u Bjelostjenćevu* (klin, čivija ‚clavus lignеus, paxillus, quo duo l. plura ligna connectuntur'. 2. klin na kojem se čiga obraća ‚axiculus'. 3. klin k kojemu se vesla privežuju ‚scalmus'), *u Jambrešićevu* (‚clavus'), *u Voltigijinu* (‚zeppa, cogno di legno' ‚holzkeil'), *u Stulićevu* (‚cuneus'), *u Vukovu:* 1. ‚der nagel' ‚clavus'. klînâ ima i gvozdenijeh i drvenijeh. 2. u predńe osovine koji kroz srčanicu udara ‚der reibnagel'. 3. ‚der keil' ‚cuneus'. ovijem se klinima cijepaju drva ili prošće. 4. klin u košuļe ‚der einsatz bei den nähterinen' ‚cuneus indusii'. 5. klini ‚der hodenbruch (bei den kindern)' ‚oscheocole'.

a. cuneus, *oruđe (što se n. p. upotrebļava za cijepańe drva) od drva ili od gvožđa što je s jedne strane plosno, pa se od ńe sve sužuje na dvije strane tako da se ove sastaju kao u oštrice.* Vidêvь drêvodêļu drêvo cêpešta dvêma klinoma. Stofanit. star. 2, 267. Tad nici zelene grane mu slamaju, nici nakićene kite podiraju, jedni nadodaju udorac udorcu, drugi pristavļaju uz kline probojcu. I. T. Mrnavić, osm. 167. Tvrda je stijena, nu su jači klini. (D). Što ne učini sjekira, učiniće klin. (Z). Poslov. danič. U zemļu zabijati *(križ)* i klinim ga utvrđivat. S. Rosa 192b. Vratnice su iznutra tvrdili mandalima i klinima. S. Ļubiša, prip. 240. Klin, mech. math. lat. ‚cuneus' ‚keil' *σφήν,* frc. ‚coin', egl. ‚wedge', tal. ‚cuneo, bietta, conio'; tijesak na klin ‚keilpresse', tal. ‚torchio a conio'; izbiti klinove ‚auskeilen'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *Često u ovakovijem poslovicama (isporedi ńem.:* ‚ein keil treibt den andern'), *ali može biti da se u kojem primjeru misli na značeńe kod* c *prema tal.* chiodo caccia chiodo. Klin klina izbija. M. Držić 275. Klin klinom izbiti. Đ. Baraković, vil. 272. Drivodelac z jednim klinom zna i drugi klin izbiti. F. Glavinić, cvit. 84b. Klin klin izbija, a sjekira oba. Nar. posl. vůk. 134. Klin se klinom tera. Pravdonoša. 1852. 17. — *Metaforički.* Nego tolike kline koji će mu zlosrdno opako srce cijepati. Đ. Bašić 282. ‚Udrio mi je klin u srce' *(isporedi kod* 1. klinac, a). *u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

b. *u prenesenom smislu, štogod što je slično klinu u značeńu pod* a.

a) *trokutan komad tkańa što se ušije gdje u odijelu da bude na onom mjestu šire, n. p. na košuļi ispod pazuha, isporedi* latica *(vidi u Vukovu rječniku). — U Šulekovu rječniku:* zwickel. *— Može biti da amo pripada i ovaj primjer (u zagoneci):* Imadoh seku Jelaču, skrojih joj od resa bjelaču, a na ńu stoje tri klina, još veli da joj je kratka. *odgonetļaj: runo.* Nar. zag. nov. 196.

b) u Srijemu komad zemļe koji je stisnut između drugih ńiva, uvratina i druma, pa je nalik na klin. P. Marković. — *Amo vaļa da pripada i ovaj primjer:* Dok s druge strane, gle, Bosna je klin u Hrvatsku. M. Pavlinović, razg. 50.

c) da bi nepokretno vrša stajala proti vodi, vežu za ńu kameńa. to kameńe zovu u Vrańicu

Digitized by Google

‚klin'. L. Zore, rib. ark. 10, 368. *vala da je po tome što se zabada pravi klin u zemlju uz kakav kolac da bude dobro učvršćen u zemlji (isporedi kod* a *primjer S. Rose).*

c. clavus, *vidi* 1. klinac, b, *ali je šire značeńe nego u* klinac, *jer klin može biti i od drva i tad obično nema glavice. — Ovo značeńe vala da se nalazi samo u našemu jeziku (i u novoslovenskom? u Pleteršnikovu ga rječniku nema); ali i u češkome* klín *može značiti drvenu čiviju.* On ki dobro veže i mudro zapre klin, ta dobro odveže i mudro odpre klin. Đ. Baraković, vil. 157. Komu probode Jaela glavu krupnijem klinom. M. Radnić 268'. Klište i klini usjani. I. Grličić 128. Ne promini još ni klina *(da popravi kuću).* V. Došen 204b. Jer ne znaju klina zaoštriti. M. A. Reļković, sat. 16b. Dobiti će sanduk od rastovih dasaka s drvenimi klini. sabr. 67. Pa poteže klince iz ńedara, udara ih pod noktove kadi, dok joj pola klina udario. Nar. pjes. vuk. 3, 362. Pouzdan kao vrbov klin. Nar. posl. vuk. 257. Na nekolika mjesta probijeno *(pismo)* i udareni klini, te prikovana ploča za koricu. Vuk, dan. 1, 13. Rukama iskoleće kline iz žovica. S. Ļubiša, prip. 197. Klîn ‚clavus'. *u Istri.* D. Nemanić, čak. kroat. stud. 10. Klin, arch. techn. ‚pflock (hölz. nagel)', tal. ‚cavicchia, caviglio', frc. ‚cheville de bois, goujon', egl. ‚peg, phig, treenail'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *Zabija se i u zid, da se što može objesiti.* Novo sito o klinu visi. Nar. posl. vuk. 226. Još nam reci, što l' se moja s klina ćorda kreće. Osvetn. 1, 64. — *Metaforički.* A sad mi trnov klin u srcu ostavi. M. Vetranić 2, 316. Koji mi klin zabi u srce i dušu. 2, 347.

d. *u predńe osovine klinac što udara kroz srčanicu. — u Vukovu rječniku.*

e. scalmus, *drvena čivija kojoj se privezuje veslo kod veslańa. — isporedi* palac, škaram. — *U Bjelostjenčevu rječniku.*

f. *os u vitla. — U Bjelostjenčevu rječniku.*

g. *kila, u maloga djeteta. — češće u množini* klini *i* klinovi. — *vidi u Vukovu rječniku.* Mnoga djeca imaju kline, pa u gdjekojijeh prođu, a u gdjekojijeh ostanu i poslije budu kilavi. Vuk, rječn. *kod* klin. Kad detetu (muškom) oteku mošnice kaže se da su mu klinovi. M. Đ. Milićević, živ. srb.2 197.

2. KLIN, *m. mjesno ime.*

a. *vidi* Knin. — *Samo u dvije narodne pjesme* XVIII *vijeka.* Sańak hercegovački, čestiti Alaj beg Čengić, kaure je razbio pod tvrdijem Klinom gradom. Nar. pjes. bog. 162. Sańak ercegovski Alaj beg Čengića kad kaure bješe pridobio a pod Klinom gradom bijelijem. 166.

b. *selo u Boci kotorskoj.* Šem. bokokot. 1882. 19.

KLINA, *f. ime seocu u Hercegovini.* Statist. bosn. 121.

1. KLÎNAC, klînca, *m. dem.* 1. klin. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i gen. pl.* klînâcâ. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* klinьcь, *rus.* клинецъ, *češ.* klinec, *pol.* kliniec. — *Između rječnika u Mikalinu (kod* čavao), *u Belinu* (‚zeppetta' ‚cuneolus' 783b), *u Voltiģijinu* (‚zeppetta, chiodetto di legno' ‚kleiner holzkeil'), *u Stulićevu* (‚cuneolus'), *u Vukovu* (‚der nagel' ‚clavus', cf. čavao).

a. *uopće (vidi* 1. klinac, a). — *U Bjelostjenčevu, Voltiģijinu, Stulićevu rječniku. — I ovaj primjer (u kojemu stoji u metaforičkom smislu) jamačno amo pripada, jer u Dubrovniku* klin *i* klinac *ne znači isto što* čavao: Kunem ti se, sestro, udrio mi je klinac u srce. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 180.

b. clavus, *kao mańa ili veća paličica (obično gvozdena, rijetko drvena) što je na jednom kraju zašiļena, a na drugom je plosnata i široka, te se zabija u što tukući po širokom kraju (glavici). — isporedi* 1. klin, c, čavao, ekser. — *Naj češće se upotrebļava u ovom smislu.* Imati će sobom obiližja muke svoje, to jest bič, klince, sulicu, krunu i križ. M. Divković, bes. 29b. Evo utline od klinac kojijemi sam bio pribjen na križu. 36a. Prižestocijemi klinci pribiše. nauk. 233b. Oni ekser aliti klinac. S. Margitić, fal. 169. Viđaše nemile klince gvozdene. F. Lastrić, test. 153b. Kao da su ga klinci ranili i sulica. test. ad. 63a. Uzme čovik jedan klinac gvozden te zatuče nikoliko u rastovinu. ned. 121. Koji ga muča'u, klinci prikiva'u brez milosti. 299. Kolo klinci i britvama oružano. svet. 51a. Gledao je priteško križa drvo, gvozdene klince. A. Kanižlić, uzr. 97. Načiniće mu škrińar lis od orahovih dasaka i obšiti ga crnom kadifom sa žutima klinci. M. A. Reļković, sabr. 67. Zavrg'o se drenovom batinom, u batini hiļada klinaca. Nar. pjes. vuk. 3, 151. Ostala mi sa końa eskija, no koliko u ńoj malo gvožđa, mom bi kulu sve četiri bile i dvadeset i četiri klinca. 3, 336. Već uzmite dvadeset klinaca, udrite ih pod noktove Radu. 3, 359. Pa poteže klince iz ńedara, udara ih pod noktove kadi. 3, 362. Sitnijem ga klincima potkujte. 4, 299. Sjaha s końa, noge mu podiže, ni klinac mu nije poletio. Pjev. crn. 275b. Kono końma klinci pod pločama. Nar. pjes. juk. 236. Dok se klinac ispeče. (kaže se u šali kad koji što ne može da čeka). Nar. posl. vuk. 66. Jedan u klinac, drugi u ploču (udara. Kad jedan govori jedno a drugi sa svim drugo). 111. Ko žali klinac, izgubi potkovu. 138. Radnik u tvornici gvozdenih klinaca. M. Pavlinović, rad. 76. Nije vrijedno da iglu oli klinac skuje. 149. Klinac, tech. vulg. ekser, čavao ‚nagel', frc. ‚clou', egl. ‚nail', tal. ‚chiodo, aguto'; (drveni klinac), tal. ‚cavicchia, caviglia'; klinci (pl.), tal. ‚chiodagione, chioderia'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *Metaforički.* Mi ćemo s klinci od proklińańa križu ga prikivati. F. Lastrić, test. 116a. Koji su sina Božijega klincima opačina svojih opet na ńega prikivali. ned. 6.

c. *po sličnosti prema* b, *kaže se u prenesenom smislu o ńekoj mirodiji (karanfiću, isporedi* 1. klinčić, b). Klinci ili garofani (‚gewürznelken') spadaju među fine mirodije. Zbornik zak. 1853. 990. *i o cvijetu (karanfilu) koji kao ona miriše.* Klinac, Dianthus caryophyllus L. (Marinković). B. Šulek, im. 146.

d. *vidi* 1. klinac, g. Klinci, počeci prijedora. M. Pavlinović.

2. KLINAC, Klinca, *m. ime muško. — U spomeniku* XIV *vijeka (sa starijem oblikom* Klinьcь). Bratь mu popь Klinьcь. Deč. hris. 25. 94.

3. KLINAC, Klinca, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 79.

KLÎNARICA, *f.* čiviluk. u hrvatskoj krajini. V. Arsenijević. — *isporedi* klinčanica.

KLÎNAST, *adj. koji je sličan klinu. — Načińeno u naše vrijeme.* Obrot klinastih slova. M. Pavlinović, rad. 44. Klinast, math. lat. ‚cuneatus' ‚keilförmig', tal. ‚cuneiforme'; klinast isjek krugļe i. okruga ‚keilförmiger kugelausschnitt'; klinasta kost, zool. lat. ‚os sphenoideum' ‚keilbein', tal. ‚sfenoide'; klinasto pismo ‚keilschrift'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. Klinasta krunica *(u botanici).* J. Pančić, flor. biog.2 438.

Digitized by Google

KLÎNCATI, klînčâm, *impf. vidi* 2. klecati. — *U naše vrijeme na Rijeci.* Maleno zvono klinca. F. Pilepić. Klîncat veli se, kad se zvonom tako zvoni, da bat udara samo u jednu stranu. Milčetić.

KLÎNCI, Klînâcâ, *m. pl. mjesno ime.*

a. *seoce u Hercegovini.* Statist. bosn. 111.

b. *u Srbiji. a) selo u okrugu valevskom.* K. Jovanović 100. — *b) mjesto u kotaru biogradskom.* Vinograd u Klincima. Sr. nov. 1870. 318.

c. *selo u Dalmaciji u kotaru kotorskom.* Repert. dalm. 1872. 41.

KLÌNCÔV, *m. muški djetić što je istom odrastao i velika je stasa. — Kaže se u šali. — U naše vrijeme u Lici.* ‚Veliki je on već klincov, moga' bi sto goveda čuvati'. J. Bogdanović.

KLÌNČAC, klinčàca, *dem.* 1. klinac.

a. *kao dem.* 1. klin, a. — *U Stulićevu rječniku:* ‚cuneolus'.

b. *karanfić i karanfil, vidi* 1. klinac, b. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu (kajkavski* klinčec, garofalić, karamfil koji se v jestvine meće ‚cariophyllum, garyophillum, garyophillon'. 2. klinčec, dobro znan cvet ‚caryophillus'), *u Jambrešićevu* (klinčec ‚cariophylum'), *u Stulićevu* (klinčec, v. garofalić *iz Bjelostjenčeva).* Oj Marica, klinčac gusti! Jačke. 4. Klinčac, Dianthus caryophyllus L. (Brlaković). B. Šulek, im. 486.

KLÌNČALO, *n. sprava za građeńe klinaca. — Načińeno u naše vrijeme.* Klinčalo, mech. ‚nagelmaschine'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

1. **KLÌNČAN**, *adj. postaje od* 1. klinac.

a. *pun klinaca, u kojemu je zabijeno mnogo klinaca. — U naše vrijeme.* I odvuče klinčanu batinu. Nar. pjes. juk. 146. Tale vuče klinčanu batinu. Nar. pjes. hörm. 2, 53.

b. *koji je sličan klincu (o slovima). — U pisaca našega vremena (vidi i* klinast, klinovit). Sastavljena iz samih sitnih klina ili strjelica rad šta se zove klinčano ili strelačko pismo (‚keilschrift'). B. Šulek, graf. umjet. 58.

2. **KLINČAN**, *adj. vidi* klečan. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Razgledajući ćilime klinčane i zlatnimi širiti nakićene. F. Lastrić, test. 352a.

KLINČANICA, *f. vidi* klinarica. — *Načińeno u naše vrijeme.* Klinčanica, tech. ‚(kleider-)rechen', tal. ‚rastrelliere'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KLINČÀNÎK, klinčaníka, *m. u Vukovu rječniku:* t. j. kud (klincima) potkovani koni idu ‚der weg für beschlagene pferde' ‚via equorum calceatorum' *s primjerom:* Hajde upravo klinčanikom.

KLÌNČÂR, klinčára, *m. čovjek koji se bavi klincima. — Načińeno u naše vrijeme.*

a. *čovjek (kovač) što po svom zanatu čini (kuje) klince.* Klinčar, tech. ‚nagler, nagelschmied', tal. ‚chiodajuolo', frc. ‚cloutier', egl. ‚nailsmith, nailer'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

b. *čovjek što prodaje klince. — U Šulekovu rječniku:* ‚nagelkrämer'.

KLÌNČARA, *f. kovačnica gdje se kuju klinci. — Načińeno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku:* ‚nagelschmiede'.

KLINČÀRIJA, *f. posao, radńa, zanat onoga što kuje klince. — Načińeno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku:* ‚nagelschmiedhandwerk'.

KLÌNČÂRNICA, *f. prodavańe klinaca (uprav mjesto gdje se prodaju klinci). — Načińeno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku:* ‚nagelkram'.

KLÌNČÂRSKÎ, *adj. koji pripada klinčarima.* Pločarska i klinčarska radńa. Sr. nov. 1879. 1170.

KLÎNČAST, *adj. koji je nalik na klinac. — Načińeno u naše vrijeme.* Klinčast, bot. lat. ‚caryophyllaceus' ‚nelkenförmig'; lat. ‚claviformis' ‚nagelförmig'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — Klinčasti kńižak, *u Šulekovu rječniku:* ‚nagelschwamm' (‚Agaricus clavatus').

KLINČA SELA, *n. pl. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijel. 70.

KLÎNČAV, *adj.* koji ima klince. M. Pavlinović.

KLINČEŃAK, *m. oruđe za građeńe klinaca. — Načińeno u naše vrijeme.* Klinčeńak, tech. ‚nageldocke', frc. ‚cloutière, clouvière', egl. ‚nailmoulde', tal. ‚chiodaja, chiodara'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KLÎNČÊŃE, *n. djelo kojijem se klinči. — U Vukovu rječniku.*

KLÍNČICA, *vidi kod* zveckac. — *Između rječnika u Vukovu:* cf. pipavica.

1. **KLÌNČIĆ**, *m. dem.* 1. klinac. — *Akcenat je zabiljeżen po Vukovu rječniku, a mislim da se kaže i* klînčić. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (v. klinčac) *i u Vukovu* (dim. v. klinac). — *Može imati osobita značeńa:*

a. *mali klinac s povećom glavicom kao n. p. što se zabija u poplat (đon) na crevlji ili što se ńim pribija tkańe na stolac. — isporedi* brukvica. Klinčić, mech. (brukvica) ‚der stift', tal. ‚chiodetto', frc. ‚chevillette', egl. ‚iron pin'; klinčići, tech. ‚zwecke', frc. ‚pointe', egl. ‚tack'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

b. *vidi* karanfić, *isporedi* klinčac, b. Klinčići indijanski, Klinčići mirišavi, Eugenia caryophyllata Thunb. (Ilija Sabljar). B. Šulek, im. 146. Klinčić, bot. lat. ‚caryophyllus' ‚nelke', tal. ‚chiovo di garofano'. cf. Gvozdika. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

c. *vidi* 1. klin, g. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

2. **KLINČIĆ**, *m. prezime. — Od* XV *vijeka.* Petar Klinčić. Mon. croat. 90. (1460). Ivana Klinčića. 125. (1486). Petar Klinčić. Rat. 40.

1. **KLÍNČINA**, *f. augm.* 1. klinac. ‚Udari nekolike klinčine u ta brvna, pa se onda može tu šta od uspreme objesiti'. *u Lici.* J. Bogdanović.

2. **KLÍNČINA**, *m. vidi* klincov. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Veliki je on već klinčina, moga' bi svašta oko kuće prigledati'. J. Bogdanović.

KLÎNČITI, klînčîm, *impf. stajati bez posla sve na istom mjestu (možebiti kao klinac?). — Akc. se ne mijeńa (usr.* 2 *i* 3 *sing.* klînčî). — *U Vukovu rječniku:* ‚müssig da stehen' ‚otiosus sto', cf. opstrzati se.

KLÎN-ČÓRBA, *f. načińena riječ od* klin *i* čorba *u šaljivoj pripovijesti u kojoj se kaže kako je soldat u babe što mu nije htjela ništa dati da jede, traživši isprva samo gvozdeni klin i vode kao da će od ovoga načiniti klin-čorbu, izmamio malo po malo što mu je trebalo te skuhao puru (kačamak) s jajem i s masti. — vidi* Vuk, rječn. *kod* klinčorba *i* Nar. posl. vuk. 134.

KLINDA, *f. u narodnoj zagoneci našega vremena.* U pendi stoji klinda; u pendi stoji klinda i furda; bolje klinda nego ja. *odgonetlaj: stupa.* Nar. zag. novak. 216.

KLINDO, *n.(?) u narodnoj zagoneci našega vremena, vidi kod* burgijati, *a).*

KLÎNDRÂC, *kao* đip! skok!, *kad se kome kaže da skoči. — isporedi* klindrcnuti. Lj. Stojanović.

Digitized by Google

KLINDŔCNUTI, klìndŕčnêm, *pf.* dipiti, skočiti. Ļ. Stojanović.

KLINGA, *f. ńem.* klinge, *gvožđe u noža, u sablje itd. — U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚ferrum gladii, cultri sine techa et manubrio'; *u Voltigijinu:* ‚lama' ‚klinge'; *u Stulićevu:* ‚ensis vel cultri ferrum' *iz Habdelićeva.*

KLÌNIĆ, *m. dem.* 1. klin. — *U Belinu rječniku:* ‚zeppetta' ‚cuneolus' 783b.

KLÌNIKA, *f. onaj dio liječničke nauke što se uči vježbajući se pri samoj bolesničkoj postelji, i samo mjesto gdje to biva. — Načińeno u naše vrijeme po novijim jezicima, isporedi tal.* clinica, *franc.* clinique, *ńem.* klinik *(prema grč. κλινική, lat.* clinice). — *U Šulekovu rječniku:* ‚klinik'.

KLÌNINA, *f. augm.* 1. klin. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* klînînâ. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚magnus cuneus'.

KLÌNITI, klînîm, *impf. nakričivati.* — *Vaļa da je postalo od* kleti, *te bi pravo značeńe bilo* zakliňati. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (koga, vide nakričivati *s dodatkom da se govori u Srijemu).* ‚Vavijek ga klinim, pa svêdno'. ‚Klinio sam ga i klinio, pa 'e sve svêdno, pa sam ga sad vragu prepuštio'. *u Lici.* J. Bogdanović.

KLINKA, *f.* Trigon bruco, *ńeka riba.* G. Kolombatović, pesci. 26.

KLÌNKOV, *adj. u Vukovu rječniku:* u ovoj zagoneci: Raslo drvo klinkovo, na klinkovo klunkovo, na klunkovo klimpesta. *vidi* klimpov. — *U Vukovu rječniku ima i* klimpesta: u zagoneci, cf. klinkov.

KLINÒVAT, *adj. nalik na klin.* — *isporedi* klinovit. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚fatto a forma di conio' ‚cuneatus'.

KLINÒVIT, *adj. postaje od* 1. klin.

a. *o djetetu kojemu su klini.* — *U Vukovu rječniku:* n. p. djeca koja imaju kline ‚hodenbrüchig' ‚herniosus'. po gdjekojijem mjestima u Bosni sakriju se brusovi na badńi dan, da ne bi djeca bivala klinovita.

b. *nalik na klin.* — *isporedi* klinast. — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* klinovito pismo ‚keilschrift'.

KLINOVO, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Ńiva na Klinovu. Sr. nov. 1868. 93.

KLÌNUTI, klînêm, *pf. vidi* klimnuti. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Da meju to glavu klinem, čim sutrašńi dan osvane. J. Kavańin 494a.

1. KLIŃATI, klińam, *impf. na jednom mjestu* XVIII *vijeka samo praes.* 3 *sing.* klińa: *zaklińe? zaklańa? klańa?* Tijelo ostalo Silveriovo, Nerezine mjesto kliňa, Lošin Mali Romulovo, Veli stegno svet-Beniňa *(naštampano* kligna *i* Benigna). J. Kavańin 332a. — *nepouzdano.*

2. KLIŃATI, klińem, *impf. zakliňati.* — *Samo na jednom mjestu u pisca* XVIII *vijeka u kojega ima i* 1. kliňati. Stigijem te valom klińem da mi bistro odgovoriš. J. Kavańin 394b.

KLÌŃÊŃE, *n. djelo kojijem se klini.* ‚Obadira on tvoje kliňeńe!' J. Bogdanović.

KLÎP, klipa, *m. kao mala batina, kratka a podebļa.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.* klîpe, klîpi (klîpovi). — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* 1. ‚die maisähre' ‚spica zeae' *s primjerima:* Daj mi jednu vreću klipova. Prodao kukuruze u klipovima, cf. klas. 2. (u Dalmaciji) komad drveta kao pustimica *s primjerom:* Udri ga klipom.

a. *mala drvena batina što se baca (n. p. u voćku da se strese i padne voće).* Oko ńe se *(voćke)* dica deru ne moguć ju da oberu; a kada se poizmuče, već se site i nauče da klipove štokud beru, dok ju truneć svu oderu. V. Došen 19a. Mańi vaļa da klip ļubi. 19b. Holom zube da pogladi ili klipom il' sikirom. 19b. Sva su brvna kućna trula, i mnoga se već prosula; da klip baci tko iz vana ne odskoči od brvana, da unutra ne uskoči. 205a. I dica ga klipovi ne klati. J. S. Reļković 86. Drugog klipa oblasta zašiļi. 181. Pak ćeš klipom probadati jame. 218. Da podmetne klip Rimu... M. Pavlinović, razg. 95. Klip, Klipak, tech. ‚bengel'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

b. *komad gvožđa, zlata itd. kao mala batina.* Bijaše zakinuo jedan klip zlata. I. J. P. Lučić, razg. 40. Bace u kotao klip gvožđa ili mazije. V. Bogišić, zborn. 562. Ili me klipovim zlata zalivala. M. Pavlinović, razl. spis. 362.

c. *ńešto kod uzde u konja.* — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Zauzda ga nemaćnijem klipom. Pjev. crn. 226a. 226b. 227b. — *Ne znam, pripada li amo ovaj primjer ili pod* a: Zaklетve krive za pokoru zauzdane i klip u ustih imajuće. A. Kanižlić, kam. 263.

d. *vrsta klasa (n. p. u kukuruza, vidi* klas, b, *a) aa)) jer je nalik na malu batinu. vidi u Vukovu rječniku.* Klip, klipak, bot. lat. ‚spadix, clava' ‚kolben'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *Amo bi pripadao i ovaj primjer:* Tri samo klipa biti će tvoje *(Marije Đdicijake)* obilno brašno u pustoši. A. d. Bella, razgov. 196; *ali jer je knjiga vrlo zlo naštampana, može biti da treba čitati* hliba, *isporedi:* Odgovori ona *(Marija Đdipkińa)* da je iz Solime kruh donijela: ‚Tri mi kruha i ne više zadušbine udijeliše'. N. Marči 101.

KLÌPA, *f. vidi* klip *(pod* a). — *U naše vrijeme.* ‚Gledaću da i ja tebi kakvugod klipu pod noge bacim'. J. Bogdanović. Klipa, klip (komad drveta kao pustimica). u Lici. V. Arsenijević. ‚Nemam drva ni klipe, a na čem ću kruh ispeći?' u Dobroselu. M. Medić.

KLÌPAK, klipka, *m. dem.* klip. — *Od* XVIII *vijeka (vidi kod c)), a između rječnika u Vukovu:* 1. ‚ein holzprügel' ‚fustis (minor)'; tegliti se klipa (s kim) ‚ein spiel' ‚lusus'. kad se ļudi tegle ili vuku klipka, sjedu dvojica na zemļu jedan prema drugome oduprvši jedan drugoga tabanima u tabane, pa onda uzmu obojica rukama za klipak koji stoji poprijeko između ńih, i vuku svaki na svoju stranu koji će koga nadvući, t. j. podignuti od zemļe. 2. ‚fig.' vuku se klipka ‚streiten' ‚contendere'. ***a)*** *uopće. vidi u Vukovu rječniku.* — ***b)*** *komad drva (kao klip) kojijem se igraju, i sama igra. vidi u Vukovu rječniku.* Klisa ili klipka igra se kao i kamporša. S. Tekelija. letop. 119, 11. Naj više o praznicima, na sastancima, i kod kola vuku se klipka parovi između momaka *itd.* M. Đ. Milićević, živ. srb.2 250. — *kaže se dakle* vući se *ili* tegliti se *ili* potezati se *(vidi c))* s kim klipka. — ***c)*** *igra kod b) shvaća se u metaforičkom smislu sa značeńem: goniti se, prepirati se, tjerati se.* Vuku se klipka (kad se ko s kime goni i prepire). Nar. posl. vuk. 40. Tegliti se klipka (s kim — t. j. ćerati se). 313. — *vaļa da amo pripada i ovaj primjer:* Muhamed pod Ožakom klipka se poteže s Rusi. J. Rajić, boj. 23. — ***d)*** da bi badań bio tješńi u dnu udara se prvo ‚kablo', pa ‚cipun', a kad vodenica meļe na ustavu zatiskuje se cipun ‚klipkom'. u okrugu biogradskom. Ļ. Stojanović.

Digitized by Google

KLÌPAN, *m. kaže se kao pogrdna riječ nevještu, nespretnu čovjeku (što je kao klip).* — *U Vukovu rječniku:* vide zavrzan.

KLÌPANICA, *f. u Vukovu rječniku:* štogod kao klip ili klipak.

KLÌPAT, *adj. (o kukuruzu) na kojemu ima mnogo ili velikijeh klipa.* ‚Moji su se kuruzi ove godine dobro odvrgli i klipati su'. — *I u prenesenom smislu, bogat.* ‚Bog ti dao klipatu djecu'. ‚Bome 'e on po vratriju klipat'. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KLÌPATI, klìpâm, *impf.(?) klasati (osobito o kukuruzu, vidi* klip, c). — *U Vukovu rječniku:* (u Dalmaciji) n. p. klipali kukuruzi, t. j. osjekli, istjerali klipovi (ja sam čuo gdje se govori: klipao sijerak, t. j. klasao) ‚sich ähren' ‚spicam concipere'.

KLIPAVAC, *m.* vrst sijerka (Težaški poučatelj), kolbenhirse, Setaria italica Beauv. B. Šulek, im. 146.

KLIPÈTINA, *f. augm.* klip *ili* klipa. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Nekakvom klipetinom zvrknu ga po vr vrce glave'. J. Bogdanović.

1. KLÌPICA, *f. dem.* klipa. ‚Dovade mi onu malu klipicu, da pod nožicu podmetnem'. J. Bogdanović. ‚Hajd'te, djeco, nakupite tresaka i klipica'. u Dobroselu. M. Medić. — *U osobitom značeńu:* mali komadić okrugla drveta što se rabi pri ožimańu kože oko nogu koža. u Hrvatskoj i Slavoniji. F. Hefele.

2. KLIPICA, *f.* ime svińi. D. Trsteńak.

KLÌPIĆ, *m. dem.* klip.

a. *uopće.* Svińari uzmu zaoštren klipić (viriz). Vuk, rječn. *kod* viriz. ‚Mali je to klipić bio, š čim ga 'e u glavu derno, i odma ka' i svijeća pade'. J. Bogdanović.

b. *vidi* klipak, *b) i c).* Da je kao što nije, vukli bi klipić (svađali bi se i rvali). Nar. posl. stojan. 58.

c. komadić, naj više se govori o slanini: ‚Daj mi klipić slanine'. M. Pavlinović.

KLIPINO BRDO, *n. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdije|. 60.

KLÎPITI, klîpîm, *pf. u Vukovu rječniku:* (u Risnu) vide uzjahati, n. p. klipi mu na vrat.

KLÎPLE, *n. coll.* klip. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka (pisano* klipje). Klipje mlogo u fatove meće. J. S. Reļković 51.

KLIPTATI, klipćem, *impf.* teško se krilima vozati. Gavran vavijek klipće; svaka ptica kad je umorna klipće. M. Pavlinović.

KLÎR, *m. vidi* kliros *i* kler. — *Od* XV *vijeka (u pisaca).* Z rečenim klirom i plkom. Mon. croat. 165. (1496).

KLÎRIK, *m. vidi* klerik *(isporedi* kliros). — *U pisaca* XV *i* XVI *vijeka.* Klirici i plk vele bi smućen. Mon. croat. 165. (1496). Život nikih klirikov i fratar. Transit. 4. Učini savkupiti vse klirike. Mirakuli. 70.

KLIRÌKÂLAN, klirìkâlna, *adj. vidi* klerikalan *(isporedi* kliros). — *U pisaca našega vremena.* Eparhijski školski referenti imaju svoje plate i mirovine iz klirikalnog školskog fonda. Zbornik zak. 1873. 133.

KLIRIS, *m. vidi* kliros. — *U spomeniku* XIV *vijeka i otale u Daničićevu rječniku:* klirisъ ‚clerus': ‚Prêdь crьkovnymь klirisomь' (Zak. duš. pam. šaf. 48). dva puta.

KLIROS, *m. vidi* kler. — *Po grč.* κλῆρος. — *U spomenicima pisanijem crkvenijem jezikom, a između rječnika u Daničićevu* (klirosъ ‚clerus'). Sь vsěmь klirosomь. Stefan, sim. pam. šaf. 16. Sьbra velikь klirosъ svetaago si otьčьstva. Dementijana 333. Na pǫtrêbu klirosu crьkovnomu. Deč. hris. 63.

1. KLIS, *adj. na jednom mjestu* XVIII *vijeka. značeńe nije dosta jasno (koji nije cio?).* Dilaj kalam na priliku riļa, cila s leđa nek mu bude kora, da se lipo s divjakom zatvora i da jedna drugoj se priļubi, drugačije taj posao se gubi. na rub neka kolince nasiđe, klisa kora med cipanu ide. J. S. Reļković 144. — *ne znam može li se shvatiti kao gen. sing. od* 1. klis.

2. KLÎS, *m. kao da je pravo značeńe: komad drva (ili kamen) što je s jedne ili s obje strane zaoštren, ali se upotrebļava u osobitijem značeńima.* — *Nepoznata postańa.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (1. ‚das hölzchen das in dem nach ihm benannten spiel in die ferne geschlagen wird'. 2. ‚das spiel selbst'. 3. ‚eine art dachschindel (für kirchen)' ‚scitulae genus').

a. štapić, čeperak dugačak koji je na jednom kraju s jedne a na drugom s druge strane zaoklišen (M. Đ. Milićević, živ. srb.[2] 237) *što se baca u nekoj igri, i sama ta igra. ovdje se dodaje cijeli opis igre iz Vukova rječnika (nešto popuńen po knizi Milićevićevoj:* Život Srba seļaka), *jer u ńemu ima i osobitijeh riječi koje se ne dadu drugdje tumačiti:* U ovoj igri ima ‚koń' (drvo kao štap), ‚palica' (kao pola štapa) *[vidi* klisača], ‚klis' (drvo malo kraće od čeperka, zadjeļano sa sve četiri strane) i ‚trlica' (šumnata grana). igrači se podijele na dvije strane, pa se hvataju u štap *[klisaču]* koja će strana igrati; onda udare końa u zemļu, pa jedan od strane onijeh što igraju baca klis od końa i odbija palicom [jedan od onih što su dobili pravo da prvi bacaju klis, postavi na određeno mesto kakav štap koji se zove ‚koń' ili ‚kobila' ili ‚meta'. posle uzme ‚klisaču' u desnu šaku do samoga vrha da tek onoliko viri koliko je ona zarezana, i ‚klis', pa ga položi sredinom preko klisače na ono zarezano mesto, i onda ga poizdigne na klisači i poizbaci, a dońim krajem klisače dočeka i baci među drugove protivne stranke. M. Đ. Milićević, živ. srb.[2] 237], a oni drugi svi (od one druge strane) čuvaju podaleko s trlicama i ‚trle' (t. j. smetaju klis da ne ide daleko, i gledaju ne bi li ga kako uhvatili prije nego padne na zemļu), pa odonud pogađaju klisom (s onoga mjesta gdje padne klis) u końa; a onaj što baca klis, čuva palicom da ne pogode u końa; kad koji pogodi u końa, ili kad klis dotjera bliže końa nego što je palica dugačka, ili kad ga ‚utrle' (t. j. uhvate dok nije pao na zemļu), onda oni što su trlili dođu te igraju, a ovi idu te trle; kad se ne pogodi u końa, ńego klis padne dale od końa nego što je palica dugačka, onda onaj mjeri palicom od klisa do końa, i koliko bude pâlîcâ onoliko broji kóńâ. kad već izigraju onoliko końa u koliko su se pogodili da se igraju, onda im (onima što trle) baci klis triput s końa, pa prisloni palicu uz końa, te je oni obaraju klisom; ako u ta tri puta ne utrle klis ili ne pogode ńim u końa i ne obore palicu, onda im baci pošļedńi put (opet iz ruke) ‚jâlicu': pa onda gdje padne klis, uzjašu svi one što su nadigrani, i jašu ih do końa. — Klisa ili klipka igra se kao i kamposa. S. Tekelija. let. 119, 11. Igrali se i kide i klisa. Osvetn. 4, 1.

b. scandula, *jedna od dasaka kojima se pokrivaju kuće, debļe su s jednoga (užega) kraja, a tańe s drugoga.* Crkvu grade dva Mrļavčevica u Jelici u planini gustoj, pokrivaju jelovijem

Digitized by Google

klisom. Nar. pjes. vuk. 2, 203. Sa visokim krovovima i belim svodovima od klisa. M. P. Šapčanin 1, 43. Pokrismo crkvu klisom. Godišnica N. Cupića. 2, 260.

c. *oštar kamen, oštra hrid.* Poničo mu *(sijaču)* stijeńe i kameńe, pusti klisi. Osvetn. 1, 2. Kraguj vinu kano muńa brza u te puste klise kamenite. 1, 2. Al' je stojan kano klis u moru. 1, 61. Teško klisu, jer je na kamenu, a kamenu, jer je klis na ńemu. 6, 89.

3. KLÌS, *m. mjesno ime.*

a. *utvrđeno mjesto u Dalmaciji blizu Spļeta.* Repert. dalm. 1872. 32. — *isporedi* 2. Klisa, Kļis. — *Pomińe se naj prije* x *vijeka u grčkijem knigama (Κλεῖσα); latinsko je ime isprva* Clisium, *kasnije* Clisa *i* Clissa, *tal.* Clissa. — *Postańe se ne zna; da postaje od grčkoga glagola κλείω, zatvoram (vidi naj prvi, grčki, primjer) ili da je sama grčka riječ κλείς, kļuč (vidi u Vukovu rječniku), vrlo je sumńivo.* — *isporedi i* 1. klis. — *Između rječnika u Mikaļinu* (Klis, grad u Dalmaciji ‚Salonae, Colonia Martia, Julia. Salona'), *u Belinu* (‚Clissa, celebre fortezza in Dalmazia' ‚Clissium' 197a), *u Bjelostjenčevu* (Klis, grad vrli u Dalmacije ‚Solone, Colonia Martia, Julia, Jospica, Lapsica'), *u Vukovu:* više Solina na glavici mali gradić i oko ńega nekoliko kuća. Klis (*κλεῖς*) grčki znači kļuč, i kao što je Zadvarje bilo kļuč od lijeve strane Cetine do Omiša, tako je Klis bio od svega primorja okolo Spļeta između Trogira i Omiša, i kako su Turci kad osvojili Klis, odmah su im i Kastela *(vidi* Kaštela) i Poļica morala plaćati harač. — *Κλεῖσα διὰ τὸ συγκλείειν τοὺς διερχομένους ἐκεῖθεν.* Constantin Porphyr. *u* doc. rač. 266. ‚In suburbio Clisii'. Doc. rač. 20. *(oko* 978). ‚In suburbio Clysii'. 23. (994). ‚Cum domino Florino principe Spalati et Clisii'. 28. (1000). ‚In Clisa'. 153. *(oko* 1090). ‚Comitatum Clissae'. Thom. archid. *u* doc. rač. 200. Sam Klis ostaje, u ki se uzda puk. M. Vetranić 1, 46. Uskoci uzeše tvrdi Klis u noći. I. Zanotti, skaz. 19. Klis i Mosor ki tiskahu. J. Kavańin 229b. Nije ono soko tica siva, večno tvrdi grade na kamenu, Klis bijeli zazvan po imenu. And. Kačić, razg. 275a. Kad kauri Klis grad porobiše. Nar. pjes. vuk. 3, 547. Piše kńigu Asanaginica a iz Klisa grada bijeloga. 3, 549.

b. *seoce u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 98.

c. *mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom.* Ńiva u Klisu. Sr. nov. 1871. 156.

d. *ńekakva župa. — Prije našega vremena.* Klisь (župa). S. Novaković, pom. 134.

1. KLISA, *f. vidi* 2. klis, a. — *U jednoga pisca našega vremena.* Dva djetića igrala se klise. Osvetn. 6, 49.

2. KLISA, *f. mjesno ime.*

a. *vidi* 3. Klis, a. — *U Daničićevu rječniku:* vaļa da je sadašńe selo blizu Spļeta: ‚na Klisi' (Mon. serb. 280). samo tu. cf. klisьkyj.

b. *selo u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 53.

c. *u Hrvatskoj zaselak u županiji ličko-krbavskoj.* Razdiļe. 29.

d. *u Slavoniji. a) u županiji požeškoj dva sela.* Razdiļe. 128. 129. — *b) u županiji virovitičkoj:* Klisa *i* Klisa mala, *dvije puste.* 137; Klisa, *selo.* 141; Klisa Čarda, *zaselak.* 141.

KLÌSAČA, *f. što se kod igre klisa (vidi* 2. klis, a) *zove i* palica. — *U naše vrijeme.* Ona dvojica što su delili družinu uzmu ‚klisaču', pa je jedan uhvati šakom dole na dnu, a drugi do ńegove šake . . . Kome dođe da uhvati za vrh štapa (klisače) tako da drugi nema za što da uhvati, toga je strana dobila pravo da prva baca klis. M. Đ. Milićević, živ. srb.' 236—237. ‚Klisača' se negde zove i ‚maška'. to je štap prilično kraći od štapa za poštapańe. ona je na vrhu s jedne strane zarezana, to jest zaoklišena, da na tom mestu lepše klis stane. 237.

KLÍSALICA, *f. kaže se o ženskom čeļadetu onako kao o muškom* klisalo. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KLÍSALO, *m.* šaļiv naziv za onog koji vavije skače i klisa. ‚Đe si ti već, vraži klisalo? vavije klisaš ka' i koń'. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KLÍSÂŃE, *n. djelo:*

a. *kojijem ko klisa.* ‚Otiša' u vratrije klisańe'. J. Bogdanović.

b. *djelo kojijem se ko klisa. — U Vukovu rječniku.*

KLÌSÂR, klisára, *m. vidi* poklisar. — *Samo u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Vječni svjetnik, česti klisar k papam. J. Kavańin 121b.

1. KLÌSARA, *f. u Vukovu rječniku:* baba klisara, baba što mijesi poskurice ‚die frau die das communionbrot für die kirche bäckt' ‚diaconissa pani sacro pinsendo'. — *vidi* 1. baba, 2 *na kraju.* — *Radi postańa vidi* 2. klisara.

2. KLÌSARA, *m. vidi* crkveńak, *b).* — *isporedi* 1. klisara. — *Postaje od* klisijarah. U Hercegovini se zovu ovi ļudi *(koji upravļaju prihodom i rashodom crkvenijem)* ‚klisare', u Crnoj Gori ‚crkveńaci', a u Boci ‚prokuraduri'. V. Bogišić, zborn. 518. — *U ovijem primjerima kao da znači što i* crkveńak *pod c), ali se ne zna jeli govor o muškome ili ženskome (vidi* 1. klisara). I klisare što kandila pale. Nar. pjes. petr. 2, 570. Skupu škrińu pred kom žari uļenica žarom, i dva steća stupa voštenika i u danu, kad klisara čuva. Osvetn. 2, 22. Uđe klisara i unese ikonu. Bos. vila. 1889. 74.

KLISAREVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Timotije Klisarević. Rat. 407.

KLISARIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Proko Klisarić. Rat. 106. Timotije Klisarić. 177. Vasilije Klisarić. 362.

KLISAROVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Vasa Klisarović. Rat. 369.

KLÍSATI, KLÎSÂM, *impf. skakati (kao klis?, isporedi* klisiti). — *U Stulićevu rječniku:* klisati *ili* klisnuti od straha ‚risaltar indietro dalla paura' ‚prae timore resilire' *gdje je osobito značeńe: odskakati natraške od straha. — I u naše vrijeme u Lici.* ‚Moj djak neće nikad da uči, nego vavije klisa'. J. Bogdanović. — *I refleksivno bez promjene značeńa.* ‚Ajmo se klisati'. ‚Otiša' klisati se'. J. Bogdanović.

KLÍSATI SE, klîsâm se, *impf. igrati se klisa. — U Vukovu rječniku. — Može biti da amo pripadaju i ovi primjeri u kojima kao da se* klisati se s kim *shvaća u prenesenom, širem smislu, kao* ispoređivati se *ili* miješati se: Ko zna pisati, teško se s ńim klisati. M. Đ. Milićević, srb. 572. Tko zna dobro pisat, ne treba se s ńime klisat. Nar. bl. mehm. beg. kap. 261. Da se niži s višijem ne klisa. Osvetn. 6, 11.

KLISE, *f. pl. ili n.? ime mahali u Vrańi u Srbiji za tursko vrijeme.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 300.

KLISEVAC, Klisevca, *m. vidi* 3. Klis, a. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Klisevac silnum rukum dobi. P. Vitezović, kron. 114.

Digitized by Google

KLÌSIĆ, *m. dem.* 2. klis. J. Bogdanović.

KLISIJARAH, klisijarha, *m. vidi* jeklisijarah. — *U rukopisu pisanome crkvenijem jezikom* XVIII *vijeka (ali se adj.* klisijarhov *nalazi i u rukopisu* XVII *vijeka gdje se piše* jeklisijarьhь). Da izbirajetь ikonomь i klisijarhь odь bratije do 10 ili i do 12 iže sutь starêjši. Sava, tip. hil. glasn. 24, 198. Klisijarha že vamь podobajetь postavļati brata... Vьzimajetь narečeni klisijarhь ustavь i kļuče . . . 200.

KLISLJARHOV, *adj. koji pripada klisijarhu.* O postavļenji klisijarьhovь. Sava, tip. stud. glasn. 40, 159. tip. hil. glasn. 24, 200. Na ime klisijarhovo. tip. stud. glasn. 40, 160. tip. hil. glasn. 24, 200.

KLÍSITI, klîsîm, *pf. skočiti, odskočiti (kao klis?), iskočiti. — Akc. kaki je u praes. taki je u aor.* 2 *i* 3 *sing.* klîsî; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* ‚daher springen (wie ein klis)' ‚exsilio' *s primjerom:* Klisi lisica ispod klade.

a. *aktivno.* Ako l' se što obisi, odma krivo **vaga** klisi. V. Došen 62b. Dok mu ručak na nos klisi. 155b. Kad je opet učini postavit na stol, klisi iz te jedna prigrda žaba. Blago turl. 2, 111. Kad povrativši se ktide uzet sudić, nazri gdi mu iz grļka klisi jedna zmija. 2, 170. To reče pa na noge klisi. Nar. pjes. kras. 1, 38. To ban reče, a na noge klisi. Nar. pjesm. hörm. 1, 335. S koña klisi, pak u ńivu ďisi. Osvetn. 4, 20. Zavješenik s grane u hlad klisi. 4, 23.

b. *sa* se, *refleksivno, ne razlikuje se u značeńu od aktivnoga glagola.* Pa se klisi Kraļeviću Marko, on se klisi ka' kad ne siďaše, pa izleti pred bijelu krčmu. Nar. pjes. marj. 37. To joj reče, na noge se klisi. Nar. pjes. hörm. 2, 296.

KLISKA, *f. sprava što vežu pod crevļu da se mogu klizati po ledu (franc.* patin). — *U naše vrijeme.* ‚Schlittschuhe' (u Šapcu ‚kliske'). J. Bošković, o srp. jez. 191.

KLÌSKÎ, *vidi* kliški.

KLÍSNICA, *f. u Vukovu rječniku:* ‚der schmiss (z. b. des wolfs, fuchses) vor schrecken' ‚quod cacatur prae metu' *s primjerom:* Izbacio klisnicu (n. p. kurjak u bježańu). — *Vaļa da postaje od* 1. klis.

KLISNUTI, klisnem, *pf. odskočiti, kao perfektivni glagol prema* klisati. — *Samo u Stulićevu rječniku kod* klisati.

KLISOVIĆ, *m. prezime.* — XVI *vijeka u Dubrovniku.* Gospodina Jera Klisovića. D. Zlatarić 36*g*. U smrt gospođe Liňe Jerove Klisović. 90b.

KLISOVNIK, *m. vaļa da je ime brdu u Crnoj Gori. — U narodnoj pjesmi našega vremena.* Ubiše se boja niz Kopiļe, nagnaše ih na vrh Klisovnika. Nar. pjes. vuk. 4, 124.

KLISUR, *m. ime muško. — Prije našega vremena.* Klisurь. S. Novaković, pom. 70.

KLÌSURA, *f.* angustiae locorum; rupes. — *isporedi* klisura. — *Od grč. κλείσουρα, novogrč. κλεισούρα (lat.* clausura), *zatvoreno mjesto. — Akc. se mijeńa u gen. pl.* klîsûrâ. — *Naj prvi se put nalazi ova riječ u (bugarskom) spomeniku* XIII *vijeka, ali kao da je značeńe: grad, tvrďava. ili uopće zatvoreno mjesto (prema tome je tumačeno u Daničićevu rječniku):* Da ne imaą(t)ъ po vsêhь horahъ carьstva mi i g(ra)dovêhъ i klisurahъ zaprêtenija . . . Kto li imъ spakosti o tom libo ili na klisurê ili na forosêhъ . . . Mon. serb. 3. (1217—1241). *a između rječnika u Mikaļinu* (klisura, krš ‚rupes'), *u Belinu* (‚balza, ‚luogo scosceso, precipitoso delle montagne' ‚rupes' 126a; ‚rupe, altezza di monti sassosi' ‚rupes' 635a), *u Bjelostjenčevu* (v. pećina), *u Voltiģijinu* (‚balza, rupe' ‚steiler felsen'), *u Stulićevu* (‚mons praeruptus, rupes'), *u Vukovu* (‚der bergpass, die klisura' ‚fauces'), *u Daničićevu* (*κλείσουρα* ‚clausura, castellum').

a. angustiae locorum, *vidi* klanac, ždrijelo. Selu je Homoranima u Babuni išla meďa ‚slazešte u dolьńu klisuru homorjanьsku' (Glasnik. 11, 134; 13, 371). Đ. Daničić, rječn. *kod* klisura. Dojdosmo na lêsovačku klisuru, pak ustasmo rano i uďosmo u klisuru, i padosmo na užinu u klisuri... paki padosmo na 10 konak pod monastir Rešitski na izmak vrańske klisure. Glasnik. 31, 297—298. (1704). Koňe moje povedi u klisuru kamenitu. Nar. pjes. bog. 51. Kad doďoše u klisuru tvrdu, svi proďoše pijani svatovi; kad su bili sred klisure tvrde, puče puška iz klisure tvrde. Nar. pjes. vuk. 3, 507. U klisuru siňu naćerali. 4, 353. Nišava se probija kroz dve klisure. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 170.

b, rupes, *hrid, vrlet.* Među ovijem otocim na kijeh se ne vidi neg stijenje strašno svim, klisure i hridi. I. Gundulić 21. Da ostane djevojčica kraļevskoga od plemena sred klisura i litica. 27. A o klisurah strme ļuti gledaš visjet divje hraste. 218. Boļe 'e bilo niz klisuru vratom ulomit. V. Menčetić. app. not. 2, 275. O klisure kamenite! Ǵ. Palmotić 1, 183. Vi spile, vi klisure, vi hridi . . . A. d. Bella, razgov. 206. Od kladenac bistre izhode u klisuru obraća. I. Ďorďić, salt. 373. Klisura, hrid. 503. Čuješ iz klisur muklo odisat vjetre. uzd. 2. Nahodite se na kraj klisure ponorite. B. Zuzeri 87. S vrha promaknute jedne klisure uze vojsci govoriti. 285. Vidje on prohodeći u klisuri ulište čela. A. Kalić 297. U pilam, u klisuram gora vašijeh ustanit se. 489. Nad kojijem *(ponorima)* vise grede i klisure oštre i ropave. S. Ļubiša, prip. 4.

c. *kao ime mnogijem mjestima (i vodama), n. p.:*

a) u Staroj Srbiji. vidi u Vukovu rječniku: u Staroj Srbiji od Kačanika pored vode Nerodimļe naniže, i drži oko 4 sahata *(u trećem izdańu) s primjerom iz narodne pjesme:* U klisuri ispod Kačanika. — *amo pripadaju i ovi primjeri:* Do puta Kačaničkoga (‚Cucamici') i ždrijela ‚Klisure'. Rad. 49, 127. (XVI *vijek).* Kroz klanac (‚Clissura') Kačanički. 135. Pa otide u Klisuru tvrdu, u Klisuru tvrda Kačanika. Nar. pjes. vuk. 3, 26.

b) u planini Babuni u Kosovu. U Klisurê dva komata zemļe. Glasnik. 27, 293. (1847).

c) u Srbiji. aa) mjesto u okrugu kneževačkom. Ńiva u Klisuri. Sr. nov. 1870. 19. *i rijeka.* M. Đ. Milićević, srb. 829. — *bb) voda u okrugu kragujevačkom.* Niz vodu do Klisure reke, Klisuromъ niz vodu do Srebrnice reke. Glasnik. 25, 66. Ot Srebrnice Klisuromъ rekomъ. 68. — *cc) selo u okrugu niškom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 125. — *dd) selo u okrugu pirotskom.* 234. — *ee)* Gorńačka Klisura, *u okrugu požarevačkom.* Mlava ulazi u onu dugačku i tesnu Gorńačku Klisuru . . . Klisura Gorńačka koja se zvala i Ždrelo, jedna je od naj divnijih prirodnih slika u Srbiji. M. Đ. Milićević, srb. 1021.

d) u Slavoniji: brijeg kod Ležimira u Srijemu. M. Medić.

e) sedce u Bosni u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 13.

KLÌSURAST, *adj. na kojemu je mnogo klisura. — U jednoga pisca našega vremena.* Ispod klisurastih ostrva ploviš k bračkim rudinam. M. Pavlinović, razl. spis. 122.

KLÌSURAT, *adj. vidi* klisurast. — *U jednoga*

Digitized by Google

pisca XVIII *vijeka.* U gore klisurate braneći se svojom gredom. J. Kavańin 240b.

KLISURÈTINA, *f. augm.* klisura. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* U jednoj staroj klisuretini obitavaše sila vrabaca. D. Obradović, basn. 235.

KLÌSURICA, *f. dem.* klisura. — *Kao mjesno ime, u Srbiji. a) selo u okrugu vranjskom.* M. Đ. Milićević, kraj. srb. 306. — *b) selo u okrugu topličkom.* 383.

KLISURIŠTE, *n. u Stulićevu rječniku uz* klisura. — *nepouzdano.*

KLISURIŠTVO, *n. u Stulićevu rječniku uz* klisura. — *sasma nepouzdano.*

KLISÙRIT, *adj. koji je kao klisura, koji je pun klisura, vrletan.* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚alpestro e alpestre, significa aspro, rigido' ‚silvestris' 66b; ‚scosceso, dirupato' ‚praeruptus' 660a) *i u Stulićevu* (‚scissus, praeruptus, praeceps').

a. *adj.* — *Komp.:* klisurìtijî *(u Belinu rječniku:* ‚più scosceso' ‚praeruptior' 660a). Po ńem *(otoku)* klisurite svud su stijene. G. Palmotić 2, 21. I ti stijenam klisuritijem od Ereba tvrdi grade. 3, 57a. Klisurite hridi. P. Kanavelić, iv. 297. Živac klisuriti. 385. Na visokom i klisuritom brdu. I. Đorđić, salt. XII. O ložnice klisurite od pustošnijeh zvijeri. ben. 202. Stijene ke van mora peńu klisurite vrhe stare. pjesn. 208. Po kojemu nijesu stijene poprijeko klisurite. I. Jablanci 200.

b. *adv.* klisùrito. — *U Belinu rječniku:* ‚scoscesamente' ‚praerupte' 660a, *i u Stulićevu:* ‚praecipitanter, deorsum'.

KLISURITOST, *f. osobitost onoga što je klisurito.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. klisura.

KLISURITSTVO, *n. vidi* klisuritost. — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. klisura.

KLÌSÛRSKÎ, *adj. koji pripada klisuri ili klisurama.* — *U naše vrijeme.* U 11 sati otet je klisurski položaj. Rat. 18.

KLIŠ, *m. mjesno ime.* — *U spomeniku* XVI *vijeka.* Kaštel seński i Kliš. Mon. croat. 231. (1527).

KLIŠANI, *m. pl. mjesno ime.* — *U Daničićevu rječniku:* selu je Trnavi crkve Arhanđelove u Prizrenu išla međa ‚otъ Klišanij u Vlahovъ grobъ' (Glasnik. 15, 283 *god.* 1348?).

KLIŠANICA, *f.* šuma blizu Požege.

KLÎŠANIN, *m. čovjek iz Klisa (vidi* 3. Klis, a). — *Množina:* Klîšâni. — XVI *vijeka.* O slavni Klišani! M. Vetranić 1, 46.

KLÎŠEVAC, Klišêvca, *m. čovjek s Kliševa.* P. Budmani.

KLIŠEVIĆ, *m. ime selu u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 47.

KLÎŠÊVKA, *f. žena s Kliševa.* P. Budmani.

KLÎŠEVO, *n. selo u Dalmaciji u kotaru dubrovačkom.* Repert. dalm. 1872. 21.

KLÎŠKÎ, *adj. koji pripada Klisu (vidi* 3. Klis, a). — *Piše se i* kliški *i* kliski, *ali se na nekijem mjestima ne zna kako treba čitati.* — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu:* klisьkyj, što pripada Klisi *s primjerom (pisanijem latinskijem slovima):* ‚Ivanis ban, chnez cetinschi, chlischi i ramschi' (Mon. serb. 279 *god.* 1416), *gdje se uprav ne zna kako treba čitati:* kliski *(kao što čita Daničić) ili* kliški. — kliški. Općine k(l)iške ... Mista kliškoga. Mon. croat. 189. (1506). Sanžaka kliškoga. Starine. 10, 8. (1558). Lijep hram s kulom kliški izradi. J. Kavańin 91a. — kliski. Sančaka kliskoga. Starine. 10, 13. (1582). Kneza kliskoga ćer. And. Kačić, kor. 425. Kadija kliski. 458. — *Ne zna se kako treba čitati.* Petra kapitana kliskoga. F. Glavinić, cvit. 141a. Lumbardami biše mire kliske. I. Zanotti, skaz. 19. Kliski i Zagraški vitezi. J. Kavańin 135a. Kliski Vargio Petar Krušić. 231a. Bana kliskoga. Norini 38.

KLÍŠŃA, *f. vidi* klisańe, a. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Otiša' u vratriju klišńu'. J. Bogdanović.

KLIŠTER, *m.* clyster, *ńem.* klystier, *štrcaļka, kristir.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* v. klišter, *i u Jambrešićevu:* ‚clyster'.

KLITEN, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu krajinskom.* Vinograd u mestu prozvanom Kliten. Sr. nov. 1871. 388.

KLÍTI, klîjêm, *impf.* germinare, *nicati.* — *isporedi* 3. klicati *i* 1. klijati. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* (pro)kliti, *novoslov.* kaliti, kliti, *češ.* kleti, klíti. *korijen je* kъl, *kao što se poznaje po novoslov.* kal, *malorus.* kołeć, *češ.* kel, *poļ.* kiel, *klica (isporedi i* 1. kalac); *po tome bi praslavenski oblik ovoga glagola bio* kъliti. — *U primjerima ima samo praes. i inf. i part. praet. act.* klîo, klîla.

a. *aktivno. a) u pravom smislu.* Zalud onda ispod zemļe kliju. J. S. Reļković 78. S one strane kud od pańa klije *(trs).* 131. A Lukova podvornica crna, po ńoj klije trńe i korovļe. Osvetn. 2, 29. — *b) metaforički.* Kakva mu srcem klije samotvorina. M. Pavlinović, razl. spis. 400. — *c) u prenesenom smislu, o ognju, plaměvati, plamtjeti.* — *u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* S tebe obnoć klije ogań. A. Kanižlić, rož. 33. — *i metaforički.* Papa je nepomńiv bio za ugasiti klijuću eresiju. kam. 280. Ako li još u srdcu tvomu klije i žive samo jedna iskrica od prignutja na ļubav. uzr. 55.

b. *sa* se, *refleksivno, isto je značeńe kao u aktivnoga glagola.* Sime koje vi težaci u zemļu stavite ne izađe odmah u travu, nego se klije i korini u zemļi. F. Lastrić, od' 28. I usiv se iz ńe boļe klije. J. S. Reļković 41. Dok se klije i izraste gori. 46. Pak da bi se brže loze klile. 76. — *Metaforički.* Korin iz koga kliju se i porađaju tolike zloće. F. Lastrić, ned. 112. Sva dobra dila imaju kliti se i rasti iz pańa od ļubavi. 291.

KLITIMEŠAJ *(sic), f. Κλυταιμνήστρα,* Clytaemnestra, *ime žensko iz grčke mitologije.* — *U glagolskom rukopisu* XV *vijeka.* I posla Urikšeša opet v Grke: ‚Klitimešaj carice gospoje, posla me Agamenon car, daj mi hćer svoju'. Pril. jag. ark. 9, 126. (1468). — -j *ili* -i *na kraju može biti otale što je ime bilo isprva u dativu, pak se zlo prepisalo, isporedi u bugarskom rukopisu (gdje je oblik imenu* Klętomeštrica): I dojde Klętomeštrici carici, i reče jej: ‚O gospožde carice...' Starine. 3, 170. *(oko* 1350).

KLIVERA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu podrinskom.* Zemļa u Kliveri. Sr. nov. 1868. 33.

KLIVILO, *n. vidi* klilo. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Kamenito voće u klivilo metati. J. S. Reļković 47. Ako nisi još u jesen duda ili voćne sijao kosti kuda, ńe si sada il' kud hoćeš meći u klivilo. 85. Pak srizane *(loze)* u klivilo dio... 215.

1. KLÍZA, *f. u Vukovu rječniku:* u djece kad se igraju dugmeta nekako dugme. dvije klize idu u jedno ‚cijelo', ali ima kliza što vrijede dva cijela. cf. polče.

Digitized by Google

2. KLIZA, *f. vidi* kliska. — *Načińeno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku:* ‚schlittschuh'.

KLÌZAK, klîska, *adj. vidi* klizav. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (vide klizav). Nek mu bude moćnos kliska. J. Kavańin 290b. Tu su kliske vrleti i jazi. Osvetn. 4, 19.

KLÌZALICA, *f. vidi* klizalište.

KLÌZALÎŠTE, *n. mjesto gdje se zimi ļudi kliz̨aju po ledu za zabavu. — U naše vrijeme u Hrvatskoj.* Mjesto đe se đaci ili djeca klizaju, zovu klizalištem ili klizalicom. *(u Lici).* J. Bogdanović.

KLÌZÂŃE, *n. djelo kojijem se ko kliza. — U Vukovu rječniku.*

KLÌZATI SE, klìzâm se, *impf. kad se kome noge pomiču (hotimice ili nehotice) ne podižući se kao kod običnoga hoda, jer je tle (n. p. led) vrlo glatko. kaže se o čeļadetu, o nogama, o obući. može se zbiti i kad se stoji i kad se ide. često se kaže u naše doba o zimskoj zabavi kad se čeļad na ovaj način miču i trče po ledu. — Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.*: klizámo, klizáte, *i u aor.* 2 *i* 3 *sing.* klìzâ. — *Ne zna se dobro oblik praslavenskoga korijena: po stslov.* slizъkъ, *poļ.* (po)ślizać się, *gorńoluž.* sliznyć so, *dońoluž.* sliznuś *(i lit.* sligti) *kao da je korijen* sliz, *te može biti da se umetlo* k, *i tako postao korijen* skliz, *i to već u staro doba, isporedi novoslov.* sklizati, *rus.* скользнуть, *bjelorus.* sklizać śa; *kasnije može biti da je u našem jeziku otpalo* s *sprijeda jer se shvatilo kao da je prijedlog, ali se u češkom i poļskom jeziku nalaze riječi kojima kao da je korijen* kъlz, *isporedi češ.* klzký, kluzký, klouzati, *poļ.* kiełzać, kiełsko; *po ovome moglo bi se pomisliti da je praslavenski korijen* kъlz, *a da se kasnije dodalo* s *sprijeda. — U našemu se jeziku potvrđuje istom* XVIII *vijeka (vidi* klizak *i* klizavica), *a između rječnika u Vukovu* (‚gleiten' ‚labor' *s primjerom:* Klizaju se noge). Da mu se noge ne klizaju po strani i po kameńu. Vuk, živ. 215. — *U ovom je primjeru praes.* klìžêm se: Kližu mu se opanci. Bos. vila. 1889. 51. — *U prenesenom smislu: potezati se po koļenima ili puzati (ako nije štamparskom griješkom* z *mj.* c). Mardokeo ne kliza se prid Amanom kako svi ostali. I. J. P. Lučić, razg. 3.

KLÌZAV, *adj. (n. p. put) po kojemu se noge klizaju. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (n. p. put ‚schlüpfrig' ‚lubricus'). — *Metaforički.* Skupštinari, ļudi odabrani, pošteni, ne sećaju se nikakve ļudske slabosti, nikakve klizave prilike. M. Đ. Milićević, međudnev. 291.

KLÌZAVICA, *f. klizav put. — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚schlüpfrig zu gehen' ‚lubrica via'). Na klizavici padne čovek. D. Obradović, basn. 67. Za to će put ńihov biti kao klizavica po tami. Đ. Daničić, jer. 23, 12.

KLÍZITI, klìzîm, *impf. vidi* klizati se. — *U Vukovu rječniku:* kliziti, klizi ‚gleiten' ‚labor'.

KLIZNUTI, klìznem, *pf. dovući se, izvući se kao klizajući se. — U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (v. iskliznuti). Al' kud kliznu te iskrice žarke? Osvetn. 1, 64. Tu kliznuše Jamakovi mami, a liznuše Petrov obraz plami. 6, 48. Opet mu kliznu glas... L. K. Lazarević, on zna sve. 42.

KLOBAČA, *f. ńekakva biļka?* Klobača (klobučac?) (Vujović). B. Šulek, im. 147.

KLOBAS-, *vidi* kobas-.

KLOBÒDAN, *m. varak, kozar. — U Vukovu rječniku:* ‚knistergold, rauschgold' ‚aurum tremulum', cf. šik, žik. — *Nepoznata postańa.*

KLOBÚCI, Klobúkâ, *m. pl. ime mjestu u Crnoj Gori. — U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Niz Klobuke tu slomiše Turke. Pjev. crn. 299b.

1. **KLOBÚČAC**, klobúčca (klobúšca), *m. dem.* 1. klobuk. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (klobučac, mali klobuk ‚pileolus, pileolum'), *u Belinu* (cappelletto, diminutivo di cappello' ‚pileolus' 171a; ‚beretta' ‚capitis tegmen'; ‚berettina' ‚pileolus' 138b), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* klobučec ‚pileolus l. pileolum'), *u Jambrešićevu* (klobučec ‚pileolum'), *u Voltigijinu* (‚cappellino, cappelluccio' ‚hütchen'), *u Stulićevu:* klobučac *i* klobučec *(iz Habdelićeva)* ‚pileolus'.

a. *u pravom smislu.* Pak mu daj dva sira i kravaj i crven klobučac. M. Vetranić 2, 327. Klobučca pomače hteć se pokloniti. H. Lucić 251. Klobučac na glavi. Jačke. 38.

b. *u prenesenom smislu, biļke i gļiva. — Između rječnika u Mikaļinu* (klobučac, trava ‚acetabulum, umbilicus Veneris'), *u Belinu* (‚fongo, escremento di terra o albero' ‚fungus' 323a), *u Bjelostjenčevu* (klobučec, trava, božurak ‚acetabulum, umbilicus Veneris'; v. gliva); *u Stulićevu* (klobučac *i* klobučec ‚umbilicus Veneris, herbae species; fungus boletus'). Klobučac, vrsta travice koja raste po zidovih. M. Pavlinović. Klobučac (klobučić), slov. klobučec (cotyledon; cyclamen), poļ. kłobuczki (campanula), 1. ombilico di Venere (Siń, Pizzelli, Stulli), cimbalaria (Kuzmić, Durante), Cotyledon umbilicus Huds. (Vodopić); 2. artanita (Bartulović). Cyclamen hederaefolium Ait. (Visiani, Petter); 3. Cyclamen europaeum L. (Visiani); 4. fungus lacteus (Dellabella), Agaricus lactifluus L. B. Šulek, im. 147. — *i s pridjevima:* Klobučac mali, Cyclamen vernum Rchb. (Visiani). Klobučac veli, 1. Cotyledon umbilicus Huds. (Visiani); 2. Cotyledon horizontalis Guss. (Visiani). 147.

c. *u prenesenom smislu, znak ˆ za akcenat* (accentus circumflexus). — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVIII *vijeka.* Nadstavih klobučac riječima pokratjenijem, na priliku: ‚kâ, tvê, mû' etc., to ‚es ‚koja, tvoje, moju' etc. I. Đorđić, uzd. v.

2. **KLOBUČAC**, klobučca, *m. dem.* 2. klobuk. — *U Bjelostjenčevu rječniku: (kajkavski)* klobučec na vode ‚bulla'.

3. **KLOBUČAC**, Klobučca, *m. mjesno ime. — U spomeniku* XIV *vijeka.* Na Klobučьcь na Osogovu. Glasnik. 27, 291. (1351).

KLOBÚČAK, klobúčka, *m. dem.* klobuk. — *Od* XVII *vijeka.* Pak mu dajte košuļu i š ńom klobučak. M. Divković, plač. 98.

KLOBÙČÂR, klobučára, *m. čovjek koji po svome zanatu gradi klobuke. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.:* klôbučâru (klôbučâre), klôbučâri. — *Od* XIII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (klobučar, koji klobuke čini ‚pilearius'), *u Belinu* (‚cappellaio, quello che fa o vende cappelli' ‚pilearius' 171a; ‚chi fa o vende berette, berettajo' ‚pileo' 138b), *u Bjelostjenčevu* (‚pileo, pileator, pilearius'), *u Jambrešićevu* (‚pileo'), *u Voltigijinu* (‚cappellajo' ‚hutmacher'), *u Stulićevu* (‚pileorum vel petasorum opifex'), *u Vukovu* (vide šeširgija *s dodatkom da se govori u Dubrovniku), u Daničićevu* (klobučarь ‚qui pileos conficit').

a. *u pravom smislu.* Strèzo klobučarь. Mon. serb. 65. (1293—1302). Klobučaru inočьskyimь. Glasnik. 24, 269. (1388). Papirgije i još klobučari. M. A. Reļković, sat. K8b. Tražite si drugoga maj-

Digitized by Google

stora, na priliku jednoga klobućara. A. T. Blagojević, khin. 33.

b. *prezime.* — *Od* xv *vijeka (a vidi i* klobučarev). Matijem Klobučarem. Mon. croat. 68. (1447). Ot kneza Klobučara. Starine. 12, 36. (1712). Striło j' Prajze frajte Klobučaru. Š. Štefanac 10. Klobučar. Schem. seń. 1871. 110.

1. KLOBÙČARA, *f. vidi* 2. klobučina. — *U jednoga pisca ovoga vijeka.* Sanke nisu potonule, zašto su načińene kao korito i to kožom pak preko ńe klobučarom obvijene. S. Tekelija. letop. mat. sr. 119, 62—63. Pokrov i cela čerga obložena je ot klobučare (filca). 67.

2. KLOBÙČÂRA, *f. kutija gdje se hrani klobuk.* — *isporedi* klobučnica. — *Jamačno načińeno talijanskijem nastavkom* ara *(u Toskani* aja), *isporedi* capponaja, piccionaja (capponara, piccionara) *itd.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚cappelliera' ‚pileorum theca, custodia, caliendrum', *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KLOBUČÁREV, *adj. koji pripada klobučaru.* — *Može se kazati i* klobučarov. — *U spomeniku* xiv *vijeka u mjesnom imenu* (Klobučarev Do), *može biti da postaje od prezimena* Klobučar *(isporedi* klobučar, b). Konь Klobučareva Dola. Deč. hris. 56.

KLOBUČÀRIĆ, *m. prezime (uprav dem.* klobučar, *ili po ocu klobučaru).* — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Klobučarićь). Pogibe Hasanь Klobučarićь na Turovu 1594. Okáz. pam. šaf. 85. — *I u naše vrijeme u Hrvatskoj.*

KLOBUČÀRIJA, *f. vidi* klobučarstvo.

KLOBÙČÂRKA, *f. žensko čeľade što po svom zanatu gradi klobuke.* — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚hutmacherin'.

1. KLOBÙČÂRNICA, *f. u Stulićevu rječniku uz* klobučara. — *nije dosta pouzdano.*

2. KLOBÙČÂRNICA, *f. mjesto gdje se grade klobuci.* — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚hutfabrik'.

KLOBUČÁROV, *adj. vidi* klobučarev.

KLOBÙČÂRSKÎ, *adj. koji pripada klobučarima.* — *Od* xviii *vijeka.* Dok majstorom postane od zanata klobučarskoga. A. T. Blagojević, khin. 34.

KLOBÙČÂRSTVO, *n. klobučarski posao ili zanat.* — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* klobučarija, klobučarstvo ‚hutmacherei, hutmachorhandwork'.

KLOBUČAST, *adj. koji je nalik na klobuk.* — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚hutförmig'.

KLOBÙČICA, *f.* zmija klobučica, Naja tripudians Merr., *otrovna zmija u Indiji.* — *U jednoga pisca* xvii *vijeka koji je ovu riječ načinio prema portug.* cobra de capello. Od jedne zmije ļutice koja se zove u onijeh stranah zmija klobučica bi ujeden u nogu. B. Kašić, fran. 129.

1. KLOBÙČIĆ, *m. dem.* klobuk. — *Od* xvii *vijeka.*

a. *u pravom smislu.* — *Između rječnika u Belinu* (‚cappelletto, diminutivo di cappello' ‚pileolus') 171ª, *u Stulićevu uz* klobučac, *u Vukovu* (dim. v. klobuk). Uze dvije dolamice kratke od stare sfite baratine; od iste učini za pokriti glavu jedan klobučić. B. Kašić, iń. 20. Nutri je moj dragi v črnem klobučiću. Nar. pjes. istr. 2, 87. Kosi ńiju zlatne spravi pod klobučići. Nar. prip. mikul. 31. Crven trči po putiću, u crvenu klobučiću, crven viče: ta, ta, otvori mi vrata. *odgonetļaj: pijetao.* Nar. zag. nov. 164.

b. *u Dubrovniku u naše doba znači ne samo mali klobuk, nego i ženski klobuk, pa bio velik ili malen.* P. Budmani.

c. *neke biļke.* — *Između rječnika u Vukovu* (nekaka trava *s dodatkom da se govori u Dubrovniku).* Klobučić, jadić ‚Aconitum'. Flora croat. 184. Klobučić, 1. cimbalaria (Pizzelli, Skurla), Linaria cymbalaria L. (Visiani); 2. umbilicus Veneris (Pizzelli, Stulli), Cotyledon umbilicus Huds., v. Klobučac. B. Šulek, im. 147.

d. *mjesno ime.* — *U spomeniku pisanome crkvenijem jezikom prije našega vremena (sa* št *mj.* ć). Klobučišt. Spom. stoj. 184.

2. KLOBÙĆIĆ, *m. dem.* 2. klobuk. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Još će daždjet, po vodi su klobučići'. P. Budmani.

1. KLOBÙČINA, *f. augm.* klobuk. — *U Belinu rječniku:* ‚cappellaccio, cappello vecchio' ‚pileus vetus' 171ª; *u Voltiģijinu:* ‚cappellaccio' ‚ein grober, alter hut'; *u Stulićevu:* ‚vilis pileus, immanis pileus'; *u Vukovu:* augm. v. klobuk. — *I kao mjesno ime.* Klobučina, vrh. Lič u gorskom kotaru.

2. KLOBÙČINA, *f. pust, pustina, od čega se grade klobuci.* — *U Vukovu rječniku:* ‚der filz' ‚coactile'.

KLOBÚČITI, klòbûčîm, *impf. pokrivati (kao klobukom)?* — *U naše vrijeme (sa* se, *pasivno).* Krov se slamom klobuči. Lukovdo. — *U jednoga pisca čakavca* xvi *vijeka ima part. praet. pass.* klobučen; *smisao nije jasan, može biti da znači: pokriven kubetom, te bi riječ* klobuk *tada značila i kube, trulo. (Inocencij I papa)* umri i pogreben bisi ka klobučenomu medvidu *(jeli to* basilica ursiana?). Š. Kožičić 11ᵇ.

KLOBÚČITI SE, klòbûčîm se, *impf. bujati, nabubrivati se.* — *U naše vrijeme.* Tuda se klobuče ńihove *(ženske)* široke šalvare. M. Đ. Milićević, medudnev. 19.

KLOBUČKATI, klobučkam, *impf.* igrati se na novce ili puceta miješajuć ih u klobuku uz pitańe: ‚pismo ili glava?' u Prigorju. F. Hefele.

KLÒBÛČKÎ, *adj. koji pripada Klobuku (vidi* 1. klobuk, d). Gospodaru klobučki dizdaru! Nar. pjes. vuk. 4, 505. I pred ńima klobučkog dizdara. Ogled. sr. 89.

KLOBÙČNICA, *f. vidi* 2. klobučara. — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚hutfutteral; hutschachtel'.

KLÒBUČNÎK, *m. čovjek što prodaje klobuke.* — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚huthändler'.

KLÒBUČŃÂK, *m. kalup za klobuk.* — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚hutform; hutstock'.

1. KLÒBÛK, klobúka, *m. a)* galerus, *kapa (obično od pustine) tvrda, ukočena; b)* petasus, causia, *razlikuje se od a) tijem što ima obod, vidi* šešir. *prvo je značeńe po istočnijem krajevima, drugo po zapadnijem (ne samo u Dubrovniku). ne može se u svakom primjeru znati, koje je pravo značeńe.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* klòbûče, klòbûci. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* klobukъ ‚pileus', *rus.* клобукъ, *kalađerska kapa, češ.* klobouk, *poļ.* kłobuk. — *još u praslavensko doba prešla je iz koga turskoga jezika, te je jamačno ista riječ što kasnije* kalpak *(vidi).* — *U svijem je rječnicima: u*

Digitized by Google

Vrančićevu (‚galerus; pileus'; klobuk-širaļ ‚petasus'), *u Mikaļinu* (‚pileus, pileum, petasus, galerus'), *u Belinu* (‚cappello, quello che si porta in capo per coprirlo' ‚pileus' 171a; ‚beretta' ‚capitis tegmen' 138b), *u Bjelostjenčevu* (klobuk, naglavak ‚pileus et pileum, tegmen capitis'. 2. klobuk široki, škrļak ‚petasus, pileus latus, galerus'), *u Jambrešićevu* (pileus'), *u Voltiđijinu* (‚cappello' ‚hut'), *u Stulićevu* (‚petasus, pileus'), *u Vukovu:* 1. ‚die mütze (hut ohne krempe)' ‚galerus'. 2. (u Dubrovniku) ‚der hut' ‚petasus', cf. šešir. 3. (u Boci) ‚ein getreidemass' (od po bukile, bagaša) ‚modii genus'; *u Daničićevu* (klobukь ‚pileus').

a. *u jednom od dva značeńa sprijeda kazana.* Zemļa jemu brême, kamenije jemu monysta, nebo jemu klobukь, zlotvorьniku človêku! Starine. 10, 277. (XIV *vijek*). Ošće hoćemo da, ako bi nêki nêkomu vzel klobuk ali beritu, plati jedan cekin zlatni. Stat. krč. ark. 2, 286. Klobukь jedanь crvena grimiza sa biseromь. Mon. serb. 498. (1466). Metaše u klobuk da sudom pritvore. M. Marulić 91. Da bude nosil gardinalski klobuk. Transit. 282. Kardinali jegda jizdet, črvļen klobuk da noset. Š. Kožičić 28a. Ńe bus utrgne i stavi za klobuk. Š. Menčetić 384. Za klobukom nosiš perje. M. Vetranić 1, 28. Gdi tvoj stric, primudri Lauš, crļen klobuk prija. Zeleni po tomu klobuk smo vidili. gdi glavu drugomu stricu ti pokrili. H. Lucić 285. Na glavi mu svilan klobuk, sinca da mu je. P. Hektorović 9. Na glavi svojej macedonijski klobuk nošaše. Aleks. jag. star. 3, 267. Klobuk snam Antiohu na noge pade i pokloni se. 302. Perje ga ļudjaše i klobuk hrvatski. Đ. Baraković, vil. 36. A klobuk na strihu, šćap duba drinova. 240. Pod klobucim kamilovcim krajičnici za ńim jašu. I. Gundulić 440. Vode mu u klobuku donašahu. F. Glavinić, cvit. 121a. Klobuk sneti. svitl. 64. Spletoše jednu krunu na način klobuka. Michelangelo. 39. Klobuk zlatom pramļen. B. Krnarutić 38. Da ne ima nitkor nositi klobuke oble. M. Bijanković 104. Budi glava, bit će klobuk. (D). I klobuk ima svoju sjen. (D). Ne trebuje po daždu klobuk iskat. (D). Zna vladika na koju glavu klobuk stavļa. (D). Poslov. danič. Stavi na glavu jedan velik i težak klobuk od olova. A. d. Bella, razgov. 118. S klobukom se crnim štitu. J. Kavańin 282a. Ćijem sadar jesu ńeki ne providjeni biskupati, mogo bih se jedan klobuk zeleni i ja zadobavit. B. Zuzeri 242. Volim gledat turske saruke nego rimske crļene klobuke. J. Filipović 1, 167b. Gledati rimskih kardinala crļene klobuke. A. Kanižlić, kam. 818. Komu je na glavi kamilovac lijepi klobuk. Nar. pjes. bog. 68. Šij kožuh agosta, a pleti klobuk febrara. (Z). Poslov. danič. Iza prvoga stupaja ide se na drugi, mogo bi se zeleni klobuk promijenit u crļeni: tolici koji bijahu biskupi pak biše kardenali. Đ. Bašić 71. Biži junak priko Italije brez klobuka i brez sabļe britke. And. Kačić, razg. 129a. Da jedan službenik mimođe svoga gospodara ne skidajući mu klobuk. Ant. Kadčić 228. Moj će sin znati klobuke praviti. A. T. Blagojević, khin. 34. S bilim rukavicam, s klobukom trokutnim. I. J. P. Lučić, bit. 49. Odvila se zlatna žica od vedra neba, savila se prvijencu oko klobuka. Nar. pjes. vuk. 1, 57. Kad je Petru kita dopanula, ma je Petro meće za klobuka. 1, 235. Već on klobuk na oči namiče. 1, 477. Pod pazuom klobuk svile bele, za klobukom bela kita perja. 2, 302. Turske kape i bijele čalme, krasne srpske bijele klobuke. 2, 309. Kupi mi ti klobuk belim perjem. Nar. pjes. istr. 1, 26. Zač mi mažurana za klabukom vene. 2, 17. Za klobuk me *(ružu)* stavļaju. 2, 163. Vse sluge su kraļu klobuke podmakli. Jačke. 157. Vojšćanski klobuk. 290. Kome je čela za klobukom (i sam se sjeća). Nar. posl. vuk. 147.

b. *ńekakva mjera za žito u Boci kotorskoj, vidi u Vukovu rječniku.*

c. *kube, trulo? vidi* klobučiti.

d. *mjesno ime.*

a) kao da je ńekakvo mjesto u Bosni ili u Dalmaciji. — U latinskom spomeniku (tobože god. 1078), *ali vaļa da nije autentičan.* ‚Sancti Petri de Clobuco'. Doc. rač. 114. (1078).

b) ime dvjema selima u Hercegovini. Statist. bosn. 119. 125; *drugo je utvrđeno, vidi u Vukovu rječniku:* grad blizu Crne Gore. *pomińe se od* XVIII *vijeka.* Gospodari od Klobuka. J. Kavańin 231b. Ļuta guja Šejović-Osmane iz Klobuka grada bijeloga, štono Crnu Goru zatvorio. Nar. pjes. vuk. 4, 30. Od Klobuka i od Korjenića. 4, 434.

e. *s pridjevom* popovski, *ńeka biļka.* Klobuk popovski, aro maggiore (Parčić), Arisarum vulgare Targ. B. Šulek, im. 147.

2. KLÒBÛK, *m. kao mjehurić (od same vode) pun vodene pare ili vazduha itd. što izlazi navrh vode, n. p. kad vri, ili kad kiša pada. — isporedi* bobuk, božur, klopac. — *Ne znam, jeli ista riječ što* 1. klobuk *(po sličnosti obličja), ili je riječ onomatopejska, isporedi* klokot, klokuń. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚die blase des siedenden wassers' ‚bulla aquae bullientis' *s primjerom:* Izbijaju klobuci). Na gorńemu đerdanu slabo se kad vidi kameńe posred vode, nego samo kļučevi i klobukovi. Vuk, dan. 2, 36.

KLÒCALICA, *f. drvena sprava nalik na konsku glavu u koje se gubica može otvorati i zatvorati klocajući. — U Vukovu rječniku:* ‚eine hölzerne dem pferdekopfe ähnliche maschine deren mund man nach belieben auf- und zumachen kann' ‚machina lignea caput equinum praesentans'. ovaku je glavu imala u Dubrovniku ‚turica' *(griješkom* čoroje), a ja sam i u Požarevcu 1807 godine uz mesojede u dvoru kneza Miloša gledao gdje se momci igraju s ovakom klocalicom (jedan se obuče od prilike kao turica da mu se ļudsko ništa ne vidi, pa ńom gore kloca i plaši žene i djecu). cf. turica.

1. KLÒCÂŃE, *n. djelo kojijem se kloca (vidi* 1. klocati). — *U Vukovu rječniku:* ‚das schnappen' ‚frondor'.

2. KLOCAŃE, *n. djelo kojijem se kloca (vidi* 2. klocati). — *U Belinu rječniku (sa starijim oblikom* klocanje): ‚gracidamento, il gracidare dell' oca' ‚glangor' 354a.

KLÒCARA, *f. u narodnoj zagoneci našega vremena.* Šklocnu klocara, ču se do cara . . . *odgonetļaj: razboj, stan.* Nar. zag. nov. 189.

1. KLÒCATI, klòcâm, *impf. otvorati a brzo i silovito zatvorati gubicu tako da dońi zubi o gorńe udaraju s ńekom bukom (kao n. p. kad pas hvata muhe). — isporedi* šklocati. — *Riječ je onomatopejska od glasa* kloc *što se čini da se čuje kad zubi udaraju jedni o druge. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚schnappen' ‚dentibus crepare'). A turica je jednako klocala svojijem zubima. Vuk, pism. 33. Konska glava s velikijem zubima koja je tako načińena da su se usta odozdo mogla lasno otvorati i zatvorati, te je sve klocala. rječn. *kod* čoroje.

2. KLOCATI, klocam, *impf. o glasu u gusaka, vidi* đaktati, gakati. — *Riječ je onomatopejska*

Digitized by Google

(isporedi 1. klocati). — *U Belinu rječniku*: ‚gracidare, gridare come oca' ‚clango' 354b; *u Voltigijinu*: ‚gracidare, graccolare' ‚quäcken, gacksern', *u Stulićevu*: ‚gracidare, stridere, o gridare come fanno le oche' ‚glociare'.

KLÕCE, *f. pl. u Vukovu rječniku*: vide škloce *s dodatkom da se govori u Hrvatskoj.*

KLÕCNUTI, klõcnêm, *pf. udariti jedan put zubima o zube, perfektivni glagol prema* 1. klocati. — *Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* klõcnû). — *U Vukovu rječniku uz* klocati. *i u narodnoj zagonetci (kod* klocara) *ima varijanta* klocnu *mj.* šklocnu. Nar. zag. nov. 190.

KLOČNICA, *f. mala rijeka u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* M. Đ. Milićević, srb. 231. — *isporedi* Kloka.

KLÕFTOR, *m. vidi* klaftar. — *U knizi pisanoj prošloga vijeka miješanijem jezikom.* Dužinoju držit 5 kloftori i 3 stope; širinoju dva kloftora i pol; visinoju 1 kloftor i 2 pjadi duvari držet. Glasnik. 56, 209. (1733).

KLOK, *m. izvor u Srbiji u okrugu pirotskom.* M. Đ. Milićević, kraj. srb. 172. — *Vaja da je onomatopeja, isporedi* klokot.

KLÓKA, *f. ime mjestima u Srbiji. a) selo u okrugu kragujevačkom.* K. Jovanović 121. — *b) mjesto u okrugu smederevskom.* Livada u Kloki. Sr. nov. 1864. 124.

KLÒKAČKÎ, *adj. koji pripada selu Kloci.* Klokačka *(opština).* K. Jovanović 121.

KLOKAŃE, *n. vidi* klokot, klokuń. — *Kao da je verbalni supstantiv od glagola* klokati, *ali ovome glagolu nema potvrde. — U Bjelostjenčevu rječniku*: v. kipućina, *i u Stulićevu*: v. klokuń *s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva.*

KLÓKČANIN, *m. čovjek iz sela Kloke.* L. Đurđević. — *Množina*: Klókčani.

KLÓKČÂNKA, *f. žensko čeljade iz sela Kloke.* L. Đurđević.

KLÒKĆATI, *vidi* kloktati.

KLÓKINA JÀRUGA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* — *isporedi* Kloka. Ńiva u Klokinoj Jarugi. Sr. nov. 1865. 72.

1. KLÒKÔČ, *m. ńeka biljka.* — *Između rječnika u Vukovu* (vide klokočika *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori).* Klokoč (klokočevina, klokočika), rus. клекачка, колокитина, клокичка, poļ. kłokocina, kłokoczka, klekoczka, češ. klokoč: (clocoç), amedamus (u mletačkom rukopisu), Staphylea pinnata L. (Vuk), v. Klački, Kločki. B. Šulek, im. 147. — *U Dubrovniku je u naše vrijeme prezime, ali s drugijem akcentom*: Klòkoč, Klokòča. P. Budmani.

2. KLÒKOČ, Klokòča, *m. mjesno ime.*

a. *selo u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdiļ. 59.

b. *mjesta u Srbiji. a) u okrugu kragujevačkom.* Livada u Klokoču. Sr. nov. 1875. 737. — *b) u okrugu smederevskom.* Ńiva u Klokoču. 1873. 611.

KLÒKOČANIN, *m.* čovjek iz sela Klokòča. V. Arsenijević. — *Množina*: Klòkočâni.

KLOKOČEVAC, Klokočevca, *m. mjesno ime.*

a. *u Hrvatskoj. a) dva sela u županiji bjelovarskoj-križevačkoj.* Razdiļ. 106, 109. — *b) (kajkavski)* Klokočevec, *selo u županiji zagrebačkoj.* 81.

b. *selo u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* 134.

c. *selo u Srbiji u okrugu krajinskom.* K. Jovanović 124.

KLOKÒČEVÎK, *m. mjesno ime.*

a. *selo u Slavoniji u županiji požeškoj.* Razdiļ. 122.

b. *brdo u Bosni.* Glasnik. 20, 273. 353; 21, 303.

KLOKÒČEVINA, *f. vidi* 1. klokoč. — *Između rječnika u Vukovu* (vide klokočika *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori).*

KLOKÒČICA, *f. u Vukovu rječniku*: grah sitan mrki ‚art bohne' ‚phaseoli genus' *s dodatkom da se govori u Srijemu.*

KLOKOČIĆ, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* Domjan Klokočić. Mon. croat. 228. (1527).

KLOKÒČIKA, *f. vidi* klokoč. — *Između rječnika u Vukovu* (‚die pimpernuss' ‚Staphylea pinnata Linn.'). Klokočika, Staphylea pinnata L. (Pančić, Vuk), v. Klački, Kločki, Klokoč, Klokočevina. B. Šulek, im. 148.

KLOKÒČIKOV, *adj. koji pripada klokočici. — U Vukovu rječniku*: ‚von pimpernuss' ‚e staphylea pinnata'.

KLOKÒČIKOVINA, *f. klokočikovo drvo, drvo od klokočike. — U Vukovu rječniku*: ‚das holz der pimpernuss' ‚lignum staphyleae pinnatae'.

KLÒKOČKÎ, *adj.* koji pripada selu Klokoču. V. Arsenijević.

KLÒKOČKIŃA, *f.* žensko čeļade iz sela Klokoča. V. Arsenijević.

1. KLÒKÔT, *m. buka što čini voda kad silovito izvire. — Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* klokotъ, *rus.* клокотъ, *češ.* klokot. — *Postaće je po onomatopeji (vidi* klokotati), *isporedi* klok, klokuń. — *Između rječnika u Vukovu* (‚das geräusch des hervorsprudelnden wassers' ‚sonus aquae scaturientis'). Šarka koka sedi kraj plota; otud ide voda klokotom, te odnese šarku koku od plota. *odgonetļaj: djevojka i svatovi.* Nar. zag. nov. 40.

2. KLÒKÔT, *m. mjesno ime. — Po svoj je prilici isprva ime vodi, te je ista riječ što* 1. klokot.

a. *u Daničićevu rječniku*: Klokotь, selu je Budrezima manastira Ravanice išla međa ‚otь Klokota na sladimu jablьku' (Mon. serb. 198 *god.* 1381). Klokot, *(selo)* na Moravi više Budrega. S. Novaković, novo brdo. 35.

b. *u Bosni, voda i selo. a) rijeka.* T. Kovačević 66. — *b) selo u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 47. — *pomiće se od* XVII *vijeka.* Petar Zrinski robi okolu Ižačića i Klokota. P. Vitezović, kron. 192.

KLOKÒTÂŃE, *n. djelo kojijem (voda) klokoće. — U Stulićevu rječniku*: v. klokuń *s dodatkom da je riječ ruska, i u Vukovu*: ‚das hervorsprudeln des wassers' ‚sonus aquae scaturientis'.

KLOKÒTATI, klòkoćêm, *impf. bučati, o vodi koja silovito izvire (a i koja vri): uprav je onomatopeja, jer se kod toga čuje glas kao* klok, klok. *može značiti i drugu koju buku. — Riječ je praslavenska (o vodi), isporedi stslov.* klokotati, *rus.* клокотать, *češ.* klokotati. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (klokoćem, klokotati kot štrok ‚glotero'), *u Jambrešićevu* (klokoćem ‚gloctoro'), *u Voltigijinu (s praes.* klokoćem ‚tachinare' ‚das geschrey der indianischer hühner'), *u Stulićevu* (klokotati, klokotjem, v. klokuńati *s dodatkom da je riječ ruska), u Vukovu* (‚hervorsprudeln, hervorrauschen' ‚scaturio cum strepitu').

a. *o vodi.* Klokotaše *(reka)* jako vêtar po moru i potapļaše grêšnije. Pril. jag. ark. 9, 115. (1468). I jagmili uz Klokote klete gdje klokoću izvori krvavi, sedam vrela jedan za drugijem. Osvetn. 7, 31. — *i o čemu žitkome (o vinu) u sudu kad*

Digitized by Google

se iz ńega toči. Pogače se tu navuku, kokoši se tu natuku, čuturom se tu klokoće. V. Došen 168b.

b. *o trubi, vidi primjer kod* 1. klicati, 1, a, *c).* Truby ratьnyje klokoštušte *(u drugom rukopisu).* Danilo 342.

c. *o glasu u rode i u budije. vidi u Bjelostjenčevu, Jambrešićevu, Voltiǵijinu rječniku.*

d. *grohotati, klopotati.* Starca komu klokoću kosti načiniti pristalijem mladićem. Bos. vila. 1887. 343.

KLOKOTI, *m. pl. ime seocu u Bosni u okrugu sarajevskom.* Razdijeļ. 14.

KLOKÒTICA, *f. stakleni sud za vino tako načińen da kad se iz ńega pije, vino teče klokoćući. — U Bjelostjenčevu rječniku:* klokotica, klokotuša, steklo klopotlivo ‚calix bombilius, quia bombum sive sonum emittit, dum homo ex eo bibit, vulgo' regula, *i u Jambrešićevu:* ‚carchesium, gloctorium'.

KLOKOTNICA, *f. ime selu u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 87.

KLOKÒTUŠA, *f. vidi* klokotica. — *U Bjelostjenčevu rječniku kod* klokotica.

KLOKOVAC, Klokovca, *m. (kajkavski)* Klokovec, *ime selu u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdijeļ. 101.

1. KLÒKTATI, klȍkćêm, *impf. glas u ptice. — isporedi* kliktati *i* klokotati. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka. (Ptice)* čikću, klokću i piskuću... A. Kanižlić, rož. 6. Svako se tu srdi... klokčuć *(sic)* žuna. 6.

2. KLÒKTATI, klȍkćêm, *impf. vidi* klokotati. — *U jednoga pisca našega vremena* (ć *stoji u inf.* klokćati *i u prošlijem vremenima po prezentu).* Al' buzdovan ne stizao Vuka, no ronuo u bare i mlave, pa su mlave klokćale krvave. Osvetn. 7, 32.

1. KLÒKÛN, *m. vidi* 1. klokuń. — *U sjevernoj Dalmaciji.* Klokun, 1. klokot; 2. mjesto gdje voda izvirući kļuča, mala vruļa (vriļe što u more izvire) u Podgori zove se klokun. M. Pavlinović.

2. KLÒKÛN, *m. čep na maloj lađi, što zatiskuje rupu kroz koju se pušta voda u lađu kad se rasuši, vidi* 2. klokuń. Drvo kojijem zatiskivaju tu lukńu *(na lađi)* zovu ‚čep' (u Cavtatu), a izvadit čep da prodre more zovu ‚pustit čep'. na Lastovu kažu ‚klokun', i ‚pustit' ili ‚izvadit klokun'. L. Zore, rib. ark. 10, 325.

1. KLÒKÛŃ, *m. vidi* klokot. — *Onomatopeja je kao* klokot. — *Od* XVIII *vijeka u Dubrovniku, a između rječnika u Belinu* (‚il getto, che fa l' acqua o altro liquore nel suo gorgogliamento' ‚liquor exultim aestuans' 353b) *gdje se naj prije nahodi, i u Stulićevu* (‚bolla, rigonfiamento d' acqua o d' altri liquori nel bollire, onde spumanti del mare, il rigettar quasi gorgogliando' ‚bulla, undae maris spumantis, vomitio vehemens'). Eto iznenada počińe vret priko krâjâ od rečene bačve čudna poplavica od uļa koja podižući pokriv s velicijem klokuńima sa svijeh strana na zemļu protjecaše. I. Đorđić, ben. 83. Vidje tu vodu vreti i bobučit se na klokuńe i valove. 167. — *U Dubrovniku u naše doba: klokot što izlazi na vrh vode kad vri, ili kad izvire, i što uzlazi u grlo kad se bļuje.* ‚Došo mi je klokuń na grlo'. P. Budmani.

2. KLÒKÛŃ, *m. vrań (na bačvi).* — *isporedi* 2. klokun. — *Mogla bi biti ista riječ što* 1. klokuń, *ali je veća prilika da je postala od tal.* cocchiume, *mlet.* cocon; *narod kod toga može biti da je mislio na* 1. klokuń *i* klokuńati. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KLOKÙŃÂŃE, *n. djelo kojijem se klokuńa. — Stariji je oblik* klokuńanje. — *U Belinu rječniku:* klokuńanje ‚il gorgogliare' ‚exaestuatio' 353b.

KLOKÙŃATI, klokùńâm, *impf. vidi* klokotati *(o vodi što vri ili izvire). — Postaje od* klokuń. — *U Belinu rječniku:* ‚bollire gorgogliando' ‚sonore fervere' 144b; ‚gorgogliare, il rumoreggiare dell' acque' ‚exaestuo' 353b; *u Voltiǵijinu:* ‚gorgogliare, romoreggiar d' acqua, gorgare' ‚purrlen' brausen'; *u Stulićevu:* ‚vehementissime aestuare', *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KLOKÙRIĆ, *m. u Daničićevu rječniku:* Klokurićь, mislim da je griješkom mjesto toga ili napisano ili prepisano: ‚s Stepkomь Belićemь i s Brankomь Milovčićemь klokurisjemь (Spom. sr. 2, 106 *god.* 1442). blizu Dubrovnika ima selo Klokurići. Schem. rhac. 1862. 29. mislim da je taj Branko bio iz toga sela.

KLOKÙRIĆI, *m. pl. ime zaseoku u Župi blizu Dubrovnika. (štamparskom griješkom)* Klocurići. Schem. ragus. 1876. 29. — *isporedi* Klokurić.

KLÒMPAV, *adj. u Vukovu rječniku:* vide klempav.

KLONAD, klonda, *m. vidi* klonda. — *Samo loc. pl.* klondih *u jednoga pisca* XV *vijeka (koji na drugom mjestu ima dat. sing.* klondi *od* klonda). *te može biti da treba čitati* klondah. Imiše širok stan mramorjem sazidan, ... po klondih ulizan lašćeć kako meden. M. Marulić 77.

KLONDA, *f.* columna, *stup. — Jamačno je romanska riječ od lat.* columna, *vidi* kelomna. — *isporedi* klonad. — *U pisaca čakavaca od* XV *do* XVIII *vijeka.* Podnese ... ka klondi vezanja gdi fruštan bi dosti. M. Marulić 199. Vrat pake kako stanovita od mlika klonda. P. Zoranić 20a. Klonde četiri od busa hitro pristrigane. 68a. Ružno bi istučeno telo Isusovo pri kamenoj klondi. Michelangelo. 12. Klonde nebeske trepeću. I. Zanotti, ined. priš. 23. I da Zadar ke gradidbe kaže, ke su od starine; al' ne ima toke zidbe... tri istom klonde sebi goji, Spljet stotinu svojizih broji. J. Kavańin 164b.

KLONIMIR, *m. ime muško. — U grčkijem i latinskijem knigama* X *i* XI *vijeka. Στρούμερος εἶχεν υἱὸν τὸν Κλονίμηρον.* Constantin. porph. *u* doc. rač. 376. *Κλονίμηρος.* 387. ‚Clonimiro fratre Grubsi'. Doc. rač. 133. (1080).

KLÒNITI, klȍnîm, *impf.* inclinare, flectere, *nagibati, pregibati. — isporedi* klańati. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kloniti, *rus.* клонить, *češ.* kloniti, *poļ.* kłonić. — *Korijen* klon *jamačno nije isti što* slon *(vidi kod* nasloniti). — *Akc. je zabiļežen u praes. kao što bi bio kod aktivnoga glagola (kao praes. i impf.* klȍńâh, *aor.* 2 *i* 3 *sing.* klônî, *ger. praes.* klônêći, *part. praet. pass.* klȍńen), *kao što se vidi kad je složen glagol s prijedlozima, isporedi* nakloniti, pokloniti *itd.; ali je u refleksivnoga glagola akc. u svijem oblicima (i u praes.* klònîm se *i u ger. praes.* klònêći se) *onaki kaki je u inf., osim praes.* 1 *i* 2 *pl.* klonímo se, kloníte se, *i aor.* 2 *i* 3 *sing.* klônî se, *i part. praet. pass.* klȍńen.

1. *aktivno. — gotovo samo u pisaca čakavaca, a između rječnika u Stulićevu* (v. ukloniti, *koje značeńe nije pouzdano).*

a. *u pravom smislu. u svijem primjerima (osim naj zadńega, pisca štokavca, gdje je objekat* lišće) *s objektom* glava. Tako da ne kloni glavu iza miri tko neće, čas oni da zube ociri. H. Lucić 271. *(Upravitelj)* ki na moru glavu kloni, i kad zaspi, pravļač pusti... J. Kavańin 335a. Ter pokle se 'e prisuštila, ruke prima, glavu kloni.

Digitized by Google

450a. Bijedna ļuba kloni lišce, crne vеđe svija. Osvetn. 2, 7.

b. *davati ili pružati. — objekat može biti što tjelesno ili umno. — Ne znam, jeli ovo isto značeńe što je kod* a *uzeto u prenesenom smislu, ili je načińeno od* pokloniti *kao imperfektivni glagol. (Pravedna duša)* trudi se da zgodi poniženjem Bogu, ne da se gospodi, kloni kruh ubogu. M. Marulić 79. Skup svetih apostol tebi hvale kloni. 240. I glavu tere vrat sama ńim *(gusarom)* klonila. H. Lucić 239. Jer videć uboga, pomoć mu ne klonih. 281. Općena stańica nima se pustiti, ni lasno desnica k svakomu kloniti. P. Hektorović 32. — *Može biti da amo pripada i ovaj primjer u kojemu mj. objekta vaļa da stoji instrumental:* Pod borom ki kloni sincom u široko. M. Marulić 91.

2. *sa* se, *refleksivno. — Između rječnika u Voltiģijinu* (‚piegarsi, inchinarsi' ‚sich biegen, sich verneigen'), *u Vukovu:* koga ili čega ‚einen (etwas) meiden' ‚vito'; *u Daničićevu* (‚inclinari').

a. *uopće. α) u pravom smislu.* Vrata kь južnoj malo klonešta se stranê. Glasnik. 11, 69. Er se *(mjesec)* uspe, kloni i pada. J. Kavańin 214b. Se mu se lipo *(kraļu)* kloniše. *(Nar. pjes. iz Istre).* Naša sloga. god. 11, br. 9. — *β) metaforički (klańati se).* Ar pjenezom svak kloni se. J. Kavańin 145b. — *c) u prenesenom smislu, težiti.* Nemoj kalemiti onda kad bi se vreme k velikoj suši klonilo. P. Bolić, vinod. 1, 287. Sva se veštestva životni ko uskisavańu klone i teže. 2, 355.

b. *obično znači što i* uklańati se, čuvati se. — *Kaže se* kloniti se čega *a i* od čega. Kako čoek dođe na prosjački štap, svak ga se kloni. Nar. posl. vuk. 127. Kloni se i sjena ńegova. Kloni se luda kao i sveta. 135. Ali je poznato, da sam se ja, još od godine 1820, klonio svake službe. Vuk, odg. na laži. 11. Kloni se poganijeh. 1tim. 6, 20. Praznijeh razgovora kloni se. 2tim. 2, 16. Za to se takovijeh mjesta klone svi. nar. pjes. 2, 124. Putova svojih nasitiće se ko je izopačena srca, ali ga se kloni čovjek dobar. Đ. Daničić, prič. 14, 14. — Primivši dekret pošao sam ga pokazati onijem mojijem prijateļima u Zadru, koji su se prije klonili od mene. G. Zelić 461. Kloni se od zla i čini dobro. Đ. Daničić, psal. 84, 14. I da se klonite od onoga što je zlo. M. Đ. Milićević, škol. 2.

KLONÚĆE, *n. uprav djelo kojijem se klone, ali u jedina dva jednaka primjera kao da znači:* klopot. Da ih ne izda bahat noga ni klonuće od oružja. B. Zuzeri 43. 124.

KLONULOST, *f. osobina onoga što je klonuo. — Kao da je načińeno u naše doba.* Otklańa od ńega klonulost. Bos. vila. 1886. 89.

KLÒNUTI, klônêm, *pf. nagnuti se, pognuti se, spustiti se. — Akc. kaki je u inf. taki je u ostalijem oblicima, osim prezenta, i aor. 2 i 3 sing.* klônû. — *Vaļa da je postalo od* kloniti *nastavkom* nu *kao perfektivni glagol, a dobilo je i neprelazno značeńe tako da je* kloniti *prema* klonuti *kauzalni glagol (isporedi* topiti *i* tonuti, gasiti *i* gasnuti). — *Od* XVIII *vijeka (u ovom primjeru* XV *vijeka vaļa da stoji* klone *mj.* kloni *samo radi slika, te pripada pod* kloniti: Bog bo potr one ki rat podvigoše, onim milost klone ki stav uzdahoše. M. Marulić 62), *a između rječnika u Vukovu* (‚sinken' ‚labor, inclinor').

a. *u pravom smislu.* Klonuvši mu tako ruke. E. Pavić, ogl. 121. A nu da gdi ne klonete, za da uvik potonete. V. Došen 229b. Mloga *(kalama)* često al' od mraza klone. J. S. Reļković 149. Klonu ruka niz čošnu dolamu. Nar. pjes. vuk. 3, 29. Klonu sabļa, otpade mu glava. 3, 292. Aga glavom na dušeku klonu. Ogled. sr. 451. Noge klonu a oči izdaju. P. Petrović, gor. vijen. 38. Nemojte da vam klonu ruke. Đ. Daničić, 2dnev. 15, 7. Ovo je Hercegnovi, dva mu krila klonu na bokove. S. Ļubiša, prip. 2. Koń mu zapre, ruka s uzdom klone. 276.

b. *u prenesenom smislu, oslabiti, vrlo se uznemiriti, izgubiti nadu, očajati. α) subjekat je čeļade.* Kad dođe na tebe, klonuo si. Đ. Daničić, jov. 4, 5. Klonuše strašne vojske pred silom azijatskom. S. Ļubiša, prip. 17. Seti se bezazlenih godina, što ih je proveo u svome selancu, pa sav klonu. M. P. Šapčanin 1, 123. — *često se kaže u ovom smislu* klonuti duhom, srcem. Ova nesrična zgoda uzrokovala je da klone srcem svakolika strana kraļa Augusta u Poloniji. A. Tomiković, živ. 160. Ali su oni već bili klonuli duhom i ništa ih to nije moglo nagovoriti i ohrabriti. Vuk, prav. sov. 54. Dužde klonuo godinam i srcem. S. Ļubiša, prip. 12. Nije Austrija klonula duhom, neće bezufati. Zbornik zak. 1866. 114. — *β) subjekat je* srce, duša. Nama su se srca oladila, sa svijem su u prsi klonula, ne kucaju više u prsima. Nar. pjes. vuk. 5, 463. Pak nemojte da ni srca klonu. 5, 472. Klonu srce moje. Đ. Daničić, psal. 61, 2. Što si klonula, dušo moja, i što si žalosna? 42, 5. Nasititi svaku klonulu dušu. jer. 31, 25. Čuv beg jade, upaše mu vеđe, duša klone, a obraz ublijeđe. Osvetn. 4, 44. — *c) subjekat je uopće što umno.* Vaļa da ti klonu sva oćućeńa. M. Zoričić, osm. 21. Klonula je snaga nosiocima. Đ. Daničić, nemij. 4, 10. Snaga klonu bez uzdańa mila. Osvetn. 4, 60. Odlučnost i obrtnost bile bi klonule. M. Pavlinović, rad. 141.

KLÒŃA, *f. ńešto kao stupica za lovļeńe ptica načińeno od tikve. — Vaļa da je od osnove* klop: klopńa, *te da je* p *ispalo ispred ń. isporedi* klopka. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ‚eine art falle für die kleinen vögel (z. b. meisen) meist aus einem kürbis gemacht' ‚decipula avicularum'. Hoće lukavstvom, da se iskobeļa iz klońe, u koju ga je bio uhvatio. Srp. zora. god. 1, sv. 9, str. 195.

1. KLÒP, klòpa, *m. vidi* krpeļ, krpuša. — *Riječ je stara, isporedi rus.* клопъ, *stjenica. — U sjevernijeh čakavaca i u kajkavaca (kao i u slovenskom jeziku), a između rječnika u Bjelostjenčevu* (klop, krpel, krpuša, čepela ‚redivius, ricinus') *i u Stulićevu* (v. krpeļ). Klôp, Ixodes ricinus, pl. klopî. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 15.

2. KLOP, *m. ńešto što zatvora (zaklapa, poklapa).*

a. *vidi kod* poklop.

b. *pređica, pregļica. — Samo u Voltiģijinu rječniku:* ‚fermaglio, chiusura' ‚schnalle, schleife'.

1. KLOPA, *f. ńekakva igra za novce. — U naše vrijeme.* Pokupi veresiju i dâ sve na klopu... U veče je imao toliko novaca da opet okuša sreću u klopi. L. K. Lazarević, on zna sve. 10.

2. KLOPA, *f.* ime svińi. Garavac, Bosna.

1. KLÒPAC, klôpca, *m.* sculponea, *crevļa od drva. — isporedi* cokula, fratun. — *Jamačno je onomatopejska riječ po buci kao* klop, klop *što postaje kad se ide u klopcima. — Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (klopci, fratuni ‚calopodium'; klopci za led ‚calopodium ferratum'), *u Belinu* (‚zoccolo, pianella di legno' ‚calopodium' 784a), *u Voltiģijinu* (‚zoccolo; uomo zotico' ‚ein hölzerner schuh; roh, plump'), *u Stulićevu* (‚calceus ligneus'). Voduļa na konac klopci se hi-

Digitized by Google

taše, i razbi mu lonac. M. Marulić 255. Ko ovo ovamo bata na klopcijeh? M. Držić 292. Klopci se od svakoga drva ne čine. (Z). Čekaju te klopci i zvonci. (Z). Poslov. danič. — *U prenesenom smislu: neotesan čovjek. samo u Voltiđijinu rječniku.*

2. KLÒPAC, klòpca, *m. vidi* 2. klobuk. — *Vaļa da je i ovo onomatopejska riječ kao i* 1. klopac. — *U Vukovu rječniku:* ‚die wasserblase' ‚bulla', cf. klòbûk *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

3. KLÓPAC, klópca, *m.* ono što oteče kad upekne buha ili komar. — U naše vrijeme u Stonu: ‚Uio me komar, pa mi se napeo klopac'. M. Milas. — *Može biti da bi pravi akcenat bio* klòpac. — *Kao da je ista riječ što* 2. klopac.

KLÓPÂŃE, *n. djelo kojijem se klopa.* — *Između rječnika u Bjelostjenčevu.* ‚Da Bog i naj većeg dušmana oslobodi onakog klopańa'. J. Bogdanović.

KLOPÀRÂŃE, *n. djelo kojijem se klopara.* — *U Vukovu rječniku.*

KLOPÀRATI, klopàrâm, *impf. bučati, klopotati.* — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* kloparámo, kloparáte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* klòparâ, *u part. praet. act.* klòparao, klòparâla. — *Od istoga korijena od kojega je i* klopotati. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚poltern' ‚tumultuor'). Kloparao je dugo dugo po kovčegu dokle ga je napipao u mraku. M. Đ. Milićević, des. par. 46. A vodenica kloparaše živo: taka, taka, taka. M. P. Šapčanin 1, 61. Što mu kloparaju suha ńedra u praznoj koži. Srp. zora. g. 1, sv. 5, str. 99.

KLÒPAST, *adj. u Vukovu rječniku:* vide klopav.

KLÓPATI, klòpâm, *impf. klopotati; toptati; lupati, biti.* — *S naj zadńijem značeńem vaļa da je postalo od ńem.* klopfen, *u prva dva značeńa može biti od istoga korijena od kojega je i* klopotati. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* klopam ‚crepito, crepo, strepo'. 2. v. lupam; *u Voltiđijinu:* ‚strepitare, fare calpestio, scalpicciare' ‚stempfen'; *u Stulićevu:* v. klopoćati *s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva.* — *I u naše vrijeme u Lici.* Klópati znači koga psovati ili tući. ‚Bome ga, brate, po vražiju klopa'. J. Bogdanović.

KLÒPAV, *adj. vidi* klempav. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (vide klompav). Uši priklońava velike i klopave. J. Rajić, boj. 96. Kapom klopava uha pokrio. S. Ļubiša, prip. 132. Ovo je lice baburasto, klopavo i krńe. prič. 140. Da mu odnesem ono klopavo nazimče. M. P. Šapčanin 1, 54. Krdo garavih i klapavih svińa. 1, 80. A uši *(konju behu)* goleme i klopave. Srp. zora. god. 1, sv. 2, str. 28.

KLOPAVAC, klopavca, *m.* kuckalo, vrst korńaša. Rijeka kod Križevca.

KLOPČAC, klopčaca, *m. dem.* 1. klopać. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚dim. verbi klopac'.

KLOPČANKA, *f.* vrst jabuke (Vaļavac). B. Šulek, im. 486.

KLÒPČÂR, klopčára, *m. čovjek koji po svom zanatu gradi klopce (vidi* 1. klopac). — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚zoccolajo, quel che fa zoccoli' ‚calopodiorum opifex' 784[a]) *i u Stulićevu* (‚calceorum ligneorum opifex'). Oni koji ļube taštu slavu jesu sluge od klopčara. Zborn. 7[a].

KLOPČE, *f. pl. ili n.? ime selu u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 62.

KLÒPČIĆ, *m. dem.* 1. klopac. — *U Belinu rječniku:* ‚zoccoletto, zoccolo piccolo' ‚calopodiolum' 784[a], *i u Stulićevu:* v. klopčac.

KLOPEĆ-, *vidi* klopet-.

KLOPEŠA, *f.* ime svińi. u Bosni.

KLOPÈTAŃE, *n. djelo kojijem se klopeće.* — *Samo u Stulićevu rječniku (kod* klopot) *gdje ima i* klopećańe.

KLOPÈTATI, klòpećêm, *impf. klopotati.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* klopetati *i (po praes.* klopećem) klopećati ‚strepere, crepitare'.

KLOPIĆ-, *vidi* klopit-.

KLOPITAŃE, *n. buka, klopot, tabańe.* — *Po obliku kao da je verbalni supstantiv od glagola* klopitati, *ali se ovaj glagol potvrđuje samo u Stulićevu rječniku.* — *Stariji je oblik* klopitanje. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (klopitanje konjskijeh stopa ‚calpestio de' cavalli' ‚ungularum equinarum sonitus' 160[b]) *i u Stulićevu (kod* klopot) *gdje ima i* klopićańe. Blažena ona duša koja izbavna od klopitańa i buke svjetovńe sliša Isukrsta. M. Radnić 490[b]. Bahat = klopitańe u hodjeńu aliti stupańu. I. Đorđić, uzd. 206.

KLOPITATI, klopićem, *impf. klopotati.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* klopitati *i (po praes.* klopićem) klopićati ‚strepere, crepitare'. — *vidi* klopitańe.

KLÒPITI, klòpîm, *impf. sklapati, poklapati, kao impf.* sklopiti, poklopiti *što postaje tijem što ovijem glagolima otpada prijedlog.* — *Nema ove riječi u ostalijem slavenskijem jezicima (drugo je češ.* klopiti, *izvraćati, vaļati), a rijetka je i u našemu, ali se nalazi složena s prijedlozima.* — *Korijen* klop *srodan je korijenu glagola* klepati. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Voltiđijinu* (‚attaccare, accomezzare' ‚anhelfen, ankleben') *i u Stulićevu* (‚operculare, contegere').

a. *kao impf.* sklopiti. Da idu k raboti prik Drave most klopeć. B. Krnarutić 17. Škripat zubmi, ruke klopit. J. Kavańin 570[a].

b. *kao impf.* poklopiti, zaklopiti. Svih vas klopi i zaprijeka svud okolo zemļa tvrda. J. Kavańin 424[a]. Veļača je žensko ime. i ohlijepom zemļu klopi. 474[a].

c. *kao impf.* sklopiti, priklopiti *(skopčati, prikopčati).* — *U Voltiđijinu rječniku.*

KLÒPKA, *f. stupica, pastuļa.* — *isporedi* kloña. — *Od glagola* (po)klopiti. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide kļusa). Sakriveno mu je pruglo na zemļi i klopka na stazi. Đ. Daničić, jov. 18, 10. A moji toliki sokoli u klopci tvojoj propadoše. Srp. zora. god. 1, sv. 7, str. 107.

KLÒPNUTI, klòpnêm, *pf. udariti (s bukom), kucnuti.* — *isporedi* klopati. — *U jednoga pisca našega vremena.* Odista, u taj mah, zvekir na vratima klopnu. M. Đ. Milićević, omer. 171.

KLOPOĆ-, *vidi* klopot-.

1. KLÒPÔT, *m. vidi* klepet. — *Može biti riječ praslavenska, isporedi stslov.* klopotъ, *(rus.* клопотъ, *nemir, nesreća, malorus.* клопiтъ), *češ.* klopot, *klokot, hitńa, poļ.* kłopot, *nemir, briga; isporedi i lit.* klapata, *briga.* — *Korijen* klop *vaļa da je srodan s korijenom* klep, *vidi kod* klepati. — *Između rječnika u Jambrešićevu* (‚crepitus') *i u Stulićevu* (klopot, klopećańe, klopetańe, klopićańe, klopitańe, klopoćańe, klopotańe ‚sonitus, strepitus, rumor'). Klopotь oružja. Aleks. novak. 57. Zvek od oružja i klopot šćitov. Aleks. jag. star. 3, 262. Dan trubļe i klopota. Nauk. brn.

Digitized by Google

71a. Što pomaže klopot usta ako je srce nijemo? M. Divković, nauk. 48b. Stoji klopot mestva i papuča. Nar. pjes. herc. vuk. 79. Klopot stade placom i sokakom. Nar. pjes. hörm. 1, 135. Čuje u pećini klopot svakojakijeh veriga. Nar. prip. vuk. 119. I holim klopotom razmamljenih hata. M. Pavlinović, razl. spis. 412. Stoji klopot drvlja po škarima. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 210.

2. KLOPOT, *m. ime selu u Crnoj Gori.* Glasnik. 40, 21.

KLOPÒTAC, klopòca, *m. dem.* klopot, *radi značeńa vidi* klepetac, klepetalnica, klepetalo. — *U Bjelostjenčevu rječniku: (kajkavski)* klopotec ‚crepitaculum'; *u Jambrešićevu:* klopotec ‚crepitaculum'; *u Stulićevu:* klopotec, v. klopotuša *iz Habdelićeva.*

KLOPÒTÂŃE, *n. djelo kojijem se klopoće.* — *Stariji je oblik* klopotanje. — *U Belinu rječniku:* klopotanje ‚romore di piedi' ‚pedum strepitus' 631a; *u Voltiǵijinu; u Stulićevu:* klopoćańe *i* klopotańe *uz* klopot; *u Vukovu.*

KLOPÒTÂR, klopotára, *m. onaj što klopoće (ovan s klopotušom).* — *U Vukovu rječniku:* (u Crnoj Gori) ovan sa zvonom ‚der glockenträger (z. b. widder)' ‚aries tintinnabulum gestans' *s primjerom iz narodne pjesme:* Al' evo ti jedan krd ovaca, a pred ńima dobar junak jedan, đe preda se goni klopotare.

KLOPÒTATI, klòpoćêm, *impf. vidi* klepetati. — *Akc. je kao kod* klepetati. — *Vaļa da je riječ praslavenska, isporedi stslov.* klopotati, *(rus.* клопотать, *truditi se), češ.* klopotati *(klokotati, trčati, brinuti se), pol.* klopotać *(uznemirivati).* — *U infinitivu i u prošlijem vremenima može biti ć mj.* t: klopoćati *(vidi i u Stulićevu rječniku).* — *U Jambrešićevu je rječniku praes.* klopotam. — *Između rječnika u Belinu* (‚risonare, propr. far romore' ‚resono' 626a), *u Jambrešićevu* (klopotam ‚crepito'), *u Voltiǵijinu* (klopotati, *griješkom* klopočem ‚fare calpestio, romoreggiare, sussurrare' ‚stampfen, lärmen'), *u Stulićevu* (klopotati, v. klopoćati; klopoćati, v. klopitati), *u Vukovu* (vide klepetati). Na nas ove pogledajte vi robove, gdi u gvozdijeh klopoćemo. N. Naļešković 1, 161—162. Iš! o koke, kokorajko! ne kokoći, ne klopoći. Nar. pjes. vuk. 1, 194. Iš! paune zlatopere! ne šetukaj, ne zagučaj, ne šoboći, ne klopoći. Nar. pjes. herc. vuk. 347. — *U Dubrovniku, u prenesenom smislu, upotrebļava se i kao* brbļati. ‚Muči! ne klopoći tu!' ‚Što tu ludo klopoćeš?' P. Budmani.

KLOPOTLIV, *adj. koji klopoće.* — Steklo klopotlivo *(kajkavski) u Bjelostjenčevu rječniku kod* klokotica.

1. KLOPOTNIK, *m. ńešto što klopoće.* — *U basni pisanoj crkvenijem jezikom (oko* XVII *vijeka) o orahu.* Orahovca onogo klopotnika. Starine. 2, 311.

2. KLOPOTNIK, *m. planina u Bosni.* F. Jukić, zemļ. 27.

KLOPOTÚKATI, klopòtûkâm, *impf. dem.* klopotati. — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. grohotukati.

KLOPÒTUŠA, *f. ńešto što klopoće.* — *isporedi* klepetuša. — *U Stulićevu rječniku:* ‚crepitaculum, tintinnabulum'. — *U okolini dubrovačkoj u naše doba isto je što* klepka. P. Budmani.

KLOPÒTUŠAC, klopòtuśca, *m. u Stulićevu rječniku uz* klopotušica. — *nepouzdano.*

KLOPÒTUŠICA, *f. dem.* klopotuša. — *U Stulićevu rječniku:* ‚exiguum crepitaculum'.

KLOPÒTUŠKA, *f. samo u Stulićevu rječniku uz* klopotušica.

KLÒPÛK, *m. vidi* 2. klobuk *i* klopac. — *U naše vrijeme u Bosni.* Voda sve baca klopukove po kotliću. Nar. prip. bos. 1, 114.

KLOSAN, klosńa, *adj.* claudus, laesus, *hrom, kļast, sakat, ozleđen.* — *isporedi* kļast, klijenit. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* klosьnъ, *bug.* klosen, *rus.* клосный. — *Samo u knigama pisanijem crkvenijem jezikom* (klosьnь okomь). Budetь klosna okomь. Sredovječ. lijek. jag. star. 10, 125. Klosьnь okomь. Zbornik p. Dragoļa sreć. 12.

KLÒSTAR, klòstra, *m. vidi* klaustro. — *U Mikaļinu rječniku:* klostar od manastira ‚claustrum, clostrum, peristylium', *i u Voltiǵijinu:* ‚chiostro, monastero' ‚kloster'.

KLÒŠTAR, klòštra, *m. ńem.* kloster, *manastir.* — *Po sjeverozapadnijem krajevima (ne samo u kajkavaca i u čakavaca nego i u štokavaca).* — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚claustrum'), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* klošter, manastir ‚coenobium, monasterium, claustrum, asceterium, conventus fratrum'), *u Jambrešićevu* (klošter ‚claustrum').

a. *uopće.* Prijur kloštra. Mon. croat. 63. (1444). Od 12 nepodobšćin kloštra. Naručn. 89a. Dom svoj na kloštar obrati. Š. Kožičić 14b. V kloštri blaženago Pavla. 17b. Ńega že v kloštar zapriše. 43b. Da su Febroniju iz kloštra izveli. F. Vrančić, živ. 59. I tristo kloštar u ńegovo uzida se vrime. F. Glavinić, cvit. 149a. Ki prihodišća crikvena i kloštrov proti pravici obsiluju. svitl. 115. Ki koludricu iz kloštra grabi. 117. U svete Jelene kloštru. B. Krnarutić 41. Dvi ruže, jer u trńu Isukrstu služe i cvatu u kloštru. A. Kanižlić, rož. 22. Kloštar ali crikvu da ste sagradili. M. Kuhačević 86. Klòštar ‚monasterium'. *u Istri.* D. Nemanić, čak. krsat. stud. 18. — *U ovijem primjerima kao da* uļesti u kloštar *znači: pofratriti se, pokaluđeriti se:* Bernardin ulize u kloštar male bratje. F. Glavinić, cvit. 147a. Kloštar u ki s. Bernardo ulize. 284a.

b. *ime mjestima u Hrvatskoj. a) selo u županiji modruško-riječkoj.* Razdiļ. 48. — *b) dva sela u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* 110. 117. — *vidi i* 2. Ivanić, *b).*

KLÒŠTRIĆ, *m. dem.* kloštar. — *U jednoga pisca čakavca iz Istre* XVII *vijeka.* Ulize Anton u kloštrić jedan od onih. F. Glavinić, cvit. 15a. Onde kloštrić ugradivši, š ńim prebivahu. 19b. Polag ńe *(crikve)* kloštrić uzida ponizan. 91b.

KLOTA, *f. u narodnoj zagonetci našega vremena.* Zaklokota klota sa visoka plota... *odgonetļaj: grmļavina.* Nar. zag. nov. 34.

KLOTOVAC, Klotovca, *m. ime selu u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 94.

KLOVOČA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Zemļa u Klovoći. Sr. nov. 1875. 111.

KLOVTER, *m. vidi* klaftar. — *U knizi pisanoj* XVIII *vijeka crkvenijem jezikom. (Crkov)* va visotu 2 klovtera. Glasnik. 56, 128. (1733).

KLUB, *m. vidi* klubo. — *Samo u Stulićevu rječniku (vaļa da je ruska riječ* клубъ).

KLUBA, *f.* trochlea, *drvena ili gvozdena sprava na kojoj je obično kvaka za vješańe, a u ńoj ima jedno ili više kola (točaka) oko kojijeh se može saviti uže ili veriga.* — *Moglo bi se pomisliti da je srodno s riječi* klupko; *ali vaļa da je došlo iz ńemačkoga jezika, isporedi srvńem.* klobe, *novovńem.* kloben; *pa i u poļskom jeziku ima* kluba

Digitized by Google

s istijem značenem što je očito nemačka riječ (da je srodno s klupko, *bilo bi* klęba *ili* kląba). — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu (kod* ta|a, *a nema napose) gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (‚girella, stromento di legno per tirar i pesi in alto' ‚trochlea' 348a), *u Bjelostjenčevu* (v. vitel), *u Voltićijinu* (‚girella' ‚rollrädchen'), *u Stulićevu* (‚carrucola, strumento con girella da tirar su l' acqua o altro' ‚trochlea'). Kluba, mech. (kolotura, škripac) ‚rolle', frc. ‚poulie', egl. ‚pulley', tal. ‚puleggia, carrucola'; (vinta) ‚wagenwinde', tal. ‚martino, martinello', frc. ‚cric', egl. ‚handscrew, jack'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KLUBÀČAC, klubàšca, *m. vidi* klubašce *(kao da je dem.* klubak). — *Govori gdjeko u Dubrovniku u naše doba (a vidi i prvi primjer kod* klubašce). P. Budmani.

KLUBAČCE, *vidi* klubašce.

KLUBAČKI, *adj. koji pripada selu Klupcima (vidi* 1. Klupci). Klubačka *(opština).* K. Jovanović 137.

KLUBAJICA, *f. neka biljka.* Klubajica, rus. клубница (fragaria), češ. kluběnka (Dactylis glomerata), Veronica cymbalaria Bodard (Visiani). B. Šulek, im. 148.

KLŪBAK, klūpka, *m. vidi* klupko. — *U naše vrijeme na Rijeci.* F. Pilepić.

KLUBÁRAK, klubárka, *m. u Vukovu rječniku bez značeńa s primjerom iz narodne pjesme:* Žute žabe platno snuju o klubarku drenovome. — *Može biti da postaje od* klupko. — *U pisaca našega vremena znači spravu za namotavańe klubaka.* Klubarak, tech. ‚knäuelwickelmaschine', frc. ‚peloteuse', egl. ‚balling machine'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KLUBÀŠCE, *n. dem.* klupko. — *Postaje od osnove* klubьk *nastavkom* ьce, *te se* k *ispred* ь *mijeńa na* č, *i uprav bi glasilo* klubàčce *(gen. pl. i jest* klubačáca), *ali se* č *ispred* c *mijeńa na* š. — *Od* XVI *vijeka (ako pripada amo naj prvi primjer, a mislim da je tako), a između rječnika u Mikaljinu* (klubašce od svile 676a), *u Stulićevu* (v. klupašce), *u Vukovu* (dim. v. klupko *s dodatkom da se govori u Dubrovniku).* Svilice klubačac *(mislim da je stari gen. pl., a ako je nom. sing. vidi* klubačac) naviju. M. Držić 213. Znamo da sudbina svakom suče konce na klubašce. Osvetn. 6, 25.

KLUBATI, klubam, *impf. vlačiti klubama.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚trochleis trahere'.

KLUBLE, *n.* (klupko? *ili coll. od* klupko?) *kao da znači uzao, zamka.* — *U jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka (sa starijim oblikom* klubje). Janičari tudje na ń ruke staviše, u tetivsko klubje šije mu uvriše, i čim zapregoše tetiv to|agome, tim ga umoriše zapregom jednome. I. T. Mrnavić, osm. 178.

KLUBO, *n. vidi* klupko. — -u- *stoji mj. ńegdašńega* ą. — *Riječ je praslavenska* (klombo), *isporedi bug.* klъbo *(i češ. dem.* klubko), *ali je bio i mušk. oblik* klombъ, *isporedi rus.* клубъ, *češ.* kloub, *pol.* kłęb *(vidi i* klub). — *U našemu se jeziku* klubo *nalazi samo u knjizi pisanoj crkvenijem jezikom* XVI *vijeka (vidi* F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod* kląbo), *jer se zamjeńuje deminutivom* klupko.

KLUBUK, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu aleksinačkom.* Niva u Do|ni Klubuk. Sr. nov. 1875. 228.

KLUČŃAK, *m. neka biljka.* Klučńak, Verbascum thapsus L. (Sab|ar, Radoboj). B. Šulek, im. 148.

KLŪFKO, *n. vidi* klupko. — *U naše vrijeme u Bosni.* Uzme klufko konaca. Bos. vila. 1886. 172.

KLUKA, *f.* Vučja Kluka, ime šumi. D. Trsteńak.

KLŪKO, *n. u Vukovu rječniku:* vide klupko *s dodatkom da se govori u gorńem primorju.*

KLŪNKOV, *adj. vidi kod* klinkov. — *U Vukovu rječniku:* u zagoneci, cf. klinkov.

1. KLŪP, klúpi, *f. vidi* klupa. — *isporedi* 3. klup. — -u- *stoji mj. ńegdašńega* ą. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* kląpь, *novoslov.* klôp, klopî. — *U sjevernijeh čakavaca i u kajkavaca, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (klup, sedalište ‚scamnum, sedile, scabile'. 2. klup na koje se meso seče, trup ‚lanionum scamnum'. 3. klupi na galijah, banki ‚transtra'), *u Jambrešićevu* (‚scamnum'; klup visoka ‚anabatra'), *u Voltićijinu* (klup, klupi, f. ‚banco, scagno' ‚bank'). *i u osobitijem značeńima (radi drugoga značeńa u Bjelostjenčevu rječniku isporedi* trup). Klup (f.), tech. (dje|ača, tezga) ‚werkbank', frc. ‚établi', egl. ‚bench', tal. ‚banco'; stolarska klup (stružnica, blańača) ‚hobelbank', frc. ‚établi', egl. ‚bench, planingbench', tal. ‚panca da piallare, banco'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *U dva primjera čakavska* XVI *vijeka u prenesenom smislu, pl.* klupi *znači: sud, sudnica (uprav klupe na kojima sjede suci).* Pridoše pred nas v klupi naše. Mon. croat. 183. (1502). Pride u klupi naše u spravišće navadno. 249. (1549).

2. KLUP, *f.* u pro|etno vrijeme, kad je snijeg i sol otkravilo, samo na prtini, na putu je uleđena još blata, po kojem se dobro voziti dade, to blato zove se klup: ‚još drži klup'. u Topolovcu. P. Brantner. — *Može biti ista riječ što* 1. klup.

3. KLŪP, klūpa, *m. vidi* klupa *i* 1. klup. — XVII *i* XVIII *vijek, a između rječnika u Mikaljinu* (klup za siditi ‚scamnum, sedile, subsellium'; *radi gramatikalnoga roda vidi* mali klup *kod* klupica) *gdje se naj prije nahodi. u Belinu* (klūp, klūpa ‚banco, stromento di legno da sederci più persone insieme' ‚subsellium'; plavski klup, klup od vozaca, klup od đemije ‚banco di galera o altro naviglio' ‚transtrum'; klup za dvojicu ‚banco da due' ‚bisellium' 127b), *u Stulićevu* (klūp, klūpa, m. ‚sedile, subsellium' *iz Mikaljina).* Isusova majka stoji na klup ki se ńoj pristoji. J. Kavanin 518a.

KLÚPA, *f. sjedalo (sprava za siđeńe) načińeno od dasaka (a i od kameńa) naj češće tako da može više od jednoga čeladeta sidjeti; obično bez naslona.* — *isporedi* 1. *i* 3. klup. — *Akc. se mijeńa u voc. sing.* klûpo *(možebiti i u dat. i acc. sing.:* klûpi, klûpu), *i u nom., acc., voc. pl.* klûpe *(možebiti i u dat., instr., loc. pl.* klùpama). — *Postaje od* 1. klup. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚sedile, subsellium') *i u Vukovu* (1. ‚die bank' ‚scamnum').

1. *u pravom smislu.* Zapovidi mu na drvenoj klupi sisti. A. Kanižlić, kam. 98. Po|ubi zem|u ali klupu ali knigu. utoč. 399. Ne bi se nigda ktio na klupu nasloniti. bogo|ubn. 449. Više glave ružu usadite, oko groba klupe napravite; rad' mirisa nek se ružom kite, od umora na klupe sedaju. Nar. pjes. vuk. 2, 26. Oko vode klupe pogradiše, ko j' umoran neka se odmara. 3, 521. I ispremeta klupe onijeh što prodavahu golubove. Vuk, mat. 21, 12. Kolomat od kamena na kome se obično sjedi kao na klupama. nar. pjes. 1, 64. Klupa u školi nije bilo. prav. sov. 82.

Digitized by Google

S desna i leva obojene klupe. M. P. Šapčanin 1, 82.

b. *vidi* stativica. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da je ovako značeńe u Hrvatskoj u Kršćana.*

KLŬPAC, klŭpca, *m. dem.* 3. klup. — *U Belinu rječniku:* ‚banchetto, cioè banco piccolo' ‚scamnulum' 127[a], *i u Stulićevu:* ‚scabellum'.

KLŬPAK, klŭpka, *m. vidi* klupko. — *U naše vrijeme u Istri.* Klŭpak ‚glomus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 18.

KLUPAN, klupna, *adj.* Klupna Luka, *mjesno ime u spomeniku* XIV *vijeka.* Коль Klupьne Luke. Svetostef. hris. 3.

KLUPÀŠCE, *n. vidi* klubašce. — *Radi* p *vidi* klupko. — *U Belinu rječniku:* ‚picciolo gomitolo' 353[a]; *u Bjelostjenčevu (vidi kod* klupčace); *u Stulićevu:* klupašce, malo klupko ‚parvus glomus, glomer' *s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva.*

1. KLUPCI, Klubaca, *m. pl. ime selu u Srbiji u okrugu podrinskom.* K. Jovanović 137. — *isporedi* klubački.

2. KLUPCI, Klupaca. *m. pl. ime selu u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdijeļ. 101.

KLUPČACE, *n. vidi* klubašce. — *U Bjelostjenčevu rječniku: (kajkavski)* klupčece, klupašce, navojak ‚parvus glomus'.

KLUPČANIN, *m. čovjek iz sela Klubaca.* — *Množina:* Klupčani. Kako je Ali-paša Vidaić 1803 godine hvatao Klupčane te vezao i bio. Vuk, rječn. *kod* čitluk.

KLUPČAST, *adj. nejasna riječ u jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka. (Koń)* u trbuhu pupčast, mala boka, svaļen, a u šapih klupčast, stepen, frišak, hvaļen. B. Krnarutić 7.

KLŬPČE, klŭpčeta, *m. dem.* klupko. — *Kaže se i u prenesenom smislu o čemu gdje je mnogo koješta ujedno, ili zamršeno ili zavito jedno oko drugoga (isporedi* klupko, b). — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. klupko *s dodatkom da je uzeto iz bukvara) i u Vukovu* (vide klupko). Klubče zamršava se. J. Rajić, pouč. 1, 161. Kraj srca s' viju kao klupče zmija. B. Radičević (1880) 225. U pročeļu, blizu zemļane pecivice, skupio se u klupče matori žuti mačak. M. Đ. Milićević, međudnev. 151. Gledaj u košnicu ima li kakvo klupče pčela. F. Đorđević, pčelar. 34. Usta od ǵaka obesim o drvo i tako stoji dok se roj ne skupi u klupče. 54.

KLUPČENCE. klupčenceta, *n. dem.* klupče. Odbiv prozračno klupčence naj bleđih zrakova. M. P. Šapčanin 1, 193.

KLŬPČICA, *f. dem.* klupa. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚scabellum'. 2. klupčica nosna ‚suppedaneum, pedale') *gdje se naj prije nahodi, u Jambrešićevu* (‚scabellum'), *u Stulićevu* (v. klupac *s dodatkom da je uzeto iz Mikaļina u kojemu ove riječi nema).* Sedi, mili, na klupčicu. Jačke. 69.

KLŬPČIĆ, *m. u Vukovu rječniku:* dim. v. klupko.

KLŬPČINA, *f. augm.* klupko. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Aa! kolika klupčina izađe iz ovog raška'. ‚Dala mi je veliku klupčinu konca, mogu se lako godinu dana krpiti'. J. Bogdanović.

KLŬPE, *f. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom.* Glasnik. 19, 172.

KLUPÈRINA, *f. augm.* klupa. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Eno se izvalio na kluperinu pred kućom, koliko je dug i širok'. J. Bogdanović.

1. KLŬPICA, *f. dem.* klupa. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* klŭpîcâ. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (klupica, mali klup ‚scabellum') *gdje se naj prije nahodi, i u Vukovu.* Sińele su popadija i šćer na jednoj klupici. Nar. prip. vrč. 141. Pa se diže sa klupice. M. P. Šapčanin 1, 91.

2. KLUPICA, *f. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 59.

1. KLŬPINA, *f. augm.* klupa. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* klŭpînâ. — *U Stulićevu rječniku:* ‚vile sedile, subsellium'.

2. KLŬPINA, *m. i f. grbavo čeļade.* — *U naše vrijeme u Istri.* Klŭpina ‚homo gibbosus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 17tsg. 32.

KLŬPKO, *n. ono oblasto što postaje kad se oko čega namota pređa, da se tako hrani.* — *Akc. se mijeńa u množini:* klŭpka, klubákâ, klŭpcima *(u Vukovu rječniku stoji da je gen. sing.* klŭpka, *ali vidi što o tome piše Đ. Daničić,* srp. akc. glasnik. 11, 7). — *Postaje od* klubo *(vidi) nastavkom* ъko *kao deminutiv, te se* b *ispred* k *mijeńa na* p: *još se uopće osjeća da je* b *po etimologiji, kako se vidi po gen. pl.* klubaka, *po dem.* klubašce *itd.; ali se gdjegdje to zaboravilo, te su tako postali oblici* klupak, klupašce. *gdjegdje se* p *promijenilo ispred* k *na* v *ili* f, *ili je ispalo, vidi* kluvko, klufko, kluko. — *Deminutiv je* klupko *zamijenio u našem jeziku gotovo posve pozitivni oblik* klubo *bez obzira na veličinu. vaļa da je to bilo već u praslavensko doba, isporedi novoslov.* klǫbko, *češ.* klubko, *(rus.* клубокъ, *poļ.* kłębek). — *Između rječnika u Vrančićevu* (klubko ‚glomus'), *u Mikaļinu* (klupko, od konac ‚glomus fili'), *u Belinu* (klupko ‚gomitolo, gomicciolo' ‚glomus' 353[a]), *u Bjelostjenčevu* (klupko, namotaj, namotak ‚glomus, glomus filorum, glomeramen'), *u Jambrešićevu* (klupko ‚glomus'), *u Voltiǵijinu* (klupko ‚gomitolo, gomicciolo', knaul'), *u Stulićevu* (klubko. v. klupko; klupko ‚glomus, glumer'), *u Vukovu:* klupko ‚knauel (knäuel)' ‚glomus', cf. kluvko, kluko, klupče.

a. *u pravom smislu.* Kad žena ne bješe ni tanko predence na klupko smotala. M. Vetranić 1, 10. Jak pice praskveno povito u klupku. 1, 123. Zač zlata jabuka, ku vaze taj vila, u klupko od kuka stvori se srjed krila. 2, 131. Biše klupko navi' tankoga predena. Đ. Baraković, vil. 51. Sad je majci primotava' klupka *(Isus).* J. Kavańin 338[b]. Promašu rukom kao da mušice tiraju il' klupko motaju. F. Lastrić, od' 27. Vadi klupka izdno bačve. (Z). Poslov. danič. Boļe (bi bilo) da sam rodila klupko pređe (nego ńega). (Reče mati za svoje nevaļalo dijete). Nar. posl. vuk. 22. Crna klupka razmotavaju. V. Vrčević, niz. 43.

b. *u prenesenom smislu, o čemu što je nalik na pravo klupko.*

a) globus, *lopta, kugla.* Što je nedokučeni uzdržiteļ zemaļskoga klupka i sviju stvari umrlomu čoviku za ńegovu potribitu hranu, branu i odiću ostavio. M. A. Reļković, sat. A2[a]. — *U osobitom značeńu,* ogńeno klupko, *vidi* 1. granata. — *između rječnika u Belinu* (klupko ogńeno ‚granata, sorte di globo incendiario che si lancia a mano nelle battaglie' ‚globus pyrius manualis' 355[a]) *i u Voltiǵijinu* (klupko ogńeno ‚granata' ‚granate'). Ogńenijem ga klupkom buši. I. Gundulić 522. Vrh ńih sgoni tope i sgodi ih klupko ogńeno. J. Kavańin 213[b]. Klupka ogńena, granata. I. A. Nenadić, šambek. 15.

b) saviti se, sabrati se, savrijeti se u klupko. *kad se što (n. p. pas) savije tako da postane*

Digitized by Google

nešto oblasto. Pak u klupko sebe savre, i pod kladu glavu zavre *(plašiv junak).* V. Došen 122b. Duh nečisti uplašen od njega sebe sabra baš u klupko svega. Nadod. 106. Pas se skupio u klupko na snijegu. Nar. prip. vrč. 185. Pas, skupivši se u klupko na mrazu od zime... Vuk, poslov. xi. — *Valja da amo pripada i ovaj primjer:* Dal' ove taščine od svojih starih lit na skupne braščine s počela ljubi svit u klubko jedno sfit, zamotan, zamršen, taščine nigdar sit kako jež nasršen, nit' se zna jel' svršen, ni počet, ni spravan, ni gdi je razrušen, ni grbaf, ni ravan, nit' se zna kadi je glava mu ni konac. Đ. Baraković, vil. 253.

c) kaže se u klupko, *i kad se nekoliko stvari zajedno skupi da postane kao nešto cijelo (nalik na klupko) ističući da je zbijeno i zamršeno.* Hotij pogledati ove moje ruke ke nigdar imati nisu učne muke: kako strilom luke nih će otezati, k stupu, kako kuke, u klupko svezati *(govori Isus Mariji).* M. Marulić 175. *(Svijet)* bogate i uboge, do cara, do kralja, sve pleše pod noge i u klupko sve valja. M. Vetranić 1, 272. Rika Jordanska biše prisahnula, budući se vode u način od gora skupile u višinu kako u klubko. A. Vitaljić, ist. 402. Vas koliki svit da bi se u jedno stavio, i kano u klupko složio. E. Pavić, ogl. 496. *(Pčele)* za grane se fataju i drže, jedna druge u klupko se veže. J. S. Reljković 287. — *Metaforički.* Ah Bože! zašto sve ovo ja imam, kô u klupko zavito, prikazat? A. Kalić 548. — *I* na klupka. Vrvljahu iznutra gadni crvi i vijahu se ko na klupka. B. Zuzeri 271.

d) uopće veliko mnoštvo. O čuda! paček klupko čudesa! A. Kalić 193.

KLUPKOVIĆ, *m. prezime.* — *Pomiše se* xviii *vijeka.* And. Kačić, kor. 454.

KLUSITI, klusim, *impf. nejasna i nepouzdana riječ u jednom rukopisu:* Ter klusi Krstjane i preži svaki dan napokon Rimljane pod svoju stavi(t) vlas. M. Vetranić 1, 50. *u drugom je rukopisu:* Ter tlači sve strane, ter preži svaki čas, sve od svijeta Krstjane pod svoju stavit vlas, *te jamačno treba mj.* klusi *čitati* tlači.

KLUŠIĆ, *m. prezime.* — *Pomiše se* xviii *vijeka.* Gdi Klušići, Mrnavčići... J. Kavanin 232a.

KLŪVKO, *n. vidi* klupko. — *U naše vrijeme u Crnoj Gori i u Boci kotorskoj, a između rječnika u Vukovu s dodatkom da se govori u Grblju.* Tako se ne zgrčio kao kluvko u rešeto! Nar. posl. vuk. 309.

KLJÀČA, *f.* dio jarma, što stoji volovima oko vrata. Dubašnica na Krku. — *isporedi* kamba.

KLJÁJIĆ, *m. prezime.* — *isporedi* Klaić. — *Postaje jamačno od* kljajo. — *U naše vrijeme.* Schem. bosn. 1864, 99. i. xxvii.

KLJAJIĆI, *m. pl. vidi* Klajići. Sr. nov. 1879. 176.

KLJÁJO, *m. vidi* kljako. — *Akc. se mijeńa u voc.* kljâjo. — *U naše vrijeme u Lici i u Dalmaciji.* J. Bogdanović. M. Pavlinović.

KLJÀKAST, *adj. vidi* kljakav. — *U naše vrijeme na Rijeci.* F. Pilepić.

KLJÀKAV, *adj. vidi* kljast. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚an der hand verstümmelt' ‚manu mutilus', cf. kljast). Kada obrate duše svoja uzmu tilesa, onda će se sva kolika učiniti lipa, premda niko ćoravo, a niko kljakavo i grbavo bilo. Đ. Rapić 3. Dajte nama našu drugu u naše kolo, da vidimo il' je hroma il' je kljakava. V. Bogišić, zborn. 288.

KLJAKE, *f. pl. selo u Dalmaciji u kotaru kninskom.* Repert. dalm. 1872. 15.

KLJÁKO, *m. kljakav čovjek, uprav je ipokoristik.* — *isporedi* kljajo. — *Akc. se mijeńa u voc.* kljâjo. — *U Vukovu rječniku:* ‚ein an der hand verstümmelter' ‚manu mutilus'.

KLJAN, *m. u dva primjera jednoga pisca Dubrovčanina* xvi *vijeka: u prvom je primjeru jamačno ista riječ što* član *i može biti da treba čitati* čljane *(isporedi naj prvi primjer kod* član, 2); *u drugome valja da je isto što* klin, *ako nije i ovdje ista riječ što* član *u osobitom značeńu: čvor na drvu.* Tko t' kljane sastavi, u tijelu svaku kos? M. Vetranić 1, 358. Najdoh peharac na kljanu viseći pri trupu hrastovu. 2, 120. — *isporedi* kljanast.

KLJANAST, *adj. na jednom mjestu* xvi *vijeka u pisca u kojega ima i* kljan: *moglo bi značiti što i* 1. klinčan, a *(pun klina, klinaca, isporedi drugi primjer kod* kljan), *ako se pisac nije sjetio da Kain nije mogao znati za kline; ali može značiti i: pun članova (kljanova, vidi drugi primjer kod* kljan), *t. j. ovdje čvorova, te bi se tad moglo čitati i* čljanastom. *(Kain)* kljanastom matragom smlati ga *(Abela)* po glavi. M. Vetranić 1, 299.

KLJÁPA, *f. hyp.* kljapavica. — *Akc. se mijeńa u voc.* kljâpo. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KLJÀPAV, *adj. vidi* kljakav. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KLJÀPAVICA, *f. žensko čeljade kljapavo.* — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KLJÀPICA, *m. i f. dem.* kljapo *i* kljapa. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kljâpîcâ. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KLJÁPO, *m. kljapav čovjek, uprav je ipokoristik.* — *Akc. se mijeńa u voc.* kljâpo. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KLJASNOST, *f. osobina čeljadeta što je kljasto.* — *Na jednom mjestu* xviii *vijeka.* U četresti cijelijeh godišt u koje hromstvom staše osidran i kljasnosti. B. Zuzeri 421.

KLJÀST, *adj. koji nema ruke, ili koji radi kakve bolesti ne može micati rukom; ali se nalazi i u širem smislu, kao* uzet, klijenit, sakat. — *Srodno je s* kljakav, kljapav, *a možebiti i s* klijenit. — *Od* xv *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (‚membris captus, mutilus, mutilatus, decurtatus'), *u Belinu* (‚stroppiato d'un braccio' ‚brachio captus' 146b; ‚chi ha una mano sola' ‚mancus' 460b; ‚stroppiato' ‚mancus' 713b; ‚monco, cioè stroppio' ‚mutilus' 494b; ‚attratto, assiderato' ‚captus membris' 118a; kljast u svem tijelu ‚stroppiato di tutte le membra' ‚membris omnibus captus' 714a; kljast jednim ili obima koljenima ‚storpiato d'uno o due ginocchi' ‚genu altero vel utroque captus' 344b), *u Bjelostjenčevu (kod* čukljav), *u Voltigijinu* (‚attratto, assiderato, storpiato, monco' ‚lahm am arme'), *u Stulićevu* (‚mutilus, mancus'), *u Vukovu* (vide kljakav).

a. u pravom smislu. ne može se znati u svakom primjeru jeli uže ili šire značeńe (kad uz kljast *ima i* hrom, *valja da je uže značeńe). α) o čeljadetu.* Ričju listo jednom ti kljastih ozdravi i hromih objednom, grbavih ispravi. M. Marulić 169. Ner ki su mrdavi, neslani i tromi, al' ki su grbavi i kljasti i hromi. P. Hektorović 30. Svi hromi i kljasti da po ńem ozdrave. M. Držić 418. Klijeniti i kljasti ustajahu. A. Gučetić, roz. mar. 214. Ni će tko biti kljast, ni ćorast, ni slijep, ni grbav. M. Divković, bes. 398b. Vraća zdravje kljastim, hromim... B. Kašić, is. 118. Da je tko od

Digitized by Google

prije bio hrom ali klȁst. M. Orbin 209. K ńemu na svakčas gredijahu da ih ozdravi i pokrijepi ki zlijem ranam tugovahu, klȁsti, hromi, nijemi, slijepi. Ǵ. Palmotić 3, 17b. Ozdravljajući slipe, hrome, klȁste ... I. Ivanišević 124. Klȁste i rome izpravljam. I. Ančić, ogl. 65. Gdi su romi i jošte klȁsti...? P. Posilović, nasl. 60b. Slijepi, hromi, gluhi i klȁsti. P. Kanavelić, iv. 554. Kada ju vidiše tužnu tere plačnu, klȁstu brez ruk obih, žednu tere lačnu ... Oliva. 10. Bjehu među ńimi gluhi, hromi, klȁsti ... I. Dražić 53. Bog povraća... klȁstim ruke. I. Grličić 4. Koji biu romi ali klȁsti. P. Macukat 86. Hoće da si na pô pusta, klȁsta bez ruk... J. Kavańin 290a. Tu klȁst i slijep ne prima se. 367a. Neko je grub, ńeko klȁst ... B. Zuzeri 164. Ako nije slipa, klȁsta... A. Baćić 423. Veće će puta Bog dopustit da ostane klȁst... J. Banovac, pred. 81. Slipi, hromi, nimi, klȁsti. P. Knežević, živ. 31. Po milosti tvojoj klȁsti ruke dobiše. A. Kanižlić, utoč. 38. I klȁsti bi i sakati morali mu štogod dati. V. Došen 60b. Tu su klȁsti i šepavi. 166a. Iztrčalo malo i veliko, staro, klȁsto, romo i bolesno. And. Kačić, razg. 324a. Koji su se rodili glui, slipi, nimi, klȁsti. M. Dobretić 264. Koji se nahodu grubi i klȁsti u kojemugod pomańkańu oli u velikoj nemoći tijela. J. Matović 301. Gdi mloštvo bolestnika gluhih, slipih, klȁstih ležaše. Đ. Rapić 384. Klȁsti, nimi, gluvi, slipi. B. Leaković, nauk. 58. Dijeleći klȁstu i slijepu. Nar. pjes. vuk. 2, 104. Sve poćera klȁsto i slijepo. 2, 509. Neka klȁsta *(djevojka)* ćoravicu voda. F. Krauss, smailag. meh. 160. Ako li te ruka tvoja ili noga tvoja sablažńava, odsijeci je i baci od sebe: bolje ti je ući u život hromu ili klȁstu nego li s dvije ruke i dvije noge da te bace u ogań vječni. Vuk, mat. 18, 8. Dovedi amo siromahe i klȁste i bogaljaste i slijepe. luk. 14, 21. Klȁsti, hromi, sakati, ćori. S. Ljubiša, prip. 91. — *b) o tijelu.* Tjelesa grda, zgrčena, ružna, klȁsta. B. Zuzeri 78. Tilesa roma i klasta. B. Leaković, nauk. 128. — *c) o ruci.* Crne, klȁste ima ruke. Ǵ. Palmotić 2, 60.

b. defectivus, *u prenesenom smislu, u gramatici, o riječi što se mijeńa (imenu, glagolu) ako nema sve oblike od iste osnove. — U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Ova riječ *(glagol)* ‚andare' ne ima svoga početka, nego joj se daje riječ ‚vo' il'ti ‚vado' koja također je klȁsta ne imajući drugo nego početak. J. Mikalja, gramm. 39. *i u Šulekovu rječniku:* klȁsti glagoli ‚defectiva'.

KLȀSTAV, *adj. vidi* klȁst. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu (uz* klȁst). Ovdi slijep sjedi, ondi hrom leži, ovdi klȁstav uzdiše... A. Kalić 263. Klȁstave ruke. Bos. vila. 1887. 318. — *Metaforički, o duši.* Grijeh osljepljuje dušu, čini je gluhu, nijemu, klȁstavu i hromu. I. Držić 34. Ako si slijepa, hroma i klȁstava *(dušo moja)* ... 373.

KLȀSTAVAC, klȁstâvca, *m. klȁstav čovjek. — U Stulićevu rječniku uz* klȁstav.

KLȀSTAVICA, *f. klȁstavo žensko čeljade. — isporedi* klȁstica. — *U Stulićevu rječniku uz* klȁstav.

KLȀSTICA, *f. klȁsto žensko čeljade. — isporedi* klȁstavica. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Klȁstica *(Oliva)* upusti mlajahna kraljića. Oliva. 17. Ako tu klȁsticu ne čińu prognati. 20.

KLȀSTITI, klȁstîm, *impf. činiti da ko (objekat) bude klȁst. — U jednoga pisca našega vremena, a između rječnika u Belinu* (‚stroppiare, guastare uno o più membri' ‚emanco' 713b), *u Voltigijinu* (‚stroppiare, moncare, storpiare' ‚lähmen, verstümmeln'), *u Stulićevu* (‚mutilare'). Mi od vas ne tražimo ni da toga kaluđera spalite ni drugom mučite ... Spasitelj je rekao: ‚Ako te oko tvoje sablažńava, izbodi ga; ako li ruka, isijeci je'. Mi ne tražimo toliku žrtvu, tu ne treba ni ćoriti ni klȁstiti, nego s Maksimom preko vrha! S. Ljubiša, prip. 255.

KLȀSTORUK, *adj. klȁst, klȁste ruke. — U Stulićevu rječniku:* ‚mancus'.

KLȁTI, klȁm, *impf. vidi* tlati. — *U Belinu rječniku:* ‚star addormentato leggiermente' ‚semisopitus'; ‚chinar spesso la testa aggravata dal sonno' ‚caput nutare somno' 32a; *u Voltigijinu:* v. klimati; *u Stulićevu:* v. ljuljati se.

KLȁTI SE, klȁm se, *impf.* kad se ko pravi da je klȁst a nije. U Srijemu. M. Medić.

KLȅČAN, *m.* Vipera Ammodytes. Oblaj. — *vidi* klečatica.

KLȅČATAK, klečatka, *f. vidi* klečatica.

1. KLȅČATI, klȅčâm, *impf.* šarati pregaču. Lj. Stojanović. — *vidi* 2. klečati. — *Riječ je nepoznata postańa; a i ne zna se, kako je pravi oblik: osim* klečati *i* klečati *ima i* kliječati, *vidi u Stulićevu rječniku:* kljčati ‚diversis coloribus texere' *s dodatkom da se nahodi u pisca Dimitrovića (?); i* kljéčati, ćilimi se kite i kljéčaju. u svoj Krajini. F. Hefele. *ima u pisca Lastrića i* klinčan *(vidi* 2. klinčan) *što je jamačno ista riječ što* klečan *(vidi). radi svega toga ne zna se, bi li trebalo shvatiti da* -e- *postaje od* e *ili od* ê *ili od* ę. — *isporedi i* klečana, klečanica, klečanik, klečatica, klečan, klečatak, klečatica, klečav.

2. KLȅČATI, klȅčîm, *impf. vidi* 1. klečati. — *Samo u čakavaca kako i* klèknuti. Koji klȅči prêd ńime. Š. Budinić, sum. 90b. Kadi klȅči pokornik. ispr. 13.

KLȅČATICA, *f.* Vipera ammodytes Dum. et Bibr., kameńarka, grabarka, zaprtka, naprtka, klečatak, hridovača, hridovkińa, pepeljuha. u niškom okrugu. S. I. Pelivanović, javor. 1880. 1532. — *vidi* klečatica *i* 1. klečati.

KLȅČAV, *adj.* šaren: crven i beo. Zemljak. 1871. br. 2. — *Postaje od* 1. klečati.

KLȅČKA, *f. vidi* klečka.

KLȅKAST, *adj.* čvorav. — *U naše vrijeme u Istri.* Klȅkast ‚nodosus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. niftsg. 29.

KLȅKNUTI, klȅknêm, *pf. vidi* 1. kleknuti. — *Samo u čakavaca kao i* klečati. Mojses prid ńim sta i klȅče. A. Vitaljić, ist. 366b. Evo puk tvoj klȅče doli na kolina. ost. 387. Stipan klȅkne na kolena, milo, žeļno k nebu gleda. Nar. pjes. istr. 6, 15.

1. KLȅN, klȅna, *m. vidi* 1. klen. — *U Stulićevu rječniku:* ‚carpinus', *i u Vukovu:* vide klen *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori. — I u okolini dubrovačkoj* (Acer campestre L.). P. Budmani).

2. KLȅN, *m. vidi* 2. klijen.

3. KLȅN, *m. ime seocu u Hercegovini.* Statist. bosn. 120.

KLȅNAV, *adj. vidi* klenov. — *U Stulićevu rječniku:* ‚carpineus'. — *nepouzdano.*

1. KLȅNÎK, klenika, *m. vidi* 1. klenik, *a isporedi* 1. klen. — *U naše vrijeme u okolini dubrovačkoj.* P. Budmani.

2. KLȅNÎK, klenika, *m. u Vukovu rječniku*3: drvo na mreži za koje se drži rukom kad se mreža baci u vodu *s dodatkom da se govori u Bjelopavlićima.*

Digitized by Google

KLÈNOV, *adj. vidi* klenov. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. klenav). Ka je gora od gore naj ljepša al' klenova ali brštanova? Nar. pjes. bog. 244.

KLENOVAR, *m. čovjek iz Klenovice.* V. Bogišić, zborn. 223.

KLENOVICA, *f. vidi* Klenovica, a. Klenovica je selo kod mora u ogulinskoj pukovniji $3^1/_2$ sata daleko od Seńa. V. Bogišić, zborn. 223.

KLÈNOVINA, *f. vidi* klenovina. — *U Stulićevu rječniku:* ‚lignum carpineum'. — *I u naše vrijeme u okolini dubrovačkoj.* P. Budmani.

KLÈŃAČKÎ, *adj. koji pripada Klijeńu (vidi* 2. Klijeńe). Klеńačka *(opština).* K. Jovanović 177.

KLÉPAC, klépca, *m. u Vukovu rječniku:* vide sječivica *s dodatkom da se govori u Otočcu.* — *vidi* 1. klepac.

KLÈPATI, klèpļêm, *impf.* kad se žrna izmelu, onda ih treba iznova posebnijem spravama izbiti t. j. doňu stranu, koja se je dugim žrvńańem izlizala, pa to se kaže: ‚klepat žrna'. Na Krku. — *vidi* klepati.

KLÈSTÊN, klèstena, *m. kesten.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Klesteni oli maruni. J. Vladmirović 37.

KLÈŠĆEV GRAD, *m. mjesno ime (vala da je izmišleno).* — *U narodnoj pripovijeci čakavskoj našega vremena.* — *Štokavski bi glasilo* Klèštev grad. Ona mu reče, da je s Klešćeva grada. Nar. prip. mikul. 26.

KLÈŠTÀCA, *n. pl. dem.* kliješta. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KLÈŠTÂR, klèštára, *m. onaj što nosi kliješta.* — *samo u osobitom smislu.* — *U naše vrijeme u sjevernijeh čakavaca* (klešćar).

a. *jakrep, skorpija.* Crnogorski špurak, kojega Vuk štipavcem (!) a Črešani klešćarem zovu, možebit je ipak Vlah (scorpio) *(vlah, t. j. talijanska riječ).* F. Kurelac, dom. živ. 26.

b. *božji vo, jelenac, rogač.* — *U Istri.* Klèšćar ‚Lucanus cervus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 19.

KLÈŠTEVAC, Klèštevca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Niva u Klèštevcu. Sr. nov. 1869. 243.

KLÈŠTEV GRAD, *vidi* Klèšćev grad.

KLÈŠTEVICA, *f. mjesno ime (naj češće o planinama).* — *isporedi* Kliještevica.

a. planina u Bosni. Zemlak. 1871. br. 2.

b. *vrh u Srbiji u okrugu aleksinačkom.* M. Đ. Milićević, srb. 778.

c. *pusta u Slavoniji u okrugu srijemskom.* Razdijel. 145.

KLÈŠTEVINA, *f. biļka.* Morska kudeļa u Srbiji se kaže: klèštevina, Ricinus communis L. Đ. Popović, poznav. robe. 328.

KLÈŠTÍCA, *n. pl. dem.* kliješta. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KLÈŠTICE, *f. pl. dem.* kliješte. — *Kaže se u osobitijem značeńima od* XVII *vijeka.*

a. *u Mikaļinu rječniku:* kliščice kojim se vlasi skubu, štipavica ‚valsella, vulsella'.

b. *u Vukovu:* kliješta što se žica vije ‚die drahtzange' ‚forceps filis metallicis ducendis'.

KLÈŠTIĆ, *vidi* Klèštik.

KLÈŠTIĆI, *m. pl. dem.* kliješta. — *isporedi* kliješćići. — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

KLÈŠTIK *(ili* Klèštić?), *m. mjesno ime.* — *Prije našega vremena.* Klèštikь. Spom. stoj. 184.

KLÈŠTINA, *f. mjesno ime.* — *Prije našega vremena.* Klèština, dol. Spom. stoj. 184.

KLÈŠTINO, *n. mjesno ime.* — *Prije našega vremena.* Klèštino. Spom. stoj. 184.

KLÈŠTÙRINE, *f. pl. augm.* kliješte. — *U naše vrijeme.* ‚Dovade mi te klèšturine, da ovaj čava' izvadim!' J. Bogdanović.

KLÈTÂR, klètára, *m. vidi* 1. klijet, b, *b).* — *U naše vrijeme u sjevernoj Dalmaciji sa zapadnijem oblikom:* Klitâr, pregradica u kući, tal. ‚camarino'. M. Pavlinović.

KLÈTARA, *f. vidi* 1. klijet, a *(kao da je augmentativ).* — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* klètârâ. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Nema onđe kuće, ono 'e žalosna i kukava klètara u kojoj ne bi vuk zimova'. J. Bogdanović.

KLÈTARICA, *f. dem.* klètara. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Zavuka' se u onu klètaricu pa se ni živ ne čini'. J. Bogdanović.

KLÈTARIČICA, *f. dem.* klètarica. ‚Mila 'e meni moja klètaričica'. J. Bogdanović.

KLÈTÎŠTE, *m. vidi* 1. klijet *(može biti augmentativ).* — *Sam oblik* klètište *ne potvrđuje se uprav nigdje: oblik se* klêtište *nalazi u ćirilovskom spomeniku* XIV *vijeka; kasnije glasi i u južnom govoru* klètîšte, *a u zapadnom* klitîšte. — *Između rječnika u Daničićevu* (klêtište ‚crates pastorales').

a. *vidi* 1. klijet, a, *a).* Da daju *(vlasi manastiru Arhanđelovu u Prizrenu)* otь klêtišta jagńetinu i isporkь. Glasnik. 15, 310. (1848?). ‚Quod istis Vlachis de Zenta Bielize... promittere possint et dare medietatem ipsarum planiarum... et quod a die quo venerint et appulerint sint exempti pro tribus annis a soluendo ducatum communi nostro pro qualibet cletista...' (Lib. rog. 1427—1432). K. Jireček, die wlachen. 7. Vlah Vlaha potište a katunaru kletište. M. Držić 290.

b. *u jednom primjeru pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka kao da znači kuću ili stan uopće.* Ako se rasstavi ova naša zemaļska kuća ovoga kletišta i pribivališta. B. Gradić, djev. 158.

c. *vidi* 1. klijet, b. Ovi sluga Božiji iste riči držaše vazda prid sobom u svom klitištu. M. Zoričić, osm. 57. Rodi ditešce muško, i bivši sama u svome klitištu, zadavi ga. zrc. 87.

d. *u naše vrijeme samo kao mjesno ime.* Klètîšte, jedno mjesto u Zbojštici (u okrugu užičkom u Srbiji). Ļ. Stojanović.

KLÈTVA, *f. vidi* kletva. — *U jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka.* Psosti i klętve. Michelangelo. 27.

KLÌCA, *f. vidi* 1. klica. — *Od* XVII *vijeka u pisaca čakavaca.* Korena al' klice petrofca i luka. Đ. Baraković, vil. 331. Prez cvita klica... Klica procvate. I. Ivanišević 273. Iz zemļe plod ili klica poradja se. A. Vitaļić, ist. 278. — *U naše vrijeme u jednoga pisca štokavca zapadnoga govora.* Uzdańe u se, to je klica do jednomu redovitomu razvitku osobnomu. M. Pavlinović, rad. 5. Bila bi u nam podsječena klica svakoj hlepńi za dobrotom. 84. — *U prenesenom smislu.* Nema klice u obrazu, blijed je, nema crlene žilice. M. Pavlinović.

KLICOGRIZ, *m. (koji grize klice)* Phylloxera vastatrix Pl., *lozni ušeńak.* — *U jednoga pisca našega vremena koji će biti sam ovu riječ načinio.* Pod imenom ušenca, klicogriza (‚filossera'). M. Pavlinović, razl. spis. 58.

KLÌČATI, klìčâm, *impf.* nastajavati, upińati se: ‚Klìčaju fratri da ne puste pod popovinu onu

Digitized by Google

župu' (u Zagorju; nije vele u običaju). M. Pavlinović.

KLÌN, *m. vidi* 1. klin. — *U nekijeh zapadnijeh pisaca, a između rječnika u Mikalinu (kod* klin). Klin klina izbija. P. Zoranić 1b. Turan visok razorismo mlati i klini i polugama. I. Zanotti, en. 31.

KLÌS, *m. vidi* 3. Klis, a. — *U nekijeh zapadnijeh pisaca.* Za Klis. Stat. pol. ark. 5, 318. Na 1538 bivši Turci Klis osvojili. Norini 39.

KLÍSKÎ, *adj. koji pripada Klisu, vidi* kliški. Pod zapovidju kliskom. Stat. pol. ark. 5, 315.

KLÌSURA, *f. vidi* klisura. — *U jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka.* Vladislav razbi veliku turske vojske silu blizu klisur islandinskih u dragi humskoj. P. Vitezović, kron. 119.

KLÍŠTE, KLÍŠTI, *vidi* kliješta.

KLÌTI, klîjêm, *impf. vidi* kliti. — *U jednoga pisca čakavca* XVIII *vijeka.* Nemu radost cvate i klije. A. Vitalić, ist. 87a.

KLÒCATI, klòcâm, *impf. o buci što čini voda kad kapje malo po malo.* — *Jamačno je riječ onomatopejska.* — *U jednoga pisca čakavca* XVI *vijeka.* Kako voda iz staklena suda komu je zijatje usko a ostali kip razkošan, i nim nagnufši za hteć najedno van iziti, ne more neg po malo po malo klocajući van kapati. P. Zoranić 33b.

KLÒCNUTI, klòcnêm, *pf. vidi* klucnuti. — *U jednoga pisca Dalmatinca našega vremena.* Ptice, koje klocnu gdjekoje zrnce. M. Pavlinović, rad. 155. Klocnuti, jednom gucnuti: reče se klunastomu živu; cf. klunuti. M. Pavlinović.

KLOČKA, *f. vidi* kvočka. — *U naše vrijeme u jednoga pisca iz Boke kotorske.* Kao pilad kad ih kločka navabi. S. Ljubiša, prič. 111.

KLÒNUTI, klònêm, *pf. vidi* klunuti. — *U istoga pisca u kojega ima i* klocnuti. Pilići, ako se kadšto i klonu. M. Pavlinović, razg. 104. Klonuti, klunom se mašiti, udariti; malo koga udariti. M. Pavlinović.

KLOVA, *f.* gorni zub u nerasta. Babina greda. *vidi* 1. kalac.

KLÒVATI, klòvâm, *impf. vidi* kluvati. — *U istoga pisca u kojega ima i* klocnuti. Da sve prijete i biskupim, da će ih klovati. M. Pavlinović, razl. spis. 11. Klovati, kluvati, svako živo klunasto klova kada zobje. M. Pavlinović.

KLÙC, *u Vukovu rječniku:* kluc kluc! kad se kazuje kako je ko što sjekao rđavo ‚ein wort ungeschicktes hacken zu bezeichnen' ‚sonus inepte tundentis'. — *isporedi* klucalo. — *Uprav je glas kojijem se pokazuje buka kojom kokoši (ili druge ptice) kljuvaju. ali vidi i* 2. klucati.

KLÙCALO, *m. onaj što kluca (u prenesenom smislu), što udara po čemu nožem ili sjekirom, ali vidi i* 2. klucati. — *Valja da se govori samo u šali (n. pr. mati kaže djetetu kad nožem sjecka po stolu).* — *U Vukovu rječniku:* ‚der hacker, picker' ‚qui cultro, securi tundit' *s primjerom:* Stani ti, klucalo ‚sagt die mutter zum kinde das mit dem messer auf den tisch hackt'.

KLÙCÂŃE, *n. djelo kojijem se kluca.* — *Stariji je oblik* klucanje. — *U Belinu rječniku:* klucanje ‚beccata per prender il cibo, parlandosi d' uccelli di rapina' ‚rostri ictus' 134b; *u Stulićevu:* ‚rostro cibum capere'; *u Vukovu:* dim. v. kluvaće.

1. KLÙCATI, klûcâm, *impf. dem.* kluvati *(a vidi i* klucnuti). — *Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 2 *sing.* klûcâ). — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚beccare, pigliare il cibo col becco' ‚rostro cibum capere' 134b), *u Voltiđijinu* (‚beccare' ‚becken'), *u Stulićevu* (‚rostro cibum capere'), *u Vukovu* (dim. v. kluvati). Kokoš, ka ostaje doma, bez pristanka kluca. (D.) Poslov. danič. Prvi klasi pod kojijem poplavi zemla za nih *(za ptice)* budu: klucaju, pitaju se prid očima istijem od gospodara. B. Zuzeri 209. Tup klun imadu ne mogući klucat. A. Kanižlić, rož. 8. Ovi je *(petlovi prepelicu)* počnu klucati. D. Obradović, basn. 79. Tako moje tijelo vran ne klucao! Nar. posl. vuk. 307. Na zlatnoj tepsiji od zlata kvočka s pilićima biser klucala. Nar. prip. vuk. 11. — *Metaforički.* Jesu mnozi u krstjanstvu ne samo poletari neg kojijem su dorasla krila, koji sve vrijeme od života, kako i ptice u ljetno doba, vesele se i planduju. po vas dan igre, šetńe, razgovori i posjedi, svud klucaju tamo i amo, sve što je ljepše i raskošnije sve je za nih. B. Zuzeri 210. — *U prenesenom smislu o ribama, kad čupaju mamu na udici.* L. Zore, rib. ark. 10, 352. — *I sa* se, *recipročno.* I kojih jest fala klucat se sa svima, jer je narav dala klun zakučen nima. A. Kanižlić, rož. 8.

2. KLÙCATI, klûcâm, *impf. vidi* kucati. — *Samo u Voltiđijinu rječniku:* ‚picchiare' ‚anklopfen'. — *isporedi* kluc *i* klucalo.

KLÙCKÂŃE, *n. djelo kojijem se klucka.* — *U Vukovu rječniku.*

KLÙCKATI, klûckâm, *impf. dem.* klucati. — *U Vukovu rječniku:* vide klucati.

KLÙCNUTI, klûcnêm, *pf. vidi* klunuti, *perfektivni je glagol prema* klucati, *po tome se može shvatiti kao dem.* klunuti *(ali može biti da postaje upravo od* kluc). — *Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* klûcnû). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (dim. von klunuti). A petao čoveka možda nije ni klucnuo. M. Đ. Miličević, međudnev. 23.

1. KLÛČ, klûča, *m.* uncus, clavis, *naj starije je značeńe: nešto kukasto, savito (isporedi* kljuka); *ali je od toga već u praslavensko doba postalo drugo (što je naj običnije): oruđe za zatvoranje i otvoranje.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* klûču, klûči (klûčevi). — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* klučь, *rus.* ключъ, *češ.* klič, *pol.* klucz. — *Nalazi se i oblik* kluč, *ali to može biti samo s nepomńe u izgovaranju ili u pisanju.* — *U svijem je rječnicima (u Daničićevu* kučь) *sa značeńem* ‚clavis' (‚chiave' ‚schlüssel').

a. clavis, *oruđe (naj češće gvozdeno) kojijem se zatvora i otvora brava; ovo je mlađe značeńe, ali je naj običnije u naše doba.*

a) u pravom smislu (u narodnijem pjesmama stoji množina i kad se govori o jednom kluču). aa) uopće. Vьzimajetь klisijarhь ustavь i kluče. Sava, tip. stud. glasn. 40, 159. Protu kluče vьdajetь. Domentijanb 70. Aleksandar oblomi kluč i k nemu *(ka konju)* ulize i osedla ga. Aleks. jag. star. 3, 229. Mnozijemi kučmi zatvorište tamnicu. Zborn. 105a. V kaštel kluče nosi. Mon. croat. 224. (1527). Eto te pak sreća izruči tak da t' bule sve zavide, erbo svaka čuju i vide pod zaklopom tvojih kluči. M. Pelegrinović 187. Kako s ključem vrata otvaraju se. F. Glavinić, cvit. 394a. Vrata dobra s krakunom i ključem utvrdjena. M. Bijanković 82. I svojim ključim svim odklapa blagoshranje svoga Albana. J. Kavanin 223a. Priklopni kluč; pričinen kluč ‚chiave falsa' ‚clavis adulterina'; pričiniti kluč ‚contrafare la chiave' ‚clavem adulterare'. A. d. Bella, rječn. 189b. Nit' ima drugoga kluča za otvoriti ovije

Digitized by Google

vrata. F. Lastrić, od' 106. Eto ti ključ; uzmi koliko ti je drago. A. Kanižlić, fran. 84. Kako ključi tilesni otvaraju i zatvaraju kuću. Ant. Kadčić 225. Ključ laživ, ključ pricińen ‚clavis adulterina'. J. Stulli, rječn. *kod* ključ. Da te bacim u kamenu kulu, pak da ključe u more zabacim; kada ključi iz mora izadu, onda ćeš se greka oprostiti. Nar. pjes. vuk. 2, 74. I u ribi ključeve nađoše. 2, 74. Ja bi kail pred tamnicu doći, al' je pusta sinoć zatvorena, i ključevi dvoru odnešeni. 2, 98. U vratima ključe ostavio. 2, 606. — ***bb)*** *uz* ključ *može se izreći što se zatvora i otvora (brava, vrata, kovčeg, soba, kuća itd.) ili što se hrani u zatvorenu mjestu (n. p. blago), i to obično genetivom s prijedlogom* od *(može biti bez prijedloga, ako nije sam supstantiv), rjeđe (n. p. u naj prvom primjeru) adjektivom posesivnijem.* Sь ključi crьkovnymi. Sava, tip. stud. glasn. 40, 159. Odь skrińice ključь prêdaa jednomu svojijehь sluga. Spom. sr. 2, 128. (1466). Maruša, ti gdje si? na t' ključe od kamare. N. Naljeković 1, 257. Ključe mi da od krčme. M. Držić 26. U mene je ključ od brave. 165. Poda mu ključ od svoje skriňe. B. Kašić, fran. 146. Sisto mu da ključe od blaga. P. Hektorović(?) 95. Ki od crikve drži ključi. 97. Ključ od jedne brave. F. Lastrić, od' 106. Nezin posa' bijaše držati ključe od manastira. M. Zoričić, zrc. 46. Od tamnice ključe uzimala. And. Kačić, razg. 36b. Ali mu se ino ne mogaše, već mu daje ključe bila grada. 94a. Svojih gradova ključe pridadoše. kor. 426. I dade joj ključe od sanduka. Nar. pjes. vuk. 1, 242. Petar uze vince i šenicu, i ključeve od nebeskog carstva. 2, 2. Bog im dade od nebesa ključe, zatvoriše sedmera nebesa. 2, 3. Boga moli Ognana Marija: ‚Daj mi, Bože, od rajevah ključe, da od raja otvorimo vrata'. 2, 11. Ovo s' ključi od mojega Sime *(t. j. od mjesta gdje je zatvoren).* 2, 74. Od kule je ključe odnijela. 2, 177. Na ńemu su ključi od kapija. 2, 478. I dovati od grada ključeve. 2, 606. Dok ukrade ključe od tamnice, od riznice i od konušnice. 3, 124. Carica mu na polasku da ključeve od dvanaest podruma. Nar. prip. vuk. 24. Da žene ključi od kamar. Nar. prip. mikul. 32. — ***cc)*** *s prijedlogom* pod *u instr. kad se što hrani zatvoreno, a s acc. kad se zatvora (razlika se ne poznaje u svakom primjeru).* Ovo zlato rad bih pod ključ stavit. M. Držić 331. Ovi se sudci imaju pristojno hraniti spravni u mistu posobitu pod ključem. B. Kašić, rit. 9. Da jedan kralь bude zatvorio u jednome pribivalištu jedno veliko blago pod ključem. M. Zoričić, osm. 106. Da osužne samo zlato, i pod ključ ga svoj zatvore. V. Došen 231a. Ima li se držati u crkvah i po koji način prislavni sakramenat? Ima ... pomńivo pod ključ. Ant. Kadčić 169. Zato kućnik pod ključ sirće meće. J. S. Reljković 248. Oni koji spavaju pod ključevima. S. Ljubiša, prip. 180. Obje kutije zatvori pod ključem. 265. — *tako se kaže i* ispod ključa *kad se što vadi iz zatvorena mjesta.* Da reduši ispod ključa daje smok. J. S. Reljković 68. — ***dd)*** držati ključe *ima i šire značeńe: upravljati, vladati kućom, imańem (vidi primjere kod bb)).*

b) *u metaforičkom smislu.* ***aa)*** *u poeziji, po grčkoj mitologiji.* Eto zora ključmi od zlata vedri otvorit istok ide... I. Gundulić 537—538. Zlatni ključi ńe su *(Ljubavi)* dvora. ... tijem nije rijeti čudo nijedno, ako ... zlato i ljubav sad u jedno Kalinku su pridobili. 460. — ***bb)*** *u teologičkom jeziku.* Tebi dam ključi kraljestva nebeskoga. Zadar. lekc. 44. Tebje ću dati ključe od kraljestva nebeskoga. N. Rańina 176b. Daću ti ključeve od carstva nebesnoga. Vuk, mat. 16, 19. — Imenuje se oblast ključâ. Š. Budinić, sum. 14a. Radi kriposti i oblasti ključi crikve. ispr. 31. Ti mogućim vlada'ć ključi. J. Kavańin 296a. Grisi učińeni prid krštene nisu podložni ključem oblasti crkvene. Ant. Kadčić 185. Oblast od ključa crkvenih. 225. Po kreposti ključeva. J. Matović 99. — Zač on komu je tribi učiniti posvetilno od potribe je da ima ključe, naj prvo tribuje viditi od ključev. znati bo je prvo da ime ključ preneseno jest od telesnoga k duhovnim; ključ bo v telesnih jest način otvratiti niku protivšćinu ka zabrańuje da bi se ne moglo imiti pristupljenje k kući. tako je ošće i v duhovnih: ono ča odvraća *(štamparskom grješkom* odvrćpr) grih smrtni ča jest suprotivšćina za vlisti v kraljevstvo nebesko zove se ključ, i ta ključ jest troj. zač niki jest ključ oblasti, i ta ima sam Bog ... drugi je ključ visokosti, i ta ima vsak človek... treti ključ je službe, i ta ključ imajut si *(ili* imaju vsi?) redovnici. Naručn. 73b—74a. Da jih *(grihe)* paka podložimo ključem crkvenim od svetoga odrišeńa. Ant. Kadčić 199. Da se metnu *(grisi)* pod ključe od odrišeńa. M. Dobretić 164. — Vikuvičńa divice, ti si ključ narešeni od izvrsitih peral, koja nam otvaraš vrata od kraljevstva nebeskoga. M. Jerković 79. Otvoriši meni vrata od kraljestva tvoga ključem od milosrdja tvojega. A. Gučetić, roz. jez. 253. O sveta pokoro, ključe od slave vičńe. I. Ančić, ogl. 94. Dospivam vas po križu ključu od raja. L. Terzić 323. Krštene jest ključ od raja, vrutak živi. M. Dobretić 38. — Ona ključe drži bogatstva božanstvenoga. J. Filipović 1, 536b. Od koga blaga ključe dade apostolom. F. Lastrić, ned. 45. — Ovo bo je ključ koji otvora vrilo od milosti. 387. — ***cc)*** *u duhovnom smislu, uopće kao način kojijem se što može dobiti, steći, izvršiti itd.* Poniženstvo jest ključ od znańa. M. Radnić 353b. O djevice, ti si imala biti ključ našega odkupleńa. J. R. Gučetić 19. Potanko motreńe ključ je dobrim poslim. M. Pavlinović, rad. 52. — ***dd)*** *ono što zatvora, te u duhovnom smislu, ńeko zlo kojega se ne može čovjek izbaviti.* Izpod ključa lakomosti da se ikad već oprosti. V. Došen 55b.

c) *u prenesenom smislu.*

aa) *što pomaže da se može shvatiti, razumjeti.* Za naći bistrije ključ ove naredbe. M. Zoričić, aritm. 71. Ključ, pravilo za razdjeleńe ‚repartitions-schlüssel'. Jur. pol. terminol. 429. Ključ prinosni za razporezivańe prinosa vjerskih. Zbornik zak. 1868. 238.

bb) *prema predašńemu (kod aa)) način kojijem se može čitati tajno pismo. — u naše vrijeme (po drugijem jezicima).* Takvo pismo može se samo pomoću ‚ključa' proštiti, u kojem je naznačeno kako se svaka brojka ili slovo čita. B. Šulek, graf. umjet. 80.

cc) *kamen u zgradi na kojemu je òstâlo naslońeno, ili naj gorńi kamen u svoda. — U jednoga pisca* XVII *vijeka (biće po drugijem jezicima).* Ako u građi pade jedan kamen, ne čini mnogo štete, ali ako pade ključ koji jest kamen koji zatvora ostalo, obori svu građu. M. Radnić 47a.

dd) *mjesto kud treba proći da se uļeze u kakav kraj, te kad je utvrđeno može braniti ulazak.* Počeo je obsidnutje od Frederikstal, grada jaka i ključa od Norvegije. A. Tomiković, živ. 311. Prevlački kaluđeri drže ključ Boke. S. Ljubiša, prip. 264.

ee) *gvozdeno oruđe kojijem se odvija zavoj (šaraf, loza, vrtak, vijak, burma).* — *U pisaca našega vremena.* Ključ za vrtak, tech. ‚schraubenschlüssel', frc. ‚clef à vis, tourne-vis, clef à

Digitized by Google

écrous', egl. ‚screw-key, screw-spanner', tal. ‚chiave a vite'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

ff) clavicula, *ključna kost, vidi* kḷučac. — *U pisaca našega vremena.* Kḷuč (kḷučńača, kḷučac), lat. ‚clavicula' ‚schlüsselbein', tal. ‚clavicola'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

gg) *u mužici, neki znak koji pokazuje kako treba čitati note. — U naše vrijeme po drugijem jezicima. — U Šulekovu rječniku:* basov kḷuč ‚bassschlüssel'.

b. *nešto nakrivḷeno, isporedi* kḷuka.

a) uncus, *kvaka, kuka. ...) uopće. — može biti da amo pripada ovaj primjer:* Ogńi, ceśḷi, kḷišći, kḷuči, ... sve sionske muke ine ... J. Kavańin 459b. — *za ovaj nije mi jasno značeńe:* A drvene noge nasadili, pa iđahu kao na kḷučeve. P. Petrović, gor. vijen. 61. — ***bb)*** *kvaka kojom se guli sijeno. — u Bjelostjenčevu rječniku:* kḷuč z kojem se seno puče ‚uncinus', *i u Vukovu:* ‚der hacken zum heuraufen' ‚uncus foeno extrahendo'. — *cc)* kuka kojom se kože vade iz varnice. u Srijemu. M. Medić.

b) *rog na kućama. — U Vukovu rječniku:* rog na kućama ‚der schiefe dachbalken' ‚trabs tecti obliqua' *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

c) *krivudańe rijeke i kraj, zemḷa gdje je ovakovo krivudańe. — Između rječnika u Vukovu:* ‚die krümmung des flusses' ‚curvatura fluminis' (kao n. p. kod Kladova). cf. Krajina Negotinska, *i u Daničićevu:* kḷučь ‚maeander', dva su se kraja tako zvala, jedan negdje između Štipa i Prilipa: ‚selo u Kḷuči Kunarjane' (Mon. serb. 63 *god.* 1293—1302), a drugi u Peku: ‚po srédě raškoga Kḷuča' išla je meda selu Srpcima (Sr. letop. 1847. 4, 53 *god.* 1381). — Na levo iždiskali su kukuruzi kao u kakvom moravskom kḷuču. M. Đ. Milićević, zim. več. 330.

d) *gorńi zglavak na zadńoj nozi u konja ili u vola. — Između rječnika u Bjelostjenčevu:* kḷuč konja, vola na zadńeh nogah ‚suffrago'. A na stražńe pokleknuo kḷuče. Nar. pjes. petr. 3, 176.

2. KḶÛČ, kḷúča, *m. vidi* kḷučańe. — *Ikc. je kao kod* 1. kḷuč. — *Riječ je stara, isporedi rus.* ключъ, *izvor. — Između rječnika u Mikaljinu* (kḷuč od vrjele vode ‚fervor', *i kod* vrenje), *u Stulićevu* (‚aestus, fervor'; vreti kḷučima ‚maxime fervere, aestuare'), *u Vukovu* (‚das hervorwallende des siedenden oder überhaupt sprudelnden wassers' ‚aqua bulliens': bije kḷuč). Kako u paklu gdi vre kḷuči. M. Vetranić 1, 21. Grah, kad se vari, kad ga kḷuč meće uz brdo i nizbrdo. N. Palikuća 5. Pak pristavi da tri ure vrije kḷuč bacajuć a ne da se grije. J. S. Reļković 105. Čini kḷućem kotao vode vriti. 322. Stanu vreti iz jezera krvavi kḷučevi. Nar. prip. vil. 1867. 751. Izvire izvor Lavinac, i tako izbija kḷuč, da bi mogla mala vodeničica mļeti. Vuk, dan. 1, 36. Na gorńemu đerdapu slabo se kad vidi kamońe posred vode, nego samo kḷučevi i klobukovi. 2. 36. Pod kḷučevma krvi blagorodne. P. Petrović, gor. vijen. 9. Bob hćaše pod kḷuč nabuktati i nagreznuti. S. Ļubiša, prip. 31. Voda buji u naj žešći kḷuč. 162. More uzavri kao kḷuč u lopiži. 267. Kad je u prvomu kḷuču, zakune vodu. V. Bogišić, zborn. 562. ‚Voda na kḷuč'. ‚Drži vodu na ogńu do dva kḷuča'. *u Dubrovniku.* P. Budmani.

3. KḶÛČ, Kḷúča, *m. mjesno ime. — Ikc. je kao kod* 1. kḷuč. — *Naj češće vaļa da je ista riječ što* 1. kḷuč *pod* b, *c), ali može gdjegdje značiti što* 1. kḷuč *pod* a, *c) dd) ili što* 2. kḷuč *(kao izvor). — Vrlo se mnogo mjesta ovako zove; evo ih samo nekoliko, n. p.:*

a. *u Bosni, selo u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 48. *pomińe se od* xv *vijeka, vidi u Daničićevu rječniku:* Kḷučь, grad u Bosni i sada na Sani. U Kḷuču. Mon. serb. 425. (1443). Gradь Kḷučь. 439. (1446).

b. *selo u Dalmaciji u kotaru kninskom.* Repert. dalm. 1872. 41.

c. *selo u Hercegovini.* Statist. bosn. 113. — *Između rječnika u Vukovu.* Od bijela Kḷuča i Klobuka. Ogled. sr. 67. I vrći ću ga u Kḷuč kapetanom. 93.

d. *u Hrvatskoj. a) selo u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 88. — *b) selo u županiji varaždinskoj.* 98. — *c) zaselak u županiji modruško-riječkoj.* 53.

e. *u Srbiji. a) selo u okrugu valjevskom.* K. Jovanović 102. — *b) planinski vrh u okrugu vranjskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 275. — *c) (Naija)* kladovska *(zove se)* Kḷuč. Vuk, dan. 2, 56.

KḶÚČA, *f.* šaļiv nadimak za visoko tanko žensko. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Bome, brte, ja ne bi one kḷuče uzo, pa se ne oženio'. J. Bogdanović.

KḶÚČAC, kḷúčca, *m. upravdem.* kḷuč; *u pisaca našega vremena znači što i* kḷučna kost, *vidi kod* kḷučan.

KḶÚČALO, *n. voda vrela, na kḷuč. — U jednoga pisca našega vremena.* Skoči kao kḷučalom poliven. M. P. Šapčanin 1, 110. — *isporedi* kḷučao.

KḶÚČAN, kḷúčna, *adj. vidi* 1. kḷučani. — *U pisaca našega vremena.* Kḷučna rupa, v. kḷučanica. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *Piše se i* kḷučna kost *(prema njem.* schlüsselbein), clavicula, *te znači jednu od dvije tanke i podule kosti što stoje pod grlom nad prvijem rebrom i združuju grudnu kost s lopaticom.* Kḷučan, zool. ‚schlüssel- (in zus.)'; kḷučna kost (kḷučac, kḷučica, kḷučńača), lat. ‚clavicula' ‚schlüsselbein', tal. ‚clavicola'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — On pokaza desnu kḷučnu kost. L. K. Lazarević, on zna sve. 40.

1. KḶUČÀNÎ, *adj. koji pripada kḷuču. — isporedi* kḷučan. — *U Vukovu rječniku:* n. p. rupa (kud se kḷuč zavlači) ‚schlüsselloch' ‚foramen clavis'.

2. KḶUČANI, *m. pl. ime seocu u Hercegovini.* Razdijeļ. 120.

1. KḶÚČANICA, *f. a) brava; b) gvozdena (u narodnoj pjesmi zlatna) motka što se na zatvorenijem vratima provlači kroz kolute namještene na obje pole da budu jače utvrđena vrata; c) zasornica, mandal; d) čekḷun na vratima. naj prvo je značeńe u starijim rječnicima; drugo (uz prvo i treće) u Bjelostjenčevu i u Stulićevu, a samo u Vukovu; treće u Bjelostjenčevu i u Stulićevu; četvrto je u naše vrijeme u Dubrovniku* (P. Budmani). — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚sera') *gdje se naj prije nahodi, u Mikaljinu* (kḷučanica, brava ‚sera, claustrum ferreum'), *u Belinu* (‚serratura, strumento noto da serrar con chiave' ‚sera' 670b), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* kḷučenica, brava, zaklop ‚sera, claustrum ferreum aut ligneum'), *u Jambrešićevu* (kḷučenica ‚sera'), *u Voltiđijinu* (‚serratura' ‚thürschloss'), *u Stulićevu* (kḷučanica ‚serra, cuspis, tigillum, vectis'; kḷučenica, v. kḷučanica *s dodatkom da je uzeto iz Habdelićeva), u Vukovu* (‚der riegel' ‚pessulus' *s primjerom iz narodne pjesme:* U avliju sedam čardakova, na svaki je kḷučanica zlatna). — *U*

Digitized by Google

ovijem primjerima kao da je naj prvo značeńe: U kući sveto uļe neka se ne drži, nego da se shrani u kojoj strani od crikve s kļučanicom i kļučem zatvorenom. M. Bijanković 60. U kojoj kļučanice jesu jako s krakuni ujačane. A. Vitaļić, ist. 525. Odnese ji s razbijenima bravama i kļučanicama. E. Pavić, ogl. 203. U onom poļu u kojem sam ja vazda živio nejma nikakove kļučanice. A. T. Blagojević, khin. 54. — *U ovima kao da je drugo značeńe:* Samson vazamši oboja vrata sa svojimi kļučanicami i okovanji. Korizm. 98b. Kļučanice gvozdene razbi Isus od limba. I. Ančić, vrat. 46. Salomi vrata na dvoje, a kļučanicu na troje. Nar. pjes. vuk. 1, 42. Otvorila devet kļučanica i desetu bravu dubrovačku. 3, 436. Nije ni kļučanice na vratih mogao načiniti. Nar. prip. bos. 1, 75. — *U prenesenom smislu, mjesto što zatvora i brani koji kraj (isporedi* 1. kļuč, a, *c) dd)).* Đe dobiše Brdsku kļučanicu. Nar. pjes. vuk. 5, 213. — *U pisaca našega vremena ima i peto značeńe: kļučana rupa.* Kļučanica, tech. ‚schloss, verschluss', tal. ‚serrame, serratura'; (kļučna rupa) ‚schlüsselloch', tal. ‚buco della chiave', frc. ‚entrée (de la clef)', egl. ‚keyhole'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

2. KLJŮČANICA, *f. vidi* kļuča. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Tražiću ja curu prama sebi, neću ja one kļučanice'. J. Bogdanović.

KLJŮČÂNKA, *f. vidi* 1. kļučanica *(a).* — *U naše vrijeme u ugarskijeh Hrvata.* Od ļubavi stoji otprta kļučanka. Jačke. 30.

KLJŮČÂŃE, *n. djelo kojijem se kļuča (vidi* 1. kļučati). — *isporedi* 2. kļuč. — *Stariji je oblik* kļučanje. — *U Belinu rječniku:* kļučanje ‚bollore' ‚fervor' 144b; kļučanje utrobno ‚borbottamento di corpo' ‚ventris murmur' 145a, *i u Vukovu:* ‚das sieden, aufwallen' ‚aestus'.

KLJŮČAO, kļůčala, *adj. (uprav part. praet. act. glagola* kļučati), *koji kļuča, vrio.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚siedend' ‚bulliens' *s primjerom:* Polio ga kļučalom vodom). Kļučalim mastom ugrejati. P. Bolić, vinodjel. 2, 159. Iz vina kļučalog. 2, 333. Dobra je kļučala voda. F. Đorđević, pčelar. 45.

1. KLJŮČÂR, kļučára, *m.* claviger, clavicularius; faber claustrarius, *čovjek koji hrani, čuva kļuče; čovjek (kovač) koji kuje kļuče (vidi* 1. bravar). — *Radi nastavka i öblikâ vidi* gospodar. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.:* kļůčâru (kļůčâre), kļůčâri. — *S prvijem značeńem riječ je stara i možebiti praslavenska, isporedi stslov.* kļučarь, *rus.* ключарь, *češ.* kļučár, kličář.

a. *čovjek koji hrani, čuva kļuče.* — *U svijem rječnicima: u Vrančićevu* (‚promus'), *u Belinu* (kļučar od vinice ‚bottigliere, colui che tiene cura del vino che si dà a tavola' ‚vini epularis curator' 146a), *u Bjelostjenčevu* (kļučar, konobar, koji kļuče nosi ‚claviger, clavigerus, cliduchus, procellarius, cellarius, promus condus, dispensator', v. šafar), *u Jambrešićevu* (‚claviger'), *u Voltiģijinu* (‚cantiniere' ‚schlüsselträger'), *u Stulićevu* (‚clavium custos'), *u Vukovu:* ‚der beschliesser' ‚claviger', (in den klöstern)', *u Daničićevu* (kļučarь ‚claviger'). *a) kaluđer koji drži kļuče u manastiru.* Postavļati kļučarja kļuče uzimajušte. Sava, tip. stud. glasn. 40, 169. *(Arhijepiskop Jevstatije)* prizvavь kļučara i vьprosi jego ašte čьto obrětajetь se. Danilo 267. Šьdьšu kь kļučarevi *(u drugom rukopisu* kļučaru) jako da vьzmetь vino. 268. — *b) čovjek koji ima kļuče od pivnice, komobe.* Nijedan kļučar nij' verovan ... nikomu da je dal ili prikazal ili posudil, voļa da bi dal ž ńega konobi van po kigodi zakon ... Zak. vinod. 69. Kako da je on kļučar bil u Berislo Ferenca na Rasohatcu i da je primal vin prihodak. Mon. croat. 252. (1552). Dogodi se da dvojica od poglavitiji dvorana kraļa Farauna, to jest naj stariji kļučar i naj stariji kruhar kraļa uvridiše. E. Pavić, ogl. 83. Ti viči Petra kļučara, neka ti donese olbu pelenaša. Vuk, dan. 1, 83. — *c) koji hrani i čuva kļuče od kuće, od crkve, od tamnice itd.* Kļučar će, u noći ki čini ulazit Orontu, svud poći tve ime proglasit. S. Gučetić 214. — Dosadi se kļučaru one crkve čekati. Nar. prip. vrč. 51. — Dovede kļučar od tavnice tri tata. M. A. Reļković, sabr. 72. — *d) metaforički (u teologičkom smislu).* Sebe kļučara nareče biti raju. Glasnik. 10, 248. Da ga papom učini i kļučarom od raja. I. Ančić, vrat. 201. Osobiti kļuč al' ti moć data svetoj crkvi ... i tako tko ne znade kļučem vladati ne more ni otvoriti; zato se oće znanje i nauk u misnika kļučara svete crkve. svit. 61. Apoštoli, kļučari nebeski. S. Margitić, fal. 11. K poglavaru apoštolskomu i kļučaru nebeskomu s. Petru. F. Lastrić, ned. 7. Toliko godina i toliko četrdesnica ima oprošteńa, koje razdiļuje papa rimski, kakonoti kļučar od ovoga blaga. svet. 99a. Pape kļučari Isukrstovi. 99a.

b. *vidi* 1. bravar. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kļučar, koji čini kļuče ‚claustrarius') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (‚chiavaro e chiavajo, chi fa le chiavi o serrature' ‚artifex claustrarius' 189b), *u Bjelostjenčevu* (kļučar, mešter koji kļuče dela ‚clavicularius faber, artifex claustrarius'), *u Voltiģijinu* (‚chiavaro' ‚schlosser'), *u Stulićevu* (‚clavium faber'). I kovači i ladni kļučari. M. A. Reļković, sat. K8b. Jedan kļučar uniđe noseći jednu bravu. A. T. Blagojević, khin. 43.

2. KLJŮČAR, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdiļ. 60.

KLJŮČÁRÊŃE, *n. djelo kojijem se kļučari, vidi* kļučariti.

KLJŮČÁREV, *adj. koji pripada kļučaru.* — *U Vukovu rječniku.*

KLJŮČÁREVAC, Kļučárêvca, *m. ime brdu u Srbiji u okrugu šabačkom.* M. Đ. Milićević, srb. 427.

1. KLJŮČÀRICA, *f. žensko čeļade kao kļučar (vidi* 1. kļučar, a, *b)), što upravļa kućom.* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚clavigera, cliducha'), *u Voltiģijinu* (‚donna che porta chiavi, economa' ‚haushälterinn'), *u Vukovu* (‚die schlüsselbewahrerin' ‚clavigera'). — *U svijem primjerima stoji metaforički (u teologičkom smislu), o bogorodici.* Imaju se priporučiti kļučarici od azne nebeske. I. Ančić, svit. 41. Ti budući kļučarica vrata vikovičńi, otvor' nam je na čas smrti naše. J. Banovac, razg. 143. Ti nebeska vratarica jes' i rajska kļučarica. P. Knežević, pism. 149.

2. KLJŮČARICA, *f. ńeki cvijet.* Kļučarica (prema ńem. schlüsselblume), poļ. kluczyk, Primula veris L. (I. Sabļar). B. Šulek, im. 147.

KLJŮČÁRITI, kļůčârîm, *impf. raditi kao kļučar, držati kļuče (kao* 1. kļučar, a, *b)) i vladati kućom.* — *U naše vrijeme u Lici.* ‚U ńe su kļuči, ona svima nama kļučari'. ‚Ispašće i ńoj, čini mi se, na brzo kļučareńe iz ruku'. ‚Stani, dok ti sin zakala majariti i kļučariti, moliće kugu da te udavi'. J. Bogdanović.

1. KLJŮČÂRNICA, *f. mjesto, kuća, dućan gdje radi kļučar (vidi* 1. kļučar, b). — *U jednoga*

Digitized by Google

pisca XVIII *vijeka.* Kako Khinki ustavit bi svoga sina u kļučarnici namešćati. A. T. Blagojević, khin. 48.

2. **KLJUČARNICA**, *f. u Voltiđijinu rječniku:* v. kļučanica. — *nepouzdano.*

KLJUČÁROV, *adj. vidi* kļučarev. — *U Vukovu rječniku.*

KLJÙČÂRSKÎ, *adj. koji pripada kļučarima.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* („beschliessern eigen' „clavigerorum'). Vdovice kļučarske. A. T. Blagojević, khin. 74.

KLJÙČAST, *adj. kukast.* — *Postaje od* 1. kļuč, b. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* v. zavit.

1. **KLJÙČATI**, kļûčâm, *impf. vidi* klokotati, klokuńati. — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.* kļučámo, kļučáte, *i u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kļûčâ. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kļučati, vrjeti „ferveo, bullio, fervesco'), *u Belinu* („bollire gorgogliando' „sonore fervere' 144b), *u Voltiđijinu* („brontolare in corpo; sgorgare, zampillare' „im leibe kollern; hervorquellen'), *u Stulićevu* („fervere, fervescere'), *u Vukovu* (kļučati, kļuča, n. p. voda „wallen' „aestuo'). U jednome velikom kazanu kļuča voda. Nar. prip. vuk. 112. Video sam veliki kazan gde kļuča. 113. Zakune vodu da ne kļuča. V. Bogišić, zborn. 562. Dok je vosak kļučao, on se cedi. F. Đorđević, pčelar. 45. — *U Voltiđijinu rječniku ima i drugo značeńe (u prenesenom smislu): kršati, mrštati (o trbuhu, crijevima). isporedi i* kļučańe *u Belinu rječniku.*

2. **KLJÙČATI**, kļûčâm, *impf. zatvorati kļučem.* — *U Stulićevu rječniku:* „clavi claudere'. — *Potvrđuje se samo složeno s prijedlozima* (zakļučati, otkļučati).

3. **KLJUČATI**, kļučam, *impf. vidi* kļučati se.

KLJUČATI SE, kļučam se, *impf. a)* convenire; confirmare, *slagati se (s kim), pogađati se, ugađati se; potvrđivati, odobravati; b)* accidere, *događati se, zbirati se.* — *Miklošić* (etymol. wörterb. *kod* kļuk-) *misli (dajbudi za značeńe kod b)) da je srodno s* 1. kļuč. — *Od* XIV *vijeka, vidi* F. Miklošić, lex. paleoslov.[2] *gdje ima primjera za značeńe kod a). na istom mjestu ima i aktivni oblik* kļučati, *koji se nalazi i u Stulićevu rječniku* („approbare' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara). — Drugo značeńe nahodi se u jednom primjeru* XIV *vijeka i otale u Daničićevu rječniku* („accidere'). Vь podvigohь i innyihь jelici inočьskomu kļučajuть se žiteļstvu. Glasnik. 11, 60.

KLJUČÈRINA, *f. augm.* 1. kļuč, *vidi* kļučina.

KLJUČÈTINA, *f. augm.* 1. kļuč. — *U Stulićevu rječniku:* v. kļučina.

KLJÚČEVI, *m. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom.* — *isporedi* 3. Kļuč. Livada u Kļučevima. Sr. nov. 1863. 362.

KLJÚČI, *m. pl. ime zaseoku u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 74. — *isporedi* 3. Kļuč.

KLJUČIC, *m. dem.* 1. kļuč. — *U pravom smislu u jednom primjeru* XV *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku* (kļučicь „clavicula'). Više rečeni pokladь prьda se u jednomь malu kovčescu u komunь, a osta kļučicь u gospode Jelene. Mon. serb. 387. (1436). — *U prenesenom smislu kao prpoļak, rasklad u Bjelostjenčevu rječniku:* kļučici za zasajeńe trsja „vitiarium, malleolus'.

1. **KLJÚČICA**, *f. dem.* kļuka. — *U Stulićevu rječniku:* „exiguus uncus'.

2. **KLJUČICA**, *f. vidi kod* kļučan.

1. **KLJÚČIĆ**, *m. dem.* 1. kļuč. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kļûčîćâ. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* („chiavetta, chiave piccola' „clavicula' 189b) *gdje se naj prije nahodi, u Stulićevu* („clavicula'), *u Vukovu.*

a. *u pravom značeńu (u jedinom primjeru metaforički).* Zlatan kļučić gvozdena vrata otvora. Nar. posl. vuk. 91.

b. *u osobitom značeńu: ono čim se navija sahat.* Kļučić, tech. „schlüssel (z. b. einer uhr)', tal. „chiavetta dell' orologio'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

c. *u prenesenom smislu, čivija na guslama.* — *U Belinu rječniku:* „biscaro, legnetto nella cima del leuto o d'altro istrumento a cui si attaccano le corde' „verticillum' 142a.

d. *u prenesenom smislu, kao bilka.* Kļučić svetoga Petra, Fumaria L. (Sladović). B. Šulek, im. 147.

2. **KLJÚČIĆ**, *m. mjesno ime, isporedi* 3. kļuč.

a. *u Srbiji. a) u okrugu ćuprijskom.* Zemļa u Kļučiću. Sr. nov. 1875. 1096. — *b) u okrugu požarevačkom.* Zemļa u Kļučiću. Sr. nov. 1872. 907. — *c) u okrugu smederevskom.* Niva u Kļučiću. Sr. nov. 1861. 672.

b. *vidi* Kļučik.

KLJÚČIĆ-BRDO, *n. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 67.

KLJÚČIK, *m. mjesno ime.* — *U spomeniku* XIV *vijeka.* I u Kļučiku na Rani. Spom. stoj. 26. (1332). — *Može se čitati i* Kļučiću.

1. **KLJÙČINA**, *f. augm.* 1. kļuč. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kļûčînâ. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* („ingens, vetus vel vilis clavis'). — *U Lici može značiti u prenesenom smislu: duge noge (podrugljivo).* „Ka' ti on, brte. oko vatre zasjede, pa one svoje kļučine (kļučerine) ispruži, onda živ čoek ne mari vatri prilaziti'. J. Bogdanović.

2. **KLJÚČINA**, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Niva u Kļučini. Sr. nov. 1871. 859.

1. **KLJÚČITI**, kļučim, *impf. pregibati, kriviti.* — *Postaje od* 1. kļuč *(vidi osobito* b) *ili od* kļuka. — *U jednoga pisca* XV *vijeka (s metaforičkijem značeńem: pregibati, pa ponizivati), a između rječnika u Bjelostjenčevu* (kļučim „curvo, aduncо', v. zavijam) *i u Stulićevu* (v. prignuti). Nemilostiv on toko jest, da grad vazam svih kļuči nizoko. M. Marulić 20. Poj poni, tvoja ćud kamo te sad kļuči. 237. — *I sa* se, *refleksivno.* — *u Bjelostjenčevu rječniku:* kļučim se „curvesco', v. skļučujom, *i u Voltiđijinu:* „incurvarsi, rannicchiarsi' „sich biegen, krümmen'.

2. **KLJUČITI**, kļučim, *pf. dogoditi se, zgoditi se, zbiti se.* — *isporedi* kļučati se (kļučiti *je perfektivni glagol prema* kļučati). — *Riječ je stara (kao refleksivni glagol). isporedi stslov.* kļučiti sę, *malorus.* kļučyty sja. — *U knigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom, a između rječnika u Daničićevu* („accidere').

a. *aktivno.* Ašte kļučitь sьmrьtь nekomu člověku. Mon. serb. 37. (1253). — *isporedi* 3. kļučiti.

b. *sa* se, *refleksivno, a značeńe je isto kao kod aktivnoga glagola.* Kolь velika ta sramota, jemuže grěhu svojemu dlьgu iziskanu kļučitь se vь sьnьmь vьsěhь člověkь i apostolь styděti se. Domentijan[a] 292. Ašte i kļučitь ny se sьmrьtь. Danilo 212.

3. **KLJÛČITI**, kļûčîm, *pf. dotaknuti se koga (objekta).* — *Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.*

Digitized by Google

kļûčî). — *Vaļa da je ista riječ što i* 2. kļučiti. — *S ovijem se značenjem nahodi u naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚anrühren' ‚attingo' *s primjerom:* Nijesam ga kļučio). Prošlo je to, najo; ne sme mene niko kļučiti, da mu je majka Jaña. M. Đ. Milićević, zim. več. 301. Kažu da ga Vidak . . . nije više ni prstom kļučio. L. K. Lazarević, on zna sve. 10.

KĻUČIV, *adj. koristan.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚utilis, quod expedit' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.* — *Ako je riječ pouzdana, postaje od* 2. kļučiti *(isporedi prvo značeńe kod* kļučati se).

KĻÛČKÎ, *adj. koji pripada mjestu Kļuču.* I jedan se od ńih nalazio pored Timoka, a drugi od Kļučke strane. Vuk, rječn. predg. IV. Kļucka nahija. F. Jukić, zemļ. 49. — Kļučko Poļe, *selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 69.

KĻUČÔNOŠA, *m. čovjek koji nosi kļuče, isporedi* kļučar, a. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚claviger'.

KĻÛJDRVO, *m. (?) u Vukovu rječniku:* kļûj drvo, veliki djetao ‚art specht' ‚pici genus' *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

KĻUJO, *m. ime konju.* F. Kurelac, dom. živ. 10. — *Može biti hyp.* kļuse.

KĻÛK, *m. izgńečeno grožđe, masuļ, trkuļ.* — *Akc. se mijeńa u loc.* kļúku. — *Može biti srodno s* 1. kļukati. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚uva cum suo succo seu musto pressa') *i u Vukovu* (‚die zerdrückten trauben' ‚uvae compressae'). 3 vozionice kļuka. Glasnik. 56, 200. (1783). Premda se izgńečeno grožđe sa širom zajedno zove kļuk. Vuk, pism. 78. — *Ima i drugo značeńe u Vukovu rječniku:* med s voskom izmiješan zajedno, *ali je jamačno ista riječ.*

KĻÛKA, *f. vidi* 1. kuka. — *isporedi* 1. kļuč. — *Riječ je praslavenska, isporedi rus.* клюка, *češ.* klika, *poļ.* kluka. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚harpago; uncinus'), *u Mikaļinu* (kļuka, kuka ‚uncus, uncinus'), *u Bjelostjenčevu* (‚uncus', v. kvaka), *u Jambrešićevu* (‚uncus'), *u Voltiģijinu* (‚uncino, rampino' ‚hacken, klammer'), *u Stulićevu* (‚uncus'), *u Vukovu* (vide kuka *s dodatkom da se govori u Boci).* Niki *(mučenici)* kļukami od nada oštrimi razdirani. F. Glavinić, cvit. XVIII. Sve na Grke obalismo kolci i kļukom i rukami. I. Zanotti, en. 31. Nosu nam jače muke oštre kļuke i trozubļe. J. Kavańin 410b. Obisiše ga o jednoj gredi gdi mu opet tilo kļukam gvozdenim razdirahu. J. Filipović 1, 419a. Razdiraše ih kļukam gvozdenim. Blago turl. 2, 71. Uzme svoju kļuku i motiku. Nar. prip. vuk. 125. Do kļuke i motike. Bos. vila. 1891. 233. — *I u osobitom značeńu na Rijeci:* Kļuka, to je ono žeļezo koje se ima zahvatiti, kada se hoće vrata otvoriti. F. Pilepić.

KĻÛKALO, *n. u Vukovu rječniku:* vide muļalo.

KĻUKAN, *m. ime volu.* F. Kurelac, dom. živ. 24.

KĻUKANA, *f. ime kravi.* F. Kurelac, dom. živ. 24.

KĻÛKÂŃE, *n. djelo kojijem se kļuka (vidi* 1. kļukati). — *Stariji je oblik* kļukanje. — *U Belinu rječniku:* kļukanje ‚il cacciare'; *u Stulićevu:* ‚intrusio, immissio, injectio, injectus'; *u Vukovu:* ‚das stopfen' ‚fartura, saginatio'.

KĻÛKAST, *adj. kukast.* — *Postaje od* kļuka. — *Potvrđeno je samo u složenoj riječi* kļukastonog *(vidi).*

KĻUKASTONOG, *adj. u kojega su krive (kļukaste) noge tako da se sastaju u koļenima a niže se razmiču.* — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku, u Jambrešićevu, u Stulićevu (iz Habdelićeva), u svima je tumačeno* ‚varus'.

1. KĻÛKATI, kļûkâm, *impf. tiskati, pritiskivati; tiskati što da na silu uļeze u usko mjesto, u naše vrijeme u osobitom značeńu (vidi Vukov rječnik i primjer): napuńati (n. p. gusku prije pečeńa).* — *Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* kļûkâ). — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kļukati, ukļukati ‚intrudo, infero'), *u Belinu* (‚cacciar dentro, come carta o cosa simile, in qualche luogo' ‚intrudo'), *u Stulićevu* (‚intrudere, immittere, injicere' *iz Mikaļina), u Vukovu* (n. p. gusku ‚die gans stopfen' ‚farcio, sagino'). Razbire piću si i slasti privraća, i vina okusi, ter u se sve svraća. da ki no se odvraća od dobra nauka, prida ń se ne izvraća ča se totu kļuka. M. Marulić 48—49. Ostalo nogami gazi, kļuka i tlači. M. Divković, bes. 309a. Nemilosrdno udrivši ńim na zemļu, njeki ga nogami kļukahu i trepahu. 869b. U Srijemu se kļuka n. p. guska, prstima, a moglo bi se i drvetom. Vuk, pism. 78.

2. KĻÛKATI, kļûkâm, *impf. kucati.* — *Po sjeverozapadnijem krajevima od* XVIII *vijeka.* — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (kļukam, kļukati ‚strepito, pulsito') *gdje se naj prije nahodi, u Jambrešićevu* (‚pulso'), *u Voltiģijinu* (v. kļucati), *u Stulićevu* (‚strepere, pulsare' *iz Habdelićeva).* ‚Netko kļuka na vrata'. *na Rijeci.* F. Pilepić.

3. KĻÛKATI, kļûkâm, *impf. vidi* 1. kļučati. — *U jednoga pisca iz Boke u naše vrijeme.* Na vatri kļuka veliki mjedeni kotao. S. Ļubiša, prip. 274.

KĻÛKICA, *f. dem.* kļuka. — *U naše vrijeme u Istri s osobitijem značeńem: mala udica.* Kļukica ‚hamulus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1ftsg. 34.

KĻÛKOVNICA, *f.* jelo od pogače polivene vrolom vodom i začińene mašću. u Lici. V. Arsenijević. — *isporedi* kļukuša.

KĻUKOVO, *n. mjesno ime.* — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 134.

KĻÛKUŠA, *f.* jelo koje se pravi od preške (prijesne) pogače, ako se udrobi i začini začinom, a utuče se malo i luka bijeloga. u Dobroselu. M. Medić. Neko jelo od kuvana tijesta. u Banatu. Javor. 1880. 403. — *isporedi* kļukovnica.

KĻUMATI, kļumam, *impf. vidi* klimati, 1, c, *c) (kao da je ovakovo značeńe).* — *U narodnoj pripovijeci iz Bosne u naše vrijeme.* Vidi gdje ciganin kļuma tužan. Nar. prip. bos. 1, 85.

KĻÛN, *m.* rostrum, *gubica u ptice.* — *Akc. se mijeńa u loc. sing.* kļúnu, *u gen. pl.* kļúnâ, *u dat., instr., loc. pl.* kļúnima, *a ako se u množini umeće* ov, *onda je akc.:* kļûnovi, kļunóvâ, kļunòvima *(ili* kļûnovima?), kļûnove. — *Radi postańa vidi* kļuvati. — *Po malorus.* клюнь *mogla bi biti praslavenska riječ, ali se potvrđuje istom* XIV *vijeka (vidi* F. Miklošić, lex. palaeoslov.2 *kod* kļunъ). — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚rostrum'), *u Mikaļinu* (kļun od ptice ‚rostrum'), *u Belinu* (‚becco, il rostro e bocca degli uccelli' ‚rostrum' 134b; ‚rostro, il becco degli uccelli' ‚rostrum' 633a), *u Bjelostjenčevu* (‚rostrum'), *u Jambrešićevu* (‚rostrum'), *u Voltiģijinu* (‚becco d' uccello, rostro' ‚schnabel'), *u Stulićevu* (‚rostrum'), *u Vukovu* (‚der schnabel' ‚rostrum').

a. *u pravom značeńu.* Ona *(golubica)* pride k ńemu noseći kitu masline u kļunu. Bernardin

Digitized by Google

95. N. Rañina 116a. gen. 8, 11. Prilične golubici koja kljunom rane ne zadava. A. Gučetić, roz. jez. 142. Lis masline u kljunu *(oro)* ima. I. Gundulić 490. Nu vrženo *(tijelo Dilaverovo)* da se drpi pasjijem nokti, ptičijem kljuni. 551. Bijaše jedan gavran koji imaše jedan sir u kljunu. P. Posilović, cvijet. 93. I u množ lovnijeh tač sokola kada upade golub bili, svak ga tote na okola nohtom dere, kljunom strili. A. Vitaljić, ost. 201. Ne učini tako golubičica, nego se povrati noseći u kljunu grančicu masline. F. Lastrić, ned. 387. Ostalih ptica kljunovi. A. Kanižlić, kam. 69. U malo vrime *(kokoši)* opet kljun zamoče. uzr. 207. Kril'ma leti, kljunom progovara. Nar. pjes. vuk. 1, 413. Tri ptičice goru preletile, svaka nosi u kljunu zlamenje. 1, 497. Krvava im krila do ramena, na kljunove b'jela pjena riga. 2, 306. Tu dopade soko tica siva, u kljunu mu vode donosio. 2, 397. Polećeše dva vrana gavrana krvavijeh kljuna do očiju. 4, 164. Đetao u kljunu nađe (zlo; čuje ga lovac đe kljuje pa ga dovreba i ubije). Nar. posl. vuk. 78. Zloj tici kljun otpao. 92. — na kljun, *nalik na kljun, kao kljun*. Iz kosijera slike grube nos nezgromni na kljun pada, čeljupine jazne trube. I. Gundulić 474. Stvar na kljun ,unci instar inflexus'; na kljun iskriviti, nakriviti ,aduncum facere'. J. Stulli, rječn. *kod* kljun.

b. *gorñi ili doñi dio od kljuna. — Između rječnika u Belinu* (gorñi kljun ,becco di sopra' ,rostrum superius'; doñi kljun ,becco di sotto' ,rostrum inferius' 134b). Kada orao ostarje, tako mu gorñi kljun priraste, da ne može ništa blagovati. M. Divković, bes. 574b. Nek se *(mladoj živadi)* s gorñeg brci skinu kljuna, da im nije u hrañenu buna. J. S. Reljković 161.

c. *u ñekijeh drugijeh životiña, ono čim jedu ili dišu, ako je iole slično kljunu. a) gubica u muhe. — u Bjelostjenčevu rječniku:* kljun muhe ,muscae promuscis'. — *b) nos u slona. — u Bjelostjenčevu rječniku:* kljun elefantov ,rostrum elephantis, promuscis'.

d. *uopće što je nalik na kljun (naj češće ako je krivo, kukasto, kao što je kljun u ñekijeh ptica).*

a) uopće. Gradu merle struni železnimi kljuni. Đ. Baraković, vil. 52. Pristalija jest čobaña šupja koja more od drveta biti, ona ima priručak na strani, sprida pruža limovoga kljuna, na kljunu je od lima rešeto. J. S. Reljković 205. ‚Kuka' ovdje znači ‚kljuna' (s jedne strane kao trnokop a s druge kao veliki ‚kljun'). Vuk, nar. pjes. 1, 31.

b) kuka, kvaka uopće. — U Mikaljinu rječniku: kljun, čenkin, vidi kljuka.

c) na kosjeriću kukasti vrh. — U Mikaljinu rječniku: kljun od kosirića ,rostrum falcis putatoriae'.

d) na koraću druga strana, ako je oštra. — U Belinu rječniku: kljun od koraća, od mlata ,becco del martello' ,mallei rostrum' 135a.

e) na brodu predña strana, vidi 2. gubac. — *Između rječnika u Belinu* (kljun od broda ,rostro delle navi' ,rostrum' 633a) *i u Stulićevu* (kljun od korablje ,navis rostrum'). Svaka lađa bila ribarica, bila na druge svrhe određena ima svoj ‚kljun' ili ‚nos' (rostrum). L. Zore, rib. ark. 10, 324. Brodova svake ruke i svakoga kljuna. M. Pavlinović, razl. spis. 383.

f) predñi vrh na opanku. — U Vukovu rječniku: vrh od opanka.

e. rodin kljun, *bijka*. Kljun rodin, Geranium L. (Lazić). B. Šulek, im. 147.

1. KLJÙNA, *f. vidi* čakja, *b) i* kuka. — *U Vukovu rječniku:* ‚österr. der krampen' ‚harpaginis genus', cf. kuka, čakja. — *vidi i kod* kljun, d. *a).*

2. KLJÚNA, *f.* naziv za žensko kljunasta nosa. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ne bi ja one kljune uzo za carevo blago'. J. Bogdanović.

KLJÚNAC, kljúnca, *m. vidi* kljunić. — *U Stulićevu rječniku uz* kljunak.

KLJÚNAČA, *f. ñešto što ima velik kljun. samo u osobitijem značeñima. — Akc. se mijeña u gen. pl.* kljûnâčâ.

a. *vidi* šljuka. — *U naše vrijeme u Istri.* Kljunâča ‚Scolopax rusticola'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. ıfortsg. 43.

b. *vidi* 2. kljuna. — *U naše vrijeme u Istri.* Kljunâča ‚convicium in feminam nasutam'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. ıfortsg. 43.

c. kljunača, velika sjekira. — *U naše vrijeme u Lici.* D. Trsteñak.

d. kljunača, mala kljunasta kosa. Slovinac. 1880. 389.

e. *dvije bilke.* Kljunača, 1. Stachys arvensis L. (Gospić), (jer je pokljunita — kažu u Liki. Gospić); 2. geranium primum (Durante), Erodium moschatum L'Her. B. Šulek, im. 147.

KLJÚNAČICA, *f. dem.* kljunača. — *U osobitom značeñu ñekakva ptica. u naše vrijeme u Istri.* Kljunâčica ‚avicula quaedam'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. ıftsg. 55.

KLJÚNAK, kljúnka, *m. vidi* kljunić. — *Akc. se mijeña u voc.:* kljûnče, kljûnci, *i u gen. pl.* kljûnâkâ. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚becco piccolo' ‚rostellum' 134b), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* kljunek ‚rostellum'), *u Stulićevu* (rostellum'). Kokošice nose u kljunku pelinove kose. M. Vetranić 2, 272. — *U naše vrijeme u okolini dubrovačkoj kao prezime ili muški nadimak.* P. Budmani.

KLJÙNAST, *adj. vidi* kljunat.

a. *vidi* kljunat, a *(može se kod toga isticati i da je velik kljun). — U Belinu rječniku:* ‚chi ha il becco' ‚rostratus' 134b; ‚rostrato, che ha rostro', ‚rostratus' 633a; *u Voltigijinu:* ‚beccoso, rostrato' ‚der einen grossen schnabel hat'; *u Stulićevu:* ‚rostratus'. Kljunast, koji ima kljun velik. M. Pavlinović.

b. *vidi* kljunat, b. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Lijepe cure, po Bogu brte, samo da joj nos nije kljunast'. J. Bogdanović. — reče se porugljivo žensku duga nosa. M. Pavlinović.

KLJÙNAT, *adj. postaje od* kljun.

a. *koji ima kljun. — U Vukovu rječniku:* ‚beschnäbelt' ‚rostratus'. Kljunat, koji ima kljun. M. Pavlinović.

b. *nalik kljunu. — U dva pisca* XVIII *vijeka.* Nek pogleda već nagrde izpoline i kljunate riličine *(u vragova).* J. Kavanin 411a. Cvrka joj zagluša od kljunatih usti. A. Kanižlić, rož. 7.

KLJÙNAV, *adj. vidi* kljunat, a. — *U Belinu rječniku:* ‚chi ha il becco' ‚rostratus' 134b, *i u Stulićevu uz* kljunast.

KLJÙNBABA, *f.* Scolopax rusticula, *šljuka. — isporedi* kljunača, a.

KLJÙNČAC, kljunčca, *m. vidi* kljunčić. — *U Stulićevu rječniku:* v. kljunac. — *nepouzdano.*

KLJÚNČIĆ, *m. dem.* kljunac *ili* kljunak. — *U Stulićevu rječniku:* v. kljunac.

KLJÙNDA, *f.* duguljast orah. u Užicu. Lj. Stojanović. — *Valja da postaje od* kljun.

KLJÙNÈTINA, *f. augm.* kljun. — *U Belinu rječniku:* ‚becco grande e grosso' ‚rostrum ingens' 134b, *i u Stulićevu:* ‚rostrum ingens'.

Digitized by Google

KĻUNI, *m. pl. ime selu u Hercegovini.* Statist. bosn. 120.

1. KĻÙNICA, *f. vidi* kļunača, a. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kļûnîcâ. — *Samo u Stulićevu rječniku:* kļunica, ptica ‚acceggia, beccaccia' ‚scolopax'.

2. KĻÙNICA, *f.* sud od zemļe ili od bakra, s kļunom, u kome vri voda. na Braču. A. Ostojić.

KĻÙNIĆAST, *adj. vidi* kļunat, b. — *U jednoga pisca našega vremena.* Više puta postaju na čokotu kļuničaste glave. P. Bolić, vinod. 1, 193.

KĻÙNIĆ, *m. dem.* kļun. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kļûnîcâ. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚becco piccolo' ‚rostellum' 134b) *gdje se naj prije nahodi, i u Vukovu* (‚das schnäbelchen' ‚rostellum'). Vodom brca i s kļunićem štrca. A. Kanižlić, rož. 59. Na rakiti kiti dvoji troji ptići, gvozdeni kļuniči, a drveni repići. *odgonetļaj: grebeni.* Nar. zag. nov. 33.

KĻÙNINA, *f. augm:* kļun. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kļûnînâ. — *U Belinu rječniku:* ‚becco grande e grosso' ‚rostrum ingens' 134b, *i u Stulićevu uz* kļunetina.

KĻUNITI, kļunim, *pf. vidi* kļunuti. — *Samo u Voltiġijinu rječniku:* ‚beccare, beccicare' ‚mit dem schnabel picken'. — *Vaļa da je slovenski oblik (naše* kļunuti), *ali je i u slovenskom jeziku praes.* kļunem.

KĻUNOVIĆ, *m. prezime.* — XIV *vijeka.* Ranko Kļunovićs. Deč. hris. 24. 55.

KĻÙNUTI, kļûnêm, *pf. udariti kļunom; uzeti što (n. p. zrno) kļunom; uprav je perfektivni glagol prema* kļuvati *(vidi).* — *Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* kļûnû, *part. praet. pass.* kļûnût). — *Riječ je stara, isporedi rus.* клюнуть; *neće biti praslavenska, premda ima i češ.* klínouti. — *Između rječnika u Stulićevu* (v. ukļunuti *s dodatkom da je riječ ruska) i u Vukovu* (‚picken' ‚rostro peto, tundo').

a. *u pravom smislu.* Tužne ptičice od stoga do stoga skitaju se, jeda za Bogom gdje iznadu koje zrno za kļunuti. B. Zuzeri 209. Kad sva zrna pozobļe, pođe *(vrabac)* da i ono posledńe ispod careve čizme kļuno. Nar. prip. vuk. 49.

b. *u prenesenom smislu, o ribama kad ćupaju mamu na udici.* L. Zore, rib. ark. 10, 352.

c. *u prenesenom smislu,* udariti koga malo. M. Pavlinović.

KĻUPAK, kļupka, *m. vidi* klupak *(radi značeńa vidi* klupko, b, *a)).* — *U jednoga pisca Slavonca* XVIII *vijeka.* Bacajući gumbare i kļupke ogńene. A. Kanižlić, fran. 69.

KĻÚPKO, *n. vidi* klupko. — *U rukopisu* XVI *ili* XVII *vijeka pisanome miješanijem jezikom.* Hinej jestь vь mori, ni plavajetь, ni hoditь, nь jako kļupko vaļajetь se. Physiol. novak. star. 11, 199.

KĻÙSA, *f. vidi* kloña, pastuļa. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚die falle' ‚laqueus', cf. pastuļa, kloña). Upao u kļusu. (kad se ko uhvati u tijesno). Nar. posl. vuk. 334. — *I u množini bez promjene značeńa.* Smrad uhvati lafa u kļusama. P. Petrović, gor. vijen. 11.

KĻUSAC, kļusca, *m. kasač (uprav koń što kļusa).* — *isporedi* kļusavac. — *U Vrančićevu rječniku:* ‚succussor' ‚caval che trotta' ‚traber'.

KĻÚSÂD, *f. coll. kao množina od* kļuse. — *Između rječnika u Stulićevu* (‚ingens numerus mannulorum') *i u Vukovu:* ‚die pferde (als gattung)' ‚equi, jumenta'. Istina je da su siromasi kod veliki i bogati držani kao ovčice i kļusad: sad ih muzu, sad tovare. F. Lastrić, od' 237. Služeći se samo za potribu stvarma zemaļskim kakono kļusadju. ned. 248. 500 kļusadi. 411. Odarnaše sve 500 volova, toliko kļusadi. svet. 196b. Oko krava tako i kļusadi kako rekoh u veļači radi. J. S. Reļković 154. Kļusad hrani da se kripi sada. 276. Po ńemu *(grobļu)* pasu nekolike krave, dvoje troje kļusadi. M. Đ. Milićević, pomenik. 1, VI. Da se vratimo, popadaće kļusad. M. P. Šapčanin 1, 117. A o zadi nosit na kļusadi što bi bilo nuždno. Osvetn. 4, 14.

KĻÚSATI, kļûsâm, *impf. kasati.* — *isporedi* kļusac. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka. (Vrag)* ki s kopiti konjskim kļusa. J. Kavańin 409a. *u istoga pisca ima u jednom primjeru i part. praet. pass.* kļusan, *te kao da je značeńe: koji kļusa.* Tač okovan, uzdan . . . kļusan, trusan, smucan... 417b. — *U naše vrijeme u Dubrovniku kaže se o konju (u prenesenom smislu i o čeļadetu) koji nespretno ide (n. p. klimajući glavom); može biti da znači i spoticati se, isporedi* kļusavac. P. Budmani.

KĻÚSAVAC, kļûsâvca, *m. koń koji se često spotiče.* — *U Mikaļinu rječniku:* koń kļusavac, koji se potipļe ‚equus cespitator' 197b; *u Belinu:* koń kļusavac ‚cavallo che inciampa' ‚equus cespitator' 179b; *u Stulićevu:* ‚equus qui laborat vitio lapides offondendi ita ut frequenter cadat'.

KĻÚSE, kļûseta, *n. a)* caballus vilis, *koń što malo vrijedi; b)* mannus, *koń malenoga stasa; c)* jumentum, *uopće životińa (koń, mazga, magarac) na kojoj se jaše i goni.* — -e- *stoji mj. ńegdašńega ę.* — *Akc. kaki je u gen. sing., taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing.* kļûse, *i voc.:* kļûse. — *Riječ je praslavenska (od osnove* kļusent), *isporedi stslov.* kļusę ‚jumentum', *češ.* klíse ‚jumentum', *poļ.* klusę ‚caballus vilis'. — *Nema množine; kao množina upotrebļava se* kļusad. — *Između rječnika u Mikaļinu* (kļuse, konić ‚equus gregarius, mannus'), *u Belinu* (‚cavallaccio e cavallaccia' ‚equus et equa ignava' 178b; ‚rozza, caval cattivo' ‚equus malus' 634a), *u Bjelostjenčevu* (kļuse, jorga ‚mannus'), *u Jambrešićevu* (kļuse, žrebe ‚mannulus'), *u Voltiġijinu* (kļuse, kļuseta *i* kļusina ‚cavallaccio, caval ordinario' ‚ross'), *u Stulićevu* (‚mannulus' *iz Habdelićeva), u Vukovu:* ‚das pferd (die gattung)' ‚equus'. — *Prvo je značeńe u Mikaļinu, Belinu, Voltiġijinu rječniku; drugo a Mikaļinu, Bjelostjenčevu, Jambrešićevu, Stulićevu, treće u Vukovu i u primjerima (i kod* kļusad *i* kļusešce). Postaviv ńega na kļuse svoje. N. Rańina 155b. luc. 10, 34. A svaki popiti i proždrijet tuj more što kļuse poniti na pleću ne more. N. Dimitrović 101. Ne dajte se, kako kļuse, za nos voditi. V. Menčetić. app. not. 2, 277. Biti vodjen za nos ko kļuse ‚far tutto a genio d' altri'. A. d. Bella, rječn. 178b. Kļuse projde a on osta viseći. J. Filipović 3, 197a. Da kogagodi od vas vo ili kļuse u dan subotńi upade u jamu. F. Lastrić, od' 272. Služite se, bratjo, svijetom ovim kako kļusetom. svet. 62b. Do kļuseta dok dotrapam. V. Došen 155b. Kļuse lašńe ńu orańem kreće. J. S. Reļković 22. (Upri) u se i u svoje kļuse. Nar. posl. vuk. 334. Što si tako pretovario to jadno kļuse? Nar. prip. vrč. 213. Posadivši ga na svoje kļuse. Vuk, luk. 10. 34. Koje se obično govori kļusetu kad se hoće da odbije. poslov. 167. Ne imah kļuseta sa sobom. Đ. Daničić, nemij. 2, 12.

KĻÚSEŠCE, *n. dem.* kļuse. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Dovedoše mu ponizno jedno kļu-

Digitized by Google

sešce na koje uzjašivši pođe k Jeruzolimu. F. Lastrić, od' 208. Gospodin otje unići tada u Jeruzolim na jednom poniznu i priprostitu kḷuseščU. 209. *i u naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KḶUSÈTINA, *f. augm.* kḷuse. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (‚vilis mannulus'). Veće daj mi staru kḷusetinu. Nar. pjes. marj. 128.

KḶÙSINA, *f. augm.* kḷuse. — *Akc. se mijeña u gen. pl.* kḷûsînâ. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚cavallaccio e cavallaccia' ‚equus et equa ignava' 178b; ‚rozza, caval cattivo' ‚equus malus' 684a) *gdje se naj prije nahodi, u Voltiǵijinu (kod* kḷuse), *u Stulićevu* (‚mannulus, equus'), *u Vukovu* (augm. v. kḷuse). Djavao učinivši se kḷusinom blidom... F. Lastrić, test. 181a. Nego se ńima služe kao kḷusinom. svet. 159b. Kḷusina se voda stara od pazara do pazara. V. Došen 40b. Kḷusina je moja durnovita. Nar. pjes. vuk. 2, 590. Poveo si slomḷenu kḷusinu. Nar. pjes. juk. 261. ‚Odbij tu kḷusinu doḷe u ńive neka gloca'. *u Lici.* J. Bogdanović.

KḶÙSINICA, *f. dem.* kḷusina. — *U Stulićevu rječniku:* ‚parvus mannulus'.

KḶUST, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu podrinskom.* Zemḷa u Kḷustu. Sr. nov. 1875. 641.

KḶÙVÂŃE, *n. djelo kojijem se kḷuje. — U Vukovu rječniku.*

KḶÙVATI, kḷûjêm, *impf. (o ptici) udarati kḷunom; uzimati kḷunom. — isporedi* kḷunuti, kḷucati *itd. — Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* kḷûvâh, *u ger. praes.* kḷûjûći, *u part. praet. act.* kḷûvao, kḷûvâla, *u part. praet. pass.* kḷûvân; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor.* 2 *i* 3 *sing.* kḷûvâ *i impt.* kḷûj. — *Riječ je praslavenska, uprav s oblikom* kḷvati *a* kḷują *u praes. (pa je* u *iz prezenta prešlo i u inf.), isporedi stslov.* kḷvati, kḷvą *i* kḷują, *rus.* клевать, клюю, *češ.* klvati (klvu), kluvati, *pol.* klwać, kluć; *ima i lit.* kliuti ‚hakenbleiben'. — *Između rječnika u Mikaḷinu* (‚rostro, rostrum impingo'), *u Bjelostjenčevu* (kḷujem, kḷuvati ‚fodico rostro, cultro etc., rostro penetro, rostro impingo, pinso'), *u Jambrešićevu* (kḷujem ‚fodico'), *u Voltiǵijinu* (‚beccare, battere con becco' ‚mit dem schnabel hacken'), *u Stulićevu:* ‚ovi putamen rostro aperire (dicitur de pullis ex putamine egredi nitentibus), rostrare'; *u Vukovu* (‚picken, hacken' ‚rostro tundo, mordeo').

a. *prelazno.*

a) udarati kḷunom. ovako je udarańe dvostruko, jer kḷun, kaonoti oštar, probija ono u što udara, a ujedno otvorajući se i zatvorajući odlama komad od onoga. aa) u pravom smislu. Orao i kokot neka te ne kḷuje. M. Vetranić 1, 87. Priličan ti jesi u svemu k zviri onoj ka videć sinove pritile, tolikoj kḷuje ih, dokole mledne ih učini. D. Rańina 119b. Počme ńi kḷuvati po leđe*(h)*. P. Posilović, cvijet. 43. Ptići kad operjate kḷuju i oca i mater. I. Đorđić, salt. 345. A kad žuna kladu kḷuje. V. Došen 122b. Ovo j' glava jednog gospodara, greota je od Boga jednoga da je kḷuju orli i gavrani. Nar. pjes. vuk. 2, 324. Kḷuvaće ga gavrani. Đ. Daničić, prič. 30, 17. — *bb) u prenesenom ili u metaforičkom smislu.* A on li kraḷuje, sabḷom se pomaga, narodi li kḷuje, pod oblast podlaga. Đ. Baraković, jar. 31. Nek te tuga kḷuje i nepokoj muči. A. Kanižlić, rož. 34. — *cc) u prenesenom smislu, o pčeli.* Kad pčela cvit kḷuje. Đ. Baraković, vil. 363.

b) uzimati kḷunom. — nije potvrđeno primjerima, ali se kaže kḷuvati zrna, kḷuvati žito *itd.*

b. *neprelazno.*

a) uopće. Detelь rьtomь kḷuje. Physiol. nov. star. 11, 194. Đetao u kḷunu nađe (zlo; čuje ga lovac đe kḷuje pa ga dovreba i ubije. Vuk). Nar. posl. vuk. 78.

b) što je objekat u a, *a) stoji u acc. s prijedlogom* u. Petao dođe i stane kḷuvati u komad. Nar. prip. vuk. 17.

KḶÙVAVAC, kḷùvâvca, *m. onaj koji kḷuje. — U jednoga pisca* XV *vijeka.* Petesi kḷuvavci. M. Marulić 82.

KḶUVÈRINA, *f. u Vukovu rječniku:* rđavo kḷuse ‚der gaul' ‚caballus', cf. kurada.

KMÂST, *adj. vidi* tmast. — *U naše vrijeme (sva su tri primjera V. Vrčevića).* Majka mi je kmasta, otac mi je krvav, a ja kmasto-krvav. *odgonetḷaj: broć.* Nar. zag. nov. 9. Noć kmasta, ne vidi se prsta pred oko. Pravdonoša. 1851. 31. Dva ili tri guńa kmasto-plavetne boje. V. Bogišić, zborn. 214.

KMECATI, kmečem, *impf. vidi* kmečati. — *Samo prezenat u jednom primjeru* XVII *vijeka.* Gdi zvirka kopore pod hrti i kmeče. Đ. Baraković, vil. 258.

KMÈČAC, kmečca, *m. dem.* kmetac. — *U Stulićevu rječniku:* kmetčac, kmetčca *uz* kmetčić. — *nepouzdano.*

KMÉČÂŃE, *n. djelo kojijem se kmeči.* J. Bogdanović.

KMÉČATI, kméčîm, *impf. uprav kao izgovarati* kmê kmê. — *Od* XVII *vijeka.*

a. *o malome djetetu, kad plače ili ječi.* Mati kada čuje i vidi da joj dijete kmeči i plače. M. Divković, bes. 494a. Nešto kmeči kajno čedo ludo. Nar. pjes. petr. 3, 259. ‚Kukavo dijete, od velikog plača zacenulo se, pa ne može ni plakati, nego samo kmeči'. J. Bogdanović.

b. *o kozi, vidi* večati. — U naše vrijeme u Stonu. ‚Šta ona koza vavijek kmeči!' M. Milas.

c. zečji glas kad ga pas pritisne *(isporedi* kvečati) ili mišji kad ga mačka pritisne. ‚Skoči naglo *(zec)* i kmečeći pisne' (A. Dorotić 18). A. Ostojić.

KMEČIĆ, *m. dem.* kmetac. — *U Stulićevu rječniku:* kmetčić ‚rusticulus'. — *slabo pouzdano.*

KMEĆANI, *m. pl. ime selu u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 34.

KMÈĆÎ, *adj. koji pripada kmetima.* — XVI *vijeka.* Grgur Lepečić, plemene kmeće diti... Anton Vukašinić s Tožić od kmeće diti. Mon. croat. 184. (1503).

KMEĆINA, *f. vidi* kmetština. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kmetćina (‚kmetchina') ‚sessio colonicalis, possessio colonicalis l. jobagionalis'; *u Voltiǵijinu* (kmetčina ‚podere coloniale' ‚bauernhof, bauerngut'), *u Stulićevu* (kmetčina ‚praedium rusticum' *s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva). jamačno u Voltiǵijinu i u Stulićevu stoji griješkom* kmetčina *s toga što nijesu umjeli pročitati u Bjelostjenčevu.*

KMÈKA, *f. vidi* kmečańe. — *U naše vrijeme.* Kad pošḷe godinu dana začuje se kod snaše piska i kmeka sina ili šćeri. Bos. vila. 1887. 379. ‚Na edan put stade djece kmeka i vriska'. J. Bogdanović. — *I u zagoneci (vaḷa da znači: onaj što kmeči).* Ište kmeka dva kundeka, ište kunda mande. *odgonetḷaj: dijete.* Nar. zag. nov. XVIII.

KMÈKNUTI, kmêknêm, *pf. kao perfektivni glagol prema* kmečati. Tužno jeknu, malo čedo

Digitized by Google

kmeknu; je maleno, al' je muška glava (Nar. pjes.). A. Ostojić. Lisica kmeknu. Bos. vila. 1888. 239.

KMÈSKÎ, KMÈSTVO, *vidi* kmets-.

KMEŠTINA, *vidi* kmetština.

KMÈT, *m. u naše doba: seljak koji živi u tuđoj (gospodarevoj) kući i na tuđoj zemlji; seljak ili težak uopće; znatniji seljak; sudija (dobar čovjek); u starije doba i u ostalijem slavenskijem jezicima ima i drugijeh značenja (velikaš, boljar; starac), te je teško rasumjeti, kako se među sobom slažu. uopće kao da je isprva značilo visoko, znatnije lice, pa je s vremenom došlo do nižega značenja (kod* b). *tumačilo se da se naj prije ovom riječi htjela pokazati pučka oblast kao suprotna vlasteoskoj i crkvenoj* (A. Karsniewicz, über die abstammung und bedeutung des wortes kmet. *u Zagrebu* 1895), *ali mi se čini da se u svakom značenju ističe kao oblast primljena s višega mjesta (n. p. feudna) i tako se lakše razumije kako je došla do sadašnjega značenja, jer i u naj starije doba valja da se uz ostalo značenje isticala podložnost prema nekom poglavaru (kralju, vojvodi, knezu? dobro je ovdje isporediti i ovu zadnju* riječ, knez, *koja je također doživjela veliku promjenu u značenju kod našega naroda, i došla do ‚seoskoga kneza', ali se i u ovome ističe oblast, zapovijedanje, a ni po što podložnost kao kod* kmet). *mislim da bi se naj bolje tumačila istorija ove riječi, ako bi se shvatilo da je naj prije* kmet *bio od prilike što i nemački grof* (graf), *koji je, n. p. u franačkom kraljestvu, dijelio pravdu, kao sudac, a za to primao od kralja zemlju kao feud; kod čega je združena visoka čast i sudačka služba s feudnom podložnosti (vasalstvom). — Riječ je praslavenska (jamačno s oblikom* kъmetь *i s deklinacijom na* i, *vidi oblike u naj starijim primjerima i poslije), isporedi stbug.* kmetь ‚magnatum, procerum unus', *novoslov.* kmet, *seljak, strus.* kъmetь, *boljar, vitez, češ.* kmet, kmeť, *bogati seljak na tuđoj zemlji, seljak uopće, podanik, sudac, savjetnik (i rimski* senator), *starac, pol.* kmieć *s tri prva značenja što su u češkome, pa i stprus.* kumetis, *seljak, lit.* kumetis, *seljak na tuđoj zemlji (može biti uzeto iz slavenskoga jezika). — Postanje se ne zna; neće biti srodno s češ.* kmen, *rod, nego je po svoj prilici tuđa riječ. neki misle na grč. χωμήτης. čovjek s dugom kosom, jer može biti da su poglavice u starijeh Slavena nosile dugu kosu kao i slobodni Germani, pa da su s toga Grci one poglavice ovako zvali i Slaveni ovu riječ primili, i to još u doba prije hrišćanskoga vijeka (dok je još grč.* η *glasilo kao* e); *ova se ipoteza nalazi naj prije u Lindeovu rječniku poljskom (ali po svoj prilici štamparskom grješkom mj. χωμήτης) i poslije su je prihvatili Maciejowski i Karszniewski. drugi misle na grč. χωμήτης. seljak (možebiti naj prije Jungmann u češkom rječniku koji pomiče i lat.* comes). *doista ni jedna ni druga ipoteza ne mogu zadovoljiti (Miklošić odbacuje posve drugu, a prvu i ne pomiče), jer se po prvoj ne shvaća kako je postalo mlađe, niže značenje, a po drugoj ne bi bilo starijega, višega; osim toga kod druge trebalo bi prema (mlađemu) grčkome* η (i) *da je* kmit *a ne* kmet. *treće je postanje, na koje se pomislilo, od lat.* comes, *što odgovara u srednjem vijeku nemačkome* graf, *dakle bi se posve slagalo sa značenjem što stoji sprijeda. Miklošić je u zadnje doba odbacio i ovo postanje, naj veće jer nije vjerovao da se latinska riječ mogla ovako rasprostraniti u svijem slavenskijem jezicima, i zbilja jest čudnovato da Slaveni za ovo značenje nijesu uzeli germansku nego latinsku riječ; ali je istina opet da se ova rašírila po svijem latinskijem spomenicima u Nemačkoj zamjenjujući nemačku, a primljena je i u grčki jezik (κόμης, κόμητος). druga su dva razloga s kojijeh Miklošić ne pristaje, značenje (po onome što je kazano prije mislim da nije opravdan) i oblik. doista prema lat.* comitem *(od čega su postali romanski oblici tal.* conte, *franc.* comte, *špan.* conde) *vokal je* i, *a ne* e *kao u* kmet, *ali je vrlo lako da se već u latinskoj riječi prije nego je ispalo* i, *ovo mijenalo s* e (cometem), *vidi* W. Meyer-Lübke, gramm. der rom. sprachen, §§. 327, 332. *druga je razlika u akcentu, jer se ne može znati kako bi od* cómetem *postalo* kъmetь *s akcentom na* e. *Jagić* (archiv für slav. philolog. 18, 308—309) *misli na postanje ne od* comes *nego od* cométia *ili* comitia *(što je srednjega vijeka, kao i* comitatus, *apstraktni supstantiv od* comes), *te ispoređuje pl.* kъmetije; *ali je u* cometia *(što se pisalo i* comecia) t *jamačno glasilo onda kao* c; *ova riječ dakle potvrđuje da se i mijenalo s* e, *a u ostalom radi akcenta slabo nam pomaže, jer od* cometia *moglo je postati* kъmecь, *a ne* kъmetь. *svega je toga ovo posljedak, da je ipoteza postanja od* comes *naj bolja, ali da i ona posve ne zadovoljava, i to radi akcenta. — Između rječnika u Mikalinu* (kmet, seljanin ‚rusticus, agricola'), *u Belinu* (‚contadino soggetto al padrone' ‚colonus originarius' 221b), *u Bjelostjenčevu* (kmet, podložnik, delopolec, selnik, paur ‚colonus, subditus, agricola, rusticus agricola, ruricola, jobagio'), *u Jambrešićevu* (‚colonus'), *u Voltiđijinu* (‚villano suddito, colono' ‚bauer'), *u Stulićevu* (‚rusticus, agricola, ruricola, colonus'), *u Vukovu:* 1. u Srbiji su se kmetovi zvali znatniji seljaci ... 2. u Crnoj Gori kmetovi se zovu sudije koje parci izberu da im što presude ... 3. u Bosni se zove kmet (pl. kmêti) seljak koji sjedi na tuđoj zemlji i u tuđoj kući... cf. kmetić *(čini se po Vukovu rječniku da je plur. duli* kmetovi *ili kraći* kmeti *prema razlici značenja; ali to će biti uprav mjesna razlika tako da se po istočnijem krajevima kaže* kmetovi, *a po zapadnijem* kmeti *bez obzira na značenje); u Daničićevu:* kъmetь *i* kmetь *(vidi dalje kod* a *i* b).

a. *u naj starijim primjerima značenje može biti: boljar, velikaš (tako je jamačno u drugom primjeru), ali kod toga se može isticati (kao u prvom primjeru) feudalna podložnost prema vladaru. u Daničićevu rječniku:* kmetь ‚subjectus', srl. ‚vasallus', pod vlašću državnoga gospodara, a to je i vlastelin, to značenje mislim da je ovdje: ‚Moji kъmeti i moji ljudije i moji vladalci da vi ljube i da vi hrane; ... ako vi tъko učini krivinu mojihъ kmeti, da se pri prêdъ mnomь; ... odъ našihъ kъmêti' (piše bun bosanski Dubrovčanima). M(on. serb). 28—30—33. (1240—1249). ‚Gdê godê u gospodina kraljevъ ugrьscihъ ili u kmeti ugrьscihъ da za nasь stoje sobomь i svojimi poklisari kako za kojega godê nihь'. 339. 345. (1427). — *I u ovom primjeru može biti da je ovako značenje:* Treti odabra krunu lešku i podvrgnu ńe kmetove. J. Kavanin 260a.

b. *seljak koji sjedi na tuđoj zemlji i u tuđoj kući, te za zemlju daje gospodaru dio od dohotka, a za kuću dužan ga je služiti za neko vrijeme. uvjeti ovake službe valja da nijesu svud jednaki. u naj starijim primjerima može biti da* kmet *znači čovjeka dužna svojom glavom služiti gospodara, ali se u mlađe doba shvaća kmetova služba kao isplata kirije za kuću, te je može i preko drugoga vršiti a ne sam svojom glavom, a da ostavi kuću, prestaje mu dužnost službe. — isporedi* čifčija. Dadoše siju obitêlь baštinu svoju

Digitized by Google

Konstantinu kmetu svomu i ńegovêmь dêtcamь *(Daničić stavlja ovaj primjer pod ovo značenje, ali može biti da pripada pod* a). Mon. serb. 182—183. (1371—1395). Sь timi su bili gradu kmetije. 249. (1400). Tudej da se nasele kmetije crьkovny... da stoje onde kmetije crьkovny koji te rabotati crьkvy. 531. (1485). Svědočno je vьsêmi kmeti dobrьscinemi. 532. Sve koliko priložismo, ili su kmetije ili zemļè. 533. *za sve ove primjere kaže Daničić da je značenje* ‚subjectus', srl. ‚vasallus' *dodajući*: pod vlašću vlastelоskom, cf. kmetičь. Vam i vašim kmetom dajemo. Mon. croat. 5. (1275). Tada jesu odlučili, da ako bi sin s otcem stojeć, vsaki po sebi kmet s kmetom ili kekoli vrsti, od koga bi služba pošla, i da bi se skupili na kup, da ote na kup službu služit gospodsku skupa. Stat. krč. ark. 2, 293. (1477). Kmet za plemenita ne more biti odgovornik, ni plemenit za kmeta. Zak. vinod. 75. Ako čovik plemenit ima kmete svoje. Stat. poļ. ark. 5, 276. Er im su kmeti svi poklone donijeli. N. Naļeškoviċ 1, 284. Dugovnikom našim zapovij da našim kmetom vas ńihov dug odpuste. F. Vrančić, živ. 84. Podložan jest kmet gospodinu. S. Matijević 63. Gospoda ni kmeti istinu ne znahu. Đ. Baraković, jar. 32. Da ih služe ńih kmeti. I. Držić 299. Da sam tvoj u vike virni kmet. P. Radovčić, nač. 285. Veseo gospar, kmet veseo. P. Kanavelić, iv. 28. Dopusti redovnikom kmete i imanje držati. P. Vitezović, kron. 37. Sirotu je boļe vzeti neg prokšenu s blagom, s kmeti. cvit. 165. Vazdar bil za kmeta, vazdar plâkal sebe! odil. 50. Teško gosparu koga kmeti hvale! (Đ). Poslov. danič. Od uboga kmeta ubog je i poklon. S. Budmani 423b. Kraļi, bani, sluge, kmeti. A. Vitaļić, ist. 449b. Kmet kaluđerski. I. Đorđić, ben. 192. Kad bi sve ono šenica bila, i kmet i gospar radovo bi se. B. Zuzeri 12. Vi gospari da zovući djetića vašega ali kmeta... 93. Sto biste rekli jednom kmetu, da ga vidite žito žněti kad je u travi? 320. Sve... jest Božje, a mi uzdržimo kao ńegovi kmeti. J. Banovac, pred. 42. Ne gledaše drugo nego kako će sebi steći privarom i podkrađivańem dobara svoga gospodara i oteščańem ńegovije kmeta i težaka. F. Lastrić, ned. 313. Ni daje prave dohodke gospodaru kako kmet. I. A. Nenadić, nauk. 136. Reče kmetu vinogradskomu. S. Rosa 112b. Ti sad činiš na svijetu od gospara, zapovijedaš mladijem službenicim, kmetim. Đ. Bašić 70. Naši kmeti sad su gospodari. And. Kačić, razg. 197a. Baštine i kmete držati. kor. 396. Svoje podložnike, kmete i kmetice. M. Dobretić 575. Papa, kraļ i cesar, gospoda i kmeti. M. Kuhačević 79. Nije kmeta vijek uboga... N. Marči 15. Na Loznicu moju đedovinu koju mi je đede osvojio, pa od mene Raci preoteše kod mojijeh pet stotina kmeta, sad ja kmeta nemam ni jednoga. Nar. pjes. vuk. 4, 239. Imam kmete sela Koravļice. 4, 384. U ńem ima trista dima kmeta. Nar. pjes. juk. 283. Pred ńih šaļe kmete i čivčija. 336. Evo tebi kule i avlije, ispod kule trista kmeta mojih. Nar. pjes. marj. 157. Kud će šteta te na rđava kmeta. Nar. posl. vuk. 163. Sva trojica su bili kmetovi kod jednoga spahije. ... Spahija ... krivo pogleđaše na svoje kmete. Nar. prip. bos. 1, 50. U Bosni zove se ‚kmet' (mn. br. ‚kmêti') a u Boci ‚kmetić' seļak koji sjedi na tuđoj zemļi i ‚u tuđoj kući'. u Bosni vrlo malo ļudi ima po selima koji imaju svoju zemļu i svoje kuće nego su ovaki ‚kmeti'. od ovijeh kmeta nijesu gospodari spahije nego čitluksahibije koje se onamo zovu ‚age'. Vuk, kmet *u* Slav. biblioth. 1, 86. Gotovo svaki aga ima u svome selu osobitu kuću za sebe u koju izlazi ļeti naj više pred jesen na teferič, i onda su ga kmeti dužni osobito slušati, a i osim toga, kad im što zapovjedi, ne mogu odreći ... aga može kmeta sa svoje zemļe i iz kuće krenuti kad mu je voļa, a i kmet po pravdi mogao bi ostaviti aginu zemļu i kuću. 87. Ovakijeh kmeta ima u Bosni i braće naše zakona turskoga. i u Hercegovini gdješto, osobito oko gradova i varoši, ima ovakijeh kmeta. 88. Ti, oče igumne, imaš u Zupcima vjernijeh kmeta. S. Ļubiša, prip. 67. Zapovijed im ne cvijelit raje, ne zadavat kmetovima straha. Osvetn. 1, 16. Ļeto prođe, kmet agi ne dođe. 4, 34. Kmet, u Fužini stanar, koji sjedi u tuđoj kući pod kiriju. Đ. Daničić. Kmet, po Dalmaciji težak koji radi tuđu zemļu. M. Pavlinović. *U Dubrovniku (u krajevima ńegdašńe republike dubrovačke) kmeti daju službu (pod republikom do 90 dana, a sad se mogu izbaviti plaćajući po 10 for. na godinu) za kuću, a poklon (kozle, kokoši, jaja) za vrt.* P. Budmani.

c. *po predašńemu značeńu (kod* b) *u širem smislu, uopće seļak, težak. — ovako je značenje po svoj prilici u orijem primjerima:* Ako je grajanin, pitaj ga od ožur i od zakladov, ako je kmet, od nenavidosti, od tadbe a naime od desetin i od dohotkov. Naručn. 89b. Od ļudi bez nauka, kakono su težaci i kmeti. B. Kašić, fran. 106. Otac ide na daļe, ter nikomu kmetu za raba podloži se. F. Glavinić, cvit. 314b. Kmet želi biti grajanin. posl. ix. Boļi jest jedan kmet od priprostih muži neg ohol razumnik. A. Georgiceo, nasl. 4. Ni'e tu sèlî, neg su stani kmêtâ, rîbârâ... J. Kavańin 143b. Od nevješta kmeta izhodi da još maņe zemļa plodi. 166a. Eto smutńa dune vela meu kmetim i ribari. 171a. A dega se kmet polako, čim okisne vas u poļe. 473b. Ako pomļu kmet ne bere, pak ne gńeči grozd... 542b. Kmeti, zanatari, bojnici ... A. d. Bella, razgov. 143. Ličnici za odraviť nemoćnike ili kmeti za posijat plodna poļa. 162.

d. *znatniji seļak, i u užem smislu, glava od sela (vidi daļe u Vukovijem i Milićevićevijem primjerima). — isporedi značeńe kod* a. — *Od* XVIII *vijeka u Srbiji.* Otь prokupske nahije knezovi i kmetovi. Glasnik. 49, 11. (1734). Knezovomь i kmetovomь. 20, 132. (1793). Saklet čini slavan knez-Lazare, saklet čini na svoje vojvode, a vojvode na svoje kmetove, na kmetove i oborknezove. Nar. pjes. vuk. 2, 205. Sve knezove, srpske poglavice, i kmetove što su za potrebe, i popove srpske učiteļe. 4, 137. Na kmetove selske poglavare. 4, 149. Braćo moja, kmeti i boļari! Nar. pjes. petr. 2, 98. Od kmeta i besjeda. Nar. posl. vuk. 234. Kako god što je obor-knez glava od knežine, tako su kmetovi od sela. i oni sude seļacima koje za što, osobito kad se ko dijeli, ili čija stoka potre što kome. Vuk, dan. 2. 98. U Srbiji su se kmetovi zvali znatniji seļaci, ili seoske starješine. ovakoga kmeta otprije niti je ko mogao zakmetiti ni raskmetiti, nego ko je bio pošteniji i pametniji, a osobito rječitiji od ostalijeh seļaka, bio je kmet. kmetovi su se skupļali na različne dogovore, kako seoske tako i knežinske i nahijnske, i na takove molbe i odgovore išli su Turcima. a kašto su seļacima i sudili, kad bi ih parci pozvali, za kojekake raspre ... Ovaki su kmetovi bili u Srbiji od prilike do godine 1815, a od onda do danas pretvorili su se gotovo u prave činovnike koji se postavļaju i mogu se izbaciti. ovakovoga kmeta selo izbira, a starješina od knežine (ili kao što se sad govori ‚srezski načalnik') vaļa da ga potvrdi. Vuk, kmet *u* Slav. biblioth. 1, 85. Kako su sad sva

Digitized by Google

sela u Srbiji razdijeljena na opštine, svaka opština ima ‚glavnoga kmeta' (ili, kao što književnici govore i pišu ‚predsjedatelja primiritelnog suda') i po nekolika mańa (koji se po kńiški zovu ‚članovi primiritelnog suda') koji su kao pomoćnici glavnome. u svakoj opštini ima ‚sudnica' u kojoj se glavni kmet sa svojijem pomoćnicima sastaje, te sude seljacima za kojekake mańe raspre (i to se zove ‚primiritelni sud')... osim toga oni kupe porezu i predaju određenijem činovnicima; objavljuju seljacima uredbe i zapovijesti od pravitelstva *itd.* Otprije su samo seljaci bili kmetovi, a sad i varoške opštine imaju svoje kmetove. 86. U staro vreme za Nemańića, a i docnije, kmet se zvao ‚premićur', za tim ‚seoski knez, seoski starešina', a tek u novije vreme otela je mah reč ‚kmet'. dokle se kmet zvao ‚knez', dotle su se ńegovi pomoćnici na više mesta zvali ‚kmetovi', a u rudničkoj Moravi ‚dokmeti'. M. Đ. Milićević, opšt. 20—21. To su obično kmetovi ili poznati pošteni i pravični ljudi. V. Bogišić, zborn. 345.

c. *po južnijem krajevima (sad možebiti samo u Crnoj Gori i u Boci kotorskoj)* kmeti *ili* kmetovi *znači što i* dobri ljudi *(vidi* 2. dobar, I, 1, a, *b) bb)), vidi osobito naj prvi i Vukov primjer. — Značeńe se lako tumači po predańšńemu (kod* d) *i po onome što je kazano o naj starijem značeńu. — U naj starijem se primjeru zovu i* dobri ljudi *i* porotnici. — *Od* xv *vijeka.* Uzesmo među se 12 dubrovačcehь kmeti a 12 srьpscehь kmeti i dva prêstava, jedan dubrovački Ilija Radosaljićь a drugi srьpski Tomko Bogosaljićь, i vodismo u Dubrovniku dva stanka i na granicu 3 roke, i ondej učiniše rečeni kmetije četvrьti rokь zaročni... i mi dođosmo na zaročni rokь na granicu sa kmetmi i sь prêstavi, a Radosava ni bratje mu ni bracva mu ni tko ńihь drugi za ńihь ne hteše doći. i poslaše z granice kmetije Tomka ńih prьstava na kuće Radosavu... da bi došli na granicu na zaročni rok... kojijemь dobremь ljudemь bivь Tomko prêstavь na domu Radosavu... Radosavь ne htio poći... čekasmo ihь s porotnici i s prьstavi do zvijezde na granice po zakonu... Spom. sr. jireč. 85—86. (1447). *(Mlin)* ńim dan po kmetijeh za štetu. *(u Boci).* Mon. serb. 464. (1454). Kmetovi ‚giudici arbitri, uomini savii'. S. Budmani 418a. Nema kmeta da kmetuje tome. Nar. pjes. vuk. 2, 546. Nema kmeta ni dobra junaka, ja koji će tome kmetovati. 2, 555. Prica i kmet ne može biti. Nar. posl. vuk. 263. Da se oslone na dobre ljude (‚kmetove' u Boci i u Crnoj Gori). Nar. prip. vrč. 183. Da Bog da da budu vazda stari svatovi, a gospodski banovi, bratski cvjetovi a zemaljski kmetovi. *u* Vuk, kovč. 72. U Crnoj Gori kmetovi se zovu ‚sudije' koje parci izberu da im što presude. ovakijeh kmetova biva obično sa svake strane po dvanaest, i svaka strana svoje izbira. onamo se pjeva i pripovijeda da su i Turci sazivali ovake kmetove od Hrišćana, da im što presude i između sebe ih namire. na ove je kmetove nalik i onaj stari običaj u Srbiji, kad kome čija stoka potre kaku ljetinu, pa zovne nekolika čovjeka, da ‚kmetuju' koliko je štete učińeno. Vuk, kmet *u* Slav. biblioth. 1, 86. Niti ima među nama kmeta, da bi stavio ruku svoju među nas dvojicu. Đ. Daničić, jov. 9, 33. ‚Kmet prica' u Boki znači: ‚ein parteilicher schiedsmann'. Pravdonoša. 1851. 8. Kmet u Boki znači ‚giudice arbitro' ‚schiedsrichter'. 28.

KMĚTAC, kmĕca, *m. dem.* kmet. — *U Stulićevu rječniku:* v. kmetčac.

KMETENIČE, kmeteničeta, *n. (ili* kmetenik, *m.?), vidi* kmet. — *U jednoga pisca našega vremena.* Što je sinče, to se aga više, što pastorče, to je kmeteniče. Osvetn. 6, 85.

KMĚTICA, *f. žensko čeljade kao kmet.* — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (‚rustica'), *u Belinu* (‚contadina, donna soggetta al padrone' ‚colona originaria' 221b), *u Bjelostjenčevu* (‚colona, subdita, rustica'), *u Voltigijinu* (‚contadina, colona' ‚bäuerinn'), *u Stulićevu* (‚rustica'), *u Vukovu* (‚die frau des kmet' ‚uxor τοῦ kmet').

a. *značeńe je kao kod* kmet, c. Na kom je selu na jednoj četrtini nika Mara udova kmetica. Mon. croat. 276. (1575). U Gonti ja imam kmeticu jednu tuj. N. Nalješkoviċ 1, 262. Jedna uboga djevojčica rodom kmetica i seljanka. B. Zuzeri 194. Svoje podložnike, kmete i kmetice. M. Dobretić 575.

b. *značeńe je kao kod* kmet, b. Kad na istu hrpu mećeš i kmetice i gospoje. J. Kavańin 338a. Budi vladika, budi kmetica... A. d. Bella, razgov. 87.

c. *kmetova (vidi* kmet, d) *žena.* Košulu, koju mu je poslala kmetica na sleme. M. Đ. Milićević, zim. več. 22. *i u Vukovu rječniku.*

KMĚTIČICA, *f. dem.* kmetica. — *U Stulićevu rječniku:* ‚rusticula'.

KMETIČIĆ, *m. dem.* kmet. — *U Stulićevu rječniku:* v. kmetčac. — *nepouzdano.*

KMĚTIČIN, *adj. koji pripada kmetici.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚ad rusticam spectans'.

KMETIČINSKI, *adj. koji pripada kmeticama.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚ad rusticas spectans'. — *nepouzdano.*

KMĚTIĆ, *m. dem.* kmet; *u svijem primjerima znači što* kmet, a *ili* b. — *Od* xiv *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (kmetić, mali kmet ‚rusticulus'), *u Bjelostjenčevu* (‚rusticulus'), *u Stulićevu* (v. kmetčac), *u Vukovu* (koji na tuđoj zemji sjedi ‚der lehenmann' ‚feudatarius', cf. kmet *s dodatkom da se govori u Boci), u Daničićevu* (kmetićь ‚servus' seljak svojemu vlastelinu, cf. kmetь). Jesu vlastele i jesu kmetići, kako to u Srьbljehь i po vsemь svêtu. Spom. sr. 1, 3. (1395). Jerь si dozvalь vlastelь i kmetiće stare zetske. 1, 8. (1397). Vlastelemь i kmetićemь trebińscêmь i konavalьscêmь. 1, 19. (1399). A kmetić naj pri da se ima tužiti prid gospodinom čigov je čovik. Stat. polj. ark. 5. 246. Zapovidiše svim plemenitim vlastelem i didićem i kmetićem i vlašićem. 246. Kada kani kmetić pojti od gospodara svoga. 288. Bivali su na golo crkovni kmetići. S. Ljubiša, prip. 3. Knez nas kmetiće guli. 199. Moji su djedovi sudili kmetićima. 207.

KMĚTIJA, *f. postaje od* kmet *nastavkom* ija *(nije isti nastavak što je u* bratija, *t. j. braća, nego je iz tuđega jezika; možebiti tal.* ia).

a. *zemja jednoga gospodara na kojoj su kmeti (ili kao coll. od* kmet?). — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Dao bih mu Osman Ture mlado od kmetije šezdeset dimova. Nar. pjes. marj. 106.

b. *pogodba po kojoj kmet drži zemju gospodarevu, i sama zemja.* — *U pisaca našega vremena.* Kmetija, ńem. ‚colonie', tal. ‚colonia'. B. Petranović, ručn. kńig. 13.

KMĚTIJICA, *f. dem.* kmetija. — *U naše vrijeme u Istri.* Stariji brat je dobil tu kmetijicu. Naša sloga. g. 10, br. 14, str. 56.

KMĚTIN, *adj. vidi* kmetov. — *U Stulićevu rječniku:* kmetin *i* kmetov ‚ad ruricolam spectans'. — *nepouzdano.*

Digitized by Google

KMÈTINA, *f. vidi* kmetija. — *U naše vrijeme u Bosni.* Pobratime dok je kmetine. Bos. vila. 1889. 96.

KMÈTITI, kmètîm, *impf. postaje od* kmet.

a. *služiti kao kmet (vidi* kmet, b). — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kmetim ‚colonicale obsequium exhibeo, servitium subditi administro, praesto', *u Voltiđijinu:* ‚robottare, servire alla gleba' ‚fröhnen'.

b. *činiti kmetom (kao imperfektivni glagol prema* ukmetiti). — *Samo u Stulićevu rječniku uz* kmetovati.

c. *sa* se, *refleksivno ili pasivno, na jednom mjestu* XVII *vijeka. značeńe nije jasno.* Uz gorńi Poļaci Litvani kmete se, z susedi jednaci li slovom dile se. I. T. Mrnavić, osm. 38.

KMETNICA, *f. vidi* kmetica. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Ni kmetnica more s kraļom sine plodit, slike djêdâ. J. Kavańin 205a. — *nepouzdano.*

KMÈTOV, *adj. koji pripada kmetu. — U Stulićevu rječniku kod* kmetin, *i u Vukovu.*

KMÈTOVÂŃE, *n. djelo kojijem se kmetuje. — Između rječnika u Vukovu* (1. ‚das richten' ‚τὸ jus dicere'. 2. ‚das befehlen' ‚dominatio'). Al' ćeš jutros u gradove da s gospodom saborišeš, il' u bracko kmetovańe, biran kmete? Vuk, živ. 201.

KMÈTOVATI, kmètujêm, *impf. postaje od* kmet. — *Akc. se ne mijeńa (aor. 2 i 3 sing.* kmètovâ, *part. pract. act.* kmètovao, kmètovâla).

1. *neprelazno, biti kmet, raditi kao kmet.*

a. *vidi* kmet, b. — *Od* XVII *vijeka.* Ki bi znović kuću uzidal i hotel kmetovati... Statut trsat. 224. Kad bi tuđinu kmetovali svojim blagom i imańem. M. Pavlinović, rad. 27. A ne dati za života svoga da Turcima kmetuju vi majke. Osvetn. 3, 38.

b. *suditi kao kmet (vidi* kmet, e). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (n. p. potrvene kukuruze ili za drugu kakvu raspru ‚entscheiden, abschätzen', aestimo litem'). Nema brata, ni kićena svata, nema brata, tome da kmetuje... nema kmeta, da kmetuje tome. Nar. pjes. vuk. 2, 546. Nu kmetujte mene i Milošu za našega dara iz Latina. 2, 555. Ovakovijeh kmetova biva obično po 12 sa svake strane i svaka strana svoje izbira, pa dokle kmetuju dotle se i zovu kmetovi. Vuk, živ. 254. To g. Svetić onda neka nam kmetuje, kad ga pozovemo. odg. na utuk. 23. Ovo je trideset godina kako samo kmetujem. niko se na me ne potuži da mu krivo sudih. M. P. Šapčanin 1, 139. Kmetu svakomu kada kmetuje ide: kad miri cekin... Pravdonoša. 1851. 28.

c. *zapovijedati, razmetati se (vidi* kmet, d). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚befehlen, den herrn spielen' ‚dominare' *s primjerom:* Nemoj ti meni tu kmetovati. Da nijesi sa mnom ļetovao, ne bi tako kmetovao. Nar. posl. vuk. 58.

2. *prelazno, vidi* kmetiti, b. — *U Stulićevu rječniku:* ‚rusticorum numero adscribere'. — *sasma nepouzdano.*

KMÈTOVICA, *f. vidi* kmetica. — *U jednoga pisca našega vremena.* A kamo vi da se bule hvale, kako kojoj kmetovica prala. Osvetn. 2, 49.

KMÈTOVIĆ, *m. kmetić, kmetov sin, kmet.* — *Jedan put prije našega vremena.* Ako li bi tko kmetović na svoga gospodina ruku postavio. Stat. poļ. ark. 5, 255. — *U naše vrijeme kao prezime.* Schem. bosn. 1864. XVII.

KMÈTOVSKÎ, *adj. koji pripada kmetovima. — isporedi* kmetski. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚den kmeti eigen' ‚τῶν kmeti'). Prepis jedne presude kmetovske. Pravdonoša. 1852. 30. Plaća kmetovska. M. Đ. Milićević, opšt. 24.

KMÈTÔVSTVO, *n. vidi* kmetstvo. — *U jednoga pisca našega vremena.* Turci pali, kotare uzeli, trudan narod u kmetovstvo speli. Osvetn. 5, 2.

KMÈTSKÎ, *adj. koji pripada kmetima. — isporedi* kmetovski. — *Može ispasti* t *ispred* sk: kmèskî *(vidi ńaj stariji primjer). — Riječ je praslavenska, isporedi češ.* kmetský, *poļ.* kmiecki (po kmiecku). — *Između rječnika u Belinu* (‚di contadino soggetto al padrone' 221b), *u Stulićevu* (‚rusticanus'), *u Vukoru* (vide kmetovski *s primjerom iz narodne pjesme:* Ļuckom snagom, mudrom glavom, kmetska diko). Kmesko *(vino).* Stat. kast. 181. Hći kmetska. Naručn. 62b. Od kmeckih kćeri naj lipšu izberi. M. Držić 88. Dali smo mu sel kmetskih sedem. Mon. croat. 266. (1570). Da ih služe ńih kmeti ali kmetske živine bez plate. I. Držić 299. Na kmetskih kolih. B. Krnarutić 19. Puntarija kmetska. P. Vitezović, kron. 134. Kraļ Primislav, kmetske kuće... J. Kavańin 362b. Pođe kaluđerski nadljetnik po kmetskijeh kućah kupiti uvjetno žito aliti četvrtinu. I. Đorđić, ben. 185. Da na kmetskih koli na Špilberg poslaše. M. Kuhačević 57. Upita govornike kmetska glava. S. Ļubiša, prip. 161. Kmetska pogodba, ńem. ‚colonievertrag', tal. ‚contratto di colonia'. B. Petranović, ručn. knig. 13. Kmetska robota, tlaka ‚rustical-robot'. Jur. pol. terminol. 438. Ustanove odnoseće se na kmetsko razmjerje podložništva i podaništva. Zbornik zak. 1853. 4.

KMÈTSTVO, *n. stańe onoga što je kmet (u svakom značeńu); u primjerima su samo osobita značeńa. — Naj češće* t *ispada ispred* st: kmèstvo. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* кънетьство, *češ.* kmetstvo, *poļ.* kmiectwo. — *Između rječnika u Vukoru* (kmestvo ‚das amt eines kmet' ‚munus τοῦ kmet'; kmetstvo, vide kmestvo).

a. *kmetski sud, vidi* kmet, e. Tu je kmestvo i divor, u kmestvu je svekar moj. Nar. pjes. vuk. 1, 206. Mirili su mrtve i rańene i u kmestvo sijedali krivo, i prokleto uzimali mito. 2, 12. I vjeru i kmetstvo uglavismo na Savin dan. Pravdonoša. 1851. 21. Poslije toga (na ime kako se već prvi put 12 ļudi otputilo domaćinu kuće ubijenoga, zadobili prvu vjeru, za tijem drugi put drugu vjeru a dobiv i treću pomiriše se) idu svi u domaćina ubojičinog, jave mu kako je, i on oni dan vaļa da ih gosti obilatim ručkom, i stoji čekajuć od domaćina kuće ubijenoga, kad će mu poručiti da zove narečena mu 24 čovjeka, da na dan već zabiļeženi sude mrtvu glavu, i ovo se kmetstvo zove. 1851. 27. Uvrijeđena kuća sabere 24 čovjeka (kmeta) da okmetuju i osude te opredijele dan za kmetstvo. V. Bogišić, zborn. 581.

b. colonia, *naseobina. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka koji je dao ovako značeńe ovoj riječi, jer se* kmet *(u značeńu pod* b) *zove talijanski* colono. Zato poslije tu od Rimļana nova kmetstva bješe slana. J. Kavańin 117a.

KMÈTŠTINA, *f. imańe, zemļa za kmetove. — U spomeniku* XV *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku* (kmetьština ‚praedium beneficiarium'). Što je kmetьština, tudej da se nasele kmetije crьkovny. Mon. serb. 531. (1485). — *I sad se kaže u Istri (bez* t, *a po čakavskom govoru sa* šć *mj.* št). Onda mu kmešćina propada naglo. Naša sloga. god. 14, br. 12, str. 42. Kmèšćina ‚bona

Digitized by Google

rustici'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1ftszg. 32. — *Kao da se* št *zamjenilo glasom* ć, *te je tako postala riječ* kmećina *(vidi).*

KMÉZA, *f. razmaženo žensko koje se jednako kmezi. uprav je ipokoristik. — Akc. se mijeńa u voc.* kmêzo. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ona 'e majkina kmeza'. ‚Muči, kmezo i plačko'. J. Bogdanović.

KMÈZÂV, *adj. koji se jednako kmezi. — U naše vrijeme u Lici.* ‚Nemoj biti vavije kmezav, vide, kako su ona djeca vesela'. J. Bogdanović.

KMÈZITI SE, kmêzîm se, *impf. vidi* kńeziti se *(plakati) i radi akcenta. — U naše vrijeme, a između riječnika u Vukovu* (vide kńeziti se *s dodatkom da se govori u Srijemu). — I u Lici.* ‚Šta se kmeziš tuda? ako te čim otrļanem, imaćeš bar zašto da plačeš'. M. Medić. ‚Šta se vavije kmeziš?' J. Bogdanović. — *U Stonu.* o djetetu, tiho plakati puštajući kroz grkļan ńekakav glas koji duže trajo nego kad ‚hinče'. ‚Kojega se vraga tu kmeziš cijeli dan?' M. Milas.

KMÈZOŃA, *m. razmaženo muško dijete što se jednako kmezi. — U naše vrijeme u Lici.* ‚Ovaj žalosni kmezońa vavije se kmezi i plače'. J. Bogdanović.

KMÍCA, KMIĆAV, *vidi* tmi-.

KMÍČITI, *impf.* vidi kmečati. na Braču. A. Ostojić.

KMIJU-KMIKA, *f. u narodnoj zagoneci našega vremena.* Zaplaka se kmiju-kmika, ište majci dva ibrika. *odgonetļaj: dijete.* Nar. zag. nov. 41.

KMIK, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom.* Ńiva u Kmiku. Sr. nov. 1871. 731.

KMIN, *m.* Carum carvi L., *ńeka biļka, isporedi* kim, kimino, komin, kumin. — *Riječ je praslavenska, isporedi rus.* кминъ, *češ.* kmín, *pol.* kmin, *a i lit.* kmynai. — *Iz tuđega jezika, isporedi grč. κύμινον, lat.* cuminum, *stvńem.* chumin; *po obliku vaļa da je postalo od latinske riječi. — Između riječnika u Stulićevu* (v. komin *s dodatkom da je riječ ruska).* Ukropь vodьnь sь kminomь. Sava, tip. hil. glasn. 24, 194. Kmin (cmin), rus. кминъ, pol. češ. kmin (Carum carvi), 1. gladius (Kuzmić, Aquila-Buć), lilium coeleste (Lambl), iris (Kuzmić, Aquila-Buć), Gladiolus L. (Lambl); 2. (kumin) Carum carvi L. (Sabļar). B. Šulek. im. 148. — *I s pridavnicima.* Kmin bijeli, canicularia (Pizzelli, *u rukopisu* xvi *vijeka,* Aquila-Buć), dens cabalina, ireos album (Pizzelli), iride bianca (Kuzmić, *ruk.* xvi *vijeka),* Iris florentina L. — Kmin divji, 1. iride salvatico (Pizzelli, Kuzmić), Iris foetidissima L.; 2. Sideritis L. (Alschinger). — Kmin Marin, giglio azzurro (Kuzmić), Iris germanica L. — Kmin pitomi, iride domestico (Pizzelli, Kuzmić), Iris florentina L. — Kmin vodeni, spatula fetida (Kuzmić), ireos, acoro, spatula aquatica (Aquila-Buć), iride acquatica (Kuzmić), edresen (Pizzelli, Aquila-Buć), 1. Acorus (calamus) L. (Aquila-Buć, Danilo); 2. acoro falso (Anselmo da Canali), Iris pseudacorus L. B. Šulek, im. 148.

KMRKĻATI, kmrkļam, *impf.* kad smijeh silom uzdržavaš, a odaješ mukli glas. P. Brantner.

1. KNÀ (kȁna), *f. prah što se čini od liśća ńeke biļke* (Lawsonia alba Lam., *ne* Anchusa tinctoria L. *ili* Alkanna tinctoria Tausch.), *te Turkińe ńim žuto boje nokte na rukama i nogama a i kosu. — Od arap.* hinna', *tur.* ḳyna. — *Često se izgovara ora riječ kao da je dvosložna, t. j. među* k *i* n *čuje se kao ńekakav podmukli vokal, od prilike onaki kao* e *u novoslovenskoj riječi* kenati se *(gnojiti se, o rani) ili u francuskoj* quenouille *(preslica). ovaj glas Vuk biļeži debelijem jerom* (ъ) *ali je bolje biļežiti ga tankijem* (ь), *jer se ono ne upotrebļava ni u starijim rukopisima našega jezika (vidi* 2. jer). *akcenat će na ovom glasu biti kao što je zabiļežen sprijeda. — ovaki se izgovor čuje ne samo u poeziji radi stiha (vidi prvi primjer iz narodne pjesme) nego i u svagdašńem govoru, možebiti radi toga što sad nema u našem jeziku drugijeh supstantiva ženskoga roda s nastavkom* a *koji bi bili jednosložni* (pra *se nalazi samo u pisaca), te je zato neobično našemu narodu izgovarati ovu riječ kao jedan slog. — U naše vrijeme, a između riječnika u Vukovu* (knȁ *i* kȁna ‚art färbepulver für die haare' ‚fuci genus'). — Kad djevojci u oči vjenčańa boje nokte u amamu, iz Bosne—Srbaļa turskoga zakona (Vuk). Našoj Mejri kȁnu postaviše i na noge i na b'jele ruke. Nar. pjes. vuk. 1, 25. Još im nije ni kna otpanula, ni sa nogu ni s bijelih ruku. Nar. pjes. hörm. 1, 390. Boje joj ruke i noge vodom zamiješanim prahom od kne ili k'ne (alcana tinctoria). *u* Nar. pjes. hörm. 1, 591. Kna (dva sloga), Lawsonia alba. Zora. 1879. 19b. Kna, Anchusa tinctoria L. (ńem. alkanna) (Vuk). B. Šulek, im. 148. Kȁna je lišće od nekog drveta što raste u Egiptu, na Istoku i u istočnoj Indiji i kaže se: Lavzonka bela, Lavsonia alba Lam. Đ. Popović, poznav. robe. 250.

2. KNA, *f. kao laļe (žućkaste ili crvenkaste) što postaju na lozovom liśću, kad pada kiša po sunčanoj pripeci. — Može biti da je ista riječ što* 1. kna. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚maculae quas pluvia in viti generat', *i otale u Šulekovu imeniku* 148.

KNADITI, knadim, *impf. vidi* naknađavati. — *U Stulićevu rječniku:* v. nakladiti, *gdje je načińeno kao imperfektivni glagol prema* naknaditi. — *Ima i u jednoga pisca našega vremena, u kojega nije dosta jasno značeńe.* I da kolo po ledini hoda, pa da cure i mladići bijesni knade drage začinke i pjesni. Osvetn. 1, 46. Naš Krńine, dođemo li kadgod u te živi, knadićemo što nas svijest krivi. 4, 59.

KNADLOV, *adj.* dêlь Knadlovь, *ime mjestu (gori?).* — xiv *vijeka.* Otь Oble Glave u dêlь Knadlovь. Spom. stoj. 7.

1. KNAPIĆ, *m. prezime.* — xvi *vijeka.* Vid Knapić. Mon. croat. 185. (1503).

2. KNAPIĆ, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdijeļ. 92.

KNAST, *adj. vidi* kļast. — *U knjizi čakavskoj* xvi *vijeka.* Da nevzmožni, knasti ili bez voļakogo uda sušćej v kler ne primut se. Š. Kožičić 11a.

KNAVOR, *m. muški nadimak.* — xvi *vijeka.* Stipan s Mokrić pridivkom Knavor. Mon. croat. 184. (1503).

KNÉGA, *m. vidi* knego.

KNEGAN, *m. mjesno ime. — Prije našega vremena.* Knegaṅ. S. Novaković, pom. 134.

KNEGATIĆ, *m. prezime.* — xvi *vijeka.* Martin Knegatić. Mon. croat. 203. (1513).

KNEGIĆ, *m. ime biļci.* Knegić (chnegich = knežić? u mletačkom rukopisu), barba aron, pes vituli, serpentaria minor, dracontea minor (u rukopisu mletačkom), Arum maculatum L. B. Šulek, im. 148.

KNEGINAC, Kneginca, *m. mjesno ime. dva su sela (kajkavski)* Kneginec dońi *i* gorńi *u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdijeļ. 102.

Digitized by Google

1. KNÈGIŃA, *f. kneževa žena, žensko čeľađe kao knez.* — *isporedi* knęgińa. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* knêgîńâ. — *Može biti stara riječ, isporedi stslov.* кънегyни, *rus.* княгиня *(svakako postaje od naj starijega oblika* кънегъ). — *Između rječnika u Mikaľinu* (knegiňa, knezova žena ‚comitissa'). *u Belinu* (‚contessa' ‚comes' 233a; ‚baronessa, donna che ha giurisditione' ‚dynastis' 130a), *u Bjelostjenćevu* (knegina, knezova žena ‚domina, olim comitissa'), *u Stulićevu* (‚contessa' ‚comes', f.), *u Vukovu* (‚die frau des knez' ‚uxor *rov* knez'), *u Daničićevu* (knegyňa ‚uxor *rov* knezъ'). Gospodinu knezu *(Lazaru)* i gospoždi knegyňi i čedomь ihь. Mon. serb. 213. (1376—1389). Knegiňa seńska i briňska. Mon. croat. 90. (1461). Vile, gorske knegiňe... Đ. Križanić *u* Starine. 18, 226. Jedna knegiňa od te strane. Mirakuli. 110. Umri Matildis knegiňa. Š. Kožičić 25a. Prisvitla gospoje, knegiňo, gospoe i gospodarice pričestita. F. Parčić 3. Ljepše djeve Bosankiňe, despotnice, i knegiňe... J. Kavańin 276a. Knegiňa Vidosava. I. Đorđić, uzd. vi. Dvi knegiňe, dvi gospoje vjerne su joj drugarice. J. Krmpotić, kat. 80. Daj mi ti, o Bože! svekrve knegiňe, devere levere, jetrve gospođe... Nar. pjes. vuk. 1, 109. Kako šta je? kneževa knegiňo! Ogled. sr. 68. Pa knegiňa vili besjedila. 68. Reče *(knez)* knegiňi: ‚Spremi ovo kave...' Nar. prip. vuk.3 292. I od danas će knegiňe persijske i midske koje čuju šta je učinila carica tako govoriti svijem knezovima carevijem. Đ. Daničić, jest. 1, 18. Kad je posľedňa knegiňa Jelina Paleologa xv vijeka izručila knežiju. M. Pavlinović, razg. 96. Pije l' *(knez Danilo)* rujno na uranku pivo, a šeta li knegiňa Darinka? Osvetn. 2, 97.

2. KNÈGIŃA, *f. ime žensko.* — *Jamačno je ista riječ što* 1. knegiňa. — *U Vukovu rječniku*: ‚frauenname' ‚nomen feminae'.

KNÈGIŃIN, *adj. koji pripada knegiňi.* — *U Stulićevu rječniku*: ‚comitis, ad comitem (f.) spectans', *i u Vukovu.*

KNÈGO, *m. hyp.* knez. — *Postaje od oblika* кънегъ. — *Na jednom mjestu* xv *vijeka voc. sing.* knêgo, *i otale u Daničićevu rječniku gdje stoji kao nom. sing.* knega, *ali to nije sad po dubrovačkom govoru a jamačno nije bilo ni onda.* I jošть, knego, što pišete. Spom. sr. 1, 148. (1420). *Daničić dodaje*: samo tu. — *I u naše vrijeme u okolini dubrovačkoj kao muški nadimak ili prezime.* P. Budmani.

KNEGÒVÂŃE, *n. vidi* knezovańe. — *Uprav je djelo kojijem se kneguje (od glagola* knegovati, *ali ovome glagolu nema potvrde).* — *U jednoga pisca našega vremena.* Preo našeg kročit zavičaja, i na tvoje naľeć knegovańe. Osvetn. 5. 42.

KNEGÒVATI, knęgujêm, *impf. knezovati, vidi kod* knegovańe.

KNESTVO, *vidi* kneštvo.

KNEŠCI, Knežaca, *m. pl. ime sela u Slavoniji u županiji požeškoj.* Razdiľe. 129.

KNÈŠČIĆ, *m. dem.* knez, *uprav deminutiv deminutiva* knežak, *ali se ova riječ potvrđuje samo kao mjesno ime.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* Optuže ga *(Veľka)* nekaki kneščići. Vuk, dan. 1, 78. — *U osobitom značeńu.* Uz kmeta se uvek nahodio po jedan služiteľ koji se negde zvao ‚policaja' negde ‚birov' negde ‚kneščić', a negde ‚vikač'. M. Đ. Milićević, opšt. 23.

KNÊŠKÎ, *adj. vidi* knezovski. — *U jednoga pisca našega vremena iz Boke.* Stavio bih na ovi kamen kneško obiľeže. S. Ľubiša, prič. 32.

KNÊŠPOĻE, *vidi* Knež-poļe.

KNÉŠTVO, *n. kneževa čast, oblast, služba; kneževa držaya, zemļa kojom vlada knez.* — *Postaje od* knez *nastavkom* ьstvo, *te se* z *ispred* ь *mijeńa na* ž, *po tome se u naj starije doba piše* knežьstvo. *od kako se* ь *ne izgovara, ispada* s *između* ž *i* t, *a pred ovijem slovom* ž *glasi kao* š, *ali se piše i* kneštvo. *u naj starijem je spomeniku pisano* knezьstvo *što je jamačno pisarska pogreška (ijeli je onaj spomenik vrlo zlo napisan). Daničić kao da je mislio drukčije*: gdje glas ‚z' (upravo ‚s') mislim da samo zamjeńuje glasove ‚žs'. *istina pisano je* kneztvo *i* knestvo *u Bjelostjenčevu, Jambrešićevu, Voltiğijinu rječniku, ali to može biti da je po kajkavskom govoru.* — *Od* xiii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚principato, dominio e grado di principe' ‚principatus' 585b; ‚l' esser conte' 222a; ‚baronaggio, specie di giurisditione o signoria' ‚baronis jus' 130a), *u Bjelostjenčevu* (kneztvo, vladanstvo ‚dominatus'; knez sada vsaki gospodičić imenuje se ‚dominus'. a u staro negdašńe vreme samo ‚grofi' pisali su se i zvali ‚knezi', kak to ńihova svedoče pisma; otud i knezija horvatski imenuje se ‚grofija' ‚comitatus'; ar ‚knez' zvaše se ‚comes'), *u Jambrešićevu* (kneztvo ‚dominatio'), *u Voltiğijinu* (knestvo ‚contado' ‚grafschaft'), *u Stulićevu* (kneštvo, v. kneztvo; kneztvo *az* kneževina), *u Vukovu* (‚würde eines knez' ‚*rov* knez dignitas'), *u Daničićevu* (knežьstvo ‚dignitas et terra *rov* knezъ').

a. *kneževa čast, oblast, služba.* Da Krajińane ne pakoste Dubrovьčanomь ni ļudemь ni dobitьku ni zemļi ihь ni onemь ki su pod knezьstvo ihь. Mon. serb. 31. (1247). Bezь poveļenьja kneza koji bi bilь po vrêmene vь knežьstvo djubrovьčko. 37. (1253). Da smo držani činiti kleti vьsě knezově ki buduть po vrêmenehь vь Djubrovьnikь, držati si obьть vь vrême svoga knežьstva. 39. (1253). Koja *(kuća)* od mnoge gospode krstjanske za ńe velike i vjerne službe jest uzvišena i u vječńemu kneštvu i gospodstvu potvrđena. M. Divković, bes. xvi. Dičeći se *(ja)* dundom tako vrijednijem... u našemu samovlaštitomu gospodstvu na kneštvo i na sve naj veće časti večekrat dostojno uzvišenijem. I. Gundulić 216. Meće u visinu vlasteostvo, kneštvo, poklisarštine, svijetla imena. B. Zuzeri 12. Ostaje u jednom gradu kneštvo, vijeće, sud i pravda, a knezovi i vijećnici, suđe i parci ‚pertranseunt'. 239. I onamo ovo kneštvo ostaje od oca sinu kao i serdarstvo i vojvodstvo. Vuk, živ. 253. Pošto se je odrekao kneštva. M. Pavlinović, razg. 88.

b. *kneževa držaya, zemļa kojom knez vlada, isporedi* kneževina. Koga gode človêka knežьstva djubrovьčkoga. Mon. serb. 37. (1253). Po staromu zakonu koje je *(sic)* među Dubrovьnikь i knežьstvo hlьmsko. 43. (1254). Ki je grad v kneštvi buškom. Mon. croat. 172. (1499). Moškovsko je kneštvo glavu pod tve noge priklonilo. I. Gundulić 316. Ali gledaj, pak vojnici litvanskoga kneštva slijede. 438. Kneštva ugarska bližńa i daļa na boj zove. P. Kanavelić, iv. 61. Puče knezžtva cetinskoga. P. Knežević, pism. 86. Uroš osta brez cesarstva, brez kraļestva, brez banovine i knežstva. And. Kačić, razg. 54.

1. KNÊZ, *m. kao lat.* princeps *i ńem.* fürst *(stvńem.* furisto, *naj prvi), značilo je isprva: staršina, poglavica, naj poglavitiji čovjek; kasnije su se iz ovoga razvila druga značeńa (isporedi* kmet). — -e- *stoji mj. ńegdašńega* ę. — *Akc. se*

Digitized by Google

mijeńa samo u množini (vidi dalje). — *Riječ je praslavenska u obliku* kъnenzъ *što je postao od* kъnengъ (kъnęgъ) *nastavkom* jъ; *ovaj se stariji oblik nalazi samo u jednom rukopisu* XII *vijeka (vidi* Miklošić, lex. palaeoslov.[3] *kod* knegъ); *ali se potvrđuje riječima* knegiňa, knego, *i vokativom jednine* knêže *(stslov.* kъnęže, *češ.* kněže, *pol.* księże), *isporedi stslov.* kъnęzь *i* kъnęzъ (‚princeps, magnatum unus, tribunus, dux, praefectus, lictor, homo liber'), *rus.* князь *(poglavica; nem.* fürst, *franc.* prince), *češ.* kněz *(poglavica, gospodar; svećenik), pol.* ksiądz *(svećenik, a za značeńe poglavica, kao i za* ‚fürst' *i* ‚prince' *upotrebljava se dem.* książę, *kao i u češkome* kníže; *nejasna je u polskom jeziku promjena od* kń *na* ks, *isporedi* kńiga); *isporedi i stprus.* konagis, *lit.* kuningas *i* kunigas, *negda* ‚*gospodin*' *sad* ‚*svećenik*', *let.* kungs, *gospodin.* — *Riječ je germanska, isporedi stvńem.* chuning *(novovńem.* könig), *stsaks.* cuning, *anglosaks.* cyning *(engl.* king), *stnord.* konungr. — *U množini se umeće obično* ov: knêzovi *(u starije doba* knezove), knezôvâ, knezòvima, knêzove. *po Vukovu rječniku u jugozapadnijem krajevima ima i množina* knêževi *u koje će biti akcenat u ostalijem padežima kao u* knezovi. *u naše doba vaļa da je vrlo rijetka, ali se u naj starijim spomenicima nalazi i množina bez umetka:* knêzi (knézâ, knézima, *ako se ovi oblici upotrebļavaju u naše doba).* — *U starija vremena instr. sing. bio je* knezem *(i dat. pl.), u naše je doba obično* knezom. — *U narodnijem se pjesmama može združiti* knez *s muškijem imenom kojemu pripada tako da postane gotovo jedna riječ, te se onda* knez *ne mijeńa po padežima, vidi n. p.* Gospodine, slavni knez-Lazare! Nar. pjes. vuk. 2, 198. Gospodara, slavnog knez-Lazara. 2, 212. Svome tastu srpskom knez-Lazaru. 2, 214. *nalazi se na isti način i u prozi oblik* kneza, *vidi:* Da ide sa ńegovom vojskom i da se sastavi sa kneza-Simom. Djelovod. prot. 205. Pisato vojvodi Avramu Lukiću, da preda kneza-Maksimovu sopstvenost. 158. — *Rijetko se nalazi i oblik* knez *(vidi), isporedi* knegiňa. — *U svijem je rječnicima: u Vrančićevu* (‚dominus'), *u Mikaļinu* (‚conte' ‚comes'), *u Belinu* (‚conte, signor di contea' ‚comes' 222a; ‚pretore, titolo di magistrato' ‚praetor' 584a; ‚barone, cioè signore che ha giurisditione' ‚baro, dynasta' 130a), *u Bjelostjenćevu (vidi kod* knoštvo), *u Jambrešićevu* (‚comes'), *u Voltigijinu* (‚cavaliere, conte' ‚graf'), *u Stulićevu* (‚principe, conte, duca' ‚princeps, comes, dux'), *u Vukovu:* (pl. knêzovi [po jugoz. kr. i ‚knêževi'], knezóva, knezòvima) 1. ‚der fürst' ‚princeps': knez Lazar. 2. knez od knežine *(vidi dalje kod* d). 3. knez seoski *(vidi dalje kod* e); *u Daničićevu* kъnezь *i* knezь ‚princeps' *(vidi dalje kod* c), cf. vlastelinь, vojevoda, županь.

a. princeps, praefectus, *uopće naj poglavitiji čovjek, poglavar, poglavica, glavar, glava, starješina.* Josifa postavi gospodina domu Faraonovu i kneza vsemu stežaniju jego. Stefan, sim. pam. šaf. 4. Knez popovski *(Kajafa).* Korizm. 94a. Knezi popovski rekoše Pilatu. 94b. Skupiše se knezove židovski i Farizoji k Pilatu. N. Rańina 94b. matth. 27, 62. Reče Isus knezovom popovscijem. 195a. Turgius biše onada knez grada rimskoga. F. Vrančić, živ. 24. Da se ništa ne poreče, Valerijan ča knez reče. P. Hektorović (?) 108. Valerijane, kneže veli! 115. U imenu Belzebuba kneza svijeh vragova. S. Rosa 84b.

b. *kao vladar, ali mańi nego car (i kraļ).* — *ovako značeńe može biti u ovijem primjerima: (Bog)* postavi ovi care, drugije kneze, ini vladiky, i komužde dastь pasti stado svoje. Mon. serb. 4. (1198—1199). *(Bog)* otьjemļej duhy i caremь i kьnezemь. 88. (1330). Pape zapovidali bi kraļem i knezem. Naručn. 11a. Aleksandar pojme meča i ubije sve kneze zapadne i vse care istočne. Aleks. jag. star. 3, 231. Carevi i kneževi srpski. S. Ļubiša, prip. 16.

c. *od* XII *vijeka prevodi se ova riječ latinskom* comes *(tal.* conte, *ńem.* graf), *vidi kod* kmet. *i upravļe se* ‚*knezovi*' *zovu vlastela što upravļaju kojom zemļom ili imaju ńeku državnu ili dvorsku višu službu. često kneževa čast prelazi od oca na sina. kadgod je kao počasni naziv vladareve braće ili ńegovijeh sinova. u državnom ili u dvorskom redu niži je* knez *od* ‚*vojvode*' *i od* ‚*župana*', *ali su ńeki koji su se zvali* veliki (veliji) knezovi *viši od župana a niži od velikijeh župana (vidi kod* vojvoda *i* župan). *u ńekijem slučajevima* knez *je još viša čast, od prilike kao ńem.* herzog *ili* fürst, *tal.* duca *ili* principe, *n. p. knez Lazar (ipak ga talijanski zove* il conte Lazzaro) *i opet u naše doba; a gdjegdje se naprotiv svaki vlastelin zove* knez. *evo što o tom piše Daničić kod* knezь: Srpski knezovi bjehu isto što u ńihovo vrijeme latinskim jezikom bjehu ‚comitos': brat vladaoca srpskoga, velikoga župana Stefana Nemańe, Miroslav bješe ‚knez'. M(on. serb.) 1. (1186). i sin vladaoca istoga, Vukan, bješe naj prije ‚knezь', a poslije ga otac, predavši vladu starijemu sinu Stefanu ‚postavi kneza velija' koje osta i kad mu brat bješe kraļ. Sa(va, sim. pam. šaf.) 4. 13. i bosanskoga kraļa Tomaša (1451) sin Stjepan bješe ‚knez'. M(on. serb.) 448. L. (Okáz. pam. šaf.) 80. i sam vladalac srpski Lazar, ako i bješe ‚samodrьžavьnyj gospodinь Srьbļemь i Podunaviju', opet se sam pisaše ‚knezь'. M(on. serb.) 195. (1380). 196. (1381). 205. (1387). (na novcima) G(lasnik). 6, 201. i drugi ga tako pisahu koji mu bjehu u području. M(on. serb.) 207. (1387) *(na ovoj strani ima samo* ‚gospodina Lazara', *ali je dodano kasnije u Dubrovniku talijanskijem jezikom:* Poveglia de conte Lazaro). 213. (1376—1389). i sin mu Stefan po smrti očinoj i još godine 1402 bješe ‚knezь' a brat mu samo ‚gospodinь'. 244. *(oko)lo* 1389—1399). 246. (1399). 262. (1389—1405). Spom. sr. 1, 3. (1895). 15. (1398). 41. 42. (1402). tako i starješina države dubrovačke bješe ‚knezь'. M(on. serb). 1. (1189). *[prema* ‚prisezaju tebě, kneže Krьvašu' *stoji u latinskom originalu* ‚juro comiti Gervacio'. Sr. pom. karano-tvrtković. 2]. 7. (XII *vijek).* 24. (1234—1240). između vlastele, nad kojom bješe državni gospodar, zvahu se knezovi koji upravļahu kojom zemļom ili kojim državnim poslom (kao i ‚comites'): ‚Kneze svoje nauči'. St(efan, sim. pam. šaf). 4. ‚Posla vь vsse strani svoje slavnyihь svojihь velmožьь i kneze svoje na vьziskanije otročišta jego'. 11. ‚Prizvavь kь sebě pristavniky děloms i kneze zemьļi svoje, iže nadь vlastьmi, vojevodi že i vojny'. 12. ‚Knezemь tvojimь ostroje kopije'. 15. u takom je državnom poslu nad vlasima mogao biti ‚Grьdь kьnezь'. . . M(on. serb). 12. (1222—1228). . . u državnom poslu nad zemļom humskom bješe ‚Andrêj' koji se pisaše ‚knezь veli hlьmьsky' i imaše pod sobom svoju vlastelu. 24. (1234—1240). nad Krajinom ‚knezь Drьžimirь' 1247. 32. nad zemļom do Captata ‚knezь Črnomirь' 1253. 42. tako u državnoj službi, bez sumńe na samom dvoru vladalačkom, bjehu u velikoga bana bosanskoga ‚knezь Ugrinь' i ‚kьnezь Radoňa' 1249. 33. . . . još se jasnije pominu u državnom poslu u kraļevstvu i carstvu srpskom, a posao ako im se i ne kaže izrijekom, jer se znao, opet se vidi da je bio jednima upravļati zemļom izvan

Digitized by Google

gradova a jednima upravljati državnim prihodima: ‚Da im ne uzme ništa kraljevьstvo mi bezь kupa, ni knezь kraljevьstva mi ni ki vlastelinь'. M(on. serb). 138. (1336—1347). ‚Tomu da ne zabavi ni ćefalija ni knezь ni sêvastь ni vladuštij vь zemļi carьstva mi'. 138. (1348). ‚Trьgovci Dubrovčanê koji se obrêtaju po trьgovêhь carьstva mi i kraļevehь, što imь se sluči koji ļubo sudь, da se sude predь carinikomь i kьnezomь a ili predь ćepalijomь koji bude grada togazi'. 146. (1349). 162. (1357) . . . ‚Takoždе i knezovê i primićirije i vladalci i prêstannici i čelnici koji se obrêtajuть seli i katuni obladajušte, tizi vьsi da se kažuть, ašte se obrêštetь u ńihь tatь'. Z(ak. duš. pam. šaf). 41. ‚Da idu sudijamь i knezemь ili kь caru, da imь plate sudije i knezovi ili carь'. 46. ‚Da si prodaju kupļe svoje, i da si kupuju što im trêbuje, i da imь nê voļьnь zabaviti ni ja carь ni patrijarhь ni vlastelinь ni vlasteličićь ni ćefalija ni knezь ni sevastь ni carinikь, da ni kto ļubo otь vladuštihь'. M(on. serb). 157. (1357). ‚Baseta i Tripeta, ukućniju vlastelinu i knezu *(gen. duala)* carstva mi' (piše car Uroš). 158. (1357). ‚Ni da se slušajuть za to ni knezove carьstva mi koji drьžetь kuću carьstva mi, ni ńihь pisanije, da ni inehь vlastelь carьstva mi'. 168. (1360)... s državnom se upravom nad zemļom oko Kotora još pomińe u cara Uroša ‚knezь Vojslavь' kojega car naziva bratom. 168. (1360). u bosanskom kraļevstvu prvi knezovi mislim da se pomińu još u državnom poslu i to na samom dvoru vladalačkom: ‚knezь Vlьkašinь Milatovićь, knezь Priboje Mьstnovićь' *itd.* 189. 190. (1378). 202. (1382). ili po takom poslu na dvoru ili po upravi nad kojim krajem pomińe se malo poslije u kraļa Dabiše još nekoliko knezova. 222. (1392). 225. (1395). u istoga se kraļa pomińe od Dońih Krajeva i od Usore naj prije po jedan vojvoda s braćom pa za svakim vojvodom ide po jedan knez sa svojom braćom, a to je takođe svjedočanstvo da su knezovi još upravļali tijem zemļama i to uz vojvode. 225. 226. (1395). u to se vrijeme počińu knezovima zvati i sinovi takih knezova i cijelo pleme ńihovo: vojvoda Hrvoje koji bješe ‚hercegь splêtski' i ‚knezь Dolnjihь Kraj' u isto vrijeme (Mon. serb. 250 *god.* 1400. 253 *god.* 1404. 254 *god.* 1405) imaše sina Baošu koji za života očina bješe ‚knezь'. 248. (1400). u vojvode Sandaļa Hrańića bjehu ne samo dva brata Hrańića, Vukac i Vuk, knezovi u jedno vrijeme nego i daļa rodbina . . . M(on. serb). 256. 257. (1405). 284. 288. 291. (1419). 300. 304. (1420). 373. (1433). vojvode Radosava Pavlovića (kome i otac Pavao Radinović i djed Radin Jablanić bjehu knezovi) sin Ivaniš bješe za života očina knez kad mu nije bilo ni četrnaest godina, i dva brata Ivaniševa, Petar i Nikola, bjehu u jedno vrijeme knezovi. 376. (1433). 414. (1442) *itd.* to je išlo tako da naj poslije ne bješe vlastelina koji ne bi bio knez, ako nije bio vojvoda ili župan: još 1399 godine između ńih 13, koji su svjedoci na poveļi kraļa Ostoje, petorica su vojvode, jedan tepačija, a ostali svi knezovi. 234. u drugoj poveļi istoga kraļa 8 svjedoka, svi knezovi. 273. (1409) *itd.* ali se u to vrijeme još jednako zvaše i onaj vlastelin samo knez, koji otpravļaše državni posao na samom dvoru vladalačkom; on se razlikuje od ostalijeh tijem što se zove bosanski knez; dvojica se tako pomińu: u kraļa Tvrtka Tvrtkovića 1433 od tri svjedoka, od kojih je jedan vojvoda a drugi ‚dvorьski', treći je ‚knezь bosanьski Tvrьtko Borovinićь'. 375. u kraļa Tomaša Ostojića 1466 između 14 svjedoka, vojvoda i knezova, jedan je ‚knezь bosanьski Radičь Mozolićь'. 440. u tom se starom značeńu jošte i u dubrovačkoj državi zvaše knezom *(tal.* conte) onaj vlastelin koji bi bio određen da izvan samoga Dubrovnika u kom mjestu starješuje: taki se pomińe ‚knezь u Stonu' ili ‚stoński' 1405—1420. (Spom. sr.) 1, 64. 135. 149. ‚knezь u Konavlahь' 1422. 1, 161. 163. takoga kneza imahu Dubrovčani 1402 i u Šibeniku: ‚knezь šibenički'. 1, 40. takoga kneza imaše i herceg Hrvoje na Hvaru. 1, 88. (1407). a vojvoda ih Radosav imaše više u Sokolu. 1, 161. 163. (1422). taki bješe 1454 ‚knezь i kapetanь kotorski' kojega postavi republika mletačka. M(on. serb). 463. taki se knezovi mogu misliti i kad herceg Stjepan piše 1461: ‚Zapovêdamь vojevodamь, knezovomь, županomь, carinikomь, globaromь, katunaromь i vsakoga stajanьja ļudemь, slugamь našêmь'. 485. i kad piše kraļ bosanski 1461: ‚Zapovidamo slugamь kraļevьstva mi, vojevodamь, knezovomь, županomь, carinikomь'. 489. 491. kad kad vlastelu dubrovačku poslanu k sebi nazivaju knezovima gospoda drugih zemaļa: prvi to čini ban bosanski potońi kraļ Tvrtko godine 1375—1382. 184. 201. za ńim Đurađ gospodin zetski. 204. (1386). vojvoda Radič Sanković. 220. (1391)... Hamza beg. 515. (1472). i carica Mara. 535. (1451—1487). vojvoda Ivaniš Pavlović naziva tako tri vlastelina dubrovačka koji su mu bili carinici. (Spom. sr.) 2, 114. (1448—1449). kraļ Ostoja naziva knezom i ļekara dubrovačkoga Bartola. 1, 134. (1417). što strana gospoda zvahu dubrovačku vlastelu knezovima, jamačno je to uzrok te i sami Dubrovčani jedan put pišući vojvodi Hrvoju i dva puta pišući despotu Stefanu nazivaju poslanike svoje knezovima. 1, 28. (1400). 160. 165. (1422). a godine 1466 u poslu sa stranom gospodom nazivaju i četiri sudije svoje knezovima. 2, 127. 129. — *u ostalijem primjerima onoga doba i u mladima ne može se svagda razabrati pravo značeńe. od prilike je čovjek u državnoj službi, časti.* Prid velim knezom poļičkim. Stat. poļ. ark. 5, 306. Knez stola lapačkoga. Mon. croat. 71. (1448). Jerkuli Bobaļeviću, koji bješe tuj *(u Konavlima)* knez. N. Naļešković 1, 332. Gospodinu Nikši Andretiću knezu dubrovačkomu 1565. 1, 337. Prokļińaju se knezi i oficijali ńihovi. Š. Budinić, ispr. 134. Svu oblast ku ima gospoda mu bihu pustila sasvima, knezom ga zovihu. Đ. Baraković, vil. 51. Prešno odpravi poklisare k Dubrovniku svijetlu gradu, knezu i vijeću šļući dare. I. Gundulić 389. Knez šibenski ki je bio. J. Kavańin 114a. Kad ideš s svojijem protivnikom prid kneza. S. Rosa 112b. — *kao grof (ńem.* graf). Knez Bernardin *(Frankapan).* Mon. croat. 179. (1499). Knez palatinski jistvinonosac. Š. Kožičić 22a. Godifred i Balduin brata, galatski knezi. 24b. Gospodinu Đurđu knezu Zrinskomu. D. Zlatarić III. Rudolfa prvoga komeša ili kneza od Ašpurg. F. Glavinić, cvit. 138b. Da Mladin knez Bribira tu ne globi putničira. J. Kavańin 87a. Vukoslavić knez od Vareš, ban od Hluma. 108a. Miha| brat mu knez nazvani od palače. 113a. Zato kneže moj Fanfońa . . . 163b. Knez ‚conte'. I. A. Nenadić, šambek. 6. Poslije ovoga doseli iz Bosne knez Jovan Todorović. M. A. Reļković, sat. B5a. Med ńima su i četiri kneza Oršić Adam . . . M. Katančić 69. — *kao vlastelin, plemić koji je podložan samo vladaru (ńem.* fürst) *ili uopće visoki plemić.* Tere knezu Marku po tihora besijaše. Nar. pjes. *u* P. Hektorović 18. Na koji mijer poslaše kraļu ugarskomu izabravši dvanaest knezova. M. Divković, bes. XVI. Zli markezi, žene i ļudi, knezovi. M. Orbin 255. Čim s junacim

Digitized by Google

kim je bio knez Hotković Ivan glava svom je rukom osvetio čas staroga Vladislava. I. Gundulić 318. Skupiše se sred Varšova sve vojvode, svi knezovi. 397. Vojevode, knezi i bani prid ńim redkom jezde u dici. 398. Radovilski knez ono je. 438. Petronila ne hteći kneza nikoga za muža vazeti. F. Glavinić, cvit. 308b. Čineći ih kraļe i bane i knezove uzmnožite. G. Palmotić 2, 164. Bi rečeno, od smederskijeh da knezova staro izlazi ńih koļeno. 2, 183. Gdje gospoda, knezi i bani kupiti se obće često. P. Kanavelić, iv. 6. Tot' ne zazva *(Asuer)* množ ostalu neg glavare, bane i kneze. A. Vitaļić, ost. 59. Kneza, bana, cara, kraļa. J. Kavańin 45a. Knez Juštinijan, koji posli Juština bi cesarom odabran. S. Badrić, ukaz. 18. Jedan mogući knez imadući samo jednoga sina . . . J. Banovac, pred. 31. Knezovi bosanski izode od jasne kuće i plemena velikoga kneza Miroslava. And. Kačić, razg. 277. Biskup popovima, a knez vlastelama, kapetan suđama. *(u gorńem primorju).* Nar. pjes. vuk. 1, 495. Slušao i*(h)* Đurđu kneže. 1, 613. Starče Jańo, od Srijema kneže! 2, 581. Kod nekoga kneza Bogosava. 3, 1. Milutine, od Grahova kneže! 3, 16. *u naše vrijeme vladar u Srbiji (naj prije Miloš) prije nego se nazvao kraļem, i u Crnoj Gori (od Danila), ńem.* fürst, *franc.* prince, *tal.* principe. *(da se razlikuje od značeńa pod* d *i* e, *upotrebļava se ruska riječ* knaz). Među ńima crnogorski kneže. Nar. pjes. vuk. 4, 12. I Milošu knezu otidoše. 4, 344. Potońega kneza Danila. Vuk, nar. pjes. 4, 459. Za vremena kneza Miloša. 460. Pa otale, ako Alah dade, na Cetińe na večeru knezu! Osvetn. 2, 76. Ferman daše Crnogorcu knezu. 3, 16. — *kao vojvoda, herceg.* Ferdinandu II., knezu Toskanskomu. I. Gundulić 275. Ter s razlike bude strane zemļa slavit velikoga od Toskane kneza imenom, djelim kraļa. 276. Knez moškovski s prekopskijeme. 305. *(Šišman)* razbi Tatara i Vasiļa, silna kneza moškovskoga. 430. — *knez Lazar (vidi sprijeda).* Vas i druge na okolo kneza i Laz'ra htiše izdati. J. Kavańin 183a. Đe pogibe slavni kneže Lazo . . . Nar. pjes. vuk. 2, 294. On izdade čestitoga kneza *(Lazara).* 2, 309. Slavu slavi srpski knez Lazare. 2, 310. Kad knez Lazar pričešćiva vojsku. 2, 316. — *u Belinu rječniku tumačeno je i* ‚baro' ‚barone', *t. j. vlastelin niži od grofa (ńem.* ‚freiherr').

d. ***knez od knežine*** *(vidi* knežina). Pod vladom turskom u Srbiji svaka je knežina imala svoga kneza koji se radi razlike od seoskijeh knezova zvao i ‚oborknez, vilaetski knez', na nekijem mjestima ‚bašknez' i ‚veliki knez' *(vidi i* beratlija) . . . u krajini negotinskoj nijesu Turci sudili ni upravļali nego knez koji je sjedio u Negotinu . . . ovakovi knežinski knezovi po Hercegovini se danas zovu ‚vojvode'. kneštvo je ovo ostajalo od oca sinu, kao vojvodstvo u Hercegovini danas što ostaje . . . što je god vezir htio od naroda da ište ili narodu što da javi, ili je narod imao što od vezira da ište, to je sve bivalo preko ovijeh knezova . . . poreze je paša udarao na nahije, pa su ih knezovi između sebe razrezivali na knežine, i po tom svaki knez u svojoj knežini s kmetovima na sela, a kmetovi sa seļacima na ļude. knezovi su, po naj više s Turcima, porezu kupili i paši predavali; knez je imao uza se i po nekoliko pandura; on je kašto i sudio ļudima za kojekake sitnice, ali ih nije mogao natjerati da pristanu na ńegov sud; dužan je bio kad je god zatrebalo za ļude iz svoje knežine moliti se kod Turaka, i za to je vaļalo da je rječit i slobodan. svi su ovaki knezovi bili seļaci i u domaćemu životu slabo su se razlikovali od ostalijeh seļaka; . . . samo su Karapańići sjedili u varoši *(Negotinu)* i bili pravi varošani. ovakijeh knezova bilo je do skora i u Srijemu i u Banatu i u Bačkoj . . . i za vremena Karađorđijeva u svakoj knežini bio je pored vojvode ovaki knez, ali je vojvoda bio pravi gospodar, i knezovska je vlast bila gotovo još mańa nego pod Turcima; ali kad su se poslanici slali u Carigrad ili na kake druge razgovore i dogovore s velikom turskom gospodom, svagda su se knezovi zvali, i još s dodatkom iz koje su nahije. za vremena Miloša Obrenovića po knežinama su bili knezovi kao i pod Turcima, samo što su ne samo poreze i ostale danke kupili, nego i narodu u svačemu sudili i zapovijedali i narod im radio, i što im je mjesto paše Miloš bio gospodar, a i nahije su imale po glavnoga kneza koji je bio nad svima knežinskim. kad su se poslije postavile sudije po nahijama, i oni su se zvali knezovi, n. p. knezovi suda biogradskoga, knezovi velikoga suda itd. i sam Miloš prvijeh godina svojega vladańa zvao se i potpisivao ‚vrhovni knez' dokle ga ńegovi pisari i druge udvorice nijesu nagovorili da se nazove ‚knaz' *(vidi kod* c). Miloš gotovo na svršetku vlade svoje ukine imena ‚knez' i ‚knežina' u Srbiji sa svijem i knežinske starješine nazove kapetanima, nahijske serdarima ili nekako još drukčije, a knežine srezovima, i tako ovijeh imena u narodu onamo nestane sa svijem. u Crnoj Gori u svakome plemenu ima knez za kojega se može reći da je po gospostvu u zemļi treći: prvi je serdar, iza serdara je vojvoda, a iza vojvode knez. i onamo ovo kneštvo ostaje od oca sinu kao i serdarstvo i vojvodstvo. Vuk, rječn. *kod* knez. — *Od* XVIII *vijeka.* Knezovomъ i kmetovomъ. Glasnik. 20, 132. (1793). Pa se Kulin s knezom pobratio: ‚Pobratime, oborkneže Ivo! . . .' Nar. pjes. vuk. 4, 195. Isjeć ćemo sve srpske knezove, sve knezove, srpske poglavice, i kmetove što su za potrebe. 4, 137. Dok pogubim kneza mačvanskoga. 4, 140. Knezovima ate poklańajte, kmetovima osredńe paripe. 4, 142. Knezove ću ńine izvešati, a vojvode na koļe udriti. 4, 212. Simeune, biogradski kneže, ne raspusti biogradske vojske. 4, 249. Na gospodu i na vojevode, na knezove i na buļubaše. 4, 287. Na vojvode i na buļubaše, kapetane i na barjaktare, na knezove i selske kmetove. 4, 344. Sve serdare, kneze i vojvode. Ogled. sr. 162. U Crnoj Gori od kako je postanuo knez *(vidi kod* c) Danilo, odmah je zabranio da noma više biti u Crnoj Gori i u Brdima ‚kneza'. V. Bogišić, zborn. 523.

e. ***knez seoski.*** Osim kneza od knežine svako je selo u Srbiji imalo svoga seoskoga kneza za kojega se može reći da je bio od danas do sjutra, i osim gola imena da više ništa nije imao: u mnogijem selima samo su onda postavļali kneza kad je vaļalo porezu kupiti, a poslije ga niko nije knezom ni zvao. za vremena Miloševa ukine se ime i ovijeh knezova i mjesto ńih ostanu samo kmetovi. u Srijemu, u Bačkoj i u Banatu po paoriji seoski su knezovi još i danas; onamo obično sela ili opštine (i po varošima, n. p. u Vukovaru) izbiraju kneza svake godine, pa on u dogovoru s kmetovima upravļa seoskijem poslovima. Vuk, rječn. *kod* knez. — Knez Putnik sa svega sela Banovca saborom i sa kmetovi velki i mali . . . Glasnik. II, 3, 146. (1709). On bi poslao kneza i dva tri sduševna starešine od sela. M. A. Reļković, sabr. 71. Da seļanske općine s knezom i s ostalima starešinama zajedno se razumiju. I. Jablanci 61. U Vilusu selu male-

Digitized by Google

nome, kod Vukića kneza od Vilusa. Nar. pjes. vuk. 4, 25. Gori mu glava kao futoškom knezu. (u Bačkoj). Nar. posl. vuk. 44. Ako je bratstvo sve u jednome selu, to se glava bratstva i sela zvao prije knez. V. Bogišić, zborn. 520.

f. *prezime. — U naše vrijeme.*

g. *u prenesenom smislu, neka riba.* Knez duguja, Coris iulis. G. Kolombatović, pesci. 17.

h. *u prenesenom smislu, neka gljiva.* Knez, najviše u pl. knezovi, Agaricus caesareus L. u Hrvatskoj. V. Arsenijević.

2. KNÊZ, *m. ime selu u protopresviteratu temišvarskom.* Šem. prav. 1878. 88 *gdje se dodaje:* Ovo je selo bilo dobro kneza Pavla Bračkovića, te se otud i proziva Knez, *odakle se vidi da je ista riječ što* 1. knez. — *I prije našega vremena ima takovo (ako nije isto) mjesno ime.* Knezь. S. Novaković, pom. 134.

3. KNÊZ, *m. vidi:* Kuća đe se sakupljaju na blagovańe i na dogovor zove se ‚domaćina', stanovi pojedinih zadrugara ‚kleti'. plemenitaši zovu ‚knez'. V. Bogišić, zborn. 7. — *nejasno i sumnivo.*

KNÊZI, *m. pl. mjesno ime. — isporedi* 2. knez. — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 134.

KNÈZICA, *f. vidi* knegińa. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Voltigijinu* (‚contessa' ‚gräfinn'). Olga prva knezica krstjanska. A. Kanižlić, kam. 471. — *nepouzdano.*

KNEZIĆ, *m. ńekakav prišt u uhu. — Samo u Stulićevu rječniku:* ‚pustula in aure'.

KNÈZIJA, *vidi* knežija.

KNEZIKA, *m. ime muško.* — XVI *vijeka.* Selo ko je bilo Knezikino, a na nas je selo s pravdom spalo za tadbine ke je činel *(sic)* rečeni Knezika. Mon. croat. 330. (1565).

KNEZIKIN, *adj. koji pripada Knezici, vidi* Knezika.

KNÈZLAC, Knezlàca, *m. selo u Dalmaciji u kotaru kotorskom.* Repert. dalm. 1872. 41.

KNEZNICA, *f. ńeka gljiva. — U Bjelostjenčevu rječniku:* v. blagva. 2. ono belo iz čega kneznica zhaja ‚volva', *i u Stulićevu:* v. blagva *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.* — Kneznica, rus. княжница (Rubus arcticus), fungus herilis (Bjelostjenac), boleto, fungo rosso (Stulli), Agaricus deliciosus L. B. Šulek, im. 148.

KNÊZOV, *adj. koji pripada knezu, vidi* knežev. — *U starom spomeniku čakavskom, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (knezova žena *kod* knegińa). Ako ne bude onde knezova človika. Zak. vinod. 75.

KNEZOVAC, Knezovca, *m. ime selu u Međumurju. (kajkavski)* Knezovec. Schem. zagr. 1875. 141.

KNEZÒVÂŃE, *n. djelo kojijem se knezuje. — U Vukovu rječniku.*

KNEZÒVATI, knèzujêm, *impf. biti knez, raditi kao knez. — isporedi* kneževati, knegovati. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* knèzovâh, *u impt.* knèzûj, *u ger. praes.* knèzujûći; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor.* 2 *i* 3 *sing.* knězovâ *i part. praet. act.* knězovao, knězovâla. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚esser conte' ‚comitem agere' 222a), *u Stulićevu* (‚comitem agere'), *u Vukovu* (‚knez sein' ‚impero ut knez'). Ki mnokrat knezova ovdi sad počiva. N. Naješković 1, 344. Nego on neka gleda, ko će mu u napredak knezovati. Vuk, dan. 3, 142. U kojoj je *(otaźbini)* tada već knezovao sin Karadordev Aleksandar. M. Đ. Milićević, pomenik. 2, 214. Knez knezuje kô da i caruje. Osvetn. 1, 68.

KNÉZOVIĆ, *m. prezime (po ocu knezu). — Pomińe se od* XVIII *vijeka.* Knezović od Hercegovine. And. Kačić, kor. 454. Ludovik Knezović. Norini 63. Knezović. Schem. bosn. 1864. XVIII. Schem. herceg. 1873. 254.

KNEZOVLJANI, *m. pl. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 79.

KNEZÒVSKÌ, *adj. koji pripada knezovima. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚den knezovi gehörig' ‚τῶν knezovi').

a. *adj.* Pucao na knezovskoga momka. Vuk, građa. 129. Knezovska je vlast bila gotovo još mańa nego pod Turcima. Vuk, živ. 252.

b. *adv.* knezòvski, *kao knezovi.* U ostalom *(su)* oni narodom dosta knezovski vladali. Vuk, dan. 2, 97.

KNEZ-SELO, *n. ime selu u Srbiji u okrugu niškom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 125.

KNÊŽ, *adj. koji pripada knezu, vidi* knežev. — *Postaje od* knez *nastavkom* j. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* кънęжь, *rus.* княжъ, *češ.* kněží, *poļ.* książy. — *U starijim knigama do* XVI *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (knežь ‚τοῦ knezь'). Knežь člověkь. Mon. serb. 263. (1389—1405). Što bi u kući prateži i imanļja kneža. Spom. sr. 1, 161. (1422). U kući kneži. 1, 163. (1422). Brez voļe kneže. Zak. vinod. 73. Od pristava kneža. Stat. poļ. ark. 5, 274. Pašišća do zemļe kneže, ke se zovu vlaške. Mon. croat. 3. (1321). Pod pečati našimi knežimi i sudačkimi. 73. (1448). Kneža milost vidivši naše tvrdińe. 182. (1500). Knežim poveļenjem. Š. Kožičić 56b. Meju to pride sin kneži. F. Vrančić, živ. 36. — *I kod mjesnijeh imena, od kojijeh su se ńeka uzdržala (često okrńena) do našega vremena, n. p.* Kneža Gorica. Za Knežu Goricu. Mon. croat. 99. (1466). *vidi* Knežgorica. — Kneže poļe. Kneže poļe moje je. Starine. 12, 24. *(oko god.* 1696—1703). *vidi* Knež-poļe. — Knež Studenac. Narekoše ime tomu vrutku Knež Studenac. Mon. croat. 31. (1325). — Kneža Vas. V Kneži Vsi. Mon. croat. 128. (1486). — *vidi i* Kneždvor.

KNEŽAD, *f. coll. u Stulićevu rječniku:* ‚magnus comitum numerus'. — *Kao množina prema dem.* kneže, knežeta, *ali ova riječ nije potvrđena, s toga je i* knežad *nepouzdano.*

KNEŽAK, Kneška, *m. ime seocu u Hercegovini.* Statist. bosn. 121.

KNEZDVOR, *m.* kuću, sada općinsku gdje je negda stajao dvor knezova Frankapana u Vrbniku na Krku, zovu i sada: ‚Kneždvor'. I. Milčetić. — *Isto je što* knežev dvor *(vidi* knež).

KNÉŽÊŃE, *n. djelo kojijem ko kneži. — U Vukovu rječniku.*

KNÉŽEV, *adj. koji pripada knezu. — isporedi* knezov, knež. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚comitis, ad comitem spectans'), *i u Vukovu.* Kade dođe Jezus u dom knežev. N. Rańina 169a. matth. 9, 23. Ki kneževijem od istine ne hteć riječim vjerovati. P. Kanavelić, iv. 420. Za kneževa sina naj mlađega. Nar. pjes. vuk. 1, 238. Zdravo da si, kneževa vojvodo! 2, 302. Već ja viđeh kneževa selenka. 2, 308. Na kneževa mlada barjaktara. 2, 315. Pa im doma mirovati nema i čuvati kneževa Cetińa. Osvetn. 2, 103.

KNÉŽEVAC, Knéžêvca, *m. ime mjestima u Srbiji. a)* (Knežavac), *okružna varoš u okrugu*

Digitized by Google

kneževačkom. M. Đ. Milićević, srb. 811. *vidi* Gurgusovac. — ***b)*** *selo u okrugu biogradskom.* K. Jovanović 97. — *c) selo u okrugu rudničkom.* 146. — *Pomiṅe se i prije našega vremena, može biti jedno od ova dva sela.* Kneževacь. S. Novaković, pom. 134.

KNÉŽEVAČKÎ, *adj. koji pripada Kneževcu.* Kneževački okrug. M. Đ. Milićević, srb. 824. Kneževački zbeg, strmenito mjesto u okrugu biogradskom. Glasnik. 19, 174.

KNEŽÈVÂŃE, *n. djelo kojijem se knežuje.* Moju rusu ne gledajte glavu, niť žalite kneževańa moga. Osvetn. 3, 150. Kad se nada kneževańu svomu, a jadno nam bilo kneževańe. 6, 65.

KNEŽÈVATI, knèžujêm, *impf. vidi* knezovati *(i radi akcenta).* — *U naše vrijeme.* Za dovijeka ćeš nama kneževati. S. Ļubiša, prip. 70. U zao nam čas knežuju i banuju. 199. Kim bi 'nake kneževale glave. Osvetn. 6, 65.

KNEŽEVČIĆ, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom.* Livada u Kneževčiću. Sr. nov. 1873. 423.

KNÉŽEVIĆ, *m. prezime (knežev sin).* — *Između rječnika u Daničićevu* (kneževičь ‚filius τοῦ knezь', dolazi kao prezime Vuku sinu kneza Lazara).

a. *ističe se još značeńe, kao knežev sin.* 1410 zakla Musija Vlьka Kneževića. Okáz. pam. šaf. 75. Kad to čuo Knežević Ivane *(bio je knez i knežev sin).* Nar. pjes. vuk. 4, 197. Lovio po planini nekaki knežević. Nar. prip. vil. 1867. 797.

b. *kao prezime uopće.* Pisme duhovne razlike sastavļene od o. f. Petra Kneževića iz Knina reda s. o. Franceška. P. Knežević, pism. III. Pavla Kneževića. Glasnik. II, 1, 14. (1808). Uroš Knežević. Nar. pjes. vuk. 3, 570 *(među prenumerantima).* Lazar Knežević. Šem. prav. 1878. 21. Milutin Knežević. Rat. 339.

c. *kao ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom (jeli isto što* Kneževčić?). — *isporedi* Kneževići. Livada u Kneževiću. Sr. nov. 1872. 849.

KNÉŽEVIĆI, *m. pl. mjesno ime (plur.* Knežević).

a. *selo u Boci kotorskoj.* Šem. kot. 1875. 25.

b. *selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 65.

c. zaselak u opštini bijoštanskoj (u okrugu užičkom). Ļ. Stojanović.

KNEŽEVIĆ-KOSA, *f. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 60.

KNÉŽEVINA, *f. vidi* kneštvo, b. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (‚provincia cujus dominus comitis titulum gerit'). Još on hoće moju kneževinu. Nar. pjes. petr. 2, 454. U kneževini Srbiji žiteļi su sami Srbi. M. Pavlinović, razg. 12. Ugovor sklopļen između vlade austrijanske i kneževina moldavske i vlaške. Zbornik zak. 1865. 236.

KNÉŽEVO, *n. uprav je adjektiv* knežev *u srednem rodu, a upotrebļava se kao supstantiv.*

a. *vidi* kneštvo. — *U Mikaļinu rječniku:* kneževo, vladavstvo od kneza ‚dominatus comitis'.

b. *mjesno ime.*

a) vidi Knež-poļe. — *U knizi pisanoj* XVII *ili* XVIII *vijeka.* Po Slabinu i po Kneževu. Starine. 12, 25. *(oko* 1696—1703).

b) selo u Srbiji u okrugu topličkom. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 391.

c) pomiṅe se kao selo prije našega vremena, može biti isto što kod b). Kneževo (selo). S. Novaković, pom. 135.

KNÉŽEVSKÎ, *adj. vidi* knezovski. — *U naše vrijeme.*

a. *adj.* Kneževska vlada Schwarzburg-Sondershausenska. Zbornik zak. 1865. 1.

b. *adv.* knéževski. Ali knez smišļa kneževski, i ustaje da radi kneževski. Đ. Daničić, isai. 32, 8.

KNÉŽEVSTVO, *n. vidi* kneštvo. — *Načińeno prema* kraļevstvo. — *U pisaca našega vremena.* I tako je od paše isposlovao priznaju kneževstva. M. Pavlinović, razg. 87. Ugovor ovaj vaļa i za kneževstvo lichtensteinsko. Zbornik zak. 1871. 420.

KNEŽGORICA, *f. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 60.

KNÈŽICA, *f. mjesno ime.*

a. rječica u bosanskoj krajini. izvire u Knežpoļu i utiče u Unu između Kostajnice i Dubice. M. Ružičić.

b. *selo u Dalmaciji u kotaru dubrovačkom.* Repert. dalm. 1872. 22.

c. *u Srbiji. a) selo u okrugu niškom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 125. — ***b)*** *selo u okrugu požarevačkom.* K. Jovanović 142.

KNÈŽIČKÎ, *adj. koji pripada Knežici.* Knežička *(opština).* K. Jovanović 142.

KNÉŽIĆ, *m. vidi* knežević. — *Između rječnika u Daničićevu* (knežičь *us* kneževičь).

a. *knežev sin (i mladi knez).* Knêzь Lazarь rodi 2 sina i dьštere 5: prьvij synь Stefanъ..., 2. zovêmi Vlьkъ Knêžičь... Okáz. pam. šaf. 72. Dva unuki, dva knežići, Aleksandro s Konstantinom, dva prjedragi kamenčići sile s babkom Katarinom. J. Krmpotić, kat. 78. Vaspitanje ovih knežića sasvim je patrijarhalno. S. Tekelija. letopis mat. sr. 120, 67.

b. *prezime uopće.* Lazar Knežić. Nar. pjes. petr. 1, 356 *(među predbrojnicima).*

c. *vidi* knegić.

KNEŽIĆI, *m. pl. selo u Bosni blizu Proslapa.* Schem. bosn. 1864. 48. — *plur.* Knežić.

KNÈŽIJA, *f. vidi* kneštvo. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* knèžîjâ. — *Na tri je mjesta pisano sa z mj. ž: u Bjelostjenčevu rječniku, u* M. Alberti 478 *(nepouzdano jer je na drugijem mjestima ž, vidi* c), *u* J. Kavańin 161ᵇ *(nepouzdano, jer je cijela knìga zlo štampana).* — *Od* XIII *vijeka (vidi* b), *a između rječnika u Belinu* (‚contea, stato di conte' ‚comitatus' 222ᵃ), *u Bjelostjenčevu* (knezija, *vidi kod* kneštvo), *u Stulićevu (uz* knoževina).

a. *vidi* kneštvo, a. Za knežije gospodina Stipana Nikolića. Stat. poļ. ark. 5, 303. Za knežije kneza Đure Sinovčića. 314. Pokle ulizu u oblast ili knežiju. Š. Budinić, ispr. 139. Svoje kuće uzvisiteļ bi, knezijom ku naresi. J. Kavańin 161ᵇ. A Vladislavu povjeri knežiju današńe gorńe i dońe Rame. M. Pavlinović, razg. 37.

b. *vidi* kneštvo, b. S knežije od vsakoga mesta dva župana. Mon. croat. 41. (1275). Imevši tagda bistričkuju knežiju. Š. Kožičić 56ᵃ. V zagrebskoj i v drugih knežijah. Mon. croat. 267. (1572). Knežija senska, krčka i modruška. F. Glavinić, cvit. 139ᵃ. Bela... darova im *(Frangepanom)* knežije. 140ᵃ. U Bakru, knežije vinodolske gradu. 229ᵇ. Porobiše knežiju aliti jupu Nitrinsku. P. Vitezović, kron. 190. Obrnu vnoge gradske meje aliti knežije na svoju stran. 206. U knežiji od Cetine. M. Bijanković 42. Sluga Božji Toma Bakas roden u doņoj Slavoniji u

Digitized by Google

mistu zvanu Erdod u kneži valpovskoj. And. Kačić, razg. 15. On mu po stolu brašnom nacrta kneži. M. Pavlinović, rad. 13. U kneži Derby. 33.

c. *mjesto (kuća) gdje sjedi knez. — U jednoga pisca* XVII *vijeka koji ovako prevodi lat.* praetorium *(isporedi i* d). Prijamši Isusa u kneži, sabraše na ń svu družbu. M. Alberti 462. matth. 27, 27. A vojnici povedoše ga unutra u dvor knezije. 478. marc. 15, 16. Privode dakle Isusa od Kaife u kneži. 504. joann. 18, 28.

d. *mjesno ime (može biti da je po značenju kod* c): *a) u Istri* (XII *vijeka).* Put veliki ki gre s Kneži v Pul. Mon. croat. 20—21. (1275). — *b) u hrvatskom primorju* (XV *vijeka).* Do Kneži, i ta Kneži je v črmanskoj meji. Mon. croat. 115. (1475).

KNÈŽINA, *f. vidi* kneštvo *i* kneževina. — *Akc. se mijeña u gen. pl.* knèžînâ. — *Od* XVIII *vijeka, a između riječnika u Belinu* (‚contea, stato di conte' ‚comitatus' 222b) *gdje se naj prije nahodi, u Stulićevu (uz* kneževina *iz Habdelićeva), u Vukovu* (‚das gebiet eines knez' ‚provincia *τοῦ* knez').

a. *vidi* kneštvo, a. Poklisarštine i knežine. B. Zuzeri 198.

b. *vidi* kneštvo, b. Posvojiše Kalabriju sa svijem bližńijem knežinam. I. Đorđić, ben. 177.

c. *po predašńemu značeńu (kod* b) *kraj što shvaća ńekoliko sela, a nad ńim je knez (vidi ovu riječ pod* d) *ili oborknez. — isporedi* pleme *i* župa. — *vidi u Vukovu riječniku kod* knežina: U Srbiji je od prije svaka nahija bila razdijeljena na nekolike knežine, n. p. Mačva je bila jedna knežina šabačke nahije, Pocerina druga, a Tavnava treća; tako su knežine zvorničke nahije na desnoj strani Drine bile Jadar i Rađevina, a nahije kragujevačke Gruža, Lepenica i Jasenica, itd. za vladańa Crnoga Đorđija bio je po jedan ‚vojvoda' u svakoj knežini . . . knežine su opet bile razdijeljene na srezove nad kojima su bili kapetani ili velike bulubaše. prvijeh godina vladańa Miloša Obrenovića nad knežinama su bili knezovi od prilike kao i za vladańa turskoga; ali kad on, gotovo pred svršetkom vlade svoje, knezove nazove kapetanima, onda se i knežine nazovu ‚srezovima', i tako toga imena u Srbiji gotovo nestane; tako se n. p. sad onamo mjesto ‚knežina Mačva' piše: ‚mačvanski srez'. — Dok pogubim Bircanin-Iliju, obor-kneza ispod Medednika . . . on Turčinu ne da u knežinu, kad Turčina u knežini nade, topuzom mu rebra isprebija. Nar. pjes. vuk. 4, 139. Naija je svaka *(u biogradskom pašaluku)* razdijeljena na knežine koje po naj više imaju osobita, po svoj prilici vrlo stara, narodna imena, naj više od voda i brda oko kojije su; tako su n. p. knežine . . . naije vaļevske: Posavina, Jadar, Ļig ili Podgor; naije užičke: Crna Gora, Rujno *itd.* tako su isto razdijeljene i one naije izvan pašaluka biogradskoga, n. p. u naiji kruševačkoj jedna se knežina zove Župa; . . . u vučitrnskoj knežina kopaonička, Drenica, Krasnićani (pleme; no pravu razliku između plemena i knežine ja za sad ne znam kazati). Vuk, dan. 2, 56. Ne bješe takve pekne u svoj knežini. S. Ļubiša, prip. 204. Sva ta knežina imala je 792 kuće i 956 poreskih glava. M. Đ. Milićević, pomenik. 5, 669. Da mu se ubiju volovi oraći i da ih knežina pojede. Pravdonoša. 1851. 25. Općina nema, nego knežina koju sastavļaju po nekoliko selija *(u Hercegovini, Crnoj Gori, Boci).* V. Bogišić, zborn. 511.

d. *mjesno ime u Bosni. a) selo u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 97. — *b) kraj u okrugu travničkom.* Knežina, predjeļe iz više sela turskih i krstjanskih, ima ugodan položaj kraj Vrbańe. F. Jukić, zemļ. 25.

KNEŽINA BARA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Niva kod Knežine Bare. Sr. nov. 1872. 304.

KNÈŽINICA, *f. dem.* knežina. — *U naše vrijeme.* Više Risna je na planini knežina Krivošije, sa još dvije male knežinice od kojih se jedna zove Ubli a druga Ledenice. Vuk, poslov. XVI.

KNÈŽÎNSKÎ, *adj. koji pripada knežini. — U naše vrijeme, a između riječnika u Vukovu* (‚von knežina'). Svaki se čovek može tužiti na knežinskoga i na sreskog kneza magistratu. Vuk, grada. 192. Knezovi su se skupļali na različne dogovore kako seoske tako i knežinske i nahijnske. rječn. *kod* kmet.

KNÈŽITI, knèžîm, *impf. zvati, nazivati knezom. — Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* knèžâh, *u aor. 2 i 3 sing.* knèžî, *u part. praet. pass.* knèžen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. — U naše vrijeme, a između riječnika u Vukovu* (‚als knez tituliren' ‚appello *τὸν* knez').

a. *aktivno. — U jedinom primjeru ima dativ mj. objekta.* Posekao mi oca, pa meni kneži. P. M. Nenadović, mem. 182.

b. *sa* se, *refleksivno, graditi se knezom. — U Vukovu riječniku:* sich zum knez machen, sich diesen namen anmassen' ‚arrogare sibi *τοῦ* knez dignitatem'.

KNEŽJE, *n. vidi* kneštvo, b. — *U spomeniku* XII *vijeka (prepisanome* XIII). Iže bê dedičь vlada(n)ju knežьja otočьkoga. Starine. 13, 207. (1185 *prepis.* 1250).

KNEŽNICA, *f. vidi* kneznica. — *U naše vrijeme u ugarskijeh Hrvata.* Knežnica ‚kaiserling (schwamm)'. Vijenac. 1878. 43. 692.

KNEŽNIĆ, *m. prezime. — Pomińe se* XVIII *vijeka.* Žarko Knežnić, Ugrin Kačić. J. Kavańin 232a.

KNEŽÒPOĻAC, Knežòpôļca, *m.* čovjek iz Kneževa poļa (Knež-poļa) više Dubice. M. Ružičić.

KNÊŽ-PÒĻE, *n. mjesno ime u Bosni. — U naše vrijeme, a između riječnika u Vukovu* (u Bosni u nahiji bajnolučkoj kao knežina u kojoj žive sami Srbi zakona grčkoga). Poļa ili ravnine naj znatnije su oko Save. Une i Bosne. zatim . . . Knež-poļe . . . F. Jukić, zemļ. 2. Knežpoļe, predjeļe ristjansko od 2000 kuća. 49.

KNÉŽ-STRÁNA, *f.* mjesto na Lebrčniku.

KNIČ, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu ćuprijskom.* Niva u Knicu. Sr. nov. 1873. 511.

KNIĆ, *m. ime selu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* K. Jovanović 118.

KNIĆANIN, *m. čovjek iz Knića. — Množina:* Knićani. — *U naše vrijeme, i kao prezime.* Stevan Petrović Knićanin rođen je u selu Kniću. M. Đ. Milićević, srb. 286. Stevan je naj pre bio momak u kneza Miloša koji ga je i prozvao ‚Knićaninom' po selu u kom se rodio. 287. Stefan P. Knićanin. *u* Nar. pjes. vuk. 3, 571 *(među prenumerantima).*

KNIĆSKI, *adj. koji pripada Kniću.* Knićska *(opština).* K. Jovanović 118.

KNÎN, Knina, *m. trgovište u Dalmaciji u kotaru kninskom.* Repert. dalm. 1872. 16. — *isporedi* Kniń. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc., i voc.* Knîne. — *Stariji je oblik bio* Tnin *(vidi). oblik*

Digitized by Google

je Knin *potvrđen od* XVII *vijeka*. Gdi gradi Knin bili. Đ. Baraković, vil. 296. Knezi od Knina gdi Svadići? J. Kavańin 231a. Pisme . . . od o. f. Petra Kneževića iz Knina. P. Knežević, pism. III. Kńigu piše Kuna Asanaga, baš u Kninu gradu bijelomu. And. Kačić, razg. 252a. I sam sebi u svatove pođe od Lijevna Kninu bijelomu. Nar. pjes. marj. 150.

KNINA, *f. ime vodi i selu.* — XIII *i* XIV *vijeka. a)* U rijeku u Kninu (ОУ РѢКѠ ОУ Кънино, *u istom spomeniku stoji često* Ѣ *mj.* Т *i* Ю *mj.* ОУ). Spom. stoj. 9. (1254—1264). — *b) u Daničićevu rječniku:* selo u srpskoj zemļi koje je kraļ Milutin dao Hilandaru i car Stefan potvrdio. M(on. serb). 58. (1293—1302). 140. (1348). kao da je bilo negdje blizu Peći. *tako vaļa da je bila i rijeka.*

KNINAC, Kninca, *m. u Daničićevu rječniku:* Книнъсь, u srpskoj zemļi selo koje je kraļ Milutin dao Hilandaru i car Stefan potvrdio. M(on. serb). 58. (1293—1302). 141. (1348). kao da je bilo negdje blizu Peći.

KNINOPOĻSKI, *adj. iz Kninskoga Poļa.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Ivan Novaković Kninopoļski. D. Obradović, basn. 327.

KNÎNSKÎ, *adj. koji pripada Kninu.* Ban kninski. And. Kačić, kor. 424.

KNÎNSKÔ PÕĻE, *n. selo u Dalmaciji u kotaru kninskom.* Repert. dalm. 1872. 16. — *Pomińe se od* XVIII *vijeka.* U Kninskom Poļu. D. Obradović, basn. 326.

KNÎŃ, Knińa, *m. vidi* Knin. — *Ovako pišu Dositej i Vuk.* Pri crkvi s. Georgija, baš pred gradom Knińem, u domu crkovnom stanem učiti decu. D. Obradović, basn. 327. Pri Knińu sam talijanski naučio. 332. U Knińu. Vuk, rječn. *kod* spińatak.

KNÍŃANIN, *m. čovjek iz Knina.* — *Množina:* Knińani. Knińani doode svaki dan tamo k vami. Starine. 12. 24. *(oko* 1696—1703). K tebi trču i Knińani. P. Knežević, pism. 114.

KNĬTI, knĭjêm, *impf. bojiti knom.* — *U naše vrijeme u Bosni.* Pa gledaju Zlatu Alaginu, kako kńju ruke u đevojke. Nar. pjesm. hörm. 1, 308. Običaj kniti nokte. Bos. vila. 1890. 138. — *Sa* se, *pasivno.* Čim nastupi večer, knije se mlada t. j. boje joj ruke i noge. Nar. pjes. hörm. 1, 591.

1. **KŃA**, *f. vidi* 1. *i* 2. kna. 1. neka ženska mast u Turkińa. 2. luga, natruha što misle primorci da pada iz magle na rašće, osobito na lozu: pala kńa na lozu. M. Pavlinović.

2. **KŃA**, *f.* drijem u bolesti (malo u običaju). M. Pavlinović. — *vidi* tļańe.

KŃÀGO, *m. vidi* kļako. — *U naše vrijeme u Istri.* Kńâgo ‚homo mutilus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 9.

1. **KŃÀK**, *adj.* ili kńâkast = kļakav. Dubašnica na Krku. čuje se i po Primorju. I. Milčetić.

2. **KŃÀK**, kńáka, *m. dijete što mnogo plače (kńezi se).* — *U naše vrijeme u Istri.* Kńâk ‚infans multum plorans', gen. kńâkà. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 16.

KŃÀKALO, *m.* onaj koji ima ruku nakaženu. Dubašnica na Krku. čuje se i po Primorju. I. Milčetić. — *isporedi* kńak.

KŃÀKAST, *adj. vidi* kńak.

KŃAKAV, *adj. vidi* kļakav. — U Fužini. Đ. Daničić.

KŃÁPA, *f. vidi* kļapa. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KŃÀPAV, *f. vidi* kļapav. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KŃÀPICA, *m. i f. vidi* kļapica. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KŃÁPO, *m. vidi* kļapo. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KŃÂST, *adj. vidi* kļast. — *Od* XVI *vijeka u sjevernijeh čakavaca, a između rječnika u Vrančićevu* (‚mancus; mutilus'), *u Bjelostjenčevu* (‚mutilus, mancus'), *u Jambrešićevu* (‚mutilus, mancus'), *u Voltiģijinu* (‚monco' ‚lahm am arme'), *u Stulićevu* (v. kļast *iz Habdelićeva).* I v tom prnesoše četiri verni muži jednoga nakazana i kńasta nemoćnika. Postila. o2a. Hrome, slipe, nime, kńaste. Anton Dalm., nov. tešt. 23b. matth. 15, 30. Ubozih i slabih, nevoļnih, hromih i slipih i kńastih vavedi simo. 109b. luc. 14, 21. Kńastim ruke ozdravļaše. F. Vrančić, živ. 22. A sada me pusti kńasta, vazam radost ku bih uži'. Đ. Baraković, vil. 248. Da bi reka' kńastu: ‚Daj mi ruke'. A. Georgiceo, pril. 94. Koje godar tilo na 'vom svitu hodi il' kńasto il' cilo, smrt na svoj ciļ vodi. P. Vitezović, odil. 12. Da j' prem riba kńasta, nima, još ćutjenje svoje ima. cvit. 146.

KŃÂT, *m. vidi* gńat. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka* (k *mj. g može biti i štamparska pogreška).* Odsici mi noge, pak kńate. M. Zoričić, zrc. 226.

1. **KŃÀTI**, kńâm, *impf. vidi* tļati. Kńati, bolno drijemati: bonik kńa; staro kńa. M. Pavlinović.

2. **KŃÀTI**, kńâm, *impf. vidi* kniti. Kńati, metati kńu, ital. bellettare; kńati se, gladiti se kńom. M. Pavlinović.

KŃÁZ, *m. ruska riječ kojom se u naše doba u zvaničnom jeziku zvao knez od Srbije i još se zove crnogorski, vidi* 1. knez, c *i* d. — *Ima i u Stulićevu rječniku:* v. knez *s dodatkom da je uzeto iz bukvara, ali je jamačno Stulli uzeo iz ruskoga rječnika.* Bog da živi kńaza Mihaila! Nar. pjes. vuk. 4, 529. Crkvena ustanova, izdana pod kńazom Mihajlom. M. Pavlinović, razg. 96. Preziru nam vjeru i besjedu, a psuju nam kńaza gospodara. Osvetn. 2, 121.

KŃAŽEVAC, Kńaževca, *m. vidi* Kneževac, *a) i* Gurgusovac.

KŃÉČALO, *m. dijete što mnogo plače.* — *U naše vrijeme u Istri.* Kńéčâlo ‚puer multum plorans'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftsg. 13.

KŃEGA, *f. neka biļka.* Kńega, Clavaria flava L. u Srbiji u jagodinskom i kruševačkom okrugu. S. I. Pelivanović, javor. 1881. 158.

1. **KŃÈGIŃA**, *f. vidi* 1. knegiņa. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (vide knegiņa). Boemska kńegiņa Metide. J. Kavańin 272b. Leži kńegiņa i vladika od Gerova. 330b. Čiste djeve ko kńegiņe. 369a. Bijaše pravedna i andeoskog života kńegiņa Metilde. A. d. Bella, razg. 243. Stara majko, kńegiņa Milice! Pjev. crn. 295b. Godine 1824 bio sam u Mehadinski Iliga kade došla bila Ļubica kńegiņa Miloš-Obrenovića. S. Tekelija. letopis mat. sr. 120, 59.

2. **KŃÈGIŃA**, *f. mjesno ime.*

a. *u Daničićevu rječniku (kod* knegyņa): mjesto u strumskoj oblasti gdje je Hilandar imao pašišta: ‚sinorь Stlьbica i Kńegiņa na brězničьcky putь'. M(on. serb). 64. (1293—1302).

b. *seoce u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 29.

KŃÉGO, *m. vidi* knego. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka.* A sada, kńego moj, pametuj i gledaj. N. Naļeśković 1, 382.

Digitized by Google

KŃÊS, kńésa, *m. vidi* **kńak.** — *U naše vrijeme u Istri.* Kńês, idem quod kńak, gen. kńêsă. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 16.

KŃÈZ, *m. vidi* 1. knez. — *U jednoga pisca Slavonca* XVIII *vijeka.* Vazdašńemu kńezu. E. Pavić, ogl. II.

KŃÈZILO, *m. čeljade ili dijete što se često kńezi.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KŃÈZITI, kńèzîm, *impf. (kome), rugati se.* — *U Stulićevu rječniku:* kńeziti komu ‚beffeggiar alcuno' ‚mittere aliquem per jocum'. — *nepouzdano (vaja da je ista riječ što* kńeziti se, *pa joj je Stulli sam dao aktivni oblik).*

KŃÈZITI SE, kńèzîm se, *impf. vidi* keńkati. — *U Voltigijinu rečniku:* kńeziti se komu ‚beffare, beffeggiare, schernire' ‚spotten'; *u Stulićevu:* ‚vagire, flere'; *u Vukovu:* ‚miene machen zum weinen (österr. raunzen)' ‚os ad fletum diduco'. — *U Voltigijinu rječniku ima drugo značeńe: rugati se (isporedi* kńeziti). *u Dubrovniku u naše vrijeme može značiti i bekeljiti se uopće (i kad se ne plače).* P. Budmani.

KŃÈZÚKATI SE, kńèzûkâm se, *impf. dem.* kńeziti se. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚vagitare'.

KŃÈZUŠA, *f. žensko čeljade što se često kńezi.* — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kńèzûšâ. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Kńezuša' podrugljivo veli se onoj ženskoj koja lasno i za svaku ludost plače. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 221.

KŃÈŽÈŃE, *n. djelo kojijem se ko kńezi.* — *U Vukovu rječniku.*

KŃÎGA, *f. po svoj je prilici naj starije značeńe: pismo u širem smislu, t. j. napisan list ili komad hartije ili što drugo na čemu se može pisati. u staroslovenskijem knigama ima i drugo značeńe:* littera, *slovo, vidi n. p. u zografskom jevanđelju:* Bê ze i napsanьje napьsano nadъ ńimь kъńigami jelinъskami i rimьskami i jevriskami. luc. 23, 38, *pa i u ńikoljskom:* Bystь že i napisanije nadь ńimь napisano knigami jelênskymi i rimьskymi i jevrêjskymi; *ali je to dosta rijetko, jer u ostalijem primjerima koje Miklošić* (lex. palaeoslov.[2] *kod* kńiga) *stavlja pod ovo značeńe, može se razumjeti i pismo ili književnost, dapače je znamenito što u bilješci* ‚crьnorizьca Hrabra o pismenehь' *kńiga kao da znači svagda pismo ili književnost, a sa značeńem slovo stoji* pismę (Okáz. pam. **šaf.** 89—91), pisme (Glasnik. 96, 94—97), slovo *(u* Vuk, primj. srpsko-slav. jez. 7—9). *može se tome dodati da u značeńu* epistola, *riječ* kńiga *stoji u jednini, a da joj je pravo značeńe slovo, trebalo bi da bude u množini (vidi* c). *istina Miklošić za ovo značeńe kaže da je množina u stslovenskome, ali ne znam, jeli tako u svijem primjerima, n. p. u naj prvome (iz suprasaljskoga rukopisa* 236): Kde knigy, kde sьvêdêteļe? *može biti da se ne govori o jednom ciglom pismu. gotovo u svijem slavenskijem jezicima (i u litavskom) ima i osobito značeńe:* centipellio, *treći želudac u preživalaca, te bi se moglo pomisliti da je ovo naj starije značeńe, ali je viša prilika da je ovo postalo od drugoga shvaćena u prenesenom smislu (isporedi ńem.* blättermagen, buch, psalter). — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kъńiga *i* kńiga, littera *(i* scriptura), *plur.* scriptura, liber, epistola, tabulae, ars scribendi, *rus.* книга, liber, centipellio, *češ.* kniha *i pol.* księga *(gdje stoji* kś *mj.* kń, *isporedi kod* knez), liber *(u oba jezika u starije doba u množini),* volumen, centipellio; *vidi i lit.* knyga *(u Pruskoj pl.* knygos) *i* kninga, liber, centipellio. — *Nejasan je oblik: prema poljskome obliku i lit.* kninga *kao da bi praslavenski oblik bio* kъnenga, *ali ni u jednom drugom jeziku nema nosnoga glasa. ne zna se dalje, jeli isprva bio glas* n *ili* ń, *ali se čini da je bio ovaj posljedńi, jer se potvrđuje osobitijem znakom, n. p. u zografskom jevanđelju (izostavljańe znaka u drugijem rukopisima, kao n. p. u suprasaljskom, samo je negativni dokaz, i može se tumačiti nepomńom u pisańu). — Tamno je i postańe: ńeki misle na pol.* kień, *pań, i* knować, *djelati, pa i izmišljati; ali je po svoj prilici (i radi razlike u oblicima) riječ tuđa: mislilo se prije na kitajsko* king, liber, *poslije na stnord.* kenning, *bilješka. — I u našemu se jeziku nalazi pisano a vaja da se gdje i govori* kniga, *ali je to ili s nepomńe u pisańu (n. p. u* J. Filipović 1, 9[a] *ima i* kń- *i* kn-) *ili u izgovarańu (u* A. d. Costa *svagda je* kn-). — *U svijem je rječnicima (vidi dalje).*

a. *pismo u širem smislu (ńešto napisano na listu ili komadu hartije ili ćega drugoga).*

a) uopće, scriptum. Čto vidihь pisano u staru kńigu to pisahь. Starine. 13, 210. (1250). Pak kako za rugost kńigu upisaše, i za veću žalost, koja govoraše: ‚Ovi se činiše Isus Nazaranin, tere se kralj zvaše židovski gospodin'. M. Marulić 189. Imena svoja bud na sajavih kńigah upisana. P. Zoranić 75[a]. Pariž prolijev crvljena vina na ubrus bêl i ńim pisaše po ubruse: ‚Gospoje Jelena, ļubi me i ja te ļubļu'. Carica razuměše kńigu, a Menelauš nê. Pril. jag. ark. 9, 125. (1460). Čîni činî seji Ivanovoj, upisuje u četiri kńige: jednu piše, u vatru je baca . . . Nar. pjes. vuk. 1, 469. — *amo može pripadati i ovaj primjer:* Sve u jednu kńigu hodi, koju piše štap na vodi. V. Došen 131[b].

b) epistola, *pismo (list) što se kome šalje na višu ili manu daļinu da mu se što javi.* — *u naše se vrijeme obično piše u ovom smislu* pismo, list, poslanica, *da se razlikuje od značeńa pod* c. — *Između riječnika u Mikaļinu* (kńiga, poslanica ‚literae, epistola'), *u Belinu* (‚lettera, epistola' ‚epistola' 434[a]), *u Bjelostjenčevu* (kńiga, list, poslanica ‚litterae, epistola', v. list), *u Voltigijinu* (‚lettera' ‚brief'), *u Stulićevu* (‚epistola, litterae'), *u Vukovu* (‚der brief' ‚literae, epistola'), *u Daničićevu* (kъńiga *i* kńiga ‚literae'). *aa) uopće. — kńiga se piše, šalje kome, u koje mjesto, u ńoj se piše, prima se (od koga, odakle), čita se itd., kńiga je kome, na koga, od koga, odakle itd.* Ja Radoje dijakь bańe pisahь siju kńigu. Mon. serb. 2. (1189). Kńigu tvoju primismo, u kojoj vaša ļubovь piše ovakozi: oto vamь poslahь kńige i vamь govoru da posilate svoje trьgovce. Spom. sr. 1, 19. (1399). Takova mi se uzamni da je i taj kńiga, u mnogo lipo složenih besidah. H. Lucić 185. Vele voće tvoja lipost daļovita biti će, neg moja kńiga joj obita. 197. Čačko, jeli mi kńiga od vjerenice? M. Držić 332. Primih kńigu koju mi piše i šalje vaša milost. Mon. croat. 233. (1529). Kńiga Maroju Mažibradiću. S. Bobaljević 210. Kńige vsim gradom i vsoj zemļi posla. Aleks. jag. star. 3, 233. Kńigu k Dariju pisati reče, govore tako. 238. Pisavši ovu kńigu, posla ju skrovito u Carigrad. M. Divković, zlam. 61. Krunu vašu pozdravļamo da primete kńige naše. Đ. Baraković, drag. 389. *(S. Jakov)* upisa kńigu ka jest jedna od sedam katoličanskih. F. Glavinić, cvit. 120[b]. Kńiga ili list ki na dugo hoće se poslati. 451[b]. Vladimir šti kńigu. Kńiga s dvora: ‚Čestitomu vrh svijeh kralja čačku momu...' G. Palmotić 2, 219. Kńige i nadgrobnice razlike. I. Ivanišević 258. S. Pavo u kńizi Rimļanom. B. Zuzeri 30. Ni

Digitized by Google

ńegovi pisci za knige. A. Baćić 62. Knigu koju mu piše sin. J. Banovac, pred. 32. Kako piše apošto u knizi prvoj Korintjanom. razg. 224. Jednoč primi Aleksandro kraļ knigu od Antipatra. F. Lastrić, svet. 12b. Sveti Ireneo koji pišući Viktoru papi rimskomu knigu svoju na ovi način dovršuje. A. Kanižlić, kam. III. Metrofan drugačije piše Manuelu u rečenoj ozgor knigi. 46. U knigah iliti poslanicah papi jest pisao. 49. Izruči papa poklisarom dvi knige, jednu na cara, a drugu na Focija. 93. Zabavļa ništo papinoj knigi. 123. U vašoj knigi stoji, da će dobiti. 304. Epistola reči će poslanica ili poslana kniga. bogoļubn. 71. Sužńa svoga s knigom posla. utoč. 41. Ista se kniga nađe bačena u Carigradu u dvoru cesarovu, bi štivena, svi rekoše da je ruka Ivana Damašena. M. Zoričić, zrc. 52. Knigu piše od kotara kneže, ter je šaļe pobratimu svome. And. Kačić, razg. 1a. Napisa knigu Davidu. kor. 198. Očito *(se)* vidi iz knige velikoga Paula. M. A. Reļković, sat. A7a. Da se jedan ispovidi po knigi oli po poruci. Ant. Kadčić 189. Koji pričińaju knige, pisma, liste oli pečatnice svetoga otca pape. 284. U pistuli iliti knizi s. Ivana. J. Matović 79. Prikazao svoju voļu oli po knigama oli po glasnicima. 305. Knigu štije Omerova majka. Nar. pjes. vuk. 1, 256. Kada ćaja sitnu knigu primi. 1, 609. Knigu piše care iza knige. 1, 626. Knige piše na četiri strane. 2, 86. Knigu piše Žura Vukašine, te je šaļe na Hercegovinu bijelome gradu Pirlitoru, Vidosavi ļubi Momčilovoj. 2, 104. Car isprosi po knigam' đevojku. 2, 132. Svu gospodu zove na svetoga sa knigama i sa zdravicama. 2, 198. Onda care Marku knigu piše. 2, 366. Eto kniga, dvije age stare, da ste brže meni na Udbinu. 3, 148. Eto kniga, Hrńo Mustaf-ago! hodi meni u svatove, Mujo! 3, 229. Otkle kniga? ogńem izgorjela! te je čatiš i suze proļevaš. 3, 246. Ova kniga od Udbine grada, od prokletog Kune Hasan-age. 3, 385. Naj ti, pobro, pero i hartiju, knigu piši, ja ću govoriti. 4, 248. Da ne piše knige na Cetińe. 4, 492. On mi napiše knigu u Zadar. G. Zelić 549. Miloš im pošļe knigu. Vuk, građa. 46. Da se niko miješati nema u zajemna naša patrgańa niti knigom niti jakoriječju. Osvetn. 3, 70. — *u jednom primjeru stoji množina za jedno pismo:* Poslati ću knige kraļu izraelskomu. N. Rańina 60b. 4reg. 5, 5. *na istoj strani u jednini:* Kada primiš knigu ovuj. 5, 6. — ***bb)*** *riječi* kniga *mogu se dodati različni pridjevi. aaa) u pjesmi o svakom pismu može se kazati (kao* epithetum perpetuum*) da je:* sitna *(naj češće).* Kad je sitnu knigu napisao. Nar. pjes. vuk. 1, 255. Već evo ti sitne knige male. 1, 256. — bijela. Suze roni, bilu knigu piše. And. Kačić, razg. 41a. Pa joj daje belu knigu čitat. Nar. pjes. vuk. 1, 251. Mezil stiže i bijela kniga. 2, 264. — tanka. Kadar bješe kraļica tanku knigu prolegala. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 38. Tanku knigu napisa Ugrinu vojvodi Janku. 1, 52. Tanka ga kniga dopade. Nar. pjes. vuk. 1, 74. — šarena. Pa šarenu knigu načinio. Nar. pjes. vuk. 4, 488. — drobna. Od cara mu drobna kniga došla. Nar. pjes. istr. 1, 25. — ***bbb)*** *mogu biti različiti pridjevi po onome što je u svakoj knizi napose, tako n. p. po riječima i mislima.* Prosi ga vrućijemi knigami. B. Kašić, iń. 69—70. Ter pisati čini otole kraļevima svijem od svijeta ponosite knige ohole. G. Palmotić 2, 177. Pisa kripku i snažnu knigu kraļu ingležkomu, da pusti i oprosti biskupa. F. Lastrić, ned. 369. Papa pisao je Ignatiji oštru knigu. A. Kanižlić, kam. 366. Jedno drugomu pišu knige sasvim poštene. M. Dobretić 103. I *(vran)* donese zle glasove: crnu knigu pod krioce, crnom bulom zabulana... Nar. pjes. vuk. 1, 95. Kniga loša, a loša je glasa. 4, 223. Eto tebi knige jedovite! Nar. pjes. petr. 2, 272. Pa bijele pišu na sve strane, bijele knige jadne i krvave. Osvetn. 2, 73. Za toliko godina ne spomenu mi se ni grkom jabukom ili s praznom knigom. Pravdonoša. 1852. 23. — *u slučaju kad se piše ńekoliko jednakijeh pisama na različna lica.* Pisao je ńima knigu okolišnu. A. Kanižlić, kam. 159. S ovom našom pastirskom knigom. I. Garańin 4. — *po načinu kako je pisana (n. p. tajnijem slovima).* Kniga tajnopisna ‚lettera, scrittura in cifra' ‚scytala'. A. d. Bella, rječn. 193a. Mukla kniga, slijepa kniga ‚lettera ciferata, scritta con cifere' ‚litterae furtivae'. 434b. — *vidi i:* Kniga pričińena ‚lettera falsificata' ‚litterae assimulatae'. A. d. Bella, rječn. 434b. Negov nearni učenik lažļivu knigu pisa. M. Zoričić, zrc. 53. — *cc) o knizi se kaže da se piše (vidi primjere kod aa)), i u pjesmama često da se piše na koļenu (po istočnom običaju):* Brže pišu knigu na koļenu. Nar. pjes. vuk. 2, 136. Sjede pisat knige na koļenu. 2, 473. — *pa se, osobito u pjesmi, upotrebļavaju i drugi glagoli, kao* kititi, nakititi. Pa je drugu knigu nakitio. Nar. pjes. vuk. 1, 475. Pa nakiti jednu sitnu knigu. 2, 208. Te je sitnu knigu nakitio, ne kiti je, kud je ńojzi kaže, no je kiti preko mora sineg, do Dojčila Bogom pobratima. 2, 382. Na koļenu knigu nakitio. Nar. pjes. petr. 2, 272. — graditi. Donesi mi jedan list hartije, da ti gradim jednu sitnu knigu. Nar. pjes. vuk. 2, 246. Ona gradi drugu sitnu knigu. 2, 391. — napraviti. Te napravi jednu sitnu knigu. 3, 377. Pa je sitnu knigu napravila. 3, 524. — načiniti. Već načini jednu sitnu knigu, te je pošļi dužđu od Mletaka. Nar. pjes. vuk. 2, 333. Pa načini knigu na koļenu. 2, 595. — *u jednom primjeru našega vremena* nititi: Još na pašu knige nite krive. Osvetn. 1, 46. — *kao odgovor na knigu kaže se i* otpisivati knigu. Poče knige primat i odpisivat. J. Filipović 1, 303a. Ona snasi knigu otpisuje. Nar. pjes. vuk. 1, 562. Sava ńemu knigu otpisuje. 3, 373. — ***dd)*** *kaže se što je pisano u knizi kao da onaj što piše govori, besjedi u knizi ili drukčije javļa svoje misli.* Ignacio u jednoj knigi, ku Ivanu piše, govori. F. Glavinić, cvit. 118a. Sveti Jerolim u jednoj svojoj knizi ovako govoraše. P. Posilović, nasl. 42a. Govori sveti Pavao apošto u knizi drugoj Korintjanom. A. Baćić 8. U knizi joj ovako besjedi... Nar. pjes. vuk. 2, 105. U knizi im ovako besjedi... 2, 214. U knizi ga lipo pozdravļaše ter ovako starac besiđaše. And. Kačić, razg. 1a. U knizi je Pavla pobratio. Nar. pjes. vuk. 3, 556. — *također se kaže da se u knizi što piše, kiti itd.* Ako bih te u knigu pisala... Nar. pjes. vuk. 1, 404. U knizi je cura nakitila:... 3, 229. U knizi mu Ivan nakitio:... 3, 231. — ***ee)*** *javļa se što je pisano u knizi (gotovo samo u pjesmi) kao da sama kniga kaže, besjedi, glasi.* Sitna knjiga ńojzi ovo kaže. Nar. pjes. vuk. 1, 257. On ne sluša što mu kniga kaže. 1, 556. Al' mu kniga dosta grdno kaže, kniga kaže đe ga kune majka. 2, 264—265. Sama kniga caru besedila. 2, 295. Kniga glasi od moje đevojke da se skoro misli udomiti. 1, 395. — *i samijem glagolom* pisati. Dobro slušaj što ti kniga piše. Nar. pjes. vuk. 3, 328. Sve mu kaže što mu kniga piše. 4, 395. — ***ff)*** *kniga se pečati.* Na jednoj trpezi knige pečaćene. Nar. pjes. vuk. 1, 107. S krvi ńemu knigu zapečati. 2, 247. — ***gg)*** *o knizi se kaže*

Digitized by Google

da se šaļe, pošaļe. Focio posla svoje poklisare i knige u Rim papi. J. Filipović 1, 186a. Već tri knige car je sestri posl'o. Nar. pjes. vuk. 1, 626. Posla Marku knigu po Tataru. 2, 392. — *opravi.* Na brzo mu knigu opravila. 2, 171. Pa mu Vuče knigu opravio. 2, 349. Na mezile knigu opravio. 2, 565. — *upravi.* Ova knjiga bila je na poklisare upravļena. A. Kanižlić, kam. 299. — *opremi, spremi.* Drugu vezir knigu opremio u Toptana pokraj mora grada, na onoga bega toptanskoga. Nar. pjes. vuk. 4, 213. Jali knige opremaju bijele k stojnu Beču. Osvetn. 2, 102. Sitne knige na Cetiñe sprema. Nar. pjes. vuk. 4, 484. — *prati.* Prati knigu miloj šćeri mojoj. 2, 531. Prati knigu Baru i Ulćiñu na Miloša Obrenbegovića. 2, 534. — *ako je više knjiga, da se razašaļu, rasture.* Pa kad take knige razaslao. Nar. pjes. vuk. 4, 490. Kad rasturiš knige na vojvode. 2, 580. Take knige Osman rasturio. 3, 150. — *u pjesmi ima i* vratiti knigu, *kad se ko udaļi od koga, pa mu piše knigu, kao da mu ńešto vraća od sama sebe.* Đe god, šćeri, na konaku budeš, odsvakle mi sitnu knigu vrati, da ja znadem đe ste zdravo bili. Nar. pjes. vuk. 3, 455. I odatle cura knigu vrati: ‚Zdravo smo ti u Jabuci, majko'. 3, 456. — *hh) knjiga se nosi, odnosi, donosi, pronosi itd.* Da su sva četvorica od Focia knigu donili. A. Kanižlić, kam. 68. Nosi knigu bijelu Prilipu na koļeno Kraļeviću Marku. Nar. pjes. vuk. 2, 247. Da ti može knigu odnijeti u Kosovo i natrag vratiti. 2, 289. Nosi knigu ka gradu Solunu, ka Dojčilu Bogom pobratimu. 2, 383. Vuk odnese do tri sitne knige. 2, 569. Tvrde straže pokraj vode vrzi, da ne može tica prolećeti, a kamo li tatar prokasati i od Bosne knigu pronijeti. 4, 264. — *u pjesmama se i osobitijem načinom kaže kako se knjiga predaje.* Spušta knigu caru na koļeno. Nar. prip. vuk. 2, 295. I Nukici poļubio ruku, u ruci mu knigu ostavio. 3, 231. — *ii) o knizi se kaže (ne samo u pjesmi) da ide, dolazi, dopada, stiže, sreta itd.* Knjiga ide od ruke do ruke, pa će doći u pogane ruke. Nar. pjes. vuk. 1, 404. Knige idu od Prizrena grada, od srpskoga silna car-Stjepana, na Požegu banu Milutinu. 2, 168. Česte knige idu za knigama. 2, 502. — Zato ja sasvima učinih odluku, da dojde knjiga ma tebi sad u ruku. P. Hektorović 58. Jer evo mi dođe knjiga bila koja mi je zle glase donila. And. Kačić, razg. 316a. Sinoć mene crna knjiga dođe, crna knjiga, a u doba crno, crnom bješe bulom zabulana, a krvavim slov'ma napisana. Nar. pjes. vuk. 1, 395. Četir knige od uje su došle. 1, 626. I do sad su knige dolazile, al' se nisu sa suzam' učile. 2, 137. Dođe knjiga u Požegu ravnu na koļeno banu Milutinu. 2, 168. Jer je ńemu hitna knjiga došla. 2, 574. Al' divojki dođe knjiga bila. 3, 548. Kade snasi glas i knjiga dođe. 4, 361. A jutros mu bila knjiga dođe. Nar. pjes. istr. 1, 7. — Ode knjiga gradu Varadinu. Nar. pjes. vuk. 2, 254. — Često knige zemļu prelažahu. 1, 576. Sitne knige zemļu prijeđoše. 3, 78. — K Naļešku Nikoli, ma knigo, uhrli u lijepi Dubrovnik. N. Dimitrović 100. — Kad bijaše Margariti tanka knjiga dopadnula. Nar. pjes. bog. 32. Kad je Petra knjiga dopanula. Nar. pjes. vuk. 1, 3. Kad Alilu knjiga dopanula. 3, 108. Kad je Janka knjiga dopanula. 3, 216. — Evo tebi tri knige stigoše. 1, 556. A jutros mu sitna knjiga sustiže. 1, 208. U putu mu sitna knjiga stiže. 2, 472. — Knjiga steče od Iruda, da popišu se svi ļudi. Nar. pjes. istr. 6, 32. — Tu je pašu knjiga susretnula od onoga bega Asan-Goļa. Nar. pjes. vuk. 4, 357. — Banu knjiga na koļeno pade. 2, 264. Dan po danak, ni nedjeļa cijela, pade knjiga Rodić generalu. Osvetn. 3, 42. — *može se knjiga i izgubiti.* Poginula je knjiga ‚la lettera è andata mala' ‚interiit epistola'. Sustavļena je knjiga ‚la lettera è stata presa per istrada' ‚intercepta est epistola'. A. d. Bella, rječn. 434b. — *kk) knjiga se otvora, razvija.* Ako sam otvorao knjige druzijeh na sramotu ali nenavidost iskrńega. P. Posilović, nasl. 111a. Kada Iva prvu knjigu razvi. Nar. pjes. vuk. 2, 570. — *ll) o knizi se kaže ne samo da se čita nego (osobito u pjesmi) i da se uči (naj češće), prouči.* Asan-aga sitnu knjigu uči. Nar. pjes. vuk. 1, 576. Kada bane knjigu proučio. 2, 168. Sve Pipere braću sakupio, i pred ńima knjigu proučio. kad Piperi knjigu razumješe... 4, 32. — *gleda, pregleda, razgleda, sagleda itd.* Kada bješe kraļica tanku knjigu progledala. Nar. pjes. bog. 62. Knjigu gleda Zećir-begovica. Nar. pjes. vuk. 1, 562. Kad razgleda i prouči knjigu. 2, 264. Kada Đuro knjigu razgledao. 2, 471. Kad je Niko knjigu pregledao. 3, 229. Kad je Mutap knjigu sagledao. 4, 298. — *vidi.* Viđi knjigu, nečuvenih jada! 2, 265. Viđi knjigu, časa ne počasi. 2, 534. — *kazuje (glasno).* Pa pred ńima knjigu kazivaše. 4, 80.

c) tabula, libellus, *pismo, list kojijem se što svjedoči ili potvrđuje. velika je razlika u značeńu za svaki slučaj naposc, te se razumije po pridjevima ili drugijem riječima.* Jako je pisano vь starihь knigahь brêvêlegi. Mon. serb. 39. (1253). — Tamo vi jestь pisalo carьstvo mi knigu svobodnu vamь i druzêmь gradovomь da gredete svobodno bezь vsake zabave u zemļu carьstva mi. Mon. serb. 175. (1356—1367). — O zemļi i o ļudehь crьkovnyhь što imaju s kymь sudь crьkvi, ašte kto iznesetь milostnu knigu, u tojzi knizê ništo da nêstь, razvê da se sude po zakonu crьkovnomь i carskomь, nь da uprosetь cara. Zak. duš. pam. šaf. 35. Kto jestь čijega človêka prijelь izь tuđe zemļe, a onь je pobêglь otь svojega gospodara otь suda, ašte dastь knigu carevu milostьnu, da se ne potvoritь, ašte li ne dastь milosti, da mu ga vrati, čiji budetь. 39. O knigah milostnyhь. gde se iznesu dve knige careve zajedno za zemļu, kto je sьdrьžao do sijega doba sьborьnago, togo da jestь. 44. Ako piše knigu carь ili po srьdьcu ili po ļubьvi ili po milosti za nekoga, a ona knjiga razorajetь zakonikь, sudije tu knigu da ne vêrujutь. 49. — O zapisaniji knigь. što zapiše carь baštinu, komu zapiše selo u baštinu, da jestь logo9etu 30 perperь za hrisovulь. 40. Knige careve koje se prinose prêđь sudije za što ļubo, ta ihь potvara zakonnikь, što je zapisalь carь komu ļubo knigu, onezi knige koje potvoritь sudь, tezi knige da vьzmutь sudije, a da ihь prinesutь predь cara. 38. Nitko da ne preslušaть što piše knjiga careva. ašte li budetь takova knjiga što ne možetь onzi sьvrьšiti ili ne imatь da dastь, vь tь časь da grede opetь s knigomь kь caru, da opovêda caru. 40. Nikto ničijega človêka da ne priimetь... bezь knige carevê. 41. Nikto da ne primi ničijega človêka u tьmьnicu bezь knige careve. 48. Pristavi bezь knige sudine nikudь da ne idu, ili bezь knige careve, razvê kude i posilaju sudije, da imь pišu knige. i da ne uzьme pristavь inoga, razve čto piše knjiga. a sudije da drьže takođere knige, kakьveno su dali pristavomь. 47. — Vьsaky sudija čto sudi po zemļi, da zapisuju sudь, i da drьži u sebe knigu. i druge knige upisavьše da dadu onomu koji se bude opravio na sudь. 47. — Ako pet biskupov knigi na svedoteļstvo ne prinesut. Š. Kožičić 11a.

Digitized by Google

Ukazavši knige od svidočanstva. M. Bijanković 11. Svjedočne knige ‚patente, scritto che si fa per diverse cagioni' ‚litterae patentes'. A. d. Bella, rječn. 547a. Knige svidočanstva od tvoga biskupa. Ant. Kadčić 105. — Papina kńiga, apostolska kńiga ‚bolla del papa' ‚apostolicum diploma. A. d. Bella, rječn. 144a. Imajući lažno pričińene knige papine. Ant. Kadčić 301. — Prostu kńigu da izvadi. V. Došen 127b. Pošalj... sužńu oprošćenu kńigu. Starine. 11, 100. *(oko* 1655). — A nabavi kaluđera mlada, pa mu daje kńigu povladnicu. Osvetn. 3, 82. — Da ženu vinčanu s kńigom pusti. A. Bačić 123. Po zakonu Mojsijevu koji je dopustio davši kńigu pustiti ńu *(ženu)*. J. Banovac, razg. 265. Obatali knige od razpušteńa. M. Dobretić 532. I vadi joj kńigu oprošćeńa. Nar. pjes. vuk. 3, 529. — Da imadu jošter dopušteńe i knige od vlastitog biskupa. M. Dobretić 322. — Načini sud kńigu od umira. S. Ljubiša, prip. 179. — Ako majstorske knige (diplome) ne ima. A. T. Blagojević, khin. 45. — Ako Bošńanin izbme dobitak dubrovački na veru, i kńiga bude u Dubrovnici. Mon. serb. 102. (1332). Kńiga od duga ‚obliganza' ‚syngraphium, syngrapha'. J. Mikalja, rječn. Ako hoćeš našu virnu kńigu za ostalo dugovańe primiti. Starine. 12, 15. *(oko* 1700). Pjenezne knige ‚lettere di cambio' ‚tesserae colybisticae'. A. d. Bella, rječn. 161b. — Med ńima se muško čedo nađe, al' ga majka negovat ne može. već mu savi knige i košulje... Nar. pjes. vuk. 2, 71. — Pride Kružić noseći niko pismo proseći nas, da bismo je postavili v knige naše kancelarije. Mon. croat. 212. (1521). Er mu 'e i otac čast imio kńig otajnih u onom gradu. J. Kavańin 132a.

d) list na kojemu je što zabilježeno za učenje. Kńiga od brodenja ‚carta da navigare' ‚tabula navigationis'. A. d. Bella, rječn. 174b. Kńiga od razbrajanja ‚abbaco, carta o tavoletta dell'abbaco' ‚tabula ratiocinatoria'. 1a.

b. littera, *sloro.* — *Samo u Vrančićevu rječniku* (kńiga, slovo ‚litera'). — *vidi što je kazano sprijeda o ovom značeńu.*

c. liber, codex, tabulae, *mnogo lista (tabaka) hartije ujedno sastavljeno (sašiveno, vezano); hartija može biti čista ili napisana, ali je naj češće naštampana. — u ovome značeńu isprva je bila samo množina* kńige *(kao što je stslovenski, i što je bilo češki i poljski), jer se shvaćala jednina kao pod* a, *te je značeńe bilo: mnogo lista napisanijeh. jednina se s ovijem značeńem nalazi naj prije u primjeru* XIII *vijeka:* Sija kńiga prologь napisa se. Mon. serb. 561. (1264), *ali ne znam jeli dosta pouzdan ovaj primjer; poslije istom* XVI *vijeka na jednom mjestu:* Kako bude mlados prijat slova prve kńige, neka se stavi čtit pojanja spijevalac. D. Rańina VIIIa, *ali i ovdje nije dosta jasan smisao, i značeńe bi moglo biti kao kod* d. *uprav pouzdani primjeri javljaju se od* XVII *vijeka, i naj prije u J. Mikalje:* Da, tko hotit bude latinski jezik naučiti, moć bude učit ga iz iste kńige. gram. 2 *(na istoj strani:* Dobromu prijatelju koji štije ove kńige). Da ova kńiga ima veću potribu od ostalijeh kńiga... rječn. XI. Sva slova potribna za naš jezik imaju se izrediti u ovoj kńigi na ovi način. XII. (Milomu prijatelju i bratu koji štije ove kńige. XIV). Da ova kńiga još korisniju bude. XV. *(u rječniku kod riječi* kńiga *ima samo množina za ovo značeńe).* XVIII *vijeka otimle reći mah jednina, ali se još sama množina nalazi u nekijeh pisaca, kao n. p. u Dellabelle, u Zuzerića, u Filipovića, u Banovca, u Lastrića, u Matovića. u naše doba pisci (i Vuk i Daničić) upotrebljavaju samo jednina (ali se u narodnijem pjesmama nalazi češće množina), i to gotovo samo za ovo značeńe (vidi kod* a, *b)). — Između rječnika u Vrančićevu* (kńige ‚liber'), *u Mikaljnu* (kńige ‚liber, volumen, codex'), *u Belinu* (kńige ‚libro' ‚liber' 438a; ‚volume, cioè libro' ‚volumen' 778b), *u Bjelostjenčevu* (kńige, listje ‚liber, codex, volumen', otud velimo: kńižni človek ‚heluo librorum'), *u Jambrešićevu* (kniga ‚liber'), *u Voltiđijinu* (kńiga ‚libro' ‚buch'), *u Stulićevu* (kńiga ‚liber'; kńige ‚liber, volumen, codex'), *u Vukovu* (kńiga ‚das buch' ‚liber'), *u Daničićevu* (kьńiga *i* kńiga ‚liber').

a) ovake su kńige štampane (u naj starijim primjerima pisane, o kojima se sad kaže da su* rukopisi), *i određene za čitańe (za nauku, za molitvu, za zabavu itd.). — često se misli na ono što je u kńizi (smisao).* ***aa) kńige *u množini o jednome.* Isьbьše se kńigi glagoljušte: vêrova Avraam Bogovi... Sava, tip. hil. glasn. 24, 173. Prêdavь imь komuždo kńigy zakonьnyje. Domentijana 233. Sij apostolь napisa se vь dьni blagorodьnago kralja Stefana Urosa tretijego... koga Bogь spodobii čisti kńigy siji... Mon. serb. 84. (1324). Syje se knyge *(o jednoj kńizi)* napisaše. 253. (1404). Priseći položivši ruku zvrhu kńig. Zak. vinod. 75. Otvori kńige i vid grehe duše sije. Pril. jag. ark. 9, 90. Razgrnuv kńigi, poda je služê držati. 102. (1468). Čtenje kńig od izhoda. Bernardin 30. Složi jedne kńige. Transit. 211. A Hezdra otvori kńige prid svijem pukom. N. Rańina 160b. 2esdr. 8, 5. U ruci mu zlatne kńige, družba da mu je. P. Hektorović 9. Grad prijaše hitrostju Urikšešovu kako Omir u kńigah svojih piše. Aleks. jag. star. 3, 248. Budući tvojijem trudom ispisao i složio kńige aliti beside. M. Divković, bes. XIVa. U kńigah od naravnijeh stvari veli da jest jedna ptica. 21a. Istomačenje na svrsi kńig mnogih riči. I. Bandulavić u predgovoru. Vidi Ivan kńige jedne sedmimi pečati zapečaćene. F. Glavinić, cvit. 13'. Šte se u kńigah očitovanja. 12—13. Pisano jest u kńigah psalmov. 58a. Misnik pristupi k kńigam. 170b. Vidi jedne kńige. I. Ančić, vrat. 165. Prištavljam jošte da ove moje kńige biće mnogo korisne svakomu čoviku. P. Posilović, nasl. XLV. Daje svomu iskrńemu jedne kńige od svetoga čatańa. M. Radnić 402a. Kih dobrota u kńigah je od života. J. Kavańin 305b. Kńige naroda ‚genesi, libro di Mosè della creatione del mondo' ‚genesis'. A. d. Bella, rječn. 340b. Otvoriše se jedne same kńige. B. Zuzeri 31. U kńigah djela apostolskijeh. 182. U skrovištu otajnomu znanosti božanstvene dvoje kńiga nahodi se: kńige od smrti mirne i svete, kńige od smrti zle i tužne. 275. Vide jedne kńige, uzeše ji štit za provest vrime. J. Filipović 1, 9a. Ovde se očito vidi da veće od jednih kńiga otvoriće se i da su naj maće tvoje kńige. 1, 150a. U ovim mojim kńigam mnoge se riči ištećene naode. 1, 581. Tad biše Julijanu date jedne kńige. 3, 237a. Onde će se otvoriti kńige ńegova zakona. J. Banovac, razg. 5. Piše s. Ivan apošto u kńiga od očitovanja. 73. Dođoše k meni dva prilipa mladića, i jedan od ńih izvadi iz nidara jedne lipe kńige i dade mi štiti. 103. Kako se može razumiti u kńiga poroda na pogl. 49. 227. Štijući po namiri jedne kńige. F. Lastrić, test. 206b. Odgovara mi u isti kńiga od očitovanja. 273a. Kako štijem u kńiga s. Joba. 351a. Da će te s takim dilovańem upisat u kńige od života. M. Zoričić, osm. 25. Zajao sam jedne knige Petru. A. d. Costa 2, 86. I štijemo u kńigah mudrosti... J. Matović 77. Uči s. Agustin u kńigah od grada Božjega. 112. Uštampa filozofiju i druge

Digitized by Google

troje knige. Norini 67. I ovo potvrđuje s. Ambrozio, tolmačeći knige poroda. Đ. Rapić 23. Sveti Jovan knige uzimaše, te krstio Hrista kuma svoga. Nar. pjes. vuk. 1, 123. U ruku mu knige saltijeri. 2, 92. Te uzeše knige carostavne. 2, 95. Iznijeće knige staroslavne, da kazuje pošļedńe vrijeme. 2, 183. Knige uči stari Jug Bogdane. 2, 185. Marko uze knige starostavne, knige gleda, a govori Marko. 2, 195. Pa uzeše knige jevanđeļa. 3, 59. Ponesite knige inǵijele, te gledajte što nam knige kažu, što će nama biti do pošļetka. 4, 133. — ***bb)*** *u jednini (vidi sprijeda naj starije primjere).* Kada se pridaje libar ili knjiga. I. Zanotti, upit. 4. Prem knjigu da učio nisam znanja od ļudskoga. A. Vitaļić, ist. 215a. Nadpis ńegove knige koju je složio. A. Kanižlić, kam. ix. Ova godišna knjiga jest od lažca složena. 8. Pomańkańa koja se u ovoj knigi nahode. V. Došen viii. Pridgovora, u počelu knige običajnoga, nisam postavio. ix. Stvara'u jednu knigu iliti vam libar. A. d. Costa 1, v. Priručna knjiga za mladež. I. Jablanci 1. Od svih griha koji su u toj knizi upisani. M. Dobretić 170. Knjiga pako koju prevede baš drugače zvoni. A. T. Blagojević, khin. xii. Stade Jovan krstit kuma svoga, od straha mu knjiga ispanula. Nar. pjes. vuk. 1, 122. Vidite li kako knjiga kaže? 2, 184. Knjiga kaže, na Urošu carstvo. 2, 196. Uze knjigu Kraļeviću Marko, knjigu uze, te Minu vjenčava. 2, 371. S knigom ne zna niko besjediti, ni kako će knizi otkazati. 4, 136. U ovom je namastiru naj znamenitija knjiga jedno jevanđeļe. Vuk, dan. 1, 3. Ja sam u ovoj knizi naštampao . . . Vuk, nar. pjes. 1, v. Gore po vas, moj gospodine, jer je povjesnica Božja knjiga. M. Pavlinović, razg. 50. Ļudi lijeću, hrle tolit smeću, hoǵa s knigom da šejtana kune. Osvetn. 4, 70. — ***cc)*** *množina (plural) stoji za mnoštvo.* Knigy jego nečьstivyje iždegь. Stefan, sim. pam. šaf. 7. Ikonь svetyhь ili sьsudь čьstьnyhь ili zavěsь ili knigь. Sava, tip. stup. glasn. 40, 154. Svetimi jevanđeli i knjigami mnogami. Mon. serb. 11. (1222—1228). Vь naučenije svetyihь knigь. Danilo 12. Na svitlo si razumne knige dal. A. Georgiceo, pril. 100. Dati na svitlu to jest štampati knige duhovne. P. Radovčić, nač. 361. Koji privrtahu mnoge knige. M. Radnić 54b. Ali od toga u osebujnih knjigah obilnije. P. Vitezović, kron. i. Latinski u jezik staroga zakona knige ti iz žudijskoga prinil bijaše. A. Vitaļić, ost. 415. Knjiga raških tomač hitar. J. Kavańin 92a. Premako su mloge knige izginule. A. Kanižlić, kam. 388. Knjiga on nije učio. S. Rosa 118b. To likarske knige mudre kažu. V. Došen 82b. Zarad knjiga koje složi. 211b. Toliko turski glava odsiče, da bi se od ńegova junaštva knige po svitu štampale. And. Kačić, razg. 160. Tako se štije u knigam. kor. 451. Niki *(pišu)* knige od nauka za skule. M. A. Reļković, sat. B1b. Likari tilesni privraćaju svaki dan i noć knige naravske od lika. Ant. Kadčić 226. Koji utišţuju oli čine utištati knige. 305. Ali ako po knigama tražiti pojde. A. T. Blagojević, pjes. vi. Živote od svetih i druge knige duhovne. M. Dobretić 68. Koji knige slažu i pišu protiva s. viri. 98. Evo skupļene u malo knjiga vaše dužnosti. I. Garańin 27. Štiju u knigama što je raj. B. Leaković, nauk. 146. Kada đeca četu opaziše, pobacaše knige po kaldrmi. Nar. pjes. vuk. 3, 410. Po tom bismo imali dosta knjiga iz kojijeh bi inostranci mogli poznati i naučiti naš čisti narodni jezik. Vuk, pism. 27. U kakijem knigama iz xvii vijeka. nar. pjes. 3, 173. Duhovnik koji zna duboke knige. S. Ļubiša, prip. 231. Ja sam slušao od duhovnika koji je premetao te knige. 246. Vuk je ispisao tovare knjiga. M. Pavlinović, rad. 57. Žadubļivao se u knige. 65. Iz knjiga si crpio mnogo korisna nauka. 142. Više vrijedi nego sve knige mudrice. razl. spis. 59. Jer čobani sve na nebu znadu, kô i oni što knige imadu. Osvetn. 1, 60. Gotovi su vrijedni samotnici sklopit knige a jamit oružje. 2, 17. Jer djetići straha ne učili, no u knigam školskijem čitali. 3, 130. I dočekah pošļedńe vrijeme kao što stare knige pišu. Pravdonoša. 1852. 31.

b) tabulae, *čista* ***hartija sašivena ili vezana na kojoj se što biļeži. aa) u množini za jedno.*** Primi knige svoje, i napiši osamdeset. N. Rańina 152b. luc. 16, 7. Knige od razbroja ‚libro di conti' ‚rationarium'. Knige o*(d)* dohodka ‚libro dell' entrata' ‚codex accepti'. Knige od tratjenja *ili* izhodka ‚libro dell' uscita' ‚codex expensi'. A. d. Bella, rječn. 438b. — ***bb)*** *u jednini.* Zaglavak knige aktivne ima iskazivat koliko glavnice i koliko kamata ostaje još na dugu kod svakoga pojedinoga dužnika. Zbornik zak. 1853. 488. Knjiga prodajna trgovačka podvržena je biļegovini. 1864. 170. Izvan gruntovnica i ukńižnica ima se također i jedna knjiga dokaznica voditi, u koju se imaju polagati vjerodostojni prepisi ukńiženih pisama što ih stranke prinose. 1, 215. Knjiga od prepisa ‚kopirbuch'. 3, 799. Knjiga krštenih ‚taufsbuch'. Jur. poļ. terminol. 499. Knjiga mrtvih ‚todtenbuch'. 507. Knjiga od isprava ‚urkunden-buch'. 543. Knjiga pogodaba ‚urkunden-(contracten)-buch'. 543. Knjiga vjenčanih ‚trauungs-buch'. 570. Glavna knjiga, v. glavnik; pomoćna knjiga ‚hilfsbuch'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. *kod* knjiga. — ***cc)*** *u množini za mnoštvo. (Irud)* judejskoje knigočije pobi i rojstvenije knige požga. Š. Kožičić 3a. Hotje biskup knige od krštenijeh i od mrtvijeh prigledati. B. Zuzeri 27. Ova pogodba može biti upisana u državne knige. Pravdonoša. 1852. 2. Napokon za one vjerovnike, koji se radi isplate ne prijave, imadu se iznosci koji su im određeni, kao vlasništvo ńihovo položiti kod suda ili treba učinit da se isti iznosci u ostavnih knjigah prepišu na ńihovo ime. Zbornik zak. 1853. 576. Javne knige ‚öffentliche bücher' ‚libri publici'; trgovačke knige ‚handlungs-bücher' ‚libri di negozio'. B. Petranović, ručn. kń. 49. Knjiga, merc. trgovačke knige ‚handlungsbücher', tal. ‚libri (di negozio)'; glavne, redovite knige ‚principalbücher'; knige voditi, (račune voditi) ‚bücher führen', tal. ‚tener i libri'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

c) tomus, liber, volumen, *uz značeńe što je kod a) ističe se da je dio kakva književnoga djela, pa se u ovakovom značeńu upotrebļava i kad nije sašiveno ili vezano napose. — i u ovom zadńem značeńu može biti u množini.* ***aa)*** *u množini za jedno.* Od naslidovanja Isukrstova knige četvere. A. Georgiceo, nasl. i. Knige prve u kojih se nahode svitovanja korisna... 1. Kako anđeo istomu Heliodoru ukaza u knjiga drugi makabejski na pogl. 3. J. Banovac, razg. 203. Priliku od ovoga imamo u prvi knjiga kraļevski. F. Lastrić, test. 186b. Knige zakonske, jesu petore knige Mojsijeve. I. Velikanović, uput. 1, 366. — ***bb)*** *u jednini.* Srpske narodne pjesme. knjiga prva. Vuk, nar. pjes. 1, i. Iz četvrte knige pređašńega izdanija. 1, v. Knjiga ‚theil, band' frc. ‚tome', egl. ‚volume'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

d) u naše vrijeme, kod trgovine hartije, zvalo se, kao trgovačka mjera, knjiga *(po ńem.* buch) 24 *tabaka hartije za pisańe* (25 *za štampańe), sad obično* 100 *tabaka.*

d. *čitańe i pisańe, nauka čitańa i pisańa, i*

Digitized by Google

uopće školska nauka; pa i viša nauka, znanost, književnost. naravno je da neuki narod ne zna do kraja razliku među prvijem i drugijem značenem, a i u pisaca nije svagda lako shvatiti ovu razliku. — U ovijem se značenima kaže da se knjiga uči, zna, umije itd., da se ko daje na knjigu itd. — Između rječnika u Stulićevu (‚studium, doctrina, literatura'), *u Vukovu:* ‚studien' ‚literae': dati dijete na knjigu ‚zum studieren'; izučio knjigu ‚hat ganz ausstudiert'; zna knjigu (t. j. čitati i pisati); *u Daničićevu* (učiti i znati knjigu, t. j. učiti i znati čitati i pisati *kod* knjiga).

a) ars legendi et scribendi, *čitanje i pisanje, nauka čitanja i pisanja.* Iže svědetь knjigu. Sava, tip. stud. glasn. 40, 171. Popovьsci synove kto kьnjigu izuči, da stoji s osemь na svojemь ždrěbiju; ako li knjigo ne izučii, a onь da je měropьhь. Mon. serb. 98—99. (1330). Da biste zvali njih popove, ali kto njih knjigu znaju, da tej hožete pročьtetь. 535. (1485). Kakono plot ne može stajati prid vjetrom brez podpora, tako ti je bez knjige čovjek. Zborn. 33b. Učili vučića knjizi. 36b. Ki je zlo obučen i priprost sa svima, i ki ni naučen i knjige ne ima. P. Hektorović 41. Kako ovi umije knjigu. A. Gučetić, roz. jez. 294. Bješe jedan redovnik, malo knjige umijaše. M. Divković, zlam. 127. Ovo neka bude zadosta onim koji knjigu ne znadu; a oni koji znadu štit i pisat, mogu i druge molitve nadostavit. J. Filipović 1, 321b. Moj Didak, moj Paskal sasvim priprostiti bijahu, knjigu ne znadijahu. 1, 336a. Dičica koja počimaju knjigu učiti. A. Kanižlić, kam. 737. U zbor dice nigda ne primajte, . . . knjige ne zna, ljudski ne umide. And. Kačić, razg. 310a. Šalji dite *(u skulu)* neka knjigu uči. M. A. Reljković, sat. C1b. Vaši stari jesu knjigu znali, srbski štili a srbski pisali. C2b. Oni koji knjige ne znadu (‚illiterati'). M. Dobretić 304. Zajedno knjigu učili. D. Obradović, živ. 74. Odkuda znade knjigu, ako nije se učio? Đ. Rapić 256. Dao si koga na knjigu? 404. Ovde nama kažu đače samouče: samo knjigu uči. ńemu knjiga kaže, końa da ne jaše. Nar. pjes. vuk. 1, 105. Dvorilo momče u popa Save, ni ravli knjige, ni radi vjere. 1, 216. Još djevojka sitnu knjigu znade. 1, 267. Dosta ti sam straha podnijela, dok sam sitnu knjigu naučila. 1, 479. Čudno Simo knjigu izučio, ne boji se đaka nijednoga. 2, 64—65. Kod mene je knjigu naučio. 2, 192. Ako ti je knjiga omrznula, ostavi je, ne naučio je! 3, 72. Baba ga upita, zna li knjigu. Nar. prip. vil. 1868. 62. Srbi još slabo počinju knjigu učiti. Vuk, dan. 2, 2. Knjigu je učio u manastiru Tronoši. 4, 2. Koji izuči i prečita nekoliko puta psaltir, onaj je već naučio ‚svu knjigu'. živ. 299. Učio si knjigu u Carigrad, na nekakvu ćabu pritvrdio. P. Petrović, gor. vijen. 28. Taj je kaluđer učio mnoge đakove na knjigu. S. Ljubiša, prip. 182.

b) litterae, scientia, *viša nauka, znanje, znanost što se uči iz knjiga. — za ovo značenje može stajati i množina* knjige. *aa) u jednini.* Počeh ga učiti knizi i prjemudrosti i gramatici crkovnoj. Pril. jag. ark. 9, 138. (1520). Nauč' neumića knjigu ku dobro viš. M. Marulić 145. Slava je umiti knjige dokturiju. 146. Daše ga, da uči knjigu. Dunata ima meštra u gramatici, Autoriana u retorici. Živ. jer. star. 1, 226. Naučen vsakoju knjigu i aštrolojiju. Š. Kožičić 45a. Človik crikvenu knjigu naučen mnogo. 28b. Bješe jedan filošof imenom Šokrateš, ovi Šokrateš imaše mnoge učenike koje knjizi učaše. M. Divković, bes. 13a. Toliko u knjigi, koliko u oružju slavan učini se. F. Glavinić, cvit. 24a. Zapovida mu *(otcu)*, neka sina knjigi pridruži. 121a. U životu sveta, u knjigi naučna videći ga. 132a. K knjigi poslahu ga u Atenu. 185a. Koji mačem i knjigome resi svoga boje plemena. J. Kavanjin 86b. Može li jedan koji nije naučan Boga ljubit kao oni koji mnogo knjige znade? J. Filipović 1, 336a. Poslati dijete na mudru knjigu u Oxford. M. Pavlinović, rad. 143. Bulwer se knjizi posveti. 17. Mudra knjiga, više nauke: ‚Otišao u Zagreb na mudru knjigu'. M. Pavlinović. — *bb) u množini.* Děti mladěhь da nêstь vь monastirê ni na prěbivanije ni na učenije knigъ. Glasnik. 24, 261. (1382). Vsimi knjigami naučen zelo i meštrijami takaje. Š. Kožičić 35b. Ne bijahu tada u Španj jošter knjige i knjižnici učitelji u onoj svitlosti. B. Kašić, fran. 3. Osven filosofije, teologije i ljepših knjiga. 16. Čovjek od onoga doba od tolicijeh knjiga i od tolike vlasti. 106. Odhraniti na knjigah i naucijeh dobrijeh mladiće. iń. 77. Pokli je sad vrijeme da se ne uči ni nastoji na knjige. M. Orbin 1. Uljudne knjige ‚humanità, erudizione in lettere humane' ‚humanitas'. A. d. Bella, rječn. 372b. Ti, vladiko, znaš duboke knjige, nalaziš li u njima vještice? P. Petrović, gor. vijen. 89.

c) litterae, *nauka, znanje kojega jezika, književnosti onoga jezika.* Neka ju budu razumiti i oni ki nisu naučni knjige latinske aliti dijačke. M. Marulić 3. Svršeno se nauči knjigu gršku, latinsku i židovsku. Živ. jer. star. 1, 226. Bi na plni naučen knjigi grčkoj i jevrejskoj i latinskoj. Transit. 1. A slovo drugo *(A)* pak u sebi nî mańe, latinske knjige zrak i slovo prvańe. Đ. Baraković, vil. 100. Koga otac k grčkoj pridruži knjigi. F. Glavinić, cvit. 3b. Koji latinsku knjigu ne uče . . . koji znadu latinsku knjigu. J. Filipović 1, x. Što je još sva srpska knjiga u čitańu časlovca. Vuk, dan. 2, 2. Svaki od tih naroda ima svoju knjigu. M. Pavlinović, razg. 6. On je već danas u hrvatskoj knjizi pjesnik prvoga reda. Osvetn. 4, VII. Knjiga, hist. (knjištvo) ‚literatur (schriftenthum)', tal. ‚letteratura'; povijest knjige ‚literaturgeschichte', tal. ‚istoria della letteratura'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *I u množini.* Onda ti se Osman pokrstio i moskovske knjige izučio. Nar. pjes. vuk. 3, 566. — *U ovijem primjerima znači uprav: slova, pisanje (glagoljsko):* Ja pop Zubina hrvacke knjige. Mon. croat. 61. (1437). Sveti muž Kostanc naredi popove i knjigu hrvacku. Dukljanin 12. Glagoljsku knjigu i pismo najde. P. Vitezović, kron. 45. Koji su od knjige hrvaske. J. Banovac, pred. VIII. — *U ovom primjeru znači uprav: jezik.* Amen, osana, savaot vzimlju se od židovske knjige. Naručn. 35b.

c. hartija. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikalinu* (knjiga, hartija za pisati ‚charta, papirus vel papirum'), *u Belinu* (‚carta per uso di scrivere' ‚charta' 174b), *u Stulićevu* (‚charta, papyrus'), *u Vukovu* (‚das papier' ‚charta', cf. hartija). Spravi srce, htjenje, misal, tere knjigu i crnilo na pisanje i na dilo pjesni, koje s' vazda pisal. M. Pelegrinović 196. Mladost je kako daska aliti čista knjiga, na kojoj ništo nije upeńgano aliti upisano. M. Divković, bes. 122b. Da je svo nebo kvijer aliti knjiga od pisanja. M. Orbin 281. Knjiga mrtva ‚carta suga' ‚charta bibula'. A. d. Bella, rječn. 174b. Sto snopa knjiga *(vala da treba čitati:* knjige) stratio za pisati. razgov. 234. Misnik primi plaću u list knjige zamotanu. M. Dobretić 382. Karta oliti knjiga. 394. Donesi mi jedan list hartije, list hartije knjige bez jazije. Nar. pjes. vuk. 2, 213. Onda trže divit od pojasa, a iz gepa knjige bez jazije. 2, 442. Pa dovati jedan tabak knjige, iskidaše

Digitized by Google

knjigu na komate, pa pustiše po knjizi jaziju. 2, 533. Te vodila po knjizi jaziju. 3, 283. Dade ńemu list ‚knjige' bijele i kalema čim se knjige pišu. 3, 349. Jednu ļepahnu kokošiću u knjizi zamotanu čistu i spravnu za lonca. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 201. — *U ovijem primjerima* list knjige *znači što* knjiga *kod* a, *b)*. Katarina imade u dvi godine dana više puta liste knjige od Petra. M. Dobretić 436. Pisaću ti listak knjige tanke. Nar. pjes. vuk. 1, 268. Te napisa list knjige bijele. 1, 474. Pošljte mu list knjige bijele, neka dođe gradu Vučitrnu. 2, 136. Pa mu dade list knjige tanane. 2, 247. Vuku dade list knjige sićane, a kad Vuče knjigu proučio... 2, 579.

f. centipellio, *treći želudac ili treći do želuca u preživalaca, u kojemu su bore kao listići. — Ovo je značenje praslavensko (vidi sprijeda), ali se u našem jeziku potvrđuje istom u naše doba (plur.* knjige). Knjige, ona strana živinskoga droba, gdje je kao list knjiga nabranih. M. Pavlinović. Knjige ‚omasum' ńem. ‚blättermagen, buch, psalter'. na Braču. A. Ostojić.

g. *nekakva mjera za lan, vidi kod* list. — *U naše vrijeme.* Muž joj počne kupovati mletačkoga lana knjigu po knjigu. Nar. prip. vrč. 177. I meni je tu skoro Pera Krtičina poslala knjigu lana. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 238.

KŃIGAONICA, *f. vidi* 1. knjižnica. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚libraria' ‚bibliotheca' 438a) *gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjenčevu (kod* knjižnica), *u Stulićevu* (‚bibliotheca'). Čuvar knjigaonice papinske. A. Kanižlić, kam. 6. Bibliotheca, to jest knjigaonica. 12. Iz koje bi knjigaonice on ‘toliku mudrost naučio? uzr. 168. Gdi su slavne knjigaonice u kijem mudrost sva stolova i gdi naše isto lice kazivaše zlatna slova? J. Krmpotić, kat. 43. Iz dila onoga glasovitoga, koje Focija knjigaonica naziva se. I. Velikanović, uput. 1, 283. Što je našao u knjigaonici grada jedno mnoštvo knjiga. A. Tomiković, živ. 261. Pohodio je knjigaonicu. 287. — *Riječ je koju su (i to dosta zlo) načinili pisci.*

KŃIGAONIČAN, knjigaonična, *adj. koji pripada knjigaonici. — U Stulićevu rječniku:* ‚ad bibliothecam spectans'. — *nepouzdano.*

KŃIGAONIČICA, *f. dem.* knjigaonica. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚exigua bibliotheca'.

KŃIGAONÎK, *m vidi* knjižničar. — *U Belinu rječniku:* ‚librajo' ‚bibliothecae custos' 438a; *u Bjelostjenčevu (vidi kod* knjigar); *u Stulićevu* (‚bibliothecae praefectus'). — *Riječ načinjena kao i* knjigaonica *(vidi).*

KŃIGÂR, *m. čovjek koji se bavi knjigama ili knjigom; nahodi se u osobitijem značenima. — Može biti praslavenska riječ, isporedi češ.* knihař, *pol.* księgarz. — *u naše je vrijeme običnije* knjižar. — *Potvrđeno je u našem jeziku od* XVI *vijeka; između rječnika u Mikaljinu* (knjigar, koji knjige prodaje ‚bibliopola'; knjigar, koji hartiju čini ‚chartarius'), *u Belinu* (‚librajo' ‚bibliopola' 438a), *u Bjelostjenčevu* (knjigar, koji knjige prodaje ‚bibliopola'. 2. knjigar, koji knjige veže ‚bibliopegus'. 3. koji knjige čuva, knigaonik ‚bibliothecarius'. 4. koji knjige piše ‚bibliographus'), *u Jambrešićevu* (knigar, ki knige prodava ‚bibliopola'; knigar, ki knige čuva ‚bibliothecarius'; knigar, ki knige skup šiva ‚bibliopegus'; knigar, ki knige piše ‚bibliographus'), *u Voltiđijinu* (‚scrittore; librajo' ‚schriftsteller; buchhändler'). *u Stulićevu* (‚bibliopola, libellio, librorum propola').

a. *vidi* knjižar, b. Prodaju se u Bnetcih pri sfetomu Žulijanu u knjigara ki drži zlamen od mačke. Bernardin (1586) 1. Po Nikoli Peccanu knjigaru. P. Posilović, cvijet. 1. Po Bortulu Occhi knjigaru. H. Bonačić 3. I koji osobito knjigarom putom trgovine dolaze. Zbornik zak. 2, 81.

b. *vidi* knjigoveža. — *U Bjelostjenčevu i u Jambrešićevu rječniku.*

c. *vidi* knjižničar. — *U Bjelostjenčevu i u Jambrešićevu rječniku.*

d. *čovjek koji piše knjige, isporedi* knjigopisac. — *U Bjelostjenčevu, Jambrešićevu, Voltiđijinu rječniku.*

e. *čovjek koji gradi hartiju (knjigu). — U Mikaljinu rječniku.*

KŃIGARA, *f. vidi* knjižarnica, b. — *Načinjeno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku:* ‚buchhandlung'.

KŃIGÂRNICA, *f. uprav mjesto gdje stoji knjigar; dolazi u osobitijem značenima.*

a. mjesto gdje se gradi hartija (knjiga). — U Stulićevu rječniku: ‚chartaria officina'.

b. vidi knjižarnica, b. — *U jednoga pisca našega vremena.* Zapelo se u glave, kad je mnogo knjigarnica, odskače se napretkom. M. Pavlinović, rad. 143.

KŃIGÂRNÎK, *m. vidi* knjigar, a *i* c. — *S drugijem značćnem u Belinu rječniku:* ‚bibliotecario' ‚bibliothecae custos' 141a; *s prvijem u Stulićevu (uz* knjigar).

KŃIGATI, knjigam, *impf.* krila (odijelo) nabrati. u Ogulinu. F. Hefele.

KŃIGOČ, *m. književni čovjek; pisar. — U Stulićevu rječniku:* ‚literatus, eruditus, literis excultus, scriba' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara;* knigoč javni ‚notarius publicus'. — *Riječ nepouzdana; po svoj je prilici Stuli načinio od* knigočija.

KŃIGOČIĆ, *m. dem.* knigoč. — *U Stulićevu rječniku:* ‚scriba parvi momenti'. — *nepouzdano.*

KŃIGOČIJA, *m. pisar; književnik, pisac. — U knjigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom, a između rječnika u Stulićevu* (‚auctor, librorum scriptor' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara).* Postavi vь Israili knigočije. sudije, desetьniki . . . Domentijana 322. *(Irud)* judejskije knigočije pobi i rojstvenije knige požga. Š. Kožičić 3a. — Ačte bo vьprosiši knigočije grьčьskyje glagoļe: ‚Kto vy jesть pismena sьtvoril?' Glasnik. 56, 96. — *Ima i stslov.* knigьčija *i* knigočija ‚scriba, notarius', *i rus.* книгочій, *čovjek koji rado čita. — Nije jasno kako postaje od* knjiga.

KŃIGÒČINAC, knigòčînca, *m. čovjek koji čini (piše) knige. — U Stulićevu rječniku:* v. knigočija, *po kojoj je riječi i ova načinena, te je nepouzdana.*

KŃIGOGRAF, *m. čovjek koji piše knige (pisma), pisar. — Riječ je složena: drugi je dio od grč.* γράφω, *pišem. — U jednom spomeniku pisanome crkvenijem jezikom* XVII *vijeka i otale u Daničićevu rječniku* (knigografь ‚scriba'). Služiteļь i knygografь Maxima patrijarha. *u* Vuk, dan. 1, 8—9. (1671).

KŃIGOHLEPŃA, *f. hlepnja (kao bolest) za sakupljanjem knjiga. — Načinjeno u naše vrijeme. — U Šulekova rječniku:* ‚bibliomanie; büchersucht'.

KŃIGOHRANA, *f. vidi* knjižnica. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (kod* knjižnica). Da se nahodi u mnozijeh knigohranah od Inglitere i od Franče. D. Bašić 236.

Digitized by Google

KŃIGOHRANILIŠTE, *n. vidi* knjižnica. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚bibliotheca'. — *Riječ je ruska:* книгохранилище.

KŃIGOHRANILIŠTVO, *n. u Stulićevu rječniku uz* knjigohranilište. — *sasma nepouzdano.*

KŃIGOHRANILNICA, *f. u Stulićevu rječniku uz* knjigohranilište *s dodatkom da je uzeto iz misala.* — *Riječ je ruska:* книгохранильница.

KŃIGOHRANITEL, *m. vidi* knjižničar. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚bibliopola, librorum custos' *s dodatkom da je riječ ruska.*

KŃÎGOKÂZ, *m. list na kojemu su napisane knige (što su na prodaji).* — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚buchanzeiger'.

KŃIGÒKRADICA, *m. čovjek koji krade knige.* — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚bücherdieb'.

KŃIGOLUB, *m. čovjek (koji ljubi knige) koji je zanesen za čitańem ili za sakupljańem knjiga.* — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚bibliophilus; biblist; bücherfreund'.

KŃIGOMRZAC, knjigomrsca, *m. čovjek koji mrzi na knige (na čitańe).* — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚bücherfeind'.

KŃIGÒNOSAC, knjigònosca, *m. vidi* knjigonoša. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Pa je podaj mladu knjigonoscu. Nar. pjes. hörm. 2, 227.

KŃIGONOSIŠTE, *n. mjesto (ured) odakle se nose knige (pisma), vidi* 2. pošta. — *isporedi* knjigonosje. — *U jednoga pisca našega vremena koji je jamačno sam ovu riječ načinio.* Eto ga na knjigonosište, kad je već knjigonoša otputovao. M. Pavlinović, rad. 110.

KŃIGONOSJE, *n. državni ured što se brine za raznošeńe knjiga (pisama), vidi* 2. pošta. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka koji će biti sam ovu riječ načinio.* Da je kano upravitelj od knjigonosja uzdigao cinu za knige. A. Tomiković, živ. 358.

KŃIGÒNOŠA, *m. čovjek koji nosi knige (pisma, listove) u svakom smislu: ili koji prenosi pisma iz jednoga mjesta u drugo, ili je navlaš poslan s pismom kome, ili pisma što su poštom došla u koje mjesto raznosi po kućama (za ovo značeńe nema primjera).* — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Mikalinu* (‚curriero' ‚tabellarius, stator'; knjigonoša na konju tekući ‚postiglione' ‚veredarius, cursor'), *u Belinu* (‚corriere, portator di lettere' ‚tabellarius' 282a; ‚posta, corriere, portator di lettere' ‚tabellarius' 576a; ‚procaccio, colui che porta lettere da una città all' altra' ‚tabellarius' 586b; ‚postiglione' ‚veredarius' 576b), *u Voltigijinu* (‚corriere, apportator di lettere' ‚briefträger'), *u Stulićevu* (‚corriere, postiglione' ‚tabellarius'), *u Vukovu* (‚der briefträger' ‚tabellarius'), *u Daničićevu* (‚tabellarius'). Primismo listь po našemь knjigonoši. Spom. sr. 1, 51. (1403). Dojde knjigonoša našь. 1, 166. (1422). Knjigonošu šalu. P. Bogašinović 28. Prođoše sve one stvari kakono sjen i kakono jedan brz knjigonoša. M. Radnić 267b. Dohodi k tebi knjigonoša od smrti. 297a. Trčući kakono knjigonoša. 453b. Scijeniše da je kojigodi vlah aliti knjigonoša. I. Đorđić, ben. 193. Da se knjigonoša dovede. A. Kanižlić, kam. 126. Bogom brate, pošta knjigonoša *(ovako je uz* pošta *nekolika puta u narodnijem pjesmama),* donesi mi jedan list hartije, da ti gradim jednu sitnu knjigu. Nar. pjes. vuk. 2, 246. Al' eto ti mlada knjigonoše, Vuku dade list knige sićane. 2, 579. Knjigonoša dođe s ovom knjigom u Loznicu. Vuk, dan. 3, 194. Kašto su ga knjigonoše od Deligrada tražili. grada. 40. Jedno veče pane u manastir knjigonoša. S. Ljubiša, prip. 251. — *Ima u Šulekovu rječniku s drukčijim značeńem:* ‚bücherträger' *(shvaćena je knjiga kao* liber), *vala da služnik kod knjižarnice koji raznosi knige po muštrijama.*

KŃIGÒNOŠČAD, *f. coll. vidi kod* knjigonošce.

KŃIGÒNOŠČE, knjigònoščeta, *n. dem.* knjigonoša, *znači: mlad knjigonoša.* — *Nema množine (coll. f.* knjigònoščâd *nije potvrđeno).* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚ein junger briefträger' ‚tabellarius juvenis' *s primjerom iz narodne pjesme:* Zavika mu momče knjigonošče). Govorilo mlado knjigonošče. Nar. pjes. petr. 2, 226. Nek mu knjigu knjigonošče dade. Nar. pjes. hörm. 1, 350. Knjizi vala knjigonošče vrijedno. Osvetn. 2, 116.

KŃIGÒNOŠNÎ, *adj. na kojemu se nose knige (pisma), o lađi.* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* U knjigonošnu ladu. D. Obradović, basn. 380.

KŃIGOPEČATNICA, *f. u Stulićevu rječniku:* v. knjigopečatnište *s dodatkom da je uzeto iz misala.*

KŃIGOPEČATNIK, *m. vidi* štampar. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚typographus' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara).* Ponapravljati pomankanja knjigopečatnikov. I. Kraljić, mol. 71. — *Riječ je ruska:* книгопечатникъ.

KŃIGOPEČATNIŠTE, *n. vidi* knjigopečatńa. — *U Stulićevu rječniku:* ‚typographia'.

KŃIGOPEČATNIŠTVO, *n. u Stulićevu rječniku uz* knjigopečatnište. — *sasma nepouzdano.*

KŃIGOPEČATŃA, *f. vidi* štamparija. — *Uzeto iz ruskoga jezika* книгопечатня *u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚buchdruckerei'.

KŃÎGOPÎS, *m. popis knjiga (koje su se n. p. štampale u neko doba, ili koje rade o jednoj stvari itd.).* — *Načińeno u naše vrijeme.* Knjigopis, stil. lat. ‚bibliographia'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KŃIGOPÍSAC, knjigopisca, *m. čovjek koji piše knige.* — *U Stulićevu rječniku:* knjigopisec, v. knjigočinac *s dodatkom da je riječ ruska.* — *U naše vrijeme u pisaca, čovjek koji radi knjigopis.* Knjigopisac, stil. ‚bibliograph', tal. ‚bibliografo'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KŃÎGOPÎSAN, knjìgopîsna, *adj. koji pripada knjigopisu.* — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* knjigopisni ‚bibliographisch'.

KŃIGOPÍSATEL, *m. čovjek koji piše knige.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. knjigočinac.

KŃIGÒPÔMNÎK, *m. vidi* knjigopomńik. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚bibliotecario' ‚bibliothecae custos' 141a; ‚librajo' ‚bibliothecae custos' 438a). Koja Anastasio knjigopomnik ispisuje. A. Kanižlić, kam. 68. Sandin knjigopomnik ovim čudesam ne pristaje. utoč. 576.

KŃIGÒPÔMŃÎK, *m. čovjek koji ima pomńu za knige, vidi* knjižničar. — *isporedi* knjigopomnik. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. knjigarnik). Uzdigao je jednu akademiju i naredio je da bude sastavljena od dvanaest, od jednoga sekretara, jednoga knjigopomńika ... A. Tomiković, živ. 367.

KŃIGOPOSUDNICA, *f. knjižnica u kojoj se posuđuju knige za čitańe.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Knjigoposudnica ‚leihbibliothek'. Zbornik zak. 2, 296.

Digitized by Google

KŃIGOPRITISKALAC, kńigopritiskaoca, *m. štampar, vidi* tiskar. — *U jednoj knizi* XVIII *vijeka.* Pritiskano u slovopreši Ivana Martina Divalt privilegiratoga kńigopritiskaoca. M. A. Reljković, sabr. 1.

KŃIGOPRODÁVAC, kńigoprodávca, *m. vidi* kńižar, b. — *U jednoga pisca našega vremena (po rus.* книгопродавецъ). Dam ih *(mape)* prodavati, no taj prodavac inače kńigoprodavac izemi novce. S. Tekelija. letop. mat. sr. 120, 23.

KŃIGOSHRANA, *f. mjesto gdje se hrane kńige, vidi* 1. kńižnica. — *U Belinu rječniku:* ‚libraria' ‚bibliotheca' 438a, *i u Stulićevu:* v. kńigohranilnica. — *nepouzdano.*

KŃIGOSHRANICA, *f. dem.* kńigoshrana. — *U Stulićevu rječniku:* v. kńigohranilnica. — *nepouzdano.*

KŃIGOSLÒŽITEL, *m. čovjek koji slaže kńige.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. kńigočinac.

KŃIGOSPREMA, *f. vidi* 1. kńižnica. — *U Stulićevu rječniku:* v. kńigohranilnica. — *nepouzdano.*

KŃIGOSTRAŽNIK, *m. čovjek koji čuva (straži) kńige, vidi* kńižničar. — *U Stulićevu rječniku:* v. kńigar. — *nepouzdano.*

KŃIGOTISAK, kńigotiska, *m. štamparstvo, vidi* tiskarstvo. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Znašasta je meštrija kaluparska aliti kńigotiska. P. Vitezović, kron. 119.

KŃIGOTOČ, *m. ńeki moljac što grize kńige.* — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚büchermilbe' (‚Cheiletus eruditus'). — *I u prenesenom smislu, po ńemačkoj riječi, o čovjeku koji se samo kńigama bavi i ne misli za drugo (prezirno).* — *u Šulekovu rječniku:* ‚bücherwurm (v. menschen)'.

KŃIGOTRŽAC, kńigotršca, *m. čovjek koji trguje kńigama (ili starima, ili na malo).* — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚büchertrödler'.

KŃIGOTRŽNIK, *m. u Stulićevu rječniku:* v. kńigopečatnik *s dodatkom da je uzeto iz Mikalina (?).* — *Po obliku bi bilo isto značeńe što i kod* kńigotržac. — *Riječ nepouzdana.*

KŃIGOTVÒRAC, kńigotvórca, *m. čovjek koji tvori (piše) kńige.* — *U Stulićevu rječniku:* v. kńigočinac *s dodatkom da je uzeto iz misala.* — *Ima i rus.* книготворецъ, *nevaljali pisac.* — *I u Šulekovu rječniku:* ‚bücherschreiber'.

KŃIGOTVÒRITEL, *m. vidi* kńigotvorac. — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. kńigočinac.

KŃIGÒTVÔRNÎK, *m. vidi* kńigotvorac. — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. kńigočinac.

KŃIGOTVÓRSTVO, *n. tvoreńe (pisańe) kńiga.* — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚bücherschreiben'.

KŃIGOUČÊŃE, *n. djelo kojijem se uče kńige.* — *Samo u Stulićevu rječniku.*

KŃIGOUČITI, kńigoučim, *impf. učiti kńigu ili kńige.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚studiare' ‚studere'. — *sasma nepouzdano.*

KŃIGOUTISNIŠTE, *n. štamparija, vidi* tiskarnica. — *U Stulićevu rječniku:* v. kńigopečatište. — *sasma nepouzdano.*

KŃIGOUTISNUTI, kńigoutisnem, *pf. naštampati.* — *U Stulićevu rječniku:* v. kńigopečatiti. — *sasma nepouzdano.*

KŃIGÒVÂŃE, *n. djelo kojijem se kńiguje, vidi* kńigovati.

KŃIGÙJEM, kńigujêm, *impf. baviti se kńigama.* — *U jednoga pisca našega vremena.* I učio djecu kńigovańe, i koliko neuk kńigovao, toliko je i djeci dodavo. Osvetn. 6, 9.

KŃIGÒVĚŠKÎ, *adj. koji pripada kńigovežama ili vezańu kńiga.* — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* kńigoveški tijesak ‚buchbinderpresse'.

KŃIGOVÉZAC, kńigovésca, *m. vidi* kńigoveža. — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚buchbinder'.

KŃIGÒVEZICA, *f. žensko čeljade kao kńigoveža.* — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚buchbinderin'.

KŃIGOVEZNICA, *f. mjesto (kuća, soba, dućan) gdje se vežu kńige.* — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚buchbinderei (ort)'. — *U rječniku znanstvenoga nazivlja ima* kńigovežnica, tech. ‚buchbinderwerkstätte'. — *Mislim da je bolji prvi oblik.*

KŃIGÒVEŽA, *m. čovjek koji veže kńige.* — *U naše vrijeme.* Kńigoveža, tech. ‚buchbinder', tal. ‚legatore (di libri)', frc. ‚relieur', egl. ‚bookbinder'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *I u Lici.* J. Bogdanović.

KŃIGOVEŽIVALAC, kńigoveživaoca, *m. vidi* kńigoveža. — *U Stulićevu rječniku: griješkom* kńigoveživaoc ‚ligatore de' libri' ‚bibliopeces (qui libros ligat)'. — *nepouzdano (bolje bi bilo* z *mj.* ž).

KŃIGÒVÊŽNICA, *f. vidi* kńigoveznica.

KŃIGÒVÊŽŃA, *f. posao ili zanat u kńigoveže.* — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚buchbinderei'.

KŃIGOVÒDSTVEN, *adj. koji pripada kńigovodstvu.* Kńigovodstveni popis troškova. Zbornik zak. 1863. 16.

KŃIGOVÒDSTVO, *n. kńigovođin posao.* — *Načińeno u naše vrijeme (po ńemačkoj riječi* buchführung). Kńigovodstvo ‚buchführung'. Jur. pol. terminol. 103. Kńigovodstvo, math. (računovodstvo, računarstvo) ‚buchführung, buchhaltung', tal. ‚computisteria, contabilità, scrittura'; jednostavno kńigovodstvo ‚einfache buchführung', tal. ‚computisteria a partita semplice'; sastavljeno kńigovodstvo ‚doppelte buchführung', tal. ‚computisteria a bilancio, a partita doppia'; trgovačko kńigovodstvo, merc. ‚mercantil-buchhaltung', tal. ‚scrittura'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KŃIGÒVOĐA, *m. čovjek koji u trgovini ili u drugom novčanom poslu drži glavnu kńigu i u ńu piše.* — *Načińeno u naše vrijeme (po ńemačkom jeziku).* Kńigovođa ‚buchhalter'. Jur. pol. terminol. 103. Kńigovođa, merc. (računar, računovođa) ‚buchführer, buchhalter', tal. ‚computista, scritturale, scrivano'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KŃIGOVÒĐÊŃE, *n. djelo kojijem se vode kńige, vidi* kńigovodstvo. — *Načińeno u naše vrijeme.* Kńigovođeńe ‚führung der bücher'. Zbornik zak. 8, 874.

KŃIGÒZLOBAC, kńigòzlopca, *m. čovjek koji je sloban na kńige, vidi* kńigomrzac. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* U ono doba ne živiše sadańi kńigozlobci. A. Kanižlić, utoč. 239.

KŃIGÒZNANAC, kńigòznânca, *m. čovjek vješt kńigama, isporedi* kńigoznanstvo. — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚bücherkenner'.

KŃIGOZNÁNSTVO, *n. znańe o kńigama, vještina u kńigama, ali po ńihovom spoljašńem obliku,*

Digitized by Google

po nihovom postańu, istoriji itd. — Načińeno u naše vrijeme. — *U Šulekovu rječniku:* ‚bibliognosie; biblistik; bücherkenntniss'.

KŃĬŠCI, kńîžâkâ *ili* kńîžâcâ?, *m. pl. vidi* kńižavci.

KŃĬŠKÎ, *adj. koji pripada kńigama.* — *isporedi* kńiževan. — *Po starijemu obliku* kńizьskyj. — *Adjektiv se nalazi samo u naše doba u pisaca.* Kńiški, gr. ‚schrift- (in zus.)', kńiški jezik ‚schriftsprache'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *Adv.* kńîški *nalazi se već u rukopisu* xv *ili* xvi *vijeka.* Vь grьčьskomь jezycê ѣ pisme nêstь, niže kńizьkyj po ńej čto podobajetь rešti se. Konštantin filos. star. 1, 18. — *U naše vrijeme uz adverab ima prijedlog* po: *između rječnika u Vukovu:* pòkńîški, n. p. govoriti ‚wie es in den büchern ist (d. i. altslawisch)' ‚lingua librorum (ecclesiasticorum)'. — Koji se pokńiški zovu ‚članovi primiritelnog suda'. Vuk, kmet *u* Slav. biblioth. 86. *čini se da Vuk shvaća da ovo nije kao n. p.* po srpski, po bugarski *(vidi kod* po), *nego da je adverab* pokńiški *načińen od* po kńizi *ili* po kńigama. To je po kńiški. M. Pavlinović, razg. 28. Po kńiški ‚nach dem allgemeinen schriftgebrauche'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. *kod* kńiški.

KŃĬŠTVO, *n. vidi* kńiževnost. — *Načińeno u naše vrijeme po starijemu* kńižьstvo. Pogibeļ je da nam život i kńištvo ne zagreznu u pravo rukotvorstvo. M. Pavlinović, rad. 148. — *i u Šulekovu rječniku:* ‚bücherwesen; literatur (schriftenthum)'. — Kńištvo, stil. hist. (kńiga) ‚literatur (schriftenthum)', tal. ‚letteratura'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *Vuk u starijim svojijem kńigama upotrebļava rusku riječ* kńižestvo. U današńemu stańu kńižestva našega. Vuk, nar. pjes. 1833. 4, 44. Čuvara i stubova zakona i dosadašńega kńižestva. dan. 1, 1.

KŃĬŽAN, kńîžna, *adj. koji pripada kńizi, kńigama.* — *Riječ je stara, isporedi stslov.* kъnižьnъ, *rus.* книжный. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚litteratus'), *u Belinu* (kńižni vez ‚nizza, cioè striscia di carta per uso di chiuder lettere' ‚fibula epistolica' 511b), *u Bjelostjenčevu (vidi kod* kńiga), *u Stulićevu* (v. kńiževan), *u Vukovu* (vide kńiževan).

1. *adj.*

a. *uopće* (kńiga *u značeńu kao kod* c *i* d). Poučiti se slovesemь kńižьnyimь. Danilo 294. Svakoga nauka kńižnoga urehom urešena. Živ. kat. star. 1, 218. Da dvorna njekade bi s čudnom vridnosti božica Palade rad kńižne mudrosti. D. Rańina 72b. Koje onada me zadržaše daleko od zabave moje zavične kńižne. I. T. Mrnavić, osm. 3. U razumu kńižnom u tolikom se najde napridku. Michelangelo. v. Hvale kńižne i junaške. J. Kavańin 111a. Učili su dijake kńižna naučenja. A. d. Costa 1, 53. U kńižnomu pribivališću od Vatikana. 2, 12. Ali kako još nemamo prave kńižne trgovine. Vuk, nar. pjes. 1833. 4, 43. Tiskove kńižne sa svim upropastili nisu. Nov. sr. 1884. 68. *i u Šulekovu rječniku:* kńižni ‚bücher- (in zus.)'.

b. eruditus, doctus, *o čeļadetu, koji uči kńige, koji je naučen u kńigama, isporedi* kńiževan. — *U ovom značeńu ima i komp.:* kńižnijî: I da si kńižnija od žen ke su dosli i ke biše prija i ke će bit posli. H. Lucić 288. — Blažena divica smino naskoči tih mudrih i kńižnih. Živ. kat. star. 1, 221. Da može dobiti kńižnih ļudi mudrost. M. Marulić 219. Muž kńižan, zelo krepak. Š. Kožičić 34a. Izberite vi kńižna pilusopa. Pril. jag. ark. 9, 119. (1520). Mudra duša kńižnoga Platona. D. Rańina viiib. Čomu je čtit čtenja od kńižnih mudarca, a paka bit srca u svemu nemirna? 108b. Vridniji je človik kńižan od mnogo bisera. Aleks. jag. star. 3, 281. Kńižnim vlastelom vašim. M. Gazarović vi. Človika kńižnoga. A. Georgiceo, nasl. 198. Sudci su pravda živa... da su dobre konšijencije, ļudi pravedni, istini, kńižni i vješti od istorija moralijeh i filozofa. I. Držić 278. Opeta nami daje ļudi kńižne meu jacima. J. Kavańin 158b. Kńižni ļudi. I. Velikanović, uput. 3, iv.

c. *koji pripada kńizi* (kńiga *u značeńu kao kod* a, *b)), vidi u Belinu rječniku.*

2. *adv.* kńîžno, *kao po kńizi, po kńigama, isporedi* kńiški. Človiku naučenu i mudru tanko i kńižno govorila jesam. Živ. kat. star. 1, 219.

KŃĬŽAONICA, *f. vidi* 1. kńižnica. — *isporedi* kńigaonica. — *Samo na jednom mjestu* xviii *vijeka.* Imao je u ovo vrime veseļe viditi u Moski uzidanu s veličanstvom kraļevskim jednu likarnicu s jednom veoma velikom kńižaonicom. A. Tomiković, živ. 182.

KŃĬŽÂR, *m. čovjek koji se bavi kńigama (ne baš učeći ih, nego čuvajući ih, prodajući ih, vežući ih itd.).* — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. kńigar) *i u Vukovu* (‚der buchbinder und buchhändler' ‚librarius').

a. *vidi* kńižničar. — *U dva pisca* xviii *vijeka.* Karlo Majela kńižar u Vatikanu. A. Bačić 158. Svidok je svemu ovomu Anaštazio kńižar. 245. Anastasio kńižar koji je u ono vrime bio u Carigradu. J. Banovac, izkaz. 16.

b. bibliopola, librarius, *čovjek što prodaje kńige.* — *Naj obićnije značeńe u naše vrijeme (dajbudi u pisaca).* Po Šimunu Occhi kńižaru. P. Knežević, osm. 1. Jer kńižari teško primaju gramatike. Vuk, odg. na utuk. 25. To je poučkalo dubrovačkoga kńižara Pretnera. S. Ļubiša, prip. iii. Kńižar, merc. ‚buchhändler', tal. ‚librajo, bibliopola', frc. ‚libraire', egl. ‚bookseller'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

c. *vidi* kńigoveža. — *U Vukovu rječniku.*

KŃĬŽARA, *f. vidi* kńižarnica, b. — *U naše vrijeme načińeno od pisaca (rijetkijem nastavkom* ara). — *U Šulekovu rječniku:* ‚buchhandlung' *(vidi i kod* kńižarnica, b).

KŃĬŽARAC, kńižarca, *m.* Chelifer cancroides L., *mala životińica nalik na jakrepa, što živi naj češće u kńigama.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Kńižarac (Chelifer cancroides L.). K. Crnogorac, zool. 166.

KŃĬŽÂREV, *adj. koji pripada kńišaru.* — *isporedi* kńižarov. — *U Vukovu rječniku.*

KŃĬŽARI, *m. pl.* jedan odijel želuca u preživača. Kapela kod Bjelovara. — *vidi* kńiga, f.

KŃĬŽARICA, *f. vidi* 1. kńižnica. — *U dva pisca* xviii *vijeka.* Ovi je cesar sažgao onu razglašenu kńižaricu u kojoj je bilo trideset i tri iļade kńiga. J. Banovac, izkaz. 25. Naredi Dimitru Faleriju da izbere kńige naj boļe i da ji u ńegovu librariju aliti kńižaricu nosi i meće. And. Kačić, kor. 315.

KŃĬŽÂRNICA, *f. pravo bi značeńe bilo: mjesto gdje sjedi kńižar, ali je obično značeńe: mjesto gdje se hrane kńige (u naše vrijeme obično je značeńe kod* b). — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚die buchhandlung und die buchbinderei' ‚officina libraria').

a. *vidi* 1. kńižnica. — *U dva pisca* xviii *vijeka.* Ovi je cesar izžegao onu razglašenu kńižarnicu u kojoj je bilo trideset i tri iļade kńiga. A. Bačić 253. Evanđeļe u biblijoteci iliti kńižarnici u Cezarei zadržavalo se je .... E. Pavić, ogl. 462.

Digitized by Google

b. *mjesto (kuća, dućan) gdje se prodaju knige.* Knjižara, Knjižarnica, merc. ‚buchhandlung', tal. ‚libreria', frc. ‚librairie', egl. ‚book-shop'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

c. *vidi* knigovoznica. — *U Vukovu rječniku.*

KŃÌŽÂROV, *adj. vidi* knjižarev. — *U Vukovu rječniku.*

KŃÌŽÂRSTVO, *n. trgovina knigama.* — *Načińeno u naše vrijeme od* knjižar. Knjižarstvo, merc. trgovina knigami ‚buchhandel', tal. ‚libreria', frc. ‚commerce des livres', egl. ‚bookselling, book-trade'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KŃÌŽAVAC, knjižâvca, *m. vidi* knjižavci. — *I u drugom značeńu kao gljiva.* Knjižavac, bot. ‚blätterpilz', tal. ‚agarico'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KŃÌŽÂVCI, knjižavâcâ, *m. pl. vidi* knjiga, f. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović. M. Medić. — *Šulek piše u jednini* knjižavac. Knjižavac, Knjišci (pl.), zool. lat. ‚omasum, conclave, psalterium' ‚faltenmagen, blättermagen, buch, löser', tal. ‚omaso, centopelle'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. *i u rječniku:* knjižavac ‚blättermagen'.

KŃÌŽBA, *f. vidi* knigovodstvo. — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚buchhaltung'.

KŃÌŽBÂR, *m. vidi* knigovođa. — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚buchhalter'.

KŃÌŽÊNSTVO, *n. vidi* književnost *i* književstvo. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (književstvo, nauk ‚doctrina, literatura') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (‚dottrina, scienza e sapere' ‚doctrina' 279b), *u Voltiđijinu* (‚dottrina, scienza, sapere, erudizione' ‚wissenschaft, gelehrsamkeit'), *u Stulićevu* (v. književnost). *(Slovinski jezik)* prem je plodan, obilan i podoban svakomu pismu i svakoj vrsti od književstva. *u* B. Zuzeri IV. Uljeze sveti aposto u grad grčki od Atene, grad glasovit po svem svijetu, er cavtijaše u ńemu u to doba svaka vrsta od književstva i književnika. B. Zuzeri 179. Kazaše otresenom svojom ćudi sve ufańe da će u ńemu izit vrijedan čovjek od književstva i mudrosti ne malahne. 304. Apostoli bezumni i ribari bez knige i bez književstva. 322. Ako su prignuti na zanat ili književstvo. B. Leaković, nauk. 314.

KŃÌŽESTVO, *vidi* književstvo *pri kraju.*

KŃÌŽÈTINA, *f. augm.* kniga. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚vilis liber') *i u Vukovu.* Otvorim jednu veliku strašnu knjižetinu. D. Obradović, živ. 89. Dvije prevelike knjižetine. Vuk, dan. 1, 28.

KŃÌŽEV, *adj. vidi* knjižan. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVIII *vijeka.* Zašto se neće svi Krstjani književi uteći Tomasu svetomu? V. M. Gučetić 163. Crkva napuńena pametne i književe čeljadi. 163. Sveđer napredovaući u književu znańu. 209.

KŃÌŽEVAC, knjižêvca, *m. vidi* književnik. — XVII *i* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu (uz* književan). Gdi su književci ki slavu pograbihu svita? F. Glavinić, posl. 8. Ni biti vojnik, ni književac, ni trgovac. A. d. Bella, razgov. 235. Književac u veličanstvu svoje mudrosti. V. M. Gučetić 19b.

KŃÌŽÊVAN, knjižêvna, *adj. koji se bavi knigom (vidi* kniga, d), *koji pripada knizi ili knigama.* — *Akc. je zabilježen onako kao što je u Vukovu rječniku; ali u nom. sing. m. i u acc. sing. m. kad je isti kao nominativ, može biti i drukčiji* (književan). — *Od* XV *ili* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (književan, književnik ‚literatus, eruditus, doctus'), *u Belinu* (‚scientiato, scientifico' ‚doctus' 654b), *u Voltiđijinu* (književni ‚letterario, accademico' ‚zur litteratur gehörig'), *u Stulićevu* (‚literatus, doctus, peritus, scitus'), *u Vukovu* (‚literarisch, gelehrt' ‚eruditus').

1. *adj.*

a. litteratus, doctus, eruditus, *o čeljadetu što je mnogo učio iz kniga i čitao, pa i koji je pisao knige, učen, naučen (vidi* kniga, d, *b); u kojem primjeru moglo bi biti značeńe prema* kniga, d, *a), dakle: (čeljade) što samo umije čitati i pisati, ali se to ne da razaznati.* — *Ima i komp.:* književnijî, *vidi:* Naj književniji besjeditelji. B. Kašić, per. 169. Poslije nego si potratio veliko ise dneva i noći u štiveńu kniga opakije što si dobio? što si izvadio? nijesi književni*(ji)*, ni kreposni*(ji)*, mudriji, ni duhovniji, ni bogoljubniji. M. Radnić 125b. — Нь se poprostyihь ljudij Grьkь jestь a ne književnyihь. Konstantin filos. star. 1, 18. Čovjeka razumna, pametna i književna. M. Divković, bes. XV. Ili je pokornik književan ili je nekniževan. nauk. 397. Osladiti svoje jestojke razgovorijema od ljudi razumnijeh i književnijeh. B. Kašić, iń. 57. Bješe sv. Gabinio književan čovijek u svacijeh knigah. per. 107. Velika je različnost meju mudrosti človika prosvijetjena i umstvom književnoga redovnika. nasl. 166. Bijahu književni oni misnici. M. Radnić 55a. Razlika među nenaučenijem i vrlo književnijem. 358a. Zagovaraše u Korintu veliko ljudstvo jedan hvastav govornik kako da je jedan književni zvizdoznanac. A. d. Bella, razgov. 20. Da književna naučitelja slavno ime jako žeže srca učenika. 120. Toli ne bijaše književan Augustin? 171. Potribno je da je književan, da je mudar. 188. U zboru ljudi književnijeh. B. Zuzeri 237. Kad bi počeli postavljati sveštenika, da imaju ne po ataru, nego kojino jeste iskusan i književan. Glasnik. II, 3, 289. (1726). Matije dakle budući naučan i književan . . . F. Lastrić, svet. 149a. Osvem književnijeh i razumnijeh, ne bi ostali, a djeca navlastito, ni umjeli štjeti. I. A. Nenadić, nauk. 8. Čoviku nekniževnu, znajućemu samo štiti i pisati. A. Kanižlić, uzr. 58. Al' budući malo književnih naroda iliričkoga ljudi . . . I. Zaničić XIII. Prvi je samo za naučne i književne. I. Velikanović, uput. 1, 240. Ja sam bio pametan i književan. D. Obradović, živ. 90.

b. *koji pripada knizi (vidi* kniga, d, *b)).*

a) uopće. Benedik nakon sedam ljeta bi od svoga roditelja odpravljen put Rima, neka bi u temu gradu punu mudroznańa naučio književne kreposti svekolike. I. Đorđić, ben. 12. Mudri drže ovu knigu za jedno književno blago. A. Kanižlić, kam. 12. Toga radi vaši razgovori imaju biti o stvarih književnijeh. Đ. Bašić 263. Što može dobra volja na javnom i na književnom polju. M. Pavlinović, rad. 17.

b) o nastojańu, poslu. Književna nastojanja i zabave ine. A. d. Bella, razgov. 235. Moje književno nastojańe uzdržalo je ljubav svomu jeziku. I. Đorđić, uzd. VII. S primlogi poslovi književni zabavljen. A. Kanižlić, utoč. 250. Kao i ostali sviju moji književni poslova. Vuk, nar. pjes. 1824. 1, 62. Želeći samo zabavljati se svojijem književnijem poslovima. odg. na laži. 11.

c) književno čedo, *metaforički: kniga.* Ako vi sudite da ova godišna kniga nije prava i vlastita Simeona logotete kniga, a nam kažite onoga lažca od koga velite da je složena, tko je čako ovoga književnoga čeda? A. Kanižlić, kam. 8.

Digitized by Google

c. knjiga *se shvaća u smislu kao pod* c.

a) književan u ovijem primjerima znači: koji biva po knjigama, preko knjiga. Ter bi bilo jedno lipo književno inadenje. A. d. Bella, razgov. 19. Za istinu boj književni biti. A. Kanižlić, kam. IX. Ovi inad književni. 176.

b) o jeziku, kako se upotrebljava u knjigama. Kako su im književni jezici postajali. Vuk, pism. 94. *i u Šulekovu rječniku:* književni jezik ‚büchersprache; schriftsprache'.

d. *u jednom primjeru* XVIII *vijeka, o tumačenju, u koliko se ovijem javlja samo spoljašne značenje.* Čuli ste književno pisma ovega tomačenje, nu čujte sadar otajno ono zlamenje koje uzdrži. B. Zuzeri 175.

e. *koji pripada književnicima.*

a) o skupu (u kojemu su sami književnici), o svijetu (u prenesenom smislu, o samijem književnicima), o mjestu, o vremenu (u kom ima mnogo književnika) itd. Književni skup ‚accademia, adunanza d' huomeni di lettere' ‚academia'. A. d. Bella, rječn. 10b. Bistrostju razuma priteče svu koliku književnu družbu svoju. A. Kanižlić, utoč. 266. Al' ne samo sokolove na megdanu junačkom, već sokole i na zboru književnom. Osvetn. 4, VII. Da svijetu književnom sebe učini poznana. L. Milovanov I. Velik i književni grad Boloña. Štit. 4. U pripravovirnomu gradu, u doba toliko književna. A. d. Bella, razgov. 60.

b) o uhu (metaforički). Ako ne uzbude stvar koja bi književne uši kojomgodi vridnosti pasla. M. Držić 3.

c) o životu (onoga koji se knjigom bavi). Književni život. M. Pavlinović, rad. 45.

d) o slavi, glasu. On nije vele mario za književnu slavu. M. Pavlinović, rad. 104. Književni glas ‚literarischer ruf'. Jur. pol. terminol. 437.

e) o čeladetu što pripada među književnike. Književni zbornik ‚accademico' ‚academicus'. A. d. Bella, rječn. 10b. Začudi se da od toga književni oni zbornici sumše. A. Kanižlić, uzr. VI. Sukobi se s Johnsonom, književnim velikanom. M. Pavlinović, rad. 96.

2. *adv.* knjížêvno, *po knjizi, učeno.* — *U Mikaljinu rječniku:* književno, znano (‚znanno') ‚erudite, docte, literate', *i u Stulićevu:* ‚literate, docte, erudite, scite'.

KŃÍŽEVNICA, *f. žensko čeljade kao književnik, književno žensko čeljade.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Vrle mi književnice! A. Kanižlić, utoč. 239.

KŃÍŽEVNÎČKÎ, *adj. koji pripada književnicima.* — *Načinio u naše vrijeme Daničić.* Laž učini laživa pisaljka književnička. Đ. Daničić, jer. 8, 8.

KŃÍŽEVNÎK, *m.* vir studiis ac litteris deditus, *književan čovjek, čovjek kojemu je posao učiti knjigu (vidi* knjiga, d, *b) i c) ali u kojem primjeru može biti i prema* knjiga, d, *a)), učen čovjek, učenjak.* — *Od* XV *ili* XVI *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (književnik, književnik ‚litteratus'), *u Voltićijinu* (‚autore, letterato' ‚schriftsteller'), *u Stulićevu (uz* književan), *u Vukoru* (‚der literator, der gelehrte' ‚eruditus, literatus'). Отъ мъсѣнъ книженикъ. Konstantin filos. star. 1, 43. Neka bi se pridali i podnižili mudri i razumni književnici. B. Kašić, is. 30. Noga fale... i svi mudri književnici. S. Margitić, isp. 123. Sreta redovnika i svitovnika, književnika i neumitnika. A. d. Bella, razgov. 127. Ovo je jedini poso književnika u svomu nastojanju. 235. Književnici nastojahu na nauk. P. Knežević, osm. 66. Prigovaraju se rečeni književnici. A. Kanižlić, kam. 11. Kada on u učionicu iliti skulu među zbor književnika ulize. uzr. VI. I derviše turske književnike. Nar. pjes. vuk. 3, 62. 70. I turskoga mlada književnika iz gamije mlada mujezina. 4, 200. Onda veli tridest književnika. Nar. pjes. petr. 2, 101. Književnici knige poturiše. 3, 98. Knige naših novijeh književnika. Vuk, pism. 4. Da su naj glavnije pogrješke u jeziku našemu postale od naših dojakošnjeh spisatelja i književnika. 18. Da naših književnicima, osobito učiteljima, spisateljima i pisarima pokaže pravi put u ovome djelu. 26. Književnici koji upravo ne znadu svoga jezika. odg. na utuk. 9. Naj znatniji nemački književnici pitaju za knige iz kojih se može jezik sam učiti. 25. Kulin kaže: ‚Vala, imam dva književnika, jedan turski a jedan vlaški, oba su bogomoljci'. P. M. Nenadović, mem. 150. Bijaše književnik vješt zakonu. Đ. Daničić, jezdr. 7, 6. A mudar si i književnik, kažu. P. Petrović, gor. vijen. 28. Rukopis dao prijatelju književniku. M. Pavlinović, rad. 44 Jes' vidio, oče književniče? Osvetn. 2, 93. Književnik, stil. ‚literat', tal. ‚letterato'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *Vuk prevodi ovako u novom zavjetu grč.* γραμματεύς, *lat.* scriba. Pristupivši jedan književnik. Vuk, mat. 8, 19. Čuvajte se od književnika. luk. 20, 46.

KŃÍŽEVNÔST, književnosti, *f.* litterae, monumenta et litterae, *uprav osobina onoga koji se bavi knjigama (koji je književan), ali se shvaća kao kolektivno ime od* knjiga, c, *te znači: sve knjige uopće, ili što su o nekoj osobitoj stvari pisane, ali naj češće ono (u pjesmi i u prozi) što je pisano na zabavu čitaocima, ili gdje pisac javlja ne samo svoje znanje nego i mišljenje i osjećanje. ovaka književnost može biti raznovrsna, n. p. po struci, po obliku, po jeziku itd. u naše se vrijeme kaže i* narodna književnost *za ono što sam (nekniževni) narod pjeva, pripovijeda itd. ustimice.* — *isporedi* knjiga, d. — *U naše je vrijeme postalo od* književan. — *Između rječnika u Stulićevu* (‚literatura, eruditio, doctrina, scientia'). Pak ćemo onda biti jedan narod i imati jednu književnost. Vuk, pism. 20. Nije li sad već došlo to srećno vrijeme za našu književnost? 20. Pjesme, zagonetke i pripovijesti to je gotova narodna književnost. prip. IV. Na ovu književnosti struku naložiti desnicu. L. Milovanov II. Na štetu književnosti. 19.

KŃÍŽEVŃÂK, *m. vidi* književnik. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVIII *vijeka.* Jerud zajedno s židovskijem staroviječnicim, posvetionici i književnaci. B. Zuzeri 227.

KŃÍŽEVSKÎ, *adj. vidi* knjiški, književan. — *U jednoga pisca* XV *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. književan, *gdje ima i adv.* književski, v. književno). Da navykneši vъsakoj književъskoj hrъlosti. Konstantin filos. star. 1, 30.

KŃÍŽEVSTVO, *n. vidi* knjištvo *i* književnost. — *U jednoga piska* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. književnost). Nemoj se uzdati u tvoje književstvo i mudrost. M. Radnić 181b. — *I u Šulekovu rječniku* (*uz* knjištvo) ‚literatur (schriftenthum)'.

KŃÍŽICA, *f. dem.* knjiga. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* knižica.

a. *vidi* knjiga, a, *a).* — *U Mikaljinu rječniku:* knižica, malo hartije ‚scheda, schedula, phylida, phylura, chyrographum'; knižica koja se dava na vrati ‚boletta' ‚tessera'; *u Belinu:* ‚cedula' scheda' 182b; *u Stulićevu:* ‚schedula, chartula'.

b. *vidi* knjiga, a, *b).* — *Između rječnika u*

Digitized by Google

Mikaļinu (knjižica, mala poslanica ‚epistolium'), *u Belinu* (‚letteretta' ‚epistolium' 435a; ‚viglietto, specie di lettera breve' ‚epistolium' 765b), *u Stulićevu* (‚epistolium'). Knjižice, nut' pođi k onojzi gospođi. Š. Menčetić—G. Držić 474. Knjižica od tvoje pameti sabrana, u ruke ka moje ovih dana bi dana. H. Lucić 265. Nikomu ti nemoj izreći tužice, niti li uzrok moj, ma vjerna knjižice. N. Naļešković 2. 14. Neg tebe, knjižice, priklono ja moļu. 2, 63. Ne pisao ni meni ni nikomu od svojih jednu ciglovitu knjižicu. M. Držić 266. Vidješe jednu golubicu vijati tam ovamo po crkvi iznad puka noseći jednu knjižicu koju iz kļuna pusti. F. Lastrić, ned. 282.

c. *vidi* knjiga, c.

a) u množini o jednome. — Između rječnika u Vrančićevu (‚libellus'), *u Mikaļinu* (knjižice, male knjige ‚libellus'), *u Belinu* (‚libretto' ‚libellus' 438a), *u Bjelostjenčevu* (‚libellus, libellus pusillus non magnus, biblion'), *u Stulićevu* (‚libellus'). V drugom delu ovih knjižic. Naručn. 44b. Budite ove knjižice nim za nauk. 46b. Koga zdolu u ovih knjižicah postavili jesmo. Š. Budinić, ispr. 22. Hoćemo za ovimi knjižicami novi testamenat štampati. Kateh. 1561. A1b. Da ponese jedne knjižice duhovne k svetoj opatici. B. Kašić, per. 137. Kako osobitijem načinom uči složnik u ovizijeh knjižicah. S. Matijević 13. Složi ove knjižice. P. Radovčić, nač. 4. U evangeliumskih svojih knjižicah. P. Vitezović, kron. 1. Odabrah primiti u naš slavni jezik ove knjižice zvane: ‚Pokripļenje umirući'. L. Terzić VII. Želeći ja da svi dobro umremo, nakiti ja ove knjižice s mnozimi nauci. VIII. Da me drugo nije ganulo za istumačiti ove knjižice. P. Macukat 3. Pisme duhovne izvađene iz knjiga oca fra Tomasa Babića i za veću lakost štioca, pivaoca, prinesene u ove knjižice. T. Babić 1. Promišļavajući kako stvar pripotribnitu, svrhu pripravļena k misi, da nitkor do ove dobe nije hotia postaviti u knjižicah. I. Krajić 3. Isto je činilo prignuti mene da ove moje male knjižice V. G. M. P. prikažem. J. Banovac, uboj. 3. Ovi dio četvrti tvoritej prinese iz knjižica talijanskije ‚Paroco all' Altare'. F. Lastrić, od' 1. Naj lipši na'odim *(razlog)* u rečenije knjižica. test. 206b. Ne nahodeći se u mojim knjižicam mnoge stvari..., rečene knjižice prištampajem. And. Kačić, razg. 1. Štij s pomńom ove knjižice. Ant. Kadčić, predg. 1. Šaļemo ove dragocine knjižice. Grgur iz Vareša 8. Sva u jedne knjižice sakupļena govoreńa. 14.

b) u jednini. — Između rječnika u Jambrešićevu (‚libellulus'), *u Voltigijinu* (‚libricciuolo, libretto' ‚büchlein'), *u Vukovu* (‚das büchlein' ‚libellus'). U ovoj knjižici. J. Mikaļa, gram. 4. Da (se) zna ka(da se) je povezala sija knjižica. Rad. 1, 179. (1682). Složiti onu od zabava duhovnih knjižicu. A. Kanižlić, uzr. 59. Sveti Ignacija uči u knjižici imenovanoj. 57. Držaše u ruci otvorenu knjižicu (apoc. 10, 2). E. Pavić, ogl. 676. Ukor malovridnosti čovičanski postavļen u jednu knjižicu. V. Došen 1. I imaše u ruci svojoj knjižicu otvorenu. Vuk, otkr. 10, 2. Sve one pjesme, što su u prvoj knjižici naštampane. nar. pjes. 1824. 1, 15.

c) u množini o mnoštvu. Imam knjižic svetih ja još'e ne malo. A. Georgiceo, nasl. 323. Istina je da su mnoge knjižice od nauka duhovni na svitlost izašle. F. Matić 3. U naručnima djetińima knjižicama. B. Leaković, nauk. 455.

KŃIŽINA, *f. augm.* knjiga. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (knjižine ‚cartaccie che non servono' ‚chartae imutiles' 174b), *u Bjelostjenčevu* (knjižine, paperi za nijednu potrebu ‚chartae inutiles'), *u Voltigijinu* (‚libraccio' ‚ein schlechtes buch'; knjižine ‚cartacce, libracci' ‚schlechte bücher ‚makulatur'), *u Stulićevu* (‚vilis liber'). Bit će u ogań kô knjižine izmrčene odmetnute. B. Zuzeri 32. U jedan zavitak od knjižina opaļenijeh. 237. Istegnu prikrupne knjižine da bijaše strahota razgledat ih. Blago turl. 2, 274.

KŃIŽITEĻAN, knjižiteļna, *adj. u Stulićevu rječniku*: v. kńiževan. — *nepouzdano.*

KŃIŽJE, *n. coll.* knjiga *ili* knjige *(vidi* knjiga, c). — *Samo u knjigama pisanima crkvenijem jezikom (sa starijim oblikom* knjižije), *a između rječnika u Daničićevu* (knjižije ‚libri'). Vь sьhraněnije ryznice crkovne, knjižija i sьsudьь. Glasnik. 49, 363. (1326). Jeliko mi bystь vьzmožьno priložiti hramu semu selь . . . i knjižija i čьstnyje krьsty okovanьnyje . . . Mon. serb. 91. (1330).

KŃIŽNEV, *adj. vidi* kńiževan. — *Samo na jednom mjestu* XVIII *vijeka, gdje stoji nom. pl.* knjižnevi, *a može biti da je štamparska pogreška mj.* kńiževni. Sami Krstjani knjižnevi, kraļevi i gospoda velika sfetkuju ńegovo *(svetoga Tomasa)* prislavno ime. V. M. Gučetić 163.

1. KŃIŽNICA, *f. mjesto (kuća ili dvornica, dvorana) gdje se hrane knige za čitańe (ne za prodaju). — Ima i rus.* книжница *s istijem značeńem. — Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (‚bibliotheca') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (‚libraria' ‚bibliotheca' 438a), *u Bjelostjenčevu* (knjižnica, knjižna komara, hiža, knjigohrana, knjigaonica ‚bibliotheca'), *u Jambrešićevu* (‚bibliotheca'), *u Voltigijinu* (‚libreria, biblioteca' ‚bibliothek'), *u Stulićevu* (‚bibliotheca'). Pak knjižnicu vrsnu joj skupi. J. Kavańin 244a. Ovo pismo bi našasto u knjižnici carigradskoj. *u* And. Kačić, razg. (1780). v. Tražiše u knjižnici . . . i nađoše knjigu . . . Đ. Daničić, jezdr. 6, 1. Knjižnica, stat. ‚bibliothek, büchersaal, büchersammlung'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

2. KŃIŽNICA, *f. kńiževno žensko čeļade, žensko čeļade kao knjižnik. — U Stulićevu rječniku*: ‚mulier erudita'. — *Ima i rus.* книжница *s ovijem značeńem.*

KŃIŽNIČAN, kńižnična, *adj. koji pripada knjižnici (vidi* 1. knjižnica). — *U Šulekovu rječniku*: knjižnični ‚bibliothek- (in zus.)'.

KŃIŽNIČÂR, *m. čovjek koji čuva knjižnicu (vidi* 1. knjižnica), *koji upravļa knjižnicom, koji je nad knjižnicom. — U naše vrijeme, načińeno od* knjižnica, *a između rječnika u Stulićevu* (v. knjigar). Plaća za knjižničara iznosi 1400 for. na godinu. Zbirka zak. 1, 178. — *I u Šulekovu rječniku*: ‚bibliothekar'.

KŃIŽNIČÂRSTVO, *n. knjižničarev posao. — U Šulekovu rječniku*: ‚bibliothekariat'.

1. KŃIŽNÎK, *m. knjižni čovjek, isporedi* kńiževnik. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* knjižьnikъ, *rus.* книжникъ, *čes.* knižník, *pol.* książnik, księżnik *(knjižar, knjižničar). — Između rječnika u Mikaļinu (kod* kńiževan *i* znan), *u Belinu* (‚letterato' ‚litteratus' 435a), *u Bjelostjenčevu* (v. kńiževnik), *u Voltigijinu* (v. kńiževnik), *u Stulićevu* (v. kńiževnik *iz Bjelostjenčeva), u Daničićevu* (knjižьnikъ ‚literatus').

2. *vidi* kńiževnik. Enoh nebeski učitej i knjižnik pravadni. Pril. jag. ark. 9, 90. (1486). Odluči sazvati svi knjižnici i mudrojubci vridni. Živ. kat. star. 1, 221. Od potribe bo jest da knige množa glas, da pomoć bude nest po svit knjižnika kńas. M. Marulić 145. Ļubav k veri i ka knjižnikom dobrovolênje. Š. Kožičić 51b. I

Digitized by Google

on poda nikoje istinom apostole, a njeke proroke, a nikoje istinom vanđeliste, a nikoje pastire i knížnike (διδασκάλους, doctores). N. Rańina 208b. paul. ephes. 4, 11. Veliki knížniče. Zborn. 35a. Smrt kosi i knížnike i oružnike. M. Vetranić 1, 29. Ovdi je smrt vridnoga knížnika pod mramor spremila. 1, 204. O Splite, ... u tebi knížnici mnozi se rodiše. P. Hektorović 25. Uzdahe ti nose tvoji družbenici, mlade mome kose, a pisni knížnici. 62. Svi te glasom hvale do neba i čtuju veli razumnici, ne mišćane sami, da izvan knížnici. 63. Za mene nije knìga ni knížnik. M. Držić 410. Knížniče dragi moj, ki mudros slideći ... D. Rańina 65a. Od knížnik Apolonovih i vlhav iskaše uznati, kakovo dite hoće biti. Aleks. jag. star. 3, 225. Činiti se knížnikom ne umijući stanovito ni slova poznavati. M. Divković, nauk. 16b. Ima dati razlog knížnik od knige. 68a. Ne bijahu tada knige i knížnici učitelji u onoj svitlosti. B. Kašić, fran. 3. Tim u mnogoj slavi i dici služiše joj prvi od svijeta i junaci i knížnici, i za straže i za svjeta. I. Gundulić 277. Imaju bit sveti i knížnici. I. Držić 254. Stari i novi knížnici. I. Ivanišević, kit. 259. Duša jema potribu od mnozih stvari za izvršiti moć od razuminja, kako prave knížnici (‚knížnitci'). P. Radovčić, ist. 157—158. Gospodina Tomka Mrnavčića biskupa bosanskoga primudroga i dobroga knížnika. M. Bijanković v. Ne najdoh još nijednoga pisca ni knížnika, koji bi s malocom dijačkih aliti latinskih slov obilje hrvatskoga našega jezika dobro ali pravo pisal. P. Vitezović, cvit. VII. Ti si knížnikov svitlost. A. Vitaljić, ost. 409. Kijeh se lijep broj od knížnika i od junaka većijeh piše. J. Kavańin 87a. Svijem knížnicim zadosta je očito. I. Đorđić, ben. VII. Razložitije govore koje su se ali iz knige ali od knížnika naučale. Pisanica. 5. Ako knížnika ne bude koji bi vas i na mjesto redovnika u vjeri i ljubavi Božjoj okrijepio. 6. Svjedoči mi ovu istinu oni knížnik koji u sfetomu zboru tridentinomu reče ove zlatne riječi. V. M. Gučetić 168. Priletit knížnika slavom pera. A. Kanižlić, rož. 119. Il' čestitog otca sina il' knížnika od mudrina. V. Došen 120a. Kako skupno beside knížnici. Ant. Kadčić 396. Život i pokora ove svetice nijesu poznani osvem knížnicima. N. Marči 6.

b. *pisar.* Jako i trьstь knížьnika skoropisьca. Danilo 869. A vele mańe pisma knížnici. Mon. croat. 107. (1470). Učinit velike prelate, guvernature, sudce, knížnike i kapetane. I. Držić 267.

c. *u prijevodima novoga zavjeta prema grč.* γραμματεύς, *lat.* scriba, *isporedi* kníževnik *na kraju.* Eto ja šalu k vam proroke, mudarce i knížnike. Bernardin 10. matth. 23, 34. Skupifši se vladafce popofske i knížnike od puka ... 14. matth. 2, 4. Gdi se knížnici i starci zbirahu. N. Rańina 91b. matth. 26, 57. Poslani od starješina popovskijeh i od knížnika. 97b. marc. 14, 42. Vladavci popovski i knížnici. Anton Dalm., nov. test. 32a. Gdi se knížnici i starišine bihu sabrali. M. Alberti 457. matth. 26, 57. Skupiše se svi popovi i knížnici i starišine. 475. marc. 14, 53. Skupiše vijeće prvijeh posvetitelja i knížnika. S. Rosa 35b.

d. *vidi* knigonoša. Poslasmo tuzi plavь po moru i knížnika po suhu da dođu do vaše milosti. Spom. sr. 1, 13. (1398). Knížnika jevrejskoga odpravi. Aleks. jag. star. 3, 255.

2. **KŃIŽNIK,** *m. ormar gdje se hrane knige. — Načińeno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku*: „bücherschrank'.

KŃIŽNOST, knížnosti, *f. osobina onoga koji je knížan, vidi* kníževnost. — *Na dva mjesta* XVIII *vijeka.* Iz grčke ki knížnosti preniše ti ńe mudrosti. J. Kavańin 177a. Krepos, znańe, knižnos, mudros ... N. Marči 4.

KŃIŽNOSTANIŠTE, *n. vidi* 1. knížnica. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka (po čakavskom govoru sa* -šč- *mj.* št). Ona pisma koja su izvadjena iz očiti knížnostanišći. A. d. Costa 2, 64. — *nepouzdano.*

KŃIŽNOSTRAŽNIK, *m. knížničar, isporedi* knigostražnik. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Anastasio knižnostražnik. A. d. Costa 2, 26. — *nepouzdano.*

KŃÍŽŃÎ, *adj. vidi* knížan. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Oružje je knížńa mudros. Đ. Bašić 218. Čini sagradit knížńa učišta, da u ńih djeca i mladići ostanu uvjegbani u krepostih. 220.

KŃIŽÙRINA, *f. augm.* knìga. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* Otvori veliku i staru knížurinu. S. Ljubiša, prip. 48. Tri debele rukopisne knížurine. M. Pavlinović, rad. 57. Ne rije po knížurinama. M. Đ. Milićević, zlosel. 86.

1. **KÒ,** *adv. vidi* 1. kao.

2. **KÒ,** *conj.*

a. *vidi* ako. — *Po svoj je prilici okrńeno* ako, *te ne treba misliti da bi bila ista riječ što* 1. ko. — *Nalazi se: α) u starom rukopisu glagoljskom.* Ko mi hoštemo položiti 10 rasoh navlaštnih ... *(primjer nije potpun, te se ne poznaje značeńe riječi* ko, *ali izdavalac I. Milčetić tumači: ako).* Starine. 23, 78. (1496). — *b) često u jednoga pisca čakavca* XVIII *vijeka (Kavańina) koji može biti da je sam okrńio riječ radi stiha.* Ko se van ńe ne pružate, velika vam vijek svjetlina prit ne more. J. Kavańin 129a. Ko ne hvalim skladno već ih, nij' moj uzrok, neg mučećih. 150a. Sudac da ima ne osudit nijednoga ko ńegovu slišao prije nij' obranu. 345b. Er ko esapi ńih ne lažu, od zlih se je obarovat. 469a. Ljubav Božju ko ne znadeš, s raja i pakla čin' da znadeš. 500b. — *c) jedan put u drugoga pisca* XVIII *vijeka.* Ko bi opet Bog poslao potop na zemlju, da možemo u kulu pobignuti. And. Kačić, kor. 11. — *d) u naše vrijeme u Istri.* Ako bude Dunaj priplivala, to će biti mlada delijica, 'ko ne bude Dunaj priplivala, to će biti lipota divojka. Nar. pjes. istr. 1, 13. Pelajte ga u bele butige, ko j' divojka, će zbirat prstene, ko je junak, će zbirat oružje. 1, 27. Ko ni pisma dorečena bila, neka piva koji bolje znade. 1, 44. 'ko bi ti se sriča namirila, oženi se. 2, 127.

b. *u istom glagoljskom rukopisu, o kojem se kazalo kod* a, *a), nalazi se ova riječ i s drugijem značeńima, tako n. p. stoji pred* pače *kao* da, *te* ko paće *znači što i* dapače. Nima se zato sloboditi ni slaviti, ko pače se ima bojati. Starine. 23, 74. (1496). Zatim di pismo tri riči, kih nimamo tamo minuti, ko pače imamo dobri često vspominati. 74. Morete poznati da se ni zlato, ‚ko' pače je mido, ko tako breči. 74. Jeda si bude parel za utežanije svoga prijatelja, ko zato dobri si on vii, da se ni pravi mir, ko pače su otrove *(u ovom primjeru prvo* ko *vala da znači:* koje). 74. — *U ovijem primjerima kao da je isto što* 1. ko: Židove ne taknuše našu gospoju ko nici Krstjane. — A imil bim svidočastvo onih ki ga dobro znaju i pravo mu služe, ko on je višńe dobro. — Potla pride k poganom ko bihomo mi. 75.

3. **KÒ, kâla,** *m. vidi* 2. kao.

4. **KÒ,** *praep. vidi* 2. k. — *U jednoga pisca*

Digitized by Google

XVII *vijeka, koji upotrebljava ovaj oblik samo pred riječima što počinu glasom* o. Htijaše poći s ovoga svijeta ko otcu svomu. M. Divković, nauk. 65b. Pođe ko otcu svomu. 66a. Po dva načina idemo ko ovoj svrsi. 97a. Da ko onoj neizrečenoj trpezi mene privesti dostojiš se. 105a. Postiti ću ko očištenju. zlam. 43b. — *Drugi primjeri što bi mogli amo pripadati nijesu dosta pouzdani, tako u ovome vaja da je* ko *isto što* 1. kao: Pokajanje se ište ko takovu sakramentu. S. Matijević 15. *u nekijem knigama ovoga vijeka pisanima ćirilicom jamačno je oblik ruski a ne naš:* I tako poče svjataja Marija ko odru prinositi omofurъ svoj. Starine. 18, 176. *(rukopis ovoga vijeka).* Obrativši se ko Gospodu. Nar. pjes. mag. 1863. 94. Zdravo Pilip ko Stambolu dođe. 1884. 98.

5. KǪ, *pron. vidi* tko.

1. KÒB, *f.* omen, augurium; occursus; color oris; aetas. — *isporedi* 2. kob. — *Po Vukovu rječniku akc. se ne mijeña, osim lokativa u kojemu je po svoj prilici* kóbi; *ali sam čuo ovu riječ s drugijem akcentom u gen. sing.:* kòbi, *te je taki i u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., loc.* kòbi, *instr.* kòbju *(ako ima množina, i gen. pl.* kòbî, *dat., instr., loc.* kòbima). *zadnji se akc. potvrđuje i glagolom* kòbiti. — *Riječ je jamačno stara, isporedi stslov.* kobь *i strus.* кобь *(oboje* augurium), *a može biti i praslavenska, isporedi češ.* pokobiti se, *uspjeti.* — *Između rječnika u Mikaljinu* (‚incontro' ‚occursus'), *u Belinu* (‚augurio, cioè presaggio di qualche cosa futura' ‚augurium' 119b; ‚prodigio, segno di cosa futura' ‚portentum' 587b), *u Voltigijinu* (‚augurio, presagio' ‚gute verbedeutung, glückwunsch'), *u Stuli̇ćevu* (‚augurium, auspicium, omen, occursus, praesentia, adspectus, forma, facies'), *u Vukovu:* 1. susret ‚die begegnung' ‚occursus': ‚Dobra kob! (govore po Krajini Negotinskoj kad se sretu dvojica). — 2. (u Lici) čovjek lijepe kobi; *u Danićićeva* (kobь ‚aetas').

a. augurium, omen, *sreća (što se sluti), slutnja, znameńe (po kojemu se dobro ili zlo sluti). — ovo vaja da je naj starije značeńe.*

a) uopće. Ter mi se dobrom kob po srjeći ispuni. Š. Menčetić 255. Ne znaše ku kob to navesti jimaše. P. Zoranić 27b. Ku kob doniti *(imaše sańa)* razmišjaše. 28a. Na tom kolu dohodeći vitezi od zemaj kob sebi i narok pitahu *(u olimbijskih stranah).* Aleks. jag. star. 3, 230. Ako se hrabar mniš, sam ti kobi na ńem poišći. 310. Da ne vjerujemo u san, u kob, u pticu... M. Divković, nauk. 112b. A sada niku kob tujini kladu na ń, govoreć da je rob. Đ. Baraković, vil. 147. I da joj se toj kad zbude (višńa ukloni kob desnica), ne bi ošla tvorbe hude, za utvrdit se vik carica. I. Gundulić 300. Taku kob odvrati od nas svemogući. I. T. Mrnavić, osm. 29. Očitu gledamo kob našoj nesreći I. Đorđić, uzd. 76. Kraj Manases razgledaše sne i kobi. Blago turl. 2, 55. Ljudi, vidite li kobi sa nebesa? Osvetn. 1, 48. Dočim cura take kobi gata. 1, 54. Svakom svoje vaja riješit kobi. 3, 39.

b) o kobi se kaže da je dobra, boja. Ne scijeńu dobru kob. Š. Menčetić 140. Jeli duša boju kob da sluti. 326. Ja sam po kom se dobra kob nariče. G. Držić 360. Dobra kob, junaci! prem nađoh što sam htio. M. Vetranić 2, 309. Dobra kob, junače! što si tu tako sam? M. Držić 48. Povrat mi dobru kob da poživju v pokoj. P. Zoranić 12a. Odlučiv odkud boja kob izide pojti. 32a. Na t', Ljube, ovoj nosi s kobju dobrom. 46a. S dobrom kobi sad posvetilište neć da činim. D. Zlatarić 15a. Učini dobru kob! Đ. Baraković, vil. 284. S dobrom kobi na dan ovi tèžāk za teg da uhiti, popijevajuć za volovi, teško ralo cvijetjem kiti. I. Gundulić 126. Ali vele s bojom kobi sad Vladislav novi u slavi blizu Varna cara dobi. 318. Dobru kob kobiti, hoža. *(bih)* i ja smio. I. T. Mrnavić, osm. 109. Kob te dobra vazda ukobi. I. Ivanišević 192. Dobre kobi predvide se. P. Kanavelić, iv. 15. — *čestita.* Ovu stvar za čestitu kob iliti zlameńe držaše. A. Kanižlić, kam. 264. Reda uzovnike po plemenu i po dobi i čestitoj kobi. Osvetn. 1, 44. — *srećna.* Nad gradom carigradskim kob srićna pripiva. I. T. Mrnavić, osm. 184. — *vrla.* Boga blagodari, gdje mu borbi vrle vraća kobi. Osvetn. 2, 150. — *vesela.* I od vesele kobi čuti u svom srcu živo ufanje. P. Kanavelić, iv. 97. — *u ovom primjeru kao da samo* kob *znači: dobra kob:* Al' si kob ali jad, ali mir ali rat, al' srića al' nesklad. Đ. Baraković, vil. 289.

c) o kobi se može kazati da je zla, gora. A junak vele dan nositi mač bude, da se ńim u jedan zle kobi sabjude. N. Dimitrović 29. Zla ti kob, Radate, a jošte gori bijes! N. Naljeković 1, 181. Tako vi zla kob ne ukobila. M. Držić 412. Ovi dva s kobju zlom vidješe bijeli dan. D. Zlatarić 86a. Pojdoše na svoj put s zlom kobju. Ivan trog. 16. Kako nike zale kobi misli moje staše pune. Đ. Baraković, vil. 204. Zla me kob naskoči. 280a. Zla ga kob skobila. Radojević 36. Sa zlom česti, s gorom kobi. P. Kanavelić, iv. 588. Sad mi je Bog da mijer. i nije sotone ni zle kobi. S. Margitić, fal. 197. Rat, kugu, od ńih dale svaku i zlu kob da tiramo. J. Kavańin 505b. Pa dočim se Bogu pomolio da mu kobi zle na putu kruši. Osvetn. 2, 22. Svaki danak gore po ńih kobi. 3, 21. — *huda.* Daleč bile kobi hude! D. Zlatarić 67a. Hude kobi, prijeka sluta carsku glavu višńi ukloni... I. Gundulić 505. — *loša.* Al' odluka ne probavi hudih, jer s lošom se ukobio kobi. Osvetn. 1, 11. Loša kob je, poglavico harna! 1, 65. — *ljuta.* A vrleti protrnuše hladne, s ljute kobi ptica nebozijeh. Osvetn. 1, 7. — *mučna.* A kaluđer mučne kobi tlapi. Osvetn. 2, 135. — *plačna.* A oni proklet, s koga izlaze na dan blag nam plačne kobi, tko liposti lipos vaze, a za zlato da grdobi. I. Gundulić 163. — *porazna.* Ne spominajte radi Boga i sreće junačke, a dušmanske rad porazne kobi. Osvetn. 2, 91. — *prijeka.* Da ti pađeš (uklonio Bog tvu glavu kobi od prike!). G. Palmotić 2, 116. — *strašna.* Dalek strašne kobi ove Bog od naše kuće ukloni! G. Palmotić 3, 169b. — *teška.* Viđenje puno udesne teške kobi. P. Kanavelić, iv. 258.

b. occursus, obviam itio, *sretańe, susret.* — *Moglo bi se činiti da je ovo značeńe starije nego prvo (kod* a), *ali se to ne potvrđuje u drugijem jezicima i u starijim knigama (naj prvi se put ovo značeńe nalazi u Mikaljinu rječniku). moglo bi i biti da se od samoga pozdrava kod sretańa* (dobra kob!) *načinio glagol* skobiti se, *pa se po ovome shvatilo da* kob *ima ovo značeńe.* U kob ńima Isus pojde. F. Lastrić, test. 158a. Jeruzolim danas je došao u kob Mariji. 391b. Kad je bio čardaku na vrati, kob ga kobi Stevanova ljuba, zagrli ga, pa ga i poljubi. Nar. pjes. vuk. 2, 300. Pa konica u kob vojku pusti. B. Radičević (1880). 156. Upire *(Beljanica)* u Mlavu kod razvalina grada Kudelina gde se sastaje s malo nižim ogrankom, koji ovome ide u kob sa Vrańa. Glasnik. 43, 280. — *Amo primam i pozdrav:* dobra kob! *od prošloga vijeka; u starijim primjerima (vidi kod* a) *jamačno znači što i* dobra sreća! Prvi, rekavši mu dobra kob, upita ga...

Digitized by Google

D. Obradović, basn. 210. Dobra kob! (U krajini negotinskoj i gore uz Timok reče jedan od dvojice ljudi kad se na putu sretnu — ‚skobe' — mjesto: ‚pomozi Bog!)'. Nar. posl. vuk. 59.

c. *boja na čovječjem licu, pomast.* — *Nije jasno kako je postalo ovako značeńe: može biti po pređašńemu (kod* b), *jer kad se dvoje sreta, jedno gleda drugome u lice, pa i pita ga za zdravlje. — U naše vrijeme u Lici (vidi primjer u Vukovu rječniku) i u sjevernoj Dalmaciji.* Bijele kobi, kosmat, brkat. M. Pavlinović, razl. spis. 125. Ńihove kobi crvenkaste. 107. Opečene i crne kobi. 420.

d. *Daničić u rječniku kaže da je značeńe* aetas, *i donosi ovaj primjer:* Do sihъ vrêmenь za sedamь satъ kobi bilь Ѳeodorъ Studitь. G(lasnik). 11, 253, *ali u ovijem brojevima ima štamparska pogreška, te nijesam mogao naći cijelo mjesto i ne razumijem dobro smisao. zar mješte* kobi *treba čitati* dobi?

2. KÔB, *m. vidi* 1. kob, a. — *U ńekijeh pisaca čakavaca* XVII *i* XVIII *vijeka.* Vidih zlamen od zla koba. Đ. Baraković, vil. 217. Po čem li znadiše mo'e sriće dobar kob? 364. Misli i zla koba u sreu imaše. jar. 58. Radi glasa od zla koba. drag. 346. Mnozi u ponor kletim kobom dol pakleni propadoše. A. Vitaljić, ist. 4b. Jedna drugu razdirača zalim časom, gorim kobom. J. Kavańin 407b. Da put spravi dobrijem kobom. 522a.

1. KOBA, *f. vidi* 1. kob, a. — *U dva pisca čakavca* XVI *i* XVII *vijeka.* Zle kobe se zbiše. P. Zoranić 5a. A ńemu zla koba smrti se približe. Đ. Baraković, jar. 108.

2. KÓBA, *f. hyp.* kobila. — *Akc. se mijeńa u voc.* kôbo. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* Što koba više skače, to boļe vrše. Nar. posl. vuk. 357. Kobo kobilice, otvori mi vrata! Nar. prip. vuk. 224. Manu sabļom, odseče mu glavu, pa je kobi u zobnicu baci. Nar. pjes. vil. 1867. 455.

3. KÓBA, *f. vidi* kobac *(može biti ipokoristik).* — *Akc. je kao kod* 2. koba. — *U Vukovu rječniku:* vide kobac *s dodatkom da se govori u Srijemu i u Bačkoj.*

4. KÒBA, *f. u Vukovu rječniku:* duguļasta dna kabao u kojemu se drži i nosi maslo, skorup, med itd. ‚art kübel' ‚urna quaedam' *s dodatkom da se govori u Lici.* — *vidi i:* Koba je duguļasta dna, pa nije ni visoka, a ozgo ima zaklopac; no kad se u kobi nosi mlijeko (kiselo), kao što čobani u Lici rade, onda metnu naj prije po kobi čistu krpicu, pa onda je zaklope čvrsto, da ni kap proliti se ne može. ima koba od litre i od dvije, a i mańih i većih. cf. burica. u Dobroselu. M. Medić.

KÒBAC, kòpca, *m.* Accipiter nisus L., *ńeka ptica grabilica.* — -a- *stoji mj. ńegdašńega* ь. — *Akc. se mijeńa u voc.:* kôpče, kôpci. — *Riječ je praslavenska, isporedi rus.* кобецъ. *(češ.* koba, *garran), poļ.* kobiec. — *Može biti da je srodna s* 1. kob. — *Između rječnika u Vukovu:* ‚der sperber' ‚nisus' [accipiter Briss. cf. 1. koba, piļuga, škańac *u trećem izdańu].* Doletivši kobac ufati *(ptičicu).* A. Kanižlić, utoč. 395. Zaleće se kobac avanica i odvede sjenicu djevojku. Nar. pjes. 1, 532—533. Neka nosi kobac prepelicu. 3, 547. Kobac je donesal drobac, šoja je donesla loja, vrana je donesla graha. Nar. pjes. istr. 4, 3. Ne budi svakoj tici kobac. Nar. posl. vuk. 195. Svaka tica ima (nad sobom) kopca. 277. Od Turčina stvori se kobac. Nar. prip. vuk. 49. Kobac ‚der sperber, vogelfalke' ‚Falco nisus'. G. Lazić 50. Kobac, Falco tinnunculus. J. Pančić, zoolog. 204. ‚Genus Accipiter Briss.' Rod Kobac. — ‚Accipiter nisus (L)'. Kobac ptičar. S. Brusina, ptice hrv.-srp. 2, 96b. — ‚Accipiter brevipes (Severzow)'. Kobac srpski. 97a. Etingerov ‚kulski kobac' (‚Falco tinnunculus L.') i Duslov ‚toroński soko' čeda su ńemačkoga ‚thurmfalke'. 95b. — *U prenesenom smislu, o čeļadetu, kao pogrdna riječ.* A onoga staroga kopca, igumana, rasporiču kao mačku! M. P. Šapčanin 1, 122.

KOBÀCAN, *m. kaže se mačku.* — *Postaje od* kobacati se. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović. F. Kurelac, dom. živ. 49.

KOBÀCÂŃE, *n. djelo kojijem se ko kobaca.* — *U Vukovu rječniku.*

KOBÀCATI, kobàcâm, *impf. aktivno samo u jednom primjeru* XVII *vijeka gdje se čini da znači: premetati.* — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.* kobacámo, kobacáte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kôbacâ, *u part. praet. act.* kôbacao, kôbacâla, *u part. praet. pass.* kôbacân. — *Može biti i stara riječ, isporedi malorus.* кобѣцати се, *premetati se.*

a. *aktivno.* Ter manom sve kroza ń srdit val kobaca. Đ. Baraković, vil. 293.

b. *sa* se, *refleksivno, ćeprkati (s bukom), strugati nogama po tlima.* — *U Vukovu rječniku:* ‚mit den füssen scharren' ‚strepo pedibus'.

KOBAČ, *m. vidi* kobac. — *U naše vrijeme u ugarskijeh Hrvata.* Prehiti se, devojko, ptičicom u lugu; a ja ću se, devojko, kobačem za tobom. Jačke. 310.

KÒBAČA, *f. u Vukovu rječniku:* od drveta kao krletka (kavez) gdje se drže kokoši ili kakva druga živad ‚der hühnersteig' ‚gallinarium'. kobača se od krletke razlikuje po tome što je krletka ‚mala' za tice, a kobača ‚velika' za kokoši i drugu živad *s dodatkom da se govori u Hrvatskoj.* — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kôbâčâ. — *Miklošić* (etymol. wörterb. *kod* kobača) *misli na postańe od tal.* gabbia *(vidi* gajba, kajba), *ali bi moglo biti srodno s* kobac.

KÒBAČÊŃE, *n. djelo kojijem se kobači.* — *U Vukovu rječniku.*

KOBAČIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. bosn. 1864. xv. xxvii.

KÒBAČITI, kòbačîm, *impf. sebi grabiti.* — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kôbačî. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚an sich reissen' ‚rapio' *s dodatkom da se govori u Hrvatskoj).* Ko jači onaj i kobači (grabi sobi ili prisvaja. U Hrvatskoj). Nar. posl. vuk. 140.

KÓBAK, kópka, *m. dem.* 2. kob. — *U narodnoj pjesmi našega vremena (značeńe vaļa da je kao kod* 1. kob, b). Dobar kraļa kobak sukobio, sukobi ga vojvoda Sibińska. Nar. pjes. vuk. 2, 481.

KÔBAN, kôbna, *adj.* fatalis, *postaje od* kob *nastavkom* ьn. — *Akc. je zabiļežen po Belinu i Stulićevu rječniku (gdje stoji da je* o *kratko ili nije zabiļeženo kao dugo).* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (kobni ‚di mal augurio o mal augurato' ‚ominosus' 119b; ‚prodigioso, che contiene in se prodigio' ‚prodigiosus' 587b; ‚disgratiato' ‚infelix' 265a), *i u Stulićevu* (‚auguralis, auspicalis; infaustus, infelix, mali ominis').

1. *adj.*

a. *po kojemu se sluti, po kojemu se može znati što će biti. — može se kazati o ptici, zvijezdi, (ńekakvoj) vodi, vremenu, događaju itd.* Onu kobnu pticu *(gavrana).* Đ. Baraković, vil. 199. Tako kobna zvijezda koju za zlamenje višńi ob-

Digitized by Google

javi, s jasnijem plamim i tracima strelovita s neba srne... Ġ. Palmotić 3, 20ab. Taki kadgod zrak prostira kobna zvijezda i neprava. 3, 109b. Kobna zvijezda ‚cometes'. J. Stulli, rječn. *kod* koban. Zvijezde carska streńa kobnijem zrakom naricaju. I. Đorđić, salt. 209. — Tada jedan duh pakļeni ovaj pehar donije meni, pun priteške kobne vode. ‚Ova je voda s rijeke Ļute' reče neman huda i prika ‚u ńoj gledaj zgode Ļute nam mrzeća Dubrovnika'. Ġ. Palmotić 1, 77. Dajte po se kobnu vodu, od jutrńe ku ste rose vi jutroska nakupili. 2, 134. — I u hip koban neka ih vrše. J. Kavańin 468a. — Nahode se zlameńa došaste ńegove sreće ... nahode se još takvi od ńega kobni događaji. A. Kanižlić, kam. 254. — Vaļda duh mu na osvetu kipi, il' mu kobne navješćuju sluti. Osvetn. 1, 32.

b. *nesrećan, t. j. koji jest ili koji je bio uzrok nesreći (ni u jednom primjeru ne kaže se o čeļadetu).* Tim poklisar cara Osmana, kô u bogdanska poļa ujaha, vidjenje mu kobnijeh strana stupit ne da bez uzdaha. I. Gundulić 320. Nu, vaj, huda kobna poļa spomena me htje ražalit, da mi je trijebi sred nevoļa neprijateļe silom hvalit. 327—328. Strašiva se jaza gleda kobni Šipun, jama huda. Ġ. Palmotić 1, 23. Erkulove kobne strile. 1, 206. Ide kobni grob gledati. P. Kanavelić, iv. 198. Dobrim tegom, bez vilińa djela kobna i nĕvjêrâ. J. Kavańin 471a. Pa se samo kaže da je zemļa nepodobna v'oma, a po bojne vavijek kobna Turke. Osvetn. 1, 12. U koja kobna vremena se isti bojni čini zbivaše. 5, 1. Iznad kobna poļa Nevesińa. 5, 31. Vitice — kobne zamčice za nestašno srce. M. P. Šapčanin 1, 105.

c. *u jednom primjeru* XVII *vijeka znače je sasma suprotno pređašńemu (kod* b), *srećan.* Neg znajući da se odi mnoga zdravļa, mnoge moći kobne vode vir nahodi, u ova mjesta htjesmo doći. J. Palmotić 188.

2. *adv.* kòbno. — *U Stulićevu rječniku:* ‚fortunate, fortunatim, feliciter, prospere', *gdje se tumači: srećno (premda je u istom rječniku suprotno značeńe kod adjektiva).*

KOBÀNICA, *f. vidi* kabanica. — *U naše vrijeme u Lici (gdje se kaže i* kabanica). J. Bogdanović.

KOBÀNIČICA, *f. dem.* kobanica. J. Bogdanović.

KOBÀNIČINA, *f. augm.* kobanica. J. Bogdanović.

KOBASA, *f.* farcimen, tomentum, *vrsta djevenice, crijevo tanko ili debelo nadjeveno isjeckanijem slanijem mesom i slaninom. — u naše vrijeme običnija je riječ* kobasica. — *Riječ je praslavenska* (кьlbasa), *isporedi stslov.* кlьbasa, *novoslov. i češ.* klobasa, *rus.* колбаса, *poļ.* kiełbasa, *a i lit.* kilbasas. — *čudnovato je da u našemu jeziku ne glasi* kubasa *prema praslavenskom obliku, pa bi i novoslovenski trebalo da glasi* kolbasa (koubasa), *a češki* klbasa. — *Nepoznata postańa; vaļa da je tuđa riječ i po tome što oblici nijesu po istom zakonu u svijem jezicima. teško je pomisliti na frc.* calebasse, *tikva (premda se i bundeva može nadjesti). — Između rječnika u Belinu* (‚salciccia e salsiccia, propriamente sanguinaccio' ‚lucanica' 637b) *i u Stulićevu (uz* kobasica). Kobase padoše ke u nidra stavi. M. Marulić 256. Pripijevaje s vinom, guleći kobasu. N. Dimitrović 102. Vele da se psi kobasami vežu. M. Držić 239. Pas zja na kobasu pod podom obješenu. 411. Dugoj kobasi lasno je ugodit. (D). Nije veće brijeme da se psi kobasami vežu. (D). Veće je dana neg kobasa. (Z). Poslov. danìč. — *U kajkavaca i u sjevernijeh čakavaca (u Istri) oblik je* klobasa *kao u Slovenaca.* Kade se dva za tuji zajiki i klobasi love. Naša sloga. god. 14, br. 3, str. 15.

KOBÀSICA, *f. uprav dem.* kobasa, *ali znači isto što* kobasa, *i običnije je u naše doba. — Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚farcimen') *gdje se naj prije nahodi, u Mikaļinu* (‚botulus, botellus, farcimen, lucanica, insicium, isicium'), *u Belinu* (‚salciccia e salsiccia' ‚lucanica' 637b), *u Bjelostjenčevu* (‚farcimen, botellus, botulus, lucanica'), *u Jambrešićevu* (‚farcimen'), *u Voltiģijinu* (‚salciccia, salsiccia' ‚wurst'), *u Stulićevu* (‚farcimen, impensa'), *u Vukovu* (‚die wurst' ‚farcimen, botulus'). — *U mjestima gdje se kaže* klobasa, *kaže se i* klobàsica. Klobasĭca ‚botellus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1ftsg. 61.

a. *u pravom smislu.* U božića tri nožića: jednim reže zaoblicu, drugim reže kobasicu, trećim reže česnicu. Nar. pjes. vuk. 1, 117. Ter dosezi kobasicu, ter ju hiti simo nam. Nar. pjes. istr. 3, 19. Više je dana nego kobasica. Nar. posl. vuk. 36. Ovaj je svijet kao masna kobasica. (Reče se naj više u šali). 230. Omiče se kao masna kobasica. 238. Dok je pečenice trajalo, a kobasice vrhu ogńa visjele. S. Ļubiša, prip. 219.

b. *u prenesenom smislu: snopić načińen od sirova grańa za utvrđeńe bregova kraj vode. — U Vukovu rječniku:* od vašina nastavļeni snopići kad se brijeg tvrdi da odbija vodu. — *I kao utvrđivańe za ratne potrebe.* Kobasica, arch. ‚wippe, wurst (faschinenbau)'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

c. *ime planini. — U Vukovu rječniku:* planina u Srbiji u nahiji kruševačkoj. — *ne znam jeli ista planina što je sad u okrugu čačanskom* (M. Đ. Milićević, srb. 644).

KOBÀSIČÂR, *m. čovjek koji čini kobasice (i prodaje ih). — U Mikaļinu rječniku:* kobasičar, koji nadiva kobasice ‚fartor'; *u Belinu:* ‚salcicciaro, facitor di salciccie' ‚fartor' 637b; *u Voltiģijinu:* ‚salsicciaro' ‚wurstmacher'; *u Stulićevu:* ‚fartor, vel qui farcimina vendit'; *u Vukovu:* 1. ‚wurstmacher' ‚fartor'. — 2. ‚liebhaber von würsten' ‚amans farciminum'. — *U Vukovu rječniku ima i drugo značeńe: čovjek koji rado jede kobasice.*

KOBÀSIČÂREV, *adj. koji pripada kobasičaru. — U Vukovu rječniku.*

KOBÀSIČÂRI, *m. pl. ime selu u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdiļ. 107.

KOBÀSIČÂROV, *adj. vidi* kobasičarev. — *U Vukovu rječniku.*

KOBÀSIČICA, *f. dem.* kobasica. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (‚botellus, botulus'). ‚Onu ednu malu kobasičicu svari mi za večeru. J. Bogdanović.

KOBÀSIČINA, *f. augm.* kobasica. J. Bogdanović.

KOBASIĆ, *m. prezime.* — XV *i* XVI *vijeku.* Jandrij Kobasić. Mon. croat. 177. (1499). Ivana Kobasića. 197. (1511). Gašpar Kobasić. 257. (1556).

1. KÒBÂŠ, Kobáša, *m. mjesno ime. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc. sing.* Kòbášu. — *Nije mi poznato postańe.*

a. *selo u Bosni u okrugu banolučkom.* Statist. bosn. 39. Viš' Kobaša u Vučjak-planini. Nar. pjes. juk. 575.

Digitized by Google

b. *seoce u Dalmaciji u kotaru dubrovačkom blizu Stona.* Schem. ragus. 1876. 86.

c. *selo u Slavoniji u županiji požeškoj.* Razdijel. 120. — *Pomiče se od* XVIII *vijeka.* U Bistrici, u Našicah, u Kutjevi, u Kobašu, ... A. Kanižlić, utoč. XXIV. Brod i Kobaš i Novogradiška. M. A. Relković, sat. B2b. Marijan Terzić od Slavonije iz Kobaša. And. Kačić, kor. 485.

d. *pomiče se prije našega vremena, može biti isto mjesto što je kod* b *ili* c. Kobašb. S. Novaković, pom. 185.

2. KOBAŠ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. bosn. 1864. XVIII. — *isporedi* 1. Kobaš.

KOBAŠNICA, *f. ime selu i rječici u naše vrijeme.* Rat. 111. 115.

KOBATOVAC, Kobatovca, *m. ime selu u Bosni u okrugu banoluckom.* Statist. bosn. 34.

KOBECATI SE, kobecam se *i* kobečem se, *impf. vidi* bekeljiti se. — *Samo u Stulićevu rječniku*: ‚ringi, distorquere os, labia'. — *isporedi* kobacati se.

KOBELAR, *m. vrsta vinove loze.* Kobelar (Kobilar na Krku), suvrst vinove loze, crna vrlo sitna, inače vrlo slatka grožđa (na Krku i Cresu). Kobelar veli, suvrst vinove loze (na Cresu). B. Šulek, im. 148.

KOBELARIĆ, *m. vrsta vinove loze (uprav dem.* kobelar). Kobelarić, suvrst vinove loze (na Cresu). B. Šulek, im. 149.

KOBÈLJÂŃE, *n. djelo kojijem se kobelja.* — *U Vukovu rječniku.*

KOBÈLJATI, kobèljâm, *impf. valjati, kotrljati, koturati.* — *Akc. se mijeña u praes.* 1 *i* 2 *pl.*: kobeljámo, kobeljáte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kòbeljâ, *u part. praet. act.* kòbeljao, kòbeljâla, *u part. praet. pass.* kòbeljân. — *U naše vrijeme, a između riječnika u Vukovu* (‚rollen' ‚volvo'). — *U Lici u prenesenom smislu, truditi, mučiti se.* ‚Edva evo kobeljam po ovom blatu'. — *I sa* se, *refleksivno (valjati se).* Kobeljao se kao besomučan. M. P. Šapčanin 1, 110. ‚Vavije se s djecom kobeljam, neko mirim, neko tješim, neko zabaljam'. J. Bogdanović.

KOBEN, *m. u Daničićevu rječniku*: Kobenь, selu je Jablanici crkve arhanđelove u Prizrenu išla međa ‚u Kobenь'. G(lasnik). 15, 280. (1348?).

KOBER, *m. plahta od debeloga platna.* — *Kao da je osnova praslavenska (za značenje: sag), isporedi stslov.* kovьrъ, kovrъ, *rus.* коверъ *češ.* koberec, *pol.* kobierzec. — *Postanje je nejasno, kao i kod* guber *što je možebiti ista riječ.* — *isporedi i* koberac. — *Samo u kajkavaca, a između riječnika u Bjelostjenčevu* (‚linteum e tela crassissima, stragulum lineum') *i u Stulićevu* (kober, kobera ‚linteum e tela crassissima' *iz Bjelostjenčeva).* Koberi spadaju među robu koja se ocarinuje u prometu. Zbornik zak. 1871. 337.

KOBERAC, koberca, *m. dem.* kober, *znači: sag.* — *Samo u Vrančićevu rječniku*: koberec (‚aulaeum' ‚tebich') *što ni po što ne može biti dobro, nego je ili štamparska pogreška ili češka riječ.*

KOBĚTINA, *f. augm.* 4. koba. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Nasbijala punu kobetinu base'. J. Bogdanović. ‚Da ulješ u kobetinu, sve jedno je, opet će on zamlazu načiniti sebi'. Javor. 1884. 979. a to znači, da je čobanu malo što ponese, pa onda otpija po malo kiseloga mlijeka, a neprestano ga zamuza slatkim mlijekom (uhvati ovcu ili kozu, pa dok je ne izmuze pijući zamlazu dotle je ne pušta). M. Medić.

KÒBICA, *f. dem.* 4. koba. — *Akc. se mijeña u gen. pl.* kòbîcâ. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚U malu kobicu ulij čobanu mlijeka'. J. Bogdanović. ‚Pukao mi je obruč na kobici, pa u čem ću mlijeka ponijeti?' u Dobroselu. M. Medić.

1. KÒBILA, *f.* equa (Equus caballus L. fem.), *žensko od konja.* — -i- *stoji mj. negdašnjega* y. — *Akc. se mijeña u gen. pl.* kòbîlâ. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov. i češ.* kobyla, *rus.* кобыла *pol.* kobyła. — *Nejasna postanja: može se isporediti lit.* kumẽlė, *kobila (isporedi strus.* комонь, *vidi kod* koń), *ili lat.* caballus; *može biti srodno s* kob, *pošto su stari Sloveni gatali konjma, isporedi* ždrijeb *i* ždrijebe. — *U svijem rječnicima (u Daničićevu* kobyla).

a. *u pravom smislu.*

α) uopće. Dahь *(Hilandaru)* u Zetê kobyle. Mon. serb. 6. (1198—1199). Ine vlahe izьbrahь otь crьkovnihь vlahь, da pasu kobile crьkovne, a da ne uzimaju otь crьkve bêlêgu ničto, pače ako čto izьgube, da plaćaju otь sebe, konь po 30 perьperь a kobila po 20 perьperь. 61. (1293—1302). Otьluči kraljevьstvo mi 24 kobilь otь svojihь kobilь. 61. Da ne uzima bêlêga ot kobilь. Dеč. hris. 62. Izdava otь konja perpera, otь kobilê 6 dinari. Zak. duš. pam. šaf. 38. 50. Kapitul za žrebca ali kobilu. Stat. krč. ark. 2, 282. Pušćam bratu polaču i kobili. Mon. croat. 132. (1487). Da ti budu konuh kobilam tvojijem. Pril. jag. ark. 9, 147. (1520). Kobila se pruca. M. Držić 54. Na kobile ke ždribce imihu usedoše. Aleks. jag. star. 3, 285. Kim *(je)* smok mliko kobile. I. T. Mrnavić, osm. 142. Kobile, mazgi i magarci. B. Krnarutić 12. Gori nego pasduh pusti, mat' kobila koga grusti. J. Kavanin 448a. Bi mu doglašeno da mu je doli u konušnici kobila lijepa konica okotila. B. Zuzeri 301. Vlahinica rodila, pod kobilom odhranila. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 17. Da se siromašica žena promini u obiličje kobile. M. Zoričić, zrc. 185. Zaplini ... tri ilade kobila oliti veliki bedevija s ždribenem. And. Kačić, razg. 133. Kobile se ždrebile. Nar. pjes. vuk. 1, 114. Nije majka rodila junaka, ni kobila konja ožd'jebila... 1, 600. Na kobili tankoj bedeviji. 2, 220. Jesi l' čuo đe pričaju ljudi đe j' Miloša kobila rodila? ... našli su ga jutru u erđeli, kobila ga sisom odojila. 2, 239. Kobili se na ramena baci. 2, 388. Što je vranac u tri puta skak'o, to kobila u jedan put vata. 2, 459. Ko može i konj mu može, a ko ne može i kobila mu posrće. (U šali). Nar. posl. vuk. 148. Izađe konj iz jezera i opase jednu kobilu. Vuk, nar. pjes. 2, 106. Ne uzima kad izjaloviti kobile. 2, 106. Kobila ostane suždrebna. Vuk, nar. pjes. 2, 106. Na nami su toke zvekетale, a pod nama kobile vrišćale. Osvetn. 3, 17. — *Kao psovka ženskom čeljadetu.* Sad ju *(svekrvu)* zove: majko mila! a sutra će bit kobila. V. Došen 157b. — *Metaforički, o ženskom čeljadetu.* I njegova da kobila dvijem se neće dat jahati. J. Kavanin 40b. — *I kao psovka se kaže kome da mu je mati kobila.* Kobila ti 'e mati, a ti si kopile. M. Držić 105. Da bi mene ne rodila majka, već kobila koja ata moga! *(ovako i slično nahodi se često u narodnijem pjesmama).* Nar. pjes. vuk. 1, 474. Nuto zeta! nuto sijaseta! kan' da ga je krava otelila, magarica pupak odrezala, a kobila mlekom zadojila. 1, 523.

b) vidi bedevija, suždreban, ždreban, ždrijebiti se, oždrijebiti, iždrijebiti, pasti se, opasti *itd.*

b. *u prenesenom smislu, drvena greda vrlo debela i teška kojom se pritiskuje u tijesku.* — *U južnijem krajevima (u Dubrovniku i u Boci) od* XVIII *vijeka.* — *Između riječnika u Vukovu* (na

Digitized by Google

tijesku ona greda gore koja sastavlja loze i orasima se dole pritiskuje kad se tiješte masline *s dodatkom da se govori u Boci*). Tiješti ga izpod dvije kobile. (Z). Poslov. danič. — *Slično je i ovo značeńe na Braču*: Preko žećke (‚weinpresse') ona dva plosnasta balvana što pri krajima ogrle loze i pritiskuju hljeb (drop), zovu se ‚kobile'. A. Ostojić.

c. *u prenesenom smislu, ńeka greda u vodenice.* — *isporedi* magarac. – *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (u kašićare vodenice ona gredica što na ńoj stoji kolo). Ruda je užlijebljena u kobilu koja ne dovata do zemlje nego se udarańem i izbijańem klina može dizati i spuštati da bi se i gorńi kamen posredstvom rude i vretena mogao dizati i spuštati, te time udešavati da sitnije i krupnije melje. (u okrugu biogradskom). Lj. Stojanović.

d. *u prenesenom smislu, ima i drugijek značeńa. vidi:* Kobila, tech. (koń, koze, nogače) ‚schragen', tal. ‚cavalletto'; arch. (koza, koń, końic) ‚bock, rüstbock', frc. ‚tréteau, chevalet', egl. ‚horse, jackt', tal. ‚capra': ‚brückenbock', frc. ‚chevale d' un pont', egl. ‚trestle'; (tetiva) ‚unterträger, unterzug(sbalken), durchzugsbalken', frc. ‚calle, lambourde de plafond', v. tetiva; kobila od mosta ‚brückenjoch, brückenglied, brückenstrecke', frc. ‚travée de pont', egl. ‚bay of a bridge', tal. ‚sostegno di ponte'; most na kobilah; razmak kobila ‚jochweite', frc. ‚ouverture, débouche'; mech. ‚radstuhl', v. sute; ‚zapfengerüst, zapfengestell'; ‚lagorstuhl'; (końic, stolica; blazina na końu) ‚bocklager'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

e. *vidi* kobilica, c. — *U Vukovu rječniku:* vide kobilica, 2. — *I u naše vrijeme u Dubrovniku znači što i* kobilica, c, *a*).

f. bijesne kobile, snijeg rjeđi od guberaša, ne pada onako gusto. V. Ilić iz Srbije.

g. *vrsta šljive.* Kobila, suvrst šljive (Valjavac). B. Šulek, im. 149.

h. Bijesna Kobila, *ime planinskom vrhu u Srbiji u okrugu vranjskom.* Besna Kobila. M. Đ. Milićević, kralj. srb. 274.

2. KÒBILA, *m. prezime (isprva nadimak).* — *Ista je riječ što* 1. kobila. — *Od* XVIII *vijeka.* Ivan Kobila. Glasnik. II, 3, 72. (1706—1707). *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KOBILAČIĆ, *m. prezime.* — *Na jednom mjestu* XIV *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku:* Kobylačićь, vlastelin kneza Pavla Radinovića ‚odь primorija Vukosavь Kobilačićь' 1397. M(on. serb). 229.

KÒBILÂD, *f. coll. mnogo kobila.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚equarum multitudo'; *vaja da je sam Stulli načinio ovu riječ prema drugijem kolektivnijem supstantivima na* ad, *te je nepouzdana.*

1. KÒBILÂR, *m. čovjek koji se bavi kobilama.* — *U osobitijem značeńima.* — *Od* XVII *vijeka samo u rječnicima: u Mikaljinu* (kobilar, koji kobile čuva ‚pastor equarum') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (‚guida o pastore di cavalle' ‚equarum pastor' 178b), *u Bjelostjenčevu* (‚pastor equarum'), *u Stulićevu* (‚equarum custos'), *u Vukovu* (1. ‚der stutenhüter, stutenhändler' ‚custos equarum aut quaestum earum exercens'. — 2. ‚schimpfwort für einen ungeschickten reiter' ‚convicium in equitem').

a. *čovjek koji čuva kobile.* — *U svijem rječnicima.*

b. *čovjek koji trguje kobilama.* — *U Vukovu rječniku.*

c. *kao pogrdna riječ za nevaljala, nevješta jahača.* — *U Vukovu rječniku.*

2. KÒBILÂR. *m.* Oriolus galbula L., *vidi* vuga. — *U naše vrijeme u Istri.* Kobîlar ‚avis quaedam'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 59. — *i u Šulekovu rječniku:* ‚goldamsel'.

3. KOBILAR, *m. vidi* kobelar. Kobilar, vrst grožđa. Vrbnik.

KOBÌLÂRDA, *m.* psovni naziv za lijeno čeljade. ‚On ti je onaj kobilarda, ne bi na vatri pregorio'. – *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović. — *isporedi* kobilardija.

KOBILÀRDIJA, *m.* pogrdna riječ u Dobroselu. M. Medić. — *isporedi* kobilarda.

KOBILARIĆ, *m. prezime.* — XIV *vijeka.* Župan Kobilarić. Mon. croat. 46. (1395).

KOBILARNIK, *m. planinski ris u Srbiji u okrugu kruševačkom.* M. Đ. Milićević, srb. 705.

KOBÌLAST, *adj. pogrdna riječ o čeljadetu.* — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Kobilast je on, moj brte, i debele kože na obrazu'. J. Bogdanović.

KÒBILE, Kòbîlâ, *f. pl. selo u Crnoj Gori.* Glasnik. 40, 21.

KOBILÈĆÎ LÀZ, *m.* vrh jednoga visa u Gruži. L. Dorđević.

KOBILÉSNICA, *m. vidi* kobilarda. J. Bogdanović.

KOBILÈTINA, *augm.* 1. kobila. — *U Vukovu rječniku.*

KÒBILICA, *f. dem.* 1. kobila. — *Između rječnika u Mikaljinu* (kobilica, ždribe ‚equula'), *u Belinu* (‚cavallina, cavalla piccola' ‚equula' 178b; ‚polledra, cioè cavalla giovanetta' ‚equa juvenula' 570b), *u Bjelostjenčevu* (‚equella'), *u Jambrešićevu* (kobilica, mala kobila ‚equula'), *u Voltigijinu* (‚cavallina' ‚eine junge stutte'), *u Stulićevu* (‚equula'), *u Vukovu* (dim. v. kobila).

a. *u pravom smislu.* I dovede mrku kobilicu. Nar. pjes. petr. 2, 495. Kobo kobilice, otvori mi vrata. Nar. prip. vuk. 224.

b. *u prenesenom smislu kaže se o različitijem sitnijem životińama.*

a) vidi skakavac, prug, šaška. — *Često u pisaca već od* XV *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (kobilica divja, ili črv, skakavica, prug ‚locusta, carnopes') *i u Jambrešićevu* (kobilica, kukec ‚locusta'). Pruzi su kobilice ke pokriše polje od Ejipta. M. Marulić 67. *(Ivan)* jidiše kobilice i med divji. Transit. 27. Kobilice potrše franačku zemlju divnim činom. Š. Kožičić 19b. Pića ńegova biše kobilice. Anton Dalm., nov. tešt. 1, 3b. Hrańaše se divjem medom od štrmijela i kobilicami. M. Divković, bes. 48a. Poganski narodi kako kobilice svaku stvar pod šćetu obraćahu. F. Glavinić, cvit. 93a. Vnoge kobilice po dalmatinskom orsagu letjahu kano oblaki. P. Vitezović, kron. 107. Vojskam štetnih kobilica što će živo moć ostati? J. Kavańin 411b.

b) Cicada plebeja Scop., *vidi* cvrčak, krijes. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kobilica polska, budi gorna, krijes, kajti krešči ‚cicada', v. šćuric, *i u Jambrešićevu:* kobilica poljska ‚cicada'.

c) vidi bogomoljka, *b*). — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

c. *kost na prsima u kokoši i u drugijeh ptica, ali nije svuda ista.*

a) os pectorale, sternum, *grudna kost. sredńa velika kost na koju se naslońaju rebra.* — *orakovo je značeńe u Stulićevu rječniku* (‚avium ventriculus') *gdje nije dobro tumačeno, i u ovijem*

Digitized by Google

primjerima: Ufatiću prepelicu, slomiću joj kobilicu. Nar. pjes. vuk. 1, 435. Ptičija grudna kost, kobilica. J. Pančić, zoolog. 188. *i u naše vrijeme u Dubrovniku. vidi:* Kobilica, zool. ‚brustbein b. vögeln', lat. ‚sternum'; greben kobilice ‚brustbeinkamm'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

b) vidi jadež, lomilica. — *kao da je ovo značeńe u Vukovu rječniku* (‚das brustbein der vögel' ‚os sterni avium'. cf. lomilica) *kako se čini po riječi* lomilica, *i u ovijem primjerima:* Kobilica je ona ista kost kokošińa o kojoj se govorilo u ovoj gorńoj *(igri jadeža).* V. Vrčević, igre. 24. I ovo je ista gorńa kokošińa kobilica. 25. *i možebiti i u ovome:* Arnauti gledaju ovako ne samo u pleće nego i u kobilicu od kokoši. Vuk, živ. 238.

d. carina, *u lađe naj dońa greda što stoji uz svu duļinu lađe. — Po sličnosti prema* c, *a).* Kobilica (u čamca) ‚der kiel' ‚la colomba'. Babić. — *Prema ovome, u prenesenom smislu, u botanici, o osobitom obliku u cvijeta.* Dve dońe (cvetne liske) raznostrane većinom su srasle u ‚kobilicu' (‚carina'). J. Pančić, bot. 65.

e. *u prenesenom smislu, koń ili końic na guslama. — U Vukovu rječniku kod* koń *ima da se u Krańskoj kaže za ovo značeńe* kobilica. — *Ali se govori i u naše vrijeme u Srbiji.* V. Ilić. — *vidi i:* Kobilica, tech. (końic) ‚steg (der geige)', tal. ‚ponticello', frc. ‚chevalet', egl. ‚bridge'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

f. *u Vukovu rječniku:* grozd kad se odsiječe s lozom zajedno, da se ostavi ‚rebschoss mit trauben'.

KÒBILIČATI SE, kòbiličâm se, *impf.* djeca ili momci stanu jedan za drugim u razmaku. svi se sagnu, a posļeđńi skače preko ńih. u Lici. Đ. Trsteńak.

1. KOBÌLÎĆ, *m.* na žečki za uļe (ölpresse') ono drvo ispod loze što upire na drvļe i pogaču povrh cijetaka. na Braču. A. Ostojić. — *isporedi* 1. kobila, b.

2. KÒBILIĆ, *m. prezime. — Miloš je Kobilić poznati junak našega naroda; istom u narodnijem pjesmama zove se* Obilić *(vidi), premda Ind. Kačić misli da je ovo ime starije (vidi drugi Kačićev primjer). u jednoj narodnoj pjesmi našega vremena zove se* Kobilić *(vidi dańe) i ime se tumači po narodnoj priči:* Josi l' čuo, đe pričaju ļudi, đe j' Miloša kobila rodila? našli su ga jutru u erđeli, kobila ga sisom odojila, s toga snažan, s toga visok jeste. Nar. pjes. vuk. 2, 239. — *isporedi i* Kobilović. — Ubi Miloš Kobilić Murata cara. Š. Kožičić 49b. Miloš-Kobilića gdi ubi Murat cara. I. T. Mrnavić, osm. 141. U ńih *(bugarkińah)* žive slava obilna, ku Kobilić steče mudri. I. Gundulić 313. Lijepu i mladu Vukosavu da *(Lazar)* Milošu Kobiliću. 386. Miloša Kobilića i Vuletu Brankovića. J. Kavańin 238b. Miloš Kobilić. A. Kanižlić, kam. 643. A Miloša Kobilića jedna mlada vlahińica. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 18. Miloš Kobilić, aliti upravnije Obilić. And. Kačić, kor. 429. Kobilić od Novog Pazara: od ovoga plemena bi veliki vitez Miloš Kobilić koji ubi cara Murata na Kosovu Poļu. starinom zvaše se Obilić, ali zaradi nenavidosti bi od Vuka Brankovića zazvan Kobilić. 453. Nije l' vitez Miloš-Kobiliću? J. Krmpotić, pjesm. 8. Ja ti drago Kobilić-Miloša. Nar. pjes. vuk. 2, 241.

3. KÒBILIĆ, *m. ime dvjema selima u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 67. 75.

KÒBILIJ, *vidi* kobiļ.

KÒBILIN, *adj. koji pripada kobili. — U Vukovu rječniku.*

KÒBILINA, *f. augm.* 1. kobila. — *U Belinu rječniku:* ‚cavallaccio e cavallaccia', ‚equus et equa ignava' 178b, *i u Stulićevu:* ‚vilis equa'.

KOBILŃAK, *m. ńekakva biļka.* Kobilńak, ļekovita trava bijela i žuta cvijeta (Sabļar, Zagreb). B. Šulek, im. 149.

KOBILO, *n. u Daničićevu rječniku:* Kobylo, međa je zemļama crkve bogorodičine u Arhiļevici išla ‚na Kobilo Kobiļьšticomь'. M(on. serb). 144. (1349).

KOBILOVAČA, *f. glavica u Hercegovini.* Schem. hercog. 1873. 150.

KÒBILOVIĆ, *m. vidi* 2. Kobilić. — XVII *i* XVIII *vijeka.* Junak cina plaha Kobilović Miloš vrijedni. G. Palmotić 2. 520. Kobilović carski oborac. J. Kavańin 231b. Da je Vuče Branković ko i Miloš Kobilović. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 17. Ali Miloš Kobilović Milici odgovaraše. 1, 20. Kad je Miloš Kobilović knez-Lazara razumio. 1, 21.

KÒBÎLSKÎ, *adj. koji pripada kobilama. — U Stulićevu rječniku:* v. kobili. — *U naše vrijeme kod mjesnoga imena.* Kobilsko brdo, šuma. — u požeškoj okolini.

KÒBIĻ, *adj. koji pripada kobili ili kobilama. — Ima i stariji oblik* kobilij. — *U naše se vrijeme obično upotrebļava složeni oblik:* kòbiļî *(prosti oblik samo kod ńekijeh mjesnijeh imena). — Riječ je praslavenska, isporedi rus.* кобылій, *češ.* kobyli, *poļ.* kobyli. — *Između rječnika u Stulićevu (jamačno grińeškom* kobili ‚equarum'), *u Vukova* (kobiļi ‚der stute' ‚equae'), *u Daničićevu* (kobilij *i* kobyļь ‚equae').

a. *uopće.* Oziměe kravje ali kobiļe. Stat. krč. ark. 2, 282.

b. *često kod mjesnijeh imena.*

a) Kobiļ. *kao sapstantiv, ime manastiru. — isporedi* Kobiļa. — *Prije našega vremena.* Kobiļь (mon.). S. Novaković, pom. 135.

b) Kòbiļdô, Kobiļi Do, Kobiļi Doci.

aa) Kobiļdo. *selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 9.

bb) Kòbiļî Dô. *selo u Crnoj Gori.* Glasnik. 40, 18. — *Ima i u Vukovu rječniku s primjerom:* Na široku Dolu Kobiļemu. — Na ravnome Dolu Kobiļemu. Nar. pjes. vuk. 4, 521. Dok dođoše Dolu Kobiļemu. Pjev. crn. 21b. Na dno ravna Dola Kobiļega. Ogled. sr. 118.

cc) Kòbiļî Dôli, *biće isto što* Kobiļi Do *pod bb).* Na Kobiļe Dole dolazili. Ogled. sr. 90. Hajde s ńima na Dole Kobiļe. 90.

dd) Kòbiļî Dóci, *biće isto što* Kobiļi Do *i* Kobiļi Doli *pod bb) i cc).* Da su Cuce izjavile ovce u Kobiļe Doce. Pjev. crn. 265a.

c) Kòbiļâ Gláva, *mnoga se mjesta (vrsi i sela) ovako zovu; n. p.:*

aa) *u Daničićevu rječniku:* Zaselak selu Lojanu bješe ‚Kobilija Glava'. M(on. serb). 64. (1293—1302). selu je Orahovcu koje Grgur sin Vuka Brankovića dade Hilandaru išla međa ‚na Kobyļu Glavu'. G(lasnik). 15, 276. (1348?). i selu je Tudorću išla međa ‚u Kobiļu Glavu'. 15, 302.

bb) *u Bosni.* ***aaa)*** *selo u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 10. — ***bbb)*** *planine.* Kobiļa Glava planina u nahiji sarajevskoj. F. Jukić, zemļ. 31. Pisac veli da su u Bosni dvije ‚Kobiļe Glave': jedna drumom od Kiseļaka, druga od Visokoga. Osvotn. 7, 41.

cc) *planina u Hercegovini. — I u Vukovu rječniku.* Al' to gleda Bajo i Limune sa stijene iz Kobiļe Glave. Nar. pjes. 3, 458.

Digitized by Google

dd) u Srbiji u okrugu užičkom. Državno dobro: Kobiļa Glava. Sr. nov. 1870. 319.

d) Kobiļa Ravań, *seoce u Hercegovini.* Statist. bosn. 112.

KOBIĻA, *f. mjesno ime.*

a) selo u Bosni u okrugu travničkom. Statist. bosn. 68.

b) manastir. — Prije našega vremena. S. Novaković, pom. 135. — *isporedi* kobiļ, b, *a).*

1. KOBÌĻAČA, *f.* za žensko znači što i za muško ‚kobilarda'. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

2. KOBIĻAČA, *f. mjesno ime.* S Kobiļače Humu do na glavu. Osvetn. 7, 86.

KOBÌĻÂK, Kobiļáka, *m. ime dvjema selima u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdiļe. 65. 89.

KÒBIĻDÔ, Kòbiļdola, *m. vidi* kobiļ, b, *b) aa).*

1. KÒBIĻE, *n. mjesno ime.*

a. *u Vukovu rječniku:* planina u Starom Vlahu. cf. Koviļe.

b. *u Srbiji. ··) dva sela u okrugu kruševačkom.* K. Jovanović 126. 129. — *b) selo u okrugu požarevačkom.* K. Jovanović 142.

2. KOBIĻE, *n.(?) u dubrovačkoj poslovici* XVIII *vijeka (mislim da sam čuo govoriti* koviļe). Diže hiļe miļe na kobiļe. (Z). Poslov danič. — *isporedi* hiļe.

KOBIĻICA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu jagodinskom (s pridjevom* mala). Niva kod Male Kobiļice. Sr. nov. 1871. 175.

KÒBIĻŃAČA, *f. u Vukovu rječniku:* nekaka trava. *(griješkom)* Kobiļńača (Vuk), rus. кобылица (Lonicera coerulea), poļ. kobyła (vrst šļive). B. Šulek, im. 149.

KÒBIĻSKÎ, *adj. koji pripada mjestu Kobiļu.* Kobiļska *(opština).* K. Jovanović 129. 142.

KOBIĻŠTICA, *f. u Daničićevu rječniku:* Kobyļьštica, vidi kod riječi ‚Kobylo'. vaļa da je voda koja teče uz ‚Kobylo'.

KOBIMAČA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Livada u Kobimači. Sr. nov. 1861. 495.

KOBIŃATI, kobińam, *impf. u Stulićevu rječniku:* v. gobińati. — *nije dosta pouzdano.*

KOBIŠNICA, *f. selo u Srbiji u okrugu krajinskom.* K. Jovanović 122.

KOBIŠNIČKI, *adj. koji pripada Kobišnici.* Kobišnički Vis *(u okrugu krajinskom)* M. Đ. Milićević, srb. 955. Kobišnička *(opština).* K. Jovanović 122.

KÒBÎŠTE, *n. kobno mjesto. — isporedi* kobnište. — *Samo u jednoga pisca našega vremena.* Ja ću ostat na kobištu sama. Osvetn. 2, 144.

KÒBITI, kòbîm, *impf. postaje od* 1 kob. — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* kobímo, kobíte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kòbî, *u part. praet. pass.* kòbļen. — *Od* XVI *vijeka (vidi kod* 3, a), *a između rječnika u Belinu* (‚augurare, significar qualche augurio' ‚portendo' 119b), *u Voltigijinu* (‚augurare, presagire' ‚glück wünschen'), *u Stulićevu* (‚augurare, augurari, ominari, vaticinari, praenunciare etc.'), *u Vukovu* (1. koga, t. j. slutiti kome da ga nestane, n. p. kad bi čovjek imao troje djece, pa dvome da kupi kapu, a trećemu ništa, onda bi se reklo: ‚kobi dijete' ‚den untergang ahnden' ‚praesagio interitum'. — 2. ‚begegnen' ‚occurro').

1. *aktivno.*

a. augurari, ominari, *raditi što po čemu se sluti na dobro ili na zlo, slutjeti.*

a) objekat je ono na što se sluti, dobro ili zlo; kod ńega može biti i nepravi objekat u dativu (onaj kojemu se sluti). Li ona zlo kobi, Bog čuje svu tužbu. Š. Menčetić 147. Gorke ļubezni koje me sve znobe, i meni smrt kobe pri nego hoće svit. 185. Neka se ne stavļu, ona stvar što kobi. 300. Čini, dva vidjenja da mi se izroče, ako dobro kobe. D. Zlatarić 15b. Kakono si u živļeļoj dobi, vitezova zno kobiti kobi. Ošvetn. 5, 4.

b) objekat je ono (čeļade, a može biti i drugo) čemu se sluti. u svijem se primjerima kaže o zloj kobi, o nesreći. može se izreći instrumentalom što se sluti. Oj kleta ma mlados! toj li te pridobi života jur slados i smrt ka te kobi? Ġ. Držić 388. Ako jes istini, moj Bože, ovi san, veće mi ne čini živjeti jedan dan . . . er voļu ne bit živ . . . neg vidit ovi gniv kim me san kobļaše. 402. Jaoh, višńi u ġńivu poraža i kobi Edipa kuću svu. M. Bunić 23. Ko god si, ne cvijeli, ni tvojijem' nesrećam' kobi dan veseli ki je srećan svima nam. I. Gundulić 128. Jer pravedne sve zlom kobi. S. Margitić, ispov. 243. Što me kobiš? izkobila glavu! Nar. pjes. bog. 236. Sad svi końi zopcu pozobali, a moj doro nije ni taknuo, nogam' bije a ušima striže, često gleda na Koštac planinu: jali kobi mene, jali sebe. Nar. pjes. vuk. 4, 27. Zlo vam bilo, dvije tice vrane, malo l' vi je bosanskih planina i po Skopļu bijelijeh kula, da vi vaša krila odmorite? no padoste baš na moju kulu, te kobite moga gospodara. 4, 342. Kad s' ajduci napojili vina, zakuka im kukavica tica, koliko je u družinu drugah, toliko je zakukala putah. Treće tada Sava od Posavja: ‚Pobratime, od Kotora Božo! udri, Božo, kukavicu crnu da ne kobi ļubavnu družinu'. Pjev. crn. 150b. Jera kukaš na bijelu kulu, te mi kobiš agu Mustafagu? Nar. pjes. u Rogatici. Đ. Šurmin. Kao da pseto čoeku zavidi i kobi ga. Vuk, poslov. 30. Nemoj kobiti narodnu sreću. S. Ļubiša, prip. 108. Stade Gorde da te živa plače i kobi. 234.

b. occurrere, obviam ire, *sretati. — U naše vrijeme (vidi u Vukovu rječniku).* Kad je bio čardaku na vrati, kob ga kobi Stevanova ļuba, zagrli ga, pa ga i poļubi. Nar. pjes. vuk. 2, 300.

2. *pasivno. — U Belinu rječniku:* kobjen ‚augurato' ‚divinatus' 120a.

3. *sa* se.

a. *pasivno, bez subjekta (ono što se sluti stoji u dativu s prijedlogom* k). — *Samo u jednom primjeru* XVI *vijeka.* Onim ki su na odašastji kobi se k zdravju. Naručn. 57a.

b. *refleksivno. — Između rječnika u Stulićevu* (‚augurarsi per l' ordinario il male' ‚male augurari, precari').

a) subjekat kobi sama sebe (isporedi 1, a, *b). aa) o zlu.* Počeh se ter kobit, sam sebi govore: ‚Ne more t' neg zlo bit, tužni ja nebore!' Ġ. Držić 394. Neka se ne kobi, jeda bi puknulo srdašce komu. Š. Menčetić—Ġ. Držić 496. Nemoj se kobiti, ni na zlo poricat. M. Vetranić 2, 246—247. Tomu se ne kobi, moj bili lebute. Đ. Baraković, vil. 269. ‚Što se kobiš, kad te je Bog svačim nadario?' (ko ima pa se tuži da nema). M. Pavlinović. — *bb) o dobru. — u naše vrijeme u Lici.* ‚On se još iz malena kobio, da će biti pravi čojk'. ‚Ti se u ničem ne kobiš, da 'š biti čojk'. ‚Iz malena se zna, ko se čem kobi'. ‚Iz malena se treba kobiti'. J. Bogdanović.

b) vračati, gatati. — U jednoga pisca XVIII *vijeka.* Ne kobite se, nit razgledajte sne. Blago turl. 2, 57. Kobio sam se ńiovu zlu misļu i ričma ovako i ovako. 2, 289.

Digitized by Google

KOBIVO, *n. što se kobi. — Samo u jednoga pisca našega vremena.* Jadan brate, jadovna kobiva! Osvetn. 3, 91.

KÒBLJÊŃE, *n. djelo kojijem se kobi. — Stariji je oblik* kobljenje. — *Između rječnika u Belinu* (kobjenje ‚augurio, l' augurare' ‚omen' 119b), *u Stulićevu* (kobjeńe ‚augurium'), *u Vukovu.* Furma toga sakramenta jest kobljenje. Naručn. 57a. Crikva rimska uža kobljenje besede toga sakramenta. 57a.

KOBLJEVATI, kobljujem, *impf. vidi* kobiti. — *Samo u jednoga pisca našega vremena.* Gdje ti, pobro, kobi kobljevaše? Osvetn. 5, 15.

KÒBNICA, *f. žensko čeljade što kobi. — U Stulićevu rječniku:* ‚indovina' ‚quae auguratur'.

KÒBNÎK, *m. čovjek koji kobi; čovjek koji vjeruje u kobljeńe. — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚augure' ‚augur' 120a; ‚auguroso, cioè superstizioso che dà fede agli augurj' ‚superstitiosus' 55b), *u Bjelostjenčevu* (v. zgađavec), *u Voltigijinu* (‚auguroso, superstizioso' ‚abergläubisch'), *u Stulićevu* (‚augur, auspex'). Božje slave kobnik viti ni'e sam čovjek ki govori. J. Kavańin 380a. Al' eto ti istoga kobnika. Osvetn. 1, 57.

KOBNIŠTE, *n. mjesto gdje se kobi. — isporedi* kobište. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚luogo dove si prendevano gli augurj' ‚auguraculum, augurale'.

KOBNIŠTVO, *n. u Stulićevu rječniku uz* kobnište. — *sasma nepouzdano.*

KOBNITELJAN, kobniteljna, *adj. koji pripada kobima, kobljeńu. — U Stulićevu rječniku:* ‚auguralis, auspicalis'. — *nepouzdano.*

KOBNITELJSKI, *adj. u Stulićevu rječniku uz* kobniteljan. — *nepouzdano.*

KOBŃEVAŃE, *n. vidi* kobljeńe. — *Samo u jednoga pisca našega vremena.* Pa daj meni *(stiješno)* svoje nasjećańe, za odsejno moje kobńevańe. Osvetn. 2, 61.

KOBOVATI, kobujem, *impf. vidi* kobiti. — *Samo u jednoga pisca našega vremena.* Očeve je hire sledovao, i ńegove kobovao kobi. Osvetn. 5, 77.

KOBRŠNICA, *f. mjesno ime u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Kobršnici. Sr. nov. 1865. 508.

KOBRŠNIČKI LUG, *m. mjesno ime (lug što pripada Kobršnici) u Srbiji a okrugu smederevskom.* Zabran u Kobršničkom Lugu. Sr. nov. 1867. 188.

KÓCA, *m. ime muško, vaļa da je hyp.* Kosta, *isporedi* Koča *i* Kočo. — *Akc. se mijeńa u voc.* Kóco. — *U naše vrijeme u Srbiji.* Koca Mumģija. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 49. Koca Tomić. 67.

KOCAK, *m. nejasna riječ u dva spomenika* XIV *vijeka.* Kuće u gradu, zevьđelatiju, prêspanègu, kocakь. Glasnik. 24, 235. 237. (1849).

KOCAĻ, *vidi* 1. kocel, a.

KOCAN, *vidi* cocan. — *i u rukopisima stoji* cocan, *a griješkom* kocan *samo u izdańu.*

KOCAR, *m. nejasna riječ u knizi* XVI *vijeka.* Imaju od tih dobrih i vernih razlučiti i dati je placarom i kocaru v ruke. Postila. 98a.

KÒCATI, kòćêm, *impf. vidi* kvocati. — *U ńekijem krajevima u naše vrijeme, a između rječnika u Voltigijinu* (‚chiocciare' ‚glucken') *i u Stulićevu* (v. kvocati). Kocati, kokodakańe kojim kokoš daje znak da hoće biti nasađena. na Rijeci. F. Pilepić.

KOCEL, *vidi* 1. *i* 2. kocel.

1. KOCEĻ, *m. kao da je pravo značeńe: rep, a iz ovoga su se i druga razvila. — Rijetka i nejasna riječ. — isporedi češ.* kocer, *bič.*

a. *vaļa da znači: rep, u jednom primjeru* XVII *vijeka.* Ova zmija jedno uho pritisne g zemļi a drugo uho zatne krajem repa aliti krajem svoga kocela, da ne čuje gdi ju čovjek zaklina. M. Divković, bes. 290—291. — *U drugom je primjeru istoga pisca oblik* kocaļ: *(Ona zmija)* jedno uho pritisne g zemļi a drugo zatne kocaļem. 291.

b. pletenica od kose niz leđa. u Leskovcu. M. Đurović.

c. *biće ista riječ s oblikom* kocel *i sa značeńem: kraj, konac, u narodnoj pjesmi ugarskijeh Hrvata.* Ino do kocela blago ńemu zgoril. Jačke. 178.

2. KÒCEĻ, kocèļa, *m. vidi* stipsa. — *Akc. kaki je u gen. sing., taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing. i voc. sing.* kòceļu; *a u množini vaļa da se ne govori (ovako sam čuo izgovarati ovu riječ, a u Vukovu rječniku nije zabiļeženo da bi se akcenat mijeńao). — Nepoznata postańa. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚der alaun' ‚alumen', cf. stipsa, tipsa, šap *s dodatkom:* osobito po južnijem krajevima a i u Srbiji u nahiji šabačkoj ima selo ‚Koceļeva'). Mislim da i u selu Koceļevi (u nahiji šabačkoj) niko ne zna da se tipsa ili stipsa (‚der alaun') zove ‚kocel'. Vuk, pism. 80. Stipsa, tipsa, a u Dalmaciji kaže se: kocel, šap i olum. Đ. Popović, poznav. robe. 100.

3. KOCEĻ, *m. ime zaseoku u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 151. — *Ne znam, jeli ista riječ što* 1. *ili* 2. kocel.

4. KÒCEĻ, Kocèļa, *m. prezime. — U naše vrijeme u Dubrovniku. — Biće (po akcentu) ista riječ što* 2. kocel.

KOCEĻEVA, *f. isto je što* Koceļevo. *vidi kod* 2. kocel. — *Pomińe se prije našega vremena.* Koceļeva. S. Novaković, pom. 135.

KOCEĻEVAČKI, *adj. koji pripada Koceļevu.* Koceļevačka *(opština).* K. Jovanović 177.

KOCEĻEVO, *n. selo u Srbiji u okrugu šabačkom.* K. Jovanović 177. — *Kaže se i* Koceļeva *(vidi).*

KOCEN, *m. vidi* kočań. — *U naše vrijeme u Hrvatskoj, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚caulis, ipsum robur seu stipes unde se producunt folia aut ramusculi') *i u Jambrešićevu* (‚caulis'). Kocen, goli klip kuruze. Ždralovo kod Bjelovara.

KOCENICA, *f. vidi* kocen *i* kočań. Kocenica. goli klip kuruze. Podgorci u Slavoniji.

KOCEŃAČA, *f. vrsta repe. — isporedi* kocen. Koceńača, suvrst repe (u Zagorju), cf. Kočanica. B. Šulek, im. 149.

KOCEŃAST, *adj. u kojega je kocen (n. p. o kupusu). — Samo u Jambrešićevu rječniku:* ‚caulicatus'.

KOCEŃE, *n. coll.* kocen. — *U naše vrijeme u Hrvatskoj.* Ako tko sakupļa i čuva na upotrebļeńe sposobno perje, koceńe, struke ili ostanke duhana. Zbornik zak. 2, 35.

KOCET, *f. u Bjelostjenčevu rječniku:* v. šćet. — *isporedi* kočet.

KOCI, Kotaca, *m. pl. mjesno ime. — U rukopisu* XIII *vijeka.* U Kotьce. Svetostef. hris. 7.

Digitized by Google

KOCIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Miloje Kocić. Rat. 359. Dimitrije Kocić. 403.

KOCIG, *m. vidi* kaciga. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka (može biti da o stoji mj. a samo štamparskom grješkom).* To izrekši kocig vaze Androjeov. I. Zanotti, en. 27.

KOCIJ, *m. ime nekakva gradu. — U narodnoj pjesmi našega vremena.* Dokle dode do Kocija grada. Nar. pjes. stojad. 1, 35. Iz Kocija grada latinskoga. 1, 35.

KOCIJAN, *m.* (Cancianus, Cassianus?) *ime muško. — Kod mjesnoga imena u spomeniku* XIII *vijeka.* Breg svetoga Kocijana. Mon. croat. 8. (1275).

KOCIJANI, *m. pl. ime sela u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijel. 14. — *isporedi* Kocijan.

KOCIJANIĆ, *m. prezime. — isporedi* Kocijan. — XVI *vijeka kod mjesnoga imena.* Nika druga sela, po imenu Grgurića selo i Kocijanića selo. Mon. croat. 324. (1551).

KOCIJSKI, *adj. koji pripada gradu Kocija. — U narodnoj pjesmi našega vremena.* Kad u polu bio kocijskome. Nar. pjes. stojad. 1, 35.

KÕCKA, *f. komad kosti (a može biti i čega drugoga) što se upotrebljava za igru i za gatanje: izdjelan je i izrađen tako da ima šest strana jednakijeh četverokutnijeh s prarijem kutorima; na svakoj je strani urezan neki broj oka (od* 1 *do* 6). — *isporedi* 3. car, *što treba čitati* žar, *i tako u srijem primjerima, osim naj zadnjega (Miličevićeva) koji pripada pod* 1. car *(može biti da i u primjerima iz* Poslov. dan. *treba čitati* car *i* bastoč. cari *i* bastoci. *ordje treba dodati da ni u žara (kao ni u kocke) nijesu dvije polovine (što je jamačno Daničić pomislio radi Miličevićeva primjera) nego se ove riječi upotrebljavaju u množini s toga što obično za igru trebaju dvije kocke.* — *-c- stoji mj.* st (kostka. *dem.* kosti, *ili metatezom (premještanjem) kao što bi moglo biti i kod* eklo, *ili što je ispalo* t *između* s *i* k, *pa se onda* s *ispred* k *promijenilo na* c *(isporedi* dockan). — *Riječ je praslavenska* (kostьka). *isporedi stslov.* kostьka, *komine (?), rus.* костка, *dem.* кость, *češ. i pol.* kostka, *deminutiv uopće i* tessera. — *Ovako značenje može biti da je dobila ova riječ s toga što se naj češće kocke grade od kosti; ali može biti da se ispreva upotrebljavala za igru neizrađena goreda kost (vidi* gležnjevac, postolar, *lat.* talus, astragalus), *te je poslije prešlo ime i na izrađenu kost (isporedi lat.* talus). — *Kao igra, naj češće stoji u množini (vidi što je kazano sprijeda).* — *Gen. pl.* kõcākā. — *Od* XVII *vijeka (vidi kod* b), *a između rječnika u Bjelostjenčeru* (‚alea'), *u Jambrešićeru* (‚alea'), *u Stuliću* (v. ždrijeb), *u Vukovu* (‚der würfel' ‚tessera, talus'. cf. ždrijeb).

a. *u pravom značenju, kao što je kazano sprijeda (o igri).* Nitko da se ne psuje, u karti, kocki igrač hamišni i zaklinac da ne budne. Glasnik. II, 3, 16. (1695). Onda oni na kocke igraju. M. A. Reljković, sat. E3a. Igre na kocke i karte. I. Velikanović, uput. 3, 78. Mi vala da budemo kako kocke, baci nih kuda ti i kako ti drago, ele one vazda očima gledaju svrhu sebe. Đ. Rapić 185.

b. sors, *ždrijeb, uopće svaki način ždrebanja, pa i pravijem kockama.* — *Kaže se* metati, bacati kocku *itd.*, pala je kocka na koga *(isporedi lat.* sortem conjicere, dejicere, sors excidit). Da kocke vrgose, kako u staro vrime običaj bilo. F. Glavinić, cvit. 58b. Ako je metal ili činil metati kocke ili ždribe, na pomoć djavla zazivajući. svitl. 57. Pade kocka na Ivana Zlatoustoga i postade patrijarhom. A. Kanižlić, kam. 227. Metnuše kocku na ovi dvanaest kolina, i pade kocka na kolino Judino. E. Pavić, ogl. 172. Pocevši oni bacati kocku. 230. Baciše po redu kocku za izviditi koji je taj, i evo pade kocka na Jonu. 426. Pade dakle kocka na Matiju. 637. Prorokovanje hitanjem kocke. I. Velikanović, uput. 1, 428. Svrhu odiće moje hitaše kocke. 1, 497. Ako bi koji kockam gatao. 3, 104. Da su ždrib iliti kocku bacali. Đ. Rapić 377. Razdijeliše haljine njegove bacivši kocke. Vuk, mat. 27, 35. Bacajući kocke za njih ko će šta uzeti. mar. 15, 24. Da bacimo kocke za nu kome će dopasti. jov. 19, 24. Pade kocka na Matija. djel. ap. 1, 26. To je kocka na koju je Pjemont metnuo glavu. M. Pavlinović, razg. 17.

c. cubus, *u geometriji, pravilno geometrično tijelo ograničeno sa šest strana pravokutnijem četvorinama (isti je oblik kao kod prave kocke). — U naše vrijeme u pisaca.* Kocka, math. lat. ‚cubus', *κύβος* ‚hexaëder, würfel, cubus', tal. ‚cubo', frc. ‚cube, hexaèdre', egl. ‚cube, hexaedron'; min. lat. ‚tessera'; kosa kocka, m. (rumbac) ‚rhomboëder', tal. ‚romboedro'; arch. ‚quaderstein', tal. ‚quadrone, quadro'; kocka ‚werkstück, werkstein, behauener stein', frc. ‚pierre de taille', egl. ‚freestone, ashlar'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

d. *oblik u koji se izdjela dijomanat koji ne može biti briljanat: ozdo je plosan, a gore šiljast. — U naše vrijeme u pisaca. — U Šulekovu rječniku:* ‚raute'.

e. *u francuskijem kartama od igre znak kao četvorina, franc.* carreau. — *U naše vrijeme u pisaca. — U Šulekovu rječniku:* ‚carreau'.

KÕCKÂŃE, *n. djelo kojijem se ko kocka. — U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚aleatorium', *i u Vukovu.*

KÕCKÂR, *m. čovjek koji se kocka. — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚glücksspieler' ‚aleator'). Jerbo kockar sve proigrat znade. M. A. Reljković, sat. E2b.

KÕCKAST, *adj. koji je kao kocka, koji je nalik kocki. — U naše vrijeme u pisaca.* Kockast, math. ‚cubisch'; tal. ‚cubico': kockasti hvat ‚cubikklafter', tal. ‚tesa cubica'; kockasta mjera ‚cubikmass', tal. ‚misura cubica'; kockast palac ‚cubikzoll', tal. ‚dito cubico', frc. ‚pouce cube', egl. ‚cubic inch'; tech. ‚quadrillirt, carrirt, gewürfelt, würfelig', tal. ‚cubico', frc. ‚quadrillé', egl. ‚checked', min. lat. ‚tessularis, tessulatus' ‚tessular. tossularisch'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KÕCKÂŠ, *m. vidi* kockar. — *U Bjelostjenčeru rječniku:* ‚aleator', *i u Jambrešićeru:* ‚aleator'.

KÕCKATI SE, kõckâm se, *impf. igrati se kocaka, pa i uopće o svakoj igri u kojoj odlučuje sam slučaj, i ždrebati (u Blagojevićevu primjeru o igri uopće). — Akc. se ne mijeña (aor.* 2 *i* 3 *sing.* kõckâ). — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚glücksspiel spielen' ‚ludere alea'). A haljinu nešivenu nisu razdilili, nego se o nu ždribali, to je kockali. I. Velikanović, uput. 1, 169. *(Šticari)* koji daske prave kojima se kocka (vulgo dama). A. T. Blagojević, khin. 49. Kockajući se svrhu odiće. Đ. Rapić 228.

KÕCUKNÎ, *pron. vidi* kolišan. — *isporedi* kojušni. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Kocukno si mi ovo kruva odlomila'. ‚Vide, kocukna e ona žena'. J. Bogdanović.

1. KOČA, *u dva spomenika* XIV *vijeka. sva je prilika da je riječ turska (kao što kaže i Da-*

Digitized by Google

ničić). vidi koga, *a tako može biti da treba čitati i u ovijem primjerima. — Stoji bez promjene oblika pred supstantivom* vojevoda *i pred muškijem imenom turskijem, i pokazuje štovanje. — vidi u Daničićevu rječniku:* turski ‚magnus, illustris'; ‚koča-vojevode Petra Pavlovića' piše kralj bosanski 1393 (Spom. sr. 2, 40). ‚Gospodina kočа-Ferizi' (Spom. sr. 1, 21 *god.* 1399).

2. KOČA, *m. kočoperno dijete. — Uprav je ipokoristik. — Akc. se mijeńa u voc. sing.* kôčo. *— U Glasniku* 59 (Đ. Popović, tur. reč.), 128 *gdje se dodaje:* možda je ova reč došla od turskoga ‚koč, kočak', srčan junak.

3. KÓČA, *m. vidi* Kočo. *— Akc. se mijeńa u voc.* Kôčo. *— Pomiše se u naše vrijeme (o čorjeku koji je živio* XVIII *vijeka); između rječnika u Vukovu* (vide Kočo *s dodatkom da je po istočnom govoru). vidi kod* Kočin. Kapetan Koča iz sela Pańevca. M. Đ. Milićević, srb. 194. Vojsku kupi Koča kapetane. *(Nar. pjes.)* 194. Mir junačkom prahu a slava svetlom imenu tvome, nesamrtni Kočo! 194.

KÓČAC, kóčca, *m. dem.* kolac. *— U Stulićevu rječniku:* v. kočić. *— slabo pouzdano.*

KOČAČA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Niva u Kočači. Sr. nov. 1866. 609.

KÒČÂK, kočáka, *m. košara, kobača gdje se hrani živad a i druga koja životińa kao pas. — isporedi* 2. kočina. *— Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu (vide* kočina, 2). Žene stiruju mladinu u kočake. M. A. Reljković, sat. L5b Jest istina, kada smrt jednoga između nas povali, onda se svi ostali poplaše, pripadu, ne drugojačije, nego pilići u kočaku. Đ. Rapić 465. Kočak, mali košar za malu jagńad ili jarad. u užičkom okrugu. S. I. Pelivanović. Kòčak ‚gallinarium'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 29.

1. KÒČÂN, kočána, *m. u Vukovu rječniku:* vide kočań, 1 *s dodatkom da se govori u Dobroti.*

2. KÒČAN, *m.* mentum, *dońi dio (ispod usta) u ľudskoga lica, brada. — U naše vrijeme u nekijem krajevima u Srbiji.* Kòčan (trebalo bi ga izgovarati: kòčân, ali ga govore kòčan) porod značeńa za okošljen klip kukuruza, što po negde zovu i tuluska, zovu tako (od Kušanova pa na ovamo do Leskovca — a u Leskovcu se čuje samo od onih koji su otuda došli —) bradu obrijanu, golu bez kose (‚Kinn' ‚menton'): ‚Obriči mi i toj malo na kočan'. M. Đurović.

3. KOČAN, *m.* ime ovnu. Vetovo, Požega.

KOČANA, *f. mjesno ime. — XVIII vijeka. — Biće isto što* Kočani. Od Kočane Stojan. Glasnik. 49. 12. (1734).

KOČANAC, kočanca, *m. dem.* 1. kočan. *— U Stulićevu rječniku:* ‚piccol torso' ‚caulicus'.

KOČÁNČAC, kočánčca, *m. dem.* kočanac. *— U Stulićevu rječniku uz* kočanac. *— nepouzdano.*

KOČÀNČIĆ, *m. dem.* kočanac. *— U Stulićevu rječniku uz* kočanac.

KOČANI, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kralj. srb. 384. *— isporedi* Kočana. *— Može biti da je isto što se pomiše prije našega vremena.* Kočani (selo). S. Novaković, pom. 135.

KOČÀNICA, *f. vidi* kočań. *— U Vukovu rječniku:* vide kočan. *— I kao vrsta kupusa.* Kočanica, rus. кочанная капуста (Brassica capitata), burgunder-rübe (Vukasović). B. Šulek, im. 149.

KÒČANIĆ, *m. dem.* 1. kočan. *— U Stulićevu rječniku uz* kočanac.

KOČANSKI, *adj. koji pripada mjestu Kočanima. — U naše vrijeme.* Kočanski vis. Rat. 54. Kočanski položaj. 56.

KÒČÂŃ, kočáńa, *m. vidi značeńe u Vukovu rječniku. — isporedi* kočan. *— Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.* kôčâńu, kôčâńi. *— Kao da je stara osnova* (kocên?), *isporedi stslov.* kočani ‚penis', *novoslov.* kocĕn, *rus.* кочень. *— U Stulićevu rječniku: (štamparskom griješkom: stoji poslije* kočanić) kočan, kočańa ‚torso, fusto del cavolo' ‚culmus, caulis, thyrsus', *i u Vukovu:* 1. n. p. u kupusa, t. j. ono od zemlje do glavice ‚stängel, strunk' ‚caulis' *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.* — 2. vide okomak *s dodatkom da se govori u Srijemu.* U Jadru se kaže ‚okomak', u Šumadiji ‚kočań' . . . Vuk. pism. 77.

KOČAŃA, *vidi* kočak, kočina. Kočańa (Slavonci), svińska staja. F. Kurelac, dom. živ. 41.

KOČÁŃE, *n. coll.* kočan *i* kocań. *— U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (‚torsi, de' cavoli non mangiabili' ‚thyrsi'). Kukuruz s kočańem. u okrugu požarevačkom. Sr. nov. 1868. 19.

KOČARIM, *m. ime selu u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 28.

KOČE, kočeta, *m. mlado mače. — Dem.* kot *(vidi). — U naše vrijeme.* F. Kurelac, dom. živ. 49.

KOČEČAC, kočečca, *m. dem.* kočet. *— U Stulićevu rječniku:* kočetčac *uz* kočetčić. *— sasma nepouzdano.*

KOČEČIĆ, *m. dem.* kočet. *— U Stulićevu rječniku:* kočetčić ‚parva seta'. *— nepouzdano.*

KOČELA, *f. ime selu u Hercegovini.* Statist. bosn. 123.

KOČEN, *m. samo u Stulićevu rječniku:* v. kočań.

KOČENICA, *f. vrsta ovce.* F. Kurelac, dom. živ. 31.

KOČENITI, kočenim, *impf. kočiti (?). — Samo u jednom primjeru* XVIII *vijeka.* Na šetlište kada pride, vrat kočeni, trbuh kuči. J. Kavańin 53b.

KOČENUTI SE, kočenem se, *pf.(?) vidi* kočiti se. *— Samo u Stulićevu rječniku:* v. koramiti se.

KOČÊŃE, *n. djelo kojijem ko koči ili se koči. — Između rječnika u Stulićevu* (‚fastus, inanis jactantia, animi elatio') *i u Vukovu.* Stega je za kočeńe, za umirańe! M. Đ. Milićević, međudnev. 300.

KÒČERÎN, *m. ime selu u Hercegovini.* Statist. bosn. 105.

KÒČÊT, *f. debela i oštra dlaka (u koze, pa i u svińe i u grivi i na repu u końa, magarca itd.). — isporedi* kostrijet, struna. *— Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚setola, propriamente il pelo, che ha nella schiena il porco, e nella coda il cavallo' ‚seta' 672a) *gdje se naj prije nahodi, u Voltiđijinu* (‚setola, pelo di porco' ‚sauborste'), *u Stulićevu* (‚setola, peli di capra o di majale' ‚seta'), *u Vukovu* (vide kostrijet). Odjeven kostretim stucenom od kočêtî. S. Rosa 44b. Iz glave mu kroz kočeti ogńevita iskra udara. N. Marči 59. Kozija dlaka je i sama za sebe trgovačka roba, a kaže se: kozina, kozjevina, kostret i kočet. Đ. Popović, poznav. robe. 396.

KÒČETÂR, *m. čorjek koji po svom zanatu obrađuje kočet (češlja, prede, če). — isporedi* mu-

Digitized by Google

tavgija. — *U naše vrijeme.* Mutava ili kočetara ima malo na broj. M. Đ. Milićević, s dun. 47.

KOČETAV, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. kočetivan. — *nepouzdano.*

KOČÈTIN, *m. mjesno ime u Srbiji.* *a) voda.* Stožac tako je pak nazvan od Osaniča, a Krepoljinci ga zovu Kočetin. Glasnik. 43, 342. Između jugoistočnih, veoma blagih gorńih strana Vraña i ovog platova teče Stòžac i Kočètin. 304. — *b) selo u okrugu požarevačkom.* K. Jovanović 139. — *c)* Majur Kočetin, *vis u okrugu požarevačkom.* M. Đ. Milićević, srb. 1054.

KOČÈTINA, *f. stara mačka (augm.* kot *ili* koče). F. Kurelac, dom. živ. 49.

KOČÈTÎNSKÎ, *adj. koji pripada selu Kočetinu.* Kočetinska *(opština).* K. Jovanović 139.

KOČETIVAN, kočetivna, *adj. po kojemu su izrasle kočeti. — U Belinu rječniku:* ‚setoloso e setoso' ‚setosus' 672a, *i u Stulićevu:* ‚setosus, hirsutus, setiger'. — *nepouzdano.*

KOČETIVAST, *adj. u Stulićevu rječniku uz* kočetivan. — *nepouzdano.*

KOČICA, *f. mjesno ime u Srbiji.* *a) zaselak u okrugu kruševačkom.* K. Jovanović 126. — *b) mjesto u okrugu valjevskom.* Livada u Kočici. Sr. nov. 1865. 59.

1. KÓČIĆ, *m. dem.* kolac. — *-o- stoji mj.* ol, *a piše se i govori i* kólčić *(vidi).* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (kočić, mali kolac ‚paxillus'). *u Belinu* (‚paletto, palo piccolo' ‚paxillus' 536b), *u Stulićevu* (‚paxillus'), *u Vukovu* (dim. v. kolac). Od potrebe je, da lozu privеže kočiću. M. Divković, bes. 213b. Pun dočić krivijeh kočića. *(odgonetaj: žlice u zdjeli ili na siniji).* Nar. zag. novak. 55. One glave što bjehu osječene i na kočiće pobjene u redu. Nar. prip. vuk. 127. Dete hiti iz ruke kočić. S. Tekelija. let. 119, 12. Tačke ili pritke jesu tanki kočići uz čokoće pribodeni. P. Bolić, vinod. 1, 201.

2. KÓČIĆ, *m.* Aspro vulgaris Cuv., *neka riba. — Jamačno je ista riječ što* 1. kočić, *jer ima vretenasto tijelo. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* (u Srijemu) nekaka riba *(u trećem izdańu* ‚streber' ‚Aspro vulgaris L.'). Vretenar, vretenac, u Sremu kočić, ńem. ‚streber' (Aspro vulgaris Cuv.). J. Pančić, ribe u srb. 65.

3. KOČIĆ, *m. prezime.* — XV *vijeka, i u naše vrijeme.* Grguru Kočiću. Mon. croat. 108. (1471). Mihajlo Kočić. Rat. 332.

KOČIĆIN, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdiljeļ. 45.

KÒČIJA, *f.* currus, *kola na kojima se voze ļudi (ne svagda u istom značeńu, gdjegdje su gospodska kola, hintov, karuce, a gdjegdje seļačka kola, u kojem primjeru i bojna kola). — Akc. se mijeńa u gen. pl.* kôčîjâ. — *Ista riječ ima i u novoslovenskom i u bugarskom jeziku, pa i u maloruskom u Ugarskoj* (кочыя), *ali ovo nije naj stariji oblik, jer ima i češ.* koč *i pol.* kocz, kotcz. *jugoslavenski i maloruski oblik može biti postao od maj.* kocsi, *ali se to ne može kazati za češki i poļski. ima i u romanskijem jezicima slična riječ: tal.* cocchio, *franc.* coche, *špań.* coche *(od francuskoga je po svoj prilici postalo ńem.* kutsche). *da je u slavenske jezike došlo iz romanskijeh ne može biti, jer od tal.* -ch- *ne bi postalo* č *(tako ni* čavao *ne može doći od tal.* chiavo). XVI *se vijeka mislilo da su sve ove riječi došle iz maďarskoga jezika* (F. Diez, etymol. wörterb. der roman. sprachen3. 131); *neki su izvodili maj.* kocsi *od imena ugarskoga mjesta* Kotcze, *sad* Kitse (J. Jungmann, slovník česko-německý *kod* koč), *ali je veća prilika da je maďarska riječ postala po slavenskoj* koč, *te bi ovoj mogao biti korijen* kot *(isporedi* kotač, koturati, kotrljati), *a* t *je ispalo ispred* č *(isporedi poļsku grafiju* kotcz). — *Često se upotrebļava množina* kočije *i za jedno. — Od* XVII *vijeka (vidi kod* c), *a između rječnika u Mikaljinu* (kočije ‚currus, carruca, rheda, vehiculum, vectabulum'), *u Belinu* (kočija ‚carrozza' ‚currus' 174b), *u Bjelostjenčevu* (kočije ‚currus, vehiculum, rheda, essedum, harma'), *u Jambrešićevu* (kočije ‚vehiculum, curriculum, rheda'), *u Voltigijinu* (kočija ‚carrozza' ‚wagen, kutsche'), *u Stulićevu* (‚kočija ‚currus, carrus, vehiculum, rheda'), *u Vukovu* (kočije ‚der bauernwagen mit zwei pferden' ‚currus'; *ipak obično u narodnijem pjesmama nije ovakovo značeńe).*

a. u jednini. Kočija Božja uzmnoženija od deset tisuća. B. Kašić, rit. 376. psal. 67, 18. Kad na nebu razvedrenu jedno jutro Febo sjede, da kočiju svu zlatjenu po bilježnom pasu izvede. P. Kanavelić, iv. 61. Dvije kočije ovijeh slijede, svijem ljepotam narešene, a u svakoj po dva sjede vlastelina mnoge od scjene. 389. Plemenite końe vrane mnoge toveć za kočiju. J. Kavańin 10b. Obraćajući se čestokrat na kočiju zagledaše se u kola. A. d. Bella, razgov. 25. U ńegovoj kočiji zlatom i drazim kamenjem oholoj. 25. Tko vlada kolim ali kočijom. I. Đorđić, salt. 503. Osta mrtav na putu jedan mladić pod kolih od kočije. Đ. Bašić 5. Ilija uzide na nebesa prije s postom nego s kočijom. 85. Kotčija potezana od końa žestocih i ne zauzdanih. Blago turl. 2, 144. Ili silno uzdrži kočiju na kojoj sidi. Ant. Kadčić 300. Ilija s kočijom ogńevitom bi odnesen u nebo. J. Matović 63. Pa je metnu u kočiju zlatnu. Nar. pjes. juk. 125. Pod kočijom osam bedevija. 142. Od kočije penger otvorila. 150.

b. u množini o jednome. Podiže ga na nebo u jednijem kočijama od vatre. M. Radnić 416b. Za ruku kraļ Jehu poteže Jonadaba na kočije. 457a. Ovo su kočije od vatre na kojijem Ilija bi podignut na nebo. 488a. Stavi ga u kočije kraļeve. S. Margitić, fal. 13. Od koji su kočija četiri kola četiri dara. 212. Čini ńega paka sisti u zlaćene sve kočije. P. Vuletić 39. Tulija potlači s kočijam mrtvo tilo. J. Banovac, pred. 36. Sveti Bernardo zapovidi jednom djavlu, da mu služi za kolo u kočija na putu. razg. 111. Neronu biše ugodno pod kočijam końe tirati. pripov. 66. Ne more se doći u raj na końu ni na kočijah. 108. Uputi se u kočija kući . . . Hotijući zaručnica izać iz kočija omače joj se noga. J. Filipović 1, 303a. Voziti se u kolih ili u kočija. P. Filipović 41. Sidio bi u gizdavih kočijah. A. Kanižlić, kam. 263. Ne kti on na slavne kočije sisti. 589. Kada bi se ditešce na trčećih kočijah vozilo. utoč. XVII. Izvrnuše se pod ńim kočije. E. Pavić, ogl. 447. Kraļica, grozne roneći suze, uzašla je na kočije. I. Zaničić 122. Koji pritežete grih po niki način kako zavezu od kočija. M. Zoričić, osm. 35. Ako meni sudńi danak dođe, postavi me na kočije brze, ter me vozi g bilu Carigradu. And. Kačić, razg. 178b. Ulize u kočije. kor. 259. I on seda na lake kočije. Nar. pjes. vuk. 1, 589. Daj mi, ļubo, końe i kočije. 1, 545. Sede Jela s majkom na kočije. 1, 573. Upregoše końe u kočije. 1, 605. Brže digni sedmore kočije, doteraj i mome belom dvoru. 1, 609. Među ńima od zlata kočije prekrivene crvenom kadifom. 3, 153. I ustavi od zlata kočije. 3, 239. Izvedoše od zlata kočije i

Digitized by Google

u ńima ļepotu đevojku. 3, 252. A za ńima od zlata kočije, u kočijam' četiri buina. 3, 281. A salivaj od srebra kočije. Nar. pjes. juk. 227. Spremi meni do troje kočije. Nar. pjes. petr. 2, 693. Sedne s ńim na kočije. Nar. prip. vuk. 79.

c. ***u množini o množtvu.*** Zaradi moje oholosti koju sam činila końe jahajući, u kočijah hodeći. M. Divković, bes. 184b. Pride dakle Naman s końmi i kočijami. I. Bandulavić 51b. 4reg. 5, 9. Końi i kočije jesu ufanje tašćih ļudi. A. Vitaļić, ist. 60b. Gdi su sluge i kočije? S. Margitić, ispov. 250. Ugledavši različite kočije. E. Pavić, ogl. 93. Dođe k ńemu Naman s końici, s kočijama. 323. Dvanes tisuća kočija s końima. Đ. Bašić 97. Davši jim jaspre, kočije, kola. And. Kačić, kor. 51. Šest stotina kočija. 73. Mnoštvo kočija bojnih. 114. Sedam stotina od boja kočija. 195. Da mu gone kola i kočije. Nar. pjes. vuk. 4, 438.

KOČIJÂŃE, *n. djelo kojijem se kočija, vidi* kočijati.

KOČIJÂR, kočijára, *m. vidi* kočijaš. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚carrozziere overo cocchiere' ‚auriga' 174b) *gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjenčevu (kod* kočiš), *u Voltiǵijinu* (‚carrozziere, carrettajo, carrettiere, cocchiere' ‚kutscher, fuhrmann'), *u Stulićevu* (‚rhedarius, auriga; rhedarum faber').

a. *vidi* kočijaš, a. — *U svijem rječnicima i u ovom primjeru:* Al' evo ti šičeli kočijah, a u ńima bijelo Latinče, ńega pita Novakov Grujica: ‚Kočijaru, čije su kočije?' Pjev. crn. 124a.

b. *vidi* kočijaš, b. — *U Stulićevu rječniku.*

c. *u jednom primjeru* XVIII *vijeka ne zna se pravo značeńe.* Sinčića jednoga kočijara, budući ga plakali za nikoliko vrimena izgubļena ńegovi roditeļi . . . M. Pavišić 38.

KOČIJÁREŃE, *n. djelo kojijem se kočijari. — U Stulićevu rječniku.*

KOČIJÁRITI, kočijârîm, *impf. vidi* kočijašiti *(raditi kao kočijar). — U Stulićevu rječniku:* ‚vecturam agere, aurigam agere'.

KOČIJÂŠ, kočijáša, *m. čovjek što se bavi kočijama. — u dva osobita značeńa. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.:* kȍčijâšu, kȍčijâši. — *Postaje od* kočija *nastavkom* ašь. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (‚auriga, rhedarius, quadrigarius, a vehiculis, cisiarius, essedarius, planstrarius, bigarius, carucarius') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (‚mastro di carrozze' ‚carpentarius' 174b), *u Bjelostjenčevu (kod* kočiš), *u Voltiǵijinu:* ‚facocchi, carrozzajo (in Dalmazia)' ‚wagner'; *u Stulićevu* (v. kočijar *s dodatkom da je uzeto iz Belina), u Vukovu* (‚der kutscher' ‚auriga').

a. *čovjek koji sjedi na kočijama, i upravļa i vodi końe (u Mikaļinu, u Bjelostjenčevu, u Vukovu rječniku).* Svak kaže kočijašu put kad mu su se kola slomila. (Z). Poslov. danič. Kočije aliti kola izraelska i kočijaš ńegov. And. Kačić, kor. 250. Pak zapovidi kočijašu, da na svu prišu końe tira. 330. Zovnuvši svoga kočijaša. M. A. Reļković, sabr. 27. Neka je tvoja briga narediti kočijaše i obznaniti slugama, da budu svi pripravni. I. Velikanović, prik. 38. Kad putu kočijaš vaļade. J. S. Reļković 277. Kočijaša svetoga Iliju. Nar. pjes. 1, 155. 156. Kočijašu str'jele i gromove. 1, 157 *(vidi kod* Ilija, *a)* i gromovnik, b). Te pogubi mlada kočijaša, i ustavi od zlata kočije. 3, 282. Kod teatra ima 8 kulača sazidani i pokriveni, tu se zimi loži vatra te se kočijaši greju. S. Tekelija. letop. mat. sr. 119, 52.

b. *čovjek koji po svom zanatu gradi kočije. — Samo u jednom primjeru* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu, u Voltiǵijinu, u Stulićevu.* Kočijaši (ovdi se razumiju koji hintove prave) i ogrļari (slavonski: remenari) nisu se mańe razļutili. A. T. Blagojević, khin. 51.

KOČIJÁŠĒŃE, *n. djelo kojijem se kočijaši. — U Vukovu rječniku.*

KOČIJÁŠEV, *adj. koji pripada kočijašu. — U Vukovu rječniku.*

KOČIJÁŠITI, kočijâšîm, *impf. raditi kao kočijaš, sjedeći na kočijama voditi końe. — Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* kočijâšâh; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor.* 2 *i* 3 *sing.* kȍčijâšî. — *U Vukovu rječniku:* ‚kutschieren' ‚aurigor'.

KOČIJÂŠKÎ, *adj. koji pripada kočijašima. — U Vukovu rječniku:* ‚kutscher-' ‚aurigarius'.

KOČIJAT1, kočijâm, *impf. vidi* kočijašiti. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚On je vješt kočijańu, i zna vješto kočijati'. (t. j. vješto zna końe pod kolma goniti). J. Bogdanović.

KÒČIJE, *f. pl. vidi* kočija.

KÒČIJICE, *f. pl. dem.* kočije. — *U Mikaļinu rječniku:* kočijice za vladike ‚pilentum, carpentum'; *u Belinu:* kočijce ‚carrozzetta, carrozzina' ‚curriculum' 174b; *u Stulićevu:* kočice ‚parva rheda' *s dodatkom da je uzeto iz Belina.*

KOČIJIŠTE, *n. mjesto gdje se hrane kočije. — U Stulićevu rječniku:* ‚locus rhedis asservandis'.

KOČIJIŠTVO, *n. u Stulićevu rječniku uz* kočijište. — *sasma nepouzdano.*

KÓČIN, *adj. koji pripada Koči. — U Vukovu rječniku (nema napose):* Kočina krajina *i* Kočin rat, tako se u Srbiji, osobito po dońim krajevima, zove pošļedńi turski rat (od godine 1788 do 1791) po ‚Koči' kapetanu. — *I kod mjesnijeh imena u Srbiji.* Kočina livada, *u okrugu biogradskom.* Livada zvana Kočina. Sr. nov. 1867. 576. — Kočin potok, *u okrugu aleksinačkom.* Ńiva u Kočinom Potoku. Sr. nov. 1873. 307.

1. KȍČINA, *f. vidi* kočak. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ‚verschlag (für hühner, hunde, schweine)' ‚zootheca'. Psi, ne osećajući nikakva neznanca, uvukoše se dobro u svoje kočine. M. Đ. Milićević, međudnev. 199. Zagrađuje kočinu za prasad. zlosel. 290. — *Uprav je augm.* kotac.

2. KȍČINA, *f. u Vukovu rječniku:* vide kočet.

3. KÓČINA, *f. augm.* kolac. ‚Uze kočinu, pa ga š ńom po vr vrce glave dernu'. ‚Kamono se ti kočinom zametno?' J. Bogdanović.

4. KOČINA, *f. ime zaseoku u Srbiji u okrugu kruševačkom.* K. Jovanović 126.

KOČINAC, Kočinca, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Mladen Kočinac. Rat. 359.

KOČÍŃE, *adv.* bojagi, tobož, đoja, navlaš. — *Biće postalo od* kao da se čini.

KOČIŠ, *m. vidi* kočijaš. — *maǵ.* kocsis. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kočiš, kočijaš, kočijar ‚auriga, rhedarius'; *u Jambrešićevu:* ‚auriga'; *u Stulićevu:* v. kočijar *iz Habdelićeva.*

KOČIŠKE, *f. pl. kočije (dem.? ili augm.?). — U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Koji drže kočiške pozlaćene. M. Radnić 102a. Slavļaše se množstvom svojije kočiški i końa. 201a. Ļubav Isukrstova jesu jedne kočiške ogńene kakono one Iline. 514a.

Digitized by Google

KOČIŠNISTE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu šabačkom.* Ñiva u Kočišnistu. Sr. nov. 1868. 114.

KOČIŠTE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu kruševačkom.* Vinograd u Kočištu. Sr. nov. 1867. 267.

1. KÓČITI, kôčîm, *impf. zaustavljati kola (kocem?), vidi* paočiti. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* kôčâh, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kôčî, *u part. pract. pass.* kôčen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *U Vukovu rječniku:* kola ‚hemmen' ‚inhibeo'.

2. KÓČITI, kôčîm, *impf. zabijati koce u zemļu.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚palare, ficcar li pali in terra' ‚palare, pedare'.

1. KÓČITI SE, kôčîm se, *impf. uprav se kaže o čeļadetu kad stoji ukorijepļeno kao kolac: obično se shvaća da tijem čeļade pokazuje oholost i veličańe.* — *Akc. je kao kod* 1. kočiti. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚caminare alla grande' ‚magnifice incedere' 162b; ‚pompeggiare, far pompa' ‚sese ostentare' 571b), *u Stulićevu* (‚superbe incedere'), *u Vukovu* (‚steif thun' ‚fastum exerceo'). Sve se koči, sve se diči, ko i paun perozlati. J. Kavańin 54a. Da se nerazumno glava diže i koči. D. Obradović, sav. 73. Koći se, peći se, sam je sebi za udivļenije. 80. Koči se ka' i noga navarena. Nar. posl. vuk. 159. Pred ńom se kočio i banio kao paun pram paunici. S. Ļubiša, prič. 58. Davor bulo, hoćeš šamsku svilu i kočit se u skupu odijelu? Osvetn. 4, 18. Koči se nosivom koje mu ne dolikuje. M. Pavlinović, razl. spis. 131.

2. KOČITI SE, kočim se, *impf. voziti se na kočijama kao od veličańa.* — *U Voltigijinu rječniku:* ‚carrozzeggiare; andar in carrozza, pompeggiare' ‚fahren'. — *Po svoj je prilici ista riječ što* 1. kočiti se, *ali je u ovom rječniku zlo shvaćena.*

KÓČIV, *m.* duboka zemļa dobra i za lozu i za maslinu. Slovinac. 1880. 87.

KÓČKA, *f. vidi* kvočka. — *U nekijem krajevima u naše vrijeme, a između rječnika u Voltigijinu* (‚chioccia, biocca' ‚eine gluckhenne'). ‚Kočka se nasaduje na jaja'. M. Pavlinović. Kočka ‚gallina glociens'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftg. 22.

KOČNI, *f. pl. mjesno ime.* — *vidi u Daničićevu rječniku:* Kočьni, vojvoda Oliver sazida crkvu sv. Dimitriju ‚iže u Kočьneh'. (Glasnik). 13, 297.

KÓČŃA, *f. djelo kojijem se ko kači.* — *U naše vrijeme.* Kóčńa, ohoļeńe. M. Pavlinović.

KÓČO, *m. hyp.* Kosta. — *isporedi* Koča. — *Akc. se mijeńa u voc.* Kóčo. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* (juž.) hyp. v. Kosta. Kočo Bakal. Glasnik. II, 3, 73. (1706—1707). Kočo Petrović. Rat. 139.

KOČOBAŠA, *m. seoski knez, vidi* kogobaša *i* kogabaša. — *U naše vrijeme u Hercegovini.* Dode nekakav ciganin u kočobaše seockoga i zamoli ga. Nar. prip. vrč. 46. Povico kočobaša od sela. 175. Kočobaša, glavar seocki, ‚capovilla'. 226. Knezovi i ńihove kočobaše (u Hercegovini), pomoćnici (u Crnoj Gori) i kapovile (u Boci). V. Bogišić, zborn. 511.

KOČOPEĻA, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Milisav Kočopeļa. Rat. 199.

KÓČOPÉRAN, kočopêrna, *adj. živahan, brz (o čeļadetu, o djetetu).* — *Nepoznata postańa (može biti da je uzeto od ptića na kojemu je ukočeno perje).* — *U Vukovu rječniku:* ‚lebhaft, hurtig' ‚strenuus'.

KOČOPÉRÊŃE, *n. djelo kojijem se ko kočoperi.* — *U Vukovu rječniku.*

KOČOPÉRITI SE, kočopêrîm se, *impf. biti kočoperan (ne slušati, ne podlagati se, kao kočoperno dijete).* — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* kočopêrâh; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor.* 2 *i* 3 *sing.* kočopêrî. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚sich sträuben' ‚insolentius se efferre'). Lako se vama sad kočoperiti. Bos. vila. 1886. 289. Nemoj mi se kočoperiti. 1888. 24.

KÓČOVIĆ, *m. prezime (po ocu Koču).* — *U naše vrijeme.* Mićko Kočović. Rat. 29.

1. KÓČULA, *f.* gvozdena kļuka na konopih što drži stabar od broda. M. Pavlinović.

2. KOČULA, *m.* ime volu. u Bruvnu.

KOČULI, *m. (ili f.?) pl. mjesno ime.* — *Prije našega vremena.* Spom. stoj. 185.

KOČUR, *m. ime mjestu u Istri.* — XIII *vijeka.* Razvodi meju Šurbenom i Kočurom. Mon. croat. 13. (1275).

KOČ, *m. kola, tal.* cocchio. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka u pisca Dubrovčanina.* Dvije tisuće kola vode, štono koće vi zovete, pune hrane tej karete kuda godijer s vojskom hode. A. Sasin 170b.

KOĆE, *n. (ili f. pl.?), ime mjestu u Crnoj Gori.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Opališe Koće i Fundilu. Nar. pjes. vuk. 5, 251.

KOĆER, *m. na jednom mjestu* XVII *vijeka, možebiti kočijaš (tal.* cocchiere) *u metaforičkom smislu.* Nenavidost jest kočer istine. M. Radnić 293a.

KOĆEVEĆE, *n.* auctio, *dražba.* — *Od mag.* kotyavetye, *a ono može biti da je postalo od naših riječi:* ko će veće (dati)? — *U Hrvatskoj od* XVI *vijeka.* Da je na koćeveće vrgu, i ki ga kupi ili konja ili sužńa, . . . toga bude. Mon. croat. 280. (1577).

1. KÒD, *praep.* apud, juxta, penes; post, *s genetivom, znači bližinu; vidi* nakom. — *Obično nema akcenta, te se izgovara s riječi što slijedi kao jedna riječ, n. p.* kod glave, kod noge *izgovara se* kodglâvê, kodnôgê, *ali ako je u ovoj riječi jaki akcenat* (ˆ *ili* ˝), *gubi ga, a* kod *dobiva kratki akcenat* (ˋ *ili* ˝), *n. p.* kod majke, kod kuće, kod grada, kod Boga *izgovara se* kòdmâjkê, kòtkućê, kòdgrâda, kòdboga. — *Postaje od starijega oblika* kon *(vidi), jamačno po analogiji prema* pod, nad, pred. — Kod *obično ne dobiva* a *na kraju (kao* pod, pred, nad; iz *itd.); samo na jednom mjestu* XVII *rijeka ima* koda dne. M. Divković, nauk. 298a. — *Nahodi se od* XIV *vijeka (što ima i u jednom primjeru* XII, *to je sasma nepouzdano i treba čitati* pod: Aće kьto odь manastirьskihь ļudi boži ili vlahь pod velijega župana ili kod inoga koga. D. Avramović 45. Mon. serb. 6. (1198—1199). tu je za cijelo pogrješka u prepisivańu mjesto ‚pod'. Đ. Daničić). — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚apud; juxta'), *u Mikaļinu* (kod, uz, blizu ‚appresso, allato' ‚apud, prope, juxta'), *u Belinu* (‚accanto, a lato' ‚juxta' 11b; ‚appresso, vicino' ‚apud' 94a; ‚vicino, a canto' ‚juxta' 765a), *u Bjelostjenčevu* (kod. pri ‚apud, penes'), *u Voltigijinu* (‚presso, accanto, vicino, da' ‚bey, neben'), *u Stulićevu* (‚appresso, vicino' ‚apud, prope, post, secundum, prope, juxta'), *u Vukovu* (1. ‚bei' ‚apud': sjedi kod mene; ostao kod kuće; kod vode. — 2. kod novaca gladuje; kod konja

Digitized by Google

ide pješice; kod žene ide neopran itd.), *u Daničićevu* (kodь ‚apud, ad', cf. konь).

1. *naznačuje bližinu, ali uz to ističe ne samo (kao n. p.* blizu) *da što nije daleko od onoga što je u genetivu nego da je tako blizu da se onoga dotiče ili dajbudi da nema ništa jednake vrste među ńima (n. p.* sidjeti kod koga *znači ili da sjedeći oboje jedno se dotiče drugoga ili da sjede tako blizu da nema među ńima mjesta trećemu), dapače se još shvaća kao da ńešto može stajati i među granicama onoga što je u genetivu (n. p.* kod kuće *gotovo je što* u kući; imati što kod sebe *može značiti: imati na sebi, n. p. u špagu, za pasom itd.), te ovako može značiti i osobitu svezu (kao kad se kaže da je što kod koga, misli se da on ono ima).*

a. *znači uopće bližinu, ali tijesnu, onako kao što je sprijeda kazano. — u genetivu može biti što mu drago: čeljade, životińa, stvar, mjesto itd.*

a) kod stajańa. Na mlaku kodь Morave... Na raskrьstije kod Božijeva krьsta. Mon. serb. 199. Sr. lětop. 79, 51. (1381). Nu ti za me malo haja, pokli ovako hotje uteći, ostavivši mene speći kod jadovna pusta kraja. S. Bobaljević 227. Slipac niki sidaše kod puta proseći. F. Lastrić, od' 190. Digni polako ono koplje koje mu stoji kod glave. Đ. Bašić 148. Pobi se š ńime kod vode Kupe. And. Kačić, razg. 7. Ubiše mu końa iz pušaka kod Prologa visoke planine. 211b. Pak ćeš sidit kod mene. N. Palikuća 19. Kad zapivaš uz ńu ledenog kod vrutka volarskog. M. Katančić 41. Da mu budem dever kod devojke. Nar. pjes. vuk. 1, 13. Kod popova dvora guvno prerovljeno. 1, 102. Koje stoje kod kola kao krave kod tora. 1, 175. Ne stoj, dragi, kod mene. 1, 180. Pospavaj, jagńe, kod mene. 1, 346. Da ustrelim kod jelena košutu. 1, 351. Na marami srebrna tambura, kod tambure zelena jabuka. 1, 352. U dvorima końi osedlani, i kod końa pod perjem junaci. 1, 424. Bašča moja kod livade tvoje. 1, 428. Ugledala svoga baba dvore i kod dvora bijele mejtefe. 1. 479. Koga ti čekaš u gori kod ove vode studene? 1, 590—591. Lepa Mara na čardaku spava, kod ńe majka bele dare slaže. 1, 551. Ali snaha kod pengera sjedi. 2, 45. Gradiću ti dvore u Stambolu kod mojijeh, boje od mojijeh. 2, 61. Sa ńome će carovati Lazo u Kruševcu kod vode Morave. 2, 186. Sastala se četiri tabora na ubavu na polju Kosovu kod bijele Samodreže crkve. 2, 189. Miloš ti je, gospo, poginuo kod Sitnice kod vode studene. 2, 294. Kod mora sam kulu načinio. 2, 387. U zubima drži dragi kamen kod koga se vidi večerati u po noći kao u po dana. 2, 400. A nevesta stoji kod devera. 2, 494. Kad su bili kod Kučeva grada. 2, 506. Da se molim paši kod kolena. 3, 92. Pomkoše se jedan do drugoga, kod kralja mu mjesto učiniše. 3, 95. Svaka pavta od deset dukata, kod nišana od tridest dukata. 3, 119. Jesi l' čuo latinsko primorje, kod primorja rišćanske kotare? 3, 120. Vidio sam Kosu Smiljanića, kod ńe sjedi Jela Mandušića, evo Kosa hitar vezak veze, kod ńe Jela tanko ruho prede. 3, 147. Ono su ti primorski hajduci, sve izginut jedno kod drugoga. 3, 157. Nađe Todor na drumu široku, nađe Todor Šarac-Mahmut-agu i kod ńega starac-Merdan-agu, drže duge preko krila diljke, drže dobre końe za dizgene, kod svakoga po tridest Turaka. 3, 159—160. Al' kod vode stado u plandištu. 3, 176. I kod vode końe potkivali. 3, 336. Kolubara je kod Paleža slabo što veća od Timoka kod Bregova. Vuk, dan. 2, 39. Logor je bio kod nekaki turski čardaka. 3, 196. Grijaše se kod ogńa. mar. 14, 54. Stajaše na polju kod vrata. jov. 18, 16. Lijepo su ńega dočekali, i kod sebe mjesto načinili. Osvetn. 2, 116.

b) i uz glagole što znače micańe može se upotrebiti ovaj prijedlog s ovijem značeńem. ***aa)*** *češće, kad subjekat čini da se ńešto drugo miče.* Kom ńega *(vuka)* bjeh kod uha udrila. D. Zlatarić 68b. Stavi kod ńega vodu i ogań. M. Divković, nauk. 309a. Staviti se kod mene ili se odmaknuti od mene. M. Radnić 226b. Bog reče: ‚Stavi me kod sebe'. 525a. I stavi mene kod tebe. F. Parčić 89. Već me kopaj, neno, kod Mujina stana. Nar. pjes. vuk. 1, 260. Car korunu vrže pod kapicu, kod ńe stavi ticu zloglasnicu. 2, 83. Kod sebe ga sjede na seǵadu. 2, 608. U kočije Tadiju metnuše, kod đevojke rańena Tadiju. 3, 167. Te ga iznese iz šanca i sarani kod crkve. Vuk, dan. 1, 87. Iznesoše je i zakopaše kod muža ńezina. djel. ap. 5, 10. — ***bb)*** *rjeđe kad se sam subjekat miče.* Dođe kod tijela jedan pas. I. Držić 216. Niko pade kod puta. J. Banovac, blagosov. 140. — *ali često s glagolima* stanuti, sjesti. Ona stade gradu kod kapije. Nar. pjes. vuk. 2, 289. Papuč' skide, sede kod kadije. 2, 359. A vesela čeljad kod ńeg *(ogńa)* sjela. Osvetn. 1, 43. — *slično je i ovo:* Te se sakrije kod jezera. Vuk, nar. pjes. 1883. 4, 16. — *u ovom primjeru može biti da se* kod *ne misli na micańe što znači glagol nego na položaj poļa:* Hodi k mene u polje mostarsko kod Neretve kod vode studene. Nar. pjes. vuk. 3, 541.

b. *u genetivu stoji znak kakva dućana ili krčme itd. moglo bi se pomisliti da je po predašńemu značeńu, ali je uprav po ńem.* bei. — *U naše vrijeme dosta često, a ima i Vukov primjer:* U krčmi kod zelenoga drveta. Vuk, dan. 4, 35.

c. *uz bližinu se ističe i bavljeńe ńekijem poslom što se razumije po genetivu, n. p.*

a) kod stada, stoke, ovaca itd. znači ne samo stajańe blizu stada itd. nego i čuvańe (kao pastira, čobanina). Još ti kažem čobana ovčara, po imenu Jukića Križana, sam bijaše kod bili ovaca, kad na ńega udariše Turci. And. Kačić, razg. 270b. Zaspala Joka kod stada. Nar. pjes. vuk. 1, 409. Vi imate brata u planini kod ovaca, Miloš-čobanina. 2, 136. Nađemo jednu đevojku kod ovaca. Nar. prip. vuk. 7. Kad tamo a kod ovaca nema čobana nego jedna prelepa devojka sedi pa prede zlatnu žicu. 90. Prele đevojke kod goveda oko jedne duboke jame. 157. Čobanu koji bješe u planini kod stoke. 206.

b) kod trpeze, sofre, stola, astala, misli se na radńu što je s tijem združena (jeđeńe, piće, razgovor, služba itd.). Hodi amo, Petronilo, i služi kod trpeze. A. Kanižlić, bogoljubn. 482. No razgovor kod sovre vodiše. Nar. pjes. vuk. 4, 383. Kod astala ne valja se stiditi nego samo red paziti. (U vojvodstvu). Nar. posl. vuk. 137. — Kod gotove sovre zasjedoše. Nar. pjes. vuk. 2, 263.

c) kod mise misli se na slušańe. Ili oni bili kod mise ili ne bili. A. Kanižlić, bogoljubn. 58.

d. *ako je u genetivu* kuća, dvor *(u pjesmama),* dom *itd., često znači prebivańe, bavljeńe u kući (obično svojoj, tako da* kod kuće *može značiti što i* doma) *itd., ali nije ograničeno kućnijem zidovima.* Imam seju i kod kuće. Nar. pjes. vuk. 1, 214. Kod kasalove kuće *(vidi* kasalov). Nar. posl. vuk. 137. Ko rat želi, kod kuće ga imao! 152. Svagđe je dobro, al' kod kuće naj bolje. 276. Nisam ni kod svoje kuće

Digitized by Google

čistila. Nar. prip. vuk. 180. Evo je tamo dǫle kod kuće. Vuk, poslov. 229. Kad se nadaju svatovima kod djevojačke kuće. nar. pjes. 1, 12. — Sinu zora, a ja još kod dvora. Nar. pjes. vuk. 1, 317. Ti ne idi u planinu, Lazo, no ostani kod bijela dvora. 2, 182. A kod dvora nikog ne ostavǫaš. 2, 288. Koga imaš kod bijela dvora? 2, 341. Jel' kod dvora Vilip-pobratime? 2, 351. Kod dvora je Kraǫeviću Marko. 2, 412. U Todora devet mile braće, al' kod dvora nije ni jednoga. 2, 595. Kad sam bio kod dvora mojega, išao sam u lov u planinu. 3, 7. El ti imaš kod dvora ǫubovcu. Nar. pjes. istr. 1, 55. — Čuvaj doma i kod doma blaga. Osvetn. 2, 4. — Imam vina i kod moje kule. Ogled. sr. 255. — Nadao sam se da će kapetanu kazati da je dijete kod kvartira. G. Zelić 188. — Ja kad sam dolazio ni jednoga *(kaluđera)* nije bilo kod namastira. Vuk, dan. 1, 35. Kod svakoga namastira ima po nekoliko đaka. 2, 118.

e. *u genetivu je čeǫade te je značeńe kao kod* pri, uz *(da čeǫade ima ili nosi što pri sebi ili uza se).* Kod mene su tri ćemera blaga. Nar. pjes. vuk. 2, 341. Kod Marka su tri ćemera blaga. 2, 442. Kod ńeg nađoh do tri kese blaga. 3, 3. Ali ne imajući ni ńih *(dva novca)* kod sebe. Nar. prip. vuk. 213.

f. *da je što kod koga može značiti da ko što ima, isporedi* u *s genetivom. u oba primjera stoji u genetivu čeǫade, a ono što je kod ńega ńešto je duševno ili umno.* Al' će pokazati da je kod ńega još i milosrdje. F. Lastrić, ned. 11. Oko mlogo otajstva stvari Božjih nahode se kod ńih (kod Rimǫana) nikoje razlike. A. Kanižlić, kam. III. — *isporedi* i *na kraju.*

g. *pokazuje bavǫeńe u kući ili u zavičaju ili u području čeǫadeta što je u genetivu (isporedi* u *s genetivom, franc.* chez, *tal.* da). Ove rečene sirote hrane se kodь gospodstva mi. Mon. serb. 557. (1566). Da bi ja mogao jedan misec dana sve biti kod svakoga vas. F. Lastrić, ned. 107. Još i kraǫici oće sramotu učiniti kod mene u kući mojoj. 320. Biše kod kraǫa od Asirije jedan poglavica. And. Kačić, kor. 253. Zašto oni ńe sobom ne uzeše, nego kod nas ostaviše. M. A. Reǫković, sat. A6a. Kod moje ćeš majke u ladu sediti. Nar. pjes. vuk. 1, 111. Koj' ne može raniti svoje sluge kod sebe. 1, 130. I u raju počivala i kod Boga prebivala. 1, 147. Prvi vojno, prvo dobro moje! dobro ti mi kod tebe bijaše! 1, 229. A devojče ostade kod majke. 1, 265. Kad sam bila kod majke devojka. 1, 334. Kod svakoga stara majka plače; kod Milete sestrica Milica. 1, 556. Ostalo mu časno jevanđeǫe kod kraǫice na bijeloj kuli. 2, 68. Kod tebe je bilo na večeri. 2, 161. Ti ne držiš kod sebe vojvode, veće držiš Turke janičare. 2, 493. Što sam tebi kod babajka vezla. 2, 635. Vino piju Novak i Radivoj a kod Bosne kod vode studene kod nekoga kneza Bogosava. 3, 1. Kod Gruice nosiš čistu svilu, a kod nas ćeš šetati po svili. 3, 35. U čijoj si tavnov'o tavnici? kod kaka li glavna gospodara? 3, 134. Ne odajte vi jatake naše kod kojih smo zime zimovali. 3, 356. Sada eno bega ǫubovića kod nezeta kneza Ivaniša. 3, 462. Kad pijasmo vino u Aradu kod našega Srbin-Tukelije. 3, 559. Dokle ti je kod majčice, mirnija je od ovčice. Nar. posl. vuk. 65. Kod popa pio, kod Cigana večerao. 137. Kad sam kod ńega bio na konaku. Nar. prip. vuk. 96. Našavši ga u jednom selu kod popa u najmu. 213. Kad pred zimu ajduci otidu po jatacima, ńega Glavaš namjesti u nahiji smederevskoj kod nekakoga čoeka kao da mu čuva ovce. Vuk, dan. 1, 71. Krili su se po šumi i po drugim selima kod svoji prijateǫa i poznanika. dan. 3, 151. Zapovjedi da se danas zgotovi čast kod jednoga seǫaka a sjutra kod drugoga. poslov. 85. Kad se parci sastanu kod sudije. 322. Koja su *(gospoda)* u veče kod ńega bila na razgovoru. 360. Sabraše se kod Pilata. mat. 27, 62. Pozdravivši se s braćom ostasmo kod ńih jedan dan. djel. ap. 21, 7. Još kad sam kod vas bio. pavl. 2sol. 2, 5. Luka je sam kod mene. pavl. 2tim. 4, 10. *amo pripada i ovaj primjer u kojemu* kod poglavara *očito znači: u kući poglavarevoj.* Učenik onaj bješe poznat kod poglavara sveštenićkoga. Vuk, jov. 18, 15. — Da će sebi i svojim krgalijama naći posla ili kod Srba ili kod daija. Vuk, dan. 3, 166. Hraneći kod Nijemaca u ropstvu svińe. poslov. 159. — Jer je kod nas čudan adet post'o. Nar. pjes. vuk. 2, 23. I kod nas je rodila pšenica. 2, 642. I kod nas je dobra nestalo. Nar. posl. vuk. 101. Tako je, brate, uvek kod nas. Nar. prip. vuk. 52. Kod nas krivce puškama gađaju. P. Petrović, šćep. 157. Sve je kod nas drugojače. 158. Da ti pričam što je kod nas bilo. gor. vijen. 111. — Kod mene je knigu naučio. Nar. pjes. vuk. 2, 192. Koji misle biti popovi i kaluđeri, uče knigu po namastirima kod kaluđera i po selima kod popova. Vuk, dan. 2, 118. — Vazda imate kod vas siromaha. F. Lastrić, test. 45b. — *I s glagolima koji znače micańe, ali naj češće u pisaca iz mjesta u kojima se ne razlikuje micańe od stajańa.* I uǫeze vratima zatvorenijema kod ąpostôlâ. J. Matović 39. Duša naša dohodi kod Boga. 434. Kod ńih došla sveta djeva Marija. Nar. pjes. vuk. 1, 121 *(iz Pirota).* Te kod cara na divan iziđe. 2, 208 *(iz Crne Gore).* Što nijesi došao prije kod mene? S. ǫubiša, prip. 12. Gašpar doprije u crni mrak kod pobratima svoga. 49. *ali ima i drugdje (znam da se ovako govori i u Biogradu).* Neg sam końa tražiti pošao, pak se evo kod tebe uvrati*(h).* M. A. Reǫković, sat. G5b. Kad dođe u Beograd, odjaše kod vladike. Vuk, dan. 4, 10. Kaluđer i đak došli kod nekake babe da svete vodicu. poslov. 3. Pribi se kod jednoga čovjeka u onoj zemǫi, i on ga posla u poǫe svoje da čuva svińe. luk. 15, 15.

h. *prema pređašńemu značeńu (kod* g*), stoji u genetivu ime pisca čije se riječi izrijekom ili drukčije navode.* Kako isti s. Ivan svidoči kod s. Luke na pogl. 3. J. Banovac, razg. 212. Govoreći Isukrst kod s. Ivana na pogl. 6. 231. Kod sv. Matea duh sveti zove se duh otca. A. Kanižlić, kam. 770.

i. *slično je pređašńemu upotrebǫavańe ove riječi kad se pomińe što je u području čega (što nije čeǫade) pisano, n. p. u rječniku, gdje onda stoji u genetivu sama riječ.* Kod mnogijeh *(riječi)* koje su mi se učinile osobite naznačivao sam gdje sam koju čuo. Vuk, rječn. predg. I. — *u ovom rječniku:* Korijen vidi kod ‚cvasti'. (Đ. Daničić). 1, 765a. Vidi kod ‚kelomna'. (P. Budmani). 5, 938a. *tako ja upotrebǫavam i kad pomińem razdjele članaka (riječi), n. p. vidi kod* a *itd.* — *Ja upotrebǫavam i u drugom smislu (isporedi* f): Te je značeńe kao kod ‚govoriti'. 5, 912a. Često je značeńe kao kod ‚ispovijedati'. 5, 914a.

k. *u ńekijem osobitijem rečenicama stoji u genetivu čeǫade, ali je smisao da ńešto biva u mišǫeńu ili osjećańu onoga čeǫadeta, n. p.:* Da čovjek nađe milost kod Boga. M. Divković, bes. 3b. Ako sam našao milost kod tebe, ukaži mi obraz tvoj. F. Lastrić, ned. 295. On ne najđe milost kod cara. A. Kanižlić, kam. 370. Pouzdao se je, da će milost kod cara najći sebi i si-

Digitized by Google

novom svojim. 829. Da nahode milost kod tebe mlohavi trudi moji. Ant. Kadčić, predg. II. Ako je kod paše u milosti, onda ga i Turci svi poštuju i boje ga se. Vuk, dan. 2, 98. Isus napredovaše u premudrosti i u rastu i u milosti kod Boga i kod ļudi. luk. 2, 52. — Mlogi se kod paše udvore. Vuk, dan. 3, 141. Ulagati se kod koga. odgovor ulaku. 23. — Ignatija i kod drugih naroda vašu slavu pogrđuje. A. Kanižlić, kam. 125. Svakom sestra nahodi mahanu, kod prosaca brata zastidila. Nar. pjes. vuk. 2, 234. Jakov za sve ovo na Vračaru kod Crnoga Đorđija i kod ostali poglavica optuži Čurčiju kao izdajnika i ajduka. Vuk, dan. 3, 205. — Te se izgubi pošteńe kod ļudi poštenije. F. Lastrić, od' 219. On je u pošteńu kod Boga, kod anđela i kod svega dvora nebeskoga. ned. 285. Od tada i Veļko ostane kod svoji momaka gospodar a kod Crnoga Đorđija rabri vojvoda a kod Turaka strašni neprijateļ. Vuk, dan. 1, 76. Koji se *(čitluk-saibija)* i kod pravoga carskoga suda drži za nepravednog gospodara. dan. 2, 31. Koji nije pristao kod ļudi. poslov. 239. Kod naroda nemaju pravoga povjereńa. odgovor ulaku. 36. Riječ mu kod starijeh vaļa. S. Ļubiša, prip. 248. Što bi ńemu veća dika bila kod tog cara silna turačkoga. Osvetn. 3, 68. — Budi mi kod ńega pomoćnik. J. Banovac, prisv. obit. 93. Koliko je veliko mogujstvo ńegovo kod Boga. F. Radman 23. Što goď rekli, kod Boga se steklo. Nar. pjes. vuk. 2, 102. Danas bih ti dao agaluke kod našega cara čestitoga. 2, 343. — Ako hoćemo da su naša dila pristupna kod Boga. M. Zoričić, osm. 4. Ako ćeš da ti je svako dilo kod Boga primļeno. 6. — Ovaki se kod puka obranoga zovijahu očitnici. F. Lastrić, svet. 149a. — Kod ńe Ļubav u zlu priku žalosno se prem skončava, er vlas gubi svu koliku neumrlijeh svojih slava. I. Gundulić 265. Kod ńi ne treba znati nikakve gramatike. Vuk, rječn.[1] VI. — Ne daj da ima vlas sločinac na saj svit kod mene u oni čas. N. Dimitrović 33. — Pade na um Crnojević-Ivu, ja kakvu je riječ ostavio kod ńegova nova prijateļa. Nar. pjes. vuk. 2, 528. — Kod mene je ovaka uredba. P. Petrović, šćep. 123. — Može biti u mnogim stvarima kod vas pravo a kod nas nepravo. P. Petrović, šćep. 157. — Koji je kod Turaka i onako poznat kao ajduk. Vuk, dan. 3, 165. Poznat kod svega naroda. djel. ap. 10, 22. — Tvoja jabuka kod mene neće poginuti. Vuk, dan. 3, 150.

l. *u genetivu je događaj koji biva u isto doba kad i ńešto drugo, ili je uzrok ovome.* Kolika će tva bit slava kod došastja srećna tvoga. Ġ. Palmotić 2, 304. Kod ždrebańa izvučena zadužnica ‚verloste obligation'. Jur. pol. terminol. 572.

m. ostati kod čega *može značiti: ne tražiti da ono bude drukčije. — U naše vrijeme (može biti po ńemačkom jeziku).* Kod toga ima ostati ‚es soll dabei sein verbleiben haben'. Jur. pol. terminol. 550. Kod toga ostaje ‚dabei hat es sein verbleiben'. 550.

n. kod sebe *uz glagol* biti *može značiti što* i pri sebi, pri pameti. Jesi li ti kod sebe? šta kod mene tražiš? J. Rajić, boj. 19. — *U jednom primjeru ima* držati *(misliti)* kod sebe *kao* u sebi. Ako držiš kod sebe da si ga dostojan, zaradi ovoga samo imaš virovati da ga nijesi dostojan. M. Radnić 44a.

o. *nije jasno* kod zemļe *u ovom primjeru:* Sjutra poželće nas srpom od smrti i ostaćemo jednaci kod zemļe. M. Radnić 42a.

p. *bližina se shvaća u prenesenom smislu kao ispoređivańe (isporedi* prema). Sve bi one svjetlosti bile kakono ti jedna tamna noć koda dne. M. Divković, nauk. 297a. Zaer ne imam se strašit da vas mlogo taki*(h)* ima, i tako stiditi se svrhu takovije kod kraļa istočni? F. Lastrić, test. 62b. U dvoru kraļevomu tko je kod kraļa mogući? A. Kanižlić, utoč. 4. Mala vama svima fala kod mene, danas nema ništa ļepše od mene. Nar. pjes. vuk. 1, 447. Veseo ti Marko đuveglija kod ovoga vojvode Miloša! (znači: ništa je Marko prema Milošu. ova riječ ‚veseo' može se i u govoru čuti u ovome smislu. Vuk). 2, 228.

q. *genetiv s* kod *kao da zamjeńuje cijelu rečenicu kojom se pokazuje ńekakvo stańe, uz koje ńešto biva ili ne biva ili može biti ili ne može.*

a) kod *s genetivom može se zamijeniti rečenicom:* dok je *(subjekat je ono što je u genetivu),* dok *(ńeko, subjekat)* ima ńešto *(ono što je u genetivu), te pokazuje uzrok onoga što biva ili ne biva, što može ili ne može biti.* Po tebe me zmija zaklat hćaše, a kod ļube istom ne hoćaše. Nar. pjes. vuk. 1, 201. Teško mene kod dva brata bez tebe. 1, 209. No je mene na oģaku zima kod mojega neradosna vojna. 1, 528. El sam, taste, mogu poginuti, kod šureva neću poginuti. 2, 269. Što će meni rišńanski mačevi ta kod moje sabļe Šamlijanke? 3, 468. Puško moja, ne ostala pusta! dosle sam te srebrom okivao, odsele ću žeženijem zlatom kod mojega slavna gospodara. 4, 358. Odoh žedan kod moje tazbine da mi ne bi moje zaručnice. Pjev. crn. 216b. Dokazujući da se kod taki silni Turaka ni na kake ugovore osloniti ne može. Vuk, dan. 5, 30. Ni suze ne pomažu kod tako odlučne namjere. S. Ļubiša, prip. 70. Otkad su počele matere zapovijedati kod živa oca? Pravdonoša. 1852. 1. Pravda kod sile ne vaļa, koliko ni sila kod pravde. 10.

b) kod *s genetivom može se zamijeniti riječima:* premda je *(subjekat je ono što je u genetivu),* premda *(ńeko, subjekat)* ima *(objekat je ono što je u genetivu), i znači da unatoč ovome ńešto biva ili ne biva ili može ili ne može biti.* Nije pravo da sirote kod svoga dobra sirotuju. Glasnik. II, 3, 256—257. (1720). Ġdi izvańske srijedu tmine mrem od glada kod jezbine. J. Kavańin 447b. O Juda, desperati se oćeš kod moga milosrdja! F. Lastrić, test. 155a. Kod tolika gazdašaga moga nisam kadar ni devojke naći. Nar. pjes. vuk. 1, 630. Što će mene kod ļepote moje, bidem ļuba turske pridvorice? 2, 238. Kod oruža i kod koňa tvoga živa će te u ruke fatiti. 2, 277. Al' propišta Šarac pred mehanom: ‚Avaj mene do Boga miloga! đe pogiboh jutros pred mehanom od silnoga Vilip-Magarina a kod moga slavna gospodara!' 2, 353. Kud te sila slomi preko mora na daleko četrest konaka preko mora, da ne vidiš doma, ni bez jada dovedeš djevojku a kod tvoje zemļe državine! 2, 530. Oni vode svezana junaka kod ńegova svijetla oružja. 3, 121. Na Loznicu moju đedovinu koju mi je đede osvojio, pa od mene Raci preoteše, preoteše na ļutu sramotu kod mojijeh pet stotina kmeta. 4, 239. Što bi, beže, u aharu spavo kod svojije dvora bijelije? Pjev. crn. 95b. Kod (tolike braće i kod) tolike krađe pa na božić bez mesa. Nar. posl. vuk. 137. Kako bi ti uzeo onoga gubavog kod takih krasnih koňa! Nar. prip. vuk. 31. Kako bi on, carski sin, uzeo govedarsku kćer kod tolikijeh drugijeh carskijeh i kraļevskijeh kćeri! 219. Sramota bi bilo da Turci dođu u moju kuću, pa kod tolike slave i imena moga ništa u ńoj ne nađu. Vuk, dan. 1, 82. Nije pravo, da narod mre od gladi kod

Digitized by Google

te proje. 4, 8. Kod sviju ni taka je bila tišina da bi čoek mogao čuti muu da leti. građa. 129. Vjenčavaju bjegunice žene kod živije ńiovije prvije muževa. G. Zelić 406. Izgibosmo kod oružja i junaštva. S. Milutinović, ist. srb. 234. Kako da se ženim kod tolikih muka i nevoļa? M. P. Šapčanin 1, 86. *vidi i primjere u Vukovu rječniku.*

r. kod *se ne slaže s glagolima i s drugijem riječima kao ostali prijedlozi. u Stulićevu rječniku ima doista mnogo takovijeh složenijeh riječi, kao* kodgovor, kodgraditi, kodgradski, kodjahati, kodjezditi, kodkrajina, kodležati *itd., ali su sve sasma nepouzdane i načińene bez sumńe od sama pisca, premda kod ńekijeh* (kodstańe, kodstati, kodstojan) *kaže da ih je našao u brevijaru, a kod jedne* (kodstojańe) *da ju je našao u misalu.*

2. post, *o vremenu, vidi* nakom, kon, 2, nakod. — *Samo u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Poznajući po očitovanju Božijemu da imaše kod malo vremena umrijeti. M. Divković, bes. 39a. Ima se promišļati kako Isukrst po uskrsnutju kod četrdeseti dana z gore maslinske otiđe na nebesa. nauk. 147a. Kod nekoliko vremena ukaza mu se otac. 287a.

2. KÖD, *adv. kako, kao.* — *isporedi* 1. kodi. — *U naše vrijeme u istarskijeh čakavaca.* Köd ‚velut'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. IIftsg. 61.

3. KÖD, *vidi* 2. kodi. Da kud se kod okrene i na koju stranu pođe, drugo se ne čuje, nego se zakliňati Bogom. J. Banovac, razg. 171.

KODAK, *m. ime muško.* — *U drami pastirskoj* XVII *vijeka (vaļa da je izmišļeno).* Kodak *(ime pastiru).* M. Gazarović VIII.

KÒD ČARDÂKA, *ime seocu u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 97.

KODELA, *f. vidi:* U ovom selu *(Borovici u Bosni)* nije slobodno ime ‚mačka' izustiti, već mačku drugim imenom zovu, n. p. ‚kodela, šaruļa, garuļa'. uzrok, kao sramotan, ne mogu navoditi. T. Kovačević, bosn. 46.

KÒD GRÂDA, *ime zaseoku u Hercegovini.* Statist. bosn. 107.

1. KÖDI, *adv. kako (relat.), kao.* — *isporedi* 2. kod. — *Vaļa da je ista riječ što noroslov.* kot. — *U sjevernijeh čakavaca.* Leži kodi mrtav. Nar. prip. mikul. 6. Ki će hoditi po kopnu kodi po moru. 75. Kòdi ‚velut'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. IIftsg. 61.

2. KÖDI, *vidi* 3. god (godi). — *isporedi* 3. kod. — *U ńekijeh pisaca možebiti s nepomńe u izgovarańu ili prema* koli *(vidi).* Kakvo kodi voće zaželi mater noseća, onako će prilično i dite rodit. J. Banovac, razg. 139. Da se obsluževati ima štokodi protiva zakonu. A. d. Costa 1, 9. Koji imaju kukodi oblast. 1, 239.

KÖDIČ, *m.* codex, *knìga u kojoj su državni zakoni, tal.* codice. — *isporedi* kodik. — *U Belinu rječniku:* ‚codice, libro famoso delle leggi civili' ‚codex' 198a.

KODIK, *m. vidi* kodič. — *Vaļa da je prema lat.* codex *(neće biti romanska riječ kao što je n. p.* kimak). — *U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Koji zakon paki Justinijan cesar položi i postavi u svoj kodik. Š. Budinić, sum. 110b. Kakono jest u kodiku od nagodjenji. ispr. 14.

KODIR, *vidi* 2. kodi. Di kodir se naći bude krivac. A. d. Costa 2, 43.

KODÌROS, *m. vidi* kodorošić. Na Rijeci zovu i jednu i drugu vrstu (Ruticilla phoenicurus *i* titis) prema talijanskom imenu ‚kodiros'. S. Brusina, ptice hrv.-srp. 44a.

KOD KÚLÊ, *kao mjesno ime.*

a. *selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 19.

b. *selo u Hercegovini.* Statist. bosn. 121.

KOD OĜÁKA, *ime seocu u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 100.

KÖDOROŠIĆ, *m.* Ruticilla phoenicurus Dress. *i* titis Brehm, *ńeka ptica (crvenorepka, crļenorepka).* — *Po tal.* codiroso. — *U Vukova rječniku: [u trećem izdańu* ‚coda rossa' = crvenorepka], nekaka tica koliko kos ‚art vogel' ‚avis quaedam' *[u trećem izdańu* ‚rothschwänzchen' ‚Ruticilla phoenicurus L.] *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.* — *isporedi* kodiros.

KODROŠ, *ime volu.* Berkasovo u Srijemu.

KODVICA, *f. ime ńivi.* — *U Srbiji u okrugu vaļevskom.* Sr. nov. 1869. 545.

KOĐA, *f. ime kozi.* F. Kurelac, dom. živ. 38.

KÓĐO, *m. hyp.* Kosta. — *Akc. se mijeńa u voc.* Kóđo. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KOEKÚDE, *vidi* kojekude.

KOF, *m. u jednom primjeru* XVIII *vijeka.* Da se i mio kof poraža, kad na bunar pospješiva. J. Kavańin 41a. — *vaļa da je pisarska ili štamparska pogreška mj.* kuf.

1. KÖFA, *f. tal.* coffa, *kotarica, koš.*

a. *s predašńijem značeńem.* — *Od* XVI *vijeka u Dubrovniku.* A sovrńu kad krcaju *(mrnari),* pod kofami prńicaju i skakaju kako pruzi. A. Sasin 171b. *i u naše doba.* P. Budmani. — *I u Istri.* Kofa ‚corbis genus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. IIftsg. 19.

b. *na katarci velikijeh brodova načińeno kao čardačić. i tal.* coffa *ima ovo značeńe u pomorskom jeziku.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Brod na kofe'. P. Budmani.

2. KOFA, *f. sud kojijem se voda zahvata, vjedro.* — *Od tur.* qogha, *što i sami Turci izgovaraju i* qova *i* qofa. — *Od* XVII *vijeka.* Kofa dokle je u vodi gustijernoj čini se da nije teška. M. Radnić 371a. Ako čekrku od bunara, kada se tegli kofa, ide gori okrećući se, oslabiš ruku i pustiš ga doli, udiļe se okrene natrag i gibļe se naopako. 515a. U rukama kofa pozlaćena. Bos. vila. 1892. 452. *i u naše vrijeme u Bačkoj.* Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 128.

3. KOFA, *f. u Bjelostjenčevu rječniku:* v. baba. — *Nije dosta jasno, može biti da je ista riječ što:* Kofa, pogrdna riječ. Skoroteča. 1844. 250.

KÖFAN, *m. kovčeg, kovčežić, tal.* cófano, *kovčeg spleten od drva kao kotarica.* — *Od* XVI *vijeka (ali vidi i* kofanac), *a između rječnika u Bjelostjenčevu* (v. ladica). Sukńu vadim is kofana. M. Držić 134. — *U ovom primjeru znači što* 1. kofa, a: *(Konstantin cesar)* uzamši motiku, ter dvanadeste kofanov ukopa zemļe. F. Glavinić, cvit. 374a.

KOFANAC, kofanca, *m. dem.* kofan. — *U dva spomenika* XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (kofanьcь, ital. ‚cofano' ‚cophinus'). Jedanь kofanacь u komь reče jerь su poveļe i zapisi. Spom. sr. 2, 50. (1406). I jedanь kofanacь u komь reče zapisi i knige. 2, 56. (1407).

KÖFČE, *f. pl. vidi* kovče. Naj ļepše mu kovfče na čakšire. Pjev. crn. 206. Te skinite kofce i dizluke. Srp. zora, god. 2, sv. 6, str. 134.

KOFENAC, Kofenca, *m. ime livadi u Srbiji u okrugu biogradskom.* Sr. nov. 1874. 387.

KÖFICA, *f. dem.* 1. kofa, a. Tri kofice gnusna praha. B. Zuzeri 247. Köfica ‚corbulae genus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. IIftsg. 34.

Digitized by Google

KÒFÎN, kofína, *m. vidi* kunfin. — *U kotorskom pismu* XVIII *vijeka.* Knezovi i glavari komunitadi grbajske na kofin kotorski. Starine. 10, 37. (1781).

KÒFRČAK, kòfrčka, *m. vidi* kovrčak. Kofrčak vlasi pred uhom (‚schnirkel'). Tko ima dva kofrčka, ženiti će se dvaput. u Moslovini. F. Hefele.

KOFRDIJA, *f. vidi* kovrdija.

KOGDA, *adv. vidi* 1. kad. — *Samo u knigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom, a između rječnika u Stulićevu:* v. kad god *(sic) s dodatkom da je uzeto iz brevijara.* Kogda i kamo. Sava, tip. stud. glasn. 40, 166.

KÒGOVIĆ, *m. čiji sin? — Načińeno od* koga *(gen. od* ko, tko) *kao da je patronimičko ime, isporedi* čegović, nikogović. — *U Vukovu rječniku:* n. p. kogović si ti? kogović je on (ona)? itd., vide čegović *s dodatkom da se govori u Lici.*

KÔGUL, *m. ńekakva ptica. — U naše vrijeme u Istri.* Kôgul, vrst ptice. Naša sloga. god. 14, br. 17, str. 74.

KÒĠA, *m. tur.* qoǵa *(vidi dalje), ista je riječ što* hoǵa. — *isporedi* koča. — *Rijetka riječ u naše vrijeme, i vala da je govore sami Turci.* Koǵa, od persijskoga hhoǵa, star, starac, muž, velik, ogroman, starešina, gospodar, bogat trgovac, učitel raznih jezika. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 128. Stara Planina (turski ‚Koǵa-Balkan'). M. Đ. Milićević, kral. srb. 166.

KOǴABAŠA, *m. seoski knez. — isporedi* koǵobaša, kočobaša. — *Od tur.* qoǵa-bašy, *(novogrč.* κοτζαμπασης). — *U naše vrijeme.* Paša je isključio i ime ‚knez' i mesto toga ‚koǵabaša'. (1835). M. Đ. Milićević, kral. srb. 45—46. Jove Čankića koǵabaše visočkog. u Nar. pjes. petr. 1, 855. Na pošletku koǵabaša reče. Bos. vila. 1886. 120.

KÒĠAMIT, *adj. odrastao, u razboritijem godinama, stavan. — Jamačno postaje od* koǵa, *ali nastavak nije posve jasan. — U Vukovu rječniku:* kòǵamitî čövjek, n. p. nijesi ti dijete nego — — ‚du bist kein kind, sondern erwachsen, alt, gescheut' (mator čovjek) ‚homo adultus'.

KOǴAŃA, *f. lubina. — Nepoznata postańa; po obliku kao da je riječ turska. — U naše vrijeme u Srbiji.* Gotovo svuda u Srbiji seljaci imaju običaj na koji proštac od svake ograde natači po kakvu koǵańu, naj češće od konjske glave. M. Đ. Milićević, živ. srb.[2] 135. Na svakoj ogradi oko useva, oko votńaka, oko zabrana, oko sena, . . . videćete na kocu po koju suvu, belu koǵańu, glavuǵu od konja ili od vola. 333.

KOǴOBAŠA, *m. vidi* koǵabaša. — *U naše vrijeme u Bosni.* Da bude koǵobaša. Bos. vila. 1890. 177.

KOHAŃAC, Kohańca, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdilje. 75.

KOHARIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme u Hrvatskoj.* Schem. zagr. 1875. 263.

KOI-, *vidi* koji-.

KÓJA, *m. hyp.* Kosta. — *Akc. se mijeńa u voc.* Kôjo. — *U Vukovu rječniku:* vide Kojo *s dodatkom da je po istočnom govoru. — Biće isto i* Koja *što se nalazi već u spomeniku* XIV *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku:* između ljudi koje car Stefan dade crkvi arhanđelovoj u Prizrenu jednom bješe ime ‚Koja' G(lasnik). 15, 291. (1348?).

KOJÁDIKO, *u Vukovu rječniku:* pripijeva se gdješto u pjesmama, n. p.: Oj koliko je uz more gradova, oj! kojadiko uz more gradova; oj! u svaki sam junak dolazio, oj! kojadiko junak dolazio.

1. KOJADIN, *m. ime muško. — Prije našega vremena.* Kojadinь. S. Novaković, pom. 71. — *isporedi i* Kojadinovica.

2. KOJADIN, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Sr. nov. 1868. 195.

KOJADINAC, Kojadinca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Niva u Kojadincu. Sr. nov. 1874. 161.

KOJADINOVICA, *f. Kojadinova žena. — U narodnoj pjesmi našega vremena.* A jetrva Kojadinovica. Nar. pjes. vuk. 2, 62.

KOJADINOVIĆ, *m. prezime (po ocu Kojadinu).* M. Đ. Milićević, srb. 605. D. Avramović 258.

1. KÒJÂK, *adj. riječ kojom pitaju koliko je konju godina. — Postaje od* koji *nastavkom* ak. *— Prošloga vijeka u Staroj Srbiji:* Kojak je? ‚di quanti anni è?' S. Budmani 415b. *u naše vrijeme u Lici.* ‚Kojak je, prijane?' ‚Brate, od Petrove ide u četvrtu godinu'. J. Bogdanović.

2. KÒJÂK, *m. ime muško. — isporedi* Kojaković. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka.* M. Držić 29.

KÒJÂKOVIĆ, *m. prezime (po ocu Kojaku). — U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KOJAN, *m. ime muško. — Prije našega vremena. (štamparskom griješkom)* Koanь. S. Novaković, pom. 71.

KOJANA, *f. ime žensko. — Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 71.

KOJANOVIĆ, *m. prezime (po ocu Kojanu). — U naše vrijeme.* Boca 22.

KÒJASITI SE, kòjasîm se, *impf.* kojasnuti se. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kòjasî. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (vide kojasnuti se). Vi ova slišajući jeda ište ovi strah u vaše srce stupi? jeda ište u vašu pamet kojasi se? J. Filipović 1, 131a. Od obraza pali ǵeverdara, na zlo mu se mjesto kojasilo, dernuše ga dvije singirlije. Nar. pjes. vuk. 4, 58. Turcima se sreća kojasila. 5, 128. Jutros ni se Turci kojasili. Ogled. sr. 79. Bog ubio goru Romaniju, te se u ńoj kojasili vuci! Nar. pjes. hörm. 1, 57.

KÒJASNUTI SE, kòjasnêm se, *pf. sresti se, javiti se, desiti se, pozdraviti se kod sretańa. — impf.:* kojasiti se. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kòjasnû. — *Nepoznata postańa. — U Vukovu rječniku:* ‚sich sehen lassen, grüssen' ‚praeteriens saluto'. cf. kojasiti se.

KÓJČIN, *m. ime muško. — Od* XV *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚mannsname' ‚nomen viri') *i u Daničićevu* (Kojčinь). Kojčinь. Spom. sr. 1, 75. (1406). — Kaže se u Lici kom je ime Kojo. M. Medić.

KOJČINOVAC, Kojčinovca, *m. ime selu u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 85.

KOJDIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme. u* Nar. pjes. petr. 1, 352.

KÒJÊ, *vidi* koji, 2, b, *i) aa).*

KOJEDOVINA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu čačanskom.* Zemlje u Kojedovini. Sr. nov. 1873. 107.

KOJEGDJÈ, *adv. gdjegdje, tamo i amo. — Složeno od* koje *(vidi kod* koji) *i* gdje. — *U Vukovu rječniku:* ‚hie und da' ‚hinc inde'.

Digitized by Google

KOJEKÀD, *adv. vidi* katkad. — *Složeno od* koje *(vidi kod* koji) *i* kad. — *U Vukovu rječniku:* ‚dann und wann' ‚interdum'.

KOJEKÀKAV, kojekàkva, *pron. kakav mu drago.* — *Složeno od* koje *(vidi kod* koji) *i* kakav. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚wie immer beschaffen' ‚qualiscumque'). Ne mišavši na ispovidi kojekakve pripovidke. B. Leaković, nauk. 198. Ja sam mislio i kazao učitelje pametne, ne kojekakve skitnice. Vuk, odg. na laži. 35.

KOJEKÀKÎ, *pron. kaki mu drago.* — *Složeno od* koje *(vidi kod* koji) *i* kaki. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide kojekakav). Da ne da snasi kojekakim bitangama deliti. Nar. pjes. vuk. 104. Po varošima se već ni ženske narodne pjesme ne pjevaju, nego kojekake nove. Vuk, nar. pjes. 1824. 1, 19. A svi su mislili da će senat samo kojekake sitnice suditi. dan. 5, 51. On uzme bubnjeve i talambase i ostale kojekake sprave što lupaju. nar. pjes. 2, 106.

KOJEKÀKO, *adv. kako mu drago.* — *Složeno od* koje *(vidi kod* koji) *i* kako. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* ‚wie immer' ‚utcumque' *s primjerom:* ‚Kako živiš?' ‚Kojekako' (‚schlecht'). Da ovo čine stranski, još bi kojekako podnile. A. Tomiković, gov. 350. Bolje je ništa ne znati nego kojekako. Nar. posl. vuk. 24. Od ostaloga buzdovan slupa kojekako. Nar. prip. vuk. 8. Jedva ga kojekako zadržim oko vaskrsenija. Vuk, nar. pjes. 1833. 4, 9. Koje sam obe pesme još od detinstva kojekako znao. 4, 13. Jednu je *(kćer)* lasno udati, a i dvije kojekako. poslov. 112. Dva naroda mogao bi opet kojekako u imenu složiti. M. Pavlinović, razg. 65.

KOJEKÀKOV, *adj. vidi* kojekakav. — *Od* XVIII *vijeka.* Pripovida pastirom kojekakove fabule. M. A. Reljković, sabr. 59. Slušajuć kojekakova glasila. M. Pavlinović, razg. 7.

KOJEKO, kojekoga, *pron. ko mu drago.* — *Složeno od* koje *(vidi kod* koji) *i* ko (tko). — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Niti ocedu da i kojeko više za budale drži. D. Obradović, basn. 117.

KOJEKÙD, *adv. vidi* kojekuda. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu uz* kojekuda. Kojekud preko mora raznositi. P. Bolić, vinodjel. 2, 276. Jedna zemlja, ako i kojekud okrnena. M. Pavlinović, razg. 19.

KOJEKÙDÂ, *adv. kud i kamo, kud mu drago.* — *isporedi* kojekud. — *Složeno od* koje *(vidi kod* koji) *i* kuda. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚hin und her' ‚hinc inde'). I tako se krio i verkao kojekuda po krajini. Vuk, dan. 1, 72. I ovoga posla radi putovao sam kojekuda. rječn. predg. 1. A ima ih *(riječi)* mnogo koje sam poslije kojekuda prvi put čuo. 1.

KOJEKÚDE, *u Vukovu rječniku:* govorio je Karađorđije često uz riječ, zato se i sad dodaje kad ko pripovijeda kako je on što govorio. — *I* koekúde. Uz drugu ili treću reč govorio je *(Karađorđe):* ‚koekude'. M. Đ. Milićević, srb. 261. ‚Koekude' upitaće vožd ‚znaš li ti momče, kolike vode teku pokraj Leskovca?' zim. več. 153. — *Ista je riječ što* kojekud *i* kojekuda.

KOJESTRANAC, kojestranca, *m. iz koje strane (čovjek)?* — *U Stulićevu rječniku:* ‚cujas'. — *nije dosta pouzdano.*

KOJESTRANKA, *f. iz koje strane (žensko čeljade)?* — *U Stulićevu rječniku uz* kojestranac. — *nije dosta pouzdano.*

KOJÈŠTA, koječèga (kojèšta), *pron. što mu drago.* — *Složeno od* koje *(vidi kod* koji) *i* šta. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚allerlei, was immer' ‚varia, quidquid in buccam venerit' *s primjerom:* Govori koješta). Mlogo se koješta zna iz vidjeńa. M. A. Reljković, sat. A8a. Tko li na me koješta obara. D2b. Ludi koješta na zemli rade. sabr. 53. Vrlo je rado koješta veselo i šaljivo pripovijedao. Vuk, nar. pjes. 1833. 4, 10. Što su tako koješta počinili. dan. 3, 161. Đekoji otimali od ludi koješta. 3, 204. Kao i drugo mnogo koješta. odg. na utuk. 8. Ja sam ovu pjesmu, u mnogome koječemu drukčije, slušao. nar. pjes. 2, 205. I ja sam u moje ludo vrijeme koješta mislio. M. Pavlinović, razg. 25. — *Prijedlozi se umeću u srijedu.* Potom razgovarali smo se koje o čem. D. Obradović, basn. 262. Pita ga mnogo koje za što. Vuk, luk. 23, 9. Pisato vojvodi Lazaru Mutavu, da ostavi Raki jedno selo, da ga koje u čemu posluži. Djelovod. prot. 153—154.

KÒJÎ, *pron. interrog. i relat.* quis? (uter); qui, *zamjenica kojom se pita ili kaže tako da se između nekoliko čeljadi ili stvari razluči jedno ili više nih.* — *Mjesto* koji, koja, koje *nalaze se i stariji oblici* ki, ka, ko (ke), *vidi* 1, b. — *S drugijem je oblikom* (kъj, *vidi kod* 1) *riječ praslavenska, ali je za relativno značenje bila druga riječ:* iže *(vidi): uprav se* ki *(od staroga* kyj) *i* koji *uzdržalo samo u našem jeziku; u ostalijem je slavenskijem jezicima izginula ova riječ ostavivši koji trag, i naj češće je zamjenjuje druga riječ što postaje od praslavenskoga* kotoryj *ili* koteryj *(vidi* kotori). — *Postaje od korijena* kъ *(vidi kod* tko) *tijem što se ovome korijenu (gdjegdje uz neke promjene) dodaju oblici zamjenice* i, *kao u složenoj deklinaciji u adjektiva (vidi* 1, a). — *Između rječnika u Vrančićevu* (koji ‚qui; quis'; koja ‚quae'), *u Mikalinu* (ki, ka, ko; koji, koja, koje ‚chi, il quale' ‚qui, quae, quod'; koji ‚il quale, il che' ‚qui'), *u Belinu* (koji, koja, koje ‚quale, nome relativo' ‚qui, quae, quod' 598b), *u Bjelostjenčevu* (ki, ka, ko, a koji, koja, koje ‚qui, quae, quod'; koji, v. koteri), *u Voltigijinu* (ki, ka, ko ‚chi, il quale ecc., che' ‚welcher' ecc.; koji ‚che, il quale ecc.' ‚welcher'), *u Stulićevu* (ki, ka, ko ‚il quale' ‚qui'; koji ‚qui etc.'), *u Vukovu* (koji 1. ‚welcher' ‚qui' *s primjerom:* Koji si da si. — 2. ‚der wie vielste' ‚quotus'. — 3. doći će koji dan, koji čas ‚gleich' ‚statim'), *u Daničićevu* (koji, gledaj kyj ‚quis'; kyj ‚quis, interrog.' i ‚relat.').

1. *oblici.*

a. *praslavenski su oblici bili po svoj prilici kao i stslovenski. po ovima je deklinacija složena kao u adjektiva: u nom. sing. m.* kъj *i* kyj, *f.* kaja, *m.* koje, *u acc. sing.* kyj, kają *(i* koją), koje, *u instr. sing. m. i n.* kyimь, *i u cijeloj množini: nom. m.* cii, *f.* kyję, *n.* kaja, *gen.* kyihъ, *dat.* kyimъ, *acc.* kyję, kyję, kaja, *instr.* kyimi, *loc.* kyihъ; *ostali oblici kao da postaju od osnove* kojь *(po nom. sing. n.?) i deklinacija im je pronominalna: sing. gen.* kojego, kojeję, *dat.* kojemu, kojej, *instr. f.* kojeją, *loc.* kojemь, kojej.

b. *predašńi su se oblici uzdržali i u našem jeziku, ali sažeti, kao što biva i u složenoj deklinaciji u adjektiva. — isprva su bili jamačno ovi oblici kod svega naroda (do* XVI *vijeka?), ali su ostali poznije samo u nekijeh čakavaca do našega doba. u pisaca (i koji su štokavci) nalaze se sve do našega doba, i ne samo u pjesmi nego i u prozi, ali je sumńivo jesu li narodne riječi (osim nekijeh oblika, kao* kôga, kômu, kôme) *i u štokavaca; samo u složenom* neki *ovi su oblici uprav narodni i kod štokavaca.*

Digitized by Google

a) nom. sing. m. kî, *naj prije u* Mon. serb. 7. (XII *vijek).* 34. (1249) *itd.*

b) nom. sing. f. kâ. Mon. serb. 30. (1240). 274. (1410) *itd. — u jednoga pisca štokavca* XVIII *vijeka često i u prozi.* Ka je forma ovoga reda? Ant. Kadčić 33. 34. *drugdje piše i* koa *po čemu kao da je sam shvaćao kao sažeto* koja, *a ne kao stari oblik.*

c) nom. i acc. sing. n. kô: u ko godi vrime. Mon. serb. 290. (1419). u ko gode vrême. 423. (1442) *itd. u jednoga pisca štokavca* XVIII *vijeka (vidi kod b)) u prozi.* Tko i u ko vrime zastavi ovi red? Ant. Kadčić 33. — *Poznije ima i oblik* kê: zlo ke ju će skončati. M. Vetranić 2, 450; jaje ke bude staviti. D. Rańina 101a.

d) gen. sing. m. i n. kôga. Mon. serb. 27. (1234—1240) *itd. — ovaj oblik koji je sažet od* kojega, *nalazi se i u štokavaca u svako doba (i okrńeno* kôg). *— U čakavaca ima i oblik* kêga. M. Marulić 40 *itd.*

e) gen. sing. f. kê. *od* XVI *vijeka.* Š. Menčetić 56; M. Vetranić 2, 159. 261 *itd.*

f) dat. sing. m. i n. kômu. Š. Menčetić 84; B. Gradić, djev. 41 *itd. — Obično (jer je sažeto* kojemu) *i u štokavaca (kasnije i* kôme *i* kôm).

g) dat. sing. f. kôj. N. Naļešković 1, 138. 317 *itd.*

h) acc. sing. f. kû. N. Rańina 89a; Š. Menčetić 68. 124. 154; M. Vetranić 2, 74. 90; B. Gradić, djev. 35 *itd. — i u jednoga pisca štokavca* XVIII *vijeka (vidi kod b)) u prozi.* Ku odiću ima nositi . . .? Ant. Kadčić 32.

i) instr. sing. m. i n. kîm. nikimь konьcemь. Mon. serb. 27. (1234—1240); kim. M. Vetranić 2, 392. 420; način kim bismo nebesa napuńali. B. Gradić, djev. 21 *itd. — U Dubrovčana češće (a gdjegdje i u drugijeh, vidi dalе* kijeme) kijem. onomuzi s kijemь govorišь. Zborn. 24a; kijem. G. Držić 427; M. Vetranić 1, 407; 2, 86; način kijem bi se plodili. B. Gradić, djev. 21 *itd. — Dodaje se i* e *na kraju:* kime. M. Vetranić 2, 457; Š. Budinić, ispr. 4; D. Rańina IVb. 79a. 162b *itd.*; kijeme. S. Matijević 30.

k) instr. sing. f. kôm. komь. Mon. serb. 275. (1410). 286. (1419); koom. N. Rańina 70a; kom. M. Vetranić 2, 195; N. Dimitrović 8 *itd. — Dodaje se* e *na kraju.* kóme. M. Vetranić 2, 457; Š. Budinić, ispr. 4; D. Rańina 4b. 18b. 77b *itd.*

l) loc. sing. m. i n. kôm. po kwmь *(jamačno treba čitati* kom) vrêmenu. Mon. serb. 337. (1427); po kwmь vrêmenu. 422. (1442); kom. M. Marulić 52; Š. Menčetić 66; M. Vetranić 1, 421 *itd. — Dodaje se* e *na kraju (od* XV *vijeka).* na kome jesam ja, stan je blaženi. M. Marulić 241; pristolje na kome slavno sjaš. M. Vetranić 1, 408 *itd. — Ne razlikuje se od dativa (od* XIV *vijeka).* prijatelja u komu jesть svako naše dobro. Spom. sr. 1, 28. (1400); gospodinu momu, ufanje u komu vazda stavļat haju. M. Marulić 82; ńega u komu himbe ni. 105; komu. N. Rańina 157b. Š. Menčetić 82. 90 *itd. — i u naše doba obično u štokavaca* (kômu, kôme, kôm) *kao i dativ.*

m) loc. sing. f. kôj. N. Rańina 145a; Š. Menčetić 85; M. Vetranić 2, 222 *itd. — Oblik* kôm *u ovom padežu vaļa da se nalazi samo s nepomńe u izgovoru ili pisańu.* zemļa po kom hode. M. Marulić 154; zraka pri kom svjetlos svaka ostaje oblačna. M. Vetranić 1, 353.

n) nom. pl. m. kî. ki(re). Mon. serb. 2. (1189); ki. 274. (1410); M. Marulić 27 *itd.*

o) nom. pl. f. kê. Mon. serb. 13. 15. (1222—1228); N. Rańina 105a; M. Vetranić 2, 154 *itd.*

p) nom. i acc. pl. n. kâ. Mon. serb. 440. (1416); N. Rańina 44a; M. Vetranić 2, 300 *itd.*

q) gen. pl. kîh *(a u južnom govoru* kîjeh). kêhь. Spom. sr. 1, 144. (1418). 160. (1422). kijeh. M. Vetranić 1, 101; 2, 144; B. Gradić, djev. 37 *itd.*; kih. N. Rańina 18a. Mon. croat. 257. (1556) *itd. — ima i* kehь. Spom. sr. 2, 110. (1444), *gdje može biti napisano* e *mj.* ê; *ali i u naše vrijeme ima* keh *u sjevernijeh čakavaca.* Nar. prip. mikul. 19.

r) dat. pl. kîm *(a u južnom govoru* kîjem). kim. M. Marulić 79 *itd.*; B. Gradić, djev. 23; kijem. M. Vetranić 2, 49; N. Dimitrović 6. 33; B. Gradić, djev. 49 *itd. — vidi i instr. i loc. koja se dva padeža ne razlikuju poznije od dativa.*

s) acc. m. i f. kê. moje župļane ke je dalь kraļь Vladislavь mьnê. Mon. serb. 54. (1240—1272); ke. 399. (1439); M. Vetranić 2, 144. 201; B. Gradić, djev. 9 *itd.*

t) instr. pl. kîmi *(u južnom govoru* kîjemi). s kimi. Mon. serb. 402. (1439); kijemi. Zborn. 9b; M. Vetranić 1, 433; 2, 154 *itd. — Izjednačuje se s dativom od* XVI *vijeka:* kijem. M. Vetranić 2, 436 *itd.*; kim. D. Zlatarić 88a *itd. — Dodaje se* e *na kraju.* kijeme. N. Naļešković 1, 313; kime. Š. Budinić, ispr. 60; Nauk brn. 49a. *— S nastavkom* ma *(od* XVI *vijeka):* kîma. G. Držić 356. 398. 416 *itd.*: kîjema. N. Naļešković 1, 247.

u) loc. pl. kîh *(u južnom govoru i* kîjeh). kih. M. Marulić 7; Š. Menčetić 39. 102 *itd.*; kijeh. M. Vetranić 2, 153. N. Dimitrović 39 *itd. — Jamačno se poslije izjednačuje (u gdjekojijem krajevima) s dativom, ali nemam primjera.*

v) nom. i acc. m. dual. kâ. ni dvoja studenca, iz oči ka teku. D. Rańina 89b; od taj dva, ka imaš, jednoga ć obrati. N. Naļešković 2, 71.

c. koj- *što se nalazi u ńekijem staroslovenskijem oblicima (vidi* a) *postaje kao osnova za sve oblike, te je deklinacija (gotovo svagda) složena kao u adjektiva. — ovi oblici postaju od prvijeh vremena sve to običniji, i u naše doba (a možebiti već od* XVII *vijeka i prije) jedini se upotrebļavaju u štokavaca, a i kod ńekijeh čakavaca vaļa da nijesu neobični. — i ovdje kao kod* b *donosim naj starije primjere, ali i ńeke druge uzete iz pisaca čakavaca.*

a) nom. sing. m. kòjî. Mon. serb. 14. (1222—1228); 101. (1332) *itd.* jeli taj oblik s takom osnovom bio pronominalni ili složeni, t. j. jeli glasio ‚koj' ili ‚koji', ne može se pouzdano znati pravopisa radi do kraja XV vijeka . . . nepouzdano je i XVI vijeka u naj više pisaca, jer pišu istina ‚koij' N. Rańina 24a; B. Gradić, djev. 19; D. Zlatarić 84a; A. Gučetić, roz. jez. 2, ali ńihovo ‚ij' glasi i ‚j', kao što pišu i u sredńem rodu: ‚toij' N. Rańina 16b; B. Gradić, duh. 119; ovoij 21. pouzdano biva od kraja XV vijeka u pjesmama gdje broj slogova pokazuje da je glasilo ‚koji' M. Marulić *(čakavac)* 8. 18. 114; Š. Menčetić 8. 43. 94. 96. 100 *itd.* to potvrđuje XVI vijeka i pravopis nekih pisaca: ‚choyi' P. Hektorović (1568) 3a. 41b; ‚chogii' Š. Budinić, ispr. 30; ‚koyi' F. Vrančić, rječn. 87. tako i XVII vijeka: koyij. F. Vrančić, živ. 19 *itd.* (Đ. Daničić, ist. obl. 148). *iz čega se vidi da je pravi izgovor (možebiti od prvijeh vremena, a svakako od* XVI *vijeka)* kòjî *kao što smo gore zabiļešili a ne* kôj. *ovo se naj jače potvrđuje i ženskijem oblikom* kòjâ *i sredńijem* kòjê *(da je* kôj *nom. sing. m., bila bi ova druga dva oblika* kòja, kòje, *isporedi* môj, mòja, mòje). *istina Vuk u prvoj svojoj gra-*

Digitized by Google

matici (‚pismenici' god. 1814) *kaže da je nom. sing. m.* koji *i* koj (Vuk, gram. i pol. spisi. 1, 35), *ali u drugoj gramatici (pred prvijem rječnikom) ne pomiṅe* koj *kao ni drugdje. jamačno je ondje Vuk zlo zabilježio izgovarańe ove riječi, kao što je i svagda krivo pisao* čîj *(a ne* čijî *kao što bi trebalo),* čijâ, čijê *(što je bilo uzrok da je Daničić u ‚Maloj srpskoj gramatici' napisao* čîj, čija, čije; *ovo je popravio u ‚Oblicima' i u ovome rječniku, samo što u ńemu kod* čiji *kaže da je isprva glasilo* čij, *premda to, kao što sam spoznaje, ne može se saznati staroga pravopisa radi). u naše se vrijeme u mnogijem gramatikama uči da treba govoriti i pisati* koj *prema* moj, tvoj, svoj, *i tako rade mnogi pisci, a zaboravļa se kod toga da bi po istoj analogiji trebalo govoriti i pisati* kòja *(nom. sing. f. i nom. i acc. pl. n.),* kòje *(nom. i acc. sing. n. i nom. i acc. pl. f.) itd. prema* mòja, mòje *(u istijem padežima). drugo je što se u pjesmama nalazi radi stiha okrńeno* koj', *vidi* Nar. pjes. vuk. 1, 130. 140. 193. 570 *i još na ńekoliko mjesta (tako može biti okrńen i nom. pl. m., vidi:* No ti kupi sve glavne junake koj' od rane jaoknuti neće. Nar. pjes. vuk. 3, 301. Fala, Turci, dva pašina sina, koj' mi danas końe pokloniste! 3, 400. Koj' su kadri na Vračar izići. 4, 138. Koj' ste skoro išli na Cetińe. 4, 473.

b) *nom. sing. f.* kòjâ. Mon. serb. 240. (1399). 297. (1420) *itd.* F. Vrančić, živ. 9.

c) nom. i acc. sing. n. kòjê. Mon. serb. 22. (1234—1240). 480. (1458) *itd.* F. Vrančić, živ. 10.

d) gen. sing. m. i n. kòjêga *(i* kòjega, *u naše vrijeme i* kòjêg, kòjeg). kojega. Mon. serb. 111. (1336—1347) *itd. — Radi sažetoga oblika* koga *vidi* b, *d).*

e) gen. sing. f. kòjê. (ni)koje(re). Mon. serb. 13. 16. (1222—1228). 20. (1234). koje. B. Gradić, duh. 62 *itd.*

f) dat. sing. m. i n. kòjêmu *(i* kòjemu, *u naše vrijeme i* kòjêm, kòjem). *nema naj starijih primjera (dajbudi u* Đ. Daničić, ist. obl.). *— Radi sažetijeh oblika* kômu, kôme, kôm *vidi* b, *f).*

g) dat. sing. f. — naj stariji je oblik kojej, *ali mu ne nalazim potvrde (ima za loc. sing. f. što se ne razlikuje od dat. sing. f., vidi m));* *mlađi* kojoj: kojoj(zi). Š. Menčetić 79. 117. 225; M. Vetranić 71. D. Rańina 35[a] *(vidi i m)).*

h) acc. sing. f. kòjû. (ni za) koju(re). Mon. serb. 274. (1410); koju. M. Marulić 101; N. Rańina 21[b] *itd.*

i) instr. sing. m. i n. kòjîm *(i* kòjim). (ni)kojim(re). Mon. serb. 23. (1233—1240); (ni)kojimь. 59. (1293—1302). — *poznije u južnom govoru i* kòjijem *(naj stariji primjer vidi dalje); u Vukovoj gramatici (pred rječnikom) stoji:* ‚koji' sklańa se kao ‚moj' (LII), *a kod* moj *ima za ovaj padež i oblik* mojijem (LI). — *Dodaje se i* e *na kraju.* kòjîme. M. Vetranić 2, 488; I. T. Mrnavić, osm. 12; kòjijeme. M. Vetranić 2, 488; N. Dimitrović 79.

k) instr. sing. f. kòjôm. кѡмь *(po svoj prilici treba čitati* kojom). Mon. serb. 18. (1233); kojom. M. Vetranić 2, 202; kojon (n *mj.* m *po čakavskom govoru).* P. Hektorović (1568) 45[b]. — *Dodaje se i* e *na kraju:* kòjôme. M. Vetranić 2, 395; N. Dimitrović 25, 34; D. Rańina 9[b]; F. Vrančić, živ. 42.

l) loc. sing. m. i n. — naj stariji je oblik kojemь. Mon. serb. 16. (1222—1228). 297. (1420) *itd.*; kojem. F. Vrančić, živ. 107. — *Izjednačuje se s dativom (od* XVI *vijeka):* kòjêmu. F. Vrančić, živ. 12 *itd. — Radi sažetijeh oblika* kom, kome, komu *vidi* b, *l)).*

m) loc. sing. f. — naj stariji je oblik kojej. Mon. serb. 16. (1195—1228). 218. (1391). *— mlađi se oblik* kòjôj *nalazi već* XIV *vijeka.* Mon. serb. 176. (1367) *itd.*

n) nom. pl. m. kòjî. Mon. serb. 34. (1249) *itd.*

o) nom. pl. f. kòjê. N. Rańina 105[a] *itd.*

p) nom. pl. n. kòjâ. Deč. hris. 61 *itd.*

q) gen. pl. kòjîh *(i* kòjih). kojihь. Mon. serb. 401. (1439) *itd. — U južnom govoru i* kòjijeh. M. Vetranić 1, 40 *itd. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka ima i gen. pl. s nastavkom duala:* kòjijû. I. Velikanović, uput. 1, 130. *vidi i* f *pri kraju.*

r) dat. pl. kòjîm (kòjim). Š. Menčetić 218 *itd. — U južnom govoru i* kòjijem. *— Dodaje se* e *na kraju:* kòjîme. N. Dimitrović 49. 51. — *Kasnije i* kòjîma *i* kòjijema.

s) acc. m. i f. kòjê. (nje)koje. N. Rańina 138[a]; koje. M. Vetranić 2, 203. — *U čakavaca ima i oblik* kòjî: koji štuje cesar. F. Vrančić, živ. 40; ako nosite koji odgovori. I. T. Mrnavić, osm. 99.

t) instr. pl. — stariji je oblik kòjîmi *(u južnom govoru* kòjijemi). kojijemi. Mon. serb. 459. (1453). M. Vetranić 1, 385. M. Divković, nauk. xv. — *Izjednačuje se s dativom od* XVI *vijeka.* kòjîm (kòjim), kòjijem. kojim. G. Držić 122; kojijem. N. Dimitrović 76; B. Gradić, djev. 23; duh. 8 *itd. — Dodaje se i* e *na kraju.* kòjijeme. A. Gučetić, roz. jez. 101. — *Od* XVI *vijeka ima i oblik* kòjîma. N. Dimitrović 19; D. Zlatarić 93[a] *itd., i* kòjijema. A. Gučetić, roz. jez. 154; M. Orbin 21. 36. 50; V. Andrijašević, nač. 1. 3. 4. — *U jednom primjeru* XVI *vijeka ima oblik* kojijemime *(obliku* kojijemi *dodato je* m *s nepomńe kao da je* kojijem, *pa onda još* e). Zborn. 80[a].

u) loc. pl. — stariji je oblik kòjîh. kojihь. Spom. sr. 1, 151. (1421). kojih. Š. Menčetić 71; N. Naļešković 1, 189; D. Rańina v[b]. *— U južnom govoru i* kòjijeh. (‚kojeh'). Mon. serb. 386. (1436); kojijeh. M. Vetranić 2, 88; N. Naļešković 1, 349; D. Zlatarić 36[a]. A. Gučetić, roz. jez. 1. — *Izjednačuje se s dativom:* kòjîm (kòjim), kòjijem, kòjîma, kòjijema. kojijema. A. Gučetić, roz. jez. 10; V. Andrijašević, put. 18; M. Radnić 8[a] *itd.*; kojijem. R. Gamanić B4[a]; V. Andrijašević, dev. 69; put. 313 *itd.*

v) nom., acc. m. dual: kòjâ. do puta koja se stajeta. Deč. hris. 25; koja sutь oba človêka jedne crьkve. Zak. duš. pam. šaf. 32 *itd.*

d. *(kao u* iže) *dodavalo se u prva vremena* že *(što je u našem jeziku postalo* re), *da se istakne relativno značeńe, n. p.* kire *(nom. pl. m.).* Mon. serb. 2. (1189); kojere *(nom. sing. n.).* 23. (1234—1240); kojerê. 555. (1537); kogare. 23. (1234—1240); Deč. hris. 61. 62. 64. — *Dodaje se* re *i u indefinitnom značeńu kad pred zamjenicom ima* ni, *n. p.* Nikojimre uzrokom da ne razdrušimo. Mon. serb. 23. (1234—1240). Ni za čijure voļu ni za kojure riči. 274. (1410). Ni kojire igumenь ni kojire vlastelinь. Deč. hris. 63.

e. *oblicima što se svršuju vokalom dodaje se gdjegdje* (XV *i* XVI *vijeka) glas* j *(isporedi* 2. j), *n. p.* kûj *(acc. sing. f.).* M. Marulić 43; M. Pelegrinović 179; kêj(zi) *(gen. sing. f.).* G. Držić 377.

f. *dodaje se katkad* zi *(vidi) kad je relativno značeńe, n. p.* kòjôjzi. Š. Menčetić 79. 117. 225; M. Vetranić 71: N. Naļešković 1, 126; D. Rańina 35[a]; kôjzi *(vidi kod* e). G. Držić 377; kôjzi. N. Naļešković 1, 302. *a i umeće se u ńeke oblike u množini, n. p.* kojizije*(h).* M. Radnić

Digitized by Google

38a; F. Lastrić, ned. 63; kòjizîh. J. Kavańin 128a; P. Knežević, živ. 12; And. Kačić, kor. 8; F. Radman 59; kòjizîm. F. Lastrić, od' 362; test. m. 119b; ned. 291; And. Kačić, razg. 9; kòjîzi *(nom. pl. m.)*. J. Matović 263. — *Ovaki se oblici i u naše vrijeme često čuju u Crnoj Gori i u Boci kotorskoj:* kojojzi *(u Paštrovićima)*. Nar. pjes. vuk. 1, 94; kojizi *(nom. pl. m.) (u Paštrovićima)*. 1, 79; 5, 311; 5, 317; 5, 340; Ogled. sr. 213. 222. 227. — *U dva pisca (iz Bosne i iz Slavonije) ima i gen. pl. (s nastavkom duala)* kòjizijû. F. Lastrić, test. 109a. 157a. 222b *i još na nekolika mjesta;* D. M. Bogdanović 41. 54. 81. 102.

g. neki pisci prošloga i ovoga vijeka pišu sprijeda t: tkoji *itd. — to je sama pogreška koja postaje s toga što isti pisci izgovaraju* ko *a pišu* tko *(vidi), pa misle da tako treba raditi i kod ove riječi.*

2. *značeńe.*

a. *u interogativnom smislu,* quis, quae, quod (quid)?, *(kod dvoga* uter), *riječ kojom se pita da se između više stvari (ili čeļadi) naznači jedna ili više, što se o ńoj što kaže. — naj češće stoji kao adjektiv uz supstantiv (uprav svagda pred supstantivom i na početku rečenice, ali u pjesmi ima gdjegdje i drukčije, n. p.:* Kladenac ‚ki' onoj jes vode studene ki ļudi ozdravļa bolesti ļuvene? D. Rańina 120a).

a) uopće (stoji kao adjektiv).

aa) u pravom pitańu. Kymь obrazomь? Stefan, sim. pam. šaf. 5. Kyj obyčaj primu? 18. Koju ti pohvalu prinesem? Mon. serb. 67. (1305—1307). Ko jest to govorenje? Bernardin 51. dan. 13, 47. S koga uzroka, s ke li potribe skupil jesi toliku množ ļudi? Živ. kat. star. 1, 219. Koja toj riječ moja veliš da uzrok bi? reci mi, da znam ja, za što me pogubi. N. Naļešković 2, 76. Koji gńiv ono bi, tko li ti što reče? 2, 119. Koju toj stvorih zleđ, ter takoj od mene odnosiš tvoj pogled? 2, 121. Koji Givan? M. Držić 47. Koju me sjetu bogaš? 325. Ka jest prva stvar, koju . . .? Š. Budinić, sum. 3a. Ko jest razumļenje prvoga prošenja? 18b. Ka ono hrabrena naj prvo duša bi . . .? D. Rańina 67b. Ki kami jes onoj takoga stvorenja, da k sebi poteže sva ina kamenja? 120a. ‚Ka' li je trava toj, ku žaba sve ije? 120a. ‚Ka' se ono hrani zvir u ogńu koji moć ima tu, da može svim stvarem vrha doć? 120b. Ku ribu malu onu u moru govore, na jedru velju plav utažit da more? 120b. Koja stvar vik ne ji ni jesti jes mila, a vazda lje pije i pit bi hotila? . . . Ke li ono *(stvari)* vide se, kreću se i tvore smih, a vik nijedna ńih govorit ne more? 121a. Ki vrag može ovo biti? A. Gučetić, roz. jez. 44. Koga uzresta je Aleksandar, kakov li je um ńegov? Aleks. jag. star. 3, 254. Pitajuć: ‚Ki je glas, Judito vesela?' Đ. Baraković, jar. 78. Ka uredba, ka požuda, ko li od slave novo ufanje opet na svoje rodno stanje Tezea vodi sad ovuda? I. Gundulić 7. Jaoh, ki grijeh te moj odnosi? 41. Ah, što čini, što uzroči, ke su vlasti toj nemile, da u suzah groznih cvile ovolike drage oči? 56. Ka ovo svjetlos sad vidi se? zemļa u nebo obrati se. 72. Nu što, jaoh, čuje se, koja je sila ovo? 75. Nu što oči me vide, što li će bit novo, koja vil izide iz rijeko sad ovo? 90. Ki ovo sada ja u tužbah čujem glas? 102. Gdje sam tužna? ah jaoh, koja ugrabi me ovo sila? 393. Ke bihu jur ono duše pod zemļom? F. Glavinić, cvit. 13a. A ke su ono knige? 381a. Ali koja jača žeļa moje srce veže i mami, koja me ovo ļubav strijeļa, koji me ovo žegu plami? Ġ. Palmotić 1, 30. Koji ovo gos čestiti, lijepa uzrasta, vedre slike, nas je došo počastiti, koje u ńemu sjaju dike? 1, 40. Na koju svrhu? ‚a qual fine?' ‚quorsum?' A. d. Bella, rječn. 598b. Ku smo ļubav držani ukazat neprijateļem? H. Bonačić 62. Koje li je, pita, cine? V. Došen 241a. Ka je forma ovoga reda? Ant. Kadčić 34. Rijeti će kojigod: koja je ova potreba postavļena bogatijema za prositi svakdańi kruh? J. Matović 491. Iz koga grada? Nar. pjes. vuk. 1, 277. Da si mene onda uvatio, kojom bi me smrću umorio? 1, 545. Koja muka naj teža bijaše? 1, 554. Koja ti je golema nevoļa? 1, 594. Koje dobro, dva ulaka mlada? 1, 606. Gdi su sade naši časni krsti? u koga li cara čestitoga? 2, 85. Otkud kńiga, od koga li grada? 2, 168. Koje jade gledaš na planini? 2, 284. Koga bi ti brata najvoļela da t' ostavim u bijelu dvoru? 2, 289. Koji ono dobar junak bješe? 2, 314. Koje ono bjehu tri vojvode? 2, 321. Koji te je đavo navratio da ti dođeš u moje svatove? 2, 398. Koji ti je, Mare, vrag? Nar. pjes. herc. vuk. 254. — *Upotrebļava se ova zamjenica i kad se pita za jednu stvar između mnoštva jednakijeh što se razlikuju samo po redu (broju), lat.* quotus, *n. p.* Koja je ura? koja su doba? ‚quante ore sono?' ‚quota hora est?' A. d. Bella, rječn. 599a. Koje li je doba noći? Nar. pjes. vuk. 1, 396. *vidi i u Vukovu rječniku.*

bb) u nepravom pitańu. Mi ćemo kušati naše vjenčane ļubovce, ‚ka' će ļubovca komu na dobro pristanuti. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 28. Među sobom vijeć' učinile, kojom će ga smrti umoriti. Nar. pjes. vuk. 1, 398. Što ti, brate, Reļu ne upita, od koga je đela i koļena? 2, 239. U vinu se zađenuli bili, koji junak boļi od kojega. Pjev. crn. 41b. Da ronimo da gledamo, koji može dubļe. Vuk, nar. pjes. 2, 84. — *I ovakovi primjeri amo pripadaju, premda bi se moglo pomisliti da je* koji *relativna zamjenica.* Тьštiimь se i myi, podьvižušte se ѡtь zemļьnyihь na nebesnaja, naj pače slyšati, kyimь Gospodь krêpostь dajetь. M. 78. (1302—1321). Gdo bi ne vidêl, ke sile je Aćêliš bil. Pril. jag. ark. 9, 132. (1468). Rečeno je od ispovidi, ka i kakova ima biti. Naručn. 84a. Mišļaše koje bi ovoj pozdravļenje. N. Rańina 16a. luc. 1, 29. Da vidiš ti na mni ku trpļu za te zled. Š. Menčetić 5. Ne znah ļubavi kakva je ni koja. 35. Sam si vidil koje naš perivoj jabuke sazdava. M. Vetranić 2, 128. Koja igra ovdi bude bit, vidjećete. M. Držić 123. Nije znao, koja će gospoda k ńemu doć. 216. Poču vidjet, koji je čovjek ono. 389. Ima rijet, koje i kakove psovke jest reka'. A. Komulović 19. Ćuj, ke mi su sinci mili po jednomu sad glasniku plačnoj majci poručili trudne glase, zgodu priku. I. Gundulić 387. Misli, koju tugu i muku ja očutjeh. Ġ. Palmotić 1, 141. Sudi, sudi sam po sebi, u kojoj bi smeći bio. 1, 267. Znat ne more, ko za grobom ima mjesto ńemu dopast. J. Kavańin 2a. Znaše u komu raspuštenu životu boravļaše biskup. I. Đordić, ben. 27. Ne može se izrijeti koji plač i žalos bi među svijem. 44. Tuj svak promisli, na koja se neprilična djela stavi. 168. Eh, oče! da ti znaš, koja je napast brezobrazna žena, ne bi mi toga govorio. J. Banovac, pripov. 42. Čovik, koga je naroda, koga plemena, koga zanata, poznaje se po govoreńu, po imenu, po dilovańu. J. Filipović 1, 11a. Toli onamo ne vidite, koje mnoštvo puka vrvi? V. M. Gučetić 172. Murat ne zna na koju će stranu okrenuti. And. Kačić, razg. 113. Kažite mi, mila bratjo moja, koja ono delija bijaše. 268a. Đa ti kažem, moj dobri Slavonče, koja ludost kad se ženi momče. M. A. Reļković, sat. E6b.

Digitized by Google

Ne znaš ‚koji' od kog lipši biše. H3b. Prođoh kroz goru, ne znam kroz koju. Nar. pjes. vuk. 1, 385. Ako kažem caru ja veziru koju si mi riječ besjedio. 2, 278. Daj mi, seko, klobuk svile bele, da ja poznam, koga je vojvode. 2, 302. Već da s tobom svadbu ugovorim, kad će care doći po đevojku, u koje li doba od godine. 2, 133. Iđi ćete, uhitit jih ćete i dovesti meni pred kolina, ćemo vidit koji smo delija. Nar. pjes. istr. 1, 58. Zarana se poznaje u kojoj vodi može sir biti. Nar. posl. vuk. 86. — *Pred samjenicom može biti i konjunkcija (po narodnom govoru)* a *ili* da. Pogleduje oba pobratima, a koji će Leki pomenuti. Nar. pjes. vuk. 2, 282. Mole sveca, kud će svetac poći, da kojoj će Laza sadužbini. 2, 326.

b) ko pita kao da čeka da će mu se odgovoriti prema koji *riječju* nijedan, *te je smisao pitańa gotovo poricańe. u svijem je primjerima* koji *adjektiv.* Kyma očima smêju uzrêti? Stefan, sim. pam. šaf. 5. Jer ‚ki' toko sobom grad more tvrd biti ki ti s tvojom vojskom nećeš rasoriti? M. Marulić 11. Koji jesik mogao bi izgovoriti? Zborn. 128a. Ki drugi čovjek znan pustio bi proć zaman iz ruke taku čes? F. Lukarević 224. Ah! a koja ikad blaga veća i ljepša svit ukaza od jednoga rusa vlasa, od jednoga lica draga? I. Gundulić 37. U čovjeku poharanu i satrenu onoliko ku ste ufat mogli obranu gdi na bijenje se ide priko? 437. Ali na boj suprotiva caru čim tva kruna ustaje, ka država tva počiva, ke li t' mjesto harač daje? 453. Ali koji tuj mogaše mir i pokoj meni biti? G. Palmotić 1, 303. S kijem ću obrazom ńemu rijeti da ga neću poslušati? 2, 115. Koji turan, ka l' prigrada ńe se sili hoće opriti? J. Kavańin 6b. Budući dakle toliko častjen za života bio ovi crkovńak izbrani, ke je čudo da po smrti ńegovoj općeni glave od crkve poklańali su svoje blagosovjene usti na celove od iste zemļe ńegovijem stupajima posvećene? I. Đorđić, ben. 160. Koja ti je korist toliko se mučit i nastojati, a pak do malo vrimena vaļa sve ostaviti? J. Banovac, predg. 97. Ako li Bog ne uzktije, koja nam je korist pisati zapadnikom ponositim? oni u svojoj odluci nepromiņivi ne bi nas uslišali. A. Kanižlić, kam. 84. Koju korist srčba čini, neg' čovika što raščini? V. Došen 199b. Jerbo ti do sada, ugledavši u rastu dupļe što je žuna izkopala, tresneš ńim o zemļu, misleći da su u ńem puhovi, pak ne našavši ništa, ostaviš rasta na zemļi nek trune, za koju je to potribu? M. A. Reļković, sat. G3b—4a. Koja ti je hasna biti u društvu? sabr. 37. Koja fajda tuđa ruba? Nar. pjes. vuk. 1, 374. Koja tuga razgovora nema? Nar. posl. vuk. 140. Naredi ženi da ispriga slaninu u maslu, a žena mu reče: ‚Ma jadan bio! koja treba slaninu prigati u maslu kad je slanina sama po sebe masna?' Nar. prip. vrč. 169. Kojijem ćemo obrazom izaći pred puk? S. Ļubiša, prip. 36. *kad je pitańe negativno, ko pita iščekuje odgovor u kojemu je glagol pozitivan a prema* koji *je od prilike* mnogi *ili* svaki. Ah! kijem bolnijem u veseļu ne povrati ti živote? ah! ke teškom u dreseļu ne utješi ti sirote? I. Đorđić, ben. 211. — *Amo može pripadati i ovaj primjer u kome nije pravo pitańe:* Tako od godišta do godišta (Bog zna s kom pripravom) jednom češ se pričestivati. B. Kašić, zrc. 152.

c) katkad onaj što govori, da boļe tumači što je prije kazao, pita i odgovara sam. Bismo š ńima *(gusarima)* život naš trajale: koji život? prije sebe bismo porazile. J. Palmotić 192. — *Može biti da amo pripada i ovaj primjer:* Da (a)ko ćemo pravomu stanšku, u ki dšь, Đurđevь dšь, u tšde dšь da se stanemo. Mon. serb. (XII *vijek).*

d) oblikom pitańa često se u rečenici pokazuje čudo, strah, naslada itd. (kao usklik). koji *je svagda adjektiv.* Ka ovo jes ļubav moći zgar jedine! poginut htje ti prav, neka kriv ne zgine. D. Rańina 149a. Ki strašiv glas sada od ovud čujem ja! F. Lukarević 117. Nesrićni seļane, ki vam se sud sudi! Đ. Baraković, vil. 74. Vjerenicu lijepu nuti kako uzdrži rukom svojom! ah s tihoćom lijepom kojom gizdav stupaj milo puti! I. Gundulić 12. Ah, kad smislim, ki čestiti vođah život ja kon tebe! 250. Dosta, svijetli gospodine, ke se čudo meni odkriva! 441. Ah! pogledaj u prilici, ka mu uzmnožnos sja velika. 442. Koja vika oda svudi veselijeh se glasa otvori, kad nemili drokun hudi u pravednom ogńu izgori! G. Palmotić 1, 27. Ka se ońutje tada tuga! koji urnebes posta od ļudi! 1, 52. Koja će odi teć gospoda! ki kraļevi, koji bani! 1, 88. Koji kraļi, koji bani, ki vitezi neizbrojni u onoj luci stoje zamani! 1, 119. Koje mnoštvo, družba koja dohodiće na me dvore plemenitijeh od gospoja! 1, 260. Reče mu: ‚Ah, oče, koji te puk čeka!' I. Ančić, svit. 145. Ki se čuše plačni uzdasi! koje suze proliše se! P. Kanavelić, iv. 149. U koje prislatke suze rastapaše se tuj ńegovo srce! I. Đorđić, ben. 27. Koja slipoća! I. P. Marki 35. Ma koja je to vaša slipoća! J. Banovac, pred. 14. Koju rados ćutim! Đ. Bašić 38.

e) može stajati samo po sebi kao supstantiv (u svijem je predašńijem primjerima adjektiv), n. p.:

***aa)** kad se shvaća ono za što se pita kao dio mnoštva; mnoštvo stoji:* ***aaa)** naj češće u genetivu s prijedlogom* od. ‚Koji' jest od vas, ki je bez grijeha? Zborn. 71b. Na ki te rasap toj, ludjače, nosi bijes? od vila ‚ka' je toj, koja ti uze svijes? I. Gundulić 158. U koju od dvije strane ‚in qual parte o luogo di due' ‚utro'. A. d. Bella, rječn. 599a. Koji od nas dvojice više ima pravo, to ćemo ostaviti drugima neka sude. Vuk, pism. 34. — ***bbb)** u genetivu bez prijedloga, naj češće kad je lična zamjenica.* Koja vas je ovo govorila: . . .? Nar. pjes. vuk. 1, 456. Koja će vas stati u zažań? Vuk, rječn. *kod* zažań. Koji ono junaka naj prije dođe? *kod* pirivatra. — ***ccc)** u instrumentalu s prijedlogom* među *(isto bi bilo i u gen. s prijedlogom* između). I koja jur ono pticami meu svima za svoj plod dojiti pri prseh mliko ima? D. Rańina 120a.

***bb)** slično je predašńemu (kod aa)) u ovakovijem primjerima kad se mnoštvo ne kaže izrijekom nego se razumije po smislu.* Prele su preļe s večera: koja je više naprela? Nar. pjes. vuk. 1, 164. No jel', braćo, Božja vjera tvrda, da ni jedan ļubi ne dokaže, već na sreću da im ostavimo, koja sjutra na Bojanu dođe? 2, 118. — *Još se jače ovakovo značeńe ističe, kad* koji *stoji u sredńem rodu (a govori se o čeļadetu i zna se kojega je spola).* Koje j' ovdje Alil čelebija? koje li je stari Jemin-aga? Nar. pjes. vuk. 1, 615. Idi poznaj, koje je Roksanda. 2, 149. Sjetuj mene, moja stara majko, koje sada boļe poslušati. 2, 516. Upita onoga čovjeka da mu kaže koje mu je đed. Nar. prip. vrč. 1.

cc) katkad se upotrebļava u pitańu kao tko *(vidi), ali se ńekako kod toga ističe kao da se ńešto više pita nego kod* tko *(n. p. na* tko *dosta je odgovoriti imenom, a na* koji *treba još što dodati o samome sebi).* Opita ju koja i od kude jest. F. Vrančić, živ. 6. ‚Koji' je oni ki zmišļa to? P. Radovčić, ist. 120. Znate, koji smo i odkale smo. A. Kanižlić, kam. 293. Koji

Digitized by Google

si ti i kako si mogao tako brzo uloviti? And. Kačić, kor. 27. Koja ono na kuli bijaše? Nar. pjes. herc. vuk. 202. Koji si ti? Pravdonoša. 1852. 9. — *U čakavaca* ki, ka, ko *odgovara posve zamjenici* tko *samo što ističe spol.* Ka sam ja, da brž mniš da neću na pospiš pojt u toj komori? M. Marulić 46. Pokazujući ki i kakov ima biti služitel. Naručn. 19b. Ki zna jur raspravit tvoju moć i kripos? Š. Menčetić 87. Upita ga: ‚Ki si ti?' F. Glavinić, cvit. 144b. Reče im *(divojkam):* ‚Ke jeste vi?' 135b. Ki te jest to naučil? 178b. ‚Ka' si ti koja mi govoriš? 312a. A bogatstvo i ostalo što je u gradu, ki bi spiso? J. Kavanin 218b. To l' se odlučiš osvetiti, ki će t', Bože, odoliti? 293b. — *Po tome ima (krivo) zabilježeno i u Belinu rječniku:* tko, tka, tko ‚chi, inteso di più' ‚qui, quae, quod' 188a; *u Voltićijinu:* tko, tka, tko ‚chi, quale' ‚wer'; *u Stulićevu:* ko, ka, ke? ‚chi?' ‚quis, quae, quod? quisnam?'

dd) u dva pisca XVI *i* XVIII *vijeka stoji jednina ženskoga roda sama (u svijem je primjerima oblik prema* 1, b) *sa značenjem: koji uzrok? koji razlog? može biti da se ima u misli: koja stvar?* Od inih kazati koj ti ću pečali? po njemu poznati mogu se ostali. H. Lucić 242. Ako vam istinu govorim, uz ku ne vjerujete mi? S. Rosa 121b. Uz ku mene pitaš? i uz ku mene dobra nazivaš? 126a.

ee) u jednoga pisca XVIII *vijeka ima* ka *(acc. pl. n.) sa značenjem: što (koje stvari). ovo je prema lat.* quae. Bliže joj se kad prikaza, ka tamničar tužni pati. P. Sorkočević 580b.

b. *od interogativnoga postaje indefinitno značenje (lat.* quis, qui, aliquis), *te pokazuje između više stvari (ili čeljadi) nešto o čemu se dalje ne zna što kazati ni naznačiti. može se gdjegdje zamijeniti riječima* neki, ikoji, koji mu drago, koji god, *ali ima gotovo svagda razlika da što se iole onijem riječima naznačuje kao osobito, ovdje onoga nema. naj veće je nalik u značenju riječi* kojigod. — *Kao u interogativnom smislu, obično se shvaća kao adjektiv, ali može se shvaćati i kao supstantiv u istijem slučajevima što su izbrojeni kod* a, *e).*

aa) uopće. Ili sve ili koji dio. Mon. serb. 286. (1419). Sila jest naglost v kojej stvari, ka se ne more odgnati. Naručn. 66b. Prestupljenje suprot koj zapovidi. Korizm. 66a. Zla duša, premda stoji koji put u počivanu, nigda nije slobodna. M. Radnić 201b. Premda se ozloglasilac poriječe, vazda ostane koji trag prvašnega skazanja. 430a. Odiča prvije dana stiskuje i dosađuje, noseći ju koji dan udari se s kipom i pristane okolo tijela. 476b. Ta stvar potaja se za koje doba. I. Đorđić, salt. IX. Koji mloga dobra dila običaju činiti u milosti Božijoj i u grih smrtni ‚koji' put upadu po slabosti ljuskoj. F. Lastrić, ned. 284. Kakono jedna brižljiva mati u koioj velikoj kući punoj čeljadi . . . M. A. Reljković, sat. L4b. Iz koje se daju pinezi u dug svakomu koji ima potribu, s ‚kojim' dobitkom. Ant. Kadčić 296. Dohodi u jedan grad za uživati u njemu razkoše za koje vrime. 466. Župnik odmičući *(se)* od župe za koje svoje posle. 471. ‚Koja' miso, koja bješe dobra, domalo nije ugodna. J. Matović 468. Mnozi pišući ovake knige komu plemiću običaju uzvisivat njegovo plemenstvo. N. Marči 4. Sva naša država i još koji narod inostrani znadu vaše plemenstvo. 4. Svako pismo aliti djelo od pametnijeh i velikijeh ljudi u komu dijelu bude huljeno. 6.

bb) rečenicom se javlja želja ili volja (i svjet i zapovijed). Jeda tužna u koj strani nađem pokoj duše moje! I. Gundulić 30. — Moli ju, na mene jeda se smiluje, kad neće čut mene, da tebe daj čuje, ter da se povrati do mene koji dan, neka mi prikrati ovi plač jadovan. N. Naljeković 2. 55. Ku ja ću sve dni moje srcem molit i prašati, da me bude uzdržati jošte živa vrijeme koje. F. Lukarević 290. Moljaše da bi ga Artasers pustio poći u Judejsku na Jeruzalem za koje vrijeme. S. Rosa 18a. — Rekne svojim šuracima, da mu koji put u goste dođu. Nar. prip. vil. 1867. 777. — I Palamed sad bi htio da je ostavjen opustio na pustošnom komu otoku. Ġ. Palmotić 1, 207. — K tebi vapim pomoć koju. I. Đorđić, salt. 298. — Daj mi ki zaklad. F. Lukarević 46. O božice, zla usilos, s kom se rvat jaka ne bi *(zemlja),* čini skrit joj kćercu tebi, tijem imaj joj koju milos. I. Gundulić 91. — *Amo bi mogao pripadati i ovaj primjer* (koji *je kao supstantiv):* Pače tvrdijeh od obzida, gdje je zatvoren, . . . pomnu i uzdanu stražu prida' komu od vijernijeh tvojijeh paša. I. Gundulić 309.

cc) rečenicom se pokazuje da nešto može biti. I mogo si još viditi ovijeh ruka djelo koje. I. Gundulić 349. — *U ovom je primjeru* koji *kao supstantiv.* Zašto je moguće da se koji zločest učini. M. Zoričić, osm. 12.

dd) rečenicom se izriče što se misli, sumnja, ufa itd. da će biti. On u sebi sumni veće, od njegova duga hoda da uzrok drugo biti neće neg' li koja huda zgoda. I. Gundulić 360. Ima ovi dan veseli s kom velikom dosjet štetom. Ġ. Palmotić 1, 48. Trjeba da stvar čudna koja zgodila se u ovem kraju, kad je taka rados tvoja. 2, 281. Već ni'e ufat, da ki taki tebi će se poroditi. J. Kavanin 290a. — *Amo bi mogla pripadati i ova dva primjera* (koji *je kao supstantiv):* Pazite se da nas koga drakun ne privari. F. Lastrić, svet. 76b. Činovnici u pamet, dok vas koja *(nesreća?)* ne stigne. M. Pavlinović, razl. spis. 316.

ee) smisao je u rečenici da je dosta, da je dobro itd. da što bude. Pristojnije bi bilo da misnik sebi odgovara, a koja mužka glava da mu dodaje vino i vodu. Ant. Kadčić 92. Mnogi bogoslovci uče, da smo se dužni pričestiti . . . koji krat za života. 144. Nego je zadovoljno da u rečenih stvarih ima koje sridne znane. 230. Nije dosti da štiješ koji naš upit i odgovor. 557.

ff) u negativnoj rečenici, te je značenje u koji *nalik na značenje u* ikoji, ijedan *(u kojem primjeru može biti isto); ali ipak ima razlika da kad je* koji *ne poriče se onako odlučno kao kod* ikoji, ijedan. Ki bi ne imêl konfecioni ali koga ploda. Korizm. 3b. Da ka veća zmutna ne bude, učini divici svetoj glavu odsići. F. Glavinić, cvit. 29b. I gospodi od Markate ne skazuje scjene koje. J. Kavanin 51a. I premda toj skazovati ne mož' biti ka dobrota. 81b. Da ih ne bi ki vuk turski sgrabio sebi. 95a. Bdi obiju bistro oko, da ne bi umor ki nastupio. 317b. Sam on ne ima ke suprote. 539b. Budući Bog duh pričisti, ni po jedan način ne može ga koje naše ćućenje dosegnut. J. Filipović 1, 166a. Zašto nam on ne ostavi koju stvar mrtvu. F. Lastrić, test. 108a. Ima se Bog slušati, ne radi koje plate. J. Matović 182. Naslonja se cmiljе na bosilje, svaka draga na svojega draga, a ja jadna nemam na kojega. Nar. pjes. vuk. 1, 268. — *u ovijem je primjerima* koji *kao supstantiv:* Ne žele se koja veće. J. Kavanin 22b. Da vas koji još uz ove svetkovine ne najde se opet u grobu od griha. F. Lastrić, test. 189b. Nemoj koji pušku izbaciti. Nar. pjes. vuk. 5, 101. Nemoj koji otklen udariti. Ogled. sr. 257. I ne bi pasha prazno-

Digitized by Google

vana kao ova u Izraila u vremenu Samila od proroka, niti koji careva Izraiļevijeh praznova pashu kao što je praznova Josija. Đ. Daničić, 2dnevn. 35, 18. — *Amo pripadaju i primjeri u kojima ima prijedlog* bez. Sva razkošja, dari svačî dobra nijesu bez ke zlijedi. J. Kavańin 88a. Tko bi prijat na oprošće brez kijeh djela od milošće? 341b.

g) u pitańu. Ali je ka smama? Š. Menčetić 10. To li t' je ki zazor? Š. Menčetić—G. Držić 455. Jeda li satvorih proć tebi do danas naj mańi koji grijeh? N. Naļešković 2, 121. Jeli koji način da se š ńom govori? M. Držić 208. Jeli ka ńiga? 343. Ali si koji glas dobar mi donila? Đ. Baraković, vil. 67. Zvizdam na nebi jeli broja koga? jar. 39. Jeda pojuć ki gizdavi cvijetak ćemo proslaviti? I. Gundulić 71. Ter kroz oblas silnu tvoju ne možeš nam pomoć koju pri ovakoj dat potrebi? G. Palmotić 2, 79. Jeli i Kleofa koju dicu imao? A. Kanižlić, utoč. 481. Ko svijet vlada? samosilnik jeli koji? N. Marči 97. Gleda sestru, pogleda vojvode, neće l' koji junak progovorit. Nar. pjes. vuk. 2, 237. — *U ovijem je primjerima* koji *kao supstantiv:* Da nit' koji za što vaļa. V. Došen 204b. Jesi l' rada da ti koji *(brat ili dragi)* dođe? Nar. pjes. vuk. 1, 218. Zna li koja kakoga lijeka? 2, 52.

h) u podložnoj rečenici u kojoj se kaže uvjet, vrijeme, slučaj itd. po kojemu biva ili može biti ono što se kaže u glavnoj. u podložnoj rečenici može biti:

aa) konjunkcija ako. Ako ti se zgodi koje nasilyje. Mon. serb. 22. (1234—1240). Ako koji Dubrovčanin kupi koňa. 205. (1387). Ako bi umra koji sin udovici. Stat. poļ. ark. 5, 310. I ako pričuh u ke doba, da se o meni zlo govori, nenavidos, rijeh, i zloba sve uzroči ovo i tvori. I. Gundulić 225. Ako s bukom u ke doba zavije sjever ledeni se. 445. I ako rič ku najdeš. F. Glavinić, cvit. xx. Ako milosti ku iskru ćutite. I. T. Mrnavić, osm. 166. Ako mu žudi koje zlo veliko. S. Matijević 88. Ako bi nas ki nevirni pital. P. Radovčić, ist. 26. Ako dobro ko slijedimo. J. Kavańin 16b. Ako li su ki Zadrani na nenavis još podani. 163a. Ako se udo ko okalilo. 380a. Ako jim mala koja dosada dođe, to se podnit ne može bez uvriđeńa Božjega. J. Filipović 1, 126b. Ako hoćeš ti krave držati i još od ńih ku hasnu imati. M. A. Reļković, sat. G5a. — Koji *je kao supstantiv.* Ako ki prime nikoga zgonika. Zak. vinod. 59. Bižeć na nižńi stan noć s crnimi koli, nošaše doňim san, ako su ki doli. M. Marulić 40. Ako bi ‚ki' upital, po ki način moglo je to biti. A. Vitaļić, ist. 282. Ako li se koje druge mašiš, nećeš izić ni iznijet glave, a kamo li izvesti đevojke. Nar. pjes. vuk. 2, 149.

bb) konjunkcija da. A da bih razdiļen po ki put s tobom bil, vazda bih rascviļen do smrti me hodil. Š. Menčetić 54. Da sam kojom srećom mogao otići u Bosnu. Vuk, rječn. predg. 1.

cc) adverab (ili konjunkcija) kad. I kad ki mao pokoj ja želim prijati, celivam . . . D. Rańina 84ab. Ja se od tebe vik ne krijem, kad bolesti ćutim koje. G. Palmotić 2, 195. Kad te moli koja udovica jali druga koja sirotica. M. A. Reļković, sat. E6b. Kad je stisne slabos koja, na tle leže. N. Marči 84. — Koji *je kao supstantiv.* Kad koji vas ogladni, ili je žedan. J. Banovac, razg. 101. Kada bi se koji priko razloga nažderao, onda bi satiri u ńega prstom pokazali. M. A. Reļković, sat. A5b. Kad koji čašu pije. Vuk, nar. pjes. 1, 83. Kod Srba kad se koje razboli, slabo traže ļekara. živ. 298.

dd) adverab gdje (idêže). Idêže bistь manastyrь kojego svetago, sь usrьdьnimь hotênijemь vьsaku dovoļь isьpļьnihь jemu. Mon. serb. 10. (1222—1228). Đe koji niče tu se i običe. Nar. posl. vuk. 75.

ee) relativne zamjenice: ko, što, koji, kolik *itd.* Tko je vješt u koj meštriji. J. Kavańin 345b. Tko se prime dila koga osim svrhe. V. Došen 12a. — Što jest kojoj stvari vlastito. A. Kanižlić, kam. 721. — Koje su u nami i u ‚ki' dio po nami. I. Đordić, ben. 98. — Koji *je kao supstantiv.* Komu za ‚kimь' što prêstoji, (t)omu kon drugoga dasmo i učinismo . . . Mon. serb. 297. (1420). Ka hoće, koliko ‚ki' se ponizi da se i uzvisi. F. Glavinić, cvit. 88a. Hodi, kraļu, da se darujemo, darujemo, i da s' oprostimo, što je koji učinio kvara. Nar. pjes. vuk. 2, 478.

i) katkad koji *može naznačiti dijelove (jednu ili više stvari, jedno čeļade ili više) iz kojijeh se sastoji mnoštvo.*

aa) alius — alius, *riječju* koji *naznačuju se dijelovi cijeloga mnoštva, o kojima se što osobito kaže tako da je kod jednoga drukčije nego kod drugoga, ali se daļe ne ističe, kakav je i kolik je svaki dio. u svijem je primjerima* koji *kao supstantiv, jer se razumije da se govori o čeļadi, ili kao kod* a, *e) bb).* Padahu svi poleg: ki na vrat, ki na bok. Đ. Baraković, vil. 351. Otle se diliše: ki simo, ki tamo. jar. 30. Vlečehu ga po zemļi, ki za noge a ki za kose. P. Bakšić 77. Turci tužni bižе, ki simo, ki tamo. Radojević 25. Ždrijebi nisu svi jednaci, dobar dopast svijem ne more, ki mlohavi, ki su jaci. J. Kavańin 73a. Ka izvrtna, ka polutna. 212b. Ki u Lubini, ki u Vetnici sjaše i pićnoj Dračevici. 231b. Ki gubicom vučjom prite, ki čeļustmi jasnim svite. 409a. Nijesu svi grisi smrtni jednaci, nego je koji veći, koji mańi. A. Bačić 216. Morote ga, koji više, koji mańe, sliditi. F. Lastrić, svet. 160b. Koliko ji zlazaše, onliko ji sunovratice na zemļu padaše, koji brez glave, koji brez ruku oli brez nogu. And. Kačić, razg. 105. I donesu posle svakojake: koja prelu, koja svile plave. M. A. Reļković, sat. C4b. Za svit uzmite divice: koja Katu, koja svetu Baru, koja Orku, koja svetu Klaru. C6a. Koji kapak, koji civ zamaže. G5a. Dajući komu talir, komu forint, komu marjaš. sabr. 17. Koji s mačem, koji s štapom, utukoše bidnoga lupeža. Ant. Kadčić 550. Stadoše se dovijati, da ga nakite: koja konac, koja novac, nakitiše ga. Nar. pjes. vuk. 1, 450. Kako koji izasipa blago, taj se ńemu i zakliňe teško: ‚koji' bracem, a ‚koji' sestricom. 2, 76. Pak udari na triest junaka: prvi deset sabļom posekao, drugi deset koňem pogazio, treći s' deset po gori razbeže, koje k gori, koje k vodi ladnoj. 2, 79. Pa se vale među sobom kraļi, koji ļubom, koji vjernom slugom. Nar. pjes. vil. 1866. 613. Koji s koca, koji s konopca. Koji šakom, koji kapom, eto ti (ga) puna torba. Nar. posl. vuk. 143. Svaki čovjek — koji mańe, koji više — ima svoju nevoļu. Vuk, poslov. 175. Koju kuću ucijenili stojnu, koju majku ucvijelili bojnu, komu momku izuli opanke, i sjadili ńime nedohranke. Osvetn. 5, 53. On je svoju braću namjestio, kojega u Sisak, kojega u Karlovac, kojega u Seń, kojega na Rijeku. M. Pavlinović, rad. 182. — *Često se nom. sing. n.* koje *upotrebļava od prilike kao adverab, sa značećem: djelomice, dijelom, ńešto itd.* Tako ti je i od drugih stvari, koje novih, koje i od starih. M. A. Reļković, sat. H6a. Pridikatur, koje od ńihova razgovora koje od oficirove hrke, ne mogaše sam svoju rič razumiti. sabr. 22. Moj drug, koje od puta, koje od pro-

Digitized by Google

šaste noći nespavańa, krepko zaspi. D. Obradović, živ. 77. Sastavio je armadu od dvadeset hiļada ļudi, koje pešaka, koje konjanika. A. Tomiković, živ. 190. Tako su se mlogi od tebe koje razsuli, koje razbigli. G. Peštalić 54. On se, i onako, koje od starosti, koje od rana slab budući, tako zabuni da nije svagda redom znao ni pevati. Vuk, nar. pjes. 1833. 4, 15. Koje lova radi, koje radi obrane. dan. 3, 174. Koje narod slobodeći, . . . koje postavļajući različne uredbe. 4, 12. I ovaj im se *(jezik)* koe od Hrvata, koe od sveštenstva, jako kvari. M. Pavlinović, razg. 5. Golijeni mu od gvožđa, a stopala, koje od gvožđa, koje od zemļe. Đ. Daničić, dan. 2, 33. *amo pripada i ovaj primjer u kojemu ima jedan put* koje, *a o drugom se dijelu drukčije kaže:* Jer on skupi stotinu čeļadi, koje starih ali višje mladih. M. A. Reļković, sat. E6b.

bb) *relativnijem adverbima* (kako, kud *itd.) ističe se da što se kaže u glavnoj rečenici biva na različne načine kod dijelova što su naznačeni uopće riječju* koji. — kako. Da ustavetь po crькvahь zakonь kinovijskij kaloђeromь vь monastyrehь, protivu kako jestь koji monastyrь. Zak. duš. pam. šaf. 32. Kako koje on iz zemļe ide, tako ńemu i listovi vride. J. S. Reļković 80. Kako vrata koja udaraše, na četiri pole odlijeću. Nar. pjes. vuk. 2, 478. No kako koju godinu u napredak sve su se više približavali k narodnome jeziku. Vuk, pism. 90. Kako koja *(pjesma)* za kojom ide. nar. pjes. 1, VII. — koji *je kao supstantiv.* Hitro idu kako koji može. Nar. pjes. vuk. 2, 187. Kako koji Marku dolazaše, Marka zove, Marko ne govori. 2, 343. Kako koja zna. Vuk, nar. pjes. 1, 89. — kud *(u svijem je primjerima* koji *kao supstantiv).* Od straha sve kud koji razbigoše se. E. Pavić, ogl. 327. Rastjerala kud koje. Nar. pjes. vuk. 1, 520. Bježʼte, robļe, kuda koje znade. 2, 524. Potrči za djecom koja se razbjegnu kud koje. Vuk, nar. pjes. 1, 496. — kamo. Pokle apoštoli svit sebi razdilihu, kamo ki ima pojti pripovidati. F. Glavinić, cvit. 116b.

cc) *s interogativnijem zamjenicama ili s interogativnijem adverbima pita se o svakome dijelu u koliko se u čemu razlikuje od ostalijeh.* Odi, pobre, da se domišļamo, di je koji vitez poginuo. And. Kačić, razg. 325. — *Češće je* koji *kao supstantiv.* Nu vitezi, tko su koji, razabrat je mučno imena, gdi sva u skupu vojska stoji taborima ograđena. I. Gundulić 436. Ne znaš, koji od ‚kog' lipši biše. M. A. Reļković, sat. H3b. Ispitaću svakoga kako se je koji vladao. sabr. 33. Šta bi koja najvolila? Nar. pjes. vuk. 1, 326. Da on sluša što koja govori. 1, 432. O svačemu staše besjediti, kako koji dobar junak jeste. 2, 184. A krasnu je pesmu započeo od svi naši naši boļi i stariji, kako jʼ koji držo kraļevinu. 2, 216. Pa se vali tridest kapetana, što je koji robļa narobio. 2, 348—349.

k) gdjegdje se dodaju ńeke riječi s kojijeh koji *dobiva šire ili uže značeńe.*

aa) *zamjenica* taj (koji taj) *daje značeńe od prilike kao* mu drago (koji mu drago). Ako svedoci onde nisu i ima priseći ki taj. Zak. vinod. 9. Koji nije naučio koga toga zla običaja. F. Lastrić, test. 16a. Nadaše se koje to utišeńe imati bari u srcu. 110b. Nevirnici imati će koji ti ogovor za oblakšati muke osuđeńa svoga, alʼ kakav ćete vi ogovor imati, Krstjani, kakav? ned. 350. Za plakati s prioţalošćenom majkom za ńe utišeńe i koji ti razgovor. svet. 27b. Dati koju tu pomoć. 170b. Za posvidočiti kojim tim načinom. A. Kanižlić, fran. 3. Nitko nije, koji u sebi koje to poželeńe ne bi imao. 164. Za ukazat koju tu harnost. bogoļubn. IV. Svak trčaše za bit u kom u tom zboru. M. Kuhačević 124.

bb) *isto šire značeńe dobiva* koji *riječima* da bi. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka.* Općiti nemoj, čuj, s čeļadi da bi s kom. N. Dimitrović 8. Tko sebe ni svoj dom ne umije vladati, vladanje da bi koj' nejmaš mu podati. 19. Jer ću ńega vijek ļubiti bez sagrješe da bi koje. 24.

cc) adverbom malo (malo koji) *ograničuje se značeńe tako da je isto što* gotovo nijedan *ili posve* nijedan. Nenavidost da bi febra bila, malo ki je ne bi imal. F. Glavinić, cvit. 372b. Mnogi su se puno privarili iziskivajući ńezino bistvo, i malo je koji dokučio od ńe pravo reći. J. Banovac, razg. 96. Kad je malo koji je učio. M. A. Reļković, sat. B8b. Malo koji rad zdravja se krivi. J. S. Reļković 434.

l) u Vukovu rječniku ima: doći će koji dan, koji čas ‚gleich' ‚statim', *po čemu* koji dan, koji čas *znači: odmah, ončas; ali takovo nije svagda značeńe, nego se* koji *može i uz* dan *i* čas *kazati posve u indefinitnom smislu, kao što je u ovijem primjerima:* Ter bi mi koji dan ovi plač i tugu pastijeri u pjesan pripjeli u lugu. N. Naļeškovićʼ 1, 180. Odredim da ki dan budem mu izreći svu moju ļuvezan. F. Lukarević 20. Ovdi tʼ ni vječni stan, imaš ga ki čas oć, bržek prije neg sij dan dostigne tamna noć. D. Zlatarić 101b.

m) koje *se stavļa pred interogativne zamjenice i adverbe, te se sastavļa s ńima u jednu riječ dajući im od prilike indefinitno značeńe kao* mu drago, gȍd, *vidi* kojegdje, kojekad, kojekakav, kojekako, kojeko, kojekud, koješta.

c. *u relativnom značeńu* (qui, quae, quod), *stoji u ńekijem osobitijem podložnijem rečenicama kojima se ńešto kaže o kome ili o čemu što je u glavnoj rečenici, te veže podložnu s glavnom kao da je podložna atribut imenu (supstantivu, zamjenici itd.) što je u glavnoj. može se reći da* koji *u ovom značeńu zamjeńuje ličnu zamjenicu* (ja, ti, *naj češće* on) *uz konjunkciju koja bi kazala u kakvoj je svezi podložna rečenica s glavnom, te da je* koji *od prilike što i* a on, jer on, ako on *itd. (vidi kod b)). s toga se razloga u praslavenskom jeziku upotrebļavala lična zamjenica trećega lica sa* že (iže, *od prilike* a on), *isporedi ńem.* der, *engl.* that, *ali se poslije u svijem slavenskijem jezicima, kao i u mnogijem drugijem, uzela interogativna zamjenica. ovome će biti uzrok što se u nepravom pitańu lako može pomiješati interogativno i relativno značeńe, n. p.:* Da ja poznam koga je vojvode *(klobuk).* Nar. pjes. vuk. 2, 302 *može se shvatiti kao:* Da ja poznam: koga je vojvode klobuk? *ili kao:* Da ja poznam vojvodu koga je klobuk. — *Mješte* koji *narod upotrebļava još češće* što *(vidi):* Naj više se govori ‚što' mjesto ‚koji, koja, koje'. Vuk, gram. LII. (gram. i pol. spis. 2, 61). ‚Što' mjesto ‚koji, koja, koje' . . . ne samo što se govori nego je mlogo ‚srpskije' od ‚koji, koja, koje'. gram. i pol. spis. 2, 140. *ali ovo ne znači da nije* koji *dobro i pravilno u ovom smislu, ta i sam Vuk upotrebļava vrlo često ovaj oblik, možebiti i češće nego* što.

a) sintatičke osobine.

aa) koji *kao relativna zamjenica stoji u istom rodu i broju u kojemu je u glavnoj rečenici riječ (supstantiv, zamjenica itd.) s kojom je u svezi.* ***aaa)*** *ako je riječ u glavnoj rečenici zamjenica prvoga ili drugoga lica, i glagol uz* koji *stoji u istom licu.* Tako i od mene koji sam

Digitized by Google

kako jedno stablo. A. Vitaljić, ost. VII. Ja sam, ja sam, ki priklonih lir prebili. J. Kavanin 51a. Vjeruj meni, ki sam kuša'. 88a. — Ti li si koji priti imaš? N. Ranina 14a. matth. 11, 3. Na goru visoku uzljezi ti, ki navještuješ Siona. 17b. isai. 40, 9. Ka si ti koja mi govoriš? F. Glavinić, cvit. 312a. Jesi li ti koji imaš priti? Ant. Kadčić 99. Vala tebi, gospodine kralju, koji si mi i sada kazao! Nar. pjes. vuk. 2, 598. — Nevolja naša, koji *(vidi kod ccc))* odvrgosmo... J. Matović XXVIIa. — U veliko zahvaljujemo vami koji ste se potrudili. Glasnik. II, 3, 92. (1708). Ova će se vami dati, ki budete dobivati. J. Kavanin 491a. Sada vas pitam, jeda vas ima mlogo (da ne rečem ikoji) koji niste još od mladosti naučili koga toga zla običaja? F. Lastrić, ned. 248. — *naravno je da glagol stoji u drugom licu i ako je u glavnoj rečenici vokativ, što s nim* koji *stoji u svezi.* O čovječe ki umrli na sem svijetu život traješ, otvor' oči na ove pjesni. J. Kavanin 1a. Iš, kokote, balabane, koj' u kući spiš! Nar. pjes. vuk. 1, 193. — *lična se zamjenica može ne izreći u glavnoj rečenici, ali se razumije po glagolu.* Nek te sa mnom u zemlju ukopa, da mi ondi kosti razgovaraš, koja si mi srce veselila. Bos. prijat. 1, 35. — *može lična zamjenica u glavnoj rečenici biti i u enklitičkom obliku.* A neka da ti vidi tvoja ljubima družina, koji me si tvoga brata brez krivine zagubio! Nar. pjes. u P. Hektorović 19. Mili Bože, na svemu ti fala, koji si mi bio na pomoći! Nar. pjes. vuk. 2, 36. — *i u ovakijem primjerima glagol može stajati (i obično stoji) po smislu u gramatikalnom licu onoga s kojijem je u pravoj svezi, premda je u gramatikalnoj svezi sa zamjenicom trećega lica (ovdje* oni). Ja sam oni ki te pomogoh. Zborn. 100b. — ***bbb)*** *s kolektivnijem supstantivima* koji *stoji po pravilu u jednini (ali ipak sa svijem tijem glagol stoji u množini).* Djecu ka vapijahu. N. Ranina 44a. matth. 21, 15. Potrči za djecom koja se razbjegnu. Vuk, nar. pjes. 1, 496. Od čeljadi koja nijesu odande rodom. 1, VI. — *ali često prema smislu i u množini, osobito kad su takovi kolektivni supstantivi (kao* djeca, braća, čeljad, gospoda *itd.) koji zamjenjuju množinu.* Dičica kršćena od kih reče Isus. F. Glavinić, cvit. 7a. Dičica ki jošće nisu na lita stupili od razloga. 10a. Od male dice koji ga još i ne poznaju. J. Banovac, razg. 171. Dječici od kojijeh govoraše. J. Matović 157. Djeci pak koji se ne služu s odićom. 175. Dječica koji su bez razuma. 160. Dječica koji jošt ne imaju razborstvo. 185. Dječica nijesu podobna, koji bi uzeli. 228. Ni đečicu ludu tvoju koji su te tatom zvali. Nar. pjes. vuk. 1, 94. — Gdje su i tôka mila bratja s kima živih u ljubavi? J. Kavanin 83b. Bratju ki bez priše mudro srjećom skaču više. 120b. I ostaloj braći tvojoj koji su se potrudili. Nar. pjes. vuk. 1, 92. Imaš milu braću tvoju koji će te dočekati. 1, 93. — Od četiri vrste ima čeljadi koji primaju ovi s. sakramenat. J. Banovac, razg. 46. Kućna čeljad kojijeh vlada jedan domaćin. J. Matović 84. — Gospode franske, duhom ki ga slide. J. Kavanin 27a. — Dvojica, koji bi bili primnogo razlučeni. J. Matović 305. — Družbu tuj pozdravi, koji me znaju. N. Naljeković 1, 301. Družini svojoj ki š nime stahu. D. Ranina 27b. Mladić dođe među onu družinu koji stahu veselo u neoskvrnenstvu. J. Banovac, razg. 64. — Zatim *(cesar)* obitel prida se dozvavši ńegovu, kih osamnadeste biše, ... F. Glavinić, cvit. 276a. — ***ccc)*** koji *stoji u svezi s adjektivom posesivnijem što je u glavnoj rečenici onako kao da mješte adjektiva stoji genitiv.* — *u pisaca dosta često, kod naroda je rjeđe.* Vid srca sva ljudska *(ljudi)* ki živuć dni traju, u sebi sva svoju slas i grkos imaju. D. Ranina 97a. Ali mene većma smeta Milijenkova uspomena, komu je bila od djeteta još Dubravka narečena. I. Gundulić 164. Padohu mu u pamet riči Isusove, ki veli:... F. Glavinić, cvit. 72a. Ime Isusovo ki jest slavan u svetih svojih. 103a. Ńegovo *(trpljenje)* ki nad telom oblast ima. 390a. Propade u goruću dubinu od ljubavi Božje u komu sa svojom ljubavju ima se ujediniti. M. Radnić 418b. Vojstvom Dandulovim, Zadar petoč ki zausda. J. Kavanin 211a. I tako ovo mogućje Marijino izhodi od blagodarnosti Božije koji je veličanstvo svoje dobrote i milosrdja u ńezine ruke stavio. J. Banovac, razg. 11. Ovo je ono š čim mislim smesti brezobrastvo krstjansko koji s dili govore: tko će mene od vas pokarati za grih? 144. Tilo Isukrstovo koji je početak i vrata sviju milosti. 221. Božanstva Isusova koji visi na križu. F. Lastrić, test. 275b. Il' Josuova *(dila)* koji ustavi sunce. test. ad. 13a. Mučeništva Ivanova koga Isusove muke mučenikom učiniše. 40b. Pravda Božja od koga on bude uzvišen. J. Matović 59. Svjedožbom Gospodinovom koji govori. 72. Milost Božja koji dariva učenicima. 89. Nihovo vjerno potvrđeńe, koji se zaklinaju. 347. Veličanstvo ńegovo koga mi spovijedamo da je Bog. 350. Nevolju ljudsku koji oslijepjeni ne vidu. 475. Ja vam falim, blagodarim na vašemu lepom daru, koji Boga poznajete, koji mene darivate. Nar. pjes. vuk. 1, 148. Kano suze nevjestine u koje je hudo vojno. 1, 374. — *dild) u ńekijem primjerima pisci nemaju obzira na gramatikalni rod ili broj riječi u glavnoj rečenici, te postavljaju* koji *u drugi rod ili broj prema smislu. — o rodu.* Zahvaljamo veličastvu ti, koji se si nami popečalil *(kako da je u glavnoj rečenici:* tebi). Spom. sr. 1, 30. (1400). A uzdah tako zlo me cvili, er ni' srca tač nemila, ki začuvši ma gorčila, neće sa mnom da plač dili *(kod* srce *misli se na čeljade).* D. Ranina 111b. Ne budite kao zvjerenja, ki razbora ne imaju. I. Gundulić 196. Od djeteta, koji nije krepak. 516. Ditešce koga okom od vire gledamo. F. Lastrić, test. 64a. *mogao bi amo pripadati i ovaj primjer u kojemu* koj' *stoji mj.* koji: I da ć' isjeć srpske poglavice koj' su kavgu naj pre zametnuli. Nar. pjes. vuk. 4, 204. — *o broju.* Ter im su *(pjesnikom)* za slavu te muže savile po krunu, na glavu ke im su stavile. N. Naljeković 2, 318. — *posve je drugo u ovom primjeru u kojemu* stanak *se ne shvaća po svom značenu nego kao riječ i oblik, te je zato srednega roda.* Od ovoga je i ‚stanak' koje se i u Srbiji govori. Vuk, nar. pjes. 1, 261. — ***eee)*** *u ńekijem primjerima, ali samo s nepomńe, pisci upotrebljavaju* koji *u muškom rodu kad je riječ u glavnoj rečenici srednega roda.* U 7 let ke pripovida u France. F. Glavinić, cvit. 260a. Vnoga činahu se čudesa na grobu tela ńegova, ke kad sliša Julianus Apostata. 299a. Ostala vnoga ke bi dugo bilo pisati. 369b. Vrla mora ki građove i kraljestva cijela ždere. I. Gundulić 363. A pod usnam' im se krije gorko srce, nalip ki je. J. Kavanin 35a. Ako harni budu mjestu ki ih gori srjećno diže. 109a. Tilom ki ćućenjem svojim ne vidi, što 'e Bog. 426a. — ***fff)*** koji *stoji u množini, kad je u svezi s više riječi u glavnoj rečenici, od kojijeh svaka za sebe stoji u jednini. ako su ove različna roda,* koji *stoji u muškom rodu.* Posluh, ubož i čistoću, ki razgonu svaku zloću. J. Kavanin 169b. Za svaku zdravu-mariju po jedan cvit rožice, a za svaki očenaš po jedan biljan od zlata, od kojisi naći-

Digitized by Google

nivši anđeo krunu... F. Radman 59. — *ggg) (u rijetkijem primjerima)* koji *se slaže u rodu i broju sa svojijem predikatom, a ne s riječi u glavnoj rečenici.* Na dromadarih, ka su brza živina. F. Glavinić, cvit. 5b. Tako crikva po svem svitu ima mista nika ograjena, ke se takojer zovu crikve. 449a. Posvećenju vina, koja je druga materija ovoga sakramenta. J. Matović 200.

bb) u jednom primjeru XVIII *vijeka* koji *ne stoji u svom padežu (ovdje u nominativu) nego u padežu u kojemu bi trebalo da stoji riječ u glavnoj rečenici (u dativu).* Novo kraļstvo ki vazeše kojim ga *(onijem koji ga)* vladat ne umješe. J. Kavańin 286b. — *Mislim da je ovo (što bi bilo kao atrakcija u grčkom jeziku) posve neobično, i da amo ne pripada ovaj primjer:* Pak ti ļubi koju tebe drago *(razumije se* ļubiti). Nar. pjes. vuk. 1, 323.

cc) u nekoliko primjera jednoga pisca XVII *vijeka ima:* naj prvu stvar ku učini, *kao rečenica kojom se pokazuje na ono što se dalje pripovijeda.* Ov, naj prvu stvar ku učini, biškupa svetoga preda se dozva. F. Glavinić, cvit. 37b. Naj prvu stvar ku učini pokle uskrsnu, ide mater najti svoju. 90a. Naj prvu stvar ku učini, u crikvu ide se pokloniti. 199a. Da tudije svi ukup naj prvu stvar ku učinihu, s procesijom zahvalit joj gori dojdohu. 142a. — *Mislim da nije neobično, i da sam sâm čuo kazati:* naj prvu stvar što je učinio *na ovaj isti način. valja da bi trebalo:* naj prva *(je)* stvar koju *itd., pa da je (kao u izvrnutoj atrakciji u grčkom jeziku) nominativ prešao u akuzativ; da je samo premještańe riječi (mj.* ku naj prvu stvar) *ne vjerujem, a* što *ne bi moglo onda zamijeniti* ku.

dd) često s nepomńe krivo upotrebļavaju pisci gen. sing. i pl. mješte akuzativa. aa) gen. sing. nalazi se po analogiji prema živijem stvarima i za nežive. Dat ludim prudan sfit kega dat znadihu. Đ. Baraković, vil. 84. Navuk koga iz neba donesoh. F. Glavinić, cvit. 157a. Što 'e grijeh smrtni koga slidiš? J. Kavańin 3b. Kami koga razbit pak nije moći. 5b. Od naroda koga slavskim on naziva. 114b. Kom je dika u rječniku kog sastavi. 157b. Nakovan gvozdoviti, česti udarci koga biju. 184b. Novi, Tvrdko koga sgradi. 202b. Puk izabrani koga od robstva tvrda izbavi. 452b. Spomenu se onda mladić nauka koga mu bijaše mater dala. J. Banovac, razg. 15. Ne bi oni odgovor od Isusa imali, koga imadoše. 71. Grih koga učini anđeo. F. Lastrić, test. 40b. Obraz u koga žele anđeli gledati. 146b. Zarad načina koga je slidio. A. Kanižlić, kam. 6. Slideći događaj koga je potribno spomenuti. 89. U gradu koga je obrao Gospodin. 529. Skupo mene nauk stoji za kog samo kruh posvoji*(h).* V. Došen 212a. *i u narodnoj pjesmi ugarskijeh Hrvata:* Lipo je cvitje tulipan kega ja nosim vsaki dan. Jačke. 3. — *nahodi se (što je gora pogreška) i za sredńi rod.* Suha zlata koga ļudi veoma žude. J. Kavańin 117a. Vrhu pisma kog mu izreče. 133a. S tuja mjesta koga krivdom zlom posjede. 258b. Nješto mlika koga veliš da još imaš. 330a. Prijateļstva koga od sle grem slijediti. 544b. Ovako bi hotio, da vi budete temeļiti u vašemu obećańu koga ste učinili Bogu na svetoj ispovidi. J. Banovac, razg. 170. Kripost je žalostiti se od zla koga je čovik učinio. 240. — *bbb) gen. pl. valja da se nahodi po analogiji prema* ih *(vidi* on), *i nalazi se ne samo za što živo, kao u ovijem primjerima:* S dvijemi služiteļem *(sic)* kojijeh malo posli odasla doma. B. Kašić, iń. 11. Srećni ti smo mi vrh svijeh ļudi, kojih sunce obtječe. I. Gundulić 36. Nad mrtvijeme kijeh stat sa mnom *(Plutonom)* grijeh osudi. 68. Sharan stražnik od živina kijeh želudom gora žiri. 218. I pisma u kijeh šte se imena od svijeh vitez ‚kijeh' on plaća. 294. Broj konika kih Jordana poji rika. 329. Hercegov kih jesmo ostavili dilnike naše. F. Glavinić, cvit. xv. Krštene kojijeh drži za sinove pridrage. J. Matović xvb. *nego i za što nežívo:* Brodi valovite sińe vode s mnozijem plavim kijeh u svoju družbu vodi. I. Gundulić 7—8. Sramotni su raspi druzi kih prividim i gonetam. 476. Slatci *(limuni)* mornar kih priveda izpod vjetra. J. Kavańin 21b. Razlogi kojijeh sveti oci u duļe jesu prikazali. J. Matović 44.

ee) po sebi je koji *adjektiv, ali se u ovom smislu naj češće shvaća kao supstantiv, što se i po tome vidi da ga može zamijeniti* što. *ali se nerijetko shvaća i kao adjektiv i onda ima supstantiv kod sebe (vidi u primjerima kod b) i c)).*

ff) u jednoga pisca XVIII *vijeka upotrebļava se* ki *isto kao* što *(relativno). mislim da se drugdje ne nalazi u našem jeziku, ako je to i obično u nslovenskom.* Ov pakleni *(ogań),* ki je pri ńemu *(što je pri ńemu, pri kojemu je)* lug studeni. J. Kavańin 398a.

gg) katkad se supstantiv s kojijem je u svezi koji, *prenosi iz glavne u podložnu rečenicu, te je kod ńega* koji *kao atribut, vidi kod b) i c).*

hh) može se u glavnoj rečenici isticati supstantiv ńekijem riječima kao onaj, isti *itd., vidi kod b) i c).*

ii) kad se u glavnoj rečenici ne naznačuje dalje ono što se tumači podložnom, u glavnoj može stajati onaj *ili tako što, a često se i ovo izostavļa, vidi b) i c).*

kk) koji *stoji obično na početku podložne rečenice (naravno za svojijem prijedlogom, ako ga ima), ali se (gotovo samo u pjesmi) nalazi i koja druga riječ pred ńim, n. p.:* Pamet, po sve dni kojome stojal sam slijep i spet. N. Dimitrović 25. Lice studeno, kako cvijet ružice ko bješe rumeno. N. Naļešković 1, 194. Ali ona slavna lica, višńa krepos kijeh *(vidi dd) bbb))* naresi. I. Gundulić 266. Dobra žitka dâ priliku svojem stadu, prati koga *(vidi dd) aaa))* put plandišća nebeskoga. J. Kavańin 90a. Rakoc, sin se kog još kreće. 289a. Pristal Gojšo i Gojislav, ista zemļa kih uzgoji. 246b. Ženi nenahodnoj, ime koj je od jakosti. 386a. Družtvo, srģbi ko 'e podložno. 412a. Bolest, poļem od ke marva liže. J. S. Reļković 384.

ll) gdjegdje (dosta rijetko) stoji pred koji *konjunkcija* a *ili* ja *da se ńekako bolje istakne podložna rečenica.* On je meni moje žarko sunce, a koje mi sunce nigda ne zahodi. Nar. pjes. vuk. 1, 406. Čuva tope Krńa i Zelenka, a kojijeh u svoj zemļi nije. 2, 542. Nema kmeta ni dobra junaka, ja koji će tome kmetovati. 2, 555.

mm) može biti slučaj da koji *veže s glavnom rečenicom dvije ili više rečenica, od kojijeh je jedna drugoj podložna a u ńoj je* koji. *onda se ove rečenice među sobom vežu kao što je obično, samo što* koji *dođe na prvo mjesto.* Imamo nastojati, da i drugi s nama uskrsnu, a navlastito oni koji smo kadgod bili uzrok da umru u duši. J. Banovac, razg. 169. Pođi naj pri pomiri se s onim koji te uvridio. 55. Mi zovemo crkvu kuću u kojoj se Bogu posvetilišta i molitve od ńegovih pravovirnih prikazuju, ‚koje' da imadu mnoge na svitu, virovat nije potribe, budući da se vide. J. Filipović 1, 178a. I vridnoga ne ostavi, koji hoćeš da te slavi. V. Došen 30b. — *Pošto u ovakijem konstrukcijama može često biti*

Digitized by Google

nejasan smisao, promjeńuje se konstrukcija i na ovaj način: Navrh toga brda imaju zidine od crkve za koju se pripovijeda da se zvala ‚Sveti Spas'. Vuk, nar. pjes. 1, 188. Jedna kuća za koju se govori da je na onom mjestu. 2, 214.

b) koji *stoji poslije riječi glavne rečenice s kojom je u svezi. — U nekijem primjerima izostavlja se glagol u podložnoj rečenici jer se ima u misli po glavnoj, n. p.:* Da bi mene ne rodila majka, već kobila koja ata moga! Nar. pjes. vuk. 1, 474. Al' tako me ne rodila majka, već kobila koja bedeviju! 2, 387. *(ovako ima više puta u narodnijem pjesmama). još se češće izostavlja infinitiv uz glagole* moći, htjeti *itd., kako u ovijem primjerima:* Da ga slavimo svimi načini s kimi moremo. F. Glavinić, cvit. xvi. Pak ti ljubi koju tebe drago. 1, 323. — *Kazano je kod a) ii) da, kad je* koji *u svezi s* onaj *(u glavnoj rečenici), može se ova riječ izostaviti. to obično biva kad bi* onaj *bilo u istom padežu u kojem je i* koji, *ali neki pisci idu dalje, te izostavljaju* onaj *i u drugijem slučajevima tako da je katkad teško i razumjeti smisao:* Ovo ti, gospoje, svezana šljem živa *(onoga)* koji mniš da tvoje na silu uživa. N. Naljeković 2, 118. Jer se veće puta sgodi lijepoj jakno tebi i dobroj, da se sdruži *(s onijem)* u kom vas broj pakljenijeh se zala plodi. S. Bobaljević 206. Stan u Spljetu, stan u Hvaru i u Trogiru tolikoje jest *(onijeh)* ki Zadru jesu u haru. J. Kavańin 156a. Ko'e li plate i poštenja davaš *(onima)* ‚koji' te vjerno služe? 218b. I milosti dijele svejno *(onima)* ki se utiču ńim snižejno. 318a. A ostavi *(one)* ki su bijedni. 382b. Ja vidim da vi u stvarma svitovńi' virujete *(onima)* koji bolje znadu. J. Banovac, razg. 131. Tri se stvari iziskuju u razumu *(onoga)* koji prima sakramenat krštenа. 215. Da ima u puku krstjanskomu *(onijeh)* koji tako živu. F. Lastrić, test. 71b. Osvetu ište suprot *(onomu)* koji mu je zapriku na put stavio. test. ad. 102b.

aa) *podložna rečenica uopće potpuńuje smisao riječi s kojom je u svezi, tako da je ovaj značenje više ili manje potpuno.* ***aaa)*** *u glavnoj rečenici ono s čim je u svezi* koji, *supstantiv je što se ne ističe kojom osobitom riječi, a i* koji *stoji kao supstantiv.* Pečatь ka je pri knjizi. Mon. serb. 30. (1240). Prodah drugu moju zemlju koj se govori Pričnica. Mon. croat. 59. (1436). Od vrimena v ko se je držan gdo ispovidati. Naručn. 69b. Mnoštvo ko staše ondje. N. Rańina 87b. joann. 12, 29. Dare kimi te nadili vičńi Bog. P. Hektorović 56. Ime po kom prosu sime razlike milosti. 56. Rad slavnih kriposti kijeme te nadari višńi Bog. N. Naljeković 1, 313. Ljudi pred kimi bi to dokońano. Mon. croat. 259. (1556). Ni dvoja studenca, iz oči ka teku, sgasnut *(ne mogu)* plam, u komu prsi se me peku. D. Rańina 89b. Lemozinu, kome posli hrańaše mnoge ubogare. B. Kašić, iń. 38. Ime ko se naški tumači lisac. per. 209. Među mnoštvom ko bez broja oko ńega je od svudije. I. Gundulić 12. Svetih od kih rimska crikva čini spominak. F. Glavinić, cvit. i. Potop ki na ovi svit bi propuščen. xiii. Od dela hrabrenoga ko činahu. xv. Mista od kih na kratko hoćemo progovoriti. 5b. Simbol apostolski koji naški zove se virovanje. I. T. Mrnavić, nauk. krst. 1702. 5. Riječi jezika slovinskoga kojijem se Dubrovčani i sva Dalmacija služi. R. Gamańić A1a. Ki je to pakal u ‚ki' zajde duša Gospodńa? P. Radovčić, ist. 57. Plam kojega krstno vrilo vik nije moglo zagasiti. J. Kavańin 5b. Naše 'e sve zlo ko činimo. 16b. Svetilište ko t' činimo s drage volje. 24a. S ogńem vjekovitim ki Bog djavlu spravio je. 74a. Drugoj kćeri koj dopade knez i vitez Kanajeti. 84b. Tu je mjesto srijedu pakla ko se zove ‚Maleboje'. 461a. Molbe kojijema će Bogu ugoditi. I. Đorđić, salt. xvii. Nadahnuće ko nas nutka na dobro. I. P. Marki 50. Ljubav ku on nosi. 77. Vrata od kojiziju kljuća drugoga ne ima. F. Lastrić, test. 109a. Prijateljstvo koga prije nisu među sobom imali. 164a. List na kom se stvar imenovana nahodi. V. Došen iii. Sni ńegovi, u kojima vidaše . . . A. Kačić, kor. 47. Ako dakle hoćeš dobro dilo učiniti, ko je Bogu milo. M. A. Reljković, sat. E6b. Niti kvake kôm se voće kuća. J. S. Reljković 312. Naukom koji prosvjetluje crkvu. J. Matović iv. Kano suze nevjestine u koje je hudo vojno. Nar. pjes. vuk. 1, 374. U riječi kojom obje bjahu. 1, 466. Po kazivańu ljudi među kojima se ovo pjeva. Vuk, nar. pjes. 1, 83. — ***bbb)*** *u glavnoj se rečenici ističe supstantiv dodajući mi koju zamjenicu ili adjektiv, n. p.* onaj. Učini Bog ono nebo ko se zove firmamentum. F. Glavinić, cvit. 2b. Ovo je oni ogań, koji koga takne čini se u ljubavi Božjoj goruć. J. Filipović 1, 170b. Kada onim putem gazi, kojim nitko ne prolazi. V. Došen 12b. Ono drvo kojim se skorup u stapu bije. Vuk, nar. pjes. 1, 31. — ovaj. Ovuj zlicu, kuj držaše, s kom se biše zaljubio, opet hoće da nastani. M. Pelegrinović 179. Osim ovi pomenuti lica kojije su posme ili sve ili samo neke već naštampane. Vuk, nar. pjes. 1833. 4, 33. — taj. Taj bojazan ka te jada. I. Gundulić 34. Gdi su muke tej velike ke nam htiše dat tolike? P. Hektorović (?) 163. — isti. I uvijek si pak ostala u istom divstvu ke s' imala. I. Akvilini 135. Na misi čini se isto posvetilište, koje bi prikazano na križu. J. Matović 229. — onaj isti. Na zemji onu istu pismu pjeva dilima, koju na nebesije sveti brez pristanka pjevaju glasom. F. Lastrić, test. 69a. — takovi. Takovijeh pjesama ima i više, koje nijesu spjevane za one događaje. Vuk, nar. pjes. 1, 3. — svaki. Vsaki mužь koji budetь pustilь ženu da ju vьzvrati vь domь svoj. Mon. serb. 14. (1222—1228). — ***ccc)*** *riječ je (zamjenica, broj itd.) u glavnoj rečenici takova da se ne zna upravo što naznačuje bez pomoći podložne rečenice. u ovakom slučaju riječ u glavnoj rečenici samo ističe da se o nečemu govori što se u podložnoj naznačuje ili ovome što dodaje (n. p. broj, mnoštvo itd.), a često kad je u muškom rodu ima se u misli čovjek. takove riječi mogu biti:* on *(u starije doba, a i kasnije u čakavaca), obično o čovjeku.* Onzi koji jestь pozvanь. Zak. duš. pam. šaf. 36. Nima se hvaliti on ki dobro vrime uživa. F. Glavinić, cvit. xix. Ńem' suprotna, ki se u ńu jur zaljubi. J. Kavańin 278a. *u ovom primjeru o nečemu neživome:* Grih ni, nego on koga z dobrom človik učini voljom. F. Glavinić, cvit. 412b. — onaj *(vrlo često). u muškom rodu o čovjeku.* Gdo su oni ki se imaju mazati? Naručn. 56a. Da odgovor damo onijemi koji poslaše nas. N. Rańina 14b. joann. 1, 22. *(Plami)* požeže onijeh kih najde poli peći. 18a. dan. 3, 50. To je oni koji Boga srči. Zborn. 5a. Oni koji Isukrsta na smrt jest osudio. 84c. Tko je oni, gospodine, ki ide prvi prida svime? I. Gundulić 436—437. Svijem onijem kojijem se ljubi u naš jezik dobro pisati. R. Gamańić A2a. Blago onom' ki se oziva. J. Kavańin 17b. Razmi onima ki ne daju ubozima. 12a. I onizijeh kojih ljubi tu pedepsa *(Bog).* 73a. I one bo pogajaju, ki od ńih mole i pitaju. 358a. Poći naj pri pomiri se s onim koji veliš da te je uvridio. J. Banovac, razg. 55. Oni ljubi Boga svrhu svake

Digitized by Google

stvari, koji je pripravan, ne samo sva svoja dobra nego i život vlastiti izgubiti. F. Lastrić, ned. 107. Oni ki je probudio pravdu. A. d. Costa 2, 53. Onaj laže koji meni kaže. Nar. pjes. vuk. 2, 60. Reku u Crnoj Gori za onoga koji umre kod kuće. Vuk, poslov. 238. Više će se govoriti kako o pomagačima u skupljańu pjesama, tako i o onima koji su mi ih pomagali prepisivati. nar. pjes. 1, VII. Onome koji se ponosi. 1, 88. Za onoga koji je kakve druge vjere. 2, 64. A danas si k onom pribjegao, ki i tvoje cvijelio je stare. Osvetn. 3, 157. *u ženskom rodu, o ženskom čeljadetu.* Prokljet bil, ako drugu zameš leh onu koj bude ov prsten pristal. Nar. prip. mikul. 23. — taj, *u oba primjera, u muškom rodu o čovjeku.* Taj ki dragu kćerku ti uze kraljicom je on učini. I. Gundulić 112. Često prisije tem ki oblo ije. (Z). Poslov. danič. — ńeki, *o čeljadetu.* Ovako pišu niki koji su sve zanate kušali. And. Kačić, razg. III *(u jakińskom izdańu god.* 1780 *kojega nemam pri ruci). — broj, u primjerima samo o čeljadi.* Ja ne mogu svima biti ljuba nego jednom kog mi srce ljubi. Nar. pjes. vuk. 1, 314. Jedni kojiju misao nami istinitija vidi se, govore . . . I. Velikanović, uput. 1, 180. Reče nam da neće prije svršit ikako naše tej nesreće, neg' se dva sdružiti budu, ka od bogov izlaze na sviti. F. Lukarević 19. — svi, svaki, *u muškom rodu, o čeljadi.* I svi koji čuli bjehu začudili se jesu. N. Rańina 21b. luc. 2, 18. Svi kojima je moguće. Vuk, nar. pjes. 2, 124. Svaki ki se poteži k rvańi. N. Rańina 33b. paul. 1cor. 9, 25. — *u srednem rodu, o stvarima (prema lat.* omnia). Sva koja u trudu plahu zasio je ńih roditelj . . . J. Kavańin 56a. I sva usudit, ka ne mogu dušam prudit. 376a. Svaka koja uspitamo po molitvi da će nam dati. J. Banovac, razg. 16. *tako je i ovo:* Da mu i on svakolika pokloni, koja plijeni. J. Kavańin 283a. — drugi, *u muškom rodu, o čeljadetu.* Jesu drugi kojizi malokad običaj imaju . . . J. Matović 263. *u srednem rodu, o stvarima (prema lat.* alia). Za jutra ću t' druga riti, ka tribaju u ovoj javi. J. Kavańin 494b. — *ddd) u glavnoj rečenici nema riječi s kojom bi* koji *bilo u svezi, nego se može imati u misli* onaj *kao kod ccc), i podložna rečenica postaje kao dio glavne i kao da zamjenuje ime u kojem padežu (u svijem primjerima, osim dva, stoji kao subjekat). kad je* koji *u muškom rodu, svagda se misli na čeljade. — u muškom rodu u nom. sing. može se i zamijeniti ne samo riječima* onaj koji *nego i jednom riječi* ko *(vidi* tko). Blažen jest koji se ne sablazni o meni. N. Rańina 14a. matth. 11, 6. Blizu jest ki opravlja mene. 95a. isai. 50, 8. Da ima čisto zlato pop bit i koji Bogu služi. J. Kavańin 139a. Bogom Boga ne svjedoči ki ga zlati neg ki ga štuje. (Z). Poslov. danič. Toliko ti prijatelj ki t' ne pomaže, koliko neprijatelj ki t' ne odmaže. (Z). — *u muškom rodu, acc. sing. (ima se u misli: onoga koga).* Kad ja zaptih sve moje vojvode po svoj mojoj redom carevini, a ti ne mo'š koga si rodio? Nar. pjes. vuk. 2, 188. — *u muškom rodu, u množini.* Mali jesu ki obslužuju spasni nauk. J. Kavańin 76a. — *u srednem rodu u jednini. amo pripada ovaj primjer u kojemu* ko *ne stoji u svezi s* bilje, *kao što bi se moglo pomisliti, nego je smisao: ono što (ko) ga travi il' je . . . bilje itd.:* Ne vim, il' je vilovito niko bilje, ko ga travi, il' je bi rek tej naravi tve gledanje strilovito. A. Čubranović 159. — *u srednem rodu u množini, o stvarima (prema lat.* quae). Dok pročati koja je on počinio. A. Kanižlić, kam. 13. — *Često u našem narodu, kad se ko odijeli od dvojice ili više ljudi s kojima se do onda razgovarao, te se s njegova odlaska ne svrši govor, običaj je da onaj kaže:* ‚Ne zaboravite na kojoj ste' *(i* ‚na čem ste'); *n. p.:* Crkveńak pristupi k popu, pa mu reče: ‚Gospodine! ne zaboravite na kojoj ste, moliću vas, kad svršite, zatvorićete crkvu'. Nar. prip. vrč. 65. *kod toga se može misliti ‚onu' (t. j. riječ) ‚na kojoj ste', ili ‚na kojoj ste riječi' (u ovome zadńem slučaju pripadalo bi uprav pod a). — eee) radi veće jasnoće ili bez toga u pjesmi nalazi se gdjegdje i u podložnoj rečenici uz* koji *(što je tada adjektiv) riječ (supstantiv) iz glavne s kojom je* koji *u svezi, n. p.:* Donesi mi strelu tataranku, u kojoj je streli tataranki devet beli sokolovi pera. Nar. pjes. vuk. 2, 359.

bb) podložnom se rečenicom ograničuje smisao riječi s kojom je koji *u svezi, te se više ili maje ističe da se ne govori o svakome onome što se može naznačiti onom riječi. i ovo je ńeko potpuńivańe, te se teško može razabrati za ńeke primjere, pripadaju li amo ili pod aa).* Dubrovčane kire hode po mojemu vladaniju. Mon. serb. 2. (1189). Inêmь biskupijamь ke su došle župe, da uzima protopopa dvorski polovinu biri popovьske. 13. (1222—1228). U župahь ke su podь oblastьju arhijepiskupije. 15. (1222—1228). Vьsi sveti ki su zde pisani. 29. (1240). Župljane ke je dalь kralь Vladislavь mьnê. 54. (1240—1272). Toga človêka koji je pisalь. Spom. sr. 1, 6. (1396). On ti bude kakono stablo ko se prisadi kon vode. Bernardin 38. jer. 17, 8. Pođite u grad ki je protivu vam. N. Rańina 88b. matth. 21, 2. Ki one iste ke i on, vere jesmo. F. Glavinić, cvit. 304b. Sve stvorenje ko se miče. J. Kavańin 7b. A kamo li ne bi on čeljade izličio, ko rado imade? M. A. Reljković, sat. H8b. Drvo ko se tako riže. J. S. Reljković 52. Za to sela kim je takva zgoda . . . 293. U taj danak u koji s' ženaše. Nar. pjes. vuk. 1, 74. Blago, brate, onome junaku koga nije na daleku draga! Nar. pjes. vuk. 1, 441. Mene jeste bez krila mojega kako bratu koji brata nema. 2, 50. Ljudi u Krajini davali su . . . desetak na ono žito koje se žańe. Vuk, rječn. predg. III. Turska imena koja se ne sklańaju. nar. pjes. 1, VIII. Onijem koncem kojijem se što ujamči kad se šije. 1, 467.

cc) podložna rečenica ograničuje kao kod bb), ali se u ńoj ne kaže ńešto što jest ili je bilo, nego što bi moglo biti, ili što se želi da bude, ili što se zna da će biti. u podložnoj se rečenici dakle kaže da: aaa) ńešto može biti, a uprav kao uvjet onome što se kaže u glavnoj. glagol je u prezentu perfektivnom (sa značeńem futura). Vašь človêkь ki pride u našu zemlju. Mon. serb. 34. (1249). Njegova vlastelina ki bude ńemu neverans. 106—107. (1333 *u poznijem prijepisu).* Kalođerь koji sьvrlžetь rasê. Zak. duš. pam. šaf. 31. Već ću biti onoga junaka koj' naplovi na vodu Cetińu. Nar. pjes. vuk. 1, 570. — *bbb) zna se da će ńešto biti, ali se to ujedno ističe kao uvjet (vrijeme) onome što se kaže u glavnoj rečenici. i tad glagol stoji u prezentu perfektivnom.* O jeseni koja prva dođe. Nar. pjes. vuk. 1, 299. U nedelju koja prva dođe. 1, 354. — *ccc) govori se uopće o onome što će biti, ne kao o uvjetu. glagol stoji u futuru.* Blago dvoru u koji će doći! Nar. pjes. vuk. 1, 12. — *ddd) ńešto može biti što se izriče glagolom* moći. Ovo je naj veća milost koju možemo od Boga prosit. L. Vladmirović 65. — *eee) osobito je ńešto u ova dva primjera u kojima podložna rečenica kao da ne stoji u gramatikalnoj svezi s glavnom, a u ńoj se iz-*

Digitized by Google

riče ńeki uvjet, te se u prvom primjeru misli ‚ako koja', u drugom ‚da' (ili ‚ako') ‚ki', ili još bolje: u prvom ‚ženi koja', a u drugom ‚da imaš koga ki' ili ‚da je ovdje ko ki'. Da i danas onde ide *(h)*rana zarad čuda i zarad lijeka, koja žena ne ima mlijeka. Nar. pjes. vuk. 2, 124. Bi li ti drago, viteže, ki bi te sada od pogibeli oslobodil ove? F. Glavinić, cvit. 59b.

ddd) u glavnoj rečenici uz riječ s kojom je koji *u svezi može biti i riječ kao* takav *itd., ili se može imati u misli, te* koji *dobiva značenje od prilike kao* 1. da, I, A, 2, *β. — ααα) u glavnoj rečenici stoje riječi kao* takav, ovaki *itd., ili* onaj, taj *itd. što imaju isti smisao kao i one.* Kad izdade ovakog junaka koga danas u svijetu nema. Nar. pjes. vuk. 2, 114. — Jer slave tolike dostoji se od svudi, ke ne bi u vike izrekli svi ljudi. N. Dimitrović 68. — Niti se može naći koji grih tako težak, koga Bog po pokori ne oprašta. J. Banovac, razg. 244. Grijeh toliko velik i hud, koji se ne pomršuje sakramentom. J. Matović 240. — Žalosne boljezni na svitu nije te, s bremenom koju dni napokon ne skrate. I. Gundulić 26. Er nije u Poljskoj zemji toga mjesta mala ni velika, ko vojevodu ne ima svoga. 440. — *amo bi mogli pripadati i ovi primjeri:* Ako si gdi oni, znat ki si dobra rad, zov' da Bog ukloni od tebe ljuven jad. Š. Menčetić 39. Nema onog koji tebe neće. Nar. pjes. vuk. 1, 635. — Tko je ki ne zna, da dobra smrt običajnijem providjenstvom slijedi dobar život? B. Zuzeri 3. — *bbb) u glavnoj rečenici nema onijeh riječi* (takav *itd.), ali kao da se imaju u misli.* Ne čudim se ja, Ljubavi, da nije mala, ni velika, koga u ovoj ti Dubravi ne učini ljubovnika. I. Gundulić 134—135. Vojska od Kozaka koj se oprijeti nije jaka ičija sila. 444. Nigdar nijedan š ńim ne govori, ki u napridak ne želaše govorenje poslušati ńegovo. F. Glavinić, cvit. 91b. Nijedne kriposti ne ostavi, koj se ne pridruži. 187a. Nij' nijednoga vijek stvorenja ko ne kaže Bogu harnos. J. Kavańin 18b. Koliko Krstjana ima, kojizim bi se moglo reći ono...! F. Lastrić, ned. 291. Tu ne biše mlada krajišnika koji turske ne odsiče glave. And. Kačić, razg. 256b. Al' imade i služkińa dosta ke ne paze ni mrsa ni posta. M. A. Relković, sat. D5b. I prigrnu kolastu azdiju koje danas ni u kraja nema. Nar. pjes. vuk. 2, 228. Koji zeta obraniše moga koga danas u daleko nema. 2, 287. Čuva tope Krńa i Zelenka, a kojijeh u svoj zemji nije. 2, 542. Na poklon ti kolasta azdija koje danas u svijetu nije. 2, 552. Srce mu je baš koje je bilo. 2, 554. — *u podložnoj rečenici kaže se samo što može biti, ili prezentom perfektivnijem, ili futurom, ili kondicijonalom, ili glagolom* moći *(isporedi cc)).* Petь desetь lakьtь skrьlata kojere tebè ugodno bude. Mon. serb. 23. (1234—1240). Petь desetь lakьtь skrьlata čistoga i crьlenoga, kogare ty samь obljubiši. 23. — Nema kmeta ni dobra junaka, ja koji će tome kmetovati. Nar. pjes. vuk. 2, 555. — Jeli tko tuda već razuma takoga, ki bi mi umil reć štogodi od toga? P. Hektorović 16. Jošte nijesam ja vidila vilu koj bih zavidila. N. Naleśković 1, 206. Koji bi se Krstjanin toliko tvrda srca našao, koji se ne bi užgao... F. Lastrić, test. 329b. Otvori put, po komu bismo prišli. J. Matović 67. Ona ispovijed ima biti, koja bi takve nas prikazala, kakve nas istijeh poznajemo. 259. Od ilade ne može se naći koji bi me junak prevario. Nar. pjes. vuk. 1, 605. Ne raniš li u sebi junaka koji bi me s bracem sastavio? 2, 78. A junaka sa sobom ne ima ni jednoga od roda svojega, koji bi mu bio u nevolji. 2, 136. A u dubravi nije nikoga ki me ukazat može ńima. G. Palmotić 1, 130. Istina je, da je svako misto zadovoljno i podobno, u komu se možemo Bogu klańati. J. Banovac, razg. 77. Kakovi je taj vaš Bog koj' ne može raniti svoje sluge kod sebe? Nar. pjes. vuk. 1, 130. — *eee) amo pripadaju i ovakovi primjeri u kojima je u glavnoj rečenici ńeka osobina koja se tumači podložnom, ali se* koji *može zamijeniti ne samo riječcom* da *nego i* te, *kao što je u prva dva primjera.* L'jepi će ti rod roditi koj'jem ćeš se podičiti. Nar. pjes. vuk. 1, 150. Za te tražim gospodu đevojku, i za mene dobra prijatelja koji će mi sjesti uz koleno, sa kojim ću ladno piti vino. 2, 182. Al' je kako ludo i manito koje jošte za moj strah ne znade? 2, 396. — *u pisaca* XVIII *vijeka ima i* dostojan koji *što valja da je po latinskom jeziku, vidi* 1. dostojan, I, a, *a) bb) bbb).* Koliko smo nedostojni, kojijema se podaje ovi dar. J. Matović 221. — *ddd) može amo pripadati i ovaj primjer u kojemu* koji *zamjenjuje* da *u značenju* 1. da, I, A, 2, *α*, a. Satvori... anđele koji bi služili Bogu. J. Matović 23.

eee) podložnom rečenicom ne ograničuje se riječ s kojom je koji *u svezi, nego joj se ńešto dodaje što kaže kakvu osobinu ili što je bolje tumači.* Jedno malinište ko je bilo pusto. Mon. croat. 68. (1444). Mir Božiji, koji natječe svaki razum, sabljudi srdca vaša. N. Rańina 14b. paul. phil. 4, 7. I ine ovce imam, ke nijesu od ovoga stada. 25b. joann. 10, 16. Njeki koji se zvaše Baraba, ki za krv bješe postavljen u tamnicu. 99a. marc. 15, 7. Nasrjed polja ko bješe puono kosti. 119b. ezek. 37, 1. Otac moj ki jest na nebesijeh. 176b. matth. 16, 17. Pojti do onoga slavnoga grada (kojim se svi dičimo) Dubrovnika. P. Hektorović 53. A vrijeme se traje ko kratko imamo. N. Dimitrović 35. Tvoji sudi, kojime broja ni. 51. Bolesti, u kojzi dan i noć pribivam. N. Naleśković 1, 302. Djevojčice grčke izbrane, kijeh ljeposti suncem lete. I. Gundulić 17. Iz ognenijeh strašnijeh jama u kijeh noć se vječna kaže. 65. Svaki jezik svoja slova ima, kojijem svoje riječi u pismu izrica. R. Gamańić 2b. Nenavidnik pakla isti ki prve otce čini jisti. J. Kavańin 24a. Plemenita naša dica, kim peleni jošter smrde. 174a. Mrtvo more ko se smrdno svejer čini. 377a. Kople snažna Akila, ko kad rańa i ozdravi. 525a. Od ovoga dara duha svetoga, koji je strah Božji, porađa se drugi koji je bogoljubstvo. J. Filipović 1, 173b. I ostale štokakve mahane ti mi najde, ke nisu malane. M. A. Relković, sat. H1b. Izvedi tvoju ljubovcu koja je ljepša od mene. Nar. pjes. vuk. 1, 65. O bedrici sabja dimiskija na kojoj su tri balčaka zlatna. 1, 373. On je meni moje žarko sunce, a koje mi sunce nigda ne zahodi. 1, 406. Lazi dala tananu košulu za koju se s majkom zavadila. 2, 25. Za ńegova hrta Karamana koga voli nego dobra đoga. 2, 271. I daću ti moju kupu zlatnu koja bere devet litar vina. 2, 547. Ona nosi od zlata košulu koja nije kroz prste predena. 2, 550. Kumim nebo, nad tobom koje je; zemlju kumim, pod tobom koja je. 2, 603. U Imoskome imaju dva jezerca od kojijeh se veće zove crleno jezero. Vuk, nar. pjes. 1, 132. Kotor koji se talijanski zove ‚Cattaro'. 2, 569. Na Zejbeke namignuo bojne u kojijeh nema smilovańa. Osvetn. 3, 132. — *U ovom primjeru podložna rečenica tumači riječ* nerotkińa, *i to bez potrebe (pleonastički).* Dozovi mi nerotkińu koja ne rodi. Nar. pjes. vuk. 1, 512.

fff) podložnom se rečenicom ńešto dalje pripovijeda ili uopće kaže, te se ńom uprav za-

Digitized by Google

mjenuje glavna rečenica privezana k prvoj konjunkcijama a, i, te *itd.* Pošalje ńim spasitelja i obraniteļa ki oslobodi svih. N. Ranina 17a. isai. 19, 20. Dokla dođe Gospodin koji prosvijetlit bude otajna tamnosti. 19b. paul. 1cor. 4, 5. Prigoda mi se po ovomu napokońem uskrsenju pojti do onoga slavnoga grada . . . Dubrovnika . . . . . U kom gradu meu stvari ine najdoh se vesel ne malo. P. Hektorović 53. Na velikoj Skandinaviji prvo stanje ukoreni svoje; ka Skandinavija jest široka tisuća i šesto mil. F. Glavinić, cvit. XIV. Dojdohu od Sarmacije Europeo ugospodarit se; ka Sarmacija uzdrži u sebi Poloniju... XIV. A budući da jedan i drugi kraj od početka do svrhe rečene rike *(Save)* od ovoga jest naseļen naroda, ako li ravno različitoj gospodi podložni, za to zovu se Savinci. Ko ime drugi narodi razbijajući, zovu ih Sklavoni ili Šćavoni. XVI. Bihu dva brata, ka za jedan pravdahu se ribńak. 373a. Tot na sebi vidi rane iz kojizih krv teciše. P. Knežević, živ. 12. Štije se od Marije Egipcijake, koja i ona bi napre grišnica očita... F. Lastrić, ned. 80. Dokle vas zvijezda istočna ne dovede do spile Betlemske, u kojoj ležaše na malo slame djetešce božanstveno, kemu klańajući se s velikijem podniženstvom, prikazaste vaše darove. Đ. Bašić 192. Na 1329 fratri s. Frane dođoše u Bosnu, kojizim ban Stipan uziđa manastir u Mileševu. And. Kačić, razg. 9. Te mi steri mekanu posteļu s koje ti se više dignut neću. Nar. pjes. vuk. 2, 565. Ale te doći sad na devet vuki za keh i večeru kuhan. Nar. prip. mikul. 19. Bješe neki carev čovjek kojega sin bolovaše u Kapernaumu. Vuk, jov. 4, 46. Utješiteļ Duh sveti kojega će otac poslati u ime moje. 14, 25. — *Amo pripada i ovo:* Veru prijahu Isusovu komu budi slava. F. Glavinić, cvit. 438a. — *I ovi primjeri pripadaju amo u kojima* koje *(u sredńem rodu) pokazuje ne na ime ili uopće na samu jednu riječ što je u glavnoj rečenici nego na cijelu rečenicu.* Jednom *(Hera)* optuže caru ostali izmećari, da mu je poio smokve; za koje car prizove Hera i reče mu: „Hej Hero, vjero pa nevjero!...“ Nar. prip. vrč. 94. U mehani bijaše 12 Turaka, koji umole krčmaricu Maru da mu ne da vina dok ne sjaše s końa, koje on morade učiniti. Nar. prip. vil. 1867. 719. *u ovome primjeru* koje *pokazuje na* šedator, *ne kao na riječ nego kao na pojam* (koje *znači što i* a to): Da je šedator bio, koje samo naj boļi dijaci bivaju . . . S. Tekelija. letop. 119, 13.

gg) podložna rečenica pokazuje uzrok onome što je u glavnoj, te se koji *može zamijeniti ili konjunkcijom* jer *ili riječima* kaonoti koji. Na ńega malu hval ki t' u čem zabavi. Đ. Baraković, vil. 15. Ah, koliko može vrijeme ke s godištim sve privraća! I. Gundulić 367. Ja ne mogu neg bogovom hvalu dati, ki mi sreću čine imati. G. Palmotić 2, 471. Ukaži mi lice tvoje ke *(štamparskom griješkom* ki) je zdravļe duše moje. I. Akvilini 293. Bez razumne tve pomoći koj su skrovna sva odkrita. J. Kavańin 391a. Slidit priliku Isukrstovu, koji je za svoje uvriditeļe otca molio. J. Banovac, razg. 53. No zafali višńem Bogu koji ti je ud'jelio mlada rabra gospodara. Nar. pjes. vuk. 1, 6. Već je meni s moje majke zima, koja me je za nedraga dala. 1, 221. Ja ne smijem od Jovana tvoga koji zgubi sedamdeset divah. 2, 29. No nefala mojoj staroj majci koja svoje iskobi dijete! 2, 36. No ja tražim silna Vlah-Aliju koji mi je dvore rasturio, koji mi je ļubu zarobio. 2, 276. — *Često se koji stoji i* kakono *ili* kako. Nu ļubav opaka, ajme, ka ulazi potiho, da paka većma se razjasi, kakono ka mire ne ima ni stida . . . H. Lucić 202. Da tko ne zna svoga roditeļa, ni rodjaka, cara uzdrži, kako s koga sebi dobra spozna svaka. I. Gundulić 573. Evo bi rečeno: ‚U boljesti porađati ćeš sinove‘, a Marija bi oslobođena od ovoga zakona, kako koja, budući zahrańena cjelovitost čistoće djevičanske, porodi Jesusa sina Božjega bez ikakve boljesti. J. Matović 40. On *(Jesus)* kako čovjek uzajde na nebo s tijelom i dušom; jere kako Bog jest, ne bi od ńega igda daleko, kako koji svaka mjesta napuńa svojijem božanstvom. 63. Naj prvo se u svemu imaju odagnati poluvjerci, žudjeli, nevjernici od ovoga djelovańa *(kumovańa)*, kako koji jesu vazda u onoj misli i nastojańu, da bi činili potamńeti s lažima istinu vjere. 156.

hh) u podložnoj se rečenici izriče ńešto radi čega ono što je u glavnoj kazano ne bi trebalo ili nije pravo da bude. često se koji *može zamijeniti riječju* premda *ili sličnom.* I ovo, Lizabeta rodica tvoja, i ona je primila sina u starost svoju: i ovo mjesec jest šesti ńoj ka se zove neplodna. N. Ranina 16a. luc. 1, 36. Platu vijek ļubav ne prosi u srebru i zlatu, ko vas svijet zanosi. N. Naļešković 1, 326. Kamenju se gluhom molim na daleče, ke ne vidim. I. Gundulić 352. Papa čini ga opeta, ki jur tri dni hoda daleko biše, u Rim povratiti. F. Glavinić, cvit. 73. I koń se ukine, ki na četiri noge ide. (D). I od stvari ka smrdi dobit miriše, reče skup. (D). Poslov. danič. Da duša plemenita ńemu služi, ki 'e kal vrli. J. Kavańin 61a. Ima Krstjana kojiziju molitve samo su u usti. F. Lastrić, svet. 10b. Što učińe veļe jade mladoj tvojoj kukavici kojojzi si vjeru dao? Nar. pjes. vuk. 1, 94. Bi l' ovakog brata ištetio, koji nas je krasno dočekao? 2, 240. Što m' ne dade za lepoga Jovu koj' me prosi tri godine dana? Nar. pjes. vil. 1866. 385.

c) koji *stoji prije riječi s kojom je u svezi.*

aa) podložna rečenica u kojoj je koji *stoji ispred glavne rečenice, te je u ovoj riječ (ili izrečena ili se ima u misli) s kojom je* koji *u svezi* (koji *se shvaća kao supstantiv). takova riječ može biti: aaa) supstantiv.* A to, da tuj, ne pazeći sipat pinez od svudjere, ki uzmože skup naj veći od junaka izabere *(pošto riječi* da tuj *stoje prije podložne rečenice, može se ova shvatiti kao da je umetnuta u glavnu).* I. Gundulić 294. Koji ima te toliko dade, taj se junak može oženiti. Nar. pjes. vuk. 2, 418. — *amo pripadaju i ova dva primjera, ali u ńima ima ńešto osobito.* Koja je tu moja, javi se devojko, između devojaka. (koja *je u svezi s* devojko, *ali cijela rečenica* koja je tu moja *može se shvatiti kao vokativ).* Nar. pjes. vuk. 1, 110. Koji prvi na muštuluk dođe, ńima hate nesedlane daje; koji drugi na muštuluk dođe, ńima spenzu nebrojenu daje; koji treći na muštuluk dođe, ńima čohu nekrojenu daje. (koji *je u svezi s* ńima, *premda je* koji *u jednini, kao da u podložnoj stoji* svaki koji). 2, 37. — *bbb) zamjenica* on. Kih krvju odkupi tvojom, pomiluj ih, Gospodine. F. Glavinić, cvit. 1. Ki sagriši proti duhu s., ne prosti mu se. 13—14. Kojiziju odpustite grihe odpuštaju se ńima, a kojiziju uzdržite uzdržani su. F. Lastrić, ned. 45. Koga ļubi Gospodin, pedepše ga. J. Matović 456. Ona vije tri vijenca: koji vije sama sebe, zlatom mi ga zavijaše. Nar. pjes. vuk. 1, 8. Đevojke su ružu brale, v'jence viju, kite vežu, jedna šaļe bratu svome, druga šaļe đeverima, treća sprema dragu svome: koja posla bratu svome, brat joj žuti kavad posla; koja

Digitized by Google

posla đeverima, đeveri ńoj zlaćen prsten; koja posla dragu svome, dragi ńojzi drobni biser. 1, 233—234. Ki nima dela, Bog mu ga da. na Rijeci. F. Pilepić. — *ccc) zamjenice* onaj, taj, takav *itd.* Koja su gor na nebesi, ona okušajte. F. Lastrić, test. 208b. Koji se ne bi pobļuvao, onaj ne bi ugodio satirom. M. A. Reļković, sat. A5b. Koji ļubi ne za to što je ļubļen niti za to da bude ļubļen, oni je pravi i istiniti ļubitelj. A. Tomiković, gov. 68. Ja sam bio s trima djevojkama: jedna mi je tanka i visoka, druga mi je b'jela i rumena, treća mi je crn'oka djevojka: koja mi je tanka i visoka, za onom me boli glava, majko; koja mi je b'jela i rumena, za onom me srce boli, majko; koja mi je crn'oka djevojka, za onom ću, majko, umrijeti. Nar. pjes. vuk. 1, 239. Sad će sluge iz doma mi doći, u kog bude po naj više cv'jeća, onoga ću tebi pokloniti. 1, 399. Tri putnika putem putovaše, putujući sretoše devojku, stadoše je darom darivati: jedan dade struk sitna bosiļka, drugi dade zelenu jabuku, treći dade zlatan prsten s ruke. koji dade struk sitna bosiļka, onaj veli: ‚Moja je devojka'; koji dade zelenu jabuku, onaj veli: ‚Moja je devojka'; koji dade zlatan prsten s ruke, onaj veli: ‚Ajdemo sudiji'. 1, 421—422. Nisam kadar ni devojke naći: koju oću, onu mi ne dadu; koju neću, onu mi nameću. 1, 630. Komo Bog onom i svi sveci (pomažu, daju). Nar. posl. vuk. 146. *(može biti da amo ide i ovaj primjer u kojemu se ima u misli riječ, ali se ne zna jeli joj mjesto* ***uz*** koja *ili uz* ona: Koja se *(riječ)* ne reče ona se neće ni čuti. Nar. posl. vuk. 140). — Da ki se ponizi, ta se uzviši. F. Glavinić, cvit. 159a. Koji more taj rano ustane. M. A. Reļković, sat. F1b. Kad na vodu, tri devojke: jedna skoči, końa prima; druga skoči vode davat; treća sjedi, usjela se! koja skoči końa primat, tu ja uzeh sam za sebe; koja skoči vode davat, tu ja uzeh baš za brata; koja sjedi, usjela se! Nar. pjes. vuk. 1, 305—306. Komu se više da, od togaj se više i pita. Nar. posl. vuk. 148. — Koji ļubi jerbo je ļubļen, takvi je zafalan. A. Tomiković, gov. 68. — Koji u korabļu s Noem ne uniđoše, svekolike voda potopi. J. Filipović 1, 193b.

bb) podložna rečenica stoji ispred glavne kao u aa), ali sam supstantiv s kojijem je u svezi koji, *stoji u podložnoj rečenici a uza ń* koji *kao adjektiv. aaa) u glavnoj rečenici ima zamjenica (isporedi aa), bbb) i ccc)) u svezi s* koji. Ku mi Ļubav dava sreću, iz ruka je pustit neću. G. Palmotić 2, 18. Kojom mirom tko svomu iskrńemu uzajmi, onom istom hoće mu se i vratit. M. A. Reļković, sat. B1a. Koja bi ih vila zavadila, dati ću joj stotinu cekinah. Nar. pjes. vuk. 2, 49. Koje mlade s tobom dovedene, svaka nosi čedo u naručju. 1, 616. Tri je care sovre postavio:... koja sovra od suvoga zlata, za ńom sjedi dvanaest vladika; koja sovra od srebra čistoga, za ńom sjedi trista kaluđera; koja sovra drva šimširova, za ńom sjedi trista dece đaka. 2, 89. Kog junaka u životu nađe, umiva ga lađanom vodicom. 2, 315. Koju muku najvoliš mučiti, onom ću ti dušu izvaditi. 2, 321. Koja voćka sama pada, ne vaļa je mlatiti. Nar. posl. vuk. 139. Koja ruka može posjeći, vaļa je cjelivati. 140. Koji svetac ne pomaže, ne vaļa mu se moliti. 143. Koji čovek zna pedeset različni pjesama, ńemu je lasno novu pjesmu spjevati. Vuk, nar. pjes. (1824). 1, 20. Kod kojijeh riječi stoji da se govore u Barańi. one mi je dao g. Adam Dragosavļević. rječn. predg. II. Koja usta rekla, ona i odrekla. nar. pjes. 1, 398. Koji Srbi govore ‚dijete', oni u ovakijem dogadajima vole kazati ‚dite' nego ‚dete'. 2, 251. — *bbb) u glavnoj rečenici ima opet isti supstantiv što je u podložnoj čim se jače ističe sveza.* U kojej se župê što ispakosti, tazi župa da da krivъce. Mon. serb. 16. (1195—1228). Koja kita prv'jenčeva, ta je kita svilom vita. Nar. pjes. vuk. 1, 19. Koja gora od bili-biļura, u ‚tu goru' snijeg do koļena; koja li je od mavi-piruza, tu se tići jalkunići legu; koja li je od crkli-merģana, tudar pasa Mirko vojevoda. 1, 337—338. Koju bih ti riječ besjedio, ti mi riječ poslušati nećeš. 2, 539. U koji je danak isprosio, u onaj se danak razboleo. 2, 637. — *ccc) u glavnoj rečenici nije izrečena riječ što je u svezi s* koji: *naj češće to biva kad se rečenica u kojoj je* koji *može shvatiti kao subjekat glavne, te je obično i* koji *u nominativu.* Koja sela sêno imaju da ga takozi i kose. Dеč. hris. 61. Koje mlado prođe, nek se ružom kiti; koje l' staro prođe, neka žođu gasi. Nar. pjes. vuk. 1, 393. Koja kokoš mnogo kakoće malo jaja nosi. Nar. posl. vuk. 140. Koje oči za svijetom plaču, brzo isplaču. 141. *ali* koji *može biti i u drugom padežu kao ovdje:* Kom domaćinu polovica čeļadi ne moli Boga za smrt, a polovica za život, nije dobar domaćin. Nar. posl. vuk. 146. — *rječe se izostavļena riječ misli kao da nije subjekat.* Koja sutь oba člověka jedne crьkve, da sudetь prêdь svojeju crьkviju. Zak. duš. pam. šaf. 32. — *u ovom se primjeru riječ što je u svezi s* koji *shvaća kao subjekat ne prave glavne rečenice* (poviču) *nego druge što za ńom dolazi:* Koje pseto hoće da ubiju, poviču: bijesno je. Nar. posl. vuk. 142. — *u ńekijem je slučajevima slaba ili nikakva sveza među dvije rečenice, n. p. u:* Kojoj ovci svoje runo smeta, onđe nije ni ovce ni runa. Nar. posl. vuk. 143, *gdje* onđe *može značiti: u ńoj (u ovci); ali u:* Koji domaćin ne misli u veče šta u jutru vaļa raditi, tu niti je kuće ni domaćina. 142, tu *ne pokazuje samo na domaćina nego i na kuću.*

ccc) gdjegđje stoji sam supstantiv uz koji *kao kod bb), ali nije potrebno da podložna rečenica stoji prije glavne. to je dosta često u ovakovijem primjerima* (koji čas = u čas u koji): Ke znam da suzice za radost prolišе niz rumeno liček, ki čas te vidiše. H. Lucić 276. Koji ‚ki čas' vidit bude, da ga obļubi tvoja lipost, svu će stavit moć i kripost... M. Pelegrinović 171. — *Rijetko je u ovakovijem slučajevima* (ke sjeme = sjeme koje): Ne plodila *(zemļo),* ke sjeme u te bude pasti. I. Gundulić 89.

d) može se ne izreći ni u glavnoj ni u podložnoj rečenici riječ što je u svezi sa koji. *te se značeńe ove riječi zna po smislu, n. p. po onome što je prije kazano, ili se još češće ima u misli čeļađe. podložna rečenica stoji prije glavne, a naj češće kao subjekat prema glavnoj. značeńe je uopće* onaj koji. Ka je od Boga, slada od meda. (D). Poslov. danič. Koji ne viruje, neka miruje, dok pročati. A. Kanižlić, kam. 13. Koji veli da sam od zla roda ne imao od srca poroda! Nar. pjes. vuk. 1, 38. O junaci! koji ļube nema neka kupi sebi vjernu ļubu. 1, 548. Koja je tu Roksanda devojka, nek savije skute i rukave. 2, 150—151. Koji ima sina al sinovca, da ga šaļe caru za soldata. Nar. pjes. istr. 1, 10. Koja se ne nađa, ona se i ne uda. Nar. posl. vuk. 140. Koji koga begeniše, s onim i jegleniše. 142. Koji mnogo prijeti, slabo osvećuje. 143. — *U ovom primjeru stoji podložna rečenica kao objekat:* Kojerê ti našь pouzdani sluga ima ti govoriti vašoj milosti, da mu vaša milost vêrujete. Mon. serb. 555. (1537).

e) gdjegđje se nalazi riječ s kojom je

Digitized by Google

koji *u svezi i prije i poslije, dakle dva puta: prvi se put uprav kaže što je značeńe, a drugi se ističe opet u glavnoj rečenici zamjenicom.* A mornar ki je lin, on kruha gladuje. Đ. Baraković, vil. 65. Mjerom kom prodaješ vaļa tom da i kupuješ. (Z). Poslov. danič. Ti koja si dugokosa mlada, tebe ć' uzet za vjernu ļubovcu. Nar. pjes. vuk. 1, 338.

f) u ovom primjeru koju *(što znači ‚naranču' kako se vidi po onome što je prije kazano) nije u svezi ni s jednom osobitom riječi u glavnoj rečenici koja i ovdje stoji poslije podložne, nego s jedne strane ističe red kojijem su se prije brojile naranče* (jedna, druga, treća) *tako da prvo* koju *odgovara ‚jednoj', drugo ‚drugoj', treće ‚trećoj'; s druge strane kaže prigodu onoga što se za svaki slučaj pripovijeda u glavnoj (od prilike kao da stoji:* zato što prvu posla duždu *itd.).* Rodile joj tri naranče žute: jednu posla duždu mletačkome, drugu šaļe caru čestitome, treću posla u Prilipu Marku. Koju posla duždu mletačkome, a ńoj dužde odašiļe dare; koju posla caru u Stambolu, care ńojzi ogledalo sjajno; koju posla u Prilipu Marku, Marko ńojzi końa i junaka. Nar. pjes. vuk. 1, 624.

g) vidi kom.

KOJIČ-BARA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom.* Šļivar u Kojić-bari. Sr. nov. 1873. 999.

KOJIČIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme (a i u narodnijem pjesmama koje mogu biti starije).* Da je bio Kojičić-Ivane ... Da ubije Koičić-Ivana ... Nar. pjes. vuk. 3, 539. Ona reče Kojičiću Vuku. Pjev. crn. 23a. Ogled. sr. 55. Kmetovi Jovan Kojičić i Đukan Kojičić. Glasnik. 11, 1, 203. (1808).

KOJIČKI, *adj. prezime. — U naše vrijeme.* Andrija Kojički. D. Avramović 278.

KÒJIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Došo sudu Mojsilo Kojić iz Rićaka. Glasnik. 11, 1, 171. (1808). Lazar Kojić. Rat. 143.

KOJIĆI, *m. pl. ime zaseoku u Srbiji u okrugu čačanskom.* K. Jovanović 168. — *Pomiņe se i u narodnoj pjesmi.* Dovedoše u selo Koiće. Nar. pjes. vuk. 4, 360.

1. KÒJÎGOD, *pron.* aliquis, quispiam, *riječcom* god *dobiva* koji *neodređeno značeńe, te se ograničuje na ńekoliko ili malo čeļadi ili stvari ili gdjegdje samo na jedno. — drugo je* 2. kòjî gôd, *vidi* 3. god. — *Mješte* god *mogu biti i drugi oblici:* godê, godêr, god *itd. (vidi kod* 3. god). — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu:* koji god, vidi kogod *(i* ko god); kojigod od dvojice ‚aliquis ex duobus'; *u Belinu* (kojigod ‚alcun particolare' ‚unus aliquis' 60a; ‚qualche' ‚aliquis' 598b; kigodi ‚qualch' uno, alcuno, e qualche' ‚aliquis' 598b), *u Bjelostjenčevu* (kigod, kojigod ‚quispiam, unus aliquis, nonnemo, aliquispiam'), *u Stulićevu* (kigod ‚aliquis'; kojigod, kojigodi, kojigodir ‚alius, aliquis alius'). Ako ne uzbude stvar koja bi kńiževne uši kojomgodi vridnosti pasla. M. Držić 3. Ta je kagodi zlica i pustoš. 321. Ti sada, Vlade, reci od tvojih kojugodi *(pisam).* P. Zoranić 12. I u srebra je kagod svitlost svitla u počel i pristala. M. Pelegrinović 180. Smrtni je grijeh žudjeti komugodijer kojegodi zlo. A. Gučetić, roz. jez. 44. Da biše Ińacijo kojigod ludi skitac. B. Kašić, iń. 31. Molimo toga ki sve vlada, da ako bi srģbe toj ńegove zlamenje, bude imat na puk svoj kegodi smiļenje. I. Gundulić 81. Od mladijeh, kih ustrili slavna lipos ńe velika, kigodi joj tu omili. 380. Kada padu u kigod grih smrtni. P. Radovčić, nač. 35. Nitkor ju ni zatajal da ni istinita, nego kigod clovik prespametan. ist. 11—12. Ako ne bi imao kojegodir ufanje. P. Posilović, cvijet. 23. Mogu biti kojigodir put brez griha. 41. Služiti kojigodir sakramenat. M. Bijanković 27. Koji imaju kigod red sveti. 87. Da se ne bi kojagodi na Kosovu dogodila. Nar. pjes. mikl. 1, 20. Ako bi se kojagod na Kosovu dogodila. 21. Po kriposti od kegagod posvetilišća. A. Vitaļić, ist. 46. Koji su te uvridili po kojigod način. L. Terzić 62. Tko ńih ne zna, u ńemu je kagod zlobna zaviština. J. Kavańin 112a. Nije čudo, da divjači kigod plemen. 205b. Ako ti još ostaje kogod vrijeme. 437a. Daj, da t' kigod zdrak otvorim, ako i mlohav. 530a. Koji premako su bili naučili kojigod jezik. F. Lastrić, test. 16b. Čudiće se kojigod morebiti, kako ... 67b. Ova knńiga jest od kogagodi lažca složena za omrazit Focija. A. Kanižlić, kam. 8. Episkop kojegodi crkve. 44. A kad s kojegodi strane pomańkańe bivat stane. V. Došen 190b. Više *(se)* puta i kojigod plemić u ģeme uzmiša. M. A. Reļković, sat. A7b. Ako od ńih kojegod posrne, i onaj se drugi kraj privrne. G1a. Ako se posli zaručeńa dogada kojagodi stvar. Ant. Kadčić 404. Ne po djelu kojegagod umrloga čovjeka, dali po kreposti ... J. Matović 30. Koji spovijedaju kojigod zanat. 91. Ako su kojigod koji bi rekli ... 163. Neka bi se uzdržali od smiješańa ženskoga za kojigod dan. 221. Biskup kada redi kojegagod redovnikom. 297. Samo da bi od ondi izašao kojigod spasovni plod. 521. Durovetaju svud tražeći i proseći od slabijeh i taštijeh ļudi kojugod utjehu. I. M. Mattei 25. Da bi kojigod nas došao u takvo misto, gdi bi svi oni ļudi romi bili ... B. Leaković, gov. 255. Uzbojah se ... da pod hitrom riječi ne bi kagod varka sakrila se. P. Sorkočević 586b. Oni počeli sić, žurit se, ki će prvo, još ni komugod ni red došal, da leh jedno stablo posiče, tuliko jih je bilo! Nar. prip. mikul. 55. Promisli da se na kojigoď način utvrdi. Pravdonoša. 1852. 3. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka uz* kojigod *ima i* jedan. Ako bi jedno kojegod udo bilo bolestno... J. Matović 96. Da se krštene može učiniti s kojijemgod jednijem od ove *(sic)* tri načina. 149. Nebeska milost veće pristupa k jednomu komugod, nego k drugomu. 170.

2. KÒJÎ GÔD, *pron.* quicumque, quisquis; gôd *daje neograničeno značeńe tako da* koji god *znači: svaki koji ili koji mu drago. — razlikuje se od* 1. kojigod *ne samo akcentom nego i tijem što* god *može biti odijeļeno od* koji *(isporedi* 2. gdje god, 2. kad god *itd.). — Mješte* god *mogu biti i drugi oblici, kao* godê, godêr, god, goda, godar *itd., vidi kod* 3. god. *u jednoga pisca* XVIII *vijeka ima i* kodi: O vi svi, kojega kodi reda ... J. Banovac, blagosov. 266. — *Od* XIII *vijeka, a između rječnika u Voltiģijinu* (koji godir ‚quicumque; quisquam, quisquis'), *u Mikaļinu:* vidi (ko god *i)* kogod; *u Belinu* (koji godijer su ‚quanti che sono' ‚quotquot' 599b), *u Bjelostjenčevu* (ki god, koji god ‚quicunque'), *u Voltiģijinu* (ki god, ki godar ‚chiunque, qualunque' ‚wer immer'; koji god ‚chiunque, qualunque' ‚welcher' ecc.), *u Stulićevu* (ki godi ‚quilibet'), *u Vukovu* (kojigôd *i* kojigôd ‚wer immer' ‚quicumque, quisquis'; kojigôder, kojigôdir, kojigôđer, vide kojigod *s dodatkom da se govori u Dubrovniku).* U kojemь godê sudê nigdê inьdê da se ne prju, da grede prêdь kraļevьstvo mi. Mon. serb. 16. (1222—1228). U ko godi bi vrime ńimь ratь ne branila, vazda da se ima tako davati. 290. (1419). Ako li bi našega plemenitoga gospodina svete krune ugarske

Digitized by Google

a ili gospodina turskoga a ili zamorskoga a ili bosanskoga a ili kojega godije gospodina segaj svijeta... 378. (1433). Da ki godi ga *(pepeo)* svrhu sebe prospe... telesno zdrafje i dušefno spasenje da prima. Bernardin 22. Zdraf budiše od ke godi nemoći nemoćan biše. 32. joann. 5, 4. Govoru tebi, da ki godi se vaspet ne prirodi vodom i duhom sfetim, ne more ulisti u kra|efstvo nebesko. 152. paul. gal. 3, 5. Ki svidočastvo izvede od riči Božje i svidočastvo od Isukrsta, ka godi vidil jest. Bernardin 161. apoc. 1, 2. Zdrav budiješe od koje godjer nemoći nemoćan bješe. N. Rańina 134. joann. 5, 4. Da koje godijer od rečenoga stvorenja ne hvali Boga glasom, ništarnemańe hvale ga djelima. M. Orbin 13. Ki godar protiva ńegovomu suprotivil bi nauku ne katolik nego heretik nazove se. F. Glavinić, cvit. 136a. Da, ki goda dobude, k onoj veri i ona hoće se pridružiti. 150a. Isusa vapije koji godar pada. P. Vitezović, odil. 24. Neka u komu godir mistu budu užežene, otidu od onoga mista poglavice tmina. L. Terzić 206. Da gdi godi od ovoga stvorenja vina i koji godi ga bude okusiti, božanstvene milosti tvoje obiljem da se napuni. 210. Dakle ki god dobra stvara odabran će biti zgara. J. Kavańin 16b. Zapovijeda vjera svaka, svaka može, ka god želi. 336b. Što koji god obsluže, oni samo počnu govoriti... F. Lastrić, test. 17a. Koji godi tlači Isusa, od Boga nije. ned. 3. Koja godir su pisana, za naš nauk pisana jesu. 131. Tako oću, da i vi, koji godi ste učenici moji i naslednici, činite. 297. Taka dila sva bijahu, koja godir on činiše. P. Knežević, živ. 30. Koji bi godi u Rim došao. A. Kanižlić, kam. 248. Koji se godi *(grijesi)* učiniti mogu. utoč. 218. U koji godijer bo dan budeš blagovati... J. Matović 26. Koja godijer učinili jesu u životu... 71. Koju godir čašu dodavaše... Nar. pjes. juk. 187. Pa im paša oštre riječi kriči: ‚Koji godir natrag vrne glavu...' Osvetn. 3, 133. — *U ovom primjeru nema relativnoga značeńa nego znači uopće što i* svaki: Turne drivene na ńih *(elefantih)* učini i na kom godi turnu dvadeset ljudi na boj odpravi. Aleks. jag. star. 3, 292. — *U ovom primjeru kao da je interogativno:* Ma povejte mi, ki god je. Nar. prip. mikul. 16. — *Nalazi se do* XVIII *vijeka pisano i* koji mu god *u značeńu* koji mu drago, *gdje se vidi da* god *drži svoje staro značeńe (vidi* 1. god, b). — *između rječnika u Belinu* (koji mu god, ki mu god ‚qualunque, chiunque, ciascuno' ‚quicumque' 599a), *u Voltigijinu* (koji mu god *us* koji mu drago), *u Stulićevu* (koji mu god, koji mu godijer ‚cujusmodicumque' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara).* Ter da bi na svijetu ki mu god čovjek bil... N. Dimitrović 90. Neće iko smjeti potvrditi od koje mu god stvari za istinito. J. Matović 132. Svjetovni pisaoci zlamenuju koju mu god vrstu pomasti. 180. Koje se mogu na koji mu god način pristojati pričešćeńu. 288. — *gdjegdje uz* god *ima i* drago. Koje ti godir drago zlo. P. Posilović, nasl. 106a. Izniti koje mu godi drago istomačeńe. A. Kanižlić, kam. 710. Koji mu god drago ispovidnik. M. Dobretić 144. — *U Stulićevu rječniku ima i* kojigodļubo *i* kojimugoļubo *(sic) s istijem značeńem* (v. koji hoćeš *i* koji se hoće) *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

KÒJÎ MU DRÀGO, *pron.* quilibet; *znači od prilike što i* svaki, *ali se jače ističe da je jedno kao i drugo (kod toga se može pokazati i ńeko prezirańe kao n. p. da nije jedno za što bolje nego drugo, ali se to ne poznaje po primjerima).* — *Od* XVII *vijeka* (koji ti drago *od* XVI), *a između rječnika u Belinu* (‚qualsivoglia' ‚quilibet' 599a), *u Voltigijinu* (‚qualsivoglia, qualunque, chicchessia' ‚irgend einer, es mag sein wer will'), *u Stulićevu* (v. ko godijer), *u Vukovu* (‚wer immer' ‚quisquis'). Koji mu drago, budi muž, budi žena. S. Matijević 16. U vrtlu s. crkve i koje mu drago duše... F. Lastrić, test. 252a. Koga mu drago otajstva koje to poznańe imati more... 277b. Tko godi oće imati milost i isprositi kod ńega koju mu drago... ned. 265. Od koga mu drago plemena. A. Kanižlić, kam. 5. Od koga mu drago suda slobodno je episkopom pozvati se na sud pape rimskoga. 25. Ovi dakle nepridobitnik Tatarin čestokrat zazivaše na mejdan koga mu drago od vojske careve. And. Kačić, razg. 90. Od koga mu drago djelovańa i držanstva. J. Matović 320. Hristjani koga mu drago bitja. I. M. Mattei 8. Dila, na koji mu drago način učińena. I. J. P. Lučić, nar. 5. Jer kad cigli od ńiha poliši, gdje mu da mu od koga mu drago. Osvetn. 3, 35. — drago *može biti odijeljeno od* koji mu. Focio je bio višt pritvoriti se u svaku koju mu bi drago priliku. A. Kanižlić, kam. 47. Oni *(grih)* od nepravedna stečeńa i kriva priuzetja po koji mu način drago učińeno(!) ne more se pomrsiti ne povrativši istom čije je. J. Banovac, razg. 33. — *Mješte* mu *ima gdjegdje* ti *ili* mi *prema smislu.* Nego me neboga po ki ti drago put oda zla ovoga učini počinut. N. Naljeković 2, 102. Budi za koji ti drago uzrok. S. Matijević 18. Obećavam podnijeti koju ti drago muku. P. Posilović, nasl. 195b. — Ako uzpitam koga mi drago. A. Kanižlić, uzr. 250. — *U jednom primjeru* XVIII *vijeka ima i* koji mu hoćeš *s istijem značeńem:* Svak, budi koje mu hoćeš ruke i vrste. I. M. Mattei 7.

1. KOJIN, *adj. koji pripada Koju ili Koji.* — *Kod mjesnijeh imena u Srbiji u naše doba. a) u okrugu smederevskom.* Kojina jaruga. Niva u Kojinoj Jarugi. Sr. nov. 1874. 363. — *b) u okrugu valjevskom.* Kojino polje. Sr. nov. 1875. 745.

2. KOJIN, *m. ime muško.* — *Prije našega vremena.* Kojinь. S. Novaković, pom. 70.

KOJINA, *f. ime žensko.* — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 70.

KÒJÎNO, *pron. znači što i relativna zamjenica* koji; no *što se dodaje oblicima ove zamjenice kao da jače ističe relativno značeńe, uprav je skraćeno* ono *(vidi i* on *i* no), *a poznaje se i po tome što se u starijim knigama mj.* no *nalazi i* to *(do* XVI *vijeka), n. p.:* Onizi jemci koji to su po tomu človĕku. Zak. duš. pam. šaf. 39. Zaloge koje to su stale u našoj komori, koje to smo bili uzeli od Nalĕška Jurьšića. Spom. sr. 1, 18. (1399). Polaču u Dubrovьniku, koja to je polača prьvo bila našega vlastelina. Mon. serb. 240. (1399). Dio od zemaļь koji to je bilь Dubrovnikь darьvao Radiču. 258. (1405). Zemļu u naše Prêmorьje koji to je prьvo bio dio zemaļь kraļa Ostoje. 261. (1405). Polaču koja to je prьvo bila vlastelь našehь. 297. (1420). Sluge kojim to je pridao Radosava Siverinca. Nar. pjes. *u* P. Hektorović 22. — Kojino *se javļa od* XIV *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* kòjino, vide koji (cf. no); *Daničić u rječniku kod* kyj *piše:* relativno može uzeti k sebi zamjenicu ‚ono', te mu biva jače pokazivańe a zamjenici otpada prvi glas, cf. onь. — Onzi kojino ga dajetь. Zak. duš. pam. šaf. 76. O carinahь kojeno su sьgi postale. Mon. serb. 168. (1360). Od tvoga muža kino tebe kon mene mladoga ostavi brez sebe. H. Lucić 196. Al' od ust kano med iz sebe proliju. 206. On kamen žestoki, o kino srdito more se razbija.

Digitized by Google

237. Pored s ostalimi kihno milo zove težaci vernimi. P. Hektorović 59. Nu ih, vjeruj, dili veselo on timi, kihno svit ucvili nevoļam svojimi. D. Rańina 131a. Narod, koj'no u hrabranstvu sta svojih ruka hrabrenički. J. Kavańin 241b. Bartuo koj'no vješt skup vojštva vodi na Turčina. 310a. Blago onom' koj'no gosti. 402a. Eno oni su koj'no plaču. 444a. Oni mu *(Isukrstu)* otvoriše prsi, kino u srdcu legu nenavidosti. J. Banovac, razg. 149. More im se reći da viruju da će umriti, a ne onim kojino s ustimi govore a s dili se ukazuju, kolik da će uvik svoje zloće uživati. pripov. 9. Onda će se očitovat oni vaši sramni grisi kojeno tako potajno držaste. 24. Iskaće osvetu od Boga one sirote kojeno si razcvilio. 25. Sveti Bonaventura, kojino je vazda bio na službu ove naše pastirice, ovako imade reći... 132. Duše kojeno te ļube. prisv. obit. 63. Jakost ti u Jozipu, u Sužani i u drugi, kojino napastovani uzdržaše se da ne padu. J. Filipović 1, 174b. Govoreći od triju kriposti bogoslovnije brez kojino se nitko saraniti ne more. F. Lastrić, od' 50. Ne ktje on nikoje slave ni fale, nego ju dade Isusu komuno se pristoji. 161. Oni u kogano ime doode. test. ad. 19a. Pogrditi onoga komuno samu pošteńe i slava vičńa pristoji se. ned. 209. Doveo si Mariju kojano je naša izgib. M. Zoričić, zrc. 92. Oblast Božju brez kojeno nije lika. V. Došen 5b. Žvale s kojimno ga lažci žvale. 36b. Na livadi o kojojno smrt ne radi. 50a. Jamu od propasti kojojno je dno izbilo. 60a. One čaše, one zdile, kojeno su pune bile. 149a. I čauša i svi svata iz kojino slava siva, što ńi kucin rep pokriva. 162a. Kad ne mare oni za to, Bog kojeno obra na to. 224b. K onim se vaļa da utičemo, kojino su mogući kod Boga. L. Vladmirović 68. Imamo razumiti da ovi isti Isus, u koga virujemo, kojino je drugi kip prisvetoga trojstva, jedini sin Božji, jest hotio narav čovičansku na sebe uzeti. B. Leaković, nauk. 46. Ni ostalu muku tvoju kojuno si ti mučio. Nar. pjes. vuk. 1, 95. L'jepom Fatom, Atlagića zlatom, kojano je u kavezu rasla. 1, 252. Već on ļubi Omerovo zlato kojeno je u kavezu raslo. 1, 281. Kojano je dugokosa mlada, ona rusu kosu kunijaše. 1, 338. Jel' izdro zlaćenu maramu kojuno sam tri godine vezla? 1, 370. Nije l' majka rodila junaka kojino će vodu preploviti? 1, 601. Ja đevojku, ja nevjestu mladu kojano je skoro dovedena. 2, 461. Na kojoj su toke pozlaćene kojeno su pet stotin dukata. 3, 201. I daću joj dvanaest prstena kojeno sam od majke dobio. 3, 498. Kijavito, moje mjesto sveto, kojeno si od Boga začeto. Nar. pjes. herc. vuk. 319.

KOJINOVIĆI, *m. pl. ime zaseoku u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 153.

1. KOJITI, kojim, *impf. gojiti.* — *U naše vrijeme u Topolovcu* (P. Brantner), *i u narodnoj pjesmi ugarskijeh Hrvata.* Kak si me hranila, kak si me kojila... Jačke. 134.

2. KÒJITI, kòjîm, *impf. (?)* konop od mreže u kolo saviti. Dubašnica na Krku. I. Milčetić.

KOJIŽDE, *pron. znači što i* 2. koji god *ili bolje* svaki. — *Oblicima zamjenice* koji *dodaje se enklitika* žde *koja može biti istoga postańa što i* že; *Miklošić* (vergl. gramm. 4, 120) *isporeduje lat.* dem *u* idem. — *Mješte* žde *nalazi se i* žđo (kojiždo). — *Samo u knigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Daničićevu* (kyjžde *i* kyjždo ‚quisque'). Za kojimьžde ulijanikomь po dьva člověka. Mon. serb. 6. (1198—1199). — *Jepiskopi* osveštaše i kojegoždo kojiždo stranê učiteļe postavļaše. Domentijanb 140. Mnogь že narodь otь Jerusalima i o*(tь)* kojegoždo otьčьstvija molitvi radi prišьdьše... Starine. 18, 196. Kojegoždo po stepêni svojemь. Okáz. pam. šaf. 60.

KOJN, *vidi* koń. — *Oblik je kajkavski, ali se nalazi u jednoga pisca čakavca iz Istre* XVII *vijeka (samo u nom. sing.).* Nemojte biti kako kojn i mazga. F. Glavinić, cvit. 18a. Rečeni kojn ženi ne da usesti na se. 153b *(prije i poslije toga na istoj strani* koń*a). tako se u istoga pisca nalazi i* kojnski *mj.* koński. A Ipolita k repom čini privezati kojnskim. 276a. Cilicij, t. j. sukńu jednu od strun kojnskih spletenu. 280b. — *U drugoga pisca čakavca (Spļećanina) ima* kojnu *ali samo radi slika s* bojnu, *kako i u drugom stihu ima* ježdi *(mj.* jezdi) *radi slika sa* dreždi. Vidim cara, gdi na kojnu u srjed srca ptenca ježdi i sulicu svoju bojnu u naj ļuću zmiju dreždi. J. Kavańin 291b. *što u istoga pisca ima i* kojnika, *to je nepouzdano, jer je uopće nevaļalo izdańe:* Nemu sina malahnoga stvori vojvodu od kojnikâ. 105a.

KOJN-, *vidi* kojn.

KÓJO, *m. hyp.* Kostadin. — *isporedi* Koja. — *Akc. se mijeńa u voc.* Kôjo. — *Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (hyp. v. Kosta *s dodatkom da je po južnom govoru).* Kojo knezь. Glasnik. 24, 270. (1388).

KÓJOVIĆ, *m. prezime (po ocu Koju).* — *U naše vrijeme.* Mladin Kojović. Rat. 97. Milentije Kojović. 107.

KÓJSINA, *f. ime selu u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 16.

KOJSOSIĆ, *m. vidi u Daničićevu rječniku:* Kojsosićь, međa je końuška išla ‚otь sêlištь Kojkosićihь'. M(on. serb). 264. (1389—1405). bojim se, neće biti dobro prepisano.

KÒJUŠAN, kòjušna, *adj. dem.* kolik. — *vidi* kolišan *i isporedi* majušan. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Kojušno mi odreza kruva'. ‚Vide, kojušna e ona cura'. J. Bogdanović.

KÒK, *m.* Melia azedarach L., *neka biļka što ima u voću oblastu i vrlo tvrdu koščicu, te se nom nižu kraliješi i brojanice. — Može biti da postaje od tal.* coccola, *ili bolje od grčkoga κόκκος. — U naše vrijeme u Dubrovniku.* Kok, Melia azedarach L. (Vodopić). B. Šulek, im. 149. — *Ne znam, jeli ovo isto:* Ribńa trava kaže se u Srbiji, belutak u Sremu, a kok u Dalmaciji ‚Coccole di Levante'. Đ. Popović, poznav. robe. 326.

1. KÓKA, *f. hyp.* kokoš. — *Akc. se mijeńa u voc.* kôko, kôke. — *Po južnijem je krajevima nom. sing.* kóke, *a voc. sing.* kôke, *vidi:* Iš, o koke, kokorajko! ne kokoći, ne klopoći. Nar. pjes. vuk. 1, 194. A ti, koke, jaja nosi. Nar. pjes. herc. vuk. 286. Upita lisica kokoš: ‚Duše ti, koke moja lijepa i dobra!' Nar. prip. vrč. 186. *vidi i b).* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (hyp. v. kokoš). *a) u pravom smislu, ali ne samo o malenoj kokoši, nego se kaže često u vokativu kao od mila, pa i u šali i u ńekoj ironiji (često u poslovicama).* Navrani se lija s lisičićima, te pojede koku s pilićima. Nar. pjes. vuk. 1, 503. Dok ja koke ponameštam. 1, 511. Ispeci mi šarku koku koja ne nosi. 1, 512. Dođe koka, ukļunu ga. 1, 527. Hod' me služit, dati ću ti koke moje. Nar. pjes. istr. 2, 39. Vidi moja oka đe se peče koka. Nar. posl. vuk. 34. Doć' će koka na sjedalo. 69. I pijana koka zna što je jastrijeb. 104. I ćorava koka nađe zrno. 106. Kakoće kao koka na sjedalu. 127. Neka je koka šarena, pa makar i ne snijela jajeta.

Digitized by Google

(Reku đekoji, naj više u šali, o đevojkama, kad se govori o ženidbi, t. j. neka je lijepa, a u ostalom makar kakva bila). 200. Pusti koku na policu, ona će i na stolicu. 266. Svaka je koka na svom sjedalu pijetao. 276. Tele vele, koka malo, jagńe žao, te zetu jaje na tavu. 313. Četiri koke perušavke. V. Vučević, igre. 88. Sve pečene koke. M. P. Šapčanin 1, 67. — *b) u prenesenom smislu, kaže se od mila (gdjegdje i u ironiji) ženskom djetetu ili mladom ženskom čeljadetu. u Dubrovniku.* ‚Što ti je, koke moja?' P. Budmani. — *c) u pisaca kao ime cijelome redu u koji pripadaju kokoši i druge slične ptice.* Koke *(red)* ‚gallinae'. J. Pančić, zoolog. 205. — *d) u prenesenom smislu, ime kobili?* F. Kurelac, dom. živ. 60.

2. KÓKA, *f. dem.* 2. kokoška *(klupko).* Koka, kokoška, žene smotaju konopļanu pređu u koke, pa je šupļa, i kad istu opet na motovilo premotavaju, iz nutra uzmu kraj, pa se lako mota i ne pomrsi se, kao kad se s kluvka mota.

3. KÓKA, *f.* žensko ime, mjesto Soka. u Lici. V. Arsenijević. — *Biće ista riječ što i* 1. koka, *isporedi* 1. koka, *b).*

4. KÒKA, *f. u Vukovu rječniku:* ‚der weibliche schamtheil bei kleinen kindern (wie bei den männlichen' kitica ‚oder' resa)' ‚muliebria infantis'. — *Biće drugi oblik od* 1. koka, *isporedi* 1. kokot, b.

5. KÒKA, *f. kokoš što kakoće (kvočka?).* — *U naše vrijeme u Istri.* Kôka ‚gallina glociens'. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. ıfrtg. 19.

6. KÒKA, *f. hyp.* kokoška *(jezgra u oraha).* — *U naše vrijeme u Istri.* Kôka ‚nucleus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. ıftg. 19.

KÒKAC, *interj. u naše vrijeme u Lici.* Malom djetetu kad pane, doviknu šaļivo ‚kokac'. onda ne plače, van se nasmije. J. Bogdanović.

KOKAČ, *m.* Kuruz koji će dobro u vatri u kokice t. j. u jaglice pucati. Pop Živojin iz Srbije.

KOKAČEV, *adj. koji pripada kokaču.* Pop Živojin iz Srbije.

KOKALNICA, *f. kvočka(?).* — *U jednom primjeru čakavskom* XVI *vijeka.* Isus Hrist z ovu lipu razumnu priliku od kokalnice svoju ļubav ku on ima suprot vsim ļudem . . . Postila. 2, x4b.

KÒKALO, *m. ime muško načińeno u šali od interogativne zamjenice* ko, *kojom se odgovara na pitańe što počińe rječju* ko, *da je onaj za kojega se pita sam onaj koji pita.* — *isporedi* kokša. — *U Vukovu rječniku:* ‚der ko sagt' ‚qui protulit ko' [cf. kokša] *s primjerom:* A. Ko je to rekao? B. Kokalo (‚du selbst'). — *U Dubrovniku sam čuo kazati* Kôkalo s Dólâ, *ali ne u onakom smislu, nego kad dijete pita:* ‚Ko . . .?', *a neće se da mu se odgovori, ili jer ne treba da ono zna, ili jer dosađuje pitańima.* P. Budmani.

KÒKALOV, *adj. prezime.* — *U naše vrijeme.* D. Avramović 249.

1. KÒKAN, *m. ime muško, ali jamačno izmišļeno (po svoj prilici načińeno od* kokot), *što se čuje samo u narodnijem šaļivijem pripovijetkama i pjesmama.* — *U naše vrijeme (a može biti i od prošloga vijeka, vidi naj zadńi primjer); između rječnika u Vukovu:* 1 *(ali nema broja* 2). pjeva se i pripovijeda kako se nekakav Kokan čelebija pogodio: U zle dane, u godine gladne, za tri groša i čakšire sukna, da on dvori sedam gazdarica i da čuva hiļadu ovaca *(dovde su stihovi iz narodne pjesme);* kako je gazdarica Mara kupila kolo da bi domamila Kokana od ovaca; kako je Kokan došao, kakav je bio i kako je u kolu igrao, itd. I od toga je ostala ova poslovica: Nema kola bez Kokana. *i u* Nar. posl. vuk. 203 *gotovo se isto pripovijeda, a slično u dvije pripovijetke u* Nar. prip. vrč. 32—33. *vidi i kod* čalabrcnuti. — *Ima i u jednoga pisca* XVIII *vijeka, ali je naštampano* kokan *(s malijem slovom). s toga što se ne zna značeńe ove riječi, a i onako je nevaļalo izdańe, može se pročitati* Kokan *kao ime muško i pomisliti da je već onda bilo poznato po pripovijetkama.* Njegda Kokan od ovaca bio složio dosti vredno svoj mao snopić od drvaca, Demokrit ga srjeti i vredno na nauke ga hti udignut. J. Kavańin 354a.

2. KÒKAN, *m.* šaļiv i tepav naziv pijevcu *(kokotu).* I žena tepajući svome čojku reče: ‚Kokane moj!' — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KÒKANOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Trpko Kokanović iz Užica. Protok. pr. Nenadovića. 158.

KÒKANOVIĆI, *m. pl. ime zaseoku u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 97.

KOKAŃ, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdiļe. 48.

KÓKÂŃE, *n. djelo kojijem se koka.* — *U Vukovu rječniku.*

KOKÀŃICA, *f. ime poļu u Srbiji u okrugu užičkom.* Ļ. Stojanović.

KÒKARA, *f.* ‚Ajde gore u šikaru, pa kakvegod kokare donesi na vatru'. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KÒKÂRDA, *f. franc.* cocarde, *tal.* coccarda, *ńem.* cocarde, *(politički) znak od tkańa ili od lima sa različnijem bojama što nose vojnici a i činovnici na kapi ili drugdje (n. p. na prsima).* — *U pisaca našega vremena.* Urednici austrijanski imadu, dokle god su u službi u kneževini uz kokardu austrijansku nositi i lihtensteinsku. Zbornik zak. 1864. 219. *i u Šulekovu rječniku:* ‚cocarde'.

KOKÁTÂŃE, *n. djelo kojijem se kokače.* J. Bogdanović.

KOKÁTATI, kòkâčem *(sic, vidi prvi primjer, isporedi i* guritati), *impf. vidi* kakotati *i* kokodakati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Pijevac kokače, a koke ńegovo kokatańe i ne obadiraju'. Reku i ženama, kada ih hoće da učutkaju: ‚Ću(ti)te! šta ste stale tu kokatati?' J. Bogdanović.

KÓKATI, kôkâm, *impf. pržiti (n. p. kukuruze).* — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes.* 3 *sing.* kókajû, *u aor.* kókah, *u ger. praes.* kókajûći, *u ger. praet.* kókâvši, *u part. praet. act.* kókao; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes.* 1 *sing.* — *Nejasna postańa; Miklošić ispoređuje češ.* kokučka ‚kern', *maģ.* kökény ‚schlehe', kukojcza ‚sandbeere', *grč.* κόκκος. — *U Vukovu rječniku:* n. p. kukuruze ‚braten (den kukuruz)' ‚torreo'. cf. kokica.

KOKČIĆ, *m. ima samo gen. pl. u narodnoj zagoneci našega vremena:* Puna tepsija zlatnih kokčića *(odgonetļaj: nebo sa zvjezdama). ali ima i varijanta* koštica i koščica. Nar. zag. nov. 57, *te s toga nije pouzdana riječ.*

KÓKE, *adv. vidi* kokoške. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Padoše koke, pa se ne zna koji je jači'. J. Bogdanović.

KOKEĻAN, *m. ńekakva riba.* J. Pančić, ribe. 8.

KÓKICA, *f. dem.* koka *(kokoš), ali može imati i druga značeńa (u prenesenom smislu).* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.*

Digitized by Google

a. *u pravom smislu. — U Vukovu rječniku:* dem. v. koka.

b. Tetrao bonasia L., *neka ptica, ještarka. — U Vukovu rječniku:* ‚das haselhuhn' ‚Tetrao bonasia [L.; vide ǀeštarka]. — *Pančić ovako zove drugu vrstu tetrijeba* (Tetrao totrix L.). J. Pančić, ptice u srb. 57. *vidi i:* Marinković, Dusl, Arsenijević, Pecić i dr. prozvali su ovu pticu (‚Tetrao tetrix') ‚kokica', što je vooma nezgodno, jer ga Vuk ima za ‚Tetrao bonasia', a tako i jeste. S. Brusina, ptice hrv.-srp. nastavak. 133[a].

c. Melolontha vulgaris L., *vidi* gundeǀ. — *U Vukovu rječniku:* ‚der maikäfer' ‚Scarabaeus melolontha' *s dodatkom da se govori u Fruškoj Gori.*

d. *ńekakva biļka.* Kokica (kokošica), rus. кокошникъ, кукушки (Orchis), Ophrys Bertolonii Moretti (Visiani, Lambl), v. kokošica. B. Šulek, im. 149.

e. *ispršeno kukuruzno zrno. — isporedi* kokati. — *U Vukovu rječniku:* ‚geröstete kukuruzkörner' ‚grana zeae mais tosta' [cf. jagla]. — *Može biti da ne postaje od* kokoš *(vidi* 2. kokoška).

f. *u Vukovu rječniku (u trećem izdańu):* kad se iz lule istrese ujedno duvan koji još gori. ovu kokicu meću duvanǵije vrlo rado na lulu kad se napuni na novo. *vidi i:* I pripali je *(lulu)* kokicom. L. K. Lazarević, on zna sve. 57. — *Ovo značeńe može biti srodno sa značeńem pod* e.

KOKIĆI, *m. pl. ime zaseoku u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 65.

KÓKIN, *adj. koji pripada koki. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚der henne' ‚gallinae'). Odgovara kusi pet'o: ‚Kakav ću vam arač dati? Nit' sam orač, nit' sam kopač, već sam kokin tancovođa'. Nar. pjes. vuk. 1, 511.

KOKINAC, Kokinca, *m. ime dvjema selima u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdijeǀ. 106.

KOKIN BROD, *m. mjesto u Srbiji na rječici Ůvcu u okrugu užičkom.* M. Đ. Milićević, srb. 579.

KOKINICA, *f. ime mjestu u Moslavini.* D. Hirc.

KOKIREVO, *n. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeǀ. 60.

KÒKÎRNA, *f. u Vukovu rječniku:* brdo u Velebitu.

KOKNA, *f. u Stulićevu rječniku:* ‚meta'. — *Nijesam nigdje drugdje našao ove riječi, te mi je za to posve nepouzdana.*

1. KOKO, *adv. u ńekijeh čakavaca isto što* koliko, *vidi* kolik.

2. KÓKO, *m. hyp.* kokot. — *Akc. se mijeńa u voc.* kôko. — *U naše vrijeme u Dubrovniku: često se kaže čovjeku, a češće djetetu muškome, kao od draga ili u šali.* ‚Muči, koko moj!' ‚Amo doći, koko moj!' P. Budmani.

3. KOKO, *n.(?), vidi* kok. Koko, Melia azedarach L. (Alschinger), v. Kok. B. Šulek, im. 149.

KOKOČAK, *m. ime selu u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* Razdijeǀ. 135.

KOKOČEV, *adj. u Daničićevu rječniku:* Kokočevь, selima u Mačvi što ih je car Lazar dao Ravanici išla je međa ‚na Kokočevu granicu'. Sr. letop. 1847. 4, 53. (1381).

KOKÓČICA, *f.* Corydalis solida Sm., *ńeka biļka. — U Srbiji u niškom okrugu.* S. I. Pelivanović.

KÒKOČKA, *f. vidi* šļuka, bena. — *U Dubrovniku i u dubrovačkoj okolici. — Obično se govori (osobito u samome Dubrovniku, rjeđe po selima)* kokoška, *kao i* grški *i* maška *itd. mj.* grćki *i* mačka; *ali je gen. pl. naj češće* kòkočâkâ *(i u gradu). — Nije jasno, postaje li od* kokot *(upravo od dem.* kokotac) *ili je sama riječ* (1.) kokoška *u kojoj se* š *promijenilo na* č *(vidi kod* kruška). *i akcenat je drukčiji. — Ovakovo značeńe može biti i u jednom primjeru* XVI *vijeka; poslije se nahodi samo u naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (kokoška, ptica ‚beccaccia, uccello' ‚scolopax'). I galebi i kokoške i utvice zlatokrile. M. Vetranić 2, 270. Kokoška ‚Scolopax rusticola'. Slovinac. 1880. 31[b].

KOKÓĆATI, *vidi* kokotati.

KOKÓĆÊŃE, *n. djelo kojijem se ko kokoti. — U Vukovu rječniku.*

KOKODÁKÂŃE, *n. djelo kojijem se kokodače. — U Bjelostjenčevu rječniku:* kokodakańe, raholeńe, kvocańe ‚gallinae singultus, cantus'; *i u Lici u naše vrijeme.* J. Bogdanović.

KOKODÁKATI. kokòdâčêm, *impf. vidi* kakodakati. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kokodacem ‚pipio, singulto'; *u Voltiǵijinu:* ‚schiamazzare' ‚gackern'; *u Stulićevu:* v. kakoćati. *i u naše vrijeme u Lici.* ‚Kokoš kokodače'. Reku i ženama: ‚Ču(ti)te! davo u vas uša', šta sto stale tu kokodakati?' J. Bogdanović.

KOKODAĻKA, *f. vrsta kokoši.* F. Kurelac, dom. živ. 52.

KOKODAN, *m. stari kokot.* F. Kurelac, dom. živ. 52.

KOKÒDRIL *i* KOKÒDRIO, *m. vidi* krokodil. — *Po tal.* coccodrillo. — *U ńekijeh pisaca* XVII. *i* XVIII *vijeka.* Kako skot se plode ti ļudi nemili, već neg okol vode oni kokodrili. J. Armolušić 65. Ondi lavi, . . . ondi kokodrili . . . S. Margitić, fal. 108. Ali su ono bile suze od kokodrila. 108. Čovjek cvili, kad je ubio druga, drugi kokodrio. J. Kavańin 77[a]. Jeda nij' im i Bog bio porac, vol i kokodrio? 443[a]. Zmaji i kokodrili. Blago turl. 2, 82.

KOKOĻEVAC, Kokoļevca, *m. mjesno ime. — U Daničićevu rječniku:* ‚Kokoļevьcь, gorny i dony', dva sela između Kučajine i Morave koja je car Lazar dao Ravanici. M(on. serb.) 197. (1381).

KOKONOŽAC, kokonošca, *m.* Echinochloa crus galli Beauv., *ńeka biļka. — Ili je po latinskom imenu, ili po obličju same biļke. — U Stulićevu rječniku:* kokonožac, trava ‚gallicrus, sed par. lat. (herba cujus cacumen galli pedi assimilatur)', *i možebiti iz ńega:* Kokonožac, (prema lat.) galli crus (Stulli), Echinochloa crus galli Beauv. (Lambl). B. Šulek, im. 149.

KOKOPATLINA, *f. vrsta vinove loze. — isporedi* kokopetina. Kokopatlina, weisser blaustiel (u Zagrebu). B. Šulek, im. 149.

KOKOPETINA, *f. vrsta vinove loze. — isporedi* kokopatlina. Kokopetina, suvrst vinove loze (u Zagorju). B. Šulek, im. 149.

KOKOR, *m. ime muško. — Vuk ga pomińe na jednom mjestu po narodnoj pjesmi (ali isporedi* Kokorić, Kokorov, Kokorović, Kokorovo). Još u ďetiństvu slušao sam pjesmu . . . ali ga *(Kulaša)* Topal-paša nije smio pogubiti od ńegova društva, od Kokora i od Jezdimira. Vuk, poslov. 38.

KOKÒRAJKA, *f. kokoš u koje je čupavo ili kudravo perje (vidi* kokorav). — *U pjesmama može biti i da se ne misli na značeńe nego se pridaje kao epitet uz* koka *radi sličnosti glasa (aliteracije). — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (u pjesmi ‚epitheton für die henne').

Digitized by Google

Kak *(se igra)* kragu̯ s kokošicu. 3, 20. Potešić mu napevaše, kokošica postiḷaše. 6, 36. Nađe jednu ḷepahnu kokošicu, u knjizi zamotanu, čistu i spravnu za lonca. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 201. — *Metaforički, o ženskom čeḷadetu.* Moja kokošice, da mi te orlić ne podbije. M. Držić 131.

b. *u Dubrovniku i ńeka divḷa ptica što se lovi i jede, vidi:* Gallinula chloropus (L.), Guša zelenonoga... Vaḷa nam naknadno dodati da se u Dubrovniku, po Kosiću, zove ‚kokošica crna, kokošica velika'. S. Brusina, ptice hrv.-srp. nastav. 136—137. — *Nalazi se i drugdje* (divḷa kokošica *ili samo* kokošica) *zabiḷeženo, ali ne scagda s istijem značeńem, vidi u Belinu rječniku:* divja kokošica ‚gallinella, gallina selvaggia' ‚rusticula' 337[a] *i u Bjelostjenčevu:* divja kokošica ‚rusticula', t. j. k jerebice spodobna. *vidi i:* Kokošica, Gallinula persilla *(vaḷa da treba čitati* pusilla). Slovinac. 1880. 32[c]. — *Naj prvi se put pomińe u jednoga pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka.* Kovača, gusaka, divijeh kokošica, noraca, plovaka i morskijeh slavica. M. Vetranić 2, 270. — *Drugo je* božja kokošica *o kojoj isti pisac govori na drugom mjestu: tu je životińu jamačno on sam izmislio.* Gizdave još ptice zlatijemi huhori, božje kokošice tuj vidjeh u gori *itd.* M. Vetranić 2, 272.

c. *ime orci.* — *U naše vrijeme u Istri.* D. Nemanić, čak. kroat. stud. ıfrtsg. 61.

d. *vrsta škoḷke, vidi* dagńa. — Kokošica *(s dodatkom da se govori u Vrańicu)* ‚il pedocchio', kokošica travata. L. Zore, rib. ark. 10, 342.

e. *biḷka.* Kokošica, češ. kokoška (Capsella), 1. Ophrys L. (Šulek), v. Kokica; 2. Capsella bursa pastoris Mnch. (Tomaj). B. Šulek, im. 150.

f. *jezgra, vidi* 2. kokoška, b. — *U naše vrijeme u Istri.* Kokošica ‚nucleus'. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. ıfrtsg. 61.

KOKOŠIĆ, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* Martin Kokošić. Mon. croat. 233. (1527).

KOKÒŠIJÎ, *vidi* kokošji.

KÒKOŠIN, *adj. koji pripada kokoši.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚gallinaceus'. — *I kod biḷaka.* Kokošina voḷca, Viola tricolor L. (Visiani). B. Šulek, im. 150.

KOKÒŠINA, *f. augm.* kokoš. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚immanis gallina'). Bilanca od kokošine — *vaḷa da znači: od (jaja od) kokoši.* J. Vladmirović 26. Iš odatle, kokošino, nije tvoja buniščina! A. Ostojić iz nar. pjes.

KOKÒŠINAC, Kokòšînca, *m. ime selu u Bosni u okrugu sarajerskom* Statist. bosn. 27.

KOKÒŠIŃÀK, *m. postaje od* kokošiń, *te znači ńešto što pripada kokošima ili je u svezi s kokošima, ali se nahodi samo u ńekijem osobitijem značeńima.* — *Od* XVII *vijeka.*

a. *kokošiń gnoj ili gnus.* — *U Mikaḷinu rječniku:* kokošińak, gnus kokošji ‚stercus gallinaceum' *(gdje se naj prije nahodi); u Stulićevu:* ‚stercus gallinarum'; *u Vukovu:* ‚der hühnermist' ‚stercus gallinaceum'.

b. *mjesto (ne samo kafez nego i više mjesto) gdje se hrane kokoši.* — *Između rječnika u Belinu* (‚gallinajo' ‚gallinarium' 337[a]; ‚pollaro, e pollajo, luogo dove stanno i polli' ‚gallinarium' 570[b]), *u Bjelostjenčevu* (‚gallinarium', v. stan), *u Stulićevu* (‚gallinarium'), *u Vukovu* (‚der hühnerstall' ‚gallinarium'). Gledalo ga svasti i punice sa čardaka sa kokošińaka. Nar. pjes. vuk. 1, 523. — *Metaforički.* Sada vidim da se jedan kokošińak od lupeža uzidan na jednoj glavici ruga našoj sili. And. Kačić, razg. 106. — *Od ovakoga značeńa može biti da je postalo i ovo:* Kokošińak, ime vinogradu što je tik kuće. u Zagorju i Prigorju. F. Hefele.

c. panaritium cutaneum, *vidi* nokojeda. — *U Vukovu rječniku:* bolest na prstu u ruke ‚art geschwür [der nagelwurm]' ‚ulceris genus [panaritium]'. — *Ne znam, kako je riječ došla do ovoga značeńa.*

d. *biḷka.* Kokošińak, poḷ. kokosznica (Onobrychis), raste po putevih (Sabḷar), Matricaria chamomilla L. (Janda). B. Šulek, im. 150.

KOKÒŠIŃÎ, *adj. koji pripada kokoši ili kokošima.* — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (kokošińe mjesto ‚pollaro e pollajo, luogo dove stanno i polli' ‚gallinarium' 570[b]; kokošińa mekota istučena ‚pisto liquore, o bevanda fatta di polpa di pollo' ‚succus pulli' 567[b]), *u Stulićevu* (kokošiń ‚gallinaceus'), *u Vukovu* (‚hühner-' ‚gallinaceus').

a. *uopće, u pravom smislu.* Ne hti ostaviti naj maṅu shranicu, ku ne hti praviti, peć ni drvaricu, ... i za svimi stvari kokošińe misto. P. Hektorović 35—36. Kokošińe meso. Vuk, kovč. 82. Možeš vlažan komad zemḷe s' kokošińim gnojem popravḷati. P. Bolić, vinod. 1, 287. I ovo je ista gorńa kokošińa kobilica. V. Vrčević, igr. 25. Kao što vidiš, ovde ḷudi sasvim samovoḷno tumače kokošińi jezik. M. Đ. Milićević, međudnev. 23.

b. kokošiń mrak, *slabost očińega vida s kojega čeḷade ne vidi netom se sumrači (kao i kokoši).* — *U Vukovu rječniku:* kokošiń mrak, kao očińa bolest, od koje čovjek u veče ne vidi ništa ‚art augenkrankheit [die nachtblindheit]' ‚morbus quidam oculorum [hemeralopia]'.

c. *kod biḷaka.*

a) Kokošińa jatrica, Prismatocarpus speculum Koch (Lambl). B. Šulek, im. 150.

b) Kokošińe mlijeko *nepoznata značeńa.* Kokošińe mliko (Zora dalmatinska). B. Šulek, im. 150.

d. *ovako se zove jedan potok u Srbiji u okrugu crnorječkom.* M. Đ. Milićević, srb. 877.

KOKÒŠIŃICA, *f.* Taraxacum officinale Much., *ńeka biḷka.* Slovinac. 1881. 418.

KOKÒŠÎŠTE, *n. vidi* kokošińak, b. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚gallinarium'.

KOKOŠIŠTVO, *n. u Stulićevu rječniku: uz* kokošište. — *posve nepouzdano.*

KOKÒŠJÎ, *adj. vidi* kokošiń. — *Ima i oblik* kokòšijî. — *Riječ je praslavenska, isporedi rus.* кокошій, *češ.* kokoši, *poḷ.* kokoszy. — *Između rječnika u Vukovu* (kokošji, *vide* kokošiń) *i u Daničićevu (vidi kod* c: *pisano je* kokošь).

a. *u pravom smislu, uopće.* I kokošjoj protivna je pipi. J. S. Reḷković 236. Neka budu kao kokošje jaje. 343. — Tako mi kokošijega sjedala! Nar. prip. bos. 1, 76. Kokošije gńezdo, kokošije jaje, kokošija juva. J. Bogdanović.

b. *u prenesenom smislu, kod imena biḷaka.*

a) Kokošje srce, Thelygonum cynocrambe L. (Vodopić). B. Šulek, im. 150.

b) Kokošji slijep. Helleborus L. (Sabḷar, u Moravicama), v. Kunoslijep. B. Šulek, im. 150.

c. *kod mjesnijeh imena.*

a) u Daničićevu rječniku: Kokoši Glavьci, selo u župi Hlijevnu: ‚u Kokošѣ Glavcihь. M(on. serb). 249. (1400). neće biti dobro prepisano.

b) u Daničićevu rječniku: Kokošь studenьcь, selu je Babama išla meda ‚na Kokošь studenьcь'. M(on. serb). 93. (1330).

Digitized by Google

1. KÒKÔŠKA, *f. dem.* kokoš, *ali znači što i* kokoš *uopće.* — *vidi i* 2. *i* 3. kokoška. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu (gdje nema ove riječi na svom mjestu nego kod* dvor: dvor za držati kokoške i patke ‚cortile per le galline o anatre' ‚cohors' 93b), *u Jambrešićevu* (‚gallinula'), *u Vukovu* (vidi kokoš).

a. *u pravom smislu, kokoš uopće.* Kokoška i žena, ke idu van svak čas, jedna je ukradena, druga zo steče glas. N. Dimitrović 16. Kako se veštice preobraću u kokoške. D. Obradović, basn. 22. Prave kokoške bez mozka. 81. Al' govori petlovane: ‚Ja mog' biti odabaša od stotinu kokošaka da ih vodim od buništa do buništa'. Nar. pjes. *u* Vuk, živ. 10. Soljak i ńegove kokoške... Upita onog seljaka po što prodava kokoške. Nar. prip. vrč. 138. Za kokošku i orla ne pitam. P. Petrović, gor. vijen. 30. Kao da su kokoške čopale. 84. Kakoćete kao matore kokoške. M. P. Šapčanin 1, 182. Zapojala kokoška kao kokot. S. Ljubiša, prip. 149. *(Šeljanke)* naliježu kokoške, jaja sakupljaju. V. Bogišić, zborn. 121. Uzimalo, davalo, pod kokoške spavalo, kokoške ga litale, a pijevci ga pitali. 506.

b. *ovako se gdjegdje zovu i ńeke divlje ptice koje su iole slične domaćoj kokoši.* Kokoška ‚Perdix cinerea'. Lijepa Vina, Sluń. D. Hirc. — Kokoška ‚Fulica atra'. Valpovo. D. Hirc. — *isporedi* 3. kokoška.

2. KÒKÔŠKA, *f. klupko, ali na osobiti način namotano, vidi u Vukovu rječniku; jezgra u oraha; ńeka bilka. — Sva tri značeńa imaju među sobom ńešto slično, a to je oblasto obličje (kod bilke u ploda), ali ne nalazim u čemu bi bila slična predašńemu (u* 1. kokoška). *s toga mislim da ne treba shvatiti ovu riječ kao dem.* kokoš, *nego kao da postaje od osobite osnove* kok *što bi naj prije značila zrno, vidi kod* kokati. — *U naše vrijeme.*

a. *klupko. — Između rječnika u Vukovu* (‚ein knäuel rohes garn' ‚glomus filorum crudorum'. Mota pređu na kokošku. Namotala veliku kokošku. Ova kokoška nije okrugla, kao drugo klupko, nego je dugujasta kao lubenica, a u srijedi malo šupja; pa kad se stane motati na motovilo, onda se počne iznutra). Ako ovo sve danas ne opredeš i u kokošku ne smotaš... Nar. prip. vuk. 158. Kokôška ‚fasciculus filorum'. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. iftsg. 46. — *isporedi* 2. koka.

b. *u Vukovu rječniku:* čitava jezgra iz oraha. — *isporedi* 6. koka.

c. *ńeka bilka.* Kokoška, češ. kokoška (Capsella). Sodum telephium L. (Šulek). B. Šulek, im. 150.

3. KÒKOŠKA, *vidi* kokočka.

KOKÒŠKÊ, *adv. u Vukovu rječniku:* kad se dvojica rvu, pa padnu obadva na rebra tako da se ne zna koji je koga oborio, onda se kaže: pali su kokoške ‚gleich fallen (im ringen) ohne entscheidung, dahor der kampf von neuem angeht' ‚aequaliter'. — *Što je naj starije značeńe i kakvo je postańe, ne znam. može biti: kako kokoši, ali mislim da je bolje shvatiti: kao u klupko, prema* 2. kokoška, a.

KÒKOŠKÎ, *adj. koji pripada kokoši; koji pripada* (3.) *kokoški (kokočki). — Samo u Stulićevu rječniku:* ‚gallinaceus; scolopaceus'.

KÒKOŠKICA, *f. dem.* 1. kokoška, *ali se upotrebljava u prenesenom smislu za ńeku divlju pticu. — isporedi* 1. kokoška, b, *i* kokočka. Kokoškica ‚Scolopax gallinago'. Slovinac. 1880. 31b.

KOKOŠNICA, *f. vidi* kokošńak, b. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Pipje i meso kad dopada iz kokošnic i iz stada. J. Kavańin 81b.

KOKOŠŃAK, *m. vidi* kokošińak, b. — *U Mikaljinu rječniku:* kokošńak, kotac ‚gallinarium, cors'; *u Jambrešićevu:* kokošńak, kurńak ‚gallinarium'; *u Voltiđijinu:* ‚gallinajo' ‚hühnerhaus'; *u Stulićevu:* v. kokošińak.

KOKOŠŃI, *adj. vidi* kokošińi. — *U Mikaljinu rječniku:* ‚gallinaceus', *i u Belinu:* ‚di gallina' ‚gallinaceus' 337a.

1. KÒKÔT, kòkota, *m.* gallus, *vidi* pijetao, pijevac. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., gen. pl.* kokótâ *(i* kòkôtâ?), *dat., instr., loc. pl.* kokòtima *(i* kòkotima). — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kokotъ, *češ.* kohout *(starije* kokot), *polj.* kogut; *u naše se doba govori gotovo samo po jugozapadnijem krajevima. — Ima i snskr.* kukkuta *s istijem značeńem, pa i franc.* coq *i engl.* cock *(iz germanskoga jezika), ali to nije dosta za dokazańe da bi ova riječ bila indoevropska, nego se po svoj prilici razvila u svakom jeziku kao onomatopeja prema glasu (u kokota i u kokoši):* ko ko... — *Između rječnika u Mikaljinu* (kokot, piteo, pivac ‚gallus'), *u Belinu* (‚gallo' ‚gallus' 337a), *u Bjelostjenčevu* (kokot, pevec, peteh, peteo, oros ‚gallus'), *u Jambrešićevu* (‚gallus'), *u Voltiđijinu* (‚gallo' ‚hahn'), *u Stulićevu* (‚gallus'), *u Vukovu:* 1. (po jugozapadnijem krajevima) ‚der hahn' ‚gallus', cf. pijetao.

a. *u pravom smislu. α) uopće.* Prjeđe nego kokot zapoje. N. Rańina 90b. matth. 26, 34. Ima uzeti nauk od kokota. Zborn. 21a. Ako vidiš *(u snu)* da kokot poje, toj prilikuje veselje. 137b. Budiš zorom svako selo, ter kokoti svud se čuju. M. Vetranić 1, 420. Kokot ili peteh zapoja. A. Komulović 63. Ako kokot i pije, ali na Boga gleda. (D). Stojim kako kokot na dvije noge. (D). Poslov. daničk. Tijem pitoma kokot ptica ka navišća zoru bilu. A. Vitaljić, ost. 138. Može se prilikovati kripost od našega veselja pijevcu, aliti kokotu. K. Magarović, cvijet. 26. Iš, kokote, balabane, koj' u kući spiš! Nar. pjes. vuk. 1, 193. O kokote, moj kokote! kad u zoru pjevat načneš, ne udaraj kril'ma sebe. 1, 194. Kokotu su uhor otkinuli. 5, 499. Znati mi i kokotom orati (u. p. neću to učiniti. — U Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 93. Tako s kokotom ne orao mjesto volova! 310. U tom zapjevaše kokoti. Nar. prip. vuk. 108. Viđeste li kud pobježe orao, i đe počinu s kokotom? Nar. prip. vrč. 162. U Grbju kažu, ako kokot doživi devet godina, da ga odmah valja zaklati, jer vele da bi poslije snio jaje iz kojega bi se izleglo nekako čudo. Vuk, rječn. *kod* kokot. Čuju se dva kokota. P. Petrović, gor. vijen. 46. Ne čuje da kokot poje. S. Ljubiša, prip. 59. Kokoti se ‚kolju', kad se tuku. Suńa. D. Hirc. — *b) s toga što kokoti u zoru pjevaju (vidi ńekoliko primjera kod a)), pa i prije toga obično dva puta preko noći, može* kokoti *značiti što i* zora; prvi kokoti, *vrijeme od* 10 *do* 11 *sahata u večer;* drugi kokoti, *ńeko vrijeme poslije ponoći (za ovo zađńe nemam primjera).* Zori junak u kokote. (Z). Poslov. daničk. Ja ću umrijeti prije no treći kokoti zapoju. Nar. prip. vuk. 143. Ustaću u prve kokote. S. Ljubiša, prip. 25. U prvijema kokotima digne se Katna. 28. Šćepan ne spava ni do prvijeh kokota. 97. Tu istu večer, u prve kokote, udari Bajo. 122. Nijo se u Novakovoj kući lijegalo prije po noći, no do kokota uz gusle, da se susjestvo razlijega. 219. — *c) glas kokota (kao i psa) znak je da ima selo (ili uopće naseljeno mjesto) blizu.* U pu-

Digitized by Google

stošne strane gore u kijeh kokot vijek ne poje. Ó. Palmotić 1, 98. Zavede ih Lazar u planine... kud s' ne čuje vaške ni kokota. Nar. pjes. vuk. 4, 308. Đe god kokot popijeva, onde svašta ima. (Među ljudima se svašta nalazi i događa). Nar. posl. vuk. 78.

b. *u prenesenom smislu*, penis, *u Dubrovniku i u okolini. po selima se upotrebljava kao pristojna riječ mjesto druge obične riječi (isporedi), a u gradu je nepristojna gotovo kao i ona druga.*

c. Trigla L., *neke vrste ribe. — U primorju, a između ričnika u Mikaljinu:* kokot, riba, kovač ‚gallus marinus, faber' *gdje je tumačeno:* kovač i ‚faber', *ali se sad* kokot i kovač *posve razlikuju (vidi i naj sadńi primjer), i u Vukovu:* (u Dubrovniku) nekaka morska riba ‚art seefisch' ‚piscis quidam marinus' [Trigla lineata L.; cf. lastovica 2]. Trigla lyra. G. Kolombatović, pesci. 8. Kovač (pesce sanpiero) *s dodatkom:* plosan a širok i uz to dračav, *a za tijem odmah:* kokot *s dodatkom:* jer je vas crven kao huhor u pijetla koga kod nas zovu ‚kokot'. L. Zore, rib. ark. 10, 338. *može biti i* Trigla hirundo Bloch.

d. *u jednoga pisca* XVIII *vijeka kao da znači: Francuz, prema lat.* Gallus *(vaļa da alegorički, a ne kao sam prijevod).* Kokoti i orli svoju krv proliju. M. Vetranić 1, 51. Latinka gospoja ako sad ne smiri gospodu bez broja, što kokot razmiri. 1, 87.

e. *s nekijem pridjevima dobiva i druga značeńa (za divļe ptice što su maće ili više slične kokotu).*

a) divļi kokot, *vidi* fazan, gńeteo. — *U Belinu rječniku:* divji kokot ‚fagiano, e fasano, uccello noto' ‚phasiana' 300a.

b) kokot divļi, peteh divļi, oroz, ćurka divļa, divļa kokoš ‚Tetrao urogallus'. D. Trsteńak. — *vidi* tetrijeb.

c) kokot arbanaški ‚Otis tarda'? Slovinac. 1880. 31b. — *vidi* potrk. — Otis tarda L... ‚Arbanaški kokot' jeste drugo čisto narodno ime koje znamo od Vodopića, govori se u Konavlima sa strane arbanaške, i ne vrijedi za cio slovenski jug... Vaļa nam naknadno javiti, da se i po Kosiću potrk zove ‚kokot arbanaški'. S. Brusina, ptice hrv.-srp. nastavak. 138b—139b.

f. Kokot, *ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* M. Đ. Milićević, srb. 1025. — *isporedi* Kokoti.

2. KÒKÔT, *m. vidi* kokotańe. — *Može biti stara riječ, isporedi rus.* кокотъ. — *U Vukovu rječniku:* ‚das gackern der henne' ‚garritus gallinae'.

KOKÒTAC, kokòca, *m. uprav dem.* 1. kokot, *ali se upotrebļava samo za biļke. — Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (kokotac, trava ‚melilotus, setula campana'), *i u Vukovu:* nekaka trava ‚melilote' ‚Melilotus [officinalis L.] *s dodatkom da se govori u Dubrovniku.* Kokotac, sertula (Kuzmić, Stulli); arciola (Pizzelli, Aquila-Buć, Skurla), 1. Melilotus Lam. (Vuk, Pančić); 2. Melilotus officinalis Lam. (Visiani, Vodopić); 3. Melilotus alba Desv. (Vodopić); 4. Chrysanthemum corymbosum L. (Lambl). B. Šulek, im. 150.

1. KOKOTAN, kokotna, *adj. koji pripada* (1.) *kokotu ili kokotima. — U Belinu rječniku:* kokotni ‚di gallo' ‚gallinaceus' 337a; *u Bjelostjenčevu:* kokotni ‚gallinaceus'; *u Stulićevu:* kokotan ‚gallinaceus'.

2. KOKOTAN, *m. u narodnoj zagoneci.* Kokotan poje na ļepar-poļe; katarizi biju, katabiļe beru. *odgonetļaj: čobanin.* Nar. zag. nov. 238.

KOKÒTÂŃE, *n. djelo kojijem se kokoće. — U Vukovu rječniku.*

KOKÒTATI, kòkoćêm. *impf. vidi* kakotati. *mnogi upotrebļavaju oba glagola u istom značeńu, ali uprav ima razlika što* kokotati *znači uopće glas u kokoši* (ko ko...), *a* kakotati *osobiti (jači) glas kad snese jaje ili kad se poplaši itd. — Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* kòkotâh *i u ger. praes.* kòkoćûći; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor. 2 i 3 sing.* kȍkotâ. — *Iz prezenta prelazi gdjegdje* ć *mj.* t *i u druge oblike* (kokòćati). — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (kokoćati ‚cantar, inteso della gallina' ‚canto' 337a), *u Stulićevu* (kokoćati, v. kakoćati; kokotati, v. kakotati), *u Vukovu* (‚gackern' ‚garrio'). Iš, o koke, kokorajko! ne kokoći, ne klopoći. Nar. pjes. vuk. 1, 194. Zašto kokoćeš kad sneseš jaja? Nar. prip. vrč. 217. A kokoši kokoću. M. Pavlinović, razl. spis. 259. — *U jednom primjeru stoji u prenesenom smislu o srcu kad brzo kuca.* Srce od straha, kad sam ditetom bio, kad bi prid starešinu doša', srce bi u meni kokotalo od straha. (kao posmiješno). M. Pavlinović.

KȍKOTI, Kokótâ, *m. pl. (uprav pl.* 1. kokot), *mjesno ime.*

a. *selo u Crnoj Gori.* Glasnik, 40, 20. Hajte š ńima na Kokote gorńe. Nar. pjes. vuk. 5, 90. Povedi je na selo Kokote. 5, 110. A kad do'še u Gorńe Kokote. Ogled. sr. 32. Do Kokota više Ļeškopoļa. P. Petrović, gor. vijen. 115. — *Pomińe se i prije našega vremena.* Kokoti (Crńna Gora). S. Novaković, pom. 135.

b. *zaselak u Konavlima.* Schem. ragus. 1876. 32.

KOKÒTIĆ, *m. dem.* 1. kokot. – *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (kokotić, pivčić ‚pullus gallinaceus'), *u Belinu* (‚pollastrello, pollastro piccolo' ‚pullus gallinaceus'; ‚pollastro, pollo giovane' ‚pullaster' 570b), *u Bjelostjenčevu* (kokotić, kokotiček, pevčić ‚pullus gallinaceus'), *u Voltiģijinu (vidi kod* b), *u Stulićevu* (‚parvus gallus'), *u Vukovu* (dim. v. kokot *s dodatkom da se govori u Dubrovniku).*

a. *u pravom smislu, mladi kokot koji je počeo pjevati (ne još glasom kao odrasli kokot), ali još nije odrastao (a može se kazati kao dem.* 1. kokot *i u drugijem značeńima).* Obloždera ne vodi na jodnoga kokotića. M. Držić 405. Kokotić poklonski. (Z). Poslov. danič.

b. *s pridjevom* božji *znači drugu pticu:* Upupa epops L., *vidi* božijak, pupavac. — *U Mikaljinu rječniku:* kokotić božji, ptica ‚upupa'; *u Belinu:* kokotić božji ‚upupa, uccello noto' ‚upupa' 779b; *u Bjelostjenčevu:* kokotić božji, v. deb; *u Stulićevu:* kokotić božji, ptica ‚upupa'. — *U Voltiģijinu rječniku ima* kokotić *(griješkom* kokotič) *bez pridjeva s tumačeńem* ‚upupa, uccello' ‚wiedehopf', *ali nije pouzdano. — Ne znam jeli ovako značeńe u poslovici* XVIII *vijeka.* Božji ti je on kokotić. (Z). Poslov. danič.

c. *s pridjevom* divļi, *neka biļka.* Kokotić divļi, Delphinium consolida L. (Vukasović). B. Šulek, im. 150.

d. *našao sam zabiļeženo:* Kokotić, huhorak ‚hahnenkamm' ‚crista galli', *ali ne znam ko je biļežio ni gdje se govori u ovom značeńu.*

KOKOTIĆAK, kokotićka, *m. dem.* kokotić. — *U Bjelostjenčevu rječniku: (kajkavski)* kokotiček *kod* kokotić.

KOKÒTINA, *f. augm.* 1. kokot. — *U Stulićevu rječniku:* ‚gallus ingens'.

Digitized by Google

KOKÒTIŃA, *f. postaje od* 1. kokot *nastavkom* iña.

a. *ńeka biļka. — Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚aristologia, sorta d' erba' ‚aristologia'); *u Vukovu:* nekaka trava ‚osterluzei' ‚Aristolochia [clematitis L.]' *s dodatkom da se govori u Dubrovniku.* Kokotińa, aristolochia (Aquila-Buć, Vuk, u Dubrovniku), Aristolochia clematitis L. (Pančić, Lambl). B. Šulek, im. 150.

b. *noćno vrijeme kad kokoti pjevaju. — Samo u Stulićevu rječniku:* ‚quella parte della notte quando cantano i galli' ‚gallicinium'.

KOKÒTIŃÎ, *adj. koji pripada (ne samo kokotu i kokotima nego i) kokoši i kokošima. — U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (‚gallinaceus'). Samo u riječi: ‚kokotińe jaje'. Slovinac. 1881. 418.

KOKÓTITI SE, kòkôtîm se, *impf. šepiriti se, razmetati se (kao kokot). — Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* kòkôćâh *i u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kòkôtî; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. — U Vukovu rječniku:* ‚stolzieren wie ein hahn' ‚superbio ut gallus'.

KOKÒTLIJA, *m. prezime ili nadimak (Turčinu). — Postaje od* kokot *(isporedi* Kokoti, a), *ali turskijem nastavkom* ly. *— U narodnijem pjesmama našega vremena.* I delija Mehmed Kokotlija. Nar. pjes. vuk. 4, 76. 77. Ogled. sr. 218. A deliju Mahmut-Kokotliju. Nar. pjes. vuk. 4, 87.

KOKOTNOŽAC, kokotnošca, *m. u Stulićevu rječniku:* v. kokonožac. *— nepouzdano.*

KOKOTŃAK, *m. vidi* kokošińak, d. Kokotńak, Matricaria chamomilla L. (Visiani), v. Kokošińak. B. Šulek, im. 150.

KÒKOTOV, *adj. koji pripada kokotu. — Od* XVI *vijeka.*

a. *u jednom primjeru* XVI *vijeka jamačno znači što i* francuski, *vidi* 1. kokot, c. Čin' da t' se pokloni kokotov plahi bijes, u oružju ki zvoni i gromi kako trijes. M. Votranić 1, 88.

b. *u naše vrijeme kod mjesnoga imena* (Kokotova Glava) *u Crnoj Gori.* Na krvavu Kokotovu Glavu. Ogled. sr. 71.

c. *u ovom primjeru može biti da se misli na čovjeka što se zvao* Kokot. Na kraj mora u Dobrotu malu, na visoku Kokotovu kulu. Ogled. sr. 124.

KOKÓTOVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Boca 8.

KOKÒTUŠA, *f. u Vukovu rječniku:* ime kokoši koja prilikuje više kokotu nego kokoši.

KÒKÔVCI, *m. pl.* krunica od koka. A. Ostojić.

KOKOVI, *m. pl. u narodnoj zagoneci našega vremena.* Tri četiri . . . . . , peto šesto kokovi, sedmo osmo klepovi, i deveto barjaktar. *odgonetļaj: koza (noge, rogovi, uši, rep).* Nar. zag. nov. 92.

KOKRA, *m. prezime. —* XV *vijeka.* Ivan Kokra. Mon. croat. 109. (1471).

KÒKŠA, *m. vidi* Kokalo. *— U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* vide Kokalo *s primjerom:* A. Ko je to rekao? B. Kokša iz Divoša. — Kokša iz Divoša. (Odgovori se, u Srijemu, na pitańe kao i ‚kokalo'). Nar. posl. vuk. 144.

KOKTÀLIĆ, *m. dem.* koktao. *— U Mikaļinu rječniku: štamparskom griješkom (stoji među* koktao *i* kola) kotalić, blazinica ‚pulvillus, pulvinulus'.

KÒKTAO, koktála, *m. jastuk uzak a dug koliko je široka posteļa, na kojemu se, kad se leži, drži glava, ili još češće glava stoji na kraćem a širem jastuku što je naslońen na koktalu. — Talijanski se kaže* capezzale, *ali naša riječ ne postaje od ove nego od srlatinske* capitale *što je imala isto značeńe, te nije riječ talijanska nego romanska (vidi kod* kelomna). *stariji je oblik bio* koptao, *i taj se još čuje u Dubrovniku* (kopto). *— Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (koktao, tudjela, uzglavnica ‚capezzale' ‚cervical, pulvinar, pulvinarium, pulvinus') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (kokto, koktala ‚capezzale, guanciale, anche piumaccio' ‚cervicale' 169a; ‚guanciale' ‚pulvinar' 361a), *u Voltiģijinu* (kokto, koktala ‚piumaccio, guanciale, capezzale' ‚kopfküssen'), *u Stulićevu* (koktal, kokto, koktao ‚capezzale, piumaccio, origliere, guanciale' ‚pulvinar, pulvinus, pulvinarium'). U koga ćete prosit pomoć? u Jesusa, koga će vam redovnici ostavit na koktalu. Đ. Bašić 12.

KÔKULA, *f. vidi* kokulica. *— U dubrovačkijem poslovicama* XVIII *vijeka.* Ne tegni (tiči) u kokulu. (Z). Udri dje nije udreno, nu čuvaj kokule. (Z). Poslov. danič.

KÔKULICA, *f. vidi* kauka. *— Jamačno je dem.* kokula *(vidi), ali se ova zadńa riječ nahodi samo u dva primjera. — Riječ je jamačno tuđa, ali nije jasno postańe: naj bliže je po glasu lat.* cuculla, *tal.* cocolla, *kukuļica, ali ne odgovara smislu; ima i tal.* cocúzzolo, *tjeme, što je bliže po smislu, ali nije po obliku, ako je* kokulica *dem.* kokula; *a može biti da je ńekako postalo od* kauka, *ali misleći i na* cuculla, cocolla *(kao osobito odijelo u fratara). — Akcenat je zlo zabiļežen u Vukovu rječniku. — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚cherica' ‚tonsura') *i u Vukovu* (kòkulica ‚die tonsur' ‚tonsura' *s dodatkom da se govori u Dubrovniku).* Više paka ostriženе koje zovemo kokulicom. Đ. Bašić 262.

KÒKÛROVIĆ, *m. prezime. — U Srbiji u okrugu užičkom.* Ļ. Stojanović.

KOKÙRUZ, *m. vidi* kukuruz. *— U jednoga pisca našega vremena.* Otle jašu, niz poļanu mašu, prohu vrli, kokuruze trli. Osvetn. 4, 21.

KOKUTKA, *f. vidi* kukavica. *— U Stulićevu rječniku:* kokutka, ptica ‚cucculus'. *— Ne znam gdje je Stulli ovu riječ našao, te mi je nepouzdana.*

1. KOL, *adv. koliko (vidi kod* kolik). *— Može biti da je riječ praslavenska* (kolь), *jer ima i lit.* kol' *s istijem značeńem, premda se među slavenskijem jezicima nalazi još samo u stslovenskom* (kolь). *— Postańe vidi kod* kolik. *— Nalazi se samo u starijim knigama, a u naše vrijeme možebiti u čakavaca.*

a. *u pravom značeńu. — Između rječnika u Stulićevu* (1. v. koliko. 2. v. kako *s dodatkom da je uzeto iz misala) i u Daničićevu* (kolь ‚quantum'). Se kolь dobro i kolь krasьno. Mon. serb. 99. (1340). Nu kol je vidjet lijep ovi svijet nami sad, gorči je. N. Dimitrović 35. Već da duga uzrok slijedstva slijede, kol gubļeńa, toli i pobjede. Osvetn. 4, 7. *— U ovijem primjerima (a jamačno u prvome) vaļa da ne znači: koliko, nego da stoji mj.* (a)ko l(i): Ako 'e krjepos ka u kemu, zapušta se u nemare, kol je mudar ki u svemu, drži se taj za ništare. J. Kavańin 167a. Kol bi mi se rad prikaza' dar mi srjeće al' naravi, taj čas ćud se ma ukaza nenavidna takoj slavi. 395b. K majki Božjoj grede, ko l' bi se mat Božja na ńih smilovala. Nar. pjes. istr. 2, 20.

b. *stoji kao relativni adverab za mjesto i vrijeme s prijedlozima* do, od, po, *vidi kod* dokle *(vidi i* dokol). Do kol dihom ga ne zgrija tovarac tere vol. H. Lucić 279. Ki ranom brez

Digitized by Google

lika rani nas nepravo, po kol nas odbiže. P. Hektorović 62. Od tada od kol se zamamih. P. Zoranić 5a.

c. *(možebiti od pređašnega značeńa) postaje i drugo kao* god. — *U čakavaca.* Ku kol stran. Mon. croat. 16. (1325). Koliko kol bi ga prosil. Naručn. 33b.

2. KOL, *m. vidi* kolac. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* колъ, *rus.* колъ, *češ.* kůl, *pol.* kół, *(i naše* kolje); *ima i lit.* kolas *i* kůlas *s istijem značćnem, ali prema slavenskome o trebalo bi da je litarski* a; *s toga može biti da je riječ poljska ili ruska. — Postaće nije jasno; isporeduje se snskrt.* kîla *s istijem značćnem, i stvńem.* chîl, *srvńem.* kîl, *(novovńem.* keil). — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku:* v. kolec; *u Jambrešićevu:* kol, kolec ‚palus'; *u Voltiģijinu uz* kolac; *u Stulićevu:* ‚palus, paxillus' *s dodatkom da je riječ ruska.*

3. KÔL, *m. vidi* kolo. — *Samo na dva mjesta u dva pisca čakavca (i to ne s jednakijem značćnem), a između rječnika u Vukovu:* n. p. mi ćemo pristati u vaš kol (kolo?) ‚der kreis' ‚circulus' *s dodatkom da je Vuk čuo ovu riječ u Hercegovini.* Jer Ilija muž blaženi, kad ga vaze kol ogńeni *(ovdje znači što i* kola). P. Hektorović 94. Uzajde vrhu svih kolov *(može biti i pogrešni gen. pl. od* kolo *ili štamparska pogreška mj.* korov) i redov anjelskih. I. T. Mrnavić, ist. 28.

4. KOL, *praep. vidi* 1. kod. — *Vaļa da je postalo od* kod *ili boļe od* kon, *a može biti da se kod toga mislilo i na* okolo. — *isporedi* 9. kola. — *Samo u ńekijeh pisaca čakavaca* XVI *i* XVII *vijeka.* Al' će kol orlovi gladnih vezan stati. H. Lucić 288. Tuj se je družina na obid skupila kon Urmanić-mlina i kol ńih kaštila. P. Hektorović 11. Jove u ń usadi kol vode javor mlad. Đ. Baraković, vil. 139. Na sadu sidiše, kol vode prihladne postaļen ki biše. 143. Ki su kol nemoćnika. P. Radovčić, nač. 132.

1. KÓLA, *f. hyp.* kolač. — *Akc. je kao kod* 4. Kola. — *U Vukovu rječniku s primjerom:* Da ti majka umijesi kolu (žene govore djeci).

2. KÓLA, *f. hyp.* kolijevka. — *Akc. je kao kod* 4. Kola. — *U Vukovu rječniku.*

3. KÓLA, *f. ime domaćijem životińama. — Akc. je kao kod* 4. Kola.

a. *ime kozi.* F. Kurelac, dom. živ. 38. D. Trsteńak.

b. *ime ovci.* Orahovac u Bosni. D. Hirc.

c. *ime svińi.* u Bosni. D. Hirc.

4. KÓLA, *f.* ime žensko iz Salaša Noćajskog u Mačvi. S. Novaković. — *Akc. se mijeńa u voc.* Kôlo.

5. KÔLA, *f. klija (u Dubrovniku samo ona što se čini od brašna), tal.* colla. — *U Dubrovniku od* XVI *vijeka, a u Lici u naše vrijeme.* Kad počne mazati oni ńe obraz star, veće kole trati neg Givo bokarar. N. Naļeśković 1, 293. Kôla, tutkal, keļ. u Lici. V. Arsenijević. Kôla ‚der leim'. J. Bogdanović.

6. KÓLA, *m. ime muško. — U naše vrijeme kao dem.* Nikola (I. Pavlović), *ali ne znam jeli svagda i svud tako. — Od prije našega vremena.* Kola. S. Novaković, pom. 70. Kola Kolakov. D. Avramović 249. Kola Petrov. Magaz. 1868. 70. Kapetane postave: u Krińicama Kolu Petrova. 71. Kod kapetana Kole Petrova. 77.

7. KÓLA, *n. pl. (uprav pl.* kolo, *vidi ovu riječ), svaka sprava na kojoj se nose (roze) čeļad ili što drugo, te je naslońena na kolima* (kolo — rota), *kojijeh može biti dva, naj češće četiri, pa i više; u ruku je životińe (końi, volovi itd.), gdjegdje i ļudi (ruku i tiskaju), a u naše doba i prirodne sile. — Riječ je stara, isporedi stslov., bug., novoslov.* kola, *rus.* колы. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚carpentum, currus; plaustrum; rheda'), *u Mikaļinu* (kola, kočije ‚carro, carrozza' ‚currus, rheda'), *u Belinu* (‚carretta, specie di carro assai noto' ‚plaustrum' 174a), *u Bjelostjenčevu* (kola, voz ‚currus, vehes currus'), *u Jambrešićevu* (kola z dvemi kotači ‚cisium'), *u Voltiģijinu* (‚carro, carretto' ‚wagen'). *u Stulićevu* (‚carrus, rheda'), *u Vukovu* (1. ‚der wagen' ‚plaustrum' *s primjerom:* Na ńemu se slomila kola ‚er hat für alle gebüsst'. — 2. kola na nebu ‚ursa major et ursa minor'), *u Daničićevu* (gledaj kolo).

a. *u pravom smislu. α) o jednome.* Imeše sъ soboju kъla dvojimi telci vlěkoma. Stefanit. star. 2, 266. Mužu iže po vodě vozitъ kola, po suhu že korabaļь. 2, 289. Mogaše sam krcatimi koli ganuti. Š. Kožičić 37b. Zapovidi da stanu kola. Bernardin 106. act. ap. 8, 38. Kola vlačahu četiri końi. Zborn. 13a. Ako vidiš *(u snu)* da slaziš s kola, toj prilikuje nepočtenje. 130b. Zapovedi stati kolom. Anton Dalm., nov. tešt. 184. act. ap. 8, 38. Elija na ogńenijeh kolijeh u raj bi prinesen. B. Gradić, djev. 160. Vidjeh prislavnu onuj vil, od zlata na kolijeh, u ruhu jak snig bil. A. Sasin 154. Uzdvignu u kolijeh ogńenijeh ńega k nebesom. A. Gučetić, roz. jez. 238. Svrhu kola postaviše arku. Nauk brn. 8a. Sajde sa koli. F. Vrančić, živ. 71. Ta na koli vozi, ta sebe naprti. Đ. Baraković, vil. 55. Malahan kamen prevali naj veća kola. K. Maģarović 43. Er će poslije *(vol)* moć vuć kola. J. Kavańin 76a. Posadivši ga na zlatna kola. A. d. Bella, razgov. 55. Pišice ili na kolih. A. Bačić 184. U kolih końa ogńenih. 499. Voziti se u kolih. P. Filipović 41. Bijedna ti kola, kad ti nijesu dvoja. (Z). Dostignut zeca na kolijeh. (Z). Lovi zeca na kolijeh. (Z). Na kolijeh poće u raj. (Z). Poslov. danič. Ganuo bi i sam kola nek se vozi glava hola tamo . . . V. Došen 33a. *(Vola)* koji vozi težka kola. 38b. Junac *(mora se)* učit vući kola. 215b. Stavivši korabļu na jedna kola nova. And. Kačić, kor. 190. Ter jih uvezavši pod kočije aliti kola. 202. Ilija bi odnesen na nebo u kolim ogńenim. 250. On čuje kolesa pod ‚koli' škripati. M. A. Reļković, sat. L6a. Zaspavši na kolih. sabr. 55. Posli moraš učit ga u kola. J. S. Reļković 234. Zaklaću mu vola ispod kola. Nar. pjes. vuk. 1, 486. Ona goni kola i volove. 4, 43. Kad se kola slome, putova dosta. (Kad se kakva šteta učini, onda je lasno kazivati kako je vaļalo raditi da se to ne učini). Nar. posl. vuk. 120. Ko se na tuđim kolima vozi, neće daleko otići. 154. Hazur kola bez točkova. 339. Što bi kola škripala to volovi ričU. 353. Metne ga na jedna prosta kola. Nar. prip. vuk. 197. I kola počmu vaļe same hodit. Nar. prip. mikul. 44. Trgovci mu dadu jedne kola s końi. 117. Top ovaj nije imao kundaka ni kola. Vuk, građa. 86. Došla su već kola k brijegu. V. Vrčević, niz. 244. Al' pozna se s ruku ubojnijeh, da ni kola ne bi donijela, što je ļudskog navaļao mesa. Osvetn. 2, 155. Osmanlijo, kô lukave lije, učni stignut zeca na kolije. 4, 49. — *b) o mnoštvu.* Pride tada Naaman s końi i s koli. Bernardin 44. 4reg. 5, 9. Svrhu kola i koń ńih. N. Rańina 117b. exod. 14, 26. Koji tvore rala i kola. S. Rosa 39b. Deset hiļada bojnih kola. D. E. Bogdanić 29. On mora onim putem ići kud ostala kola idu. D. Obradović, basn. 368. Dok ne do-

Digitized by Google

tera kola sedmera. Nar. pjes. vuk. 1, 17. Da mu gone kola i kočije. 4, 438. Pozbaca točkove kolima ńihovijem. Đ. Daničić, 2mojs. 14, 25. Pa što hvališ paše i ferike, i topove bojne na kolijeh? Osvetn. 2, 82. — *c) ne zna se, govori li se o jednome ili o mnoštvu.* Gdê postoja gospodinь carь s koli. Glasnik. 15, 278. (1348?).

b. *metaforički. (Donije)* u plovućijoh kolijeh *(u ladi)* po širokoj morskoj vodi. Ǵ. Palmotić 1, 141. *(Sunce)* u zlatnijeh se kolijeh bani. Ǵ. Palmotić 3, 25a. Kola od slave i od vremena k nami blagi dan dovode. I. Đorđić, ben. 208. Kad vam *(lakomost)* s blagom srce sveza i u kola svoja vrže. V. Došen 79b. Kola na kojima se voziti moramo jest trpļeńe. A. Tomiković, gov. 92.

c. *onoliko koliko kola mogu nositi, dakle kao mjera.* Davat deset kola grozdja. I. Držić 200. Davala je svaka poreska glava po jedna kola sijena i po jedna drva. Vuk, rječn. predg. III. — *I metaforički.* Đe su kola mudrosti, tu su dvoja ludosti. Nar. posl. vuk. 78.

d. plaustrum, septentriones, *dva skupa zvijezda na sjeveru, jedan veći a drugi mańi, zovu se ovako po ńekoj sličnosti (zovu ih tako Grci, pa možebiti po ńima i drugi narodi), vidi i u Vukovu rječniku:* kola na nebu. — *isporedi* medvjed, medvjedica. — Da uzjaše *(oro)* vrh zvjezdonih istih kola. J. Kavańin 284b. Zvijezdo koje mi kola i medvećice nazivamo. D. E. Bogdanić 68. On je načinio zvijezde kola i štape i vlašiće. Đ. Daničić, jov. 9, 9.

8. KOLA, *n. pl. ime selu u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 34.

9. KÒLA, *praep. vidi* 1. kod *i* 4. kol. — *Kao da je ovakovo značeńe u jednom primjeru* XIV *vijeka.* Kako dohodi kola ńiva. Deč. hris. 67. — *U Dubrovniku se u naše doba govori dosta često:* kolà kućê (kolàkućê), kola vrátâ, kola ormára; *a zamjeńuje se i oblicima* kala, polak *(vidi* polag), palak.

10. KOLA, *vidi* 1. kol, b, *i* dokola. — *U Daničićevu rječniku:* gledaj kolê *s primjerom:* Do kola je živь. Spom. sr. 2, 94. (1437).

1. KÒLAC, kóca (kólca), *m.* palus, vallus, *komad drveta, dug a malo debeo prema duļini, zaobļen, zašiļen s jedne strane (ili s obje strane) da se može u što zabosti. — uprav je dem.* 2. kol, *te* a *stoji mj. ńegdašńega* ь. — -l- *na kraju sloga (dakle u svijem padežima osim nom. i acc. sing. i gen. pl.) postaje obično u štokavaca* o, *pa se* oo *mjeńa na dugo* o; *ali se gdjegdje i u štokavaca govori* kólca, kólcu *itd.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing.* (kòlac), *i gen. pl.* kolácâ. — *U Crnoj Gori ima i pl.* kóčevi *(vidi u Vukovu rječniku).* — *Od* XIV *vijeka (vidi u Daničićevu rječniku), a između rječnika u Vrančićevu* (‚palus; statumen; vallus'), *u Mikaļinu* (‚palus, vallus'; kolac od gvozdja ‚vectis'; kolac, za lozu pritka ‚pedamen, pedamentum, vallus'; kolac za svezati końa ‚vacerra'; kolac, koji se zabija u vodi za temeļ od kuće ‚sublicae, sublicium'), *u Belinu* (‚palo, legno ritondo e lungo' ‚palus' 587a), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* kolec, kol, prostec ‚palus'), *u Jambrešićevu* (kolec *kod* kol), *u Voltiģijinu* (kolac, kolca ‚palo; forca' ‚pfahl'), *u Stulićevu* (‚palus, paxillus'), *u Vukovu:* pl. kóci, a u crnogorskijem pjesmama ima i kóčevi, gen. kolácâ ‚der pflock, pfahl' ‚palus' [cf. kazuk] *s primjerom iz narodne pjesme:* Sad će tvoje ovce na tragove, a turačke glave na kočeve; *u Daničićevu:* kolьcь ‚palus'. međa je zemļama crkve treskavačke išla ‚na kolcь'. G(lasnik). 13, 378.

a. *uopće sa značeńem sprijeda kazanijem, o drvetu zabodenom u zemļu.* Rastegnuše ju golu na četiri koce. B. Kašić, per. 2. Jedan je svezan na jednomu kocu. A. dalla Costa 2, 162. Ko p . . e kolac potrže, a ko ču jedva uteče. Nar. posl. vuk. 151. Oko kojega je bio sve kolac do koca i na svakome kocu po ļudska glava. Nar. prip. vuk. 28. Istrže kolac i osnovu i vratilo. Đ. Daničić, sud. 16, 14. — *Često se zabadaju koci jedan uz drugi kao ograda.* Grad ni miri dobro ograjen ni turni, nego nikimi kolci. Ivan trog. 15. Ta prislańa grede, ta kolci zatipa. Đ. Baraković, vil. 56. Obrana od kolaca, tabor od kolaca ‚palafitta o palificata' ‚palamentum'. A. d. Bella, rječn. 536a. Uvati se za dva koca, pa preskoči u gradinu. Nar. pjes. vuk. 1, 331. Od mosta pred kapijom pobijena su dva reda rastovih kočeva. M. Đ. Milićević, pomenik. 1, v. ‚Usjekao sam sto kolaca, vaļda će mi biti dosta da ogradim kupus do strništa'. u Dobroselu. M. Medić. — *Amo može pripadati i ovo:* Kuća mu se kocem zatvorila! (Pusta ostala!) Nar. posl. vuk. 164.

b. *oruđe (može biti i gvozdeno) za muku i smrt ļudsku, obično u Turaka.* Od huda Obrovca poganska nevira pod oblast od kolca naš kotar zatira. Đ. Baraković, vil. 34. I mnozim na kolac živ život potrati. 59. Kad bi jadni Sinan na kolcu sidio. I. T. Mrnavić, osm. 161. Ako je kolac, daj da je oštar. (D). Poslov. danič. Kolci i vješala. I. Grličić 128. Štapi što su, strijele, luci, sikirine, sohi, kolci, ogńi, češļi, kļišći, kļuči,... sve sionske muke ine? J. Kavańin 459b. Ter mu nove muke udaraju, na kolac mu dušu istrzaju. Nar. pjes. vuk. 4, 153. Jelov kolac begu na ramenu, na vrhu mu nado čelikovo. Nar. pjes. hörm. 1, 337. Psuje kao Vlah s koca. (Jer ćoek koji je nabijen na kolac ne bojeći se nikakva većega zla psuje Turcima šta mu na usta dođe, ne bi li ga ubili). 266. Majku su mu savezali Turci, za kolac je usudili Turci. Osvetn. 2, 54. Koci strše, vješala se viju. 4, 9. — *Naj češće se kaže:* nabiti na kolac. Adrian od nomilih Abiezi bi na kolac uznabijan. J. Kavańin 307b. Napokon čini je na kolac nabiti. And. Kačić, razg. 7. Naj posli živa na mih odriše i na kolac nabiše. 200. Jel' Jakova na kolac nabio? Nar. pjes. vuk. 4, 204. Nukića ću na kolac nabiti. Pjev. crn. 203a. Il' bi mene na kolac nabio? Nar. pjes. juk. 58. Koga Turci živa u ruke dokopaju onoga nabiju na kolac. Vuk, živ. 268. — *ali se upotrebļavaju i drugi glagoli, kao n. p.* metnuti. Vikara na kolac metniše. Nadod. 9. Hajduk nisam, da m' na kolac mećeš. Nar. pjes. juk. 58. — nataknuti. Na kolac nike natakoše. Nadod. 50. — staviti. *(Turci)* Relića na kolac staviše. Nadod. 64. — udariti. Te Novicu na kolac udari. Nar. pjes. vuk. 4, 492. U ruke mu stržev kolac daju na koji ga misle udariti. Ogled. sr. 16. — *Često se kaže:* s koca i s konopca *o čovjeku nevaļalu (obješeńaku) koji kao da je osuđen na kolac ili na vješala, pa da je pobjegao.* Čovjek s koca i s konopca ‚sgherro, bravo' ‚sicarius'. A. d. Bella, rječn. 675b. Koji s koca, koji s konopca (n. p. sastali se, t. j. sve nevaļali ļudi, obješeńaci). Nar. posl. vuk. 143.

c. ima još i ‚žitnih kolaca', t. j. takvih na koje se đeđe žito. Na ‚mali' žitni kolac stane sedamnaest snopova, a na ‚veliki' dvadeset i jedan. ‚Danas sam nasadio na ovo dvoję kļusađi trinaest kolaca pšenice'. ‚Biće dobro, ako svaki kolac dade na ovu godinu i kvartu zrna'. u Dobroselu. M. Medić.

d. glogov kolac, *vidi kod* vukodlak. Ništa mu biti ne može bez glogova koca. (Neće lasno

Digitized by Google

umrijeti, već ako da ga ubiju kao vampira). Nar. posl. vuk. 225.

e. *uopće štap, batina (čim se bije).* Ostave oružje, a popadnu koce i leskovce, obkole magarca, skinu mu lavovu kožu, pa ga nauče pameti. D. Obradović, basn. 69. Ko te jedan put čušio, onaj će te drugi put kocem udariti. Nar. posl. vuk. 156. Kroz plot tkato, kocem zbijato. (Reče se za rijetko platno). 161. — *Ovako je značeńe i ovdje gdje su koci od olova.* Cesar govori, da oprave kolce olovne; olovnimi kolci sada sve ńegove skršte uda . . . Cocani vazmu poluge, ter biju Lovrinca. P. Hektorović (?) 138.

f. *na jednom mjestu* XVIII *vijeka, u prenesenom smislu, o dva znaka kod pisańa, isporedi* parenteza, zaporka, zatvor. Na misi u molitvi otajnoj ostaviti se jima sve ono što je črez one dva kolca ili zatvora ( ). I. Kraļić 89.

2. KÒLAC, Kóca (Kólca), *m. mjesno ime. — Vaļa da je ista riječ što* 1. kolac *(jamačno kod a, b)).*

a. *mjesto u Srbiji. a) u okrugu požarevačkom.* Ńiva u Kolcu. Sr. nov. 1872. 48. — *b) u okrugu užičkom.* Na Zlatiboru ima mesto ‚Popov Kolac'... Docnije se to propta, te popa na tom mestu nabiju na kolac. i sad mu stoji kolac, jer kako jedan otruli, seļaci načine drugi. M. Đ. Milićević, srb. 636.

b. *zaselak u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* Rasdiješ. 140.

KOLACIJON, *m. (?) tal.* colazione, *doručak. — U spomeniku* XV *vijeka.* Statut kast. (1490). 195.

KOLACIJUN, *m. vidi* kolacijon. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVII *vijeka.* Kolacijun ima biti oko osam unača među kruh i voće. I. Držić 197.

1. KÒLÂČ, koláča, *m.* spira, *hļeb (često bijeli, a i slatki) umiješen na način prstena ili koluta, t. j. obao a šupaļ u srijedi. od ovoga naj starijega postaju i druga značeńa. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* kòlâču, kòlâči. — *Riječ je praslavenska (u naj starijem značeńu), isporedi stslov.* kolačь, *rus.* колачъ, *češ.* koláč, *poļ.* kołacz. — *Postaje od* kolo. — *Između rječnika u Vrančićevu na strani* 119 *prema maģ.* kalach (kalacs), *u Mikaļinu* (kolač kruha ‚spira, bucellatum'; kolač, dar ‚praemium'; kolač, koji se dava za dobit ‚palmarium, niceterium'), *u Belinu* (‚mancia, quel che si dona in qualche solennità ed allegrezza' ‚strena'; ‚mancia che si dona al lator di buona nuova, mancia di buona nova' ‚evangelia' 456b; ‚palio, drappo che si dà per premio nel corso o nella lotta' ‚bravium' 536b), *u Bjelostjenčevu* (‚tortula'), *u Voltigijinu* (‚biscotto' ‚zwieback'), *u Stulićevu* (1. ‚boni nuncii praemium'. 2. ‚spira'); *u Vukovu:* 1. ‚eine art radförmiges brot' ‚panis genus'. — 2. ‚ein kleiner leib brot den die mutter für das kind bei gelegenheit des backens mitbäckt'. — 3. ‚ein laib brot bei feierlichen gelegenheiten', n. p. krsni kolač. — 4. kolač obruča, određen broj savijenijeh obruča i svezanijeh zajedno. — 5. u bunaru, t. j. drven temeļ na kome se zid počińe. — 6. (u Dubrovniku) gospođin dar spravļenici. cf. spravļenica.

a. *u pravom smislu.* — kolač *može biti od svakoga brašna, ali se naj češće mijesi od pšeničnoga, te može biti i sladak: s medom ili sa šećerom; s toga se u pjesmi kaže i* bijeli, medeni, šećerli kolač *(vidi u primjerima kod a). gdjegdje se kaže o bijelom ili slatkom hļebu ako i nije oblast i šupaļ.*

a) uopće. Nosi vreču brašna i bisage preplni da umesi kolače. Starine. 4, 83. (XIV *vijek).* Spravite kravaja i bilih pogača, privarenijeh jaja i sitnijeh kolača. M. Vetranić 2, 251. Bila brašna od Labina pritvorena na kolači. Đ. Baraković, drag. 357. Peretac, kolač, medenica, pita. A. Kanižlić, kam. 491. Neg' daj, prijo, te kolače. V. Došen 167a. Dvista kolača kruha. And. Kačić, kor. 175. Da oda šta on peče kolače u pepelu . . . M. A. Reļković, sat. E1a. Ńegovo je jilo sve u kratko, priprost jeģek, al' ga jide slatko . . . pak se ńemu tako jisti rači, rekao bi, da su sve kolači. L2a. Kolače i pogače. I. Jablanci 176. ‚Šta će naše robļe večerati?' ‚Nek devojke medene kolače. udovice prebele simite'. Nar. pjes. vuk. 1, 487. Boļi je i crn kolač nego prazna torba. Nar. posl. vuk. 27. Ne vise nigđe kolači od drači. 196. Uzevši veliki kolač, ili, kao što ondje kažu, somun . . . Vuk, nar. pjes. 1, XI. Metnuvši kod bolesnika kolač hleba i jednu čašu vode a drugu vina. živ. 34. Kao medeni kolači. Đ. Daničić, 2mojs. 16, 31. Oko kolača prijesnijeh. 1dnevn. 23, 29. Mislio si da po turskoj zemļi vise kolači o drači. S. Ļubiša, prip. 174. Kolâč ‚panis in coronae specimen factus'. *u Istri.* D. Nemanić, čak.-kroat. stud. 48. — *Kolač se sprema, mijesi, peče itd.; gdjegdje se kaže i da se kuha.* Kuvaj meni bijele kolače. Nar. pjes. vuk. 3, 130. Dok ja skuvam bijele kolače. Nar. pjes. petr. 2, 622.

b) kad se ide u prijateļe (svojti u goste) svagda u torbi osim čuture i još čega vaļa ponijeti i kolač (t. j. šeničan hļeb), pa kad se iz prijateļa povraća, opet odonuda takovi kolač vaļa da mu spreme. Vuk, rječn. *kod* kolač. *aa) kolač donosi gost pri dolasku.* Ona mi ti paričaje lijepe dare i kolače. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 38. Umesila prebele kolače, pa otide u poode majci. Nar. pjes. vuk. 1, 211. Daj mi, majko, bijele kolače, da ja sestri u poode idem. 1, 537. Od groba mu końa načinite, od zemļice mijes'te kolače, od pokrova režite darove, spremite ga sestri u pohode. 2, 40. Pa on izvi od zlata ratove, a i kraļu od zlata *(vaļa da pozlaćene)* kolače. 2, 570. Veli ńemu majka Anđelija: ‚Pričekaj me tri bijela dana, dok um'jesim bijele kolače i dok spremim tanane košuļe, da ponesem na dar mome Jovu'. Al' govori sluga Milutine: ‚Oj Boga ti, gospo Anđelija! Jovo tebe čekati ne može, . . . već donesi u brašnu kolače . . .' 2, 574. Ostavi mi bar ručna devera s kim ću mlada do majke otići bez kolači i bez ubradača. 3, 504. Ja mu tamo kolača ne spremam. (Ja mu ne velim, tamo da ide, jer može zlo proći). Nar. posl. vuk. 108. Južnu božiću i prijateļskom kolaču ne vaļa se radovati. (Jer . . . prijateļ, ako donese jedan kolač, on pojede tri četiri, pa kad pođe vaļa opet jedan da ponese). 115. Hvala mu kao i tetki bez kolača! 341. — *bb) kolač prima gost na odlasku.* Kad ja pođem rodu mome, . . . dve jetrve kolač viju, a dve oće sa mnom poći. Nar. pjes. vuk. 1, 414. Već na, majko, zelenu dolamu, iz ģepova vadi ti kolače. 1, 540. Već mu gradi šećerli kolače. 2, 331. — *cc) u ovom primjeru* kolači *znači i jednu i drugu vrstu, a može biti da znači i uopće darove što miješaju gazda i gost:* Pošto razmijene darove i kolače, Beskuća krene put Kotora. S. Ļubiša, prip. 231.

c) komad hļeba što majka umijesi napose za dijete, kad mijesi hļeb za cijelu kuću, vidi u Vukovu rječniku (2). — *može biti da amo pripada i ovaj primjer:* Umijesivši tri kolača dala svakome pastorku po jedan. Vuk, poslov. 178.

d) osobiti neki hļeb što se mijesi i peče da

Digitized by Google

se ije u nekijem svečanijem zgodama, n. p. aa) kad se slavi krsno ime (krsni *ili* slavski kolač). Šenica se ovdje spominje radi koljiva, poskura i krsnoga kolača. Vuk, nar. pjes. 2, 4. Lome (domaćin s popom ili s kim drugim kad nema popa) ‚krsni kolač' (koji mora biti od šenična brašna u kiselo umiješen i našaran poskurńakom); jednu četvrtinu od toga kolača dadu popu, jednu domaćici, a dvije oni jedu. Vuk, rječn. *kod* krsno ime. Za krsno ime svaka kuća mesi po nekoliko naročitih hlebova, osobita oblika i namene. hlebovi su ti: ‚kolač' (jedan ili četiri prema mestimičnom običaju); ‚krstak' (‚sveta presveta'); ‚poskurica' (leturđija); ‚pogača' ili ‚proja' (pod kolač). Kolač, krstak i poskurica mese se od pšenična brašna s kvascem ... Kolač je veći od običnog velikog somuna i plosnatiji od njega. okolo se on opaše jednim vencem od testa kao nekim reckastim pojasom; po gorńoj kori prekrste mu se dva kaiša od testa; u ńih se utisnu četiri poskurńaka, a na sredi se usadi izreckan od testa cvet, u koji se zadene i stručak suva bosiljka. ... U Sremu na nekim mestima u gorńu koru slavskoga kolača pobada se neko drvećice s raznim znacima na svojim granama ... U Timočkoj krajini mese se dva kolača: jedan za návečeri, a drugi za prvi dan slave: prvi se zove ‚večerńača', a drugi: ‚slavski kolač'. M. Đ. Milićević, slave. 24—25. — *bb) po ovom primjeru kao da se kolači mijese i prigodom rođenja ili krštenja.* Počekajte, dva ulaka mlada, da umesim prebele kolače, da prepletem od zlata povoje, da pokrojim tanane pelene. Nar. pjes. vuk. 1, 606. — *cc)* kolači *ili* kolač *kaže se i prigoda kad idu prosci da prstenuju djevojku, a po svoj prilici što se onda goste i kolačima (vidi drugi primjer).* Kad otidu prosci da prstenuju djevojku (već isprošenu) i da ugovore kad će je voditi, onda se kaže (na nekim mjestima, kao n. p. u Jadru): ‚otišli na kolače' (iči ćemo na kolače; bili smo na kolačima itd.). Vuk, rječn. *kod* kolači. Treći *(vjeridbeni)* sastanak zove se ‚kolač', kadno se donaša hljeb, vino i meso, te se pod jedno tim potvrđuje vjera *(u Žumberku).* V. Bogišić, zborn. 161.

b. crn kolač, *u metaforičkom smislu, može značiti: zlo, šteta (isporedi* c). Uvalio mu crn komad [kolač?] u torbu. (Kad ko učini kome kaku štetu). Vuk, rječn. *kod* kolač. *po svoj prilici treba čitati* kolač *(kao što je popravljeno u trećem izdańu) a ne* komad, *jer Vuk umeće ovu poslovicu među primjere kod* kolač *a ne kod* komad. *istina i u* Nar. posl. vuk. 326 *stoji u istoj poslovici* komad, *ali može biti i ovdje pogreška.* Jer mu sad da crn kolač u daću. Osvetn. 5, 3.

c. *može značiti i dar što se daje u nekijem prigodama, pa i kao uzdarje, plaća itd. isprva u ovakovijem slučajevima valja da se davao pravi kolač, ali se poslije shvatilo u značeńu kakva mu drago dara, i u novcu (isporedi* jabuka, A, e), *n. p.:*

a) dar onome koji donese dobre glase. Za toj sam izašla, ter stoju prid vrati, jeda bih sad našla, tko će nam glas dati, jeda tko od kude putom se namjeri, da kolač dobude, da gospu namiri. M. Vetranić 2, 324. Manda, meni kolač! Ovo tvoga brata. M. Držić 184. Fengaću da i njega ištem, da mu uzmem kolač, er mu je otac došao. 315. Tko dobar glas donosi, kolač prosi. (D). Za dobar glas dobar kolač. (D). Poslov. danič. Poda za dobar kolač onemu, koji mu prinese take glase, jedno kopje po sred prsi. B. Zuzeri 401. *u Dubrovniku se i dan današńi govori:* Meni kolač, a tebi knjiga *(pismo), ili* otac, muž, brat, sin *itd., kad se kome javlja da je nešto došlo ili da je neko došao, što onaj radosno očekuje.* P. Budmani. — *Amo pripada i ovaj primjer:* Zla kolača! (Šteta! Kad se žali đe se što nepovoljno dogodilo). Nar. posl. vuk. 90. — Trčati kolač *ili* trčati kolača *što se nalazi u nekijem primjerima valja da znači: trčeći nositi dobre glase nadajući se kolaču (vidi i* Đ. Daničić *u* Poslov. danič. XII[b]). Što meju onimi koji hlepe na istu pliticu? koji trče isti kolač? A. d. Bella, razgov. 75. Noćno kolača trčati. (Z). Trči kolača po noći. (Z). Poslov. danič.

b) dar za nešto što je ko dobro izradio. — Ovakovo je značeńe u ovom primjeru: Ako me stigneš, kolač ti. M. Držić 127. *vidi i u Mikaljinu i u Belinu rječniku.*

c) dar uopće (što među sobom mijenjaju prijatelji). — Može biti da je ovakovo značeńe (ali u metaforičkom, ironičkom smislu) u ovom primjeru: Evo barut i teško olovo, boce praha, ogńeni kolači. And. Kačić, razg. 322[a].

d) što se daje kome kao uzdarje ili plaća za nešto što je ovaj uradio ili dao, n. p.: aa) liječniku. Trijem kuće bio je prestrt svakojakijem mrsom, što su bonici donosili Ščepanu u kolač. S. Ljubiša, prip. 92. — *bb) u ovom primjeru ono što se daje da ko ne učini štete ili ne pusti drugoga da je čini:* Hoť li mene dati vjeru tvrdu, da izjavim na Kopiljе ovce, da se one na Kopilju mlade, a daću ti kolač od ovacah, šiljaću ti grude i jagance, i ugiča ovna naj boljega? Ogled. sr. 135. — *cc) u Dubrovniku dar što gospođa daje spravljenici, vidi* sprava *i* spravljenica. — *u Vukovu rječniku* (6).

d. *u prenesenom smislu, o čemu što je slično kolaču, n. p.:*

a) nekoliko obruča svezanijeh zajedno. vidi u Vukovu rječniku (4).

b) čelo (uže, konop) savito da ne zahvaća mnogo mjesta, te je slično kolaču. — U naše vrijeme u Dubrovniku. Kupi čelo da bi svećer jednako na tri kolača ostajalo obavito oko istezala. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 174. Štucaju čela po krovu, ono veživa se, ovo u kolač sakupja se. 247.

c) drven temelj u bunaru, vidi u Vukovu rječniku (5).

d) kolut na verigama. Er on plete verigu koja ima početak a nema svrhe, u kojoj jedan kolač vodi i poteže za sobom drugoga. A. Kalić 115.

e) kamen oblast i šupalj kao kolač, što je privezan mreži da je povuče u dno mora. — U jednom primjeru XVI *vijeka.* Zatim popadoše kolač od kamika, mrižu provrgoše, spustiv ga dolika. P. Hektorović 5.

f) vrsta nakita. u Dubrovniku. U kolaču su: pečica, cvijetak, puńenica, dudačka, krivalja, redaći. F. Hefele.

g) u narodnijem se pjesmama često kaže da koń skače na kolače *ili* u kolače, *možebiti s toga što koń kad je odskočio u visinu drži blizu prednje i zadnje noge, te je nekoliko sličan vidjeti kao kolač; ali je veća prilika da je ista riječ što i* 2. kolač; *ne mislim da je isto što* 3. kolač (Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 126): *u naj prvom primjeru mjeri se konev skok ne hvatima nego aršinima i kopljima; a u nijednom primjeru nema* koń skače ‚za kolače', *kao što kaže Popović nego* na *ili* u kolače. Dobar doro na kolače skače, u prijeko dvanaest aršina, u dužinu dvadest i četiri, u visinu tri kopja junačka. Nar. pjes. vuk. 2, 384. Te mu đogo u kolače skače. Pjev. crn. 206[b]. Sve mu kulaš na kolače skače. Nar. pjes. juk. 170. Sve mu sitno u kolače skače. 516.

Digitized by Google

h) u jednoga pisca XVII *vijeka kao da* kolač *znači sredovječnu igru u kojoj su se junaci na końma borili kopļem, isporedi* obdula *i* trka. — kolač *može biti da se zato kaže što je mjesto igre bilo svud naokolo zatvoreno.* Onomu koji se igra kolača, premda ne bude plaće koja se gubi, ni globe zašto se zlo igra, isto djelo za ne pogoditi dobro i ne ukršiti sulicu jest mu muka. M. Radnić 211b. Prvo nego koń ulize u igru od kolača, provodi se putem od trkańa, šetajuć se obađe zemļu i oslobodi se, neka poslije kada ustrči ne učini mu se put iskopan. 329a.

2. KÒLÂČ, *m. tur.* qulač, *skok u koňa kad trči uzagrepce* (‚galop' ‚galopp des pferdes'. Zenkor). — *Samo u množini, vidi* 1. kolač, d, *g).*

3. KÒLÂČ, *m. tur.* qulač, *hvat.* — *U naše vrijeme u Bosni.* F. Miklošić, die türk. elem. nachtr. 2, 153. — *vidi i* 1. kolač, d, *g).*

KOLÀČÂR, kolačára, *m. čovjek što se bavi kolačima; dolazi samo u osobitijem značeńima.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.* kȍlačâru, kȍlačâri. — *Od* XVIII *vijeka.*

a. *čovjek koji čini ili prodaje kolače.* — *Između rječnika u Belinu* (‚ciambellajo, che fa o vende ciambelle' ‚spirarius' 191a) *gdje se naj prije nahodi, i u Stulićevu* (v. kolačnik *s dodatkom da je uzeto iz Belina).* Bilo je u ńega i medenih kolača, jer je nekada bio kolačar. M. P. Šapčanin 1, 22. Kolačari i grnčari pazariše. 1, 66. Jovan Ilić, med. kolačar. D. Avramović 270.

b. *čovjek koji, kad se slavi krsno ime, reže i lomi kolač (vidi* kolač, a, *d) aa)).* U Levču jedan od gostiju naziva se ‚kolačar' i vrši neku važnu službu pri lomļeńu kolača. M. Đ. Milićević, slave. 47. Kolačar uzme kolač i nož ... Kolačar se prekrsti i počne rezati ... Tada kolačar prereže kolač u nakrst ... Sad gosti puste kolač, a kolačar i domaćin prelome ga ... 49—50. Sveštenik na nekim mestima s kadionicom, ikonom i novim kolačarom, obiđe sve sovre, okadi ļude i prikaže im novoga kolačara govoreći: ‚Evo novoga kolačara! neka je zdrav i čestit; s novim kolačarom neka nam dođe i nova sreća, Bože daj!' 69.

KOLÀČARA, *f. u Vukovu rječniku:* igla što ima na glavi kao kolačić (po Srbiji i po Bosni nose žene takove igle za kapama) ‚eine art schmucknadel, haarnadel' ‚acus'.

KOLAČÁREV, *adj. koji pripada kolačaru.* — *Može se kazati i* kolačarov. Ovaj gost sada mora nazdraviti kolačaru *(vidi* kolačar, b) jer je ‚treća kolačareva'. M. Đ. Milićević, slav. 51.

KOLAČÁROV, *adj. vidi* kolačarev.

KOLÁČI, *m. pl. vidi* 1. kolač, a, *d) cc) i* d, *g).*

1. KOLAČICA, *f. vrsta jabuke.* Kolačica, rus. калачики (Malva), suvrst jabuke (Zagreb). B. Šulek, im. 150.

2. KOLÀČICA, *f. žensko čeļade što čini ili prodaje kolačiće.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KOLÀČIĆ, *m. dem.* kolač. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kolačić, mali kolač ‚parva spira') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (‚biscottino' ‚pastillus buccellatus' 142a; ‚ciambella, cibo assai noto' ‚spira' 191a), *u Voltiģijinu* (‚biscottino, ciambella' ‚ein kleiner runder zwieback'), *u Stulićevu* (1. ‚parva spira'. 2. v. cijevka), *u Vukovu* (1. dim. v. kolač. — 2. vide uštipak).

a. *u pravom, ali u širem smislu, o malom hļebu, tako u naj prvijem primjerima znači: četstica, poskura* (‚hostia'). Kako tijelo Isusovo more stati u kolačiću kruha. F. Lastrić, test. 298a. U kolačiću i komadiću kruha posvećenoga. 301a. Mijesi mu se kolačić. (Z). Poslov. danič. Učini kolačić od to malo brašna. And. Kačić, kor. 237. Imadiše jednom dvajest malahnih kolačića. 253. Kad dijete ne može odmah (na vrijeme) da progovori, onda žene zamijese kolačić čekalom, pa mu dadu te izjede. Vuk, poslov. 43. *u Dubrovniku su* kolačići *neka vrsta slatkoga kruha umiješana s jajima što mogu imati i obličje kolača, ali su češće kao mali podebļi štapići.* P. Budmani. — *Može značiti što i* uštipak, *vidi u Vukovu rječniku.*

b. *u prenesenom smislu, vidi* cijevka. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

c. *u prenesenom smislu,* intestinum duodenum, *prvi dio tankoga crijeva kako se sužuje iz želuca; slično je kolaču ili boļe końskom potkovu.* — *U naše vrijeme.* Kolačić, crevo od 12 palaca. J. Pančić, zoolog. 15. 18.

KOLÀČINA, *f. augm.* kolač. — *U Vukovu rječniku.*

1. KÒLAČKI, *adv. kod rvańa kad jedan drugoga podigne u vis, pa ga jednom postavi na zemļu (kao da ga usadi) kao kolac.* — *U Vukovu rječniku:* kòlačkî ‚wie einen pfahl (in die höhe heben und niederpflanzen, im ringen)' ‚ut palum defigo'. — *I ovdje tumači Đ. Popović* (tur. reč. glasn. 59, 126): na hvatove, *vidi* 1. kolač, d, *g) i* 3. kolač.

2. KOLAČKI, *adv. u kolu (igri), na način kola.* — *U naše vrijeme u Bosni.* Ova pjesma pjeva se kolački. Bos. vila. 1890. 244.

KOLAČNIK, *m. vidi* kolačar, a. — *U Stulićevu rječniku:* ‚qui spiras conficit, vel vendit' *s dodatkom da je riječ ruska.*

KOLAČUŠA, *f. mjesno ime.* — *U naše vrijeme.* Vinograd pod Kolačušu. V. Vrčević, niz. 22. Jeli ko od vas bio na zemļu pod Kolačušu? 333.

KOLAD, *f. coll. mnoštvo kola.* — *U Stulićevu rječniku:* v. vozad. — *nepouzdano.*

KOLAĐELE, *vidi* kolađer. — Kolađele, lako došlo. F. Miklošić, die türk. elem. nachtr. 2, 150.

KÒLAĐER, *interj. od tur.* kolaj gele! *lak ti bio trud!* — *vidi i* kolaj. — *U Vukovu rječniku:* kolađer! kao što se u Baru rekne radinu: ‚Sirova ti!' tako se doļe na lijevom brijegu Drine, u Semberiji, rekne: ‚Kolađer!' ali sam zaboravio što se na to odgovori *(isto i u* Nar. posl. vuk. 144).

KOLÀINA, *f. vidi* kolajna.

KÒLÂJ, *adv. tur.* qolaj, *lako, lasno.* — *U naše vrijeme.* Đever joj reče: ‚Vidiš li curo, ovo poļe? ovo je sve tvojega đuvegije Suļa'. A ona od radosti i čuda zapita ga: ‚A po Bogu brajo, kad ovu silu preore i posije, a neka požńe?' ‚Bogme lasno' odgovori stari svat ‚kad svaki svoju dionicu prihvati, to je kolaj'. Nar. prip. vrč. 46. ‚To je kolaj' (lasno), odgovori mu Ilija. 91. Meni mi je za tebe, a za men' mi je kolaj rabota. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 314. — *Radi ovoga primjera vidi* kolađer: Kolaj gele ihtijaru! Bos. vila. 1890. 157.

KOLÀJINA, *f. vidi* kolajna.

KOLÀJLUK, *m. tur.* qolajlyk, *lakoća, lasnoća.* — *U naše vrijeme u Bosni.* I Bog da s kolajlukom i da dođe na vakat! Bos. vila. 1888. 257.

1. KÒLÂJNA, *f.* monile, catella; nummus in honorem cusus. — *Po svoj prilici od tal.* collana (‚monile'); *ovako misli i Miklošić.* — *Dva su*

Digitized by Google

oblika i dva značeńa kod ove riječi: stariji je oblik kolàjina *(pisano* kolaina *i u Vuka) s prvijem, starijim značeńem; mlađi je* kòlâjna *što može imati i starije i mlađe značeńe. — Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu:* kolaina *ili* kolajna (‚kolayna') ‚torquis'; *u Mikaljinu:* kolajna, verižica, lančić od vrata ‚torques, monile, murenula'; *u Bjelostjenčevu:* kolaina, v. ovratek; *u Voltigijinu:* kolaina ‚collana' ‚eine halskette'; *u Vukovu:* kolàina *(s dodatkom da se govori u primorju)* vide kolajna *s primjerima iz narodnijeh pjesama:* L'jepa su mi darovali dara: svekar bane kolaine zlatne... Ni na grlo zlatna kolaina *(i u ovijem je primjerima starije značeńe, premda o ńemu Vuk ne govori);* kòlâjna ‚das medaillon, grosse denkmünze' ‚numus memorialis major'.

a. *starije je značeńe: grivna (ogrlica, đerdan) što nose ženske oko vrata kao nakit, a i muški (naj češće kao znak časti). — U ovijem primjerima stoji bez sumńe* kolaina. Kolaine, prstene, drago kamenje... u skrińu zatvori. B. Gradić, djev. 90. Što ću učiniti od kolaine zlatne koju na putu općenomu najdem? B. Kašić, zrc. 76. Razdariva ubozijem kolaine, orećine, narukvice... per. 6. Kako dobro govori Izaija na pog. 61: ...kako vjerenicu urešenu kolainami sfojijema (‚quasi sponsam ornatam monilibus suis'. isai. 61, 10). M. Orbin 292. Kada bi na grlo i na vrat tvoj stavljena ona prisveta kolaina... V. Andrijašević, prav. 38. Ugrin Janko darova joj kolajnu *(ovako je naštampano, ali se po metru vidi da treba čitati* kolajinu) suha zlata. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 33. Da bi se nadostavila milost glavi tvojoj, i kolaina vratu tvomu. J. Matović 370. Oko vrata kolaine zlatne. Nar. pjes. vuk. 5, 287. Na prsi mu toke presjekao i svr tokah zlatnu kolainu. Pjev. crn. 279b. *tako treba po svoj prilici čitati i u ovijem primjerima:* Gdi *(su t')* kolajne ali venci? M. Marulić 314. Hoće kolajne, hoće zlato, hoće zoje. M. Držić 256. Tu kolajne, tu menđuše biše. I. Zanotti, en. 49. Stavi mu kolainu (колаину) na grlo od zlata i kameńa dragoga. S. Margitić, fal. 13. Stavla kolainu (колаину) na grlo svoje. 103. — *U ovijem je primjerima oblik* kolajna. Jer ga pogubi ńegov sluga za odniti mu kolajnu i križ od zlata. And. Kačić, razg. 9. Pogubi ga sluga Nikolica, odneso mu krunu i kolajnu koja biše od suhoga zlata, nakićena pridragim kamońem. 55b. A on ńemu groše i dukate, i kolajnu od suhoga zlata koja valja sto bili dukata. 302ab. Postavi kolajnu od zlata na vrat ńegov. kor. 43. Oko vrata kolajna od zlata. Nar. pjes. vuk. 2, 483. I evo ti kolajna od zlata što junaci nose oko vrata. Nar. pjes. marjan. 9. — *U ovom primjeru ne znam, jeli prvo ili drugo značeńe (isporedi i* kolajnica). Tebi daje od zlata kolajnu. J. Krmpotić, malen. 6.

b. *mlađe je značeńe: kao poveći novac (zlatni, srebrni, mjedeni) što se prima na čast i nosi na prsima. — Nije jasno kako ovo značeńe postaje od prvoga: ili što se jedno i drugo daje kome kao čast, ili što ovakovi novac može visjeti o grivni. — U naše vrijeme (a može biti i od* XVIII *vijeka, vidi naj zadńi primjer kod* a); *svayda s oblikom* kolajna. *vidi u Vukovu rječniku.* Otići ću na Cetińe kralju, izdvorit mu od zlata kolajnu. Nar. pjes. vuk. 4, 328. Za rabrost svoju dobio zlatnu kolajnu. Vuk, dan. 1, 79. Osim drugijeh različnijeh poklona dali mu zlatnu kolajnu. nar. pjes. 3, 117. Deli-Mirku vojovodstvo dao i kolajnu na ramenu sjajnu. Osvetn. 2, 100. Na glavi mu mjesečina žarka, a na prsih nišani-kolajne. 2, 145. Kolajna za hrabrost ‚tapferkeits-medaille'. Jur. pol. terminol. 499. Kolajna za zasluge ‚verdienst-medaille'. 553.

2. KOLAJNA, *f. ime ravnici u Srbiji u okrugu ćuprijskom.* M. Đ. Milićević, srb. 1098.

KÒLÂJNICA, *f. dem.* 1. kolajna. — *U jedinom primjeru* XVIII *vijeka ne znam, jeli u prvome ili u drugome značeńu (vidi naj zadńi primjer kod* 1. kolajna, a). Biser-perje nosi na kalpaku, a na prsi zlatnu kolajnicu ku mu dade premožna carica. J. Krmpotić, malen. 17.

1. KÒLAK, *praep. vidi* 4. kol. — *isporedi* 9. kola *i* polag. — *Od* XVI *vijeka u Dubrovniku, a između rječnika u Stulićevu* (v. kod). Er kad ležeš, da ju *(ovu travu)* staviš kolak srca, vjeruj meni, činila bi, plam ljuveni mnogo skoro da ućutiš. Jeđupka nezn. pjesn. 237. Stoj, nješto kopore u grmu kolak nas. A. Sasin 147. Cavarina kolak grada. 191a.

2. KOLAK, *m. vidi* kolač. — *U pjesmi što se pjeva na badńi dan u Nišu. — Može biti riječ bugarska.* ‚Kolede melende, careva godina, cin cin kaka, daj mi dva kolaka'. Pa im se daju kolači koji su za to spremljeni *(u Nišu).* M. Đ. Milićević, živ. srb.2 160.

3. KOLAK, kolka, *m. dem.* kolo. — *U Stulićevu rječniku:* ‚orbiculus'. — *nepouzdano.*

4. KÒLAK, *m. ime muško. — U narodnoj poslovici našega vremena, i otale u Vukovu rječniku:* valjada je bio nekakav hajduk ili kesegija. Teško Kolaku na zlu konaku! ni ko p..i ni ko mari, ni se šta peče ni vari; al' kad se Kolak pomami, i p..iće i mariće i peći će i variće. Nar. posl. vuk. 314—315. — *I kao prezime u naše vrijeme.* Schem. segn. 1871. 94. — *isporedi i* Kolakovac, Kolakove Bare, Kolaković.

KOLÀKOVAC, Kolàkôvca, *m.* voda živa koja teče ispod zemlje kroz Gospić; pa se u zemlju slazi, ko hoće da pije vode s Kolakovca. Nen izvor biće odmah ispod mosta. M. Medić.

KÒLAKOVE BÀRE, *f. pl. zaselak u Hrvatskoj blizu Lešća u županiji ličko-otočkoj.* Schem. segn. 1871. 27.

KOLAKOVICA, *f. zaselak u Hrvatskoj u županiji virovitičkoj.* Razdiljel. 80.

KOLAKOVIĆ, *m. prezime. — isporedi* 4. Kolak. — *U naše vrijeme.* Dođe k sudu Jovan Kolaković iz Teočina. Glasnik. II, 1, 143. (1808). Stevan Kolaković. Nar. pjes. petr. 1, 351 *(među predbrojnicima).*

KOLAKOVIĆI, *m. pl. selo u Hercegovini.* Statist. bosn. 111.

KOLALI, *adj. vidi* kolalija. — *Ne mijeńa se po padežima. — U narodnoj pjesmi našega vremena iz Bosne, kao pridjev uz* mavluta. A obuče kolali mavlutu. Nar. pjes. petr. 3, 584.

KOLÀLIJE, *f. pl. kao pridjev uz* toke *i* gaće, *vidi u Vukovu rječniku. — Može biti da postaje od* kolo, *kako Vuk misli (isporedi* kolast), *ali svakako turskijem nastavkom* ly *(isporedi* kolali). *ne znam, ima li u turskom jeziku riječ* qolaly *ili slična ńoj (amo jamačno ne pripada tur.* qolanly, *s kolanom, o sedlu ili o końu). — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (1. toke savijene kao kolutovi, kao što se i sad nose u Dalmaciji *s primjerom iz narodne pjesme:* Na prsima toke kolalije. — 2. gaće, valja da šarene na kola, cf. kolast, *s primjerom iz narodne pjesme:* Za Ankine gaće kolalije). Po dolami toke kolalije. Nar. pjes. petr. 2, 439. Pozvekuju toke kolalije. 3, 53.

KOLÂLOM LÀLOM, *u Vukovu rječniku:* pripijeva se na babinama ‚ein refrain der wochen-

Digitized by Google

bett-lieder' ‚vox accini solita in carminibus ad puerperas' *s primjerom*: Kolalom lalom, ko mu otac bješe.

1. KÒLAN, kôlna, *adj. koji pripada kolima.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (kolna poste|a ‚lectus ambulatorius'; kolna špica ‚radius rotae, austrum'. 2. melinska ‚clitatorium'. 3. kolna šiña ‚canthus'. 4. kolna platnica ‚orbile'. 5. kolna os ‚axis'. 6. kolna zavornica ‚sufflamen'; kolno pešće ‚modiolus, l. medium rotae'; kolno dup|e ‚tubus rotae') *gdje se naj prije nahodi, u Jambrešićevu* (kolna platnica ‚orbile'; kolna podporña ‚sufflamen'; kolno pešće, ‚axis'), *u Voltiǵijinu* (‚di carro, carreggiabile' ‚fahrbar'; kolna poste|a ‚letto currule' ‚ein fahrbares bett'; kolni os ‚asse' ‚achse'; kolno dub|e ‚tubo di ruota' ‚radröhre'), *u Stulićevu* (‚plostrarius'). Kolne puške nisu im vrijedne. I. A. Nenadić, šamb. 18. Kolne puške ‚cannoni'. 18. Kolnu pušku upraviše. 21. Kolnijeh pušak četrdeset. 22. Predmeta takovih koji se otprav|aju ili že|eznicom pod zaporom kolnim (‚wagenverschluss') . . . Zbornik zak. 1853. 966.

2. KÒLAN, *m. (kožani ili drugi) pojas kojijem se sedlo učvršćuje na konju, opasavši ga oko trbuha, isporedi* poprug *i* potprug; *i neki ženski pojas.* — *Tur.* qolan. — *Gdjegdje stoji u množini i za jedno, jer se svaka polovica pojasa shvaća kao jedno; ali se često govori o nekoliko kolana za jedno sedlo.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (1. ‚der sattelgurt' ‚cingulum sellae equariae'. — 2. ženski pojas na paftama, vide tkanice).

a. *na konju.* Te sapali krila Jabučilu, što ne mogla vatrom sagoreti to pod kolan pritegnula tvrdo. Nar. pjes. vuk. 2, 109. Dobro Šarcu kolane poteže. 2, 216. Te opremi Šarca od mejdana, priteže mu sedmere kolane. 2, 248. Sedlaj koñe, priteži kolane. 2, 296. Popregnu ga od srebra kolanom. 2, 570. Svaki nosi zelene gadare pod kolane s obadvije strane. 3, 333. S desne strane Ivan objesio, s desne strane o desnom kolanu, objesio ḍumišli gadaru. 3, 536. Na mrkovu priteže kolane, priteže mu četiri kolana, a i petu ibrišim-tkanicu. 4, 181. Kada Miloš ḍogu kolan steže. 4, 229. O doratu vješa kuburlije, a pod kolan sab|u privezuje. 4, 324. Svaki koñik pritezaj kolane. Pjev. crn. 88b. Priteže mu ibrišim-kolane. 148b. Potpregnu ga ibrišim-kolanom. 191a. Otpušća mu sve devet kolana. Nar. pjes. juk. 107. Udari mu *(labudu)* četiri kolana. Nar. pjes. magaz. 1869. 107. Pak izvede debela zekana, poteže mu na toke kolane, sve četiri jedan po drugome. Nar. pjes. petr. 2, 658. Nemoj tako, beže Ļubovića, za sedlo se jesam primrznula, već prereži tanahne kolane, nosi mene u bijelu kulu. Nar. pjes. hörm. 1, 113. Povedi mi Srničić-Aliju, neka meće mršu u kolane. 1, 303. Bedevija na noge skočila, pa pod kolan krila pokupila. 1, 489. Puklo ti je sve devet kolana. 2, 38. Pa uhvati pod kolan ḍogata. 2, 215. Svaki ata u kolan metnuo. 2, 343. Pridržavajući kolan na mome mrkovu. M. P. Šapčanin 1, 71. Ļut zmaj za pojasom, čijem rastav|a do sedla junaka i od sedla koña do kolana. Osvetn. 2, 101. Mori smrca gdje goḍ koga nađe, a krv boji koñe do kolana. 2, 133. Pre nego što bi ga uzjahao, Ve|ko bi sam zagledao u kolan, uzde . . . M. Đ. Milićević, pomenik. 5, 745. — *Metaforički.* Dobro mu je ovoga puta Petar pritego kolane. M. Pavlinović, razg. 113.

b. *na ženskom odijelu. (Žene u Srbiji u okrugu vrańskom)* opasuju se, osem pojasa, kolanom, na kome su pavte. M. Đ. Milićević, kra|. srb. 313. *vidi i u Vukovu rječniku.*

3. KOLAN, *m. ime domaćijem muškijem životińama.*

a. *jarcu.* F. Kurelac, dom. živ. 38.

b. *prascu.* F. Kurelac, dom. živ. 41.

KOLÂNCE, *n. dem.* kolo. — *U naše vrijeme.* Načini se dnom kakve šo|ice devet kolanaca na pepelu. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 124.

KOLANČIĆ, *m.* šaren grah, ide uz kukuruz. Oblaj. D. Hirc.

KÒLÂNDRA, *f. vidi* kalandra. — *U jednoga pisca čakavca* XVI *vijeka.* Sa sfih stran čujaše ptičice žubereći, . . . tamo petelina brčući, simo kolandre pripivajući. P. Zoranić 68b.

KOLANE, *f.(?) pl. ime selu u Dalmaciji na ostrvu Pagu.* Repert. dalm. 1872. 35.

KOLÀNINA, *f. augm.* 2. kolan. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Po kaltaku *(na konju)* kožna kolanina. Smailag. meh. 40.

KÒLANOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Milutin Topuzović preziva Jovana Kolanovića. Glasnik. II, 1, 149. (1808).

KOLÀNSUZ, *adj. tur.* qolansyz, *bez kolana (o konju).* — *U narodnoj pjesmi bosanskoj našega vremena gdje stoji pred* dorat *i ne mijeńa se po padežima.* Na ńegovu kolansuz-doratu . . . Nar. pjes. hörm. 2, 590.

1. KOLAŃE, *n. djelo kojijem se kola (vidi* 1. kolati). — *U naše vrijeme kod pisaca.* Ovo će povjerenstvo nadzirati kolańe banka državńača. Zbornik zak. 1866. 129. *i u Šulekovu rječniku:* ‚circulation'; kolańe (novaca) ‚circulation (v. gelde)'; kolańe krvi ‚blutumlauf'.

2. KÓLÂŃE, *n. djelo kojijem se kola, vidi* 2. kolati.

KÒLAP, kôlpa, *m. (morski) val, tal.* colpo, *udarac,* colpo di mare, *val.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* Nema drugo nego muńa za muńom, puca grom, svaki kolap (val) kako Petka. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 216. Ako vidiš kakav jaki kolap, pripoǵa', pa kad prođe, opet u rotu. 217.

KOLAPOVIĆ, *m. prezime.* — *U Daničićevu rječniku:* Kolapovićь, ‚Jake Kolapovićь' po svoj prilici Dubrovčanin 1374. (Spom. sr. 2,) 27.

1. KÒLÂR, *m. čovjek koji po svom zanatu gradi kola (vidi* 7. kola). — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kolar, koji kola čini ‚essedarius, carpentarius') *gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjenčevu* (‚rotarius, carpentarius, essedarius, plaustrarius, diatrocharius'), *u Jambrešićevu* (‚rotarius'), *u Voltiǵijinu* (‚facocchi, carrozzajo' ‚wagner'), *u Stulićevu* (kolar, koji kola napravļa ‚curruum, rhedarum faber'), *u Vukovu* (‚der wagner' ‚plaustrarius'). I kolari, češļari, sitari. M. A. Reļković, sat. K8b. Uči se zanatu u mjesnoga kolara. M. Pavlinović, rad. 72. — *U ovome primjeru ne znam, stoji li ova riječ u pravome značeńu ili je prezime:* Đurica Kolar. Glasnik. II, 3, 77. (1706—1707).

2. KÒLÂR, kolára, *m. a) vidi* jaka, kolijer; *b) ogrļak, ogrlica, đerdan.* — *Tal.* collare. *a) u prvom značeńu u Mikaļinu rječniku:* kolar, kolarin, ogrličić ‚collare', *i u naše vrijeme u Dubrovniku: na košuļi, na svakom gorńem odijelu, na kabanici, pa i sama kabanica, n. p.* ‚Zima je na dvoru; uzmi kolar'. P. Budmani. — *b) u drugom značeńu u naše vrijeme kod sjevero-zapadnijeh štokavaca i čakavaca.* Lipši mi je kolar oko vrata nego zraka oko sunca žarka. Nar. pjes.

Digitized by Google

marjan. 185. Za brata bih crne oči dala, za dragoga zrno od kolara. 189. Neka mi on dela te lepe kolare. Nar. pjes. istr. 2, 45.

3. KOLAR, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom.* Plac u Kolaru. Sr. nov. 1871. 191.

1. KOLARAC, Kolarca, *m. ime dvjema selima: (kajkavski)* Kolarec doñi i gorñi *u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdijeļ. 99.

2. KOLARAC, Kolarca, *m. čovjek iz sela Kȍlârâ. — U naše vrijeme.* Vule Ilić Kolarac. M. Đ. Milićević, srb. 145. — *vidi i* Kolarčev.

KȍLARČÂD, *f. coll. vidi kod* kolarče.

KȍLÂRČE, kòlârčeta, *n. dem.* 1. kolar. — *U Šulekovu rječniku sa značenjem: kolarev šegrt* ‚wagnerjunge'. — *Nema plurala, mješte kojega bi se mogao upotrebiti kolektivni supstantiv ženskoga roda:* kòlârčâd.

KOLARČEV, *adj. koji pripada Kolarcu (ne znam jeli prezime ili je samo po rodnom mjestu).* Na istok od mosta gde je sada Kolarčeva kuća *(u Beogradu).* M. Đ. Milićević, zlosel. 10.

KȍLÂRDI, kòlarâdâ, *m. pl. koraļ, merǵan, tal. (pl.)* coralli. — *isporedi* 1. kolari. — *U naše vrijeme u Istri.* Kolârdi, pl. ‚coralia', *g.* kolârad. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. 52.

KȍLÂREV, *adj. koji pripada kȍlâru. — U Vukovu rječniku:* vide kolarov.

KȍLÂREVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Vuk, živ. 96.

KȍLÂREVO SȅLO, *n. ime selu u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdijeļ. 107.

1. KOLÁRI, kolárâ, *m. pl. vidi* kolardi. — *U naše vrijeme u Istri.* Kolârī, pl. ‚corallia', *g.* kolâr. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. 46.

2. KȍLÂRI, *m. pl. mjesno ime u Srbiji. a) selo u okrugu jagodinskom.* K. Jovanović 107. — *b) selo u okrugu smederevskom.* K. Jovanović 149. — *Pomiñe se mjesto s ovakijem imenom i prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 135.

KOLARICA, *f. žensko čeļade što igra u kolu. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Zašto snaše kolarice brzo gine čisto lice, kad dopane mnogi ruku, tamo amo da ju vuku . . . Al' snašice skitarice i pomamne kolarice . . . V. Došen 101a.

1. KOLARIĆ, *m. prezime. — Od* XVI *vijeka.* Jemrih Kolarić. Mon. croat. 323. (1550). Marko Kolarić iz Ribara tužio Ivana Maksimovića. Glasnik. II, 1, 47. (1808). Vasilij Kolarić. D. Avramović 259.

2. KOLARIĆ, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 60.

KOLÀRIJA, *f. kolarski zanat. — Načińeno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku:* ‚wagnerhandwerk'.

1. KOLÀRÎN, kolarina, *m. tal.* collarino, *dem.* collare *(vidi kod* 2. kolar). — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu (kod* kolar), *u Bjelostjenčevu* (‚collare'), *u Daničićevu* (kolarinь ‚collare').

a. *ogrļaj, đerdan.* Odь prьstenovь i kolarinovь . . . Četiri kolarini koji su s kamenьjemь. Spom. sr. 2, 125. (1466). Donijeli smo . . . od bisera kolarine. M. Vetranić 1, 286. Vidiš ovi kolarin, vidiš li ovi pendin? M. Držić 256. Neizbrojnije*(m)* me je bisernijem i perlenijem kolarinim *(štamparskom grješkom* kolarinin; *a može biti da treba čitati* kolarini) uresio. B. Gradić, djev. 104. Kupi Mari kolarina. Nar. pjes. herc. vuk. 243. *ovakovo je značeńe i u naše vrijeme u Dubrovniku, ali samo o onakome đerdanu na kojem su nanizana zrna (ovakovo značeńe vaļa da je i u starijim primjerima), i osobito o onome što Župke nose na vratu, što je nanizan povećijem zrnima od zlata ili od srebra pozlaćena, izrađenijem na filigranu.* P. Budmani.

b. *ogrļak u pseta. — U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

c. *vidi* jaka, kolijer. — *Ovakovo značeńe vaļa da je u Mikaļinu rječniku.*

2. KOLARIN, *m. kao da je ime ovnu. — isporedi* kolarinka. — *U narodnoj pjesmi istarskoj našega vremena.* Skopac kolarin i vol rošin. Nar. pjes. istr. 4, 4.

1. KOLÀRINA, *f. što se plaća za vožeńe na kolima. — Načińeno u naše vrijeme.* Kolarina ‚wagen-geld'. Jur. pol. terminol. 625.

2. KOLÀRINA, *f. kolareva ili kolarska radńa. — Načińeno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku:* ‚wagnerarbeit'.

3. KOLÀRINA, *f. u Vukovu rječniku, gdje nema značeńa nego samo primjer iz narodne pjesme:* Pak na glavu kapu kolarinu, o kojoj su do tri krila zlatna.

KOLÀRINAC, kolàrînca, *m. dem.* 1. kolarin. — *U naše vrijeme u Istri.* Kolarînac ‚collare', *g.* kolarînca. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 53.

KOLARINE, *f. pl. ime selu u Dalmaciji u kotaru benkovačkom.* Repert. dalm. 1872. 41.

KOLARINKA, *f. ime ovci.* F. Kurelac, dom. živ. 33. — *isporedi* 2. kolarin.

KOLARIŠTE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom.* Niva više Kolarišta. Sr. nov. 1875. 987.

KOLARKA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom.* Niva u Kolarki. Sr. nov. 1873. 1081.

1. KȍLÂRNICA, *f. mjesto (zatvoreno, kuća, dućan) gdje radi kolar. — U Vukovu rječniku:* ‚die wagnerei, werkstätte des wagners' ‚officina plaustraria'.

2. KȍLÂRNICA, *f. mjesno ime u Srbiji. a) planinski vrh u okrugu niškom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 4. — *b) u okrugu biogradskom.* Niva u Kolarnici. Sr. nov. 1873. 720. — *c) vis u okrugu kneževačkom.* Glasnik. 19, 299. — *d) mjesto u okrugu kruševačkom.* M. Đ. Milićević, srb. 725.

KȍLÂRNICE, *f. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom.* Niva u Kolarnicama. Sr. nov. 1865. 248.

KȍLÂRNÎK, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu aleksinačkom.* Branik pod Kolarnikom. Sr. nov. 1873. 335.

KȍLÂROV, *adj. vidi* kolarev. — *U Vukovu rječniku:* ‚des wagners' ‚plaustrarii'.

KOLAROVAC, Kolarovca, *m. ime selu (kajkavski* Kolarovec) *u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdijeļ. 103.

1. KȍLÂRSKÎ, *adj. koji pripada kolarima (vidi* 1. kolar). — *Načińeno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku:* kolarski posao, kolarsko djelo ‚wagnerarbeit'; kolarsko drvo ‚wagnerholz'.

2. KȍLÂRSKÎ, *adj. koji pripada (mjestu) Kolarima.* Kolarska *(opština).* K. Jovanović 107. 149.

KȍLÂRSTVO, *n. kolarski zanat, isporedi* kolarija. — *Načińeno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku:* ‚wagnerhandwerk'.

KOLASAC, Kolasca, *m. selo u Dalmaciji u kotaru benkovačkom.* Repert. dalm. 1872. 41.

Digitized by Google

KÒLAST, *adj. značenje je jamačno, kako je tumačeno u Vukovu rječniku: šaren na kola. — U narodnijem pjesmama stoji jako često kao pridjev uz* hazdija *(vidi* hazdija *i ovdje naj prvi primjer); iz narodnijeh je pjesama prešlo i u književni jezik. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (šaren na kola ‚rundgefleckt' ‚maculosus'). Na ńemu je kolasta azdija, po azdiji ispletene guje. Nar. pjes. vuk. 2, 593. Biļegami prutastim i kolastim. Đ. Daničić, Imojs. 31, 10. Krevot s kolastim zastorima. Bos. vil. 1890. 22. — *U Šulekovu rječniku:* ‚getigert' *(što bi upravo bilo* prutast); ‚rundgefleckt'.

1. KOLAŠ, *m. ime prascu.* F. Kurelac, dom. živ. 41.

2. KÒLÂŠ, koláša, *m. čovjek koji pripada družtvu ‚Kolu'. — U naše vrijeme u Zagrebu.* P. Budmani.

KOLAŠA, *f. ime kozi.* F. Kurelac, dom. živ. 38.

KOLÀŠCE, *n. dem.* kolo. — *U Mikaļinu rječniku:* kolašce, malo kolo ‚rotula', *i u Stulićevu:* v. kolica *(gdje je shvaćeno kao dem.* kola) *s dodatkom da je uzeto iz Mikaļina. — U naše vrijeme u Šulekovu rječniku:* ‚rädchen'. — *i s osobitijem značenjem:* Naj prije se pomenutim već kolašcem (‚roulette') sva mjedena ploča popravi. B. Šulek, graf. umjetn. 209. Kolašce ‚copirrädchen'. Hajdenak 14.

KOLÀŠICA, *f. žensko čeļade što pripada društvu ‚Kolu'. — isporedi* 2. kolaš. — *U naše vrijeme u Zagrebu.* P. Budmani.

KOLÀŠIN, *m. mjesno ime. — Od prije našega vremena (vidi kod* b), *a između rječnika u Vukovu* (1. grad u Hercegovini. — 2. kao knežina između Novoga Pazara i Peći).

a. *selo (u prvom primjeru, drugdje ga zovu ‚grad') sad u Crnoj Gori, prije u Hercegovini.* Fatiše se sela Kolašina, spuštiše se ravnoj Metohiji. Nar. pjes. vuk. 2, 229. Od bijela Kolašina grada. 3, 515. Krvavome gradu Kolašinu. 4, 397. Od Nikšića i od Kolašina. 4, 443. Dođe knìga kršnu Kolašinu. 4, 470.

b. *kao knežina između Novoga Pazara i Peći* (Vuk). — *Amo vaļa da pripada ovaj primjer:* I od Peći i Nova Pazara, od Gusińa i od Kolašina. Nar. pjes. vuk. 4, 83. *i možebiti i ovaj:* Kolašinь (pleme). S. Novaković, pom. 135.

KOLÀŠINAC, Kolàšînca, *m. čovjek iz Kolašina. — isporedi* Kolašińanin. — *U naše vrijeme.* Dok je meni paša u Pazaru a u Skadru Mamute veziru i Đul-bego iz Gusińa ravnog i dok su mi age Kolašinci . . . Nar. pjes. vuk. 4, 294. Pobiće se ļuti Kolašinci, izginuće braća Moračani. 4, 323. Na Turčina ļuta Kolašinca. 4, 398. Da ih čuva od Kolašinaca. Ogled. sr. 257.

KOLÀŠINČÂD, *f. coll. vidi kod* Kolašinče.

KOLÀSÎNČE, Kolàšînčeta, *m. dem.* Kolašinac. — *Mj. plurala vaļa da bi se upotrebio supst. f. coll.* Kolàšinčâd, *ali mu nema potvrde. — U narodnoj pjesmi našega vremena.* Ńemu veli Ture Kolašinče. Pjev. crn. 45ª.

KOLÀŠÎNKA, *f. žensko čeļade iz Kolašina. — U jednoga pisca našega vremena.* Novica je pao na Cetińe i doveo Kolašinke mlade. Osvetn. 2, 186.

KOLÀŠINOVIĆ, *m. vidi* Kolašin, a. — *U Daničićevu rječniku:* Kolašinovićь, sadašńi Kolašin u Hercegovini *s primjerom:* ‚Sьgradi Ali paša Čengić gradь na Kolašinoviću' 1651. (Okáz. pam. šaf.) 85.

KOLÀŠÎNSKÎ, *adj. koji pripada Kolašinu. — U naše vrijeme.* I još fališ kolašinske Turke. Nar. pjes. vuk. 4, 314. Velika je kolašinska snaga. 5, 376. No ne dadu zmije kolašinske. 5, 388. Na bijele kolašinske ovce. 5, 409. Jedno momče zove kolašinsko. Pjev. crn. 44ᵇ. Hodi brže, kolašinski vuče! 247ᵃ.

KOLÀŠIŃANIN, *m. čovjek iz Kolašina. — isporedi* Kolašinac. — *Plur.:* Kolàšińâni. — *U Vukovu rječniku:* ‚einer von Kolašin' *s primjerom iz narodne pjesme:* Gusińani i Kolašińani.

1. KOLATI, kolam, *impf. postaje od* kolo. — *U naše vrijeme.*

a. (u *dalmatinskom* Zagorju) vrtiti mlinom. M. Pavlinović.

b. *ići na okolo (uprav o krvi koja iz srca ide po svemu živinskom tijelu pa se opet srcu vraća; o novcu što ide od ruke do ruke, itd.). — Načińeno u naše vrijeme za ovo značenje. — U Šulekovu rječniku:* ‚umlaufen (v. blute; v. gelde)'.

c. *o svatovima (nije mi jasno značenje; možebiti: ići na okolo, ili može biti u svezi sa* kolač). Ovo popodne *(svatovi)* kolaju na pijaci *(Novi u Vinodolu).* V. Bogišić, zborn. 226.

d. *sa* se, *refleksivno. — Značenje mi je nejasno; može biti isto kao kod* c. Pila, jela, puna pjeva tola, uz obrok se tašta svadba kola. Osvetn. 4, 23.

2. KÓLATI, kôlâm, *impf. lijepiti kolom. — Postaje od* 5. kola. — *U naše vrijeme u Lici.* Kólati, lijepiti kolom, tutkaliti, keļiti. u Lici. V. Arsenijević. ‚Tvoje kolańe ne vaļa, što god skolaš, ono se odma raskola'. ‚Ili n' umiješ kolati, ili ti ne vaļa kola'. J. Bogdanović.

KOLÀUZ, *m. vidi* kalauz. — *U narodnoj pjesmi bosanskoj našega vremena.* Kolauz je Meho kolauze. Nar. pjes. juk. 586.

KOLAVA, *f. ime kravi.* F. Kurelac, dom. živ. 24.

KOLAVAC, Kolavca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Kolavcu. Sr. nov. 1863. 384.

KÓLCE, *n. dem.* kolo. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (kod* kolo) *gdje se naj prije nahodi, u Voltiģijinu* (‚rotella' ‚rädlein'), *u Stulićevu* (‚rotula'). Kako god svińa koja u svojim nozdrvama zlatno kolce imade. . . J. Rajić, pouč. 2, 93. Kólce, dem. kolo. Na krugovačkom platnu prave se naokrugla kolca. u Lici. V. Arsenijević. ‚Ajde mi edno malo oreće kolce napravi'. J. Bogdanović.

KOLCI BRDI, *m.(?) pl. ili* Kolca Brda, *n. pl. mjesno ime.* — XV *vijeka.* Selo na Kolci Brdi. Mon. croat. 93. (1463).

KÒLČAC, kolčàca, *m. dem.* kolac. — *isporedi* kočac. — *Samo u Jambrešićevu rječniku:* kolčec, paxillus', *i u Stulićevu:* ‚paxillus'.

KÒLČAK, *m. tur.* qolčaq, *gvozdeni rukav (u oklopa); kao široka i kratka cijev od vune ili od runa u kojoj se ruke drže zimi i griju. — Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Vukovu (vidi kod* b *i* c).

a. *gvozdeni rukav. — U jednoga pisca Dubrovčanina* XVII *vijeka.* Nose od gvozdja svi kolčake, u gvozdenoj idu mreži. J. Palmotić 79.

b. *za grijańe ruku. — U Vukovu rječniku:* ‚der muff' ‚manicae genus' *s dodatkom da se govori u vojvodstvu.*

c. *ńeka zakrpa na koļenima. — U Vukovu rječniku:* (n. p. u Srbiji) na čakširama, t. j. zakrpa na koļenima kad se čakšire prodru; ali kad se ‚kolčaci udaraju' načine se jednaki, i po švu

Digitized by Google

se prišiju gajtani te se i ne poznaje da su čakšire zakrpljene, nego bi se moglo pomisliti da su šarane. gdjekoji i nove čakšire s ovakovijem kolčacima grade. — *U ovom primjeru sam Vuk upotrebljava ovu riječ za zakrpu na laktu*: Na rukavima ima kolčake (na laktovima kao duguljasto zakrpe). Vuk, kovč. 41.

KÒLČIĆ, *m. vidi* 1. kočić. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚paxillus') *i u Stulićevu* (v. kolčac). U zemlju se zabija kolčić trozubi. B. Kašić, rit. 287.

KOLDINIĆ, *m. prezime.* — xvi *vijeka.* Jandri Koldinić. Mon. croat. 189. (1505).

KOLDIŃA, *f.* rijeka kod Križevaca. D. Hirc.

KOLDOVAŃE, *n. djelo kojijem se kolduje (vidi* koldovati). — *U Bjelostjenčevu rječniku: (kajkavski)* kolduvańe, v. petlańe, *i u Stulićevu:* kolduvańe, v. prosjačeńe *s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva.*

KOLDOVATI, koldujem, *impf. prosjačiti.* — *Može biti riječ mađarska od* koldulni *(s istijem značeńem), premda ima i rus.* колдовать, *vračati.* — *Nalazi se samo kajkavski oblik* kolduvati *(vidi* koldovańe), *u Slovenaca* koldovati. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* koldujem, petlam, pitam za Boga, prosjačim ‚mendico', v. prosim, *a iz ńega u Stulićevu:* kolduvati, v. prosjačiti.

KOLDUŠ, *m. prosjak, mađ.* koldus. — *Od* xvi *vijeka u sjevernijeh čakavaca i u kajkavaca, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚mendicus', v. petlar) *i u Stulićevu (griješkom* koldus, v. prosjak) *s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva.* O galufe, o koldušu, poj v zal čas. Korizm. 8ª. Od koga *(plašća)* dil jedan poda koldušu. F. Glavinić, cvit. 367ª. Almuštvo komu se ima dati? Ubozim, niščim, koldušem. svitl. *(strana?).*

KOLDUŠICA, *f. prosjakińa.* — *Postaje od* kolduš. — *U Jambrešićevu (latinskom) rječniku kod* mendicula.

KOLDUŠIJA, *f. vidi* kolduštvo. — *U jednoga pisca iz Istre* xvii *vijeka.* ‚Vinctus in mendicitate et ferro' vezan u koldušiji i gvozdju. F. Glavinić, posl. 60.

KOLDUŠKI, *adj. koji pripada koldušima.* — *U Jambrešićevu (latinskom) rječniku gdje ima samo adv.* po kolduško *kod* mendice.

KOLDUŠTVO, *n. osobina onoga koji je kolduš.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kolduštvo, uboštvo ‚pauperies', v. petlarija, *i u Stulićevu: griješkom* koldustvo, v. prosjačeńe *s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva.*

1. KOLE, *adv. samo s prijedlozima* do *i* od, *vidi* dokle, dokole, *i* odakle *itd.* — xvi *vijeka i u jednoga pisca* xviii. Dokole bihomo mlađahni. N. Ranina 25ᵇ. paul. gal. 4, 3. — Evo su juro tri lita, odkole prihoju išćući voća na ovoj smokvi. Bernardin 139. luc. 13, 7. Od kole se porodi, Boga zabiše. Zborn. 3ª. Od kole idete? 58ª. Od kole zlato bi na svijetu u scjeni, ljubav se izgubi. N. Dimitrović 7. Eto se bez broja godišta navrši, od kole sjen tvoja u robstvu duh drži. 31. Od kole *(smrt)* vazima pod svoju svaka vlas. 47. Od kole znamo da mu smo sagriješili. A. Gučetić, roz. mar. 106. Od kole ga već neće izvesti. T. Babić, pism. 28.

2. KOLE, *vidi* kolje. — *U jednoga pisca* xvii *vijeka.* Ne dava im mira i kole. P. Bakšić 225.

3. KOLE, *m. ime muško.* — *isporedi* 6. Kola i 2. Koleda. — *U naše vrijeme.* Kole Rašić iz Niša. M. Đ. Milićević, kralj. srb. 54.

4. KOLE (?), Koleta (?), *n. (?), mjesno ime u Srbiji u okrugu kruševačkom.* Niva kod Koleta. Sr. nov. 1867. 460.

5. KOLE, *vidi* 1. kol, c. — *U jednoga pisca čakavca* xvi *vijeka.* A ne veruješ ti da dusi ali duše od mrtvih pridu kadakole za prikazati se prijatelem svojim? Starine. 17, 237. (1555).

KÒLEBA, *f. vidi* koliba. Vojnici su razdeljeni po kolebama. Javor. god. 16, br. 36, str. 574.

KOLEBA-, *vidi* kolеba-.

KÒLEBICA, *f. dem.* koleba. Kuća mu se svako jutro smanjivala dok naj posle od ńe postane mala kolebica. Nar. prip. vuk. 95.

KOLEBINE, *f. pl. mjesno ime u Srbiji u okrugu biogradskom.* Niva u Kolebinama. Sr. nov. 1861. 682.

KÒLEBŃÎ, *adj. koji pripada kolebi.* A odmah po tom otvoriše se kolebńa vrata. Srp. zora, god. 1, sv. 1, str. 12.

KOLEČ, *m. vidi:* Stade je koleč, t. j. lelek, jauk. Zemljak. 1871. br. 2. — *nepoznata postańa.*

KOLÈČKÂŠ, kolečkáša, *m. u Vukovu rječniku:* n. p. vo, koji je odmah do kolečaka uprognut. — Kolečkaši, volovi do kolečaka. u Srijemu. M. Medić.

KÒLÊČKE, kòlečâkâ, *f. pl. dva kola (kolesa) na plugu.* — *U Vukovu rječniku:* ‚die räder am pfluge' ‚rotulae aratri'.

KOLED, *m. vidi* 2. koledo.

KÓLEDA, *f. vidi u Vukovu rječniku:* od prije su išla momčad uoči božića od kuće do kuće te pjevala pjesme ‚od kolede', u kojima se uza svaku vrstu pripijeva: ‚koledo!' Nekoliko ovakijeh pjesama naštampano je u prvoj knizi Srpskijeh narodnijeh pjesama 1841, a opominjem se da sam još u djetinstvu slušao u ovakoj jednoj pjesmi kako žele da im krave budu mliječne, da namuzu pun kabao mlijeka: ‚Da okupam, koledo! malog boga, koledo! i božića, koledo!' Momčad ona što igraju i pjevaju zovu se ‚koledari'. Ovaj se običaj modu ljudima našega zakona gotovo sa svijem izgubio, ali u Kršćana još traje (cf. kolenda, kolendati). ‚Čitava koleda' reče se i sad kad ide mnogo ljudi zajedno *(vidi i* Nar. posl. vuk. 348). — *isporedi* 1. koledo, koledva, kolenda. — *Po tome se vidi da bi pravo značeńe ove riječi bilo: badńi dan, a naj više se uzdržala u voc.* koledo *(vidi* koledo) *što se pripijeva uz pjesme onoga dana. I u pravoslavnijeh Hrišćana kao da se još nije posve izgubio ovaj običaj (vidi* a). — *Od lat.* calendae, *možebiti preko grč. καλάνδαι, te* o *postaje od ńegdašńega* ę *(vidi* kolenda). *razlika prema latinskom značeńu ne smeta, ili se uzme da je naš narod volio svetkovati pjesmom božić nego novu godinu, ili da je u staro doba počińala godina božićem. — Može biti i praslavenska riječ, isporedi stslov.* kolędy, *nova godina, rus.* колядa (*i* коледа), *badńi dan, božić, češ.* koleda, *dar na novu godinu (vidi* kolenda), *pjesma na badńi dan (pjesma od kolede), crkveni obred kojijem se blagoslivlaju kuće o tri kraļa (bog i đaci, vidi kod* đak, *a)), pol.* kolęda, *dar na novu godinu.*

a. *kao pripjev uz pjesmu (na badńi dan), naj češće u voc.* koledo. Dobar veče, koledo! domaćine, koledo! (Ovo se ‚koledo' dodaje ovako u srijedi i na kraju u svakoj vrsti svake ove pjesme. Vuk). Nar. pjes. vuk. 1, 114. Granu sunce iza brda, veselo, veselo! nije sunce nego božo, koledo, koledo! (Uza svaku vrstu kao dojako, prvo: veselo! veselo! a drugom: koledo! koledo!). Nar.

Digitized by Google

pjes. herc. vuk. 337. Koleđani kolo grade, koledo, koledo! *(kao da po narodnom mišljenu postaje od* kolo). 343. Oj hubava, koledo!, mala moma, koledo!... M. Đ. Milićević, živ. srb.² 160. Jednim reže veselicu, veselo! koledo! Bos. vila. 1888. 123. — *Rjeđe u drugom obliku.* Kolede, melende, careva godina. (Iz Niša). M. Đ. Milićević, živ. srb.² 160.

b. *onakove se pjesme zovu* od koledo *ili* koledske *(vidi* koledski), *vidi u Vukovu rječniku.* Pjesme od koledo. Vuk, nar. pjes. 1, 114. nar. pjes. herc. 343.

c. *kao kolektivni supstantiv, momčad što pjevaju koledske pjesme, koleđani.* Šta ćemo darovati koledu? Vuk(?), nar. pjes. herc. 343. — *I uopće (u prenesenom smislu), kad ide mnogo ljudi zajedno (vidi u Vukovu rječniku na kraju).* Malo dalje u naprijed bijaše, on nastupi na jednu koledu, gdje on nađe Đulić-bajraktara, i kod njega sto i dvadest druga; kraj njih Hasan proturi dorata, još na jednu nagazi koledu, gdje bijaše Bojčić del' Alija, kod Alije šezdeset pandura; malo dalje Hasan projurio, još na jednu naišo koledu, i tu nađe Tanković-Osmana i uz njega trideset momaka. Nar. pjes. hörm. 1, 338.

2. KOLEDA, *m. ime muško.* — *Po svoj je prilici ista riječ što* 1. koleda. — *isporedi* 2. Kolenda. — *Naj prije se nalazi u spomeniku latinskome* XIII *vijeka.* „Juvosa filius Coleda'. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 62. (1227). *pa i u spomeniku* XVIII *vijeka, ali kao prezime ili nadimak.* Ostoja Koleda. Glasnik. 11, 3, 80. (1706—1707).

KÓLEDAN, kóledna, *adj. uprav koji pripada koledi; ali se čuje samo adv.* kóledno *s osobitijem značenem u sjevernoj Dalmaciji.* Koledno, valjano. ‚On koledno pripovida'. ‚Koledno je izreka'. M. Pavlinović.

1. KOLÈDÂR, koledára, *m. vidi* koleđanin. — *U naše vrijeme u Istri.* Koledâr ‚qui carmina koledvi dicta cantat', pl. koledâri. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. 66.

2. KOLÈDÂR, koledára, *m. vidi* kalendar. — *Načińeno u naše vrijeme od* koleda *prema* kalendar. — *U Šulekovu rječniku:* ‚kalender'.

KOLEDÀRINA, *f. određena svota što se plaća vladi za prodavańe koledara (vidi* 2. koledar). — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚kalendergebühr'.

KOLÈDÂRNÎK, *m. čovjek koji piše ili izdaje koledar (vidi* 2. koledar). — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚kalendermacher'.

KOLÈDÂRSKÎ, *adj. koji pripada koledaru (vidi* 2. koledar). — *Načińeno u naše vrijeme.* Pošto se svake koledarske godine izdaje posebna zbirka. Zbornik zak. god. 1869. 59.

KOLEDINAC, Koledinca, *m. kajkavski* Koledinec, *ime selu u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdijelj. 97.

KOLEDNICA, *f. božićna zdravica, vidi* 1. koleda. — *Kao da je riječ bugarska.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Bugarska kolednica (božićna zdravica). M. Đ. Milićević, srb. 937.

1. KOLEDO, *n. vidi* 1. koleda *i* 1. kolenda. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* koledo, dar koji se na mlado leto daje ‚strenna'. 2. ‚cantilena quae kalendis Januarii sive in anno novo canitur, l. in festo nativitatis Domini, unde' koledo ‚cantiuncula, sic dicta a kal. Jan. 3. koledo ‚in cathedrali Zagrabiensi vocantur septem illae solemnes antiphonae incipientes ab O, decantari solitae ultimis diebus adventus, ad quas forte olim populus colligebatur decantandas, prov.' Kada se koledo popeva, blizu se božić poveda; *u Jambrešićevu:* ‚Ceres'; *u Voltigijinu:* ‚mancia al nuovo anno' ‚neujahrsgeschenk'; *u Stulićevu:* v. kolenda *s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva.* — *Po Bjelostjenčevu su rječniku tri značeńa: a) dar na novu godinu, vidi kod* 1. kolenda; *b) što se pjeva na novu godinu ili na božić, isporedi* 1. koleda *i* 1. kolenda; *c) neke crkvene pjesme što se pjevaju zadńijeh dana od adventa u glavnoj crkvi zagrebačkoj; u Jambrešićevu je nejasno značeńe, može biti da je rimska boginja žita i hljeba Cerera, isporedi* 2. Koledo; *u Voltigijinu je prvo značeńe što je u Bjelostjenčevu; Stulli valja da je primio sva tri značeńa iz Bjelostjenčeva.*

2. KÓLEDO, *m. po pripjevu* koledo *pomislilo se da je ovo ime kakva starinskoga slavenskoga boga.* — *Tako je u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Naši su se stari pre nekoliko stotina godina klańali Davoru i Koledu. D. Obradović, basn. 191. Od kad su Srbi Davora i Koleda za svoje bogove imali. sav. 35. — *Nema nom. sing., pa bi se moglo pomisliti da je* Koled, *ali je sva prilika da je* Koledo, *kao što je gore kazano.*

KOLÈDOVÂŃE, *n. djelo kojijem se koleduje.* Spomińe koledovańe. Bos. vila. 1889. 47.

1. KOLÈDOVATI, kolèdujêm, *impf. vidi* kolendati. — *isporedi* koledvati. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* koledujem ‚cantilenam adventus Domini cano; cantiunculam nativitatis Domini canto'; *u Voltigijinu:* koledvati, koledvam *(vidi* koledvati), koledujem ‚cantare canzonette al nuovo anno' ‚neujahrslieder singen'; *u Stulićevu:* v. kolendati *s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva.*

2. KOLEDOVATI, koledujem, *impf.* miritati; ustajati; nadgledati; posluživati. Pop Živojin iz Srbije. — *Nije jasna sveza s riječi* koleda.

KÓLEDSKÎ, *adj. koji pripada koledi.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Na badńi dan otpre išla su momčad od kuće do kuće, i pevala ‚koledske pesme'. M. Đ. Milićević, živ. srb.² 160.

KÒLEDVA, *f. vidi* 1. koleda. — *U naše vrijeme u Istri.* Dajte nam ga pleće, ča koledva spečo. Nar. pjes. istr. 3, 18. Kolêdva ‚cantilenarum genus'. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. iftsg. 41.

KOLÈDVÂČ, *m.* koleđanin. — *vidi* koledva. — *U naše vrijeme u Istri.* Evo vam koledvači. Nar. pjes. istr. 6, 37.

KÒLEDVÂŃE, *n. djelo kojijem se koledva.* Koledvańe (pjesma, što ju pjevaju djeca na Stjepań-dan, iduć od kuće do kuće). u Nar. pjes. mikul. 138. Kolêdvańe ‚cantatio certorum carminum vespere natalitii Jesu Christi aut calendis januariis'. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. iftg. 11.

KÒLEDVATI, kòledvâm, *impf. vidi* kolendati. — *Može se činiti da je ista riječ što i* koledovati, *ali je sva prilika da ova postaje od* koledo, *a* koledvati *od* koledva. — *U naše vrijeme u Istri, a između rječnika u Voltigijinu (v. kod* koledovati). Oću al morate prej koledvat. Naša sloga. god. 6, br. 1, str. 3. — *I u prenesenom smislu.* Čuje se u Omišlu na Krku, kad ko koga odviše napastuje, reći će mu napastovani: ‚A, dragi ti, če mi tu koledvaš?' t. j. dosađuješ. Taj je smisao tome glagolu mogao nastati odatle, što koleđani obijaju svačije pragove, a svako ne daje rado traženog darka, pak mu je dosadno mojakańe koleđana. I. Milčetić.

KÒLEĐANIN, *m. momak koji s drugima zajedno pjeva pjesmu od kolede.* — *Obično se upo-*

Digitized by Google

trebļava plur. kòleđâni. — *U naše vrijeme (ali vidi i naj zadńi primjer), a između riječnika u Vukovu* (koleđani, cf. koleda). Evo su ti gosti došli, dobri gosti, koleđani, koji ode Boga mole za staroga za badńaka, za mladoga za božića. Nar. pjes. vuk. 1, 116. Koleđani kolo grade. Nar. pjes. herc. vuk. 343. Oj koledo! koledo! koleđani! koledo! *u* Vuk. živ. 17. Momčad ona što igraju i pjevaju zovu se koleđani. Vuk, živ. 6. — *I u Istri ima ista riječ, ali po čakavskom govoru s* j *mj.* đ. Va mošńici je sto dukat, i jedan je odviše, ki kolejanom sliši. Nar. pjes. istr. 3, 16. Evo su vam kolejani. 3, 17. — *U spomeniku* XVIII *vijeka dolazi kao prezime ili muški nadimak.* Ostoja Koleđanin. Glasnik. 11, 3, 78. (1706—1707).

KÒLĒGA, *m.* collega, *drug uopće, ali češće koji je u istoj časti ili službi. — Ili od lat. i tal.* collega, *ili od ńem.* college. — *U jednoga pisca Slavonca* XVIII *vijeka.* Ja volim popravļeńe tvoga kolege. M. A. Reļković, sabr. 9. — *U naše vrijeme u Šulekovu rječniku:* ‚amtsbruder, amtsgenoss'.

KÒLEGIJ, *m.* collegium *(došlo je preko ńem.* collegium). — *isporedi* koleģ, koleģijo. — *Od različnijeh značeńa što ova riječ ima u latinskom i u ńemačkom jeziku, ova su potvrđena u našemu:*

a. *škola u kojoj se učenici ne samo uče nego i žive. — U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Neka kolegij za uzdržanje naučiteļov bude blaga imiti. F. Glavinić, cvit. 250b.

b. *predavańe na sveučilištu. — U pisaca našega vremena.* Svaki kandidat za državni ispit ili doktorat mora da je 14 polugodišńih kolegija slušao. Zbornik zak. 1, 178. Da su bili za glavna kolegija kod profesora ili docenta upisani. 1867. 11.

KOLEĢ, *m. vidi* kolegij, *tal.* collegio. — *isporedi* koleģijo. — *U jednoga pisca Dalmatinca* XVIII *vijeka, vidi i* kolej. Gdi je i koleģ u kome stoje učeći nauk. S. Badrić, ukaz. 71.

KOLEĢIJO, *n. tal.* collegio, *vidi* koleģ. — *U dva pisca* XVII *vijeka.* Kada se nahodjaše u kućah ili koleģijih od naše družbe. B. Kašić, fran. 175. Koji učahu u koleģiju kraļevu. I. Držić 157.

KOLEJ, *m. vidi* kolegij *i* koleģ. — *U jednoga pisca čakavca* XVIII *vijeka (u prvom primjeru znači:* zbor). Velo vijeće odlučito, senat, kolej, milostivo, i napokon svi sabori mudri, jaci, dobrostvori. J. Kavańin 207b. — *Vaļa da amo ide i ovaj primjer (u kojemu je značeńe: škola), jer po svoj prilici treba čitati g kao* j. Koleg hti nam da dogradi. J. Kavańin 271b.

KOLEJNICE, *f. pl. mjesno ime.* Orehovica. Zagorje. D. Hirc.

KOLENCA, *f. vidi* kolenica.

KOLENĆA, *f. prezime u Jagodini.* V. Ilić iz Srbije.

KOLENČICA, *f. neka biļka. — Može biti da bi po južnom govoru glasilo* koļenčica. Kolenčica mala, kao bocļivi ružmarin (Sabļar). Kolenčica veća, Genista L. (Sabļar). B. Šulek, im. 150.

KOLENĆINA, *f. nejasna riječ u glagoļskom spomeniku* XVI *vijeka.* Evo nam se je spotribilo, da moramo prodati jedno svoje iminje po imeni to, ležeće v Nuvsićih v lugu i v Kraļevi Goricije, malinišće i sve ča nas pristoji na pol kolenćine *(ili* Kolenćine? *kao mjesno ime).* Mon. croat. 834. (1579).

1. KÒLÊNDA, *f. vidi* 1. koleda *(ali i u osobitijem značeńima).* — -n- *može biti uzeto iz latinskoga jezika, ali je veća prilika da je* kolenda *u ovom obliku riječ romanska, vidi* kelomna. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kòlenâdâ *(u Vukovu je rječniku zlo zabiļežen akc.:* kolènda). — *Od* XVI *vijeka u Dubrovniku, a između rječnika u Mikaļinu* (kolenda, koja se dava prvi dan godišta ‚strena'; kolenda, popivkińa koja se pjeva prid božić al' prid mlado lito), *u Stulićevu* (1. ‚strena'. 2. ‚cantiuncula quae canitur vespertino tempore kal. Januar. et in pervigilio nativitatis Domini'; kolende ‚strena quae datur kal. Jan.'), *u Vukovu* (kolènda, vide koleda *s dodatkom da se govori u Dubrovniku).*

a. *pjesma što u Dubrovniku dječurlija gradska pjeva u večer idući od kuće do kuće, te dobije obično od svake kuće po koji novčić. to se čini ne samo uoči božića i na staru godinu, nego i uoči svetoga Vida, sv. Petra, sv. Ilije, sv. Nikole. svagda se pjeva ista pjesma (zadńijeh godina mislim da se promijenila melodija, a možebiti i riječi), osim sv. Nikole, za kojega ima osobita pjesma (vidi kod* Nikola).

b. *osim toga u Dubrovniku se zove* kolenda *kad kakvo društvo uoči čijega imendana dođe mu pod prozore i pjeva mu na čast pjesmu složenu za onu prigodu i to često uz svirańe i udarańe. i takova se pjesma osobito zove* kolenda, *vidi n. p.* Jednoga staroga kolendara ńegovijem prijateļicam kolenda. Nadrečena kolenda bi učińena od g. Nika Remedelli. Stari pisci hrv. 16, XVII (XVIII *vijek).* U Dubrovniku, i to u samome gradu i u obližńim mjestima gdje se govori gradsko narječje, živļahu ‚kolende', pjesme kojima je povod čestitańe, ali koje su pune šaļivo-satiričkih elemenata, pošto se ‚kolendari' dotiču u svojoj pjesmi pomańih slabosti ili kakvih smiješnih navika ili kakve smiješne epizode života ‚kolendanoga'. V. Bogišić *u* Nar. pjes. bog. predgovor. 104.

c. *obično plur.* kòlênde, *dar što služinčad, djeca i uopće mlađi primaju od starijih na novu godinu, pošto im čestitaju. po tome* kolende *može značiti i nova godina (te se tako ova riječ vraća na starije značeńe).* Kad ćeš kolende uzet? M. Držić 134. Do prvi dan kolenada tuj sam sveđer kon ńih stala. A. Sasin 180a. Prvi dan mjeseca ģenara na kolende. A. Gučetić, roz. jez. 25. Od mjedi, koje na božić i kolende i u ostale slične prigode daruju mi rodjaci i roditeļi, deseti dio ubozijem. B. Zuzeri 103.

2. KÒLÊNDA, *m. ime muško.* — *isporedi* 2. Koleda. — *U Dubrovniku od* XII *vijeka (i u naše vrijeme), a između rječnika u Daničićevu* (Kolenļda). Kolenļda. Mon. serb. 7. (XII *vijek).* Kolenļda Črļnešićь . . . Kolenļda Lomļpinovićь. 39. (1249).

KOLÈNDÂŃE, *n. djelo kojijem se kolenda.* — *U Stulićevu rječniku (uz* kolendarština) *i u Vukovu.*

1. KOLÈNDÂR, kolendára, *m. momče što u društvu s drugima kolenda (pjeva kolendu).* — *isporedi* koleđanin. — *Od* XVIII *vijeka (vidi primjere kod* 1. kolenda, b), *a između rječnika u Vukovu* (naj više se govori pl. ‚kolendári') vide koleđani *s dodatkom da se govori u Dubrovniku.*

2. KOLÈNDÂR, kolendára, *m. vidi* prndeļ. — *Vaļa da je ista riječ što* 1. kolendar *(jer kad leti, kao da pjeva dubokijem glasom).* — *U naše vrijeme u Boci kotorskoj.* Slijepi miši i kolendari (golema muha te jeseni kroz kuće obletiva i ulazi u šupļotine, kao u pušku, u trsku itd.). S. Ļubiša, prič. 127—128.

KOLENDARŠTINA, *f. vidi* 1. kolenda, a. — *U Stulićevu rječniku:* ‚cantus ad alicujus januam

Digitized by Google

vespere natalitii J. C.' vel pridie kal. Jan. — *nije dosta pouzdano.*

KOLENDARŠTITI, kolendarštim, *impf. vidi* kolendati. — *U Stulićevu rječniku uz* kolendati. — *nepouzdano.*

KOLÈNDATI, kolèndâm, *impf. postaje od* 1. kolenda. — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.* kolendámo, kolendáte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kôlendâ, *u part. praet. act.* kôlendao, kôlendâla *(u Dubrovniku* kolèndô, kolèndala), *u part. praet. pass.* kôlendân.

a. *čestitati kome (objektu) na novoj godini.* — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka (samo pasivno).* Vrhu svih izbrani (?) od srca od moga, čestit ti *(griješkom naštampano* čestiti) prvi dan godišta novoga, na čas ti cvit (?), i da mi s' kolendan, ki imaš sam na svit u srcu momu stan; . . . ljubavi i virom kolendan da mi s' još i vrhu sve mirom, ki me sam smirit mož'; a pak sve godište čestito da t' bude! N. Nalješković 2, 102.

b. *darivati na novu godinu ili na božić.* — *U jednoga pisca Bošńaka* XVII *vijeka.* Običaje se ljudi na mlado ljeto ali ti na mladi božić meu sobom darivati ali ti kolendati za obílježje ljubavi i prijateljstva. M. Divković, bes. 122a.

c. *pjevati kolendu.* — *U Mikaljinu rječniku:* ‚canere cantiunculam ante nativitatem Domini vel kalendis Januarii'; *u Stulićevu:* ‚canere ad alicujus fores vespere natalitii J. C. vel prid. kal. Jan.'; *u Vukovu:* (u Dubrovniku) ‚am christabend oder um das neue jahr von haus zu haus gehen und gewisse lieder singen' ‚vespere natalitii Jesu Christi aut calen. jan. certa carmina canere ante fores'. — *U Dubrovniku vrlo često u naše doba* (kolenda *ima značeńe kao kod* a *i* b). P. Budmani.

KÒLÊNDE, *f. pl. vidi* kolenda, c.

KÒLÊNDIĆ, *m. prezime (po ocu Kolendi).* ‚Kolendich Maddalena da Ragusa'. Schem. spal. mac. 1862. 29.

KOLENICA, *f. ńeka biljka.* Kolenica (Kolenca Petter), Delphinium junceum Dec. (Vodopić). B. Šulek, im. 150. — *Može biti da bi uprav bilo po južnom govoru* koljenica *(ili* koljenca).

KOLÈNIKA, *f. vidi u Vukovu rječniku:* 1. taslak od vretena ‚eine noch nicht ausgearbeitete spindel' ‚fusus necdum confectus'. — 2. s obadvije strane zaošiljeno drvo, kao družica, na koje se suče preda (kao na mosur), kad hoće da se snuje. — *Može biti da bi po južnom govoru bilo uprav* koljenika. Kašike, vretena, družice, kolenike, čunkove i druge potrebe oko razboja obično im grade cigani. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 72. Ali u učiteljevoj sobi videše ono čemu se nikad nisu nadali: kolenike u prozoru pokršene. međudnev. 205. Fabrika u Paraćinu izgoni iz naših kuća: vretena, kolenike, motovila, . . . 267.

KOLENKOVIĆ, *m. prezime.* Schem. zagr. 1875. 210. — *Možebiti (po južnom govoru)* Koljenković.

KOLENOVAC, Kolenovca, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdilje. 73. — *Valja da bi po južnom govoru bilo* Koljenovac.

KÒLERA (kòlera), *f. lat.* cholera, *žuč, žutica, tal.* cóllera, *jed,* coléra, ‚cholera morbus', *poznata bolest.*

a. *žuč, jed.* — *U pisaca čakavaca* XVI *vijeka.* Kipuće krvi i važgane kolere. Naručn. 27a. Srditost je jedno obujatje krvi okolu srdcu i zavažganje koler ali žlči. Korizm. 47b. Zač ih kolera brzo razžge. 48b.

b. *poznata bolest, vidi* krateljak. — *U naše vrijeme u Lici.* Kòlera, cholera. ‚Kolera te prekinula! Bože daj, ka' si taki!" J. Bogdanović.

KÒLERIK, *m.* cholericus, *o čeljadetu u kojemu (po staroj teoriji o temperamentima) ima razmjerno više žuči nego drugijeh triju tekućijeh tvari.* — *Od* XVI *vijeka.* Ka se suprotivi kolerikom i vrućim. Naručn. 27a. Jesu kolerici. Korizm. 48a.

KOLÈSA, kolésâ, *n. pl. kola, vidi i* kolo. — *Može biti riječ praslavenska, isporedi stslov.* kolesa, *rus.* колеса, *češ.* kolesa *u istom značeńu, ali je sumńivo, jer češ.* kolesa *može biti f. sing. kao što je i pol.* kolasa *(isporedi franc.* calèche, *ńem.* kalesch, *tal.* calesse, *što je opet iz slavenskijeh jezika uzeto).* — *U našemu se jeziku nalazi s ovijem značeńem od* XVI *vijeka, a u naše vrijeme samo kod pisaca.* — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚bigae'). Tako je *(Bog)* zdvignul Iliju v oblaku na kolesih ognenih. Transit. 105. Vračaše se na kolesih svojih. Anton Dalm., nov. tešt. 183b. act. ap. 8, 28. Kim ne bi Apolo sraman na nebesi kad svojih kolesi uz nebo potoči. Đ. Baraković, vil. 92. *(Sunce)* potoči kolesi uz nebo hitrije. 281. Odprati me u sestre svoje kolesi. D. Obradović, basn. 324. Ko je u kolesi, ako će biti pra da se zaguši, on mora onim putem ići kud ostala kola idu. 368. Roba koja se u kolesih željezničkih provozi. Zbornik zak. god. 1863. 2, 90.

KOLESAN, kolesna, *adj. koji pripada kolesima (vidi* kolo). — *U naše vrijeme kod pisaca.* 200 kolesnih šińa uživa carinsko pogodovańe na željeznici. Zbornik zak. god. 1863. 386.

KOLESATI, kolesam, *impf. glagol nejasna značeńa u jednoga pisca našega vremena.* Al' marili, koji nisu spali, no pro noći budni kolesali, kom bi sjutra crn doručak dali. Osvetn. 6, 60.

KOLESIĆ, *m. ime ovnu. (u Istri).* F. Kurelac, dom. živ. 63.

KOLESJE, *n. coll. sprava načińena od mnogo kolesa (vidi* kolo). — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚räderwerk'.

1. KOLESNICA, *f. vidi* kola *(radi osnove vidi i* kolo). — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kolesьnica, *rus.* колесница, *češ.* kolesnice. — *U našemu se jeziku nahodi do* XVII *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (kolesьnica ‚currus'), *i u Stulićevu* (v. kočija *s dodatkom da je riječ ruska).* Jazde na heruvimьskyihь kolesьnicahь. Domentijana 105. Siji na kolesnicahь i siji na końihь. Glasnik. 11, 73. Četverokolna kolesnica. Š. Budinić, sum. 160b. Išći me na zlatoj kolesnici meju lavovimi glavami. Aleks. jag. star. 3, 260. Kolesnicu zlatu s kaminjem narediv. 321. Nega vidih v kolesnici osmucana. I. Zanotti, en. 20.

2. KOLESNICA, *f. vrsta jabuke.* — *U naše vrijeme u Hrvatskoj (pisano* kolestnica?). Kolestnica, jabuka žuta kao vosak, a može se rukom raskoliti (Valjavac). B. Šulek, im. 150.

KOLESO, *n. vidi* kolo. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (koleso od kočija *kod* kolo) *gdje se naj prije nahodi.* Užiže koleso porodjeńa. (‚Inflammat rotam nativitatis'. jac. ep. 3, 6). A. Bačić 102. Kakono koleso iz mlakve u mlakvu . . . F. Lastrić, test. ad. 80a. Nezafalnost kolesom kaštigana. M. A. Reljković, sabr. 27. Ne kti ga višar živa na koleso baciti. 27. Da se kolesom tare. A. Tomiković, živ. 58. Drugi su kolesom trveni. 101. Ide, tavrlja kao vito koleso. Nar. posl. stojan. 82. Ide kao koleso (točak) brez naplataka. 82.

1. KOLEŠ, *m. vidi kod* Kolešin.

Digitized by Google

2. KÕLEŠ, *m. ime ovnu. — U naše vrijeme u Istri.* Kõleš ‚nomen vervecis'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 31.

1. KOLEŠA, *f. ime kozi.* Bruvno, Krńak, Rakovac. D. Hirc.

2. KOLEŠA, *m. ime domaćijem životińama.*
a. *ime jarcu.* F. Kurelac, dom. živ. 38.
b. *ime ovnu.* F. Kurelac, dom. živ. 32.
c. *ime prascu.* F. Kurelac, dom. živ. 41.

KOLEŠIN, *adj. načińeno od supstantiva* Koleš, *što može biti muško ili mjesno ime. — U spomeniku* XIV *vijeka.* Svety Nikola Draguševь i svetyj Nikola Koleśinь. Glasnik. 24, 254. *(oko* 1380).

KOLEŠKO, *n. ime selu i općini u Hercegovini.* Statist. bosn. 120.

KÒLET, *m. vidi* kolijer, *tal.* colletto. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka.* Ti imaš sajune, košuļe, kolete. N. Naļeśković 1, 253. — *I u naše se vrijeme govori u Dubrovniku.* P. Budmani.

KOLÈTÂŃE, *n. djelo kojijem se koleta. — U Vukovu rječniku.*

KOLÈTATI, kolètâm, *impf. mahati, ļuļati (subjekat je vjetar). — Nejasna riječ, isporedi* kolitati, kolijetati. — *U naše vrijeme u Crnoj Gori, a između rječnika u Vukovu* (kao mahati ‚schwingen' ‚vibro' *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori).* Kad ga vjetri počnu koletati. Nar. pjes. vuk. 5, 276.

KÒLETIĆ, *m. dem.* kolet. — *U naše vrijeme u Istri.* Kolètić ‚linteolum sub mento infantis'. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. 60.

1. KOLETINA, *f. mjesno ime u Srbiji. a) u okrugu biogradskom.* Niva u Koletini. Sr. nov. 1870. 627. — *b) u okrugu kragujevačkom.* Niva u Koletini. Sr. nov. 1875. 101.

2. KOLÈTINA, *n. pl. augm.* kola. — *Od* XVIII *vijeka.* On imade vlastiti čuvara pet hiļada jaki janičara, trista hiļad ostali Turaka, koletina tomu svakojaka. Nadod. 45. ‚Imam edna stara koletina prodati'. J. Bogdanović.

KOLETKA, *f. pjesma od kolede (uprav dem.* koleda). — *Po postańu bi bilo* koledka *(tako je i pisano), ali se* d *ispred* k *mijeńa na* t *(gen. pl.* koledaka). — *U jednoga pisca našega vremena.* Do tri koledke. S. Milutinović *u* Pjev. crn. 3.

KOLEZIĆI, *m. pl. selo u Crnoj Gori.* Glasnik. 40, 20.

KOLI, *vidi* 1. koļe.

KÒLIBA, *f.* tugurium, *mala, siromašna kuća, kućerica, može biti sagrađena i od drveta i od slame ili od zemļe. — Akc. se mijeńa u gen. pl.* kõlîbâ. — *Bez sumńe od grč.* καλύβη, *novogrč.* καλύβα (kaliva), καλύβη, καλύβι (kalivi). *Miklošić* (die türk. elem. 1, 88; etymol. wörterb. 125) *misli da je došlo preko turskoga jezika, u kojemu imaju oblici* qaliba, qoliba, qalive *(iz novogrčkoga),* qūlbe, qūlibe *(oba od pers.* qulbe *koje je opet iz grčkoga uzeto); ali se tome protivi što se ova riječ nahodi u našem jeziku već u knizi pisanoj* XIII *vijeka (vidi naj prvi primjer), dakle prije dolaska Osmanlija u Evropu; pa i što ima ne samo i bug., novoslov., češ., poļ.* koliba, *i novoslov. i čes.* chalupa, *poļ.* chałupa; *a i očito je riječ sličnija grčkoj nego je persijskoj* qulbe. *Radi* b *(ne* v, *kao što je sada u grčkom jeziku), i radi rašireńa po svijem slavenskijem jezicima može se pomisliti da je davno došla ova riječ iz grčkoga jezika (možebiti prije Isusa Hrista). Turski oblici* qaliba *i* qoliba *može biti da su uzeti iz našega (ili iz bugarskoga) jezika, kao što misli Đ. Popović* (tur. reč. glasn. 59, 126). — *Između rječnika u Mikaļinu* (‚tugurium'; koliba, kuhińa ‚culina'), *u Bjelostjenčevu* (koliba, hižica ‚tuguriolum, cucumalum'), *u Voltiģijinu* (‚casuccia, capanna' ‚hütte'), *u Stulićevu* (‚mapalia, tugurium, stabulum, caula'), *u Vukovu* (‚die hütte' ‚casa'), *u Daničićevu* (‚tugurium'). Koliby travoju ukrašeny. Domentijan[b] 23. Da užegu malo kućerka ali malo kolibe od slamišta. M. Divković, bes. 203[a]. U spiļa*(h)* i koliba*(h).* M. Radnić 64[a]. Koji ima jednu rđavu kolibu od slame. 352[b]. Ulize u kolibu pastirsku. 493[b]. Visokoga mješte hrama kolibu ima tlehusticu. J. Kavańin 235[b]. Kolibe slamene su. 249[b]. Zato opet pušit radi, da kolibu smradnu kadi. V. Došen 207[a]. Kolibu mu slomiše kameńem. Nar. pjes. vuk. 4, 522. Od kolibe vrata otvorio. 4, 523. Kad videšo ono Crnogorci, na kolibu juriš učiniše, te kolibu tursku obališe. 4, 523. Sve preskače čerge i kolibe. Nar. pjes. juk. 480. Te iz jedne kolibe rašćera ļude. Vuk, dan. 3, 207. Ne gledaj ih što nemadu dvórâ, no kolibe od kamena ļuta. Osvetn. 1, 18. Jal' kad tuži u kolibi majka. 2, 107. — *U Mikaļinu rječniku ima i značeńe: kuhińa, što se drugdje ne potvrđuje. Vaļa da je takovo značeńe u kojem mjestu gdje je kuhińa prigradak ili kućica zgrađena napose od kuće. — I kao mjesno ime u Srbiji: u okrugu biogradskom.* Niva kod Kolibe. Sr. nov. 1872. 928. *u okrugu užičkom.* Niva pod Kolibom. 1872. 590. — *isporedi* Kolibe.

KOLÌBAŠ, kolibáša, *m. čuvar, stražar u lazaretu radi kuge i drugijeh ovakijeh bolesti (uprav koji čuva jednu od koliba iz kojijeh se sastoji lazaret). — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.:* kõlibâšu, kõlibâši. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ‚der quarantänediener (eigentlich der einer koliba vorsteht', n. p. u Zemunu) ‚servus publicus qui pestis caussa separatos observat'. — Kolibaš ‚siechknecht bei den contumazanstalten'. Jur. pol. terminol. 462.

KOLÌBATI, *vidi* koļebati.

KÒLIBE, Kõlîbâ, *f. pl. mjesno ime. — Uprav je plur.* koliba. Kolibe katoličke *i* Kolibe turske, *dva sela u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 41.

KÒLIBICA, *f. dem.* koliba. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚das hüttchen' ‚casula'). Ona majka u kolibici noćno cvili svo'e rojenje. J. Kavańin 408[a]. Iz svoje kolibice izajde. J. Filipović 3, 172[a]. Načini kolibicu blizu jedne rike. M. Zoričić, zrc. 224. Da ti mene ogradiš malo kolibice. Nar. prip. vrč. 88.

KÒLIBINA, *f. augm.* koliba. — *Kao mjesno ime u naše vrijeme u Srbiji u okrugu krajinskom.* Branik u mestu zvanom Kolibina. Sr. nov. 1875. 823.

KÒLIBÎŠTE, *n. mjesno ime u Srbiji. — Postaje od* koliba. *a) u okrugu čačanskom.* Zemļa u brdu u mestu Kolibištu. Sr. nov. 1869. 498. — *b) u okrugu ćuprijskom.* Sr. nov. 1875. 242.

1. KOLICA, *f. ime ovci.* F. Simčić. Klana (u Istri).

2. KOLÍCA, *n. pl. dem.* kola. — *Od* XVIII *vijeka (vidi kod* b), *a između rječnika u Stulićevu* (kolica *i sing.* kolice ‚exiguus carrus, exigua rheda') *i u Vukovu* (1. dim. v. kola. — 2. ‚der schiebkarren' ‚pabo').

a. *uopće.* S kolima i s kolicima. Đ. Daničić, jezek. 23, 24.

Digitized by Google

b. *neka mala kola s jednijem točkom što se tiskaju, vidi u Vukovu rječniku. — Amo može biti da pripadaju i ova dva primjera:* Uzima motiku i kolica. A. Tomiković, živ. 74. Nejmajući ni lopata, ni zubača, ni kolica. 135.

c. ‚ručna kolica' zovu se mala kolica na četiri kola, na kojima čovjek dovuče drva ili grana. ‚Dovukao sam kolica drva nema tri dana, pa već nemam ni špice' (t. j. ‚toliko da bih mogao načiniti špicu za kolo'). u Dobroselu. M. Medić.

KOLICATI, kolicam, *impf. okoljivati (?). — isporedi* kolicovati. — *U jednom primjeru* XVIII *vijeka.* Ere mjesta svijeh obćono kolicaju tvrde ļuti. J. Kavanin 166a.

KÒLICAN, kòlicna, *adj. vidi* kolišan. — *U jednom primjeru* XVII *vijeka* (kolican god). Sva cina moja kolicna god naj maña potopiti će se. B. Kašić, nasl. 115.

KÒLÎCE, *n. dem.* kolo.

a. malo kolo ili točak s ručnih kolica ili od pluga. ‚Svrzlo mi se kolice, pa sam prelomio rukavac'. u Dobroselu. M. Medić.

b. sredńi dio popržena kukuruza, kad se lomi na troje. vidi kod guz, *a) cc).* u Dobroselu. M. Medić.

c. vrsta veza i šara na odijelu. u Dobroselu. M. Medić. — *isporedi* kolast.

d. *vidi* kolica. — *U Stulićevu rječniku (kod* kolica). — *nepouzdano.*

1. KOLIČÌNA, *f. vidi* količina *(u prva dva primjera kao da znači: mnoštvo). — U naše vrijeme u Boci kotorskoj (isporedi* ńekolicina), *pa i u pisaca u Hrvatskoj.* U kolicinu biste mogli podijeliti 111 jaja. Nar. prip. vrč. 196. Ako dakle budem i kolicini ugodio to će mi biti naj veća nagrada. V. Vrčević, igr. III. Kojih odgovora duļina nadilazi frankovanu kolicinu riječi. Zbornik zak. god. 1865. 381. Treba obzir uzeti na kolicinu žiteļstva. 2, 449. Kolicina stvari, količina stvari ‚quantum einer sache'. Jur. pol. terminol. 405.

2. KOLICÌNA, *f. načińeno je kao i* 1. kolicina, *ali s drugijem značeńem (količna čest, količni dio, vidi kod* količan). *radi nastavka* ina *isporedi* desetina, a, devetina, a. — *U naše vrijeme kod pisaca.* Kolicina ‚aliquoter theil'. Ovlaštenici imaju pravo na onu kolicinu. Zbornik zak. god. 1853. 180. Kolicina ‚quottheil'. 209.

KOLICÌŃA, *f. vidi* 1. kolicina. — *isporedi* ńekoliciña. — *U naše vrijeme u Boci kotorskoj.* Bog zna kolicińi sam se pustila i poļubiti i zagrliti. Nar. prip. vrč. 166.

KOLICKO, *n. mjesno ime. — U Daničićevu rječniku:* selo koje je pripadalo crkvi bogorodičinoj u Arhiļevici, pa ga s ńom dala Hilandaru carica Jevdokija 1379. M(on. serb). 191.

KOLICOVATI (?), kolicujem, *impf. u istoga pisca u kojega ima i* kolicati, *možebiti s istijem značeńem.* Smiraldinska poobla dúga jasno sijelo kolicuje. J. Kavańin 530a.

KÒLIČ, *m.* težak koji koli vinograd. oko Zagreba. Đ. Daničić.

KÒLIČAK, kòlička (količak, količka). *pron. adj.* quam magnus, *augm.* kolik; *upotrebļava se i u interogativnom i u relativnom smislu (naj češće u čudu) ističući da je nešto preko mjere (preko obične, sredńe veličine) veliko. — Postaje od* kolik *nastavkom* ьk *(isporedi* veličak). — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (količak, koliko velik ‚quantus'). *u Belinu* (‚quanto, ovvero quanto grande' ‚quantus' 599b), *u Bjelostjenčevu* (v. kulik), *u Voltiǵijinu* (količak? ‚quanto? quanto grande' ‚wie gross?'), *u Stulićevu* (quantus, quam magnus'), *u Vukovu:* kòličak (količak), augm. v. kolik. Nu smisli, količak obide mene strah... N. Naļešković 1, 319. Tijem možeš stvorit sud po tvomu cviljenju, količak podnijeh trud na momu dijeļenju. 2, 107. Nu misli nemir taj, količak žestok vaj srcu mi zadaje. 2, 126. Nut količak je izrastao. M. Držić 279. Oh količak gorući plam bi u početak! B. Kašić, nasl. 31. Oh količka je slabost človiča! 45. Količak svaki jest u očiju tvojijeh, količak jest, a ne veći. 210. I za sve to moći nije, čijem se boli srce i kaje, da količak bi grijeh prije, sada žalos tolika je... I. Gundulić 247. Da količak grijeh bio je, sad tolika boles da je. B. Betera, ćut. 11. Smišļah kako sva od svijeta veličina količka je. 102. Količak je vrh od svijeta. I. Đorđić, uzd. 105. Premako poznajem, količak jesam. A. Kanižlić, kam. IX. Zato ću vam ja danas ukazat količak je grijeh bludnos. Đ. Bašić 149. Količak ste dio imali u ovemu bičevańu. 306. Količak je zvonik bio. S. Ļubiša, prip. 258. — *I uz* vas (vaskoličak). Vrh lijeve se noge uzdrži vas količak vitez bijesni. I. Gundulić 545. Da promini život, da se s Bogom pomiri i ńemu vaskoličak daruje. A. d. Bella, razgov. 151.

1. KOLIČAN, količna, *pron. adj. načińeno u naše vrijeme od* kolik *nastavkom* ьn. — *Upotrebļava se samo uz supstantive* dio *ili* čest, *kad se hoće kazati da je jedan dio ńečega u razmjeru prema ńekome mnoštvu ili ńekoj veličini.* To će se količni dijel od daća predati pomenutoj upravi. Zbornik zak. god. 1866. 185. — *u Šulekovu rječniku:* količna čest ‚aliquoter theil'.

2. KOLIČAN, količna, *pron. adj. vidi* kolišan. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka (može biti da samo štamparskom griješkom stoji* č *mj.* š). Nu moć naša na dobro količna je? Štit. 20.

KOLIČÀNSTVO, *n. vidi* količina. — *U jednoga pisca Bošńaka* XVII *vijeka.* Po količanstvu pomańkanja biti će način i pokaranja. M. Divković, bes. 702b. Pokornika ima upitati od kakovstva i količanstva grijeha. nauk. 198a.

KOLIČÌNA, *f.* quantitas, *apstraktna riječ kojom se kaže da ńečega može biti mnogo ili malo, pa i konkretna riječ što znači: mnoštvo. — isporedi* 1. količina, količanstvo, kolikost *itd. — Mislim da se akc. mijeńa u dat. sing.* kòličini, *u acc. sing.* kòličinu, *u voc. sing.* kòličino, *u nom., acc., voc. pl.* kòličine. — *Jamačno su ovu riječ sami pisci načinili (već od* XVII *vijeka) od* kolik *nastavkom* ina *(kao i u latinskom jeziku* quantitas *od* quantus). — *Između rječnika u Mikaļinu (kod* kolikost), *u Belinu* (‚quantità, accidente per il quale i corpi ricevono misura e numero' ‚quantitas' 599b), *u Voltiǵijinu* (‚quantità, grandezza' ‚grösse'), *u Stulićevu* (‚quantitas'). Količina *i(h)* se namjesti s odlukom za dignut se i odnesoše *i(h).* M. Radnić 171b. Oli bješe pod veliku, oli pod malu količinu. J. Matović 213. Što se pristoji količini. 213. U vrlo velikoj količini. J. Pančić, botan. 4. Od Beograda do Niša nigde se ne vidi livada s većom količinom sena. M. Đ. Milićević, međudn. 12. Obično se djevojkama daje vazda neka količina uļa, za koju one kupuju na sebe. V. Bogišić, zborn. 113. Količina duga. zakon. 70. Kad treba predati neku količinu suvrstih stvari. 288. — *U naše se vrijeme upotrebļava u matematičkijem knigama prema lat.* quantitas, *franc.* quantité, *tal.* quantità, *(ńem.* grösse), *isporedi* olina.

KÒLIČINE, *f. pl. mjesno ime u Srbiji u okrugu biogradskom.* Glasnik. 19, 175.

Digitized by Google

KOLIČIV, *adj. u Stulićevu rječniku:* ‚quantitativo' ‚ad quantitatem pertinens'. — *nepouzdano.*

KÒLIČNÎK, *m.* quotus, *u matematici broj (ili uopće količina) kojijem se dijeli drugi broj (ili količina), t. j. kad se hoće da zna koliko puta treba uzeti prvi broj da se dobije drugi.* — *isporedi* kvocjenat. — *U naše vrijeme načińeno od pisaca (isporedi* količan). Razdijeliti brojem 30, a količnik pomnožiti brojem zaračunivih godina. Zbirka zak. 1, 179. — *I u Šulekovu rječniku:* ‚quotient, quotus'.

1. KÒLIĆ, *m. vidi* kolac. — *Rijetko se nalazi i možebiti samo u osobitijem značeńima.* — *Od* XVIII *vijeka.* Koračiti na skalin iliti kolić *(na ļestvama)* naj gorńi. F. Lastrić, svet. 130a. Koliko godi puta to činite, po jedan kolić u listve jaki stavļate. od' 367. Koji veže za količe loze. J. S. Reļković 6. Ona voda može zaviti mrežu u konop tako da je veće zaludńa sva muka u istezańu poste. da se to ne dogodi, otegnu olovnu glavu od plutne s palicami koje nazivļu ‚količi' (na Lastovu). L. Zore, rib. ark. 10, 358.

2. KOLIĆ, *m. ime zaseoku u Hrvatskoj u okrugu zagrebačkom.* Schem. zagr. 1875. 90.

3. KÓLIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KOLIĆI, *m. pl. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 51.

KOLI GOD, KOLI GODI *itd., vidi* koliko god. — *U Stulićevu rječniku:* koli godi ‚quoties'.

KÒLIHAN, kòlihna, *pron. adj. vidi* količan. — *Nalazi se adv.* kòlihno *u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Človik kolihno more, Boga hvali. Nauk brn. 55b. — *I u jednoga pisca Bokeļa* XVIII *vijeka ima* kolihno god, *što se možebiti ne razlikuje u značeńu od* koliko god. Dobro bi bilo kolihno god nadariti one koji lijepo i bistro odgovaraju. I. A. Nenadić, nauk. 18. Mjesto kolihno god na visoko prema puku. 14. Kolihno god prije, ali poslije. 58.

KOLIHATI, koliham, *impf. u Stulićevu rječniku:* v. zibati. — *nepouzdano.*

1. KOLIJA, *f. u dva pisca* XVII *i* XVIII *vijeka: u drugoga znači što i* kola *(kako se vidi po četvrtom primjeru); u prvoga nije dosta jasno značeńe (kola? top?).* Vse šatore, puške, hranu, kolije, stajnice i težave dobiše. P. Vitezović, kron. 207. Zadobivši vse topove aliti kolijine puške, kolije i stajnice. 212. Oružani dakle s kolijama i s ostalima pripravama vojničkima dojdoše i udariše na ńi. E. Pavić, ogl. 120. Osim oni koji se na 70 kolija za boj načińeni nadoše *(vidi* 2reg. 10, 18 *po čemu treba čitati* 700). 265.

2. KOLIJA, *f. dio ženskoga odijela u Srbiji u okrugu pirotskom.* ‚Kolija' od tankog crnog sukna kao šajak. srezana je kao i košuļa bez rukava do ispod kolena. na nedrima je prorezana i optočena crvenim širitom i gajtanom. i po dnu je optočena crvenim gajtanom. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 247—248. — *Nije mi poznato postańe (ali isporedi* kolijer).

KÒLIJEPČICA, *f. dem.* kolijepka. — *U jednom primjeru* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu: (po zapadnom govoru)* kolibčica, v. kolijevčica *s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva, ali u ovom rječniku te riječi nijesam našao.* Da ju u kolipčicu stavļahu. B. Kašić, per. 105.

KÒLIJEPKA, *f. vidi* kolijevka. — *Postaje od* koļebati, *te* -ije- *stoji po južnom govoru, a po zapadnom* i (kòlîpka); *po etimologiji trebalo bi da je* b *ispred* k *(tako se i nalazi često pisano:* kolijebka, kolibka), *ali se mijeńa na* p *(dałe na* v, *vidi* kolijevka). — *Riječ je praslavenska, isporodi češ.* kolibka *(starije* kolébka), *pol.* kolebka. — *Između rječnika u Vrančićevu* (kolibka ‚cunae; lectica'), *u Mikaļinu* (kolibka, zibka, kolivka ‚cunabulum, cunae, incunabula'), *u Bjelostjenčevu* (kolibka ‚lectica'. 2. kolevka ‚incunabula, cunabula'. v. zibel), *u Voltiǵijinu* (kolibka ‚lettica, portantina' ‚tragsessel'), *u Stulićevu* (kolibka ‚cunae, cunabula, incunabula').

a. cunae, *zipka.* Nađe dijete u kolijepci. Zborn. 2b. S tobom u kolipci pribivaše, s tobom sisaše mlijeko majke tvoje. B. Kašić, per. 95. Dion dakle čini učiniti jednu velika kolipku gvozdenu. 105. Gdi od zlata pričistoga kolijepku sam ja imila. I. Gundulić 48. I ļubļenijem sinovima da moj život spravļat ima i kolijepke i grobnice. 391. U kolijepci ńega savi pelenami. I. V. Bunić, mand. 35. Od kolijepke do grobnice. B. Betera, ćut. 70. Učinili s kolijepke su krok do groba. 86. Kad vrag ne udre kolijebkom, takoj udre grobom. (D). Što se u kolijepci nauči, nigda se ne oduči. (D). Tko zlu ćud u kolijebci ima, ali je dockna povrže ali nigda. (D). Poslov. danič. *(Isus)* ne kti . . . staviti se u kolibku srebrnu. F. Lastrić, test. 327b. Izbi' mu zube, i stavi ga u kolijepku. (Z). Poslov. danič. Opletoše jednu krošńicu na način kolibke. And. Kačić, kor. 60. Ako ga je u kolibku položila? Đ. Rapić 210.

b. lectica, *nosiļka.* — *vidi u Vrančićevu, Bjelostjenčevu, Voltiǵijinu rječniku.*

KOLIJEPKAŃE, *n. djelo kojijem se kolijepka.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* kolibkańe ‚cunarum agitatio'.

KOLIJEPKATI, kolijepkam, *impf. vidi* kolijevkati. — *Samo u Stulićevu rječniku: (sa zapadnijem oblikom i s* b *prema* kolibka) kolibkati ‚cunas agitare'.

KÒLIJER, kolijèra, *m. dio od odijela koji pokriva vrat.* — -ije- *stoji po južnom govoru, u istočnom* e (kòlêr, koléra), *u zapadnom* i (kòlîr, kolíra). — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.* kòlijeru, kòlijeri. — *Ne postaje uprav od franc.* collier, *nego od srvńem.* kollier *(koje je opet od francuske riječi došlo). — U naše vrijeme (može biti i starija riječ, isporedi novoslov.* kolêr), *a između rječnika u Vukovu: južn.* kolijer, *ist.* koler, *zap.* kolir ‚der kragen' ‚limbus collaris (?)', franc. ‚le collier'. cf. jaka. — No košuļa na prste pletena, u kolijer upletena guja. Nar. pjes. vuk. 2, 550—551. Srbi nose . . . preko gaća košuļu vezeni rukava i kolijera. Vuk, dan. 2, 105.

KOLIJERKA, *f. u narodnoj zagoneci našega vremena.* Olijerka kolijerka prođe selom okićena. *(odgonetļaj: nevjesta sa svatovima).* Nar. zag. nov. 40. — *Vaļa da postaje od* kolijer *(isporedi* 1. kolarin).

KOLIJEŠNICA, *f. ime zaseoku u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 154.

KOLIJÈTATI, kòlijetâm, *impf. biti u velikoj smutńi ili neprilici (kao da je ovako značeńe).* — *Nejasna riječ, vidi i* kolitati, *isporedi* koletati. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVIII *vijeka (sa* se, *refleksivno) a između rječnika u Stulićevu* (‚inter incudinem et malleum esse'). Počeše umuknivat i kolijetati se. S. Rosa 188a.

KÒLIJEVČICA, *f. dem.* kolijevka. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚cunae, incunabula'). U kolijevčici ke držah povito. F. Lukarević 25. Bi staļen u jasaoce, zašto ńi ko-

Digitized by Google

lijevčice ne imaše. M. Divković, bes. 80a. Sred lijepoga srca svoga kolijevčicu pripravila. A. Bošković̀eva 40. Od sv. kolijevčice Jesusove. I. Dražić 49.

KÒLIJEVKA, *f.* cunae, *posteljica na kojoj leži i spava maleno dijete, te je tako načińena da se može ljuljati (ńihati, zibati, kolijebati).* — *Gen. pl. vaļa da je* kòlijevâkâ. — *Ista je riječ što i* kolijepka *(vidi).* — -ijo- *je po južnom govoru; u istočnom se kaže* kôlêvka, *u zapadnom* kòlîvka. — *Od* XVI *vijeka (vidi* kolijevčica), *a između rječnika u Mikaļinu* (kolivka *kod* kolibka; *pa i* od kolivke, od povoja ‚ab incunabulis, a primis cunabulis' 356—357), *u Belinu* (‚cuna e culla' ‚cunae' 240b), *u Voltiģijinu* (‚cuna, culla' ‚wiege'), *u Stulićevu* (kolijevka, kolijevkati, v. kolibka etc.), *u Vukovu* (‚die wiege' ‚cunae', cf. šika). Za kolijevku štit joj poda. I. Gundulić 337. U tvomu rođenju bio si sauzet u jednu malahnu kolijevku. M. Radnić 104b. Jasle za kolivku. S. Margitić, fal. 115. Dijete, koje bješe u jednoj kolijevci. K. Mađarović 58. Pri kolijevci grobnica je. J. Kavańin 30a. Dječicu su u kolijevkah pogubili. I. Đorđić, uzd. 185. Primļena ćeš biti u kolijevke pozlatjene. B. Zuzeri 78. Imade jasle za kolivku. M. Zoričić, osm. 40. Da bi joj dite umorila u kolivci. L. Vladmirović 17. Zabace dite u kolivku. 18. Na to li sam ja upotrebila ona naučeńa, koja su meni još ot kolevke davana. J. Rajić, pouč. 1, 45. Vinčenco u kolijevci, u povoju riječ zameće. A. Kalić 541. Kada Zlato do kolevke bude, majka će mu načinit kolevku. Nar. pjes. vuk. 1, 500. Pa pogleda na zlatnu kolevku, al' joj čedo sedi u kolevki. 2, 10. A za ńime zlaćena kolevka, na kolevci soko tica siva, u kolevci ono muško čedo. 2, 18. Te ti ńijaj čedo u kolevci. 2, 119. Žao mu je čeda u kol'jevci. 2, 121. Amanet ti nejaki Urošu u kol'jevci od četrest dana! 2, 188. Malu su ju zarobili Turci u kolivci, u srebrnoj zivci. Nar. pjes. istr. 1, 20. Ako vrag nije razbio kolijevku, razbiće grob. (Ako se čoeku ne dogodi u mladosti, dogodiće se u starosti). Nar. posl. vuk. 2. Što kolevka zaļuļala, to motika zakopala. (Što se s čoekom rodi, to ga prati do smrti). 357. Ko osvetu prati, dušu gubi, kolijevku guba. S. Ļubiša, prip. 149. Da mu nije na jalovu lono, kô ukleta od oca kolijevka. Osvetn. 1, 6. Mi ih još u kolijevkama vjerismo. Pravdonoša. 1852. 1.

KOLIJÈVKÂŃE, *n. djelo kojijem se kolijevka.* — *Sa starijim oblikom* kolijevkanje *u Belinu rječniku:* ‚il ninare' ‚cunarum agitatio' 511a.

KOLIJÈVKATI, kolijèvkâm, *impf. ļuljati, zibati.* — *Postaje od* kolijevka. — *Samo u Belinu rječniku:* kolijèvkati dijete ‚ninnare, muovere la culla, perchè il bambino s' addormenti' ‚agitare cunas' 511a, *u Stulićevu kod* kolijevka, *u Voltiģijinu:* koljevkati ‚ninnare, cunare' ‚wiegen'.

KOLIJIN, *adj. koji pripada koliji.* — *Samo kao pridjev uz* puška *(top, isporedi kod* 1. kolan). — *U jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka (vidi i* 1. kolija). Zadobivši vse topove aliti kolijne puške. P. Vitezović, kron. 212.

KÒLIK, kolika, *pron. interr. et relat. kako velik, riječ kojom se (u interogativnom smislu) pita mjera (veličina, mnoštvo, broj) čega.* — *Akc. kaki je u gen. sing. m.* kolika, *taki je u ostalijem oblicima, osim nom. sing. m. i acc. sing. m.* kòlik *(u Dubrovniku se govori* kòlik, kòlika *i tako u svijem oblicima).* — *Riječ je praslavenska, ali isprva samo u interogativnom smislu, isporedi stslov.* kolikъ; *u drugijem se jezicima uzdržao samo sredńi rod ili adverab, isporedi rus.* сколько, *češ.* koliko, *poļ.* kilka *(ńekolika, od* 3 *do* 10). *Praslavenski je oblik u relativnom smislu bio* jelikъ, *vidi* 3. jelik. — *Postaje od interogativne zamjenice* kъ *nastavkom* olik *(što će biti srodan s* oli, *vidi kod* koje), *isporedi* velik, tolik *itd., pa i grč.* πηλίκος, ἡλίκος *itd.* — *Radi oblika treba pomenuti da u čakavaca može i ispasti (ne u nom. i acc. sing. m.), vidi* kolku. Transit. 206a. *isporedi i ruske oblike; vidi i kod* 3; *drugo je što se u stihu izbaci i radi metra, kao* kol'ko *(ili* kolke?). P. Hektorović 8; kol'ko. P. Sorkočević 581a; kol'ka. Nar. pjes. vuk. 1, 222. 224; kol'ko. 1, 340. 2, 191. 193. *tako je i u Stulićevu rječniku:* kolko, v. koliko *s dodatkom da je uzeto iz Palmotića.* — *u kajkavaca i u oblińjeh čakavaca mijeńa se* o *na* u, *vidi u Bjelostjenčevu i u Jambrešićevu rječniku (i kod* 3). — *kao i druge relativne riječi mogla je i ova imati uza se* re *(od starijega* že): kolikore. Mon. serb. 2. (1189); *pa i* no (ono), to, *vidi* kolikono. — *Nalazi se i nom. sing. m.* kolikî (kòlikî). A. Kanižlić, kam. 129. 894; J. Matović 321; Nar. posl. vuk. 144 *(dva puta).* — *U padežima u kojima je nastavak bio* i *ili* ê, *mijeńalo se prije* k *na* c, *to još biva u* svikolici. — *Između rječnika (vidi i kod* 3) *u Vrančićevu* (‚quantus'), *u Belinu* (‚quanto, overo quanto grande' ‚quantus'; kolici, kolike ‚quanti, termine che significa numero' ‚quot'; koliko vrijeme? ‚quanto tempo?' ‚quamdiu?' 599b), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* kulik ‚quantus'), *u Jambrešićevu* (kulik ‚quantus'), *u Voltiģijinu* (kolici ‚quanti' ‚wie viele, wie gross'; kolik ‚quanto' ‚wie viel, wie gross'), *u Stulićevu* (kolici ‚quot'; kolik ‚quantus'), *u Vukovu* (1. ‚wie gross' ‚quantus'. — 2. ‚als gross' ‚quantus'), *u Daničićevu:* kolikь ‚quantus, inter'. i ‚rel.' — u relativnom značeńu dolazi i sa ‚re' (cf. ‚že'). — *vidi i* vaskolik, savkolik.

1. *adj.* quantus, *po smislu se misli na veličinu (jedne stvari, ako je* kolik *u jednini, a više stvari, ako je u množini); a ne misli se na broj (vidi* 2).

a. *u pravom pitańu.* Kolicêmь blagodêtemь? Domentijan[b] 125. S kolikijem se jaoh razlogom mudri Atlante boli na me? G. Palmotić 2, 35. Koja je i kolika oblast papo? A. Kanižlić, kam. 655. Kolika je Božja milost? V. Došen 222a. Vidiš našu crkvu Dimitriju, kakova je i kolika li je? Nar. pjes. vuk. 2, 211.

b. *u relativnom smislu uopće.* — *Amo sam metnuo i primjere u kojima može biti i nepravo pitańe.* Bogъ vêstь, kolikъ podvigъ jogo bystь. Sava, sim. pam. šaf. 3. Smislismo u našoj pameti kolicijemь milosrьdьjemь Bogъ ļubi neralvь *(sic)* človêčuu. Mon. serb. 366. (1432). V kolku i kakovu strahu bihomo. Transit. 206. Videhu, kolika se hoće krv prolejati skozê Elenu caricu. Pril. jag. ark. 9, 125. (1468). Poznaj kolika jest moć i sila Boga krstjanskoga. Živ. kat. star. 1, 223. Znaše od kolika rizika je fratru pojti van molstira. Transit. 267. Nu cijenim, da nigdar, od kli sam tvoj bio, nećeš nać, jednu stvar da ti sam griješio, koliko vrijeme jes, od koli služu ja andjelski tvoj ures. N. Naļeśković 2, 114. Toliko bogatastvo najde Aleksandar koliko ni oko vidi ni uho sliša. Aleks. jag. star. 3, 276. Zato tribuje tomu ispoviditi se koliko vrijeme posta u ńemu *(grijehu).* A. Komulović 26. Kolike je cine ova milost, mučno se može poznati. 32. Kolika je i kakova je u dušah blaženih slatkost. A. Georgiceo, pril. 84. Iskazati ne mogu, koliko se suzama oblivam ‚koliki' bol ćutim. A. Kanižlić, kam. 129. Spomenite se, kakvi i koliki je naš bio narod. 894. Bogastvo Božje koliko je. V. Došen III. Priļubodinci koliko zlo

Digitized by Google

čine. VI. Oskvrniti dušu koliko je zlo. VI. Ne znam jeli sâm imade *(car)*, koliku bi dao cinu. 40b. Naopastovati ļudi za koliko vrijeme hoću. J. Matović 510. Da je mlika ‚kolika' Lika, bio bi sir koliko Zir. (Lika je rječica u Hrvatskoj, a Zir je pored ńe okrugao brijeg). Nar. posl. vuk. 50. Srbija je, kolika je da je. M. Pavlinović, razg. 50. — *Amo može pripadati i ovaj primjer:* Ne znaš moju, ne znaš, silu priveliku, žena mužu, ne znaš, biti ćeš koliku. H. Lucić 199.

c. *u čudu (može se shvatiti kao interogativna zamjenica).* Koliko je zlo žrtje i opitje. M. Marulić 6. Jao nam, kolik ogań pade na nas. Transit. 103. Koliko jes vrijemo, ne bjehu oči me sunašca vidjele. N. Naļešković 2, 61. Koliko vrijeme jes, da se nije očima vidio tvoj ures. 2, 83. Kolika oholas u ļudeh jes danas. M. Držić 97. Kolicim vlhavstvom prehini nas Filipov sin! Aleks. jag. star. 3, 242. Od kolika uzrok mi je, jaoh, nemira! I. Gundulić 48. Tako veliko brime kakvo i koliko je pastirstvo od tolikih duša. A. Kanižlić, kam. 20. Od kolika poštońa i časti nebeski darovi jesu dostojni! J. Matović 141. Koliki je dar, da se je primio zakon od Boga! 321. Kolika je Jahorina planina! Nar. pjes. vuk. 1, 236. Pa se na ńu Turci začudiše, kolika je glava u hajduka. 3, 340. Mili Bože, na svemu ti fala! kolika je sila u vezira! 4, 453. Kolika je Miloševa, da je puna proskurica! (Vaļa da se i ovo prišiva nekakome Hercegovcu da je kazao). Koliki mu je nos, kao patlidan! Nar. posl. vuk. 144. Zimna noći duga, kolika si! Osvetn. 1, 73.

d. *u neizvijesnom (indefinitnom) značeńu.* ‚Jel' kolika ta devojka?' ‚Milom kumu do ramena'. Nar. pjes. vuk. 1, 49.

e. kolik *je u relativnom smislu, i podložna rečenica u kojoj je stoji prije glavne. kod toga imaju dva različna značeńa.*

a) ističe se da se sva veličina koja se pokazuje riječju kolik *shvaća i napuńuje ńečijem što se kaže glavnom rečenicom, te gdjegdje može biti značeńe: premda je onoliko . . ., ipak . . .* Ter kolik je ljetni danak, od krjesova stoji buka. M. Vetranić 1, 21. Kolik je život moj, propati jadove, u strani u tuđoj stojeći dni ove. N. Naļešković 2, 84. Koliko je poļe izpod Kroje . . . sve to bihu osvojili Turci. And. Kačić, razg. 141a. Kol'ka je noćca noćašńa, svu noć ja zaspat ne mogo. Nar. pjes. vuk. 1, 222. Kolika je na Bembaši trava, još je ļepša dizdareva Javra. 1, 365. Koliko je poļe biogradsko, da mi padne kapļa od oblaka, nigđe ne bi na zemļu padnula, do na końa, ali na Turčina. 2, 606. Koliko je poļe pod Novinom . . . sve je vlaški tabor pritisnuo. 3, 237. Kolika je Drina voda ladna, a na ńojzi nigđe broda nema, tu je Turčin tada prebrodio. 4, 259. Kolika je tavna noćca bila, ne spavaše pope ni Matija. 4, 383. Kolike oči, kuma ne vide! (Kad ko u što gleda a ne vidi ga). Nar. posl. vuk. 144.

b) smisao je kao da u prvoj rečenici stoji tolik *(a ne* kolik*), a u drugoj* da. Koliko je grlo u đevojke, stanula bi ruka od junaka *(toliko je grlo . . . da bi stanula . . .).* Nar. pjes. vuk. 3, 266. Ostala im sa końa eskija, no koliko u ńoj malo gvožđa, mom bi kulu sve četiri bile i dvadeset i četiri klinca. 3, 336. Koliki su mu nokti, mogao bi orati (ńima). Nar. posl. vuk. 144. Koliko mu je čelo, mogao bi neskvernaja na ńemu napisati. (U Vojvodstvu po varošima). 145. — *U ovom primjeru ima doista u drugoj rečenici* da (d' u = da u), *ali može biti da treba čitati* u: Kolika je od zlata gamija, d' u ńoj klańa dvanaest Turaka. Nar. pjes. vuk. 3, 83.

f. *kad je relativno značeńe, u glavnoj rečenici može biti korelativna zamjenica* tolik. S kolikim plačem bi puščen od Patmanitov, tolikim veseljem bi prijet od Efesijanov. F. Glavinić, cvit. 425a. Med toliko sladak nije, koliku ti slas udili lijepijeh usta celov mili. G. Palmotić 2, 17. Tolikom sam napuńen žalostju, kolika bi zadosta bila . . . F. Lastrić, test. 104. Da je tolikom sjao svetińom, koliku su kraļi štovali. test. ad. 19a.

g. tolik *odmah iza* kolik *daje ovome neograničeno značeńe, od prilike kao* kolik mu drago, *ili* kolik se može. Svaki dug i obit i zavez jazika ispuńen jima bit od dobra človika; kolika tolika obitna budi stvar, tamnost je velika pustit ju u nemar. Đ. Baraković, vil. 345. Nije se čuditi, da i*(h)* ni razum ļuski niti more dosegnuti, ni kazujućem virovati . . . Ništarnemańe za užgati vam svitlost ovu s. vire prid očima na razumļeńe koliko toliko . . . F. Lastrić, test. 100a.

h. *gdjegdje se adj.* kolik *nalazi pred drugijem adjektivom u adverbijalnom smislu kao* koliko *(vidi* 4*). ova se konstrukcija može shvatiti kao anticipacija. α) s pozitivnijem adjektivom.* Zatoj se dobro vidi, za koliku vrijednu stvar pjesan je scijeńena. D. Rańina v b. S kolikom velikom istinom reče Jeremija. I. Držić 89. Ki hoće prociniti kolika je velika stvar . . . P. Radovčić, ist. 28. Koliki teški grijeh činu. J. Matović 158. Kolik je velik i mrzak ovi grijeh. 342. Koliki si veliki, a gaća nemaš. (Mator si ćoek, a nemaš pameti). Nar. posl. vuk. 144. — *b) s komparativom ili superlativom.* Kolika veća čas . . . A. Gučetić, roz. mar. 263. Nu ovako zatvorene *(oči)* ako druže take sile, kolike bi jače bile u razbludi otvorene? I. Gundulić 182. Dakle kolika veća pokaranja jesu dostojniji sada grišnici? J. Banovac, razg. 147. Ah koliku je veću bolest imala Marija! 162. Ńega *(Boga)* ļubimo s kolikom naj većom ļubavi možemo. J. Matović 431. Fale kolike naj veće mogu primiti u srca. 525.

2. *adj. (i supst.) plur. (i dual)* quot, *misli se ne na veličinu jedne stvari, nego na broj, mnoštvo. — Običniji je za ovaki smisao srednji rod u jednini (vidi* 3*). — Može biti adjektiv, ali je često supstantiv.*

a. *uopće, interogativno i relativno. — U množini.* Popovi, kolici se obrêtaju svojimi porodicami i kolici poļube crьkvь. Mon. serb. 122. (1336—1347). Ili bi jedanь ili bi dva ili bi *(i)*hь veće, kolicêhь po podobiju i po zapisu bude ovь rečeni pokladь pristojatь. 357. (1429). Dovede vodu, olê čjudesy prêko kolikyhь strьmninь. 558. (1613). Gospodьstvo ti dobro zna, po kolicêhь su rukahь bili prьvo. Spom. sr. 1, 116. (1413). Koliki su najamnici u hiži otca moga, ki obiluju kruha! Bernardin 42. luc. 15, 17. Kolikimi načini urijujemo Boga. Naručn. 55b. Kolika su dobra v matrimoniji? 60b. Kolike trude jest pretrpil more biti da ste slišali. Transit. 5. Jao kolici jesu Krstjani krščeni, ki samo imaju ime! 40. Jao, kolici jesu danas v crikvi . . .! 44. Koliki ļudi na svitu jesu uhićeni v tvoje mriže. 97. Kolici popove jesu danas ki jidu . . . 126. O kolika prezkončena čudesa učini Bog! 140. Ne vidiš ti kolika zla ja trpim. Mirakuli. 27. Kolike nemoći se rode v telesih. Korizm. 2b. Koliki vitezi i gospoda jesu bili premožiteļi. 10a. Koliki ožurnici, koliki tati, kolike preļubodojnice čine almuštva. 31b. Kolike biči, kolika prokletstva, kolika razčińenja je učinil Bog! 35a. S kolikimi mirakuli i čudesi izidoše? 39a. Kolika lotarstva se učine ob dan i ob noć. 64a.

Digitized by Google

Kolici godišnici u domu otca moga nasićeni su kruha! N. Rańina 58b. luc. 15, 17. Kolicijem krivo suđaše. Zborn. 154a. Kolicijem jes ńe *(smrti)* nož i ńe mač zadal cvil. N. Dimitrović 34. Kolike druge vil' od svoje mladosti, život su provodil' u svakoj radosti! N. Naļešković 1, 174. Kolici do sada od muke i jada sami se ubiše! 1, 194. Kolici inamo u trudu provode... 1, 224. Kolici ļuveni veomi za dosti scijene se blaženi. 2, 80. Kolika godišta na službi njeke vil' iztrajah u ništa. 2, 37. Kolicijem sada su sinci ńih starosti štap! M. Držić 199. Ah, kolici se su privarili! 330. Kolicih jes tuđ kraj zatravil na sviti. D. Rańina 31a. Kolicih prikrati vaš taj sud nepravi, s nesrećom zla smrti i huda ļubavi? 39b. Kolicih ti poznaš, kih sreća nemila ucvili gore dvaš kroz huda ńe dila? 126b. O kolicih privariti bude, ter se pak duh boli, ovi život, koji toli mi želimo sve živiti. 144a. Vidiš kolicim ļudem učini te Bog cara. Aleks. jag. star. 3, 317. Kolike su vrste od cijena. B. Kašić, zrc. 79. Kolicijeh povela jest u svete redove. per. 80. Po načinu lijepu ovakom kolici će, o ļubavi, po dobitnoj vrijednoj slavi nebo uresit novom zrakom? I. Gundulić 11. Jaoh, kolici od leškijeh su mača pali! 517. Kolike mi muke zada kleto izdajstvo i nevjera! Ǵ. Palmotić 2, 286. Kolici se u ovemu varaju. V. Andrijašević, put. 8. O koliki su privareni! P. Posilović, nasl. 6a. Kolici najmenici imaju jezbina do ostanaka. M. Radnić 366a. O kolike sam pute, moj Gospodine, stavio dušu moju na pogibil! L. Terzić 72. Kolike imaš plemske glave. J. Kavańin 266b. Na svijetu koliki smo, sad smo tvoji, sada nismo. 294a. Kolike su kapļe u vodi. 439b. Diči se, da mu jesu hćeri rijeke, kolike su. 538b. Kolike si dare od ńega primio. I. Đorđić, salt. 449. O koliki sada na nebesih kraļuju, koji bi se u paklu mučili! J. Banovac, razg. 14. Promisliti koliki i koliki s visine padoše u dubine. J. Filipović 1, 173b. Kolika su mogujstva od duše naše? I. A. Nenadić, nauk. 50. Kolike su stvari potrebne za dobro i koristno pričestiti se? 183. O! koliki pobisniše! V. Došen 23b. Koliki*(h)* je stvari mati *(zemļa)*. 260b. ‚Kolike' i koliko velike stvari prikažuju zlameni kruha i vina? J. Matović 197. Kolike štete prihode radi mrzosti neprijatéļâ? 384. ‚Kolike' i koliko velike koristi bješe uživao čovjek. 485. Kolici grde ga. I. M. Mattei 12. Kad god razmišļam veliku milost nebesnog promisla, u kolikim nevoļam mi je pomogla! D. Obradović, živ. 1. Za kolike čitamo, da su sveti bili i čudesa činili. 120. Kolikih muka je stala ta potońa laština. M. Pavlinović, rad. 63.

b. *(naj više) u Crnoj Gori i u Boci kotorskoj (od* XVIII *vijeka) nalazi se i oblik duala* (kolika), *isporedi kod* ńekolik. — *kao da značeńe nije svagda ograničeno na brojeve od* 2 *do* 4, *nego shvaća i veće brojeve.* Kolika su Boga? I. A. Nenadić, nauk. 38. ‚Kolika su, majko?' ‚Osmerica, šćerko'. Nar. pjes. petr. 1, 189. Gađaju puškama i broje kolika puta koja odjekne. P. Petrović, gor. vijen. 5. Kolika mu brata ostadoše. 81. Da prebrojim zrna od pušaka kolika ti toke izlomiše. 116. Kad djeca igraju u orasima, jedno od ńih ukloni se s igre i zatvori oči s rukama da ne vidi, a druga izrede svoje orahe na hrpice po zemļi, ko dva, ko tri, ko četiri itd. jedno od ńih pokrije šakom jednu od tiju hrpica, pak pita onoga što žmi: ‚Od kolika?' Š. Ļubiša, prič. 25.

c. *s korelativom* tolik *(isporedi* 1, f). Jesu li tolike muke, kolike se govore? Korizm. 25b. Tolike zrake kolikim ne mogadijahu odolivati naučitelji. F. Lastrić, test. 255b.

d. *adverbijalno, vidi* 1, h. Kolici su mali oni ki nasljeđuju do svrhe u dobru djelovanju! B. Gradić, duh. 81. Kolike je mnoge Bog izbavio od čeļusti... J. Matović 515.

3. *n. sing.* kòliko, *kao supstantiv.* — *Može biti interogativno i relativno.* — *Akc. je zabiļežen po Vukovu rječniku (u Dubrovniku* kòliko). — *Ne mijeńa se po padežima (vidi Radićev primjer kod* a, *a)).* — *U sjevernijeh čakavaca nalazi se ne samo oblik* kolko *nego i* kôko *(naj češće kao adverab, vidi* 4, *ali i kao adjektiv, vidi:* Kristijanin imaj ufanje koko hoće, ako ne budet imio ļubav... Š. Budinić, sum. 26b). — *U jednom primjeru* XVIII *vijeka dodaje se na kraju* j *(vidi* 2. j): kolikoj. M. Zoričić, osm. 17, *ali to može biti štamparska pogreška.* — *Radi* kolikore *vidi sprijeda; vidi i* kolikono. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚quot'), *u Mikaļinu* (koliko ‚quantum'; koliko vrsta ‚quotuplex'; koliko je to vrijedno ‚quanti est, quanti valet'; koliko krat, koliko puta ‚quoties'), *u Belinu* (koliko puta ‚quante volte' ‚quoties'; koliko je ļudi? ‚quanti uomini sono?' ‚quantum est hominum?' 599a; koliko ‚quanti, termine, che significa numero'; ‚quot'; koliko je ovdi pjeneza ‚quanti denari sono questi?' ‚quotus denarius est iste?'; koliko vremena? ‚quanto tempo?' ‚quamdiu?' 599b), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* kuliko ‚quantum, quam multum; quot'), *u Jambrešićevu* (kuliko ‚quantum'), *u Voltiģijinu* (koliko krat, koliko puta ‚quante volte' ‚wie vielmal'), *u Stulićevu* (koliko ko može, koliko je jaki ‚pro viribus'; koliko krat, koliko krati, koliko puta ‚quoties, quotiescunque'), *u Vukovu* (kôliko 1. ‚wie viel' ‚quantum'. — 2. ‚so viel' ‚quantum'), *u Daničićevu: (kod* kolikъ) ‚neutr. quantum'.

a. quot, *s genetivom množine pokazuje množtvo, broj. a) uopće.* Koliko ima igumenь plugovь u kojemь selê. Mon. serb. 98. (1330). Koliko kratь bi ratь prêsьtajala. 286. (1419). Do koliko kolen zakraćuje se matrimonij? Naručn. 63a. Koliko krat ga je psoval. 88a. Po koliko se načina krsti. M. Divković, nauk. XXVIII. I da ženâ držat bude *(Turčin)*, koliko ih je hranit jaki. I. Gundulić 574. Kuliko svih biše. P. Vitezović, odil. 14. Slug koliko 'e, služankiña. J. Kavańin 450b. Znao al' tko bi prikazat, ńih koliko je? 523b. Koliko se puta ovo na svitu dogodilo? J. Banovac, razg. 63. Koliko je darova duha svetoga? J. Filipović 1, 177a. Koliko će starišina za svoje mlađe bit pokaranije. F. Lastrić, test. 107a. O koliko bi puta mloge grišnike bacio! 369a. Zarad ove nepomļe o koliko i*(h)* i koliko ne uniodi kroz ova druga vrata u milost Božiju. ned. 145. Koliko vas je, koji mu se ne klańate, koliko? 396. Koliko djela nekrstjanski imali bi niki obrizovati. svet. 4b. A koliko je grijehah poglavnijeh? I. A. Nenadić, nauk. 50. Ako bismo mi ne znam koliko dobri dila učinili. E. Pavić, ogl. 585. Su koliko vrsta oblasti služiteļ ima biti narešen. J. Matović 260. Od koliko je vrsta redovništvo. 296. Znaš, u koliko se zala nahodim. L. Radić 15. Kaži, Rado, kaži brati kol'ko imaš ļubovnika. Nar. pjes. vuk. 1, 340. Da mi s ńime svadbu ugovoriš, kada ćemo poći po đevojku, koliko li povesti svatova. 2, 132—133. Svata kupi koliko ti drago. 2, 135. Pa se vali tridest kapetana, što je koji robļa narobio, koliko li glava osjekao. 2, 348—349. Koliko ti imade godina? Vuk, nar. pjes. 1824. 1, 49. Koliko krat propadoše ļudi. M. Pavlinović, rad. 106. — *u jednoga pisca* XVIII *vijeka stoji glagol u množini*

Digitized by Google

prema smislu. Koliko se stvari ištu za zakonito i pravo zakleti se? J. Matović 345. Koliko Galacijana dadoše bi|lege. 372. — *b) isporedi* 1, e, *a).* Koliko je u nede|li dana, svi su dani od srebra skovani. Nar. pjes. vuk. 1, 640. Pokrio ga surom međedinom; koliko je na ńojzi nokata, o svakome visi litra zlata. 3, 386. Koliko je u Kotoru kulah, ni na jednu počinut ne hoće, već na kulu Zana Grbljičića. 4, 6. — *c) kad je u relativnom smislu, u glavnoj rečenici može biti korelativna riječ* toliko (onoliko). Ta pokora more se dati toliko krat, koliko krat se grišnik vrati na grih. Naručn. 48b. Koliko krat ulizeš, toliko krat ju primeš. F. Glavinić, cvit. 255b. Koliko krat ńim odolimo, toliko krat jih pridobimo. posl. 5. Toliko bi griha smrtni učinio *(ispovidnik),* koliko bi puta sidnuo ispovidati. J. Banovac, razg. 250. Koliko je na marami grana, toliko mu na srdašcu rana! Nar. pjes. vuk. 1, 271. Koliko je bijelijeh vrana, toliko je dobrijeh maćeha. (U Kotoru). Koliko je sela, toliko je navi|čaja. Koliko je nizbrdica toliko i uzbrdica. Nar. posl. vuk. 145. Koliko ļudi toliko ćudi. Koliko mu odovud stopa, toliko odonud godina! 146. Koliko škroka postupila od tvoga roda do tvoga doma, toliko ti Bog dao dobrijeh i sretnijeh časa! *u* Nar. pjes. vuk. 1, xi. Koliko je u mravińcu mrava, toliko je tu za boja glava. Osvetn. 3, 135. — Jedan uzme onoliko slamki u pola, koliko ima žetelaca. Vuk, nar. pjes. 1, 173. Koliko je u bradam im dlaka, onliko je pred crkvom Turaka. Osvetn. 3, 54. — *d) u ovakovijem je primjerima izostavļen genetiv, jer se ima u misli.* O koliko ima, koji su potribiti! F. Lastrić, test. 45b. ‚Koliko' je tamo poginulo od našega ogńa velikoga? koliko li ima rańenika? Nar. pjes. vuk. 4, 413—414. Ja ću sam udariti na 500 uskoka; a ti, Bauče, na koliko ćeš? Vuk, nar. pjes. 4, 462. Jer samo pokazuje, da nijesam išao u školu onoliko godina, koliko on. odg. na utuk. 24. — *e) u jednom primjeru* xviii *vijeka ima uz genetiv prijedlog* od. Kolikoj bi lani u tvome stańu od tvoje bratje? jeda li je samo jedan? M. Zoričić, osm. 17.

b. quantus, *s genetivom jednine, ako je supstantiv kolektivni ili materijalni ili apstraktni, pokazuje mnoštvo kao i kod* a. *a) uopće.* Kuliko će kvara s tim orsagu priti. P. Vitezović, odil. 30. Jezik koliko zla učini. V. Došen iv. Laž koliko zla čini. v. Koliko ga *(zla)* sam ošteni *(prošdor).* 186b. Išti blaga koliko ti drago. Nar. pjes. vuk. 2, 320. Idi k ńemu, te ti ńega pitaj, koliko je poharčio blaga. 3, 317. Koliko si blaga potrošio? 3, 318. Na prijepis kazivali vojsku, koliko im izginulo vojske. 4, 360. Koliko sam ja do sad naroda našeg viđeo. Vuk, poslov. xiii. Koliko vjere zaslužuje kakva isprava ‚wie viel glauben eine urkunde verdiene'. Jur. pol. terminol. 552. — *b) isporedi* 1, e, *a).* Koliko noćce noćas bi, ne vrgoh sanka na oči. Nar. pjes. vuk. 1, 223. — *c) kad je u relativnom smislu, može biti* toliko *u glavnoj rečenici.* Koliko ļeba pojela, toliko jeda imala! Nar. pjes. vuk. 1, 269. — *d) u indefinitnom (neizvijesnom) smislu.* Jel' koliko vojske u Jakova? Nar. pjes. vuk. 4, 165. — *e) može ne biti genetiva, isporedi* a, *e).* Dođe sto ļudi, koji su zla počinili, neka Bog zna koliko. F. Lastrić, ned. 196.

c. quamdiu, *upotrebļava se bez genetiva za duļinu vremena. a) može biti subjekat.* Koliko mi je za vratit se u grad? M. Držić 267. Koliko? ‚quanto tempo?' ‚quamdiu?' A. d. Bella, rječn. 599b. Koliko ima kako te Bog ostavio? (Kad ko što ludo ili nevaļalo radi). Nar. posl. vuk. 145. Koliko tebi (ńemu) do božića toliko i meni. (Ne marim za tebe, ne bojim se). 146. — *b) može biti akuzativ. kod toga treba razlikovati dva slučaja. aa) akuzativ nije objekat nego pokazuje duļinu vremena što traje radńa naznačena glagolom.* Koliko vьzļubiši prêbyti u nasь, da si prêbudeši sь vsakovь počьstiju. Mon. serb. 22. (1234—1240). U kojoj *(tavnici)* Bog sam zna koliko imaš pribivat. J. Filipović 3, 276a. Koliko stoja s Elizabetom. S. Rosa 179b. Koliko si živovala, nisi raja dostojala. Nar. pjes. vuk. 1, 133. Nije okom trenuo koliko je Kańoš pričao. S. Ļubiša, prip. 15. Svi umuknu, koliko bi oruđi dvaput okrenuo volovima. 107. — *bb) u ovom se primjeru* koliko *može shvatiti kao objekat prema glagolu* reknemo *ili bolje kao da su izostavļene riječi* da služim *(po čemu bi značeńe bilo kao kod aa)).* Služiću te koliko reknemo. Nar. pjes. vuk. 2, 456. — *c) dolazi s prijedlozima* za *(u acc.),* u *i* do *(nepromijeńeno, osim jednoga primjera u kojemu uz* u *stoji u lokativu sing.:* Hoštu da mi poveste ... otь kiihь stranь i vь kolicě priidoste samo. Starine. 18, 195. xvi *vijeka). aa) s prijedlogom* za, *uopće o duļini vremena kao kod b) aa).* Za koliko bi kadi ratь bila, za tolikoj vremene da ne imaju davati *(može se shvatiti kao da ovaj primjer pripada pod* b, *e)).* Mon. serb. 338—339. (1427). Za koliko bi pošteńe i gospodština koju imaše Šenakerib. M. Radnić 128a. Ma eto se sada vidi, za koliko se žive, i kako se žive. J. Banovac, razg. 112. Za koliko i kako se pripravļaš. pred. 184. Za koliko se ovo kraļestvo svitovńe može uživat? Stavimo za sto godina. J. Filipović 1, 388a. Svako vladańe na svitu život kratak ima. a kraļestvo nebesko koliko dura, za koliko se uživa? za u vike. 1, 388b. Drugi se pričesti dostojno i primi sakramenat i milost, i u ńemu se uzdrži i jedno i drugo za toliko za koliko se uzdrži ona vrsta kruha pod kojom je primio sakramenat. M. Dobretić 19. Sotona ne može nas naopastovati za koliko hoće. J. Matović 510. Za koliko ostariti neće. J. S. Reļković 99. — *bb) s prijedlogom* do, *kao da je značeńe kao i kod aa).* Do koliko ću postavļati sfitovanja u duši mojoj? (‚quamdiu ponam consilia in anima mea?' psal. 12, 2). B. Kašić, rit. 387. Ne znaš do koliko ćeš ti moći u dobru postati. nasl. 5. — *cc) s prijedlogom* u, *znači od prilike što* dokle, II, d (dum). Poslužiti nastojte me, u koliko s mojom dragom ja počinem kratko vrijeme. G. Palmotić 2, 368. U koliko bjeh nevjesta, ne imah dobre svekrve; a u koliko bjeh svekrva, ne imah dobre nevjeste. (D). Poslov. danič. Ne mogu ļudi, u koliko je duša odijeļena od tijela, dostignuti izvršno blaženstvo i punost svijeh dobara. J. Matović 107. — *d) gdjegdje se nahodi* koliko da *u značeńu kao* koliko *kod b) aa).* Koliko da živu na trudni ovi svit, sve dni sta u gńivu život moj jadovit. Š. Menčetić 171. Koliko da tvoj dvor pohodit ja začeh, u sve dni razgovor toliki ne vazeh. 300. Koliko da stojeći tilo zatvoreno, duša uživaše slavu blaženih. P. Radovčić, ist. 39. Tako jošte ne mogu sagrišivati zašto koliko da jest čovik u oni čas nemoguć činiti ubojstvo, krasti ... P. Posilović, nasl. 3b.

d. *bez genetiva, upotrebļava se također za duļinu mjesta. a) kao subjekat.* Koliko ot neba do zemļe? Spom. stoj. 194. Toliko je od mene do tebe, koliko od tebe do mene. (Z). Poslov. danič. Koliko je od moje kuće do tvoje, toliko je od tvoje do moje. Nar. posl. vuk. 145. — *b) u akuzativu. aa) kao pravi objekat.* Koliko okom mož' zamjerit, sve bi vitez puno ravno, ... I.

Digitized by Google

Gundulić 322. — *bb) pokazuje daljinu do koje dopire radńa izrečena glagolom.* Otide od ńih koliko bi kamik hitio. P. Bakšić 47. Koliko bi pijevac s praga skočio (kaže se da toliko dan odulja do maloga božića). Koliko bi pļunuo čoek (tako je blizu). Nar. posl. vuk. 145.

c. upotrebļava se, također bez genetiva, i za cijenu kod prodaje i kupńe. Jest dal za onoliko, koliko zakon dopušća. Mon. croat. 137. (1488). Ako joj gospodar ne reče toliko ili koliko možeš prodaj. B. Kašić, zrc. 78. Koliko ‚quanto, riferito a stima o prezzo' ‚quanti'. A. d. Bella, rječn. 599b. Makar koliko koštala. M. A. Reļković, sabr. 20. — *Amo bi mogao pripadati i ovaj primjer:* O koliko mi je dobitak umriti! Transit. 96.

f. uz glagole i glagolske oblike što znače moć, znańe, voļu itd. često se upotrebļava u značeńu ńeke mjere i granice. u ovakovijem slučajevima moglo bi se shvatiti kao adverab, ali je veća prilika da je subjekat ili objekat kod glagola. Dati imь pomoćь kolikore moge. Mon. serb. 2. (1189). Čuj ga se, koko mož', kad bude smijati. P. Hektorović 42. Koliko se uzmože, onoliko se će učinit. M. Držić 122. Potriba je reći broj od grijeha smrtnijeh, koliko se možeš spomenuti. A. Komulović 8. Koliko moć budem, koliko uzmogu ‚quanto più potrò' ‚ut maxime potero'. A. d. Bella, rječn. 599b. Nego *(sam)* dužnost moju, koliko je od moje strane moguće bilo, činio i obsluživao. M. A. Reļković, sat. A3b. — Koliko znam ‚quanto so' ‚quod scio'. A. d. Bella, rječn. 599b. Koliko znao toliko grija imao! (Kad se ko pravda da ne zna za kakav rđav posao). Nar. posl. vuk. 145. Koliko je meni do sada poznato. Vuk, nar. pjes. 1, 89. Koliko sam i kako sam onda znao. 8, 527. Koliko zna i sjeća se ‚seines wissens und erinnerns'. Jur. pol. terminol. 648. — Koliko mi razumismo očima našima, do trideset tisuć ih je. Aleks. jag. star. 3, 272. — Uzimļu koliko ti duša podnese. Pravdonoša. 1851. 21. — I rib naloviše koko sami htiše. P. Hektorović 33. Ribe nabodoše ne prem koko htiše, ner koko mogoše. 48.

g. i u ovakovijem slučajevima treba shvatiti koliko *kao supstantiv a ne kao adverab.* Skazuje, koliko čini mesto na promińenje stvari. Naručn. 25b. Kakav si, ona ne razbira, koliko imaš samo gleda. I. Gundulić 228. Ako je ne znam koliko tko sagrišio. A. Kanižlić, utoč. 187. Pak se izkorenut ne dade, koliko se suprot ńega više. M. A. Reļković, sat. A6b. Koliko smo tebe govorili da ne šaļeš vojske preko Mačve. Nar. pjes. vuk. 4, 272. — *Amo pripadaju i ova dva primjera u kojima uz* koliko *ima i prijedlog (u prvome u s lokativom; u drugome s, ali je* koliko *nepromijeńeno):* Upraša ga u koliku se taj dug zadržaše. I. Đorđić, ben. 81. Da dadu Jovanu s koliko može živiti. Djelovod. prot. 89.

h. u koliko, quantum, *ograničuje ono što se kaže u glavnoj rečenici po onome što je u podložnoj; u isto doba često kaže i uzrok onome što je u glavnoj.* Kako si ti krunu od vječne slave, u koliko Bog, jesi po naravi u vijeke imao; a u koliko čovjek, istu krunu od početka tvoga slavnoga upućenja od oca nebeskoga u dar jesi primio. A. Gučetić, roz. jez. 286. Bolest i žalost radi grijeha učińenijeh (u koliko su uvrijedjenja Božja). B. Kašić, zrc. 11. V. Jeli grijeh proklinati dan rođeni sfoj u jidu? M. Ako je tolik jid da se malo ili ništa ne stavļa na ono što govori, čini mali grijeh; ako li se stavļa i ima misao kleti u koliko se je rodio na ovi sfijet i htio bi da se nije rodio, griješi smrtno. 99. Primi tvoje gospostvo za biljeg od mnoge scjene ovi dar, u koliko ja sve što umijem i znam i mogu objetujem na zapovijed vašu. I. Gundulić 193. Lijepe žudjah rajske dike: zvijezde, sunce i nebesa, u koliko bjehu slike ńih svjetlosti tvoga uresa. 259. Ļubi sina, u koliko po ńem se uzda svijet vladati. 302. U koliko je Bog, imaše otca brez matere. I. T. Mrnavić, ist. 15. U koliko ja po tvojih dili suditi mogu. I. Ivanišević 70. Ki biše istinito kako pustińa, u koliko ne biše u krilu crikve svete. A. Vitaļić, ist. 85. Farnenski Alesandro, Karlo Peti i taki junaci druzi slavna i svijetla vojevańa, mudra djela i viteška u koliko su naravna bila, prodali bi dobre voļe za jedan dobar uzdah bogomilo k nebu upravļen. B. Zuzeri 343. Vaļa reći istinu u koliko se može. H. Bonačić 99. Nastojahu ribe lovit u koliko bjehu ribari. S. Rosa 60a. U koliko imańe i bogatstvo ne mogu nas oslobodit. 110b. U koliko pri ńemu bješe tobolac. 130a. U koliko je ondi sve neuredno i smeteno. Đ. Bašić 153. Koja se pristoju eukaristiji i u koliko je sakramenat, i u koliko je posvetilište. J. Matović 231. Ne pristaje griju, u koliko je pogrda Božja. I. J. P. Lučić, razg. 15. U koliko ńegovu slavu doseći moremo. Grgur iz Vareša 130. U koliko zakon mu dopuštuje. Pravdonoša. 1852. 2. Ni ja ti se ne bih bojao za slobodu vjere, u koliko je vjera stvar nutrena. M. Pavlinović, razg. 23.

i. u istome značeńu kao i u koliko, *nalazi se i* koliko, *što ne mislim da treba shvatiti kao adverab (isporedi lat.* quantum ad . . ., quantum attinet . . .).

a) koliko *stoji na početku cijele rečenice kao nominativ ili akuzativ.* Zove se skupļenje, ne koliko su svi virni skupļeni u jedno misto, nego zač su sjedińeni. P. Radovčić, isp. 94. Isusa staviše u jedno, koliko imamo procinit, misto dosta nečisto. F. Lastrić, test. 111b. Koliko se je doticalo zabluđeńa nestorijanskoga. A. Kanižlić, kam. 757. — *Nalazi se više puta rečenica* koliko je od strane koga *ili* čega. Dakle koliko je od strane Božije, mi možemo lako imat spaseńe naše, jer je u našim rukam. J. Banovac, razg. 88. Bog, koliko je od ńegove strane, oće sve kolike spasene. 198. Ja, koliko je od moje strane, ne uklańam se. A. Kanižlić, kam. 279. Koliko bijaše od strane Konstantina, ne bi nikada bio Muhamed Carigrada osvojio. 827. Crkva sveta budući mati obćena svega svita, koliko je od ńezine strane. M. Dobretić 35. — *I s prijedlogom* za. Koliko je za to, za ovo ‚quanto a questo' ‚quod hoc attinet'. A. d. Bella, rječn. 599b.

b) quoad, *nema uza se glagola nego samo prijedlog, kao: aa)* na *s acc.* Koliko na broj od sakramentov, imamo znati, da je 7 sakramentov. Naručn. 4b. Onoga ti ništa Bog ne prima koliko na tvoje spasenje. M. Divković, nauk. 52b. — *bb)* od, *isporedi a).* Koliko od grihov malih, priprosto govoreći, nisu od potribe spovidati. Naručn. 78a. Koliko od onoga što pišeš ‚quod vero scribis'. J. Mikaļa, rječn. *kod* koliko. Koliko od prve, grih je uvridjenje veličanstva božanstvenoga i dostoji muke preskončive. P. Radovčić, ist. 100. Koliko od ostaloga ‚ma quanto al resto' ‚ceteroqui'. A. d. Bella, rječn. 448b; ‚quanto al resto' ‚ceterum'. 599b. — *cc)* po *s loc.* Človik je mrtav koliko po naturi. Korizm. 20b. Obra grad Betlem koji biše Davidov grad, za ukazati se pravi sin Davidov koliko po puti. P. Radovčić, ist. 45. — *dd)* polak. Što je čoek, koliko polak tijela, nego jedan sud od rasutja? M. Radnić 407a. — *ee)* k. Koliko k grihu srdi-

Digitized by Google

tosti ... Naručn. 2a. Koliko k prvomu dêlu, mnozi sumńe ... Korizm. 22b. Koliko k prvomu, govore sveti dokturi ... 28b. To se ne razumi koliko k telu da k duši. 69a. — *ff)* u (v) *s loc.* Neposluh, koliko v svomu početku, ni v našej oblasti. Naručn. 111a. Koliko u duši, razum biti će napuńen mudrostju. I. T. Mrnavić, ist. 45. Kakono človik umira koliko u tilo a ne koliko u duši, tako će i uskrišiti u koliko s tilon a ne koliko s dušon. P. Radovčić, ist. 106. Toliko da živu koliko u biću, da mrtvi su koliko u dilovanju. 114. Ništar ne mańe biti će mrtvi koliko u milosti. 115. — *gg)* za *s acc. (ili s gen.?) ili s adverbom što pokazuje vrijeme.* Koliko za sada, te plačne boljezni ne mogu od jada pobrajat u pjesni. M. Vetranić 2, 30. Koliko za sada, potrebno nam nije toj. 2, 151. Koliko za sada, kako znaš trpi toj. 2, 156. Ja, koliko za mene, ne gubim se, imam veliko animo. M. Držić 333. Ja ne imam volje blagovati koliko za sada. M. Divković, zlam. 69. Koliko za me ‚quoad me, quantum ad me attinet, quoad me attinet, pro parte mea'. J. Mikalja, rječn. *kod* koliko. Koliko za ovo ‚in quanto a questo' ‚quod ad hoc'. A. d. Bella, rječn. 407b. Koliko za mene ‚quanto a me' ‚pro parte mea'. Koliko za mir ‚quanto, overo in quanto, come a dire: quanto alla pace' ‚quoad pacem'. 599b.

c) u jednom primjeru pisca čakavca XVI *vijeka stoji* koliko *s acc. bez glagola i bez prijedloga.* Ako pop vidi da su otrove stavljene v kalež, ali da je pauk ali muha, ima li ju prijeti ali ne? V istinu koliko jad ali pauk, govoru da ne. Naručn. 42b.

4. *adv.* kôliko *(radi akcenta vidi* 3), quam, quanto, quanto opere. — *Nije svagda lako razlikovati jeli adverab ili neutr. sing. (vidi* 3). — *I kao adverab može biti interogativan i relativan.* — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚quantopere'), *u Mikaljinu* (koliko veće ‚quo magis, quanto magis'; koliko moć budem, koliko veće moć budem ‚ut maxime potero'; koliko sam u kraće mogao ‚ut brevissime potui'), *u Belinu* (koliko, toliko ‚quanto, tanto, con i comparativi' ‚quo, eo' 599b; koliko prije ‚di breve, di corto' ‚brevi' 148a; ‚quanto prima' ‚quam primum' 599b), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* kuliko ‚quantopere'), *u Jambrešićevu* (kuliko ‚quantopere'), *u Voltigijinu* (koliko prije ‚quantopprima' ‚bald möglichst'), *u Stulićevu* (‚quantum, quam *ili* quantum, simul ac, statim atque, quando'), *u Vukovu (vidi kod g).* — *Često se nalazi okrnjeno:* kolik.

a. *s adjektivom.*

a) uopće. shvaća se obično u interogativnom smislu (i u nepravom pitanju), često se ističe veličina osobine naznačene adjektivom, kao u čudu. O koliko su čestiti tobom! Živ. kat. star. 1, 221. O Gospodine, koliko su slatke riči tvoje ustom mojim, slaje nere med! 224. Okusite i razgledajte, koliko sladak je i milostiv Gospodin. Transit. 45. Znaš koliko mu *(Bogu)* grih je mrzak. 73. Ako bi znali i mislili koliko je strašan on sudac. 205. Oče moj, kolko si bil dobar! Korizm. 21a. O koliko je to dobra pomoć! 22a. Nisu vridna vsa navkup koliko têlo i krv Isusova. 22a. Vidite li, koliko je lipa rič posluh? 35a. O koliko je to taman put! 39a. Duša je jur okusila, koliko je Bog sladak. 67b. Koliko dobrostiv i milostiv je naš Gospodin, pokazuje ovdi. 76a. Koliko si prelipo i koliko si slatko! 79b. O koliko je pogibelna stvar biti vanka! 104b. I koliko još voliku slavu ima tere diku. P. Hektorović 80. Koliko su vazda bile proć ljubavi naše misli i ohole i nemile. N. Nalješković 1, 198. Jurve je vrijeme sad, da pozna ures tvoj, koliko žestok jad podnosi život moj. 2, 24. Sad promisli tva mlados, koliko žestok jad obrnu u rados. 2, 60. Koliko velik broj jes od ptica. D. Rańina VII. Aleksandar spovidaše Aristotilu koliko silna gospoctva razbi. Aleks. jag. star. 3, 320. Vić, nevjeran koliko si! I. Gundulić 41. Ali ne znam, ču li ikada, koliko je prevelika boles, ka mi srce jada. 349. Koliko drag je kralju od nebesa. 437. O koliko jest lipo čisto pokolenje! F. Glavinić, cvit. XVIII. Koliko si zlu stvar učinila. I. Držić 25. O koliko vesela, rada i kuntenta biše diva Marija! M. Jerković 18. Ah koliko ja vesela tebe uzimam! P. Kanavelić, iv. 76. Oh koliko bi ja čestit bio! I. Grličić 151. Dobra djela što su i koliko korisna. 289. Prikazaću vam, koliko je d. Marija moguća. J. Banovac, razg. 7. O koliko bismo bili srićni, da se bojimo Boga! 27. Oh suze moje, koliko biste čestite bile, da morete moje pogrde oprat! 118. Žalost Isuk*(rstova)* u vrtlu koliko li velika. F. Lastrić, test. 104a. Koliko u različitu stanku narav naša čovičanska naodi se. svet. 62a. Promislimo, koliko je ovi sud strahovit. J. Filipović 1, 129a. Koliko imamo biti harni Mariji! V. M. Gučetić 84. Vidi se, koliko silovitom oblastju hoti gospodovati. A. Kanižlić, kam. 79. Koliko je tilo jako. V. Došen 178a. Koliko mnoge zapovijedi podade Gospodin Mojsesu. J. Matović 297. Kolike i koliko mnoge koristi mogle bi priti. 303. Kolike i koliko velike koristi bješe uživao čovjek. 485. O koliko je sladak duh tvoj. L. Radić 14. Misli grišne koliko su duši škodne. I. J. P. Lučić, razg. 52. Al' da vidiš vojvodinu Jelu, koliko je krasna i ugledna! Nar. pjes. vuk. 4, 155. Ter im lice žalju izgovara, koliko li vrlijem srcem hite. Osvetn. 1, 43.

b) u relativnom smislu. aa) u glavnoj rečenici može biti korelativni adverab toliko (toli), ovoliko *itd.* Koliko je više nebo od zemje toliko je visoka glubina ogńena. Korizm. 25a. Koliko smo zla imena, nijesmo toli zlobne ćudi. N. Nalješković 1, 154. Koliko blagostiv biše prema druzijem, toliko oštar i neblag biše prema sebi. B. Kašić, iń. 92. Koliko su muke tvoje ljute i gorke, toliko je tvoja želja razložita. G. Palmotić 1, 62. Knezu Markiolu bi zaručena koliko u plemenu uzvišena toliko veće poniženstvom i svakom dobrotom nakićena Antica Verancio. J. Banovac, razg. VI. Koliko je naš razum moć živuća, toliko ga je mučno prignuti. pred. 57. Koliko je korisno od griha se čuvat, toliko je ove sude promišljat. J. Filipović 1, 136b. Koliko je dakle Bogu mrzak djavao toliko i nenavidost. F. Lastrić, ned. 112. Mlogi koliko su brzi jezikom varavim pofaliti se, toliko su kasni dili istinitim pokazati ljubav Božiju. 277. Koliko je tanka i visoka, toliko je bela i rumena. Nar. pjes. vuk. 1, 533. Koliko je silna i lijepa, toliko je tanka i visoka. Pjev. crn. 261b. — Ako je ovliko molitva jaka za prignut Boga na milosrdje, koliko je jaka za oslobodit i izbavit nas od naših neprijatelja. J. Filipović 1, 307a. — *bb) u glavnoj rečenici nema korelativne riječi.* Po svu noć u želi, koliko jest duga, ležim na postelji udovskoj brez druga. H. Lucić 196. Čuvaj ih u srcu koliko ti je draga tvoja sloboda. I. Đorđić, ben. 116. Koliko prija bi kripostan, posli se je vidio izopačen. J. Banovac, pred. 51. — *cc) uz* koliko *nije izrečen adjektiv, ali se ima u misli, jer je izrečen u glavnoj rečenici.* Budite koko se hoće velike. Š. Budinić, sum. 16b. Naporom grêhov koko hoć nečestivih. 88a. Vse žene te kreljuti imihu

Digitized by Google

i nohte velike koliko srpi, oštre mnogo. Aleks. jag. star. 3, 246. Izgledan biše tad koliko može bit na svitu drugi kad. Đ. Baraković, vil. 147. Jeli lijep, koliko ga kažu; jeli dobar, koliko ga fale. Nar. pjes. vuk. 1, 9. Da je hrabar taj napetac siñi, koliko se na vidiku hiñi. Osvetn. 4, 44. Nije kriva Bosna što je gladna Hercegovina, koliko ni ja tebi što se nisi prvi rodio. Pravdonoša. 1852. 31. Moj narod je vjeran koliko ikakav narod na svijetu. S. Ljubiša, prip. 230. Gradivo, slike, pjesništvo narodno, to je staro kolik i narod. M. Pavlinović, razg. 79. U hajdučke *(glave)* jeftina je cijena, kolik mrka u proljeće vuka. Osvetn. 2, 24. — Ki nikom boljezen veliku, žestoku tač ne da, koliko, vaj, meni. D. Rañina 80b.

c) u neizvijesnom (indefinitnom) smislu. Jel' koliko fučija široka? M. A. Reljković, sat. G5b. Makar koliko čovek bio uvjeren o vrednoći svoga posla, opet rado sluša. Vuk, nar. pjes. 1824. 1, 5.

d) vidi 1, e, *a*). Koliko je ona kučka l'jepa, još joj lepše ruho odgovara. Nar. pjes. vuk. 1, 568. Koliko je go i opet mu je zima. (Kaže se čoeku koji je zimi slabo obučen). Nar. posl. vuk. 145. — *Može biti da amo pripada i ovaj primjer, jer u ñemu* koliko *gotovo bi se moglo zamijeniti riječju* premda: Al' kad začu moja baba Mara, skoči, braćo, koliko je stara. M. A. Reljković, sat. E4a.

e) vidi 1, e, *b*). Koliko je ñemu mila bila, tri puta je pasom opasao. Nar. pjes. vuk. 1, 416—417. Koliko mu krvi žedan bješe, sabljom manu, ods'ječe mu glavu. 2, 178. Kol'ko s' silni ogñeni čauši, koliko su silni od silnijeh, te ne kćeše koñe odjahati, no u crkvu koñe nagoniše. 2, 191. Koliko je b'jela i rumena, kada pije vodu oli vino, vidi joj se kroz grlo bijelo. 3, 429.

b. *s adverbom, slično se upotrebljava kao i s adjektivom.*

a) uopće, isporedi a, *a*). Sliši, koliko je koristno v miru stati. Korizm. 61a. Koliko tvrdo Bog kaštiga ñih ..... koliko milostivo prašća kajućim se. Naručn. 84b. Vprašaše dijavla koliko bi dlgo imel živiti. Š. Kožičić 22b. Koliko je daleko trke činio. M. Držić 122. Oh koliko često zaman uzdisat se taj zlo vidi, ki vil lijepu slidi. D. Rañina 115a. Koliko brzo prohodi slava segaj svijeta. B. Kašić, nasl. 8. Trudne prsi, ah, koliko dobrovoljno stan ti daju! I. Gundulić 33. O koliko dobro stari rekoše mudarci da ...! I. Ivanišević 247. Koliko vrlo pokara sudce nepravedne! I. Ančić, svit. 58. Vidi koliko iznenada žalost pritisne srce puno veselja. M. Radnić 296b. Imaćemo ga *(strah)* ako pomljivo promislimo, koliko se lako stvari svitovñe promiñuju i mi s ñima, koliko je neistinito naše spaseñe. J. Filipović 1, 173b. Isus koliko ljubeznivo govori s Judom izdajnikom. F. Lastrić, test. 150b. Koja je oblast crkve, koje su ñezine povlastice, koliko se daleko pružaju? A. Kanižlić, kam. 680. Koliko se daleko pružuje jakost i krepost ove zapovijedi. J. Matović 365. Ah! koliko je dobro, koliko je ugodno pribivati u ovomu srcu! I. M. Mattei 15. O koliko će žalostno mlogi nevirni muževi jaukati! Đ. Rapić 8. Oh! koliko će onda s. Petru drago biti što je u Rimu muku podnio! 9.

b) u relativnom smislu. aa) u glavnoj rečenici ima korelativno toliko. Koliko je drago i slatko gledati... toliko žalosno jes... B. Kašić, nasl. 57. Zašto toliko je očito među Krstjani, da ne imaju stra Božijega, koliko je očito, da smo mi sad ovde. J. Banovac, razg. 26. — *bb) u glavnoj rečenici nema korelativne riječi.* Od ñe *(sviće)* moreš ih, koliko ti je drago, užgati drugih. F. Glavinić, cvit. 168b. Sakrivajte na ovome svitu vaše grihe i nečistoće, koliko vam drago, sve će se odkriti. J. Banovac, pripov. 24. Napuni vriću zemlje, pak stresaj koliko ti drago. F. Lastrić, test. 206b. Neka plače koliko joj drago, ja ne marim. ned. 385. Ljub', junače, koliko ti drago. Nar. pjes. vuk. 1, 428. Ljubi mene koliko ti drago. 2, 618. Igraj, Ture, koliko ti drago. 4, 157. — *vidi i* koliko mu drago. — *cc) nema adverba uz* koliko, *jer se ima u misli po glavnoj rečenici.* Vse ine muke ne te biti toliko teške grišnikom koliko strajati lica Božija. Korizm. 24a.

c) u neizvijesnom (indefinitnom) smislu. Žarko sunce, jel' koliko rano? Nar. pjes. petr. 1, 269. Osvetn. 1, 57. Da vidimo česvo ode blago i da znamo jel' koliko drago. Osvetn. 2, 180.

d) vidi 1, e, *b*). Koliko se mnogo milovali, na jednoj se vodi umivali. Nar. pjes. vuk. 1, 266. Koliko ga lako udario, tri puta se Vuče premetnuo. 2, 142. Koliko je lako udario, sa crnom je zemljom sastavio. 2, 501. Koliko mi skače polagano, ispod nogu kamen izlijeće. 3, 351.

c. *s komparativom (i superlativom) adjektiva i adverba,* quo, quanto, quam.

a) uopće, isporedi a, *a) i* b, *a*). Ako li sijeno takoj Bog odijeva, koliko veće vas. N. Rañina 157b. matth. 6, 30. Koliko već želin ima biti človêku žêvot vêčni? Š. Budinić, sum. 15a. Ako hlepimo na jestojku vremenitu, koliko većma imamo hlepiti na ovuj jestojsku duhovnu. A. Gučetić, roz. jez. 11. Koliko te bolje resi taj naprava! G. Palmotić 2, 43. I koliko huña i gora zloba ñe je prije bila. I. V. Bunić, mand. 3. Koliko bi sad mirnije živio. J. Kavañin 312b. Mi ni dosegnut pamentju ne moremo veličanstva, koliko mañe stupiti na toliku visinu. F. Lastrić, svet. 120b. Koliko je Bog prisveti od stvoreña svoga veći? V. Došen 198a. *(Seneka)* činaše ovakova kripostna dila kako neznabožac ... koliko većma morao bi to činiti jedan Kršćanin? M. A. Reljković, sabr. 7. Ali koliko nije još veća krivica one nezafalnosti? 29. Vrime kvari stupove od mramora, koliko više neće srdca od voska? A. Tomiković, gov. 74. Ali gorka trapi spomiñaña: koliko je vlast i dvorba maña. Osvetn. 4, 66.

b) u relativnom smislu. aa) u glavnoj rečenici ima korelativno toliko (toli, to). Koliko je grih teži, toliko se ima postaviti vekša i teža zadovoljšćina. Naručn. 98a. Koliko vi jeste od višega stanija, toliko ljuće budete karani. Transit. 44. Koliko veće davaše, toliko mu blago rastiše. Korizm. 9a. I toli, kruno ma, veća jes boljezan, koliko uzima dražu tuj ljuvezan. N. Naljeković 2, 76. A ti, ka s' razložna, koliko veće ja ljubim te, toliko kažeš se gorčija. D. Rañina 96b. Koliko s veću vojsku na nas dojdeš, toliko s veću hrabrostju razbiti te imamo. Aleks. jag. star. 3, 288. Koliko se veće uzmnažaše slavan glas od gospodina, toliko se većma užižaše zavidost. B. Kašić, is. 37. Koliko većma ljubljaše, toliko i biše ona većma od bolesti mučena. 68. Koliko veće budeš umjeti i bolje, toliko češ većma biti odole sudjen. nasl. 4. Koliko se tiša diže *(pravda)*, vrla i preča toli stiže. I. Gundulić 38. Koliko ja naj bolje mogoh ulagoditi, toliko učinih. F. Glavinić, cvit. xx. Koliko ki veće u sebi jest složan, to će biti veće brez muke on učan. A. Georgiceo, nasl. 7. Koliko se veće kasni, to je bolje. I. T. Mrnavić, ist. 189. Koliko z grubljijem načinom izvršuje se izvañsko djelovanje, toliko

Digitized by Google

je teže. S. Matijević 40. Koliko je čeljade plemenitije, toliko je Bogu držanije. V. Andrijašević, put. 4. Sluge vjerne Isukrstove koliko se većma ćute naprćeni dobročinstva božije i videći se većma držani, toliko su većma ponizni. M. Radnić 347b. Koliko je dubļi bunar, toliko je voda ńegova slađa. 347b. Koliko je veće uzvišena, toliko poniznije na nas gleda. J. Banovac, razg. 12. Koliko se u većemu grihu prima tilo Isukrstovo, toliko se veći grih čini. 231—232. Koliko veći grih ima, toliko veću protivštinu ima k milosti Božijoj. 232. Koliko je smrt sama u sebi strašnija, toliko je kod nas ńezina uspomena i misa' naj mańa. pred. 98. Koliko veće jedno otajstvo naš razum nadodi, toliko se veće ima slavit. J. Filipović 1, 29a. Govoreńe koliko je kraće toliko se lašńe upameti. 1, 109a. Koliko si gori, toliko će ti brže Bog svoju milost dat. 1, 191a. Koliko je čovik gladniji, toliko s većom slatkostju blaguje. 3, 86a. Koliko nesrićnije sagriši, toliko dostojnije bi iztiran. F. Lastrić, test. 13a. Koliko je ovo više potribito, toliko su niki Krstjani u ovomu mańe pomļivi. ned. 82. Koliko je viša i čudnovatija, toliko ju mańe vi morete pametju dosegnuti. 347. Alat doisto toliko jače diluje koliko je u ruci jačoj i izvrsnitijoj. 390. Stiže svrhu ńih osveta Božja, koliko kasnije, toliko žežće. A. Kanižlić, kam. 828. Koliko tko većma ļubi Boga, toliko većma ļubi i nas. 27. Koliko veće jest izvrsni i mogući čovik, protiva tkomu povidaš, to grdniji jest grih. Blago turl. 2, 186. Koliko veće uda budu imati, toliko će biti mučeni s gorkijom pedepsom. J. Matović 110. Da su vjerni toliko prignutiji za primiti nebeski nauk koliko su veće razlučeniji od zamamah svjetovnijeh. 326. Koliko veće napridovaše, to dubļe ukopavaše se. I. J. P. Lučić, razg. 87. Koliko vas veće ļubi, toliko se više plaši. Grgur iz Vareša 112. — *bb) u glavnoj rečenici nema korelativne riječi.* Koliko brže more, izajde van. Transit. 240. Sa svim se usiluj, koliko mož' veće, u dobru napriduj. P. Hektorović 60. Mrzeći na grihe koko naj već može. Š. Budinić, ispr. 21. Boga moleći naj srčanije koliko uzmože. A. Gučetić, roz. mar. 29. Želi krstiti se koliko prije uzmože. M. Divković, nauk. 141b. Da koliko naj već more se spraviti divojak, ubrode se. F. Glavinić, cvit. 345b. Koliko bolje može. P. Radovčić, ist. 157. Koliko sam mogao razboritije, istomačio sam. I. Grlićić XVIII. Opet Anteji ti ustaju, koliko se veće tlače. J. Kavańin 77a. Proslavļa koliko većma može. I. Đorđić, salt. 405. Sakupi vojsku koliko može veću. And. Kačić, razg. 26. Brani se koliko većma može. M. A. Reļković, sat. L4b. Časte božanstveni sakramenat s koliko naj većom svetosti mogu. J. Matović 493. Koliko više kleči, svoj rep meči. Nar. posl. vuk. 145. — *cc) treba shvatiti* koliko *kao relativno i kad stoji s ńekijem komparativima (kao n. p.* prije), *te je smisao, n. p. ‚koliko se prije može' (gdjegdje se izriće glagol, vidi:* Koliko prija moć bude. I. Ančić, vrat. 144. Ako si što komu dužan, nastoj platiti koliko prije moreš. F. Lastrić, ned. 78. Da bi nastojali, koliko bi prije mogli, ovo učiniti. J. Matović 158). *aaa) komparativ je naj češće* prije. Hoću jih koliko prija ispoviditi. P. Radovčić, ist. 201. Neka budu iz onih muk koliko pri oslobodjene. 226. Imamo se kajati od grija i koliko prija izpoviditi. I. Ančić, svit. 3. Ima se viriti u dobru kuću ona kći, da se viri koliko prije. A. d. Bella, razgov. 152. Uze ih moliti da bi ga koliko prije u svoj manastijer povratili. I. Đorđić, ben. 169. Ispovidite se koliko prija, čisto i pravedno, ostavivši opačine. J. Banovac, razg. 88. Zašto se u tebi ne sagńije, što čuješ? već koliko prija se radiš sastati, s kim da mormoraš? 119. Opet se koliko prija povraćamo. pred. 54. Imadu se *(dica)* krstiti koliko prije. J. Filipović 3, 26a. Da se dovrši moja žeļa koliko prije. F. Lastrić, test. 150b. Želeći koliko prija umrijeti. 387b. Frančesko želeći koliko prije zaručiti se. test. ad. 58a. Odluči koliko prije sina poslati. svet. 177b. Koliko prije pravost i krivost biće spozna*(na)*. S. Rosa 80a. Što ćete toliko ļubit ono što vam može biti dignuto koliko prije? Đ. Bašić 71. Da će ga ubiti koliko prija. And. Kačić, kor. 29. Da bi se djeca koliko prije krstila. J. Matović 158. Pomoći joj ište dati, da pojavjen kol'ko prije bjegući se duh povrati. P. Sorkočević 581a. Moli ga, da ga dođe koliko prije pohoditi. S. Ļubiša, prip. 251. — *i* prvo *u ovijem primjerima znači što* prije. Ne ispuńuje ga koliko prvo može. I. T. Mrnavić, ist. 87. Žudeći koliko prvo smaknuti ga. P. Bakšić 117. Koliko prvo može. I. Grličić 69. — *u jednom primjeru ima superlativ* naj prije. Molimo, koliko naj prije da smo preneseni. Š. Budinić, sum. 19a. — *bbb) rjeđi su drugi komparativi i superlativi.* Trijeba je koliko većma prosvijetliti ga. J. Matović 177. Da bi koliko naj cjeńe kupovali. 347. Ponukovati će vjerne, koliko bi naj veće mogao. 382. Da bi zafalili Bogu, koliko bi veće mogli, za ovu zapovijed. 406. Nagovarati će, koliko bi prinajpomńivije mogli. 434.

d. *s glagolom,* quanto opere, quantum, quam.

a) uopće, isporedi a, *a).* O koliko blude ki kažu došasna! M. Marulić 9. Razmisli, koliko ļubļaše Isus mir. Korizm. 104a. Koliko te smo žudjeli! M. Držić 281. Ah koliko te oni vlasteličić ļubi! 312. Moj zlat venče zlatom sviti, zašto nećeš da prociniš, koliko se u tom hiniš, mneć, da je zlato svej, štoj sviti? M. Pelegrinović 180. Koliko bi se ti u obrazu zastidio! J. Banovac, pred. 4. Koliko me ļubiš? 27. Kad prid sudca Isukrsta na sud pođemo, koliko ćemo se onda kajat! J. Filipović 1, 133b. O koliko će ovde sinut pravda Božja, koliko će se ovde svitlo vidit upravļenje i vladanje Božje! 1, 134a. Koliko će ga u ovomu ńegovu sudu slavit anđeli, koliko će vapit svako stvoreńe! 1, 134b. Koliko se na ove vapaje rastapaše srce. F. Lastrić, test. 151a. Koliko mi je pak žao majku ńegovu u starosti toliko žestoko ožalostiti, to moje srce znade. ned. 211. Čuli ste koliko je ovi bio naj bogatiji. svet. 189b. Koja *(oholost)* koliko Boga vrijedi. J. Matović 443. Oni slipac, kako je čuo da onuda Isus prolazi, koliko nije vikao, koliko nije vapio? A. Tomiković, gov. 14. Tri se cara začudila silna, koliko se raja odrvava. Osvetn. 5, 60.

b) u relativnom smislu. aa) u glavnoj rečenici ima korelativna riječ toliko (onoliko, tako *itd.).* Andrijaš se moļaše baši ne toliko za sebe koliko za brata. P. Hektorović 23. *(Dub)* koliko u visine vito čelo prodiļiva, toliko se u dubine s krepcijem žilam raširiva. G. Palmotić 1, 87. Da koliko tebe uvrijedih, toliko se srce kaje. J. Kavańin 52a. Ni od šta nismo toliko gospodari, koliko od našega spasenja. J. Banovac, razg. 88. Ma li ne budući nijedna stvar u našim rukam toliko koliko naše spaseńe. 88. Koliko ńezino veličanstvo sva ostala veličanstva nadhodi, tako i ńezina milost sve ostale nadhodi milosti. J. Filipović 1, 535b. Ja koliko želim spaseńe duše vaše, toliko ne b' otio da koji od nas ima u srcu niko prignutje veće na stvari vrimenite nego li

Digitized by Google

vičńe. F. Lastrić, od' 268. Koliko želim vaše i moje spaseńe, toliko vas ponukujem i molim, da budete devoti. 355. Koliko ga pak većma Bog karaše, toliko ga on većma pogrđivaše. E. Pavić, ogl. 340. I onliku čini skodu *(laž)* kolik čine skupa oni grisi. V. Došen 139—140. Da su tolike jakosti neprijatéļâ, koliko cijeni. J. Matović 338. Kol'ko Marko težio na pravdu, tol'ko moli Jevrosima majka. Nar. pjes. vuk. 2, 193. Koliko si mene udario, toliko ću tebe udariti. 2, 424. Koliko me rodio, toliko me ukleo! (Kad ko kune koga). Koliko sam te priđe vidio toliko ti ikakvo zlo naudilo. Nar. posl. vuk. 146. I koliko su se radovali, slušajući je onako, kao što oni znadu, toliko su se čudili. Vuk, nar. pjes. 1833. 4, 16. — *bb) u glavnoj rečenici nema korelativne riječi.* Ka hoće, koliko ki se ponizi, da se i uzvisi. F. Glavinić, cvit. 88a. I koliko život ļubiš, ne osramoti me prilike. Ġ. Palmotić 2, 326. Kolik ļubiš moje dike, ne obruži me prilike. 2, 327. — *cc) glagol se ima u misli.* Da pomože koliko može naša jakosть. Mon. serb. 106. (1333). Na vojsce da obladajuть vojevodê koliko i carь. Zák. duš. pam. šaf. 40. Očisti sam sebe koliko more. Naručn. 32b. Držan se je truditi, koliko more da se spomene. 78b. Zakon, kojim se duše vladaju, koliko ovčice šibikom. I. Đorđić, salt. 70. Na otaru privileġijatomu za mrtve govoreći *(misnik)* mise od sveti ispuńiva *(odluku ištućega)*, kolik i u crnu. J. Banovac, razg. 239. Koje zlamenje on vidivši biži koliko jedna muha od vatre. J. Filipović 1, 18a. Mrziš li na naj mańe stvari nečiste kolik i na privelike? P. Knežević, osm. 274. Ovi dilovali su svaka koliko i biskupi. A. d. Costa 1, 19. Kojijeh ne imamo žuđeti, koliko ni ostala dobra drugoga. J. Matović 422. Nije stvari, koja bi mogla smiriti Boga rasrčena koliko molitva. 432. Ne stekla, Mare, srećiće, kolik' ni paun kućiće! Nar. pjes. vuk. 1, 383. Ne vaļaš koliko đevojčina. Vuk, nar. pjes. 3, 553. Pravda kod sile ne vaļa, koliko ni sila kod pravde. Pravdonoša. 1852. 10. Pusti me da ti kažem; pa ondar viči koliko te voļa. M. Pavlinović, razg. 12. Ništa ti to ne vaļa, koliko ni žuđelu krst. S. Ļubiša, prip. 149. Nemojte mi se taći granice, koliko ni očne zenice. 160. Znali ļudi kolik i vižlovi, da on ńihov š ńimi plijen polovi. Osvetn. 4, 66.

c) vidi 1, e, *b).* Koliko se braća milovala, pod ńima se dobri końi ļube. Nar. pjes. vuk. 2, 43. Koliko se ražļutio Marko, u čizmama sjede na serġadu, pa pogleda cara poprijeko, krvave mu suze iz očiju. 2, 344. Bre koliko Novak podvikuje, sve sa gore lišće otpadaše. 3, 32—33. Koliko mu oči zanijela, još izbroji stotinu cekinah. Pjev. crn. 261b. Koliko je Harap osilio, kopjem caru u prozor udara. 274b. A možda bi zahvatio dana, koliko ga žeļa zanijela. Osvetn. 1, 63.

e. *dvije stvari, što se mogu izreći supstantivom, glagolom ili cijelom rečenicom, ispoređuju se u smislu da je jedna ista kako i druga (kod toga se ne pazi svagda na samu veličinu). može biti prema* koliko *i korelativna riječ (kao n. p. u ovom primjeru:* Osvaditi ženidbu jest jedno isto koliko i odkriti svoje zaprike. A. d. Costa 1, 170). Rozi mu bihu izresli za ušima koliko lakat. Aleks. jag. star. 3, 229. Ļudi koliko lakat visinom. 277. Kamen koliko gušče jaje. 286. Vazda si vrag bio, a sad si kolik ja. M. Držić 55. Da znam da je duša moga otca u paklu, ne bih za ńu Boga molio koliko za djavla paklenoga. M. Divković, nauk. 64a. A ja ću . . . bit tebi na pomoć koliko pravi brat. Đ. Baraković, jar. 54. Najdohu misto snigom posuto, koliko jedna spodobna more se uzidati crikva. F. Glavinić, cvit. 262b. Tvrdo srce on imaše koliko trisk. M. Gazarović 38. Za toj su celovi sladki tako tvoji koliko medovi. 100b. Nije čas kolik gora. (D). Poslov. danič. Da se bude dogodilo ne bi se uztegao koliko živina nerazložita. S. Margitić, isp. 16. Isto je reći ‚od sina' koliko ‚po sinu'. S. Badrić, ukaz. 83. Malahan broj prijateļa bijaše koliko ništa. I. Đorđić, salt. 230. Molim te, da mi na misto raja dađeš pakao, što je isto kolik i reć zla smrt. J. Banovac, razg. 134. Paste se *(pazite se)* od crkvenoga kolik od kuge. pred. 104. Na puno se mista napelo kolik jabuka. 142. S jednom otokli na glavi kolik jabuka i do dva dni nareste kolik i glava. 149. Tomu je sagrišiti koliko napiti se vode. F. Lastrić, svet. 44a. Toliko mu ga je dati, koliko ne dati. M. Dobretić 13. Vira moja, mila majko moja, nerođena, kolik' i rođena! Nar. pjes. vuk. 1, 581. Kad je bila čedu gȍdinica, kolik' drugo od tri godinice. 2, 64. Nešto crno drži u zubima kolik' jagńe od pola godine. 2, 249. Te ne sluša cara čestitoga, za vezire nikad i ne misli, za carevu svu ostalu vojsku a koliko mrave po zemļici. 2, 266. Steko muža kolik puža. Nar. pjes. vil. 1868. 465. On mišļaše pogubit Dušana, i ńegovu posijeći glavu, kolik' ubrat rumenu jabuku. Nar. pjes. petr. 3, 84. Koliko crno iza nokta. Nar. posl. vuk. 146. Maleno je povrijemilo bilo, kolik što je od podne do mraka. Osvetn. 2, 53.

f. *značeńe je kao predašńe (kod* e), *ali slabije, jer se ističe da nije jedno baš isto kao i drugo nego da nema velike razlike.* ‚Egzorcizmus' to je koliko zaklińanje. Naručn. 13a. Neć da ga pogledaš, koliko krvnika. H. Lucić 202. Koliko živ ‚fresco, in senso di cadavero dopo morte' ‚vigens'. A. d. Bella, rječn. 330b. Danas nam je, kako znaš, koliko zapovjedna svetkovina. I. Đorđić, ben. 189.

g. *pred adverbima što znače vrijeme upotrebļava se* koliko *(n. p.* koliko danas, koliko sutra) *u smislu da bi trebalo, ako se može, da što bude u doba naznačeno adverbom. — isporedi* f *i* c, *b) cc) aaa).* Vaļalo bi koliko danas sve kaluđere iztrebiti. D. Obradović, živ. 61. Ja ću, koliko sutra, poći u Beograd. M. Đ. Milićević, pomenik. 5, 778. — *Amo pripada i:* Doći će koliko (je) danas, koliko (je) sjutra ‚er kommt vielleicht heute noch' ‚quam proxime'. Vuk, rječn. *kod* koliko.

h. koliko *s korelativnom riječi, naj češće* toliko *(gdjegdje se ova riječ ima samo u misli) veže dvije riječi ili rečenice tako da k prvoj dodaje drugu, od prilike kao* ne samo — nego i, cum—tum, quam—tam.

a) toliko — koliko, *naj češće.* Da ondi carina ne ima biti, toliko na ѡnihь koji gredu priko moje zemļe u Stonь, koliko koji gredu i(zь) Stona. Mon. serb. 281. (1418). Sašadšim se že kardinalom toliko onim ki behu v Rimi koliko onim ki behu va Avińuni. Š. Kožičić 31a. Toliko tko t' je kriv, koliko tko t' je prav. N. Dimitrović 8. Rozarijo može se govoriti toliko klečeći, koliko stojeći. A. Gučetić, roz. jez. 21. Ima upisati toliko ime onoga, koji se moli, koliko čigov se zove. 21. Toliko ļudi, koliko žene imaju ga govoriti. 22. Ńega radi i u ńem toliko prijateļi koliko neprijateļi bili tebi dragi. B. Kašić, nasl. 77. Neizbrojeno vnoštvo, toliko Židovov, koliko Poganov prosvitli. F. Glavinić, cvit. 106—107. Vnoge učini mirakule toliko prvo smrti, koliko po smrti. 362b. I moj otac kom da milost,

Digitized by Google

toko kuću koko hranu. M. Gazarović 48. Isprazności, toliko duhovne koliko ti tilesne. P. Posilović, cvijet. 6. Da Gospodin naš toliko oprašta, koji se kaju u mladost, koliko ti onijem koji se kaju na naj poslidńi čas. P. Posilović, nasl. 148b. Koje tuliko redovnikom u pripovidanju riči spasitelne, kuliko svetskim ljudem u vsakom općenju mišati se pristoji. P. Vitezović, cvit. x. Neka se zadovoljno učini ovomu potribitomu učenju toliko cića dice, koliko cića velicih. M. Bijanković 108. Korisno čoeku toliko svitovnomu, koliko duhovnomu. J. Kavańin v. Primila je toliko istočna, koliko zapadńa crkva. A. Bačić 20. Svi pisaoci, toliko stari koliko novi. 164. Vidi toliko on koliko ostali... J. Banovac, razg. 15. Toliki sabori, koji su bili toliko u grčkoj koliko u latinskoj zemji . . . 224. Živinče kada se smakne, toliko se smakne u tilu koliko i u duši. J. Filipović 1, 7b. Da se krštenje jednako daje toliko u ime otca koliko sina i duha svetoga. 1, 160a. Ovim imenom ovo sobstvo imenuje se na veće mista u svetomu pismu toliko staroga koliko novoga zakona. 1, 160b. Na odpuštenje svi griha toliko moji, koliko oniziju za koje sam odlučio moliti. B. Pavlović 50. Toliko razlozi koliko svidočanstvi ukaza vam. F. Lastrić, test. 230b. Udima toliko cilovitim koliko lipim... 349b. Svidoče pisma toliko staroga zakona, koliko novoga. test. ad. 123a. Običaj svaki toliko dobri, koliko zli porađa se od mlogih čestih dila. ned. 120. Blemida koliko visoke pameti toliko duboka poniženstva. A. Kanižlić, kam. 601. Dobročińa toliko duhovna koliko tilesna. And. Kadčić 65. Upadajući toliko u veliki petak koliko u bilu subotu, svetkovina se prinosi. 85. Mogao bi toliko on, koliko ona odstupiti od ovoga obećańa i zaručeńa. 390. Koji se toliko uzdržuje pod obličje kruha, koliko pod obličje vina. J. Matović 209. Toliko prije, koliko pokle bi postavljen zakon. 224. Mise govoriti toliko za žive, koliko i za mrtve. 297. Toliko od strane pokornika, koliko od strane ispovidnika. M. Dobretić 13. Ovo obvjetovańe koliko ljubljivo toliko spasonosno. I. M. Mattei 147.

b) koliko — toliko. Koliko za redovnike toliko za svjetovńe ljude. M. Divković, bes. 1. Svaki ovi koliko muž toliko žena svi kolici ispadaju iz Krstjana. nauk. 72. Odgovori mu David koliko slobodno toliko ponizno. F. Lastrić, test. 20b. Mučna mu se stvar činańe, koliko za privoljiti, toliko za odbiti. A. Kanižlić, kam. 383. Koliko Grci toliko Latini dobro posvećuju. A. d. Costa 1, 135. Redovništvo koliko novoga, toliko staroga zakona. J. Matović 296.

c) koliko — koliko. Tako se ima razumiti koliko od dalečnih koliko od bližnih. Naručn. 63b.

d) u jednom primjeru mj. toliko *ima* tako. Tako se nahodi u malomu, koliko u velikomu dijelu. J. Matović 213.

e) u ńekijem primjerima (u jednoga pisca Bokelja XVIII *vijeka) mj.* toliko *ima* ne samo. Zlamenuje život vječni ne samo vjekuvječanstvo života, koliko blaženstvo. J. Matović 114. Koje jesu izustene bile ne samo za učiniti, koliko za zlamenovati. 199. Ne samo za potvrditi koliko za ustegnuti. 458.

f) toliko *se može imati u misli (u prvom ga primjeru zamjeńuje* i). Vsaki bi se imil očistiti koliko pred Bogom i pred iskrńim svojim. Naručn. 34b. Ako joj se otvori unilazak, pribiva u palacih koliko u siromaških kolibah. A. Tomiković, gov. 148.

g) ne toliko — koliko *veće kao* toliko — koliko, *ali ističući da je onoga što se kaže uz* koliko, *veće nego onoga što se kaže uz* toliko. Savkupi se vojska ne toliko oružna koliko v*(e)*rna. Š. Kožičić 57a. Ne toliko čudeći se, koliko pripijevajući. F. Lastrić, test. 230a. Istomačiti ne toliko s golijem riječima koliko s ńekom pomńom. J. Matović 189.

i. *s veznikom* da *(vidi* 1. da, I, C, 1): koliko da *(vidi* 1. da, I, E, 19).

a) uopće. Ako bi tko suprotivь učinilь, da m*(i)* je neveranь, i da gospodstvo mi ište, koliko da bi se moje glave hvatilь. Mon. serb. 307. (1420). Skrivaš ljuveni tvoj obraz i pogled koliko u meni da niku vidiš zled. Š. Menčetić 4. Obraz biserni od mene svrćeš tja koliko čemerni bazilisk da sam ja. 6. Kad li malo kruće obhitiv te stisne, koliko svrh kuće na vrat da me tisne. H. Lucić 192. Koliko da tiješ mojim zlom. 192. Koliko da išće da svitu pokaže, da joj je ležišće ondeka naj draže. 209. Jer oni svital zrak poča mi otvarat, koliko da pravi: žeļa si ti moja. 217. Kad se š ńim pozdravi, reče mu: ‚Meštre, zdrav!' koliko da pravi: ‚Nijesam kriv, ja sam prav'. N. Naļešković 1, 129. A Jesus svoj obraz na Petra obrati koliko da reče: ‚Znaš, sinoć što ti rijeh?' 1, 131. Svaki dan nas more, koliko da žele da nas prije rastvore. 1, 237. Koliko da znaše, sama mi reče. 1, 315. Godišta jer duga ni mjesta daleka ni nijedna stvar druga od sada do vijeka učinit neće moć da nijesi vazda ti i u dan i u noć u mojoj pameti, koliko svaki dan i svaki hip i čas i javi i u san da vazda gledam vas. 1, 326. Poslije još veće slijedim ńe hvale, koliko sve sreće da me su s ńom stale. 2, 95. Koliko da nijesam ni vjerena bila, nijesam smjela vjerenika u oči pogledat. M. Držić 151. Čuva*(j)* vas tvoj život, a jedan čas ne učuva*(j)* koliko da nijesi nigda čuvao. 218. Ka je jednom čovjeka poznala, kako se će učinit koliko da ga nije poznala? B. Gradić, djev. 62. Ne bi načina da ga mogoše iz mrtačkoga odra izeti i u grob postaviti koliko da je privezan. 140. Tko ne učini jednomu potrebnomu koji prosi u ime Božje, koliko da Isukrstu ne učini. M. Divković, bes. 35ab. Ono drvce . . . do tri dni usahnu, koliko da nije ni bilo sirovo. 542a. Rekoše: ‚Pravo jest nam tebi dat pomoć . . . koliko da si rod i naše krvi brat'. Đ. Baraković, vil. 335. Jest koliko da bi ukre'. I. T. Mrnavić, ist. 103. Poša' bi uprav u raj koliko da nikadare ne bi griha učini'. 121. Tvoje je, koliko da si ti učinio. I. Držić 366. Niti ga je učinil u naravi prilična k sebi nego prilična divici, koliko da duh sveti ni otac Isukrstov nego on dilova i spravi tilo ńegovo. P. Radovčić, ist. 42. Ima mu se vazdi virovati koliko da je ono isto. I. Ančić, ogl. 181. Svak će te ostaviti i zaboraviti, koliko da te nigda nije ni vidio. V. Andrijašević, put. 128. Da je naslađenje od griha prošlo koliko da ga nije ni bilo. I. Grličić 195. Uze ga izpitivati, koliko da ga zato bješe zivnuo. I. Đorđić, salt. xv. Ne mogaše ih podignuti, koliko da bjehu u zemļu usadjene. ben. 186. Živje razborito koliko da ne bješe bila nikada pritisnuta. 194. Nebesa će se ganuti, kolik da će pomańkati. J. Banovac, razg. 2. Znadući po viri svetoj, što će reći, kolik da isti Bog govori iz svoji usta. 42—43. Kleknu jedni na jedno kolino, kolik da će se u što smirat. 76. I tako mu je sve jedno, kolik da ne bude ni ufatio. 91. A u crkvi ako se malo zadržite za korist duše, kolik da na ogńu stojite. 100. U malo vrimena umiri ji, kolik da nisu ni bili u nemiru. 183. Boga prid očima promišļaše kolik da ga svojim vlastitim očima

Digitized by Google

gledaše. pred. 64. To je koliko da ga svojim očima gledaše. 65. Ako daklen niki živu kolik da neće trpit nijedne muke ni smuće na čas od svoje smrti i koliko da se neće ništo u zemlju obratiti, kako će se virovati, da oni misle umriti? pripov. 7. A vi Bogu na sramotu a djavlu na volju u svetac radite, kolik da Bog i crkva ne zapovida. 192. Jer će ovo drago bit Isusu, koliko da ste njemu učinili. J. Filipović 1, 103a. Golubica drugoga glasa ne ima nego koliko da sve jeći i plače. 1, 168b. Tvoje učeńe neka vazda bude kolik da moleći s Bogom govoriš. P. Knežović, osm. 68. Sad se po sidalištih vrte, koliko da su na posteji. 135. Ne samo svetkovali bi oni dan, koliko da bi bila svetkovina naj veća. F. Lastrić, test. 223a. Bog, koliko da mu ništa ne osta na nebesi, govori ovako. ned. 268. Upeńgao lipa jednoga konja priliku koliko da je živ. svet. 198a. Vrti se koliko da kolo vodi. V. M. Gučetić 37. Ništa krizmańe *(takvo)* nije korisno koliko da bi ga ne bilo. A. Kanižlić, kam. 242. Imadu se sva naša ońućeńa i uda tilesna stavit kolik da smo prid veličanstvom Isukrstovim. F. Matić 74. Da se vidi *(smrt)* koliko da je u ruci držiš. M. Zoričić, osm. 56. Evo udilj đavo, koliko da strilom bi udaren, pobiže. zrc. 96. Učini s velikim skrušeńem izpovid ġeneralu, koliko da znadiše, da će se brzo s ovoga svita diliti. And. Kačić, razg. 159. Pošlite mi glavu Ožegovu, platiću je kolik da je živa. 313a. Sudili su se koliko da i nisu bili. Ant. Kadčić 405. Diluje se sad to oli to dilo, koliko da budeš dilovao onda. M. Dobretić 7. Tada biva njemu, kolik da misnika i nejma u to ime. 62. Ja te i ne osećam kolik da te i nije na svetu. D. Obradović, basn. 151.

b) u glavnoj rečenici ima korelativna riječ toliko (tako, tać *itd.).* Toliko si se svîtom sveza', kolik da neće nigda svršit. J. Banovac, razg. 90. Vidiš, da ćeš umrit i svaka ćeš ostaviti; toliko si se dao po koristi, koliko da ćeš u vik živiti. 91. Tolika je ljubav Božja prama nami, koliko da Bog ima veliku potribu od nas. pred. 26. I toliko s. Pavao plakaše, kolik da se vas grad gubljaše. pripov. 186. Ako se što dogodi u cirkvi, stane toliki žamor koliko da su na dvoru. J. Filipović 1, 298b. Toliko drži pod ništo, koliko da je sve ništo. F. Lastrić, test. ad. 84a. Toliko sveto provoditi život, koliko da ima primiti... J. Matović 162. — Na pričešćenje tako idu, koliko da idu primit zalogaj kruha. J. Filipović 1, 4b. Tako se često sagrišuje koliko da je pakao jedna gonetka. 1, 105a. Tako slobodno živu, koliko da imadu dila pravedni*(h).* 1, 126b. Ako hoćemo da su naša dobra dila draga Bogu, tako ji činimo, koliko da našim očimam Boga vidimo. 1, 366b. Tako živu koliko da drugoga života posli ovoga svitovńega ne ima. 1, 385b. Tako diluju koliko da kralestva nebeskoga nije. 1, 386a. U tako se stańe stavi, koliko da si ti sam na svitu s samim Bogom. P. Knežević, osm. 68. Tako se u čeli nosi koliko da je na nebu. 220. — Onako se ispovidi koliko da u oni čas, u koji se isprid ńega *(ispovidnika)* digneš, imaš poć na sud. J. Filipović 1, 158a. Baš onako, koliko da ćeš zacrpiti... F. Lastrić, test. 300a.

k. ut, *vidi* 1. da, I, A, 2, *β*, a. — *U tri pisca (u prvoga,* XVII *vijeka, samo jedan put; u druga dva,* XVIII *vijeka, vrlo često). u glavnoj rečenici ima sraġda u prva dva pisca korelativna riječ* tolik *ili* toliko, *u trećega ima i drugijeh, kao* taj, tako, ovaj, ovako, onaj *itd.* Zemlja pod ńim toliko naraste, koliko bi prilična k stolom. F. Glavinić, cvit. 9a. Budući sve ovo čuo kralj, toliko se uvrijedi ńegovim nemilosrdjem, koliko zovnu ga udilj preda se i reče mu srdito: ‚O slugo opaka!...' F. Lastrić, od' 283. Dobrota Božja toliko jača bi od zloće ńiove, koliko ne da ji pokara, nego... test. 15a. Žalost tolika velika, koliko se veća izmisliti ne more. 104b. Metnu strah toliki u srce ńihovo, koliko ga u naj većoj potribi ostaviše, utekavši. test. 105a. Toliko istira krvava znoja, koliko se ciđaju kapi tja do zemlje. 107b. Pristrašili se jesu toliko, koliko uznačice natrag svikolici padoše na zemlju. 109b. Svidočanstva koja izvedoše toliko bijahu neskladna, koliko sudac isti poznavši laž ńiovu ispovidi da je Isus pravedan. 112ab. Odvodoše ga na Kalvariju toliko pomamno i brez milosti koliko trikrat pod križem do Kalvarije pade na zemlju. 116b. Toliko strašna učini zlamenja, koliko vaskoliki svit poznade, tko je oni koji muku trpi i umira na križu. 118ab. Petar toliko uvrijedi Isusa, koliko se poznati more od pokaranja žestoki riči. 150b. Toliko žalosne imamo novine iz vrtla Ġetsemani koliko nam od tuge apoštoli ne mogu ni odgovoriti. 152b. Ovo pokripljenje imade snagu toliku, koliko uzbudi i raspali iznova sulicu od ljubavi. 157a. Nije kralj David jednoga imao sina nego ji mlogo, među kojim Absalon bijaše odmetnik ńegov i progonitelj toliko, koliko se ne postidi dignuti vojsku suprot ocu. 162b. Toliko se usilovaše osvaditi ga kod Darija kralja koliko ovi, premda poznajući ga prava, nedragovoljno imade ga osuditi... 199ab. Bi izbavljen i pokripljen toliko, koliko pridobivši mloge gradove moguće, kralestva ńiova i gradove posidova. 251a. Svaki razum stvoreni toliko je nizok, koliko skrovišta ńegovije ni po jedan način naravno dosegnuti ne more. 271a. Nije li Bog, kada se učini čovikom, snizio toliko božanstva svoga, koliko ga postavi u tilo jednoga primalašna ditešca? 293b. Nahodeći se u tolikoj potribi, koliko komadić kruha teško isprosit je mogao. test. ad. 60a. I ova će biti strahovita toliko, koliko će sanuti ljudi i venuti. ned. 1. Zadosta je pogledati na treći dio anđela nebeskije, kojizim jedan sam gri smrtni bi toliko težak, koliko se pod ńim održati ne mogoše, nego upadoše s neba tja u vičńe muke paklene. 222. Molitva je dakle jedno dilo toliko drago Bogu, koliko se naslađuje vas dvor nebeski u molitvama pravednije. 226. Toliku Job strahotu imade, koliko zavapi: ‚Ah Gospodine!...' 309. Nego se napuha tolikim vitrom od holosti, ponoštva i tašte slave koliko spade s nebesa u vičńi ogań. 327. Ova su dila od milosrdja toliko Bogu draga, koliko Gospodin iz usta svoji reče: ‚Milosrdje oću a ne posvetilište'. 372. Nije se čuditi, da ju Bog toliko miluje, koliko duh s. na Jordanu u ńe prilici ukaza se. 387. Toliko lagan osta koliko ga jedna slamčica pritezaše. svet. 17b. Gromove toliko ogńevite koliko dotakavši samo gvozdje rastapaju. 80b. Pripovida zakon s tolikom slobodom i vrućostju koliko on prvi muku podnese. 114b. Od kriposti duhovnije bili su toliko progonitelji, koliko sva junaštva ńiova drugo nisu bila nego sile, ubojstva, privare... 122a. Toliko veselo primi ovo zovnutje, koliko udilj zakla dva vola. 148b. Koje je neprijatelјem toliko strahovito koliko biže kako od ogńa. 179b. Koji bi se o toliko jako opro oli toliko pomńivo učuvao spaseńe svoje, koliko bi se mogao ukloniti od svijeh ranah, to jest pomańkańah. J. Matović 99. Držanstvo toliko se lijepo ispuńa, koliko je ostalo samo ime ovoga djelovańa. 155. Toliko pomńivi, koliko bi se moglo zadovoljno cijeniti... 232. Ovo toliko cijeni aposto, koliko

Digitized by Google

reče ... 314. Toliko je daleko, da bi prudio, koliko bi uzrokovao veliku štetu. 344. — Ova svjetlost jest ńeko sijevańe prihodeće k tijelu od privelikoga blaženstva duše na ta način, koliko se čini ńeko smiješańe oliti pridavańe onoga blaženstva koje uživa duša. 112. — Tako očito govori, koliko riječi ńegove no mogu potamnjoti. 205. Tako gorijahu od prave i čiste ļubavi, koliko se nahodijahu svaki dan spravni za primiti svetotajstva tijela Gospodinova. 222. Stvari, koje su tako podobne među sobom, koliko se jedna drugoj pristoji. 289. Da je Bog tako prignut k nami, koliko dobrovoļno prašta onijema... 499. — I ako ima nas u oblasti i gospostvu svomu kako sluge odkupļene s krvju svojom, ništanemańe s ovom ļubavi zagrļuje koliko ne zove nas sluge, ma prijateļe i braću. 35. — Ovako poļubi Bog svijet, koliko dade jedinoga sina svoga. xxv^a. 1joann. 4, 9. — Upade u onu priveliku nevoļu, koliko izgubi svetost. 26. Ono će jošt dostignuti, koliko bi sa svijem srcem obslužili zakon Gospodinov. 354. — *U ova dva primjera nema korelativne riječi, isporedi* 1. da, I, A, 2, *β*, b. Govori u pjesni: ‚Svi odstupiše, zajedno zaludńi učinili se jesu; nije koji bi činio dobro, nije do jednoga'. Jere ‚cućeńe i miso srca čovječjega na zlo prignuta jesu od mladosti svoje' koliko bi se od ondi lastno moglo razumjeti, da iko po sebi ne bi ćutio sladost*(i)* koje bi bile ńemu spasovne, ma svi jesu prignuti na zlo. J. Matović 475. Od šta se može razumjeti da su velike jakosti neprijateļah i nepridobiveno srce, nemila i neizrečena nenavidost protiva nami, još ratuju s nami rat vazdašńu, koliko se š ńima ne nahodi ikakva mira. 509.

l. ut, *vidi* 1. da, I, A, 2, *α*, a. — *U jednom primjeru* xviii *vijeka.* Koliko parok bude naučniji za pridobiti onijeh koji se suprotivaju ovoj istini, neka štije knige s. Jerolima... J. Matović 331.

m. quam, *stoji poslije komparativa, ali samo u negativnijem rečenicama, te se može svagda zamijeniti riječju* nego. — *U ńekoliko pisaca od* xvi *do* xviii *vijeka, a naj češće u pisca Matovića (isporedi* k *i* l). Ne nađoh huđu stvar do danas pod nebi, koliko zlu nehar. Š. Menčetić 137. Na sviti ni s većom .. slidjena nesrećom, koliko tužna ja. 168. Lahša stvar za uteć nigdir ni, koliko život naš. N. Dimitrović 4. Ljepšega uresa čovjeku dao nije višńi Bog s nebesa koliko poznanje. N. Naļešković 1, 330. Nije stvari ugodnije Gospodinu Bogu koliko je dostojno se pričestiti. B. Kašić, zrc. 144. Nije ništa tebi spasenije na ovemu svijetu, koliko dobrovoļno trpjeti. nasl. 95. Ne mańe svetim, koliko pomńivim stado svoje vladaše načinom. F. Glavinić, cvit. 309^b. U koj časti ne mańe svet, koliko pomńiv ukaza se. 371^a. Ne mańe skrbuo, koliko sveto, stado vladaše svoje. 429^a. Nije stvar ka je veće očita koliko uskrišenje. P. Radovčić, ist. 110. Nije ljepšega načina koliko s čistom dušom uteći se k Bogu. V. Andrijašević, prav. 1. Ni jednomu ne nahodim se veće držan koliko tebi. A. d. Costa 2, iv. Jere se ne može ikakva stvar izmisliti potištenija ali ponižnija, koliko jer sin Božji uze čovječansku narav i sladost. J. Matović 65. Nije u istinu ikakve stvari odkle bi vjerni imali uzeti veće veseļe i radost duha koliko da Isukrst bi odabran obranitelj pravde. 66. Ikakva stvar neće imati veću jakost za ustegnuti požude srca i odbiti ļudi od sagrješeńah, koliko ako bi se često ńima napomenulo... 113. Nije iko koji ńu očitnije i svetije prikažuje, koliko tomačeńe podano od s. Agustina. 125. Ne može se cijeniti stvar veće potrebita, koliko da bi se učili... 157. Kako ńekizi ne mańe nesvijestno, koliko nemilo hiniše. 186. Ne ima biti stvari očitnije koliko materija. 238. Jere se ne može dogoditi vjernijema stvar blaženija u ovomu životu, koliko da duh i srce ne bi bilo zaneseno s ikakvom pomńom od svijeta. 303. Nije stvari smradnije, koliko ženu ļubiti kako bludnicu. 318. Ne mańe molitve živijeh koliko molbe svetijeh. 332. Nije težega duga... koliko oni dug... 405. Nije stvari izvršnije, koliko služiti Bogu. 483. *u ovom primjeru rečenica nije negativna nego interogativna, ali je smisao kao kod negativne:* Što može biti nami koristnije ali podobnije za poniżiti oholost i uzvišeńe dušah našijeh, koliko češće razmišļati da se je Bog tako ponižio... 40. — *Amo pripadaju i ova dva primjera u kojima mješte komparativa ima adj.* drugi: Nije drugoga razloga za izagnati hudobu, koliko da bi odriješio jezik za odkriti grijeh redovniku. J. Matović xx^b. Ne može se zadovoļiti s drugijem putom našoj potrebi, koliko s molitvom. 428.

n. ubi, statim ac, *gdjegdje znači što i: netom, potom, istom.* Koliko okusi, ta čas vas pusti. Aleks. jag. star. 3, 323. Koliko se s životom razdiliš, svak će te ostaviti. V. Andrijašević, put. 128.

o. koliko toliko *znači što i* ikoliko, ńekoliko, makar koliko. A da bih koliko toliko zadovoļio svoju žednu radoznalost. M. P. Šapčanin 1, 159.

1. KÒLIKA, *f.* colica, *vidi* griz, a, *b)*, 1. griža, *b). — Od tal.* cólica, *ili od ńem.* kolik. — *Po sjevernijem i zapadnijem krajevima. — Vidi kod* 2. kolika.

2. KOLIKA, *f. ńeka biļka.* Kolika, Inula conyza Dec. (Sabļar), v. Grmika. (Kolika se morebiti zato zove, jer grižu i koliku liječi. Sabļar). B. Šulek, im. 150.

KOLÌKÂŃE, *n. djelo kojijem se ko kolika.* J. Bogdanović.

KOLÌKATI SE, kolikâm se, *impf. o ńekoj igri s ļešnicima. — Postaje od* koliko. — *U naše vrijeme u Lici.* Kolikati se, igra sa ļešnicima. Uzme se u šaku ļešnika, pa se onda vikne drugomu igraču: ‚Po koliko?' a ovaj reče: ‚Po lijevo ili po tako', ako pogodi nosi svu onu šaku ļešnika, ako li ne pogodi, onda mora onoliko ļešnika dati ńemu, koliko je u šaci bilo. ‚Imaš li ļešnika? ajmo se kolikati'. ‚Sve mi ļešnike iskolika'. J. Bogdanović.

KÒLIK GÒD, *vidi kod* 2. koliko god.

KOLIKÒĆA, *f. vidi* količina. — *Akc. je po svoj prilici kao u* količina. — *Načińeno od pisaca od* xviii *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (kajkavski* kulikoća, kulikost ‚quantitas') *gdje se naj prije nahodi.* Po kolikoći čeļadi. V. Vrčević, igr. 3. Kolikoća svoto otpadajuće na izvlašteno zemļište. Zbornik zak. 1869. 52. Ako bi zadobio jedan vještak jednaku kolikoću glasova. 198. Kolikoća ‚quantität' ‚quantità'. B. Petranović, ručn. knig. 69. Kolikoća ‚quantität'. Jur. pol. terminol. 405.

1. KÒLIKOGOD (kȍlikogod), *adv.* aliquantum, *rječju* god *(kao enklitikom) dobiva* koliko *neizvijesno, neodređeno (indefinitno) značeńe, vidi* 3. god, *b). — Nema nijednoga primjera za adjektiv. — Osim* god *nalaze se i oblici* godi *i* godir. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚aliquanto, aliquatenus, aliqua ratione, aliquo modo, paullulum'). Postao bi š ńime ko-

Digitized by Google

likogodi. I. Držić 344. Bila bi ona sumńa kolikogodir prilična. P. Radovčić, nač. 195. Kolikogod da i bi naše utješene tuge bile. B. Bettera, dubrovn. 20. Ne gubim ufańa, da nisam učinio kolikogod koristi. J. Banovac, razg. 188. Poznati kolikogodi silu i oštrinu ove sulice. F. Lastrić, test. 148a. Što je do sad iz daleka kolikogod priviđao. 153b. Dovesti nas u poznanje, bari kolikogodi, od veličanstva . . . 295a. Pokriti ga kolikogodi. svet. 29a. Razumiti barem kolikogod. A. Kanižlić, kam. 177. Jesu ako ne podpuno barem kolikogod. F. Matić 33. Da bi zafalili kolikogod Bogu. J. Matović 40. Koji premda kolikogod budu uvježbani u s. pisma. 105. Da budu zajedno barem kolikogodir. M. Dobretić 10. Tko ne zna zakona i nauka krstjanskoga barem kolikogod. 41. Da j' upolak kolikogod niže. J. S. Reļković 29.

2. KÒLIKO GÒD (kõliko gȍd), *adv.* quantumcunque, god *(s akcentom) daje neograničeno značeńe riječi* koliko, *vidi* 3. god, *a).* — *Mješte* god *nalaze se i oblici* god, godi, godir, godijer, godire, kodir, koli. — *Obično je adverab, ali može biti i adjektiv, kao u ova dva primjera:* Da mu *(Bog)* prosti vsaku krivicu koliku koli oćeš veliku. Naručn. 54b. Kolici godjer ńega tadaj primiše, da ńim oblast, sinovi Božji da budu. N. Rańina 22b. joann. 1, 12. *a češće u sredńem rodu (vidi* kolik, 3). — *Od* xv *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (koliko godir krat ‚quotiescunque'), *u Belinu* (koliko god ih je ‚quanti che sono' ‚quotquot' 599b), *u Stulićevu* (‚usque dum, donec, quoad, quantumvis'), *u Vukovu* (koliko gȍd i koliko gȍd 1. ‚soviel immer' ‚quantumcumque demum'. — 2. ‚soviel immer' ‚quamtumvis'). I koliko godi ih se dotakniše, ozdrafļeni bihu. Bernardin 27. marc. 6, 56. Koliko godire krat sagriši brat moj va mni, imam li mu prostiti do sedam krat? 46. matth. 18, 21. Da bi fsaki od ńih listo koliko godire malo vazel. 52. joann. 6, 7. Koliko koli moći budete, toliko se zdržite od bļuvanja. Naručn. 35a. Spovidati grihe, koliko koli oćeš da su potajni. 79a. Koliko godi je plemenitiji. 106a. Koliko godi bude veće čekati. Korizm. 30a. Koliko godi krat, on hlap, u me oči vidim, na bili vrat da t' ruku potoči. H. Lucić 192. Koliko godire ńih ńega priješe. Postila. D3b. Koliko godi krat budete piti. Kateh. 1561. 20b. Koliko godi veće more. P. Zoranić 1a. Koliko godijer malahno uzbude. B. Kašić, nasl. 25. Koliko god puta mi dihnemo, toliko vaļa da se od Boga spomenemo. J. Filipović 1, 315b. Koliko god puta gledam kraļe od istoka . . . toliko puta ńima se veselim. F. Lastrić, test. 62a. Koliko godi puta ovo budete činiti, činićete na uspomenu moju. 103b. Kolikodir *(ili* koli kodir *ili bolje s nepomńe je postalo od* koliko godir) puta se tko na milosrdje povrati, ima mu se oprostiti. 155a. Toliko puta, koliko godir lažu. 164b. Vazda, koliko godi puta tko primi duha svetoga. 257a. Koliko godir ste imali pripovidalaca, toliko Natana, koji su vas ponukovali. ned. 356. Koliko godi puta govori se da duh sveti jest od otca, toliko puta govori se da jest iz ńegove sobstvenosti. A. Kanižlić, kam. 724. Koliko god uzlića zavežeš, onoliko neće godinica tebi, sinko, dosaditi dica. M. A. Reļković, sat. F3a. Koliko god biše didovina, onoliko bijaše kolina. K7b. Ovo činite koliko godijer puta budete piti. J. Matović 190. Koliko god puta takve zloće diluju, toliko se puta istima starešinama pripisuje, kolik da bi i oni s ńima ono zlo činili. B. Leaković, gov. 239. Kuke na koje natrpaju malijeh pušaka i noževa koliko god držati može. Vuk, nar. pjes. 1, xii. Svi ti zavidļivci, koliko ih godir ima. M. Pavlinović, razg. 10.

KOLIKOJAK, *adj. u Stulićevu rječniku:* ‚quam possum, pro viribus'. — *Sasma nepouzdano: Stulli je mislio na značeńe adjektiva* jak.

KOLIKOJINSTVO, *n. vidi* količina, *isporedi* kolikojstvo. — *U jednoga pisca* xvii *vijeka.* Kolikojinstvo i kakojinstvo od griha. S. Matijević 8.

KOLIKOJSTVO, *n. vidi* količina. — *U ńekijeh pisaca* xvii *i* xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚quantitas, magnitudo'). Juda prikaza veliko kolikojstvo srebra u crkvu. M. Radnić 162a. Golemo jest kolikojstvo tvoje slatkosti. 211a. Ubožstvo *(ne)* stoji u kolikojstvu onoga što se posiduje. 551a. Kolikojstvo riči u pridnajposlidńoj slovki. J. Filipović 1, xii. Bog jest dobrota brez kolikojstva. P. Knežević, osm. 563. Ubožtvo se uzdrži u neimańu onoga što se more poželiti a ne u kolikojstvu onoga što se posiduje. M. Zoričić, osm. 107.

KÒLIKO MU DRÂGO (kõliko mu drâgo), *adv.* quantumvis, mu drago *podaje posve neograničeno značeńe riječi* koliko. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (koliko mu drago malo ‚quanto poco o piccolo si sia' 569b) *i u Stulićevu* (koliko mu drago malo ‚quantuluscunque'). Nijedan narod, ni človik, budi okoran koliko mu drago. F. Glavinić, cvit. 1b. Pokrijepi srce moje, da boles, još koliko mu drago velika, ne uzbude me dovestit na neustrpļenstvo. I. Akvilini 320. Neka je grišnik zasliplen koliko mu drago, ako ovo ime Isus spomene, udiļ će biti prosvitļen. J. Banovac, razg. 70. Neka sotona napastuje koliko mu drago, u ńoj *(našoj voļi)* stoji tit i otit. 109—110. Ako bi inačije i dobar bio koliko mu drago. F. Lastrić, test. 275b. Posidujući bogastva koliko mu drago velika. test. ad. 60b. Ovaka misao nije grih, koliko mu drago ona bila zla, ružna i pogrdna. ned. 383. — *Uz* mu drago *nalazi se i* god (godi). Nijedna kolika mu godi drago briga nije velika. A. Kanižlić, fran. 255.

KOLIKONO, *znači što i relativno* koliko, *te postaje od ovoga dodavańem zamjenice* (o)no, *a gdjegdje i* to, *isporedi* kojino. — *Vidi u Daničićevu rječniku kod* kolikъ: u istom *(relativnom)* značeńu uzima k sebi demonstrativne zamjenice u sredńem rodu koje mu podupiru značeńe svojim, tako dolazi ‚ono', ali izgubivši prvi glas. tako ‚to'. — *Do* xv *vijeka.* Da su kolikono ja. Spom. sr. 2, 25. (1369—1376). Da mu prijamь kolikono vsaki *ѡdь* ńihь. Mon. serb. 228. (1395). Kako ki su neznani i poznani, kolikono umrli prid ļudi. Bernardin 27. paul. 2cor. 6, 8—9. — Koliko to biste i mnê samomu platili. Spom. sr. 2, 29. (1387).

KOLIKOSILAN, kolikosilna, *adj. sastavļeno od* koliko *i* silan, *te je značeńe: koliko (ko) može.* — *isporedi* kolikojak. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚quanto posso, puoi etc.' ‚pro virili' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

KOLIKOST, *f. vidi* količina. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kolikost, količina ‚quantitas') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (kolikos ‚quantità, accidente, per il quale i corpi ricevono misura e numero' ‚quantitas' 599b), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* kulikost *kod* kulikoća), *u Voltigijinu* (‚quantità, il quanto' ‚grösse, quantität'), *u Stulićevu* (v. količina). A ne ima im kolikosti, ni svršenja. J. Kavańin 79b. Bog veće gleda na bogoļubstvo dajućega, nego li na koli-

Digitized by Google

kost stvari date. P. Knežević, osm. 282. Sličnoredci razdjeļuju se po kolikosti članaka. L. Milovanov 37.

KOLIKÒSTRUK, *adj. od koliko struka (vrsta), naj češće interogativno. — isporedi* kolikovrstan. — XVIII *vijeka.* Kolikostruka je ova crkva? J. Filipović 1, 182b. Razumiste kolikostruk je strah. 1, 254b. Ne vidimo, kolikostruk je grih. 1, 201b. Kolikostruka je milost koju nam sakramenti daju. 3, 9. Kolikostruk je grih. F. Matić 51. Ovdi se vidi što je aritmetika, što je broj i kolikostruk. M. Zoričić, aritm. 1. Čini se *(broj)* tolikostruko veći, kolikostruk je oni broj, s kojim se umnoža. 22. Kolikostruka je zaveza crkvena? Ant. Kadčić 15. Što je i kolikostruka je kripost? I. Velikanović, uput. 1, 359. Kolikostruka je čistoća? Trostruka... 1, 448. Kolikostruk jest slog. L. Milovanov 17. — *U jednom su primjeru razdijeļene osnove* kolik *i* struk *umetnutom enklitikom* je. Koliko je struka laž? F. Matić 71.

KOLIKOTER, *adj. u Stulićevu rječniku uz* kolikovrstan. — *nepouzdano.*

KOLIKOVAC, kolikovca, *m. na dva mjesta u jednoga pisca* XVIII *vijeka, kao da znači: matematik, matematičar (čovjek koji se bavi znanosti o količinama).* Rabski Nimir kolikovac. J. Kavańin 95b. Vladovitijeh pismenika, zvijezdoznanac, kolikovac. 205b.

KOLIKÒVRSTAN, kolikòvrsna, *adj. od koliko vrsta, vidi* kolikostruk. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚quotuplex'). Kolikovrstna je molitva? T. Ivanović 45.

KOLIKRAT, *adv.* quoties, *koliko puta.* — *Uprav su dvije riječi sastavļene:* koli *(vidi* 1. koļe) *i* krat *(gen. pl.). — isporedi* kolikrati. — *Od* XV *do* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚quoties'), *u Belinu* (‚quante volte' ‚quoties' 599a) *i u Daničićevu* (kolikrat‌ъ ‚quoties', cf. kolik‌ъ). Kolikrat‌ъ bi ļubo prêbegli. Mon. serb. 259. (1405). Kolikrat‌ъ bi k nam‌ъ se povraćaaѡ. 473. (1455). Kolikrat sam hotil skupiti sinove tvoje! Bernardin 11. matth. 23, 37. Kolikrat govoru, gospođe, s kim na zbor, tolikrat satvoru kigodi nerazbor. Š. Menčetić 19. Kolikrat govoru, ali sve za mani, da veće ne dvoru ńe ures sunčani. N. Naļešković 2, 95. Među crjevjare kolikrat me je uštinuo. M. Držić 279. Toliko putova, kolikrat otredi, da se ispovidi. S. Matijević 16. Kolikrat grada put pozriše očima, tolikrat... A. Sasin 206. Kolikrat ovoj djelo učine, tolikrat dobivaju proštenja. A. Gučetić, roz. jez. 61. Kolikrat bi bila potreba. B. Kašić, per. 175. Kolikrat ih očima telesnimi pogledamo, tolikrat ńih dila razmislimo. rit. 272. Kolikrat sam meju ļudmi bio. nasl. 35. Ah, kolikrat čuh se riti ja uzdišuć: ‚Višńi Bože! da se kako razlučiti svud moj pogled ovi može!' I. Gundulić 258. Ah, kolikrat pun nemira, videć jednog od Krstjana viknuh... 291. Kolikrat povrati se k meni... J. Kavańin 32a. Kolikrat se ne zasrami. I. Đorđić, uzd. 3. Ah kolikrat put mi otvori! pjesn. 60. Tolikrat se mati udaje, kolikrat je punica. (Z). Poslov. danič. Sad mi recite, grešnici, na uzdano: kolikrat ste Boga na ovi način vrijedili? Đ. Bašić 48.

KOLIKRATI, *adv. vidi* kolikrat. — XVII *i* XVIII *vijeka.* Kolikrati vidio si me. P. Kanavelić, iv. 127. Kolikrati sila od duhovnoga veseļa uzdignu ga. I. Đorđić, ben. 27. Kolikrati hotio sam skupiti... S. Rosa 113b. 136a.

KOLIKSTVO, *n. u Stulićevu rječniku:* v. kolikojstvo. — *posve nepouzdano.*

KOLIL (?), *m. (?) ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Niva u Kolilu. Sr. nov. 1872. 298.

KÒLILE, *m.* ime jarcu. u hrvatskoj krajini. V. Arsenijević.

KOLIMBATI, kolimbam, *impf. ļuļati se. — isporedi* koļebati. — *U dva pisca čakavca* XVI *vijeka.* Trst vetrom kolimbajuć. Postila. B2b. Trst vetrom kolimbaje. Anton Dalm., nov. tešt. 15a. matth. 11, 7. — *I u naše se vrijeme govori na Krku.* I. Milčetić.

KOLIMOG, *m. šator. — Riječ je (ili dajbudi osnova) praslavenska, isporedi stslov.* kolimog‌ъ, *rus.* колымагъ, колымага *(kola), češ.* kolimaha *(mala kola), pol.* kolimaga, *pa i lit.* kalmogas. — *Postańe nije poznato, ali vaļa da je složena riječ i da je prvi dio od iste osnove od koje je i* kolo. — *U knjizi pisanoj crkvenijem jezikom* XIII *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (kolimog‌ъ ‚tentorium'). Prišьdь vь kolimog‌ъ svoj. Domentijanb 111.

KOLIMOR, *m. ime selu u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 83.

1. KÒLINA, *f. augm.* kol, kolac. — *U naše vrijeme u Istri.* Kòlina ‚palus et collect. pali ad sustinendos phaseolos'. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. 1fortsg. 32.

2. KÒLINA, *f.* Ligustrum vulgare L., *ime biļci. — Na Braču.* V. Tomić.

3. KOLINA, *f. u Stulićevu rječniku gdje je tumačeno:* ‚orbis, globus, sphaera' *po čemu se vidi da je pisac shvatio kao augm.* kolo, *ali opet on sam dodaje primjer (Kačićev):* Blagosoviće se u tebi sva kolina zemaļska, *gdje je* kolina *množina od* kolino (koļeno).

4. KOLINA, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Boca 42.

KOLINAC, kolinca, *m.* mlada šuma. Vidovec kod Varaždina. D. Hirc. — *Može biti da treba čitati* koļenac.

KOLINCA, *f. ńeka biļka. — U Stulićevu rječniku:* kolinca pčelija, trava ‚consolida maggiore, erba' ‚symphitum'. — Kolinca pčeļa (čeļa Anselmo da Canali), 1. cauda equina (Anselmo da Canali), Equisetum L.; 2. consolida maggiore, Symphytum officinale L. (Stulli, Vujičić). B. Šulek, im. 151. — *Može biti da bi po južnom govoru bilo* kolijenca *ili* koļenca.

KOLINČEVO ZEĻE, *n. ńeka biļka.* Kolinčevo zeļe, dittamo, frassinella (Anselmo da Canali), Dictamnus albus L. (Visiani, Stulli, Sladović), v. Zeļe kolinčevo. B. Šulek, im. 151. — *Može biti da je* kolinčevo *samo po zapadnom govoru.*

KOLINČICA, *f. ńeka biļka.* Kolinčica, Thalictrum L. (Durante). B. Šulek, im. 151. — *Može biti da je prvo* i *po zapadnom govoru.*

KOLINTICA, *f. vidi* kolokvintina. Kolintica, (Cucumis) colocynthis L. (Sabļar). B. Šulek, im. 151.

KOLISKI, *vidi* količak. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka ima* koliska *što može biti da treba čitati* kolińska (č *ispred* k *postalo je* ń). Razmisli svak, koliska u pogibi žgane Troje bi mjestana smeća i tiska. J. Kavańin 564a.

KOLISKORJE, *adv. koliko prije. — Samo u Stulićevu rječniku:* ‚quam primum, quam citius' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

KOLIŠ, *m. vidi* okoliš. — *U pisaca* XVII *i* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (koliš, kolišiti, v. okoliš etc.). Ka svem svitu po kolišu na slik muńe gre leteći. Đ. Baraković, vil. 3.

Digitized by Google

Na izvan Vranike Ličkoga koliša. 37. Gdino je tminan gaj a vodam koliši. 101. Zasnova i koliš od zida gotova. 105. Plazeć vrhom po koliši. 231. Miri, broj, obhitaj nebeski koliši. 372. I koliši ńim zamiri. jar. 6. Postavi ńim temeļ i svitu koliši. 11. Zasnova koliši okolo, zad i sprid. 60. Ter da nam koliši nebeski obeća. 123. Onim vlada svim otokom braneći ga do koliša. drag. 350. Kolišev sto tri krat godišća skoliše. I. T. Mrnavić, osm. 15. Noć *(biše)* vedre koliše suncu pripravila. 50. Kužeļmi kipući koliši svrtaju *(rike)*. 53. Tabor oružaše kolišem okolo. 63. Kad car škodu zgleda, koliši razklopi. 63. Svojim kolišem prohajaju svaka. I. Ivanišević 204. Budući on stvoril i učinil vas koliš od sve zemļe. A. Vitaļić, ist. 70. Moj bo 'e koliš svita sega. 153a. Vas koliš svita. 305a. Kad s koliša nebeskega sajde doli. 325b. Koji stvori nebeske koliše i sunce i misec. ost. 383. Što već traci nabrazgani od koliša otisknu se, to već . . . J. Kavańin 342b. Bit će krjepka djela prikazana pred kolišem množtva svega. 571b. Koliš zemļe lice miña. J. Krmpotić, kat. 19.

KÒLIŠAN, kòlišna (kollšan, kollšna), *pron. adj.* quam parvus, *dem.* kolik; *upotrebļava se i u interogativnom i u relativnom smislu, ističući da je ńešto preko mjere maleno.* — *isporedi* malašan. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* kòlišan (kolišan), dim. v. kolik.

a. *adj.* Kolika je on trpio i kolišna *(n. pl. acc.)* čovik trpi. E. Pavić, ogl. 622. Ja kolišni sam, rad bih se s Furlanom obisti. S. Ļubiša, prip. 12.

b. *u sredńemu rodu kao supstantiv, isporedi* kolik, 3. Za kolišno truda kakvu plaću primaju. M. Zoričić, osm. 87.

KOLIŠEVICA, *f. ime selu u Srbiji u okrugu užičkom, ali sad kao da ga nema. vidi* M. Đ. Milićević, srb. 624.

KOLÍŠITI, kòlîšîm, *impf. opkoļavati; impf.* okolišiti. — *U dva pisca* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu (kod* koliš). Razbiše tvrdi zid ki varoš koliši. Đ. Baraković, vil. 53. Kud zvizde koliše. 264. Pokle te raspena me uze koliše. 270. Z bogovi besidi, ki nebo koliše. 282. Tvrde su ograde ke redom koliše paklene posade. 303. Sunce kolišeći svit slavu stiguje. I. T. Mrnavić, osm. 180.

KOLIŠJE, *n. vidi* koliš. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Vrh kolišja zgloba zemaļskoga. I. T. Mrnavić, ist. 181.

KOLIŠTA, *n. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu ćuprijskom.* Šļivar na Kolišta. Sr. nov. 1875. 412.

KOLIŠTE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Kolištu. Sr. nov. 1875. 517.

KOLITATI SE, kolitam se, *impf. u Stulićevu rječniku:* ‚in praeceps ruere' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.* — *isporedi* kolijetati.

1. KOLITI, kolim, *impf. opkoļavati, postaje od* kolo. — *U Stulićevu rječniku:* v. okoliti. — *Amo pripada i ovaj primjer:* To se čini kupeći desnom rukom kalumu i čineći u lijevoj sve jednake kolače s ričom, odatle vele ‚koliti ričе'. (Na Šipanu). L. Zore, rib. ark. 10, 354. — *A možebiti i ovaj u kojemu* koliti se *vaļa da znači: događati se po redu, kao u kolu.* A pričaše stari pametare, što je bilo za ńegova vijeka i kakve se kolile nedaće. Osvetn. 6, 22. *ne znam, jeli isto i u ovom primjeru:* Često se koli, što narod voli. Nar. blag. mehm. beg kapet. 484.

2. KOLITI, kolim, *impf. zabijati koce u zemļu kao tačke.* — *Postaje od* kolac (kol). — *Od* XVIII *vijeka (naj zadńa tri primjera ne znam pripadaju li amo ili pod* 1. koliti), *a između rječnika u Bjelostjenčevu* (kolim, stavim ‚palo, impalo, impedo, pedo') *i u Voltigijinu* (‚palare, ficcar pali' ‚einen pfahl in die erde stecken'). Nađe se što će se poslovati: rizati, okopavati, koliti. S. Margitić, fal. 161. I kad zečjak staneš kolit grańem. J. S. Reļković 78. I jerbo se on *(poļačić)* pritkom ne koli. 79. Jezuš je kolil vinograd. Jačke. 312.

3. KOLITI, kolim, *impf. kao da znači: žeļeti, voļeti.* — *U tri primjera* XV *i* XVI *vijeka (ja sam u dva zadńa primjera čitao kod izdavańa* ‚ch' *kao* ‚h', *ali vaļa da treba čitati* ‚k'). Vlast ńega nesmerna da pozna ča kolim. M. Marulić 40. Ni života kolim niti smrti želim. P. Zoranić 13b. Pismi ma, poj k onoj ku nada sve kolim. 14a.

4. KOLITI, kolim, *impf. cijepati.* — *Biće isto što* 1. *i* 2. kalati. — *Od* XVIII *vijeka.* Ńeg ćeš krišce na četvero kolit. J. S. Reļković 145. Koliti ‚spalten'. Hajdenak 50.

KOLITVA, *f.* radńa kad se koli vinograd (oko Zagreba). Đ. Daničić. — *I u Bjelostjenčevu rječniku:* kolitva, stavleńe ‚palatio, impalatio'.

KOLIVO, *vidi* koļivo.

KÒLIVRÂT, *m. ime brdu u Hercegovini.* Glasnik. 20, 310.

KOLIŽITI, koližim, *impf. zasramļivati (?), pedepsati (?).* — *isporedi* kaližiti se. — *U dva primjera našega vremena.* Nek svijet straši i koliži! Neļudi se ovako koliže. V. Bogišić, zborn. 574.

KOLMAN, *m. muško ime, vidi* Koloman. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Miha, Kolman i Slavica. J. Kavańin 246b.

KOLMANIĆ, *m. prezime (vidi* Kolman). — *U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 204. 224. 264.

KOLMI, *adv. koliko.* — *Radi postańa vidi kod* veoma. — *Samo u stslovenskom jeziku* (kolьmi) *i u knigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Daničićevu* (kolьmi ‚quanto'). Mnogo podatlivь bilь jesi vь tlěnnihь i malověčnihь, kolmi pače vь neprěhodimihь velikihь. Mon. serb. 244. *(oko* 1389—1399).

KOLMIC, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu knćževačkom.* Livada u Kolmicu. Sr. nov. 1868. 208.

KÔLNICA, *f. vidi* konica. — *Od* XVII *vijeka (vidi kod* a).

a. *mjesto (pokriveno) gdje se hrane kola.* — *Između rječnika u Mikaļinu* (‚receptaculum sive repositorium curruum') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (‚rimessa di carrozze' ‚receptaculum curruum' 174b), *u Bjelostjenčevu* (‚receptaculum l. repositorium curruum'), *u Voltigijinu* (‚rimessa di carrozze' ‚wagenschupfe'), *u Stulićevu* (v. kočijište *iz Mikaļina).* Kolnice ‚wagenschupfen (remisen)'. Zbornik zak. 2, 819. Kôlnica ‚wagenschupfe'. Vuk veli ‚konica'. u Lici vele ‚kolnica'. J. Bogdanović. Kôlnica, onaj dio štale, koji je pregrađen i ima široka vrata, da se na ńih cjelokupa kola unutra turnuti mogu. ‚Gđe su tvoja kola, kad ih ne vidim u avliji?' ‚U kolnici su'. u Dobroselu. M. Medić.

b. *u jednom primjeru* XVIII *vijeka kao da znači: kola.* Pak dilajte pod kolnicom zbice. M. A. Reļković, sat. E4b.

c. klada na kojoj leži kolo vodenice. u Posavini. F. Hefele.

Digitized by Google

1. KÔLNÎK, *m. vidi* konik.

a. *put, drum, cesta po kojoj se voze kola. — Od* XII *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (kolьnikъ ‚via publica'). ‚Colnich, via carri'. J. Lucius, de regn. dalm. et croat. 277. Kako izlazi kolnikъ na brьdo. Glasnik. 15, 285. (1348?).

b. *kola. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Al' s kolnika na poļane *(iduć).* J. Kavańin 382ª. I on *(Faetonat)* na kolnik otčev stupi. 477ᵇ. Nećete prez kolnika Ilijina poći uzgora. 525ᵇ.

c. u Braču: zid okolo ograde. u Primorju: ukresan zid na stran cesti. M. Pavlinović.

2. KOLNIK, *m.* auriga, *kočijaš. — U Belinu rječniku:* ‚carrettiere' ‚plaustrarius' 174ª; ‚carrozziere overo cocchiere' ‚auriga' 174ᵇ; *u Voltiģijinu:* ‚carrettiere' ‚fuhrmann'; *u Stulićevu:* ‚auriga, aurigarius'.

KOLNIŠTVO, *n. posao onoga koji se bavi kolima (kao kočijašeńem, ali ne graděńem), vozarstvo. — Načińeno u naše vrijeme.* Kolništvo ‚fuhrwesen'. Jur. pol. terminol. 222.

1. KÔLO, *n.* rota; circulus, *značeńe je kao* obruč, krug, *ali se ne zna jeli naj starije značeńe takovo uopće, ili je osobito onakovi krug koji je plitak a nije prazan u srijedi ili u kojega je obod združen (paocima) srijedom koje se vrti oko osi. — Uprav je osnova* koles, *te je isprva sam nom., acc., voc. sing. bio* kolo, *a ostali su padeži bili: gen. sing.* kolese, *dat. sing.* kolesi *itd., vidi: (u crkvenom jeziku)* kolesi *(loc. sing.).* Stefan, sim. pam. šaf. 5. *u naše doba obično svi oblici postaju od* kol, *ali ih ima (kao i u prošlijem vjekovima) koji postaju od* koles, *pa i sam nom. i acc. sing. (vidi* koleso); *u nekijem krajevima (n. p. u Slavoniji) ima i množina* kolèsa, kolêsâ, kolèsima *(vidi* Đ. Daničić, sr. akc. glasn. 11, 17, *i* T. Maretić, gramatika i stilistika. 156; *sam je prof. Maretić, kao što mi je kazao, čuo ove oblike u Slavoniji za značeńe kod* 1), *vidi i* kolesa. *— oblik* kolov *u gen. pl.* (Živ. kat. star. 1, 222) *može se shvatiti kao pogreška. — Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kolo, *rus.* колo, колесо *češ.* kolo, *pol.* koło. *— Između rječnika u Vrančićevu* (‚circulus; currus; rota'), *u Mikaļinu* (kolo, koleso od kočija ‚rota'; kolo za vaditi vodu ‚haustrum, tympanum, rota fistularum'; kolo od skakanja ‚chorea in orbem ducta'; kolo ļudi ‚corona hominum'), *u Belinu* (‚ruota' ‚rota' 635ª; ‚danza tonda' ‚circularis saltatorum chorus' 243ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (‚rota'. 2. kolce ‚rotula'. 3. kolo kem se zdenca voda vleče ‚haustrum, tympanum, rota situlorum, v. antlia'. 4. kolo tancajućeh ‚chorea in orbem ducta', v. tanc. 5 kolo divojak ‚chorus virginum'. a on koji kolo vodi kolovođa ‚choragus, praesultor'. 6. kolo ļudih ‚corona hominum'), *u Jambrešićevu* (kolo kem se voda iz-denca vleče ‚antlia'), *u Voltiģijinu* (‚ruota, cerchio' ‚rad'), *u Stulićevu* (‚gyrus, circulus, rota, carrus, chorus, chorea, saltatio'), *u Vukovu* (1. n. p. vodeničko, od kola ‚das rad' ‚rota', cf. točak. — 2. ‚der kreis' ‚orbis'. — 3. ‚art tanz' ‚choreae genus'. — 4. šupļe kolo ‚das quarré' ‚orbis'. — 5. ‚die reifungszeit, z. b. der kürbisse, melonen', n. p. prvo kolo, drugo kolo itd.), *u Daničićevu* (‚rota'. — u vodenice. — ‚machina rei metallicae'. — ‚orbis'. — pl. ‚currus').

1. rota, *obla plosnata sprava od drva ili od koje kovine što se vrti oko jedne osi; može biti sva puna (od jednoga komada) ili (češće) sastoji se iz više komada: iz širega kola koje je paocima sastavļeno s unutrńijem mańijem kolom (glavčinom), a ovaj se vrti oko osi. — isporedi* točak. *— Jedno ili više kola obično su dijelovi veće sprave, te se po ńima ova miče (ili s mjesta, ili stojeći na mjestu). — U ovom značeńu može biti množina ne samo* kola *nego i* kolesa *(vidi kolesa i druge oblike od iste osnove u* M. Marulić 13. 97. 247; Zborn. 36ª; Đ. Baraković, vil. 4; I. T. Mrnavić, osm. 63; M. Radnić 294ª. 316ª. 437ᵇ; F. Lastrić, test. ad. 80ª. ned. 76; E. Pavić, ogled. 396); *često se ovaj zadńi oblik upotrebļava da se razlikuje kao prava množina* (rotae) *od osobitoga značeńa što je dobio oblik* kola *(vidi), t. j.* ‚currus', *n. p.:* Uzmete vi kola, pak ji tovarite, kolesa muče. F. Lastrić, ned. 76. On čuje kolesa pod koli škripati. M. A. Reļković, sat. L6ª. *ali se opet bez obzira na to nalazi i* kola *kao množina* (rotae), *n. p.:* Podvrati kola kočija ńih. I. Bandulavić 118ᵇ. exod. 14, 25. Od koji su kočija četiri kola četiri dara. S. Margitić, fal. 212. Obraćajući se čestokrat na kočiju zagledaše se u kola. A. d. Bella, razgov. 25. *pa i sam oblik* kolesa *(vidi) može značiti što i* kočija; *osim primjera kod* kolesa *može biti da i u ovima je isto značeńe:* Kih deset sto tisuć trista koles biše. M. Marulić 247. Ni svitla kolesa mogu mu *(suncu)* potamnit. Đ. Baraković, vil. 4. Sunce kolesima u zapad bižaše. I. T. Mrnavić, osm. 63. *— u ovom primjeru pak nasuprot onoga što je kazano* kola *znači* ‚rotae' *a* kolesa ‚currus': Podvrati kola od koles ńih. Bernardin 97. exod. 14, 25.

a. *uopće, ili, u osobitom smislu, sprava na kojoj se ńešto (kola, kočija itd.) pomiče s mjesta.* Položi je jako kolo i jako stlьblije prêdь licemь vêtru. Stefan, sim. pam. šaf. 28. Što mi je dubovo bilo, a na dubovu bilu dvanajste stupa, a na stupijeh 30 kolesa? Zborn. 36ª. Aleksandru posla kruglu malu i kolo driveno ... Poslah tebi ... kolo kim mlada ditca igraju. Aleks. jag. star. 3, 237. Čovik pravedni ima biti kakono ona kolesa koja vidi Ezekijel! M. Radnić 437ᵇ. Jedno kolo iz kala, a drugo u kao. (D). Poslov. danič. I u kočiji pjevalica mańe kolo veće škripļe. J. Kavańin 78ᵇ. Pade iz kočija tako, da mu kolo priko ručice projđe. A. Kanižlić, utoč. XVII. Prvo viđeńe, koje ovi prorok od zvirja i kolesa imade. E. Pavić, ogl. 396. Ide kao kolo bez naplatka. Nar. posl. vuk. 96. Jedno kolo iz blata a drugo u blato. 113. *vidi* 7. kola *i* kolesa.

b. *po klasičnoj književnosti, često pisci u metaforičkom smislu pomińu* kolo od sreće *(ili* nesreće) *čim se pokazuje kako se ļudske stvari sve mijeńaju.* Za što *(je)* tva hvala u gnusu ostala nesrjeći pod kolom. M. Vetra ić 1, 80. A tko se prije nada više bit uzvišen, svrh kola prije pada po zemļi ponižen. 1, 130. Od sreće jer kolo vrti se okolo. 1, 139. Taj vaša oblas svakčas pod kolo zgar pada. 1, 218. Kako običaj nesriće jest, zavidostju potaknuta, ńih takof čestit žitak uzgrusti joj se i sfojim obrtļivim kolom privrnuf, ļubav ńih i život najedno privrnu. P. Zoranić 34ᵇ. Sreća svo'e kolo za koris i štetu svud vrti okolo od ļudi na svijetu. F. Lukarević 292. Kolo od sreće u okoli vrteći se ne pristaje. I. Gundulić 284. Ah, ovako sreća vrti u okolo kolo svoje! 563. Jer s visine kola tvoga u dno obali eto mene. P. Kanavelić, iv. 194. Kolo udesno. 200. *(Sreća)* kolom vaļa i velike gradbe vlasti. J. Kavańin 214ª. *(Sreća)* čavlom kolo tebi ustavi. 216ᵇ. Sreća koja vâļâ i privlača svojim kolom ko'e ńe voļa. 277ᵇ. Kad je sreća kolo nagińala. Osvetn. 3, 22. *— Amo mogu pripadati i ova dva primjera:* Svijet je jedno kolo koje se sve vrti i vrteći se ubija svoje ļubioce. M. Radnić 8ª. Prošavši od samrti Josipove mnogo godina, izvrnu se kolo naopako u Egiptu. E. Pavić, ogl. 96.

Digitized by Google

c. *kod ńekijeh osobitijeh sprava koje se ne pomiču s mjesta, n. p.:*

a) na vodenici i na drugom mlinu. Kolo vodênično. Starine. 10, 276. (XIV *vijek).* Da se pravyi jaža i kamenije i gvozdija i žleby i kolo i pokrovь i pročaa orudija. Mon. serb. 559. (1613). Bi postavļen da obraća kolo od malina. Korizm. 40b. Od mlina kolo. M. Vetranić 2, 44. U duhu uznit vidih malin jedan čudna čina i razlika: biše preslica od dvanadeste lastovic a kolo nutŕne kô u ńe udaraše jimiše trista šestdeset i pet palac. P. Zoranić 74b. Da vidi napravļeńe kolesa od meļaje. M. Radnić 316a. Kolo od mlina. 449b. O vratu mu mlinsko kolo visi. Nar. pjes. petr. 2, 14. Nigda mu jezik ne stoji kao vodenično kolo (koji mnogo govori). Nar. posl. vuk. 213. Mlinska kola. S. Ļubiša, prip. 173. Kolo od suvače jeste od naplataka i u ńemu su palcevi, koji okreču vretenku. U Srijemu. M. Medić.

b) na studencu, kao sprava kojom se hvata voda. Vrti se živina okolo kola od bunara. M. Radnić 200b. Prilikuje dobro Solomun život čoečji k kolu koje stoji vrhu studenca. 344a.

c) u lončara. Siđoh u kuću lončarevu i gle on rađaše posao na svom kolu. Đ. Daničić, jer. 18, 3.

d) na (gradskoj) preslici, vidi i dilčik. Mobarice, moje drugarice, udrite ga kolom i dilčikom. Nar. pjes. vuk. 1, 568. — *Može biti da amo pripada i ovaj primjer:* Vodi kolo, moj rukav; ako Staka živa bude, biće k ļetu još i stan. (Pripovijeda se da je u kolu podvikivala nekaka zlopreļa). Nar. posl. vuk. 37.

e) sprava kojom se podiže što u visinu. — *U Belinu rječniku:* kolo od pritezanja ‚argano, ordegno da condur pesi' ‚organum tractorium' 100a. — *Biće slično značeńe kod jednine i kod množine u ovijem primjerima u kojima je riječ o spravama što se upotrebļavaju u rudama:* Priloži kovača Rudla s kolomь gvozdênymь, . . . i priloži kь kolu Rudlovu odь zabêla Ravьnšticu goru. Glasnik. 15, 302. (1348?). Ili je srebro ili rude ili kola ili ino što Stêpanišovo. Spom. sr. 1, 119. (1413). Što je u Planoj na kolêhь, rude, końe i vьse rabote, da se vьse daa. 1, 119. (1413). Baštine, kola, rupe i rude. 1, 128. (1415). Rupe, rude, kola, kuće. 1, 128. Imaju na polê dvoja kъla i polь kъla i dvoje vodenice i polь. 1, 130. (1415).

f) u jednoga pisca XVII *vijeka ima plur.* kolesa *sa značeńem: sprava u kojoj ima ńekoliko kola (kolesa), kao n. p. sahat (isporedi i e).* Iđe nemijeran kakono kolesa od ura. M. Radnić 294b. — *I u naše vrijeme ima u Šulekovu rječniku:* kolesa ‚räderwerk'.

d. *sprava kojom se muče i ubijaju ļudi; može biti na različne načine.* Na kolesi protezajemu. Stefan, sim. pam. šaf. 5. Zglob mučenih kolov. Živ. kat. star. 1, 222. Pogani imperatur . . . zapovidi da se stvori jedna velika graja od četirijeh kola punijeh čavala i noža oštrijeh. B. Kašić, per. 176. Čini ju na jedno kolo položiti, ter čvrstimi raztezati konopi. F. Glavinić, cvit. 228a. On srdit kruto učini jedno veliko umeštriti kolo. 386a. Postavļena na jedno kolo puno britava oštrije. P. Posilović, nasl. 129a. Maksimin spravļa kola suprot Katarini. F. Lastrić, test. ad. 80b. Ńe vojnike na kola razteže. A. Kanižlić, rož. 94. Čini ga tankim konopom svezat i umotat na jedno veliko kolo. F. Radman 14. Ugrabitel bio je pedipsan s mukom od britvenoga kola. A. d. Costa 2, 149. Koji se u krađi ufati onoga ili obise ili posijeku ili kolom taru. B. Leaković, nauk. 352. Razkomaduje kolesa Maksimina jedna Katarina. A. Tomiković, gov. 7. Nikoliko biskupa kolom trvenih. živ. 101. Hoću ńega na kolo vrgnuti. Nar. pjes. vuk. 4, 239.

e. *po sličnosti, kaže se o paunovu repu kad se raširi.* Pav jest živina taštoslavna, čineći od svoga perja lipoga jedno zlatno kolo. P. Posilović, nasl. 19a.

f. *ńekakva sprava kojom se obrezuju knige kad se vežu.* Jegda obrêžeši kolomь *(knigu)* hubavo. Glasnik. 15, 36. (XVII *vijek).* I ja znam da se tako *(kolo)* zove oruđe kojim prosti naši knigovesci obrezuju knige. S. Novaković.

g. currus, *na mnogo mjesta znači što i* 7. kola. Toj kolo pritila živina vuciše. M. Marulić 14. Sjedeće svrhu kola svoga. N. Rańina 127b. act. ap. 8, 28. Sunčano gdi kolo s końici istječe. M. Vetranić 1, 163. Da sjede sunačce na kolo. 2, 291. Aleksandar došal biše na olimbijskom koli venčati se i viteštvo pitati. Aleks. jag. star. 3, 240. Lipši neg Apolo ki zrakom svit žari, kad potoči kolo nad svimi kotari. Đ. Baraković, vil. 12. Kolo vodeć ulizoše u crkvu. I. Ančić, ogl. 61. Zaletje se paček slava vrh istočna kola svoga. P. Kanavelić, iv. 57. Kada Rimļani šaļahu kogagodijer poglavicu ali vojvodu u komu mjestu vojevati, i ako bi se oni vratio s dobićem, oni mu činjahu tri časti . . . Druga čast bješe, da on bješe postavļen svrhu jednoga kola od dobića . . . K. Maģarović 89. Sunce zlatno kolo naprijed vodi. I. Đorđić, uzd. 59. — *Jamačno amo pripadaju i ovi primjeri:* Aj li je sletila iz kola sončana. Ģ. Držić 347. Kad svijetla danica s kolom se odpravi. M. Vetranić 1, 92. Oči upira u kolo sunčano. 2, 66. Apolom ki sunčenim vlada kolom. P. Hektorović 113. Sunce k zapadu kolo prignulo biše. P. Zoranić 54a. Neće lijepi bog Apolo, koji nosi dan po sviti, sred valova zatvoriti zlatnu zraku, vječno kolo. I. Gundulić 7. U to i noć nebu stavi stražu od zvijezda svud okolo, da prije reda ne objavi svijetlo sunce zlatno kolo. 311. Žarko kolo veselja danskoga *(sunce).* I. T. Mrnavić, ist. 181. Svijetli kraļ od dana jasnijem kolom istok zlati. I. Đorđić, uzd. 40. Jakno sunce zlatnijem kolom kad iz morskijeh vala istječe. ben. 202. I na svrhu svoga tijeka pristupaše noćno kolo. pjesn. 3. — *Vidi i* 7. kola, d. — *u Mikaļinu rječniku:* kolo na nebu od sedam zvijezda ‚septemtrio, ursa major, plaustrum'; *u Bjelostjenčevu:* kolo na nebu sedem zvezd ‚plaustrum coeleste, septemtrio, ursa major'; *u Voltigijinu:* kolo sedam zvezda ‚settetrioni, orsa maggiore' ‚siebenstern'; *u Stulićevu:* kolo na nebu od sedam zvizda ‚septentrio, ursa major, plaustrum' *s dodatkom da je uzeto iz Mikaļina.*

2. circulus, orbis, *kao granica (linija, crta) koja naokolo zatvora obao prostor, obruč, obod.*

a. *uopće.* Na glavi joj zvijezda kolo a pod nogom sunce siva. Ģ. Palmotić 3, 88b. Suncem upravļena kolom zvijezda povrh glave. J. Kavańin 225a. Taj kraļica preblažena kolom zvijezda navrh glave od sinka je okruńena. 481a. Od kola matematičkoga, koje kaže dobru i zlu litinu. M. Zoričić, aritm. 115. Svako kolo ‚circulus' razdiļuju matematici na 360 dijela. D. E. Bogdanić 22. Na ńemu je kapa novedina, na vrh ńe mu kolo zlato. Nar. pjes. istr. 1, 54. Sela tatarska su načińena u jedno veliko kolo od kuća. S. Tekelija. letopis mat. sr. 119, 70. Ono što đevojke kašto načine na zemļi od kučina kao kolo. Vuk, poslov. 123. — *Amo pripada i ovaj primjer:* Stanu đevojke u kolo, a pruže ruke od sebe. Vuk, nar. pjes. 1, 119.

Digitized by Google

b. bogorodičino *(ili* crkveno) kolo, *vidi* bogorodičin, *b).* Spušta čedo na kolo crkveno (ono nasred crkve, što mnogi zovu ‚bogorodičino kolo'. Vuk). Nar. pjes. vuk. 4, 18.

c. orbis, gyrus, *put koji ide na okolo, i uopće micanje na okolo.* Kolom neumornim gdi svit opasuju. I. T. Mrnavić, ist. 181. Dan kolom ki novim vodi nam godišće. I. Ivanišević 332. Novijem kolom meni isteče ljepša svjetlos neg sunčana. P. Kanavelić, iv. 3. Ki se činu i nahode pod mjeseca vrtno kolo. J. Kavanin 467a. Da svo'e kolo svrne vrijeme. I. Đorđić, uzd. 102. Dnevi koji se slave na kolu od godine. F. Lastrić, test. 59a. Evo je došlo na kolu od godine ono vrime... 147b. Na kolu od godine ne ima dneva radosnijega. svet. 60b. Svi ovi dnevi izmireni na kolu vrimena činili su hiljadu ura. A. Tomiković, gov. 76. Bježi Marko, a čera ga kralju, dok su triput kolo sastavili oko b'jele Samodreže crkve. Nar. pjes. vuk. 2, 196. — *Po ovome značeńu nalazi se i instr. sing.* kolom *kao adverab sa značeńem: na okolo.* I pogleda kolom oko sebe. Nar. pjes. marjan. 11. Pa pogleda kolom oko sebe. 173. — *Može biti da amo pripada i ovaj primjer, ali mi smisao nije jasan:* Kolo kruga nebeskoga u luni stoji. Aleks. jag. star. 3, 225.

d. *prema predašńemu značeńu (kod* c) *može značiti i nebo* (nebesno kolo, kolo od zvijezda *itd.).* Grem na vedru brojit zvizde ke nebeskim kolom jizde. Đ. Baraković, vil. 3. Sunce i mjesec zlo skončanje s kolom jasnijeh zvijezda očuti. Ġ. Palmotić 3, 167a. Jasnijeh zvijezda blijedi kolo. 3, 176a. A od neba vedro kolo priklopiše noćne sjene. P. Kanavelić, iv. 34. Meu to Febo zlatoglavi gor nebeskijeh sred kolesa. A. Vitaljić, ost. 221. — *Ne znam, pripada li amo ovaj primjer, jer mi je nejasno značeńe:* Od Adrije bistra mora do ledena mora okolo, svu tegobu višńijeh dvora gdi železno drži kolo. Ġ. Palmotić 1, 111.

e. polus, vertex, *vidi* stožer *(astronomička riječ),* pol. — *Samo u Belinu rječniku:* dva kola od neba ‚polo, quei due punti imaginarii della sfera, intorno a' quali si volgono i cieli' ‚cardo' 570b.

f. chorea, chorus, *igra (ples) u kojoj igrači stojeći na okolo drže se za ruke (n. p. izmjenice muški i ženske, ili same ženske), te igraju a često i pjevaju (osobite pjesme, vidi* poskočica). *uopće se ovako zove narodno igrańe i kad se ne drže za ruke. — različne riječi s kojima se upotrebljava* kolo *u ovom značeńu vide se po primjerima. — Može biti da je ovo sad naj običnije značeńe ove riječi kod cijeloga naroda.* Prid kolom bijući bubńahu nakari. M. Marulić 14. A pije i blaguje na nebeskom stolu tko godir te čuje, da poješ u kolu. H. Lucić 290. Neka se ovi dan do noći potraje pojući u pjesan i kola igraje. N. Naleškovič 1, 198. Put vode, gdi kola htijahmo voditi. 1, 217. Vile gizdave od ove dubrave u kola igraju i tance. 1, 311. Kruńeni laurom igraju u kola. 1, 318. A rek' bi da vodi kolo, gdi poskače. 1, 341. Kolo nam vodi pri vodi studeni. M. Držić 50. Svi će se u kolo uhitit. 179. I kolo tuj vodeć *(pastir)* na travi zeleni... D. Rańina 21b. Kad jučer sred kola vesela pojaše. 97b. Pjesan od kola. 104b. Ta tanca, ta sviri, ta u kolu skače. Đ. Baraković, vil. 45. Igra' kolo, skoč'mo bolje, svak se kaži dobre volje! I. Gundulić 172. Polja neba svoga, po kim *(Dijana)* zvijezdam kolo izvodi. 183. Seljani se dižu mladi, kolo okolo ńih začińe. 381. Kola i dance, komedije i mužike... I. Držić 73. Djevojčice izvođahu mirna kola. Ġ. Palmotić 1, 143. Tač mjesečne slike okolo, scijeneć mjesec da je istini, drobne ribe noćno kolo vode morskoj po tišini. 3, 12b. Tač *(anđeli)* po polju nebeskomu izvedoše triš okolo u veselju neizmernomu s mednom pjesni čudno kolo. 3, 103a. Izvesti kolo ‚ducere vel ductare choream'. J. Mikalja, rječn. *kod* kolo. Njeki hitro kolo izvode. P. Kanavelić, iv. 419. Herodijana nauči svoju kćer igrati i kolo voditi. M. Radnić 120a. Gdi poigrajuć kolo vode. A. Vitaljić, ost. 7. Vode kola i tance. S. Margitić, fal. 20. Igra u kolu. I. Grličić 61. Diklice izvodeći kola bjehu začele ovaku pjesan. I. Đorđić, salt. IX. Vodeći kola i tancajući začinaju mu ovu pjesnu. B. Zuzeri 352. Ove *(rane)* od nogu učinili su, koji kolo igraju. J. Banovac, razg. 149. Sad se veće čeljadi skupla gdi kolo igra. pripov. 142. A ima se kad u kolu igrati. 142. Običa*(j)* je da se piva, da se kolo ufati. J. Filipović 1, 46a. Neka se zovne ona divojka da iđe u kolo. 1, 48a. Koja ufativši se s muškom glavom u kolo bolje skače. 1, 77a. Često bija*(h)* u kolih divojaka. 1, 491a. Gdi je otrovnija kuga, nego u onim sastanci malo poštenim, gdi su igre i kola? F. Lastrić, od' 359. U kolu igrajući vrime provode. A. Kanižlić, utoč. 284. Strmo je i sklisko ono misto, ono družtvo, ono kolo. fran. 181. Ako bi gdigodi bilo kolo iliti igra. bogoljubn. 448. Čine se pijanstva, proždrlstva, igre, kola. F. Matić 77. Igraju mišje kolo. (Z). Poslov. danič. Kola igrajući, psujući, opijajući se... M. Zoričić, zrc. 227. Od igara, koje zovu kola, tance. osm. 65. *(Žensko)* prije kolo zna voditi, neg' u iglu zna uditi. V. Došen 90b. Al' u kolo kad izhodi, snaša sebe tad izvodi. 100b. A u kolo kad se sprave. 101b. Kolo svoje kad okrću, bludnu vatru tad razgrću. 101b. Gdi su kolo ufatile *(snašice)*... 102a. I kad obnoć kolo vodi *(snaša)*... 105b. Da *(mladež)* ufati kolo slipo i poigra ńima lipo; slipo kolo kad mrak bane, i poigra dok se svane. 163a. Tad se slipo kolo fata od krtoga i od svata. 163b. Kolo slipo kad se mota... 164b. Što u kolu bisno skače. 166a. Gdje su gosbine i kola od seljana? Đ. Našić 97. Bio viđen u kolu *(s)* ženama i s djevojkama. 264. Nahode se s ńima na piru, u kolu... 271. Jeli stvar nedopustjena zabavjat se s igram i kolima? Blago turl. 2, 148. Od igra i skakanja oliti kola. 2, 148. Slidi poskočnica koja se može u kolu pjevati. And. Kačić, razg. 2. U dvoru su bubńi i svirale, a prid dvorom divno kolo igra. 37a. Kamo tebi Daničiću Jure kojino se slavi od junaka i u kolu još od divojaka? 242a. Velikoga kneza i vjeteza, po imenu Kegljević-Nikolu, djevojke ga pjevaju u kolu. 243a. Od ńega se pjevaju popijevke, kad u kolu igraju djevojke. 268b. Na polju je kolo ufatio, ter je lipu pismu zapivao. 313b. Ufativši kola, okolo idola igrati počeše. kor. 80. Divojke kola igraju. 164. Neg u kolo onako i ide. M. A. Reljković, sat. C6b. Kada kolo igra polagano... C6b. Kad se kolo u troje zaniše... C7a. Često tancańe u kolu. I. Velikanović, uput. 3, 78. Neka ih ne puštaju u kola, igre, tancańa. 3, 227. Ovo isto uzrokuju raskošnija pjevańa i kola. J. Matović 392. Zapjevaše, kolo zaigraše. J. Krmpotić, pjesm. 11. Što u kolu igrati hotiše. malen. 20. Bižat imadu sve prigode grija, društva prijatelja razpuštenih, kola, igre. I. J. P. Lučić, bit. 46. Zabranita je ista igra i kolo. B. Leaković, nauk. 302. Igra ńemu kolo pred dvorove, i vodi mu kolo mila majka, kolo vodi, a pjesme začińe. Nar. pjes. vuk. 1, 9. Dvaš je i triš mladi junak kolom skočio. 1, 44. Hod' u kolo, snaho naša, brijeme ti je. 1, 61. Iz kola mu

Digitized by Google

vila klikovaše. 1, 74. U kolo ne gledaj, u kolu ti nema slike ni prilike, već eno ti slike, oko kola igra. 1, 108. Ispod tebe vile divno kolo vode. 1, 111. Koje stoje kod kola, kao krave kod tora. 1, 175. Skoči, kolo, da skočimo! 1, 176. Okom treni, kolom kreni. 1, 176. Slušajuć kolo i pesme. 1, 222. Digo se, odo u kolo, ali se kolo raspusti. 1, 222. Kad li se kolo razvrglo. 1, 223. Nek se moja naveseli majka i sestrice kola naigraju i u kolu pesme napevaju. 1, 246. Tomaš kolom uzmahuje. 1, 282. U tom kolu nema muške glave, do djevojke i nevjeste mlade. 1, 372. Stade kolo gledati junaka, al' govori neznan dobar junak: ‚Igraj, kolo, a ne gledaj na me'. 1, 373. Al' govori iz kola djevojka. 1, 373. Na livadi kolo uvaćeno, u tom kolu ļuba Damļanova, sve je kolo glavom nadvisila, a ļepotom kolo zanijela. 1, 405. Već sakupih kolo đevojaka, i u kolu Milicu đevojku. 1, 432. Kada kolo na travi igraše. 1, 432. Kad umire mali Radoica koji im je kolo izvodio. 1, 572. Naopako kolom okrenula. 1, 580. Devojke me u kolo zaziv|u. 2, 165. Marko igra kolom uz kadune. 2, 430. A Mađari drugu igru započeše, drugu igru, kola mađarskoga. 2, 485. Tad đevojka kolo raskinula. 2, 564. Vije kolom kao vijor gorom. 2, 564. Ļepotom je kolo začinila, a visinom kolo nadvisila. 3, 360. Iz kola se mlada istrgnula. 3, 492. Ufati se do mene u kolo. 3, 492. Kad to vid'li kićeni svatovi, naopako kopļa okrenuše, naopako kola povedoše, žalostivu pjesmu zapjevaše. 3, 523. Dvaput kolom Osman obratio. 4, 157. Pak pogleda kolo đevojakah, igraju li kolo naokolo. 4, 158. Kada Hristos na nebo uskrsnu, nebesno se kolo uvatilo, u kolu su svi Božji anđeli. Nar. pjes. herc. vuk. 320. Pred kućom mu kolo ne igralo! Nar. pjes. petr. 2, 283. Đe nije mačke, tu i miši kolo vode. Nar. posl. vuk. 75. Ko se u kolo hvata, u noge se uzda. 156. Pa nevjeste i đevojke uhvate kolo. Nar. prip. vrč. 17. Uhvativši se za ruke kao u kolu. Vuk, nar. pjes. 1, 89. Kad se hvata kolo. 1, 174. Kad se igra u kolu. 1, 177. Igrači i igračice uhvate se upravo u kolo, a jedno metnu u srijedu . . . Pa se onda on uhvati u kolo . . . 1, 184. Ostale djevojke uhvate oko ńe kolo kao srp. živ. 35. Vile nikom neće zla učiniti dokle ih ko ne uvrijedi (nagazivši na ńihovo kolo ili na večeru ili drukčije kako). 211. Iz kola kučke (ńeka igra). 279. Narod kolo vodí. P. Petrović, gor. vijen. 8. Ko je u kolu vaļa da igra. Pravdonoša. 1852. 9. I sve selo došlo da pjevamo i igramo; kolo pjeva. 9. Momčad vodi kolo oko crkve. S. Ļubiša, prip. 105. Momak biti saman u zabiti, da ga ne zna ni kolo ni moba. Osvetn. 4, 3. Kano ništa ne slavio slična, nit' uz kolo uzoritih snaša. 4, 21. Ako svi ne možemo kolo voditi, možemo svi u kolu igrati. M. Pavlinović, rad. 76. Svirke umuknu, kola se raskinu. M. Đ. Milićević, slave. 68. — *I metaforički.* A vrh vitijeh kopļa stijezi izvijahu svud se okolo, gdje š ńim vjetric blag s nebesi valovito vodi kolo. J. Palmotić 170. Kolom zmija hoće igrat tko god želi žensku ļubav. J. Kavańin 38b. Prčań i Dobrota hvataju se u kolo s Kotorom, koji je kolovođa. S. Ļubiša, prip. 4.

g. *mnoštvo čeļadi (ili anđela, svetaca itd.) poređeno na okolo kao kolo, ali se često ne pazi na to jeli ovako poređeno, te može značiti i mnoštvo uopće.*

a) uopće. Dmitrića Nikolu milo mi pozdravi, u jednomu kolu kad me š ńim postavi. P. Hektorović 75. U kolu se i broju četveruh djevic žeļaše naći. B. Gradić, djev. 88. Nikako za vas svit ne slid' već tuj ļubav, nu naglo izid' van iz toga ti kola. D. Rańina 69b. Ali eto gdi skače k nam kolo satira, poznat je kuhače i glumce od pira. I. Gundulić 171. Što Apolo nam u Delfijeh prorokova, što Arpija kletijeh kolo. Ġ. Palmotić 2, 86. Gledaše se sa svijeh strana stvoriteļa svoga okolo od letuštijeh od dvorana neizbrojeno letjet kolo. 3, 24a. Vrhu templa dio *(nečistijeh nemani)* uzađe silnijem kolom koje obkruži. 3, 37a. Ove riječi jedva izusti a u način silna kola na ń se oda svud tište i pusti vrlijeh ļudi vojska ohola. 3, 69a. Trepćuć blido tad čekaše slišat ždribe ļudsko kolo. I. Zanotti, en. 11. Kolo ‚cerchio d' huomini, vale radunanza d' huomini posta in giro' ‚corona'. A. d. Bella, rječn. 186a. Dvorkińica kolo služi mene. I. Đorđić, uzd. 40. Jest nami za izgled ono sveto kolo apostola. J. Matović 493. Rastvori gradu vrata, i napusti kolo djevojaka. M. Pavlinović, razg. 40.

b) kaže se nebesko kolo *ili samo* kolo *skup onijeh (anđela i svetijeh duša) što u raju prebivaju. u većemu dijelu primjera to je po crkvenom lat.* chorus. Kolo od radujućih se divica. B. Kašić, rit. 119. Zove tebe ļubezno kolo divica svetije. P. Posilović, nasl. 86b. Primilo tebe kolo od radujući se divica. L. Terzić (B. Pavlović) 16. Način, koga na nebesa uzdržuju anđeli blaženi, i koga časti ostalo kolo duša nebeskijeh. J. Matović 482. Da je proklet od Boga i od svega kola nebeskoga. S. Ļubiša, prip. 46. — kolo anđela *može se kazati i u osobitom smislu, jer crkva uči da se anđeli dijele u tri reda* (‚hierarchiae'), *a svaki red u tri kola* (‚chori'). Ti jesi anđeo od kola svetoga. Zborn. 62b. Sporedjena sva ova kola *(anđela)* u tri se opet sadružiju, tri 'ednu čineć jerarkiju, a devet se kad sastanu, jerarkije tri nastanu. J. Kavańin 498a. Napokon smo mi anđeli, od nižega kola ki smo. 504a. U svakomu redu *(anđela)* broje se tri kola. S. Rosa 177b. — *U jednom se primjeru* XVIII *vijeka ova riječ upotrebļava i za trojstvo, tröjicu.* Imo 'e jedan bit ki ļubi; drugi, na ļub ki odgovara; treći otim se ki priļubi: tim se trojno kolo stvara od ļubavi božanstvene bez četvrte ke sobstvene. J. Kavańin 532a.

c) krvno kolo, *vidi kod* krvan.

d) vrzino kolo, *vidi* vrzin *i kod* grabancijaš.

e) šupļe kolo *kaže se kad su ļudi tako poređeni da ostane prazno mjesto u srijedi, u dva osobita značenja. aa) pješačka se vojska poredi u četverokut, ostajući sa svake strane obrnuta put neprijateļa, franc. i ńem.* carré. — *u naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* Šupļe kolo čini od nizama. Nar. pjes. vuk. 5, 342. Šupļe kolo s vojskom učinio. Ogled. sr. 413. — *bb) u ńekijem narodnijem igrama (značeńe je od prilike kao kod* f). Uhvati se kolo od deset do petnaest mladih momaka i đevojaka, izmiješanih svih (muško pa žensko) i sastave krajeve, te onda postane, kao što narod zove, šupļe kolo. V. Vrčević, igr. 30. Stane u sred šupļega kola. 31. Uhvati se šupļe kolo muških i ženskih. 32.

h. *moglo bi se, kao o čeļadi, kazati i o životińama; ali u ova dva primjera (o zmijama) ne zna se jeli značeńe uopće: mnoštvo, ili je pravo značeńe kao kod* a. Mješte prama svijem se izvija vitoroge oko glave razdraženijeh kolo zmija ke se u jedu koļu i dave. Ġ. Palmotić 3, 8a. Šarovitih kolo zmija zatvara mu uste blijede. J. Kavańin 413a.

i. *u ńekijem primjerima znači i mnoštvo neživijeh stvari, ali nije lako raspoznati, govori*

Digitized by Google

li se o množtvu uopće, ili o kolu u značenju kao kod a, *ili (metaforički) kod* f, *n. p. o zvjezdama.* Ki se u carskoj družbi gizda kako mjesec posred kola izabranijeh svijetlijeh zvizda. Ġ. Palmotić 2, 516. Vidi zvizda kolo milo. A. Vitaljić, ist. 3[a]. *(u ova dva primjera vala da je značenje kao kod* a*:* Gdi neizbrojno u okolo sitnijeh zvijezda siva kolo. Ġ. Palmotić 2, 26. Zrake sunčane od zvijezda kolo resi okolo. 2, 467. *vidi i:* Gospino kolo, više zvijezda naokolo s jednom u srijedi. M. Pavlinović. *vidi* vlašići). — *Amo pripada i ovaj primjer:* Jak da od svud na ńu srne silnijeh vihar plaho kolo. Ġ. Palmotić 3, 227[a].

k. *vrijeme kad ńeko voće sazri (ako to biva više puta preko godine). — Po svoj je prilici isto značenje kao kod* c. — *U Vukovu rječniku.*

l. *nekakvo drvo kod šabake (ribarskoga oruđa). — Ne znam uprav kakav mu je oblik.* Pri tijem gučam vezana su dva duga komada mreže širega oka a debļega konca i zovu ih ‚krila' mreže, jer se baš otvaraju kako dva tičija krila. na svršetku svakog krila nalazi se drvo, za što je mreža privezana, dugo mletaški lakat, to zovu ‚kolo' ili ‚krilo'. L. Zore, rib. ark. 10, 356—357.

2. KÒLO, *n. mjesno ime. — Biće ista riječ što* 1. kolo. — *U spomeniku* XIV *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku:* selo ‚na Dlьmni' koje kraļ bosanski Dabiša dade županu Vukmiru i braći mu. M(on. serb). 226. (1395). — *Ne znam jeli to sadašńe selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 76.

3. KOLO, *adv. vidi* okolo. — *U jednom primjeru* XVIII *vijeka.* Gdje na krimez svion se kolo vidi od zvijerja grad biserni. J. Kavańin 36[b].

KOLOBAR, *m.* circulus, orbis, *vidi* 1. kolo, 2. — *Jamačno postaje od* kolo, *ali se* -bar *ne da tumačiti. — Nalazi se u novoslovenskom jeziku, a i u našemu (rijetko) od* XVI *vijeka; između rječnika u Vrančićevu* (‚orbis') *gdje se naj prije nahodi, u Mikaļinu* (kolobar, okrug ‚circulus'), *u Bjelostjenčevu* (kolobar, okrug, krug ‚circus, l. circulus, orbis'. 2. kolobar vsega kola, obloga ‚apsis, apaida, absis'. 3. kolobar zdenči ‚crepido'. 4. kolobar, ili okrug nebeski po kojem sunce ide ‚zodiacus, hemisperium'. 5. kolobar zida ‚ambitus muri'. 6. kolobar očni ‚iris'), *u Jambrešićevu* (‚orbis'), *u Voltiġijinu* (‚circolo, orbe, circonferenza' ‚zirkel, umkreis'; kolobar očni ‚arcobaleno, iride' ‚regenbogen'), *u Stulićevu* (‚circulus' *s dodatkom da je uzeto iz Mikaļina).* Tako i pàkô teže sgara, što je veće kolobara. J. Kavańin 408[b]. — *U osobitom značenju:* Kolobar, na peti kose žeļezni obručac. Kupčina-dol. D. Hirc. — *vidi i:* Kolobar, ggr. math. (kolo, kružnica) ‚kreislinie', tal. ‚circolo'; phys. astr. kolobari visine ‚almukantharate, höhenzirkel, höhenkreise', frc. ‚cercles de hauteur, almucantarats', egl. ‚almacantars, circles of altitude', tal. ‚circolo delle altezze'; ukloni kolobar, astr. (krug uklona) ‚declinationskreis', tal. ‚circolo di declinazione'; tech. (kotur, kolotur, krug) ‚runde scheibe'; (kolut) ‚ring', tal. ‚cerchio; anello, ghiera'; podijelba kolobara ‚kreistheilung'; kutomjerni kolobar, mech. prvotni krug ‚theilkreis (b. messinstrum.)', frc. ‚cercle primitif'; kolobar sl. (n. p. sunca, kolo, ograda, obžar) ‚hof', tal. ‚alone'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. *gdje ima i* Kolobar od kola ‚radring (mühl.)', tal. ‚cerchio della ruota' *kod* kolo.

KOLOBARAC, kolobarca, *m. dem.* kolobar. — *isporedi* kolobaric. — *U Jambrešićevu rječniku (kajkavski* kolobarec ‚orbiculus').

KOLOBARAN, kolobarna, *adj. koji pripada kolobaru. — Načińeno u naše vrijeme.* Kolobarni, astr. ‚ring-, kreis- (in zus.)'; kolobarni okrug ‚armillarsphaere, ringkugel'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KOLOBARIC, *m. dem.* kolobar. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚orbiculus, circulus, v. ansa, n. 3 *(gdje stoji* ‚annuli catenarum' ‚kolobarici ili karike lančene ali na verugah). 2. kolobaric kojega žene na vreteno spoda natiču da se legļe vrti ‚verticillum'. v. cvrk. — *Vaļa da je riječ novoslovenska.*

KOLOBARIČIĆI, *m. pl.* stekla gļiva (Sabļar. Goļak). B. Šulek, im. 151.

KOLOBARIĆ, *m. dem.* kolobar. — *U Vrančićevu rječniku:* ‚orbiculus', *i u Stulićevu:* ‚orbiculus' *s dodatkom da je uzeto iz Mikaļina, u kojemu ove riječi nijesam našao. — I u pisaca našega vremena.* Nad križem je kruna, a na ovoj kolobarić za vrpcu (‚schleifring'). Zbornik zak. 2, 117.

KOLOBARITI, kolobarim, *impf. u Bjelostjenčevu rječniku:* kolobarim, kružim ‚circulo, rotundo, circulum facio'; *u Jambrešićevu:* kolobarim ‚circulo'; *u Voltiġijinu:* ‚fare cerchio, accerchiare, tondeggiare' ‚rundmachen, ründen'; *u Stulićevu:* ‚circumdare, circulos facere' *s dodatkom da je uzeto iz Habdelićeva.*

KOLOBETATI SE, kolobetam se, *impf.* cuļati se sjednuv na obješen konop. M. Pavlinović. — *isporedi* koļebati se.

KOLOCIJANIN, *m. vidi* Kološanin. — *Množina:* Kolocijani. — *U dva pisca* XVII *i* XVIII *vijeka.* Veli apošto Kolocijanom. M. Radnić 255[b]. Apošto govori Kolocijanom. 379[b]. Piše Efesijanima i . . . Kolocijanima. J. Matović 85. Što aposto ovako zapovidje u knizi Kolocijanima. 375.

KOLOCIŃANIN, *adj. vidi* Kološanin. — *Množina:* Kolocińani. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Apošto Kolocińanom pišući govori . . . P. Knežević, osm. 326.

KOLOČANIN, *m. vidi* Kološanin. — *Množina:* Koločani. — *U istoga pisca* XVII *vijeka u kojega ima i* Kolocijanin. Pavao veli Koločanom. M. Radnić 166[b].

KÒLOČÊP, *m. otok blizu Dubrovnika, lat.* Calaphodium, *tal. (staro)* Calafotta, *poslije* Calamotta. — *i u našemu se jeziku zove i* Kalamota. — *Radi postańa vidi* Lopud. — *Između rječnika u Mikaļinu* (Koločep, otok dubrovački ‚Calamotta'), *u Belinu* (‚Calamotta, isola nel Raguseo, fertile di vini' ‚Calamota' 158[a]). Koločep i Mljet . . . J. Kavańin 189[a].

KOLÒČÊPKA, *f. žensko ćeļade s otoka Koločepa.* P. Budmani.

KOLOČÉPĻANIN, *m. čovjek s otoka Koločepa. — Množina:* Koločépļani. P. Budmani.

KOLÒČÊPSKÎ, *adj. koji pripada otoku Koločepu.* Ije kô i koločepski zet leću pantarulom. (Z). Poslov. danič.

KÒLODVÔR, *m. zgrada odakle počińe koja žeļeznička pruga; i velika zgrada u kojoj se saustavļa žeļeznički vlak. — Načińeno u naše vrijeme* (kolo-dvor). Kolodvor, tech. arch. ‚bahnhof, station', frc. ‚gare, station, embarcadère', egl. ‚depot, terminus, railway station', tal. ‚stazione ferroviaria, scalo'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KÒLOKVIJ, *m.* colloquium, *razgovor. — Po latinskoj riječi ili po tal.* colloquio. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Od kolokvija ili od razgovora od duše s Bogom. B. Kašić, nač. 10. — *U naše*

Digitized by Google

se vrijeme upotrebljava za neke (pokraće) ispite što đaci čine na sveučilištu. O kolokvijih i indeksu, koji se za iste učenike izvesti imaju. Zbornik zak. 1871. 164.

KOLOKVINTA, *f. vidi* kolokvintina. — *U pisaca našega vremena.* Kolokvinte (‚coloquinten') spadaju među stvari apotekarske, te se ocarińuju u prometu. Zbornik zak. 1853. 1015.

KOLOKVINTIDA, *f. vidi* kolokvintina. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Berući kolokvintidu... ka jest trava žuhka i otrovita. F. Glavinić, posl. 6.

KOLOKVINTINA, *f.* Cucumis colocynthis L., *neka bilka, tal.* coloquinta, coloquintida. — *Između rječnika u Belinu* (‚coloquintida' ‚collocynthis' 201b) *i u Stulićevu* (‚colocynthis, cucurbita silvestris'). Kolokvintina, coloquintida (Pizzelli, Kuzmić), Cucumis colocynthis L. B. Šulek, im. 151.

KOLOMAN, *m. ime muško, obično u Mađara* (Kálmán). — *Po obliku (lat.* Colomanus, Colomannus) *čini se da je slavensko ime. — U najstarijih pisaca od* XVII *vijeka.* Na kraljevski njegov sjede sto Koloman oštri i hudi. P. Kanavelić, iv. 4. Gejze, Bele, Kolomani. J. Kavanin 261a. Kolomanom kraljem časnijem ... 324b.

KOLOMAR, *m. vidi* kalamar. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kolomar, riba, ligan ‚teutis, loligo', v. kalamar; *u Jambrešićevu:* ‚atramentarium'; *u Voltiđijinu:* ‚calamaro, pesce' ‚meerspinne(!)'. — *Kako se vidi, u Jambrešićevu je značenje kao kod* kalamar, a, *a u druga dva rječnika kao kod* kalamar, b.

KÒLOMÂT, *m. u Vukovu rječniku:* (u Crnoj Gori) n. p. na gumnu ‚die einfassung' ‚margo'. Onamo su gumna potavanena kamenem i žito se na nima slabo vrše nego se mlati, a i kolomat je u naokolo svud od kamena, te se na nemu može sjediti, a na nima se često i dogovara, a kašto i igra. *vidi i:* Gumna su *(u Konavlima)* lijepo patosana kamenem, i unaokolo svuda udaren kolomat od kamena, na kome se obično sjedi kao na klupama. Vuk, nar. pjes. 1, 64. — *Vaja da je (kao što misli Miklošić) novogrčka riječ:* καλαμωτή, *trsteni pleter.*

KÒLOMÂZ, *m. osobita mast kojom se maže kolo (uprav os ili glavčina) da se lakše vrti. — Očito je složena riječ:* kolo-maz *(osnova glagola* mazati); *a može biti i praslavenska* (kolomazь *ženskoga roda), isporedi rus.* коломазь, *češ.* koloráz, *pol.* kolomaź. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚axungia'; *u Jambrešićevu:* ‚axungia'; *u Stulićevu:* ‚pinguedinis genus perungendis axibus' *(s dodatkom da je riječ ruska); u Vukovu:* ‚die wagenschmiere' ‚axungia'.

KOLOMAZNINA, *f. što se plaća za kolomaz. — Načinjeno u naše vrijeme.* Kolomaznina ‚schmiergeld'. Jur. pol. terminol. 625.

KÒLÔMBAR, *m. vidi* kolobar. — *U naše vrijeme u Istri.* Kolômbar ‚orbis'. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. 61.

KÒLÔMBARIĆ, *m. dem.* kolombar. — *U naše vrijeme u Istri.* Kolômbarić ‚circulus'. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. 59.

KOLOMBOĆ, *vidi* kolomboć.

KOLÒMBOĆ, *m.* u Vasojevićima tako zovu krčamak, a oko Bara i Ulcinja kukuruz. — *Nepoznata postanja. — Na drugom je mjesto pisano s č (ali mislim da je ć pouzdanije):* Kolomboč (Sabljar. Boka), v. Kukuruz. B. Šulek, im. 151.

KOLÒMIJA, *f. u Vukovu rječniku:* vagaš u brdu ‚das wagengeleise' ‚orbita'. — *Vaja da je složena riječ:* kolo-mija; *drugi dio po Daničićevu mišljenu* (kor. 153) *bio bi od iste osnove od koje je i* minuti. — *Može biti stara riječ, isporedi malorus.* коломыя.

KÒLONA, *f. tal.* colonna, *stup. — isporedi* kolomna, klonda. — *Od* XVII *vijeka.*

a. *u pravom značenju.* Isukrst bi frustan na koloni. M. Jerković 42. Od konopov kimi bi vezan u vrtlu i na koloni. P. Radovčić, nač. 433. Križ, zabijen na vrhu kolone ali stupa. M. Bijanković 77. Tudje ju placari na salar podaše ter k jednoj koloni kruto privezaše. Oliva. 42. Od onoga vezana pri koloni. J. Banovac, blagosov. 66. Zar ovo na kolonu velikoga polkovodca ...? S. Milutinović *u* Pjev. crn. 331a. Popne se na jedan odlomak kolone. Bos. vila. 1886. 121.

b. *na listu hartije mjesto odijeljeno crtama što se povlače u dužinu lista, stupac. — U pisaca našega vremena.* U kolonu ‚plaćanje' prenaša se prihod dotično rashod kronologičkim redom. Zbornik zak. 1865. 45.

c. *u sjevernoj Dalmaciji: pandur (tal.* colonna, *ném.* colonne, *odijel vojske).*

KOLONDA, *f. vidi* klonda. — *Na jednom mjestu* XV *vijeka.* Stan ... kolondami sveden. M. Marulić 77.

KOLÒNEL (kolòneo), *m. tal.* colonnello, *pukovnik, obrstar, obršter. — Od* XVII *vijeka.* Petru Bernarda Ricciardi Hrvatov kolonelu. P. Bogašinović 3. Kolonela vlast Nikoli, mojem vitezu punom soli... J. Kavanin 121a. Vrhuvođe, koloneli Vikoviću i Kumbate. 134b. Salamunić koloneo... 153a. — *U jednom primjeru ima gen. sing.* kolonila, *ali jamačno samo radi slika.* Vrlovita Mihovila ima pleme Draganića, Petra a krjepka kolonila slavna hiža od Divnića. J. Kavanin 121a.

KOLONIĆ, *m. prezime. — Pomiče se od* XVII *vijeka.* Od koga gospoda Kolonići potiču. P. Vitezović, kron. 90. Gdi 'e Kolonić...? J. Kavanin 261b.

1. KÒLÔNIJA, *f.* Colonia Agrippina, *ime gradu u Njemačkoj, ném.* Köln. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚Colonia, città di Germania' ‚Agrippina Colonia' 201a). U Koloniji. A. Gučetić, roz. mar. 50. Srid Kolonije grada u Alemanji. B. Kašić, per. 141. Amberto biškup od Kolonije... F. Glavinić, cvit. 165b. Počivaju telesa svetih ovih u Koloniji Agripine. 214b. U Koloniji u crkvi svetoga Petra. V. Andrijašević, put. 254.

2. KOLONIJA, *f. naseobina, tal.* colonia. — *U naše vrijeme u Istri.* Kolonija, it. ‚colonia', naseobina. Naša sloga, god. 14, br. 1, str. 3.

KOLONÌJÂLAN, kolonijâlna, *adj. koji pripada kolonijama (naseobinama), tal.* coloniale, *ném.* kolonial-. — *U pisaca našega vremena.* Uslijed toga sa austrijanskimi brodovi, kolonijalnimi proizvodi natovarenimi. Zbornik zak. 2, 89. Kolonijalna roba i plodovi južnih zemalja. 1853. 989. — *isporedi* prekomorski.

KOLONIJENSKI, *adj. koji pripada gradu Koloniji. — U pisaca* XVIII *vijeka.* Odolivao je sili arcibiskupa kolonijenskoga. A. Kanižlić, kam. 78. Sabori kolonijenski. A. d. Costa 1, 50.

KOLONIZÁCIJA, *f. naseljivanje, franc. (i ném.)* colonisation. — *U pisaca našega vremena.* Kolonizacija spada u djelokrug zem. vlade. Zbornik zak. 1869. 9.

Digitized by Google

KOLOŃA, *m. ime volu.* F. Kurelac, dom. živ. 24.

KÒLOPERKA, *f.* Datura stramonium L., *neka biljka.* u Samoboru. A. Ostojić.

KÒLOPLET, *m. sprava (s kolom) kojom se prede, (građanska) preslica.* — *isporedi* kolosuk. — *U Vukovu rječniku:* ‚das drehrad' ‚rota torquens'.

KÒLÔR, *m. vidi* kolur. — *U naše vrijeme u Istri.* Kolôr ‚color', gen. kolôra. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. 48.

KÒLORA, *f. vidi* kolera. — *Od tal.* cóllora. — *Od* XVI *vijeka.*

a. *vidi* kolera, a. Stavļa*(j)* se u koloru koliko ti drago, ja se ne ću vijerat. M. Držić 236. U srġbi ili kolori. A. Komulović 15. Ni dovodeći *(ih)* na koloru i nemir. I. Držić 292. — Ostali umori, to jest kolora, malinkònija i flegma. M. Orbin 209.

b. *u naše vrijeme u Dubrovniku znači što i* kolera, b. P. Budmani.

KÒLORIK, *m. vidi* kolerik. — *isporedi* kolora. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVII *vijeka.* Ne imaju bit zlorijeci ni kolorici. I. Držić 293.

KOLÒRÎNA, *f. mjesto pokraj mora kod Dubrovnika među Dančama i Lovrijencem.* P. Budmani. — *Prije se zvalo* Koloriña *(vidi).* — *Nepoznata postańa.*

KOLÒRÎŃA, *f. vidi* Kolorina. — *U dubrovačkijem poslovicama* XVIII *vijeka.* Krštenu vodu u Koloriñu lijeva. (Z). Tko brez posla u Koloriñu hodi i u svetom Luci mrtvi dan moli, nedonosno ili rodi ili ga skrovno što u srcu boli. (Z). Poslov. danič.

KÒLOS, *m.* colossus, *veliċki kip, nekoliko (naj maňe za jednu trećinu) viši nego je naravna veličina; pa se kaže (ali češće u šali nego ozbiļno) o gromoradnom čovjeku.* — *Od tal.* colosso *ili od ńem.* koloss. — *U naše vrijeme (teško da je narodna riječ).* Kolose bi potkinule pasti. Bos. vila. 1892. 434. *i u Šulekovu rječniku:* ‚koloss'.

KOLÒSÂLAN, kolòsâlna, *adj. po ńem.* kolossal *govori se u naše doba po sjevernijem varošima u značeňu: prevelik, golem, ogroman (često u rugu).* P. Budmani. *vidi i:* Kolosalan, art. stil. v. gromoradan. B. Šulek, rječn. znanst. naz.

KOLOSI, *m. pl.* Κολοσσαί, Κολασσαί, Colossae, *ime ńegdašńemu gradu u maloj Aziji (naj veće poznatome po pismu svetoga Pavla).* Svetima koji su u Kolosima. Vuk, pavl. kološ. 1, 2.

1. KÒLOSIJEK, *m.* Kòlosêk, kòlotrâg, trag, put, koji točkovi od kola naprave, proseku pri obrtańu. Svuda se po Srbiji govori (a u Sremu i Banatu ‚vagaš'). M. Đurović. — *Složeno je od osnova* kolo *i* sjeći, *te* -ije- *stoji po južnom govoru, po istočnom glasi* kòlosêk, *po zapadnom* kòlosîk. — *U naše vrijeme.* — *I metaforički.* Stupao sam kolosijekom svoga života. Bos. vila. 1891. 258.

2. KÒLOSIJEK, *m. šumica u kojoj se siječe koļe.* — *Složeno od osnova* kol (kolac) *i* sjeći. — -ije- *kao kod* 1. kolosijek. — *S istočnijem oblikom u Bjelostjenčevu rječniku:* kolosek ‚sylva palifera', *i u Voltiġijinu:* kolosek ‚boschetto per tagliare pali' ‚gehölze, gebüsche'. — *Vaļa da amo pripada i ovaj primjer iz* XVI *vijeka (sa zapadnijem oblikom):* I k tomu pridali smo mu jedan vinograd s kolosikom. Mon. croat. 272. (1573).

3. KÒLOSIJEK, *m. mjesno ime. (u istočnom obliku)* Kolosek. *kod* Zaprešića. D. Hirc.

KOLOSTAJ, *m. ime zaseoku u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdiļe. 50.

KÒLOSÛK, *m. vidi* koloplet. — *U Vukovu rječniku uz* koloplet.

1. KOLOŠ, *m.* nekakav cvijet (u Podravini), tulipanus ruber (Danilo), Tulipa L., v. Kaloš. B. Šulek, im. 151.

2. KÒLOŠ, *m. vidi* kolos. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Veću slavu sto krat Rodi će dati toj neg kološ ki porat prikročil biše ńoj. H. Lucić 273.

3. KOLOŠ, *m. vidi* Kološvar.

KOLOŠANIN, *m. čovjek iz grada Kolosa (vidi* Kolosi). — *Nalazi se (samo množina* Kološani) *u Vukovu prijevodu svetoga pisma:* Kološanima poslanica svetoga apostola Pavla.

KOLOŠIŃANIN, *m. vidi* Kološanin. — *Množina:* Kološińani. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Piše Kološińanom. J. Filipović 1, 550a.

KOLOŠJANIN, *m. vidi* Kološanin. — *Množina:* Kološjani. — *U dva pisca* XVII *i* XVIII *vijeka.* Veli pišući Kološjanom. M. Divković, nauk. 83b. Pišući Kološjanom. J. Filipović 3, 21a.

KOLOŠVAR, *m. grad u Erdeļu, ńem.* Klausenburg, *maď.* Kolozsvár. — *U Mikaļinu rječniku:* Kološvar, grad u Erdeļu ‚Claudiopolis'. — *I u Šulekovu rječniku:* Kološ(var) ‚Klausenburg', *po čemu se vidi da se kaže i samo* Kološ.

KOLOTALO, *n. kao izmišļena onomatopejska riječ u narodnoj pjesmi ugarskijeh Hrvata našega vremena.* Kad u hižu došla, prelac zagledala: ‚Ah moj mili Bože! kakvo kolotalo!" Jačko. 247.

KOLÒTEČ, kolòteči, *f. vidi* kolotečina. — *U naše vrijeme u Istri.* Kolotêč ‚orbita', gen. kolotêči. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1ftsg. 70. *vidi i kod* kolotečina, a *primjer iz Šulekova rječnika znanstvenijeh riječi.*

KOLÒTEČINA, *f. složena riječ od* kolo *i osnove glagola* teći. — *U kajkavaca i u sjevernijeh čakavaca (i u novoslovenskom jeziku).* — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (kolotečina, ili brazda koju kolo napravļa ‚orbita'), *u Jambrešićevu* (‚orbita'), *u Voltiġijinu* (‚orbita' ‚der kreis oder die laufbahn eines gestirns').

a. *vidi* brazda, *b), isporedi* kolomija, kolovoz, vagaš *itd.* — *Ovakovo je značeňe u Bjelostjenčevu i po svoj prilici u Jambrešićevu rječniku.* — *U naše se vrijeme upotrebļava i za gvozdene pruge na žeļeznici (i osobito za daļinu između jedne i druge).* Koloteč, Kolotečina, arch. (kolovozina, vulg. vagaš) ‚geleise, spur', tal. ‚rotaja, carreggiata'; žeļezna koloteč ‚schienengeleise', frc. ‚voie de fer', egl. ‚set of tracks, track, trackway'; kolotečina postrana, pokrajna ‚seitengeleise, nebengeleise', frc. ‚voie de garage, ou de service', egl. side-strake. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. Pretovarivańe robe potrebito uslijed različnosti kolotečina žeļezničkih. Zbornik zak. 1865. 143. Podgradńa pruga ima se izvesti s jednom kolotečinom. 1867. 79. Koliko treba prostora za žeļeznicu sa jednom kolotečinom. 1871. 355.

b. *put (kriva crta) kojijem idu zvijezde jedna oko druge (n. p. mjesec oko naše zemļe, zemļa i druge zvijezde prehodnice oko sunca).* — *U Voltiġijinu rječniku.* — *Može biti da je Voltiggi krivo shvatio značeňe* orbita *iz drugijeh rječnika.*

KOLÒTEČNICA, *f. načińeno u naše vrijeme kao ime ńeke geometričke krive linije.* Koloteč-nica, Kolotočnica, mech. math. ‚cycloide, radlinie', tal. ‚cicloide' *itd.* B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

Digitized by Google

KOLOTEČNINA, *f. vidi* kolotečina. — *U Stulićevu rječniku:* ‚orbita' *s dodatkom da je uzeto iz Habdelićeva (?).*

KOLOTEK, *m. vidi* kolotečina, a *(brazda što jedno kolo ili dva kola s iste strane čine).* — *U pisaca našega vremena.* Na svakom prostoru ima se snijeg u širini od dva koloteka razgrnuti. Zbornik zak. 2, 109.

KOLOTIN, *m. ime rijeci u Bosni.* T. Kovačević 28.

KOLÒTOČINA, *f. vidi* kolotečina, a. — *U jednom primjeru* XVIII *vijeka.* Smotrivši kolotočine poznade da je ukrađen. M. A. Reļković, sabr. 27.

KOLOTOČNICA, *f. vidi* kolotečnica.

KÒLOTRÂG, *m. vidi* 1. kolosijek.

KOLOTRK, *m. ńeka biļka.* Kolotrk, rus. перекатиполье, Eryngium campestre L. (Orfelin). B. Šulek, im. 151.

KOLOTUR, *m.* discus, *vidi* kolut, kotur. — *U pisaca našega vremena.* Kolotur, mech. (kotur, krug) ‚runde scheibe'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KOLÒTURA, *f.* orbiculus, trochlea, *kolo (vidi* 1. kolo, a), *ali tako načińeno da se može objesiti o što, ili da što može na ńemu visjeti u isto doba kad se vrti.* — *Narod kao da ne zna za ovo značeńe nego samo u množini za ńeki osobiti slučaj, vidi u Vukovu rječniku:* kolòture, na razboju ono o čemu vise niti. cf. škoļci, škokci. — *U pisaca:* Kolotura, mech. (škripac, kluba) ‚rolle', frc. ‚poulie', egl. ‚pulley', tal. ‚carrucola'; pomična kolotura ‚lose rolle', frc. ‚poulie mobile', egl. ‚moveable pulley', tal. ‚carrucola mobile'; nepomična kolotura ‚rolle, feste rolle', frc. ‚poulie fixe, p. ordinaire', tal. ‚carrucola fissa', egl. ‚fixed pulley'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KOLÒTURICE, *f. u Vukovu rječniku:* vide koloture *s dodatkom da se govori u Hrvatskoj.* — *Uprav je dem.* koloture.

KOLÒTURIĆ, *m. vidi* kolotura. — *Uprav je dem.* kolotur. — *U naše vrijeme u Istri u općem značeńu; u osobitom značeńu u množini, vidi u Vukovu rječniku:* vide koloture *s dodatkom da se govori u Srijemu.* — Kolotûrić ‚trochlea'. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. 60.

KOLOTURJE, *n. (uopće) sprava od ńekoliko kolotura.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Koloturje, mech. ‚rollensystem', tal. ‚sistema di carrucole'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KOLOTURNIK, *m. sprava načińena od dvije ili više kolotura, od kojijeh je jedna nepomična (samo se vrti oko svoje osi), a ostale se pomiču, te se upotrebļava za podizańe u vis teških stvari.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Koloturnik, mech. (škripci) ‚flaschenzug', tal. ‚taglia, polispasto', frc. ‚moufle, poulie mouflée, palan', egl. ‚tackle'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KOLOV, *m. ime psu. u Bosni.* D. Hirc.

KOLOVA, *f. ime domaćijem životińama.*

a. *kravi.* F. Kurelac, dom. živ. 24. D. Trsteńak.

b. *kozi. u Bosni.* D. Hirc.

KOLÒVAĐA, *f. složeno od* kolo *i od osnove glagola* voditi (-vađati).

a. *u poļičkom statutu ima ńekoliko puta ova riječ (ali po čakavskom govoru* kolovaja) *uz* mlin, *te se ne zna jeli isto što* mlin *ili* vodenica, *ili je kakva druga sprava u kojoj ima kolo. isporedi i* 3. kolovođa. Zove se gibuće ča se gibļe ili ča se more lasno gibati, a zove se stabúlo ali negibuće ono ča se s mista ne gibļe, a to je rekući zemļa ali kuća, polača u japno ali u pod, ali na selu polina ali crikva ali kašteo ali peć ka je stanovita; toj je stvar negibuća i stabula. A ino sve zove se gibuće: i kuća ča bi gomionica, slamom pokrivena, to se ino ne more reći nego da je rič gibuća i mlin ili ina kolovaja jest rič stabula. Stat. poļ. ark. 5, 259—260. Kolovaje mlinske ali stupne . . . 282. Ako li tko hoće načiniti novu kolovaju . . . 283.

b. konao pokriven kroz koji se slijeva voda kad je kiša. U naše vrijeme oko Stona: ‚Kako kroz onu kolovađu dere voda!' ‚Pustio sam jańce u ogradu kroz kolovađu' (bude ta kolovađa na dno ograde ispod međe kao prozor i tuda izlazi voda iz ograde). M. Milas.

KOLÒVAĐINA, *f. augm.* kolovađa. U naše vrijeme oko Stona. ‚Načini jedan put ono kolovađine'. M. Milas.

KOLOVARAN, *nejasna riječ u dva primjera* XV *i* XVI *vijeka.*

a. kolovaran, kolovarna (?), *kao da je adjektiv u primjeru* XV *vijeka i kao da znači: prevarļiv.* Dobitak kolovaran i simena shabna. Starine. 23, 72. (1496).

b. kolovaran, kolovarni (?), *f. (?) u primjeru* XVI *vijeka znači ńekakvo zlo djelo, ali ne znam koje (prijevaru?).* Pokarivanje v k*(a)*p*(t)*oli (?), kolovaran v kori, nepočtenost pri oltari . . . Naručn. 89ª.

KOLOVARIĆI, *m. pl. ime selu u Hercegovini.* Statist. bosn. 113.

KOLOVATI, kolujem, *impf. igrati kolo.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Gdi l' duboke naučnice, gdino mudro savijaše gnijezda bogi i božice, pjevaoci kolovaše? J. Krmpotić, kat. 43. Tebi zemļa zadostojne neće slave izpjevati prem akono od pokojne do vijeka će kolovati. 97.

KOLOVAZAC, kolovasca, *m. u Voltińijinu rječniku uz* kolovođa *(vidi* 2. kolovođa). — *nepouzdano.*

KOLOVIĆ, *m. prezime.* — *U narodnijem pjesmama* XVIII *vijeka.* Koloviću Krile. Nar. pjes. bog. 165. Tad dođoše do dva Kolovića. 168.

KOLOVIK, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu vaļevskom.* Niva kod Kolovika. Sr. nov. 1871. 468.

KOLOVINA, *f.* Viscum album, *ńeka biļka.* u Radoboju. D. Hirc.

KOLÒVÎR, Kolovira, *m. brdo u Lovćenu.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu gdje je onako tumačeno.* Svili joj se *(magli)* gusti pramovi s Lovćena i Kolovira do pjene morske. Š. Ļubiša, prip. 90.

KOLOVKA, *f. ime ovci.* F. Kurelac, dom. živ. 32.

KÒLÔVNA, *f. stup, isporedi* kelomna. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVII *vijeka.* Prid kojim se tresu stupi i kolovne. I. Držić 16. Od koga se tresu kolovne nebeske. 46.

KOLOVOD, *m. vidi* 1. kolovođa, a, *a).* — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Vil nedoglasih gizdavi kolovode. Đ. Križanić. star. 18, 227.

1. KÒLOVOĐA, *m. i f. čovjek ili žensko čeļade što vodi kolo (vidi* 1. kolo, 2, f). — *U čakavaca* kȍlovoja. — *U množini je ženskoga roda.* — *Voc. sing. u svijem je primjerima isti kao nom. sing.* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (‚praesultor, choragus') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (‚chi mena la danza' ‚choreae ductor'

Digitized by Google

244a), *u Bjelostjenčevu* (v. kolo, n. 5), *u Stulićevu* (‚choreae ductor, antesignanus'), *u Vukovu* (1. ‚der anführer im kolotanz' ‚choragus'. — 2. fig. ‚der anführer überhaupt' ‚dux, choragus').

a. *u običnom smislu.*

a) muško čeljade (ili se ne može poznati da je žensko). gdjegdje se kolo shvaća i metaforički (kao n. p. u naj zadńem primjeru). Iđu k ńihovoj smrti pivajući i igrajući i smijući se ove kolovođe, jerbo još u vrijeme u koje igraju iđu g grobnici. M. Radnić 121a. Drž' se međe, kolovođa. (Z). Poslov. danič. Na polišu nije guslara sjeverskom al' kolovoje. J. Kavańin 471b. Kolovođa više: ‚hap, hap', noga tjera: ‚tap, tap' ļuta. J. Krmpotić, kat. 123. Kolovođa, diko naša, okom treni, kolom kreni. Nar. pjes. vuk. 1, 176. Čistac kolovođa! (bježi! uteče!). Nar. posl. vuk. 348. Prčań i Dobrota hvataju se u kolo s Kotorom, koji je kolovođa. S. Ļubiša, prip. 4.

b) žensko čeljade. Nađe gdje se kolo vije zlijeh nemani s desne i s lijeve; kolovođa kijem bješe zla lakomost i nemila. J. Palmotić 410. Jal' ga vi ženite, jal' ga nama dajte, da ga mi ženimo našom kolovođom. Nar. pjes. vuk. 1, 107. Pred dvorom mu divno kolo igra, kolovođa sestra Stojanova. 3, 257. Gorom pjeva vila i đevojka: . . . ‚Ja ću biti kolu kolovođa, a ti ćeš mi biti drugarica'. Nar. pjes. petr. 1, 41. Jedna žena, kao kolovođa, počińe *(pjevati)*. Vuk, nar. pjes. 1, 90.

b. *u prenesenom smislu, kao poglavica, čovjek (ne znam, kaže li se o ženskom čeljadetu) koji upravļa ńečijem i druge ļude kod toga vodi; često se misli o buni ili o drugome čemu što se u potaji radi, te se obično shvaća u zlom smislu.* Ako za one nepravde, za one sile... budeš uzbrojena u jadnoj četi od odvrženi, od osuđjenih, jeda će biti jak za tebe osloboditi oni tvoj drug, vražiji kolovođa? A. d. Bella, razgov. 245. Grigorija kolovođa od omraze na Ignatiju. A. Kanižlić, kam. 38. Kolovođu u odstupļeńu od ujedińeńa Grci nisu se stidili sliditi. 755. Car kolovođe ove bune smače. 857. Učinivši se arambaša iliti kolovođa od mlogi izdajnika. Đ. Rapić 161. U tilesnome naslađeńu i bludnosti, kolovođa jesu oči. 261. Ćor-Boža i Ivana telala, za koje se govorilo da su bili kolovođe bune, zovnu panduri. Vuk, prav. sov. 21. Kolovođa ‚radelsführer'. Jur. pol. terminol. 407. — *Amo može pripadati i ovo (gdje je ńešto drukčije značeńe):* Kolovođa ‚politico, che sa accomodarsi a tutti i tempi' ‚cuivis scenae ac tempori serviens homo'. A. d. Bella, rječn. 570a.

2. KÒLOVOĐA, *m. čovjek koji vodi kola, kočijaš.* — *Čakavski:* kȍlovoja. — *U jednom primjeru pisca Dubrovčanina* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (kolovoja ‚auriga') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (‚carrozziere overo cocchiere' ‚auriga' 174b), *u Bjelostjenčevu* (v. kučijaš), *u Voltigijinu* (‚cocchiere, carrettiere, carradore' ‚kutscher, fuhrmann'), *u Stulićevu* (‚rhedarius'). Mješte kńâ vjetre nagle on *(Bog)* zauzda, stuči, spravi; kolovođe svoje učini, da su rajski kerubini. I. Đorđić, salt. 45.

3. KOLOVOĐA, *f.* mjesto u vodenici gdje kolo stoji i uz kolo kobila, uzglavnica, vreteno, i zaruča i pastuh. M. Pavlinović. — *isporedi* kolovađa.

KOLOVOĐANI, *m. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu rudničkom.* Livada u Kolovođani. Sr. nov. 1861. 778.

KOLÒVOĐICA, *f. vidi* 1. kolovođa, a, *b).* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (koja vodi kolo ‚anführerin im kolotanz' ‚choraga'). Nabasa na nekakvo kolo krilatijeh đevojaka, pa se prikri da ih gleda i sluša kako pjevaju, ali ńegovom nesrećom opazi ga kolovođica. Nar. prip. vuk.2 219.

KOLOVOĐINA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu rudničkom.* Livada u Kolovođini. Sr. nov. 1864. 115.

KÒLOVO GNIJÈZDO, *n. ime ńekakvu selu prije našega vremena. (Po istočnom govoru)* Kolovo Gnezdo (selo). S. Novaković, pom. 135.

KOLÒVOZ, *m.* orbita; augustus (mensis), *složeno je od* kolo *i od osnove* voz *glagola* voziti, *te uopće znači ili mjesto kud se voze kola ili vrijeme kad se voze.* — *Od* XIV *vijeka.*

a. *mjesto, t. j. put kud idu kola.* — *Ovo je starije značeńe.* — *U naše doba stoji često uz supstantiv* put. — *Između rječnika u Vukovu* (1. put kuda idu kola ‚das geleise' ‚orbita'. — 2. put između Spuža i Podgorice) *i u Daničićevu* (kolovoz ‚via publica').

a) uopće. Pravo na kolovoz. Glasnik. 15, 285. (1348?). Svobodьnь s kolovozomь. 35, 121. (XIV *vijek).* Na sred druma kolovoza puta a on ode kolovozom putem. Pjev. crn. 301a. Onamo ne samo što se kolovozi češće zavaļuju, zasijecaju, nego se popravļaju. Vuk, dan. 2, 53. Zato su ti putovi nazvani krčenici za razliku od starih tesnih krivudavih kolovoza seoskih. M. Đ. Milićević, zim. več. 290. S visa u desno smotrismo neko veliko selo kome vodi put kolovoz. omer. 247. Nema dobrih putova i kolovoza. Rat. 123. Kolovôz ‚orbita; via publica', gen. kolovôza *(u Istri).* D. Nemanić, čak-kroat. stud. 65.

b) kao mjesno ime. aa) u Crnoj Gori (vidi i u Vukovu rječniku). Otidoše u Kolovoz tvrdi. Ogled. sr. 486. Od krvava mosta s Kolovoza. 488. — *bb) u Srbiji. aaa) u okrugu jagodinskom.* Livada na Kolovozu. Sr. nov. 1873. 859. — *bbb) u okrugu rudničkom.* Zabran u Kolovozu. Sr. nov. 1873. 107. — *ccc) u okrugu valjevskome.* Ńiva u Kolovozu. Sr. nov. 1866. 133.

b. *avgust (mjesec).* — *Po svoj prilici jer se poslije žetve vozi žito na kolima s poļa.* — *Od* XVII *vijeka (vidi* T. Maretić, narodna imena mjesecima *u* Nastavnom vjesniku 5, 243), *a između rječnika u Mikaļinu* (kolovoz, mjesec ‚sextilis, agustus'), *u Belinu* (‚agosto, mese dell' anno' ‚augustus' 54a), *u Stulićevu* (‚augustus'). *u Vukovu* (mjesec avgust ‚monat august' ‚mensis augustus') *s dodatkom da se govori u Dubrovniku (? vidi o tome* T. Maretić 242 *i* 250—251). Mjesec agušt, kolovoz. M. Divković, nauk. IX. U oči petnadestoga dnevi agosta kolovoza miseca. B. Kašić, is. 108. Kolovoz ili gospođičnak. M. Alberti XXXVIII. Bješe u svrsi kolovoza jur počela jesen plodna. I. Gundulić 396. Pribrodi Dunaja kolovoz tekući. I. T. Mrnavić, osm. 43. Agušt, kolovoz. P. Posilović, nasl. x. Misli na pšenicu koju ima skupiti kolovoza. M. Radnić 476a. Augustus aliti kolovoz. P. Vitezović, kron. 28. Na 28 den kolovoza. 175. Misec kolovoz (‚augustus'). S. Margitić, ispov. XVIII. Kolovoz, agust. L. Terzić XXI. Već na svrsi kolovoza... J. Kavańin 170b. A kolovoz djevom šeta. 473a. Treći dan kolovoza. F. Lastrić, od' 387. Budući se priobraženje Gospodinovo dogodilo na šest kolovoza. ned. 143. Od miseca svibńa do kolovoza. A. Kanižlić, kam. 109. Miseca augusta iliti kolovoza. 625. Tu kolovoz vozi žito, slamu, sino. A. Kanižlić, rož. 14. Mjeseca srpńa, kolovoza i rujna. I. Zaničić 102. Slidi pisma kako kraļ

Digitized by Google

Uluzali dodo pod grad Korčulu na 15 agusta oliti kolovoza 1571. And. Kačić, razg. 179. Peti danak agusta miseca, to će reći naški kolovoza. 233a. Miseci jesu ovi: . . . srpań, kolovoz, listopad. A. d. Costa 1, 239. Na svrhi kolovoza. I. Jablanci 60. Na 24 agušta ali miseca kolovoza. M. Dobretić 197. Jer u lipńu čim se drugim kini, ili dosta ne bi mu đubreta, kolovozom drugi put ga smeta. J. S. Reļković 38. Svu godinu vozaju se kola . . . ‚Kolovozu' pak od tud je ime, jer se veli sad za kola vrime, ili za to što se svaka rána s poļa vozi do svojega stana, il' put utren što se sada praši, putnik ide nit' se noći plaši. 324. Mlogi zato kolovoza rižu. 339. U miru budimskom na 20 kolovoza 1503. M. Pavlinović, razg. 39. Kolovôz ‚mensis augustus', gen. kolovôza *(u Istri)*. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. 65.

KOLÒVOZAC, kolòvosca, *m. (čovjek koji vozi kola), kočijaš, isporedi* 2. kolovođa. — *Samo u Belinu rječniku:* ‚carrettiere' ‚plaustrarius' 174a, *i u Stulićevu:* v. kolnik *s dodatkom da je uzeto iz Belina.*

KOLÒVOZAN, kolòvozna, *adj. koji pripada mjesecu kolovozu.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚d' agosto' ‚sextilis'.

KOLOVOZANSKI, *adj. vidi* kolovozan. — *Samo na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Jur kolovozanski misec ugasnuo biše. I. T. Mrnavić, osm. 46.

KOLOVOZIĆ, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* Jurko Kolovozić. Mon. croat. 330. (1565).

KOLOVOZINA, *f. vidi* kolotečina. — *Načińeno u naše vrijeme.* Kolovozina T., arch. mech. (koloteč, kolotečina) ‚geleise', tal. ‚rotaja, carreggiata'; žeļezna kolovozina ‚schienengeleise', frc. ‚voie de fer', egl. ‚set of tracks, track-way'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KOLOVOZITI, kolovozim, *impf. biti kolovozac.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚aurigare, aurigari', *za koji će biti i načińeno, te je sasma nepouzdano.*

KOLOVOZNIK, *m. ko je rođen mjeseca kolovoza.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚augusto mense natus'. — *nepouzdano.*

KOLOVOŽEŃE, *n. djelo kojijem se kolovozi.* — *U Stulićevu rječniku: (griješkom)* kolovozeńe. — *nepouzdano.*

1. KÒLOVRÂT, *adj. kao kolovrat, u kolovratu (vidi* 3. kolovrat, a). — *Vaļa da je ovakovo značeńe u jednoga pisca Dubrovčanina* XVIII *vijeka.* Gdjeno rijeka od dva vira romoniti Jordan teče, iz Libana kita izvira ter se stere na daleče, paka leti kolovrata pojit poļa, punit blata. N. Marči 76a. — *Može se shvatiti i kao adverab, isporedi* 2. kolovrat.

2. KÒLOVRÂT, *adv. sunovrat, sunovratice.* — *Ista je riječ što i* 3. kolovrat; *adverbijalno je značeńe postalo ili prema* sunovrat, *ili od* u kolovrat *(vidi* 3. kolovrat, a, *c)). — U ńekijeh pisaca Dubrovčana* XVIII *vijeka.* Za na privaru činiti mi cjeć malo slave i scjene kolovrat pasti u naj žestočije muke. I. Đorđić, ben. 13. Sunu se kolovrat u vodu. 33. Jašeš li kad na końu? Smantraće slabe glave ali straha od živine poplašene ne može li te kolovrat iz nenadne oboriti? B. Zuzeri 156. Trče kolovrat dvorni sluge za dozvat ih. 184. Mnogo je zaprječica, na koje može čeļad nasrnuti i kolovrat tja do jaza pakļenoga oborit se. 311. Tješti će se po tle kolovrat oboreni. 340. Neprijateļi padali bi u boju kolovrat na tisuće. V. M. Gučetić 197. Kako je odonlek tisnuo kolovrat u propas pakļenu andioske čete. A. Kalić 322. Da prikaže, ko ńu stišti, ko rinu kolovrat. 486. Kad bijahu od desnice višńe s nebesa kolovrat rinuti. 555.

3. KÒLOVRÂT, *m. može biti da je naj starije značeńe: ono što vrti kolom, ili ono na čemu se kolo vrti, pa je docnije postalo i drugo: ono što se vrti kao kolo ili na okolo. nalazi se u osobitijem značeńima.* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kolovratъ, *rus.* коловоротъ, *češ.* kolovrat, *poļ.* kołowrot. — *Složeno je od* kolo *i od osnove glagola* vrtjeti. — *Između rječnika u Belinu (vidi* a, *c) na kraju), u Bjelostjenčevu* (kolovrat, preļac ‚girgillus, motula, alabrum, rhombus, colus rotatilis, verticulum, verticulus'), *u Jambrešićevu* (‚girgillus'), *u Voltigijinu (vidi kod* e), *u Stulićevu* (‚vortex'), *u Vukovu* (‚der wasserwirbel' ‚vortex').

a. vortex, *voda što se vrti na okolo i kao da proguta ono što joj je na vrhu, vrtlog.*

a) u pravom smislu. Ali kad se pak buleta, kolovrat mi vrti brodom. M. Vetranić 1, 17. Još mu nije zaman stat, kada se obrati oposlom kolovrat, da mu plav ne izvrati; kolovrat zašto taj kad mu se prigodi ne da mu na on kraj plavcu da pribrodi. 1, 116. Kad bi nadvor izavrelo s kolovratom morskijeh pjena udušeno moje tijelo. A. Gleđević 300a. Trozubje ako vrlovito silnijeh osti cijevi crne u kolovrat ne obrne sve kraļevstvo valovito. I. Gundulić 37. Gdje naj jače vode teku sred plahoga kolovrata. G. Palmotić 1, 46. *(Lađe)* sred ponorna kolovrata strene ostaše i proždrte. 1, 53. *(Poplavica)* kroz kolovrat slijepi vaļa kuće i satira. J. Palmotić 266. Kolovrat = zavrtaj od vode ‚vortice'. I. Đorđić, uzd. 207. Lađe koje na onaj kolovrat naiđu, oće da proguta. Vuk, dan. 2, 37. — *Amo pripada i ovo, samo što je u mańoj mjeri:* Kolovrat, oni koturići što se na dubokoj vodi prave i kad kakvo drvce dočepaju okreću ga. (u okrugu užičkom *u Srbiji).* Ļ. Stojanović.

b) metaforički. Vrijeme zanoseć i vrteći sve kolovratom ždrļivijeme. I. Đorđić, uzd. 113.

c) u kolovrat, *adverbijalno, znači: sunovrat, sunovratice. isporedi* 2. kolovrat. Kroz naravne nekrepčine u kolovrat sve promeće. P. Kanavelić, iv. 265. Vrz' ih u kolovrat, vrz' ih dolu (‚praecipita, Domine, eos'). I. Đorđić, salt. 176. U koji ne bi trepteća zemļa u kolovrat svrgla s sebe zgrade. ben. 196. Prosjedene vrh prodoli u kolovrat sebe meće, ter satrena pada doli. pjesn. 186. — *Ovako je i u Belinu rječniku:* u kolovrat ‚a rompicollo' ‚praeceps' 631b.

b. *(građanska) preslica s kolom na kojemu se obavija nit što se prede.* — *Po sjeverozapadnijem krajevima (vidi u Bjelostjenčevu i u Jambrešićevu rječniku).* Pamuk se prede ili na preslicu ili na kolovrat. Đ. Popović, poznav. robe. 359. Kolovrat ‚spinnrad'. Hajdenak 50. Kolovrat, tech. ‚spinnrad', frc. ‚rouet à filer, filoir', egl. ‚spinning wheel', tal. ‚filatojo, mulinello dei filatori'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

c. *u ovom primjeru može biti da znači: mlinsko kolo.* Nekako iskoči klin ispod kolovrata, te navri strašna voda na oni mlin. Nar. prip. vrč. 73.

d. *kao mjesno ime (vaļa da je po značeńu kod* a).

a) dva zaseoka u Bosni u okrugu Dońe Tuzle. Statist. bosn. 83. 84.

b) planinski vis u Srbiji u okrugu crnorječkom. M. Đ. Milićević, srb. 873.

e. *u Voltigijinu rječniku ima značeńe:* ‚torcicollo, ipocrita' ‚ein kopfhänger, scheinheiliger', *dakle čovjek koje se pretvara kao pobožan i svet,*

Digitized by Google

isporedi licumjer. — *Vaļa da je pisac pomislio na ono značeńe prema tal.* torcicollo *(uprav koji nakrivļuje vratom, krivošija, krivovrat) i ńem.* kopfhänger, *ali je u tome on čudnovato pomiješao našu riječ* kolo *i tal.* collo *(vrat). na značeńe: čovjek koji sad jedno sad drugo misli (koji se, metaforički, vrti kao kolo), što ima u ruskom jeziku ova riječ uz ostala značeńa, ne treba pomisliti.*

KÒLOVRÂTAN, kȍlovrâtna, *adj. koji je kao kolovrat (metaforički). — Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Kolovratna sreća. J. Rajić, pouč. 1, 96.

KOLOVRATAST, *adj. u kojemu su (n. p. u vodi) mnogi kolovrati (vidi* 3. kolovrat, a). — *U Stulićevu rječniku:* ‚vorticibus plenus'. — *nije dosta pouzdano.*

KOLOVRATATI, kolovratam, *impf. padati sunovratice, propadati. isporedi* 2. kolovrat. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚andar a rompicollo' ‚ruere'.

KOLOVRATAV, *adj. u Stulićevu rječniku uz* kolovratast. — *nije dosta pouzdano.*

KOLOVRT, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu crnoriječkom.* Ńiva u Kolovrtu. Sr. nov. 1869. 589.

KOLÒVRTA, *u Vukovu rječniku:* čija reda po goveda, ‚kolovrta' navrta itd. ‚sprechen die hirten, indem sie, einander zählend, durch diese arte los entscheiden, wer von ihnen z. b. das vieh von da oder dort wegtreiben soll' ‚formula pastorum, quis rejiciat pecus'. — *Po ovome kao da je riječ bez smisla u brojanici, kojom čobani određuju koji će odagnati stado.*

KOLOZNIĆ, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* Franac Koloznić. Mon. croat. 191. (1508).

KOLÒŽÛN, Koložúna, *m. u Vukovu rječniku:* veliko brdo između Crne Gore i Primorja (blizu Budve).

KȍLSKÎ, *adj. koji pripada kolu ili kolima. — U naše vrijeme.*

a. *koji pripada kolu (vidi* 1. kolo, b, *f)).* Kolske igre. M. Đ. Milićević, zim. več. 40.

b. *koji pripada kolima (vidi* kola). Onaj drum oće tvrdim nasipom da uzvisi i kolskim drumom da učini. Nov. sr. 1834. 117. Dva koña kolska. Đ. Daničić, 2car. 7, 14. Teško onima koji vuku bezakońe uzicama od taštine, i grijeh kao užem kolskim. isai. 5, 18. Točak kolski. 28, 27. Put pješački i kolski. V. Bogišić, zborn. 438.

KOLŠTICA, *f. ime planini.* — XIV *vijeka.* A se planina Dinošskaa, Kolьštica. Svetostef. hris. 21.

KOLTAČKI, *adj. koji pripada Koltaku.* Lijepe Anđe koltačkoga bana. Nar. pjes. juk. 293.

KOLTAHTA, *f.* u abaǵija i terzija daska na kojoj se utija; od turskoga ‚kol tahtasi' (‚kol' = ruka, ‚tahta' = daska). Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 126.

KOLTAK, *m. ime ńekakvu gradu (u narodnoj pjesmi bosanskoj našega vremena).* Pravo goni ka Koltaku gradu. Nar. pjes. juk. 299.

KOLTUK, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Plac za cigļanu u mestu Koltuk. Sr. nov. 1865. 618.

KOLU, *vidi* 1. koļe.

KÒLUBA, *f. vidi* kolumba. — *U pisaca našega vremena.* Koluba ‚schiffskiel'. Jur. pol. terminol. 693. — *I u Popovićevu rječniku:* ‚schiffskiel'.

KOLÙBARA, *f. ime rijeci u Srbiji u okrugu vaļevskom* (M. Đ. Milićević, srb. 362) *i u biogradskom* (58). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚fluss in der Vaļevska nahija' ‚fluvius Serbiae', cf. Obnica i Jablanica). Pa ih vodi na most Kolubari. Nar. pjes. vuk. 4, 144. — *Pa i ime mjestu u okrugu biogradskom.* Ńiva u Kolubari. Sr. nov. 1873. 1040.

KOLUBARAC, Kolubarca, *m. čovjek koji živi kraj Kolubare, vidi i* kolubarski *(srez). — U naše vrijeme.* ‚Jes! jes!' prihvata Kolubarac ‚mi ih *(lopove)* hvatamo, a sud ih pušta. M. Đ. Milićević, međudnev. 288. I on je *(Raka)* s Kolubarcima vojevao pod komandom Grbovića. pomenik. 5, 712.

KOLUBARSKI, *adj. koji pripada Kolubari, n. p.:* U srezu kolubarskom *(u okrugu biogradskom).* K. Jovanović 96. *(u okrugu vaļevskom).* 102. — *Ima i ostrvo (?):* Kolubarska Ada *u okrugu vaļevskom.* Ńiva u Adi Kolubarskoj. Sr. nov. 1864. 84.

KÒLUDAR, kòludra, *m.* monachus, *kaluđer (u zapadnoj crkvi, vidi* kaluđer, b); *može biti da je u kom primjeru isto što* fratar. — *U naj starijem primjeru pisano je* koludьrь. — *Postaje od* καλόγερος *ili od* kaluđer *tijem što se* a *(kao što često biva) mijeńa na* o, *a* đ *na* d *(isporedi* leturdija). — *isporedi* koludrica. — *Od prvijeh vremena (od* XII *vijeka); u naše vrijeme ima samo jedan primjer.*

a. *u pravom smislu, kaluđer (ili fratar?).* Popь i koludьrь. Starine. 13, 206. (1185, *prepisano* 1250). Bysta tu koludra. 208. Zavećao se je, ako bude živ, da se učini koludar. Tondal. star. 4, 115. U pustińi koludri pribivahu. Živ. jer. star. 1, 229. Kako se čte od nikoga koludra. Naručn. 33a. Otijući pričestiti svoje koludre. 33b. Djaci ali koludri ali ostali redovnici. 43a. Kadi je i koludrom strašno živļenje. Transit. 6. Od nikih koludrov. Mirakuli. 48. Trepećite, o fratri i popi, koludri i cari. Korizm. 17b. Po papinu dopuščenju posveti ga za koludra. Dukļanin 13. Isti sud jest od mnêh, koludara ili fratara. Š. Budinić, sum. 110b. Od redovnih fratrov il' koludrov. ispr. 87. Svi sveti koludri i pustińaci. M. Alberti 331. Koludar i remet, to jest pustińakov. P. Radovčić, nač. 148. Ako želiš koludar biti. I. Zanotti, ned. priš. 20. Kad se tko obeća da će biti koludar. Nauk brn. 64b. O vi svi kori od anđelov, patrijarkov, ... ispovidnikov, popov, djaci, koludri, remeta, divica, ... L. Terzić 115. Kajnih, naučnih koludara. J. Kavańin 295b. Kad na istu hrpu meće̊š i koludra i opata. 388a. Kruna koludara. J. Banovac, blagosov. 61. Od svetih koludrova. 111. Svi sveti koludri. 210. Dođe jedan redovnik koludar u jedan monastir. J. Filipović 1, 169a. Ilija koludar. 1, 352b. Koji se biše koludar učinio. 1, 358b. Koludar, što će reći redovnik pustińak. 3, 213a. U ime svetih koludara. A. Kanižlić, bogoļubn. 536. Ne *(h)*ti rečeni manastir ostaviti nego se u ńemu učini koludar. M. Zoričić, zrc. 50. Ovi darova koludrom otok Mlit kod Dubrovnika. And. Kačić, razg. 8. Od koludara i koludrica. Blago turl. 2, 84. Koludri imadijau običaj povratit se k svomu manastiru u nediļu prid vazma. 2, 108. Koludri oliti fratri. Ant. Kadčić 71. Živili bi kakono koludri. A. d. Costa 1, 52. Koludri paka, koji drže u manastiru rečena oružja. M. Dragićević 9. Koludri oli redovnici prosjaci. 260. Mi ne očikamo od ńih ni Špańolce koludre. M. Pavlinović, razl. spis. 181.

b. *u prenesenom smislu, vrsta vinove loze.* Koludar, suvrst vinove loze (Crikvenica, kamo

Digitized by Google

su ga donijeli koludri Paulini iz Istre), v. Teran. Koludar crni, suvrst vinove loze crna grožđa (Primorje). B. Šulek, im. 151.

c. *u ovom primjeru može biti prezime (ako pop ne stoji mj.* dom, *vidi* 4. dom). Pop Andrij Koludar. Mon. croat. 320. (1472).

d. *nejasno je u ovom primjeru, u kojem vaļa da treba shvatiti kao adjektiv, vidi* koludarski. I ončas pobjegoh iz morske te strane, i rukam koludrim izliječih mê rane. I. Đorđić, pjesn. 334.

KÒLUDARČKÎ, *adj. koludarski.* — *Samo u jednom primjeru* XVI *vijeka.* Prohode u kojigod koludarčki red. Š. Budinić, ispr. 143.

KÒLUDARSKÎ, *adj. koji pripada koludrima.* — *Od* XVI *vijeka.* Jedan koludarski molstir. Transit. 236. Obgrli trude života koludarskoga. Blago turl. 2, 7. Odiću koludarsku. 2, 187. Da virnici poznadu dužnost tkoju imaju na razliku od koludarske i redovničke. 2, 213. Besidi se od života koludarskoga. A. d. Costa 1, VI. Zavitom koludarskim podložili su se pod uprave koludarske. 1, 52.

KÒLUDRA, *f. vidi* koludrica. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Nî l' koludar i koludra, ko i ostali muži i žene? J. Kavańin 169b. Dumne svete i koludre srjed zatvora samostana. 368a.

KÒLUDRAČKÎ, *adj. koji pripada koludricama (ili koludrama).* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Vrhu ockvrńeńa zatvora koludračkoga za zlu svrhu. Ant. Kadčić 274. — *Na drugijem mjestima u istoga pisca stoji* š *mj.* č. Koji ockvrńuju zatvor manastira koludraškoga na zlu svrhu. 302. Koji zabrańuju divičicam oli drugim ženama primiti odiću koludrašku. 305—306.

KOLUDRAŠ, *m.* Falco peregrinus Tunst., *soko sivi.* — *U okolici spļetskoj.* G. Kolombatović. progr. spal. 1880. 8. S. Brusina, ptice hrv.-srp. 94. — *Jamačno postaje od* koludar.

KÒLUDRAŠKÎ, *vidi* koludrački.

KÒLUDRICA, *f. vidi* dumna *i* kaludrica. — *Postaje od* koludar. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (koludrica, dumna ‚monialis' *i kod* kaluđerica), *u Belinu* (‚monaca, donna religiosa' ‚virgo sacra' 494a; koludrica nezatvorena ‚pinzocchera, donna che stà nel secolo e porta abito religioso' ‚secularis religione vestita' 566b), *u Bjelostjenčevu* (koludrica, dumna ‚monialis, virgo Deo sacra', v. opatica), *u Voltiģijinu* (‚monaca' ‚nonne'), *u Stulićevu* (v. dumna).

a. *u pravom smislu.* Suprot svojim koludricam. Starine. 23, 90. (1496). Ki bi grih učinil s koludricu. Naručn. 99b. Da bi rekla opatici i inim koludricam. Transit. 237. Četrtu hćer učini koludricu. Korizm. 9a. Ƒratri, popi, koludrice. 64b. Da bi nijedna koludrica telesni ručnik ne taknula. Š. Kožičić 7a. Opiru se visitaturom koludric. Š. Budinić, ispr. 189. Koludrica ili dumna od reda sv. Franceska. B. Kašić, iń. 99. Zač su koludrice . . . čiste golubice. Đ. Baraković, vil. 241. *(Sestra)* svit ostavivši posta koludrica. F. Glavinić, cvit. 67b. U prvom redu položi pope, . . . u tretom koludrice. 113b. Kloštre od koludric. 151b. Da ne bude pop, fratar ili koludrica. svitl. 116. Gdi koludricom posta. P. Vitezović, kron. 125. Koji godir obslužeći ali regular bude govoriti s koludricami . . . M. Bijanković 130. Zapovidamo da koludrice ne imaju se zlo služiti prozorima malima. 133. Mati i koludrice. Oliva. 46. Navodno dijete mneći, da 'e koludric stan naj gori. J. Kavańin 169b. Pústińâka, kòludrîcâ . . . 295b. Blažena je i Jožana dominiska koludrica. 308b. O poštene vrijedne djevičice, posvećene Bogu koludrice. I. Đorđić, pjesn. 195. Jedna koludrica uniđe u vrtao. J. Filipović 1, 22a. Ulazit u monastir koludrica. P. Filipović 18. Koludrice iliti duvne. A. Kanižlić, kam. 816. Sta tute kao mrtva dok koludrice dođoše na jutrenu. M. Zoričić, zrc. 23. Izpita testir u pape da bude koludrica. 127. Kraļica Kosara ulize u manastir učinivši se koludrica. And. Kačić, razg. 35. Za monake aliti koludrice. kor. 369. Spametnija od Demokrita bi u toj stvari nika koludrica. Blago turl. 2, 152. Ni dumne ni koludrice. M. Dobretić 41. Jedna koludrica, dumna oli divica Bogu posvećena. 199. Od redovnica, duhovnih i koludrica. 545. Da ponapravi se zatvor koludrica. I. J. P. Lučić, nar. 124. Vladika Molina koludrica. izk. 33. Koludrice svete, službenice Božje. Jačke. 212. Ja hoću mlada v mostir koludrica. Nar. pjes. istr. 2, 8. V kloštar koludricam. Nar. pjes. mikul. 158. Kolûdrica ‚monialis'. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. IFTSG. 55. Braća zapadne vjere svojijem kaluđericama reku ‚kòludrice'. J. Bogdanović.

b. Koludrica, nekakav cvijetak (Sabļar. Solin). B. Šulek, im. 151.

KÒLUDRIČICA, *f. dem.* koludrica. — *U Stulićevu rječniku:* v. dumnica.

KÒLUDRIČJÎ, *adj. koji pripada koludrici ili koludricama.* — *U jednom primjeru* XVI *vijeka.* Kaj si vzela koludričje ruho? Pril. jag. arkiv. 9, 131.

KÒLUDRIČKÎ, *adj. koji pripada koludricama.* — *Od* XVI *vijeka.* Jere jedne verne žene domaće i hižno dilo i trud v ļubave i o strahu Božjem kao svomu mužu, dici i obiteļi streže i služi, skrbi i umišļa, jest Bogu veće ugodno, nego fratarsko i koludričko dilo v kloštrih. Postila. Ii4a. Koludričkom sukńom odivena. F. Vrančić, živ. 54. Ulize u crkvu koludričku. And. Kačić, kor. 369. Oskvrniteļ koludrički. A. d. Costa 2, 173. — *Nalazi se i sa* š *mj.* č: Habit koludriški. Nauk brn. 63b. *po svoj prilici i u ovom primjeru treba čitati s kao* š: Živļenje koludrisko. A. d. Costa 1, 111.

KÒLUDRIŠKÎ, *vidi* koludrički.

KÒLUDRIŠTVO, *n. koludričko stańe.* — *U rukopisu* XVI *vijeka.* Sveto koludrištvo. Nauk brn. 24b. Gdi je koludrištvo? 63b.

KÒLUDROV, *adj. koji pripada koludru.* — *Samo u jednom primjeru* XVI *vijeka (mislim da treba shvatiti kao adjektiv, a ne kao gen. pl. od* koludar). Ča skazuje zvanije imena koludrova. Transit. 49.

KOLUĻA, *f. ime ovci.* F. Kurelac, dom. živ. 32.

KÒLÛMBA, *f. tal.* colomba, *kao kriva greda (uprav je zgrađena od nekoliko komada) na dno lađe što se može shvatiti kod građeńa lađe kao temeļ, ili kao da je kičmenica (ili kralješ).* — *U Popovićevu rječniku:* ‚kiel (eines schiffes)'. — *Za ovo sam značeńe čuo sâm po primorju; drugo značeńe (paluba), vidi:* Kolumba, paluba od broda. F. Srinčić. Volosko (u Istri). Kolumba, uzvišeno mjesto na lađi. u Primorju. F. Hefele, *može biti da je obično u kojem mjestu, ali za ń nijesam nigda čuo i ne odgovara značeńu talijanske riječi.*

KOLUMBAR, *m.* vrti se na kolumbar, naokolo, ital. ‚in capogiro'. M. Pavlinović. — *vidi* kolobar, kolombar.

KÒLUMNA, *f. vidi* kolona, b. — *Lat.* columna. — *U pisaca našega vremena.* Da se brojevi u skrižaļci nalazeći se na naj višoj horizontalnoj kolumni. Zbornik zak. 1853. 2, 28.

Digitized by Google

KOLUN, *m. ime seocu u Hercegovini.* Statist. bosn. 111.

KOLUNELSTVO, *n. stańe (čast, službа) onoga koji je koluneo. — U jednom primjeru* XVIII *vijeka.* Nemu biše dato za junaštvo od krajine sińske kolunelstvo. And. Kačić, razg. 286[a].

KOLÙNEO (kolùnel), kolùnela, *m. vidi* kolonel. *— U pisaca Dalmatinaca* XVIII *vijeka.* Tisućnik slovinski a kolonel ili kakono po Dalmacii govore koluneo. I. Zaničić 23. Knez i koluneo Marchiol. And. Kačić, razg. 202. Vojvode, koluneli i ostali glavari. kor. 146. Jure koluneo. 471. Koluneo od primorja. Norini 86. Surići od koji je danas koluneo i kapitan od iste Cetine. 86.

KOLÙNǴÎĆ *(uprav* Kolùnǵijić), *m. prezime po ocu kolunǵiji). — U naše vrijeme.* Schem. diac. 1877. 10.

KOLÙNǴIJA, *m. vidi* kujunǵija *i* kulunǵija. *— U jednoga pisca ovoga vijeka.* U ńoj bo svake struke majstora najti može, saiǵija i kolunǵija. S. Tekelija. letopis mat. sr. 119, 43. Tu sam dao kolunǵiji da mi načini prsten. 120, 43.

1. **KOLUNIĆ**, *m. ime plemenu (prezime?). —* XV *vijeka.* Broz žakan . . . plemenem Kolunić. Mon. croat. 129. (1486).

2. **KOLUNIĆ**, *m. ime selu u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 52.

KÒLÛR, kolúra, *m. tal.* colore, (4.) *boja, mast, šara. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* kòlûre *(ili* kòlûru), kòlûri. *— Od* XV *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (vidi mast *i kod* boja). Ali *(ako je stavil)* ini koluri na obraz. Starine. 23, 151. (1496). Stan . . . kolurom napisan. M. Marulić 77. Obučeni u svite svakoga kolura. Tondal. star. 4, 116. Kolure potamnile v grih prosvećuju svitlostju Isusa. Transit. 43. Lipota človiku ne stoji v teli ni v koluri. Korizm. 55[b]. Imejaše zinice dvojega kolura. Š. Kožičić 41[b]. U obraz promijeni drugi kolur. Zborn. 58[b]. Naturao kolur bješe ve od mene otišao. 94[a]. Ter crna od bijela razlučit ne mogu, kako sve lijepa stvar, bez vida ka trudi, kolure ter nigdar ne može da sudi. M. Vetranić 1, 180. Haļina do peta razlicijeh kolura. B. Gradić, djev. 68. Ne gledaj da kolur vina se lašći. Nauk brn. 28[b]. Stola od onega kolura i masti . . . B. Kašić, rit. 2. Ima se upisati različnim kolurom ili masti. 33[a]. Oni lijepi i mili kolur djeļuje se, lice blijedi, usne crne . . . M. Orbin 73. Kolur rumeni od onezijeh usnica. I. Držić 332. Naj pri učini svu priliku prez kolurih. P. Radovčić, ist. 21. Od lipih i uļudnih kolurih. 140. Da ima vel ali svile od razlicih kolurih. M. Bijanković 37. Gledamo na suncu razlike kolure i razlike prilike. S. Margitić, fal. 55. Uboštvo aļina u dvi stvari uzdrži se, to jest u cini i u koluru. P. Filipović, istomač. 34. Ono što se vidi i čuje, to jest kolur, slast i veličina. I. A. Nenadić, nauk. 40. I on knigu legaše a kolure promjenivaše. Nar. pjes. bog. 93. Dade mu krilo od tice nike modra kolura. And. Kačić, razg. 202. Nosim ti župicu trojega kolura. Nar. pjes. istr. 2, 119.

KOLÚRA, *f. vidi* kolur. *— U naše vrijeme u Lici.* Dignu čašu vina prama zraku ili svijeći, pa ako 'e vino čisto i otvoreno, onda reku: ‚Ovo vino ima lijepu koluru'. J. Bogdanović.

KOLUŠA, *f. ime krmači.* F. Kurelac, dom. živ. 41.

KOLUŠNICA, *f.* kad se suho sijeno zgrće na kup. Barilović. D. Hirc.

KOLUŠTAR, koluštra, *m. vidi* klaustro. *— U Mikaļinu rječniku:* koluštar fratarski ‚claustrum, clostrum, peristylium'.

KÒLÛT, *m.* discus; circulus, *ploča (od kamena, od drva itd.) obla i plosnata, isporedi* kotur, plojka, plovka; *obruč, prsten, kolo (vidi* 1. kolo, b). *— isporedi* krug. *— Nemam potvrde prije našega vremena. — U Vukovu rječniku:* 1. ‚die scheibe, wurfscheibe' ‚discus' ‚(wird auch so gespielt wie der *δίσκος*)'. — 2. ‚der reif, ring ‚orbis, circulus'. — Kolut, astr. tech. (kolobar) ‚kreisring, ring', tal. ‚cerchio, anello (circolare), ghiera'; pritežni kolut, mech. ‚zugring'; podijelba koluta ‚kreistheilung'; hist. lat. ‚discus' ‚scheibe, wurfscheibe'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KOLÙTÂŃE, *n. djelo kojijem se ko koluta. — U Vukovu rječniku.*

KOLUTAST, *adj. kao kolut (prsten), sličan kolutu. — Načińeno u naše vrijeme.* Kolutast, bot. lat. ‚annularis' ‚ringförmig (z. b. keim)'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KOLÙTATI SE, kolùtâm se, *impf. bacati se koluta (plovke), u igri. — Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* kolutámo, kolutáte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kòlutâ, *u part. praet. act.* kòlutao, kòlutâla. *— U Vukovu rječniku:* ‚die scheibe werfen' ‚discum mitto'.

KOLÙTIĆ, *m. dem.* kolut. *— U Vukovu rječniku. — Pisci u naše doba upotrebļavaju i u osobitom značeńu za dio tijela (sličan kolutu, prstenu) u buba (kukaca) i crvi.* Kolutić, zool. lat. ‚annulus' ‚leibesring (am leibe der insecten)'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. *— U prenesenom smislu i ńeka biļka.* Kolutić, rus. калачики, Malva L. (Vujičić). B. Šulek, im. 151.

1. **KOĻ**, *m. klańe. — Radi postańa isporedi* pokoļ. *— U jednoga pisca čakavca* XVI *vijeka.* I mi eto kako ovca drugu zaklanu gledajući, svoj koļ čekamo. P. Zoranić 55[b].

2. **KOĻ**, *m. kolac (kol). — U naše vrijeme u Istri.* Deboo koļ koji je već ńekoliko dana uz ogań tińao . . . Naša sloga. god. 21, br. 1.

KOĻAC, koļca, *m. čovjek koji koļe. — Na jednom mjestu* XVII *vijeka u pisca čakavca.* Zač sabļom u ruci Suliman svoj otac pred vojskom meu puci učini svoj konac da krstu bi koļac živući u rati i mnozim na kolac žif život potrati. Đ. Baraković, vil. 59.

1. **KÒĻÂČ**, *m.* u prasca, a osobito u nerasta onaj zavinuti zub i u gorńoj a i u dońoj vilici zove narod ‚koļačem'. *— U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović. *— Postaje od* klati, koļem, *dajbudi po pučkoj etimologiji, a isporedi i* 1. kaļac *i* kaļak.

2. **KÒĻÂČ**, *m.* čovjek koji se umije jezikom dobro klati i pravdati. *— U naše vrijeme u Lici.* ‚Vratri je Luka koļač, ne bi mu đavo dokla'. J. Bogdanović.

KÒĻAČA, *f.* kao vistan, samo što je kratko po dnu vezen. nose ga žene između Tare i Lima (u Hercegovini).

KOĻÀČICA, *f. žensko čeļade kao* (2.) koļač. *— U naše vrijeme u Lici.* ‚Pusta 'e, brate, koļačica; ne bi je svi đavoli naklali'. ‚Neg se vrag s ńom koļe, neću ja'. J. Bogdanović.

KÒĻADA, *f. kravļe mlijeko što se muze prvijeh dana pošto se oteli. — Istoga postańa kao i* koļata *(vidi). — U naše vrijeme u Istri.* Koļâda

Digitized by Google

‚lac vaccae primis post partum diebus mulsum'. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. iftsg. 39.

1. KOḶAK, koḷka, *m. vidi* 1. kaḷac *i* kaḷak. — *isporedi i* 1. koḷač. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚primores dentes equi'.

2. KOḶAK, koḷka, *m. kolac.* — *U naše vrijeme u ugarskijeh Hrvata.* Vid za ńim poskoči, koḷak pozabi. Jačke. 194.

KOḶAKOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Simeun Koḷaković. Rat. 212.

KOḶANI, *m. pl. mjesno ime.* — *isporedi* Koḷanin.

a. *selo u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 37.

b. *mjesto ńegda naseḷeno, a sad pusto u Srbiji u okrugu podrinskome.* M. Đ. Milićević, srb. 564—565.

KOḶANIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* D. Avramović 211.

KOḶANIN, *m. čovjek iz mjesta Kola.* — *Množina* Koḷani *(starije* Koḷane). — *isporedi* Koḷani. — *U spomeniku* XIV *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku* (Koḷanin, čovjek iz Kola). Izbiše se Koḷane na Dlьmni. Mon. serb. 226. (1395).

KOḶANKA, *f. mjesno ime.* — *U spomeniku* XIII *vijeka pisanome ćirilovskijem slovima, u kojemu stoji svagda* ѩ *mj.* ѣ, *te se ne zna glasi li ova riječ* Koḷanka *ili* Koḷenka *ili* Kolijenka. Otь Stolьca u Koljanьku, otь Koljanьke u planinu Uborьkь. Spom. stojan. 9. (1254—1264).

KÒḶÂŃE, *n. djelo kojijem se koḷa.* V. Arsenijević.

KOḶATA, *f. usireno mlijeko, tal.* quagliata. — *isporedi* koḷada. — *U jednoga pisca (Spļećanina)* XVIII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (koḷata, strigļata, mlijeko usireno ‚quagliata, gioncata' ‚lac coagulatum, lac coactum'). Skorupi, ikre i koḷate . . . J. Kavańin 20b.

KÓḶATI, kȍḷâm, *impf.* probijati kocem zemļu, kad se hoće što da sadi. u hrvatskoj krajini. V. Arsenijević. — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes.* 3 *pl.* kóḷajû, *u aor.* kóḷah, *u ger. praes.* kóḷajûći, *u ger. praet.* kóḷâvši, *u part. praet. act.* kóḷao, kóḷala; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes.* 1 *sing.*

KOḶBA, *f. klańe, svađa.* — *U jednoga pisca Slavońca* XVIII *vijeka.* Pak da vas dan š ńima imaš koḷbu. M. A. Reļković, sat. E7b.

KÒḶČÂŃE, *n. djelo kojijem se koḷča.* J. Bogdanović.

KÒḶČATI, koḷčâm, *impf.* kod nas *(u Lici)* ne siju kukuruze; nego kada se orańe lijepo pobrana, uzme se kolac, ozdo tubasto zaoštren, pa po tom orańu tijem kocem grade se škuḷe, ili rupice, a jedno čeḷade ide odmah za tijem što kocem čini rupice, te u ove meće po jedno zrno kukuruza i odmah ih nogom zasipļe. ‚Cio dan bez izmjene koḷčam, pa mi je kolac natuka' žuļ na obadva dlana'. Vidio sam de tako kocem i grah pa i krumpijere sađe. J. Bogdanović. — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* koḷčámo, koḷčáte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kȍḷčâ, *u part. praet. pass.* kȍḷčân.

1. KÒḶE, *različna su značeńa u ove riječi, ali vaļa da je naj prije značila duļinu vremena (prvo u interogativnom, pak i u relativnom smislu); nije lako odlučiti ni u koju vrstu riječi pripada: jeli supstantiv, adverab? — I za oblik ne može se znati koji je stariji:* kolê *ili* koli? *isporedi stslov.* kolь, koli, *rus.* -колъ, -коль, *češ. i poļ.* -koli; *ima i drugijeh oblika što su od jednoga od ovijeh postali, kao* kolu, kle, kli *itd.* — *Mislim da je ista osnova što i u* kolik. — *Radi rječnika vidi daļe.*

1. otium, tempus vacuum, *vrijeme kad ko nema posla, te mu je slobodno ńešto uraditi što sam želi ili što se od ńega traži, isporedi* dokolica. — *Nije potrebno shvatiti kao supstantiv, isporedi* 1. kad, B, I, 2, *ali u naše doba ima i oblik* koḷa *kao gen. sing. (vidi u Vukovu rječniku).* — *U starijim je primjerima oblik* koli *(možebiti po zapadnom govoru), ali ima i* kolje (koḷe?). Š. Menčetić 196. — *Između rječnika u Mikaļinu* (koli biti, imat koli, biti bez posla ‚vacat, vacuus esse, otio affluere, esse otio'), *i u Vukovu:* (u Crnoj Gori) ‚musse, zeit' ‚tempus vacuum': nije mi koḷe (a može se čuti i: nije mi koḷa, ‚als gen.'), t. j. nemam kad *s primjerima:* Kome je putovati, nije mu koḷe drijemati (Nar. posl. vuk. 147). Neka zove i prizivļe, sad nemam koḷe. Mi nemamo kade piti vino, danas ni je koḷe ići tamo da junački megdan dijelimo *(iz narodne pjesme).* — Bditi ne bi koli. M. Marulić 50. Da mu bude koli prijati nas k sebi. 214. Milost pitat nije koli. 328. Ne bi mi sad koli plakati s dreseljem. Š. Menčetić 34. Inako ļuven stril izvidat ni kolje. 196. Nije koli čekati. M. Vetranić 2, 208. Nije mi stat koli, jer imam opravu. H. Lucić 250. Er koli nije spati, moj brate. M. Držić 432. Ovđe nije koḷe piti vino, ko dobije neka potļe pije. Pjev. crn. 112a. Nije koḷe, neznani junače, mene stojat. 198b. Ali ne bi koḷe počivati. 257b.

2. unquam, *igda, ikad (može biti da u kojem primjeru znači: kadgod, katkad).* — *Ovo značeńe vaļa da je postalo od predašńega.* — *U knigama pisanima crkvenijem jezikom (svagda s oblikom* koli), *a između rječnika u Daničićevu* (koli ‚unquam'. gledaj ‚kolê'). Ašte snaxarь ne vьzbranitь koli, ne podobajetь ostaviti nikogdaže. Sava, tip. stud. glasn. 40, 139. Ašte li koli otь nasь blago prijeļь jesi, nińa vrême ļubovь pokazati. Domentijanb 11. Ježe ne udobь koli prijeti pomyšļahu, sije ubo vь nezaapu darujemo imь slyšavše. 207. Ašte koli sьgrěšihь ti . . . Danilo 208.

3. *u čakavaca stoji poslije zamjenica i adveraba što postaju od korijena* kъ, *te kao* 3. god, *podaje im značeńa što i ova riječ.* — *Po svoj prilici ovo značeńe postaje od predašńega (kod* 2), *isporedi lat.* -cunque *i* unquam. — *Oblik je svagda* koli.

a. *radi značeńa vidi* 3. god, *a).* Ki koli bi s Turci pošli na vojski. Stat. poḷ. ark. 5, 246. Ki koli ulize u tuj zgrihu. 247. Ka koli stran bi pasli prek teh razvod. Mon. croat. 5. (1275). Ki koli stoje. 57. (1433). Kako koli se v ńem udrži. 67. (1446). Ča koli k ńej pristoji. 69. (1447). Ča je koli nas tikalo. 84. (1457). Ki koli bude čtěl sije grihi. 93. (1463). Kada se koli človik sramuje. Naručn. 16b. Zabrańuje se služiti dokle koli su v pokorah. 19b. Vazda kada koli bila bi mu potriba. 32b. Koliko koli moći budete, toliko se zdržite od bļuvanja. 35a. Da mu *(Bog)* prosti vsaku krivicu koliku koli očeš veliku. 51b. Dokle koli je va onoj furiji. 61a. Spovidati grihe koliko koli oćeš da su otajni. 79a. Pelaše ga s sobu kamo koli grediše. Mirakuli. 16. Ča koli poželimo vse budemo imiti. Korizm. 27b. Kada koli bi se rodil ki ditić. 32a. Ča koli ti prosiš. 37a. Da sin bude podložan otcu kolika koli podloštva vzdrže se v atih. 42b. Kamo koli more človik tamo ima bižati. 49a. Koga koli svežete na zemļi, bude svezan i na nebesih. 59b. Da bude zignan dokle je koli živ

Digitized by Google

59b. Koliko koli je Bog neskonačni. 72b. Na koliko koli se dêli razdili. 83a. V ki koli dom vnidete. 103b. Molite za ńega ki koli štite toj. M. Marulić 189. Kakovo koli oružje najdu, idu proti Ektoru. Pril. jag. ark. 9, 131. (1468). Do jednoga svih pobiše, ki koli se tuj namiri. J. Armolušić 39. Dokle živem koli. P. Vitezović, odil. 15.

b. *radi značeńa vidi* 3. god, *b).* I ako je učinil v kući ali vani kuće ku koli stvar za lakomost. Starine. 23, 132. (1496). Nenavijahu ga i iskahu kako bi mu ku koli sramotu učinili. Živ. jer. star. 1, 229. Svako vrime u ko koli dobro dilo traćaše. 235. Dokle bude došal da umi ča koli. M. Marulić 127. Kada se obraća ka koli rič. Korizm. 5b. Ali jesi v koj koli nemoći. 12b. Mogu prositi ku koli pomoć. 18b. Ote ti pomoći v koj koli stvari. 33a. Čineći ko koli dobro. 33a. Nahodjaše kakovi koli uzrok. F. Vrančić, živ. 70. Pojdi stat gdi koli. Đ. Baraković, jar. 54. Komu se zmaknihu nemoći ke koli. 106. Da nam kadi koli mistace zabrani. 123. Maḷahno korenja, tar ku smokvu kada koli, i to u večer okušaše. F. Glavinić, cvit. 344b.

4. *s prijedlozima* do, od, po *znači vrijeme u koje je čemu početak ili kraj; uprav je adverab* (quando), *ali se možebiti shvaća i kao supstantiv, s toga dobiva različne oblike, kao* kola, kolu *(vidi n. p.* dokola, dokolu), *ili se uz to izbaci* o, *vidi* dokla, doklam, doklem, doklen, doklena, dokler, dokli, doklu, dokḷe *itd., a osobito* dokle *i* dokoli. — *Između rječnika u Daničićevu* (kolê ‚quando' relativno, ali samo s predlozima, a oni mu dodaju svoje značeńe; kolu, gledaj kolê).

a. *s prijedlogom* do, *vidi* dokoli, dokole, dokolije.

b. *s prijedlogom* od, *vidi* otkle, odakle *(samo u vremenom značeńu).* Odkolê je tuzi. Spom. sr. 1, 40. (1402). Odь onogaj vrêmene, od kolê su naši prьvi posli pošli iz Bœrča. Mon. serb. 310. (1421). — O vsêhь razlozêhь i o vsêhь dlьgovêhь što je carstvo mi imalo š ńimi ѡd koli je carьstvo mi prêjelo kraḷevьstvo i do carstva. Glasnik. 27, 286. (1351). Od koli bi Satan prognan u pakal, ne može... M. Vetranić 2, 231. Ovo jes drugi dan, od koli primih ja lis. N. Dimitrović 97. Od koli Bog ovoj dao nam jes mjesto, godiš je velik broj. N. Naḷešković 1, 229. Ovo je drugi dan od koli slavni tvoj listak mi bi pridan. 1, 320. — Tazi carina ne uzimana od veka, od kole svêtь stalь. Mon. serb. 117. (1345). — Odь kolu je postalo naše mêsto, bilь je zakonь i slobodьština. Spom. sr. 1, 15. (1398). Odь kolu je prišalь u Šibenikь ѡvь knezь, namь je vazda pravdu učinilь. 1, 40. (1402). — Na Osińu, od kolen redovnici priđoše u Zaostrog *(u mjesnom značeńu).* Norini 55.

c. *s prijedlogom* po, *vidi* pokle, pokli. Po kolê smo razdêlili, ne moremo usilovatь. Spom. sr. 1, 26. (1399). Po kolê ihь posrêdь grada našega puštamo, zašto ihь ne bismo na drêvehь propustili? 1, 28. (1400). Po kolê ga hoće, ja ino nêsmь razvê što onь hoće. 1, 65. (1405). Po kolê ne imašь svêdoke, a ti mu obḷubi dušu. 1, 89. (1407). — Po kolje *(ili* pokol je?) Gospodь Bogь i vašь veliki razumь hotêlь. Spom. sr. 1, 155. (1421). — Po koli knezь dubrovački i vlastele jego pokazaše ḷubovь i prijateḷstvo... Mon. serb. 362. (1430). Petinadeste dan pokoli bihu izlizli iz zemḷe Ejiptove. Bernardin 68. exod. 16, 1. Petnaeste dan mjeseca drugoga pokoli bjehu izišli i(z) zemḷe Eđiptove. N. Rańina 88a. Koji smo blagovali i pili s ńim, pokoli uskrsnuo jest od mrtvijeh. 124ab. act. ap. 10, 41. Po koli tužna znam, veselje sve moje izgubit da imam. N. Naḷešković 1, 122. A toj mi ne lipše po koli rumeno ńe lice izgubih. 1, 183. Po koli obje dvije, sudče moj, htje slišat... 1, 221. Pokoli ja ne imam druge svrhe u pamoti mojoj nego počtiti tebe, primi dake... F. Lukarević 3. Pokoli višńa čes u ńem pri' što ni bil', toliko vridna jes pjesnivca satvoril'. D. Rańina IIIa. Koliko se nizoko ponizi, pokoli ti budući Gospodin od anđela i od ḷudi, hotje se učiniti mańi od anđela... A. Gučetić, roz. jez. 191. — Odь togaj dne, po kole budemo opovidêti. Mon. serb. 467. (1454). — Po kolu je prijateḷь gospodьstvu ti, mi ga primismo. Spom. sr. 1, 54. (1404). Nije mi toj dosta, po kolu dobrih dil život moj izosta. H. Lucić 280—281.

5. *isto je što* koliko, *vidi* kolik *pod* 3, *a osobito pod* 4. — *U svijem je primjerima oblik* koli, *osim jednoga:* Da znaš pakḷen trud, kroza te ki prijah, kolje bi vele hud, a rijet ti ne smijah, ovuj bi tužicu od mene sakrila. Š. Menčetić—Ġ. Držić 477. — *Po zapadnijem krajevima, u naše vrijeme možebiti samo u čakavskom govoru, premda se nalazi i u jednoga pisca štokavca našega vremena (vidi naj zadńe primjere). — isporedi i* kolikrat *i* kolikrati. — *Između rječnika u Stulićevu* (koli ‚quam, quantum, o quantum, si, quod si'). Koli lêt ot Adama do potopa? Pril. jag. ark. 9, 105. (1468). Ajme, koli lip bih, koli se jak rvah! M. Marulić 235. Poznati češ koli sam silan s mojom državom ja. 9. Ti bježi koli mož. Š. Menčetić 46. Po medu tadaj mńah da srce me plove, a koli san da sńah na krilu ka slove. 95. Ne vim broj ni red, koli me skončava prislatki tvoj pogled. 119. A koli dotecih prid slavni ńe obraz, u svako ja recih... 125. Kriv ti sam, koli hoć. 250. Jer ini razgovor ne ćutim koli smrt. Š. Menčetić—Ġ. Držić 471. Sliši svak ovi trud koli je vele hud. 482. Koli je plačan glas! M. Vetranić 1, 3. Cvijetje i travica... obrati se k zemḷi nica, koli grozno proplakasmo. 1, 240. Biraj vlas moju koli sam razložan. 1, 355. Ku svjetlos nitkore, koli je slavan dar, procijenit ne more. 2, 64. Kroz ku stvar, dobro znaš, koli se bojim ja. N. Dimitrović 29. I toli veće još, koli je veći broj. 84. Toliko nije mi moć žuḍjeti tvoju čas, koli sam držan ja ḷubav tvoju spjevat. 87. A ti znaš sam, Bože, koli ju ja ḷubim. N. Naḷešković 1, 191. Koli mi taj težak nemir se prigodi, teži je svaki pak koji mi dohodi. 1, 322. Koli si daleče od višńe svitlosti. M. Držić 16. Koli bi junaci ljevše popijevali. 399. Koli se naj već može i koliko potriba veli. Š. Budinić, ispr. 18. Koli držan jest opriti se grihom. 87. Što koli se prije izvrši toliko boḷe. B. Gradić, djev. 33. Er pod suncem ni' mladosti, ku čes gledi toli mnoga, koli tebe, moja slavo. A. Čubranović 151. O mlače bez vida, koli se varaš ti, koli tva besida kaže te bez svijesti! F. Lukarević 11. Koli bi on veće proć meni rasrčniji u sebi, toliko veće ja proć ńemu milija odkrih se. 113. Koli me grka kad poželi koji hip, grči sam nego jad. D. Rańina 38a. Sve više čoek koli bude se dignuti, ukinuv pak toli niže će padnuti. 47a. Ter koli njekada, kadno me moraše, ere te ḷubḷah ja, srčna se činńaše, toliko će sad mučna i gńivna, znaj, biti. 91a. Hoću da misli se koli je podobno, za paka ne doći na zlo ono vjekovno. 93a. Takoj i ti videć ukras, ki bludnosti duh zanosi, pozri razlog koli prosi, a pak pozor digni ončas. 143b. Koli me pogubi svršeno smrt tvoja? D. Zlatarić 19a. Pošḷi mi iz nebeskoga perivoja koli god jabuka i ružica. B. Kašić, per. 51. Budite do

Digitized by Google

mala, koli si mladih lit, sramota dopala. Đ. Baraković, vil. 270. Gospodine, Gospodin naš, koli čudno jest ime tvoje po svoj zemḷi! M. Alberti 95. Nu vi lijepe, koli prike, svijetle zvijezde pune uresa koje sjate sred nebesa umrloga lica u vike, sad kažete zrak milosni . . . I. Gundulić 20—21. Ah! srce mi sve se cijepa, na nevoḷnu svrhu koju vidim letjet mlados tvoju, o nesrećna, koli lijepa! 45—46. O dvorno odveće mučanje u sebi, koli već mučeće, toliko draže bi. 57. I u pustoj još planini svjetḷe od neba nebo čini *(ljepos)* koli skrovnje, toli draže. 69. Ah! koli se ja blažena cjeć me lijepe *(kćerce)* zvah njekada, toliko sam tužna sada vrh žalosnijeh svijeh žena! 84. Sve sam čula, jaoh, ne veće, koli tužnoj pristoji se. 89. Ah! nut' gleda' naše gizde, ah! nut' kao smo lijepe i drage, koli jasne, toli blage. 241. Pitam ono što braniti toli maće ima ona, koli većma hoće biti nemilosna, nepriklona. 257. I pozno si i vidio sred krvava ḷuta boja, koli je teška sila svoja. 308. Jaki junak, ali koli jak, podbiban caru svomu. 324. Jer podepsa s neba koli lakše ide, teže pade. 370. Koli izvrsno ti hińaše sliku mlade djevojčice! Ġ. Palmotić 1, 318. Čestitos je moja mnoga i veseḷe veoma slavno i toliko veće koli ńega slave glas okoli priko svega leti svita. 2, 291. Koli tvoju želih knigu ovih dana, toliko vesel bih. I. Ivanišević 279. Koli j' ubog, toli veće guli ubošku krv sisati. P. Kanavelić, iv. 18. Koli vješto, hitro toli strijel perenu pusti iz luka. 257. Nu što, kako, koli i kada. 539. Koli on ńu većma moli, to se ona veće oholi. J. Kavańin 38[a]. Koli lijepo i sada je gledat na konih zatjecaje! 279[a]. Od svetaca naših ruka, koli bližih, koli davnih. 295[a]. Ne bi mjêstâ, kûćâ, varoš, koli sêlâ . . . 306[b]. Pedipsanje neba koli polagḷe ide, teže pade. 525[b]. Koli i shraniš odmetnika, veća izhodi tebi slava. 575[b]. Koli veće iz visine, toliko će teže pasti. I. Đorđić, salt. 117. Ah, koli 'e dobar Bog! 240. Koli uzvišen bih njekade, tolko sam snižen sada. 800. Hod'mo učit, koli ḷubav moguća je. uzd. 75. Toliko, koli se vidi, da... F. Lastrić, test. ad. 79[a]. Koli vam je mrvići, tol'ko vam Bog dal starih. Nar. pjes. istr. 3, 20. Neka mazgov tvrdoglavi znade, koli cara slušati vaḷade. Osvetn. 1, 24. Ter koli ih *(Turaka)* na vijeću bilo . . . 2, 53. Koli koji čije bio žedan, onako se i pojio krvḷu. 2, 162.

6. *na ńekijem mjestima oblik* koli *stoji mj.* kolik *uz* vas, svi, *(u dva primjera uz* sva *i* sve). — *isporedi* vaskolik (savkolik). Blagoslovḷen budi, moj sinko, vas koli! M. Marulić 181. O nevoḷnici svi koli! 295. Svi koli vapimo i govorimo. M. Divković, nauk. 104[b]. Vas koli uspreda. Đ. Baraković, jar. 118. — Da prez tvoje boli mučenja sva koli pritrpiš. M. Marulić 177. Ovo se sve koli poznaje prijeko idući priko tabule. M. Divković, nauk. XIX.

2. KÔḶE, *n. coll. kao množina od* kolac (kol). — *Stariji je oblik* kolje. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaḷinu* (kolje, koci koji se sastavḷaju u temeḷ od građe ‚palatio') *gdje se naj prije nahodi, i u Vukovu* (‚die pfähle, das pfahlwerk' ‚pali'). Svežu uz koḷe. S. Margitić, fal. 161. Koḷem doubiše ga. F. Lastrić, svet. 56[a]. Uz put moreš isicati koḷe. J. S. Reḷković 49. Uz ńeg vežuć mladice listane, da se one uz koḷe nastane. 151. Gđe će Turke na koḷe nabiti. Nar. pjes. hörm. 2, 73. Ludi mnogi s noževima i s koḷem. Vuk, mat. 26, 47. *(Igraju se deca)* koḷa. S. Tekelija. letop. mat. 119, 12. Sve koḷe u ńemu i sve koḷe u trijemu da bude od mjedi. Đ. Daničić, 2mojs. 27, 19. Sve koḷe za šator. 38, 31. Koḷe svoje utvrdi. isai. 54, 2. Koḷe praska po peći. M. Pavlinović, rad. 23. Turci naticahu ḷude na koḷe. 98. Prče koḷe, plotina se svali. Osvetn. 1, 71. A to kleto odijelo, da ga nadreš na hrastovo koḷe. 2, 51. Eno vam ih, pak ih bijte, il' na koḷe dijte. 4, 35. Aman aga! ne vodi ih amo, eto koḷe, povješaj ih boḷe. 4, 54. Nemu nije ni u kraj pameti, da hitri Cincarin želi viđeti ńegove starješine na koḷu. M. Đ. Milićević, omer. 241. Gredom iščupasmo dva koca i pomažući se tijem koḷem pregazismo više od pola rijeke. 245. Ovde onde vide se glave nabijene na koḷe kao lubenice ili bundeve. pomenik. 1, VI. Haǵi-Prodanova buna okvasila je koḷe mučeničkom srpskom krvḷu. 5, 774.

3. KÔḶE, *n. coll. vidi* kola. — *Sa starijim oblikom* kolje *na dva mjesta* XVI *vijeka (na prvome nije dosta jasno značeće), a između rječnika u Belinu* (kolje ‚carro' ‚currus' 174[a]). Ino im ne lipše nego vlas i kolje, a svaka jur pripše za carsko pristolje. Š. Menčetić 84. Kolje sta jedno na drugo posrtat. D. Zlatarić 17[b].

KOḶÈBALAC, koḷèbaoca, *m. čovjek koji koḷeba. — Samo u Stulićevu rječniku:* koḷebalac, koḷebalca ‚agitator'.

KOḶÈBÂŃE, *n. djelo kojijem ko koḷeba ili se koḷeba. — Stariji je oblik* koljebanje *(radi oblika* kolebańe *vidi kod* koḷebati). — *Između rječnika u Stulićevu* (‚agitatio, jactatio *s dodatkom da je uzeto iz brevijara) i u Vukovu* (kolèbâńe ‚das schwanken' ‚fluctuatio'). Smjerao je u ciḷ bez kolebańa. M. Pavlinović, rad. 16.

KOḶÈBATI, koḷèbâm (kòḷebḷêm), *impf. ḷuḷati, drmati. — -ḷe- stoji po južnom govoru mj. ńegdašńega* -lê-, *u istočnom* -le- (kolèbati), *u zapadnom* -li- (kolibati); *ali se južni oblik potvrđuje samo primjerima starijih pisaca i iz stslovenskoga jezika; u naše vrijeme i u južnom govoru obično je samo* kolèbati. — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* koḷebámo, koḷebáte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kòḷebâ, *u part. praet. act.* kòḷebao, kòḷebâla, *u part. praet. pass.* kòḷebân; *(prema prezentu* kòḷebḷêm *mogao bi biti i impf.* kòḷebâh, *ger. praes.* kòḷebḷûći). — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kolêbati, kolêbaja, *češ.* kolébati *i* kolíbati, *praes.* kolébám *i* kolíbám *i* kolébi, *pol.* kolebać, *praes.* kolebam *i* kolebię. — *Između rječnika u Mikaḷinu* (kolibati ‚agitare cunas, versare cunas'), *u Bjelostjenčevu* (kolibam, v. zibḷem), *u Stulićevu* (koḷebati, koḷebam ‚agitare, jactare, commovere, fluctuare, titubare' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara;* kolibati, v. kolibkati *s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva), u Vukovu (vidi kod* b), *u Daničićevu (vidi kod* b).

a. *aktivno.*

a) prelazni glagol. Kolêbḷuts me vlьny napadenij bêsovьskyihь. Danilo 32. Smatrao sam ga kao slabu trsku koju naj maći vjetar koleba. D. Obradović, živ. 30. Kad ih *(oblake)* stanu vjetri kolebati. Pjev. crn. 254[a].

b) neprelazni glagol, znači što i: koḷebati se. — *U jednom primjeru* XVI *vijeka.* Što ste izljezli u pustińu vidjeti? trsti vjetrom koljebajući? N. Rańina 14[a]. matth. 11, 7.

b. *sa* se, *refleksivno (u kojem primjeru može biti i pasivno). — Između rječnika u Vukovu:* kolèbati se, kolèbâm (kòlebḷêm) se ‚schwanken' ‚vacillo, fluctuo', *i u Daničićevu* (kolêbati se ‚vacillare').

a) u pravom smislu. A wtьcь jego drьžaše se za ruce jemu kolebḷušti se i stenušti i bijušti se vь prsi svoje. mati že jego takoždê vlasi svoje prostrьšij nad ńimy kolebaše se. Sta-

Digitized by Google

rine. 22, 219. (xv *vijek)*. Oni posrću i padaju, a mi stojimo i ne kolebamo se. Đ. Daničić, psal. 20, 8. Jako kamenь tvrьdь ne brêgy žьženija slьnьčьna niže bureju vêtrьnoju kolêbļe se *(part. praes. act.)*. Danilo 374. I tvarь kolebaše se do prestola Božija. Starine. 18, 208. (xiv *ili* xv *vijek)*. Grad koji se već kolebao i pasti hoteo. J. Rajić, pouč. 1, 50. Kolebļu se u moru nebesa. P. Petrović, gor. vijen. 103.

b) u duševnom smislu, titubare, *ne umjeti se odlučiti*. Ne dvoumnymi pomyšļenmi ω semь kolêblêm se. Domentijan[b] 165. Ne hotiće kao da se koleba, drijema, boluje oliti samire. M. Pavlinović, rad. 149. Nikad jošte nije se graničar kolebao u stalnom čuvstvu. Zbornik zak. 1871. 246.

KOLÈBLIV, *adj. koji se koļeba ili se može koļebati*. — *U jednoga pisca našega vremena, a između rječnika u Stulićevu* (‚mobilis' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara)*. Kad se to suzbijaće u ondašńem vrlo često kolebļivom konaku nije odobravalo ... M. Đ. Milićević, pomenik. 3, 427.

KÒLEN, *m. vidi* koļeno. — *Na tri mjesta* xvii *i* xviii *vijeka*. Padoh na koline, počeh ga moliti: ‚Svetli gospodine . . .' B. Krnarutić 33. Blagosovļeni budu u tebi svi koļeni zemaļski. J. Matović 28. Treći kolin baš prvog godišta cvitom cvate. J. S. Reļković 86. — *Ima* ‚kolieni' *u drugom Bandulićevu izdańu na str.* 99[b], *ali to po prvom izdańu treba popraviti* golijeni. — *U ovijem primjerima gen. pl.* koļenov (kolinov) *ne zna se jeli po nom. sing. muškoga roda ili je griješkom načińen od* kolino *(svagda je značeće kao kod* koļeno, 2): U dvanadeste kolinof. Bernardin 163. U dvanadesete koljenov. N. Rańina 201[b]. Dvanadeste kolinov Izraelovih. M. Alberti 486. Od svih kolinov i pukov ... A. Vitaļić, ist. 289. Od svih pukov i kolinov. 290. — *I starinski nastavak* e *u ovijem primjerima ne znam jeli po analogiji prema muškome* jelenь *ili prema sredńemu* plemę *(stslov. gen. sing.* jelene, plemene): Ωtь plêmene i kolene Nemańina. Okáz. pam. šaf. 72. Toga vsega kolene. Mon. croat. 69. (1447). To drêvo bude na raspêtije Hristu, ki rodi se ot kolêne Ljudova. Pril. jag. ark. 9, 93. (1468). On ni od plka Božja ali od kolene Abraamova. Korizm. 99[a].

KÒĻENAC, koļênca, *m. vidi* koļence.

KÒĻENAČKI, *adv. u poskočici našega vremena (jamačno o pregibańu ili uopće o micańu kòļênâ)*. Sitno, sitno sekurički, trumbe lumbe beočićski, a pokrupno belušićski, toļevački, nauzńački, pajkovački, kolenački. (Poskočica). Javor. 1880. 428.

KOĻÉNAK, koļénka, *m. dem.* koļeno. — *vidi* koļence. — *U Belinu rječniku*: koļenak ‚ginocchietto, diminutivo di ginocchio' ‚geniculum' 344[b]; ‚cannello, pezzo di canna tagliato fra un nodo e l' altro della canna' ‚internodium arundineum' 165[b], *i u Stulićevu*: ‚geniculum' *iz Belina. — Amo bi spadao i ovaj primjer, ako nije nom. sing.* koļenko. Sniga do kolenka. Jačke. 1.

KOĻÈNÂŃE, *n. djelo kojijem se koļena. — U Vukovu rječniku.*

KOĻENAST, *adj. postaje od* koļeno.

a. *na kojemu ima mnogo koļena (članova, zglobova). — U Belinu rječniku*: koljenast ‚ginocchiettato, che ha ginocchietti' ‚geniculatus', *i u Stulićevu:* ‚nodoso, che à molti nodi che spingono in fuori a guisa del ginocchio, come la canna' ‚geniculatus'.

b. *koji je nalik na koļeno. — U pisaca našega vremena.* Koja se cijev izvana koljenastim pregibom uzdiže. Zbornik zak. 1863. 441.

KOĻÈNATI, koļènâm, *impf. u Vukovu rječniku (gdje u drugom izdańu stoji griješkom da je perfektivni glagol, ali je popravļeno u trećemu)*: biti, gnêciti koļenima ‚mit knien drücken' ‚comprimo genibus'. — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.*: koļenámo, koļenáte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kòļenâ, *u part. praet. act.* kȍļenao, kȍļenâla, *u part. praet. pass.* kȍļenân.

KÒĻENAV, *adj. samo u Stulićevu rječniku uz* koļenast.

KOĻENCA, *vidi* kolinca.

KÒĻÊNCE, *n. dem.* koļeno *(samo u značeńima kod* koļeno, 1). — *Nalazi se često i oblik muškoga roda* koļenac *(isporedi i* koļenak). — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (kolince ‚geniculum'), *u Mikaļinu* (koljenac od trave ‚geniculum, articulus'; kolinac *kod* član), *u Belinu* (koljence, koljenac ‚ginocchietto, diminutivo di ginocchio' ‚geniculum' 344[b]; koljenac ‚cannello, pezzo di canna tagliato fra un nodo e l' altro della canna' ‚internodium arundineum' 165[b]; koļenac ‚nodo dell' herba, e sarmenti ‚geniculum' 512[a]; koļenac od pruta ‚giuntura o nodo del sarmento' ‚articulus sarmentorum' 349[b]), *u Bjelostjenčevu* (kolence, kolinac trave, drača etc. ‚geniculum, articulus l. articuli herbarum', v. cev), *u Voltigijinu* (koļenac ‚articolo, giuntura' ‚gelenk'), *u Stuličevu* (koļenac ‚geniculus, internodium, gradus, signum, ea pars globulorum quibus Christicolae ad fundendas preces utuntur, quaeque consistit decem minoribus globulis ac undecimo majori'; koļenac milosti, dostojanstva, slave ‚gradus gratiae, meriti, gloriae'; kolence, v. koļenak *iz Bjelostjenčeva;* koļence, v. koļenac *s dodatkom da je riječ ruska), u Vukovu*: dim. v. koļeno *s primjerom iz narodne pjesme*: I ponesi durbin od biļura, pa mu pruži sedam koļenaca (Nar. pjes. vuk. 3, 153).

a. *u pravom smislu.* Ter mi kopaj grobak, grobak do kolinca. Jačke. 104.

b. *u prenesenom smislu, član, zglob, dio itd.*

a) na trsci, žitu itd., na grani, na prstima itd., na durbinu (vidi u Vukovu rječniku). koļence. Iz busja kolinca jur su se izvlatala. I. T. Mrnavić, osm. 126. Koļence, bot. lat. ‚geniculum' ‚knoten, gelenk'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. Kòlînca, n. pl. nodi, ńem. ‚knoten' (n. p. na prstima ‚nocche delle dita', ili na trstiki). na Braču. A. Ostojić. — Jednu trst vazam s koljence *(gen. sing. nejasna oblika)* odrezah. M. Vetranić 2, 121. — koļenac. Iskat koļenac u boturu. (Đ). Poslov. danič. Dok žita ... još nijesu u koļence i skļance ... izrasli. I. Jablanci 72. — *Ne zna se, jeli* koļence *ili* koļenac. Biči biše od veće vrsta, šibike s koļencima, konopci zauzlani ... Đ. Bašić 306. Drvje koje višje lita cvate ... ima gori izrastke na granah ... na vršiki kolince ti kaže, dokle ńega za kalamo traže; grana ima po dva tri kolina *itd.* Dakle prvi kolinac vaļade, kad uza se pup rodni imade. J. S. Reļković 86. Kalami ulamaju se nižje prvoga kolinca, to jest: koji su od jedne godine. 86.

b) očenaš i deset zdravamarija kao jedan dio rozarija, krunice. koļenac. Govoreći na svaki koljenac jedan očenaš. A. Gučetić, roz. mar. 46. Kolikrat se reče rozarijo, to jest, petnaes koljenaca. roz. jez. 54. Na svaki koljenac. 54. — *Ne zna se, jeli* koļence *ili* koļenac. Krunica ima pet koljenaca. B. Kašić, nač. 46. Za druzijem koljencem razmišļaćeš drugo otajstvo. I. Držić 95. Sveto rozarijo uzdrži se u 15 koljenaca. V. M. Gučetić 80.

c) kitica (strofa) u pjesmi. Prva dva ko-

Digitized by Google

linca *(od pjesme)* pivaju dva pivaoca. P. Knežević, pism. 68.

d) u ovome primjeru znači: skalin. Dvanadest kolinac od toga kamena, ali ti skalina po redu kladena. Đ. Baraković, jar. 61. — *Daničić upotrebljava kao tehničku riječ u astronomiji prema lat.* gradus, *vidi* stepen, stupań. Vrati Gospod sjen pokoljencima, po kojima bijaše otišao na sunčaniku. 2car. 20, 11. I vrati se sunce za deset koljenaca po koljencima po kojima bijaše sišlo. isai. 38, 8.

e) u ovijem primjerima kao da je ključ kojijem se navijaju žice na muzičnom instrumentu. Leute, tvoja slas vaj što se prikrati, u toli plačan glas ter skopos obrati? koje se tužice s jadovi stekoše s koljenci sve žitce ter se tač smetoše? M. Vetranić 1, 65. Koljenca i žitce sprav', da slatko pozvoniš. 2, 14.

f) kao dio uopće: u ovom je primjeru jedno od pet tjelesnijeh osjećańa. Ovih pet kolinac grihu su prozori. Đ. Baraković, jar. 120.

e. *također u prenesenom smislu;* Asparagus officinalis L., *neka biljka* (koljenac, *po istočnom govoru* kolenac). Prorašlika je u kolenca (Asparagus officinalis L.) debela, mesnata i ljuskasta, pa dok je mlada jede se. K. Crnogorac, bot. 61. Dvogodišńe biljke, n. p. kolenac. 31.

KOLENCIT, *adj. vidi* koljenast *(o trsci, žitu itd.).* — *Načińeno u naše vrijeme.* Koljenčit, bot. lat. ‚geniculosus' ‚knotig, gelenkig'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KOLENČAC, koljenčaca (?), *m. dem.* koljenac *ili* koljenak. — *U naše vrijeme u ugarskijeh Hrvata (s istočnijem oblikom).* Potrla mu je kolenčac. Jačke. 268.

KÒLÊNČIĆ, *m. muško dijete što nevjesta (po mjesnom običaju) uzme na koljena.* — *U naše vrijeme u Istri (s istočnijem oblikom).* Kolênčić ‚puer quem nova nupta sedens suscipit et in genibus ponit'. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. 61.

KOLENČITI, koljenčim, *impf. postaje od* koljenac *ili* koljenak. — *U naše vrijeme.*

a. *aktivno,* za rog i nogu vezati kravu ili vola. (u Topolovcu). P. Brantner.

b. *sa* se, *refleksivno.* Kolinčiti se, stati tvrdo u snazi, prenosno: tvrdo se razlozima odupirati. M. Pavlinović.

KOLENÍCE, *n. dem.* koljeno. — *isporedi* koljence. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Ako, majko, ne vjeruješ, zaviri mi koljenica, i podigni čistu svilu, pak ćeš viđet rane moje. Nar. pjes. herc. vuk. 328.

KOLENI, *adj. koji pripada koljenu (vidi* koljeno, 2). — *Postaje od osnove* kolên *riječi* koljeno *nastavkom* ьn, *te* ь *ispada, a za tijem od dva* n *izgovara se jedno.* — *U jednom primjeru* xv *vijeka.* Dьlgъ opъšteni je dlьgъ susedьni ili kolenьni ili družine . . . Starine. 23, 76. (1496).

KOLÈNIKA, *f. vidi* kolenika. Kolènika, kao taslak od koga se poslije prave vrtena. Koljenika se izbije od ‚srca javorovine', jer od toga se vretena prave. Ima i strug od vretena. cf. kolenika u Vuk. rječ. (u Dobroselu). M. Medić. U Bosni se zove koljenika. Bos. vila. 1890. 307. Ne valja koljenikom udarati. 1889. 24. — Koljenika, tech. ‚zettelrolle, zettelspule (b. web.)', frc. ‚roquetin', egl. ‚bobbin'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KÒLÊNKO, *n. vidi* koljenak.

KÒLENO, *n.* genu; genus. — -le- *stoji mj. negdašńega* -lê-, *te u istočnom govoru glasi* kòleno, *u zapadnom* kòlino; koljeno *je samo po južnom govoru (starije* koljeno). — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kòljênâ (kòlênâ, kòlînâ). — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kolěno, *rus.* колѣно, *češ.* koleno, *pol.* kolano; *u svima su ovijem jezicima oba značeńa, osim poljskoga, ali i u ovome ima* pokolenie *za drugo značeńe.* — *Postańe nije jasno: Miklošić misli da postaje nastavkom* ěno *(po čemu bi mogao biti isti korijen što i u* kolo); *vidi i kod* 1. kleknuti. — *I sveza među značeńima nije jasna; može se opaziti da su u drugijem indoevropskijem jezicima riječi za obadva ova značeńa slične kao da su od sličnoga ili od istoga korijena (ne od* kol *nego od* gen), *samo kao da je u ńima starija riječ što ima u našemu drugo značeńe, isporedi za drugo značeńe sanskrt.* ǵana, ǵanas, *grč. γένος, lat.* genus, *got.* kinu, *za prvo snskrt.* ǵanu, *grč. γόνυ, lat.* genu, *got.* kniu. *obično se drži da je u ovijem jezicima sličnost samo slučajna, ali je čudnovato da se u slavenskijem jezicima isto dogodilo od druge osnove. svakako srodnost ili sličnost u značeńu nije jasna: može se pomisliti da se preneseno značeńe (zglavak n. p. u trske) prenijelo dalje na pokoljeńe, naraštaj, ali je sama ipoteza.* — *Nalazi se, ne često, i muški oblik (vidi* koljen, *a i* koljenac, koljenak); *u primjeru:* Koljeni okrvavih. M. Vetranić 1, 24, koljeni *je jamačno acc. dual.* — *Oblik* koljenja *u ovom primjeru:* Ako klekne na koljenja (кoлѣнѣхъ). M. Divković, nauk. 105a *može biti da je samo štamparska pogreška i da treba čitati* koljena. — *Između rječnika u Vrančićevu* (kolino ‚genu'), *u Mikaljinu* (koljeno, koljeno, kolino ‚genu'), *u Belinu* (koljeno ‚ginocchio' ‚genu' 344b; ‚casata o casato, cioè famiglia o stirpe' ‚progenies' 175a; ‚prosapia, stirpe, schiatta o lignaggio' ‚stirps' 592b), *u Bjelostjenčevu* (koleno ‚genu'), *u Jambrešićevu* (koleno ‚genu'), *u Voltigijinu* (koleno ‚ginocchio' ‚knie'; kolino ‚affinità, generazione, grado di parentela' ‚verwandschaft'), *u Stulićevu* (1. ‚genu'; 2. ‚familia, domus, stirps, tribus'), *u Vukovu:* 1. ‚das knie' ‚genu'. — 2. ‚das gelenk' ‚articulus' *s primjerom iz narodne pjesme:* Pa izvadi durbin od biljura, razvuče ga na devet koljena. — 3. n. p. u trske ‚absatz' ‚geniculum'. — 4. ‚die generation (das geschlecht), der stamm' ‚genus' *s primjerima:* Sve do devet koljena. Deveto koljeno može se uzeti. Prokleto mu pleme i koljeno!; *u Daničićevu:* (kolênо ‚genu; genus; hominum genus').

1. genu, *zglavak, zglob, član na ljudskoj nozi (a i na životińskijem predńijem i zadńijem nogama) koji združuje golijen s bedrom.*

a. *na ljudskoj nozi.*

a) uopće. Pokripite ruke slobodne i kolina slaba utvrdite. Bernardin 5. isai. 35, 3. Ni izgoni se *(vrag)* van kolinom, da molitvom i žežinom. M. Marulić 271. Vapsaj kolina nog tvojih, da se ukripe. Aleks. jag. star. 3, 320. U zelenoj tuj haljini, zlato i biser ku nakiti, s podvitijem sprid kolini sjedi Osman, car čestiti. I. Gundulić 299. Po noći i po dnevu toliko molaše, da kako ono kameli žulji tvrdi mu na kolinih stahu. F. Glavinić, cvit. 118b. Kolina ńegova jedno u drugo ubirahu se. P. Radovčić, nač. 294. dan. 5, 6. Štola jima biti blizu vrata, i strane od jiste jimaju kolina ticati. I. Kraljić 53. Uzme ga majka u naručje il' otac na kolino. F. Lastrić, ned. 403. Lakti, pete i kolina kažu cinu od haljina. V. Došen 205b. Ramati na obadva kolena. J. Rajić, pouč. 3, 111. Igra ńemu vidra na kolenu, i stoji mu soko na ramenu. Nar. pjes. vuk. 1, 370. Metnu kotle na koljeno. 1, 522. Diže skute poviše kolena. 1, 598. A dijete drži na koljenu. 2, 20. Kupu prima, a piti je neće,

Digitized by Google

no je tura na desno koljeno. 2, 203. Pa izvadi sablju dimišćiju, pa je metnu sebi na kolena. 2, 243. Skinuh kapu, metnuh na koljeno. 2, 377. Popucuju noge iz koljena. 2, 416. Kroz čakšire propala koljena. 3, 94. Slomio mu nogu u koljenu. 4, 405. Na prsi mu igra koljenima. 4, 431. Srio veliku ženetinu rudijema kosminama do više koljena. S. Ljubiša, prip. 263. Skupi koljena do zuba, skupi se ka' povjesmo vune. 269. U Turčina je vjera na koljenu. M. Pavlinović, rad. 101.

b) naj češće u znak štovaña i poniznosti, ali gdjegdje i bez toga, čovjek stoji na prignutijem koljenima. ovo se izriče na ńekoliko načina. aa) vidi kleknuti, pokleknuti, klečati. — *može se dodati i ovaj primjer u kojemu* koljeno *stoji u instrumentalu:* Klečeći kolinom prid ńim. B. Kašić, is. 58. — *bb) vrlo se često kaže* pasti, padati na koljena. Pade na kolina. Đ. Baraković, jar. 40. Padši na kolina poklonihu se ńemu. F. Glavinić, cvit. 5b. S ovom padam na koljena. P. Kanavelić, iv. 2. Pane na koljena, plače, uzdiše. S. Ljubiša, prip. 260. — (pred koga). Prid svemogoga sudca na kolina padši. P. Zoranić 8b. Pade prid Sebastijana na kolina svoja. F. Glavinić, cvit. 26a. Pade prid Petra na kolina. 57a. Prida ń padahu na koljena. I. Đorđić, ben. 31. Tada mater pade prida ń na kolina. J. Banovac, razg. 9. Pade na kolina prid kralja. M. A. Reljković, sabr. 28. *(metaforički)* I gdi prid ńegov sag, kako gospodina, Zadar grad i rusag pada na kolina. H. Lucić 285. — (pred kim). I prid ńim na kolina padi tvoja. F. Glavinić, cvit. 178a. Padši prid ńim na kolina. P. Radovčić, nač. 177. Padši dole na kolina pred nogama duhovnika. J. Kavańin 67a. Pade udilj na kolina prid carom. A. Kanižlić, kam. 142. — (kome). On je meni na koljena sa svijem rodom imo pasti. G. Palmotić 2, 309. Padam ti ovo na koljena, ne ostavi me. 2, 488. Padahu mu na koljena naj ponositije glave, i poklańahu se na celove od ńegovijeh stupaja čestiti starovijećnici od Rima. I. Đorđić, ben. 37. — *u ovijem primjerima nije znak štovaña (isporedi* 1. kleknuti, 1, b, *a)):* Već padoše oba na koljena a obadva puške oboriše. Nar. pjes. vuk. 4, 171. No ga pozna srpsko momče mlado, evo zemlji na koljena pade, ǵeverdaru živu vatru dade. 4, 348. — *rjeđe mješte* na koljena *stoji instr.* koljenima *(i s prijedlogom* s, *što je pogreška).* Koljenim od srca moga padam prid tvoje noge. V. Andrijašević, put. 14. I s kolini pavši, hvale uzdah momu stvoritelju. J. Kavańin 462b. I padavši na zemlju kolini i obrazom . . . F. Lastrić, test. 19b. — *cc) u dva primjera ima* metnuti se *i* postaviti se na koljena. Ovdi se s. djevica metnu na kolina. B. Kašić, per. 43. Budući se po ta način postavila na kolina. Ant. Kadčić 243. — *dd) isto je i* prekloniti, pregibati koljena, *pa i* pokloniti se koljenima. Prêkloni kolêne *(dvojina, po istočnom govoru, isporedi sprijeda Vetraničev primjer)* kь vênčavšomu te vladycê. Mon. serb. 244 *(oko* 1389—1399). Prekloniv kolena nizložiti oće krunu. Š. Kožičić 55b. — Prigibam kolina moja k otcu Gospodina našega Isukrsta. I. Bandulavić 178a. paul. ephes. 3, 14. Svak mu prigibaše kolina. M. Radnić 202b. Prohode izprid otara, na komu je sveti sakramenat, . . . jedni neće uba kolino prignut. J. Banovac, razg. 76. Svuda prid ńim svak prigiba kolina. I. J. P. Lučić, razg. 3. — Protiva nitkor bit istini ne ima, neg joj se poklonit koljeni obima. N. Dimitrović 19. — *ee) riječi:* ‚ut in nomine Jesu omne genu flectatur caelestium, terrestrium et infernorum'. paul. phil. 2, 10, *često se nalaze prevedene (gdjegdje slobodno) u naših pisaca, te je svagda subjekat* koljeno, *ali mogu biti različni glagoli, n. p.:* Da u jime Isusovo fsako kolino pokloni se i nebesko zemalsko i pakleno. Zad. lekc. 53. Da u ime Isusovo fsako se kolino pokloni nebesko i zemalsko i pakleno. Bernardin 69. U ime se Isusovo svako koljeno poklańa. M. Divković, bes. 182a. Ime komu svako koleno klańa se. F. Glavinić, cvit. 2b. Prid ńim . . . svako se kolino klańa. F. Lastrić, test. 228b. Da se u ime Isusovo pokloni svako koljeno onijeh koji su na nebu i na zemji i pod zemjom. Vuk, pavl. fil. 2, 10. — Pred kojimno sva kolina od visina do dubina vala da... klonu. V. Došen 4a. — Da u jime Isusovo fsako kolino prigne se nebeskih, zemalskih i paklenih. Bernardin 178. Da u ime Isusovo svako koljeno prigibje se. N. Rańina 89a. — Da imeni Isusovi vsako kolino preklonit se. Korizm. 79a. — *ff) može se reći da se što radi (n. p. moli) stojeći od štovaña na koljenima; naj običnije to biva dodajući samome glagolu* na koljenima. Pred kim se na kolenih klańaju vsi. Transit. 24. Na kolenih molaše govoreći. Korizm. 29a. Budući na koljenijeh. Zborn. 9a. Obidi otar na kolini. A. Kanižlić, bogoljubn. 45. (na koljena *mislim da je pogreška:* Neg se 'e molit na koljena, da . . . J. Kavańin 471a. Da mu na gola koljena ište oprošteńe. Pravdonoša. 1851. 25). — *u jednom primjeru* XVIII *vijeka ima* s koljena: I govori š ńim s kôlînâ klańajuć se do nizina. V. Došen 140b. — *gg) u ovom primjeru* koljena *znači što i* klečańe: A vi hoćete je počtovati i klańati se s beritami i s kolinami *(nije dobar oblik i* s *je suvišno)* i z incensi i svićami. Starine. 17, 238. (1555).

c) uz klečańe ima i drugi znak podnišeńa, to je ljubleńe kôlênâ ili desnoga koljena. Pak da moje poljubi koljeno od desne noge. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 22. Celiva mu skute i koljeno. Nar. pjes. vuk. 1, 563. I u ruku je celiva i u to desno koleno. 1, 588. Ljubi caru ruku i koljeno. 2, 173. Cjeliva mu ruku i koljeno. 2, 529. — *Slično je i ovo:* Pristupi mu ruci i koljenu, poljubi ga u skut i u ruku. Nar. pjes. petr. 2, 562.

d) s prijedlogom do (do kòljena, dò koljênâ) *mogu biti različna značeńa.*

aa) kao mjera za dulinu ili dubinu, vidi 1. do, I, 1, b. *aaa) naznačuje dulinu između kraja od noge (prstâ ili pete) i koljena.* Nit' je meni gladak dodijao, ni tamnica jadna kuća moja, ni na nogu negve do kolina, ni na ruku težke lisičine. And. Kačić, razg. 36a. U druge su, u devojke, žute čizme do kolena. Nar. pjes. vuk. 1, 341. Žute su joj noge do koljenah. 1, 157. Bele joj se ruke do lakata, a bijele noge do kolena. 1, 597. Desna mu je ruka osečena i lijeva noga do kolena. 2, 315. Da otpadnu noge do koljena. 2, 379. Žute mu se noge do koljena, pobratime, u čistome zlatu. 2, 518. Prebiše im Turci obojici iz pušaka noge do koljena. 4, 172—173. Da su ńima prsa od kamena, a gvozdene noge do koljena. Osvetn. 3, 122. — *bbb) značeńe je kao kod aaa), ali se ističe ista dulina kao mjera za dubinu.* U tu goru snijeg do koljena. Nar. pjes. vuk. 1, 337. Al' po grobu trava raste: detelina do kolena. 1, 431. Pa otvori tavnicu prokletu đeno leži voda do koljena. 2, 69. Oboriše drvje i kameńe, uzidaše dori do koljena. 2, 122. Đe ogreznu krvca do koljena. 2, 294. Čelebiji nije more ni do koljena. Nar. posl. vuk. 346. Tiha rosa poljanu oprala, pa ponikla do koljena trava. Osvetn. 2, 177. — *ccc) koljeno je jedan kraj dulini, a drugi neki gorni dio tijela,*

Digitized by Google

n. p. glava, vrat, pas itd. Poče trgat zlatne žice, ke joj shode do koljena. I. V. Bunić, mand. 9. Što Momčilu bilo do koljena, Vukašinu po zemji se vuče. Nar. pjes. vuk. 2, 114. Neznani delija zlaćenijeh vlasi do koljena. Osvetn. 3, 9. Nek je od koljena ma bilo ‚do koljena'. V. Bogišić, zborn. 208. *tako se govori i:* kosa, košulja, skuti, sukńa do koljena *itd.*

bb) do *znači što i* pokraj, uz *(vidi* 1. do, I, 1, d). *često se kaže* sjesti *ili* posaditi do koljena, *te može značiti uopće sidńe kod koga ili se ističe takovo sidńe kao časno mjesto, osobito kad se reče* do desnoga koljena. Lepo i*(h)* je care posadio: sve koleno jedan do drugoga. Nar. pjes. vuk. 2, 93. — A Marko je privati za ruku, posadi je do desna kolena. 2, 374. Sede caru do desna kolena. 2, 431. — Biti kome do koljena *može se shvatiti u osobitome (prenesenome) značeńu: biti prvi poslije ńega* (Vuk, rječn. *kod* koljeno). Ti ćeš, Marko, prvi carovati, a ja ću ti biti do koljena. Nar. pjes. vuk. 2, 195. — *U ovom primjeru* do desnog koljena *znači: usa se, a ističući ljubav i pomńu.* Rani care u Jańu devojku od malena do desnog kolena. Nar. pjes. vuk. 2, 70.

cc) u ovom je primjeru značeńe u do *kao kod* 1. do, I, 1, a, *a);* do koljena *ističe približavańe čeljadetu s ńekijem štovańem.* Časom spâli k pašam pod čadorje,... pa otale k Skadru na Bojanu do koljena Omera serdara; lijepo ih serdar dočekao. Osvetn. 3, 161.

e) s prijedlogom kod *znači stajańe (u prva dva primjera može biti i klečańe) blizu koga pokazujući mu štovańe i poniznost.* Pa se moli paši kod koljena, ljubi pašu u skut i u ruku. Nar. pjes. vuk. 3, 92. Protužilo tridest i pet druga kod koljena Mijat-harambaše. 3, 433. Jer sam ńemu tvrdu vjeru dala, biti ńemu ljuba kod koljena. Nar. pjes. hörm. 1, 300.

f) s prijedlogom kraj *značeńe je kao kod d) bb) (u prvom primjeru može značiti i klečańe kao kod e)).* Tužno tuži Alajbegovica Alajbegu kraj desna kolena. Nar. pjes. vuk. 1, 210. Oj devojko oj Milena! sedi meni kraj kolena. 1, 419.

g) s prijedlogom na, *osim općega značeńa, upotrebljava se u ńekijem osobitijem slučajevima.*

aa) s loc., o pisańu lista (knige) po istočnom običaju. Brže pišu knigu na koljenu. Nar. pjes. vuk. 2, 136. On načini knige na koljenu. 2, 333. Brže gradi knigu na koljenu. 3, 106. Piše knigu na koljenu svomu. Osvetn. 3, 76.

bb) s acc., o predavańu lista (knige). Dođe knjiga u Požegu ravnu na koljeno banu Milutinu. Nar. pjes. vuk. 2, 168. Nego piše list knige bijele te je šilje u Hercegovinu, na koljeno Duki Hercegovcu. 2, 171. Nosi knigu bijelu Prilipu na koljeno Kraljeviću Marku. 2, 247. Banu knjiga na koljeno pade. 2, 264. Spušta knigu caru na koleno. 2, 295. Evo Vuče prvu knigu piše ka bijelu gradu Biogradu na koljeno Jakši kapetanu. 2, 581. Te mu baci knigu na koljeno. 4, 222.

h) u lokativu s prijedlogom po *upotrebljava se često u narodnijem pjesmama uz riječi* udariti se (pljesnuti) rukom, *kojijem se micańem pokazuje žalost ili ljutina.* Kada ga je care razumio, udrio se rukom po kolinu. And. Kačić, razg. 185b. Udari se rukom po koljenu: ‚Jao, moje štete i sramote!' Nar. pjes. vuk. 1, 586. Udari se rukom po koljenu: ‚Jao mene do Boga miloga!' 2, 135. Ciknu Marko kao gorsko zvere, udari se rukom po kolenu. 2, 244. Udari se po koljenu rukom, nova čoha pršte na koljenu. 2, 383. A pljesnu se rukom po koljenu. 4, 181.

i) u acc. s prijedlogom pod *u jednom primjeru iz narodne pjesme.* Pa izvadi dvanaest dukata, te kadiji meće pod koleno *(kadija jamačno sjedi podvitijeh nogu).* Nar. pjes. vuk. 2, 359.

k) u acc. s prijedlogom pred. dovesti pred koljena *znači od prilike mičańe kao kod d) cc).* Ići ćete, uhitit ih ćete i dovesti meni prid kolina. Nar. pjes. istr. 1, 58.

l) prijedlog uz:

aa) znači što i do *kod d) bb).* Koji će mi sjesti uz koljeno, sa kojim ću ladno piti vino. Nar. pjes. vuk. 2, 182. I kaduni mjesto načiniše uz koljeno Seńanin-Ivanu. 3, 204. Kad Mihata paši dovedoše, sjede ńega paša uz koljeno. 3, 428. — Pa mu sjede uz desno koljeno. 2, 207. — Tad protuži Kraljeviću Marko uz koljeno caru poočimu. 2, 369. — I š ńim dođe Goranov Mihajlo što je agi vazda uz koljeno. 4, 435. — Ja sam tebe othranio uz moje gosposko koljeno. Nar. pjes. bog. 44. Drži ńega uz desno koljeno, e ga drži kako svoju glavu. Nar. pjes. vuk. 2, 610. Kogano je Bakal odranio uz koljeno k'o rođenog sina. 4, 269. Izdalo mu ljeto i godina, uz koljeno sina ne viđeo! 4, 479. Kad ga sebi uz koljeno hraniš. Nar. pjes. juk. 562. Sinovi mu odrestoše uz koljeno i uz srce. M. Pavlinović, rad. 168. Moje Lale uz koljeno drage. Osvetn. 3, 61. — *Slični su i ovi primjeri:* Divno ti je pod noć pogledati, đe gospoda piju vino ladno, ljeljenko im uz koljeno šeta. Nar. pjes. vuk. 1, 279. Pred ńim biza *(pseto)* samovoljna pođe,... ona Janku uz koljeno dođe. 3, 218. — *U ovijem primjerima može biti da se misli na klečańe:* Onda cvili do trideset druga uz koljena Višńiću Jovanu. Nar. pjes. vuk. 3, 314. Protužio Bjelić Igńatije uz koljeno slavnom gospodaru. 4, 278. Zakukaše u Mostaru Turci uz koljeno Ali-paše starca. 4, 433.

bb) vidi h). Pa se udri rukom uz koljeno: ‚Avaj, Vuče, dom te ne vidio!' Nar. pjes. vuk. 276—277.

b. *na (predńoj ili zadńoj) nozi u životińe (naj češće u konja).* Slon veliki, snažni i jaki, komu zglobno nije koljeno. I. Gundulić 554. — Poznade ona ovčica s. Frane, jer kad bi se podizalo tilo Isusovo na misi, ona na kolina padaše. J. Banovac, razg. 45. — Đe štir konju raste do koljena. Nar. pjes. vuk. 1, 489. Pa se primi konju uz koleno, pa se zavi sedlu na jabuku. 2, 57. Pokriću te *(konja)* svilom do kolena, od kolena kite do kopita. 2, 217. Soko đogo pade na koljena. 2, 282. Tonu vrancu konju do koljena u zemljicu noge sve četiri. 2, 282—283. Popadoše koni na koljena. 2, 544. Koń mu pade na prva koljena. 3, 285. Pade dorat na predńa kolena. Nar. pjes. vil. 1867. 362. Do koljena koni propadahu. Nar. pjes. petr. 2, 642. Krv će poteć konju do koljena. Osvetn. 6, 34. — Soko leti preko Budve grada, žute mu se noge do koljena. Nar. pjes. vuk. 1, 413. — Polećeše dva vrana gavrana ... krvavijeh kljuna do očiju i krvavih nogu do koljena. 4, 164.

c. *u prenesenom smislu, znači što slično pravom koljenu, vidi* koljence, b, *a), n. p.: aa) na trsci, vidi u Vukovu rječniku kod* koljeno: u trske ‚absatz' ‚geniculum'. — *bb) na grani.* Grana ima po dva tri kolina. J. S. Reljković 86. — *cc) na durbinu, vidi u Vukovu rječniku kod* koljeno: ‚das gelenk' ‚articulus' *s primjerom iz narodne pjesme:* Pa izvadi durbin od biljura, razvuče ga na devet koljena.

2. genus (gens, familia, stirps, progenies, linea, suboles, gradus cognationis *itd.), rod, pleme, pokoljeńe itd.*

Digitized by Google

a. suboles, generatio, *kaže se da su jednome čovjeku njegova djeca ‚prvo koljeno', unučad ‚drugo koljeno', praunučad ‚treće' itd. o ostalijem potomcima. ovo, kao što smo kazali, može biti preneseno od značења kod* 1, c. — *isporedi i* b, *b).* — *vidi i* naraštaj. Koji su čuli ωdь jednoga kolêna do drugoga. Mon. serb. 217. (1391). Koljeno desoto da bi vam vidjeti. M. Držić 454. Koji se svećaše za zlobe otaca u sinovijeh ńih, deri do tretjega i četvrtoga koljena. A. Gučetić, roz. mas. 145. U starosti da vidite četvrtoga do koljena. J. Kavańin 106a. Neka koljeno slijedeći iza koljena, uzdrži se sveđer živa uspomena od starijeh. B. Zuzeri 8. Pripovijeda Baronio... da jedan gospar bijaše ugrabio crkvi... ńeke zemje, koje po ńegovoj smrti ostaše ńegovijem sinovim; s prvoga koljena otidoše na drugo, s drugoga na treće, i ovako dođoše do desetoga. Đ. Bašić 167. Pedepsati grijehe otaca u sinovima u trećemu i u četvrtomu koljenu. J. Matović 339. Nepravedno tecivo na treće koljeno ne slazi. Nar. posl. vuk. 208. Svega dakle koljena od Avraama do Davida, koljena četrnaest, a od Davida do seobe Vavilonske koljena četrnaest, a od seobe Vavilonske do Hrista koljena četrnaest. Vuk, mat. 1, 17. A oni će se u četvrtom koljenu vratiti ovamo. Đ. Daničić, 1mojs. 15, 16. Jer sam ja Gospod Bog tvoj... koji na sinovima pohodim bezakońa otaca ńihovijeh do trećega i do četvrtoga koljena. 5mojs. 5, 9. U drugom koljenu neka pogine ime ńihovo. psal. 109, 13.

b. gradus cognationis, gradus affinitatis, *kao ńeki stepen kojijem se mjeri srodnost (po debeloj i po tankoj krvi) između dva čeljadeta. u ovom se značeńu osobito upotrebljava u zakonima državnijem i crkvenijem. kao stepeni vrijede pojedini porođaji, ali ne svagda na isti način. a) uopće.* — *između rječnika u Belinu:* koljeno rodstva ‚grado di consanguinità' ‚gradus consanguinitatis'; ‚parente in terzo grado' rodjak u trećemu koljenu 217b; kolino (koljeno) ‚grado d' affinità' ‚gradus affinitatis'; ‚in terzo grado d' affinità' u trećemu kolinu 44b, *i u Stulićevu:* u prvomu, drugomu, trećemu koljenu ‚in primo, secundo, tertio affinitatis gradu' *kod* koljeno. Koljeno je razlučenje va osobstvih da se pozna koljeno. Naručn. 63b. Koliko se u bližńemu kolinu sagriši, toliko je veći grih. A. Bačić 108. Kolino prikažuje koliko jedno čeljade rastaje se od opljenoga cabla. A. d. Costa 1, 164. Mnogi *(bogoslovci)* uzdržahu da je ispuno i zadovoljno izreći u ispovidi grih od rodoložja ne tumačeći kolino, da je n. p. s sestrom ili s materom sagrišio. razlog daju, jere bližńe oli dalje kolino do četvrtoga ne promińuje sliku griha. Ant. Kadčić 211. Tada Stipan ne more više zaručit Marine sestre, ni matere, ni nijedne druge koja bi bila u prvo kolino s Marijom. M. Dobretić 418. Koljeno rodstveno ‚verwandtschaftsgrad' ‚grado di consaguinità'. B. Petranović, ručn. knig. 17. Koljeno ‚grad der verwandtschaft'. Jur. pol. terminol. 257. Koljeno (pas, gradus) je ona mjera kojom se opredijeljuje, kako daleko stoje srodnici do općega korijena. po austrijskom kao što i po rimskom pravu valja u pogledu računańa koljena u ispravnoj i pobočnoj lozi pravilo ‚tot sunt gradus, quot generationes' t. j. svaki porođaj predstavlja koljeno *(vidi i b) i c)).* M. Derenčin, tumač građ. zak. 1, 224. — *u prenesenom smislu (o jesicima).* Jezici još nijesu tako poznati i opisani, da bi se mogla koljena (stepeni) srodstva ńiovog naznačiti. Vuk, dan. 2, 122. — *b) u lozi (u primjerima mj.* loza *ima drugijeh riječi, kao* trak, povlaka, redak) *koja slazi ili uzlazi (n. p. od oca do sina, od djeda do unuka itd., ili nasuprot) broje se u svijem zakonima koljena po porođajima (otac i sin, jedno koljeno; djed i unuk, dva koljena itd.). može se shvatiti da je značeńe isto kao kod* a, *ali ima razlika što ovdje* koljeno *znači mjeru srodnosti, a kod* a *znači čeljad (ali vidi i Vukov primjer kod* a). Za poznati u komu kolinu nahodi se ova čeljad *(ushodeća i slazeća)*, potribito je izbrojiti ji, koliko bude čeljadi; izvadeći prvo od koga izhodimo, onoliko će biti i kolini; na priliku: za poznati, u komu kolinu ja naodim se s mojim didom, od potribe je izbrojiti govoreći: ja jedno, otac moj dva, did tri; zdignimo dida, ostaćemo dva: dakle ja s mojim didom biti ću u drugo kolino. A. d. Costa 1, 165. Valja znati da u traku sridńemu toliko je kolina koliko je kipa i uzbrdo i nizbrdo, samo jedan kip ne brojeći, t. j. prvi od kojega se počimje... Vidiš ovdi da je Petar (od kojega se počimje i koji se nema brojiti) u četvrto kolino svojim sukundidom uzbrdo, i sukununukom nizbrdo slazeći... I ovo rostvo ne samo zapričuje ženidbu do četvrtoga kolina, dali još i do dvadesetoga, ako se ovo može naći... Ant. Kadčić 424. Toliko 'e kolina u povlaci salazećoj, koliko 'e kipova, jedan izvadivši, to jest kip korina il' ti kolina, jerbo otac (koji zaedno s materom jesu korin) po sebi ne postavlja i ne čini kolina nego zaedno s kipom salazećim. M. Dobretić 550. U redku upravnomu toliko je kolina, koliko je poroda. ovako sin i kćer daleko jesu od otca i od matere jednim kolinom, unuk i unuka od dida i od babe dvostrukim kolinom. I. Velikanović, uput. 3, 211b. — *c) u lozi pokrajnoj (u primjerima mj.* pokrajan *ima* krajńi, skrajńi, neupravan, sa strane, *vidi:* Druga su dva traka skrajńa, i u ńima su s jedne i s druge strane braća; pod ovima s jedne i s druge strane bratučedi *itd.* Ant. Kadčić 423—424. Rostvo neupravno iliti sa strane zovemo ono kad jedno o*(d)* drugoga ne izlazi, nego jedno pram drugim, premda jedna i druga strana izlazi iz istoga korina i početka. M. Dobretić 547), *kao n. p. među braćom, bratučedima, stricem i sinovcem itd., broje se po građanskijem zakonima koljena po porođajima uopće, tako da su među braćom dva koljena, među bratučedima četiri, među stricem i sinovcem tri itd.; po crkvenom zakonu po porođajima što dijele daljega rođaka od glave porodice ili plemena, te je među braćom jedno koljeno, među bratučedima su dva, među stricem i sinovcem isto dva itd.* Do koliko kolin zakračuje se matrimonij? Naručn. 63a. Jakov i Ivan bila sta dva brata: kako je rečeno, čine prvo koleno. 64a. S rodicom ili s rodjakom do četvrtoga koljena. B. Kašić, zrc. 66. Ako bi poželil na rodicu do petoga kolina. F. Glavinić, svitl. 70. Grijeh s rodjaci svojijemi tja do četvrtoga koljena uklapajući, jest prikrvje. S. Matijević 65. S rodjakom u četvrtom kolinu. A. Bačić 107. Naravno rodstvo jest po krvi debeloj, i zabrańuje ženidbu do četvrtoga kolina. J. Banovac, razg. 270. Da nisu u rodstvu do četvrtog kolina. F. Matić 95. Sada vidiš u trakovima krajńim, koji je s kojim u krvi i u kojemu kolinu, i doklem krv zapričuje ženidbu, budući ju zabranila crkva do četvrtoga kolina uklapauči. *(Župnik)* ima upisati na dno lista na livu stranu ime zaručnika, a na desnu ime zaručnice, ... od zaručnika ima uzlaziti uz brdo tja do hreba, i tako s druge strane od zaručnice; i ako nahodi, da izvisuju četvrto kolino, nejmaju potribu od odpušteńa. Ant. Kadčić 426. Sagrišit bludno s rodicom u prvo i u drugo i u treće kolino. M. Dobretić 152. Koje rostvo pruža se

Digitized by Google

do četiri puna kolina, tako da Petrovi i Pavlovi sinovi i kćeri, unuci i praunuci ne mogu se uzet dokle god od ńi jedno ne izajde u peto kolino. 546. Koji se nahodu u svojti do četvrtoga koljena. J. Matović 304.

c. progenies, *porodica (djeca, sinovi i kćeri), a češće u širem smislu i ostali potomci — isporedi i* d. Izak sin Abrama (u kojega koljenu svikolici narodi imahu biti blagosovljeni). A. Gučetić, roz. jez. 115. Kolina svoga rod svi ljudi da vide. Đ. Baraković, vil. 15. Od koljena nitko moga nakon mene neće ostati. Ġ. Palmotić 1, 875. Kažu da će od tvoga doć koljena slavna čeljad i hrabrena. 2, 125. Ako Davidu bi obećano, da će ńegovo kolino saći na veliko dostojanstvo. J. Banovac, razg. 125. Car nejma od svoga kolina baštenika. A. Kanižlić, kam. 160. Da si od kolina tvoga jednoga sina za sveštenika odredio. 422. Bivši kolino ńegovo utrgnuto, vladali su zajedno. 471. U kolinu tvomu blagosovljeni će biti narodi. 681. Da ja ne bih izgubila koljeno od Ugovića. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 21. Nu vas ljudski narod koji izide iz ńegova koljena. Đ. Bašić 259. Valja znati da koji su u jednomu i drugomu traku skrajńemu jednaku, toliko su blizu oli daleko među sobom koliko su blizu ili daleko od trupa, t. j. od onoga od kojega počimle kolino oliti naraštaj. Ant. Kadčić 424. Za uzdržati ńegovu kuću i sahraniti kolino. 439. Koleno vam se zatrlo! D. Obradović, živ. 65. Da mu se koleno zatre! sav. 7. Dokle teče sunca i mjeseca i ńegova đela i koljena. Nar. pjes. vuk. 2, 261. Prokleto mu pleme i koljeno! 2, 295. To ću davat, dok koljena teče. 3, 77. Dok je traga i koljena moga. 4, 487. Dok je roda i koljena moga. 4, 501. To ću vraže iskopat koljeno. 5, 492. Bolje je da se čoeku koljeno zatre, nego da zao porod iza sebe ostavi. Vuk, poslov. 21.

d. gens, *po predašńemu značeńu može* koljeno *značiti što i* pleme, *pa i u širem smislu* narod *(kao ljudi koji su isprva bili jedna porodica), pa i u prenesenom smislu rod ljudski (vidi:* Da se sasvim ne utrgne kolino čovičansko. E. Pavić, ogled. 14. *u ovakovijem primjerima isto je značeńe, ali ga ne treba shvatiti kao da je u prenesenom smislu:* Ne znade li sve kolino Adamovo? V. Došen 214b). Oda vsih četirih kolen plemena nebljuškoga. Mon. croat. 69. (1447). Vam se govori, pukom i kolinom i jazikom. Bernardin 101. dan. 3, 4. Navistiti vsakomu kolenu različnih ljudi. Transit. 24. I vsplače se vsako koljeno zemlje. Korizm. 16b. Sa vsim kolenom Arsacid. Š. Kožičić 37a. Vam se govori, puokom i koljenom i jezikom. N. Rańina 122a. dan. 3, 4. Tadaj se usplaču sva koljena zemaljska. 170a. matth. 24, 30, Svaka kuća i koljeno, vidjaše se it po nase. Ġ. Palmotić 3, 48a. Žene kê... daše na svijet toke sijene i jazike i koljena. J. Kavańin 517b. Jakobovu on koljenu da svjedoģbu svoe ljubavi. I. Đorđić, salt. 258. Kolino izraelsko jeste kaštigato. A. J. Knezović 263. Turci pod Osmanom, početnikom turske trage iliti kolina. A. Kanižlić, kam. 684. Čifut Mardokeo i sve kolino žudinsko na smrt osuđeno bijaše. utoč. 93. Na hiljade i hiljade svit kolina već imade. V. Došen 227a. Blagosoviće se u tebi i porodu tvomu sva kolina zemaljska. And. Kačić, kor. 29. Koliko god biše didovina, onoliko bijaše kolina. M. A. Reljković, sat. K7b. Amin! care sjajan gospodare, da svečevo koljeno se širi. Osvetn. 3, 64. Druga je polovica različita smjesa svih pomenutih koljena. M. Pavlinović, razg. 12. — *Često u pisaca o plemenima izraiļskijem.* Anna proročica, kći Fanuelova, od kolina Aserova. Bernardin 18. luc. 2, 36. Za to mu poda Gospodin didinstvo i oddili mu ždrib u dvanadeste kolinof. 163. ecclesiastic. 44, 26. Simon je bio jedan od sinov Jakoba, koga kolino držaše Betuliju. M. Marulić 68. Od svakoga koljena sinova izraelscijeh. N. Rańina 200a. apoc. 7, 4. Ditić prvorojeni ako od kolina bude Levi. F. Glavinić, cvit. 43a. Od koljena Judinova ki se jaki Bog nareče. J. Kavańin 337b. Potanko sude djela dvanaes koljen Izraela. 347a. Svim koljenom Izraela tuste zemlje dijel se dade. 377b. Koljeno ‚tribù, parlandosi degl' Ebrei' ‚tribus'. A. d. Bella, rječn. 745b. Dvanes koljena od puka izraelskoga. I. Đorđić, salt. 269. Sidićete i vi svrhu dvanaest sidališta, sudeći dvanaest kolina izraelski. J. Banovac, razg. 4. Kad Mojsije blagosovi kolina, ostavi kolino Simunovo i ne ti ga blagosoviti. pripov. 121. Judino kolino zadobi starišinstvo. F. Lastrić, svet. 115a. Pade kocka na kolino Judino. E. Pavić, ogled. 172. Da sinu ńegovu samo jedno kolino izraelsko zaostaviti oče. 295. Obećavši mu vladu svrhu deset kolina izraelski. 295. Od kolina Simunova. And. Kačić, kor. 101. Zapisa sve koljeno Levovo na službu crkve. J. Matović 297. Ove kuće poglavite poznane su svima pod imenom dvanaest kolina. I. Velikanović, uput. 1, 54. Svima dvanaest koljena rasijanijem po svijetu pozdravlje. Vuk, jak. 1, 1.

e. genus, genus ac sanguis, stirps, origo, *rod, u značeńu suprotnom prema onome što je kod* c, *jer se ne misli na potomke, nego na roditeļe, na djedove i naj češće na stare ili praoce.*

aa) u pravom smislu. aa) uopće. Koliko arhijereov bilo je od togo kolene. Š. Kožičić 3a. Da neka ńih rojstva, kolino i istok poznaš. P. Zoranić 9b. Nu je bratučed meni Akilo, od koljena mi smo istoga. Ġ. Palmotić 1, 205. Ni drže stara imena od kolina. S. Margitić, ispov. vi. Od kakva je kolina i roda divica Marija? A. Kanižlić, utoč. 479. Jednoga smo svi kolina. V. Došen 232a. Dičit se ponosito onijem koljenom. Đ. Bašić 183. Bogastva, sliku, svjetlost koljena. J. Matović 309. Od koga je đela i koljena, ko li otac, ko l' ńegova majka? Nar. pjes. vuk. 2, 239. A rodom je kuće Petrovića, od drugoga koljena ne biva. 5, 486. Boga sam rasrdil i tebe zbantuval, koleno pošpotal, zemļi zlu peldu dal. Jačke. 216. Koljeno ‚stamm'. Jur. pol. terminol. 474. — *bb) javļa se genetivom ili adjektivom posesivnijem od koga počińe rod.* Ωtь plêmene i kolene Nemańina. Okáz. pam. šaf. 72. Stavi se kraļevati jedan od ńegova kolina. Dukļanin 9. Oni učine kneze od svoga kolina. 19. Od koljena Abramova. A. Gučetić, roz. jez. 117. Od kolina jego po materi izajde sin Božji. F. Glavinić, cvit. 10a. Zdrava, o djevice od koljena Adamova! J. R. Gučetić 20. Ḥćere od kolina Kajinova. P. Radovčić, nač. 497. Bi sveti Benedik mladica iliti zagranak od rodnoga hreka iliti kuće Aničije i Probe, koja ... bi po koljenu od Olibrija i Perleona rasplođena u Austriji. I. Đorđić, ben. 9. Zarad ostanka i uspomene ńihova kolina iza puno vikova. J. Banovac, pripov. 247. Da tko od kolina Mihaila ńemu ne otme krunu. A. Kanižlić, kam. 2. Kolina smo Adamova. V. Došen 215a. Kraļ Budimir razdili kraļestvo u mnoge države oliti banovine, u koje postavi bane od svoga kolina. And. Kačić, razg. 28. Što imaše biti od koljena Abramova. J. Matović 27. Iz čijega koljena isteći, izaći, iziti, izlaziti ‚ab alicujus sanguine originem ducere'. J. Stulli, rječn. *pod* koljeno. — *o ovakovijem primjerima ne zna se*

Digitized by Google

svagda, pripadaju li amo ili pod d: Rodil se je Isus od kolene Judova. Š. Kožičić 8a. Jere i ja jesam Izdraelita od Abraamova sêmena, Benijaminova kolena. Anton Dalm., ap. 14. David rodi se od kolena Judina. I. Đorđić, salt. VIII. — *cc) može se kazati kakvo je koljeno na različne načine. aaa) genetivom ali adjektivom posesivnijem kojijem se ne kaže ko su bili stari po imenu, nego po časti, po osobini (kakvi su bili).* Bili su ńe roditelji od kolina i krvi kraljevske. B. Kašić, per. 165. Da sred srca, ne scijen', tvoga ti bi čuo žeje od boja, da od koljena kraljevskoga nije kaduna majka tvoja. I. Gundulić 305—806. On od kraljevskoga kolina izhodi. A. Kanižlić, kam. 9. Budući on od kraljevskoga kolina rođen. E. Pavić, ogled. 389. Naj veće pak nastojańe Mateino jeste bilo ispisati izhodak i koren kraljevskog kolina. 462. — Na kraljevstvo od koljena od sto kralja kralj te rodi. I. Gundulić 316. Od kolina kralev Sirije izhodeći... F. Glavinić, cvit. 290a. — Zna da se je porodila gospodskoga od koljena. I. V. Bunić, mand. 17. Ovi pleme svê brojaše od koljena gospodskoga. P. Kanavelić, iv. 17. Jedna žena kolina gospodskoga. J. Filipović 3, 172b. Er mi bješe on Stjepan od koljena gospodskoga. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 50. Jedna žena kolina gospodskoga. M. Zoričić, zrc. 138. Koljena je gospodskoga. Nar. pjes. vuk. 1, 6. — Svijetla je ovo djevojčica od koljena desposkoga. I. Gundulić 376. — Al' je dete kolena ajdučka. Nar. pjes. vuk. 3, 41. — *bbb) ističe se nekijem adjektivima plemenitost koljena, n. p.:* častan. V oružju i svetu častna od kolina. P. Vitezović, odil. 52. — dobar. Gašpar kralj od dobra kolina. Nar. pjes. istr. 6, 31. — jasan. Od jasnoga kolina Arsacida. A. Kanižlić, kam. 254. — plemenit (plemeni). Mladić jedan plemena kolina. P. Zoranić 34a. Koljeno plemenito od pomoći tomu nije, koga uboštvo vjekovito pod teškijem robstvom krije. I. Gundulić 886. Od koljena je plemenita gospodičić jedan ono. 437. Roditi se od plemenita koljena. V. Andrijašević, put. 3. Obodvoje od plemenita i kraljevskoga kolina Davidova. F. Lastrić, od' 349. Dečio, rodom iz Srima u Slavoniji, od kolina plemenita rođen. And. Kačić, razg. 10. — slavan. Man se brojim od slavnoga otmanskoga ja koljena. I. Gundulić 304. — star. Bi rečeno, od smederskijeh da knezova staro izlazi ńih koljeno i gospodska krv ńihova. Ġ. Palmotić 2, 183. Mlad Filipe od stara koljena. J. Krmpotić, pjesm. 5. Veći dio lordova nije od prastarih koljena. M. Pavlinović, rad. 76. — svijetao. Jer ga *(dijete)* cijeniše od svijetla kolina. M. Bunić 6. Izabrane on djevice i od koljena svijetla stavi. Ġ. Palmotić 1, 99. Rađa se od bogata i prisvijetla koljena. V. M. Gučetić 107. Rodio se je od svitla i bogata kolina. A. Kanižlić, kam. 5. Rodi se Frančeško Saverija od staroga i svitloga kolina. fran. 16. — velik. Što će prudit od kolina velika rojenje? A. Georgicoo, pril. 99. Pavića je kolino veliko, to ne može zanikati niko. And. Kačić, razg. 281b. — visok. Od visoka i velika koljena se rodio si, koga plemstva vedra dika čas neumrle slave nosi. I. Gundulić 277. — *ccc) značeńe suprotno prema bbb) ističe se drugijem adjektivima, kao što su n. p.:* nizak. Toma Bakač bijaše od niska koljena. M. Pavlinović, rad. 14. — potišten. Da tve carstvo ljubi pravu uzme, ne robińu nepoznanu od koljena potištena, neg' gospođu izabranu. I. Gundulić 304. — rđav. Ako li si... kolina pořđava od starina... V. Došen 29a. — zao. Da već se scińaše kolina zaloga... Đ. Baraković, vil. 67. Da od zla plemena i koljena rajaju se kadgodijer dobri sinovi. M. Orbin 177. — *ddd) i sama riječ* koljeno *može značiti: plemeniti rod (kao kod bbb)) bez ikakva adjektiva.* Kolino brez kriposti ništa. V. Došen v. Znaj! kolino i starina naj stražńa je plemeština. 29b. Fale ńega od kolina, od desnice... 35a. Jednim okom dok ugleda... il' junaka od kolina... 120a. Nek je ‚od koljena' ma bilo do koljena. V. Bogišić, zborn. 208. — *u ovom primjeru suprotno je značeńe, ali se to poznaje po onome što se prije kaže:* Zao glas kolina. Ant. Kadčić 405. — *dd) u genetivu s prijedlogom* od *može značiti razlog s kojega ko što ima ili mu što pripada. aaa) u pravom smislu, što je čije ili mu po zakonu pripada.* Kńiga kaže, na Urošu carstvo, od oca je ostanulo sinu, đetetu je od koljena carstvo. Nar. pjes. vuk. 2, 196. — *bbb) u prenesenom smislu, duševne (a i tjelesne) osobine.* Jer to im je od kolina da je svaka truła lina. V. Došen 120a. Al' si zajer od kolina rđa, čađa, mrak i tmina? 134b. Jer su lini od kolina *(cigani).* 211a. — *ee) u lokativu s prijedlogom* po, *znači što i pod dd) aaa).* Stvar koja je po kolinu. J. Mikalja, rječn. *kod* baština. Nije kruna Mikleušu po djelu ni po koljenu neg je kruna po koljenu Matijašu sinu tvome. Nar. pjes. bog. 82.

b) u širem smislu, narod. Otьčьstvomь i rođenijemь i vьspitanijemь srьbьskago kolêna bêše. Glasnik. 21, 159. (XVII *vijek).* Ja nisam od grčkoga pao kolina (‚neque me Argolica de gente negabo'). I. Zanotti, en. 2, 9. Benedik koljenom Rimjanin. I. Đorđić, ben. 9. Sv. Luka nije bio žudinskoga kolina. A. Kanižlić, utoč. 616. Ko je Srbin i srpskoga roda, i od srpske krvi i kolena. Nar. pjes. vuk. 2, 229.

c) u ovom primjeru znači vjeru, vaļa da po tome što vjera dijeli ļude, kao što se dijele u plemena i narode: Nemoj mene ostaviti, pobro, ako nismo od jednog kolena: ja verujem Muhameda sveca, a ti, pobro, ime Isusovo. Nar. pjes. vil. 1867. 426.

d) u prenesenom smislu, može značiti postańe uopće. Jednoga su od kolina i anđeli od visina koji vičńem Bogu dvore, i sotone koje gore. V. Došen 7b. Što je srebro od kolina, neg plisniva gvozđušina? 23b.

f. *prema značeńu pod* e *(osobito kod a) cc) bbb) i ccc)) kaže se u prenesenom smislu o jednome čeļadetu, kao ističući da su u ńemu dobre ili zle osobine svega ńegova roda. a) u dobrom smislu.* Moja snaša adamsko koleno. Nar. pjes. vuk. 3, 170. Adamsko koļeno (kaže se za vrlo poštenu ženu). Nar. posl. vuk. 1. — Care Lazo, čestito koleno! Nar. pjes. vuk. 2, 295. Oj veziru, čestito koļeno! 3, 343. — Fala tebe, gospodsko koļeno! 2, 557. — Janko bješe junačko koļeno. 3, 116. Pravo, pope, koļeno junačko! Osvetn. 2, 154. — Pa će ńemu rijet poimence: junak jesi i koļeno pravo *(može biti da ovo odgovara značeńu pod* e, *a) cc) ddd)).* Osvetn. 3, 52. — A Bošńani majmunići mali, vlastelini i koļena stara. 6, 84. — Znadeš care, svečevo koļeno. 1, 14. — Oj Slovini, koļeno vilinsko! 2, 178. — *b) u zlom smislu.* El je Maksim krvničko koļeno. Nar. pjes. vuk. 2, 546. Tamo ode krvničko koļeno, on će dvorit cara u Stambolu. 2, 566. — Što učini, Jure Brankoviću, od starine nevirno kolino! And. Kačić, razg. 93b. Maksimija, koleno neverno! Nar. pjes. vuk. 3, 42. Oj Ivane, nevirno kolino, kako si me mladu prevario! Nar. pjes. istr. 2, 128. — Rodi, rodi, orjatsko koleno! ili rodi, ili u rod idi. Nar. pjes. vuk. 1, 619. Ona kuja, orjatsko koleno. 1, 548.

Digitized by Google

g. linea, muško i žensko koljeno *može značiti: potomci, rod, loza koja postaje od muškoga potomka (sina, unuka po sinu itd.) ili od ženskoga (kćeri, unuke po sinu itd.).* Za mene i za mojeh sinova i za moje sjeme po muškomь koljenu. Mon. serb. 107. (1333). Unučje i praunučje što jestь muškoga kolena. 238. (1399). Pravo natražje ńihь srьtca muško koleno. 286. (1419). Što je po muškomь kolênu, ali nakon toga po ženskomь kolênu. 338. (1427). Da tej dukate imamo dati sinovomь ńegovêmь što je po muškomь koljenu. Spom. sr. 2, 81. (1424). — *Vaļa da amo pripada i ovo:* Očino koļeno ‚linea o descendenza paterna' ‚paternum genus'; koļeno materino ‚linea materna' ‚origo materna'. A. d. Bella, rječn. 440a.

h. *u jednom primjeru* XVIII *vijeka kao da znači pravu srodnost (po krvi).* Ili roditeļstvo bilo duhovno, ili roditeļstvo bilo po kolinu . . . A. Bačić 107.

i. *u dva primjera* XVII *i* XVIII *vijeka znači rod u naj širem smislu, ili možebiti spol.* Za uzdignut koljeno žensko koje bješe osramoćeno i podniženo. I. Držić 403. Po tom muškom svem kolinu slavu uze i ukinu; a ženskome put otvori, da se ruga i potvori. V. Došen 107b.

3. zlatno koļeno *ili* koļeno zlatno, *neka biļka.* — *Preneseno od značeńa pod* 1. Koļeno zlatno (Stulli), v. Zlatno koļeno. B. Šulek, im. 151. Zlatno koļeno (zlato koļeno Stulli; prema tal. ginocchio d' oro Stulli), Anthoxanthum odoratum L. (Alschinger, Lambl, Zadar). 465. — *U Stulićevu rječniku ima:* Zlatokoļeno, trava ‚ginocchio d' oro, erba' ‚herbae genus' *s dodatkom da je riječ ruska.*

KOĻENOKLAŃAŃE, *n. klečańe.* — *Naj stariji je oblik* kolênoklańanije. — *U knigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Daničićevu* (kolênoklańanije ‚flexio genuum'). Kolênoklańanijemь i noštnimi stojaniji. Domentijanb 61.

KOĻENOPLEMENIT, *adj. samo u Stulićevu rječniku:* v. plemenitorodan.

KOĻENOPOKLOŃEŃE, *n. djelo kojijem se klekne (kojijem se poklone koļena).* — *Stariji je oblik* kolênopoklońenije. — *U knigama pisanima crkvenijem jezikom.* Po molitvê byvajuть malo kolênopoklońenija kь zemļi moguštimь. Sava, tip. stud. glasn. 40, 138.

KOĻENOVAC, *vidi* Kolenovac.

KÒĻENOVIĆ, *m. čovjek od (dobra, plemenita, stara) koļena (isporedi* koļeno, 2, e, *a) cc) ddd).* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ‚ein mensch von gutem alten hause, von familie' (koļeno) ‚illustri loco natus', cf. plemić, ogaković, kućić *s dodatkom da se govori u Hercegovini.* Fala, kolenoviću! Bos. vila. 1888. 220.

KOĻENSTVO, *n. vidi* koļeno, 2. — *Samo na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Ne išt' mu *(Bogu)* djede ni starije, er svoj bitak zna po sebi; ni kad poče kad li prije, vazda bio ki je u sebi: djeda tko ima, djed stariji nastô bi, a unuk posljedniji. sâm je otac svê koljenstvo, ne ima djeda sam tko 'e davni. J. Kavańin 535a.

KOĻENŠIĆ, *m. prezime.* — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Pre*(d)* četom je Koļenšić Lazare, barjaktar je od Pavićevićah. Pjev. crn. 143b.

KOĻENŠTINA, *f. (čakavski* koļenšćina) *u jednom spomeniku* XV *vijeka znači: pleme ili porodica, vidi* koļeno, 2. Kako pride pred nas Matej Svilić z Bužan s sela ko se zove Mohlići, poslan k nam od strane četirih kolenšćin bratje svoje. Mon. croat. 127. (1486).

1. KOĻEŃE, *n. djelo kojijem se koļe, klańe.* — *U tri rječnika (s kajkavskijem oblikom* koleńe): *u Bjelostjenčevu:* ‚interfectio, trucidatio', v. klańe ‚usitatius dictum'; *u Voltiģijinu:* ‚scannamento' ‚erwürgen'; *u Stulićevu:* v. klańe *iz Bjelostjenčeva.*

2. KOĻEŃE, *n. djelo kojijem se koli (vidi* 2. koliti). — *U Bjelostjenčevu rječniku: (kajkavski)* koleńe, v. kolitva.

3. KOĻEŃE, *n. vidi* pokoļeńe. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* — *Može biti da je pisarskom ili štamparskom griješkom otpalo* po. Gdi češ viditi izhodak od tvoje plemenštine i pań od koļeńa odkuda slasiš. M. Radnić 171a.

KOĻEPČA *(ili* Kolijepča?), *f. mjesno ime.* — XIII *vijeka.* Nadь Kolêpьču. Svetostef. hris. 21.

KOĻÈVČÂR, koļevčára, *m. psovka za čovjeka.* — *U Vukovu rječniku:* (u Crnoj Gori) ‚schimpfwort für einen mann' ‚convicium in virum', kao nije junak, nego čuva ženu i ‚kolijevku'. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.* kȍļevčâru, kȍļevčâri.

KOĻEVINA, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 264.

KÒĻIKOŃEVIĆ, *m. čovjek koji koļe konje (kao psovka).* — *U Vukovu rječniku:* u pjesmi ‚pferdeschlachter' ‚qui equos mactat' *s primjerom:* Do sad smo se zvali kraļevići, a po sada koļikońevići.

KÒĻITEĻ, *m. čovjek koji koļe.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚jugulans'.

1. KȍĻITI, kȍļîm, *impf.* metati snopļe u koļe (vidi ‚žitni kolac' *kod* 1. kolac, c). u Dobroselu. M. Medić.

2. KÓĻITI, kóļîm, *impf.* u dječjem jeziku mjesto klati. u Dobroselu. M. Medić.

KOĻÌVNÎ, *adj. koji pripada koļivu.* — *U Vukovu rječniku:* (u Dalmaciji) n. p. varićak (šenice) što se daje svešteniku o krsnom imenu (u ime koļiva).

KÒĻÎVO, *n. kuhana pšenica, što se po običaju pravoslavnijeh Hrišćana blagoslivļa od popa i jede na daći ili na slavi.* — *Od novogrč.* κόλυβα *(n. pl.) što se već* x *vijeka nalazi zabiļeženo sa značeńem σῖτος ἑφθός (kuhano žito).* — *Sada se možebiti svagdje (u prvom Ļubišinu primjeru* kolivo *vaļa da je štamparska pogreška, jer je na drugom mjestu* koļivo) *izgovara* koļivo *(s* ļ*), ali ne znam, jeli tako svagda bilo: u naj starijim primjerima (i u Daničićevu rječniku) pisanima ćirilovskijem slovima ne zna se, treba li čitati* l *ili* ļ; *tako je i u stslovenskome i u ruskom jeziku.* — *Riječ je stara, isporedi stslov.* kolivo *i rus.* КОЛИВО. — *Između rječnika u Stulićevu* (kolivo ‚triticum melle coctum' *po čemu bi se kuhala pšenica u medu, ali se u samom rječniku dodaje da je riječ ruska); u Vukovu:* gekochter weizen den bei dem todtenmale' (na daći) ‚und am patrontage' (na slavi), vom priester geseguet und von den gästen verkostet wird' ‚(triticum) silicernium'. cf. panahija; *u Daničićevu* (kolivo, κόλυβον ‚frumentum coctum', a po ńemu ‚sacrum piaculare'). Vsaku subotu za godište da ima umrьli kolivo i desetь lьturgiji *(vidi i naj zadńi primjer).* Glasnik. 24, 277. (1396). Miriše na koļivo. (Gotovo umro). Nar. posl. vuk. 179. Šenica se ovdje spomiņe radi koļiva, poskura i krsnoga kolača. Vuk, nar. pjes. 2, 4. Izjedoše ono koļivo. P. Petrović, gor. vijen. 110. Iza

Digitized by Google

ovoga žalosnog prizorja posijedaju svi na òkô pred crkvom i počnu redimice celivati voštanicu, zobati kolivo i piti rakiju. S. Ļubiša, prip. 169. Napiju se rakije, a nazobļu koļiva. 191. ‚Koļivo' se zove žito koje se kuva uoči krsnoga imena. za koļivo se obično prebira sve zrno po zrno od naj čistije belije-pšenice . . . Jedan sud s takim žitom nosi se crkvi, gde se prekadi i prelije, pa se posle, na nekim mestima, razdeli i pojede pred crkvom, a na nekima se vraća kući, te se ńim poslužuju gosti, kao svakom drugom poslasticom. M. Đ. Milićević, slav. 27. Negde se ta kuvana pšenica zove ‚panaija', u Srbiji po varošima zove se ‚žito', ali je naj poznatije ime ‚koļivo'. 28. Pa oprema koga mlađega crkvi s koļivom. Bos. vila. 1887. 41. — *Kako se vidi po ovom primjeru (a možebiti i po naj prvome) znači i crkveni obred za mrtve.* Po prêstavļeni mojemь da mi se poje kolivo sьborno i lьturgije. Mon. serb. 547. (1502).

KÒĻKÂŃE, *n. djelo kojijem se jedno s drugijem koļka, vidi* koļkati se.

KÒĻKATI SE, kòļkâm se, *impf. dem.* klati se *(recipročno).* — *Od osnove sadašńega vremena* koļ-. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ńi se dvo'e vavije za nešto koļkaju'. ‚Lijepo mi je to vaše koļkańe već dozlogrdilo'. J. Bogdanović.

KOĻÙŠTRALICA, *f. kaže se o ženskom čeļadetu kako* koļuštralo *o muškom.* — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KOĻÙŠTRALO, *m.* kaže se o čovjeku koji se vavije za nešto koļuštra i goni. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KOĻÙŠTRÂŃE, *n. djelo kojijem se ko s kim koļuštra, vidi* koļuštrati se.

KOĻÙŠTRATI SE, koļùštrâm se, *impf. vidi* koļkati se, *s kojijem će glagolom biti i istoga postańa.* — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Vavije se koļuštraju ka' i dvije jetrve'. ‚Danas sam se za te na ednom mjestu koļuštra', ma da znaš kako'. ‚Ovo kućńe koļuštrańe opraviće me prvo reda u ledinu'. ‚Ńiovo koļuštrańe sjedi mi na vr vrce moe glave'. J. Bogdanović.

1. KOM, *adv. znači što i* kad, *ističući da jedno biva odmah za drugijem, vidi* netom. — *Bez sumńe je padež jednine zamjenice* koji: *Daničić u rječniku (vidi dalje) misli da je lokativ (muškoga ili sredńega roda), docnije je (kako sam našao zabilježeno ńegovom rukom) pomislio na instr. sing. f. (i isporedio s* komaj, *što mislim da nije dobro). ovo bi se zadńe tumačeńe činilo boļe, ali je u naj zadńijem primjerima svakako lokativ. — Od* XIV *do* XVI *vijeka (samo u Dubrovčana osim Marulićeva i Pejkićeva i Kavańinova primjera), a između rječnika u Belinu* (‚subitocchè, tostochè' ‚simul ac' 715a), *u Stulićevu* (‚ut, ubi, simul ac, statim atque, ut primum, cum primum, postquam'), *u Daničićevu: (kod zamjenice* kyj, *vidi* koji) padež komь, koji mislim da je lokal, pokazuje sam sobom vrijeme kao kod. — Komь bi se tvoja rabota na nas uslonila, mi bismo učinili koliko za našu dušu. Spom. sr. 1, 11. (1397). Komь se skupe, hoćemo za tozi vidjeti. 1, 24. (1399). Komь bili naši posli na putevi, kazovaše imь... 1, 54. (1404). Komь žito ovamo pride, Marinь namь pokazovaše... 1, 76. (1406). Zač kom te ja zgledah, smamih se u sebi. Š. Menčetić 103. Kom te gospođu kon sebe viđu ja, od mene jur pođu sve one misli tja. 229. Ah život zavinu, kom pusti slatki glas. 240. Kom vila toj reče, s oči mi uteče san. Ġ. Držić 406. Kom ovo izreče, to Ļubav... k toj vili doteče. 439. Zač ga *(goluba)* soko podlabuti, kom ga čuje da zaguka. M. Vetranić 1, 14. Kom se rastavi dušica od tijela, sudi ju sud pravi. 1, 105. Kom bih ovi kraj ostavil, gdi trudim, mnim da bih dobil raj. 1, 169. Nu kom ga ne najde, ter ga tač izgubi, plač, tužbu i jade toprva obļubi. 1, 189. Kom te sam vidila, moju sam svu ļubav u tebe stavila. N. Naļešković 1, 197. Zašto je ma mlados u ńega stavila veselje i rados, kom ga je vidila. 1, 203. Da braći od prve kom bude svanuti ne skažem do mrve. 1, 252. Er me će na tvu čas poļubit gospodar, kom dođe oni čas. 1, 259. Ter ti se ja kunu, kom si se rodio, izvrsnu korunu da t' svila jes Klio. 1, 327. Togaj te molim rad, kom ovi lis imaš, za moju ļubav sad na ogań da ti daš. 2, 123. Kom k ńemu đoh, na mene se izbeči. M. Držić 334. Kom se mrak dijeli i mrkla noć mine, seļanke sve će doć. 444. Platit ćeš zaisto riječi tej pogane, kom dođe Egisto. D. Zlatarić 15a. A djetići gologlavi kom začuju naukijera, na vrat skaču... A. Sasin 171a. Ti, kom stupaj on postavi, potom na žao ovi stane, čin' cić lijepe Arijane da se užeže vas ļubavi. I. Gundulić 10. Kom ńe obraz vedri vidje svijem ljepotam narešeni, jes' vidjela, kô ublidje i priliku svu promijeni? Ġ. Palmotić 1, 251. Svezat ćemo nazad vami ruke, kom vas dobudemo. 2, 399. Neka ovi vas život zabiju, kom đoh na novi. 2, 477. Kom se pop nareče, ončas mu šija oteče. (D). Poslov. danič. Kom klenu prvo zazvańe od noćnijeh molitava, ne ckneći ni časa, dobri glava od pravovijernijeh osta oblakšan od bolesti. I Đorđić, ben. 195. — *U jednom primjeru* XV *vijeka ima* od kom, *gdje je* kom *shvaćeno posve kao vremeni adverb* (kad, kako): Ka živit životom odluči prečisto, poče imit od kom *(t. j.* od kom poče imit) udovičtva misto. M. Marulić, pjes. 32. — *Može imati usa se i to, vidi* kojino. Komь to je došlo bilo, arhibiskupь Marinь barski i š ńimь jedanь Ulcińaninь i tьdi su uzeli taj brigentinь... Komь to našu goliju poslasmo... Spom. sr. 1, 38. (1402). — *U ovijem primjerima stoji s prijedlogom* po. *kao lokativ:* Nu misli, tej dike po kom ja zagledah, kako hoć u vike da ti se ne prjedah? N. Naļešković 1, 178. Po kom toj uši me začuše, očutih nepokoj. 1, 304. Po kom taj začuh glas, meni se sve tuge . . . svrnuše . . . 1, 312. Po kom bi pokopan, bi na ńegovo misto postavļen Arijan drugi. K. Pejkić 31. — *Nejasno mi je* u kom *u ovom primjeru:* Za'edno malo nedospijeta, što su zemļa, vlaga, mora, neba i zvijezde, stav' opeta, čin', sve da je jedna gora od pretvrdih dragomanta, nek ti boļe svijes upamta; ter da tisuć vijeka u kom, čim se na prah sve obrati, mrav neznažni svojom rukom pride i jednom ńu zamlati, kad bi se ova razmrvila, i u pepeo učinila? J. Kavańin 439a.

2. KÒM, kòma, *m. vidi* komina, drop. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom., i voc.* kôme. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (vide komina *s dodatkom da se govori u Srijemu).* Od vina, od muta, od koma i od mnozijeh stvari čine i peku rakiju. M. Divković, bes. 608a. Rakija koja se od vina ili koma peče. A. Bačić 310. Kom od ispršana grozdja, kom od lanenoga sjemena. I. Jablanci 31. Pak vinskoga vaļa imat koma. J. S. Reļković 248. Do polak ju *(kacu)* napuni šļivama, a od polak nek je voda sama; treći dio nek ispuni voda, kad uzvrije, kom svrhu ńe hoda. 370. Rakija se peče od šļiva, naj više i naj boļe, a peče se i od koma ili kao što se kaže komine. Đ. Popović, poznav. robe. 386. Kad se šļive metnu u kacu pa prevru, onda se to zove kom,

Digitized by Google

i to ‚cijeli kom', da se razlikuje od onoga iz koga je pečenjem rakija izvađena, koji se za to naziva ‚pečeni kom'. M. Medić.

3. KOM, *m. bilka, vidi* kmin, komin. Kom (Sabljar), v. Komin. B. Šulek, im. 151.

4. KÒM, Kòma, *m. ime mjestima, i osobito planinama (valja da je naj starije značenje nešto visoko i strmo, isporedi* komac). — *Akc. je kao kod* 2. kom. — *Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (mnoga se brda tako zovu, n. p. Kom u Vasojevićima) *i u Daničićevu:* Komь, među selima i planinama što ih je kraj Stefan Dečanski dao Dečanima pominu se dva Koma, kojima je ‚Komoma' išla međa ‚u Limь'. M(on. serb). 96. (1330). ‚odь Komu'. 96. to će biti dvije planine istoga imena jedna do druge na sadašnjoj granici crnogorskoj. u Crnoj je Gori ‚u Komu' bila crkva bogorodičina. M(on. serb). 533. (1485). a to će biti Kom kod Žabljaka. cf. bogorodica. — Od tade se zakrvi krajina čak od Koma te do Korjenića. Nar. pjes. vuk. 4, 330. Kliče vila od Koma planine. Pjev. crn. 14a. Znaci od zida bez kreča i zemje koji je išao od Bijele gore... do Kučkoga Koma. Vuk, živ. 225. — *I ime selu i planini u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Razdijelj. 32. Kôm, gora u Zrmanji blizu Palanke. M. Medić.

5. KÒM, *praep. vidi* kon.

1. KÒMA, *adv. vidi* komaj. — *U jednoga pisca Seńanina* XVIII *vijeka, a u naše vrijeme u Lici.* Koma se ma duša od boli otrese, koma srcu srića veselje donese, koma stah počivat, koma dizat glavu, koma starom Bogu uzdavati slavu, i nut'!... M. Kuhačević 148—149. ‚Od Gospića do Divosela kòma ima edna ura'. ‚Susta' sam, kòma evo dodo'. J. Bogdanović. Kòma, jedva. ‚Koma je došao živ'. u Dobroselu. M. Medić. — *I u jednoga pisca Hercegovca našega vremena, ali ne znam, govori li se u Hercegovini.* Prate druga, i koma se rastaju od vijerna. Osvetn. 2, 3. Pošto pali, koma kazat znali. 2, 58. Gdje će koma čeljad ponijeti. 5, 8.

2. KÒMA, *f.* šaljiva riječ za istom ugrijanu, a još neistopljenu žmaru, bilo od loja, bilo od sala. ‚Dajde mi kruva, da ovu koju komu otisnem'. Inače ‚komom' zovu i obilat zalogaj slanine ili krta mesa. ‚Bome on onu ednu po ednu komu slatko otiskuje'. ‚Bome skoči meni trbu od ovije koma'. J. Bogdanović. — *Zar je postalo od* komad?

3. KOMA, *f. vidi* zarezak, zapeta. — *Od ńem.* komma *(a ovo je grč. κόμμα. lat.* comma). — *U Bjelostjenčevu rječniku:* koma, zarezak, začrkńa, ku vu pismu na razlučańe rečih polažemo ‚coma'.

KÒMAC, kòmca, *m. strmen (f).* — *isporedi* 4. kom. — *U naše vrijeme a između rječnika u Vukovu* (vide stȓmēn). Kòmac, velika strmen ili strmac, obično gdje cesta naglo se diže, kao kad se iz kakve kratke doline izilazi gore. ‚Ne će końi voz vina izvući uz onaj komac'. u Dobroselu. M. Medić. — *I ime planini u Bosni.* Glasnik. 22, 16.

KÒMAČA, *f. u Vukovu rječniku:* u Krbavi jedna glavica, na kojoj kažu da su zidine od dvorova Ivana Karlovića. niže Komače je selo ‚Komić'. cf. Kom.

KÒMAĆ, *adv. vidi* komaj. — *U naše vrijeme u istarskijeh i ugarskijeh Hrvata.* Komać prvu kop predura, druga se za ńum doškuja. Jačke. 219. Uzlopci su hvale vridni, da b' vrata imali, ali poglej po vsem seli: komać su va štali. 244. Komać je čekala onu uru, kad će se s ńim zastat. Nar. prip. mikul. 5. Ona ne budi lena, komać to doškala, pa teče. 23. Ona od straha se drhće, komać na nogah stoji. 34. Komać se je mogal micat. 41. Dobro ga namlati tako, da je stari mogal komać pobić. 88. Kad sprid lisice *(peteh)* komać živu glavu odnese... Naša sloga. god. 15, br. 5. Kòmać ‚vix'. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. IIftsg. 61. Komać (tek-ar) sam prišál ... Klana (Istra). F. Srinčić.

KÒMAD, komáda, *m.* fragmentum, segmentum, frustum, *kao dio čega, ali uprav ističući da se takovi dio dobiva od cijeloga razlomivši ga ili razbivši, ili rasjekavši, razrezavši itd., ili odlomivši od cijeloga ili odsjekavši, odrezavši itd.* — *Akc. kakav je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.* kômâde, kômâdi. — *treba pridati da je Vuk u drugom izdańu svoga rječnika (u prvom izdańu stoji* komâd, *te se ne može znati, koji je akc. na* o) *zabilježio ovu riječ* kômâd, *dakle s drugijem akcentom. i Daničić* (glasnik. 8, 32) *ima isti taj akc. u jednini, a u množini* komádi, komádâ, komádima *itd.; ali je u trećem izdańu Vukova rječnika popravljen akc. po Vukovijem samijem bilješkama, te je onako kao što ovdje stoji na početku članka, i ovako sam i ja svagda čuo ovu riječ da izgovara narod.* — *Od starogrč. i novogrč.* κομμάτιον *(što je dem.* κόμμα). — *Ima i oblik* komat *koji je bliži grčkoj riječi (u trećem izdańu Vukova rječnika akc. je* kômât *kao i u drugome: može biti da zbilja ova dva oblika nemaju isti akc., ali je veća prilika da je Vuk zaboravio zabilježiti popravak kod* komat). — *Starija je riječ* komat *i nalazi se već od* XIII *vijeka, mlađa* komad *od* XV *(vidi* d); *mislim da je ova u naše vrijeme običnija od one.* — *Između rječnika u Mikaljinu* (komad kruha, kus kruha ‚frustum, frustulum, crustum, fragmentum'), *u Belinu* (komad ‚pezzo, come di carne, pane e simili' ‚frustum' 559b), *u Bjelostjenčevu* (komad, v. falat), *u Voltiġijinu* (komad ‚boccone, pezzo' ‚stück'), *u Stulićevu* (komad ‚frustum, fragmentum'), *u Vukovu:* komad (τὸ κομμάτιον) ‚das stück' ‚frustum'; kômât, vide komad *s primjerom iz narodne pjesme:* Otkiduje po komat i komat dok obje sablje isjekoše; *u Daničićevu* (komadь ‚tela'; komatь, κομμάτιον ‚pars, frustum, aliquantum'). — *Radi oblikâ treba još dodati, da se nalazi, ali rijetko, u gen. pl. mj.* komádâ *i* komádî: H. Bonačić 109; E. Pavić, ogled. 207; M. Zoričić, zrc. 12; A. Tomiković, živ. 331. — *rijetko se također* ov *umeće u množini: acc.* komadove. L. Ljubuški 25; J. Banovac, pred. 126; *nom.* komadovi. F. Lastrić, test. ad. 79b.

a. *u značeńu sprijeda kazanome.*

a) uopće. Petь komatь čьstnoga drêva. Mon. serb. 70. (1273—1314). Tьj listь despotovь bêše prêdrьtь na tri komate. Spom. sr. 2, 61. (1414—1417). I banovu sablju oštrpkuje, sve otkida po komat i komat. Nar. pjes. vuk. 2, 283. Ona nađe jedan komat sablje, zavi komat u vezeni jagluk. 2, 285. Na komate kuju iskidajte. 2, 287. Iskidaše knigu na komate. 2, 533. — Tijelo na komade razsičeno. S. Margitić, fal. 197. Da ga koji lačan lav razdrpi na komade. A. d. Bella, razgov. 130. Čeka trijeske, koje rigaju suproć ńemu lumbarde i puške pripaljene, premda ga će izrešetat i raznijeti na komade. B. Zuzeri 871. Na komade tilo učiniše. L. Ljubuški 25. Pak mu s końma tilo razmakoše, komadove ogńem sažegoše. 25. Što zlamenuju oni komadovi kola razbjena. F. Lastrić, test. ad. 79b. Isiče ju na dvanaest komadi. E. Pavić, ogled. 207. Otiđe čaša u toliko komadi. M. Zoričić, zrc. 12. Otići će na komade *(top).* V. Došen

Digitized by Google

175a. Ter svaku stvar na komade razkidivaše. And. Kačić, kor. 295. Takvi su ti i naši mesari... boļi komad daje gospodarom. M. A. Reļković, sat. D8b. Odsici mi dobar komad mesa. E1b. Uzmite ovo ogledalo i razbite ga na komade. N. Palikuća 12. Ili ga na komade razbije. I. Jablanci 199. Obličja kipa istoga koji se na zrcalo i na komade ńegove prozire. I. J. P. Lučić, doct. 32. Sciniš li da će Isukrst davati put svoju na dile iliti komade za blagovańe? I. Velikanović, uput. 3, 47. Za Talom se bijel saruk suče, Stojan komad po komad ods'jeca. Nar. pjes. vuk. 3, 261. Na pleći mu zrno izlazilo, i junačko srce iznijelo i bijele komad ģigerice. 3, 272. Isjekoše bega na komade. 3, 369. Te od sabļe nahodi komade. 3, 382. Nema ńima od zlata bešike, nego im je drvena bešika, dva komada jelova drveta. 3, 408. Kad udara Pivļanina Baja, prosijeca svilu i kadivu, a iz svile crna krvca lije i komadi odlijeću mesa. 3, 470. Slomi mu se puška ģeverdane, i komadi u vodu padoše. 4, 27. Aždaja kad padne na zemļu sva se na komade razbije. Nar. prip. vuk. 61. A testo šlo se na komadi. Nar. prip. mikul. 35. Na komadi ju rastrgaju. 75. Nikakav krojač ne uzme nožice u ruke, pa da komada čohu, ne znajući ili će od onijeh komada biti čakšire ili dolama. Vuk, pism. 66. Te mu noktima iz tabana u druge noge iščupa veliki komad mesa. nar. pjes. 2, 85. Volio bi da su mi sina donijeli u komade. S. Ļubiša, prip. 189. Pobratim je nosio jamuža, ribe i po komad mesa. 233. A odore ni komada ine. Osvetn. 2, 146. — *po ńešto u prenesenom smislu.* Na komate razdrobiše carstvo. P. Petrović, gor. vijen. 8.

b) može amo pripadati i komad od pjesme *(pa i* lista, knige, govora *itd.), ako i nije posve u pravom smislu.* Ovaki komada od različni pjesama mogao bi čovek nakupiti. Vuk, nar. pjes. 1, 52. Komad od pjesme. 2, 379.

c) komad hļeba (kruha) *uprav pripada amo, jer se shvaća kao da je odlomļen od cijeloga hļeba, ali se često misli kod toga na ‚malo hļeba' (isporedi* b). Da bi jaki kus al' komad, a ne mrva kruha bila. J. Kavańin 400a. Za šaku ječma i za komad kruha gubite dušu. F. Lastrić, ned. 353. Dade ńemu sve što imadiše, komad kruha i glavicu luka. And. Kačić, razg. 148b. Volim vas za komad kruha s voļom slušati nego drugoga priko voļe... B. Leaković, gov. 33. I prist'o sam nezvan za svatovi rad' komada ļeba bijeloga i rad' čaše crvenoga vina. Nar. pjes. vuk. 2, 139. Komad hļeba ne bi zaiskao da zla ne pomisli (tako je zla srca). Nar. posl. vuk. 146. Uzme Usud komad hleba. Nar. prip. vuk. 95. Neki komad kvasne ječmenice. Osvetn. 1, 59. — *U prenesenom smislu.* Paša bi mu komad ļeba dao, komad ļeba, četrdeset sela. Nar. pjes. vuk. 1, 601. Daj mi, majko, komad ļeba babov. 2, 189. — *Reče se također* crn komad *(vaļa da ‚komad crnoga hļeba') u prenesenom smislu, vidi:* Ja sam mnogim crn komad metnuo u torbu. J. Rajić, boj. 119. Metnuti kome crn komad u torbu. (Učiniti mu kaku štetu). Nar. posl. vuk. 178. Uvalio mu crn komad u torbu. 326.

d) može značiti što i zalogaj. Komad iz usta kome oteti. Nar. posl. vuk. 146. Komad je u tuđoj ruci svagda veći. 146.

b. *ono što se kome daje ili određuje da jede za ńeko ograničeno vrijeme. ovako je značeńe u ovom primjeru:* Da se daje na vsako godišto odь monastyjrja hrana mêrtikь svrьšenь isplьnь vsêmь živuštiimь vь sijemь pirьgu... Sij že komatь i merьtikь ustavļenь bysть izvoļenijemь i obьštiimь zьgovorjenijemь. Mon. serb. 79. (1302—1321). Umêrihь komatь kaluđeromь têstomь u 4 litre. Deč. hris. 63. — *U ovijem primjerima znači: što čeļade izjede u jedan dan (uz to ńekako ističući da nije mnogo, isporedi i* a, *c)).* Dan i komad. (Što zasluži to pojede). Nar. posl. vuk. 58. O svom komadu tuđa goveda čuvati. 241.

c. komad zemļe, ager, agellus, *shvaća se kao veći ili mańi dio zemļe.* 4 komati zemļe. Glasnik. 27, 293. (1347). — A Hrvatska na komade kaže tleh svoj bio rumeni. J. Kavańin 282a. Kupi komad zemļe. E. Pavić, ogled. 74. Po usijanju jednoga komada zemļe. A. T. Blagojević, khin. 7. — *Drukčije je značeńe u ovom primjeru, u kojemu je kao kod* d, *b):* Mlađi reče: ‚Daj mi ļeba, majko'. Ja mu dadoh komat zemļe crne. Nar. pjes. vuk. 2, 14.

d. *kod kakve tvari može naznačiti ne pravi dio nego količinu koja može biti određena i neodređena. α) određena je, n. p. kod kakva tkańa* (tela). Ųšte vi posilamь za komatь ѡvake svite, ku mi poslaste, po *(o)*nuj cinu. Mon. serb. 545. (xv *vijek).* — Gospodьstvu ti poslasmo komadь cêlь crьlêna čeluna. Spom. sr. 1, 95. (1409). — *amo može pripadati i ovaj primjer:* Pogani komad mesa, jezik... V. Došen 185a. — *b) neodređena je, n. p., u ovijem primjerima:* Srebra plika desetь komatь a jestь u ńihь desetь litarь i desetь unačь i tri akьsađe. Spom. sr. 2, 55. (1407). — S velikimi komadi gvozdja. M. Zoričić, zrc. 129. Komad gvozdušine. V. Došen 136a. — *slično je i u ovom primjeru:* Svega ću ti dara pokloniti, već ja ne dam cigle do tri marve *(mrve?):* ne dam s glave tastove čelenke, sa ramena kolaste azdije, i ja ne dam od zlata košuļe... ne dam tako tri komata dara. Nar. pjes. vuk. 2, 556. — *c) gdjekad se sama riječ* komad *ili* jedan komad *upotrebļava za isticańe da ńešto nije razdijeļeno ili razdrobļeno.* Uzmi sumpora u komadu. J. Vladmirović 41. Balkanski poluotok dopire inokupno u jednom komadu do Triglava. M. Pavlinović, razg. 15. Ja sam mislio o Jugoslaviji, lijep komad, per bacco! 10. — *amo može pripadati i ovaj primjer:* Te udara Arnaut-Osmana, od jednoga dva komata gradi. Nar. pjes. vuk. 3, 215.

e. *kod mnoštva stvari jednakijeh može značiti jednu od ńih.* Priloži že paky drugoje zlato vь monastirь... kupi 50 komatь. Domentijana 56. — Da biste vi vidili one plamene, žerave i kameńe ogńeni usta planine Etna, Mongibelo i Vesuvio, bacajući one ogńene komadove kao bačve... J. Banovac, pred. 126. Do osamdeset komadi topova. A. Tomiković, živ. 331. Pet debeli komada knjiga. Grgur iz Vareša 13. I sastavi tridest konopaca, i zasuka po dva u jednoga, te napravi petnaest komata. Nar. pjes. vuk. 2, 35. Pantelija Živanović tuži Ivana Petrovića, da je ukrao 7 komada svińa. Glasnik. 11, 1, 55. (1808).

f. *u jednoga pisca* xviii *vijeka znači dio od vojske (ne znam jeli po franc. i ńem.* division). I tada dobar jedan komad konjanika i četiri hiļade i dvadeset pišaca... otidoše prid varoš. I. Zaničić 139. Jedan ili drugi komad naših četa. 187. S jednim dobrim komadom četa. 191. Dobar komad pruskijeh junaka. 281.

g. *o vremenu (ńekoliko vremena).* Prihod ńihov poznade on dobar komad u napridak. M. A. Reļković, sat. L7a. Rodiļa je zahvatila nošńom komad desetoga mjeseca. S. Ļubiša, prip. 242.

h. *gotovo kao adverb (uprav je acc. sing. i naznačuje mjeru), može značiti i: malo, ńekoliko malo. — U Vukovu rječniku:* komat, malo ‚wenig' ‚paululum' *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori*

Digitized by Google

i s primjerom iz narodne pjesme: Od vojske se komat odvojiše. — *Amo vaļa da pripada i ovaj primjer* XVIII *vijeka, u kojemu se* komad *ne mijeńa po padežima, te se može zamijeniti riječju* malo: Posteļica pokrivena s komad oštra sukna. I. J. P. Lučić, izk. 13.

KOMÁDAC, komáca, *m. dem.* komad. — *vidi* komadić. — *U Voltigijinu rječniku:* ‚bocconcino, pezzolino, bricciola' ‚stückchen', *i u Stulićevu:* v. huhorić.

KOMÁDAK, komátka, *m. dem.* komad. — *vidi* komadić. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Izsijeci na komadke dugačke. Z. Orfelin, podr. 68. I svaki komadak, odma kad provučeš . . . 71.

KOMADÁNOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. bosn. 1864. III. XXVII.

KOMÀDÂŃE, *n. djelo kojijem se što komada ili se ko komada.* — *U Vukovu rječniku:* 1. ‚das zerstücken' ‚dissectio'. — 2. ‚das erzürnen' ‚iracundia'.

KOMÀDARA, *f. u Vukovu rječniku:* rakija od kukuruza ili od drugog kakva žita ‚der kornbranntwein' ‚vinum ustum e frumentis'. Srbļi takovu rakiju ovako peku: namijese dosta hļeba i ispeku, pa ‚iskomadaju' u kacu i naliju vodom; kad to uskisne i prevri, onda peku rakiju. cf. hļebara.

KOMÀDATI, komàdâm, *impf. rastavļati (rezati, lomiti, stríći itd.) na komade.* — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* komadámo, komadáte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kòmadâ, *u part. praet. act.* kòmadao, kòmadâla, *u part. praet. pass.* kòmadân. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚zerstückeln' ‚disseco in frusta').

1. *aktivno.* Krojač ne uzmo nožice u ruke pa da komada čohu. Vuk, pism. 66.

2. *sa se, refleksivno, ili u pravom smislu, raspadati se na komade, ili u prenesenome, ļutiti se (vaļa da kao da se čovjek raspada ili kida na komade od ļutine).* — *Između rječnika u Vukovu:* 1. n. p. komada se kamen ‚zerfallen (in stücke)' ‚dilabi'. — 2. ‚sich erzürnen' ‚irascor'. — *U ovom primjeru stoji u prenesenom smislu:* Grdio se, ružio, komadao se. Bos. vila. 1891. 118.

KOMÀDÊŠKA, *f. augm.* komad. — *U Vukovu rječniku.*

KOMÀDIĆ, *m. dem.* komad. — *isporedi* komatić, komadac. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (komadić kruha ‚tozzetto, pezzo picciolo di pane' ‚panis frustulum' 737[b]) *i u Vukovu* (dim. v. komad ‚das stückchen' ‚frustulum'). U svakomu komadiću vas je Isukrst. A. Baćić 331. Ne mogu prigoriti siromahu jasprice ni komadića kruha. F. Lastrić, od' 247. Davši ocu komadić kruha u ruku, odpravi ga. ned. 60. Uzmite ti komadić, te ga dobro žvačite. 293. Ako će sve ostalo tijelo na komadiće otići. 354. Neka promotre pseto, koliko je harno dobročiniocu svomu, koji mu koštice baca i komadiće od trpeze. 388. Komadić od svilne oprave. A. Kanižlić, utoč. 62. Onda bi se s komadićem isprošena kruška i vodicom pokripio. fran. 160. Mojsija baci obadve daske na zemļu, da ji na komadiće razmrvi. E. Pavić, ogled. 126. Teško se komadići tila ńezinoga iznahodiše. 331. Smrviši ga na komadiće. 332. Meso mu po komadić odpadaše od tila. 448. Zapovidi, da se ulomci i komadići, koji poostajali biše, pokupe. 546. Još bi ga ondak bili ubili i na komadiće izsikli. 661. Na komadiće isikoše mloge ļude. I. Zaničić 167. Skinuvši plašt, razdri ga na dvanajest dila aliti komadića. And. Kačić, kor. 280. Nego traži komadić papira. M. A. Reļković, sat. E6[b]. Ti nećeš načeti dici ciloga kruha dok ne pojidu komadiće. G4[a]. Jedan komadić od istoga drveta. J. Vladmirović 20. Ubijen bi i tilo ńegovo na komadiće izsičeno. I. Velikanović, uput. 1, 284. Pod svakim dilom i komadićem hostije razdiļene. 3, 52. *(Brašno)* peče se, zatim na komadiće izlomļeno, škropi se uļem. 3, 317. Tvrde komadiće crna kruha zagrizati. prik. 68. Prodavaše komadiće od preklica. A. T. Blagojević, khin. 80. U koliko god bi se hostija komadića razdilila. B. Leaković, nauk. 186. Založi komadić kruha. Nar. prip. mikul. 48. Kad se meso izreže na komadiće. Vuk, pism. 41. Zamoli ga da mu da komadić kolača. poslov. 354. I na oni isti komadić hartije . . . Pravdonoša. 1852. 3. On bi svoje misli biļežio na komadiće knige. M. Pavlinović, rad. 56.

KOMÀDIJA, *f. ime mjestu u Ugarskoj.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena, a između rječnika u Vukovu:* ‚ein ort in Ungern'. Od Pišpeka i od Komadije. Nar. pjes. vuk. 3, 557. I odoše pustoj Komadiji. 3, 558. Baš pod pustim šancem Komadijom. 3, 558.

KOMÀDINA, *f. augm.* komad. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* Svome djetetu pruživši veliku komadinu hļeba. Vuk, rječn. *kod* ciju miju da rasteš. — *I kao prezime.* Vuk, rječn. *kod* prezime.

KOMÀDÎNAC *(uprav* Komàdijinac), Komàdînca, *m. čovjek iz Komadije.* Boj Arańana s Komadincima. Vuk, nar. pjes. 3, 557.

KOMÀDINE, *f. pl. ime selu u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 152. — *S istijem se imenom pomiņe mjesto prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 135.

KOMÀDINIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Jovan Komadinić. Rat. 226. Radovan Komàdinić iz Užica. Ļ. Stojanović.

KOMADINOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Šem. prav. 1878. 24. 39. 40. M. Đ. Milićević, srb. 287.

KOMÁDITI, kòmâdîm, *impf. vidi* komadati. — *U jednoga pisca našega vremena, a između rječnika u Stulićevu* (‚frustatim concidere') *s dodatkom da se nalazi u pisca Lastrića (?).* Počeše komaditi noževima staroga svata. V. Vrčević, niz. 69. Svaki svoje pecivo komadi. 254.

KÒMÂĐE, *n. coll. od* komad, *komadi.* — *U naše vrijeme. a između rječnika u Vukovu* (‚die stücke' ‚frusta'). Pa komađe u travu baciše. Nar. pjes. stoj. 1, 62. Gladan pas o komađu sańa. Nar. posl. vuk. 41. Pa gleda, pa nađe ono svoje smrskano komađe. B. Radičević (1880). 118. Nad Leskovcem iskopava se malter i komađe cigļe i kamena. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 113. I gladne ih turske hale na komađe iseckalo. Srp. zora. god. 1876, br. 9, str. 212. Pa gloda, pa nađe ono svoje komađe. Bos. vila. 1886. 118.

KOMÁĐEŃE, *n. djelo kojijem se komadi.* — *U Stulićevu rječniku.*

KOMAĠARAC, Komaġarca, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Dragojlo Komaġarac. Rat. 45.

1. KÒMAJ, *adv. jedva.* — *isporedi* koma, komać, kumaj. — *Po svoj prilici postaje od ńem.* kaum, *ali je nastavak nejasan. Daničić je mislio da nije tuđa riječ (vidi* 2. komaj), *te je ovako tumačio (kao što sam našao zabiļeženo ńegovom rukom):* Komь+are (aže), cf. ar = češk. až-do, cf. kare = kaj; *ali je jamačno* 2. komaj *druga riječ.* — *Od* XVII *vijeka po sjeverozapadnijem kraje-*

Digitized by Google

vima i u novoslovenskom, a između rječnika u Bjelostjenčevu (v. jedvaj), *u Voltigijinu* (‚appena' ‚kaum'), *u Stulićevu* (v. jedva *iz Bjelostjenčeva*). Da bi jedan gori *(na nebu)* stojeći vrgal jedan kamik, komaj bi petsto let na zemļu doletil. F. Glavinić. cvit. 7a. Jednu malahnu ugradivši celu, da komaj ńega prijati mogaše. 344b. Ku nakon 7 let komaj odoliše. P. Vitezović, kron. 56. Zadar varoš s velikim trudom i teškoćom komaj su vzeli. 91. Pod moju sam nogu more zemļom spravil, komaj da sam Bogu nebesa ostavil. odil. 71. Dobri końi sami skaču, zločest komaj po korbaču. cvit. 46. Od radosti komaj diše. J. Krmpotić, pjesm. 15. Gore posičene, nî stana divļadi, komaj nać za sime kû ribu u vodi. M. Kuhačević 107. Kad je care reči razumio, nije caru oko već zažmalo, komaj beli danak dočekalo. Nar. pjes. istr. 1, 34. Kômaj ‚vix'. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. uftsg. 61.

2. KÒMÂJ, *adv. od prilike.* — *Riječ je bugarska (po tome ne može biti ista što* 1. komaj), *a govori se i po jugoistočnijem krajevima Srbije.* — *Po svoj je prilici iz turskoga jezika: Bogišić pomiśle tur.* qumahaj *(vidi kod* kumaj); *Miklošić tur.* qomaki, *možebiti* (etymol. wörterb. 125b; türk. elem. nachtr. 1, 64) *što je čuo od ńekakva učenoga Jermenina.* 1 septembra 1880 pokojni Daničić bejaše se izvezao s g. drm. Matkovićem i g. R. Bademlićem u Grdilišku Klisuru *(u Srbiji u okrugu vrańskom).* G. Bademlić, razgovarajući se s nekim seļacima, upita: ‚Koliko je odavde do Prosečenice?' ‚Biće komaj pola sahata', odgovori jedan seļak (a to će reći: biće od prilike pola časa). Daničić se vrlo obradovao čuvši reč ‚komaj' u Grdiličkoj Klisuri *(jer je mislio da je ista riječ što* 1. komaj, *te po tome da nije tuđa).* A ta se reč govori u Vrańi i u svemu vrańskom okrugu. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 314. Dali ‚komaj' znači i ‚jedva', kao što spomenu gospodin dr. Đ. Daničić, kad je uzgredno tu reč čuo u Grdelici, nemadoh prilike čuti primer i ispitati. M. Đurović.

KÒMAJI, *m. pl. selo u Dalmaciji u okrugu dubrovačkom (u Konavlima).* Repert. dalm. 1872. 23. Schem. ragus. 1876. 31.

KOMAJIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme* Boca 17.

KOMAJIN, *adj.? ili m.? u Daničićevu rječniku:* Komainь, kraļ Milutin dade ‚jepiskupiji lipļanьskoj' Komaine vlahe. Mon. serb. 564. (1322).

KOMAĻE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom.* Zemļa u Komaļu. Sr. nov. 1872. 41.

KOMAN, *m. ime muško.* — XIII *vijeka.* Komanь z dêtiju. Svetostef. hris. 29.

KOMANA, *f. ime žensko.* — *isporedi* Koman Zemļak. 1871. br. 2.

KÒMÂNDA, *f. zapovijed, zapovijedańe; zapovjedništvo (osobito u vojsci).* — *Od ńem.* kommando *(a ovo je od tal.* comando). — *Od* XVIII *vijeka.* Ti ćeš sada na komandu iti. Š. Štefanac 6. On tada svega vojske nije imao pod svojom komandom više od 3000. Vuk, dan. 1, 82. Razni odijeli vojske i ńihove komande tija do kumpanijske... Zbornik zak. 2, 130. ‚Nije to ka' dosad, sad je sve drugojačije, sad je drugojačija i komanda, negoli dosad'. ‚Vidićemo, kakva će ta tvoja nova komanda biti'. J. Bogdanović.

KOMÀNDANAT, komàndânta, *m. vidi* komendat *i* komandat. — *Tal.* comandante. — *U naše vrijeme po jušnijem krajevima.* Oni trče, kažu komandantu: ‚Ne za Boga, gospodine Mirko . . .' Nar. pjes. vuk. 5, 366. Komandant Crńički. Magaz. 1868. 75.

KOMÀNDÂR, komandára, *m. zapovjednik (od vojske), vojvoda, vidi* komendat. — *U naše vrijeme u Bosni.* Dozivaj turskog komandara. Nar. pjes. kras. 1, 195. Kalauz je hajduk Huseine, a komandar Jajčanine Vuče. Nar. pjes. hörm. 1, 76. Kad poginu komandar pred vojskom. 1, 421. Sa svima glavnim bojcima i komandarima turskih vojska. Osvetn. 5, 1. Gdje to vidje paša komandare . . . 3, 132. Komandar vojske. Bos. vila. 1886. 105.

KOMÀNDÂRSKÎ, *adj. koji pripada komandarima.* — *U jednom primjeru ima adv.* komàndârski *(kao komandar, kao komandari, onako kao što rade komandari).* Doleće Milanović Vidu, zapovijed mu komandarski kaza. Nar. pjes. kras. 1, 195. *(ali može biti da treba čitati* komandarsku).

KOMÀNDÂT, komandáta, *m. vidi* komendat, *isporedi i* komanda *i* komandar. — *U naše vrijeme.* Kako je Barjaktarović, kao komandat Deligrada, bio na carigradskom drumu. M. Đ. Milićević, pomenik. 1, 28. *i u Lici.* J. Bogdanović.

KOMANDÀTICA, *f. uprav komandatova žena, ali (ironički) znači žensko čeļade koje samo zapovijeda u kući.* — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ne pitaj ti ńega za ništa, nego ženu mu, ona 'e komandatica od svega u kući'. J. Bogdanović.

KOMÀNDÎR, komandira, *m. vidi* komendat. — *Može biti od ńem. (franc.)* commandeur, *ali se jamačno mislilo i na* komandirati. — *isporedi* komandirac. U Čakovu odsjede u kući Abdula Bega Čakovca, koji je, kao bašibozučki komandir, imao sultanski orden. M. Đ. Milićević, omer. 179. Vidjeh komandira. Bos. vila. 1890. 371.

KOMANDÍRAC, komandírca, *m. vidi* komandir. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* U cesarskoj armiji komandirac glavni. J. Rajić, boj. 65.

KOMANDÍRÂŃE, *n. djelo kojijem se komandira.* — *U naše vrijeme.* Prigodom ponamješteńâ i komandirańâ čêtâ. Zbornik. zak. 8, 668. — *vidi i kod* komandirati.

KOMANDÍRATI, komàndîrâm, *impf. vidi* komandovati, *ńem.* commandiren. — *U naše vrijeme.* Da ti s mojom gardom komandiraš. Nar. pjes. vuk. 5, 321. On cijelom vojskom komandira. 5, 328. ‚Tim ćeš selima komandirati', veli se u nastavi od 11 Januara. M. Đ. Milićević, pomenik. 1, 116. ‚Ti lijepo komandiraš, da ima ko slušati'. ‚Stalo e meni za ńegovo komandirańe'. J. Bogdanović.

KOMANDIT, *m. ńem.* kommandit *(franc.* commandite), *trgovačko ili industrijalno društvo u kojemu ńeki članovi ne polažu novce, nego drugo što, osobito svoj rad.* — *U naše vrijeme kod pisaca.* Veletrški ne imaju prava ustrojavati veletrgovačke komandite. Zbornik zak. 1858. 6. Društva tajna (komanditi) na dionice. 1863. 602.

KOMANDITAN, komanditna, *adj. koji pripada komanditu, koji je kao komandit.* — *U naše vrijeme kod pisaca.* O ustrojstvu društva dioničarskih i komanditnih na dionice. Zbornik zak. 1863. 603. Društva komanditna sklopļena na dionice. 1865. XIII.

KOMANDITIST, *m. ńem.* kommanditist, *član društva koji ulaže samo svoj novac (kao dioničar).* — *U naše vrijeme kod pisaca.* Uložena imovina komanditista i ostalih ortaka društva. Zbornik zak. 1863. 602.

Digitized by Google

KÒMÂNDOVATI, **kòmândujēm**, *impf. zapovijedati vojsci ili pred vojskom. — Načińeno od* **komandirati** *promjenom nastavka. — U pisaca našega vremena.* Svirač pride, i stade im komandovati kroza svoju svirajku. M. Đ. Milićević, međudnev. 221. Abdi-paša komanduje vojsci. Osvetn. 3, 132.

KOMANI, *m. pl. selo u Crnoj Gori u nahiji katunskoj.* Glasnik. 40, 17. — *Ima i u Vukovu rječniku kod* Budoš: planina više Zagarača i Komana, *ali napose nema. — Uprav je množina supstantiva* **Komanin** *kojijem se naznačuje čovjek iz onoga sela, vidi:* Okupiše pedeset Komana. Ogled. sr. 486. Bio djever uz nevjestu neki Komanin. S. Ļubiša, prič. 46. Došao jednom u sud neki Komanin. 158. — Pa otolen na selo Komane. Nar. pjes. vuk. 5, 82. Do Komanah i Orahovice. Ogled. sr. 227. Pa otide u pleme Komane. 486.

KOMANICA, *f. ime manastiru. — Prije našega vremena.* Komanica (mon.). S. Novaković, pom. 135. — *isporedi* Komanice.

KOMANICE, *f. pl. ime selu u Srbiji u okrugu vaļevskom.* K. Jovanović 102. — *isporedi* Komanica.

KOMANOVIĆ, *m. prezime (po ocu Komanu). — U naše vrijeme.* Milorad Komanović. Rat. 264.

KOMANOVO SELIŠTE, *n. mjesno ime.* — XIV *vijeka.* Izbišta i Komanovo Selište. Spom. stoj. 25. (1827).

KÒMÂŃE, *n. djelo kojijem se koma. — U Vukovu rječniku.*

KOMAŃE BRDO, *n. ime planini i selu* (Statist. bosn. 122) *u Hercegovini.* Na austr. đen. štab. karti zaboleženo je da se kosa Kubaša (planine između Ļubińa i Stoca) koja se spušta niz Bregavu ka Stocu, zove ‚Komańe Brdo', i da na ńenom okomku, koji se spušta k Bregavi, ima i selo ‚Komańe Brdo'. S. Novaković, obl. 44.

1. **KÒMÂR**, komára, *m.* Culex pipiens L., *muśica što ujeda ļude i sisa im krv i ispušta vrlo tanak glas kad leti. — isporedi* komarac. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.* kòmâru *ili* kòmâre, kòmâri. *u Vukovu rječniku krivo stoji, da je u Dubrovniku akc.* kòmâr, kòmâra. — *Riječ je praslavenska nepoznata postańa, isporedi stslov.* komarъ *i* komarь, *rus.* комаръ, *češ.* komár, *pol.* komar. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚culex'), *u Mikaļinu* (komar, cilinkuša ‚culex, ascaridex, pulex aquaticus'), *u Belinu* (‚zanzala e zenzala, animal noto' ‚culex' 782b), *u Bjelostjenčevu* (‚culex, pulex aquaticus'), *u Jambrešićevu* (‚culex'), *u Voltigijinu* (‚zanzara' ‚gölse, mücke'). *u Stulićevu* (‚culex'), *u Vukovu:* kòmâr, komára (u Dubr. kòmâr, kòmâra), vide komarac. Gdi me bodu čami i komari. M. Vetranić 1, 21. Uzet s mjerom stvari ove: od jazavac vito rebro, i od hrta lijeve desni, od komara hrbat desni. M. Pelegrinović 199. Komar s orlom, a mrav s lavom vik poroda ne izvede. I. Gundulić 305. Malo j' sala u komaru, malo hvale v malom daru. P. Vitezović, cvit. 10. Ako iskubeš komaru nožicu, iziće mu i crijeva. (D). I komar je muška glavica. (D). Izmi komaru nogu, ter sva crijeva s ńom. (D). Poslov. danič. Komari koji dosadni su. K. Maģarović, cvijet. 48. Digni komaru nogu, a što mu ostaje? Nar. posl. *u Belinu rječniku*[2] *kod* zanzara *i otale u* Poslov. danič. Kako čineć nika srcala u koje komar naj mańi očima se naj veći orao kaže. A. d. Bella, razgov. 191. Da će opaki u paklu vječńe muke trpiti u ovomu tijelu koje sada ne može trpiti ni jedne buhe ali komara. Pisanica. 19. Igra koňa komar momče mlado pokraj ćoška kozje ģigerice. Nar. pjes. vuk. 1, 531. Kad se komar s muhom spravi. Nar. pjes. istr. 2, 57. Jal' da koga komar ne uštinu. Osvetn. 1, 28. — *Treba dodati da u Bjelostjenčevu rječniku ima i drugo značeńe:* v. cynips, *a kod ove riječi u latinskom dijelu stoji:* ‚cynips, musca canina' pesja muha ili komaric, ar Calep. piše, da je mušica naj menša, duga stegna i noge imajuća, vu glave pak kļun z kem kožu prebada živine i krv spija. naraja se iz močvare i poleg vod prebiva, *i u Jambrešićevu:* ‚gynips' *(sic).*

2. **KOMAR**, *m. ime selu u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 59.

3. **KOMAR**, *m. vidi* Komoran. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* Komar, varaš ugrski ‚Comaromium'.

KOMARA, *f. vidi* komora. — *U jednoga pisca Dalmatinca* XVIII *vijeka.* Knez uđe u svoju komaru. J. Banovac, pred. 32.

KOMÁRAC, komárca, *m. dem.* 1. komar; *ali kod velikoga dijela našega naroda znači što i* komar. — *Akc. se mijeńa u voc.:* kòmârče, kòmârci *(ili* kòmârče, kòmârci?), *i u gen. pl.* kòmârâca. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (v. komarić), *i u Vukovu:* ‚die mücke' ‚Culex empis [Cul. pipiens] Linn.', cf. komar, komarica. — Od komarca rebarca, od mušice dušice. Nar. pjes. vuk. 1, 179. To začuo komarac delija, pa on prosi muhu udovicu. 1, 531. Ne udri me, delijo komarče. Nar. pjes. srem. 40. Boļe je site komarce trpļeti nego gladne napuštati. Nar. posl. vuk. 25. Iščupaj komarcu nogu, i crijeva su mu na dvoru. 107. Komarcu digni nogu, i crijeva na dolinu. 146. Gdje l' komarac da medveda svlada? Osvetn. 3, 81.

KOMARAN, komarna, *adj. koji pripada komarima. — U Stulićevu rječniku:* ‚culicum'.

KOMARANI, *m. pl. u Daničićevu rječniku:* Komarani, selo koje je kraļ Dečanski dao Dečanima; međilo je s Ribarima i međa mu je išla ‚prězъ Komarьšticu' i ‚kako stara Crьvьštica upada u Limь'. M(on. serb.) 94. (1330). ‚u Komarahь'. 97. cf. Komarьštica. — *U naše vrijeme selo u Srbiji u okrugu jagodinskom.* K. Jovanović 110.

KÒMÂRČA, *f. ńeka riba, vidi* dinigla, podlanica, ovrata. — *Nepoznata postańa. — Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (komarča, riba ‚orata, pesce' ‚aurata') *i u Vukovu:* (u Dubrovniku) nekaka morska riba. Š ńimi *(zubatci)* se hitahu škrpine kolike, i . . . komarče velike. P. Hektorović 34. Ovrata ili komarča (‚la orada'). L. Zore, rib. ark. 10, 340. Komarča ‚Chrysophrys aurata'. G. Kolombatović, pesci. 8. Komarča, ovratnica ‚orata' riba. Slovinac. 1880. 389. Kòmarča, Chrysophris aurata Cuv. Od pô marča kraju sipa i komarča (Nar. posl. na Braču). A. Ostojić.

KOMARČANI, *m. pl. mjesno ime. — U dva spomenika* XIV *vijeka (sa starijim oblikom* Komarčane), *i otale u Daničićevu rječniku:* Komarьčane, među selima crkve treskavačke bješe i ‚selište Komarьčęne'. G(lasnik). 11, 136. ‚Komarčane'. 13, 372.

KOMÁRČEV, *adj. koji pripada komarcu. — U Vukovu rječniku:* ‚dor mücke' ‚culicis'.

KÒMÂRDA, *f. dućan; mesarnica. — Akc. se mijeńa u gen. pl.* kòmarâdâ. — *Od srgrč.* καμάρδα (‚tentorium, tabernaculum, camerata seu camera'. Ducange) *što je značilo šator, a može-*

Digitized by Google

biti i svod, i jamačno je postalo od καμάρα, svod. — *Od* XIV *vijeka po zapadnijem krajevima (ali vidi i naj sadnji primjer kod* b, *a)).*

a. *dućan.* — *kao da je ovako značeńe u naj starijem primjeru:* Ako bi nêki človik učinil nêku tatbu vanê, ali na stanê, ali na guvnê, ali na komardê ... Stat. krč. ark. 2, 284. — *U naše vrijeme u Istri kao da znači ńekakvu kućerinu ili kolibu.* Komârda ‚casae genus'. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. iftsg. 46.

b. *mesarnica (ne samo dućan gdje se prodaje meso, nego i mjesto gdje se koju domaće životińe za prodaju).* — *ovo je značeńe potvrđeno od* XVI *vijeka, a između rječnika nalazi se u Mikaljinu* (komarda, bekarija ‚macellum, laniena, carnarium'), *u Belinu* (‚macello o beccaria, luogo dove s' uccidono le bestie' ‚laniarium' 449a), *u Bjelostjenčevu* (v. mesarnica), *u Voltigijinu* (‚macello, beccaria' ‚fleischbank'), *u Stulićevu* (‚laniena'), *u Vukovu* (vide kasapnica *s dodatkom da se govori u Dubrovniku).*

a) u pravom smislu. Kad će se na komardu poć? M. Držić 134. Starija je neg stara komarda, gdje se djeca sad kupļu. 189. Otvoriše se komarde po vlasti od zapovjednika, u ńih se meso rezaše. Đ. Bašić 35. Paha od Orlande tja do komarde. (Z). Poslov. danič. Isukrst kakono jagańac bio bi doveden na komardu. Blago turl. 2, 49. — *U jednoga pisca Slavonca* XVIII *vijeka ima oblik* komerda, *što bi mogla biti pisarska ili štamparska pogreška mj.* komarda: Komerde (ono mesto gdi vole koļu) koje su otrovale sredu grada. A. T. Blagojević, khin. 24.

b) caedes, *u prenesenom smislu. kreševo, ograđje, klańe.* Tuj Turaka mrtvijeh leži gdje se učini taj komarda. A. Sasin 179a. Višu komardu grade Crnogorci. Nar. pjes. vuk. 5, 539. Posijeku ih preko dvije hiļade, a ostatke podagnaju u dońu Arbaniju gdje ih je čekala, onako grozničave i slomļene, druga komarda. S. Ļubiša, prip. 64. — *Amo može pripadati i ovaj primjer:* Prikaza se drugi pas crńi i grubši i veći koji zgrabi tijelo i učini u ńemu taku komardu, da se tresijahu redovnici. I. Držić 216.

KÒMÂRDÂR, *m. mesar.* — *Postaje od* komarda. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (komardar, bekar ‚lanio, lanius, carnarius'), *u Belinu* (‚macellajo, beccajo' ‚lanio' 449a), *u Bjelostjenčevu* (v. mesar), *u Voltigijinu* (‚macellajo, beccajo, beccaro' ‚fleischer, metzger'), *u Stulićevu* (‚lanio, lanius'), *u Vukovu (gdje je zlo zabiļežen akc.:* kòmardâr, vide mesar, kasapin *s dodatkom da se govori u Dubrovniku).* Kao svrački na grohotušu skupiše se lupeži komardari, ribari, Piva i Tara. M. Držić 210. Mogu li štacunari ili komardari voće kupļeno ili meso prodavati veće od cijene odsujene? B. Kašić, zrc. 77. Ako disimulaju s komardari i s tovijernari etc. I. Držić 302. Jedan stari komardar u Dubrovniku ... V. Vrčević, niz. 51. Živļaše ćori komardar. Bos. vila. 1892. 75.

KÒMÂRDÂREV, *adj. koji pripada komardaru.* — *isporedi* komardarov. — *U Stulićevu rječniku:* ‚lanionis, ad lanionem spectans'.

KÒMÂRDÂROV, *adj. vidi* komardarev. — *U Stulićevu rječniku uz* komardarev.

KÒMÂRDÂRSKÎ, *adj. koji pripada komardarima.* — *U Belinu rječniku:* ‚di macellajo' ‚lanionicus' 449a, *gdje ima i adverbijalno:* na komardarsku ‚da macellajo, cioè ad usanza di macellajo'; *i u Stulićevu:* ‚lanionum, ad laniones spectans', *i uz to:* trupi komardarski ‚mensae lanionum'. — *U Belinu rječniku ima i adv.* kòmârdârski *(kao komardar, kao komardari)* ‚da macellajo, cioè ad usanza di macellajo' 449a.

KÒMÂRDÂRSTVO, *n. komardarski zanat.* — *U Belinu rječniku:* ‚arte di macellajo' ‚lanionia' 449a, *i u Stulićevu:* ‚lanionis ars'.

KÒMÂRDITI, kòmârdîm, *impf. raditi kao komardar (u pravom smislu samo u Belinu rječniku; ali se upotrebļava uprav u prenesenom smislu: mrcvariti).* — *U Dubrovniku od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚macellare, fare il macello' ‚lanioniam exercere' 449a) *gdje se naj prije nahodi, u Voltigijinu* (‚macellare' ‚metzeln'), *u Stulićevu* (‚dissecare, laniare, dilaniare'). Dokle ćete ovo pravedno tilo komarditi? ne vidite da nije već mesa na udima? A. d. Bella, razgov. 205.

KÒMÂRĐĚŃE, *n. djelo kojijem se komardi.* — *U Stulićevu rječniku: griješkom* komardeńe.

KOMAREVAC, Komarevca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom.* Ńiva u Komarevcu. Sr. nov. 1871. 156.

KÒMÂREVO, *n. mjesno ime.*

a. Komarevo dońe *i* gorńe, *dva sela u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdiļe. 79.

b. *mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Glasnik. 19, 175.

KOMAR-GRAD, *m. ime zaseoku u Hrvatskoj u okrugu varaždinskom.* Schem. zagr. 1875. 128.

KOMARI, *m. pl. ime seocu u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 16.

1. KOMÀRICA, *f. vidi* komar *i* komarac *(uprav je ime za žensko, ali se nema na to obzira).* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. komar) *i u Vukovu* (vide komarac). Tretja bi komarice, veoma koje bijahu dosadile. P. Posilović, cvijet. 90. Jedna od rana edipski biše komarice. M. Radnić 311b. Komarice svu nam štetu čine žaocom ili ostanom. 540a. Da zapovidaš vodam, žabam i komaricam. S. Margitić, fal. 242. I koliko mali komarica. T. Babić, pism. 23. Na ń posla jednu vojsku miša kao na Farauna komarica. J. Banovac, pred. 42. Podnesi mirno ... ujid buha, komarica, muha. P. Knežević, osm. 270. Vas prah zemaļski obrati se u komarice. And. Kačić, kor. 66. Mušica otrovnih, malanih, kako komarice. I. Velikanović, uput. 1, 59. Pazi da tvoja protivština ne bude rana od komarice. Đ. Rapić 190. — *I kao prezime ili muški nadimak.* I dok mi je Miča Komarice. Nar. pjes. vuk. (1824) 1, XXI.

2. KOMÀRICA, *f. vidi* komarnik. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

3. KOMARICA, *f. ime kravi.* F. Kurelac, dom. živ. 24.

4. KOMARICA, *f. mjesno ime.*

a. *u Bosni selo u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 39.

b. *u Srbiji. a)* Komarica gorńa *i* dońa, *dva sela u okrugu kragujevačkom.* K. Jovanović 116. — *b) selo u okrugu niškom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 121.

KOMÀRIČIĆ, *m. prezime.* — *U Užicu u Srbiji za našega vremena.* Ļ. Stojanović.

KOMARIČKI, *adj. koji pripada mjestu Komarici.* Komarička *(opština).* K. Jovanović 116.

KOMÀRIĆ, *m. dem.* komar. — *isporedi* komarac. — *U Stulićevu rječniku:* komarić, mali komar ‚parvus culex'.

KOMARIŠTE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom.* Ńiva u Komarištu. Sr. nov. 1865. 2.

Digitized by Google

1. KOMARJE, *n. coll.* komar. — *U knizi pisanoj crkvenijem jezikom (sa starijim oblikom* komarije) XIII *vijeka.* Skvrьnoje komarije. Zborn. drag. sreć. 17.

2. KOMARJE, *n. nekakva težačka radńa (oko koma?, vidi* 2. kom), *ne znam koja; ali je po svoj prilici ista što i* komidba. — *U naše vrijeme u Bosni.* Sad jedan, sad drugi iz sela sazove na pļetvu, kosidbu, kupidbu, žetvu, trgańe, komarje, trļe, vlačidbu itd. V. Bogišić, zborn. 488.

KOMARNA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Livada u Komarni. Sr. nov. 1875. 31.

KOMARNAK, *m. ime mjestu (mlinu).* — XIV *vijeka.* Malin Komarnak. Mon. croat. 6. (1325).

KÒMÂRNICA, *f. mjesno ime.*

a. *planina, rijeka, knežina i selo u Crnoj Gori (u Drobńacima).* — *Kao knežina pomińe se već u latinskom obliku* Comerniza *u Dukļanina.* Rječica izvire ispod brda Komarnice (ogranak Durmitora), i utječe u Bukovicu pod planinom Vojnikom i selom Dužima; otole se dalje zove: ‚Komarnica', i utječe u Pivu. Glasnik. 40, 35—36. Da je ‚Comerniza' *(u Dukļanina)* Komarnica, opazio je Hilferding. U ‚Pismima o istoriji Srba i Bugara' čita se da je to ‚selo i knežina Komarnica među Pivom i Gackim' . . . Tu je imo pogođeno, a položaj je sa svim netačno određen. S. Novaković, obl. 71. Đurđijć Joko s Komarnice ravne. Nar. pjes. vuk. 4, 485. Kòmârnica, selo u Drobńacima.

b. *selo u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdiļej. 97.

c. *selo u Slavoniji u županiji požeškoj.* Razdiļej. 124.

KOMARNI DO(L), *m. mjesno ime.* — XIII *vijeka.* U Komarьny Dolь. Spom. stoj. 10. (1254—1264).

KÒMÂRNÎK, *m. zavjesa (obično od tanke koprene) što se rastegne više posteļe (možebiti i drugdje, kao n. p. na prozoru) za obranu od komaraca.* — *Od* XVIII *vijeka, a između riječnika u Stulićevu:* ‚conopoeum (est velum sub tentorii forma circa lectum dispositum culicibus arcendis)', *i u Vukovu:* ‚das netz, oder der vorhang gegen die zudringlichkeit der mücken' ‚plaga ad arcendos culices'. — Tko će pčele ogrtati s grana, ako neće od žalaca rana, nek sve golo na sebi sakrije, . . . nek na ruke rukavice meće, pčelarkapu na glavu nakreće, koju pravo od koprene, ili za ńu vaļa i komarnik bili. J. S. Reļković 238.

KOMARŃAK, *m.* koliba na četiri soje blizu struge (od tora); u ńoj se siri sir i maslo bučka. S. Pelivanović. — *Vaļa da postaje od* 2. kom.

KOMAROVCI, Komarovaca, *m. pl. ime selu u Slavoniji u županiji požeškoj.* Razdiļej. 130.

KÒMÂRSKÎ, *adj. koji pripada komarima.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. komaran.

KOMARŠTICA, *f. u Daničićevu rječniku:* Komarьštica, rijeka preko koje je išla međa selu Komaranima s Ribarima. M(on. serb). 94. (1330).

KOMAŠTICA, *f. mjesno ime.* Put preko Komaštice. Rat. 14.

KÒMÂŠTRE, *f. pl. vidi* komostre. — *U naše vrijeme u Istri.* Pri komaštrah tanca. Nar. pjes. istr. 4, 16.

KOMAT, *vidi* komad.

KÒMATI, kòmâm, *impf. u Vukovu rječniku:* koga rukom dirati, gurati ‚mit der hand stossen' ‚manu trudere' *s primjerom (u kojemu je refleksivni glagol):* Ne komaj se. — *Ne znam, jeli isto značeńe u ovom primjeru:* Što će biti od nas i od raje, kad grahovi polegnu nebrani i klasovi panu nekomani? Osvetn. 4, 34.

KOMÀTIĆ, *m. dem.* komat. — *Od* XV *vijeka, a između riječnika u Daničićevu* (komatićь ‚frustulum'). Da ѡньdê jestь malo; dano je po komatiću vьsakomu. Spom. sr. 1, 26. (1399). *(Zlata)* veragь sedamdesetь i osamь i komatićь 88. Mon. serb. 406. (1441).

KOMÀTINA, *f. augm.* komat. — *U Vukovu rječniku s primjerom iz narodne pjesme:* Komatine na zemļu baciše.

KOMATUNIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Vasilije Komatunić. Rat. 411.

KÔMBA, *f. samo u Stulićevu rječniku:* v. gomba.

KOMBACAŃE, *n. po obliku verbalni supstantiv koji znači djelo kojijem ‚se kombaca'; ali glagolu* kombacati *nema druge potvrde: uprav kao da je refleksivni glagol, i može biti dem.* kombati se, *ili je isto što* koprcati se. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Rodi Rebeka u isto vrime dva sina, koje noseći u utrobi, čujaše niki nemir, buku i rvanje među ńima, i moleći Boga, da joj objavi uzrok od rečenog ganutja i kombacanja... Ant. Kačić, kor. 25.

KOMBACATI SE, kombacam se, *impf. vidi kod* kombacańe.

KÔMBATI SE, kômbâm se, *impf. vidi* gombati se. — *Može biti da se g promijenilo na* k, *jer se mislilo na tal.* combattere, *vidi* kombatiti. — *U naše vrijeme, a između riječnika u Stulićevu* (v. gombati se). Kombati se, gombati se, gońati se riječima. M. Pavlinović.

KÒMBATITI, kòmbatîm, *impf. tal.* combattere, *vojštiti, boriti se.* — *U dva pisca Dubrovčanina* XVII *vijeka (i u naše se vrijeme čuje u Dubrovniku, ali dosta rijetko).*

a. *u jednom primjeru* kombatiti prema kome *znači: boriti se s kim.* Imaju sodati . . . kombatit jako prima neprijatelem. I. Držić 275.

b. *u drugome primjeru* kombatiti *kao prelazni glagol vaļa da znači: navaļivati, udarati na koga, na što (objekat).* Da dođe na čestiti vam grad postupit kombatit ga. Starine. 11, 115. (1678).

KOMBEĻEVCI, Kombeļevaca, *m. pl. ime selu u Srbiji u okrugu pirotskom.* M. Đ. Milićević kraļ. srb. 237.

KOMBINE, *f. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom.* Ńiva u Kombinama. Sr. nov. *(god. —?)* 311.

1. KÒMBOL, *m.* vidi vješalica. — *isporedi* kombolac. — na Braču. A. Ostojić.

2. KOMBOL, *m. prezime.* Schem. seń. 1871. 111. Kombôl ‚nom. prop. fam.', gen. Kombôla. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. 41.

KOMBÒLAC, kombólca, *m.* kitica, na kojoj visi po više grozdova koji se suše. na Krku. I. Milčetić.

KÒMBOS, *vidi* kombost.

KÒMBOST, *m. jelo od kupusa (vidi u Vukovu rječniku).* — *Od srvńem.* kompost *(novovńem.* komst), *što je opet romanska riječ.* — *Od* XVIII *vijeka, a između riječnika u Vukovu:* ‚eine speise von gekochtem sauerkraut' ‚cibi genus e brassica acida': isiječe se kiseo kupus na prokole pa se skuva; pa se onda zaluči bijelim lukom (ili pospe slačicom), i tako se jede (us post). Nagruva se

Digitized by Google

pasuļa i kombosta. D. Obradović, sav. 57. — *I bez krajńega* t. Kupusa kombosa. M. Đ. Milićević, slave. 29.

KOMBULÈVALA, *f. vidi* premet. — *isporedi* kombulevalnica. — *U naše vrijeme u Istri.* Kombulevâla ‚orbis' ‚der purzelbaum'. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. ıfortsg. 59.

KOMBULÈVÂLNICA, *f. vidi* kombulevala. Kombulevâlnica ‚orbis' ‚purzelbaum'. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. ıftsg. 58.

KÔMBULICA, *f. val (morski).* — *U naše vrijeme u Istri.* Kômbulica ‚unda'. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. ıftsg. 52.

KOMBUR, *m. selo u Dalmaciji u kotaru kotorskom.* Repert. dalm. 1872. 8. — *Pomińe se od* XVIII *vijeka.* Da bi na mejdan došli prema malomu Komburu Novļani junaci. Nar. pjes. bog. 204.

KÒMČINA, *f. augm.* komac. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Neš se uz ovu komčinu uzdrijeti'. J. Bogdanović.

KÒMÊDIJA, *f.* comoedia, *vesela ili šaļiva igra (u teatru).* — *isporedi* komendija. — *Po tal.* commedia *ili po ńem.* komödie. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (‚comaedia, fabula'), *u Belinu* (‚comedia' ‚comedia' 204ᵃ), *u Bjelostjenčevu* (komedija, prikaza, zkazańe ‚comedia'), *u Voltigijinu* (‚commedia' ‚schauspiel'), *u Stulićevu* (‚comoedia'). Komedija ı. N. Naļeškoviċ 1, 173. Počińe komedija ‚Skup' prikazana u Saba Gajčina na piru. M. Držić 188. Ako si hodio na komedije bludne . . . B. Kašić, zrc. 61. Komedije i mužike. I. Držić 73. Gdi se tanci čine, feste, nike brguļe i komedije svitovne. P. Radovčić, nač. 531. Imaju uļesti u jednu komediju tri ali četiri svijetla viteza. M. Radnić 287ᵃ. Da bi se svaku nediļu dana učinila komedija, misto bilo bi puno. A. d. Bella, razgov. 189. Što smo drugo u sve vrijeme od života neg kô na svijet uvedeni prikazaoci jedne veoma kratke komedije? B. Zuzeri 232. Bit ćete se veće krat našli na jednoj prikazi, kako se govori, komediji. Đ. Bašić 70. *(Pisao je)* komedije Ovidius. M. A. Reļković, sat. A2ᵇ. — *U prenesenom smislu, o veselom (ugodnom) događaju.* Narav ńemu *(težaku)* pravi komediju *(na dno strane dodaje pisac:* komedija iliti vesela prikaza naravi), i u litu kadkad tragediju. M. A. Reļković, sat. L5ᵇ. — *o smiješnom događaju.* Svi, koji su ovo gledali, zgledali su se od čuda, ne znajući, šta će da misle o ovoj komediji. Vuk, dan. 2, 137. — Praviti komedije *može također značiti, u prenesenom smislu: praviti neprilike, dosađivati (riječima i ponašańem).* ‚Dok no oženi*(h)* sina, sve dobro bi, a sad mi nova snaša velike komedije po kući pravi'. J. Bogdanović. — *U ovom primjeru stoji u protivnom značeńu (kao tragedija, žalosna igra) ili uopće kao igra, drama:* Nut' gledajte gdi se . . . Isus Isukrst . . . peńe na ‚theatrum' planine ‚Calvariae' . . . ‚Spectaculum mundo et angelis et hominibus!' O gorka komedijo! o žalostna i tužna igro! Đ. Rapić 216.

KOMEDÌJANAT, komedijânta, *m. vidi* komedijaš, *tal.* commediante. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Griješe li smrtno komedijanti i muzici? B. Kašić, zrc. 112.

KOMEDÌJÂŃE, *n. djelo kojijem se komedija, vidi kod* komedijati.

KOMEDÌJÂŠ, komedijáša, *m. čovjek koji komedija, glumac (kod a) i c)).* — *isporedi* komendijaš. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* komedijaš, prikaznik ‚comoedus, comicus', *i u Voltigijinu:* ‚comico, commediante' ‚schauspieler'. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Vratri je komedijaš, vavijek mu se moraš smijati'. J. Bogdanović.

KOMEDIJÀŠICA, *f. žensko čeļade kao komedijaš.* — *isporedi* komendijašica. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ēsi vidio? on ne zna ni crne probijeliti (ni riječi progovoriti) a žena mu vratrija komedijašica, da joj se vavije smijati moraš'. J. Bogdanović.

KOMEDÌJÂŠKÎ, *adj. koji pripada komedijašima.* — *isporedi* komendijaški. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚histrionicus' *itd.*

KOMEDÌJATI, komedijâm, *impf. glumiti (komediju).* — *U prenesenom smislu, šaliti se, zbijati šale.* — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Moram mu se smijati, vavije nešto komedija'. ‚Slušajte vi ńegovo komedijańe, slušajte!" J. Bogdanović.

KÒMÊDIJICA, *f. dem.* komedija. — *Od* XVI *vijeka.* Prolog od njeke malahne komedijice. M. Držić 188.

KOMEDÌJÔLA, *f. tal.* commediuola, *dem.* commedia, *vidi* komedijica. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka.* Komedijole sklopiti. M. Držić 3.

KOMENA, *f. ime rijeci (ili rjekama?) u Srbiji.* Između jugoistočnih veoma blagih dońih strana Vrańa i ovog platova teče Stòžac i Kočotin, koji se na niže sastavļaju, pa zatim utiču u Koménu, reku Krepoļičku. Glasnik. 48, 304. Kòmena izvire na istočnim padinama velikog Sumorovca i teče na istok. 341.

KÒMÊNDA, *f. vidi* komanda. — *isporedi* komendat. Prosimo vaše časno gospodstvo pozaradi ove naše bratje vojaka, da nam imate odpisati koji su pod vašom komendom i pod drugim kapetanima . . . Glasnik. ıı, 3, 68. (1707).

KOMÈNDANAT, komèndânta, *m. vidi* komendat. — *isporedi* komandanat. — *Od* XVII *vijeka.* Zato jesmo išli sami komendantu. Starine. 11, 126. (1679). Komendanti koji bijahu u Gradiškom, Brodu i u Varadinu, vladahu sa svom Krajinom. M. A. Reļković, sat. B3ᵇ. Turski komendant Osman paša. J. Rajić, boj. 86. Postavi za kapetana ili komendanta moga pradeda. S. Tekelija. letopis. 119, 15. Komendant srpski. P. M. Nenadović, mem. 185.

KOMÈNDÂR, komendára, *m. vidi* komandar. — *isporedi* komendat. — *U narodnoj pjesmi bosanskoj našega vremena.* Bog ubio Ćiru komendara! s Turcima se Ćiro dogovara da izdade ogńevita grada. Nar. pjes. petr. 3, 622.

KOMÈNDÂT, komendáta, *m. zapovjednik, poglavar (kod vojske a i drukčije), vidi daļe u Vukovu rječniku.* — *isporedi* komendanat, komandanat *itd.* — *Od ńem.* kommandant *(franc.* commandant, *tal.* comandante). *nije mi jasno, zašto se prvo* a *promijenilo na* e; *lakše je razumjeti, kako je ispalo drugo* n: *već u praslavenskom jeziku nije se uzdržalo* n *pred drugijem konsonantom; naš ga narod dosta lako izgovara, dapače ga gdje i umeće gdje mu nije mjesta (n. p. u* komendija); *ali kad to biva u dva sloga izasopce, kao da mu je teško, zato ostaviši prvo* n *u ovoj riječi, izbacio je drugo, i možebiti osobito radi nominativa sing. u kojem vaļa da nije svak umetao* a *među* n *i* t, *te se htjelo izgovarati* komendant *što je dvostruko protivno našemu narodnom jeziku.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* ‚der kommandant' ‚dux'. ova riječ nije bila poznata u Srbiji do godine 1804,

Digitized by Google

nego je po tom prešla onamo odovud (iz Srijema i iz Bačke), poglavar, cf. upravitelj. — Velikomu komendatu i zapovidniku sve kostajničke krajine. Starine. 12, 34. *(oko* 1703—1706). Da su komendati u Racištotu dańom a noćom u gradu. Glasnik. II, 3, 108. (1708). U početak i zastavnik i vojvoda iliti komendat španjski na smrt rańen pade . . . I zato je ovi komendat novi sve u ime Saverije zapovidao. A. Kanižlić, fran. 69. Komendat moskovski. A. Tomiković, živ. 23. Komendatu od strelica. 59. Ta Jakova srpskog komendata. Nar. pjes. vuk. 4, 165. Komendatu od Šapca bijela. 4, 247. Ajduk Veljko, vojvoda krajinski i komendat negotinski. Vuk, dan. 1, 70. Ove je godine vojska srpska bila već dosta uredna. istina da je bilo nekoliko veliki starešina koji su po nekolike naije posvajali, ali je opet svaka naija imala svoga komendata, svaka knežina vojvodu . . . grada. 11.

KOMENDÀTÂR, komendatára, *m. tal.* commendatario, *od prilike isto što u Hrvatskoj* prebendar. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Biskupi, opati, priručnici il' komendatari . . . Š. Budinić, ispr. 131.

KOMENDÁTOR, *m. tal.* commendatore, *viši član viteškoga reda, koji nosi redni znak obješen o vratu, (franc.* commandeur, *ńem.* komtur). — *U pisaca našega vremena.* Komendator ‚komthur'. Zbornik zak. 1, 1028. Komendator reda Frańe Josipa I. 1865. 48.

KOMENDÁTORSKÎ, *adj. koji pripała komendatorima.* Sa ratnom dekoracijom na krstu komendatorskom. Zbornik zak. 1866. 5.

KOMENDÁTOV, *adj. koji pripada komendatu.* — *U Vukovu rječniku:* ‚des kommandanten' ‚imperantis'.

KOMÈNDÂTSKÎ, *adj. koji pripada komendatima.* — *U Vukovu rječniku:* ‚kommandanten' ‚imperantium'.

KÒMÊNDIJA, *f. vidi* komedija, *od koje riječi postaje umetańem glasa* n, *isporedi* Domentijan, Melentije. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ‚(mit dem rhinesmus) die komödie' ‚comoedia'. Dogovore se ńih dvojica trojica, da s jednim, koji ne zna za ovu prijevaru, izigraju komendiju. Nar. igre. vil. 1868. 759.

KOMENDÌJÂŠ, komendijáša, *m. vidi* komedijaš. — *isporedi* komendija. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚der komödiant' ‚comoedus'). Da je veliki komendijaš. Bos. vila. 1887. 332.

KOMENDIJÁŠEV, *adj. koji pripada komendijašu.* — *U Vukovu rječniku:* ‚des komödianten' ‚comoedi'.

KOMENDIJÀŠICA, *f. žensko čeljade kao komendijaš.* — *U Vukovu rječniku:* ‚die komödiantin' ‚comoeda (mima, mulier scenica)'.

KOMENDÌJÂŠKÎ, *adj. koji pripada komendijašima.* — *U Vukovu rječniku:* ‚komödiantisch' ‚scenicus'.

KOMENDÍRAC, komendírca, *m. vidi* komendat. — *isporedi* komandirac. — *U naše vrijeme.* Svaki vezir ili drugi komendirac. P. M. Nenadović, mem. 289.

KOMENDÍRÂŃE, *n. djelo kojijem se komendira.* — *U Vukovu rječniku.*

KOMENDÍRATI, komèndîrâm, *impf. vidi* komandovati. — *isporedi* komandirati i komendat. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* ‚kommandiren (gebieten)' ‚impero', cf. upravljati. Onda je Petar komendirao svoje nove vojnike. A. Tomiković, živ. 63. Već za onog Stojana risara što u kolu svakom' komendira. Nar. pjes. vuk. 1, 630. Prvo jeste Lazarević Luko koji Šapcem komendira gradom. 4, 226.

KÒMERA, *f.* ime žensko u nar. pjes.: Ne ženi se Komerom divojkom: Komera je odveć sańivica. A. Ostojić.

KOMERDA, *vidi* komarda, b, *a) na kraju.*

1. KOMÈSÂR, komesára, *m. vidi* povjerenik. — *isporedi* komesarij, komisar. — *Od tal.* commessario *(što je ostarjela riječ u književnom jeziku; ali se još čuje u dijalektima).* — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (komesarь ‚curator', srl. ‚commissarius'). Budi ti milostь dati i prêporučiti konsulomь . . . ili ńegovêmь komesaromь . . . da oni prodadu i pošlu k namь u ruke. Spom. sr. 1, 131. (1415). I pri rečenih komesarih da se najdu. Mon. croat. 291. (1589). Biše bio od prije u svetoj roti komesar. B. Kašić, iń. 106. Nukići su rekli da ćete za dugo biti kod komesara. Starine. 12, 23. *(oko* 1696—1703). Opraviše da more provincija po sebi obirati komesare. Norini 57.

2. KOMESAR, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu crnoriječkom.* Sr. nov. 1875. 859.

KOMESARAC, komesarca, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijelj. 55.

KOMÈSARIJ, *m. vidi* 1. komesar. — *U glagoljskijem rukopisima* XV *vijeka.* Prokaratur i komesarij. Mon. croat. 84. (1460). I ako je čiji komesarij, jeli svršil odlučenje mrtvih. Starine. 23, 132. (1496). I ako je bil komesarij koga koli človika i jeli učinil kako je on naredil v tištament. 149.

KOMÈSIJA, *f. vidi* povjerenstvo. — *isporedi* komisija. — *Ima i tal.* commessione *(što je reče nego* commissione), *ali naša riječ ipak kao da je došla od ńem.* commission. — *U naše vrijeme.* I kad bi kojom srećom pravitelstvo srpsko odredilo komesiju. Vuk, odg. na laži. 26. Pisato sovjetu, kako je došla kod nas komesija. Djelovod. prot. 169. ‚Eli ga ubio vrlo?' ‚Es bome, već je i komesija na to dolazila'. J. Bogdanović.

KOMEŠ, *m. vidi* grof. — *Od srlat.* comes. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka iz Istre.* Rudolfa prvoga komeša ili kneza od Ašpurg . . . F. Glavinić, cvit. 138b. Komeš Martin Frangepan. 140—141. — *I sad se govori u Hrvatskoj, n. p.* komeš turopoljski.

KOMÈŠÂŃE, *n. djelo kojijem se što komeša.* — *U Vukovu rječniku:* ‚die bewegung' ‚commotio'. — *U ovom primjeru znači što i* komišańe, *te može biti da tako treba čitati:* Ne gleda se strogo na pozajmicu u komešańu kukuruza. V. Bogišić, zborn. 482.

KOMÈŠATI, komèšâm, *impf.* mešati, mutiti; komeša me, muči me, prevraća mi creva. Podunavka. 1848. 58. — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* komešámo, komešáte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kòmešâ, *u part. praet. act.* kòmešao, kòmešâla, *u part. praet. pass.* kòmešân. — *U naše vrijeme.* — *Značeńe je, kao što se reklo, miješati, ali ima i refleksivni oblik (sa* se), *za koji nije posve isto značeńe u Vukovu rječniku:* ‚sich in bewegung setzen', ‚commoveri' *(dakle micati se).* — *U ova dva primjera oblik je sa* se *pasivan:* Sve častice kluka ne vraćaju se jednako i ne komešaju. P. Bolić, vinodj. 2, 160. Sve se komeša. 2, 165.

KÒMÊTA, *f. repata zvijezda, lat. i tal.* cometa.

Digitized by Google

— *U nekijeh pisaca od* XVI *do* XVIII *vijeka.* Jedna kometa, jedna vlasata dlga zvezda kako meč, jedno cilo godišće stojaše nad Jerusolimom. Postila. ib. Pod kim nebom ne zače se udna sdraka kê komete? J. Kavanin 379b. Zvizde zemaljske jesu komete ... A. Tomiković, gov. 305.

KOMETNIK, *m. ime selu u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* Razdijelj. 139.

KOMĜA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Niva u Komĝi. Sr. nov. 1868. 195.

KÒMICÊ, *adv. vidi* okomice. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (vide nakomice). Pak komice u zemlju umakni. J. S. Rejković 318. Dok list s drvja ne pada komice. 316. Koje komice u visinu rastu. 150. ‚Ajmo komice niz ovo drvo sаći'. ‚Ma komice pa' s drveta'. J. Bogdanović.

KOMÍČÊŃE, *n. djelo kojijem se što komiči.* — *U Vukovu rječniku.*

KOMÍČITI SE, kòmîčîm se, *u Vukovu rječniku:* orah kad sazre da se može ljuska s njega skinuti, onda se komiči ‚sich schälen lassen' *s dodatkom da se govori u Barani.* — *isporedi* komiti. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* kòmîčâh; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor.* 2 *i* 3 *sing.* kòmîči.

1. KÒMIĆ, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Razdijelj. 42. — *Pominе se* XVI *vijeka.* Mersin i Komić. Mon. croat. 222. (1527). — *Ima i u Vukovu rječniku kod riječi* Komača *(vidi).*

2. KOMIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Ivanu Komiću iz Đulkovića. Glasnik. II, 1, 175. (1808).

KÒMIĆANIN, *m. čovjek iz mjesta Komića.* V. Arsenijević. J. Bogdanović. — *Množina:* Kòmićâni.

KÒMIĆÂNKA, *f. vidi* Komićkiња. J. Bogdanović.

KÒMIĆKÎ, *adj. koji pripada selu Komiću.* V. Arsenijević. J. Bogdanović.

KÒMIĆKIŃA, *f. žensko čeljade iz Komića.* V. Arsenijević. J. Bogdanović.

KOMID, *m.* cummi alexandrinum, gummi arabicum, *neka vrsta smole bjelkaste ili žućkaste i prozirne što se dobiva iz nekoga drveta* (Acacia senegalensis Ait.) *u Africi, i upotrebljava se za lijepljenje, za građene crnila, kao lijek od kašlja itd.* — *isporedi* komida. — *Od srgrč. i novogrč.* κομμίδιον. — *U ćirilovskom rukopisu* XVII *vijeka pisanome crkvenijem jezikom.* Da jestь komidь čistь jako ledь, ni belь ni črnь, i da jestь komidь alexandrijsky. Glasnik. 25, 33. — *vidi još kod* kalakan.

KOMIDA, *f. vidi* komid. — *U Stulićevu rječniku:* komida ladanova, vrsta smole, ‚gummi ladani'. — *Ne zna se gdje je Stulić našao ovu riječ; po svoj prilici nije pouzdana u ovom obliku.*

KÒMIDBA, *f. komljenje (kukuruza) što se obavlja nekako svečano i veselo (vidi u Vukovu rječniku).* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚das abblatten der kukuruzkolben, wobei ein nachbar dem andern hilft' ‚demtio foliorum a fructu zeae'. u Srbiji po naj više beru kukuruze s komušinom, pa poslije idu na komidbu, kao na mobu, jedan drugome te kome i pjevaju i pripovijedaju). U selu na komidbi zovne Mitar Živanovicu svastikom. Vuk, nar. pjes. 1824. 1, 27.

KOMIG, *m. vidi* komiga, *b).*

KOMIGA, *f. ime dvjema starijem porušenijem crkvama u Srbiji.* — *Po onome što se kaže kod* b, *moglo bi biti srodno s* 4. kom *i značiti uprav vis na kojemu je crkva.*

a. *u okrugu niškom.* M. Đ. Milićević, kralj. srb. 16.

b. Komiga *ili* Komig *u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kralj. srb. 356, *gdje se dodaje:* Neki seljaci zovu ‚Komiga' celo brdo na kom je ta crkva.

KÒMILAC, kòmioca, *m. čovjek koji komi.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ‚der (kukuruz-) schäler' ‚excorticator'. — Ili joj se pred komiocima učini sramota. Vuk, nar. pjes. 1824. 1, 27.

KOMÌLÂVKA, *f. vidi* kamilavka. — *U naše vrijeme u Bosni.* Izvuče iz zobnice masnu komilavku. Bos. vila. 1892. 167.

1. KÒMÎN, komina, *m.* focus; fumarium; culina. — *Akc. kaki je u gen. sing., taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* kòmîne, kòmîni. — *Od lat.* caminus *(od grč.* κάμινος *vala da nije), ali preko talijanskoga ili možebiti drugoga romanskoga jezika (vidi kod* kelomna), *po sjevernijem krajevima može biti preko njem.* kamin. — *Od* XVI *vijeka (vidi kod* c), *a između rječnika u Mikalinu* (komin, dimljak ‚caminus, fumarium, vaporarium, spiramentum'; komin, ognjište ‚focus, caminus'), *u Bjelostjenčevu* (komin, ognišće ‚focus, caminus'), *u Jambrešićevu* (‚focus'), *u Voltigijinu* (‚camino' ‚rauchfang'); *u Vukovu:* 1. (u Dubrovniku) ‚die küche' ‚culina', cf. kužina. — 2. ‚der rauchfang, schornstein' ‚fumarium' (ital. ‚cammino'), cf. dimnjak.

a. focus, *ognjište.* Veće črno nego ugljen s komina. Korizm. 12a. Zove ga *(pakao)* komin i fornažu. 24b. A starice na kominu uz bukaru cijela pića ... J. Kavanin 170b.

b. *dimnjak.* Nasoli ga i stavi u komin. M. Držić 287. Komin novi brzo očadi. (D). U kominu što stoji, il' se čađavi il' gori. (Z). Poslov. danič. Kominǵija čisti komin u jutru. D. Obradović, basn. 72. S tim pomišaj od komina crni. J. S. Rejković 140. I njihova ugleda se marva, i češće im dimili komini. Osvetn. 2, 30. Komin (= dimnjak). M. Đ. Milićević, s dun. 107. — *U ova dva primjera kao da je samo rupa na krovu kud izlazi dim:* Kad čovik uniđe u kuću prije nego su zrake sunčane kroz komin ili kroz oblok prosjale ništa ne vidi po aeru u kući, ali kad zrake sunčane kroz komin uniđu, kako se vidi naj manji prašak ...! F. Lastrić, ned. 16. *(Pomljiva ženska glava)* izmete sve nuglove, zaviri pod police, pod naćve, saje mahne po veriga i izpod komina. 89. *isporedi* baga.

c. *kuhinja.* Što smo tuste pak mahače, komin dava nam harače. I. Đorđić, pjesn. 346. I u kominu Boga moli. (Z). Poslov. danič. Govorila tica lastavica: ‚Blago tebi, sina kukavice! kad s' ne ležeš kući u kominu'. Nar. pjes. vuk. 1, 559. Tiho mi hodi tamo do komina, ter si daj nagni kupičicu vina. Jačke. 71.

2. KÒMÎN, komina, *m. vidi* kmin *i* kumin. — *Akc. je kao kod* 1. komin. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (komin, trava ‚cuminum, cyminum'; komin divji ‚caucalis'), *u Jambrešićevu* (‚cuminum'), *u Stulićevu* (komin pitomi, trava ‚cuminum, vel cuminum domesticum'; komin diviji, trava ‚cuminum silvestre'), *u Vukovu:* komin (divlji i pitomi), (u Dubrovniku) trava ‚art pflanze' ‚herbae genus (Cuminum cyminum L.)'. — Komin, cuminum (Bjelostjenac), Carum carvi L. (Lalangue, Sladović, Sabljar), v. kmin. Komin divji, cimino salvatico (Kuzmić,

Digitized by Google

rukop. XVI vijeka), seseli, siler montano (Skurla), Seseli montanum L. (Alschinger). Komin pitomi, comino domestico (Kuzmić, rukop. XVI vijeka), Cuminum cyminum L. Komin slatki, Anisum (vulgare) Grtn. (Bjelostjenac, Lalangue). B. Šulek, im. 151.

3. KOMIN, *m. mjesno ime.*

a. *selo u Dalmaciji u kotaru makaranskom.* Repert. dalm. 1872. 20. — *Pomiše se od* XVIII *vijeka.* Od Komina. Norini 85.

b. *selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 86.

c. *prije našega vremena pomiše se ovako mjesno ime.* Spom. stoj. 184.

KÒMINA, *f. kao da je naj starije značeńe bilo kora, ļuska; ali se kasnije upotrebļavalo za onaj dio od kakva voća (ļuske, pa i ļuske i koščice) što ostaje, kad se od onoga voća što pravi (n. p. od grožđa vino, od maslina uļe). dan današńi po različńijem mjestima ima različna značeńa. — isporedi* 2. kom. — *Može biti praslavenska riječ, ako je ista što letska* kamins, kaminis, *jelova ili hrastova kora; ali se sad nalazi samo u našemu i u bugarskom jeziku. — Nejasno je postańe, jeli stariji oblik* komina *ili* kom: *čini se da je veća prilika kad bi prvo postalo od drugoga nastavkom* ina *(ne bi trebalo shvatiti kao augmentativ, nego kao materijalni supstantiv), i to bi se potvrdilo drugijem riječima što postaju od* kom, *kao* komiti, komušina *itd., ali se tome protivi letski oblik (ako je uprav srodan) po kojemu bi već u naj starije doba u osnovi bio nastavak* in. — *Između rječnika u Mikaļinu* (komina, dropina ‚vinacea'), *i u Vukovu* (1. ‚die treber', ‚recrementum', n. p. komina od grožđa ili kao što se u Boci govori od maslina pošto se smeļu i istiješte. — 2. od oraha ‚die grüne schale der nuss', ‚cortex nucis'). — *Po Vukovu su rječniku tri osobita značeńa: a) što ostaje od grožđa kad se pravi vino, vidi* drop. — *ovako je značeńe kod velike većine naroda, i potvrđuje se* XVII *vijeka u Mikaļinu rječniku.* Jiduć š ńima mekińe i kominu. E. Pavić, ogled. 577. Sipati iz kese onu kominu. Z. Orfelin, podr. 108. Vino i komina. Srp. zora. god. 2, sv. 2, str. 43. — *b) što ostaje od maslina, kad se pravi uļe. — ovakovo je značeńe u Dubrovniku* (P. Budmani) *i u Boci kotorskoj. — obično se upotrebļava samo množina:* komine (P. Budmani). — *c) zelena koža na ļusci od oraha.*

KOMINAC, kominca, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Milenko Kominac. Rat. 177. Jovan Kominac. 407.

KOMÌNAČA, *f, kuharica ili drugo žensko čeļade što svagda stoji u kuhińi ili uz ogńište, vidi* 1. komin, a i c. — *Reče se samo s prezirańem. — U Vukovu rječniku:* vide pepeļuša *s dodatkom da se govori u Dubrovniku.*

KOMÌNÂŃE, *n. djelo kojijem se komina. — U Vukovu rječniku. — I u jednom primjeru* XVIII *vijeka.* Kominańe *(može biti da treba čitati* kominańe) iliti lušteńe kukùrûzâ. A. Kanižlić, utoč. 476.

KOMÌNÂTA, *f. dimńak. — Od ostarjele talijanske riječi* camminata *(isporedi franc.* cheminée), *ili iz drugoga romanskoga jezika (vidi kod* kelomna). — *U naše vrijeme u Dubrovniku, ali mi se čini da se nalazi (ne spomińem se gdje) i u M. Držića (dakle još* XVI *vijeka).*

KOMÌNATI, komìnâm, *impf. u Vukovu rječniku:* vide komińati, n. p. orahe *s dodatkom da se govori u Boci kotorskoj.*

KOMÌNĠIJA, *m. vidi* dimńačar. — *Postaje od* 1. komin *turskijem nastavkom ģija (ģi). — U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Kominģija čisti komin u jutru. D. Obradović, basn. 72.

1. KOMÌNIĆ, *m. dem.* 1. komin. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

2. KOMINIĆ, *m. vidi* 2. komin *(uprav je deminutiv). — U Mikaļinu rječniku:* kominić, trava od vońa ‚cuminum, cyminum'.

3. KOMINIĆ, *vidi* kominik.

KOMINIK, *m. mjesno ime, može biti da glasi drukćije. — U spomeniku* XIII *vijeka.* U Komynьnykъ. Spom. stoj. 9. (1254—1264). — *-kъ može se čitati i ć.*

KÒMÎNSKÎ, *adj. koji pripada komini. — Načińeno u naše vrijeme.* U kadah kominskih (‚maischbehälter'). Zbornik zak. 2, 370.

KOMIŃ, *m. vidi* 2. komin. — *Između rječnika u Belinu (u drugom izdańu):* komiń divji ‚silermontano o seseli massilense, erba medicinale' ‚siler montanum' 328b. — Komiń divļi (Kuzmić, Pizzelli, Aquila-Buć), v. komin divji. B. Šulek, im. 151.

KOMÌŃAČA, *f.* motka, kojom se baģa zatvora, baģeńača. u Lici. V. Arsenijević. Ravna odebela grana, toliko dugačka, koliko je od ogńišta do baģe, zove se ‚komińača'. s komińačom se svaku večer baģa zatvora, i stoji vavije uz ogńište. J. Bogdanović.

KOMÌŃÂŃE, *n. djelo kojijem se komińa. — Između rječnika u Vukovu. — vidi i* kominańe.

KÒMIŃÂK, *m.* vino ispod komine, koje se pije već kiselo, ne slatko (u Srbiji). Đ. Daničić.

KOMÌŃATI, komìńâm, *impf. vidi* komiti. — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* komińámo, komińáte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kòmiņâ, *u part. praet. act.* kòmińao, kòmiņâla, *u part. praet. pass.* kòmiņân. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* vide komiti (kukuruz) *s dodatkom da se govori u Barańi. — U jedinom primjeru stoji u prenesenom smislu:* Još lakomi to govori, kad izjeden svoj puk kori: ‚Sve što imam, to potroše, i živa me izjedoše'; a od tog se ne spomińa, kako zato ńi komińa. V. Došen 59b.

KOMIRIĆ, *m. selo u Srbiji u okrugu podrinskom.* K. Jovanović 135.

KOMIRIĆSKI, *adj. koji pripada Komiriću.* Komirićska *(opština).* K. Jovanović 135.

KOMÌSÂR, komisára, *m. vidi* komesar, *tal.* commissario, *ńem.* kommissär. — *Od* XVI *vijeka.* Komisarjev i ostalih sudac. Š. Budinić, ispr. 130. Kano komisar četa carevi. A. Tomiković, živ. 157. Komisar kraļevski u stvari zdravļa. G. Peštalić 247. Sa brojem ispitnih komisara. Zbornik zak. 1, 180. Imadu komisari obih vlada pronaći temeļ vrijednosti. 1866. 12. *i u Šulekovu riječniku:* ‚commissär'.

KOMISÀRICA, *f. komisareva žena. — U naše vrijeme u Istri.* Komisarica ‚uxor commissarii'. S. Nemanić, čak.-kroat. stud. iftsg. 61.

KOMÌSARIJ, *m. tal.* commissario, *vidi* komisar. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka pisano* komisari *(radi slika); po smislu treba da je jednina, premda je možebiti pisac htio napisati množinu (samo radi slika). ako je ovako, to je ova riječ samo plur.* komisar. Blag Soranco, mudar Nani, ki metnuše meje s cari, zadńi i Ivan bdeć Grimani, na granicah komisari, ki

Digitized by Google

protegnu i zaglavi trojni mejaš u svoj stavi. J. Kavańin 203a.

KOMISARÌJÂT, *m. ńem.* commissariat, *komisarev ured, vidi* povjereništvo. — *U naše vrijeme.* Posredovańem političkih vlasti i dotičnoga bojnoga komisarijata. Zbornik zak. 2, 658. Komisarijat redarstveni na postaji žeļezničkoj. 1863. 321. *i u Šulekovu rječniku:* ‚commissariat'.

KOMÍSIJA, *f. vidi* povjerenstvo; naredba, naruģbina. — *Od tal.* commissione *ili od ńem.* commission. — *U naše vrijeme.* Komisija ima paziti, dali se i na koliko kod pojedinih ureda pojavļuje potreboća . . . Zbornik zak. 1853. 63. Komisiji vojno-primnoj ne imadu se predstaviti samo novačeńu podvrženi. 1866. 9. — Nijedan trgovac ne ima pravo drugu robu u komisiju uzeti. 1, 287. — *I u Šulekovu rječniku:* ‚commission'.

KOMISÌJÔN, *m. vidi* komisija. — *U jednom primjeru* XVI *vijeka.* Tri artikuli izneti su iz komisijona. Mon. croat. 291. (1589).

KOMISIJÒNÂLAN, komisijònâlna, *adj. koji pripada komisiji.* — *Načińeno u naše vrijeme od ńem.* commissional *(tal.* commissionale). Komisijonalna vijećańa glede manipulacije u službi poštanskoj . . . Zbornik zak. 1865. 11. — *Ima i adv.* komisijònâlno. Da vlast prosuđuje te sprave komisijonalno. Zbornik zak. 1863. 201.

KOMÌSÂČ, komišáča, *m. čovjek koji komiša, vidi* komilac. — *U naše vrijeme u Bosni.* Šala među komišačima. Bos. vila. 1891. 227.

KOMÍŠAK, komiška, *m.* goli klip kuruze. — Berkasovo u Srijemu. — *isporedi* komiška *i* komiškati.

KOMÌŠAŃE, *n. djelo kojijem se komiša.* — *U Vukovu rječniku.*

KOMÌŠÂR, komišára, *m. vidi* komisar. — *U jednoga pisca iz Istre* XVII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (komišar, pomnik ‚commissarius', v. naredbenik). Bi učińen komišar general od cismontane familije. F. Glavinić, cvit. 148b.

KOMÍŠATI, komìšâm, *imperf. vidi* komiti *(kukuruze).* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* Prestavši komišati. Bos. vila. 1891. 210.

KOMÍŠAVAC, komìšavca, *m.* orah koji je već zrio pa spada s ńega ona zelena kora. (u Srbiji u okrugu užičkom). Ļ. Stojanović. — *vidi* komina, *c)*; *isporedi* komišati.

1. KOMIŠÌJÔN, *f. naredba, vidi* komisija. — *U jednom spomeniku* XV *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku:* komišionь ‚mandatum', srl. ‚commissio'. — Tebê dasmo ovuj našu komišijonь. Spom. sr. 1, 148. (1420).

2. KOMIŠÌJÔN, *m. vidi* komisija. — *U naše vrijeme u Istri.* Komišijon da j' šal na lice mjesta . . . Naša sloga. god. 21, br. 1.

KOMIŠÌJÛN, *m. vidi* 2. komišijon. — *U naše vrijeme u Istri.* Komišijûn, it. commissione *(u Istri).* Naša sloga. god. 15, br. 28.

KOMÍŠILAC, komišioca, *m.* čovjek koji komiša kukuruze. I. Pavlović.

KOMÍŠKA, *f. ļuska, vidi* 2. kom *i* komina, *c).* — *U Stulićevu rječniku:* ‚buccia, scorza, come dell' uovo, castagne etc.' ‚cortex'.

KOMÌŠKÂŃE, *n. djelo kojijem se komiška.* — *U Vukovu rječniku.*

KOMÍŠKATI, komìškâm, *impf. vidi* komiti *(uprav je deminutivni glagol).* — *Akc. je kao kod* komińati. — *U Stulićevu rječniku:* ‚delibrare, decorticare, cortice denudare', *i u Vukovu:* dim. v. komiškati *s dodatkom da se govori u Boci.*

KOMÍŠUĻA, *f. ńeka biļka.* Komišuļa, Teucrium polium L. (Alschinger), v. Kamižula. B. Šulek, im. 151.

KOMIT, *adj. vidi* okomit, omčit. — *Načińeno u naše vrijeme.* Komit, math. phys. (okomit, omčit, osovit) ‚lothrecht', tal. ‚perpendicolare, a piombo', frc. ‚aplombe'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KOMÌTÂT, *m. vidi* županija, *srlat.* comitatus *(od* comes). — *Od* XVIII *vijeka.* U komitatu požeškomu primine opat. A. Kanižlić, utoč. 872. Komitât, it. comitato. (u Istri). Naša sloga. god. 15, br. 13.

KOMÌTENAT, komitênta, *m. vidi* naručitelj, *nem.* kommittent. — *U naše vrijeme.* Da opravnik učińene naruģbine svojim komitentima javļa. Zbornik zak. 3, 798.

KOMÌTÊT, *m. vidi* odbor, *ńem. (uprav franc.)* comité. — *U naše vrijeme u pisaca.* Ako predlozi komisije, odbora ili komiteta, sačińeni o ovakovih predlozih . . . Zbornik zak. 1863. 347.

1. KÒMITI, kòmîm, *impf. ļuštiti, čistiti (kukuruze od oļvine, slame, komušine), isporedi* komińati, komišati, komušati, korubati, sužbati *itd.; kruniti, runiti.* — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* komímo, komíte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kòmî, *u praes. pass.* kòmļen. — *Postaje od* 2. kom. — *U Vukovu rječniku:* 1. ‚schälen (den kukuruz)' ‚solvo cortice'. — 2. ‚auskörnen' ‚grana eximere'. cf. kruniti.

2. KOMITI, komim, *impf. u jednoga pisca* XVIII *vijeka znači: zabadati, i jamačno tako da ono što se zabada stoji okomice na onome u što se zabada.* — *Osnova je* 4. kom. Širom palca pod kolinom lomi *(kalam),* i u deblo gdi kalamiš komi. J. S. Reļković 86. Bistro vrime kad prid minu vidim, po tri dana ńe *(kalame)* prid ovu lomim, i u zemļu prizračitu komim, koja ima pomišanog piska, ali ńega nek nije od viška; u ńem sočni kalami se stane. 148. — *U naše vrijeme u pisaca znači:* ad perpendiculum exigere, *kušati (kalamirom), stoji li što okomice prema zemļi.* Komiti, arch. ‚lothen, bleien, einlothen', frc. ‚plomber, prendre l' aplomb', egl. ‚to try with the plummet'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KÒMÎZA, *f. vidi* Komiža. — XVIII *vijeka.* Po popu Andriji Vitaļiću Višaninu iz Komize. A. Vitaļić, ist. I.

KOMIZGATI SE, komizgam se, *impf. jednako se micati, nemirno stajati.* — *U naše vrijeme u Slavoniji.* Što se komizgaš kao crvļiv? (Kaže se, kad tko ne sjedi ili ne leži mirno, nego se neprestano miče, diže, spušta, okreće, vrti, nogama i rukama radi). Nar. posl. stojan. 45.

KOMIZNUTI, komiznem, *pf.* znači da je lastavica strelimice pred prozorom ili pred vidikom proletjela. ‚Koja bi ptica komiznula kaj lastavica?' U Posavini. F. Hefele.

KÒMÎŽA, *f. ime trgovištu na otoku Visu u Dalmaciji (u kotaru hvarskom), tal.* Comisa. Repert. dalm. 1872. 18. — *isporedi* Komiza. — *Pomińe se od* XVI *vijeka.* A pak *(nam je)* putovati k Visu na Komižu. P. Hektorović 49.

KÒMJEN, *m. vidi* Komnen. — *U narodnoj pjesmi* XVIII *vijeka.* Komjene Jagńiloviću. Nar. pjes. bog. 136. — *i u naše vrijeme u okolini dubrovačkoj i u bližńoj Hercegovini.* P. Budmani.

KOMJÈSÂR, komjesára, *m. vidi* komesar. —

Digitized by Google

U jednoga pisca Bošnaka XVII *vijeka.* Fra Evanđelista od Gabijana, komjesar đeneralov. M. Divković, bes. XIV.

KOMKAŃE, *n. vidi kod* komkati.

KOMKATI, komkam, *impf. pričešćivati.* — *Od lat.* communicare. — *Štslovenski je oblik* komъkati; *u našemu jeziku nije, koliko znam, potvrđ'na riječ; samo u rukopisu* XIII *vijeka pisanome crkvenijem jezikom ima verbalni supstantiv* komьkanije, *što znači djelo kojijem ko komka ili kojijem se ko komka.* (): komьkani*(ji)* rekše *ω* pričešteni*(ji)* sv*(e)*štenika. Zborn. drag. sreć̆k. 5.

KOML-, *vidi* Kom|-.

KOMLÉNAC, Komlénca, *m. ime selu u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 50.

KÒMLENIĆ, *m.* prezime u hrvatskoj krajini. V. Arsenijević. Šem. prav. 1878.

KOMLENIĆ-BRDO, *n. vidi* Komlenići.

KOMLENIĆI, *m. pl. ime seocu u Hrvatskoj u županiji modruško riječkoj.* Razdije|. 62. — *Zove se i* Komlenić-brdo. Schem. segn. 1871. 70.

KOMLETINCI, Komletinaca, *m. pl. ime selu u Slavoniji u županiji srijemskoj.* Razdije|. 149.

KOMLIN, *m. ime muško.* — *Prije našega vremena.* Komlinь. S. Novaković, pom. 70. — *Može biti da je isto što* Kom|en.

KOMLINOVIĆ, *m. prezime.* — *U Daničićevu rječniku:* Komlinovićь, knez ‚Pavko Komlinovićь' iz Huma 1434. M(on. serb). 379.

KOMLOVINA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu valjevskom.* Livada Komlovina. Sr. nov. 1873. 147.

KOMLAG, *m. u Daničićevu rječniku:* Kom|agъ, između drugoga što je car Lazar dao Ravanici bješe i ‚crьkva Kom|agъ svetyj Nikola'. M(on. serb). 198. (1381). — *isporedi* Komiga *i* Komig.

1. KÒMLANIN, *m. čovjek iz sela Kòma (vidi kod* 4. kom). J. Bogdanović. — *Množina:* Kòm|ani.

2. KÓMLANIN, *m. čovjek iz grada Koma u Italiji (vidi* Komo). — *U Belinu rječniku:* ‚Comasco, di Como' ‚Comensis' 205b. — *Množina:* Kóm|ani.

KÒMLÂNKA, *f. žensko čeljade iz sela Kòma (vidi kod* 4. Kom). J. Bogdanović. — *Gen. pl.:* Kòm|anâkâ.

KÒMLEN, *m. vidi* Komnen. — *Nalazi se pisano ćirilovskijem slovima i sa* -mle-, *a i sa* -mlê-, *ali jamačno treba čitati* -m|e- *(premda ima i* Komlenac, Komlenić, Komlenići). — *Od prije našega vremena.* Komlenь (acc. Komlena, Komlêna, Kωmьlena). Kom|enь (acc. Kom|ena). S. Novaković, pom. 70. Upisa stricu Vernêcu i Komlenu pomenik. Magaz. 1868. 165. *(po starijem rukopisu).* — *I u naše vrijeme u okolini dubrovačkoj i u bližnoj Hercegovini.* P. Budmani.

KÒMLENA, *f. ime žensko prema muškome* Kom|en, *vidi* Komnenija. — *Radi* -mle- *(mj.* -m|e-) *vidi kod* Kom|en. — *Prije našega vremena.* Komlena (acc Komlena, Komlêna). S. Novaković, pom. 70.

KOMLÈNIJA, *f. vidi* Komnenija. — *Radi pisańa* -mle- *mj.* -m|e- *vidi kod* Kom|en. — *Od prije našega vremena.* Komlenija. Kom|enija. S. Novaković, pom. 70.

KÒMLENOVIĆ, *m. prezime (po ocu Kom|enu).* — *U naše vrijeme.* Boca 23.

KOMLEŃ, *m. vidi* Kom|en *i* Komnen. — *Prije našega vremena.* Kom|enь (acc. Kom|eńa). S. Novaković, pom. 70.

KOMLEŃA, *f. vidi* Komnenija *i* Kom|enija. — *Prije našega vremena.* — *Radi pisańa* -mle- *mj.* -m|e- *vidi kod* Kom|en. Komleńa. S. Novaković, pom. 70.

KÒMLÊŃE, *n. djelo kojijem se komi (vidi* 1. komiti). — *Između riječnika u Vukovu.* Ovako pričaju bako na kom|eńu kukuruza. Nar. prič. vil. 1868. 111.

KOMNA, *f. ime žensko (jamačno hyp.* Komnenija). — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 71.

KÒMNEN, *m. Κομνηνός, carsko prezime vizantijsko; u našega naroda ime muško.* — *Po naj starijim primjerima vidi se da se izgovaralo* Komnjen, *te su od toga postali oblici* Komńen, Kom|en, Kom|eń, Komjen, Komlin *(vidi sve ove riječi).*

a. *kao prezime.* — *Od prvijeh vremena svagda (u starijim rukopisima) s ê ili* je. *vidi u Daničićevu rječniku:* Komьnênь, car grčki ‚Alexa Komьnênь', tast kralju Stefanu Prvovjenčanom. Sa(va, sim. pam. šaf). 2. ‚Alexi Komnïenъ'. M(on. serb). 1 *(nije stari spomenik).* car grčki ‚Anьdronikъ Duka Angelъ Komnên Paleωlogъ'. G(lasnik). 11, 191.

b. *kao muško ime.* — *Od prije našega vremena, a između riječnika u Vukovu:* ‚mannsname' ‚nomen viri' (‚vom griechischen *Κομνηνός*?'). Komnenь (acc. Komnena, Komnêna, Komьnena). S. Novaković, pom. 71. Tebe bi, kume Komnene, bilo za čudo. V. Vrčević, niz. 146. — *Često se u narodnijem pjesmama pominje junak s ovijem imenom (vidi:* Zna se da je se ove 1435 godine na čelo toga pokreta stavio Arijanit Komnen Golemi, ... junak jedan kojim se Arbanija i danas ponosi i o kome i naše narodne pesme imaju nejasne spomene u Komnen-barjaktaru. Č. Mijatović, desp. Đ. Branković. 1, 213). U nekoga Komnen-kaurina. Nar. pjes. vuk, 2, 455. Onda veli Komnen vojevoda. 2, 456. *naj češće ga zovu* Komnen barjaktar, *i pjevaju o ńemu kao da je seński uskok, i to mnogo puta uz Iva Seńanina, kojemu je katkad brat a katkad samo pobratim.* I sa šńima Sijeńanin Iva, sa šńim brat mu Komnen-barjaktare. Nar. pjes. vuk. 3, 173. Gospodaru, Ivo Seńanine! ... nego daj mi Komnen-barjaktara. 3, 207. Al' sam ide Komnen-barjaktaru, pa on reče Seńanin-Tadiji. 3, 288. S jedne strane od Seńa Tadija, s druge strane Komnen-barjaktaru, s treće strane Kotarac-Jovane. 3, 290. Pre*(d)* tom četom Seńanine Ivo, a za ńime Komnen-barjaktaru. Pjev. crn. 47b. To ne hoće Komnen-barjaktare, no Ivanu riječ besjeđaše: ‚O Ivane, mio pobratime!' 47b. Vino pije Komnen-barjaktare s svojim puncem Gavran-kapetanom, tamo dole u Kotaru ravnu. Nar. pjes. juk. 422. — *I ovi su primjeri iz pjesama u kojima se drugdje junak zove* ‚Komnen barjaktar', *ali se u prvom sove* ‚Jeńić Komnen' *a u drugom* ‚sin Janka od Kotara': A boljega ne biše junaka od sokola Jeńića Komnena, Vuk-despota mlađana netjaka. Nar. pjes. juk. 86. Čuješ li me, od Kotara Janko? Ti zabrani tvom Komnenu sinu ... 328.

KÒMNENA, *f. ime žensko, vidi* Komnenija. — *Prije našega vremena.* Komnena (acc. Komnenu, Komnênu). S. Novaković, pom. 71.

KOMNÈNIJA, *f. ime žensko prema muškome* Komnen. — *Od prije našega vremena, a između*

Digitized by Google

rječnika u Vukovu: ‚frauenname' ‚nomen feminae' (‚Anna Comnena'). Komnenija (acc. Komneniju, Komnênîju, Komьneniju). S. Novaković, pom. 71. Al' eto ti sestre Komnenije. Nar. pjes. vuk. 3, 464. Zataka me Laketiću Janko za ńegovu sestru Komneniju. 4, 108. A sa ńome Komnenija mlada, mila šćerca Đurove Jerine. Nar. pjes. petr. 2, 483.

KOMNÈNIJIN, *adj. koji pripada Komneniji. — U narodnoj pjesmi našega vremena (oblik* Komnenijina, *pisano* Komnenîna). Vi ste proča braća Komnenîna. Nar. pjes. petr. 2, 489.

KÔMNENOV, *adj. koji pripada Komnenu.* Dobavi mi vranca Komnenova. Nar. pjes. vuk. 2, 455. Pravo ide Komnenovu dvoru. 2, 455. Kad dođoše kuli Komnenovoj. 3, 308. A na ruke ocu Komnenovu. Nar. pjes. juk. 328.

KÔMNENOVIĆ (Komnénović), *m. prezime (po ocu Komnenu). — U naše vrijeme.* Pantelija Komnenović kmet u Slepčeviću. Glasnik II, 1, 207. (1808). Konstantin Komnenović. Nar. pjes. vuk. 2, 664. *(među prenumerantima).*

KÔMNUTI, kômnêm, *pf. u Vukovu rječniku:* udariti čime okomice ‚einen stoss geben' ‚offendo'. — *Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* kômnû).

KOMŃEN i KOMŃEN-, *vidi* Komnen *i* Komnen-.

KOMŃIGA, *f. ime crkvištu. — isporedi* Komiga. — *U naše vrijeme.* Rat. 54.

KÔMO, *n.* Comum, *tal.* Como, *grad u sjevernoj Italiji. — isporedi* 2. Komljanin. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (Komo, grad u Italiji ‚Comum, Novocomum'). Hodeći iz Koma u Milan. F. Glavinić, cvit. 112a.

1. KÔMOD, *adj. vidi* komodan. — *Komp.:* komòdijî *na jednom mjestu u pisca Dubrovčanina* XVII *vijeka.* Naj bolje i naj komodije *(vrijeme).* I. Držić 344.

2. KÔMÔD, kômoda, *m.* opportunitas, commoditas, *tal.* cómodo, *last, zgodnost. — Od* XVIII *vijeka po zapadnijem krajevima.* Nejma čekati svoga komoda oliti vrimena dok mu se namakne ispovidnik. M. Dobretić 160. Ko će komod, nek ne ide u brod. (U Primorju). Nar. posl. vuk. 157. ‚Kuća mu e velika, ima u ńoj lijep komod'. ‚Nemam u kući komoda'. J. Bogdanović. — *I zahod, prohod (u kući), tal.* luogo cómodo *i samo* cómodo. Zač ne učine u kući za dicu jedan komod? Naša sloga. god. 10, br. 9, str. 35.

KÔMODAN, kômodna (komódan, komódna), *adj.* commodus, opportunus, *zgodan, lastan. — isporedi* 1. komod, komotan. — *S prvijem akcentom od tal.* cómodo, *s drugijem od franc.* commode *(preko ńem.* kommod). — *Od* XVI *vijeka (vidi kod* b).

a. *adj. — Komp.:* komòdnijî.

α) uopće (s dativom). Slijodi način komodniji svojoj naravi. B. Kašić, nač. 8.

b) o čeljadetu, može značiti: koji može ugodno ili lasno (komodno) živjeti. Oni možebiti za mene komodniju ostaviti i pomoći, sada se muče. V. Andrijašević, put. 224. Koliko si ti komodnija, mogućnija i veća . . . 293.

c) o kući ili o drugom mjestu, znači: koji je dosta širok, velik, prostran. Domove komodne za prebivańe. D. Obradović, basn. 341. Naj pre ćemo sazidati dve komodne škole. sav. 17.

b. *adv.* kômodno (komódno). — *Komp.:* komòdnijê. Da čine ta nauk onda, kada znaju, da je ńimi komodnije i kada je puku lasnije. Nared. modr. ark. 2, 87. (1589). Kad puk jedne župe u drugoj ne može doći komodno. I. Kraljić 76.

KOMÒDÂŃE, *n. djelo kojijem što komoda ili se ko komoda, vidi kod* komodati, b.

KOMÒDATI, komòdâm, *impf. (u aktivnom obliku) postaje od tal. mlet.* comodar *(u književnom jeziku* accomodare), *te stoji s dativom i znači: biti po ćudi, militi se. — U naše vrijeme.*

a. *aktivno.* Ač da ga ne komoda mornarit. *(u Istri).* Naša sloga. god. 15, br. 50. *i u Dubrovniku.* ‚Ako te ovdi ne komoda, a ti hajde s Bogom!' ‚Ovo me vele ne komoda'. P. Budmani.

b. *sa* se, *refleksivno, lastovati, besposličiti. — Može biti načińeno u našem jeziku od* komod. — *U Lici.* ‚Komodaj se ti, komodaj, a ne radi, pa će ti prisjesti komodańe'. ‚E, da se more biti meni komodati, zna bi se i ja ka i gospoda komodati'. ‚Lako mu se komodati i rastezati, kad mu e drugi sve steka i gotovo ostavio'. J. Bogdanović.

KOMODÌTÂD, *f. vidi* komoditat. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Izmislimo u kratko od puta dilinu, komoditad ili skomoditad čestu. B. Kašić, nač. 14.

KOMODÌTÂT, *f. zgodnost, last, vidi* 2. komod. — *isporedi* komoditad. — *Romanska riječ od lat.* commoditas *(uprav od acc.:* commoditatem). — *U Dubrovniku od* XVII *vijeka.* S onom drugom molitvom koja neće se moć rijet toliko često ni s tolikom komoditati, kako ove riječi u kratko. I. Držić 138. Učit s komoditati. 281. Ako *(prokuratur)* uzimle veće liti nego može s komoditati vladat. 307. Ovdi ću uložiti molitve za komoditat bogoljubnijeh. V. Andrijašević, prav. 7.

KOMÒDLIKA, *f. neka bilka. — vidi i* komolika. — *U Vukovu rječniku:* vide lopuh *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.* — Komodlika, Arctium lappa L. (Vuk, u Crnoj Gori), v. Komolika. B. Šulek, im. 151.

KOMOGAVINA, KOMOGOJINA, KOMOGOJINO, KOMOGOJNA, KOMOGOJNO, *vidi* Komogovina.

KOMOGOVINA, *f. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijel. 79. — *Pomińe se, kao gradac i trgovište, od* XV *vijeka (naj prije u latinskijem spomenicima), ali s različitijem oblicima:*

a. Komogojna *(ili* Komogojina?). — *U latinskijem spomenicima* XV *i* XVI *vijeka, i u jednome glagoljskom* XVI *vijeka.* ‚Cum castellis Koztanycha et Komogoyna in comitatu de Dwbicza'. Starine. 5, 116. (1442). ‚Castella Gradecz et Komogoyna appellata'. 117. (1464). ‚Komogoyna'. 148. (1508). Kako je sve ono selo Selce gradu Bliźi vazda pristojalo i nigdar Komogojni. Mon. croat. 251. (1552). Da je Zrinski od Križańića bil kupil samo Komogojnu a ne Selce, zašto to nigdar Komogojni nî pristojalo. 252.

b. Komugojna *(ili* Komugojina?). — *U glagoljskom spomeniku* XV *vijeka.* I inimi gradi: Komugojnu i Kostanicu . . . Mon. croat. 82. (1455).

c. Komogojno *(ili* Komogojino?), *n. — U latinskijem spomenicima* XV *i* XVI *vijeka.* ‚Castella Komogoyno et Gradisky appellata'. Starine. 5, 121. (1482). ‚Castellum nostrum Komogoyno vocatum'. 124. (1485). ‚Castellum Komogoyno cum oppido similiter Komogoyno'. 147. (1508).

Digitized by Google

d. Komogovina. — *Od* xvi *vijeka (sadašńi oblik).* ‚Johanni Krysanyth, castellano in castro Komogowina'. Starine 5, 180. (1520). ‚Castra Feyerkew, Wywar, Komogowyna'. 186. (1521).

e. Komogavina. — *U spomeniku latinskom* xvi *vijeka.* ‚Castra Feyerkew, Wywar et Komogawyna'. Starine. 5, 181. (1520).

f. Komagavina. — *U spomeniku latinskom* xvi *vijeka.* ‚Castra Feyerkew, Wywar, Lobor, Komagawyna'. Starine. 5, 229. (1524).

KÒMOLAC, kòmôca, *m. imam zabiļeženo, ali ne znam ko je napisao biļešku ni mjesto gdje je ovu riječ čuo ili pročitao:* Komolac, lakat, laktac ‚hackenforsatz des ellbogenbeines' (i. qu. ‚ellbogenhocker'). *po ovome znači što i* lakat, *i to uprav onaj kraj od veće kosti što je među laktom i šakom, i što strši nekako šiļasto kad se sagne ruka u laktu. ovo bi moglo biti starije značenje, i vaļa da je osnova kao kod* 4. kom, *isporedi i* komoliti. — *I u novoslovenskom ima* komolec: ‚der ellenbogen; der theil des armes von dessen mittlerem gelenke bis zur handwurzel; als längenmass; . . . der hügel'. M. Pleteršnik, slov.-nem. slovar. — *I u rukopisu* xvi *vijeka ima ova riječ, ali u drugom, prenesenom značenu, vidi:* Tko ima psa, velikoga ali maloga, tada liti, kada mine dan svetoga Jakova veloga, ima vezati psa, da ne zobļe grozdov, ali mu ima privezati kļuč, komu je kļuka od lakta (‚koca') velikomu psu; ako je i mańi pas, tada toliko mańi kļuč, k ńemu podoban. Stat. poļ. ark. 5, 285—286. *za riječ* koca *ima biļeška izdavaoca M. Mesića: (Rukopis)* A. (xvi *vijeka) ima* ‚komoca', *(rkp.)* B. *(god.* 1788) ‚konopca', *(rkp.)* C. *(god.* 1796) ‚koca'. stvar me je sama navela, da sam se odlučio za varijant ‚koca'. C. dodaje pošļe te riječi: ‚velikoga' nu to je suvišno. *ali mi se čini jasno da se trebalo držati naj starijega rukopisa, u kojemu* komolac *znači mjeru duļine kao i* lakat *(isporedi i značeńe u nslovenskome). što se u rukopisima* xviii *vijeka ova riječ zamjeńuje drugima, to pokazuje samo da u ono poznije doba nije već poznata.* — *Ima* Komolac *i kao ime selu u Dalmaciji u kotaru dubrovačkom (u Rijeci).* Repert. dalm. 1872. 22. *ovo je po svoj prilici ista riječ, te sam po ńoj i zabiļežio akcenat.*

KOMOLITI, komolim, *impf. (?) pomaļati (ili pomoliti?).* — *U jednoga pisca Zadranina* xvii *vijeka na dva mjesta.* — *Jamačno nije pogreška mj.* pomoliti, *nego će biti od iste osnove od koje je i* komolac. Eto jur prvi zrak komoli bilih zor. Đ. Baraković, vil. 328. Kako kad komoli spuž roge na dvor stree (*sic).* 330.

KOMÒĻIKA, *f. ime ńekijem biļkama.* — *isporedi* komodļika, komonika *itd.* — *Može biti srodno s* komoliti *i* komolac *(ali se tako ne da tumačiti postaće oblika* komodļika), *ili je pokvareno od* komomiļa. Komoļika, 1. scabiosa, (Siń, Sabļar, Spļet), Scabiosa leucantha L. (Vodopić); 2. Adonis L. (Siń); 3. Artemisia vulgaris L. (Marinković). — Komoļika postrana, Anemone L. (Durante). B. Šulek, im. 151.

KOMÒMILA, *f. tal.* camomilla, *ńeka biļka, titrica, kokorńak, kokotńak.* — *isporedi* komomiļa. Komomila, camomilla (Pizzelli, Aquila-Buć), anthemis (Skurla), Matricaria chamomilla L. (Vodopić, Visiani, Vuk). B. Šulek, im. 151. *i u naše vrijeme u Dubrovniku* (P. Budmani). — *Vuk nema ove riječi, kako kaže Šulek, nego* komomiļa.

KOMÒMIĻA, *f. vidi* komomila. — *U Stulićevu rječniku:* komomiļa, trava ‚anthemis, chamaemelon', *i u Vukovu:* ‚die kammille' ‚[Matricaria] chamomilla [L.?]' *s dodatkom da se govori u Dubrovniku.*

KOMONBIKA, *f. u Stulićevu rječniku:* v. černobil *(kod ovoga ima* ‚arthemisia, herba'), *po čemu bi bila ista riječ što i* komoļika, komonika. — *Nije dosta pouzdano.*

KOMÒNIKA, *f. ime biļkama, vidi* komoļika *i* komomila. — *Između rječnika u Mikaļinu* (komonika, trava ‚camamilla' ‚anthemis, chamaemelum, melanthemon, leucanthemum, leucanthemida'), *u Belinu* (‚camomilla' ‚anthemis' 161b), *u Bjelostjenčevu* (v. raman), *u Stulićevu* (v. komomiļa), *u Vukovu:* ‚der beifuss' ‚Artemisia vulgaris Linn.' (‚wird in der Batschka als Feuerschwamm gebraucht'). Komonika, rus. комоника (Rubus caesius), češ. komonice, poļ. komonica (Melilotus, Lotus), monacella, capuciaria, anthemis (Bjelostjenac, Dellabella), artemisia major (S. Budmani), Artemisia vulgaris L. (Vuk), v. Komońika. B. Šulek, im. 151. Komonika ‚Artemisia vulgaris L.' J. Pančić, flora okol. beogr. 162. *(Titrica)* se kaže i komonika u Dalmaciji ‚Matricaria chamomilla L.' Đ. Popović, poznav. robe. 262.

KOMÒŃIKA, *f. vidi* komònika. — *Između rječnika u Belinu*[2] (‚scabbiosa, erba' ‚schabiosa' 294b). Komońika, 1. (comognica, u mletačkom rukopisu), artemisia mologonos, herba scorpionis, ambrosia (u istom rukopisu), Artemisia vulgaris L.; 2. (komoļika), scabiosa (Pizzelli, Aquila-Buć), Asterocephalus atropurpureus Spr. (Alschinger). B. Šulek, im. 152.

KOMOR, *m. ime selima u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Komor. Razdiļe. 96. Komor mali *i* veliki. 104.

1. KÒMORA, *f. od grč.* καμάρα, *svod (novogrč. i soba), ili od lat.* camara *(i* camera) *što je ista grčka riječ, i isprva se ne razlikuje od grčke ni u značeńu, ali srednjega vijeka dobiva već druga značeńa, (koja su današńa i u romanskijem jezicima: tal.* cámera, *mlet.* cámara, *franc.* chambre *itd.):* conclave, cubiculum; conclave ubi thesaurus reponitur et servatur; camera denariorum, in Francia, fiscus seu thesaurus regius. (Ducange). *grčkome postańu odgovara boļe akcenat, latinskome značeńe (isporedi* 1. *i* 2. kamara). — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kòmôrâ. — *Riječ je po svoj prilici praslavenska, isporedi stslov.* komara, kamara, *rus.* komora, kamora, kamera, *češ.* komora, *poļ.* komora, kamera, *pa i lit.* kamara. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚cella; conclave; cubiculum'), *u Mikaļinu* (komora, ložnica ‚cubiculum'), *u Bjelostjenčevu* (komora, ložnica, stanica, kram ‚camera, cubiculum, conclave'), *u Jambrešićevu* (‚camera, conclave'), *u Voltigijinu* (‚camera, stanza' ‚kammer'), *u Stulićevu* (‚camara, cubiculum, aerarium, fiscus' *s dodatkom da je uzeto iz misala), u Vukovu:* 1. (u vojvodini) ‚die kammer' ‚camera', cf. kamara. — 2. (u Srbiji, Bosni i Hercegovini) ‚das feldfuhrwesen, die lebensmittel' ‚commeatus' *s primjerima:* Otišli da nose komore. Još nam nijesu komore došle; *u Daničićevu* (‚aerarium', srl. ‚camera'; ‚thesaurus; loculus').

1. conclave, cubiculum, cella, *soba, klijet.*

a. *uopće u pravom smislu (često o spavaćoj sobi, ali ne svagda).* Da izajde nevistac iz postiļe svoje i nevistica iz komore svoje. Bernardin 23. joel. 2, 16. Kada se skupiše vićnici u komori. M. Marulić 10. Da on ima žene v svojej komori. Transit. 5. Pošal bi v komoru

Digitized by Google

sestrinu. 270. Počivajuću mani v mojej komori. 165. Vrativši se on potom v svoju komoru. Mirakuli. 100. *(Gospa)* izajde van iz komore sa svojimi komornicami. 140. *(Biskup)* vsaku noć ishojaše is komore i grediše v svoju crikav. 148. Zasva mater svoju otajno v komoru. Korizm. 89b. Kad moliš, vnidi v komoru tvoju. Anton Dalm., nov. tešt. 1, 7b. Izide nevêstac iz ložnice ili komore svoje. Š. Budinić, sum. 23a. Sa svojim zaručnikom u komoru ulize. F. Vrančić, živ. 17. I reče mu blizu polače komoru malu učiniti. Aleks. jag. star. 3, 224. U posteļu svoje komore dozoviše otajno kogagodir ubogoga. Ivan trog. 4. Gradi polače, urešne komore. Đ. Baraković, vil. 121. Redovnik oškropi komoru ložnice. I. Bandulavić 293a. Hoteći mladinac u komoru pojti, gdi biše sveta divica. F. Glavinić, cvit. 29a. Budući dva ova zaručnika u komori ukup prvi večer . . . 94a. Budući u komori z zaručnicom svojom . . . 223b. Skrovito u komoru dozva ju svoju. 306b. Divojka priliku ńegovu upinganu u komori držaše. 380b. Ki jemaju u komori glave mrtvih. P. Radovčić, nač. 23. Budući jedan dan Oliva u komori sama z ocem svojim. Oliva. 5. Oliva u komoru svoju se zavrati. 20. Što je kazat po komorah tkane kraļe na oborah. J. Kavańin 28a. Eliogabal, Sardnopao *(sad ne misli)* o raskošju u komori. 440b. Unišav u ńegovu komoru, ustade papa. S. Badrić, ukaz. 70. Povrati se knez u komoru. J. Banovac, pred. 32. Pake ga staviše u jednu komoru. 147. I kad bi u nika doba noći, evo čuju, da jedan s naglostju dođe na vrata od komore. razg. 36. Pake ga čini u jednoj komori obisiti od ńe iste. pripov. 185. Dozva ga u komoru, gdi ńezina ložnica biše. And. Kačić, kor. 39. Zatvorivši vrata od kraļeve komore. 121. Pak vam sidi sama u komori. M. A. Reļković, sat. F2a. Odma zatvore komoru. N. Palikuća 22. Uze jedno vidro mlika, i donese u komoru kraļevu. 30. Svekolike ulice, sve kuće, svi sokaci, komore . . . bijahu pune. Đ. Rapić 60. Ńemu kada otvori komoru, u komori tri sanduka blaga. Nar. pjes. vuk. 3, 437. Zlati prsten na stoli, zelen venčac v komori. Jačke. 45. Što su kilijeri u vojničkoj granici, ovđe se *(u Zagorju)* zovu komore. V. Bogišić, zborn. 7. — *U množini može značiti što i* stan. Kad su prišli Jivu va lipe komore, eno leži Jive mrtav na postiļi. Nar. pjes. istr. 2, 16.

b. *u prenesenom smislu* vječna *ili* nebeska komora *znači: raj.* Gdi s Bogom pribiva u vičńe komore. M. Marulić 220. Uvedena u komoru nebesku. Nauk brn. 25b. Hoćeš se u vike veseliti u nebeskoj komori sa Isukrstom nevistcem svojim. 40a. On te čini cvasti nebeskoj komori. M. Tomašević u Đ. Baraković, vil. 365. — *Amo pripada i ovo:* Dokle me ti pripeļaš v komoru Boga mojega. Transit. 99.

c. *u prenesenom smislu, (malo) mjesto zatvoreno i sakriveno (metaforički).* Iz nutrńih komorь srьtca našego. Mon. serb. 308. (1420). Držaše ju v svojej komori, ča je v svojem srci. Korizm. 27a. *drugo je značeńe kod* d, *b).*

d. *gdje se u tuđijem jezicima upotrebļava ista riječ (lat. i tal.* camera, *ńem.* kammer, *franc.* chambre *itd.) u prenesenom smislu, i u našemu je jeziku upotrebļavaju pisci, n. p.:*

a) komora trgovačka *(i* obrtnička), *ńem.* handels- (und gewerbe)kammer, *zbor trgovaca (i obrtnika) uređen za napredovańe trgovine (i obrtnosti).* Rukovati zakone komora trgovačkih i obrtničkih ima ministarstvo trgovine. Zbornik zak. 1868. 313. Trgovačka komora ‚handelskammer', tal. ‚camera di commercio'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. *kod* komora.

b) u srcu, kao mala mjesta ili klijeti (isporedi c), *po ńem.* herzkammer. Komore srca ‚ventriculi cordis'. J. Pančić, zoolog. 27.

c) komora tamna, camera obscura, *fizikalna sprava (soba ili kutija u koju ulazi svjetlost kroz vrlo usku rupicu).* Komora tavna ‚camera obscura'. J. Pančić, zoolog. 78. — *ima i* komora svijetla ‚camera lucida'.

2. thesaurus publicus, aerarium, fiscus; *sprijeda je kazano da je latinska riječ* camera *sredńega vijeka imala i osobito značeńe: soba u kojoj se hrani blago (novci i drugo što je velike cijene); od toga je dobila i značeńe: blago, i isprva kraļevo, pa i državno, i uopće blago ili novci što pripadaju kojemu javnom licu (n. p. biskupu) ili javnome mnoštvu čeļadi (n. p. općini). još se daļe raširilo značeńe jer je, osim blaga, shvatilo i upravu ńegovu i skup čeļadi koja se upravom bavi. ovaka su značeńa prešla i na našu riječ* komora, *i iz ńih su se razvila i ńeka druga.*

a. *značeńa su kao što je gore kazano.* — *Od* XIV *vijeka.* Da ima ńimь platiti kraļevьstvo mi iz svoje komore. Mon. serb. 188. (1378). Da imь ja gospodinь kraļь Stipanь platimь iz moje komore. 489. (1461). Razložnika komore dubrovačke. 497. (1466). S toga hoće biti huđe u carevi komori. Spom. sr. 1, 5. (1396). Oficijaļь komore šibeničke. 1, 40. (1402). Koristьnije jestь komori gospodьstva ti. 1, 138. (1407). Što je u nasь držaļь carine i komore. 2, 37. (1392). Prid dugom bižim ja općinske komore. M. Marulić 276. Ki biše nada vsimi komorami ńe. Anton Dalm., nov. tešt. 183b. act. ap. 8, 27. Pozdravļa vas Erastus, gradske komore vladalac. ap. 22. paul. rom. 16, 23. Od poslušnikov komore apustolske. Š. Budinić, ispr. 130. Neka znate, da nam komora požunska piše. Mon. croat. 305. (1597). I kraļevske i biskupske sve komore prahom meću. J. Kavańin 379b. Koji su pokrali pisma svete komore apostolske. Ant. Kadčić 302. Od potribe je bilo, da nadoplate s dobrim brojem novaca. A. Tomiković, živ. 323. Umirajuć svoju haļu naručala va Veliko Ceļe u tarne komore. Jačke. 161. Komora, državni zaklad ‚fiscus (staatsschatz)'. Jur. pol. terminol. 212. Dvorska komora ‚hofkammer'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. *kod* komora.

b. thesaurus, opes, opes et pecunia, *blago uopće, t. j. novci i drugo što mnogo vrijedi (zlato, srebro, drago kameńe itd.).* — XV *vijeka.* Koje dukate ili dinare ali srьbro voļa koju gode komoru hotela postaviti u našь komunь. Mon. serb. 419. (1442). Da imь hoću razrediti pravoѡ na poli gospodstvo moje, vlasteli, sluge, komoru, gradove, vьsake vrьste ļudi, carine, prihodišta. 462. (1453). Ѡstala komora sva da se razdêli mojemь sinovomь. Spom. sr. 2, 125. (1466).

c. commeatus; *u naše vrijeme narod ovom riječi naznačuje hranu što se goni na końma (možebiti i što se vozi na kolima) uz vojsku (vidi u Vukovu rječniku gdje imaju i dva primjera). u svijem je primjerima množina* komore, *može biti da bi jednina značila što se na jednom końu goni (u jednom primjeru* XVIII *vijeka:* Komora ‚bagaglio signorile' *[gospodska prtļaga].* S. Budmani 415b, *stoji jednina, te vaļa da znači što kmet goni na svom końu gospodaru od ńegova prtļaga, kad ovaj putuje).* Raja goni kone i komore. Nar. pjes. vuk. 4, 280. Vodi vojske četiri hiļade, a čeraju rane i ǵebane, ima puno hiļadu komora. 5, 368. Ovi su se ļudi zvali

Digitized by Google

komorćije, a ńiovi tovari komore. Vuk, građa. 11. Komorćije, vratite komore. Bos. vila. 1892. 230. Trudan prohodniče, što progoniš tud komore često. Osvetn. 1, 36. Putem se je i okoristio: stigo bojnih za trista komora. Osvetn. 2, 108. Vrn'te vojsku zdravu i opravnu i topove i komore steće. 2, 115.

đ. *u ova dva primjera jednoga pisca našega vremena ne znam, znači li: ono što se plaća carevoj ili državnoj komori (porez, carina), ili služba radi koje raja treba da goni komore (vidi* c) *na svojijem końma.* Kad nam porez il' komore dođu. Osvetn. 2, 12. A zavika dina i imana, da carskijeh ne daju komora. 2, 109.

2. KOMORA, *f. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 77. — *Može biti da se ovo isto mjesto pomiče još* XVII *vijeka (vaļa da nije* Komoran): Zagreb, Krajic i Varadin *(po svoj prilici* Varaždin), Komora i š ńom Barańujvar. P. Kanavelić, iv. 87.

3. KOMORA, *f. vidi:* Komora, v. Komorika. B. Šulek, im. 152, *ali kod* komorika *opet ima samo* v. Komora.

KOMÓRAC, komórca, *n. ime biļkama, isporedi* komorač. — *Akc. je zabiļežen po Belinu rječniku. — Između rječnika u Belinu* (‚sassifragia, herba nota' ‚saxifraga' 643a), *u Bjelostjenčevu* (v. šćulac), *u Stulićevu* (komorac, trava ‚saxifraga' *iz Belina;* komorac gorski, trava ‚ammi'). Komorac, 1. saxifraga (Dellabella), Pimpinella saxifraga L.; 2. (morač) maratro (Anselmo da Canali), erba buona, foeniculum (Kuzmić), Foeniculum officinale All. (Brekerfeld), v. Komorač, Koromač. B. Šulek, im. 152. — *U Belinu rječniku uz* komorac *za isto značeńe ima i* motar, *a u Bjelostjenčevu je isto što* šćulac; *po tome ima i treće značeńe:* Chrithmum maritimum L. — Komorac gorski, ameos (Anselmo da Canali), Ammi majus L. (Dellabella). B. Šulek, im. 152.

KOMÒRÂČ, komoráča, *m. ime biļkama.* — *vidi* morač. — *Akc. je zabiļežen po Belinu rječniku.* — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚finocchio, herba nota' ‚faeniculum' 317b) *i u Stulićevu* (v. morač). Da bi jil anež ali komorač. Naručn. 32b. Simena od komorača. J. Vladmirović 37. Skuvaj komorača. 41. Morač, komorač ‚fenchel'. Đ. Popović, poznav. robe. 290. Komorač, 1. dauco (Durante), Daucus sylvestris Mill.; 2. (morač) foeniculum, marathron (Dellabella, Siń), Foeniculum officinale All.; 3. finocchio marino, erba di s. Pietro, crithmum (Mikaļa), Crithmum maritimum L., v. Koromač. B. Šulek, im. 152. Komorač divji, peucedano (Siń, Durante), seseli massilense (Siń), Alschingera verticillata (Visiani). Komorač gorski (Siń, Durante), v. Komorac gorski. B. Šulek, im. 152. — *vidi* konmorač.

KOMORAČA, *f. vidi* komorač. Komorača, Foeniculum officinale All. (Jukić). B. Šulek, im. 152.

KOMORAČICA, *f. ńeka biļka (uprav dem.* komorača). — Komoračica planinska, panaces asclepium (Durante), Laserpitium L. B. Šulek, im. 152.

KOMORAČIKA, *f. ńeka biļka, isporedi* komorač. Komoračika gorka (gorska?), Pimpinella saxifraga L. (Durante). B. Šulek, im. 152.

KOMORAČINA, *f. ime biļkama (uprav augm.* komorač *ili* komorača). Komoračina, dauco (Šalinović), tassia (Visovac), Chritmum (maritimum) L. (Durante), v. Komorač. — Komoračina divja (gorska Siń), sassifragia (Siń, Anselmo da Canali), 1. Pimpinella saxifraga L. (Siń); 2. piretro vero (Visovac), Anacyclus pyrethrum Dec. B. Šulek, im. 152.

1. KÒMORAN, kòmôrna, *adj. koji pripada komori (vidi* 1. komora). — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (komorni stol ‚secessus, sedes secreta') *i u Jambrešićevu* (komorni ‚camerarius'). Na uhońi ali komornom stolu zaklan. P. Vitezović, kron. 37. Komorni, ‚kammer-'. Jur. pol. terminol. 297.

2. KÒMORAN, Kòmôrna, *m. grad u Ugarskoj, maj.* Komárom, *ńem.* Komorn. Šem. prav. 1878. 36. — *U Šulekovu rječniku:* ‚Komorn'. — *Pomiče se prije našega vremena.* Komoranь (gradь). S. Novaković, pom. 135.

KOMORANA, *f. ńekakva vrsta raka.* — *U naše vrijeme.* Komorana (na Lastovu mali jastožić). L. Zore, rib. ark. 10, 342.

KOMORANAC, Komoranca, *m. nadimak ili prezime* XVIII *vijeka.* — *Može biti isto što* Komoranin. Milisav Komoranac. Glasnik. 11, 3, 71. (1706—1707).

KOMORANI, *m. pl. ime seocu u Bosni blizu Čuklića (u općini prološkoj).* Schem. bosn. 1864. 67.

KÒMORANIN, *m. čovjek iz Komorna.* — *Množina:* Kòmorâni. — *U Šulekovu rječniku:* ‚Komorner'.

KÒMORÂNKA, *f. žensko čeļade iz Komorna.* — *Gen. pl.* Kòmoranâkâ. — *U Šulekovu rječniku:* ‚Komornerin'.

KÒMORÂNSKÎ, *adj. koji pripada Komornu.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚komorner'.

KOMORAŃE, *n. kao da je coll.* komora *(vidi* 1. komora, 2, c). — *U jednoga pisca našega vremena.* Druzi svrću vojsci komorańe. Osvetn. 5, 10.

KOMÒRÂŠ, komoráša, *m. čovjek koji pripada komori (vidi* 1. komora, 2). — *Na dva mjesta* XVI *i* XVIII *vijeka: na prvome kao da znači: činovnik državne komore; na drugome naznačuje Slavonce koji nijesu graničari.* Tamo su nam još komoraši dužni od onoga ča nam je cesarova svitlost bila odlučila davati. Mon. croat. 262. (1567). Prije toga bijaše Slavonija razdilita u krajišnike i u komoraše; pak opet komoraši u tri varmeđe: virovitičku, požešku i srimsku. M. A. Reļković, sat. B2b.

KOMÒRČIJA, *m. vidi* komorćija. — *U jednom primjeru našega vremena.* Da dočekam lovca al' trgovca, al' orača, komorčiju trudna. Nar. pjes. mag. 113. — *Može biti da treba čitati* komorćiju.

KOMÒRĆIJA, *m. čovjek koji goni komoru (vidi* 1. komora, 2, c). — *isporedi* komorčija. — *Postaje od* komora *turskijem nastavkom ǧy.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚der führer eines packpferdes, der packknecht' ‚meatuum ductor, agaso'). I uvati devet seisana i pogubi devet komorćija. Nar. pjes. vuk. 3, 253. Komorćije, vratite komore! Bos. vila. 1890. 280. Svako je selo imalo nekoliko određeni ļudi s końma, koji su vojnicima od ńiovi kuća nosili ranu, makar oni gdc bili (ovi su se ļudi zvali ‚komorćije', a ńiovi tovari ‚komore'). Vuk, građa. 11. Šaļemo 40 buradi po komorćijama. Djelovod. prot. 218. — *Ima i ńešto drukčije značeńe u zapadnoj Srbiji.* To sve *(darove za svatove)* nosi *(nevjesta)* sa sobom u dva nova sanduka koji se naročito za to spreme i na końa natovare, za to se dovede koń sa svatovima, a onaj, koji ga vodi, zove se ‚komorćija'. V. Bogišić, zborn. 217.

Digitized by Google

1. KÒMORICA, *f. dem.* 1. komora. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚cubicellum, camerula, cella, cellula'), *u Voltićijinu* (‚stanzino, cameretta, camerella' ‚kämmerchen'), *u Vukovu* (dim. v. komora 1). Bivši oni posli časti u jednoj osobitoj komorici . . . E. Pavić, ogled. 368. Čelije oliti komorice. And. Kačić, kor. 7. Kako obdan pošteno hodajmo, ne u žderańu i u pijanstvu, ne u komoricah, ni u nepostidnosti . . . M. A. Reļković, sat. A7a. paul. rom. 13, 12. Jesen ńemu napuni pivnicu novim vinom, voćem komoricu. L5a. Privlačite torbice vaše, koje su komorice, u kojima se neizbrojeno blago uzdržaje. Đ. Rapić 197.

2. KÒMORICA, *f. ime selu u Slavoniji u županiji pošeškoj.* Razdijeļ. 130. — *Pomiče se od* XV *vijeka u latinskijem spomenicima.* ‚Komoricza'. Starine. 5, 118. (1470). ‚Kamarycza'. 124. (1483). — *Jamačno je ista riječ što i* 1. komorica.

KOMÒRIKA, *f. ime nekijem biļkama.* Komorika, 1. Philyrea levis Willd. (Alschinger); 2. Philyrea media L. (Lambl), v. Komora. — Komorika divja, Quercus coccifera L. (Petter). B. Šulek, im. 152.

KOMORIŠKO, *n. mjesno ime na Krku.* — *U rukopisu* XV *vijeka.* Mon. croat. 44. (1479).

KÒMORÎŠTE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom.* Niva u Komoristu. Sr. nov. 1873. 711.

KÒMÔRKIŃA, *f. žensko čeļade kao komornik (vidi* komornik, b).

KÒMÔRNICA, *f. vidi* sobarica. — *Postaje od* 1. komora, 1. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka. (Gospa)* izajde van iz komore sa svojimi komornicami. Mirakuli. 140.

KÒMÔRNÎČKÎ, *adj. koji pripada komornicima.* — *U naše vrijeme.* Komornički ured ‚kämmereramt'. Jur. pol. terminol. 297.

KÒMÔRNÎK, *m. uprav čovjek koji pripada komori, ili koji služi u komori, ali se upotrebļava i u osobitijem značeńima.* — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚quaestor'), *u Mikaļinu* (komornik, koji ima pomńu od komore gospodarove ‚cubicularius, a cubiculis'), *u Bjelostjenčevu* (komornik, tarnik, ložničar ‚cubicularius, a cubiculis, a cubiculo, praefectus cubiculi, quaestor, thesaurarius, camerarius'), *u Jambrešićevu* (‚camerarius'), *u Voltićijinu* (‚cameriere' ‚kammerdiener'), *u Stulićevu* (‚cubicularius, servus a cubiculo' *s dodatkom da je uzeto iz misala), u Daničićevu* (komorьnikъ ‚praefectus aerarii').

a. *u naj starijim primjerima (prema* 1. komora, 2) *znači: čovjek koji upravļa kraļevijem ili državnijem novcima.* Vi znate, s kojimь poslomь posilahь do vasь slugu i komorьnika našega, kneza Restoja, i kako je naredio s vami za biligь . . . Mon. serb. 426. (1443). K namь dosla svѫga poštenѫga kѫmѫrnika kneza Pribisava Vukotića, i po ńemь posla svoj napokonni testamonatь. 496. (1466). Komornik Kandace kraļice. Anton Dalm., nov. tešt. 183b. act. ap. 8, 27. Komornika svoga pri sebi imaju, na vrime od koga svi plaću primaju. Đ. Baraković, vil. 110.

b. *prema* 1. komora, 1:

a) sluga koji uređuje gospodarevu sobu, i koji se bavi oko samoga gospodara (oblačeći ga, svlačeći, češļajući itd.). Kada ju vaze od komornika, povede ju k otcu. F. Vrančić, živ. 101. Ivan u posteļu svoje komore, koju od ńegovih komornikov lipo opravļeno nahajaše, dozoviše kogagodir ubogoga. Ivan trog. 4. Sveti Proto i Jacinto bihu eunuhi ter komorniki nike gospodične. F. Glavinić, cvit. 306a.

b) od pređašńega značeńa postaje drugo: plemić koji ima ńeku osobitu čast na kraļevskom dvoru i kao znak te časti nosi straga zlatni kļuč (ńem. kämmerer, kammerherr, *franc.* chambellan, *tal.* ciambellano). Generalom dvora komornikom. M. A. Reļković, sat. H5b. Komornik ‚kämmerer, kammerherr'. Jur. pol. terminol. 297.

KOMORŃAK, *m.* latrina, *zahod.* — *U Jambrešićevu rječniku:* ‚secretum' *i u Stulićevu:* ‚latrina'.

KÒMORSKÎ, *adj. koji pripada komori (vidi* 1. komora, 2). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (‚ad aerarium spectans' *s dodatkom da je uzeto iz misala).* Komorski, stat. ‚cameral- (in zus.)', tal. ‚camerale'; komorsko dobro ‚cameralgut', tal. ‚buono camerale, bene della camera'; komorska zadužnica ‚cameralobligation', tal. ‚obbligazione camerale'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *vidi i kod* Moravice.

KÒMOSTRE, kòmostârâ, *f. pl. verige nad ogništem, o kojima visi kotao više ogńa.* — *isporedi* komoštra, komoštre. — *Po zapadnijem krajevima.* — *Riječ je romanska, isporedi romansku riječ (vidi kod* kelomna) *na Krku:* camustre ‚catene del focolajo' (A. Ive, dial. veglioto u Archivio glottologico. 9, 118 *i* 167); *i u Kalabriji ima u Talijanaca* camastra *a u Arbanasa* kamastrε *s istijem značeńem* (G. Meyer, etymol. wörterb. der albanesischen spr. 172); *ova je riječ jamačno postala (kako i Meyer misli) od grč. i ngrč.* χρεμάστρα *(u stgrčkom: gumina za sidro i stapka, badrļica, u ngrčkome: uopće ono o čemu što visi). nije jasno zašto se prvi slog ovako pomjerio, može biti prema* κάμινος, cammino, komin. *ne zna se, zašto se ista riječ nalazi u jugozapadnoj Italiji i u našem primorju i na otocima. jesu li ovu riječ u Kalabriji primili Arbanasi od Talijanaca ili Talijanci od Arbanasa? kad bi bio istinit zadńi slučaj, riječ bi uprav pripadala romanskom jeziku što se razvio na istočnoj obali Jadranskoga mora, odakle bi je Arbanasi prenijeli u Kalabriju. — Nalazi se u našem jeziku od* XV *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚catena del fuoco sulla quale s' attacca la caldara, appiccagnolo' ‚catena, uncus, conamentum') *i u Vukovu* (vide verige 2 *s dodatkom da se govori po zapadnijem krajevima, osobito u Kršćana).* Kopańe, taļuri, kotli ter prsure, ražńi ter varjače, komostre, gradele . . . M. Marulić 255. Noseći na ramenu sedam štapova i za sobom vukući komostre (verige) ide po varoši i skače ispred kuća. Vuk, živ. 23.

KOMOŠKA, *f. vidi* komuška. — *U naše vrijeme u ugarskijeh Hrvata.* Suze bi joj 'spale kot grah iz komoške. Jačke. 104.

KÒMÔŠTRA, kòmôštârâ, *n. pl. vidi* komostre. — *U sjevernijeh čakavaca.* Stari ga za komoštra za vlasi obesi. Nar. prip. mikul. 81. On se bil oslobodil s komoštar. 81. Komôštra, pl. ‚catena e qua pendet ahenum', gen. komôštar. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. iftg. 14.

KÒMOŠTRE, komoštârâ, *f. pl. vidi* komostre. — *Između rječnika u Vukovu.* Komoštre, ime lancu na kojem kotao visi. u Lici. F. Hefele.

KÒMÔT, *n. vidi* ajam, homut, *ńem.* ‚kummet'. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KÒMOTAN, kòmotna, *adj. vidi* komodan. — *U naše vrijeme.*

Digitized by Google

a. *adj.* ‚Nije mi aljinac komotan'. J. Bogdanović.

b. *adv.* kòmotno. Od dorata se nije moglo prići komotno Vidaku. L. K. Lazarević, on zna sve. 32. Kako će se na ćepenku malo komotnije smestiti. Srp. zora. god. 1, sv. 6. str. 124. ‚On živi u svojoj kući komotno, ništa mu ne vali'. ‚Nijesi mi aljinac komotno skrojio'. J. Bogdanović.

KOMÒTIĆ, *m. dem.* komot. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Mali koń, mali komotić'. J. Bogdanović.

KOMOTIN, *m. mjesno ime u Bosni.* Komotin, zapuštena tvrđa 2 sata od Jajca. F. Jukić, zemlop. 24.

KOMÒTLJIKA, *f. u Vukovu rječniku:* vide komonika. — *isporedi* komodljika.

KÒMOV, *adj. koji pripada komu (vidi* 2. kom), *koji je načiňen od koma.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚von trebern' ‚e recrementis'). Žestoke komove rakije. Z. Orfelin, podr. 61.

KÒMOVAČA, *f. rakija od komine.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚der treberbranntwein' ‚lora usta'). Jako sviče ili komovače uzmi. J. S. Reljković 390.

KOMOVAN, komovna, *adj. koji pripada komu (vidi* 2. kom). — *U pisaca našega vremena.* Komovni prostor, od kojeg se plaća porez (‚besteuerter maischraum'). Zbornik zak. god. 1853. 2, 31.

KÒMOVICA, *f. vidi* komovača. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu (uz* komovača). Naspi na ńega ljute komovice rakije. Z. Orfelin, podr. 69. Prva komovica. P. Bolić, vinodjel. 2, 37. Rakija komovica. M. P. Šapčanin 1, 24. Koji su im posle službe Božje na čašu komovice dolazili . . . Srp. zora. god. 1, sv. 1, str. 2. Pa onda možeš peći upravo do komovice. Bos. vila. 1887. 54.

KOMOVŃAK, *m.* kaca za kom. — Kada se tvari za kom određene prenesu u komovńak. Zbornik zak. god. 1863. 485.

KÔMPA, *f. plitka lađa u kojoj se prebrođuje rijeka, maj.* komp. — *U Vukovu rječniku:* ‚die fähre' ‚ponto' *s dodatkom da se govori u Novom Sadu.*

KOMPÀNIJA, *f. vidi* satnija, *tal.* compagnia, *franc. i ńem.* compagnie. — *Od* XVIII *vijeka.* Kornelio, niki stotinik, koji upravljaše kompaniju vojaka. E. Pavić, ogled. 653. Jer on razbi dvan'est kompanija. Nar. pjesn. hörm. 1, 341.

KOMPARÀTÎV, *m.* (gradus) comparativus, *drugi stepen u adjektiva.* — *U naše vrijeme u pisaca.* Drugi stupań, gr. (komparativ), lat. gradus comparativus. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. *kod* stupań.

KÒMPAS, *m.*

a. *šestar, šestilo, tal.* compasso. — *U Dubrovniku od* XVII *vijeka.* Ne dohitaše ponta od ńegova okrugla ali kompasa. I. Držić 4.

b. *ńem.* compass, *vidi* busula, sjevernica. — *U pisaca našega vremena.* Kompas, mat. phys. etc. ‚compass', tal. ‚bussola', frc. ‚boussole', egl. ‚compass'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KOMPASÌJÔN, *f. vidi* kompasijun. — *Na jednom mjestu u pisca Dubrovčanina* XVII *vijeka.* Od koga joj dođe tolika kompasijon i žalos. I. Držić 231.

KOMPASIJÛN, *m. sažaljavańe, tal.* compassione. — *U Dubrovniku od* XVII *vijeka.* Da mi isprosiš kompasijun od bolesti tvoga sina. I. Držić 103. Kompasijun je vidjeti kako primaju ovi sakramenat ne ispovidjevši se. 209. Kolikrat si ga bez kompasijuna uvrijedio. V. Andrijašević, devot. 14. Samo da budeš od mene kompasijun imati. 96.

KOMPASOVNIK, *m. kutija u kojoj stoji kompas (vidi* kompas, b). — *Načińeno u naše vrijeme.* Kompasovnik, phys. ‚compassbüchse', frc. ‚mortier ou boîte du compas' (?), egl. ‚compassbox'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KOMPAST, *m. vidi kod* kompoš.

KOMPAŠICA, *f.* vodenica na kompi. — u Kostajnici. F. Hefele.

KOMPATOR, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdijelj. 115.

KOMPENSÁCIJA, *f. franc. i ńem.* compensation, *tal.* compensazione, *naknada.* — *U pisaca našega vremena.* Svota izlučena iz računa jamstvena zaradi naravske kompensacije. Zbornik zak. 1863. 394.

KOMPÈTENAT, kompètênta, *adj. tal.* competente, *ńem.* competent, *koji čemu pripada, češće koji je podoban, osobito koji je čemu vješt, te može oko onoga dovoljno raditi, ili još češće o onome suditi, rasuđivati, te se zato kaže o sudovima ili o sudijama što imaju oblast po zakonu da o čemu sude.* — *U pisaca našega vremena.* I to bez ograničeńa na činovnike kompetente iz dotične županije. Zbirka zak. 1, 287.

KOMPÈTÊNCIJA, *f. tal.* competenza, *ńem.* competenz, *osobina onoga koji je kompetenat, ili, u konkretnom smislu, ono što je kompetento.* — *U pisaca našega vremena.* Na potpunu ili manju kompetenciju prostorija. Zbornik zak. 3, 185.

KÒMPÎR, kompira, *m. vidi* krompir. — *U sjevernijeh čakavaca u naše vrijeme.* Rodilo i šenice i jačmika i raži i kompira, da ćeš lipjega. Nar. prip. mikul. 94.

KOMPLESÌJÔN, *f. tal.* complessione, *tjelesna narav (u čeljadeta).* — *U Dubrovniku od* XVII *vijeka.* Naredba od aera, komplesijon od tijela, vladanje od života. M. Orbin 57.

KOMPLIKÁCIJA, *f. zamrsak, zamršaj (u prenesenom smislu, o mnogijem poslima itd.), tal.* complicazione, *franc. i ńem.* complication. — *U naše vrijeme.* Komplikacija, stil. lat. ‚complicatio', ‚complication'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KÒMPLÎTA, *f.* completorium, *naj zadńa od kanoničkijeh ura u crkvi katoličkoj (vidi kod* jutreńa); *vrijeme joj je bilo isprva u* 9 *sahata u večer.* — *Od tal.* compieta, *ali obzirom na latinsku riječ.* — *Od* XVI *vijeka po zapadnijem krajevima. (Salve regina)* koja se govori po kompliti. A. Gučetić, rož. mar. 52. Po kompliti ili po jutrńi. B. Kašić, rit. 395. Sta na križu od devetoga vrimena do komplite. L. Vladmirović 16.

KOMPOLJE, *n. mjesno ime.* Kompolje katoličko, *selo, i* Kompolje, *zaselak u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Razdijelj. 34.

KOMPÒNIST, *m. tal.* componista, *ńem.* komponist, *uprav čovjek koji sastavlja ili slaže, ali se upotrebljava samo za čovjeka koji se bavi slagańem muzikalnijeh komada.* — *U naše vrijeme.* Zakoniti nasljednici risara, komponista, kipara . . . Zbornik zak. 1866. 361.

KOMPONITI, komponim, *pf. složiti (t. j. napisati, n. p. knigu).* — *U pisaca čakavaca* XVI *vijeka. (Knige)* kompońene i koreżene Urbanom

Digitized by Google

i Tomasom. Transit. 287. Te knige biše kompońene i korežene. Korizm. 104b.

KOMPOŠ, *m. sunčanik (sahat).* — *Postaje od ńem.* kompass *(vidi* kompas, b). — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kompoš, kompast ‚solarium, sciatherion, compassum, compastum'.

KOMPOZÌCIJA, *f. tal.* composizione, *franc. i ńem.* composition, *muzikalni komad, vidi* skladba. — *U pisaca našega vremena.* Autori od muzikalnih priredaba ili kompozicija. Zbornik zak. 1866. 357.

KÒMPRC, *m.* nekakva lučasta bilina. Slovinac. 1880. 87.

KOMPRČATI SE, kompŕcâm se, *impf. vidi* koprcati se. — *U Stulićevu rječniku:* ‚contorqueri, volutari, membra inconstanter jactare', *i u naše vrijeme u Dubrovniku* (P. Budmani) *i u Stonu.* ‚Šta se komprcaš toliko nogama?' M. Milas.

KÒMPRÊČ, kompréča, *m. kaže se da ko* ‚stoji u kompreču', *kad svojijem ponašańem pokazuje ńeku oholost i kao želju da se drugi s ńim ne druži. — Kaže se kao od šale, naj češće o vrlo mladijem djevojkama.* — *isporedi* komprič. — *Neposnata postańa.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KÒMPRÎČ, kompríča, *m. vidi* kompreč. — *U dubrovačkoj poslovici* XVII *vijeka.* Stojiš u kompriču. (D). Poslov. danič.

KOMPSARIN, *m.? nejasna riječ (ime muško?). — Po svoj prilici iz grčkoga jezika, kako misli Daničić.* — *U dva spomenika* XIV *vijeka, a iz ńih u Daničićevu rječniku:* komьpьsarinь, među zemļama crkve treskavačke bila je ‚u Resnê stasь kompsarina'. G(lasnik). 13, 374. ‚(Stasь v Rosnê) komьpsarina'. 11, 136. (1336—1346). (*κομψὸς ἄρρην*).

KÒMRAČÊŃE, *n. djelo kojijem se komrači.* — *U Vukovu rječniku.*

KÒMRAČITI, kòmračîm, *impf. u Vukovu rječniku:* vide kuburiti. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kòmračî.

KOMREN, *m. ime visu u Srbiji u okrugu niškom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 85.

KOMRENSKÌ, *adj. koji pripada Komrenu.* Posede komrenski vis. Rat. 64.

KÒMSÂŃE, *n. djelo kojijem ko komsa ili se komsa.* J. Bogdanović.

KÒMSATI, kòmsâm, *impf. gristi, žderati (i u prenesenom smislu). — U naše vrijeme u Lici.* ‚Od ļutavi velike, sve oko sebe komsa ka' i vuk'. Ko oblaporno jede reku: ‚Vide, kako onaj komsa ka' i vuk'. J. Bogdanović. — *Sa* se, *refleksivno.* Kòmsati se, v. gristi se, pojedati se od žalosti, od tuge. ‚Šta se komsaš toliko, mani se toga, samo sebi škodiš'. u Dobroselu. M. Medić.

KÒMSKÎ, *adj. koji pripada mjestu Komu, vidi* 4. Kom. — XV *vijeka.* — *U Daničićevu rječniku:* komьskyj, *τοῦ* Komь: crkva je ‚komьska' imala vodenicu prema drugoj, koja je bila ‚u Ωbodu'. M(on. serb). 531. (1485). crьkovь komska. 533. — *i u naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KOMŠ-, *vidi* konš-.

KÔMŠA, *f. ime vodi u Srbiji u okrugu požarevačkom.* M. Đ. Milićević, srb. 1022.

KOMŠIĆ, *m. ime selu u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 91. — *I u množini:* Komšići. Schem. bosn. 1864. 59.

KOMŠTICA, *f. mjesno ime.* — *U Daničićevu rječniku:* Komьštica, kraļ je Stefan Dečanski dao Dečanima sjenokos ‚u Komьštici', kojemu je međa išla ‚odь Đevьčine'. M(on. serb). 96. (1330). — *Ima isto ime i u naše vrijeme.* M. Đ. Milićević, s dun. 37.

KOMUGOJNA, KOMUGOJINA, *f. vidi* Komogovina, b.

KOMÚKATI, kòmûčêm, *impf.* kazati: komu ovo? dijeliti na sreću. Kad se što hoće da dijeli na sreću, viče se držeći jedan dio: ‚Komu ovo, komu?' a onaj koji bira odgovara sa zatvorenim očima, jali s okrenutom glavom. M. Pavlinović.

KOMUL, *m. ime muško.* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Supin, Komul i Grižovan . . . J. Kavańin 89a. — *može biti da je skraćeno prezime* Komulović.

KOMULOVIĆ, *m. prezime (tal.* Comoleo, Cumuleo). — *Od* XVII *vijeka.* Po p. otcu Alesandru Komuloviću. A. Komulović 1. Ļude vrijedne od Petraka, Komulović ki se zvaše. J. Kavańin 101b.

KOMUMIL, *m. ime muško.* — XIV *vijeka.* Dêdь mu Komumilь. Deč. hris. 94.

KÒMÛN, *m. vidi* općina, *tal.* comune. — *Od* XIII *vijeka, a između rječnika u Daničićevu:* komunь ‚commune'. u tom je smislu običnije ‚općina'. inače je Dubrovčanima ‚aerarium' *(vidi dale kod* a *pri kraju).*

a. *u značeńu sprijeda kazanome.* Pride vas komun. Mon. croat. 4. (1275). Poiskahь komunь dubrovъki kako da smь jedinь bratь odь komuna dubrovъskoga. Mon. serb. 178. (1368). Što se je razdijelilo za stvari od komuna. I. Držić 300 Hraniš drugu za komuna (to jes ruku; *jamačno nije ovo smisao, nego je* drugu *acc. sing. od* 1. druga, b). (D). Poslov. danič. Kòmun ‚commune'. *(u Istri).* D. Nemanić, čak.-kroat. stud. 29. Kômûn, it. ‚commune', općina. *(u Istri).* Naša sloga. god. 15, br. 26. — *I u ovakovijem primjerima nije potrebe drukčije shvatiti značeńe, premda Daničić misli da u ńima* komun *znači državnu blagajnicu* (‚aerarium'), *može biti prema značeńu kod* b. Vse moje, što to je u vasь *(Dubrovčana)* u komunê. Spom. sr. 2, 25. (1369—1376). Postaviše u našь komunь *(dubrovački)* u poklads 2000 dukatь. Mon. serb. 251. (1403).

b. *opća blagajnica za kuću, društvo itd.* — *Od* XVIII *vijeka.* Što tko steče, ńem *(glavaru u kući)* u komun dati. M. A. Reļković, sat. K2a. Svake godine ostrižemo mi ovce i svu vunu metnemo u komun; iz komuna naj pre odvojimo deo devojkama udavačama . . . M. Đ. Milićević, zlosel. 279.

KÒMUNA, *f.* mahuna. u Lici. V. Arsenijević. Komuna, plod u pasuļa, graška i drugih srodnih biļaka. ‚Ko će nabrati komuna od trkļaša?' u Dobroselu. M. Medić. ‚Na mom grau komune sve od pedļa'. ‚Naberi komuna za užinu'. J. Bogdanović. — *isporedi* komina. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kòmûnâ.

KOMÙNÂŃE, *n. djelo kojijem se komuna.* J. Bogdanović.

KOMÙNATI, komùnâm, *impf. vidi* komuńati. ‚Ajte gra komunati!' ‚Sve one zrele komune poberite pa ćemo i*(h)* komunati'. J. Bogdanović.

KOMUNÌJÔN, *f. pričešće, tal.* comunione. — *U jednoga pisca Bokeļa* XVIII *vijeka.* Ovi sakramenat komunijon (to jest sjedińeńe) . . . J. Matović 191.

KOMÙNIKA, *f. vidi* komonika. — *Između rječnika u Stulićevu* (komunika, stabar ‚ambro

Digitized by Google

sia'). Uzmi komunike trave. J. Vladmirović 16. Komunika, 1. ambrosia (Stulli), artemisia (Bart.), Artemisia L. (Lambl); 2. scabiosa (Anselmo da Canali), Asterocephalus atropurpureus Srp. (Lambl); 3. Scabiosa columbaria L. (Petter), v. Komoljika, Komonika. — Komunika mačja, Ambrosia (maritima) L. (Anselmo da Canali). B. Šulek, im. 152.

KOMUNIKÁCIJA, *f. vidi* općeńe, priopćivańe, *tal.* comunicazione, *ńem. (franc.)* communication. — *U pisaca našega vremena.* Da bje među okuženimi i neokuženimi mjesti komunikacija potpuno dignuta. Zbornik zak. 1868. 5. Nadgled ministra za komunikacije. 1870. 156. Komunikacija, fig. stil. lat. ‚communicatio', *ἀνακοίνωσις* ‚mittheilung, berathschlagung, anakönose'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KOMUNÌKATI, komunikâm, *pf. pričestiti, tal.* comunicare. — *U jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka.* Ispovijeni i komunikani. P. Radovčić, ist. 284.

KOMUNÌTÂD, *f. općina.* — *Riječ je romanska od lat.* communitas *(acc.* communitatem). — *Od* XV *vijeka po zapadnijem krajevima, a između rječnika u Vukovu* (‚die gemeinde' ‚communitas', cf. opština *s dodatkom da se govori u Paštrovićima).* I takoj ta dva suca možete podeliti kmetom komunitadi. Stat. kastav. (1490). 189. U zdravļe glavarah naše komunitadi i našijeh plemenah . . . *(zdravica).* Nar. pjes. vuk. 1, 80. U koju bi kuću ili selo dobjegao čovjek naše komunitadi. Pravdonoša. 1851. 35. Radoe Krotića Nikčeva od blagorodne komunitadi paštrovske. 1852. 30.

KOMUNÌTÊT, *m. općina, ńem.* kommunität. — *U naše vrijeme po sjevernijem krajevima.* Sadašnji vojno-krajiški komuniteti Petrińa, Kostajnica, Belovar, Ivanić-tvrđava, Brod, Zemun, Karlovci, Petrovaradin, Pančevo i Bijelacrkva, podižu se na gradove. Zbirka zak. 1, 97. U vojničkih komunitetih biva proglašivańe pred kućom magistratskom. 1853. 776.

KÒMÛNSKÎ, *adj. koji pripada komunu.* — *Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (komunьskyj ‚communis'). Zapečatiše pečatijomь komunьskomь. Mon. serb. 178. (1368). Na travi komunskoj. Stat. krč. ark. 2, 287. Put komunski. Zbor. 91a. Pod ložu komunsku. Mon. croat. 289. (1588). Što su držani prijuri komunski. I. Držić 280. Potežući k sebi dobra komunska. 301. Pokupi komunsko kameńe. Pjev. crn. 214a.

KOMÙŃÁŃE, *n. djelo kojijem se komuńa.* J. Bogdanović.

KOMÙŃATI, komùńâm, *impf.* vaditi rukama zrńe iz komuna. u Dobroselu. M. Medić. — *vidi* komunati. J. Bogdanović.

KÒMÛŃSKÎ, *adj. vidi* komunski. — *U naše vrijeme a Istri.* Komûński, it. ‚comunale', općinski. Naša sloga. god. 14, br. 11, str. 48.

KÒMURA, *f. vidi* 1. komora. — *U jednoga pisca Dalmatinca* XVIII *vijeka (koji na drugijem mjestima piše i* komora). Ko te je naučio uniči po ta način u komuru moju? N. Palikuća 39. Za uniči u tvoju komuru. 42.

KÒMUS, *m. vrsta velikoga psa, samsov (?)* — *Nepoznata postańa (zar od tal.* camuso, *koji je plosnata nosa?).* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (komus, pas veliki ‚molossus, canis epiroticus'), *u Belinu* (‚cane' ‚canis' 164b; ‚mastino, cane mastino' ‚molossus' 465b), *u Bjelostjenčevu* (komus, veliki pes ‚molossus, canis epiroticus'. najti vezda se vsaki veliki pes, komus ‚canis magnus' zove), *u Jambrešićevu* (‚molossus'), *u Stulićevu* (komus, pas diviji ‚molossus'). Rvat se s komusi ne imajte straha. B. Krnarutić 28.

KÒMUSA, *f. žensko prema komusu.* — *isporedi* komusica. F. Kurelac, dom. živ. 45.

KÒMUSICA, *f. vidi* komusa. F. Kurelac, dom. živ. 45.

1. KOMUŠ, *m.* ńeka biļka. Komuš (ńem. kalmus), Acorus calamus L. (Sabļar, Goļak). B. Šulek, im. 152.

2. KOMUŠ, *m. vidi* komus. — *U Voltigijinu rječniku:* ‚molosso, can grande' ‚eine art grosser hunde', *gdje j' jamačno slo prepisano iz drugijeh rječnika, i treba čitati* komus.

KÒMUŠA, *f.* okomak, okomińa, tuluz. u Lici. V. Arsenijević. — *isporedi* komina, komušina.

KOMÙŠÂČ, komušáča, *m.* čovjek što komuša kukuruze. u Dobroselu. M. Medić. — *i drugdje u Lici.* ‚Treba što više komušača sazvati, da se ti kuruzi brže okomušaju'. J. Bogdanović.

KOMUŠÀĆICA, *f. žensko čeļade kao komušač.* — *U naše vrijeme u Lici.* Kad se muški zovu na komušańe kuruza, onda pitaju: ‚Oće li biti komušačica na komušańu?' J. Bogdanović.

KOMÙŠÂŃE, *n. djelo kojijem se komuša.* — *vidi* i komidba. — *U Vukovu rječniku.* Komušańe, vidi gulidba. M. Medić. ‚Večeras je kod Luke komušańe kuruza'. J. Bogdanović.

KOMÙŠATI, komùšâm, *impf. vidi* komiti *(u Vukovu rječniku samo o orasima, ali se upotrebļava i za drugo, osobito za kukuruze).* — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* komušámo, komušáte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kòmušâ, *u part. praet. act.* kòmušao, kòmušâla, *u part. praet. pass.* kòmušân. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (n. p. orahe ‚schälen' ‚excortico'). Mjesto komińati govori narod i komušati (i čemušati) otkud i komušina i komušje. F. Kurelac, dom. živ. 60. ‚Dovečе ćemo kuruze komušati'. J. Bogdanović. Komušati, kad se sa klipa komušina trga. Kosiń doni. — *Sa* se, *recipročno upotrebļava se u Lici u prenesenom smislu: prepirati se, svađati se.* ‚Ńi se dvoe vavije komuša'. ‚Bome on ńu komuša ka' vaļa'. ‚Šta se vas dvoe vavije komušate? nigda vam nije pravo'. J. Bogdanović.

KOMUŠEVAC, Komuševca, *m. kajkavski* Komuševec, *ime selu u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdiļe. 118.

1. KOMÙŠINA, *f. u Vukovu rječniku:* 1. ‚dio blätter des kukuruzkolbens nach der komidba' ‚folia zeae rejecta'. cf. oļvina. — 2. (u Boci) vide okomak. — *isporedi* 2. kom *i* komina.

2. KOMUŠINA, *f. mjesno ime.*

a. *selo u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 41.

b. *selo u Slavoniji u županiji požeškoj.* Razdiļe. 130.

KÒMÛŠJE, *n. (coll.) u Vukovu rječniku:* vide komušina *s dodatkom da se govori u Hrvatskoj.*

KÒMUŠKA, *f. mahuna.* — *isporedi* komušina. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* komuška, mošnica, ili mehur vu kojem sočiva etc. zrno stoji ‚siliqua, theca, folliculus leguminum, frumenti, lini etc., valvulus'. — *vidi i:* Komuška, b ot. lat. ‚legumen' ‚hülse', tal. ‚baccello, legume'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KÒMUŠKAV, *adj. o bilci u koje su plodovi komuške (mahune) ili o samijem takijem plodo-*

Digitized by Google

vima. — *Načińeno u naše vrijeme.* Komuškav, bot. lat. ‚leguminosus'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KÒMUŠKINA, *f. u Vukovu rječniku:* vide okomak *s dodatkom da se govori u Boci.* — *isporedi* komušina.

KÒMUŠNICE, *f. pl. (u botanici) porodica biljaka u kojijeh su plodovi komuške (mahune).* — *Načińeno u naše vrijeme.* Komušnice, komušńače (pl.), bot. sočivńače, lat. ‚Leguminosae, Papilionaceae (plantae)' ‚hülsenfrüchte'. B. Šulek, rječn. znanst. naz.

KOMÙŠŇAČE, *f. pl. vidi* komušnice.

KOMUT, *vidi kod* homut, *b) aa) prvi Vetranićev primjer gdje stoji u izdańu (po svoj prilici griješkom)* komut *mj.* homut.

1. KÒN, *m. uprav je isprva značilo: početak, pa i uopće kraj na početku i na svršetku.* — *Upotrebljava se samo s nekijem prijedlozima ili nepromijeńeno ili u genetivu* (kona, koni), *vidi* 2 *i* 3. iskon, iskoni, nakon, napokon, ukon. — *Po obliku genetiva* koni *moglo bi se pomisliti da je ženskoga roda, ali je jamačno muškoga* (konь *s osnovom na* i) *što se potvrđuje riječju* konac. — *Korijen je* ken, *vidi kod* početi, *te se* e *promijenilo na* o. — *Riječ je praslavenska, ali se gotovo samo nalazi s prijedlozima upotrebljavana adverbijalno (stslov.* iskoni, *rus.* искони; *vidi i* napokon), *ili u riječima koje su od ńe postale (vidi kod* konac, zakon *itd.); ali isporedi i niželuž.* kon ‚schein, frist', *rus.* конъ, *red.* — *U naše se vrijeme upotrebljava samo u izrekama:* od kona do kona *ili (nepromijeńeno):* od kon do kon, *od početka do kraja, vidi u Vukovu rječniku:* ‚in den redensarten': ‚od kona do kona', ‚oder': od kon do kon, t. j. od kraja do konca, ‚von anfang bis ende' ‚ab initio usque ad finem' *s dodatkom da se govori u Sentandriji i u Slavoniji; u Daničićevu rječniku ima* konь, *i kaže se da stoji* s predlozima ‚izь' i ‚otъ' u genetivu ‚ab initio' *(vidi* iskoni).

2. KÒN, *praep. vidi* 1. kod. — *Jamačno je ista riječ što* 1. kon, *te je od supstantiva postao prijedlog: vaja da se isprva shvatio acc.* kon *adverbijalno (na konu, na kraju), pa poslije posve kao prijedlog, isporedi prijedlog* kraj *gdje se to isto dogodilo.* — *U našemu se jeziku nalazi u naj starijim spomenicima, ali se od* XIV *vijeka zamjeńuje oblikom* kod, *koji je sam poznat kod naroda u naše vrijeme (što u pisaca našega vremena, n. p. u:* Jer kon tebe stotinu godina narod gloda sudbina nemilna. Osvetn. 5, 2, *nalazi se još stariji oblik, to ne dokazuje dovoljno da je narodni).* — *Rijetko mj.* kon *ima* kom: M. Marulić 19; B. Krnarutić 28; J. Kavańin 452; *vidi i* nakom. — *Između rječnika u Belinu* (‚accanto' ‚a lato', ‚juxta' 11[a]; ‚vicino, a canto', ‚juxta' 765[a]); *u Stulićevu* (v. kod), *u Daničićevu* (bez predloga je samo ‚konь' predlog ‚pone, apud; post').

1. apud, juxta, paenes.

a. *vidi* 1. kod, 1, a.

a) kod stajańa. Na dolьńi putь konь ńive. Mon. serb. 93. (1380). Nizь Vrьmošu konь Babina Luga. 95. (1380). U potokь konь polja. 96. (1380). Selo Arhijevica konь crьkve. 143. (1349). Kонь Soluna. Okáz. pam. šaf. 60. Konь Vučijega Trьna. 80. I evo, anjel Gospodiń sta kon ńih. Bernardin 8. luc. 2, 9. I porodih kon ńe na postelji. 58. 3reg. 3, 17. Kon mene jest ki me sudi; tko će protiva reći meni? 74. isai. 50, 8. Pobi Arfaksata kralja od Medi kon rike Eufrata. M. Marulić 5. Kon ńega usajena horugva ćuhtaše. 13. Ki su u Dotaim i kom Esdroloma. 19. Budući jedan dan kon jednoga blata. Zborn. 47[a]. Videći sina svoga kon sebe. 106[b]. Kad sam, ružice, kon tvoje mladosti, ne vim tej tužice. Š. Menčetić 73. Koga li ja haju, kad si ti kon mene? 206. Što li taj grbavac kon tebe tuj stoji? M. Vetranić 2, 147. Kada se nag najde kon nage kon tebe. H. Lucić 188. Od tvoga muža, kino tebe kon mene mladoga ostavi brez sebe. 196. Košuta kon lava brez straha kad bišo. P. Hektorović 37. I voda nišana od vitra jakoga i s kalom smišana kon kraja morskoga... 70. Duša moja da nađe pokoja kon tvoje ljubavi. N. Dimitrović 39. Tanac vil' izvode pri sjeni kon vode. N. Nalješković 1, 226. Po svak čas želeći kon tebe da sam ja. 2, 48. Er kad sam kon tebe, ja veće nijesam moj, a kad sam bez tebe, ne imam čas pokoj. 2, 60. Da te ne uzmu vile ke noćno kon vode tanačce izvode u gori zeleni. M. Držić 33. Ńoj samoj kon skuta jak zmija iz kruga plaha košuta protečę iz luga. D. Rańina 19[b]. A netom mê oči kon sebe nazre te, ončas se ma pamet u misleh zamete. 93[b]. Kad počnem gledati, kon tebe gdigod stav, tve lice... 104[a]. Sama kon Aleksandra sijaše *(sidaše).* Aleks. jag. star. 3, 329. Sjedeći jedan slipac kon puta. M. Divković, bes. 6[a]. Ovako ti kon svakoga stoji anđeo Gospodńi. 75[a]. Grobje bješe kon crkve. zlam. 76. Poniže dolika kon vrata visoka... zapleća široka. Đ. Baraković, vil. 17. Počinut ńu sladi kon vode studene. 131. Da u tvoj slavi gleda Atena gdi kon tebe bludna žena stoji u dne i u noći. I. Gundulić 24. Doć će, da gork trud rasladi kon uresa tvoga slavna i Milijenko pastijer mladi... 127. Jezde i svijetla bratja ina kon svijetloga Vladislava. 398. Osjedimo końe vrane, počinimo kon jezera. 404. Plavi kraju stoje redom privezane kon latinske lijepe strane. G. Palmotić 2, 476. Ti biše kon mene u svakomu mistu. M. Jerković 14. Mnozih ostavi sidajuć kom sebe. B. Krnarutić 23. Kon jasne Sunčanice crnom agi svanu lice. J. Kavańin 236[a]. Raka i kon ńe kip dvanaest. 327[a]. Kom ńih pijesci, parci, sudci. 452[a]. Marijina porodica kon ńe stoji. 521[b]. Gora kon rijeke. I. Đorđić, salt. 223. Priminu s. Plačido u Sičiliji kon grada od Misine. ben. 36.

b) kod micańa. Kakono stablo ko se prisadi kon vode. Bernardin 38. jer. 17, 8. Posadio ju kon sebe. M. Marulić 70. Položi kožu kon glave. Zborn. 31[b]. Ki će tvoj ures kon sunca postavit. Š. Menčetić 4. Druga vila došad iz luga kon prve gdi se je skrila, ne videći nikoga govori... N. Nalješković 1, 205. U jedan cigli čas kon mene toj dođe. 1, 216. Nu paka vrgši stid, stah bliže kon vile, ter usti me ponih na prsi ńe bile. D. Rańina 91[b]. Lovce budite, neka doć svi budu kon toga jezera. F. Lukarević 5. Kada sijaše, niko *(sime)* pade kon puta. I. Bandulavić 26[b]. luc. 8, 5. Na skladanje vele medno kon spijevoca ljubovnika od razlicijeh zvijeri u jedno kupljaše se množ velika. I. Gundulić 313. Tad kon lijepe Sunčanice na sjedilke sej ljuvene od svud mlaci i mladice skupiše se nebrojene. 380. Niko *(sime)* pade kon puta i potlačeno jest. L. Terzić 311. Kon jezera toga sjede. I. Đorđić, uzd. 35.

b. *vidi* 1. kod, 1, c, *a).* Gdi planduju pastiri kon stada. M. Vetranić 1, 68.

c. *vidi* 1. kod, 1, d. I kon toga mnokrat mista bi mi od sumńe sjen ma ista. I. Gundulić 225.

Digitized by Google

d. *vidi* 1. kod, e. Tko ne bi našal lik kon tebe podoban. Š. Menčetić 72. Nož koji imaše kon sebe. Zborn. 43b. Gdje *(je)* velja sloboda od srca tvojega, u svako ka doba stojaše kon ńega? N. Dimitrović 29.

e. *vidi* 1. kod, 1, g. Čimь bi biѡ konь nasь, da ne bude usilovanь iziti izь vêre. Mon. serb. 473. (1455). Imamь konь sebe neke sluge i sirote. 556. (1566). I ovdi se nahodimь svaki danь konь čestitoga Ferhatь-bega. Starine. 10, 8. (1558). Er došal za inoj ja nijesam na svit saj, neg za moć zgubļene kakogod skupiti ovce, da kon mene vik budu živiti. D. Rańina 147b. Ah! kad smislim, ki čestiti vođah život ja kon tebe! I. Gundulić 250.

f. *vidi* 1. kod, 1, k. Nijesu kon Boga primļena. M. Divković, nauk. 35a.

g. *vidi* 1. kod, 1, p. Med slas izgubi kon moje mladosti. Š. Menčetić 210. Sve bjeloće... jasno srebro, snijeg s planine, kon biloće mile i drage bojnijeh diklic tamne ostaju. I. Gundulić 405. Kon tkoga ‚al paragone di qualcheduno' ‚prae aliquo'. A. d. Bella, rječn. 61b.

h. *vidi* 1. kod, 1, q. *a).* Da ga se nagledam kon tvoje radosti. Š. Menčetić 46. Što Judit, gospoja, kon tvoje ljeposti...? 62. Kon dohodnijeh vele vika ugodno vam sa mnom budi. Ġ. Palmotić 3, 49a.

2. post, *vidi* 1. kod, 2. Drugomu prišьdьšumu kь namь knezu konь toga kneza. Mon. serb. 46. (1254). Da se to selo ne ѡdnime gospoji Stanê za ńe života nikadare, a konь ńe života to selo dajemo knezu Juriju. 225. (1395). Da samь voļanь polaču prodati, i konь nasь sinь mi. 338. (1427). Da ne ima dijela ni za mene ni konь mene. 462. (1453). Da je u tomь ne usiluju za ńe života, a konь ńe života da i onoj razdijele. 462. (1453). Kon dva godišta otiđe. M. Divković, nauk. 304a. — *U ovom primjeru stoji na početku rečenice kao konjunkcija u značeńu: pošto (ali može biti da stoji griješkom mj.* kom): Ktje, kon dođe na dan bili, ļudsku oholas da pohara. Ġ. Palmotić 3, 100a.

KON', *vidi* kaono *i* kono.

1. KÒNA, *f. hyp.* konšijinica. — *Akc. se mijeńa u voc.:* kôno, kône. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ‚die nachbarin' ‚vicina' (hyp. v. komšijnica) *s primjerom iz narodne pjesme.* Kona konu preko plota zvala. Zla kona zajma ne vraća. Nar. blag. mehm. beg kap. 293. Vesela Stevanova majka nađe u neke kone 1 groš. M. Đ. Milićević, pomenik. 2, 165. Da od Boga nađeš, ti i tvoja kona. Bos. vila. 1888. 145.

2. KÓNA, *m. vidi* kono. — *U Vukovu rječniku:* vide kono *s dodatkom da je po istočnom govoru.*

KÒNABĻA, *f. kao lûk što stoji u ovce na vratu, o kojemu visi zvonce. — U naše vrijeme u Istri.* Konàbļa ‚jugi ovilli genus, arcus de quo ovi campanula in collo suspenditur'. S. Nemanić, čak. kroat. stud. iftsg. 45.

1. KÒNAC, kónca, *m.* finis; filum, *svrha, kraj; nit, žica. — Akc. kaki je u gen. sing., taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., voc.* kônče, kônci, *gen. pl.* kônâcâ. — *Postaje od* 1. kon *nastavkom* ьсь *(nije potreba shvatiti kao da je deminutiv). — S prvijem je značeńem* (finis) *riječ praslavenska, isporedi stslov.* konьcь, *rus.* конецъ, *češ.* konec, *pol.* koniec.

1. *svrha, kraj. — Između rječnika u Mikaļinu* (konac, svrha ‚finis, exitus'), *u Belinu* (‚estremità' ‚extremitas' 296a; ‚fine, cioè termine, finis' 316b; ‚termine, cioè fine' ‚terminus' 729a), *u Bjelostjenčevu* (konec, zvrha, dospitak, svršeńe, zaglava ‚finis, terminus, extremitas uniuscujusque rei'. 2. konec, izhod, zgoda ‚exitus, eventus, successus, ut exitus belli, eventus pugnae'; 3. konec sem prekoračil, t. j. preko reda sem včinil ‚finem et modum transgressus sum'), *u Jambrešićevu* (konec, zvrha ‚finis'), *u Voltigijinu* (‚fine, scopo' ‚endzweck, absicht'), *u Stulićevu* (‚terminus, finis, exitus, eventus, sententia'), *u Vukovu* (‚das ende' ‚finis', ali se rijetko govori, n. p. tome nema ni kraja ni konca *i iz narodne pjesme:* Sve mu kaza od kraja do konca), *u Daničićevu* (‚finis'; čega se radi što čini, kao i latinska riječ ista).

a. *u vremenom smislu, svrha, svršetak.*

α) uopće. Pridet Gospod i ne budet jemu konca. Pril. jag. ark. 9, 94. (1468). Az jesm začetak i konac. 103. Kraļa nebeskoga kojemu ni konca. M. Marulić 103. Taj t' je konac lakomije. 261. Početak imil jest i svrhu, a konac imiti hoče. Živ. kat. star. 1, 219. Konac ima odgovarati početku. Naručn. 37a. Ako li ne htit bude prebivati v grihu tom ni stati do konca. 47b. Ki će biti konac od brezkončenih stvari. Transit. 168. Bog je počelo i konac. 204. Ne kasni obratiti se k Bogu, ne odluči do naj kašńega konca. Korizm. 63a. Kroz toj ću vik živit i konac vijek mojoj dušici neće prit. N. Dimitrović 83. Da vidi konac. Anton Dalm., nov. tešt. 43a. matth. 26, 58. U dobar konac jih *(sańe)* istumačiše. P. Zoranić 35b. Sve na svoj konac gre, ne postav čas jedan. D. Zlatarić 96b. Koga mogućstva nigdare konca ni. A. Georgiceo, nasl. 345. Tvoje veliko milosrđe nima vrimena, konca ni mire. M. Jerković 65. On je *(Bog)*... početak i konac pravi. J. Kavańin 341a. Bit u tugi i žalosti, nigda konca pak ne znati. A. J. Knezović 23b.

β) ističe se vrijeme (uopće ili osobito). Na konac 7 lêt zgibe to vidênije. Korizm. 43b. Na konac vrimen narejenih. 61b. Prija će, dim, konac dojti od vrimena... H. Lucić 285. Vjekovištvo bez kraja je i brez srijede i brez konca. J. Kavańin 435b. Kad nikakva konca nima *(vrijeme)*... 437b. Na koncu jedne godine nađem se napredniji. D. Obradović, basn. 344. Stvar je nepobitna, da se kršćanstvo stoprv koncem XII i početkom XIII vieka u Srba pojavilo. M. Pavlinović, razg. 33.

γ) kao svrha trajańu kakve radńe, govora, stańa. αα) u opće. Podobajetь utrьńe slovoslovije kupno pêvati... i po koncu jeje molitvu siju kupno... Sava, tip. stud. glasn. 40, 138. Ima napridovati pop dar do konca. Naručn. 30b. Do konca očenaša. 36a. Na koncu mise. 78a. Da se govori ‚slava ocu' na konci vsakoga psalma. Transit. 17. Na konac ńe plača... Đ. Baraković, vil. 22. — *amo pripadaju i ovi primjeri:* I kraļestvu ńegovu ne bude konca. Zad. lekc. 39. N. Rańina 16a. luc. 1, 33. I cesarastvu ńegovu ne bude konca. Bernardin 4. Ne imij straha od ovoga bluda pokle skoro oće imiti konac. Transit. 189. Skri se za oltarem za videti konac, ča ote učiniti ovi. Mirakuli. 67. Jesu iskali smrti mnozim i viditi konac ńih razdrušeniju. Korizm. 36a. Što godi činiš, čovječe, čini i gledaj konca. Zborn. 152a. Ti ubogih biše otac, ti žalosti svake konac. P. Hektorović (?) 168. Život večni primu ki nima konca ni čisla litom. Aleks. jag. star. 3, 313. Toj žalosti konca ne bi. Đ. Baraković, jar. 35. Tomu čudu nije konca. 88. — *ββ) kao radńa*

Digitized by Google

može se shvatiti i list, pismo, knjiga itd. Na konci toga našega lista. Mon. croat. 221. (1527). Kako ćemo viditi na koncu ovih knjižica. Ant. Kadčić 254. Na koncu ove oporuke. Pravdonoša. 1852. 2.

d) s nekijem glagolima upotrebljava se ova riječ za značenje: vršiti, svršavati. aa) svršiti što do konca. A ja ti se sad obitam verom mojom, kad to izvršiš, i do konca sa svim svršiš, da te u pismih vik počitam. M. Pelegrinović 181. — *bb) pripetati što na konac.* Tu tužbu ki učini, ima ju na konac pripetati. Zak. vinod. 67. — *cc) staviti čemu konac.* Stav' konac tuženju. M. Marulić 153. Smrt telesnomu veselju konac stavla. F. Vrančić, živ. 20. Postavljam dospitak i konac svakoj živini škodljivoj da ne mogu u napridak nauditi. L. Terzić 288. — *dd) dati čemu konac.* Jedna mi hćerca dat konac će gorčini. I. Ivanišević 301. Dajem konac ovomu drugomu dilu. P. Radovčić, nač. 237. Podaj trudu konac. I. Zanotti, en. 41. — *ee) vršiti čemu konac.* Gdi se piru konac vrši. Đ. Baraković, vil. 177. — *ff) priv sti, dovesti što do konca.* Ali se nije mogla *(ova stvar)* ni sfršiti ni na konac privesti do ovega vrjemena. B. Kašić, rit. XXVIII. Kad ne bi mogao stvari viđeńe na konac dovesti. A. J. Knezović 100. Dovesti je *(stvar)* čestito na konac. Ant. Kadčić 254. — *gg) zaglaviti što do konca.* Čijem moje sve pjesni do konca zaglavim. M. Vetranić 1, 6. Da pjesni sve moje do konca zaglavim. 2, 38. — *hh) doći čemu na konac.* Sada smo tomu na konac došli. Mon. croat. 262. (1567). — *ii) prijati (primiti) čemu konac.* Misleći, vsaki dan sam konac prijal učeniju. Transit. 2.

e) u osobitom smislu, može značiti: svršetak života, smrt. aa) izriče se riječ život (žitak, žiće), življeńe. Približujući se konac ńegova života. Živ. jer. star. 1, 235. Na konac ńega života. Mon. croat. 181. (1500). Do poslidńega konca života svoga. Transit. 18. Na konci života. Korizm. 38a. Daže do konca života. Š. Kožičić 3b. Do konca života eda još meni kad će lipota odnese ovi jad! N. Nalješković 1, 298. Ljubav hoće nas smiriti do konca života. 2, 67. Od oca vidjet ćete bolesti, ke ga će do konca života dovesti. M. Držić 459. Do konca života našega. Kateh. 1561. 27. Biše žitku konac dospila. P. Zoranić 39a. Konac jur života našega ki trati, nikada na molbe ne prodji ni skrati. D. Rańina 85b. Čim sreće huda moć na konac života siljaše tebe poć, priskočih ončas ja. 124a. Konjsc žitiju prijemjets. Okáz. pam. šaf. 53. Dojti će svrha i konac od življenja moga. M. Jerković 95. Došavši na konac života. A. d. Bella, razgov. 17. — *bb) isto je kao kod aa), kad se mješte* život *upotrebljava riječ* dni. Moliti Boga za konac naših dni. Mon. croat. 82. (1455). Kada človik pride na konac dni svojih. Korizm. 39a. Morebit neću moć na konac vik mojih nesrećnih dana doć. D. Rańina 77b. Molju te ja za toj, na konac ovih dni, o višńi Bože moj, ki stvorac bi meni, hoti' me pomoći. 141b. — *cc) mješte* život *upotrebljava se riječ* smrt *ili što slično.* Nemoć život moj dotiri na konac umora. Š. Menčetić 282. A tužno mê srce, do koli bude doć na konac od smrce, ne more tebe oć. N. Nalješković 2, 49. Budi ti sve što hoć, samiri tve srce, skoro ću za te doć na konac od smrce. 2, 115. Kad se človik nahodi na koncu smrti da mret. Š. Budinić, ispr. 49. Da smrtni rad toga na konac jur pride Filide. D. Rańina 11a. Kad dojdu na konac od smrti, bidni zlo umiraju. A. Komulović 36. I do konca samrtnoga. Nar. pjes. vuk. 1, 140. Tako mi konca umrloga. Pravdonoša. 1852. 3. — *dd) i sama riječ* konac *razumije se po smislu da znači: smrt.* Grêh tvoril bi mnogo, a na konac pokajal bi se. Pril. jag. ark. 9, 105. (1468). Komu bolje biše nigdar se ne roditi ciča negova zla konca. Transit. 251. Bi život i konac ńih svet. 264. Utegnu v svojem koncu pojti v slavu rajsku. Mirakuli. 6. I do konca učini život vele ubog. Korizm. 30b. Ako inako učine, ote učiniti zal konac. 43b. O nebozi grišnici, pomislite vaš konac. 81a. *(Človik)* velika iskušenija djavla na konci ima. 83a. Mene ljuven dvor na konac čini prić. Š. Menčetić 164. Da je konac tomu zlu človiku. Mon. croat. 230. (1527). Po tom malo vrimena živi i onda svoj konac učini. Dukljanin 5. Da Žiljbil ta konac krozi ljubav moju učinil biše. P. Zoranić 6a. Kako na takov nerazborit i britak konac ljubav more te dovesti. 29b. Srce mi na konac huda smrt odredi. D. Rańina 41a. Ter duša, vaj, moja, ka služi sve tvojoj, na konac prit želi u muci nerednoj. 101b. Izbgnanb bystb na Ugrê, i tamo konbcb prijemjetb. Okáz. pam. šaf. 52. Blaženny konbcb postizajetb. 53. Postizajetb konbcb cara Uroša. 74. Zač sabjom u ruci Suliman . . . pred vojskom meu puci učini svoj konac. Đ. Baraković, vil. 59. Za ńegovi grisi učini ta konac. jar. 59. Za učiniti dobar konac. P. Radovčić, nač. 2. Za vazeti pomoći pristojne za naj zadńi konac. 2. Nemoć ga bijaše dovela do konca. Đ. Bašić 161. Od konca nigda neće uteći. J. Rajić, pouč. 1, 11. Jačji orao pangam rodu razdrpa na konac. M. Katančić 54. Oni strani lav je pri koncu. D. Obradović, basn. 17. — *amo može pripadati i ovaj primjer:* Vele, da je ńih konac došal i da će Turci poginuti. Mon. croat. 234. (1529).

f) može konac *značiti ne samo smrt, kao kod e), nego i uništeńe uopće, a gdjegdje i propast.*

aa) uopće. Vsa kraljevstva ka su se rasčinila, nisu za ino prijala konac nego za grihe. Korizm. 58a. Konac sfe puti pride prida me. Bernardin 95. gen. 6, 13. Od kad se uniti ljuben plam u meni, ki konca imiti, mńu, neće po sve dni. H. Lucić 207. Dokle ne vidimo konac našemu dugovanju. Mon. croat. 261. (1564). Da smrt naj strašniji konac jest. P. Zoranić 33b.

bb) konac svijeta znači *što i* sudńi dan, strašni sud. Vse tvrsdo da imamo i držimo do konca svijeta nepomačno. Mon. serb. 107. (1333). Dokli se govori, da je svit koncu dan. Š. Menčetić 9. Do konca svita. Transit. 191. Postavlja versi od konca svita i od suda napokońega. Korizm. 79b. K tomu i sada ke su u svitu, i do konca ke će biti, vazda hote sve ljubiti. M. Pelegrinović 190. Na konac svijeta vas narod čovičanski ima uskrsnuti. I. T. Mrnavić, nauk krst. 1702. 9. Na konac od svita. Ant. Kadčić 103.

g) upotrebljava se adverbijalno s nekijem prijedlozima.

aa) u gen. s prijedlogom bez (brez, prez), *u značenju: u vijeke.* O gore grêšnim, jako bez konca mučet se. Pril. jag. ark. 9, 116. (1468). One radosti ke jesu prez konca. Transit. 74. Ti *(o Isuse)* oćeš biti prez konca. 122. Nego li da budem bez konca živiti. N. Dimitrović 49. A ja, vaj, tuj, cić ke bez konca sve goru, hvaleći sve ljubav, i služim i dvoru. D. Rańina 108a. Ti svrni stupaj moj na on put, ki vodi tuj, gdi se drag pokoj bez konca sve plodi. 147a. Prez konca radosti u srce posija.

Digitized by Google

Đ. Baraković, vil. 41. Poju brez konca govoreći: ‚Svet, svet, svet!' I. Bandulavić 79a. Žgati prez konca. F. Glavinić, svitl. 26. Za bez konca s ńim voditi blažen život. J. Kavańin 385a. Ļudi blaga svejer žudu, da bez konca bijedni budu. 438b. Raj vavičńa nami 'e staja i bez konca i bez kraja. 487a. — *Nije posve isto u ovom primjeru (gdje znači: bez mjere):* Ki pije iz lonca prez svakoga konca. Nar. pjes. istr. 3, 11.

bb) u gen. s prijedlogom do, *može značiti: posve. aaa) uopće.* Ki se boji Boga, ni vzmožna rič da bi ga Bog ostavil do konca. Korizm. 31a. A ne bi zaman toj, Kasandra što reče, ner li se, Bože moj, do konca sve steče. M. Vetranić 1, 203. Jer se onemu časti hrane, ki do konca ne sostane. P. Hektorović (?) 141. Bud mi ti za otca, ja tebi prava kći do konca. Đ. Baraković, vil. 163. Da raskoša veća do konca ga slidi. 242. — *bbb)* konac *ima značeńe kao kod f).* Kako je sva moja država do konca sharana. M. Vetranić 1, 60. Aleksandar Evagrida do konca razbi. Aleks. jag. star. 3, 302. Kad sam viktoriju i poštenje imil i neprijateļe do konca pogubil. Oliva. 44.

cc) u acc. s prijedlogom na. *aaa) u opće kao* na svrhu, posliļe svega ostaloga, napokon. Na konac videći da ona za ništare ne haje. Živ. kat. star. 1, 222. Voduļa na konac klopci se hitaše. M. Marulić 255. I na konac ne našadši ga pride. Transit. 14. Na konac on odgovori ... 198. Na konac ova žena odluči zlisti. Mirakuli. 45. Budući človik učińen na konac *(naj zadńi).* Korizm. 1b. I na konac ta budući se spovidal pride van. 61b. Da ni prijel odpušćenije grihov i paki milost i na konac slavu. 80b. Na konac rekal si mi, da ... Mon. croat. 229. (1527). Na konac paki trjebuje da priložim. Š. Budinić, sum. 17a. Na konac sa svom vojskom potopļeni běše. 139b. Na konac litom porabotati se hoće gospoctvo vaše persidskomu jaziku. Aleks. jag. star. 3, 291. Dale su mi na konac poznati. D. Obradović, živ. 8. — *bbb)* denique, *kod nabrajańa čega, ističe se ńešto naj zadńe kao naj glavnije ili kao ono što u sebi shvaća i drugo što se prije kazalo.* Na konacь, ki godi bi Poļičanin ... robio s Turci ... li je dužan naj pri glavom ... Stat. poļ. ark. 5, 247. Goniti hoću Turke ratiju, kletvom, prokletstvom, i na konac vsakoju stvariju. Š. Kožičić 32b.

dd) u loc. s prijedlogom na; *isto je značeńe kao kod cc).* Da na koncu muci odolim. J. Kavańin 136b.

ee) mješte na konac *i* na koncu *nalazi se u pisaca i* napokon (napokom) konca, *vidi kod* napokon. Napokon konca dana ovih govoril jest nam po sinu. I. Bandulavić 11b. paul. hebr. 1, 2. Napokon konca za svimi, kakono isporčetu, ukazao se jest i meni. 169b. paul. 1cor. 15, 8. Napokon konca za svih živućih. I. Kraļić 24.

b. finis, consilium, propositum, *ciļ (vidi* ciļ, *b) cc)), namjera, uzrok; svršetak radńe shvaća se kao uzrok s kojega se radńa počela.* Da vy ne stvorju nikojegore zbla nikimьre końьcemь. Mon. serb. 25. (1234—1240). Nikimь końьcemь da imь se sije ne potvori. 27. (1234—1240). Mńu da nigdor na zal konac ima biti počtovan. Transit. 53. Vse stvari ke učini Bog učińene jesu k nekomu koncu od računa. Korizm. 1b. Stvori Bog slnce k tomu koncu da bude svitlost. 1b. Počivajući v ńêm kako v naj kašńi konac. 2a. Ne razumiju, na ki konac čini Bog tu kaštigu. 76a. I općahu se *(pisni)* puku prikazivati samo na konac, da ... H. Lucić 225. Do konca ki nada sve žeļah ļubvenoga dojti. P. Zoranić 1b. Hoću do konca želinoga dovesti te. 7b. Konac on ki svaki ļubvenik želi skupno očutiše. 32b. Služi Bogu za kojigod ini zao konac. Š. Budinić, sum. 30a. Ovoga naredjenja konac i uzrok jest množanje naroda. 108a. Od sućastva, konca i svršajućega uzroka od svetbe. ispr. 8. Koncem škodnime na druga lagati. 75. Na koji mi to konac govoriš? F. Vrančić, živ. 19. Sve čini na dobar konac. I. T. Mrnavić, ist. 55. Konac svih zapovidih jest milošća Božja. 72. Ti s' moe dobro, ti konac moj. I. Ivanišević 73. Za ki konac ti jesi učinil dilo? 140. Ti me si stvoril, Gospodine, ne na ini konac nego za staviti me u stanje od kraļestva tvoga. M. Jerković 101. Od koga bi uzrokovana i dilovana ova muka i za ki konac. P. Radovčić, ist. 50. Svi ovi jimaše različit konac i misal. 51. Za ki konac stvori me? 127. Ja nisam ima u mojoj misli drugoga konca u tumačenju ovi kniga, nego li slavu Božju i korist iskrńega. L. Terzić IX. Nahodi se, da se mnozi mame a nisu mučeni od djavla, nego li od svoga vraštva za koji svoj konac ali uzrok. 262. Kad u službi svoj imaše konac veće Božje slave. J. Kavańin 343b. Kazao sam da ja neću sebe imati za poglaviti uzrok i konac ove knižice. D. Obradović, živ. 34. Imajući za konac blaženo ukrašenije srca i duše. sav. 6.

c. *u mjesnom značeńu, kraj mjestu. ovakovi kraj obično ne može se shvatiti kao svršetak (kao što je kod vremena), ali ipak i kod samoga mjesta gdjegdje se misli na micańe, te se po tome razlikuje mjesto odakle se počińe micańe kao početak, a mjesto gdje se svršuje kao svršetak, vidi n. p.:* Obruč ima konac, kadi ima i početak. Korizm. 99b. Na usta ali ti na konac rike dojdosmo. P. Zoranić 71b.

a) uopće. Kakovo začelo, kakov konac i kakov vrh budet *(crkve).* Pril. jag. ark. 9, 95. (1468). Da se okuje drêvo to obruči želêznemi ot konca do konca. 96. Na vrh ali ti na konac vrha došad. P. Zoranić 68a. Ta rika ni kraja ni konca nima. Aleks. jag. star. 3, 297. Morske vode vsaki dan umnožujući konca ne preidoše. 316.

b) može značiti što i granica *(vidi* 1. granica, *a) i b)),* meda. Prosvêštaje konьce vseje srьbьskyje zemļe. Stefan, sim. pam. šaf. 20. Moje i konci rečenoga iminja. Mon. croat. 169. (1798). Razširiv konci cesarastva, umri. Š. Kožičić 45b. — *U biblijskom se jeziku govori često o ‚koncu' ili o ‚koncima zemļe' kao o naj dalem kraju.* Kraļica od poludne ustati će se na sud s narodom ovim, ... jere ona pride od konca zemļe slišati mudrost Salamunovu. Bernardin 30. matth. 12, 42. Jere dođe od konca zemļe. N. Rańina 45a. Budete menje svjedočiti u Jeruzalemu i po svom Žudjevstvu i Samariji i do konca zemaļskoga. 136a. act. ap. 1, 8. Iz daleka i od napokońih konaca cijena ńe. 187b. prov. 3, 10. Po svoj zemļi izajde glas ńih i na konce okoliša zemļe riči ńih. I. Bandulavić 188a. paul. rom. 10, 18. Tja do konca okoliša zemļe. A. Baćić 154.

c) može značiti i cijeli prijedio, isporedi 1. granica, *c),* kraj, pokrajina. Va vsih koncih zemļe. Naručn. 2a. V ruci tvojej jesu vsi konci zemļe. Korizm. 47b. Da zadovoļan budet vsaki v svojeh konceh i predêleh. Š. Kožičić 8b. Bojali se ńega svi konci zemļe. L. Terzić 283.

d. *ima primjera u kojima se može shvatiti i u vremenom i u mjesnom smislu. i u takovima je uprav isprva vremeno značeńe, ali se shvaća u prenesenom smislu i o mjesnome, isporedi* c. Gdi dobru konca nî. M. Marulić 58. Početak

Digitized by Google

i konac od vsake stvari. Korizm. 14b. Nisu ti svršeni, do sride ki pridu; oni su spaseni, do konca ki idu. P. Hektorović 60. Nigdi nije kraja, nigdi konca. M. Zoričić 67. Od kraja do konca. D. Obradović, basn. 254. Sve mu kaza od kraja do konca. Nar. pjes. vuk. 2, 394. Nema ni kraja ni konca (n. p. kakav posao; t. j. zamršeno sa svim). Nar. posl. vuk. 208. Od kraja do konca. 234. Pjesmi ni kraja ni konca. Vuk, posl. 238. — *Kako se obično govori* od kraja do konca *(vidi u predašnjem primjerima), tako se nalazi (kad je riječ o isplaćivanju):* od novca do konca, *vidi:* Za njegovo dugovanje za dvaest cekina koje plati od novca do konca. Starine. 12, 8. (1699). Dokle god ne dojde Borojevića dugovanje od novca do konca. 18. *(oko* 1696—1703).

2. filum, *nit, žica, preda na tanko upredena kojom se šije, veze itd. u jednini se misli na neku ne veliku dužinu (koliko je potrebno za šivenje, vezenje itd.); kao materijalni supstantiv upotrebljava se množina:* konci. — *Nije lako saznati, kako je ovo značenje postalo od predašnjega; može biti da se od ‚kraja žice' prešlo na ‚cijelu žicu'; isporedi tal.* cima, *vrh, kraj, što u pomorskom jeziku znači i cijelo (ne debelo) uže.* — *Od* XIII *vijeka (ima i bug. i nslov.* konec *u istom značenju), a između rječnika u Vrančićevu* (‚filum'), *u Mikaljinu* (konac za šiti ‚filo, refe' ‚filum'; konac od pređe ‚filo d' accia' ‚acia'), *u Belinu* (‚filo' ‚filum' 316a; konci ‚sfilacci di tela' ‚lineamenta' 673b), *u Bjelostjenčevu* (konec od preje, svile, nit, struka, preden, žica pratena ali suknena ‚filum'. 2. konec, t. j. nit duplana ‚duplex filum, acia, quamvis jam communiter vocetur filum'), *u Jambrešićevu* (konec ‚filum'; konec vu igli, nit ‚acia'), *u Voltigijinu* (‚filo, refe' ‚zwirn'; konci ‚fili' ‚zwirn'), *u Stulićevu* (‚filum'; o koncu visjeti ‚e filo pendere'; konci ‚lineamenta'), *u Vukovu* (‚ein zwirnfaden, zwirn' ‚filum'; kônci, kônâcâ ‚der zwirn' ‚fila': prede konce; kupio sam konaca), *u Daničićevu* (konьcь ‚filum').

a. *uopće.* Тьj listь bêše prêdrьtь na tri komate i sьšivenь na dvoje konьcemь bêlêmь. Spom. sr. 2, 61. (1414—1415). Ponesoše sve do konca, sve do igle i do šila. M. Vetranić 1, 20. Stav' im pet lonaca koje su razbile, i litru konaca ku su izgubile. N. Naljeković 1, 250. Toliko litar konaca u te trake ide. M. Držić 133. Kada šiješ, za iglom t*(i)* gre konac. Nauk brn. 5b. Na konac naticaše prilijepu ružicu. M. Divković, nauk. 223a. Svežu jedan špag ali jedan konac na lakat ali na prst. P. Radovčić, nač. 23. Postav tkaše s mnogijem konci. M. Radnić 166a. Obmota jedan konac okolo prsta. 465b. Mač, privezan samo jednim koncem. P. Posilović, cvijet. 142. Uzlet' u duh za hip gori, kô vezana k koncu ptica. J. Kavanin 493b. Naš život je kao jedan tanahan konac. J. Banovac, pred. 98. Koji pasove sad od tankoga konca nose. P. Filipović 35. Suprot koncima, ako se zamrse. F. Lastrić, ned. 218. Konce motajući od drva do drva. 324. Na zlatni konac biser nanizao. A. Kanižlić, kam. 46. Nezine košulice debelim od kučina koncem odtkane bijahu. utoč. 639. Samson raskide na sebi užeta kano konce. E. Pavić, ogled. 200. Di je konac naj tanji, tu se naj prije pretrgne. (Z). Poslov. danič. Lipkom konac on nateže, pak za nogu tici veže. V. Došen 94b. Tamo amo s koncem leti *(tica).* 95a. Razkide konope, kako da bi jedan konac bio. And. Kačić, kor. 188. Za svaku zdravu mariju nizaše na jedan konac po jedan cvit rožice. F. Radman 59. A mladići pokradu duhane ispod krova na koncu nisane. M. A. Reljković, sat. C4b. Donesite konce, iglu i makaze. Nadod. 32. Konac od gvozdja, od svile, od vune. M. Dobretić 393. Konac prten. 394. Na barjaku veze orla zlatnim koncem i bisernim. J. Krmpotić, pjesm. 14. Po igli uvlači se konac, kada štogod šije se. I. Velikanović, uput. 3, 76. Zaiskaše svilu po veziljah i ibrišim-konce po terzijah. Nar. pjes. vuk. 1, 397. Stadoše se dovijati, da ga nakite: koja konac, koja novac, nakitiše ga. 1, 450. Al' je tanka vjera u Turaka ka' od vune konac u vezitku. 4, 121. Sitno vezla Hasanaginica, konce suče Zaovičić Omo. Nar. pjes. herc. vuk. 66. A ibrišim-konac po terzijam. Nar. pjes. juk. 116. Ibrišim svileni konac. Nar. pjes. petr. 1, 343. Da bi znale matere ča su konci kvatrni, ne bi v kvatrah predale, ni dečicu krpale. Nar. pjes. istr. 6, 14. Kakva mu je zelena dolama: da iskrpi, nova bi mu bila, da izmjeri, pretegli bi konci. Nar. posl. vuk. 124. Ko staro krpi, konce trati. 156. Nov od konca. (Kaže se za novu haljinu). 225. Žena uvrazila konac u iglu da nešto sašije. Vuk, poslov. 178. *(Krojač)* uzme kredu i konac i aršin. pism. 66. Kad stane šiti, ne šije koncima, kakve rukom napipa, n. p. sad crvenijem, sad žutijem, sad bijelijem, sad zelenijem. 67. Onijem koncem kojijem se što ujamči, kad se šije. nar. pjes. 1, 467. Ni konca ni remena od obuće neću uzeti. Đ. Daničić, 1mojs. 14, 23. Veza mu crven konac oko ruke. 38, 28. Uža na rukama njegovijem postaše kao konci izgorjeli od vatre. sud. 15, 14.

b. *radi svoje tankoće ističe se kao nešto vrlo maleno u ovakovijem rečenicima:* Da mu se ne uzьme ni tьnkь konьcь. Mon. serb. 24. (1234—1240). 34. (1249). Svakomu darivam što imam do konca. M. Vetranić 1, 481. Tako od lakomca ne možeš s molbome izeti ni konca. N. Dimitrović 7. Jučer je dva lonca velika razbila; sve ti sam do konca na razgled stavila. N. Naljeković 1, 244. Niti lonca svoga nejmam, niti konca. A. Kanižlić, rož. 5.

c. *upotrebljava se za mjereće dužine.* Ili se činio koncem kojijem god izmjeriti, ili sam mjerio . . . B. Kašić, zrc. 35.

d. amussis, *kod zidarske ili druge radńe kaže se o žici (ili o užetu) što se zategne da se vidi pravi smjer.* Sela po koncu pruži. M. A. Reljković, sat. H2a. Drumove po koncu široko iskrči. H2a. Vidi sela po koncu u red stavljena. H3a. Jarkom, redom uzduž po koncu. J. S. Reljković 78. Po koncu ‚nach der schnur'. B. Šulek, rječn. *kod* ‚schnur'. Konac, arch. (b. zimmerl.) nit, žica, ‚(richt-)schnur, zimmerschnur, schlagleine', frc. ‚ligne, cordeau, fouets', egl. ‚carpenter's (chalk-)line. rječn. znanstv. naz. — *vidi* i 3. konac.

e. *u metaforičkom smislu.* Ako se izmota taj konac ki vuče, srce iz života krstjanstva izvuče. H. Lucić 273. — Života čim konac našega se prede, okoliš od sreće u okolo sve grede. D. Rańina 97a. Nu života tad našega učini se konac tańi. G. Palmotić 3, 122a. — Život mu svaki dan o koncu ostaje. N. Dimitrović 38. Bolje bi tisuć krat da konac prekine, o komu zlo takoj sve visi život moj. D. Rańina 16a. Komu život visi o slabu koncu. B. Zuzeri 124. Nemoj dakle spaseńe tvoje o koncu višati mršave one beside. P. Knežević, osm. 155. O koncu život, o životu smrt, o smrti visi vikovičńost. M. Zoričić, osm. 57. I kralju visijaše život o koncu. M. Pavlinović, razg. 38. Hajdučka glava o koncu visi. V. Bogišić, zborn. 597. — Lasno se more pritrgnuti konac od spaseńa. M. Zoričić,

Digitized by Google

osm. 75. — Naj poslije svaki hoće za svoj konac visiti. K. Magarović 23.

f. *također u metaforičkom smislu*, konac bijeli *znači u Dubrovniku rakiju*. P. Budmani.

g. *u prenesenom smislu, kao* dlaka, vlas. Ne sažgavši ni jednoga konca od kose. Đ. Rapić 92.

h. *u prenesenom smisla (u botanici), nit na kojoj je prašnik. — U pisaca našega vremena.* Prašnički konac. J. Pančić, flor. beog.[2] 448.

3. *u poslovici:* tjerati mak na konac *(kojoj je značeńe, osim onoga što je Vuk zabiļežio: tjerati što do kraja, do skrajnosti), ne znam pravo značeńe: treba li shvatiti* na konac *kao do kraja? ili kao do naj tańe niti? (može biti da se misli na nizańe vrlo malenijeh makovijeh zrna na konac).* Mak na konac ćerati. (Istraživati što do naj pošļedńe sitnice). Nar. posl. vuk. 174.

4. *vidi* knìga, c, *d). — U Bjelostjenčevu rječniku:* konec papera ‚liber chartae'.

2. KÒNAC, kónca, *m. mjesno ime.*

a. *u Vukovu rječniku:* u Hercegovini poļe u kome je varošica Ļubińe.

b. *mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Ńiva u Koncu. Sr. nov. 1872. 298.

3. KONAC, konca, *m. u jednom od naj starijih spomenika ima* po koncu *što se ne može razumjeti: jeli tu* Konac *ime muško, ili mjesno, ili što drugo (n. p.* 1. konac, 2. d)? *u starom prijevodu latinskom stoji* po Conzu *neprevedeno.* Zemļe, ježe vy (dr)žite po Konьcu (‚quod istas terras vos detinetis po Conzu'). Starine. 13, 206. (1185, *prepis.* 1250).

KONÀČAC, konàčca (konàšca), *m. dem.* 1. konac, 2. — *U Stulićevu rječniku:* ‚tenue filum'. — *I kao ime bilci.* Konačac vodeni, Callitriche L. (Alschinger, Lambl). B. Šulek, im. 153.

KÒNAČAN, kònačna, *adj.* finalis, *koji pripada koncu (vidi* 1. konac, 1), *na kojemu je konac, dalje od kojega nema ništa. — isporedi* konačńi, končan. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* konьčьnъ, *rus.* конечный, *češ.* konečný, *poļ.* konieczny; *ali u naše doba nije narodna riječ. — Između riječnika u Daničićevu* (konьčьnь, konьčьna ‚finalis').

a. *adj.* Ωpustênije konьčьnoje. Stefan, sim. pam. šaf. 8. Ωda dne, koji bi prišlo slugamь našimь konačьne do tri misece. Mon. serb. 450. (1451). Povrnu konačnu pravdu pred vas. Mon. croat. 167. (1497). Do konačnago zatrenija togoje naroda. Š. Kožičić 34a. Narodu je bilo ustati ili na slobodu ili na konačni rasap. M. Pavlinović, rad. 98. Konačna protuizvedeńa ‚gegenschluss, gegenanführungen' ‚controdeduzioni finali'. B. Petranović, ručna knìga. 19. Konačni raspust ‚gänzliche trennung der ehe' ‚assoluto scioglimento del matrimonio'. 52. Konačno rješeńe ‚definitiv-entscheidung'. Jur. pol. terminol. 126. Konačna presuda ‚endurtheil'. 165. Poslije svog konačnog naimenovańa. Zbornik zak. 1, 24. Obratiti na ministarstvo za konačnu odluku. 2, 150. Kod stvari kaznenih usmenost u konačnom postupku . . . 3, 19. Dokle god se ne riješi pravomoćnom osudom konačnom. 1853. 148. Obje kategorije ostaju kod mogućega konačnoga naimenovańa. 1871. 248. Nezadovoļna stranka ima konačno dovršeńe rasprave čekati. 1874. 210.

b. *adv.* kònačno. Tadaj konačno bi rečeno. Mon. serb. 464. (1454). Konačno ‚definitiv' ‚definitivamente'. B. Petranović, ručna knìga. 23. Konačno vaļani, ‚endgültig'. Jur. pol. terminol. 165. Prije nego što se dražbeni uvjeti konačno ustanove. Zbornik zak. 1868. 288. Ako dvostrani ugovori posve i konačno ukinuti budu. 1869. 112. Dok ne bude konačno obavļen popis robe zališne. 1870. 40. Kada se bude konačno ustanovio položaj tih učiteļa. 1874. 388.

KÒNAČÂR, *m. koji živi u konaku (vidi* konak, b), *dvoranin. — U jednoga pisca našega vremena.* Kad se to suzbijańe u ondašńem, vrlo često kolebļivom, konaku nije odobravalo, i kada su ńega za to mnogi revni ‚konačari' jako osuđivali i svakojako ogovarali. M. Đ. Milićević, pomenik. 3, 427.

KÒNAČÊŃE, *n. djelo kojijem se konači. — U Vukovu rječniku.*

KÒNAČIĆ, *m. uprav dem.* konak, *ali se upotrebļava u osobitom smislu (vidi* baškaluk). — *U naše vrijeme.* Gosti sede u konačiću. M. Đ. Milićević, zlosel. 82. Imaju oni konačić-baškaluk za goste. 276.

KONAČINE, *f. pl. mjesno ime u Srbiji u okrugu podrinskom.* Zemļa kod Konačina. Sr. nov. 1875. 1331.

KÒNAČITI, kònačîm, *impf. i pf. noćiti, prenoćiti. — isporedi* konakovati. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kònačî. — *Postaje od* konak *nastavkom* i, *pred kojijem se* k *mijeńa na* č. — *Glagol je neprelazni, ali (samo u pjesmama) može imati uza se akuzative* konak *ili* noć (nоćcu, nojcu). — *U naše vrijeme, a između riječnika u Vukovu* (‚übernachten' ‚pernocto', cf. konakovati *s primjerima iz narodnijeh pjesama:* Na Čevu je vojska konačila. Đe god svati konak konačili). U Slatine vojska konačila. Ogled. sr. 65. Na Čevo je vojska konačila. 173. Hanģiie mu konačit ne dadu. Nar. pjesm. hȍrm. 1, 480. A kad bude s nama konačio, ti ćeš ńega upitati. majko. Nar. pjes. iz gorńe Krajine. Đ. Šurmin. Kad smo došli konačiti kod jednog jezera. Nar. prip. vuk.[2] 193. Jednu veče dođe mu nenadno u kuću ciganin, te se zamoli da ga pušti da konači. Nar. prip. vrč. 36. Ne bismo li đe kakvo selo opazili i u ń da konačimo. 176. Nađe prijateļa, gdje bi mu knigonoša konačio u čestijem putovima. S. Ļubiša, prip. 50. Ta su dvojica u tebe konačili. 191. Konačeći po hanovima i kolibama. 225. — Tu će s ńima konak konačiti. Nar. pjes. marjan. 9. Pa u Duvnu konak konačiti. Nar. pjesm. hȍrm. 2, 568. Dao bi konak konačiti. Bos. vila. 1892. 250. — I kod ńega noćcu konačio. Nar. pjes. vuk. 5, 54. Tu su nojcu bili konačili. 5, 162. Tu je nojcu jednu konačio. Pjev. crn. 71b. Tu jednu noćcu konačio. 88a.

KÒNAČKÎ, *adj. koji pripada konaku ili konacima. — U jednoga pisca našega vremena.* Pred vratima od konačke avlije. M. Đ. Milićević, jur. 64.

KONAČNIK, *m. mjesno ime.* Mali Konačnik. Stat. poļ. ark. 5, 309. 314.

KÒNAČŃÎ, *adj. vidi* konačan. — *Može biti i praslavenska riječ, isporedi stslov.* konьčьnь, *češ.* koneční. — *U rukopisu* XIII *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku* (konьčьnь, konьčьńa). Konьčńeje padenije. Domentijanb 66.

KONÀGĢIJA, *m. tur.* qonaqǧy, *časnik, koji određuje konake za vojsku. — isporedi* konaģija, konakčija. — *U naše vrijeme (i u drugijem značeńima).*

a. *u značeńu gore kazanome. — U Vukovu rječniku:* ‚der quartiermacher' ‚designator hospitiorum'.

Digitized by Google

b. stran čovek koji se kome svrati na konak. Ž. Radoњić.

c. *čovjek što je u ńega ko (n. p. vojnik) na konaku.* Vojnik pješačke pukovine tako je kod svoga konagĝije obolio. Zbornik zak. 1864. 81.

KONÀĜIJA, *m. vidi* konagĝija, b. Al' eto ti nenadnog konaĝije. Nar. prip. tord. 28. Bos. vila. 1886. 28.

KÒNAK, *m. tur.* qonaq, *gostionica, kuća, polača, dvor, noćište, dan hoda.* — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kônâkâ. — *U Stulićevu rječniku i u jednoga pisca Bokeļa* XVIII *vijeka* (Koji ńih primaju i daju konka. J. Matović 400) *ima gen.* konka; *ali je to posve neobično; neobično je također i* po konakah *u narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena:* Jer sve idu po konakah Turci. Nar. pjes. vuk. 4, 153. — *Od* XVI *vijeka (vidi* c, *c) dd)), a između rječnika u Mikaļinu* (konak, pribivańe ‚hospitium'), *u Belinu* (‚albergo, alloggiamento' ‚diversorium' 59a), *u Bjelostjenčevu* (v. stan), *u Voltiĝijinu* (‚albergo, alloggio' ‚wohnung, gemach'), *u Stulićevu:* konak, konka *(sic)* ‚diversorium, hospitium'; *u Vukovu:* 1. ‚der hof' ‚aula', cf. dvor, oĝak: vladičin konak, novi konak, stari konak, šareni konak (u Kragujevcu Milošev prvi dvor). — 2. ‚das nachtlager' ‚mansio': primio nas na konak; otišao da gotovi konak. Gdjeno sinoć na konaku bjesmo. Na Zagorju konak učiniše kod Čengijća dvora bijeloga. — 3. ‚die tagreise' ‚diei iter': jedan konak hoda; od Biograda do Carigrada ima deset konaka.

a. *kuća gdje prenoćuju putnici, gostionica.* Khinki se povrati u svoj konak. A. T. Blagojević, khin. 69. Otvoreni konak, dvor za goste, za putnike. M. Đ. Milićević, omer. 60. Da se pregledaju gostionice i konaci za zanatske kalfe. Zbornik zak. 2, 235.

b. *kuća.*

a) uopće. Da jur se dvignimo z prohoda ovoga, tere dostupimo do konaka moga. I. T. Mrnavić, osm. 65. Ja pođem u majstorov konak. D. Obradović, živ. 76. Kad su bili dvoru na pomolu, iz daleka Komnen-barjaktare mloge sveće u konaku vidi. Nar. pjes. vuk. 3, 190.

b) dvor, polača (može biti i u množini). To je paša jedva dočekao, brže ode u svoje konake, pred konake iznese barjake. Nar. pjes. vuk. 4, 356. Sutra rano końe pojahati, razjahati u konaku mome. Osvet. 4, 52. — *u Srbiji se kraļev dvor zove* konak *(vidi u Vukovu rječniku i kod* konačar).

c) kao stan u metaforičkom smislu (u obadva primjera o grobu). Te do groba od semļice koja krije naše lice i konake tamne tmine daje nama brez promine. O konače strahoviti! u kom nam je vike viti. V. Došen 48a. Dokle jednom iznenada naj poslidńa ona sila dušu digne nam iz tila, i na konak strahoviti pošaļe nas vike viti. 49a.

c. *noćište, mjesto gdje prenoćuje putnik, pa i uopće prenoćivańe i goščeńe za jednu noć. kod toga se može pomisliti i na prenoćivańe za koje se plaća, i onakovo bez plaće, kad domaćin prima i hrani gosta za noć od same svoje dobre voļe (od gostoļubivosti).*

a) uopće (osobito se razumije mjesto). Ne mogući naći konaka ni u gostionica općeni ni u kući ničijoj, potrebito im bi savrijeti se prid gradom u jednoj špiļici. F. Lastrić, od' 384. Da se na konaku držiš trizmeno. A. Kanižlić, utoč. 468. Kiša ide i pomalo sn'jega, teško onom ko konaka nema! Nar. pjes. vuk. 1, 463. A na konak svate rasturiše po trojicu i po četvoricu. 2, 548. Na konake vojsku razredio. 3, 59. Ja iščerah sa konaka Turke. 4, 39. Na konake robļe naredio, pa im daje ručak i večeru. 4, 200. Teško Kolaku na zlu konaku. Nar. posl. vuk. 314. Da se ne smije platiti nikakova preselarina dok ima nenastańenih konaka. Zbornik zak. 3, 130. Sve što savezne čete trebovale budu za svoje konake. 1865. 269.

b) kaže se o domaćinu, da: aa) prima gosta na konak (obično se shvaća da to biva od gostoļubivosti). Kad primaš na konak onoga putnika. J. Filipović 3, 328b. Budući pak jednu večer primio na konak jednoga siromaška bolesna. F. Lastrić, od' 54. Te bi l' vam se pošteno vidilo, da imajući primiti na konak jednoga gospodina, da ga metnete u jednu košaru? 223. Da ga primimo na konak. test. 331a. Putnike na konak primiti. E. Pavić, jezgr. 145. Nit' imamo draga prijateļa koji bi nas na konak primio. And. Kačić, razg. 128b. I na konak u dom ne primiti. M. A. Reļković, sat. M1a. Spomeni se on da je dao putnikom sto puta pošteno gostinstvo iliti konak. A. T. Blagojević, khin. 23. Kad kog tajno tko na konak prima. J. S. Reļković 439. Neka ju primi za onu večer na konak. Nar. prip. mikul. 19. Svaki će domaćin primiti rado na konak svakoga putnika. Vuk, živ. 262. — *metaforički.* Primajte je na konak zajedno sinom u kuću vaše duše i srca. J. Banovac, pripov. 131. — *u ovakovijem primjerima može se misliti da nije gostoļubivost uzrok:* Primat na konak zločince. T. Ivanović 12. — *bb) daje gostu konak (i večeru). — značeńe je uopće kao kod aa).* Dade ńima konak i večeru. Nar. pjes. vuk. 3, 537. Dade ńemu konak i večeru. 4, 385. — *metaforički.* Svakoj zloći konak daje. V. Došen 243a. — *isporedi naj zadńi primjer kod aa).* Tko lupežom konak daje. V. Došen 255b. — *cc) ustavļa na konak.* Lisica častila dańu ježa pa ga uveče ustavļala na konak. Vuk, poslov. 181. — *dd) pušta gosta na konak.* Ali se ne nađe čovik koji bi ih na konak pustio, i tako staju (*sic*) nasrid čaršije od grada. And. Kačić, kor. 118. — *ee) gotovi (sigurava) konak (više se misli o večeri nego o spavańu).* Gotovi mi gospodska konaka. Nar. pjes. vuk. 3, 16. Da ti, aga, konak siguravam. 4, 493. — *ff) zove gosta na konak.* Zovni ga, majko, na konak. Nar. pjes. vuk. 1, 415. — *gg) nađa se gostu.* Baba mi se na konaka nada. Nar. pjes. vuk. 3, 506.

c) kad je gost subjekat, mogu biti različna značeńa: može ko prenoćiti u koga za platu, ili bez plate, pa i na silu; može i mjesto gdje se prenoćuje ne biti kuća, nego uopće mjesto gdje se počiva nakon dnevnoga putovańa (i tad ne može biti riječi o domaćinu). — gost može: aa) doći (ići, htjeti) kome na konak. Budući došao jedan putnik na konak k bogacu, uze ubogome onu jedinu ovčicu. J. Banovac, razg. 106. I došavši jednu večer k ńoj na konak . . . 135. Dojde na konak u jedan manastir. J. Filipović 1, 573a. Došavši u jednu mehanu iliti gostionicu na konak. Đ. Rapić 228. Teško tome, kom' na konak dođem! Nar. pjes. vuk. 1, 486. A kad Turci na konak ti dođu. Osvetn. 2, 4. — U koju idemo na konak. M. A. Reļković, sabr. 38. — Hoće paša nama na konak. Nar. pjes. vuk. 3, 17. — *bb) pasti gdje na konak.* Kad svatovi na konak padoše. Nar. pjes. vuk. 2, 335. Svi svatovi paše na konake, razapeše zelene čadore. 3, 537—538. Silni Turci na konak padoše. 4, 38. Doveče ću na konak panuti. 4, 497. Kad nam

Digitized by Google

porez il' komore dođu, ili panu na konak stražani. Osvetn. 2, 12. — *cc) odjahati na konak.* Istom Turci na konak odjali. Nar. pjes. vuk. 4, 207. — *dd) biti na konaku.* I bil je ta Mihal Stric i Štefan Nimčić i Lacko Imprić vsi skupa na jednom konaku. Mon. croat. 280. (1577). Upita onoga prijatelja, u koga biše na konaku. J. Banovac, pripov. 184. Jesu kako uspomena jednoga gosta koji je jednokrat bio na konaku. J. Filipović 1, 264b. Gdi su na konaku. F. Lastrić, od' 78. Sva tri bijahu na konaku zajedno. M. Zoričić, zrc. 204. Gdjeno sinoć na konaku bjesmo, gospodsku ti večer' večerasmo. Nar. pjes. vuk. 1, 299. Đe god, šćeri, na konaku budeš, odsvakle mi sitnu knigu vrati. 3, 455. Ja sam sinoć na konaku bio, đe svatovi došli po đevojku. 3, 490. — *ee) stajati, ostati na konaku.* Osta š ńom na večeri i na konaku. J. Banovac, razg. 150. Stati na konaku u tkoga ‚albergar in casa d' alcuno' ‚apud aliquem diversari'. A. d. Bella, rječn. 59a. — *ff) učiniti konak.* U tvom dvoru konak učiniti. Nar. pjes. vuk. 1, 267. U mehani konak učinila. 3, 202. Na Kosovu konak učinili. 2, 324. U hanu je konak učinio. 2, 393. Pod planinom konak učiniše. 3, 331. Tu je paša konak učinio. 4, 383. Tu će djeca konak učiniti. Smailag. meh. 9.

d) može ko (ne domaćin) spraviti sebi ili drugome večeru i noćište; to se izriče glagolima: aa) graditi. Beri vojsku što god više možeš, i gradi mi konak u Kosovu, u Lipljanu da se sastanemo. Nar. pjes. vuk. 4, 215. Da ispija s ortacima vino, i da konak s ortacima gradi. Ogled. sr. 121. — *bb) dohraniti.* Onđe ćemo konak doraniti. Nar. pjes. vuk. 4, 474. — *cc) narediti.* Tu je Šujo konak naredio, naredio konje i večeru. Nar. pjes. vuk. 4, 476.

e) može ko drugoga zazvati na konak sa sobom. Zazvaše ga sa sobom na konak. F. Lastrić, od' 316.

f) ističe se konak *(gostoljubivost) kao dobro djelo.* Ter na konaku i na vjeri, tako im se iznevjeri. J. Kavańin 234a. On joj zahvali na marami i na konaku. Nar. prip. vuk. 77.

g) u narodnoj pjesmi našega vremena ima izmučiti konakom, *gdje se ima u misli da nije dobar konak (što se tumači dodavańem riječi* i gladi i žeđu, *dakle konakom, na kojemu nije bilo šta jesti ni piti).* Nego sam te putem namučio i konakom i gladi i žeđu. Nar. pjes. vuk. 2, 154.

h) kod putovańa govori se o prvom, drugom, trećem itd. konaku (o mjestu gdje se počiva prvu, drugu, treću itd. noć). Dojdosmo u monastir Rakovicu na prvi konak. Glasnik. 31, 297. (1704). Tobija došavši na prvi konak. E. Pavić, ogled. 366. Kad je bila na prvom konaku . . . Kad je bila na drugom konaku . . . A kad bila na trećem konaku . . . Nar. pjes. vuk. 1, 211. Te za ńima iđe u potragu, i stiže i na trećem konaku. 2, 619. Drugi ih je konak sustigao kod Kuside studene vodice. 4, 26. Stigoše ih na prvom konaku. 4, 207. I padoše na prve konake po Vrbici i po Trešńevici. 4, 357. Otole je okrenuo vojsku, drugi konak na Bezuje dođe. 4, 491. Kada došli na prve konake. Nar. pjes. marj. 28. — *Amo mogu pripadati i ovaki primjeri:* Mučno ćemo pridobiti ńega, jere znade za konake naše. And. Kačić, razg. 125b. Znadući za konake ńegove. kor. 172.

đ. *jer se putovańe dijeli po konacima (vidi* c, *h)), može* konak *dobiti drugo značeńe: dan hoda (kod putovańa). da se kod toga već ne misli na noćište, već samo na dnevno putovańe, vidi se po primjerima:* Na daleko četrest konaka preko mora, da ne vidiš doma! Nar. pjes. vuk. 2, 530. Preko mora četrest konaka. 2, 575, *u kojima nema smisla o noćištu; i po ovima:* Kratki danci, a dugi konaci. Nar. pjes. vuk. 2, 517. 3, 239. Danci kratki, a konaci dugi. 3, 252, *u kojima očito* dan *se shvaća u svoj duljini (od 24 sahata), a konak je daljina od jednoga noćišta do drugoga (ne treba misliti na zimske kratke dane i duge noći). — Amo pripadaju ovi primjeri:* A daleko trideset konakah. Nar. pjes. vuk. 2, 27. Otidoše i zdravo i mirno, kako koji konak u napredak, sve gairet boli među braćom. 2, 544. Odavde je do mora sińega ravnih, Luko, trideset konaka. 3, 329. Prate seju tri konaka hoda. Nar. pjes. vil. 1866. 833. Sv. Petka daleko tri konaka. S. Ljubiša, prip. 194.

e. *kao mjesno ime.*

a) Sesvetski Konaci, *zaselak u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdiljeļ. 110.

b) mjesto u Srbiji u okrugu valjevskom. Livadą pod Konakom. Sr. nov. 1873. 1157.

KONÀKČIJA, *m. vidi* konagǵija. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚hoste' ‚caupo' 372a) *gdje se naj prije nahodi, i u Vukovu* (vide konagǵija). Sinoć pašin konakčija dojde. Bos. prijat. 1, 34. Posla vezir konakčiju svoga. Nar. pjes. juk. 97.

KONAKODAJNI, *adj. koji daje konak ili konake (misli se o namještańu vojske). — U pisaca našega vremena.* Kako između pojedinih općina jednoga konakodajnoga kotara (‚einquartierungs-bezirkes') . . . Zbornik zak. 2, 567.

KONAKODÁVAC, konakodávca, *m. čovjek koji daje konak. — Načińeno u naše vrijeme.* Konakodavac ‚quartierträger'. Zbornik zak. 2, 578. Svaki inostranac držan je odmah poslije došašća svoga točno ispuniti rubrike u predloženoj mu prijavnici, po kojoj ima konakodavac propisanu prijavu oskrbiti. 1853. 396. Ne ima prava od konakodavca zahtijevati nikakove oskrbe. 1867. 93.

KONAKOVAN, konakovna, *adj. koji pripada konaku. — Načińeno u naše vrijeme.* Čim se iskaz koje vrste pristojstva konakovnih dovrši (‚unterkunfts-gebühr'). Zbornik zak. 3, 356.

KÒNAKOVÂŃE, *n. djelo kojijem se konakuje. — U Vukovu rječniku.*

KÒNAKOVATI, kònakujêm, *impf. prenoćivati, noćiti. — Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kònakovâ. — *Postaje od* konak. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚diversari, hospitari') *i u Vukovu* (‚übernachten' ‚pernocto', cf. konačiti, noćiti). Došavši gdi će konakovat. J. Banovac, pred. 151. Može li u dvoru ńegovu konakovati. And. Kačić, kor. 23. Konakovati u kući jedne bludnice. 104. Misleći se, gdi će konakovati. 118. U koga li konakujem? Nar. pjes. herc. vuk. 257. Odjaš' konja, moj zete Omere, da idemo da konakujemo. Nar. pjes. u Bosni. Đ. Šurmin.

KÒNAKOVINA, *f. što se plaća za konak. — Načińeno u naše vrijeme.* Konakovina za smješteńe ureda. Zbornik zak. 1869. 210. Konakovina javnih i sukromnih činovnika. 1871. 148.

KÒNÀL, *vidi* konao.

KONÀLIĆ, *m. dem.* konao. — *Od* XVIII *vijeka.* Ovi s pomoću vitra ulizoše u tisni konalić carigradski. And. Kačić, razg. 157.

KÒNAO, konála, *m. tal.* canale, *žlijeb, prokop. — -o stoji po štokavskom govoru mj. ńegdašńega* l *koje se usdržalo u čakavaca. — Akc. kaki je u*

Digitized by Google

gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.: kônâle, kônâli. — *Od* XVI *vijeka (vidi kod* b), *a između rječnika u Vukovu* (kònao, konála ‚der kanal' ‚canalis' *s dodatkom da se govori u Boci). — U dubrovačkom govoru* kònô, konála.

a. *žlijeb uopće ili prokop, kuda teče voda.* Kojega voda hladna teče po konalije od zlata. M. Radnić 131b. S desne bande rječica, a po lijevoj konao vodeni. Pravdonoša. 1851. 21. — *i kao mjesno ime kod Dubrovnika (u predgrađu Pilama gdje je vodovađa).* Ter svi tako sadruženi s Konala se uputiše. J. Palmotić 165. — *U metaforičkom smislu.* Svi sakramenti jesu kakono žlibi ali konali po kojih se toči k nami milost. I. T. Mrnavić, ist. 118. Učińeni u sebi njeki konali nebeski. I. Držić 5. Suši konale od milosti. 24.

b. cloaca, *prokop (pokriven ili ne) kojijem teče nečistoća iz grada na polje.* Vrže ga v smradni konal. Š. Kožičić 36b. Konale u polje niko ne može voditi. Pravdonoša. 1851. 28.

c. *usko a poduže more među dva kraja.* Da se je ukazala jedna fregada armana u konalu od Mljeta. Starine. 11, 80. (1605). Kad su oni prišli po sridi konala, zapuhnula bura . . . Nar. pjes. istr. 2, 22. Kono od Kalamote. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 177.

KÒNAOKA, *f. u Vukovu rječniku*: vide Konavoka *(vidi kod* Konavaoka). — *Može biti da bi ko tako u brzom govoru rekao, ali ne znam da sam igda čuo.*

KONAREVO, *n. ime selu u Srbiji u okrugu čačanskome.* K. Jovanović 169. — *Pomiće se od* XIII *vijeka, vidi u Daničićevu rječniku*: Konarevo, selo koje je kraļ Stefan Prvovjenčani dao Žiči. M(on. serb). 11. (1222—1228). ima i sada blizu Žiče.

KONAREVSKI, *adj. koji pripada Konarevu.* Konarevska *(opština).* K. Jovanović 169.

KONARI, *m. pl. mjesno ime. — Prije našega vremena.* Spom. stojan. 184.

KÔNAT, kônta, *m. tal.* conto, *račun. — Akc. kaki je u gen. sing., taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i gen. pl.* kônâtâ. — *Od* XVII *vijeka po zapadnijem krajevima (vidi kod* c), *a između rječnika u Vukovu*: konat *(nema gen.),* vide račun *s dodatkom da se govori u primorju. — U dva primjera* XVI *vijeka ima nom. i acc. sing. bez* a (kont) *možebiti samo radi stiha*: Bogme ću puknuti da vam se do dlake bude kont dvignuti od stvari od svake. N. Naļešković 1, 244. Ali ja ne imam neg dvije tisuće, kad neće da mu dam u ovi kont kuće. 1, 280.

a. *uopće.* Učini sama sobom konat. V. Andrijašević, put. 315. Često dakle imamo prigledati konat. S. Margitić, fal. 248. Neka od svega moga učini konatъ hoće li se ispļъniti kako ću ja ostaviti. Magaz. 1868. 167. (1721). Da se vide ńiovi konti. J. Banovac, pred. 148. Koji bi kakav konat od jaspri činio. P. Filipović 11. Sa zla konta na boļi. (Z). Poslov. danič. Domaći konat na putu ne vaļa ništa. (U Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 67. Čist konat duga ļubav. (U Primorju). 348. Pa ćemo s rđava konta na dobri. V. Vrčević, niz. 256. Čini konat ili esap. V. Bogišić, zborn. 463. Konat, it. ‚conto', račun. *(u Istri).* Naša sloga. god. 20, 20.

b. *u prenesenom smislu,* činiti konat, *po tal.* far conto, *može značiti: a) obazirati se na što, imati na što obzira (ono na što se ima obzir stoji u gen. s prijedlogom* od). Da čuješ govorit jednoga mahnica, ne bi činio konta. I. Držić 150. Od stvari toliko malahne imaše činit konat. 199. Ne čineći konta od svoje časti. 228. — *b) promisliti, shvatiti ńešto kao da je što drugo (slično).* Kad zapostiš, čini konat da si oni dan učinio kambijalu naj višemu kamatniku i bezdušniku. Nar. prip. vrč. 214.

c. davati (predavati) konat (konte) *stoji ne samo u pravom smislu, vidi*: Kako ne bi zadovoļio sluga gospodaru, dajući mu konat. I. J. P. Lučić, doct. 21, *nego i u prenesenom smislu (prema tal.* dar conto): Od svijeh mojijeh djela konat pridavati. I. Akvilini 330. Za koju stvar imaju dat velik konat Bogu. I. Držić 184. Dat dobar konat Bogu od ovoga čińenja. 228. Tebi imam dati pritanak konat od svijeh djela. V. Andrijašević, put. 132. Da dam konat od živļenja moga. 356. Nu i ti da*(j)* konat od života. dev. 12. — *U Dubrovniku, kao od šale, može značiti: bļuvati (osobito kad more udi).* P. Budmani.

d. tornati konat, *tal.* tornar conto, *biti korisno (vidi* tornati). — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Tu nam ne torna konat. D. Obradović, basn. 44. Kako su hoteli oni kojima je tornao konat. 272.

KÒNATA, *f. ńekakav sud ili mjera za vino, isporedi* konatica. — *Od srlat.* cannata, *ili od novogrč.* κανάτα, *pehar, čaša. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (nekaka vinska mjera ‚art weinmass' ‚mensura quaedam vinaria' *s primjerom iz narodne pjesme*: U ńem' vina trideset konata). Natoči se vino u veliku drvenu konatu. Magazin. 1866. 73. Po konato vina i smok. Pravdonoša. 1851. 29.

1. KÒNATICA, *f. dem.* konata, *znači ńeku vrstu suda (jamačno za vino), ne čašu. — U spomenicimu* XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (κανάτα. srl. ‚cannata'). Dvije konatice srebrьni s pokrivači a u ńihь dvadeseti mžulovь srьbrьnijehь. Mon. serb. 372. (1433). 1 konatica sa 8 mžulovь. 394. (1438).

2. KONATICA, *f.* planinska travica. M. Pavlinović. Konatica, rus. канатникъ (Abutilon Avicennae), planinska travica (Pavlinović). B. Šulek, im. 153.

KONATICE, *f. pl. ime selu u Srbiji u okrugu biogradskom.* K. Jovanović 95. — *Pomiće se mjesto s istijem imenom* XV *vijeka.* I selište pusto Konatice. Spom. stoj. 3. (1428—1429).

KONATIČKI, *adj. koji pripada Konaticama.* Konatička *(opština).* K. Jovanović 95.

KÒNATITI, kònatîm, *impf.* klatariti se. u Primorju. I. Milčetić (?).

KONÀVAOKA, *f. žensko čeļade iz Konavala. — Postaje od osnove* konavl *nastavkom* ka, *te je najstariji oblik bio* Konavlьka, *od čega je postalo* Konavalka, *pa se docnije* l *(na kraju sloga) promijenilo na* o. *u Dubrovniku kao i u drugijem riječima sažimļe se* ao *u* o, *te se u naše doba kaže* Konàvôka, *a za stariji oblik* Konavaoka *nemam nijednoga primjera pri ruci. — Po pravilu bi trebalo da je gen. pl.* Konàvalâkâ, *ali ne znam, jesam li ga igda čuo. seļaci oko Dubrovnika govore* Konàvojâkâ, *kao misleći da je nom. sing.* Konàvôjka, *pa da je u brzom govoru ispalo* j. — *U Vukovu rječniku ima samo* Konávôka *gdje je zlo zabiļežen i akcenat.* Konavoka crna *oka* kako žaba iz potoka. Nar. posl. *u Dubrovniku.* P. Budmani. — *Zove se u Dubrovniku* konavoka *i ńeka vrsta (ne vele dobre) smokve.* P. Budmani.

KONÀVAOSKÎ, *adj. koji pripada Konavlima.*

Digitized by Google

— *Starinski je oblik bio* konavlьski, *pa se umetnulo* a *ispred* l, *a poslije ovo promijenilo na* o. *u dubrovačkom je govoru oblik* konȁvôskî (ao *se sažimle u* ô). — *Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Vukovu (gdje je krivo zabilježen akcenat):* konávôskî ‚von Konavle' *i u Daničićevu* (konavlьskyj, što pripada Konavlu). Na Captatê pri mori jestь bilь gradь stari Dubrovnikь polagь župe konavalьske, kojemu gradu pristojaše župa konavaoska . . . Kada se onь stari gradь rasu i opustê, tьda gospoda rašьka i humьska po sili uzeše konavalьsku župu. Mon. serb. 217. (1391). Vse što pristoji župê konavalьskoj, i sa vьsêmi mejami i granicami, koje su s Trebińemь i s Vrьsińemь i do meje i granice dračevičьske i do prêdьgradьja dubrovačьkoga i do mora na Captatь i okolo. kako je opьteklo more, do Molunьta. 218. Vlastelemь i kmetićemь trebińьscijemь i konavalьscijemь. Spom. sr. 1, 19. (1399). U sebi se obradova konavoska sva država. J. Palmotić 353. Ako su potrebni konavoski vojnici, nu se i brez župskijeh štetočnika proći ne more. (Z). Poslov. danič. Da je poḷe konavosko vele čudno i široko. Nar. pjes. bog. 221.

KONȁVAOŠTICA, *f. voda u Konavlima.* — *Po dubrovačkom govoru* Konȁvôštica. — *U naše vrijeme.* Konavoštica niza žalni svoj potok revući. Dubrovnik. 1870. 9.

KÒNÂVLI, Kònavlâ *(prije i* Konávlî*), m. (prije f.) pl. ime knežini (župi) blizu Dubrovnika, tal.* Canali. — *Ne nalazi se svagda s istijem oblikom ni u istom rodu: u naj starijim primjerima* (XIV *i* XV *vijeka) ženskoga je roda, te su nom., gen., acc.* Konavli, *a ostali padeži* Konavlamь, Konavlami, Konavlahь; *acc.* Konavle *nalazi se prvi put god.* 1461; *gen.* Konavala *god.* 1476. — *u naše je vrijeme muškoga roda, te je nom.* Kònâvli *(gdjegdje i* Kònâvle *što je uprav acc., i tad je ženskoga roda), gen.* Kònavâlâ, *acc.* Kònâvle, *dat., instr., loc.* Kònâvlima. — *Vuk (vidi kod* Konavle) *piše svagda* Konavle, *a i Daničić pomiše nom. pl.* Konavle *kojega uprav nema u spomenicima.* — *čudnovat je oblik* u Konavlê *u spomeniku gdje se naj prvi put nahodi ova riječ u našem jeziku* (Mon. serb. 186 *god.* 1300—1376). *po svoj prilici ima pravo Daničić koji govori:* ѣ mislim da stoji mjesto н, pa onda akus. mjesto lok. — *Naj prvi put pomiše ovo mjesto Konstantin Porfirogenet* (Doc. hist. rač. 408) *i zove ga Καναλῆ (dakle ne* Canale, *kako je u latinskom prijevodu, nego* Kanali) *govoreći da je onda bilo združeno s trebińskom župom.* — *Postaje od lat.* canalis, *jamačno jer je preko Konavala bio zgrađen od Rimljana vodovod (vodovađa) što je nosio vodu iz konavaoskoga izvora Ljute u grad* Epidaurum *(sadašńi* Cavtat). — *Između rječnika u Vukovu* (Kònâvle, *vidi) i u Daničićevu* (‚Konavli', docnije i ‚Konavle', pl. fem. župa kod Dubrovnika, koja se sad zove Konavle a italijanski se piše ‚Canali', cf. konavlьskyj). Do kole drьži i gospoduje kraljevьstvo mi Trebińemь i Konavlami i Dračevicomь. Mon. serb. 188. (1378). Trêbińe i Konavli i Dračevice. Mon. serb. 188. (1378). Ako bi koji človêkь ωdь Konavli voḷa od Vitaḷine ωdašaḷь. 219. (1391). Bijesmo u Konavlahь na Ljutoj. 229. (1397). Dasmo i darovasmo u viki vikoma bezь porečenja knezu, vlastelemь i vsoj općini grada Dubrovnika polь župe Konavli i Vitaḷinu i Dolńu Goru. 289. (1419). Daše i popustiše župu konavlьsku i gradь Sokolь vojevoda Sanadaḷь svoj polь dêla Konavli a vojevoda Petarь drugu polovicu i gradь Sokolь ki je u Konavlahь. 292—298. (1419). Vojevoda Sandaḷь svωmь vojskomь i s vojskomь Balšinomь plênova Konavli, ḷudi Pavlovića i svoje, a prê nere su Konavli naše bile. Spom. sr. 1, 178. (1423). Delove što ihь dojde u Konavlahь. Mon. serb. 347. (1427). Prêdajte mu petь sat perьperь dinari ωdь dohotka ωdь Konavli. Spom. sr. 2, 91. (1430). Ja vojevoda Radosavь Pavlovićь prьmihь ωdь Tomka Bunića vasь dohodakь što bi moga dijela u Konavlahь. 91. (1434). Potvrьdihь i ustanovitihь župu Konavli i gradь Sokolь i Vitaḷinu i Captatь i Ωbωdь i vse što Konavlamь pristoji. Mon. serb. 382. (1435). Potvrьdihь jemь primorije i Konavli sa vsimi svojimi kotarьmi. 428. (1444). Potvrьdismo ihь i ustanovitismo ihь župu Konavli i gradь Sokoω i Vitaḷinu i Captatь i Ωbodь i sve što Konavlamь pristoji. 470. (1454). Potvrьdihь imь primorьje i Konavle. 486. (1461). Primihь . . . vasьkolikь dohodakь što se mene tiče u moje *(sic)* dio ωdь Konavala. 517. (1476). Daše mi vaskolikь dohodakь podpuno od Konavli. 520. (1478). Budući ja u Konavlah . . . N. Naḷešković 1, 382. Kako Nehan, Turčin ḷuti na Konavli pada. Ġ. Palmotić 1, 81. Zapovidje i naredi, na Konavli da se hodi. J. Palmotić 141. A u Konavlah paša od Bosne samosiḷa zla činaše. 351. Konavli se sve kolike u oružju bojnom paze. 354. U Konavlah ni u crkvu sam. (Z). Poslov. danič. Gube se Konavle. Dubrovnik. 1868. 243. U Konavlima. 1870. 9.

KÒNÂVḶA (?), *f. (?)* (Konavaḷa *ili* Konavḷi ?), *(m. pl.?) vidi* Konavli. — *U crnogorskoj pjesmi našega vremena.* U Konavḷi dokraj Dubrovnika. Nar. pjes. vuk. 5, 300.

KONÁVḶANIN, *m. čovjek iz Konavala.* — *Množina:* Konávḷani *(starije* Konavḷane). — *Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚einer von Konavle') *i u Daničićevu* (Konavḷaninь, čovjek iz Konavḷa). Ako bi ne têli Konavḷane i Vitaḷińane . . . Mon. serb. 218. (1391). I Trêbińaninь i Konavḷaninь. 315. (1421). Nego i Vitaḷanomь i Konavḷanomь da dadu na znanije. Starine. 11, 79. (1605). S vašima Konavḷani. J. Kavańin 188a. Crńi su od Konavḷana. (Z). U Konavḷana sapluna kupuje. (Z). Poslov. danič. Konavḷani su svi zakona rimskog, a iz ovijeh pjesama ńihovijeh svak može vidjeti, da se u jeziku i u običajima nimalo ne razlikuju od ostalijeh Ercegovaca zakona grčkoga. Vuk, nar. pjes. 1, 19. — *I u prenesenom smislu, kao cvijet.* Konavḷanin, Tagetes patula L. (Vodopić). — Konavḷanin žuti, Tagetes erecta L. (Vodopić). B. Šulek, im. 153.

KÒNÂVḶE, *n. vidi* Konavli. — *Ovaj se oblik nalazi samo u jednoga pisca* XVIII *vijeka, i u Vuka (koji jamačno nije snao za onoga pisca nego je krivo upamtio riječ* Konavli *i od ńe načinio* Konavḷe). — *Između rječnika u Vukovu* (kao knežina u dubrovačkoj državi). Iz Konavḷa vilińega. J. Kavańin 182b. Konavḷa župu cilu. 189b. Iz Konavḷa. Vuk, nar. pjes. 1, 19. U Konavḷu i u svemu gore primorju i u Crnoj Gori. 1, 29.

KONÀVÔJSKÎ, *adj. vidi* konavaoski. — *isporedi kod* Konavaoka. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVII *vijeka.* I osvetu ḷutu ištući konavojskijeh od krvnika. J. Palmotić 359.

KONÀVÔKA, KONÀVÔSKÎ, KONÀVÔŠTICA, *vidi* konavao-.

KONAVRḶE, *f. pl. ime mjestu u Srbiji u*

Digitized by Google

okrugu kragujevačkome. Ńiva u Konavrlama. Sr. nov. 186. 180.

KÒNC, *adv. ńem.* ganz, *posve.* — *U naše vrijeme u Lici.* ‚On je konc vrtoglav'. ‚On je konc benast'. J. Bogdanović.

KONCA, *m. kao da je ime muško.* — *U naše vrijeme.* Pripovijeda se da je posjekao više od 40 crnogorskijeh glava, među kojima su bile i dvije braće Pešikana: Peja i Konce. Vuk, nar. pjes. 4, 94.

KÒNCÊDITI, kòncêdîm, *pf. dopustiti, tal.* concedere. — *U spomeniku* XV *vijeka.* Da bi mu koncedili tu milost. Statut kast. 1420. 203.

KÒNCEPT, *m. ńem.* koncept, *nacrt, sastavak.* — *Riječ je činovnička.* — *Od* XVIII *vijeka.* Jer mu se skroza 'vo vas koncept privrti. M. Kuhačević 142. Srića mudri ńegov koncept prikopiti. 155. Prepisnik će čitat svoj prepis, a drugi će urednik kontrolirat, dali se slaže s konceptom. Zbornik zak. 1853. 316. U kakovu god službu u struci od koncepta. 2, 104. Koncept, stil. v. Nacrt, Sastavak. B. Šulek, rječ. znanstv. naz.

KONCERTACIJA, *f. ńem.* koncertazion, *upravugovor, ali se upotrebļava od pisaca našega vremena u osobitom smislu.* U obziru doplate takovoga dobrovoļca, kojemu se poradi privatnih razmjerja dozvoli otpust putem koncertacije (uslijed ugovora izmed vlasti). Zbornik zak. 2, 525.

KONCERTATIVAN, koncertativna, *adj. koji pripada koncertaciji.* — *U pisaca našega vremena.* Traži li se otpust vojnika putem koncertativnim ili putem milosti. Zbornik zak. 1863. 391.

KONCESIJA, *f. ńem.* concession, *dopust, upotrebļava se u osobitom značeńu (oblast koju država kome daje da može što raditi ili graditi).* — *U pisaca našega vremena.* Koncesija za građeńe i radńu one pruge žeļezničke. Zbornik zak. 1863. 317. S podjelom koncesije za građeńe i za radńu žeļeznice. 1865. 239.

KONCESIJÒNÂLAN, koncesijònâlna, *adj. koji pripada koncesiji.* — *U pisaca našega vremena.* Otkup koncesijonalnih prava glede pruge žeļezničke. Zbornik zak. 1863. 320.

KONCESIJÒNÂR, koncesijonára, *m. čovjek koji je dobio koncesiju, ńem.* concessionar, konzessionär. — *U pisaca našega vremena.* Koncesijonar žeļeznice ima sagraditi prostorije na kolodvoru. Zbornik zak. 1863. 2, 95. Odredíće državna uprava skupa sa koncesijonari žeļeznice miļokaz. 1865. 240.

KÒNCI, *vidi* konc. Kònci, sa svijem ili samo. ‚Jovan je konci posijedio', jamačno od ńemačkoga ‚ganz'. u Dobroselu. A čuje se i za bolesnika: ‚konci živ'. M. Medić. — *vidi i* konči.

KONCÌLIJ, *m. ili* koncilijo, *n.* concilium, *crkveni sabor.* — *Od* XIV *vijeka.* Na koncilij splitski. Kapt. seń. ark. 2, 81. (1386.) *(malo niže* koncił). Spravi se jedan concilij po zapovidi Julija pape u Seleuciji. F. Glavinić, cvit. 8a. Učini se jedan concilij u Carigradu. 38—39. Skupiše concilij jedan u Carigrad. 136b. Učini se concilij ili zbor jedan u Leonu. 218b. Kraļ od France concilij čini spraviti jedan. 285a. Silvester učini concilij ili zbor jedan od sto i osam biškupov. 432a. Slavni i sveti koncilij od Trenta. A. Komulović 42. — Odluke crikve i concilijov. F. Glavinić, cvit. 10b. Izboru ili koncilíju imamo verovati. 15a. Primļeno i pohvaļeno od prisvetijeh koncilija aliti skupa. M. Orbin 85.

KONCILIJUM, *m. vidi* koncilij. — *Na jednom mjestu pisca* XVII *vijeka koji drugdje piše* koncilij. Cesarica čini koncilijum proti Krisostomu spraviti. F. Glavinić, cvit. 39b.

KÒNCIĻ, *m. vidi naj prvi primjer kod* koncilij.

KONCOVČAK, *m. ime selu u Međumurju.* Schem. zagr. 1875. 143.

KONČA, *f. u Daničićevu rječniku:* Konьča, mjesto za koje ļetopisac kaže da je ‚više Strumici' i da je tu ‚u Konče' umrla Katakuzina kći despota Đurđa. (Okaz. pam. šaf.) 64.

KÒNČAC, (končáca?), *m. dem.* 1. konac, 2. — *isporedi* konačac. — *U dva pisca* XVIII *vijeka.* S kima nočno steć na prelo čine končac, ne znam djelo. J. Kavańin 171b. Pauk pušta končac. G. Peštalić 86. — *U prenesenom smislu, ńeka biļka.* Končac, 1. Lychnis L. (Durante); 2. garyophyllata (Durante), Geum urbanum L. B. Šulek, im. 153.

1. KÒNČAN, *adj. vidi* konačan *(koji pripada koncu, vidi* 1. konac, 1). — *U jednoga pisca* XVI *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (končan, končani ‚consumptus, finitus, absolutus'). Sud napokoni, končani, vsemirni. Š. Budinić, sum. 174a.

2. KÒNČAN, *adj. koji je načińen od konca (vidi* 1. konac, 2). — *U Šulekovu rječniku:* ‚zwirnen'; končane čipke ‚zwirnspitzen'; končana čarapa ‚zwirnstrumpf'.

3. KÒNČAN, končna, *adj. vidi* 1. končan *i* konačan. — *U Stulićevu rječniku:* končan, končni, v. končiv. — *nepouzdano.*

KONČANICA, *f. ime selu u Slavoniji u županiji požeškoj.* Razdijeļ. 123.

1. KÒNČÁŃE, *n. djelo kojijem se što konča (ili kojijem se ko konča), vidi* 1. končati. — *Stariji su oblici* končanije, končanje. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* konьčanije, *rus.* кончанье. — *Između rječnika u Stulićevu* (‚consumptio, absumptio, confectio, extremitas, extrema virium defectio').

a. *djelo kojijem se što konča uopće, kraj, svršetak.* Za končanija radi prazdnika. Sava, tip. hil. glasn. 24, 194.

b. *djelo kojijem se ko konča (umire), trgańe pri umoru.* — *U pisaca* XVIII *vijeka.* Ne može razabrat kolika bolest, kolika končanja. S. Margitić, fal. 265. Ova ga stavi u končanje i čini znojiti se krvavim znojem. F. Lastrić, test. 108a. Staviši ga u končanje. 157b.

2. KÒNČÂŃE, *n. djelo kojijem se konča (vidi* 2. končati). — *U Vukovu rječniku:* ‚das sticken mit zwirn' ‚pictura acus et fili'.

3. KÒNČÁŃE, *n. djelo kojijem se konča (vidi* 3. končati). — *vidi:* Končańe, arch. ‚schnurschlag', frc. ‚ligne de cinglage', egl. ‚out-lining'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

1. KÒNČAR, končára, *m. ńeka biļka.* Končar, Quercus filipendula (Vukotinović). B. Šulek, im. 153.

2. KÒNČÂR, Končára, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Vaja Končar. Rat. 419.

KONČÁREV, *adj. koji pripada Končaru.* Mazin. — *I kod mjesnoga imena:* Končarev Kraj, *zaselak u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Razdijeļ. 36.

Digitized by Google

KONČÁREVIĆ, *m. prezime.* Patenta popa Save Končarevića. Magaz. 1868. 164.

KÒNČAST, *adj. koji je sličan koncu, ili kod kojega se upotrebljava konac (vidi* 1. konac, 2). — *Načińeno u naše vrijeme.* Končast, bot. lat. ‚filamentosus, filiformis' ‚fadenförmig'; zool. (žičast) ‚fadenförmig', tal. ‚a filo'; končast mikrometar, astr. ‚fadenmikrometer'; končasta ticala ‚fadenförmige fühler'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

1. KÒNČATI, kònčâm, *pf. i impf.* finem facere; finem habere. — *Akc. je jamačno kao kod* 2. končati. — *Postaje od osnove* коньсь *(vidi* 1. konac, 1) *nastavkom* ja. — *S perfektivnijem i prelaznijem značeńem riječ je stara, isporedi stslov.* коньчати, *rus.* кончать.

1. *perf.*

a. *prelazno, svršiti, dovršiti.* — *Do* xv *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚absolvere, finire, conficere, perficere') *i u Daničićevu* (коньчати ‚finire').

a) aktivno. Končavšu jemu molitvu. Stefan, sim. pam. šaf. 12. Ondê konča lêta svoja. Pril. jag. ark. 9, 97. (1460).

b) sa se, *refleksivno ili pasivno.* Semu коньчавьšu se o mьnê. Mon. serb. 5. (1198—1199). Povelêvaj, коньчаjutь se vьsa. Stefan, sim. pam. šaf. 15. Končavši se utrьńi. Sava, sim. pam. šaf. 12. Konča se Mara. Okáz. pam. šaf. 76.

b. *neprelazno, svršiti se, dovršiti se.* Podne minu, a ne konča kavga. Osvetn. 7, 49.

2. *impf., svagda (u aktivnom obliku) neprelazno.*

a. *aktivno, u osobitom značeńu,* animam agere, *boriti se s dušom (na umoru, ili u prenesenom smislu, kad se čeljade tako muči kao da je na umoru).* — *Od* xviii *vijeka.* Moļaše ga da unide iliti uvrəti se u kuću ńegovu i ńegova sina ozdravi, zašto končaše. F. Lastrić, od' 280. Kada ovi sveti končaše, vidje drakuna paklenoga, gdi obskakuje oko ńegove postelje. 377. Prinemažući se i končajući, kako da će izdanuti. test. 107a. I končajući blizu, znojiti se znojem krvavijem. 108b. Majka od žalosti prinemagaše se pod križem i blizu končajući vapijaše. 162b. Toliko mu se otešča bolest, da se vidje končati. ned. 26. Videći ti na križu končati bogačovika. I. J. P. Lučić, razg. 22. Končajući prid smrt jedan psovaoc psovaše Boga. 121. Končati, impf. ginuti u bolesti. M. Pavlinović.

b. *sa* se, *refleksivno.*

a) uopće, vršiti se, dovršivati se, svršivati se. — *U prva vremena.* Razumêjte, jako žitije moje uže коньčajetь se. Danilo 87. Коньčajetь se čislo. Zborn. drag. sreć. 11.

b) značeńe je kao kod a. — *U jednom primjeru* xvi *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚animam agere'). Od velike žalosti, ku imiše, velo se končaše. Mirakuli. 24.

2. KÒNČATI, kònčâm, *impf. vésti koncem. (vidi* 1. konac, 2). — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* končámo, končáte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kònčâ, *u part. praet. pass.* kònčân. — *U Vukovu rječniku:* n. p. čarape ‚mit zwirn sticken' ‚pingo acu filo munita'.

3. KÒNČATI, kònčâm, *impf. postaje od* 1. konac, 2, *kao i* 2. končati, *ali ima drugo značeńe.* — *Akc. je kao kod* 2. končati. — *U naše vrijeme.* Tesači, kad hoće jedan komad brvna, roga, ili grede uprav po liniji da otešu, naj prije ga končaju, t. j. zabule podobeo konac u bojadisanu vodu, te od jednog kraja do drugog toga komada zategnu taj bojadisani konac, a jedan od tesara izdigne ga na sredini toga komada, i lupne š ńim natrag, te onda tijem udarom ostavi konac za sobom ravnu liniju, po kojoj se teše i to se zove končańe i končati. ‚Ajde končaj te komade da tešemo'. ‚Esi li sve komade okonča?' J. Bogdanović. Končati, drvo konopcem u boju umočenim za tesańe beležiti. Podunavka. 1848. 58. Končati, arch. ‚abschnüren, aufschnüren, schnüren (zimmerm.)', frc. ‚enligner, cingler (le bois), battre une ligne', egl. ‚to line out'; v. Nititi; ‚zeichnen, bezeichen (das zimmerholz)', frc. ‚ruller', egl. ‚to mark'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KÒNČAV, *adj. vidi* končast. — *Načińeno u naše vrijeme.* Zamotava se *(gusenica)* u končavo ili svilavo predivo. K. Crnogorac, zool. 144. Suv je koren dosta žilav i končav. Đ. Popović, poznav. robe. 207.

KONČÁVATI, kònčâvâm, *impf. končati (vidi* 1. končati, 1).

a. *aktivno.* Kako si započeo, tako i končavaj. J. Rajić, boj. 106.

b. *sa* se, *refleksivno.* Sija žizнь коньčavajetь se. Domentijana 283.

KONČEN, *adj. vidi* konačan. — *U pisaca čakavaca* xvi *vijeka.*

a. *adj.* Ako imaš svitu ali inu stvar mimo tvoju potribu končenu. Transit. 77. Končenim zakonom najde. Mirakuli. 126. Na dan končenoga ili napokońega suda. Š. Budinić, sum. 6a. Države čestokrat prêhode na končenu pogibêl. 139a. Uzrok končeni jest slava Božja. 186a.

b. *adv.* končeno. Ali ja bludim ali se končeno vsi nahode prehińeni. Transit. 47.

KONČEŃE. *n. djelo kojijem se konči. — U Stulićevu rječniku:* ‚finis, terminus' *s dodatkom da je uzeto iz misala.*

KONČI, *adv.* saltem, *dajbudi, barem, naj maņe. — isporedi* končima. — *U jednoga pisca* xvii *vijeka iz Istre. — Riječ je novoslovenska. — Po svoj prilici postaje od* 1. konac, 1. Kaleži imaju biti od srebra ili konči od mida. F. Glavinić, cvit. 293a.

1. KÒNČIĆ, *m. dem.* 1. konac, 2. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* ‚U ovu iglicu ne bi ni naj tańeg končića uvuka'. J. Bogdanović. — *Po ńešto u prenesenom smislu.* Rastavļaju se *(od zagrevanog vina)* kao končići žilice. P. Bolić, vinodj. 2, 329. Prašni končići (‚staubgefässe' ‚stamina'). G. Lazić 95. Končić (‚filamentum'), to je doňi, obično vrlo tanak prašnikov deo, i na vrhu ńegovom stoji prašionica. K. Crnogorac, bot. 68.

2. KONČIĆ, *m. prezime.* — *Pomińe se* xviii *vijeka.* Ožak dospi inih plemića, navlastito od Končića . . . J. Kavańin 145b.

3. KONČIĆ, *m. ime selu u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kralj. srb. 396.

KÒNČILIJ, *m. ili* kònčilijo, *n. vidi* koncilij, *tal.* concilio. Ku naredbu ne mogu prominiti ni papi, ni končiliji, ni anjeli nebeski. Starine. 17, 234. — Sveto končilijo od Trenta. B. Gradić, djev. 80. Što govori sveto končilijo ili zbor. B. Kašić, zrc. 137. Govori sveto končilijo od Trenta. I. Držić 53.

KONČIMA, *adv. vidi* konči. — *U Voltigijinu rječniku:* končima, barem ‚almeno' ‚wenigstens'. — *Može biti da treba čitati* končema, *jer je tako u novoslovenskom jeziku.*

1. KONČIN, *m. samo u Stulićevu rječniku us* končeńe *s dodatkom da je uzeto iz misala.*

Digitized by Google

2. KONČIN, *m. prezime? — U Daničićevu rječniku:* Konьčinь, crkva je treskavačka imala ‚dvorište Janêca Konьcina'. G(lasnik). 11, 131. mislim da griješkom stoji ‚c' mjesto ‚č' kao ‚monahicevo'.

1. KÓNČINA, *f. vidi* 1. konac, 1 *(od čega postaje nastavkom* ina). — *Od prvijeh vremena, a između rječnika u Stulićevu* (‚malum, ruina' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara) i u Daničićevu* (konьčina ‚finis'). Blagodarihъ Boga o sikoj končinê vidêvъ prêpodobnago. Sava, sim. pam. šaf. 12. Do konьčini života našegѡ. Mon. serb. 190. (1379). Viđu jere prihodi kѡnčina moja. 518. (1476). Postizajet končinu ѡtъ syna svojego. Okáz. pam. šaf. 53. Po očinê končiny. 63. Pametnuju končinu umri. Š. Kožičić 47a. Arištotil mudri svita sega končinu govori. Aleks. jag. star. 3, 315.

2. KÓNČINA, *f. augm.* 1. konac, 2. — *U naše vrijeme.* ‚Uzmi kakvegod končine, pa mi okrpi onu staru aljinčinu'. J. Bogdanović. — *U prenesenom smislu, kao biljka.* Končina, 1. Parietaria L. (Sabljar, Trsat, Bakar); 2. suvrst krupne kruške vrlo debele kore (u požeškom polju). B. Šulek, im. 153.

KONČINOVIĆ, *m. prezime. — Prije našega vremena.* Mihailъ Končinovičъ roždenijemъ i vospitanijemъ izъ Srebrnice. Glasnik. 15, 66. (1800). Ali se priča da je ktitor i ovoj bogomolji *(manastiru Blagovještenju)* onaj isti pobožni Mijailo Končinović koji je i Voljavču zidao. M. Đ. Milićević. glasn. 21, 62.

KONČITI, končim, *pf. vidi* 1. končati, 1, a. — *Od* XVIII *vijeka.* Nauka se sa smrću konči. J. Rajić, pouč. 1, 8. Pak ako mi ili otpiše ili pošlje čoveka s izvestijem, da je sve končeno. M. Đ. Milićević, kralj. srb. 38.

1. KONČIV, *adj. u Stulićevu rječniku:* ‚finitivus, complens, conficiens'. — *nepouzdano.*

2. KONČIV, *adj. vidi* končast. Ova je boranija končiva. u užičkom okrugu. S. Pelivanović.

KONČUL, *m. mjesno ime.* — XIV *vijeka.* Mêsto zovomo Konьčulь. Danilo 335. — *može biti da treba čitati* Končulj *(vidi), ali vidi i* končulski.

KONČULSKI, *adj. koji pripada Končulu. — Od* XIII *vijeka, a između rječnika u Daničićevu:* konьčulьskyj, manastira Končula na bugarskoj Moravi više Vrańe: vladika i iguman ‚končulьskyj'. (Okáz. pam. šaf.) 54. 55. — Konьčulьskij *(igumen).* Svetostef. hris. 45. Između Giljana i klisure končulske. Rat. 133.

KONČUL, *m. mjesno ime. — isporedi* Končul. — *U naše vrijeme.* U selo Končulj. Rat. 132.

1. KÒNDA, *adv. sažeto i skraćeno* kaono da. — *U naše vrijeme u Lici.* Noge su mu, konda b' poskočio, a ruke mu, konda b' ogrlio, a lišce mu, konda b' obljubio. Nar. pjes. marjan. 144. ‚Konda ti to nijesi zna'. ‚Zašijo brke, konda će š ńima ajmove šiti'. J. Bogdanović.

2. KÒNDA (Kónda), *f. ime žensko. — Samo u Vukovu rječniku* (‚frauenname' ‚nomen feminae'), *ali je u svijem primjerima (osim naj starijih, u kojima se ne zna jeli muško ili žensko) muško ime, vidi* 3. Konda.

3. KÒNDA (Kónda), *m. ime muško. — Od prije našega vremena (u naj starijim primjerima ne zna se jeli muško ili žensko ime).* Konda, acc. Konьdu. S. Novaković, pom. 71. Umre Konda jedini u majke, žao majci Kondu zakopati. Nar. pjes. vuk. 1, 272. Ni Konda pod Loznicom nije poginuo bolje. Vuk, poslov. 194. Konda bimbaša. M. Đ. Milićević, srb. 29.

KONDAK, *m. kratka crkvena pjesma, stslov.* kondakъ, *rus.* кондакъ, *od srgrč.* κοντάκιον. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, koji je jamačno uzeo ovu riječ iz ruskoga (crkvenoga) jezika.* Kad su Greci i Latini od Hristovi apostola primili hrišćanski zakon, onda nije bilo ni časnoga drveta, ni ikona, ni sveti telesa, ni moštiju, ni kostiju, ni kanona, ni irmosa, ni tropara nikakva, ni naj maňeg kondaka. D. Obradović, basn. 309.

KONDÈNATI, kondènâm, *pf. osuditi, lat.* condemnare, *tal.* condannare. — *U jednoga pisca Dalmatinca* XV *vijeka.* Ter pravu ženu ovuj na smrt kondenaše. M. Marulić 85.

KÒNDÊR, kondéra, *m. vidi* kondijer.

KONDÍCIJA, *f. uvjet, tal.* condizione, *ńem.* kondizion. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Sa vsimi kondicijami kako se va tom listu vdrži. Mon. croat. 272. (1573).

1. KONDICÌJÔN, kondicijóni, *f. vidi* kondicija, *tal.* condizione. — *U dva pisca Dubrovčanina* XVI *i* XVII *vijeka.* Takoj se ima govoriti kako je kondicijon od ljudi. Zborn. 21b. Od njecijeh okoliša i kondicijoni od izpovijesti. I. Držić 285.

2. KONDICÌJÔN, kondicijóna, *m. vidi* kondicija *i* 1. kondicijon. — *U pisaca Dalmatinaca od* XVI *vijeka.* Molitav ima imiti 4 kondicijoni. Korizm. 6b. Ako bi se tkogod s kondicijonom imao krstiti. B. Kašić, rit. 5. S kondicijonom oli s ovom odlukom: ako nisi prvo bio dobro kršten. M. Dobretić 25. S ugovorom ili kondicijonom: ako nisi kršten. 26.

KONDICIJÒNÂL, kondicijonála, *adj. tal.* condizionale, *koji je pod ńekijem uvjetom. — U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Ovom kondicijonalom formom. B. Kašić, rit. 5.

KONDICIJÒNÂT, *adj. tal.* condizionato, *vidi* kondicijonal. — *U jednoga pisca Dalmatinca* XVIII *vijeka.* Zaručeňa pogodbena oli condicijonata oli pogodna. M. Dobretić 418.

KONDIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Došao sudu iz Petlovače Matea Kondić. Glasnik. II, 1, 42. (1808). Došo k sudu Mata Kondić iz Prńavora. 198.

KÒNDIJA, *f. ime žensko. — isporedi* 2. Konda. — *U Vukovu rječniku.*

KÒNDIJER, kondijèra, *m.* hirnea, *poveći sud u kojemu se hrani piće (vino, rakija, voda) i iz ńega se toči u čaše (rijetko se pije samijem kondijerom, vidi primjer iz* Nar. pjes. vuk. 2, 273, *a osobito iz* 1, 385). *često se pomiše da je od zlata ili od srebra, a na jednom mjestu* (M. Držić 400) *od kamena. može imati poklopac. — -ije- stoji po južnom govoru, ali se i u ńemu kao u druga dva, čuje i* kòndîr. — *Mislim da je od grč. κάνθαρος (lat.* cantharus), *a ne od κόνδυ, jer po ovome ne zna se kako bi došlo* r *u osnovu. — Naj stariji je oblik jamačno* kondijer *(u spomenicima* kondêrь), *ali je u naše vrijeme oblik* kòndîr *običan u svakom govoru; rijetko je* konder. — *Akc. kaki je u gen. sing.* (kondijèra, kondíra) *taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing.* kòndijer (kòndîr), *i voc.* kòndijero, kòndijeri (kòndîre, kòndîri).

a. kondijer (kondêrь). — *Od* XV *vijeka u Dubrovniku, gdje se uzdržalo do našega vremena (u pjesmama) uz* kondir, *ali se čuje i izvan Dubrovnika. — Između rječnika u Belinu* (‚brocca

Digitized by Google

o vaso simile per il vino' ‚cirnea' 149a), *u Voltićjinu* (‚brocca' ‚krug'), *u Vukovu* (vide kondir), *u Daničićevu* (konьdêrь ‚poculum' *κόνδυ*). Kондêrь jedanь sь pokrivačemь i sь povrazьmь kožnêmь, a jestь u ńemь 11 litarь i 8 unče. Spom. sr. 2, 49. (1406). Kovь srьbrьni: devetь kondijeri, potežu 90 litrь, 2 unče. Mon. serb. 407. Spom. sr. 2, 97. (1441). Gospoja taj slavna s kondijerom ka stoji, po sve dni pripravna da tamo napoji svaku vrst od ļudi. M. Vetranić 2, 49. Da trudnijeh napoji kondijerom od zlata. 2, 52. Uzmi ovi kondijer kameni, natoči ga i donesi ga. M. Držić 400. Jedan drugom kondijerom hladna vina napijaše. Nar. pjes. bog. 69. Uzeh kond'jer, pak na vodu. *(iz Dubrovnika).* Nar. pjes. vuk. 1, 308. Utočila u kondijer vina. *(iz Dubr.).* 1, 416. Pije Turčin vino kondijerom. 2, 273. Skoči momče od zemļe na noge, i uzelo kondijer od zlata. *(iz Crne Gore).* 3, 558. U ruci joj srebrni kondijer. Nar. pjes. herc. vuk. 135. Natoči u kondijer vina. Pjev. crn. 316a. Iznesoh ti u kondijer vina. Nar. pjes. magaz. 1867. 87.

b. kondir. — *Od* XVII *vijeka (u Mikaļinu rječniku), ali vidi i* kondirak. — *Između rječnika u Mikaļinu* (‚cantharus, lagena, oenophorum'), *u Stulićevu* (‚lagena, oenophorum' *iz Mikaļina), u Vukovu* (‚der becher' ‚poculum' *s dodatkom da je stajaća riječ i s primjerima:* Kondir vina od dvanaest oka. Donesi mi kondir vina od tri godine). Kondir srbski. Glasnik. II, 8, 58. (1706). Carica mu služi iz zlatna kondira. *(ekavska pjesma).* Nar. pjes. vuk. 1, 98. Utočila po kondira jeda. *(ek. pj.).* 1, 215. Pred ńima je kondir vina. *(ek. pj.).* 1, 270. Viš' glave joj kondir vina. *(iz Dubrovnika).* 1, 331. Stade piti kondir vina. *(iz Dubr.).* 1, 332. Vaļa mu dati pun kondir vina. *(jekavska pjesma).* 1, 385. Vino mu dati, čaše ne dati, neka đidija kondirom pije. *(jek. pj.).* 1, 385. Donesi mi kondir vina od tri godine. *(ek. pj.).* 1, 512. U ruku joj dva kondira zlatna. *(ek. pj.).* 2, 302. I po kondir žežene rakije. *(jek. pj.).* 2, 461. Te zavati vode u kondiru. *(ek. pj.).* 2, 492. Medovinu iz kondira zlatna. *(ek. pj.).* 2, 642. Pak natoči zlatan kondir vina. *(jek. pjes.).* 3, 491. Donesi mi jedan kondir vina. Pjev. crn. 110b. Kad zaiska u kondiru vode. Bos. vila. 1889. 123. Da se shrana označuje imenom n. pr. vališ, kondir, boca. Zbornik zak. 1853. 97.

c. konder. — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku:* v. flaša, *i u jednoga pisca (ekavca) našega vremena.* Još sa stola konder prima. B. Radičević (1880). 313.

KONDINOVIĆ, *m. prezime.* D. Avramović 254.

1. KÒNDÎR, kondíra, *m. vidi* kondijer.

2. KÒNDÎR, kondira, *m. u Vukovu rječniku:* u rezańu vinograda: kad se loza na kondire odsiječe, onda više rodi *s dodatkom da se govori u Srijemu.*

KONDÍRAK, kondírka, *m. dem.* kondir *(vidi* kondijer). — XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (konьdirьkъ ‚poculum'), cf. konьdêrь. Dva kondirьka, potežu šestь litrь i unču. Mon. serb. 408. (1441).

KONDÌRIĆ, *m. vidi* kondirak. — *U Daničićevu rječniku:* konьdiričь ‚poculum': 2 kondirića (кондирика). (Spom. sr. 2) 100. (1441). može biti da je pogrješka u prepisivańu mjesto ‚kondirьka', kao što se zove ista stvar u drugom zapisu *(jamačno je tako, jer je ovo prepisano iz spomenika o kojemu je riječ kod* kondirak).

KONDIROVATI, kondirujem, *impf.* u šali provoditi: ‚Gdi si ti sinoć kondirova?' M. Pavlinović.

KONDISATI, kondisam *(ili* kondišem?), *pf. namjestiti se, nastaniti se.* — *isporedi* kondišati. — *impf.:* kondisovati. — *Biće od tur.* konmak, *prebivati.* — *U naše vrijeme.* A gdi će nam kondisati robļe? Nar. pjes. srem. 44.

KONDISOVATI, kondisujem, *impf. prebivati, boraviti, uprav impf.* kondisati. — *U jednoga pisca našega vremena.* U kojem je rimski pjesnik Katulo kondisovao. M. Pavlinović, razl. spis. 428.

KONDIŠATI, kondišam, *pf. vidi* kondisati. — *U naše vrijeme u Bosni.* I tu ti svi kondišamo (smjestimo se). Bos. vila. 1886. 41.

KONDIT, *m. vidi* kondijer. — *U naše vrijeme u Stonu.* U kondit mu sakupi vodicu. Nar. pjes. u Stonu. M. Milas.

KONDOGRICA, *f. mjesno ime.* — XV *vijeka.* U sele Kondogricê. Spom. stojan. 44.

KONDOLEJ, *m. mjesno ime.* — XIV *vijeka.* — *U Daničićevu rječniku:* Konьdolej, crkva je treskavačka imala ‚u Vincehь' ńivu ‚blizu Kondoleja'. G(lasnik). 13, 374.

KÒNDOT, *m. sahod, prohod, tal.* condotto. — *U naše vrijeme u Istri.* Kondôt ‚latrina'. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. 86. *i u Dubrovniku.* P. Budmani.

KONDRIĆ, *m. ime selu u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* Razdijeļ. 132.

KONDROV, *u Daničićevu rječniku:* Konьdrovь, ńiva je ‚Konьdrova' do puta ‚kučkovijanskoga' pripadala crkvi treskavačkoj. G(lasnik). 11, 131. 13, 375.

KÒNDÛNA, *f.* robija. u Lici. V. Arsenijević. ‚E, da nije kondune, šta bi još većeg zla bilo na svijetu!' J. Bogdanović. — *Od tal.* condanna, *osuda.*

KONDÛNÂŃE, *n. djelo kojijem se konduna, vidi* konduna. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚E, da nije kondunańa izduravati!' J. Bogdanović.

KONDÛNÂŠ, kondunáša, *m.* robijaš. u Lici. V. Arsenijević. Osuđenog po više godina na robiju zovu ‚kondunašem'. J. Bogdanović. — *Postaje od* konduna *i* kondunati. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.:* kôndunâšu, kôndunâši.

KONDÛNATI, kondùnâm, *impf.* robovati *(u robiji).* u Lici. V. Arsenijević. ‚Vaj koliko e Simu kondunalo, što e Isana ubio?' ‚Bome će ga sila godina kondunati, nije šala čojka ubiti'. J. Bogdanović. — *Od tal.* condannare, *osuditi.* — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* kondunámo, kondunáte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kôndunâ, *u part. praet. act.* kôndunao, kôndunâla, *u part. praet. pass.* kôndunân.

KÒNDURA, *f. čizma, tur.* quntura, qundura, *crevļa, po svoj prilici od grč. κόθορνος.* — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kôndûrâ. — *U naše vrijeme u Bosni.* Od mojije vezeni terluka, od tvojije mrkije kondura. Nar. pjes. petr. 1, 164. Ovu sam riječ *(kondura)* čuo od bosanskog bjegunca, on neće reći: ‚čizma i čizme', nego ‚kondura i kondure'. ‚Ma čudnije u tebe, pope, kondura, vaļaju ti glave, kad u ńima možeš po vodi do koļena gaziti'. J. Bogdanović.

KONDURBÒJA, *f. crnilo za čizme.* — *Složeno od osnova* kondura *i* boja. I ovu sam riječ čuo od bosanskog bjegunca. J. Bogdanović.

Digitized by Google

KÓNĐA, *f. u Vukovu rječniku:* ubradač ženski (osobito po Šumadiji) ‚eine art weibliche kopfbedeckung' ‚vittae genus'. *vidi i:* Đevojke se u ovom okrugu *(šabačkom u Srbiji)* od žena razlikuju, što noše prčin i kiku mjesto konđe... Đevojke nose samo fes... a žene nose kape od tri ruke: konđe, vrline, lopatara *(u okrugu podrinskom).* V. Bogišić, zborn. 180.

KÒNESTRA, *f. vidi* koneštra. — *Potvrđen je samo dem.* konestrica *(vidi).*

KÒNESTRICA, *f. dem.* konestra. — *U spomeniku* XVI *vijeka (iz Hlijevna).* Od darova došli su nam naj prvo dvi konestrici, u jednoj je naranač, i drugu za testemeļe. Starine. 10, 10. (1558).

KÒNESTRA, *f. tal.* canestro, *nekakva kotarica, koš.* — *isporedi* konestra. — *U Istri i u Lici od* XVII *vijeka.* Niz zida bi iz Damaska u koneštri spušćen. F. Glavinić, cvit. 208a. Koneštra, malena kotarica ‚körbchen'. F. Spinčić, Klana (u Istri). Kòneštra ‚eine art korb'. J. Bogdanović.

KONEŠTRÈTINA, *f. augm.* koneštra. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KÒNEŠTRICA, *f. dem.* koneštra. — *U naše vrijeme u Istri i u Lici.* Obuče se kako i sirota a na ruke bilu koneštricu, v koneštrici dvi bile kanice. Nar. pjes. istr. 2, 67. Koneštrica, dim. od koneštra. J. Bogdanović.

KONEVOD, *(m.)? ili* Konevoda, *f.? mjesno ime.* — XIV *vijeka.* U Konevodu. Stat. poļ. ark. 5, 309.

KÒNFEKAT, kònfekta, *m. ńem.* confect, *slatkiš.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* konfekt vsakojački ‚salgama, bellaria', v. postpast, *i u Voltiģijinu:* konfekt ‚confettura, pospasto' ‚konfect, nachtisch'.

KONFÈKTÂR, konfektára, *m. čovjek koji pravi konfekte.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚salgamarius'.

KONFÈRÊNCIJA, *f. dogovor (u diplomatskom smislu), tal.* conferenza, *ńem.* konferenz. — *U pisaca našega vremena.* Imaće se držati konferencije među odaslanici pojedinih država. Zbornik zak. 1865. 385.

KONFÈSIJA, *f. uprav: ispovijest, ali se upotrebļava u značeńu: vjera, lat.* confessio, *tal.* confessione, *ńem.* konfession. — *U pisaca našega vremena.* Za različite konfesije postoje posebne škole. Zbirka zak. 1, 234. Konfesija kojoj se zavod namjeńuje. 1874. 404.

KONFESIJÒNÂLAN, konfesijònâlna, *adj. koji pripada konfesiji (upotrebļava se o školama koje su uređene osobito prema vjeri).* — *ńem.* konfessional. — *U pisaca našega vremena.* I uzdržavati konfesijonalne pučke škole. Zbornik zak. 1, 234. Podizati konfesijonalne pučke škole. 1874. 390.

KONFÈSÛR, konfesúra, *m. ispovjednik, lat.* confessor, *tal.* confessore. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVII *vijeka.* Apostoli, martiri, konfesuri i djevice. M. Orbin 82.

KONFESÛRIJA, *f. ispovijedaonica.* — *Tal. (u dijalektu)* confessoria *(u toskanskom govoru* confessionale). — *Po zapadnijem krajevima od* XVII *vijeka.* Imati će u crkvi sidište konfesuriju. B. Kašić, rit. 51.

KONFÈŠATI SE, konfèšâm se, *pf. ispovidjeti se, tal.* confessarsi. — *U naše vrijeme u Istri.* Naša sloga. god. 14, br. 3, str. 11.

KONFEŠÌJÔN, konfešijóni, *f. ispovijest, tal.* confessione. — *U naše vrijeme u Istri.* Naša sloga. god. 14, br. 3, str. 10.

KÒNFÎN, konfína, *m. vidi* 1. granica, *tal.* confine. — *isporedi* kunfin. — *Po zapadnijem krajevima od* XV *vijeka.* Posede konfine. M. Marulić 16. Bolonija misto na krajih ili confinih od Romanije i Lumbardije. F. Glavinić, cvit. 360b.

KONFÒRTATI, konfòrtâm, *pf. tal.* confortare, *pokrijepiti, utješiti, razgovoriti.* — *Po zapadnijem krajevima od* XV *vijeka.* Da mi se je konfortati u nevoļne moje trude. M. Vetranić 1, 18. — *vaļa da je ovako značeńe i u ovom primjeru (gdje je pasivni glagol).* Važgan i konfortan božanstvenu ļubavju. Mirakuli. 35. — *U ovijem primjerima kao da je imperfektivni glagol, i s drugijem značeńem: svjetovati, nagovarati.* Konfortajući i nagovarajući plk da čine pokoru. Mirakuli. 33. Konfortajući vas k dobru. Korizm. 9a. Zato konfortajte viteze, da se dadu. Mon. croat. 284. (1529).

KONFÙNDATI, konfùndâm, *pf. smesti, pomiješati, pomutiti.* — *Od tal.* confondere. — *isporedi* konfunditi. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Konfundo sam jedno s drugijem'. ‚Nemoj ga konfundat, i tako je smeten'. ‚Konfundo sam se u brojeńu'. P. Budmani.

KONFUNDÁVATI, konfùndâvâm, *impf.* konfundati. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KÒNFÛNDITI, kònfûndîm, *pf. vidi* konfundati. — *U naše vrijeme u Istri.* Naša sloga. god. 15, br. 88.

KONFUZÌJÔN, konfuzijóni, *f. tal.* confusione, *smetńa.* — *U naše vrijeme u Istri.* Naša sloga. god. 14, br. 14, str. 62. *i u Dubrovniku.* P. Budmani.

KONGORA, *f. ime selu u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 76. *vidi i:* Ja sam momak iz sela Kongore. Nar. pjes. juk. 559. U vrh Duvna, u selo Kongoru. 582.

KONGORSKI, *adj. koji pripada Kongori.* Sin jedini kongorskoga kneza. Nar. pjes. juk. 559.

KÔNĢA, *f. voļa.* — *Vaļa da je riječ turska (možebiti od tur.* qynģ, *naklonost).* — *U naše vrijeme u Lici.* ‚To nekako sve nije po mojoj konģi'. ‚Taj vam razgovor ne ide meni u konģu'. J. Bogdanović.

KONĢEĻ, *m. ime selu u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 396.

KONĢILA, *f. brijeg ispod Mlave u Srbiji u okrugu požarevačkom.* M. Đ. Milićević, srb. 1020.

KONĢULOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* D. Avramović 242.

KÔNÎ, *adj. isto je što* 1. kolan, *samo* l *na kraju sloga ispada.* Kônî, što pripada kolima ili što je za kola. Koni svrdao. u Lici. V. Arsenijević.

KÔNICA, *f. vidi* kolnica, a *(isporedi* koni). — *U Vukovu rječniku:* ‚wagenschoppen' ‚receptaculum curruum' *s dodatkom da se govori u Baraći.*

KONIČ, *m. sprava (spletena od pruća) u kojoj se drži vinska komina kad je pod tijeskom.* — *Nepoznata postaća.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚gabbia in cui si spremono col torchio le vinacce' ‚fiscina exprimendis vinaceis'.

KONIČATI, koničam, *impf. riječ nepoznata značeńa (isporedi* konič). — *U jednoga pisca*

Digitized by Google

Dubrovčanina XVI *vijeka.* Nakosi trš̨like ter plavcu koničaj. M. Vetranić 1, 87.

KONIČINE, *f. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu podrinskom.* Zem̨a kod Koničina. Sr. nov. 1875. 1079.

1. KÔNÎK, *m. vidi* 1. kolnik, a *(isporedi* koni). — *U Vukovu rječniku:* put za kola ‚fahrweg' ‚via', cf. kolovoz *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

2. KÔNÎK, *m. čovjek što se vozi na kolima (isporedi* koni). — *U jednoga pisca našega vremena.* Vrveli su putnici, konici, końici, pešaci. M. Đ. Milićević, zim. več. 294.

3. KONIK, *m. u tri primjera* XV *i* XVI *vijeka nejasna riječ, može biti da znači klijet.* Pustiv cele i konike. M. Marulić 258. Pohvali perivoj, zide sve kolike, i ribe, kim ni broj, i sve ńih konike. P. Hektorović 85. U koj korab̨i *(Nojevoj)* vi se da su tri konici. Nauk brn. 58b.

4. KONIK, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* Ivaniša Konika. Mon. croat. 260. (1561).

KÓNIN, *adj. koji pripada koni (vidi* 1. kona). Konini jadi. Nar. pjes. herc. vuk. 220.

KÒNISTRA, *f. vidi* konestra *i* koneštra. — *U pisaca čakavaca* XV *i* XVI *vijeka.* A ja nis ponistru u konistri spušćen bih niz mir. Bernardin 20. paul. 2cor. 11, 33. I skupiše tada i napuniše dvanadeste konistar kusov. Postila. N1b. U konistrah grozja ubraše. Ivan trog. 31.

KÒNISTRICA, *f. dem.* konistra. — XV *vijeka.* Da bih konistrice od suha ali od palme plel. Živ. jer. star. 1, 228.

KÒNIŠTRA, *f. vidi* koneštra. — *U jednoga pisca* XV *vijeka.* I skupiše tada i napuniše dvanadeste koništar kusov. Bernardin 52. joann. 6, 13.

KÔNKA, *f. škoļka, tal.* conca. — *U dva pisca* XVII *vijeka.* Neptun i Proteo u konki. Ġ. Palmotić 2, 2. Konke i oštrege morske rastu. M. Radnić 38a.

KONKAHAR, *m. u rukopisu* XVI *vijeka stoji mj.* honkijar *(vidi).* Aleksandar nasar i veliki konkahar. Aleks. jag. star. 3, 311. *(u drugijem rukopisima na istom mjestu ima* hokijarь *i* honьkearь).

KONMÒRÂČ, konmoráča, *m. u Mikaļinu rječniku:* konmorač, motar, matar ‚crithmum, crithamum', *a iz ńega u Stulićevu:* ‚crithamum, crithmum'. — *Očito je da je ista riječ što i* komorač, *ali u osobitom značeńu* (Crithmum maritimum L., *vidi* motar). — *Po ovoj se riječi može tumačiti kako je postalo* komorač *od* morač, *pa je* n *ispred* m *ispalo. ostaje još nejasno, što je značeńe onoga* kon: *misli se da* komorač *postaje od grč. ἱππομάραθρον, dviļi morač, te da je* ko *ili* kon *postalo od* koń *a da je ovo po grč. ἵππος; ali ovakovo tumačeńe mislim da nije po narodnom duhu, jer bi se prva polovica složene grčke riječi prevela, a druga bi se primila kako je u grčkome samo s ńekijem promjenama. ja mislim da* kon *treba shvatiti kao prijedlog, s kojijem je narod složio poznatu riječ* morač, *i (po pučkoj etimologiji) podao značeńe: trava što raste kod (kon) mora, kao sto i jest motar.*

1. KÔNO, *adv. sažeto* kaono *(vidi).* — *Od* XVIII *vijeka.* Srdašce mi ustinulo kono mramor studeni. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 27. Kono sfeti krstitel̨ još primio je razborstvo. Čestitosti. 12. Ne klańa li toliko visoka druga kono gospara? 31. Kono da svaki dan sunce svańiva. A. Kalić 569. A za ńima do dvjesta Srbina na atima, a pod misdracima, kono srodno jato golubova. Nar. pjes. vuk. 4, 188. A ružica rumenilo vija, po nedragu kono i po dragu. Osvetn. 1, 10. I junačkom vjerom zavjerite, kono su se zavjerili Turci. 3, 38. — *Može otpasti i krajńe* o, *osobito ispred* da. Kon' da mi je vatru naložila. Nar. pjes. marjan. 29. Čašu baci, kon' da ne pi vina, i skoči se, kon' da ne siđaše. 72. — *vidi i* 1. konda.

2. KÓNO, *m. hyp.* konšija. — *Akc. se mijeńa u voc.* kôno. — *U Vukovu rječniku.*

KONOB, *m. (ili f.? kao što je u naj starijem primjeru gdje i značeńe nije jasno), ńekakav sud.* — *Od srlat.* canabus, *zdjela.* — *Samo u knjigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Stulićevu* (‚ahenum, cacabus, caldarium' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara) i u Daničićevu* (konobь ‚pelvis'). I sama konobь narekla se jestь toje svetyje crькvе. Domentijana 159. Metnuše glavu va konobь i izvariše. Glasnik. 10, 252. — *Ne znam, pripada li amo ovaj primjer ili pod* konoba: Spili su ga tri konobe vina. Nar. pjes. istr. 2, 70.

1. KÒNOBA, *f. pivnica, podrum, srlat.* canaba. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kônôbâ. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (konoba, pivnica ‚cella vinaria, cellarium, horreum vinarium', *i kod* izba, podrum, vinica), *u Belinu* (‚cantina, luogo sotterraneo da tenere il vino' ‚cella vinaria' 167a; ‚cellaro, stanza terrena da tener vino' ‚cellarium' 183b), *u Bjelostjenčevu* (konoba, v. pivnica), *u Voltiģijinu* (‚cantina' ‚keller'), *u Stulićevu* (‚cella vinaria'); *u Vukovu:* 1. (po zapadnijem krajevima) podrum ‚keller' ‚cella'. — 2. (u Hrvatskoj) soba pri zem̨i, gdje se pije i jelo gotovi ‚eine arte schenke' ‚caupona'. U Seńu pjevaju l̨udi iza glasa ne samo po ‚konobama', nego i po ulicama u po podne. — Ne mozi u jednoj konobe, ni u hiže tovernit dvojega vina. Stat. kast. (1490). 185. Vino ko je v konobi. Naručn. 21a. Idoše v konobu od vina. Mirakuli. 55. Jest prodal polovicu konobe Jurju. Mon. croat. 289. (1588). Vinogradi i vrtli napuńaju žitnice, konobe. P. Radovčić, ist. 149. Shrane ńihe i konobe svakega su pune blaga. A. Vitaļić, ist. 513b. Blagoslov konobe gdi vino stoji. L. Terzić 213. Vidi jedan strašan osiń, otiđe za ńim u konobu. J. Filipović 1, 250b. Ulazište unutra u manastir, kako u konobu. P. Filipović 19. Grana zelena na vrati od konobe daje nam na znańe, da se u ńoj vino prodaje. Ant. Kadčić 108. Kud? kamo? u jednu konobu. M. Kuhačević 52. Čovik zame kl̨uč i opre konobu. Nar. prip. mikul. 18.

2. KONOBA, *f. ime selu u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj (vidi* Petrovsko). Razdiješ. 95.

KÒNOBAN, kònobna, *adj. koji pripada konobi.* — *U naše vrijeme u Istri.* Konôbnî ‚cellarius'. Đ. Nemanić, čak.-kroat. stud. 11ftsg. 41.

KONÒBÂŃE, *n. djelo kojijem se ko konoba.* — *Između rječnika u Stulićevu i u Vukovu.* ‚Bome 'e i u ńe vratrije konobańe sa onlikom dječurlijom'. J. Bogdanović.

KÒNOBÂR, *m. čovjek koji čuva konobu, koji upravl̨a konobom; čovjek koji ima svoju konobu (gdje prodaje vino); u naše vrijeme u Hrvatskoj može značiti i slugu u gostionici (prema ńem.* kellner). — *Od* XV *vijeka (vidi na kraju), a između rječnika u Belinu* (‚cantiniere o canavaro, quello che tiene cura della cantina' ‚cellarius' 167a), *u Voltiģijinu* (‚cantiniere, canevaro' ‚kell-

Digitized by Google

ner'), *u Stulićevu* ('cellae vinariae custos'), *u Vukovu*: 1. (po zapadnijem krajevima), vide kļučar. — 2. (u Hrvatskoj) koji ima konobu ‚ein gastwirth' ‚caupo'. cf. krčmar. — Vidi mi se da naš konobar ne pride. Mirakuli. 4. — *I kao prezime.* Toma Konobar. Mon. croat. 51. (1422).

KÒNOBARICA, *f. žensko čeļade kao konobar.* — *U Vukovu rječniku:* 1. (po zapadnijem krajevima) vide kļučarica. — 2. (u Hrvatskoj) žena koja ima konobu ‚die gastwirthin' ‚caupona'.

KONÒBATI SE, konòbâm se, *impf. s mukom živjeti (vidi u Vukovu rječniku).* — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* konobámo, konobáte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kônobâ, *u part. praet. act.* kônobao, kônobâla. — *Nepoznata postańa, ali isporedi* kombati se *i* gombati se. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* ('dolere, moerere, cruciari, angi, se afflictare'), *u Vukovu* (trudom otimati se od zla i od sirotińe ‚sich kümmerlich behelfen' ‚parce ac duriter vitam agere': dobro se onaj čovjek konoba). Nečuvenu diže viku, konoba se, plače i cvili, gorkih suza toči riku, životom se skoro dili. J. Krmpotić, kat. 50. ‚Što radiš?' ‚Ma ništa, evo se s dječurlijom vavije konobam'. ‚Konobam se sa mojije stotinu muka'. J. Bogdanović.

KONOBÈTINA, *f. augm.* konoba. *u Dobroselu.* M. Medić.

KÒNOBICA, *f. dem.* konoba. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* ('cellula vinaria'). ‚Imam malu konobicu svedno ka' škatulicu'. J. Bogdanović.

KÒNOP, konòpa, *m. uže, isporedi* konopac. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* kònope, kônopi. *Vuk ne bilježi za gen. sing. nikakav akcenat različan od nominativa, a tako i Daničić* (Glasnik. 8, 19 *i* 20). *isporedi i* konopac. — *Postaje od srlat.* canapus. — *Od* XV *vijeka po zapadnijem krajevima (obično je* konopac), *a između rječnika u Mikaļinu* (konop, konopac, uže ‚funis, restis'), *u Belinu* ('fune' ‚funis' 334[a]), *u Bjelostjenčevu* (konop, povraz ‚funis, restis, schaemos, rudens', v. vuže), *u Jambrešićevu* ('rudens'), *u Voltigijinu* ('corda, fune' ‚seil, strick'), *u Stulićevu* ('funis, restis'), *u Vukovu* (vide konopac).

a. *uopće, misli se svagda uže upredeno ili usukano (rjeđe spleteno) od konopaļa.* Konopom vezana. M. Marulić 190. Nav ka je lipa i moćna i lipo i dobro napravļena konopi i vsakom napravom. Transit. 236. Privezaše jednim konopom onu ruku. Korizm. 97[a]. Svezan tvrdo bi gvozdmi i konopi. Zborn. 88[b]. Po konopih doli spustiše postiļu. Anton Dalm., nov. tešt. 51[a]. Učinivši kako bič od konopa. 133[a]. joann. 2, 15. Dokle ne bi hodili nagi i bosi s konopom na grlu. A. Gučetić, roz. jez. 34. Zapovidi da bi tvrdo potegli sve konope. Ivan trog. 7. Konopi su dopali mene. B. Kašić, rit. 105. Konopijema svezan. B. Kašić, zrc. 175. Učinivši kako bič od konopov, izagna svih iz crkve. I. Bandulavić 61[b]. joann. 2, 15. Ti meni sveza konopom ruke moje. 109[b]. Poluge od driva popriko imaše nikoko nakriva, na kih se sidjaše: na prvoj višaše konopa ne malo, za kih se hitaše kako koń za žvalo. Đ. Baraković, vil. 278. A konopom opaso se *(pustińak)* po oštrom ruhu od kostreti. I. Gundulić 436. Tim prostriješe množ konopa, po kijeh htješe po svoj voļi sit vitezi svi naj boļi. 555. Pogani . . . konop na vrat mu vrgohu, ter po mestu potezahu. F. Glavinić, cvit. 107[b]. Znadiše konope plesti. 208[a]. Konopom se opasa. 335[a]. Tuge nike radi sam konopom zaguti se. 368[a]. Nav ima konope proti fortuni. 447. Vrat odrt oštrijema konopi. I. Držić 332. Od konopa pâs pritvrdi. Ġ. Palmotić 1, 24. Od konopov kimi bi vezan u vrtlu i na koloni. P. Radovčić, nač. 433. Po konopu Epeo sajde. I. Zanotti, en. 19. Ļudi se jezikom a živine konopom (uzom) vežu. (D). Za romijenčom neka ide i konop. (D). Poslov. danič. Tere ju konopom počaše vezati. Oliva. 24. Jedni na vrat konop meću. A. Vitaļić, ost. 107. I tvrd konop kad donese, vrat mu 'e sveti s ńim kružio. 190. Niki se uveza) po tijelu konopom. S. Margitić, fal. 21. Blagoslov konopa čim se paše. L. Terzić 260. Da je samo postaviti zlatnu duplu na konope. J. Kavańin 44[a]. Obukoše kostreti, opasaše se konopim. A. d. Bella, razgov. 50. Pomļivim okom gleda jambore, jedra, konope. 236. Da će mnogo lašńe moć ulisti debel konop u iglene uši, nego u raj bogati lakomac. L. Ļubuški 35. Pripravite oružje i konope. M. Lekušić 39. Da te s konopi na križu rastegnu. J. Banovac, prisv. obit. 36. Pririza konop o komu visaše. J. Filipović 1, 98[b]. A konopom opasa se. P. Knežević, živ. 8. Nemilo konopima privezaše ńegovo tijelo. V. M. Gučetić 33. Konopima biti vezan. I. A. Nenadić, nauk. 260. Mnoge konop već zadavi, koji pri ńem biše pravi. V. Došen 121[a]. Indi konop i tojagu vaļalo bi pripraviti. 188[a]. Riči vežu mlade vitezove, a konopi końe i volove. And. Kačić, razg. 131[a]. Raztrže oba konopa. kor. 130. Čini ga tankim konopom svezat. F. Radman 14. Razdrišujući konope. A. d. Costa 2, 161. Konop s kojim biše vezane ruke našemu spasiteļu. Ant. Kadčić 44. Drvetja, konope, uža. 284. *(Čeļad)* s konopom na vratu. I. J. P. Lučić, razg. 25. Sansun uvezan konope raztrgnu. 69. S konopom o vratu padoše. izk. 16. Ludi Jovan rastegnu rukama, na sedmoro konop raskinuo. Nar. pjes. vuk. 2, 30. Pokrila je po kuli konope, da joj bratac vode ne zafati. Nar. pjes. herc. vuk. 147. Za konop se końi zavedoše. Nar. pjes. juk. 517. S konopi vezane. Nar. pjes. istr. 2, 8. Dva pelivana na jednom konopu ne mogu igrati. Nar. posl. vuk. 57. Zamite jedan konop, pa me pustite po ńin nutar va jamu. Nar. prip. mikul. 83. Đe na konop skaču i igraju. P. Petrović, gor. vijen. 61. Svežu dva kraja od konopa za ona dva čavla. V. Vrčević, igre. 45. Osušismo ih o konopu (objesismo ih). S. Ļubiša, prip. 172. Mah mamene nasrnuše sluge, ter na konop i likovo uže dvajest trijest mučenika druže. Osvetn. 1, 24.

b. *prije bi se optuženici vezali konopom za lakte, pa bi se tako objesili da ispovjede krivicu. ista se muka upotrebļavala i kao pedepsa za krivce.* — *U Italiji se ovaka muka zvala* corda *(ili* colla), *te se kazivalo:* dare la corda, *ili* mettere alla corda. Budući stavļeni na konop i tako pred silu muke povidaše. Transit. 232. Konop ‚corda, fune intesa di quella, con cui si tormentano i rei' ‚funis tortorius'. A. d. Bella, rječn. 228[b]. Dati konop, staviti na konop, ‚tormentare, dar la corda' ‚fune torquere'. 735[b]. Dati konop, mučiti konopom, mučiti na konopu ‚dar la corda' ‚fune tortorio torquere'. J. Stulli, rječn. *kod* konop.

c. konop *može biti načińen i od čega drugoga, ne od konopaļa.* Kožji konop ‚fune di cuojo' ‚funis loreus'. A. d. Bella, rječn. 334[a]. Jedan gubavac sudom o konopu zlatnomu crpaše vodu. Blago turl. 2, 119. Izbire od svile ko-

Digitized by Google

nope. Nar. pjes. istr. 1, 15. A od mojih rusih vlas konopi spletala. 2, 59.

d. *u metaforičkom smislu.* Neka bih dostojal najti se vezan vikuvičńom uzom i konopom od ļubavi tvoje. M. Jerković 50. O kraļu vezani konopi Adamovi i uzami božanstvene milošće. P. Radovčić, nač. 282. Da me svežete tisno s konopom svete ļubavi vaše. P. Posilović, nasl. 187b. Kad grišnik upane u uze i konope od griha. J. Banovac, pred. 7.

KÒNOPAC, kònopca, *m. vidi* konop, *od čega postaje nastavkom* ьсь *(ne kao deminutiv;* konopac *bi bio uprav svaki komad uzet napose, a* konop *bi bio materijalni supstantiv, ali se na tu razliku obično ne pazi). — Akc. je zabiļežen kako je u Vukovu rječniku i ne mijeńa se; ali je meni običniji drugi akcenat:* kònopac, kònopca, *koji se mijeńa u voc.:* kònopče, kònopci, *i u gen. pl.* konopácâ. — *Od* xv *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu (kod* konop), *u Belinu* (‚fune' ‚funis' 334a), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* konopec, konopčić ‚funiculus canabinus, resticula'. 2. konopec za mućeńe ‚fidicula'), *u Voltiģijinu (uz* konopčić), *u Stulićevu* (v. konop), *u Vukovu* (‚ein strick von hanf' ‚funis cannabinus'. ‚Konopac' je od konopaļa i dobro je usukan, koje samo konopari grade; ‚uzica' može biti i od konopaļa i od vune, ali nije usukana, nego je opletena i svaka je žena sebi plete; ‚ličina' je usukana kao i konopac, ali je od lika i ļudi je sami prave).

a. *uopće, isporedi* konop, a. Svrhu posteļe biše sveza' konopca tere se rukami uhićaše za ń. Živ. jer. star. 1, 235. Pošad konopcem se obisi. Naručn. 81a. Staviše mu jedan konopac na grlo. Korizm. 93a. Učini kakono bič od konopac. N. Rańina 71b. joann. 2, 15. Svezan konopci. Zborn. 83a. Konopac stavismo na svoj vrat. M. Vetranić 2, 138. Ja ću poć uzet lakat konopca, ter se ću objesit. M. Držić 181. Želeć se objesit jedan skup lakomac, otide na poļe za kupit konopac. D. Rańina 106b. Učini bič od konopaca. A. Gučetić, roz. jez. 192. Opasa se konopcem i niz konopac objesi jednu tikvicu, a na noge obuče jedne crevļe od konopca. B. Kašić, iń. 12. Na vesli privezan konopac trojestruk. Đ. Baraković, vil. 277. Toliko trči kravica, koliko je konopca. (D). Poslov. danič. Metnu konopac na vrat. P. Macukat 46. Biše pririzao konopac. J. Filipović 1, 98b. Blaguje malo brašna koga mu po konopcu spuštuje Roman. V. M. Gučetić 210. Koga Pilatovi vojnici konopci i singiri vezaše. F. Lastrić, test. 164b. Pritrostručivši konopac, maže gdi koga dostiguje. ned. 318. Kakvim konopci su svezani? svet. 168a. Zapovidi kraļ s konopci ga kruto stupu pritegnuti. A. J. Knezović 167. Gledao je konopce kojim će biti vezan. A. Kanižlić, uzr. 97. Kod šatora rasikao konopce šatorove. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 16. U konopcih i stablih za brodove. A. Tomiković, živ. 4. I sastavi tridest konopaca i zasuka po dva u jednoga, te napravi petnaest komata. Nar. pjes. vuk. 2, 85. Te nad Markom šator oboriše, na šatoru isekli konopce. 2, 374. Al' će ti se zamaknuti ļuba o konopcu u tvoje dvorove. 2, 630. Te nasloni nože na konopce, pa povuče nože po konopcu, te preseče na ruku konopce. 3. 41. Konopcem mu savezao ruke. 4, 90. Konopac mu jesu na vrat položili. Jačke. 181. Kaštigu 'e obrnul na nošńu konopca. 215. Tada ih ona spusti kroz prozor po konopcu. Đ. Daničić, is. nav. 2, 15. Svezani konopcima nevoļničkim. jov. 86, 8. Govoreći da bi se volila utopiti ili konopcem zadaviti. Pravdonoša. 1852. 33. Za ńim drusi svi kô povezani, ńih konopci ni uža ne vežu. Osvetn. 2, 91.

b. *vidi* konop, b. A trikrat mi neizrečene na konopcu muke daše. P. Kanavelić, iv. 323.

c. *jer se krivci vješaju konopcem,* čovjek (koji je utekao) s konopca *znači što i* obješeńak *(kao psovka).* Čovjek s koca i s konopca ‚sgherro, bravo' ‚sicarius'. A. d. Bella, rječn. 675b. Koji s koca, koji s konopca (n. p. sastali se, t. j. sve nevaļali ļudi, obješeńaci). Nar. posl. vuk. 143. Ugostio si Mijata koji je utekao s konopca. S. Ļubiša, prip. 231.

d. *u metaforičkom smislu.* Svezavši konopcem od ļubve. Naručn. 46b. Zaziva od zapada starce, kojino su primotali konopac od života i prikučili se k stožeru od smrti. F. Lastrić, ned. 145. Od grišnih opačina konopac svoj pletu. A. Kanižlić, utoč. 98. Konopcima paklenima privučene u pako. I. Velikanović, uput. 1, 24.

1. KÒNOPAN, kònopna, *adj. koji pripada konopļama. — Od* xvi *vijeka.* Koliko je zrno konopno. Transit. 93. Kad se konopna, u vodu zamočena i opet isceđena, platna po žitnim gomilama prostru. Nov. sr. 1835. 32. Konopno sjeme. V. Bogišić, zborn. 111.

2. KÒNOPAN, kònopna, *adj. koji pripada konopu, koji je načińen od konopa. — U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (‚funalis'). Uz konopne ļestve. M. Vodopić, tuž. jel. dubrovn. 1868. 209.

KONOPANCI, Konopanaca, *m. pl. mjesno ime. — Prije našega vremena (pisano* Konopnci, *što bi trebalo shvatiti kao da je pisano* Konopьnci). Spom. stojan. 184.

KONÒPÂR, konopára, *m. čovjek koji po svojem zanatu pravi konope. — isporedi* konopčar. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.:* kònopâru *ili* kònopâre, kònopâri. *u Vukovu je rječniku drukčiji akcenat, ali je u Dubrovniku (gdje on kaže da je čuo ovu riječ) akcenat kao što je zabiļežen gore (isporedi i* konop, konopac). — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (konopar, koji čini konope ‚restio, restiarius, funarius') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (‚funaro, funajo' ‚restio' 334a), *u Bjelostjenčevu* (konopar, povraznik ‚restio, funarius'), *u Stulićevu* (‚restiarius, restio'), *u Vukovu* (kònopâr ‚der seiler' ‚restio' *s dodatkom da se govori u Dubrovniku).* Da su puļiški konopari . . . M. Pavlinović, rasl. spis. 310.

KONOPÁREV, *adj. koji pripada konoparu.* Mati mu je bila kći konopareva. M. Pavlinović, rad. 70.

KONOPCI, Konopaca, *m. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu podrinskom.* Sr. nov. 1869. 461.

KONOPČAC, konopčca, *m. u Stulićevu rječniku:* v. konopčić. — *nepouzdano.*

KONÒPČÂR (kònopčar?), konopčára, *m. čovjek koji po svojem zanatu pravi konopce. — isporedi* konopar *(i radi akcenta). — Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚funaro, funajo' ‚restio' 334a) *gdje se naj prije nahodi, i u Stulićevu* (v. konopar). Od seļaka ima kovača, . . . kačara, kolara, dunđera, konopčara. Vuk, dan. 2, 102.

KÒNOPČIĆ (kònopčić), *m. dem.* konopac. — *Radi akcenta vidi* konopac. — *Od* xv *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (konopčić, mali konopac ‚funiculus, resticula'), *u Belinu* (‚cordella, cordicella, funicella' ‚funiculus' 229a; ‚funicella, fune piccola' ‚funiculus' 334a), *u Bjelostjenčevu (vidi kod* konopac), *u Voltiģijinu* (‚fu-

Digitized by Google

nicella, cordicella, cordella' ‚stricklein'), *u Stulićevu* (‚funiculus, resticula'), *u Vukovu* (kònopčić, dim. v. konopac). Opasat se konopčićem. M. Marulić 270. Konopčići sideći lagahno udarati. B. Kašić, rit. 55. Konopčić mi od diljenja srićan dojde i čestiti. A. Vitaljić, ist. 44b. On očuti svaki mah od vesala, strucnuće svako i od slabahna konopčića. B. Zuzeri 292. Zavezat lakte i stegna uzlovitijem konopčićim. 335. Privitijem konopčićim sama sebe bičevati. 423. Tada svezaše s jednim rđavim konopčićem dite i spuštiše ga u jamu. J. Banovac, pripov. 214. Svezavši konopčićem krajeve. F. Lastrić, test. 201a. Svezan zlatnim konopčićem od božanstva. 201b. Koji pritežete zloću s konopčići od izpraznosti. M. Zoričić, osm. 35. Učini ko jedan bič od sastučenijeh u jedno konopčića. S. Rosa 53a. Izvadio nož i prisjeko konopčić s kojijem bijaše Jezus vezan. Đ. Bašić 56. Teško vam koji potežete opačinu s konopčićima od taštine. 82. Samo što uze aliti konopčići, s kojim svezani bihu, izgoriše. And. Kačić, kor. 291. Ako bi mu se podala tkojagod odića mekahna, iznutra bi ispleo nike konopčiće. Blago turl. 2, 156. Duge učini konopčiće tvoje. J. Matović 471. Konopčić dragostni koji side, obvi i sveza moje srce. I. M. Mattei 226. Lasno je razumjeti, da prilikom konopčića znamenuje se ovdi žestoka Božija ljubav. 227. *(Trcaruli)*, tal. ‚terzaruoli', konopčići prišveni priko širine jedra, u dva u tri reda, svaki red zove se ‚ruka'. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 213. Kònopčić, dim. od konop. J. Bogdanović.

KONÒPČIJA, *m. vidi* konopar. — *Postaje turskijem nastavkom* či. — *Samo u Belinu rječniku:* ‚funaro, funajo' ‚restio' 334a.

KONOPČINA, *f. augm.* konopac. — *U naše vrijeme.* Kònopčina. J. Bogdanović. Konòpčina. M. Medić.

1. KONÒPINA, *f. ime biljkama (uprav ono od šta se čine konopci). — Samo u Mikaljinu rječniku.*

a. *vidi* konopļa, konopļe. — *U Mikaljinu rječniku:* od konopine ‚cannabaceus, cannabinus'; platno od konopine, kanavče ‚canavaccio' ‚tela canabina'.

b. Ricinus communis L., *isporedi* rimska konopļa *(kod* konopļa). — *vidi kod* konopļica.

2. KONÒPINA (kònopina), *f. augm.* konop. — *Od* XVIII *vijeka.* A vrat dave vruće konopine. L. Ļubuški 47. Kònopina, augm. od konop. J. Bogdanović.

KONÒPLIKA, *f. biļka, isporedi* konopļika. Konoplika (conoplica u mletačkom rukopisu), 1. altea, ibiscus, malvoviscus, bismalva, malva ortensis (u mletačkom rukopisu), Althaea cannabina L.; 2. Vitex agnus castus L. (Vodopić), v. Konopļika. — Konoplika otočka (conoplica hotoçcha u mletačkom rukopisu), agnus castus, piperella (u mletačkom rukopisu), Vitex agnus castus L. B. Šulek, im. 154.

KONOPLINA, *f. vidi* konopļa, konopļe. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* konoplina, t. j. kudelja ‚canabum'. 2. platno iz konopline, kanavac ‚tela canabina', *i u Stulićevu: us* konopļa *s dodatkom da je useto iz Bjelostjenčeva. — Po svoj prilici treba čitati* konopļina.

1. KÒNOPLA, *f.* Cannabis sativa L., *biļka što se od nesiniјeh vlakanaca pravi uže (konop, konopac). — isporedi* konopļe. — *Jamačno je riječ praslavenska (isprva* konopь *i* konopja), *isporedi stslov.* konopļa, *rus.* конопля, конопаль, конопь, *češ.* konopě, *pol.* konop', konopie, *pa i lit.* kanapes, *stprus.* konapios. — *Ista je riječ što i grč. κάνναβις, lat.* cannabis *(iz grčkoga), stvnem.* hanaf, *skand.* hampr *itd.; ali se čini da ni Germani ni Slaveni nijesu primili ovu riječ ni iz latinskoga ni iz grčkoga jezika; jer je s jedne strane u germanskijem jezicima ova riječ primila prvo pomicańe glasova* (lautverschiebung) *po kojemu su glasovi* k *i* b *postali* h *i* p, *a misli se da su Germani posudili riječi s juga istom poslije ovoga pomicańa; s druge strane Grci su obaznali ne vele rano za ovu biļku što je rasla u skitskijem prijedjelima* (Erodot 4, 75): *sva je dakle prilika da su Slaveni i Germani napose, a napose Grci primili ovu riječ od naroda koji je ovu biļku gojio u istočnoj Evropi ili u zapadnoj Aziji (vidi* O. Schrader, sprachvergleichung u. urgeschichte2. 426). — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚canabis, canabum'), *u Jambrešićevu* (‚canabis'), *u Stulićevu* (konopļa, trava ‚cannabis, cannabum' *s dodatkom da je useto iz bukvara).* Od konopļe seme stuci s masloms. Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 92. Ja hoću za goluba, koji šeće po konopļi. Nar. pjes. kras. 1, 134. Konopļa, конопля, rus. конопель, конопля, конопелька. češ. konopě, pol. luž. konop: canabis (u mletačkom rukopisu), Cannabis sativa L. (Vuk). — Konopļa divja, češ. divoké konopě (Eupatorium cannabinum), 1. Euphorbia lathyris L. (u Zagorju); 2. Althaea cannabina L. (u Istri). — Konopļa duga, abutilo d' Avicenna (Kuzmić, Anselmo da Canali), Abutilon Avicennae Grtn. — Konopļa rimska, manus Christi, Ricinus communis L. (Sabļar). B. Šulek, im. 154.

2. KONOPĻA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Mesto Konopļa. Sr. nov. 1873. 715.

3. KÒNOPĻA, *f. ime žensko. — U Vukovu rječniku.*

KÒNOPĻÂK (konòpļâk, *gen.* konopļáka), *m. postaje od* konopļa, *a upotrebļava se u naše vrijeme u različitijem značeńima.*

a. *u Vukovu rječniku ima samo* kònopļâk *bez značeńa; u trećem su izdańu dodali izdavaoci:* vide konopļište?

b. *mjesto, zemļa gdje se goje konopļe.* Čegrtaļci, koju je jedan Porečanin namestio u konopļaku, pa se ona po vetru okreće. M. Đ. Milićević, zim. več. 88.

c. *lokva u kojoj se kisele konopļe. — U Istri.* Konopļâk ‚lacuna in qua cannabis humectatur', gen. konopļâkâ. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. 67.

d. *platno izatkano od konopaļa. — U Šulekovu rječniku:* ‚hanfleinwand'.

e. *ime mjestima u Srbiji (biće prema značeńu kod* b). *α) u okrugu kragujevačkom.* Zemļa pod Konopļakom. Sr. nov. 1875. 72. — *b) u okrugu smederevskom.* Ńiva u Konopļaku. Sr. nov. 1873. 1055.

KÒNOPĻAN, *adj. koji pripada konopļama, koji je načińen od konopaļa. — U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (‚cannabinus') *i u Vukovu* (‚hanf-' ‚cannabinus'). Seļaci nose košulju od konopļana platna. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 65. S konopļanim sjemenom. V. Bogišić, zborn. 109.

KONÒPĻANÎK, *m. vidi* konopļak, b. — *U naše vrijeme u Bosni.* Zavukao bi se u konopļanik. Bos. vila. 1887. 68.

KONOPĻANKA, *f. biļka.* Konopļanka, Linaria vulgaris Mill. (Visiani, Lambl). B. Šulek, im. 154.

Digitized by Google

KONÒPLJÂR, konopljára, *m. vidi* konopljak, b. — *U naše vrijeme u Istri.* Konoplјâr ‚ager cannabe consitus', gen. konoplјārā. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. 67.

KONOPLJARA, *f. vidi* konopljak, b, *(i kao ime mjestu u Srbiji u okrugu kruševačkom).* Konopljara u mestu zovomom Konopljara. Sr. nov. 1875. 983.

KONOPLJÀRICA, *f. češljugarka.* — Konopljarica ‚Carduelis elegans'. u Sluńu. D. Hirc.

KONÒPLJÂRKA, *f. češljugarka.* — Carduelis carduelis (L.). S. Brusina, ptice hrv.-srp. nastav. 12b. ‚Konopljarka' je pravo narodno ime češljugarke. 15a. — *U Šulekovu rječniku stoji za drugu pticu (juričicu):* ‚hänfling' ‚Fringilla cannabina'.

KÒNOPLJAST, *adj. kaže se o perju kad je raščešljano, i o živadi u koje je onako perje.* — *U naše vrijeme.* ‚Uvati onu konopljastu koku, pa ćemo 'e zaklati'. J. Bogdanović. ‚Konopljasto perje' u guske, kad je sve raščešljano. u Volođeru. D. Hirc.

1. KONÒPLJÂŠ, konopljáša, *m u narodnoj zagoneci (isporedi* konopljast). Crljen leti po putiću u crljenu klobučiću; ńega srete konopljaš: ‚Ala, brate, crljen ti si!' ‚Bogme, brate, ka' i ti'. *odgonetlјaj: pijetao.* Nar. zag. nov. 164.

2. KONÒPLJÂŠ, konopljáša, *m. vidi* konopljak, d. — *U naše vrijeme.* Od konople se pravi i platno konopljano što se kaže ‚konopljaš'. Đ. Popović, poznav. robe. 371.

KONOPLJÀŠICA, *f.* Linota rufescens Dress., *ńeka ptica.* — Konopljašica, juričica ‚Fringilla linota'. D. Trsteńak.

1. KÒNOPLJE, kònopâlâ, *f. pl. ono od čega se predu ili suću užeta (konopi), uprav je plur.* konopla *(vidi).* — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚der hanf' ‚cannabis'. cf. kudjelja).

a. *u značeńu sprijeda kazanome.* Nemoštno že ogńu vь konoplјahь sьkrvenu utajiti se. *u* S. Novaković, novo brdo. 71. Od konopaj ili lana. S. Budinić, ispr. 129. Konople domaće, canape domestica (Kuzmić), Cannabis sativa L. — Konople divje (ili lozne Bjelostjenac), 1. osiris (Bjelostjenac), alysson (Bjelostjenac, Parčić), Chenopodium scoparia L; 2. cannabis sylvestris (Durante), Althaea cannabina L. — Konople pitome (u rukopisu XVI vijeka), v. konople domaće. — Konople turske. mirica (Parčić), tamarix, ricinus (Bjelostjenac), Ricinus communis L. (Sabljar). B. Šulek, im. 154.

b. *u ovijem primjerima kao da je množina prema* konop. Konopaj natepen. Đ. Baraković, vil. 278. I veza do smrti u jake konople. jar. 16.

c. *ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Niva u Konopljama. Sr. nov. 1875. 619.

2. KÒNOPLJE, *n.* Cannabis sativa L., *vidi* konopla. — *Uprav je coll.* konop. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚canabis') *gdje se naj prije nahodi, u Mikaljinu* (konople, kudilja ‚canabis, canabum'), *u Belinu* (‚canapa, herba nota, dal cui filo si fanno le funi, ‚canabis' 164a), *u Voltigijinu* (‚canape' ‚hanf'), *u Stulićevu* (v. konopla). S konoplјem valja raditi . . . Fajda od konopla . . . I. Jablanci 164. Nikne im konople . . . Moli da jošte mlado i slabo konople počupaju. D. Obradović, basn. 302. Ispletite mi bradu od kučina i nažuta konopla. S. Ljubiša, prip. 151. Hoće da mu skisne lan i konople. 173. Konople (u Dalmaciji), v. konopla. B. Šulek, im. 154. — *Kao coll.* konop. Bez suda ih objese o konoplju po galijama. S. Ljubiša, prip. 117.

KÒNOPLJEN, *adj. koji pripada konoplјama.* — *Od* XVIII *vijeka.* Daj jim zobat konoplјeno sime. J. S. Rejković 424. Valja posuti konoplјenoga semena. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 99.

KÒNOPLJENÂ TRÁVA, *f. biljka.* Konoplјena trava, Echinochloa crus galli Beauv. (u Zagorju). B. Šulek, im. 154.

KONOPLJENKA, *f.* suvrst kruške (Valjavac, u Slavoniji). B. Šulek, im. 155.

1. KONÒPLJICA, *f. (uprav dem.* konopla), *ime ńekijem biljkama.* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (‚ricinum') *gdje se naj prije nahodi.* Ima onde nika trava, Vlasi zovu je konoplјicom. J. Vladmirović 36. Rasla tanka konoplјica. Nar. pjes. vil. 1867. 13. Konoplјica (konoplјika?), pol. konopnica (Eupatorium), titimalo characia (Frań.?), Euphorbia characias L. B. Šulek, im. 155. Konoplјica, Anemone ranunculoides L. u niškom okrugu. S. I. Pelivanović, javor. 1881. 183. Konoplјica, Syringa vulgaris L. *na Braču.* V. Tomić. Konoplјica ‚Eupatoria cannabinum'. u Bakru. D. Hirc.

2. KONOPLJICA, *f. juričica obična, ńeka ptica.* — *U Šulekovu rječniku:* prava konoplјica, ‚hänfling' ‚Fringilla canabina'.

KONÒPLJIČINA, *f. augm.* konoplјika. — *U Vukovu rječniku.*

KONÒPLJIKA, *f. vidi* konopla.

a. *u pravom značeńu.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚die hanfstaude, der hanfstängel' ‚cannabis'). Simena od konoplјike. J. Vladmirović 16. Tanka kao konoplјika. (Govori se za žene i za đevojke, kad se hoće da kaže da je koja lijepa rasta). Nar. posl. vuk. 312. Konoplјika se naj pre nakvasi u vodi, pa onda na stupi izlomi. Đ. Popović, poznav. robe. 370.

b. *znači druge biljke što su slične konoplji, osobito* Vitex agnus castus L. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚agno casto, arboscello medicinale' ‚vitex' 53b) *i u Stulićevu* (konoplјika, dubak ‚vitex'). Konoplјika, 1. atanasia (Pizzelli, Skurla), Tanacetum vulgare L. (Kuzmić); 2. Vitex agnus castus L. (Lambl, Visiani, Kuzmić, Durante). — Konoplјika duga, abutillo (u sińskom rukopisu, Durante), Abutilon Avicennae Grtn. — Konoplјika mala, (Euphorbia) lathyris L. (Bartulović). — Konoplјika velika, Vitex agnus castus L. (Anselmo da Canali, Bartulović). B. Šulek, im. 155.

KÒNOPLJIN, *adj. koji pripada konoplјama.* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Korporal valja da je od lanena ili od konoplјina beza. A. Baćić 358.

KÒNOPLJINA, *f. vidi* konopla. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Đubre voziš po onih zemaljah baš i kuda konoplјinu divaš. J. S. Rejković 373.

KÒNOPLJÎŠTE, *n. mjesto gdje se sadi (ili gdje se sadila) konoplјika.*

a. *vidi* konoplјika, a. — *U Vukovu rječniku:* ‚ort wo hanf gestanden' ‚ager in quo cannabis fuit sata'.

b. *vidi* konoplјika, b. — *U Stulićevu rječniku:* ‚locus viticibus consitus'.

c. *ime mjestima.*

a) u Hrvatskoj. (kajkavski) Konoplјišće. Viljevo. Moslavina. D. Hirc.

b) pusta u Slavoniji u županiji virovitičkoj. Razdiјel. 133.

Digitized by Google

c) u Srbiji. aa) u okrugu biogradskom. Glasnik. 19, 175. — *bb) u okrugu krajinskom.* Sr. nov. 1875. 51. — *cc) u okrugu požarevačkom.* Sr. nov. 1873. 595.

KONOPLIŠTVO. *n. u Stulićevu rječniku uz* konopljište. — *sasma nepouzdano.*

KONOPNICA, *f. ime selu u Srbiji u okrugu niškom.* M. Đ. Milićević, kralj. srb. 118. — *Pomiše se* XVI *vijeka u knizi pisanoj latinskijem jezikom.* ‚Conopnice'. Rad. 49, 127.

KONOPOHODAC, konopohoca, *m. (pelivan) koji ide po konopu.* — *Načińeno po lat.* funambulus. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚funambulo' ‚funambulus' 334a) *gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjenčevu (kajkavski* konopohodec, ki po konopu hodi ‚funambulus'), *u Voltigijinu* (‚funambolo' ‚seiltänzer'), *u Stulićevu* (‚funambulus, schoenobates'). Nadzorni organi imadu uskratiti vizu konopohocem. Zbornik zak. 1853. 395.

KONOPOHOĐENSTVO, *n. u Stulićevu rječniku uz* konopohođeńe. — *sasma nepouzdano.*

KONOPOHOĐEŃE, *n. djelo kojijem se hodi po konopu (isporedi* konopohodac). — *U Stulićevu rječniku:* ‚l' arte di ballar sulla corda' ‚schoenobatica ars'. — *nepouzdano.*

KONOPOSKAKALAC, konoposkakaoca, *m. u Stulićevu rječniku: (griješkom)* konoposkakaoc, v. konopohodac. — *nepouzdano.*

KONOPOVEZAN, *adj. vezan konopima.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚funibus constrictus'. — *nepouzdano.*

KONOVAČINA, *f. vidi* kanavac. — *Samo u Voltigijinu rječniku:* ‚canavaccio, canavazzo' ‚sackleinwand'.

KONOVIK, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu valjevskom.* Ńiva Konovik. Sr. nov. 1872. 456.

KONOVIŠTE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Sr. nov. 1869. 293.

KONPÀRATI, konpàrâm, *pf. tal.* comparire, *javiti se.* — *U kotorskom spomeniku* XVI *vijeka.* Ako li se što čuje kto agravan, da konpara i reče svoje pravi. Starine. 10, 37. (1574). — *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KONPASIJÔN, *m. (?) vidi* kompasijon *i* kompasijun. — *U rukopisu dubrovačkom* XVI *vijeka.* Imao si od sluge svoga konpasijon. Pril. jag. ark. 9, 81. (1520).

KÒNPÎR, konpíra, *m. vidi* kompir *i* krompir. — *U rukopisu ovoga vijeka.* Ωka konpira para 15. Rad. 1, 180. (1817).

KONSAKRACÌJÔN, konsakracijóni, *f. tal.* consacrazione, *posvećeńe (dio mise, vidi kod* konsakrati). — *U Dubrovniku od* XVII *vijeka.* Pokle ti stoji toliko blizu po konsakracijoni Jezus Isukrs. I. Držić 55.

KONSÀKRATI, konsàkrâm, *pf. tal.* consacrare, *posvetiti (u osobitom značeńu: hljeb i vino preko mise).* — *U Dubrovniku od* XVII *vijeka.*

a. *aktivno.* Adorati kalež, ma ne prije nego ga misnik konsakra. I. Držić 61. Kada ktijaše konsakrat. 193.

b. *pasivno.* U kaležu konsakranu. I. Držić 211. Toliko pod prilikom od kruha koliko od vina konsakranijeh... V. Andrijašević, put. 427.

KONSAKRÁVATI, konsàkrâvâm, *impf.* konsakrati. Svaku votu koju mu drago misnik bude konsakravat... I. Držić 396.

KONSAKRÍVATI, konsàkrîvâm, *impf. posvećivati (u jedinom primjeru nije posve isto značeńe što kod* konsakravati). — *U pisca čakavca* XVI *vijeka.* Kako? jesu le biskupi oni ki konsakrivaju one tri ulja. Starine. 17, 284. (1555.)

KONSANGVINÌTÂD, konsangvinitâdi, *f. lat.* consanguinitas, *tal.* consanguinità, *rodbina (po krvi).* — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Gradi od konsangvinitadi. B. Kašić, rit. 240.

KONSARIŠTE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom.* Oraća zemlja u Konsarištu. Sr. nov. 1869. 328.

KONSÈKRATI, konsèkrâm, *pf. vidi* konsakrati *(u širem smislu), lat.* consecrare. — *U rukopisu* XVI *vijeka (sa* se, *pasivno).* Prose da bi se biskupom konsekral. Ivan trog. 4.

KONSÈNČÂŃE, *n. djelo kojijem se konsenča.* — *U istoga pisca u kojega ima i* konsenčati *(sa starijim oblikom* konsenčanje, *pisanijem* konsencanje, *vidi kod* konsenčati). Da se djevstvo gubi i konsencanjem od pameti i volje. B. Gradić, djev. 61.

KONSÈNČATI, konsènčâm, *pf. pristati (na što).* — *Od tal.* consentire. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVII *vijeka: samo je u jednom primjeru* č, *a u ostala dva* c; *ali treba jamačno i u ovima čitati* č, *jer se danas u Dubrovniku u ovom značeńu kaže* konsènčati, *i osim toga u istoj knizi stoji nekoliko puta slovo* z *za glas* č *(što tumači sam pisac na kraju knige:* Libarce vele duhovno, *tijem što je slovo* ç *koje je on htio upotrebiti za ovaj glas bilo* izrizano kakono z). Ili se na koju mu drago nečis pametim prigne i voljom na ńu konsenca. B. Gradić, djev. 47. Ako voljom na toj nijeste prispjele ni konsenčale. 48—49. Ne konsencavši na toj ńih pamet. 49.

KÒNSÊNTITI, kònsêntîm, *pf. dopustiti, tal.* consentire, *pristati (isporedi* konsenčati). — *U knizi čakavskoj* XV *vijeka.* Da se imamo branit i ne konsentit takove sile. Statut. kastav. 1490. 204.

KÒNSÊRVA, *f. tal.* conserva, *pekmez.* — *U naše vrijeme.* Konserva spada među prirađene ljekarije, te se ocarińuje. Zbornik zak. 1858. 1077.

KONSÈRVATI, konsèrvâm, *pf. lat. i tal.* conservare, *sačuvati.* — *Po zapadnijem krajevima od* XVII *vijeka.* Da se uzdrže i konservaju ribe. P. Radovčić, ist. 24.

KONSERVÀTÛR, konservatúra, *m. tal.* conservatore, *čovjek koji što čuva ili sahrańuje.* — *U jednoga pisca čakavca* XVI *vijeka.* Shranitelji ili konservaturi. Š. Budinić, ispr. 141.

KONSIJENCIJA, *f. vidi* konšijencija. — *U tri pisca čakavca* XVI *vijeka.* Da ohranimo jednu dobru konsijenciju. Postila. B2a. Ki v ńega crikvi ili općini va velikih grisih naprotiva svojoj konsienciji prebivaju. Anton Dalm., ap. 25b. Kako se to lipo samo od sebe uči i čuti o konsijenciji. 94b. Konsijenciju našu. Nauk brn. 12b.

KONSÌSTORIJ, *m. lat.* consistorium, *zbor (u različnijem značeńima).* — *Od* XVI *vijeka.* U viću ili konsistoriju. Š. Budinić, ispr. 144. Na bečki sveučilišni konsistorij. Zbornik zak. 1, 115. I pridržavši si dva prisjednika od konsistorija diecesanskog. 1853. 836. Paroh ima izvješće o ispitu konsistoriju svom podnijeti. 1868. 221.

KÔNSOL, *m. vidi* konsuo. — *Na jednom mjestu* XV *vijeka i otale u Daničićevu rječniku* (конъsolь, gledaj кунъsulь). Konsolь dubrovčki sь svojimi sudijami. Spom. sr. 2, 178. (1417).

KONSOLDULA, *f. ime biljkama, isporedi* konsolida. Konsoldula mala, vincetosicum, conso-

Digitized by Google

lida minor, herba venti minor (u mletačkom rukopisu), Prunella vulgaris L. — Konsoldula sridńa (consoldula stridgnja), sinfitum, consolida major (u mletačkom rukopisu), Symphytum officinale L. (Visiani). B. Šulek, im. 155.

KONSOLIDA, *f. biļka, lat.* consolida. Konsolida vela (consolida vela) u mletačkom rukopisu, v. Konsoldula sridńa. B. Šulek, im. 155.

KONSTA, *m. ime muško, kao da je hyp.* Konstantin, *ali može biti da postaje od grč. Κωνστᾶς (lat.* Constans). — *U Daničićevu rječniku:* Konьsta, otac Konstantina velikoga. (Okáz. pam. šaf.) 55. na istom mjestu stoji i ‚onstê' griješkom pisarskom postalom vaļa da otuda što je pisar htio napisati crvenim mastilom prvo slovo pa ostavio mjesto a poslije zaboravio.

KONSTÀDIN, *m. vidi* Konstantin.

KÒNSTÂNCA, *f. vidi* Konstancija *i* Konstantija. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Stalna budi, Konstanca. F. Glavinić, cvit. 40b.

KÒNSTÂNCIJA, *f. vidi* Konstantija. — *U istoga pisca u kojega ima i* Konstanca. Obećavši mu kćer svoju Konstanciju za ženu dati. F. Glavinić, cvit. 198a.

KÒNSTÂNCO, *m.* Constantius, *ime muško, vidi* Konstantije. — *U dva pisca* XVII *i* XVIII *vijeka.* Za kim Konstanco, sin ńegov, posta cesarom. F. Glavinić, cvit. 122b. Ivan papa, čigov otac Konstanco zvaše se. 153b. Konstanco. I. J. P. Lučić, razg. 83.

KONSTÀNDÎN, *m. vidi* Konstantin.

KONSTANDINOPOL, *m. Carigrad.* — *Od grč. Κωνσταντίνου πόλις (radi glasa* d *vidi kod* Konstantin). — *U spomeniku* XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Konьstanьdinopolь ‚Constantinopolis'). U Konstandinopœllê. Mon. serb. 525. (1451—1481). — *vidi i* Konstantinopoļ.

KONSTANT-GRAD, *m. Carigrad.* — *vidi* Konstantinov grad *i* Konstantiń grad. — *Samo u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Od Ancire čelnik znani i namjestnik Konstant-grada. J. Kavańin 181a. Konstant-gradu izabranu. 224b. Krstjanom opet dade Solim i bio Konstant-grade. 226b. Konstant-gradu u slavnomu. 292a. Stjepan pastir Konstant-grada. 298a. — *Na jednom su mjestu premještene riječi* (grad-Konstant): Bugri koji siono smiše na grad Konstant udariti. 259b.

KONSTANTIJA, *f.* Constantia, *ime žensko* (t *ostaje po grčkom govoru).* — *U Daničićevu rječniku:* Konьstanьtija, sestra cara rimskoga Konstantina, (po ļetopisima) mati ‚Bêle' Uroša, prababa Nemańina. (Okáz. pam. šaf.) 55. 56. 57. Kostantija. 68.

KONSTANTIJE, *m.* Constantius, *ime muško, grč. Κωνστάντιος.* — *U Daničićevu rječniku:* Konьstanьtije ‚Constantius': manastira Pandokratora u svetoj Gori ‚igumenь Konstantije' 1348. M(on. serb). 132.

KONSTANTIJEV, *adj. uprav koji pripada Konstantiju; ali u jedinom primjeru znači: koji pripadu Konstantinu.* — *U Daničićevu rječniku:* Konьstanьtijevъ ‚Constantii': ‚prêdь voji Konstantijevêmi. (Okáz. pam. šaf.) 55. misli se cara rimskoga Konstantina.

KONSTÀNTÎN, Konstantina, *m.* Constantinus, *ime muško.* — *U grč. Κωνσταντῖνος drugo τ poslije ν glasi kao* d; *po osobinama našega jezika može ispasti jedno* n *pred konsonantom ili obadva: radi toga se nahodi u različitijem oblicima.*

a. *s nepromijeńenijem oblikom.* — *Između rječnika u Daničićevu* (‚Konьstanьtinь'). Konstantinь *(kmet).* Mon. serb. 188. (1371—1395). Konstantinь *(sin kraļa Milutina).* Okáz. pam. šaf. 53. 70. Sь že *(Stefan Dečanski)* rodi dva sina: Konstantina i Dušana. 61. Žitije *(Stefana visokoga)* vse po redu napisujet se Konstantinьfilozofœmь. 63. Helena cesarica, mati velikoga Konstantina. F. Glavinić, cvit. 6a. Umri dobri Konstantin cesar. 122b. Vladaše rimskim cesarstvom Konstantin veliki. 198a. Grad sazida car Konstantin. I. Gundulić 531. Kostanca ki se klada velog otac Konstantina. J. Kavańin 271b. Konstantin da križu marnu mjesto. 278a. Konstantin da joj krunu. 291a. Da pogube aģi-Konstantina. Nar. pjes. vuk. 4, 168. Konstantin se iguman ukloni. 4, 170. O caru Konstantinu. Vuk, nar. pjes. 1, XIV.

b. *drugo* t *postaje* d: Konstandin. — *U Daničićevu rječniku:* Konьstanьdinь. — *(Kraļ Milutin)* rodi dva sina: Konstandina i Stefana kraļa tretijago Uroša. Okáz. pam. šaf. 60.

c. *ispred* d *(vidi kod* b) *ispada* n: Konstadin. — *U Daničićevu rječniku:* Konьstadinь, gledaj Konьstanьtinь. — Vъ lêto 6931 (= 1422) septembrija 16 umrê carь blьgarьskyj Konstadinь. Okáz. pam. šaf. 76.

d. n *ispada ispred* s, *vidi* Kostantin, Kostandin, Kostadin.

KONSTANTINI, *adj. Konstantinov.* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka, gdje može biti stoji* Konstantini *mješte* Konstantiń *(vidi kod* Konstantiń grad) *samo radi slika.* Te jih primi u krstionik Konstantini. J. Kavańin 306b.

KONSTANTINOGRADSKI, *adj. koji pripada Konstantinovu grad, carigradski.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚constantinopolitanus'. — *nije dosta pouzdano.*

KONSTANTINOPOL, *m. vidi* Konstandinopol. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka (koji je izostavio i radi stiha:* Konstantnopol). Konstantnopol neg drug steče. J. Kavańin 220a.

KONSTANTINOPOLÌTÂNSKÎ, *adj. carigradski.* — *Po lat.* constantinopolitanus. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Prvi konstantinopolitanski *(sabor).* B. Kašić, rit. 74.

KONSTANTINOPOĻ, *m. vidi* Konstandinopol. — *Na jednom mjestu* XIV *vijeka, i u jednoga pisca* XVIII. — *U zadńem primjeru može biti od nom.* Konstantinopoļe (poļe *po pučkoj etimologiji od πόλις) sredńega roda.* Do samogo velikaago grada Konstantinopoļa. Spom. stoj. 22. *(oko* 1318). Carom u Konstantinopoļu. M. A. Reļković, sabr. 5.

KONSTANTINOPOĻE, *n. vidi* Konstantinopoļ.

KONSTANTÍNOV, *adj. koji pripada Konstantinu.* — *U Daničićevu rječniku:* Konьstanьtinovъ ‚Constantini': ‚vojny Konstantinovy'. (Okáz. pam. šaf.) 57. ‚sestra Konstantinova'. 57. misli se car rimski. — *vidi i* Konstantinov grad.

KONSTANTÍNOV GRÂD, *m. Carigrad.* — *U starijim spomenicima, a između rječnika u Daničićevu:* Konьstanьtinovъ gradъ ‚Constantinopolis'. Domentijanb 130. 170. Glasnik. 11, 63.

KONSTANTIŃ, *adj. vidi* Konstantinov. — *Samo uz* grad, *vidi* Konstantiń grad.

KONSTANTIŃ GRAD, *m. vidi* Konstantinov grad. — *U starijim spomenicima, a između rječnika u Daničićevu.* Konьstanьtiń gradъ ‚Constantinopolis'. Domentijanb 129. 130. 131. 141. Glasnik. 11, 64. Okáz. pam. šaf. 53.

KONSTANTNOPOL, *vidi* Konstantinopol.

KONSTELÁCIJA, *f. skup svijesda, vidi* svi-

Digitized by Google

ježđe, *lat.* constellatio. — *U pisaca našega vremena.* Konstelacija, astr. (stańe zvijezda), lat. ‚constellatio' ‚constellation'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KONSTITÚCIJA, *f. vidi* ustav, *lat.* constitutio *(isporedi* konstitucijon). — *U pisaca našega vremena.* Konstitucija, stat. phil. v. Ustav. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KONSTITUCÌJÔN, konstitucijóni, *f.* constitutio, *naredba.* — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* S svetimi konstitucionimi i naredbami. B. Kašić, fran. 206.

1. KÔNSUL, *vidi* konsuo.

2. KONSUL, *vidi* konsuļ.

KONSULA, *m. vidi* konsuo, d. — *U pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Jesu pošli ministeri carski i konsule sila od Evrope ... Konsule će naokolo poći ... Nar. pjes. vuk. 5, 404.

KONSÙLÂRAN, konsùlârna, *adj. koji pripada konsulima, isporedi* konsularski. — *U pisaca našega vremena (radi* z *vidi kod* kònsuo). Nu izuzimaju se diplomatičke i konzularne depeše. Zbornik zak. 2, 266.

KONSÙLÂRSKÎ, *adj. koji pripada konsulima.* — *Načińeno od lat.* consularis. — *U pisaca našega vremena (radi* z *vidi kod* konsuo). Utečaj k višim sudovom proti rješidbam sudova konzularskih. Zbornik zak. 1863. 185. Pod konzuli razumijevaju se svi oni kojim su povjereni poslovi konzularski. 1865. 145. Zakonski članak o konzularskom ugovoru s kraļevinom portugalskom. 1874. 461.

KONSÙLÂRSTVO, *n. služba konsulova.* — *isporedi* konsulat. — *U pisaca našega vremena (radi* z *vidi kod* konsuo). Poslovi, koji se tiču konzularstva, spadaju i na ministarstvo trgovine. Zbornik zak. 1863. 315.

KONSÙLÂT, *m.* consulatus, *čast (služba, mjesto) ili ured konsulov; u naj starijem je primjeru drugo značeńe (vidi kod* b). — *Od* XV *vijeka (vidi kod* b).

a. *sa značeńem sprijeda kazanijem.* Uzvišen u gospostvo od konsulata. B. Kašić, per. 1. C. kr. konzulati *(radi* z *vidi kod* konsuo) nalazeći se u inozemstvu, imadu sudbenost, koja im je povjerena. Zbornik zak. 1853. 141.

b. *u naj starijem primjeru tumači Daničić: konsulovo pismo, što bi moglo i biti, ali se može razumjeti i kao pismo (sudbene) oblasti kojijem se traži kakva potańa vijest.* — *U Daničićevu rječniku:* konsulatь ‚literae consulis'. — Gospodo *(piše se knezu i sudijama dubrovačkijem),* primismo konsulatь gwspostva vašega u komь pisahote za Jakšu Zeca i za Vlahušu Latiničića za 3 komade svite, jeli mu ihь Vlahuša uzeo, nije li. Spom. sr. 2, 110. (1444).

KONSÙLÂTSKÎ, *adj. koji pripada konsulatu ili konsulatima.* — *U pisaca našega vremena (radi* z *vidi kod* konsuo). Sabirati i slagati trgovačka i konzulatska izvješća. Zbornik zak. 1863. 315. Arkivi konzulatski neoskvrńivi su svagda. 1866. 340.

KÔNSULOV, *adj. koji pripada konsulu.* Da si ugodnija sinu konsulovu. B. Kašić, per. 92.

KÔNSULSKÎ, *adj. koji pripada konsulima.* — *Načińeno u naše vrijeme (radi* z *vidi kod* konsuo). Brzojavke od diplomatičkih ili konzulskih poslovođa ... Zbornik zak. 1870. 5.

KONSUĻ, *m. ime biļkama.* — *Između rječnika u Stulićevu* (konsuļ kraļski, trava ‚consolida reale, delfinio, erba' ‚aparine'; konsuļ veliki, trava ‚consolida maggiore' ‚symphitum majus'; konsuļ mali, trava ‚consolida minore' ‚symphitum minus'; konsuļ zlatni, trava ‚erba giudaica, pagana, spezie d' erba' ‚virga aurea, herbae species'). Konsul, konsuļ kraļevski, consolida reale, delfinio (Stulli), Delphinium consolida L. (Visiani). — Konsuļ mali, consolida minor (Mattei, Stulli, Anselmo da Canali), Prunella vulgaris L. (Alschinger, Visiani). — Konsuļ veliki, consolida maggiore (Stulli, u sińskom rukopisu, Anselmo da Canali), simfito (Anselmo da Canali), Symphytum officinale L. — Konsuļ zlatni (konsul zlati u sińskom rukopisu), virga aurea (siński rkp., Stulli), Solidago virga aurea L. B. Šulek, im. 155.

KÔNSUO, kônsula, *m.* consul, *uprav u obično vrijeme u Rimu čovjek koji je (ujedno još s drugijem) imao naj višu čast i oblast (poslije se promijenilo značeńe).* — -o *stoji po štokavskom govoru inj.* l. — *U naše vrijeme po sjevernijem krajevima zamjeńuje se* s *glasom* z (konzul, konzuo) *po ńemačkom izgovoru.* — *Od* XV *vijeka (vidi kod* b), *a između rječnika u Daničićevu* (konьsulь, gledaj kunьsulь).

a. *u značeńu sprijeda kazanome (kao rimska oblast).* Cesar, ki triš konsul bio je. J. Kavańin 29a.

b. *vidi* kunsuo. Budi ti milostь dati i prêporučiti konsulomь Žuhu Gučetiću, Nikši Crêviću i Danêlu Gunduliću ili ńegovêmь komesaromь Franku Sorkočeviću i Nikši Kabužiću da ωni prodadu i pošļu k namь u ruke. Spom. sr. 1, 131. (1415). Ωdь gospodina konsula grada Dubrovnika i ωdь ńegovêhь sudija. 1, 136. (1417).

c. *u ovijem primjerima ne zna se o kakvoj se časti govori.* Konsuli i knezi. Š. Budinić, ispr. 138. Konsul aliti vitnik. F. Radman 12.

d. *u naše vrijeme, činovnik koji u tuđem mjestu štiti trgovačke i druge sveze pripadnika vlade što ga je imenovala (gdjegdje, osobito po istoku, ima i sudbenu i diplomatsku vlast).* Dolaze dva konsula ... Konsuo ruski ... Konsuo francuski. Nar. pjes. vuk. 5, 479. Kad konzuli knigu sagledali. Osvetn. 3, 59. Pod konzuli razumjevaju se svi oni kojim su povjereni poslovi konzularski. Zbornik zak. 1865. 145. Glavnim konzulom u obih državah pripada pravo ... 1871. 401.

e. Konsuo, *prezime.* — *u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KÓNŠA, *m. hyp.* konšija, *vidi* konšo. — *Akc. se mijeńa u voc.:* kônšô, kônše. — *Nalazi se samo s* m *mj.* n *(vidi kod* konšija). — *U Vukovu rječniku:* komša, vide komšo *s dodatkom da je po istočnom govoru.* Aman komše! vaše zakonoše pravdu prave. Osvet. 4, 35.

KONŠĆANI, *m. pl. ime selu u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdijeļ. 114.

KONŠĆINA, *vidi* Końšćina.

KÓNŠE, *m. vidi* konša. — *Po sjevernoj Dalmaciji.* Konše, konšija. M. Pavlinović.

KÒNŠENCIJA, *f. vidi* konšijencija. — *U pisaca čakavaca* XV *i* XVI *vijeka.* I očistiti tvoju konšenciju ... Starine. 23, 129. (1496). Ako ih *(dela)* ni v čemkoli obslužil po svojej konšenciji. 151. Konšencija pravdena. Korizm. 67b.

KONŠIĆ, *m. prezime.* — XIV *vijeka.* Jakov Konšić. Mon. croat. 9. (1325).

KÒNŠIJA, *m. (rijetko f.) susjed (susjeda), tur.* qonšu, qomšu. — *Kaže se i* kòmšija, *što je u naše vrijeme i običnije nego* konšija. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kònšîjâ (kòmšîjâ). — *U jednini znači (rijetko) i žensko čeļade, susjedu, te je onda*

Digitized by Google

ženskoga roda; u množini je obično u ženskom rodu i za mušku čeljad.

1. *m. susjed.*

a. konšija. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚vicino, contiguo d' abitazione, propinquus' 765a; ‚prossimo, vicino di casa o di confini' ‚proximus' 592b) *i u Vukovu* (vide komšija). Naj prvo u otca, paker u konšija. M. Divković, bes. 110a. Zaručnica koja je uboga, ište u konšija susjeda drago kameńe. M. Radnić 263b. Da se ne govori i ne opći s onim konšijom, s onim čeljadetom . . . J. Banovac, pred. 32. Dotrčavši konšije nađoše krvno dilo. pripov. 167. U kući onog konšije iliti susida tvoga. F. Lastrić, test. 334a. Zovnuvši konšije iliti bližńike. ned. 159. Među bratjom, konšijama. 193. Zaludu se tužite niki na konšije. svet. 58b. Našu braću i konšije. I. A. Nenadić, šamb. 14. Pred vratima stoje samovolni Peraštani, ńihove konšije. Nar. pjes. bog. 173. Zulume svakome činahu, konšijama življet ne dadijahu. 207. U noći ušla u kuću svoga konšije. M. Zoričić, zrc. 11. Stade žene plač i vika, da je čuše sve konšije. 43. Prizvati svoga konšiju aliti susida. And. Kačić, kor. 71. Bližnika, znanaca, prijatelja i konšija. M. Dobretić 106. Videći svoga konšiju oli bližnika. 210. Radivoju i s ńim tri druge konšije ńegove. Djelovod. prot. 19.

b. komšija. — *Od* XVIII *vijeka (naj stariji primjer nije dosta pouzdan). — Između rječnika u Vukovu* (‚der nachbar, vicinus'. cf. susjed). Suprotivna vijek komšije ni bor trpi nerazložan. J. Kavańin 407a. Da uzajmi od komšija sudeva koliko god može. E. Pavić, ogl. 321. Malone upadoše u šake svoji komšija. 175. Brzo ćemo se ako Bog da i dalje poznati, jer smo komšije. D. Obradović, basn. 262. Što bi ti od onoga muža rekao koji bi upitan od svoga komšije . . .? Đ. Rapić 88. Kada si vidio tvoje bližńe, tvoje prijatelje, rodjake i komšije naglom smrtju umirati. 66. Dnevi u kojima prijatelj s prijateljom, komšija s komšijom i gost s gostom najide se i napije. B. Leaković, gov. 61. Nu mi prose mlogi prosioci: jedno bane, drugo ġenerale, treće prosi iz sela komšija. majka daje u selo komšiji. Nar. pjes. vuk. 2, 38—39. Podsjeo me kao rđav komšija. Nar. posl. vuk. 251. Koji je bio komšija s ovijem. Nar. prip. vuk. 185. U Nikšićah, u naših komšijah. Ogled. sr. 439. Moj komšija zlatali kutija. Nar. pjes. petr. 1, 184. Boli je dobar komšija no zao brat. Ko se komšiji mrazi, on obraz gazi. U brata na najam, u komšije na zajam. V. Bogišić, zborn. 390. Naj bliži komšija preči je od udaljena brata. 391. Požali se na svoga komšiju. Pravdonoša. 1851. 26.

2. *f. susjeda.*

a. konšija. — *U pet primjera* XVIII *i ovoga vijeka.* Ona mu se kunijaše, da ne znadiše, i sve čujaše to jedna konšija. J. Banovac, razg. 135. Jedna ženetina dolazila je u kuću jedne svoje suside, konšije. J. Filipović 1, 23a. Ditešce jedne bližńe svoje konšije. F. Lastrić, od' 26. Nika vištica ispovidi da je hodila u kuću jednoj konšiji rodici. L. Vladmirović 17. I držalo Dalmaciju . . . na uzici ńemačkoj konšiji. M. Pavlinović, razl. spis. 346.

b. komšija. — *U dva primjera* XVIII *i ovoga vijeka.* I komšiju svoju vidi da je lipše odivena. V. Došen 118b. Ciganka to sve gledala i slušala, pa rekne onoj hrišćanci: ‚Ma jadna komšijo' . . . Nar. prip. vrč. 39.

KÒNŠIJENCA, *f. vidi* konšijencija. — *U rukopisu dubrovačkom* XVI *vijeka.* Zla konšijenca. Zborn. 6b.

KÒNŠIJENCIJA, *f.* conscientia, *vidi* savjest, duša, d, *c)*, duševnost, *b). — Od latinske riječi s talijanskijem izgovorom (talijanski je* coscienza *i* coscenza). — *Od* XVI *vijeka po zapadnijem krajevima.* Grizeni od črva konšijencije. Korizm. 26b. Svjedok srca i konšijencije moje. B. Gradić, djev. 59. Očisti konšijenciju. Nauk brn. 11b. Mrmńeći svejer konšijencija suprotiva ńima. M. Orbin 172. Učinićeš izkušanje od konšijencije. I. Držić 74. Pokripljen svidočanstvom dobre konšijencije. P. Radovčić, nač. 18. Premda ga ne zgrizaše konšijencija. 230. Svoju konšijenciju oli ti svoju dušu. M. Dobretić 159. Ako ga duša boli i konšijencija steže. 169.

KÒNŠIJIN (kòmšijin), *adj. koji pripada konšiji (komšiji). — U Vukovu rječniku:* komšijin ‚des nachbars' ‚vicini'; konšijin, vide komšijin.

KÒNŠIJINICA (kòmšijinica), *f. susjeda, vidi* konšija, 2. — -iji- *se u izgovoru vrlo malo razlikuje od dugoga* i, *zato se piše i samo* -ij-, *a možebiti i* -i-. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (kòmšîjnica ‚die nachbarin' ‚vicina'. cf. susjeda; kònšîjnica, vide komšijnica). Da sam biser ja bih se prosula oko bela dvora komšijskoga, da me kupe snahe komšijnice. Nar. pjes. srem. 45.

KÒNŠIJÎNSKÎ (kòmšijînskî), *adj. vidi* konšijski. — *Radi* -iji- *vidi što je kazano kod* konšijinica. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (kòmšîjnskî *uz* komšijski; kònšîjnskî *uz* konšijski). Već su globa u komšinskom domu. J. S. Reljković 366. Ako komšijnska kuća gori, pazi na svoju. Nar. posl. vuk. 5. Iz kućah komšinskijeh i od svojte donose rakiju i svakojakog jela. Vuk (?), živ. 193.

KÒNŠÎJSKÎ (kòmšîjskî), *adj. koji pripada konšijama (komšijama). — isporedi* konšijinski. — *I ovdje za* -ij- *vrijedi što je kazano za* -iji- *kod* konšijinica. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (kòmšîjskî ‚nachbarlich' ‚vicinorum'; kònšîjskî, vide komšijski). Dao je veselje, na koje on komšisku mladež pozivao je. A. T. Blagojević, khin. 3. U komšijskom novom vinogradu. Nar. pjes. srem. 45.

KÒNŠILAC (kòmšilac), kònšioca (kònšioca), *m. ima samo u narodnoj pjesmi našega vremena* momče komšioče, *što bi mogao biti vokativ (mj. nominativa) od* momak komšilac, *ali bi mogao biti i nominativ srednjega roda.* Da sam ruža ja bih s' presadila u komšijskom novom vinogradu, da me bere momče komšioče. Nar. pjes. srem. 45.

KONŠÌLUK (komšìluk), *m. susjedstvo, tur.* qonšuluq. — *Radi* -n- *i* -m- *vidi kod* konšija.

a. konšiluk. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (konšiluk, vide komšiluk). Ni u kući, ni u obitili, ni u družbi, ni u konšiluku ni u puoku ne imamo nikakova zla ni smutńe činiti. M. Divković, bes. 215—216. To vidivši druge divojke od konšiluka. M. Zoričić, zrc. 42. Zavapi tako žestoko, da se čuju po svem konšiluku. 231. Što god vam je konšiluka i u ńima kadiluka. Golubica. 5, 133. Pa će tebi, boj se, biti žao konšiluka! M. Đ. Milićević, omer. 48.

b. komšiluk. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (komšiluk ‚die nachbarschaft' ‚vicinia'). Kako on u ńegovom komšiluku pribiva. E. Pavić, ogl. 250. Dobna nerad komšiluku moskovskomu, opet se odili sa svoga mjesta. I. Zaničić 236. Vidiš dakle da je od Turaka došlo kolo; da zla komšiluka! M. A. Reljković, sat. C8b. Sav komšiluk i sve selo viče. D4b.

Digitized by Google

Sad živimo s Turci u komšiluku. A. T. Blagojević, pjesnik. 29. Gdi se god u komšiluku mrze. D. Obradović, basn. 306. Svitli z dobrima prilikama svojima mlađima i svemu komšiluku. Đ. Rapić 96. Uzdržati s Moskovskom jedan pravi komšiluk. A. Tomiković, živ. 328. U komšiluk dovikuje da u dvoru vode nema. Nar. pjes. vuk. 1, 309. Selam šaļem našem komšiluku: ko god za me haje i upita. M. Đ. Milićević, omer. 24. Ode u komšiluk. Bos. vila. 1890. 217.

KÒNŠIĻ, *m. savijet, vijeće.* — *Od tal.* consiglio. — *U naše vrijeme u Istri.* Konšiļ, it. consiglio, vijeće. Naša sloga. god. 3, br. 10, str. 39.

KONŠÌĻATI, konšìļam, *impf. govoriti.* — *Od tal.* consigliare, *svjetovati.* — *U naše vrijeme u sjevernijeh čakavaca.* Pričeli su konšiļati da komu te sestru dati. Nar. pjes. mikul. 138. Konšiļâti, it. consigliare, (u smislu govoriti). Naša sloga. god. 13, br. 22, str. 87.

KONŠÌĻÊR, konšiļéra, *m. tal.* consigliere, *savjetnik.* — *U naše vrijeme u Istri.* Konšiļêr, it. consigliere, savjetnik. Naša sloga. god. 15, br. 50.

KONŠINCVA, *f. vidi* konšijencija. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka; može biti da treba čitati* konšijenca *ili* konšinca. Mnogi se običaje rijeti ‚duša me boli' a drugi običaje rijeti ‚konšincva me grize'. M. Divković, bes. 314ab.

KÒNŠIOČE (kòmšioče), kònšiočeta (kòmšiočeta), *n. vidi* konšilac.

KÓNŠO (kómšo), *m. hyp.* konšija (komšija). — *Akc. se mijeńa u voc.* kônšo (kómšo). — *U naše vrijeme.*

a. konšo. Alem konšo, alem draga dušo! Nar. pjes. petr. 1, 184.

b. komšo. — *Između rječnika u Vukovu* (vide kono *s dodatkom da je po južnom govoru).* Ma mu komšo sad krajinom šeće. Osvetn. 6, 14.

KONŠÒVATI, kònšujêm, *impf. živjeti s kijem kao s konšijom, biti konšija.* — *U jednom primjeru našega vremena (s* m: komšòvati, kòmšujêm, *vidi kod* konšija). Već evo nam jada nenadana od komšije bečkoga cesara, s kijem smo doslje dobro komšovali. Osvetn. 6, 14.

KONŠTANSKO BRDO, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom.* Vinograd u Konštanskom Brdu. Sr. nov. 1875. 667.

KONŠTÀNTÎN, Konštantína, *m. vidi* Konstantin. — *U naše vrijeme u sjevernijeh čakavaca.* Ka j' bila jedina oca Konštantina. Nar. pjes. mikul. 139.

KONŠTARI, *m. ime zaseoku u Dalmaciji u kotaru dubrovačkom.* Schem. ragus. 1876. 37.

1. KONTA, *m. ili f.? ime (muško ili žensko?).* — *isporedi* Konda. — *Prije našega vremena.* Konta. S. Novaković, pom. 71.

2. KÔNTA, *f. vidi* konat. — *U naše vrijeme u Srbiji.* Jedna konta od nas dana ostala na računu. Glasnik. II, 1, 44. (1808).

KONTÀLICE, *f. pl.* pjesme koje ne pjevaju nego samo kontaju, t. j. izgovaraju. u Dobroselu. M. Medić. — *vidi* 2. kontati.

KÒNTÂŃE, *n. djelo kojijem se konta (vidi* 2. kontati). J. Bogdanović.

1. KÒNTATI, kòntâm, *impf. tal.* contare, *brojiti.* — *Po jugozapadnijem krajevima od* XVIII *vijeka.* — *U oba dva primjera (u prvome sa* se, *pasivno; u drugome pasivno) nije u pravom, običnom značeńu, nego se ističe vrijednost onoga što se broji (isporedi* brojiti, I, b, *e)).* Ono kolino koe je daļe od korina iliti početka, ono se konta i broji. M. Dobretić 547. Ni pristaše, ni kontani biše. Nar. pjes. vuk. 5, 137.

2. KÒNTATI, kòntâm, *impf.* govoriti pjesmu u kolu, a inače govoriti što kome osobitim naglaskom i mnogo. ‚Šta mi kontaš tuda, čuo sam već'. u Dobroselu. M. Medić. ‚Ti eto kontaš, da 'e Đurota mańe ima' novaca nego li Ican'. ‚Ali ga lijepo on konta pjesme'. J. Bogdanović. — *Može biti ista riječ što* 1. kontati *(uprav od mlet.* contar, *pripovijedati), ali mislim da će biti od tal.* cantare, *pjevati.*

KONTEMPLACÌJÔN, kontemplacijóni, *f.* contemplatio, *razgledańe, razmišļańe (u teološkom smislu), tal.* contemplazione. — *isporedi* kontemplańe. — *U dva pisca* XVII *vijeka.* Počińe se meditacijon ili kontemplacijon. B. Kašić, nač. 14. Štogod od nebeske kontemplacijoni kušati. nasl. 17. Dat se na kontemplacijon i razmišļanje. I. Držić 272.

KONTÈMPLÂŃE, *n. vidi* kontemplacijon; *uprav znači djelo kojijem se kontempla, ali glagolu* kontèmplati *(lat. i tal.* contemplare, *razgledati, razmišļati) nema potvrde u pisaca (u Dubrovniku se čuje* kontèmplâti, *pf. i* kontemplávati, kontèmplâvâm, *impf., ali ne u teološkom smislu, nego, gotovo ironički, kad ko u dugo razgleda ili pregleda što.* P. Budmani). — *U dva pisca* XVI *i* XVII *vijeka (sa starijim oblikom* kontemplanje). Ki u razmišļanju i kontemplanju istoga božanstva stoji. B. Gradić, djev. 50. Uživati raskoše od čistoga razmišļanja ili kontemplanja. B. Kašić, iń. 59.

KONTÈMPLATI, kontèmplâm, *pf. vidi kod* kontemplańe.

KONTEMPLÀTÎV, *adj.* contemplativus, *tal.* contemplativo, *koji razmišļa (u teološkom smislu), isporedi* bogomisalan. — *U tri pisca* XVI *i* XVII *vijeka.* Duša bogoļubna i kontemplativa. B. Gradić, duh. 46. Od ovoga pohlepna požeļenja sveti kontemplativi govore. 63. Svi redi ļudi, a to svitovni, rabotni i ko*(n)*templativi. Nauk brn. 56b. Čemu njeki od svetaca toliko su bili izvrsni i kontemplativi. B. Kašić, nasl. 16. Niki sveti kontemplativi i razmišļaoci vele... is. 56.

KONTEMPLATÍVAC, kontemplativca, *m. kontemplativ čovjek.* — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Nahode se mali za to kontemplativci. B. Kašić, nasl. 166.

KONTEMPLATÌVICA, *f. kontemplativo žensko čeļade, ili ńešto što se shvaća kao žensko (u jedinom primjeru* duša). — *U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Naprijed je *(duša)* kontemplativica. B. Gradić, duh. 74.

KONTEMPLÁVATI, kontèmplâvâm, *impf. vidi kod* kontemplańe.

KONTEN, *adj. vidi* kontenat. — *Jamačno postaje od oblika nom. sing.* kontent, *u kojemu je krajńe* t *otpalo.* — *Od* XVII *vijeka.* Tako kako ih pogodismo, tako kontene obje parte biše. Starine. 19, 256. (1673). Rekao jest da je on konten kako mu dosuđeno jest. Glasnik II, 1, 78. (1808). A Petar nije konten kao što nađosmo za pravo: što su dobili da na pola dele. 106. Narod je bio konten. Djelovod. prot. 170. Budu li mi čeļad kontena. Bos. vila. 1891. 215.

1. KÒNTENAT, kòntênta, *adj.* contentus, *zadovoļan.* — *Postaje od tal.* contento, *te se u nom. sing. m. (i u acc. kad je isti kao nom.) umeće* a; *ali to nije svagda bilo te se kazalo i* kòntênt, *što se potvrđuje oblikom* konten *(što*

Digitized by Google

ima u Dubrovčana xvi *vijeka* kontent, *n. p. u* N. Naļešković 1, 281, *nije dosta za potvrdu jer su se možebiti pisci htjeli bliže držati talijanskoga oblika). — Od* xv *vijeka (vidi* b, *c)), a između rječnika u Daničićevu* (konьtenьtь ‚contentus'). — *Ima i komp.:* kontèntijî. V. Andrijašević, dev. 18.

a. *uopće.* Na puno hoće tri tisuće imati, još ako budeš ti kontenat i mati. N. Naļešković 1, 280. Napokon se vazda kontenat i veseo nahodi. B. Gradić, djev. 106. Bivši ja kontenta i bogata u momu redovničkomu uboštvu. V. Andrijašević, put. 88. Ako me djavao vidi, da se zaručim z drugom izvan tebe, neka sam uvik ńegov, ja sam kontenat. Đ. Rapić 94.

b. *ono čim je ko zadovoļan izriče se supstantivom:*

a) u instrumentalu (*što bi bilo naj običnije, ali imam samo jedan primjer, i u tome uz instrumental ima prijedlog* s). Da je kontenat kraļ s odgovorom. A. J. Knezović 121.

b) u dativu, neobično, samo u jednom primjeru xvii *vijeka.* Tako se veće krat zgađa da jednomu vladaocu nije kontenat Bog. I. Ančić, vrat. 138.

c) u loc. s prijedlogom o. Ja bihь *ω* tome kontenatь biω. Mon. serb. 500. (1467—1500).

d) u instr. s prijedlogom nad *(neobično, u jednom primjeru* xvi *vijeka).* Mi smo nad tem kontenti. Mon. croat. 287. (1586).

c. *ono čim je ko zadovoļan izriče se infinitivom.* Poď na slavu Božju, kontent sam i toj dat za ļubav. N. Naļešković 1, 281. Za to dajemo na znańe da ga smo svikolici konьtenьti uzetь. Starine. 10, 25. (1694). Marija, koja ne budući kontenta činit zlo u svojoj otačbini, hoti se diliti u druga mista. J. Banovac, razg. 145.

d. *ono čim je ko zadovoļan izriče se podložnom rečenicom s* da. Ja bih kontenat bio da Bog stavi jednu kelomnu... V. Andrijašević, put. 254. Da bih kontentiji bio da sam život izgubio, nego da sam tebe uvrijedio. dev. 18. Kontenat bih se našao sadara da ruke i noge moje budu kljenite biti. 71.

2. KÒNTENAT, kòntênta, *m. tal.* contento, *zadovoļnost.* — *Radi oblika vidi* 1. kontenat. — *U dva pisca* xvii *i* xviii *vijeka.* Kada ti se zgodi stvar od plakijera i kontenta. I. Držić 125. Bez ńih nije pravi kontent u redu. 260. Ako nisam na kontent verse sastavio. A. J. Knezović 11.

KÒNTÊNSTVO, *n. zadovoļnost.* — *Načińeno nastavkom* stvo *od* kontenat *(ne od* konten, *nego je jamačno od osnove* kontent *postalo* kontentstvo, *pa je* t *ispalo). — U jednoga pisca Dubrovčanina* xvii *vijeka.* Priveliko kontenstvo i naslađenje. I. Držić 39. Razmišļaj vjekuvječanstvo od ovoga kontenstva i slave. 39.

KONTÈNTÂŃE, *n. djelo kojijem ko kontenta, ili se ko kontenta. — Stariji je oblik* kontentanje. Na kontentanje od svoga bitja potaknut. B. Gradić, djev. 6.

KONTÈNTATI, kontèntâm, *pf. zadovoļiti, tal.* contentare. — *Od* xvi *vijeka (vidi* b), *a između rječnika u Vukovu* (vide zadovoļiti *s dodatkom da se govori u primorju).*

a. *aktivno.* Obećaj a ne daj, ludu srce kontentaj. (U Boci). Nar. posl. vuk. 228.

b. *sa* se, *refleksivno.* Tko ima onoj što mu se pristoji, ima se kontentati. Zborn. 18b. I on je lud ki mogući obje dvije imati, kontenta se s jednom kļastu ostati. B. Gradić, djev. 79. Od uboštva se ròditeļ kontenta. 180. Nemoj se kontentati da si dobro spenđao dugo brijeme. I. Držić 28. Da se ne kontentaš samo za poznat grijehe. 117. Ne ima se jedan čovjek kontentat s onom istinom. 134. Koji se ne kontenta od jedne žene. 230. Neka se kontentaju od razložite dobiti. 280. Kontentao bi se jedan u vike podnositi svake muke. I. Ančić, vrat. 45. Tomu se kontentajmo. ogl. 101. Ako bi se sin kontentao. 174. Da se kontenta ostaviti sam i čekat. svit. 30. Tisuću *(života)* da ih imam ja bih postavio i kontento se izgubiti. V. Andrijašević, dev. 49. Ja se protestavam da se kontentam od svega onoga. 58. Povratite tuđe i kontentajte se živiti s malim. Đ. Rapić 164.

1. KÒNTIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Luta zmija Kontić Radosave. Ogled. sr. 245. Đorđije Kontić. Nar. pjes. vuk. 2, 649 *(među prenumerantima).* Kôntić, prezime. u Srijemu. V. Arsenijević.

2. KÒNTIĆ, *m. bogatiji seļak.* — *Jamačno deminutiv od tal.* conte, *grof.* — *U naše vrijeme u Istri.* Kontîć ‚agricola divitior'. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. 88.

KÒNTIJA, *f. vladańe, tal.* contéa, *grofovina, grofija.* — *U naše vrijeme u Istri.* Kontîja ‚dominatus'. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. ıfortsg. 43.

KONTJENT, *adj. vidi* kontenat. — *Samo nom. sing. m. u tri pisca Dubrovčanina* xvi *vijeka.* — *Može biti da je bio i oblik* kontjenat. Nijesi kontjent. Zborn. 73a. Što mi je čes dala, tomu sam ja kontjent. M. Vetranić 2, 53. Oni se kontjent nahodi. B. Gradić, djev. 149.

KONTOVIĆ, *m. prezime.* — xvi *vijeka.* Mi Filip Kontović, budući župan draganički. Mon. croat. 328. (1550).

KÔNTRA, *praep. (s dat.) tal.* contra, *protiv, suprot (i u neprijateļskom i u mjesnom značeńu).* — *U naše vrijeme u Istri.* I kontra lejavici i trbuhu joj je dal nekakovi prašići. Naša sloga. god. 9, br. 7, str. 27. Ala siromah sam kontra *(prema)* ńemu. god. 14, br. 3, str. 15. Kôntra *(s drugijem akcentom)* ‚adversus; pro'. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. ıiftsg. 61. — *I u Dubrovniku* (kôntra), *samo u neprijateļskom značeńu.* ‚Što ga imaš kontra meni?' P. Budmani.

KONTRÀBANAD, kontràbânda, *m. vidi* kontrabanda. Kako je kontrabanad veoma važan radi dobitka u nekim konavaoskim selima... V. Bogišić, zborn. 635.

KONTRÀBANAT, kontràbânta, *n. vidi* kontrabanda, kontrobanat. — *Od* xviii *vijeka.* Jilo, ko se šaļe, nima takaj mira: ni l' u ńem kontrabant, u ń se već krat dira. M. Kuhačević 52. Riječ ‚kriomčareńe' u sva tri predjela *(u Hercegovini, Crnoj Gori, Boci)* do sad je sasvim nepoznata, nego bi kazali: ‚kontrabanat'. V. Bogišić, zborn. 635.

KONTRÀBÂNDA, *f. vidi* krijumčarstvo, *tal.* contrabbando. — *Od* xiv *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (konьtrabanьda, srl. ‚contrabannum, merces interdictae' *u kojega su i prva tri primjera).* Za kontrabande ωdь soli. Spom. sr. 1, 31. (1400). Da se kontrabandi ne čine ωdь soli *(u istom spomeniku; naštampano je* kontrobandi, *što može i ne biti pogreška; Daničić je mislio da jest, i u rječniku je popravio* kontrabandi. *svakako je ova riječ muškoga roda od nom.* kontra(o?)banad, *i tako može biti i u prvom primjeru).* Da nitkorь ne smê činiti kontrabandu za solь *(na istoj strani, ali u drugom pismu iste godine).* Osem vojne kontrabande. M. Đ. Milićević, škol. 92.

Digitized by Google

KONTRABÀNDIJER, kontrabandijêra, *m. krijumčar, tal.* contrabbandiere. — *U naše vrijeme po zapadnijem krajevima.* Kontrabandijer rizika i glavom i malom. V. Bogišić, zborn. 636.

KONTRÀBÂNTNÎK, *m. vidi* kontrabandijer. — *Načińeno od* kontrabanat *nastavkom* nik. — *U naše vrijeme po jugo-zapadnijem krajevima.* Svak je dužan kontrabantnika skriti. V. Bogišić, zborn. 595.

KÒNTRÂDA, *f. tal. (mlet.)* contrada, *ulica.* — *U naše vrijeme u Istri.* Da bi ta kontrada s iglami osuta, se bi se pobralo od mojga hojeńa. Nar. pjes. istr. 2, 55.

KONTRÀFAT, *adj. tal.* contraffatto, *neprav, načińen, pretvoren (sad se piše: patvoren, pačińen).* — *Na jednom mjestu* xv *vijeka.* Koruna jedna srebrna u 13 peča s kamenьjemь s kontrafatijem. Mon. serb. 498. (1466). — *u ovom je primjeru Daničić krivo shvatio ovu riječ kao da je supstantiv srednjega roda, te je u rječniku napisao:* konstrafatije, srl. ‚contrafactio, imago'.

KONTRAMÌRAL, *m. tal.* contrammiraglio, *(ńem.* konteradmiral), *pomorski podvojvoda, dva stepena niže nego pomorski vojvoda (ńem.* admiral); *a drugi je stepen, koji je viši od ovoga, ńemačka riječ* viceadmiral *(za obje riječi u Šulekovu rječniku ima samo* pomorski podvojvoda). — *U jednoga pisca Slavonca* xviii *vijeka.* Da su uhitili lađu bojnu trećega nadčelnika (kontramirał). A. Tomiković, živ. 264. Lađa kontramirała moskovskoga. 265.

KÒNTRAST, *m. tal.* contrasto, *ńem.* contrast, *neprilika, opreka (kad dvije stvari suprotne jedna drugoj u čemu ili u svemu, ili samo različne, stoje jedna blizu druge, te se jedna tako jače ističe prema drugoj).* — *U pisaca našega vremena.* Kontrast, stil. phil. (neprilika, različje) ‚contrast', tal. ‚contrasto'; (opreka), lat. ‚antitheton' ‚contrast'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KÒNTRASTOVATI, kòntrastujêm, *impf. (o dvije suprotne ili različite stvari, vidi* kontrast) *isticati se jedna prema drugoj.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Kontrastovati, phil. stil. ‚contrastiren, gegen einander abstechen'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KÒNTRAT, *m. tal.* contratto, *pogodba (pismena, sudbena).* — *Od* xvii *vijeka.* Neka čine kontrate bez nijedne sumńe od kamate. I. Držić 281. Ako učine skriture od zlijeh kontrata. 306. ‚Kamoš ti?' ‚Ma proda' sam nešto zemļe Pavlu, pa mu idem u općinu metnuti križ na kontrat'. J. Bogdanović.

KONTRIBÚCIJA, *f. namet, lat.* contributio. — *U pisaca našega vremena.* Koji primi rańenike u kuću neka bude prost od ńeke česti kontribucije ratne. Zbornik zak. 1866. 123. Konzuli biti će prosti od ukonačivańa vojnika i od kontribucija. 1866. 339.

KONTRICÌJÔN, kontricijóni, *f. tal.* contrizione, *skrušeńe (u teologičkom smislu).* — *U dva pisca* xvii *vijeka.* V. Što je izvrsno skrušenje ili kontricijon? M. Jest pomrzenje, bolest i žalost radi grijeha učińenijeh... B. Kašić, zrc. 11. Imaju se činiti kontricijoni i bolesti od grijeha. I. Držić 57.

KÔNTRO, *praep. vidi* kontra, *tal.* contro. — *U naše vrijeme u Istri.* Nisam kóntro. Naša sloga. god. 15, br. 16. Kòntro ‚adversus; pro'. S. Nemanić, čak.-kroat. stud. iiftsg. 61.

KONTRÒBANAD, kontròbânda, *m. vidi* kontrabanda.

KONTRÒBANAT, kontròbânta, *m. vidi* kontrabanda. — *U Dubrovniku od* xvi *vijeka.* Zli ļudi kontrobantom gdi me tvore. M. Vetranić 1, 22.

KONTRÓLA, *f. djelo kojijem se kontroluje (može značiti i ured kojemu je posao kontrolovańe), ńem.* controle. — *U pisaca našega vremena.* Vršeńe kontrolo nad upravom. Zbirka zak. 1, 290. Putnici neće se podvrgavati posebnoj kontroli putnih listova. 1865. 409. Kod obrtnika, koji su po zakonu ovom podvrženi kontroli. 1866. 99. Vršeńe kontrole nad upravom političkih općina. 1874. 428. Kontrola ‚controle' ‚controlleria'. B. Petranović, ručna knjiga. 19. Kontrola, merc. (pripaz) ‚controle', tal. ‚controllo, riscontro', frc. ‚contrôle'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KONTRÓLAN, kontrólna, *adj. koji pripada kontroli.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Da se ujednostruči postupak carinski i kontrolni kod izvršujućih ureda. Zbornik zak. 1853. 411. Ako kontrolna vlast izjavi, da je izjašńeńe temeļito i obzira dostojno. 133. Kontrolan, stat. (pripazan), kontrolna oblast ‚controlbehörde'; kontrolna sprava, mech. ‚controluhr, controlvorrichtung'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KONTROLÍRATI, kontròlîrâm, *impf. vidi* kontrolovati. — *Načińeno od ńem.* controliren *u naše vrijeme.* Prepisnik će čitati svoj prepis, a drugi će urednik kontrolirati. Zbornik zak. 1853. 316. Kontrolirati izvršivańe propisa o biļegovini. 1869. 97.

KONTRÒLÔR, kontrolóra, *m. čovjek koji po svojoj (državnoj, općinskoj itd.) službi ili časti kontroluje, tal.* controllore. — *U pisaca našega vremena.* Jedan kļuč biti će u ruku pjeneznika, drugi u ruku kontrolora. Zbornik zak. 1853. 480. Kontrolor, merc. (pripaznik), frc. ‚controleur'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KONTROLÒVÂŃE, *n. djelo kojijem se kontroluje.* Kontrolovańe dohodarstveno pri pečeńu žeste. Zbornik zak. 1863. 444.

KONTROLÒVATI, kontròlujêm, *impf. pregledati jeli što onako kao što je ko kazao da jest.* — *Riječ načińena u naše vrijeme za činovnički jezik po ńem.* kontroliren, *tal.* controllare. Kontrolovati postupak sa tvarmi za pečeńe rakije opredijeļenimi. Zbornik zak. 1863. 487. Povjerenstvo određeno da kontroluje dug državni. 1866. 129. Kontrolovati, merc. (pripažati) ‚controliren'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KÒNTRÔLSKÎ, *adj. koji pripada kontroli.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Da se svatko pokorava odredbama kontrolskim, koji je plaćańu carine podvržen. Zbornik zak. 1853. 847.

KONTRÒVÊRSIJA, *f.* controversia, *vidi* prepirka. — *U jednoga pisca* xvii *vijeka.* U ńegovijeh kontroversijah od vjere. M. Orbin 23.

KONTÙMÂC, *m. ńeko vrijeme (isprva 40 dana, ali u sadašńe doba može biti mnogo kraće) preko kojega putnici koji dolaze iz kužnoga mjesta treba da ostanu odijeļeni od mješťana, dok se sazna, jesu li zdravi ili nijesu, ńem.* kontumaz. — *isporedi* kontumacija, b. — *U pisaca našega vremena.* Za službu pomorskoga zdravstva i kontumaca. Zbornik zak. 2, 710. Robe, novci itd. koji se pod kontumacom i reservom izvezu opet na istom brodu. 1865. 19. Za takovo doba kada je prema levanti kontumac određen. 1873. 33. Kontumac, stat. ‚quarantaine'. B. Šulek, rječn. znanst. naz.

KONTÙMACIJA, *f. nalazi se u dva različna značeńa.*

Digitized by Google

a. contumacia, *upornost, nepokornost, upotrebljava se u sudbenom smislu, kad je ko pozvan pred sud, pa se ne javi u određeno doba. — U spomeniku* XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (konьtumacija ‚contumacia'). Ωsudiše Gojka Sirotovića za kontumaciju. Spom. sr. 1, 117. (1413).

b. *po tal.* contumacia *(u starije doba i* contumasia), *vidi* kontumac. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KONTUMÀCIST, *m. ńem.* kontumazist, *čovjek u kontumacu. — U pisaca našega vremena.* Općeńe momčadi od broda s kontumacistima. Zbornik zak. 3, 440.

KONTÙMÂČAN, kontùmâčna, *adj. koji pripada kontumacu. — U pisaca našega vremena.* Kontumačni dan (‚kontumaztag'). Zbornik zak. 3, 438. Obična proba kontumačna (‚kontumazprobe'). 3, 458. Svežńi robe koji nakrcani budu na brod kontumačni. 1865. 19.

KONTÙMÂČKÎ, *adj. koji pripada kontumacu. — U pisaca našega vremena.* Određivati za službu lučku i kontumačku. Zbornik zak. 2, 710. Razlučivati bolesnike od ostaloga kontumačkoga društva. 3, 448.

KONTUMANAC, kontumanca, *m. vidi* kontumac. — *U jednoga pisca našega vremena iz Srbije.* Otomanska Porta, bojeći se kolere iz Italije, bijaše postavila kontumanac od deset dana. M. Đ. Milićević, omer. 140.

KONTUŠ, *m. vidi* kuntoš. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu na str.* 119 *prema maj.* köntös (‚keünteüs'), *odijelo, i u Daničićevu* (konьtušь ‚vestis quaedam', u Poljaka ‚kontusz', ngrč. *χοντόσιον*). Za majstora koji je činilь kontušь vojevodi Sandalju. Spom. sr. 1, 78. (1406). Platite Mihu Sestričiću za kontuš i za bračinь što smь uzelь u ńega. 2, 64. (1417—1419). Kontušь zlatomь figuranь crьvenoga axamita a postaljenь heldami. 2, 104. 124. (1443). Kontuš s urehom svom vazam na se stavi. M. Marulić 37. Izađe u skupocjenom kontušu *(mladožeńa).* Bos. vila. 1886. 24.

KONÙNUK, *m. sin praunukov. — Radi isporedi* kušun- *i* šukun- *kod* kušundjed *i* šukundjed. — *Ima samo u jednoga pisca Bošńaka našega vremena ženski supstantiv* konùnuka *(kći praunukova).* Udaje se cura Nevesińka, konunuka Hercega Šćepana. Osvetn. 5, 75.

KONÙNUKA, *f. vidi kod* konunuk.

KONUSTISATI, konustišem, *impf. vidi* kondisati. — *U naše vrijeme u Bosni.* Tko se s deveǵijom konustiše, velika mu vrata trebaju. Nar. blag. mehm. beg kap. 237.

KÒNVENAT, kònvênta, *m. tal.* convento, *manastir (fratarski, ne kaluđerski). — U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KONVÉNCIJA, *f.* conventio, *pogodba, sporazumak, tal.* convenzione, *ńem.* convention. — *U pisaca našega vremena.* Ugovorne države poveśće još tečajem ove godine vijećańa o općenitoj konvenciji novčanoj. Zbornik zak. 1853. 892. U mjesto dosadańe konvencije i sidoksije kupiće se prinos vjerozakonski. 1868. 155.

KONVENCÌJÔN, konvencijóni, *f. vidi* konvencija, *tal.* convenzione. — *Po jugozapadnijem krajevima.* U ovom potońem predjelu *(u Boci)* uvuklo se mnogo juridičkih imena talijanskih, kao n. p.: ‚mandat, peticijon, konvencijon' . . . V. Bogišić, zborn. 528.

KONVENCIJÒNÂLAN, konvencijònâlna, *adj. koji pripada konvenciji, koji postaje po konvenciji, tal.* convenzionale, *ńem.* conventional. — *Kaže se osobito o novcu (vrednoti) što je vrijedio u Austriji do god.* 1857 *(od jedne marke finoga srebra kovalo se* 20 *forinti; forinta se dijelila u tri cvancike ili plete, a u* 60 *novaca, karantana, krajcara). zove se ovako, jer je po pogodbi (konvenciji) bio primljen u Bavarskoj i u ńekijem drugijem ńemačkijem državama. — U pisaca našega vremena.* Da će se za svaku svotu novca konvencijonalnoga plaćati. Zbornik zak. 2, 799. Konvencijonalna vrjednota, merc. ‚conventions-münze'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

1. KONVENTÙÂL, konventuála, *adj.* (missa) conventualis, *(misa) koja je određena za ńeki dan.* Ako se bude imati ukopati tkogod u blagdan sfečani, osobita misa prid tilom moći će se reći istom da se ne ostavi ili smete konventuala misa. B. Kašić, rit. 140.

2. KONVENTÙÂL, konventuála. *m.* (frater) conventualis, *fratar jednoga odjela reda svetoga Franceska koji se razlikuje od ‚male braće' tijem što su mu mańe strogi zakoni, crnijem odijelom, obuvenijem nogama itd., tal.* conventuale. Ovi redovnici male braće niki jesu od obslužeńa, a niki od odpušteńa kakono konventuali. A. d. Costa 1, 110.

KONVÈŃATI, konvèńâm, *pf. pogoditi se, složiti se, sporazumjeti se. — Od tal.* convenire. — *U Dubrovniku od* XVI *vijeka do današńega dana. — Jedini je primjer u makaroničkoj pjesmi N. Dimitrovića, a zlo je naštampan po nepouzdanijem rukopisima u* Stari pisci hrv. 5, *te bi ga trebalo ovako čitati:* Jer bihmo oba dva takoj konveńali *(u dva rukopisa:* tako convenuti, *u trećem:* takoj konveńati), da bismo t' liska dva ‚insieme' *(ujedno)* poslali *(u rukopisima* poslati). N. Dimitrović 98. — *U naše doba u Dubrovniku ima i drugo značeńe: svidjeti se, sviđati se, i može biti perfektivni i imperfektivni glagol.* ‚Učini onako kako ti konveńa'. ‚Ovo mi ne konveńa'. P. Budmani.

KÒNVIKAT, kònvikta, *m. kuća u kojoj se drže i hrane učenici ili učenice, ńem.* konvikt. — *U Zagrebu (gdje se kaže* konvikt). Na preparandijah imaju se zavesti konvikti za pitomce. Zbornik zak. 1868. 224.

KÒNVÎT, *m.* convivium, *gozba, tal.* convito. — *U pisaca Dubrovčana* XVI *i* XVII *vijeka.* Učiniti ćemo od ńih nov konvit. Zborn. 76a. Ži ti ja, ne gledaj, prilož' mu još trista, a ti mu konvit taj ne čini pak ništa. N. Naleškoviċ 1, 280. Da ne budem zvan na konvit. B. Kašić, nač. 38. Učinit jedan konvit obilan. 390.

KONVÌTATI, konvitâm, *pf. sazvati na gozbu, tal.* convitare. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVII *vijeka.* Tezijeh čini konvitat kralj. I. Držić 378.

KONZ-, *vidi* kons-.

1. KÒŃ, kònja, *m.* Equus caballus L., *poznata domaća životińa, na kojoj se jaše ili se goni, ili koja vuče kola ili plug itd. — isporedi* kojn. — *Akc. kaki je u gen. sing., taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., voc.:* kònju, kòńi, *dat., instr., loc. pl.* kòńma *(ali* kòńima, *vidi dalje). — Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* koń, *rus.* конь, *češ.* kůň, *poj.* koń. — *U svijem je rječnicima (u Vrančićevu kod* ‚equus' *i* ‚caballus'; *u Belinu kod* ‚cavallo'; *u Daničićevu:* koń). — *Nejasna postańa: može biti da je od osnove* kob *(isporedi* kobila), *te da je* b *ispalo ispred na-*

Digitized by Google

stavka ńь, ali je svakako nejasan i ovaj nastavak; ima u ńekijem slavenskijem jezicima i drugi oblik: komoń, *isporedi bjelorus.* комонь, *češ.* komoň, *poļ.* komonnik, *na końu. ali se ni ovome ne zna postaće, niti se zna u kojoj su svezi oba oblika. — Radi oblika u padežima treba dodati: a) da se u pisaca čakavaca nalazi i gen. pl.* kȍńî. — *b) da u acc. sing. sve do kraja* XVII *vijeka ostaje još, ali rijetko, stari oblik jednak s nom. sing.:* koń; *ove sam primjere našao:* Vьsêdь na koń ... Zborn. drag. sreć. 12. Da daju koń, voļa tri deseti perperь. Glasnik. 15, 310. (1348?). Da grede kь stańaninu, da mu prêdaa koń i stanь vьsь. Zak. duš. pam. šaf. 39. Na koń vьsêdь. Konstantin filos. glasn. 42, 302. I na koń i pod koń. (D). Sve što veće sebra moliš, sve ga veće na koń sadiš. (D). Poslov. danič. *u primjeru iz narodne pjesme našega vremena:* Družina mu koń' dovela. Nar. pjes. vuk. 1, 178, *vaļa da je* koń *ostatak staroga oblika, jer bi drukčije riječ bila neobično okrńena. — amo pripada i ovaj primjer:* Sa zla końa na ‚gori' shodi nejahavac. (Z). Poslov. danič. — *c) da u množini narod ne umeće nigda* ev *(oblici* końevi, końeva *itd. može se reći da su izmišļotina samijeh pisaca; ali se u čakavaca nalazi kratki oblik za gen. pl.* końev, *n. p.:* I końev i kopaļ posudi veće krat. Đ. Baraković, vil. 322. Iz mnoštva końev. B. Krnarutić 7). *ovo pravilo svakako vrijedi dajbudi kad se* koń *shvaća u pravom smislu. — d) da se u dat., instr., loc. pl. uz stariji oblik* kȍńima *nalazi i* kȍńma, *i to kod velikoga dijela našega naroda, t. j. u Hercegovini, u Bosni, u Srbiji (u Dubrovniku se kaže samo* końima, *ali je u bližńijem selima, u kojima je govor hercegovački, drugi oblik poznat a možebiti i obični̇ji). Vuk u svojoj gramatici kaže:* ‚Koń' ima u dat., tvor. i u skaz. mlož. ‚końma' (a ne ‚końima'); *tako tvrdi i Daničić u prvoj svojoj gramatici* (Mala srp. gram. 9). *u narodnijem pjesmama Vukovijem (u 4 prve knige* 1841—1862) *ima* 46 *puta* końma, 2 końima, 1 końim'. końma *se potvrđuje od* XVIII *vijeka, naj prije:* Kad se końma zob i ječam daje. M. A. Reļković, sat. D3a. *pred* końma *dobivaju prijedlozi slabi akcenat:* nà końma. — *Radi osobina, vidi i druge riječi kao:* at, kļuse, parip *itd.;* kobila, ždrijebe, pastuh *itd.;* jahati, sjesti, sjahati *itd.;* upregnuti, zauzdati, osedlati *itd.;* đogin, đogat, vran, vranac, zelen, zelenko *itd.;* uzda, sedlo, potkova *itd.*

1. *u pravom smislu.*

a. *uopće.* Ima *(biskup)* pojti s sedmimi końi. Zak. vinod. (1288). 7. Ašte li kotori ѡbrêštetь se siju zapovêdь prêstupaje, ašte budetь ѡtь vlastelь, da uzemļetь se na ńemь kraļu 6 koń; ašte li ѡtь inihь vojnikь, da uzimajetь se na ńemь po 2 końa, ašte li ѡtь ubogihь ļudi stvorit se, da uzimajetь se na ńihь po 2 voli. Mon. serb. 14. (1222—1228). Da pasu kobile crьkovne ... ako čto izьgube, da plaćaju ѡtь sebe koń po 30 perьperь a kobila po 20 perьperь. 61. (1293—1302). Da imь nê ponosa ni koga, ni provoda, ni końa (t. j. da nijesu dužni hraniti końa. Đ. Daničić). 61. Da ne rabotaju rabote nikojere gospodstvujuštomu, ni grada ziđu, ni koń hrane. 135. (1348). Izdava ... ѡtь grada koń i svitê, ... ѡtь końa perpera, ѡtь kobilê 6 dinari. Zak. duš. pam. šaf. 38. Ždrêbьci i końi da se ne davaju po crьkovьnihь selêhь u hranu. 43. Kade umrê vlastelinь, koń dobьrь i ѡružije da se da caru. 43. 15 koń natovarenihь voska. Spom. sr. 1, 22. (1399). Kino sideći na końih vojuju. M. Marulić 11. Kako 1 osal ali koń. Korizm. 40b. Ussjede na końa. Zborn. 45b. On końi priko pet mašiv se gdi skoči. H. Lucić 256. Zarobiše tri junačke dobre końe dva siromaha. P. Hektorović 17. Brzo mi su junaci brze końe pohitali, tere mi su poseli junačke dobre końe. 20. Stani jure, brzi końu, aj davori końu! 20. Sva je tada družina brze końe uztegnula. 20. I końi povodni, ki jizdit umiju, veće su ugodni, neg li ki se riju. 30. Tako mi moga junačkoga końa. M. Držić 178. Ne žuđu ja vońe mirisne trajati, ni bojne tej końe prošetom jahati. D. Rańina 5a. Końu moj ti hrli, mož' dobro ti sada trudni teg umrli nositi van grada put ove velike gore. 128a. Na końe usedoše vsi. Aleks. jag. star. 3, 260. Poći na końu. M. Divković, nauk. 36a. Vrže se s końa. B. Kašić, fran. 35. Posla ļudi na końijeh u Eđipat. per. 6. Hotijaše on na końu prigaziti jednu rijeku. 45. Na końu al' piše. Đ. Baraković, jar. 58. Ta livada nije mala jer su na ńoj końem paše. drag. 356. Veće, vrani końi moji, hrli stupaj obratite, gdje pristolje moje stoji. I. Gundulić 79. Vo pod jaram za me stupi; meni vrani końi jezde. 245. Tim na końu tvoj djed skova oružanu sebi sliku otetijeh od treskova carigradskom nevjerniku. 278. Jahat bojne końe lijepe, i iz luka tratit strile. 288. Od momaka i od dvorana svaki ograđen u okolo jaše u zlatu końa vrana. 291. Viknuh, skočih sam na końa bojnik ujedno i vojvoda. 292. Na końijeh svi Bošńaci sjahu svijetlo odjeveni. 326. Końe suhe i okošte, ali hrle svaki jezdi. 330. Bijesne końe kroti i vlada i tekuć ih vjetar stignu. 331. Na hrlom końu uzrasti. 338. Tač na końu ona hrlu s kopjem leti, a ne teče. 341. Nagli końi strelovito, kud ih hitre ruke obrću, sjemo tamo viju se u vito ... 345. S viteškoga końa skoči. 350. Pod ńime koń ogńeni lakši i brži neg sjever je. 397. A tište se *(Sokolica)* i zatiče na brzomu końu hrla. 401. Osjedimo końe vrane, počinimo kon jezera. 404. Pak oružja na se stavi, na uresna końa skoči. 414. Prid Varšovom na livadi vidje bojne końe gdje igraju *(vitezovi).* 424. Pri viteškoj toj zabavi man poklisar końa plaha iska od igre da ustavi, dokli u gracka vrata ujaha. 424—425. Jaše paša naj poslije, koń pod ńime ponosit je. 426. I odjeća mu sva je zelena kom oklopje zgar pokriva; i koń zelen oka ogńena, rek bi, pod ńim muńa je živa. 438. Sred gospode po izboru on na końu jezdi bijelu. 442. Ovako se Osman mladi na jednoga końa usadi. 560. Na dobra skočivši końa, ide. F. Glavinić, cvit. 34b. Na jednom gizdavom sideći końu. 104b. Side s końa. I. Držić 195. Sjevernica s końom krilatijem. G. Palmotić 2, 343. Plav tko vidje bez vesala, al' bez uzde końa? I. V. Bunić, mand. 8. Šišak mu j' na glavi, koń mu se j' napravil. B. Krnarutić 33. Tako ravnom kad na poļu razigra se koń oholi. A. Vitaļić, ost. 240. Blagoslov stada, końi, volov i ostale životine. L. Terzić 227. Plemenite końe vrane mnoge toveć za kočiju. J. Kavańin 10b. Na końu ogńenu. 220a. Trka końe, kopļa vlada. 247a. Volovom, końima. F. Lastrić, od' 73. Kada mu u onoj hitrosti koń posrnu. A. Kanižlić, kam. 810. Pak se bjehu uzvrgli na svoje na końe dobre. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 20. Paka se je posadio na svojega końa dobra. 21. Pak bi *(magare)* htilo koń postati. V. Došen 36b. Zato isto radit neće, dali kao końi bisni, razuzdani i obisni, pustu pašu sebi ištu. 43a. Końi su nam hitre vile. 228a. Pripliva Vukašin na końu vodu Maricu. And. Kačić, razg. 9. Ali kako bi začuli da je Sebeslav na końa uzjašio. 24. Kre-

Digitized by Google

šimire. drago dite moje, nu osedlaj dobra koña tvoga. 31. Oprosti ga iz tamnice, bâbo, a tako ti srca koña tvoga. 36b. Koña rđava i nevridna za boj. Ant. Kadčić 285. Da bude vladana *(srčba)* od razloga kakono jedan koń obistan od usde. M. Dobretić 205. Malo kada Izraelitjani služili su se końima a mlogo češće magaricama. I. Velikanović, uput. 1, 491. Stajao sam onda kao ćudļiv koń. D. Obradović, živ. 29. Jer se veli: koña gazda goji. J. S. Reļković 385. Nema kuda koña provest. Nar. pjes. vuk. 1, 7. A gde ćemo kumu koña svezat? 1, 13. Mila koña na Bosni potkiva; ne kuje ga čim se końi kuju, već ga kuje srebrom i olovom; on ga kuje, koń se nogom baca. 1, 15. Stani, końu, stani, dobro moje! 1, 15. Lasno će naći kola sedmera, kola sedmera, końe sedmake. 1, 17. Igra li vam koń zelenko pod đuvegijom? 1, 43. Trudni końi i umorni. 1, 49. Mladi Jovo koña igra. 1, 53. Junak potkiva koña hrabrena. 1, 88. Potkuj i mene, mladi junače, neka bih końem u goru utekla. 1, 88. Podaj svetlom kraļu onog vrana koña. 1, 101. Koña da ne jaše, sabļu da ne paše. 1, 105. Reļa koña sedla. 1, 110. Stegnuh koña. da ja vidim. 1, 151. Potkuj tvoga dobra koña vranca. 1, 167. Družina mu koń' dovela. 1, 178. Mlado momče jezdi koña. 1, 191. Brže oči od koña viteza. 1, 197. Vrisni, końu, dobro moje! 1, 198. Duka Leka sprema koña, da ide. 1, 208. Ja dobra koña osedlam. 1, 212. Zlato mi treba końu na uzdu. 1, 214. Koña vodim, peše odim. 1, 238. Svi svatovi końe odsjednuli. 1, 254. Dok ne primi i s koña ne snimi. 1, 254. Ti ćeš ńima końe provađati. 1, 267. Prikučiše końe kolu, i alata i dorata. 1, 282. Tu dolazi mlad na końu, mlada delija. 1, 295. Ona ide, da mi koña prima. 1, 300. Uvati Janu đevojku, stavi je za se na koña. 1, 310. Jesi l' moga koña napojila? 1, 323. Pa uze koña za uzdu, te mi ga vodi na vodu. 1, 340. Dadoh bratji końe nejahane. 1, 368. Nosi li mi koń visoko glavu? 1, 370. Pod Maksimom koña ufatila. 1, 399. Ja poigrah dobra koña moga. 1, 400. Dva devera końe prežu. 1, 414. Pala je rosa końu do samara. 1, 418. Bog navede, koń nanese baš dragoj pred dvor. 1, 423. A ti dođi końe prepińati. 1, 428. Već dogoni koña do devojke. 1, 436. I na tom końu sedlo vojničko. 1, 491. Uvatiše końe u kočije. 1, 539. I pod ńim je koña privatila. 1, 540. Đe je dobra koña posjednula. 1, 577. U koña su sve četiri ploče. 1, 580. Pak silazi sa koña dorata. 1, 599. I kobila koña oždr'jebila. 1, 601. Već on šiba doru koña svoga. 1, 602. Upregoše końe u kočije. 1, 605. Rastrže je końma na repove. 1, 617. Darova mu koña ispod sebe. 1, 623. On joj šaļe koña i junaka. 1, 625. Ali Gaja s koña majci veli. 1, 628. A Manojlo koña uzjahao. 2, 20. Koliko se braća milovala, pod ńima se dobri końi ļube. 2, 43. Izvedoše koña Lastavicu, on se meće końu na ramena. 2, 56. U avliji koña ustavio. 2. 68. Dobru końu griva ne opala! 2, 76. Skida ńega s koña na travicu. 2, 80. Na vitezu końu zelenome. 2, 98. Momčil' ima koña Jabučila, Jabučila koña krilatoga. 2, 106—107. On zadrema na końu kulašn. 2, 139. Dobra koña, a loša junaka! 2, 140. Zob iziđe końma carevijem, nema ništa końu Miloševu. 2, 143. Caru g' Todor na koña dodaje. 2, 156. U nas dosta koña i sokola. 2, 185. Te ne kćeše końe odjahati, no u crkvu końe nagoniše. 2, 191. Kud sam gode na końu hodio. 2, 194. Pa odskoči s koña šarenoga. 2, 216. Šarca koña i grli i ļubi. 2, 217. Do dva čabra crvenoga vina, jedan daše końu od megdana... 2, 225. Vilovita koña pojahao. 2, 229. Koń mu nije kakvino su końi, veće šaren kako i goveče. 2, 249. Mislim đoga koña umoriti. 2, 262. Ode bane na końu đoginu. 2, 272. Pregleduje kaki su čadori, pregleduje końe i junake. 2, 279. Ti odjaši od koña labuda. 2, 292. Udariše końe mamuzama. 2, 308. Zavrištalo devet dobri koña. 2, 305. Koń do koña, junak do junaka. 2, 313. Staru majku s końma pregazio. 2, 364. Znadeš, brate, što ti koń posrće? 2, 440. Mrtva Marka na svog koña vrže. 2, 444. Stara majka końma pregažena. 2, 620. Pa na końe natovari blago. 2, 625. Podaj bratu koña i oružje. 2, 635. Pod ńima su końi kako vile. 5, 281. Za końima devet bijelih hrta. Nar. pjes. juk. 84. A za ńome devetero koña. 85. Na końima svi pod mizdracima. Nar. pjes. petr. 2, 334. Što nažela, to końima dala. Nar. pjes. marj. 194. Pejajte ga vrane kovat końe. Nar. pjes. istr. 1, 27. Zajahala j' dobra koña svoga. 1, 28. Veži koña đe (ti) gospodar zapovijeda. Nar. posl. vuk. 33. Da je na pasju (voļu), niđe koña ne bi bilo. 50. Darovnome końu zubi se ne gledaju. (U Crnoj Gori). 54. Kao koń pastuh (n. p. pobjesnio. U Kotoru). 131. Ko može i koń mu može. 148. Koña vaļa biti a vola milovati. Końi zobļu a volovi oru. Koña s magarcem ne vaļa poreditи. Końi se mjere peđu a ļudi pameću. Koń ne liči onome koji ga umije jahati, nego onome koji ga ima. Koń se živ jede. (Ne treba ga žaliti od posla). Koń se kroz dlaku ne hvali, nego kroz brzinu. Końu i pušci ne vaļa vjerovati. 150. Od mrtva koña potkove (t. j. ništa). 284. Svaki Ciganin svog koña hvali. 278. S koña na magarca (doći ili usjesti. Kad kome pođe sreća u nazadak). 288. Tako mi se trag po tragu ne iskopao, kao i šarenijem końma! (U Crnoj Gori. Budući da šarenijeh koña vrlo malo ima, za to se ovđe misli da ih je nestalo sa svim — poslije šarca Kraļevića Marka?). 305. Końe rastovarimo. Nar. prip. vuk. 8. Eto teče devet mladić na devet końi. Nar. prip. mikul. 22. Gredu mladići na końih. 28. Kobila zleže dva vrana koña. 69. Projde mladić na końu vrancu. 70. I uzeše końe pod sedlima. Ogled. sr. 503. Naviše psovati i u mene bubuļima kao u koña. Pravdonoša. 1852. 8. Pas se brani zubima, koń nogama. 31. Pojašu i nasvav Vuku dobru noć, zaigraju końe. S. Ļubiša, prip. 43. Dobru końu sto mana, rđavu jedna. M. Pavlinović, rasl. spisi. 272. Što dreždiš u me, kao koń isa prasnih jasala? M. Pavlinović, razg. 25. Dok Bog dadne vjetra pomoćnika, jali žeđu Turcima i końma. Osvetn. 2, 93. Glunte sjaju a zjaju lubarde, vodaju se końi osedlani. 2, 111. Rđa jeste, jere nema zlata, a ni koña srebrom potkovata. 2, 146. Ma bi naša staništa požgali, stare majke końma porvali. 2, 168. I odagna dobiveno blago, na hiļade koña tovarnika. 2, 171. Eno jaši Čengiću Dedaga na alatu końu vilenitu. 3, 48. A što stijena do tvoga Lovćena, toliko je koña pojašena. 3, 123. Na zelenku końu visokomu. 3, 152. Ńihovo je držat sprave bojne, sjajne puške, tope, końe gojne. 4, 13. Turci końe žegu a tabane jare, donijet glase kapetanu. 4, 34.

b. *metaforički.*

a) kad kome što srećno uspije kaže se da je na końu. Ja sam na końu, ja život moj i moju čas dobih. M. Držić 170. Na końu (biti, t. j. dobro, n. p. on je na końu). Nar. posl. vuk. 188. Sad je Kara-Đorđije na końu. Vuk, građa. 24.

b) govoriti (besjediti) s koña *ili* kao

Digitized by Google

s końa, *govoriti brzo*. Da dovedem Kotorku đevojku, Kotorkińu brzogovorkińu, koja će mi s końa govoriti. Nar. pjes. vila. 1867. 398. Besjedi kao s końa (oštro, brzo). Nar. posl. vuk. 12.

c) o čeljadetu što nema dosta pameti. Trpimo końe izobražene na altaru crkovnom. D. Obradović, sav. 40.

d) kod igara, također je u metaforičkom smislu u ovakovijem primjerima (drugo je kod 2, g). Cucu, cucu na końu! (kad se djeca cucajući na koljenu zabavljaju. Vuk). Nar. pjes. vuk. 1, 195. Pusti baba końu krv i teletu mlijeka. (Govore đeca metnuvši travku kunice u nos i tukući odozdo jednom pesnicom u drugu koja travku pod nosom drži; i tako čine dok ne udari krv iz nosa. U Srijemu.) Nar. posl. vuk. 266. S końa na kobilu, naturala, igra s loptom. u Šapcu u Srbiji. Lj. Stojanović.

e) u pisaca sunce ima kola s końma po klasičnoj mitologiji. Bog sunčani stavio je zlatnu uzdu svim końima. I. Gundulić 28. Bješe sunce końe ognene po nebeskom polu udrilo. 424.

c. dorasti do końa *kaže se o djetiću kad doraste toliko da može jahati.* Kad je dete do końa doraslo, dobra końa i svetla oružja. Nar. pjes. vuk. 2, 71. I Nenad je majci dorastao a do końa i do bojna kopla. 2, 75.

2. *u prenesenom smislu.*

a. *u širem smislu znači* koń *(dajbudi u dubrovačkoj okolini) svaku životińu na kojoj se što goni, đakle i magarca i mazgu.* P. Budmani.

b. *(od prilike koliko koń može nositi)* 100 *oka, tovar. — U okolini dubrovačkoj gdje je* tovar = magarac. P. Budmani.

c. *s nekijem pridjevima znači neke životińe što su više ili manje slične końu.*

a) ovčiji koń, *magarac (od šale). — U Vukovu rječniku:* Ovčij koń ‚scherzhaft für' magarac *kod* koń.

b) Hippopotamus amphibius L., *s različnijem pridjevima. aa)* koń od vode. — *u Mikaljinu rječniku:* koń od vode ‚fluviatilis equus, hippopotamus'. — *bb)* vodeni koń. — *u Bjelostjenčevu rječniku:* koń vodeni ‚hippopotamus'; *i u naše vrijeme u Šulekovu:* vodeni koń ‚nilpferd'. — *cc)* koń nilski ‚hippopotamus'. J. Pančić, zoolog. 183. — *nem.* nilpferd.

c) koń morski ‚Trichechus rosmarus'. J. Pančić, zoolog. 180. — *nem.* walross.

d) vilenski koń, *u Vukovu rječniku:* (u Barańi) ‚eine art schmetterlinge' ‚papilionis genus' [‚Libellula depressa L.'].

d. *ime dvjema skupima zvijezda na sjevernom nebu (uprav* Pegas *i* mali koń). — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Na polišu ni'e guslara sjeverskom, al' kolovoje, tronugl, strijele, al' zmajara, dupina, orla, końa dvoje. J. Kavańin 471b. — *I u pisaca našega vremena:* Koń, astr. zool. ‚pferd (ein sternbild)', tal. ‚cavallo'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

e. *sprava kod zidańa itd., naj češće greda naslońena na četiri grede, kao na četiri noge. — U pisaca našega vremena.* Koń, arch. (koza, kobila, końic, vještac) ‚bock, rüstbock, gerüstbock', frc. ‚tréteau, chevalet', egl. ‚corse, jack', tal. ‚capra, cavalletto'; blazina na końu, tech. ‚bocklager'; (kobila, koze, nogače) ‚schragen', tal. ‚cavalletto'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

f. jedna velika bukova platica prokopana je na srijedi; kroz tu jamu provuče se podebla žiovka i podšpiča se, a s drugoga kraja ove žiovke zavrti se kuka čvrsta: to je ‚koń'. kad pribijaju šimlu, onda zakvače ovoga końa za žiovku, a na ńemu stoji čovjek i drži po ńekolike šimle, te neprestano ga pomiče dok ne istjera šav na kraj. u Dobroselu. M. Medić. Kod pokrivańa kuće sa šimlom onu spravu, na kojoj pokrivači stoje, zovu ‚końem'. u Lici. J. Bogdanović.

g. *konic na guslama. — U Vukovu rječniku:* ‚der steg über gusle' ‚ponticulus', cf. końic (‚so auch krainisch' kobilica).

h. *u dječijim igrama komad drveta ili kamičak itd., pa i mjera, kad se broji koliko je ko dobio* (jedan koń, 2, 3, 4 końa *itd., franc.* point). — *Između rječnika u Vukovu* (‚der stehende stab im klis-spiel'; ‚der massstab, im klis- und prsten-spiel': dva końa, tri końa). — *vidi kod* 2. klis, a, prsten, titra.

i. *(ńem.* feuerbock, feuerhund, *tal.* alare), *sprava od gvožđa na ogništu. — Između rječnika u Stulićevu* (koń od ogńa, koń za ogńa ‚ferrum in camino, cui imponuntur ligna'). Koń, željezo što stoji zada škulje na ogńištu, na porabu kuharice. na Rijeci. F. Pilepić. Koń od ogńišta (‚feuerhund') spada među robu željeznu, te se ocarińuje. Zbornik zak. 1853. 1061.

k. prsna kost. — Bošńaci u Slavoniji. D. Hirc.

l. *kao tehnička riječ u mehanici znači ńeku mjeru sile (podignuti* 75 *kilograma na metar visine u sekundu) kod koje sprave. — Načińeno u naše vrijeme po drugijem jezicima.* Sila (jednoga) końa, mech., tal. ‚forza d' un cavallo', frc. ‚cheval de force, cheval-vapeur, force de cheval', egl. ‚horse-power'; stroj za 10 końa, stroj koji za 10 końa radi ‚eine maschine von zehn pferdekraft'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. *kod* koń.

m. końi, smokve bijele i poduguljaste. u Primorju. I. Milčetić. B. Šulek, im. 158.

2. KÒŃ, Kòńa, *m. mjesno ime. — Vala da je ista riječ što* 1. koń.

a. *planina (u Hercegovini?) — U spomeniku* XIII *vijeka.* Plavńkovina, Selьca, Jasenovo, a planina mu Koń. Spom. stoj. 9. (1254—1264).

b. *kao da je ńegda bila varoš s tijem imenom u Hercegovini.* ‚Ad pedem montis Kameštica vestigia antiquissimae civitatis Equum' Koń ‚recte Strabo lib. 7 et Polybius in frag. nro. 124 collocant inter Equum et Naronam'. Schem. bosn. 1864. 65.

KÒŃAC, kòńca, *m. dem.* 1. koń. — *U narodnoj (?) pjesmi* XVI *(?) vijeka iz Dubrovnika.* Daj... konču momu rosne trave. Š. Menčetić — Ġ. Držić 507.

KOŃAD, *f. coll. koni. — U Stulićevu rječniku:* ‚turma equorum'. — *Jamačno je riječ načińena za sam rječnik, kao da ima jednina:* końe, końeta *koje nema, te je sasma nepouzdano.*

KOŃÀDIJA, *f. vidi* końaništvo. — *U Belinu rječniku:* ‚cavalleria, gente a cavallo' ‚equitatus' 178b; *u Bjelostjenčevu: vidi kod* końik; *u Voltiġijinu:* ‚cavalleria' ‚reiterey'.

KÒŃADO, *m. tal.* cognato, *djever; šura; svak. — U naše vrijeme u Istri.* Końado ‚mariti aut uxoris frater, sororis maritus'. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. 37.

KOŃÀĆIJA, *m. vidi* końar, końušar *(u prvom primjeru može biti isto što* kiriġija). — *Postaje od* koń *nastavkom turskijem ći. — U jednoga pisca Bokelja našega vremena.* Malo ko u Boci da ne zna otkud kamenu taj zlokobni pridjevak. no ako zbilja ko ne zna, a on neka pita svog końaćiju. S. Ljubiša, prip. 277. Cura ne hćeno ni izaći preda ń, nego rekne ocu kao sa sprdńe:

Digitized by Google

‚Uzmi ga ti za koňaģiju, ja mu ne bih, sreće mi, digla ni sa stoga gnoja'. prič. 121.

1. KÒŃAK, kònka, *m. dem.* 1. koń. — *U naše vrijeme u narodnijem pjesmama ugarskijeh Hrvata:* Końka nakrmila. Jačke. 11. Počme końka sedlati. 68. *i u Srbiji u kotaru topličkom:* Tvoj je koňak jošte nenauka; nego uzmi ujkinoga šarca. M. Đ. Milićević, kraj. srb. 410.

2. KÒŃAK, *m. franc.* cognac, *ńeka rakija što se od vina pravi, i tako se zove po imenu grada u Francuskoj gdje se naj prije počela praviti. — U pisaca našega vremena.* Koňak, chem. ‚cognac', frc. ‚cognac', egl. ‚coniac-brandy'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KÒŃANÎČKÎ, *adj. koji pripada koňanicima. — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (koňanički red ‚ordo equestris'), *u Jambrešićevu* (‚equester'), *u Voltiģijinu* (koňanički red ‚cavalierato, ordine cavalieresco' ‚ritterstand'), *u Stulićevu* (v. koňičan *iz Bjelostjenčeva).* Čete koňaničke. I. Zaničić 114. S njekoliko četa koňaničkih. 222. Do šest sata koňaničkog hoda. Nar. pjes. petr. 2, 211. Buduć koňaničkim stanoređem. M. Pavlinović, rad. 54.

KÒŃANÎK, *m.* eques, *vidi* koňik. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (koňanik, konik ‚eques') *u Jambrešićevu* (‚eques'), *u Voltiģijinu* (‚cavaliere, uom a cavallo' ‚reiter'), *u Stulićevu* (v. koňik *iz Bjelostjenčeva), u Vukovu* (‚der reiter' ‚eques'). Poginu mnogo vitezov . . . naj već koňanikov. P. Vitezović, kron. 30. Razbi Turke Janičare i koňanike. 144. Dođe jedan plemeniti koňanik. A. Kanižlić, utoč. 54. Viđau bo se koňanici u zlatnomu oružju. E. Pavić, ogl. 434. Tri stotine koňanika magarskih. I. Zaničić 22. Tako ļuto iz početka na krilo desno bijau ustali, da su koňanike sa svim pomeli bili. 89. Gled', koňanik na ńemu kako dizdume svitle poteže. M. Katančić 47. Puče puška, eto koňanika. Nar. pjes. vuk. 1, 44. Pokupi mi tridest Cetińana po izboru dobrih koňanika. 3, 148. Za ńima su do tri koňanika. 3, 155. Koňanici, moja braćo draga! 4, 229. Koňanici koňe pojahaše. 4, 347. Car pošļe za ńim dva koňanika. Nar. prip. vuk. 59. Hrvatski koňanici povratiše red. M. Pavlinović, razg. 38. Reče koňanik u beloj bradi. M. P. Šapčanin 1, 103. Znate da su izučeni Turci koňanici izbrani vojnici. Osvetn. 2, 121. Koňanici koňe uzjahali. 3, 135. — *U ovom primjeru stoji jednina mj. množine:* Juče smo mi išli sa svim koňanikom u Novu Varoš, i do Lima vode nigde Turčina nema. Karađorđevo pismo od 23 sept. 1809 ispod Sjenice.

KÒŃANÎŠTVO, *n.* equitatus, *mnoštvo koňanika, naj češće se misli na odio vojske koji je na koňma. — Postaje od* koňanik *nastavkom* ьstvo, *te bi po tome pravo značeńe bilo apstraktno: osobina onoga koji je koňanik, ali se u tome značeńu nigda ne nahodi. — pred* ь k *se mijeňa na* č, *pa* s *ispada, a* č *ispred* t *izgovara se* š. *mnogi pišu prema etimologiji* koňaničtvo. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (koňaničtvo, *vidi kod* koňarija) *gdje se naj prije nahodi, u Jambrešićevu* (koňaničtvo ‚equitatus'), *u Voltiģijinu (kod* koňarija), *u Stulićevu* (koňaničtvo, v. koňica *iz Bjelostjenčeva).* Bijaše pako koňaništvo dušmana golemo veoma. Š. Štefanac 8. Vojvoda Petraš samim hrvatskim koňaničtvom pređe Savu. M. Pavlinović, razg. 43. Koňaništvo ‚kavallerie'. Zbornik zak. 3, 807.

1. KÒŃÂR, koňára, *m. čovjek koji čuva i pase koňe; nalazi se i u drugom smislu, kao* koňušar *(vidi u rječnicima), i kao čovjek koji trguje koňma (vidi na kraju). — Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (koňar, koji koňe čuva, kobilar ‚pastor equorum') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (‚cavallajo e cavallaro, guida o pastore di cavalli' ‚equorum pastor' 178b), *u Bjelostjenčevu:* koňar *(griješkom)* konuh ‚agazo, stabularius, pastor, domitor equorum, equiso'; *u Jambrešićevu* (‚stabularius'. 2. ‚agazo, equiso'), *u Voltiģijinu* (‚cavallaro' ‚ein stallknecht, pferdhirt'), *u Stulićevu* (‚equorum pastor, agaso' *iz Habdelićeva).* Kovači, koňari. A. Kanižlić, kam. 328. Naj maňemu slugi, kano na priliku, nemoćnu i bolujuću koňaru. usr. 69. Svakoga bi između sluga i takojer iste koňare u poslovih ńihovih pomagao. fran. 187. Jerbo svaka potribita prid ńih *(koňe)* koňar često hita. V. Došen 149a. Koňa ja imam, koňara nimam. Nar. pjes. istr. 2, 50. Koňar ‚pferdehirt'. Jur. pol. terminol. 692. Kòňar ‚custos equorum'. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. 29. — *U drugom značeńu.* Onomu što s koňi trguje, svobodno recimo koňar. F. Kurelac, dom. živ. 12.

2. KOŃAR, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Ńiva u Koňaru. Sr. nov. 1871. 180.

KOŃARICA, *f.* suvrst krupne okrugle šļive (Vaļavac). B. Šulek, im. 153.

KOŃARIĆ-VRH, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdiļ. 72.

KOŃÀRIJA, *f. a) vidi* koňaništvo; *b) stado koňa, vidi* ergela. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* koňarija, koňaničtvo ‚equitatus'. 2. koňarija, minuš ‚equaria, grex equorum, equicium', *u Voltiģijinu:* koňarija, koňaništvo ‚cavalleria' ‚reiterey'.

KÒŃÂRNICA, *f. vidi* koňušnica. — *U Jambrešićevu rječniku:* ‚equile'.

KÒŃÂRNÎK, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Ńiva u Koňarniku. Sr. nov. 1873. 291.

KOŃÁRSTVO, *n. odgoj koňâ. — U pisaca našega vremena.* Koňarstvo, stat. ‚pferdezucht'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. Da se diže i promiče koňarstvo. Zbornik zak. 1863. 60.

KOŃAVA, *f. kao da je mjesno ime, može biti i izmišļeno. — U poslovici dubrovačkoj* XVII *vijeka (nije mi jasno značeńe).* Što ti učini Vrbańa, ne pokri ti Koňava. (D). Poslov. danič.

KOŃBABA, *f. ime zaseoku u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 37.

KOŃCI, Koňaca *(ili* Koňaka?), *m. pl. ime zaseoku u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdiļ. 43.

KÒŃČÂD, *f. coll. vidi kod* koňče.

KÓŃČE, kóńčeta, *n. dem.* koń. — *Nema prave množine, ali može biti da se upotrebļava za množinu* kòńčad. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚ein rösslein' ‚equuleus'). Bog zna, kako su zlotvori našarali, napravili od muhe koňče. S. Ļubiša, prip. 54. Neće ni čeļade ni koňče sultanu na pomoć. 123.

KOŃEDA, *f. ńeka biļka.* Koňeda, Glycirrhiza echinata W. et Kit. (Pančić). B. Šulek, im. 153.

KOŃEKA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom.* Zemļa u Koňeku. Sr. nov. 1875. br. (?).

KÒŃENÎK, *m. vidi* koňanik *i* koňik. — *U naše vrijeme u Bosni.* Za ńim ima trista koňe-

Digitized by Google

nika. Nar. pjes. juk. 507. Ev' odovud sedam końenika. Nar. pjes. petr. 3, 3. A igraju końe końenici. 3, 472. Pet stotina viđe końenika. Nar. pjes. hörm. 1, 447.

KÒNESTRA, *f. vidi* koneštra. — *isporedi* końeštra. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka pisano* konjestra, *po čemu se čini da bi trebalo shvatiti kao naj stariji oblik* konêstra (konêštra), *te je ê postalo* je, e, i *prema različnijem govorima*. Vazmeš prvine oda svijeh plodov tvojih i postaviš u konjestru. N. Rańina 141a. deuteron. 21, 2.

KOŃESTRIK, *m. vidi* końestra *(može biti da je deminutiv). — Riječ je ńešto sumńiva, ne znam, bi li trebalo čitati* konjestrić. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka*. Konjestrik pun jaja. M. Držić 441.

KÒŃEŠTRA, *f. vidi* konestra *i* koneštra. — *U naše vrijeme u Lici*. J. Bogdanović.

KOŃEŠTRÈTINA, *f. augm.* końeštra. — *U naše vrijeme u Lici*. J. Bogdanović.

KÒŃEŠTRICA, *f. dem.* końeštra. — *U naše vrijeme u Lici*. J. Bogdanović.

1. KOŃÈTINA, *f. augm.* koń *(stari, nevaļali koń). — U naše vrijeme*. Dadoše mi staru końetinu. Zemļak. 1871. br. 2. Końetina (stari koń). F. Kurelac, dom. živ. 9.

2. KÒŃETINA, *f. konsko meso. — U naše vrijeme*. J. Bogdanović. F. Kurelac, dom. živ. 9.

KÒŃEV, *adj. koji pripada konu (ili końma)*. Oslov posluh, końev razum i bivolska snaga čine momka svakomu draga. (Z). Poslov. danič. I tako Nikola końa oteo, i sada našao sud da mora Nikola manastiru dati 30 groša, polak cene końeve. Glasnik. II, 1, 41. (1808).

KOŃEVAC, Końevca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom*. Ńiva u Końevcu. Sr. nov. 1872. 400.

KOŃEVIČKA ADA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu užičkom*. Ńiva u Końevičkoj Adi. Sr. nov. 1866. 254.

KÒŃEVIĆ, *m. prezime i mjesno ime. — U naše vrijeme.*

a. *prezime*. Šem. prav. 1878. 29. 53. Końević, prezime. Svetozar Końević. Ļ. Stojanović.

b. *mjesno ime. — isporedi* Końevići. — Końević pravoslavni *i* turski, *dva sela u Bosni u okrugu Dońe Tuzle*. Statist. bosn. 95.

KÒŃEVIĆI, *m. pl. mjesno ime. — isporedi* Końević.

a. *seoce u Hercegovini*. Statist. bosn. 109.

b. *u Srbiji. a) selo u okrugu rudničkom*. K. Jovanović 147. — *b) zaselak u okrugu užičkom*. Ļ. Stojanović. — *Jedno se od ova dva mjesta pomińe u narodnoj pjesmi našega vremena*. I tu Turci na konak padoše u maleno selo Końeviće, zanoćiše a ne osvanuše, do u Čačku osvanuše Turci. Nar. pjes. vuk. 4, 357.

KOŃEVRATE, *f. pl. ime selu u Dalmaciji u okrugu šibeničkom*. Repert. dalm. 1872. 27.

KOŃGA, *f. nešto što ženske nose na glavi. — isporedi* konđa. — *U naše vrijeme u Srbiji*. Końgu nose žene u starim okruzima: beogradskom, vaļevskom, šabačkom, smederevskom, požarevačkom, jagodinskom, kragujevačkom, i u većoj poli staroga rudničkoga okruga. — Końge nisu sve jednake. ‚Vaļevska' je mali kružić na temenu, povijen na čelo, i obavijen belim ubradačem. ‚Mačvanska' stoji za potiokom, kao kakva polovina žemičke; i ona se pokriva belim ubradačem. ‚Šumadinska' końga, u starije vreme, bila je kao mali lopar, a sad je niža, bliže smederevskoj i kragujevačkoj, a pokriva se kupovnom maramom; ‚levačka' (jagodinska) viša je i stoji pravo; na ńoj se viđaju i beli ubradači i kupovne marame. ‚Požarevačka' końga liči na vaļevsku, samo je obimom veća, i ima više nakita na sebi. Takvu kapu na glavi nose i devojke u požarevačkoj, samo s nekim devojačkim odlikama. M. Đ. Milićević, živ. srb.[2] 38—39.

1. KÒŃÎC, *m. dem.* 1. koń *(obično znači što i* koń *bez deminucije). — Akc. se ne mijeńa (u gen. pl. može biti da se govori i* końîcâ). — *Vokativ je u jednini* kòńîcu (końiče *je od* końik); *u jednoga pisca* XVIII *vijeka ima i* kòńîce, *ali jamačno samo radi slika*: Ne bjež', hrabren moj końice, iz otoka, nego htij stati, ere ni sve te mušice ne mogu ti dodijati. J. Kavańin 155a. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚equuleus'), *u Mikaļinu* (końic, pule ‚mannulus, equulus'; końic, ždribe ‚pullus equinus; mannulus, equulus', *i kod* kļuse), *u Belinu* (‚cavalletto e cavallino, cavallo piccolo' ‚equulus' 179a; ‚cavallo di poca corporatura' ‚equus minutus' 179b), *u Bjelostjenčevu* (końic, paripčec ‚equulus, equuleus, pullus equinus, equellus'), *u Stulićevu* (‚equulus' *iz Belina), u Vukovu*: kòńîc (voc. kòńîcu), dem. v. koń *s dodatkom da je stajaća riječ; u Daničićevu* (końicь ‚equulus').

1. *u pravom smislu.*

a. *naj češće znači końa bez obzira na veličinu i dob; ali kao da se gdjegdje kaže od mila, te po tome se obično misli na dobra, plemenita końa. — u ovome je smislu stajaća riječ (kao što i Vuk kaže) i upotrebļava se samo u pjesmama (jedini je naj stariji primjer u prozi; Zoraničev je primjer u prozi poetičkoj)*. Za togaj mu końa govorismo i onь namь odgovori i reče: ‚Moj gospodinь vojevoda dalь mi je bilь togazi końica'. Spom. sr. 1, 65. (1405). Jer ti mene hrabar čeka uz końica steći, da mu końic ne prisvene, vodice želeći. Nar. (?) pjes. *u* Š. Menčetić — G. Držić 507. Jur mi se priklada . . . klikovat i vapit svijetloga Apola s velikom ļubavi, końice i kola srjed neba da ustavi *(vidi* 1. koń, 1, b, *e))*. M. Vetranić 2, 6. Ļuba mu je zlatom venčac vila, uz końica potičući. P. Hektorović 9. Tere sta *(dva siromaha)* dva końica mnogo lipo razdilila. 17. Bogme bi ti vaļao końic. M. Držić 244. Takov i ta put moj po neuvižbanu końicu po stazi netalčeni prošad. P. Zoranić II. Gdi svaki obada końica i nuka. Đ. Baraković, vil. 111. Miran końic redom stupa, plah potipļe, sobom lupa. J. Kavańin 46b. Jeda ružičnoga kitiš izadola još rumenka tvoga końica i kola? A. Kanižlić, rož. 85. Tere mi je otašao za družinom brez końica. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 8. Đe je Miloš oklopļen i pod ńime końic dobar. 1, 23. Od końica zeleńka, od sokola tišńićara. 1, 26. Skupila je tri końica blaga *(vidi* 1. koń, 2, b). Nar. pjes. bog. 278. Końic mu je roda vilińega. And. Kačić, razg. 246a. Odkuda je ta delija mlada? odkud li mu końic bila vila? 246a. Mrtav Mejo pod końica pade. 254b. Za ńim iđe na końicu Juko. F. Radman 39. Ondi pasu dva końica. Nadod. 94. Oj u Marka Kraļevića sina dobar końic u potaji ima. Nar. pjes. *u* M. A. Reļković, sat. C8[4]. Vranac końic pokriven ćultanom. M. Katančić 69. Pasi, pasi, ti bratin końicu! Nar. pjes. vuk. 1, 10. Ili ti je końic posustao? 1, 38. Sedlan ga końic pri br'jegu čeka. 1, 84. Pod ńime je dobar końic nejahan. 1, 153. Đe mi vranac końic po poļu ne skače. 1, 393. Zape joj se potkov od końica za ńezina

Digitized by Google

žutoga kavada. 1, 400. Doveo mi je vrana konica, i na tom konu sedlo vojničko. 1, 491. Pak pogleda končicu u noge; u koña su sve četiri ploče. 1, 580. Na doratu na dobru končicu. 1, 601. Već je baca za se na končica. 1, 603. Pak usede na dobra končica. 2, 78. Skida ńega strelom sa končica. 2, 79. Više tlači končic Jabučilo neg' što Momčil' britkom sabļom s'ječe. 2, 111. Krvav končic do ušiju dođe. 2, 225. Da s' naslušam trupka od končica i jauka od dobri junaka. 2, 509. Na poklon ti končic i đevojka! 2, 550. Za ńim mi Mamula na končicu jaše. Nar. pjes. mikul. 150. Snese končic raňenika svoga. Osvetn. 4, 43.

b. *kao pravi deminutiv. a) maleni koń, u primjeru kao s prezirańem o ne vele dobrom koňu.* Promini sfoga končica s drugijem boļim. B. Kašić, fran. 87. — *b) u ovom primjeru kao da se kaže od mila:* Junak koňu govorio: ‚Oj končicu dobro moje!' Nar. pjes. vuk. 1, 453. — *c) ždrijebe.* Bi mu doglašeno, da mu je doli u končušnici kobila lijepa končica okotila. B. Zuzeri 301. Kobile se iždrebile, sve končice putonoge. Nar. pjes. vuk. 1, 114.

2. *u prenesenom smislu.*

a. *ńeke životińe koje su u čemu više ili maňe slične koňu.*

a) morski končic *ili samo* končic, Hippocampus antiquorum, *ńeka riba čudnovata oblika u koje je predńi dio tijela nalik na koński vrat s glavom. — Između rječnika u Mikaļinu:* morski končic ‚cavalletto marino' ‚hippocam*(p)*us' 266a. Končic morski ‚Hippocampus brevirostris'. J. Pančić, zoolog. 231. Morski končic ‚die seeraupe, das seepferdchen' ‚Syngnathus hippocampus'. G. Lazić, ist. 77. Končic (jer koňu naliči). L. Zore, rib. ark. 10, 341.

b) vidi skakavac. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani. — *vidi i kod c), cc).*

c) Libellula, *isporedi* vilenski koń *kod* 1. koń, 2, c, *d).* — *aa)* Beli končic (Libellula vulgata L.). K. Crnogorac, zool. 155. — *bb)* Končic vilin ‚Calopteryx virgo'. J. Pančić, zool. 259. — *cc) u Vukovu rječniku ima:* ‚name eines insekts' ‚insecti genus', *u trećem su izdańu dodali izdavaoci:* vide vilenski koń; *vaļa da je tako, ako nije Vuk znao za značeńe pod b).*

d) kukavičji končic, *vidi kod* kukavičji.

b. *ovako se zovu ńeke sprave načińene od drva ili od gvožđa, isporedi* 1. koń, 2, e—i.

a) vidi 1. koń, 2, e. — *U Belinu rječniku:* končic od odra ‚cavalletti da letto' ‚fulcra' 179a; končici od posteļe ‚piedi, cavalletti del letto' ‚lecti fulcra' 563. — *vidi i:* Končic, arch. (koń, kobila, vješ̆tac) ‚gerüstbock', tal. ‚capra, cavalletto', frc. ‚chevalet', egl. ‚bridge'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

b) kod kakve sprave gdje se što okreće, ono na čemu je naslońena os. — U pisaca našega vremena. Končic, mech. (steļka, blazinište) ‚lagergerüste, lagergestell, support', tal. ‚appoggiatojo'; (kobila, steļka, stolica) ‚bocklager'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

c) ńeka sprava na tokarskoj klupi. — Iz češkoga jezika u pisaca našega vremena: Končic č. tech. ‚reitstock', frc. ‚poupée à pointe, poupée mobile', egl. ‚sliding puppet'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

d) na guslama. — Između rječnika u Bjelostjenčevu (končic na guslah, tambure etc. ‚magas') *i u Vukovu* (na guslama, vide koń). Koń (kobilica) ‚steg (der geige)', tal. ‚ponticello'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

e) equuleus, eculeus, *ńeka sprava za muke (na kojoj bi jahali mučenici). — Po latinskoj riječi. — Između rječnika u Stulićevu* (‚eculeo' ‚equuleus' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara).* Čini jih na drvenomu končicu objesiti. B. Kašić, per. 97.

f) kočić na kome vitao stoji. Vuk, rječn. *kod* končic. — *vidi i:* Končic, drvo u stojeļku (steļku) ili u zemļu zabodeno, na kom se vitao okreće. Podunavka. 1848. 58.

g) vidi 1. koń, 2, i. — *U Belinu rječniku:* Končic ‚capifuoco, stromento di ferro, che nel focolare sostien le legna' ‚ligni fulcrum' 169a, *i u Bjelostjenčevu:* končic, t. j. zglavnik ‚fulcrum lignorum'.

2. KÒŃÎC, *m. vidi* końik. — *Jamačno je postalo po oblicima množine* končici, končicima. — *U dvije narodne pjesme našega vremena.* Ko je končic, koňe hazurajte, a pješaci pritež'te opanke. Ogled. sr. 468. Kad poļe zamaglilo od končica i pješca. Nar. pjes. marjan. 175.

3. KÒŃÎC, *m. grad u Hercegovini. — Zove se i* Končica *(vidi). — Od* xv *vijeka (u naj prvom primjeru ne zna se jeli nom.* Končic *ili* Končica), *a između rječnika u Vukovu:* grad na Neretvi između Bosne i Hercegovine (pola ga je bosansko a pola hercegovačko) *s primjerom iz narodne pjesme:* Već Turčina Bogom pobratima u Končcu bega Ali-bega. — manastir nekakav: Manastiru bijelu Končcu; *i u Daničićevu* (Končcь, grad na Neretvi). Za carinu koju uzimļu na Vrabču i drugu na Končcě. Spom. sr. 1, 102. (1411). U Končcu manastir. Norini 42. Viš Končca na Ivan planini. Nar. pjes. juk. 570. — *Ne znam jeli isto mjesto u ovom primjeru:* A do sebe od Končca Ivka. Nar. pjes. vuk. 2, 202. — *U drugom je primjeru* Končic *planina.* Od Končca visoke planine. Pjev. crn. 107b.

1. KÒŃICA, *f. vidi* końaništvo. — *U pisaca našega vremena po rus.* конница *a između rječnika u Stulićevu* (‚equitatus') *s dodatkom da je riječ ruska.* Polkovnik Bakon sa svojom samo 80 ļudi jakom končcom goneći i oslobodi i. Nov. srb. 1834. 48. Končca, r., Končci (pl.), końištvo, hist. mil. ‚cavalerie, reiterei', frc. ‚cavalerie', egl. ‚cavalry'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *Pomiňe se i kao dječija igra početkom ovoga* (xix) *vijeka (nije jasno, jeli igri ime* končic *ili* končica; *u zadńem slučaju vaļa da je sam pisac upotrebio riječ koja nije narodna).* Končca se igra da stanu u okrug djeca, koja su razdijeļena na dvije časti, jedna časti *(sic)* bude končca, to jest prekloni leđa a drugi jaše... *malo daļe kao da znači što i* końik. Ako promaši, to bivši končca ugrabi loptu, i koga udari taj bude končca. S. Tekelija. let. 119, 9.

2. KOŃICA, f. hrpa od četiri ili pet oraha, kestena ili česa sličnoga i to tako, da jedan na ostalih leži. *na Rijeci.* F. Pilepić.

3. KOŃICA, *f. mjesno ime.*

a. *grad u Hercegovini.* Statist. bosn. 115. — *vidi* 3. končic.

b. *u Mikaļinu rječniku:* Končca, grad u arbanaškoj zemļi ‚Cassiope, Phallacrum'.

KOŃIČ, *m. dem.* koń. — *U Voltińijinu rječniku:* ‚cavallino, cavalluccio' ‚pferdchen'. — *nije dosta pouzdano.*

KOŃIČAK, končića, *m. dem.* končic. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Jambrešićevu (kajkavski* končiček ‚equuleus') *i u Vukovu* (hyp. v. končic). Na jednom končiću. Nar. prip. vuk. 2 207. Poigrasmo žustre končiće. M. P. Šapčanin 1, 107.

Digitized by Google

KOŃIČAN, konična, *adj. vidi* konički. — *U Stulićevu rječniku:* ‚equestris'. — *Vala da je po ruskom* конничный.

KOŃIČANIN, *m. prezime* — XVIII *vijeka.* Pava Konjičanin. Norini 54.

KÒŃIČÂR, *m. čovjek koji kroti konje ili uopće koji je vrlo vješt jahač.* — *U Mikaljinu rječniku:* konjičar, koji kroti konje ‚equiso, domitor equorum'; *u Belinu:* ‚cavalcatore, maestro dell'arte di cavalcare' ‚domitor equorum' 178b; *u Voltigijinu:* ‚cavalcatore, cavallerizzo' ‚reiter, bereiter'; *u Stulićevu:* konjičar, koji konje kroti ‚equiso, equorum domitor' *iz Mikaljina.* — *U drugom značenju (vidi* konuhar, konušar) *u Belinu rječniku:* ‚cavallarizzo, maestro di stalla' ‚stabuli praefectus' 178b; ‚maestro di stalla' ‚stabuli praefectus' 451a.

KOŃIČIĆ, *m. dem.* konic. — *U Vukovu rječniku* (dim. v. konic).

KÒŃÎČKÂ RIJÈKA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Livada u Konjičkoj Reci. Sr. nov. 1870. 633.

1. **KÒŃÎČKÎ**, *adj. koji pripada konicima (od nom.* konik); *upotrebljava se i u drugom značenju, vidi* a, *a).* — *Riječ je stara, isporedi stslov.* коньничьскъ, *rus.* конничкій. — *Između rječnika u Vrančićevu (pisano* konyizki ‚equestris'; *mislim da ne treba čitati* konski), *u Stulićevu* (v. konjičan), *u Vukovu* (‚reiter-', equitum').

a. *adj.*

a) koji je na konju, kao konik. Jakože kip jego konjički kažet. Š. Kožičić 35a. S vojskom pišom i konjičkom. Mon. croat. 245. (1545). Petdeset tisuć vojnikov konjičkih. Aleks. jag. star. 3, 254. Dvi sti tisuć konjičke vojske sabra. 261. Oni silnu vojsku imadoše: osam stotin hiljada pišaca, dvista hiljad konjički strilaca. Nadod. 127. Biti će zadovoljeni od priklonita konjičkoga družtva. I. J. P. Lučić, nar. 66. Artilerija konjička sastojaće se, kao i do sad, iz jedne baterije. Nov. sr. 1834. 54. Od ruske strane će jedna divizija konjičke vojske u taj logor doći. 1835. 184.

b) koji pripada konicima, koji je za konike. Odsikovali glave turske konjičke i konjske skupa. I. T. Mrnavić, osm. 4. Konjičkoga zbora glavar. P. Vitezović, odil. 76. Vojvoda konjički. And. Kačić, kor. 470. Pušta bane konjičku košiju. Nar. pjes. stojad. 1, 19. Dvanaest konjičkih sahata od Biograda. Vuk, rječn. *kod* konjički. Pomaja se između šibja i vinaga slabo utapkana konjička putanja. M. P. Šapčanin 1, 120. Konjička škola (‚kavallerie-schule'). Zbornik zak. 3, 274.

b. *adv.* kòńîčki, *na konju.* U tu vojsku pošal konjički al' piše. B. Krnarutić 15.

2. **KÒŃÎČKÎ**, *adj. koji pripada konicima (od nom.* konic). — *Ovakovo značenje mislim da je u ovom primjeru iz narodne pjesme našega vremena:* Kakav ćemo megdan učiniti? al' s kopljima, ali s barjacima, al' junačkim brijetkijem ćordam', al' se fatat o pleća junačka, al' se tući prsim' konjičkima? Nar. pjes. marjan. 51.

KÒŃÎČ, konjića, *m. dem.* 1. konj. — *Od* XVIII *vijeka.*

a. *u pravom smislu (vidi* 1. konic, 1*).* Biše Marko krilo Jankovića, silni konjić srca kraljevića. And. Kačić, razg. 265a. Napoji on sebe i svoga konjića. Nar. pjes. istr. 1, 28. Kòńîć, dim. konj. I. Pavlović.

b. *u prenesenom smislu.*

a) vidi konic, 2, a, *a).* Konjić ‚Hippocampus' i ‚Hippocampus brevirostris'. G. Kolombatović, pesci. 28.

b) u Vukovu rječniku: (u rudničkoj nahiji) račvasto malo drvo (po naj više šljivovo) koje se zavuče odozdo u kazansku lulu, te niz doni i duji njegov krak ide rakija u postavu. u Jadru je kazanska lula na dnu šupja s doње strane, pa se mjesto konjića kroz onu jamu provuče kao mala uzičica od vlakna, te niza nu ide rakija.

1. **KÒŃÎK**, *m. čovjek na konju.* — *Postaje od* konь *nastavkom* nikъ, *te se kod starijega oblika* konьnikъ *dvoje može dogoditi, ili se* ь *mijeња na* a, *i tako postaje oblik* konanik *(vidi), ili* ь *ispada, te od* nn *postaje* ń: konik *(u Vrančićevu je rječniku pisano* konnik; *a i na kojem se drugom mjestu nalazi s* nn, *to jest* nn *ili* nń *ili* ńń). — *Riječ je stara, isporedi stslov.* коньникъ, *rus.* конникъ: *ne znam, jeli praslavenska riječ (češ.* konník *nije mi dosta pouzdano).* — *U voc. sing. oblik je* kòńîče, *te se razlikuje od voc. sing.* konicu *od* konic; *ali se u množini samo u gen. i acc. razlikuje od* konic *(nom. i voc.* kòńîci, *dat., instr., loc.* kòńîcima). — *s toga što su im neki oblici jednaki, ove se dvije riječi gdjegdje miješaju jedna s drugom, vidi* 2. konic i 2. konik. — *Između rječnika u Vrančićevu* (konnik ‚eques'), *u Mikaljinu* (‚eques'; konjici, četa konika ‚equitatus, turma equitum'), *u Belinu* (‚cavalliere, soldato a cavallo' ‚eques' 179a; ‚soldato a cavallo' ‚eques' 683b; ‚viandante a cavallo' ‚viator eques' 764b; konjici, ‚cavalleria, gente a cavallo' ‚equitatus' 178b), *u Bjelostjenčevu (vidi* konanik; konjici, konadija, vide konaniki, konarija 1), *u Voltigijinu (pl.* konjici *uz* konarija), *u Stulićevu* (‚eques'; pl. konjici *uz* konica), *u Vukovu (uz* konanik).

a. *uopće; naj češće se upotrebljava za vojnika na konju; često blizu* konik *stoji i riječ sa suprotnijem značenjem:* pješac *ili* pješak. Da smi protiv stati konjiku i pišcu. M. Marulić 144. Dvadesti tisuća konika osvjem pješaca. Zborn. 73b. Pješac ali konjik. M. Vetranić 1, 3. Gdi mnokrat i glavu plah konik ostavi. 1, 135. Pješci i konjici. 2, 60. Obiću se davati dobru cenu našim konikom. Mon. croat. 225. (1527). Kad mu *(konju)* konik reče, kliknuvši: ‚Nu bolje!' P. Hektorović 61. Velike vojske ot pišac i konjikov. Postila. ib. Kako se konjiku i bojniku pristoji. B. Gradić, duh. 38. Ni' na nebu goru svitle zvizde zriti, ni poljem konjike oružne gledati. D. Rańina 140a. Od Aleksandrovih Macedona četiri sta konjikov ubiše. Aleks. jag. star. 3, 241. Od konjikov vaših pošljite k nam. 297. Konja i konika vrgao jest u more. M. Divković, bes. 76a. Oni iduči svojijem putem, evo za nimi jedni konjici. 319b. I pišci s konjici Turak se ne boje. Đ. Baraković, vil. 77. Da konjik uzjaše. jar. 57. Toliki se broj konika s carem ovdi doć poteži, kih Jordana poji rika . . . I. Gundulić 329. Konj ga i konjik mrtav straši, priko koga proć mu je trijebi. 336. I od njegovijeh svijeh konika naj bržega k njoj pošilja. 348. Padaju konji i konjici živi, mrtvi i duhati. 445. I pješnici i konjici naripišo svikolici. G. Palmotić 2, 141. Mnoštvo ljudi, oružnika, pišca i konika. M. Jerković 62. Jezdit opet zapovijeda laganijem konicima. P. Kanavelić, iv. 97. *(Faraun)* sa svojijem konicima naj poglavitijem umre zadušen u moru. M. Radnić 301b. Šereg pišac i konikov. I. Zanotti, en. 6. Za mlada konja star konik. (D.) Poslov. danič. Na hitre se kerubine kako konik hiti hitar. A. Vitaljić, ist. 51b. Tuj pješaca, tuj konika krvnu četu vidjet biše. ost. 200. Konik konja uzdom svuda vlada kud on hoće. S. Mar-

Digitized by Google

gitić, fal. 197. S treset hiļad svojih konika. J. Kavańin 184b. Čuje se koňa oholijeh i konika oštri bahat. I. Đorđić, uzd. 81. S mnogom družbom i konika i pješnika. B. Zuzeri 28. Jedan konik zvan Longin sulicom udri u prsi Isusove. M. Lekušić 134. I 20 iļada konika. F. Lastrić, test. 19b. Koňa i konika ńegova bacic je u more. 178a. Dvaest i dvi hiļade konika. E. Pavić, ogl. 373. Budući se i pet strašni konika ukazalo. 447. Eto k ńemu pristupa jedan konik obučen na gosposku. M. Zoričić, zrc. 91. Vidi veliku vojsku konika posve bili(*h*). 242. Koń s konikom vrat utrgne. V. Došen 189b. Imadihu vojske osam stotina iļada pišaca i dvista iļada konika. And. Kačić, razg. 5. Jer mu se ukaza koń i na ńemu strahovit konik. kor. 322. Koňe i konike na vojnišku oružane. 323. Ugledaše jednoga mladića konika u bilo obučena. 334. Ako je pišac, učiniti ću ga konikom. Đ. Rapić 170. Koňi ujedno i konici izređeni tuj se paze. P. Sorkočević 584b. Sve konici pod bojnim kopļima. Nar. pjes. vuk. 2, 389. Poved'te mi po tridest Turaka, sve atlije i dobra konika. 3, 148. Spremajte se, kićeni svatovi! ko je konik, poteži kolane, ko je pješak, priteži opanke. 3, 251. I on vodi hiļadu momaka, sve konika ļutih oklopnika. 3, 259. Kad poćera Smiļanić Ilija sa konici ļutim oklopnici. 3, 260—261. Ćeraše ga pješci i konici. 3, 540. Stade dizat pješce i konike. 4, 228. Konicima Luko govoraše: ‚Koňanici, moja braćo draga!' 4, 228—229. Braćo moja, pješci i konici! 4, 230. Svi konici koňe posjedoše, a pješaci puške dokopaše. 4, 252. Na konike srpske juriš čine. 4, 270. Tri hiļade pješca i konika. 4, 316. Sakupiše petnaest stotina laka pješca i bila konika. 4, 506. I poved'te pet stotin konika. Nar. pjes. juk. 312. Tko je konik, priteži kolane. 336. Na Maltiji otvorio vrata, kako može dobar konik proći. Nar. pjes. vil. 1867. 646. Nećete li oteti topove, i konicim sokak učiniti. Smailag. meh. 57. Pješak na konika (uvijek) mrzi. Nar. posl. vuk. 249. Ona dva konika još su pre od carevoga sina bila došla u dvor i pripovedila caru . . . Nar. prip. vuk. 60. Pisato knezu Aksentiju, da eksercira i konike kako god i pešake. Djelovod. prot. 179. Sa svim konicima i s ostalom vojskom. Vuk, dan. 1, 83. Konici ńegovi i vojska ńegova. Đ. Daničić, 2mojs. 14, 9. A noge mu pouzdane stojne, da potjera stigo bi konika. Osvetn. 2, 46. Konik pûstî uzdu koňu pûstî. 4, 19. Dvije stotine koňa gotovih za polazak, a konici se sačekavaju, da svi u jedan mah pojašu. M. Đ. Milićević, omer. 60. Konik koňa uznojio. Bos. vila. 1886. 209.

b. *čovjek koji je dobio viteški red, vidi* vitez. Učini se konik mnogo počtovan. Zborn. 46b. Kruni ga i učini za konika. 80a. Oni, ki nose kopja, pašu mače, konici su od Prusije. I. Gundulić 488.

2. KÒŃÎK, *m. dem.* 1. koń, *vidi* 2. konic *i kod* 1. konik. — *U naše vrijeme po sjeverozapadnijem krajevima, a između ńečnika u Voltiģijinu* (v. konič). Mili Bože, dobroga konika, dobra koňa, a slaba junaka! Nar. pjes. marjan. 19. Podaj Ivi dobroga konika. 48. I doveo dobra koňa svoga, da se i on vode ponapije; konik vode moj da pije neće. 89. Polezi se po dobrom koniku. 96. Ti hajde pa pripaši ćordu, pa se šeći do konika svoga. Nar. pjes. kras. 1, 35. Metnu ga za se na konika. Nar. pjes. istr. 1, 9. Ļubi ti je s tobom na koniku, sele ti je uza te na koňa. 1, 10. On joj sedla koňa na junačku, ona skače na konika vrana, ona jaše kano i delija. 1, 11. On je lovi za desnicu ruku ter je meće za se na konika. 1, 17.

1. KOŃIKOVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Schem. segn. 1871. 110.

2. KOŃIKOVIĆ, *m. ime zaseoku u Bosni u okrugu Doňe Tuzle.* Statist. bosn. 83.

KOŃIN, *m. koń. — U narodnoj pjesmi našega vremena.* Oj halate, moj dobri koňine! Nar. pjes. marjan. 49.

1. KÒŃINA, *f. augm.* 1. koń. — *Akc. se mijeňa u gen. pl.* kòńînâ. — *Od* XVIII *vijeka, a između ńečnika u Belinu* (‚cavallaccio e cavallaccia' ‚equus et equa ignava' 178b) *gdje se naj prije nahodi, u Voltiģijinu* (‚cavallaccio' ‚ein garstiges pferd'), *u Stulićevu* (‚caballus, malus equus'), *u Vukovu* (augm. v. koń). Tako vrat ja ne slomila s ove koňine! Nar. posl. vuk. 280.

2. KÒŃINA, *f. konska koža. — Akc. kao kod* 1. konina. — *U Vukovu ńečniku:* ‚rosshaut' ‚pellis equina'.

3. KÒŃINA, *f. ime selu u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 387.

KOŃINCI, Koňinaca, *m. pl. u Daničićevu ńečniku:* Koňinьci, selo kod Novoga Brda, dade ga despot Stefan Hilandaru. M(on. serb). 570. (1411). *vidi:* Koňinci su bez sumńe u ‚Koinskoj reci' i ‚Koincima' malo daļe niz Moravu na desnoj strani te reke. S. Novaković, novo brdo. 36.

KOŃINO POLE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu alesinačkom.* Niva u Koňino Poļe. Sr. nov. 1873. 487.

KOŃINSKI, *adj. konski. — Samo u Voltiģijinu ńečniku:* ‚cavallino, di cavallo' ‚was zum pferd gehört'.

KOŃIŠTANSKO BRDO, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom.* Vinograd u Koňištanskom Brdu. Sr. nov. 1861. 496.

KÒŃÎŠTVO, *n. vidi* koňaništvo. — *Postaje od* koňik, *kako* koňaništvo *od* koňanik. — *U rukopisu* XVI *vijeka (u kojemu ovdje stoji* č *ispred* t). Dobro naređivaše koňičtvo. Zborn. 46b.

KOŃKAVA, *f.* ime kozi. — Krupa. Bosna. D. Hirc.

KOŃKOVSKO, *n. ime zaseoku u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdiļ. 74.

KOŃO, *m. ime muško (vaļa da je ipokoristik). — U crnogorskoj pjesmi našega vremena.* Drugo vitez Stankoviću Koňo. Nar. pjes. vuk. 5, 39.

KOŃÒBÂRKA, *f. u Vukovu ńečniku:* (u Srijemu) naj silnija vještica koja čovjeka s koňa obara očima. — *Postaje od* s koňa obara.

KOŃÒDER, *m.* šaļiv naziv za onog koji crknutu kļusad dere. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ćeraj toga koňodera iza stolice, kako š ńim možete jesti?' J. Bogdanović.

KOŃODOR, *m. ime selu u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 52.

KOŃODRŽAC, koňodrška, *m. čovjek koji drži (hrani) koňe. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Koňodrški ńoj *(ždrebadi)* goditi znadu. J. S. Reļković 317.

KOŃOGRIZ, *m. ime biļkama.* Koňogriz, 1. Cichorium intybus L. (Vukasović, Đakovo, I. Sabļar); 2. Achillea nobilis L. (Gospić). B. Šulek, im. 153.

KOŃÒKRADICA, *m. čovjek što krade koňe. — Vuk biļeži u ńečniku da je ženskoga roda, ali je tako samo u množini; u jednini je jamačno muškoga roda kad znači čovjeka, ali bi moglo biti i ženskoga, kad bi značilo žensko čeļade (što možebiti ne biva nikada). — U naše*

Digitized by Google

vrijeme, a između rječnika u Vukovu (ſ. ‚der pferdedieb' ‚fur equorum'). Pijanico i końokradico, nis' u bana taki govedari a kamo li da su pobratimi. Nar. pjes. srem. 98. Kad su dvije końokradice u polu uhvatile nečijega końa . . . Vuk, poslov. 4. Da pošlu prisuždenije za końokradice. Djelovod. prot. 98.

KOŃÒMORA, *m., u Vukovu rječniku:* f. u. m. veliki biňaǵija koji ‚mori koňe' ‚ein heftiger reiter' ‚eques vehemens'; *gdje je zabiļeženo da je i ženskoga i muškoga roda, ali i za ovu riječ vrijedi isto pravilo što i za* końokradica.

KOŃOREP, *m. vidi* koń-rep *i* konski rep. Końorep ili cinkrot, a u Slavoniji: vošće, ‚Equisetum arvense L.' Đ. Popović, poznav. robe. 281.

KOŃOTRKA, *f. konska trka. — U jednoga pisca iz početka ovoga vijeka, koji vaļa da je sam ovu riječ načinio.* Końotrka se daje. S. Tekelija. letopis mat. sr. 120, 72.

KOŃOTRŽAC, końotrščа, *m. čovjek koji trguje końma. — Načińeno u naše vrijeme.* Końotržac ‚pferde-händler'. Jur. pol. terminol. 387.

KOŃOVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* D. Avramović 274.

KOŃOVLAČAN, końovlačna, *adj. po kojemu vlače konji (o žeļeznici,* ‚tramway'). — *Načińeno u naše vrijeme.* Privatne końovlačne žeļeznice. Zbornik zak. 1869. 200.

KOŃÒZOBICA, *f. u Vukovu rječniku:* (u Hrvatskoj) vide zobnica.

KOŃ-REP, *m. ńeka biļka.* Koń-rep, poļ. konski ogon, Equisetum L. (Visiani). B. Šulek, im. 153.

KÒŃSKÂ, *f. mjesno ime u Srbiji. a) zaselak u okrugu čačanskom.* K. Jovanović 171. — *b) selo u okrugu smederevskom.* Vuk, dan. 2, 70. *sad se zove* Mihailovac. K. Jovanović 87.

KÒŃSKÎ, *adj. koji pripada końma. — Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* końьskъ, *rus.* конькій *češ.* koński, *poļ.* konski. — *Između rječnika (radi Vrančićeva vidi* končicki) *u Mikaļinu* (gnoj konski ‚fimus equinus vel equi' 103[b]; końska muha, *vidi* d; *napose nema), u Belinu* (‚cavallino' ‚equinus' 179[a]), *u Bjelostjenčevu* (końska sprava ‚phalerae, ornatus equestris'; konski plod, minuš, v. końarija 2; konski vrač ‚veterinarius, medicus equarius'), *u Jambrešićevu* (‚equinus'), *u Stulićevu* (‚equinus, caballinus'), *u Vukovu* (‚pferde-' ‚equinus'), *u Daničićevu* (końskyj ‚equinus').

1. *adj.*

a. *uopće.* Końskyje sily. Domentijan[b] 113. Svodь końskij i inyihь dobytьkь. Zak. duš. pam. šaf. 49. Naprava końska. Spom. sr. 2, 49. (1407). Pohve kožne końske načińene. Mon. serb. 498. (1466). Pušćam jednu końsku mater. Mon. croat. 131. (1487). Ne nađe mjesto ino, negoli staju końsku. A. Gučetić, roz. jez. 112. Osedla końa i usede na ń i na konski tek pojaha. Aleks. jag. star. 3, 229. Deset tisuć hajzam końskih. 263. Ne ostavi me u prahu ovom pod nogami końskimi umriti. 273. Od trubnoga vapja i od końskoga rzanja. 322. Svaki zlatnoj u odjeći srebrom kova końske stupe. I. Gundulić 334. Końsko meso jimo. I. Zanotti, skaz. 21. Jednijeh konski repi odniše do gorkoga teška umora. A. Vitaļić, ost. 17. Ržańe, glas konski. I. Đorđić, salt. 501. Našao bi konski*(h)* kosti dosti. V. Došen 228[a]. Tu se teška krvca prolivaše, teška krvca końska i junaška. And. Kačić, razg. 182[a]. Masti iz końske grive. J. Vladmirović 22. Koji końske bolesti poznaju. J. S. Reļković 194. Pa uzima końske bukagije. Nar. pjes. vuk. 1, 543. A dobri se konji poboļeli od bolesti końske sakagije. 2, 314. Uļegoše u końske podrume. 2, 615. Al' se pramen zapođede magle a od pare końske i junačke. 3, 127. Końske noge poļem odmakoše. 3, 310. I kuda su Turci prolazili i s konskijem pločam' zadirali. 4, 136. Na ń metnimo końsku drvenicu. Ogled. sr. 503. Ni końske noge pregaziti. Nar. prip. vrč. 3. Baci *(se)* na toga alata bez sedla ili końskog prostirača. Nar. prip. vil. 1867. 323. Kad je skupa końska hrana. Vuk, poslov. 99. I sitno se iskorijenit biļe od bahata końskog i junačkog. Osvetn. 2, 127. Pa se sasta krst s mjesecom zlatnim, a svilen stijeg sa konskijem vlasim. 2, 138. Zarov'te ga u końsko bunište. 4, 12. Konski liječnik ‚kurschmied'. Zbornik zak. 2, 297. Końska trava, marvinska trava, zove narod trave uopće sve. Narodńak. 1877. 136.

b. *u ovom primjeru znači upravo što* końanički: Końska vojevoda. Nar. pjes. bog. 151.

c. na końsku *upotrebļava se u adverbijalnom značeńu, vidi* 2. Neg li se kopiti na końsku prucate. M. Vetranić 1, 227.

d. *kao pridjev uz* muha, *i znači obično muhu što živi na końma,* Oestrus equi L., Gastrophilus equi F. Końska muha, pasja muha, ‚cynomea, musca canina'. J. Mikaļa, rječn. *vidi daļe kod* muha. Mnoštvo mušica i pasji*(h)* i konski*(h)*. I. J. P. Lučić, razg. 53. — *U drugom značeńu.* Końska muha ‚die stechfliege' ‚Conops calcitrans' (Stomoxys calcitrans L.). G. Lazić 89.

e. *kao pridjev kod imena biļaka.*

a) Końska blitva, Arum maculatum L. (Sabļar, Istra). B. Šulek, im. 153.

b) końska djetelina, *vidi:* Końska ditelina, poļ. češ. koničina (Trifolium pratense), sertula campana (Durante), Melilotus officinalis Dec. B. Šulek, im. 153.

c) Końska jabučica ili jabuka, ńekakva biļka (Sabļar, Dubica), Cyclamen europaeum L. (Tomaj). B. Šulek, im. 153.

d) końska metica, Mentha silvestris L. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (końska metica ‚metastrum'). Końska metica (prema ńem. rossmünze), Mentha sylv. L. (Sabļar). B. Šulek, im. 153.

e) Końska nana, Stachys germanica L., sjeruša, blijeda metvica. *u rudničkom okrugu u Srbiji.* V. M. Jovanović. javor. 1878. 1390.

f) Końska trava, poļ. češ. końitrud, Gratiola offic. L. (Fapković, Sabļar). B. Šulek, im. 153.

g) konski bosiļak, Mentha aquatica L. — *U Vukovu rječniku:* ‚die waldmünze' ‚mentha silvestris (1. mentha L. — 2. Menta aquatica L.)'. — Konski bosiļak, Konski bosiok, Mentha sylv. L. (Vuk, Pančić). B. Šulek, im. 153.

h) konski karanfil, Dianthus atrorubens All. J. Pančić, flora okol. beogr. 99. Konski karanfil, ‚die feldnelke' ‚Dianthus atrorubens'. G. Lazić 129.

i) Konski ońas, cedronella (Bartulović) ‚Equisetum'. B. Sulek, im. 153.

k) konski rep, *vidi* koń-rep. — *Između rječnika u Mikaļinu* (konski rep, trava ‚equisetum, cauda equina'), *u Bjelostjenčevu* (konski rep, trava ‚equisetum, equina cauda'), *u Stulićevu* (konski rep, trava ‚cauda equina'), *u Vukovu:* (u Dubrovniku) nekaka trava ‚cauda equina (equisetum L.)'. Konski rep (Vuk, Dubrovnik), v. Koń-rep. B. Šulek, im. 153. Konski rep, Equisetum arvense (cauda equina). Čas. čes. muz. 1852. 2, 52.

l) Konski šćavļak, češ. koński štav, Ru-

Digitized by Google

mex aquaticus L. (u mletačkom rukopisu). B. Šulek, im. 153.

m) Koński štir (u mletačkom rukopisu), v. Štir koński. B. Šulek, im. 153.

n) koński vrijesak, *vidi*: Vrisak koński, Satureja montana. Čas. čes. muz. 1852. 2, 63.

o) Koński zub (u mletačkom rukopisu), v. Zub koński. B. Šulek, im. 153.

p) kȍnskô kòpito. — *U Vukovu rječniku*: vide kopitńak *s dodatkom da se govori u Dubrovniku.* Konsko kopito (prema lat. ungula caballina), Tussilago farfara L. (Bartulović, Sabļar). B. Šulek, im. 153. — *vidi i* kopito, d, *c*).

q) Konsko rebro (nem. rossrippe), Plantago lanceolata L. (Sabļar). B. Šulek, im. 153.

f. koński kamen, *vidi* 1. kamen, II, e.

g. *kod mjesnijeh imena.*

a) Konska Glava, vrh veliki više Tromeđe, pod ńim je velika pećina, koja se zove ‚konja jama', a i sad u ńoj planduju koze i ovco dalmatinske, jer Dalmatinci dogone ļeti svoje blago na našu stranu na pašu. Oni za to plaćaju travarinu, ali se na ńih srdi narod iz okoline, tobože da oni pregone kradeno blago s naše strane na dalmatinsku. M. Medić.

b) Konska Rijeka, *potok* (M. Đ. Milićević, srb. 581), *i zaselak u Srbiji u okrugu užičkom* (Ļ. Stojanović). — *Pomińe se prije našega vremena.* Konska Rêka. S. Novaković, pom. 185.

c) Koński Osoj, *mjesto u Srbiji u okrugu valjevskom.* Sr. nov. 1874. 85.

d) Koński Vir, *mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Livada na Konskom Viru. Sr. nov. 1866. 200.

e) Koński Zavoj, *mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Livada u Koński Zavoj. Sr. nov. 1873. 443.

f) Konsko Brdo, *selo u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Razdiļej. 88.

g) Konsko Poļe, *zaselak u Srbiji u okrugu užičkom.* Ļ. Stojanović.

h) Konsko Vrelo, *izvor u Srbiji u okrugu čačanskom.* M. Đ. Milićević, srb. 647.

2. *adv.* kȍnski *(u jedinom primjeru* po koński), *kao koń.* On se je po malo po koński hodil, da bi kako mogal do česti doć. Nar. prip. mikul. 107.

KȎŃSKÔ, *n. mjesno ime.*

a. *na Cresu.* Konsko, naj više mjesto med Martinšćicom i Vranom na otoku creskom, gdje ima prekrasan vidik. I. Milčetić.

b. *u Crnoj Gori.* — *U Vukovu rječniku*: planina blizu Lukavice.

c. *selo u Dalmaciji u kotaru spļetskom.* Repert. dalm. 1872. 82.

d. *selo u Hercegovini.* Statist. bosn. 125.

e. *selo u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Razdiļej. 80.

f. *selo u Srbiji u okrugu vrańskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 306.

g. *mjesto s ovijem imenom pomińe se prije našega vremena.* Spom. stoj. 184.

KOŃŠĆICA, *f. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdiļej. 82. — *Po štokavskom govoru glasilo bi* Końštica.

KOŃŠĆINA, *f. mjesno ime.* Końšćina dońa *i* gorńa, *dva sela u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdiļej. 104. — *Po štokavskom govoru glasilo bi* Końština.

KOŃŠT-, *vidi* Końšć-.

KȎŃŠTÂK, końštáka, *m. postaje od* koń *nastavkom* štakь; *ima ńekolika raslična značeńa.*

— *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežìma, osim nom. sing. (i acc. kad je jednak s nominativom), voc.*: kȍnštâče, kȍnstâci.

a. *ńeka bolest (prišt).* — *U Vukovu rječniku*: 1. iznutra ‚spina ventosa'. — 2. s poļa ‚taphus'.

b. pogan živinska. F. Kurelac, dom. živ. 9.

c. *ńeka biļka.* Końštak, rus. конечки, Rumex obtusifolius L. (Pančić). B. Šulek, im. 153.

d. *ńcko živinče*, Gryllotalpa vulgaris L. J. Pančić, zool. 244.

KOŃŠTRÈBA, *f.* grgeč, riba (Perca fluviatilis L.), ali u karańu i prekoru i žači: prznica, ļutica, oštrokonđa; govori se mahom ženskome. — ‚Gle kaka je ova moja ... prava końštreba'. S. Agić u Trsteniku.

1. KȎŃÛH, *m. čovjek koji čuva, hrani, timari itd. końa ili końe; nalazi se i u drugijem značeńima.* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* końuhъ, *rus.* конюхъ, *pol.* koniuch. — *Između rječnika u Belinu* (‚cavallajo e cavallaro, guida o pastore di cavalli' ‚equorum pastor' 178b; manescalco o maliscalco, medico di cavalli o altri giumenti' ‚equarius' 458a, *u Bjelostjenčevu (vidi kod* końar), *u Stulićevu* (‚agaso, equorum pastor, equorum medicus'), *u Daničićevu* (końuhь ‚equiso').

a. *u značeńu sprijeda kazanome.* Jaki da uteżni pod ńimi pastusi, pojt u boj užežni voće ner u gusi; uza ńe końusi sve piši potiču. M. Marulić 18. Da ti budu końuh kobilam tvojijem. Pril. jag. ark. 9, 147. (1520). Boļe bi mi bilo od Omirovih pisam carev se nazvati końuh nego od vas vsoj zemļi car. Aleks. jag. star. 3, 251. Jeli liste od posluha Dilaver ti učinio, koji njegda za końuha dostojan ti nije bio? I. Gundulić 510. Końuh češe udi tvoje. J. Kavańin 155. Nit' si vitez svijetla kraļa, nego smradni końuh. 236b. I opet końuh crni bud'. 269b. Końuh, čovjek, što końa češe i sedla, i kojemu Nijemac veli ‚stallknecht', a Francuz ‚palefrenier'. F. Kurelac, dom. živ. 12. Końuh ‚pferdeknecht'. Jur. pol. terminol. 692.

b. *vidi* końar. — *U Belinu, Bjelostjenčevu, Stulićevu rječniku.*

c. *čovjek koji liječi końe.* Svetac pakļenika priobražena u końuha aliti u ošļega ļekara. I. Đorđić, ben. 111. — *vidi i u Belinu i u Stulićevu rječniku.*

d. *čovjek koji kroti końe.* — *U Bjelostjenčevu rječniku.*

e. *u naj starijim primjerima nije dosta jasno značeńe.* Dobra Rêka i u ńej uročьni końusi koji su byli u stare kraļice. Mon. serb. 96. (1330). Sija vsa svobodi carьstvo mi ѡt vsêhь rabotь malihь i velikihь i vsêhь podanьkь, ѡt gradozidanija, ѡt soća, ѡt końuha, ѡd psara, ѡd povoza i ponosa. Glasnik. 24, 285. (1849). Ni da je sѡća, ni końuha, ni psara, ni sokolara. 287. (1849).

2. KȎŃÛH, *m. mjesno ime.*

a. *vidi u Daničićevu rječniku*: Końuhь, grad, kao da je u Arbanaskoj: ‚hodi carь u Arьbanase na Skendera, ta že i gradь sьzida Końuhь'. (Okáz. pam. šaf.) 81. u drugoga ļetopisca ‚Konuže'. G(lasnik). 10, 274. — *vidi i* Końusi.

b. *vis u Bosni.* Glasnik 22, 31.

c. *prije našega vremena nalazi se zabiļeženo mjesto s imenom* Końu *(jamačno* Końuh, *vidi i kod* Końusi). Końu. S. Novaković, pom. 135.

1. KȎŃUHA, *f. vrsta smije, smuk.* — *isporedi* 2. końušarica *i* końuštica. — *Akc. se mìjeńa u gen. pl.* kȍńûhâ. — *U naše vrijeme u okolini dubrovačkoj.* P. Budmani.

2. KOŃUHA, *vidi* Końuva.

Digitized by Google

KOŃÙHAČA, *vidi* końuvača.

KÒŃUHÂR, *m. vidi* 1. końuh *(čovjek koji čuva, hrani, timari końe u końušnici).* — *isporedi* końušar. — *U Mikaljinu rječniku:* końuhar, koji ima pomńu od końa u końušnici ‚stabulerius'; *u Belinu:* ‚famiglio o garzone di stalla, ‚stabularius' 706a; *u Voltigijinu:* ‚garzone, mozzo di stalla' ‚reitknecht'; *u Stulićevu:* końuhar, koji ima od końa pomńu ‚stabularius' *iz Mikaljina.* — *U Belinu rječniku ima i drugo značeńe* (końar, kobilar): ‚cavallajo e cavallaro, guida o pastore di cavalli' ‚equorum pastor' 178b.

KOŃUHCI, *vidi* Końuvci.

KOŃUHČIĆ, *m. (ili* Końuhčići, *m. pl.?) ime mjestu u Srbiji ne daleko od Prokupļa. — U spomeniku* XVIII *vijeka.* Ot Końuhčića Nikola. Glasnik. 49, 12. (1734).

KOŃUHOVCI, Końuhovaca, *m pl. ime selu u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 87.

KOŃUK, *m. koński liječnik. — Samo u Mikaljinu rječniku:* końuk, likar od końa ‚veterinarius, medicus equorum'. — *Biće ista riječ što i* 1. końuh *(vaļa da k nije štamparska pogreška, jer stoji poslije riječi* końuhar).

KÒŃÛSI, Kòńûhâ, *m. pl. mjesno ime.*

a. *vidi u Daničićevu rječniku:* Końusi, Końuhь, mjesto gdje je Hilandar imao zemļu, međa je toj zemļi išla ‚do puti staroga skulanovskoga, koji grede u Końuhe, do međe suhedolske'. M(on. serb). 264 *(god.* 1389—1405). nominativu mu nema potvrde, to je bez sumńe mjesto blizu Gračanice, koje .Hahn, reise. 161' i na karti piše ‚Konju', jer je ondje blizu i Skulanovo i Suhodol.

b. *selo u Srbiji u okrugu jagodinskom.* K. Jovanović 108.

KOŃÙSINA, *f. augm.* koń. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ajde doćeraj onu końusinu iz bara'. ‚Otpusti tu końusinu doļe u ńive nek gloca'. J. Bogdanović.

KOŃÚSNICA, *vidi* końusina. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

1. KOŃUŠ, *m. u Stulićevu rječniku:* v. końar. — *nepouzdano.*

2. KOŃUŠ, *m. mjesno ime, po svoj prilici isto što* Końuša, *c). — U spomeniku* XVIII *vijeka.* Ot Końuša Stanoje. Glasn. 49, 12. (1734).

KÒŃUŠA, *f. mjesno ime u Srbiji. a) selo u okrugu kragujevačkom.* K. Jovanović 118. — *pomińe se* XV *vijeka.* Selo Końuša. Spom. stoj. 3. (1428—1429). 6. (1456). Końušu. Glasnik. 21, 32. (1431). — *b) selo u okrugu podrinskom.* K. Jovanović 135. — *c)* Gorńa *i* Dońa Końuša, *dva sela u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 395. — *isporedi* Końuš.

KOŃUŠAK, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kruševačkom.* Ńiva u Końušaku. Sr. nov. 1871. 186.

1. KOŃÙŠÂR, końušára, *m. vidi* 1. końuh. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.:* kòńušâru *i* kòńušâre, kòńušâri. — *Od* XVIII *vijeka a između rječnika u Vukovu* (‚der pferdehüter' ‚custos equorum'). Dat jednomu końušaru tri tolora. M. Pavišić 32. Końu końušar zob kradaše. D. Obradović, basn. 74. Također ne bi velika budalaština bila, da se jedan końušar počme s kraļem boriti? Đ. Rapić 312. Imao je svoga ovčara, govedara, końušara, svińara. Nar. prip. vuk. 15. Za końe końušara. 90.

2. KOŃUŠAR, *m.* planinski vuk. Nova Gradiška. D. Hirc. — *Može biti radi toga što koļe końe.*

KOŃUŠÁRÊŃE, *n. djelo kojijem se końušari, vidi kod* końušariti.

KOŃUŠÀRICA, *f. postaje nastavkom* ica *od* końušar, *ali ima različna značeńa.*

a. *vidi* 1. końušnica. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Držaše četrdeset iļada końušarica u različitim mistim, gdi mu staju *(stajahu)* końi podkolni oliti od kočija, i dvanajost iļada końušarica końa od sedla. And. Kačić, kor. 224.

b. žensko čeļade koje čuva końe. u Lici. V. Arsenijević. ‚Čudna e za końe čuvati, prava końušarica'. ‚Eli da ja uzmem Tanasijnu końušaricu, koja ništa ne zna nego końe čuvati'. J. Bogdanović.

c. *vidi u Vukovu rječniku:* (u Lici) t. j. zmija, vide smuk (kažu da ih ima dugačkijeh preko dvanaest stopa). cf. końuštica.

KOŃUŠÁRITI, końûšârîm, *impf. raditi kao końušar, čuvati, hraniti, timariti końe (prelazni je glagol). — U naše vrijeme u Lici.* ‚Aj do đavola ti i tvoe końušareńe, zoveš se kod końa, a końi mi eto sve žito potrli i zgazili'. ‚Dobro mi końušari końe'. J. Bogdanović.

KOŃUŠARKA, *f.* Motacilla alba L., *ńeka ptica.* Strizivojna. D. Hirc.

KOŃUŠICA, *f. vidi* końušnica. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka, ali je jamačno štamparskom griješkom ispalo* n, *jer drugdje isti pisac piše* końušnica. Ono višńe veličanstvo slazi *(s)* svoga pristoļa u jednu końušicu. I. Držić 46.

KOŃUŠJE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Końušju. Sr. nov. 1861. 316.

KÒŃUŠKA, *f. vidi* 1. końušnica. — *U naše vrijeme.* Đo Sofija za końušku služi. P. Petrović, gor. vijen. 94. Dovede je do svoje końuške, izvede mu końa sedlenika. Magazin. 1863. 107.

KÒŃÛŠKÎ, *adj. koji pripada końusima.*

a. *u općem smislu u jednom primjeru* XVI *vijeka.* Likaduš biše čelnik końuški. Aleks. jag. star. 3, 323.

b. *koji pripada mjestu Końusima. — Od* XIV *ili od* XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (końušskyj, što pripada Końusima). Za među końušku. Mon. serb. 264. (1389—1405). Końuška *(opština u Srbiji u okrugu jagodinskom).* K. Jovanović 108. — *U istom okrugu ima i mjesto* Końuški Vinogradi. Ńiva u Końuškim Vinogradima. Sr. nov. 1866. 447.

KÒŃÛŠNA, *f. ime potoku u Srbiji u okrugu biogradskom.* Ļ. Stojanović.

1. KÒŃÛŠNICA, *f. mjesto (pokriveno i zatvoreno) gdje se hrane końi (u ńekijem primjerima kao da stoji i za druge domaće životińe). — Akc. je zabiļežen po Vukovu rječniku; u Dubrovniku je drukčije:* końûšnica. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (‚equile' ‚stabulum'), *u Belinu* (‚stalla di cavalli' ‚equorum stabulum' 706a), *u Voltigijinu* (‚stalla di cavalli' ‚pferdstall'), *u Stulićevu* (‚stabulum'), *u Vukovu* (‚pferdestall' ‚stabulum'). Jer se ne rodi u polačah i u dvorijeh nego li u jednoj końušnici. M. Divković, bes. 97a. Pojde u jednu spilu i końušnicu. B. Kašić, is. 8. A s lijeva se svijem široka końušnica carska objavi. I. Gundulić 532. Pogubi ih prid vratima od careve końušnice. 552. Uljeze u końušnicu *(isporedi* końušica). I. Držić 362. A ja końušnice ako sam čistio, vridne po-

Digitized by Google

rodice za to sam bio. I. T. Mrnavić, osm. 141. Crkve tvoje učiniće koña svojijeh koñušnice. J. Palmotić 291. On porođen u razrušenoj koñušnici. B. Zuzeri 84. Hala od stada i koñušnice. 194. Vidim ljepotu božanstvenu u jednoj gnusnoj koñušnici. 284. Bi mu doglašeno, da mu je doli u koñušnici kobila lijepa koñica okotila. 301. Nađe u itńi sama slugu u koñušnici. M. Zoričić, zrc. 120. Viruješ li, da se Gospodin naš uputi i porodi u jednoj ubogoj koñušnici porad tebe? Blago turl. 2, 280. Dok ukrade kļuče od tavnice, od riznice i od koñušnice. Nar. pjes. vuk. 3, 124. Pa su danas turske koñušnice. 5, 504. Kobilu odmah uvede u koñušnicu. Nar. prip. vuk. 30. Namesti koña u koñušnicu. 110. — *U metaforičkom smislu.* Zasve od zloba i da je bila koñušnica gnusna u tebi, zlijeh duhova pače spila, doć ne mrzi u te s nebi. B. Betera 161.

2. KÒŃÛŠNICA, *f. mjesno ime.* — *Biće ista riječ što* 1. koñušnica. — *U Vukovu rječniku:* zidine u Pocerini. cf. dvorište.

3. KOŃUŠNICA, *f. ńekakva trava.* — *U naše vrijeme u Srbiji.* Neki previjaju na glavu neku travu koja se zove ‚koñušnica'. M. Đ. Milićević, živ. srb.[2] 314.

KOŃŮŠNIČICA, *f. dem.* koñušnica. — *U Stulićevu rječniku:* ‚parvum stabulum'.

KOŃŮŠNIČINA, *f. augm.* koñušnica. — *U Stulićevu rječniku:* ‚malum stabulum'.

KÒŃUŠNÎK, *m. vidi* koñuhar, koñušar. — *U Belinu rječniku:* ‚mozzo di stalla ‚mediastinus' 501b, *i u Stulićevu:* v. koñuhar *(iz Belina).* — *U Šulekovu rječniku:* ‚stallmeister'.

KOŃUŠNINA, *f. novac što se plaća za najam koñušnice.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Koñušnina ‚stallgeld'. Jur. pol. terminol. 693.

KOŃUŠŃE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom.* Ńiva u Koñušńu. Sr. nov. 1864. 108.

KOŃUŠŃICA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Ńiva u Koñušńici. Sr. nov. 1875. 775.

1. KOŃŮŠTICA, *f. u Vukovu rječniku:* vide smuk, cf. koñušarica *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

2. KOŃUŠTICA, *f. na jednom mjestu u pisca* XVIII *vijeka kao da znači isto što* koñušnica, *ili možebiti uopće: odgajańe koña.* Jesti u srebru, gojit ptice i pse lovne i koñuštice. J. Kavańin 378b.

KOŃUVA, *f. ime selu u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 396. — *Vaļa da bi pravi oblik bio* Koñuha.

KOŃŮVAČA, *f. ńekakva vrsta jabuka.* — *U Vukovu rječniku:* ‚eine art äpfel' ‚pomi genus' *s dodatkom da se govori u Jadru.* — *Vaļa da bi pravi oblik bio* koñuhača.

KOŃUVCI, *m. pl. ime dvjema selima u Srbiji u okrugu topličkom:* Gorńi i Dońi Koñuvci. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 386. — *Može biti da je pravi oblik* Koñuhci.

KOŃUVI, *vidi* Koñusi, c.

KOŃ-ZAVOJ, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Ńiva u Koń-zavoj. Sr. nov. 1873. 55.

1. KÔP, kòpi, *f. kopańe.* — *isporedi* 2. kop. — *Akc. je zabiļežen po Belinu rječniku.* — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚zappamento, il zappare' ‚fossio' 782b; ‚zappatura' ‚fossura' 783a), *u Voltigijinu* (‚zappatura' ‚das aufhacken'), *u Stulićevu* (‚pastinatio, fossura'). Ne hod' vreda priko mora, ako ć' sega riza i kopi pojev trsje tve, gdi soči. M. Pelegrinović 192. Tu kop boļe činiješ do zime. J. S. Reļković 134. Ovu kop baš vinogradi žele. 179. Motiku mora poiskat, mučno v vinogradi kopat: komać prvu kop predura, druga se za ńum doškuļa. Jačke. 219. Kôp, f. kopańe vinograda: ‚Kad nastane kop, tad ću ti platiti'. ‚Kad bude u kop, ispomagaću ti'. Težak kopi, koliko jedan težak za dan može uskopati na slogove: ‚U mom vinogradu ima deset težaka kopi'. M. Pavlinović. Prva kôp, upravo kopati t. j. odgrtati loze; druga kôp, raskopavati t. j. zagrtati loze. na Braču. A. Ostojić.

2. KOP, *m. vidi* 1. kop. — *Samo u Stulićevu rječniku uz* 1. kop, *i u jednom primjeru* XVIII *vijeka, gdje znači:* ukop, pogreb. Svijetli kopi za hrabrena man su; krjepos ima grebe srjedu zvijezda gor' na nebe. J. Kavańin 30b.

KÒPA, *f. rpa, naj češće u osobitom značeńu: stog.* — *Akc. je zabiļežen po čakavskome i po ruskome: u Vukovu je rječniku drukčiji.* — *Riječ je praslavenska, isporedi rus.* копá, *češ. i poļ.* kopa. — *Miklošić* (etymol. wörterb. 129[4]) *misli da je ista riječ što ńem.* haufe *(stońem.* hûfo. houf, *stsaks.* hôp, *anglosaks. i engl.* heap); *to može biti, premda nije jasno, kako se uzdržalo starije* k *prema mlađemu germanskome* h, *a* p *je kao i u germanskome, premda bi trebalo da je* b. — *Između rječnika u Mikaļinu* (kopa, stog od slame ‚meta paleae') *i u Vukovu: (u trećem izdańu)* kòpa, vide stog *s dodatkom da se govori u Vasojevićima.*

a. *stog.* Kopä ‚meta foeni'. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. iftsg. 27. Kòpa, stog. Dubašnica na Krku. I. Milčetić.

b. nasloživ kup drva, koja se upale i izgore, tad onaj kup dobivena ugļa jeste ‚kòpa'. Mrkopaļ na Krku. I. Milčetić. Kopa, složena drva za ugļen paliti, u Samoboru. F. Hefele.

c. pet oraha na kupu zovo se ‚kopa'. u Bistracu. F. Hefele.

KÒPAC, kòpca. *m. vidi* kopač. — *U jednom primjeru pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka s osobitijem značeńem (vidi* kopač, 1, c), *a između rječnika u Stulićevu (uz* kopač). Ubivši kopcem vrzi ga. D. Zlatarić 35b.

KOPACI, *m. pl. mjesno ime.* — *Prije našega vremena.* Kopaci (kuće). S. Novaković, pom. 135.

KÒPÂČ, kopáča, *m. čovjek koji kopa (zemļu).* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.:* kòpâču, kòpâči. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* копачь, *rus.* копачъ, *češ.* kopáč, *poļ.* kopacz. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚fossor, sarritor, vinitor'), *u Mikaļinu* (kopač, koji kopa ‚fossor, sarritor, pastinator, vinitor'; kopač, koji dube ‚fossor'; kopač od mrtvih, greboder ‚vespillo. polinctor'), *u Belinu* (‚vangatore' ‚fossor' 751a; ‚zappatore' ‚fossor' 788a; ‚agricoltore, chi coltiva i campi' ‚agricola' 54b), *u Bjelostjenčevu* (‚fossor, sarritor'. 2. kopač vinogradski ‚vinitor, pastinator'. 3. kopač, pokopič mrtveh ‚vespillo, polinctor'), *u Jambrešićevu* (‚fossor'; kopač poļski ‚pastinator'), *u Voltigijinu* (‚zappatore, zappadore' ‚gräber'), *u Stulićevu* (‚fossor, pastinator'), *u Vukovu* (‚der gräber' ‚fossor').

1. *u pravom smislu.*

a. *čovjek kojemu je posao kopati zemļu, ili u užem smislu: težak koji samo kopa, ili u širemu: težak uopće.* Čerera nauči kopače motikom kopati. M. Vetranić 1, 9. Tešu držala

Digitized by Google

motikam kopači. 2, 292. Ubog kopač, ki tuj po sreći staše kopajući. D. Rańina IXb. Ni kopač, ni kosac, ni orač ... Đ. Baraković, vil. 76—77. Zato za vojnika pristoje se rati, kopaču motika, rataju orati. 113. Kopači i trudnici u skupštini od ļetine. I. Držić 8. Nađe jednoga kopača, koji plijevļaše žito. 88. Pomagat bitje od kopača i kmeta. 268. Koji *(vinograd)* posadi i dade pod najam kopačem. M. Radnić 293a. U kopača mrke noge, a bijela pogača. (D). Poslov. danič. Ne išćeš kopača ali orača. A. d. Bella, razgov. 248. Reče kopaču od vinograda. F. Lastrić, ned. 71. Vinograd koga raditeļ i kopač jest otac. S. Rosa 148b. Jeda si kopač? orač? Đ. Rapić 43. Koja udiļ kopače odbija. J. S. Reļković 291. Svi orači i kopači. Nar. pjes. vuk. 1, 112. Nit' sam orač, nit' sam kopač. 1, 511. Jovan sin pok. Vukote Stanišića. orač i kopač. Pravdoncša. 1852. 9. Ńešto lakih zadobio rana, kô kad drača dokvači kopača. Osvetn. 2, 96.

b. *čovjek koji u ńekoj prigodi kopa zemļu ili dube jame u zemļi (vidi i u Mikaļinu rječniku).* Uzbuja novi zid sagradjen visoko, ukopan nizoko od trudnih kopačev. Đ. Baraković, vil. 56.

c. *čovjek koji ukopava mrtve, greboder, grobar. — isporedi* kopac. — *U Mikaļinu i u Bjelostjenčevu rječniku.*

2. *u prenesenom smislu,* Corvus cornix L., *i* frugilegus L., *ńeke vrste vrane, vidi:* Corvus cornix L., Vrana kopač ... (Corvus cornix L.) u Dubrovniku *(sove se)* po Vodopiću ‚bijela vrana' i ‚kopač'. pošļedne ime upotrebļava se oko Spļeta i za ‚Corvus frugilegus'. S. Brusina, ptice hrv.-srp. (nastavak). 4.

3. *prezime. — Od* XVIII *vijeka.* Dabo Kopač. Glasnik. II, 8, 72. (1706—1707).

KÒPAČA, *f.* pala, *gvozdena lopata (za kopańe), ušov. — Akc. se mijeńa u gen. pl.* kòpâčâ. — *Samo u Belinu rječniku (gdje je gorńe značeńe):* ‚vanga, stromento noto' ‚dipalium' 751a; *u Voltićijinu (gdje znači i motiku):* ‚zappa, vanga' ‚hacke, haue'; *u Stulićevu (gdje znači motiku i kļunu):* ‚zappa, marrone, zappone' ‚ligo'.

KOPAČAC, kopačca, *m. dem.* kopač. — *U Stulićevu rječniku:* ‚junior fossor'. — *nepouzdano.*

KÒPÂČAN, kòpâčna, *adj. vidi* kopački. — *U Belinu rječniku:* kopačni ‚da zappatore' ‚fossorius' 783a, *i u Stulićevu:* ‚fossoris more, adj.'

KOPÁČEV, *adj. koji pripada kopaču. — U Vukovu rječniku.*

KOPÁČI, *m. pl. ime dvjema selima u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 16. 17.

KOPÀČICA, *f. žensko čeļade što kopa zemļu, žensko prema* kopač. — *U Stulićevu rječniku:* ‚quae fodit', *i u Vukovu:* ‚die gräberin' ‚quae fodit'.

KOPÀČIĆ, *m. dem.* kopač. — *U Stulićevu rječniku:* v. kopačac.

KOPÀČIJA, *f. djelo kopačevo, kopańe. — Postaje od* kopač *talijanskijem nastavkom* ia. — *U naše vrijeme.* Težaci pomagaju jedan ili više ih u kopačiji, idu k jednomu da kopaju. V. Bogišić, zborn. 481.

1. KOPÀČINA, *f. augm.* kopačâ. — *U Stulićevu rječniku:* ‚rude bipalium'.

2. KOPÀČINA, *f. što se plaća kopaču za kopańe. — U naše vrijeme.* Kopačina plaća se po 2 groša na dan. V. Bogišić, zborn. 479. Kopačina, trošak za kopańe. u naše vrijeme u Makarskom primorju: ‚Koliko si platio za kopačinu?' M. Milas.

KÒPAČKA, *f. ńekakav strug.* Ļ. Stojanović.

KÒPÂČKÎ, *adj. koji pripada kopačima, koji je kao u kopača. — U Belinu rječniku gdje ima samo adverbijalni oblik:* na kopačku *i adv.* kòpâčki ‚da zappatore, avver.' ‚fossorie' 783a; *i u Stulićevu:* v. kopačan.

KOPAJKOŠARA, *f. ime selu u Srbiji u okrugu kneževačkom.* K. Jovanović 112.

KOPAJKOŠARSKA RIJEKA, *f. mala rijeka u Srbiji. (Toponica)* prima Rašinački potok i Kopajkošarsku reku. M. Đ. Milićević, srb. 780. kraļ. srb. 8.

KOPAJNICA, *f. ime selu u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 92.

KÒPALICA, *f. vrijeme za kopańe. — U naše doba u Istri.* Kopâlica ‚tempus fodiendi'. D. Nęmanić, čak.-kroat. stud. iftsg. 55.

KÒPALO, *n. oruđe za kopańe zemļe (uopće). — U naše vrijeme u Lici.* ‚Ralo i kopalo u ruke, pa se ne boj gladi'. J. Bogdanović.

1. KÒPAN, kòpna, *adj. ima različita značeńa koja su u nekoj svezi među sobom. vidi* kopno *i* kopńeti.

a. *koji je na kopnu (na suhoj zemļi), koji pripada kopnu. — Između rječnika u Voltićijinu* (kopni ‚continentale, terra ferma' ‚festes land') *i u Stulićevu* (‚terrestris'). Naslidovali su ńega kopnim putem. Ant. Dalm., nov. tešt. 21b. matth. 14, 13. Gotove su u primorju lađe a ni kopni puti nezaprti. Osvetn. 5, 134. Pričuvnici kopne i pomorske vojske. Zbornik zak. 1867. 130.

b. *koji se lako kopa (o zemļi). — U jednom primjeru* XVIII *vijeka.* Dotle zemļa već gotova čeka, dosta kopna, lagana i meka. J. S. Reļković 268.

c. *na kojemu nema snijega. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚schneelos' ‚ubi solutae jam sunt nives'). Ponesoše g' u Primorje kopno. Pjev. crn. 28b. ‚Hvala Bogu, jutros nam osvanu sve poļe kopno'. ‚Zima nam je skoro sva kopna'. J. Bogdanović.

2. KOPAN, kopni, *f. vidi* kopno. — *Samo na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Dubrovnika rujna ravan triju rijeka Adriji šaļe dobrovoļan harač davan, da bi od ńega stala daļe, i da ne bi valim sila na ń iznenad navalila, priblihavkom svoje kopni i rijeke iste ogorčala. J. Kavańin 285b.

KÒPÂNI BRÎJEG, *m. mjesno ime.* — XIV *vijeka. — Vidi u Daničićevu rječniku (kod* kopati): selu je ‚Trêbьči' s Dosuđem išla među ‚u Kopanni Brêgъ na blatê'. M(on. sorb). 95. (1330).

1. KOPANICA, *f. ńeka biļka.* Kopanica (repa), Brassica napus rapifera Metzg. (Sabļar). B. Šulek, im. 155.

2. KOPANICA, *f. mjesno ime.* Kopanica mala *i* velika, *dva sela u Slavoniji u županiji požeškoj.* Razdiļe. 120.

KÒPÂNÎ CÈR, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu vaļevskom.* Ńiva zovoma Kopanicer. Sr. nov. 1864. 547.

KOPAŃ, *m. vidi* kopańa. — XVIII *vijeka u dva pisca Slavonca.* Opet se friško na stari kopań hoće povratiti. Đ. Rapić 450. Za to kopań uz pčele pribiva. J. S. Reļković 284. Dugi kopań koji vodu prima. 293.

KÒPAŃA, *f.* alveus, magis, *sud izduben iz jednoga komada drva, može biti i veći (n. p. za miješeńe tijesta), ili mańi (za piće ili za jelo, kao zdjela), vidi i* korito. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kòpâńâ. — *Postaje od* kopati. — *Od* XV

Digitized by Google

vijeka, a između rječnika u Belinu (‚madia, specie di cassa dove s' intride la pasta per far il pane' ‚mactra' 450b), *u Bjelostjenčevu* (‚aqualiculus'; kopańa iz koje mošt z proše van curi ‚lacus torcularius'), *u Jambrešićevu* (‚linter'), *u Voltićijinu* (‚madia per intridervi pasta' ‚backtrog'), *u Stulićevu* (‚madia, gramola, cassetta, vaso in cui s' impasta il pane e si lavano i piatti' ‚mactra, arcula, concha'), *u Vukovu* (‚eine hölzerne schüssel' ‚scutula, scutra', cf. zdjela). Ležahu masuri rastrkom i sture, kopańe, taḷuri, kotli ter prsure. M. Marulić 255. Ostaje zgora zjat kopańi prikłada *(o korabḷi)*. Đ. Baraković, vil. 278. Id' odatle, crni Bugarine! da s' donio bugarsku kopańu, ako bih ti i usuo vina; za te nisu čaše pozłaćene. Nar. pjes. vuk. 2, 143. Punu kopańu prosa. Nar. prip. vuk. 160. Žena metnu u tri kopańe brašna. Vuk, luk. 13, 21. Planina paštrovska leži kao kopańa među dvije kose bregova. S. Ḷubiša, prip. 29. Kopańa ‚conca'. na Rijeci. F. Pilepić. Kopańa (‚mulde') i korito (‚tröge') dolaze u prometu. Zbornik zak. 1853. 89b. Kopâńa ‚scutra, alveus'. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. iftsg. 43.

KOPAŃANI, *m. pl. ime selu u Srbiji u okrugu vrańskom.* M. Đ. Milićević, kraḷ. srb. 306.

1. KOPAŃE, *n. vidi* kopańa. Kopańe, ime koritu iz česa krmci žderu. u Prigorju. u Posavini. F. Hefele.

2. KÒPÂŃE, *n. djelo kojijem se kopa.* — *Stariji su oblici* kopanije *i* kopanje. — *Između rječnika u Mikaḷinu* (kopanje), *u Belinu* (kopanje ‚zappamento, il zappare' ‚fossio' 782b), *u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Stulićevu, u Vukovu, u Daničićevu* (kopanije ‚fossio'). Da ne rabotaju nijedne rabote careve, ni oranija ni kopanija. Glasnik. 15, 307. (1348?). Ki *(ḷudi)* kopanjem trudnim ńive čine plodit. D. Rańina viiia. O raznom kopańu i gnojeńu vinograda. P. Bolić, vinod. 1, 12. Sahraniše ko je za kopańa. Osvetn. 3, 128.

KÒPAŃICA, *f. dem.* kopańa. — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* 1. dim. v. kopańa. — 2. (u Crnoj Gori) vide vaḷa. *(Isus na zadńoj večeri)* vlija vodu v kopańicu. Korizm. 91b. Kopâńica ‚mactra'. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. iftsg. 55.

KÒPAONÎK, *m. planina u Srbiji u okrugu kruševačkom.* M. Đ. Milićević, srb. 703—705. — *Postaje od* kopati *(vidi naj zadńi primjer).* — *Između rječnika u Vukovu* (planina u Srbiji). Jedan majdan u Kopaoniku, drugi majdan Rudnička planina. Nar. pjes. vuk. 2, 204. Kopaonik je istina dobio ime od toga što su u ńemu od vajkada ‚kopane rude'. M. Đ. Milićević, srb. 710.

1. KÒPAR, kòpra, *m.* Anethum graveolens L., *ńeka biḷka.* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* koprъ, *rus.* коперъ (кропъ, укропъ), *češ.* kopr, *poḷ.* kopr, koper. — *Miklošić* (etymol. wörterb. *kod* koprŭ *i* kop- 2) *misli da je od korijena* kop *(rus.* копъ, *češ.* kop, *dim), dimiti se, u širem značeńu: gńiti, pa i udarati, voňati (nslov.* gnoj se kopi, da se dim vidi); *ali može biti da je došlo od grč.* κάππαρις *(lat.* capparis) *premda ovo znači drugu biḷku (vidi* 2. kapara *i* kapra). — *Između rječnika u Mikaḷinu* (kopar, trava od voňa ‚anethum'), *u Belinu* (‚aneto, pianta simile al fenocchio' ‚anethum' 80a), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* koper ‚anethum'), *u Voltićijinu* (‚aneto, erba' ‚dille'), *u Stulićevu* (kopar, trava mirisna ‚anethum'), *u Vukovu* (‚dill' ‚Anethum graveolens Linn'). [cf. mirođija]. Među kopar da se složе višto *(krastavci).* J. S. Reḷković 320. Metvicu, kopar i ruticu. B. Leaković, gov. 159. Kopar, slov. kopr, koprč, cslav. копръ, rus. кропъ, укропъ. bug. коръ, češ. kopr, poḷ. kopr, koper, luž. koprik: anita, feniculus, maratrum (u mletačkom rukopisu), anetho (u sińskom rukopisu, Durante), Anethum graveolens L. (Vodopić). B. Šulek, im. 155.

S ńekijem pridjevima znači druge biḷke:

a. kopar divḷi, Ammi majus L. — *Između rječnika u Stulićevu* (kopar diviji, trava ‚ammi'). Kopar divji, ammi (Kuzmić, Aquila-Buć, Stulli), meo (Bartulović, Aquila-Buć), Ammi majus L. (Alschinger). B. Šulek, im. 155.

b. kopar slatki, *vidi* morač *i* motar. — *Između rječnika u Stulićevu* (kopar sladki, v. morač). Kopar slatki, 1. Foeniculum officinale All. (Stulli); 2. (motar), critamo (Kuzmić), Crithmum maritimum L. B. Šulek, im. 155.

2. KÒPAR, Kòpra, *m. grad u Istri, isprva* Aegida *(lat.* Capris), *poslije* Justinopolis, *još poznije* Caput Istriae, *tal.* Capodistria, *nslov.* Koper. — *Postaje od lat.* Capris, *od čega može biti da postaje i poznije* Caput Istriae *i* Capodistria, *premda bi* caput *moglo značiti: glavni grad.* — *U našemu se jeziku javḷa od* xv *(?) vijeka, a između rječnika u Voltićijinu* (‚Capodistria, città' ‚Capodistria'). 1472 pridoše prvi T*(u)*rki va tu deželu pred Kopar. Mon. croat. 320. (1476 *ili docnije).* Kopar, grad u Istriji. P. Vitezović, kron. 47.

KOPARAC, koparca, *m. ńeka biḷka (uprav dem.* 1. kopar). Koparac, Bunium bulbocastanum L. (Novak). B. Šulek, im. 155.

1. KOPARAN, koparna, *adj. koji pripada kopru, koji je načińen od kopra.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚ex anetho'. — *nepouzdano.*

2. KOPÀRAN, *m. vidi* koporan. — *U naše vrijeme u Bosni.* Nošńa je đevojačka različna od ženske, one nose dimije, (koparan) kratke haḷine. *(u Sarajevu i okolini).* V. Bogišić, zborn. 129. Koparan sav vezem. Bos. vila. 1887. 135. Kad obuče čohani koparan. 1889. 2. Ispod koparana viriše svileni tenefi. 248.

KOPARANA, *f. vidi* 2. koparan. Po šipkama svileni rukavi, a po ńima koparana zlatna. Nar. pjes. hörm. 1, 156.

KOPÀRÂŃE, *n. djelo kojijem se kopara.* — *U Vukovu rječniku.*

KOPÀRATI, kopàrâm, *impf. u Vukovu rječniku:* vide čeprḷati *s dodatkom da se govori u Risnu.* — *isporedi* koporati.

KOPARČINA, *f. biḷka (postaje od* 1. kopar). Koparčina, Peucedanum L. (Durante, u sińskom rukopisu). B. Šulek, im. 155.

KOPAŠNICA, *f. ime dvjema selima u Srbiji u okrugu niškom.* Velika i Mala Kopašnica. M. Đ. Milićević, kraḷ. srb. 122—123.

KÒPATEḶ, *m. čovjek koji kopa.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. kopac.

KÒPATI, kòpâm, *impf.* fodere; sarrire, pastinare *itd., dupsti čim tvrdńjem i oštrijem ńešto mekše; zemḷu raditi motikom, lopatom, kḷunom itd.* — *prvo je značeńe šire od drugoga, ali ipak ne znam, koje je starije.* — *u ńekijem slučajevima čini se da se shvaća kao imperfektivni glagol prema složenima* iskopati, ukopati, zakopati *itd., te znači što i* iskopavati, ukopavati *itd. (imperfektivni je oblik u složenijeh glagola* -kopavati, *a ne* -kapati). — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes.* 3 *pl.* kòpajû, *u aor.* kòpah *(osim* 2 *i* 3 *sing.* kòpâ), *u ger. praes.* kòpajûći, *u ger. praet.*

Digitized by Google

kòpâvši, *u part. praet. act.* kòpao; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes.* 1 *sing.* — *Riječ je praslavenska (s oba značeńa), isporedi stslov.* kopati, *rus.* копать, *češ.* kopati, *poļ.* kopać, *pa i lit.* kapoti *i stprus.* kopt. — *Radi postańa može se isporediti grč.* κόπτω, *udarati.* — *U jednoga pisca čakavca* XVIII *vijeka ima i praes.* kòpļêm *(isporedi nslov.* kopam *i* kopljem, *poļ.* kopam *i* kopię): Kopļe jamu. M. Kuhačević 36. Ki kom jamu kopļe, ta sam u ńu pade. 141. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚fodere; pastinare; sarculare; sarrire'), *u Mikańinu* (‚fodio, sarculo, sarrio, occo'), *u Belinu* (‚zappare' ‚fodio' 782b), *u Bjelostjenčevu* (kopam ‚fodio, sario, sarculo'. 2. v. dubem. 3. kopam vinograd, poļe ‚pastino'. 4. prekapam ‚repastino'. 5. kopam kopitom kot koń ‚scabo'), *u Jambrešićevu* (kopam ‚fodio'; kopam poļe ‚pastino'), *u Voltigijinu* (‚zappare, vangare, scavare terra' ‚hacken, aufhacken'), *u Stulićevu* (‚fodere, sarrire, pastinare'), *u Vukovu* (‚graben' ‚fodio': kopati kukuruze, vinograd, kupus itd.; kopati trice ‚närrisches zeug treiben' ‚nugari'), *u Daničićevu* (‚fodere').

1. *aktivno.*

a. *objekat je zemļa.*

a) raditi zemļu orućem za to sposobnijem (motikom itd.).

aa) ističe se objekat (zemļa, vinograd, ledina, ńiva *itd.).* Vinogradь vsakь da kopa. Mon. serb. 98. (1380). Ne htješe tuđe zemļe uzorane i naredjene kopat. D. Rańina IXa. Težak ki sva lita gre ńive kopati, ne hoće vik žita nezrila zbirati. 141b. Da kopate zemļu, da sadite loze. Đ. Bašić 246. Nek devojko šitan vezak vezu, udovice tanku pređu predu, a junaci ledinu kopaju. Nar. pjes. vuk. 1, 487. Kopaj mene devet vinograda. 2, 169.

bb) nije ističen objekat, ali se ima u misli. Kopati ne mogu, prositi stiđu se. N. Rańina 152b. luc. 16, 3. Orati i kopati. Zborn. 164a. Ubog kopač ki tuj po sreći staše kopajući. D. Rańina IXb. Ki način prav na svit pastirom hotje dat za orat, rezat, sadit, sijat, žnet i kopat. 135b. Kopa, dube, ore. Đ. Baraković, vil. 41. Striž', sij, kopaj sad, težače! J. Kavańin 468b. Potribnito je kopati duboko za usaditi loze. A. d. Bella, razgov. 61. Ja niti znam orat ni kopati. F. Lastrić, od' 252. Zemļe ima dosta puste, i šikare dosta guste: jer se indi lin ne sgrči, te ne kopa? V. Došen 218a. A kućani oru i kopaju. M. A. Reļković, sat. 18a. Neg znoj tira kopajuć motikom. L2a. Orući i kopajući u dan svetćani. M. Dobretić 233. Nit' umijem orat ni kopati. Nar. pjes. vuk. 4, 239.

b) u ovom primjeru stoji kao imperfektivni glagol prema iskopati *(kopajući izdupsti jame za grobove).* Kopa ńima tvrdu ledinicu, sve ih redom pokopala lijepo. Nar. pjes. juk. 84.

c) i u ovom primjeru kao kod b) nije uprav značeńe: raditi zemļu, nego na kakvu mjestu dupsti jamu kopajući. Namiri se na jedan kup kamenja, i kopajući ondi, doteče fratar niki, ondi kopajući najdohu tri grobe. F. Glavinić, cvit. 258a.

d) udarati nogom po zemļi, kao motikom kad se kopa. aa) često o konju (osobito kad bi htio hoditi, trčati, te nemiran stoji na mjestu). — *Između rječnika u Belinu* (‚raspare, percuotere la terra con piedi d' avanti come fanno i cavalli' ‚scabo' 607b). Bucifal mnogo rzaše i nogami zemļu kopaše. Aleks. jag. star. 3, 827. Kopiti pod sobom zemļi kal kopaju. Đ. Baraković, vil. 395. A ja konic žedan, gladan, kopam zemļu do kolena. Nar. pjes. vuk. 1, 454. Tu se dogat boju osjetio, pa prvijem zakopa nogama, nogam' kopa, a ušima striže. 4, 229. Pred čadorom šarac nogom kopa. Nar. pjes. juk. 74. — *bb) o čeļadetu, kad se rańeno pri smrti koprca ležeći na semļi.* Osta Vilip nogom kopajući. Nar. pjes. vuk. 2, 355.

b. *objekat je što drugo nego zemļa, te se shvaća (u prenesenom smislu) da se ono dube kopajući (kao zemļa).* Al' tko zdilu naglo kopa, zdila ńega i zakopa. V. Došen 175b.

c. *objekat je ono što postaje kopańem (n. p. jama), te se* kopati *može shvatiti kao imperfektivni glagol prema* iskopati, 1, a, *a).* Gdino se pak staju sa Turci, kino rih da jame kopaju protiv ńim na pospih. H. Lucić 272. Vrani se końi igraju, pod sobom jame kopaju. Nar. pjes. vuk. 1, 303. — Deli će ih Nina naimati, da kopaju endek oko grada. Nar. pjes. juk. 63. — Stane kopati meterize. Vuk, dan. 3, 194. — Dali tamni on grob kopa, da kriposti sve pokopa. V. Došen 185b. Kopajte mi raku u poļu široku. Nar. pjes. vuk. 1, 393. — Aleksandar vodovaju po sridi vojski kopati zapovida. Aleks. jag. star. 3, 263. Dubite i kopajte jame iliti bunare. And. Kačić, kor. 252. Bunar ukraj rijeke kopati. Nar. posl. vuk. 30. Studence iskopane, kojih nijesi kopao. Đ. Daničić, 5mojs. 6, 11. — *U metaforičkom smislu.* Koji jamu kopa u ńu se ukida. Zborn. 8a. Sebi al' čovjek jamu kopa ištuć slato. J. Kavańin 56b. Jedan drugoga zlobi, ter pod ńim jamu kopa. J. Banovac, pripov. 119. Zao čoek s tobom jede i pije, a jamu ti kopa. Nar. posl. vuk. 85. Ko drugomu jamu kopa, sam će u ńu pasti. 137. Oni ki drugom grob kopļe, sam se prez milošće u takov zakopļe. M. Kuhačević 138.

d. *kao imperfektivni glagol prema* iskopati, 1, a, *b).* Noktmi oči mi kopaju. I. Grličić 265. Da kopamo mermera kamena. Nar. pjes. vuk. 2, 201. Kopat glistine ili crvi, skrińice ili kuńke znači vadit iz kala glistine i kuńke. L. Zore, rib. ark. 10, 352.

e. sepelire, *objekat je mrtvo čeļade, mrtvac, shvaća se kao imperfektivni glagol prema* ukopati, zakopati. Gdje budeš me kopati. M. Vetranić 2, 73. Umro je vaš Radat, poď te ga kopajte. N. Naļešković 1, 192. Kako kopahu onih koji on činńaše ubijati. F. Vrančić, živ. 24. Jeli mrtce pratio do grobja i kopao? M. Divković, nauk. 208b. Da kopa mučenike. I. Ančić, vrat. 56. Pusti neka mrtci kopaju ńihove mrtce. M. Radnić 481b. Pusti neka mrtvi kopaju mrtve. J. Filipović 3, 226a. Kad bi mrtve kopat stali. V. Došen 150b. Kad ste kopali onega mrca. Đ. Bašić 292. Kopajući mrtve. And. Kačić, kor. 278. I tako živi tija dok ne obori onu crkvu, u kojoj bijau skupiti Filisteji, i tako satrvši svoje neprijateļe, satr i sebe istoga, kopajući ńih ukopa i sebe nesrićnoga. Đ. Rapić 137. Ne kopaj me, neno, gdje se meit kopa. Nar. pjes. vuk. 1, 260. Kopaju jedno do drugog. 1, 312. A krenuše braću da kopaju, no im ne da kopat Bjelopavlić. 4, 124. Baš kad baba kopaše Ivana. Ogled. sr. 5. Umro Jovo jedini u majke, ne dala ga stara mila majka, ne dala ga u grobļe kopati. Nar. pjes. vil. 1868. 446. — *U metaforičkom smislu.* Stvari zle tjeraju nas od slave i kopaju nas u paklu. M. Radnić 86a. Onda žive kopat rade, kad glas dobar ńihov smrade. V. Došen 133b. Kog' od tmine i ne vidi, u koju ga zloća kopa od poroda do pokopa . . . 134b.

f. *s objektom* trice, *u prenesenom (metaforičkom) smislu.* Ne kopaj trica! (Prođi se besposlice i budalaštine). Nar. posl. vuk. 201. Bog

Digitized by Google

boguje, a dušmani trice kopaju. (Kaže se, kad tko iz zlobe, iz pizme i zavisti koga ogovara, komu jamu kopa; kad tko koga ozloglasuje, dušmanski se prama komu ponaša; kad tko komu zasijeda, te kuje spletke i nastoji, kako bi naškodio). Nar. posl. stojan. 30—31.

g. funditus perdere, pessum dare, *u prenesenom smislu, shvaća se kao imperfektivni glagol prema* iskopati, 1, b, raskopati. I *(paša)* žiže i kopa s reda: iskopa' je nas... i to što je ostalo ne hoće ostavit. Starine. 10, 22. *(god.?)*. Kutńi lupež kuću kopa. Nar. posl. vuk. 164. Ne kopaju domove sveci, no zloća i suevjera. S. Ļubiša, prip. 246.

h. *u prenesenom smislu, objekat je čeļade; značeńe je mučiti (kad čeļade hlepi da što sazna, ili uopće što želi).* Nikad opet *(mudri)* ne prisegnu pravi uzrok iz temeļa, da ne kopa daļe žeļa. V. Došen 262a. Ali ga opet stane kopati, šta bi to bilo u tome podrumu. Nar. prip. vuk. 24.

i. *u jednom primjeru* XVIII *vijeka kao da znači: istraživati što do dna.* U svem znańu prihitaju sve redove kerubini, er otajna Božja znaju i što on misli al' procini; pripovjedit al' vijek neće kopa'ući svaka i mučeće. J. Kavańin 502b.

2. *pasivno.* Nit' orato nit' je kad kopato *(poļe)*. Pjev. crn. 229a. Kora bijela sužańskijem suzam nekuhana i krvavim znojem nekopana. Osvetn. 2, 70.

3. *sa* se, *pasivno.*

a. *vidi* 1, a, *a)*. — *U jedinom primjeru bez subjekta.* Kudê se ni ωre ni kopa. Mon. serb. 95. (1330).

b. *vidi* 1, a, *b)*. Govoreńe kad to svrši, zapovidi da se kopa tvrda zemļa... ter izkopa križ Isusov. And. Kačić, razg. 17b.

c. *vidi* 1, c. Potok da se kopa, i voda navaja cić suše i potopa, kako se gdi zgaja. H. Lucić 286.

d. *vidi* 1, d. S kojijem trudom kopa se zlato iz dubocijeh ruda? I. M. Mattei 303.

e. *vidi* 1, e. Telo ńega bi pokopano v grobi, v kom se popi užahu kopati. Transit. 258. Jedno poļe gdi se budu kopati stranni. Korizm. 95a. U zemļu živ kopat se ne mogu. M. Vetranić 1, 154. Počnu mu tad... kopat se pridrazi. N. Dimitrović 31. Mrtvi se svejer kopaju. P. Radovčić, ist. 49. Uzeše dakle tilo Isusovo i zaviše ga platnom s mirisanjem, kako običaj jest Žudijom kopati se. L. Terzić 31. Isus bi ukopan po običaju po komu se onda ļudi izvrstiti među Žudijam kopahu. J. Filipović 1, 103b. Zašto se samo mrtva tilesa stavļaju u grob i kopaju. F. Lastrić, od' 180. Mogu li se u ńoj *(crkvi)* kopati tilesa redovniška? Ant. Kadčić 22. Ovde su se kopali kraļi. Norini 37. Kad umire pod prsten devojka, ne kopa se u to novo grobļe. Nar. pjes. vuk. 2, 23. Kad umru, kopaju se ovđe. Pjev. crn. 47a. Đe ko mre onđe se i kopa. Nar. posl. vuk. 75. Nanese ga put pokraj jedne crkve đe se Hrišćani kopaju. Nar. prip. vuk. 122. Paštrovići se svi kopaju pod četiri manastira. Vuk, nar. pjes. 1, 91. Mrca obuku kao Turci kad se kopaju. V. Vrčević, igre. 51. Rudničani u Srbiji, pokazujući svoje grobļe, reći će: ‚Mi se tu kopamo'. I. Pavlović.

KOPCA, *f. dem.* kob. — *U naše vrijeme u pjesmama, a između rječnika u Vukovu (s primjerom:* Dobra ga je kopca sukobila). Dobra kopca sukobila Marka. Nar. pjes. vuk. 2, 357. I neg loša kopca snađe. B. Radičević (1880) 275.

1. KÒPČA, *f. vidi* kovča. — *Tur.* qopča. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kopča, ažulica ‚phibula, ansula') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (‚fibbia' ‚ansula' 313b), *u Bjelostjenčevu* (kopča, petļa ‚fibula, ansula'), *u Jambrešićevu* (‚fibula'), *u Voltigijinu* (‚asola, fermaglio' ‚heftchen'), *u Stulićevu* (‚fibula ad unci formam'), *u Vukovu* (vide kovča; kopče, f. pl. vide kovče). Zakle se, da ni dlačice ni kopče od sviju ne će uzeti. E. Pavić, ogl. 31. S dvima ji kopčama zakopčavaše. 146. Budući da svaka zla prigoda jest veliko dugme i jaka kopča. Đ. Rapić 364. Teško tome ko pameti nema!... a kopčama na krivim nogama! Nar. pjes. vuk. 1, 513. Udari se po kolenu rukom, čisti skerlet na kolenu puče, zlatna kopča na desnom rukavu. 2, 303. Otpadaju kopče sa čakširah. Pjev. crn. 6b. Na kojim su kopče đumišlije. Nar. pjes. juk. 166. A na noge kopče i čakšire. Bos. vila. 1892. 15. Toke, kopče i ostalo srebro i zlato na haļinama i na oružju. Vuk, nar. pjes. 1, 69. Da otpusti one Turke koje je Veļko povatao, i da im ne bi jedna kopča poginula. Djelovod. prot. 143. Načini kopče od zlata. Đ. Daničić, 2mojs. 28, 13. Nose dolame, toke i kopče. S. Ļubiša, prip. 8. Neki izvade toke a neki kopče... Kopče se nose na nogam, a toke na prsih. Pravdonoša. 1851. 21. A o pasu srmali kopče, pobro, kao dlanovi. M. P. Šapčanin 1, 105. Kopča, mech. ‚öhse, ösе', limena kopča, arch. ‚heftblech'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

2. KOPČA, *m. prezime ili muški nadimak* XVIII *vijeka.* — *Biće ista riječ što* 1. kopča. Živko Kopča. Glasnik. II, 3, 80. (1706—1707).

KÒPČALICA, *f. kao put načińen samijem stopama kroz debeli snijeg.* — *isporedi* kopčati. — *U naše vrijeme.* Na kopčalicu t. j. stopu u debelu snijegu, gdje i ti nogu stavļaš onuda prohode, što se zove kopčat po kopčalicah. F. Kurelac, dom. živ. 49. ‚Eli prtina dobra do Gospića?' ‚Ma nije ništa, nego ona vratrija kopčalica, gledaš ka'š š ńom vrat ulomiti ili nogu slomiti'. J. Bogdanović.

KÒPČÂŃE, *n. djelo kojijem se ko kopča, vidi* 1. kopčati se. — *U Vukovu rječniku:* ‚art kinderspieles mit knöpfen' ‚ludi genus'.

1. KÒPČÂR, kopčára, *m. čovjek koji gradi kopče.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚fibularius'; *u Jambrešićevu:* ‚fibularius'; *u Stulićevu:* ‚uncorum opifex'.

2. KÒPČÂR, kopčára, *m. vidi* kovčar. Kopčar, tech. kukac, ‚haft, hefte, kleiderhaft', frc. ‚agrafe', egl. ‚hook', tal. ‚uncinello'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KOPČÀRICA, *f. žensko čeļade što gradi kopče.* — *isporedi* kopčar. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚fibularia'.

KÒPČAST, *adj. nalik na kopču.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Organi... kopčasti. J. Pančić, bot. 26.

1. KÒPČATI, kòpčâm, *impf.* zakopčati. — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* kopčámo, kopčáte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kòpčâ, *u part. praet. pass.* kòpčân. — *U Voltigijinu rječniku:* ‚affibbiare' ‚einschnallen, einheften'.

2. KÒPČATI, kòpčâm, *impf. gaziti po snijegu, vidi prvi primjer kod* kopčalica. — *Akc. je kao kod* 1. kopčati. — *Vaļa da ne postaje od* kopča, *nego ńekako od* kopati, *možebiti kao deminutiv.*

1. KÒPČATI SE, kòpčâm se, *impf. u Vukovu rječniku:* (u Hrvatskoj) bacati puce (dugme) ili ‚kopču' u jamicu ‚knöpfenspielen (ein kinderspiel mit knöpfen)' ‚nodulis ludere'. — *vidi i:* Od tud *(od igre kopčańa)* i progovorańe: ‚Makar se i

Digitized by Google

glavom kopčao' ‚und sollte ich mein Leben einsetzen'. F. Kurelac, dom. živ. 49.

2. KÒPČATI SE, kòpčâm se, *impf.* coire (dicitur de canibus et de gallinis). — *Akc. je kao kod* 1. kopčati. — *Po svoj prilici postaje od* kopča. Psi se kopčaju. F. Kurelac, dom. živ. 45. Kokoši se kopčaju. 52.

KOPČAV, *adj. koji pripada kopči.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚ad fibulam pertinens'. — *nepouzdano.*

1. KÒPČE, *f. pl. vidi* kopča *i* kovča.

2. KÒPČE, kòpčeta, *n. vidi* kopča. Zape moje kopče od rukava za ńezinu struku od đerdana. (Nar. pjes.) A. Ostojić.

KÒPČEG, *m. vidi* kovčeg. — *U ńekijeh pisaca* XVII *i* XVIII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (kopčeg, skrińa ‚arca, cista, capsa'), *u Belinu* (‚forziere, cassa, che ha il coperchio tondo' ‚arca camerata' 326b), *u Stulićevu* (‚arca, capsa, capsula'). U kopčegu od olova zatvoreno. B. Kašić, per. 140. Najdi skrovnicu kopčega otajnoga. I. T. Mrnavić, mand. 48. I kopčega kad nanese ... V. Došen 75a.

KÒPČÊŃE, *n. djelo kojijem se kopči.* — *U Jambrešićevu rječniku.*

KOPČEVAC, Kopčevca, *m. mjesno ime, (kajkavski)* Kopčevec, *selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdiję. 64.

KÒPČEŽAC, kòpčešca, *m. dem.* kopčeg. — *U Stulićevu rječniku:* ‚arcula, capsula'.

KÒPČEŽÂR, *m. čovjek koji gradi kopčege.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚arcarum, capsarum opifex'.

KÒPČEŽIĆ, *m. dem.* kopčeg. — *U Mikaljinu rječniku:* kopčežić, skrińica ‚scrinium, arcula', *i u Stulićevu:* v. kopčežac.

KOPČEŽITI, kopčežim, *impf. graditi kopčege (kovčege); metati, stavljati (što) u kovčege.* — *U Stulićevu rječniku:* 1. ‚arcas conficere'. 2. ‚in arcas condere'. — *nepouzdano.*

1. KÒPČICA, *f. dem.* kopča, *vidi* kovčica. — *U Belinu rječniku:* kopčice ‚uncinelli' ‚uncinuli' 773a; *u Bjelostjenčevu:* kopčica, petlica ‚minor fibula, ansula'; *u Stulićevu:* ‚exigua fibula ad unci formam'; *u Vukovu:* dem. v. kopča. — *U osobitom značeńu:* Kopčice, ženske nauške. Krivaja u Slavoniji. D. Hirc.

2. KOPČICA, *m. prezime ili muški nadimak.* — *isporedi* 2. Kopča. Živko Kopčica. Glasnik. II, 3, 77. (1706—1707).

KÒPČIĆ, *m. prezime i mjesno ime.*

a. *prezime.* — *Pomińe se od* XVI *vijeka.* Mi, Jandrijaš Kopčić od Pokupja, špan crikve blažene divice Marije od Topuska ... Mon. croat. 331. (1566). — Od Kopčića Vladislava. J. Kavańin 231a. — Kopčić od Rame, sada su Turci. And. Kačić, razg. 187b. kor. 453. Polegla je bjelica šenica od Kopčića *(jeli mjesto ili prezime?)* do begova dvora, žnijeve je Kopčića robińa. Nar. pjes. vuk. 1, 457. Kad to čula Kopčića kaduna ... 1, 458. Žalost čini Kopčić alajbego. Nar. pjes. herc. vuk. 224. Svome pobri, Kopčić-Ćaferbegu. Nar. pjes. juk. 582. Niže sela *(Varvare)* stoje kuće i ćamija bêgâ Kôpčîćâ. F. Jukić, zemlop. 37. — Kopčić. Schem. zagr. 1875. 223.

b. *ime dojema selima u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 71. 72. — *Boje u množini* Kopčići *kao što je na drugijem mjestima, vidi za prvo:* Turci u Prozoru, Kopčićima i drugim selima. F. Jukić, zemlop. 37. U selu Kopčići gde žive begovi tog imena. T. Kovačević 50. Kopčići. Schem. bosn. 1864. 48. — *za drugo:* Kopčići. T. Kovačević 34.

KÒPČIĆEV, *adj. koji pripada Kopčiću (vidi* Kopčić, a). Moba Kopčićeva. S. Milutinović *u* Pjev. crn. 94b.

KÒPČITI, kòpčîm, *impf.* zakopčiti. — *Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* kòpčî). — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kopčim, zapetljavam ‚fibulo, confibulo, infibulo, fibulas conjungo, fibulam fibulae adjungo, fibulas necto'; *u Jambrešićevu:* kopčim ‚fibulo'; *u Stulićevu:* ‚fibulare'. — *Kao da je ista riječ, ali u prenesenom smislu:* Kopčiti (u Zagorju) koga, smetati u čemu. M. Pavlinović.

KOPÉČITI, kòpêčîm, *impf.* curvare, *kriviti, iskrivljivati.* — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* kòpêčâh, *i u part. praet. pass.* kòpêčen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor.* 2 *i* 3 *sing.* kòpêčî. — *Nepoznata postańa, isporedi* kobacati. — *U naše vrijeme u Dubrovniku* (P. Budmani), *a između rječnika u Stulićevu.*

a. *aktivno.* — *U Stulićevu rječniku:* kopečiti vratom komu, v. zakopečiti.

b. *sa* se, *refleksivno, u prenesenom smislu.* — *U Stulićevu rječniku:* kopečiti se od straha, v. senčati.

KOPEJKA, *f. rus.* копейка, *ruski sitni novac (po sto u rublju).* — *U pisaca našega vremena.* U Rusiji uzeće se za onu stavku po 3 kopejke srebra od pisma. Zbornik zak. 1866. 39. — *I po ruskom izgovoru* kopjejka. Igrali smo se na kopjejku vista. Bos. vila. 1886. 295.

KOPELIŠĆE, *n. mjesno ime.* — *Oblik je čakavski, po štokavskom govoru bilo bi* Kopelište. — *U spomeniku* XII *vijeka.* Ωdь Mirkova do Kopelišče vse. Starine. 13, 209. (1185, *u prijepisu god.* 1250).

KÒPÊRTA, *f. zavitak pisma, tal.* coperta. — *U knizi našega vremena.* Primili *(smo)* sva pisma koja nam je u koperti zavijena poslao. Djelovod. prot. 220.

1. KÒPICA, *f. nazuvak, obojak; dokoljenica; tanka crevlica. ovo je treće značeńe sumńivo: u sva tri rječnika ima lat.* ‚soccus', *a u dva prva ima i tal.* ‚scarpetta'; *ali u ovima tumačeno je u drugijem jezicima.* impilium; socken; kapcza, *po čemu bi odgovaralo samo naj prvome značeńu.* — *Po postańu je dem.* kopito, *isporedi češ.* kopytce, *pustena čizma, vidi i ortografiju u prva dva rječnika.* — *U ženskom rodu (u češkome je srednjega roda) nahodi se naj prije u rječnicima: u Vrančićevu* (kopica ‚kopitcza', *lat.* ‚soccus'; *tal.* ‚scarpetta'; *ńem.* ‚socken'; *maď.* ‚kapcza'), *u Mikaljinu* (tanke postole, kopitce ‚scarpetta sottile' ‚soccus, pedulae *(sic)*, impilium'), *u Jambrešićevu* (‚soccus'). I da mužu kopicu potpletu. *(u Istri).* Naša sloga. god. 14, br. 20, str. 89. Kopica, čarapa iz sukna lijepo šupljikana i raznoličnо, te fino opletena za muškarce. u Lici. F. Hefele. Vine navezene natikače, ozdo kožom podašvene, koje ljeti otmjenije žene nose, zovu ‚kopicama'. ‚Ona mora svojijem kopicama svaki dan u Gospić ići'. J. Bogdanović. Kopice ‚gamaschen'. Hajdenak, naziv. 21.

2. KÒPICA, *f. dem.* kopa. — *U naše vrijeme u Istri.* Kopica ‚strues lignorum; rogus carbonariorum'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. ifrtsg. 43.

3. KÒPICA, *f. žensko čeljade kojemu je posao umivati i oblačiti mrtvace.* — *Kao ženski supstantiv prema* kopac. — *U Stulićevu rječniku*

Digitized by Google

(gdje ima kao prvo značeńe: žensko čeljade što kopa zemļu: ovo je nepouzdano): ‚pastinatrix; mulier quae cadavera lavat'.

4. KOPICA, *f. ńeka trava.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚erba pagana' ‚virga aurea' *(može biti da treba čitati* kopjica, *t. j.* kopļica *od* kopļe, *isporedi latinsko značeńe).* Kopica, (Solidago) virga aurea L. (Stulli). B. Šulek, im. 155.

1. KOPICE, *n. ime selu u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 43.

2. KOPÍCE, *vidi* kopļice.

KÒPIČÂR, *m. čovjek koji po svom zanatu plete kopice (vidi* 1. kopica). — *Načińeno u naše vrijeme.* Kopičar ‚strumpfstricker'. Hajdenak, naziv. 55.

1. KOPIĆ, *m. ime planini.* — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Za Kopićem zelenom planinom. Ogled. sr. 243.

2. KOPIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. bosn. 1864. 1. XXVII.

KÒPIĆÊŃE, *n. djelo kojijem se kopiti.* J. Bogdanović.

KÒPIJA. *f. tal.* copia, *prijepis.* — *Od* XVI *vijeka.* Imaju imiti ispisu ili kopiju ovih knig. Š. Budinić, ispr. 134. Kopija lista konkordije... Mon. croat. 279. (1649). Ova kopija je izvajena iz pravoga orijinala. 127. (1697). Ja kopije nijesam imao kod sebe. Vuk, odg. na laži. 22. Svaka naleđena kopija od mjenbenice. Zbornik zak. 1868. 606.

KOPIJAN, *m. mjesno ime (ne znam, bi li se sad kazalo* Kopļan). — *U Daničićevu rječniku:* Kopijanь, grad koji je despotu Stefanu raskopao car Musija. (Okáz. pam. šaf.) 75. *vidi i* Koprijan.

KOPIJANIK, *m. mjesno ime* (Kopļanik?). — *U Daničićevu rječniku:* Kopijanikь, međa je Špinadiji išla ‚do luga do Kopijanika i kako ide potokь is Kopijanika u Šijince'. G(lasnik). 13, 303. (1348?).

KOPÌJATI, kopijâm, *pf. prepisati, tal.* copiare. — *Od* XVI *vijeka.* Ja pop Anton Martinović, nodar puplik, kopijah od te knige komunske pravo kako vidih i čuh. Mon. croat. 98. (1535). — *I u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KOPIJÁVATI, kopijâvâm, *impf.* kopijati. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KOPIJE, *vidi* kopļe.

KOPIJEVIĆ, *m. prezime* (Kopļević, *ali isporedi* Kopijevići). — *U Daničićevu rječniku:* Kopijevićь, vojvode Petra, sina vojvode Radosava, ‚dvorski knezь Radičь Kopijevićь' 1454. M(on. serb). 470. (Spom. sr. 2,) 115.

KOPIJEVIĆI, *m. pl. ime selu u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 19.

KÒPÎL, *m.* nothus, *čovjek koji se rodi od nevjenčanijeh (među sobom) roditeļa, nezakoniti sin.* — *U naše vrijeme* kopilan, kopiļan. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* kopilь, *malorus.* копылъ. — *isporedi još srgrč.* κόπελος, *arb.* kopil'; *ne shvaća se svagda u zlom smislu, te u arb. može značiti i: djetić, mladić, tako i novogrč.* κοπέλιον, κοπέλι, *rum.* copil *(dijete do* 12 *godina).* — *Miklošić* (etymol. wörterb. 129a) *kaže da je iz arbanaškoga jezika; a G. Meyer* (etym. wörterb. der albanesischen spr. 198) *misli u tom slučaju da bi arbanaška riječ postala od lat.* * copilis, *što bi značilo: dijete što je krčmarica (lat.* copa) *rodila.* — *U jednom primjeru* XVII *vijeka nom. je sing.* kòpio *(po pravilu).* I. Ančić, svit. 77. — *Nije ni u jednom rječniku, ali vidi kod* kopile. Tijem, Himen blaženi, ako se može rijet, kopile proženi pod zemļu na on svijet. M. Vetranić 1, 228. Kopili ļuveni, ... ne bih rad ... vazet vam počten glas. 1, 229. *(Pjesmi je, u kojoj su ova dva primjera, ime:* Pjesanca spurjanom). O Kamovo sjeme, Kananov kopile, ... 2, 376. Vaļade misnik da nije kopio. I. Ančić, svit. 77. Marija uda se za Josefa ... da Žudjeli ne bi imali povoda ni nazvati Jezusa kopilom, vidiuši ga rodjena od matere neudate. S. Rosa 27b. — *U naj starijem primjeru jamačno je muško ime.* Kopilь z dêtiju. Svetostef. hris. 64. *a to može biti i u ova druga dva:* Bratь mu kopilь. Deč. hris. 23. Žena kopila Ѳeodora. Spom. stoj. 41. (XV *vijek).*

1. KOPILA, *f.* stog zemļe i kameńa blizu kuća. Slovinac. 1880. 389. — *isporedi* kopa.

2. KOPILA, *f. ime planinama.* — *Po svoj je prilici ista riječ što* 1. kopila.

a. *planina u Bosni.* F. Jukić, zemļop. 22.

b. Kopîla, ńeko brdo u Blatu *(na Korčuli u Dalmaciji).* Slovinac. 1882. 187.

1. KOPÌLAC, kopilca, *m. vidi* kopilan, a. M. Medić.

2. KOPILAC, Kopilca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom.* Livada u Kopilcu. Sr. nov. 1871. 537. — *isporedi* 1. *i* 2. kopila.

KOPILAČ, *m.* odraslo muško kopile. U Lici. D. Trsteńak.

KOPÌLAČA, *f. u Vukovu rječniku:* djevojka koja rodi kopile ‚die ausser ehe schwanger wird' ‚quae extra matrimonium gravida fit', cf. grješnica. — Nesreće ļube kopilače. Bos. vila. 1886. 133. — *I ime ovci.* Vetovo, Požega. D. Hirc.

KÒPILÂD, *f. coll.* kopile. — *Između rječnika u Stulićevu* (v. kopileńe), *i u Vukovu:* (coll.) ‚die bastarde' ‚spurii'. Mnozim bijaše zabrańeno, a navlastito kopiladi i nezakonitim. I. Ančić, vrat. 87. Jerbo se od priļubodinstva kopilad rađa'u i uzimļu dio prave dice. J. Banovac, razg. 104. Ovi bo orao nebeski kao i zemaļski kuša ptice i razabire prave od kopiladi. F. Lastrić, ned. 41. Kopiladi tamne ima *(veliki grad)* i pogrde š ńima. V. Došen 32a. Kopilad i svi oni koji se nijesu rodili od pravoga i zakonitoga oca i matere. J. Matović 301. Ako ste izvan pokarańa, jeste kopilad, a ne sinovi. 456. paul. hebr. 12, 8. Kad bi jedan na čas od svoje smrti otio vinčat svoju otimicu oliti bludnicu... i to za učinit onu dicu koju je od ńe imo da budu ńegovi pravi i zakoniti sinovi, buduće da prvļe toga bijau ńegova kopilad. M. Dobretić 486. Ako li bi se tako zaručili izvan crkve i brez crkvenoga dopušteńa, ńiova dica ostaju kopilad. 531. Kopilad i svi koji nisu se rodili od roditeļa združenih po svetomu sakramentu ženidbe. I. Velikanović, uput. 3, 154. Stan'te, Turci, jadna kopiladi! Nar. pjes. kras. 1, 71. Ako li ste bez karańa u kojemu svi dijel dobiše, daklem ste kopilad, a ne sinovi. Vuk, pavl. jevr. 12, 8. Koliko ih se kopiladi udavi odmah tek se rodi ... to Bog znade. V. Bogišić, zborn. 316.

1. KÒPÎLAN, kòpîlna, *adj.* spurius, *nezakonit (o djetetu).* — *Postaje od* kopil. — XVII *i* XVIII *vijeka, a između riječnika u Voltiģijinu* (kopilni sin *kod* kopile) *i u Stulićevu* (‚spurius, nothus'). Abimelek sin kopilni Godeona. M. Radnić 51a. — *U drugom smislu (o mladima životińa što nijesu iste pasmine).* Otuda *(sa strane okolo Pađue)* biše onaki ovni dovedeni, koji se poslije s domaćima ovcama smiješaše i razplodiše, pak i vuna od ovoga kopilnoga ploda veoma se podobrila. I. Jablanci 125.

Digitized by Google

2. KOPÌLAN, *n. vidi* kopil. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (1. ‚ein sohn ausser ehe' ‚filius spurius'. — 2. ‚ein tüchtiger kerl' ‚nebulo', cf. kurvić).

a. *u pravom smislu.* Misnik ne more biti kopilan. I. Ančić, svit. 59. Ovi Stipan, izvan sinova zakoniti, imade svojom bludnicom sina naravnoga, to jest kopilana, imenom Legleta. And. Kačić, razg. 33. Ona je drznula pomešati pobočnog sina ili kopilana sa zakonim nasljednikom. J. Rajić, pouč. 1, 44. Biraj sade koga tebe drago: ja ti drago tursku pridvoricu, ja ti drago Kobilić-Miloša, ja ti drago Reļu kopilana. Nar. pjes. vuk. 2, 241. — *Često kao psovka bez obzira, zaslužuje li takovo ime onaj kome se to kaže.* A tu li si? jedan kopilane! kopilane, carev hainine! Nar. pjes. vuk. 2, 281. Kopilane, a ne pobratime! 3, 306.

b. *vaļano momče, vidi kod* kopile. — *U Vukovu rječniku.*

KOPÌLANSKÎ, *adj. koji pripada kopilanima ili kopilanu. — Nije potvrđena riječ, ali će se jamačno govoriti u narodu kao i* kopiļanski *(vidi).*

KOPÌLÂŃE, *n. djelo kojijem se ko kopila, vidi* kopilati se.

KOPÌLATI SE, kopìlâm se, *impf.* vrst djetińe a i čobanske igre sa pločama. ‚Ajmo se kopilati'. ‚Ostav'te se, čobani, kopilańa, van u blago pazite'. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KOPILČAC, kopilčca, *m. dem.* kopil. — *U Stulićevu rječniku uz* kopilčić. — *sasma nepouzdano.*

KOPILČIĆ, *m. dem.* kopil. — *U Stulićevu rječniku:* ‚bastardello' ‚dem.'. — *nepouzdano.*

1. KOPILE, *f. pl. (?) ime seocu u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 61.

2. KÒPÎLE, kòpileta, *n. dijete ili čeļade kojemu roditeļi nijesu među sobom vjenčani, vidi* kopil. — *Nema množine, nego se za množinu upotrebļava coll.* kopilad *(vidi).* — *U oblicima s nastavkom* i *je kratko:* kòpileta, kòpiletu, kòpiletom. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika (u Belinovu prvom primjeru i u Stulićevu samo oblik nom., acc., voc. sing. pripada amo, a ostali oblici pod* kopil), *u Mikaļinu* (kopile, spurjan ‚spurius, notus'), *u Belinu* (kopile, *gen.* kopila ‚bastardo, cioè figlio illegitimo' ‚adulterinus' 131a; ‚figlio illegitimo o bastardo' ‚vitio filius' 315a), *u Bjelostjenčevu* (v. fotiv), *u Voltigijinu* (kopile, kopileta, kopilni sin ‚bastardo' ‚bastard'), *u Stulićevu* (kopile, kopila ‚spurius'), *u Vukovu* (kòpîle, kòpileta, 1. ‚ein kind ausser der ehe' ‚spurius, spuria'. — 2. ‚ein tüchtiger kerl' ‚nebulo' *s primjerom iz narodne pjesme:* I odvesti Kosu Smiļanića za kopile od Zadra Todora).

a. *u pravom smislu, o čeļadetu.* Ni vrane bile ni dobro kopile. (D). Poslov. danič. Leglit, zlo kopile. J. Kavańin 251a. Ditešce bezakonito oliti kopile. Ant. Kadčić 136. Kojim to kopile krade dio. 516. I rodi mu kopile s velikom sramotom. M. Dobretić 83. Davši državu svomu kopiletu. A. Tomiković, živ. 5. Ako j' Mara po gori hodila, nije Mara kopile rodila. Nar. pjes. vuk. 1, 483. Ja sam čula, đe pričaju ļudi, da je Reļa Pazarsko kopile, našli su ga jutru na sokaku. 2, 239. Stanu govoriti, da on nema oca nego da je kopile. Vuk, živ. 243. Koji bi našao živo kopile. Pravdonoša. 1851. 33. — *I kao psovka, vidi kod* kopilan, a. Nos' te đavo, Jankovo kopile! Ja ne mogu sabļe poganiti, a sad bih ti osjekao glavu. Nar. pjes. vuk. 2, 600. Što je, more, Jankovo kopile? što li te je opravio Janko? 3, 113. Hajd' otole, kurvino kopile! 3, 352. Obazre se Kuna Hasan-aga, kad sagleda nejakog Matiju: ‚Bog pomog'o, kurvino kopile!' Govori mu nejaki Matija: ‚Ja nijesam kurvino kopile, meni se zna *(sic)* i otac i majka'. 3, 387. Ao Bajo, Pivļansko kopile! ja se s tobom pomiriti neću. 3, 466. Stan', Lazare, od kurve kopile! obrni se, da se ogledamo. 4, 318. Pridrži mi, seko, ovo kopile, da se one kurve napsujem! Nar. posl. vuk. 262.

b. *nije pogrdna riječ, nego je značeńe kao kod* kopilan, b. Sjedi s mirom, maďarsko kopile! ne budi mi po kožuhu buha, već odjaši da pijemo vino, pa još ima dana za mejdana. Nar. pjes. vuk. 2, 354. Jer je Kosa skoro isprošena za kopile od Zadra Todora. 3, 147. — *Amo pripadaju i ovaki primjeri (isporedi za ovako upotrebļavańe pogrdnijeh riječi za pohvalu n. p. ńem.* kerl, *engl.* fellow *itd.):* Ono ti je kurvino kopile, a na ime od Seńa Tadija. Nar. pjes. vuk. 3, 158. Bojati se Janković-Stojana, jer je Stojan od kurve kopile. 3, 260.

c. *o životińi, u jedinom primjeru o ptiću (ali u metaforičkom smislu o čeļadetu).* Iskušan bi i poznan za kopile a ne pravoga ptića, zato bi bačen iz ǵnizda milosti Božje u pakao. F. Lastrić, ned. 42.

d. *u prenesenom smislu,* zakržļali klasići kuruze. Mikleuška u Slavoniji. D. Hirc.

KOPÌLÊŃE, *n. coll. vidi* kopilad. — *isporedi* 1. kopiļeńe. — *Stariji je oblik* kopilenje. — *U jednom primjeru* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (kopilenje ‚bastardume, cioè razza bastarda' ‚genus adulterinum' 131a) *i u Stulićevu* (‚spuria soboles'). Od kopilenja, od sinova bezakoniti. A. d. Costa 2, 61.

KOPILEŠCE, kopilešceta, *n. dem.* kopile. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Kopilešce kadno rodi. V. Došen 119a.

KOPÌLICA, *f. postaje kao ženski rod od* kopil.

a. *žensko čeļade kao kopile. — Između rječnika u Vukovu (samo kao psovka):* ‚schimpfwort für ein frauenzimmer' ‚convicium in mulierem' *s primjerom iz narodne pjesme:* A zbog grdne jedne kopilice. — Može uzeti za ženu kćer kopilicu svoga sina posinovļenoga. Ant. Kadčić 422. Kopilica, dijete ženskoga roda, kad je nezakonito. u Dobroselu. M. Medić. — *Kao psovka.* A sa jedne grdne kopilice. Nar. pjes. vuk. 2, 240. Krčmarice, jedna kopilice! Nar. pjes. hörm. 2, 186.

b. *ovca ili koza što se okopilila. — isporedi* kopiliti se. — *U Vukovu rječniku:* ‚ein vor der zeit trächtiges schaf, ziege' ‚ovicula gravida ante justam aetatem'.

1. KOPÌLIĆ, *m. dem.* kopil. — *U jednoga pisca našega vremena s osobitijem značeńem u prenesenom smislu.* Mi smo bili prije kuge Srbi Kučki a iza ńe kopilići (izdanak ili mladika što izbaci staro stablo kad se do zemļe posiječe). S. Ļubiša, prič. 52.

2. KOPILIĆ, *m. mjesno ime. — Prije našega vremena.* Kopilić. Kopilić u Hvostu. Spom. stoj. 184.

KOPÍLITI SE, kòpîlîm se, *impf. o ovci (i o kozi) kad postaje sjańna (skozna) prije vremena (u prvoj godini). — isporedi* kopilica, b. — *Postaje od* kopil. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* kòpîļâh *i u part. praet. pass.* kòpîļen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor.* 2 *i* 3 *sing.* kòpîlî. — *U Vukovu rječniku:* ‚trächtig werden in einem alter von einem jahre (vom

Digitized by Google

schafe, von der ziege)' ‚ingravidari ante justam aetatem'.

KÒPÎLNICA, *f. vidi* kopilica, a. Tu oženi Pavešića Luku kopilnicom Jelom Vukovića. Nar. pjes. u Bosni. Đ. Šurmin.

1. KOPILO, *m. vidi* kopil. — *Samo u Vrančićevu rječniku:* ‚nothus'.

2. KOPILO, *n. gvožđe, nož, oruđe, kojijem se kopi (škopi).* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚ferrum quo testiculi et virilia abscinduntur'.

KÒPILOVAC, Kòpilôvca, *m. mjesno ime.*

a. *mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Kopilovcu. Sr. nov. 1875. 87.

b. *s istijem se imenom pomińe i ńekakvo mjesto prije našega vremena.* Kopilovcь. Spom. stoj. 184.

KOPILOVIĆ, *m. prezime.* — *Vaļa da postaje od* kopil *(kopilov sin).* — *U Daničićevu rječniku:* Kopilovićь, Konavļanin ‚Pribisavь Kopilovićь' 1417. (Spom. sr. 1,) 136.

KOPILSTVO, *n. stańe, osobina onoga što je kopile.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚bastardigia, l'esser bastardo' ‚falsa spuria stirps'.

KOPĬĻAČA, *f. vidi* kopilača. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide kopilača). Devojku kopiļaču koja bi udavila dete. M. Đ. Milićević, opšt. 19.

KOPĬĻAK, Kopiļaka, *m. ime visu u Srbiji u okrugu vrańskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 276.

KOPĬĻAN, *m. vidi* kopilan. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide kopilan). Kopiļane, Babović-Jovane! Nar. pjes. vuk. 4, 119. Kopiļane banović Sekule! Pjev. crn. 41b. Jâ Vrsiću, jedan kopiļane, gđe ćeš amo na konju zekanu? Nar. pjes. hörm. 1, 326. Mene beže kopiļanom vabi. 1, 559. Naj teža je čovjeku psovka kad mu ko reče: ‚kopiļane!' V. Bogišić, zborn. 316.

KOPĬĻANOVIĆ, *m. kopiļanov sin.* — *U naše vrijeme.* Ja nijesam kopiļanoviću, no glašeni plemić od plemića. V. Bogišić, zborn. 316.

KOPĬĻANSKÎ, *adj. vidi* kopilanski. — *U Vukovu rječniku:* ‚dem kopiļan gehörig' ‚filii spurii'.

KOPĬĻAR, *m. ime livadi u Srbiji u okrugu ćuprijskom.* Sr. nov. 1875. 1032.

KÒPĬĻE, *n. ime mjestima u Crnoj Gori: poļe između Pipera i Rovaca.* Glasnik. 40, 27; *selo u Piperima.* 21. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (poļe u Piperima *s primjerom iz narodne pjesme:* Da izjaviš u Kopiļe ovce). Ka' udari Piper na Kopiļe. Nar. pjes. vuk. 4, 122. Na Kopiļu poļu piperskome. Ogled. sr. 61.

1. KOPĬĻĒŃE, *n. vidi* kopileńe. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Ali se ovo razumi od kćere i unuke zakonite posinovļenoga, a ne od ńegova kopiļeńa. Ant. Kadčić 422.

2. KOPĬĻĒŃE, *n. djelo kojijem se ovca ili koza kopili.* — *U Vukovu rječniku.*

KOPINA, *f.* vrst vinove loze bijela grožđa (Dalmacija, Danilo). B. Šulek, im. 155.

KOPINAC, Kopinca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom.* Ńiva u Kopincu. Sr. nov. 1875. 959.

KÒPIO, kòpîla, *m. vidi* kopil.

KOPÌRÂŃE, *n. djelo kojijem se kopìrâ (vidi* 1. kopirati). — *U Vukovu rječniku:* ‚das wimmeln der würmer' ‚circumreptatio (scaturitio) vermium'.

2. KOPÍRÂŃE, *n. djelo kojijem se kòpîrâ (vidi* 2. kopirati). — *U pisaca našega vremena.* Prihodi katastra za kopirańe mapa. Zbornik zak. 1864. 156.

1. KOPÌRATI, kopìrâm, *impf. vrvjeti, kamtiti (o crvima, pa i o jednom crvu).* — *vidi* koporati. — *U Vukovu rječniku:* ‚wimmeln' ‚scaturio'. ‚Auch ein einzelner wurm' kopira u rani.

2. KOPÍRATI, kòpîrâm, *impf. ńem.* kopiren, *prepisivati.* — *U pisaca našega vremena.* Obligaciju dade, koju dole kopira. Glasnik. 11, 1, 54. (1808).

1. KÒPIŠTE, *n. vidi* kopa. — *U sjevernijeh čakavaca (s čakavskijem oblikom* kopišće). Kopišće ‚locus ubi foenum circa perticas est acervatum'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 17ftsg. 13. Kòpište ‚gdje se pale drva da se dobije ugaļ'. Mrkopaļ u Hrvatskoj. I. Milčetić.

2. KÒPĬŠTE, *n. vidi* kopļište.

KÒPIT, *m.(?) ili* kopita, *f.(?) kopito (u konja).* — *U naše vrijeme u Bosni.* Zlatne kite pale niz kopite. Nar. pjes. petr. 3, 127. Kopite mu *(konju)* krvca poļevaše. Nar. pjes. hörm. 1, 547.

1. KOPITA, *f. kopito (u konja).* — *U jednom primjeru* XVIII *vijeka, vidi* i kopit. Jašeć na trsti i na soske već ne odlijeta'u kroz prozore te kopite kotlonoske na šumišća gdi se sbore. J. Kavańin 451b.

2. KÒPÎTA, *f. u Stulićevu rječniku:* ‚pipita, male che viene ai polli sulla lingua' ‚pituita'. — *Može biti da ko tako govori u Dubrovniku, ali sam čuo samo* kopita *(vidi).*

3. KÒPITA, *f.? ili n. pl.? ime planinama.*

a. *u Bosni.* T. Kovačević 43.

b. *u Srbiji.* M. Đ. Milićević, srb. 873.

1. KOPITAC, kopica, *m. vidi* 1. kopica. — *U Bjelostjenčevu rječniku: (kajkavski)* kopitec, kalčina ‚pedula, soccus'.

2. KOPITAC, kopica, *m. ńeka biļka.* Kopitac gorski, baccara (Danilo), Asarum europaem L. B. Šulek, im. 155.

KOPITAK, kopitka, *m. ime biļkama.* Kopitak, Cytisus nigricans L. (Gospić). B. Šulek, im. 155. — *S pridjevom* gorski. — *U Stulićevu rječniku:* kopitak gorski, trava ‚anagiri maggiore, erba' ‚anagyris'. — Kopitak gorski, anagyris (Stulli), anagiri maggiore (Anselmo da Canali), Cytisus laburnum L. B. Šulek, im. 155.

KÒPITAN, kòpitna, *adj. koji ima kopita.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚ungulis instructus'. — *nije dosta pousdano.*

KÒPITÂŃE. *n. djelo kojijem se kopita.* — *Stariji je oblik* kopitanje. — *U Belinu rječniku:* kopitanje ‚calcitramento' ‚calcitratus' 159a; ‚il ricalcitrare' ‚recalcitrare' 615b, *i u Stulićevu.*

KÒPITÂR, *m. životińa u koje su na nogama kopita (koń, magarac itd.).* — *U naše vrijeme u pisaca.* Kopitari ‚Solidungula'. J. Pančić. zoolog. 183.

KOPITARCI, Kopitaraca, *m. pl. ime selu u Srbiji u okrugu vrańskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 302.

KOPITAST, *adj. samo u Stulićevu rječniku:* v. kopitan, kopitav, prucav.

KÒPITATI, kòpitâm *(i* kòpićêm), *impf. bacati se nogama (kopitima), prucati se (o konju).* — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (kopitati, kopitam ‚calcitrare, tirar calci' ‚calcitro' 159a; ‚ricalcitrare, tirar calci' ‚recalcitro' 615b), *u Voltigijinu* (kopitati, kopitam ‚calcitrare, me-

Digitized by Google

nare calci' ‚hinten ausschlagen'), *u Stulićevu* (kopitati, kopitjem *i* kopitam ‚calcitrare' *s dodatkom da je useto iz brevijara). (Koni)* kopiću, ritaju, meću nogami. Korizm. 49a. Kopitati, prucati se protiva. I. Bandulavić 299. — *U metaforičkom smislu.* Žestoko jest tebi protiva ostanu kopitati. I. Bandulavić 191b. Sit će vavijek kopitati, trijezan Bogu vijeran stati. J. Kavańin 26b. — *U naše vrijeme ima* kopitati se, *ali ne znam, jeli refleksivno (u istom značeńu kao aktivni glagol? ili kopati zemļu kopitima?) ili recipročno.* Koni mu se kopitaju, raduju se gospodaru da je skoro s vojske došo. Nar. pjes. *u* Vuk, živ. 8.

KOPITAV, *adj. samo u Stulićevu rječniku uz* kopitast.

KÒPITI, kòpîm, *impf. vidi* škopiti. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (kopim ‚castro, emasculo, eviro, virilia amputo, eunuchizo, testiculos eximo, execo'). Poveli da bi se človičaskago roda samci ne kopili. Š. Kožičić 35a. Kopiti trs, kukuruz itd. F. Kurelac, dom. živ. 42.

1. KOPITICA, *f. ime biļkama.* — *Između rječnika u Stulićevu* (kopitica, trava, v. kopitak gorski). Kopitica, češ. kopýšník (Hedysarum), fava inversa, anagiri (Vujičić), anagiri maggiore (Stulli), 1. Cytisus laburnum L.; 2. Hippocrepis comosa L. (Alschinger). B. Šulek, im. 156.

2. KOPITICA, *f.* gvozdena spremica na kraju poput kopita i potkove kojom opančar po đonu utiskuje da ga išara. u Srijemu. F. Hefele. Kopitica, oruđe opančarsko koje je nalik na kopito i na obodu ima male zupce. ńome šaraju kaiše na pletenim opancima. Srijem.

KÒPITITI, kòpitîm, *impf. samo u Stulićevu rječniku:* kopititi, kopita djeļati, i cipele u kopita utisnuti ‚calceorum formas construere; in formulas calceos immittere'.

KÒPITITI SE, kòpitîm se, *impf. kao da znači: rasti, razgranavati se, širiti se, pa i u prenesenom smislu: bivati u boļem stańu nego prije. — U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (v. okopititi se). ‚Ova se kupina po ńivi brzo kopiti'. Reku i ženi koja često rađa: ‚Dobro se paštiš a brzo kopitiš'. J. Bogdanović. Navike se kopite i staraju godinami. M. Pavlinović, rad. 171.

KOPITLICA, *f. ńeka biļka.* Kopitlica, Aristolochia rotunda L. (Gospić). B. Šulek, im. 156.

KOPITĻE BRDO, *n. mjesno ime.* — *U spomeniku* XII *vijeka.* Pod Kopitlê Brьdo. Starine. 13, 209. (1185, *prepisano* 1250).

1. KÒPITNICA, *f. biļka.* Kopitnica, Asarum europaeum L. (Fapković). B. Šulek, im. 156.

2. KÒPITNICA, *f. bolest na kopitima (u koňa itd.).* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚morbus in pedibus equorum'.

1. KÒPITNÎK, *m. biļka.* — *Može biti i praslavenska riječ, vidi* kopitńak, b. — *Između rječnika u Vukovu* (vido kopitńak *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori).* Kopitnikь svarivь s vinomь i drьži vь ustê. Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 84. Kopitnik, Asarum europaeum L. (Vuk, u Crnoj Gori), v. Kopitńak. B. Šulek, im. 156.

2. KÒPITNÎK, *m.* put za koňe. Rača u Srijemu. M. Medić.

KOPÌTŃAČA, *f.* nekakva biļka (Stojanović). B. Šulek, im. 156.

KOPÌTŃAČIĆ, *m.* Asarum (europaeum) L. (Durante). B. Šulek, im. 156.

KÒPITŃÂK, *m. postaje od osnove riječi* kopito *nastavkom* ьńakъ, *a ima vrlo različna značeńa.*

a. *ńeko oruđe za hvatańe i vađeńe kopita (škoļaka, vidi i* c) *iz mora.* — *Od* XVI *vijeka.* Kopitńak i osti i luča zametaj. P. Hektorović 5. Toj jutro ne htiše *(ribari)* kopitńak ni osti, mrižom bo loviše tuj ribe zadosti. 5. Osamļena su sredstva kliješta u spravi zvanoj ‚kopitńak' ili ‚kopitńara', i s ńima se služe ribari za odļepivat od kamena u dnu mora ‚kopita'. L. Zore, rib. ark. 10, 331. Kopitńak, gvozdena sprava poput kliješta kojom se love kopita. na Braču. A. Ostojić.

b. *ime biļkama.* — *isporedi* 1. kopitnik. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kopitńak, trava ‚asarum') *gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjenčevu* (kopitńak, trava ‚asarum'), *u Jambrešićevu* (‚hedera terrestris'), *u Stulićevu* (kopitńak, trava ‚asarum'), *u Vukovu* (‚europäische haselwurz' ‚Asarum europaeum Linn.'). Vari u mliku kopitńaka. J. Vladmirović 45. Kopitńak (kopitńačić, kopitnik, kopito), rus. копытень, копытки, копытникъ, mrus. копитнякъ, češ. pol. kopytnik (Asarum), 1. farfara, tussilago, ungula cabalina (u mletačkom rukopisu), tossilagine (u sińskom rukopisu), farfarugio (Pizzelli, Kuzmić), Tussilago farfara L. (Lambl); 2. asaro (u sińskom rukopisu, Durante), Asarum europaeum L. (Vuk) *(u Jambrešićevu rječniku ima još jedno značeńe).* B. Šulek, im. 156. — *I s ńekijem pridjevima.* Kopitńak gorski (copitgnac gorschi), asaron, bachara (u mletačkom rukopisu), nardo salvatico (Pizzelli, Aquila-Buć), Asarum europaeum L. — Kopitńak krstasti, Hepatica triloba Dec. (Pančić). — Kopitńak veći, Kopitńak veliki (Durante), tossilagine maggiore (u sińskom rukopisu), Petasites officinalis Mnch. B. Šulek, im. 156.

c. *ime ńekijem škoļkama, u dva starija rječnika isto je što* lupar *(vidi), u naše je doba* Pecten jacobaeus L. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kopitńak, lupar, riba ‚patella, perlopas') *gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjenčevu* (kopitńak, riba ‚lupar, lepas, patella, perlopas, psorus'), *u Vukovu:* kao kopito u moru a unutra kao kamenica (ostriga) ‚art seemuschel' ‚ostreae genus'. — One su *(mušļe)* n. p. . . . kopito (u Makarskoj) ili kopitńak (u Cavtatu) . . . L. Zore, rib. ark. 10, 342.

d. *konsko kopito, u pravom smislu.* — *Samo u Voltigijinu rječniku:* ‚unghia cavallina, unghione' ‚huf'.

KOPÌTŃÂRA, *f. vidi* kopitńak, a.

KÒPITO, *n.* ungula solida, *nerazdijeļen papak, kao što je u koňa, u magarca, u mazge i u ostalijeh životińa istoga roda; od ovoga su postala, u prenesenom smislu, i ńeka druga značeńa.* — -i- *stoji mj. ńegdašńega* y. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kòpîtâ. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov., češ., pol.* kopyto, *rus.* копыто. — *Vaļa da je isti korijen što i kod* kopati; *nejasno je jeli u svezi sa stvńem. i srvńem.* huof, *novovńem.* huf, *stnord.* hofr, *stsaks. i anglosaks.* hôf, *engl.* hoof; *ali jamačno nije isto što snskrt.* śapha, *zend.* safa.

a. *u pravom smislu.* — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚ungula'), *u Mikaļinu* (‚ungula'), *u Belinu* (‚unghia intiera, non fessa, come quella de'cavalli, muli, asini ecc.' ‚ungula solida' 778b), *u Bjelostjenčevu* (kopito, papak ‚ungula'), *u Jambrešićevu* (‚ungula'), *u Stulićevu* (‚unghione de'cavalli, muli etc.' ‚ungula'), *u Vukovu* (‚der huf' ‚ungula'). Pruca se svijeh strana zadńijemi kopiti. M. Vetranić 2, 167. Koń i mulac ki, kad hoć proć mimo ń, pruca se kopiti. N. Dimitrović

Digitized by Google

59. Po tlih vas će raznijeti taj konska kopita. M. Držić 447. *(Koń)* kopitima zadńimi obali ga u rijeku. B. Kašić, per. 45. I konja poteče, ki pod ńim zarže, kopiti odvrže, poleti kako zmaj. Đ. Baraković, vil. 63. A i riječ je: gdje kopito koń turački jednom stavi, da to mjesto vjekovito ne poraste veće u travi. I. Gundulić 452. Koń kopita visoka. B. Krnarutić 7. Zatjecam masku na kopita. (D). Poslov. danič. I ńoga mi ti pokrij čistom svilom do kopita. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 25. *(Vrag)* ki s kopiti konskim kļusa. J. Kavańin 409a. *(Koń)* sedlom bije o javorje, a kopitom o mramorje. Nar. pjes. vuk. 1, 276. Labud bije jamu kopitima, od kopitah cjepanice skaču. 2, 34. Jabučilo krila popuštio, popuštio krila do kopita. 2, 109. A sluge mu końa izvedoše, osedlali sedlom od pozlate, pokrili ga čohom do kopita. 2, 224—225. U zlato su końa okovali, zlatni rati biju po kopiti. 2, 550. Puče koža końu po sapima, a pokapa krvca po kopiti. 2, 559. Što se ona magla podignula, to se diglo praha od kopita. 3, 260. Ne ļubih ti pásâ među oči, ni tvojijeh końa u kopita. 3, 467. I sve stavit końu pod kopita. Ogled. sr. 225. Tako me konska kopita ne satrla! Nar. posl. vuk. 298. Tada izotpadaše końma kopita od tjerańa. Đ. Daničić, sud. 5, 22. Vižo laje, koń kopitom gruha. Osvetn. 3, 8.

b. *u prenesenom smislu, drveni kalup za crevļu (a možebiti i za čizmu).* — *Potvrđeno je samo rječnicima (u naše se vrijeme govori u Dubrovniku.* P. Budmani), *ali je ovo značeńe bez sumńe već praslavensko, jer se nalazi i u češkom i u poļskom jeziku.* — *U Belinu rječniku*: ‚forma di scarpe, legno, sul quale si cuce la scarpa' ‚calcei forma' 324b; *u Bjelostjenčevu:* kopito šostarsko ‚mustricola, modulus, forma calcei'; *u Voltiģijinu:* ‚forma da scarpa' ‚leist'; *u Stulićevu:* ‚forma delle scarpe, istrumento de' calzolaj' ‚mustricula'.

c. *u prenesenom smislu, vidi* kopitńak, c. — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (kopito, riba ‚ex genere ostrearum, ungula ostreae'). Za tim malo stavši, kopit navadiše *(ribari)*, pak obid pripraviše. P. Hektorović 23. Žeja me napade; al' bihu kopita uzrok, al ježine. 25. Ufajuć da će bit poli kraj otoka prilipak al kopit za moj glad obroka. Đ. Baraković, vil. 332. Kopito, vrst ļuštura. Slovinac. 1880. 389. Kopito, Pecten jacobaeus. Crikvenica. D. Hirc.

d. *ime biļkama.*

a) Kopito, Asarum europaeum L. (Pavić). B. Šulek, im. 156.

b) Kopito ‚Geranium rotundifolium'. Vrbnik. D. Hirc.

c) kopito konsko, *vidi* konsko kopito *kod* konski, e, *k).* — *Između rječnika u Stulićevu* (kopito konsko, trava ‚erba giudaica' ‚virga aurea, herbae species'). Kopito konsko (prema lat. ungula caballina), češ. koňské kopito, poļ. końskie kopyto, 1. tossilagine (u sińskom rukopisu), Tussilago farfara L. (Petter, Sabļar); 2. Asarum europaeum L. (Durante). B. Šulek, im. 156.

e. *mjesno ime.* — *Između rječnika u Vukovu* (planina u Hercegovini). I povede uz Kopito Turke. Nar. pjes. vuk. 4, 129. — *I selo u Crnoj Gori,* Glasnik. 40, 18. *vidi i* Sladojevo-Kopito.

KÒPITOVÂŃE, *n. djelo kojijem se kopituje.* — *Stariji je oblik* kopitovanje. — *Između rječnika u Belinu* (kopitovanje ‚calcitramento' ‚calcitratus' 159a; ‚il ricalcitrare' 615b) *i u Stulićevu.* Poluvirstvo izhodi od neumitenstva brez kopitovanja samovoļnoga uzdržati se u zabludjenju. A. d. Costa 2, 116.

KÒPITOVATI, kòpitujêm, *impf. vidi* kopitati. — *U Belinu rječniku:* kopitovati prema tkomu ‚tirar calci ad uno' ‚calce vel calcibus aliquem petere' 158b, *i u Stulićevu:* kopitovati prema komu, v. kopitati.

KOPJ-, *vidi* kopļ-.

1. KOPKA, *f. ńekakva šubara za žensko, što se čini od puhovijeh koža (ovako je tumačeno u Bjelostjenčevu rječniku).* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kopka, ženska kapica ‚pilleus foemineus ex pellibus glirium'; *u Voltiģijinu:* ‚cappello donnesco di peli' ‚pelzhaube'; *u Stulićevu iz Bjelostjenčeva.*

2. KOPKA, *f.* mjesto u ledu iskopano. F. Kurelac, dom. živ. 49.

KÒPKÂŃE, *n. djelo kojijem se kopka.* — *U Vukovu rječniku.*

KÒPKATI, kòpkâm, *impf. dem.* kopati. — *Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* kòpkâ, *part. praet. pass.* kòpkân). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (dim. v. kopati). — *U svijem je primjerima u metaforičkom smislu.* Da nijo taj nepokorni naučnik kopkao da dozna što se pre nije znalo. M. Đ. Milićević, zlosel. 39. Učitelja je kopkalo, šta li to mora biti. Srp. zora. god. 1, sv. 1, str. 7. Kopkalo me, da počisto saznam. S. Matavuļ, novo oružje. 75. ‚Vide, kako joj đavo ne da mira, van je vavije kopka, dok nijesam uzo ovu tandaļu u ruke, pa e pro leđa nekolika puta ošin'o'. (reče čoek brbļavoj ženi). J. Bogdanović.

KOPLIK, *m. mjesno ime, vidi i* Kupelnik. — *U naše vrijeme.* Koplik je na jugoistočnoj strani skadarskog jezera. S. Novaković, zemļ. 50.

KOPĻACI, Kopļaka, *m. pl. ime seocu u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 26.

KÒPĻÂČ, kopļáča, *m. vidi* kopļanik. — *Samo u Stulićevu rječniku:* kopjač ‚miles hastatus'.

KÒPĻAČA, *f. uprav augm.* kopļe, *ali znači i kopļe, i ima različita značeńa.* — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kòpļâčâ. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (kopjača ‚lancia' ‚hasta praepilata' 424a), *u Voltiģijinu* (kopjača ‚dardo' ‚pfeil'), *u Stulićevu* (kopjača ‚hasta, lancea'), *u Vukovu* (‚die fahnenlanze' ‚lancea signifera').

a. *kopļe, sulica (orušje u pravom smislu).* Britke vučce pod lukovim i kopjače svi imaju. I. Gundulić 440. Ko kopjače, ko gvozdene šestoperce sve vladahu. G. Palmotić 2, 317. Na gori se vidje ńima oružanijeh četa ļudi, i kopjačam oholima brijeg obastrt oda svudi. 3, 194b. Kada bi oštrom kopjačom proboden. V. Andrijašević, dov. 161. Strijele imaju i kopjače. I. Đorđić, salt. 184. Sijedi za polače, a mladi za kopjače. (Z). Poslov. danič.

b. *vidi* kataršte. — *U Vukovu rječniku.* A kopļača od kopļa mu bješe kao vratilo. Đ. Daničić, 1sam. 17, 7. *(vidi* kopļište).

c. *strijela.* — *U Voltiģijinu rječniku.* — *Ovakovo značeńe nije dosta pouzdano.*

d. štap s banganetom *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.* Vuk, rječn.

e. preslica. u Župańi. F. Hefele.

KOPĻÀČICA, *f. dem.* kopļača. — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (kopjačica, v. kopice). Brze hrte vode, nose kopjačice, ter idu put vode. A. Sasin 145.

1. KOPĻAN, *adj. koji pripada kopļu.* — *Nema u narodnom jeziku, nego u knigama pisanima crkvenijem jezikom ima* kopiinь, *t. j.* kopijnь *mj.* kopijьnь. *od toga bi oblika moglo pravilno po-*

Digitized by Google

stati u današńem jeziku kopļan *(isporedi* dostojan). — *U Daničićevu rječniku*: kopiinъ ‚hastae' *s primjerom:* Javi se zvezda kopiinimь wbrazomь. Glasnik. 10, 249.

2. KOPĻAN, *m. vidi* Kopijan.

KÒPĻANICA, *f. rječica u Srbiji u vaļevskom okrugu.* I. Pavlović. — *I mjesto u istom okrugu.* Livada u Kopļanici. Sr. nov. 1867. 449.

KÒPĻANÎČKÎ, *adj. koji pripada kopļanicima.* Ne boj se na vrati kopjaničke straže. A. Kanižlić, rož. 20.

1. KÒPĻANÎK, *m. vojnik što nosi kopļe, oružan kopļem. — Može biti stara riječ, isporedi stslov.* kopijanikъ, *vidi i* kopļenik. — *Između rječnika u Belinu* (kopjanik ‚hastato' ‚hastatus' 866b; ‚armato di lancia' ‚hastatus' 102a. 424b; ‚alabardiere, portator d' alabarda' ‚alabardarius' 57a; ‚lanciatore' ‚jaculator' 424b), *u Bjelostjenčevu* (kopjanik ‚hastifer, hastatus, l. lanceatus miles'), *u Jambrešićevu* (kopjanik ‚hastatus'), *u Voltigijinu* (kopjanik ‚lanciatore, uomo astato' ‚mit einer lanze bewaffnet'), *u Stulićevu* (kopjanik ‚miles hastatus'), *u Vukovu:* ‚lanzenträger, (lanzier)' ‚hastatus'. — Cvijet od Bosne tuj poginu dobrijeh vitez kopjanika. A. Sasin 175b. Viteže operni, kopļaniče pravi . . . Đ. Baraković, vil. 351. Na końijeh svi Bošńaci sjaju svijetlo odjeveni, kopjanici svim hrabreni. I. Gundulić 326. Pak vojnici litvanskoga kneštva slijede, svi na końijeh kopjanici pod oružjem bijelijem sjede. 488. Za ńim dvijesti kopļanika. P. Kanavelić, iv. 337. Sedamdeset bojnokopļanika, kopļanika, izbrani junaka. Nar. pjes. vuk. 2, 246. — *U metaforičkom smislu.* Jere slidiš kopjanika tvoga, vojvodu Isukrsta. P. Posilović, nasl. 126a.

2. KOPĻANIK, *vidi* Kopijanik.

KOPĻANINA, *f. augm.* kopļe. — *U Stulićevu rječniku:* kopjanina, veliko kopje ‚ingens kasta'. — *nepouzdano.*

KOPĻARI, *m. pl. mjesno ime.*

a. *selo u Bosni.* Kopjari. Schem. bosn. 1864. 20. Na selo Kopļare. F. Jukić, zemļ. 34.

b. *selo u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* K. Jovanović 119.

KOPĻARSKI, *adj. koji pripada Kopļarima.* Kopļarska *(opština).* K. Jovanović 119.

KÒPĻAST, *adj.* lanceatus, *nalik na kopļe. — Načińeno u naše vrijeme.* Po bazi biļni organ može biti: kopļast, . . . J. Pančić, bot. 27.

KOPĻATI, kopļam, *impf. kopńeti.* Zemļak. 1871. 2.

1. KÒPĻE, *n.* lancea, hasta, *orušje što se sastoji iz duge motke kojoj je na vrhu °(naj češće gvozdeni ili nadni) šiļak; kopļem se probada ne ispustivši ga iz ruke, ili se baca na neprijateļa (vidi* a, *b)). — Naj stariji je oblik* kopije, *poznije* kopje, *pak* kopļe. *ovaj se naj mlađi oblik nalazi naj prije* XVII *vijeka u pisaca Baraković (osim jednoga mjesta gdje ima gen. pl.* kopaj *radi slika.* vil. 63), *Krnarutića (uz* kopje), *Radovčića, Zanotti,* XVIII *ima ga svagda Kavańin (ali je nepouzdano izdańe), Banovac, F. Matić, Bašić, Radić (jedina ova dva između Dubrovčana), Rajić. ali se preko toga nalazi još češće stariji oblik* kopje, *n. p. u gotovo svijeh Dubrovčana (osim gore kazanijeh; u Gundulića na str.* 287 *treba čitati* kopja, *a ne* kopļa), *u Slavonaca Bačića, Kanižlića, Katančića, u Bošńaka Lastrića, u Ličanina Došena, u Dalmatinca Kačića; i u naše vrijeme, premda je običnije* kopļe, *čuje se na mnogo mjesta i* kopje, *n. p.: u Barańi,* Nar. pjes. vuk. 1, 11; *u gorńem primorju,* 1, 58; *u Crnoj Gori,* Pjev. crn. 6b; *u Bosni,* Nar. pjes. juk. 70; *u Lici,* J. Bogdanović. *Oblik se* kopije *ne samo nalazi u knigama pisanima crkvenijem ili mješańijem jezikom, kao n. p.:* Kopije onoje. Š. Kožičić 24b, *nego i docnije (pa u Istri i u naše doba). i to ili radi stiha, kao:* Sto kopija podigoše. J. Palmotić 320. Pojejmo kopije, koga j' mańe škoda. Nar. pjes. istr. 2, 33. *(u ovom primjeru:* A on junak koj' biše, koj' kopijem obaraše vitezove moje? Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 16. bog. 121, *treba jamačno čitati* koji biše, koji kopjem, *kako se poznaje po metru), ili prema crkvenom jeziku, kao ovdje:* Posle vojske kopijem u trńe, kažu ļudi. S. Tekelija. let. mat. sr. 120, 14; *u ovom primjeru:* Kopijem rańena. S. Badrić, ukaz. 28, *može biti da je pisarska ili štamparska pogreška. — Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kopije, *rus.* копье, *češ.* kopí, *pol.* kopia *ženskoga roda, što može biti i praslavensko, i tumači ńeke riječi istoga roda u našem jeziku, kao n. p.* kopļača. — *Može biti da postaje od korijena glagola* kopati; *ne čini mi se da treba misliti na grč.* κοπίς, *veliki nož. — U svijem je rječnicima: u Vrančićevu:* kopje ‚hasta; lancea'; *u Mikaļinu:* kopje, sulica ‚hasta, sarissa, lancea, telum, dolo, conctus'; *u Belinu:* kopje ‚hasta' ‚hasta' 366b; ‚lancia' ‚hasta praepilata' 424a; ‚picca, legno lungo con ferro in punta per uso di guerra' ‚hasta' 562a; *u Bjelostjenčevu:* kopje ‚hasta, sarissa, lancea', v. darda; *u Jambrešićevu:* kopje ‚hasta'; *u Voltigijinu:* kopje ‚asta, lancia, alabarda, picca' ‚lanze'; *u Stulićevu:* kopje ‚hasta, lancea'; kopļe, v. kopje; *u Vukovu:* ‚die lanze' ‚lancea, hasta' *s primjerima:* Poslije boja kopļem u trńe. Odskočilo (ili iskočilo) sunce s kopļa; *u Daničićevu:* kopije ‚hasta'. — *Naj običniji je oblik za gen. pl.* kopâļâ, *vidi* Osvetn. 2, 183. Bos. vila. 1888. 194. *ovako uči i Daničić,* glasnik. 11, 6; obl.s 13. *potvrđuje se i starijim kratkim oblicima:* kopaj. Đ. Baraković, vil. 63; B. Krnarutić 21; *i* kopaļ. Đ. Baraković, vil. 111. 321. jar. 29; *ali gdjegdje se nańodi i* kópļâ (kópjâ: Sunuše se s oba kraja dvije dubrave kopja vitijeh. I. Gundulić 346. 425. Kopja vitijeh dvije dubrave staše oda svud u čas ovi. 540. Od kopja bi naših teških uzdržano nebo bilo. G. Palmotić 2, 341), *tako n. p. u narodnoj pjesmi našega vremena:* I više ńi devet bojni kopļa, oko kopļa devet dobri końa. Nar. pjes. vuk. 2, 305. *u čakavaca se nalazi i oblik* kòpļî (kopji. H. Lucić 256; B. Krnarutić 16).

a. *sa značeńem kao sprijeda.*

a) uopće. Vьzьmь kopije. Stefan, sim. pam. šaf. 6. Bezь strêlь strêļaje i bezь kopija body. Domentijana 98. Vьzьmь... štitь i kopije. Danilo 349. Pride na 'no mesto s lanterami i s kopji. Korizm. 98a. Kopjem Isusu rebra probode. 97b. Dvignuti tvoju glavu na kopju. Zborn. 36a. Ki ļudi skovaše ono kopije? Pril. jag. ark. 9, 104. (1520). Vidil sam, gdi slomi, u jedno savezav, pet kopji. H. Lucić 256. Gdje ti 'e koń, kopje i štit? M. Držić 31. Kopje u ruci sveđ prid ńim nošaše. D. Rańina 12b. Oklope tko stavļa, tko kopje uzima. A. Sasin 221. Hejam Aleksandrov na kopju suproć ńim iznese. Aleks. jag. star. 3, 235. Iznesoše ńemu kopje elefantovo. 244. Uzriše se i udriše se i kopija slomiše. 261. I tolik sta vapaj po vo(j)ski i buka, klapat od kopaj . . . Đ. Baraković, vil. 63. Braneć me svaki čas već kopaļ slomiše. 321. Reka' bi kamen krug od bilih okopaļ, vrh ńega pruten lug uzvišen od kopaļ. 111. Kako kad na kopļe oružan vitez gre. 319. Vitezi od kopaļ

Digitized by Google

hraboti pripravi. jar. 29. Ono isto kopje i ostale stvari kojijema mu su zadavali muku. M. Orbin 235. Bolje vam je smrt stignuti, i u boju s kopjem pasti. I. Gundulić 292. Gdje u slici ogńa živa reseći je teško oklopje, silno carstvo tve poziva i na sablju i na kopje. 308—309. Među kopja, među mače proz led teče i proz vodu. 309. Kô kraljević silna cara kopla *(čitaj* kopja) slomi, sablje skrši. 287. Sve *(djevojčice bojne)* u rukah kopja nose a u očiju drže strijele. 331. Među kopjim, među mačim družiću te verna svuda. 339. A na kopja zgar nabili budući im glave opeta. 559. Ja odredih moje prsi šipu kopja. I. V. Bunić, mand. 25. Šćit s koplem. B. Krnarutić 12. Toga kopje brkne, toga koń potare. 18. Ne bih protiv ńemu dvigal kople moje. P. Radovčić, nač. 175. Tu činiše strašna dila s kopli, s mači. I. Zanotti, skaz. 13. Trka końe, kopla vlada. J. Kavańin 274a. Pavo koplem probjen svrši muku. 307b. Jere su otvorena prsa s kopjem. A. Baćić 88. On ga nastojaše s koplem udariti. J. Banovac, pred. 36. Vidi mu otvoriti ranu s jednim koplem. prisv. obit. 58. Neprijatelji naši uzdaju se u mače, kopja. F. Lastrić, test. 20a. Naostriće tvrdu srčbu za sulicu iliti kopje. ned. 391. Čavle, kopje i križ sveti. A. Boškovićeva *u* I. M. Mattei 353. Hotijući u lovu zvirku kopjem udariti. A. Kanižlić, kam. 253. Zabacivši štit i kopje. 664. Bi rańen koplem. F. Matić 39. Iza boja kopje u trnje. (Z). Poslov danič. Tu je końa odsjela prema dvoru Ivanovu, svu na kopje zatekla l'jepu hrvatu *(sic)* gospodu, i na kopje zatekla Ivana Hrvaćanina. Nar. pjes. bog. 103. (Ovdje ‚in procinctu', ili tačnije ‚in armis' pod oružjem. V. Bogišić. 375). Brke imal do ramena, kopjem Turak prometival. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 16. Kopja će se pokršiti. V. Došen 228b. Šure zetu igre zametnuše, iznosoše na kopju jabuku. And. Kačić, razg. 154b. Sikući se i s kopjim boduči. kor. 322. S glavom na kopje nabodenom. I. J. P. Lučić, razg. 104. Nejaki je Jova dorastao do vranoga końa i do sedla, i do kopla i do britke sablje *(vidi* 1. do, I, 3, a, *a)).* Nar. pjes. vuk. 1, 575. Koplem junak bistru vodu muti. 1, 585. Uzja Miloš pomamna kulaša, pa okrenu od b'jela šatora zametnuvši kople naopako, govori mu srpski car Stjepane: ‚Ne nos', sinko, kople naopako, već okreni kople u napredak'. 2, 145. Dok satrše ona kopla bojna, potegoše perne buzdohane. 2, 282. Tu su mloga kopla izlomlena. 2, 294. Uprtio kople na ramena. 2, 352. Kad to vid'li kićeni svatovi, naopako kopla okrenuše. 3, 523. Nakom boja koplem u trńe. Nar. posl. vuk. 188. Pa ga *(sunce)* đavolski car nabio na kople i nosio na ramenu. Vuk, nar. pjes. 2, 84. Da ga pribodem koplem za zemlu. Đ. Daničić, 1sam. 26, 8. Krš kopala a zveka sabala. Osvetn. 2, 133.

b) kazano je sprijeda da se koplem udara na neprijatelja na dva načina: sva je prilika da se u primjerima kod a) (koji nijesu iz narodnijeh pjesama) misli na prvo. u narodnijem se pjesmama ne zna svagda, koji je način, ali se u ńekijem to posve dobro zna. evo ńekoliko primjera: aa) za prvi način (kad se ne ispušta kople iz ruke). Pak poteže kople ubojito, pribode ga u zelenu travu. Nar. pjes. vuk. 2, 153. Koga Marko koplem udaraše, preko sebe ńega preturaše. 2, 252. Koji ono dobar junak bješe, što dva i dva na kople nabija? 2, 314. Na Ivana juriš učinio, gleda koplem u srce junaka; kleče dorat u zelenu travu, Ivu kople visoko nadmaši, ne može mu kalpak oboriti, a kamoli raniti junaka; manu sablom Senkoviću Iva, agi kople do ruke proseče. 3, 397. — *bb) na drugi način (kad se baca kople).* Baci kople bijelo Latinče na Miloša u prsi junačke; Miloš drži zlatna šestoperca, na ńega je kople dočekao, prebio ga na tri polovine. Nar. pjes. vuk. 2, 146. Pusti kople Miloš Voinović, te prikova bijelo Latinče, prikova ga za Leđanska vrata. 2, 146. To mu reče, bojno kople pušti, ... kako kople na planini zviznu, soko đogo pado na kolena, iznad ńega kople preletilo. 2, 282. Pak poteže svoje bojno kople, da udari Kraljevića Marka. 2, 407. Baci kople crni Arapine, da udari bolesna Dojčina. 2, 467. Od kopla je gilit načinio. 2, 560. Ako li ga koplem ne pogodiš. 3, 387.

c) uz kople *staje često, osobito u poeziji, ńeki adjektivi kao pridjevi koji bi tobože isticali kakvu osobinu ali se uopće kažu o kakvom mu drago koplu. takovi su pridjevi:* bojno *(vrlo često),* ubojito, ubojno. Bojnim kop*(j)*im ki slovete. M. Vetranić 2, 478. Pak jadno za time, na drvu gdi biše, zlim kopjem bojnime prsi mu raniše. D. Rańina 148b. Da se u srpe kopja bojna ukrive. I. Đorđić, uzd. 137. Tko kripko srce ima, bojno kopje hitro prima. V. Došen 1a. U ruku se bijaše bojna kopla dobavio. Nar. pjes. bog. 9. A bojno je kopje položio među uši dobru końu svomu. And. Kačić, razg. 254b. A do końa i do bojna kopla. Nar. pjes. vuk. 2, 75. Kraljeve ga dočekaše sluge na mačeve i na kopla bojna. 2, 113. Na bojna se kopja udariše. Pjev. crn. 6b. Pred čadorom do tri bojna kopja. Nar. pjes. juk. 70. Bojnim koplem i vitim tetivom. Osvetn. 2, 64. Bojna kopla kano gora steća. 3, 113. — Dadoše mu kople ubojito. Nar. pjes. vuk. 2, 138. Pa uzimle kople ubojito. 2, 248. Pa se Šarcu na ramena baca, a uprti kople ubojito. 2, 350. — I ubojna kopla uzimaše. 3, 381. — vito *(vrlo često prije našega vremena; nemam nijednoga primjera iz narodnijeh pjesama ovoga vijeka).* Jer kada ti pade, nam se stanovito u rukah pripade mač i kopje vito. H. Lucić 238. Tere to mu vito kopje na peren šćitak prija. Nar. pjes. *u* P. Hektorović 21. Tako mi moga vitkoga kopja. M. Držić 173. Vito kopje ńe je igla. I. Gundulić 332. Zatjeca ga i poziva s britkom sablom, s kopjem vitijem da izide ńoj protiva. 342. On na końu s vitijem kopjem i s perenijem štitom stoji. I. Gundulić 428. Vitijem kopjem srca bije, britkijem mačem žńe živote. 446. Vito kopje. G. Palmotić 1, 360. 2, 83. Stijezi oholi, kopja vita. B. Bettera 26. Nijesu turska kopja vita toli snažna. J. Kavańin 215a. Vitą kopla kano gora gusta. Osvet. 2, 111. Koliko vitih kopalja u djece ńegove. Bos. vila. 1888. 194. *u jednom primjeru:* uvito. Korugva im množ razlika vrhu kopja trepti uvitih. I. Gundulić 425. — *rjeđi su pridjevi:* oštro. Gdje mi gńivno rastvoriše s oštrijem koplem slavne prsi. A. Vitalić, ost. 286. Oštro kople podsmijeh sami. J. Kavańin 199a. Pa potrže bojno kople oštro. Nar. pjes. vuk. 3, 396. — ljuto. Ljutim kopjem satarisati. A. Kanižlić, kam. 49. — zlo. Zlim kopjem bojnime prsi mu raniše. D. Rańina 148b. — teško. Teško kopje. G. Palmotić 1, 120. — junačko. Sutra mene poziva na junačko bojno kople. Nar. pjes. bog. 47. — viteško. A sadi ti vera budi, Radosave, Vladkova, viteško kopje... Nar. pjes. *u* P. Hektorović 21.

d) vidi kostajnica, kostolovka, koštunica.

e) katkad se kople (s tupe strane) zabada u zemlu. Na vrh glave Saulove stoji kople zabijeno u zemlu. Đ. Bašić 148. Više glave kopje udariše. Nar. pjes. vuk. 1, 11. A više mi glave

Digitized by Google

kopje posadite, a za kopje moje dora privežite. 1, 394. A barjake nuz dvor prisloniše, bojna kopja u dvor udariše. 1, 535. A đavo udari kopjem u zemju. 2, 84. Na kuli je kopje udareno, na kopju je od zlata jabuka. 2, 148. Pa udari kopje u ledinu, za kopje je privez'o Šarina. 2, 248. Pred čadorom pobijeno kopje, a za kopje vranac konic svezan. 2, 272. Saul ležaše i spavaše između kola, i kopje mu bješe čelo glave pobodeno u zemju. Đ. Daničić, 1sam. 26, 7.

f) kopje (u pravom smislu) može se upotrebljavati i kao mjera za duljinu. Mladi Jovo koña igra, u livadu kopje mjeri ... Vila Jovu govorila: ‚Što livadu kopjem mjeriš?' Nar. pjes. vuk. 1, 53. Kopajte mi raku u polu široku, dva kopja široku, četiri dugačku. 1, 398. *(Kulaš)* po tri kopja u prijeko skače, po četiri nebu u visine. 2, 140. Doklen sunce dobro kopje ne oskoči. Nar. prip. vuk.[2] 263 *(vidi i drugi primjer u Vukovu rječniku).* Krasna lica, visok kao kopje. P. Petrović, gor. vijen. 82.

g) u metaforičkom smislu. Vitez koga krunom kopje obdari. I. Gundulić 318. Mre braniteļ naš hrabreni, vito kopje, štit pereni sve latinske zemje pada. Ġ. Palmotić 2, 88. Kopjem srebrnijem boj biti. (D). Poslov. danič. Udri ovu moju otvrdnutu pamet oštrim kopjem ļubavi tvoje. F. Matić 102. I nek bojno kopje prime, bojno kopje od kriposti. V. Došen 10[b]. Pak jezična kopja dižu do nebesa da dosižu. 185[a]. Marija kopjem bolesti ustrijeljena. L. Radić 49.

b. *motka na kojoj stoji što vezano ili drukčije pričvršćeno, da se na ńoj može nositi.*

a) za barjak, vidi katarište. *motka je u ovom slučaju često posve nalik na pravo kopje.* Barjak nosi od crļene svile, na ńem cimer odovud magarskog, a odonud kraļestva horvatskog, kopje zlatno, kita visi zlatna. M. Katančić 69. Te on razvi svilena barjaka, okrvavi na kopju jabuku. Nar. pjes. vuk. 3, 468. Motku, na kojoj crkvena litija, pa barjak, pa zastava visi, zovu ‚kopjem'. *u Lici.* J. Bogdanović. Kopje, štap na koji se meće barjak. u naše vrijeme u Stonu: ‚Blizu kuće zasađeno mu je kopje'. M. Milas.

b) kopje, duga lijenka na kojoj su natknute osti (inače ostiļ). L. Zore. *(riba se i pravijem kopjem, vidi:* Kod noćnog ribańa na Visu običavaju zbosti ribu kopjem ili prisjeć mačem. L. Zore, rib. ark. 10, 381).

c) u jednom primjeru XVII *vijeka: u križa dulji dio što se drži u rukama, kad se nosi križ.* Kopjem od križa udara u vrata. B. Kašić, rit. 315.

2. KÒPLE, *n. ime planini. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (planina u Hercegovini) *s primjerom:* Neka bježi uz Kopje planinu. (Ogled. sr. 94).

KOPLEČAN, kopječna, *adj. koji pripada kopju. — U Stulićevu rječniku:* kopječan ‚hastae, lanceae' *s dodatkom da se nahodi u Gundulića (?). — nepouzdano.*

KOPLEN, *adj. postaje od* kopje. — *U dva primjera* XVII *i* XVIII *vijeka: u prvome (pisano, možebiti štamparskom griješkom,* koplen) *jamačno znači: oružan kopjem; u drugome može biti: nalik na kopje.* Trojica jizdiše Majarov koplenih. I. T. Mrnavić, osm. 45. Kod sebe držaše jednu malu partižanu kopjeno oružje. Nar. pjes. bog. 182.

KOPLENICA, *f. ime selu u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 48.

KÒPLENÎK, *m. vidi* 1. kopļanik. — *Oblik* kopļanik *vaļa da je u našemu jeziku običniji, ali* kopļenik *može biti praslavenska riječ, isporedi rus.* копейникъ, *češ.* kopeník, *poļ.* kopienik. — *Između rječnika u Mikaļinu* (kopjenik ‚hastatus miles, lanceatus'), *u Stulićevu* (kopjenik, v. kopjanik), *u Vukovu:* vide kopļanik *s primjerom:* Kućajinska bojna kopļenika. (Nar. pjes. vuk. 2, 482). Kopļenike sa strane pustiše. I. T. Mrnavić, osm. 56. Tu se siku pišci i końici, tu se bodu silni kopjenici. And. Kačić, razg. 234[a].

KOPLĘNE, *n. djelo kojijem se kopi. — U Bjelostjenčevu rječniku.*

KOPLÈTINA, *f. augm.* kopļe. — *U Stulićevu rječniku:* kopjetina ‚ingens hasta'.

KOPLEVAC, kopļevca, *m. u Stulićevu rječniku:* kopjevac, v. kopjanik. — *nepouzdano.*

KÒPLEVIĆ, *m. presime. — isporedi* Kopijević. — *pisano* Kopjević XVIII *vijeka.* And. Kačić, kor. 458. — *I kao mjesno ime. u Vukovu rječniku:* zidine od namastira negdje u nahiji šabačkoj.

KOPLEVIĆI, *m. pl. ime zaseoku u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 69.

KOPLICA, *vidi* 4. kopica.

KOPLÍCE, *n. dem.* kopļe. — *Nalazi se samo oblik* kopice *(mj.* kopjice). — *Može biti i stara riječ, isporedi stslov.* kopiice (kopijce), *a i praslavenska, isporedi češ.* kopice; *ovaj oblik postaje od* kopije. — *Između rječnika u Belinu* (‚lancetta, dimin., lancia piccola' ‚lanceola' 424[a]), *u Voltigijinu (vidi dalje), u Stulićevu* (‚lancetta' ‚parva lancea'). Mo'e vito kopice. M. Držić 38. — *U Voltigijinu rječniku ima:* kopice, f. pl. ‚lancetta' ‚lansette, lasseisen'. — *Ovo je značeńe jamačno izmišļeno prema tal.* lancetta; *a pisac je griješkom shvatio kao da je množina ženskoga roda.*

KOPLINE, *f. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu jagodinskom.* Zemļu u Kopļinama. Sr. nov. 1875. 513.

KÒPLIŠTE, *n. uprav drvo u kopļa, pa može značiti što i* 1. kopļe, b, *i motku uopće. — U čakavaca ima* šć *mj.* št. — *U svijem primjerima stoji i mj.* ji (kopište, kopišće). — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (kopišće ‚pertica') *gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjenčevu* (kopišće, štanga, v. drug; držalo kopja), *u Voltigijinu* (kopište ‚pertica, stanga' ‚stange'), *u Stulićevu* (kopišće, v. lijenka *iz Bjelostjenčeva).* Razviti ga *(barjak)* na kopištu hrvatske samostalnosti. M. Pavlinović, razl. spis. 308. Kopišće, 1. drvo na koje je kopļe nabjeno. 2. vitka motka na koju se nadijevaju osti, zastava itd. M. Pavlinović.

KOPLOMETAŃE, *n. samo u Stulićevu rječniku:* kopjometańe ‚jactus lanceae'.

1. KOPNÌCA, *f. vidi* kopnina. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Pušti ovcu u kopnicu pa se ti onda za ńu ne staraj'. J. Bogdanović. ‚Pušti ovcu u kopnicu, a ciganku u selo, pa im se ne boj zla'. u Dobrosolu. M. Medić.

2. KOPNICA, *f. grob, isporedi* kopati, 1, e. — *Samo u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Što 'e crkvena iziskovat jošter mjesta za svoj pogreb? nek kopnica smradna ļude ljepša otara svetijeh bude. J. Kavańin 28[b]. Nakon godišt nikolice našast tijelom na prinose, stijenu jači od kopnice htijuć odklonit ne mogoše. 325[a].

3. KOPNICA, *f.* kopča na haļincu ženskom. Tordinci. D. Hirc.

KOPNIK, *m. mjesno ime. — Pomińe se* XVII *vijeka.* Uze uz Savu druga mesta: Kopnik ... P. Vitezović, kron. 186.

Digitized by Google

KOPNÌNA, *f. mjesto gdje je snijeg okopnio, pa i uopće mjesto gdje nema snijega (vidi sadńi primjer).* — *Mislim da se akc. mijeńa ne samo u voc.:* kȍpnino, kȍpnine, *nego i u dat. sing.* kȍpnini, *u acc. sing.* kȍpninu, *u nom. i acc. pl.* kȍpnine. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* („schneeloser platz' ‚locus nivibus vacuus'). Na kopnini bolan Jova leži. Nar. pjes. vil. 1866. 501. Tu je zimi kopnina kao ļeti. S. Ļubiša, prip. 96.

KÒPNITI, kȍpnîm, *impf. rastapati.* — *Dosta se rijetko nalazi; može biti da je načińeno kao kauzalni glagol prema* kopńeti *(vidi).* — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* kȍpńâh, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kȍpnî, *u ger. praes.* kȍpnêći, *u part. praet. pass.* kȍpńen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.*

a. *aktivno.* — *U dva primjera* XVI *i* XVIII *vijeka (u obadva u metaforičkom smislu), a između rječnika u Voltiġijinu* („liquefare, struggere' ‚zerschmelzen, auflösen'). Kad li oči ńe svrne, takmenja kojim ni', užiže, umara, rasćińa i kopni. D. Rańina 101b. Blago on *(bogatac)* čudno ko sadrije, plaho kopni i razlije. J. Kavańin 48a.

b. *sa* se, *refleksivno, kopńeti.* — *U Mikaļinu rječniku:* ‚apparet terra, ut fit in liquefactione nivis vel in aquae recessu'; *u Bjelostjenčevu:* kopni se ‚terra apparet ut fit in liquefactione nivium, l. recessu aquae; terra exsiccatur'; *u Stulićevu uz* kopniti *(kopńeti).*

KȍPNO, *n.* terra, terra continens, aridum, siccum, *zemļa, kraj, suho, ono na čemu nema vode, ističući da nije more pa gdjegdje da nije ni druga voda (rijeka; jezero itd.). može se (kao u naj prvom primjeru) istaknuti u užem smislu kao veliki prostor suhe zemļe* („terra continens') *nasuprot östrvâ.* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kopъno, *(malorus.* кипно ‚thauwetter'), *češ.* kopno. — *Nije dosta jasna riječ: ńeki shvaćaju kao da je sredńi rod od adj.* kopan, *ali se i kod toga različno može misliti, jeli sadašńe značeńe u riječi* kopno *postalo od drugoga ili od trećega značeńa u* kopan *(vidi n. p.* kopno, země kopná ‚nicht gefrorner, hackbarer boden'. J. Jungmann, slovník česko-německý); *moglo bi se pomisliti i na postańe od* kopa, *kao da se hoće kazati da zemļa nije ravna kao more (da su po ńoj kope); po svoj prilici biće naj prvo shvaćańe (vidi* kopan, b *i* kopńeti) *naj boļe. ovako misli i Miklošić (kao pravi supstantiv).* — *Nema nijednoga primjera iz pisaca Bošńaka, kao da je riječ poznata samo po zapadnijem i sjevernijem krajevima. u naše vrijeme može biti da je narodna samo u sjevernoj Dalmaciji i kod ńekijeh čakavaca.* — *Između rječnika u Mikaļinu* (kopno, suho, zemļa ‚terra'), *u Belinu* („kȍpno' ‚terra, il continente' ‚terra' 729a), *u Bjelostjenčevu* („continens'. 2. kopno, pritoplo ‚terra exsiccata'), *u Voltiġijinu* („continente, terra ferma' ‚festes land'), *u Stulićevu* („terra'; kopnom i morem, na kopnu i na moru ‚terra marique'), *u Daničićevu* (kopьno ‚terra continens'). Ne bi mogli lêtinь sь ѡtokь skupiti kako to i s kopna. Spom. sr. 2, 96. (1409). Po moru, po kopnu. Transit. 62. Na kopno i na more. Š. Kožičić 43a. Reče Bog: ‚Da se skupe vode, koje pod nebom jesu, u mjesto jedno i prikažet se kopno' ... Imenova Bog kopno zemļom ... N. Rańina 113b. gen. 1, 9. 10 *(malo prije ovoga na istoj strani riječju* kopno *zlo se prevodi lat.* firmamentum: Reče tadaj Bog: ‚Budi kopno usrjed voda i razdijeli vode od voda'. I učini Bog kopno. gen. 1, 6. 7). Po kopnu i moru ako ćeš kraļevat. M. Vetranić 1, 49. Po kopnu i vodi. 1, 52. I kopno tko hodi ... 2, 87. Hoteći po kopnu pojti. Anton Dalm., nov. tešt. 204b. act. ap. 20, 13. Kopnom koń i hrabri vojnici a po moru raslike plavi gledajući. P. Zoranić 42a. Otok biše podaleko od kopna čineskoga. B. Kašić, fran. 195. Nî kopna ni mora ... gdi Zadar ne prista. Đ. Baraković, vil. 102. Sam ta put od gore na kopno izhodi, u istok od zore na vrata izvodi. 106. Ne vidjah sunašca ... ni kopna ni kraja. 298. Ili putnik kopnom jaše il' pomorac more brodi. I. Gundulić 287. On na moru Turke pobi, a na kopnu ti ih pridobi. 371. Gladni u kopnu, žedni u vodi. 517. I po kopnu i po vodi. Ġ. Palmotić 1, 170. Ti ćeš kopnom put uzeti. P. Kanavelić, iv. 367. Za te ajer, kopno, vode jatom, stadom, ribom rode. J. Kavańin 14b. Kopna i mora nu delije, grada i kraļa braniteļi. 111a. Svak bježi od umora prjeko kopna, prjeko mora. 147b. Tu u greb kopna na visoko pritiska ga kami. 178a. Kopnom, morem, u ratu i miru. 203b. Na kopnu i na moru rasbio Rimļane. I. Đorđić, ban. 121. I s kopna i od mora na zidove navališe. A. Kanižlić, kam. 825. Da od kopna odveze se malahno. S. Rosa 61b. Potom sta na kopno, bi odveden od vojnika. Đ. Bašić 198. Posli toga poče sa svih stran, s kopna i mora grad biti. And. Kačić, razg. 157. Druga vojska rimska dođe u Dalmaciju po kopnu. kor. 319. Pokaza se kopno. D. E. Bogdanić 2. Da do kraj kopna dopre. A. Kalić 482. Voda kopno činila se. N. Marči 107. Sveđ se čudim ja u meni, kô me more ne utopi, al' mi kopno jaz pakļeni ne rastvori i priklopi. 100. Plavčica je šla po kopnu. Nar. pjes. istr. 6, 9. Brod, ki će hodit po kopnu kodi po moru. Nar. prip. mikul. 75. Lijepa svijeta kano gorskog cvijeta, sińeg mora, kopna prisumita. Osvetn. 3, 20. Crveni Hrvati dobrim dijelom hajdukovahu i morem i kopnom. M. Pavlinović, razg. 80. Kopno ‚terra'. M. Pavlinović. Kȍpno („terra) continens'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. IIftsg. 20.

KOPNOMJERAC, kopnomjerca, *m. geometar, mjernik, zemļomjerac.* — *U Belinu rječniku:* ‚geometra, misuratore della terra' ‚geometra' 341a; *u Bjelostjenčevu: (kajkavski)* kopnomerec, v. zemļomerec; *u Voltiġijinu:* ‚geometra, agrimensore' ‚erdmesser'; *u Stulićevu:* ‚geometres'.

KOPNOMJERAN, kopnomjerna, *adj. koji pripada kopnomjerju, geometrički, mjerstven.* — *U Belinu rječniku:* kopnomjerni ‚di geometria' ‚geometricus' 341a; *u Voltiġijinu:* kopnomjerni ‚geometrico' ‚geometrisch'; *u Stulićevu:* ‚geometricus'. — *U Stulićevu rječniku ima i adv.* kopnomjerno ‚geometrice'.

KOPNOMJERJE, *n. geometrija, mjerstvo, zemļomjerje.* — *U Belinu rječniku:* kopnomirje ‚geometria, quella parte di mattematica che versa intorno il misurar la terra' ‚geometria' 341; *u Voltiġijinu:* ‚geometria' ‚erdmesskunst'; *u Stulićevu:* ‚geometria'.

KOPNOPISALAC, kopnopisaoca, *m. geograf, zemļopisac.* — *U Stulićevu rječniku: (griješkom)* kopnopisaoc ‚geographus'.

KOPNOPISALSKI, *adj. koji pripada kopnopisaocima.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚ad geographiam pertinens'.

KOPNOPISJE, *n. geografija, zemļopis.* — *U Belinu rječniku:* ‚geografia' ‚geographia' 341a; *u Bjelostjenčevu:* kopnopisje, navuk zemelskoga ladańa ‚geographia'; *u Voltiġijinu:* ‚geografia' ‚erdbeschreibung'; *u Stulićevu:* ‚geographia'. — *I u Belinoj knizi:* Kako onom učeniku koji bivši

Digitized by Google

nastojo na kopnopisje, činaše mu se veliku stvar ovi okoliš zemaļski. A. d. Bella, razgov. 181.

KOPNOPISNIK, *m. u Stulićevu rječniku:* v. kopnopisaoc.

KOPNORASPISALAC, kopnoraspisaoca, *m. vidi* kopnopisalac. — *U Belinu rječniku:* kopnoraspisalac ‚geografo' ‚geographus' 311b.

KOPNORASPISNIK, *m. vidi* kopnopisalac. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kopnorazpisnik, znan zemelskoga ladańa ‚geographus', *i u Voltiġijinu:* ‚geografo' ‚erdbeschreiber'.

KOPNOTEŽAČKI, *adj. koji pripada kopnotežańu.* — *Samo u Stulićevu rječniku: (po dubrovačkom govoru)* kopnotežaški ‚ad agriculturam spectans'.

KOPNOTEŽAŃE, *n. ratarstvo.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. zemļotežańe.

KOPNOTEŽATEĻ, *m. ratar, težak.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚agricultor'.

1. KOPNUTI, kopnem, *pf.* kopati, *znači samo jednom udariti motikom ili drugijem orućem u zemļu kod kopańa, ili se može shvatiti kao dem.* kopati. — *Ima i češ.* kopnouti *i rus.* копнуть, *ali vaļa da nije praslavenska riječ, jer bi u ovom slučaju po svoj prilici* p *ispalo ispred* n, *isporedi* kanuti, tonuti, prionuti, usnuti. — *U knìzi pisanoj crkvenijem jezikom, i otale u Daničićevu rječniku* kopnuti ‚fodere'. Malo kopnuvše. Domentijanb 59.

2. KOPNUTI, kopnem, *impf. vidi* kopńeti. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Ćutim život moj kopnuti. G. Peštalić 31. Srce mi kopne. 183.

KÒPŃA, *f. kopańe, okopavańe.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚das umgraben, umhauen des weinbergs, des kukuruzackers' ‚fossio'). Iza kopńe zabadaj koliće. J. S. Reļković 182. Naše su tri kopńe francuskima u vremenu jednake. P. Bolić, vinod. 1, 218. Neuredna i nevaļana kopńa služi ovima travama da boļe rastu. 1, 224.

KÒPŃAČA, *f. u narodnoj zagoneci našega vremena.* Skoči koza kopńača, na glavi joj pogača, iz pogače devet štapa, a iz štapa devet kolača. *odgonetļaj: ploča (konska).* Nar. zag. nov. 170.

KOPŃAR, *m. ime livadi u Srbiji u okrugu ćuprijskom.* Sr. nov. 1875. 1308.

KÒPŃĚŃE, *n. djelo kojijem se kòpnî i kojijem se kòpnî.* — *Stariji je oblik* kopńenje. — *U tri rječnika (u sva tri grìješkom mj. prvoga* ń *ima* n).

a. *vidi* kopńeti. — *U Belinu rječniku:* kopnenje ‚liquefazione, il liquefarsi' ‚liquescere' 441a; ‚svenimento, il venir meno' ‚defectio' 716a.

b. *vidi* kopniti. — *U Voltiġijinu rječniku:* ‚liquofazione' ‚zerschmelzung', *i u Stulićevu:* ‚liquefazione' ‚fusura'.

KÒPŃETI, kòpnîm, *impf.* tabescere, *rastapati se, uprav o snijegu, pa i o mrazu, o ledu, a (naj češće) u pisaca u prenesenom smislu.* — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* kopnímo, kopníte, *i u ger. praes.* kopnéći. — -ńe- *stoji u južnom govoru mj. negdašńega* nje (nê), *te u istočnom glasi* kòpneti, *u zapadnom* kòpniti *(često se ovaj oblik nalazi i u pisaca koji u ostalome pišu po južnom govoru).* — *Riječ se nalazi samo u južnijeh Slavena i u Malorusa, isporedi novoslov.* kopnêti, *bug.* snêgot kopni, *malorus.* копниты. — *Radi postańa vidi kod* kopno. — *U našemu se jeziku nalazi od* XV *vijeka (vidi* b, *b)).*

a. *u pravom smislu.* — *Između rječnika u Belinu* (kopniti ‚liquefarsi, disfarsi, distrugersi' ‚liquiesco' 441a), *u Stulićevu* (kopniti ‚liquefieri, liquescere, destrui, sensim confici'), *u Vukovu:* ‚schmelzen' ‚liquesco' (‚vom schnee, aber auch vom abliegen der reifen wassermelone'). Da ovako vik ne stoju jak prid suncem led kopneći. N. Naļešković 1, 171. Kad snig kopni. D. Zlatarić 56b. Snijeg s planinskijeh kopneć vrha što uze goram, rijekam poda. I. Gundulić 311. Snijeg s visocijeh vrha i brijega kopneć . . . P. Kanavelić, iv. 83. Da se uzdrži snijeg planínâ, treba ga je sakrivati . . . ere kopni i razcidi. J. Kavańin 368b. — *Metaforički.* Kada joj niz obraz dosti suz ne steče, da ja mńah: kopni mraz. Š. Menčetić 284. Neka poslije budem u ńemu va vijeke ńegovijem plamima kopniti ļubeći te i hvaleći. I. M. Mattei 255. — *O zemļi na kojoj se rastapa snijeg.* Kad je zemļa ili ledom popločena ili snijegom pokrivena, tužne ptičice . . . meću se protrnute polumrtve gdje god vide da kopni zemļa. B. Zuzeri 209.

b. *u prenesenom smislu, slabjeti, čeznuti, ginuti, o tijelu i o duši, radi tjelesne bolesti, ali češće radi žalosti, straha, i osobito radi žeļe i ļubavi (vrlo često u pisaca).* — *Između rječnika u Belinu* (kopniti ‚consumarsi a poco a poco' ‚paulatim confici' 221b; ‚morirsi di voglia di qualche cosa' ‚desiderio rei cujuspiam extabescere' 497b; ‚struggersi, crepare di dolore' ‚conficior' 714a; ‚mancare, venir meno, tramortire' ‚animo deficere' 456a; ‚svenire, venir meno, tramortire' ‚deficio' 716a), *u Voltiġijinu* (kopniti ‚svenire, tramortire' ‚in ohnmacht fallen'), *u Stulićevu* (kopniti za koju stvar *ili* za kojom stvarju ‚desiderio alicujus rei extabescere').

a) preneseni se smisao ispoređuje s pravijem. Kopnim kako led. Š. Menčetić 12. Tužni moj obraz, koji te svud slijedi kopneći kako mraz. N. Naļešković 1, 177. Da veće nebog ja ne kopnim kako led, kadno me obasja sunčani tvoj pogled. 2, 7. Na prešu neg kopni kako led ali mraz. 2, 71. Ne bih ja blijed obraz ovako nosio, ni kako led ni mraz prid suncem kopnio. 2, 116. Neg činiš svaki čas, jedina gospoje, da kopnim kako mraz prid suncem ja stoje. 2, 136. Kopnim jakno mraz. M. Držić 73. Kako na suncu led prem kopni život moj. P. Zoranić 3a. Blaženo bljedilo, ko steče moj obraz, kopneći nemilo, na suncu kako mraz. D. Rańina 66a. I kopneć kako snig na suncu ali mraz, blidilom tamnime pokriju moj obraz. 101b. Kako kopni ona gruda snežana, 'nako kopni srce moje za tobom. Nar. pjes. vuk. 1, 403. Tako je kopnila kao snijeg na jugovini. M. Đ. Milićević, omer. 41.

b) uopće. A sada kopnimo prez tebe ostali. M. Marulić 65. Ki vene trepteći i kopni i preda. M. Vetranić 1, 399. Predah u sebi kopneći. 2, 185. Žitka moga tov ki gine kopneći. P. Zoranić 4b. Vene, čezne, gasne, blidi, sahne, gine, kopni, taje. A. Čubranović 153. Blažena na svit saj budi vik po sve dni studena sumńa onaj kom srce sve kopni. D. Rańina 65b. Goreć *(ja)* kako suho drvo ali jedna svića, gasnu, čeznu, bliđu, venu, kopńu i ginu vike. 105a. Cjeć česa sveđ preda i kopni život moj. F. Lukarević 214. Da čezne, da preda, da kopni i trne. A. Sasin 305. Kopni život moj. A. Gučetić, roz. jez. 206. Kopni, uzdiše, stine, gori, ciči, plače. I. Gundulić 457. Sad s pogleda lijepa i draga sahne, gine, kopni mlada. 460. Za ńe uresom sahne i blidi, taje, vene, kopni i gine. Ġ. Palmotić 1, 251. Da bude *(duša)* žudit i kopnit. P. Radovčić, nač. 485. Sveđer kopni i preda. P. Kanavelić, iv. 117. Venem, stinem, kopnim, blidim. A. Gleđević 61a. Ogńem Božje od ļubavi kopne i staju ńe naravi. J. Kavańin 514a. Da blidiš, da češneš,

Digitized by Google

da kopniš. A. d. Bella, razgov. 17. Reži sada, kopni, bisni, crkni. 35. Ovo čini da se grize u sebi, da kopni. 54. Jakos moja kopni i pada. I. Đorđić, salt. 343. Me srce kopnilo je. 423. Čezni, veni, kopni, gori. uzd. 116. Kopni srce moje od bolesti. V. M. Gučetić 193. Ako stine i kopni šetajući se po ravnini. Đ. Bašić 231. Luka staše, a s riječi mu srce kopnijaše. Osvetn. 2, 26. ‚Poč'o e u ovoj boli naglo kopńeti, nije dobro'. ‚Ali a on od ove bole strašno kopni'. J. Bogdanović. — *U ovom primjeru o mrtvom čeljadetu:* Evo u svu komoru Oloferne kopni na postiļi goru, na ńemu glave ni. M. Marulić 56.

c) kad je značeńe: čeznuti, ginuti od žeļe, može se izreći što se želi: aa) instrumentalom s prijedlogom za. Jur za zrakom umrlime od liposti mlados kopnje, život ginu. I. Gundulić 231. Drag za drazim kopni i preda. I. Ivanišević 212. Ne čini da izginem ja koji za ļubavju tvojom kopnim. M. Jerković 48. Za kojim će me kopneća misao i briga podići. G. Peštalić 164. Kopni za ńim (gine od žeļe). M. Pavlinović. — *bb) infinitivom.* Ki kopni piti ga *(vino)* brez reda. M. Marulić 136. Podaj da duša moja kopni blagovati tebe, kruha anjelskoga. M. Alberti 405. Želi i kopni duša moja dojti u dvore Gospodińe. P. Radovčić, nač. 333. L. Terzić 133. Podaj da duša moja kopni blagovati tebe. I. Kraļić 44. — *cc) podložnom rečenicom s* da. Nu ako li, ruso, u belu, kopniš, ličce da t' se lašti... A. Čubranović 147.

c. *u prenesenom smislu, o voću (n. p. o lubenici), pošto se ubere, ležati gdje do potpune zrelosti (ako sam dobro shvatio smisao). — U Vukovu rječniku, vidi kod* a.

KÒPOGÛZ, *m.* šaļiv nadimak za slab i tup nož. ‚S tijem tvojijem kopoguzom ne bi zakla' pileta, a kamoli jańe'. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KOPOLOVAC, Kopolovca, *m. mjesno ime.* — *Prije našega vremena.* Kopolovcь. Spom. stoj. 184.

KOPOR, *f. micańe (?), nejasna riječ na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* — *isporedi* koporati. Kad sam te jur priteko, svim čestitstvom od kopori. J. Kavańin 501b.

KOPÒRAN, *m. ńeko narodno odijelo (vidi u Vukovu rječniku).* — *Riječ je tuđa, ali nije turska; po svoj je prilici romanska, isporedi srlat.* capparo, *tal.* capperone, *ńekakva kukuļica, franc.* chaperon. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚eine art kleides mit ärmeln' ‚vestis manicatae genus'. U Srbiji po selima, n. p. u Jadru, koporan se zove od plavetne čohe haļina s rukavima do niže pojasa, koja se oblači vrh đečerme, po kojoj se opasuje, a u Biogradu gdjekoji zovu koporan veliki guń koji se i postavļa kožom). *(Turski hajduci, keseģije)* nosili su obično... kratke, zlatom izvezene koporane i đečerme. Vuk, dan. 2, 95. Hajduci u naše vrijeme u Srbiji nosili su naj više čohane plavetne čakšire, doļe na nogama čarape i opanke, gore čohane đečerme i koporan, gdjekoji dolamu zelenu. Vuk, rječn. *kod* hajduk. Koporan od vrana sukna. M. Đ. Milićević, zim. več. 209. Kad je hladno, nose *(muški)* podugačak guń od sigava sukna, koji zovu ‚koporan'. *(u Srbiji u niškom okrugu).* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 136. Dopetnu dolamu uz kratašni koporan. M. Pavlinović, razl. spis. 122.

KOPÒRÂŃE, *n. djelo kojijem se kopore.* — *Stariji je oblik* koporanje. — *U Mikaļinu rječniku:* koporanje ‚agitatio, motus'; *u Belinu:* koporanje ‚movimento d'animale non ancor morto' ‚tremor' 502b; *u Stulićevu:* ‚animalis cujuscunque expirantis agitatio'.

KOPÒRATI, kòporêm, *impf. micati se, ali naj češće ne ostavivši mjesto gdje se stoji, vidi:* Tad pod ńim koń visnu, leti, ne kopore. Đ. Baraković, vil. 37. — *isporedi* koparati *i* 1. kopirati. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* kòporâh *i u ger. praes.* kòporûći; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor.* 2 *i* 3 *sing.* kòporâ. — *Nepoznata postańa; isporedi* koprcati se. — *Od* XV *vijeka po zapadnijem krajevima, a između rječnika u Mikaļinu* (‚moveor, agitor'), *u Belinu* (‚muoversi, come d'un animale, che non ancor morto si muove' 502b), *u Stulićevu* (‚moveri, agitari vermum instar, vel animalium inter cespites; agitari, contorqueri sicuti solent infantes in somno').

a. *naj češće kad se kakvo micańe ne vidi nego čuje ili drukčije osjeća.*

a) kad ko u svome tijelu osjeća, n. p.: aa) srce. Judita zastore postiļi razmače, srce jej kopore, bliže se primače. M. Marulić 50. Ako t' ne more bit, na č srce kopore *(od žeļe za čim)*, čini da budeš htit, ča ti biti more. P. Hektorović 40. — *bb) duh.* — *u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Tužan duh u meni jedva kopore. M. Vetranić 1, 183. U tijelu momu duh dokle živ kopore. 2, 250. — *cc) dijete kopore u utrobi materinoj.* — *vrlo obično u Dubrovniku.* P. Budmani. — *dd) amo može pripadati i ovaj primjer:* U mojoj utrobi koporu sve mravi. M. Vetranić 2, 85.

b) kad se kakvo živińce (n. p. crv) miče, a sakriveno je posve ili djelomice u čemu. Kako crf kopore ubrļan u blato. Đ. Baraković, vil. 41. Kako pregaļ u siru kopore. (D). Poslov. danič.

c) kad se čuje da se ńešto miče, a ne zna se što je. Što ovo kopore? poć' se ću strilit ja. N. Naļešković 1, 205. Er ńješto para mi da tamo kopore. 1, 207. Tko ovo kopore? 1, 213. Stoj, ńješto kopore u grmu kolak nas. A. Sasin 147.

d) amo može pripadati i ovaj primjer, jer se u ńemu govori o životińi koja se po noći i u tmici miče: Jež neće da miruje, nego ševrda i kopore po kući. S. Ļubiša, prič. 55.

b. *kad se vidi micańe, ali je ovo slabo (dosta često).* Jak rańen taj človjek, ki jedva kopore. M. Vetranić 1, 69. Na vjeru kopore, eno se probudi *(gospodar).* N. Naļešković 1, 213. Tijelo ovoj krenu se, nahodim put vruću, koporat već uze. A. Sasin 293. Vide mlada dva junaka gdje iznenad oživļeše, kijeh držahu smrt opaka da ubila ļuto bješe; vide veće gdje govore, gdje se dižu i ustaju, i gdje svaki ńih kopore kô da rana ne imaju. J. Palmotić 200. Tako pak ditića na tleh postaviše, poča se gibati, jer jošće živ biše. Reče ona jedna: ‚To dite kopore'. Oliva. 50. — *I o čeljadetu i o životińi kad je na umoru.* Taj *(riba)* jedva pridiše, taj daļe ne more, ta jure izdiše, ta jošće kopore. P. Hektorović 34. Gdi zvirka kopore pod hrti i kmeče. Đ. Baraković, vil. 258.

c. *micati se uopće.*

a) o čemu živome. Sve što kopore i u čem se duh čuje. M. Vetranić 1, 125. Sve će izdahnut što živo kopore. 1, 287. Ali t' Bog odsudi pustińu i goru... gdi zviri koporu? Đ. Baraković, vil. 259.

b) o čemu nežívu, n. p. o moru. Toj more vazda bez pokoja kreće se i kopore. M. Vetranić 1, 122. — *o lišću.* Sve listje kopore njekijem žuberom. A. Sasin 221. — *o jeziku.* Nije mjesto bez rogobore gdi jezik ne pristav kopore. (D).

Digitized by Google

Poslov. danič. — *o kostima (u mrtvaca).* Ter vam se podoba, da kosti sve vaše našadši vrh groba satru se i spraše . . . ar je stvar dostojna, da vam se zabrani grobnica pokojna za grijehe i zlobu, ar pravo govoru, da mrtvim u grobu kosti vam koporu, škroboću i škripju. M. Vetranić 1, 224.

d. *može imati uza se instrumental, kojijem se pokazuje čim se miče, što se miče.*

a) uopće. Oružjem koporu, Oloferna zbučit hteć. M. Marulić 55. Također niti čim kopore ni kreće. A. Sasin 278. A kim gori doli morski val kopore. Đ. Baraković, vil. 122. 165.

b) u ovom primjeru kao da znači vrtjeti: Pakleni pritvori kim narav kopore. I. T. Mrnavić, ist. 182.

e. *u jednom primjeru pisca Slavonca ima* koporati *sa* se, *refleksivno, a oblik je za prezenat* koporam; *i znači: pomicati se (s mjesta).* Ovako narodi koporajući se i s druzima mišajući. D. E. Bogdanić 116. — *nije mi dosta pousdano.*

KÒPÔRČIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. rag. 1876. 62. Schem. diak. 1877. 12.

KOPORIĆI, *m. pl. mjesno ime.* — *Pomiše se od* XIII *vijeka.* Selo Koporići. Svetoštef. hris. 6. Koporići трьгъ. Glasnik. 24, 272. (1895). Na Kopaoniku čuje se ‚Plana' u ibarskoj dolini, ‚Koporići' u topličkoj dolini. S. Novaković, novo brdo. 27.

KOPORIĆSKI, *adj. koji pripada Koporićima.* — *Na dva mjesta* XIII *i* XIV *vijeka: na prvome je pisano* koporitьs-, *na drugome* koporis-. U vrьhь Koporitьske planine. Svetostef. hris. 7. A ѡtь koporiskoga dohodьka . . . Glasnik. 24, 280. (1896).

KOPORIN, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom.* — *isporedi* Koporiña. Koporin, stara crkva. M. Đ. Milićević, srb. 133. Vinograd kod Koporina. Sr. nov. 1871. 514.

KOPORIÑA, *f. mjesno ime.* — *isporedi* Koporin. — *Pomiše se prije našega vremena od* XV *vijeka.* Vь mêstê rekomêmь Koporiña. Glasnik. 49, 18. (1453). Koporiña. Spom. stoj. 184.

KOPORISKI, *vidi* koporićski.

KOPORITI, koporim, *impf. vidi* koporati. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu (uz* koporati). Katarina jošte djetešće koporeći svojijem tiocom. V. M. Gučetić 184. — *nepousdano.*

KOPORITSKI, *vidi* koporićski.

KOPÓRNUTI, kòpôrnêm, *pf.* koporati, *maknuti se.* — *U tri primjera* XVI *i* XIX *vijeka.* Prva vila koporne za pristrašit vilu drugu. N. Nalješković 1, 205. Već donesi ljuta crnokruga, hajduku ga metni pod grloce, neka Vlaha bije harambašu, ako hajduk bude u životu, kopornuće brkom al podvatom *(sic,* podvratom?). Pjev. crn. 91b. On na ńega iz puške; ne koporne ni petom. S. Ljubiša, prip. 159.

KOPOROVO, *n. ime zaseoku u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdiље. 56.

KOPOŠICI, *m. pl. ime zaseoku u Bosni nedaleko od Sarajeva.* Schem. bosn. 1864. 56.

KÒPÔV, kòpova, *m. maj.* kopó, *lovački pas.* — *U jednoga pisca Slavonca* XVIII *vijeka.* Zao izgled iliti zla prilika jest kopov iliti hrt pakleni. Đ. Rapić 422.

KOPOVAC, Kopovca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom.* Ńiva u Kopovcu. Sr. nov. 1868. 67.

KOPOVICA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom.* Zemља u Kopovici. Sr. nov. 1870. 397.

1. KÒPOVINA, *f. ńiva na kojoj su bili posijani kukuruzi ili krumpiri, pa je poslije okopana, i posijano po ńoj žito.* — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ova e šenica na kopovini rasla'. ‚Ovaj je ječam s kopovine'. J. Bogdanović.

2. KOPOVINA, *f. ime zaseoku u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdiље. 49.

KOPRA, *f. ime brdu u Srbiji u okrugu topličkom.* U selu Sečanici, po časa od Morave, ima brdo koje se zove ‚Kopra'; a neki ga zovu i ‚Koprina Čukara'. kažu da je pre 50—60 godina nekakav ‚Stevan Kopra' bio gospodar tome brdu. otuda je mestu ostalo ime Kopra. M. Đ. Milićević, kraљ. srb. 356.

KOPRAĻA, *f.* plosnato gvožđe na ostanu. u niškom okrugu. S. I. Pelivanović.

1. KOPRC (Koparac? Koprac?), *m. ime muško.* — XIII *vijeka.* Dêdь imь Koprьcь. Deč. hris. 36.

2. KOPRC, *vidi* ukoprc.

1. KOPRCAN, *m.* nadimak djetetu nemirnu. M. Pavlinović. — *vidi* koprcati se. — *isporedi* koprsan.

2. KOPRCAN, *m. prezime.* — XVIII *vijeka.* Koprcan Ilija. Š. Štefanac 48.

KOPŔCÂŃE, *n. djelo kojijem se ko koprca.* — *U Vukovu rječniku.*

KOPŔCATI SE, kopŕcâm se, *impf.* palpitare, *o čeљadetu (i o životiňi), ležeći micati se svijem tijelom, a osobito rukama i nogama. često se kaže o čeљadetu (i o životiňi) kad je na umoru, ali ne svagda.* — *isporedi* komprcati se. — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* koprcámo, koprcáte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kòprcâ, *u part. praet. act.* kòprcao, kòprcâla. — *Vaља da je srodno s* koporati. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚zappeln' ‚palpito', n. p. kad se što zakoље, ono se koprca dok sasvijem ne izdahne). Ali i glave kad nestane, koprcat se ne pristane *(zmija od bludnosti).* V. Došen 90a. Mua upadne u lonac s masnom čorbom, tu se zdravo narani, hoteći po tom da iziđe, ne može, er joj ugreznu noge; počne maati s krili, pomoče se i krila; koliko se većma ona koprca da se izvuče, sve to većma vidi da tone. Đ. Obradović, basn. 86. Onda kukavica, videći ga *(jastreba)* gdi se obešen jošte koprca . . . 206. Ostavivši ga u sobi još koprcajući se . . . Vuk, nar. pjes. (1824) 1, xxx. Koja ne potone, nego se koprca povrh vode, ona je vještica. V. Bogišić, zborn. 561. — *U prenesenom smislu, truditi se, mučiti se (osobito protiv čega), ali u šali ili ironiji.* I što se g. Svetić bude više vrcao i koprcao protiv onoga moga suda, on će se sve više zapletati. Vuk, odg. na utuk. 32. On se još koprca da bi reku vratio u više. M. Đ. Milićević, zlosel. 129. — *Također u prenesenom smislu, živjeti kojekako.* ‚Kako živi, kako stoji Mile bogati?' ‚A eto nu, kako su pritisle zle godine, bomo se opet čudno koprca'. ‚Ma, kolika je u ńega vamilija, dobro se on opet koprca'. ‚Kolika e u ńega župa čudno se on opet koprca'. J. Bogdanović. — *U ovom primjeru bez* se, *ali je to neobično:* Pašina bi glava koprcala, a kadina izgorjela brada. Osvetn. 6, 80.

KOPRČ, *m. ńekakva biљka.* Koprč, koprčina, smradna trava, lista narezana i duge stablike. M. Pavlinović. B. Šulek, im. 156.

KOPŔČAN, kopŕčna, *adj. vidi* kočoperan. — *Postaje jamačno od* koprcati se. — *U naše vrijeme*

Digitized by Google

u Lici. ‚Baka koprčan momak!' ‚Do mjere koprčna cura!' J. Bogdanović.

KOPRČINA, *f. vidi* koprč.

1. KÒPREN, *adj. samo o situ.* Naj vinije sito, što se kroza ń sije šenično brašno, zove narod ‚koprenijem sitom'. ‚Ukuvala sam mu pogaču na kopreno sito, i bome neće e da ije'. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović. — *Jamačno postaje od* 1. koprena.

2. KOPREN, *m. mjesno ime u Srbiji. a) vrh u okrugu pirotskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 165. 167. — *b)* Veliki *i* Mali Kopren, *dva sela u okrugu topličkom.* 385. 387. — *vidi i* Koprijan.

1. KÒPRENA, *f. ńeko tkańe; mahrama kojom se što pokriva, osobito kojom žene glavu pokrivaju. u oba dva značeńa kao da se misli na vrlo tanko tkańe što se providi. — Akc. se mijeńa u gen. pl.* kòprênâ. — -e- *stoji u južnom i istočnom govoru, a* i *u zapadnom:* kòprina, *kao da je bilo ńeyda* ê. *u Dubrovčana* XVI *vijeka uz* koprena *i* koprina *ima i oblik* koprjena. M. Vetranić 1, 238. M. Držić 434. D. Zlatarić 84b. *da i u istočnom govoru (dajbudi u pjesmama) ima* koprena, *vidi se po primjeru (kod* b, *b)) iz* Nar. pjes. vuk. 2, 318, *a cijela je ona pjesma* (51) *u istočnom govoru. — Od* XVI *vijeka (ali može biti i starija riječ, vidi kod* kopreni) *samo u našem jeziku i u bugarskom (s vokalom* i *mj.* ê: koprina XVI *vijeka,* koprinъ *u naše doba) gdje znači svila. u rumuńskom jeziku ima* coprină *sa značeńem: sunovrat (cvijet). — Radi postańa Matzenauer misli na srlat.* capparo *(vidi kod* koporan); *Bogišić* (Nar. pjes. bog. 370) *na tal.* coprire, *pokrivati; Miklošić koji se isprva nije protivio Matzenauerovu mišļeńu, poslije* (otymol. wörterb. *kod* koprъ) *kaže da bi moglo biti srodno s* koprъ *(jer bi ovo isprva moglo značiti biļku iz koje se vade niti za tkańe, vidi kod* kopriva) *i pomińe* kropijnyja vêtrila *(jedra) u Nestora. pitańe o postańu ostaje nejasno: što je riječ ograničena samo na dva jezika i što joj oblik i u ńima nije jednak, bio bi dokaz da je tuđa, ali ne znam može li se pristati na koju od prve dvije ipoteze; još je zamršenije pitańe i s toga što se ne zna, koje bi značeńe bilo starije (tkańe ili mahrama?), i s drukčijega značeńa u rumuńskom jeziku. — Između rječnika u Mikaļinu* (koprena od prsijeh ‚mamillare'), *u Belinu* (‚veletto da donne' ‚flammeum' 756b), *u Voltiģijinu (vidi kod f, e)), u Stulićevu* (‚velum'), *u Vukovu:* 1. (po zapadnijem krajevima) vide mahrama. — 2. (u Dubrovniku) ‚der flor' ‚panni genus'.

a. *kao materijalni supstantiv, tkańe vrlo tanko što se providi.* Nit' koprenu tkahu, ka se tče sijeh dana. M. Vetranić 1, 10. Tamo nam je vazda bila u Armenijeh gizda svaka: suho zlato, biser, svila i koprjena još pritanka. 1, 238. U košuļi tankoj od bijele koprene. 2, 105. Jednu vil zamjerih u tankoj koprjeni. M. Držić 434. Bumbaka i svile i tanke postave, musule pribile, koprine gizdave od slafne države bogate Širije. Đ. Baraković, vil. 338. Tko će pčele ogrtati s grana, ako neće od žalaca rana, nek sve golo na sebi sakrije, nek na ruke rukavice meće, pčelar-kapu na glavu nakreće, koju prave od koprene, ili za ńu vaļa i komarnik bili. J. S. Reļković 238. Burunguk, koprena. Nar. pjes. petr. 1, 697.

b. *mahrama (od istoga tkańa kao kod* a).

a) kao dio odijela što se nosi n. p. na glavi. Imaše kosice pokrit koprinom. D. Zlatarić 53a. Jedan kraj koprene razvi se, kom bijehu kose mi zavite, i vjetreć lećaše tač da se za granu od duba zadeđe. 69a. Kad bješe gorom zelenom, pušta se grana od jele, da digne Jane koprene. Nar. pjes. vuk. 1, 310. Mudra je Jana đevojka, koprenom ranu pokrila. 1, 310. Saš ńe skide svilu i kadivu, i skide joj koprenu sa glave. 3, 48. — *na prsima.* Bijeli velak i koprena ńe snježane prsi odijeva. I. V. Bunić, mand. 5. — *na grlu, na vratu.* Redovnik pokri ńih grlo pribilo koprenom od zlata. F. Lukarević 273. A biše odila koprinom bili vrat. Đ. Baraković, vil. 27. — *na ruci.* Za ńim ide Toplica Milane, . . . na ruci mu koprena od zlata, obazre se i pogleda na me, s ruke skide koprenu od zlata, s ruke skide, pa je meni dade: ‚Na, devojko, koprenu od zlata, po čemu ćeš mene spomenuti, po kopreni, po imenu mome'. Nar. pjes. vuk. 2, 318.

b) pokriva se koprenom lice ili da ga drugi ne vidi, ili (kad se oči pokrivaju) da samo čeļade s koprenom ne vidi. Sad se rijet može toi, da Ļubav zgar s nebes istinom slijepa jes; nu da htje svezati za hudu moju čes koprenom od zlata taj slijepi pogled svoj. F. Lukarević 71. Ja ne moguć to gledati pokrih oči koprenome. Ģ. Palmotić 1, 179. Zavij se koprinom, ne daj se poznati. Oliva. 41. Pokrio bi obraz svoj velom aliti koprenom. S. Margitić, fal. 15. A drugi mi podignu koprenu sa bijela liška. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 36. Grijeh je naj prije tegnuo svijes: stegnuo je prid očima ńe koprenu *(metaforički, isporedi* f). A. Kalić 362.

c) uopće. Tanke koprine i navezane maramice. A. Kanižlić, utoč. 2. Ove duńe i jabuke, ke sam brala o ponoći koprenome saviv ruke. S. Bobaļević 208.

c. *vrlo tanko crno tkańe što se nosi na šeširu i na ruci u znak žalosti (rušeńa) za svojtom što je umrla. — U naše vrijeme u Dubrovniku (u Vukovu rječniku nije dovoļno tumačeno).* P. Budmani.

d. *zavjes u crkvi Jerusalimskoj. — U pisaca koji ovako prevode lat.* velum. Koprena od templa razdvoji se. A. Gučetić, roz. jez. 226. Koprena i kortina od templa razdira se. I. Držić 105. Među otarom od tamńana i korabļom stajaše koprina. M. Radnić 110a.

e. vellus, *runo. — U jednom primjeru* XVIII *vijeka jamačno radi toga što je pisac pomiješao tal.* vello *i* velo. Đedeon vidi velo aliti koprinu punu rose. S. Margitić, fal. 55.

f. *u metaforičkom smislu, kao uopće ńešto čim se što pokriva, n. p.:*

a) o noći. Noć s mjesecom i zvjezdami, skupiv tmastu svu koprenu, drugo nebo svojim igrami ide uresit noseć sjenu. I. Gundulić 28. On koprene tamne noći svijetlim zracim zvijezda veze. 211. I mraku se mrklu jur dosadi bit koprena tijeh velih jada. Osvetn. 1, 74. — *O tminama, kad i nijesu noćne.* Taj čas crnom sve koprenom nebo stamnje, dan se smrknu. Ģ. Palmotić 3, 192a.

b) o oblacima. Krvavome kad koprenom sve se nebo naoblači. Ģ. Palmotić 1, 19.

c) metaforički prema d. Budući pokrio božanstvo svoje koprenom od puti naše. A. Gučetić, roz. jez. 95. U ovomu životu među Bogom i pravednijem koji gore ńegovom Ļubavju, ima koprena tijela koja zabrańuje viđenje Gospodina. M. Radnić 110a. Zašto je svemogustvo Isusovo pokriveno koprinom aliti velom od tila našega. S. Margitić, fal. 296.

d) kad se što govori ili pripovijeda namjerom da se ne shvati u pravome nego u ńekom drugom smislu. Pisati odlučih; i pod koprinom lik iščući za beteg Ļubveni uličiti, na planini i

Digitized by Google

k vilenici projdoh . . . P. Zoranić 1b. Čuda su ovo po prorocijeh objavjena davno prije, zasve riječi prem visocijeh koprena ih tamna krije. Ć. Palmotić 8, 93—94. Gospodin Jezus Hrist pod koprenom ove pritčice u imenu kraļa zlamenuje sama sebe. S. Rosa 129a.

e) kad ko ńešto govori ili uopće javļa, ali lažno, hoteći koga prevariti i tako pokriti pravu svoju namjeru. — Između rječnika u Belinu (‚pretesto, colore, coperta' ‚species'; pod koprenom ‚con pretesto' ‚per speciem' 584a; pod koprenom ‚sotto nome, sotto pretesto' ‚ex specie' 512a), *u Voltigijinu* (‚pretesto, colore' ‚vorwand, schein'), *u Stulićevu* (pod koprenom ‚sub specie'). Kô ńegova kći djeluje pod koprenom od pošteńa. Ć. Palmotić 1, 855. Od molitve pod koprenom tužne udove jedu i mame. 8, 80b. Jedan izdajnik pod koprenom od prijateļstva. A. d. Bella, razgov. 23. Hudoba pod koprinom od arajdańa svoje ogńene strile put našega srca upravļa. 210. Opako djelo naumio je uraditi i pokriti ga koprenom skrovitosti i zaboravi. S. Ļubiša, prip. 263. Ali smijem se, jer je nesmisao, ili koprena. M. Pavlinović, razg. 6. Bratimļeńe drugo nije, nego koprena potajnomu nastojańu. 64.

2. KOPRENA, *f. ime žensko. — Prije našega vremena (s* ê, *isporedi* 1. koprena). Koprêna. S. Novaković, pom. 71.

KOPRENAN, *vidi* kopreni.

KÒPRENÂR, *m. čovjek koji če koprene. — Samo u Stulićevu rječniku:* ‚velorum (quibus pro vestibus vel ornamentibus utimur) opifices'.

KÒPRENÎ, *adj. koji pripada kopreni, koji je načińen od koprene. — Postaje od* koprena (koprêna) *nastavkom* ьn, *te bi naj stariji oblik bio* koprêńьnъ. *od ovoga bi moglo postati u našem jeziku* koprenan, *ali obično u ovakovijeh adjektiva ostaje sama složena deklinacija, te* ь *ispada a od dva* n *ostaje samo jedno. — U knjizi pisanoj crkvenijem jezikom, i otale u Daničićevu rječniku* (koprêńьnь ‚velaris'). Podaje koprênna tkanija megkosti radi kь sveštenyhь plьtej onêhь vьzleganiju. Glasnik. 11, 76. (xv *vijek).*

KÒPRENICA, *f. dem.* koprena *(prema* 1. koprena, a. *može značiti vrlo tanko tkańe). — Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (koprenica, pokrivača od glave ‚capitalis, velum'; koprenica od tanke svile ‚flammeum velum'), *u Belinu* (‚bisso, tela sottilissima di questo nome' ‚bissus' 142b; ‚veletto da donne' ‚flammeum' 756b), *u Bjelostjenčevu* (koprenica, pokrivača, v. peča), *u Voltigijinu* (‚bisso, tela sottilissima' ‚köstliche leinwand der alten, nesseltuch'), *u Stulićevu* (‚parvum velum').

a. *u pravom smislu.* Il' vezenu *(daj mi),* moja vilo, tvojom rukom koprenicu, čim utiram znoja licu. A. Čubranović 161—162. Koprenica snijega bjeļa bjeļe od snijega prsi krije. I. Gundulić 381. Koprenica kôm pût resim. I. Đorđić, uzd. 41. Lice koprenica ńe tanka sakriva. A. Kanižlić, rož. 90. Koprenica ‚gaze'. Hajdenak, naziv. 21. Koprenica (‚moussellin') je roba iz lana i ocarińuje se u prometu. Zbornik zak. 1871. 384.

b. *u prenesenom smislu, ńeka bilka.* Koprenica, pettine di Venere (Pizzelli, Kuzmić, Aquila-Buć), Scandix pecten L. B. Šulek, im. 156.

KÒPRENIČAN, kòprenična, *adj. koji pripada koprenici; od koprenice (načińen). — U jednoga pisca našega vremena.* Niti bi s toga prosta vila obukavši tanahnu koprenićnu košuļicu prestala biti narodna. G. Martić *u* Nar. pjes. juk. viii.

KOPRENO, *n. ime selu u Dalmaciji u kotaru kninskom.* Repert. dalm. 1872. 15.

KOPRICA, *f. trzańe.* Koprica ‚convulsione'. Konavli. Slovinac. 1883. 231.

1. KÒPRIĆ, *m. vidi* 1. kopar *(uprav je dem.).* Koprić, Anethum graveolens L. (Vujičić). B. Šulek, im. 156.

2. KOPRIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* M. Đ. Milićević, srb. 454. Schem. zagr. 1875. 211.

KOPRIJAN, *m. ime ńegdašńemu gradu u Srbiji. — Pomińe se* xv *vijeka.* Obьhoditь že i pročeje grady i prihoditь na Koprijanь. Konstantin filos. glasn. 42, 307. Priidoše že vьsi drьžateļije podь Koprijanь prositi jego. Otьvêštaše suštej vь ńemь: ‚Iže ubo po boji carь budetь, gradь jegovь jestь'. Tu že na Dobričju i Arvenezь priide bêže otь Musije. 308. — *U latinskijem knjigama pisano je* ‚Koperhanum' *(god.* 1444). I. Ruvarac. glasn. 49, 10, *i* Kopren, *vidi:* ‚Nessus *(rijeka Nišava)* . . . incidit in Moravam paulo infra vetustam ac desertam arcem Kopren appellatum'. (A. Vrančić *god.* 1567). 10—11. po ovom primjeru mogao bi biti pravi oblik Koprênъ (I. Ruvarac). 11. — *Misli se da je sadašńi* Kurvin-grad: Da nije to onaj isti grad kojega su se ruševine docnije Kurvin ili Korvin-grad prozvale? (I. Ruvarac) 11. Koprijan koji će, po naj novijem istraživańu Il. Ruvarca, trebati postavļati ne u Prokupļe nego u Kurvin grad, južno od Niša. S. Novaković, novo brdo. 62. *ali M. Đ. Milićević piše:* Prema ovim naročito posledńim rečma *(u drugom primjeru Konstantina filosofa što je gore naveden),* ja bih grad Koprijan tražio pre u Gradištu *(selu u okrugu topličkom u Dobriči)* nego igde na drugom mestu. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 356. — *vidi i* Kopijan *i* 2. Kopren.

KOPRIN, *adj. koji pripada Kopri, vidi* Kopra.

KOPRINE, *f. pl. (ili* Koprini. *m. pl.?) ime mjestu u Dalmaciji. — isporedi* Kopreno. — *Pomińe se* xviii *vijeka.* Biše knez Matić od Turaka, kada Dalmaciju osvojiše, između ostalih izvrstito i osobito gledan, navlastito od zapovidnikâ koji mu dadoše zemaļa i livada dosta, to jest treći dio Kòprînâ. And. Kačić, kor. 458.

KOPRIV, *adj. koji je načińen od koprive. — U narodnoj pjesmi našega vremena.* Skuvaću mu avtovinu, da se najede, steraću mu kopriv jastuk, da se naspava, a pokriti trnov jorgan, da se utopli. Nar. pjes. herc. vuk. 288.

1. KÒPRIVA, *f.* Urtica (urens L. *i* dioica L.), *poznata bilka u koje lišće bode (pali, žari). — Akc. se mijeńa u gen. pl.* kòprîvâ. — *Riječ je praslavenska (slova joj se premještaju u ńekijem jezicima, ali je jamačno naj stariji oblik* kopriva), *isporedi stslov.* kopriva, *bug.* kopriva, *novoslov.* kopriva, kropiva, *malorus.* копрыва. кропыва, *rus.* крапива, *češ.* kopřiva, pokřiva, *pol.* pokrzywa. *gorńoluž.* kopšiva, *dońoluž.* kopšiva. — *Po postańu vaļa da je srodno s* kopar *i možebiti s* koprena *(vidi). — Između rječnika u Mikaļinu* (kopriva, trava ‚urtica'), *u Belinu* (‚ortica, erba nota' ‚urtica' 580a), *u Bjelostjenčevu* (kopriva, žegavica ‚urtica, acalyphe, galleplos'), *u Jambrešićevu* (‚urtica'), *u Voltigijinu* (‚ortica' ‚nessel'), *u Stulićevu* (kopriva, trava ‚urtica'), *u Vukovu* (‚die nessel' ‚urtica', cf. žara *s primjerima:* Neće grom u koprive (‚unkraut verdirbt nicht') (Nar. posl. vuk. 210), *i iz narodne pjesme:* Trńe bode a koprive žare. — *Na jednom mjestu* xvii *vijeka ima oblik* koprjeva *(možebiti griješkom):* Gdi je propas taj puna koprjeve ka prudi. M. Vetranić 1, 467.

Digitized by Google

a. *u pravom smislu. — dobro je napomenuti da, premda ova trava nije nekorisna i kao hrana i kao lijek, a naj veće radi toga što daje niti kojima se može tkati, naš je narod uopće broji među naj nekorisnije travurine, a po svoj prilici i radi toga što žari. (Zemļa)* trńe i koprive rodi tebi. Korizm. 101a. Kopriva *(mi je)* za ļubicu. M. Vetranić 1, 15. Taj čemer jak divja kopriva pruđaše moju put. 2, 166. Koprive zelene. M. Radnić 187b. Kopriva proz rukavicu ne pali. (Z). Poslov. danič. Naraštaj kupjene, trńa i koprive. I. Đorđić, ben. 26. Da ga počme kao crv gristi i kao kupine i drače bosti i kao koprive paliti. J. Banovac, pripov. 237. Rasle bi koprive, čičak, trubeļika. A. Kanižlić, utoč. 475. I bijaše *(ńiva)* zaresla z dračom i koprivom. M. Zoričić, osm. 44. Koja je ono trava, koju i slipi poznaju? Kopriva. N. Palikuća 29. Koji sidi u koprivam. 87. Sokaci s travurinom, s koprivama i s korovom pokriveni. A. Tomiković, gov. 235. Likom bi te opletala, a rogozom popletala, koprivama nakitila. Nar. pjes. vuk. 1, 291. Kad ja odo da obiđem, al' u grau babetina, obrnu je, prevrnu je, prevrnu je, popļuva je, pa je turi u koprive. 1, 849. Onđe raste trńe i koprive. 2, 18. Navezla bih trńe i koprivu. Nar. pjes. hero. vuk. 119. Đe je papra dosta i koprive se papre. Nar. posl. vuk. 74. Iskrivio glavu kao crvļivo pseto u koprivama. 105. Preda od koprive ‚nesselzwirn'. B. Šulek, rječn. Kopriva, slov. i kropiva, cslav. **коприка**, **кропика**, rus. крапива, češ. kopřiva, pol. koprzywa, pokrzywa, luž. kopřiva, 1. ortica (Pizzelli), cardiaca (u mletačkom rukopisu, Durante), 1. Urtica L.; 2. Urtica urens L., vidi žigavica; 3. Celtis australis L. (Cres), v. Koprivić. im. 156—157. — *U metaforičkom smislu.* Koprivi bo od bludnosti srce palit nije dosti. V. Došen 84a.

b. *s ńekijem pridjevima može značiti (ali ne sa svakijem) i druge bilke.*

a) crna kopriva, *vidi* divļa kopriva *(kod b))*. Javor. 1881. 153.

b) divļa kopriva. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (kopriva divja ‚cania'). Kopriva divja (Belovar), Lamium L. (Fapković). B. Šulek, im. 157. Divļa kopriva, Scrophularia nodosa L. u niškom okrugu. S. I. Pelivanović. javor. 1881. 122.

c) Kopriva gluha, rus. глухая крапива, češ. hluchá kopřiva, Lamium L. (Fapković). B. Šulek, im. 157.

d) Kopriva ļuta, Urtica pillulifera L. (Visiani). B. Šulek, im. 157.

e) mrtva kopriva. — *Između rječnika u Mikaļinu* (kopriva mrtva ‚urtica iners, mortua, lamium'), *u Belinu* (mrtva kopriva ‚ortica che non punge' ‚lamium' 530a), *u Bjelostjenčevu* (kopriva mrtva, ka ne peče ‚urtica iners, mortua; lamium, galion, galiopsis, galacion'), *u Stulićevu* (kopriva mrtva ‚ortica che non pugne' ‚lamium'), *u Vukovu* (mrtva kopriva ‚die taubnessel' ‚Lamium purpureum'). Kopriva mrtva (copriua mrtua, u mletačkom rukopisu), češ. mrtva kopřiva: ficaria, milemorbia, urtica mortua, scrofularia (u mletačkom rukopisu), 1. Lamium L. (Kuzmić);... 3. Marrubium vulgare L. (Pizzelli, Kuzmić); 4. Ballota nigra L. (Pizzelli, Kuzmić); 7. Salvia glutinosa L. (Gospić). B. Šulek, im. 157.

f) Kopriva od srca, Leonurus cardiaca L. (Lambl). B. Šulek, im. 157.

g) Kopriva pitoma, Urtica dioica L. (Križevac, Bjelovar). B. Šulek, im. 157.

h) Kopriva smrdļiva, galeopsi (u sińskom rukopisu), Galeopsis ladanum L. (Lambl). B. Šulek, im. 157.

i) Kopriva stup (copriva stup), fagus (u mletačkom rukopisu), Celtis australis L. B. Šulek, im. 157.

k) velika kopriva, Urtica dioica L. — *Od* XVIII *vijeka.* Soka od male ili velike koprive. J. Vladmirović 21. Žila od velike koprive. 46. Kopriva velika, Urtica dioica L. (Srp. ark. za ļekarstvo). B. Šulek, im. 157.

c. *kostjela, vidi kod* **a** *(u Šulekovu imeniku).*

d. *u prenesenom smislu, ńeke morske životińe* (acalepha) *što pale kao kopriva. — U Mikaļinu rječniku:* kopriva, riba ‚urtica'; *u Bjelostjenčevu:* kopriva, riba ‚urtica'. za to se govori, kajti peče kot kopriva; *u Stulićevu:* kopriva, riba ‚urtica'. — *vidi i:* Morska kopriva (Physalia arethusa Lam.). K. Crnogorac, zool. 195.

2. KÒPRIVA, *f. mjesno ime. — Može biti ista riječ što* 1. kopriva.

a. *voda u Dalmaciji blizu Obrovca. — Pomińe se u latinskom rukopisu* XI *vijeka.* ‚A castro latino Murula vocitato sclauonice Steniçe usque ad flumen Copriue et ecclesiam sancti Georgii in Rawna'. Doc. hist. rač. 88. (1070).

b. *u Daničićevu rječniku:* selu je ‚Kupêlьniku' crkve arhanđelove u Prizrenu išla međa ‚u Smrьdliku i u Koprivu'. G(lasnik). 15, 288. (1848?).

c. *u Crnoj Gori. — U naše vrijeme.* A ćeraju niz Koprivu Turke. Nar. pjes. vuk. 4, 117. U Koprivu niže Martinića. Ogled. sr. 201.

d. *vidi* 3. Kopriva.

3. KOPRIVA, *f. nejasna riječ (prezime? mjesno ime?) na dva mjesta* XIV *vijeka. — U Daničićevu rječniku:* crkva je treskavačka imala ‚u Kragujcehь' vodenicu kupļenu ‚otь Koprive Nikole'. G(lasnik). 11, 36. 13, 374. *kao da je* Kopriva *prezime; ali treba dodati da u prvom primjeru stoji uprav:* Vodênica vь Kragujcehь kupenica ‚odь Koprivu Nikolu; *a u drugome:* Vodênica u Kragujcehь kupenica ‚otь Koprive Nïkole, *te je nejasan gen. duala u prvom primjeru (kao da su dva čovjeka s istijem imenom), pa i ne zna se zašto stoji prezime ili nadimak pred imenom; može biti da je što izostavļeno u oba dva rukopisa i da bi uprav bio ne* Kopriva Nikola *nego* od Koprive Nikola, *te bi* Kopriva *bilo mjesno ime, isporedi* 2. Kopriva.

KÒPRIVAN, kòprîvna, *adj. koji pripada koprivi. — Od* XV *vijeka, a između rječnika u Belinu* (koprivni ‚di ortica' ‚urticaceus' 530a) *i u Stulićevu* (‚d' ortica' ‚onedinus'). Da pijetь koprivno sjeme. Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 107.

KOPRIVARA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Niva u Koprivari. Sr. nov. 1875. 562.

KÒPRÎVCI, Kòprivâcâ, *m. pl. ime selu u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 42.

KÒPRÎVČIĆ, *m. prezime. —* XVI *vijeka.* Martina Koprivčića. Mon. croat. 288. (1536).

KÒPRIVENAC, Kòprivênca, *m.* vrh kod Fužine. D. Hirc.

KOPRIVÈTINA, *f. augm.* kopriva. — *Od* XVIII *vijeka.* Duša mu je podobna zabataļenoj bašti punoj trńa, koprivetina. D. Obradović, basn. 103.

1. KÒPRIVICA, *f. dem.* 1. kopriva.

a. *u pravom smislu. — U Vukovu rječniku:* ‚das nesselchen' ‚urticella'.

b. *ńeka osobita vrsta koprive.* Koprivica, rus. крапивка (Galeopsis), ortica (Danilo), Urtica cannabina L. (Visiani). B. Šulek, im. 158.

Digitized by Google

c. *s pridjevom* mrtva, *isporedi* 1. kopriva, b, *f)*. Koprivica mrtva, Lamium L. (Alschinger). B. Šulek, im. 158.

2. KÒPRIVICA, *f. ime selu u Srbiji u okrugu aleksinačkom.* K. Jovanović 94. — *Po svoj je prilici ista riječ što i* 1. koprivica.

3. KÒPRIVICA, *m. prezime.* Vuk, rječn. *kod* prezime. — *Biće ista riječ što* 1. koprivica. Ona pita Koprivicu Vuka: ‚O moj sine, Koprivica Vuče!...‘ Nar. pjes. vuk. 4, 14. Dočeka ga Koprivica Stanko. 5, 372.

KÒPRIVIĆ, *m. kostjela.* — *Uprav je dem.* kopriva. — *U naše vrijeme po sjeverozapadnijem krajevima. a) voće.* Koprivić, Celtis australis, fructus L. (Cres, Pančić). B. Šulek, im. 158. — *b) drvo.* Pred crkvom je u koprivić zabijen čavao *(u Novome u Vinodolu).* V. Bogišić, zborn. 412.

KÒPRIVIN, *adj. koji pripada koprivi, vidi* koprivan. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Metni u kesu stučenog koprivinog korena. Z. Orfelin, podr. 112. Metni unutra tri šake korena koprivina. 266.

KÒPRIVINA, *f. neka biljka (uprav augm.* kopriva). Koprivina, (Leonurus) cardiaca L. (Durante). B. Šulek, im. 158.

KÒPRIVÎŠTE, *n. mjesto gdje rastu koprive, vidi* 1. koprivńak. — *U Stuli ćevu rječniku*: ‚locus urticis consitus‘.

KOPRIVIŠTVO, *n. u Stulićevu rječniku uz* koprivište. — *posve nepouzdano.*

KOPRIVITI, koprivim, *impf. bosti koprivom.* — *U Stulićevu rječniku:* koprivìti, koprivom bodsti ‚urtica pungere‘. — *nije dosta pousdano.*

KÒPRÎVLJE, *n. coll.* kopriva. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka* (koprivje). S. Terežija, koja svoje tilo prioštrim kostretom, koprivjem i bičima pedepsajući... A. Kanižlić, uzr. 188.

KÒPRÎVNÂ, *f. mjesno ime. — Uprav je adjektiv (vidi* koprivan).

a. *u Daničićevu rječniku:* Koprivьna, selima koja je dao car Lazar Ravanici između Morave i Kučajine išla je međa ‚niz Moravu na Kladu u bregu u Morave protivu Koprivnoj i ѡtь Koprivnê na Šarenê Bukvê‘. M(on. serb). 197. (1381). sada ima nekoliko sela u onom kraju koja se zovu Koprivnica.

b. *sela u Bosni u okrugu bihaćkom.* Koprivna doňa i gorňa. Statist. bosn. 47. Koprivna. 55.

c. *dva sela u Slavoniji. a) u županiji požeškoj.* Razdijel. 129. — *može biti da je isto mjesto što se pomiče* XV *vijeka u latinskijem spomenicima (u prvom* Kopriva, *ali treba jamačno čitati* Koprivna *prema druga dva).* ‚Possessiones... Wranoucz, Werba, Kopriua... in comitatu de Posega‘. Starine. 116—117. (1448). ‚Possessiones... Koprywna, Werba, Wranoucz‘. 123. (1483). ‚Possessiones... Warba,... Koprywna et Wranowcz in comitatu de Posega‘. 135. (1498). — *b) u županiji virovitičkoj.* Razdijel. 136.

1. KÒPRÎVNICA, *f. vidi* 1. kopriva. Koprivnica, Urtica L. (Karlovac, Belovar). B. Šulek, im. 158.

2. KÒPRÎVNICA, *f. ime mjesno. — Mnogo ima mjesta s ovijem imenom, n. p.:*

a. *u Bosni. a) selo u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 23. — *b) voda.* F. Jukić, zemlop. 26.

b. *u Hrvatskoj. a) grad u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdijel. 119. *(njem.* Koprcinitz, *maj.* Kapronca, *u spomeniku talijanskom* XVI *vijeka ima i njemački(?) oblik* Cuprinz. Starine. 10, 278. *god.* 1526). V Kopri(v)nicu. Mon. croat. 305. (1597). *i u Bjelostjenčevu rječniku:* Koprivnica, tvrđa u Sklavonije ‚Kapronca‘. — *b) selo u županiji varaždinskoj.* Razdijel. 95.

c. *selo u Slavoniji u županiji požeškoj.* Razdijel. 180.

d. *nekoliko sela u Srbiji. a) u okrugu aleksinačkom.* K. Jovanović 94. — *b) u okrugu jagodinskom.* 106. — *c) u okrugu krajinskom.* 122. — *d) u okrugu kruševačkom.* 131. — *e) u okrugu niškom.* M. Đ. Milićević, kraj. srb. 121. — *Jedno se od ovijeh mjesta pominje prije našega vremena.* Koprivьnica. S. Novaković, pom. 135. — *vidi i* Koprivna, a.

KÒPRÎVNIČANIN, *m. čovjek iz Koprivnice. — Množina:* Kòprîvničani. — *Od* XVII *vijeka.* Koprivničani. P. Vitezović, kron. 208. U odelu kakvo ne nose Koprivničani. M. Đ. Milićević, s dun. 16.

KÒPRÎVNIČKÎ, *adj. koji pripada Koprivnici.* Koprivnička *(opština).* K. Jovanović 106. 122.

KOPRIVNI DO, *m. mjesno ime.* — XIII *vijeka.* Konь Koprivьnoga Dola. Svetostef. hris. 21.

KÒPRÎVNÎK, *m. vidi* 1. kopriva. — *U rukopisu* XV *vijeka pisanome crkvenijem jezikom.* Ѡть kašja... Koprivnikь rastlьkь napoji sь vodѡmь. Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 102.

KOPRIVNO, *n. ime mjesno.*

a. *selo u Bosni u okrugu Doње Tuzle.* Statist. bosn. 96.

b. *selo u Dalmaciji u kotaru sińskom.* Repert. dalm. 1872. 28.

1. KÒPRIVŃÂK, *m. mjesto gdje rastu koprive, pa i kao mjesno ime (vidi u Vukovu rječniku). — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚luogo di molte ortiche‘ ‚urticetum‘ 530[1]) *gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjenčevu* (koprivńak, gde rade koprive rastu ‚urticetum‘), *u Stulićevu* (v. koprivište *s dodatkom da je uzeto iz Habdelićeva); u Vukovu:* izvor u Jadru (između sela Tršića i Paskovca); mislim da bi se tako zvalo mjesto gdje rastu koprive, ali ja nijesam čuo *(s primjerom iz narodne pjesme:* Koń do koňa, junak do junaka, od Medńaka te do Koprivńaka). Kòprivńâk, mjesto gdje koprive rastu. ‚Ne dam ja u mom koprivńaku nikom kopriva brati, to ja čuvam za moje krmke‘. J. Bogdanović.

2. KÒPRIVŃÂK, *m. kostjela?* Koprivńak, Celtis? (Sabljar, Kraljevica). B. Šulek, im. 158.

KÒPRÎVŠTICA, *f. ime selu u Srbiji u okrugu pirotskom.* M. Đ. Milićević, kraj. srb. 235.

KOPRK, *m. vidi* 1. kopar. — *Na jednom mjestu u pisca čakavca* XVI *vijeka.* Anton Dalm., nov. tešt. 36. matth. 23, 23.

KOPRLJÂŃE, *n. djelo kojijem se ko koprla.* ‚Neće mu ni koprljańe pomoći, kako mu ništa k ruci ne ide‘. J. Bogdanović.

KOPRLJATI SE, koprljâm se, *impf. vidi* koprcati so. — *U naše vrijeme u Bosni i u Lici.* Koprlja se kao crv u siru. Nar. blag. mehm. beg kapet. 104. 386. Đ. Šurmin. ‚Koprlja se i nogami i rukami, a sve mu se nekako ne da na prvo‘. ‚Kolika mu e župa u kući, čudno se opet koprlja‘. ‚Šta o nešto na ńegovu vratu? čudno se opet i koprlja‘. J. Bogdanović.

KOPRNIK, *m. mjesno ime. — U Daničićevu rječniku:* Koprьnikь, selo je ‚Kupêlьnikь‘ imalo ‚pašišta lêtьńa Koprьnikь malyj i Berišinь Dolь‘. G(lasnik). 11, 76.

Digitized by Google

KOPROV, *m. komin (bilka).* — *isporedi* 1. kopar. Koprov, Carum carvi L. (Sabljar). B. Šulek, im. 158.

KOPROVIĆ, *m. valja da je prezime.* — *Kod mjesnoga imena u Srbiji u okrugu šabačkom.* Niva u Koprovića bosutu. Sr. nov. 1868. 342.

KÒPȓSAN, kòpȓsna, *adj. vidi* 1. koprcan. — *U naše vrijeme u sjevernoj Dalmaciji.* Kòpȓsan, što se koprca: koprsna su djeca, za to tako vrataju. M. Pavlinović.

KOPSTVO, *n. vidi* kob. — *Samo u Stulićevu rječniku:* kobstvo ‚dignità degli auguri' ‚auguratus', *gdje je tumačeno kao čast (služba, posao) rimskijeh augura.*

KÒPTAO, koptála, *m. vidi* koktao. — *U naše vrijeme u Dubrovniku* (kòptô). P. Budmani.

KÒPTISATI, kòptišêm, *pf. navaliti, nasrnuti (s dat., isporedi* kidisati). — *Od tur.* qopmaq, *iznenada se odlomiti ili ocijepiti, odskočiti, otrčati.* — *U naše vrijeme u Bosni.* Koja ti je muka koptisala, te ti pališ topa haberdara? Nar. pjes. juk. 202. Koptisat, navalit, udarit, nasrnut. 619. Koptisati, kidisati. Ļ. Stojanović.

KOPUČINA, *f. vidi* 1. komušina. — *U naše vrijeme u sjevernoj Dalmaciji.* Kopučina, komušina. M. Pavlinović.

KOPUL, *m. po svoj prilici tal.* cúpola, *kuba, trulo.* — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Da se ima kupiti tabernakul na kopul i onako kako smo naredili. Nared. modr. ark. 2, 86. (1589).

KÒPÛN, *m. tal.* cappone, *uškopljen pijetao.* — *isporedi* kapun. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚capus'), *u Mikaljinu* (‚capus, capo, gallus spado'), *u Bjelostjenčevu* (kopun, kapun ‚capo, capus, gallus spado'), *u Jambrešićevu* (‚capo'), *u Voltiġijinu* (‚capone' ‚kapaun'), *u Stulićevu* (‚capo, capus'), *u Vukovu* (‚der kapaun' ‚capo'). Kupi ta sin jednoga dobra kopuna. Korizm. 43ª. Kozlići, jagańci, kopuni *(po svoj prilici treba čitati* kapuni: *ovako je svagda oblik u dubrovačkijeh pisaca i u današńem narodnom govoru u Dubrovniku; a i u samoga Držića često se nalazi, vidi kod* kapun). M. Držić 210. Već je vridan kopun dani, nego purman obećani. P. Vitezović, cvit. 54. Ne veli golubove ni kopunove. S. Margitić, fal. 181. Što j' odviše mladih orozova, sprava im je nedraga gotova, kad rizani postaju kopuni. J. S. Reljković 280. ‚Svako ljeto dati mi je gornicu i dva kopuna gospoštiji'. u Prigorju. F. Hefele. — *I kao prezime u naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 209.

KOPÚNITI, kòpûnîm, *impf. postaje od* kopun. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* kòpûńâh *i u part. praet. pass.* kòpûńen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor.* 2 *i* 3 *sing.* kòpûnî.

1. *aktivno, škopiti (pijetla, činiti da postane kopun).* — *U jednoga pisca Slavonca* XVIII *vijeka, i u naše vrijeme u Lici.* Vrla jeste kopuniti doba ili škopit kako naši vele, premda saini kopunova žele. J. S. Reljković 280. Kopuniti, jaloviti mlade pijevce i tukce. J. Bogdanović. — *Može biti da se može kazati i za drugu životińu, vidi* 2.

2. *pasivno, za značeńe kod* 1 *(vidi* 1 *na kraju).* Kopljen ili kopuńen prč. F. Kurelac, dom. živ. 37.

3. *sa* se.

a. *pasivno, za značeńe pod* 1. Ili se *(orozovi)* kopune, to jest rižu. J. S. Reljković 280.

b. *refleksivno, u prenesenom smislu.*

α) razmetati se, baniti se (kao kopun), isporedi kokotiti se. — *U Vukovu rječniku:* ‚stolzieren' ‚superbio, efferor' [*cf.* kokotiti se].

b) ļutiti se. J. Grupković.

c. *recipročno,* parati se: ‚kokoš se kopuni s pivcem'. M. Pavlinović.

KOPUŃATI SE, kopuńam se, *impf.* kad se kokoti tuku, kopuńaju se. Đakovo. D. Hirc. — *isporedi* kopuniti, 3, c.

KOPÚŃÊŃE, *n. djelo kojijem se kopuni.* — *U Vukovu rječniku.* J. Bogdanović.

KOPURAST, *adj. u kojega je kopurica (na glavi).* — *U prenesenom smislu.* Kopurasto slovo, koje ima kopuricu. M. Pavlinović.

KOPURICA, *f.* perje nasršeno na glavi pivcu oli kokoši. M. Pavlinović. — *Valja da se kaže i u prenesenom smislu o znaku ˇ nad slovima* č, š, ž, *vidi* kopurast. — *isporedi* kapurica.

1. KOPUS, *m. ńekakva vrsta gusala ili tambure, tur.* qopuz *(ostarjela riječ).* — *U pisaca čakavaca* XVII *vijeka.* Ima nauk i običaj zvoniti gusle aliti kopus. I. T. Mrnavić, ist. 145. Tomu kopus pade, taj čingriju vrže. B. Krnarutić 18. Pišci *(su)* pripregli skut u kopus udareć. 21.

2. KOPUS, *m. vidi* kupus. — *Samo u Voltiġijinu rječniku:* ‚capucci, cavolo' ‚sauerkraut'.

1. KÔR, kóra, *m.* chorus *(grč. χορός), ńekoliko čeljadi što zajedno ńešto pjevaju po muzičnijem pravilima. sad se piše i* zbor. — *Od* XV *vijeka (vidi* c *i* d), *a između rječnika u Belinu* (‚choro degli angeli' ‚angelorum chorus' 190ᵇ), *u Voltiġijinu* (‚coro' ‚chor'), *u Stulićevu* (‚chorus').

a. *uopće.* Kor božica, kor vila dubravskijeh, kor pastira . . . I. Gundulić 64. Na pivanoj misi odgovara kor crkveni na misto puka. A. Kanižlić, bogoljubn. 66.

b. *anđeli pjevaju u raju slavu Božju i dijele se u devet kora (vidi i u Belinu rječniku).* Niki anjelski kori. Naručn. 38ᵇ. Anjelske kori ondi su vidili. Transit. 286. Uzvišena vrhu svijeh kora od anđela. A. Gučetić, roz. jez. 284. U kraljestvu je nebeskomu devet kora anđeoskijeh: u onijeh su korijeh razlika veselja. M. Divković, bes. 54ᵇ. *(Anjeli)* više razdijeljeni u tri jerarkije i u devet kora aliti reda. M. Orbin 5. Slast uživati s anjelskimi kori. A. Vitaljić, ost. 396. Na vas svom vrlinom nahripiše devet kori. J. Kavańin 422ᵇ. One vojske anđelski su slavni kori. 497ᵇ. Oni slušahu pisme nebeske prislatke i ugodne, što činahu kori anđeoski. F. Lastrić, od' 385. Imaćeš dio od anđeoskog kora. A. J. Knezović 222. O kraljice svijeh korah anđelskijeh. I. A. Nenadić, nauk. 245. Marija svrhu kora anđeoskih uzvišena. A. Kanižlić, utoč. 2. Koliko će veselje biti među kori anđeoski. M. Zoričić, osm. 92.

c. *prema* b *dijele se u raju i sveci u kore.* Otci će sveti rit: ‚U koru našem stan'ć'. M. Marulić 101. Vsi kori spovidnikov. Korizm. 71ª. Preslavni apustolski kor. Kateh. 1561. 35ᵇ. Er ne ļube, znaj, oholas ni neharstvo sveti goru u svojemu slavnu koru. Jeđupka nezn. pjesn. 235. Vas kor od pravednih. L. Terzić (B. Pavlović) 13. Vas kor pravednijeh moli za ńega. T. Ivanović 109.

d. *u crkvi mjesto blizu otara određeno za pjevańe (i uopće gdje sjede kanonici i redovnici preko službe Božje).* Ki u red svet stojiš, . . . nisi svoj, da tih ki redom vladaju i mistom, ki su to ki više sidaju u koru i za sto; ča oni uzvele, toj stvorit ne bud' lin. M. Marulić 199. Postavljena ńih telesa v kori crikvenom. Mira-

Digitized by Google

kuli. 48. Kada bi oni uljezli u kor na pjevanje. B. Kašić, per. 68. Da kapituli od kanonika i ostali popovi... čine dostojnijem načinom svoje oficio u koru i na otaru. I. Držić 251. Dok se u koru piva ova pisna. I. Ančić, svit. 250. Da kor i veliki oltar prama sunca istoku budu. M. A. Reļković, sabr. 6. Pivalište, to je kor. I. Velikanović, uput. 3, 262. Govoreći oficije s ostalim u koru. M. Dobretić 154.

2. KÒR, *m. ńem.* corps *(francuska je riječ), četa, odio vojske. — U pisaca našega vremena.* Kor ‚truppen-körper'. Jur.-pol. terminol. 512. Upravļańe kora financijalne straže (‚finanzwachkörper'). Zbornik zak. 3, 536.

1. KÒRA, *f.* cortex, crusta, *spoļašńi dio u drveta kojijem je drvo kao omotano sve naokolo (i pań i grane); ovo je naj starije značeńe, koje se poslije raširilo, te se u našemu jeziku* kora *može shvatiti kao uopće ńešto tvrdo (ili dajbudi ne posve mekano) čim je što pokriveno, umotano, ili u što je zatvoreno. — Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kora, *rus.* кора, *češ.* kůra, *poļ.* kora. *u češkom i u ruskom kaže se i o hļebu, a u ovom zadńem jeziku i o ostalome, dok u poļskom ostaje još samo naj starije značeńe (na drvetu). — Vaļa da je ista riječ što i praslavenska* skora *(kora na drvetu, koža, runo, krzno), vidi stslov., češ., poļ.* skora, *rus.* скора. *— Između rječnika (ovdje se nabrajaju samo naj starije značeńe pod* a *i drugo pod* b, *i opće; ostala su značeńa na svom mjestu) u Vrančićevu* (‚cortex; crusta'), *u Mikaļinu* (kora od duba ‚codex, cortex'; kora od kruha, al' ine take stvari ‚crusta'; kora od kojegod stvari ‚putamen'), *u Belinu* (‚scorza, corteccia' ‚cortex' 659b; kora gorńa ‚la crosta di sopra del pane' ‚panis crusta superior'; dońa kora ‚la crosta di sotto del pane' ‚panis crusta inferior' 239b), *u Bjelostjenčevu* (‚cortex'; kora krušna ‚crusta'), *u Jambrešićevu* (‚cortex, crusta'; kora krušna ‚crustum'), *u Voltiģijinu* (‚scorza, crosta' ‚rinde'), *u Stulićevu* (‚cortex, crusta, putamen, manubrium'; kora od hļeba ‚panis crusta'), *u Vukovu* (1. n. p. na drvetu ‚die rinde' ‚cortex'. 2. n. p. hļeba ‚die rinde' ‚crusta'), *u Daničićevu* (‚cortex').

a. *na drvetu.* Napiši na remenu ѡть topole ježe imatь podь korѡmь. Starovječn. lijek. jag. star. 10, 110. Vrьbovu mêzdru ježe jestь podь korѡmь. 112. Od ke je *(pjesni)* slova broj izredjen svim zdvora, veļaše ovakoj u kori javora. D. Rańina 137a. Toj pisa po korah na veće dubova. D. Zlatarić 43a. Razumni starci oni u kori dubovi među inijem zakoni urezaše i ovi. I. Gundulić 146. U kori duba ovega dni boravim. Ģ. Palmotić 2, 37. Tu u jasena i duba kori gledam slova rest. J. Kavańin 80a. Čini se *(kruh)* od koreńa, od kore etc. J. Banovac, razg. 226. Vidi da mu je koža tvrda kao borova kora. M. Zoričić, zrc. 60. Proždriše koru od lozja. And. Kačić, kor. 69. Sok u stablih rastopi se, pak se počme micat i koru probijat. M. A. Reļković, sat. K6b. Kore od zovike. J. Vladmirović 6. Uzmi kore bristove. 29. Koji svlačuje koru s isti cabala. A. d. Costa 2, 146. Jest od kore jagńida ozgor čep. M. Katančić 46. Il' kalamit il' pod koru cipit. J. S. Reļković 141. Te probode boru koru. Nar. pjes. vuk. 1, 364. Gladak kao rastova kora. Nar. posl. vuk. 41. Pišti kao crv pod korom (kad drvo gori na vatri). 249. Nego su tukli koru od kojekaka drveća i od toga hļeb mesili. Nar. prip. vuk. 103. Osule Mijata kraste kao kora dubova. S. Ļubiša, prip. 234. — *S pridjevom* mirisna, *u osobitom značeńu: cimet, darčin, kańela, (slatka) korica.* Mirisna kora ‚cannella, specie di aroma' ‚cinamomum'. A. d. Bella, rječn. 165b. Kora mirisna, cinamomum (Bjelostjenac, Dellabella), Laurus cinnamomum L. B. Šulek, im. 158. — *Metaforički.* Ovo je šipka, na kojoj niti je bila kvržńa istočnoga, niti kora učińenoga griha. A. Kanižlić, bogoļubn. 429.

b. *u hļeba spoļašńi dio koji je tvrđi i tamniji od ostaloga. — u naše vrijeme* kora hļeba *često znači ne veliki komad (naj češće tvrdoga hļeba).* Napiši na mekъkoj kore hlêbnoj. Starovječn. lijek. jag. star. 10, 105. (xv *vijek).* Na hlebnoj kore. 92. (xvii *vijek).* Dali su nam koru kruha, mrvu sira. Nar. pjes. istr. 2, 169. Za onu koru hleba što će mi dati. Nar. prip. vuk. 169. Sirotińa zapomaga: ‚Daj i nama brate koru hļeba'. Osvetn. 1, 39. Zdvojni sini od oca se dijole, ne s zločuđa niti s neposluha, no s čemerne kore kruha suha. 4, 67. Pruža mu koru sjerčana hļeba. S. Ļubiša, prip. 222. Radimo dańu i noću, da izbijemo koru hļeba. 248. Luka ne nađe za se ni prosjačke kore. M. Pavlinović, rad. 49. Kad svojim trudom steku svoju koru hļeba. 119. Samo da sinove ne pusti da se tucaju po svijetu bez otačbine i bez kore hļeba. razg. 16.

c. *na plodu vański omotak.*

a) ńešto drveno i sasma tvrdo kao n. p. na orahu (ne vański zeleni omotak), ļuska. — Između rječnika u Vrančićevu (kora od oriha, *lat.* ‚nucleus' *što ne odgovara, kako ni tal.* ‚garione' *ni ńem.* ‚nusskernen'; *samo je prema našoj riječi maģ.* ‚dio-hey') *i u Mikaļinu* (kora od oraha ‚putamen, nucis disopimentum'). Bilo bi lašńe zbiti prostrano more u jednu koru od oraha. Đ. Bašić 313.

b) ńešto ne posve tvrdo kao drvo, ali ni posve mekano (od prilike kao ustrojena koža), komina, n. p.: aa) vański omotak na orahu i na kestenu. — u Mikaļinu rječniku: kora zelena od oraha ‚coleola'; kora gorńa od kostańe, jež ‚echinus'; *u Belinu:* dračasta kora ‚guscio spinoso, qual è quello della castagna' ‚echinus' 364b; *u Bjelostjenčevu:* kora oreha zelenoga ‚culleola, culleolum, putamen nucis, inglandium'; kora gorńa kostańeva, ježice ‚echinus', v. lupina; *u Jambrešićevu:* kora gorńa kostańeva, ježica ‚echinus'. — *bb) na šipku* (Punica granatum L.) — *između rječnika u Mikaļinu:* kora od šipka ‚scorza di pomo granato' ‚melicorium'. Našьdь ѡdь šipka što se zove narь turьsky i isuši mu koru. Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 94. (xvii *vijek).* — *cc) na povrću, sočivu. — između rječnika u Mikaļinu* (kora od sočiva, ļuska ‚valvulus'), *u Belinu* (‚guscio, inteso di legumi' ‚folliculus' 364b), *u Bjelostjenčevu* (kora kakvoga sada, sočiva ‚putamen'). Bob varen s korom... Kora od boba. J. Mikaļa, rječn. *kod* bob. Tko je bob izio, da pomete kore. (D). Poslov. danič. — *dd) na lubenici, na jabuci itd.* Podmetnuo mu lubeničnu koru pod nogu (te pao, t. j. prevario ga, navratio ga na zlo). Nar. posl. vuk. 251. *(Jabuke)* imaju na kori jedno zlamenje crno. M. Orbin 34. — Meka kora ‚guscio molle e tenero' ‚calyx pulvinatus'. A. d. Bella, rječn. 364b. — *tako se u Dubrovniku kaže* kora od naranče, od lemuna *itd.* P. Budmani.

d. *ļuska na jajetu. — Između rječnika u Mikaļinu* (kora od jaja, ļuska ‚resta, ovi testa, putamen, cortex'), *u Belinu* (kora jaja ‚guscio di ovo' ‚resta' 364b), *u Stulićevu* (kora od jaja ‚ovi putamen'). Lađa nam je kora od jajeta. P. Petrović, gor. vijen. 88. Ne bi stalo ni u kori od jajeta. S. Ļubiša, prip. 97.

Digitized by Google

e. *na spužu (kuća).* — *Između rječnika u Mikaljinu* (kora od spuža *kod* spužnica), *u Belinu* (spužija kora ‚guscio di lumaca'; kora spužija ‚scorzo di lumaca' ‚testa cochleae' 445b). Razbij spuža planinskoga u kori. J. Vladmirović 40. Da se nijesmo osumili kao spuž u svojoj kori. S. Ljubiša, prip. 37. Zabije se kao spuž u koru. prič. 155.

f. *na korńači* (žaba *u primjerima znači korńaču).* Našьdь želku i uzmi jeje koru i rastuci sitno. Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 94. (XVII *vijek).* Malo brod putuje, jur vesla ne rabe, more ńim vojuje jak korom od žabe. Đ. Baraković, vil. 279b. Stât u svojoj kori kako žaba. (Đ). Poslov. danič. Kako žaba ispod svoje kore. P. Petrović, gor. vijen. 38.

g. *(zmijiń) svlak.* — *Između rječnika u Belinu* (zmijina kora ‚pelle di serpe' ‚pellis anguinea' 550b). Što nam *(ženam)* nije višńi narav dal od zmije, da možemo smetat koru? S. Bobaljević 208.

h. *kad se na čemu što je mekano ili žitko jedan dio od onoga zgusti i utvrdi, te pokrije ono, n. p.:*

a) o krvi i gnoju na rani (kad se ko rani, ili kad od bolesti postanu rane, n. p. u bogińa), krasta. — *U Belinu rječniku:* ‚crosta, cioè coperta che naturalmente si fa dove è rotta la pelle' ‚crustula' 239a, *i u Bjelostjenčevu:* kora mozola, v. krasta.

b) skorup. — *U naše vrijeme u Lici.* Kad se planinci lijep skorup ozgo na varenoj varenici uvati reče: ‚Lijepa mi se, vala Bogu, na varenici kora vata'. ‚Ova e moja basa (sir) od same čiste kore sa varenike'. J. Bogdanović.

c) led (nad snijegom). — *U naše vrijeme u Lici.* Kad južan snijeg naglo smrzne i tadaj reku: ‚Uvatila velika kora, ne da se po snijegu ići'. ‚Idući danas po ovoj kori cio dan za kozami, svu sam obuću sasjeka'. (t. j. kora mu je od snijega svu obuću razdrla). J. Bogdanović.

i. *kad se uopće što zgusti te tako bude nalik na pravu koru, n. p:*

a) krv (isporedi h, *a)).* Ugleda trup zgora gdi leži prez glave, a pod ńim je kora postiļe krvave. M. Marulić 56.

b) zemļa. Da od zemļe po ńem nije kora. J. S. Reļković 268. — *Drugo je u ovom primjeru gdje* kora *znači ono što je tvrdo (kameńe i zemļu) oko cijele zemļe (našega svijeta), ako je unutra sve rastopļeno od vrućine:* Kora zemļe složena je od razni tavana. P. Bolić, vinod. 1, 94.

c) strijež. Pada streš na dno činije, i pravi koru. P. Bolić, vinodjel. 2. 32.

d) jamačno amo pripada i znače'ńe: jufka, obga. — *U Vukovu rječniku:* vide jufka *s dodatkom da se govori u Resavi.*

k. *u prenesenom smislu, oblak (u koliko je nalik na pravu koru).* Kora, gust oblak: ‚Da vidiš kolika je kora na jugu, okrenuće rđavo vrijeme'. (u Vodicama). — Kad su kore po nebu, tad je bura žešća. (u Primorju). M. Pavlinović. *i u Dubrovniku se reče:* Doć će bura *(sjeveroistočni vjetar)* na ove kore, *a* kore *su oblačići ne sasma maleni gotovo jednake širine kao duļine* (cumuli), *što se vide na vedru nebu.* P. Budmani.

l. *u metaforičkom smislu, kod čega umnoga, duševnoga, ono što je spoļašńe (što nije jezgra, smisao itd.).* Poznah da ļubaf ńemu ne samo koru prostrilila biše, da kako i meni deri do naj nutrenega mozga plam užgala biše. P. Zoranić 17a. Er ga vidi u popovskijeh haļinah bez onoga oštra života koji biše ńemu ugodan, pohuli ga. ukaza mu se Bog i oštro ga pokara cjeć osude učińene radi one izdvorńe kore, i očitova mu veličku sfetost sluge sfoga. B. Kašić, iń. 59. Da se bihu očitovale sfete otajnosti koje se uzdržahu u staromu zakonu, dvignuvši se zastor od kore i skorupa ńegova. is. 74. Pripovijest se ńiha *(spijevalaca)* svaka miješa sokom kê dobrine, pod osinom od obláká stoji svjetlos od istine, i da kora 'e mučna i tmasna, mozg i jezgra uči spasna. J. Kavańin 461a. U zakonu ne gleda se kora, to jest riječi, neg mozak. S. Rosa 74a. Farizeji koji se obzirahu na koru nadvorńu od zakona... Đ. Bašić 142.

m. *vidi* kore *(plur.).*

2. KORA, *f. ime kravi?* F. Kurelac, dom. živ. 24.

3. KORA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Livada u Kori. Sr. nov. 1869. 149.

1. KORAB, *f. vidi* 2. korab.

2. KÒRÂB, *m. vidi* korabaḷ. — *Između rječnika u Vukovu (uz* korabaḷ) *i u Daničićevu* (korabь ‚navis'). Nedostatьčьstvuje potrêbnymi korabь sьvrьšiti. Domentijan b 65. Vь korabêh po moru... Starine. 22, 206. Obrête korabь vь rêce stoještь. 212. (XV *vijek).* Vьpadoše po srêdê varvarь i vsêhь pohvatavše vьvrьgoše vь korabь. Glasnik. 56, 76. (1517). Velikim korabom velika padenja jesu. Aleks. jag. star. 3, 264. Da izprazni korab u more... Jegda oprazdni se do pol koraba. Glasnik. 31, 302. (1804). Ta ustani, Nikola! da idemo u goru, da pravimo korabe, da vozimo dušice s ovog sveta na onaj. Nar. pjes. vuk. 1, 134. Da imadu na mitrovačkoj skeli u Cesariji na korabu drva predavati. Glasnik. II, 1, 12. (1808). *(U jednoga pisca Bošńaka našega vremena ima i u ženskom rodu: (Turci)* čapaju se skele i korabi, ńeki veslo za spaseńe rabi, ńekom korman za plivańe pade. Osvetn. 4, 35. Gdje je Peco spravio korabi, da se za bijeg na uslugu nađu. 5, 56). — *I kao mjesno ime u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Ńiva kod Koraba. Sr. nov. 1872. 613.

KORABA, *f. ńeko povrće, ńem.* kohlrübe, *u Austriji* kolrabi. Koraba (ńem. kohlrübe), češ. kelerab, poļ. kalarepa, rus. кольряби, Brassica gongyloides Mill. (u Slavoniji). B. Šulek, im. 158.

KÒRÂBAḶ, kȍrâbļa, *m. (velika) lađa, brod.* — *isporedi* korabļa. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* korabь, korabļь, *rus.* корабль, *češ.* koráb, *poļ.* korab'. — *Jamačno je naj stariji praslavenski oblik bio* korabjъ *(poslije* korabjь), *a u jugoistočnijem se jezicima miješa* j *poslije* b *na* ļ, *ali ne svagda: s toga i u našem jeziku imaju dva oblika:* korab *(vidi) i* korabaḷ. — *Od grč.* κάραβον, *ali vaļa da je došlo u slavenske jezike davno kad je još u* β *bio glas* b. — *Između rječnika u Stulićevu uz* korabļa *(gdje stoji da je uzeto iz bukvara, i da je ženskoga roda, što će biti Stulićeva pogreška), i u Vukovu* (‚das schiff' ‚navis', cf. lađa). Prišьdь na more sirijsko obrête korabļь idušti vь Anatoliju. Domentijan a 326. I izleze izь korabļa. Starine. 22, 214. (XV *vijek).* Vь korabļь vslêze. Glasnik. 56, 67. (1501). Biše korabaḷ oposrêd mora. Korizm. 10b. O Marija, o koraba ḷ dostojni. 11a. Všad v koraba ḷ pride k Oštiji. Š. Kožičić 31b. Noje v koraba ḷ vnide. Anton Dalm., nov. tešt. 114b. luc. 17, 27. Kada se koraba ḷ delaše. 2, 125. 1petr. 3, 20. Upodobilь se jestь mužu iže po vodê vozitь kola, po suhu že koraba ļь. Stefanit. star. 2, 289. Izide Noe iz korabļa. Starine. 18, 207. (XVI *vijek).* Koraba ḷ niki vali mnozimi utrujan. Aleks. jag. star. 3, 289. Srce ńegovo biše kako i koraba ḷ

Digitized by Google

na pučini morskoj. 314. Noe u sagrajenju od korabļa sto godišta trudio jest. B. Kašić, nasl. 241. Pomorac korabļima što ne nosi vlastelima . . . J. Kavańin 192b. Korabaļ se prevrati. D. Obradović, basn. 95. Nađem korabaļ za Greciju. 328. Plove po moru na korabļima. Đ. Daničić, psal. 107, 23.

KORABAĻNIK, *m. mrnar (na korabļu), pomorac. — Oblik je stariji* korabļьnikъ. — *U knizi pisanoj crkvenijem jezikom, i otale u Daničićevu rječniku* (korabļьnikъ ‚nauta'). Korabļьnikom oslabêvšemь. Domentijan[b] 183. Korabļьnici. 185.

KORABĻA, *f. vidi* korabaļ *(često u pisaca i u drugom smislu). — Od* xv *vijeka (vidi kod* b *i* c), *a između rječnika u Mikaļinu* (korabļa, lađa ‚navis'), *u Belinu* (‚legno, cicè naviglio' ‚navigium' 433[a]; ‚nave, legno grande di mare per uso di mercanzia' ‚navis' 507[a]; ‚galea, galera' ‚triremis'; velika korabļa ‚galeazza, naviglio moderno da guerra simile alla galea, ma molto maggiore' ‚quinqueremis' 336[b]), *u Voltigijinu* (‚bastimento, vascello' ‚schiff, schifffahrtzeug'), *u Stulićevu* (‚navis, navigium, arca').

a. *u pravom značeńu (gdjegdje po svoj prilici isto što* galija, *vidi u Belinu rječniku).* I činit da sprave korabļe, neka te poprate. H. Lucić 249. Mńah da će na dno past korabļa i svi mi. P. Hektorović 72. Ńih korabļe plivaju vitrom svakime. M. Držić 66. Sêdro izbavi korabļu ili brod od potopļenja. Š. Budinić, sum. 26[a]. I brodeć se, Alivera, ištom ne bi, vaj, na broju, iz korabļe ļubi moju zani vihar od sjevera. A. Čubranović 142. Vidi boge jejupačke krmeće korabļe varvarske. Aleks. jag. star. 3, 222. Premda sam gospodar korabļe i broda i slobodan brodar . . . Đ. Baraković, vil. 66. Iz korabļa tvojih s' uze siña mora sloboditi od turačke klete guse. I. Gundulić 280. Da svud tvoj koń, tva korabļa zemļi i moru posluh uče. 314. Kazlar-aga u istok zore na korabļu zlatnu uzide. 362. Svijeh korabaļ vojevode. Ġ. Palmotić 1, 287. Neizbrojne družbe jedro oružanijeh korabaļa. 2, 8. Šes čestitijeh korabaļa ke se od vlasti tve čekaju. 2, 210. Pod Brgatom i Lavima korabļa je ova veće. 2, 211. Svi su końi osodlani, sve korabļe oružane. 2, 341. Bažej ki korabļom svom jedreći put zapada . . . J. Kavańin 139[b]. A u tolike zle načine satarisa im korabļe ine. 212[b]. Ne korabļa brodi vijerna more. 520[a]. Gdi korabļam put bi prije. I. Đorđić, salt. 373. Svi skupa s korabļam proždrti od valova. ben. 36. Otisnuše se s obje strane dvije korabļe zapovjedne od glavárâ. B. Zuzeri 401. Korabļa jadno se vidi među srditijem morem. V. M. Gučetić 166. Sidavši u korabļu pobiže u ade propontske. A. Kanižlić, kam. 108. Može li se iznaći srećna korabļa koja nije ostala podušena od voda nadmenijeh? Đ. Bašić 235. Na moru u veliki korabļa oliti drivi. M. Dobretić 399. Naučiti graditi jednu korabļu. A. T. Blagojević, khin. 34. Utopila se korabļa špańolska krcata zlata. M. Pavlinović, rad. 78. Na osamdeset velikih ńihovih korabaļa. razg. 27. Da se uskočivši pomorac nalazi na drugoj kojoj lađi, korabļi ili barki. Zbornik zak. 1863. 370. — *Metaforički.* Tamo je u toj neprovidnoj pučini nasjela i zakvačila korabļa povjesnice. G. Martić *u* Nar. pjes. juk. VII.

b. arca Noe, *Nojev kovčeg. — mnogi pisci prevode ovako po smislu biblijsku latinsku riječ* arca. *premda je značeńe od prilike onako kao kod* a, *ističemo ga napose, jer su s ovoga prijevoda pisci uzeli ovu riječ i u drugijem značeńima prema latinskoj (vidi* c *i* d). — *Između rječnika u Belinu* (korabļa Noemova ‚arca di Noè' ‚arca Noetica' 97[a]) *i u Stulićevu* (korabļa Noemova *ili* Noina ‚arca Noe'). Učini tebi korabļu od drivja lahka i uglajena. Bernardin 94. gen. 6, 14. Koji uljezoše u korabļu Noevu. M. Divković, bes. 190[a]. Kada Noe pusti vrana iz korabļe. . . . 342[b]. Noe . . . zatvori se u jednu korabļu. F. Glavinić, cvit. 441[a]. Poleti u korabļu Noevu i sta u ńoj. P. Radovčić, nač. 326. Ne sarani se nego osam duša u korabļi. I. Ančić, ogl. 125. Evo Noe ki graditi za korabļu trudan hodi. A. Vitaļić, ost. 191. Može se prilikovati korabļi Noja patrijarke. S. Margitić, fal. 72. Našao si se od nevirstva kano Noje od potopa, ja sam korabļa u kojoj ćeš se saraniti. 111. Korabļa Nojeva. L. Terzić 124. Korabļa Noja pravednoga. I. Dražić 28. U korabļi Noevoj biše puno živine. J. Banovac, pripov. 239. Pusti iz korabļe gavrana. F. Lastrić, test. 256[a]. Načińajući korabļu, navištivaše im potop vodeni. ned. 11. Dostojan bi saraniti se u korabļi od potopa vodenoga. 366. Noe prid potopom u korabļu iđaše. A. J. Knezović 131. Da učini jednu veliku korabļu. E. Pavić, ogl. 14. Sagradi jednu korabļu. And. Kačić, kor. 7. Korabļa Noahova odsjede u Indiji. D. E. Bogdanić 8. Ako tko u korabļi Noevoj ne bude . . . J. Matović 88. Korabļu, po zapovidi Božjoj, od dŕvâ učinio je *(Noe).* I. Velikanović, uput. I, 45. Vrata korabļe, u koju uhode svi oni koji ne imaju potopom obćenijem poginuti. I. M. Mattei 185. Onu staroga testamenta korabļu Noevu. Đ. Rapić 226. Po Noemu patrijarki koji je prid sviju očima onu golemu korabļu gradio. G. Peštalić 50.

c. arca foederis, *kovčeg zavjeta (u starom zavjetu). — Pisci prevode riječ* arca *kao kod* b, *ne pazeći na smisao (vidi i Kanižlićev primjer). — U prenesenom smislu, jedno od imena što se daje Bogorodici (u lavretanskijem litanijama).* I još biše u korabļi prut Aaronof. Bernardin 138. paul. hebr. 9, 4. U korabļi od uvjeta Gospodńega bješe šibika i mana. M. Divković, bes. 641[b]. Marija bi korabļa i trpeza kruha nebeskoga. nauk. 104[a]. Ona ka jest . . . kļuč raja, . . . korabļa templa. F. Glavinić, cvit. 280[a]. Ozija samo taknu korabļu uvita. A. Georgiceo, pril. 41. Budući taknul korabļu ali skrińicu nedostojno. P. Radovčić, nač. 514. David koji poče privesti *(sic)* k svomu dvoru korabļu Gospodinovu . . . M. Radnić 262[a]. Korabļo uvita. J. Banovac, blagosov. 352. Korabļa Božja. prisv. obit. 55. Korabļom je od uvita Grgur papa ńega zvao. P. Knežević, živ. 29. Korabļu onu staroga zakona. F. Lastrić, test. 389[a]. Korabļo od uvjeta. I. A. Nenadić, nauk. 248. Biližim ovde da sam i ja isti slidio do sada stari običaj u litanijah lavretanskih govoreći ‚korabļo' iliti lađo ‚mira', ne ktijući odstupiti od običaja. uzrok, da su se stari ovom ričjom ‚korabļa' ili ‚plavčica' služili, jest, zaštobo u svetomu pismu latinska rič ‚arca' zlamenuje korabļu iliti lađu, kakono ‚arca' iliti korabļa ‚Noe', i takojer zlamenuje ova rič ‚arca' škrińu, kakono je ‚arca foederis, testamenti', škrina zakona, ugovora Božjega s pukom izraelskim; i ovi nazivak daje se Gospi. zato da se jedan put popravi što je krivo, ovim imenom ovdi ću Gospu nazvati. A. Kanižlić, bogoļubn. 345. Odredi Mojsija, da se spravi korabļa od mira. E. Pavić, ogl. 134. Korabļa od uvjeta iliti mira. 134. Da ima učiniti jednu korabļu na način škrińe. And. Kačić, kor. 79. Korabļa Božja bi ufaćena. 144. Filisteji pridobivši Izraelićane ufatiše korabļu. Đ. Rapić 68. Bi Marija korabļa novoga uvita. Grgur iz Vareša 129.

Digitized by Google

d. *predašne se značeńe još dalje širi, te* korablja *gdjegdje znači koji mu drago kovčeg, n. p.: a) kovčeg za novce (u crkvi jerusalimskoj).* Većma pofali Gospodin ubogu udovicu koja ubaci nikoliko malo pinezi u korablju od crkve negoli bogatce koji prikazaše mnoge darove. M. Radnić 87b.

b) kovčeg ili sanduk od kamena (u kojemu je mrtvo tijelo). Ter korablju od kamika istegni na kraj. F. Glavinić, cvit. 312a.

KORABLJARNICA, *f. mjesto gdje se grade korablje.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. brodarnica.

KORABLJARNIK, *m. čovjek koji upravlja korabljarnicom.* — *isporedi* brodarnik. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚prefetto dell' arsenale' ‚armamentarii navalis praefectus'.

KORABLJARSTVO, *n. radńa, posao u pomoraca.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. brodarstvo.

KORABLJENIK, *m. vidi* korabljnik. Korabljenici putujući po moru imađau sa sobom i majmuna. D. Obradović, basn. 95. U tartani, s kojom pođom put Korfa, bilo je oko dvadeset korabljenika. 332.

KORÀBLJIC, *m. dem.* korabalj. — *U knizi pisanoj crkvenijem jezikom, i otale u Daničićevu rječniku* (korabljicь ‚navicula'). Vьsêdše vь korabljicь vь mori putь gnaše. Domentijanb 31.

KÒRABLJICA, *f. dem.* korablja. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚bregantino, barca nota' ‚aphractum' 147b; ‚fusta, sorte di naviglio da remo' ‚myoparo' 335a), *u Voltigijinu* (‚navicella, fusta' ‚schifflein'), *u Stulićevu* (‚fusta' ‚myoparo').

a. *u pravom smislu.* U jednoj plitki korabljici. P. Zoranić 35a. Oruža udiše šeset lakijeh korabljica svijeh na vesla. B. Zuzeri 396. U mali korabljica oliti brodovi. M. Dobretić 399.

b. *vidi* korablja, c. Korabljica ńegove sv. vere. Transit. 192. Korabljicu od drva nesagńitivijeh učini. B. Kašić, nasl. 242. Da bi se ova korabljica u većemu pošteńu mogla držati. E. Pavić, ogl. 134. Kakono blagosovi kuću Obededoma radi svete korabljice. L. Vladmirović 4.

c. *vidi* korablja, d. — *U metaforičkom smislu kao ime knizi And. Kačića* (kor., *nemam prvoga lista).*

KORABLJITI, korabljim, *impf. samo u Stulićevu rječniku:* v. broditi.

KORABNIK, *m. vidi* korabalj. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Tu korabnik jedan kaže... Glasnik. 31, 303. (1704).

KORAC, korca(?), *m. ńeka ptica.* Korac, Pyrrhocorax alpinus Vieill., čolica. u niškom okrugu. Po svoj prilici ta reč dolazi od korija, što znači šuma, lug, zabran, gora. S. I. Pelivanović, javor. 1880. 1534.

KORACAJ, *m. vidi* koračaj. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚gradus; passus') *gdje se naj prije nahodi.* Ti, ki 'e s tobom, čoek u puti, nek ustavi koracaje. J. Kavańin 492b. Narednijem koracajem postupau. Blago turl. 2, 151.

KORÀCÂŃE, *n. djelo kojijem se koraca.* J. Bogdanović.

KORÀCATI, koràcâm, *impf. vidi* koračati. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚gradiri') *gdje se naj prije nahodi.* I svojega svet-Marina uprav ga uče koracati. J. Kavańin 330b. Koracajuć po sredini sloga. J. S. Reljković 117. Koraca po malo do ńe. Nar. prip. mikul. 47. Vuk veli ‚koračati', nu i tako i ovđe *(u Lici)* reku; ali reku i: ‚Brže koracaj!' ‚Polagano ti koracaj!' ‚Ti brzo koracaš'. J. Bogdanović.

KORACINA, *f.* lorica, *oklop.* — *Od tal.* corazza. — *U jednoga pisca čakavca* XVI *vijeka.* Oblčeni v koracinu vere i ljubavi. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 100. paul. 1thess. 5, 8. Imijahu sumporaste koracine. 187b. apoc. 9, 17.

KORÁCITI, kòrâcîm, *impf. vidi* koračiti. — *Od* XVIII *vijeka.* Simeon povirova, koraci da će u kočije. J. Filipović, prip. 1, 491a. Koracimo sada viditi, kako im se pristoji pošteńe pram ńiovim dostojanstvom. F. Lastrić, ned. 347. Natrag koracih. G. Peštalić 198. Borba vajna, nevolja očajna tjera da se u zdvojnosti bace i do prvih stražara korace. Osvetn. 4, 33. Bijesan hoća na visocih kracih stravu dava kuda god koraci. 6, 9. ‚Koraci de na prvo ako si muško'. J. Bogdanović.

KORAČ, *m. vidi* koračaj. — *U Mikaljinu rječniku kod* koračaj, *i u Stulićevu uz* koračaj.

1. KÒRAČA, *f. u narodnoj zagoneci našega vremena (po svoj je prilici augm.* kora). Poručio ćilibarda, da mu se otvori korača, da uvede zelen rod. (Misli se na metańe kupusa u kacu; *moglo bi se misliti i na sađeńe).* Nar. zag. nov. 108.

2. KORAČA, *m. ime muško.* — *U spomeniku* XIII *vijeka.* Sudac Karlan, Korača, Farin, Mohor, Stepan... Mon. croat. 6. Sudac Mohor, ... sudac Ričard i Karlan ... i Korača i Farin. 21. 29. (1275 *prepis.* 1546).

1. KORAČAJ, *f. u Stulićevu rječniku uz* koračaj, *m.* — *nepouzdano (može biti da je pisac primio ovu riječ po gen. pl.* koračaji).

2. KÒRAČAJ, *m. vidi* korak, koraklaj. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (koračaj, korač, stupaj ‚passus'), *u Belinu* (‚passo, distanza nel caminare da un piede all' altro' ‚gradus' 546a), *u Bjelostjenčevu* (koračaj, stupaj ‚gradus'), *u Jambrešićevu* (‚gressus, passus'), *u Voltigijinu* (‚passo' ‚schritt'), *u Stulićevu* (‚passus, gradus, gressus').

a. *u pravom smislu.* Bog svemogući ne samo djela naša zna, nizi i broji, negoli jošte sve staze i sve koračaje zna i vidi. M. Divković, bes. 130a. Sve bi mu koračaje anđeo stražanin zapisao. I. Ančić, svit. 13. Ustade papa za susristi ga nikoliko koračaji. S. Badrić 70. Za sve se nahodi a za Boga ne more se učiniti jedan koračaj s ljubavju. J. Banovac, razg. 154. Ti, Bože moj, poznaješ sve stope i koračaje moje. pripov. 24. I metnuće na put koračaje svoje. B. Pavlović 8. Koračaje moje pribrojio si. P. Knežević, osm. 279. Koliko su lipi koračaji tvoji, kćeri poglavara! F. Lastrić, test. 348a. Na sve koračaje trči k meni u pakao. ned. 39. Prikazujem tebi sve koračaje moje. A. Kanižlić, utoč. 462. Vaja da divice drtću i na svaki se koračaj mužke glave boje. 516. Koji neće kadkada ni jednoga koračaja učiniti. fran. 43. Za po ure toliko koračaja učini koliko nije prije ni za dvi ure učinio. 259. Naj prvo, da tako rečem, ručica ńegovih maknutje bilo je zlamenovati se zlameńem svetoga križa; naj prvi koračaj skrovita mista iskati i u ńima Boga moliti. bogoljubn. 447. Posli nikoliko koračaji da stanu. E. Pavić, ogl. 168. Posli svaka četiri koračaja postaivaše nosioci. 262. Na svako šest koračaji stavaju. And. Kačić, kor. 192. Nasradin iđući prid slugam dva koračaja. N. Paiikuća 24. Nitko nije mogao stupiti i koračaj učiniti. I. Velikanović, uput. 1, 67.

Digitized by Google

Pak počeše tiho igru vodit, sve kanoti koračaje brojit. J. Krmpotić, malen. 18. Jedan koračaj bliže k meni pristupite. I. J. P. Lučić, razg. 90. Koračaje i stope ńegove jest duh s. upravļao. Đ. Rapić 56. Kad već *(šdribac)* znade i skretat i spustit i jednake koračaje gustit. J. S. Reļković 234. Pazim na ńiove koračaje. A. Tomiković, gov. 90. Išli su koračaj po koračaj. živ. 189. — *Metaforički.* Zašao si put, ako živeš na ovomu svijetu u veseļi i izpraznostma. vrati se u sebe, izpravi tvoje koračaje. M. Radnić 105a. Nasliduj Isukrsta s koračajima od ļubavi. 403b. I zato jest veoma strašno imati istinito skrušenje u oni veliki koračaj. P. Posilović, nasl. 30b. Odimo koračajem od promišļanja na nebesa. F. Lastrić, test. 40b. Spletene jesu bile noge ńegove, da nijedan koračaj u putu kriposti nije mogao učiniti. Đ. Rapić 23. Da smrt k tebi ide s velikim koračajom. 271.

b. *kao mjera duļine ili daļine.* Koračaj, ‚passus'. J. Mikaļa, rječn. *kod* mjera. Na trideset koračaji. A. Bačić 313. Okolo četarest sežań ili koračaji. M. Lekušić 142. Ove čete stajaše pet stotina koračaji daleko od grada. I. Zaničić 118. Pak je jednu stotinu koračaja od rasta daleko u zemļu ukopa. M. A. Reļković, sabr. 49. Tri hiļade koračaja dugačak. I. Jablanci 61. Triest stupaja oliti koračaja daleko. M. Dobretić 348. Približivši se na dvi stotine koračaja (koračaj ovdi se razumije od pet nogu). A. Tomiković, živ. 247. ‚Ma, puna si mi dva, tri koračaja livade prekosio'. J. Bogdanović.

c. *u prenesenom smislu (po tal.* passo), *jedna rečenica ili ih više iz kakve knige ili govora,* locus, *mjesto.* — *Samo u jednom primjeru* XVIII *vijeka.* Stupimo istomačiti jedan koračaj s. pisma. F. Lastrić, svet. 131b.

KORAČAJAC, koračajca, *m. dem.* koračaj. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚passolino' ‚semita, callis'.

KORAČAJČAC, koračajčca, *m. dem.* koračajac. — *U Stulićevu rječniku uz* koračajac. — *nepouzdano.*

KORAČAJČIĆ, *m. dem.* koračajac. — *Samo u Stulićevu rječniku uz* koračajac.

KORAČAJSTVO, *n. koračańe.* — *U Stulićevu rječniku:* v. korač. — *nepouzdano.*

KÒRÀČÂŃE, *n. djelo kojijem se korača.* — *U Vukovu rječniku.*

KÒRÀČATI, kòràčâm, *impf.* koračiti, *hoditi, ići (ističući da se kod toga čine koraci).* — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* koračámo, koračate, *i u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kòračâ. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (kod* koračiti *ima praes.* koračam) *gdje se naj prije nahodi, u Voltigijinu* (‚fare passi, passeggiare' ‚schreiten'), *u Stulićevu (samo ger. praes.* koračajuć ‚gradatim'), *u Vukovu* (‚schreiten' ‚gradior'). Kada s zabava svitovnih uprav koračaš na otar. I. J. P. Lučić, bit. 62. Ù sreće su kratke noge, a nesreća brzo korača. Nar. blag. mehm. beg kap. 457. Te brzim krokom kroz izbu korača. B. Radičević (1880) 227. Koračaše putem ka kući ńezinoj. Đ. Daničić, prič. 7, 8. Žurno korača. M. P. Šapčanin 1, 146. Al' koliko naprijed koračali ... Osvetn. 3, 132. Kaplar nas uparadi i počne učiti kako da koračamo po ńegovu brojańu: jedan! dva!... M. Đ. Milićević, međudnev. 97.

KÒRÁČÊŃE, *n. djelo kojijem se koračí. — U Stulićevu rječniku (gdje se možebiti shvaća* koračiti *kao imperfektivni glagol).*

KORAČÈVATI, kòràčujêm, *impf. vidi* koračati. — *Samo u Jambrešićevu rječniku:* koračujem ‚gradior'.

KÒRÀČIĆ, *vidi* koraćić.

KORAČINA, *f. vidi* koracina. — *U istoga pisca u kojega ima i* koracina. Oblčeni koračinom pravde. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 83b. paul. eph. 5, 14. Koračine. 2, 187. apoc. 9, 9.

KORÁČITI, kòrâčîm, *pf. učiniti korak.* — *Akc. kaki je u praes. taki je u part. praet. pass.* kòrâčen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor.* 2 *i* 3 *sing.* kòrâčî. — *U jednom primjeru našega vremena* (Odgovori Ruža koračeći preko praga. S. Ļubiša, prip. 59) *ima ger. praes., kao da je imperfektivni glagol, ali mislim da to treba shvatiti kao piščevu pogrešku; i u Belinu rječniku i u Stulićevu uz infinitiv ima praes.* koračim, *po čemu bi se moglo pomisliti da i ova dva pisca shvaćaju* koračiti *kao imperfektivni glagol, ali se u Belinu vidi da tako nije po samome prijevodu talijanskom i latinskome; a Stulli može biti da je prepisao iz Belina. — Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (koračiti, stupiti ‚gradum facere') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (koračiti, koračim ‚daro, o fare un passo' ‚gradum facere' 546b), *u Bjelostjenčevu* (koračam, koračiti ‚passum, gradum facio, gradior', v. stupam), *u Voltigijinu* (‚fare un passo, un salto' ‚einen schritt oder sprung machen'), *u Stulićevu* (koračiti, koračim ‚incedere'), *u Vukovu* (‚schreiten' ‚gradior'). Niti može koji ustati, ni korak koračiti. Glasnik. 31, 303. (1704). Samo jednom da bi koračio u vikova hiļadu hiļada. L. Ļubuški 62. Koračiti na skalin iliti kolić naj gorńi. F. Lastrić, svet. 130a. Da se ne uslobodi ni koračiti iz Carigrada. A. Kanižlić, kam. 141. Da š ńom pođu i korače u Jordan. E. Pavić, ogl. 168. Danijel zadržavaše kraļa, da ne korači u crkvu. 418. Niti znademo koračiti kada ne vidimo. A. Tomiković, gov. 318. Taman kad sveti Aranđeo korači jednom nogom k Bogu na nebo, onda đavo stigne. Nar. prip. vuk. 115. — *Metaforički.* Kad sam koračila na svit ovi *(kad sam se rodila).* F. Lastrić, test. 348a. — Umri Baaza i ostavi svoje pristoļe sinu svomu Eli koji na pristoļe koračivši *(postavši kraļem)* smače proroka Jehu. E. Pavić, ogl. 302. — Znajući da si jurve u ńega *(u pakao)* jednom nogom koračio. A. Kanižlić, fran. 230. — *(kod govora prijeći na što drugo).* Koračimo razgļédati ńe trgovańe. F. Lastrić, test. ad. 84b. Od tilesnoga rodstva koračimo na zakonito. svet. 161b. Neka mi dopušteno bude s puta koračiti. A. Kanižlić, kam. 31.

KORÀČĻIV, *adj. koji je sposoban za koračańe.* — *(Kao adj.) samo u Stulićevu rječniku:* ‚aptus ad ambulandum', *i nije dosta pouzdano.* — *Adv.* kòràčļivo *s drugijem značeńem: koračaj po koračaj, nalazi se u Bjelostjenčevu rječniku:* koračļivo, koračaj za koračajem ‚gradatim'; *u Voltigijinu:* ‚gradatamente, a passo a passo' ‚schritt vor schritt'; *u Stulićevu:* v. koračajuć.

KÒRÂČ, koráća, *m. čekić.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* kòrâću, kòrâći. — *Od grč.* κοράκιον, *kucalo na vratima (zvekir, halka).* Matzenauer. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚martello, stromento noto' ‚malleus' 464a), *u Stulićevu* (‚malleus'), *u Vukovu* (čekić što se końi kuju ‚art hammer pferde zu beschlagen' ‚malleus calceando equo' *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori).* Eto dake krvnika oružanijeh s koraćima i s čavlima gvozdenijem. Đ.

Digitized by Google

Bašić 57. Sud potvrdi da plate ... kao pod koraćem (pod silom, kao kam što se lomi pod udarom koraća). S. Ljubiša, prič. 56. Koraće i kliješta. Magazin. 1866. 82. — *Često i kao prezime u naše vrijeme.* Kosta Korać. Rat. 322. Ilija Korać. Sr. nov. 1879. 1184.

KORAĆE, *n. ime selu u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 39.

KORAĆEVCI, Koraćevaca, *m. pl. ime selu u Srbiji u okrugu niškom.* M. Đ. Milićević, kraj. srb. 123.

KORAĆICA, *f. ime selu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* K. Jovanović 96. Priča kaže da je Despot, putujući od Kosmaja, jakim ‚korakom' prošao selo koje se od toga prozvalo ‚Koraćica' *(pučka etimologija;* Koraćica *ne može postati od* korak). M. Đ. Milićević, srb. 237.

KORAĆIČKI, *adj. koji pripada Koraćici.* Koraćička *(opština).* K. Jovanović 96.

KORÀĆIĆ, *m. dem.* korać. — *Samo u Vukovu rječniku pisano je kao što treba; na ostalijem mjestima stoji grješkom* č *mj.* ć. — *U Belinu rječniku:* koračić ‚martelletto' ‚malleolus' 464a; *u Stulićevu:* koračić, v. maḷičić; *u Vukovu:* dim. v. korać. Koračić, mali kladivac u zlatara. u Dubrovniku. F. Hefele.

KORAĆSKO BRDO, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu užičkom.* Ornica do Brda Koraćskog. Sr. nov. 1868. 181.

1. KORAJ, *m. mjesno ime. — Ovako se zove pet sela u Bosni u okrugu Donje Tuzle:* Koraj Bašić, K. Kiptijan, K. Muselović, K. Okanović, K. Safić. Statist. bosn. 84. — *Isto se mjesno ime pominje prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 135.

2. KÒRAJ, *m. vidi* koraḷ. — *U jednoga pisca Spļećanina* XVIII *vijeka.* A dijaspri i piropje, koraj, ambre i agate. J. Kavańin 488b. Biser bacasmo i koraje. 567a.

KORAJAC, Korajca, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 264. Schem. diak. 1877. 68.

1. KÒRÂK, *m. kad čeļade (a i životińa) stojeći na jednoj nozi podigne drugu (kod hoda zadńu) i premjesti je naprijed; kod ovoga i daļina od jedne noge do druge; i u prenesenom smislu (isporedi* koračaj). — *Nahodi se u južnijeh Slavena (bug. i novoslov.* korak). — *Jamačno je postalo od* krak *(praslavenski* kork), *isporedi bjelorus.* корокъ, *(češ.* krok), *poļ.* krok. — *isporedi i* krok, skrok. — *Od* korak *postaje* koračiti, koračati, *pa i* koračaj *itd.* — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (v. hod), *u Voltigijinu* (‚passo, mossa' ‚schritt'), *u Stulićevu* (v. korač), *u Vukovu* (‚der schritt' ‚passus', cf. škrok). Velik ti se trud vidi pojti 5 koraki na misu. Korizm. 70a. A krotko gdo hodi, koraci svi mîrî, on se zdraf nahodi. Đ. Baraković, vil. 31. Do zida plazeći na drobni koraci. 74. Niti može koji ustati, ni korak koračiti. Glasnik. 31, 303. (1704). Ako budu tim koraci htjet hoditi srjed gospostva. J. Kavańin 151a. Da korakom od olova smrt ne stupa, neg pospiješa. 389a. Kratke korake činiti. E. Pavić, ogl. 73. Mrtvi korak svoj promini. V. Došen 212b. Koracima broji tursko trupje. P. Petrović, gor. vijen. 23. Ter uznatrag hitar korak kreće. Osvetn. 1, 52. Bulwer je korak po korak svoj put prokrčio. M. Pavlinović, rad. 16. Taj je izum odapeo u znanosti orjaški korak. 51. Svaki mu se korak u umjetnosti u krvavom znoju okupao. 74. Koliko ih se umnih i darovitih za svega života prekovratilo rad kojega kriva koraka u prvoj mladosti. 122.

2. KORAK, *m. ime domaćijem životińama.*
a. *ime psu.* F. Kurelac, dom. živ. 43.
b. *ime prascu.* D. Hirc.

3. KORAK, *m. ime nekakvu gradu u Aziji. — U knizi* XIII *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku* (Korakъ, grad u Aziji). Prêide pustyńe ijerdanьskyje, i prišьdь vъ gradъ Korakъ, ... i otъ tudu ide vъ velikyj Vavilonь. Domentijan[a] 311. [b] 190. — *isporedi* 1. Karas.

KÒRAKÂJ, *m. vidi* 1. korak *i* korakļaj. — *Na dva mjesta ovoga vijeka.* Šuma ot krčme na 50 ili 100 korakaji. S. Tekelija. let. 119. 40. Osudiše da idem četveronoške 40 do 50 korakaja. Pravdonoša. 1851. 21.

KÒRAKĻÂJ, *m. vidi* 1. korak *i* koračaj. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu (uz* korak). Samo jedan korakļaj. D. Obradović, basn. 372. Dugačke daske ot jednog korakļaja. P. Boiić, vinodjel. 2, 69. Roj kad ti se već iz košnice pustio, ti podaloko na dvadesot korakļaja stoj. F. Đorđević, pčelar. 86. A ne bijah 200 korakļaja daleko od kuće. Magazin. 1863. 132. Te posle nekoliko korakļaja zastane. Srp. zora. god. 1, sv. 2, str. 26.

KORÁKNUTI, kòrâknêm, *pf. vidi* koračiti. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Nude, ka' si čoek, korakni de amo bliže, pa da se ogledamo'. J. Bogdanović.

KÒRAL, *m. vidi* koraḷ; *tal.* corallo. — *Od* XVII *vijeka u sjeverozapadnijeh čakavaca.* Na grlo nadije korala iz mora. Đ. Baraković, vil. 268. Te tvoje usnice kako koral gore. Nar. pjes. istr. 2, 18. Koral on lipi moj koga sam nosila. Nar. pjes. mikul. 153.

KORALAČA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom.* Livada u Koralači. Sr. nov. 1863. 298.

KORALCI, *m. pl.* crven okrugao pasuḷ (Sabļar, Istra). B. Šulek, im. 158. — *Postaje od* koral.

KÒRÂLDI, kòralâdâ, *m. pl. vidi* koraḷ. — *Radi oblika isporedi* gristalad. — *U naše vrijeme u Istri.* Korâldi ‚corallia', gen. korâld *ili* korâlad. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1ftsg. 47.

KÒRAĻ, *m.* corallium, *u moru kao kameni struk, nalik na drvo s granama, na kojemu žive neke životińice* (Corallium rubrum Lam.); *ove ga malo po malo grade ispuštajući iz sebe tvar od koje on postaje. naj češće je crvene boje i izrađuje se kao nakit ženski, n. p. za đerdane itd. u znanosti se upotrebļava u naše doba ova riječ i za ostale tvari druge boje što na isti način postaju od drugijeh životińa. — isporedi* koral, koraldi, merǧan. — *Postaje od latinske riječi, a ne od tal.* corallo, *po čemu može biti riječ iz romanskoga (dalmatskoga) jezika, vidi* kelomna. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚corallo, pianta che nasce nel fondo del mare' ‚corallium' 228b), *u Stulićevu* (‚coralium, curalium, corallum'), *u Daničićevu* (koraḷ ‚coralium').

a. *u pravom smislu (ovdje su i primjeri u kojima pjesnici isporeďuju crvenu boju usana i rumenilo lica s koraļem).* Šarkanь na ńemь kako člověkъ koraļa srebrwmь pozlaćena; žlice tri odь koraļa srebrwmь pozlaćene; piruna dva odь koraļa; zubaļka jedna odь koraļa s malo srebra. Mon. serb. 498. (1466). Ako li tko pozre ńe usta rumena, more reć, cvitkom zre koraļa crļena. Š. Menčetić 16. Cafti iz usta ńoj koraļ crveni. 64. Usne ljepše su rumene neg koraļ prifini. M. Ve-

Digitized by Google

tranić 2, 55. Kad Apele svoje božice htje priliku ukazati, prid očima čini stati ljepše od Rima sve djevice; ter gledajuć sad zlaćeni jedne pramen, druge lice, one zvijezde dvije danice, ove koraḷ sad rumeni... N. Dimitrović 27. Celujuć jaoh nemoj koraḷ cvit od mora ugrizat tolikoj. D. Rańina 20b. Nu jur zvijezde blijede ostaju, bijelom rukom jasna zora od koraḷa vrata otvora. I. Gundulić 27. Prije od ḷudi sej dubrave koraḷ se je ribo u moru, svačije su sad zabave kamenitu dubsti goru. 143. A mažući razkrvavi usti oprhle, pomodreno, na sramotu od naravi da ih koraḷi zarumene;... 221. Od koraḷa usti objavi a od lira prsi svoje. 221. Zlato, koraḷ, biser bili... primi ljepos tva od mene. 462. Rumen koraḷ, biser bijeli. Ġ. Palmotić 1, 148. Što je koraḷ prirumeni prid koraḷom koji goje usti tvoje? 2, 27. Krv od lica, suze od oči, pram od kosi vidjet jesu ko s koraḷem od istoči zlato i biser kad povezu. I. V. Bunić, mand. 10. Rumenija od ruse i od koraḷa. V. Andrijašević, put. 91. Snijeg i koraḷ lice ima. P. Kanavelić, iv. 29. Zlato 'e prami, prsa od lira, koraḷ usti. J. Kavańin 36b. Od koraḷa crḷenoga mora. A. d. Bella, razgov. 211. Te usne nijesu crvene kao koraḷ. Bos. vila. 1888. 145. Koraḷ je roba koja se ocarińuje u prometu. Zbornik zak. god. 1871. 337. Merġan, koraḷ. *u* Nar. pjes. petr. 2, 698. Koraḷ, zool. ‚koralle', tal. ‚corallo', frc. ‚corail', egl. ‚coral'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *Metaforički.* Perlo od čistoće, koraḷu od goruće ḷubavi. V. Andrijašević, put. 152.

b. *može biti da se u prenesenom smislu i drugo što crveno ovako zove; n. p. u Dubrovniku se ovako zovu jaja (ili ikra) u morskoga ježa, jer su crvena.* P. Budmani.

KORAḶA, *f. vidi* koraḷ. — *Na jednom mjestu u naše vrijeme, a između rječnika u Mikaḷinu* (‚coralium, corallum, gorgonia'). Crkli merġan, crvena koraḷa. *u* Nar. pjes. herc. vuk. 359.

KÒRAḶAC, kòrâḷca, *m. dem.* koraḷ. — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. koraḷčac

KÒRAḶAN, kòrâḷna, *adj. koji pripada koraḷu; koji je načińen od koraḷa; koji je (crven) kao koraḷ.* — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (koraḷni ‚di corallo' ‚corallinus' 228b) *i u Stulićevu* (‚coralii'). Usna mi koraḷna sva puca i vene. Ġ. Držić 404. Od kosi dva prama, koraḷne dvi usti, is kih se be*(s)* srama slatka rič izusti. D. Rańina 46a. Proz koraḷna neka vrata na dvor žarko sunce izide. I. Gundulić 588. Otvarat zora ide vrata koraḷna i biserna žarkom suncu. J. Kavańin 353a. Koraḷan, zool. ‚korallen- (in zus.)'; koraḷna stvora, gl. ggr. ‚korallenformation', tal. ‚formazione di coralli'; koraḷni otok ‚koralleninsel'; koraḷni vapnenac ‚korallenkalk'; koraḷni bad, zub ‚korallenklippe'; koraḷni greben ‚korallengriff'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KÒRAḶÂR, *m. čovjek kojemu je zanat vaditi koraḷ iz mora.* — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚korallenfänger, korallenfischer'.

KÒRAḶAST, *adj. sličan koraḷu.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Koraḷast, min. ‚korallenartig', tal. ‚coralloide'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KORÀḶÂŠ, koraḷáša, *m. čovjek koji obrađuje koraḷ.* — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚korallendrechsler; korallenmacher'.

KORAḶČAC, koraḷčca, *m. dem.* koraḷac. — *U Stulićevu rječniku uz* koraḷčić. — *nepouzdano.*

KÒRAḶČIĆ, *m. dem.* koraḷac. — *Samo u Stulićevu rječniku:* koraḷčić, mali koraḷ ‚parvum corallium'.

1. KORAḶE, *n. coll.* koraḷ. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚coraliorum vis'.

2. KORAḶE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu vaḷevskom.* Niva u Koraḷu. Sr. nov. 1875. 1203.

KORAḶEVAC, koraḷevca, *m. koraḷni struk.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Koraḷevac, zool. ‚korallenstamm, polypenstock, korallenstock', tal. ‚branco di coralli'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KÒRAḶIĆ, *m. dem.* koraḷ. — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. koraḷčić.

KÒRAḶÎŠTE, *n. kao veliki kamen u moru načińen od koraḷa.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Koraḷište, ggr. ‚korallenbank, korallenriff', tal. ‚banco di coralli'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KÒRÂḶKA, *f. ime žensko.* — *U dubrovačkijeh pisaca* XVII *i* XVIII *vijeka, koji su po svoj prilici izmislili ovo ime (po crvenijem usnama?).* Ako su druzi razlika moja složenja: Galateu,... Adona, Koraḷku od Šira... prikaživali... I. Gundulić v. Koraḷka. 4. Ġ. Palmotić 2, 2. I. Đorđić, pjesn. 144.

KÒRAḶNÎK, *m. vidi* koraḷevac. — *Načińeno u naše vrijeme.* B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KÒRAḶSKÎ, *adj. vidi* koraḷan. — *U Stulićevu rječniku:* v. koraḷan.

1. KÒRAM, *m. tal.* corame, *koža ustrojena.* — *Po zapadnijem krajevima od* XVIII *vijeka.* Koram olti koža učińena ‚corrame'. M. Zoričić, aritm. 104. Korâm, *gen.* koráma *(čakavski)*, tal. ‚corame, cojame'. Slovinac. 1881. 418.

2. KÓRAM, *m.* trbuh. Levač. L. Đorđević.

KORAMITI SE, koramim se, *impf. kočiti se.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚sensim rigere, rigidum fieri'. — *Može biti da je postalo od* 1. koram.

1. KÔRAN, kôrna, *adj. vidi* prekoran. — *U naše vrijeme.* Jer su vlasi s zala odgovorni, radi kojih oni bjehu korni. Osvetn. 4, 15. Dok je živa, vazda je korna. Bos. vila. 1888. 52. — *Čini se da je slično značeńe (pokoran) i u ovom primjeru* XVIII *vijeka:* I hodim cvileći gori doli ovako, križe biližeći trošim vrime tako. ‚Ah!' vapim ‚da imat srdce to sad more, i križ tako primat kao srične kore! ah od puti moje srdce tvrdokorno, mini bitje tvoje i postani korno! o ḷubavi! radi kako znaš, u prsi križ sveti usadi da se ne pomrsi: onda ću t' ugodit, onda srdce hoće, koje želiš plodit od ḷubavi voće'. A. Kanižlić, rož. 65.

2. KÒRAN, kòrna, *adj. na kojemu je kora.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚corticatus, corticosus, crustosus' *s dodatkom da je riječ ruska.*

3. KÒRÂN, korána, *m. arap. tur.* qurān, *knjiga u kojoj je Muhamedov zakon.* — *isporedi* alkoran, alkuran, ćitap. — *Između rječnika u Vukovu* (vide alkuran). To ti koran čudno sliših tumačiti. I. T. Mrnavić, osm. 142. Iza Praga zlatna gdje će ostat međa međ Turčinom i međ Kaurinom, evanđeḷu ustuk od korana. Osvetn. 4, 18. To i naš koran zapovijeda. M. Đ. Milićević, omer. 28.

1. KÒRANA, *f. ime vodi i mjestu u Hrvatskoj.* *a) voda.* — *od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (voda u Hrvatskoj). Pak me put Korane mahom odpeḷahu *(vidi i c))*. M. Kuhačević 49. Zovi Muru, Vag i Koranu. J. Rajić, boj. 89. Kod studene Une i Korane. Pjev. crn. 64b. Zdravo došo do vode Korane. Nar. pjes. juk. 444. Oj Korano, moja vodo hladna. Nar. pjes. kras.

Digitized by Google

1, 148. — *b) zaselak u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 58. — *c) u jednoga pisca* XVIII *vijeka kao ime tamnici u Karlovcu (na Korani).* Na Špilberg dojdosmo, povoļnije mesto neg' držah najdosmo . . . Vidivši ovu sprav pak sprav od Korane *(sam pisac tumači:* Karlovačkoga pržuna i oštroće), odmah se zapriše sve mê stare rane. M. Kuhačević 58.

2. KORANA, *f. ime kravi (?).* F. Kurelac, dom. živ. 24.

KORANICE, *f. pl. mjesno ime.* — XVI *vijeka.* Matijaš Starčić iz Koranic. Mon. croat. 250. (1550).

1. KÒRANSKÎ, *adj. koji pripada Korani.* — *Od* XVIII *vijeka.* Ļože, tebi hvala, ki me oslobodi koranskoga hala! M. Kuhačević 58. — *I kod imena četiriju sela u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Koranski Lug. Razdijeļ. 58. Koranski Brijeg. 58. Koransko Selo. Koranska Strana. 59.

2. KÒRÂNSKÎ, *adj. koji pripada koranu.* Hatibi koranski tako tumačuju. I. T. Mrnavić, osm. 79. I koranske učio je liste. Osvetn. 6, 14.

KÒRÂŃE, *n. djelo kojijem se što kora.* J. Bogdanović.

KORAPSTVO, *n. vidi* korabļarstvo. — *Samo u Stulićevu rječniku:* korabstvo, v. brodarstvo.

KORAS, *m. vidi* 1. Karas.

KÒRAST, *adj. postaje od* 1. kora. — *U naše vrijeme.*

a. *na kojemu je kora.* — *Između rječnika u Stulićevu* (v. korńast). Carine od živina korastih (‚schalthier'). Zbornik zak. 3, 680.

b. *nalik na koru.* Korast, bot. lat. ‚corticosus' ‚rindenartig'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KÒRATI SE, kòrâm se, *impf. dobivati koru, postajati s korom (n. p. o hļebu kad se peče, o snijegu).* — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Poč'o se snijeg od studeni korati' (t. j. u koru hvatati). ‚Vide re! eli kruv pečen?' ‚Da, još se nije poč'o ni korati'. J. Bogdanović.

KORAULICE, *f. pl. selo u Hercegovini.* Statist. bosn. 108. — *isporedi* Koravļica, Koravnica.

KÒRAV, *adj. na kojemu je kora.* — *U Stulićevu rječniku:* v. korńast.

KÒRAVA, *f. u narodnoj pjesmi našega vremena kao ime vodi (jamačno je* Korana), *i otale u Vukovu rječniku:* ‚name eines flusses' ‚fluvii nomen' *s primjerom:* Na sastavak Save i Korave. (Nar. pjes. vuk. 3, 273).

KÒRAVICA, *f. ime ribama.* — *Između rječnika u Vukovu:* (u Sińu) ‚Squalius Turskyi Heckel'. Koravica tupčić, Phoxinus levis. G. Kolombatović, pesci. 21.

KORÀVĻICA, *f. mjesno ime.* — *isporedi* Karaulice, Koravnica. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (selo u Hercegovini). Imam kmete sela Koravļice, a do ńih je selo Deleuša. Nar. pjes. vuk. 4, 384.

KÒRÂVNICA, *f.* selo u Bilećskom kadiluku. — *isporedi* Koraulice, Koravļica.

1. KÒRBA, *f. koreńe, ukor.* — *Od* XVIII *vijeka, ali se i prije nalazi, vidi:* korsba ‚clades'. F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *(u Stulićevu rječniku stoji da se nahodi u Gundulića).* — *Između rječnika u Stulićevu* (‚exprobratio, contumelia, convicium' *iz Gundulića), i u Vukovu:* ‚vorwurf' ‚exprobratio', cf. ukor *s primjerima:* Nije umrla baba od korbe, već od prazne torbe. (Nar. posl. vuk. 219) *i iz narodne pjesme:* E je ńojzi korba dodijala i od oca i od stare majke. Jer je meni korba dodijala od mojega draga pobratima. And. Kačić, razg. 238[a]. Korbe i pedipse pokrenu. G. Pešťalić 68. Molbe, kletve, korbe, žalbe, mita, srca u zlo ne haju zalita! Osvetn. 4, 47. — *I u nešto različnom značeńu (svađa, karba). u naše vrijeme u Lici.* ‚Ostav'te se međusobne korbe!' ‚Nemam s nikim ni korbe ni zavađńe'. J. Bogdanović.

2. KÔRBA, *f. tal.* corba, *rebro u lađe.* — *U naše vrijeme po jugozapadnijem krajevima.* Ustroj *(lađe ribarice)* sastoji iz daska koje su pri male grede pribjene. korbe se zovu koje odgovaraju gredami na kućnom podu, na te korbe pribijene su daske koje se zovu ‚madijeri' i odgovaraju šticama na podu jer taj ustroj naliči čovječjim rebrima, zovu ga jednokupno ‚rebra lađe'. L. Zore, rib. ark. 10, 324.

3. KÔRBA, *f. vidi* 1. kofa, b. — *Vaļa da je tal.* corba, *kotarica.* — *U naše vrijeme u Istri.* Korba ili kofa, košarica koja stoji nekoliko metara na jamboru broda. — Volosko. F. Simić.

KÒRBÂČ, korbáča, *m. tur.* qyrbač, *bič (uprav od jednoga komada debele koše, ili spleten od remeńa).* — *isporedi* kurbač. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u drugijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* kȍrbâču, kȍrbâči. — *Iz turskoga je jezika prešla riječ u mnoge evropske jezike, ne samo u slavenske (isporedi n. p. rus.* карбачъ, *češ.* karabač, korbáč, *poļ.* korbacz *itd.), rum.* cărbaciŭ, *maď.* korbács *itd., nego i u zapadne (ńem.* karbatsche, karabatsche, *franc.* cravache, *špań.* corbacho *itd.).* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (korbač, kangija ‚scutica, flagellum ex corio'), *u Jambrešićevu* (‚scutica'), *u Voltiģijinu* (‚frusta' ‚peitsche, geissel'), *u Stulićevu* (v. bič *iz Habdelićeva), u Vukovu* (vide kamģija *s dodatkom da se govori po Hrvatskoj i po Slavoniji).* Dobri końi sami skaču, zločest komaj po korbaču. P. Vitezović, cvit. 46.

KORBÀČIĆ, *m. dem.* korbač. J. Bogdanović.

KORBÀČINA, *f. augm.* korbač. ‚Ako te ovom korbačinom opletem pro leđa, upazićeš'. J. Bogdanović.

KÒRBÂŠ, korbáša, *m. vidi* korbač. — *U naše vrijeme u Istri.* Ča nima tamo nijedan palice al korbaša? Naša sloga. god. 14, br. 12, str. 52.

KORBEVAC, Korbevca, *m. ime selu u Srbiji u okrugu vrańskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 306.

KORBEVŠTICA, *f. ime vodi u Srbiji u okrugu vrańskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 277.

KORBIV, *adj. u Stulićevu rječniku:* korbiv, koji kori ‚exprobator' *s dodatkom da se nahodi u Gundulića (?).* — *nepouzdano.*

KÒRBONA, *f.* thesaurus, aerarium. *blagajnica.* — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka u prijevodu novoga zavjeta; latinska je riječ* corbŏna *(po grč.* κορβανᾶ, *a i ova je riječ tuđa u grčkom jeziku).* Ne podobat se uložiti ih u korbonu, začto su cina krvi. M. Alberti 460. matth. 27, 6.

KORBOVO, *n. ime selu u Srbiji u okrugu krajinskom.* K. Jovanović 124.

KORBOVSKI, *adj. koji pripada Korbovu.* Korbovska *(opština).* K. Jovanović 124.

1. KORČA, *f. ńeka kolska igra u Srbiji u okrugu vrańskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 329.

2. KORČA, *f. ime selu u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 10.

Digitized by Google

KORČANSKI, *adj. u Daničićevu rječniku:* korъčanьskyj, pomiṅe se u testamentu Jelene Sandaljevice ‚korъčanska' crkva Bogorodičina. M(on. serb). 417. (Spom. sr. 2,) 128. (1442). mislim da bi mjesto ‚rь' trebalo ‚ri'. cf. Gorica.

KORČIJA, *m. na jednom mjestu ovoga vijeka, valja da je od tur.* kurči, *orušanik, vojnik, strašar.* Da fataju jednog čoveka korčije u Konaticu. Glasnik. II, 1, 11. (1808).

KÔRČOLA, *f. vidi* Korčula. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka samo radi slika.* Od Kotora i Korčole Dragoslava uz biskupa viđoh i zrim ruso ohole . . . J. Kavanin 161a.

KÔRČUL, *m. vidi* Korčula. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka samo radi stiha.* Korčul ribni i Hvar vini . . . J. Kavanin 183b.

KÔRČULA, *f.* Corcyra nigra, Melaena, *ostrvo i na njemu grad u Dalmaciji, tal.* Curzola. — *Riječ je postala od talijanske; staro je ime bilo* Krkar *(vidi).* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (Korčula, otok na Adrijanskom moru ‚Corcyra melana, Corcyra nigra') *i u Vukovu* (‚die insel Curzola' ‚Corcyra'). — *Ne zna se u svakom primjeru jeli riječ o ostrvu ili o gradu. treba dodati da se u prvom slučaju kaže:* na Korčulu, na Korčuli, s Korčule; *u drugom:* u Korčulu, u Korčuli, iz Korčule. Seńani ga pogubiše pri Korčuli kraj otoka. Đ. Baraković, vil. 206. U Korčuli ki sadi je . . . J. Kavanin 128b. Hvar, Korčula, Rab, Cres, Velja. 137b. Korčula, grad plemenit i odavan. 141a. Na Korčuli ni'e tjelesa doistitih. 317b. Osvoji Korčulu na otoku. And. Kačić, kor. 318. Na ostrvu Korčuli. Vuk, poslov. XXXVIII. Na Korčuli. nar. pjes. 1, 74.

KORČÙLANIN, *m. čovjek s ostrva Korčule ili iz grada Korčule. — Množina:* Korčùlani. P. Budmani.

KORČÙLÂNKA, *f. žensko čeljade s ostrva Korčule ili iz grada Korčule. — Akc. se mijeńa u gen. pl.* Korčùlanâkâ. P. Budmani.

KORČÙLÂNSKÎ, *adj. koji pripada Korčulanima, pa i Korčuli. — Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚von Korčula'). Tja do suda svita strani slava j' žene korčulanske. J. Armolušić 58. Biskupu korčulanskomu. K. Magarović 1. U korčulanskom otoku. And. Kačić, kor. 411.

KORČULARSKI, *adj. koji pripada ostrvima što se talijanski zovu* Isole Curzolari, *pa i sama su ostrva* otoci Korčularski *(u trećem primjeru). — U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Korčularske srjed potjere . . . J. Kavanin 131b. Petar Balci, ki se nađe na dobitje korčularsko . . . 139b. Korčularske prî otoke. 212a.

1. KÔRDA, *f. sablja (na nekijem mjestima znači i mač ili nož, vidi n. p. u Bjelostjenčevu, u Stulićevu, u Daničićevu rječniku). — isporedi* ćorda, đorda. — *Riječ je praslavenska* (korъda *ili* korъdъ) *sa značenjem: mač, isporedi stslov.* korъda, *rus.* корда, *češ. i pol.* kord; *ali je tuđa, jer je već u praslavensko doba prešla iz iranskoga jezika, isporedi zend.* kareta, *novopers.* kārd, *ali jamačno preko kakva turskoga jezika u ovom mlađem obliku, isporedi tur.* kard, *nož. arb.* kordɛ, *rum. (maced.)* coardă *biće riječi uzete iz južnijeh slavenskijeh jezika, a lit.* kardas *iz poljskoga; mag.* kard *valja da je uzeto iz turskoga ili iz iranskoga u staro doba.* — ćorda *i* đorda *primjene su riječi u novije doba iz turskoga (osmanlijskoga) jezika u kojemu* k *u* kard *ima nebni glas. — Između rječnika u Vrančićevu (na str.* 119 *prema majarskome* kard, *vidi i* 3. korda), *u Mikaljinu* (korda, oružje ‚spada di un filo, da costa' ‚machera'), *u Belinu* (‚sciabla, arma nota' ‚machera' 654a; ‚spada lunata, o falcata' ‚machaera' 698a), *u Bjelostjenčevu* (korda, oružje, kot sablja, palош ‚framaea, machera, ensis'), *u Stulićevu* (korda, oružje ‚specie di spada larga' ‚sica, machaera'), *u Vukovu* (u pjesmi, vide ćorda *s primjerom:* I daj meni kordu zarđalu), *u Daničićevu* (korъda ‚gladius'). — *Riječ je ostarjela i stajaća (vidi u Vukovu rječniku) ali se još govori u Dubrovniku u osobitom značenju:* Korda je sad u Dubrovniku velik nož kojim mesari meso sijeku. V. Bogišić *u* Nar. pjes. bog. 370. — Jedna jablьka wdь kwrde wdь kamene crьlena sь glawomь srebrьnwmь. Spom. sr. 2, 74. (1420). Kopja lomiti i korde i sablje. M. Vetranić 1, 54. Nego se vitezi golimi kordami brańahu. F. Vrančić, živ. 65. Korde o pasu, a niz pleći vise ogńeni samokresi. I. Gundulić 441. S koplim, s kordam, s kratkijem puškam . . . nadskočiše. B. Zuzeri 401. Hoću tebi zaista kordu tvoju ugrabiti. Nar. pjes. bog. 15. Da je kome stati pa gledati kako turske odlijetaju glave a kaurske sijevaju korde. 315. I kordu Sekulovu o sedlu objesio. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 44. I zajmi mi, moj care, kordu srebrom okovanu. 1, 58. Mahnu kordom i đesnicom rukom, osiječe mu do ramena ruku. Pjev. crn. 247a. I mi kupi kordu po junačko. Naša sloga. god. 5, br. 4, str. 15.

2. KÔRDA, *f. tal.* corda, *konopac, uže. — Od* XVIII *vijeka.* Ovdi more pripovidalac metnuti kordu na vrat sebi. F. Lastrić, test. 122b. ‚Uzmi de nekolika lakta korde, minaćemo po neđelji ono kameńe po vrtlu, pa će nam trebati'. J. Bogdanović. — *U prenesenom smislu:* držati koga *(mlađega)* u kordi *(strogo) prema ńemačkome jeziku. u naše vrijeme po sjevernijem krajevima.* ‚Bome on svoju ženu drži u kordi'. ‚Ona drži svoju djecu u kordi; nijedno joj ne smije pisnuti'. J. Bogdanović. — *U drugom značenju prema lat.* chorda, *struna, žica (n. p. na guslama). u Bjelostjenčevu rječniku:* korda, struna, v. chorda, struna.

3. KÔRDA, *m.* gladiator, *po rimskom običaju čovjek koji se za zabavu svijeta borio s drugijem ljudima isto na to uvježbanima. — Ista je riječ što* 1. korda. — *U Vrančićevu rječniku:* ‚gladiator', *i u Bjelostjenčevu:* korda ili kordaš, koji se vuči fektati, bosti etc. ‚gladiator'.

KORDAC, korca *(ili* kordaca?), *m. nož, mač. — Uprav je dem.* 1. korda. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (kajkavski* kordec, oružje poleg bedre viseće špičasto, kratko i priširoko ‚sica') *i u Jambrešićevu* (kordec ‚sica'). Tri tisuće Turak vrgoše pod kordac. Radojević 20.

KORDAŠ, *m. u Bjelostjenčevu rječniku (vidi* 3. korda).

KORDATI SE, kordam se, *pf. tal.* accordarsi, *dogovoriti se, pogoditi se. — U Istri od* XIII *vijeka.* Tako se sjediniše, kuntentaše i kordaše. Mon. croat. 4. (1275 *prepis.* 1546). More se kordat s nami na dinare. Statut veprin. (1507) 215.

KORDAŽICA, *f. vidi:* Kordažica ‚kordel'. Ako uredovni zapor robe sastoji u povezi, ima vozač dobaviti materijal na povezu potrebiti, bio konopac ili uzica, koja se uopće zove kordažica. Zbornik zak. 1853. 937.

KÒRDEKÂŃE, *n. djelo kojijem se ko kordeka. — Između rječnika u Stulićevu.* ‚Vaše mi je kordekańe dodijalo!' M. Milas.

KÒRDEKATI SE, kòrdekâm se, *impf. svađati se, karati se. — U naše vrijeme u Dubrovniku,*

Digitized by Google

a između rječnika u Stulićevu (‚contumeliose cum aliquo altercari'). Kòrdekati se, kòrdekâm se, pf. svađati se, prepirati se. U naše vrijeme u Stonu: ‚Svaki se dan kordekaju'. M. Milas. — *Može biti i bez* se *(izvan Dubrovnika).* Kadune svaki dan kordekaju. V. Vrčević, niz. 95.

KÒRDEKAV, *adj. koji se često kordeka. — Samo u Stulićevu rječniku:* ‚rixosus, litigiosus'.

KÒRDEKOVATI SE, kòrdekujêm se, *impf. vidi* kordekati se. — U naše vrijeme u Stonu. ‚Ja neću da se s ńime vavijek kordekujem!' M. Milas.

KÒRDELA, *f. vidi* kurdjela. — *U naše vrijeme.* Crvenu svilenu kordelu. Bos. vila. 1891. 250. Kordȅla ‚fascia'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. ıftsg. 39.

KÒRDELICA, *f. dem.* kordela. — *U naše vrijeme u Istri.* Kordȅlica ‚taeniola'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. ıfrtsg. 55.

KÔRDICA, *f. dem.* 1. korda. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚sicula'). Sestru svoju izveli izvan svoga b'jela dvora i tu ti je bijahu na kordice razd'jelili. Nar. pjes. bog. 109.

KÔRDIĆ, *m. prezime.* — *Od* XVIII *vijeka.* Gledam Purgu i Kordića. J. Kavańin 146b. Benedikt Kordić. *u* Nar. pjes. vuk. 2, 653 *(među prenumerantima).* Kôrdić, prezime. u hrvatskoj krajini. V. Arsenijević. *i u Dubrovniku.* P. Budmani. — *vidi i* Kordići.

KÔRDIĆI, *m. pl. mjesno ime (po svoj prilici plur.* Kordić).

a. *selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 75.

b. *selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdije|. 71.

KORDÌJÂL, kordijála, *m. tal.* cordiale, *lijek ili uopće piće kojijem se pokrijepi slabo čeļade. — Od* XVIII *vijeka po zapadnijem krajevima, a između rječnika u Vukovu:* (ital. ‚cordiale') ļekovito piće što se osobito daje onome koji padne u nesvijest, da bi došao k sebi ‚die herzstärkung' ‚laxamentum'. — Mesto kordijala naklańahu pelin s kolurom od mlika. M. Kuhačević 77. Pak će tebi prinijeti jedan imbrik ladne vode, a u drugi rujna vina, u trećemu kordijala, da im ļepše progovoriš, na pitańa odgovoriš *(iz Paštroviča).* Nar. pjes. vuk. 1, 93—94.

KORDIJANIĆ, *m. prezime.* — XII *vijeka.* Rade Korьdianićь. Starine. 13, 207. (1185 *prepis.* 1250).

KORDINCI, Kordinaca, *m. pl. ime dvjema selima u Srbiji u okrugu topličkom.* Gorńi i Dońi Kordinci. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 383.

KORDON, *m. bijeli lokvań.* Kordon, Nymphaea alba L. (Pančić). B. Šulek, im. 158.

KORDOŠ, *m. ime prascu.* Orozović. D. Hirc.

KORDOŠA, *f. ime krmači.* Orozović. D. Hirc.

KÒRDOVÂN, *m. tal.* cordovano, *fina učińena koža što se prije radila u gradu španolskom* Córduba *(tal.* Cordova). — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kordovan, safijan ‚pellis cordubensis') *gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjenčevu* (kordovan, sartijan ‚pellis cordubensis, l. corium cordubense'), *u Voltiģijinu* (‚cordovano, corame' ‚leder'), *u Stulićevu* (‚corium cordubense'), *u Vukovu* (‚das corduan-leder' ‚aluta cordubensis'). Kordovani lański nijesu naj boļa trgovina. (Z). Kordovani ostaše, a trgovac dođe. (Z). Ne vaļa mu koža za kordovana. (Z). Poslov. danič. U kožama živina, morskih telića i kordovanu. A. Tomiković, živ. 4.

KORDOVÁŃĠLJA, *m. čovjek koji po svojemu zanatu čini kordovan. — Načińeno od* kordovan *turskijem nastavkom ģy. — U Vukovu rječniku:* ‚der corduan-fabrikant' ‚alutarius'.

KÒRDOVÂNSKÎ, *adj. koji pripada kordovanu. — isporedi* kordovański. — *U Belinu rječniku:* kordovanska kožica ‚cordovano' ‚pellis cordubensis' 229a, *i u Stulićevu:* kordovanska kožica *uz* kordovan.

KÒRDOVÂŃSKÎ, *adj. koji pripada kordovanu, koji je načińen od kordovana. — U naše vrijeme u ugarskijeh Hrvata.* Čižme kordovańske. Jačko. 61. Kordovańske čižme. 164.

1. KÒRDÛN, kordúna, *m. široka pantļika, trak (naj češće od skupoga tkańa), tal.* cordone *(što je uprav augm.* corda, *konopac). — Od* XVI *vijeka po zapadnijem krajevima.* Ne imaš li bez broja i zlatijeh korduna? M. Vetranić 1, 117. Ti imaš košuļe, kolete, rukave, kordune, prstene. N. Naļešković 1, 253. Dviže jedan pendin od zlata na kordunu od svile. A. Sasin 147. Sudarije, kordune, pase. Nauk brn. 63a. I na ńemu šitkova korduna. Nar. pjes. herc. vuk. 227. Srce moje s tvojim v jubav je zapalo, pak se je zelenim kordunom svezalo. Nar. pjes. istr. 2, 119. Kordûn ‚vinculum, taenia'. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. 43. *amo može biti da pripada i ovaj primjer, premda bi u ńemu* kordun *moglo značiti konopac:* Nosiš jedan kordun od kostreti opasan. I. Držić 245. — *U osobitom značeńu.* Na glavu joj *(nevjesti)* načine ‚kukuļicu', . . . o vratu ‚kordun' (zlatan sinģirić koji je zavijen oko vrata nekoliko puta i po tom sa zlatnom kolajnom visi niz prsi do pojasa). *u Risnu.* Vuk, kovč. 96.

2. KÒRDÛN, kordúna, *m. kao državna granica (radi zdravstvenijeh, financijalnijeh razloga itd.). — Ista je riječ što* 1. kordun. — *U naše vrijeme.* Kada li će prestati te skele i korduni. M. P. Šapčanin 1, 94. — *Pa i kao mjesno ime.* Kordun, livada pod Gostiļem, preko ńe ide suha granica između Srbije i Bosne. Ļ. Stojanović.

KORDÚNAC, kordúnca, *m. dem.* 1. kordun. — *U naše vrijeme u Istri.* Ono se j' svezalo s korduncem zelenim. Nar. pjes. mikul. 165. Kordûnac ‚taenia'. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. 54.

KORDUNAJA, *f. nejasna riječ u narodnoj pjesmi istarskoj našega vremena.* S pod korena hladna voda teče, po ńu gredu tri devojke mlade, svaka ima vidru kordunaju (?). Nar. pjes. istr. 2, 28. ‚Kordunaju' pridavnik za bačvicu, ne znam što znamenuje. 6, 50.

KORDUŠEVCI, Korduševaca, *m. pl. ime selu u Slavoniji u županiji pošeškoj.* Razdije|. 122.

KORDUVAŃSKI, *adj. vidi* kordovański. Lipe čižme korduvańske. Jačko. 298.

KÒRE, kôrâ, *f. pl. množina je od* 1. kora, *a upotrebļava se u osobitijem značeńima.*

a. vagina, *nožnice u noža, sabļe, mača. — Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (n. p. od noža ‚die scheide' ‚vagina'. cf. nožnice). Toliko može stajati mač s rđom da pak ne možeš ga izvaditi iz kora. M. Radnić 473b. Pavle uze zlaćene noževe, pa ih vadi iz srebrnih kora. Nar. pjes. vuk. 2, 16. Britku ću mu sabļu zatopiti, zatopiti onom slanom krvļu, da se ne da izvadit iz kora. 2, 107. Al' se pusta *(sabļa)* ne da izvaditi kao da je za kore prirasla. 2, 110. Gola sabļa tri stotin dukata, kore su joj tri stotin dukata. 2, 345. Pa obrisa mača zelenoga, povrnu ga u kore srebrne. 3, 189. Pa s' oko ńeg omotala ćorda, sve iz kora polijeće sama. Nar. pjes. u Bosni. Đ. Šurmin.

Digitized by Google

b. *u britve, ono što je držak kad je britva otvorena, i u što se oštrice uvlači kad se britva zatvori. — U Vukovu rječniku:* u britve ‚das heft des taschenmessers'. — *ima i u Stulićevu* (kora od britve ‚manubrium cultri') *gdje stoji jednina* kora, *ali to nije obično.*

c. *držak od noža, kamze, vidi* korice, c. Do kora mu noža zagonio. Ogled. sr. 179.

d. *u knige, kad je tvrdo vezana. — isporedi* korica, b. — *U Vukovu rječniku:* u knige ‚der einband' ‚tegumentum'.

KOREČAC, korečca, *m. dem.* koretac. — *U Stulićevu rječniku:* koretčac *uz* koretac. — *nepouzdano.*

KORÉČAK, koréčka, *m. dem.* koren *(vidi* korijen). — *U Vukovu rječniku:* hyp. v. koren *s dodatkom da se govori u Srijemu.*

KOREČIĆ, *m. dem.* koretac. — *Samo u Stulićevu rječniku:* koretčić *uz* koretac.

KOREČINA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Niva u Korečini. Sr. nov. 1869. 565.

KÒREKTOR, *m. vidi* ispravljač, *ńem.* corrector. — *U naše vrijeme.* Kako bi g. Svetiću u ovome poslu pomogli faktori, slagači i korektori. Vuk, odg. na utuk. 18.

KOREKTÛRA, *f. naštampani list na kojemu se ispravljaju štamparske pogreške, ńem.* correctur, correcturbogen. — *U naše vrijeme.* Nego na arke od korekture mogu se još rukom napisati i dodati opaske. Zbornik zak. 1866. 41.

KOREKTÛRAN, korèktûrna, *adj. koji pripada korekturi. — Načińeno u naše vrijeme.* Tiskani arci korekturni. Zbornik zak. 1867. 209. Ispravci učińeni u tekstu korekturnih tabaka. 1874. 824.

1. KÒRÊN, *m. vidi* korijen.

2. KÒRÊN, *m. mjesno ime. — Valja da je ista riječ što* 1. koren.

a. *u Hrvatskoj. a) brdo. — u Vukovu rječniku:* brdo koje razdvaja otočku regementu od Like. — *b) zaselak u županiji ličko-krbavskoj.* Razdiječ. 36.

b. *u Srbiji zaselak u okrugu valjevskom.* K. Jovanović 101.

KOREN-, *vidi* korijen- *i* korjen-.

KOREŃ-, *vidi* korijeń- *i* korjeń-.

KÒRÊŃE, *n. djelo kojijem se kori. — Stariji je oblik* korenje. — *Između rječnika u Mikaljinu* (korenje, pokorenje ‚exprobratio'), *u Belinu* (lažno korenje ‚smentimento, il dar mentita' ‚mendacii objectus' 680[ab]), *u Bjelostjenčevu* (v. pogovoreńe), *u Stulićevu* (‚exprobratio'), *u Vukovu* (‚die vorwürfe' ‚exprobratio'). Podtisnutje i korenje têla. Š. Budinić, sum. 144[b]. Ovo koreńe Ivanovo mutijaše krv Erodiadi i Jerudu. S. Rosa 55[b]. Koreńa svoja suproć Farizejima slijedeć. 109[a].

KORESPÒNDÊNCIJA, *f. dopisivańe (vidi* dopisivati se *kod* dopisivati). — *Načińeno od ńem.* correspondenz *i od tal.* corrispondenza, *kao da ima lat.* correspondentia. — *U pisaca našega vremena.* Zastupnik ovaj moći će primati korespondenciju, listove, prtljag . . . Zbornik zak. 1871. 375. Privatne osobe uživaju oprost od poštarine glede korespondencije, koju otpravljaju javnim oblastim. 1873. 295.

KÒRET, *m. muško ili žensko odijelo (u različnijem značeńima). — Riječ je jamačno tuđa, ali ne znam, odakle je. — Od* XVI *vijeka.*

a. *u naj starijim primjerima znači odijelo žensko: u prvom je primjeru gorńe odijelo jamačno dugo, u drugome se ne zna uprav što je.* Kad ona vidje toj, zgar prsi oni čas do pupka koret svoj rukami razdrije vas. M. Vetranić 2, 441. Toliko koreta, sapina, traka, tračića . . . M. Držić 133.

b. *u Vukovu rječniku:* (u Crnoj Gori) zubun ženski (bio od čohe ili od sukna) ‚art langes frauenkleid ohne ärmel'. — *isporedi* a.

c. *muško odijelo uopće. — U jednom primjeru* XVIII *vijeka.* Sobom širi na okolo, koret mota i razmeće, prvi izvodi sionim kolo. J. Kavańin 54[a].

d. *žensko odijelo (gorńe i dońe) od pasa nizdolje, sukńa (ńem.* weiberrock, unterrock, *tal.* gonnella, sottana). — *Između rječnika u Mikaljinu* (koret, sukńa ‚gonella' ‚palla'; koret od platna ‚guarnaccio' ‚supparus, supparum'), *u Belinu* (gonnella, veste per lo più feminile' ‚palla' 353[b]), *u Stulićevu* (‚gonnella' ‚cyclas, tunica, palla'; koret od platna ‚guarnaccia' ‚supparus, supparum'). Zato ste sve u prikazańu, u dvornom obliču s lipim koretom a bez košulje. A. d. Bella, razgov. 26. Jele bijaše mu nešto spućena, kńezuša i odviše majci pod koretom *(o djetetu što, kaonoti razmaženo, svagda stoji uz majku i neće da se od ńe odijeli).* M. Vodopić, tužn. jel. dubr. 1868. 221—222. — *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani. — *I u ova dva primjera valja da je ovakovo značeńe, ali kao da je kod toga pisac mislio i na* korot. Iza dva dni od radosti čeka te paka nezgoda strašna, crni koret. B. Zuzeri 212. ‚Memento', kad si nevjesta, kad nakitjena na sadańu, i čini ti se da vas svijet gleda tvoje naprave; tadara spomeni se, da te brzo čeka crni koret a iza ńega smrad od greba. 253.

e. *gorńe odijelo do pasa s rukavima, i muško i žensko. — Između rječnika u Belinu* (‚camiciuola, farsetto di panno o di altra materia, che si porta sopra la camicia per difesa del freddo' ‚thorax' 162[a]), *u Voltigijinu* (‚camiciuola, farsetto' ‚ein wamms'); *u Vukovu* (u Crnoj Gori) kao ćurče dugačkijeh tijesnijeh rukavs kapcima ‚art kurzes kleid mit langen engen ärmeln' ‚vestis quaedam manuleata'. — Kružat, koret, jačerma, široke gaće. S. Ljubiša, prip. 8. Što je bliža košulja od koreta tijelu. prič. 41. Svrh košulje navlačila mlada modri koret s rukavima crvene svite, do pasa dug a sprijed otvoren. 124. Kad je došlo do zrelosti . . . đevojke oblače ‚koret' (do tada nose jačermu). *u Konavlima.* V. Bogišić, zborn. 294. Koret, istarska nošńa, haljinac iz debelog sukna, zakopčan ‚ažulicama'. F. Spinčić.

KÒRETAC, kòreca, *m. dem.* koret. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (‚gonnellino' ‚parva cyclas'). Tebi ću krojiti zeleni koretac od kadife. S. Ljubiša, prip. 266. No je bliža košulja od koreca. prič. 32.

KORETAŠI, *m. pl. ime selu u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 86.

1. KÒRETIĆ, *m. dem.* koret. — *U Stulićevu rječniku uz* koretac.

2. KORETIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme u Hrvatskoj.*

KORETIN, *m. ime vodi i mjestu u Srbiji u okrugu krajinskom.* Livada do reke Koretina. Branik u Koretinu. Sr. nov. 1874. 305.

1. KORÈTINA, *f. augm.* 1. kora. ‚La! debele koretine na ovoj rastini'. J. Bogdanović.

2. KORÈTINA, *f. augm.* koret. — *U Stulićevu rječniku:* ‚gonnellone' ‚ingens cyclas'.

KORETINAC, Koretinca, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj. (kajkavski)* Koretinec. Razdiječ. 92.

Digitized by Google

KORETINO, *n. mjesno ime.* — *U Daničićevu rječniku:* Koretino, selo u Toponici koje je kralj Milutin dao Gračanici. M(on. serb). 565. (1822). to će biti sadašńe selo Koretino na krivoj Rijeci između Prištine i Vrańe. Hahn, reise. 171.

KOREVINA, *f. ime biljkama.* Korevina, 1. Agrimonia eupatoria L. (Visiani, Sabljar); 2. Peucedanum Petteri Vis. (Visiani). B. Šulek, im. 160.

KOREVO, *n. ime selu u protopresviteratu budačkom.* Šem. prav. 1879. 69.

KÒREVSKÎ, Kòrevskôga, *m. presime poljačko u Gundulićevu Osmanu.* Svijetla i slavna Krunoslava, Korevskoga vjerenica. I. Gundulić 337. Korevskomu je *(Krunoslavu)* da *(otac)* vojvodi. 388. Gdi je, ako je u životu, moj Korevski vojevoda? 349. Korevskoga Krunoslava. J. Kavańin 278b.

KOREŽITI, korežim, *pf. (?) tal.* correggere, *ispraviti, popraviti (kod štampe).* — *U pisaca čakavaca* XVI *vijeka. (Knige)* kompońene i korežene Urbanom i Tomasom. Transit. 287. Te knige biše kompońene i korežene. Korizm. 104b.

KORHEĻ, *m. pogrdna riječ.* Skoroteča. 1844. 249.

1. KÒRICA, *f. dem.* 1. kora. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* korica, *rus.* корица, *češ.* kořice. — *Između rječnika u Mikaljinu* (korica, mala kora ‚crustula'; korice među zrna šipkova ‚cicus, cicum, folliculus'), *u Belinu* (‚guscetto' ‚calyculus' 364b; ‚scorzetta' ‚corticula' 660a), *u Bjelostjenčevu* (korica kruha ‚crustula'), *u Voltigijinu* (‚scorzetta, crostola, crostina' ‚geröstete brodschnitte'), *u Stulićevu* (korica, mala kora ‚crustula, exiguus cortex'), *u Vukovu* (dim. v. kora).

a. *na drvetu.*

a) uopće. A sikvica bukova korica. Nar. pjes. mikul. 189.

b) u osobitom značeńu, unutrašńi dio od kore, liber. Preponka ili natkorije i korica jesu one časti, u koje se loza zavija. P. Bolić, vinod. 1, 68.

c) (slatka) korica, Laurus cinnamomum L., *cimet, darčin, kańela.* — *Između rječnika u Stulićevu* (v. činamonka, kańela *s dodatkom da je riječ ruska).* Kako korica i balsam mirisajući voń dah. M. Alberti 22. 68. ecclesiastic. 24, 20. Uzmi po jedan lot karanfića i korice. P. Bolić, vinodjel. 2, 228. Korica, rus. корица, češ. skořice, Laurus cinnamomum L. (Bolić). B. Šulek, im. 160. — Slatke korice . . . 2 dragme. I. Jablanci 160. Uzmi slatke korice. Z. Orfelin, podr. 73. Korica slatka, cinnamomum (Bjelostjenac), Laurus cinnamomum L. (Stulli, Orfelin). B. Šulek, im. 160.

b. *na hljebu.* Odrizuju od krûhâ okruglu koricu. A. Kanižlić, kam. 550. Kako suhoga kruha korice. Đ. Rapić 214. Dali bismo im ovo malo korica te bi i oni mogli večerati. Nar. prip. vuk. 174. Jer i suha korica se prima u samoći u slobodi dragoj. Osvetn. 2, 98. — *I u osobitom značeńu: krińska hljeba popršena. u Voltigijinu rječniku.*

c. *vidi* kore, d. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (od knige ‚der einband' ‚tegumentum'. cf. kore). Lijeva je korica ovoga jevanđelija sva postavljena srebrnom pločom. Vuk, dan. 1, 12.

d. *vidi* 1. korice.

2. KORICA, *f. ime kučki (?).* F. Kurelac, dom. živ. 45.

3. KÒRICA, Kòritâcâ, *n. pl. mjesno ime.* — *Plur.* 2. korice. — *U Daničićevu rječniku:* Koritsca, selo ‚Korica' koje je s gradom Ključem dao kralj bosanski Tomaš Ostojić sinovima vojvode Ivaniša Dragišića. M(on. serb). 439. (1446). sad se tako zove jedno selo blizu Imoskoga.

1. KÒRICE, kòrîca, *f. pl. množina od* 1. korica, *upotrebljava se u različnijem značeńima, isporedi* 1. kore.

a. *na drvetu, u osobitijem značeńima.*

a) slatke korice, *vidi* 1. korice, a, *c).* — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (korice slatke, cinamomka, kanela; mirisna kora ‚cinamomum, cinnamum, canella'), *u Jambrešićevu* (korice slatke ‚cinnamomum'), *u Voltigijinu* (korice slatke ‚cannella' ‚zimmetrinde'). Drvjicâ od slatkih korica. A. Kanižlić, uzr. 127.

b) zovu se ‚koricama' *i strugotine drva, a ne drveće kore, što se upotrebljavaju za maščeńe i to sa crvenu i modru boju.* Crvene korice, rothholz. Modre korice, blauholz. u hrvatskoj krajini. V. Arsenijević.

b. *nožnice, vidi* kore, a. — *Između rječnika u Mikaljinu* (korice od mača al' sablje, nožnica ‚vagina'), *u Bjelostjenčevu* (korice sablje, nožnice etc. ‚vagina'), *u Voltigijinu* (korice meča ‚fodero di spada' ‚scheibe'), *u Vukovu* (dem. von kore). David izvadi iz korica ńegovi vlastiti mač. E. Pavić, ogl. 240.

c. *vidi* kore, b. Slični su onim perišim uglađenih korica. M. Pavlinović, rad. 189. Korice od noža koji se za to i zove ‚koričńak', te su korice od ovnujske rožine, i u korice se može nož (oštrice) smjestiti, kad se zaklopi ili zatvori. ‚Prelomio sam korice od noža'. u Dobroselu. M. Medić.

d. *držak od noža, kamze.* — *isporedi* kore, c. — *Između rječnika u Mikaljinu* (korice od noža ‚manubrium'), *u Belinu* (‚manico di coltello' ‚cultri manubrium' 459a), *u Voltigijinu* (korice noža ‚manico di coltello' ‚heft von einem messer'), *u Stulićevu* (‚manico dei coltelli plicatili' ‚manubrium' *is Mikaljina).* Ako je činio štogod nožem od crnijeh korica na raskrsticu. B. Kašić, zrc. 35.

e. *vidi* kore, d. — *Između rječnika u Mikaljinu* (korice od knige ‚sitibus, operculum libri, involucrum'), *u Bjelostjenčevu* (korice knig ‚sittibae l. syttibae'). Dvi knige u svilenih koricah. A. Kanižlić, kam. 261. Ima veliki zakonik u koricama kožijema a srebrnijema okrajcima. S. Ljubiša, prip. 72.

f. *u Mikaljinu rječniku:* korice za pera ‚pennarolo' ‚theca calamaria'.

2. KÒRICE, *n. dem.* korito. — *Stariji bi oblik bio* koritsce, *pa* koritce, *a ispred* e *ne čuje se* t. — *Gen. pl.* kòritâcâ. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (koritce ‚parvus alveus' *s dodatkom da je riječ ruska) i u Vukovu* (dim. v. korito). — *U Lici i s drugijem akcentom:* korîce. J. Bogdanović. — *I u osobitijem značeńima. u Vukovu rječniku:* (u Hrvatskoj) nadno grota, odakle žito pada u kamen (grot u Srbiji se zove ‚koš', a ovo korice ‚čanak'). Tako se i u Srbiji *(u okrugu biogradskom),* a ne samo u Hrvatskoj kao što Vuk veli, zove ono čim je sadniven koš da žito sve ne ispadne. Lj. Stojanović. Korice (koritce), mech. (toce, opanak, čašica, šipovka) ‚gossenschuh, schuh, rüttelschuh, rumpfmulde, rumpfschuh', tal. ‚truogolo', frc. ‚engreneur, anche, auge de la trémie', egl. ‚spout of a mill-hopper'; phys. ‚trogapparat, trögelchen', frc. ‚auge (galvanique), auget', egl. ‚(galvanic) trough, small trough'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

Digitized by Google

KORÍČAK, koríčka, *m. vidi* korečak. Tamo kopa rasne koričke. M. P. Šapčanin 1, 119.

KORIČAN, koríčna, *adj. koji pripada (slatkijem) koricama. — U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (v. kańelan *s dodatkom da je riječ ruska).* Koríčni alkohol, chem. ‚zimmtalkohol'; koríčno ulje ‚zimmtöl, cynamylwasserstoff'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KORIČÁNAC, koríčánca, *m. vidi* koríčaš. J. Bogdanović.

KORÌČÂŃE, *n. djelo kojijem se koriča, vidi* koríčati.

KORÌČÂŠ, *m.* nož koji ima korice, i koji se u korice može uklopiti. *vidi* 1. korice, c. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Izvadi iza pasa koríčaš, pa ti potegnu na me'. ‚Bocanov (Bocan, hyp. Božo) koríčaš nigda za pasom ne stoji, van mu vavije na terkiji gotov visi'. J. Bogdanović.

KORÌČATI, koríčâm, *impf. ukivati (nož) u korice, vidi* 1. korice, c. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚On lijepo umije nože koríčati'. ‚Aj do đavola ti i tvoe koríčańe! kako si mi ono okoriča nož!' J. Bogdanović.

KÒRIČICA, *f. dem.* 1. korica. — *Od* XVIII *vijeka.* Metni s limuna sļuštene u prah stučene žute koríčice. Z. Orfelin, podr. 405.

KORIČIĆ, *m. dem.* 2. korice. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka u osobitom značeńu.* Oli prediva žice prstima proteži, oli za namotak podku *(potku)* u koritčićim vretena nek se vrte. Blago turl. 2, 158. — *Radi muškoga roda nije dosta pouzdana riječ.*

1. KÒRIČŃÂK, *m. nož u koricama (od roga, od kosti, od bijele kosti), vidi* 1. korice, c i d. — *U naše vrijeme.* Pa se lati noža koríčńaka. Nar. pjes. hörm. 2, 461. Koríčńak, nož s koricama od rožine. u Dobroselu. M. Medić.

KORIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Timotije Korić. Rat. 206.

KORIĆANAC, Koríćanca, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Ilija Koríćanac. Rat. 358.

KORIĆANE, *vidi* Koríćani.

KORIĆANI, *m. pl. ime mjesno.*

a. *selo u Bosni u okrugu travničkom.* Schem. bosn. 1864. 85. — *Oblik akuzativa zamjeńuje oblik nominativa, te se kaže i* Koríćane *(f.?).* Statist. bosn. 68.

b. *selo u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* K. Jovanović 118.

KORIĆE, *f. pl. mjesno ime.* — XIV *vijeka.* Kovačije na Koryćahь. Svetoštef. hris. 16.

KORIDOR, *m. vidi* prijehod, *tal.* corridojo *(mlet.* coridor), *ńem.* corridor. — *U naše vrijeme.* Pobudiše pažńu po pozorišnim koridorima. Bos. vila. 1889. 55. Koridor, arch. v. Prijehod. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KORIJA, *f. tur.* qoru, *gaj, zabran.* — *U naše vrijeme u jugoistočnoj Srbiji (uprav je riječ bugarska).* Korija — gora (šuma). *u jugoistočnoj Srbiji.* M. Đ. Milićević, s dun. 108. ‚Čija je ona velika šuma?' pitah ja jednog, a on mi odgovori: ‚To je korija (šuma) kaluđerska'. S. Pelivanović. *vidi i kod* korac. — *Nalazi se već* XVII *vijeka u jednoga pisca Dubrovčanina, ali kao ime mjestu u Bugarskoj.* Kroz Popovu ter Koriju prem pospiješno otidoše u bugarsku Papazliju. J. Palmotić 232. (Popova Korija, gusta dubrava koja bi na glasu porad razbojnika kojim bijaše na čelu neki papas kaluđer otkuda dobi i ime. — Bugarska Papaslija, varoš 6 ura daleko od Filipopoļa. S. Skurla. 236). — *I u naše vrijeme kao ime pusti u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* Razdijeļ. 141. *ne znam jeli ista riječ što u pređašńijem primjerima.*

KORÌJÂNDAR, korijândra, *m. vidi* korijandra. — *U Bjelostjenčevu rječniku: kajkavski* korijander ‚coriandrum, corianisum, corianon', *i u Jambrešićevu:* korijander ‚coriandrum'.

KORÌJÂNDOL, *m. vidi* korijandra. Korijandol (u mletačkom rukopisu), Korijandula, coriandro (u sińskom rukopisu), Coriandrum (sativum) L. (u mletačkom rukopisu, Durante). B. Šulek, im. 160.

KORIJANDRA, *f.* Coriandrum sativum L., *ńeka biļka. — isporedi* korijandar, korijandol, korijandul. — *U jednoga pisca Bošńaka* XVIII *vijeka.* Sime nike trave koja se zove korijandra. F. Lastrić, test. 307b. svet. 89b.

KORÌJÂNDROV, *adj. koji pripada korijandru ili korijandri. — Daničić je upotrebio ovu riječ u prijevodu svetoga pisma.* Bijaše kao sjeme korijandrovo. Đ. Daničić, 2mojs. 16, 31.

KORÌJÂNDULA, *f. vidi* korijandra. — *Između rječnika u Mikaļinu* (‚coriandrum') *i u Stulićevu iz Mikaļina. — vidi i* korijandol.

1. KÒRIJEN, *m.* radix, *dio biļke koji je pod zemļom; u našemu se jeziku razvilo i drugo značeńe. — Mislim da se akc. mijeńa u loc. sing.* korijènu, *u gen. pl.* korijèn̂, *u dat., instr., loc. pl.* korijènima; *također u cijeloj množini, ako se umeće* ov: kȍrjenovi, korjenóvâ, korjenòvima, kȍrjenove. — *Riječ je praslavenska, ali s -e- mješte* -ije- *kako je u našemu jeziku (samo po jušnom govoru kao da je ńegda bilo* ê, *ali i ovo može biti dosta staro, isporedi malorus.* коринь; *pa i u ruskom, u češkom, u poļskom jeziku može* e *stajati mj. slova* ê), *isporedi stslov.* корень, *rus.* корень, *češ.* kořen, *poļ.* korzeń. — *Postańe mi nije poznato; može biti srodno s* 1. kora. — -ije- *uprav stoji samo u jušnom govoru, kao da je postalo od* ê, *u istočnom je* e (kȍrên) *što se ne može poznati jeli* ê *ili praslavensko* e; *u istočnom je govoru* i (kȍrîn), *ali ne svagda: u čakavaca je (i kad su ikavci) svagda starinsko* e *(jedini primjer* korin. B. Kašić, rit. 47a *ne dokazuje ništa, jer taj pisac, premda je rođeni čakavac, miješa u pisańu dijalekte), također i u ńekijeh štokavaca ikavaca: u Banovca, Knezovića, Kanižlića, Pavića, Zoričića, Kačića, M. A. Reļkovića, Kadčića, Lučića, J. S. Reļkovića, Velikanovića (većinom Dalmatinaca i Slavonaca); oblik se* korin *nalazi naj prije* XV *vijeka u spomeniku ikavskom bosanskom (gen. sing.* korina. Mon. serb. 427 *god.* 1444), *pa u Bandulavića, Ančića, Posilovića, Margitića, Dobretića, Leakovića (većinom Bošńaka);* korin *i* korijen *u ikavca Lastrića; samo* korijen *u ikavaca Filipovića, Jablanca, i u Bošńaka (kao što su Divković i Radnić) jekavaca koji imaju i ikavskijeh oblika;* koren *i* korin *u ikavca Došena. i u N. Rańine ima* korijen *i* korin; *ali je jamačno ovo zadńe prepisao iz ikavske knige (u Gundulića jedan put* korin *stoji samo radi slika). — U naj starijim se knigama (i u onima koje su crkvenijem jezikom pisane) ima i* korênь *i* korenь *(ovo zadńe vaļa da je po staroslovenskom), pa su gdjegdje i praslavenski oblici za padeže, n. p. gen. sing.* korene. Stefan, sim. pam. šaf. 1; Mon. serb. 71. (1275—1321); korêne. 133. (1348); *dat. i loc. sing.* korêni. Stefan, sim. pam. šaf. 12. Domentijanb 25. — *Između rječnika:* koren *u Vrančićevu* (‚radix'), *u Mikaļinu* (v. korijen), *u Bjelostjenčevu* (koren, žila ‚radix'; ļkoren dreva, peń ‚stirps'; koren, kore-

Digitized by Google

nika ‚origo seu progenies sobolis'), *u Jambrešićevu* (‚radix'), *u Voltiđijinu* (‚radice' ‚wurzel'), *u Stulićevu* (v. korijen), *u Vukovu* (vide korijen *s dodatkom da je po istočnom govoru*), *u Daničićevu* (koren-, gledaj korên-). — korijen *u Mikaljinu* (korijen od ločike al' kupusa ‚thyrsus'; korijen, noga od trave ‚caulis'; korijen, žila ‚radix, stirps'), *u Belinu* (‚radica, radice' ‚radix' 603b; ‚prosapia, stirpe, schiatta o lignaggio' ‚stirps' 592a), *u Stulićevu* (‚radix; stirps'), *u Vukovu*: (južno) 1. ‚die wurzel' ‚radix'. — 2. u kupusa ‚der krautstrunk' ‚stirps'. — 3. (u Boci i po okolini) vide drvo 1, n. p. deset korijena maslina; *u Daničićevu*: korênь ‚radix', cf. korenь *(ovoga nema, nego* koren-, gledaj korên-). — *oblika* korin *nema ni u jednom rječniku, ni u Vukovu. — vidi* i korijeńe.

1. *sa značeńem sprijeda kazanijem.*

a. *u pravom smislu.* Juže bo sêkira pri korêni drêva ležitь. Stefan, sim. pam. šaf. 12. Dub javorov sa svimi žilami iz korena podri. P. Zoranić 28a. I još š ńimi *(travami)* mnoga cvitja, mnoge masti i korijena, krvi, vode, k tomu bilja . . . Jeđupka nezn. pjesn. 236. Vrtara ne ļubļu ki is korena zelje iskida. Aleks. jag. star. 3, 820. Silni vihar iz korina kad ju *(česvinu)* podre i obori. I. Gundulić 544. Koren zapušćeni tadkada procvita. I. T. Mrnavić, osm. 122. Travu do korina izguliti. S. Margitić, fal. 89. Drža se od svakoga jur s korijenom poginula svakolika ļetina. I. Đorđić, ben. 184. Drvje polomļeno i iz korijena povaļano. F. Lastrić, svet. 68a. Voćka u korenu otrovana. A. Kanižlić, kam. 9. Korena omanova. Z. Orfelin, podr. 74. Rotkvi, luku rak dobro pristaje, i svačemu što u koren ide. J. S. Reļković 11. Da simena u koren se pruže. 355. A ja końic žedan, gladan, grizem travu do korena. Nar. pjes. vuk. 1, 454. Vitu jelu iz korena krenu. 3, 37. *(obje su ove pjesme u istočnom govoru).* Kukoļ vaļa iz korijena iščupati. Nar. posl. vuk. 163. Nijesam ja tikva bez korijena (nego imam roda). 217. Sjeme naj prije klija, pa nikne, pa onda pušta doļe korijen a gore rastu stabla. Vuk, pism. 25.

b. *u metaforičkom smislu.*

a) znači početak ili uzrok. Ko *(ako)* mi hoćemo položiti 10 rasoh navlašćnih, ot kuda vsih je koren zali jezik: prva je prazdan, hvasta, podlasta, . . . Starine. 28, 73. (1496). Kriposti sve koren. M. Marulić 122. Ki je *(grijeh)* hudoba i koren neiskonačnoga zla. Korizm. 64a. Koren vsakoga zla je poželinje. 76b. Zašto je korijen i izlazi *(sic)* od ńe svi kolici grijesi. Zborn. 14a. Korijen svijem nečistoćam. 161b. Ti koreni grihov. Š. Budinić, ispr. 40. Žila i koren s koga zniču ta prigrišenja. 98. Ja sam korijen i početak od svake istine. M. Divković, nauk. 27b. Ovi su koreni i žile svakih zlob. Đ. Baraković, vil. 317. Ki je koren zla svakoga. I. Ivanišević 27. Lakomost jest korin od svije zala. P. Posilović, cvijet. 83. Ļubav od svijeta jest korijen od svije zala. M. Radnić 253a. Od vire koja je koren od svake pravednosti. M. Bijanković 4. Lakomost je koren oni, s kog izhode svake zloće. J. Kavańin 55b. Da je koren svih krjeposti *(vjera).* 335a. Ako se u kom nahodi koren ili žila od ove zloće, neka je iskorene. J. Banovac, pripov. 235. Korin je sviju zloća poželenje. F. Lastrić, ned. 128. Tri su voćke otrovne . . . to jest: poželenje puteno, poželenje stvari svitovńije i holost. sve tri ove voćke rastu iz jednoga istoga korijena, to jest iz neuredne ļubavi vlastite. 312. Jest pak trostruka ova žeļa koren sviju zlih žeļa. I. Velikanović, uput. 1, 470. Korijen i sjeme svijeh zala jest opako poželeńe. J. Matović 417. Polepa, sviju zala koren. I. J. P. Lučić, nar. 131. Koren je grijeh, a bolest jesu grańe. J. Rajić, pouč. 1, 73—74. Ona je *(vjera)* živo vrilo od dobrih dila i korin sviju kriposti krstjanskih. B. Leaković, nauk. 19.

b) i u ovom primjeru znači (prvi) početak (o Bogu). A. Što je naj starije, nudir me nauči . . . — B. To je jedini Bog brez simena koren. P. Hektorović 27.

c) jer je korijen učvršćen u zemļi, u ńekijem rečenicama znači ono što je učvršćeno (pa i temeļ, osnovu) i s ńekijem glagolima znači učvršćivańe. 7 zlih koreni *(grijeha)* ki se vkoreńuju. Naručn. 85b. Da će se sve ove stvari držati i stati u aeru kako u svojoj žili i korijenu. M. Orbin 260. Crikva po korenu od milošće jest stanovita. A. Vitaļić, ist. 14. Ako se promińuješ svaki čas ne čineći korena od dobrog.a početka. M. Zoričić, osm. 192. Koren u ńem dok usadi *(kopriva od bludnosti).* V. Došen 84a. Jerbo koren duboko imadu *(običaji).* M. A. Reļković, sat. B8a. Dokle je koren od griha utvrđen u voļi, slipuka razum. Ant. Kadčić 247.

d) znači ńešto pokriveno, sakriveno, unutrašńe nasuprot spoļašńemu. Nemoj se ustavļati na kori zdvora, nemoj gledati na prikazańa izvańska, nego proći još naprid, i metni oči u korijen i ļubi početak svega onoga štono se čini zdvora lijepo *(moglo bi biti i značeńe kod* 2). M. Radnić 70a. Otiđe u Prag za koren nauka dubļega primiti. A. J. Knezović 26.

e) s ńekijem prijedlozima uz glagole koji znače uništavańe stoji adverbijalno, i znači od prilike: posve, do kraja, do dna. aa) u genetivu s prijedlogom do. Tko se wbrête sijej potvoriti, da se razaspe do korijenaa. Mon. serb. 467. (1454). *(Zmija)* sni jej jazik do korena. Korizm. 43b. Pokli je grijehom se oprtio, sva izvrnu do korena. J. Kavańin 65b. Ńihov grad porazi do korijena. I. Đorđić, salt. xi. — *bb) u genetivu s prijedlogom* iz. Kada te podriže smrt iz korijena. M. Radnić 139b. Grijeh iz korijena ima biti satrven. 312a. Koji misleći iz korijena privratiti vjeru katoličansku . . . J. Matović 251. — *cc) u instrumentalu s prijedlogom* s. Koji mi s koreni srdašce zdiraju. Đ. Baraković, vil. 30. Za moć ńih i ńihovo pribivalište s korijenom satarisati. I. Đorđić, ben. 176.

f) u jednom primjeru xiv *vijeka* od korena *znači: isprva, iz početka, od davnina (isporedi a) i b)).* Odь korena ničьjere ino nije Hlivьno nego tvojoga prьvoga bilo. Mon. serb. 249. (1400).

g) u jednom primjeru xvii *vijeka ima* do koren *(s genetivom, kao adverab ili prijedlog; ali može biti da je* koren' *okrńeno samo radi stiha), i znači: do dna.* Ter moru do koren jezera prodire. Đ. Baraković, vil. 283.

h) u jednom primjeru znači: sin. Sego imêjte u mene mêsto, korênь blagy izьšьdь izь utroby mojeje. Sava, sim. pam. šaf. 4. — *vidi i g, d.*

c. *u prenesenom smislu, kod tjelesne stvari što nije biļka, ali raste ili se misli da raste kao biļka, onaj dio koji je u ńečemu zaboden kao pravi korijen u zemļi, n. p.:*

a) u dlake. Koren od dlake. J. Pančić, zoolog. 69.

b) u zuba. Koren, dońi u kost uglavļeni deo zuba. J. Pančić, zoolog. 19.

d. *slično kao kod* c, *o kraju kojijem je pričvršćen dio k cijelome, n. p. kod repa.* Rep vaļa da mu *(biku)* visosto i gori u korijenu kao nadiženo i grbavo stoji. I. Jablanci 118.

Digitized by Google

e. *u znanostima, upotrebljava se* korijen *u prenesenom smislu prema lat.* radix, *ńem.* wurzel, *tal.* radice *itd.*

a) u jeziku (u gramatici, filologiji) onaj dio od riječi koji još ostaje kad se odbace svi nastavci, i što pokazuje značeńe u naj općijem smislu (može biti da naj prvi primjer ne pripada amo, nego da korijen *stoji samo metaforički).* Ostadoše ništanemańe koreni neoskvrńeni pravoslavnoga staroga jezika slovinskoga iz kojih imamo riči slovinske na misto turskih izvoditi. A. Kanižlić, uzr. x—xi. Korijen ove riječi u mlogim jezicima znači vodu. Vuk, dan. 2, 37. Ne treba paziti na izgovor nego na korijen. Vuk, pism. 28. Jedni u pisańu riječi gledaju na korijen ili etimologiju. 28. Kojima bi se *(riječima)* korijen mogao tražiti u jeziku latinskome. odg. na utuk. 9. Shvatićeš im *(riječima)* smisao, ako si im došao do korena. M. Pavlinović, razg. 75.

b) u matematici, broj (ili uopće količina) što se množi sam sobom i tako se dobiva drugi broj (ili količina). Aritmetika ima sedam vlastiti dîlâ oliti posala u broju: prvi, brojiti; drugi, skupłat;... sedmi, izvađeńe korena činit. M. Zoričić, aritm. 1—2.

f. *u jednom primjeru u rukopisu* xvi *vijeka, što je prepisan iz drugijeh knìga, ima* korijen vódâ *prema latinskom* vena aquarum. Jere zapustili jesu korijen voda živućijeh, Gospodina Boga (‚Quoniam dereliquerunt venam aquarum viventium, Dominum'). N. Rańina 85b. jer. 17, 13. *ovo je sama krupna pogreška koja je jamačno postala s toga što je u starijoj knìzi ńeko preveo* venam *riječju* žilu, *pa je kasnije tko drugi (ne znam, jeli sam Rańina) zamijenio riječju* korijen, *misleći na drugo značeńe riječi* žila.

g. *u metaforičkom ili u prenesenom smislu, rod, pleme.*

a) uopće rod, pleme. u ńekijem primjerima po bibličkom jeziku prema lat. radix, *ali ima ovako značeńe i u narodnom jeziku.* Ωtь korene Ijesewa. Stefan, sim. pam. šaf. 1. Vêtvije jesemь blagaago korena svêtihь gospodь roditeļь mojihь. Mon. serb. 71. (1275—1321). Ωtrasьlь blagago korêne. 133. (1348). Ωtь svetago ńihь korina *(cijeli je spomenik pisan ikavskijem govorom).* 427. (1444). Izide prut od korena Jese. Zad. lekc. 45. isai. 11, 1. Posveti Lodovika ot franačkih kraļev korena rojenago. Š. Kožičić 29b. Justinijan posledńi Eraklijanova korena cesarastvova. 43a. Od simena i korina svetoga kraļa Davida. I. Ančić, vrat. 165. Lav, s korena Davidova kraļevskoga ki izteče. J. Kavańin 337b. Velika bi se krivina učinila plemstvu tvomu i korijenu. J. Filipović 1, vi. Od koga si ti korina? kog' li roda od starina? V. Došen 247a. Zorobabel sin Salatijelov od kolina kraļa Žudinskih i od korena Davidova. And. Kačić, kor. 300. Stavļaju se cari po korijenu. Nar. pjes. vuk. 5, 523. Od koga si kraja i korijena? Pjev. crn. 156a. Pokle su se braća poženila od jednoga roda i plemena i od jedne krvi i korena. Nar. pjes. istr. 1, 52.

b) početak, ishod plemena. Od korijena zmije izaći će zmaj. M. Radnić 310b. Adam, kako korin plemena ļuskoga. F. Lastrić, test. 185a. Naj veće pak nastojańe Matijino jeste bilo ispisati izhodak i koren kraļevskog kolina. E. Pavić, ogl. 462. Zapiso je korijen i stabar poroda Jozefova. S. Rosa 23b. Kad se jedno od drugoga rađa izlazeći od istoga početka i korina. M. Dobretić 547. — *Mogao bi amo pripadati i ovaj primjer gdje znači majku:* Koren stvorca velikoga *(Marija).* J. Kavańin 519b.

c) rod, potomci. No se ńima korijen istražio. Nar. pjes. vuk. 5, 523. Tako mi ni korijena djece imati! V. Bogišić, zborn. 559.

d) u bibličkom jeziku zove se i sam Isus korijen Jesejev. I vaspet Isaija reče: ‚Bude koren od Jesa, i ki ustane vladati narode, u ńega narodi budu ufati'. Bernardin 2. paul. rom. 15, 12. O korijenu Ješeov, to jest: o Isukrste, koji si se rodio od plemena Ješeova. M. Divković, bes. 10b. I opet Isaija govori: ‚Biće korijen Jesejev'. Vuk, pavl. rimļ. 15, 12. — *Slično je i ovo:* Isukrst, koren Davidov. J. Banovac, blagosov. 337. — *isporedi* b, *h).*

h. *s ńekijem pridjevima znači različne biļke. takovi su pridjevi:*

a) anđelski. Anđelski koren ‚angelik' ‚angelica, archangelica'. G. Lazić 117.

b) bijeli. Koren beli, 1. polygonation (Bjelostjenac), sigillum Salomonis (Jambrešić), Convallaria polygonatum L. (Freyer); 2. frassinella (Parčić), Dictamnus albus L. B. Šulek, im. 158.

c) gorki. ‚Gentiana minor, cruciata' gorki koren. A. Jambrešić, lex. supplem. Koren gorki ili žuhki (prema ńem. bitterwurzel), genziana (Parčić), Gentiana cruciata L. (Sabļar). B. Šulek, im. 158.

d) kravski. Koren kravski, Inula helenium L. (Sabļar). B. Šulek im. 159.

e) križni. Koren križni (prema ńem. kreuzwurz), palma Christi maggiore, senecio maggiore (Parčić), Senecio jacobaea L. B. Šulek, im. 159.

f) krvavi. Koren krvavi, Hypericum perforatum L. (Sabļar). B. Šulek, im. 159.

g) mirisni. Korijen mirisni, acoro (Skurla), Acorus calamus L. B. Šulek, im. 160. Koren mirisni, acoro (Parčić), Acorus calamus L. 159.

h) mļekosjede(?). — *U Stulićevu rječniku:* korijen mļekosjede, trava ‚pittuisa, erba' ‚herbae species'. — *nepouzdano.*

i) od metala(?). Koren od metal (coregn od metal), cassia lignea (u mletačkom rukopisu), Laurus cassia L. B. Šulek, im. 159.

k) ružice. Korijen ružice (ńem. rosenwurz, prema lat.), radice rodia (u sińskom rukopisu), Sedum rhodiola Dec. B. Šulek, im. 160.

l) slatki. — *U Belinu rječniku:* slatki korijen ‚regolitia, pianta nota' ‚dulcis radix' 610b, *i u Stulićevu:* sladki korijen, trava ‚glycirrhiza'. Slatki korijen. I. Jablanci 162. Korijen slatki (prema lat.-grč.), rus. сладкій корень. 1. polipodio (Anselmo da Canali; u sińskom rukopisu). Polypodium vulgare L.; 2. dulcis radix (Durante), Glycyrrhiza glabra L. (Visiani). B. Šulek, im. 160.

m) srčani. — *U Stulićevu rječniku:* korijen srčani, trava ‚armel, bisanzia, ruta salvatica' ‚ruta silvestris'. Korijen srčani, srčeni, rus. корень сердечный (Polygonum bistorta), ruta salvatica (u rukopisu xvi vijeka), Tormontilla officinalis L. (Lambl, Skurla). B. Šulek, im. 160.

n) svetoga Benedikta. — *U Stulićevu rječniku:* korijen s. Benedikta, vrsta od trave ‚cariofillata, sorta d' erba' ‚caryophillata'.

o) svetoga duha. Koren svetoga duha, češ. kořeni svatého ducha (Helleborus niger), angelica (u sińskom rukopisu), Angelica silvestris L. B. Šulek, im. 159.

p) šupļi. Koren šupļi, Aristolochia L. (Sabļar). B. Šulek, im. 159.

q) tusti. — *U Stulićevu rječniku:* korijen tušti *(sic),* trava ‚elenio, enula, erba di giordane' ‚helenium'. Korijen tusti, Inula helenium L.

Digitized by Google

(Lambl, Anselmo da Canali). B. Šulek, im. 160. Koren tusti (Durante), 1. enula (u mletačkom rukopisu), helenium (Durante), Inula helenium L. (Lambl); 2. mandragola femmina (rukopis u Visovcu), Mandragora officinarum Bertl. 159.

r) veliki. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* koren veliki ‚helenium, flomos, inula campana, vulgo enula campana, nectarea, consolida major, inula rustica', *u Jambrešićevu:* koren veliki ‚enula'. Korijen veļi, Korijen veliki, Inula helenium L. (Lambl). B. Šulek, im. 160. Koren veli (u mletačkom rukopisu), Inula helenium L. (Sabļar, u Zagrebu). 159.

s) zeleni. Koren zeleni, fraxinula (Jambrešić), Athamanta cervaria L. B. Šulek, im. 159.

t) zlatni. Korin zlatni, Chelidonium majus L. (Sabļar). B. Šulek, im. 160.

2. stirps, truncus, caulis, *pań, struk.*

a. truncus, *pań. (Međa ide)* na korěnь ѡskoruše. Dč. hris. 12. Tako za rvat dub u gori s gvozdjem sječac naj prije teče, ter mu grane lomi i ori, da mu korijen pak posiječe. I. Gundulić 498. O narangǫ, vojko plemenita! daždь nahodi, tebe kor'jen raste. Nar. pjes. vuk. 1, 74. Kruška bila u korijenu odveć visoka i glatka. Nar. prip. vrč. 191.

b. caulis, *struk.* Pa će mi te, bosioče, mlada potrgati oštrom đordom, bosioče, po b'jelu kor'jenu. Nar. pjes. vuk. 1, 7. Nikakva joj dara ne nosimo, nego jednu kitu bosioka, kor'jen joj je od suhoga zlata, grane su joj drobnoga bisera. 1, 481. Žile se korijena drže. (Treba se starješine držati). Nar. posl. vuk. 81.

2. KǑRIJEN, *m. mjesno ime.* — *Vaļa da je ista riječ što* 1. korijen. — *isporedi* 2. Koren.

a. *selo u Bosni u okrugu Doňe Tuzle.* Statist. bosn. 98.

b. *selo u Crnoj Gori.* Glasnik. 40, 21.

KORIJÈNAC, korijènca, *m. dem.* 1. korijen. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (kajkavski* korenec, korenčić, žilica ‚radicula'), *u Jambrešićevu* (korenec ‚radicula'), *u Stulićevu* (korenec, v. korijenak *iz Habdelićeva;* korijenac *uz* korijenak). Iz mala korenca blag ruzar izniče. Đ. Baraković, jar. 94. — *I ime mjestu u okrugu biogradskom. glasi* Korenac, *ali je jamačno ista riječ što* korijenac. Livada u Korencu. Sr. nov. 1871. 149.

KORIJÈNAK, korijènka, *m. dem.* 1. korijen. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (korijenak, žilica ‚radicula'), *u Belinu* (‚barbuccia, radichetta minuta e sottile' ‚fibra' 129b; ‚radice picciola' ‚radicula' 603b), *u Voltiǵijinu* (korenak, korenčić ‚radicetta' ‚rettieschen'; korijenak ‚barbuccia, radichetta' ‚eine kleine wurzel'), *u Stulićevu* (‚radicula'), *u Vukovu* (hyp. v. korijen).

a. *mali korijen, ali, osobito u pjesmi, znači što* i korijen *uopće; upotrebļava se u metaforičkom smislu kao* i korijen. Do korijenka sve sahne. M. Vetranić 1, 15. Zvońenje toj tvoje s korijenkom moje sve srce podira. 1, 65. Da taj lijes od gore s korijenkom pogine. 1, 135. Tuga me srce izvija s korijenkom iz kruga. 1, 154. Tijem vam se posila s korijenkom iz tijela srdačce sve moje. 1, 205. Srce se u meni s korijenkom podira. M. Držić 424. Korijenak Jakobov jurve se rasplodi. 436. Rukovet nakupi lozice zelene koja se prem pupi s korenka i zene. Đ. Baraković, vil. 145. Od jednoga malahna korijenka izrasti će stabla. M. Radnić 500a. Zaspala devojka drenku na korenku. Nar. pjes. vuk. 1, 171. 410. Usnula đevojka drenku na kor'jenku. 1, 410.

b. *s ńekijem pridjevima, znači i ńeke biļke.*

a) s pridjevom gorki. Korenak gorki (ńem. bitterwurzel), athanasia (Danilo), Gentiana L. B. Šulek, im. 159.

b) s pridjevom srčani, *vidi* 1. korijen, h, *n).* Korijenak srčani (Pizzelli, Kuzmić, Aquila — Buć), v. Korijen srčani. B. Šulek, im. 160.

c. *vino ńekako načińeno (zar s velikijem korijenom? vidi* 1. korijen, 1, h, *r)).* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚vinum inulatum, vulgo enulatum'. ‚Korénak' zovu u Požezi u Slavoniji slatko načińeno vino, koje jednako ostaje slatko. T. Maretić.

1. KORIJÈNITI, kòrijenîm, *impf. postaje od* 1. korijen.

1. *usađivati (korijen u duboko), često u metaforičkom smislu. — Običan je gotovo sam refleksivni oblik. — Od* XVI *vijeka, vidi kod* b.

a. *aktivno. — Samo u jednom primjeru* XVIII *vijeka (u metaforičkom smislu).* S ovim je jezikom viru u srci*(h)* korenio. A. J. Knezović 272.

b. *pasivno. — Samo u jednom primjeru* XVI *vijeka (u metaforičkom smislu); part. praet. pass. može biti načińen i od refleksivnoga glagola.* U ļubavi koreńeni i v stanovišćini pravadno živimo. Naručn. 30b.

c. *sa* se, *refleksivno, ispuštati u zemļu korijen, pa tijem učvršćivati se (u pravom i u metaforičkom smislu). — Između rječnika u Vrančićevu* (koreniti se ‚radicare'), *u Bjelostjenčevu* (korenim se, vkorenujem se, užilivam se ‚radicor'), *u Stulićevu* (‚pedetentim radicari, radices agere'). Šuga je jedna nemoć koja nadima, užgava, smrdi, korijeni se, ždere, truje i slabi. M. Divković, bes. 740b. Nije stablo tvrdo u koje često vitar ne udara: onim gibańem sažima se i većma se korini. S. Margitić, fal. 151. Sime koje vi težaci u zemļu stavite ne izađe odmah u travu, nego se klije i korini u zemļi. F. Lastrić, od' 28. Ufańe od strane Božje jest u vik istino, i korini se u dobroti i milosrđju ńegovu. 41. U svakomu priupadku zao se običaj korijeni i čini jači. 213. Il' su ono otrovno sime usijali zlim prilikama, il' ga nisu imali pomļe poguliti, da se ne korijeni dok je bilo vrime i zemļica mekašna. ned. 68. I koliko su se većma protiva ńoj dizali, ona se je većma korenila. Đ. Rapić 323.

2. *neprelazno, znači što* korijeniti se *(vidi* 1, c). — *U Bjelostjenčevu rječniku:* korenim ‚radico, radicor, radices emitto, radices ago'; *u Jambrešićevu:* korenim ‚radico'; *u Voltiǵijinu:* ‚radicare' ‚wurzeln, einwurzeln'. — *Vaļa da bi trebalo* je (ê) *po južnom govoru mj.* i: korijeńeti.

2. KORIJÈNITI, kòrijenîm, *impf. vidi* iskorjeńivati. — *Postaje od* iskorijeniti *tijem što ovaj glagol gubi prijedlog* iz *da postane imperfektivan. — U jednoga pisca našega vremena, a između rječnika u Stulićevu* (v. iskorijeniti). Sprava što će naša prevrćat ogńišća, i sjerotnu korijeniti raju. Osvetn. 3, 46. Ukorićeš, al' ukleti nećeš; pa i kuni, al korijenit nemaš. 5, 110.

KǑRIJENSKÎ, *adj. koji pripada korijenu ili korijenima. — Samo na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Vrućina naravna skončava vlagu korijensku. M. Radnić 419a.

KÒRIJEŃE, *n. coll. upotrebļava se često kao množina od* 1. korijen. — -ije- *stoji po južnom govoru; po istočnom glasi* kòrěńe, *po zapadnom* kòrîńe *(ali vidi* 1. korijen). — *Stariji je oblik s* -nije i -nje *mj.* -ńe. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* korenije, *rus.* коренье, *češ.* kořeni, *poļ.* korzenie. — *Između rječnika:* koreńe *u Bje-*

Digitized by Google

lostjenčevu (koreńe, žile ‚radices'), *u Voltićijinu* (‚radicume' ‚eine menge wurzeln'), *u Stulićevu* (‚radices' *s dodatkom da je riječ ruska*), *u Vukovu* (vide korijeńe *s dodatkom da je po istočnom govoru*), *u Daničićevu* (koren-, gledaj korên-); korijeńe *u Stulićevu* (‚radices, radicum copia'), *u Vukovu* (już. coll. 1. ‚die wurzeln' ‚radices'. — 2. ‚krautstrünke' ‚stirpes'), *u Daničićevu* (korênije, neutr. coll. ‚radices').

1. *vidi* 1. korijen, 1.

a. *u pravom smislu.* Dafinovo korenije i listije. Srednjovječn. lijek. jag. star. 10, 101. Blagovaše ali korenje od zelja ali listje od stupja. Živ. jer. star. 1, 234. Kada si skusil zelija, korenija i ńegove likarije. Korizm. 14a. Ako vidiš *(u snu)* korijenje, ali da ga blaguješ, toj prilikuje neugođaj. Zborn. 138a. Plemenita duha korenje. Ant. Dalm., nov. tešt. 126b. Istočnici slatke vode od korenja driv tih istikahu. Aleks. jag. star. 3, 282. Ugradi vrtlac jedan, i posija korenja nikakova. F. Glavinić, cvit. 19a. Sta ondi Romualdo tri lita korenje i travu jiduć. 51b. Živuć o travi i korinju. I. Ančić, ogl. 5. Blagovahu korijeńe. M. Radnić 64b. Korinje mirisavo. S. Margitić, fal. 175. Jidemo korenje divje. P. Macukat 42. Čini se kruh od korijeńa. A. Bačić 307. Koreńe, travje, cveće . . . J. Kavańin 367b. Čini se *(kruh)* od koreńa, od kore etc. J. Banovac, razg. 226. Kopa koreńe i bere travice. A. J. Knezović 16. *(H)*rańaše se travama i korijeńem. F. Lastrić, od' 162. U pustiši rani se korińem. ned. 80. Neka se izsuši na suncu korijeńe sviju trava. 199. Ńu s koreńa izgrni polako. J. S. Rejković 91. Ako je trava pokošena, ostalo je korijeńe *(može biti da je značeńe kao kod* 2). Nar. posl. vuk. 4. — *U osobitom značeńu: za lječeńe i vračańe.* Ne znaš li er ja znam razliko korijenje? N. Naješković 1, 186. Da vazmem korijenja *(govori Jeđupka).* M. Držić 163. Mnoge škrabice u kih razlik prah biše i korenja na sinici usušena. P. Zoranić 66a.

b. *u metaforičkom smislu.*

a) vidi 1. korijen, 1, b, *a).* Jere veće krat zgaja se da mnozi grisi imaju jedan ili u jistinu malo korenja ili žilja, s kih zniču i rastu, ispovidnik mudar ima ljubitejno i pomńivo zamiriti te žile i ti koreni grihof, to jest uzroci glavniji i načelniji s kih radjaju se i čine ta prigrišenja. S. Budinić, ispr. 40. Iskopati korińe griha. F. Lastrić, ned. 311.

b) vidi 1. korijen, 1, b, *c).* I u izabranih mojih pusti korenje. Zad. leke. 50. ecclesiastic. 24, 13. Ovi korijenja ne imaju, jere u brijeme vjeruju, a *(u)* brijeme napasti odpuštuju. N. Rańina 36a. luc. 8, 13. I u izabranijeh mojijeh prostiraj korijenje. 192a. ecclesiastic. 24, 13. Nit' je grad ni selo, lakomo posilje gdi nije razvelo korenje i žilje. M. Vetranić 1, 159. Izkorijeni iz duše tvoje ljubav od svijeta, neka dade mjesto božanstvenoj i da može učiniti korijenje i žile u ńoj. M. Radnić 2a. Ovi korinja ne imaju, zašto na vrime viruju, a u vrime napasti odhajaju. L. Terzić 312. U obranim mojim stavi koriňe. F. Lastrić, svet. 178a.

c. *samo i s pridjevima, znači ńeke osobite biljke, isporedi* 1. korijen, 1, h.

a) mrkva. Koreńe, Daucus carota L. (u Zagrebu). B. Šulek, im. 160.

b) korijeńe srčano, *vidi kod* korjence.

c) Koreńe svetoga Petra, Saxifraga L. (Sabljar). B. Šulek, im. 160.

2. *vidi* 1. korijen, 2. S kebom u korijeńe. (N. p. nema drugo ništa, nego ‚s kebom u korijeńe', t. j. propalo sve, niti se ima čim drugim hraniti, nego da se ide u kupusište, đe je kupus posječen, da se traži korijeńa). Nar. posl. vuk. 287.

KORIJEPATI, korijepam, *impf. vidi* korijepiti. — *Samo (sa* se, *pasivno) u jednom primjeru* XVIII *vijeka, gdje je značeńe slabije nego kod* korijeniti. Premda se praštaju grijesi, ništanemańe ne dižu se podpuno u svemu, niti se izkorjenuju iz žilah, ma na ńeki način korijepaju se, da i još ostaju žile grijehah usađene u srcu. J. Matović 162—163.

1. KORIJÈPITI, kòrijepîm, *impf.* eradicare, exstirpare, *čupati, iskopavati iz zemje s korijenom, i u prenesenom ili metaforičkom smislu, čupati, vaditi. — Postaje od* iskorijepiti *tijem što otpada prijedlog* iz *da glagol postane imperfektivan, isporedi* 2. korijeniti. *osnova* korijep *jamačno je srodna s* korijen, *ali joj se u ostalom ne zna postańe. — Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚sradicare' ‚radicibus extirpare' 704b), *u Voltićijinu* (‚sradicare, sbarbucciare' ‚ausreuten, ausrotten'), *u Stulićevu* (v. korijeniti).

a. *aktivno.*

a) u pravom smislu. Neka *(prasac)* ne korijepi vinograd. M. Vetranić 1, 456. Što cknim, ter hode dubja ne korijepim? ne svrćem dno vode? ne kojem? ne slipim? M. Držić 110. Vidio sam veće krat, gdje će se uhitit s medjedom on rvat, i dubja korijepit. A. Sasin 133. Oni *(giganti)* uzrastom strahoviti u sebe se toli uzdahu, snažnom rukom korijepiti cijele gore da mogahu. G. Palmotić 3, 180b. *(Poplavica)* dubja skube i korijepi. J. Palmotić 266.

b) u metaforičkom smislu. Višńi Bog zgara korijepi zled svaku. M. Vetranić 1, 49. Ki *(čemer)* meni iz tijela sve srce korijepi. 1, 189. Ljubav s vlastim svôm korijepi pome i slavnu lovoriku. A. Gleđević 213b.

b. *sa* se, *pasivno. — U svijem je primjerima u metaforičkom smislu.* Neka trudno srce moje korijepi se i podira. M. Vetranić 1, 325. Duša moja još od tila korijepi se i podira. 1, 348. Zač koga zaslijepi ljuveni nepokoj, s trudom se korijepi jadovno bilje toj. 2, 68.

2. KORIJÈPITI, kòrijepîm, *impf. postaje od* ukorijepiti *kako* 1. korijepiti *od* iskorijepiti.

a. *aktivno. — U jednom primjeru* XVIII *vijeka gdje znači: upuštati ili učvršćivati (korijen, žile), ali u metaforičkom smislu.* Svaki čas većma zloba svoje žile u tvomu srcu koripi. A. d. Bella, razgov. 159.

b. *sa* se, *refleksivno. — U jednom primjeru* XVII *vijeka gdje znači: kočiti se (od straha).* Mnozi opeta zdravi u putu mrtvi od straha korijepe se. J. Palmotić 263.

KÒRILAC, kòrioca, *m. čovjek koji kori. — U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu (griješkom* korioc, v. koritelj). Već te molim, bržan korioče. Osvetn. 2, 21.

KORIĻA, *f.? ili n. pl.? mjesno ime.* — XIV *vijeka.* Selo Koriļa. Svetostef. hris. 5.

KÒRINAT. Kòrînta, *m.* Corinthus, *grad u Grčkoj. — Obliku* Korinat *za nom. (i acc.) nema potvrde; u ńekijem primjerima ima* Kòrînt: Tad Korint on ođe, ter stupaj obrati. M. Bunić 7. Take očuti zatijem jade Korint, Argo i Mičena. P. Kanavelić, dubrovn. 11. *tako piše i Vuk (kao i u drugijem tuđijem riječima):* Ne dođoh više u Korint. Vuk, pavl. 2kor. 1, 23. *ima i oblik* Kòrînto *(po tal.* Corinto): Atena, Argo, Sparta i Tebe, i Korinto i Mičena. I. Gundulić 369. — *U drugijem padežima.* Kralj grada Korinta. M. Bunić 6. I s lijeva mu more ostaje od Korinta

Digitized by Google

zvano prije. I. Gundulić 370. Nije čina doriskoga, ni Korinta. J. Kavańin 480a. U Korintu. J. Matović 87.

KORÍNĆANIN, *m. čovjek iz Korinta. — Množina:* Korinćani. — *Ovako Vuk piše.* Korinćanima poslanica. Vuk, novi zavjet. — *Prije našega vremena piše se ova riječ* Korintianin, *te se ne zna, treba li čitati* Korintijanin *ili* Korintjanin, *n. p.* Veli Korintianom . . . M. Divković, nauk. 2b. Pišući Korintianom. 91a. Veli Apošto pišući Korintianom. M. Radnić 257b. Ričma, koje pisa Korintianom. J. Banovac, razg. 32. Korintianom. 79. 108. 205. 224. 231. Pavla, koji pišući Korintianom . . . F. Lastrić, test. 148a. Korintianima. J. Matović 60. 78. 84. 146. 303. *ovdje se ne zna kako je bilo u rukopisu:* Veļaše Pavo sveti Korintjanima . . . A. Kalić 492.

KÒRÎNT, *vidi* Korinat.

KORÍNTIJANIN, KORÍNTJANIN, *vidi* Korinćanin.

KÒRÎNTO, *vidi* Korinat.

KORIÒLÂN, *m.* Coriolanus, *prezime rimsko.* Marko Koriolan. J. Banovac, razg. 9. — *I kao muško ime.* A Koriolana tvoga se jest dida slava neskončana mašila naprida toliko, da . . . H. Lucić 285. Koriolan Cipčić tako, pokli ja kuša' svijeta varke. J. Kavańin 82a.

KORIOLÁNOVIĆ, *m. prezime (po ocu Koriolanu).* Milici Jeronima Koriolanovića. H. Lucić 284.

KÒRISAN, *vidi* koristan.

KÒRISCA, *f. dem.* korist. — *U Stulićevu rječniku:* koristca ‚lucellum'.

KÒRISMA, *vidi* korizma.

KÒRISNICA, *f. žensko čeļade kao korisnik. — U Belinu rječniku:* ‚chi attende al suo utile' ‚suae utilitati vacans' 781a, *i u Stulićevu:* koristnica *uz* koristnik.

KÒRISNÎK, *m. postaje od* korist *nastavkom* ьникъ.

a. *čovjek koji radi o svojoj koristi, koji nastoji na svoju korist. — U Belinu rječniku:* ‚chi attende al suo utile' ‚suae utilitati vacans' 781a, *i u Stulićevu:* koristnik ‚suae utilitati vacans' *s dodatkom da je riječ ruska.*

b. *čovjek koji uživa (po kakvom pravu) ńešto (zemļu, kuću itd.). — U pisaca našega vremena.* Daće koje se za upotrebļavańe zemaļa, zgrada itd. od korisnika plaćaju. Zbornik zak. god. 1864. 22.

KÒRISNÔST, kòrisnosti, *f. osobina onoga što je korisno, korist. — Postaje od osnove adjektiva* koristan (koristn) *nastavkom* ost, *pa se* t *ne čuje među* s *i* n *(vidi* koristan), *ali se nalazi pisano. — Od* XVIII *vijeka.* Jesi li pazio na tvoju dušu, ali na dobitak i vlastitu koristnost? Đ. Rapić 43. U svemu kolikomu s. pismu nije najti svitlije, slavnije . . . pirovańe nakitito od današńega koje učenik poļubļeni u svomu evanđeļu izpisuje i sveta mati crkva radi velike koristnosti duše svoji sinova poļubļeni nama danas prid oči stavļa. 82. S obzirom na opseg i korisnost ńihova posla. Zbornik zak. god. 1865. 234.

KÒRÎST, *f.* praeda; utilitas, usus, commodum, emolumentum; lucrum, quaestus. — *Akc. je zabiļežen po Vukovu rječniku, i po svoj se prilici ne mijeńa (loc. sing.* koristi?, *gen. pl.* koristî, *dat., instr., loc. pl.* koristima?). *u Dubrovniku je drukčiji:* kòrist, *i ne mijeńa se. — Riječ je praslavenska (jamačno u značeńu: plijen); ne može se posve dobro znati, jeli isprva bilo* i *ili* y: *ispo-redi stslov.* koristь *(u starijim knigama) i* korystь, *rus.* корыстъ, *češ.* kořist, *pol.* korzyść *(a ne* koryść, *kako je griješkom zabiļeženo u* F. Miklošić, etymol. wörterb. 180b; *u poļskom jeziku stoji* y *mj.* i *poslije* rz). — *Miklošić* (etymol. wörterb. *kod* kori-) *misli da može biti srodno s* koriti. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚quaestus; utilitas'), *u Mikaļinu* (‚utilitas, emolumentum, commodum, bonum, accessio, fructus, res'), *u Belinu* (koris ‚emolumento' ‚emolumentum' 287a; ‚giovamento, utilità' ‚adjumentum' 346b; ‚prò, utile, o giovamento' ‚commodum' 586a; ‚profitto' ‚profectus' 589a; ‚vantaggio' ‚emolumentum' 751b; ‚miglioramento, accrescimento fatto a poderi, case ecc.' ‚accrementum' 486b; ‚guadagno, acquisto' ‚lucrum' 360b; korist ‚interesse, utile o commodo' ‚utilitas' 412b; ‚utile, sost.' ‚emolumentum' 781a), *u Bjelostjenčevu* (v. hasen etc.), *u Jambrešićevu* (‚utilitas'), *u Voltiģijinu* (‚utiltà, vantaggio' ‚nutzen, vortheil'), *u Stulićevu* (‚utilitas, emolumentum, lucrum, quaestus, fructus, profectus'), *u Vukovu* (‚der nutzen, das gedeihen' ‚utilitas'), *u Daničićevu* (korystь ‚spolia; lucrum'). — *Oblici:* korêst. Š. Budinić, sum. 21a, *i* korijest. M. Divković, nauk. 82b, *mogu biti pogreške samijeh pisaca.*

1. *plijen. — ovo se naj starije značeńe nalazi rijetko, i samo u starijim knigama pisanima crkvenijem jezikom.* Veliku korystь plênivьše. Domentijana 136. Jako koristь razgrabļahu. b 27. — *Može biti da je isto značeńe i u ovom primjeru:* Tь naslêditь mnogyje i krêpьkyihь razdêlitь korystь. Domentijana 10.

2. utilitas, usus, commodum, emolumentum, *ńešto što ko stječe, dobiva, a dobro mu je da ono ima, ili se dajbudi misli da mu je dobro (korisno); može se i u apstraktnom smislu shvatiti kao osobina onoga što je kome korisno, ali se gotovo nigda ne da razlikovati ovako apstraktno značeńe od konkretnoga. — suprotno:* šteta.

a. *u naj širem smislu.*

α) uopće. Tada im je sve zajedno: i korist i šteta. Stat. poļ. ark. 5, 250. Kada glas iz gore čuh, da mi navisti: kamo se, govore, tučeš brez koristi? H. Lucić 218. Učinivši ńoj svake lijeke nijednom koristi. B. Kašić, iń. 81. Naučićeš s koristi molit Boga. I. Držić, nauk. 115. Želim slave i koristi. B. Krnarutić 27. Nit' s koristi ńu *(zemļu)* gazite, dal' ste crnoj zemļi brime. V. Došen 233b. Ovako će uzdisati, ali bez koristi. Đ. Bašić 176. Čestiti care, imaj milosrđe na nesrićnu vojsku tvoju koja nemilo gine brez nikakve koristi. And. Kačić, razg. 118. Mrzost na stranu a korist preda se. Nar. posl. vuk. 183.

b) izriče se kome je ili čemu što korisno (vidi i c)): αα) genetivom. Žalost od koristi iskrńega. Korizm. 37a. U ostalih poslovih nije vazda sva korist onoga . . . A. Kanižlić, bogoļubn. 18. Ja nisam ima' u mojoj misli drugoga konca u tumačeńu ovi kniga nego li slavu Božju i korist iskrńega. L. Terzić IX. — *ββ) adjektivom posesivnijem.* Dê ihь je čьćeta moja i korystь ihь moja. Mon. serb. 54. (1240—1272). Korist telesna je kruh i vino. Naručn. 20b. Zaboravi kućńu koris. M. Držić 150. Nega je čes vesela za vaše čestite koristi donijela. G. Palmotić 1, 68. Svak s načinom zlato išti, ma ne svojoj pri koristi svačiju koris da ostavi. 2, 499. Kad ti 'e vila prevelikom tvom koristi pako vidit dopustila. J. Kavańin 500a. Znajte veliku vašu duhovnu korist. Pisanica. 4. Imaće svaki napridak u svoji koristima. J. Banovac, pred. 82. Videći svoju štetu a korist Jakovļevu. And. Ka-

Digitized by Google

čić, kor. 31. Nejmamo u našoj molitvi samo gledat našu korist. L. Vladmirović 44. Jere mu nitko ne zabranjuje svoju korist. Ant. Kadčić 285. Ktio je združiti slavu svoju s našom koristi. J. Matović 324. Kad bi samo svoju korist poznali. D. Obradović, sav. 16. Bud'te mudri rad svoje koristi. Osvetn. 4, 14. Ta je težńa proti pravu, proti koristima duševnim. M. Pavlinović, razg. 70. — *cc) nekijem adjektivima, koji se mogu shvatiti kao posesivni, n. p.* osobiti, vlaštiti, općeni. Osobita korist, vlaštita koris ‚interesse proprio' ‚commodum proprium'. A. d. Bella, rječn. 412b. Čestitost carstva i općinsku korist uzmnožati. A. Kanižlić, kam. 17. — *dd) dativom.* Korist svim je, korist sam je u svem. J. Kavańin 93a. — *ee) genetivom ili dativom i adjektivom, koji stoje zajedno uz jednu riječ ili napose uz dvije.* Za duhovnu koris Krstjana. B. Zuzeri III. — Jeli koris carstvu općena, protivnik se da oslobodi? P. Sorkočević 585a. — Ki svu koris ļubi prije nego koris puka. G. Palmotić 1, 378. Korist duše, korist tijela, korist grajska i crkvena. J. Kavańin 93a. Koristi pojedinaca ništica su prama koristi narodnoj. M. Pavlinović, rad. 36.

c) kaže se da je cil koje radńe čija korist dodajući ńeke prijedloge uz korist. *kod toga se ističe ‚komu' je korisna onako kao kod b).* korist *može stajati: aa) u acc. s prijedlogom* na. To sve na moju korist naređuješ. B. Kašić, nasl. 236. Da se siju zadužbine i almuštva na braškoga korist družtva. J. Kavańin 86a. Vami zato, vitri nami protivnim, zapovidam i govorim, da pristanete i u vaša mista u slavu Božju i na korist Krštjana pribivati imate. J. Banovac, blagosov. 295. Svakolika stvorio jest zaradi nas, na korist našu. A. Kanižlić. fran. 204. Jer na korist koga kralja to prodano meso valja. V. Došen 55a. Tražim ploda koji se množi na korist vašu. Vuk, pavl. filibļ. 4, 17. Pošto se je odrekao kneštva na korist starijega sina. M. Pavlinović, razg. 88. — *bb) u acc. s prijedlogom* u. Imam mu nika reći v ńegovu korist. Mirakuli. 5. Da u korist se dúšâ trate *(blaga).* J. Kavańin 372a. — *cc) u acc. s prijedlogom* za. Za dobro i korist cesarovu ulizoh u tempal ov. Živ. kat. star. 1, 218. A to je dub jedan neplodan zlatolist, posvećen starih dan kralici za korist: tko more na ń ulist i granu oblomit i zajti doli čist, kralici krunu svit . . . Đ. Baraković, vil. 311. Činim ove knige i dajem na svitlost . . . za korist i spaseńe svega puka krstjanskoga od jezika bos(a)nskoga. S. Margitić, ispov. 285. Koja sam ti sva u ovim knižica*(h)* složio i istomačio za veliku tvoje duše korist. S. Badrić 5. Vrsna dilovańa ne samo za svoju korist nego i za korist općenu i skupština. J. Banovac, prisv. obit. 3. Milosti koje mu se pitaju za korist iskrńega. 8. Ne ima sumļe, da se ovdi zdrži otajstvo za korist našu duhovnu i nauk. F. Lastrić, ned. 365. Neka se zna da časte Boga kako Krstjani, a za korist svoju. I. A. Nenadić, nauk. 58. Kanoni ovi naređeni su za korist Focija. A. Kanižlić, kam. 104. Da su se učinili vladaoci po svojoj vlastitoj voli, a ne za korist puka. And. Kačić, kor. 89. Naša odluka ne ima biti druga nego se posvetiti na službu Božju za korist duhovnu našu i našega iskrńega. Ant. Kadčić 2. Dilo učińeno samo na poštene Božje i za korist i službu svagdańu žûpnikâ. M. Dobretić v. — *dd) u gen. s prijedlogom* radi (zarad). Kako Isukrst spasitel naš radi koristi naše hotje se dati u ruke židovske . . . A. Gučetić, roz. jes. 196. Dižu život neprijatelima radi općene koristi. J. Matović 378. Trpi nas na svitu, zaziva na pokoru, prosvitļuje pamet . . . i ovo sve ne zarad svoje nego zarad koristi naše. A. Kanižlić, fran. 205. — *ee) u instr. s prijedlogom* s. *značeńe nije posve isto, ali je slično, jer je smisao da je ńešto združeno s koristi.* Koja je činio sa svih korišću. B. Kašić, is. 26.

d) upotrebļavajući korist *u ńekijem oblicima i u svezi s ńekijem riječima, dobiva se značeńe: biti koristan.*

aa) s glagolom biti *može stajati za ovakovo značeńe* korist: *aaa) u acc. s prijedlozima* na, u, za, *isporedi c) aa), bb), cc).* On ispisa pismo ovo, da bude na korist onim, ki budu čtiti. Tondal. star. 4, 118. Da će biti na korist duhovnu crkvi svetoj. Ant. Kadčić 3. Samo kad bi Bog dao, da bude ikoliko na korist jeziku našemu! Vuk, pism. 81. — Što hoće rijet ova trjeska? ali si 'e u štetu ali u koris moga gospodara Kamila? M. Držić 217. — Malini su za dvoju korist kralu. Mon. croat. 217. (1526). Da besidi *(jezik)* što je od potribe i za korist. J. Banovac, razg. 60. Načińati ona, koja su za korist općenu. F. Lastrić, ned. 134. Za koju bi korist bila *(pravda)?* V. Došen 65a. — *bbb) u gen. bez prijedloga (češće s prijedlozima, vidi ccc) i ddd)).* Ne budi v tom Ajakše koristi, ka je mene psoval, ni mani škode. Pril. jag. ark. 9, 133. (1468). Ako koja stvar tolike tebi koristi i potribe jest . . . I. Velikanović, uput. 3, 78. Koje je koristi krizmańe? T. Ivanović, nauk. 74. Koje je koristi ženitba? 78. — *ccc) u gen. s prijedlogom* od *(isporedi e)).* Danu uzmite vi razbirat, ali mir je sada vami, ali od veće boj koristi. I. Gundulić 450. Biti od koristi ‚interest, refert, in rem est'. J. Mikalja, rječn. 16b. Kakono je veća duša od tila, tako je od veće vridnosti i koristi ńihovo dilo i likarija. L. Terzić VII. Ov potvrdjen zakon isti i vami je od koristi. J. Kavańin 167b. Biti od koristi ‚esser utile' ‚emolumento esse'. A. d. Bella, rječn. 781a. Iskorenut svaku travku koja nije od koristi. J. Banovac, pripov. 91. Isukrst vam nije od koristi. F. Lastrić, svet. 4a. Imamo potanko razabrati, da čelad istinito i izpuno zla u srcu kadgod i prorokuju i čine čudesa i izgone vragove, sve to u imenu Gospodina Jezusa Hrista, a da ta prorokovańa, čudesa i izgońeńa ne budu im od ijedne koristi za sahraniti se. S. Rosa 80b. Ufańe uskrsnuća veoma je podobno razgovorit nas u našijeh nedragostih i u našijeh tugah; zato se služimo ńime i bit će nam od velike koristi. Đ. Bašić 62. Kada zakon dospije biti od koristi puku. A. d. Costa 1, 14. Jesu pripravni poći gdi jest od koristi crkovne. 1, 106. To je od koristi male. J. S. Relković 14. — *ddd) u gen. s prijedlogom* s. Stvar u sebi ne more nego s koristi biti ļudem. H. Lucić 225. Gdi more s koristi bit mi trud i muka. 282. Da će biti *(skladanja)* vasda mojoj svisti, s pruda i s koristi. P. Hektorović 56. Štetna meni jes, a tebi s koristi *(ļubav).* D. Rańina 26b. Nije nijedna rič zla koja s koristi može bit. D. Zlatarić 2b. Li jesi na misti u komu ćeš moći s veće nam koristi biti i pomoći. I. Ivanišević 325. Bilo bi ti s velike koristi, kad bi u ove osam dana zabavļo se kako priko deveterodnevja. I. M. Mattei 266. — *eee) u instr. s prijedlogom* s, *isporedi c) ee).* Ne mislite, bratjo, da umrijeti za ļubav i vjeru Isukrstovu biti će mi šteta, pače mi će biti s velikom korišću. B. Kašić, per. 160.

bb) korist *stoji u acc. (ili u genetivu partitivnom) kao objekat s glagolima, kao što su: aaa)* činiti *(druyo je kod g) hh)).* Ova moja

Digitized by Google

pisma ne mogu neg koris učinit. M. Držić 3. Naučitelji, koji dobro i lijepo uče a taman i opak život čine, malo kada ńih nauk učini korist i napredak. M. Divković, bes. 325a. Djetićem starijeh svjeti preveliku korist čine. J. Kavańin 88a. Jer poznaje *(djavao)*, koliko pošteńe s molitvom Bogu činimo i nama korist. J. Banovac, razg. 22. Ne gubim ufańa, da nisam učinio kolikogod koristi. 188. Ovo pet sakramenata naređeno je od Isukrsta zaradi čovika, zašto ńemu istom korist čine. 200. Voda od jezera ne čini onolike koristi. F. Lastrić, test. 254a. Veće koristi ne more težak učiniti vinogradu svomu ili vrtlu za uzdržati u ńemu plod, nego ga dobrom građom i jakom ograditi. ned. 375. I družtvu se korist čini ... V. Došen 137b. Koju korist srčba čini? 199b. Kad koristi već ne čine *(lińčine)* ... 242b. Veću su joj korist učinili progoneći ju. B. Leaković, gov. 42. Tako bi družtvo učinilo jeziku i književnosti naroda našega neiskazanu korist. Vuk, pism. 27. — *bbb)* davati, podavati. Da tri daje blagoslov koristi tomu... P. Hektorović 11. Svaka *(živina)* koju korist dade. V. Došen 204a. Koji *(starješine)* jasno puku sjaju i svakdańu korist daju. 250a. Ova vjera podaje nami mnoge koristi. J. Matović 21. Ova krepost podaje još često velike koristi. 419—420. Korist davati ‚einen nutzen tragen'. Jur. pol. terminol. 508. — *ccc)* imati *(isporedi g) cc))*. Događaji ovi počimaju od prvijeh pribivaoca zemļe koji akoprem možebiti nejmaju onu korist i priporučeńe ono koje događaji poznijeh vremena ... D. E. Bogdanić XIII. — *ddd)* kazati. Jer kaže koristi bit vojnik iz mlada. Đ. Baraković, vil. 355. — *eee)* nositi, donositi, *(u jednoga pisca XVIII vijeka vrlo često)* prinositi. Koliko znańe u životu nosi koristi. M. Pavlinović, rad. 145. — Ku korist i ča donaša krst? Kateh. 1561. 17a. Jer nam ona *(zla)* više puta hasne i korist duševnu donose. E. Pavić, jezgr. 124. — Koliko koristi prinese vjernijema uskrstnuće Jesukrsta. J. Matović 60. Ovo odmicańe prinosi kojegod koristi. 159. Koje koristi prinosi kruh i vino tijelu? 215. Da je dopušteno prinijeti kojugod korist i prudnost zakletvom onomu. 408. Zla koja ne mogu prinijeti ikakvu korist duši. 521.

ee) i hoditi na korist *može imati ovakovo značeńe.* Što vilaet plodi, prije ńemu nek na korist hodi. J. S. Reļković 436.

e) ‚koristan' kao atribut može se izreći riječima: od koristi, *isporedi d) aa) ccc).* Stvari od velike cine i koristi. And. Kačić, kor. 24. — *nasuprot, mj.* ‚nekoristan' *stoji* bez koristi. Sluga brez koristi. Kateh. 1561. 56a. O ljepoto bez koristi. Ġ. Palmotić 2, 445. Obodvoje bez koristi *(sjeme i lozje)*. J. Kavańin 424b.

f) kad se hoće kazati (atributivno) što je uzrok koristi, to može biti (kao kod b)): aa) genetivom. Prud i korêst ovoga pozdravļenja jest ova. Š. Budinić, sum. 22a. Po ovome možemo poznat da koristi ovoga svita nisu nam potribite, budući da ćemo ji brzo ostaviti. J. Banovac, razg. 85. — *bb) genetivom s prijedlogom* od. Da v nas od mise korist ne istašći. Naručn. 41a. Ka je korist od skrušenja? 49a. — *cc) adjektivom posesivnijem.* Koristima svitovnima. I. P. Marki 35. Vi se priko načina povađate za svitom i za svitovńi koristima. J. Banovac, pripov. 6. Koliko si obrtan i pomńiv na zemaļske koristi? I. M. Mattei 179.

g) da ko ili što dobiva korist može se izreći različnijem glagolima s objektom korist, *n. p.: aa) samijem glagolom* dobivati. Šest plodov i koristi dobiva človik. Korizm. 85a. Rec' mi još s tizime za tvoja taj dila, ku s' koris napokon veliku dobila. D. Ranina 90a. Da svu korist pridobiva. V. Došen 53b. — *bb)* dostizati. Koju bi korist mogli dostignuti s razmišļańem. J. Matović 484. — *cc)* imati *(drugo je kod d) bb) ccc))*. Da je dobro ali korist imil. Naručn. 89a. Koju li ćemo korijest, koju li plaću imati nasljedovavši Isukrsta? M. Divković, nauk. 32b. Imati korist ‚cavar utile' ‚capere utilitatem'. A. d. Bella, rječn. 781a. Mučiće se, a koristi neće imati. Đ. Daničić, jer. 12, 13. — *ddd)* primati (prijati). I da se ne najde od te marke korist prijeti. Mon. croat. 269. (1572). On ni prijel nijedne koristi od lakta. Korizm. 81b. Neka naš Dubrovnik kako sada koris prima, slavu stječe i ures nahodi u mudru svjetu vrijedna sudca. I. Gundulić 216. Ne samo on ne bi primio štogod koristi, dali priveliku štetu. J. Matović 219. Koliku korist od ńe *(pokore)* primamo. 240. Koristi i uharnosti koje se primaju od časćeńa dneva svetčanijeh. 364. — *eee)* priobrêtati, *u knisi pisanoj crkvenijem jezikom.* Ašte poglagolati kto sь ńimь spodobļaše se, ne hudu otь sego duši koristь priobrêtaše. Domentijanb 115. — *fff)* stjecati. Pravda ako naj prija od sebe počińe, naj prvo imam ja koris mu steći š ńe. I. Gundulić 111. Nu još i to kad bi bilo, ku bi od toga korist steko? 452. Jedinstvo je svud hvaļeno, svaka koris š ńim se stječe. G. Palmotić 1, 119. — *ggg)* vaditi, izvađati. Pametan se može riti tko iz grijeha koris vadi. Ġ. Palmotić 2, 70. I nijednu korist vade u ovom pogledu. P. Radovčić, nač. 23. Odkle vadu oni isti čudne prude i koristi. J. Kavańin 192b. Od ńeg kod nas koristi ne vade. J. S. Reļković 37. — Kolika korist može se izvaditi i za sebe i za iskrńih. P. Radovčić, nač. 6. Da budu ove spomene moguće izvadit korist duši. 28. Izvaditi koris ‚prevalersi, approfittarsi, cavar utile da qualche cosa' ‚emolumentum capere'. A. d. Bella, rječn. 584a. Izvaditi koris ‚cavar utile' ‚capere utilitatem' 781a. Težati jednu ledinu i izvadit iz ńe u naprid korist. razgov. 8. I koliko se koristi izvađa iz razmišļańa ńegova. J. Matović 40. — *hhh)* činiti (učiniti), *isporedi d) bb) aaa).* Tko zna, iz nevoļe ako taj izide, ter ako na boļe mjesto on uzide, ter ako koris taj učini vrhu vas, kako ovi koji raj isprosi jedan čas? N. Naļešković 1, 141.

h) može se dobiti suprotno značeńe prema g) glagolom uskratiti (sebi). Sebi bi svu korist uzkratili. V. Došen IX.

i) glagolima obratiti, okrenuti *itd.* na *ili* za *ili* u korist *kaže se da se od ńečega vadi koristi, i ako ono nije za to uprav određeno.* Ako bi ńu obratil u svoju korist. Š. Budinić, ispr. 111. Čašu od zlata ne ktiše za korist svoju okrenuti. A. Kanižlić, utoč. 54. Koji ručke i večere ... znao bude pokratiti, i na korist obratiti ... V. Došen 249b. Za svoju korist okrećući. And. Kačić, kor. 148. Neka bi nastojali ono obratiti na svoju korist. J. Matović 103. Ako ne budemo nastojati ova na korist našu pritegnuti. Grgur iz Vareša 31. Naj mańe ostanke vremena pobrati i na korist okrenuti. M. Pavlinović, rad. 55.

k) ‚tražiti korist' može se izreći na nekoliko načina. Trijeba je, da se svi inġeńamo na koris. M. Držić 313. Djavli ne ištu koris od ļudi. M. Orbin 131. Za koris prioni, a vile ne dvori, pusto nam razgoni stado vuk po gori. I. Gundulić 158. Čuvaj kuću i radi o koristi. Nar. prip. vuk. 147. Traži korist svoju u svađi. Vuk, odg. na utuk. 28.

Digitized by Google

l) da je što korisno (ili da nije) izriče se često drukčije nego kod d), tijem što korist *stoji u nominativu ili u genetivu partitivnom s glagolom* biti.

aaa) ne izriče se što je korisno, jer se razumije po smislu. Ja ne vim da reku: koris bi li meni. Š. Menčetić 116. Pitaj tebe istoga: ‚Koja mi je korist?' A. Kanižlić, fran. 153. Kad vidiše vitezovi Turci, da se gine a koristi nije. And. Kačić, razg. 307a. Ništa mu ne bi korist. N. Palikuća 58. Ja utekoh, tu koristi nema. Nar. pjes. vuk. 5, 119. Tu mene nije štete nego korist. Nar. prip. vuk. 209.

bb) uzrok se koristi izriče: aaa) genetivom s prijedlogom od. Ni od šta mi nije koristi. S. Margitić, ispov. 67. Da bi mu korist bila od pokaranja. I. Grličić 42. Niti je koristi od blaga, ni od gospostva, ni od rodbine. J. Filipović 1, 267b. Mala je korist od promišļaña. P. Filipović 54. Koja je korist od krvi tvoje. A. Kanižlić, utoč. 214. Ali koja je korist od ńihove ispovidi. bogoļubn. 118. Koja mi je od službe dvorske korist? 474. Koja je korist od one krave koja da punu muzlicu mlijeka, a potegne nogom te prospe? Nar. posl. vuk. 140. — *bbb) genetivom s prijedlogom* s. S koga razmirļja nijedna koristь nije ni jednoj stranê ni drugoj. Mon. serb. 466. (1454). — *ccc) instrumentalom s prijedlogom* s. Tko rad ikad nosi brime, kad koristi nije š ńime? V. Došen 233b. Da mu nije z bogatstvom koristi. And. Kačić, kor. 17. Koja mi je korist s prvorođenstvom? 26. — *ddd) lokativom s prijedlogom* u. U ļuvezni nije koristi. I. Đorđić, uzd. 178. A koja je korist u krvi mojoj? F. Lastrić, test. 156a.

cc) uzrok se koristi izriče infinitivom ili podložnom rečenicom. aaa) infinitivom. Mnogo jest koristi i plodno često ispovidati se. Naručn. 82b. Ništa nije koristi zvati se Kršćaninom. J. Banovac, pred. 70. Nije koristi rič Božju slušati. 119. Nije koristi ufat u bogastvo. J. Filipović 1, 267a. Nije koristi živiti tilesno. 1, 431a. Za te molit korist nije. P. Knežević, muka. 26. Al' plakati korist nije. 54. Koja ti 'e korist zvati se što nijesi? F. Lastrić, ned. 370. Koja nam je korist ńegovu voļu ispunit? F. Matić 17. Ali što je hasna i kakva je korist biti pod ovim imenom toliko proslavļenim . . .? Đ. Rapić 324. Vidi da sad ni koristi ni mislet da će ga ki stegnut. Nar. prip. mikul. 84. — *bbb) podložnom rečenicom s* da, *vidi* 1. da, I, B, 4. Koja je koris da je biser, ako me davi? (D). Poslov. danič. Koja je bila korist Judi da je bio apoštoa? J. Banovac, pred. 70. Nije koristi, da se Krstjani zovemo. J. Filipović 1, 13b. Jeli nama korist da naš Gospodin jest na nebesih? 1, 126b. Koja ti je korist da si tako izmučen i izrańen? 1, 259a. Da ova mater Božja bude samo ovako moguća a ne milosrdna, nama bi mala korist bila. 1, 567b. — *ccc) podložnom rečenicom u kojoj se izriče uvjet konjunkcijom* ako. Kakva je korist čovjeku ako sav svijet dobije a duši svojoj naudi? Vuk, mat. 16, 26. — *ddd) podložnom rečenicom u kojoj je* da *(vidi* 1. da, I, C). Krstjanine, koja bi ti korist bila, da vas svit pod svoju oblast i zapovid imaš a izgubiš dušu? J. Banovac, pripov. 17. Koja bi ti korist bila da si promišļao poniženstvo Isukrstovo . . .? J. Filipović 1, 333a.

m) korist *može biti u nominativu u smislu kao kod l) i s drugijem glagolima, kao što su* ishoditi, prihoditi *itd.* Kadano zle *(vidi n))* koristi s toga ishajaju. Naručn. 59b. Koristi, koja prihodi k ļudma od straže anđelah. J. Matović 451.

n) korist *dobiva posve suprotno značenje, n. p. s adjektivima* zla, mala. Za moju zlu korist. Đ. Baraković, vil. 293. *vidi i prvi primjer kod m).* Mala bi korist bila. A. Kanižlić, kam. 709.

b. quaestus (pecuniae), lucrum, *u ušem smislu, dobitak novčani.*

a) uopće. Neka s' iskat zlato spravļa valovitijeh priko voda, za koristi ki se stavļa na protive trudnijeh zgoda. Ġ. Palmotić 2, 508. Na mnoge načine ļudi Boga uvriđuju, ma naj veće i naj češće interesom ili s koristju, zašto se sada narod dao i prignuo za koristju, kolik da će u vik na ovome svitu živiti. J. Banovac, razg. 33. Korist ‚nutzen' ‚lucro'. B. Petranović, ručn. kń. 51.

b) dobitak (novčani, a može biti i drugi, dohodak) što se ima od čega, može značiti što i kamata. Vsake koristi i pristojanja. Mon. croat. 69. (1447). Vsa korist ka bude od toga malina. 136. (1489). Fratri uživateļi koristi iminja više rečenoga. 143. (1490). *(Almuštvo)* raste i čini korist v raji. Korizm. 10b. Korist od promjene pjenezne ‚aggio, voce dissillaba, cioè quel vantaggio, che si dà o si riceve nello scambio delle monete' ‚cholybus'. A. d. Bella, rječn. 50a. Koji su se zapleli u kamate, u zaloge i druge koristi. J. Banovac, pred. 73. Toliko korist nadlazi tratńu iste godine. M. Zoričić, aritm. 19. Nemu se pristoje koristi od sprovodi. A. d. Costa 1, 48. Koristi stvari ‚nutzungen der sache' ‚frutti della cosa'. B. Petranović, ručn. kń. 21.

KÒRISTAN, kòrisna, *adj.* utilis, *koji čini ili daje koristi, koji je dobro (ili se misli da je dobro) imati.* — *Postaje od* korist *nastavkom* ьn. — *Riječ je praslavenska* (koristьnъ *ili* korystьnъ), *isporedi rus.* корыстный, *češ.* kořistný, *pol.* korzystny. — *U svijem oblicima, osim nominativa sing. m. (i akuzativa, kad je jednak s nominativom) nominalnoga oblika, u kojemu je* a *mj. ńegdašńega* ь, *-t- ispada u govoru, a često i u pismu, između* s *i* n; *iz ovijeh oblika bez* t *načinio se u naše doba (vidi u Voltigijinu i Vukovu rječniku) i nom. sing. m.* kòrisan. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚quaestuosus; operae pretium; utilis'), *u Mikaljinu* (korisni ‚utilis, expediens, frugifer, fructuosus'), *u Belinu* (koristan ‚giovativo e giovevole, che giova' ‚utilis' 347a; korisni ‚profittabile, profittevole' ‚utilis' 588b; ‚utile' ‚utilis' 781a; koristni ‚cosa di guadagno' ‚lucrosus' 860b), *u Jambrešićevu* (‚utilis, utibilis'), *u Voltigijinu* (korisan *i* koristan ‚utile, vantaggioso' ‚nützlich, vortheilhaft'), *u Stulićevu* (‚utilis, lucrosus, fructuosus, quod expedit, commodus, proficuus'; komp. koristniji), *u Vukovu* (korisan *i* koristan ‚gedeilich' ‚salvus' *s primjerom:* Koristan ti vo, krava!), *u Daničićevu* (korystьnь ‚utilis').

1. *adj.* — *Komp.:* kòrisnijî.

a. *o neživoj stvari, koju je dobro imati, ili iz koje se vadi koristi (ovdje su i apstraktni supstantivi i samjenice kao n. p.* što, ńešto).

a) uopće. Zač je korisno ono progońenje, za to Bog dobru plaću daje. Živ. jer. star. 1, 228. Početak svoga korisnoga govorenja učini. Naručn. 3b. Ako li ča korisno najdeš. 47a. Ta strah ni koristan. Korizm. 29a. Dela onoga ki je v grihu jesu koristna. 31b. Ni stvar veće koristnija na sviti nego mir. 103b. Dobra, koristna i čista vrimena. Kateh. 1561. 14b. Naredio je ovu korisnu bogoļubnost. A. Gučetić, roz. jez. 16. Za što nam je *(zakon Isukrstov)* naj korisni*(ji).* M. Divković, nauk. 18a. Nije korisno, da tko vlada, misli odkriva sve druzima.

Digitized by Google

Ǵ. Palmotić 1, 18. Cijeć korisna toga dila i s koristim puna hvale tva bi kruna svijetla bila. 1, 34. Svjeta mi podati korisna možete. 1, 336. Dobra je i korisna stvar ispovidjeti se uopćeno. S. Matijević 18. Pomoć suprotiva Turkom, kojih daleko ukloniti od susistva od ovih držav vele jest koristno. M. Bijanković 72. Plod korisni podati ńemu. L. Terzić 227. Milosrdje jest korisno. K. Maǵarović 35. Prijateļstva nij' na sviti koristnijega. J. Kavańin 544b. Besjede duhovne rečene u korisnoj i bogoļubnoj zabavi Dobre Smrti. B. Zuzeri III. Molitva mnogo korisna. S. Badrić, prav. nač. 8. Ovde pišem pisme duhovne i korisne. T. Babić 2. Ovo je korisno znati. J. Banovac, uboj. 48. Već da govorim od stvari korisnih. prisv. obit. 32. Svrhu svega naj koristnije je razmišļati muku Jezukrstovu. I. A. Nenadić, nauk. 198. Krizmańe od sveštenika dato nije vrsno ni korisno. A. Kanižlić, kam. 229. Ona ispovid ne bi ništa bila korisna. bogoļubn. 117. Ono nama služi za jedan vrlo koristan nauk. E. Pavić, ogl. 466. Trava malo korisna i na kamenu niče. (Z). Poslov. danič. Da proište ter iznađe koji lijek koristan. Đ. Bašić 136. Korisni plod doniti... V. Došen 17a. Posla poklisare kraļu Vladimiru, da se dostoji doći na mejaš od Bulgarije za sboriti od stvari koristni. And. Kačić, razg. 35. Gdi što lipšeg i koristnijeg smotriše. M. A. Reļković, sat. 2b. Da nauk izajde koristan i ne mańe bistar. And. Kadčić 107. Koristno će biti svaki dan razmišļati život oni Jezusov otajni. I. M. Mattei 268. Jer koristna *(loza)* po zemļi ne leži. J. S. Reļković 132. Ova vira nije nam korisna za spaseńe. B. Leaković, nauk. 22. Ti si nam naj boļu i naj korisneju rožicu donesla. Nar. prip. mikul. 17. Nikakav zanat nije korisniji među prostadijom i neznalicama kao što je vrača. S. Ļubiša, prip. 92. Koristan je svaki trošak kojim se stvari podigne vrijednost ili joj se dohoci umnože. V. Bogišić, zakon. 283.

b) izriče se ko prima korist:

aa) dativom. Ako almuštva koristna su živim. Korizm. 21b. Menje će biti draže a tebje korisnije. Zborn. 172a. Ono će biti druzijem veoma korisno. B. Kašić, zrc. 8. Čini, da prudne i korisne meni budu muke tvoje. M. Jerković 69. S ubozijem kraļem stańe korisno im neće biti. Ǵ. Palmotić 1, 60. Što je čovjeku korisnije neg ļubovca blage ćudi? 1, 333. Korisna je stvar svakomu u razumnijeh svjet prositi. 2, 103. Nam korisna i čestita vazda je bila tva namjera. 2, 324. Primi ovi moj mali trud, promisliviši da, ako je i malahan, biti će mnozim veoma koristan. J. Mikaļa, gram. 2. Koja pisma... biti će veoma korisna narodu slovinskomu. P. Posilović, nasl. XL. Nauk vele koristan ne samo ļudem svitovńim. I. Grličić I. Zdrave jesu i korisne grešnim ļudem sve gorčine. J. Kavańin 510a. Ako pomļivo poslušate, upantićete i biće vam vele korisno. F. Lastrić, ned. 308. Koliko su pak dila od milosrdja nama korisna, zadosta je reći, da su cijena kraļestva nebeskoga. 372. Bog poznaje, da ono što ištеš nije ti korisno, ili će ti dati drugo korisnije. J. Banovac, razg. 20. Koji znadeš, što mi je korisno. F. Lastrić, ned. 245. Ništa mi ne bijaše korisno, ni otimańe, ni grozne suze. A. Kanižlić, kam. 70. Zašto mlogim nije korisna sveta ispovid? bogoļubn. 112. Što je korisno čoviku, ako vas svit zadobije? fran. 152. Jeli ova molitva nama korisna? F. Matić 9. Jeli post koristan onome koji posti? 75. Harniku i voda je korisna. (Z). Poslov. danič. Dilo koje more biti korisno mlogim. M. Dobretić v. Jer je ovo korisno crkvi svetoj. B. Leaković, gov. 42.

bb) akuzativom s prijedlogom po. Jest korisno po dušu i po tijelo da se prikučiš k Bogu u tvojijem bolestima. M. Radnić 148b.

cc) akuzativom s prijedlogom za. Zrcalo... korisno za onozijeh... B. Kašić, zrc. 1. Koji nauk, premda je kratak, ufam se da će koristan biti ne samo za one... J. Mikaļa, gram. 2. *(Pisme)* koje nisu za dušu korisne. T. Babić, pisme. 4. Jer se uzdam, da će ova pisna biti za duše korisna. L. Ļubuški 13.

dd) genetivom s prijedlogom polak. Dar polak nas toliko koristan... F. Lastrić, test. 295.

c) izriče se da je korist u tome što se nešto može izvršiti ili steći; ovo stoji kao supstantiv (često verbalni), te je n. p.:

aa) u dativu. Stvari korisne službi crkovnoj. I. J. P. Lučić, nar. 67.

bb) u acc. s prijedlogom na. Da je bogoļubno, prudno i korisno na spasenje. P. Radovčić, ist. 233.

cc) u acc. s prijedlogom za. Ča godir je za naše spasenje koristno. A. Vitaļić, ist. 68. Uzmite ovu žuč, biće vam korisna za likariju. F. Lastrić, ned. 224. Ne samo su nam djela od milosrdja korisna za dobitak nego su nam potribita za spaseńe. 373. Gledajući što se većma pristoji, što je veće i koristnije za spaseńe obadviju drugova. I. Velikanović, uput. 3, 233. Ako bi nami koristna bila za slavu Božju. J. Matović 437. Sve je pismo od Boga dano i korisno za učeńe, za karańe, za pozdravļańe, za poučavańe u pravdi. Vuk, pavl. 2tim. 3, 16.

dd) u dat. s prijedlogom k. Tvoji posti v grisi smrtnom nisu ti koristni k životu večnomu. Korizm. 31b.

d) dativ u ovom primjeru ne može imati značeńe kao kod b) aa), nego Gospodinu korisnija *vaļa da znači: koja Gospodin zna da je korisnija.* Jer tko zna, da, bojim se, bude Gospodinu ugodnija i korisnija ova moja siromašna lemozina. J. Banovac, razg. IX.

e) o rukama u ovome primjeru ima osobito značeńe: koje daju korist, koje rade na korist. Nijesu sve sluge ovake: mnoge jesu korisnijeh ruka. A. Kalić 396.

f) o novcu u ovom primjeru znači: koji nosi korist, t. j. kamate. Da nisi zakriven držal talant pridan, da bil je udvojen tobom i koristan. P. Zoranić 74b.

g) u juridičkom se jeziku zove korisno vrijeme (tempus utile), *kad se do ispuńavańa kakva roka ne broje dani u koje bi štogod omelo onoga kojemu je kakva dužnost za onaj rok, ako je to bez ńegove krivice.* Korisni dnevi ‚giorni utili'. B. Petranović, ručn. kń. 37.

b. *o životinji, značeńe je kao kod neživijeh stvari, vidi* a. Otisni, potisni, voci ti korisni! (Kad se što teško u društvu vaļa ili tura pred sobom). Nar. posl. vuk. 248. *vidi i u Vukovu rječniku.*

c. *o čeļadetu koje čini koristi.*

a) uopće. O meštre koristni, koliko dobra si znel! Korizm. 55a. Jamši Venceslava brata zańe da malo koristan biše. Š. Kožičić 54b. Ne prašta prijateļu naj korisnijemu. F. Lastrić, ned. 361. Kad on oće pomilovati svoj puk naj pri mu koristne i srićne pastire šaļe. E. Pavić, ogl. 227. Vi želite da postanete korisni. M. Đ. Milićević, škol. 4.

b) izriče se dativom čeļade koje dobiva korist, isporedi a, *b).* Veće nere kraļ Ostoja

Digitized by Google

moći će biti pridanь i koristanь rečenomu našemu gospodinu. Mon. serb. 252. (1404). Neka bih bio momu narodu slovinskomu ovijem pismom koristan. B. Kašić, fran. II. Svi koristni onom stadu *(pastijeri)*. J. Kavańin 94a. Ako ćemo dakle biti korisni sami sebi, imamo biti priprostiti. F. Lastrić, od' 188. Da sam ikada bio vama korisniji. test. 295a. Živiti pošteno, Bogu služiti i biti koristan iskrńemu. ned. 127. On u životu niti 'e koristan Bogu, ni iskrńem, ni samu sebi. 130. Znaj da si mi bio koristan. M. Zoričić, zrc. 232. Ki je, ki nije koristan crkvi svojoj. Ant. Kadčić 5. Ostavļaju nas pri smrti čeļad i naj milija, er im koristni veće biti nemožemo. I. M. Mattei 72. Sam je sebi koristan čovjek mudar. Đ. Daničić, jov. 22, 2. Mogu jošt crkvi korisan biti. S. Ļubiša, prip. 259.

c) vidi a, *c)*.

aa) s akuzativom i prijedlogom **na**. Napokon ga znauć čovikom baš koristnijem na vladanje. J. Kavańin 130a.

bb) s akuzativom i prijedlogom **za**. I nisu veće u napridak korisni za oružje i biti se. P. Posilović, cvijet. 120.

d. *o čeļadetu, ali ne kao kod* **c**, *nego u smislu: koji prima korist*. A vi znate, pokle je glasa da se s vami dobro imam, kuliko sam koristan i škodan; ča sam imil gibućega i negibućega, s vašega uzroka, ili boļe reći s moga, vse sam izgubil i gibuće i negibuće. Mon. croat. 220. (1527). Proštij nauk svrhu svetoga pričestćeńa, ere ćeš i koristniji biti. I. A. Nenadić, nauk. 219. Koliko je više potratio nego se koristan učinio. M. Zoričić, aritm. 18.

2. *adv.* korisno, *s korišću*. — *Komp.*: korisnijê. — *Između rječnika u Mikaļinu* (‚utiliter, commode, cum utilitate'), *u Belinu* (‚utilmente, con utilità' ‚utiliter' 781b; ‚con guadagno' ‚quaestuose' 860b), *u Jambrešićevu* (koristno ‚utiliter'), *u Stulićevu* (koristno ‚utiliter, lucrose, fructuose, cum utilitate'; koristnije ‚utilius'). Sve vrijeme korisno potraćahu. B. Kašić, nasl. 90. Zagrlite ga korisno. nač. 8. Izvrsna su djela ona kijem korisno zao pogine. Ġ. Palmotić 2, 494. Jišće korisno da proda. J. Armolušić 70. Da može ostale sakramente dostojno i koristno primat. I. Grličić 108. Crkva sveta korisno doisto od ožujaka na ovi prvi dan sičńa prinese početak od godine. J. Banovac, razg. 66. Mlogi poslovi i trudi a navlastito lov od ribe čine se obnoć toliko korisno koliko i obdan. ned. 288. Jer *(koń)* korisno dosta služi. V. Došen 204a. Za da more koristno zakliňati djavle. Ant. Kadčić 35. Koji hoće da koristno pluže. J. S. Reļković 38. Koje hoćeš koristno škopiti. 234. Treba korisno živet, t. j. štedļivo. Treba korisno zbirat itd. na Rijeci. F. Pilepić. — *I s dativom kao kod* 1, a, *b) aa)*. Gdê imь se svidi da imь će koristnije byti. Spom. sr. 1, 5. (1396). Da ga *(teško brime)* lakše sam podnosi i korisno puku nosi. V. Došen 249b.

KÒRISTITI, kòristîm, *impf. postaje od* korist. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kòristî. — *Ima i češ.* kořistiti, *grabiti, plijeniti, i poļ.* korzyścić *(pf.)*, *ugrabiti, oplijeniti, i rus.* корыститься, *pohlepno raditi o koristi; ali jamačno naša riječ nije ista nego je postala docnije*.

1. *neprelazno*, prodesse, *biti koristan, činiti korist, davati koristi (s dativom)*. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika možebiti u Stulićevu (vidi kod* 3). Tako mi tvoj blagosov koristio, ja sam ju ostrugao. A. Kanižlić, kam. 731. Što nam je koristila oholost, što blago? A. Tomiković, gov. 16. Jer to vami ne bi koristilo. B. Leaković, gov. 116. Ni ovakvomu sama ispovid ne bi koristila. nauk. 197. ‚To će i tvom praunuku koristiti'. J. Bogdanović. — *I s drugijem dativom, isporedi* koristan, 1, a, *b) aa)*. Koje mu ne koriste spaseńu ńegovomu. B. Leaković, nauk. 301.

2. *neprelazno, vaditi koristi, štedjeti*. — *Samo u Voltigijinu rječniku*: ‚utilizzare, avantaggiare' ‚nutzen, ersparen', *i u Stulićevu* (‚lucrifacere, adipisci, lucrum vel quaestum facere') *u kojemu je sumńivo, jer su pomiješana bez razlike značeńa za* koristiti *i* koristiti se. — *Vaļa da bi po jušnom govoru glasilo* koristjeti *(od* koristêti).

3. *prelazno*, juvare, *ono što je kod* 1 *dativ postaje objekat*.

a. *aktivno*. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (koristiti tkoga ‚profittare, vale recar profitto' ‚proficio' 588b) *i u Stulićevu* (juvare, prodesse') *gdje nije zabiļeženo s kojijem je padežem*. Krivo se govori ... koristeći iskrńega kakono kada jedan govori laž za osloboditi drugoga od koe pogibili. I. T. Mrnavić, ist. 105. Malijem ženskijem posalcima koji su je koristili. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 221.

b. *sa* se, *refleksivno, primati koristi, dobivati korist*. — *Između rječnika u Belinu* (‚prevalersi, approfittarsi, cavar utile da qualche cosa' ‚emolumentum capere' 584a), *u Voltigijinu* (koristiti se, koristivam se ‚approfittarsi, prevalersi' ‚nutzen, vortheil aus etwas ziehen'), *u Stulićevu* (‚lucrifacere, adipisci, lucrum vel quaestum facere').

a) u naj starijem primjeru s genetivom i prijedlogom otь *(od). može biti da je ista riječ što i ruska (vidi sprijeda)*. Dobytkoļubije glagoļu i korystiti se otь manastyrja. Sava, tip. stud. glasn. 40, 179.

b) s instrumentalom. Tuđijem plačom koristit se. B. Zuzeri 114. Koristiti se svetijem sakramentima. I. A. Nenadić, nauk. 92. Walter Skott se istom nezgodom koristio. M. Pavlinović, rad. 54. Onda se koristite svojim mlađanim godinama. M. Đ. Milićević, škol. 4. ‚Neće se baš niko koristiti sa onijem što isa ńega ostane'. ‚Nek se đavo koristi š ńome i s onijem što e ńegovo'. J. Bogdanović.

c) s genetivom i prijedlogom **s**. A sužńima sudbina podari koristit se sa gromovne kvari. Osvetn. 1, 41.

KORISTÍVATI, koristîvâm, *impf. iterativni glagol prema* koristiti. — *Samo praes.* koristivam se *u Voltigijinu rječniku (vidi kod* koristiti, 3, b). — *Nije dosta pouzdano i može biti da bi trebalo da glasi* koriščívati, korlščujêm *ili* korlščîvâm.

KÒRISTJETI, kòristîm, *impf. vidi* koristiti, 2.

KORISTOČIŃA, *m. čovjek koji čini korist*. — *Samo u Stulićevu rječniku*: ‚uomo utile' ‚vir frugi' *s dodatkom da ovu riječ upotrebļava pisac Mattei*.

KORISTÒĻUBAN, koristoļubna, *adj. vidi* koristoļubiv. — *U pisaca našega vremena*. Govori se da je Laihtenburgski vojvoda pisao kraļici, da je ne prosi iz koristoļubni kakvi namjerenija. Nov. sr. 2, 5.

KORISTOĻÙBIV, *adj. koji ļubi svoju korist, koji traži korist (ne u dobrom smislu), ili koji postaje od ļubavi prema koristi*. — *Po rus.* корыстолюбивый. — *Od* XVIII *vijeka u pisaca*. Ako li i poznajemo za koristoļubive. D. Obradović, basn. 82. Pak su znali pod pokrivalom tog imena kriti svoja koristoļubiva namjerenija i žeļu, da u mutnoj vodi ribu love. Nov. sr. 1835. 141.

Digitized by Google

KORISTÒĻÛBĻE, *n. osobina onoga koji je koristoļubiv.* — *Po rus.* корыстолюбіе. — *U pisaca našega vremena.* Koristoļubļe ‚eigennutz'. Jur. pol. terminol. 145. Ne smije da bude kažńen poradi zločina počińena iz koristoļubļa. Zbornik zak. 1871. 54.

KORISTÒNOSAN, koristònosna, *adj. koji nosi koristi, koristan.* — *U pisaca našega vremena.* Koristonosno uloženje novca. Zbornik zak. 1, 760. Da izvor soli postane koristonosnim poduzećem. 1869. 72.

KORISTOVAN, koristovna, *adj. koji pripada koristi.* — *U pisaca našega vremena.* Koristovna marva ‚nutz-vieh'. Jur. pol. terminol. 369. Koristovna godina, godina od koristi ‚nutz-jahr'. 369. Ako jedan ima pravo samo na sućanstvo stvari, a drugi skupa s pravom na sućanstvo ima isključivo pravo na koristi iste stvari, tada je pravo vlasnosti razdijeļeno i za obojicu nepotpuno. ovaj zove se vrhovni vlasnik, a drugi vlasnik koristovni. Građ. zakonik. 2, 19.

KÒRISTOVÂŃE, *n. djelo kojijem ko koristuje ili se ko koristuje.* — *U primjerima je drugo značeńe.* Da nam je obezbeđeno koristovańe svojim pravima. M. Đ. Milićević, škol. 62. Što se tiče načina obične uprave i koristovańa zajedničkom stvarju. V. Bogišić, zakon. 39. Od neopravdana koristovańa tuđim. 300.

KÒRISTOVATI, kòristujêm, *impf. vidi* koristiti, 1. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.*: kòristovâ. — *Ima i rus.* корыстоваться *i češ.* kořistovati *i poļ.* korzystować, *ali vaļa da je postalo u našem jeziku.* — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚giovare' ‚prosum' 347a), *u Stulićevu* (v. koristiti), *u Vukovu* (‚nutzen' ‚prodesse' *s dodatkom da se govori po južnijem krajevima). u drugom je izdańu Vukova rječnika zabilježeno da je perfektivni glagol (u prvom izdańu nema ove riječi), ali je to jamačno pogreška, pa je u trećemu izdańu popravļena.*

a. *aktivno.* Prudi i korêstuje na svršenije svetih. Š. Budinić, sum. 52b. Neka bi svijema častiteļem od bogomilosti pridobro koristovao. B. Kašić, nasl. xv. Što bi sve to koristovalo bez ļubezni Božje? 2. Ńima koristuju pomoļenja virnih živih. rit. 78a. Što bi nam koristovala odkupa plaćena za nas na drvu križa? A. d. Bella, razgov. 125. Neka koristuju virnim *(pastiri).* J. Banovac, razg. 196. Niti veći broj koristuje, gdi opačina vlada. A. Kanižlić, kam. 134. Spominao se je da ńegova muka koristuje za spaseńe duša naših. uzr. 111. Nijedna stvar više i bolje ne koristuje milosti i poštenju Božijemu. A. d. Costa 1, 78. Svitovńakom veće puta ne koristuje posvojenje. 1, 256. Ovde koristuje napomenuti . . . 2, 9. Koristuje mnogo, pače je potribno. I. Garańin 20. Sama sebi koristuje. G. Peštalić 201. — *U jednoga pisca našega vremena ima objekat u acc. (isporedi* koristiti, 3). Tim će građani i varošani vele sebe koristovati. M. Pavlinović, razl. spisi. 248.

b. *sa* se, *refleksivno, vidi* koristiti, 3, b. — *U Vukovu rječniku (u drugom izdańu* pf., *u trećemu popravļeno* impf.): ‚nutzen ziehen von etwas' ‚fructum capere ex re' *s dodatkom da se govori u Boci i s primjerom:* Nećeš se koristovati.

KORISTOVINA, *f.* stvar od koje se vuče korist ‚nutzungs-sache'. Jur. pol. terminol. 370. — *Načińeno od pisaca.*

KORIŠ, *m. ili f.?, mjesno ime.* — *isporedi* Koriša. Korišь. S. Novaković, pom. 135.

KORIŠA, *f. u Daničićevu rječniku:* selo koje je car Stefan dao crkvi Arhanđelovoj u Prizrenu: ‚Koriša'. G(lasnik). 15, 273. (1348?). može biti da je sadašńe selo kod Prizrena koje je na karti Kipertovoj zapisano ‚Koritsche'. međa je Špinadiji bila ‚kako ide puть is Koriše u Srbice'. 15, 303. do ńe je bila i Ļubižńa. 15, 273. — *isporedi* Koriš.

KORIŠĆAJ, *m. vidi* korist. — *U jednoga pisca našega vremena.* A rad našeg ńekad korišćaja. Osvetn. 3, 43.

KORIŠĆÍVATI, *vidi* koristivati.

KORIŠKI, *adj. u Daničićevu rječniku:* korišьkyj, koji pripada Koriši: Ļubižńi je išla međa ‚do međe koriške'. G(lasnik). 15, 273. (1348?).

KORÌŠĻIV, *adj. vidi* koristan. — *Uprav bi bilo* koristļiv, *ali* t *ispada između* s *i* ļ, *pa se* s *ispred* ļ *mijeńa na* š. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Laž je trostruka, t. j.: ‚šaļiva', kadno se laže u šali . . .; druga je ‚korišļiva' *(ovdje je ispalo ńekoliko riječi, od prilike:* kad se laže na korist sebi ili iskrńemu; treća je ‚škodļiva') kad se laže tičuć u pošteńe Božje ili uzrokujuć štetu iskrńemu. J. Banovac, pripov. 159. — *U istoj knjizi ima i adv.* korišļivo. Ne imajući prave bolesti u svom srcu, koja se hoće za ispovidit se korišļivo. 35.

KORIŠTE, *f. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu vaļevskom.* Ńiva u Korištam. Sr. nov. 1867. 503.

KÒRIŠTÊŃE, *n. djelo kojijem se koristi.* I umnožavati korišteńe svojega predmeta povlaštena. Zbornik zak. 3, 765.

KORIŠTINA, *f. korist.* — *U jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka (sa* -šć- *mj.* št). Promisliv vlastitu kipa svoga koriščinu neće teškoću imiti. A. Georgiceo, nasl. 175.

KÒRITA, Kòrîtâ, *n. pl. vidi* korito, g, *b).*

KÒRITAST, *adj. koji je nalik na korito, koji je izduben kao korito.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚ausgehohlt, trogartig' ‚alveatus'). U Srbiji se peče dosta ćiramide i crepa ravna i koritasta. Đ. Popović, poznav. rob. 39.

KORITAŠ, *m. dolina.* Berkasovo u Srijemu. D. Hirc.

KÒRITÂŠCE, *n. dem.* korito. — *Uprav je dem.* korice, *t. j.* koritьce, *od čega postaje nastavkom* ьce *pred kojijem se* c *mijeńa na* č, *pa, jer se ne izgovara* ь, č *mijeńa se dalje na* š *ispred* c, *a prvo* ь *ispred* šc *postaje* a. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚das tröglein' ‚alveolus').

KÒRITEĻ, *m. čovjek koji kori.* — *Može biti stara riječ, isporedi rus.* коритель; *u našemu se jeziku javļa od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (koriteļ, tko drugoga kori ‚exprobrator, imputator') *gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjenčevu (kajkavski* koritel ‚exprobrator'), *u Voltigijinu* (‚rimproveratore' ‚tadler'), *u Stulićevu* (‚exprobrans'). Nami tužnijem ne od koriteļa, nego od parca potrebnitijem koje će ufańe izostati? B. Zuzeri 65.

KÒRITEĻICA, *f. žensko čeļade što kori.* — *U Stulićevu rječniku uz* koriteļ.

1. KÒRITI, kòrîm, *impf. opominati koga o ńečemu što u ńega nije dobro, pa bilo to kakva ńegova radńa ili osobina ili o čemu što ima ili nema, ili što je u drugoga bolje nego u ńega. isporedi* 1. karati, *od čega se* koriti *razlikuje (ako i ne u svakom primjeru) u tome što se kod ovoga glagola obično više misli na nastojańe da se čeļade (objekat) popravi nego da subjekat iskali svoju*

Digitized by Google

ļutinu kao što biva češće kod karati. *vidi dalje kod* 1. karati *što se kaže o srodnosti ovijeh dviju glagola. — starije je značeńe bilo: ponizivati, krotiti* (frangere et comminuere, spiritus reprimere), *vidi dalje, isporedi i* pokora, pokoran, pokoriti. — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* korímo, koríte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kòrî, *u part. praet. pass.* kȍren. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* koriti, *rus.* корить, *češ.* kořiti, *pol.* korzyć. *u staroslovenskom, češkom, poļskom jeziku (u ova je dva jezika dosta rijedak aktivni oblik) značeńe je: ponizivati; u ruskom je od prilike kao sad u našemu. — Između rječnika u Mikaļinu* (koriti, pokoriti ‚exprobro, objicio, opprobrio afficio'), *u Belinu* (‚biasimare o riprendere, il contrario di lodare' ‚vitupero' 140b; ‚tassare per tacciare o biasimare' ‚taxo' 723b), *u Bjelostjenčevu* (korim ‚exprobro'), *u Voltiģijinu* (‚rimproverare, rinfacciare, biasimare' ‚vorwerfen, tadeln'), *u Stulićevu* (‚exprobrare, objicere'), *u Vukovu* (koga ‚einem vorwürfe machen' ‚exprobro').

1. *aktivno.*

a. accusare, objurgare, vituperare, *objekat je čeļade.*

a) uopće. Tim Alija verni aga zamani ih kori i kara *(vojnike).* I. Gundulić 324. I vas istijeh bez nescjene zajedno sa mnom psuje i kori. Ģ. Palmotić 1, 221. Kad počne u svom ģnevu karati nas i koriti. B. Zuzeri 105. S. Isaija žaleći ga, il' da rečem maskareći se ńim i koreći ga, veli: ‚Kako spade s nebesa, Lučifere?' F. Lastrić, ned. 327. Izrodna sina koreći. A. Kanižlić, kam. 18. Ńemu cine to ne ori, jer ga nejma tko da kori. V. Došen 34b. Dosad kori*(h)* lince proste. 213a. Kako kleti kore Srbe Turci od žalosna boja kosovskoga. Nar. pjes. vuk. 4, 72. ‚On mu prebacuje' srpski se kaže: ‚kori' ga (a ne ‚kore'). Vuk, pism. 31.

b) izriče se način kojijem se kori (instrumentalom). Istimi ga ričmi koraše u oči i pogrdijevaše. B. Kašić, is. 66. A pedepsam i osvetam uzet korit jače od sebe, nije drugo nego štetam sramotit se bez potrebe. I. Gundulić 504. Bre! kojom grdobom slave naše koriš? I. T. Mrnavić, osm. 36. — *Uz instrumental ima i prijedlog* s, *ali to nije dobro.* Sa svakim te rugom kori. V. Došen 36b. Il' rič jednu da govori, s kojom svoju priču kori. 181b.

c) nije izrečen objekat. Svekrve vazda kore, vazda karaju. M. Držić 189. Ovde prija korit svrši. V. Došen 168a. Ako kore, ne more. Nar. posl. vuk. 5.

d) uzrok se koreńa izriče supstantivom koji može stajati:

aa) u instrumentalu. Ovoga svijeta veliki i mali ljepost moju svaki hvali; a on jednu li govori, grubоćo*(m)* me kruto kori. M. Divković, kat. 132. Misleć da svijet vas okolo tuđom hvalom ńega kori. I. Gundulić 287. Ne imaju me čijem koriti. V. Andrijašević, put. 349. Još mi je žalost gdi govoriš, kućom, blagom mene koriš. S. Margitić, isp. 253. Nu nije zaman: korit hoću mojim životom sebe sama; bez srama ću pronijet zloću u ku padoh jur bez srama; i moj svaki grijeh skroviti na moj ću isti sud doniti. I. Đorđić, uzd. 18. Koraše ih ńihovijem nevjerovańem. S. Rosa 92a. Kako bi vas korili vašom vjerom. Đ. Bašić 120. Koriš me mojijem nevjerstvima. I. M. Mattei 58. Zamani kore me prikomjernom mojom mekodušnosti. 291. Kad to čuo beže gospodine, da ga kori svoja stara majka, da ga kori begovicom mladom . . . Nar. pjes. vuk. 1, 611. Kako oni vazda Srbļe kore a nesrećom boja Kosovskoga. Ogled. sr. 224. Kad ko koga kori čim, čim bi vaļalo da onaj ńega kori. Vuk, poslov. 271. Da me korite mojom sramotom. Đ. Daničić, jov. 19, 5. Opomeni se, Gospode, prijekora . . . kojim kore neprijatelji tvoji, Gospode, kojim kore trag pomazanika tvojega. psal. 89, 50—51. — *s instrumentalom ima i prijedlog* s, *što nije dobro.* Da kad ženu s dilom kori, to i sebi prigovori, kan' da b' tava svitla bila što se kotlu pridružila. V. Došen 92a. Kori Boga s providjeńem *(proždor).* 185a. Neću duļe s tim nikoga korit. J. S. Reļković 51. Koriće me s tijem Crnogorci. Ogled. sr. 499.

bb) u genetivu s prijedlogom radi. Da bi lince ne korio rad linosti. V. Došen 211a. On sam iđe do cesara, te ga kori rad tog dara. 212a.

cc) u genetivu s prijedlogom s. Prosti, rekoh, s dvi taštine ko te korim. J. Kavańin 163b.

dd) u genetivu s prijedlogom vrhu, svrhu. Gdi koreći puk svoj svrhu mlogi dobročinstva. F. Lastrić, test. 23b. Jako ga pokarati i koriti vrhu tajańa od griha. Ant. Kadčić 210.

ee) u akuzativu s prijedlogom za. A oni ga korili za zulum. Vuk, dan. 3, 161. Iroda koraše Jovan za Irodijadu, ženu brata ńegova. Vuk, luk. 3, 19.

ff) u lokativu s prijedlogom u. Sebi se vazda boj u čem koriš ńega. M. Marulić 121.

e) uzrok se karańu izriče podložnom rečenicom u kojoj može biti: aa) da. Svit cigane vrlo kori, od svi ļudi da su gori. V. Došen 211a. Kore mene đaci namastirski, da se ne zna, od roda kakva sam. Nar. pjes. vuk. 2, 65. — *bb)* što. Kori druge, što ovaki stvari nisu učinili. F. Lastrić, ned. 162. — *cc)* zašto. I stane koriti sina zašto je vjenčao đevojku. Nar. prip. vuk.2 233. — *dd)* gdje. Koriće te jutrom i večerom đe si bila sa mnom pod čadorom. Nar. pjes. vuk. 2, 284. — *ee) amo mogu pripadati i ovi primjeri u kojima se ne dodaje nikakva konjunkcija podložnoj rečenici, nego su u ovoj riječi kojima se kori, ali ne uprav onako kako su izrečene* (oratio obliqua). Musu tiši, za zdravļe ga pita, a ne kori kuda se je skita'. And. Kačić, rasg. 123b. Jer me kore moje snahe mlade, da sam dobra, ja bih doma bila. Nar. pjes. vuk. 3, 525.

f) izriču se riječi kojima se ko kori: aa) dodajući gerundij jednoga glagola što znači govoreńe (u ovom primjeru vikati). Cijem protivnik zli me kori vikajući bez pokoja: ‚Kamo tvoj Bog, pomoć tvoja?' I. Đorđić, salt. 137. — *bb) ne dodaje se ništa, nego se samo* koriti *shvaća kao glagol što znači: govoriti.* Stoji Dilaver i vapije kraļevića koreć priko: ‚Vazmi ļubu; evo ti je! gdi je junaštvo tve veliko?' I. Gundulić 540. Kad izjeden svoj puk kori: ‚Sve što imam, to potroše'. V. Došen 59b. Nu mi kore mloge jetrvice: ‚Kučko jedna, naša jetrvice! . . .' Nar. pjes. vuk. 2, 39. Pak Đorđiju kori gospodara: ‚O Đorđije, veseļe ti crno! tebe Turci sestru odvedoše'. 4, 159. Korila je Janu svekrvica: ‚Kučko jedna, mila snaho moja! da si mila tvome rodu bila, rod bi tebe jednom polazio'. Nar. pjes. herc. vuk. 98.

b. exprobrare, opprobrare, objicere, crimini dare, *objekat nije čeļade nego djelo ili osobina što je uzrok koreńu.* Kori tvoje milosrdje, o divico. B. Kašić, is. 114. Teško se ima pokajati ko ńe i našu kori diku. Ģ. Palmotić 1, 333. I da tamno dilo korim, kad se čini čast rad toga, da se ždere bez razloga. V. Došen 152b. Dok slipoću linu kori*(h).* 266a. Kudi i kori stare nevaļale i škodļive običaje. M. A. Reļković, sat. A8a. Kada bi mahne svoga vilajeta kudili i u knigah korili. A8a.

Digitized by Google

c. *u ovom je primjeru objekat* plug, *dakle tjelesna stvar. treba ga shvatiti metaforički kao čeljade što se kori.* Ali jednim našeg pluga korim. J. S. Reljković 18.

d. *subjekat nije čeljade nego što drugo, ili tjelesno ili duševno. nije jasno, treba li shvatiti subjekat u metaforičkom smislu kao čeljade, ili glagol u drugom značenju: pedepsati, kazniti (isporedi* 1. karati, 1, e), *ili mučiti, moriti. može biti da nije jednaki smisao u svijem primjerima.* Napasti je *(dušu)* kore i more. V. Andrijašević, put. 392. Ali ako bogata je, blago i zlato će te kore. J. Kavanin 46b. Što vam do sad izgovori*(h)*, to vas i sad sve još kori . . . V. Došen 269b. Moje me srce kori, obada me. I. M. Mattei 318.

2. *pasivno.* Ovd' *(želim)* bit rañen, paren, koren za u vijeke ne bit goren. J. Kavanin 52b. ‚Ja još za ništa u mom životu nigda od nikog koren nijesam bio'. ‚Niti sam od koga kade korena ni prekorena bila'. J. Bogdanović.

3. *sa* se.

a. *refleksivno.*

a) značenje je prema 1, a. Imamo se koriti i žalovati svrhu jezika naših bosanskih pjesama što su one prepunjene turskijem riječima. G. Martić *u* Nar. pjes. juk. XII.

b) znači što i kajati se. — *značenje je ovo po analogiji prema* pokora. Koji je došao grešnike sahraniti, koji se kaju i kore. M. Divković, bes. 79a. Tko se ne kori i ne kaje, pokora mu ne vaja. nauk. 267a. Pod'mo dakle sad k onomu pustinaku pokornomu, koji odavna na onoj gori za grijehe se svo'e kori. kat. 116. Običaju tako zlo njegovo milosrdje, da se ne kore od njihovije grijeha. M. Radnić 376a. Ako se doisto kore, s pravom odlukom, od svoga huda života. Ant. Kadčić 158. Neće da se kori od svoje opačine. 154. Ako se grišnik pravo ne kori. 191.

b. *pasivno.*

a) prema 1, a. Škripje, reži, pjeni priki *(Daut)* čim se čuje bit i korit. I. Gundulić 528. Nije tribe da se više pram holitoj glavi piše, niti da se dalje kori, jer se bisno peće gori. V. Došen 13b. A kom glava nisko stoji, med koće se i ne broji, dal' se takvi često kori, od magarca da je gori. 179a. Kad se kome što govori i za zloću kad se kori, u glavu se tad odmira, a doći se kraj ne dira. 253b.

b) prema 1, b. Dal' se onda mita kore, kad se sudac kupit more. V. Došen 62b. Mnogi kad se grisi kore, braneći se odgovore: ‚Kolina smo Adamova, grišit nije već stvar nova'. 215a. Kako bi mu žao bilo, što se kori tamno dilo? 250a.

c. *recipročno.* — *Između rječnika u Vukovu* (‚einander vorwürfe machen' ‚exprobrare sibi invicem'). A vaše ljeposti, kijemi se korite, po višnoj krjeposti jednako gòjite *(Merkurio govori Junoni, Paladi, Veneri).* M. Vetranić 2, 154. Da nevjeste ne zatiču zava, da s' ne kore i u dvorim bore. Nar. pjes. juk. 235. Nemojte se koriti putem. Đ. Daničić, 1mojs. 45, 24.

2. KÒRITI, *vidi* korjeti.

3. KÒRITI, *m. pl. ime selo na ostrvu Mljetu u kotaru dubrovačkom u Dalmaciji.* Repert. dalm. 1872. 24.

KORITIŃA, *f. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdiječ. 75.

KÒRITIŠTE, *n. mjesno ime u Srbiji u okrugu pirotskom.* ‚Koritište' zove se ona velika pukotina ispod Pleša. M. Đ. Milićević, kraj. srb. 178.

KORITNA, *f. ime selu u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* Razdiječ. 132.

KORITNICA, *f. mjesno ime u Srbiji u okrugu pirotskom. a) rječica.* M. Đ. Milićević, kraj. srb. 171. — *b) dva sela:* Gorńa i Doña Koritnica. 234.

KÒRITNÎK, *m. mjesno ime.*

a. *u Bosni u okrugu sarajevskom dva sela.* Statist. bosn. 23. 29.

b. *zaselak u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 154.

KORITNO, *n. ime selu u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdiječ. 114.

KORITŃAČA, *f. vidi* kornača. — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku:* v. želva. — *I u Stulićevu rječniku ima* koritńača, v. gaj *s dodatkom da je useto iz Bjelostjenčeva. do značeńa* gaj *došao je Stulli, jer je zlo pročitao riječ* želva *(po Bjelostjenčevoj ortografiji* selva), *pa je pomislio na lat.* silva, *dapače na tal.* selva, *šuma.*

KÒRITŃÂK, *m. mjesno ime.*

a. *zaselak u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdiječ. 57.

b. *seoce u Srbiji u okrugu niškom.* M. Đ. Milićević, kraj. srb. 126.

KÒRITO, n. alveus, *sud načińen od jednoga komada drva, naj češće od jedne pole pańa rasječena u dužinu, koja se izdube s ravne strane (gdje je presječena).* — -i- *stoji mj. ńegdašńega* y. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kòrîtâ. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov., češ., pol.* koryto, *rus.* корыто. — *Postańe nije jasno; mislim da je i ova riječ srodna s* 1. kora. *Miklošić spomińe da ńeki misle na korijen* ry *(u glagola* riti). — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚aqualiculus'), *u Mikaljinu* (‚alveus, linter'; korito za prasce ‚aqualiculus'), *u Belinu* (‚abbeveratojo delle bestie' ‚aquarium' 4b), *u Bjelostjenčevu* (‚linter'. 2. korito mesitje, naćve ‚artopta, mactra, magidis, linter pro pane pinsendo 1. potius farina subigenda'. 3. korito vu kojem se posuda pere ‚colluviarium'), *u Jambrešićevu* (‚linter'; korito za testo ‚mactra'; korito ali bedeń v koga mošt s preše teče ‚lacus'), *u Voltigijinu* (‚abbeveratojo' ‚trog'), *u Stulićevu* (‚alveus, linter'), *u Vukovu* (‚der trog' ‚alveus'), *u Daničićevu (vidi kod g, b) gg) aaa).*

a. *u značeńu sprijeda kazanome.*

a) uopće. Sipajući korito po korito pržine. I. J. P. Lučić, razg. 59. Zdubite jedno korito od jelovine. Nar. prip. mikul. 63.

b) naj češće sud u kojemu se daje hrana domaćijem životińama, osobito svińama. Tad lačan korito prasac ostavlaše. M. Marulić 15. *(Svińa)* hvata iz korita. 43. Sito prase korito pokrene. (D). Poslov. danič. O srtavci od tuđih korita, kojino vam je kućni smok omrzao, ter iđete srtati po tuđih koritih kao psi laskati krv po bikarskih pańinah. J. Banovac, pripov. 184. Znade svińa, kad je sita, meću iztrest iz korita. V. Došen 172b. Pašće i prase jidu iz istog korita. N. Palikuća 26. Podala ńoj zglavje to prašće korito. Nar. pjes. mikul. 144. Kad se prase naije, ono korito prevali. Nar. posl. vuk. 120. Svako pseto na svom koritu jače. 278.

c) vidi naćve *(ne samo za miješene, nego i za prańe). — U Bjelostjenčevu i u Jambrešićevu rječniku. — Ne znam, mogu li se naćve zvati ovako, ako nijesu od jednoga komada.*

d) vidi kaca, a. — *U Jambrešićevu rječniku. — Ne znam i ovdje može li se kazati* korito, *ako nije od jednoga komada.*

b. *izdubeno je kao u prvom značeńu, ali ne u drvu nego u kamenu, vidi* 1. kamenica. Vodeno korito još mnozi tuj scijene, što je konsko kopito izbilo iz stijene. M. Vetranić 1, 206.

Digitized by Google

Vidoh tu korita kamena oko bunara. Glasnik. 31, 298. (1704). Na vodici kameno korito. Nar. pjes. petr. 3, 428. Privuku stoku na naše izvore i korita, da je poje. S. Ljubiša, prip. 159.

c. *na jednom mjestu* XVII *vijeka kao da znači (u metaforičkom smislu?) školku.* — *isporedi* 2. kamenica. Tako lijepa, draga i mila nije božica vik ljuvena more Egeo prije brodila vrh korita pozlaćena. B. Betera, or. 18.

d. *u prenesenom smislu, oblik u lađe; lađa kad se gradi i postavljena su joj istom rebra.* Kad vidite jedno debelo i široko korito, vi dobro govorite da po debelini ovega korita ima biti veliko drijevo, velička plav. V. M. Gučetić 105. Unutrašnju formu lađe t. j. širinu i dubinu naziv|u ‚korito'; ako je nespretno ustrojena, zovu: ‚korito joj ne valja'. L. Zore, rib. ark. 10, 227. Korito, merc. ‚schiffskörper', tal. ‚corpo, scafo', franc. ‚coque d' un vaisseau', egl. ‚hull of a ship'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

e. *kud teče rijeka ili potok.* — *Ovo se značenje u našemu jeziku javlja istom u naše doba, ali može biti praslavensko, jer se nalazi i u češkom i u poljskom jeziku.* Korito u vode ‚wasserbett eines flusses'. Jur. pol. terminol. 631.

f. *u prenesenom smislu, kosti u donjem dijelu čovječjega trupa (gdje je trbuh).* Korito ‚pelvis', ńem. ‚becken'. na Braču. V. Tomić.

g. *kao mjesno ime.*

a) u jednini, korito.

aa) u Bosni. aaa) selo u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 27. — *bbb) općina i selo u okrugu travničkom.* 76.

bb) u Hercegovini seoce. Statist. bosn. 108.

cc) u Hrvatskoj, Kestenovo Korito, *seoce u županiji ličko-krbavskoj.* Razdijel. 41.

dd) u Srbiji. aaa) rječica u okrugu kneževačkom. Glasnik. 19, 289. — *bbb) mjesto u okrugu jagodinskom.* Niva u Koritu. Sr. nov. 1868. 447.

b) u množini, Korita, *dosta često, n. p.:*

aa) u Bosni, selo u okrugu travničkom. Statist. bosn. 71.

bb) u Dalmaciji, seoce na ostrvu Visu u kotaru hvarskom. Repert. dalm. 1872. 18.

cc) u Hercegovini. aaa) šuma. — *između rječnika u Vukovu* (‚wald in der Herzegowina' ‚saltus in Hercegovina'). Tajom mene kroz Korita prođi, ... znaš koja je u Koritim' guja. Nar. pjes. vuk. 3, 455. Udarismo kroz Korita ravna. 3, 457. Kad su bili na izmak Korita. 3, 458. Jedan mejdan u kršnim Korit'ma. 3, 465. Četa pođe niz Korita župna. 4, 53. — *bbb) općina i selo.* Statist. bosn. 107.

dd) u Hrvatskoj. aaa) dva seoca u županiji ličko-krbavskoj. Razdijel. 33. 34. — *bbb) selo u županiji modruško-riječkoj.* 54.

ee) u Slavoniji, selo u županiji požeškoj. Razdijel. 127.

ff) u Srbiji. aaa) smrdljiva voda u okrugu podrinskom. M. Đ. Milićević, srb. 522. — *bbb) brdo pokriveno šumom u okrugu užičkom.* Lj. Stojanović.

gg) mjesna imena prije našega vremena. aaa) XIV *vijeka.* — *u Daničićevu rječniku:* Koryta, Mala, mjesto na koje je išla međa selu ‚Vlьčiju' crkve treskavačke: ‚ωbladajušte Mala Koryta'. G(lasnik). 11, 135. ‚do Ma(lyhь) Korytь'. 13, 372. — *bbb)* Korita. Spom. stojan. 184.

KORITOVIĆ, *m. prezime.* Bos. vila. 1892. 40.

KÒRIV, *adj.* vituperandus, *koji treba koriti, koji zaslužuje da se kori.* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* O grišni čoviče! kako će tebi biti, kada ti na smrtnoj posteli budeš viditi one grihe, ... one korive kamate ...? Đ. Rapić 109.

KORIVO, *n. vidi* nišeste, skrob. — *U Šulekovu rječniku:* ‚stärkemehl'. — *Nije mi poznato postaje (od* kora? korjeti?).

KÒRIZMA, *f.* quadragesima, *u katolika, veliki post pred uskrsom, što traje* 40 *dana (u pravoslavnijeh* časni post *ili* časni posti, *ali se gdjegdje i u nih čuje ova riječ, vidi:* U gorńim krajevima Srbije oko Užica, na priliku, ovaj se post *(časni posti)* zove i ‚korizma'. M. Đ. Milićević, živ. srb.[3] 93. *vidi i f)).* — *Postaje od latinske riječi, ili uprav od romanske* carisma (Ducange) *što je od one postala.* — *Što se u tri primjera nalazi* s *mj.* z: korismu. M. Radnić 309[a]; korisme. I. Grličić 80. J. Matović XX[a], *to je po svoj prilici štamparska ili pisarska pogreška.* — *Samo u našemu jeziku (od* XV *vijeka, vidi c) i* korizmen) *i u novoslovenskome, a u svijem rječnicima, osim Vrančićeva i Daničićeva: u Belinu:* ‚quaresima, digiuno di quaranta giorni' ‚quadragesima' 600[a]; *u Vukovu ima dodatak da se govori u primorju. a) uopće, naj češće vrijeme što traje post.* Rekoh trbuhu: ‚Korizma ti, veće od sela posti'. M. Držić 334. Zapovida sedam tjednov prvo vazma postiti, i t. j. korizma. F. Glavinić, svit. 4[a]. Korizma jest broj dan 40 ... 60[a]. Od treće nedjele prije korizme do uskrsńa. I. Akvilini 130. Razmi korizme i svetoga pridošaštja. J. Kavańin 179[b]. Razgovori duhovni pastira s otara u svetkovine došastja Gospodinova i korizme. J. Banovac, razg. 1. Korablja zlamenovaše svetu korizmu. F. Lastrić, test. 207[b]. U nedjelu koja dohodi prije korizme sedamnes dana. Đ. Bašić 21. Posti četrdesnice iliti korizme. J. Matović 318. — *b) korizma dolazi, prolazi itd.* Kada dođe kaurska korizma. Nar. pjes. bog. 247. — Kako projde korizma. S. Margitić, isp. 118. — Fala Bogu, evo svrši i korizma. J. Banovac, pripov. 122. — *c) kao vrijeme, korizma ima svoje djelove, n. p.:* Na po korizme pride velik febar na ń. Živ. jer. star. 1, 226. Po korizme ‚la metà di quaresima' ‚medietas quadragesimae'. A. d. Bella, rječn. 600[a]. — U početak korizme. P. Radovčić, nač. 22. U početku korisme. I. Grličić 80. Prvi dan korizme ‚solennità delle ceneri, quella che si celebra il primo giorno di quaresima' ‚cineralia'. A. d. Bella, rječn. 184[a]. Od prvog dneva korizme. S. Badrić, prav. nač. 21. Nedjelja druga korisme. J. Matović XX[a]. — *d) kao vrijeme u koje se nešto događa,* korizma *može biti: aa) u acc. (samo za nešto što traje).* Da slatki romon bude minuti adventat i korizmu svojijema ušima slušati. R. Gamańić A2[b]. — *bb) u genetivu.* Se korizme ti si prišal. Korizm. 60[b]. Misnik jedne korizme sidaše u ispovidnici. M. Zoričić, zrc. 122. Ne znam, gdje češ tijelom bit ove korizme. I. M. Mattei 184. — *cc) u akuzativu s prijedlogom* u. Koji još u korizmu mučno se ispovijedaše. I. Držić 189. Da se izpovide u korismu. M. Radnić 309[a]. — *dd) u acc. s prijedlogom* uz. Crkva uz korizmu predikam zaziva. S. Margitić, fal. 166. Zabrańuje se jesti meso uz korizmu. A. Baćić 181. Ispovidi se us korizmu. F. Lastrić, od' 60. Ispovidajući jedan misnik uz korizmu. ned. 48. Propovijedao nekakav dumo: ‚Znadite, moji Krščani, da se smilovao naš preosvećeni biskup da uz ovu korizmu, koji nema što drugo ... može se po jednom omrsiti na dan osim petka'. Nar. prip. vrč. 93. — *e) o korizmi se kaže da se čini.* Korizmu činit na poklade. (D). Poslov. danič. — *drži.* Zašto u protolitju korizmu držimo? F.

Digitized by Google

Glavinić, cvit. 62a. — *opslužuje.* Četrdeseticu posta iliti korizmu crkva obslužuje. L. Velikanović, uput. 1, 139. — *posti (naj češće).* Poščaše advenat i korizmu. B. Kašić, per. 125. Narodi ne samo korizmu poščahu. F. Glavinić, cvit. 114a. Budući on korizmu postio. A. Baćić 184. Postit korizmu uskrsa. P. Filipović 38. Posti korizmu i ostale postove. F. Lastrić, od' 84. Posteći četrdesnicu ili ti korizmu. ned. 135. Postiti korizmu. I. A. Nenadić, nauk. 29. And. Kačić, kor. 394. T. Ivanović 7. Nije postio korizme ni drugi postova. M. Dobretić 109. — *ƒ)* baba korizma, *vidi* 1. baba, 6, *d).* Sedam štapova babe korizme znače sedam nedjeļa časnoga posta, za to kad jedna nedjeļa prođe, govori se: ‚Bacila baba korizma jedan štap', ili: ‚Ispade babi zub'. tako i kad prođe druga nedjeļa, itd. Vuk, rječn. *kod* baba korizma.

KÒRIZMEN, *adj. koji pripada korizmi.* — *Od* xv *vijeka, a između rječnika u Belinu* (korizmeni ‚quadragesimale, agg. di quaresima' ‚quadragesimalis' 600a), *u Bjelostjenčevu* (korizmeni ‚quadragesimalis'), *u Voltigijinu* (‚quaresimale' ‚fastenmässig'), *u Stulićevu.* V službi korizmenoj. Mon. croat. 108. (1470). Sih dan korizmenih. M. Marulić 8. Post četrdesetni ili korêzmeni. Š. Budinić, sum. 45b. Po prvoj nediļi korizmenoj u sridu . . . F. Glavinić, cvit. 65b. U korizmeno vrime. P. Radovčić, nač. 196. Post korizmeni. S. Margitić, fal. 167. U počelo korizmena sveta posta. J. Kavańin 389a. Post korizmeni. A. Baćić 184. Predike vrhu svetkovina korizmeni. J. Banovac, pred. viii. Uz ove s. dneve korizmene. F. Lastrić, svet. 19b. Prve nediļe korizmene. A. Kanižlić, kam. 17. U petu nediļu korizmenu iliti glušnicu. bogoļubn. 287. U četvera vrimena korizmena. Ant. Kadčić 198. U vrime korizmeno *(štamparskom griješkom* korizemno). A. d. Costa 1, 125. Sjutra je srijeda pepelna, početak vrjemena korizmenoga. I. M. Mattei 337. U vrime korizmeno. I. J. P. Lučić, nar. 19. Predike nediļne zajedno s korizmenima svima duhovnim pastirom veoma koristne. Đ. Rapić 1. ‚Mi smo pogodili, da ti meni dug vratiš na korizmene poklade.' J. Bogdanović.

KÒRIZMENÎK, *m. vidi* korizmeńak. — *U Stulićevu rječniku:* ‚quaresimale' (‚dicuntur sacrae conciones quae tempore supra indicato habentur').

KÒRIZMEŃÂK, *m. propovijedi što se drže u katoličkijem crkvama preko korizme; knìga u kojoj su takove propovijedi.* — *U knìzi glagoļskoj* xvi *vijeka.* Svršen korizmeńak fratra Ruberta. Korizm. 104b.

KÒRIZMIN, *adj. koji pripada korizmi.* — *Na jednom mjestu* xvi *vijeka.* Bob i leća korizmina hrana jes. M. Držić 862.

KÔRJE, *n. coll.* 1. kora. — *Od* xvi *vijeka.* Ki čime k nebu tja tej riječi veļaše, u korje od dubja nož ih moj rjezaše. D. Rańina 134b. Koji bi se i drugi put do sitosti najeo suhoga kruha, korja ali korenja, bi zagriješio. Pisanica. 32. Brže vilajet nakupi suha grańa i korja. M. A. Reļković, sabr. 54.

KÒRJENAST, *adj. na kojemu ima mnogo korijeńa.* — *Radi* -je- *vidi* korjenčić. — *U Jambrešićevu rječniku:* korenast ‚radicosus', *i u Stulićevu:* korjenast ‚radicosus'.

KORJÈNATA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom.* — *Glasi* Korènata; *radi* -je- *vidi* korjenčić. — *Po svoj prilici postaje od* koren *(vidi* korijen). Ńiva u Korenati. Sr. nov. 1874. 420.

KORJENATAC, Korjenaca, *m.* (Korenatac, Korenaca) *ime mjestu u Srbiji u okrugu kruševačkom.* M. Đ. Milićević, srb. 723. — *Radi* -je- *vidi* korjenčić.

KORJÈNATAST, *adj. vidi* korjenast. — *U jednoga pisca Slavonca* xviii *vijeka.* U kuhińskoj bašči se četverostruke vrste sadi nahode: prve vrste sad jest listjast; . . . tretje korjenatast ili žilatast. I. Jablanci 183.

KORJENAV, *adj. vidi* korjenast. — *U Stulićevu rječniku:* ‚radicosus'.

KORJÈNCE, *n. uprav je dem.* korijen, *ali se nalazi samo s pridjevima i znači neke biļke.* Korjence slatko, Polypodium vulgare L. (Vujičić). — Korjence srčano, Korijeńe srčano (Pizzelli), tormentilla (Pizzelli), Tormentilla erecta L. (Vodopić). B. Šulek, im. 160.

KORJENČAC, korjenčca, *m. dem.* korijenak. — *U Stulićevu rječniku:* v. korijenac. — *nepouzdano.*

KORJENČANI, *m. pl. ime selu u Slavoniji u županiji požeškoj.* Razdiļ. 122.

KORJÈNČIĆ, *m. dem.* korijenak. — -je- *stoji po južnom govoru (vidi kod* korijen) *kao što je u Vukovu rječniku; ali i u ovoj riječi i u svijem drugijem što postaju od* korijen, *kad je u ńima* -rje- *kratko, može* j *ispasti; ja sam sve ovake riječi napisao s* j, *premda se u ńekijem ovo možebiti nigda ne izgovara, jer su mjesna imena u istočnijem krajevima, ili jer postaju od stare osnove* koren. — -rje- *je u Vuka kao što smo kazali, ali po načinu kako pišu ovu riječ Dellabella i Stulli vidi se da su izgovarali s* -rije-: korijenčić. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚koriênčić' ‚radice picciola' ‚radicula' 603b) *gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjenčevu* (korenčić *kod* korenac), *u Voltigijinu* (korenčić *kod* korenak), *u Stulićevu* (‚korjênčić', v. korijenac), *u Vukovu* (korjènčić, dim. v. korijen). I ova zemļa se onako jako korjenčićama *(griješkom mj.* -ćima) prilijepi. I. Jablanci 17.

KORJÈNČIKA, *f.* (Korenčika) *ime gori.* u okolici Daruvara. D. Hirc. — *radi* -je- *vidi* korjenčić.

KÒRJENÎ, *adj. koji pripada korijenu.* — *Postaje od* korên *nastavkom* ьn (korênьnъ), *pa* ь *ispada između dva* n, *i od ovijeh se izgovara samo jedno, ako se i pišu dva.* — *Radi* -je- *vidi* korjenčić. — *Od* xvi *vijeka.* Vina korennoga *(vidi* 2. korijenak). Korizm. 3a. Sve riječi u jeziku mogu se razdijeliti na korene, proizvodne i složene. Vuk, dan. 3, 2. Svako se kiselo tijelo sastoji iz korene ili osnovne čestice, kislorod nazvane. P. Bolić, vinod. 2, 18.

1. KORJÈNICA, *f. dem.* 1. korijen. — *Radi* -je- *vidi* korjenčić. — *Od* xviii *vijeka.*

a. *vidi* 1. korijen, 1. Da nižje zemļe korenice u đubre ne idu, jer se sažgu i sanu. J. S. Reļković 44. Luk i mrkva još se sijat more, premda kašńe prispiju i fale, zamićući korenice male. 217.

b. *vidi* 1. korijen, 2. Korenica, trtor od kupusa. M. Pavlinović.

c. *neka biļka.* Korenica, Korenika, Galium Aparine L. (Ilija Sabļar). B. Šulek, im. 159.

2. KORJÈNICA, *f. mjesno ime.* — *Radi* -je- *vidi* korjenčić.

a. Korenica, *selo u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Razdiļ. 34. — *Pomińe se od* xvi *vijeka.* Vidasu Šteflińiću s Korenice. Mon. croat. 183. (1501). Pod Korenicom boj bijući. P. Vitezović, kron. 136. Nemila smrt zateče

Digitized by Google

bana Petra Berislavića u bici kod Korenice. M. Pavlinović, razg. 40.

b. *s istijem se imenom pomiñe mjesto prije našega vremena.* Korênica. Spom. stojan. 184.

c. *ime ñekakvoj gori. — U narodnoj pjesmi našega vremena.* Priko gore čarne, Korenice. Nar. pjes. vuk. 1, 580.

KORJÈNIČANIN, *m. čovjek iz sela Korjenice. — Množina:* Korjèničâni. — Korjèničanin. J. Bogdanović. Korèničanin. V. Arsenijević.

KORJÈNIČÂNKA, *f. vidi* Korjeničkiña. — *Gen. pl.:* Korjèničanâkâ. Korjèničânka. J. Bogdanović.

KORJÈNIĆKÎ, *adj. koji pripada selu Korjenici.* Korjènički. J. Bogdanović. Korènički. V. Arsenijević.

KORJÈNIČKIŃA, *f. žensko čeljade iz sela Korjenice. — isporedi* Korjeničanka. — Korjèničkiña. J. Bogdanović. Korèničkiña. V. Arsenijević.

1. KORJÈNIĆ, *m. dem.* korijen. — *Radi* -je- *vidi* korjenčić. — *U Bjelostjenčevu rječniku: u množini (po svoj prilici griješkom)* koreniće, žilice, lasi ili mustaći trsa i dreva vsakojačkoga, trave etc. ‚fibrae, fibrae radicum', *i u Stulićevu:* ‚korjenić', v. korijenac.

2. KORJENIĆ, *m. prezime. — Radi* -je- *vidi* korjenčić. — *Od* xv *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Korênić). Tuže na Bogčina Korenića. Spom. sr. 1, 28. (1399). Po Bogčinu Korêniću. 1, 97. (1409). Po Borčinu Koreniću. 1, 114. (1412). Korjenić. And. Kačić, kor. 453. Korenić. Schem. segn. 1871. 111. Schem. zagr. 1875. 211. 224.

3. KORJENIĆ, *m. mjesno ime. — Radi* -je- *vidi* korjenčić.

a. Korenić, *selo u Bosni u okrugu travničkom.* Stat. bosn. 72.

b. Korjenić, *u Crnoj Gori, vidi* Korjenići. Korjenić. *u* Pjev. crn. 283b. Al' ne vidiš Klobuka ubojna, a nekmoli Korjenića tvrda? Osvetn. 7, 91.

c. Korenić-Brdo, *selo u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijel. 61.

KORJÈNIĆAST, *adj. na kojemu su korjenići, isporedi* korjenast. — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku: (kod* koreniće) koreničast ‚fibratus, ut fibrata radix caeparum modo'.

KORJÈNIĆI, *m. pl. knežina (uprav narod što u ňoj živi) sad u Crnoj Gori. — isporedi* 3. Korjenić, b. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (u Hercegovini, u nikšićkom kadiluku, kao knežina u kojoj ima i Hrišćana i Turaka. u Korjenićima je na stijeni gradić ‚Klobuk'). Pa skočiše Turci Korjenići. Nar. pjes. vuk. 4, 59. Da je dvadest aga poginulo od Nikšića i od Korjenića. 4, 99. I Šehović aga s Korjenića. 4, 434. Od Klobuka i od Korjenića. 4, 443. Evo ti sviju Korjenića. V. Vrčević, niz. prip. 192.

KORJÈNIĆKÎ, *adj. koji pripada Korjenićima. — Između rječnika u Vukovu* (v. Korjenići). Prelećeše župu korjenićku. Nar. pjes. vuk. 4, 6. Trijes*(t)* aga sve od Korjenića. 4, 504. Da im pušte korjenićke Turke. 4, 517. U pitomoj župi korjenićkoj. Pjev. crn. 288b.

KORJÈNIKA, *f. znači što i* 1. korijen, *ali ima i koje osobito značeńe. — Radi* -je- *vidi* korjenčić.

a. *vidi* 1. korijen, 1, a, *i* 1. korijen, 1, c, *b). — U naše vrijeme u Istri.* Korenika ‚radix; truncus dentis'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1ftsg. 59.

b. *vidi* 1. korijen, 1, g. — *U Bjelostjenčevu rječniku (vidi kod* koren).

c. *u prenesenom smislu.* Temeljni imetak zadružni zovu ‚korenika' kao sve tim imenom nazivlju što god komu pripada naj većim pravom *(u stubičkoj župi i hrvatskom zagorju).* V. Bogišić, zborn. 22.

d. *ńeka bilka, vidi* 1. korjenica, c.

KORJÈNIT, *adj. postaje od* 1. korjen *nastavkom* it.

a. *na kojemu su korijeni. — Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (korenit, žilav ‚radicosus') *gdje se naj prije nahodi, i u Stulićevu* (korjenit, v. korjenast *s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva).* Korenito i listato povrtalje . . . J. S. Reljković 330.

b. *koji se (čvrsto) drži korijena, koji ima duboko korijen, samo u prenesenom smislu: čvrst, jak, postojan, koji se ne mijeña, koji je svagda bio isti. — Od* xvii *vijeka (vidi b)).*

a) adj. — Između rječnika u Voltigijinu (‚radicale' ‚von der wurzel, ursprünglich'). Rumuńke koje u kućam srpskim rađaju korenite Rumuńe. M. Pavlinović, razgov. 55. Tek ne znam dali je sama ova izmena jelovnika mera toliko korenita? M. Đ. Milićević, međudnev. 12.

b) adv. korjènito. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (korenito, tja do korena ‚radicitus, transl. veli se prekorubce i sevsema ‚penitus et omnino radicitus') *i u Voltigijinu* (korenito ‚radicalmente, da fondo' ‚angebohrner weise'). Štogodi dobit triba korenito. A. Georgiceo, nasl. 256.

c. *koji pripada korijenu. — Na jednom mjestu* xvii *vijeka (u metaforičkom smislu).* Crv ńihove zle duše usušuje sve ńihove dragosti i vrućinu naravnu, skončava vlagu korjenitu koja uzdrži život. M. Radnić 201a.

KORJÈNITA, *f. mjesno ime. — Radi* -je- *vidi* korjenčić.

a. Korenita, *selo u Bosni u okrugu Donje Tusle.* Statist. bosn. 85.

b. Korenita, *voda i selo u Srbiji u okrugu podrinskom. — U Vukovu rječniku:* Korênita ‚fluss und dorf im Jadar' (cf. Gračara). — Korenita, *selo.* K. Jovanović 136.

c. *pomiñe se prije našega vremena mjesto s ovakijem imenom.* Korênita. S. Novaković, pom. 135.

KORJÈNITSKÎ, *adj. koji pripada Korjeniti (vidi* Korjenita, b). Korenitska *(opština).* K. Jovanović 136. — *Ima i* polje korenitsko *u okrugu podrinskom.* Sr. nov. 1864. 78.

KORJENIV, *adj. vidi* korjenit, b. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚radicale, che deriva dalle radici' ‚ex radicibus, ad radices spectans'.

KÒRJENOV, *adj. koji pripada korijenu.* Koren se gdješto može razlikovati u glavni koren i korenove grane. J. Pančić, bot. 46.

KORJENOVO, *n. ime dvjema selima u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Korenovo malo *i* veliko. Razdijel. 106. — *Radi* -je- *vidi* korjenčić.

KORJÈŃAČA, *f. ńekakva gljiva. — Radi* -je- *vidi* korjenčić. Koreńače, vrst gljive (u Karlovcu). B. Šulek, im. 160.

KORJÈŃÂČKÎ, *adj. koji pripada korjeńacima (vidi* 1. korjeńak). — *U istoga pisca (s oblikom* koreńački) *u kojega ima i* koreńak. Skupnovlada koreńačka — ta bi se brzo sasma zadavila. M. Pavlinović, razl. spisi. 88.

Digitized by Google

1. KORJÈŃÂK, korjeńáka, *m. čovjek koji je (kao ńešto) korjenit (vidi* korjenit, b); *vidi* korjeńaš. — *Radi* -je- *vidi* korjenčić. — *Načińeno u naše vrijeme.* Toga Hrvata koreńaka spopadoše. M. Pavlinović, razl. spisi. 30. — A neki na ń mrze jer uza ń stoje koreńaci. 51. I bezvjerski koreńaci ti su ti pravo strašilo. 88.

2. KORJEŃAK, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Koreńak. Razdije|. 92. — *Radi* -je- *vidi* korjenčić.

KÒRJEŃAST, *adj. vidi* korjenast. — *Radi* -je- *vidi* korjenčić. — *U jednoga pisca Slavonca* XVIII *vijeka.* Koji su koreńasti. I. Jablanci 209.

KORJÈŃÂŠ, korjeńáša, *m. tal.* radicale, *franc. (i ńem.)* radical, *(u znanosti, a naj češće u politici) čovjek koji nije ni po što sadovoļan stańem čega kakvo je u ńegovo doba, te hoće da se sve promijeni i prevrati (iz korijena).* — *isporedi* korjeńak. — *Radi* -je- *vidi* korjenčić. — *Načińeno u naše doba prema gorńijem tuđijem riječima.* Hajde nek iđe sve, ali što vi koreńaši bar ne pišete? M. Pavlinović, razg. 76. Pa da će krmilo prihvatiti koreńaši. razl. spisi. 89.

KORJÈŃAŠKA, *f. ńeka biļka.* — *Radi* -je- *vidi* korjenčić. — *U naše vrijeme na Korčuli.* Koreńáška ‚Leontodon tuberosum'. Slovinac. 1881. 418.

KORJEŃÁŠTVO, *n. osobina onoga koji je korjeńak.* — -š- *stoji mj.* č *pred* t. — *U istoga pisca našega vremena u kojega ima i* koreńak *(da je pisac na ovu riječ mislio a ne na* koreńaš, *vidi se po tome što on piše s* č). Tu će možda koreńaštvo (‚korenjačtvo') slijediti izglede prve francuske skupnovlade. M. Pavlinović, razl. spisi. 89.

KÒRJETI, kòrîm, *impf. pokrivati se korom, dobivati koru (n. p. o drvetu, o rani).* — *Nalazi se samo sa sapadnijem oblikom* kòriti; *po jušnome bi moglo glasiti i* kòreti *(isporedi* okoreti) *kao u istočnom.* — *U Mikaļinu rječniku:* koriti, okoriti ‚incrustare, far crosta' ‚incrusto', *i u Stulićevu:* ‚crustas ac margines agere (dicitur de ulceribus); cortice operiri (de plantis)'.

KORKA, *f. dem.* 1. kora.

a. *u osobitom značeńu.* Korka, borova kora. Slovinac. 1880. 389.

b. *na jednom mjestu u knjizi* XVIII *vijeka broji se kao jelo (zar kakva škoļka?). nepousdano je, jer je knjiga vrlo zlo naštampana.* Kučice su i prstaci, časke i korke plemenite . . . J. Kavańin 21a.

KORKODIL, *m. vidi* krokodil. — *U priči o Aleksandru Velikome (ne u svijem rukopisima, ali vidi* korkodilov). Korkodila zijajušta vъ jezere tomь vidê. Aleks. novak. 112.

KORKODILOV, *adj. koji pripada korkodilu.* — *U priči o Aleksandru Velikome možebiti u svijem rukopisima.* U korkodilovih kožah. Aleks. jag. star. 3, 235. Korkodilove koże. 251. Otъ korьkodilovehь kožьь. Aleks. nov. 21.

KORKOMAN, *m. u narodnoj zagoneci.* U mojega korkomana krvav ćurak i dolama. *odgonetļaj:* plamen. Nar. zag. nov. 169.

KORLAĆI, *m. pl. ime selu u Srbiji u okrugu kruševačkom.* K. Jovanović 132.

KORLÀET, *m. prezime.* — *U naše vrijeme u Dalmaciji.*

KORLAT, *m. u Mikaļinu rječniku:* korlat, tor volujski ‚bubile, bovile' 788a. — *Jamačno je maďarska riječ* korlát, *ograda.* — *Ima i u drugom značeńu u naše doba, ali ne znam, kako je ovo značeńe u svezi s predašńijem.* Korlat, ime širokoj cijevi kuda se sijeno u staju spušta. u Posavini. F. Hefele. — *I kao ime selu u Dalmaciji u kotaru benkovačkom.* Repert. dalm. 1872. 5.

KORLÀTINE, *f. pl. šuma u Srbiji u okrugu biogradskom.* Ļ. Stojanović.

KORLATOVIĆ, *m. prezime.* — XV *i* XVI *vijeka.* Juraj Korlatović. Mon. croat. 173. (1499). Korlatović. 224. (1527).

KORLIJAN, *m. ime muško, vidi* Koriolan *od čega je postalo.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Sbor i vijeće Koriolánâ . . . Korlijan, otac onih gdi je? J. Kavańin 112a. U crkvici Korlijana. 327a.

KORMA, *f. ime kravi.* F. Kurelac, dom. živ. 26.

1. KÒRMÂN, kormána, *m. vidi* krmilo. — *Od maď.* kormány, *što je opet uzeto iz slavenskoga jezika (vidi* krma). — *Akc. kaki je u gen. sing., onaki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* kòrmâne, kòrmâni. — *Od* XVIII *vijeka po sjevernijem krajevima, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (korman, timun, dumen ‚gubernaculum navis, clavus, temo navalis l. nauticus') *gdje se naj prije nahodi, u Voltiģijinu* (‚timone' ‚steuerruder'), *u Stulićevu* (‚gubernaculum' *iz Habdelićeva), u Vukovu* (‚das steuerruder' ‚gubernaculum'. cf. krma). Tužna jadna, da sam voda ladna! ja bi znala gdi bi izvirala: ukraj Save, ukraj vode ladne, kud prolaze žitarice lađe, da ja vidim moje milo drago, cvati li mu ruža na kormanu. Nar. pjes. vuk. 1, 263. Kao lađa bez kormana. (Kad što nema upravitelļa, n. p. kakva kuća. U vojvodstvu). Nar. posl. vuk. 131. Ńeki veslo za spaseńe rabi, ńekom korman za plivańe pade. Osvetn. 4, 35.

2. KORMAN, *m. mjesno ime u Srbiji. a) selo u okrugu aleksinačkom.* K. Jovanović 94. — *b) selo u okrugu kragujevačkom.* 116. — *c) selo u okrugu šabačkom.* 176. — *d) mjesto u okrugu vaļevskom.* Livade u Kormanu. Sr. nov. 1873. 379.

KORMANIK, *m. vidi* kormanoš. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kormanik, dumenar ‚gubernator navis', *i u Voltiģijinu:* ‚pilota, timoniere' ‚steuermann'.

KORMÁNITI, kòrmânîm, *impf. vidi* krmiti. — *Postaje od* korman. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* kòrmâńâh *i u part. praet. pass.* kòrmâńen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor.* 2 *i* 3 *sing.* kòrmânî. — *Od* XVIII *vijeka po sjevernijem krajevima, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (kormanim ‚guberno clavum, clavum teneo, temonem rego, temonem dirigo') *gdje se naj prije nahodi, u Voltiģijinu* (‚timoneggiare' ‚das steuerruder führen'), *u Stulićevu* (‚gubernaculum regere' *iz Bjelostjenčeva), u Vukovu* (‚steuern' ‚guberno'. cf. krmiti). Lasno je na dobrom vremenu kormaniti. (U vojvodstvu). Nar. posl. vuk. 166. Kormaniti lađu. Zbornik zak. 2, 695. — *U prenesenom smislu.* Grabļa koja imade držalo s kojim čovik i vaļa i ovu grabļu kormaniti može. I. Jablanci 56.

KÒRMÂNOŠ, *m. vidi* krmar. — *Od maď.* kormányos *(vidi kod* korman). — *U naše vrijeme po sjevernijem krajevima, a između rječnika u Vukovu* (‚der steuermann' ‚gubernator'. cf. krmar). Posluša kormanoša. Vuk, djel. ap. 27, 11. Uhvatio mesto za jednim astalom blizu kormanoša . . . Srp. zora. god. 2, sv. 7, str. 150.

KÒRMÂNOŠEV, *adj. koji pripada kormanošu.* — *U Vukovu rječniku:* ‚des steuermanns' ‚gubernatoris'.

Digitized by Google

KORMANOVAC, Kormanovca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu aleksinačkom. — isporedi* 2. Korman, a. Ńiva u Kormanovcu. Sr. nov. 1868. 5.

KORMANOVICA, *f. mjesno ime u Srbiji u okrugu aleksinačkom. — isporedi* Kormanovac. Ńivu Kormanovicu. Sr. nov. 1875. 775.

KORMANSKI, *adj. koji pripada Kormanu (vidi* 2. Korman). Kormanska *(opština)*. K. Jovanović 94.

KORMÁŃÊŃE, *n. djelo kojijem se kormani. — U Vukovu rječniku.*

KORMATA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Ńiva na Kormati. Sr. nov. 1871. 836.

KORMATURA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Ńiva u Kormaturi. Sr. nov. 1873. 491.

KORMILAČ, *m. u Stulićevu rječniku:* v. argutla *s dodatkom da je uzeto iz brevijara. — nepouzdano.*

KORMILAN, kormiona, *adj. koji pripada kormilu. — U Stulićevu rječniku:* ‚ad gubernaculum spectans'. — *nepouzdano.*

KORMILCE, *n. dem.* kormilo. — *U Stulićevu rječniku:* ‚gubernaculum' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara. — nepouzdano.*

KORMILO, *n. vidi* krmilo. — *U Stulićevu rječniku:* ‚gubernaculum' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara. — nepouzdano.*

KÒRMOŠ, *m. u Vukovu rječniku:* (u Bačkoj) nekaka buba *(s primjerom:)* Muti kao kormoš po sirku. (Vaļa da je ‚kormoš' nekakva buba? U vojvodstvu). Nar. posl. vuk. 184. — *Drugo ne znam. maģ.* kormos *adjektiv je i znači: čađav; kao supstantiv znači vrstu jabuke (ńem.* reinettenapfel).

KORMOŠA, *m. ime volu.* Bastaja, Daruvar. D. Hirc.

KORNELIJ, KORNELIO, *m.* Cornelius, *ime muško.* Kornelij. Korizm. 32a. Kornelio papa. F. Glavinić, cvit. xxv. Što tomačeći Kornelio a Lapide reče... J. Banovac, rasg. 85. Kornelija pape. J. Matović 347. Što vidimo potvrđeno s izgledom Kornelia stotinika. 485.

KORNICA, *f. ime selu u Bosni u okrugu Doņe Tuzle.* Stat. bosn. 88.

KORNILIJE, *m.* Cornelius, *ime muško. — isporedi* Kornelij. — *Po grč. Κορνήλιος. — Od* xiv *vijeka, a između rječnika u Daničićevu:* Korńnilije ‚Cornelius': iguman manastira Vatopeda ‚Korńnilije' 1847. M(on. serb). 127. — Čovjek po imenu Kornilije, kapetan čete. Vuk, djel. ap. 10, 1.

KÒRNÎŽ, *m. tal.* cornice, *mlet.* cornise, *okvir. — U naše vrijeme u Lici.* ‚Vide! lijepa korniža oko one vigure'. ‚Korniž' zovu i onu ogradu vrh ormara'. J. Bogdanović. *i u Dubrovniku.* P. Budmani. — *i u drugom značeńu.* Korniž, stolarsko i drvodjeļsko oruđe kojim šaraju rubove od stvari koje prave. u Dobroselu. M. Medić.

KORNÒVAĻA, *f. tal.* Cornovaglia, *ńeki kraj u Engleskoj (engl.* Cornwallis, *lat.* Cornubia). — *U jednoga pisca* xvii *vijeka koji upotrebļava i latinsku riječ u istom primjeru.* Dioneto kraļ od Kornovaļe ali Kornubije. B. Kašić, per. 142.

KÒRNUBIJA, *f. vidi* Kornovaļa.

KORŃAČ, *adj. u Stulićevu rječniku uz* korńast. — *Kao adjektiv nije pouzdano, ali vidi* korńača.

KÓRŃAČA, *f. životińa pokrivena čvrstom korom straga i sprijeda; ima ih mnogo vrsta koje sačińavaju jedan razred u redu životińa što sad zovu ‚gmazovi' ili ‚gmizavci'. ńeke vrste žive na suhu, ńeke u vodi (i u moru). — isporedi* čančara. — *Stoji često kao pridjev uz* žaba *(vidi). — Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚die schildkröte' ‚testudo').

a. *uopće.* Korńača stoji pokrivena svojom korom. M. Radnić 436b. Kuvaj žabe korńače. J. Vladmirović 27. Da Bog da prometnula mi se leturđija žabom korńačom i po kući mi proskakala! *(može biti da ovdje znači žabu krastavicu, vidi* b). Nar. posl. vuk. 48. Srbļi pripovijedaju da je čovjek (prije nego je korńača na svijetu bila) umijesio pogaču i ispekao kokoš, pa sjeo da jede, a u taj čas rupi kum ńegov na vrata, a on onda brže boļe metne kokoš na pogaču pa poklopi čankom, i tako sakrije od kuma. kad kum otide, a on ustane opet da dohvati kokoš i pogaču da jede, ali se ono sve (kokoš, pogača i čanak) pretvorilo u korńaču (što je sakrio od svoga kuma). i tako postane korńača. Vuk, rječn. *kod* korńača. Rečna korńača. K. Crnogorac, zool. 106. Zemna korńača (Testudo graeca L.). 107. Korńača morska, Chelonia imbricata. J. Pančić, zoolog. 218.

b. Bufo vulgaris, *(žaba)* krastavica. *u Sluńu.* D. Hirc.

c. vrsta gļive. Oblaj. D. Hirc.

KORŃAČAREVIĆ, *m.* bilo do skora prezime u Binguli u Srijemu. M. Medić.

KÓRŃAČICA, *f. dem.* kórńača. — *U Vukovu rječniku.*

KÓRŃAČIN, *adj. koji pripada korńači. — U Vukovu rječniku:* ‚der schildkröte' ‚testudinis'. — *I kod imena biļke:* Kórńačina tráva, *u Vukovu rječniku:* ‚art pflanze' ‚herbae genus'. *odatle i u* B. Šulek, im. 160.

KORŃAK, *m. čovjek koji pjeva u koru (vidi* 1. kor, d). — *Na jednom mjestu* xviii *vijeka.* Zabrania je ovi sveti skup misniku pivajućemu misu po dospitku virovanja napridovati dokle pivci u koru ne dospiju rečeno *(virovanje),* po tom ima *(i)*zreći ‚Gospodin s vami', a ne u vrime dokle korńaci *(štamparskom griješkom* horńaci) pivaju. I. Kraļić 82.

KORŃAST, *adj. na kojemu je kora. — Samo u Stulićevu rječniku:* ‚crustosus, crustatus'.

KORŃAV, *adj. samo u Stulićevu rječniku uz* korńast.

KORÒBÂČ, korobáča, *m. vidi* korbač. — *U naše vrijeme u Istri.* Korobač ‚scutica'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 63.

KOROČ-, *vidi* korač-. — *U Stulićevu rječniku:* koročaj etc., vidi koračaj etc. — *Posve nepouzdano.*

KOROĐ, *m. ime selu u Slavoniji u županiji srijemskoj.* Razdiļe. 150.

KOROGLAŠ, *m. ime selu u Srbiji u okrugu krajinskom.* K. Jovanović 122.

KOROGLAŠKI, *adj. koji pripada Koroglašu.* Koroglaška Reka. M. Đ. Milićević, srb. 944. Koroglaška *(opština).* K. Jovanović 122.

KOROLOGA, *f. ime ovci.* Korologa, ovca što u korov lijega. F. Kurelac, dom. živ. 33.

KOROMAC, koromca (?), *m. vidi* koromač. — *isporedi* koromac. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* koromac, komorac, morac, v. slatki januš.

KORÒMÂČ, koromáča, *m. vidi* komorač. — *Mislim da postaje od* komorač *premješťańem slova, premda se* komorač *nalazi dovnije u kńi-*

Digitized by Google

gama (češ. koromač *uzeto je iz našega jezika). — Od* xv *vijeka (u mletačkom rukopisu, vidi primjere iz Šulekova imenika), a između rječnika u Mikaljinu* (koromač, morač ‚faeniculum, marathum, marathrum'), *u Belinu* (‚finocchio, herba nota' ‚faeniculum' 317b), *u Jambrešićevu* (‚marathrum'), *u Voltiđijinu* (‚finocchio' ‚fenchel'), *u Stulićevu* (‚foeniculum, marathrum' *iz Mikaljina).* Artičoci i sparjoge, koromači i maslene višńe. J. Kavańin 21a. Koromàč ‚silaus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 63. Koromač, vrsta biļa. sjemeńem redi se kruh i načińa se rakija, ital. ‚finocchio', lat. ‚Anethum feniculum'. M. Pavlinović. Koromač (coromaçç u mletačkom rukopisu), češ. koromač (silaus), feniculus, marathrum (u mletačkom rukopisu, Mikaļa), Foeniculum officinale All. (Petter, Lambl, na Cresu), v. Koromač *(znači još što i* motar, *vidi u rječnicima).* B. Šulek, im. 161. — *S ńekijem pridjevima znači i druge biļke.* Koromač divji, 1. Athamanta verticillata Portenschl. (Petter); 2. Ferula glauca L. (Petter); 3. Opopanax chironium Koch (Visiani); 4. Peucodanum (officinale) L. (Danilo). — Koromač gorski (coromaç gorschi u mletačkom rukopisu), ameos (u ml. rukp.), athanasia ammi (Bartulović), 1. Ammi majus L.; 2. Ferula sylvatica Bess. (Visiani). — Koromač slatki (coromaç slatchi), anisum, feniculum romanum (u mletačkom rukopisu), Anisum vulgare Grntn. B. Šulek, im. 161.

KOROMÀČIĆ, *m. dem.* koromač. — *Kao ime drugijem biļkama.* Koromačić, Achillea millefolium L. (u Istri). — Koromačić zimski, Matricaria chamomilla L. (u Istri). B. Šulek, im. 161.

KOROMÀČINA, *f. augm.* koromač.

a. *kao ime drugoj biļci.* Koromačina gorska, saxifraga (Lambl), Pimpinella saxifraga L. B. Šulek, im. 161.

b. *ime seocu u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Razdiļe. 30.

KOROMÀČINAC, koromàčînca, *m. vidi:* Koromačinac (koromačina?), Portenschlagia ramosissima (Visiani). B. Šulek, im. 161.

KOROMÀČNICA, *f. ime biļkama.* — *isporedi* koromač.

a. Koromačnica, Ferula communis L. (u Istri). B. Šulek, im. 161.

b. Koromačnice, vrst gļive (u Istri). B. Šulek, im. 161.

1. KORONA, *f. u spomeniku* xiii *vijeka kao da znači: gora ili boļe brežuļak. — Zar je tal.* corona, *kruna?* Na jednu dolinicu od ke počińe korona, i na glavi te koroni jest jedan velik muel(?) i cer . . . i prek te koroni put veliki . . . Mon. croat. 20—21. (1275 *prepis.* 1546).

2. KÒRONA, *f. mjesno ime. — Vaļa da nije ista riječ što* 1. korona. — *U Vukovu rječniku:* uvrh Ovčara više namastira Sretenija jedna dolina zove se ‚mala Korona', a više ove doline jedan zatavanak, na kome ima i mali izvor ‚velika Korona', a ispod ńih zove se ‚Korunski do'. pripovijeda se da su u stara vremena, kad su ovi namastir naj prije htjeli graditi, bacali ‚krunu' u nebo, da gledaju na kome će se mjestu ustaviti, pa ondje da grade crkvu; i od toga ostalo ime ‚Korona'.

KORONIKA, *f. vidi* kronika. — *Više se puta nalazi u knjigama glagoļskijem* xvi *vijeka, te ne može biti štamparska pogreška. (Složi)* koroniku od vsake ištorije. Transit. 9. Čte se v nikoj koroniki. Mirakuli. 19. Sv. Jerolim v koronikah *(govori).* Korizm. 49b.

KOROPINCUL, *m. nekakva biļka.* Koropincul, Scaligeria cretica (Visiani). B. Šulek, im. 161. — *Može biti od tal.* corbezzolo, *planika.*

KORÒSÂNTE, koròsanâtâ, *f. pl. tijelovo (blagdan). — Od lat.* corpus sanctum *ili od tal.* corpo santo, *sveto tijelo. — U Dubrovniku od* xviii *vijeka. — Gdjeko reče i* krósânte. Na zaglavu osmine korosanata aliti slavnoga blagdana brašančeva. I. M. Mattei 27. Blagdan korosanata aliti Hristova tijela. 28. U prvi petak po osmini korosanata aliti tijela Gospodinova. 249. Božić, uskrs, korosante. Misli. 81.

KÒROT, *m. tal.* corrotto, *žalost za mrtvijem, i osobito crno odijelo što se u takovome slučaju nosi. — isporedi* korota. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kŏrôtâ. — *Od* xvi *vijeka u Dubrovniku, a između rječnika u Mikaljinu* (korot, odiča crna ‚praetesta pulla') *i u Vukovu (gdje je zlo zabiļežen akc.):* kórot, vide korota *s dodatkom da se govori u Dubrovniku.* Povedoše Suzanu, i za ńom hodi muž ńe Joakin i sinovi i kćeri i ostali od kuće kako se pristoji u korotu. M. Vetranić 2, 362. I premda bude ńegovo tijelo sa svom časti i sa svijem korotim ukopano, od duše što mu će se prigoditi? B. Zuzeri 114. A i sveti prorok Joel smrt inako ne izgovara, nego ko dan vas odjeven na crnilo i na korot slijepe magle. 191.

KOROT-, *vidi* korut-.

KÒROTA, *f. vidi* korot. — *U naše vrijcme u Crnoj Gori, a između rječnika u Vukovu:* (u Crnoj Gori) žalost za mrtvim ‚die trauer' ‚luctus' *s primjerom:* U koroti smo. cf. žalost. — Vas grad u korotu stavio za smrt svoje ļubaznice. Nar. prip. vuk.2 261. U Luštici za korotu pošļu ženu odmah kad joj muž umre u pašu za stokom za jednu godinu. Vuk, živ. 197.

KOROTAJ, *m. prezime. — U naše vrijeme u Hrvatskoj.* Schem. zagr. 1875. 207.

KÒROTAN, kòrotna, *adj. koji pripada korotu.* Korotnijem ruhom od Božije nemilosti prikriven. V. Andrijašević, prav. 48. U haļinah korotnijeh. B. Zuzeri 302.

KÒROTNÎK, *m. čeļade koje je u korotu. — U Dubrovniku od* xviii *vijeka.* Ako razgledamo korotnike, kad dva i dva izlaze zajedno iz kuće . . . B. Zuzeri 212. — *I čeļade koje polazi svojte mrtvoga radi sažaļeńa.* Iza toga nastoje, iz kuće, što prije mogu, iztiskat ga *(mrtvoga),* da ne smrdi, da čeļad ne straši; posjedi za koji dan, korotnici, paka svak na svoje posle. B. Zuzeri 252.

KÒROTOVÂŃE, *n. djelo kojijem se korotuje. — U Vukovu rječniku.*

KÒROTOVATI, kòrotujêm, *impf. žaliti (osobito noseći crno odijelo) za mrtvijem (objektom). — Postaje od* korot. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kòrotovâ. — *Od* xviii *vijeka po jugozapadnijem krajevima, a između rječnika u Vukovu:* (po jugozapadnijem krajevima) ‚trauern' ‚lugere', cf. žalíti. — Kad on iz svijeta ovoga odijeli se, tad ga vi ne korotujete. B. Zuzeri 161. Rimski Kraso imaše u svom ribńaku jednu murinu veoma lijepu koju, kad mu je sopisala, plako je i u crnu obučen htio je je korotovat. smijete se na ovo djetinsko zaludjeńe, i smijali biste se vele veće, kad bi se bilo dogodilo da on isti ne bi paka bio ni svoga oca ni svoju djecu pomorenu korotovo. 346. Korotuj ga i mlado i staro. Nar. pjes. vuk. 5, 53. Žena muža korotuje toliko koliko vri zemļana piñata kad se s ogńa digne. (U Boci). Nar. posl. vuk. 80. Muž ženu korotuje od doma do groba, pa od groba do doma.

Digitized by Google

184. Što ne korotova sinovca. V. Vrčević, niz. 59. Da ga za godinu u crnilu ne korotuje. V. Bogišić, zborn. 139.

1. KÓROV, *m. travurina, maj.* koró, *badrljica.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚das unkraut' ‚herba inutilis'). Svakojakog nepotrebnog korova. D. Obradović, basn. 103. Da mu korov na ognjištu narasti. sav. 7. Sokaci s travurinom, s koprivama i s korovom pokriveni. A. Tomiković, gov. 235. Nema ga ni od korova. (Kad koga ne mogu da nađu. ‚Ni od korova', kao pseto kad se vabi, pa iziđe otkud iz korova). Nar. posl. vuk. 202. Zašto je ovdje njiva zarasla u korov. Vuk, pism. 73. S korovom (naj obilnijim zeljem bar u mojoj bašti)... M. D. Milićević, zim. več. 330. Kad preko leta zapeče suša, onda se koje muško obuče u ženske haljine i još se nakiti korovom i drugom travom. živ. srb. 2, 14. Dokle se i on u gustome korovu nije izgubio. Srp. zora. god. 1, sv. 6, str. 127.

2. KOROV, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu šabačkom.* — *Može biti ista riječ što* 1. korov. Njiva u Korovu. Sr. nov. 1866. 306.

KOROVAJTA, *f.* vigiles nocturni, *vidi* patrola, ophoda. — *Samo u jednom primjeru pisca Dubrovčanina* XVII *vijeka, gdje je jamačno ovako značeńe. — Po svoj prilici od srlat.* corvata *(franc.* corvée), *tlaka, robija.* Barabanti i cafi griješe smrtno... ako, kada idu s korovajtom u noći, čine tresku i skandao navlaš za vadit mjedi. I. Držić 307.

KOROVI, *m. pl. mjesno ime, isporedi* 2. korov.

a. *selo u Bosni u okrugu banjolučkom.* Statist. bosn. 39.

b. *mjesto u Srbiji u okrugu valjevskom.* Njiva u Korovima. Sr. nov. 1866. 475.

KOROVLJE, *n. coll.* 1. korov. — *U jednoga pisca našega vremena.* I tko izda u nevolji druga, u domu mu čedo ne plakalo, no korovlje rađalo mu trńe. Osvetn. 1, 51. A Lukova podvornica crna, po njoj klije trńe i korovlje. 2, 29.

KÓRPA, *f. kotarica.* — *Od njem.* korb. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (v. košara) *gdje se naj prije nahodi, u Stulićevu (iz Bjelostjenčevu), u Vukovu* (vide kotarica *s dodatkom da se govori u vojvodstvu po varošima).* Sluge tovarahu na kola sandučiće, velike torbe i korpe od šumskog šibja. Sr. zora, god. 1, sv. 2, str. 26.

KÓRPICA, *f. dem.* korpa. — *U naše vrijeme.* U korpici za ručni rad. Bos. vila. 1886. 82.

KORPORÁCIJA, *f. njem.* corporation, *društvo, zbor.* — *U pisaca našega vremena.* Ako su i privatne osobe ili korporacije već od prije. Zbirka zak. 1, 239. Ter rečene zakonodavne korporacije dadu privoljeńe. 1871. 266.

KORPÒRAO, korporála, *m. lat. i tal.* corporale, *vidi* tjelesnik, prostirka. — *Od* XVI *vijeka.* S korporali čistimi. Nared. modr. ark. 2, 86. Purifikaturi i korporali. 87. Korporali zlamenuju platno u koje zaviše tijelo Isusovo kada ga staviše u grob. M. Divković, nauk. 161a. Vrh korporala, telesnika li, postaviši ga *(tijelo (gospodinovo),* odkrije ga. B. Kašić, rit. 62. Prediše preje za korporale. per. 127. Zapovida *(papa),* da ženska glava nima korporalov tikati. F. Glavinić, cvit. 96b. *(Klara)* crikvi svojoj rubce ter korporale rukami prediše svojimi. 275b. Neka misnik korporalom oči otare tvoje. 376b. Da korporali od platna imaju biti. 432. Savi partikule u korporao. I. Držić 213. Vrati svrhu korporala tri ostije. P. Radovčić, nač. 511. Pokriva misnik patenu pod korporao to jest postav. I. Ančić, svit. 136. Postavi sakramenat na korporale. 223. Hoćemo da se shrani u pisidu, pokrivenu s pokrovom, ali s velom od svile, postavljenu više korporala. M. Bijanković 36. Korporali i purifikatoriji da su čisti. 46. Neka se služe svetom pratežju čistom, navlastito purifikatorijem, i paletom, i korporalom. 108. Korporal valja da je od lanena beza. A. Bačić 358. Kakvim se ne stide služiti korporalom. F. Lastrić, od' 6. Korporal iliti prostirka. A. Kanižlić, bogoljubn. 64. Pokrive čaše koji se ‚pale' zovu, i tilesnike, to jest korporale, prati. I. Velikanović, uput. 3, 182. Korporale, plike i čišńake, oliti purifikature, prati. M. Dobretić 275. Na korporalu oliti tilesniku. 348.

KORPÙRÂO, korpurála, *m. vidi* korporao. — XV *vijeka.* Misalić, korpurali, naglavnik i pročaja. Mon. croat. 112. (1473).

KÒRSEM, *adv. vidi* tobože, tokorse. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide tokorse). Korsem da se kola ne preture. Bos. vila. 1889. 18.

KÔRSIKA, *f.* Corsica, *ostrvo blizu Italije.* — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu.* Otoke Sardinije i Korsike. Š. Budinić, ispr. 133.

KORSOL, *vidi* koršol.

KORŠATI DIO, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Njiva na Koršati Del. Sr. nov. 1868. 267.

KORŠIK, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom.* Njiva u Koršiku. Sr. nov. 1863. 532.

KORŠOL, *m. vidi* koršov. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* koršol, u kojem se na stol vino nosi ‚cyatus'. v. vrč i ostala. — *Ima u Stulićevu:* korsol ‚urceus' *s dodatkom da je uzeto iz Habdelićeva, i* korzol, v. vrč, *ali je jedno i drugo sama riječ* koršol *što je Stulli zlo prepisao.*

KORŠOLIĆ, *m. dem.* koršol. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚urceolus'. v. vrček.

KÒRŠÔV, koršòva, *m. vidi* krčag. — *isporedi* koršol. — *Od maj.* korsó. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* kòršove, kòršovi, *(gen. pl.* kòršóvâ). — *Od* XVIII *vijeka po sjevernijem krajevima, a između rječnika u Vukovu* (vide krčag *s dodatkom da se govori u vojvodstvu).* Natoče mi po pun koršov vina. M. A. Reljković, sat. D3a. Vrč, slavon. bukara, koršov, merica. A. T. Blagojević, khin. 37. Tako se i jedan koršovar u svomu zanatu vlada, jere koršove, kako koje hoće, onako načińa. Đ. Rapić 108. Koršove su porazbili. Jačke. 137. Koršov (‚plutzer'). Zbornik zak. 1853. 1060.

KORŠÒVÂR, koršovára, *m. čovjek koji po svome zanatu gradi koršove.* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Tako se i jedan koršovar u svomu zanatu vlada, jere koršove, kako koje hoće, onako načińa. Đ. Rapić 108.

KÔRTA, *f. tal.* corte, *dvor (vidi* dvor, a *i* b); *ima dva značeńa. — Akc. se mijeńa u gen. pl.* kòrâtâ.

a. *prvo mjesto (dvornica, soba, prohodište itd.) u koje se stupa, kad se ulazi kroz vrata u kuću. — Ovako je značeńe u Dubrovniku od* XVI *vijeka.* Da kuda prohodi? Korta se zatvora. N. Naljeković 1, 277. Ja kortu zaklapam. 1, 279. Korta se otvori. 1, 284. Maska je u korti. (Z). Masku u korti prućem žiri. (Z). Poslov. danič. *ovako je i sad u Dubrovniku.* ‚Vrata od korte; ključ od

Digitized by Google

korte *(od kuće)*, otvori kortu'. *itd.* Korta prema korti *(kao poslovica, kad se dvoje vjenča od jednako plemenita roda)*. P. Budmani.

b. *vidi* dvor, b. — *Od* XVII *vijeka.* Palaci i korte od kraļova imaju bit skule od svake kreposti. I. Držić 267. Jedan u korti dvoreć onoga svoga gospodara . . . J. Banovac, pred. 58. Kad je došla u kortu carevu, sva joj se je poklonila korta. Nar. pjes. istr. 1, 11. Pok je moja *(careva)* korta sagrađena . . . 1, 11. Ona ide u pašinu kortu. 1, 59.

KORTEJAN, *m. prezime.* — *Može biti od tal.* cortegiano, *dvoranin.* — XIII *vijeka.* Mikula Kortejan. Mon. croat. 317. (1230).

KORTEŠICA, *f.* ime livadi. Vinica kod Varaždina. D. Hirc.

KÒRTÎNA, *f. tal.* cortina, *zavjes.* — *Od* XVI *vijeka.* Dođe kada spahu, i kortinu bješe svu razdro. Zborn. 59b. Koprena i kortina od templa razdira se. I. Držić 105. Odkrijem kortinu i pokrovac . . . V. Andrijašević, prav. 29. Zapovida s pritńom, da se digne ono pismo, zašto ću poderati (veli) na komade ove kortine. Đ. Rapić 61. Nut opet kortinu iliti zastor navucimo. 220.

KORTOVIĆ, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* Filip Kortović. Mon. croat. 323. (1550).

KORTUZA, *f. ime bilci (talijanska riječ).* Kortuza, cortusa (u sińskom rukopisu), Cortusa Matthioli L. B. Šulek, im. 161.

KORÙBÂŃE, *n. djelo kojijem se koruba.* — *U Vukovu rječniku.*

KORÙBATI, korùbâm, *impf. u Vukovu rječniku:* ļuštiti kukuruz ‚auslösen (den kukuruz)' ‚solvo cortice'. cf. komiti, sužbati *s dodatkom da se govori po jugozapadnijem krajevima.* — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* korubámo, korubáte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kȍrubâ, *u part. praet. act.* kȍrubao, kȍrubâla, *u part. praet. pass.* kȍrubân. — *Može biti srodno s* 1. kora.

KORUBINA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Ńiva u Korubini. Sr. nov. 1872. 13.

1. KÒRUGA, *f. vidi:* Koruge se prave od drveta poput gobeļe, i meću se oko mlina, da brašno ne odlazi okolo na okolo u rasap ili okoliš. *u Lici.* J. Bogdanović. Kad se od pečene ili kuhane ‚crne bundeve' pojede salo, onda ono što ostane zove se ‚koruga'. djeca se igraju ńome, n. pr. vežu kanap za ńu pa je vuku kao kola. *u Śrijemu.* M. Modić.

2. KORUGA, *vidi* korugva.

KORUGVA, *f. vidi* horugva. — *Od* XV *do* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu (gdje je zlo tumačeno:* ‚navis', *vaļa da je Stulli pomislio na* korabļa, *s dodatkom da je uzeto iz brevijara) i u Daničićevu* (korugьva ‚vexillum'). Ukazaše se otvoreno jerь su neprijateļьje, i načeše sь korugvomь rubiti, plêniti i žeći. Spom. sr. 1, 149. (1420). Kon ńega usajena korugva *(ovako je u staromc izdańu; u akademijskom je popravļeno* horugva, *vidi kod* horugva) ćuhtaše. M. Marulić 13. Kopja s korugvami. 23. Bojna se hvala sva meni svim prikrati, moja se korugva gori dnom obrati. D. Rańina 130a. Korugva im *(końikom)* množ razlika vrhu kopja trepti uvitih *(gen. pl.* korugva *možebiti stoji u ovom obliku samo radi stiha; dodati treba, da je u jednom rukopisu* koruga, *a u drugijem* koruńa, *pisano* korugna, *jamačno jer su prepisaoci pomiješali* n *s* u = v). I. Gundulić 425. Pokle vidiš korugvu od pravde trepećući. M. Jerković 63.

1. KORUN, *m. vidi* krtola, krompir. Korun, Solanum tuberosum L. (Vujičić). B. Šulek, im. 161. — *Može biti od ńem. (u dijalektu)* karunkel. (A. Matzenauer).

2. KORUN, *m. ime muško (tursko?).* Jel' na dvoru Korun keseģija? Nar. pjes. stojad. 2, 5.

1. KÒRUNA, *f. kruna; vijenac.* — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kȍrûnâ. — *Radi postańa vidi* kruna. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (koruna, kruna ‚corona, stephanus'), *u Jambrešićevu* (‚corona'), *u Voltiģijinu* (v. kruna), *u Vukovu* (vide kruna *s primjerom iz narodne pjesme:* Na glavi joj kruna i koruna), *u Daničićevu* (‚corona'). Koji mi posluži svetoj koruni rečenoga kraļevstva našega ugarskoga. Mon. serb. 494. (1465). Koruna jedna srebrna u 13 peča s kamenьjemь s kontrafatijemь. 498. (1466). Svijaše ot cvêtja korunu. Pril. jag. ark. 9. 122. (1468). Opasao ih je korunom od pravde. N. Rańina 170b. ecclesiast. 45, 9. Ne stavi krune od pravde. 178a. paul. 2tim. 4, 8. Pravedni uzeti će kraļevstvo od ljeposti i korunu visoku od ruke Božije. 210b. sap. 5, 17. Sveta koruno. Zborn. 43a. Imati od dobitja korunu. 75b. Moći ćeš primiti anđeosku korunu. 124a. Što li ti na glavu staviše od drače korunu krvavu? N. Naļeśković 1, 110. Svila bih sad bogu korunu od cvitja. 1, 203. Što hoće tej reći krune bez broja o dubju viseći? 1, 317. Ter ti se ja kunu, kom si se rodio, izvrsnu korunu da t' svila jes Klio . . . 1, 327. Kraļica je tuj poznana u koruni pozlaćeni. I. Gundulić 94. Bi okruńen korunom mučenika. F. Glavinić, cvit. 96a. Zaradi krune ugrske. P. Vitezović, kron. 124. Ńega železnom korunom koruniše. 162. Hoću l' caru ugrabit korunu? Nar. pjes. vuk. 2, 82. Pa ugrabi od zlata korunu. 2, 83. Parta moja parta, ti lipa koruna! Jačke. 32.

2. KÒRUNA, *f. mjesto gdje se volovi kod orańa okreću.* — *Može biti ista riječ što* 1. koruna. — *U naše vrijeme u Istri.* Korûna ‚agri extremi ea pars, qua boves in arando revertuntur'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1ftsg. 39.

3. KÒRUNA, *f. ńekakva zmija.* — *Može biti da je ista riječ što* 1. koruna, *jer narod misli da u ńekijeh zmija ima krunica na glavi.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Šta li se beli u moru? ili je pena od mora, ili je riba moruna, ili je zmija koruna? Nar. pjes. vil. 1868. 375.

4. KÒRUNA, *f. ime rijeci, jamačno se misli na Koranu.* — *U narodnijem pjesmama našega vremena, a između rječnika u Vukovu* (‚name eines flusses' ‚nomen fluvii' *s primjerom iz narodne pjesme:* Da počuva čardak na Koruni da ne prođe od Karlovca bane). A poleće poļem kotarskijem, lako ćera i stiže ga brzo, sustiže ga na vodu Korunu. Pjev. crn. 110b.

5. KORUNA, *f. ime žensko.* — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 71.

6. KORUNA, *m. ime muško.* — *isporedi* 2. Korun. — *U narodnoj pjesmi istarskoj našega vremena.* Ne hodi mi za gorom po vodu, za gorom je Koruna vojvoda, niš ne dila neg robi divojke. Nar. pjes. istr. 1, 60.

KORÙNATI, korùnâm, *impf.* sertis redimire, *vijencima kititi, ovjenčavati.* — *Vaļa da nije postalo uprav od* koruna *nego od* okorunati. — *U dva pisca Dubrovčanina* XVII *vijeka (u metaforičkom ili prenesenom smislu).* Od masline kȏ mladice, oko tebe djeca stât će, i veselo od ńih lice tvu trpezu korunat će. I. Akvilini 85. psal. 127, 3. *(Neprijateļ pakļeni)* na to naj veće nastoji, da ti čini na ispovijesti grijehe velike rije-

Digitized by Google

čima korunati i za male ih priprodavati. V. Andrijašević, put. 53.

KÒRUNICA, *f. dem.* koruna. — *Od* xv *vijeka.*

a. *u pravom smislu. — Između rječnika u Bjelostjenčevu* (korunica, krunica ‚corolla') *i u Daničićevu* (‚corolla'). Klobukь jedanь crvena grimiza sa biserомь i sa jednijemь vênačcem одь bisera i sa prstenkомь rubinićemь i sь korunicомь. Mon. serb. 498. (1466).

b. *ovako se zove neki broj molitava (očenaša, zdravijeh marija) što se u nekom redu govore brojeći ih po brojenicama, kralješu. — ovo je po (n)lat. i tal.* corona *i tal. dem.* coroncina. — *isporedi* krunica.

a) naj češće znači što i rozarij, rozario, *ali može značiti i neke druge nize molitava. — Između rječnika u Bjelostjenčevu* (korunica, číslo d. Marije, brojenice ‚corona B. V. M., rosarium'). Tko bude ispuniti rekši svu koliku korunicu rozarija . . . A. Gučetić, roz. mar. 49. Dostoj se primiti ovu korunicu svetoga rozarija. I. A. Nenadić, nauk. 245. — *Vala da je isto značeńe i u ovijem primjerima:* Blaženici se priporučujem, korunicu govorim. M. Držić 134. Tebi hvala, *(Marija),* korunicu veće da t' pojem zavjetujem se. 289. Molitve ine, kakono korunica, saltir . . . B. Kašić, zrc. 53. Rijeti ću poslije korunicu, pokajaću se. M. Orbin 46. O djevice prisveta, ti znaš . . . da sam ti svaki dan govorio korunicu. I. Držić 98. Upisani smo u rozario, u korunicu. B. Zuzeri 206. Moliš Gospi korunicu. 346. Korunicu Blažene Gospe. Đ. Bašić 252. — Običaju se govoriti šeset i tri zdrave marije, uvržene sedam očenaša, koji način od molitve zovu korunicu djevice. A. Gučetić, roz. jez. 318. — Bilo bi dobro da se nauče govoriti jednu korunicu Gospodinovu od tridesti i tri očenaša s pet zdravijeh marija. 318. Ili rozario govoreći ili korunicu Jezukrstovu. I. A. Nenadić, nauk. 196. Poklon i preporuka korunice *(ista se zove na str.* 250: krunica Gospodinova od trideset i tri očenaša, pet zdravijeh marija) prisvetoj i prižalostnoj majci. 256. — Preko mise razlike molitve i korunice govoriti. 283.

b) sam kralješ ili brojenice. Blagosovivši mu kralješ aliti korunicu. A. Gučetić, roz. mar. 24.

c) jedan pisac Dubrovčanin ovako zove svoje besjede (predike, propovijedi) koje je nekijem osobitijem redom držao. Čujući u prošastoj korunici strah i pripas svetoga Joba . . . B. Zuzeri 105. Jedna pripovijes Filipa drugoga kraļa od Špańe dovršila je naj posledńu korunicu, a druga neka počne ovu današńu. 105. Oče, jur je prošo mjesec i po odkad si počeo korunice i pet si ih više ovega i onega učinio. 150.

c. *vidi* kauka. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* korunica cirkvena, krunica crkovnača, kavka ‚tonsura clericalis'.

KORUNINA, *f.* nekakvo stablo (Sabļar, Varaždinske Toplice). B. Šulek, im. 161.

KÒRUNITI, kòrunîm, *impf. ili pf.? vidi* kruniti. — *Postaje od* koruna *kao* kruniti *od* kruna. — *Od* xvii *vijeka po sjeverozapadnijem krajevima, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (korunim, krunim ‚corono, redimio l. diadema impono alicujus capiti'), *u Jambrešićevu* (korunim ‚corono'), *u Stulićevu* (v. kruniti *iz Habdelićeva).* Šalamona učini koruniti na kraļestvo. P. Vitezović, kron. 75. Ugri Vladislava koruniše. 119. Ńega železnom korunom koruniše. 161.

KORUNOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Mileta Korunović. Rat. 92.

KÒRÛNSKÎ DÔ, Kòrûnskôga Dôla, *m. mjesno ime, vidi kod* Korona. — *U Vukovu rječniku:* cf. Korona.

KORUŃA, *vidi kod* korugva.

KÒRUŃÊŃE, *n. djelo kojijem se koruni.* — *U Bjelostjenčevu rječniku: (kajkavski)* koruneńe, *i u Jambrešićevu* (koruneńe).

KORUP, *m. vidi* skorup. — *U jednom primjeru* xvii *vijeka.* Kadno magle tira s korupa morskoga. I. T. Mrnavić, ist. 181. — *nije dosta pouzdano jer može biti da bi trebalo čitati:* s skorupa. *i u* F. Miklošić, über den ursprung der worte von der form aslov. trêt u. trat *ima:* korupa morskoga *s dodatkom da se nalazi u pisca Budinića, ali ne znam gdje.*

KORUŠ, *m. vidi* 1. kor. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* koruš, kor ‚chorus'. 2. koruš angelski, ali red ‚chorus angelorum l. angelicus'.

1. KÒRUŠAC, Kòrušca, *m.* Carantanus, Carinthianus, *čovjek iz Koruške, novslov.* Korošec. — -u- *stoji mj. ńegdašńega* ą. — *U Bjelostjenčevu rječniku (kajkavski* Korušec, *vidi kod* Korutanac). — *I u Šulekovu rječniku:* ‚Kärnthner'. — *U jednoga pisca* xvii *vijeka s* -o- *po nslovenskom obliku.* Prisili Krańce i Korošce . . . P. Vitezović, kron. 62.

2. KORUŠAC, Korušca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Niva u Korušču. Sr. nov. 1867. 248.

KORÙŠATI, korùšâm, *impf. skidati koru (s objekta).* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚decorticare, corticem detrahere'. — *nije dosta pouzdano.*

KORÙŠAV, *adj. vidi* grintav *(o kosi i o čeļadetu).* — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Odmakni se tamo, gade korušavi!' J. Bogdanović.

KORÙŠAVAC, korùšâvca, *m.* naziv za muško koje je korušavije kosa. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ma da me čojk ruži, ne bi ni žalio, van onaj gadni korušavac!' J. Bogdanović.

KORÙŠAVICA, *f. korušavo žensko čeļade.* — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Traži i uzmi pravu curu, šta će ti ona korušavica?' J. Bogdanović.

KORUŠČIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Milisav Koruščić iz Rujčića. M. Đ. Milićević, srb. 347.

KORUŠE, *f. pl. ime selu u Dalmaciji u okrugu spļetskom.* Repert. dalm. 1872. 41.

KORUŠICA, *f. dem.* 1. kora. — *U Stulićevu rječniku:* ‚corticula'. — *nepouzdano.*

1. KORUŠKA, *f. vidi* koruša. — *U Stulićevu rječniku:* v. kora. — *nepouzdano.*

2. KÒRUŠKÂ, *f.* Carinthia, *zemļa u austrijskom česarstvu.* — *Uprav je adjektiv (vidi* koruški) *i misli se:* k. zemļa. — *Oblik je novoslovenski* Koroška. *po ovome je u jednoga pisca* xvii *vijeka:* Nimci u Krańsku i Korošku dojdoše. P. Vitezović, kron. 62. — *U Šulekovu rječniku:* Koruška (zemļa) ‚Kärnthen'.

3. KÒRUŠKA, *f. vidi* Koruškińa.

KÒRUŠKÎ, *adj. koji pripada Korutancima, Koruščima, pa i zemļi (Koruškoj).* — -u- *stoji mj. ńegdašńega* ą. — *Radi postańa vidi kod* Korutanac. — *Oblik je novoslov.* koroški. — *U Voltigijinu rječniku (vidi kod* korutanski); *u naše vrijeme u Šulekovu:* ‚kärthnerisch'.

KÒRUŠKIŃA, *f. žensko čeļade iz Koruške.* — *U Šulekovu rječniku:* Koruška, Koruškińa ‚Kärnthnerin'.

KORUTAN, *f. (?) vidi* 2. Koruška. — *Samo u*

Digitized by Google

Bjelostjenčevu rječniku: ‚Carinthia'. Korotan (o *po nslovenskom*).

KORUTÁNAC, Korutánca, *m. vidi* Korušac. — -u- *stoji mj. ńegdašńega* ą. — *Postaje od stare riječi* Koratь *(nema joj druge potvrde nego u mag.* Koront, *Koruška*; ą *se potvrđuje i novoslovenskijem* o), *ili možebiti uprav od lat.* Carantanus, *čovjek iz naroda (keltskoga) koji je živio u Koruškoj. — U Bjelostjenčevu rječniku: kajkavski (s* o *po nsl.)* Korotanec, Korušec ‚Carinthus', *i u Voltiǵijinu*: Korotanac ‚Carintiano' ‚Kärntner'.

KÒRUTÂNSKÎ, *adj. koji pripada Korutancima (vidi* Korutanac). — *U Bjelostjenčevu rječniku*: korotanski ‚carinthiacus, *gdje ima i adv.*: korotanski, po korotanski ‚carinthiace'; *i u Voltiǵijinu*: korotanska *i* koruška zemļa ‚Carintia' ‚Kärnten'.

KORŮTINA, *f. u naše vrijeme u jugoistočnoj Srbiji, vidi radi značeńa*: ‚Korutina' je predeo među planinama; ono što neki zovu karlica ili basen. Reč ‚korutinu' čuo sam od ļudi u Vukoviku. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 175. — Između Suve Planine, Kruševice, Babičko-Jašuńske planine i Seličevice ona je korutina, koja se zove Zaplańe. 3. — *isporedi tur.* qoru, *zabran, zvjerińak.*

KORVAŃ, *m. vidi* karvan. — *U narodnoj pjesmi bosanskoj našega vremena.* Kud na korvań iđu kiriǵije. Nar. pjes. petr. 2, 111.

KÒRVÎN, *m.* Corvinus, *latinski nadimak ugarskoga kralja Matijaša.* Erdeļani, Maurovlasi, crni i crļeni Latini, gdi 'e vojvoda ńih Unija Korvin?... J. Kavańin 238b.

KORVINGRAD, *m. vidi* Kurvingrad.

KORZOL, *vidi* koršol.

1. KÒS, *adj.* obliquus, *koji prema čemu tako stoji ili se miče da se nagiblje više na jednu nego na drugu stranu (matematički: kad prava linija stoji prema drugoj tako da s jedne strane postaje ugao mańi od pravoga, a s druge veći). — suprotno je* prav *(ne u moralnom smislu). — Riječ je praslavenska, isporedi (stslov.* kosvenъ), *rus.* косой, *češ.* kosý, *poļ.* kosy. — *Jamačno je srodno s* 1. kosa, *ali ne znam, koja bi riječ bila starija (kriv kao kosa, ili se kosa zato ovako zove jer je kriva?).*

a. *kao adjektiv može biti da nije narodna riječ, ali se nalazi u pisaca našega vremena.* Ńih obojicu Turci, u kosom povratku od šanca, kroz mazgale plotunima dočekaju. M. Đ. Milićević, pom. 3, 413. *u matematici se upotrebļava i za ugao koji nije prav.* Kos, arch. tech. math. lat. ‚obliquus', frc., egl. ‚oblique' ‚schief', tal. ‚sghembo, sbieco'; kosa crta, mech. ‚schiefe linie', tal. ‚linea obbliqua, sbieco'; kos kut, ugao ‚schiefer winkel', tal. ‚angolo obbliquo'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

b. *adv.* kòso. — *isporedi* kosimice. — *Između rječnika u Vukovu* (‚schief' ‚oblique'). Koso, adv. ‚schief, schräg', tal. ‚sghembo, obliquamente'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. *kod* kos.

2. KÔS, *m.* Turdus merula L., *ńeka ptica. — isporedi* kosovac, kosovica, kosović. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kosъ, *rus.* косъ, *češ., poļ.* kos. — *Nepoznata postańa. — U množini se obično umeće* ov *(oblika bez* ov *nijesam čuo), te se onda miješa akc.*: kȍsovi, kosóvâ, kosòvima, kȍsove. — *Od ovake je množine postao i oblik* kosov *(vidi) za jedninu. — Između rječnika u Vrančićevu* (‚koosz' ‚merula'), *u Mikaļinu* (kos, kosović, ptica ‚merula'), *u Belinu* (‚merla, o merlo, uccello noto' ‚merula' 483a), *u Bjelostjenčevu* (kos, kosović ‚merula'), *u Voltiǵijinu* (‚koos' ‚merlo' ‚amsel'), *u Stulićevu* (‚merula'), *u Vukovu* (‚die amsel' ‚merula'). Kos zimi jest pritio. M. Radnić 297b. Ne porodi . . . kos labra ni orlića. P. Knežević, živ. 63. Svako se tu srdi, kos čokčuć *(sic).* A. Kanižlić, rož. 6. Kos začokće. 5. Đe kosovi sude. (U šumi đe nema nikakva suda). Nar. posl. vuk. 75. Gdje kosovi sude, tamo neka sudi (t. j. u gori gdje nikoga nema, jer ne zna suditi). *nijesam čuo nigda ove poslovice u ovom smislu, nego naj češće u prijetńi, n. p.*: ‚Naći ću ja tebe gdje kosovi sude', *t. j. gdje nema drugoga suca ni svjedoka nego ja i ti.* Pravdonoša. 1852, 14. Kos ili Kosović ‚Turdus merula' ‚die schwarzdrossel oder amsel'. J. Ettinger 118. Genus Merula Leach. Rod Kos. — Merula merula (L.). Kos crni. S. Brusina, ptice hrv.-srp. (nastavak). 37a. — *Stoji s ńekijem pridjevima u osobitom smislu, ili znači drugu vrstu*: Kos čađavac ‚Turdus iliacus'. Slovinac. 1880. 30b; *ali vidi*: ‚Čađavac' je ime samice i mlade ptice, a ne pripada, kako Vodopić misli, vrsti ‚Turdus iliacus'. S. Brusina, ptice hrv.-srp. (nastavak). 37b. U rječnicima Belinom i Stulićevu nalazi se ime ‚čađavac' što je Vodopić pogrješno mislio, da ga treba proširiti na ovu vrstu (‚Turdus iliacus L.'), dok među tijem spada na ‚Merula nigra'. i tako je žalibog došlo u akademijskom rječniku ime ‚čađavac' za ‚T. iliacus', dok su prava imena za ovu vrstu: po Doderlein-u ‚gitkavac', po Kosiću ‚kosović bijeli mali, kosović crļena potkrila' i ‚cikeļ mali'. naj boļe je dakle ime što ga je zabiļežio Doderlein. 40a. — kos grivasti ‚Merula torquata'. S. Brusina, ptice hrv.-srp. 37b. Šulek, Vukasović i drugi pisali su ‚kos grivasti'. 38a. — kos morski, *vidi* modrokos. *u Mikaļinu rječniku*: kos morski, modrokos ‚passer solitarius', *u Bjelostjenčevu*: kos morski ‚passer solitarius', modrokos. — *to isto znači u jednoga pisca našega vremena* kos samotnik, *ali jamačno nije narodna riječ, nego je načińeno po lat.* passer solitarius *i tal.* passero solitario. Poput kosa samotnika u mutnom gluharu. M. Pavlinović, razl. spisi. 63. — vodeni kos (Cinclus aquaticus Biss.). K. Crnogorac, zool. 91. — Kos vodeńak ‚Cinclus aquaticus' ‚die wasseramsel'. J. Ettinger 119. Vodeni kos ‚Cinclus aquaticus'. Borci kod Daruvara. D. Hirc. Vrti g....om kao vodeni kos. (Kad ko nemirno sjedi ili ide). Nar. posl. vuk. 40. Mi smo načelno odbacili onakva imena, koja makar da su narodna, sadrže u sebi zoološku zabunu, kao što je ovdje *(kod roda* Cinclus) slučaj, jer ‚kos vodeńak' nije nikakav kos u zoološkom smislu. mnogi su, istina, hrvatski i srpski pisci prihvatili to ime, a i ńemački se zove ‚wasseramsel', talijanski ‚merlo aquaiolo', rus. водяной дроздъ, poļski ‚pluszc wodnokos' itd. ali nam to ne smije smetati, jer osjem navedenoga razloga, imamo još i drugi, a to je, prihvativši ime ‚kos vodeńak', morali bismo dosļedno upotrebiti trinomium, jer ima više oblika kosa vodeńaka. s toga ćemo mi prihvatiti ime ‚brļak' po predlogu prof. M. Medića (Letopis matice srpske, kń. 159, str. 128), i ako je ova riječ isto što je i čvorak, škvrļ itd. S. Brusina, ptice hrv.-srp. 55b.

3. KÔS, *m. prezime. — Jamačno je ista riječ što* 2. kos. — *Od* xv *vijeka.* Matej Kos. Statut. kastav. (1490). 204. Kos. Schem. zagr. 1875. 204.

4. KOS, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu jagodinskom.* Ńiva na Kosu. Sr. nov. 1861. 364.

1. KÒSA, *f.* falx fenaria, *oruđe (kao veliki nož*

Digitized by Google

nakrivljeni na dugoj motki) kojijem se trava i sijeno reže (kosi). — *Akc. se mijeña: (možebiti u dat. sing.* kȍsi), *u acc. sing.* kȍsu, *u voc. sing.* kȍso, *u nom., acc., voc. pl.* kȍse. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov., češ., polj.* kosa, *rus.* коса. — *Postaje nije dosta jasno, isporedi* 1. kos *i* 2. kosa. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚falx'), *u Mikalinu* (kosa za sijeno ‚falx foenaria, foeniseca pratensis'), *u Belinu* (‚falce, stromento noto da segar l' herbe e biade' ‚falx'; ‚falce da fieno' ‚falx foenaria' 300a), *u Bjelostjenčevu* (‚falx, falx foenaria, falx pratensis, falx foeniseca'), *u Jambrešićevu* (‚falx'), *u Voltiđijinu* (‚falce, fienaja' ‚sichel'), *u Stulićevu* (‚falx foenaria'), *u Vukovu* (1. ‚die sense' ‚falx foenaria'. — 2. ćurčijnska kosa ‚das absieheisen').

a. *u pravom smislu.* Z luga kose noseć prid grad ih staviše. B. Krnarutić 30. Prisiče zmiju kosom. J. Banovac, pred. 15. Ljute kose kosci donesoše, ter po poli Turke izkosiše. And. Kačić, razg. 234a. Sad j' udrila kosa u sijeno, kose Turci široke livade. Nar. pjes. vuk. 4, 51. Dok udari kosa u sijeno. Ogled. sr. 185. Junak kosom, a devojka srpom *(povališe travu).* Nar. pjes. istr. 2, 36. Doć' će kosa do brusa. (Mjesto ‚do brusa' govori se i ‚do kamena'). Nar. posl. vuk. 69. Namjerila se kosa na brus. 189. Zame on kosu, grabji i vili. Nar. prip. mikul. 89.

b. *u metaforičkom smislu.*

a) smrt se slika s kosom kojom kosi ljude. — *vrlo često u pisaca.* Smrt nosi oštru kosu, otpasti je s lica nosu. Pril. jag. ark. 9, 79. (1520). I kada privrlu i britku će *(smrti)* kosu ugledam na grlu. N. Dimitrović 48. Pravo se jur piše, da tvoja *(smrti)* kosa taj sve vrhe naj više rezat gre na svit saj. D. Ranina 126—127. Smrt ne prašta ni plemenu muškomu ni ženskomu, nego jednako nosi svrhu svije svoju nemilostivu kosu. P. Posilović, nasl. 13a. Poginuše ńih djetići nesmotrne smrtne od kose. J. Kavańin 120a. Kosa od smrti svijeh nas do cigloga požńeti će. B. Zuzeri 12. Smrt bez obzira mahala je svojom kosom. 102. Smrt kosu nosi na ramenu. V. Došen VII. Što god svrhu zemje dubi, to sve smrtna kosa gubi. 49b. To je smrti kosu dalo. 174b. Jednom kosom smrt poseca. J. Rajić, pouč. 1, 145. Baba crna *(smrt)* kosu nosi o ramenu svome. Osvetn. 2, 178.

b) metaforički, o zlom jeziku. Pak neka se *(svak)* drćuć čudi nenavidni*(h)* dilu ljudi, nenavidno koji zinu, da svit sruše i ukinu; pak na svitu kad pokose, i pram nebu kosu nose, od jezika kosu nose da i Boga ńom pokose. V. Došen 144a.

c) u jednom primjeru također metaforički o svińi (što pase travu kao da ima kosu a ruje kao da ima motiku). Sviña nosi dvoje oružje: kosu i motiku. Stat. polj. ark. 5, 268.

c. *mjera za livade, valja da je koliko jedan kosac može pokositi u jedan dan.* Livada od 20 kosa trave. S. Magazinović u M. Đ. Milićević, srb. 488. — *isporedi* kosac, b, *a).*

d. *u prenesenom smislu, dva naj duga pera na repu u pijetla, koja su zavinuta kao kosa (ili bolje kao srp). u Božjakovini.* D. Hirc.

e. *u prenesenom smislu, nekakvo oruđe u ćurčije.* — *vidi u Vukovu rječniku.*

f. *vidi* 2. kose.

2. KÒSA, *f.* capillus, capilli, coma, *dlake na glavi (ne na licu) u čeljadeta.* — *isporedi* vlasi *(kod* vlas). — *Akc. je kao kod* 1. kosa. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov., polj.* kosa, *rus.* коса, *(i stslov.* космъ, *češ., polj.* kosm, *rus.* косма); *kao da je starije značenje bilo pletenica ili vitica (vlasna), vidi i lit.* kasa *(pletenica).* — *Po svoj je prilici isti korijen što u* česati, *t. j.* kes. *vidi i lit.* kasyti, *česati.* — *Teško je kazati, jeli srodno s* 1. kosa *(nakrivljeno obličje u ove i u vitice? isporedi i* 1. kos; *ili je korijen* kes, *kao lit.* kasti, *značio isprva kopati, iskopavati, pa od toga postalo* 1. kosa, *a poslije ostalo samo preneseno značenje: česati? jeli* kosmъ *postalo nastavkom part. praes. pass. od korijena* kos? *vidi* kositi). — *Nejasno je i indoevropsko postanje: ima s jedne strane snskrt.* keśa (capillus), *s druge snskrt.* kesara *(naj češće griva) i lat.* caesaries; *ali ni u jednom ni u drugom vokal ne odgovara slavenskom.* — *S istijem značenjem kao* kosa *nahodi se množina* kose, *ali ne tako da bi se onda upotrebljavala jednina* kosa *za jednu dlaku; tako u Dubrovniku gdje se govori u množini, rijetko će ko kazati* kosa *za dlaku, a ko dobro govori reče svagda* dlaka kósâ. *vidi i:* Od svuda su vrhu lica vlase od kosa raspustile. I. Gundulić 385. *samo u ovom primjeru:* Udaralo u tamburu đače: tambura mu od suvoga zlata, žice su mu kose devojačke. Nar. pjes. vuk. 1, 451, *stoji* kose *kao prava množina (svaka je žica jedna dlaka!) ali je i to drukčije ovdje:* Kod bunara crni Arapine, u ruci mu od zlata tambura i na ńoj je kosa đevojačka *(ne jedna dlaka).* Nar. pjes. kras. 1, 119. — *premda je jednina starija, množina se nalazi vrlo često i prošlijeh vjekova češće nego jednina: naj stariji je primjer za množinu u* Aleks. novak. 149. *množina se upotrebljava osobito na zapadu i na sjeveru, te se nalazi svagda u Dubrovčana* (kosa *u* N. Naljeković 1, 314), *u Dalmatinaca (gen. sing.* kose, *možebiti radi slika.* H. Lucić 246; *nom. sing.* kosa. And. Kačić, kor. 139), *u Slavonaca* (kosa. A. J. Knezović 205), *u Bokelja, Crnogoraca. u Ličanina Došena ima jedan put jednina* kosa (44b), *a dva puta* kose (16a. 35b) *što je množina prema* kosa (coma). *u narodnijem pjesmama češće je* kosa *nego* kose, *ali se i ovo nalazi dosta često, i to gdjegdje, ali rijetko, i u istočnijem pjesmama (vidi sprijeda primjer iz* Nar. pjes. vuk. 1, 451). *Vuk svagda piše* kosa *(kao i u rječniku).* — *U pisaca dubrovačkijeh i dalmatinskijeh nalaze se i oblici za nom., acc., voc. pl.* kȍsi, *za gen. pl.* kȍsî, *i to u poeziji, ali ne svagda radi slika. ove su oblike jamačno načinili sami pisci, onako kao n. p.* vil, stril *od* vila, strila, *ali ih nema nigda u jednini. (drugo je u ovom primjeru gdje je* kosi *po onom govoru isto što* kose: Kosi ńin zlatno spravi pod klobučići. Nar. prip. mikul. 30). — *Između rječnika:* kosa *u Vrančićevu* (‚coma'), *u Bjelostjenčevu* (v. perčin), *u Voltiđijinu* (‚chioma, capellatura' ‚aufgeschlagenes haar'), *u Vukovu* (‚die haare' ‚capilli'); — kose *u Mikalinu* (kose, vlasi ‚capillus, capillitium, caesaries, crinis'), *u Belinu* (‚capellamento, capellatura, tutti i capelli del capo' ‚capillamentum' 168a; ‚zazzera, capigliera' ‚coma' 788a), *u Bjelostjenčevu* (v. lasi), *u Stulićevu* (‚capilli, coma').

1. *u pravom smislu.*

a. *uopće.*

a) kosa. Neg ona da gubi jedan vlas iz kose. H. Lucić 246. Ne znade, na glavi jel' ńegova kosa. A. J. Knezović 205. Ńoj su *(planini)* kose i kalpaci tavne magle i oblaci. V. Došen 16a. Za kosom joj sunca donesite. Nar. pjes. vuk. 1, 16. Kosa joj je kita ibrišima. 1, 157. Ko ti dade mlade voke... i bič kosu devojačku? 1, 161. A još većma zamirisa kosa, čini mi se, mog milog Omera. 1, 258. Pa govori božur cvet: ‚Oj ti ružo rumena, da je meni tvoj miris, na

Digitized by Google

mlogo bi dospeo: junacima za kalpak, devojkama za kosu'. 1, 278. Ufatite mladu momu, njerite joj kosu s mačem. 1, 337. Seja dade kosu s upletńakom. 1, 430. U Bogdana lopu seju kažu, što je lepa, kosa joj još lopša. 1, 536. I gori joj kosa navrh glave. 2, 13. Kosa mu je do zemļice crne, polu stere, polom se pokriva. 2, 403. Lepa ti si seko! mlađa bila! al' te, seko, kosa pokvarila; jer si tako, seko, osodila? 2, 418. A vama je i kosa na glavi sva izbrojena. Vuk, mat. 10, 30. Kosa mlada na grobļe junačko sipļe li se bulah ka' Srpkińah? P. Petrović, gor. vijen. 37.

b) kose. Suzami poče umivati noge ńegove i kosami od glave svoje otirati. N. Rańina 85a. luc. 7, 38. Jakost koju imaše u kosah. Zborn. 6a. Uzdahe ti nose tvoji družbenici, mlade mome kose, a pisni knížnici. P. Hektorović 62. Pozrite na lica s krvavijem kosami. N. Naļešković 1, 113. Jaoh meni! tko me će vezati kosami, ke moje nesreće staviše pod kami? 2, 109. Ako bih bradu ostrugao, ali kose ne tajo. M. Držić 199. Tecijaše krv Božja s glave po kosah. B. Kašić, is. 65. Ļudi s glavom crnijeh pasa, žene, od zmija kijem su kose... I. Gundulić 473. Da mrtvu ńemu od mene budu prahom izmrļane kose. Ġ. Palmotić 2, 121. Ńegova sva jakost bijaše mu u ńegovi kosa. P. Posilović, cvijet. 138. Suze poče prolijevati, i noge mu umivati, i čistijaše obadvije pramim kosa glave svoje. I. Akvilini 108. Na tančace tu lepeću, plesću im ruke, blisću im kose. J. Kavańin 499b. Kako se zgodi Absalonu komu kose zadjele se za granu hrastovu doniješe poraz. I. Đorđić, salt. 208. Kad me za kose vađaše Mauro... ben. 127. Kose na glavi. A. Bačić 469. Bi za kose potezan. J. Filipović 1, 87a. Kada se probudi, ostaše mu kose kao u jednoga starca od 100 godina. F. Lastrić, od' 137. Noge ńegove kosama glave svoje tarijaše. F. Lastrić, test. ad. 37b. Teško bi bilo ńe kosama i leđim, kad bi je se ti dokapao. ned. 224. Imadijau kose prilične kosama ženskima. E. Pavić, ogl. 675. Nosi pamet za kosami. (Z). Poslov. danič. Uze ga angeo za kose. E. Pavić, ogl. 419. Nego ih drmaju za uši, nego ih potežu za kose. Đ. Bašić 320. I ako te za kose popanem. M. A. Reļković, sat. G1b. Za ran' nama snahu dovedite, u kosam' joj sunce donesite. Nar. pjes. vuk. 1, 16. Zaboravi sagbag u kosama. 1, 479. Kad je meni snaha Vidosava savezala kose za direke. 2, 112. Kose joj *(Jugoslaviji)* spleo oko svoje ruke Madar. M. Pavlinović, razg. 14.

c) kosi. Jer slavi ńe obraz i kosi. Š. Menčetić 7. A koga ńe kosi ne bi još zanile. 24. Ńe prami od kosi. M. Držić 5. Ńe kosi zaisto take su prigode... D. Rańina 2b. Od kosi dva prama, koraļne dvi usti, iz kih se be*(s)* srama slatka rič izusti. 46a. O usti, o kosi, o slatki pogledu, za kime me misli u slasti sve gredu. 84a. On se *(Kupido)* od mene *(Venere)* često ukrada, ter se u vaše krije kosi. S. Bobaļević 228. Na grobu od zgora pram kosi ležaše. D. Zlatarić 21a. Čim ńe vlažni pram od kosi tiho prši s hlatka blaga, iz zlata joj biser rosi. I. Gundulić 406. Kip je za ovijem, komu od kosi vrh pleći se vlas prostira. 428. Tač lijepe tve su kosi, ljepše prame da ne nosi slavna zora vrhu čela. Ġ. Palmotić 2, 25. Izgubiće krunu s kosi. P. Kanavelić, iv. 472. A nakitnijeh vrhu kosi trepte cvatni perivoji. J. Kavańin 37a. Krunu... svu kameńa draga punu vrhu kosi za ures mu stavio si. I. Đorđić, salt. 60.

b. *pridjevima (i participima, vidi* c*) kaže se kakva je kosa.*

a) po boji. aa) crna, mrka, tamna *itd. nemam nijednoga primjera. — bb)* rusa, plava, žuta, zlatna (zlata, zlaćena, pozlaćena) *itd.* Ona rusu kosu kunijaše: ‚Bog t' ubio, moja koso rusa!' Nar. pjes. vuk. 1, 338. A ńoj rusu kosu zapališe. 2, 179. Onu vil ka me zaplete rusijema kosami, niz bil vrat ke lete. N. Naļešković 2, 19. Gospoje koja me saveza rusijemi kosami. 2, 69. Rane mu kosami rusima sve traše. D. Rańina 28b. Ruse kose ‚capelli rossi' ‚capilli rufi'. A. d. Bella, rječn. 168b. Ńe čarne oči, ńe ruse kosi. M. Držić 173. Imah ruse kosi. D. Zlatarić 39b. — Zlatni prami dugačkijeh plavijeh kosa. B. Zuzeri 52. Na tebi su inostrane plave kose. 232. — Opuznite silom žute kose. P. Vitezović, odil. 55. Žute kose ‚capelli biondi' ‚crines flavi'. A. d. Bella, rječn. 168a. Bila je *(divica)* kano pšenica žutih kosa. A. Kanižlić, utoč. 603. Brzo ti mu oplete žute kose djevojačke. Nar. pjes. bog. 137. Kamo će mi žute kose tvoje? Nar. pjes. istr. 1, 10. Niz koju *(košuļu)* svud zlatna letiješe kosa ńoj. N. Naļešković 1, 314. Rodi mu sina zlatne kose i zlatnijeh ruku. Vuk, nar. pjes. 2, 61. A zlatne tve kose svijetlom se satvore. N. Naļešković 2, 85. Svaka *(vila)* ima zlatne kose. Ġ. Palmotić 2, 16. Zlatne kose ‚capelli biondi' ‚crines flavi'. A. d. Bella, rječn. 168a. Zlatno cvijetje zlatom svito zlatnijem trepti nad kosama. I. Đorđić, uzd. 41. Rodiću ti sina do godine zlatnih ruku i zlatnijeh kosa. Nar. pjes. vuk. 1, 566. Krilata čoeka zlatnijeh kosa dugijeh do peta. Nar. prip. vuk. 192. Jak na nebu zrak sunčani sjaju vaše zlatne kosi. S. Bobaļević 230. Nu što ćemo cvilit prije u tvoj smrti, lijepa vilo, ali zlatne prame od kosi, ali ostale tve ljeposti? I. Gundulić 265—266. Crne oči, zlatne kosi, a rumeno lice ima. 299. Čisti zlatni pram od kosi na vjetric je tih razplela. 380. Zamjerna je ljepos mila, sunčan pogled, zlatne kosi. Ġ. Palmotić 1, 33. Jedne *(vile)* podsmijeh blazni draže, zlatni druge pram od kosi. P. Sorkočević 575b. — Kad naj prija tvoje vidih zlate kose. H. Lucić 209. A ńe zlatim pramim kosi vjetric maha. A. Sasin 183b. Ter posjesti drugoj bude zlate kosi i ohole. S. Bobaļević 231. — Bijele vile, neće vam se lišce sjenovati, ni zlaćene kose prelijevati. Osvetn. 2, 8. Kosi zlaćene. F. Lukarević 109. Uviti od zlaćenijeh svojijeh kosi. I. V. Bunić, mand. 16. — Pozlaćene kose i perčina. Nar. pjes. juk. 117. *(po smislu pripadaju amo i ovi primjeri:* Svjetļe su ńih kose neg žica taj zlatna. N. Naļešković 1, 202. Al' ne znaš, tve kosi, ke sjaju zlatom sad...? H. Lucić 218. Veruj mi će tvoje kosi prisivati čisto zlato. A. Čubranović 147. M. Pelegrinović 192. Želi zlato, biser želi, nu još želi blago draže, zlato od kosi, biser bijeli, sred ńe usti ki se kaže. I. Gundulić 461. Ugļen oči, zlato kosi, snijeg i koraļ lice ima. P. Kanavelić, iv. 29). — *cc)* crļena *(za* riđa kosa *nemam primjera).* Crļene kose ‚capelli rossi' ‚capilli rufi'. A. d. Bella, rječn. 168b. Imadiše kose crļenkaste. And. Kačić, kor. 160. — *dd)* sijeda, bijela. Voļela bih s'jedu kosu plesti. Nar. pjes. vuk. 2, 238. Tako sijedu kosu ne plela na očino ognište (ili ‚prijeklad)! (đevojačka). Nar. posl. vuk. 310. Ki su sijedijema kosama obujmil' život moj. N. Dimitrović 56—57. Sijede kose ‚capelli canuti' ‚cani'. A. d. Bella, rječn. 168b. — Bijele kose ‚capelli bianchi' ‚capilli albi'. 168a.

b) drukčije, n. p. kaše se da je kosa ruda. Kose mu su zarudjene, crne oči, vedra slika. Ġ. Palmotić 1, 96. Rude kose ‚capelli crespi e inanellati' ‚capilli crispi'. A. d. Bella, rječn. 168b.

Digitized by Google

Njeka za pram rudi od kosi, za ruku onu ova nosi. I. Gundulić 401. Jošter dobro nijesi oplela tvoje zlatne rude kosi. Ġ. Palmotić 2, 8. Nuti prama rudijeh kosi, ke ona plete svjetle od zlata. 2, 426. Zlatne rude kosi. P. Kanavelić, iv. 420. *(može biti da* obao *znači ovdje što i* rud: Šesti reče: ‚Kako ti imaš oble kose?' A on odgovori: ‚Umjeteostvo ne stoji u kosah ma u srcu'. Pril. jag. ark. 9, 75. (1520).). — duga. U žene je duga kosa, a kratka pamet. Nar. posl. vuk. 329. *(vidi i:* Kog' su ļube dosle sjetovale s dugom kosom, a pameću kratkom? Nar. pjes. vuk. 2, 532). Duge kose ‚capelli lunghi' ‚capillus promissus'. A. d. Bella, rječn. 168b. Bio je star, sid, velike brade i dugih kosa. A. Kanižlić, utoč. 533. Vidi da mu je koža tvrda, . . . kose duge. M. Zoričić, zrc. 60. Bježeći zanošaše mu vjetar duge kose. Đ. Bašić 14. Svemu mi je rodu omiļela: . . . mojoj braći stasom i uzrastom, mojim sekam' dugijem kosama. Nar. pjes. vuk. 1, 371—372. — sitna. Moja sitna kosa. Nar. pjes. vuk. 1, 171. — gusta. Kamo s glave kosa gusta? V. Došen 44b. — vlasata(?). Oni mili zapadnik s mojima vlasatima poigraje kosama. G. Peštalić 167. — uskuštrata. Kose uzkuštrate i rasute. B. Leaković, nauk. 247. — rastrkana. Kose rastrkane ‚capelli sparsi' ‚fusi crines'. A. d. Bella, rječn. 168a. — Puzne kose, opuzļive kose ‚capelli che cadono' ‚capilli fluentes'. 168a.

c) amo mogu pripadati i primjeri u kojima se govori o kome što nosi na glavi ne svoju kosu (vidi vlasuļa). Pristavio sam tuđe kose, i opleo u cklo prame. I. Gundulić 156. Na tebi su inostrane plave kose. B. Zuzeri 232. Lažive kose, mrtve kose ‚pellucca, capelli posticci' ‚mentiti capilli'. A. d. Bella, rječn. 551a. Kose pristavļene, lažive kose ‚capelli posticci' ‚coma adsciticia'. 168a. Pristavļenih vrhu kosi trepte od cvitja perivoji. I. Gundulić 221. — *suprotno prema predašnjemu.* On mi kaže da su ono ńezine prirodne kose. G. Zelić 242.

c. *radnje oko kose.*

a) kosa se može uopće gojiti, hraniti. Tko je ńojsi kosu odgojio? Bos. prijat. 1, 34. Gojte kose, divojke! Nar. pjes. istr. 2, 162. — Hraniti kose ‚portar la zazzera'; ‚comam nutrire'. A. d. Bella, rječn. 788a. — *slično je i* nositi. Da ne nosite duge kose. Đ. Bašić 260.

b) mnogo se radi oko kose kao nakit (naj češće se radi oko svoje kose, ali se može i oko tuđe), n. p. može se kosa: aa) češļati. Do korizme nikada kosa ne isčešļaj. F. Lastrić, ned. 197. I očešļaj svoju rusu kosu. Nar. pjes. vuk. 1, 60. Sedila Kosana, te kosu češļala. 1, 109. Dvor pomela, kose očešļala. Nar. pjes. herc. vuk. 196. Da *(sunašce)* ogleda svoje lišce o vrhove Durmitora, jesu li mu obrve ubrane i zlaćene kose očešļane. Osvet. 2, 111. — *gladiti. (Divojka)* pokraj puta žutu kosu gladi. Nar. pjes. istr. 1, 16. — *bb) plesti uopće ili na različne načine.* Kose spletene ‚capelli intrecciati' ‚capilli intexti'. A. d. Bella, rječn. 168a. Ne plet' na mač kose. Nar. pjes. vuk. 1, 104. Ni sam suncu kose plela, nit' mjesecu dvore mela. 1, 161. Te plete kosu široko. 1, 359. A oplela kose na osmoro. Nar. pjes. herc. vuk. 164. — Za toj splitaj zlatom kosi. N. Pelegrinović 183. — Prodijeliti, rasdijeliti kose; zagladiti kose u prodio ‚partire i capelli per mezzo' ‚capillos distinguere'. A. d. Bella, rječn. 168b. — *cc) sviti, saviti, saviti, svezati, skupiti itd.* Onaj vila, ka bisernijem trakom kosi biše lipo svila. D. Rańina 106a. Prosuše sve kosi u vjenčac savite. S. Gučetić 279. Savi kosu, metnu kalpak na ńu. Nar. pjes. vuk. 1, 594. — Kojom bjeh ja ista ńe kosi savila. D. Zlatarić 64b. — Jedan dio zlatnijeh kosi sveza. I. V. Bunić, mand. 5. — Ti skupi kosu na rame. Nar. pjes. vuk. 1, 310. — *dd) ruditi.* Zlatni pram od kosi, tih vjetric ki svudi niz bio vrat raznosi, tuđijem se ne rudi. I. Gundulić 145. Svilu oblačim, cvijetak nosim, resim lice, kose rudim. 222. Jedan dio zlatnijeh kosi sveza, srudi. I. V. Bunić, mand. 5. Na tebi su inostrane plave kose narudjene. B. Zuzeri 232. — Ogleda se i pak kose trudi, s vrućim gvožđem, da zori naudi. J. Krmpotić, mal. 22. — *ee) prahati.* Kose naprahane. B. Zuzeri 232. Jer potrusi s ńime *(s praškom)* kose svitle. J. Krmpotić, mal. 23. — *ff) mastiti, mrčiti itd.* Ako si mastila kose . . . B. Kašić, zrc. 66. Mrči kose. J. Kavańin 11a. — *gg)* pozlatiti *u ovom primjeru stoji u metaforičkom smislu (o bogatom daru).* Te mu Mijo čedo okumio, kose mu je zlatom pozlatio. Nar. pjes. juk. 609.

c) suprotno prema značenju kod b) (osobito kod b) bb)) kaže se da se kosa raspleće, razvija, prosipļe, pušta (drugo je kod e)), raspušta, raskosava itd. Kose raspletene ‚capelli strecciati' ‚sparsi crines'. A. d. Bella, rječn. 168a. Staše kraļica nad onom prilikom sva plačna i žalosna, u crno obučena, kosam raspletenim. J. Banovac, razg. 163. Vidjele bi se mladice s kosama raspletenijem. Đ. Bašić 174. Rasplitaću žute kose moje. And. Kačić, razg. 36a. Rasplela sam rusu kosu, rusu kosu do pojasa. Nar. pjes. vuk. 1, 350. Gologlava, kose raspletene. 1, 425. — Ove duńe i jabuke, ke sam brala o ponoći sama, uza me da nije duha, ni od vitra čuti ćuha, razviv kose sve do pasa. S. Bobaļević 208—209. — Divica Marija prosuvši kose svoje . . . M. Divković, bes. 389b. Pogljedah na kosi, prosute po pleći. Đ. Baraković, vil. 27. S lijevom nogom stane izutom, raspasanoj u haļini, prospe kose . . . I. Gundulić 300. Prosuti kose ‚sciogliere o strecciare i capelli' ‚crines spargere'. A. d. Bella, rječn. 168b. — Pušta dva prama od kosi niz lička gorušta. Š. Menčetić 18. Rusu sam kosu puštala, a drobni biser prosula. Nar. pjes. vuk. 1, 309. — Kose do zemļe raspusti. Aleks. novak. 149. — Zlatni bješe pram od kosi niz vrat razkosala. P. Kanavelić, dubrovn. 6. — *može amo pripadati i ovaj primjer u kojemu se govori da se sama kosa prosipļe:* Kose mu se prosuše niz ńegovo b'jelo čelo. Nar. pjes. bog. 219. *i ovaj u kome se kaže da kosa pada:* A za ńime Šćepanović-Vuče na ńegova kosmata vrančića, pala mu je kosa do kopita. Nar. pjes. vuk. 4, 391.

d) kosa se skraćuje (nožicama) ili se posve snima s glave (britvom), po tome se može kosa: aa) strići, resati. Bivši ostrigo plave kose. B. Zuzeri 106. Kose ostrižene opet restu. J. Banovac, pred. 13. Robje bi išlo ostriženi*(h)* perčina i kosa. F. Lastrić, test. 223a. Za pogrdu vire krstjanske *(svetome Petru)* bradu obrijaše, kose oko glave ostrigoše. A. Kanižlić, kam. 224. Kad mu ostriže kose s glave. Đ. Bašić 151. Razumivši Job te glase žalosne, razdri svite svoje, ostriže perčin aliti kose. And. Kačić, kor. 57. Kada se posvetivaju Bogu ostrižući kose. J. Matović 291. Strigući vlastite kose onomu koji prima tonsuru. M. Dobretić 285. — S kosama svoje glave odrizanima. I. Velikanović, prik. 75. Za Đurđem je kosu odrezala, za đeverom lice izgrdila. Nar. pjes. vuk. 1, 217. Kosu reže ostarila majka, kosu reže, pa vinograd veže. 3, 169. — *bb) brijati.* Budući *(Samsun)* zaspao na krilu Dalile, čini mu ona obriti kose. And. Kačić, kor. 139. Jedni miju, drugi kosu briju. Nar. pjes. vuk. 2, 254. Te se omi i kosu obrija. 3, 140.

Digitized by Google

Te joj rusu kosu obritvio. 3, 350. U Hercegovini i ženskoj đeci briju kosu. Vuk, poslov. 86. — *u jednom primjeru* ostrugati. *(Mačem)* pъvrьhь glave udari i vasь vrьhь helьma ъdsiječe i kъse z glave ńegъve kakъ britva ъstruga. Aleks. jag. star. 3, 265 *(na dno strane).* — *i uopće dignuti.* Što čini britva oštra? Digne kose i očisti glavu. F. Lastrić, ned. 71.

e) u suprotnom značeńu prema d) kaže se da se kosa pušta, popušta, ostavļa itd. Mlađa sestra ne smije pustiti kose dok se starija ne isprosi. Vuk, poslov. 86. Za koga je dika kosu popuštala? Nar. pjes. vuk. 1, 630. Neka ostavļa kosu na glavi svojoj. Đ. Daničić, 4mojs. 6, 5.

f) gdjegdje se kosa (naj češće od žalosti) skube, trga, guli, čupa itd. Počnu kose skubsti, plakat. B. Zuzeri 377. Skube kose od velike žalosti. Đ. Bašić 5. — Trgaše kose lijepe. Zborn. 108b. Trgati kose ‚svellere i capelli' ‚ovellere crines'. A. d. Bella, rječn. 716a. — Poče plakati kose guleći. F. Lastrić, ned. 107. Mnogo ti tužne bule čini kose da pogule. V. Došen 35b. — Ne znade što ima početi nog vlastite kose čupati. A. J. Knezović 110. Ļudi ih drže da se ne grebu i ne biju, i da kose ne čupaju i ne strižu. Vuk(?), živ. 194—195. — *I drugome za muku i rug.* Njeki *(Isusu)* kose i bradu skubijahu i guļahu. M. Divković, bes. 369b.

d. *ko ne pokriva obično glavu ni izvan kuće, kao što biva kod djevojaka u ńekijem mjestima, kaže se da je (ili da ide)* pod kosom, u kosi. I Ivicu pod kosom djevojku . . . Nar. pjes. juk. 413. Dokle šćerca s majkom stoji, pod kosama jezik goji; a kada se s mužem združi, od aršina jezik pruži. (U Kotoru). Nar. posl. vuk. 65. Đevojke idu u kosi, to jest ne vežu ničim glavu. (u Banatu). V. Bogišić, zborn. 131.

e. *kosa raste, a može i otpadati (gubiti se itd.).* Narastoše mu kose. S. Margitić, fal. 40. Kose ostrižene opet restu. J. Banovac, pred. 13. Da mu je kosa naresla. And. Kačić, kor. 139. Kosu reže, kosa opet raste. Nar. pjes. vuk. 1, 217. Dok joj i ne naraste kosa. Vuk, poslov. 86. — Kose komu opadaju. J. Vladmirović 20. Kosam lik koje su opale. 22. — Zato jest izgubio zube i kose. P. Macukat 20.

f. *od straha ili od kojega drugoga jakoga duševnoga osjećaja može se kosa kostriješiti (što se kaže na različne načine), isporedi* ježiti se. Poli ga znoj, naježe se kose, ne more ni riči progovoriti. A. Kanižlić, utoč. 70. Vaļa da ti se od stra kose uzdignu. M. Zoričić, osm. 21. Sad bi mi se kose nasršile. Nar. pjes. vuk. 5, 511. Krenu mi se kose naopako. 5, 520.

2. *u prenesenom smislu.*

a. kosa, osnutak pređe kada se sa snovače izvadi. u Lici. F. Hefele.

b. kosa, vlasi na klipu kuruze. Goveđe poļe kod Daruvara. D. Hirc.

c. *kao ime biļkama, s pridjevima i bez ńih.*

a) Kosa, Vaccinium uliginosum L. (Vukasović). B. Šulek, im. 161.

b) Kose, Cuscuta L. (Stulli, Durante). Kose vrh pelina i bosioka, Cuscuta L. (Pizzelli). B. Šulek, im. 161. *i u Stulićevu rječniku:* kose vrhu bosioka, kose vrhu pelina ‚cuscuta, sorta di pianta' ‚plantae species cujus radices arboribus adhaerent'. — *isporedi e) i f).*

c) Babina kosa, Stipa capillata L. (u Skradinu). B. Šulek, im. 6.

d) Kosa-leđanica, numolaria (Aquila—Buć); Lysimachia nummularia L. B. Šulek, im. 161.

e) kosa pelinova, kose pelinove, *vidi b).* Kosa pelinova, Cuscuta L. (Pizzelli). Kose pelinove, Cuscuta L. (Pizzelli, Kuzmić, Skurla). B. Šulek, im. 161. — *Od* XVI *vijeka.* Kokošice nose u kļunku pelinove kose. M. Vetranić 2, 272.

f) s pridjevom vilina *ili* vilińa, *vidi b).* — *Između rječnika u Vukovu:* vilina kòsa ‚flachsseide' ‚Cuscuta europaea L.' Kosa vilina, Kosa vilińa (u sińskom rukopisu), Cuscuta europaea L. (Vuk). Kose vilińe, Cuscuta L. (Durante). B. Šulek, im. 161.

3. KÒSA, *f.* dorsum montis, *vrh duguļaste gore (koji se nakrivļuje kao* 1. kosa?) *i takova sama gora. — Akc. je kao kod* 1. kosa *(a može biti da je ista riječ). — Od* XIII *ili* XIV *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚eine art berge' ‚montis genus' *s primjerom:* otišao uz kosu, kosom) *i u Daničićevu* (‚clivus').

a. *uopće. (Međa ide)* kosomь kako kami vali . . . Mon. serb. 73. (1275—1321). Kako viju po kosama vuci. Nar. pjes. vuk. 4, 312. Pa Turci dovukli topove, te je *(kulu)* ispreko Morave s jedne kose oborili. Vuk, dan. 1, 19. Na dnu jedne kose, koja se spušta s Ovčara. 1, 34. Jelica koja se oko Čačka svršuje kosama i brdeļcima. 2, 30. Kao velika kosa iz koje su mańe kosańice otišle na stranu ‚art bergkette' ‚montes continui'. Vuk, rječn. *kod* bilo. Sela su prosuta kosom planina. Š. Ļubiša, prip. 5. Planina paštrovska leži kao kopańa među dvije kose bregova. 29. Bijaše prekrila magla čitavu kosu visokijeh planina. 90. Smutan čoban po kosami vrļa. Osvetn. 1, 34. Bolan zdrava nosa preko devet kosa. Bos. vila. 1892. 364. — *U današńijeh pisaca znači što i* bilo, 1. Gorska kosa, ggr. ‚gebirgskette, gebirgszug, bergkette, bergreihe', tal. ‚catena di montagne'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. *kod* kosa.

b. *kao mjesno ime vrlo često, n. p.:*

a) u Bosni seoce u okrugu travničkom. Stat. bosn. 67.

b) u Hrvatskoj samo i s pridjevima. aa) u županiji ličko-krbavskoj tri zaseoka. Razdijeļ. 33. 34. 38. Pod Kosom, *zaselak.* 31. — *bb) u županiji modruško-riječkoj: selo.* 62; *zaselak.* 46; Mala Kosa, *selo.* 59; Polička Kosa, *zaselak.* 62. — *cc) u županiji zagrebačkoj* Maleševa Kosa, *zaselak.* 66.

c) mjesta u Srbiji. aa) šuma u okrugu biogradskom. Ļ. Stojanović. — *bb) mjesto u okrugu jagodinskom.* Ńiva na Kosi. Sr. nov. 1874. 420. — *cc) u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Kosi. 1864. 88. — *dd) u okrugu smederevskom.* Ńiva u mestu Kosi. 1875. 619. — *ee) u okrugu užičkom.* Livada u Kosi. 1872. 53. — *ff) u okrugu vaļevskom.* Ńiva u Kosi. 1861. 363. Ńiva za Kosom. 1866. 11. — *gg)* Bukova Kosa, *u okrugu užičkom.* Zabran u Bukovoj Kosi. 1875. 174. — *hh)* Radina, Ravna, Rodna Kosa, *u okrugu kragujevačkom.* Livada u Radinoj Kosi. Sr. nov. 1875. 1087. Ńiva u Ravnoj Kosi. 1875. 415. Livada u Rodnoj Kosi. 1875. 891. — *ii)* Stojimirova Kosa, *u okrugu kragujevačkom.* Ńiva pod Stojimirovom Kosom. 1875. 869. — *kk)* Švapska Kosa, *u okrugu kragujevačkom.* Livada u Švapskoj Kosi. 1869. 243. — *ll)* Tanka Kosa, *u okrugu jagodinskom.* Ńiva u Tankoj Kosi. 1875. 1425. — *mm)* Kosa Trešńevička, *u okrugu rudničkom.* Ńiva u Kosi Trešńevičkoj. 1869. 328. — *nn)* Velika Kosa, *u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Velikoj Kosi. 1872. 596. — *oo)* Vučićeva Kosa, *u okrugu kragujevačkom.* Livada u Vučićevoj Kosi. 1869. 243.

Digitized by Google

4. KÒSA, *f.* tendo, *tetiva (u živinskom tijelu), žila.* — *Akc. je kao kod* 1. kosa. — *Ne znam, jeli ista riječ što* 1. *ili* 2. kosa. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

5. KÒSA, *f. hyp.* Kosana. — *Akc. se mijeńa u voc.* Kôso. — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu* (hyp. v. Kosana). Kosa. S. Novaković, pom. 71. Al' kakva je Kosa Smiļanića! ... Sad je Kosi dvanaest godina. Nar. pjes. vuk. 3, 147. I vjenčaše Kosu za Todora. 3, 167. Seko Koso, đe si jutros bila? Nar. pjes. petr. 1, 44. Ne ostav'te Kosu u kavure. P. Petrović, gor. vijen. 72. — *U jednoj je pjesmi hyp.* Kosija. Jesam čuo u vlaškoj Indiji lijepu Kosu bana od Indije; izvedi mi Kosiju Vlahińu. Nar. pjes. juk. 489.

6. KOSA, *f. ime ovci.* Bruvno. D. Hirc.

KÒSABAŠA, *m. u kosaca čovjek koji je kao starješina.* — *Složeno od* 1. kosa *i turske riječi* bašy. — *U narodnoj pjesmi bosanskoj našega vremena.* Dvije stotine mladih kosioca, a pred ńima hitrog kosabašu. Nar. pjes. juk. 556.

KÒSAC, kòsca, *m. čovjek koji kosi (travu, sijeno, livadu itd.).* — *isporedi* kosač, kosilac. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kosácâ. — *Može biti riječ praslavenska, isporedi rus.* косецъ, *češ.* kosec. — *U našemu se jeziku javļa od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚falciatore' ‚messor' 300ª), *u Bjelostjenčevu* (*kajkavski* kosec ‚foeniseca, foenisex, foenisector, falcator'), *u Jambrešićevu* (kosec ‚falcator'), *u Voltigijinu* (‚falcatore, falciatore' ‚schnitter'), *u Stulićevu* (‚messor'), *u Vukovu* (‚der mäher, mäder' ‚foeniseca').

a. *u pravom smislu.* Kosac kada kosi ... M. Divković, bes. 333ª. Ni kosac ni orač ... Đ. Baraković, vil. 77. Jedan od kosaca, čuvši gdi večerńa zazvoni, ne ti veće kositi. J. Banovac, pripov. 139. Trava koju kosac kosom pokosi. Đ. Rapić 289. Sto kosaca, dvjesta kupioca. Pjev. crn. 94ᵇ. Svi se kosci rano iskupili. Nar. pjes. juk. 556.

b. *u prenesenom smislu.*

a) u Vukovu rječniku: (u Srijemu) onoliko livade koliko jedan kosac za dan može pokositi ‚mahd' ‚falcastrum'.

b) plašilo. — U naše vrijeme u Stonu: ‚Pobio se je s koscem'. M. Milas.

c) neki pauk. — *U Vukovu rječniku:* ‚eine art insekt' ‚insecti genus' [Phalangium opilio L.].

d) neka ptica. Rallus crex. Oblaj. D. Hirc.

KÒSÂČ, kosáča, *m. vidi* kosac. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.:* kòsâču, kòsâči. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kosač od sijena ‚tagliafieno' ‚foeniseca') *gdje se naj prije nahodi, i u Vukovu* (vide kosac).

a. *u pravom smislu.* Kosači, žetaoci i ostali poļski rabotnici. D. Obradović, basn. 223. Nemojte me, ļudi, evo vam košuļe, a pomozite mi da ovoj trojici kosačima svučemo ńihove. Nar. prip. vrč. 102. Sa žeteocima i kosačima. M. P. Šapčanin 1, 138. U livadi Vujdića mnogi su kosači. M. Đ. Milićević, zim. več. 312. Orač ide da te izore, kopač ide da te iskopa, brisaļka ide da te izbriše, kosač ide da te iskosi. živ. srb. 2, 45.

b. *u prenesenom smislu, neka riba.* Pelecus cultratus Agas. J. Pančić, ribe u srb. 94.

1. KÒSAČA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Niva u Kosači. Sr. nov. 1864. 482.

2. KÒSAČA, *m. prezime.* — XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (nadimak porodici od koje je bio i herceg Stjepan, dolazi samo dva puta). Ja Radosavь Dragišićь Kosača dojdohь u Dubrovnikь ... za moj diю poklada što namь ѡstavi ... gospodinь mi Šandaļь. Mon. serb. 391. (1438). Testamenatь hercega Stêpana Kosače. Spom. sr. 2, 124. (1465). — *Po* M. Orbini, regno degli Slavi. 382, *prvi bi se ovako prozvao herceg Stjepan (vidi* herceg, *b)) od kuće Hrańića; ali se po prvom primjeru vidi da se tako zvao i Radosav Dragišić (jamačno jedan od sinova Dragiše Gojsaļića što se spomińe u* Mon. serb. 395) *koji vaļa da je bio u rodu s Hrańićima.*

KÒSAĆE, Kòsâčâ, *f. pl. ime seocu u Hercegovini.* Statist. bosn. 113.

KOSAČIĆ, *m. prezime.* — *U Daničićevu rječniku:* Kosačićь, vlastelin Đurđa Balšića Dragašь Kosačićь 1373—1374. M(on. serb). 184. (Spom. sr. 2,) 27. — *Vaļa da nije u svezi s* 2. Kosača.

KÒSAČKÎ, *adj.* koji pripada koscima. Tako ima i kosačka pjesma, koja nije lijepa. M. Medić.

KÒSÂJČIĆ, *vidi* Kosančić.

1. KÒSAJNICA, *f. pridjev livadi (jer se kosi).* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Ne grad' grada, mlado momče, tute gradu nema zgode, nema zgode, nema vode, nema luke oranice, nit' livade kosajnice, ni tvom końu napojišta. A. Ostojić. *vidi i* kosańica.

2. KÒSÂJNICA, *f. vidi* Kosanica, *a).*

1. KÒSAK, kòska, *adj. koji se lako kosi (vidi* 1. kositi). — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ove e godine trava, vala Bogu, koska'. ‚E, kad je livada koska samo, a nije tvrdokosna, lako e onda'. J. Bogđanović.

2. KÒSAK, *m.* oruđe kojim se tre ili obara n. pr. trska. Bingula. M. Medić.

KÒSALIŠTE, *n. buńište.* — *Vaļa da je augmentativ od* kosao (*vidi*). — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚sterquilinium, cloaca'.

KOSALIŠTVO, *n. u Stulićevu rječniku uz* kosalište. — *sasma nepouzdano.*

KOSALNICA, *vidi* kosaonica.

KOSALNOŠA, *m. u Stulićevu rječniku:* v. brļogonoša. — *sasma nepouzdano.*

1. KOSAĻ, *m. vidi* kosač, b. Kosaļ, Pelecus cultratus Agas. J. Pančić, ribe u srb. 94. — Kosaļ ‚der spitzer' ‚Cyprinus idus'. G. Lazić 80.

2. KOSAĻ, *m. pridjev końu.* Kosaļ, koń (koji se kosi ‚säbelfüssig' kosonog, slukonog.). F. Kurelac, dom. živ. 10.

KOSAMČIĆ, *m. mjesno ime.* — *U rukopisu* XIV *vijeka i otale u Daničićevu rječniku* (Kosmьčićь). Na gaj Kosamьčićь. Mon. serb. 199. (1381). — *isporedi* Kosamči Lazi.

KOSAMČI LAZI, *m. pl. mjesno ime u spomeniku* XIV *vijeka (pisano* Kosmьči Lazi), *a između rječnika u Daničićevu* (Kosmьči Lazi). Na Kosmьče Laze. Mon. serb. 92. (1330). Među Kosmьče Laze. Deč. hris. 9.

1. KÒSAN, kòsna, *adj. koji pripada kosi (vidi* 1. kosa). — *Od* XVIII *vijeka (gotovo samo u složenom obliku* kòsnî), *a između rječnika u Bjelostjenčevu* (kosni ‚falcarius, ut: falcariae cotes, falcaria aqua etc.') *gdje se naj prije nahodi, i u Vukovu* (kòsnî, n. p. kov, gladilica ‚sensen-' ‚falcis messoriae'). — *U ovijem primjerima znači uprav: koji pripada košeńu, kosidbi.* Za pridat se kosnom srpu. A. Kalić 78. Kosnî ‚metendus'. D. Nemanić, čak.-kroat.. stud. IIftsg. 27.

Digitized by Google

2. KÒSAN, kòsna, *adj. koji pripada kosi ili kosama (vidi* 2. kosa). — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. praman.

3. KOSAN, kosna, *adj. o brdu, vaļa da znači: strm, a isporedi i* 3. kosa. — *U jednom primjeru* XVII vijeka. Ako uzlazeći jedan naprćen uzgor jednijem brdom veoma oštrijem i kosnijem, uzme na sebe drugo veće brime... M. Radnić 419b. — *Biće ista riječ kod mjesnoga imena u naše vrijeme:* Kosno grlo *u Srbiji u okrugu krajinskom.* — Polovina livade u Kosnom Grlu. Sr. nov. 1872. 428.

4. KOSAN, kosna, *adj. vidi* 5. kosan.

5. KOSAN, *adj. koji pripada kosanu (vidi* 7. kosan). — *U Stulićevu rječniku:* kosan, kosāni ‚juncinus, junceus, scirpeus'. — *nepouzdano.* — *U istom rječniku ima za isto značeńe i* kosan, kosni, *što je još mańe pouzdano.*

6. KOSAN, kosna, *m. vidi* 7. kosan.

7. KOSAN, *m. ime ńekijem biļkama.* — *Između rječnika u Stulićevu:* ‚kosàn, kosàna', *i* kosan, kosna, trava ‚juncus, cyperus'. *od ova dva oblika ne znam, jesu li oba dobra, ili koji je boļi.* Kosan, cipero, giunco (Anselmo da Canali), cyperus, juncus (Stulli), 1. Juncus acutus L. (Visiani); 2. Juncus maritimus L. (Visiani); 3. Gladiolus communis L. (Visiani); 4. Cyperus olivaris Targion. (Vodopić). B. Šulek, im. 161.

8. KOSAN, *m. ime muško.* — *isporedi* Kosana. — *Prije našega vremena.* Kosanь. S. Novaković, pom. 71.

KÒSANA, *f. ime žensko.* — *isporedi* 8. Kosan. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚frauenname' ‚nomen feminae'). Sedila Kosana, te kosu češļala. Nar. pjes. vuk. 1, 109.

KOSANAC, kosanca, *m. vidi* 2. kos. Gregurevci u Srijemu. D. Hirc.

KÒSÂNČIĆ, *m. prezime.* — *Ivan je Kosančić jedan od junaka u pjesmama o kosovskoj bici, i spominе se gotovo svagda zajedno s Milošem Obilićem i s Milanom Toplicom.* — *Vaļa da prezime postaje od mjesnoga ime Kosajnica (vidi* Kosanica, *a)), jer je u svezi s Toplicom, a vidi i:* Na desnoj strani Velike Kosanice, jedno pet časova od ńenoga ušća u Toplicu, ima stari gradić koji su Arnauti zvali ‚Ivan-kula', Turci prosto ‚Kulasi', a Srbi ‚Ivanova kula' ili i oni ‚Ivan-kula'. M. Đ. Miličević, kraļ. srb. 353. — Tri vojvode srpske uvatio: jedno jeste Miloš od Pocerja, drugo jeste Toplica Milane, a treće je Kosančić-Ivane. Nar. pjes. vuk. 2, 245. Ako ću je napit po ļepoti, napiću je Kosančić-Ivanu. 2, 310—311. — *U jednoj pjesmi (i otale u Vukovu rječniku:* cf. Kosajnica) *oblik je* Kosajnić, *a mjesno ime* Kosajnica. Na Toplici na vodi studenoj, onde bješe Toplica Milane; a na onoj ravnoj Kosajnici, onde bješe Kosajčić-Ivane. Nar. pjes. vuk. 3, 54. *i u drugoj pjesmi ima ovaj oblik:* Mitar gleda Kosajčić-Ivana, Ivan gledne Topličan-Milana. Pjev. crn. 128b, *ali nije dosta pouzdan, jer malo prije toga na istoj strani u istoj pjesmi ima:* Dmitar gleda Kosančić-Ivana, Ivan gleda Toplicu Milana. 128a.

KÒSANICA, *f. mjesno ime u Srbiji. a) dvije vode:* Velika *i* Mala Kosanica *u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 346—347. — *uprav se zove* Kosaonica *(vidi).* — *ima u narodnoj pjesmi i oblik* Kosajnica *i otale u Vukovu rječniku gdje su dodana dva stiha iz narodne pjesme, vidi kod* Kosančić. — *b) zemļa u okrugu šabačkom.* Sr. nov. 1875. 1036.

KÒSANIĆ, *m. prezime (po ocu Kosanu).* — *Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu:* Kosanićь, Kamijevu je išla međa ‚uadь Kosanoća vinogradь'. M(on. serb). 199. S(r). 1(etop). 1487. 4, 58. (1381). vaļa da pisarskom griješkom stoji ‚-oćь' mjesto ‚ićь'. — *vidi još:* Iωan Kosanić. Glasnik. 2, 226 *(iz rukopisa* XVIII *vijeka).* Za Marka Kosanića. II, 1, 110. (1808). Kosanić. Nar. pjes. vuk. 3, 583. 584 *(među prenumerantima).* D. Avramović 253.

KÒSANOV, *adj. koji pripada Kosanu.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena (Kosanov sin).* Po imenu Kosanov Milošu. Nar. pjes. vuk. 4, 523.

KÒSANOVAC, Kòsanôvca, *m. mjesno ime.*

a. *gradić u Srbiji u okrugu podrinskom.* M. Đ. Milićević, srb. 526.

b. vrelo u Kuniću. V. Arsenijević.

KOSANOVIĆ, *m. prezime (po ocu Kosanu).* — *U naše vrijeme.* Šem. prav. 1878. 60. Rat. 325.

KOSANOVIĆ-BRDO, *n. ime seocu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdiļ. 50.

KOSAŃAK, Kosańka, *m. ime seocu u Hrvatskoj u županiji lička-krbavskoj.* Razdiļ. 37.

KOSÀŃICA, *f. dem.* 3. kosa. — *U Vukovu rječniku.*

1. KÒSAO, kosála, *m. tal.* casale, *seoce, zaselak, koliba, kućerina (može biti riječ ne uprav iz talijanskoga nego iz romanskoga dalmatskoga jezika, vidi kod* kelomna). — *Od* XVI *vijeka (osobito u Dubrovniku) a između rječnika u Mikaļinu* (kosó, kuća razorena ‚domus diruta') *i u Stulićevu* (kosal, v. koso; kosao, v. koso; koso, kosala ‚domus diruta, domus immunditiis plena').

a. *seoce.* I ti si iz kogagodi kosala iz Kalabrije. M. Držić 407.

b. *razvaļena kuća, kućiština, vidi u rječnicima.*

c. *od pređašńega je značeńa prešlo na značeńe: gomila u opće i u osobitom smislu (vidi* gomila, *a) dd)), te po tome može značiti što i* buńište. Gńilu kapulu il' u dolac il' na koso. (Z). Naranča izažeta na koso se meće. (Z). Poslov. danič.

2. KOSAO, kosla, *m. vidi* 2. kos. — *U Stulićevu rječniku:* koso, kosla, ptica ‚merula'. — *nepouzdano.*

KOSAONICA, *f. vidi* Kosanica, *a).* — *Dolazi sa starijem oblikom* Kosьlьnica XIII *vijeka, a poznije s drugijem oblicima.* — *U Daničićevu rječniku:* Kosьlьnica, rijeka u Toplici, Stefan je Nemańa sazidao crkvu bogorodici ‚na usti rêky Kosьlьnice'. S(tefan, sim. pam. šaf). 3. ļetopisci potvrđujući to pišu jedan: ‚pri rêkê Kosьnicê'. (Okáz. pam. šaf.) 58. drugi: ‚prêma Kosnici'. 68. treći: ‚Kosanice'. 68. — *I u naše se doba zove* Kosaonica, *vidi:* (Hahn, reise von Belgrad. 23) nastavļa: ‚Po svoj prilici pružala se stara varoš do na blisko ušće Kostajnice...' Ja ne sumńam da je Kostajnica ‚Kosьlьnica' tim pre, što na Kipertovoj karti Turske (izdańe od 1870) stoji ‚Kosaonica' (taman onako kako treba po današńim glasovnim zakonima da glasi ‚Kosьlьnica'), ma da Han piše ‚Kostajnica' koje je posledńe ušlo i u austr. đen. kartu. S. Novaković, zemļ. 28. Između Bańske i reke Kosaonice. Rat. 101. Između rečica Grabovnice i Kosaonice. 162. Reci (Kostajnici) Kosaonici. 192.

1. KOSARA, *f. u jednoga pisca Dubrovčanina* XVIII *vijeka, vaļa da znači: korov.* — *isporedi*

Digitized by Google

7. kosan. Kosaru ti ńiva plodi, u ništa ti ljeto odhodi. I. Đorđić, pjesn. 344.

2. KÒSARA, *f. žensko ime. — Ovako se zove u Dukljaninovoj knjizi (latinskoj) kći kralja bugarskoga Samuila, pa odande su primili i drugi pisci.* ‚Imperatoris Samuelis filia, Cossara nomine'. Dukljanin 42. Od Vladmira i Kosare. J. Kavańin 250a. Al' mu lijepa hćer Kosara . . . 252a. Cini jadan *(Vladimir)* da ne čuje niko, al' to čuje Kosara divojka, lipa ćerca kralja bulgarskoga. And. Kačić, razg. 35b.

KOSARIĆ, *m. prezime. — Od* XVIII *vijeka.* Kosarić, knezovi od Hercegovine. bi od ovoga plemena erceg Stipan, ban od sve Hercegovine *(isporedi* Kosača). od istoga plemena izode gospoda Kosirići u Šibeniku, a imadu Kosarići Turci u Ljubuškomu. And. Kačić, razg. 187. kor. 453.

KÒSARIN, *adj. koji pripada Kosari.* Brat Kosarin... Muž Kosarin... J. Kavańin 254a.

KÒSAST, *adj. vidi* kosat. — *U Mikaljinu rječniku:* kosast, s velikimi kosami ‚crinitus, capillatus, acersecomes'; *u Belinu:* ‚chi ha capelli' ‚capillatus' 168b; ‚sazzeruto' ‚comatus' 783a; *u Bjelostjenčevu:* v. lasast; *u Voltigijinu:* ‚capelluto' ‚haaricht'; *u Stulićevu:* ‚bene comatus'.

KÒSAT, *adj. u kojega su duge i guste kose. — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu (uz* kosast) *i u Vukovu* (‚langhaarig' ‚comatus').

a. *o čeladetu. u oba dva primjera znači isto što ruńav, rutav.* Ovi kosat ne biše, komu Jakov bi postavljeno ime. And. Kačić, kor. 26. Esaun budući kosat i vas ruńav. 27.

b. *o konju, često u pjesmama. mislim da nije smisao o dugijem dlakama u opće, nego o velikoj grivi.* Na vrančiću konju kosatome. Nar. pjes. vuk. 3, 26. I podaj mu vranca kosatoga. 3, 417. I posjede kosata gavrana. Nar. pjes. petr. 3, 585. Lipa m' dade kosata alata. Nar. pjes. marj. 172. Pa kosata odjahah dorata. Nar. pjes. hörm. 2, 594.

c. *o drugom čemu.* Duga kita kosata u sredini mesata sama sobom kuću bije. *odgonetlaj:* rep (konjski ili volovski). Nar. zag. nov. 192.

KOSATI, košem, *impf. u Bjelostjenčevu rječniku:* košem, kosati ‚concido, simul et minutim caedo'. — *vidi novoslov.* kosati, *drobiti.* — *isporedi i* 1. *i* 2. kositi.

KÒSATICA, *f. ime vodi. — Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Vukovu (u trećem izdańu po Vukovijem bilješkama):* voda nedaleko manastira Milješeve, *i u Daničićevu:* voda kod Mileševe. — Vъ lêto 7tisuštno 131 (1623) bystь vъ monastiriji Mileševi vêlika skrьbь: dojdê voda Kosatica velьmi silna i strašna. *u* Vuk, dan. 1, 32—33. Na onome lomnu Zlatiboru, Murtenici i na Kosatici. Nar. pjes. vuk. 4, 528.

KOSATIK, *m. neka biljka.* Kosatik, rus. косатикъ (Acorus cal., Iris), češ. kosatec (Iris), polj. kosatki (Acorus), kosaciec (Iris), Anthericum liliago L. (Alschinger). B. Šulek, im 161.

KOSAV, *adj. u Stulićevu rječniku uz* kosast.

KOSAVČIĆ, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Kosavčiću. Sr. nov. 1867. 428.

KOSAVIN, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdiljl. 47.

KOSAVSKI POTOK, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kruševačkom.* Ńiva u Kosavskom potoku. Sr. nov. 1873. 87.

KÒSCA, *f. dem.* kost. — *Uprav* kostca, *ali se* t *ne čuje. — U rukopisu pisanome crkvenijem jezikom* (kostьca) *u osobitom značenju: koščica u voća.* Finikova kostьca imatь jakože cipu. Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 106.

KÒSCI, Kosáca, *m. pl. ime seocu u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 83.

1. KÕSE, kósâ, *f. pl. vidi* 2. kosa.

2. KÕSE, kósâ, *f. pl. u jednoga pisca* XVIII *vijeka ime je ńekakvu skupu zvijezda, može se pomisliti na ‚Berenicinu kosu', ali vaja da je ‚Orion', jer se ovaj u češkom i u poljskom jeziku zove* kosa *i još češće pl.* kosy, *s toga što se misli da se na ńemu vide kao tri kose (vidi* 1. kosa). Gdi prije neg svane zakosńak problidi i svitit se stane? kud on kose slidi? kad se prid ńim jasne kose gore dižu? A. Kanižlić, rož. 14—15.

KOSENICA, *vidi* Kosjenica.

KOSEŃAVO, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu užičkom.* Ńiva u mestu Koseńavu. Sr. nov. 1873. 1003.

KOSETICA, *f. u Bjelostjenčevu rječniku kod* čeljust. — *isporedi* kosijer, d.

KOSÈTINE, *f. pl. augm.* kose (*vidi* 2. kosa). — *U Stulićevu rječniku:* ‚vile capillamentum'.

KOSI, *m. pl. ime zaseoku kod Žunaca u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Schem. zagr. 1875. 179.

1. KÒSICA, *f. dem.* 1. kosa. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kòsîcâ. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Jambrešićevu* (‚falcicula') *gdje se naj prije nahodi, u Stulićevu* (‚falcula, falciculа'), *u Vukovu* (dim. v. kosa). ‚Ova tvoja kosica spretna i lagana'. ‚Lagašne i spretne kosice po Bogu brate!'. J. Bogdanović. — *I u osobitom značeńu.* Kosica, srp bez zuba. Levańska varoš. D. Hirc.

2. KÒSICA, *f. dem.* 2. kosa. — *Akc. je kao kod* 1. kosica. — *Od* XVI *vijeka.*

a. *uopće. — često u množini, vidi kod* 2. kosa. *a)* kosica. Vrhu ńeje vedra čela vridna ti se kruna vidi od kosice ku je splela. H. Lucić 210. — *b)* kosice. — *između rječnika u Stulićevu* (‚parvi capilli'). Niz bijelo ter grlo kosice sve prosu. Š. Menčetić 4. Zlatom oprede kosice na glavi. 17. Jer da bi u prvi početak začela *(pisan moja)* od tancih obrvi, od kosic, od čela... H. Lucić 206. Naj liše prosute kad sgleda kosice i suze prijute ke roniš niz lice... N. Nalješković 2, 3. Zlate kosice resio ti cvitkom od ružice. M. Držić 80. Imaše izredit kosice po čelu. D. Zlatarić 53a. U đevojčice crne očice, a u junaka crne kosice. Nar. pjes. vuk. 1, 355.

b. *znači gdjegdje što i* pletenica, *što može biti vrlo staro značeńe, vidi kod* 3. kosa, *a isporedi kod* c. Svakoj samo dvi kosice od pridńih vlas spletene. P. Zoranić 31a. Z črnih vlasi vaših pletite kosice. Jačke. 30.

c. *u prenesenom smislu; može biti da su sva ova značeńa prenesena sa značeńa kod* b.

a) u Vukovu rječniku: ona uzičica kojom je bič za držalje privezan ‚kleine schnur mittelst welcher die peitsche an den stiel angebunden wird' ‚resticula scuticam cum manubrio conjungens'.

b) povezano snoplje žeteoci nanesu na jedan slog u dvije linije, i to zovu ‚sanijeti snoplje u kosice'; iz tijeh kosica đeđe se snoplje u kolje ili kladań. *u Lici.* J. Bogdanović.

c) kod pleteńa i šiveńa kad se svaki put žica provlači kroz petlju. aa) kod pleteńa, ńem.

Digitized by Google

anschlagmasche. *u Dubrovniku.* P. Budmani. — *bb) kod šiveńa, ńem.* kettenstich. *u Bariloviću.* F. Hefele.

d) O krstovu dne pre nekoliko godina u Zajčaru je bio ovaki običaj: Kad pop ide po kućama s vodicom, ńegov đak nosi dva vlasa vune, jedan ‚bele', a drugi ‚alene'. pošto pop očita vodicu, đak odvoji po pramen i od jedne i od druge vune, i da devojkama. na bogojavļeńe, rano u jutru devojka ili naj mlađa žena ode na vodu te oprede one obe vune i belu i alenu, ali tako da se vreteno u vodi obrće, i od ta dva konca usuče usicu šarenu — ‚beloalenu'. od te usice odvoji se svakom ženskom u kući ‚upletńik', te ńim kosu steže. To se kaže: ‚presti kosicu'. M. Đ. Milićević, živ. srb.[2] 178—179.

e) kao ime biļkama, kosica (cosiça), pes locuste, rampunculus (u mletačkom rukopisu), 1. Phyteum spicatum L.; 2. Cuscuta L. (Bartulović). B. Šulek, im. 162.

3. KÒSICA, *f. mjesno ime. — Vaļa da je dem.* 3. kosa.

a. vrh u gorskom kotaru u Hrvatskoj. D. Hirc.

b. *u Srbiji. a) planinski vis u okrugu crnoriječkom.* M. Đ. Milićević, srb. 873. — *b) mjesto u okrugu kragujevačkom.* Zemļa na Kosici. Sr. nov. 1873. 919. — *c) mjesto u okrugu požarevačkom.* Ńiva u Kosici. Sr. nov. 1867. 546.

4. KÒSICA, *f. žensko čeļađe što kosi. — isporedi* kosac. — *Radi akcenta vidi* 1. kosica. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚quae falce secat'.

KÒSICKÎ, *adj. koji pripada Kosici (vidi* 3. Kosica). — *U pjesmi crnogorskoj našega vremena. — Trebalo bi da glasi* kòsičkî, *ali ne znam, jeli štamparska pogreška.* A planduju brodu kosickome. Nar. pjes. vuk. 4, 85.

KÒSIČKÎ, *vidi* kosicki.

1. KÓSIĆ, *m. vidi* 2. kos *(uprav je deminutiv, ali se u značeńu ne razlikuje od* kos). — *Od* XVIII *vijeka.* Droń, čvrļuge, kosić, bene . . . J. Kavańin 22[a]. Grlica kad tuži, kad li kosić fićuka. M. Katančić 40. Kosić je donesal kotlić, kobac je donesal drobac, šoja je donesla loja. Nar. pjes. istr. 4, 3.

2. KÓSIĆ, *m. prezime. — Vaļa da je ista riječ sto* 1. kosić. — *Od* XV *vijeka.* Plemeniti ļudi po imenu Kosići. Mon. croat. 167. (1497). Anton Kosić. 182. (1501). Grgur Kosić. 210. (1521). Kosić. Schem. diac. 1877. 64. — *I u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

3. KOSIĆ, *m. mjesno ime. — Može biti isto što* 2. Kosić.

a. *selo u Crnoj Gori (?). — U pjesmi crnogorskoj našega vremena.* S ńom obrnu put sela Kosića. Ogled. sr. 468.

b. *mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom.* Zemļa pod vinogradom u Kosiću. Sr. nov. 1872. 394.

KOSIĆEVIĆ, *m. prezime. —* XV *vijeka.* Jakova Kosićevića. Mon. croat. 51. (1422).

KÒSIDBA, *f. košeńe sijena, trave. — Uprav* kositba *(od* kositi *nastavkom* ba), *ali se* t *ispred* b *mijeńa na* d. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kosidba, sjenokošje ‚foenisecium, foenisicia, foenicularium') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (‚raccolta di fieno' ‚foenisecium' 314[a]), *u Bjelostjenčevu* (v. kositva), *u Voltiģijinu* (‚raccolta di fieno, falcatura' ‚heuerndte'), *u Stulićevu* (‚foenisicium, foenisecium'), *u Vukovu* (‚die mahd' ‚foenisectio'). Ļutu kosu na kosidbu iznešenu. V. Došen 49[b]. Da se zemļa za kosidbu izjednači. I. Jablanci 102. Sva kositbi gotovi se sprava. J. S. Reļković 256. Na žetvi i kosidbi. B. Leaković, nauk. 302. Vrijeme je već od kosidbe. Nar. prip. bos. 1, 115. Po carevoj kosidbi. Đ. Daničić, amos. 7, 1. Jednoga dana besmo sišli u Smederevo rad kosidbe. M. Đ. Milićević, pomenik. 2, 266.

KÒSIJA, *f. ime žensko. — isporedi* Kosana *i* 5. Kosa. — *U narodnoj pjesmi bosanskoj našega vremena.* Već sam čuo u vlaškoj Indiji kćer Kosiju indijskoga bana. Nar. pjes. juk. 488.

KÒSIJER, kosijèra, *m.* falx arborea, falx vinitoria, *oruđe kojijem se opsijeca, haštri, obrezuje drveće, naj češće losje; oblik je sličan maloj kosi s malijem drvenijem drškom, a gvožđe se produļuje sa strane drška tako da je spoļa kao pravi ugao, a unutrašńa je oštra strana nakrivļena ne na ugao nego je zaobļena. — Acc. kaki je u gen. sing., taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* kòsijeru, kòsijeri. — *Postaje od iste osnove što je u* 1. kos *i u* 1. kosa *i u* 1. kositi, *ali se ne zna od koje uprav od ove tri riječi dolazi. — Nastavak je* êrь *(isporedi kajkavski* koser, *češ.* kosíř, *možebiti i poļ.* kosior) *i* yrь *(isporedi rus.* косырь); *prema prvome glasi* kosijer *u južnome govoru, prema drugome* kòsîr *u istočnome, prema jednom ili drugome* kòsîr *u zapadnome. — Kako je kazano, riječ je praslavenska. — Između rječnika u Belinu* (‚falce da potare' ‚falx potatoria' 300[a]; ‚ronchetto da potare' ‚falx putatoria' 632[a]), *u Bjelostjenčevu* (koser, vińak kem se vinograd reže ‚falx putatoria, falx sylvatica, scirpicula, sarparia falx, falx arboraria, sarpa'), *u Jambrešićevu* (koser, vińak ‚scirpicula'), *u Voltiģijinu* (kosir ‚ronca, ronco, falce da potare' ‚rebenmesser'), *u Stulićevu* (koser, v. kosijer *iz Habdelićeva*; kosir, v. kosijer; kosijer, falx, sparum'), *u Vukovu:* kosijer [po južnom govoru] ‚das rebenmesser', falx vinitoria; kosir (po [istočnom i] zapadnom), vide kosijer.

a. *u pravom smislu.* Čovjek, koji ne uzdrži jezika svoga, jest kako vinograd bez kosijera. Zborn. 21[b]. Imijaše ostar kosir... Udri ostrim kosirom. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 195. (apoc. 14, 17. 18). Kosijer mokar, bačva puna *(loza obrezana bolje rađa).* (D). Poslov. danič. Gvozdje od kosijera omaknu se s držala. I. Đorđić, ben. 113. Zato ili kosirom se rižu *(loze).* J. S. Reļković 258. Pokova im krive kosijere i dade im lagane motike. Nar. pjes. vuk. 2, 370. Pa sobom uzeo kosijer, da ubere malo drva. Nar. prip. vrč. 153. Imaše i on kosijer oštar. Vuk, otkr. jov. 14, 17. Kosir je za rezańe loza kao i vrtni nož. P. Bolić, vinod. 1, 182. Okresaće odvode kosijerom. Đ. Daničić, isai. 18, 5. Kosîr ‚falx putatoria', gen. gen. kosîrâ. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. 46.

b. *u jednom primjeru* XVI *vijeka kao da znači oštrice na orušju.* Abram: Nu pođi ti, Sara, ter iznes' mahijer moj, tuj visi odzgara o sosi o stropnoj. Sara s mahijerom: Što je toj za Boga? eto ti mahijera; nješto sam neboga sva puna nemira. Abram: Ne vaļa jedan kus, tvrdo ti 'e zavraćen, dodaj to, Sare, brus, tko li će bit plaćen? kosijera brže nije, što su ńim meštrili? tko li u ń tegnut smije? što ga su štetili? M. Držić 461.

c. *u metaforičkom smislu.*

a) uopće. Da brezobrastvo mladeži vaše odkine kosirom od pomļiva nauka. F. Lastrić, test. 398[b]. svet. 124[b].

Digitized by Google

b) nahodi se u pisaca u značeńu što ima 2. kosa *pod* b, *a)*. Smrtni je kosijer ruka svoja. I. Gundulić 540. I mnokrat joj *(smrti)* postavimo oštri kosijer mi u ruke. P. Kanavelić, iv. 154. Kako danas da čekate vrh vas kosijer smrti vrle. 510. Smrtni a kosir cvijet ljeposti *(hara)* ... J. Kavańin 136a. Smrt nemila kô svakoga hoće kosit svojim kosirom. 464b. Pa ga *(smrt)* žučju i čemerom davi i kosijerom oko vrata gńavi. Osvetn. 2, 174.

đ. *u prenesenom smislu, kosti na licu u kojima su zubi, vilice, čeljust, jamačno s toga što je u donjoj vilici kost slična pravom kosijeru, ali se kaže i o gornjoj vilici pa i o licu uopće (vidi primjere I. Gundulića i S. Rose). — Od* XVII *vijeka po zapadnijem krajevima, a između riječnika u Mikaljinu* (kosiri od usta, žvatalice ‚maxilla, mala'), *u Belinu* (‚mascella, e ganascia, l'osso dove sono attaccati i denti' ‚maxilla' 464b), *u Bjelostjenčevu (kod* čeljust), *u Voltigijinu* (‚mascella, ganascia' ‚kinnbacke'), *u Stulićevu* (‚maxilla, mala'). Iz kosijera slike grube nos nezgromni na kljun pada, čeljupine jasne trube. I. Gundulić 474. Doñi kosir s nič zubaca Apolonije. J. Kavańin 315b. Razlike im o kosiri' brade visu strahovito. 410a. Ako tko zamlati te na desni kosijer. S. Rosa 74b. Nagrešpanijeh iz kosijera kosmurata brada sijeva. N. Marči 60. — *I u životińe, n. p. u vepra.* Hroče i puha vepar divi, u kosijeru strašna zuba i krvava oka ogań živi prijeti, smrtna da je poguba. I. Gundulić 554. — *u konja, mazge; magarca.* Nemojte se učiniti kakono koń i mazga koji ne imaju razuma. U oglavi i uzdi kosire ust ńiovi stisni. L. Terzić 91. psal. 31, 9. To su čuda veomi veća, neg' da ... kosir *(t. j. magareći, vidi* jud. 15, 19 *u grčkom i latinskom prijevodu)* provre vode sińe. J. Kavańin 520a.

e. *u prenesenom smislu,* Cypselus apus L., *vidi* čiopa *(s toga što joj je krilo kao gvožđe u kose)*; Kosir grlaš, Cypselus melba. G. Kolombatović. progr. spal. 1880. 17.

f. *u prenesenom smislu,* Myliobatis aquila, *ńeka riba.* G. Kolombatović. pesci. 27.

1. KOSIJÈRAC, kosijèrca, *m. dem.* kosijer. — *Samo u Stulićevu rječniku:* kosijerac, mali kosijer ‚falcula'.

2. KOSIJERAC, Kosijèrca, *m.* čovjek iz sela Kosjerića. Lj. Stojanović.

KOSIJÈRAK, kosijèrka, *m. dem.* kosijer. — *Samo u Stulićevu rječniku uz* kosijerac.

KOSIJÈREV, *adj. koji pripada kosijeru.* Zakučasta nosa, kosijereva oblika. S. Ljubiša, prič. 68.

KOSIJÈREVO, *n. mjesno ime.* — *I s oblikom* Kosirevo, *vidi* kosijer.

a. *manastir (sad u Crnoj Gori).* — *Od prije našega vremena.* Kosijerevo. Spom. stojan. 184. Neka ide manastiru u Kosijerevo. Nar. prip. vrč. 86. Kad ta sela ostavili pusta, makoše se Kosijerevu crkvi. Osveta. 3, 53. Kosijerevo, manastir u nikšićskom okrugu. Lj. Stojanović. — Kosirevo (mon. Hercegovina). S. Novaković, pom. 135.

b. Kosirevo, *selo u Bosni u okrugu bańolučkom.* Stat. bosn. 84.

KOSIJÈRI, Kosijèrâ, *m. pl. ime plemenu i bratstvu i selu u Crnoj Gori.* Glasnik. 40, 19. — *Uprav je pl.* kosijer.

KOSIJÈRITI, kòsijerîm, *impf. rezati kosijerom.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚secare'. — *nije dosta pouzdano.*

KOSIJÈRITI SE, kòsijerîm se, *impf.* poprijeko gledati na koga. M. Ružičić. Kosiriti se, u odu sa uzdignutom glavom ispršeno uvijati se. Podunavka. 1848. 58. — *Postaje od* kosijer *ili od* 1. kos.

KOSIJERSKO SELO, *n. selo u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Šem. prav. 1878. 67. — *Govori se i* Kosirsko Selo *(vidi* kosijer). Razdiječ. 58.

KÒSIJÎ, *adj. koji pripada kosi ili kosama (vidi* 2. kosa). — *U Stulićevu rječniku:* ‚capillorum, ex capillis'; kosiji pram ‚unus pilus'.

KÒSILAC, kòsioca, *m. vidi* kosac. — *U naše vrijeme, a između riječnika u Stulićevu* (kosilac *i grčkom* kosioc ‚foeniseca, foenisex, foenisector'). I ugleda trista kosilaca... Dokle trista kosilaca nađe... Nar. pjes. vuk. 4, 54. Kopač, orač, kosilac... V. Vrčević, igre. 8.

KÒSILO, *n. oruđe za košeńe.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Žitne merice, lopate, vile, kosila... M. Đ. Milićević, s dun. 19.

KÒSILICA, *f. žensko čeljade što kosi kao kosilac.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚quae falce secat'.

KÒSIMICÊ, *adv. vidi* 1. kos, b. — *U naše vrijeme.* Jedan preko drugoga ležaše kosimice. V. Vrčević, niz. 287. Kosimice udariti prakljačom. u Lici. V. Arsenijević. Kosimice, tal. ‚sbieco, sghembo'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. *kod* kos.

KÓSIN, *adj. koji pripada Kosi (vidi* 5. Kosa). Hoće doći Kosini svatovi. Nar. pjes. vuk. 3, 147.

KOSINO VOĆE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Ńiva kod Kosinog voća. Sr. nov. 1868. 93.

KÒSÎŃ, Kosińa, *m. mjesno ime u Hrvatskoj u županiji lička-krbavskoj.* Kosiń doñi *i* gorńi. Razdiječ. 37. — *Akc. kaki je u gen., taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.* Kòsîńu. — *Pomińe se od* XV *vijeka.* Grad Kosiń. Mon. croat. 137. (1489). Za plovana u Kosińu dolńega sela. M. Kuhačević 40. U Kosiń, Briń, Siń. 40.

KOSÍŃANIN, *m. čovjek iz Kosińa.* V. Arsenijević. J. Bogdanović. — *Množina:* Kosíńani.

KOSÍŃKIŃA, *f. žensko čeljade iz Kosińa.* J. Bogdanović.

KÒSÎŃSKÎ, *adj. koji pripada selu Kosińu.* V. Arsenijević. J. Bogdanović. — *Od* XV *vijeka (i kao prezime).* Juraj Kosiński. Mon. croat. 130. (1487). Staste za pastira kosińskomu stadu. M. Kuhačević 40.

1. KOSIR, *m. mjesno ime.* — *Može biti da bi glasilo i* Kosijer. — *Prije našega vremena.* Kosirь. S. Novaković, pom. 135.

2. KOSIR, *m. ime muško.* — XVII *vijeka.* Ovo razumismo po našemu tužnu Kosiru. Starine. 11, 97. *(oko* 1655). — *I prezime (isporedi* Kosirić). Kosir, Šižgor, Zavorović... J. Kavańin 125a.

KOSIR, KOSIR-, *vidi* kosijer, kosijer-.

1. KOSIRIĆ, *m. prezime.* — *Od* XVIII *vijeka.* Knezu d. Josipu Kosiriću kanoniku stolne crkve šibeničke i opatu svetoga Lovre u Moriña. J. Banovac, razg. I. Koji kažu da slavni prezimenak stari Košarića bi promińeno u Kosirića. VI. Stari Kosirići, Stipan i Mijo, plemići grada Šibenika, vitezovi u stara vrimena glasoviti, od kolina Kosarića aliti ercega Stipana. And. Kačić, kor. 486. *vidi i* Kosarić.

2. KOSIRIĆ, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom.* Sr. nov. 1866. 200.

Digitized by Google

KOSIRIĆI, *m. pl. mjesno ime. — Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 135. — *isporedi* Kosjerići.

KOSÌRŃÂK, kosirńáka, *m.* zacrtnik, klin što se pored crtala udara (u Srbiji u okrugu biogradskom). Ļ. Stojanović.

1. KÒSÎŠTE, *n. držalo u kose.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚der sensenstiel' ‚manubrium falcis'). Više vaļa da imaš kosišta, brez ńih kosa jer ne more ništa: kada jedno pribiješ, na drugo sadi kosu, ne dangubeć dugo. J. S. Reļković 256. — *čakavski* kosišće. Nasadil sam kosu na novo kosišće. Jačke. 85.

2. KOSIŠTE, *n. (kajkavski* kosišće), put, kojim kosac stupa, kad je travu pokosio. Konoba u Zagorju. D. Hirc.

KÒSITAR, kòsitra, *m. vidi* kositer. — *Po sjeverozapadnijem krajevima od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (*kajkavski* kositer, ciń, kalaj ‚stannum, plumbum candidum, plumbum album, plumbum argentarium'; kositra cvet ‚plegma, flos aeris') *i u Jambrešićevu* (kositer ‚stannum'). Pak potraže zdile il' od bakra il' kositra bile. J. S. Reļković 291.

KOSITEĻAN, kositeļna, *adj. koji se može kositi, koji je prispio da se kosi.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚falce maturus'. — *slabo pousdano.*

KÒSITER, *m.* plumbum album, stannum, *kovina bijela kao srebro ali što mnogo manje vrijedi, grč.* κασσίτερος. — *isporedi* kositar, kalaj, cin. — *Od* XV *vijeka (vidi* F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod* kositerъ), *a između rječnika u Vrančićevu* (‚stannum'), *u Mikaļinu* (‚stamnum, plumbum candidum, argentarium'), *u Belinu* (‚stagno, metallo noto' ‚stannum' 705[b]), *u Voltiġijinu* (‚stagno, peltro' ‚zinn'), *u Stulićevu* (‚stannum'); *u Vukovu:* (κασσίτερος) ‚das zinn' ‚stannum'. Od zlata i od srebra ali od kositera *(pisano je* kositra, *ali je sva prilika da treba čitati* kositera). Naručn. 26[a]. Kako željezo i kositer. Korizm. 24[b]. S držalom zakučastim od čista kositera slitim. P. Zoranić 45[a]. Da se imaju sudci mańi od srebra, ako se može, ili od kositera. B. Kašić, rit. 8. Olovo i kositer. I. Ančić, vrat. 159. Nikijem licumjercom dvostrukijem veli Bog po proroku Ezekijelu, da su tuč i kositer. M. Radnić 265—266. Da prodadeš kositer na misto srebra. A. Baćić 126. Zlato, srebro, kositer, mjed... S. Rosa 77[a]. Gvozdje, žice gvozdene, kositer, masiju, olovo i svaku vrstu rude. Ant. Kadčić 284. Od kositera oli od čistoga midja. M. Dobretić 395. Privezavši na svaku *(kesicu)* po jedan komadak olova ili kositera. Z. Orfelin, podr. 246. Gradi crkvu... od mermera i od kositera. Nar. pjesm. hörm. 2, 57. S kositerom i s olovom dolažahu na sajme tvoje. Đ. Daničić, jezek. 27, 12.

KÒSITERAN, kòsiterna, *adj. koji pripada kositeru, koji je načińen od kositera.* — *Od* XVII *vijeka (ali vidi* i kositrn), *a između rječnika u Mikaļinu* (kositerni, od kositera ‚stamneus'), *u Belinu* (‚di stagno' ‚stanneus' 706[a]), *u Stulićevu* (‚stanneus'), *u Vukovu* (‚zinnern' ‚stanneus' *s primjerom iz narodne pjesme*: Sakuj nama šajku kositernu). Sudove zlatne, srebrne, mjedene i kositerne. M. Divković, bes. 556[a]. Misnik u zlatnu ali srebrnu samo, ali barem kositernu to jest kalajnu kaležu nek posvećuje. I. Ančić, vrat. 210. Jedan sud kositerni. Blago turl. 2, 93. U sudih drvenih i kositernih. Ant. Kadčić 88. Od čaša drvenih i staklenih i rožnih i kositernih... I. Velikanović, uput. 8, 362. U velikijem kositernijem žđelama. S. Ļubiša, prip. 274. — *I kod imena bilke.* Kositerna trava, equiseto (Anselmo da Canali), Equisetum L. (Vujičić). B. Šulek, im. 162. — *isporedi* kositerka, kositerńak. — *Po ńem.* zinnkraut.

KOSITERE, *f. pl. u narodnoj zagonetci našega vremena.* Kositere litere ni pečene ni varene sav svijet othranile. *odgonetļaj:* sise. Nar. sag. nov. 207.

KÒSITERÊŃE, *n. djelo kojijem se kositeri.* — *U Belinu rječniku:* ‚stagnamento, lo stagnare, il coprir di stagno' 358[b], *i u Stulićevu.*

KÒSITERITEĻ, *m. čovjek koji kositeri (po svome zanatu), vidi* kalajġija *(pod* a), kalajis. — *U Belinu rječniku:* ‚stagnaro' ‚faber stannarius' 705[b], *i u Stulićevu:* ‚stanni faber'.

KÒSITERITI, kòsiterîm, *impf. vidi* kalajisati. — *U Belinu rječniku:* ‚stagnare, coprir di stagno la superficie de' metalli' ‚stannum illinire alicui rei' 705[b]; *u Voltiġijinu:* ‚stagnare, impeltrare' ‚verzinnen'; *u Stulićevu:* ‚stanno obducere'.

KÒSITERKA, *f. bilka, vidi* kositeran *pri kraju.* Kositerka, Equisetum hiemale L. (Praunsperger). B. Šulek, im. 162.

KÒSITERNICA, *f. bilka.* Kositernica, Ephedra L. (Alschinger). B. Šulek, im. 162. — *isporedi* kositeran *pri kraju.*

KÒSITERŃÂK, *m. bilka, vidi* kositeran *pri kraju.* Kositerńak, Equisetum hiemale L. (Sabļar). B. Šulek, im. 162.

KÒSITEROVIĆ, *m. prezime.* — *Pomiše se od* XVIII vijeka. Kositerović od Livna. And. Kačić, kor. 452. U ovoj nahiji *(skopaļskaj)* ima naj više begova (blagorodnih poturica):... Kositerovići... T. Kovačević, bosn. 82—88.

1. KÒSITI, kòsîm, *impf. kosom (vidi* 1. kosa) *resati (travu, sijeno).* — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* kòšâh, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kòsî, *u ger. praes.* kòsêći, *u part. praet. pass.* kòšen. — *Postaje od osnove riječi* 1. kosa *nastavkom* i. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov. i češ.* kositi, *rus.* косить, *pol.* kosić. — *U svijem je rječnicima: u Vrančićevu* ‚falcare'; *u Mikaļinu* kositi, pokositi trńe ‚erunco'; kositi sijeno ‚secare foenum'; *u Belinu* ‚falciare, tagliar con falce' ‚falce secare' 300[a]; ‚precidere, tagliare' ‚praecido' 579[a]; kositi trave ‚tagliar l' erbe' ‚herbas resecare' 721[a]; *u Bjelostjenčevu* kosim ‚falco, defalco, foenum, pratum seco l. reseco, gramen arescens falce subseco'; *u Jambrešićevu* kosim ‚falco'; *u Voltiġijinu* ‚falciare, sfalsare, tagliar erba' ‚mähen, abmähen'; *u Stulićevu* ‚runcare, eruncare'; kositi sijeno ‚foenum secare'; *u Vukovu* ‚mähen' ‚meto, foenum seco'; *u Daničićevu* ‚secare'.

1. *aktivno, može se svagda shvatiti kao prelasni glagol, jer ako i nije izrečen objekat, može se imati u misli.*

a. *u pravom smislu. objekat, ako je izrečen, može biti trava, sijeno itd., livada, polje itd.; subjekat je čeļade (kosac), a mogla bi biti i kosa (ali toga nema u nijednom primjeru).* Sêno da kose. Mon. serb. 98. (1330). Da mu kosi sêna dьnь jedinь. Zak. duš. pam. šaf. 84. Neka vsaki svoj del kosi. Mon. croat. 259. (1556). Kosac kada kosi, kosa ni prašta ni ostaļa suhe trave zelene, ni cvijeta ni lista. M. Divković, bes. 338[a]. Za livadu kosit boje, većim stablom slama'u vrhe. J. Kavańin 360[a]. Bijaše mu naredio kosit trńe po ravnici. I. Đorđić, ben. 113. Jedan čovik, koseći seno, prisiče zmiju kosom. J. Banovac, pred. 15. Sazva mnoge kosce, da mu sino kose. pripov. 139. Nu slide, ne kosit,

Digitized by Google

kopat naučeni kmeti. A. Kanižlić, rož. 76. Koji polje ore, sije i kosi. M. A. Reljković, sat. L3b. Sada sino kosi. L5b. Nije moni ozebao vojno: kad god kosi, rukavice nosi. Nar. pjes. vuk. 1, 528. Petar kosi pored Save trave. 1, 616. Đurađ kosi po pobrđu. 1, 198. Kad zabraniš u polju livadu, jal' je kosi, jal' drugome daji. 2, 531. Sad j' udrila kosa u sijeno, kose Turci široke livade. 4, 51. — *Amo mogu pripadati i ovakvi primjeri*: Rjesač kosi trsje cilo. J. Kavanin 539b. Nit' mu koren niti lista kosi. J. S. Reljković 379.

b. *u metaforičkom smislu.*

a) subjekat je smrt (ili ńena kosa), vidi 1. kosa, b, *a). aa) objekat su ljudi, život itd.* Smrt kosi kralje i česare, kosi pješce i konjike, kosi mlade, kosi stare. M. Vetranić 1, 28—29. Nî trudna smrt kosit. Đ. Baraković, vil. 347. Tad živote tužnijeh ljudi smrt nemila kosit poče. G. Palmotić 3, 121b. Ljuta smrt me kosi. A. Vitaljić, ist. 548b. Život teška smrt i ružna ružno kosi kralju od nebi. ost. 172. Ter *(smrt)* na krila leti, i kosi veoma vrlo. J. Kavańin 25b. Vrijeme gloće, a smrt kosi. 136a. U svako doba mira smrt nas kosi bez ozira. 475b. *(Smrt)* kosi kralja i cesara, kosi mlada, kosi stara. V. Došen 49b. Dal' o vratu svaki nosi smrtnu kosu koja kosi, i iz našeg trulog tila strašne smrti kosa biva, koja kosi svakog' živa. 50b. Onoga smrt kosi, koji iznova razbaja se. I. J. P. Lučić, razg. 127. — *bb) objekat je u ovom primjeru stablo po biblijskom jeziku.* Pripovidao je s. Ivan jednomu mloštvu puka i vapio: ‚Jam securis ad radicem arboris posita est': ‚puče moj' govorio je on ‚dragi puče moj! smrt hoda na blizu, i veće ju vidim gdi kosi i siče svako stablo'. A. Tomiković, gov. 15.

b) znači uopće što i uništavati, tamaniti *(u ovom je primjeru posve jasna metafora: (Sobjeski)* kosi vojsku kô livade. J. Kavańin 265a). *tesko je razlikovati kod mnogijeh primjera, pripadaju li amo ili pod* 2. kositi. Zašto nije ni pravo, lakomos da nosi oružje krvavo, da vas svijet ńim kosi. M. Vetranić 1, 167. Da drug druga svoga kakono zvir kosi. M. Držić 90. Lipos, koj sve vrime vrijednu čas odnosi, jak vihar sred zime kad zelen gdi kosi. D. Ranina 33b. Istinu time kose. M. Gazarović 58. Mač ki pamet siječe i kosi. P. Kanavelić, iv. 58. I s pogledom samijem kosi *(medved)*. J. Kavańin 292b. I kositi širom stane *(bisna zvir)*. V. Došen 95b. Puk nemilo da ne kosi *(poglavar)*. 217a. Kamol' kripost ili sila da bi *(vojska)* trla il' kosila? 228b. Koji *(crv)* duhanske rad mladice kosi. J. S. Reljković 219. Te ih je sunećivao, ili sabljom kosio. M. Pavlinović, razg. 95. *(Guba)* dušu i napredak kosi. Nar. pjes. mag. 1864. 80.

c. *amo pripada po svoj prilici i ovaj primjer, u kojemu se čini da* kositi, *kao neprelazni glagol, znači krivo micańe nogu u hodu.* I široko noge nosi *(divojka)* i popriko ńima kosi. V. Došen 119b. — *isporedi* 3, b.

2. *pasivno.* Košeno je, striženo je. (Z). Poslov. danič. Košeno, striženo. (Pripovijeda se kako je čoek sa zlom ženom išao preko pokošene livade, pa čoek kazao da je livada lijepo pokošena, a žena kazala da je strižena itd. *vidi* Nar. prip. vuk. 181). Nar. posl. vuk. 159. Nije košeno već striženo. 215.

3. *sa se.*

a. *pasivno.*

a) sa subjektom. Gorńe trsje koje brdo nosi rižuć nek se drugačije kosi. J. S. Reljković 178. Jer se proha u nas obično kosi, a ne žńe se. Vuk, poslov. 290.

b) bez subjekta. Kudê se ni wre ni kosi, tozi planina. Mon. serb. 95. (1330).

b. *refleksivno, samo u osobitom značeńu, isporedi* 1, c. Koń se kosi, kad u hodu udara kopitom u glesno. M. Pavlinović.

2. KÒSITI, kòsîm, *impf.* lacerare, vellere, *kidati (vidi* kidati, 1, b) *tkańe ili predu tako da na kraju gdje je prekinuto ostaju podule žice ili vlakanca; može značiti i (bez kidańa) izvlačiti iz tkańa žice od utke tako da ostane sama osnova (svaka žica za se), pa i uopće i s drugijem objektom (n. p. s konopcem, s korom drvećom) raditi tako da niti i vlakanca ostaju razdijeljena jedno od drugoga. — isporedi* činkati. — *Lako je pomiješati (osobito kad nije u pravom smislu) ovaj glagol s* 1. kositi; *ali mislim da je posve druga riječ te da postaje od* 2. kosa. — *Akcenat sam zabilježio onako kako sam ga sam čuo, i mijeńa se u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* kosîmo, kosîte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kòsî, *u ger. praes.* koséći, *u part. praet. pass.* kòšen. *u Vuka je (vidi kod* 2) *isti akc. kao kod* 1. kositi. — *Od* XVI *vijeka (vidi* 1, d, *i* 2, b); *radi rječnika vidi dale.*

1. *aktivno.*

a. *u pravom smislu.* Kosi mani s mrkijentam gumine. (Z). Poslov. danič. *amo mogu pripadati i ova dva primjera:* Posvećene i na skrlate pada griška, ter ih kosi. J. Kavańin 380a. Ugleda oko žila onoga dubka jednoga crna miša, drugoga bijela, koji ga grizu i kose bez pristanka. B. Zuzeri 204. — *Drugijeh primjera nemam, ali se u Dubrovniku nerijetko govori, n. p.* kositi postav, kositi vunu, kositi konop; *pa može biti objekat i ono što postaje košeńem, n. p.* kositi svilace. P. Budmani.

b. *u prenesenom smislu, zubom ili zubima raskidati (meso), mrcvariti.* Gdje *(smaji i drokuni)* djecu iznose tebansku u zubijeh kim kose. M. Bunić 55. Uzmi od svińe neškopljene zub kojim kosi. J. Vladmirović 39. — *Amo bi moglo pripadati i ovo:* Štipac stojeć u listopadu štipalima ljutmi kosi. J. Kavańin 473b.

c. *metaforički (prema* b), (jezikom) kositi koga *ili* čiju čast *itd. znači: zlo govoriti o kome itd. — Između rječnika u Belinu* (kositi tkoga jezikom ‚dir male d' alcuno' ‚maledice de aliquo dicere' 260a) *i u Stulićevu* (kositi koga jezikom ‚detrahere de aliquo'). Za šalu i igru kose tuđu čast. A. d. Bella, razgov. 147. — *Moglo bi biti da i ovaj primjer amo pripada:* Drugi sgriješi, bode, kosi, a ti od grijeha pedips nosi. J. Kavańin 290a.

d. *metaforički, mučiti (u duševnom smislu), uznemirivati.* Misli su još njeke ke mene tač kose, jak da me sve rijeke u ponor zanose. M. Vetranić 2, 211. Tolika ju boles kosi, da ne posna puna jada, er ujedno s molbom sada uzdahe joj vjetar nosi. I. Gundulić 46. Ob vlasti misleći smrtno sebe kose. I. T. Mrnavić, osm. 137. Da mi srce jad ne kosi. J. Palmotić 397. Zlo mu srce tuče, smrtni ga znoj kosi. B. Krnarutić 35. Ter te unutrńi crv kosi i muči. V. Andrijašević, put. 54. Ti me strah veoma kosi. 359. Grijesi je *(dušu)* kose. 392. Ovu u srcu čujah pravu riječ i danas ka me kosi. P. Kanavelić, iv. 227. I ka nečast ńega kosi meu ovimi razbojnici. A Vitaljić, ost. 197. A omraze i zavade neumrle ńih me kose. J. Kavańin 407b. To sve većma dušu nam gorči, srce nam kosi i

Digitized by Google

probada. Štit. 19. Što ga je grizlo i kosilo? A. Kalić 158.

e. *kao* jediti, ļutiti *(ali s mańom silom), može biti da postaje od predašńega značeńa, vidi* 2, a, *c). — U naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Nemoj me kosit, ostavi me u miru'. ‚Što ga sve kosiš? pusti ga stât'. P. Budmani.

f. *u jednom primjeru* XVIII *vijeka s objektom* ńiva *stoji o orańu.* Voli plugom ńive kose. J. Kavańin 14b.

2. *sa* se.

a. *refleksivno.*

a) u pravom smislu, o tkańu što se dere nošńom ili drukčije. — Između rječnika u Vukovu (kòsiti se, kòsîm se, n. p. sukno ‚sich abreiben' ‚deteri'). Svita se kosi, ital. ‚si spezza'. M. Pavlinović.

b) mučiti se (u sebi, u duši), uznemirivati se, vidi 1, d. — *Između rječnika u Stulićevu* (‚angi'). Rane kad se liče, nitkor se ne kosi, već ako lik siče. I. Ivanišević 306. Kosiš se, sušiš i veneš za blago uzmnožiti. V. Andrijašević, put. 229. Neka se kosiš i boliš zaludu od svega tvoga života. 314. Sve zlo kim se tužan kosim. I. Akvilini 290. Savišńijem iskušańim u srcu se trgaju i kose. B. Zuzeri 121. Da je ko u većoj cjeni od vas grizete se, kosite se i nejmate mira ni pokoja. Đ. Bašić 259. Kosi se, ter govori veoma ražaļen. 266. Kosili su se za grijehe učińene različni pokornici. 304. Veće bi se kosio za izgubjeńe od truda, nego za iste trude. 305. Ne brinite se, ne kosite se, opaci! A. Kalić 153. Neka reče osvetnik, koliko se jedi, kosi, trga i muči, dokle neprijateļu odvrati. 168. Koji se nemoćan, bolestan, trga i kosi. 415. Inače kosićemo se u svojoj duši. M. Pavlinović, razl. spisi. 281. — *U jednom primjeru* XVIII *vijeka ima osobito značeńe: biti nemiran s toga što se što ne može ili ne smije učiniti. u istom je primjeru na čudan način razdijeļena u dva dijela riječ* kosijaše *enklitikom* bo. Ova odluka Joakima i Ane promuti ne malo srce u Mariji: kosija- bo -še se ona oprijet se voļi otčinoj i materinoj . . . S. Rosa 176a.

c) od predašńega značeńa (ili može biti imperfektivni glagol prema okositi se *ili* uskositi se) *postaje i drugo: ļutiti se, jediti se (ali s mańom silom, kad ļutina nije velika i ne traje dugo, ali se može i često ponavļati). — U Dubrovniku od* XVI *vijeka.* Jer se š ńome svakčas kosi, i ne može da ju vidi. S. Bobaļević 207. Kòsiti se, kòsîm se, jediti se. u naše vrijeme u Stonu: ‚Ne kosi se, čovječe!' ‚Sve se kosim u sebi'. M. Milas.

d) ne slagati se s čim ili s kim, protiviti se kome ili čemu (i kositi se o što). *vaļa da je isto značeńe što i kod* b, *ali u prenesenom smislu. — U naše vrijeme.* Može biti da se je ova osobina ńegova temperamenta kosila s naravi Karađorđevom. M. Đ. Milićević, pomenik. 1, 141. Što bi se o dužnosti kosilo. Bos. vila. 1892. 178.

b. *recipročno, o zvijerima što jedna druga kose zubima, vidi* 1, 6. Ar vuci i lavi i zvijeri ostale . . . ne bi tač u boju zlosrdo stojeći, prolile krv svoju, zubi se koseći. M. Vetranić 1, 55. — *U naše vrijeme, o ńekijem osobitijem životińama, znači uopće: tući se, klati se. — između rječnika u Vukovu:* kose se nerastovi, čele, ‚raufen (von ebern und bienen)' ‚rixari'. Nađe dva bravca a oni se jednako kose. Nar. prip. vuk. 112. Kose se pčele ‚raufen: von bienen'. J. Živanović. javor. 1879. 338.

3. KOSITI, kosim, *impf. u jednom primjeru* XVI *vijeka:* Na zlatu jabuku *(kao na lađu)* stupih i s ńom se odpravih za sobom Šibenik grad ostavif. Idosmo malne u zapadńe strane, uprav desnom stranom stanovitu zemļu a livom razlike škoļe koseći. P. Zoranić 71b. *kao da je pisac hotio pokazati koso pomicańe lađe (jabuke) prema jednome i drugome kraju među kojima se vozio, premda je uprav ovakovo micańe poredno.*

KOSITI SE, kosim se, *impf. doticati se. — U pisaca našega vremena; mislim da nije narodna riječ nego je načińena po ruskoj* коснуться *(impf.:* касаться). Ostrvice skoro jedna drugu laktom kosi. S. Ļubiša, prip. 1. Ni da mi se s puta uklańa, nego se laktima kosimo. Srp. zora. god. 2, sv. 2, str. 27.

KOSITLAR, *m. vidi* kalajis *i* kositeriteļ. — *Samo u Jambrešićevu rječniku:* ‚stannarius', *i u Stulićevu:* v. kositeriteļ, kalajis.

KÒSITREN, *adj. koji pripada kositru; vidi* kositeran; *ali je uprav part. perf. pass. od* kositriti, *te i prema tome ima značeńe. — U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚stanneus'. 2. kositren, pokositren, pokalaisan ‚stanno illitus'. v. pociñan; *u Jambrešićevu:* ‚stanneus'; *u Stulićevu:* v. kositeran *iz Habdelićeva.*

KÒSITRÊŃE, *n. djelo kojijem se kositri. — U Bjelostjenčevu rječniku.*

KÒSITRITEĻ, *m. vidi* kositeriteļ. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kositriteļ, cingesar, kalajisar ‚stannarius, stannifex'.

KÒSITRITI, kòsitrîm, *impf. vidi* kositeriti. — *Postaje od oblika* kositar. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kositrim, ciñam, kalajisam ‚stannum illinio alicui rei, l. stanno illinio aliquam rem'. v. pociñavam; *u Voltigijinu:* v. kositeriti; *u Stulićevu:* v. kositeriti.

KÒSITRN, *adj. vidi* kositeran. — *Od oblika* kositar. — *Na dva mjesta* XVI *i* XVII vijeka, *ali nije ni jedno ni drugo pouzdano: na prvome može biti izostavļeno* e *radi skraćivańa pisma, a na drugome može biti pisarska ili štamparska pogreška, jer je u istoga pisca svagda oblik* kositer *a ne* kositar. Srebrnom ili kositrnom. Š. Kožičić 7a. U sudcih srebrnih ili kositrnih. B. Kašić, rit. 8.

KÒSITVA, *f. vidi* kositba. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kositva, kosidba ‚falcatura, falcatio, foenisecium, foenicularium, falcularia, foeni sectio, foeni messis, foenisecia', *i u Stulićevu:* v. kosidba.

KOSIVO, *n. vidi* kosidba. — *U naše vrijeme.* Kad je kosivo livada. V. Bogišić, zborn. 481.

KOSJENICA, *f. mjesno ime. — Ovaki je oblik po južnom govoru, ali na jedinom mjestu gdje se nalazi stoji po istočnom govoru* Kosenica. — *U Daničićevu rječniku:* Kosênica, manastir. ‚Kosenicu' sazida kraļ Milutin. (Okas. pam. šaf.) 60. samo tu.

1. KOSJÈRAČA, *f. augm.* kosijer *(radi roda isporedi* kosjerica).

a. *na jednom mjestu (s* i *po zapadnom govoru)* XVII *vijeka znači što i* 1. kosa, *ili oružje nalik na kosu.* Oružje imihu od svitla železa, ča više doveza', krive kosirače... Nike čeprļače činjaše nositi, kako da će drače primorjem kositi. Đ. Baraković. vil. 51.

b. britva zavrnuta poput srpa. — U naše vrijeme u Stonu: ‚Daj mi tu kosjeraču!' M. Milas.

2. KOSJÈRAČA, *f.* žensko čeļade silovito koje na svakoga udara oštrijem riječima. — U naše

Digitized by Google

vrijeme u Stonu: ‚Pogledaj ti one kosjerače!' M. Milas. — *Vaļa da postaje od* kositi se, *vidi* 2. kositi, 2, a, *c)* i b.

KOSJÈRAČICA, *f. dem.* 1. kosjerača. U naše vrijeme u Stonu: ‚Otkinuću kosjeračicom'. M. Milas.

KOSJÈRČAC, kosjèrčca, *m. dem.* kosijerak. — *U Stulićevu rječniku uz* kosijerac. — *nepouzdano.*

KOSJÈRČIĆ, *m. dem.* kosijerak. — *Samo u Stulićevu rječniku uz* kosijerac.

KOSJERICA, *f. dem.* kosijer, *vaļa da je ženskoga roda, jer se uz* kosijer *misli i na* 1. kosa. — *Samo u osobitijem značenima.* — *Od* XVIII *vijeka (vidi* b).

a. koserica, koser, koji se zatvoriti dade. na Rijeci. F. Pilepić.

b. *naj češće znači što i* kosijer *pod* d. — *Između rječnika u Belinu* (‚mascella, e ganascia, l' osso dove sono attaccati i denti' ‚maxilla' 464b) *gdje se naj prije nahodi, i u Stulićevu* (‚maxilla, mala'). Sansom pridobi i porazi Filistoje s jednom kosiricom od živinčeta. J. Banovac, pred. 34. Sanson kosiricom jednoga živinčeta smače iļadu svoji protivnika. J. Filipović 1, 174b. Namirivši se na kosiricu magareću ... Iz zuba kosirice udari voda. And. Kačić, kor. 38. Moska iz kosirica prasetji. J. Vladmirović 6. Kako Bog čini izać vodu iz kamena, i Sansunu iz suhe kosirice magaretje. L. Vladmirović 26. Sansun posiče iļadu Filistea s magarećom kosiricom. I. J. P. Lučić, razg. 69. U glavi mu zuba đavoļega, sve mu klapću kosjerice prazne. Smailag. meh. 125. Kosirica, kosirice, ‚maxilla inferior', ńem. ‚unterkiefer'. na Braču. A. Ostojić. — *Vaļa da je i ovdje isto značeńe (na grbu).* Dade mu krilo od tice nike modra kolura i vilicu aliti kosiricu od zlata kojizi*(h)* prilika gleda se na kapi vojniškoj aliti elmu u ńegovoj armi. And. Kačić, razg. 202.

c. ime ribļoj hrpteńači. u Lici. F. Hefele.

d. *znači ńeke životińe.*

a) vrsta ptice, vidi piļak. Kosirica, Chelidon urbica. G. Kolombatović, progr. spal. 1880. 17.

b) dvije vrste ribe. aa) Crenilabrus Roissali. G. Kolombatović, pesci. 16. — *bb)* Kosjerica, Carassius gibelio Nilss. Jasenovac. D. Hirc.

KOSJÈRIČAN, kosjèrična, *adj. koji pripada kosjerici.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚maxillaris'.

KOSJÈRIĆ, *m. dem.* kosijer, *ali može značiti isto što i* kosijer. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kosirić, kojim se loze rižu ‚falx vineatica, sirpicula') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (‚falce da potare' ‚falx potatoria' 300a; ‚ronchetto da potare' ‚falx putatoria' 632a), *u Stulićevu* (v. kosijerac).

a. *u pravom smislu. u svijem je primjerima isto što* kosijer. Premda si s kosjerićem sveđ u rukah, još jedno nijesi dobro ohaštrio, eto drugo proniklo je. B. Zuzeri 167. Kosjerićem nacijepa *(vrtlar)* divji stabar. V. M. Gučetić 16. Kosjerić reže, a motika kopa. (Z). Poslov. danič. Pod bjelaču kordu pripašite, a u ruke oštre kosjeriće. Nar. pjes. bog. 235.

b. *u prenesenom smislu ńekakav vez (vaļa da postane ńešto nalik na kosjerić).* — *U naše vrijeme u Boci kotorskoj.* Poskuće vezeno na lebrice, okanca i kosjeriće (oblici veza). S. Ļubiša, prič. 124.

c. *u prenesenom smislu (ili možebiti po prezimenu), mjesno ime.* Kosjerić, na Crnokosi, iznad sela Kosjèrîćâ, stari grad. M. Đ. Milićević, srb. 586. — *isporedi* Kosjerići.

KOSJERÍĆAK, kosjerićka, *m. dem.* kosjerić. — *U naše vrijeme u Dubrovniku, gdje znači mali kosijer zaobļen kojijem se n. pr. bere grožđe.* P. Budmani.

KOSJÈRIĆI, *m. pl. mjesno ime.*

a. *selo u Crnoj Gori.* Glasnik. 40, 22.

b. *selo u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 161.

KÒSJERSKÎ, *adj. koji pripada selu Kosjerićima u Srbiji.* Kosjerska *(opština).* K. Jovanović 161.

KÔSJÎ, *adj. koji pripada kosovima (vidi* 2. kos). Kôsji ‚merularum'. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. IIftsg. 12.

1. KÒSKA, *f. dem.* kost. — *Uprav* kostka (kostьka), *ali* t *ispada između* s *i* k. — *Riječ je praslavenska, vidi kod* kocka.

a. *u pravom značeńu. — Za ovo nemam nijednoga primjera, samo u narodnoj zagoneci ima kao dem.* kost, *a ovo kao da naznačuje jaje.* Oždrebi kobila kosku, a koska ždrebe. Ždrebe ne kte za košću—majkom, nego ode za kobilom—babom. *odgonetļaj: kokoš, jaje, pile.* Nar. zag. nov. 94.

b. *vidi* kocka. — *U Vrančićevu rječniku:* kostka ‚alea', *i u Stulićevu:* kostka ‚taxillus, tessera' *s dodatkom da je riječ ruska.*

c. *u prenesenom smislu, kao ime ńekakvoj ribi.* — *U Mikaļinu rječniku:* kostka, ribica ‚squaglio, pesce' ‚qualus' *(sic), i u Stulićevu:* kostka, riba ‚squalus' *iz Mikaļina.*

2. KOSKA, *f. ńekakva vrsta raka ili jastoga.* — *isporedi kod* kozica. — -s- *stoji ispred* k *mj.* z, *kako se vidi po riječi* kozica *istoga značeńa.* — *U Mikaļinu rječniku:* koska, kozica, riba ‚gambaro' ‚astacus, cammarus, locusta, chelae', *i u Stulićevu:* koska, riba ‚gambaro' ‚astacus' *iz Mikaļina.*

3. KOSKA, *f. ime kravi.* ‚Kozka'. F. Kurelac, dom. živ. 24. — *isporedi* 2. koska.

KOSKAR, *m. prezime.* — XVII *vijeka.* Petar Koskar. Starine. 11, 135. *(oko* 1679).

KOSKAREV, *adj. koji pripada Koskaru.* Koskarevo dugovanje. Starine. 11, 122. (1678).

KOSKAV, *adj. koji je nalik na kosku (kocku), vidi* kockast. — *U Stulićevu rječniku:* kostkav ‚scaccato, fatto a scacchi' ‚tesselatus'; *gdje ima i adv.* kostkavo ‚a scacchi' ‚vermiculate'.

KOSKAVICA, *f. daska za (igru) škak, škaknica.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* kostkavica ‚scacchiere' ‚alveus lusorius'. — *isporedi* koskav.

KOSKIĆ, *m. prezime.* — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Kńigu piše Koskijć Ahmet-bego. Pjev. crn. 29a.

KÒSLATA, *f. samo u Stulićevu rječniku:* ‚koslatta' ‚foramen dolii in superiori parte', *znači dakle rupu na gorńem dijelu u bačve.* — *Ne znam odakle je.*

KOSMA, *f. vidi* 2. kosa. — *U kńigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom.* Kosmy otь glavy onogo. Sredovječn. lijok. jag. star. 10, 106. Jegda kosmy padajutь glavny. 108. U kosme moje jako čičьkь uvi se. Aleks. novak. 103.

1. KÒSMÂČ, kosmáča, *m. u kojega se duge dlake (čeļade, životińa, tkańe), ruńav, rutav.* — *Postaje od* kosma. — *Od* XVI *vijeka.* Nek pošļe dvije lakti postava njekoga kosmača. M. Držić

Digitized by Google

441. Kosmâč ‚pilosus (homo, animal)'. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. 48.

2. KOSMAČ, *m. mjesno ime. — U pjesmi crnogorskoj našega vremena.* A to gleda iz Kosmača vila. Nar. pjes. vuk. 5, 342.

KOSMAČA, *f. ime selu u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraj. srb. 391.

1. KOSMAJ, *m.* suvrst vinove loze bijela grožđa (na Cresu). B. Šulek, im. 162.

2. KÒSMÂJ, Kòsmaja, *m. ime vrhu u Srbiji u okrugu biogradskom.* M. Đ. Milićević, srb. 59. *— Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ‚berg in der belgrader nahija' *s primjerima iz narodnijeh pjesama:* Pala magla po golom Kosmaju, sa Kosmaja na Jankove dvore. — Od Kosmaja gn'jezda sokolova. (Nar. pjes. vuk. 4, 178). — Naše škole i školišta nema grđe koliko nosi odavde do Kosmaja! M. P. Šapčanin 1, 82.

KOSMAJI, *m. pl. ime seocu u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 21.

KÒSMAJSKÎ, *adj. koji pripada Kosmaju (vidi* 2. Kosmaj). U srezu kosmajskom. K. Jovanović 96.

KOSMAN, *m. ime seocu u Hercegovini.* Statist. bosn. 109.

KÒSMAST, *adj. u Stulićevu rječniku us* kosmat.

KÒSMAT, *adj. na kojemu su duge i guste (a često se misli i nakostriješene) dlake. — Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kosmatъ, *rus.* косматый, *češ.* kosmatý, *poļ.* kosmaty. *— Postaje od* kosma. *— Između rječnika u Vrančićevu* (‚hirsutus'), *u Mikaļinu* (kosmat, ruńav ‚villosus, pilosus, hirsutus'), *u Belinu* (‚hirsuto, cioè aspro di pelo' ‚hirsutus' 369a; ‚peloso' ‚hirtus' 551a), *u Bjelostjenčevu* (kosmat, dlakav, dlakast, runav ‚pilosus, villosus, hirsutus, hirtus, hispidus, hispidosus, setosus'), *u Jambrešićevu* (‚pilosus, villosus'), *u Voltiģijinu* (‚peloso' ‚haaricht, wollicht'), *u Stulićevu* (‚pilosus, hirsutus, hispidus, setosus, setis obsitus'), *u Vukovu* (‚haarig' ‚pilosus'). — *Komparativ:* kosmàtijî. *u Belinu rječniku:* ‚più hirsuto' ‚magis hirsutus' 369a; ‚più peloso' ‚pilosior' 551a.

a. *o čeļadetu.* Znaš li da Ezau brat moj človik kosmat jest, a ja sam gladak? Bernardin 40. gen. 27, 11. Ako vidiš *(u snu)* da si kosmat, prilikuje veselje. Zborn. 137a. Žene divje najdoše, vse kosmate kako sviňa. Aleks. jag. star. 3, 277. Po licu je sva kosmata. G. Palmotić 2, 60. Ezau kosmat bijaše. A. Kanižlić, utoč. 162. Bješe sav kosmat. Đ. Daničić, 2car. 1, 8. *— U ovom primjeru (ako nema kakve pisarske ili štamparske pogreške) znači jamačno: na kojega su napale i na ńem strše vunene dlake:* Gdi jesu dilavci od vune kosmati? F. Glavinić, posl. 8.

b. *o životińama.* A navlaš repati kad budu crvi prit, i češļi kosmati, bez broja ki će bit *(vidi* 1. češaļ, *c);* češaļ *je uprav* Scolopendra, *premda to nije u ovom primjeru, jer je gladak).* M. Vetranić 1, 273. — Pas kosmat ‚canis hirsutus'. J. Stulli, rječn. *kod* kosmat. — Na ńegova kosmata vrančića. Nar. pjes. vuk. 4, 391. Na svojega vranca kosmatoga. 5, 278.

c. *o ļudskijem ili živinskijem udima ili uopće o dijelovima tijela.* Kosmate ruke priliku starijega brata skazovahu. Bernardin 41. gen. 27, 28. Imam stegna kosmata *(govori satir).* D. Zlatarić 51a. Starijemu biše vrat i ruke kosmate. Đ. Baraković, jar. 42. Kroz kosmate gorńe trepavice. Nar. pjes. *u* Vuk, rječn. *kod* kosmat.

d. *o čemu što se sastoji iz samijeh dlaka.* Kad u moru kami stanovit pribiva, ńega kosmat prami po svemu odiva. Đ. Baraković, vil. 165. Oni širokijeh pleća, debela vrata, a kosmatih brka. Nar. prip. vrč. 212. *— I u ńešto prenesenom smislu, o travi.* Kad travom kosmatom poļe se povije. I. T. Mrnavić, osm. 169.

e. *uopće.* Ako me si privario u golu, nećeš u kosmatu. (D). Poslov. danič.

KOSMATAC, Kosmaca, *m. ime muško. — Jamačno postaje od* kosmat. *— XIV vijeka* Synъ mu Kosmatьcь. Deč. hris. 12. 79.

KÒSMATI, kòsmâm, *impf. raščupavati. — U naše vrijeme u Stonu.* ‚Kosmam se svaki dan dva puta, pa mi se vaļa češļati'. ‚Zašto me kosmaš?' M. Milas. *I na Rijeci.* Kosmati vunu (činiti ju rahlom). F. Pilepić.

KÒSMATICA, *f. u narodnoj zagoneci našega vremena, i otale u Vukovu rječniku* (u zagoneci, cf. visjelica). Visjela je visjelica, pod ńom sjedi kosmatica, Boga moli kosmatica, da joj padne visjelica. *(odgonetļaj:* djevenica i mačka). Vuk, rječn. *kod* visjelica.

KOSMATJETI, kosmatim, *impf. postajati kosmat. — U Stulićevu rječniku: (po zapadnom govoru)* kosmatiti ‚hirsutum fieri', *a dodaje sam da je ruski* kosmatjeti *(t. j.* косматѣть).

KOSMATKA, *f. ime biļkama.*

a. Eragrostis Beauv. Flora croat. 1239.

b. Kosmatka, suvrst jabuke (Jaska). B. Šulek, im. 162.

KOSMATOST, *f. osobina onoga što je kosmato. — U Stulićevu rječniku:* ‚pilorum abundantia, hirsutum esse'.

KOSMAV, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. kosmat.

KÒSMÊČ, kosméća, *m. vidi* 1. kosmeļ. *— Meni se čini da sam čuo* kòsmêć. P. Budmani.

KÒSMÊĆ, kosméća, *m. vidi* kosmeč.

1. KÒSMÊĻ, kosméļa, *m.* Maja (?), *neka vrsta kosmatoga morskoga raka (rakovice, morskoga pauka). — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.:* kòsmêļu, kòsmêļi. *(Raci su):..* kosmeļ ili kosmeč... L. Zore, rib. ark. 10, 342. Kòsmêļ, kosméļa, ńeki rak. — u naše vrijeme u Stonu: ‚Uhitio sam dva kosmeļa'. M. Milas.

2. KOSMEĻ, *m. neka biļka.* Kosmeļ. Borrago officinalis L. (Sabļar), v. kozmeļ. B. Šulek, im. 162.

KOSMÈĻAV, *adj. vidi* kosmurav. *— U naše vrijeme.* Ostaće krmeļavo, čendrļavo, kosmeļavo. M. Pavlinović, razl. spisi. 12.

KÒSMINA, *adj. vidi* kosmura, **a.** *— Akc. se mijeńa u gen. pl.* kòsmînâ. *— U jednoga pisca našega vremena.* Srio veliku ženetinu rudijema kosminama do više koļena. S. Ļubiša, prip. 263.

KÒSMÔV, kosmòva, *m. ime (kosmatu) psu. — U Vukovu rječniku:* ime psetu.

KOSMOVAC, Kosmovca, *m. mjesno ime u Srbiji. a) vrh u okrugu niškom.* M. Đ. Mļićević, kraj. srb. 2. *— b) selo u okrugu pirotskom.* 234.

KÒSMÛR, *m. vidi* kosmura, **a.** *— U Stulićevu rječniku:* v. kosmura. *— I u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KÒSMURA, *f. augm.* kosma *(premda ove riječi nema u narodu). — Akc. se mijeńa u gen. pl.* kòsmûrâ. *— Od XVIII vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚pelo' ‚pilus' 551) *gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjenčevu* (‚pilus'), *u Volti-*

Digitized by Google

ǵijinu (‚pelosità' ‚haarichte'), *u Stulićevu* (1. ‚seta'. 2. ‚pili barbae atrophia laborantium').

a. *u pravom značenju, duga, ali nelijepa neočešlana zamršena kosa, pa i dlaka (dlaćurina).* Kose u priliku veparskijeh kosmura uz gori trčahu. I. Đorđić, ben. 190. U kosmurah vas je obrasto. P. Sorkočević 580a. — *Amo pripada i u Stulićevu rječniku:* kosmure, *pl. uz* kosmuravost.

b. *zamrsak.* ‚Ko će ovu tvoju kosmuru razmrsiti?' J. Bogdanović. — *U naše vrijeme u Lici.*

c. *u prenesenom smislu, neka biljka.* — *Između rječnika u Stulićevu* (kosmura, trava, v. bradica ovčija) *i u Vukovu (*nekaka trava ‚art pflanze' ‚herbae genus' *s dodatkom da se govori u Dubrovniku).* Kosmura, češ. kosmaček, pol. kosmaczek: pilosella (Aquila - Buć, Stulli, Vuk), Hieracium pilosella L. B. Šulek, im. 162.

d. *kosmuravo žensko čeljade.* U naše vrijeme u Stonu: ‚Ti si prava kosmura'. M. Milas.

KOSMÙRAČA, *f. augm.* kosmura. — U naše vrijeme u Stonu: ‚Krsti me se, kosmuračo!' M. Milas.

KOSMÙRAN, *m. čovjek kosmurav.* — *U Stulićevu rječniku uz* kosmurav.

KOSMÙRÂŃE, *n. djelo kojijem se kosmura.* J. Bogdanović.

KOSMURAST, *adj. u Stulićevu rječniku uz* kosmurav.

KOSMÙRAT, *adj. vidi* kosmurav. — *Od* XVII *vijeka u Dubrovniku, a između rječnika u Belinu* (‚hirsuto, cioè aspro di pelo' ‚hirsutus' 369a; ‚peloso' ‚hirtus' 551a) *i u Stulićevu (uz* kosmurav). Kosmurati je kip uplesan, tmasta iz oči muńa udara. I. Gundulić 474. Kosmurato i ruńave brke za uši zadijevaju. P. Kanavelić, iv. 840. Tač mê ogńene kosmuratijem pod obrvam oči sjaju. I. Đorđić, pjesn. 109. Nagrešpanijeh iz kosijera kosmurata brada sijeva. N. Marči 60.

KOSMÙRATI, kosmùrâm, *impf. mrsiti (konce).* — *isporedi* kosmura, b. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ne znam, či' je ovo posa' bio, ovako mi pređu kosmurati'. ‚Da mi ga e uvatiti bilo, kad je ovu pređu kosmura', vala bi upazio bio'. J. Bogdanović.

KOSMÙRAV, *adj. pun kosmura (o čeljadetu, pa i o životińi).* — *U Stulićevu rječniku:* ‚hirtus, hirsutus, setosus, pilosus'. — *I u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KOSMURAVJETI, kosmuravim, *impf. postajati kosmurav.* — *Samo u Stulićevu rječniku gdje stoji po zapadnom govoru* kosmuraviti.

KOSMURAVOST, *f. osobina onoga koji je kosmurav.* — *Samo u Stulićevu rječniku gdje ima drugo značeńe (što ne znam gdje je mogao naći, ali vidi -kod* kosmura): ‚cachessia' ‚morbi species ex quo summa macies, graece atrophia'.

KOSMURAVSTVO, *n. u Stulićevu rječniku uz* kosmuravost *(vidi).*

KOSMURICA, *f. nekakva biljka, uprav dem.* kosmura. Kosmurica, Hieracium stupposum Vis. (Vodopić). B. Šulek, im. 162.

KOSMÙRINA, *f. augm.* kosmura. Raščupane mu kosmurine pokrile čelo. S. Ljubiša, prip. 90. Nastože hrpu kosmurina. prič. 127.

KOSMÙRLIV, *adj. vidi* kosmurav. — *U Stulićevu rječniku:* v. kosmuran.

KOSMUSAT, *adj. samo u Voltiǵijinu rječniku:* v. kosmat.

KOSNA, *f. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdiljeǰ. 77.

KÒSNAT, *adj. vidi* kosmat. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚langhaarig' ‚pilosus', cf. kosmat). Jaši, brate, kosnata dorata. Nar. pjes. vuk. 2, 599. I tvojega kosnata mrkova. 3, 294. Pa okrenu końa kosnatoga. 3, 297.

KOSNICA, *f. mjesno ime.*

a. *u Hrvatskoj selo u županiji zagrebačkoj.* Razdiljeǰ. 68. — *Vaja da je isto što se pomińe* XVI *vijeka.* Ivan Šaronić de Kosnica. Mon. croat. 252. (1552). — *U latinskijem se spomenicima* XIII *vijeka ovako (s t među s i* n*) zove ńekakva voda.* ‚In rivum Coztnica'. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 37. (1217). ‚Terra iuxta aquam Coztnicha'. 184. (1266).

b. *mjesto u Srbiji u okrugu valjevskom.* Sr. nov. 1875. 285.

c. *u spomeniku* XV *ili* XVI *vijeka.* Prêmo Kosnici hramь prêčiste. Spom. stoj. 130.

KÒSNÎK, kosníka, *m. u Vukovu rječniku:* direk (u kuće od pletera), koji u duvaru koso stoji. — *Postaje od* 1. kos. — *Akc. kaki je u gen. sing., taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* kòsnîče, kòsnîci.

KOSNOVATI, kosnujem, *impf. ticati.* — *vidi* 2. kosnuti. — *Na jednom mjestu u pisca čakavca* XVI *vijeka.* Kosnujući i têcajući Bog srdce človečasko. Š. Budinić, sum. 185a.

1. KÒSNUTI, kòsnêm, *pf. malo pokositi.* — *U naše vrijeme.* I ornice šenicom posute, i livade bujne nekosnute. Osvetn. 5, 76. ‚Uzmi de kosu, pa teocima u šljivaru malo kosni trave'. *(u Lici).* J. Bogdanović.

2. KOSNUTI, kosnem, *pf. dirnuti.* — *Po svoj prilici nije narodna riječ nego uzeta iz crkvenoga ili ruskoga jezika, isporedi stslov.* kosnąti, kosnąti se, *rus.* коснуться.

a. *aktivno.*

a) kao neprelasni glagol s prijedlogom o *i lokativom, i s prijedlogom* u (vъ) *i akuzativom.* — *U knizi pisanoj crkvenijem jezikom* XIV *vijeka.* Prêkrьstivъ i rukoju i toju kosnuvъ i o ranê *(u drugom rukopisu* vъ ranu) jego. Danilo 316.

b) prelasno. — *U pripovijeci bosanskoj našega vremena.* Baš te je ispovijed današńa kosnula u srce. Nar. prip. bos. 1, 87.

b. *sa* se.

a) refleksivno, dotaknuti se. — *Između rječnika u Daničićevu* (‚tangere'). *aa) u starije doba (u crkvenom jeziku) s dativom ili s prijedlogom* k. Kъ mnê kosnuvši se. Domentijanb 7. Da ne kosnetь se imь zvêrь ǰutyj. Danilo 134. Da ne vьsegubitelь zvêrь lukavy kosnetь se jemu. 302. Kosnuti se drêvu. Glasnik. 11, 49. — *bb) posnije s genetivom kao i* dotaknuti se. Zač gńiva Božja kosnuti se hoćeš? Aleks. jag. star. 3, 286. Nemu osta ńešto na ištahu, da se kosne i našijeh brda. Osvetn. 3, 68.

b) recipročno, dirnuti se. — *U jednoga pisca našega vremena.* Nema pogibeli da se kosnu u zavidnoj takmi. M. Pavlinović, razg. 111.

KOSO, *n. ime selu u Dalmaciji u kotaru korčulanskom (u Ratu).* Repert. dalm. 1872. 12.

KOSÒGLAV, *adj. samo u narodnoj pjesmi našega vremena. vaja da je značeńe: u koga je kosa (kriva) glava, ali se ne zna, misli li se na to u pjesmi gdje je po svoj prilici ovu riječ privukla sa sobom riječ* zlatokos *što prije ńe stoji. — Ima i u Vukovu rječniku po samoj ovoj pjesmi, ali bez značeńa.* U men' ima puno djece: . . . i

Digitized by Google

dva zlatokosa, i dva kosoglava . . . Nar. pjes. vuk. 1, 514.

KOSOMAČA, *f. vidi* gusomača. Kosomača, nasturcium (u mletačkom rukopisu), borsa del pastore (Anselmo da Canali), Capsella bursa pastoris Mnch., v. Gusomača. B. Šulek, im. 162.

KOSÒNOS, *adj. koji nosi kosu (vidi* 1. kosa). — *U Jambrešićevu rječniku:* ‚falcifer'.

KOSÒNOSAC, kosònosca, *m. čovjek koji nosi kosu (vidi* 1. kosa). — *isporedi* kosonos. — *U Belinu rječniku:* ‚chi porta la falce' ‚falcifer' 300a; *u Bjelostjenčevu: kajkavski* kosonosec, koji kosu nosi na boj ‚falcarius' (‚ut milites falcarii' kosonosci ‚falciferi'); *u Stuliću:* ‚falcifer'.

KOSOOK, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. gverok *s dodatkom da je riječ ruska.*

KOSOPADAVICA, *f. nešto radi čega otpadaju kose.*

a. *neka biljka, debela tikva, divlja tikva.* Kosopadavica, Bryonia alba L. (Vujičić). B. Šulek, im. 162.

b. *nekakva mast, kojom bi se žene mazale po licu, da im otpadnu dlake. — U Stulićevu rječniku:* ‚merdocco' *(po talijanskom je značeńu mast što i sad upotrebljavaju neki Izraelićani koji neće da se brîtvom briju)* ‚psilotrum (id est unguentum pilis evellendis, quo maxime mulieres utebantur ac fortassis adhuc alicubi utuntur)'. — *nije dosta pouzdano.*

1. KÒSOR, *m. vidi* kosijer *s čim je istoga postańa; radi razlike u značeńu vidi u Vukovu rječniku, ali često znači što i* kosijer. — *Može biti stara riječ, isporedi stslov.* kosorь. — *U našemu se jeziku javlja od* XVI *vijeka. — Između rječnika u Mikaljinu* (‚truncina, runcina, falx arboraria vel sylvatica'), *u Belinu* (‚falce d' albori' ‚falx arboraria' 300a; ‚marra, stromento da villano per tagliare erbe' ‚marra' 464a; ‚ronca, stromento villesco, col quale si tagliano le spine o altre cose' ‚runcina' 632a), *u Stulićevu* (‚sparus, sparum, runcina, runco'), *u Vukovu* (na velikoj moci kao kosijer, čime se drača siječe ‚art messer dorn zu schneiden' ‚culter secandis vepribus' *s dodatkom da se govori u Dalmaciji).*

a. *u značeńu sprijeda kazanome* (kosijer *pod* a, *ili oruđe slično kosijeru).* Kada mi vas ńihov zbor obratimo pod mač, zadit će naš kosor i tebe u rubotač. M. Marulić 25—26. Na svijeti ne bješe rodil se još nitkor, skovati da umiješe motiku ni kosor. M. Vetranić 1, 7. Oštre se kosori, oštre se železa, da sijeku po gori potrebe od lijesa. 2, 292. Kad se žena smuti, nî žena neg osor, a kad se razluti, već riže ner kosor. Đ. Baraković, vil. 32. Izčešljah se granom drače i kosorom srezah bradu. I. Đorđić, pjesn. 109. Druga biše srca junaškoga . . . jednoga je *(Turčina)* s kosorom posikla. And. Kačić, razg. 280b. Kosor, isto što kosijer. Slovinac. 1882. 187.

b. *vidi* kosijer, c, *b).* Što li vajmeh! smrti opaka, kroz tvoj kosor prisrditi prije ne htje me poraziti? A. Gleđević 301b. Vidih zatim ženu grubu gdi nabrušen kosor nosi; ništar osta pri ńe zubu. Đ. Baraković, vil. 216. Da visi po sve dni, jur možeš postavit tvoj kosor u zavit, da smrti veće nî. 354.

c. *vidi* kosijer, d. U naše vrijeme u Stonu: ‚Nešto me boli na jednomu kosoru'. M. Milas.

2. KÒSOR, *m. mjesno ime.*

a. *selo u Hercegovini.* Statist. bosn. 106.

b. *ne znam, jeli isto mjesto što se pomiče u pjesmama crnogorskijem našega vremena.* Sa Kosora iz Drekalovića. Nar. pjes. vuk. 3, 138. Haj'te s vojskom na selo Kosora. 5, 261.

3. KÒSOR, *m. prezime. — Pomiče se* XVIII *vijeka.* Kavalir Kosor od Zadvarja. And. Kačić, kor. 487.

KOSÒRAČA, *f.* šira je od kosora, oštra za četiri prsta i na telutu. na Braču. A. Ostojić.

KOSORAN, kosorna, *adj. nalik na kosor. — Samo u Stulićevu rječniku:* ‚falcato, fatto a guisa di falce' ‚falcatus'.

KOSORCI, Kosoraca, *m. pl. ime seocu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdilj. 55.

KOSORE, *f. pl. ime selu u Dalmaciji u kotaru sińskom.* Repert. dalm. 1872. 41.

1. KOSÒRIĆ, kosoríća, *m. čeljust, vidi* 1. kosor, c; *uprav je dem.* 1. kosor. — U naše vrijeme u Stonu. ‚Kako ga je udrio, odmah mu je razbio kosorić'. M. Milas.

2. KOSORIĆ, *m. mjesno ime, vidi* Kosorići.

3. KOSORIĆ, *m. prezime.* — XVII *vijeka.* Iliji Tomiću i Kosoriću. Starine. 10, 20.

KOSORIĆI, *m. pl. mjesno ime. — U Daničićevu rječniku:* u Hvosnu selo koje je car Stefan dao ćeliji sv. Save u Kareji: ‚Kosoriće'. M(on. serb). 138. (1348). u istom se spomeniku piše i ‚Kosoriчь'.

KOSORIĆSKI, *adj. koji pripada selu Kosoricima. — U jednom primjeru* XIV *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku* (kosoriчьskyj). Sь periwromь kosoritьskymь. Mon. serb. 138. (1348).

1. KÒSOV, *adj.* merularum, *koji pripada kosovima (vidi* 2. kos). — *Kod mjesnijeh imena.* Pala tama Kosovijem lugom. Ogled. sr. 470. Kosovo brodište, Demerje, Brezovica. D. Hirc. — *vidi* Kosovo *i* Kosovo polje.

2. KÒSÔV, kòsova, *m. vidi* 2. kos. — *U naše vrijeme.* Pijuć hladno pod Omarom pivo, gdjeno kosov zulumćaru sudi. Osvetn. 2, 12. Pa kosovu haramija prijeti. 2, 34.

3. KOSOV, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* I kneza Ivana... i Mat. Kosova. Mon. croat. 288. (1587).

KOSOVA, *f. ime selu u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 42.

1. KÒSOVAC, Kòsôvca, *m. mjesno ime.*

a. *selo u Slavoniji u županiji požeškoj.* Razdilj. 125.

b. *mjesto u Srbiji u okrugu aleksinačkom.* Ńiva spram Kosovca. Sr. nov. 1870. 694.

c. *pomiče se prije našega vremena mjesto s istijem imenom.* Kosovcь. Spom. stoj. 185.

2. KÒSOVAC, Kòsôvca, *m. čovjek iz Kosova. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (Kòsovac, Kòsovca). Kako j' proklet Arap isekao sedamdeset i sedam junaka Kosovaca, tužni*(h)* đuvegija. Nar. pjes. vuk. 2, 420—421.

3. KÒSOVAC, Kòsôvca, *m. prezime. — Ista je riječ ili što* 2. Kosovac *ili što* 4. kosovac. S pobratimom Kosovac-Ivanom. Pjev. crn. 284b. Među ńima Kosovac-Ivane. Nar. pjes. petr. 3, 225. Svetozar Kosovac. Rat. 90. Aleksije Kosovac. 182.

4. KÒSOVAC, kòsôvca, *m. vidi* 2. kos. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (kòsovac, kòsovca *s dodatkom da se govori u Boci).* Gđe kosovci sude, mučno je živjeti. Nar. bl. mehm. beg kapet. 62. U pustińi kosovci sude. 273. Modre boje koliko kosovac. V. Vrčević, igre. 5.

KOSOVAČ, *m. vidi* 2. kos. D. Hirc.

Digitized by Google

KOSOVAČA, *f. ime selu u Hercegovini.* Stat. bosn. 119.

KOSOVAČKO, *vidi* Kosovečko.

KOSOVAN, kosovna, *adj.* ozlojeđen, ljutit, n. p. Kosovan ko da je na Kosovu bio. Ž. Radoњić. — *Vaља da postaje od* Kosovo, *ali vidi i* 2. kositi, 2, a, *c).*

1. KOSOVČIĆ, *m. prezime.* — *U pjesmi* XVIII *vijeka.* Nikolu Kosovčića. Nar. pjes. bog. 7.

2. KOSOVČIĆ, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Čair u Kosovčiću. Sr. nov. 1875. 547.

KOSOVEČKO, *n. ime selu u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdiјe. 104. — *Mislim da je oblik kajkavski, i da bi po štokavskom govoru glasilo* Kosovačko.

1. KOSÒVICA, *f. vidi* 2. kos *(kaže se i o muškom i o ženskom, kao i* kos). — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (vide kos *s dodatkom da se govori u Hrvatskoj).* U lov kosovica. I. Velikanović, prik. 44. Kos u kavezu.... ‚Dobra kosovico' reku joj... D. Obradović, basn. 143. Gdjeno sude gorske kosovice. Nar. pjes. juk. 605.

2. KOSÒVICA, *f.* ime ovci u gorњoj krajini. V. Arsenijević.

3. KOSOVICA, *f. mjesno ime.*

a. *vidi u Vukovu rječniku:* Kȍsovica, rijeka (ili potok) u Dalmaciji, koja izvire pod planinom Kozjakom i više Knіna utječe u Krku.

b. *u Srbiji. a) voda u okrugu krajinskom.* Kosovica, rečica, koja izvire više sela Sipa u planinama, pa se kod Doњeg Đerdapa uliva u Dunavo. M. Đ. Milićević, srb. 943. — *b) zaselak u okrugu užičkom.* K. Jovanović 155.

c. *dolina blizu Kosova.* — *Pomiње se samo u latinskoj knizi* XVI *vijeka.* ‚Ako se malo na lijevo pusti put' veli putopisac *(Petančić, lat. ‚Petancius')* ‚što vodi u Prokupљe (‚Procopia') i Niš (‚Nisum'), nedaleko pruža se Kosovica (‚Cossovica') dolina koju sredinom protiče rijeka Lab'.. Kojemu imenu, naime Kosovici, ne ima u drugih starijih i suvremenih pisaca spomena. P. Matkovič. rad. 49, 182.

d. *mjesto se istoga imena pomiње još gdje prije našega vremena.* Spom. stoj. 185.

KOSOVIČKI, *adj. koji pripada* (3.) *Kosovici.* — *Kod mjesnijeh imena.* Na Kosovičkom i Seaničkom visu. Rat. 114. Kosovički vis. 115.

1. KOSÒVIĆ, *m. dem.* 2. kos *(uprav dem.* kosov), *te bi značilo: mladi ili mali kos. ovako je u Vukovu rječniku, ali u nekoliko mjesta znači što i* kos *uopće.* — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu (kod* kos), *u Belinu* (‚merla o merlo, uccello noto' ‚merula' 483a), *u Stulićevu* (‚merula'), *u Vukovu* (‚das junge der amsel' ‚pullus merulae'). — *U svijem ovijem primjerima znači što i* kos: Na krajijeh od plitice nakitili bjehu kosovića drazijeh. M. Držić 271. Za tijem pak *(nose)* mesa, kosȍvīćā. A. Sasin 102. S poља kosovića *(vidi* Kosovo, a) ma je kuća stara. I. T. Mrnavić, osm. 141. Nađe jednoga kosovića tako crnijeh pera... L. Đorđić, ben. 25. Sad u ńu smira žuna, sad kosović. A. Kanižlić, rož. 7. I kosović sa lišća na granu. Osvetn. 2, 88. Kosović, Turdus merula. Lipovci kod Đakova. D. Hirc. — *U Dubrovniku se često ovijem imenom sove i druga slična ptica, drosak; vidi:* Turdus musicus L.... Po Doderleinu u Dubrovniku ‚kosović', po Kosiću ‚kosović bijeli'. S. Brusina, ptice hrv.-srp. (nastavak) 40a–b. Turdus iliacus L.... Po Kosiću ‚kosović bijeli mali, kosović crљena potkrila'. 40a. *pa i sam kos:* Merula merula (L.)... Po Kosiću dubrovačko je ime ‚crni kosović'. 37b. Merula torquata L.... Kosić mi piše da mu je dubrovačko ime ‚kosović bijelih prsi'. 37b—38a.

2. KOSÒVIĆ, *m. prezime.* — *Od* XVI *vijeka.* S onom zemљum ku je držal Kosović. Mon. croat. 270. (1572). Đuro Toma Kosovića. I. A. Nenadić, šamb. 21. Kosović, knezovi od Cetine. And. Kačić, kor. 452. Markis Kosović od mista Dobrote. 490. Martin Kosović. Norini 55. Veli ńemu Kosović-Drekale. Nar. pjes. vuk. 4, 391. Sa rođakom Drekom Kosovićem. 4, 51. Al' eto ti Kosović-Andrije. Ogled. sr. 391.

3. KOSOVIĆ, *m. seoce u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 13.

1. KOSOVINA, *f. augm.* kosov *ili* 2. kos. — *U Stulićevu rječniku:* ‚ingens merula'. — *nije dosta pouzdano.*

2. KOSOVINA, *f. ime nekijeh vrsta loze i grožđa.* Kosovina, suvrst vinove lože (Šulek). — Kosovina crna, blaue zimmettraube (Kalnik). — Kosovina sitna, blaue vogeltraube (Križevci). B. Šulek, im. 162.

KOSOVITI SE, kosovim se, *impf.* kostrešiti se, n. pr.: ‚Šta se kosoviš na mene, nisam ti oca ubio'. Ž. Radoњić. — *isporedi* kosovan.

1. KȍSȏVKA, *f. žensko čeљade iz Kosova.* — *Akc. se mijeња u gen. pl.* Kȍsovȃka. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚ein frauenzimmer von Kosovo'). Uranila Kosovka devojka. Nar. pjes. vuk. 2, 315. Božja pomoć, Kosovko devojko! 2. 417.

2. KOSOVKA, *f. ime kosi.* Orahovac, Bosna. D. Hirc.

3. KOSOVKA, *f.* suvrst slatke pisane jabuke (Zagorje). B. Šulek, im. 162.

KȍSOVLJANIN, *m. vidi* 2. Kosovac. — *Množina:* Kȍsovљâni. — *Od* XVIII *vijeka.* Đurađ Slavković Kosovљanin. Glasnik. II, 3, *(str. ?).* I povedi pet stotin junaka, pobratime, tvojih Kosovљana. Nar. pjes. stojad. 1, 42. — *I kao prezime.* Jova Kosovљanin. Sr. nov. 1868. 550.

KȍSOVLJȊNKA, *f. ovako zove jedan pisac našega vremena kapu karikliju, jer se misli da je crno na ńoj znak žalosti s kosovske bitke.* E su vlasi bili u Cetińu i ustakli kape kosovљanke. Osvetn. 5, 26. Nad oči mu šavka kosovљanka. 5, 74. Al' su s ńime nebrojene čavke, kape šavke mrke kosovљanke. 5, 128.

KOSÒVLJÎ, *adj. koji pripada kosovima.* — *U Vukovu rječniku:* ‚amsel-' ‚merulae'.

KOSOVNICA, *f. mjesno ime.*

a. XV *vijeka na ostrvu Krku.* Lože... v Stupicah, Kosovnice. Stat. krč. ark. 2, 295. (1443).

b. *vidi* Kosaonica. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVII *vijeka.* Prigazište u dolini Kosovnicu, ka je plaha, kad joj vale dažd učini; Bijele u Crkve dojezdište, pa kroz rijeku kroz Toplicu na kraj drugi prigazište. J. Palmotić 178.

KȍSOVO, *n. mjesno ime.* — *Uprav je adj.* kosov *(vidi) u srednem rodu.*

a. Kosovo *ili* poље Kosovo *ili* Kosovo poље, *kraj što graniči s južnom Srbijom, osobito glasovit s bitaka s Turcima, a najveće radi nesrećne bitke na Vidov dan* 1389. — *Nemam pri ruci nijednoga primjera starijega od* XV *vijeka (u lažnom latinskom spomeniku tobože g.* 1076—1087 *ima* Kosovo poље, *vidi* Doc. hist. rač. 146). —

Digitized by Google

Između riječnika u Vukovu: ‚(mit und ohne polje) das Amselfeld (berühmt durch die schlacht die anno 1389 na Vidov dan (15 juni) Serbiens schicksal entschied)' ‚Campus merularum'. ‚in einem liede adjektivisch': Nije, pobro, daždic Kosovijem; *i u Daničićevu*: polje blizu Prištine. *a)* Kosovo. Knezь Lazarь sь Muratomь caremь brav se na Kosovu. Okáz. pam. šaf. 62. Pogybê knêzь Lazarь na Kosovu. 74. Razbi Muratь Jankula na Kosovu. 78. I krvi junačkom Kosovo politi *(o bici u kojoj Turci potukoše Sibinjanin-Janka)*. M. Vetranić 1, 54. Da Turci robiše Kosovo do kraja. Đ. Baraković, vil. 322. U ńih *(bugarkińah)* žive slava obilna, ku Kobilić steče mudri, kad hangarom cara silna na Kosovu smrtno udri. I. Gundulić 318. Aga i ostala družba svoja na Kosovo dođe . . . glasovito polje od boja. 373. Pokle Lazar tijem silovo bješe i umri na Kosovo. J. Kavanin 185a. Znati mi se, ljubovce, sa Kosova ne vratiti! Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 20. Kad je doša' na Kosovo bojno *(Sibinjanin Janko)*. And. Kačić, razg. 148a. Koń junaka ostavio na zlu mestu u Kosovu. Nar. pjes. vuk. 1, 453. Pa otide š ńima niz Kosovo. 2, 36. Da se priča i pripovijeda dok je ljudi i dok je Kosova. 2, 295. Ja ću otić sutra u Kosovo, i zaklaću turskog car-Murata. 2, 312. Ona ide na Kosovo ravno. 2, 315. Kadno bjesmo na Kosovu bojnom. 2, 327. Kada Murat na Kosovo dođe. Nar. pjes. petr. 2, 271. Bio rvat na Kosovo. (Reče — u Podgorici — Turčin Srbinu, kad ga čuje đe se tuži na težak život; a on mu kašto — ako nije Turčin kakav veliki gospodar — reče: ‚Kad smo rvali na Kosovo, onda smo jedno bili'). Nar. posl. vuk. 18—14. Da je mene čelo dobro biti, ne bi Lazo na Kosovu (ni) poginuo. 50. Jao ti je još kako je Lazo na Kosovu poginuo. 109. — *Gdjegdje se izgovara* Kôsovô, *te ima padeže po složenoj deklinaciji. tako je u ńekijem pjesmama iz Crne Gore.* Pa izidi nasred Kosovoga. Nar. pjes. vuk. 3, 221. On nagoni Kosovijem vranca. 3, 218. Kadek dođe na breg Kosovoga. Pjev. crn. 182a. — *I sama se riječ* Kosovo *uzimlje gdjegdje kao da znači kosovsku bitku.* Ovakoga sivoga sokola još Srpkińa porodila nije od Kosova ni priđe Kosova. Nar. pjes. vuk. 4, 12. Tu moje pleme od Kosova klica. S. Ljubiša, prip. 175. A nuder se spomeni Kosova! Osvetn. 3, 85. *i za bitku uopće, i iperbolički za kavgu, svađu.* Neću ja danaske više toga Kosovo vodit. A. Kalić 34. — *b)* polje Kosovo. Na polju Kosovu. Okáz. pam. šaf. 72. Dočekah prigodu na polju Kosovu, da Janka vojvodu nevirnim prozovu. Đ. Baraković, vil. 322. Kad su bili kroz polje Kosovo. Nar. pjes. vuk. 2, 154. Uvatiću Vuka Brankovića, vezaću ga uz to bojno kopље, kao žena kuđelj' uz preslicu, nosiću ga u polje Kosovo. 2, 312. I grad Prilip u polju Kosovu. 2, 390. Na Srbiju i polje Kosovo. Nar. pjes. petr. 2, 271. Na polju Kosovu završi srpsko samodržavno carstvo. Vuk, dan. 2, 76. — *vidi kod a).* I pogleda poljem Kosovijem. Nar. pjes. vuk. 3, 219. Od žalosna polja Kosovoga. 4, 81. — *c)* Kosovo polje, *dosta rijetko: u narodnijem pjesmama našega vremena imaju samo nekolika primjera, među koje ne može spadati ni ovaki:* Na Kosovu, polju širokome. Nar. pjes. vuk. 2, 193. — Jer su vamь pogibli 2 bratučeda na Kosovu polju. Spom. sr. 1, 47. (1403). I u Kosovo polje ujaha. I. Gundulić 566. Na Kosovu polju. A. Kanižlić, kam. 643. Ovi se boj učini na Kosovu polju godišta Gosp. 1389. And. Kačić, razg. 57. U Kosovo polje iskupio. Nar. pjes. vuk. 2, 265. U Kosovu polju zadobio. 4, 239. Kosovo polje iliti nahija Vučitrnska. F. Jukić, zemlj. bosn. 1.

b. *seoce u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 21.

c. *u Dalmaciji, vidi u Vukovu riječniku:* u Dalmaciji dolina opkoljena kamenitijem planinama u kojoj je devet sela. — Gospodari od Klobuka, Ljubuškoga i Kosova. J. Kavanin 231b. Iz Kosova pređem u manastir Dragović. D. Obradović, basn. 330. U Dalmaciji u Kosovu. Vuk. živ. 248.

d. Mirkovo Kosovo, *mjesto u Srbiji u okrugu jagodinskom.* Livada u Mirkovo Kosovo. Sr. nov. 1878. 1417.

KÔSOVO PÕLJE, *n. mjesno ime.*

a. *vidi* Kosovo, a.

b. *seoce u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 29.

KÔSOVSKÎ, *adj. koji pripada Kosovu.*

a. *vidi* Kosovo, a. — *Između riječnika u Vukovu*: ‚von Kosovo' ‚Cossovinus'. Pokle se s razboja kosovskoga shrani. I. T. Mrnavić, osm. 12. Od žalosna boja kosovskoga. Nar. pjes. vuk. 4, 72. — *Može značiti i: koji pripada boju kosovskome.* Komadi od različnijeh kosovskijeh pjesama. Vuk, nar. pjes. 2, 309. *slično je i ovđje*: Nećemo se vladat na kosovsku, nit' ponavjat Brankovića đaća. Osvetn. 3, 85. — *i u prenesenom (iperboličkom) smislu: koji je još od boja kosovskoga.* — *U Vukovu riječniku*: ‚alt, noch von den zeiten der Kossovo-schlacht' ‚Cossovinus (marathonius)'. Kosovski (n. pr. on je, star je kao da je još od boja kosovskoga). Nar. posl. vuk. 156.

b. *vidi* Kosovo, b. Paroh kosovski. Nar. pjes. vuk. 3, 579 *(među prenumerantima).*

c. *kod mjesnoga imena u Srbiji u okrugu kruševačkom.* Niva u Kosovskom potoku. Sr. nov. 1872. 164.

KOSPERDA, *f. mač.* — *U Voltigijinu riječniku*: ‚spada' ‚degen'. — *nepouzdano.*

KÔST, kòsti, *f.* os (ossis), *jedan od tvrdijeh dijelova u tijelu ljudskom ili u većine višijeh životińa.* — *Akc. kaki je u gen. sing., taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., instr. sing.* kôšću *(ali* kòsti*)*, *loc. sing.* kòsti, *gen. pl.* kòstî *i* kòstijû, *dat., instr., loc. pl.* kòstima. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kostь, *rus.* кость, *češ.* kost', *pol.* kość. — *Može biti da je osnova srodna s lat.* costa; *na drugu indoevropsku osnovu bez* k *(isporedi snsk.* asthi, *grč.* ὄστεον, *lat.* os*) ne treba misliti (ali vidi i* koza*).* — *Kao genetiv množine, osim* kòstî, *upotrebljava se i genetiv dvojine* kòstijû, *jamačno prema* očiju, ušiju, prsiju, plećiju. *našao sam* kostiju *samo u dva primjera prošloga vijeka* (L. Tersić 271; And. Kačić, kor. 265), *ali je u naše vrijeme vrlo obično (Vuk piše samo* kostiju*).* — *u ńekijeh čakavaca ima i gen. pl.* kost. P. Zoranić 14a; Nar. prip. mikul. 88. — *U svijem je riječnicima (u Daničićevu* kosti*).*

1. *u pravom smislu.*

a. *u ljudskom ili životinskom tijelu dok je živo.*

a) uopće. Smami ti put i kost tva mahnita žela. M. Marulić 90. Kosti rasbijajući Gospodinu. Korizm. 88a. Videći, u odru da starci ležeći do kòstî put odru po svakčas trudeći. N. Naljeković 1, 342. Naj prije skrovena taj narav odsgori od tvrda kamena mû vilu satvori; ‚pak kako se prima svim lipim vilami, putim i kostima uresi taj kami. S. Gučetić 7b. Jer se kos od kosti u meni raspada. S. Gučetić 256. Svile

Digitized by Google

mu se kosti od bolesti! Nar. pjes. vuk. 1, 266. Koju mi ðede za leđa meće, ona đevojka majci poruči: ‚Bodu me majko, ðedove kosti'. 1, 297. Kad je razumje mlada nevjesta, dovati osti, slomi joj kosti. 1, 519. Od kosti mu meso otpadalo, a kroz kosti trava pronicala. 1, 593. Tako mi se ne delilo meso za života od moji kostiju! 2, 161. Staru majku tvoju ojadio, sa konem joj kosti izlomio. 2, 266. Mene 'vođe kosti istrunuše u tamnici Azačkoj prokletoj. 2, 382. Utegni me, sele, od bedara, od bedara do vitih rebara, da se moje kosti ne razminu, ne razminu kosti mimo kosti. 2, 465. Tu bi *(u tavnici)* stoja' tri godine danah, dokle bi ti kosti okapale. 3, 222. Pušku ću ti u prsi sasuti, sve ću tvoje kosti izlomiti. 3, 303. Evo grebu mači grebeštaci, ev' škrguću kosti od junaka. 4, 258.

b) različne se kosti u znanosti (anatomiji) nazivlu nekijem pridjevima, koje su načinili pisci u naše doba. ovdje ću zabilježiti neke ovakove pridjeve iz J. Pančić, zool. *i* B. Šulek, rječn. znanstv. naz. *(bilježim* P *i* Š), *n. pr.* kosti butne ‚femur'. P 98. — kost čeona ‚os frontale'. P 92 *i* Š. — kost četvrtasta ‚os cuboideum'. P 99. — kost čunkasta ‚os scaphoideum'. P 99 *i* Š. — glavata kost ‚os capitatum'. Š. — kost glavičasta ‚os capitatum'. P 97. — kost graškasta ‚os pisiforme'. P 97. — kost grudna ‚sternum'. P 38 *i* Š. — kosti jabučne ‚ossa zigomatica'. P 93. — kost jezična ‚os hyoideum'. P 94 *i* Š. — kost klinasta ‚os sphoenoideum'. P 92 *i* Š. — kosti klinaste ‚ossa cuneiformia'. P 99 *i* Š. — kosti ključne ‚clavicula'. P. 96. — kost kockasta ‚talus'. P 99. — kockasta kost ‚os cuboideum'. Š. — kost koritasta ‚os lunatum'. P 97. — kost kukasta ‚os hamatum'. P 97. — kosti lakatne ‚ulna'. P 97. — kost međuvilična ‚os intermaxillare'. P 94 *i* Š. — kost mišična ili rameńača ‚os humeri'. P 96. — kosti nepčane ‚ossa palatina'. P 93 *i* Š. — kosti nosne ‚ossa nasalia'. P 93. — kost petna ‚calcar'. P 99 *i* Š. — kost potilna ‚os occipitale'. P 92 *i* Š. — prsna kost Š, *vidi* kost grudna. — kost sitasta ‚os ethmoideum'. P 92 *i* Š. — kosti slepočne ‚ossa temporalia'. P 92. — kosti suzne ‚ossa lacrymalia'. P 93 *i* Š. — tanka kost ‚os ischii' Š. *(u Dubrovniku u vola po mesarskom jeziku.* P. Budmani). — kosti temene ‚ossa parietalia'. P 92. tjemena kost ‚os parietale'. Š. — trtična kost ‚os coccygis'. Š. — vratna kost, vratne kosti *govori i narod.* Na kost vratnu dok izriga ono čim ga ne bi briga. V. Došen 248a. Vratne mu je kosti salomio. Nar. pjes. vuk. 3, 310.

c) u nekijem poslovicama i rečenicama upotrebljava se kost *doista u pravom značenu, ali ističući koju osobinu, n. pr.:*

aa) ističe se kao unutrńi dio tijela u ovakovijem rečenicama: Sva trepte mâ uda i zglobi i kosti; vas treptim u kosteh, i javi i u san. M. Vetranić 1, 263. Protrnuh do kosti. Đ. Baraković, vil. 286. — Zač mi zled u kosti stojaše nikoja. Š. Menčetić 211. Zač kad bi podhibnos u meni taj bila, ne bi mi svaku kos ljuvezan spražila? N. Naleškoviċ 2, 116. Jer mi je u srid kost užgan plami ljubven. P. Zoranić 14a. Nerazborna o mladosti, kad se ljuven plam usjekne u nejako tvoje kosti... Ġ. Palmotić 2, 28. — Er kao dah joj sve mê blago i veće ona vidje u plati, da uboštvo moje nago ne imaše joj česa dati, i da mi je kosti ižela, krv izpila, meso izjela, ter da sam se ogolio i bez zdravja i bez časti... I. Gundulić 227. — Jakino kad s kostiju duša se rastaje. Š. Menčetić 112. Dali će rastavit duša se od kosti u prvi moje cvit nezrele mladosti? D. Rańina 141a. Jedva nosim u kostima dušu. Nar. pjes. vuk. 2, 447. *može biti da ove zadńe primjere treba shvatiti u nekome osobitom smislu, isporedi:* Duh mu se u kosti zabio *(vidi* duh, 1, b, *a) na kraju).*

bb) kad je vrlo mršavo čeljade (a i živinče), kaže se da je sama kost i koža *ili* koža i kost, *pa i na druge načine ističući kosti, n. p.:* Pače ga je na toj dojti jur činila, i ni' joj dosti, da ga ni' već koža i kosti, i tej hoće skori ojti. M. Pelegrinović 198. Nimahu drugo nego kost i kožu. P. Radovčić, nač. 90. Kost i koža ‚allampanato, magro in sommo grado' ‚os et pellis est'. J. Stulli, rječn. *kod* kost. Koža i kosti. Nar. posl. vuk. 138. — Ah jaoh, z glasa moga cvila, k mojoj puti kos je moja žestoko se prilepila *(biblički).* I. Gundulić 203. Pušti, care, kosti iz tavnice. Nar. pjes. vuk. 2, 320. A daleko kosti zanijeti. 2, 539. Jedva mu koža kosti drži (mršav, gotovo umro). Nar. posl. vuk. 111. Loj kosti izmeće, ili: Loj kosti išćerao na polje. (Kaže se za mršavo marvinče). 170. Ni tri lakta u visinu stasa, suhe kosti u mijehu pakosti. Osvetn. 4, 11. — *Slično je i u ovom primjeru gdje se kosti uzimlju za cijelo čeljade, jer* pasti kome na kosti *znači: pasti mu na teret, te se ističe da je čeljade i onako brižno i nevoljno (mršavo od brige).* Teško druzi, koja pane bratu na kosti. V. Bogišić, zborn. 139.

cc) u bibličkom se jeziku često upotrebljava kosti *za samo čeljade, ističući tijem da je mršavo radi nevolje ili kajańa. (Bog)* kosti tvoje oslobodi. N. Rańina 40b. isai. 58, 11. Jaoh! a zašto pun tamnosti mučo ja sam grijeh moj hudi? vapijući vas dan svudi sharaše se moje kosti. I. Gundulić 195. U kostijeh tužnu meni duša mira čas ne ima. 197. Čuvenju ćeš momu dati mir, veselja i radosti, ponižene ter će kosti milo i drago uzigrati. 200.

dd) također je po bibličkom jeziku kost od kosti *(kad ko od koga postaje kao potomak ili drukčije, kao prva žena od prvoga čovjeka).* Ovo, reče, kost od kosti moje. M. A. Reljković, sat. F4b. Jer smo udi tijela ńegova, od mesa ńegova, i od kostiju ńegovijeh. Vuk, pavl. ef. 5, 30. A Adam reče: ‚Sada eto kost od mojih kosti i tijelo od mojega tijela'. Đ. Daničić, 1mojs. 2, 23.

ee) metaforički. aaa) gristi kome kosti *znači: klevetati ili uopće govoriti zlo o ńemu.* A meni jur kosti prigrizat, čuj, nemoj. Š. Menčetić 3. Dal' i mrtvim grize kosti *(baka).* V. Došen 129a. Kosti komu gristi, prigrizati ‚famam alicujus detrahere'. J. Stulli, rječn. *kod* kost. — *bbb)* usjeći se kome u kosti *u jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka znači od prilike što i omraziti se.* Svi smo se Osmanu usikli u kosti, ako nam zlo svanu, ikomur ne prosti. I. T. Mrnavić, osm. 129. — *u istoga pisca* ucijepljen u kosti *znači: mrzak.* Jer premda *(Osman)* u kosti svim ucijepljen staše, cvit ńega mladosti u svih smućevaše. 178. — *ccc) amo pripada i ovaj primjer:* Neslani zlotvore, pun svake ludosti, komu moz' nenavis sve pije iz kosti. D. Rańina 119b.

b. u mrtva čeljadeta ili živinčeta.

a) uopće. Nađe jednu glavu, to jest, kost od glave iliti tikvu mrtva čovika. F. Lastrić, rad. 381. Bi našasta prilika s. križa u kostima od prsiju jednoga redovnika. M. Zoričić, zrc. 18. Ovđe ima čoečja kost. Nar. prip. vuk.2 198. — *Množina* kosti *često znači mrtvo tijelo ili mrtva tjelesa, gdjegdje bez obzira na to,*

Digitized by Google

jeli meso otpalo s kosti. Sьhranitь vьse kwsti ihь. Sava, sim. pam. šaf. 13. Na jednoj poļani koja bješe puna kosti. N. Rańina 137b. esech. 37, 1. Kosti koje budu u grobovijeh. Zborn. 53b. Ne razdiraj kosti nebošku Marcelu. P. Zoranić 35b. A zemļa na svit saj laka ti kostem bil'! D. Rańina 61b. Pače, sve što naprijed jaše, huđa žalos sveđ ga trudi, kosti gole čim plosaše od pobjenijeh turskijeh ļudi. I. Gundulić 320. Obziruć se na gomile kosti ke svud leže . . . 322. Gleda' okolo, oda svudi, što oko vidi svom kriposti, sve bi puno bojnijeh ļudi, sve je sad puno susijeh kosti. 335. Proz gomile turskijeh kosti jaše paša. 335. Stjepana ima gospodara, zaedno pape i mučenika svetijeh kostijeh (!). J. Kavańin 318b. Kosti ‚carcame, scheletro, ossatura d'animal morto tenuto insieme da nervi senza carne' ‚corpus arefactum'. A. d. Bella, rječn. 177b. U lis tilo ńegovo metnuše i krečom pokriše, da bi posli gole kosti lasnije prinesli. A. Kanižlić, fran. 74. On mrtvački*(h)* hrpu kosti stade motrit. V. Došen 44a. Macedonsku koji krunu nosi, sad mu kosti trunu. 44b. Zemļica ti kosti izmećala! And. Kačić, razg. 28a. *(Turci)* izpitaše gdi se naodi greb Skenderbegov, koga našavši otvoriše, pak razjagmiše ńegove kosti. 143. Ako li mi virovati nećeš, uspeńi se na Mosor planinu, ter ćeš vidit kosti od Turaka. 279ab. Kako se mrtac dodi kostiju Eliseovih, uskrsnu. kor. 265. Pečat koji zatvora grobić od svetih kosti. Ant. Kadčić 90. Svetih ostanci iliti moći, to jest kosti. I. Velikanović, uput. 3, 360. Relikvija, to jest kosti ńihovijeh. J. Matović 331. Klańamo se kostim svetijem mučenika. I. M. Mattei 138. Posmotrite kosti roditeļa vaših. J. Rajić, pouč. 1, 21. Prosti narod neće da ostane bes moštiju i kostiju. D. Obradović, živ. 125. Pa je voda udarila mutna, pa je ńine kosti ćerdosala. Nar. pjes. vuk. 2, 129. Bacio ih na dno u tamnicu, đeno leži voda do koļena, a junačke kosti do ramena. 2, 245. I kosti su ńemu istrunule. 2, 403. Kosti će ti tvoje ostanuti, kosti tvoje u tamnici mojoj. 3, 345. More, sluge! tamo pašče bac'te, đe mu gavran kosti naći neće. 4, 139. Van da će mu kosti izbaciti. Nar. pjes. juk. 100. Kuća od sameh čovječjeh kost zagrajena. Nar. prip. mikul. 88. Unutra su puni kostiju mrtvačkijeh. Vuk, mat. 23, 27. Mrtvu mu zemļa kosti izmetala! S. Ļubiša, prip. 242. Da vi kućne čeļace ne smuti, roditeļske kosti ne pokruti. Osvetn. 3, 151. — *Amo pripada i ovaj primjer u kojemu* kosti *znače u metaforičkom smislu mrtvo čeļade:* Već bi prije pregorio moju glavu, nego da me mrtvoga oca kosti kunu. Pravdonoša. 1852. 31.

b) upotrebļava se u osobitom smislu u ńekijem rečenicama. aa) ostaviti gdje kosti *znači: umrijeti u ńekom mjestu.* Ja ću ovdi kosti ostaviti. Nar. pjes. juk. 369. Di je pala tu je i ostala, tu je stare kosti ostavila. Nar. pjes. srem. 79. Gdje su hćeli da junaštvo kažu, tudije kosti ostaviše puste. Osvetn. 3, 133. Ostaviše svoje kosti na sevastopoļskom žalu. M. Pavlinović, rad. 16. — *Slično je i u ovijem primjerima:* I mnozi ne haju izgubit život svoj, očito kad znaju, da će nać zlato toj, naj liše ki hode u Novu Indiju i kosti zavode u Etijopiju *(nema se pomisliti na ‚bijelu kost, vidi* 4). M. Vetranić 1, 160. Petar biše malo prija posrid Korfa pusti' kosti, služeć duža od mladosti. Đ. Baraković, vil. 205. Dok ne prida zemļi kosti. V. Došen 25a. — *bb) o smrti se misli i u ovom slučaju:* Moja nesrećna mlados ide u žalos, u koj će stojati, dokli se bude kos od kosti rastati. N. Naļešković 2, 80. — *ali se često ovake rečenice upotrebļavaju za osobitu nasilnu smrt.* Ako mu dođem neće mu ni kost s košću ostati. Nar. prip. vuk. 43. Na nekim mjestima samo da čovek posrne, ne bi mu ni kost s košću do Morave došla. Vuk, dan. 1, 3.

c) o kostima životińskijem uopće. Kosti ne shrustite od ńega. N. Rańina 111a. joann. 19, 36. Od kostiju mrtvi živin. L. Terzić 271. Našao bi konjski*(h)* kosti dosti. V. Došen 228a. Svega ga *(magarca)* razbije niz nekakve stijene, da mu ni kost s košću zajedno ne ostane *(isporedi b) bb)).* Vuk, poslov. 47.

d) često se u rečenicama i poslovicama pomińu kosti kao pasja hrana. A on ih *(Juda dinare)* popade kako kos gladan pas. N. Naļešković 1, 128. Zoile psi, ako kos tuj ne mož' proždrijeti, uzmi ovu ter žderi, ku ću t' sad prinijeti. D. Rańina 121a. Znaš, golu kos ni pas neće da oglođe. I. Gundulić 151. Otimajući se kakono psi o kosti. F. Lastrić, od' 374. Bacio kost među ńih. (Zavadio ih, kao kad čoek baci kost među pse). Nar. posl. vuk. 11. Ne bacaj kost, da se pokoļu kao psi. Nar. posl. magaz. 1869. 122. Ni pas gole kosti no glođe. Nar. posl. vuk. 222. — *Prema ovome kost se shvaća uopće kao slaba i nevaļala hrana.* Već mu nosi kosti oglojane. Nar. pjes. juk. 55. Jer vam muke ļudske uzmu ruke, ter nesite trbušine hrane, a vas kosmi od skapaña brane. Osvetn. 4, 21.

e) prema d) gdjegdje gola kost *ili samo* kost *znači stvar male ili nikakve vrijednosti.* Narodnost bez narodne države gola je kost. M. Pavlinović, rad. 117. Ko izije meso, vaļa i kosti da glođe. (Kad ko prijateļe zove od ručka na večeru, ili od večere na ručak, da pojedu ono što ostane). Nar. posl. vuk. 139. *ista se poslovica, kao i ona što sad dolazi, upotrebļava i u drugom smislu, t. j. da muž koji je uživao ženu za ńezine mladosti i ļepote, treba da se ńom zadovoļi i kad izgubi jedno i drugo.* Ko u mladosti meso (t. j. jede) neka u starosti kosti (t. j. glođe). V. Bogišić, zborn. 284.

f) kost se upotrebļava za djeļaće i kipareńe kao i drvo i kamen. Imati smrt udubenu u kosti aliti u drvu. P. Posilović, nasl. 39a.

g) u familijarnom govoru reče se gdjegdje pasja kost, *ili u zlom smislu da se ne reče* pasja vjera *ili* pasja para *ili u šali.* Netom ozdravi, što pasja kost učini? Uspne se na isto stablo. M. Pavlinović, rad. 43.

h) kost u grlu *metaforički znači ńešto što smeta i muči (i u duševnom smislu), jer je vrlo neugodno i opasno kad kome kod jeđeńa mesa zapne kakva kost ili komadić kosti u jeđńaku.* Kost u grlu. Nar. posl. vuk. 156. To mu je kost u grlu. (To ga vrlo mrzi i muči). 319. Đe dvoje govori, tu je treći kost u grlu. 78. Bio sam im kost u grlu. S. Tekelija. letop. mat. sr. 120, 16.

c. *u većine su riba kosti kao u drugijeh životińa, ali pošto obično imaju drukčiji (šiļasti, oštri) oblik (isporedi* 1. drača, c, *c) aa)), donosimo ove primjere napose. vidi i u Belinu rječniku:* kost ‚spina, inteso di pesce' ‚spina' 700a; *u Stulićevu:* kost ‚osso e anche spina di pesce' ‚os, spina (utrumque enim illyrica vox significat)'; *u Vukovu:* (kost) od ribe ‚die grāte' ‚spina piscis' *kod* kost. Kosti ribije. Stefanit i Ihnilat. star. 2, 273. On ki jih *(mriže)* dosiže gdi ćić ribne kosti s strahom jih podviže, bojeć se nabosti . . . P. Hektorović 33. Ke sin umiraše, a to da kost ribe u grlu zapriči mu se . . . F. Glavinić, cvit. 46a. Budući ribija kost u grlu zaprla jednomu mladiću . . . F. Lastrić, od' 305.

Digitized by Google

2. *u osobitom smislu, može značiti što i* rebro. — *Između rječnika u Mikaljinu* (kost, rebro ‚costa'), *u Bjelostjenčevu* (kost, rebro ‚costa'), *u Jambrešićevu* (kost, rebro ‚costa'), *u Vukovu* (uhvatiti se ili poŕvati se s kime u kosti, t. j. obuhvatiti jedan drugoga rukama, pa gledati ko će koga oboriti). Ščepaše se u kosti junačke. Nar. pjes. vuk. 2, 408. Naj potļe se s Mujom ufatio, ufatio u kosti junačke. 3, 166. Sa Stevom se u kosti fatio. Nar. pjes. stojad. 1, 68. U kosti se oba prihvatiše. Nar. pjes. hörm. 2, 98. Il' će ńome *(desnicom)* vaļati kameńe, il' lomiti kosti na rvaču. Osvetn. 2, 72. Rvańe biva na dva načina: u pojas i u kosti. M. Đ. Milićević, živ. srb. 3, 31.

3. *u metaforičkom smislu, u dva primjera, govori se o kostima kakva grada.*

a. *u jednom primjeru ne znam, odgovara li metaforičkom značeńu što je pod* 1, a, *c) aa) ili što je pod* 2. Zatim paka ogań vrli, ki se usjeknu gradu u kosti, sve požeže i opali. P. Kanavelić, dubrovn. 11.

b. *u drugom primjeru znači što i* razvaline *i odgovara metaforički značeńu pod* 1, b, *a).* Gdi grada plemenita dosti samo leže sada raztrkane kosti. H. Lucić 264.

4. bijela kost, slonova kost *itd.*, ebur, *samo u prenesenom smislu, jer nije kost, nego veliki slonov zub (isporedi* bjelokost; *nema kod* bio). Gdi bi zelen venčac vili, ali krunu od vridnosti, koga ne bi prihinili, od lefańce da su kosti? H. Lucić 211. Dah joj za platu oni moj lijepi rog od kosti slonovne zlatom vas narešen. D. Zlatarić 45b. Prestol biše ukrašen zlatom i slonovimi kosti. Aleks. jag. star. 3, 286. I od bijele kaono kosti naj crnija mast izhodi. J. Kavańin 172a. Kost slonovna ‚avorio, dente di leofante' ‚ebur'. A. d. Bella, rječn. 120a.

5. *nije prava* kost *u sipe, premda se tako zove, a i u oligha. vidi u Mikaljinu rječniku:* kost od sipe ‚sepium, testum, colum'.

6. *u prenesenom smislu, u plodu koščica (vidi). — Između rječnika u Vukovu:* vide koščica (n. p. od šljive) *s dodatkom da se govori u Dubrovniku.* Vtsmi kosti črěšńany. Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 110. Jezgru koja još u kosti krije. J. S. Reļković 46.

1. KÒSTA, *m. skraćeno ime od* Kostantin *ili* Kostadin. — *Voc. je jednak s nominativom. — Nalazi se od* XIV *vijeka, ali se ne zna treba li čitati* Kòsta *ili* Kósta *(vidi). — Između rječnika u Vukovu:* (contr.) ‚Konstantin' ‚Constantinus', *i u Daničićevu* (Kosta ‚Constantinus hyp.'). Kosta z dětiju. Svetostef. hris. 31. Kuļevićь Kosta... Kosta Gъnьšinь zetь. Glasnik. 15, 309. (1348?). Veli Kosta, mat' Jeljena... J. Kavańin 298b. Zlamen ko'egā u visini hti se Kosti prikazati. 299a. Neg pol rifa još pošaļe Kosta. M. A. Reļković, sat. E1b. Bogom brate, Kosta ciganine! *(ovdje je* Kòsta, *jer bi voc. od* Kósta *bio* Kòsto). Nar. pjes. vuk. 2, 218.

2. KÓSTA, *m. vidi* Kosto. — *Akc. se mijeńa u voc.* Kòsto. — *vidi* 1. Kosta. — *U Vukovu rječniku:* vide Kosto *s dodatkom da je po istočnom govoru.*

KOSTAC, *m. u jednom primjeru* XVIII *vijeka ima gen. sing.* Kostaca *što je po svoj prilici isto što* Kostanca. Gnat Kostaca i Klarica. J. Kavańin 331b.

KOSTAĆEVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Jovan Kostaćević. Rat. 88.

KOSTADIJE, *m. vidi* Konstantije, *isporedi* Kostadin. — *U pisca* XIII *vijeka.* Sь mitropolitomь svojimь Kostadijemь. Domentijan[a] 191. Sь čьstьnyimь Kostadijemь. 226.

KOSTÀDIN, *m. vidi* Konstantin. — *Od* XIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚Konstantin' ‚Constantinus') *i u Daničićevu* (Kostadinь, gledaj Konьstanьtinь). Kostadinь. Deč. hris. 19. 24 *i još na nekoliko mjesta.* Ja carica Jevdokija sь sinomь carьstva mi Kostadinom... Mon. serb. 190. (1379). Ja gospodinь Kъstadinь... 228. (1395). Gospodina Kostadina. Spom. sr. 1, 1. (1395). Ļubila bi čobanina, čobanina Kostadina. Nar. pjes. vuk. 1, 336. Vino pije care Kostadine u lijepu mestu Carigradu. 2, 85. Końe jašu do dva pobratima, beg Kostadin i Kraļević Marko. 2, 355. Kad je viđe care Kostadine. Pjev. crn. 251b. Udržaću cara Kostadina. Nar. pjes. petr. 2, 271. Devet careva od Dukļana do Kostadina. S. Ļubiša, prip. 16. — *I kao ime planini u Crnoj Gori.* Glasnik. 40, 27.

KOSTÀDINA, *f. žensko ime prema muškome* Kostadin. — *U naše vrijeme.* Sr. nov. 1863. 70.

KOSTÀDINIĆ, *m. prezime. — isporedi* Kostadinović. — *Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Kostadinićь). Ozroje Kostadinićь. Deč. hris. 12. 79. Vlьkota Kostadinićь. Spom. sr. 1, 79. (1406). Hrьnakь Kostadinićь. Mon. serb. 281. (1418).

KOSTÀDINIĆI, *m. pl. mjesno ime prije našega vremena. — isporedi* Kostadinić. Kostadinići (selo). S. Novaković, pom. 135.

KOSTÀDINOVAC, Kostàdinôvca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom.* Niva u Kostadinovcu. Sr. nov. 1864. 600.

KOSTÀDINÔVCI, Kostàdinovâcâ, *m. pl. ime selu u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 384. — XIII *vijeka pomińu se* Vlasi Kostadinovьci. Deč. hris. 62.

KOSTÀDINOVIĆ, *m. prezime (po ocu Kostadinu). — isporedi* Kostadinić. — *Na jednom mjestu* XIV *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku* (Kostadinovićь). Ušakь Kostadinovićь. Glasnik. 15, 299. (1848?).

KOSTÀDINOVIĆI, *m. pl. ime zaseoku u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdiješ. 118. — *isporedi* Kostadinović.

1. KÒSTÂJNICA, *f. mjesno ime.*

a. *u Bosni. a) trgovište u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 49. — *b) selo u okrugu Donje Tusle.* 87.

b. *u Hercegovini selo.* Statist. bosn. 116.

c. *u Hrvatskoj grad u okrugu zagrebačkom.* Razdiješ. 90. — *Između rječnika u Vukovu:* varoš u Hrvatskoj (kod vode Une).

Već se od XVI *vijeka pomińe ovo mjesno ime, vidi n. p.:* Kapetanu Kostajnice. Mon. croat. 235. (1530). Kostajnica. S. Novaković, pom. 135.

d. *vidi* Kosaonica.

2. KÒSTÂJNICA, *f. dodaje se u narodnijem pjesmama kao atribut riječi* kopļe. — *Vaļa da je postalo od* kostań *(od kostańeva drva).* I daje im kopļa kostajnicu. Nar. pjes. juk. 413. Pod ńime je sura bedevija, a u ruci kopļe kostajnica. Osvetn. 3, 141.

KÒSTÂJNIČANIN, Kòstâjničanina, *m. čovjek iz Kostajnice. — Množina:* Kòstâjničani. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚einer von Kostajnica'). Zemļe su turske Kostajničana koji su sada u Bańo(j)luci. Starine. 12, 24 *(oko* 1696—1708.) Dojde Kostajničanom u pomoć. P. Vitezović, kron. 178. Razbi Kostajničane. 187.

1. KÒSTÂJNIČKÎ, *adj. koji pripada Kostaj-*

Digitized by Google

nici. — Od XVII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚von Kostajnica'). Od mene Jusuf-vojvode kosta*(j)*ničkoga. Starine. 11, 78. *(oko* 1567). Od nas Hasan-age dazdara kostajničkoga. 78. *(oko* 1600—1602.). Kostajničkome komendantu. 12, 8. (1699).

2. **KOSTAJNIČKI**, *adj. koji pripada Kostajniku.* Kostajnička *(opština).* K. Jovanović 135.

KÒSTÂJNIČKIŇA, *f. žensko čeljade iz Kostajnice.* V. Arsenijević.

KOSTAJNIK, *m. ime selu u Srbiji u okrugu podrinskom.* K. Jovanović 135.

KOSTAJNOVICA, *f.* ime vrhu kod Fužina. D. Hirc.

KOSTAM, *m.* ime rijeci kod Križevaca. D. Hirc.

KOSTAMONIT, *m. vidi* Kastamonit. — *U Daničićevu rječniku:* Kostamonitь, gledaj Kastamonitь: ‚Kostamonitu igumenь'. M(on. serb). 132. (1348).

1. **KÒSTAN**, kȍsna, *adj.* osseus, *koji pripada kosti; koji je od kosti; koji je nalik na kost.* — *-t- ispada između* s *i* n. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (kostni ‚di osso, overo simile all' osso' ‚osseus' 531b), *u Voltigijinu* (kostni, v. kostast), *u Stulićevu* (osseus'). Tva svis znavši dobro uprav, er volovnom' tom' narodu kostne poda roge narav, kime bodu. D. Rañina 114a. — *U Stulićevu rječniku ima i adv.* kosno, *ali s nepouzdanijem značenem, vidi:* kostno ‚osso per osso, alla minuta' ‚per ossa, singillatim'.

2. **KOSTAN**, *m.* vrst trave (Sablar, Trsat), v. Košćan. B. Šulek, im. 162.

KOSTANČANIN, *m. vaļa da je čovjek iz Kostajnice.* — *isporedi* Kostańčka. — *Množina:* Kostančani. — *U narodnoj pjesmi naśega vremena.* Sobom vodi mlade Kostančane. Nar. pjes. vil. 1868. 729.

KOSTANDIJE, *m. vidi* Konstantije. — *Radi oblika vidi* Konstantin. — *isporedi i* Kostadije. — *U jednom primjeru* XIII *vijeka i otale u Daničićevu rječniku* (Kostanьdije ‚Constantius'). Mitropolitu Kostandiju. Domentijanb 77.

KOSTÀNDIN, *m. vidi* Konstantin. — *Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Kostanьdinь, gledaj Konьstanьtinь). Carice srьbьskije kvra Jevdokije i gospodina Kostanьdina. Mon. serb. 193. (1379). Kostanьdinь Sevastokratorovičь. Glasnik. 11, 136.

KOSTANICA, *f. vidi* Kostajnica. — *Od* XV *vijeka.* Gradi: Komugojnu i Kostanicu. Mon. croat. 82. (1445). Očete da izgubimo Kostanicu i Biaćь. Starine. 10, 18. (1652). Beg projde na Kostanicu. P. Vitezović, kron. 148.

KOSTANIĆ, *m. prezime.* Kostanić, knezovi od Drvenika u gorńemu primorju. And. Kačić, kor. 453. U diplomi kneza Kostanića iz gorńega primorja, koju od kraļa Tvrdka imade na 1398. 459.

KOSTANOVICA, *f. hļeb načińen od kestenova brašna.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚panis ex castaneis'. — *nije dosta pouzdano.*

KOSTANOVINA, *f. vidi* kestenovina. — *U Stulićevu rječniku:* ‚lignum e castanea'. — *nije dosta pouzdano.*

KOSTANSKI, *adj. u Daničićevu rječniku:* kostanьskyj, ‚rêka kostanьska' blizu gligorovske i blizu ‚Prêslopa'. G(lasnik). 11, 132. 18, 375. cf. **Kostênьča.**

KOSTANT-GRAD, *m. vidi* Konstant-grad. — *U istoga pisca u kojega ima i ova riječ.* Odvjetnica Kostant-grada. J. Kavańin 270a.

KOSTANTIJA, *vidi* Konstantija. — *Između rječnika u Daničićevu* (Kostanьtija, gledaj Konьstanьtija).

KOSTÀNTIN, *m. vidi* Konstantin. — *Od* XIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (vide Kostadin) *i u Daničićevu* (Kostanьtinь, gledaj Konьstanьtinь). Kostanьtinь. Stefan, sim. pam. šaf. 16. Kostantina cara. Mon. serb. 134. (1348). Bi učińen cesarom Kostantin. S. Badrić, ukaz. 92. Slavu slavi care Kostantine. Nar. pjes. vuk. 2, 89. Viđeli smo Aģi-Kostantina, Kostantina, slavna igumana. 4, 166.

KOSTÀNTINOV, *adj. koji pripada Kostantinu.* Koga Eraklij na sebi odni u grad Kostantinov. J. Kavańin 299a.

KOSTÀNTINOVIĆ, *m. prezime (po ocu Kostantinu). — U naše vrijeme.* Stanica Petra Kostantinovića žena. Glasnik. II, 1, 62. (1868).

KOSTÀNTIŃ, *adj. koji pripada Kostantinu, vidi* Kostantiń grad.

KOSTANTIŃ GRAD, *m. vidi* Konstantiń grad. — *U starijim spomenicima, a između rječnika u Daničićevu* (Kostanьtiń grad ‚Constantinopolis'). Kostanьtiń grada. Stefan, sim. pam. šaf. 3. Vь Kostanьtiń gradê. 8. Vь Kostanьtinê gradê. 10. Mon. serb. 90. (1330).

1. **KÒSTAŃ**, *m. vidi* kesten. — *Od tal.* castagno *(drvo). — isporedi* kostańa. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kòstâńâ. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚castanea'), *u Belinu* (‚castagna, frutto noto' ‚castanea' 176a), *u Bjelostjenčevu* (kostań, kesten, drevo ‚castanea, sardianus, balanus'), *u Jambrešićevu* (‚castanea'), *u Voltigijinu* (‚castagna' ‚kastanie, käste'), *u Stulićevu* (kostań, dub ‚castanea'; kostań, voće ‚castanea'), *u Vukovu* (vide kesten *s dodatkom da se govori u Boci).*

a. *drvo.* Kostańi, čičimci jošte se tuj plode. M. Vetranić 2, 273. Ni jela ni kostań . . . Đ. Baraković, vil. 57. Bregovi okićeni kostańom u osoju. S. Ļubiša, prip. 3. Kostań (drieno od costagna, u mletačkom rukopisu), rus. каштань, češ. kaštan, poļ. kasztan: castanea (mletački rukopis), castagnie (Pizzelli, Kuzmić, Aquila—Buć), Castanea vesca Grtn. (Vodopić), v. kesten. B. Šulek, im. 162. — *Ima i drugo drvo:* kostań divļi, *vidi kod* kesten. Kostań divji, češ. divoky kaštan, Aesculus hippocastanum L. (Zagreb). B. Šulek, im. 163.

b. *plod.* Izvan bode kostań jako, znutar se ji kostań pako. P. Vitezović, cvit. 89.

2. **KOSTAŃ**, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdiļe. 114.

KÒSTAŃA, *f. vidi* 1. kostań. — *Od tal.* castagna *(plod). — Akc. se mijeńa u gen. pl.* kòstâńâ. — *U Mikaļinu rječniku:* kostańa, dub, ‚castanea'; kostańa, voće ‚castanea'.

KOSTAŃAC, kostańca, *m. dem.* kostań. — *U Stulićevu rječniku:* v. kostańčac. — *slabo pouzdano.*

KOSTAŃAK, Kostańka, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj. (kajkavski)* Kostańek. Razdiļe. 89.

KOSTÀŃÂR, kostańára, *m. čovjek što prodaje pečene kostańe. — U Belinu rječniku:* ‚caldarostajo, venditor di caldaroste' ‚castanearum assarum venditor' 159a; *u Bjelostjenčevu:* kostańar, kestenar ‚castanearum venditor'; *u Stulićevu:* ‚castanearum assarum venditor'.

Digitized by Google

KOSTAŃČAC, kostańčca, *m. dem.* kostańac. — *U Stulićevu rječniku uz* kostańić. — *nepouzdano.*

KOSTAŃČIĆ, *m. dem.* kostańac. — *U Stulićevu rječniku uz* kostańić. — *slabo pouzdano.*

KOSTAŃČKA, *f. u istoj narodnoj pjesmi u kojoj ima* Kostančanin, *kaže se* Kostańčka *za žensko. može biti i da je adj.* (kostańčki). Mole mu se Kostańčke devojke. Nar. pjes. vil. 1868. 729.

KOSTAŃE, *f. pl. ime selu u Dalmaciji u kotaru spļetskom.* Repert. dalm. 1872. 30.

KÒSTAŃEV, *adj. koji pripada kostańu: koji je načińen od kestenovine (drva).* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (kostańev, kestenov ‚castaneus') *i u Voltiġijinu* (castagnoso' ‚von kastanien-holz'). Dones'te mi, slugo moje, kostańevo dobro kopje. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 56.

KOSTAŃEVAC, kostańevca, *m. mjesto posađeno kostańima, isporedi* kestońe. — *U ovakovom općem značeńu samo u Bjelostjenčevu rječniku: kajkavski* kostańevec, kostanevje, kesteńe, ‚castanetum, sylva castanearia'. — *I kao ime selima u Hrvatskoj. a) u županiji zagrebačkoj.* Razdiļe. 71. — *b) kajkavski* Kostańevec *u županiji zagrebačkoj.* 81. — *c) kajkavski* Kostańevec *u županiji varaždinskoj.* 99. — *d) u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* 109. — *Mjesto se s ovijem imenom pomińe već* XIII *vijeka u latinskoj knjizi.* ‚Porcionem terre Coztaneuch vocate'. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 242. (1299).

KOSTAŃEVĻE, *n. vidi* kostańevac. kesteńe. — *U Bjelostjenčevu rječniku: (kajkavski)* kostanevje *kod* kostańevec, *i u Jambrešićevu:* kostańevje ‚castanetum'.

KÒSTAŃICA, *f. ime selu u Dalmaciji u kotaru kotorskom.* Repert. dalm. 1872. 11. — *Pomińe se od* XVIII *vijeka.* Podiže se četa Turaka od Risna maloga mjesta, i oni ti pođoše u zelenu Kostańicu. Nar. pjes. bog. 188.

KOSTAŃIČKA, *f. žensko čeļade iz Kostańice.* — *U narodnoj pjesmi* XVIII vijeka. Ter Turcima rakiju u vino prilivaše vrla Kostańička. Nar. pjes. bog. 189.

KOSTAŃIČKI, *adj. koji pripada Kostańici.* — *U narodnoj pjesmi* XVIII *vijeka.* Tere s ńima otide na verige kostańičke. Nar. pjes. bog. 189.

KÒSTAŃIĆ, *m. dem.* kostań. — *U Stulićevu rječniku:* ‚parva castanea'.

KÒSTAŃIŠTE, *n. vidi* kestenik. — *isporedi* kostańevac, kostańevļe. — *U Mikaļinu rječniku:* ‚castanetum', *i u Stulićevu:* ‚castanetum'.

KOSTAŃULA, *f. vidi* kostjela. Kostańula, perlaro, loto, bagolaro (Aquila—Buć), Celtis australis L., v. Kastańuole. B. Šulek, im. 163.

KOSTARICA, *f. vidi* gostarica. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Pruži mu prazne kostarice govoreći: ‚Uzmi kostarice za priniti vino i vodu'. B. Leaković, nauk. 227.

KÒSTAST, *adj. koji je pun kosti; u kojega su velike kosti.* — *U Belinu rječniku:* ‚ossuto, ossoso' ‚ossosus' 531b; *u Voltiġijinu:* ‚ossuto, ossoso' ‚knochicht'; *u Stulićevu:* ‚ossibus constans, magnis ossibus constans'.

KÒSTATI, kòstâm, *impf.* stare, constare, *stajati (samo o cijeni).* — *U Dubrovniku od* XVI *vijeka.* Koliko te grijeh moj kosta. Zborn. 96a. Sve ovo kosta trista dukata. M. Držić 256. Milos, koju ti je *(Bog)* dao u ovoj ispovijesti, kostala je Jezusa Isukrsta velicijeh truda. I. Držić 246. Ne kostavši nas drugo nego li primit ga. 381. — *vidi i* 1. koštati.

KOSTÁTIN, *m. vidi* Konstantin. — *U Vukovu rječniku:* n. p. car Kostátin (u pripovijetkama), vide Kostadin.

KOSTAV, *adj. vidi* kostast. — *U Belinu rječniku:* ‚ossuto, ossoso' ‚ossosus' 531b; *u Bjelostjenčevu:* v. košćast; *u Stulićevu uz* kostast. — *I sa značeńem: od kosti. u Bjelostjenčevu rječniku:* kostav, košćen ‚osseus'.

KOSTEL, *m. grad, gradac, lat.* castellum. — *Riječ se davno nalazi u slavenskijem jezicima, isporedi stslov.* kostelь, *(rus.* костелъ, *katolička crkva, vaļa da je uzeto iz poļskoga jezika), češ.* kostel *(crkva), poļ.* kościoł *(crkva).* — *U općem značeńu samo na jednom mjestu* XIII *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku* (kostelь ‚castellum'). Ako nam Bogъ da pomoć prijeti vьse grade ili kostele... Mon. serb. 86. (1253). — *Drukčije se nalazi kao mjesno ime i to: kao selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdiļe. 70. — *kao mjesto u Istri.* Meju Blzetom i Kostelom. Mon. croat. 3. (1275 *prepis.* 1546). — *isporedi* kostio.

KOSTELA, *vidi* kostjela.

KOSTELAC, Kostelca, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 264.

KOSTELČEVO SELO, *n. ime seocu u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Razdiļe. 35.

1. KOSTELIĆ, *m. u narodnoj zagoneci.* Ulaža vino toči iz jelića kostelića (misli se dete kad sisa). Nar. zag. nov. XVIII.

2. KOSTELIĆ, *m. prezime.* — *Od* XIII *vijeka.* Pred sudcem Miku Kostelićem. Mon. croat. 127. (1697). Kostelić. Schem. segn. 1871. 96.

1. KÒSTÊĻ, kostéļa, *m. uopće ńesto što je puno kosti. upotrebļava se u osobitijem značeńima.* — *U naše vrijeme.*

a. *uopće.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* (adj.!) ‚ossibus constans'.

b. *čovjek tvrd, skup, tvrdoglav.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* čovjek kosteļ ‚homo durus, avarus, tenax, indole rudis'.

c. *kokotić s dvostrukijem huhorom.* — *Ne znam u kakvoj je svezi s općijem značeńem.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* kokotić kosteļ ‚pullus gallinaceus cum duplici crista' *(kod* kokotić).

d. *orah (voće) u kojemu je jezgra kao naokolo omotana tankijem ali tvrdijem drvom (osim kore), te ju je teško izvaditi iz kore i kad se razbije.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku, a i između rječnika u Stulićevu (gdje nije dobro tumačeno):* orah kosteļ ‚nux gracilis'. Kosteļ (orah), (Stulli), steinnuss. B. Šulek, im. 163. — *Mislim, da se kaže i o drugom voću, n. p. o kestenu.*

e. Acanthias vulgaris *i* Acanthias Blainvillii, *ńeke ribe.* G. Kolombatović, pesci. 25.

2. KOSTEĻ, *m. mjesno ime u Hrvatskoj. a) selo u županiji modruško-riječkoj.* Razdiļe. 48. — *b) selo u županiji varaždinskoj.* 101.

KOSTEĻAĆ, *m. vidi* kosteļ. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚res ossibus constans'.

KOSTEĻAČA, *f. vidi* kosteļ *i* kosteļač. — *U Stulićevu rječniku uz* kosteļač. — *S drugijem značeńem (vidi* hrustavica, *a)) u Bjelostjenčevu rječniku:* črešńa kosteļača ‚cerasum duracinum' *kod* črešńa, *i otale u* B. Šulek, im. 163.

KOSTEĻSKI, *adj. koji pripada kostelu.* — *Samo kod mjesnijeh imena u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj. a) (kajkavski)* Bregi kosteļski,

Digitized by Google

selo. Razdije|. 101. — *isporedi* brijeg, 3,-β) *c) cc).* — *b) u sredńem rodu* Kosteļsko *(kao supstantiv), selo.* 101.

KÒSTEN, *adj. koji je načińen od kosti.* — — *Nastavak* en *bio je ńegda* ên. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kostěnъ, *(rus.* костяной), *češ.* kostěný, *pol.* kosciany. — *Između rječnika u Voltiġijinu* (‚di osso, osseo' ‚beinern'), *u Stulićevu* (v. kostan), *u Daničićevu* (kostênь ‚osseus'). Noža 10 s crênomь kostenijem u dvê nožnice. Mon. serb. 498. (1466). Inorogъ jestь zverь, . . . imat nosь kostenь. Starine. 11, 196. — *Ne posve u istom smislu (o ribi u kojoj su kosti).* Kostena riba. Stat. krč. ark. 2, 289.

1. KOSTÈNICA, *f. mjesto (obično na grobļu) gdje se hrane gole kosti mrtvijeh.* — *U Belinu rječniku:* ‚ossaja, luogo da riporvi l'ossa' ‚ossiochium' 531a; *u Bjelostjenčevu:* kostenica vu cintoromu ‚polyandrum, ossuaria, ossiochium'; *u Stulićevu:* ‚locus ossibus projiciendis'.

2. KOSTENICA, *f. ńeka biļka.* Kostenica, *rus.* костяника, костяница (Rubus saxatilis), *pol.* koscieniec (Cerastium), stratiotes, millefolium (Durante, siński rukopis), millefoglio (Bartulović), Achillea millefolium L. (Petter, Visiani). B. Šulek, im. 168.

3. KOSTENICA, *f. seoce u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 384. — *U spomeniku* XVIII *vijeka kao da se pomińe isto mjesto.* Ot Kostenice Vukanь. Glasnik. 49, 12. (1784).

KOSTENIK, *m. ime selu u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 17.

KOSTENOV, *adj. kaše se o kopļu, vidi* kostańev. — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Neg mu nosi kopļe kostenovo. Pjev. crn. 267a.

KOSTENUŠČICA, *f. dem.* kostenuška. — *U Stulićevu rječniku:* ‚parva testudo'. — *nepouzdano.*

KOSTENUŠKA, *f. vidi* korńača. — *U Stulićevu rječniku:* ‚testudo'. — *nepouzdano.*

KOSTEŃAČA, *f. ńeka biļka.* Kosteńača, Glaucium luteum Tourn. (Visiani). B. Šulek, im. 163.

KOSTEŃAK, *m. vidi* 1. kosteļ, d. Gianizzi (Ivančić?) Dalmatin piše: Orihe malušne prozvane kosteńaci. F. Kurelac, dom. živ. 57.

KÒSTER, *m. vidi* kositer. — *U naše vrijeme u Lici (iz* kositer). J. Bogdanović. M. Medić.

KÒSTERAN, kòsterna, *adj. koji pripada kosteru (kositeru).* — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Oni kosternijem žlicami jedu'. ‚Dovati amo preda ń kosterni pladań'. ‚U ńega e sve posuđe kosterno'. J. Bogdanović.

KOSTEŠ, *m. vidi* kosteļ, d. — Steńevac. D. Hirc.

KOSTIĆ, *m. ime muško.* — XIV *vijeka.* — Damijanь a bratь mu Kosticь. Deč. hris. 5. 71.

1. KÒSTICA, *f. dem.* kost, *vidi* koštica *i* koščica. — *Samo u Belinu rječniku:* ‚ossetto' ‚ossiculum' 531b; *u Voltiġijinu:* ‚ossetto' ‚beinchen'; *u Stulićevu:* ‚ossiculum'.

2. KOSTICA, *m. ime muško, isporedi* Kostic. — XIV *vijeka.* Okoje a bratь mu Kostica. Deč. hris. 49.

KOSTIČAR, *m. čovjek koji radi što iz kosti, koji djeļa kosti itd.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚qui opera ossea efficit'. — *nije dosta pouzdano.*

1. KOSTIĆ, *m. prezime (po ocu Kosti).* — *Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Kostićь). Marьko Kostićь. Mon. serb. 96. (1330). No da vidiš Aćima Kostića! Nar. pjes. vuk. 4, 411. Do saraja Kostić-Ahmet-bega. Ogled. sr. 247. Došo k sudu Stevan Kostić... Glasnik. 11, 1, 162. (1808). Kostić. Nar. pjes. vuk. 2, 664 *(među prenumerantima).*

2. KOSTIĆ, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu vaļevskom.* Niva u Kostiću. Sr. nov. 1865. 380.

KOSTIĆI, *m. mjesno ime.*

a. *selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 68.

b. *bratstvo u Crnoj Gori.* Glasnik. 40, 19.

c. *zaselak u Srbiji u okrugu užičkom.* Ļ. Stojanović.

KOSTILI, *m. pl.* vrst gļive (u Istri). B. Šulek, im. 163.

1. KOSTILO, *m. ime muško.* — XIV *vijeka.* Dobromirь i Kostilo. Deč. hris. 49.

2. KÒSTILO, *n. ńeko oruđe u uzdara, vidi* šikalo. — *U Vukovu rječniku:* ‚ein werkzeug der riemer' ‚instrumentum'.

KÒSTIĻA, *f. vidi* kostjela. — *U Vukovu rječniku:* vide koščela *s dodatkom da se govori u Boci.* — *Otale i u* B. Šulek, im. 168.

KOSTIN, *adj. koji pripada Kosti, vidi* Kostino *i* Kostin potok.

KOSTINO, *n. mjesno ime.* — *vidi u Daničićevu rječniku:* Kostino, crkva je treskavačka imala ‚selište Kostino što priloži Kostańdinь Sevastokratorovićь'. G(lasnik). 11, 136. 13, 372. — *Jamačno je srednji rod od adj.* Kostin, *koji pripada Kosti.*

KOSTIN POTOK, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu rudničkom.* Sr. nov. 1861. 50.

KÒSTIO, kòstjela, *m. vidi* kostel. — *Uz oblik* kostelъ *bio je i oblik* kostêlъ, *od kojega ova riječ polazi u južnom govoru.* — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka.* Od kostjela Marije i Marte. N. Rańina 77a. joann. 11, 1. Ne biše još te tadaj došao Isus u kostio. 78a. joann. 11, 29. Hođahu po kostjelijeh prjepovijedajuće. 142a. luc. 9, 6.

KÒSTIONIK, *m. ime planini u Bosni.* Glasnik. 20, 271. 21, 293. 22, 56.

KÒSTÎŠ, kostîša, *m. vidi* kosteļ, d *i* kostеš. — *U naše vrijeme u Istri i u Hrvatskoj.* Kostîš ‚nux dura', gen. kostîšа. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 48. Kostiš, suvrst oraha (Vaļavac), steinnuss. B. Šulek, im. 168.

KOSTIŠTE, *n. vidi* 1. kostenica. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚cimiterio' ‚sepulcretum'.

KÒSTITI SE, kòstîm se, *impf. postajati kost.* — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku:* kostim se, okošćujem ‚ossesco' *i u Stulićevu:* v. okostiti se *iz Bjelostjenčeva.*

KÒSTJELA, *f.* Celtis australis L. (arbor et fructus), *ńeka biļka i ńezin plod.* — -je- *stoji mj. ńegdašńega* ê, *te se nalaze i oblici* kostela *i* kostila (kostiļa); *po hercegovačkom govoru glasi* kòšćela. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kòstjêlâ. — *Po svoj prilici postaje od* kost, *jer je u plodu (koji je sladak i jede se) koščica malo maha od svega ploda.* — *Nalazi se od* XVIII *vijeka, ali može biti nekoliko starija riječ; između rječnika u Stulićevu:* ‚carpinus' *(slo tumačeno), i u Vukovu:* košćela, nekako drvo i rod ‚art baum und frucht davon' ‚arboris genus' [Celtis australis L.; cf. kostiļa]. Svi se svati gorom razbjegoše, vrabac tica mala u kostjelu. Nar. pjes. bog. 341. Murve ocvjetale, i kostile opružile grane. Osvetn.

Digitized by Google

2, 18. Kostela, Celtis australis L. (Danilo), v. Košćela. Kostiļa *(vidi)*. Kostjela, perlaro, loto, bagnlaro (Kuzmić, Aquila—Buć), carpino (Stulli), Celtis australis L. (Vodopić). B. Šulek, im. 163. Košćela, Celtis australis L. (Pančić, Crna Gora), v. Kostjela. 164. — Kostjela *se zove i jedno seoce u Hercegovini.* Schem. ragus. 1876. 58.

KOSTJELAN, kostjelna (?), *adj. koji pripada kostjeli.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚carpineus' *(radi tumačeńa vidi kod* kostjela). — *nepouzdano.*

KOSTJELE, *f. pl. vidi* ostjele. — *Samo u Mikaļinu rječniku:* kostile, ostruge, strgotine ‚assulae, segmenta, ramentum'; *i u Stulićevu:* ‚assulae, segmenta, ramentum' *iz Mikaļina.* — *Jamačno je ista riječ što* ostjele, *te vaļa da je Mikaļa pomiješao jednu s drugom.*

KÒSTJELICA, *f. dem.* kostjela.

a. *u pravom smislu.* — *U Vukovu rječniku:* kòšćelica, dim. v. košćela.

b. *može značiti i druge biļke.* Kostjelica, 1. Corchorus japonica Thunb. (Vodopić); 2. (kriješva —) cerasa duracina (Stulli), knorpelhische. B. Šulek, im. 163.

c. *kao mjesno ime.* — *U Vukovu rječniku:* Košćelica, glavica više Crnojevića rijeke, gdje su dvije velike košćele ‚ein berg in Montenegro' ‚montis nomen'. Ne bi znali naše Košćelice. Nar. pjes. vuk. 4, 73. Ne bi znao đe su Košćelice. 4, 82.

KÒSTJELÎŠTE, *n. mjesto gdje raste mnogo kostjela.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚locus carpinis abundans'.

KÒSTJELOVINA, *f. drvo od kostjele.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚lignum carpineum'.

KOSTJENČE *(ili* Kostijenče), *gen.* -ča? *ili* -četa? *n. mjesno ime.* — *U Daničićevu rječniku:* Kostênče, crkva je treskavačka imala ‚selište Kostênče', bilo je blizu ‚Bêļeva' i ‚Préslopa'. G(lasnik). 13, 370. 11, 130. na pošļednem mjestu nije mu se sačuvalo ime cijelo.

KÓSTO, *m. hyp.* Kostadin. — *isporedi* Kósta. — *Akc. se mijeńa u voc.* Kôsto. — *U Vukovu rječniku:* (južno) hyp. v. Kosta.

KOSTÒBOLAN, kostòbôlna (kostòbônа), *adj. koji boluje od kostoboļe.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚arthriticus'.

KOSTÒBÔLNICA, *f. žensko čeļade što boluje od kostoboļe.* — *U Stulićevu rječniku uz* kostobolan.

KOSTÒBÔLNIK, *m. čovjek što boluje od kostoboļe.* — *U Stulićevu rječniku uz* kostobolan.

KOSTÒBOĻA, *f.* Arthritis chronica, *bolest s koje bole zglobovi među kostima. po Vukovu i Milićevićevu tumačeńu* kostoboļa *i* ulozi *bilo bi jedno te isto; u naše doba pisci zovu* ‚ulozima' *osobitu vrstu bolesti:* ‚Arthritis urica'. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚rheumatismus, arthritis, morbus articularis') *i u Vukovu* (‚chronische gicht' ‚arthritis'). Gorkaja kostoboļa. Glasnik. 20, 18. *(u rukopisu* XVIII *vijeka pisanome crkvenijem jezikom).* Zuboboļa i kostoboļa. Đ. Rapić 186. Zastarale iznemoglice napadnute kostoboļom, sipńom. S. Ļubiša, prip. 91. Ulozi ili kostoboļa. — ‚Ulozi' se zovu kad čoveka svud po kostima u telu, čas na jednom, čas na drugom mestu boli. M. Đ. Milićević, živ. srb.[2] 306. Čuvao te Bog muke kostoboļe. (u Dalmaciji). Đ. Šurmin. — Trava od kostoboļe, Convallaria multiflora L., pijetlovo perje, saraģika, pokosnica. i Convallaria Polygonatum L., zaliz, pijetlovo perje, pokosnica. u šabačkom okrugu. V. M. Jovanović. javor. 1878. 1391.

KOSTOGOL, *m. mjesno ime.* — XIV *vijeka.* Na Kostogoļь na vrьhь. Glasnik. 24, 268. (1388).

KOSTOGRIZICA, *f. u Stulićevu rječniku:* v. kostolomka. — *sasma nepouzdano.*

KOSTOJEĐA, *f. u Stulićevu rječniku: (po zapadnom govoru)* kostojiđa, v. kostolomka. — *slabo pouzdano.*

KOSTOJEVAČKI, *adj. koji pripada selu Kostojeviću.* Kostojevačka *(opština).* K. Jovanović 163.

1. KOSTOJEVIĆ, *m. prezime.* — *Od* XVI *vijeka.* Matij Kostojević. Mon. croat. 229. (1527). Serdar Kostojević. And. Kačić, kor. 487.

2. KOSTOJEVIĆ, *m. ime selu u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 163.

KOSTOKAMENIK, *m. čovjek vrlo zdrav i čvrst (kojemu su kosti kao kamen).* — *U jednoga pisca* XVI *vijeka, koji je po svoj prilici sam ovu riječ načinio.* Ti s' kostokamenik, i neka znaš ovo, veće ćeš imat vik neg drvo tisovo. N. Dimitrović 102.

KOSTOL, *m. ime selu u Srbiji u okrugu krajinskom.* K. Jovanović 124.

KOSTÓLAC, Kostóca, *m. ime mjestu (sad selu) u Srbiji u okrugu požarevačkom.* K. Jovanović 138. — *Akc. se mijeńa u voc.* Kòstôče. — *Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (zidine od staroga grada na desnoj strani Mlave gdje ona utječe u Dunavo) *i u Daničićevu* (Kostolьcь . . . to je sadašńi Kostolac na utoku Mlave u Dunavo). Kostolьcь. Mon. serb. 194. (1380).

KOSTÒLAČKÎ, *adj. koji pripada Kostocu.* Kostolačka *(opština).* K. Jovanović 138.

1. KOSTÒLOM, *adj. koji lomi kosti, vidi* 2. kostolom, a. — *U narodnoj pjesmi* XVIII *vijeka.* Da izide kostolomi orle, bismo li se s ńime počerali, kume? Nar. pjes. bog. 341.

2. KOSTÒLOM, *m. ńešto što lomi kosti.*

a. *ńeka ptica.* — *Između rječnika u Stulićevu* (‚ossifragus') *vidi i* kostolomka. Bradati jastreb ili kostolom ‚gypaetos barbatus, ‚der bärtige geieradler, oder lämmergeier'. J. Ettinger 60. Riječ ‚kostolom' (*za* gypaëtus barbatus Dress.) može biti narodna, ali mi nije bila pouzdana, jer su je naši stariji pisci upotrebļavali za razne veće grabļivice, koje su strani prirodopisci u opšte nazivali ‚Falco ossifragus'. S. Brusina, ptice hrv.-srp. (nastavak). 98[a].

b. *ime ńekakvoj travi što Vuk misli da je izmišļena, a Šulek opet po češkom jeziku misli da nije.* — *U Vukovu rječniku:* ‚eine erdichtete pflanze (wörtl. beinbrecher)' ‚herba ficta (q. d. ossifragus)' *s primjerom (iz iste narodne pjesme iz koje je i drugi primjer):* Kad nabrala kostoloma, kostoloma, vratoloma. — Ode baba u brdine, u brdine, u doline, da nabere kostoloma, kostoloma, vratoloma. Nar. pjes. vuk. 1, 349—350. Kostolom (Vuk), češ. kostilomka, Anthericum ossifragum L. B. Šulek, im. 163.

3. KOSTÒLOM, *m. lamaće kòstî.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚ossium fractio'.

KOSTÒLÔMAN, kostòlômna, *adj. o kopļu, kao o onome što lomi kosti; ali je po svoj prilici postalo od riječi* kostańev, kostańica *itd. po pučkoj etimologiji.* — *U narodnijem pjesmama bosanskijem našega vremena.* Na ramenu ģida kostolomna. Nar. pjes. hörm. 1, 428. Ja kakvo je kopļe kostolomno! 1, 475.

Digitized by Google

KOSTOLOMCI, Kostolomaca, *m. pl. ime selu u Bosni u okrugu Doñe Tuzle.* Statist. bosn. 94.

KOSTÒLOMITI, kostòlomîm, *impf. uprav lomiti kome (objektu) kosti, ali se upotrebļava samo u iperboličkom smislu, kad se kome zadaje mnogo posla i muke. — U naše vrijeme a između rječnika u Vukovu:* ‚plagen, maltraitiren' ‚vexare'. cf. mučiti (n. p. kakijem poslom). Kostolomiti, zaptiti, pokoravati stegom. ‚Kostolomim ga, al' zaludu, što opako opako'. M. Pavlinović. — *U ovom primjeru sa* se, *refleksivno.* Ne tri tikve, ne kostolomį se. Osvetn. 3, 22.

KOSTOLOMJEJSKI, *vidi* katalinski.

KOSTOLOMKA, *f. vidi* 2. kostolom. — *Samo u Stulićevu rječniku:* kostolomka, ptica u sjevernijeh strana ‚ossifragus'.

KOSTÒLOMLĘ̂NĘ, *n. djelo kojijem se kostolomi. — U Vukovu rječniku.*

KOSTÒLÔVKA, *f. kaže se u narodnijem pjesmama o kopļu, vidi što je kazano kod* kostoloman. Pa poteže kopļe kostolovku. Nar. pjes. vuk. 3, 115.

KOSTOLOV KAMEN, *m. ime visu u Srbiji u kneževačkom okrugu.* Glasnik. 19, 299.

KOSTOMLATICA, *f. ime selu u Srbiji u okrugu vrańskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 303.

KOSTOMRAZICA, *f.* suh led od kojega se mrzne i živu vodni mozak. M. Pavlinović.

KOSTOŃAST, *adj. nalik na kost. — U Stulićevu rječniku:* ‚ossi similis'. — *nepouzdano.*

KOSTOVATI, kostujem, *impf. stajati (o cijeni), isporedi* kostati. Palate koje kostuju do 100 hiļada. Letopis mat. sr. 119, 45.

KÓSTOVIĆ, *m. prezime (po ocu Kostu). — U naše vrijeme.* Petar Kostović. Rat. 31. Kostović. Šem. prav. 1878. 39.

KÒSTOVO, *n. u Vukovu rječniku:* nekako mjesto u Kosovu *s primjerom iz narodne pjesme:* U planinu na Kostovo ravno.

KOSTÒŽDER, *m.* vultur, *jastreb. — Stariji je oblik* kostožer *(vidi), jer je složeno od osnova* riječi kost *i* žrêti *(sad* -ždrijeti). — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚avoltojo, uccello di rapina' ‚vultur' 120a) *i u Stulićevu* (‚vultur'). Kostožderi i gavranovi ne omrsavaju tjelesa živa. M. Radnić 382b. Može se prilikovati zloća od proždrstva kostožderu. K. Maǵarović 95. Nisu orli za lipu svitlos sunčanu gledati, nego kostožderi. A. d. Bella, razgov. 148. Ne dopusti da ńegovo tijelo bude složeno u grob svojijeh djeda, neg hotijaše da ga raduju kostožderi i vukovi. Đ. Bašić 20. Ove će muke unutrńe biti oni kostožderi koji će gristit bez pristańa dušu jednoga pakļenika. 156. Ubijene pošteno je ukopavao, da ne ostanu ńiova tilesa razdiraňu kostoždera i gavranova. A. Tomiković, gov. 244.

KOSTÒŽDERAC, kostòždêrca, *m. samo u Stulićevu rječniku:* ‚pullus vulturinus', *gdje je shvaćeno kao da je dem.* kostožder.

KOSTÒŽDERAN, kostòždêrna, *adj. koji pripada kostoždera ili kostožderima. — U Belinu rječniku:* kostožderni ‚di avoltojo' ‚vulturinus' 120a, *i u Stulićevu:* ‚vulturinus'.

KOSTOŽDERČAC, kostožderčca, *m. dem.* kostožder. — *U Stulićevu rječniku uz* kostožderac. — *nepouzdano.*

KOSTÒŽDÊRČIĆ, *m. dem.* kostožder *(uprav dem.* kostožderac). — *U Belinu rječniku:* ‚avoltojetto, il figliuolo dell' avoltojo' ‚pullus vulturinus' 120a, *i u Stulićevu uz* kostožderac.

KOSTÒŽDERIĆ, *m. dem.* kostožder. — *U Stulićevu rječniku uz* kostožderac.

KOSTÒŽER, *m. vidi* kostožder. — *U Mikaļinu rječniku:* kostožer, ptica ‚vultur'; *u Belinu* ‚avoltojo, ucello di rapina' ‚vultur' 120a; *u Voltiģijinu:* ‚avoltojo' ‚geyer'; *u Stulićevu:* v. kostožder.

KOSTÒŽERAN, kostòžêrna, *adj. koji pripada kostožeru ili kostožerima. — U Belinu rječniku:* kostožerni ‚di avoltojo' ‚vulturinus' 120a.

KOSTRAČA, *f. ime selu u Bosni u okrugu Doñe Tuzle.* Statist. bosn. 96.

KÒSTRAVA, *f. vidi* koštrava *i* kostrba. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka (može biti i ovdje da treba čitati* koštrava). — *vidi i:* Kostrava (Sabļar po Vetraniću, *ali je u Vetranića u svijem primjerima* koštrava), v. Kostrba. B. Šulek, im. 163. S ńih, kako s kostrave gdi gine vinograd ... Š. Menčetić 337. — kostrava *je stariji oblik nego* koštrava, *premda se možebiti sasvijem izgubio u našem jeziku, isporedi češ.* kostřava, *gorńoluž.* kosćerva, kostřava, *dońoluž.* kostřova, *poļ.* kostrzewa, *rus.* костеръ, костеръ. — *gdjegdje je* b *zamijenilo* v, *vidi* kostrva. — *Od iste su osnove, osim* koštrava *i* kostrba, *i* kostrika *i* koštrika, *a možebiti i* kostret. — *Osnova* kostьrъ *ili* kostьrva *vaļa da znači: osje ili pozder.*

KOSTRBA, *f. vidi* kostrava. Kostrba (kostrva, koštrava), *češ.* kostřava (Festuca), *poļ.* kostrzeba (Bromus secalinus), kostrzewa (Festuca elatior), *luž.* kostrova (Festuca), *rus.* костеръ, костыръ (Bromus secalinus), kostra (Apera spica venti), Setaria verticillata Beauv. (u Božjakovini). B. Šulek, im. 163.

KOSTRC, *m. mjesno ime. — Pomińe se od* XIII *vijeka, vidi u Daničićevu rječniku:* Kostrьcь, Stefan je Nemańa osvojio od Grka ‚Kostrьcь'. Sa(va, sim. pam. šaf). 1. selima Slamodraži, Dobrodoļanima, Neprobištima, Momuši i Bijeloj Crkvi, koja je kraļ Stefan Dečanski dao Hilandaru, isla je međa ‚otь Kωstrьca uz dêlь'. M(on. serb). 87. (1327). zemļa u Suhogrlu koju je Stefan Dušan dao Hilandaru bješe ‚pod putemь koji grede ωdь Bańe u Kostrьcь'. M(on. serb). 123. (1336—1347). katun istoga imena dade car Stefan crkvi arhanđelovoj u Prizrenu, i tada bješe ‚Kostrьcu' međa ‚ωtь Semetišть na Nekatu i ωtь Paraguše na Praskovo'. G(lasnik). 15, 295. — *vidi dalje:* Selo Kostrьcь. Svetostef. hris. 11. *i:* ‚Kostrьcь' sačuvao nam se i do danas. to nije predeo nego grad. S. Novaković, zemļ. 64. *slijedi o tome dalje na istoj strani i na str.* 65—67. Još jednu potvrdu svemu tome mogu navesti i u imenu ‚Kostrc'. ono je slovenski diminutiv od rimskoga ‚castrum', tako pravilan, kako samo može biti. 67.

KOSTRČ, *m. ime selu u Bosni u okrugu Doñe Tuzle.* Statist. bosn. 92.

KOSTRČANIN, *m. vidi u Daničićevu rječniku:* Kostrьčanin, čovjek iz Kostrca: car je Stefan dao crkvi arhanđelovoj u Prizrenu ‚katunь Kostrьčanь'. G(lasnik). 15. 294. taj se katun naziva i ‚Kostrьcь' koji vidi. — *Množina je* Kostrčani *(starije* Kostrčane).

KOSTRČKI, *adj. koji pripada Kostrcu. vidi u Daničićevu rječniku:* kostrčькyj, što pripada Kostrcu: ‚u vrьhь graba kostrьčkoga'. G(lasnik). 15, 295.

KÒSTRĘČ, *m. vidi* kostriješ.

KÒSTRĘČAN, kòstrêčna, *adj. vidi* kostretan, *isporedi* kostriješ. — *Na jednom mjestu* XVIII

Digitized by Google

vijeka. Cillcija oliti kostrečne aļine. M. Dobretić 248.

KOSTREČIĆ, *m. dem.* kostreč *ili* kostriječ. — *Kao ime biļci u zapadnom obliku.* Kostričić, Senecio vulgaris L. (Novak). B. Šulek, im. 164.

KOSTRÉČITI SE, kòstrēčîm se, *impf.* nakostrečiti se. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Vas kostreči, vas se ježi, oštreć čapļu na pań bora. I. Gundulić 554.

KOSTREN, *adj. vidi* kostretan. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (kostreni ‚di cilicio' ‚hispidus' 193b) *gdje se naj prije nahodi, i u Stulićevu* (‚ex cilicio'). Dražji pojas je kostreni. A. Kanižlić, uzr. 232.

KOSTRENA, *f. ime dvjema selima u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Kostrena sveta Barbara *i* Kostrena sveta Lucija. Razdiļ. 57.

KÒSTRÊNČIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. segn. 1871. 111.

KOSTREŃA, *f. vaļa da je isto što* Kostrena. — *U narodnoj pjesmi istarskoj (iz Veprinca) u kojoj se mijeńa kao adjektiv.* Nisam mogal najti takovoga cveta, kako u Kostreńoj mladjahnu devojku. Nar. pjes. istr. 2, 31.

KOSTREŃČICA, *f. dem.* Kostreńka. — *U istoj pjesmi u kojoj ima i* Kostreńa *(vidi).* Kostreńčice mlade, nos'te se oholo. Nar. pjes. istr. 2, 31.

KOSTREŃKA, *f. žensko čeļade iz Kostreńe (Kostrene).* Lijepe Kostreńke *u* Nar. pjes. istr. 2, 31.

KOSTRESTAN, kostresna, *adj. u Stulićevu rječniku:* kostrestan, kostrestni, v. kostretan. — *nepouzdano.*

1. KÒSTREŠ, *m. ime za jednu ili više vrsta ribe.* — *Između rječnika u Stulićevu* (kostreš, riba, v. okun) *i u Vukovu* (nekaka riba, može biti peš) *s dodatkom da se govori u Hrvatskoj (kod* bijeļka *Vuk dodaje* cf. kostreš). Kostreš, Lucioperca sandra. Nova Gradiška. D. Hirc.

2. KOSTREŠ, *m. (ili f.?), ńeka biļka.* Kostreš, falaride (u sińskom rukopisu), Setaria viridis Beauv. B. Šulek, im. 163.

3. KÒSTREŠ, *m. ime muško.* — *Može biti dosta staro, vidi* Kostrešević. — *Između rječnika u Vukovu* (ime nekakoga hajduka koji se u pjesmama spominje: Kostreš harambaša). Na nekaka Kostreš-harambašu. Nar. pjes. vuk. 3, 328. A ja, slugo, za Kostreša ne znam. 3, 329. Sestrić mio Kostreša hajduka. Pjev. crn. 156a. A Kostreš je meni dodijao. Nar. pjes. juk. 536.

4. KÒSTREŠ, *m. mjesno ime.*

a. *selo u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 89.

b. brdo pokriveno šumom u Zaovinama (u Srbiji u okrugu užičkom). Ļ. Stojanović.

KÒSTREŠEV, *adj. koji pripada Kostrešu (vidi* 3. Kostreš). Ne bi l' našli kulu Kostreševu. Nar. pjes. vuk. 3, 329. Pa kad pukla puška Kostreševa. 3, 331.

KÒSTREŠEVIĆ, *m. prezime po ocu Kostrešu.* — XIV *vijeka.* Pribьcь Kostreševićь. Deč. hris. 45.

KOSTREŠI, *m. pl. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdiļ. 78. — *Na drugom je mjestu (jamačno po južnom govoru) pisano* Kostrješi. Šem. prav. 1878. 73.

KOSTREŠICA, *f. ńeka biļka (uprav. dem.* kostreš). Kostrešica, stratiotes, millefolium (Durante), Achillea millefolium L., v. Kostenica. B. Šulek, im. 163.

KOSTREŠITI, vidi kostriješiti.

KOSTREŠKA, *f.* ime svińi. Orozović. D. Hirc.

1. KÒSTRÊT, *f. vrlo oštra dlaka (vuna), naj češće kozja, pa i druga, kao struna u końa, kočet u svińe, dlaka u kamile; tkańe što se od ovake vune načińa. — Radi postańa isporedi* kostrava. — *Pravi je oblik* kostret *u sva tri govora (vaļa da je od starijega* kostreть), *ali Vuk piše svagda* kòstrijet *po južnom govoru, isporedi* jastreb, zanovet *itd.* — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (‚cilicium, ciliceum'), *u Belinu* (‚cilicio, veste fatta di crini di cavallo' ‚cilicium' 193b; kostret kozja ‚lana di capra' ‚lana caprina' 424a), *u Stulićevu* (‚cilicium'; kostret kozija ‚lana caprina'), *u Vukovu:* (ist.) vide kostrijet; kòstrijet (južn.) ‚ziegenwolle' ‚lana caprina'; kòstrît (zap.) vide kostrijet.

a. *dlaka, vuna.* Ova ti praća na poklon, koja je pletena od kostreti. M. Držić 416. Strašnijema kostreti bješe mu sred štita od prasca vidjeti divjega koža ta. M. Bunić 55. Nosiš jedan kordun od kostreti opasan. I. Držić 245. Oblači košuļu od bodežļivijeh kostreti. V. M. Gučetić 210. S gajtanom se razgovara: . . . ‚A da znadem, moj zlatane, da će tebe star derati, likom bih ti osnov prela, a s kostreti potkitila'. Nar. pjes. herc. vuk. 264—265. Jam'te mlijeko i kostret sa koza. Osvetn. 4, 14. Kozija dlaka je i sama za sebe trgovačka roba, a kaže se: kozina, kozjevina, kostret i kočet. Đ. Popović, poznav. robe. 396. — Stara koza slabo daje mlijeko i kostrijet. Vuk, poslov. 124. Kostrijet ‚kamelhaare'. Zbornik zak. 3, 451.

b. *tkańe i odijelo. često u primjerima oštro odijelo što nose pokornici na mesu. — za ńeke primjere nije jasno, pripadaju li amo ili pod* a. Kostreti vrhu gola tijela noseći. A. Gučetić, roz. jez. 299. Odijevaše se haļinicami od kostreti kamilijeh dlaka. M. Divković, bes. 56b. Obuče se u tvrdu vreću i kostreti. B. Kašić, per. 6. Pokori tijelo kostretima oštrimi. 10. A konopom opaso se po oštrom ruhu od kostreti. I. Gundulić 436. Kada oštroj u kostreti iz istočne dođe strane. G. Palmotić 1, 24. U kostretim obučen. V. Andrijašević, put. 283. Na došašće starca sveta Dubrovnik se razveseli, sniženo ga svak susreta, tegnut kostret svak mu želi. J. Palmotić 84. Moja odjeća bila je kostret. M. Radnić 73b. Judita se oblačaše kostretju. 963a. Pokriveno vrićami od kostreti. 490a. Za vunu kostreti. (D). Poslov. danič. Kakono naj oštrija aļina, ako će biti od kostreti . . . S. Margitić, fal. 264. Metnu je svrhu svoje kostreti. P. Macukat 22. Spasiteļno je kostreti vrhu puti nam nositi. J. Kavańin 65a. Svet pokornik noseć harar od kostreti. 97a. Odmetnuvši zlato i grimiz, obuko se kostreti. A. d. Bella, razgov. 50. Obucite me u kostret. 93. Stavļah bodežļivu kostret na se. I. Đorđić, salt. 109. Oštru obukoh kostret na se. 226. Muči tijelo svoje kostretima bodežļivijem. B. Zuzeri 6. Umire kostreti pokriven i pepelom. 331. Odijevajući se kostretju. F. Lastrić, od' 162. Negova odića bijaše od kostreti. 341. Nosila je oštru kostret tilo bodeću. A. Kanižlić, utoč. 379. Ne more se svita reći, neg je kostret, muka tila. uzr. 229. Nojma luka, niti strila, nego pojas od kostreti. 230. Odjeven kostretim stučenom od kočeti. S. Rosa 44b. U kostreti i u pepelu pokajani . . . 92a. Možete li ukazat kostreti s kojijem je on paso staro tijelo? Đ. Bašić 41. Ona zadušbina, oni pos, one kostreti, oni biči . . . 50. Sve što steče oni Krštjanin s goručom molitvom, s težcijem bičima, s oštrijem kostretima, sve je izgubio. 50. Redovnici obučeni u haļinah od ko-

Digitized by Google

streti. 174. Zamini grimiz s odićom od kostreti. Blago turl. 2, 7. Pokriven s kostretju. A. d. Costa 1, 40. Suhi post, biči, kostreti na goloj puti. Ant. Kadčić 371. Ńegova bila je odića kako kostret, od dlaka devskih. I. Velikanović, uput. 1, 136. Imajući svrhu bokova svojih kostret. 3, 236. Davno u kostreti i u pepelu pokoru bi bili učinili. J. Matović 244. Mladić s ništo debele kostreti zaogrnut. I. J. P. Lučić, razg. 24. Pravedno je, da me oštra kostret zaodije. 32. Biči, verige, kostreti . . . A. Kalić 532. U vreći od kostreti utope je u more. S. Ļubiša, prip. 243.

c. *u prenesenom smislu, ime ńekoj biļci.* Kostret (Vujičić), cf. Kostretica. B. Šulek, im. 164.

2. KÒSTRÊT, *m. vidi* 1. kostret. — *U dva primjera* XVII *i* XVIII *vijeka.* Paček kostret oštri i ļuti. P. Kanavelić, iv. 26. S. Terežija, koja tilo svoje prioštrim kostretom i bičima pedepsajući... A. Kanižlić, uzr. 138.

KOSTRETA, *f. vidi* 1. kostret. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka (može biti i štamparska pogreška).* Nošaše jednu kostretu ili čilicio od dlaka konskijeh. B. Kašić, per. 125.

KÒSTRÊTAN, kòstrêtna, *adj. koji pripada kostreti; koji je načińen od kostreti.* — *Od* XVII *vijeka (vidi na kraju), a između rječnika u Belinu* (kostretni ‚hirsuto cioè aspro di pelo' ‚hirsutus' 369a), *u Voltiģijinu* (kostretni ‚peloso, irsuto' ‚haaricht'), *u Stulićevu* (‚hirsutus'). Kano vriča kostretna. I. Zanotti, rned. priš. 14. Obučen u kostretnoj sukńi. B. Zuzeri 106. Kostretne košuļe oblačiti. A. d. Costa 1, 105. Oblačen jednom kostretnom vričom. 1, 140. Odića bijaše od dlake devine, to jest kostretna odića. I. Velikanović, uput. 1, 514. Zaogrnuti s kostretnom aļinom. I. J. P. Lučić, razg. 26. Kostretnom aļinom zaodivena. G. Peštalić 71. Po crvenoj kapi oštruļici, i po struci kita kostretnijeh. Osvetn. 2, 6. — *U naj starijem primjeru kaže se o kozlićima, jer su na ńima kostreti.* S mnogom pomńom razdijeļene mirne ovčice od kozlića u ravnine šļe zelene, gdi je podobna ńimi pića, a kostretno plaho imanje, ke se u štetu it ne ustavļa, na prilično plandovanje u kamene gore odpravļa. G. Palmotić 3, 154.

KOSTRÈTÂR, kostretára, *m. čovjek koji če što (pokrovce, vreće itd.) od kostreti, isporedi* mutavģija. — *Nemam nigdje zabiļeżene ove riječi. ali među biļeškama Daničića i ńekoga drugoga (ne znam mu imena) našao sam zabiļeżeno* kostretarski (jezik).

KOSTRÈTÂRSKÎ, *adj. koji pripada kostretarima, vidi kod* kostretar.

KOSTRETICA, *f. ńeka biļka.* Kostretica, millefoglio (u sińskom rukopisu), Achillea millefolium L. B. Šulek, im. 164.

KOSTRÈTINA, *f. augm.* kostret, *a može značiti što i* kostret. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚pili caprarum et camelorum hispidiores'). Prioštri odar od kostretin. B. Kašić, per. 59. Da mi daš tvoju kostretinu. P. Macukat 42. Srjed svojih kostretina velom Bogu ruke otvara. J. Kavańin 523b. Kano na priliku, postiti se, pasiće nositi ili kostretine. A. Kanižlić, uzr. 217.

KOSTRÈTLI, *adj. vidi* kostretan. — *Postaje od* kostret *turskijem nastavkom* li. — *Ne mijeńa se po padežima.* — *U Vukovu rječniku:* od kostrijeti ‚von ziegenwolle' ‚e lana caprina' *s primjerom iz narodne pjesme:* O ramenu kostretli torbicu.

KOSTRETĻAV, *adj. vidi* kostretan. — *U Stulićevu rječniku uz* kostretļiv. — *nepouzdano.*

KOSTRETĻIV, *adj. vidi* kostretan. — *U Stulićevu rječniku:* ‚hispidus, ex pilis caprarum et camelorum confectus'. — *slabo pouzdano.*

KOSTREVA, *m. ime muško (po svoj prilici nije žensko).* — *Na jednom mjestu* XIV *vijeka.* Kostreva i z bratijѡmь i zь dêtiju. Deč. hris. 57.

KOSTRIJ, *m. mjesno ime (od lat.* castrum?) — *U narodnoj pjesmi istarskoj našega vremena.* Kostrij je *(izdavalac dodaje:* rt vrhu vrbničke drage u Istri) va moru. Nar. pjes. istr. 58.

KOSTRIJEČ, *m. ime biļkama.* — *Radi postaña vidi* kostrava. — -ije- *stoji po južnom govoru; u zapadnom glasi* kostrič: *za istočni oblik* kostreč *nemam potvrde.* — *Između rječnika u Belinu* (‚crespigno, herba d'insalata' ‚sonchus' 237b) *gdje se naj prije nalodi, i u Stulićevu* (‚sonchus). Kostrič, trava ovelika oštra lista što se kuva u gladno vrijeme. M. Pavlinović. Kostrič, soncho (Bartulović), v. Kostriječ. Kostrič zečji, Senecio vulgaris L. (Lambl). Kostriječ, 1. Chondrilla juncea L. (Petter); 2. Sonchus L. (Vodopić). B. Šulek, im. 164.

KOSTRIJEČAN, kostriječna, *adj. koji pripada kostriječu.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚qui ex soncho est'.

KOSTRIJÈČITI SE, kòstriječîm se, *impf. vidi* kostriješiti se *i* kostrečiti se. — *U naše vrijeme u Stonu a između rječnika u Stulićevu* (‚horrere'). Kostrijèčiti se, kòstriječîm se, polizati dlaku. u naše vrijeme u Stonu: ‚Ne mogu vidjeti mačku kad se ono kostriječi'. M. Milas.

KOSTRIJEŠ, *m. vidi* kostriš.

KOSTRIJÈŠEŃE, *n. djelo kojijem se ko kostriješi.* — *U Vukovu rječniku.*

KOSTRIJEŠI, *m. pl. vidi* Kostreši.

KOSTRIJÈŠITI SE, kòstriješîm se, *impf. jeżiti se, remežiti se.* — -ije- *stoji po južnom govoru; u istočnom glasi* kostrêšiti se, *u zapadnom* kostrîšiti se. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* kòstriješâh, *i u part. praes. pass.* kòstriješen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor.* 2 *i* 3 *sing.* kòstriješî. — *Radi postaña isporedi* kostriješ *i* kostrava. — *U Vukovu rječniku: (sa sva tri oblika)* ‚das haar sträuben' ‚arrigo comam'.

KÒSTRIJET, *vidi* 1. kostret.

KÒSTRIKA, *f. ńeka biļka, isporedi* koštrika. — *Radi postaña vidi* kostrava. — *Između rječnika u Mikaļinu* (kostrika, glogovina ‚oxiacanta'), *u Stulićevu* (v. koštrika *iz Mikaļina*), *u Vukovu:* nekaka trava [Ruscus aculeatus L] *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.* Kostrika, pungitopi, oxyacantha (Kuzmić), Ruscus aculeatus L. (Vuk, Crna Gora; Vodopić), v. Koštrika. B. Šulek, im. 164.

KÒSTRIKOVICA, *f. u Vukovu rječniku:* manastir u Rovcima.

KOSTRIĻ, *m. mjesno ime na Krku.* — XV *vijeka.* Kostriļ (iza brdi) v Neprinovica. Stat. krč. ark. 2, 295. (1448).

KOSTRIŃA, *f. mjesno ime u Hrvatskoj. a) selo u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdijeļ. 115. — *b) pusta u županiji zagrebačkoj.* 84.

KOSTRIREVO, *n. ime dvjema selima u Bosni u okrugu Doże Tuzle.* Statist. bosn. 94.

1. KOSTRIŠ, *m. ime ńekojim biļkama.* — *Vaļa da je* -i- *po zapadnom govoru, a da bi po južnom glasilo* kostriješ *(isporedi* kostriječ*), ali za*

Digitized by Google

ovaj oblik nemam potvrde. — Između rječnika u Mikaljinu (kostriš, mličac, čepčeg ‚sonchus'). Kostriš, soncho liscio (Kuzmić), soncho aspero (Anselmo di Canali, S. Budmani), sonco (u sińskom rukopisu), Sonchus asper L. (Bjelostjenac, Visiani). v. Kostriječ. B. Šulek, im. 164. — *I s nekijem pridjevima.* — Kostriš glatki, Sonchus laevis Vill. (Durante). — Kostriš mali, senecio minor, Senecio vulgaris L. (Durante). — Kostriš oštri, Sonchus asper Vill. (Durante). — Kostriš veliki, senecio major (Durante), Senecio jacobaea L. B. Šulek, im. 164.

2. KOSTRIŠ, *m. vidi* 1. kostreš. Kostriš, Lucioperca sandra. Oko Čazme. D. Hirc.

KOSTRIŽ, *m. vidi* kostriš. — *U jednoga pisca Dalmatinca* XVIII *vijeka, koji tumači* svińak *i* svińac. S vodom u kojoj je bio obaren kostriž. J. Vladimirović 26. Svińaka oliti kostriža. 35. List od metvice, bokvice, kostriža. 40. More se metnuti svińaca oliti kostriža. 42.

KOSTRJEČIĆ, *m. vidi* kostrečić. — *Za oblik* kostrječić *nema potvrde, ali vidi* kostrječina.

KOSTRJEČINA, *f. augm.* kostriječ. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚malus sonchus'.

KOSTRNICA, *f. neka biljka.* — *Radi postanja isporedi* kostrava. Kostrnica, Dianthus saxifraga L. (Visiani). B. Šulek, im. 164.

KÒSTRO, *m. vidi* Kosto. — *U narodnoj poslovici našega vremena načińenoj po nekome događaju, vidi* Nar. posl. vuk. 45 *i* Nar. prip. vrč. 42. *u zadńoj knizi stoji:* Gotovinu kao pop Kostro; *a u* Nar. posl. vuk.: Gotovinu, kao i pop Kosto (n. p. hoće, ište); *ali malo redaka niže Vuk kaže:* Nekakav pop Kosto, ili kao što ga Turci zovu, Kostro.

KÒSTROMÂŠ, *f. veliki i jaki mraz.* — *Neposnata postańa.* — *U našę vrijeme u Lici.* ‚Jutros je velika kostromaš osvanula'. ‚Ova kostromaš što svako jutro osviće nije za ozimice dobra'. ‚Ova kostromaš svu ozimicu izbaci van'. J. Bogdanović.

KOSTRÚŠITI SE, kòstrûšîm se, *impf. vidi* kostrijęšiti se. — *Od* XVII *vijeka (vidi Gazarovićev primjer).* I zube izčiriva *(vrag)*, kostruši se, na nas ježi. J. Kavańin 409a. Na pastuļu samo se kostruši *(dlaka).* J. S. Reļković 277. Kostruše se po Pazaru Turci, kostruše se, a pašu proklińu: ‚Crn mu obraz na obadva svijeta! jer on dade vjeru za nevjeru'. Nar. pjes. juk. 336. — *Nalasi se i aktivno s objektom* dlaka, perje *itd.* Ki dlaku kostruše. M. Gazarović 122b. Pusti krila il' kostruši perje *(kokoš).* J. S. Reļković 279.

KOSTRVA, *f. vidi* kostrba. Kostrva, v. Kostrba. Koštrava. B. Šulek, im. 164.

KOSTUGAČKA ČUKA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Niva više Kostugačke Čuke. Sr. nov. 1863. 286.

KOSTUKOĻUNE, *f. pl. (?) ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Niva u mestu takozvanom ‚Kostukoļune'. Sr. nov. 1875. 319.

KÒSTULA, *f. jamačno tal.* cóstola, *rebro.* — *U dvije poslovice dubrovačke* XVII *vijeka (smisao nije dosta jasan, osobito u prvoj).* Falila ti je kostula. (D). Zapinat kostule. (D). Poslov. danič.

KÒSTUĻA, *vidi* kostjela. A. Ostojić.

KÒSTÛMI, kòstûmâ, *m. pl.* mores, *tal.* costumi, *vidi* podnošeńe, ponašańe. — *U pisaca dubrovačkijeh* XVI *i* XVII *vijeka.* Imati lijepe kostume. Zborn. 19b. Lijepi kostumi umjeteoni staro je bogatctvo. 19b. Da bude mlados alevana i podvignuta u dobrijeh kostumijeh. I. Držić 268. Što može naudit dobrijem kostumom. 281.

KOSTŮŃAV, *adj. vidi* koštuńav. — *U jednoga pisca ovoga vijeka.* Ļudi dosta visoki do 10 cola preko 5 stopa, kostuńavi, krupni. S. Tekelija. letop. mat. sr. 119, 66.

1. KÒSTÛR, kòstûra, *m. kosti u mrtvoga ļudskoga ili živinskoga tijela, ako ostaju poređene jedna uz drugu kao što je bilo u životu (tal.* schéletro, *ńem.* skelett, gerippe). — *Radi akcenta vidi kod* b. — *U ovom značeńu u pisaca našega vremena, ali vaļa da je narodna riječ, vidi* b.

a. *u pravom smislu.* Ture nad ńega rešeto i u rešeto kostur od lisičje glave. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 40. Protivnici radikalne reforme, kakvi su pakosni, mogu na to reći: ‚da je to samo kostur od škole bez mesa, bez duha'. međudnev. 39. Kostur ili skelet. J. Pančić, zoolog. 92. *i u Šulekovu rječniku:* ‚skelett'.

b. *mjesto u Župi blizu Dubrovnika.* Schem. ragus. 1876. 28 — *Uprav je brežuļak što se pruža u more ili rat, i nalik je na životiński kostur.* — *Po ovome mjesnom imenu zabiļežen je akc. (drukčije nego kod* 2. Kostur); *u loc. se mijeńa:* Kostúru.

2. KÒSTÛR, Kostúra, *m. mjesno ime (vaļa da nije ista riječ što* 1. kostur). — *Akc. kaki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing.*

a. *grad u Maćedoniji* (Kastoria, *tur.* Kesrie). — *Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚nom. propr. einer stadt in Mazedonien') *i u Daničićevu* (Kosturь, u Maćedoniji na jezeru kosturskom, pišu ga ‚Kastoria'). Gradь slavьnyj Kosturь. Danilo 226. Da ja pođem put Kostura grada. Nar. pjes. bog. 240. Od Kostura grada bijeloga. Nar. pjes. vuk. 2, 364. Kad dođete ka Kosturu gradu, vama će se Grci radovati. 2, 370. Pita ńega Mina od Kostura. 2, 371.

b. *razvaline na gori Kličevcu.* — *U Vukovu rječniku:* ‚ruinen am berge Kličevac' (na lijevoj strani Drine niže Zvornika) *s primjerom iz narodne pjesme:* Sa Kličevca od grada Kostura.

c. *selo u Srbiji u okrugu pirotskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 238.

3. KOSTUR, *m. prezime.* Rista Kostur. Rat. 141.

KOSTÚRANIN, *m. čovjek iz Kostura (vidi* 2. Kostur, a). — *Množina:* Kostúrani. — *U narodnijem pjesmama* XVIII *vijeka.* Ere mi je Miña Kosturanin bijele dvore porobio. Nar. pjes. bog. 22. Jeli u dvoru Kosturanin Miña? 240. — *I sa* š *mj.* s. Druga mu je *(kńiga)* Košturanin-Mihne. 233. Porobi me Košturanin Miña. 239. *ali je u istijem pjesmama ime gradu* Kostur.

KOSTURAST, *adj. u kojega je velika kost (koščica, o plodu).* — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVIII *vijeka.* Maslinice kosturaste, mledne, prazne. V. M. Gučetić 16.

KOSTŮRINA, *f. dem.* kost. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu (*‚vile os'). Što će znati mrtve kosturine, kako će se kome dogoditi? P. Petrović, gor. vijen. 67.

KOSTŮRĻAST, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. kostast.

KOSTŮRĻAV, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. kostast.

KÒSTÛRNICA, *f. mjesto gdje se hrane kosti mrtvijeh, isporedi* košturnica. — *U naše vrijeme.* Da se potom u kraļevskoj kosturnici sarani. Nov. sr. 1884. 180. *(Sunce)* na ta mesta straovito ko-

Digitized by Google

sturnicu obasjava. B. Radičević (1880). 309. *i u Šulekovu rječniku*: ‚beinhaus'.

KÒSTÛRSKI, *adj. koji pripada Kosturu (vidi* 2. Kostur, a). — *Između rječnika u Vukovu:* von Kostur *s primjerom (vidi dalje):* Okaļao se da ga ni kostursko jezero oprati ne može. Kada bio u poļe kostursko. Nar. pjes. juk. 64. Onako se okaļao, da ga ni kostursko jezero oprati ne može. (Ove poslovice ja nikad čuo nijesam, nego sam je uzeo iz Muškatirovićevih; i po svoj prilici su je Srbi još s patrijarom Čarnojevićem donijeli u vojvodstvo. Vuk). Nar. posl. vuk. 239.

KOSTUŠEVIĆ, *m. prezime.* — *Na jednom mjestu* XIV *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku* (Kostuševićь). Smilь z bratijѡmь Kostuševići. Glasnik. 15, 294. (1348?).

KÒSUĻE, *f. pl.* ime livadama na jednom visu u hataru belušićskom. L. Đorđević.

1. KOSUR, *m. ime prascu.* F. Kurelac, dom. živ. 41.

2. KOSUR, *vidi* kusur. ‚Mi smo kosur (naše račune smirili)'. M. Pavlinović.

KOSURAK, kosurka, *m. samo u Stulićevu rječniku:* v. kosijerak.

KOSURICA, *f. mjesno ime.* Kosurica mala *i* velika, dvije šume. — Terezovac, Virovitica. D. Hirc.

KOSURIĆ, *m. ime prascu (dem.* kosur). F. Kurelac, dom. živ. 41.

KOSURIĆI, *m. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu čačanskom.* M. Đ. Milićević, srb. 657.

KOSÙRINA, *f. augm.* 1. kosa. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Uzmi onu staru kosurinu, pa e odnesi ciganinu, da ti od ńe žuļaču za guvno napravi'. J. Bogdanović.

KOSÙRINE, *f. pl. augm.* kose *(vidi* 2. kosa). — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Kolike su mu kosurine narasle!' J. Bogdanović.

KOSUTA, *vidi* košuta.

KÒŠ, kòša, *m. u naj širem smislu, nešto spleteno od pruća u čemu se što hrani ili nosi. dolazi u osobitijem značenima.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* kòšu, kòši (kòševi). — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov* košь, *rus.* кошъ, *češ.* koš *i* kůš, *pol.* kosz. — *Nije mi poznato postańe.* — *U množini se može umetnuti* ev: kòševi, kòšêvâ *itd. (nije dobro umetnuti* ov, *premda ima primjera od* XVIII *vijeka).* — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚calathus; canistrum; cista; corbis; fiscus; qualus'), *u Mikaļinu* (koš, krošńa ‚canistrum, panarium, cista, sporta'; koš u kom se gńeči grozdje ‚qualus'), *u Belinu* (‚canestro over paniere' ‚canistrum' 165a; ‚cesta' ‚cista' 187b; ‚panaro, canestro' ‚panarium' 537b), *u Bjelostjenčevu* (koš, korto, kartil, krošna ‚corbis, fiscus, scirpiculum, fiscina'. 2. koš čez kojega se mošt cedi, v. cedilo. 3. koš vu kojem se žitek drži ‚cumera'. 4. koš z prutja zpleten na obrambu vojske, za kemi se junaki proti puškam zakrivaju ‚gerae'. 5. koš pčelni, v. košic), *u Jambrešićevu* (‚corbis'; koš iz prutja spleten za obranbu junakov ‚gerrae'; koš, vu kom se žitek spravļa ‚cumera'; koš, čes koga se mošt cedi ‚qualus'), *u Voltiģijinu* (‚canestro, paniere, cesta' ‚korb'), *u Stulićevu* (‚canistrum, qualus, qualum, cophinus, sporta'), *u Vukovu:* 1. za kukuruze ‚art scheuer von flechtwerk für kukuruz' ‚horrei genus'. ovaki se koševi pletu od ļeskova pruća okrugli, i u dnu su uži nego u vrhu, i visoki su oko dva čovječija boja, odozgo se pokriju sijenom ili papraću, kad se kukuruzi (u klipovima) iz ńih stanu vaditi, onda se doļe prosijeku. — 2. n. p. za pasuļ, za eļdu ili za obijene kukuruze ‚art korb' ‚corbis genus'. ovaki su koševi po naj više od bijele loze ili od rakitova pruća, pak se ulijepe balegom govedom, i mogu se premještati. — 3. za ribu ‚art korb fische zu fangen' ‚nassae genus'. i ovi su koševi od bijele loze ili rakitovine. — 4. u karuca ostrag gdje se prtļag sprema ‚die schosskelle'. cf. zakošak. — 5. (u Srbiji) ono gdje se žito zasipa kad se meļe. ovaj je koš od dasaka i gore je vrlo širok a doļe uzak. odozgo je privezano ili namješteno kao malo korice, koje se u Jadru zove čanak, pa žito iz koša samo ide u čanak, a iz čanka ga čekalo izgoni u kamen. — 6. (u Dubrovniku) dar spravļenici od gospođina roda. cf. sprava.

a. *vidi* kotarica. — *ovo značeńe nije možebiti poznato po istočnijem krajevima, ali jest po zapadnijem, i može biti da je naj starije. (u Dubrovniku se upotrebļava uopće u širem značeńu, ali se svagda misli na nešto više nego je* košic *i osobito* košičić; *u užem značeńu znači kotaricu bez pokriva poširu a ne vele visoku s dvije ručice na stranama, u kojoj se nosi hļeb (onda je od bijeloga pruća) pa i drugo, n. p. voće; ako je od tamnoga pruća, nosi se u ńemu grožde kod berbe, i zove se* koš jemački). — *u svijem rječnicima ima ovo značeńe, osim Vukova gdje su kod* 2 *i* 3 *nabrojene osobite dvije vrste kotarica, ali je i kod* 6 *uprav ovako značeńe, jer spravļenica kupi darove u koš (hļebni) i nosi ga poslije na glavi.* Jučer je tu ostao u košu nad vrati. M. Vetranić 2, 239. Dvanajste koša i veće osta im. Zborn. 71a. S punijeme košem cvijetja. G. Palmotić 1, 172. Drobnijem mrvam po tle palijem napuniše dvanaes koša. 3, 132b. Đe ti kažu mnogo, mali koš nosi. Nar. posl. vuk. 78. Orańe je šetańe: sij, vij, pa u koš; ali je mučno čuvalduze tegliti. (Kazao ciganin seļaku). 241. Sve delije u demije a u koše žita nije. (U Crnoj Gori). 280. Tako se ne zgrčio kao i car Aron pod koš. 309. Imali Skadrani množ veliku koša, opletenijeh prućem a omazatijeh pakļenicom. S. Ļubiša, prip. 63. Pekna mi izjela sedam koša žita, a deset želuda. 204. Koš za artiju ‚papierkorb'. Hajdenak, naziv. 30. Koš, u čem voze na kolima kukuruz, snopove, krompir itd. Dubašnica na Krku. I. Milčetić. .

b. *mjesto ograđeno pleterom gdje se hrani ļetina, osobito kukuruz (vidi u Vukovu rječniku kod* 1). Moje su mi žitnice i koševi tisni. E. Pavić, ogl. 574. Moje košove i hambare hoću pokvariti. Đ. Rapić 240. Kada ti žitom hambare, košove i jame, a podrume vinom napuni? 431. Koš je prazan i čeka mladinu. J. S. Reļković 165. Ja ću provaliti koš i ukrašću sjeme. Nar. prip. vuk. 221. U nekim selima imali su još odavna koševi u koje se zbirala hrana kao ostava za gladne godine. M. Đ. Milićević, opšt. 36. Okolo su ambari, koševi, konušnice i druge staje. omer. 62. Ńihova kuća sa svojim ambarima, vajatima, mlekarima, stajama, koševima, kačarama... zlosel. 276. Koji će *(knez)* sa selom ograditi koševe i ambare za desetke. pomeńik. 1, 116. Pa vajati, koševi i vratnice. M. P. Šapčanin 1, 81. Koš so oplete od ļeskovijeh grana, pa i od vrbovijeh, ili od ļeskovijeh obruča sreže se toliko visok i širok, koliko u ń stati može sijena za jedan obrok petero do šestero goveda. *u Lici.* J. Bogdanović.

c. *vidi* zakošak. — *vidi u Vukovu rječniku kod* 4.

Digitized by Google

d. *vidi* košnica. — *U Bjelostjenčevu i u Jambrešićevu rječniku, vidi i* J. Živanović. javor. 1879. 338.

e. *u ovom primjeru kao da znači kafez.* Demir Ham *(Bajazeta)* . . . v železnom košu sobom je pelal. P. Vitezović, kron. 113.

f. *vidi* cjedilo *(samo ako je spleteno od pruća). — U Bjelostjenčevu i u Jambrešićevu rječniku.*

g. *nasap utvrđen pleterom. — U Bjelostjenčevu i u Jambrešićevu rječniku.*

h. *vidi* grot. — *U Vukovu rječniku kod* 5. Mlin izmeće brašno onako kakovo je žito koje se stavl̥a u koš. M. Radnić 449b. A tebe ću u koš u pšenicu. Nar. pjes. stojad. 2, 128. Neće bit do koša, ako ne bude do žita. Nar. blag. mehm. beg kap. 139.

i. *u proklestvu (ne znam, jeli zbiľa ili iz šale). — A ne znam, ni koje je pravo značeńe. — U dva pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka.* Tamo ga ubio koš! N. Dimitrović 99. Kamo se? oš! oš! oš! Nije ga vragu t' kus; da bi ga ubio koš! ovo ga, ostao pus! N. Naľešković 1, 180.

k. *kao mjesno ime.*

a) pomińe se XIII *vijeka.* Ot Koša. Svetostef. hris. 12.

b) pomińe se prije našega vremena. Košь. S. Novaković, pom. 135.

c) mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom. Livada na Koš. Sr. nov. 1874. 426.

d) mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom. Ńiva u Koš. Sr. nov. 1872. 440.

1. KÓŠA, *f. hyp.* košuľa. — *Akc. se mijeńa u voc.* kôšo. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* A ni tkane ni predene koše. Nar. pjes. juk. 601. Treće veli: ‚Srož' mi košu, majko'. Nar. pjes. petr. 1, 28. Da ja vidim, jel' mu koša duga. 1, 290. Uzgrnito košo povisoko. Nar. pjes. marj. 114. U pošo ni košo. *(poslovica). u hrvatskoj krajini.* V. Arsenijević.

2. KÓŠA, *u trećem izdańu Vukova rječnika ima kod ove riječi:* hyp. von kokoš, vidi s. v. varica. *ali kod riječi* varica *Vuk piše: (U Boci)* pospu ńome *(varicom)* po kući govoreći: ‚Ovoliko ľudi, volova, brodova, końa, ulišta, pila, koša, da se plodi plod i rod!' *Ovdje jamačno je* kôšā *gen. pl.* koš *(kotarica), kao što je i* pîlā *gen. pl.* pilo *za uľe (vidi u Vukovu rječniku* pilo *pod* 2), *te kako se misli na pila puna uľa, tako se misli i na koše pune voća, osobito grožđa: zadńijem se dakle riječima pomiše što se u Boci osobito goji i rađa. (ne znam riječ* kóńā *treba li shvatiti u pravom smislu; moglo bi biti, s toga što stoji među* brodova *i* ulišta, *da je preneseno značeńe kao kod* 1. koń, 2, b, *te bi se tijem mislilo osobito na žito, ali ne znam, ima li ovo značeńe u Boci).*

3. KÓŠA, *f. ime kravi.* F. Kurelac, dom. živ. 24. — *Jamačno je hyp.* košuta.

4. KÓŠA, *f. žensko ime.* Koša, hyp. od Košuta. S. Novaković, pom. 71.

KOŠAC, Košca, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdiľe̥. 62.

KÒŠAK, kòška, *m. u Vukovu rječniku:* vide zakošak *s dodatkom da se govori u Barańi.*

KOŠAN, košna, *adj. na jednom mjestu* XVII *vijeka, gdje mislim da treba čitati ž mj.* š *(ako su* bječvice *košane dokoľenice, što bi moglo biti).* Da bječvice i tińke i sve što košno nahođahu, blagovahu od tolikoga glada. M. Divković, bes. 699b.

KOŠANE, *f. (?) pl. ime ńekakvu selu. — U spomeniku* XIV *vijeka. — Može biti da je pravi oblik* Košani *i da je muškoga roda.* Selo Košane i selo Draže̥a . . . Glasnik. 25, 255. *(oko* 1380).

KOŠÀNICA, *f. livada, isporedi* koševina. — *U naše vrijeme u Bosni i u Lici.* Komad oranice ili košanice . . . V. Bogišić, zborn. 440. ‚On ima lijepu oranicu i košanicu'. ‚Ko nema košanice nije mu vajde ni od oranice'. ‚Da mu e još košanica, kakvu ima oranicu on bi onda ka' i spaija živio, tako se muči vavije za krmu'. J. Bogdanović. Sa košanicom livadom zaokružena. Bos. vila. 1886. 105.

KOŠANIN, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Gligorije Košanin. Rat. 234. Paun Košanin. 356.

1. KÒŠÂR, *m. vidi* koš, košara.

a. *kotarica uopće. — U jednoga pisca Slavonca* XVIII *vijeka.* Na glavi nosaše tri košara brašna. E. Pavić, ogl. 83. Povali ditešce u košar. 98. Niti će brašno u košaru pomańkati. 304. Spustiše obnoć u košaru doli niz varoški zid. 652.

b. *metaforički, vidi* košarica, b, *c). — U naše vrijeme u Bosni (?).* Sad sam dobio košar. Bos. vila. 1892. 275.

c. *vrsta vrše. — U Stulićevu rječniku:* v. vrša, *i u Vukovu:* ‚ein koš zum fischfange' ‚nassae majoris genus'.

2. KÒŠÂR, košára, *m. čovjek koji plete koše (kotarice). — U Belinu rječniku:* ‚chi fa canestri' ‚canistrorum factor' 165a, *i u Stulićevu:* v. košičar.

KÒŠARA, *f. mjesto ograđeno pleterom gdje se hrane domaće životińe; ovo je starije značeńe. — Akc. se mijeńa u gen. pl.* kòšārā. — *Postaje od* koš *nastavkom* ara *ili* arja. — *Riječ je praslavenska (u starijemu značeńu), isporedi stslov.* košara *i* košarja, *rus.* корзина, *(češ.* košár), *pol.* koszara.

a. *u značeńu sprijeda kazanome. — Između rječnika u Stulićevu* (‚bovile') *i u Vukovu* (n. p. konjska, goveđa, ovčija ‚stall von flechtwerk' ‚stabulum vimineum'). Kô vukovi kad nemili iz divl̥ačne gore udare, blage ovce da po sili sve poko̥u sred košare. J. Palmotić 189. I u košaru kratku i tijesnu, žirna stada gdje borave, uvede me. P. Kanavelić, iv. 416. Te bi l' vam se poštono vidilo, da imajući primiti na konak jednoga gospodina, da ga metnete u jednu košaru? F. Lastrić, od' 223. Metne ždrijebe u košaru i stane ga timariti. Nar. prip. vuk. 224. Odredi zapalit svoju košaru. Nar. prip. bos. 1, 81. Brave išćera, a košaru potuče. Magaz. 1864. 103. Još mu je zapalio seńak i košaru. M. Đ. Milićević, zim. več. 315. Okolo su ambari, koševi, końušnice, košare i druge staje. omer. 62. Selo Boževac da se spali sve; jedna košara, da ne ostane uspravo! pomenik. 5, 683. Paripa odvedem u košaru. Srp. zora. god. 1, svez. 3, str. 59. — *U Dubrovniku i u okolini zove se* košara *mjesto gdje se hrane svińe i kad je sagrađeno od kameńa.* P. Budmani.

b. *vidi* koš *(kotarica). — Od* XVI *vijeka po sjevernijem krajevima (ima i u Belinu i u Stulićevu rječniku, ali ne mogu vjerovati da su ovo značeńe čuli u Dubrovniku). — Između rječnika u Vrančićevu* (‚fiscella') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (‚corba, cesto cosi detto' ‚corbis' 228b), *u Bjelostjenčevu* (košara, korpa, krošna, kratil, korba ‚corbis, sporta, cophinus, ero l. aero), *u Jambrešićevu* (‚corbis'), *u Voltigijinu* (‚cestone, canestrone' ‚ein grosser korb'), *u Stulićevu* (‚corbis'). A za nasad u košaru meće *(jaja),* il' uborak

Digitized by Google

pod posteļu kreće, da se kako dica ne prikuče. J. S. Reļković 99. Košare se pletu ili od mlade rakite, ili slame, ili uđeļane ļeskovine. *u Lici.* J. Bogdanović.

c. *ne znam, jeli način pleteńa kose ili kapa.* Te se ovo *(djevojče u petnaestoj godini)* označuje... pleteńem kose u ‚kiku', jer dotle ili nose ‚košaru' ili ‚kiku', samo užju. *(oko Gradiške i Broda).* V. Bogišić, zborn. 294.

d. *mjesno ime.*

a) planina u Hercegovini.

b) mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom. Livada kod Košare. Sr. nov. 1875. 729. — *isporedi* Košare.

KOŠARAC, Košarca, *m. u spomeniku* XVIII *vijeka stoji samo za sebe kao da je muško ime, ali može biti da je prezime ili nadimak; pravo bi značeńe bilo: čovjek koji napravļa košare.* Grujo Kozar. Košarac. Krsta i Juriša... Glasnik. II, 3, 75. (1706—1707).

KOŠARANI, *m. pl. mjesno ime.* — *Prije našega vremena.* Spom. stoj. 185.

KÒŠARE, Kòšârā, *f. mjesno ime u Srbiji (uprav plur.* košara). *a) mjesto u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Košarama. Sr. nov. 1863. 446. — *b) karaula u okrugu kruševačkom.* M. Đ. Milićević, srb. 725.

KOŠARÈTINA, *f. augm.* košara *(pod* b). — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KOŠAREVAC, Košarevca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom.* Ńiva u Košarevcu. Sr. nov. 1878. 1077.

KÒŠARICA, *f. dem.* košara. — *Od* XVI *vijeka (vidi kod* b).

a. *vidi* košara, a. Kod ńe zgradi kućericu kolik jednu košaricu. P. Knežević, pism. 4. U planini blizu svoga stana ili svoje košarice pazi i prisvoji se komad šume. V. Bogišić, zborn. 400.

b. *vidi* košara, b. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (košarica, korpica, korbica, kartilac, procanica ‚corbiculus, sportula, qualiculus, calathiscus, canistellum'), *u Voltiģijinu* (‚canestrino, canestruccio' ‚körbchen'), *u Stulićevu* (‚parva corbis'). *a) uopće.* Vazme u jednoj košarici malo smokav. F. Vrančić, živ. 109. Ôplete košaricu od rogoze. E. Pavić, ogl. 98. Gedeom meso postavi u košaricu. 184. Noseći u jednoj košarici cviće. A. T. Blagojević, khin. 78. ‚Ajde samo onu malu košaricu nakopaj kumpjera'. *u Lici.* J. Bogdanović. — *b) u osobitijem značeńima. aa) u Bjelostjenčevu rječniku:* košarica vu koje žene vretena i potake polažu ‚calathus'. — *bb)* šivaća košarica ‚nähkörbchen'. B. Šulek, rječn. — *cc)* radna košarica ‚arbeitskorb'. B. Šulek, rječn. — *c) u metaforičkom smislu, u Hrvatskoj. vidi u Bjelostjenčevu rječniku:* z košarice opasti ‚excidere virgine', v. excido, *a kod ove riječi ima* ‚excidere virgine' košaricu od divojke dobiti, ili z košarice opasti. — *kaže se dakle:* pasti s košarice, *ili* dobiti košaricu *o momku koji prosi djevojku, a ona ga neće (zadńe vrlo često u naše doba u Hrvatskoj, i u širem smislu). prevedeno je s ńemačkoga* durchfallen, einen korb bekommen. *(sredńega bi vijeka u Ńemačkoj djevojka svome momku koji bi obnoć pod ńenijem prozorom čekao spustila veliku kotaricu i u ńoj bi ga k sebi povukla; ali, ako ga nije htjela, spustila bi gdjegdje kotaricu sa slabijem dnom kroz koje bi on propao. poznije se slala mala kotarica beza dna kao znak da ga djevojka neće.* S. Tropsch).

c. *u prenesenom smislu po značeńu kod* b. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* košarica, ka se końem na vusta polaže ‚postomis', *i u Jambrešićevu:* košarica železna, ka se końem za vkroteńe na vusta postavļa ‚postomis'.

d. *ime mjestu u Hercegovini.*

KOŠARIČAR, *m.* vrsta ćenara *(vidi* ćenar, b). I. Kršńavi, list. 48.

KOŠARIĆ, *m. prezime.* — *isporedi* Kosarić. — *Od* XVIII *vijeka.* Koji kažu, da slavni prizimenak stari Košarića bi promińeno u Kosirića. J. Banovac, razg. VI. ‚Košarić vel Kossarić'. Schem. herceg. 1873. 11. I od mlada Stijepe Košarića. J. Krmpotić, pjesm. 8.

KÒŠARINA, *f. augm.* košara. — *U Stulićevu rječniku:* ‚vile stabulum, vilis corbis'. — *I kao mjesno ime u Srbiji: u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Košarini. Sr. nov. 1875. 23. *i u požarevačkom.* Livada u Košarini. 737.

KOŠARIŃAC, Košarińca, *m.* vrh u hrvatskom primorju. D. Hirc.

KOŠARIŠTA, *n. pl. mjesno ime u Srbiji (uprav pl.* košarište). *a) u okrugu biogradskom.* Ńivu u Košarištima. Sr. nov. 1875. 415. — *b) u okrugu valjevskom.* Ńiva u Košarištima. 1868. 141.

KOŠARIŠTE, *n. vidi* košara. — *Uprav augm.* košara, *ili mjesto gdje su košare.* — XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (‚caulae'). Selo Pakiša i s košarišti. Glasnik. 15, 281. (1348?). Niz rêku na Milčeva košarišta. 282. — *U naše vrijeme kao mjesno ime u Srbiji: u okrugu biogradskom.* Ńiva u Košarištu. Sr. nov. 1867. 363. *(isporedi* Košarišta). *i u čačanskom.* Bašta u mestu Košarištu. 1871. 290.

KOŠARLIJA, *f.* šuma u okrugu biogradskom. Ļ. Stojanović.

KOŠARNA, *f. mjesno ime.*

a. *vidi u Daničićevu rječniku:* Košarьna, selu je ‚Osьlьnici' crkve bogorodičine u Ždrijelu braničevskom išla međa ‚otъ Košarne sь Haldujemь'. M(on. serb). 194. (1380).

b. *sad ima mjesto s tijem imenom u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Vinograd u Košarni. Sr. nov. 1875. 3.

KÒŠÂRNÎ DÔ, Kòšârnôga Dôla, *m. ime seocu na Ratu u Dalmaciji u kotaru korčulanskom.* Schem. ragus. 1876. 43.

KOŠARNIK, *m. ime selu u Srbiji u okrugu biogradskom.* Ńiva u Košarniku. Sr. nov. 1867. 228.

KOŠARŃA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom.* Livada u Košarńi. Sr. nov. 1871. 121. — *Vuk* (dan. 2, 70) *pomińe s ovijem imenom selo u nahiji smederevskoj, vidi i* M. Đ. Milićević, srb. 166.

KOŠAROVIĆ, *m. prezime.* — *Ovoga vijeka.* Gaja Košarović kmet u Salašu. Glasnik. 2, 1, 161. (1808).

KÒŠÂRSKÔ BRĐO, *n. ime planini u Bosni.* Glasnik. 21, 340.

KOŠARUŠČIĆ, *m. prezime.* — XVIII *vijeka.* Stevan Košaruščić. Glasnik. II, 3, 237. (1710—1720).

1. KÒŠAVA, *f. ovako se zove ńeki vjetar u Srbiji.* — *Nepoznata postańa (ne mislim da je srodno s tur.* qušluq, *jutro, kao istočni vjetar). — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (u Srbiji oko Dunava vjetar neki koji odozdo uz Dunavo duše). Jer ko bi smeo izaći na tociļajku kad košava duše? M. P. Šapčanin 1, 50. Košava je od sviju vetrova naj jača. Javor. god. 16, br. 36, str. 570.

Digitized by Google

2. KOŠAVA, *ime kravi.* F. Kurelac, dom. živ. 24. — *isporedi* košuta.

KOŠAVIĆ, *m. prezime.* — xv *i* xvi *vijeka.* Vid Košavić. Mon. croat. 106. (1470). Pavla Košavića. 210. (1521).

KOŠAVIĆEV, *adj. koji pripada Košaviću.* Mej Lipami Košavićevimi. Mon. croat. 265. (1569).

KOŠČAN, *adj. koji je od kosti.* — *Postaje od* koska, *isporedi* koščica. — *U jednoga pisca našega vremena.* Ozgo i ozdo imaju *(kornače)* dve jake koščane ploče. K. Crnogorac, zool. 106.

KÒŠČAT, *adj. u kojega su velike kosti.* — *U naše vrijeme.* To je čovjek visoka rasta, suv, koščat, smeđ. M. Đ. Miličević, omer. 121.

KÒŠČICA, *f. dem.* kost, *ali uprav dem.* koska. — *isporedi* koštica. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kòščîcâ. — *Od* xviii *vijeka (vidi kod* b).

a. *u pravom smislu.* — *Između rječnika u Vukovu* (1. ‚das beinchen' ‚ossiculum'). Koščice slušne ‚ossicula auditus'. J. Pančić, zool. 74—75. Koščica Silvijeva ‚Ossiculum lenticulare Sylvii'. 75. Dlan sastavljen je iz 5 podužih koščica. K. Crnogorac, zool. 8.

b. *u voću tvrdo zrno u kojemu je sjeme.* — *Između rječnika u Vukovu:* ‚der kern (in der pflaume u. drgl.)' ‚nucleus'. Uzmi koščica mušmulovih. Ž. Orfelin, podr. 229. Uzmi višańa, izvadi iz ńih koščice. 380. Nije dobro s velikom gospodom iz jednoga čanka trešńe jesti (ne znam zašto, ako nije za to što će kao igrajući se koščicama siromaha u oči tući). Nar. posl. vuk. 214.

KÒŠČINA, *f. augm.* koska, *isporedi* koščica. — *U naše vrijeme.* Pa udari š ńime *(Talom)* o kaldrmu; stade praska u Talu koščina. Nar. pjes. vuk. 3, 261. ‚Na golu koščinu ni pašče ne gleda'. J. Bogdanović.

KÒŠČINE, *f. pl. planina u Srbiji u okrugu užičkom.* Lj. Stojanović.

KOŠČURINA, *f. augm.* koska, *isporedi* koščica. — *U naše vrijeme.* Pa zviznu na jednu koščurinu. Bos. vila. 1892. 157. ‚Baci te koščurine pred psa'. J. Bogdanović.

KOŠĆADAN, koščadna, *adj.* koščadna zemlja, sijanica kamenita. M. Pavlinović. — *Valja da postaje od* kost.

KOŠĆAK, *m. koštun, koštuńavac.* Grobničani orahe razlikuju: košćuh i mekeš; čim ńihovi susjedi, Kastavci, toga košćuha po svoju košćakom nazivlju. F. Kurelac, dom. živ. 57. Košćak (orah). Strmec kod Klańca. D. Hirc. — *I kao ime biljci.* Košćak ‚Polygonatum verticillatum'. Grobnik. D. Hirc.

KÒŠĆAN, *m. vidi* kostań *i* koštan. — *U naše vrijeme u Bosni.* I majmuni mačju šapu vukli, da košćane ńom iz prpe vlače. Osvetn. 6, 84. — *I kao ime drugijem biljkama (u Slavoniji).* Košćan, vrst trave (Sablar, u Zrinu), 1. Panicum glaucum L. (Pavić); 2. Setaria viridis Beauv. (Pavić), v. Koštan. B. Šulek, im. 164.

KOŠĆANI, *m. pl. ime selu u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 73.

KOŠĆAST, *adj. u kojega su velike kosti.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚ossatus', *i u Stulićevu:* v. kostast *iz Bjelostjenčeva.*

KOŠĆAT, *adj. a)* koji mnogo kosti ima. — *b)* koji malo mesa ima (mršav). na Rijeci. F. Pilepić.

KÔŠĆE, *n. coll.* kost. — *Na dva mjesta* xviii *i ovoga vijeka (sa starijim oblikom* kostje). Da 'e svet-Bažilija zakopano kostje s tilom. J. Kavańin 317b. Žena meso požerala, a mužu je kostje dala. Jačke. 267.

KÒŠĆELA, KÒŠĆELICA, *vidi* kostjela, kostjelica.

KÒŠĆELOV, *adj. koji je od drva od košćele (kostjele), ali vidi i* koštuńica. — *U narodnoj pjesmi bosanskoj našega vremena.* Pa uzeše kopla košćelova. Bos. vila. 1888. 222.

KOŠĆEN, *adj.* osseus, *od kosti.* — *U narodnoj pripovijeci bosanskoj našega vremena, a između rječnika u Jambrešićevu* (‚osseus'), *u Voltigijinu* (‚ossoso, di osso, ossuto' ‚knochicht, von bein'), *u Stulićevu* (v. kostan *iz Habdelićeva).* Nemu dajo košćene *(zube)* . . . Ja ću tebi dati ńegove košćene zube. Nar. prip. bos. 1, 111.

KOŠĆENICA, *f. voće (n. p. breskva ili šljiva) u kojega se meso drži čvrsto koštice.* — *isporedi* gloca. — *U naše vrijeme u sjevernijeh čakavaca.* Košćenica ‚ossatus (prunum, pomum etc.)'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftsg. 61. A i primorci ńeke praskve (koje se uz košćice prilijepile) zovu ‚košćenice'. F. Kurelac, dom. živ. 57.

KOŠĆÈŃÂK, košćeńaka, *m.* ńekakav morski rak; veći je malko i tvrđi od vršice. na Braču. A. Ostojić.

KOŠĆEŠINA, *f.* ime kravi. Kukuljanovo. D. Hirc.

KÒŠĆICA, *f. vidi* koštica. — *Od* xvii *vijeka (vidi* a, *b) aa)).*

a. *dem.* kost *(u čeljadeta ili u životińe).* — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (košćica, koštica ‚ossiculum'), *u Voltigijinu* (‚ossetto, ossicello, ossicino, ossolino' ‚beinchen'), *u Stulićevu* (v. kostica *iz Bjelostjenčeva).*

a) uopće. Na tvrdoj se posteljici izpite od nemoći kostćice prinemažu. A. Kanižlić, utoč. 88. Košćice od svetih. Ant. Kadčić 169. Da joj ja satarem 'ńezine košćice. Nar. pjes. istr. 6, 20. Koliko v jańcu košćic, toliko v dvoru ovčic. 6, 43. Katine košćice na vetar hitite. Nar. pjes. mikul. 140. Prebirajuć pilećije košćice. Nar. prip. bos. 1, 78.

b) u osobitom značeńu. aa) zglob na ruci gdje je bilo. Križ se ima činiti rukom svrhu što se blagosivlja koliko more se pružiti od košćice ruka: jedna potega uprav a druga upriko priko prve uprav, i ne ima nadać mire od pedlja... Čini se rukom prignutom u košćici, a ne upravnom, kano se čini, kad muhe odgonimo. I. Ančić, svit. 192. — *bb) gležań, članak na nozi.* Košćica ‚regio malleolaris', ńem. ‚malleolargegend'. na Braču. A. Ostojić.

b. *u voću.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* košćica od olike ‚sampsa, sana'; košćica slivna ‚ameja'; košćica črešńeva i ostaloga sada ‚pyrenes, os'.

KOŠĆICE, *f. pl. ime selu.* — xv *vijeka. (Selo)* ko se zove Košćice. Mon. croat. 151. (1493). 27. K selu Košćicam. 151.

KÒŠĆINA, *f. vidi* koščina *i* koština. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Slava, krv, vlâs, sreće ine sad su smrad, prah i košćine. J. Kavańin 29b.

KOŠĆITAST, *adj. o voću (vidi primjer).* — *U jednoga pisca Slavonca* xviii *vijeka.* Voće košćitasto ono se imenuje, od kojega se samo srce nutrńe ili jezgra od košćice i drugo ništa jisti ne može; od ovakve vrste voća jesu orasi, lišńaci, bademi ili mijendeli, kesteni etc. etc. I. Jablanci 186.

Digitized by Google

KOŠĆUH, *m. vidi* košćak.

KOŠĆUNAC, košćunca, *m. vidi* koštuńavac. Gradac u Slavoniji. D. Hirc.

KÒŠĆURA, *ridi* koštura.

KOŠĆÙRINA, *f. augm.* kost. — *U naše vrijeme.* Slušala sam, što proričeš iz mrtve košćurine. S. Ļubiša, prip. 27.

KOŠÈNICA, *f. livada, isporedi* koševina. — *U naše vrijeme.* U tu zemļu spadaju oranice, košenice, pašńaci. V. Bogišić, zborn. 22. Košenica, livada, sjenokoša. u Ogulinu. — *U trećem izdańu Vukova rječnika ima:* [košenica, f. vide livada; vidi s. v. podotaviti se]; *ali kod* podotaviti se *nije Vuk napisao* po košenici *(kako je naštampano u ovom izdańu) nego* po koševini *(u dodatku kod drugoga izdańa).*

KOŠENINE, *f. pl. ime seocu u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdijeļ. 100.

KOŠEŃAK, *m. vrsta ječma.* — *U naše vrijeme.* U skopaļskom, lijevanskom i glamočkom poļu rańa tako zvani ‚košeńak' ječam, od koga je lebac beo ‚kao kńiga' i tako sladak da ga se čovek dosta najesti ne može. T. Kovačević 119.

1. KÒŠÊŃE, *n. djelo kojijem se kosi (vidi* 1. kositi). — *Stariji su oblici* košenijo *i* košenje. — *U nekijeh pisaca ima griješkom* s *mj.* š, *a može biti da ko tako i govori.* — *Između rječnika u Belinu* (kosenje ‚il falciare' 300[a]; ‚il tagliar l' erbe' ‚herbas resecare' 721[a]), *u Stulićevu, u Vukovu, u Daničićevu* (košenije, sêna — ‚foenisicium'). Ni vrьšitbe ni sêna košenija. Mon. serb. 192. (1379). Daje boļe godini koseńe. J. S. Reļković 305. Da i posli koseńa livade . . . 349.

2. KÒŠÊŃE, *n. djelo kojijem se kosi (vidi* 2. kositi). Suproć naskakańu i koseńu pristupnika. S. Rosa 19[a].

KOŠEPAL, *m. ime muško.* — *Na jednom mjestu* XIV *vijeka.* Ωtьcь imь Košepalь. Deč. hris. 75.

KÒŠEVA, *f. ime potoku u Bosni.* Glasnik. 20, 354. 21, 340. 22, 56. — Gdje pošeta na Koševu mutnu. Osvetn. 6, 53.

KÒŠEVI, *m. pl. mjesno ime u Srbiji. a) u okrugu biogradskom.* Glasnik. 19, 175. — *b) bilo je ime selu u okrugu ćuprijskom.* Vuk, dan. 3, 227 *(u nahiji paraćinskoj). vidi:* U ‚Danici' za 1828 godinu Vuk je između ostalog pobrojao i sela nahije paraćinske, a kad ta sela poredimo s našim spiskom, onda nalazimo da danas nema samo sela ‚Koševa', za koje g. K. Jovanović u svom rečniku *(vidi* Koševo Selo) veli da je prestalo, jer je sa Sikiricom spojeno. M. Đ. Milićević, srb. 1134. — *c) u okrugu kragujevačkom.* Livada u Koševima. Sr. nov. 1861. 798. — *d) u okrugu smederevskom.* Livada u Koševima. Sr. nov. 1873. 1055.

KÒŠEVINA, *f. livada istom pokošena.* — *U Vukovu rječniku:* ‚eine eben abgemähte wiese' ‚pratum recens desectum'. — *isporedi* košenica.

KOŠEVO, *n. ime selu u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 10.

KOŠEVO SELO, *n. bilo je ime selu u Srbiji, jamačno isto što* Koševi *(vidi* Koševi, *b).* Koševo Selo, koje je bilo u srezu paraćinskom, prestalo je, jer je spojeno sa selom Sikiricom. K. Jovanović 88.

KÒŠÎC, *m. dem.* koš. — *Akc. se mijeńa u loc. sing.* košicu, *u gen. pl.* košícâ, *u dat., instr., loc. pl.* košicima *(u Vukovu je rječniku drukčije zabiļežen akc.).* — *Od* XVI *vijeka po zapadnijem krajevima, a između rječnika u Mikaļinu (kod* košičić), *u Belinu* (‚canestrino, canestro piccolo' ‚corbula' 165[a]), *u Bjelostjenčevu* (košic, kortolac ‚fiscina, corbula, cistula, cistella, cistellula'), *u Stulićevu* (v. koš), *u Vukovu:* kòšîc, košica (u Boci) dim. v. koš (koje onamo znači i ‚kotarica').

a. *uopće.* Napuoniše dvanaest košica mrva od pet kruha ječmenijeh. N. Rańina 70[b]. joann. 6, 13. Uzeše što osta ulomak od kruha sedam košica punijeh. 151[b]. marc. 8, 8. Košic pun jaja je razbila. M. Vetranić 2, 331. S košicem na glavi. M. Držić 152. Donese ńoj u košicu tri lijepe jabuke. B. Kašić, per. 51. Koliko ga se *(kruha)* veće davaše ubozijem, toliko ga se već u košicu umnažaše. 86. Košic se kreće, a u košicu opurka nije. (D). Poslov. danič. Kad bi stado paslo, pleo sam košice od žuke. Đ. Bašić 5. Nek se nauči i vunu činit, držat kudiļu, postavjat u krilo košic, vrtit vreteno, žice prstima potezat. Blago turl. 2, 158. *(Nosi)* košic jaja. V. Vrčević, niz. 328.

b. *u osobitom značeńu, vidi* cjedilo *pod* 1, *d).*

c. *vidi* kafez. — *Samo u Vrančićevu rječniku:* ‚cauea' ‚vogelhaus'.

d. *košnica.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* košic za pčele, krošnica ‚alvearium, alveare, apiarium, cella apum, loculamentum'.

KÒŠÎCE, *n.* mańa planina u Drobńaku. — *Vaļa da je ista riječ što* Košici.

KÒŠÎCI, KOŠÍCÂ, *m. pl. ime planini (sad) u Crnoj Gori.* — *isporedi* Košice. — *U naše vrijeme.* Da on čeka indat niz Košice. Nar. pjes. vuk. 4, 85. No ga srete vojska od Košicah. 4, 87.

KOŠIČAC, košičca, *m. dem.* košic. — *U Stulićevu rječniku:* v. košičić. — *nepouzdano.*

KÒŠIČÂR, *m. čovjek koji plete košice.* — *U Mikaļinu rječniku:* košičar, koji plete koše ‚cister'; *u Belinu:* ‚chi fa canestri' ‚canistrorum factor' 165[a]; ‚cestaro, chi fa cesti' ‚cistarius' 187[b]; *u Bjelostjenčevu:* košičar, košoplet, košopletec, kortolar ‚cistarius'; *u Stulićevu:* ‚cistarum opifex'.

KOŠIČIĆ, *m. dem.* košic. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (košičić, košic, krtolić ‚panariolum, quasillus, qualus, calatus, sportula, cistella, cistellula, corbs'), *u Belinu* (‚canestrino, canestro piccolo' ‚corbula' 165[a]; ‚cestella' ‚fiscina' 187[b]), *u Stulićevu* (‚cistula, cistellula, cistella etc.'). I ovi košičić pun kriješa među inijem darovi od mene izmiješa'. I. Gundulić 178. Rođen Mojze i stavļen u jedan košičić. K. Maģarović 74. Na dugu užu priveživaše jedan košičić. I. Đorđić, ben. 23. Splela mu je od tanka pruća i prigibļiva ko kolijevku jedan košičić. B. Zuzeri 226. Blaguje malo brašna, koga mu u košičiću spuštuje Roman. V. M. Gučetić 210. Za košičić beškotina. Nar. pjes. herc. vuk. 243.

1. KÒŠIĆ, *m. dem.* koš. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kòšîćâ. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚canestrino, canestro piccolo' ‚corbula' 165[a]; ‚cestella' ‚fiscina' 187[b]), *u Voltiģijinu (griješkom* košič ‚cestella, canestrino' ‚kŏrbchen'), *u Vukovu:* 1. dim. v. koš. — 2. (u Dubrovniku) mańi dar što donese ‚daļi' rod gospođin spravļenici. cf. koš *(vidi kod* sprava). Ter mu u jednom košiću tri rožice poda. F. Glavinić, cvit. 50[a]. Napiše jedan listić, klade ga va košić. Nar. prip. mikul. 71. ‚Ajde u onaj mali košić uguli teocima sijena'. J. Bogdanović.

2. KOŠIĆ, *m. ńeka gļiva.* Košić, Nidularia cucibulum L. Kad košića ima dosta po šumi, onda je dobar berićet. — U Srbiji u selu Strmostenu

Digitized by Google

u ćuprijskom okrugu. S. I. Pelivanović. *vidi* Javor. 1881. 154.

KÒŠIĆAK *i* KOŠÍĆAK, kòšićka *i* košićka, *m. dem.* košić. — *U naše vrijeme.* Va pletenih košićkih. Jačke. 264.

KÒŠIJA, *f. tur.* qošy, curriculum equorum, *trka (konska, kad se gleda ko će ostale predobiti u trčanju); znači često i nagradu što ide onoga koji dobije.* — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kòšîjâ. — *U naše vrijeme, a između riječnika u Vukovu* (vide trka). Rad bih bio ogledati dora, ogledati na tvojoj košiji, more li mi uzimat košije. Nar. pjes. vuk. 3, 231. Ko goď ima końa od mejdana neka vodi niz poļe široko; metnuta je na poļu košija, na košiji lijepa đevojka: ko goď uzme na poļu košiju, na čast ńemu lijepa đevojka. 3, 240. Šenluk čini od Varada bane, sina ženi, milu ćer udaje, čudan šićar na košiju tura. 3, 279. Tek izišli końi na košiju, a udrišo Turci Udbińani, te oteše u poļu košiju. 3, 280. Da on pušti vranca na košiju. 3, 281. Istrčaše końe na košiju. Pjev. crn. 125a. Đevojke meće na košiju. 273b. Imadeš li końa za košije? košija je, sine, djevojačka, na košiju hiļadu dukata i Turkińa Hanka Bojagića. Nar. pjes. juk. 515. I robińu meće na košiju. 521. On bi junak košiju odnio. Nar. pjes. petr. 2, 208. Sutra hoće košija da bude. 2, 208. Hoće końe trčat na košije. Nar. pjes. hörm. 1, 356. Metla ona golemu košiju, metnula je tri tovara blaga. 2, 26. Već sam curu vrgo na košiju. 2, 238. Metnuo je košiju i na vrh košije zlatne tri jabuke... Tada su se mnogi spremali na košiju. Nar. prip. bos. 1, 13. Car meće tri tovara dukata na košiju. Bos. vila. 1886. 43. Pa veliku istura košiju. 1892. 204. Košija, oklad, što je na oklad metnuto (lat. ‚bravium'). *u* Nar. pjes. juk. 620. Svatovi su trčali košiju. M. Đ. Milićević, zim. več. 356.

KÒŠINA, *f. augm.* koš. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kòšînâ. — *U Belinu rječniku:* ‚canestrone grande' ‚corbis magna' 165a; *u Voltigijinu:* ‚canestrone' ‚grosser korb'; *u Stulićevu:* ‚vile canistrum'; *u Vukovu*: augm. v. koš.

KOŠÌNČIĆ, *m. vidi* košičić. — *U Vukovu rječniku:* vide kotarica *s dodatkom da se govori u Dubrovniku, ali ja ne znam da sam igda čuo te riječi u Dubrovniku, nego svagda* košičić.

KOŠINO, *n. ime selu u Dalmaciji u kotaru zadarskom.* Repert. dalm. 1872. 41.

1. KOŠKA, *f. u Stulićevu rječniku:* v. mišolovka *s dodatkom da je uzeto iz Mikaļina, ali u ovome nema te riječi, te se ne zna, gdje ju je Stulli (jamačno krivo) pročitao.*

2. KOŠKA, *f. ime selu u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* Razdijeļ. 134.

1. KÒŠKÂŃE, *n. djelo kojijem se ko koška (vidi* 1. koškati). — *Između rječnika u Vukovu.* No naj posle bude mjeseca januarija u meani sela Karbaula uvaćen od samoga pomješčika istoga sela, no po dugom koškańu i rvańu. Sr. nov. 1895. 87.

2. KÒŠKÂŃE, *n. (igra) djelo kojijem se ko koška (vidi* 2. koškati se).

1. KÒŠKATI SE, kòškâm se, *impf. karati se, a i rvati se (vidi primjer kod* 1. koškańe). — *Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* kòškâ). — *Može biti da je dem.* 2. kositi. — *U Vukovu rječniku:* ‚sich zanken, wortwechseln' ‚altercor'. — *U jednoga pisca našega vremena ima i aktivni oblik* (koškati vola; *t. j. goniti ga, ali ne znam, jeli riječima ili bockajući ga ili bijući ga).* A snažna vola koška, da mu ore. M. Đ. Milićević, škol. 74.

2. KÒŠKATI SE, kòškâm se, *impf. igrati se ńeke igre (koškańa) u kojoj se često govori riječ* koš. — *U naše vrijeme u Lici.* Koškańe je neka djetińa igra, u kojoj se vježbaju u mučańu i ovako govore: ‚Koš mravi, koš crva, koš buva, koš g..ana, koš svašta, koji naj prije prodivani, taj sve promeļavi'. J. Bogdanović.

KOŠKOVAC, Koškovca, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj. (kajkavski)* Koškovec. Razdijeļ. 92.

KOŠĻANSKI, *adj. koji pripada mjestu Košļama.* — *Kod mjesnoga imena:* Košļanske Stijeno *u Srbiji u okrugu podrinskom.* Na Košļanskim Stenama... imaju zidine. M. Đ. Milićević, srb. 526.

1. KOŠĻE, *f. pl. mjesno ime u Srbiji u okrugu podrinskom. a)* (Ravne) Košļe, *visoravań.* Koji se visovi vezuju s Ravnim Košļama. M. Đ. Milićević, srb. 519. Ispod visoravńa Košaļa. 520. Ima više visoravańa... takvi su: ... Ravne Košļe... 522. — *b) dva sela.* Dońe *i* Gorńe Košļe. K. Jovanović 133—134. — *Ovakovo se mjesno ime pomińe i prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 135.

2. KÔŠĻE, *n. ono što se kosijerom s drveta sasiječe.* — *U Vukovu rječniku:* vide plotina *s dodatkom da se govori u Risnu.*

1. KÒŠĻIV, *adj. kaže se o ribi u kojoj ima sitnijeh kosti ili dlaka (vidi u Vukovu rječniku).* — *Ne znam, postaje li od* kost *ili od* 2. kosa *(jer bi se doista mogla tanka ribļa kost zvati u prenesenom smislu i* kosa, *ali kod ove riječi nijesam našao takovoga značeńa).* — *U Vukovu rječniku:* n. p. riba, (u Hercegovini) u kojoj ima kostiju osim rtenice, n. p. jeguļa i pastrma nijesu košļive, a šarani su košļivi. Košļiva se riba ondje dijeli na košļivu (u kojoj nema dlaka) i na dlakavu.

2. KÒŠĻIV, *adj. u Dubrovniku se reče o čeļadetu koje se često kosi (vidi* 2. kositi, 2, a, *c)).* P. Budmani. — *U Stulićevu rječniku ima drugo značeńe (kao* mučen): ‚vexatus, male habitus', *pa i adv.* košļivo ‚inclementer, dure, aspere'; *ali je sve to nepouzdano.* — *U Vukovu rječniku ima da se govori u Dubrovniku:* košļivo vrijeme ‚finster, trübe' ‚nubilus', *dakle naoblačeno, sumorno vrijeme.* — *može biti da se tako govori u Dubrovniku, ali se ne sjećam da sam čuo; onda bi bilo značeńe aktivno: koji kosi (vidi* 2. kositi, 1, e).

KOŠĻIVITI, košļivim, *impf. u Stulićevu rječniku:* ‚vexare, male habere'. — *nepouzdano (isporedi* košļiv).

KOŠĻUN, *m.* ime otočiću blizu grada Krka. I. Milčetić. — *Pomińe se od* XIII *vijeka.* Gospodin Rodreg od Negrińana i Košļuna. Mon. croat. 36. (1275). Usrjed morskog zatona bijeli se otočić Košļun. *u* Nar. pjes. istr. 2, 136.

KOŠMŮRA, *f.* štogod zamršeno, skošmurano, n. pr. konci kakvi, pletivo. u Dobroselu. M. Medić. — *vidi* kosmura, b.

KÒŠMURATI, kòsmurâm, *impf.* mrsiti, usprebacivati što. ‚Šta mi košmuraš po kovčegu?' u Dobroselu. M. Medić. — *vidi* kosmurati.

1. KÒŠNICA, *f. u starije je doba značilo što i* koš *(kotarica); poznije je dobilo drugo značeńe.* — *Riječ je stara, isporedi stslov.* košьnica, *rus.* кошница, *oboje u starijem značeńu; u češkome*

Digitized by Google

ima košnice *u mlađem značenu, ali ne znam, jeli narodna riječ.*

a. *u starijem značenu (do* XVI *vijeka).* Dvadesetь košnicь soli. Glasnik. 24, 235. 237. (1349). I jiše i nasićeni jesu, i odnesoše što prebilo biše od mrv sedam košnic. Postila. t4ª. Dvanadeste košnic punih. Anton Dalm., nov. tešt. 21ᵇ. matth. 14, 20.

b. *ulište, ako je spleteno od pruća (vidi* koš). — *Od* XVII *vijeka, a između riječnika u Mikaljinu* (košnica, ulište ‚alveare, apiarium'), *u Stulićevu* (v. ulište), *u Vukovu* (‚der bienenkorb' ‚alveare'. Košnice su u Srbiji opletone od bijele loze, a s poļa ulijepļene govеđom balegom. cf. ulište). Leteći košnici čine *(pčelice)* sva doneti. A. J. Knezović 63. Ugleda meda koga pčele kano u košnici zametnuše. E. Pavić, ogl. 198. Pak pogledaj u košnici pčele. M. A. Reļković, sat. K1ª. Medved dođe k jednoj košnici. D. Obradović, basn. 130. Imadijasmo mnogo košnica. Nar. prip. vuk. 202. Što je punija košnica čela, sve je teža *(poslovica).* V. Bogišić, zborn. 5. Jer se u ńu *(glavnicu)* đešto računi i desetak koje oda šta, n. pr. od vina, od košnica itd. Vuk, dan. 2, 79. Od onoga *(meda)* što je bio ostavio, da hrani košnice preko zime. poslov. 73. Ļudi u Krajini davali su na košnicu 5 para. rječn. predg. III. — Košnice *ili* čele *ime je nekoj dječijoj igri u Srbiji, vidi* M. Đ. Milićević, živ. srb.² 231.

2. KOŠNICA, *f. u narodnoj pjesmi istarskoj našega vremena kao da je bilka ili voće (možebiti* kostjela). Moščenice gradu, spred vama j' košnica. Nar. pjes. istr. 2, 88. *u istoj se pjesmi na isti način pomiše* broskva, oreh, sliva, murva, črešńa, krušva.

3. KÒŠNICA, *f. mjesno ime.*

a. *selo u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdijeļ. 100.

b. *u Srbiji. a) mjesto u okrugu biogradskom.* Ńiva u Košnici. Sr. nov. 1867. 283. — *b) u okrugu smederevskom.* Livada u Košnici. Sr. nov. 1875. 621.

KÒŠNIČÎŠTE, *n. mjesno ime u Srbiji. a) mjesto u okrugu biogradskom.* Glasnik. 19, 176. — *b) mjesto u okrugu podrinskom.* Zemļa u Košničištu. Sr. nov. 1871. 428.

KÒŠNIČKÎ, *adj. koji pripada mjestu Košnici (vidi* Košnica, a). — *Kod mjesnijeh imena.* Gora Košnička i Ivanić Košnički, *dva sela u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdijeļ. 100.

1. KOŠŃA, *f. (ili* košńi, *adj.) stoji uz* kuća, *te* košńa kuća *znači što* kuhińa, *ali samo u Mikaljinu rječniku:* košńa kuća, kuhińa ‚culina, coquina, popina, thermopolium', *i kod* kuhińa; *u Stulićevu rječniku ima* košńa ‚culina' *s dodatkom da je uzeto iz Mikaljina, ali bez* kuća *nije pouzdano. — Nepoznata postańa.*

2. KÒŠŃA, *f. vidi* kosidba. — *U naše vrijeme po sjeverozapadnijem krajevima.* Va košńu greš preko kunfina? Naša sloga. god. 12, br. 13, str. 51. Ako u kolo, kolovođa, ako u košńu, on kozbaša. Nar. posl. stojan. 107. ‚Uprla košńa na sve strane, pa ne moš kosca za lijek naći'. *u Lici.* J. Bogdanović.

3. KÒŠŃA, *f. duševno stańe u čeļadeta što se kosi (vidi* 2. kositi, 2, a, *b) i c)).* — *Od* XVIII *vijeka u Dubrovniku, a između riječnika u Stulićevu* (‚poena, molestia, tormentum'). Košńe i grižńe unutrńe. B. Zuzeri 168. Košńe od srca i predańa. 177. Iza moreńa, iza misli, iza košńa unutrńijeh. 268. Dni košńa puni. 380. Košńom unutrńom smagne štogod osvojiti. S. Rosa 77ᵇ. Smrtnom košńom moren. 152ª. Marija domišļaše se Jozefovijem sumńami, košńami i mišļeńim. 182ᵇ. Što si ti tad u tebi kušala? Pako, košńe, nemira, straha, žalosti. A. Kalić 136. Muku, košńu, trgańe, trud i tegotu . . . 335. Misli, govor, požude, nestavnos, košńa, nemir . . . 344.

4. KOŠŃA, *f. koš, kotarica. — Nalazi se nekoliko puta u jednoga pisca Dubrovčanina* XVIII *vijeka, ali može biti da treba čitati* krož- *(knjiga je uopće nagrđena štamparskijem pogreškama).* Ostatâk bihu nakupjeno sedam košań. S. Rosa 97ᵇ. Koliko košńa ulomaka... nakupili ste?... Dvanes košań. 98ª.

1. KOŠŃAK, *m. vidi* koštuńavac. Košńak, steinnuss (Vaļavac). B. Šulek, im. 164.

2. KOŠŃAK, *m. prezime. — U naše vrijeme u Hrvatskoj.* Schem. zagr. 1875. 228. — *Može biti da je ista riječ što* 1. košńak.

KOŠŃEŃE, *n. djelo kojijem se ko kosne (vidi* 2. kosnuti, b). — *U jednoga pisca* XVI *vijeka (s oblikom* kosnenje). Nasladjenja koja se ćute u jadenju i pijenju i u kosnenju ili ticanju pultenomu. Š. Budinić, sum. 160ᵇ.

KOŠŃI, *adj. vidi* 1. košńa.

KOŠÒNOSAC, košònosca, *m. čovjek koji nosi koš ili koše. — U Bjelostjenčevu rječniku: kajkavski* košonosec, krošnonošńa ‚cistifer'.

KOŠÒNOŠA, *m. vidi* košonosac. — *U Stulićevu rječniku:* ‚cistiger'.

KOŠÒPLET, *m. čovjek koji plete koše. — U Bjelostjenčevu rječniku kod* košičar.

KOŠÒPLETAC, košòpleca, *m. vidi* košoplet. — *U Bjelostjenčevu rječniku: kajkavski* košopletec *kod* košičar.

KÒŠTAC, *m. kao da znači: rebra (vidi* kost, 2). *kaže se samo u rečenici:* uhvatiti se u koštac, *kad se dvojica rvu ili jače (može biti i u metaforičkom smislu). — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ‚in der redensart': uhvatiti se u koštac, t. j. u kosti (kad se rvu). Uhvatili se u koštac. (Nose se, ćeraju se). Nar. posl. vuk. 338. Te se uhvate u koštac, pa se ponesi. Nar. prip. vuk. 37. Pa se tu Primorci s Gačanim hvatali u koštac. M. Pavlinović, razl. spis. 384.

2. KÒŠTAC, Kòšca, *m. mjesno ime (vidi u Vukovu rječniku). — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (planina blizu Crne Gore). Često gleda na Koštac planinu. Nar. pjes. vuk. 4, 26. Pa odoše niz Koštac planinu. 4, 29.

KOŠTAK, *m. vidi* kostoboļa. — *U naše vrijeme u Bosni.* ‚Tako te ne lomio koštak!' Đ. Šurmin.

1. KÒŠTAN, *adj. koji je od kosti. — isporedi* kosten. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚beinern' ‚osseus'). Na ti, vrana, koštan zub, daj ti mene gvozden zub. (Kad malom đetetu izvade koji zub, vaļa da ga prebaci preko kuće govoreći ovo). Nar. posl. vuk. 191.

2. KÒŠTAN, *m. ime bilkama. — vidi* kostań i košćan. — *Između rječnika u Vukovu:* ‚eine pflanze' ‚herbae genus' [Sorghum halepense Pers.; cf. češļik]. Koštan, 1. Castanea vesca Grtn. 2. Sorghum halepense Pers. (Pančić), v. Košćan. B. Šulek, im. 164.

3. KÒŠTAN, *m.* ime zaseoku u Mratińu (Piva).

KOŠTANI, *m. mjesno ime. — vidi u Daničićevu rječniku:* gledaj Koštańani: jednom zaseoku sela Šikļe bješe međa ‚nizь dolь na Koštane'. G(lasnik). 15, 286. (1348?).

KOŠTANICA, *f. samo o kopļu, t. j. od koštanova (kestenova) drva. — isporedi* koštunica. —

Digitized by Google

U narodnijem pjesmama bosanskijem našega vremena. Pa poteže kopje koštanicu. Nar. pjes. petr. 2, 8. I ponese ǵidu koštanicu. 9, 414.

KOŠTANOV, *adj. koji pripada koštanu (kestenu), o drvu.* — *isporedi* koštanica. — *U pjesmama* XVIII *vijeka samo o kopļu.* I donesi kopje koštanovo. Nar. pjes. bog. 243. Daj mi bojno kopje koštanovo. 271.

KOŠTANSKO BRDO, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom.* — *isporedi* Koštavsko Brdo. Vinograd u Koštanskom Brdu. Sr. nov. 1875. 571.

KOŠTANTIN, *m. vidi* Kostantin. — *U pisaca Dalmatinaca* XVIII *vijeka.* Velikom Koštantinu. S. Badrić, ukaz. 17. Oni veliki Koštantin i milostivi cesar . . . J. Banovac, razg. 188. Dočim svanu mir povraćen crkvi od velikoga Koštantina. Grgur iz Vareša 79.

KÒŠTAŃ, *m. ime biļkama.*

a. *u Vukovu rječniku:* (u Barańi) nekakva trava ‚art pflanze' ‚herba quaedam'. Od žile ove trave djeca prave lule te puše.

b. *vidi* kostań, kesten. — *Od* XII *vijeka.* Travu sьbrati ili koštańe. (U Daničića ove riječi nema. znači pak kesten. jer ja znam da u Kragujevcu i danas kesten zovu: koštań. S. Novaković). Glasnik. 25, 309. (1193).

KOŠTAŃANI, *m. pl. mjesno ime.* — XIV *vijeka, vidi u Daničićevu rječniku:* Koštańani, selo koje je bilo blizu Prizrena: selu je Šikļi bila međa ‚kako upada Suha Rêka u Drimь, i prêzь Drimь uzь Suhu Rêku do krьsta koji stoji među Koštańani i među Krьštьčani'. G(lasnik). 15, 286. (1848?). Gadimļi je bila međa ‚gde se staju dva potoka, jedinь ѡtь Kragujevca a drugyj ѡtь Koštańanь' i ‚uzь dêlь kako se vali kamenь Koštańanomь i Gadimļi'. M(on. serb). 182. (1370). cf. Koštani.

KOŠTAŃSKI, *adj. koji pripada Koštańanima.* — *Između rječnika u Daničićevu* (koštańskyj, što pripada Koštańanima). — Putь koštańsky. Mon. serb. 181. (1371).

KOŠTAST, *adj. s velikijem kostima.* — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka.* Imam ruke žilave koštaste. D. Zlatarić 51a.

KOŠTAT, *adj. velikijeh kostiju, isporedi* koštast. — *U naše vrijeme.* Grdna, visoka, koštata ļuda . . . Srp. zora. god. 2, sv. 7, str. 100. — *Može značiti i: mršav.* Koštat, koštatan, suh. J. Grupković.

KÒŠTATAN, kòštatna, *adj. vidi* koštat *na kraju.*

1. KÒŠTATI, kòštâm, *impf. vidi* kostati. — *Od* XVIII *vijeka.* Makar koliko koštala. M. A. Reļković, sabr. 20. Razbili mi tri kondira zlatna, svaki košta tri stotin dukata. Nar. pjes. srem. 105. Ovca runata košta dukata. *odgonetļaj:* ikona. Nar. zag. nov. 71. Ta bi koštala deset dukata. Bos. vila. 1889. 90. — *Obično stoji s dva akuzativa (cijene i čeļadeta).* Ovo ga je naj mańe koštalo. A. T. Blagojević, khin. 11. Šta te košta? evo da ti platim! Nar. pjes. srem. 89. ‚Koštaće tebe taj proces po vražiju'. ‚Uša sam u veliki posa, pa će me sila božija koštati'. J. Bogdanović. — *Rijetko je čeļade u dativu.* U municijune, koje mi koštaju pet stotinah cekinah. Starine. 10, 35. (1770 *u Crnoj Gori).* Vridnost dila da ti cine košta! J. S. Reļković 6. — *I u metaforičkom smislu (u svijem primjerima s dva akuzativa).* Koji ima taj pogrdni nauk, neka ga odmah ostavi, jere produļivańe mlogo će ga koštati. Đ. Rapić 122. Ovo je jedan posao s kojim vaļa da kupimo ono kraļestvo koje je našega odkupiteļa koštalo toliki trud. A. Tomiković, gov. 12. Koja *(mati)* ne bi prije volila i odabrala živiti neplodna, nego imati jedan ovaki plod koji bi ju koštao ovoliku žalost i sramotu? 24. Mlogo je koštalo Isusa što nas je ļubio. 69. U nikoliko puta na juriš udario koji ga je mlogo koštao. živ. 132. Malo je mańkalo, da ova ńegova neuztrpļivost nije ga koštala život. 180. Što bi te koštalo velikog truda. B. Leaković, gov. 195.

2. KOŠTATI, koštam, *impf. ńem.* kosten, *kušati.* — *U dva pisca Slavonca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (koštam, v. kušam) *i u Jambrešićevu* (koštam ‚gusto'). Bog mu veli: ‚Nisi li koštao od 'nog stabla, što sam zabranio?' M. A. Reļković, sat. F5b. Jerbo pčela već naodi štošta, žuti jaglac ispod grma košta. J. S. Reļković 197.

KOŠTAVSKO BRDO, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom.* — *isporedi* Koštansko Brdo. Vinograd u Koštavskom Brdu. Sr. nov. 1875. 108.

KOŠTEĻKA, *f.* svaka škoļka. u niškom okrugu. S. I. Pelivanović.

KOŠTENICA, *f. ńeka biļka* (Achillea millefolium L.); *vrsta breskve.* — *Od* XVIII *vijeka.* Uzmi trave koštenice. J. Vladmirović 34. Koštenica, 1. Achillea millefolium L. (Lambl, Sabļar, Petter), v. Kostenica; 2. härtling (pfirsich) (Vukasović). B. Šulek, im. 164.

KOŠTENIĆ, *m. ime mjesno.* On be rođenь u Koštenićь *(sic).* Glasnik. 25, 79. *(u naše vrijeme).*

KOŠTEŃAK, *m. vidi* koštuńavac. Koštеńaci (orasi). Krajska ves kod Klańci. D. Hirc.

1. KÒŠTICA, *f. dem.* kost. — *Može biti da je isto što* koščica, *ali bi prema ovome bio stariji oblik.* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (koštica, mala kost ‚ossiculum') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (‚ossetto' ‚ossiculum' 531b), *u Bjelostjenčevu (kod* koščica), *u Stulićevu* (v. kostica), *u Vukovu (vidi kod* c).

a. *u pravom smislu.* Neka promotre pseto, koliko je harno dobročiniocu svomu, koji mu koštice baca i komadiće od trpeze. F. Lastrić, ned. 388. Mišļaše bo da jurve ni koštice od ńega ne nahodi se. E. Pavić, ogl. 419. I mrtve glave, kruto i jako držeći, niti naj mańu košticu iz ruku dajući. Đ. Rapić 289. Otpirajte te škure tamnice, ter hitite Katine koščice. Jačke. 148.

b. *vidi* kocka. — *Između rječnika u Mikaļinu* (koštice, care ‚tessera, talus, taxillus') *i u Stulićevu* (koštice ‚talus, taxillus'). Neće igrati na karte ni na koštice niti će gledati gdi drugi igraju. I. J. P. Lučić *(gdje?)* 19. Ili s rukam karte primeće i koštice vrti. 20. — *može biti da amo pripada i ovaj primjer:* Kako koštica u mjesto od cuńa. (D). Poslov. danič.

c. *u voću.* — *Između rječnika u Mikaļinu* (koštica od masline ‚sansa, sampsa') *i u Vukovu* (vidi koščica 2). Košticu od voća. M. Dobretić 393. Još različne od voća koštice. J. S. Reļković 46.

2. KÓŠTICA, *f.* dio varoši Užica (u Srbiji). Ļ. Stojanović.

KÔŠTICÊ, *adv. brzo, hitro, o hodu u końa, pa i u čeļadeta.* — *Neposnata postańa (zar s toga što se koń udara ostrogama u kosti, t. j. rebra?).* — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Uzja na paripa, pa sve koštice (‚in galopp') odleti'. Reče čovjek za se: ‚Sve sam koštice letio, kako mi je preša bila'. J. Bogdanović.

Digitized by Google

KÒSTIČAT, *adj. (o voću) u kojemu je koštica (o šljivi, breskvi itd.). — U jednoga pisca Slavonca* XVIII *vijeka.* Sad još: il' ćeš koštičato voće, il' tko sijat i zrnato hoće: prvo, to jest koštičato, kojo slasti nudi na koštici svoje, kano briska, kajsija i trišńa... J. S. Reļković 85—86.

KÒSTIČAV, *adj. vidi* košticat. — *U jednoga pisca našega vremena.* Naj pre se kalami koštičavo voće. K. Crnogorac, bot. 66.

KÒŠTINA, *f. augm.* kost. — *U naše vrijeme.* Naučio se iskati, kô pas koštinu glodati. Bos. vila. 1888. 155. — *I u prenesenom smislu.* ‚Koštinom' zovu krepalu mrcinu, kļuse. ‚Vaļda e neđe u poļu koština, kad nema pasa kod kuće'. *u Lici.* J. Bogdanović.

KOŠTITI, koštim, *impf. u Stulićevu rječniku:* v. mršaviti. — *nepouzdano.*

KOŠTOVAŃE, *n. djelo kojijem se koštuje (vidi* 2. koštovati). O koštovańu vina. Z. Orfelin, podr. 93.

1. KÒŠTOVATI, kòštujêm, *impf. vidi* koštati *i* 1. koštati. — *Od* XVIII *vijeka.* To koštova zauzet Ožakova grada. J. Rajić, boj. 40. Toroń i zvona koštovala su 22 hiļ. u valuti. S. Tekelija. letop. mat. sr. 120, 59. Dobra riječ ne koštuje novaca. (U vojvodstvu). Nar. posl. vuk. 60.

2. KOŠTOVATI, koštujem, *impf. vidi* 2. koštati. — *U naše vrijeme.* Šta vraga, koštova pečeńe, ono zaista neslano. S. Tekelija. letop. mat. sr. 119, 38.

KOŠTRÀDÎNA, *f. vidi* kaštradina. — *U naše vrijeme u Lici, ali u prenesenom smislu: mršavo meso.* 1. mršavo meso zovu ‚koštradinom'. ‚Što mi nije pravog mesa opravio, što mi je slao ovu koštradinu?' — 2. šaļiv naziv za mršavo, tanko i ovisoko žensko. ‚Ne bi je one koštradine uz'o, pa se nikad neoženio!' J. Bogdanović.

KÒŠTRAVA, *f. ńeka biļka.* — *vidi* kostrava. — *Od* XVI *vijeka.* Dračje mi je za ružicu, a koštrava za tratorak. M. Vetranić 1, 15. Svuda je koštrava s troskotom pronikla. 1, 467. Potreba je da naj prije uloži se mnoga muka, i koštrava sva izrije, da ne ostane nigdje struka. A. Sasin 198a. Koštrava, češ. kostrava, poļ. kostrzewa (Festuca), Sorghum halepense Pers. (Poslovica: Od trave koštrave i od žene jezične oslobodi nas, Gospodine [kažu u Gružu]. Vodopić), v. Kostrba. B. Šulek, im. 164. — *Neki pisci Dubrovčani* XVI *vijeka pomińu ovu travu (ili ńezin korijen) kao otrov što mami i kao ļubavni napitak; vaļa da je za ńih* koštrava *isto što* vrat *ili* ļuļ (Lolium temulentum L.). Koštrava i bilja ostala otrovna narava. M. Vetranić 1, 191. I pjesance ńih gizdave, koje toli slatke biše, kako korijen od koštrave, srdačce nam zatraviše. 1, 233—234. Podsiona što je vlas koštrave ļuvene. 2, 381. Ali me koštravom ļuvenom opoji. M. Držić 449. Nastoje ovu koštravu i jedovitu travu sasma iskorijepit. B. Gradić, djev. 138.

KÒŠTREBA, *f. u Vukovu rječniku:* (u požeškoj nahiji) nekaka riba (smuđ?).

KOŠTREŃE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom.* Niva na Koštreńu. Sr. nov. 1871. 765.

KOŠTRÈTINA, *f. vidi* kostretina. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Koštretine vuče i trče na šćetine. J. Kavańin 410a.

KÒŠTRIKA, *f. ńeka biļka.* — *isporedi* kostrika. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kòštrîkâ. — *Između rječnika u Stulićevu* (koštrika, trava ‚oxyacantha, tribulus'), *i u Vukovu:* kòštrike (u Kotoru), nekaka trava što se jede kao u Dubrovniku kuke ‚art pflanze' ‚herba quaedam [asparagus L.?]'. *i u Dubrovniku se jedu koštrike, ali nijesu isto što (divļe) sparoge, nego su mańe cijeńene i od sparoga i od kuka.* P. Budmani. Koštrika, rusco (Pizzelli, Kuzmić), pungitopo (Aquila—Buć, Skurla), brusces (Stulli, Kuzmić, Aquila—Buć), Ruscus aculeatus L. (Vodopić), v. Kostrika. B. Šulek, im. 164.

KOŠTRUŠATI SE, koštrušam se, *impf. vidi* kostriješiti se. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Da mu se koštrušau kose. P. Posilović, cvijet. 197.

KOŠTUJNICA, *f. vidi* koštunica. — *U pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Pak on uze kopjo koštujnicu. Pjev. crn. 116b.

KOŠTULA, *f. ime ńekakvoj biļci, ne zna se kojoj.* — *Po biļešci* XVIII *vijeka.* Koštula, ossea (Durante). B. Šulek, im. 164.

1. KOŠTUN, *m. mjesno ime.* — *U narodnoj pjesmi bosanskoj našega vremena.* Od Koštuna grada bijeloga. Nar. pjes. petr. 3, 624.

2. KOŠTUN, *adj.? ili* KOŠTUNA, *f.? ima samo oblik* koštune *(nom. pl.) u knjizi* XVI *vijeka s nepoznatijem značeńem, ali je jamačno u nedobrom smislu.* Koštune vik bile! *(govori gospođa sluškińama kao prokliňući ih).* N. Naļešković 1, 243.

KOŠTUNAC, koštunca, *m. vidi* koštuńavac. Koštunac, orah tvrde lupine. Pasjan u Hrvatskoj. D. Hirc.

KOŠTUNAVAC, koštunavca, *m. vidi* koštuńavac. Koštunavci, orasi. Bastaj, Daruvar. D. Hirc.

KOŠTUNI, *m. pl. mjesno ime.* — *Pomińe se* XVIII *vijeka.* Iz Vrańe dojdosmo na 12 konak u Koštune. Glasnik. 31, 298. (1704).

KOŠTÙNICA, *f. kaže se u narodnijem pjesmama o kopļu kao i* 2. kostajnica: *jamačno je ista riječ, ali je narod zaboravio značeńe, i zamjeńuje i drugijem riječima, po svoj prilici misleći na kost i možebiti na kostjelu. — Između rječnika u Vukovu* (koštunica kopļe *s dodatkom da je stajaća riječ i s primjerom iz narodne pjesme:* Zaiska mu kopļe koštunicu). A čaušu kopļe koštunicu. Nar. pjes. vuk. 2, 517.

KOŠTUNIĆANIN, *m. čovjek iz Koštunića.* — *Množina:* Koštunićani. — *U naše vrijeme.* Ne samo ne ide na vojsku, nego i sve Koštunićane odgovara. Djelovod. prot. 219.

KOŠTUNIĆI, *m. pl. ime selu u Srbiji u okrugu rudničkom.* K. Jovanović 147. Pisato Stojanu Miroviću u Koštuniće. Djelovod. prot. 219.

KÒŠTUŃ, *m. vidi* koštuńavac. — *U narodnoj pjesmi našega vremena, a između rječnika u Vukovu:* koštuń (orah), vide koštuńavac *s dodatkom da je stajaća riječ i s primjerom iz narodne pjesme:* Viš' kuće mu koštuń ora, te sam zube polomila.

KOŠTÚŃAK, koštúńka, *m. u Vukovu rječniku:* (orah) vide koštuńavac.

KOŠTUŃARA, *f. vidi* koštuńavac *(orah).* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* A pred kućom koštuńara (‚orah koštuńav'), te sam zube polomila. Nar. pjes. vil. 1866. 275.

KOŠTÙŃAV, *adj. u kojemu se velike, mnoge, tvrde kosti; ovo je opće značeńe, ali se nahodi u osobitijem značeńima.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ‚hart (z. b. die nuss, aber auch der mensch)' ‚durus'.

Digitized by Google

a. *o čeľadetu (može značiti što i* mršav). Čovek koštuňav. P. Bolić, vinodjel. 2, 46. ‚Šta će mi ona koštuňava kukavica?' *u Lici.* J. Bogdanović.

b. *o dijelu ľudskoga tijela.* Koštuňava lica. M. P. Šapčanin 1, 77. Koštuňavom rukom. Bos. vila. 1888. 98.

c. *o orahu (vidi* kosteľ), *pa i o drugom voću.* U onoj koštuňavoj ľusci može se badem duže držati. Đ. Popović, poznav. robe. 306.

KOŠTÙŇAVAC, koštùňâvca, *adj. koštuňav orah, koštuňav čovjek. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i gen. pl.* koštùňavâcâ.

a. *orah. — U Vukovu rječniku:* t. j. orah ‚harte nuss' ‚nux dura'.

b. šaľiv naziv za mršava čovjeka. ‚Đe e ono čojk! onaj kukavi koštuňavac!' J. Bogdanović.

KOŠTÙŇAVICA, *f. koštuňavo žensko čeľade (u šali). — isporedi* koštuňavac, b. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KOŠTUR, *m. vidi* 2. Kostur, a. — *U jednoj pjesmi* XVIII *vijeka u kojoj na drugijem mjestima stoji* Kostur. A u Košturu nije kaluđera. Nar. pjes. bog. 236.

KÒŠTURA, *f. augm.* kost. — *I sa* šć: kòšćura. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kòštûrâ. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu (gdje ima osobito značeńe: ribľa kost):* ‚spina del pesce' ‚spina'. Pošto virnu u košćuru gladnu. Osvetn. 1, 65. Košture mu sa rudinom skrpi. 4, 69.

KÒŠTURAST, *adj. u Stulićevu rječniku uz* košturav.

KOŠTÙRAV, *adj. velikijeh, debelijeh kostiju, pa i mršav. isporedi* koštuňav. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚magnis ossibus constans, macer, macilentus'). Govori joj košturavi orle *(ali nekoliko stihova prije:* kostolomi orle, *vidi* 1. kostolom). Nar. pjes. bog. 341. Košturav ‚ossosus, durus, macilentus' koji ima jake kosti, ali se kaže i o mršavu čovjeku. V. Bogišić *u* Nar. pjes. bog. 370.

KOŠTÙRINA, *f. augm.* kost *(uprav augm.* koštura). — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KOŠTÙRĻAV, *adj. vidi* košturav. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KÒŠTÛRNICA, *f. mjesto gdje je sakupľeno mnogo (osobito ľudskijeh) kostiju, ili navlaš, n. p. na groblju, ili slučajno, n. p. na bojištu. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚das beinhaus' ‚ossarium'). I danaske stoji košturnica od Srbaľa i još od Turaka viš' Vraňevca duboka potoka na visoku brdu goletnome. Nar. pjes. vuk. 4, 175. Znati će se turska košturnica, dokle teče sunca i Salaša. 4, 198. Došavši na mjesto koje se zove Golgota, to jest košturnica. Vuk, mat. 27, 33. Mož' i danas viđet košturnicu. P. Petrović, gor. vijen. 47. Jal' prebrajati grdne košturnice bojnih poľana. M. Pavlinović, razl. spis. 161.

KOŠUČA, *f. mjesno ime. — Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 135.

KOŠUĆAK, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu pošarevačkom.* Ńiva u Košućaku. Sr. nov. 1874. 179.

KOŠUĆE, *n. mjesno ime.* Gorjani. Vučin. D. Hirc.

KÒŠUĆÎ, *adj. koji pripada košuti, košutama. — Kod imena biľaka i mjêstâ.*

a. Košuće uho (košute udo), cruciata o gentianella (Kuzmić), Gentiana cruciata L. (Sabľar, Visiani). B. Šulek, im. 165.

b. *mjesna imena.*

a) Košuća Lokva. — *U spomeniku* XIV *vijeka.* U Košuću Lokvu. Svetostef. hris. 18.

b) Košuća Luka. — *Prije našega vremena.* Spom. stoj. 185.

c) Košuća Stopa, *vis u Srbiji u okrugu podrinskom.* M. Đ. Milićević, srb. 519.

KOŠUJVRH, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom.* Livadu u Košujvŕu. Sr. nov. 1875. 347.

KÒŠUĻA, *f. haľetak, naj češće prteni, što se nosi na mesu ispod ostaloga odijela. — Akc. se mijeńa u gen. pl.* kòšûļâ. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* košuľa, *rus.* кошýля, *češ.* košile, *poľ.* koszula. — *Po svoj prilici postaje od nižega lat.* casula, *i možebiti (kako se čini po akcentu u našemu i u ruskom jeziku) od nekoga starijega oblika, isporedi franc.* chasuble, *špań.* casulla *(sve tri riječi znače svećeničko odijelo). — Između rječnika u Vrančićevu* (‚indusium; interula; subucula'), *u Mikaľinu* (‚indusium, subucula, interula, supparus'), *u Belinu* (‚camicia e camiscia, veste di lino che si porta in sulle carni' ‚subucula' 162a), *u Bjelostjenčevu* (v. rubača), *u Voltigijinu* (‚camiscia o camicia' ‚hemd'), *u Stulićevu* (‚camicia' ‚indusium'), *u Vukovu* (1. ‚das hemd' ‚indusium').

a. *u pravom smislu.*

a) uopće. kad se ne kaže drugo, tkańe je u košuľe prteno. košuľa počińe od vrata ili dajbudi od ramena (n. p. gdjegdje u ženskijeh), te može biti duga do zemľe, ali je često kraća (od prilike do koľena), u jednoga dijela našega naroda samo do pojasa. Da mu se podajeťa rasa i košulê. Sava, tip. hil. glasn. 24, 210. Nyńa Rusi košuľu soročku glagoľuťa. Konstantin filos. star. 1, 14. Da' gospođi košuľu, da se promijeni. M. Držić 134. Daj mu s košuľom ubrusac, dva sira i kravaj. 477. Čistoća je kako košuľa, koja tijela naj bliže stoji. M. Divković, bes. 596a. Košuľa ga bila do gležan odije. I. T. Mrnavić, osm. 32. Dva testemeľa i dvi košuľe ... Starine. 10, 12. (1558). Biše dolamu obukal vrh košuľe. B. Krnarutić, vaz. 10. Veoma su puna trna srca koja poglavice drže pokrivena košuľami pritankijem i dragocjenijem haľinami. M. Radnić 170a. Svuče košuľu nečistu. 334a. Tko vele prede, u širokoj košuli grede. (D). Poslov. danič. Žena ga otrova košuľom. Oliva. 34. Niki se uvezao po tijelu na misto košuľe singirom. S. Margitić, fal. 21. Da obučeš moju košuľu. P. Macuķat 43. Kus košuľe Ińacija. J. Kavańin 323b. Šijući u svetac košuľu. J. Banovac, prip. 143. Kakono košuľa žene krvotočne. F. Lastrić, ned. 27. Ńegovu *(Isusovu)* djevičnu košuľu ne razdijeliše. V. M. Gučetić 114. I bješe otkrio bijelo rame do košuľe. Nar. pjes. bog. 109. Imam ja doma dragu Jelu ľubi moju; košuľu mi je sašila od večera do svijeta. 139. Jel' košuľu često pere *(linac)?* V. Došen 205b. A bijaše ostao nadkožuľak (tako rečen, erbo Jezus nosijaše ga na koži oliti na golu, mi bismo rekli: košuľa)... S. Rosa 160a. Ńegove košuľe ostajahu u ńoj *(u krvi)* omaštene. Đ. Bašić 216. Ne možete nosit košuľu malo debľu. 281. Neg neka ti donese košuľe. M. A. Reľković, sat. F1a. Uši u košuli. N. Palikuća 7. Mučnije dojsto pere se košuľa koju smo nosili misec dana. I. J. P. Lučić, doct. 7. Krpi gaće i košuľu. Nar. pjes. vuk. 1, 301. Draga mi je i košuľa tvoja, i košuľa i ti u ko-

Digitized by Google

šuḷi štono si je pod oraom vezla. 1, 322. Na pleći mu udara *(oblači)* košuḷu. 3, 6. Pa obuče pamukli košuḷu. 3, 350. Od košuḷe rukav oddadrla. Nar. pjes. juk. 135. Ščepan po triput nedjeḷom mijeńa košuḷu. S. Ḷubiša, prip. 97.

b) u pjesmi se dodaju riječi košuḷa *ńeki pridjevi, i bez obzira kakva je košuḷa, naj češće: aa)* tanak, tanahan (tanan). Na djevojci tanka košuḷa. Š. Menčetić—G. Držić 508. U košuḷi tankoj. M. Vetranić 2, 105. I bačenke po tankim košuḷama. J. Krmpotić, malen. 20. Oj devojko u košuḷi tankoj! Nar. pjes. vuk. 1, 322. — Pa je udri podobro po tananoj košuḷi, po debeloj stražńici. 1, 516. Obukli joj tananu košuḷu. 2, 38. — *bb)* bio. Skroj mi, majko, bijelu košuḷu. Nar. pjes. vuk. 2, 14.

c) izriče se da je košuḷa od čega drugoga napravḷena, a ne od lana ili pamuka. aa) vrlo se često u pjesmama pomińu košuḷe od svile, n. p.: Ja bih pošla i dar ponijela: svekru babi od svile košuḷu. Nar. pjes. vuk. 1, 266. Braći reže svilene košuḷe. 2, 41. — *Amo pripadaju i ovi primjeri:* Pod đečermom od erira *(štamparskom griješkom* erica) košuḷa. Nar. pjes. vuk. 1, 153. Po gaćama od erira košuḷa. 1, 251. *vidi* herir. — Da ne mete burunǵuk-košuḷe. 1, 262. Po gaćama burunǵukli košuḷa. 1, 359. *vidi* burunǵuk *i* burunǵukli. — *bb) u ńekijem krajevima našega naroda košuḷe su muške ili ženske često izvezene, osobito na dijelima od košuḷa što se vide, kao što su prsi i rukavi, vidi n. p.:* I vezenu košuḷu. Nar. pjes. vuk. 1, 439. *veze se vunom ili svilom, a gdjegdje i zlatom ili srebrom, zato se često u pjesmama kaže o košuḷi da je zlatom vezena:* I košuḷe zlatom navezene. Nar. pjes. vuk. 1, 498. *a i zlatom tkana:* Dva fermena zlatom izvezena i košuḷu suhim zlatom tkanu. Osvetn. 3, 139. *pa i da je od zlata:* Don'jeće mi od zlata košuḷu. Nar. pjes. vuk. 1. 610. Na ńeg meće tananu košuḷu, do pojasa od čistoga zlata, od pojasa od bijele svile. 2, 138. Kumu dade od zlata siniju, a đeveru od zlata košuḷu. 2, 334. Ona nosi od zlata košuḷu, koja nije kroz prste predena, ni u sitno brdo uvođena, ni na razboj ona udarana, no košuḷa na prste pletena. 2, 550. *sa zlatom:* Pokaži der sa zlatom košuḷu koju ti je dala sultanija. And. Kačić, razg. 126b. *zlatali:* Pa ga pokri zlatali košuḷom. Nar. pjes. vuk. 3, 496. *srmali:* Pa ga pokri srmali košuḷom. 3, 495. — *cc) u narodnijem se pjesmama pomiće* košuḷa od maka, *t. j. od platna onako tanka kao što su listići na maku (cvijetu), isporedi* makovina. Dok mi ne sakrojiš od maka košuḷu, od svile rukave. Nar. pjes. vuk. 1, 110. Tvojoj majki od maka košuḷa. 3, 505. — *dd) pisci govore i o kostretnijem košuḷama, što se nose za pokoru.* Kostretne košuḷe oblačiti. A. d. Costa 1, 105.

d) razlikuje se košuḷa muška, ženska, spavaća *itd.*

e) osim krojeńa, šiveńa, vezeńa itd., kaže se gdjegdje u pjesmama da se košuḷa prede, t. j. da se lan prede za košuḷu: Opred' sebi tananu košuḷu. Nar. pjes. vuk. 1, 166.

f) često ženske darivaju, osobito kod vjenčańa svatovima, košuḷe što su same prele, krojile, šile, vezle. Mladom barjaktaru svilenu košuḷu. Nar. pjes. vuk. 1, 104. Obukli mu tananu košuḷu što j' Mejrima u milosti dala. 1, 257. Po tom nevjesta, kad ustane i iziđe, daruje sve (nekoga od kućana košuḷom, nekoga čim drugim...). Vuk, nar. pjes. 1, 73. — *Kod vjenčańa i muški daruju svatove košuḷama.* I čudno ih darom darivao: svakom svatu od svile košuḷu. Nar. pjes. vuk. 2, 57. Lepo Stojan svate darovao: kom maramu, kom košuḷu tanku. 3, 172.

g) kaže se da je čeḷade u košuḷi, *kad nema drugoga odijela na sebi nego samu košuḷu.* I ne bê Parižu drago suditi, i reče: ‚Pred me pridete nage svlêkše se'. A one pridoše u košuḷah. Pril. jag. ark. 9, 123. (1468). Sretoh moju slavnu vilu u košuḷi jak snig bilu. A. Sasin 192b. U samoj košuḷi iz odra on skače. A. d. Bella, razgov. 113. Neobučen nego u tankoj košuḷi. Đ. Bašić 214. U košuḷi bosonoga preigraću preko poḷa. Nar. pjes. vuk. 1, 191. Odnesoše te haḷine, osta rđa u košuḷi. 1, 374. Sama gola, u košuḷi tankoj. 1, 475. Daj ti meni dvanaest vojvoda, gole, bose, u košuḷi tankoj. 2, 486.

h) slično je prema g) značeńe i u ovakovijem primjerima u kojima se ističe da je košuḷa dio od odijela koji se naj potońi svlači. Da *(vilu)* zagrli bez košuḷe nagu. M. Vetranić 2. 118. Koje on iz sebe svuče do košuḷe. B. Kašić, iń. 12. S nas skidoše i košuḷe. Glasnik. 31, 308. (1704).

i) u ńekijem poslovicama i u drugijem rečenicama što se često upotrebḷavaju, pomiće se košuḷa, *n. p.: aa)* Bliža je košuḷa nego haḷina *(t. j. bliži je rod nego su tuđa čeḷad, ili u drugom smislu: čovjek je sam sebi naj bliži).* Nar. posl. vuk. 16. — *bb)* Pa ih tuče pletenom kanǵijom, ućeriva u košuḷu meso. Nar. pjes. vuk. 4, 54. — *cc)* Zaviričemo i mi ńemu pod košuḷu. (Pokazaće se i ńegovi tragovi). Nar. posl. vuk. 82. — *dd)* Kroz prsten bi prošla. (Kaže se za tanku košuḷu). Nar. posl. vuk. 161. — *ee) jer je košuḷa naj potrebnije odijelo, ne imati košuḷe, ili ih malo imati, ili da nije košuḷa čista, znakovi su ili velikoga siromaštva ili nereda.* Tko jednu košuḷu ima, zlu subotu čeka. (D). Poslov. danič. S lipim koretom, a bez košuḷe. A. d. Bella, razgov. 26. Na ńemu je čudno odijelo: kroz čakšire propala koḷena, kroz rukave propali laktovi,... a na ńemu ni košuḷe nema. Nar. pjes. vuk. 3, 94. Žena muža nosi na licu, a muž ženu na košuḷi. (Ako je muž ženi dobar, ona je zdrava i vesela, a ako je žena vrijedna, muž lijepu i čistu košuḷu nosi). Nar. posl. vuk. 80. — *ff)* krvava *je* košuḷa *znak junaštva.* Kninu grade, gnizdo sokolovo, na krajini krvava košuḷo, mnoge ti si razcvilio majke i sestrice u crno zavio! And. Kačić, razg. 264a. ‚Kad se u Dobroti nije prala krvava košuḷa?' *kazao je (početkom ovoga vijeka) ńeki pomorski kapetan iz Dobrote, kad srete gusare, a drugovi ga svjetovahu da bježi s brodom.* P. Budmani. — *gg)* On *(ban)* Turke s načinom izagna iz Puḷe, bivši jur Latinom smoklo do košuḷe *(od straha).* H. Lucić 257. — *hh)* Mâ košuḷa, kad bih znao da ište moj svjet, bih ju razdrao. J. Kavańin 357a.

b. *množina* košuḷe *može značiti sve što je prteno te se pere zajedno s košuḷama, ruble, prtenina. — U Vukovu rječniku:* pl. košuḷe ‚die wäsche' ‚albae vestes' [vide ruble]: juče smo prali košuḷe (t. j. i košuḷe i gaće i skute i oplećke, pregače i peškire i čaršave). — *Može biti da je isto značeńe i u ovom primjeru:* Uze Sima knige i košuḷe. Nar. pjes. vuk. 2, 72.

c. alba vestis, alba, *dugo i široko odijelo od bijeloga platna s rukavima što katolički misnici nose pod svečanijem odijelom kod mise (u Šulekovu rječniku ima:* košuḷa [misnička] ‚casel'; *ali ńemačka riječ drugo znači: naj gorńe odijelo kod mise, planitu). — isporedi tal.* cámice *u ovom značeńu, a* camícia *je obična košuḷa. — Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaḷinu* (košuḷa od mise ‚alba, podero'), *u Belinu* (košuḷa redovnička ‚camice, veste di lino bianca, che portano i preti

Digitized by Google

nel sagrificare' ‚alba' 162a), *u Stulićevu* (košuļa misnička ‚alba, tunica sacerdotalis'). Svita, ka se *(prije mise)* naj prvo oblači, zove se košuļa ali kota. Naručn. 30a. Redovnik oblači ... naglavnik, košuļu, pas... M. Divković, nauk. 160a. Misnik sedam vrst od svit obuče, t. j. kotu ... košuļu ... F. Glavinić, cvit. 170a. Ödovde na mašne košuļe kraj rukavov zlatom ili svilom uzehu običaj poplitati. 369a. Kad se oblači košuļom *(misnik)* ... I. Ančić, ogl. 187. Naglavnik, košuļa, ubrusi ... da su čisti. M. Bijanković 46. Naglavnik, košuļa, pojas, manipuo, štola ... A. Bačić 358. Košuļa zlamenuje bilu svitu ... A. Kanižlić, bogoļubn. 63. Košuļa zlamenuje onu odiću bilu kojom Erode obuče Gospodina za poruganje. Blago turl. 2, 255. Naglavnik, košuļa, pas, naručnik, navratnik oliti štola, planita. Ant. Kadčić 85. Odića misnička jest ova: naglavnik, košuļa od postava... M. Dobretić 395. Košuļa zlameńe jest biloće ... I. Velikanović, uput. 3, 364. — *U ovom primjeru o izrailskijem svećenicima:* Svi misnici oblačiše dugačku lanenu košuļu. E. Pavić, ogl. 145.

d. *u ovom primjeru može biti da znači odijelo uopće.* Tako dvi lampade od srebra, tako košuļu od srebra učiniste istoj blaženoj divici Mariji. L. Vladmirović 7.

e. *oklop sličan košuļi, ali spleten od gvozdene žice ili napravļen od gvozdenijeh kolutića. isporedi ńem.* panzerhemd. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (gvozdena košuļa ‚giacco, camicia di maglia' ‚lorica' 343a) *i u Stulićevu* (košuļa gvozdena ‚lorica'). A u košuļah kiovski puci od gvozdene pak su žice. I. Gundulić 440. Na ńemu je pancijer-košuļa. Nar. pjes. vuk. 3, 244. Košuļu su kuje Reģi dale od pancijera i čelika tvrda. Osvetn. 2, 144. *i u Šulekovu rječniku:* gvozdena košuļa ‚panzerhemd'. — *Ne znam, koje je značeńe u ova dva primjera (po drugome bi mogao biti haļetak što se nosio nad oklopom).* Od mejdana košuļu nosaše, na ńem zlato krilo trepećaše. And. Kačić, razg. 248a. Kada Radnić iđaše na vojsku, na ńem zlatno trepećaše krilo, vijaše se mejdanģi košuļa, sva od žute svile sakrojena. 266a.

f. *svlak (od zmije). — Između rječnika u Mikaļinu* (košuļa od zmije ‚anguis senecta, vernatio, exuviae anguis'), *u Belinu* (košuļa od zmije ‚pelle di serpe' ‚pellis anguinea' 550b; košuļa zmijina ‚scoglia, la pelle, che la serpe ogn' anno getta' ‚serpentis exuviae' 655b), *u Stulićevu* (košuļa od zmije ‚spolium'). Košuļu kad promini *(zmija).* I. Zanotti, en. 32. Gujińa košuļa. F. Lastrić, ned. 354. Na jastuku od zmije košuļa. Nar. pjes. vuk. 2, 59. Iziđe iz zmijińe košuļe. Nar. prip. vuk. 67. On svuče sa sebe onu zmijińu košuļu, te izide momak. 69. Okadi sinovļu kolijevku suhom košuļom poganice. S. Ļubiša, prip. 202. Košuļa, zmijska koža, kad se presvuče. u Lici. D. Trstenak.

g. *vidi* košuļica, c. S košuļom ih zar rodile majke? Osvetn. 2, 140. S te nedaće nabreknuo Pašo i rođene gatavice našo, da ga legla u košuļi majka. 4, 89.

h. kožica pod lupinkom jajeta. Lasińa. D. Hirc.

i. *nije dosta jasno značeńe u ovom primjeru:* Poče se odkrivat sva brodu *(u akademičkom izdańu griješkom* broda) košuļa; val brodom zibuļa, podbija, leluje. Đ. Baraković, vil. 279b *(u akademičkom izdańu* 280a *na str.* 174).

KOŠÚĻAC, košúļca, *m. dem.* košuļa; *upotrebļava se u osobitijem značeńima. — Akc. se mijeńa u voc.:* kòšûļče, kòšûļci, *i u gen. pl.* kòšuļâcâ. — *U Vukovu rječniku:* (u Srijemu) 1. ženska kratka košuļa po kojoj se skuti pripasuju [cf. oplećak 2, opleće, skablica]. — 2. muška kratka košuļa, koju težaci, n. p. kad žańu, oblače svrh ostaloga odijela ‚der kittel' ‚amiculum linteum'. — Ženski je košuļac od ļepšega platna nego skuti, a muški je od debeloga.

KOŠÚĻAK, košúļka, *m. vidi* košuļac *pod* 1. *(u Vukovu rječniku).* M. Medić.

KOŠUĻAN, košuļna, *adj. u jednom primjeru* xvii *vijeka kao da znači: koji je s košuļom, ali u prenesenom smislu: o grahu u mahuni (nije dosta jasno, a i mj.* ļ *štampano je* l). Teški su se klasi mlikom umlićili, košulni ograsi zrnom ugrašili. I. T. Mrnavić, osm. 126.

KÒŠUĻÂR, *m. čovjek koji pravi ili prodaje košuļe (po svome zanatu). — Samo u Belinu rječniku:* ‚camiciaro, che fa o vende camiscie' ‚indusiarius' 162a, *i u Stulićevu:* ‚indusiarius'.

KÒŠUĻARICA, *f. žensko čeļade koje pravi košuļe. — U jednoga pisca Dubrovčanina* xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚quae indusia suit'). Sveti Epifanio piše da *(Marija)* činaše košuļe, i nazivje ju košuļaricom. S. Rosa 190a.

KOŠUĻÈTINA, *f. augm.* košuļa. — *Od* ·xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu.* Al' evo ti jedan ugļar nosi svoje košuļetine, koe je oko ugļa po po godine na sebi držao, te su pune praha, znoja ... F. Lastrić, ned. 198.

KÒŠUĻICA, *f. dem.* košuļa. — *Između rječnika u Stulićevu* (‚parvum indusium') *i u Vukovu* (‚das hemdchen' ‚indusiolum').

a. *u pravom smislu.* Košuļice bile svilom priplitane. M. Marulić 118. Svi goli, i da rečet od sto ļudi da ima košuļicu. Glasnik. 31, 304. (1704). Opravica koju je nosila, pojas, košuļica... A. Kanižlić, utoč. 624. Samom košuļicom odiven. uzr. 218. Rumenile su se košuļice i podnice krvcom polivene. bogoļubn. 451. Da mi oće svekar biti, dala bi mu košuļicu, da je dere za života. Nar. pjes. vuk. 1, 353. Na đevojci košuļica. Nar. pjes. herc. vuk. 285. Ovuda ga provedoše u crļenoj dolamici, u krvavoj košuļici. 330. Na ńem mi se košuļica bili. Nar. pjes. istr. 1, 44.

b. *žabļa koža, u pripovijeci našega vremena. — isporedi* košuļa, f. Izvuče se iz one košuļice pa je onda devojka. Nar. prip. vuk.2 208.

c. *kao opnica ili tanka kožica u kojoj je zatvoreno dijete prije nego se rodi, pa katkad kod rađańa izide dijete u ńoj omotano. — isporedi* košuļa, *g, a i* h. — *Između rječnika u Belinu* (‚seconda o secondana, membrana dove sta involto il parto nel ventre' ‚secundae' 663b), *u Stulićevu* (‚secundae'), *u Vukovu:* ‚das schafhäutchen (beim foetus)' ‚amnion', cf. vodeńak. Koje se dijete rodi u košuļici, za ono se misli da je vidovito. cf. vjedogońa. *(u Dubrovniku se misli da je srećno.* P. Budmani). Da se ditešce rodi u odilu oliti košuļici kako reku. Ant. Kadčić 129. Da se jedan krsti u košuļici, u kojoj se rodi. M. Dobretić 26. Rodi sina u krvavoj košuļici. Nar. prip. vuk.2 213. Repač se zove u Boci čovjek koji se rodi u krvavoj košuļici i s malijem repom. Vuk, živ. 221.

d. *ńekakva opna u kokošjem želucu. — U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Uzmi onu košuļicu štono stoji u žeļuču pulastru. J. Vladmirović 22.

e. *kao kožica na žitu, na orahu itd.* N. p. u ovom žitu ima mnogo košuļice, ili ovo je žito mnogo u košuļici t. j. nije se još oļuštila s ńega

Digitized by Google

pļeva. Ļ. Stojanović. Košuļica, kožica na jedrki oraha. Grubišno polje. D. Hirc.

f. *ima i drugijeh stvari tankijeh u koje se što uvlači, što se zovu* košuļica, *n. p. zavitak pisma, i drugo nešto načińeno od tanke opne, što neću daļe tumačiti.* P. Budmani.

g. ona cigļa kojom je gomila za pecivo složene cigļe spoļa obložena. Košuļica je nepečenija od ostale cigļe, po tom mekša, jeftinija je, i uzimļu je za svoje građevinske potrebe siromasi ļudi. S. Novaković.

KÒŠUĻINA, *f. augm.* košuļa. — *U Stulićevu rječniku:* ‚longum indusium'.

KOŠUĻITI, košuļim, *impf. u Stulićevu rječniku:* košuļiti, košuļe napraviti ‚indusia efficere'. — *sasma nepouzdano.*

KÒŠÛN, košúna, *m. augm.* koš. — *Postaje od* koš *nastavkom* un *(tal.* -one). — *U Stulićevu rječniku:* košun, veliki koš ‚ingens canistrum'. — *I sad će ko tako reći u Dubrovniku.* P. Budmani.

KOŠÙNEL, *m. uzglavļe, uzglavnica.* — *Vaļa da je od tal.* cuscinello, *dem.* cuscino, *blazina, jastuk.* — *U naše vrijeme u Lici.* Košunel ‚das kopfkissen'. ovo je više gradska riječ, negoli narodna. narod reče ‚uzglavnica'. J. Bogdanović.

KOŠÙNELIĆ, *m. dem.* košunel. J. Bogdanović.

KOŠUNÈLNICA, *f. vidi* košunel. J. Bogdanović.

KOŠUT, *m. jelen? lane? — U narodnoj pjesmi našega vremena; ali može biti da je štamparska pogreška i da mj.* košuta *treba čitati* košute. A iz gore tri košuta riču. Nar. pjes. kras. 1, 125.

1. KÒŠUTA, *f. žensko od jelena.* — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kòšûtâ. — *Riječ je stara među južnijem Slavenima, isporedi stslov., bug., novoslov.* košuta; *a osnova može biti i praslavenska, isporedi češ.* košut, *jarac.* — *Postańe je nejasno; moglo bi biti u ńekakvoj svezi s adj.* šut *(vidi): poznato je da* košuta *nema roga, a i arbanaški je košuta* šutɛ. — *Između riječnika u Mikaļinu* (‚cerva'), *u Belinu* (‚cerva e cervia' ‚cerva' 186b), *u Bjelostjenčevu* (košuta, jelenica ‚cerva'), *u Voltigijinu* (‚cerva' ‚hirschkuh'), *u Stulićevu* (‚cerva'), *u Vukovu* (‚die hirschkuh, hündin' ‚cerva'). — *U Stulićevu rječniku ima i oblik* kosuta *s dodatkom da ga je Stulli našao u pisca Babića; ali ako u ovoga i ima ova riječ, jamačno je štamparska pogreška.*

a. *u pravom značeńu.* Tu běše košuta Peleše gospoje i ubiše ju vitezi. Pril. jag. ark. 9, 126. (1468). Košuta još plaha po poļu općenu pase. G. Držić 361. Lovac za košutom. M. Držić 37. Jelina slideći košutu priprehtah. P. Zoranić 11a. Plaha košuta proteče iz luga. D. Ranina 19b. Ostavi *(strah)* košutam plasima u ovoj dubravi. I. Gundulić 132. Košuta ga *(jelena)* slidom slidi. 554. Mlikom od košute žitak peļaše svoj. F. Glavinić, cvit. 301b. Bi zadojen mlikom od jedne košute. S. Margitić, fal. 69. Prid lovcim košuta zahranu ište. I. Đorđić, uzd. 149. Narav poda košuti tijek. ben. 25. Za ufatiti jednog jelina, košutu . . . F. Lastrić, ned. 374. Ne hrli tako žedna košuta na svoj kladenac. V. M. Gučetić 120. I košute iz planine. V. Došen 72a. Ište jelin i košuta vrilo. 178b. Ali cvili u gori jelińce za košutom svojizim jaranom? And. Kačić, razg. 330a. Tu šarenu košutu, bijelo koviļe gledaš. M. Katančić 42. Ulovio srnu i košutu. Nar. pjes. vuk. 1, 319. Gdi jeleni s košutama planduju. 1, 351. Kod košute živo lane. 1, 614. Ni jelena ni košute mudre. 2, 155. Ni jelena ni košute brze. 2, 481. Tamo ima gora Romanija, i u ńojzi košut i jelena. 3, 8. Riknu jelen, a riknu košuta. 8, 9. Na mutnem Dunaje košuta se pere. Nar. pjes. istr. 2, 52.

b. *metaforički, o djevojci, kao pohvala radi ļepote.* Kad divojku *(baka)* vidi lipu u obrazu i u kipu, tad šapćańe poostavi, i ńu na sva usta slavi: ‚Košuta je ovo glavna, i med pukom vrlo slavna . . .' V. Došen 119a.

c. *kao ime domaćijem životińama. a) kravi.* — *u Vukovu rječniku:* ‚ein kuhname' ‚nomen vaccae'. — *b) kozi.* u Bosni. D. Hirc.

d. *neka biļka.* Košuta (Sabļar), v. Košutica divja. B. Šulek, im. 165.

2. KÒŠUTA, *f. žensko ime.* — *Biće ista riječ što* 1. košuta, *isporedi* 1. košuta, b. — *U Vukovu rječniku:* ‚frauenname' ‚nomen feminae'.

3. KÒŠUTA, *f. mjesno ime.* — *I ovo bi moglo biti ista riječ što* 1. košuta.

a. *vidi u Daničićevu rječniku:* Komštici je išla međa ‚kako putь grede uzь goru u Košutu'. M(on. serb). 96. (1330). vaļa da je ime planini. *vidi i* Deč. hris. 58.

b. *seoce u Hercegovini.* Stat. bosn. 121.

c. *ime mjestima u Srbiji. a) mjesto u okrugu crnoriječkom.* Ńiva u Košuti. Sr. nov. 1870. 318. Livada na Košuti. 1872. 558. — *b) planina u okrugu užičkom.* M. Đ. Milićević, srb. 577. *vidi i:* Zemļa u Košuti. Sr. nov. 1873. 1003.

KOŠUTAJ, *m. vidi* Košutar.

KOŠUTAR, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom.* Livada u Košutaru. Sr. nov. 1873. 691. 1875. 571. 1875. 730. — *U jednom primjeru ima* Košutaj, *što može biti štamparska pogreška.* Livada u Košutaju. Sr. nov. 1875. 667.

KOŠUTARICA, *f. ime selu u Slavoniji u okrugu požeškom.* Razdiļe. 126. — *i ime potoku.*

KÒŠUTE, Kòšûtâ, *f. pl. ime selu u Dalmaciji u kotaru sińskom.* Repert. dalm. 1872. 28.

1. KÒŠUTICA, *f. dem.* 1. košuta. — *Između riječnika u Vukovu.*

a. *u pravom smislu.* Doteče mi u skut mlada košutica bijela. M. Vetranić 2, 402. Košuticu jes ubio. G. Palmotić 2, 81. Tjerat stopim mlohavima košuticu hitra bijega. J. Kavańin 6a. Jelenak mi goru lomi, putak da mu je; za ńim ide košutica, tek drug da mu je. Nar. pjes. vuk. 1, 58—59. Imadijah jednu košuticu, sinoć mi je lovci ufatiše. 1, 278. Košutice, rosna ti si! Nar. pjes. herc. vuk. 261. Košutice vodu pile. Nar. pjes. vil. 1866. 385. Jedno zvirje košutica mala. Nar. pjes. istr. 1, 16. Rosna rosna košutice, kadi si se narosila? 2, 107.

b. *kaže se od mila mladome ženskom čeladetu (u prvom primjeru možebiti metaforički).* Omakala: Smijem li? — Grižula: Uljezi, košutice, da mi te orlak ne ugrabi. M. Držić 135. Svekar uči i sjetuje: ‚O snašice, košutice! . . .' Nar. pjes. vil. 1868. 624.

c. *ime biļkama. a) u Vukovu rječniku:* ‚eine pflanzenart' ‚genus plantae [Fritillaria meleagris L.]'. — *b) vidi* 2. konatica. M. Pavlinović.

2. KÒŠUTICA, *f. mjesno ime.*

a. *pomińe se* XIV *vijeka.* Košutica. Deč. hris. 56.

b. *selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 20.

c. *planina u Dalmaciji.* — *U Vukovu rječniku:* planina u Dalmaciji s lijeve strane Cetine iznad manastira Dragovića *s primjerom iz na-*

Digitized by Google

rodne pjesme: S Košutice visoke planine. (Nar. pjes. vuk. 4, 122).

d. *brdo u Srbiji u okrugu biogradskom.* M. Đ. Milićević, srb. 59.

KÒŠUTIN, *adj. koji pripada košuti.* — *Kod imena biļaka i mjesta.*

a. košutina brada, Gentiana lutea L., *neka biļka.* — *U Vukovu rječniku:* vide srčanik 1. *i otale u* B. Šulek, im. 165.

b. *kod mjesnijeh imena.*

a) Košutina Lokva, *voda u Srbiji u okrugu čačanskom.* M. Đ. Milićević, srb. 646.

b) Košutin Kamen, *mjesto u Srbiji u okrugu aleksinačkom.* Zabran u Košutinom Kamenu. Sr. nov. 1863. 450.

KÒŠUTKA, *f. dem.* 1. košuta. — *U dva pisca* XVIII *vijeka.* Dvi košutke dvojko žive. J. Kavańin 305b. Rosna, bosa oj košutko, kud si rosom putovala? M. Katančić 63.

KOŠUTNICA, *f. neka biļka, ne zna se koja.* Košutnica (Slav.) (? *i drugo nema).* B. Šulek, im. 165.

KÒŠUTNÎK, *m. mjesno ime.* — *Pominje se* XIV *vijeka.* Na Košutnikь. Spom. stoj. 25. (1827).

KÒŠUTŃÂK, *m. vidi u Vukovu rječniku:* mjesto (zagrađeno) gdje košute i jeleni stoje ‚der hirschgarten' ‚vivarium cervorum'. — *I kao mjesno ime u Srbiji: a) u Topčideru u Biogradu.* Tu *(u Topčideru)* u Košutńaku, pade od krvničke ruke 29 maja 1868 god. knez Mihailo M. Obrenović III. M. Đ. Milićević, srb. 41. — *b) u okrugu kragujevačkom.* Brdo za popašu kod Košutńaka. Sr. nov. 1867. 342.

KOŠUTOVINA, *f. neka biļka.* Košutovina, Erythronium dens canis L. (Pavić). B. Šulek, im. 165.

KÒŠUTOVO, *n. ime selu.* — *U spomeniku* XIV *vijeka.* Selo Košutovo. Svetostef. hris. 6. Ot Košutova. 6.

1. KÔT, *adv. kako (rel.), kaonoti.* — *Riječ je slovenska, ali se nalazi i u kajkavaca i u sjevernijeh čakavaca od* XV *vijeka.* — *Jamačno je okrńeno* koti, *a ovo će biti sažeto* kako ti. Kot rika, ne staje vrime brzo tekuć. M. Marulić 223. Ki god mladi ne ļubi jest kot prez voća dubi. P. Zoranić 44a. Od pušak grmilo, kot da nebo pada. P. Vitezović, odil. 4. Vidiš da kot mravi od svih stran nastoje turski na nas lavi. 18. Ki si vazdar branil susedstvo kot dom svoj. 36. Kad vaši kot lavi na grad navališe. M. Kuhačević 140. Črne oči kot trńula. Jačke. 5. Bela lica kot manduļa. 5. Ja ti kupim lipu kapu, kot ju imam sam. 11. Neg ženi se, mili, s kraļevoga dvora, a ja ću se roža, kot se budem mogla. 96. Svekrvice kot mila majčice. Nar. pjes. istr. 1, 33. Znutri je moj dragi kot jedna jelvica. 2, 88. Kôt ‚velut'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. IIftsg. 61.

2. KOT, *m. mačak.* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* котъ, *rus.* котъ, *češ. i poļ.* kot. — *Ista je osnova i u drugijem indoevropskijem jezicima u Evropi, isporedi lit.* kate, *mačka, stprus.* catto, *stgorńem.* chazza, *mačka, novogorńem.* kater, katze, *engl.* cat, *lat.* catus. *(novogrč.* κάτα *i* γάτα *jamačno je iz talijanskoga jezika).* — *Samo u rukopisu* XVI *vijeka pisanome crkvenijem jezikom.* I medvedь pojetь sebe vь službu kota... I kotь *(reče):* „...Azь že hrańu se myškami i malimy pticami'. Starine. 4, 71.

3. KÔT, kòta, *m. ono što se okoti, t. j. porod u životińa, pa se sa prezirańem kaže i o čeļadi.* — *isporedi* skot. — *Akc. je zabiļežen po Vuku, ali može biti da je isti kao u* skot. — *Nije ista riječ što* 2. kot *(premda je od istoga korijena), nego postaje od glagola* kotiti. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚die brut' ‚progenies', cf. skot, podsad, vriježa, nakot *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori). ima i u Stulićevu rječniku:* ‚partus (de brutis)', *te nije ista riječ, jer znači koćenje, i sam Stulli biļeži da je riječ ruska.* Viď'te zvijeri od planine zajedno s kotom letuštijeme. G. Palmotić 3, 151a. Izbode obotnicu i kot joj. S. Ļubiša, prič. 55. — Za ńim jata prokletoga kota. P. Petrović, gor. vijen. 1. Ne bojim se od vražjega kota. 20.

4. KÔT, kòta, *m. vidi* 1. kotac. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Osijeku.*

5. KÒT, *glas kojijem se tjeraju guske.* — *U Vukovu rječniku:* ‚ein wort gänse zu treiben' ‚vox pellentis anseres' [vide gus].

6. KÒT, kad mati ili ma ko drugi oblači dete, govori mu: ‚kòt! kòt!' da pruži ruke. Pop Živojin *iz Srbije.*

1. KÒTA, *f. bijelo odijelo od platna dugo do pasa s rukavima, što nose katolički misnici u crkvi kad nijesu u svečanom odijelu, pa i đakoni i klerici i prislužnici.* — *Tal.* cotta. — *isporedi* svrhkožnica, vrhkožnica. — *Od* XIV *vijeka po zapadnijem krajevima.* — *Nije isto što* košuļa *pod* c, *premda se gdjegdje ove dvije riječi pomiješaju, vidi na pr. u drugom primjeru.* Ima stati u kori s kotu... Ne unidi u kor prez kote. Kapt. seń. ark. 2, 80. Svita, ka se *(prije mise)* naj prvo oblači zove se košuļa ali kota. Naručn. 30a. Budi obučen u koti. B. Kašić, rit. 2. Misnik.. sedam vrst od svit obuče, t. j. kotu, ... naglavnik, ... košuļu ... F. Glavinić, cvit. 170a. Redovnik obučen u koti. M. Bijanković 25. Služiti ispovid brez duge haļine, brez kote. 53. Djakom obučenim u kotu. L. Torzić 176. Paka ga činiše obući u kotu i štolu. J. Banovac, pred. 31. Ima nositi svrhkožnicu iliti kanģu oli kotu. Ant. Kadčić 32. Imajući đačku košuļu (svrhukožnicu aliti kotu) na mišici live ruke. I. Velikanović, uput. 3, 161. Svećenik položit će na ńu *(trpezu)* uļe sveto. obuć će kotu i stolu. T. Ivanović 125. Zašto se kota zove vrhkožnica? M. Dragićević 62.

2. KOTA, *f. u narodnoj zagonetci našega vremena:* Zakokota kota sa visoka plota... *odgonetļaj: grmļavina.* Nar. zag. nov. 34. *isporedi* klota.

1. KÒTAC, kòca, *m. mjesto (jamačno isprva samo opleteno naokolo prućem) u kojemu se hrane domaće životińe. nije svuda posve isto značeńe: po Vuku je mala košara za jagńad i jarad; drugdje je mjesto za živad ili za svińe (vidi u rječnicima i u primjerima).* — *Riječ je praslavenska* (котьсь, *po svoj prilici dem.* kot, *isporedi* 4. kot, *češ.* kot), *isporedi stslov.* котьсь, *češ.* kotec, *košara, poļ.* kociec, *kokošińak.* — *Miklošić ispoređuje srlat.* cotta *i stgorńem.* chutti. — *Po primjerima u kojima se govori o pleteńu, i po riječi* kotarica, *kao da se kod korijena* kot *misli na pleteńe. isporedi* koš *i* košara. — *Između rječnika u Mikaļinu* (kotac, kokošńak ‚gallinarium, pullaris, cors'), *u Belinu* (kotac prašči ‚porcile, luogo dove si tengono i porci' ‚suile' 578a), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* kotec svinski ‚suile, hara'. 2. kotec za pitańe živadi ‚saginarium'), *u Jambrešićevu* (kotec ‚hara'), *u Voltigijinu* (‚porcile' ‚saustall'), *u Stulićevu* (‚gallinarium' *iz Mikaļina), u Vukovu* (‚ein kleiner stall, z. b. für lämmer, zieglein u. dgl.' ‚stabulum parvum').

Digitized by Google

a. *u pravom značenju.* A sada na konac sve zbiše đidije, kako mlad u kotac, turačke delije. Đ. Baraković, vil. 76. Nekoje kakti neme stvari v koše i kotce zapirati . . . P. Vitezović, kron. 82. Pleti kotac kako ti i otac. (D). Poslov. danič. Kano živina, zatvoren u jedan kotac. S. Margitić, fal. 194. Da u kotac tko zaviri, gdi sto svińa obnoć žmiri . . . V. Došen 209a. Nevjerni kotac. (Mnogo čeljadi u kući, osobito sitne đece). Nar. posl. vuk. 196. Pleti kotac đe ti i otac. ili: Pleti kotac kao ti i otac. (Radi i živi onako kao što ti je i otac). 249. ‚Kocem' zovu, đe svińe leže, i đe se svińe sagone; đeko reče i ‚svińećak'. *u Lici.* J. Bogdanović. Kotac, svińska staja. F. Kurelac, dom. živ. 41.

b. *metaforički, o tamnici.* Da slidim ńegov svet, kî mi j' većkrat daval ne bi se vikovnom sad u kocu kaljal. M. Kuhačević 77.

c. *vidi u Vukovu rječniku:* (u Srijemu) u barama zagrada u koju se riba hvata ‚art fischfang' ‚piscina'.

d. mjesto u vańskom mlinskom kotaču gdje se križi sastaju. U Posavini. F. Hefele.

e. Kotäc (kocâ) mjesto u ńivi među dvije hridi. Slovinac. 1880. 87.

f. *mjesno ime.* — XIV *vijeka.* U vojevodinь Kotьcь. Svetostef. hris. 12.

2. KOTAC, koca, *m. pastuh.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚copritore, stallone' ‚admissarius'. — *nepouzdano.*

KÒTÂČ, kotáča, *m. kolo, točak (osobito ako nije velik); zvrk, čigra, radiš.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* kòtâču, kòtâči. — *Riječ je slovenska, a upotrebljava se u Hrvatskoj i možebiti u Bosni (vidi* kotačina). — *Korijen je* kot, *isporedi novoslov.* kotati, *vaļati, rus.* катить *(može biti da bi trebalo pisati* o), *češ.* kotiti, *obaļivati, obarati, vidi i* kotrļati, koturati *itd.*

a. *u pravom značenju.* — *U Jambrešićevu rječniku:* ‚rotella' ‚rädchen', *i u Vukovu:* vide točak *s dodatkom da se govori u Hrvatskoj.*

b. *u drugom značenju.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kotač, cvrk, kotur z kojem se detca igraju ‚trochus', *i u Stulićevu:* v. zvrk *iz Bjelostjenčeva.*

KOTÀČIC, *m. dem.* kotač. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kotačic, koturak ‚rotula'. 2. kotačic štableni ‚taxillus', v. štabla. *Drugo značeńe ne znam što je; ne može biti kocka; vaļa da je što slično zvrku (isporedi sadašńu poznatu igru, franc.* roulette).

KOTÀČINA, *f.* glavina kod kotača. Nar. bl. mehm. beg kap. 192.

KOTAČITI SE, kotačim se, *impf. vaļati se, koturati se.* — *Samo u Voltigijinu rječniku:* ‚roteggiare, rotolare, voltolarsi' ‚rollen, wälzen, sich herumdrehen'.

KOTAKATI SE, kotačem se, *impf. igrati se kotačem (zvrkom).* — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku:* kotačem se, koturam se ‚ludo trocho'.

1. KOTÀLAC, kotàlca *i* kòtaoca, *m. kao mala jama pod grlom između kļučnijeh kosti.* — *isporedi* kotlac. — -l- *može ostati na kraju sloga ili se pretvoriti na* o: *u prvom slučaju akc. je u svijem padežima onaki kaki je u nom. sing., osim voc.:* kòtalče, kòtalci (?), *i gen. pl.* kòtalâcâ; *u drugome se slučaju mijeńa akc. u gen. sing. i ostaje ovaki u svijem padežima, osim nom. i acc. sing.* — *Miklošić* (etymol. wörterb. 135 *kod* kota-) *misli da je od iste osnove od koje je i* kotač; *ali se po samome značeńu vidi da je dem.* kotao. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚die höhlung des schlüsselbeins' ‚jugulum'). Kada pije vodu u maštrafi, vidi joj se niz bijelo grlce, dok joj voda u kotalac sađe. Nar. pjes. hörm. 1, 95. Nigda tebe prokazati neću, dok mi kuca u kotalcu duša. 1, 272. Ščepa onaj Švabin ražań s čevapom, pa ga obode Švabi u kotalac. M. Đ. Milićević, pomenik. 1, 77.

2. KOTÀLAC, kotàlca *i* kòtaoca, *m. na razboju, vidi dalje.* — *isporedi* kotlac. — *Oblici i akc. kao kod* 1. kotalac. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (u nitima, t. j. žica u srijedi za drugu zakopčana što se oko daske omota, i na čuvalduzu namakne, i obrkva načini). Kotàlac, kotàlca, na nitima ono između konaca od niti kroz koje se provlači osnova. U naše vrijeme u Stonu: ‚Uvela si mi žicu kroz niti ali nijesi kroz kotalac'. M. Milas.

3. KOTALAC, Kotalca *(ili* Kotaoca*), m. mjesno ime.* — *Po svoj prilici postaje kao* 1. kotalac. — XIV *vijeka.* Uzь Ibrь do Kotьlьca. Svetostef. hris. 8.

KÒTALI, *m. pl. vidi u Vukovu rječniku:* (u Boci) kamene ploče koje se meću povrh zida, da bi od ńega odbijale vodu koja kapļe sa streha. — *nepoznata postańa.*

KÒTAN, kòtna, *adj. postaje od* kotiti.

a. *vidi* skotan. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVII *vijeka.* Zemļa kotna zlijeh nakazni. Ġ. Palmotić 1, 3.

b. *plodan.* — *U naše vrijeme u Istri.* Kòtan ‚fecundus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. IIftsg. 20.

KÒTAO, kòtla, *m. veliki mjedeni (u naše vrijeme i gvozdeni) sud, u kojemu se voda grije ili se što kuha i vari (u osobitom značeńu: sud za pečeńe rakije).* — -o *stoji mj. ńegdašńega* l, *te se još u čakavaca govori* kotal, *a u kajkavaca* kotel. — *Akc. se mijeńa u voc.:* kòtle, kòtli *(ali* kòtlovi), *i u gen. pl.* kotâlâ, *a, ako se umeće* ov, kòtlôvâ. — *Riječ je praslavenska* (kotьlъ), *isporedi stslov.* kotьlъ, *rus.* котелъ, *češ.* kotel, *poļ.* kocieł, *a i lit.* katilas. — *Jamačno je riječ uzeta iz kojega germanskoga jezika, isporedi got.* katils, *stgrńem.* chezzil, *ngrńem.* kessel. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚aenum; cacabus; lebes'), *u Mikaļinu* (koto, kotal ‚ahenum, aenum, cacabus, lebes'), *u Belinu* (koto ‚caldaro, caldaia, vaso grande di rame da scaldar acqua o altro' ‚ahenum' 159a), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* kotel, kotov, bakrač ‚ahenum, lebes, aenus l. aenum, cucuma, cacabus'), *u Jambrešićevu* (kotel ‚lebes, ahenum'), *u Voltigijinu* (kotel *i* kotao ‚caldaja' ‚kessel'), *u Stulićevu* (kotao *i* kotal ‚ahenum, cachabus, caldarium, lebes'), *u Vukovu:* 1. ‚der kessel' ‚cacabus'. — 2. (u Crnoj Gori) rakijnski kotao, vide kazan; *u Daničićevu* (kotьlь ‚ahenum, judicium aquae bollentis').

a. *uopće. (Pušćam jej)* kotal i skrińu. Mon. croat. 102. (1466). I kotal na tle pal zazvoni još boļe. M. Marulić 254. Lisicu uhvati i ničtože ne wtvrъzi wtь ńe, nъ cêlu vьloži vъ kotьlь. Sredovj. lijek. jag. star. 10, 112. Od kojega *(mida)* boļe se kotli čine. F. Vrančić, živ. 35. Jedan dan izliše na ń jedan kotao vode gnusne. M. Orbin 25. Kotal pun uzdvignuvši velik uļa. F. Glavinić, cvit. 130b. Bi osuđen, da se baci u kotao pun vrilog uļa. E. Pavić, ogl. 470. Bacil ga u kotao vode vrile. M. Pavišić 28. Ali čovik sine s ovim kao lonac med kotlovim. V. Došen 34b. Bit stavļeni u jedan koto vrele vode. Đ. Bašić 164. A kod kuće kotao nastavi. M. A. Reļković, sat. G5a. Kotlovi olovom kipeći. J. Rajić, pouč. 1, 82. Kuvaj oboje u velikom kotlu

Digitized by Google

vode. Z. Orfelin, podr. 62. Naj bolje je u kotlovih kuvat. J. S. Reljković 60. Đe se svekri kotlom biju. Nar. pjes. vuk. 1, 306. Dadoše mu kotle grepsti. 1, 522. I tri kotla urde i surutke. 1, 528. Svaka baka pod svoj kotao pušo. Nar. posl. vuk. 276. Tako ne gorio kao kotao na ogań! 308. Teško loncu, kad se stane s kotlom igrati! 315. Uzvare pun kazan (ili veliki kotao) vode. Vuk, živ. 274. I zabadaše u sud ili u kotao ili u tavu ili u lonac, i što se god nabode na viljuške uzimaše sveštenik. Đ. Daničić, 1sam. 2, 14. Prije nego kotlovi vaši osjete toplotu od potpaljena drva. psal. 58, 9. Na vatri kljuka veliki kotao. S. Ljubiša, prip. 274. A van čeljad jadna nevesela lonce taru, a kotlove grebu. Osvetn. 1, 19. Kotlovi spadaju među robu željeznu. Zbornik zak. 1853. 1061.

b. *za pečeńe rakije.* Kotao rakijinski. Nar. prip. vuk.[2] 289. *vidi i u Vukovu rječniku.*

c. *vidi* mazija. — *U starijim spomenicima.* Sudьbi ine da nêstь za kotьlь ni ѡprave nikoje. Zak. duš. pam. šaf. 44. Dvorane vlastelьscii, ako učini koje zlo ѡtь ńihь, kto bude pronijarevičь, da ga ѡprave ѡčina družina porotomь. ako li jestь sebьrь, da hvati u kotlь. 44. Kotla arhanđelovêmь ljudemь da nêstь sь inêmi župljani, razvê među sobomь. Glasnik. 15, 308. — *Vaļa da i ovaj primjer amo pripada:* Osvobodi gospodstvo mi ljudi ѡdь vsêhь rabotь i podanьkь... i ѡdь gradozidanija i ѡdь kražde i ѡdь priselice i ѡdь kotla. Glasnik. 24, 271. (1388).

1. KÒTÂR, kotára, *m. naj češće znači: zemļe što su oko kakva grada ili sela i ńemu pripadaju, pa i uopće od prilike što i* župa, knežina. *uz to ima i drugo značeńe: granica, međa. ne zna se, koje je značeńe starije: po primjerima bi bilo prvo, ali po lat.* fines, *po našijem riječima* kraj, krajina, pokrajina, *moglo bi drugo značeńe biti starije. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing. i voc.:* kòtâre (kòtâru), kòtâri. — *Po svoj je prilici tuđa riječ, vidi što je kazano kod* 1. hatar *(što je jamačno ista riječ) čemu treba dodati da ima češ.* kotár *i* chotár. — *Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚territorium'), *u Mikaļinu* (kotar, hatar ‚territorium'), *u Belinu* (‚contado, propriamente il paese fuori della città soggetto al dominio d'essa' ‚ager' 221[a]; ‚territorio, il contenuto di dominio' ‚territorium' 729[b]), *u Bjelostjenčevu* (kotar, hatar, država, župa ‚territorium, districtus, universitas rerum inter fines cujusque civitatis l. regni; fines, limites'), *u Jambrešićevu* (‚territorium'), *u Voltiģijinu* (‚distretto, territorio' ‚gebiet, distrikt'), *u Stulićevu* (‚territorium, status, ager, dominium' *iz misala;* kotari ‚limites' *iz Habdelićeva), u Vukovu (vidi kod* e), *u Daničićevu* (kotarь ‚regio').

a. *zemļe (sa stanovnicima) što su okolo kakva grada ili sela i ńemu pripadaju.* Selo Velijake sь vsêmi kotari i mejami. Mon. serb. 225. (1395). Što su držali u kotaru konavaoskomь 284. (1419) *(može pripadati i pod* b). Polь župe Konavli sa svemь kotarѡmь. 307. (1420). Tko budu pošli u Dubrovnikь i u ńihь vladanье ili u ńihь kotarь. 369. (1432). Zemļe kotara našega na krajište ńihь kotara. 445. (1451). I*(z)* zemļe ka je u kotari poļički. Stat. poļ. ark. 5, 243. Sela koja imaju kotare svoje oddione i odtesite po granicah od inih seo. 5, 264. U vinodolskom kotari. Mon. croat. 55. (1428). V nebļuškom kotari. 69. (1447). Selo sa vsim kotarom i ovodom. 84. (1457). Meje i kotar rečenoga sela. 115. (1475). Mi ćemo učiniti priti našega kneza na kotare ńegove zemļe. Mirakuli. 138. Iže rimski kotar tariše. Š. Kožičić 17[b]. V Kanose grade kotara rezanskago. 24[a]. Pogibe Budim tvoj i ostali kotar vas. M. Vetranić 1, 56. Split i ńegov kotar i trogirsko misto. P. Hektorović 55. U kotaru grada našega Ribnika. Mon. croat. 263. (1569). Skupi se veliko mnoštvo muži i žena onoga grada i kotara. F. Vrančić, živ. 58. Kad s tobom kroz kotar šibenski putova. Đ. Baraković, vil. 291. Ter da grad i kotar k meni se obrati. jar. 58. I gradi i kotar. 79. Skupit čeļad od kotara. P. Kanavelić, iv. 111. Klis i Mosor ki tiskahu, naših djeda kotar veli. J. Kavańin 229[b]. S gradom Rijekom i ńezinim kotarom. Zbornik zak. 1, 20.

b. *odio u koji je razdijeļen koji kraj radi političke, sudbene itd. uprave; ovakovi je odio mańi nego* okrug, okružje, županija *itd., te odgovara* ‚podžupaniji, srezu' *itd., ńem.* bezirk, *tal.* distretto, *franc.* sous-préfecture. — *U naše vrijeme.* Kotar ‚bezirk' ‚distretto'. B. Petranović, ručn. knjiga. 28. Kotar za primańe u vojnike ‚assentirungsbezirk'. Jur. pol. terminol. 35. Kotar, podžupanija ‚bezirk'. 95. Naj nižje razdijeļeńe zemļe u političko-upravnom obziru jesu kotari. Zbornik zak. 1, 37. Kotarska oblast ima, ako su vjerovnici pripadnici istoga kotara . . . 1871. 209.

c. *granica, međa, vidi u Bjelostjenčevu i u Stulićevu rječniku.* Toj zemļi jest kotar od Hrasta vrhom po razliv niže prikrižija. Mon. croat. 57. (1433). Kotare polažem ‚fines pono, terminos constituo, terminis circumscribo', v. meja. I. Bjelostjenac, rječn. *kod* kotar.

d. kotar i pl. kotari, svako mjesto golo i prostrano, a ravno i kamenito: Doisto je čudo i golemo da bez rose može cvasti cvijeće po kotaru i kamenu ļutu (Bos. prijat. 2, 32?). Više takovih seoskih predjela po Dalmaciji zovu se ‚kotari'. M. Pavlinović.

e. *kao mjesno ime (u jednini i u množini).*

a) Kotar *i* Kotari, *često s pridjevom* ravni, *kraj blizu Zadra (uprav zemļe što su pripadale Zadru, vidi* a). — *Između rječnika u Vukovu* (Kotar, vide Kotari: u pjesmama se Kotar uzima i kao grad kakav: Bježi mlada bijelu Kotaru. — Kotaru se vrata otvorila, iz Kotara izišli svatovi; — Kotari ‚eine gegend in Dalmatien zwischen den flüssen Zrmańa und Krka, dem meere und dem gebiete Bukovica'. Kotari od sjevera graniče Zrmańom, od juga Krkom, od istoka Bukovicom a od zapada morem, cf. [Ravni Kotar], Kotar). I Zadar i Kotar ništare odlaga. Đ. Baraković, vil. 42. Gdi Zadar i Kotar pristupa medjaši. 60. Tijem vlasteli plemeniti čestitoga Zadra grada, kojijeh vlasti glasoviti grad se i Kotar vlada. P. Kanavelić, iv. 41. Pak porobi rvatsku državu, do Ļubļane Liku i Krbavu, do Neretve Župu i primorje, vas do mora Kotar i Zagorje. And. Kačić, razg. 203[b]. Stojan Janković osvoji vas Kotar. Norini 83. Pa odoše u ravne Kotare. Nar. pjes. vuk. 3, 106. Mene vale po ravnu Kotaru. 3, 107. Pod Kunarom u poļu Kotaru. 3, 108. Pozdravi mi od Kotára Janka. 3, 109. Jesi l' čuo latinsko primorje, kod primorja riščanske kotare? 3, 120. Jaši vranca, bježi u Kotare. 3, 127. Bježi mlada bijelu Kotaru. 3, 128. Začulo se u srpske Kotare. 3, 130. U primorju, u vlaškom Kotaru. 3, 147. Ja sam bio skoro u primorju, dolazio u vlaške Kotare. 3, 147. Sehir činit kamene Kotare. 3, 153. Okrenu ga kamenu Kotaru. 3, 153. Iz primorja iz kršnih Kotara. 3, 476. Tamo doļe u Kotaru ravnu. Nar. pjes. juk. 422. U miru potpisanu usred zadarskih Kotara g. 1669. M. Pavlinović, razg. 41.

Digitized by Google

b) u Hrvatskoj. aa) Kotar, *selo u županiji varaždinskoj.* Razdijel. 92. — *bb)* Kotari. *aaa) selo u županiji zagrebačkoj.* Razdijel. 81. — *bbb) pusta u županiji varaždinskoj.* Razdijel. 99.

2. KÒTAR, *m. kao plot oko stoga (sijena) za obranu od stada. — Po akcentu nije ista riječ što* 1. kotar, *premda bi se moglo pomisliti na značeńe pod* o *u ove riječi; vaļa da je u svezi s* kotarica. — *U Vukovu rječniku:* ‚der zaun um den heuschober (um das vieh abzuhalten)' ‚sepimentum circa metam foeni'.

3. KOTAR, *m. mjesto ograđeno pod zemļom za hraněńe povrća ili za prebivańe. — U Bjelostjenčevu rječniku:* kotar, ili jama pod zemļum za občuvańe povrteļa čez zimu ‚fossa, scrobs, testudo subterranea pro conservandis hortensibus, caellarium rerum hortensium, conserva subterranea etc.'; kotar na spodobu hiže pod zemļum za prebivališće ‚catogeum'.

KOTÁRAC, Kotárca, *m. vidi* Kotaranin. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Vukovu (uz* Kotaranin). Jer Kotarci prije toga u Zadar se zatvoriše. P. Kanavelić, iv. 133. Dostigoše Kotarce. P. Vitezović, kron. 202. Dalmatini gorńi udariše na Liburneže Kotarce, kojizim grad Promin osvojiše. And. Kačić, razg. 5. Al' ne gleda Kotarac-Jovane. Nar. pjes. vuk. 3, 287. S treće strane Kotarac-Jovane. 3, 290.

KOTÀRAČA, *f. vidi u Vukovu rječniku:* put kroz koji protječe voda iz kakve lokve ‚der abfluss' ‚emissarium' *s dodatkom da se govori u Grbļu.*

KOTARANA, *f.* vavoļak od orahove lupine (zelene) i brašna, čim se ribe truju. Čalić u Slavoniji. D. Hirc.

KOTÁRANIN, kotáranina, *m. čovjek iz kotara. — Množina:* kotárani. — *Od* XVIII *vijeka (vidi kod* b), *a između rječnika u Vukovu* (čovjek iz Kotara).

a. *vidi* 1. kotar, a, b. Kotaranin ‚bezirksinsass'. Jur. pol. terminol. 96.

b. *vidi* Kotar *i* Kotari *kod* 1. kotar, e, *a). — isporedi* Kotarac. Tebe štuju Kotarani. P. Knežević, pism. 113. I sa ńime dv'je hiļade vojske Kotarana na glasu junaka. Nar. pjes. vuk. 3, 112. Za ńim idu mladi Kotarani. 3, 114.

KOTÀRÂNKA, *f. žensko čeļade iz Kotara, isporedi* kotaranin, b. — *U naše vrijeme u Lici, gdje se govori i* Kotàrânkińa. J. Bogdanović.

KOTÀRÂNKIŃA, *f. vidi* Kotaranka.

KOTARÈSA, *f. vidi u Vukovu rječniku:* u pripovijeci: ‚Sedi, bako, u kotaresa, da te vučem na nebesa'. — *Načińeno za šalu od* kotarica *prema* nebesa.

KOTÁRI, *vidi* 1. kotar, e, *a).*

KÒTARICA, *f. ńešto spleteno od lozova ili drugoga pruća kao sud, u čemu se nose ili hrane stvari krupne (n. p. voće, hļeb, riba itd. pa i kameńe, zemļa, pijesak). može imati različite oblike i veličine, može biti s poklopcem, s jednijem ili s dva drška itd. — isporedi* koš, košic, košara *itd. — Nejasna postańa: korijen* kot *mogao bi značiti plesti (kao i* koš), *isporedi* 2. kotar, *ali ne znam, kako bi došao do toga značeńa; ili je isti korijen kao kod* kotur *itd., te je riječ* kotarica *postala po tome što su koševi naj češće obli? — Od* XVIII *vijeka po istočnijem krajevima, a između rječnika u Vukovu* (‚der korb' ‚corbis'). Grozdije nose u kotarica na magarci mnogo. Glasnik. 31, 299. (1704). Jedan put uzamši kotaricu ozgor zatvorenu i povezanu, izajde š ńome na vašar. Đ. Rapić 299. Hvaļene jagode, prazne kotarice. Nar. posl. vuk. 341. Pa im onda priveže za noge veliku kotaricu. Nar. prip. vuk. 200. Koliko kotarica nakupiste? Vuk, mat. 16, 9. U narodu našemu svaki čoek zna kotaricu oplesti. poslov. 174. Kotaricu prijesnijeh hļebova. Đ. Daničić, 3mojs. 8, 2. Uzmi stare kotarice od bele loze. P. Bolić, vinod. 1, 138. Nosi na trg kotaricu s ribama. Bos. vila. 1886. 56.

KOTARICE, *f. pl. ime selu u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdijel. 96.

KÒTARIČICA, *f. dem.* kotarica. — *U Vukovu rječniku:* ‚das kórbchen' ‚corbula'.

1. KOTÀRINA, *f.* ograđeno mjesto, u kome su sadjevena sijena. u Lici. V. Arsenijević. ‚Ograđeno mjesto blizu kuće ili štalo, gdje ļudi deđu stogove sijena, slame, bujadi, crńušine, zovu ‚kotarinom'. ‚Đe je kotarina, tu je i blago'. ‚U koga e kotarina u toga e i ambar'. ‚Đe bi on živio, kad ni kotarine nema'. J. Bogdanović. Sví stogovi od slame i sijena zajedno se ograde plotom i to se zove kotarina; a čini mi se, da se tako zove i ona ograda mala, u koju se oko stožine moće pļeva, dočim se ozgo sađone slama. M. Medić. Kotarina, vijenac ispod kupa sijena. u Hercegovini. F. Hefele. — *isporedi* 2. kotar.

2. KOTÀRINA, *f. ńekakav porez, vidi* kotarnica. — *Ovoga vijeka.* A da ne daje više ni arača ni čibuka ni ženidbine ni kotarine. Nov. sr. 1835. 35.

KOTARITI SE, kotarim se, *impf. graničiti, međiti.* — *vidi* 1. kotar, c. — XVI *vijeka.* Jedna ta zemļa kotari se zemļum Šebestijana Županića. Mon. croat. 286. (1556).

1. KÒTÂRKA, *f. vidi u Vukovu rječniku:* kao ambar ‚art scheuer' ‚horrei genus' *s dodatkom da se govori u Banatu. — isporedi* 2. kotar.

2. KÒTÂRKA, *f. žensko čeļade iz Kotara. — isporedi* Kotaranka *i* Kotarankińa. — *Od* XVIII *vijeka.* Jer jim ne da robiti Kotare . . . ni ļubiti Kotarke divojke. And. Kačić, razg. 27b. Tamo ti je razabrati stasitu Podgorku od nađinđerene Kotarke. M. Pavlinović, razl. spisi. 66.

3. KÒTÂRKA, *f.* Melanocorypha calandra Boie, *ševa, čevrļuga.* G. Kolombatović. progr. spal. 1880. *vidi* S. Brusina, ptice hrv.-srp. (nastavak). 25b.

KÒTÂRKIŃA, *f. vidi* Kotarskińa.

1. KÒTÂRNICA, *f. vidi u Vukovu rječniku:* (u Srbiji) novci što su se plaćali spahijama u ime desetka od sijena ‚der heuzehnte' ‚decumae foeni'. — *isporedi* 2. kotarina.

2. KOTARNICA, *f. žensko čeļade iz istoga kotara. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Er ńihova kotarnica sveta Pavla u skrovišće loži grajsko utočišće. J. Kavańin 308b.

KÒTÂRSKÎ, *adj. koji pripada kotaru ili kotarima (vidi* 1. kotar). — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (kotarski, granični, krajinski ‚limitaneus', kakti kotarski ali krajinski junaki ‚milites limitanei'), *u Voltigijinu* (territoriale, distrettuale' ‚zum gebiete gehörig'), *u Stulićevu* (‚ad territorium spectans' *iz Bjelostjenčeva), u Daničićevu:* kotarьskyj ‚publicus (ut videtur)'. — *Dolazi u osobitijem značeńima.*

a. *u naj starijem primjeru, o pismu za dug, i vaļa da znači koji je načińen pred cijelijem kotarom ili je potvrđen od kotara, dakle od prilike: javni* (‚publicus', *ovako misli i Daničić).* Pokazuje knigu kotarsku na Miltoša, jerь mu je dlьžanь. Spom. sr. 1, 136. (1416).

Digitized by Google

b. *u naše vrijeme često prema* 1. kotar, b. Kotarski načelnik ‚bezirks-chef'. Jur. pol. terminol. 95. Kotarska oblast ‚bezirks-behörde'. 95. Kotarski sud ‚bezirks-gericht'. 96. Kotarski sudac, sudija ‚bezirks-richter'. 96. Kotarski odbor ‚bezirksausschuss'. 96. Kotarski sud ‚bezirksgericht' ‚giudizio distrettuale'. B. Petranović, ručn. knig. 88.

c. *nije mi jasno u ova dva primjera.* Još kotarski gdi vitezi Buć, Bižanti . . . J. Kavanin 131a. Jero na čast sijeda kotarskoga bi uznešen. 132b.

d. *vidi* 1. kotar, e, *a).* Spustiše se u polje kotarsko. Nar. pjes. vuk. 3, 112. Ni od naših kotarskih serdara. 3, 329.

KOTARSKIŃA, *f. vidi* 2. Kotarka. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka, gdje može biti da s stoji samo grješkom.* Robi sola i varoše bile, tako kažu Kotarskiňe vile. And. Kačić, razg. 249a.

KOTECOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Šem. prav. 1878. 50.

KOTEGE, *f. pl. ime selu u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 74.

KOTEL, *m.(?), ili* KOTELA, *f.(?), ime nekakvu brdu, ili može biti* Kotlje Brdo, *mjesno ime.* — *Na jednom mjestu* XV *vijeka.* Ki vinograd jest u Koteli brdi. Mon. croat. 114. (1475).

KOTERI, *pron. interrog. i relat. vidi* koji. — *isporedi* kotori. — *Riječ je praslavenska:* koteryj i kotoryj, *isporedi stslov.* koteryj, kotoryj, *rus.* который, *češ.* který, *pol.* ktory. *Jamačno u praslavenskom jeziku nije značilo isprva isto što* koji (‚quis') *nego:* koji od dvojice (‚uter'); *ali je sad u svijem slavenskijem jezicima (već i u stslovenskom), osim našega i bugarskoga, zamijenilo posve* koji *(vidi).* — *Riječ je indoevropska* (quoteros *u drugome, starijemu značeňu), isporedi lit.* katras, *snskr.* katara, *grč.* πότερος, πότερος, *lat.* uter, *got.* hvathar, *stgorňem.* hwedar. — *Indoevropski nastavak* ter *u slavenskijem jezicima može se mijeňati i na* tor, *isporedi* utorak *(pa i* četvero, četvoro *itd.).* — *U našemu jeziku samo u sjeverozapadnijem krajevima, i po svoj prilici sad rjeđe nego prije.* — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚quis, quae, quod'), *u Voltiǵijinu* (‚chi, qualunque, il quale' ‚wer, welcher'), *u Stulićevu* (‚quis, quae, quod' *iz Habdelićeva).* Tvoj brat koterêmu si obêćal čast obrêsti. Pril. jag. ark. 9, 126. (1468). Dêlovanja, kotora potrêbno jes imiti. Š. Budinić, sum. 88a. Uvrêdjenja kotera nam učinio jest. 142a. I pred kotere dojde ove naš list. Mon. croat. 290. (1588). U onoj dakle toliko presvete ļubavi slatkosti, koterom tada po vustih Božjih složeni jeste. F. Glavinić, svitl. 133. Radovana Mrkšića koteroga ste nam dali na našu viru. Starine. 11, 85. *(u Dubici). (oko* 1648). Is koterih listov hoćote razumiti. 106. (1662). — *Dodaje se i* god *itd.* — *između rječnika u Bjelostjenčevu* (koteri goder, kotera god, kotero god ‚quicunque') *i u Stulićevu* (koteri goder ‚quicunque' *iz Habdelićeva).* Koteri god ima dio nauka. Š. Budinić, sum. 57a.

KOTEŠICA, *f. ime selu u Srbiji u okrugu valjevskom.* K. Jovanović 100.

KOTEZI, Kotega, *m. pl. mjesno ime.* — *isporedi* Kotege.

a. *seoce u Dalmaciji u kotaru dubrovačkome. (pisano* Kotesi) Schem. ragus. 1876. 88. — *Pominje se od* XIV *vijeka, vidi u Daničićevu rječniku:* Kotezi, selo koje je kralj bosanski Ostoja dao Dubrovčanima. M(on. serb). 234. (1399).

b. *selo u Hercegovini (u Popovu polju).* Statist. bosn. 118.

KÒTI, *adv. vidi* 1. kot. — *U naše vrijeme u Istri.* Kôti ‚velut'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 11ftag. 61.

KÒTICA, *f. vidi* kotilica. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚animal foetans', *gdje nije dobro tumačeno.*

KOTIČ, *m. ime planini.* — *U pjesmama crnogorskijem našega vremena.* Ajte š ńima u Kotič-planinu. Nar. pjes. vuk. 5, 382. Odasla ih Kotiča planini. 5, 248.

KOTIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Nikodije Kotić. Rat. 138.

KÒTIGA, *f. nekakvo odijelo (jeli svagda od kože?).* — -i- *stoji mj. ńegdašńega* y. — *Od srlat.* cotuca, *a ovo je po svoj prilici od nepoznate germanske riječi, isporedi stgorňem.* chozza (Miklošić). — *U stslovenskom jeziku i još u naše vrijeme kod čakavaca u Istri, a između rječnika u Daničićevu* (kotyga ‚vestis'). Ωtloži kožnyje kotigy. Glasnik. 11, 117. Podšav na kotizi. u Nar. pjes. istr. 4, 17. *vidi* kotižica. Kòtiga (i dem.: kotižica), duga doňa haļina od kože *(sic)* od grla do peta, kao košuļa. preko ńe se oblače druge haļine. u Fužini. F. Rački. *(zabilježio Daničić).*

KÒTILICA, *f. domaća životińa koja mnogo mladijeh koti.* — *U naše vrijeme.* ‚U ńega e prasica prave pasmine, a kotilica čemu kraja nije'. *u Lici.* J. Bogdanović. — *U Dubrovniku o mački.* P. Budmani.

KÒTILO, *n. mjesto gdje se koja živinčad kote.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚locus foetandi') *i u Vukovu (vidi na kraju).* Kotilo, log u kom se živine kote. M. Pavlinović. — *U prenesenom smislu: o čeļadetu s prezirańem.* — *U Vukovu rječniku:* mjesto gdje se ko okotio ‚geburtsort (schimpflich)' ‚locus natalis'.

KÒTIĻA, *f. žensko živinče što je nedavno okotilo.* — *isporedi* rodiļa. — *U jednoga pisca našega vremena.* Drskom rukom maša se mladoga mečeta ispod razjarene kotiļe. M. P. Šapčanin 1, 120.

KOTÌĻATI, kotiļâm, *impf. micati, stresati, potresati.* — *Vaļa da je srodno s* koturati *i* kotrļati. — *U Stulićevu rječniku:* ‚quassare, concutere, agitare, commovere'. — *Sa* se, *refleksivno, i u prenesenom smislu: mučiti se, ne imati mira, naprezati se.* — *U Stulićevu rječniku:* sese agitare, multa agere, movere multa animo et corpore'. — *Kao refleksivni glagol i sad se čuje u Dubrovniku.* P. Budmani.

KOTIĻKO, *m. ime muško.* — *Mj.* -i- *prije je bilo* y. — *Na jednom mjestu* XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Kotyļko). Nêgoslavь, Dragošь, Kotyļko, Rajko. Mon. serb. 97. (1330). — *U istom spomeniku ima varijanta* Kotiļković *(Kotiļkov sin).* Nêgoslavь i Dragošь Kotiļkovićь i Rajko. Deč. hris. 60.

KOTIĻKOVIĆ, *m. vidi kod* Kotiļko.

KOTIRÍKATI, kotirîčêm, *impf.* glas u jarebica, n. p. jarebice kotiriču. J. Grupković.

KOTIŠINA, *f. ime selu u Dalmaciji u kotaru makaranskom.* Repert. dalm. 1872. 19. — *Pominje se od* XV *vijeka; između rječnika u Daničićevu.* I selo Kotišinu . . . i selo Makarь . . . i selo Bastь . . . Mon. serb. 378. (1434). U Kotišini. And. Kačić, kor. 469. Iz Kotišine. Norini 77.

KÒTÎŠTE, *n. vidi* kotilo. — *U Stulićevu rječ-*

Digitized by Google

niku: ‚locus foetandi'. Kotišto ili kotilo mačje. F. Kurelac, dom. živ. 50.

KOTIŠTINA, *f. na jednom mjestu* XVIII *vijeka kao da je isto što* 3. kot *(o čeladi)*. Neumrl je s neba sišo . . . i veseo je na smrt išo, da od sužanstva djavolskoga nas izbavi, i Abrahe sinu neka shrani kotištinu . . . J. Kavanin 14b.

1. KÒTITI, kòtîm, *impf. rađati, ali samo o mački, pa poznije i o drugijem životinjama (naš narod obično kaže samo o mački i o kučki, kao o nekorisnijem životinjama, a za korisne domaće životine upotrebljava osobite riječi, vidi* teliti se, jańiti se *itd.; ali se opet gdjegdje, n. p. u Dubrovniku, u samome gradu, kaže o svakoj životińi). — Riječ je praslavenska (u refleksivnom obliku), pa i u ostalijem slavenskijem jezicima ne upotrebljava se samo za mačku, isporedi rus.* котиться, *češ.* kotiti se, *pol.* kocić się. — *Postaje od* 2. kot.

1. *aktivno. — Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚partorire, inteso degl' animali' ‚pario' 544a), *u Stulićevu*: ‚foetare (de brutis'); *u Vukovu*: ‚werfen (von der hündin, katze)' ‚pario'. Što hrtica koti, sve zece tjera. M. Držić 307. I tolikrat ovce bijele jagančiće kote svoje. I. Gundulić 318. Mačka kučke ne koti. (Z). Što mačka koti, miše lovi. (Z). Poslov. danič. Što mačka koti, sve miše lovi. Nar. posl. vuk. 357. — *U metaforičkom smislu.* Po nenavidosti se daju mlađemu zli nagovori suprot starim i roditeļi . . . i ostala mnoga zla koti ova prokleta matica. F. Lastrić, ned. 110. Zmija ova blago svita, koju kote kriva mita . . . V. Došen 63b.

2. *sa* se.

a. *refleksivno, isto je značeńe kao kod* 1, *ali nije prelazno. — U Vukovu rječniku*: ‚werfen' ‚pario'.

b. *pasivno, rađati se (svagda s prezirańem, i ako nije o životińama riječ). — Između rječnika u Bjelostjenčevu*: kotim se, v. okotivam se *(ove riječi nema), i u Stulićevu*: v. zakotiti se.

a) u pravom smislu. Sve što pliva, sve što plazi, što se koti od gńilada. J. Kavanin 21b. U dubravah tih kotu se *(medvedi)*. 292b. Da se toti skot od zmija trovnih koti. 331a. Gdi se kote čarvi prosti. 409b.

b) u metaforičkom smislu. Ovo gnijezdo u komu se kote i legu nevoļe, tuge . . . B. Zuzeri 167. To su grijesi duhovni, u duhu se kote, hrane. A. Kalić 107. Nepravica, sebiradnost kote se iz žestoke žeđe za dobićom. M. Pavlinović, rad. 115.

c) u prenesenom smislu, o travurini. Ko ono uz travu pitomu, slatku, liječnu, koti se trava divļa, grka . . . A. Kalić 158.

2. KOTITI, kotim, *impf. gojiti, hraniti. — U Voltigijinu rječniku*: ‚coltivare, nodrire' ‚pflegen, nähren'. — *Sasma nepouzdano.*

KOTIŽAR, *m. vidi* kožuhar. — *Postaje od* kotiga. — *Samo u Vrančićevu rječniku*: ‚pellio'.

KOTIŽICA, *f. dem.* kotiga. — *U naše vrijeme u Istri.* Daj ti meni kiticu, ja tebi kotižicu. Nar. pjes. istr. 4, 17.

KOTKA, *f. mačka. — Riječ je praslavenska (vidi i* 2. kot), *isporedi stslov.* котька, *pol.* kotka *(oblici češ.* kočka *i rus.* кошка *vaļa da su deminutivi). — Samo u knigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Stulićevu* (v. mačka). I myše i kotьke. Zborn. drag. sreć. 17. Vraždujet se jakože i mišь kodkoju *(sic)*. Stefanit. star. 2, 290.

KÒTKÂŃE, *n. djelo kojijem se kotka.* Pop Živojin *iz Srbije.*

KÒTKATI, kòtkâm, *impf.* govoriti kòt! kòt! Pop Živojin *iz Srbije.*

1. KÒTLA, *f. vidi* kotļa. — *U Vukovu rječniku*: (u gorńem primorju) kao što je u pluga cimer, tako je u rala kotla: samo što je ona od drveta, i nije odozdo provučena kroz lemeš, nego kroz ralicu pred ńim.

2. KÒTLA, *n. pl. mjesno ime.* Otale u pokos na Kotla. S. Ļubiša, prič. 133.

1. KÒTLAC, kotlàca, *m. vidi* 1. kotalac. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.*: kòtlače(?), kòtlaci *(ovo je prema sličnijem riječima* kozlac, loznac, mrtvac; *u Vuka nije zabiļežen za gen. sing. drugi akc. nego je u nom. sing.; ali i Daničić meće ovu riječ među onake, vidi* Glasnik. 8, 20). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu*: vide (1. *i* 2.) kotalac. — Pa opali pušku i Turčina zgodi posred kotlaca. M. Đ. Milićević, pomenik. 3, 375. ‚Od velike muke već mi je duša došla pod kotlac'. ‚Eno vidi kako mu u kotlacu bije, taj neće dugo'. J. Bogdanović.

2. KÒTLAC, kotlàca, *m. vidi* 2. kotalac. — *Radi akcenta vidi* 1. kotlac. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (vidi kod* 1. kotlac). U nitima ono mjesto kroz koje žica prolazi zovu ‚kotlacem'. J. Bogdanović. ‚Kotlac se iskotlio, treba ga nakotliti'. u Dobroselu. M. Medić. Kotlac, kuda se niti provlače u tari, kada se uvlači. u Lici. F. Hefele.

KÒTLAČA, *f. kotao od gvožđa. — U Vukovu rječniku*: vide gvozdeńak (kotao). — *Može biti da nije dobro zabiļežen akc. i da treba čitati* kòtlača.

KÒTLÂJIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme u Užicu u Srbiji.* Ļ. Stojanović.

KÒTLANICA, *f.* na što se nastavļaju kotlovi nad vatru t. j. na sošici (kad nema veriga ili je vatra na poļu).

KÒTLÂR, kotlára, *m. čovjek koji po svom zanatu čini kotlove, pa, u širem smislu, i koji uopće kuje mjed. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.*: kòtlâru (kòtlâre), kòtlâri. — *Može biti riječ praslavenska, isporedi češ.* kotlář, *pol.* kotlarz. — *U našemu se jeziku javļa od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kotlar, koji kotle čini ‚faber aerarius') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (‚caldaraio, quelli che fa caldaje o altri vasi di rame' ‚aerarius' 159a), *u Bjelostjenčevu* (‚ahenarius, aerarius, faber cuprarius'), *u Jambrešićevu* (‚cuprarius, faber'), *u Voltigijinu* (‚calderajo' ‚kesselmacher'), *u Stulićevu* (‚faber aerarius'), *u Vukovu* (‚der kesselschmied' ‚ahenarius'). Boļe bi mi bilo poginuti nego dati kćer kotlaru. S. Ļubiša, prip. 44. Kotlar ‚kupferschmied'. Zbornik zak. 2, 297.

KOTLÁREV, *adj. koji pripada kotlaru. — isporedi* kotlarov. — *U Vukovu rječniku*: ‚des kesslers' ‚ahenarii'.

KOTLAREVAC, Kotlarevca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Niva u Kotlarevcu. Sr. nov. 1872. 596.

KOTLÀRICA, *f.* žena kotlareva. ‚Ako smjeraš kota' u prilici uzeti, s kotlaricom se pogađaj, a ne s kotlarom, jer je on tvrd ka' i kamen'. J. Bogdanović.

KÒTLARINA, *f. vidi* ispek. U Lici se dava litra rakije od kotla rakijskoga onome čiji je kotao, i to je kotlarina. u Dobroselu. M. Medić.

KOTLÁROV, *adj. vidi* kotlarev. — *U Vukovu rječniku.*

Digitized by Google

KOTLAVA, *f. ime kravi.* Krupa, Bosna. D. Hirc.

1. KOTLENICA, *f. mali kotao. — U Belinu rječniku:* ‚caldarino da cuocere' ‚lebes', *i u Voltiǵijinu:* ‚caldarino' ‚ein kleiner kessel'.

2. KOTLENICA, *f.* u Neretvi drvo nad vatrom o koje se vješaju sudi i koje se može vrtjeti lijevo i desno. isporedi ‚čekrk'. J. Grupković. — *Kao da je slično značeńe i u Stulićevu rječniku* (v. kotlinište), *ali Stulli piše da je tako našao u Belinu rječniku, a u ovome je drukčije (vidi* 1. kotlenica). *s toga je nepouzdano.*

KOTLENICE, *f. pl. ime selu u Dalmaciji u okrugu spļetskom.* Repert. dalm. 1872. 32.

KOTLENIČICA, *f. dem.* 1. kotlenica. — *U Belinu rječniku:* ‚caldarinetto piccolo' ‚lebes parvus' 159a, *i u Stulićevu uz* kotlić.

KÒTLENÎK, *m. vidi u Vukovu rječniku:* planina u Srbiji [u okrugu kragujevačkom], *i u* M. Đ. Milićević, srb. 226.

KOTLENKA, *f.* prostor kamo se kotao namješćuje. u Sisku. F. Hefele.

KÒTLI, Kotála, *m. pl. mjesno ime.* Mi smo s Božijom pomoću i sa g. Milošem ńima put presekli na Drini na Kotlima. Protokol. pis. pr. M. Nenadovića. 137.

KÒTLIĆ, *m. dem.* kotao. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kòtlîčâ. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kotlić, mali koto ‚lebes'), *u Belinu* (‚caldarino da cuocere' ‚lebes' 159a), *u Bjelostjenčevu* (kotlić, bakračić, tengerica ‚lebes parvus'), *u Stulićevu* (‚exiguum ahenum'), *u Vukovu* (dim. v. kotao). Šupaļ kotlić i buklija *(poslovica)* ‚massaritia poco buona' ‚vilis suppellex'. A. d. Bella, rječ. 465a. Kosić je donesal kotlić, kobac je donesal drobac, šoja je donesla loja. Nar. pjes. istr. 4, 8. Nastavi kotlić na vatru. Nar. prip. bos. 1, 113. Načinićeš mu lonce za pepeo i lopatice i kotliće. Đ. Daničić, 2mojs. 27, 3. Bakarni kotlići. P. Bolić, vinodjel. 64. *U prenesenom smislu,* naj dublje mjesto u koritu vode. Pasjan u Hrvatskoj. D. Hirc.

KÒTLINA, *f. augm.* kotao. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kòtlînâ. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚caldarone' ‚ahenum ingens' 159a), *u Voltiǵijinu* (‚calderone' ‚ein grosser kessel'), *u Stulićevu* (‚ingens ahenum'), *u Vukovu* (augm. v. kotao).

a. *u pravom smislu.* Zašto mu niku kotlinu ukova. F. Glavinić, cvit. 271b.

b. *u prenesenom smislu, kao dolina ili drukčije mjesto, koje je okoļeno svuda planinama, ako je duboko, a nije vrlo široko. — isporedi* ponikva. — *U naše vrijeme.* Do ždrela mlavskog čini golemu planinsku kotlinu, zatvorenu od sviju strana neprolaznim planinama. Glasnik. 43, 270. *(Beļanica)* pada sasvim okomice u duboku no malenu kotlinu. 279. *i u Šulekovu rječniku:* ‚bergkessel'. — *vidi i* Kotline.

KÒTLINE, *f. pl. mjesno ime, vidi* kotlina, b.

a. *u Slavoniji ime šumi.* D. Hirc.

b. *u Srbiji.* Ima narodnih priča kako su Maǵari zaptivali vodu Kotline u Mačvi. Nar. prip. vil. 1868. 502. — *mjesto u okrugu vaļevskom.* Ńiva u Kotlina. Sr. nov. 1861. 56.

KOTLINIŠTE, *n. u Stulićevu rječniku:* ‚luogo da metter caldaje per cuocere' ‚cortinale'. *(nije jednako tumačeńe u talijanskom kao u latinskom jeziku). — nepouzdano.*

KOTLIŠĆE, *n. mjesno ime.* Livade u Vidovcu kod Varaždina. D. Hirc.

KÒTLITI, kòtlîm, *impf. prekinutu žicu opet u kotlac uvlačiti. — U naše vrijeme u Lici.* ‚Ēno vidi! ne zna i ne umije žice kotliti'. ‚Što ona zna što e to kotleńe *(griješkom mj.* kotļeńe) ka i žaba u šetńu'. J. Bogdanović.

KOTLÒKRP, *m. čovjek koji krpi kotlove. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚der kesselflicker' ‚ahenorum refector'). Friulski kotlokrpi. M. Pavlinović, razl. spisi. 310. *(Kotao)* na popravļańe kotlokrpu odnijeti. V. Bogišić, zborn. 66.

KOTLÒKRPA, *m.* kotlokrp. u Bačkoj. V. Arsenijević. Kotlòkrpa, vidi krpikotle. M. Medić.

KOTLÒKRPOV, *adj. koji pripada kotlokrpu. — U narodnoj zagoneci našega vremena i otale u Vukovu rječniku:* ‚kesselflickers-' ‚refectoris ahenorum' *s primjerom:* Nazimac kus kopa bus pod kotlokrpovom kućom (ovo je nekakva zagonetka, ali ne znam šta znači). *U* Nar. zag. nov. *ima odgonetļaj* krtica *na str.* 105, *a* svilena buba *na str.* 201.

KOTLONOSKI, *adj. nejasna riječ (može biti da nije dobro naštampana) na jednom mjestu* XVIII *vijeka. (Vještice)* jašeć na trsti i na soske već ne odlijeta'u kroz prozore te kopite kotlonoske na šumišća gdi se sbore. J. Kavańin 451b.

KOTLÒNOŠE, kotlònôšâ, *f. pl. u Vukovu rječniku:* prvo ospice koje se pojave u kakvome mjestu. Kažu da se kotlonoše lasno prebolijevaju, i slabo ko umire od ńih. cf. potraguše.

KOTLOVI, *m. pl. ime zaseoku u Srbiji u okrugu užičkome.* K. Jovanović 154.

KÒTLOVINA, *f. ono (mjed, bakar) oda šta se čine kotlovi. — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (kotlovina, bakar ‚cuprum'), *u Voltiǵijinu* (‚rame' ‚kupfer'), *u Stulićevu* (‚aes' *iz Habdelićeva).* Bakar se kaže u Dalmaciji kotlovina. Đ. Popović, poznav. robe. 141. ‚U mom je šparketu kota od kotlovine, a u tvom od lima'. *u Lici.* J. Bogdanović.

KOTLUJEVAC, Kotlujevca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu crnoriječkom.* Ńiva u Kotlujevcu. Sr. nov. 1869. 104.

KÒTLUŠA, *f. vidi u Vukovu rječniku:* (u Imoskome, a u Sińu ‚bakra', u primorju ‚lopiža') zemļan sud koji se nastavļa na vatru kao kotao ‚art irdenes geschirr' ‚vas quoddam fictile'. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kòtlûšâ. — *U naše vrijeme.* Ako stijena kotluši, jao kotluši! ako kotluša stijeni, jao kotluši! Nar. posl. vuk. 8. Svaka baba pod svoju kotlušu potiče. Nar. blag. mehm. beg kap. 223. Ustakoh mu kotlušu. Bos. vila. 1887. 90.

KÒTĻA, *f. vidi u Vukovu rječniku:* (u Hrvatskoj) od drveta što se pred cimerom od one daske na koju se natiče lemeš provuče gore kroz gredeļ (kao i cimer). cf. kotla.

KOTĻENIK, *m. vidi u Daničićevu rječniku:* Kotьlênikъ, planina koja se i sada zove Kotlenik u Srbiji: Žiči je kraļ Stefan Prvovjenčani dao paše ‚po onê srênê Kotlênika'. M(on. serb). 12. (1222—1228). — *Vaļa da je* Kotlenik *po istočnom govoru.*

KÒTĻÊŃE, *n. djelo kojijem se kotli.* J. Bogdanović. — *vidi kod* kotliti.

KOTĻINA, *f. ime mjestima u Srbiji. a) u okrugu užičkom.* Ńiva u Kotļini. Sr. nov. 1874. 192. — *b) u okrugu vaļevskom.* Zabran u Kotļini. 1871. 192.

KOTNA, *f. skotna životińa. — U Stulićevu rječniku:* ‚bellua pregnans'. — *nepouzdano.*

Digitized by Google

KÒTNICA, *f. vidi* kotilica. — *U Stulićevu rječniku:* ‚animal foecundum'.

KOTNO, *vidi* 1. kot *i* koti. — *U naše vrijeme u ugarskijeh Hrvata.* Strat ću te ostavit kotno siroticu. Jačke. 14.

KOTO, Kotla*(?)*, *m. ime seocu u Hercegovini.* Statist. bosn. 117. — *Vaļa da bi oblik po književnom jeziku bio* Kòtao.

KOTOBAN, *m.* kotarica ružna u kojoj kokoši nose jaja (u okrugu rudničkom), u Vuka ‚kotobańa'. M. Đurović. — *vidi* kotobańa, 1.

KOTOBÁNITI SE, kotòbânîm se, *impf. u Vukovu rječniku:* (u Crnoj Gori) vide baniti se.

KOTÒBAŃA, *f. u Vukovu rječniku:* 1. (u Srbiji) ‚der hühnerkorb' ‚gallinarium (ad ova ponenda)'. Takove se kotobańe opletu od bijele loze, pa se objese ispod strehe *(da kokoši u nih nose jaja).* — 2. (u Srijemu) kukuruzni koš nalik na čardak ‚eine art čardak zum kukuruz' ‚horrei genus'. — *Kao da je u nekakvoj svezi s* kotarica.

KOTOBÁŃÊŃE, *n. djelo kojijem se ko kotobani.* — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

KOTOGLOG, *vidi* kotolog.

KÒTOLA, *f. vidi* kotula. — *U naše vrijeme u Istri.* Kòtola ‚der kittel'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1fortsg. 82.

KOTOLINI, *m. pl. ime mjesno.* — xv *vijeka.* Vinograd v Kotolinih. Mon. croat. 132. (1487).

KOTOLOG, *m. bobovnik, bobovňak, neka biļka.* — *U Stulićevu rječniku:* kotolog, trava ‚fava inversa, fava grassa, fabario, telefio' ‚telephium'. Kotolog, (kotoglog Anselmo da Canali), Sedum telephium L. (Stulli). B. Šulek, im. 165. — Kotoglog *ne znam treba li čitati* kotoglog *ili* kotoļog; *ali mislim da je boļi oblik* kotolog *(mjesto gdje kot leži?).*

KOTOĻAK, *m. kolo, kotač.* — *isporedi* kotrļ. — *Na jednom mjestu* xvii *vijeka.* Četiri kotoļaka na kojijeh se vrti vrijeme. M. Divković, bes. 692a.

KOTOĻOG, *vidi* kotolog.

KOTOPAN, *m. poglavica, starješina.* — *Od srlat.* catapanus, *srgrč.* κατέπανος. — *Ima i u staroruskom jeziku* котопанъ. — *U spomeniku* xv *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku:* kotopanъ ‚magistratus quidam'. Po Žovanu kotopanu drêvskomu. Spom. sr. 1, 90. (1407). *Daničić dodaje:* u istom spomeniku štampanom na drugom mjestu stoji ‚potopanu'. M(on. serb). 251 *(ispravi* 250). *u ovome prijepisu stoji* potopanu davskomu *očito grješkom, kao i poslije* lêto 1400 *mj.* lêto 1400 i 7 lêto *kao što stoji u* Spom. sr.

KÒTOR, *m. mjesno ime.*

a. *grad u Dalmaciji, tal.* Cattaro. Repert. dalm. 1872. 9. — *Zove se lat. i* Ascrivium, *jer je za vrijeme Rimļana bio na onom mjestu grad s ovijem imenom. Sredńega vijeka zove se τὰ Δεκάτερα* (Konstantin Porfir. *u* Documenta hist. rač. 342. 344. 347. 403. 405). *Porfirogenet piše τὰ κάτω Δεκάτερα (doni Kotor) i τὸ κάστρον (grad) τῶν Δεκατέρων; ne znam, hoće li da tijem što razlikuje; u drugoga pisca zove se* Decadaron (Anonym. Ravenn. *vidi* Doc. hist. rač. 354). *Ali se svao u isto doba i* Catarum, Catharum *i možebiti* Ecaterum, *vidi* catharitana, ecaterensis ecclesia; catharitanus, catariensis episcopus. Doc. hist. rač. 191; Catarini. 134. — *Po postańu je po svoj prilici tuđa riječ, premda se isporeduje s Kotorom u Bosni i s riječi* kotar *(radi pučke etimologije vidi primjer iz Vukova rječnika). — U našemu se jeziku pomiņe od prvijeh vremena, a između rječnika u Mikaļinu* (Kotor, grad u Dalmaciji ‚Ascrinum, Rhinum'), *u Belinu* (‚Cattaro, città antichissima in Dalmatia' ‚Ascrivium' 177b), *u Voltigijinu* (‚Cattaro, città nella Dalmazia' ‚Cattaro, stadt'), *u Stulićevu* (Kotor, grad stari u Dalmaciji ‚Catarum, Cata, Ascrivium'), *u Vukovu* (‚Cattaro'), *u Daničićevu* (Kotorь, grad u primorju). *(Stefan Nemańa osvoji)* Kotorь, utvrdivь ij i vьznesь dvorь svoj vь ńemь. Stefan, sim. pam. šaf. 8. U Kotorь. Mon. serb. 68. (1305—1307). Spom. sr. 1, 23. (1399). 113. (1412). S Kotoromь. Mon. serb. 169. (1362). Grada Kotora. Spom. sr. 1, 176. (1412). Oh vrli Kotore!... Š. Menčetić 33i. Šibenik još i Spljet s Kotorom svi druzi . . . N. Naļeškoviċ 1, 335. Ļańskoga je aprila u Kotoru priminula . . . B. Gradić, djev. 155. Kad stre Budvu, Kotor, Risan . . . J. Kavańin 182a. Ej Kotore gnizdo sokolovo! And. Kačić, razg. 316a. Koliko je u Kotoru kulah... Nar. pjes. vuk. 4, 6. Dok dođemo do Kotora grada. 4, 70. Rišńani pripovijedaju da je u stara vremena kad je Risan bio glavno mjesto u Boci bio tor ondje gdje je sad Kotor, pa pošto Risan propadne u more, počne se novi grad zidati .kod tora', i nazovu ga ‚Kotor' . . . Ali se misli da su ime ovo ondje donijeli nekaki Bošńaci koji su se doselili iz mjesta koje se zvalo ‚Kotor'. Vuk, rječn. *kod* Kotor.

b. *tri mjesta u Bosni:* Kotor katolički, Kotor turski, *dva sela u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 34. *selo u okrugu travničkom.* 69. *ovo zađe ili razvaline grada s istijem imenom na rijeci Bosni pomiņe još Porfirogenet: τὸ Κάτερα* (Doc. hist. rač. 407), *vidi:* Bosanska mesta *τὸ Κάτερα καὶ τὸ Δεσνήκ* P. J. Šafarik je ovako rasvetļavao: ‚*Κάτερα* je današńe Kotorsko na reci Bosni...' Fr. Jukić u svome Zemļopisu Bosne 82, prvi kaza da ima u sarajevskoj nahiji ‚Kotor, negda slavan grad, sad podor na obali Bosne'. U primedbi na istoj strani pomiņe se da je ‚Sarajevo sagrađeno god. 1465 od plemića Sokolovića i Zlatarovića, koji su se prvi poturčili, iz razvalina Vrhbosne i Kotora'. Ako je samo tačan izveštaj Fr. Jukića, doista bi naj prikladnije bilo staviti Porfirogenetov *Κάτερα* u Kotor kod Sarajeva. I Fr. Rački se izjasnio za ń *(vidi* Doc. hist. rač. 415). Ako li je mesto neudesno za središte i noma ostanaka od starine, bez kojih držim da ne može biti, onda bih ja Porfirogenitov *Κάτερα* tražio u Kotoru na Vrbańi, koji s Tešńem u jednoj liniji stoji. Prema tome Kotoru nalazi se na desnoj strani Vrbańe i selo Kotorište. S. Novaković, obl. 138—139. *vidi i* I. Ruvarac, pril. u Glasniku 49, 29—31, *i* P. Matković *u* Radu 49, 146.

c. *selo u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 47. — *Pomiņe se od* xv *vijeka.* V Kotori. Mon. croat. 76. (1450). Kotorom. 82. (1455). S Kotora. 288. (1536).

KÒTORA, *f.* selo u Kozari. M. Ružičić.

KOTORAC, Kotorca, *m. ime selu u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 9.

KOTORAČA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu podrinskom.* Zemļa u Kotorači. Sr. nov. 1872. 470.

KOTORAČKI, Kotoračkoga, *m. presime.* — *U naše vrijeme.* Šem. prav. 1878. 92.

KOTORAN, *m. vidi* Kotoranin. — *Na jednom mjestu* xviii *vijeka (radi stiha).* Biskup Drago, živ Kotoran . . . J. Kavańin 94b.

KÒTORANIN, *m. čovjek iz Kotora (vidi* Kotor, a). — *Množina:* Kòtorâni *(stariji je oblik* Koto-

Digitized by Google

rane). — *Od prvijeh vremena, a između rječnika u Belinu* (‚Cattarino' 177b), *u Vukovu* (‚einer von Cattaro' ‚Cattarensis'), *u Daničićevu* (Kotoranin, čovjek iz Kotora). Žurьgъ Kotoranin. Mon. serb. 7. (XII *vijek*). Što su baštine kotorske u Dubrovniku, da ihь povrate vsêhь Kotoranomь. Mon. serb. 170. (1362). Kotorane prosili su wružьja. Spom. sr. 1, 114. (1412). Plod triju braće Kotorana. J. Kavańin 314a. Dobroćani govore sa svijem drukčije nego Kotorani. Vuk, kovč. 35.

KOTORAŠ, *m. Kotoranin.* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Tri ima tijela i brajena, mučenike Kotorašo. J. Kavańin 316b.

KOTORAŠKI, *adj. kotorski.* — *U istoga pisca u kojega ima i* Kotoraš. Kotoraške povrh gore... J. Kavańin 159b. Julijan i Adam kotoraški. 309b.

KOTORAŠNIK, *m. Kotoranin.* — *U istoga pisca u kojega ima i* Kotoraš. Niko i Grgur Kotorašnik. J. Kavańin 309b.

KÒTÔRČIĆ, *m. Kotoranin, kao deminutiv.* — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka.* Oni Kotorčić mali smiješan bješe. M. Držić 398.

1. KOTORI, *pron. koji, vidi* koteri. — *Samo u knigama pisanima crkvenijem jezikom, i po sjeverozapadnijem krajevima (vidi* koteri). — *Između rječnika u Daničićevu* (kotoryj ‚quis').

a. *u pitańu, vidi* koji, 2, a. Kotorima ustьnama prizovu wtьca strašьnago? Stefan, sim. pam. šaf. 5. Kotori jezykь izьglagoljetь tajny tvoje? 25. Pešti se w duši svojej, vь kotoroje čislo vьčьtenь budu. Mon. serb. 4. (1198—1199). Da mi kažeš, kotora jesi i od kuda. F. Vrančić, živ. 105.

b. *vidi* koji, 2, b. Ašte li kotori obrêštetь se. Mon. serb. 14. (1222—1228).

c. *relativno, vidi* koji, 2, c. S listi kotore pošljem. Mon. croat. 261. (1564).

d. *s* godê *i* ljubo. Na kotoru godê rabotu. Mon. serb. 63. (1293—1302). Kotwrij ljubo. Glasnik. 11, 79.

2. KOTORI, *m. pl. vidi* Kotor, a. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Po muci Kotorima primi snagu tijela svoga *(sveti Trifun).* J. Kavańin 314b.

KOTORIĆ, *m. ime selu u Slavoniji u županiji požeškoj.* Razdiljem. 127.

KOTORINA, *f.* prepelica na otoku Krku i u krvatskom primorju. D. Hirc. — *Od tal.* cotorno, coturnice, *ili od lat.* coturnix.

KOTORIŠTE, *n. ime selu u Bosni u okrugu bańolučkom.* (Kotorisće). Statist. bosn. 34. — *vidi i kod* Kotor, b.

KOTORIŽDO, *pron. vidi* kojižde. — *U knigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Daničićevu* (kotoryjždo ‚quivis'). Kotoraagoždo kamene. Glasnik. 11, 70.

KOTORJE, *n. u Stulićevu rječniku:* v. kotar *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.* — *nepouzdano.*

KÒTÔRKA, *f. žensko čeljade iz Kotora (vidi* Kotor, a). — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* Kòtôrâkâ. — *U Belinu rječniku:* ‚donna Cattarina' 177b, *i u Vukovu:* ‚eine von Cattaro' ‚Cattarensis mulier'.

KÒTÔRKIŃA, *f. vidi* Kotorka. — *U naše vrijeme.* Kata Vlastelinovića Kotorkińa. S. Ljubiša, prip. 277.

KOTOROŠKA, *f. vidi* koštrika. Kotoroška, Ruscus aculeatus L. (Cres), v. Kataroška. B. Šulek, im. 165.

KÒTORSKÎ, *adj. koji pripada Kotoru (vidi* Kotor, a). — *Od prvijeh vremena, a između rječnika u Belinu* (‚di Cattaro' 177b), *u Vukovu* (‚von Cattaro' ‚cattarensis'), *u Daničićevu* (kotorьskyj, što pripada Kotoru). Piskupь kotorьsky Dumuńa. Mon. serb. 69. (1305—1307). Da kupimo carinu kotorьsku. 246. (XIV *vijek).* Ωdь wpćine kotorьske. 326. (1423). Knez i kapetan kotorski. 463. (1454). Dinari kotorscijehь. 464. (1454). Kanžilijer wpćine kotorske. 465. (1454). Knezu i vlastelomь kotorьscimь. 545. (XV *vijek).* Na kotorskomь vratu. Spom. sr. 1, 88. (1402). Kotorske plavi. 1, 58. (1405). Vlastelinu kotorskomu. I. Ivanišević 258. Biskupom:... kotorskomu... A. d. Costa 2, 32. Iz Dobrote države kotorske. J. Matović 1. I slavnu kotorsku krajinu. Pjev. crn. 108b. Ni je zime ni zimice do kotorske tripuńice. (U Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 215. — *često* Boka kotorska. To pobježe u Boku kotorsku. Pjev. crn. 20b. *vidi* 1. Boka.

KÒTORSKÔ, *n. ime selu u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 39. *i kraju.* F. Jukić, zemlj. 72. Tko će otić u Kotorsko ravno... ufatiti Grgu od Kotorskog? Nar. pjes. juk. 577. — *Mijeńa se i kao supstantiv, premda je uprav adjektiv.* A eno ih u Kotorsku ravnu. Nar. pjes. juk. 578.

KOTRAŠKI, *adj. koji pripada Kotraži.* Kotraška *(opština).* K. Jovanović 169.

KOTRAŽA, *f. ime mjestima u Srbiji. a) selo i zaselak u okrugu čačanskom.* K. Jovanović 169. 173. — *b) selo u okrugu kragujevačkom.* 119. — *Mjesto se s ovijem imenom pominе* XIII *vijeka, vidi u Daničićevu rječniku:* Kralica je Jelena ‚na Kotraži' pisala Dubrovčanima potvrdu za vinograde koje su prije držali. M(on. serb). 56. (1289). nominativu nema potvrde.

KOTRIG, *m. vidi* član *i* članak. — *Riječ je novoslovenska* (kotrig *i* kotriga), *a nalazi se u kajkavaca i u sjevernijeh čakavaca.* — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (kotrig, članak, zglob, članak ‚articulus'; kotrigi ili kolenca prutja ‚articuli sarmentorum'), *u Jambrešićevu* (‚articulus'), *u Voltigijinu* (‚articolo' ‚glied, gelenk'), *u Stulićevu* (‚articulus' *iz Habdelićeva).*

a. *u pravom smislu, vidi* član, 1, *a), i* članak, *a).* Kad mu odsiče ki kotrig ili vud od života. F. Glavinić, svitl. 65.

b. *vidi* član, 1, *e) i* članak, *c).* — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (kotrig vere ‚articulus fidei'; kotrigi vere Božje, šklani od veruvańa ‚articuli symboli, capita symboli'). Koji simbol razdilište u dvanadeste člani il' kotrigi. Š. Budinić, sum. 4a. Član ili kotrijeg. 6a. 8b. Složište se Grci i Latini u kotrigu vere kršćanske. P. Vitezović, kron. 119.

c. *vidi* član, 1, *g).* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kotrig, zadńi čas smrtni ‚articulus vitae mortisque, vitae mortisque confinium'.

d. *vidi* članak, *e).* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kotrigi, članki koji zlamenuju spol i postavljaju se pred imenom, kakti: ov, ova, ovo ‚articuli, ut: hic, haec, hoc'.

KOTRIV, *adj. vidi* kotrižan. — *U Voltigijinu rječniku:* ‚articoloso' ‚gelenkig'. — *nepouzdano.*

KOTRIŽAN, kotrižna, *adj. koji pripada kotrigu, vidi* članen, članovan.

a. *adj.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kotrižni, zglobni ‚articularis'; *u Voltigijinu: griješkom* kotrizni ‚articulato, accentato' ‚deutlich, wohlvertheilt'; *u Stulićevu: griješkom* kotrisni ‚articularis' *iz Bjelostjenčeva.* — *U Voltigijinu je*

Digitized by Google

rječniku preneseno značenje: razgovijetan (o govoru, izgovarańu), prema lat. articulatus, *vidi i* b.

b. *adv.* kotrižno. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kotrižno, po kotrigeh, po členkeh, zglobno ‚articulatim'. 2. kotrižno, razborno izgovarjati, bistro izgovarati ‚articulatim, i. e. plane pronuntiare', *i u Stulićevu: griješkom* kotrisno ‚articulate'.

KOTRIŽŃAK, *m. ńeka biljka.* — *Postaje od* kotrig. Kotrižńak (prema ńem. gliedkraut), Sideritis L. (I. Sabljar). B. Šulek, im. 165.

KÒTRLJ, *m. ńešto načińeno kao kolo ili kotač.* — *isporedi* kolut, kotur. — *Od iste osnove od koje je* kotrljati. — *Od* XVII *vijeka.*

a. *čigra, radiš, zvrčak.* — *U Mikaljinu rječniku:* ‚trottolo, ruzzula' ‚trochus', *i u Stulićevu:* ‚turbo, trochus'.

b. *u ńekoj drugoj igri, vidi:* Igrači načine od kakve daske jedan kolut, čeperak širok u prečniku, a najvole onaj kotur od lečanika, ili uzmu kakvu od drveta poveliku okruglu buću, i to im je ‚kolut' ili ‚kotrlj' . . . M. Đ. Milićević, živ. srb.[3] 247. Kao što se potežu veseli ljudi kotrljem u belu nedelju. pomenik. 2, 149.

c. *vidi* kotuljač. — *U Mikaljinu rječniku:* kotrlj, oglavnik, koji žene stavljaju na glavu za nositi teške stvari ‚spara, torcello' ‚cesticillus', *i u Stulićevu:* ‚cesticillus' *iz Mikaljina.*

KOTRLJAN, *m. ńeka biljka.* — *Između rječnika u Vukovu* („die feldmannstreu' ‚Eryngium campestre Linn.'). — Kotrljan, Eryngium campestre L. (Pančić), v. Kolotrk. B. Šulek, im. 165.

KOTRLJÂŃE, *n. djelo kojijem ko kotrlja ili se kotrlja.* — *Između rječnika u Vukovu:* ‚das rollen, kollern (ein spiel)' ‚volutio'. U ono kotrljańe ispala mu je kutijica iz ǵepa. S. Ljubiša, prip. 276.

KOTRLJATI, kotrljâm, *impf. koturati, valjati.* — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* kotrljámo, kotrljáte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kòtrljâ, *u part. praet. act.* kòtrljao, kòtrljâla, *u part. praet. pass.* kòtrljân. — *Od* XVII *vijeka (vidi* 2, b).

1. *aktivno.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚trochum circumagere, trocho ludere, se movere', *i u Vukovu:* ‚rollen' ‚volvo'. — *Osim značeńa (u Vukovu rječniku) što se reklo sprijeda, u Stulićevu imadu druga dva značeńa, kao kod* 2.

2. *sa* se, *refleksivno.*

a. *mićańe se (kotrljańe) vrši na samome subjektu. subjekat može biti čeljade ili što neživo* — *Između rječnika u Vukovu:* ‚rollen (spielen)' ‚volvo'. Kotrlja se Golotrbe Ivo. Nar. pjes. vuk. 3, 101. Niz točila valjaju se trupi, ter u crnu kotrljaju rijeku. Osvetn. 3, 155. — Hljeb ječmen kotrljaše se k okolu. Đ. Daničić, sud. 7, 13. Krijući suze što se kotrljahu niz ńezino punačko obraze. M. P. Šapčanin 1, 162. Kolut se kotrlja kao kolo *(vidi* kotrlj, b). M. Đ. Milićević, živ. srb.[3] 248. *i metaforički.* Djelo iz ruku mu se kotrlja. J. Rajić, pouč. 3, 103.

b. *igrati se kotrljem, koturati kotrlj.* — *Između rječnika u Mikaljinu* (kotrljati se, koturati se ‚ludere trocho') *gdje se naj prije nahodi.* Ili se ńome *(projom)* kotrljaju kao ono kotrljem. M. Đ. Milićević, jur. 55.

KOTRLJAVAC, kotrljâvca, *m. čovjek koji se kotrlja (metaforički: nemiran).* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚inquies, inquietus'.

KÒTRLJKA, *f. ńešto što se kotrlja, ali se nalazi samo u dva osobita značeńa.*

a. *u jednoga pisca* XVII *vijeka u ńekakvoj igri, te može biti da znači što* cuń *ili* klip. Oni koji se igraju kotrljke promińuju boce *(vidi kod* boca, 1). M. Radnić 564[b].

b. *zamotuljak novaca, kao valjak.* — *U naše vrijeme.* Gotov se novac ima u kotrljke zaviti. Zbornik zak. 1870. 21.

KOTROMAC, Kotromca, *m. ime livadi.* Berkasovo u Srijemu. Đ. Hirc.

KOTROMAN, *m. ime muško i prezime.* — *Ovako se zvao naj prvi bosanski ban od porodice Kotromanića: po M. Orbinu* (regno degli Slavi. 350) *bilo mu je ovako ime i bio je Nijemac* („Cotromanno Todesco'), *po drugima bilo mu je prezime:* A kad živit ban Kulin pristade . . . mlogo vrime brez vlade stajaše. to kad dočuo kralj zemlje maǵarske, u države on posla bosanske Kotromana Ivana vojvodu. Nadod. 202. *vidi i:* S sinom Stijepe Kotromana. J. Kavańin 190[b]. — *Još kao ime prije našega vremena.* Kotromanb. S. Novaković, pom. 71. *kao prezime u naše vrijeme.* Schem. bosn. 1864. XXII.

KOTROMANAC, kotromanca, *m. vidi* lazaret. — *U trećemu izdańu Vukova rječnika dodano je:* [kotromanac, m. vide lazaret], *ali u prvijem izdańima nema ove riječi, nego samo u drugome kod* lazaret: cf. kotromanac. — *Valja da postaje od tal.* contrabbando. — *Ovako se zove ńekakvo mjesto u Srbiji u okrugu aleksinačkom.* Livada u Kotromancu. Sr. nov. 1875. 123.

KOTROMANIĆ, *m. prezime, vidi* Kotroman *i* Kotromanović. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Kotromanićь, prezime porodici koja je vladala u Bosni). Ovoj mêsto jestь kuća wdь postanьja Kotromanićь. Spom. sr. 1, 126. (1415). Gospode prisvêtle Kotromanićь. 1, 127. (1415).

KOTROMANOV, *adj. koji pripada Kotromanu.* — XIV *vijeka kod mjesnoga imena, a između rječnika u Daničićevu* (Kotromanovь). Selo Dubica, i međa kamenь Kotromanovь. Mon. serb. 198. (1381).

KOTROMANOVIĆ, *m. prezime po ocu Kotromanu, vidi* Kotroman, *isporedi* Kotromanić. Bi odabran za bana *(u Bosni)* Ivan Kotromanović. And. Kačić, kor. 419. Kotromanović od Mileševa iz Bosne, bani i kralji bosanski. 453. — *I u naše vrijeme.* Schem. bosn. 1864. XIII.

KÒTRŠÂLJKA, *f.* ńeko izvijańe kad se igra kolo u Lici na Tromeđi. ‚Ma sve to nije ništa prema strahu, što ga gđeko pretrpi, kad je kotršaljka'. (Pobliže u Javoru za god. 1884., str. 845). M. Medić.

KÒTRŠKÂŃE, *n. djelo kojijem se kotrška.* — *U Vukovu rječniku.*

KÒTRŠKATI SE, kòtrškâm se, *impf. vidi u Vukovu rječniku:* dim. v. kotrljati se. Djeca se kotrškaju o vaskrseniju polupanim jajima (u Srijemu). — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kòtrškâ.

KOTRULICA *(ili* Kotruljica), *f. mjesno ime.* — XIV *vijeka.* Obrête pešteru vь kameni, jaže zovetь se Kotrulica blizь rêky Bystrice. Danilo 269.

KOTRULJ, *m. vidi* Kotruljević. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Bene Kotruj, Anton Medo. J. Kavańin 180[a].

KOTRULJEVIĆ, *m. prezime u Dubrovniku, tal.* Cotrugli. — XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Kotruljevićь). Rusko Kotruljevićь. Spom. sr. 1, 101. (1411). Jakša Kotruljevićь. 1, 108. (1411). 1, 107. (1411).

KOTRULJICA, *vidi* Kotrulica.

Digitized by Google

KÕTULA, *f. tal.* cottola, *gorńa sukńa.* — *U naše vrijeme po zapadnijem krajevima.* Stani mi se gori, mlada nevestice, ter mi se obuci te lepe kotule. Nar. pjes. istr. 3, 9. Kotula, sukńa. u Crnoj gori. V. Arsenijević. *I u Dubrovniku (dońa se sukńa zove* skutići). P. Budmani.

KÕTULICA, *f. dem.* kotula. Kõtulica ‚der kittel'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1ftg. 51. *I u Dubrovniku.* P. Budmani.

KOTÙḶÂĆ, kotuḷáča, *m.* kao gužva od krpe što se meće na glavu kad se što nosi na glavi *(ovako tumači Vuk kod* spara). *savita je tako da je nalik na pogaču ili na kolut.* — *isporedi* kotrḷ, c. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* kõtuḷâču, kõtuḷâči. — *U Vukovu rječniku:* vide spara *s dodatkom da se govori u Podgorici.*

KÒTÛN, kotúna, *m. samo u Mikaḷinu rječniku:* svita s dlakami, kotun ‚panno cotonato' ‚pannus villosus' *kod* svita. — *Kao da znači što i ńem.* barchent (porket). — *Od tal.* cotone, *pamuk.*

KÒTÛR, *m. uopće ńešto plosno a oblo, vidi i* kolut; *upotrebḷava se i u osobitijem značeńima.* — *Ista je osnova što je i kod glagola* koturati. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (v. kotač) *gdje se naj prije nahodi, u Stulićevu* (v. zvrk *iz Bjelostjenčeva), u Vukovu* (vide kolut).

a. *uopće.* Na daske s jedne i druge strane koturi postavḷeni bijau. E. Pavić, ogl. 133. Nije ostavio izpitati koture od žrvańa za uḷe. A. Tomiković, živ. 90. Na jednomu stolu s koturovi. 274. Nose koturić (peškir savijen u kotur) na pupku. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 44. I na ńemu spava u kotur savijena guja prisojkińa. omer. 192. I mogao bi čovjek na miru čekat, dok ne krsnu kńiževnici boḷi, da se koturi ovoga svijeta tako ne gone i no trḷaju. F. Kurelac, dom. živ. 42. Žene nose vitice (od vune ispletene koture oko uveta). V. Bogišić, zborn. 131. I primetim, da mu se uzdigla kosa na čelu i savila u koture. Srp. zora, god. 2, sv. 5, str. 98.

b. *čigra, radiš, zvrk.* — *U Bjelostjenčevu i u Stulićevu rječniku.*

c. *vosak se za prodaju slije kao u pogaču ili u kolut, i to se zove* kotur. — *U Vukovu rječniku:* ‚der wachsstock' ‚glomus'. — *I od loja.* Centa loja topḷena u koturima. Nov. sr. 1834. 52.

d. sprava, na kojoj se na uskrs i okolo uskrsa jaja izigravaju. kotur se napravi od daske, sasvijem okrugao, na pet šest mjesta u naokrug iskopa se na toj okrugloj dasci mjesto za jaja; a na sred srijede kotura usadi se zvrčak, s kojim se zamahne na okretušku, te na kom jaju stane, onoga su sva jaja, a jedno onoga, za ujam, čiji je kotur. *u Lici.* J. Bogdanović.

e. *koturańe.* Otišo je poturom ko i kami koturom. (Z). Poslov. danič.

f. Kotur, *prezime.* Nar. pjes. vuk. 2, 653 *(među prenumerantima).* Schem. zagr. 1875. 228. Šem. prav. 1878. 73.

KOTURAC, koturca, *m. dobričava trava.* Koturac, Glechoma hederaceum L. (Zoričić, Sabḷar). B. Šulek, im. 165.

1. KOTÙRAČA, *f.* vrsta jabuka povelikijeh a okruglijeh. M. Ružičić.

2. KOTURAČA, *f.* mjesto gdje se mlinsko kolo okreće. U Kostajnici. F. Hefele.

KOTÚRAK, kotúrka, *m. dem.* kotur. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚rotula' *s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva u kojemu ove riječi nema.*

KOTURANOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Vukosav Koturanović. Rat. 361.

KOTÙRÂŃE, *n. djelo kojijem se kotura.* — *U Dubrovniku je akc.:* kotúrâńe, *vidi* koturati. — *U Vukovu rječniku.*

KÕTURÂŠAN, kõturášna, *adj. vidi u Vukovu rječniku:* t. j. točak kad se glavčina izjede iznutra, pa točak klamće i krivo ide.

KOTÙRATI, kotùrâm, *impf. činiti da se ńešto oblo (katkad i ako nije oblo) pomiče mijeńajući svoj položaj prema tlu, tako da svaki čas drugijem svojijem dijelom tiče u tle.* — *vidi* váḷati, *isporedi* kobeḷati, kotrḷati, kovrḷati. — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* koturámo, koturáte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kõturâ, *u part. praet. act.* kõturao, kõturâla, *u part. praet. pass.* kõturân *(ovako je po Vuku i po Daničiću; drukčiji je akc. u Lici* [J. Bogdanović] *i u Dubrovniku* [P. Budmani]: kotúrati, kòtûrâm. *akc. kaki je u inf. taki je u praes.* 3 *pl.* kotúrajû, *u aor.* kotúrah, *u ger. praes.* kotúrajûći, *u ger. praet.* kotúrâvši, *u part. praet. act.* kotúrao, kotúrala; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes.* 1 *sing.).* — *Radi postańa vidi kod* kotač. — *Od* XVII *vijeka (naj prije u Mikaḷinu rječniku).*

1. *aktivno.*

a. *prelazno.* — *Između rječnika u Belinu* (‚rotolare, spingere una cosa per terra facendola girare' ‚in orbem volvere' 633a), *u Voltigijinu* (‚rotolare, voltolare' ‚walzen, rollen, wälzen'), *u Vukovu* (‚rollen' ‚volvo'). Muńu ogńeni grom kotura. I. Đorđić, pjesn. 133.

b. *značeńe je kao kod* 2, b. — *U Mikaḷinu rječniku:* vidi kotrḷati se, *i u Stulićevu:* ‚giuocare al trottolo, ruzzolare, rotolare' ‚circumvolvere, in orbem subvolvere'.

c. *značeńe je kao kod* 2, a. Tko bi vidi' gladni lavi prem puščeni iz veruge gdi prid ńimi zviri druge koturaju strmoglavi. Đ. Baraković, drag. 375.

d. *kao imperfektivni glagol prema* dokoturati, b. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Edva evo živ po ovom blatu koturam'. ‚Izbolio sam, pa iza ove bole edva evo živ po putu koturam'. J. Bogdanović.

2. *sa* se, *refleksivno.*

a. *koturańe. vaḷańe vrši se na samome subjektu.* — *Između rječnika u Belinu* (‚rotolarsi, andar per terra rotando' ‚in orbem volvi' 633a) *i u Stulićevu* (‚in orbem volvi'). Vid'ćeš kako dol se koturaju. I. Zaničić 135. Da bi se lovta niz onu vrlet koturala do podno brijega. S. Ḷubiša, prič. 60. — *I metaforički.* Ova vičnost jest okrugla bubla: kad se počme jednom koturati, ne more se nigdar ustaviti. L. Ḷubuški, pism. 55. Pokladi, proljeće, jesen i jemańe i tako godišta, čijem se mi i ne stavḷamo, koturaju se. B. Zuzeri 204. — Bio je tako blago prikupio, da zlato i srebro po dvoru mu se ko kamenje koturalo. 177. Novac se u ruku iz ruke kotura. A. Kanižlić, rož. 75.

b. *igrati se koturom.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* koturam se *kod* kotačem se, *i u Vukovu:* vide kolutati se.

KOTÙRIĆ, *m. dem.* kotur. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu.* Da se na četiri čoška korabḷice učine četiri okrugla koturića. E. Pavić, ogl. 135. Neki saviju od peškira koturić pa ga uvek nose na pupku. M. Đ. Milićević, živ. srb.[2] 287. Skresa *(pištoḷ)* i zgodi baš u koturić. pomenik. 1, 112. — *vidi i* koturići.

KOTÙRIĆI, *m. pl. u Vukovu rječniku:* vide koloture.

Digitized by Google

KOTURITI, koturim, *impf. vidi* koturati. — *Samo na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Dok *(pijani)* koturi i posrne. V. Došen 166a.

KOTUROVO, *n. ime selu u Bosni u okrugu bihaćkom.* Razdije. 50.

KOTUŠNICA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu užičkom.* Zakos u Kotušnici. Sr. nov. 1875. 1064.

KOTVA, *f. sidro. — Riječ je praslavenska, isporedi stslov. i češ.* kotva, *pol.* kot, kotew, kotwia, kotwica. — *Postaje od* kot *(vidi* 2. kot), *isporedi novoslov.* mačka *s oba značenja, pa i rus.* кошка *i ńem.* kat, katze. — *U našega naroda nema više ove riječi, ali je upotrebljavaju ńeki pisci u naše doba. — Između rječnika u Stulićevu* (v. sidro *s dodatkom da je uzeto iz bukvara).* Kotva, merc. stat. (sidro) ‚anker', tal. ‚ancora', frc. ‚ancre, fer', egl. ‚anchor'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KOTVARINA, *f. novac što se plaća da se smije u kojoj luci spustiti sidro (kotvu). — Načińeno u naše vrijeme.* Kotvarina, stat. merc. ‚ankergeld', tal. ‚ancoraggio'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KOTVEN, *adj. koji pripada kotvi. — Načińeno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku:* kotvena kuka ‚ankerarm'.

KOTVICA, *f. dem.* kotva. — *Načińeno u naše vrijeme (s osobitijem značeńem).* Kotvica, phys. ‚anker (bei magneten)', tal. ‚ancora'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KOTVIŠTE, *n. mjesto gdje se može brod osidrati. — Načińeno u naše vrijeme.* Kotvište, stat. ggr. (sidrište) ‚ankerplatz, ankergrund', frc. ‚mouillage, ancrage', engl. ‚anchoring-place, soundings', tal. ‚ancoraggio'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KOTVOKAŽA, *f. vidi* gavitio. — *Načińeno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku:* ‚ankerboje'. Vlada providiće luke kotvokažami. Zbornik zak. 1871. 327.

1. KOV. *f. u Stulićevu rječniku uz* kov, *m. — nepouzdano.*

2. KÔV, kôva, *m. u konkretnom smislu, ono što se kuje; u apstraktom, djelo kojijem se kuje, ili način kako se kuje. upotrebljava se u osobitijem značeńima. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing. — Može biti riječ praslavenska, isporedi stslov.* kovъ, *rus.* ковъ, *češ.* kov.

a. *ńešto kovano, ne samo od gvožđa.*

a) uopće. — U Stulićevu rječniku: ‚opus metallicum'.

b) zlato i srebro kovano. aa) bogato posuđe. — između rječnika u Daničićevu (‚kovь zlatъ' i ‚srebrьnъ' ‚aurum et argentum factum'). Kovь srьbrьni devetь kondijeri. Mon. serb. 407. Suma kovu srьbrьnomu. 408. (1441). Kovь zlaati i srebrьni. 477. (1457). Vlastele daše kovь zlati i nekovь i kovь srebrni i nekovь i dragoga kamenija. Spom. sr. 1, 129. (1469). Gdi li kupe ter bacili srebrnoga kova cili? M. Marulić 315. — *bb) vidi* ukovica. — *između rječnika u Vukovu* (ženski, vide ukovica). Kov je nakit kape divojaka otkad se isprose dok se udadu; kov sastoji se od nikoliko nizova nadivenih jaspram, kameńem itd. J. Grupković. — *cc) vidi* okov, okovica. — *između rječnika u Vukovu* (‚der beschlag ‚ornamentum') *s primjerom:* Zlatni kove i srebrni, da l'jepo ti sjaš! (Nar. pjes. vuk. 1, 85).

c) gvožđe kovano. — Između rječnika u Vukovu: 1. konjski ‚das geräth zum pferdebeschlagen' ‚instrumenta calceandis equis'. — 2. kosni ‚das dengelzeug' ‚instrumenta fenisecae falci acuendae'. [cf. otkov]. Čine kako i koń ukovan, kako mu takneš u kov, tako se i počne metati. M. Divković, bes. 282b. Jazik mu spińaše železna žvala kov. Đ. Baraković, vil. 288.

b. metallum, *uopće što se kuje, ili što se može kovati, vidi* kovina, kovovina, metal. Dobrim negašenim krečom čisti se bakar, tuč i drugi kovovi. Đ. Popović, poznav. robe. 26. — *metaforički.* Ki bezsvršna jesu kova. J. Kavańin 439b.

c. *djelo kojijem se kuje, kovańe.* Vulkan: Ustav'te se s vašijem kovom, moji ljubjeni. G. Palmotić 2, 363.

d. *način kako se kuje, kako je što kovano.*

a) u pravom smislu. Prihitra kova prstenci. Đ. Baraković, vil. 14. Trovane dvi strile paklenoga kova. 263. A o pasu mač zlaćeni ağemskoga kova nosi. P. Kanavelić, iv. 30. Kaciga tvrda kova. 242. A pinuri, noži, i žlice hitra kova zamjernoga. J. Kavańin 22b. Ğeferdare kova mletačkoga, ostre ćorde kova latinskoga. Nar. pjes. vuk. 8, 319. Kov novca ‚gepräge der münze'. Jur. pol. terminol. 240.

b) u metaforičkom smislu, o ljudskoj naravi. aa) čovjek staroga kova: *aaa) o tjelesnoj naravi, zdrav, čil, jak, kao što se misli da su prijašńi ljudi bivali. — između rječnika u Vukovu:* čovjek staroga kova (t. j. jak i zdrav kao što su stari ljudi bili) ‚schlag' ‚constitutio'. Staroga je kova (zdrav kao ljudi predašńi što su bili). Nar. posl. vuk. 294. — *bbb) i o duševnoj naravi. Ljudi staroga kova.* M. P. Šapčanin 1, 19. Nema već redovnika staroga kova. S. Ljubiša, prip. 218. — *bb) o duševnoj naravi, uopće.* Wellington je bio čovjek osobitoga kova. M. Pavlinović, rad. 86.

e. *vidi* samokov (?). — *vidi u Daničićevu rječniku:* kovь ‚metalla' (‚hammerwerk'), to mislim da je na onom mjestu gdje se kaže da su Gračanici išle međe ‚na Skulanovo vodênićište pravo u rêku gradčansku i kovь pravo u Majaslavlje vodênićište'. M(on. serb). 562—563. (1322).

f. *u prenesenom smislu,* insidiae, *spletke (kad se potajno na čiju štetu radi). — I ovo je značeńe praslavensko, jer se ne samo nalazi u stslovenskom i ruskom i češkom jeziku, nego se potvrđuje i značeńem glagola* kovati *u češkom i* kovać *u poljskom. — Samo u knigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom, a između rječnika u Daničićevu* (kovь ‚seditio'). Jadušte hlêbь jego veličaahu na ńь kovь. Danilo 143. Vide gospodinь moj tь kovь ihь zьlyj. 352. Jadušti hlêbь ihь vьzdvigoše na ńihь kωvь velikь. Mon. serb. 244. *(okolo* 1389—1399). Počeše kov tvoriti na Isusa, kako ubijut ga. Pril. jag. ark. 9, 103. (1468).

3. KÔV, kôva, *m. vidi* potkov. — *U naše vrijeme u Hercegovini.* Nesreća ti pod nogama bila, kô dorinu pod kopiti kôvi. Smailag. meh. 8. Sreća ńemu pod nogama bila ko tvom dori kôvi pod kopiti. Nar. pjes. u Hercegovini. Đ. Šurmin.

1. KOVA, *adv. vidi* 1. kad, B, I, 4, c, *a). — vidi u Daničićevu rječniku:* s predlogom ‚odь' ‚ex quo tempore': ‚Za dvê nedeje odь kova mi čujemo'. M(on. serb). 86. (1253).

2. KÔVA, *f. sud za crpeńe vode. — Ne postaje od osnove glagola* kovati. *u trećem izdańu Vukova rječnika zabilježeno je svjesdicom kao da je turska riječ; ali ne znam od koje turske riječi postaje (vaja da nije od* küfe, küvve, *kotarica, vidi* kofa). — *U naše vrijeme, a između rječnika*

Digitized by Google

u Vukovu (‚der schöpfeimer' ‚urceus'). I donese jednu kovu vina, na uzicu spušti u tavnicu. Nar. pjes. vuk. 3, 122. Ne ima na bunaru kove da može vode izvaditi. Nar. prip. bos. 1, 11.

KOVAC, *m. mjesno ime. — Prije našega vremena.* Kovacь *(selo).* S. Novaković, pom. 135.

1. KÒVÂČ, kováča, *m. čovjek koji po svom zanatu kuje gvožđe i kovaњem od њega њešto napravlja; riječe je* kovač *ko kuje što drugo, n. p. mjed, zlato, srebro itd. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.:* kòvâču, kòvâči. — *Postaje od osnove glagola* kovati *nastavkom* ačь. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* kovačь, *bug. i novoslov.* kovač, *ruski (u dijalektima)* ковачъ. — *U svijem je rječnicima: u Vrančićevu* ‚faber'; *u Mikaljinu:* ‚ferrarius, faber ferrarius'; kovač od pjenezi ‚argenti flator, monetarius, flaturarius'; *u Belinu:* ‚ferraro e ferrajo' ‚faber ferrarius' 311[a]; kovač od oružja ‚armaiuolo, colui che fa l' armi' ‚armamentarius' 101[b]; ‚coniatore, quello che conia o impronta monete' ‚cusor' 216[a]; *u Bjelostjenčevu:* ‚ferrarius, ferramentarius, faber ferrarius et sic argentarius etc.'; kovač penezni ‚faber monetarius, monetarius, cusor monetae, flator argenti'; *u Jambrešićevu:* ‚faber'; *u Voltigijinu:* ‚ferraro, ferrajo' ‚schmied'; *u Stulićevu:* ‚faber'; *u Vukovu:* ‚der schmied' ‚faber'; *u Daničićevu:* kovačь ‚faber'.

a. *u pravom smislu.*

a) u naj širem smislu, čovjek što (po svome zanatu) kuje, ili u osobitom, što kuje gvožđe. Gerьgo kovačь. Mon. serb. 62. Bratilo kovačь. 63. (1293—1302). Kovačije i zlatarije i sedlarije i šьvьci i strьgunije i vsi majstorije da rabotaju i œrju jako i sokalnici. 98. (1330). Đuroje kovačь. Deč. hris. 22. Milošь kovačь. 24. Ždь Stanka kovača. Glasnik. 24, 269. (1388). Dejanь kovačь. 15, 294. Oružnici s meči, kovači s mlati. Korizm. 21[b]. Kovač učini jedan mlat. 102[b]. Pride brod kovačef i jakih mlatačef. Đ. Baraković, vil. 56. Ni pastir, ni volar, ni putnik, ni kovač. 76. Tko ima za bližnika jednoga kovača, ne dade mu izprvice spavati š њegovijem lupańami. M. Radnić 269[ab]. Vulkanus kovač glasovit vu to vreme jest bil. P. Vitezović, kron. 7. Osvem mnozijeh kovača i zlatara i bez broja druzijeh rukotvorac. B. Zuzeri 245. Kujući kovači izhodimo. P. Knežević, osm. 257. Čekić ne more više gvozdja raspleskati nego oće kovač. F. Lastrić, ned. 214. U post jisti mogu težaci, kovači ... F. Matić 75. Kovač za to ima kliješte da ruke ne žeže. Nar. posl. vuk. 135. Kome Bog sreće nije dao, onome je kovač ne može skovati. 147. Ne može kovač biti, a ne omrčiti se. 205. U kovača ni strugača. 382. U kovača ne tiči, u spičara ne liži. (poslovica u Dubrovniku). P. Budmani. Kovač skuje palicu od sto centi. Nar. prip. mikul. 81. Kovač je pošteni zanat. S. Ljubiša, prip. 44. Ter boji se da nestane gvožđa i kovača od њeg bosanskijeh. Osvetn. 2, 101. — *U našega naroda često Cigani rade kao kovači, vidi n. p.:* Tripče: Poću od zgar maljic donit, da obijemo bravu. Jeđupka: Gospodine, nemoj obijati sada. Da ti ja kažem, moj domaći kovač je. M. Držić 169. Ne nađosmo za pristojno da se Ciganin *(kovač)* ukopa ... Pravdonoša. 1851. 84. *zato je u ovoj poslovici* kovač *isto što* Ciganin: Od popa do kovača (rijetko ili razdaleko, n. p. što sašiveno). Nar. posl. vuk. 235.

b) kovač *se kaže i za čovjeka koji kovaњem napravlja što od gvožđa ili nada, pa i bravar, i koji napravlja oružje, vidi:* Po zemlji svojej posla sve kovače i šćitare skupiti, i oklope kovati reče. Aleks. jag. star. 3, 234. Pak mu daje dva mača jednaka, oba mača jednoga kovača. And. Kačić, razg. 241[b]. Kovala su sablju dva kovača. Nar. pjes. vuk. 2, 283. Od pojasa sablju potegao, izvadi se, ka' nova s kovača. 2, 328. Pa on ide Novaku kovaču: ‚Kuj mi sablju, Novače kovaču!' 2, 405. Zar ne vidiš puške preko krila, kojano je u Mleci kovana, tri kovača tri nedjelje dana? 3, 423. Oba mača od jednog kovača. 3, 467. *vidi i u Belinu rječniku.*

c) ko kuje mjed, zlato, srebro itd. Mideni kovač. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 115. paul. 2tim. 4, 14. Te izvadi do tri burme zlatne: ‚Na ti ovo, moje nesuđeńe! te sam dare za te sigurava', tri kovača tri godine danah'. Nar. pjes. vuk. 3, 526. *vidi i u Bjelostjenčevu rječniku.*

d) ko kuje novce. Jer i krivom novcu cine kovač posve ne ukine. V. Došen 186[b]. *vidi i u Mikaljinu, Belinu, Bjelostjenčevu rječniku.*

b. Kovač, *ime muško i prezime (isprva nadimak po zanatu). a) ime muško.* — XIV *i* XV *vijeka.* Knezь Kovačь Diničićь. Mon. serb. 234. (1399). S knezomь Kovačemь Diničićemь. 237. (1399). Vojevoda Kovačь Diničićь. 283. (1419). — *b) prezime. — od* XV *vijeka.* Jandrij Kovač. Mon. croat. 79. (1451). Tomaša Kovača. 158. (1495). Petar Kovač. 252. (1552). Kovač. Schem. zagr. 1875. 264.

c. Zeus faber L., *њeka riba. — U rječnicima se miješa s drugom ribom: kokotom, vidi* 1. kokot, c. — *Između rječnika u Mikaljinu* (kovač, riba, kokot ‚gallus marinus, faber'), *u Belinu* (‚pesce s. Pietro' ‚piscis faber' 558[b]), *u Bjelostjenčevu* (kovač, kokot, riba morska ‚faber, gallus marinus, Zeus'), *u Stulićevu* (‚ciroja, sorta di pesce' ‚gallus marinus'), *u Vukovu* (nekaka morska riba [‚heringskönig' ‚Zeus faber L.']). Kovač, Zeus faber L. G. Kolombatović, pesci. 10. Kovač (plosan a širok i uz to dračav) ‚pesce sanpiero'. L. Zore, rib. ark. 10, 388.

d. *ovako se zovu različne vrste ptica u različnijem krajevima, i to već od* XVI *vijeka (ne znam za koju vrstu):* Kovača, gusaka, divijeh kokošica. M. Vetranić 2, 270, *a između rječnika u Vukovu:* [Alcedo ispida L.] vide šljuka [?] *s dodatkom da se govori u Šumadiji.*

a) Alcedo ispida L. J. Pančić, ptice u srb. 32. *u Hercegovini.* S. Brusina, ptice hrv.-srp. (nastavak). 78[a].

b) Kovač veliki, Numenius arcuatus *(štamparskom griješkom* aduata) Dress. Slovinac. 1880. 82[a]. *u Dubrovniku. — nepouzdano.*

c) Picus martius. u Vrbovskom. D. Hirc. *vidi* mravozub.

d) Pratincola rubetra Sharpe *i* rubicola L. G. Kolombatović. progr. spal. 1880. 20. *vidi* prdavac.

e) Strepsilas interpres. G. Kolombatović. progr. spal. 1880. 37.

2. KÒVÂČ, Kováča, *m. mjesno ime. — Po svoj je prilici ista riječ što* 1. kovač.

a. *u Bosni seoce u okrugu Doње Tuzle.* Statist. bosn. 96. *i gora* (Kovač planina). F. Jukić, zemlop. 55. Mašio se Kovača planine. Nar. pjes. juk. 568.

b. *њekakvo mjesto prije našega vremena.* Kovačь. S. Novaković, pom. 135.

c. *vidi* Kovači. — *Između rječnika u Vukovu.* Pokupi mi po ravnu Kovaču pet stotina silnih Kovačana. Nar. pjes. vuk. 3, 109. *(prije toga na istoj strani:* Te je šalje u Kovače ravne).

Digitized by Google

KOVAČAN, kovačna, *adj. u Stulićevu rječniku*: v. kovački. — *nije dosta pouzdano.*

KOVÁČANIN, *m. čovjek iz Kováčā.* — *Množina*: Kováčani. — *U narodnijem pjesmama našega vremena, a između rječnika u Vukovu*: ‚einer von Kovači' *s primjerom*: Pokupi mi po ravnu Kovaču pet stotina silnih Kovačana *(vidi* 2. Kovač, c). Hajde otle Kovačini Ramu da dovede trista Kovačanah. Pjev. crn. 157a.

KOVÁČEV, *adj. koji pripada kovaču.* — *Između rječnika u Mikalinu (kod* kovački), *u Belinu* (‚appartenente a ferraro' ‚fabrilis' 311a), *u Voltiđijinu* (‚di ferraro' ‚dem schmied gehörig'), *u Stulićevu* (‚ad fabrum spectans'), *u Vukovu* (‚des schmiedes' ‚fabri'), *u Daničićevu* (kovačevь ‚fabri').

a. *uopće. Crkva je treskavačka imala ńivu* s kovačevêmь dvorištemь. Glasnik. 11, 131. 13, 374. Govorila kćerca kovačeva. Nar. pjes. juk. 401. Buzdovan nesrećom kovačevom prsne. Nar. prip. vuk. 3.

b. *kod mjesnijeh imena.*

a) Kovačeva Bara, *selo u Srbiji u okrugu niškom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 118.

b) Kovačeva Greda, *mjesto u Srbiji u okrugu vaļevskom.* Sr. nov. 1863. 117.

c) Kovačeva Kruška, *mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom.* Ńiva u Kovačevoj Kruški. Sr. nov. 1867. 546.

d) Kovačeva Obršina. *Selu je* Vojšanovьcemь *išla međa* na Kovačevu Ωbrьšinu. Mon. serb. 198. (1381).

e) Kovačeva planina, *vidi* 2. Kovač, a. Kroz planinu Kovačevu (Kovačeva planina ili Kovač planina, planine preko Drine. Skurla. 194.) J. Palmotić 174.

f) Kovačev Laz. — *Čabiću je išla međa* podь Kovačevь Lazь. Mon. serb. 94. (1330).

g) Kovačevi Lazi. Nad Kovačeve Laze. Svetostef. hris. 11.

h) Kovačevo Poļe, *selo u Bosni u okrugu travničkom.* Stat. bosn. 72.

KOVÁČEVAC, Kováčêvca, *m. mjesno ime.*

a. *u Bosni dva seoca. a) u okrugu sarajevskom.* Stat. bosn. 14. — *b) u okrugu travničkom.* 67.

b. *u Hrvatskoj dva sela. a) u županiji zagrebačkoj.* Razdiļej. 80. — *b) u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* 116.

c. *u Slavoniji dva sela u županiji požeškoj.* 124. 127.

d. *u Srbiji. a) selo u okrugu jagodinskom.* K. Jovanović 107. — *b) mjesto u okrugu podrinskom.* Sr. nov. 1864. 300. — *c) mjesto u okrugu požarevačkom.* Ńiva u Kovačevcu. Sr. nov. 1865. 270. — *d) selo u okrugu smederevskom.* K. Jovanović 150.

e. *vidi u Daničićevu rječniku*: Kovačevьcь, zemļi koju je kraļ Milutin dao crkvi sv. Nikole u Hvosnu išla je međa ‚na Kovačevacь nadь Žiočicu'. M(on. serb). 73. (1275—1321 *u poznijem prijepisu).* a selu je Ļeskovcu crkve arhanđelove u Prizrenu išla međa ‚us potokь us Kovačevьcь'. Glasnik. 15, 282.

KOVÁČEVAČKÎ, *adj. koji pripada selu Kovačevcu.* Kovačevačka *(opština).* K. Jovanović 150.

KOVAČEVCI, *m. pl. ime dvjema selima u Bosni: a) u okrugu bańoļučkom.* Stat. bosn. 39. — *b) u okrugu travničkom.* 64.

KOVÁČEVIĆ, *m. prezime (po ocu kovaču ili Kovaču).* — *Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Kovačevićь). Dragьmilь Kovačevićь. Deč. hris. 23. 91. Raja Kovačevićь. Glasnik. 15, 286. Vojevoda Petarь Kovačevićь. Mon. serb. 440. (1446). Vojevoda Tvrьtko Kovačevićь. 487. (1461). Savrh poļa Kovačević-Andra. Nar. pjes. vuk. 4, 439. Stefan I. Kovačević. 2, 650 *(među prenumerantima).* — *isporedi* Kovačina. Mejdan Ivana Seńanina i Rame Kovačevića. Norini 43. Al' eto ti Kovačević-Rama. Nar. pjes. vuk. 3, 151. Nu polako, Kovačević-Ramo! Nar. pjes. juk. 430.

KOVAČEVIĆI, *m. pl. ime zaseoku u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdiļej. 50.

KOVAČEVĻE, *n. u spomeniku* XIII *vijeka ima dat.* Kovačevju, *te ne znam, jeli mjesno ime ili možebiti coll.* kovač. Na Sirakovyčyhь dahь česta Końuhovju i Kovačevju i Vratьkovju. Spom. stoj. 10. (1254—1264).

KOVÁČI, *m. pl. mjesno ime.*

a. *u Bosni. a) dva sela u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 9. 16. — *b) selo u okrugu travničkom.* 76. — *c) selo u okrugu Dońe Tuzle.* 83.

b. *u Dalmaciji selo u okrugu kotorskom.* Repert. dalm. 1872. 10.

c. *seoce u Hercegovini.* Statist. bosn. 108.

d. *u Srbiji dva sela: a) u okrugu čačanskom.* K. Jovanović 170. — *b) u okrugu kruševačkom.* 131.

e. *u narodnijem se pjesmama pomińe mjesto* Kovači, *može biti da je isto što je pod* a, *b). — u Vukovu rječniku ima ovo mjesno ime samo s primjerom iz narodne pjesme*: Te je šaļe u Kovače ravne. *isporedi* Kovačina *i* Kovačević *(pri kraju).* Moj daiģa, od Kovača Ramo! leti, Ramo, na svoje Kovače. Nar. pjes. juk. 138.

f. *ńekakvo mjesto prije našega vremena.* Kovači (selište pusto). Stoj. spom. 184.

1. **KOVÀČICA**, *f. kovačeva žena.* — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚die schmiedin' ‚uxor fabri' *s primjerom iz narodne pjesme*: Kovač kuje, kovačica predo). Magda udova kovačica. Mon. croat. 307. (1598). Kovačica. Petar š nome. Glasnik. 2, 3, 72. (1706—1707).

2. **KOVÀČICA**, *f. mjesno ime.*

a. *u Bosni dva seoca: a) u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 84. — *b) u okrugu sarajevskom.* 22.

b. *u Hrvatskoj tri sela u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Kovačica dońa. Kovačica slovinska. Razdiļej. 108. Kovačica gorńa. 111.

c. *u Srbiji. a) mjesto u okrugu biogradskom.* Livada u Kovačici. Sr. nov. 1861. 692. — *b) mjesto u okrugu šabačkom.* Ńiva u mestu Kovačici. Sr. nov. 1866. 306. — *c) zaselak u okrugu užičkom.* K. Jovanović 157. — *d) voda u okrugu vaļevskom.* Do vode Kovačice. Sr. nov. 1867. 675.

d. *isto ime dolazi na dva mjesta* XIII *i* XIV *vijeka.* U Kovačycu. Spom. stoj. 9. (1254—1264). Ńiva Kovačica. Deč. hris. 59.

KOVÀČICE, *f. pl. ime selu u Srbiji u okrugu vaļevskom.* K. Jovanović 100.

1. **KOVÀČIĆ**, *m. dem.* kovač.

a. *u pravom smislu.* — *U Stulićevu rječniku*: ‚vilis faber'.

b. *u prenesenom smislu, ovako se zovu ńeke vrste ptica.*

a) Po Kosiću kovačić veliki jeste pravo narodno ime za ‚Totanus glottis', kovačić srednji za ‚T. stagnatilis', a kovačić mali za ‚Actitis' t. j. ‚Tringoides hypoleucus'. S. Brusina, ptice hrv.-srp. (nastavak). 149b.

b) Tringa subarcuata Güldst. Po Kosiću

Digitized by Google

u Dubrovniku ‚kovačić'. S. Brusina, ptice hrv.-srp. (nastavak). 146b. — Tringa minuta Leisl. Kosić *(ima)* ‚naj mańi kovačić'. 147a.

c) ‚follica, uccello acquatico' ‚fulica'. A. d. Bella, rječn. 321b.

d) ‚Numenius tenuirostris' ‚chiurlottello'. Slovinac. 1880. 32a. — *nepouzdano.*

2. KÒVAČIĆ, *m. prezime, isporedi* Kovačević. — *Akcenat sam zabilježio kako sam ga vrlo često čuo; gdjegdje sam čuo i* Kòvačić; *u Dubrovniku se govori* Kovâčić *kao* 1. kovačić. *premda mislim da je ovaj zadńi akcenat naj bolj, jer ova riječ i* 1. kovačić *jamačno je jedna ista, ipak sam ostavio onako kao što sam čuo od većine. — Od* XV *vijeka.*

a. *uopće kao prezime.* Petar Kovačić. Mon. croat. 134. (1487). Grgur Kovačić. 140. (1490). Vrane Kovačić. Stat. poļ. ark. 5, 304. Kovačić od sela Kovačića iz Livna. And. Kačić, kor. 453. Pavle Kovačić. D. Avramović 260.

b. *ime selu u Dalmaciji u kotaru kninskom.* Repert. dalm. 1872. 16. — *Ono vaļa da je isprva bilo u množini, isporedi* Kovačići, *a opet ovo zadńe mjesno ime može biti da se govori i u jednini:* Kovačić.

KOVAČIĆI, *m. pl. ime selima u Bosni.* — *isporedi* 2. Kovačić, b *pri kraju. a) tri sela u kotaru sarajevskom.* Statist. bosn. 9. 24. 25. — *b) dva sela u okrugu travničkom.* 61. 70.

KOVAČIĆIN, *m. prezime.* — XVIII *vijeka.* Miloš Kovačićin. Glasnik. II, 3, 80. (1706—1707).

KOVÀČIJA, *f. kovački posao, zanat; mjesto gdje kovač radi, kovačnica.* — *Od* XVII *vijeka (vidi* a) *ili možebiti još od* XIV *(vidi* b), *a između rječnika u Belinu* (‚arte di ferraro' ‚ars ferraria' 311a; kovačija od oružja ‚armaria, bottega dove si fanno l' armi' ‚armorum officina' 101b), *u Voltiģijinu* (‚fucina, ferraria' ‚schmiede'), *u Stulićevu* (‚arte de' fabbri, de' metalli' ‚ferraria, officina ferraria').

a. *u prvom značeńu, zanat.* Tubalkain *(zmisli)* kovačiju. P. Vitezović, kron. 1. Kakvim je poslom, ili kovačijom ili drvodiļem nastojao za hranu? A. Kanižlić, utoč. 551. Tubalkain smisli kovačiju. And. Kačić, kor. 6. Kovačija ‚schmidgewerbe'. Zbornik zak. 3, 710.

b. *u drugom značeńu, mjesto.* Kovačije *(može biti i plur. od* kovač *kao što je u trećem primjeru kod* 1. kovač, a, *a))* na Koryćahь. Svetostef. hris. 16. Kovačļja ‚officina fabri ferrarii'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1ftsg. 61.

1. KOVÀČINA, *f. vidi* kovačija. — *Od* XVII *vijeka.*

a. *vidi* kovačija, b. — *Između rječnika u Mikaļinu* (‚officina ferraria') *gdje se naj prije nahodi, i u Stulićevu (uz* kovačija *iz Mikaļina).*

b. *vidi* kovačija, a. Četvrti brat kovačinu znade. M. A. Reļković, sat. 13b. ‚Lijepo ti tu svoju kovačinu ostavi, vidiš da ti ne ide'. J. Bogdanović.

c. Kovačina, *ime seocu u Hercegovini.* Stat. 123. — *vaļa da je po značeńu kod* a.

2. KOVÀČINA, *f. što otpada kad se gvožđe kuje i uopće radi.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚schiuma di ferro' ‚scoria ferri' 311a; *ovdje uprav znači što i* troska) *gdje se naj prije nahodi, i u Vukovu* (‚die eisenspäne' ‚stricturae ferri'). Troskom ili kovačinom zovu se one ļuščice što otpadaju kad se kuje gvožđe. Đ. Popović, poznav. robe. 61. Kovačine i kućine, te od toga načiniti tijesto. Bos. vila. 1892. 95.

3. KOVÀČINA, *m. i f. augm.* 1. kovač. — *U Vukovu rječniku.*

4. KOVÀČINA, *m. nadimak ili prezime. a)* Kovačina Ramo, *ovako se zove ńeki Turčin u narodnijem pjesmama našega vremena.* — *Shvaća se kao da je ista riječ što* 3. kovačina, *ali se gdjegdje dodaje da je iz mjesta Kovâčâ, ili mu je prezime Kovačević (vidi ovu riječ na kraju).* — *Između rječnika u Vukovu* (Kovačina Ramo) *kod* kovačina. Prvu Turčin knigu nakitio, te je šaļe u Kovače ravne na Turčina Kovačinu Rama. Nar. pjes. vuk. 3, 109. Hajde otle Kovačini Ramu, da dovede trista Kovačanah. Pjev. crn. 157a. A za ńime Kovačina Ramo. Nar. pjes. juk. 170. — *b) prezime u naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 228.

KÒVÂČKÎ, *adj. koji pripada kovačima (i u širem smislu, koji pripada kovańu).* — *Između rječnika u Mikaļinu* (kovački, kovačev ‚fabrilis'), *u Belinu* (kovačka djeļaonica ‚bottega di ferraro' ‚officina ferraria'), *u Bjelostjenčevu* (‚fabrilis'), *u Voltiģijinu* (‚fabbrile' ‚zum schmied gehörig'), *u Stulićevu* (‚fabrilis, ad fabros pertinens'), *u Vukovu* (‚der schmiede' ‚fabrorum'). Otvrdnulo je srce ńiovo, kao nakovan kovački. J. Banovac, razg. 60. Činiti dilo kovačko. And. Kačić, kor. 152. Tu je uljego kô ulazi gvožđe u ogńište kovačko. A. Kalić 476. Ńoj u vodu daje se kovački prah. J. S. Reļković 236. Prah kovački ili pilotine . . . 236. Maļ kovački. Đ. Daničić, sud. 5, 26. — Kovačka Mahala, *mjesto u varoši Vrańi u Srbiji.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 300. Kovačka ulica *u Dubrovniku.* P. Budmani.

KOVÀČNICA, *f. mjesto (kuća, soba, dućan) gdje radi kovač.* — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚bottega di ferraro' ‚officina ferraria' 311a), *u Bjelostjenčevu* (‚aedes fabrilis, domus l. officina ferraria l. fabri ferrarii'), *u Jambrešićevu* (‚ferraria'), *u Voltiģijinu* (v. kovačija), *u Stulićevu* (‚officina ferraria'; kovačnica oružna ‚armorum officina'), *u Vukovu* (‚die schmiede' ‚fabrica ferraria'). More se kovaču samliti nikoliko priko reda, zač i u kovačnici mlinskomu gvožđu red je neto dojde. Stat. poļ. ark. 5, 297. Zmija uđe noću u jednu kovačnicu. D. Obradović, basn. 138. U mom selu ima mehana, dućan, bojaģinica i kovačnica. M. Đ. Milićević, zlosel. 220. — *metaforički.* Glava dangubna jest kovačnica neprijateļa paklenoga. M. Pavlinović, rad. 108.

KOVAD, *m. vidi* 2. kavad. — *Na jednom mjestu* XV *vijeka (može biti da treba čitati* kavadih). Svite, u kih tebi *(Bogu)* služba se čińaše, raskrajati sebi u kovadih jaše *(Turci).* M. Marulić 244.

KOVAJA, *f. mjesno ime.* — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Već sestrića bega od Kovaje. Nar. pjes. vuk. 5, 81.

KOVAK, kovka, *adj. koji se dade kovati (n. p. o gvožđu).* — *U pisaca našega vremena.* Kovak, Kovan (kovni), min. ‚schmiedbar, hämmerbar', tal. ‚malleabile', frc. ‚mallćable', egl. ‚malleable'; kovko žeļezo, mech. ‚schmiedeisen', frc. ‚fer', egl. ‚soft iron, wrought iron', tal. ‚ferro malleabile'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KOVALIŠTA, *n. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom.* Livada u Kovalištama. Sr. nov. 1865. 408.

KOVALŃA, *f. vidi* kovačnica. — *U Stulićevu rječniku:* v. kovačija. — *Nepouzdano (rus.* ковальня).

Digitized by Google

trguje. Đ. Baraković, vil. 341. — *(Može biti da je u ova dva primjera* kovati *imperfektivni glagol prema* okovati) Prehitro kovan pâs. M. Marulić, pjes. 38. Kupiću ti kovan pojas od zlata. Nar. pjes. vuk. 1, 343. — *Sa* se, *pasivno.* Neće drugi da boguje *(bog)*, neg' od zlata što se kuje. V. Došen 79a.

c) objekat su trjeskovi (po grčkoj mitologiji). Posred moga kuju dvora po naredbi moj trjeskove. I. Gundulić 67.

d. *i o novcima se kaže da se kuju, jer je kod napravljaña novaca glavno udarac kojijem im se da oblik. — Između riječnika u Mikaljinu* (kovati pjeneze ‚cudere, flare, monetam cudere, signare argentum'), *u Belinu* (kovati pjeneze ‚battere la zecca' ‚argentum signare' 133a; ‚coniare, cioè batter moneta' ‚nummos cudere' 216a; ‚improntar, coniar moneta' ‚signo' 387a), *u Voltigijinu* (kovati pineze ‚coniar, batter monete' ‚münzen, prägen'), *u Stulićevu* (pjenezi kovati ‚argentum signare'), *u Vukovu* (novce ‚geld prägen' ‚cudo'). Gde jestь postavio carь dinare kovati. Zak. duš. pam. šaf. 49. Ako se nađe zlatarь u gradu kove *(part. praes. act.)* dinare bezь voļe careve. 49. Vrag uzeo dukate, makar i tko ih kuje. M. Držić 295. Privridni dukati ki čini kovati. Đ. Baraković, vil. 43. Ako bi pineze koval. F. Glavinić, svitl. 67. Ov kraļ je začel peneze kovati. P. Vitezović, kron. 76. Koji bi jaspre kovao. P. Filipović 11. Iz suđa crkvenoga novce kovati. A. Kanižlić, kam. 820. Koji kuje novce krive. V. Došen 136b. Koji kuju krivu jaspru. A. d. Costa 1, 181. Ban potvrđuje saborske odluke, banski novac kuje . . . M. Pavlinović, razg. 104. — *Nešto je osobito u ovom primjeru.* Hotijaše svrhu jaspri kovati ńegovo ime. J. Banovac, pripov. 235.

e. *vidi* klepati, c. Kosači behu posedali pod rastić da kuju kose. M. Đ. Milićević, zim. več. 312.

f. *u metaforičkom smislu.*

a) objekat je stvar što se uprav kuje, ali je shvaćena u metaforičkom smislu. Rasti, rasti, Vladislave, svi narodi tvoj glas čuju, i za jedne tvoje glave sto kruna ti od sad kuju. I. Gundulić 316—317. Od slave krune im kuje. I. Đorđić, uzd. 46. — Verigu sama sebi kuješ. V. Andrijašević, put. 287. Kuje sebi verigu. (Z). Poslov. daničk.

b) objekat je ńešto umno. Ini mačem kuju čâs do vika. I. Đorđić, uzd. 155. — Naši su stari kovali poslovicu sto godina, dok se u puk stanila. S. Ļubiša, prip. 252. — Neke sam reči na novo kovao. P. Bolić, vinod. 1, xv. — *Sa* se, *pasivno.* Zakoni se kuju i propisi klepute. M. Pavlinović, rad. 6. Miloš popusti i u skupštini godine 1835 ostavi da mu se kuje ustav. razg. 88.

2. *kao imperfektivni glagol prema* potkovati, *vidi* potkivati. — *Između riječnika u Belinu* (‚ferrare' ‚calceo' 310b), *u Vukovu* (koņa ‚das pferd beschlagen' ‚munio pedes equi soleis ferreis' *s primjerom iz narodne pjesme:* Đe junaci koņe kuju). Svaki *(vitez)* zlatnoj u odjeći srebrom kova konjske stupe. I. Gundulić 334. Mila koņa na Bosni potkiva, ne kuje ga čim se koņi kuju. već ga kuje srebrom i olovom. Nar. pjes. vuk. 1, 15. Koņa kuje mladi Pavle. 1, 307. Peļajte ga vrane kovat koņe. Nar. pjes. istr. 1, 27. — *Sa* se, *pasivno.* Vid'la žaba đe se koņi kuju, pa i ona digla nogu. Nar. posl. vuk. 34.

3. *kao imperfektivni glagol prema* okovati *(n. p.* u verige). — *U primjerima samo u metaforičkom smislu.* Knez se Mlečićima udvara, da nas boļe kuju i stežu. S. Ļubiša, prip. 199. — *Sa* se, *refleksivno.* Tko vojnikom lak' vjeruje bukaļijam sam se kuje. J. Kavańin 252a.

4. kovati koga u zvijezde, *vrlo (i preko mjere) hvaliti koga. — Vaļa da je imperfektivni glagol prema* okovati *(n. p.* u zlato), *u metaforičkom smislu. — Između riječnika u Vukovu* (kovati koga u zvijezde, t. j. hvaliti). Kovati koga u zvijezde. (Hvaliti ga). Nar. posl. vuk. 135. — *Sa* se, *refleksivno.* I od sebe sam govoriš, kada slavna dila tvoriš . . . te se zato uzvišuješ, i u sjajne zvizde kuješ. V. Došen 37b.

5. *izmišļati ili raditi potajno kome na štetu. — vidi kod* 2, kov, f. — *Između riječnika u Stulićevu* (zasjede komu kovati ‚insidias alicui struere'). Na hiļade laži kuje. V. Došen 41a. Laži kujuć na hiļade. 56a. Srce koje kuje zle misli. Đ. Daničić, prič. 6, 18. — *I bez objekta.* Kovati i misliti suprot iskrńemu. S. Matijević 42.

6. *uopće raditi, poslovati. — Samo u Mikaļinu rječniku:* kovati, poslovati ‚facio, ago, laboro, operor'.

KOVČ-, *vidi* kopč-.

1. KÒVČA, *f. sprava načińena od žice za spučańe haļina; sastoji se iz dva dijela: iz muškoga (što se zove i* kovčar, kukac, mužjak) *što je kao kvaka, i iz ženskoga (što se zove i* čupica, petļa, spona) *što je kao prsten. kad je u jednini, obično znači samo ženski dio (ali vidi i* kovčica), *a u množini znači oba dijela. — Vidi* 1. kopča *što je stariji oblik; ondje je i postańe od tur.* qopča *što znači oba dijela (muški je* qopča erkek, *a ženski* qopča diši). — *Od* xvii *vijeka, a između riječnika u Mikaļinu* (kovče, kopče, ombrete, ažulice ‚ansula, phibia') *gdje se naj prije nahodi, i u Vukovu:* ‚das heftel (eigentlich das öhr)' ‚fibula'; pl. kovče ‚die heftel' ‚fibulae'. Zape meni kovča. Bos. vila. 1892. 360. — *U narodnijem pjesmama vrlo često stoji* kovče *uz* čakšire, *te jamačno znači zlatne ili srebrne kovče na dokoļenicama, pa po tome i same dokoļenice.* Raspuči mi kovče na čakšire. Nar. pjes. vuk. 3, 447. Na čakširam od srme su kovče. Nar. pjesm. hörm. 1, 473. — Zasjaše se toke na prsima i zlaćene kovče na nogama. Nar. pjes. vuk. 2, 150. Na nogama kovče i čakšire, žute mu se noge do koļena, pobratime, kako u sokola, iz kovči su singíri od zlata. 3, 119. A na noge kovče i čakšire, do koļena u srmu zalite, od koļena izvezene zlatom. 3, 201. Te skinite kovče i dizluke. 3, 295.

2. KOVČA, *m. ime muško. — U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Za Osmanom Kovča barjaktare. Pjev. crn. 165b.

KOVČÀLI, *adj. s kovčama, nakićen kovčama (u pjesmama o čakširama), tur.* qopčaly. — *Ne mijeńa se. — U naše vrijeme, a između riječnika u Vukovu* (‚mit hefteln geziert' ‚fibulatus'). Na međedu zelena dolama, na pijevcu kovčali čakšire. Nar. pjes. vuk. 1, 529. Obukla je kovčali čakšire. 3, 350.

KÒVČÂR, kovčára, *m. u Vukovu rječniku:* muška kovča ‚der hacken (eines heftels)' ‚fibula'. — *vidi kod* 1. kovča. — *isporedi* 2. kopčar.

KÒVČEG, *m. shrana (spremica, sud) načińen od drva (pa i od gvožđa i od drugoga čega), obično s osam pravijeh uglova, s poklopcem. — isporedi* sanduk, skriņa. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kòvčêgâ. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* kovъčegъ, *bug.* kovčeg, *rus.* ковчегъ. — *Nepoznata postańa; Miklošić ispoređuje novogrč. χαυτίον, drveni pehar, lat.* caucus, *čaša, i stslov.* kovъ-

Digitized by Google

kalъ, *čaša.* — *U ńekijeh se pisaca nalazi oblik* kopćeg *(vidi).* — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚arculus'), *u Stulićevu (griješkom* koučeg *i* kovčeg ‚scrinium, arca, capsa'), *u Vukovu:* (u Hercegovini) ‚die kiste, truhe' ‚arca, cista'; *u Daničićevu* (kovьčegъ ‚arca').

a. *uopće.* Prikloni kovčeg ka dvjema nojevićem. Zborn. 36a. Čemu služe jaspre u kovčegu? M. Radnić 94a. Zadužbina tjelesna vadi se iz kovčega. 390b. Bogatac oko sebe vidi pune kovčege srebra, zlata, dragoga kameńa. J. Filipović 1, 265b. Sakuje gvozden kovčeg. Nar. prip. vuk. 199. Svaka žena, gdje ih je više u jednoj kući, drži svoje ruho i preoblačilo u svom kovćegu, koji je pod bravom, da ne bi ko drugi mogao premetati po ńemu. i odrasle djevojke imadu svoje kovčege. u Dobroselu. M. Medić. — kovčeg zavjeta, arca foederis, *isporedi* korabļa, c. I načini Veseleilo kovčeg od drva sitima. Đ. Daničić, 2mojs. 37, 1. Da donesemo iz Siloma kovčeg zavjeta Gospodńega. 1sam. 4, 3. Da je došao kovčeg Gospodńi. 4, 6. Kovčeg Božji bi otet. 4, 11.

b. *često se u kovčegu hrani mrtvo tijelo, osobito sveto.* Otьkryvьše grobъ prêosvoštenaago, i sьtvoriše po glagolu jego, i vъ drьvêně kovčezê položiše. Domentijan[a] 344. Povelêše sьtvoriti kovьčegъ izbranь i vьzьmьše tělo sego hristoļubivaago nesoše je. Danilo 160. Pa odoše u bijelu crkvu do kovčega više Petra svetog, svetog Petra kovčeg celivaše. Nar. pjes. 4, 465. Ja ću se zavjetovati pred kovčegom svetoga Vasilije. S. Ļubiša, prip. 227.

c. arca Noe, *Nojeva lađa.* Kada Noe izide is kovčega. Pril. jag. ark. 9, 106. (1468). Na zelenoj kiti masline ku prnese golub v kovčeg. Korizm. 61b. I uđe Noje u kovčeg. Đ. Daničić, 1mojs. 7, 7. — *isporedi* korabļa, b.

d. kovčeg morski ‚Ostracion turritum'. J. Pančić, zool. 238.

KOVČEGA, *f. vidi* kovčeg. — *U Stulićevu rječniku: (griješkom)* koučega *uz* koučeg. — *nepouzdano.*

KÒVČEŽAC, kòvčešca, *m. dem.* kovčeg. — *isporedi* kopčežac. — *Od* xv *vijeka, a između rječnika u Stulićevu (griješkom* koučežac ‚parvum scrinium, arcula, capsula') *i u Daničićevu* (kovьčežьcь ‚arca'). U jednomь malu kovčescu *(sic).* Mon. serb. 387. (1436).

KOVČEŽICA, *f. dem.* kovčega. — *U Stulićevu rječniku: (griješkom)* koučežica *uz* koučežac. — *nepouzdano.*

KÒVČEŽIĆ, *m. dem.* kovčeg. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu (griješkom* koučežić *uz* koučežac) *i u Vukovu* (dim. v. kovčeg). Zatvoreno u jednomu kovčežiću od zlata. M. Radnić 190b. Zatvori ih u jedan kovčežić. Nar. prip. vuk.[2] 234. Imaše kovčežić, i nošaše što se metaše u ń. Vuk, jov. 12, 6. Uze kovčežić od site, i obli ga smolom i paklinom. Đ. Daničić, 2mojs. 2, 3. — *Vuk je (u prenesenom ili u metaforičkom smislu) ovako nazvao svoju knigu u koju je sakupio ńekolika svoja književna djela.*

KÒVČEŽINA, *f. augm.* kovčeg. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu (griješkom* koučežina ‚vilis arca'). ‚Punu kovčežinu donijela svakovrsne robetine'. J. Bogdanović. ‚Čija je ovo kovčežina?' u Dobroselu. M. Medić. — *I kao mjesno ime u Srbiji u okrugu jagodinskom.* Zabran u Kovčežini. Sr. nov. 1875. 911.

1. KÒVČICA, *f. dem.* 1. kovča. — *isporedi* kopčica. — *U Vukovu rječniku.* — *U Dubrovniku znači u naše doba što i* kovče *(muška i ženska kovča), i osobito muška (ženska je* petļa *ili* oko). P. Budmani.

2. KOVČICA, *f. mjesno ime u Srbiji u okrugu biogradskom.* Livada u Kovčici. Sr. nov. 1866. 323.

KÒVČIĆ, *m. prezime i mjesno ime.* — *isporedi* Kopčić.

a. *prezime.* — *U pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Nu je ovo Kovčić Murat bego od Lijevna. Pjev. crn. 254a.

b. *selo u Bosni u okrugu travničkom, isto što* Kopčić, b *(drugo selo).* Schem. bosn. 1864. 51.

KÒVÊRTA, *f. pokrivač (na posteļi), tal.* coperta, *mlet.* coverta. — *U naše vrijeme u Istri.* Žute kose na kovertu vise. Nar. pjes. istr. 2, 127.

KÓVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* S Bogatića Ković-Mihaila. Nar. pjes. vuk. 4, 251. Ivana Kovića žena tužila Panteliju Drezgića. Glasnik. ii, 1, 31. (1808). Stevan Ković iz Zaovina. M. Đ. Milićević, srb. 608.

KOVILIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Pavle Kovilić. Rat. 410.

KOVILOVO, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu krajinskom.* Livada na Kovilovu. Sr. nov. 1861. 67.

1. KOVIĻ, *m. ńeka biļka.* Koviļ žuti, Anthyllis aurea Vis. (Vodopić). B. Šulek, im. 165. Uz ńih vile kolo zaigrale, koviļ-kite za kape sabrale. Osvetn. 4, 30. — *vidi* 1. koviļe.

2. KOVIĻ, *m. mjesno ime u Bačkoj.*

a. Gorńi *i* Dońi Koviļ, *dva sela.* Šem. prav. 1878. 28.

b. *manastir.* Šem. prav. 1878. 145.

KOVÌĻAČA, *f. ime mjestima u Srbiji. a) selo u okrugu podrinskom.* K. Jovanović 136. *i u Vukovu rječniku:* selo u Jadru (pod Gučevom, blizu Loznice)... Srbi onuda pripovijedaju da su nekad bile dvije sestre: Vida i Koviļka; pa Vida gradila Vidojevicu, a Koviļka taj grad Koviļaču... *vidi i* M. Đ. Milićević, srb. 521. — *b) mjesto u okrugu kragujevačkom.* Vinograd u Koviļači. Sr. nov. 1873. 787. — *c) mjesto u okrugu smederevskom.* Ńiva u Koviļači. Sr. nov. 1861. 502.

KOVIĻAK, *m. zaselak blizu Bojne u Hrvatskoj.* Šem. prav. 1878. 72.

KOVIĻANIĆ, *m. prezime.* — xvii *vijeka.* Pop Ivan Koviļanić. I. Ivanišević 11.

KOVIĻARAC, Koviļarca, *m. ime mjestu u Srbiji.* Među rečicama Crvencem i ćovdinskom *(glavica)* Koviļarac. Dragašević, mlava. glasn. 43, 318.

1. KÒVÎĻE, *n.* Stipa pennata L., *ńeka biļka.* — *isporedi* koviļ. — *Osnova je stara, isporedi rus.* ковыль, *možebiti i praslavenska, ako češ.* kovyl *nije uzeto iz ruskoga.* — *Miklošić ispoređuje rus.* ковылять, *hramati.* — *U našemu se jeziku javļa od* xvi *vijeka, a između rječnika u Stulićevu u kojemu stoji griješkom* koule voliki *(sic),* trava ‚beca lunga' ‚herbae genus', *i u Vukovu* (‚das pfriemengras' ‚stipa pennata Linn.'). Pozlatno koviļe se tuj nahodi. M. Vetranić 2, 267. Toto nî rumene rožice, ni žiļa, ni grane zelene, ni bila koviļa. D. Baraković, vil. 156. Tu šarenu košutu, bijelo koviļe gledaš. M. Katančić 42. Koviļe i rano bosiļe! Nar. pjes. vuk. 1, 10. Lepa Pava u koviļu spava, ńoj se Rade kroz koviļe krade. 1, 264. Smiļe i koviļe (n. p. to je, ovo je; t. j. to je prema drugome zlu ništa). Nar. posl. vuk. 290. Ej bijele stijene! cvatilo vam

Digitized by Google

smiļe i koviļe! Osvetn. 2, 99. A po gori zadrhtalo lišće i koviļe zatreptalo cvijeće. 8, 147. Koviļe (koule Stulli), rus. ковыль, ковыла, ковылка, češ. kovil, Stipa pennata L. (Pančić, Vuk). B. Šulek, im. 165. — *I od mila se ovako kaže djetetu.* I. Pavlović.

2. KÒVÎĻE, *n. mjesno ime.*

a. *zaselak u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 154.

b. *vidi u Vukovu rječniku:* namastir u Starome Vlahu pod planinom Kobiļem.

KOVIĻEVAC, Koviļevca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom.* Vinograd u Koviļevcu. Sr. nov. 1875. 759.

KÒVÎĻKA, *f. načińeno od* koviļe.

a. *ime žensko. — U Vukovu rječniku:* ‚frauenname' ‚nomen feminae'. — *vidi kod* Koviļača.

b. *ime ovci.* Bastaj, Daruvar, Bruvno. D. Hirc.

KOVIĻNO, *n. mjesno ime.* — XIV *vijeka.* Na Koviļno. Deč. hris. 48. 101.

KÒVÎN, Kovina, *m. mjesno ime. — Vidi u Daničićevu rječniku:* Kovinь, grad u Maģarskoj na Dunavu: ‚primi Lazarь Kovinь i ine gradove pobrežke' 1456. (Okáz. pam. šaf.) 79. u drugoga ļetopisca ‚Kovino'. G(lasnik). 10. 273. — *u protopresviteratu pančevačkom.* Šem. prav. 1878. 54. *varošica u Maģarskoj u protopresviteratu budimskom.* 86. — Kovinь (stari). — Kovinь Martinь (ili Martińь?). S. Novaković, pom. 135. Na Kovinu Dunav prebrodio, pa se maši vlaške zemļe ravne. Nar. pjes. vuk. 2, 481. — *isporedi* Kovino.

1. KÒVINA, *f.* metallum, *uprav što se može kovati, pa se ovom riječi shvaća ne samo gvožđe, mjed, zlato, srebro itd. nego i druga tjelesa koja, kao ova, svijetla su (kad su čista) i vode dobro toplinu i muńevinu itd., i ako se ne dadu kovati. — isporedi* 2. kov, b, kovovina, metal. — *Riječ su načinili u naše doba pisci od osnove* kov *glagola* kovati *nastavkom* ina. Kovine mijesi i udara na kalupe. M. Pavlinović, rad. 31. Kovina, chem. min. (metal), lat. ‚metallum' ‚metall', tal. ‚metallo', frc. ‚métal', egl. ‚metal'; dragocjene kovine ‚edle metalle', tal. ‚metalli preziosi, nobili'; proste kovine ‚unedle metalle', tal. ‚metalli ignobili'; lake kovine ‚leichte metalle'; teške kovine ‚schwere metalle'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

2. KÒVÎNA, *f.* ime žensko. I. Pavlović.

3. KOVINA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Niva u Kovini. Sr. nov. 1865. 477.

KOVÍNAC, Kovinca, *m. čovjek iz Kovina (u Banatu).* V. Arsenijević. — *Od* XVIII *vijeka.* Miloš Kovinac. Glasnik. II, 3, 73. (1706—1707).

KÒVINAČKÎ, *adj. koji pripada Kovinu (u Banatu).* V. Arsenijević.

KOVINCI, *m. pl. mjesno ime. — Prije našega vremena.* Kovinьci. S. Novaković, pom. 135.

1. KOVINKA, *f. ime žensko. — Od* XVIII *vijeka.* Kovinka Dmitrova. Glasnik. II, 3, 75. (1706—1707). Kovinьka. S. Novaković, pom. 70. Kovinka, ime žensko. Zemļak. 1871. br. 2.

2. KÒVÎNKA, *f. žensko čeļade iz Kovina (u Banatu).* V. Arsenijević.

KOVINKIĆ, *m. prezime. — Prije našega vremena.* Kovinьkićь (prezime). S. Novaković, pom. 70.

KOVINO, *n. mjesno ime, vidi* Kovin. Kovino. S. Novaković, pom. 135.

KÒVÎNSKÎ, *adj. koji pripada kovinama. — Načińeno u naše vrijeme.* Oznaka koju su pravitelji kovinskoga posuđa udarili... Zbornik zak. 1866. 98. Kovinski, min. ‚metallisch, metall- (in zus.)', tal. ‚metallico, metallino'; kovinska svjetlost, chem. ‚metallglanz', tal. ‚lustro metallico', frc. ‚éclat metallique', egl. ‚metallic lustre'; kovinska smjesa ‚metall-legirung', tal. ‚lega metallica', frc. ‚alliage de métaux', egl. ‚alloy of metals'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KOVIOCI, Kovilaca, *m. pl. ime selu u Srbiji u okrugu kruševačkom.* K. Jovanović 125.

KOVIONA, *f. ime vrhu u Srbiji u okrugu biogradskom.* M. Đ. Milićević, srb. 59. — -o- *stoji mj.* l. — *isporedi* koviļe.

KOVITLAC, *m. vidi* kovrtań. — *U naše vrijeme. (Brļ čini)* te se ovca u kovitlac okreće. K. Crnogorac, zool. 181.

KOVITLATI, kovitlam, *impf. vidi* kovrļati. Bos. vila. 1889. 152.

KOVIZLA, *f. ime selu u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 391.

KOVJAN, *m. ime muško. — Prije našega vremena.* Kovjanь. S. Novaković, pom. 70.

KOVJANA, *f. ime žensko. — Prije našega vremena.* Kovjana. S. Novaković, pom. 71.

KOVKA, *f. u jednom primjeru* XVIII *vijeka kao da znači: što mu drago kovano od srebra.* Ni kovke srebrne ni moć nać pri meni (što god je od srebra pri meni bilo). M. Kuhačević 50. — *U pisaca našega vremena, sprava (kao tijesak) za kovańe novaca.* Kovka, tech. ‚prägstock, prägwerk, stosswerk', frc. ‚balancier', egl. ‚fly-press, coining press, stamping press', tal. ‚torchio da coniare'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KOVKOST, *f. vidi* kovkoća.

KOVLAISAV, *m. ime muško. — Prije našega vremena.* Kovlaisavь (bio je vojvoda). S. Novaković, pom. 70.

KOVĻE, *n. coll. kovine, metali. — U jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka* (kovje). Živina, staļa, kamenja, kovja... I. T. Mrnavić, ist. 11. Prilike... od kovja. 80.

KOVNA, *f. ime žensko. — Prije našega vremena.* Kovьna. S. Novaković, pom. 70.

KÓVNICA, *f. postaje od* 1. kovan.

a. *u dva naj starija primjera* (XV *vijeka) po svoj prilici nije isto značeńe kao što je kod* b, *nego vaļa da znači (kao što misli i Daničić): rudnik.* Drьžaļь je u mene carinu i kovnicu. Spom. sr. 2, 61. (1414). Jerь je držaļь našu carinu i kovnicu. 2, 80. (1423). — *Otale u Daničićevu rječniku:* kovьnica ‚metalla (fodina', vaļa da je to).

b. *u naše vrijeme, zgrada gdje se kuje novac. — Između rječnika u Vukovu:* ‚die münze (das münzhaus)' ‚moneta'. Na novcu svake vrsti biti će naznačena kovnica iz koje je izišao. Zbornik zak. 1869. 67. Upravļao je kovnicom novaca. M. Pavlinović, rad. 104. Kovnica, arch. stat. lat. ‚moneta' ‚münze, münzgebäude, münzamt', frc. ‚hôtel de monnaie', egl. ‚mint', tal. ‚zecca'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *U širem smislu.* Nekakav Vasin čukunded bio je, vele, vrlo vešt rudar u kopaoničkim kovnicama. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 412.

c. *vidi* 1. kolajna, b. — *U Belinu rječniku:* ‚medaglia' ‚numisma' 467b; *u Voltigijinu:* ‚medaglia' ‚münze, schaugeld'; *u Stulićevu:* ‚nummisma'. — *nije dosta pousdano.*

Digitized by Google

KÓVNIČICA, *f. dem.* kovnica, c. — *U Stulićevu rječniku:* ‚parvum nummisma'. — *nije dosta pouzdano.*

1. KOVNIK, *m. čovjek što kuje, osobito novce, pa i uopće kovač; u Stulićevu rječniku ima i drugo značenje (vidi* kovarnik) *prema* kovati, 5. — *U Belinu rječniku:* ‚coniatore, quello che conia o impronta monete' ‚cusor' 216a; *u Voltigijinu:* ‚coniatore; ferrajo' ‚münzer; schmied'; *u Stulićevu:* 1. ‚cusor'. 2. ‚turbator' *(s dodatkom da je riječ ruska).*

2. KOVNIK, *m.* međa vrlo duga što dijeli zemļu od zemļe. Slovinac. 1880. 87.

KOVNOST, *f. osobina onoga što je kovno ili kovko.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Kovkoća, Kovnost, tech. ‚hämmerbarkeit', frc. ‚malléabilité', egl. ‚malleability', tal. ‚malleabilità'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KOVOJ, *m.* općinska ili državna služba koja se bez plate čini: ‚Ove me uediļe red na kovoj'. ‚Vaļa mi ići na kraļev kovoj'. M. Pavlinović. — *U naše vrijeme u sjevernoj Dalmaciji.* Neće bit sila ni na kovoj ni na knige. M. Pavlinović, razl. spisi. 278. — *Nejasna riječ, Pavlinović misli na tal.* convoglio, *pratńa.*

KOVON(?), *m. ime muško.* — *Prije našega vremena.* Kovonь (Može biti da je pogreška mesto Kovanь). S. Novaković, pom. 70.

KÒVOVINA, *f. vidi* kovina. — *Načińeno u naše vrijeme.* Kovovina ‚metall'. Zbornik zak. 8, 455. Đ. Popović, rječn. 1, 191b.

KOVRCA, *f. vidi* kovrčica. Ali u bujnoj kosi iz kovrca i pletenica ne vidi se . . . Javor. god. 16, br. 42, str. 672.

KOVȒCAN, *m. vidi u Vukovu rječniku:* Oj macane kovrcane (reče se mačku). — *Postaje od* kovrca.

KÒVRČAST, *adj. vidi* kudrav. — *U Vukovu rječniku:* ‚kraus' ‚crispus'.

KÒVRČÊŃE, *n. djelo kojijem se kovrči.* — *U Vukovu rječniku.*

KÒVRČICA, *f. vidi* savojak, uvojak *(na kosi, bradi, pa uopće od dlaka).* — *Po obliku kao da je deminutiv (vidi* kovrca). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* (u Srijemu) po naj više se govori pl. ‚kòvrčice' ‚das haarlöckchen' ‚cincinnulus'. — *U osobitom značeńu.* Kovrčica, ono perje, što na trtici ima n. pr. patak, a po tom se raspoznaje od patke. U Srijemu. A to su ‚aufwärts gekrümmte seitliche schwanzdeckfedern'. M. Medić.

KÒVRČITI, kòvrčîm, *impf. (s objektom* kosa, brada, *ili* dlake *uopće) uvijati tako da postanu kovrčice.* — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kòvrčî. — *Osnova je* kovrk *ili* kovrc *(vidi* kovrk *i* kovrca). *isporedi* kovrļati *i* zvrk. *F. Miklošić i Đ. Popović misle da je od tur.* qyvyrġyq, *kovrčast (isporedi* kovrġati, kovrġica). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚kräuseln' ‚crispo'). — *Sa* se, *refleksivno.* Što *(kosu)* čovek više češļa, to se ona više kovrči i zamršuje. Nov. sr. 1884. 102. — *U narodnoj pripovijeci bosanskoj kao da znači previjati se (o čeļadetu).* Ali kad ga je ńegova potreba mučiti počela, preskakivao je iz jednoga kraja u drugi, i kovrčio na svaki način. Nar. prip. bos. 1, 51.

KOVRDIJA *(i* kofrdija), *f. ńekakva biļka.* Kovrdija, nekakva trava (Istra), v. Kofrdija. B. Šulek, im. 165. Kofrdija (Istra), v. Kovrdija. 149.

KOVRDIN, *m. u narodnoj pjesmi našega vremena stoji uz* mač, *i ne zna se značeńe.* — *Može biti da je postalo od tur.* kürde, *ńekakav (kurdski) nož. Đ. Popović i za ńim g. Miklošić misle na srodnost s* ġeverdan. Kad začuše devet Jugovića, poskočiše na noge lagane, potegoše mače kovrdine, da pogube cara u stolici. Nar. pjes. vuk. 2, 185.

KOVȒĠAK, *m. ńeka obla kapa što muškarci nose u Bosni.* — *Đ. Popović i F. Miklošić misle da postaje od tur.* qyvyrġyq *(vidi kod* kovrčiti). — *isporedi* kovrġik. — *U Vukovu rječniku:* ‚die cylindrische mütze der männer in Bosnien' ‚mitra cylindrica virorum'.

KÒVRĠATI, kòvrġâm, *impf. vidi* kovrčiti. — *U naše vrijeme u Srbiji.* Kažu da se nalaze crne, bele, riđe *(dlake)* i neke se od ńih sve kovrġaju. M. Đ. Milićević, živ. srb.2 325.

KÒVRĠICA, *f. vidi* kovrčica. — *U naše vrijeme u Srbiji.* Kad sam hvatao pátka da mu očupam onu sivu kovrġicu. M. P. Šapčanin 1, 48.

KOVȒĠIK, *m. vidi* kovrġak. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Srijemu.*

KOVRK, *m. vidi* kovrčica. Kosa pala preko čela u kovrcima. Bos. vila. 1886. 88.

KOVȒĻÂK, kovrļáka, *m. vidi u Vukovu rječniku:* (u Petrovu poļu) kao gužva od crvena i crna, što žene nose na glavi, a preko toga okrugu (jašmak-bošću) ‚art kopfbedeckung' ‚vittae genus'. Žene udate ne nose kape nego mjesto ńe kovrļak pokriven okrugom *(u Dalmaciji u dolini rijeke Cetine).* V. Bogišić, zborn. 128. — *Postaje od osnove glagola* kovrļati *(isporedi* kotrļ, c).

KOVȒĻÂŃE, *n. djelo kojijem se kovrļa.* — *U Vukovu rječniku.*

KOVȒĻATI, kovrļâm, *impf. vidi* kotrļati *(i radi akcenta).* — *Postańe nije mi jasno: kao da su se sastale osnove od* kotrļati *i* vrtjeti, *a vidi i* kovrtač *(isporedi i* kovrčiti). — *U Vukovu rječniku:* vide kotrļati *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

KOVRĻICA, *f.* goli klip kuruze. Požega. D. Hirc.

KOVȒTÂC, kovrtáča, *m. vidi u Vukovu rječniku:* onaj kolutić (od gvožđa ili pirinča) što se ńime listovi od tijesta sijeku ‚österr. krapfenrad'l'. cf. devermaviš.

KÒVRTÂĻ, *m.* zovu se ‚kovȓtâļi' oni veliki oblaci što se motaju nebom prije neg će zapaliti silna bura. na Braču. A. Ostojić.

KÒVȒTAŃ, kòvȓtńa, *m. vidi u Vukovu rječniku:* savijeno što u kolo, n. p. kosa na glavi ‚die runde' ‚orbis'. — *isporedi* kovrtač *i* kovrčica.

KÒVTAO, kovtála, *m. vidi* koktao. — *U Stulićevu rječniku:* kovto, v. kokto.

KOVTIC, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Ilija Kovtić. Rat. 889.

KÒZA, *f.* Capra hircus L. fem., *posnata domaća životińa.* — *Akc. se mijeńa u dat. sing.* kòzi, *u acc. sing.* kòzu, *u voc. sing.* kòzo, *u nom., acc., voc. pl.* kòze. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov., češ., poļ.* koza, *rus.* коза. — *Nepoznata postańa, vaļa da nije postalo od istoga korijena od kojega je lit.* ožys, *snskr.* aǵă, *grč.* αἴξ *(isporedi* kost). — *U svijem je rječnicima* (‚capra').

a. *u pravom smislu, životińa.*

a) domaća, pitoma. Ili ovce ili koze. Mon. serb. 80. (1302—1321). Tko ukrede kozu ali ini brav. Stat. poļ. ark. 5, 282. Ako vidiš *(u snu)*

Digitized by Google

da koze suproć tebi boj biju, toj prilikuje srčbu. Zborn. 137b. Od zla dužnika i koza bez kozleta. (D). Poslov. danič. Od zla dužnika i kozu bez mlika. A. d. Bella, rječn. 171b. Kao koza kad se peče . . . V. Došen 154a. Opremih ga za kozama, kad u veče veče bilo, sve su koze doma došlo, moga draga jadna nema. Nar. pjes. vuk. 1, 526. Sedam hiljad bijelih ovaca, pet hiljada crvenijeh koza. 4, 186. Veka stoji koza za jarići, a jarića dreka za kozama. 4, 187. Koza lipsuje, a rep ne spušta. Koza ne prska dokle ne vidi vuka. Nar. posl. vuk. 138. Od zla dužnika i kozu bez jareta (valja uzeti. Mjesto ‚jareta' govore jedni ‚mlijeka', a i ‚mlika'). Od jedne koze dva mijeha ne mogu biti. 233. Čim se koza dičila tim se ovca sramila (što je digla rep). 347. *vidi* i brada, kostret, koziti se, večati, *itd.*

b) divlja koza *ne znači svagda istu vrstu što i domaća, nego druge vrste više ili manje slične, kao divokozu, srnu itd. vidi u Vrančićevu rječniku:* divja koza ‚caprea'; *u Mikaljinu:* koza divja ‚pygarcus, dama, dorcas'; *u Belinu:* divja koza, srna ‚capra salvatica' ‚capra silvestris' 171b: *u Bjelostjenčevu:* koza divja ‚pygargus, capra sylvestris, dama, dorchas, caprea'; *u Jambrešićevu:* koza divja ‚caprea'; *u Stulićevu:* koza divja, v. srna. — Divja koza hitro bježi. P. Kanavelić. iv. 32. Divlja koza ‚die gemse' ‚Antilope rupicapra'. G. Lazić 37.

c) u Dalmaciji se reče kao psovka čeladetu, osobito kad što dobro ne umije da uradi, ili kad je nemirno. ‚Što činiš tu, kozo jedna?' *u Dubrovniku.* P. Budmani.

b. Koza, *m. prezime ili muški nadimak.* — xviii *vijeka.* Stipan Koza. Glasnik. ii, 3, 172. (1706—1707).

c. *u prenesenom smislu, često u množini, nešto načinjeno od drva. a) vidi* 1. koń, 2, e. Koza, arch. (vještac, koń, magarac, konic), frc. tréteau, chevalet', egl. ‚horse, jack', tal. ‚capra' ‚gerüstbock, rüstbock'. Koze (pl.), tech. (nogače, nogari, križnice) ‚schragen', tal. ‚cavalletto'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. Koza, upora kojom se podupire žlijeb. u Samoboru. Držak (upora) na čem stoji žlijeb na vodenici. Bistrac. F. Hefele. — *b)* koze, *vidi* skele, lazila. — *između rječnika u Vukovu* (pl. koze ‚das baugerüst' ‚machina aedificationis'). Tu se prave lađe vojene koje kad se puste s koza, to one udare čak u breg. S. Tekelija. letopis mat. sr. 119, 48. Onda su majstori baš u Ilinu ploču ovrli koze (skele), i tako su je razlupali. M. Đ. Milićević, pomenik. 1, 36. — *c) (Treba)* imati dvě drvene koze, jedan iz dve široke daske dobro sastavljen i spojen oluk. Z. Orfelin, podr. 134. — *d)* koza, rašljasto drvo kamo se dužica upre, kada ju radnik izrađuje. Riječ među dužičarima. F. Hefele.

d. *u igri ‚kozice'.* Na jedno mesto zabodu u zemlju jedan klinčić koliko četvrtina ili polovina plajvaza, i to zovu ‚jarac'. a svaki uzme po jedan mańi klinčić, i zabodu ih oko jarca u razdaleko onoliko koliki je onaj nož kojim će se bacati. ti se klinčići zovu ‚koze'. M. Đ. Milićević, živ. srb.² 248.

e. *vidi* 2. koze.

KOZAČ, *m. vidi* 1. kozar. — *U Stulićevu rječniku. — slabo pouzdano.*

KOZAČINA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu podrinskom.* Zemlja kod Kozačine. Sr. nov. 1875. 641.

KÒZAČKÎ, *adj. koji pripada Kozacima.* On se u gradu Kamenici bješe uzdržo vele dana, što kozački svud vojnici vrćahu se sa svijeh strana. I. Gundulić 422. Ovo su kozačke troje haramije. I. T. Mrnavić. osm. 41. Hotio je vojevati protiva ńemu na kozačku. A. Tomiković, živ. 191.

KOZADRE, *f. pl. ime sеocu u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 22.

1. KÒZAK, *m. vidi* Kazak. — *Od* xvii *vijeka (u svijem primjerima u množini), a između rječnika u Voltiđijinu* (Kozaci ‚Cosacchi' ‚Kosacken'). A Kozaci srnuć hrli starijeh šteta u zamjenu, požegli su i potrli. pače smakli Varno u plijenu. I. Gundulić 318. Nove raspe stara grada mimohodeć paša žali, i proć voli svojoj tada bojnijeh Kozak vojske hvali. 318. Nu opet, vojska od Kozaka, pazi, gdi se na se kupi. 444. Zovu se Kozaci. I. T. Mrnavić. osm. 39. Imadijau za pomoćnike Moskove. Kozake. A. Kanižlić, kam. 882. Kad dođu moji Kozaci s Timoka. Vuk. dan. 1, 83.

2. KOZAK, *m. ime konju.* Požega. D. Hirc.

KOZAKOVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Pavle Kozaković. Rat. 79.

KOZAL, *vidi* kozao.

KOZALA, *f. ime podgrađu grada Rijeke.* Schem. segn. 1871. 80.

1. KOZÀLAC, kozàlca (kozaôca). *m.* Arum L., *ńeke vrste biljaka. — Stari je oblik bio* kozьlьcь, *isporedi rus.* козелецъ, *oba* ь *mogu postati* a *ili ispasti. — Riječ može biti stara, isporedi ruski oblik, a osnova* kozьl *može biti i praslavenska, vidi u Šulekovu imeniku ovdje kod* a; *ali treba dodati da u svijem drugijem spomenicima značeńe jest biljka, ali ne* Arum.

a. kozàlac, *prvo* ь *postaje* a *u svijem padežima, a drugo u nom. i acc. sing. (i u gen. pl.* kozaláca, *ako se govori).* -l- *se u Dubrovniku mijeńa na* o, *te se po dubrovačkom govoru ao sažimlje u* o *dugo:* kozóca, kozócu, *itd., voc.* kòzôče; *prema ovome bi trebalo da je akc.* kozaôca, kozaôcu *itd.,* kòzaoče. *ako se* l *ne mijeńa, ostaje svuda akc. kao u nom. sing., osim voc.* kòzalče *(i gen. pl.). — Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚dragoncello, herba' ‚dracuntium' 280b) *gdje se naj prije nahodi, u Stulićevu* (kozalac mali, trava ‚dracunculus minor, dracontium minus'; kozalac zmijini, trava ‚colum draconis, dracunculus'; kozalac vodeni, trava ‚dracunculus aquatilis'), *u Vukovu* (nekaka trava ‚Artemisia dracunculus Linn. [Arum L.]'. cf. kozlac. zakozlik). Travu koja se kozalac imenuje. I. Jablanci 148. Tko ju *(travu)* znade, kozalac se zove. J. S. Reljković 160. Neki opet travu kozalac piju s rakijom. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 50. Kozalac (kozlac), češ. kozlik, pol. koziełek, koziołek, kozłek (Valeriana), rus. козелецъ (Scorzonera), козелки (Pastinaca), aron o serpentaria (Pizzelli, Aquila-Buć, Anselmo da Canali, Skurla), lufo (Pizzelli, Aquila—Buć), dragoncello (Della Bella), 1. Arum maculatum L. (Pančić); 2. Arum italicum Mill. (Visiani, Lambl). B. Šulek, im. 165. — *S ńekijem se pridjevima naznačuju osobite vrste.* Kozalac koński, Arum italicum L. (Visiani). — Kozalac mali, gigaro minore (Aquila—Buć), aro minore (Pizzelli, Anselmo da Canali), dragontea minore (u rukopisu xvi vijeka), Arisarum vulgare Targ. — Kozalac veliki, gigaro, dragontea, (Pizzelli, Aquila—Buć, Skurla), 1. Arum dracunculus L.; 2. Arum italicum Lam. B. Šulek, im. 165. — Kozalac vodeni, dragontea aquatica (Aquila—Buć, Stulli), Calla palustris L. — Kozalac zmijiń, serpentina, collum draconis (Pizzelli, Stulli), Arum dracunculus L. 166.

Digitized by Google

b. kòzlac, kozlàca, *prvo* ь *ispada, a drugo ostaje u svijem oblicima:* kozlàca, kozlàcu *itd. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem oblicima, osim nom. i acc. sing., i voc.* kòzlače *(i gen. pl.* kozlácâ?). — *Od* XVII *vijeka, a između riječnika u Mikaljinu* (kozlac, trava ‚dragunculus') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (‚dragoncello, herba' ‚dracuntium' 280b). *u Bjelostjenčevu (kajkavski* kozlec, trava ‚dracunculus, dracintion l. dracintium, colubrina, v. serpentaria'), *u Stulićevu* (kozlec, trava, v. kozlač *iz Bjelostjenčeva) u Vukovu:* kòzlac, kozlàca (kozàlca), vide kozalac *s dodatkom da se govori u Srijemu.* Crļene baturice od kozlaca. J. Vladmirović 19. Kolik bajam kozlaca. 32. Kozlac, bilina, kojoj je lišće šire i duļe od dlana, s proļeća ga beru, vare, s brašnom podmetaju i ńime svińe rane. J. Bogdanović. Kozlac, dragontea, aro (u sińskom rukopisu, Bartulović), lufo, serpentaria (Kuzmić), dragoncello (Della Bella), dragunculus (Bjelostjenac), 1. Arum maculatum L. (Pančić, Sladović, Gospić); Arum italicum Mill. (Visiani), v. Kozalac. B. Šulek, im. 167. — *S ńekijem pridjevima znači i druge biļke.* Kozlac bļuvači, bulbus vomitorius (Durante), Muscari moschatum Desf. — Kozlac lažni, arisarum falsum (Durante). — Kozlac mali, arisarum (Durante), Arisarum vulgare Targ. (Alschinger). — Kozlac sridńi, arum minus (Durante), Arum maculatum L. B. Šulek, im. 167. — Kozlac veliki, aron maggiore (Durante, Kuzmić), arum, aron, canis priapus (Durante), Arum italicum Mill. 168.

c. kozòlac, kozóca, *u naše doba u Dubrovniku: uprav su oblici* kozóca, kozócu *itd. kao kod* **a**, *a po ńima se zlo načinio nom. sing.* — Kozolac, 1. Arum italicum Mill.; 2. Arisarum vulgare Targ. (Vodopić). B. Šulek, im. 168. — *I s pridjevima.* Kozolac crni, Arum orientale Bbrst. (Vodopić). — Kozolac mali, Arisarum vulgare Targion. (Vodopić). — Kozolac zmijin, Arum dracunculus L. (Vodopić). B. Šulek, im. 168.

2. KOZÀLAC, kozàlca, *m. vidi u Vukovu rječniku:* u pluga ona gredica što sastavļa gredeļ i plaz. — *isporedi* 2. kozlac.

KÒZALINA, *f. vidi u Vukovu rječniku:* vide kaluža *s dodatkom da se govori u Risnu. — isporedi* 2. kozao.

KOZAĻ, Kozļa (Kožļa), *m. ime gradu u Srbiji, po svoj prilici na mjestu gdje je sad* Kožeļ *(vidi). — U knizi* XIII *vijeka pisanoj crkvenijem jezikom (sa starijem oblikom* Kozьļь), *i otale u Daničićevu rječniku* (Kozьļь, grad koji je osvojio Stefan Nemańa. vaļa da je bio blizu Niša i Svrļiga, jer se s ńima pomińe). I gradь slavny Nyšь i gradь Svrьļigь i gradь Ravьnyj i gradь Kozьļь. Stefan, sim. pam. šaf. 8. Oko gradova Niš, Svrļig, Ravni, Kozaļ (mislim da je bilo Kozaļ [Kozьļь], Kožļa: iz ovoga pošļedńega je pozno doba razvilo Kožeļ) ne treba nam se baviti . . . za druga tri može se sve što treba naći u Knež. Srbiji M. Đ. Milićevića; sva tri su u kńaževačkom okrugu i mogu se videti i na kartama. S. Novaković, zemļ. 57.

KÒZÂĻKA, *f. ńekakva igra s grahom. — isporedi* kozati se. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KOZAĻ-VRH, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 78.

KÒZAN, *m. vidi* 1. kozo.

KÓZÂŃE, *n. djelo kojijem se ko koza. — vidi* kozati se.

1. KOZAO, kozla, *m. jarac. — Stari je oblik bio* kozьlъ, *te postaje od* koza *nastavkom* ьlъ. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kozьlъ, *rus.* kozeлъ, *češ.* kozel, *poļ.* kozieł, kozioł. — *Osim dva primjera pisaca Bošńaka (Margitića* XVIII *vijeka, i pisca Osvetnika u naše vrijeme), svi su primjeri iz pisaca ćakavaca; s toga ove riječi nema u štokavaca ili je vrlo rijetka, premda su još žive riječi što su od ńe postale, kao* kozle, kozlić *itd. — Oblik* kozao *pišem po naj zadńem primjeru (u kojemu je* ao *sažeto:* kozo). — *Između riječnika u Bjelostjenčevu (kajkavski* kozol, jarac ‚hircus, tragus'), *u Jambrešićevu* (kozel ‚caper, hircus, haedus'), *u Stulićevu* (kozel ‚hircus' *s dodatkom da je riječ ruska).* Meso od kozla mladoškopca. Stat. poļ. ark. 5, 294. Ni od potribe ubijati jańac dobrih ni kozal. Korizm. 61a. Krv volov i kozlov. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 149b. paul. hebr. 9, 13. (U) tri [šest] tisućno (lito) ustati ima jednorogi kozal. Aleksandr. jag. star. 3, 245. Ako brada čini ļude, naj vridnijši kozal bude. P. Vitezović, cvit. 23. Krvju od kozla. S. Margitić, fal. 162. Kozle odlučit zmeju ovčadi. J. Kavańin 12a. Ki je meni pojal mojega kozla. Nar. pjes. istr. 4, 16. Pa što kozo vjeruje kurjaku? Osvetn. 2, 181.

2. KÒZAO, kozála, *m. buńište. — Jamačno je ista riječ što* 1. kosao *(vidi pod* c). — *isporedi i* kozalina. — *U Belinu rječniku:* ‚letamajo' ‚fimetum' 434a.

KOZAPEROVICA, *f. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 65.

1. KÒZÂR, kozára, *m. čovjek što čuva koze. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.:* kòzâru (kòzâre), kòzâri. — *Od* XVI *vijeka, a između riječnika u Vrančićevu* (‚caprarius') *gdje se naj prije nahodi, u Mikaljinu* (‚caprarius'), *u Belinu* (‚capraro, guardiano di capre' ‚caprarius' 171b), *u Bjelostjenčevu* (‚caprarius, aegonomus, aepolus, caprarum ductor l. pastor'), *u Jambrešićevu* (‚caprarius'), *u Voltiģijinu* (‚caprajo, caprario' ‚ziegenhirte'), *u Stulićevu* (‚caprarum custos'), *u Vukovu* (‚dor ziegenhirt' ‚caprarius').

a. *uopće.* Kod svińara i kozara... V. Došen 103b. Dolijanin poče se kazivati i faliti da je brat kraļa Vladislava, premda biše sin jednoga kozara. And. Kačić, razg. 83. Da se jedan seļanin oli kozar boli i žalosti da nije kraļem. M. Dobretić 208. Pođi, kćeri, za kozara, dobro će ti biti. — Neću, majko, za kozara, neće dobro biti. kozar hodi po kameńu, vrat će salomiti. Nar. pjes. vuk. 1, 378. Nije carstvo za mene kozara. Nar. pjes. petr. 2, 133. Uzme . . . za koze kozara. Nar. prip. vuk. 90.

b. Kozar, *kao muški nadimak ili prezime.* Jovan Kozar Hera . . . Grujo Kozar. Glasnik. II, 3, 75. (1706—1707). Koga tuži Jovan Kozar iz Salaša. II, 1, 97. (1808).

2. KÒZÂR, kozára, *m. vidi* varak, klobodan. — *Nepoznata postańa. — Od* XVIII *vijeka u Dubrovniku, a između riječnika u Vukovu:* (u Dubrovniku) krut varak ‚das knistergold' ‚aurum tremulum'; *u Belinu ima samo složena riječ* zlatokozar ‚orpello' ‚bractea' 529b; *pa iz toga i u Stulićevu:* zlatokozar ‚bractea aerea'. Zlato od kozara, tkoje samo zveči. V. M. Gučetić 4. Velika grana masline lijepo nakićena kozarom. S. Skurla, sv. vlaho. 130.

3. KÒZÂR, Kozára, *m. mjesno ime. — vidi i* Kozari.

a. *pomińe se* XV *vijeka.* I lozije drugo odь Kozara. Spom. stoj. 41.

Digitized by Google

b. *vidi u Vukovu rječniku:* planina u Bosni *s primjerom iz narodne pjesme:* I uteče u Kozar planinu.

c. *selo na Korčuli (?).* U seoskom mjestu od Kozara ima ikone gospojine. J. Kavanin 318a.

KÒZARA, *f. postaje od* koza *ili od* kozar.

a. *mjesto gdje se kolu koze. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚der platz wo die ziegen geschlachtet werden' ‚macellum caprarium'). Tu se načini i kozara, jedni soku, jedni mere... Nar. prip. vuk. 101. Samo se govorilo o loju na kozarama, i o prohodni na pijacama. M. Đ. Milićević, jur. 26. Po Srijemu pravili su kućice gdje su se iz vinograda, šljivika i hatara slijevali putovi, pa su s jeseni, dok traje kukuruźna i vinogradska berba (redovno je vinogradska berba prije) klali tu koze, ovce, a i jańce, pa su prodavali i prijesno i pečeno meso. obično su davali meso za kukuruze i za kljuk vinski, pa tako su te kozare mnogima od koristi bile. Danas ih više nema. M. Medić.

b. *vidi* 1. kozarica. — *U Bjelostjenčevu rječniku (kod* kozarnica), *u Voltiģijinu* (‚caprareccia, caprile' ‚ziegenstall'). — Kozára ‚caprile'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1ftsg. 39.

c. Kozara, *ime planini u Bosni. — Između rječnika u Vukovu* (planina u Bosni više Motaice). Jedan vije s planine Morine, iznad kobna polja Nevesińa, drugi vije iz Kozare puste. Osvetn. 5, 31.

d. vrsta gljive ‚parasolpilz'. Požega. D. Hirc.

KOZÁRAC, Kozárca, *m. mjesno ime.*

a. *selo u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 53. — *i u Vukovu rječniku:* grad u Bosni pod gorom Kozarom na rijeci Kozaruši koja utječe u Gomionicu (Gomionica u Sanu, a Sana u Unu).

b. *selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdilj. 87.

KOZÁRATI SE, kozárâm se, *impf.* kaže se u ukornom smislu o djeci koja se uvijek hita i nathitava kameńem. — na Braču. A. Ostojić. — *Može biti da postaje od* 1. kozar *i da uprav znači: igrati se kao kozari.*

KOZÁRCI, Kòzârcâ, *m. pl. ime zaseoku u Bosni u okrugu travničkom.* Schem. bosn. 1864. 85.

KÒZÂRČÂD, *vidi kod* kozarče.

KOZÁRČE, kozárčeta, *n.* dijete koje čuva koze. u Lici. V. Arsenijević. — *Uprav je dem.* 1. kozar. — *Množine nema: kad bi se htjelo kazati u množini, trebalo bi upotrebiti coll.* kòzârčâd, *za koje nemam potvrde.* Od kozarčeta Bracana *(isporedi* kozarčić). *u* Pjev. crn. 112b.

KOZÀRĆIĆ, *m. dem.* 1. kozar. — *Radi postańa isporedi* kozarčina. — *U naše vrijeme.* Od maloga Bracana kozarčića *(isporedi* kozarče). *u* Pjev. crn. 49b.

KOZÀRČINA, *m. augm.* 1. kozar *(uprav od* kozarče *ili od nepotvrđenoga oblika* kozarac). *u Lici.* J. Bogdanović. M. Medić.

KOZÁREV, *adj. koji pripada kozaru (vidi* 1. kozar). — *U Vukovu rječniku:* vide kozarov.

KOZÁREVAC, Kozárêvca, *m. ime dvjema selima u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdilj. 108. 110.

KOZÁREVO, *n. mjesno ime. — U spomeniku* XIV *vijeka pisanome crkvenijem jezikom* (Kozarjevo). Selo Kozarjevo. Svetostef. hris. 5.

KOZÁRI, *m. pl. mjesno ime. — isporedi* 1. kozar, b.

a. *selo u Bosni.* Statist. bosn. 89.

b. *selo u Srbiji u okrugu niškom.* M. Đ. Milićević, kralj. srb. 118.

KOZARIC, *m. dem.* 1. kozar. — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku:* ‚pastorculus caprarum'.

1. KOZÀRICA, *f. žensko čeljade što čuva koze (isporedi* 1. kozar). — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚die ziegenhirtin' ‚caprariа'). Ku Vihru hoć rijeti? jeda kozaricu? F. Lukarević 90. Mješte slične vjerenice primaju se kozarice. J. Kavanin 205b.

2. KOZÀRICA, *f. staja za koze. — U Vukovu rječniku:* ‚der ziegenstall' ‚stabulum'.

3. KOZÀRICA, *f. mjesno ime. — Valja da postaje od značeńa kod* 2. kozarica.

a. *selo u Slavoniji u županiji požeškoj.* Razdilj. 126.

b. *selo u Srbiji u okrugu šabačkom.* K. Jovanović 177.

KOZÀRIĆ, *m. dem.* 1. kozar. — *U Stulićevu rječniku.*

KOZARIĆI. *m. pl. ime selu u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 10.

KOZARIN, *m. mjesno ime na otoku Krku.* — XV *vijeka.* Stat. krč. ark. 2, 295. (1443).

KOZÀRINA, *f. što se plaća kozaru za svaku kozju glavu. — U Vukovu rječniku:* ‚das ziegengeld (für den hirten)' ‚pecunia pro capra pascenda'.

KOZARINE, *f. pl. mjesno ime.* Viljevo, Moslavina. D. Hirc.

KOZARIŠTE, *n. vidi* 2. kozarica. — *U Mikaljinu rječniku:* kozarište, mjesto gdi stoje koze ‚caprile'; *u Belinu:* ‚caprareccia, stalla o luogo dove stan le capre' ‚caprile' 171b; *u Stulićevu:* ‚caprile'.

KÒZÂRNICA, *f. vidi* 2. kozarica. — *U Belinu rječniku:* ‚caprareccia, stalla o luogo dove stan le capre' ‚caprile' 171b; *u Bjelostjenčevu:* kozarnica, kozara ‚caprile, aegon'; *u Jambrešićevu:* ‚caprile'; *u Stulićevu:* ‚caprile'.

KOZARNIK, *m. ime graničnoj straži u Srbiji u okrugu vranjskom.* M. Đ. Milićević, kralj. srb. 272.

KOZARŃA, *f. vidi* 2. kozarica. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚caprile'.

KOZÁROV, *adj. vidi* kozarev. — *U Vukovu rječniku:* ‚des ziegenhirten' ‚caprarii'.

KOZÁROVINA, *f. ime selu u Hercegovini.* Statist. bosn. 112.

KÒZÂRSKÎ, *adj. koji pripada kozarima (vidi* 1. kozar).

a. *adj. — U Stulićevu rječniku:* ‚dei caprari, delle capre' ‚caprarius' *i u Vukovu:* ‚der ziegenhirten' ‚caprariorum'. — *Radi* kozarski jezik *vidi* b.

b. *adv.* kòzârski, *osim općega značeńa (na kozarski način, kao što kozari rade), ima i osobito:* govoriti kozarski *znači neki način govora kojijem dvoje među sobom govore, hoteći da ih ko treći ne razumije. vidi u Vukovu rječniku:* govori kozarski ‚eine art rotwälsch': krdokrđi krmekrni, t. j. doći meni; krdokrnekrsi krvokrde, t. j. donesi vode, itd. *dakle se pred svaki slog meće* kr. — *drukčije je u Dubrovniku i u okolini, gdje se za svakijem slogom umeće* p *s istijem vokalom što je u slogu, a ako se slog svršuje konsonantom, onda ovaj ne ostaje na kraju svoga sloga nego se umeće za drugijem (s* p), *n. p.* Vrapatipi sepe suputrapa (vrati se sutra). Hopočepeš lipi dopoć? (hoćeš li doć?). *rjeđe se umeću dva*

Digitized by Google

sloga s g i z, n. p. Vragaza tigizi segeze suguzu tragaza. Hogozo čegezeš ligizi dogozoć? — *i ovo se zove* jezik kozarski. — *isporedi* gegavački, poslovički.

KOZARUŠA, *f. mjesno ime u Bosni. a) selo u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 58. — *b) rijeka. — u Vukovu rječniku:* rijeka u Bosni *(vidi i* Kozarac, a).

KÓZATI SE, kôzâm se, *impf. igrati se kozalke. — U naše vrijeme u Lici.* ‚Daj amo kozaļku da se kozamo'. ‚Ostav'te se kozaña, man zupce za grabļe delajte'. ‚Odavno se ńi dva i kozaju, vaj koji će kome dokozati'. Ovo je neka vrst igre sa grahom. J. Bogdanović.

KOZAVA, *f. ime kravi.* F. Kurelac, dom. živ. 24. D. Trsteńak.

KÒZBAŠA, *m. vidi u Vukovu rječniku:* (u Lici) koji naprijed kosi pred koscima, kozbaši se obično za stolom daje od bravčeta rep ‚mäher der den andern vorangeht' ‚foeniseca primus'. — *Složeno je od osnove* kos *glagola* kositi *i od turske riječi* baša, *pa se s ispred* b *izgovara kao* z. — *U naše vrijeme.* Ako u kolo, kolovođa; ako u košńu, on kozbaša. Nar. posl. stojan. 107. Koji se odlikuju u kosidbi i žetvi, veličaju imenom ‚kozbaša'. V. Bogišić, zborn. 484. Koji pred više kosaca kosi, toga zovu ‚kozbašom' ili ‚kozbešom'. Za kozbašu bira se naj boļi kosac. J. Bogdanović. Spomiñe se u kosačkoj pjesmi: ‚Za kozbašu bandi vandi Juru koji nosi tobolac u turu'. u Dobroselu. M. Medić.

KÕZBEŠA, *m. vidi* kozbaša.

1. KÕZE, *f. pl. vidi* koza, c.

2. KÕZE, *f. pl. vidi* ospice, bogiñe, šešve. — *vidi i* 2. kozice. — *U Bjelostjenčevu i u Jambrešićevu rječniku: u obadva u latinskom dijelu kod* variolae. *vidi i:* ‚Kozice' (plur., govori se i ‚koze') ospice. T. Maretić. nast. vjesn. 4, 30. — *Kod* bogiñe *Daničić tumači postańe, ali vidi što piše T. Maretić (u istom djelu)* 24.

KOZEKOVICA, *f. mjesno ime.* Demerje, Brezovica. D. Hirc.

KOZELAC, Kozelca, *m. prezime. — U naše vrijeme.* D. Avramović 220.

KOZEĻ, *m. mjesno ime u Srbiji. a) selo u okrugu rudničkom.* K. Jovanović 145. — *b) zaselak u okrugu užičkom.* 151.

KOZEĻEVO, *n. ime selu u Srbiji u okrugu šabačkom.* K. Jovanović 177.

KOZEĻICA, *f. ime rječici u Srbiji u okrugu rudničkom.* M. Đ. Milićević, srb. 309.

KOZETA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu valjevskom.* Zemļa u Koseti. Sr. nov. 1863. 278.

KOZÈTINA, *f. kozja koža, kozina. — Samo u Stulićevu rječniku:* ‚pellis caprina'.

KÒZEVINA, *f. kozje meso, kozjevina. — Samo u Stulićevu rječniku:* ‚caro caprina'.

1. KÒZICA, *f. dem.* koza. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kôzîcâ. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kozica, mala koza ‚capella'), *u Belinu* (‚capretta, capra piccola' ‚capella' 171b), *u Bjelostjenčevu* (‚capella'), *u Voltigijinu* (‚capretta' ‚kleine ziege'), *u Stulićevu* (‚capella'), *u Vukovu* (dim. v. koza).

a. u pravom smislu. nije potrebno misliti samo na mladu kozu nego samo na veličinu i u odrasle životińe (vidi prvi primjer kod a)).

a) domaća, pitoma. Jagńe se ovčice, koze se kozice. M. Držić 428. Kozicu uhitit u zamčicu. (D). Poslov. danič.

b) divļa kozica, *vidi* divļa koza *kod* koza, a, *b). — U Mikaļinu rječniku:* kozica divja ‚damula'; *u Bjelostjenčevu:* kozica divja, srna ‚capreola, damula'; *u Stulićevu:* kozica divja, v. srnica.

b. *vidi* 2. koska. — *U Mikaļinu rječniku:* kozica, riba, koska ‚astacus, cammarus, locusta, chelae'; *u Bjelostjenčevu:* kozica, riba morska, koska ‚astacus, marus, locusta, chelae'; *u Stulićevu:* kozica, riba ‚gambaro' ‚astacus' *iz Mikaļina. — vidi i* L. Zore, rib. ark. 10, 342.

c. *ńekakva riba od slatke vode.* L. Zore, rib. ark. 10, 339.

d. *semļani kotlić (a i gvozdeni u Bjelostjenčevu rječniku) s tri noge kao sajak. — U Bjelostjenčevu rječniku:* kozica želězna tremi nogami, ali zemļena ‚chytropus, chytra, chytron, chytrapodia', *i u Vukovu:* (u Hrvatskoj) ‚ein irdener dreifuss' ‚tripus fictilis'.

e. *pl.* kozice, *ńeka igra, vidi* koza, d.

2. KÒZICA, *f. vidi* 2. kozice.

3. KÒZICA, *f. mjesno ime.*

a. *u Bosni. a) seoce u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 15. — *b) selo u okrugu banolučkom.* 34. — *c) seoce u okrugu travničkom.* 75. — *d) rijeka.* F. Jukić, zemļ. 35. 36. Kad dognao na Kozicu rijeku. Osvetn. 7, 32.

b. *vidi u Daničićevu rječniku:* Kozica, selo koje je Juraj vojvoda Doñih Krajeva, sinovac Hrvojev, vratio braći Jurjevićima. M(on. serb). 378. (1484). to će biti sadašńe selo u Dalmaciji blizu Makarske *(ali se to mjesto u* Repert. dalm. 1872. 20 *zove* Kožica).

c. *u Hrvatskoj zaselak u županiji modruškoriječkoj.* Razdijeļ. 49.

1. KÒZICE, *f. pl. vidi* koza, d.

2. KÒZICE, *f. pl. vidi* 2. koze. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kozice, kozjače, ospice ‚variolae, pustulae, acrochordon, acrocordones'; *u Jambrešićevu:* ‚variolae'; *u Voltigijinu: (u jednini)* kozica ‚vajuolo' ‚blatter, kinderpocken'; *u Vukovu:* vide ospice *s dodatkom da se govori u Baraći. — I u Istri:* kozlci ‚variolae'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1fortsg. 48.

3. KOZICE, *f. pl. mjesno ime.*

a. *seoce u Hercegovini.* Schem. ragus. 1876. 58.

b. *selo u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* Razdijeļ. 139.

KÒZIČAV, *adj.* bogińav. (u Fužini). Đ. Daničić.

KOZIĆ, *m. prezime. — Od* XVII *vijeka.* Pošli smo k svaku Koziću. Arkiv. 2, 318. (1613). Luka Kozić. Rat. 360.

KOZIĆI, *m. pl. ime seocu u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 21.

KOZLJAK, *m. ime selu u Bosni u okrugu Doñe Tusle.* Statist. bosn. 86. — *Ovakovo se mjesno ime pomiñe prije našega vremena.* Kozijakъ (selo). S. Novaković, pom. 135. — *Isporedi* Kozjak.

KÒZIJÎ, *adj. vidi* kozji.

KÒZIN, *adj. koji pripada kozi. — U jednom primjeru* XVI *vijeka* (kozin rog, *vidi* kozorog). *(Sunačce)* kozin rog i raka jednako topleći . . . M. Vetranić 1, 7. — *I kod imena ńeke biļke:* kozino grožđe, *vidi* grožđe, *d) cc).*

KÕZINA, *f. a) kozje meso; b) kozja vuna; c) kozja koža. — U prvom značeńu na jednom mjestu* XV *vijeka.* Statut. kast. (1490). 197. — *U druga dva značeńa u Vukovu rječniku:* 1. ‚die ziegenwolle' ‚lana caprina', cf. kostrijet, kočet, kozjevina. — 2. ‚ziegenfell' ‚pellis caprina'. — *U*

Digitized by Google

ovom zadńem značeńu: Vrpcama od kozine . . . privezuju ih *(opanke)* za nogo. M. Đ. Milićević, kra|. srb. 247.

1. KOZINAC, kozinca, *m.* Astragalus onobrychis L., *ńeka biļka*. J. Pančić, flora okol. beogr. 120. — *vidi* i kozinčev. — *isporedi* kozlinac.

2. KOZINAC, Kozinca, *m. ime dvjema selima u Hrvatskoj u županiji moďruško-riječkoj*. Razdije|. 58.

KOZINCI, *m. pl. ime selu u Bosni u okrugu bańolučkom*. Statist. bosn. 88.

KOZINČEV, *adj. koji pripada kozincu*. Kozinčev koren, dobiva se od kozinca bez stabla. Astragalus exscapus L. Đ. Popović, poznav. robe. 227.

KOZIŃŠĆAK, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj*. Razdije|. 64.

KOZIR, *m. prezime (tursko). — U narodnoj pjesmi našega vremena*. Gospođice Kozir-begovice. Nar. pjes. herc. vuk. 165.

KÒZITI, kòzîm, *impf. raďati (o kozi). uprav je imperfektivni glagol prema* okoziti. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* kòžâh, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kòzî, *u ger. praes.* kòzêći, *u part. praet pass.* kòžen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. — Od* XVI *vijeka (vidi* b).

a. *aktivno, u prelaznom smislu, s objektom (koji se može imati i u misli). — U Vukovu rječniku*: ‚werfen (von der ziege)' ‚pario'.

b. *sa* se, *refleksivno, raďati, ali ne prelazno. — Između rječnika u Stulićevu*: ‚andar fetando (riferito alle capre)' ‚foetari'; *i u Vukovu*: ‚werfen (von der ziege)' ‚pario'. Koze se kozice. M. Držić 428. Koze ti se ne kozile! Nar. pjes. mag. 1866. 99. Znaš li vrijeme kad se divokoze koze? Đ. Daničić, jov. 39, 4.

KOZJA, *f. ime selu u Srbiji u okrugu pirotskom*. M. Đ. Milićević, kra|. srb. 234.

KOZJAČ, *m. ńeka biļka, vidi* 1. kalina. Kozjač, Ligustrum vulgare L. (Vukasović). B. Šulek, im. 166.

1. KOZJAČA, *f. ime biļkama*. Kozjača, rus. ковлятникъ, 1. Galega officinalis L. (Sladović); 2. Picridium vulgare Desf. (Vodopić). B. Šulek, im. 166. — Kòzjača, duguļasta gliva što se u Srbiji zove ‚kaluďerka', a u bosanskoj Krajini zovu je tako s toga što raste naj radije na kozjem ďubretu. Ļ. Stojanović. — Kozjača, Cucurbita verrucosa. Pakrac. D. Hirc. — Kòzjača, trava, kozja brada. oko Stona. M. Milas.

2. KOZJAČA, *f. mjesno ime*.

a. potok u bosanskoj Krajini pod Prosarom kraj sela Meďeđe. M. Ružičić.

b. *u Hrvatskoj. a) u županiji ličko-krbavskoj. aa) zaselak*. Razdije|. 41. — *bb)* Kòzjača, ime livadi u Divoselu. J. Bogdanović. — *cc)* kad se iz Dobrosela ide preko Lipovače u Suvaju, onda na kraju sela s desne strane puta ostane ‚Kòzjâča'. To je brijeg, a pravije plećina. M. Medić. — *b) u županiji zagrebačkoj selo*. Razdije|. 67.

c. *u Srbiji, mjesto u okrugu biogradskom*. Glasnik. 19, 175.

1. KÒZJAČE, *f. pl. vidi* 2. koze. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kozjače, ospice, šeše ‚pustulae, variolae') *gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjenčevu (kod* kozice), *u Stulićevu* (‚morbilli' *s dodatkom da je uzeto iz Mikaļina)*. Iz toga pak svrab i kozjače dolaze. I. Jablanci 142.

2. KOZJÁČE, kozjáčeta, *n. kozle. — U naše vrijeme*. Te se jedno kozjače izvuče. Bos. vila. 1891. 236. ‚Ranim i ja edno kozjače za božić'. *u Lici*. J. Bogdanović.

KOZJAČI, *m. (ili f.?) pl. kozja marha. — Gen. pl.*: kozjači. — *U naše vrijeme u Lici*. Sa kupļenom sitnom marvom, n. p. vuńači, kozjači itd. V. Bogišić, zborn. 424. ‚Koliko si ti kòzjâčî u zimu upuštio?' J. Bogdanović.

KOZJAČICA, *f. ime biļkama*. Kozjačica, 1. Thymus L. (Krk, Kraļevica); 2. Ligustrum vulgare L. (Janda), v. Kozjač. B. Šulek, im. 166.

1. KOZJAK, *m.* okļaštreni prč. F. Kurelac, dom. živ. 37.

2. KOZJAK, *m. ime biļkama. — (Radi prvoga primjera vidi u Šulekovu imeniku pod* 2). Od lukova više vrsti ima: arpaģika il' kozjaka vele... Kozjak boļi poznaje se svima, više tira iz korena klica, jist ga mogu i malana dica... Kozjak jila ugodno začińa, i luk drugi mlogo boļe miňa. J. S. Reļković 353. Kozjak (cosiach u mletačkom rukopisu), 1. saxifraga, petrofindula, tiraria (u mlet. ruk.), Saxifraga L.; 2. ascalonium (Bjelostjenac), Allium ascalonicum L.; 3. Ligustrum vulgare L. (Šulek); 4. geissdute (Zagreb); 5. barba hircina (Kuzmić). Tragopogon L. B. Šulek, im. 166. — Kozjak, Atropa belladonna. Delnice. D. Hirc.

3. KÒZJÂK, *m. mjesno ime, n. p.*

a. *vidi u Vukovu rječniku*: planina u Dalmaciji (u Kosovu blizu Kniňa). — *Mjesto u Dalmaciji s ovakijem imenom pomiňe se od* XV *vijeka*. Učinismo zbor na Kozjaku. Stat. poļ. ark. 5, 315.

b. *u Hrvatskoj, selo u županiji varaždinskoj*. Razdije|. 96.

c. *u Srbiji. a) u okrugu biogradskom*. Kòzjâk, šuma u Bogaļici. Ļ. Stojanović. — *b) selo u okrugu podrinskom*. K. Jovanović 136. Zemļa u Kozjaku. Sr. nov. 1872. 481. — *c) mjesto u okrugu smederevskom*. Livada na Kozjaku. Sr. nov. 1873. 89. — *d) porušeni grad u okrugu užičkom*. M. Đ. Milićević, srb. 585.

KOZJAKA, *f. ńeka biļka, kozja brada. — Između rječnika u Stulićevu* (kozjaka, trava ‚barba di becco, erba' ‚herbae species'). Kozjaka, barba hircina, tragopogono (S. Budmani, Anselmo da Canali, Stulli), Tragopogon pratensis L. B. Šulek, im. 167.

KÒZJAN, *m. mjesno ime u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj. a) selo*. Razdije|. 33. — *isporedi* Kozjani. — *b) vidi u Vukovu rječniku*: planina u Hrvatskoj u otočkoj regementi.

KOZJÀNČANIN, *m. čovjek iz Kozjana*. V. Arsenijević. — *Množina*: Kozjànčani.

KOZJÀNČÂNKA, *f. žensko čeļade iz Kozjana*. V. Arsenijević.

KOZJANI, *m. pl. mjesno ime, vaļa da je isto što* Kozjan, *a)*. — XV *vijeka*. Matij s Kozjan. Mon. croat. 133. (1487).

KOZJANIK, *m.* kozje mlijeko. u Srbiji u niškom okrugu. S. Pelivanović.

KÒZJEVINA, *f. a) kozje meso; b) kozja dlaka. — U Vukovu rječniku*: 1. ‚das ziegenfleisch' ‚caro caprina'. — 2. ‚die ziegenwolle' ‚lana caprina'. cf. kozina.

KÒZJÎ, *adj. koji pripada kozi, kozama. — Ima i drugi, stariji, oblik* kòzijî, *koji se i sad upotrebļava u Dubrovniku. — Riječ je praslavenska* (koziji), *isporedi stslov.* kozij, *rus.* козій, *češ.* kozí, *poļ.* kozi. — *Između rječnika u Vrančićevu* (kozja štala ‚caprile'; *a* kozji *napose nema), u Mikaļinu* (kozja brada ‚barba di capra' ‚aruncus'; *a* kozji

Digitized by Google

napose nema), u Belinu (‚caprino' ‚caprinus' 177a), *u Bjelostjenčevu* (‚caprinus, hedinus, hircinus'), *u Voltiđinu* (‚caprino, di capra' ‚ziegenmässig'), *u Stulićevu* (koziji ‚caprinus'), *u Vukovu* (‚ziegen-' ‚caprinus'), *u Daničićevu* (koziji ‚caprinus' *s primjerom:* Pļuću koziju polagaj na ranu. Šaf. jahrb. bd. 58. anz. bl. 116).

a. *uopće.* Kozji brav. Stat. poļ. ark. 5, 268. Meso kozje. 305. Kozjega mesa librica. Stat. krč. ark. 2, 292. Nijedna kozja trpela ni ovčja. 294. (1476). Okrvaviše svite ńegove kozjome krvju. Zborn. 15b. V kozjih kožah. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 154. paul. hebr. 11, 37. Kozju ako tu bradu razm šat ja počeh, poznaćeš, kô stadu tuđem te nosi grijeh. I. Gundulić 150. Tvoju ukazat kozju bradu. I. Đorđić, pjesn. 180. Al' stan', postoj, kozja glavo! V. Došen 22a. Da nosite kozje roge. 173a. Pripasavši kozju kožu. M. A. Reļković, sat. A5b. Igra końa komar momče mlado pokraj ćoška kozje ģigerice. Nar. pjes. vuk. 1, 581. U toga cara bile su uši kozje. Nar. prip. vuk. 189. Pisato vojevodama krušev̀ačkim, da odvoje dvadesetoga brava ovča i kozja. Djelovod. prot. 23. Te klisure ni kozja stopa ne dopire. S. Ļubiša, prip. 4. Gorštaci podižu marvu ovču i kozju. 7.

b. kozji rog, *vidi* kozorog.

c. *kod imena biļaka.*

a) kozja brada. — *Između rječnika u Mikaļinu* (kozja brada, trava ‚scorza nera' ‚barbula hirci'), *u Belinu* (kozja brada ‚scorzanera, herba' ‚barbula hirci' 659b), *u Bjelostjenčevu* (kozja brada, trava ‚barbula hirci'), *u Stulićevu* (kozja brada, trava ‚barba della capra' ‚herbae species'), *u Vukovu* (‚der bocksbart' ‚Tragopogon pratensis Linn.'). Nije motra ni morača, i pogine kozja brada. M. Vetranić 1, 15. Krumpir, kozja brada... L. Jablanci 183. Brada kozja (cosia brada u mletačkom rukopisu), (prema lat.), poļ. kozibrod; herba luça, licia, barba de priete (u mlet. ruk.), alipo (u sińskom ruk.), scorzonera (Kuzmić, Skurla), barba di becco (Durante), barba hircina (Pizzelli, Aquila—Buć), tragopogon (Aquila—Buć, Kuzmić, Stulli, Lambl), 1. Tragopogon pratensis L. (Lazić); 2. Geropogon glaber L. (Lambl). B. Šulek, im. 29. Kozja brada (τράγος hircus, πώγων barba), poļ. kozia broda, češ. kozíbrada, barba ircina (Bartulović), barba di becco (Kuzmić, Aquila—Buć), scorpino (Durante, ... 2. Tragopogon major Jacq. (Vodopić); 3. Galasia villosa Cass.: 3. Geropogon glabrum L. (Lambl). 166. — Brada kozja gorka, barbula hirci altera (Durante), Tragopogon porrifol. L. 29.

b) kozja bradica, Asphodeline Cretica Vis., žuti šap. *u Srbiji u niškom okrugu.* S. L. Pelivanović. javor. 1881. 128.

c) kozja krv, Lonicera caprifolium L. Po utvrđenu lišće može biti srašteno n. pr. u kozje krvi (Lonicera caprifolium L.). K. Crnogorac, bot. 51. Kozja krv, periclymenos (Bjelostjenac), Lonicera periclymenum et caprifolium L. B. Šulek, im. 166.

d) Kozja metica, Helichrysum orientale Grtn. (Krk), v. Magriž. B. Šulek, im. 166.

e) kozja ruta. — *Između rječnika u Stulićevu* (kozija ruta, trava ‚galega' ‚ruta capraria'). Kozja ruta, acetosa'. Z. Orfelin, podr. 491. Kozja ruta (prema lat. ruta capraria), Galega officinalis L. (Bartulović). B. Šulek, im. 166.

f) kozja trava, Spiraea ulmaria L. — *U Bjelostjenčevu (latinskom) rječniku:* ulmaria. — *isporedi* budituļica, *b).*

g) kozje grožđe, *vidi* kalina. Kozje grožđe, Ligustrum vulgare L. (Janda). B. Šulek, im. 167.

h) kozje uho, *vidi* jezičak, b. Kozje uho, Anchusa italica Retz. (Istra). B. Šulek, im. 167.

i) Kozji jabučić, Rhamnus saxatilis L. Plod jedu rado koze. u Bakru. D. Hirc. — *isporedi* crni trn *kod* trn.

k) Kozji loj, češ. kozí list (Caprifolium), Lonicera pallida Host (Istra). B. Šulek, im. 167.

l) Kozji rog (prema lat.), poļ. koziorog (Lycium), aegoceros. foenum graecum (I. Sabļar), Trigonella foenum graecum L. B. Šulek, im. 167. — *isporedi* božja travica *kod* božji, II, *f) kk).*

m) kòzjî rògovi, Bidens tripartita L. — *Između rječnika u Vukovu* (‚dreitheiliger zweizahn' ‚Bidens tripartita'). Rogovi kozji, rus. козельи рожки, Bidens tripartita L. (Lazić). B. Šulek, im. 335.

d. *kod mjesnijeh imena.*

a) Kozja Bara, *mjesto u Srbiji u okrugu šabačkom.* M. Đ. Milićević, srb. 489.

b) Kozija Čuprija, *ime mostu u Bosni.* Preko prave Miļacke ima kameniti most na po puta između Starog Grada i Sarajeva, i zove se Kozija Ćuprija. Glasnik. 20, 353.

c) Kozja Glava. *aa) šuma i vrelo u Slavoniji.* D. Hirc. — *bb) mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Vinograd kod Kozje Glave. Sr. nov. 1868. 93.

d) Kozja Grbina, *vrh na granici među Srbijom (u okrugu pirotskom) i Bugarskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 165.

e) Kozja Jama, *vidi kod* konski, 1, g, *a).*

f) Kozja Ravan, *selo u Bosni u okrugu Donje Tuzle.* Statist. bosn. 99.

g) Kozja Stijena, *ime stijeni u Srbiji u okrugu užičkom.* Ļ. Stojanović. — *Orako se ime pomińe* XIII *vijeka:* Nadь Kozьju St(ênu). Spom. stoj. 12. (1276—1281).

h) Kozje Grbine, *mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Ńiva na Kozije Grbine. Sr. nov. 1873. 489.

i) Kozji Brod, *selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdiļe. 76.

k) Koziji Hrbat, *mjesno ime što se pomińe* XIII *vijeka. Međe su* Črnymь Goramь *i Vrmoši išle* konь Kozijega Hrьbьta. Svetostef. hris. 22. Mon. serb. 95. (1330).

l) Kozji (h)rid, *brdo u Srbiji u okrugu užičkom.* Ļ. Stojanović.

m) Kozji Vrh, *selo u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdiļe. 44.

KOZJÒBRAD, *m. u kojega je brada kao u koze. — Upotrebļava se kao uvredna riječ. — U Vukovu rječniku:* ‚ein schimpfwort' ‚convicium' *s primjerom:* Od kad mi je u dom došla, svakome je ime našla: svekra zove: ‚Kozjobrade'. (Nar. pjes. vuk. 1, 517—518).

1. KÒZLA, *f.* na plugu drvo što se ukopa u plaz i u gredeļ. — *isporedi* 2. kozalac *i* 2. kozlac.

2. KOZLA, *m. ime muško. — U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Još desetog Kozlu kapetana. Pjev. crn. 101a.

3. KOZLA, *f. mjesno ime. - U spomeniku* XIV *vijeka.* Svetago Nikole u Kozli. Spom. stoj. 14. (1309—1316).

1. KÒZLAC, *vidi* 1. kozalac.

2. KÒZLAC, *m. vidi* 2. kozalac. Kozlac, drvo u pluga, koje je probito kroz gredeļ i zboj. Suńa. D. Hirc. Kozlac, komad u plugu. u Crnoj gori. F. Hefele.

3. KOZLAC, *m.* ime zgradi što stoji u blizini kuće za sušeńe djeteline. u Prigorju. F. Hefele.

4. KOZLAC, *m.* ime posudi u što pastiri jagode beru. u Prigorju. F. Hefele.

Digitized by Google

KOZLÀCE, *n. dem.* kozle. — *U Belinu rječniku:* kozlace, *gen.* kozlaca *(bolje bi bilo* kozlàceta) ‚caprettino, capretto piccolo' ‚capella' 171b.

KOZLAČ, *m. vidi* 1. kozalac. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (kozlȃč, trava ‚dracunculus' *s dodatkom da je uzeto iz Belina ali u ovome stoji* kozlac). Uzmi korena od kozlača *(može biti i štamparska pogreška).* J. Vladmirović 6.

KOZLAČICA, *f. nekakva biljka.* Kozlačica, rus. козельникъ (Tanacetum vulg.), Thalictrum L. (Durante). B. Šulek, im. 168.

KÒZLÂD, *f. coll. vidi kod* kozle. — *U naše vrijeme.* Dvoje jagnadi i dvoje kozladi. V. Vrčević, niz. 337. Čuvati prasad, jagnad i kozlad. V. Bogišić, zborn. 72.

KOZLAN, *m. jarac.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Anđeli će na dvije strane od ovaca zle kozlane zavrnuti. J. Kavanin 564b. — *Vidi* kozorog. Raka, bijesna al' kozlana . . . 472b.

KOZLAŠCE, kozlašceta, *n. dem.* kozle. — *U Bjelostjenčevu rječniku kod* kozle, *i u Stulićevu:* v. kozlešce.

KOZLATI, kozlam, *impf.* bljuvati. u Prigorju. F. Hefele.

1. KOZLE, Kozala, *f. pl. mjesno ime u Srbiji u okrugu podrinskom.* — *Ovako se zove jedan vis.* M. Đ. Milićević, srb. 519, *a prije se ovako zvalo selo u kojemu su Turci živjeli.* Vuk, dan. 1828. 234. K. Jovanović 88. *vidi i:* Zemlja u Kozlama. Sr. nov. 1875. 543.

2. KÒZLE, kòzleta, *n. jare (vidi u Vukovu rječniku).* — *Nema množine, nego se za množinu upotrebljava ili coll.* kozlad *(vidi) ili plur.* kozlići *(vidi* kozlić). *ali se gdjegdje (n. p. u istarskijeh čakavaca) čuje i množina* kozleta, *vidi:* Pojala je nevestica pet koz s kozleti. Nar. pjes. istr. 8, 10. — *Negdašnji je oblik bio* kozlę *od osnove* kozlęt. *Postaje od osnove* kozlъ *(vidi* 1. kozao) *nastavkom* ęt. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kozlę, *rus.* козля, *češ.* kozle, kůzle, *pol.* koźlę. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚haedus'), *u Belinu* (‚capretto' ‚haedus' 171b), *u Bjelostjenčevu* (‚haedus'. 2. kozle malo, kozlić, kozlašce ‚haedulus, capreolus, haedillus, haediculus, hircellus'), *u Voltigijinu* (‚capretto, caprettino' ‚bockchen, geiss'), *u Stulićevu* (‚haedulus, haedus'), *u Vukovu:* (po jugozapadnijem krajevima) vide jare (u Crnoj Gori dok sisa donde je ‚kozle', a poslije ‚jare' do godine, pa onda ‚dvize', pa ‚trećak' a žensko ‚uhotka, uvotka'). Vlah je kozle donio. M. Držić 47. Još nije koza okozila, a kozle igra po polju. (D). Kozle tiho svu mater sisa i svaku drugu, a plaho ni svoju ni tuđu. (D). Od zla dužnika i koza bez kozleta. (D). Poslov. danič. I udavi ga kano kozle. S. Margitić, fal. 294. Sciniš ti da si ovca, a može biti da si kozle prid Bogom. P. Knežević, osm. 150. Ris s kozletom ležati će. F. Lastrić, test. 207b. Pak mi nisi ni kozleta dao. 304a. Kakono jedno kozle malahno. And. Kačić, kor. 134. Ako mi brat kozle odnosi, ono mi je vuk; ako mi vuk kozle donosi, ono mi je brat. A. d. Bella, rječn. 447b *kod* lupo. Još (se) nije koza okozila, a kozle igra po polju. (gledaj: Sad jaja kakoću a kokoši ćute). Nar. posl. vuk. 114. Od zla dužnika i kozu bez kozleta. 233. Udarljiv kao kozle. Nar. blag. mehm. beg kap. 401.

KOZLECE, kozleceta, *dem.* kozle. — *Uprav* kozlet-ce, *ali se* t *ispred* c *ne čuje.* — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka.* Tržak sam donio: kozlece, grudicu. M. Držić 49.

KÒZLEĆÎ, *adj. koji pripada kozletu ili kozladi.* — *Postaje od osnove* kozlet *riječi* kozle *nastavkom* j, *te se po starom pravilu* t *i* j *sažimlju u* ć, *ali se nalazi pisano i* tj, *dapače i* ti *mj.* tji *(u Radničevu primjeru).* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (meso kozleće ‚caro haedina' 250, *a nema napose).* Krv kozletja ali ti junca. M. Divković, bes. 326b. Ni po krvi kozlećoj ali teletjoj. I. Bandulavić 69b. paul. hebr. 9, 12. Jakov . . . pokri . . . ruke dlakami kozletijem. M. Radnić 39ab. Svukoše aljinu ńegovu pak ju izkrvaviše u krvi kozletjoj. S. Margitić, fal. 72. Sažeći u nami meso kozleće. E. Pavić, ogl. 185.

KOZLÈŠCE, kozlèšceta, *n. dem.* kozle, *uprav dem.* kozlece, *te bi pravi oblik bio* kozlećce, *ali se* ć *ispred* c *mijeńa na* š. — *U jednoga pisca Slavonca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (kozlešce, malo kozle ‚haedulus'). Skuva kozlešce. E. Pavić, ogl. 184.

KOZLETAR, *m. čovjek koji čuva kozlad, vidi* 1. kozar. — *U Stulićevu rječniku:* ‚haedorum custos, pastor'. — *nepouzdano.*

KÒZLETINA, *f. u Vukovu rječniku:* koža od kozleta ‚das fell von einer jungen ziege' ‚pellis capellae aut capri juvenis'. — *U drugom značenju:* suho meso. F. Kurelac, dom. živ. 37.

KÒZLEVINA, *f. kozje meso, vidi* kozjevina. — *isporedi* kozljevina. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović. M. Medić.

KOZLI, *vidi kod* kozliji.

1. KOZLICA, *f. mlada koza (ženska).* — *isporedi* kozle *i* kozlić. — *U jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚haedus lactans') *gdje je isto što* kozle *ili* kozlić. Bisna *(će)* kozlica i jednoj *(majci)* dogrusti. I. T. Mrnavić, osm. 115.

2. KOZLICA, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* D. Avramović 239.

3. KOZLICA, *f. mjesno ime u Srbiji u okrugu valjevskom.* Niva u Kozlici. Sr. nov. 1872. 456.

KOZLIČEN, *adj. koji pripada kozlici (ako* č *nije griješkom naštampano).* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Zatim varne četvrtice od telića mljekočnijeh, kozličene zaoblice . . . J. Kavanin 21a.

KOZLIČIĆ, *m. ime selu u Srbiji u okrugu valjevskom.* K. Jovanović 100.

KOZLIČJI, *adj. koji pripada kozlićima (uprav kozlicama).* — *Samo u Belinu rječniku:* ‚di capretti' ‚haedinus' 171b.

1. KÒZLIĆ, *m. dem.* kozao, *vidi* 2. kozle. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kòzlîćâ. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* kozlište. — *Većina naroda (osobito na istočnoj strani) ima samo pl.* kozlići *i upotrebljava ovo kao množinu od* kozle *(vidi u Vukovu rječniku).* — *U knjizi pisanoj crkvenijem jezikom (vidi naj prvi primjer kod c)) stoji stslov.* št *mj.* ć *i otale i u Daničićevu rječniku.* — *Između rječnika u Belinu* (‚caprettino, capretto piccolo' ‚haedulus' 171b), *u Bjelostjenčevu (kod* kozle), *u Voltigijinu (kod* kozle), *u Stulićevu* (v. kozlešce), *u Vukovu* (kòzlići, vide jarići *s dodatkom da se govori po jugozapadnijem krajevima), u Daničićevu* (kozlište ‚haedus'). *a) u jednini.* Za vs(a)koga janca ali kozl(i)ća... Statut vrbanski. 150. Ti nigdare meni nisi hotil dati jednoga kozlića, da bih s mojimi prijatelji poblagoval. Bernardin 42. luc. 15, 29. Kozlić prnesen na bikariju kriči. Korizm. 29a. Nigda ne da menje kozlića, da s prijatelji mojijemi is-

Digitized by Google

blaguju. N. Rańina 59a. luc. 15, 29. Koziića imaju, prijesnac i procijepa. N. Naļeškoviċ 1, 284. Donesavši kozliċa. A. Baćić 118. Kad bi misnik prikazao na posvetilište kozliċa. J. Banovac, pripov. 115. Skaše kozliċ po poļu, a još se koza nije okozila. (Z). Poslov. danič. — *b) u dvojini.* Donesi mi dva kozliċa naj boļa. Bernardin 40. I. Bandulaviċ 47b. gen. 27, 9. Prinesi menje dva kozliċa naj boļa. N. Rańina 56b. gen. 27, 9. Dva naj boļa kozliċa. And. Kačić, kor. 27. — *c) u množini.* Sь kozlišti sьčetanija. Domentijanb 68. Vlučeni jańci i kozliċi. Stat. krč. ark. 2, 291. Kako i pastir razlučuje ovce svoje od kozliċ. Zadar. lekc. 9. matth. 25, 32. Kako pastir razlučuje ofce od kozliċef. Bernardin 28. matth. 25, 32. Postavi ovce o desnoju a kozliće o livu. Korizm. 16a. Kako pastijer razluči ovce od kozliċ. N. Rańina 42b. matth. 25, 32. Zač se će prije lav s kozliċi smiriti. M. Vetranić 1, 229. Od kozliċ stado prid sobom gońaše. 2, 139. Jagańci sad ti su i dobri kozliċi. N. Dimitrović 108. Pastir razdjeļuje kozliće i jance. M. Divković, nauk. 67a. Meu kozliċi stat ne daj mi. I. Bandulaviċ 270a. Onda prikaziva*(h)*u kozliće, jance, golubove. I. Ančić, vrat. 175. Zločesti prilikovani su k kozliċem. M. Radnić 311a. Od kozliċ izbavi me. B. Betera, ćut. 120. Ako mi vuk kozliće donosi, on mi je brat; ako brat kozliće odnosi, on mi je vuk. (D). Koze ne ima, a kozliće prodava. (D). Poslov. danič. Postaviti će ńih Gospodin na livu stranu *s* kozliċi. A. Vitaļić, ist. 458. Od male živbtine kako: jance, kozliće. A. Baćić 193. Ovce zlamenuju ļude pravedne, a kozliċi zlamenuju grišnike. J. Banovac, pripov. 126. Komu ostavi koze i kozliće? A. Kanižlić, utoč. 473. Broji kozliće iza vuka. (Z). Poslov. danič. Razlučiti će Isukrst jańce od kozliċa. M. Zoriċić, osm. 86. Guske, patke i kozliće . . . V. Došen 151a. Tu jelini brzi, kozliċi, janci, ptice. M. Katančić 48. Ne po krvi kozliċa ali telića nego po vlastitoj krvi unišo je. I. Velikanović, uput. 1, 197. Ne mogu biti i vuci siti i ovce na broju. (U primorju i u Crnoj Gori govori se i ‚kozliċi' mjesto ‚ovce'). Nar. posl. vuk. 205. Osam koza s kozliċima. V. Vrčević, igre. 38. Da je bio čoban od kozliċa. Osvetn. 6, 47.

2. KOZLIĆ, *m. vidi* 1. kozalac. Kozliċ, Arum maculatum L. (Sladović, Sabļar). B. Šulek, im. 168.

KOZLIĆAK, kozliċka, *m. dem.* kozliċ. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Prikazivaše puok dva kozliċka . . . Onoga kozliċka ne ubijaše nego ga puštaše . . . M. Divković, bes. 326a. Bi od potrebe prikazati dva kozliċka, koji kozliċci zlamenuju Isukrsta . . . Kozliċak, koga ubijahu . . . 326b.

KÒZLIĆEV, *adj. koji pripada kozliću ili kozliċima. — Između rječnika u Stulićevu* (‚haedinus'). Kožice kozliċeve obastri rukam ńegovim. I. Bandulaviċ 47b. gen. 27, 16.

KÒZLIĆÎ, *adj. vidi* kozliċiji.

KÒZLIĆIJÎ, *adj. koji pripada kozliċima. — U Stulićevu rječniku:* ‚haedinus'. — *I s nastavkom* j *(mj.* ij) *koji ispada iza* ć: kozliċi. — *Na jednom mjestu* XV *vijeka.* Kožicami kozliċimi obvi ruke ńegove. Bernardin 41. gen. 27, 16.

KÒZLIJI, *adj. vidi* kožļi. — *U Stulićevu rječniku:* v. kozliċiji. — *U rukopisu* XV *vijeka ima čakavsko ime ńekakve biļke* kozli jazik, *gdje jamačno* kozli *stoji mj.* kozliji. Kozli jazik, (prema lat.) lingua ircina, meretricaria, pes columbinus (u mletačkom rukopisu). B. Šulek, im. 168.

KOZLIKOVO SELO, *n. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 70.

KÒZLIN, kozlina, *m. a) kozle. — b) mješina od jareta.* M. Pavlinović.

KÒZLINA, *f. vidi* kozina. — *U Stulićevu rječniku:* ‚pellis haedina', *i u Vukovu:* 1. vide kostrijet. — 2. (u Crnoj Gori kozlina), kozja koža ‚ziegenfell' ‚pellis caprina'.

KOZLINAC, kozlinca, *m. ńeka biļka.* Kozlinac, Astragalus tragacantha L. (Vujičić). B. Šulek, im. 168.

KOZLOGLASAN, kozloglasna, *adj. vidi:* kozьloglasьnъ ‚petulans'. F. Miklošić, lex. palaeoslov.2 — *Radi postańa vidi kod* kozloglasovańe.

KOZLOGLASITI, kozloglasim, *impf. vidi* kozloglasovati. — *U rukopisu* XVII *vijeka pisanome crkvenijem jezikom i otale u* F. Miklošić, lex. palaeoslov.2: kozьloglasiti, kozьloglašą ‚comissari'.

KOZLOGLASJE, *n. vidi* kozloglasovańe. *(Sa starijim oblikom)* kozьloglasije ‚convivium hilare'. F. Miklošić, lex. palaeoslov.2

KOZLOGLASOVAŃE, *n. djelo kojijem se kozloglasuje, gozba, pijanka. — Načińeno po grč.* τραγῳδία. — *U knigama* XIV *vijeka (sa starijim oblikom* kozloglasovanije) *pisanima crkvenijem jezikom, i otale u* F. Miklošić, lex. palaeoslov.2 (kozьloglasovanije, κῶμος ‚comissatio') *i u Daničićevu* (kozьloglasovanije ‚comissatio'). Kozloglasovanija mlъčahu. Glasnik. 11, 92.

KOZLOGLASOVATI, kozloglasujem, *impf. gostiti se, pijančevati. — isporedi* kozloglasiti. — *Postańe vidi kod* kozloglasovańe. — *U* F. Miklošić, lex. palaeoslov.2 (kozьloglasovati, kozьloglasują ‚comissari') *iz rukopisa* XIV *i* XVI *vijeka pisanijeh crkvenijem jezikom.*

KOZLOV, *adj. koji pripada kozlu ili kozlima (vidi* 1. kozao). — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚haedinus'), *u Voltigijinu* (‚caprino' ‚ziegenartig, ziegenmässig'), *u Stulićevu* (v. kozliċiji). Skroz kozlovu krv. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 149b. paul. hebr. 9, 12. A siv guńac od kozlovih griva niz pleća mu do koļena siva. Osvetn. 6, 9. — *I kod imena biļke.* Kozlova brada, (Spiraea) aruncus L. (Bjelostjenac). B. Šulek, im. 168.

1. KOZLOVAC, Kozlovca, *m. ime selu u Dalmaciji u okrugu benkovačkom.* Repert. dalm. 1872. 5.

2. KOZLOVAC, Kozlovca, *m. prezime.* Boca 15.

KOZLOVIĆ, *m. prezime.* — XVI *i* XVII *vijeka.* Med Ivanom Kozlovićem. Mon. croat. 283. (1581). Šime Kozlović. Arkiv. 2, 318. (1613).

KÒZLOVINA, *f. kozje meso, vidi* kozjevina. F. Kurelac, dom. živ. 37.

KOZLOVĻE, *n. mjesno ime. — Pomińe se u jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka (sa* -vje). Tečinski jošće grad i lipo Kozlovje . . . I. T. Mrnavić, osm. 41.

KOZLUK, *m. ime dvjema selima u Bosni. a) u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 65. — *b) u okrugu Dońe Tuzle.* 100.

KÒZĻEVINA, *f. vidi* kozlevina. J. Bogdanović.

KÒZĻÎ, *adj. vidi* kožļi.

KOZMA, *m.* Κοσμᾶς, Cosmas, *ime muško, isporedi* Kuzma. — *Između rječnika u Daničićevu:* ‚Cosmas': iguman u manastiru Nikoļi na Moravi pod Kablarom i Ovčarom na kraju XVI vijeka. V(uk), dan. 1, 81. — Kozma i Damjan muč*(enici).* F. Glavinić, cvit. XXV.

Digitized by Google

KOZMAT, *adj. bijesan (o psu).* Kozmat pas (u Kaštelima kod Trogira), bijesan. M. Pavlinović.

KOZMELI? *(ili* Kozmeļi?), *m. pl. ili* Kozmele? *(ili* Kozmeļe?) *f. pl. ime mjestu na otoku Krku. — U spomeniku* XIV *vijeka.* Zemļe . . . do Kirinća i do Kozmel (Kozmeļ?). Mon. croat. 8. (1321).

KOZMEĻ, *m.* Borrago officinalis L. (Sabļar, Rijeka), v. Kosmeļ. B. Šulek, im. 168.

KOZMIK. *m. vidi* svjetovnâk. — *Od grč.* κοσμικός. — *U knizi pisanoj* XIV *vijeka crkvenijem jezikom, i otale u Daničićevu rječniku* (kozmikъ, κοσμικός ‚saecularis, laicus'). Duhovnomu dlъgu kozmici da ne sudotъ. Zak. duš. pam. šaf. 30. Exarьsi kozmici da ne sutъ. 32.

KOZMIN, *adj. koji pripada Kozmi. — Kod mjesnoga imena* XIV *vijeka, vidi u Daničićevu rječniku:* Kozminь ‚Cosmae'. selu Orahovcu koje je Grgur sin Vuka Brankovića dao Hilandaru išla je međa ‚na Kozminь vinogradъ'. G(lasnik). 11, 92.

KOZMOR, *m. vidi* kozomor. — *U Stulićevu rječniku:* v. sjever. — *nije dosta pouzdano.*

KOZMORAN, kozmorna, *adj. koji pripada kozmoru. — U Stulićevu rječniku:* v. sjeveran. — *nepouzdano.*

KOZNICA, *f. mjesno ime.*

a. *vidi u Daničićevu rječniku:* Kozьnica, selo ‚Koznica kričjanovska' koje carica Jevdokija s crkvom bogorodičinom u Arhiļevici dade Hilandaru. M(on. serb). 191. (1379).

b. *dva sela u Srbiji. a) u okrugu kruševačkom.* M. Đ. Milićević, srb. 787. — *b) u okrugu vraňskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 302.

KOZNICE, *f. pl. mjesno ime. — isporedi* Koznica. — XIV *vijeka.* Nad Koznice u planinu. Svetostef. hris. 8.

KOZNIČANIN, *m. prezime (uprav čovjek iz Koznice). — U naše vrijeme.* Milosav Kozničanin. Rat. 173.

KOZNIČKI, *adj. koji pripada Kosnici.* U srezu kozničkom. K. Jovanović 125. Koznička vada. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 282.

KÒZNÎK, *m. mjesno ime.*

a. *vidi u Vukovu rječniku:* zidine od staroga gradića u nahiji kruševačkoj na desnoj strani Rasine *(ovako je u trećem izdańu po Vukovijem bilješkama; u drugome je* Rašńe). Pripovijeda se da je ovaj gradić zidala Đurđeva Jerina, pa zbog velike visine i vrleti nije se kameńe moglo nositi drukčije do na ‚kozama' i za to se nazvao ‚Koznik'. *vidi i* M. Đ. Milićević, srb. 712. Vinograd u Kozniku. Sr. nov. 1875. 19.

b. *vidi u Daničićevu rječniku:* Kozьnikъ, pašištu Labićevu koje je kraļ Milutin dao Hilandaru išla je međa ‚kako utiče Ribnikъ u Drin i pravo us Kozникъ po dêlu'. M(on. serb). 61. (1293—1302). to je bez sumńe planina kraj Kosova. Hahn, reise. 69. Preko planine Koznika. Rat. 115.

KOZNIŠTE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu ćuprijskom.* Niva u Kozniште. Sr. nov. 1875. 259.

KOZŃAK, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu vaļevskom.* Voćńak kod Kozńaka. Sr. nov. 1861. 408.

1. KÓZO, *m. hyp.* kozao *ili* kozle. — *U poslovici* XVII *vijeka, uz* kozan. Kozo kozane, nijesam ja tebi dao, neg Crnoj Gori i Ponikvami. (Đ). Poslov. danič.

2. KOZO, *m. ili n.? ime rasvalinama staroga grada blizu Fojnice u Bosni u okrugu sarajevskom.* F. Jukić, zemļ. 86. T. Kovačević, bosn. 48. — *Oblik je nejasan, kao da bi* o *sańeto bilo od* ao, *isporedi* kozao *i* kosao, *ali se čini da se ne mijeńa po padežima, vidi:* Iz grada Kozo. T. Kovačević, bosn. 49.

KOZÒBRAD, *m. kozja brada (u pravom smislu), brada u koze. — Samo u Jambrešićevu rječniku:* ‚aruncus'.

KOZÒDARAC, *m.* u ovoj pjesmici, koja se djeci govori: ‚Ja sam jarac, kozodarac, imam zube kō kolac, pregrišću te kō konac'. U Srijemu. M. Medić.

KOZÒDER, *m. onaj što dere koze.*

a. *čovjek koji to radi kao zanat. — Od* XIV *vijeka (u naj starijem primjeru iz* Deč. hris. *može biti nadimak ili prezime), a između rječnika u Belinu* (‚scorticacapre' ‚caprarum excoriator' 171b), *u Bjelostjenčevu* (‚caprorum excoriator'), *u Stulićevu* (‚qui capris pellem detrahit'). Dražько kozoderъ. Deč. hris. 54. — *I kao psovka.* J. Bogdanović.

b. *vidi* kozomor. — *U Bjelostjenčevu rječniku kod* kozomor, *i u Vukovu:* vide kozomor *s dodatkom da se govori u Dubrovniku (?). — Amo pripada i ovo:* Kozoder, u Kastavu u Istri tako zovu krupicu *(krupu)* a kažu i soldań *(soļa).* K. Kulišić.

KOZÒDERAC, kozòdêrca, *m. vidi* kozomor. — *U Vukovu rječniku:* (u Dalmaciji) nekakav vjetar od koga crkavaju koze *(u trećem izdańu gdje je dodato po Vukovijem bilješkama).*

KOZODERICA, *f. mjesno ime.* — XIV *vijeka.* Pod Kozodericu. Spom. stoj. 81. (1365?).

KOZODOJ, *m.* Caprimulgus europaeus L., *neka ptica, legań. — Odgovara latinskoj riječi, a ova grčkoj* αἰγιθήλας, *koja je po svoj prilici postala od* αἰγιθαλός, *te se po onome obliku riječi raširila predrasuda (isporedi i ńem.* ziegenmelker), *kao da ova ptica koze sisa. vidi i* S. Brusina, ptice hrv.-srp. (nastavak). 73a. — *I u drugijem se slavenskijem jezicima (po latinskome ili po ńemačkom jeziku) nahodi, isporedi rus.* козодой, *češ., poļ.* kozodoj. — *Po svoj prilici u našemu jeziku nije narodna riječ. — U Mikaļinu rječniku:* kozodoj, ptica ‚caprimulgus'; *u Bjelostjenčevu:* ‚caprimulgus'; *u Jambrešićevu:* ‚caprimulgus'; *u Stulićevu:* kozodoj, ptica ‚capremungo, uccello' ‚strix' *s dodatkom da je uzeto iz ruskoga.*

KOZÒKRAĐICA, *m. i f. ko krade koze. — U jednoga pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚caprarum fur'). Ti li si toj, Obrade, zla kozokrađice? M. Držić 64.

KOZÒLAC, kozóca, *m. vidi* 1. kozalac.

KOZOMAČA, *f. vidi* gusomača. — *U Stulićevu rječniku:* kozomača, trava ‚bursa pastoris. sanguinalis herba. sanguinaria'. Kozomača, Capsella bursa pastoris Mnch. (Stulli), v. gusomača. B. Šulek, im. 168.

KOZÒMOR, *m. što mori koze.*

a. *vrijeme vlažno i vjetrovito, kad duše (u Dubrovniku) jaki vjetar s istoka (vjetar je sa sjevera hladniji, ali nije tako silan), te ujedno pada kiša ili krupa ili snijeg. — isporedi* kozoder, b. kozoderac, kožoder. — *Od* XVI *vijeka (naj više u Dubrovniku), a između rječnika u Mikaļinu* (kozomor, vjetar, bura ‚aquilo, boreas'), *u Belinu* (‚vulturno, vento detto greco da marinari' ‚vulturnus' 781b), *u Bjelostjenčevu* (kozomor, kozoder ‚boreas, aquilo'), *u Voltigijinu* (‚bora, aquilone' ‚nordwind'), *u Stulićevu* (‚vulturnus'), *u Vu-*

Digitized by Google

kovu: rđavo vrijeme (osobito u proljeće) kad koze crkavaju. cf. kožoder. Sjever i kozomor prid ńom dimaše. M. Vetranić 2, 82. Za slatkijem ljetom dođe i gorka zima, i ti cvijet od ljeposti, kojom se oholiš, mogao bi i kozomor još potlačit. M. Držić 255. Kozomor zao je zimi, a gori ljeti. (D). Poslov. danič. — *U drugome značeńu koje mi nije poznato (hladni vjetrovi, kao što su sjever i istočni, slabo podińu na moru valove u Dubrovniku, a smorac nije hladan).* Kad se je oluja približila te more se na valove diglo, to zovu ‚kozomor' ili ‚smorac'. L. Zore, rib. ark. 10, 824.

b. Kozomor, *ime planini u Srbiji u okrugu užičkom.* M. Đ. Milićević, srb. 577.

KOZÒMORINA, *f. augm.* kozomor. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KOZOMUZAC, kozomusca, *m. vidi* kozodoj. — *U Stulićevu rječniku:* ‚caprimulgus'. — *Po svoj je prilici sam Stulli ovu riječ načinio.*

KOZÒNOG, *adj. u kojega su kozje noge.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Jambrešićevu* (‚capripes') *i u Stulićevu* (‚capripes'). A kozonog tome bog neće biti protivan. M. Katančić 41.

KOZÒNOŽAC, kozònošca, *m. kozonog čovjek (satir).* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚capripes'.

KOZÒOČAN, kozòočna, *adj. u kojega su kozje oči.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚caprinis oculis intuens'.

KOZÒPAŠA, *m. čovjek koji koze pase, kozar.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚der ziegenhirt' ‚caprarius', cf. kozar *s dodatkom da se govori u Boci).* Kozopaše nadmontaše. (Oni koji su bili ništa [pasli koze] postadoše gospodari [nadvisiše nas]. u Risnu). Nar. posl. vuk. 139.

KOZOPER, *m. nekakva biljka.* Kozoper, Caprifolium? (I. Sabljar). B. Šulek, im. 168.

KOZOR, *m. ime selu u protopresviteratu mohačkom.* Šem. prav. 1878. 41.

KOZOREP, *m.* sitna vrst morskoga raka. Bakar. D. Hirc.

KOZOROD, *adj. vidi* kozorodan. — *U Jambrešićevu rječniku:* ‚caprigenus'.

KOZÒRODAN, kozòrodna, *adj. od koze rođen.* — *isporedi* kozorod. — *Načińeno po lat.* caprigenus. — *U Belinu rječniku:* kozorodni ‚nato di capra' ‚caprigenus' 171b; *u Bjelostjenčevu:* kozorodni ‚caprigenus'; *u Voltigijinu:* kozorodni ‚caprigno, nato di capra' ‚was von ziegen kommt'.

KOZOROG, *m. načińeno po lat.* capricornus *(grč. αἰγόκερως), divokoza, ime skupu zvijezda u zodijaku (u koji ulazi sunce mjeseca decembra).* — *U Belinu rječniku:* ‚capricorno, segno celeste' ‚capricornus' 172a; *u Jambrešićevu:* ‚capricornus'; *u Voltigijinu:* ‚capricorno' ‚steinbock'; *u Stulićevu:* ‚capricornus'. — *U dva se rukopisa* XVI *vijeka zove* kozi *(mj.* kozji) rog. Kozi rwgь. Sredovječn. lijek. jag. 119. (1500—1501). Kozi rog. Zborn. 127a.

KOZOROGA, *f. ime kozi.* Bruvno. D. Hirc.

KOZOROŽAC, kozorošca, *m. vidi* kozorog. — *Samo u Stulićevu rječniku uz* kozorog.

KOZOSTANIŠTE, *n. vidi* 2. kozarica. — *Samo u Belinu rječniku:* ‚caprareccia, stalla o luogo dove stan le capre' ‚caprile' 171b.

KÔZOŠ, *m. vidi u Vukovu rječniku:* matori kozoš! reče se staru čovjeku ‚schimpfwort' ‚convicium'.

KOZOV, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* Kako je dozval . . . Mat. Kozova. Mon. croat. 288. (1587).

KÒZOVINA, *f. kozje meso, kozjevina.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (v. kozevina). Ja imadem kozovine mesa. (iz nar. pjes.). A. Ostojić.

KÒZUJEVO, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Kozujevu. Sr. nov. 1874. 289. — *I ime rječici u Gruži blizu Kragujevca, koja se zove i* Kozujevačka reka. L. Đorđević.

KÒJUZEVAČKÎ, *adj. koji pripada Kozujevu.* Kozujevačka rijeka, *vidi kod* Kozujevo.

KOZÙRINA, *f. augm.* koza. u Lici. J. Bogdanović. V. Arsenijević. M. Medić. *i u Dubrovniku (gdje se upotrebljava kao psovka za čeljade).* P. Budmani.

KÔŽA, *f.* pellis, cutis, corium, *ono čim je pokriveno i kao odjeveno tijelo u ljudi i u većine životińa. zove se ovako kad je mekano i gipko (drukčije je* kora, *ovo vidi pod* e, f, g), *i kad tako stoji na tijelu, da se od ńega može odlijepiti. u našemu jeziku nema osobitijeh riječi kao u ńekijem drugima za tańu i debļu kožu, za učińenu itd.* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* koža, *rus.* кожа, *češ.* kůže, *pol.* koża. — *Nejasno je postańe. Miklošić* (vergl. gramm. 1², 66) *misli da bi moglo postati od* koza, *kao da bi naj starije značeńe bilo: kozja koža, premda sam spoznaje da mu je nejasno kako bi od* koza *postalo* koža. *Fick* (vergl. wörterb. der indogerm. sprachen. 3³, 58) *isporeduje s got.* hakulas, *anglos.* hacele, *stgrńem.* hachul, *kabanica.* — *U svijem je rječnicima: u Vrančićevu* (‚corium; cutis; pellis; tergus'), *u Mikaļinu* (koža od debelih kakoti od vola ‚corium, tergus'; koža od tańih ‚pellis'), *u Belinu* (‚cuojo e pelle, la spoglia dell' animale' ‚corium' 241a; pelle, spoglia d' animale' ‚pellis' 550b). *u Bjelostjenčevu* (‚pellis, cutis'. 2. ‚corium, tergus, byrsa, pellis'), *u Jambrešićevu* (‚pellis, cutis'), *u Voltigijinu* (‚pelle; cuojo' ‚haut; fell'), *u Stulićevu* (‚cutis, corium'), *u Vukovu* (1. ‚die haut' ‚cutis'. — 2. ‚das fell' ‚pellis'. — 3. ‚das leder' ‚corium'), *u Daničićevu* (‚pellis; corium').

a. *na čeljadetu.*

a) uopće. Moja koža biše crna. Živ. jer. star. 1, 229. Koža je *(u starca)* opora, ka grebe ne maše neg mačka od mora. N. Naļešković 342. I haļinom svijetlom, što je kože u meni, sve sam skrio. I. Gundulić 156. Čini Bartolomeu kožu zvući. F. Glavinić, cvit. 291b. Kosti samo, ter koža črna i gola na ńem se vijaše. 328a. Da Arapin promini svoju kožu crnu. P. Posilović, nasl. 33b. Da ulije vodu na taki način, da voda dotegne i oplače put od glave i kožu od diteta. M. Bijanković 30. I opet se obastrem kožom mojom. A. Baćić 498. I š ńima *(haļinama)* odadiraše se koža, koja biše prianula za tilo. J. Banovac, razg. 162. Budući ga ufatio, živu mu kožu sadrije. F. Lastrić, od' 139. Sve one kosti porastoše žilama, mesom i kožom. ned. 280. Pak oružje i haļine sve do gole kože skine. V. Došen 124a. A bijaše ostao nadkožuļak (tako rečen, erbo Jezus nosijaše ga na koži, oliti na golu). S. Rosa 160a. Sad je gubava moja koža, gubava moja put. Đ. Bašić 61. Da ja tebe uvati*(h)* kožu bi ti derala. Nar. pjes. vuk. 1, 521. Prosjeć' ću ti svilenu veregu, i pod ńome tananu košuļu, još ću malo kože zahititi. 3, 487. I pļesnu se rukom po koļenu. pod koļenom skerlet čoha puče i bijela koža na koļenu. 4, 181. Ńega hoću živa oderati, kožu ću mu caru opraviti. 4, 212. Kao da mu sto šiļaka pod kožu uđe (tako je nemiran). Nar. posl. vuk. 180. Koža

Digitized by Google

nam se ne dere, meso nam se ne ije, ako nemamo obraza, šta imamo? 188. Putniku ospice kožu napisale. S. Ļubiša, prip. 90. Mijatu su na obojke kožu smicali. 228. Smutna Turad muče mramorkome, a kožu im bļedilo probija. Osvetn. 1, 66.

b) u osobitom značeńu, praeputium. Ni obrizovanje ni koža obrizovana. Bernardin 162. Ni obrjezovanje ni koža obrjezovana. N. Rańina 197a. paul. gal. 6, 15.

c) u ńekijem običnijem rečenicama i poslovicama upotrebļava se koža *kad u pravom kad u prenesenom smislu. aa) vidi* kost, 1, a, *c) bb). — bb) koža se ježi od straha, od čuda itd., pa i od zime.* Da ti se od stra kose uzdignu, koža naježi. M. Zoričić, osm. 21. Koža se sama ježi, jerbo ļuta zima reži. V. Došen 26b. Koža ti se ježi radi onih nesretnika. M. Pavlinović, rad. 123. — *cc)* izaći, iskočiti iz kože *kaže se metaforički o velikom ganuću (o ļutini, o želji, o čudu itd.).* A ti ako ti malo fali, takija hoćeš iz kože da izajdeš. Đ. Rapić 223. Ja iskočih živa iz kože da prije čujem. V. Vrčević, niz. 55. Svi da iskoče živi iz kože. 180. — *dd) slično prema cc).* Iščerao ga iz kože (dosadio mu). Nar. posl. vuk. 106. — *ee)* pod kožom (u koži) *znači unutrńe (metaforički duhovno) stańe u čeļadeta.* I sva mrem u koži misleći naprijeda. S. Gučetić 205. Misli da mu mlogo koješta pod kožom leži. D. Obradović, basn. 435. Kad im pod kožu zaviriš . . . 55. Ime i haļine ne mijeńaju što je pod kožom. S. Ļubiša, prip. 252. — *ff) slični su i ovi primjeri predašńima, ali se u ńima ne misli samo na duševno stańe, nego uopće na kakvu nevoļu.* Iz ove kože nikuda. (D). Poslov. danič. Iz ove kože nema se kud. (ili:) Iz ove kože nikud ni kamo. (ili:) Iz ove kože nikud se ne može. (Kad je čoek u kakoj nevoļi a ne može da se pomogne). Nar. posl. vuk. 100. — *gg) gdjegdje se shvaća metaforički kao cijelo tijelo, ili jer u koži tijelo stoji* (continens pro contento), *ili jer koža naj prije osjeća bol (n. p. od udaraca).* Brzo ćeš puščati duh iz gladne kože. I. T. Mrnavić, osm. 180. Ne dopusti stare kože *(starce)* na trg da iđu od ļubavi. J. Kavańin 8b. Gdi se kožom svom razstavi. 259a. I ugađa truloj koži *(lino jato)* . . . V. Došen 216b. Na svu kožu kad se pruži *(ležorad)* . . . 220b. — *hh) značeńe se kod gg) daļe širi, i može značiti: život.* Ne vad' noža, zla ti koža! M. Držić 143. U vraga ti koža! jeli me čuo? 202. Bojeći se sebi i svojoj koži. M. Divković, bes. 734a. Kad nestane kože, što će korist biti? I. T. Mrnavić, osm. 162. Koža, kad nije drugo, plaća. V. Došen v. Voli indi kožu dati, neg se krađam ne vladati. 210a. Kesom platit tko ne može, pravda mu se maša kože. 221b. Lašńe bo je s jednim novčićem dug izplatiti, nego, štono govore, kožom vraćati. B. Leaković, gov. 86. Bože, Bože, kud će naše kože? (Reče se u šali). Nar. posl. vuk. 20. — *amo mogu pripadati i ovaki primjeri:* U zloj se koži nahodi. Nar. posl. vuk. 331. Nađe Mijata u zloj koži. S. Ļubiša, prip. 284. — *ii)* guliti, derati kožu, *metaforički.* Inače kad ne može siromahu sgulit kože . . . V. Došen 58a. Kome biti može posadirat ńima kože. 198b. — *kk)* uz kožu, *metaforički, vrlo blizu.* Vam pokloni Omblu i Gravožu, velmi dragu, er uz kožu. J. Kavańin 190b. — *ll) može značiti tjelesnu ļepotu.* Evo su one, ke se kožom prij' dičahu. J. Kavańin 563a. — *mm) metaforički, kakvo se čeļade pokazuje zdvora, dok je drukčije u duši.* Svuci kožu postaranu kû od zmaja nosim na se. J. Kavańin 67a. Oni drakuni u koži ļuskoj. F. Lastrić, svet. 29a. Ono isti vrag bijaše u čovičoj koži. M. A. Reļković, sabr. 45. Da su i seļani svukli s sebe onu odiću od priprosti i uvukli se u kožu od zloće. Ant. Kadčić 230. Dvaput si se obuo u vražju kožu, pak iz tebe rogati laje. S. Ļubiša, prip. 227. — *nn) da mu je koža ‚tvrda na obrasu' kaže se o bezobraznom čeļadetu.* Koža mu je na obrazu kao đon. (ili:) Koža mu je na obrazu tvrda kao u vola. Nar. posl. vuk. 138. — *oo)* Starija mu koža na čelu. (Kad se za koga reče da je stariji i da je u čemu pretežniji od drugijeh). Nar. posl. vuk. 294. — *pp)* Pukla mu koža na čelu. *(Otvorila mu se pamet).* Nar. posl. vuk. 266.

b. *na živińčetu.*

a) uopće. Ωtь ježa kožu ježe imatь jako bodeže postavi na ugļevije živo i kadi ωtь isdola. Sredovj. lijek. jag. star. 10, 111. Iznesoše mu šćit kožom aspidovom popet. Aleks. jag. star. 8, 244. Kad zmija iz kože svuče se na sviti . . . D. Rańina 99b. Ko bilje jede taj zmija, ku htjeh riti, za staru kožu vrć, a novu stvoriti? 120b. Vunu striže, kožu dere. J. Kavańin 55a. Ovo bo su oni isti vuci razdirajući, obučeni u ovčju kožu. *(isporedi* a, *c) mm)).* F. Lastrić, ned. 300. Ako smo vunu od ovčica našije primali, nismo im kože sadirali. 369. Po nožicam il' po nožu skinut runo ili kožu . . . V. Došen 24a. Puče koža końu po sapima. Nar. pjes. vuk. 2, 559. Kurjak kožom plaća *(isporedi* a, *c) hh)).* Nar. posl. vuk. 164. Izińe momak iz zmijińe kože. Nar. prip. vuk. 67. Ale sad se gad suče svoje koži i posta lip mladić. Nar. prip. mikul. 8. Ļudi koji ubiju vuka nabiju mu kožu suhu na motku. Vuk, nar. pjes. 1, 501. Jam'te mlijeko i kostret sa koza, al' sa živih ne derite koža. Osvetn. 4, 14. Neki stiza za rep liju krivu, ter joj dere s hrpta kožu živu. 4, 25.

b) i kad je koža učińena, u našemu jeziku ne mijeńa ime. Kože goveđe. Glasnik. 15, 308. (1348?). Naši građane bili su poslali po jednomь drěvu bnetačkomu voska, kožь i inoga trьga. Spom. sr. 1, 83. (1406). Takovi trьgove ne dostojetь se ni mogu plaćati kožami, voskomь i sirenьjemь. 1, 138. (1417). Pojasь na črьleni koži. 2, 49. (1406). Kova srebrnωga 1570 litrь mireće povraze i kožu. Mon. serb. 498. (1466). Meštri Aleksandrovi oružavahu četira sta ļudi i vsih vitezi oklopi na lavovih kožah prestavļahu. Aleks. jag. star. 8, 235. I vojvode i viteza i na kopnu i sred mora i posteļa i trpeza bješe koža zvijeri od gora. I. Gundulić 289. Vučijem kožam su oda svudi sebe i końe svê prikrili. 439. Pedeset koža goveđi. Starine. 11, 127. (1679). Tva je odića koža kamilije. A. Vitaļić, ost. 404. Kože svjerske zimi oblači,... J. Kavańin 171b. Koža strojena ‚pelle concia' ‚aluta'. A. d. Bella, rječn. 550b. Veće kožic od jagańaca na trg se nosi nego koža od ovana. B. Zuzeri 204. Koram ol' ti koža učińena ‚corrame'. M. Zoričić, aritm. 104. Na glave im kape od tri vuka, na leđima kože od mededa. Nar. pjes. vuk. 3, 393. U buģaku koža bivoļača. 3, 488. — *U naše se vrijeme upotrebļava i u osobitom smislu, vidi* kvijer, pergamena, pergamenat.

c. Koža, *muški nadimak ili prezime.* — XIV *vijeka.* Boļeslavь Koža z dětiju. Svetostef. hris. 31—32.

KOŽAL BRIJEG, *m. ime mjestu u Istri.* — *U spomeniku* XIII *vijeka* (Kožal Breg). Pridoše na Kožal Breg. Mon. croat. 8. Na Kožal Breg. 15. (1275 *prepis.* 1546).

KOŽAĻ, Kožļa, *m. kosa u Staroj Srbiji.* Nov.

Digitized by Google

sr. 1884. 35. — *Pomiče se* XIV *vijeka.* Na Pьšiňi podь Kožļemь. Glasnik. 24, 28. (1353).

1. KOŽAĻSKI, *adj. koji pripada Kožļu.* — XIV *vijeka.* Čefalija skopьsky ni kožьļskyj... Glasnik. 24, 247. (1353).

2. KOŽAĻSKI, *adj. koji pripada Kožļaku.* — XIV *i* XV *vijeka.* Ot kožaļske strani. Mon. croat. 46. (1395). Bivši *g(ospodi)*n kož*(a)*ļski. 150. (1492).

1. KÒŽAN, *adj. vidi* 2. kožan. — *Postaje od* koža *nastavkom* ên (ê *se poslije* ž *može promijeniti na* a), *isporedi stslov.* kožanъ, *bug.* кожѣнъ, *rus.* кожаный. — *U Stulićevu rječniku:* kožani *uz* kožan, kožni, *i u Vukovu (vidi kod* 2. kožan).

2. KÒŽAN, kòžna, *adj. koji pripada koži (ovo je značeńe samo u Belinu rječniku); koji se sastoji iz kože, ili koji je načińen od kože.* — *Postaje od* koža *nastavkom* ьn. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* kožьnъ, *rus.* кожный *(koji pripada koži), češ.* kožný. — *Između rječnika u Mikaļinu* (kožni, od kože ‚pelliceus'), *u Belinu* (kožni ‚di pelle, cioè attinente a pelle' ‚cuteus' 550b), *u Bjelostjenčevu* (kožni žakel, vreća ‚culeus'), *u Jambrešićevu* (kožni žakeļ ‚culeus'), *u Voltiģijinu* (kožan *i* kožni ‚di pelle, cuojo' ‚ledern'; kožni), *u Stulićevu* (kožan, kožni *i* kožan, kožani ‚ex pelle'), *u Vukovu:* kožan, kožna (kòžana) ‚von koža' ‚coriaceus'; *u Daničićevu* (kožьnь ‚e corio factus'). Sь povrasомь kožnêmь. Spom. sr. 2, 49. (1406). Pohve kožne s malo srebra. Mon. serb. 498. (1466). Kožnijem se pasom opasovaše. M. Divković, bes. 52b. Augustin pasom kožnim ... opasa se. F. Glavinić, cvit. 295b. Njeki vode hrte kožnijem trakom kroz obiočuh od ogrlina za lašńe ih ispustiti zadržane. B. Zuzeri 268. Odića bila od robe svitne ili vunije ili kožne. P. Filipović 31. Kožna vrića puna gnoja *(tijelo).* V. Došen 175a. Okolo vrata uvezan s kožnim kaišem. I. J. P. Lučić, razg. 117. Poslidńi jest prosinac rutavi, on ćud kaže u kožnoj opravi. J. S. Reļković 8. Pa ga meću u kožne tezgere. Nar. pjes. juk. 482. Imaše pojas kožan oko sebe. Vuk, mar. 1, 6. Donesi mi kńige, a osobito kožne. paul. 2tim. 4, 13. Eto dukata u kožnomu tobocu. S. Ļubiša, prip. 153. Pripasa kožni opreg. M. Pavlinović, rad. 74.

KÒŽÂR. *m. čovjek koji po svom zanatu čini (stroji) kože.* — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚cuojajo, conciator di cuoi o pelli' ‚coriarius' 241a), *u Bjelostjenčevu* (kožar, kožnar, kužnar, tabak ‚alutarius, coriarius, pellium tenuiorum aut crassiorum concinnator'), *u Jambrešićevu* (‚cerdo, coriarius'), *u Voltiģijinu* (‚cuojajo, conciapelle' ‚lederer'), *u Stulićevu* (‚coriarius'), *u Vukovu* (‚der gerber' ‚coriarius'). Pri Simunu kožaru. Anton Dalm., nov. tešt. 186. act. ap. 9, 43. Uljeze u kuću rečenoga kožara. M. Divković, bes. 711b. I bojari, kožari, čižmari. M. A. Reļković, sat. 18b. Koga kožari za svoj zanat potribuju. I. Jablanci 31. Dva zanaģije: jedan kožar, a drugi tabakar. A. T. Blagojević, khin. 90. Šticar, kožar, užar ńemu inatiše pravicu. 49. On stoji u nekoga Simona kožara. Vuk, djel. apost. 10, 6.

KOŽARA, *f. vidi* kožarnica.

KOŽÀRIJA, *f. vidi* kožarstvo.

KOŽARKA, *f. vrsta kruške.* Kožarka, češ. kožarka (Coriaria), lederbirn (Veselić). B. Šulek, im. 168.

KOŽARNA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Livada u Kožarni. Sr. nov. 1873. 894.

KÒŽÂRNICA, *f. mjesto gdje radi kožar, gdje se stroje kože.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Kožara, Kožarnica, tech. ‚gerberei (lokale), lohgerberei', frc. ‚tannérie', egl. ‚tannery', tal. ‚concia'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KÒŽÂRSKÎ, *adj. koji pripada kožarima.* P. Budmani.

KOŽÁRSTVO, *n. kožarski posao (zanat).* — *Načińeno u naše vrijeme.* Kožarija, Kožarstvo, tech. strojbarstvo ‚gerberei (als handwerk)', tal. ‚conciatura di pelli', frc. ‚tannage', egl. ‚tanning'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KÒŽAST, *adj. koji je nalik na kožu, n. p. list na drvetu.* J. Pančić, flor. biogr.2 438.

KOŽEĻ, *m. selo u Srbiji u okrugu kneževačkom.* K. Jovanović 114. — *vidi i* Koza|.

KOŽEĻSKI, *adj. koji pripada Kožeļu.* Kožeļska *(opština).* K. Jovanović 114.

KOŽEN, *adj. vidi* 1. kožan. — *U naše vrijeme.* Po sredi koženo. Bos. vila. 1892. 127.

KÒŽĒŃE, *n. djelo kojijem se (koza) kozi.* — *U Vukovu rječniku.*

KOŽETIN, *m. selo u Srbiji u okrugu kruševačkom.* K. Jovanović 126. — *Od* 1882 *prozvan je* Aleksandrovac. Sr. nov. 1882. 855.

KOŽÈTINA, *f. augm.* koža. — *isporedi* kožurina. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (‚corium putre') *i u Vukovu* (augm. v. koža). Ja s' ne bojim ni živa kurjaka, a kamo li mrtvi kožetina. Nar. prip. vuk. 8, 392. Od' otalen, žabo babo! nit' ti vaļa kožetina, nit' ti vaļa mesetina. Nar. pjes. marj. 203—204.

KOŽETINSKI, *adj. koji pripada Kožetinu.* Kožetinska *(opština).* K. Jovanović 126. — Kožetinska Reka, *ime vodi.* M. Đ. Milićević, srb. 706.

KOŽEVAC, Koževca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu rudničkom.* Niva u Koževcu. Sr. nov. 1875. 339.

KOŽEVAN, koževna, *adj. vidi* 1. *i* 2. kožan. — *U dva pisca* XVIII *vijeka.* Arka Boga izraelskoga nahodi se pod šatorim koževnijem. B. Zuzeri 244. Bio bi svezan u jednu vriću koževnu. A. d. Costa 2, 152.

1. KÒŽICA, *f. dem.* koža. — *Kao deminutiv može značiti ne samo malu nego i tanku kožu, a upotrebļava se i u prenesenom smislu o čemu što je nalik na pravu kožu.* — *Riječ je stara, isporedi stslov.* kožica, *rus.* кожица. — *Između rječnika u Mikaļinu* (kožica, mala koža ‚pellicula'; kožica u čovjeka ‚cuticula'), *u Belinu* (kordovanska kožica ‚cordovano' ‚pellis cordubensis' 229a; tanka kožica ‚pelle sottile, o membrana' ‚pellicula' 550b), *u Bjelostjenčevu* (‚pellicula; cuticula; membrana'), *u Jambrešićevu* (‚cuticula; membrana'), *u Voltiģijinu* (‚pellicola, pellicella, membrana' ‚häutchen, fellchen'), *u Stulićevu* (‚pellicula'), *u Vukovu* (dim. v. koža).

a. *mala koža (n. p. učińena koža nevelike životińe), gdjegdje (kao u drugom primjeru) i koža uopće.* Kožicami kozlićimi (od kozlića. Rań.) obvi ruke ńegove. Bernardin 41. N. Rańina 57a. gen. 27, 16. Mnokrat se vuk skrije pod medvjedovu kožicu. Zborn. 4a. Govore lisicu da je znana do mjere, nu već zna, kožicu koji joj odere. N. Dimitrović 17. U mošńi od lanetje šare kožice. P. Zoranić 45a. Ni u kunice, ni u ostale kožice mehke i gizdave ... M. Divković, bes. 80a. Kožice kozlićeve obastri rukam ńegovim. I. Bandulavić 47b. gen. 27, 16. Izrezan od kožica zvjerskijeh zastav mao uzima.

Digitized by Google

I. Gundulić 584. Obuče Bog Adama kožicami živina mrtvije. M. Radnić 328a. Ki se oblače kožicami od jaganca. J. Kavanin 377b. Veće kožic od jagańaca na trg se nosi nego koža od ovana. B. Zuzeri 208. S kožicam kȍzlîćâ obastri ruke. A. Kanižlić, utoč. 162. Zaodi ih živinskima kožicama. E. Pavić, ogl. 9. Smotavši kožice jareće. 246. Aljine od kožica životiński. And. Kačić, kor. 4. Jarećim kožicama obloži mu ruke. Đ. Daničić, 1mojs. 27, 16.

b. *tanka koža (vidi i u rječnicima).* Mlada kožica lašti se na meni. M. Držić 51.

c. *vidi* kvijer, pergamena. — *Između rječnika u Belinu* (knížna kožica ‚pergamena, carta pergamena' ‚membrana' 555a). Vidi za otarom vraga, koji na velikoj tankoj kožici pisaše. F. Lastrić, ned. 319. Knìga na starih kožicah pisana. A. Kanižlić, kam. 9. Složio je knìgu na opnici iliti kožicah za pismo običajnih. 370.

d. *u ljudskom i životińskom tijelu što je nalik na tanku kožu a ne pokriva s polja tijelo, opna,* membrana *(vidi i u rječnicima).* Kožica koja stoji oko srca ‚hypocondria'. J. Mikalja, rječn. Da se u ženskoj glavi divičanstvo uzdrži u nikim kožicama koje stiskaju i vežu narav. Ant. Kadčić 530. Jer se oni dio kožice uzdrži zajedno s tilom ditetjim. M. Dragićević 250.

e. *u prenesenom smislu, na voću i uopće na kojem dijelu bilke.* — *Između rječnika u Belinu* (‚scorza dell' uva' ‚folliculus' 781b; kožica od kriješve ‚scorza di cerasa' ‚cerasi cutis' 659b). Oljušti gornju kožicu *(cveklinu).* Z. Orfelin, podr. 224.

f. *uopće što nalik na kožu.* Plesniva kožica. P. Bolić, vinodj. 2, 329.

2. KȍŽICA, *f. mjesno ime.*

a. *selo u Dalmaciji u kotaru makaranskom.* Repert. dalm. 1872. 20. — *isporedi* 3. Kozica, b.

b. *selo u Srbiji u okrugu kruševačkom.* K. Jovanović 127.

3. KȍŽICA, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Nikola Kožica iz Jabukovca. M. Đ. Milićević, srb. 991. Jovan Kožica. Rat. 331.

KOŽIČAN, kožična, *adj. koji je kao kožica (opna), ili koji se sastoji iz kožica.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚membranaceus'.

KOŽIČIĆ, *m. prezime.* — *Šimun Kožičić biskup modruški pisao je glagoljske knige:* Oficij rimski i Žitija *itd. naštampane na Rijeci* 1530 i 1531. *vidi i* Archiv für slav. philol. 2, 726.

KOŽIČIN, *adj. koji pripada Kožici (? kao žensko ime* Kožica *nije poznato, ali kad ima prezime, vidi* 2. Kožica, *može biti i muški nadimak).* — *Kod mjesnoga imena, vidi u Daničićevu rječniku:* Kožičinь, selu je Žeravini išla meda ‚ωtь Drima pravo u Kožičinь krьstь'. G(lasnik). 15, 310. (1848?).

KOŽIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 264.

KȍŽINA, *f. augm.* koža. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Voltićijinu* (‚pellaccia' ‚eine grobe haut'). Suha kožina. M. Držić 35. — *U nekijem je krajevima isto što* koža. *vidi u Vukovu rječniku:* vide koža *s dodatkom da se govori u krajini Negotinskoj.*

KOŽINCI, Kožinaca, *m. pl. ime selu u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kralj. srb. 387.

KOŽITI. kožim, *impf. postajati kožom.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚pellem fieri'. — *nepouzdano.*

KȍŽLOVÂC, *m.* kad u jesen padne veliko vrijeme, pa i s proljeća kad učestaju kiše, rikne voda ispod Kozjače kod Dobrosela u Lici, pa teče nekolika dana i malo poslije usahne. tadašńi potok zove se Kožlovac. a i livade i pašńaci, preko kojih Kožlovac teče, zovu se opet tako. Progr. zemun. vel. realke. 1883—84. 10. M. Medić.

KȍŽLOVÂČKI, *adj.* koji pripada Kožlovcu. ‚Kakvo je to sijeno?' ‚Kožlovačko'. ‚Ja sam mislio da je bujadničko' (s Bujadnica iznad Dobrosela). M. Medić.

KOŽLJAK, *m. ime selu u Istri, lat.* Cosilianum, *tal.* Cosliaco. V. Sabljar, mjestop. rječn. 511. — *Od* XIII *vijeka.* Termini za Kožljak. Mon. croat. 8. (1275 *prepis.* 1546). V Vekšestanê ili v Kožljacê. 46. (1395).

KOŽLJE, *n. zaselak blizu Sarajeva u Bosni.* Schem. bosn. 1864. 56.

KȍŽLJÎ, *adj. koji pripada kozlu.* — *Oblik je stslov.* kozьlь, *vidi i:* Krьviju junьčeju i kozьljeju. Domentijan a 319. *pošto je ispao glas* ь, *z ispred* lj *mijeńa se na ž.* — *U pisaca čakavaca* XVI *vijeka.* Ne krviju telču ili kožlju. Naručn. 24b. Meso kožlje ali ovńe. Transit. 180. Krv kožlju. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 150. paul. hebr. 9, 19.

KOŽNAR, *m. u Bjelostjenčevu rječniku kod* kožar.

KOŽNICA, *f.* kanģija od kože. Zemljak. 1871. br. 2.

KOŽNAT, *adj. vidi* kožast. — *Načińeno u naše vrijeme.* Kožnat, bot. (kožan), lat. ‚coriaceus' ‚lederartig, lederig', tal. ‚coriaceo'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KȍŽŃAČA, *f.* bolest kože. u Sarajevu. Đ. Šurmin.

KȍŽŃÎ, *adj. koji je načińen od kože.* — *Od* XVII *vijeka.* Ter kožńim pasom opasan. F. Glavinić, cvit. 334b. Kada človik razastre kožńi šator. A. Vitaljić, ist. 353. Izvadi svoju kožńu kesicu. Javor. god. 16, br. 40, str. 631.

KOŽȍDER, *adj. onaj koji dere (guli) kožu.*

a. *čovjek.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚pellem detrahens'. — *isporedi* kožoderac.

b. *vjetar, vrijeme, vidi* kozomor. — *U Vukovu rječniku:* kad u proljeće udari mećava, te polipše stoka ‚ein schlechtes dem viehe schädliches wetter' ‚tempestas pecoribus perniciosa', kozomor, cf. kozoder. Kožoder, studen vjetrić što puše po naj više u jutro i u večer (brije, dere kožu). na Braču. A. Ostojić.

c. *neka bilka.* Kožoder (prema ńem. fellriss), malva querna (I. Sabljar), Althaea rosea L. B. Šulek, im. 168.

KOŽȍDERAC, kožȍdêrca, *m. vidi* kožoder, a. — *Samo u Stulićevu rječniku us* kožoder.

KOŽOKAR, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu krajinskom.* Livada u mestu Kožokaru. Sr. nov. 1874. 299.

KȍŽUH, *m. odijelo načińeno od životinskijeh koža učińenijeh sa svijem dlakama.* — *isporedi* kuntoš, ćurak, bunta. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kožûhâ. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kožuhъ, *rus.* кожухъ, *češ.* kožich, *pol.* kożuch. — *Postaje od* koža *nastavkom* uhъ. — *Između rječnika u Mikaljinu* (‚pelliccione' ‚pellis, rheno'), *u Belinu* (‚pelliccia, veste foderata con pelle' ‚vestis pellita'; ‚pelliccione di pelle grossa da villano' ‚vestis scortea' 550b), *u Bjelostjenčevu* (kožuh iz ovčjeh kož ‚rheno'. 2. šuba, menten ‚pellibeum, pelliceum', v. kedmen), *u Jambrešićevu* (‚rheno, pelliceum'), *u Voltićijinu* (‚pelliccia' ‚pelz'), *u Vukovu* (‚der pelz' ‚vestis pelli-

Digitized by Google

cea, pellis villosa'), *u Daničićevu* (kožuhь ‚vestis pellicea'). Da si kožuhь ne iskvasišь. Domentijanᵇ 106. 10 guńь i 10 kožuhь. Mon. serb. 139. (1348). Trii kožuhe lisiče. Glasn. 15, 309. (1348?). Gospoje nose kožuh ali koret od toliko lakata. M. Držić 184. Ljeti razdrijet kožuh. (D). Poslov. danič. Na kaluđera zamjerila taj Markovi bijeli kožuh. Nar. pjes. bog. 23. Dvorila kuna vuka, ter izgubila kožuhe. (Z). Poslov. danič. Ne búdi mi po kožuhu buha! Nar. pjes. vuk. 2, 354. Na ńemu je kožuh od međeda. 3, 31. Kad izvrnem kožuh naopako. (Kad se rasrdim). *(isporedi: (Marko Kraļević)* prigrnu ćurak naopako. Nar. pjes. vuk. 2, 338). Nar. posl. vuk. 117.

1. **KÒŽUHÂR**, *m. čovjek koji pravi kožuhe (u Dubrovniku i: koji trguje kožusima). — isporedi* krznar. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (‚pellio'), *u Belinu* (‚pellicciajo, facitor di pelliccie' ‚pellio' 550ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (v. krznar), *u Voltiģijinu* (‚pelliciere, pellicciajo' ‚kürschner, pelzhändler'), *u Stulićevu* (‚pellio'), *u Vukovu:* ‚der kürschner (pelzer)' ‚pellio'. Da se svrati u kožuhara za onu postavu od zibilina. M. Držić 306. Ne smiju trzije, a preda kožuhar. ni majstor ki brije, izajti u kotar. Đ. Baraković, vil. 76.

2. **KÒŽUHÂR**, *m. ime selu u Srbiji u okrugu vaļevskom.* Kožuar. K. Jovanović 105.

KÒŽUHÂREV, *adj. koji pripada kožuharu. — isporedi* kožuharov. — *U Stulićevu rječniku:* ‚ad pellionem spectans', *i u Vukovu:* ‚des pelzers' ‚pellionis'.

KÒŽUHÂROV, *adj. vidi* kožuharev. — *U Stulićevu rječniku uz* kožuharev, *i u Vukovu uz* kožuharev.

KÒŽUHÂRSKÎ, *adj. koji pripada kožuharima. — U Stulićevu rječniku:* ‚ad pelliones spectans'.

KOŽUHČE, kožuhčeta, *n. dem.* kožuh. — *U narodnoj sagoneci našega vremena.* Radońica drdońica u drvenom kožuhčetu. *(odgonetļaj: orah).* Nar. zag. nov. 155.

KOŽUHE, *f.(?) pl. ime selu u Bosni u okrugu Donje Tuzle.* Statist. bosn. 87. — *Od* XV *vijeka, vidi u Daničićevu rječniku:* selo koje kraļ bosanski Tomaš Ostojić s gradom Kļučem dade sinovima vojvode Ivaniša Dragišića. M(on. serb). 439. (1446). nominativu nema potvrde, može biti da je i ‚Kožusi'.

KOŽUĻ, *m. prezime u Dalmaciji.* J. Bogdanović.

KÒŽÛN, kožúna, *m. kožuh. u Lici.* V. Arsenijević. J. Bogdanović. Lički kožun nema rukava, a načińen je po naj više od kozjih i jarčjih mješina, koje su sami učinili i umerali. obično se poleđina pravi od kočetļive mješine, a predńaci mogu biti i sa kraćom kočeti. s jedne je strane načińen ģep od kakve stare gargaše, iz koje su igle povađene, jer je ta koža debela i čvrsta. kad je kišovito, onda okrenu kožun na dlaku. — U prenesenom smislu znači i čovjeka koji kožun nosi. S toga se čuje vapaj starih graničara, kojima se novi ustav ne sviđa, gdje govore: ‚Sto puta je boļe bilo, dok je sabļa sudila, a ne ovaj ušivi kožun'. M. Medić. — *I u Bosni.* No kožuni se na zborove ne nose. Bos. vila. 1892. 152.

KOŽÛNÂR, kožunára, *m. kožuhar. u Lici.* V. Arsenijević. Kòžunâr. J. Bogdanović.

KÒŽUNÂREV, *adj. koji pripada kožunaru.* J. Bogdanović.

KOŽUNÀRICA, *f. žena kožunareva.* J. Bogdanović.

KÒŽUNÂRSKI, *adj. koji pripada kožunarima.* ‚Znaš li ti kožunarski zanat?' J. Bogdanović.

KOŽÙNČIĆ, *m. dem.* kožun. ‚Ako budeš dobar, uzeću ti mali kožunčić'. J. Bogdanović. M. Medić.

KOŽÙNČINA, *f. augm.* kožun. ‚Dovade mi tu kožunčinu da se zagrnem'. J. Bogdanović. M. Medić.

KOŽÙNEL, kožùnela, *m. jastuk. — U naše vrijeme u Lici.* D. Trsteńak. — *vidi* košunel.

KÒŽÛRAK, kòžûrka, *m. svilena čahura. — isporedi* kožurica. — *U naše vrijeme u sjevernoj Dalmaciji.* Kožurak, čahura od svilenih buba (u Dalmaciji). L. Mrazović. Kožurak, svileno gnijezdo u koje se vladika savije. M. Pavlinović.

KOŽURAST, *adj. koji je nalik na kožuricu (tanku kožu). — U jednoga pisca našega vremena.* Materija kožurasta. J. Pančić, bot. 8.

KÒŽURICA, *f. uprav dem.* koža, *ali stoji u osobitijem značeńima. — U naše vrijeme.*

a. *tanka kožica na voću.* U semenima se jezgra u kožurici zamotana nalazi. P. Bolić, vinod. 1, 26. Kožurica jagoda. 2, 88. Kļuk, u kom kožurice plivaju. 2, 62.

b. *kao opna što postaje na ńekijem žitkijem (a i tvrdijem) stvarima.* Onda se na ovom kovnom veštestvu neka kožurica vata. P. Bolić, vinod. 2, 20. Po vrhu steļe vidi se tanka kožurica. 2, 25. Kožurica, plivača opna. Gregurevci u Srijemu. D. Hirc.

c. *svilena čahura, isporedi* kožurak. — *Između rječnika u Vukovu:* ‚die puppe des seidenwurms' ‚nympha bombycis', cf. čaura *s dodatkom da se govori u Boci.* Crv se zavije u kožuricu, izleti leptir. S. Ļubiša, prip. 7. Sakrije se u kožuricu kao buba kad svila. 243.

d. *debela i tvrda koža kao rožina što postaje od trveńa, naj češće na rukama i nogama (ovdje nije deminutivno značeńe). — isporedi* žuļ. — *U Vukovu rječniku:* ‚die schwarte' ‚callum'.

KOŽÙRINA, *f. augm.* koža. — *U Vukovu rječniku:* vide koštetina.

KOŽÚŠAK, kožúška, *m. dem.* kožuh. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kòžûšâkâ. — *U Vukovu rječniku:* ‚hyp. v. kožuh'. — *I u Šulekovu:* ‚pelzjacke, pelzjupe'.

KÒŽUŠČIĆ, *m. dem.* kožušak. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (dim. v. kožuh). Radojica, grguļica, u grguļavom kožuščiću, u dubokom potočiću. *(odgonetļaj: orah).* Nar. zag. nov. 155. — *I u Šulekovu rječniku:* ‚pelzjacke, pelzjupe'.

KÒŽUŠIĆ, *m. dem.* kožuh. — *Od* XVIII *vijeka.* Dohodi razkos David pastijerče bosonogo, kalovito u kožušiću pokrpļenu. B. Zuzeri 207. Porušen ovi kožušić u plaš grimizni promijenit će se. 319.

KÒŽUŠINA, *f. augm.* kožuh. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚pelliccione di pelle grossa da villano' ‚vestis scortea' 550ᵇ) *gdje se naj prije nahodi, u Voltiģijinu* (‚pelliccione' ‚wildschur'), *u Vukovu* (‚augm. v. kožuh'). Dade i kožušinu lavsku. J. Rajić, boj. 61. On obuče devet kožušina. Nar. pjes. stojad. 1, 51. U našega dedušine trideset i dve kožušine, p' opet mu se rebra vide. *(odgonetļaj: lük).* Nar. zag nov. 122.

KOŽUŠKOVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* D. Avramović 199.

Digitized by Google

KOŽUTICA, *f. mahovina, biljka.* — *U Stulićevu rječniku:* kožutica, trava ‚muscus'. Kožutica, muschio, muscus (Stulli). B. Šulek, im. 168.

KOŽUTOVIĆ, *m. prezime.* — XV *vijeka.* Grgur Kožutović. Mon. croat. 78. (1451).

KRAAKATI, kraačem, *impf. vidi* grakati. — *Može biti da bi pravi oblik bio* krahakati, *jer jedini pisac u kojega se nahodi ova riječ ne poznaje glasa* h. — *Riječ je onomatopejska kao* grakati. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka. (Vran)* počne iz svega grla kraakati. D. Obradović, basn. 298. Ove će *(vrane i svrake)* kraakati i krekетati. 297.

KRABANOS, *adj. vidi* krabonos. — *U Mikaljinu rječniku:* krabanos, maskaran ‚amascarato' ‚personatus, larvatus', *i u Stulićevu:* ‚mascherato' ‚personatus' *iz Mikaljina.*

KRABANOSICA, *f. vidi* obrazina. — *isporedi* krabonosica. — *Postaje od* krabanos. — *U Mikaljinu rječniku:* krabanosica, maskara ‚mascara' ‚persona, larva'; *u Belinu:* ‚mascara, faccia finta di carta pesta o altra materia per coprirsi il viso' ‚larva' 464b; *u Stulićevu:* ‚maschera' ‚persona, larva' *iz Mikaljina.*

KRABANOSILAC, krabanosioca, *m. vidi* krabonosica. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚mascherato' ‚personatus'.

KRABANOSITI SE, krabanosim se, *impf. načiniti se čuvida.* — *U Mikaljinu rječniku:* ‚amascararsi' ‚personam induere', *i u Stulićevu:* ‚personam induere' *iz Mikaljina.*

KRABANOSNICA, *f. vidi* krabanosica. — *U Mikaljinu rječniku kod* maškara.

KRABICA, *f. dem.* krabija *(vidi).* — *Uprav* krabijica *ili* krabijica. — *isporedi* škrabica, škrabijica. — *U knigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Stulićevu:* v. škrabica *s dodatkom da je riječ ruska (uprav stslovenska).* Онь velikyj bogovidьcь *(Mojsej)* mladь vь krabici vьvrьžen̄ь bystь vь more straha radi Faraoňa. Domentijan[a] 319.

KRABIJA, *f. kovčeg.* — *Osnova je praslavenska, isporedi stslov.* krabij, *rus.* коробъ, коробья, *češ.* krabice, krabka, *pol.* krobia, krobka. — *isporedi* škrabija. — *Od lat.* corbis, *po svoj prilici preko stgrnem.* chorb. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚arca, capsa' *s dodatkom da je riječ ruska (uprav stslovenska).*

KRABIJINO, *n. ime mjesno.* — XIV *vijeka.* Među Krabijino . . . Svetostef. hris. 6.

KRABILICA, *f. neka biljka.* Chaerophyllum. Flora croat. 498.

KRABITI, krabim, *impf. rastapati.* — *vidi* kraviti. — *U jednoga pisca Dalmatinca našega vremena, a između rječnika u Belinu* (‚liquefare' ‚liquo' 441a), *u Bjelostjenčevu* (krabim, v. raztopljujem), *u Voltiđijinu* (‚liquefare, struggere' ‚schmelzen'), *u Stulićevu* (‚liquefacere' *iz Belina).* U mladosti je krabio vosak. M. Pavlinović, rad. 126.

KRABONOS, *adj. čovjek s obrazinom na licu, čuvida (ovo je značenje ove riječi kao što se vidi po primjerima u Vukovu rječniku). — U spomeniku latinskom* XIII *vijeka gdje je pisano* crabonosius *(što bi moglo odgovarati i obliku* krabonoša, *i tad bi bio supstantiv). — Poslije dolazi oblik* krabanos *(vidi) s drugima što su od njega postali, ali je svakako, jer je jamačno složena riječ,* krabonos *bolji oblik. — Prvi je dio riječi osnova* kraba, *te vaja da je ova riječ značila što sad* obrazina *(vidi* krabulja), *drugi je osnova glagola* nositi *(neće biti supstantiva* nos). ‚Crabonosius, personatus'. Statut. ragus. *god.* 1272. G. Lucio, memor. di Trau. 202.

KRABONOSICA, *f. vidi* krabanosica. — *Vaja da je* krabonosica *bolji oblik, vidi* krabonos. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Dosti straha imah proći s krabonosic i s nakazna. J. Kavanin 404a.

KRABORIĆ, *m. ime selu u Hercegovini.* Statist. bosn. 111.

KRABULJA, *f.* persona, larva, *vidi* obrazina. — *U književnom jeziku našega vremena.* Krabulja ‚larve'. B. Šulek, rječn. — *Ne znam odakle je došla ova riječ: u ugarskijeh Hrvata znači kotaricu, u Slovenaca čahuru, mahunu u koju se makar koja buba (ne samo svilena) savija:* Krabulja ‚das gehäuse einer larve'. M. Pleteršnik. — *Postaje jamačno od osnove* krab, *vidi* krabija, *te je od značenja ‚kotarica' prešlo na osobito značenje (vidi* košarica *pod c), a od ovoga na sadašnje. isto se dogodilo kod češke riječi* krabošка. — *I kao ime ovci (na Grobniku).* F. Kurelac, dom. živ. 32.

KRAČ, *m. šljaka, štaka.* — *Može biti od tal.* croccia, *ali je nejasan vokal* a. — *U naše vrijeme.* Hoće moje kosti izlomiti, pa na kraču hraniti me majka. Osvetn. 2, 20. Dijete drago, sve uzdanje i sve milovanje roditelju jur na kraču svomu. Osvetn. 1, 34. Krač, obično u množ. kraći, šćule. ‚Da je on na krače, pa da dade raditi zemlju na poli, mogao bi živiti'. ‚Pao mi otac na krače (od starosti)'. ‚Imam u kući četvero čeljadi na krače'. M. Pavlinović.

KRÀČA, *f. plećka.* — *U naše vrijeme u Hrvatskoj.* — *Postaje od* krak. F. Iveković, rječn.

KRAČAK, *m. neka biljka, kravljak.* Kračak, Carlina acaulis L. (Lambl, Skurla). B. Šulek, im. 168.

KRAČAN, *m. mjesno ime.* — *U spomeniku* XVI *vijeka.* Mon. croat. 193. (1510).

KRÀČÂNJE, *n. djelo kojijem se krača (vidi* 1. kračati). — *U Vukovu rječniku:* ‚das kurz werden' ‚τὸ brevem fieri'.

1. KRÀČATI, kràčâm, *impf. postajati kratak.* — *isporedi* kraćati. — *Akc. se mijeња u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* kračámo, kračáte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kràčâ. — *Po svoj je prilici postalo u našem jeziku od* kratak *kao* kraćati *od* kraći *po analogiji drugijeh glagola u kojijeh* a *(uprav* ja) *stoji mješte negdašnjega* ê, *dakle* kratkjati, kratčati, kračati. *ne treba misliti na češ.* kratšeti *i pol.* kratszeć, *kraćati, što postaju od osnove komparativa* kratš-. — *U Vukovu rječniku:* ‚kurz werden' ‚brevior'. — *U istome značenu i sa* se, *refleksivno.* ‚Pružila se zima u proljeće, pa nam se krača vrijeme za oranje'. J. Bogdanović.

2. KRÀČATI, kràčâm, *impf. krakati, koračati.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (‚ambulare, deambulare'). A tko se je desio odavna pri državi cetińska glavara, da ne krača na turska krajišta. Osvetn. 1, 16. Što l' Morača, što krajina vrača, da preko ne turski koń ne krača? 1, 75. Nego česar niz krajinu krača, da uhodi krajinom palanke. 6, 15.

KRAČEVAC, Kračevca, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj. (kajkavski)* Kračevec. Razdiljeл. 99.

1. KRAČICA, *f.* gužva od ljeskovine ili udikovine smotana, drži plug za kurelj zapet sa kolicima orećima. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

2. KRÀČICA, *f.* upravo je dem. od ‚krača'; al

Digitized by Google

u Baniji govori se uopće za ‚kraču'. P. Leber. F. Iveković, rječn.

3. KRÀČICA, *f.* ime vrelu u vrebačkoj stazi. *u Lici.* J. Bogdanović.

KRAČIĆI, *m. pl. ime seocu u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 24.

1. KRAČÍNA, *f. vidi* kratkoća. — *Akc. se mijeńa u dat. sing.* kráčini, *u acc. sing.* kráčinu, *u voc. sing.* kráčino, *u nom., acc., voc. pl.* kráčine. — *Postaje od* kratak *(t. j. od osnove* kratk-) *nastavkom* ina; *grleno se* k *ispred* i *mijeńa na* č, *a pred ovijem se* t *ne čuje, ali se nalazi pisano. — Od* XV *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (kratčina *kod* kratkost; kratčina u pismu ‚notae, contractio, brevitas literarum'), *u Bjelostjenčevu* (kratčina *kod* kratkoća), *u Voltigijinu* (kratčina ‚brevità' ‚kürze'), *u Stulićevu* (kratčina ‚compendiaria nota').

a. *uopće.* Od kračine života. Nauk. brn. 69ª. U besjedi devetnestoj više kratčine od života. B. Zuzeri 27. Kračina od vrimena ne dopušta mi pobrajati . . . F. Lastrić, test. ad. 18ᵇ. Vidićemo s' običajnom kračinom što je lakomost. ned. 127. Izvrsnitost ove molitve sja u kračini govorenja. 229. Za veću kratčinu napomenut ćemo nikoliko od potribitih. Blago turl. 2, 128.

b. *skraćena riječ u pismu (izostavljańem ili sastavljańem slova itd.), vidi* kratica, skratica, titla. — *U Mikaljinu, u Bjelostjenčevu (vidi kod* kratkoća), *u Stulićevu rječniku.*

2. KRÀČINA, *f. augm.* krak *(noga).* ‚Sebi te kračine, što si i*(h)* toliko ispružio'. J. Bogdanović.

3. KRAČINA, *f.* slijepljeno vino na bačvi s dvora, jal' vodeni talog pri sudu jali pri lokvi poput kore. Kračina od vina dobra je priviti, kad se čeljade opari. M. Pavlinović.

KRAČIŃA, *f.* ime ńivi. Jaškovo kod Karlovca. D. Hirc.

KRÁČITI, kráčîm, *pf. vidi* koračiti. — *isporedi* krakati *i* 2. kračati. — *Samo impt.* kráči *u narodnoj pjesmi našega vremena u kojoj je naštampano* k'rači *kao da je izostavljeno* o. — *Infinitiv bi mogao biti i* kračati *(vidi* 2. kračati). Oj Ivane, moje milovańe! sad hoćemo kroz tursku Kladušu, sitno krači, očima prevlači. Nar. pjes. stojad. 1, 67.

KRAČÒLÎN, *m. dijete što je rano počelo hoditi. — Postaje po svoj prilici od* 2. kračati *ili od* krak *talijanskijem nastavkom* olino. — *U naše vrijeme u Istri.* Kračolîn ‚puer cito gradiens'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 65.

KRÀČÛL, *m. ńekakva gljiva. — U naše vrijeme u Istri.* Kračûl ‚fungorum genus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 42. 48. — *isporedi* kračuljac.

KRAČULJAC, kračuljca, *m. ńeka bilka.* Kračuljac, gingidium (Durante), Anthriscus cerefolium Hofm. B. Šulek, im. 168. — *isporedi* kračulj.

1. KRÀČÛN, kračúna, *m. vidi* mandal, zasovnica *(gvozdena i drvena). — isporedi* krakun. — *Po sjeverozapadnijem krajevima od* XV *vijeka.* Jedna velika, moćna medena vrata ka bihu z moćnimi i kripkimi železnimi kračuni i ključanicami zatvorena. Postila. il1ª. Kračun skuje kovač od obla gvožđa, petljama ga pribije za vrata, a u stupac se udari treća petlja u koju kračun uđe kad se prevuče preko vrata. no da ne bi svak mogao i iznutra otvoriti vrata, natakne se onaj dio koji se u ruci drži na četvrtu petlju, pa se katancem zaključa. u Dobroselu. M. Medić. Siromašne kuće, koje ne mogu kupiti brave na kućna vrata, pa i na štalu, nego iznutra na četvrt otesanijem podugačkijem bukovijem komadom zapriječe vrata, i taku spravu zovu ‚kračunom' ili ‚mandalom'. *u Lici.* J. Bogdanović.

2. KRAČUN, *m. ime muško. — Može biti da je isto što praslavenski* korčunъ *(božić? badńi dan?), isporedi bug.* крачунъ, *rus.* корочунъ, *češ.* kračún. — *U naše vrijeme.* Kladovski knez Kračun. M. Đ. Milićević, srb. 954. Kračun Nikolajević. Nov. sr. 1884. 61. — *I kao presime.* Georgije Kračun. Šem. prav. 1878. 46.

KRAČUNIŠTE, *n. mjesno ime. — Radi postańa vidi* 2. Kračun. — XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu.* Na rêku u gorńe čelo Kračjuništa. Glasnik. 15, 277. (1848?).

KRÀĆAHAN, kràćahna, *adj. dem.* kratak. — *isporedi* kraćašan. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚breviusculus'). Molitva prikraćahna i primalahna . . . M. Divković, bes. 500ᵇ. Vele je kraćahno što naslađuje, ali je vječńe što muči. 583ᵇ. Ako bi kraćahno vrijeme cknio. S. Matijević 71. — *Valja da je isto i* kràčan *(u krajevima gdje se* h *ne izgovara).* Od tratora granatoga, od nevena kraćanoga. Nar. pjes. herc. vuk. 283.

KRÀĆAN, *adj. vidi* kraćahan.

KRÀĆÂŃE, *n. djelo kojijem se kraća. — U Vukovu rječniku.*

KRÀĆAŠÂN, kràćašna, *adj. dem.* kratak. — *isporedi* kraćahan. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu (us* kraćahan). Putnik pripali kraćašnu lulu i stane kašivati. S. Ljubiša, prip. 91.

KRÀĆATI, kràćâm, *impf. postajati kraći. — isporedi* 1. kračati, *od čega se* kraćati *raslikuje kao komparativ* kraći *od pozitiva* kratak, *ali se jedan glagol često može upotrebiti mješte drugoga. — Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.* kraćámo, kraćáte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kràćâ, *u part. praet. pass.* kràćân. — *Postaje od komp.* kraći, *i nema se shvatiti kao impf.* kratiti. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (n. p. dan kraća ‚kürzer werden' ‚breviari'). Bez pomoći ove hrane, duhovna jakos slabi, kraća, dune se, gine . . . A. Kalić 191.

KRÁĆÊŃE, *n. djelo kojijem se krati. — Između rječnika u Vukovu* (1. ‚das kürzen' ‚breviatio'. — 2. ‚das hindern' ‚impeditio'). Kraćeńe ‚recusation'. Jur. pol. terminol. 419. Kraćeńe ‚weigerung'. 686. Prosto je međutim svakomu vjerovniku, koji pravnih dobročinstva neće da dozvoli, razloge svoga kraćeńa . . . Zbornik zak. 1853. 578.

KRAĆEVATI, kraćujem, *impf. vidi* kratiti, 2 *(uprav je impf.* ukraćevati, *ili* ukraćivati). — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Kada ovo dilo bogoljubno *(desetine, prvišćine itd.)* počelo se je kraćevati *(štamparskom griješkom* kraščevati) . . . A. d. Costa 1, 208.

KRÀĆUHAN, kràćuhna, *adj. vidi* kraćahan. — *isporedi* kraćašan. — *U jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka.* U molitvi dobu kraćuhnu vijahu. A. Georgiceo, nasl. 35. Kako mogu u vrime kraćuhno mene pripraviti? 284.

KRÀĆUŠAN, kràćušna, *adj. vidi* kraćašan. — *isporedi* kraćuhan *i* kraćušni. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Bome ti je majka kraćušan aljinac skrojila'. J. Bogdanović.

KRÀĆUŠŃI, *adj. vidi* kraćušan. — *U jednoga pisca našega vremena.* Povijest maćušnu i kračušńu . . . M. Pavlinović, razl. spisi. 211.

Digitized by Google

KRÂD, *m. vidi* **kradom.**

KRADA, *f. vidi* **krađa.** — *Rijetko se nahodi, i Daničić misli da pisarskom griješkom stoji* d. — *Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (gledaj ‚krađa', može biti da je samo griješkom napisana tako sa ‚d'). **Gusarstvo ili krada. Zak. duš. pam. šaf. 46. Rad svoje krade na pomoć idjahu. I. T. Mrnavić, osm. 127. Adam pao nij' cijeć bluda, cijeć uboštva, al' cijeć krade. J. Kavanin 363a.**

KRÁDAC, kráca, *m. čovjek koji krade, kradljivac.* — *Od* XVIII *vijeka (vaja da su načinili sami pisci).* **U koje doba ima doć kradac. S. Rosa 111b. Ima se scijenit da su kradci. 128a. Kradac ‚stehler'. Jur. pol. terminol. 479.**

KRADALAC, kradaoca, *m. vidi* **kradac, kradljivac.** — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka koji će biti sam ovu riječ načinio, a između rječnika u Stulićevu: (griješkom)* **kradaoc** *s dodatkom da se nahodi u pisca Lastrića (?).* **Gdi kradaoci iskopavaju. S. Rosa 76b. Pokaza pritčicu kradaoca. 128a.**

KRADATI, **kradam**, *impf. načińeno kao frekventativni glagol od* **krasti** *(možebiti samo radi slika).* — *U jednom primjeru našega vremena gdje je sa* **se**, *kao refleksivni glagol, u smislu: dovlačiti se (metaforički).* **Ružnom neće, lijepom se krada, da hajduke na predaju svlada. Osvetn. 4, 50.**

KRÂDBA, *f. vidi* **krađa.** — *Riječ je stara, isporedi stslov.* **kradьba**, *rus.* **крадьба** *(češ.* **kradba** *nije dosta pouzdano).* — *Između rječnika u Voltigijinu* (‚furto, ruberia, ladroneccio' ‚diebstahl') *i u Stulićevu* (‚furtum, latrocinium'). **Nije kradьba tьčiju dêlo se, nь nevêrije i drьzostь. Stefanit. star. 2, 308. Koji mu je uhitio kradbu u rukah. K. Mađarović 100. Dijela u kradbi ni će bog ni bogiñe. (Z). Poslov. daničić. Sudili bi malahne stvari kô kradbe. S. Rosa 71a. Iz srca ishode... kradbe... 97a.**

KRÁDÊŃE. *n. djelo kojijem se krade. Stariji je oblik* **kradenje.** — *Nalazi se i s đ mj.* **d**, *ali je to pogreška, vidi* **krađeńe.** — *Između rječnika u Bjelostjenčevu.* **Služitelj blagu, žrlstvu i kradenju. Korizm. 39a. Od skuposti i od kradenja Judina. 80b. Zato je svako kradenje smrtni grijeh. M. Divković, bes. 446a. Za običaj koji imaše kradenja... I. T. Mrnavić, ist. 104.**

KRADEŽ, *m. i f. vidi* **krađa.** — *Može biti praslavenska riječ, isporedi čes.* **krádež**, *pol.* **kradzież.** — *Samo u jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (**kradež**, f. v. **kradba** *s dodatkom da je uzeto iz bukvara).* **Od kradeža čuvati. Z. Orfelin, podr. 484.**

KRÀDIGAČA, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* **Šem. prav. 1878. 91.** — *Uprav čovjek koji krade gaće.*

KRÀDIKESA, *m. čovjek što krade kese, kradljivac, lupež.* — *U naše vrijeme.* **Teško nam se diviti hitrini kakva kradikese. M. Pavlinović, rad. 171. Kradikesa ‚taschendieb'. Jur. pol. terminol. 499.**

KRADIKOŃICA, *m. vidi* **konokradica.** — *U jednoga pisca našega vremena.* **Teško nam se diviti vještini u jahańu kakva kradikońice. M. Pavlinović, rad. 171.**

KRÀDIKOZA, *m. čovjek koji krade koze.* — *U Vukovu rječniku:* ‚ziegendieb' ‚qui capras furatur' *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

KRÀDILAC, krádioca, *m. vidi* **kradljivac.** — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚ladro' ‚fur' 422a) *gdje se naj prije nahodi, u Voltigijinu* (‚ladro, rubatore' ‚dieb'), *u Stulićevu* (‚qui furatur'). **Koji svoga kradioca Jovana Lazića tužiti ide. Glasnik. II, 1, 14. (1808).**

KRÀDILICA, *f. vidi* **kradljivica.** — *isporedi* **kradilac.** — *U Stulićevu rječniku:* ‚quae furatur'.

KRÀDIMICÊ, *adv. vidi* **kradom.** — *isporedi* **kradomice, kridimice.** — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu (u trećem izdańu) gdje stoji po Vukovijem bilješkama:* **kràdimicê**, [vide krišom]. **Nije sumńe, da se ne upuze kradimice u unutreno srca. Blago turl. 2, 159. Da se koja divica poštene obitili kradimice napuni. Ant. Kadčić 135. Pa u večer pođe kradimice te mu ih ponese. Nar. prip. vrč. 73. Te mu kradimice pruži ispod fereģe oni zavezaj. 110. Mlečići ga otruju kradimice u rakiji. S. Ljubiša, prip. 116. Unesi u kuću kradimice. 205. Mogao sam samo kradimice učiti. M. Pavlinović, rad. 156. Kradimice, kradom: ‚Uzmi naočice, a ne kradimice'. M. Pavlinović.**

KRÀDIOČIĆ, *m. dem.* **kradilac.** — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚furunculus, latrunculus'.

KRADÍVATI, kràdujêm *ili* **kràdîvâm**, *impf. načińeno kao iterativni glagol prema* **krasti.** — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* **Upita ga kralj, za koji uzrok kradivaše po moru. P. Posilović, cvijet. 69.**

KRÀDIVICA, *m. kradljivac.* — *U narodnoj pjesmi bosanskoj našega vremena.* **Onda veli Petre Mrkońiću: ‚Abegzado, srce iz ńedara! ovo moja golema sramota odvest tebe, sestro, iz Turčije ol' brez rane ol' brez mrtve glave... Da m' je znati, kićena djevojko, da se možeš dobro držat koña, potego bih svijetla ģeverdana, haber dao na četiri strane,... neka iđu Turci u potjeru, da ne reknu da sam kradivica. Nar. pjes. juk. 178.**

KRÀDLJIV, *adj. koji krade.* — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚furtificus'), *u Stulićevu* (‚furtivus, rapax'), *u Vukovu* (‚diebisch' ‚furax').

a. *adj.*

a) o čeljadetu sa značeńem sprijeda kazanijem. **Ne kupuj raba gizdava ni kradljiva, da ti imênja ne rastoči. Pril. jag. ark. 9, 139. (1468). U tvrda oca kradljiva đeca. Nar. posl. vuk. 337. Kradljiv kao vrana. Nar. bl. mehm. beg kapet. 105. 386.**

b) o djelu koje se radi uz krađu ili prijevaru. **Ajduško kradljivo otimanje. A. d. Costa 2, 149. Ispovid bi bila kradljiva i izdajna. M. Dobretić 157.**

b. *adv.* **kràdljivo**, ***kradom.*** — *U Bjelostjenčevu rječniku:* **kradljivo ili otajno skomce kradem** ‚furtim, clam, occulte, latenter et occulte furor', *i u Voltigijinu:* ‚furtivamente, nascosamente' ‚verstohlner weise'.

KRÀDLJIVAC, krádljîvca, *m. kradljiv čovjek, čovjek koji krade.* — *isporedi* **lupež** *(kod* **kradljivac** *ističe se da mu je navada* **krasti**, *dakle ne bi trebalo upotrebiti za jedan osobiti događaj).* — *Akc. kaki je u gen. sing., taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i gen. pl.* **krádljîvâcâ.** — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Voltigijinu* (‚ladro, rubatore' ‚dieb') *i u Vukovu* (‚diebischer mensch' ‚furax'). **Kradljivci ne mogu spašeni biti. E. Pavić, jezgr. 100. Ovako biti će došastje sina čovičanskoga, kako kradljivac dojti će. I. Velikanović, uput. 1, 46. Kradljivac u krađi ufatjen. 3, 73. Gdi je sigurnost od kradljivaca? J. S. Rojković 253. Kamatnici nepra-**

Digitized by Google

vedni jesu pravi kradljivci dapače grabioci. B. Leaković, nauk. 343. Želiš da se ne nazoveš *(griješkom)* grabioc i kradljivac. gov. 10. Nekakav kradljivac zamotri dańu u čoveka slaninu na tavanu. Nar. prip. vuk.[2] 300. Da su došli k tebi kradljivci ili lupeži noću. Đ. Daničić, avdije. 5. Kradljivac, lupež, (tat) ‚dieb' ‚ladro'. B. Petranović, ručn. knig. 48.

KRÀDLJIVICA, *f. žensko čeljade koje krade.* — *vidi* kradljivac. — *U Vukovu rječniku:* ‚die stehlerin, diebisches weib' ‚fur, femina furax'.

KRÀDLJÎVKA, *f. vidi* kradljivica. — *U naše vrijeme.* Ja hoću da samo ispitam, šta mu treba ova kradljivka. Javor. god. 16, br. 38, str. 598.

KRÀDLJÎVSKÎ, *adj. koji pripada kradljivcima.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Kradljivski zanat ‚diebs-handwerk'. Jur. pol. terminol. 129.

KRÀDLJÎVŠA, *m. vidi* kradljivac. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KRÁDŃA (krâdńa), *f. vidi* krađa. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. kradba). Neka brez kradńe i himbe možemo pribavljati žitak. I. T. Mrnavić, ist. 58. Govori se da s kradńom, da s kamatom stiče na svu ruku. A. d. Bella, razgov. 109. Kradńom i privarom dotječe žitak ubogomu i ukornomu svomu životu. Blago turl. 2, 58. Porad šta Bog ktijuć ovdi zabranit svako dilo nepravde, što tiče dobra vrimenita našega iskrńega, slaga sva ova pod imenom kradńe bolje neg otimanja, premda ovi grih veći jest od kradńe? 2, 169. Od razlicih vrsta nepravde i kradńa. 2, 172. Po kradńi i lupeštini. M. Dobretić 37. Da zajedno kradńu čine. 132. Kradńa jedne jabuke, jedne igle, jednoga beča. 214. Povratit poštenje dignuto oli kradńu. 12. Kradńe i privare redova sveti. 293. Ako češ sa mnom dilovat kradńu i lupeštinu. 528. Za kradńu stvari male. I. J. P. Lučić, razg. 25. Budući indi Juda sam grih od izdajstva ispovidio, a od kradńe zatajao, zato je osuđen. Đ. Rapić 43. On u mrak u kradńu . . . Nar. prip. bos. 1, 40. Kradńa ‚diebstahl'. Zbornik zak. 1, 78.

KRÂDŃÎ, *adj. vidi* krajńi, *od čega je jamačno postalo tijem što se po pučkoj etimologiji mislilo na kradeńe.* — *U naše vrijeme.* Lisica mu *(vuku)* odgovori: ‚Da mi ne smetaju ti prvi *(zubi)*, lako bih ti te kradńe izbrojila'. Nar. prip. vrč. 188. — *I kod mjesnijeh imena.* Udariće na kradńe Pipere. Pjev. crn. 75[b]. Kradńe kameńe. M. Đ. Milićević, s dun. 29.

KRÂDOM, *adv. kao kradljivac, kao lupež.* — *isporedi* kradomice, kradimice. — *Uprav je instr. sing. od supstantiva* krad *(m.) kojemu nema druge potvrde; samo ima* pod kradom *s istijem značeńem kao* kradom *u ovom primjeru:* Podaj knigu vladici Maksimu, al pod kradom da ne vidi majka. Nar. pjes. srem. 142. *ali može biti da treba čitati* potkradom. — *Na jednom mjestu ovoga vijeka ima oblik* krâdome *(vidi Milićevićev primjer kod* b). — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (‚furtim, clam, occulte', *i kod* lupeški), *u Belinu* (‚furtivamente' ‚furtim' 335[a]), *u Bjelostjenčevu* (‚furtim, furtive, furando'), *u Stulićevu* (‚furtim, clam'), *u Vukovu* (‚heimlich' ‚occulte').

a. *znači što i* kradući *(uzimljući tuđe tajno ili na prijevaru). kod ovoga se značeńa uzdrži posve smisao instrumentala* (kradom, lupeštinom). Eto, jur kradom i nek rečem silom, isprosio si dopuštenje. P. Knežević, osm. 240. Radi uzetih kradom knjiga. A. Kanižlić, kam. 359. Jer kućani tad kradom se *(h)*rane, kradom piju i kradom oblače. J. S. Rejković 15. Izjedoše prijevarke i kradom prasicu. S. Ljubiša, prip. 208. — *Može biti da amo pripadaju i ova dva primjera:* Nemu nije poznano bilo, da je Rahaela kradom odnila. E. Pavić, ogl. 70. Da je vama sve ono sada u ruku što su žene pijanice kradom za vino i rakiju dale . . . Đ. Rapić 268. — *I ovaj primjer kao da pripada amo, u kojemu je* kradom *u metaforičkom značeńu, te (kao pravi instr.) ima uza se genetiv (subjektivni):* Ki ljeposti puni i dike ne mogu se uhoditi oka kradom. J. Kavańin 497[b].

b. *kao* kradući se, *tajno, krišom.* — *isporedi* kridimice, krimice. Šturak moj kradom se izvuče k livadi. M. Vetranić 2, 290. Premda ga drug ńegov sustavljaše, on kradom otiđe. A. Kanižlić, utoč. 69. Puče glas da kradom odoh. rož. 27. Nisi ti imao kradom otići. E. Pavić, ogl. 70. Koji redove prima brez dopuštenja kradom uvlačeći se. I. Velikanović, uput. 3, 156. Bio sam se kradom spremio da pođem s jednim igumanom. D. Obradović, živ. 27. Il' po strani kradom guske kvari. J. S. Rejković 159. Jere bolest privuče se kradom. 169. Kradom ode iz bijela Seńa, još za noći, moru na zakuke. Nar. pjes. vuk. 3, 211. Al' j' u braće sestra domišljata, kradom braći konje izvodila. 3, 550. Da idu kradom da vide šta on radi. Nar. prip. vuk. 59. Kradom bilo bi dosta slugu koji bi željeli sa mnom poći. G. Zelić 261. Ja nisam kradom kupovao. S. Tekelija. letopis mat. sr. 120, 90. Da sjutra u jutro kradom do ńe dođe. Nar. prip. vuk. 151—152. Stevan je kradom pobjegao iz galije. S. Ljubiša, prip. 64. Ali đavolani kad vide dosta povesama o konju pripale kradome, pa jadni konji polete ne gledajući kuda. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 18. Kradom uvesti robu u zemlju ‚waaren verstohlener weise ins land bringen'. Jur. pol. terminol. 588. — *Može se kazati i* kradom od koga. Sakupio trideset junaka, a sve kradom od sestrića svoga. Nar. pjes. vuk. 3, 211. Jakov otide kradom od Labana. Đ. Daničić, 1mojs. 31, 20.

KRÀDOMICÊ, *adv. vidi* kradimice. — *U naše vrijeme.* Dođe Stevan u Mletke kradomice. S. Ljubiša, prip. 84.

KRÀDOMIĆAN, krâdomična, *adj. koji se čini kradomice.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Kradomično uzimańe je zločin. Zbornik zak. 1863. 336.

KRÀDOSRCA, *f. žensko čeljade koje krade srca (vještica).* — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka koji može biti da je ovu riječ načinio.* Kmecka kćeri, kradosrca i kume ti malo ne rijeh. M. Držić 202.

KRÀDÔVAN, KRÀDÔVNA, *adj. koji pripada kradeńu, kradi, koji je ukraden.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Trebaju mu tri ulišta, jedno kupovno, drugo darovno, a treće kradovno. S. Ljubiša, prip. 192.

KRADÚKÂŃE, *n. djelo kojijem se kraduka.* — *Samo u Stulićevu rječniku.*

KRADÚKATI, kràdûkâm, *impf. dem.* krasti. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚suffurari'.

KRÂĐA, *f. apstraktno, djelo kojijem se krade; konkretno, ono što se krade ili što se ukralo.* — *Postaje od osnove* krad *glagola* krasti *nastavkom* ja; *u našem se jeziku* dj *sažimlje u* đ (j *u čakavaca i kajkavaca).* — *Riječ je stara, isporedi stslov.* kražda *(istom u knizi naštampanoj crkvenijem jezikom god.* 1560, *vidi* F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod* kražda), *novoslov.* kraja, *rus.*

Digitized by Google

кража. — *Između rječnika u Mikaljinu* (krađa, lupeština ‚furtum, latrocinium'), *u Belinu* (‚latrocinio' ‚latrocinium' 422b; ‚robbamento, rubberia' ‚furtum' 629b), *u Stulićevu* (v. kradba), *u Vukovu* (‚der diebstahl' ‚furtum'), *u Daničićevu* (‚furtum').

a. *u apstraktnom smislu, djelo kojijem se krade.* Ašte se uhvati u krađi. Zak. duš. pam. šaf. 42. Človêkъ vašь dojde krađomь i samosilьjemь i plêni selo naše. Spom. sr. 1, 117. (1403). Nêsu mi učinili nêdnu krađu. 2, 61. (1414). Tko je dionik ali potačnik krađi. Zborn. 165a. Kađa ga u krađi uitiše. M. Divković, zlam. 26. Što se zove kraja i lupeština? B. Kašić, zrc. 69. Ni mu lijeva *(ruka)* krađam dana štit nositi podobna je. Ġ. Palmotić 1, 210. Nastoje na krađe i na stvari kućne. P. Posilović, nasl. 8b. Po lakomosti mnogi se grijesi čine: krađe, krive zakletve ... S. Margitić, ispov. 41. U to do malo buduć našo krađu taj koji vrhu spreme pomńu imaše, požudan za obaznati lupeža ... I. Đorđić, ben. 187. Krađa jest skrovito uzetje ili uzdržańe stvari tuđe protiva voļi onoga čija je. A. Bačić 110. Drugojačije sagrišuje smrtno, čineći krađu, uzimļući što mu po pravdi ne ide. J. Banovac, razg. 239. Nesrićne krađe koje opustiše siromahe. pripov. 8. Oni je prošastu noć išao s lupeži u krađu. F. Lastrić, od' 292. Podgovara na krađu. ned. 3. Kad pružiš desnicu na krađu. 4. Dva razbojnika, dva grišnika glasovita jednako u krađi i zloći svojoj. 46. Budući jedan krađu veliku učinio. 414. Svi lupeži za to znadu, da se krađa stignut može. V. Došen 210a. Nije on tu krađu učinio. M. A. Reļković, sabr. 61. Zove se ‚peculatus' krađa jaspre kraļeve. J. Matović 395. Kradļivac u krađi ufatjen. I. Velikanović, uput. 3, 73. Krađa od 50 forinti jest težji grih nego od jedne forinte. B. Leaković, nauk. 207. Nikad nas ne bi hapsio kad bismo đe što ukrali, nego što nijesmo umjeli krađu sakriti. Nar. prip. vrč. 34. Evo prva noć dok dođe, odmah on s majstorom u krađu. Nar. prip. bos. 1, 40. Krađa za opkladu. Vuk, nar. pjes. 1, 484. Krađa i prekrađa zvona. S. Ļubiša, prip. 188. Domaća krađa je zlobiva i nezlobiva. V. Bogišić, zborn. 620. Krađa, tadbina ‚diebstahl' ‚furto'. B. Petranović, ručn. kń. 36.

b. *u konkretnom smislu, ono što se krade ili što je ukradeno.* Također ako je čovik lupež, i oće da žena sakriva krađu i ńegovu družinu. J. Banovac, razg. 267. Imaš krađu povratiti. F. Lastrić, ned. 35. Kod (tolike braće i kod) tolike krađe pa na božić bez mesa. Nar. posl. vuk. 137.

KRAĐAR, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Livada u Krađaru. Sr. nov. 1878. 985.

KRÁĐĐÊŃE, *n. vidi* kradeńe. Od tulikoga kradeńa i hrsuzluka začuvati. I. Jablanci 84.

KRAĐICA, *m. i f. samo u Stulićevu rječniku:* v. kradilac.

KRAGA, *m. ili f.? ime muško ili žensko? — Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 71.

KRAGIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Đorđe Kragić. M. Đ. Milićević, srb. 792.

KRAGIN DO, *m.* ime livadi. Potočani kod Bastaja, Daruvar. D. Hirc.

KRÀGOJEVAC, Kràgojêvca, *m. vidi* Kragujevac. — *U naše vrijeme.* Ode š ńome varoš-Kragojevcu. Pjev. crn. 107b. Zato zapovedio *(Miloš)* bratu svome Jovanu te je iz Kragojevca skupio koje regularnu koje neregularnu vojsku do 2000 ļudi. S. Tekelija. letopis mat. sr. 120, 84. Dano i potvrđeno u Kragojevcu. P. M. Nenadović, mem. 364.

1. **KRÀGÛJ**, kragúja, *m.* Falco Feldeggi Schleg., *ńeka ptica grabilica (vidi u Vukovu rječniku i na kraju). — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.:* kràgûju, kràgûji. — *Mješte* kraguj *kaže se i* kraguļ *(vidi), ali je oblik s* j *stariji. — Po svoj prilici od tur.* qaragu *i* qyrgu *(vidi još* F. Miklošić, die türk. elem. 1, 91). — *Riječ je (ili dajbudi osnova) praslavenska, ali se ne zna, jeli isprva bilo* krаili kor-, *isporedi stslov.* kraguj, *rus.* карауй, *češ.* krahuj, *ali pol.* krogulec. *po ovoj nepostojanosti u obliku potvrđuje se da je tuđa riječ. — Između rječnika u Stulićevu* (kraguj, ptica ‚accipiter' *s dodatkom da je riječ ruska), u Vukovu* (nekaka tica koja se pripitomi pa hvata druge tice kao soko [vrsta sokola ‚würgfalk' Falco Feldeggi Schleg.], cf. akmaga, žurica), *u Daničićevu* (‚accipiter': ‚Skorošьstvьnyj kraguj'. Gilf(erding), bosn. 274). Ki kraguja gladeć na ruci nose. M. Marulić 252. Kako grmuša strepti prid kragujem. M. Vetranić 2, 247. Sva gospoda sokole pustiše, a Dragija malena kraguja; svaki soko utvu uvatio, kraguj ptica utve ne uvati. Nar. pjes. vuk. 2, 450. Kraguj vinu kao muńa brza. Osvetn. 1, 2. Kraguj ‚Vultur fulvus'. J. Pančić, zoolog. 204. Kragûj ‚Astur palumbarius'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 42. Držim da je naj boļe uzeti za ‚Falco Feldeggi' ime ‚kraguj'. Evo razloga. Krasno se ovo ime nalazi u Vukovom rječniku ... Ime ‚kraguj' pripada dakle jedino sokolu, a nikako rodu ‚Gypaetus' i ‚Vultur', kako je Marinković uzeo i kako sam ja predložio god. 1889 (Glasnik hrvat. naravosl. društva. god. IV. Zagreb 1889. str. 225) ... U rukopisu za koji imam zahvaliti odličnome zoologu i prijateļu Doderlein-u našao sam za ‚F. lanarius' ime ‚kraguļac'. Vodopić se po svoj prilici prevario, kad je pisao da je kraguļac ime za ‚Falco' (t. j. ‚Accipiter) nisus'; Kosić nam daje isto ime za ‚F. subbuteo'. Prijateļ Budmani kaže mi da su ‚kraguj' i ‚kraguļac' imena za sokolove što su ih stari Dubrovčani pripitomļavali za lovļeńe ptica. S. Brusina, ptice hrv.-srp. (nastavak). 93a.

2. **KRÀGÛJ**, Kragúja, *m. ime muško. — Po svoj je prilici ista riječ što* 1. kraguj. — *Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚mannsname' ‚nomen viri') *i u Daničićevu* (ime muško). Po mojemь človêcê po Kraguji. Spom. sr. 2, 22. (1354—1362).

3. **KRAGUJ**, *m. ime selu u Slavoniji u županiji požeškoj.* Razdiļe. 128.

KRAGÚJAC, kragújca, *m. dem.* 1. kraguj, *ali može značiti isto što* kraguj. — *Akc. je kao u* kragujak. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Stulićevu (uz* kraguj). Izide loviti ... vьzьmь kragujca na rucê svojej. Konstantin filos. glasn. 42, 318. Kragujci, sokoli ... Zborn. 53a. Ako vidiš da kragujce hitaš, toj prilikuje dobit. 138b. Lovac loveći, diklice, s kragujcem drobne ptičice ... Ġ. Držić 412. Kragujče gizdavi, reci mi Boga rad, u koj si dubravi loveći ostao sad? M. Vetranić 2, 315. Nemoj se od mene odijeļat, da kragujca divjaka iz neba domamimo. M. Držić 408. Kakono jedan lovac, kada hoće da mu većma lovi kragujac aliti hrt. M. Divković, bes. 498b. Zašto je ptica neg da bježi, a kragujac neg da lovi? (D). Kragujac je da lovi, a prepelica da bježi. (D). Kragujca u bječvicah bes putila prodaje. (Z). Pođi vabi kragujce. (Z). Poslov. danič.

Digitized by Google

KRAGÚJAK, kragújka, *m. vidi* kragujac. — *Akc. se mijeńa u voc.:* kràgûjče, kràgûjci, *i u gen. pl.* kràgûjâkâ. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (hyp. v. kraguj) *s primjerom iz narodne pjesme:* O ti vuče, moj kragujče.

KRAGÚJÂR, kragujára, *m.* falconarius, *čovjek koji hrani i odgaja (za lov) kraguje.* — *isporedi* kraguļac *i* sokolar. — *U rukopisu* XVII *vijeka.* Kragujarь, ulovivь neky dьnь dve soji . . . Stefanit. star. 2, 287.

KRAGUJCI, Kragujaca *(ili* Kragujaka?). *m. pl. mjesno ime.* — XIV *vijeka, vidi u Daničićevu rječniku:* Kragujci, crkva je treskavačka imala vodenicu ‚vь Kragujcehь'. G(lasnik). 11, 136. 13, 374.

KRAGUJČIĆ, *m. prezime.* — *isporedi* 2. Kraguj, *i* kragujac, kragujak. — XIV *vijeka.* Rajko Kragujčićь. Deč. hris. 17. 86.

KRAGÚJEV, *adj. koji pripada kraguju ili kragujima.* — *U naše vrijeme.* Te staze ne zna ptica, niti je vidje oko kragujevo. Đ. Daničić, jov. 28, 7. T'er napored gńijezda kragujeva. Osvetn. 1, 5.

KRÀGUJEVAC, Kràgujêvca, *m. mjesno ime.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom i acc. sing.* — *Postaje jamačno od* kraguj *(uprav od* kragujev).

a. *u Bosni, seoce u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 30.

b. *u Srbiji. a) varoš u okrugu kragujevačkom.* K. Jovanović 115. — *između rječnika u Vukovu* (varoš u Srbiji). Dođe Đorđe ravnu Kragujevcu. Nar. pjes. vuk. 4, 224. U pitomoj zemļi Šumadiji kod lijepa mjesta Kragujevca. 4, 528. — *isporedi* Kragojevac. — *b) zaselak u okrugu kruševačkom.* K. Jovanović 125.

c. *vidi u Daničićevu rječniku:* Kragujevcь, mjesto koje je bilo blizu Prištine: Gadimļi je bila međa ‚gde se staju dva potoka, jedinь otь Kragujevca, a drugyj otь Koštańanь'. M(on. serb). 182. (1371).

d. *isto se ime pomińe prije našega vremena i na drugijem mjestima.* Kragujevcь. Spom. stoj. 185. Kragujevacь (nahija, mjesto). S. Novaković, pom. 135.

KRÀGUJEVAČKÎ, *adj. koji pripada Kragujevcu.* — *Između rječnika u Vukovu* (‚von Kragujevac'). Kragujevačka *(opština).* K. Jovanović 115.

KRAGUJÉVČANIN, *m. čovjek iz Kragujevca.* — *Množina:* Kragujévčani. — *U Vukovu rječniku:* ‚einer von Kragujevac'. — *vidi i kod* Kragujevčanka.

KRAGUJÉVČÂNKA, *f. žensko čeļade iz Kragujevca.* Kroz čaršiju stojali su i pozdravļali knaza Kragujevčani i Kragujevčanke. Nov. sr. 1834. 177a.

KRÀGUJÊVČIĆ, *m. mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Zemļa u Kragujevčiću. Sr. nov. 1867. 521.

KRAGUJEVIĆ, *m. prezime (vidi* 2. Kraguj). — *Od* XIV *vijeka.* Staverь Kragujevićь. Svetostef. hris. 85. Ivan Kragujević. Stat. poļ. ark. 5, 311. Jovan Kragujević. Šem. prav. 1878. 15. 89.

KRÀGÛĻ, kragúļa, *m. vidi* 1. kraguj. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚nisus'), *u Bjelostjenčevu* (kraguļ, kraguļac, crnovac ‚nisus'), *u Jambrešićevu* (‚nisus'), *u Voltiģijinu* (‚sparaviere, sparviere' ‚sperber'), *u Stuličevu (uz* kraguj *iz Bjelostjenčeva).* Kako čini kraguļь ki ptič je zvanь . . . Starine. 28, 142. (1496). Vsaki dan gredište s svojimi tovariši s kraguļem triumfajući. Korizm. 21a. Grobni a kraguļ kad razmakne mrežna oka . . . J. Kavańin 344a. Kraguļu i kosi ni triba verovat. Jačke. 128. Mi ćemo se š ńu igrat kak kraguļ s kokošicu. Nar. pjes. istr. 3, 20. Opazi medveda, vuka i kraguļa. Nar. prip. mikul. 39.

KRAGÚĻAC, kragúļca, *m. dem.* kraguļ, *vidi* kragujac. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kraguļac, ptica ‚sparviero' ‚accipiter') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (‚smeriglio, uccello di specie di sparaviere' ‚nisus' 680b; sparaviere, uccello di rapina' ‚accipiter' 695a), *u Bjelostjenčevu (kod* kraguļ), *u Voltiģijinu* (smeriglio' ‚lerchenfalk'), *u Stuličevu (uz* kraguj). Iznađeš i za lova i za kraguļca i za igre po svu zimu do korizme. B. Zuzeri 217. Sopisa ali uteče mladu lovcu kraguļac. 346. Vidi u ńoj sjenu od kraguļca ali jastreba grabežļiva. Đ. Bašić 215. Kraguļac, Falco nisus. Slovinac. 1880. 30a. — *I kao prezime u naše vrijeme.* Radoš Kraguļac. Šem. prav. 1878. 59.

KRAGUĻAN, kraguļna, *adj. u Stuličevu rječniku:* v. kraguļski. — *nije dosta pouzdano.*

KRAGÙĻÂR, kraguļára, *m. vidi* kragujar. — *U Stuličevu rječniku:* ‚accipitrum custos'.

KRAGUĻARSTVO, *n. zanat u kraguļara.* — *U Stuličevu rječniku:* ‚ars accipitres instruendi'.

KRAGUĻARSTVOVATI, kraguļarstvujem, *impf. raditi kao kraguļar.* — *U Stuličevu rječniku:* ‚artem accipitres instruendi exercere'. — *nepouzdano.*

KRAGUĻČAC, kraguļčca, *m. u Stuličevu rječniku uz* kraguļčić. — *nepouzdano.*

KRAGÚĻČIĆ, *m. dem.* kraguļac. — *U Stuličevu rječniku:* ‚pullus accipitris'.

KRAGÚĻČINA, *f. augm.* kraguļac. — *U Stuličevu rječniku:* ‚magnus accipiter'.

KRAGÚĻEV, *adj. koji pripada kraguļu.* Fanat zel kraguļevu mošńu. Nar. prip. mikul. 39. Kraguļev ‚nisi'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. IIftsg. 49.

KRAGUĻEVIĆ, *m. prezime.* — *isporedi* Kragujević. — XVI *vijeka.* Pavun Kraguļević. Mon. croat. 280. (1577).

KRAGUĻICA, *f. ime kokoši.* F. Kurelac, dom. živ. 53.

KRAGÙĻIĆ, *m. vidi* kragujac. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stuličevu* (v. kraguļčić). Kraguļič ‚nisus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 63. Kraguļić, prnovac, vjetrušak, postolka, fitubinac, kobac, ostriž ‚Falco tinnunculus'. D. Trsteńak.

KRÀGÛĻSKÎ, *adj. koji pripada kraguļima.* — *U Stuličevu rječniku:* ‚accipitrum'.

KRAGUNIĆ, *m. prezime.* — *Pomińe se* XVIII *vijeka.* And. Kačić, kor. 454.

KRAGUŃAK, *m.* ime livadi. Bedńa. D. Hirc.

KRAHAKATI, *vidi* kraakati.

KRAI-, *vidi* kraj-, kraji-.

1. KRÂJ, krâja, *m.* margo, ora, *vaļa da je naj starije značeńe: u ńečega što se prostire u širinu onaj dio koji je naokolo svega. od ovoga su se poslije (ali već u praslavensko doba) razvila druga značeńa.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i loc. sing.* krâju *(ovako po Daničiću, vidi* Glasnik. 8, 13; *ali sam ja čuo svagda* krâju; *ako je ovo*

Digitized by Google

pravi akcenat, onda je a *u nom. sing. samo za to dugo, jer je za njim* j, *isporedi* raj); *u množini kad se umeće* ev, *mijeńa se akc. u gen.* krajêvâ, *i u dat., instr., loc.* krajèvima. — *Riječ je praslavenska. isporedi stslov., češ., pol.* kraj, *rus.* край. — *Osnova je po svoj prilici ista što i u glagola* krojiti. — *Između riječnika u Vrančićevu* (‚extremitas, ora, margo'), *u Mikaljinu* (kraj, konac ‚extremitas, ora'), *u Belinu* (‚margine, estremità, orlo' ‚margo' 468a; ‚estremità' ‚extremitas' 296a; ‚capo, cioè estremità d'una cosa' ‚summitas' 140a; ‚termine, cioè fine' ‚terminus' 729a), *u Bjelostjenčevu* (kraj, konec ‚extremitas, ora, ut: ora maritima, extremitas terrae'), *u Jambrešićevu* (kraj, konec ‚extremitas, margo'), *u Voltiġijinu* (‚fine, termine, confine; margine' ‚ende; rand'), *u Stulićevu* (‚terminus, finis, limes, confinium'), *u Vukovu* (‚der rand, das ende, der saum' ‚finis, margo, limes'), *u Daničićevu* (‚margo').

a. *sa značenem sprijeda kazanijem.*

a) uopće. Svi junaci kako lavi, da čuvaju vojsci kraja. A. Sasin 178a. Svitle zvizde misec odbignule, ter su kraju neba pribignule. And. Kačić, razg. 175a. Ko ti dade tu livadu oko kraja pokošenu? Nar. pjes. vuk. 1, 302. Ja sve hodah po turskoj ordiji, i ne nađoh kraja ni hesapa. 2, 312. Đe zvijezde kraju pribjegnule. 3, 223. Kad ćeraju konje u vršaju, onda viču: ‚U krâj nâ . . .', da idu prema kraju gumna, da je konopac zategnut. u Dobroselu. M. Medić.

b) ističe se kao nešto osobito u haljine, ili u koga dijela od haljine, ili uopće u svite, platna itd. — I u Mikaljinu rječniku: kraj haljine, obtoka ‚instita, limbus, fimbria, ora vestimentorum, penniculamentum'; *u Belinu:* ‚falda delle vesti' ‚fimbria' 300b; ‚lembo, orlo della veste' ‚limbus' 433a; ‚orlo, estremità della veste' ‚fimbria' 529a; *u Bjelostjenčevu:* kraj halje ‚ora vestis, limbus, fimbria, penniculamentum'; *u Jambrešićevu:* kraj halje ‚ora'; *u Voltiġijinu:* ‚lembo di veste' ‚saum am kleide'; *u Stulićevu:* kraj od ruha ‚lacinia'; ‚extremitas, fimbria, ora, margo'; *u Vukovu:* kraj od marame. Tegnu kraj svite ńegove. N. Ranina 169a. matth. 9, 20. Da budem dostojna kraj od skuta od ńe haljine tegnuti. A. Gučetić, roz. jez. 93. Ti jih prijam u kraj skuta. Đ. Baraković, jar. 136. Da bojnici ne smiju ljuti tebi caru pričestitom u kraj skuta dotegnuti. I. Gundulić 501. Tako plešuć kraj mahraini zubi i nokti potezaše. 570. Tegni s vjerom kraj od haljine Isukrstove. I. Držić 373. Kada kraj svite bogorodičine u more umočiše. A. Kanižlić, kam. 114. Očuće da ga njeko dotegnu u kraj dońi haljine. S. Rosa 88b. Kada bi dotegnula kraj haljine Isukrstove. Đ. Bašić 171.

c) kao ušće nečega duboka. — Između riječnika u Belinu (kraj od jame, kraj od prokopa ‚orlo della fossa' ‚fossae labrum' 327a). Počińe vret priko kraja od rečone bačve. I. Đorđić, ben. 83.

d) u prenesenom ili u metaforičkom smislu (mislim da u oba primjera ne treba shvatiti na kraj *kao prijedlog).* Na kraj srca (n. p. on je). (Kome za naj mańe što bude žao te se rasrdi). Nar. posl. vuk. 188. To mi nije nikad ni na kraj pameti došlo. M. Pavlinović, rad. 56.

e) confinium, *u geografičkom smislu, granica, međa.* Do kraja srbbskyje držžavy. Domentijanb 174. Kraljestva smo latinskoga kraj žudjeni uhitili. G. Palmotić 2, 84. Postavi kraj i granicu, koje ne bi mimošle *(vode).* J. Matović 23.

b. margines, orae, *u istom značenju kao kod* a, *shvaća se kao da se sastoji iz više dijela, te s toga može biti u množini.*

a) uopće. Er sumńiva često riba čim se od straha uzpromeće, kraje okastoj razdre mreži, ter izlazi tuda i bježi. I. Gundulić 20. Lopta se ustavlja na svakomu kraju. M. Radnić 204a. Stavio sam u nediljniku na polica iliti na kraevi (margine) u kratko sve, što se zdrži pod onim brojem. F. Lastrić, ned. III. On mudro prinese dilovańa sabora osmoga iz grčkoga jezika na latinski nadostavivši na krajih biježke. A. Kanižlić, kam. 342. Vi udrite vojsci po krajima, ja ć' udarit vojsci po srijedi. Nar. pjes. vuk. 2. 111. Bože, vijor od planine pušti, da razagna maglu u krajeve. 4, 378. Ali je taj krasni komad *(balkanski poluotok)* pri krajevih zakidan. M. Pavlinović, razg. 15.

b) vidi a, *b).* Kraji su skuta ńe zlatni. B. Gradić, djev. 55. Na obtoci i krajevi od aljine velikog misnika. M. Zoričić, osm. 134.

c) vidi a, *c).* Omazah ti medom kraje ovej čaše. M. Marulić 272. *(Kupica)* po krajih zlaćena, srebra izvrsnoga . . . P. Hektorović 26. Na krajijeh od plitice. M. Držić 271.

d) vidi a, *e).* Boloniju, misto na krajih ili konfinih od Romanije i Lumbardije . . . F. Glavinić, cvit. 360b. Suliman car ogńeni, koga je silu silom odbio s poljskijeh kraja mraz ledeni. I. Gundulić 448. Nu i silni car u boju ki dio veći svijeta skupi, silu uzpregnu vazda svoju kad na vaše krajo stupi. 449. — *i o jednom kraju.* Dojde na livi kraj Cilicije. M. Marulić 16. U Galiciju na kraj zemlje ovoga dila svita. F. Lastrić, svet. 115a. Sa sela Duži koje je po svoj prilici na drugome kraju Drobńaka k Turcima, kao što je Tušimńa onamo k Morači. Vuk, nar. pjes. 4, 460. — *Amo mogu pripadati i ovi primjeri u kojima se po bibličkom jeziku govori o krajevima svijeta ili zemaljskima.* Bojali se ńega sfi kraji od zemlje! B. Kašić, rit. 222. psal. 66, 8. Izhodeći s krâjâ svita . . . J. Kavańin 386a. Svi krajevi zemlje pokloniće se tebi. F. Lastrić, test. 61b. Od kraja svita do kraja. ned. 101. Po svoj zemji izađe glas ńiov i na krajeve okoliša zemaljskoga riči ńiove. 342. Po svoj zemji izađe zuk ńiov i u kra'eve zemlje riči ńiove. 380. Po kojim se ista razširi od kraja do kraja okoliša zemaljskoga. svet. 102b. Oni čovjek, vapijući s krajah zemlje . . . J. Matović 91. U ruci ńegovoj jesu svi kraji zemaljski. 468. Razglašujte do krajeva zemaljskih. Đ. Daničić, isai. 48, 20.

c. latus, *po predašńemu značenu, jedan dio čega što ne stoji u srijedi, isporedi* strana.

a) uopće. Pođi na kraj te livade. M. Držić 400. Mi budući u kraju vrtla. I. Bandulavić 60a. dan. 13, 38. Nu da pustoš hridna i strma. puna zvijeri, . . . kupjena i drača oko grma, koj' se plete sa svih kraja, još perivoj bude ugodan . . . I. Gundulić 237—238. Na glavici, vrh nas ka je, šatori se carski obstriješe, okolo im na sve kraje kapiġija straža bješe. 323. U krvi i ogńu svudije ljudi valjaju se na sve kraje. 524. Vrata imaju na sve kraje. 531. Varošac od svih kraj otvoren. F. Glavinić, cvit. 139b. Iščuć svim zahodom naj skrovitiji kraj. I. T. Mrnavić, osm. 33. S četr kraja ogań s prva tiho u sebi zavrže se. J. Palmotić 265. Od svijeh kraja ‚da ogni banda, da ogni lato, da ogni parte' ‚quoquoversus'. A. d. Bella, rječn. 128a. Razdraženo *(kolo zmija)* kô se svija sa svih kraja da ujede. J. Kavańin 413a. Na četire grada kraja žestok turan ôbô uzhodi. 489a. Skoči raja sa četiri kraja. Nar. pjes. vuk. 1, 494. Te su na ńi svati navalili, pobratime, sa četiri kraja. 3, 472.

b) o dijelu ljudskoga tijela (vidi debeo, 2, b, *d) bb)).* Zemlju prid ńim neka ljube, dok de-

Digitized by Google

beli kraj izgube. V. Došen 253b. U glavu se tad odmira, a doñi se kraj ne dira. 253b. Odsiče kus mesa na zadńen svojen kraju. Nar. prip. mikul. 85. — *Amo bi mogao pripadati i ovaj primjer:* Goruće oklopje kolini kraji tre. Đ. Baraković, vil. 319.

c) s nekijem prijedlozima upotrebljava se adverbijalno, kao i strana *(vidi).* Bolje ih je zamirati, sto'eć u kutu i u kraju. J. Kavańin 477b. — Kadi godir s kraja da nam da ulisti. Đ. Baraković, jar. 122. I pristupit mužu ne da, dali neka s kraja stoji. V. Došen 106b. Ma je krale s kraja gleda. Nar. pjes. vuk. 1, 342. Sve popeli po polu šatore, ... Arap šator s kraja razapeo. 4, 305. — Eto ditić jedan ... zazva ga na kraj. F. Glavinić, cvit. 50a. — Ali Cincar iz kraja povika. Nar. pjes. vuk. 4, 207. — Na kraju se Carigrada carski saraj prostran vidi. I. Gundulić 531. I meu vama obrani smo, dobro nam je i na kraju. J. Kavańin 504b. — Dva se k kraju isturila druga. Osvetn. 2, 139.

d. *u nekijem se slučajevima ističu osobito četiri kraja.* U noći po zvizdah burńi kraj držite. Đ. Baraković, vil. 338. Sve od svijeta četir kraje. P. Kanavelić, iv. 95. — Nav ima četiri kraje, prvi, poslidńi, desni i livi. F. Glavinić, cvit. 443a. — U četirih krajih križa. I. T. Mrnavić, ist. 20.

e. latus, *u mjesnom smislu, često se osobito ističu dva kraja (dvije strane) kao suprotna jedan drugome.*

a) gorńi *i* doñi. U dolńi kraj široka *(korablja).* F. Lastrić, svet. 119a. Ova su semena na gorńem kraju na dva šupja mestanca rastavlena. P. Bolić, vinod. 1, 26. Prvi kraj, odkud počimlu bacat *(parangao),* zove se ‚gorńi kraj', a drugi, gdje svrše ‚doñi'. L. Zore. hrv. lipa. 189.

b) desni *i* lijevi. Skender-paša s Arbanasi s lijevoga mu kraja stoja. I. Gundulić 325. Devet mjesta od kuhińe pri desnomu pak su kraju. I. Gundulić 532. Mjesta ovoga k lijevom kraju vijećnica je. P. Kanavelić, iv. 6.

c) uopće, ističući gdjegdje krajeve kao suprotne srijedi. Tuj s dva kraja vihra brži suproć konju koń se tište. I. Gundulić 345. Da na konijeh strelovitijeh sunuše se s oba kraja dvije dubrave kopja vitijeh. 346. Još sred usta luta zmaja, i nokata bijesna lava oko tebe s oba kraja slovinska je sva država. 390. Rastupi se voda *(u lokvi)* na dva kraja, i kako zid utvrdi se. F. Glavinić, cvit. 46b. Od kraja do kraja ‚ex parte ad partem'. J. Mikalja, rječn. 357a. Vjera istinita slavno uzleti od jednoga do drugoga kraja svita. J. Kavańin 224b. Nek ti bude gotova škatulja, il' okrugla, il' s krajeva dulja. J. S. Relković 200. I iznese Jelena ogoreo kraj leba. Nar. pjes. vuk. 1, 129. Da navezem bratu zarukavje: oba kraja krila paunova, a na sredi oči sokolove. 1, 220. Kolike su s kraja u kraj Mletke! P. Petrović, gor. vijen. 59. Obađe Mletke s kraja na kraj. S. Ljubiša, prip. 11. Čitavi trijem kuće, s kraja na kraj, bio je prestrt vinom, ulem, rakijom. 92. — Kraj od svijeta ‚polo, quei due punti imaginarij della sfera, intorno a' quali si volgono i cieli' ‚cardo'; kraj sjeverski ‚polo artico' ‚cardo coeli summus'; kraj poludńi ‚polo antartico, australe' ‚polus australis'. A. d. Bella, rječn. 570b.

d) u prenesenom smislu, o stvari netjelesnoj, (ono što je) naj krajńe. Svaka stvar dobro urejena ima imati dva kraja, izvan kih ima biti stvar posridńa, od jednoga i drugoga dil imajuća, na priliku: stroj ima dva kraja, belo i črno, med kimi jesu drugi stroji, kako ono zeleno, modro i žuto, od beloga i črnoga del imajući; pića ima dva kraja, žuhko i slatko, med kimi jest treto, kako ono kiselo ili slano; natura ili narav ima dva kraja, vrućinu i zimu, med kimi jest treto, t. j. mlačnost, i tako od ostalih ... zato med dvimi kraji, ča jest kraljestvo nebesko i pakal, odlučil je purgatorium. F. Glavinić, cvit. 10—11. Krepost stoji u srijedi a krajevi jesu zločesti. M. Radnić 506b.

e) o mjesečnijem četvrtima: prvi *i* posljedńi kraj. — *Zabilježeno u Novom Pazaru* XVIII *vijeka.* Prvi kraj ‚primo quarto'; posledńi kraj ‚ultimo quarto'. S. Budmani 416a.

f. *nešto je osobito prema* e, *kad je riječ o čemu dugome, te se dva kraja ne shvaćaju kao ‚strane' nego kao ‚vrsi'.* Kraja i srijede ki *(púti)* ne imaju. G. Palmotić 2, 415. Kad tko lûk načini svezavši konopčićem krajeve. F. Lastrić, test. 201a. Pak zvezavši jedan kraj *(klupka)* za križ baci klupko na zemlju. M. A. Relković, sat. A2b. Jato čavki prate ga od kraja jednoga odrizane brazde do drugoga. L6b. Takva svitja nejednako sviti, pak je vrlo i gledati ružna, nego kad jo sva jednako pružna i s obadva još kraja jednaka. J. S. Relković 392. Dodaj nama kraj gajtana. Nar. pjes. vuk. 1, 115. Batina ima dva kraja. Nar. posl. vuk. 11. Drugi kraj od veriga. Nar. prip. vuk. 199. Hvataju se svako po za jedan kraj od slamke. Vuk, nar. pjes. 1, 173. — *Amo mogu pripadati i ovakovi primjeri:* Jedan kraj koprene razvi se. D. Zlatarić 69a. Zastor ... razdri se na dva dila od kraja do kraja. B. Kašić, is. 74. Baci ńemu jedan kraj od platna. Nar. pjes. vuk. 2, 340. — *Metaforički.* Luka počne da brkove suče, pak pošto je nekoliko puta vrhove brčne preo, nađe preći kraj i reče. S. Ljubiša, prip. 136. — Pohvatali mu se krajevi (od laži). Nar. posl. vuk. 257. Misliš, rđo, da ti nisam pohvatala krajeve? M. P. Šapčanin 1, 90.

g. *od mjesnoga prenosi se na vremeno značeńe, te se zove* kraj *toliko početak koliko svršetak ńečega što se radi ili uopće traje.*

a) uopće. Ne posluša svu misu od kraja do kraja. I. Grličić 50. Ovako je čovjeku na oba kraja ńegova života. A. Kalić 350. Dok svu ovu istoriju od kraja do kraja očita. D. Obradović, živ. 34. Dva kraja i srijeda. (Odgovori se u šali kad ko zapita ima li još mnogo neurađeno od kakva posla). Nar. posl. vuk. 56.

b) metaforički. Dal ti je *(Bog)* razum taj za druga tvojega ki ima prvi kraj od straha Božjega. P. Hektorović 56. No si s kraja počeo tańega. P. Petrović, gor. vijen. 28. Jedva kraj s krajem sastavljam. (Jedva nabavljam ono što mi treba za življeńe). Nar. posl. vuk. 111. Da sastavi kraj s krajem. M. Đ. Milićević, des. par. 65.

c) i kao početak, shvativši kao suprotno svršetku (koncu). Vjekovištvo bez kraja je i brez srijede i brez konca. J. Kavańin 435b. Il' od kraja da protresem, i u kratko sve iznesem. V. Došen 143b. Sve mu kaza od kraja do konca. Nar. pjes. vuk. 2, 394. Nema ni kraja ni konca (n. p. kakav posao; t. j. zamršeno sa svim). Nar. posl. vuk. 203. Od kraja do konca. 234. Iz prva kraja, t. j. isprva ‚anfangs' ‚initio'. Vuk, rječn. *kod* kraj. Pjesmi ni kraja ni konca. poslov. 238.

h. kraj *se shvaća samo kao zadńi, kao ono što je suprotno početku, i to ne samo u vremenom nego i u mjesnom smislu.*

a) u mjesnom smislu. Pošalj Lazara, da omoči kraj prsta svoga u vodu. Bernardin 39. luc. 16, 24. Vse jazike prijav do kraja zemlje

Digitized by Google

dojde Aleksandar. Aleks. jag. star. 8, 277. Ta rika ni kraja ni konca nima. 297. Biči na kraju kih olovo višaše. F. Glavinić, cvit. 270b. Kotore, ki na kraju naše kraljevine miran sjediš. I. Kavańin 314a. Kraj prstâ ‚punta delle dita' ‚digiti extremi'; kraj nosa ‚punta del naso' ‚nasus extremus'. A. d. Bella, rječn. 596a. Kraj od usne ‚estremità del labbro' ‚labrum summum'. 421b. Da se slovke na kraju redaka slažu. J. S. Reljković XIII. Na kraj, na kraj, moja silna mobo, na kraju je voda i devojka. Nar. pjes. vuk. 1, 169. Čoeka malo predre krajem štapa preko nogu. Nar. prip. vuk. 195. Bolje se i od po puta vratiti nego rđavim (putem) do kraja ići. Nar. posl. vuk. 26. Ona dođe s kraja zemlje. Vuk, mat. 12, 42. Ovo se ‚koledo' dodaje ovako u srijedi i na kraju u svakoj vrsti svake ove pjesme. nar. pjes. 1, 114. Rekao bi čovjek da je odavde do kraja sve uzeto iz svatovske pjesme. 1, 150. Okine kraj od oputa s lijeve noge. S. Ljubiša, prip. 202. Pomaže kraj desnoga uha. Đ. Daničić, 3mojs. 14, 14.

b) u vremenom smislu (konac, svršetak). On život ki nima nigdare kraja. Transit. 121. Kratki su dni človječji, broj miseca ńegovih pri tebi jest; postavio si kraje ńegove koji se neće moći pristupiti. B. Kašić, rit. 203. job. 14, 5. Da ne izdahneš zlo na kraju. J. Kavańin 390a. Nego je potribito tištat u dobru do kraja ili ti do svrhe života. F. Lastrić, ned. 421. Daleko li put činimo, dok do kraja dotočimo. V. Došen 47b. Mremo i ginemo dok kraj smrtni dostignemo. 47b. Da se na ńem trpit mora od počela te do kraja. 200a. U ovomu misecu na kraju. J. S. Reljković 49. Žańu se na kraju miseca koprive. 229. Krčevine u rujnu na kraju. 358. Sva se narav približaje kraju. 373. Vazdan žesmo, kraj ne višmo. Nar. pjes. vuk. 1, 170. Sedmomu letu već na kraju dojdu blizu sela. Nar. prip. mikul. 64. Ono se čini da će iz početka biti ladno . . . a na kraju vrućina. Vuk, dan. 1. kal. Da ukrasim kraj ovoga početka moga. 1, 37. Krajem petnaestoga vijeka. S. Ljubiša, prip. 198. Pri kraju dvanaestoga vijeka. 258. Hoću kraj ukobit žitku mlohavomu. Osvetn. 3, 5.

c) u nekijem se rečenicama često upotrebljava riječ kraj; *te nije svagda jasno, jeli to u vremenom ili u mjesnom smislu.*

aa) u ovakovijem se rečenicama kaže da nečemu nema kraja, te može biti ujedno u vremenom i u mjesnom smislu. Trojstvu se hvala daj, ka ne zna svrhu i kraj. N. Dimitrović 78. Bez svrhe i kraja plahe su i tašte, biocim od jaja čela se ńih lašte. I. Gundulić 144. Muka je vječna, ńe boljezni bez svrhe su i bez kraja. 236. U ki *(dan)* bez broja i bez kraja vojsku on razbi. 397. Ter bez broja i bez kraja silnoj vojsci suncem sjaše. 562. Ne bi tôko veličila moje muke kim nij' kraja. J. Kavańin 400a. Raj vavičńa nami 'e staja i bez konca i bez kraja. 487a. Preveliki *(Bog)* kom' nij' kraja. 534a. Hvala ka ne zna svrhu i kraj. I. Đorđić, salt. 174. Sveđ bez svrhe, mjere i kraja *(duše sveti).* 290. Vapi bez pristanka, mjere i kraja. uzd. 16. Nejma svrhe, mjere i kraja tva ljepota. 103. Veličino od milosrdja brez kraja. F. Lastrić, test. 151a. Otvorio usta svoja brez kraja. svet. 35b. Nit' je smradu naći kraja, što svat žderuć ne izlaja. V. Došen 160b. Kojoj *(svetosti)* nije naći kraja. 268a. Neće bit kraja uzrasteńu ńegova carstva. S. Rosa 6a. Pun ufańa u tvoju dobrostivost koja ne ima kraja. I. M. Mattei 145. Ako bi se htjeli milovati, milovańu ne bi kraja bilo. Osvetn. 2, 126. Ńegova je ustrajnost bila bez kraja. M. Pavlinović, rad. 27. — *Amo pripada i ovaj primjer:* Brz je malin, da mu kraja nema. Nar. pjes. hörm. 2, 282.

bb) do kraja *znači što i* posve, sasvijem. Da Turci robiše Kosovo do kraja. Đ. Baraković, vil. 322. Budući mu plod utrobe Marine do kraja silu slomio. F. Lastrić, svet. 176a. Da mi vrati ončas sve do kraja. Đ. Bašić 15. Mi ćemo do kraja izginuti. S. Ljubiša, prip. 124. U ćudi do kraja izopačen. M. Pavlinović, rad. 143. — *Drukčije je u ova dva primjera u kojima* do kraja *stoji po bibličkom jeziku:* Budući milovao svoje, do kraja ńi pomilova (‚cum dilexisset suos, in finem dilexit eos'. joann. 13, 1). F. Lastrić, svet. 28a. Razmišljaj, do koga te kraja obljubi srce Jezusovo prisladko. I. M. Mattei 325.

cc) u ńekijem rečenicama, kao što su čemu doći, stati na kraj, naći kraj *itd., nije svagda samo pravo značeńe: svršiti, nego su i druga kao: svladati, po sve saznati. aaa)* doći čemu na kraj. Nit' težkoći na kraj doći . . . V. Došen 27a. Ni načeti nije moći a kamoli na kraj doći crnoj fali. 270. Za doći stvari bolje na kraj. M. Zoričić, zrc. 90. Zašto joj dolazimo na kraj po iztomačeńu. osm. 5. Nigda vragu kraja ne dođosmo. Nar. pjes. vuk. 5, 72. Ne mogasmo tome kraja doći. 5, 489. — *bbb)* čemu stati na kraj, *može značiti uopće: svršiti do kraja (u primjeru: posve proučiti).* Svrhu ženidbe, kojoj se ne more nikad na kraj stati zarad različitih i neizbroenih stvari i događaja koji se mogu u ńoj dogoditi. M. Dobretić VI. — *tako* stati istini na kraj *znači: obaznati cijelu istinu.* Dokle god ne stane istini na kraj. M. Dobretić 539. — *ili svladati.* Da sam ja odma nagnutju naravi moje na kraj stao. G. Peštalić 142. — *ccc) ima i* naći *i* doseći *u smislu kao kod aaa) i bbb).* Pomamnoj sloboštini . . . čudu naći kraj ne mogu. V. Došen 5a. Kraj doseći lakomosti. 76a. — *ddd)* Ne može se s tobom na kraj *(doći do kraja, svršiti),* tvoja je vazda zadńa. S. Ljubiša, prip. 27.

ddd) uopće svršiti. Stvar naj mučniju pokuša i svede na kraj. M. Pavlinović, rad. 125.

eee) tjerati, istjerivati na kraj *znači: tražiti, htjeti gotovo preko mjere, isporedi bb).* Svašta ne valja na kraj iščerivati. Nar. posl. vuk. 279.

fff) kraj je čemu *kaže se kao pasivno prema* svršiti. Radite da bi kadgod i tome kraj bio. Glasnik. II, 3, 159. (1712).

ggg) izići na kraj, *vidi* iziti, B, 14 *na kraju.*

d) finis, propositum, *kao i u drugijem jezicima (isporedi i* svrha), *od vremenoga značeńa prelazi se na značeńe: ono što se namjerava, što se hoće dobiti, vidi* cil, *b).* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Nisi mogao tvoj žudjeni kraj dohititi. J. E. Bogdanić v. Društva kraj ne može drugi biti, nego čest cijeloga . . . Da društvo može svoj kraj dokučiti . . . XII.

1. *mjesto suho do kojega dolazi voda (more, rijeka, jezero, lokva itd.), obala, brijeg. razlikuje se od značeńa kod a tijem što* kraj *u ovome smislu nije dio od vode, nego ono što naokolo okružuje i ograničuje vodu. — može biti i u množini kao kod* b. — *Između rječnika u Vrančićevu* (kraj vode ‚crepido, riva'; kraj ‚litus; ripa'), *u Mikaljinu* (kraj mora ‚littus'; kraj od rijeke ‚ripa, ripula'), *u Belinu* (‚lido e lito, terreno contiguo al mare' ‚littus' 439a; ‚ripa, riva' ‚ripa' 628b; ‚spiaggia, lido o riviera del mare' ‚littus' 699a), *u Bjelostjenčevu* (kraj morski ‚littus'; kraj potočni ‚ripa, ripula, crepido'), *u Jambrešićevu* (kraj

Digitized by Google

morski ‚litus'; kraj potočnih vod ‚ripa, crepido'), *u Voltiđijinu* (‚lido' ‚ufer'), *u Stulićevu* (na kraju ‚juxta ripam').

a) uopće. aa) kod mora. Na pučinê kraja ne imušti. Domentijan[a] 196. Kako sablun ki jest po kraju mora. N. Rańina 84[b]. dan. 3, 36. Kako to pijesak koji je o kraju mora. 117[b]. gen. 22, 17. Tuj si podvikujuć *(ribari)* i trisku čineći, kraj morski minujuć. P. Hektorović 32. Ja k mora kraju idoh. P. Zoranić 6[b]. Nu ti za me malo haja, pokli ovako hotje uteći, ostavivši mene speći kod jadovna pusta kraja. S. Bobaljević 227. Da krfjom pokapi sve more do kraja. Đ. Baraković, vil. 68. Ah! od koga bješe jada mekahnijem ńe stupajim oštro i tvrdo stijenje tada pomorskijem blizu krajim! I. Gundulić 40. Samo sobom obkruženo u sebi se more uzdrži, te u svom kraju zatvoreno u početku svom se vrši. 210. Gdi se k morskom stere kraju plodna i pitna svijem Dobruča. 318. Bez kraja more sińe. J. Kavańin 324[a]. U jednom moru bez dna i kraja. A. d. Bella, razgov. 38. *(Pržina)* ka bez mjere po kraju se morskom stere. I. Đorđić, uzd. 195. Vladańe je jedno more, kom se naći kraj ne more. V. Došen 27[a]. *(Grad)* bješe ogradio pri kraju morskomu. S. Rosa 52[b]. Čas je Božije majke more toliko široko i prostrano, da se ne vidi ni ńegovo dno, ni ńegov kraj. Đ. Bašić 243. Ovo more ne ima ni dna ni kraja. I. M. Mattei 210. — *u množini.* Morske kraje sve čuvajte. Ġ. Palmotić 2, 58. — *bb) kod rijeke.* Zemļa po brigu ali po kraju rike. Stat. poļ. ark. 5, 283. Neretve na kraju ѡdь drьva su gradь sьzidali. Mon. serb. 515. (1471). Pastivni kraj Krisin. D. Zlatarić 5[b]. Jedan i drugi kraj od početka do svrhe rečene rike. F. Glavinić, cvit. XVI. Još ga se nahodi toj rici pri kraju. Đ. Baraković, vil. 88. U rijeku se meće doli, kraj zamniva vas okoli. I. Gundulić 412. I gdje s druge strane pazi, da se od rijeke kraj prigiba, slijedi, i nadvor hrla izlazi. 413. Na rijeci smo onoj veće, gdi Karonte glasoviti na kraj drugi duše izmeće. Ġ. Palmotić 2, 452. Pa kroz rijeku kroz Toplicu na kraj drugi prigaziše. J. Palmotić 178. Ovaj klobuk blizu kraja beše, ja zagazi u vodu Sitnicu, i uvati klobuk svile bele. Nar. pjes. vuk. 2, 308. Na tom kraju mutnoga Dunaja. Nar. pjes. istr. 2, 73. — *cc) kod lokve.* Na dolńij kraj lokve. Glasnik. 15, 280. (1848?).

b) ostaje značeńe kao kod a), ali se ujedno ističe da je kraj *ńešto suprotno vodi (moru, rijeci itd.), te se od toga prelazi na značeńe kod c).* More v nicih mesteh izlija se na kraj. Š. Kožičić 25[a]. Gdi se more s krajem svadi. M. Vetranić 1, 16. Široko toj more nikako mimo svoj kraj uzit ne more. N. Naļešković 1, 112. Sad s krajem tvori mir more, ko gnivno bi. D. Rańina 3[a]. Život naš ni' na svit ino, nego toj more, u miru koje bit' s krajem vik ne more. 127[a]. Što ću od bližńijeh mora rijeti, ki pitome peru kraje? Ġ. Palmotić 2, 4. *(More)* razpušteno preko krâjâ da se pruži povrh zemļe. J. Kavańin 71[b]. More srdito kraj žestokim valim lupa. 87[a]. Kad vitar uzbuči i uzńiha more, počme pinit i s naglostju o kraj udarati. J. Banovac, pripov. 55. Morski bjehu vali s krajom činit boj pristali. N. Marči 31. — Bura se po primorju gdješto zove i vjetar ‚od kraja' (t. j. sa zemļe). Vuk, rječn. *kod* bura. *vidi* 2. bura, *b*). *u Dubrovniku se zove* vjetar s kraja *ne samo bura (sjeveroistok) nego i druga dva vjetra, sjever i istok, što dušu s kraja; a ostali su vjetri* zdvora, *isporedi* zgorac *i* smorac. P. Budmani. — Zapovidêtь ļudemь ѡdь golija, ako bi hѡtêli izlêsti na kraj, da štete ne budu činiti. Spom. sr. 1, 148. (1420). Telo prosvetoje h kraju prineseno. Š. Kožičić 5[a]. Na suh kraj riba ga *(Ariona)* priplavi. M. Vetranić 1, 4. Na suh kraj zdravo se priplavi. 2, 9. Gdino ga *(mornara)* pokriše valove srditi i o kraj udriše. P. Hektorović 65. Privezli plavi ka kraju. Anton Dalm., nov. tešt. 88[b]. luc. 5, 11. Plav prista ka kraju. 140. joann. 6, 21. Bi li se činit moglo, da ribe iziti sve budu na suh kraj, za na ńem živiti? D. Rańina 101[b]. Ńega treti dan na kraj izvrže. A. Gučetić, roz. jez. 174. Pristahu na kraj gdje iđahu i gdje otijahu pristati. M. Divković, zlam. 72. Zasvavši ga na oni kraj na koji tko jednom izide nikadar se veće ne boji. B. Kašić, fran. 50. Uhitivši kraj blizu njekoga mjesta. 165. Bnetačko *(drivo)* razbi se na kraju. iń. 29. Kako nogu na suh kraj postavi. Đ. Baraković. vil. 51. Prihitri brodaru, na kraj me postavi. 266. Prišavši u Laudiciju od Azije, stupi na kraj. F. Glavinić, cvit. 228[b]. Jeda li bi ju mogli na kraj pritegnuti. 311[b]. More te na kraj vrže, i živa te na kraj stavi. M. Gazarović 25. Za vihri kad mnimo da smo kraj popali. I. T. Mrnavić, osm. 140. Ter kad na kraj stavi nogu. Ġ. Palmotić 2, 319. Nas na suh kraj dovelo je. P. Kanavelić, iv. 50. Kano na kraj bi izvržen. S. Margitić, fal. 277. Čini sadar da ovo drijevo kraj ućuti. B. Zuzeri 292. Naj poslije na kraj izpliva. 321. Dovede ih zdravih na kraj. H. Bonačić 143. Oni zazvaše u pomoć s. Jozipa, komu bihu devoti, i treći dan ukaza im se i čini da zdravi na kraj izađu. J. Banovac, pripov. 145. Plav na žeļni kraj postaviše. blagosov. 308. Izbačene na kraj od valova Izraelićani opliniše. F. Lastrić, svet. 34[a]. Jedva na kraj isplivaše. I. A. Nenadić, šambek. 21. Inostranci kavalijeri brzo na kraj iskočiše. Nar. pjes. bog. 172. Jedva ńiova tilesa na kraj izvadiše. M. Zoričić, src. 204. Plivajući muka more, a do kraja doć ne more. V. Došen 11[a]. Premda rečena dobra nahode izvržena na kraj. Ant. Kadčić 283. Valovi morski po srići izbaviše kraļa na kraj. B. Leaković, nauk. 61. Hej more mornaru, približi se kraju. Nar. pjes. istr. 2, 7. Kad galija već stane u kraj, onda stanu izlaziti na breg svi redom. Nar. prip. vuk. 88. Kad se naļuni *(mreža)*, izvukoše je na kraj. Vuk, mat. 18, 48. Dohvati se galija kraja na Ižmirnu. S. Ļubiša, prip. 65. Izvezu se na suhi kraj dva časnika. 74. Sam Pecija k kraju dogna lađu. Osvetn. 5, 57. — Boļe je pojamši vesla kraj otirat. M. Marulić 147. Odrinuvši se od kraja. Anton Dalm., nov. tešt. 95[b]. luc. 8, 22. Ulizši u jednu plavčicu koja biše Simunova, moli ga, od kraja odtisnuti se malo. I. Bandulavić 164[b]. luc. 5, 3. Kraj smo odpustili, pučinu brodimo. I. T. Mrnavić, osm. 113. Da pomorci ured čine sve odriješit s kraja plavi. Ġ. Palmotić 1, 276. Kô plav s kraja odsječena . . . 1, 294. Pomorci su usiļeni s kraja odsjekli svekolike veze od drijeva. 2, 397. Koji hoće jedriti ne izlaze iz kraja doklem dođe vitar prikladan. M. Radnić 38[a]. Žale ostavļaju i kraj s ńima. B. Bettera, or. 10. Nu s ovoga kraja i žala jur se odtisni, jur odveži. A. Vitaļić, ost. 260. Uniđe u jednu lađicu ribarsku i činivši da se malo odmakne od kraja, proslidi svoje pripovidańe. F. Lastrić, od' 240. Isus uniđe u jednu lađicu i zapovidi, da se ona od kraja malo otisne. E. Pavić, ogl. 538. Otisnuvši se od kraja krcati vina i kruha. Blago turl. 2, 98. Kad se brod od kraja otisne. S. Ļubiša, prip. 127. — Biše plaf nasrid mora, a Isus biše sam na kraju. Bernardin 26. marc. 6, 47.

Digitized by Google

Došad se umiše na same rike kraj. P. Hektorović 11. Ribari koji ... bi ribali s kraja. B. Kašić, fran. 170. Tako i more u tišini s kraja pomorca u plav zove. I. Gundulić 232. Drakun ki u vodi i na kraju ljude i živinu požiraše. F. Glavinić, cvit. 244a. I jutro budući učińeno, sta Isus na kraju. L. Terzić 281. Pełajte ga mutni plivat Dunaj: ko je junak, će ga preplivati, ko je divojka, na kraju će stati. Nar. pjes. istr. 1, 27. — Kamik u more a ne vele daleko biše od kraja. Dukļanin 27. Pod mnoštvom silnijeh driva more od mora sliku ne ima, a bližńi se vas kraj skriva pod neizbrojnijem šatorima. Ġ. Palmotić 1, 147. A ostali učenici pridoše s plavčicom, (jere ne bihu daleko od kraja, da nigdi dvisti lakat) potežući mriže rib. L. Terzić 282. Naj ljepša je šetńa blizu mora, a brodidba blizu kraja. (D). Otvorio je jedra, a još je za kraj vezan. (Z). Poslov. danič. Na daleko kraj ostaje. N. Marči 34. Vozeći se pored kraja. Vuk, djel. ap. 27, 8. — Star je kraj, ali naj tvrđe drijevo razbije. (D). Poslov. danič. — *U množini.* Gat i nosi uda krna tja do kraji mora crna. J. Kavańin 280a. Rijeka brza odnese krajeve i vrtle. M. Radnić 46b. *i ovaki primjeri amo pripadaju, u kojima se govori o ‚jednom' kraju kao o dijelu ‚cijeloga'.* I krmi i vodi na ki ti drago kraj. Đ. Baraković, vil. 338. Mornari, ganuvši se na milosrđe, k sebi ga uzeše i metnuše na prvi kraj od Italije. And. Kačić, razg. 27.

c) predašńe značeńe još se dałe širi, te može značiti što i kopno, suho, zemļa *(suprotno ne samo moru nego i ostrvima).* Plijene otoke i kraje posušne. M. Vetranić 1, 223. Na otok ovi s kraja umije lav i medvjed dopļivati. Ġ. Palmotić 1, 137. Hvali more, a drži se kraja. (D). Poslov. danič. Kad na moru i na kraju s Turcima se jasno biše. J. Kavańin 147a. Da pozovu na megdan Novļane ne na kraju neg na sińu moru. Nar. pjes. bog. 207. Čije more tog je kraj, čije poļe tog je grad. Nar. posl. vuk. 347.

k. *značeńe kod* c *(strana) širi se dałe, te* kraj *znači dio kojega mjesta.* U gorńi kraj Like. Đ. Baraković, vil. 37. Gdi grada mańi kraj na kopnu ostaje. 105. Prid Varšovom na livadi, ka je u svakom ravna kraju ... I. Gundulić 424. Car na jednom carstva kraju kad oružjem na boj skače, strane mu ine počivaju. 453. Dmitar uze dońi kraj od grada, Bogdan uze gorńi kraj od grada. Nar. pjes. vuk. 2, 626. Naselilo se u onaj kraj od Morače mnogo uskoka. Vuk, nar. pjes. 4, 460—461.

l. *može značiti i uopće što* prijedio, zemļa, *ili po predašńemu značeńu (kod* k), *ili po značeńu kod* a, *e) ili* b, *d) (isporedi lat.* fines). — *Između rječnika u Vukovu* (‚die gegend' ‚regio': u našemu kraju toga nema). U Betlemu i u svijeh krajijeh ńegovijeh. N. Rańina 24b. matth. 2, 16. Izljeze Jezus iz kraja od Tira. 154b. marc. 7, 31. Pokle sam prišal v naše kraje. Mon. croat. 219. (1527). Koga u tuđem kraju ne ubi nitkor. D. Zlatarić 3b. Koja se *(erezija)* bješe razvrgla po sve kraje kraļevstva franačkoga. A. Gučetić, roz. jez. 17. Čujte, izdana ļubovnica *(Arijadna)* u pustome sama kraju kako uzdiše. I. Gundulić 5. Zasve da otok ļubim ovi pored s mojijem rodnijem krajim. 92. Da im od svijeta sa svijeh kraja samo na stan zlato plove. 280. Dim Gašpara Milostića, ki u hrvatskom rođen kraju, jur stolova na Dunaju. 312. Sokolović unuk vezijera Mahumeta, kim još slove kraj ugarski cijeć vazetja od Segeta. 326. Eto lista, ki iznutra došo nam je iz saraja, da se kani do dva jutra put istočnijeh dignut kraja *(car).* 485. Za naš hrvacki kraj. F. Glavinić, svitl. XXIII. Od svih kraj svita ni moguće svim narodom k crikvi od Porcijunkule dojti. F. Glavinić, cvit. 255b. Pet let u onih uzdrža se krajih. 292b. Škender-pašu kraja bosanskoga odpravi k mejašu. I. T. Mrnavić, osm. 42. Nije došo da vam kraj porazi ni da vam gospodi. Ġ. Palmotić 1, 67. Po svijeh krajijeh mjesta ovoga. 1, 94. U koje bi strane i kraje s mjesta ovoga obratio on bjeguće svoje stupaje? 2, 10. Ćaćka tvoga Branivoja leti kripos po sve kraje. 2, 273. Na svijetu nij' nijednoga skrovna kraja, mjesta očita ... J. Kavańin 7a. Zapovjednik da tu bude za pet godin svega kraja. 130a. U krajeve pak svjetovne mnogo uživa sloboštine ńih trgostvo. 192b. Ti mu ostavi sa svih kraja čistije djeve i ljeposti silom da idu put saraja. 238a. I glas ńegov već prihita svekolike krajo svita. 268a. Slavni sveti predńi gdi su naših kra'eva i naroda? 295a. Ni u Jerosolimi ni u svih krajevih ne nahođau se kruhi kiseli. A. Kanižlić, kam. 491. Neg' se plače i jauče po sve kraje i po sve strane. Nar. pjes. bog. 79. Onda navale iz okolni krajeva. Vuk, dan. 3, 146. Amo ga u našijem krajevima nema. nar. pjes. 1, x. Po južnijem krajevima naroda našega. 1, 21. Na onijem krajevima on se spomińe i u poslovici. 3, 449. Ako se koja *(riječ)* u osobitome kraju govori. rječn. predg. II. Ļudi koji na te kraje prehođaju. Osvetn. 1, 17. Crnogorac ne da kraja svoga. 2, 187. S tijem su išli pr'o bijela na sve kraje svijeta. 3, 32. Kad knez tanku razumio vilu, na sve kraje turi perjanike. 3, 123. Kraj ‚land-strich'. Jur. pol. terminol. 311. ‚Lepo je, kad gre devičina va jedan kraj', t. j. kad se uda. na Rijeci. F. Pilepić.

m. *kao mjesno ime prema značeńima kod* k *i* l. — *može biti u jednini, u množini, samo ili s pridjevom.*

a) Kraj.

aa) selo u Hercegovini. Stat. bosn. 125.

bb) u Hrvatskoj. aaa) selo u županiji modruško-riječkoj. Razdijeļ. 43. — *bbb) zaselak u županiji ličko-krbavskoj.* 40.

b) Krajevi, *ime mjestima u Srbiji. aa) brdo u Guberevcima (u okrugu biogradskom).* Ļ. Stojanović. — *bb) u okrugu užičkom.* Državno dobro: Krajevi. Sr. nov. 1870. 319.

c) s pridjevima (naj češće: dońi *i* gorńi).

aa) Dońi *i* Gorńi Kraj, *dva zaseoka kod Vitaļine u Dalmaciji u kotaru dubrovačkom.* Schem. ragus. 1876. 33.

bb) u Hrvatskoj. aaa) Dońi *i* Gorńi Kraj, *u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 88. — *bbb)* Mali *i* Veliki Kraj, *dva sela u županiji ličko-krbavskoj.* 29.

cc) vidi Dońi Kraj.

n. *instr.* krajem *upotrebļava se često kao prijedlog s genetivom (drugo je kad se upotrebļava kao adverab, osobito prema značeńu kod* i, *vidi n. p.:* Zdravije j' voziti krajem brojeć stine neg daleč jidriti. P. Zoranić 52a. Stavih brod krajem plut. Đ. Baraković, vil. 339. Neću udiļ ga u dubine, ako i sladne, utonuti, kra'em ga vodim. J. Kavańin 509b. Odluči krajem doći. I. A. Nenadić, šambek. 6. Zavezoše krajem pod primorje. And. Kačić, razg. 222b). — *isporedi i* 2. kraj. — *Kod toga se značeńe riječi* kraj *shvaća u širem smislu, ili u užemu kao kod* i; *ali i u prvom slučaju ne kao dio cijeloga nego kao ono što je naj bliže cijelome.*

a) kao mimo, uz, *pokazuje da se nešto mičući se ne odaleċuje od onoga što je u genetivu.*

Digitized by Google

aa) u širem značeńu. *(Sinor)* otь tьlê idetь krajemь morja krajemь morja na tri brata što su tri kamene u moru *(popravļeno po pisanijem biļeškama Daničićevijem).* Mon. serb. 130. (1348). Idući putem krajem jedne crkve. J. Banovac, pred. 130. Prohodeći blaženi Paskval krajem ńezine kuće. 138. Bivši pak krajem višala prošlo čeļade. M. Zoričić, zrc. 32. Kad bi godi prolazio krajem crkve. 95. Pa pobježe poļem širokijem krajem vojske Ćuprilijć-vezira. Nar. pjes. vuk. 2, 606. Da jezdimo drumom junačkijem krajem dvora crnog Arapina. 3, 14—15. Polećeše krajem poļa ravna. 4, 55. Đe se Turčin krajem luga vuče. 4, 392. Sunašce se krajem gore krade. Nar. pjes. vil. 1868. 623. Uteći krajem gradine kud su žita posijana. Vuk, poslov. 105.

bb) u značeńu kao kod i. U jata idu k badom krajem mora tiha mila. J. Kavańin 80b. On otide krajem vode ladne doklen nađe jednoga ovčara krajem Zete vode valovite. Nar. pjes. vuk. 4, 65. Lov lovio Banović Sekule pored Save i krajem Dunava. Pjev. crn. 268b.

b) pokazuje da ńešto biva ili se radi ili stoji sa strane onoga što je u genetivu.

aa) u širem smislu. Krajem puta na stupu od jedne crkve biše u stini utesana prilika B. D. Marije. M. Zoričić, zrc. 79. Ne ktijući u kuću ulisti, pade krajem vrata. And. Kačić, kor. 118. Ugleda pogaču krajem glave. 241. Po poļu je bosiļe sijala, podno poļa ranu maguranu, krajem poļa rumenu ružicu. Nar. pjes. vuk. 1, 39. Osta Mehmed na Rudine ravne, a Murat je krajem od Brestica. 4, 520. A Mlečići postaviše vojsku po granici krajem Gore Crne. Pjev. crn. 24a. Krajem ńega zaspala djevojka. Nar. pjes. juk. 332. Što ne hvališ sebe jal' dorata, jal' kakvagod krajem sebe druga? Smailag. meh. 2.

bb) u značeńu kao kod i. Lipa ti je Sava voda ladna, još su lipši bijeli gradovi krajem Save kano labutovi. And. Kačić, razg. 245a. Koje krajem Nila vode pasihu. kor. 41. U travi krajem rike. 63. Biše se tada puk izraelski utaborio krajem mora crļenoga. 73. Pala magla u primorje, al' se vidi krajem mora. Nar. pjes. vuk. 1, 191. Brda ječe krajem mora slana. 5, 302. Krajem vode noćcu zanoćili. Nar. pjes. hörm. 1, 215. Dugačko žalo krajem vode zovu Bijela. S. Ļubiša, prip. 2.

c) u ovom je primjeru značeńe kao kod b), ali se ono što je u genetivu shvaća kao cil micańu. Postaviše je krajem Dagona idola. And. Kačić, kor. 144.

2. KRAJ, *praep. s genetivom,* juxta, *pokazuje bližinu; ono što je u genetivu, trebalo bi da je ńešto veliko ili boļe široko, jer ima srijedu i kraj; ali se svagda na to ne pazi, te ima i primjera u kojima je u genetivu čeļade. Daničić ovako tumači ovaj prijedlog* (sr. sintaksa. 204): S ovim predlogom reč u drugom padežu pokazuje da je mesto gde što biva na kraju onoga što znači ona sama, i to na kraju sa strane. — *Ista je riječ što* 1. kraj, *i vaļa da je acc. sing.* — *isporedi* krajem *kod* 1. kraj, n. — *Riječ je proklitična, i izgovara se s riječi što je za ńom kao da je jedna riječ, n. p.* kraj puta, kraj sela (krajpúta, krajsèla); *ali ako je na onoj riječi jaki akcenat* (ˆ *ili* ˆ), *ova ga gubi, a* kraj *dobiva akcenat slabi ili jaki (koliko je meni poznato,* kraj *primivši akc., postaje dugo), n. p.* krájdruma, krâjgrâda. — *Rijetko stoji* kraj *poslije genetiva, vidi Lucićeve primjere kod* b, *a)* i c. — Kraj *može biti postao prijedlog već u praslavensko doba, jer se nalazi u ruskom i u češkom jeziku; u našemu se javļa od* XVI *vijeka.* — *Između rječnika u Stulićevu* (‚prope, juxta, apud'), *u Vukovu:* ‚(mit gen.) neben, bei, am' ‚ad'; *u Daničićevu* (stoji kao predlog). — Kraj *može stajati i s drugijem prijedlozima, kao* do kraj *(vidi* 1, do, I, 11, c), iskraj, nakraj, otkraj, pokraj, skraj, ukraj, uskraj, zakraj, *vidi ove riječi napose.* — *I kod prijedloga* kraj *kao kod* krajem *(vidi* 1. kraj, n) *razlikuje se uže značeńe (kod* 1. kraj, i) *od širega.*

a. *znači što* krajem *kod* 1. kraj, n, *a).*

a) u širem smislu. Kraj jednoga tu velika gusta gaja teče Lete. I. Gundulić 115. I toliko je grad srićniji koliko veća rika kroz ili kraj ńega teče. F. Lastrić, ned. 252. Koga bijaše običaj uljesti u svaku crkvu, kraj koje bi prohodio. I. M. Mattei 128. Braća moja projdoše kraj mene kano trčući potok. A. Tomiković, gov. 350.

b) u užem značeńu. Sve ono, što t' pišu, cvileći promišļam, ter srcem uzdišu. kraj mora hode sam. N. Naļeśković 2, 109. Kraj jezera Aleksandar hojaše. Aleks. jag. star. 3, 286. I od krvi druge rike kraj Nestera da proteku. I. Gundulić 293. Tko kraj potoka grede, lasno u potok upade. (D). Poslov. danič.

b. *pokazuje stańe ili bavļeńe, isporedi* 1. kraj, n, *b).*

a) u širem značeńu. Kraj livade zelen borak. Š. Menčetić—Ġ. Držić 510. I od svih različan *(si, Dubrovniče!),* koji su tebe kraj. H. Lucić 261. Jutroska mi zorom kraj ove livade stasmo se pod gorom. N. Naļeškovič 1, 217. Velike se vojske dvije vrhu ravna kažu poļa kraj prostrane Bogdanije i granica od Podoļa. I. Gundulić 434. Gdje prizida kraj saraja tajaše se svim skrovita. 551. Dohodi s bližńe strane kraj ovezijeh ribat žala. Ġ. Palmotić 2, 62. Kraj lijepoga perivoja vir izvire bistre vode. 2, 416. Zato ostavit zvijezde će se sunca, što kraj ńeg' svijete? J. Kavańin 379b. Kraj franaćkijeh strana marsiļska se pustoš vidi. I. Đorđić, uzd. 2. Što se sija kraj gore zelene? Nar. pjes. vuk. 1, 166. Tužno tuži Alajbegovica Alajbegu kraj desna koļena. 1, 210. Devojka je kraj gore stajala. 1, 290. Ja posijah bjelicu šenicu dalok' sela, blizu puta, kraj luga zelena. 1, 502. Bješe bane u malenoj Bańskoj, u malenoj Bańskoj kraj Kosova. 2, 262. Leži Marko kraj druma careva. 3, 328. Sjedi junak kraj druma široka. 2, 517. Na vode je tridest Udbińana, kraj svakoga dvori po devojka. 3, 188. Na daništu bješe kraj Salaša. 4, 189. Kraj sebe mu mjesto načinio. Nar. pjes. petr. 2, 188. I sjedio je s kućom kraj Rakovca. Vuk, nar. pjes. 1824. 1, 22. Dva su sela: kraj Krńina Bukovac poznani. Osvetn. 4, 1. — *U prenesenom smislu, metaforički.* Štedeć konsku glavu, a svoja mu ni kraj uma nije. Osvetn. 2, 146. Ńeko haje što kaluđer priča, a ńekomu ne bi ni kraj uha. 3, 82. On je car, za vezira ni kraj uha nema. 4, 13.

b) u užem smislu. Ter taj kuf pribijeli kraj rijeke studene pojući procvijeli. M. Vetranić 1, 3. Ružice rumena, . . . gdino si kraj rika u vrime prolitja, sva si čas i dika izbranoga cvitja. M. Držić 18. Kraj rike jedne se zvir njeka nahodi. D. Rańina 109a. Zadar je kraj mora. Đ. Baraković, vil. 104. Vrh Marice rijeke, koja mnokrat brzi tijek ustavi, kad Orfeo kraj ńe poja, . . . I. Gundulić 312. Odkad dobi kraj Nestera mlad kraļević cara Osmana... 347. I tako kraj mora tu škrińu najdoše. Oliva. 19. Bijahu ostali kraj jezera. Đ. Bašić 198. Djevojka sjedi kraj mora. Nar. pjes. vuk. 1, 196.

Digitized by Google

Tamo dole kraj tija Dunava. 1, 813. Igrali se vrani koñi kraj Morave na obali. 1, 430. Mitrovica kraj Save stolica. 1, 498. Vino pije tridest Cetińana kraj Cetińe tihe vode ladne. 1, 570. Osta Ture kraj vode plačući. 1, 600. B'jelu bih mu načinio kulu na livadi kraj mora sińega. 3, 145. Dočeka ga Miloš kraj Morave. 4, 348. *(Najti hoćeš)* kraj Dunaja vodarkińu mladu. Nar. pjes. istr. 1, 28. Kraj vode je Koruna vojvoda. 1, 61.

c. *pokazuje primicańe, isporedi* 1. kraj, n, *c). — Ovako je značeńe očito u ovijem primjerima:* Kraj sela ih isprati. M. Vetranić 2, 252. Nu kô stupi kraj Podoļa, taj čas vidje na daleče, gdje proć ńemu priko poļa jedan vitez koña teče. I. Gundulić 337. Na svoje pristoļe kraj sebe ju stavi. Oliva. 62. Ukloni se š ńom kraj brda. I. Đorđić, ben. 49. Er te nemoć ļuto ôbranî i dovede kraj života. J. Palmotić 159. Metnimo gubu tila kraj gube srdca. A. Tomiković, gov. 342. Osman mrtav pade kraj Omera. Nar. pjes. vuk. 4, 333. Pa ga vrže kraj ńega u travu. 4, 26. — *Daničić* (sr. sintaksa. 204—205) *kod ova tri primjera:* (Devojka se u Drenovcu kupa;) baci sukńu u zelenu travu a košuļu kraj vode Drenova. Nar. pjes. vuk. 1, 380. Sultan care u Kosovo siđe sa svojih sto hiļada vojske, i on pade kraj vode Sitnice. 2, 344. (Oj devojko! oj Milena!) sedi moni kraj kolena. 1, 419, *piše:* Premda se može misliti da se glagolska radńa primiče, opet se samo kaže gde to biva. *Ali mislim da je u prvom primjeru pravo primicańe kod* kraj vode Drenovca *kao što je u drugom stihu kod* u zelenu travu; *jer nije smisao: baci u travu kraj Drenovca, nego: djevojka svlačeći se prvo baci sukńu u travu (daļe od rijeke) pa se približi riječi, svuče košuļu i baci je na kraj rijeke. (pravo je primicańe i u ovom primjeru što Daničić meće među one u kojima je riječ o bivańu, a ne o primicańu:* Navrti na ražań i metne kraj ogńa da se peče. Nar. prip. vuk. 187). *U drugom primjeru ima posve pravo Daničić, jer se sultan ne primiče vodi Šitnici padajući, nego je već na kraju ńe bio prije nego je pao. Može imati pravo i za treći primjer, jer djevojka kojoj se kaže da sjede može već biti blizu (ili kraj) onoga što govori. ovakovi su i ovi primjeri:* Bude l' mi toj biti, da sedu tebe kraj. H. Lucić 221. Onde ti posedu kraj krasnih lipica. Nar. pjes. istr. 2, 139.

1. KRAJA, *f. vidi* kijerna. Kraja, kirja prava ‚Serranus gigas'. G. Kolombatović, pesci. 5.

2. KRÁJA, *f. ime žensko, hyp.* Krajislava, Krajisava. — *U Vukovu rječniku:* ‚frauenname' ‚nomen feminae'.

3. KRAJA, *m. ime muško, hyp.* Krajislav, Krajisav. — *vidi u Daničićevu rječniku:* Kraja, između ļudi koje car Stefan dade crkvi Arhanđelovoj u Prizrenu dvojici bješe ime ‚Kraja', a od ńih jednom prezime ‚Dragoslaļićь'. G(lasnik). 15, 290. 292. (1348?).

1. KRÂJAC, krâjca, *m. dem.* 1. kraj *(nalazi se u osobitijem značeńima). — vidi* i krajak. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i gen. pl.* krâjâcâ. — *Od* XVIII *vijeka (naj prije u Belinu rječniku, vidi kod* b).

a. *vidi* 1. kraj, e. Graška vaļa poslije žetve tako u rpe složiti i nastaviti, da gorńi krajci od strúkâ na dvoru stoje. I. Jablanci 81.

b. *vidi* 1. kraj, i. — *U Belinu rječniku:* ‚ripetta, ripa piccola' ‚ripula' 624a, *i u Stulićevu:* ‚ripula'.

c. *vidi* ivica. — *U Vukovu rječniku:* ‚das ende (von tuch)' ‚latus panni'. cf. ivica.

d. *u ovom primjeru kao da znači okrajke na vratniku i na rukavima u vojničke odore (uniforme, mundira).* Spravļajte se simo, vsi verni junaki, prńe vaše svlicte, monduru oblicte, monduru oblicte i presvitle krajce. Jačke. 230.

e. Krajac, *mjesno ime u Srbiji u okrugu podrinskom.* Sr. nov. 1870. 423.

2. KRAJAC, krajca, *m. čovjek rođen u istočnom kraju. — U Stulićevu rječniku:* ‚homo in orientali plaga natus'. — *nepousdano.*

1. KRÀJÂČ, krajáča, *m. vidi* 1. krojač. — *Postaje od imperfektivnoga oblika* krajati *(od* krojiti). — *Od* XVI *vijeka (kao prezime od* XV, *vidi kod* b), *a između rječnika u Vrančićevu* (‚sartor'), *u Mikaļinu* (‚sartor'), *u Bjelostjenčevu* (v. sabol), *u Jambrešićevu* (‚sartor'), *u Voltigijinu* (‚sarto' ‚schneider'), *u Stulićevu* (v. šavac *iz Habdelićeva).*

a. *uopće.* Krajača, da se plati, dano mu je dva talira. Mon. croat. 251. (1550). Drvodeļe s sikirami, krajači s škarami. Korizm. 21b. Od Grede krajača. Starine. 11, 93. *(oko* 1655). Svitar, jedni zovu terzija, jedni krajač. A. T. Blagojević, khin. 25. Nameri se na jednoga krajača. Nar. prip. mikul. 131. Krajâč ‚sartor', gen. krajâčâ. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 48.

b. *kao prezime.* Frana Krajača. Mon. croat. 114. (1475). Ilija Krajač. 140. (1490). Krajač. Schem. segn. 1871. 111.

2. KRÀJÂČ, *m.* oruđe kojim čižmar kroji. Valpovo. D. Hirc. — *vidi* 2. krojač.

KRAJAČICA, *f. žensko čeļade što kroji, vidi* 1. krajač. — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. šavačica.

KRAJAČIĆ, *m. prezime.* — *Od* XVI *vijeka.* Tomaš Krajačić. Mon. croat. 250. (1550). Mihal Krajačić. 284. (1581). Mihail Krajačić. Šem. prav. 1878. 80.

KRAJAČIĆI, *m. pl. ime zaseoku u Slavoniji u županiji požeškoj.* Razdijeļ. 121.

KRAJÀČIJA, *f. posao, zanat u krajača (vidi* 1. krajač). — *U naše vrijeme u sjevernijeh čakavaca.* Primite me k sebe va krajačiju. Nar. prip. mikul. 131. Krajačîja ‚ars sartoria'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1ftsg. 61.

KRAJAČITI, krajačim, *impf.* okrajačiti. — *U Stulićevu rječniku:* v. okrajačiti. — *nepouzdano.*

KRÀJAČKÎ, *adj. koji pripada krajačima. — Samo u Stulićevu rječniku:* v. šavaški.

KRÂJAK, krâjka, *m. dem.* 1. kraj, *vidi* krajac. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (krajci od odiće ‚lacinia, fimbria, sinus vestis') *gdje se naj prije nahodi (ako nije* krajci *pl.* krajac, *kao što može biti i u Bjelostjenčevu), u Bjelostjenčevu* (krajci oprave ‚lacinia. sinus vestis'), *u Voltigijinu* (‚cimatura, orlo di panno' ‚tuchende'), *u Stulićevu* (‚fimbria, ora, extremitas'). Odreza mu krajak od haļine. I. Đorđić, salt. XI. Za ne dopustit u krajku svijeta malahno *mjesto* našemu Bogu. A. Kalić 225. Ako uštediš *krajak* ali kusak, sve ti vraća, sve odmeće. 232. *Drž'* se, Osmo, bježanova krajka, jer ńegova pjevaļka je majka. Osvetn. 5, 81. Krajak ‚tuch-ende'. Zbornik zak. 1853. 1034.

KRÂJAN, krâjna, *adj. koji je na kraju, a vidi* i krajńi. — *Osim nominalnoga nom. i acc. sing. m. (kad je jednak s nominativom),* a *je svagda dugo. — Nahodi se gotovo samo složeni oblik* krâjnî. — *Od* XVII *vijeka (vidi kod* c), *a između rječnika u Vrančićevu* (krajni ‚finitimus'), *u Be-*

Digitized by Google

linu (krajni ‚di lido' ‚litoralis' 439a; ‚ripario, agg. di ripa' ‚riparius' 623b), *u Stulićevu* (‚litoreus, litoralis, extremus, ultimus'), *u Vukovu* (krajni, vide krajńi).

a. *uopće.* Baščovan se s nožem k ńemu *(zeļeru)* gane, koji brka zakučita ima, da zgodnije krajne žile prima. J. S. Reļković 263. Zastavnica, krajna daska u kreveta (prostoga). Vuk, rječn. *kod* zastavnica. Krajnik, u košnici krajni sat. *kod* krajnik.

b. *u prenesenom smislu, od prilike kao* naj krajńi. Uz krajno siromaštvo. M. Pavlinović, rad. 92.

c. *u ovom primjeru stoji (možebiti pisarskom ili štamparskom griješkom)* naj krajne *mj.* naj krajńe: U strane naj krajne od zemļe. B. Kašić, fran. 77.

d. *vidi* 1. kraj, i. Na krajne žale meke sa zlom dušom on ispliva. G. Palmotić 2, 347. Isred Gaze krajna grada neizbrojeni puk ishodi. 3, 49b. Krajne žale da pokriju i proždеru. P. Kanavelić, iv. 66. *vidi i u Belinu i u Stulićevu rječniku.*

e. *kod mjesnoga imena.* Krajne Šume, *u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Niva kod Krajni Šuma. Sr. nov. 1865. 266.

KRÀJANIN, *m. čovjek s kraja ili iz Krajine (između Skadra i mora, vidi kod* krajina). — *Množina:* Krâjâni *(stariji oblik* Krajane).

a. *čovjek koji živi na kraju mora.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚riparius'.

b. *čovjek iz Krajine.* — *U spomeniku* XIII *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Krajaninъ, čovjek iz Krajine, cf. Krajińaninъ). Ako neki Krajaninъ ima pakostiti Dubrovьčanomь, ѡnьzi Krajaninъ da pride u Dubrovьnikь i čini pravinu. Mon. serb. 31. Vьsi Krajane. 31. (1247).

KRAJANKA, *f. ime kozi.* Bruvno. D. Hirc.

KRAJATI, krajam, *impf. vidi* krojiti, *od čega postaje kao imperfektivni glagol od perfektivnoga premda je i* krojiti *impf., isporedi i* krajač. — *Od* XVII *vijeka u sjevernijeh čakavaca, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (krajam, krojim ‚scindo pannum, telam, scindo pro veste'), *u Voltiġijinu* (‚cimare, tagliare panno' ‚tuch schneiden'), *u Stulićevu* (v. krojiti). Gdi se pravda s mečem kraja. P. Vitezović, cvit. 162. Ja bin od mojih košujic jadrašca krajala. Nar. pjes. istr. 2, 59.

KRÀJCAR, *m. vidi* krajcara. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚crucifer, cruciger', tri čine groš), *u Jambrešićevu* (‚crugiger'), *u Voltiġijinu* (‚carantano, bajocco' ‚kreutzer'). Da odsele ne imamo dati ni jednoga krajcara. Glasnik. II, 3, 69. (1707). Ńetko krajcar, ńetko dva. Nar. prip. bos. 1, 86.

KRÀJCARA, *f. ńem.* kreuzer, *mjedeni novac (po* 60 *u staroj forinti), isporedi* karantan, *a u naše doba kaže se i za mańi novac (po* 100 *u novoj forinti), isporedi* novčić. — *isporedi i* krajcar. — *Od* XVIII *vijeka po sjevernijem krajevima, a između rječnika u Vukovu:* ‚ein kreuzer (österreichische münze)' ‚numi genus'. Za funt dobi četerest krajcara. M. A. Reļković, sat. H3b. Za koju on ni krajcare ne da. L6a. Ne ima prebijene krajcare. sabr. 21. Mi nejmamo ni tri krajcare. D. Obradović, živ. 80. Niti bi ja dve krajcare za moj život dao. basn. 366. Neće baš nijedne krajcare Ivanove. I. Velikanović, prik. 68. I ne bude viš' male krajcare. J. S. Reļković 200. Ove bi ńegove hiļade u friško pomańkale tako, da bi mogao brez krajcare ostati. B. Leaković, gov. 25. Krajcara je malen darak, al' golema zadužbina. Nar. pjes. vuk. 1, 138. Nijе pargal četrest krajcara, već je pargal četiri forinta. 1, 631. Dok ne reknem ‚krajcara', ne mož' reći ‚forinta'. (U vojvodstvu). Nar. posl. vuk. 65. Ustani, krajcara, nek sedne grošić. (Kad veći diže mańega, osobito đeca kad igraju. U Srijemu). 336. Da je nekakom čoeku propala krajcara u grob. Vuk, poslov. x. Ne primivši za trud oko ńe ni g. Grimm ni ja ni krajcare. odg. na utuk. 26. Kako prometnut onu krajcaru koju bi danom stekao. M. Pavlinović, rad. 91. — *U naše vrijeme u Lici i u prenesenom smislu:* Krajcara, šaļiv naziv za žensko, koje je preveć sebično ili sebro. ‚Kome i ona krajcara što dâ, neka se poveseli'. J. Bogdanović.

KRAJCÁRAK, krajcárka, *m. dem.* krajcar. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Dajte, udijel'te krajcarak, krajcarak je malen darak'. J. Bogdanović.

KRÀJCARÂŠ, *m. vidi u Vukovu rječniku:* koji radi što za krajcaru ‚ein krämer der kreuzerweise handelt' ‚caupo'.

KRAJCARI, *m. pl. ńeka biļka. — Radi imena isporedi i novoslov.* dnariči. Krajcari, rus. копѣчникъ, денежникъ, Rhinanthus crista galli *(L.).* u Zagorju. B. Šulek, im. 168.

KRAJCÀRIĆ, *m. dem.* krajcar. ‚Udijelite mi jeda krajcarić'. J. Bogdanović.

KRAJCÀRINA, *f. augm.* krajcar. J. Bogdanović.

KRAJCÀRUŠA, *f.* rakijnska čašica, na koju se prodavala rakija i to puna za krajcar. ‚Popio sam krajcarušu rakije, pa mi je odmah lakše bilo'. u Dobroselu. M. Medić. ‚Bome si se ti neđe rakije našńokario'. ‚Vala nijesam, nego ja i Petar svaki samo po dvije krajcaruše popio, pa šta e to?' ‚Ma kad mi već, gospodaru, daeš rakije, nemoj mi u krajcarušu lijevati, nego ulij mi u malo poveću čašu, da imam šta ždrknuti'. J. Bogdanović.

KRAJČA, *m. ili f. (?) ime muško (ili žensko?). — Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 72. — *isporedi* Krajčin.

KRAJČAC, krajčca, *m. dem.* krajac *ili* krajak. — *U Stulićevu rječniku:* v. krajčić. — *nepouzdano.*

KRAJČAR, *m.* dužičar koji dužice krajča ili krajiča, t. j. krajčaricom (sjekirom) otkrajiča (odsiječe) mrijestovinu ili bijel i srce od dužične zametice da bude dužicom. Riječ među dužičarima. F. Hefele.

KRAJČARICA, *f.* sjekira kojom krajčar (dužičar) radi (‚sprenghacke'). Riječ među dužičarima. F. Hefele.

KRAJČATI, krajčam, *impf.* od dužične zametice odsijecati bijel i srce, da bude dužicom. Riječ među dužičarima. F. Hefele. — *isporedi* krajičati.

KRAJČENICA, *f.* široka daska, rabi se za pravļeńe mrtvačkijeh lesova. u Posavini. F. Hefele.

KRAJČIĆ, *m. dem.* krajak *ili* krajac. — *Između rječnika u Stulićevu* (‚orliccio' ‚ora, fimbria'). — *U jednom je primjeru našega vremena značeńe prema* 1. kraj, a, *b). (Bajalica)* ostavi onde krajčić od kakve bolesnikove haļine. M. Đ. Milićević, živ. srb.2 329. — *Po ovome može biti da i u ovom primjeru* XVII *vijeka treba čitati* krajčiće *u istom smislu (naštampano je* krajcice): Koji mire nemoćnike osicaju krajcice, da im je lašńe. I. Ančić, vrat. 27.

KRÀJČIN, *m. ime muško. — Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu.* Krajčinъ. S. Novaković, pom. 72.

Digitized by Google

KRAJČINE, *f. pl. mjesno ime.* Viļevo. Moslavina. D. Hirc.

KRAJČINITI, krajčinim, *impf. u Stulićevu rječniku:* v. susjediti. — *nepouzdano.*

KRAJČINOVICA, *f. ime karauli u Srbiji u okrugu kruševačkom.* M. Đ. Milićević, srb. 724.

KRAJČINOVIĆ, *m. prezime (po ocu Krajčinu). — vidi u Daničićevu rječniku:* Krajčinović, vlastelin i komornik hercega Vlatka, knez ‚Radoje Krajčinović' 1460—1466. M(on. serb). 483. 497. 505. (Spom. sr. 2,) 128. na pošļedńem mjestu možebiti štamparskom griješkom stoji ‚Krančinović'.

KRAJČINOVIĆI, *m. ime selu u Bosni u okrugu Donje Tuzle.* Statist. bosn. 97. — *isporedi* Krajčinović.

KRAJČITI, krajčim, *impf. svršivati se, prestajati. — U jednoga pisca našega vremena.* Jer vidjeli da im krajče dani. Osvetn. 6, 88. — *Sa se, refleksivno, ali bez promjene značeńa.* Nu pošto se krajči divļačeńe i svijetu hoće pitomļeńe, nije takom junačeńu hora. Osvetn. 5, 77.

KRAJDA, *f. vidi* kreda. — *Ńem.* kreide. — *U jednoga pisca Slavonca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (v. kreda), *u Voltiģijinu* (‚creta' ‚kreide'), *u Stulićevu* (v. gńila *s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva).* Koja se kreda jali krajda imenuje. I. Jablanci 17.

KRAJEGRANESJE, *n. pjesma u kojoj prva slova svakoga stiha sačińavaju riječ ili rečenicu ili stih, akrostih. — Načińeno po grčkome* ἀκροστιχίς *ili* ἀκρόστιχον, *što je složeno od* ἄκρος, *krajńi, i* στίχος, *stih (stslov.* granъ *ili* grano). — *U rukopisu* XV *vijeka:* Krajegranese semu: ‚Slovo ļubьve'. Glasnik. 11, 166; *ali u akrostihu koji za ovijem stoji nijesu pravi stihovi; otale u Daničićevu rječniku* (krajegranesje ‚acrostichis').

KRAJEN, *m. ime muško.* — XIV *vijeka.* Krajenь Gradojevićь. Deč. hris. 100.

KRAJETA, *m. ime muško. — U rukopisu iz konca* XIII *ili iz početka* XIV *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku.* Krajeta sь dětiju. Mon. serb. 60. (1293—1302).

KRAJEUGALAN, krajeugaona, *adj. koji stoji na kraju ugla, o kamenu koji drži na sebi ugao od kuće ili druge zgrade; metaforički, po bibličkom jeziku, kao što se reče i* temeļ, *o Isusu Hristu. — Riječ je iz crkvenoga jezika* (krajeuglьnъ), *vidi n. p.:* Na nesêkomêmь krajeuglьnêmь kameni crьkovьnêmь Hristê. Domentijan[a] 240. Suštu krajeuglьnu kameńu samomu Iisu-Hristu. Domentijan[b] 96. *po zadńem primjeru u Daničićevu rječniku:* krajeuglьnь ‚angularis' *(uprav* ‚summus angularis'). — *Načińeno po grčkome* ἀκρογωνιαῖος, *što je složeno od* ἄκρος, *krajńi, i* γωνία, *ugao. — Vuk je upotrebio ovu riječ (davši joj mladi oblik* krajeugalan *umetańem vokala* a *među g i* l) *u prijevodu Novoga Zavjeta.* Evo mećem u Sionu kamen krajeugalan *(λίθον ἀκρογωνιαῖον* ‚lapidem summum angularem'). 1petr. 2, 6. *u predgovoru* (1847) *broji ovu riječ među one koje su od slavenskijeh posrbļene.* VI. — *I drugi je pisac našega vremena upotrebio istu riječ u metaforičkom (ali ne u bibličkom) smislu.* On nam pritvrdi krajeugalni kamen naše nezavisnosti. M. Pavlinović, razl. spisi. 108.

KRAJEVIĆ, *m. prezime.* — XV *vijeka.* Mikulice Krajevića. Mon. croat. 159. (1495).

KRAJÍČAK, krajička, *m. dem.* 1. kraj *(uprav dem.* krajik, *ali ovome nema potvrde, isporedi* kamik *i* kamičak; *po češ.* krajík *i poļ.* kraik *vaļa da je riječ praslavenska). premda je po obliku deminutiv, obično znači ńešto više nego* kraj: *naj krajńi kraj. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (dim. v. kraj ‚äusserstes ende' ‚pars extrema'). Na kraj krajička jedne stene stane. M. Svetić (J. Hagić) *u* Vuk, dan. 2, 146. O bedrima višaše mu sablja, ali joj se samo krajičak viđaše. M. P. Šapčanin 1, 195. U kakvom odelitom, samom za se krajičku zemļe. M. Đ. Milićević, škol. 62. Na krajičak sjedala. Bos. vila. 1892. 53.

KRAJIČAN, krajična, *adj. koji je na kraju, (u svijem primjerima) koji je na krajini (granici). — Vaļa da postaje od* krajik *(vidi kod* krajičak). — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. krajan). Opominam varoške i krajične častnike. P. Vitezović, kron. II. Krajičnoj složnosti pazi skrbežļivo. odil. 20. To nije krajični zakon. Starine. 12, 10. *(oko* 1700): Baš od Kčeva mjesta krajičnoga. Pjev. crn. 23[a]. Korjeniće, krajične junake. Nar. pjes. vuk. 5, 77. Pa otolen Spužu krajičnome. 5, 80. Na krajično mjesto crnogorsko. Ogled. sr. 132. Iz krajičnog sela Martinića. 438. — *Može biti i prezime ili nadimak.* Tri stotine Grude Krajičnoga. Ogled. sr. 459.

KRAJIČANAC, Krajičanca, *m. vidi* Krajičanin. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Spraviše se Krajičanci, . . . Kopajn grad od Turak zavzeše. P. Vitezović, kron. 169.

KRÀJIČANIN, *m. vidi* krajišnik. — *Množina:* krājičāni. — *U Mikaļinu rječniku:* krajičanin, susid ‚finitimus, vicinus, confinis, propinquus'; *u Belinu:* ‚vicino di paese' ‚finitimus' 765[a]; *u Voltigijinu: (griješkom)* krajčanin, v. krajinčan; *u Stulićevu:* krajčanin ‚finitimus, conterminus, confinis'. — *U osobitom smislu. u Mikaļinu rječniku:* Krajičani, vojnici na Krajini ‚milites limitanei', *i u Stulićevu: (griješkom)* Krajčani ‚milites limitanei'. — *Radi postańa vidi* krajičan.

KRAJIĆATI, krajičam, *impf.* vidi krajčati. F. Hefele.

KRÀJIČNÎK, *m. vidi* krajišnik. — *Od* XVI *vijeka (vidi kod* a *na kraju).*

a. *čovjek koji stanuje preko granice, ali blizu ńe. — Između rječnika u Belinu* (‚confinante' ‚conterminus' 214[b]; ‚vicino di paese' ‚finitimus' 765[a]) *i u Stulićevu* (‚finitimus'). *(Sveti Metodio obrati)* Ugrovlahe i ostale naše slovinske krajičnike. I. Đorđić, ben. 5. Pružio si oružje nepridobitno na sve tvoje krajičnike. B. Zuzeri 350. — *Amo pripada po svoj prilici i ovaj primjer:* A ti, krajičniče, Orlandu se javi. M. Držić 32.

b. *čovjek koji živi na granici, ali s ove strane. naj češće o ļudima što su u ńegdašńoj Krajini ili Granici (o graničarima), i što su na granicama Crne Gore. — Između rječnika u Vukovu (uz* krajišnik *s primjerom iz narodne pjesme:* Kako brane krajičnike Turke). Pod klobucim kamilovcim krajičnici za ńim jašu. I. Gundulić 440. S ovom *(sabļom)* Murat stavi uze krajičnicim hrvatskimi. 567. Ńihove krajičnike kaono puke bojne dike *(zvaše).* J. Kavańin 276[a]. Karajovan zaigra izpod sebe dobra konja, a Turčin ga čekaše na biļegu gospodskomu, mlada krajičnika. Nar. pjes. mikl. beitr. 56. Skupio sam amo krajičnike od Levišta sve uskoke listom. Nar. pjes. vuk. 4, 395. Za ostale Turke krajičnike. 5, 128. To začuše . . . i ostali mladi krajičnici. Pjev. crn. 22[b]. Ne ostavi krajičnike ļute. 86[a]. No čujte me, Turci krajičnici . . . Nar. pjes. magaz. 1867. 82. Uz put uze Zetske krajičnike. Ogled. sr. 196. A posijeci brdske krajičnike. 465.

Digitized by Google

Slećeše se trista krajičnika. 470. Ozrinići naši krajičnici. P. Petrović, gor. vijen. 12. — *I o koñu.* I dovedi vranca krajičnika. Pjev. crn. 242b.

1. KRAJIĆ, *m. prezime.* — *Od* XVIII *vijeka.* Miloš Krajić. Glasnik. II, 3, 74. (1706—1707). Teša Krajić. Rat. 28. Budimir Krajić. 252.

2. KRAJIĆ, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu ćuprijskom.* Niva u Krajiću. Sr. nov. 1872. 262.

KRAJIĆI, *m. pl. mjesno ime, vidi u Daničićevu rječniku:* Krajići, selo koje je car Lazar dao Ravanici, bilo je između Morave i Kučajne. M(on. serb). 197. (1381).

KRÀJIKA, *f. kraj od hljeba.* — *U naše vrijeme.* Kràjika ‚pars extrema' kaže se za hljebac. *(Ko je napisao?).* Kràjika hljeba, koja je okolo hljeba, i obično je pečenija, pa za to slađa. S. Novaković. U jangiku je bila krajika od proje. M. Đ. Milićević, zim. več. 309.

KRÀJIMICĒ, *adv. uz kraj (n. p. mora, kad se ko vozi).* — *U Stulićevu rječniku:* ‚prope terram, ad littus'.

KRÀJIMĪR, *m. ime muško (može biti da treba čitati* Krajmir, *tako i u riječima što od ove postaju).* — XIV *i* XV *vijeka (ali vidi i* Krajimirić), *a između rječnika u Daničićevu* (Krajimirь). Krajimirь. Svetostef. hris. 34. Deč. hris. 51. Krajimirь Bolinovićь. Glasnik. 15, 289. Krajimirь Hrьsovićь. 297. (1348?). Krajimirь. Mon. serb. 514. (1470). S. Novaković, pom. 72.

KRAJIMIRIĆ, *m. prezime (po ocu Krajimiru?).* — *Na jednom mjestu* XIII *vijeka, a otale u Daničićevu rječniku* Krajimiričь). Godênь Krajimiričь. Mon. serb. 45. (1254).

KRÀJIMĪROV, *adj. koji pripada Krajimiru.* Vodênica Krajimirova. Glasnik. 27, 292. (1347).

KRAJIN, *m. ime muško (može biti da bi sad glasilo* Krajan, *isporedi* dostojan). — *Prije našega vremena.* Krajinь. S. Novaković, pom. 72.

KRÀJINA, *f. postaje nastavkom* ina *od* kraj, *i razlikuje se od onoga u značeñu upravo tijem što znači svagda pošíri dio, a ne sam kraj kao liniju bez širine.* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* krajina (pars extrema; littus maris), *češ.* krajina (margo, fines, regio), *pol.* kraina (provincia; regio coeli; zona, cingulus terrae). — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚confinium'), *u Mikaljinu* (krajina od zemle ‚fines, milites, ora, confinium, terminus'), *u Belinu* (‚confine' ‚terminus'; ‚confini, luoghi confinarii' ‚fines' 214b; ‚frontiera, luogo ne' confini a fronte d' altro stato' ‚confinii frons' 332a), *u Bjelostjenčevu* (‚confinium, fines, limites, termini'), *u Jambrešićevu* (‚confine'), *u Voltigijinu* (‚confine, ‚frontiera, costiera' ‚gränze'), *u Stulićevu* (v. kraj *s dodatkom da je uzeto iz brevijara), u Vukovu* (‚die grenze' ‚finis' cf. međa *s primjerom iz narodne pjesme:* Kojino je bio desno krilo c'jele Bosne i ńene krajine), *u Daničićevu* (‚regio finitima'). — *U mnogijem je primjerima teško razabrati, u kojemu se od ovdje zabilješenijeh značeña treba shvatiti.*

a. *dio koje države koji je na granici, te su obično u ńemu namješteni vojnici ili je sam narod oružan da brani granicu (ńem.* mark). — *isporedi* 1. granica, *b).* — *Često se upotrebljava kao mjesno ime.*

a) ovdje su pomiješani primjeri jer se ne može svagda znati, upotrebljavali se kao opće ili mjesno ime. Da se svitlost kraljeva kadikoli ukaže na krajini *(može biti da je značeńe kao kod* c). Mon. croat. 283. (1529). Koji *(grad)* bliže na krajini od Asirije. F. Vrančić, živ. 53. Dokle... ne ustanovite se međe na krajini. Stat. pol. ark. 5, 315. (1680). Dwđe vezirь pod Beligradь, a Hristijani što bijahu po onoj krajini *(ili pripada pod* c) dadwše se begstvu. Okáz. pam. šaf. 87. Daniel Frankol s karlovačkom i seńskom krajinom porobi Krbavu. P. Vitezović, kron. 181. Jedno bliže Lovriću Filipe od krajine gizdave i lipe. And. Kačić, razg. 211a. Župe Dubovičke u viteškoj krajini slavonskoj brodskoj duševni upravitelj i pastir. V. Došen I. Komendanta potiske krajine. S. Tekelija. letop. mat. 119, 17. Dade glase pokraj vode Šave, pokraj Save, Šapcu na krajinu. Nar. pjes. vuk. 1, 499. Moštanicu u krajini ljutoj. 2, 103. Otidoše porečkoj krajini... pa odoše krajini vidinskoj. 2, 218. Svetlu caru čuvali krajinu. 2, 362. Magar-Janka od Erdelj-krajine. 2, 485. Da mu čuvaš na Beljacu stražu brez promene dokle je krajine. 2, 489. Osta zemlja pusta na krajini. 2, 539. U Udbińi u turskoj krajini. 3, 129. Od Kotara krvave krajine. 3, 142. Nek su žive sve junačke glave koje dižu čete na krajinu! 3, 192. Dok ugleda Seńe na krajini. 3, 202. Pak ti trči Risnu na krajini. 3, 347. Kad su došli L'jevnu na krajini. 3, 478. Sad krajini oblomismo krila kad prznoga Tala pogubismo. 3, 271. Od Udbińe krvave krajine. 3, 348. U krajini a u Luci Bajnoj. 3, 533. Pije vino Srbin Tekelija u Aradu na krajini gradu. 3, 557. Na krvavo Kčevo na krajinu. 4, 49. I od Bara na krajini grada. 4, 83. Ja ću skupit svu pitomu Župu i Drobńake sve do gore Tare, svu krajinu od Hercegovine. 4, 108. Sad te doći Brda i krajine. 4, 114. On otide Spužu na krajinu. 4, 128. Mi smo skoro od dońe krajine a od Šapca grada bijeloga. 4, 205. C'jele Bosne i ńene krajine. 4, 209. Dok dođoše Skoplju na krajinu. 4, 341. Čaja pašo, od krajine krilo! 4, 353. Od sve Bosne i dońe krajine i od Stoca i grada Mostara. 4, 443. Od Turakah s turskijeh krajinah. Ogled. sr. 83. Pazuraju careve krajine. 84. Svaki bratac sebi za užitak a krajini šipak. (Potiska kad je Krajina — Granica — 1751 godine ukinuta). Nar. posl. vuk. 277.

b) kao mjesno ime:

aa) kao da je komad zemle između Skadra i mora koji se (po novinama) i sada tako zove, jer ljudi iz te Krajine davaše vjeru Dubrovčanima da će živjeti u ljubavi s ‚Ulьcińatomь'. M(on. serb). 31. (1247). pomiñe se i u latinskim spomenicima. G(lasnik). 12, 290. (1409). Đ. Daničić, rječn. *kod* krajina. *u ovom se (latinskom) spomeniku ovako piše:* ‚Qui de nostro mandato iverunt ad dictam dominam Elenam, ut esset contenta, quod tota Xabriana remaneret nostro dominio cum tota rippa Boianae a parte sancti Nicolai cum suo monasterio sancti Nicolai usque Scutarum, et sancta Maria de Roteço et fortilicium Celestrine similiter remaneret nostro dominio, et ob hoc nostra dominatio daret dicto Balsae Buduam ... et remaneat sibi Crayna'. Glasnik. 12, 290. (1409). *bez sumńe Daničić ima pravo za ovaj spomenik. za prvi bi se koji počińe riječima:* Ja Ωdola, sinь Predenь, isь Krajina, *moglo misliti po riječima:* Mi Krajińane nikakorê da damo Alьmišanomь ni svetь ni veku *(vijeću?), da je riječ o drugoj Krajini (vidi bb)) ali po riječima (koje pomińe i Daničić):* Sь Ulьcińatomь hoštemь imeti ljubevь i mirь, *vala da nije tako, što se potvrđuje i lošijem jezikom kojijem je pisan cijeli spomenik, što može dakle biti pisan u Arbaniji a ne u Dalmaciji oko Omiša.*

Digitized by Google

bb) komad zemļe oko Omiša ili od Omiša do Neretve u Dalmaciji. Daničić u rječniku kod krajina *poslije ova dva primjera:* Bystь zadarska vojska i ne polučiše ničtože, nь tьčiju poharaše pomorsku krajinu. Okáz. pam. šaf. 85. Budi ti milostь (pišu Dubrovčani kraļu bosanskom Ostoji. Daničić) zapovidêtь i ѡdь vaše strane postavitь stražu da se čeļadiju ne trьži i da se kontrobandi ne čine ѡdь soli, a navlašt po krajini. Spom. sr. 1, 31. (1400), *piše:* na pošļedńa dva mjesta može biti da je ime zemļi koja se i u latinskom spomeniku pomińe tijem imenom. G(lasnik). 12, 304. (1410). *Daničić misli na ove riječi:* ‚Post discordias habitas per ipsum dominum Crevoyam cum serenissimo domino rege Hungariae, secuta pace, ipse dominus rex dedit et donavit sibi et heredibus suis perpetuis temporibus Spalletum et tres insulas, videlicet: Curçolam, Faram et Braciam, ac etiam castrum Almissii, Nerentam et totam Craynam'. Glasnik. 12, 305. (1410).

cc) Krajina, *(ńegdašńa)* Hrvatsko-slavonska vojnička krajina. V. Sabļar, mjestopis. 199. U Hrvatskoj vojničkoj krajini. Vuk, kovč. 22.

dd) vidi u Vukovu rječniku: Krajina Negotinska: jedan komad zemļe između Timoka, Dunava, Kļuča i Porečkijeh planina.

ee) vidi u Vukovu rječniku: Krajina u Bosni na Hrvatskoj granici ‚Türkisch-Kroatien'. Krajina bosanska. F. Jukić, zemļ. 46.

ff) vidi u Vukovu rječniku: u Boci Novska Krajina *kod* krajina.

b. *vidi* 1. kraj, i. — *Samo u Belinu rječniku:* ‚lido e lito, terreno contiguo al mare' ‚littus' 459a; ‚maremma e maritima, paese vicino al mare' ‚ora maritima' 468a; ‚riviera' ‚ora' 629a. — *A slično je i u ova dva primjera:* Na krajinu togo ѡstrova . . . Zbornik. drag. sreć. 10. Na krajine sega otoka plav je došla. G. Palmotić 2, 367.

c. regio, provincia, *kao* 1. kraj *pod* l, *pa može značiti što i* država *i dio države (vidi* pokrajina). *ovo značeńe može biti i praslavensko (isporedi u češkom i poļskom jeziku).* Misto na kojoj godir krajini ili gradu. Starine 10, 12. (1558). Poći u koje mu drago krajine. B. Kašić, iń. 75. Vladajući Žudijom Poncio Pilat, a četvrtim dilom Galileje Irud, Filip brat ńegov četvrtim dilom Iturije i Trakonitske krajine. I. Bandulavić 8a. luc. 3, 1. Vojske su na poļu krajinu sikući, i robe i koļu. Đ. Baraković, vil. 36. Gdi mu staše vjerenica od krajina na obrani. I. Gundulić 341. Krajine su bez bojnika. 517. Tri kraļi . . . od persijanskih i kaldejskih krajin . . . dilihu se. F. Glavinić, cvit. 5b. Hara i plijeni župe i sela sej krajine. G. Palmotić 1, 22. Držim tacijeh iz krajina lijepijeh stvari da nosite. 1, 148. Kad bih rodne čas krajine mojom smrtim osvetio. 1, 153. S kijem nas tvrda kletva sveza u trojanske doć krajino. 1, 206. Stanili se bismo tade sred pustošne mi krajine. 1, 303. Što će ugrska rijet krajina? 1, 385. Prije neg se u krajine vaše rodne uputite. 2, 71. Povede nas u krajine, gdje Pigmeji... boje čine. 2, 198. Kojijeh te, sinko, imam iz vrlijeh krajina? 2, 475. Plav dojedri iz Jakina dubrovačke u krajine. J. Palmotić 23. Nemoj hotiti zvoniti ni pjevati izpraznostije u sadańoj krajini *(babilonskoj).* M. Radnić 121b. Od krajine ove i od sfih krajina krstjanskih. L. Terzić 331. U ejipske poć krajine. P. Vuletić 57. Sve ńegove krajine silne nek tvê čuju slave obilne. J. Kavańin 201a. Ludmila, i ona kraj'ne tej banica. 302a. Kô u teplini svim krajinam vruć pogaja *(sunce).* 474a. Posla eđipsku u krajinu. I. Đorđić, salt. 356. Za brodjenjem na krajine inostrane bogastva nova prikupļati. B. Zuzeri 204. I dođe u krajinu Jordansku. J. Banovac, pred. 18. I sva ga se ona krajina bojaše. pripov. 121. Grmļavinu ovu od krajine ove, da bude odagnana i od svih krajina krštjanskih. blagosov. 320. Ńegove krajine nijesu vele prostrane. S. Rosa 37b. U Betlemu i ńegovijeh krajinah. 37b. Ter otide u daleke krajine. Đ. Bašić 288. Po svijeh krajinah Hristjanstva. I. M. Mattei 37. Koliko častiva Margarita tom žeļom gorijaše, da bi činila poznati po svemu svijetu i tja u svakoj krajini razsadila ovo obvjetovanje? 224. Ah čestiti, koji su iz tmasta zatvora doprli na ove krajine svjetlosti! A. Kalić 163. Upravite vaše zenice put nebeske rajske krajine. 416. U njemačkoj krajini. 498. Sva dubrovačka krajina. 498. Ugarskijem krajinam. 500. Biči kojijeh šaļe Bog poviše naroda, država, krajina . . . 578. Pravo imate, o nebesa, što svetkujete osobitim veseļem i radostjom dan današńi u komu ste primili tamo u vaše krajine vašu priveliku gospoju. A. Tomiković, gov. 220. Skenderinske od krajine bivši obašli svaki dio. P. Sorkočević 575a. — *Vuk ne pomiće ovoga značeńa u svom rječniku, ali je ovakovo bez sumńe i u ovijem primjerima iz narodnijeh pjesama.* Sedam kraļa od sedam krajina. Nar. pjes. vuk. 1, 534. Otkle li si, od koje l' krajine? 3, 120. Otkuda si, od koje l' krajine? 3, 204. 251. Otkud kńiga, od koje l' krajine? 3, 328. Od koje si zemļe i krajine? 3, 332. *možebiti i u ovome primjeru:* Nijeste li od dońe krajine, od Ozije ispod Moskovije? 3, 562.

d. *po tome što često na krajini (granici) dolaze do borbe susjedne države ili sam narod koji ondje živi, dobila je ova riječ značeńe: rat, boj. — Od početka* XIX *vijeka (prilažem naj prije tri primjera iz* XVI *i* XVII *vijeka, ali je veća prilika da je u ńima značeńe kao kod* a), *a između rječnika u Vukovu* (‚der krieg' ‚bellum' *s primjerom iz narodne pjesme:* Oj krajino, krvava aļino! krvav bio ko te zavrgao!). Čut dobar glas ki veseli tamo dalek od krajine. A. Sasin 177b. Znaš da ti sam obećala donositi dobre glase od krajine. 179b. Majke ke su odpravile na krajinu sinke. I. Zanotti, skaz. 24. I umiri sve krajine redom. Nar. pjes. vuk. 4, 366. Da će on dignuti krajinu na ńih. Nar. prip. vuk. 89. Da će dignuti vojsku i zametnuti krajinu. 185. Seno popališe u krajini, a Baja nije dobio za seno. Glasnik. II, 1, 60. (1808). Pisato vojvodi Milošu Obrenoviću, da se ni o čem suditi ne može, što je bilo prije naše krajine. Djelovod. prot. 98. U početku krajine svi su bili s Krstom. Protokol pis. pr. M. Nenadovića. 24. Narod spremali za nemačku krajinu. M. Nenadović, mem. 6. Onaj rat i današńi dan zove se ‚Kočina krajina'. Vuk, građa. 3. Po vojsci, za Karađorđevo i Miloševe krajine. M. Đ. Milićević, zim. več. 6.

e. *po predašńem značeńu (kod* d) *postalo je i drugo: vojska. — I ovoga nema u Vukovu rječniku, ali je jamačno ovakovo u ovijem primjerima:* Ono nije kita i svatovi, već je ono sila i krajina. Nar. pjes. vuk. 3, 237. Poja*(ha)* końa, ode u krajinu do careve sile i ordije. 3, 294. Zaklopila ostala krajina, ne daše im puške napuniti. 4, 401. Pisato mu da odpusti krajinu. Djelovod. prot. 110.

KRÀJIŃAC, Krȁjînca, *m. čovjek iz Krajine (negotinske), vidi* krajina, a, *b) dd).* — *U naše vrijeme.* Narod srpski po selima Srbije naj iskrenije dijeli veseļe komu su se Krajinci oni dana

Digitized by Google

predali. Nov. sr. 1884. 165. Stara istorija Krajinaca pokrivena je tamom zaborava. M. Đ. Milićević, srb. 958. — *I kao nadimak ili prezime.* Milija Krajinac *(bio je rodom iz Krajine).* M. Đ. Milićević, srb. 1085.

KRÀJÎNCE, Kràjinâcâ, *f.(?), ime dvjema selima u Srbiji u okrugu niškom.* Gorńe i Dońe Krajince. M. Đ. Milićević, kraj. srb. 122. 123. — *Uprav* Krajinci *muškoga roda, ali oblik akuzativa prešao u nominativ.*

KRAJINČANIN, *m. vidi* krajišnik. — *Množina:* krajinčani. — *Samo u Voltigijinu rječniku: (griješkom)* krajinčan ‚confiniario, confinante' ‚gränzer'.

KRAJINČEVIĆ, *m. prezime.* — *U naše doba.* Schem. segn. 1871. 111.

KRÀJINICA, *f. dem.* krajina. — *U Stulićevu rječniku:* ‚parva ora, parva regio'.

KRAJINIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme (i u narodnoj pjesmi)* Zove Jańo Krajinića Rada. Nar. pjes. vuk. 3, 276. Krajinić. D. Avramović 237.

1. KRAJINIK, *m. vidi* krajišnik. — *U narodnoj pjesmi* XVIII *vijeka.* Ovdi mene njegde kažu viteza Karajovana mlada krajinika. Nar. pjes. bog. 130.

2. KRAJINIK, *m. ime muško.* — XIV *vijeka.* Dêd mu Krajinikь. Dec. hris. 74.

KRÀJINITI, kràjinîm, *impf. ratovati, vojevati.* — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* krâjinî. — *Postaje od* krajina, d. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚krieg führen' ‚bellum gero' *s primjerom iz narodne pjesme:* I kraļevi s carem umiriše, te se nema s kime krajiniti). — Više tebi krajiniti neće. Nar. pjes. vil. 1867. 455. Našlo mi se u zla vremena kad sam krajinio. M. P. Šapčanin 1, 45.

KRAJINOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. bosn. 1864. I. XXVII.

KRÀJÎNSKÎ, *adj. koji pripada krajini (osobito negotinskoj Krajini).* — *U naše vrijeme.* Krajinski je knez sjedio u Negotinu. Vuk, rječn. *kod* krajina. Kako god što je krajinski narod sa Simićem voskliknuo. Nov. sr. 1834. 163. Krajinski okrug. M. Đ. Milićević, srb. 940. — *U širem smislu.* Krajinska straža, straža na granicama ‚gränzwache'. Jur. pol. terminol. 624.

I kod mjesnijeh imena:

Krajinski Do (Dol), *pusta u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* Razdijeļ. 132.

Krajinsko Brdo, *mjesto u Srbiji u okrugu ćuprijskom.* Vinograd u Brdu Krajinskom. Sr. nov. 1875. 223.

KRAJINŠĆAK, *m. vidi* krajišnik. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚confinarius'.

KRAJINŠĆANIN, *m. vidi* krajišnik. — *U Bjelostjenčevu rječniku: pl.* krajinšćani ‚milites confiniarii'.

KRÀJIŃANIN, *m. čovjek s Krajine (vidi* krajina, a, *b) aa)).* — *Množina:* Kràjińâni *(u starijem obliku* Krajińane). — *U spomeniku* XIII *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku:* Krajińanинь, čovjek iz Krajine. Da Krajińanê ne pakoste Dubrovьčanomь . . . Mi Krajińane nikakorê da damo Alьmišanomь ni svetь ni vêku *(vêću?).* Mon. serb. 31. (1247).

KRÀJIŃÊŃE, *n. djelo kojijem se krajini.* — *U Vukovu rječniku.*

KRÀJISAV, *m. ime muško.* — *vidi* Krajislav. — *U Vukovu rječniku:* Kraisav ‚mannsname' ‚nomen viri'.

KRÀJISAVA, *f. ime žensko.* — *vidi i* Krajislava. — *U Vukovu rječniku:* Kraisava ‚frauenname' ‚nomen feminae'.

KRÀJISLAĻIĆ, *m. prezime (po ocu Krajislavu).* — XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Krajislaļićь). Radoslavь Krajislaļićь. Glasnik. 15, 299. (1348?).

KRAJISLAV, *m. ime muško.* — *isporedi* Krajisav. — *Od* XIII *ili od* XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Krajislavь). Krajislavь. Mon. serb. 59. (1293—1302). Svetostef. hris. 32. Dec. hris. 4. 6 *i još na mnogo mjesta.* Glasnik. 15. 289. 298. 299. (1348?).

KRÀJISLAVA, *f. ime žensko.* — *Nema mu potvrde; ali vaļa da je takovo ime bilo ili da još jest, prema* Krajisava *i* Krajislav. *vidi i* 2. Kraja.

KRAJIŠ-, *vidi* Krajš-.

KRAJIŠKI, *adj. koji pripada krajini.* — *Vaļa da je postalo od* krajički *(a ovo od* krajik), *vidi* krajišnik. — *Od* XVII *vijeka.* Lipi poklon i pozdravļenje kako susedu krajiškomu. Starine. 11, 82. *(oko* 1648). A za ńime serat i krajina, pa ostale sve krajiške guje. Nar. pjes. juk. 170. Nadviri se nâd Derventu, vilo, nagledaj se tog krajiškog grada. Osvetn. 4, 9. Uslijed sjedińeńa krajiških pukovnija. Zbirka zak. 1, 49. Od prihoda krajiškoga imetka. Zbornik zak. 1871. 249.

KRÀJIŠNÎČKÎ, *adj. koji pripada krajišnicima (pa i krajini).* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ‚den (türkischen) grenzen gehörig' ‚confinis'. Udri na se ruho krajišničko. Nar. pjes. vuk. 3, 249. Nu vjera ti moja krajišnička. Osvetn. 6, 35. A kod regimenta krajišničkih. Zbornik zak. 3, 780. — *Ima i oblik s* ń. Pa na sebe ruo izmeńuje, sve ubavo ruo krajišńičko. Nar. pjes. vuk. 2, 490.

KRÀJIŠNÎK, *m. čovjek s krajine (staro je značeńe: zapovjednik na krajini, vidi* a). — *Jamačno postaje od* krajište *(uprav od* krajištan), *te bi pravi oblik bio* krajištnik. *ali* t *ispada između* š *i* n *(samo ne u naj starijem primjeru). ima i oblik* krajičnik *(vidi) koji bi mogao postati od* krajik *(vidi kod* krajičak) *preko* krajičan, *ali može biti da su katkad narod i pisci mislili da* šn *postaje od* čn *i htjeli su povratiti stariji oblik.* — *Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚der angrenzer' ‚confinis') *i u Daničićevu* (krajištьnikь ‚praefectus confinii').

a. *čovjek koji zapovijeda na krajini, uprav koji je namješten da zapovijeda na krajini.* — XIV *i* XV *vijeka i otale u Daničićevu rječniku.* Ašte se obrêtetь husarь ošьdь prêzь drьžavu krajištnika, i plênitь gdêgodê i opetь se vratitь sь plênomь, da plaća krajištnikь samo sedmo. Zak. duš. pam. šaf. 41. Veziremь i krajišniku gospodarevu koji godê bude na bosьnsko krajište. Mon. serb. 460. (1453).

b. *čovjek koji živi na granici (krajini), te se često bori s neprijateļima koji su preko granice, pa može biti i redoviti vojnik.* — *isporedi* graničar, seratlija.

a) uopće ili na nekijem osobitijem krajinama što nijesu naznačene kod krajina, a, *b), ili što ne znam, pripadaju li onamo.* Jegupьtьskьj krajištnikь. Aleks. novak. 3 *(vidi i* krajišńak). Suprot ńim se postaviše krajišnici Ugri. P. Vitezović, kron. 170. Da već kraj'šnik delija nijedan s ńim se rvat ne bi vrijedan. J. Kavańin 102a. Neka Solin pride množtvom ureda krâjišnîkâ. 117a. U to doba izidoše samovoļni Peraštani, vrli krajišnici. Nar. pjes. bog. 172. Knez

Digitized by Google

Jura Vladmirović bi učinen kapetanom od krajišnika. And. Kačić, kor. 464. Gledajući ostali krajišnici, to jest Zagorci i Petropoljci . . . 482. Luto li nam plaču krajišnici! Nar. pjes. vuk. 5, 466. To začuše Ćevljani junaci i ostali mladi krajišnici. Ogled. sr. 54. Krajišnici koji žive na granici tuđega plemena. V. Bogišić, zborn. 13.

b) vidi krajina, a, *b) cc)*. Prije toga bijaše Slavonija razdilita u krajišnike i u komoraše, a krajišnici u tri krajine. M. A. Reljković, sat. B2b. I ostali jošter krajišnika koji slide zakona grčkoga. J. Krmpotić, malen. 8. On vladaše Posavčane i sve krajišnike koji stoje pokraj iste rike. Nadod. 62. Svaki krajišnik može u buduće iz jedne zadruge u drugu prestupiti. Zbirka zak. 1, 92.

c) vidi krajina, a, *b) ee)*. I Abdiju krajišnika smeći u jedno zid velika. I. Gundulić 521. Dok dovede tu ponosnu Bosnu: sedamdeset i sedam gradova, dok pokupi silne krajišnike, halovite konje i junake. Nar. pjes. vuk. 3, 51. Dočekati Hasan-agu Kunu i ńegovih tridest krajišnika. 3, 288. Vojsku kupi Kulin-kapetane, krajišnike Turke nevjernike. 4, 194. *dosta često i drugdje u narodnijem pjesmama.*

c. *plur.* Krajišnici, *ime zaseoku u Srbiji u okrugu podrinskom.* K. Jovanović 133.

KRAJIŠŃ-, *vidi* krajišn-.

KRAJIŠŃAK, *m. vidi* krajišnik. — *U jednom primjeru* XVI *vijeka.* I ńih vide ejipački krajišńak imenem Ververih. Aleks. jag. star. 3, 221. *(vidi naj prvi primjer kod* krajišnik, b, *a))*.

KRÀJIŠTAN, krȁjišna, *adj. koji je na krajištu (krajini, granici), ili uopće koji pripada krajištu.* — *Postaje od* krajište *nastavkom* ьn. — -t- *ispada između* š *i* n; *i obliku* krajištan (krajištьnь) *nema potvrde iz starijega doba, a u mlađe se jamačno nalaze samo složeni oblici* krȁjišnî, krȁjišnâ *itd.* — *Kao* krajičnik *od* krajišnik, *može biti da su postali i oblici* krajični, krajična, *pa po ńima i* krajičan *(vidi) u Stulićevu rječniku.* — *Nalazi se i oblik* krajišńi. Vitezu krajišńemu. Starine. 12, 30. *(oko* 1703). — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (krajištьnь ‚finitimus'). Krajišnim grádovomь. Mon. serb. 553. *(dva puta, prvi put pisarskom griješkom* krašnimь). 554. (1537). Krajišnoga grada naj viši kapetan. Mon. croat. 274. (1575). Ako kada obrana krajišna koji pokoj ti posudi. I. T. Mrnavić, osm. 4. Vitezu krajišnomu. Starine. 11, 78. *(oko* 1600—1602). Susedu krajišnomu. 84. *(oko* 1648). Krajišno dugovanje. 148. (1688). Umi uzdržat na beside krajišne vlasti. J. Kavańin 193a. Od krajišne vlade poglavarom. M. A. Reljković, sat. H5b. Baš od Ćeva mjesta krajišnoga. Ogled. sr. 55.

KRÀJIŠTANIN, *m. vidi* krajišnik. — *Množina:* krȁjištâni. — *U jednoga pisca našega vremena.* Već sam reko mojim krajištanom. Osvetn. 5, 42.

KRAJIŠTE, *n. vidi* krajina, a. — *Postaje od* kraj *nastavkom* ište. — *U jednoga pisca našega vremena ima i zapadni oblik* krajišće *(drugdje i u istoga pisca* krajište). Nije l' bolje pre nevolje ljute, da spanemo zemlji na krajišća. Osvetn. 3, 70. Krenu Milan k svomu zavičaju, a Novica zemlji na krajišća. 3, 117. — *Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (‚confinium').

a. *uopće.* Po župahь i po krajišteh. Zak. duš. pam. šaf. 43. O vlastelehь koji drьže krajište zemlji. 43. Nadь krajište hatarь na Čelatovь Kamenь. Mon. serb. 199. (1381). Zemlje kotara našega na krajište ńihь kotara. 445. (1451). Krajišniku gospodarevu koji godě bude na bosьnьsko krajište. 460. (1453). Tvoja li krajišta, o slavni Biograde, ostaše za ništa? M. Vetranić 1, 47. Da svoje počaše krajište prostirat. H. Lucić 237. Ma pošavši od primorja sińa, amo gore uz naša krajišta. Osvetn. 1, 2. A tko se je desio odavna pri državi cetińska glavara, da ne krača na turska krajišta. 1, 16. Dok je mnoga skružio krajišta. 3, 13. No i carska susjedna krajišta car gledao, al' žalio ljuto. 6, 18.

b. *kao ime mjestima u Srbiji. a) u okrugu ćuprijskom.* M. Đ. Milićević, srb. 1091. — *b) u okrugu kneževačkom.* Ńiva u Krajištu. Sr. nov. 1873. 635. — *c) u okrugu smederevskom.* Ńiva u Krajištu. Sr. nov. 1875. 621.

KRAJKA, *f. vidi* 1. kraj. — *Samo u Voltigijinu rječniku:* ‚margine' ‚rand'.

KRAJKO, *m. ime muško.* — XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu.* Krajko. Dеč. hris. 57. Mon. serb. 123. (1336—1347). Glasnik. 13, 243.

KRAJKOV, *adj. koji pripada Krajku.*

a. *Krajkov sin (kao prezime). u Daničićevu rječniku:* Krajkovь, ‚Jakovь Krajkovь' iz Sofije koji je s Jeronimom Zagurovićem štampao u Mlecima psaltir i trebnik 1569—1576. *vidi i:* Azь Iaakovь Krajkovь sinь ѡt mêsta naricajemi Sofija sьpisahь sьj psaltirь vь lêto 7077, a ѡt roždenija Hristova tisuštь i petьsьtь i šezdesetь 9. Venecija. Glasnik. 25, 88—89.

b. *kod mjesnoga imena.* Krajkova bara, šuma u Begaljci *(u Srbiji u okrugu biogradskom).* Lj. Stojanović.

KRAJKOVAČKI, *adj. koji pridada Krajkovcima.* — *Kod imena vode u Srbiji u okrugu topličkom.* Krajkovačka reka. M. Đ. Milićević, kralj. srb. 348.

KRAJKOVCI, *m. pl. ime selu u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kralj. srb. 384.

1. KRAJKOVIĆ, *m. prezime (po ocu Krajku).* — XV *vijeka, vidi u Daničićevu rječniku:* Krajkovićь, veliki vojvoda ‚Dimitrь Krajkovićь konča se 1456'. (Okáz. pam. šaf.) 79. kao da je isti kojemu drugi ljetopisac piše prezime ‚Radojević'. G(lasnik). 11, 152.

KRÂJ KRÁJCE, *kad je* kraj *shvaćeno kao prijedlog, može mu se dodati* krajce *radi veće sile.* — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Negova e kuća na kraj krajce sela'. J. Bogdanović.

KRAJNA, *f. mjesno ime.* — *Ne znam ima li svagda pridjevni oblik (vidi* b).

a. *selo u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* Razlijelj. 135.

b. *mjesto u Srbiji u okrugu valjevskom.* Livada u Krajnoj. Sr. nov. 1863. 362.

1. KRAJNICA, *f.* desna ili lijeva strana u ribe. Prkovci kod Cerne. D. Hirc.

2. KRAJNICA, *f. žensko čeljade prema* 2. krajnik. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚quae littus colit'.

KRAJNÍCI, krajníkâ, *m. pl. bolest u kojoj oteku zaušnici.* — *vidi i* zaušńaci. — *U Vukovu rječniku:* ‚die geschwulst der ohrdrüsen' ‚tumor parotidum'.

KRAJNIČAN, krajnična, *adj. koji pripada krajnicima (vidi* 2. krajnik). — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚limitaneus'.

1. KRÀJNÎK, krajnika, *m. uprav onaj koji je na kraju; upotrebljava se u osobitom značenju.* — *U Vukovu rječniku:* u košnici krajni sat. — *Ima i drugo značenje kod množine* krajnici *(vidi).*

2. KRAJNIK, *m. čovjek koji živi na kraj*

Digitized by Google

mora. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚qui littus colit'.

KRÂJNÔST, krâjnosti, *f.* extremitas, res diversissima, *osobina onoga što je krajno; ali se obično upotrebljava u konkretnom značeńu (kao lat.* extremitas): *ono što je krajno, i to osobito u duševnom ili moralnom smislu, kad je što dotjerano ili pretjerano do kraja.* — *Od* XVIII *vijeka (u pisaca, a ne znam, jeli riječ narodna; Daničić u prijevodu s ruskoga upotrebljavao je prema rus.* крайность), *a između rječnika u Stulićevu* (‚terminus loci') *u kojemu je zlo tumačena.* Ovo su krajnosti od koji se razuman čovek udaljava. D. Obradović, basn. 442. Stoji na reči i gotova je svakoj krajnosti. Nov. sr. 1834. 45. Ovo napadenije vospali vojsku do krajnosti. 1834. 75. On je sobom pokazao zlu krajnost novog poretla. Đ. Daničić, majkov. 83. Uroš na sebi osjeti krajnost novoga reda Dušanova. 131. Između ove dve krajnosti, između dobrodetelji i poroka . . . M. Đ. Milićević, škol. 62. Nu nema nužde dolaziti u krajnost. Javor. god. 16, br. 42, str. 664.

KRAJNOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Šem. prav. 1878. 79.

KRÂJNSKÎ, *adj. vidi* kranski. — *I u štokavaca se često ń pred konsonantom promijeni na* jn. — *Od* XVII *vijeka (i u naše vrijeme).* Nemojte se čuditi da negdi ćete slovensku, negdi majdačku, negdi posavsku, negdi podravsku, negdi pako primorsku a negdi i krajnsku reč *(naći),* budući i ja tako pisane našel. P. Vitezović, kron. VII.

KRÂJŃÂK, *m. vidi* 1. krajnik. — *U naše vrijeme.* Od jači presada izreži krajńake saće. F. Đorđević, pčelar. 47.

KRAJŃE, *n. mjesno ime.* — XIV *vijeka.* Конь brda u Krajńu. Svetostef. hris. 13. — *Jamačno je srednji rod od* krajńi.

KRÂJŃÎ, *adj. koji je na kraju.* — *isporedi* krajan. — *Može postati superlativom primivši sprijeda riječcu* naj *(vidi dva naj prva primjera i Vukov kod* 1, a, *a)), jer se shvaća kao komparativ (‚koji je više na kraju') prema ostalome. isporedi* prvi, zadńi *itd.* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* krajьnь, *rus.* крайній. *češ.* krajní, *a između rječnika u Vukovu* (‚äusserst' ‚extremus') *i u Daničićevu* (krajńь ‚finitimus; extremus').

1. *adj.*

a. *u mjesnom značeńu.*

a) uopće, koji je na kraju kakva mjesta. Od naj krajńijeh strana. B. Kašić, nasl. 87. Naj krajńe gdi vri more. I. Đorđić, salt. 465. Kad to čuše tri l'jepe đevojke, obje krajńe sredńu pogledaše. Nar. pjes. vuk. 2, 151. Nevaljanoga slugu bacite u tamu naj krajńu. Vuk, mat. 15, 30. Raspali se na ńih ogań Gospodńi i sažeže krajńe u okolu. Đ. Daničić, 4mojs. 11, 1. Riječi ‚mati' i ‚kći', kojima su osnove ‚mater, kćer', ne samo nemaju nastavka u prvom padežu jednine, nego im se još i osnova krńi tako da ‚r' od osnove otpada, pa se onda krajńe ‚e' pretvara u ‚i' *(mogao bi ovaj primjer pripadati i pod* b, *jer je* krajńe slovo *ono koje se naj potońe piše i čita).* obl.[8] 22. Celo selo prođe, pa se ustavi kod jedne krajńe kuće. M. Đ. Milićević, pomenik. 2, 223.

b) koji je na granici ili uprav naj bliži preko granice. Dojde krajńeje vlasti jego. Stefan, sim. pam. šaf. 16.

b. *u vremenom značeńu, od prilike kao* zadńi, potońi. Izreći rodockvrńe i od krajńega traka. Ant. Kadčić 211. Do četvrtoga kolina traka krajńega. 423. Nemu vrime dogodi se krajńe na Gospino blago prikazańe. Nadod. 102. Zidine od nekakve zgrade, za koje se ondje pripovijeda da su krajńi ostatak od Gavanovijeh dvora. Vuk, nar. pjes. 1, 132.

c. *o ńečemu umnom ili duševnom, kad se misli da je i preko mjere veliko. češće o čemu što nije dobro.* Krajńago smêrenija. Domentijan[b] 57. Kad je siromah u potrebi krajńoj. Đ. Bašić 105. Preživili su u krajńem prijateljstvu. D. Obradović, basn. 343. Srpski narod steńe pod jarmom varvarske vlasti u naj većoj i krajńoj sleposti. G. Zelić 435. Već se prijaviše nekoliko ńih koje je gonila krajńa oskudica. M. P. Šapčanin 1, 154. To je već krajńi nemar. V. Bogišić, zakon. 319.

d. *kod mjesnijeh imena. a)* Po dêlu u Krajńu Stênu. Glasnik. 15, 280. (1348?). — *b)* Krajńi gaj, šuma u Tomalju (u Srbiji u okrugu podrinskom). Lj. Stojanović.

2. *adv.* krâjńe *(prema značeńu kod* 1, c). — *U pisaca našega vremena.* No duh je u arapskoj vojsci krajńe nezadovoljan. Nov. sr. 1834. 130.

KRÁJO, *m. ime muško (hyp.* Krajimir *ili* Krajislav). — *Od* XVIII *vijeka.* Krajo starac. Glasnik. II, 3, 74. (1706—1707).

KRAJÒBER, *m. čovjek koji bere (žańe) po kraju.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚der schnitter am rande' ‚messor ab extremo latere'). Koja vrsta stratorova, to je vrsta krajobera *(iz narodne pjesme).* Vuk, rječn. *kod* stratorov.

KRAJÒBERA, *f. žensko čeljade kao krajober.* — *U Vukovu rječniku:* ‚die schnitterin am rande' ‚mulier metens ab extremo latere'.

KRAJOBRAZ, *m. topografička (mjestopisna) karta, vidi* mapa, zemljokaz, zemljovid. — *Načińeno u naše vrijeme (od* kraj *i* obraz). Ispitanik ima također na tabli dokazati, da je vješt u osnivańu krajobraza iliti mapa. Zbornik zak. 1858. 379. Krajobraz linija brzojava. 1868. 398.

KRAJOLIK, *m. slika na kojoj je naslikan kakav kraj, mjesto, okolina (franc.* paysage, *ńem.* landschaft). — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚landschaft (gemälde)'.

KRAJOLIKAR, *m. slikar koji čini krajolike (franc.* paysagiste, *ńem.* landschaftsmaler). — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚landschaftsmaler'. Lord Tenterden zakonoznanac i Turner krajolikar. M. Pavlinović, rad. 11.

KRAJOLIKARSTVO, *n. posao (zanat) u krajolikara.* — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚landschaftsmalerei'.

KRAJPOLJE, *n. ime selu u Hercegovini.* Statist. bosn. 118.

KRAJSKA VAS, *f. ime selu u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj. (kajkavski)* Krajska Ves. Razdilj. 94.

KRAJSTVO, *n. samo u Stulićevu rječniku:* v. krajnost.

KRAJŠA, *m. ime muško.* — XIV *vijeka.* Svetostef. hris. 34. Deč. hris. 19. 22 *(i još na ńekolika mjesta).*

KRAJŠIĆ, *m. prezime (po ocu Krajši).* — XVI *vijeka.* Tomica Krajšić. Mon. croat. 250. (1550).

1. **KRÂK,** *m. duga noga (dugi golijen, uprav noga od boka do tabana); u narodnoj pjesmi noga u raka, što bi moglo biti pravo značeńe.* — *Nejasno je postańe. jamačno je riječ srodna s* korak *i* krok, *a čini se da joj je praslavenski oblik* kork, *isporedi novoslov. i bug.* krak, *pa i*

Digitized by Google

ruski окорокъ (‚jambon' ‚schinken'; *vidi i novoslov.* okrak, *predńa noga u svińe),* карякатица *(vaļa da bi trebalo pisati* корок-), *hobotnica, vidi i lit.* karka, *predńa noga u svińe; mišica (ruka od ramena do lakta). nejasno je poļ.* okrakiem ‚sperrbeinig'. *češ. i poļ.* krok, *kao što se vidi po značeńu, ne pripada amo nego pod* krok. — *Između rječnika u Vukovu:* ‚ein langes bein (österr. die hacksen)' ‚crus longum'.

a. *noga u raka (može biti da znači uopće dugu i tanku nogu, pa ne samo u raka, nego i n. p. u pauka ili u kakva kukca).* I od raka dva kraka. Nar. pjes. vuk. 1, 179. — *Po ovome u drugoj narodnoj pjesmi i sam se rak zove* krak, *ali može biti samo po sličnosti glasa.* Od' otalen, rače krače! Nar. pjes. marj. 204.

b. *noga u čeļadeta (od boka do tabana); ako je kod* a *pravo značeńe, u prenesenom smislu.* Noćas su mi gaće ukradene, da bi s plota, ne bi ni žalila, veće s kraka, žalosna mi majka! Nar. pjes. petr. 1, 305. Odnijeli je kraci. (Odgovori se u šali maloj đeci, kad zapitaju đe im je mati, pa onda mnogo dijete, ne znajući da su kraci noge, nego misleći da su nekakvi bauci ili zvjerke, stane plakati, ili govoriti da to nije istina). Nar. posl. vuk. 234. Ne mari za silu konsku, niti su mu mili kraci čovječiji. Đ. Daničić, psal. 147, 10. Već se crna dolovio mraka i muških dobavio kraka. Osvetn. 3, 41. Krâk ‚femur'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 12.

c. *u konja. u jednoga pisca našega vremena.* Vrnu konske uznatrage krake. Osvetn. 3, 51.

d. *u prenesenom smislu, na čemu nežívu nešto slično dugoj i tankoj nozi (n. p. u šestara su ‚dva kraka'). vidi:* Račvasto malo drvo koje se zavuče odozdo u kazansku lulu, te niz doći i duļi negov krak ide rakija u postavu. Vuk, rječn. *kod* konić. — *grana na rijeci.* Ot banacke strane bio je veliki Moriš i krak jedan iz nega isticajušti. S. Tekelija. let. 119, 15. I Gospod će presušiti zaliv mora misirskoga, i mahnuće rukom svojom svrh rijeke sa silnijem vjetrom svojim, i udariće je po sedam krakova da se može prelaziti u obući. Đ. Daničić, isai. 11, 15. — *vidi i:* Kraci moždani ‚corpora mamillaria'. J. Pančić, zool. 60.

2. KRAK, *m. mjesno ime.* — *Može biti da je ista riječ što* 1. krak.

a. *vidi u Daničićevu rječniku:* Krakь, selu je Radeši išla međa ‚na Ćurilovьcь putemь na Krakь'. G(lasnik). 15, 281. (1348?).

b. *ime mjestima u Srbiji u naše vrijeme. a) u okrugu kragujevačkom.* Niva u Kraku. Sr. nov. 1866. 111. — *b) u okrugu krajinskom.* Zemļa u mestu zvanom Kraku. 1874. 299. — *c) u okrugu pošarevačkom.* Zabran u Kraku. 1871. 314. — *d) u okrugu smederevskom.* Niva u Kraku. 1875. 809.

3. KRÂK, *m. kreka (u žaba), kreketańe.* — *Isporedi* kraketati, krakotati, krakagutati, 2. krakati. — *U naše vrijeme u Istri.* Krâk ‚voces ranarum'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 12.

KRÀKÂČ, krakáča, *m. u Vukovu rječniku:* koji dobro krače ‚der gut schreiten kann' ‚qui bene graditur' *s primjerom:* Kolik je on krakač! — *vidi* 1. krakati.

KRÀKAČA, *f.* za žensko znači što i za muško ‚krakan'. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KRAKAGUTATI, krakagućem, *impf. vidi* kraketati. — *U naše vrijeme u ugarskijeh Hrvata.* V Štikaproni krakaguću žabe v letno vrime. Jačko. 244.

KRÀKALO, *n. prijelaz na vodi gdje se prelazi s kamena na kamen.* — *U Vukovu rječniku:* vide skakalo *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

KRÀKAN, *m.* šaļiv naziv za čovjeka dugačkijeh nogu. — *Isporedi* krakač. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ko bi sa onijem krakanom iša', dok on jednom koraci, ja moram deset puta'. J. Bogdanović.

1. KRÁKÂŃE, *n. djelo kojijem se krače (vidi* 1. krakati). — *U Vukovu rječniku.*

2. KRÁKÂŃE, *n. djelo kojijem se krače (vidi* 2. krakati). — *U Bjelostjenčevu i u Jambrešićevu rječniku.*

KRAKAR, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 47. — *Pomiće se od* XV *vijeka.* Selo Krakar. Mon. croat. 172. (1499).

1. KRÀKAT, *adj. uopće u kojega su kraci, nahodi se u osobitijem značeńima.*

a. *o čemu račvastu ili granatu, u čega su dugi kraci (vidi* 1. krak, d). — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Jelen s krakati rogovi. D. Obradović, sav. 72.

b. *o čeļadetu u kojega su duge noge.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚langbeinig' ‚longis cruribus'). Kràkat kaže se za čovjeka dugonoga, koji ima krupne korake. S. Novaković.

c. *o kroku.* Bedevija vrana, a kroka krakata. M. P. Šapčanin 1, 195.

2. KRAKAT, *f. u Stulićevu rječniku:* v. noga. — *nepouzdano.*

1. KRÁKATI, krâčêm, *impf. koračati, ali se kod* krakati *ističe da su veliki ili dugi koraci kojima se ide.* — *Akc. kaki je u praes., taki je u impf.* krâkâh; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. (nema part. praet. pass.).* — *U Stulićevu rječniku ima u praes. i oblik* krakam, *ali nije pouzdan.* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (krakati, kračem ‚allungare i passi' ‚gradum facere grandiorem' 66[a]), *u Stulićevu* (krakati, kračem *ili* krakam ‚ambulare, deambulare, incedere, spatiari'), *u Vukovu:* vide koračati *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori i s primjerom iz narodnijeh poslovica (vidi dale) i iz narodne pjesme:* Hitro krače, a očima smatra. Tko veće krače neg može, često se ukida. (D). Poslov. danič. Ko krače više nego može dokročiti, prebiće gnatove. (U Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 144. Da pješac ne vidi gdje stopom krače. S. Ļubiša, prip. 90. A za nim mazga s darovima što jedva pod breme krače. prič. 120.

2. KRÁKATI, krâčêm (krâkâm), *impf. vidi* grakati. — *isporedi i* kraakati. — *Postaje od onomatopeje* kra, *kao* grakati *od* gra. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* krakam ‚crocito, crocio' gračem; *u Jambrešićevu:* krakam ‚crocito, crocio'; *u Voltiģijinu:* krakati, kračem ‚gracchiare, rannocchiare, graccolare' ‚krähen'; *u Stulićevu:* krakati, kračem, krakam ‚crocitare'.

KRAKATICA, *f. hobotnica.* — *isporedi rus.* карякатица *(vidi kod* 1. krak). — *U naše vrijeme u Podunavļu.* M. Đ. Milićević.

KRAKELICA, *f.* Garrulus glandarius Leach., *neka ptica.* Slovinac. 1880. 80[b].

KRAKÈTÂŃE, *n. djelo kojijem se krakeće.* — *U Stulićevu rječniku* (krakećańe).

KRAKÈTATI, kràkećêm, *impf. vidi* kreketati. — *Samo u Belinu rječniku:* krakećati, krakećem ‚far la voce della ranocchia' ‚coaxo' 606[a]; *i u*

Digitized by Google

Stulićevu: krakećati, krakećem ‚coaxare'; *u obadva je ć prešlo iz praes. u inf.*

KRAKIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Luka Krakić. Rat. 364.

KRAKĻAST, *adj. koji se dijeli u krake (vidi* 1. krak, d). — *U jednoga pisca našega vremena.* Grozd je dugačak i krakļast. P. Bolić, vinod. 1, 36.

KRAKNICA, *f. ńeka biļka.* Kraknica, Leonurus cardiaca L. (Visiani, Lambl). B. Šulek, im. 168.

KRAKOREŃE, *n. djelo kojijem (kokoš) krakori.* — *U Bjelostjenčevu rječniku (u latinskom dijelu kod* gallina): ‚gallinae singultus'.

KRAKORITI, krakorim, *impf. vidi* kakodakati. — *Riječ je onomatopejska (a isporedi i češ.* krákorati, *poļ.* krekorać). — *U Bjelostjenčevu rječniku:* krakorim, kokoćem ‚gracillo', v. kokodačem.

KRAKOTALAC, krakotaoca, *m. čovjek koji (navlaš) krakoće kao žaba.* — *U Stulićevu rječniku:* krakotalac *i griješkom* krakotaoc ‚qui ranae vocem imitatur'. — *nepouzdano.*

KRAKÒTÂŃE, *n. djelo kojijem se krakoće.* — *U Belinu rječniku:* krakoćanje ‚il far la voce della ranocchia' ‚coaxatio' 606a, *i u Stulićevu:* krakoćańe *kod* krakećańe.

KRAKÒTATI, krȁkoćêm, *impf. vidi* kreketati. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu (po presentu* krakoćati, krakoćem ‚far la voce della ranocchia' ‚coaxo' 606a), *u Bjelostjenčevu* (krakoćem, v. krečim), *u Voltićijinu (griješkom* krakočati, krakočem *uz* krakati), *u Stulićevu* (krakoćati, krakoćem ‚coaxare'). Višću, muću i krakoću. J. Kavańin 409b.

KRAKOVA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Livada s branikom u Krakovu. Sr. nov. 1865. 427.

KRAKOVICA, *f. ime šumi u Srbiji u okrugu vrańskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 281.

KRȁKÛN, krakúna, *m. vidi* 1. kračun *(jamačno su* kračun *i* krakun *ista riječ).* — *Nije mi poznato postańe: jeli tuđa riječ? (po nastavku* un *mogla bi biti romanskoga postańa, ali ne znam ovake romanske riječi); jeli onomatopeja? (glas* krȁk?); *jeli postalo od* 1. krak, d? *jeli uzeto u prenesenom smislu od* krakun, *gavran (rus. u dijalektima* кракунъ, каркунъ)? *isporedi lat.* corvus. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (krakun, romazin ‚catenaccio' ‚pessulus, vectis, obex, repagulum') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (‚catenaccio, chiavistello' ‚vectis' 177a), *u Bjelostjenčevu* (v. kvaka), *u Voltićijinu* (‚catenaccio, chiavistello' ‚eiserner riegel'), *u Stulićevu* (‚vectis, pessulus'). Vrata dobra s krakunom i kļučem utvrdjena. M. Bijanković 82. Kim bi *(kļučem)* mogal razapriti ńem' *(zatvoru)* krakune tej gvozdene. A. Vitaļić, ist. 6a. Gvozdeń krakun razbio biše. 374a.

KRAKUNATI, krakunam, *impf. zatvorati krakunom.* — *U Stulićevu rječniku:* v. romazinati. — *nije dosta pouzdano.*

KRAKUNČIĆ, *m. dem.* krakun *(uprav dem.* krakunac *ili* krakunak, *što bi bilo dem.* krakun, *ali ovome deminutivu nema potvrde).* — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. romazinčić.

KRȁLIJEŠ, kralijȅša, *m. brojanice, i osobito one na kojima katolici mole ‚rozarij' svetoga Dominika.* — -ije- *stoji po južnom govoru; u istočnom glasi* i: krȁlîš, kralîša. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* krȁliješu (krȁlîšu), krȁliješi (krȁlîši). — *U Mikaļinu rječniku ima i oblik* krȁļîš *(uz* krališ); *radi drugoga oblika vidi* krliješi. — *Misli se da postaje od* koraļ *(možebiti preko maďarskoga* kláris, *vidi* klariš); *ali je veća prilika da postaje od χόριε ἐλέησον, isporedi strus.* kerьlešь, kerelešь, *češ.* krleš. *Miklošić je u* etymol. wörterb. *za prvu etimologiju (kod* koraļa), *ali meće oblik* krliješi *i onamo pod* kerьlešь. *radi sveze u smislu dosta će biti napomenuti da se poslije rozarija obično govore litanije; ali i u ruskom i u češkom jeziku riječ je izgubila svoje naj starije značeńe.* — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (krališ, krunica, patrice ‚rosarium, corona'; kraļiš, vidi krališ), *u Belinu* (‚corona da far oratione' ‚corona precatoria' 230), *u Stulićevu* (krališ, v. kraliješ; kraliješ ‚globuli filo trajecti quibus utimur fundendis precibus'), *u Vukovu* (vide brojenice *s dodatkom da se govori u Dubrovniku).*

a. *u pravom značeńu.* A jutros od prješa a sada od buke još nijesam kraliješa uzela u ruke. N. Naļešković 1, 255. Djevojke bes kraliješa *(griješkom* kralježa). M. Držić 143. Blagosovivši mu kraliješ aliti korunicu. A. Gučetić, roz. mar. 24. Sadružiti sveti pročesijun, noseći svi u ruci kraliješ. roz. jez. 25. Ako bi bile grmjelice od proštenja ali kraliješ... 333. Darova mu svetac jedan krališ. B. Kašić, fran. 145. Ne imaše kraliješa za izpuniti broj od svojijeh molitava. per. 117. Viďahu se ļudi i žene od svake vrste nositi kraliješe i sotijere na grlu. I. Đorđić, ben. 73. Oko velike koje svetkovine po crkvah s kraliješem se mnozi vide u ruci. B. Zuzeri 84. Nosimo u špagu i na vratu kraliješ sveti. 365. Što sam pak kraliješ uzimo u ruke. Đ. Bašić 5. Pošiļaše kako njegda Eliseo djeci, sad s ńegovijem štapom, sad s ńegovijem kraliješom, da ih oni ozdravļaju. 233. Pripovijeda igrajući se s kraliješom ali s klobukom. 323. Nosiš pri sebi kraliješ. A. Kalić 514. Naslonivši se na trpezu, izvadi kraliješ i počne sama sobom moliti rozarije. M. Vodopić, tužn. jel. dubr. 1868. 186. Priuze prekinutu molitvu promičući zrnima kraliješa niza skuta spuštana. 187.

b. *metaforički.* Kupim si ih u kraliješ. (D). Poslov. danič. — *radi smisla isporedi* raboš.

c. *u prenesenom smislu, kičmenica.* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (krališ, kost niz pleća ‚spina dorsi') *i u Stulićevu* (‚spinae crates, spina dorsi'). Bivši prilomila jedno rebro blizu krališa. B. Kašić, iń. 97.

KRALIJEŠAN, kraliješna, *adj. od kojega se čine kraliješi (?).* — *U Stulićevu rječniku:* ‚da far corone' ‚globulis (praedictis) conficiendis'. — *nepouzdano.*

KRALIJEŠKI, *adj. koji pripada kraliješima.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚ad globulos supra expositos spectans'. — *nepouzdano.*

KRALÍTAC, *m.* vrst kamena što se lako kreše. na Braču. A. Ostojić.

KRALUPI, *m. mjesno ime.*

a. *zaselak u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 24.

b. *selo u Hercegovini.* Statist. bosn. 117.

c. *s istijem imenom pomińe se mjesto* XIV *vijeka. Ωd* cera pravo na Kralupe. Deč. hris. 60.

KRÂĻ, kráļa, *m.* rex, *državni vladalac koji (u pravom smislu) nema drugoga nad sobom, ali je u dostojanstvu za stepen niže nego* car *i* ćesar. *u narodnijem pripovijetkama obično se pripovijeda o ‚carevima', a rijetko o ‚kraļevima' (u* Nar. prip. vuk. 1853 *u ne mańe od* 40 *pripovijedaka riječ je o ‚caru, carici, carstvu' etc., a samo*

Digitized by Google

u tri — 16, 26, 45 — *o ‚kraļevima', i ove su iz Boke kotorske), po tome kao da je u većine naroda* car *naj viši vladalac uopće (vidi i* đavolski car. Nar. prip. vuk. 114) *a u zapadnijem se krajevima (po primorju) udomaćila riječ* kraļ *u istom smislu; premda možebiti i ovdje nije svagda tako bilo, jer u nekijem stihovima što se u Dubrovniku od šale djeci govore, prema* kraļ *je slik* stâr, *a prema* kràļica stàrića, *po čemu može biti da se prije govorilo* car *i* carica. *s druge strane opet vidi u Vukovu rječniku:* cesar, t. j. ńemački ili bečki ‚der (deutsche) kaiser, der wiener kaiser' ‚Caesar' (‚der türkische und russische sind' carevi). *po ovome, govoreći ne uopće nego o osobitijem vladaocima, austrijski bi i ńemački bio* cesar, *a turski i ruski* car *(i ovaj se sadńi zove ‚od Moskovske kraļ' u* Nar. pjes. vuk. 2, 480, *ali opet ‚car moskovski' u jednoj pjesmi* 8, 78—83, *što bi mogla biti iz mlađega doba). — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.:* krâļu, krâļi. — *Postaje jamačno od ńem.* Karl *(po svoj prilici po Karlu Velikome), te se nalazi u svijem slavenskijem jezicima, isporedi stslov.* kraļь *(nema u naj starijim knigama), rus.* король, *češ.* král, *poļ.* król *(kao da je naj stariji oblik* korļ). — *Ne može se reći da je riječ praslavenska već radi doba u koje se primila, pa i s toga što u naj starijim staroslovenskijem knigama mješte* kraļь *ima svagda* cêsarь *(vidi* 1. car), *istina da se grč.* βασιλεύς *prevodi* cêsarь *i (kasnije)* car. — *U narodnijem se pjesmama nalazi dosta često oblik* krâļe *za voc. sing. us pravilni* kraļu, *vidi n. p.:* Ma je kraļe s kraja gleda, kraļe banu pošiļaše. Nar. pjes. vuk. 1, 342. Nefala ti, kraļe, ništa! 1, 342. — *U knizi pisanoj crkvenijem jezikom* XIV *vijeka ima sa nom. pl. oblik* kraļe: U planinaхъ ne ima niktore baštine razvê kraļe i crьkvi kojimь su kraļe dali. Deč. hris. 56. *vidi* F. Miklošić, vergl. gramm. 3². 18, *gdje ima nekoliko primjera s istijem oblikom u stslovenskom za supstantive u kojijeh je nastavak* toļь, *ali nema za* kraļь. — *Oblici s* l *mj.* ļ *ili se nalaze s nepomńe u pisańu, ili su načińeni radi slika, vidi n. p.:* Poglavice, cesar, krali za svo'e pirke su ga obrali. J. Kavańin 109ᵃ. — *Oblici s* j *mj.* ļ *stoje po nekijem čakavskijem govorima ili radi slika, vidi n. p.:* Na iglendišo tijeh izbrane nasmija se kraj oholi. J. Kavańin 199ᵃ. Lijepo tač zlamenovani vrve na boj sa svih kraja, rajaju se oružani, ko bojnici Kadma kraja. 385ᵇ. Gledam ńega u svjetlini srjed polače jakno kraja, srca od svijeta kô u teplini svim krajinam vruć pogaja. 474ᵃ. — *U svijem rječnicima (u Daničićevu* kraļь).

a. *u pravom smislu.*

a) uopće. Otь blagovêrьnago i hristoļubivago kraļa. Sava, tip. stud. glasn. 40, 155. Azь grêšьni Stefanь, velij kraļь. Mon. serb. 9. (1222—1228). Praroditeļa carьstva mi svetago kraļa *(Milutina).* 147. (1349). Svetyj Simeonь Nemańa... rodi i syni 8, Stefana prьvovênčannago kraļa... Okáz. pam. šaf. 51. (1453). Da podložim prid obrazom ńegovim narode, i jakosti kraļef da podvratim. Bernardin 5. isai. 45, 1. Kada se vrnu Abraam od boja, ki učini s četirimi kraļi. Korizm. 82ᵃ. Mnozi proroci i kraļi hotjeli su vidjeti što vi vidite. N. Rańina 155ᵇ. luc. 10, 24. Ter će na skup siti puci i kraļevi. N. Dimitrović 74. Hotijaše se učiniti kraļ. A. Komulović 65. Samosilna svud se čuješ *(ljepoto!),* istijem kraļim ti kraļuješ. I. Gundulić 230. Moć za kraļom od svijeh veća. Ġ. Palmotić 1, 309. Onu trst ku mu daše u ruke čineći ga kraļa od ruga. P. Radovčić, nač. 418. Prijat bi u tijeh kraļa dvoru. J. Kavańin 129ᵇ. Nit' si vitez svijetla kraļa. 236ᵇ. On ostavši samovlasni kraļ bogati moguć, jasni... 245ᵇ. Čestiti kraļi ini. 284ᵃ. S ostalima kraļmi boje s tebe bihu. 287ᵃ. Vedri kraļi ruke slavske. 299ᵇ. Bog kraļeve zemļi odredi. 346ᵃ. Ne imamo kraļa nego cesara. F. Lastrić, test. 70ᵇ. Koji nas je, kraļu, gori? V. Došen 57ᵇ. Kad podložnik vriđa svoga jasnost kraļa zemaļskoga. 142ᵇ. Tu nevire svoji kraļa... 164ᵇ. Trebiń-grade, gnizdo sokolovo, u tebi su stari kraļi stali. And. Kačić, razg. 217ᵃ. Uļa s kojim se kraļi pomazuju. kor. 159. Pak svaki puk seb' kraļa nadiše. M. A. Reļković, sat. K8ᵃ. Zato spiva sveti kraļ prorok. Ant. Kadčić 139. Kraļevima je pak podano vladańe pukovah. J. Matović 30. Zmaj kraļeve ždere te se hrani. Pjev. crn. 87ᵃ. Pa se vale među sobom kraļi. Nar. pjes. vila. 1866. 1613. U jednoga kraļa bila dva sina. Nar. prip. vuk. 106. Što kraļevi misle. 138. Nekakav kraļ imao jednu kćer. 206. Kaluđeri ga prozvali svetim kraļem. M. Pavlinović, razg. 81. *(Mjesec)* u crļenu plaštu ponositu, kô kraļ silan u prestoļu svomu. Osvetn. 1, 63. Za take zadužbine oštećuju harni borci glavo ko za svoje kraļi krune drage. 2, 24. Bi reč na ńih sedam vrvi kraļa. 2, 73. Al' ljepše je da ukora nema od kraļeva našem gospodaru. 2, 112.

b) nalazi se uz druge riječi kojima se pokazuje državna vlast (car, cesar, knez, ban *itd.), kao ističući da nije sve isto.* Bogь utvrdi Grьke carьmi a Ugre kraļьmi. Mon. serb. 4. (1198—1199). Cari, kraļi i knezi. Korizm. 17ᵇ. Bit češ kraļ, bit češ car. M. Držić 37. Među carom i našime kraļom zgode sve prividi. I. Gundulić 437. Od većega glasa i scijene nije drugoga cara i kraļa. Ġ. Palmotić 2, 225. Znadu robi, kraļi, cari. A. Kanižlić, fran. 196. Cari i kraļi. D. Obradović, živ. 58. Kraļ ga kune, car ga blagosiļa. Nar. pjes. vuk. 2, 197. Na poklon ti kolasta azdija, koje danas u svijetu nije u našoga ni jednoga kraļa, ni će biti u cara turskoga. 2, 552. Ne bojte se kraļa ni jednoga kraļ na cara udariti neće. 4, 135. — Gdi su toliki kraļi? Gdi su toliki cesari? P. Posilović, nasl. 13ᵃ. Što je kraļem i cesaru po grobovih iskat krjepos. J. Kavańin 74ᵇ. — S kraļim, duždim, knezim, s bani. 217ᵇ. — Vedri kraļi, svijetli bani. 190ᵃ. Sjedi kô kraļ vedri meju bani. 541ᵇ.

c) kad uz kraļ *ima i kraļevo ime, ovo može biti sprijeda ili straga. aa) češće stoji* kraļ *prije imena.* Kraļь Vlьkašinь i synь jego kraļь Marko. Mon. serb. (1371—1395). Kraļ David. S. Margitić, fal. 96. J. Kavańin 525ᵇ. U sinodu toletanskomu pod kraļem Rekaredom. A. Kanižlić, kam. 778. Karao ga kraļ Matijaš zemļi gospodar. Nar. pjes. vuk. 1, 456. Kraļ Vukašin vjeru pogazio. 2, 118. Od mojega kraļa *(ruskoga)* Nikolaja. 4, 464. — *u dva pisca* XVII *i* XVIII *vijeka stoji* kraļ *i nepromijeńeno po padežima kao da je jedna riječ s imenom.* Znam tvoga pradida kraļ-Bele u dvoru... Đ. Baraković, vil. 85. Veseli se, kraļ-Filipe. J. Kavańin 130ᵇ. Kraļ-Davida sedam pjesmi od pokore. 132ᵃ. Vlast lipu pusti i ubiže kraļ-Filipu. 138ᵃ. S kraļ-Pipinom boreć rati. 210ᵇ. Trikrat ki predobi kraļ-Darija od Persije. 242ᵃ. — *bb) ali se dosta puta nalazi* kraļ *i poslije imena, n. p.:* Tezeo kraļ. I. Gundulić 8. Čim je Karlo kraļ živio. J. Kavańin 129ᵇ. Kserksana kraļa razgovor. V. Došen VII. Zeleuka kraļa pravda. VIII. Dmitru kraļu svit se čudi. 85ᵃ. Danijel nagovaraše Nabukodonozora kraļa. J. Matović 506. Kad to začu Vlkašine kraļe. Nar. pjes. vuk. 2, 116.

Digitized by Google

Jedno tabor Vukašina kraļa. 2, 189. Tesaļskoga sin Esona kraļa. Osvetn. 2, 64.

d) kad se kaže država ili narod kojijem vlada kraļ, ovo stoji uz kraļ: *aa) u genetivu, ako us ime države ima koji dodatak.* Stefanь, po Božije*(j)* milosti vênьčani prьvi kraļь vьse srьpskyje zemļe, Dijoklitije i Travunije i Dalьmacije i Zahlьmije. Mon. serb. 11. (1222—1228). Kraļa uzvisna zemļe Raške. J. Kavańin 302b. Aleksandro to svidoči, kraļ veliki svega svita. And. Kačić, razg. 2a. — *rijetko, ako nema dodatka.* Mida, lakomi kraļ Frigije. V. Došen v. Na ńe *(vraćare)* Bog se i kraļ zemļe kara. J. S. Reļković 372. — *bb) u genetivu s prijedlogom* od *(vidi) s imenom države. vrlo često.* Cir, kraļ od Persije. Korizm. 45b. Aleksander kraļ od svita. V. Došen 57b. Od Frigije kraļ. V. Došen 70b. U onoga od Trogira kraļa. Nar. pjes. vuk. 1, 400. Vino pije kraļu od Budima. Nar. pjes. vuk. 1, 443. Sedam kraļa od sedam krajina. 1, 534. Milu šćercu kraļa od Azaka. 2, 379. Ako ne daš ćerku za Maģara, a ti podaj od Moskovske kraļu. 2, 480. No u zeta od Udbińe kraļa. Nar. pjes. herc. vuk. 227. *amo može pripadati i ovo:* Došli su ju prosit tri kraļi od svita. Nar. pjes. mikul. 139. — *rijetko s imenom naroda:* Vedrih kraļa od Ilira. J. Kavańin 228b. *vidi i:* Kraļ si od kráļâ, car od cârâ. I. Gundulić 305. — *cc) u dativu. rijetko, i samo u starije doba.* Kraļ Srbļem, Primoriju i hlmsci zemļi. Mon. croat. 66. (1446). — *dd) u adjektivu posesivnom s nastavkom* ьsk *dosta često. aaa) za državu.* Jutrom rano išetala sestra kraļa budimskoga. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 31. Od onoga kraļa budimskoga. Nar. pjes. vuk. 2, 362. Al' eto ti dubrovačkog kraļa. 2, 475. U mletačkog kraļa Mijaila. 2, 514. Kremenskoga kraļa pogubili. Nar. pjes. juk. 413. — *bbb) za narod.* Glas od mira čekajući s poļačkijem kraļom čuti. I. Gundulić 358. Koji puke od Pomorja leškim kraļom uklonivši. J. Kavańin 301a. U latinskog kraļa Mijaila. Nar. pjes. vuk. 2, 132. Na Mijajla kraļa bugarskoga. 2, 168. Zadužbine svetoga Stevana, srpskog kraļa prvovjenčanoga. 2, 212. Mila ćerca kraļa arapskoga. 2, 377. Ispod kule bugarskoga kraļa. Nar. pjes. marj. 2. Rad ukora od vlaškijeh kraļa. Osvetn. 2, 117. — *vidi* bański, 2. *i* 1. dočanski, *kod kojijeh je druga sveza u smislu.* — *ee) imenom same narodnosti. rijetko.* Te dobijem kraļa Bugarina. Nar. pjes. vuk. 2, 170. Da udriše na Moskova kraļa. Osvetn. 2, 183.

e) ‚kraļima' se zovu i ‚mudarci od istoka' (Vuk), grč. μάγοι ἀπὸ ἀνατολῶν, lat. magi ab oriente (matth. 2, 1), *vidi:* Ne zna se po vanđelju da rečeni vješci bili su kraļi, pačak vadi se razložito iz vanđelja da kraļi nijesu bili, neg pačak čeļad od časne i poštene ruke . . . Neg Teofilakt, jedaneste stotine godišta po porodu Gospodinovu pisalac, prvi upiso je da vješci klańaoci Jesusovi bili su kraļevi. S. Rosa 34b. — Irud videći da je porugan od kraļev (kraļef. Bernardin). Zadar. lekc. 5. Bernardin 12. Irud videći jere porugan bi od kraļeva. N. Rańina 24b. matth. 2, 16. Kraļi od istoka pridoše u Jerusalem. Zadar. lekc. 8. Bernardin 14. Kraļevi od istoka dođoše u Jeruzalem. N. Rańina 28b. matth. 2, 1. Kad Bogu daše dar tri kraļi istočni. H. Lucić 278. Tri kraļi od istoka pohoditi dojdohu ga. F. Glavinić, cvit. 87b. Kraļi mu se poklonišе kad se porodio. I. V. Bunić, mand. 34. Zvijezda, kraļem ka se objavi. J. Kavańin 64a. Zvizda vodi kraļe od istoka, da mu se poklone. J. Banovac, razg. 48. Budući kraļ Irud razumio od onizi mudraca iliti kraļa od istoka. F. Lastrić, od' 390. Od došastja kraļa istočnije. test. 60b. Koga kraļevi klańaše. J. Matović xvib.

b. i o Bogu se govori da je kraļ. Kraļ nebeski s nebes shodi. Zborn. 28b. Slavni Jezus kraļ od nebi. J. R. Gučetić 9. Bože, kraļu od neba i zemļe! L. Terzić 228. Kih nebeski kraļ razdili u devetan red premili. J. Kavańin 495a. Što nebeski sam kraļ stvori. 111b. *(i o mitologičkom bogu.* O nebeski kraļu Jove. Ģ. Palmotić 1, 280). — O Bože, kraļ si anđeoski. M. Držić 472. — Zaručnica kraļa od kraļi. F. Vrančić, živ. 79. Ludmila učińena zaručnica kraļa od kraļev. J. Kavańin 302a. Ime kraļa od kraļeva. J. Matović 342. Ispovidamo također da je on *(Isus)* misnik svrhu sviju misnika, kraļ svrhu sviju kraļa . . . F. Lastrić, od' 122. — Svemogući i vikuvičńi kraļu i cesare, Bože nebeski. M. Jerković 12. Kraļu vičńega cesarstva. J. Banovac, blagosov. 323. Oblast vičńeg kraļa. V. Došen 2a. Kada s krivom kletvom radi, vičńeg kraļa da osmradi. 142b. — Isukrste kraļu od slave. J. R. Gučetić 12. — Služi djavlu neprijateļu svoga istoga kraļa Isukrsta. P. Posilović, nasl. 4b. Kraļu moj i Bože moj. B. Pavlović 6. — Na boj s kraļem od visine. V. Došen 184b. Sluga kraļa od visina. 245a.

c. ne u pravom smislu xiv *vijeka upotrebļava se i za sina kraļeva i careva koji će po očevoj smrti postati vladaocem, vidi u Daničićevu rječniku kod* kraļь: Dušan se za života očina zvao ‚mladyj kraļь': ‚Synu mojemu mladomu kraļu'. M(on. serb). 91. (1330). I cara se Dušana sin za života ńegova zvao ‚kraļь'. 133. (1348). Z(ak. duš. pam. šaf. 33. 40. 49).

d. može značiti što i vladalac uopće, n. p.: a) o bečkom ćesaru. Sedam kraļa od sedam zemaļa, sedmi kraļe od Beča cesare. Nar. pjes. juk. 127. — *b) o vladici crnogorskom.* Mi nijesmo išli na Cetińe u vladike, crnogorskog kraļa. Nar. pjes. vuk. 4, 473. Otišao vrelu i Cetińu kod vladike, kraļa cetińskoga. 4, 485.

e. u prenesenom smislu, uopće koji je naj prvi, zapovjednik, vladalac. po Jovovoj knizi 41, 25 *gdje se govori o levijatanu kao da kraļuje nad oholijem (zvijerima?), pa pisci kod toga misle na đavola ili na đavolskoga starješinu. u dva pisca* xviii *vijeka. u jednom primjeru s prijedlogom* nad *(isporedi:* Car je nad svijem zvijerjem. Đ. Daničić, jov. 41, 25), *u drugome s prijedlogom* svrhu. Jao oholosti oniju ļudi, koji uda Antikrsta i prihodnici onoga učińeni, koji je kraļ nad svima sinovi oholosti, ne pristaju prosipati kokoļ usrid pšenice. A. Kanižlić, kam. 450. K privelikomu neprijateļu koji se zove ‚poglavica, vladavac svijeta, i poglavica tminah, i kraļ svrhu svijeh sinovah oholosti'. J. Matović 497—498.

f. u prenesenom, iperboličkom smislu, čovjek srećan, blažen. Pêtre, kraļa me si danas učinila. M. Držić 338.

g. u prenesenom smislu, shvaća se nešto umno kao kraļevstvo. Čud bez varke u istini, i blagoća i dobrota, od srca te kraļom čini. I. Gundulić 279. Aristotil ki je bio kraļ naravske od mudrosti. I. Ivanišević 150. Kraļestvo ištem, a ne mogu kraļ od mojijeh bit požuda. Ģ. Palmotić 1, 32.

h. negda su prigodom koledvańa birali o novoj godini pučani kraļa, i to na Krku, Lošińu, Silbi, na zadarskim otocima i u Šibeniku (u koliko sam ja zabiļežio), koji je onda bio stožer cijele narodne svečanosti, a tom se je prigodom plesalo, pjevalo, gostilo itd. Na Silbi se čuva

Digitized by Google

poslaćena kruna nekadašnjeg silbenskog kraļa, koji je za vrijeme svoga vladańa imao neograničenu vlast na otoku. Taj se je običaj sačuvao do danas jedino u Dubašnici na Krku, gdje se biraju kraļ i kraļica (oboje muškarci). U Omišļu na Krku nosio je takav kraļ lovorovu krunu. Koleda postoji još u mnogim mjestima, ali se kraļ više ne izabire radi prevelikog troška, što ga takav kraļ ima te niko neće da prima te časti. I. Milčetić.

l. *jedna od djevojaka što o trojičinu dne idu od kuće do kuće te igraju i pjevaju (vidi* kraļice). Kraļ ima na glavi klobuk iskićen cvijećem i u ruci mač ... Kraļ stoji na lijevom kraju kola, a barjaktar na desnom, ali se oni ne hvataju za kolo, nego kraļ sam za sebe jednako igra ... Vuk, rječn. *kod* kraļice. — *Amo pripada i ovaj primjer:* Kraļu, svetli kraļu! Nar. pjes. vuk. 1, 97.

k. *prenosi se i na zvijeri i na nežive stvari, koje su naj više ili naj jače ili naj bolje itd. između ostalijeh.*

a) o zvijerima. Kraļ svijeh zvijeri, lav oholi svakčas zlatnom grivom stresa. I. Gundulić 555. Kraļ od zvijerja, lav krilati. J. Kavańin 216b. — Oro, kraļ od ptica ... 194a.

b) o nežívijem stvarima, n. p.: (o suncu). Kraļ od dana; kraļ od zvizda ‚sole, coll' o chiuso; pianeta noto' ‚sol'. A. d. Bella, rječn. 684a. Gdi *(danica)* zvizdenog' kraļa vodi, sunce. V. Došen 133b. — Tako 'e vidjet, kraļ od rijeka *(Dunavo, Nil?)* kad se nadme izvan mjere, od istijeh gdje zaprjeka zgrade tvrde ori i ždere. P. Kanavelić, iv. 98. — Hrast kao po šumi kraļ. I. Jablanci 195. — *Amo može pripadati i ovo:* Oružje je kraļ od svijeta. M. Držić 864.

l. *neke se životiňe ovako zovu, ali ne kao kod* k, *a), nego se imenom* kraļ *razlikuju od drugijeh iste vrste, ali različnoga spola, ili istoga roda, ali različne vrste.*

a) ženska pčela, vidi matica. Kraļ od pčel. F. Glavinić, posl. 36. Ako nejma svog vlastitog kraļa, da pčelama uredno upravļa, onaj pčelac otide po šteti. M. A. Reļković, sat. K1a. Naprid leti kraļ ili matica. J. S. Reļković 237.

b) kraļ od zmija *ili* zmijski kraļ, *vidi* bazilisko, bažilisko. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Jadoviti kraļ od zmija koga vidi, tog' ubija. V. Došen 93b. Zmiskom kraļu oko sjaje, al' smrt priku opet daje. 108a.

c) kraļ od pinplića ‚Regulus cristatus, Regulus ignicapillus'. G. Kolombatović. progr. spal. 1883. 27. — *vidi* kraļić.

d) kraļ od prepelica ‚Ortygometra crex'. G. Kolombatović. progr. spal. 1880. 40. — *Po tal.* re di quaglie. *vidi* S. Brusina, ptice hrv.-srp. (nastavak). 136b *(kod* prdavac).

m. *kod nekijeh igara, kao kod cúńâ, škaka, karata. — Nemam primjera; u Dubrovniku sam čuo kazati* kraļ od cúńâ *s prezirańem u prenesenom smislu.*

n. Zinnia, *neki cvijet.* Kraļi, Zinnia elegans. B. Šulek, im. 169.

o. Kraļ, *prezime. — U naše vrijeme.* Schem. segn. 1871. 112. Schem. zagr. 1875. 265.

KRÁĻA, *f. hyp.* kraļača. — *U naše vrijeme. u Lici.* V. Arsenijević. ‚Donesi mi u maloj kraļi vode'. J. Bogdanović.

KRÀĻAČA, *f. vidi* kravļača. — *Zabiļežio sam akcenat po Vuku i M. Mediću; prema ovome akcentu u gen. pl. mijeńa se:* krȁļâčâ. *drugi biļeže drukčije akcenat:* krȁļača. — *U naše vrijeme u Dalmaciji, u Hercegovini, u Lici. — Između rječnika u Vukovu: (u trećem izdańu po Vukovijem biļeškama)* (u Dalmaciji) drven sud (kao naša kravļača) kojim se zahvata i vadi voda iz bunara (a naša kravļača i muzlica onamo se zove kaba'). — Krȁļača, drven sud u što se muzu krave i ovce, a zove se i kravļača. (u Hercegovini). Krȁļača, kravļača, muzlica. u Lici. V. Arsenijević. Krȁļača, cf. kravļača u Vukovu rječniku. kraļačom grabe vodu iz lokava, a navezavši na ńu (za uho) uzicu kalaju vodu ńome i iz bunara. u ńu pomuzu i ovce i koze, a i krave. ‚Danaske sam namuzla od ovaca punu kraļaču varenike'. u Dobrosolu. M. Medić.

KRÀĻAČICA, *f. dem.* kraļača. u Lici. V. Arsenijević.

KRÁĻAK, králka, *m. dem.* kraļ. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Kraļak *(lat.* regulus. joann. 4, 46—53) u bolesti svoga sina zapita Isukrsta... M. Radnić 273a.

KRAĻAN, kraļna, *adj. vidi* kraļevski. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Bnetačkoga kraļna od grada. J. Kavańin 201a.

KRAĻAVAC, kraļavca, *m. biļka, vidi* kraļevac, kravļak. Kraļavac, Carlina L. (Kuzmić), v. Kraļevac. B. Šulek, im. 169.

KRAĻCA, *f. kraļica. — Na jednom mjestu* XVIII *vijeka gdje je riječ ovako okrńena radi stiha.* Gospodi nad inima kraļca pčela. J. Kavańin 80b.

KRAĻE, *n.? ili f. (mj. m.) pl.? ime selu u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 47.

KRÀĻEĆA, *f. vidi* kravļača *i* kraļača. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KRAĻEČÈTINA, *f. augm.* kraļeča. J. Bogdanović.

KRAĻESTV-, *vidi* kraļevstv-.

KRAĻÈŠÂR, kraļešára, *m. čovjek koji načiňa kralješe. — Samo u Stulićevu rječniku:* ‚globulorum, quos supra *(kod* kralješ) memoravi, opifex'.

KRAĻÈŠIĆ, *m. dem.* kralješ. — *U Stulićevu rječniku:* v. kralješac.

KRÁĻEŠKÎ, *adj. kraļevski. — Na jednom mjestu* XVIII *vijeka, gdje je ovakovi oblik samo radi slika.* Da plemena pût kraļeška u dno tamne jame stoji u okovih gvožđa teška. J. Kavańin 252b.

KRÁĻEV, *adj.* regis, *koji pripada kraļu. — Između rječnika u Vrančićevu* (‚regius'), *u Mikaļinu:* kraļevo *(sic),* od kraļa ‚regius'; kraļeva kruna ‚diadema, apex'; *u Belinu* (‚reale, agg. da re' ‚regius' 609b), *u Bjelostjenčevu (kod* kraļevski), *u Jambrešićevu* (kraļeva koruna ‚diadema'), *u Voltiģijinu* (‚regio, reale, di re' ‚königlich'), *u Stulićevu* (‚regis, ad regem spectans'), *u Vukovu* (‚des königs' ‚regis'), *u Daničićevu* (kraļevs ‚regis').

a. *u pravom smislu.*

a) uopće. Da se poziva sь kraļevomь pečatiju. Mon. serb. 15. (1222—1228). Da ne sêde na prêstolê kraļevê nikьtore. Deč. hris. 63. ‚Hvala tebi' riše, ‚kraļeva svitlosti!' M. Marulić 10. Budi ta sva sadi kraļeve svitline. 17. Oni, tko su u meke svite obučeni, u domovijeh kraļevijeh jesu. N. Rańina 14a. matth. 11, 8. Mni da je kraļeva hći. Naručn. 62b. Ne pusti v grad kraļeve ļudi. Š. Kožičić 57b. U koj sam ja cini kraļevi milosti. H. Lucić 242. Kraļevi smo bili vrimena velika, i nemu smo htili bit verni do vika. Đ. Baraković, vila. 42. U sadańa doba u dici dvor mu kraļev svjetlos dava. I. Gundulić 424. Izajde od kraļeva roda. P. Radovčić, nač. 140. Kraļevi svitlosti v čem sam zgrišila. Oliva.

Digitized by Google

38. Jasnost kraļevu uvroditi. V. Došen IV. Tko kraļeve pazi hazne. 180b. Neka diči kraļeve svatove. M. A. Reļković, sat. I8a. Koji ide u kuću kraļevu. sabr. 23. Nego hvala Kraļevome Marku *(vidi* kraļević). Nar. pjes. vuk. 1, 624. Kraļeve ga dočekaše sluge. 2, 113. Veseli se, kraļev zatočniče! 2, 145. Bogom sestro, kraļeva đevojko! 2, 379. Sproć' čestita lica kraļovoga. 2, 483. Izińoše dva kraļeva sina. 3, 252. Niti je carev ni kraļev. Nar. posl. vuk. 223. Dojde ona pred kraļev dvor. Nar. prip. mikul. 25. — *U ńekijem od ovijeh primjera može biti da znači što* i kraļevski (regius); *tako je jamačno u ovijem primjerima:* Postavļajući ńu na kraļevo pristoļe ob desnu. J. Matović 370. Koji su zvani na kojegod djelo posobno ali kraļevo. 397. Kraļevi se sunovratni smeću stola kraļeva. 403.

b) kraļev dan *zove se u crkvi pravoslavnoj* 24 *septembra.* U Studenici naj veći sabor biva o kraļevu dne (24 septembra). M. Đ. Milićević, živ. srb.2 142.

c) kraļevo dijete, *nezakonito dijete.* — *U naše vrijeme u Konavlima.* Ime generično nezakonite djece jest ‚spurjan, tuđe dijete, kraļevo dijete' (jer odgojiteļica prima za ń platu iz državne kase). V. Bogišić, zborn. 318.

b. *upotrebļava se kod imena ńekijeh životińa.*

a) kod ńeke ptice. Kraļeva punica, Pyrrhula europaea Vieill. Kraļeva punica ‚Pyrrhula rubricilla'. Vijenac. 1881. 623. Rado bih upotrebio *(za Pyrrh. europ.)* lijepo ime ‚kraļeva punica', koje je naveo Hirc za okolinu Severina; ali to ne bi bilo uputno: prvo što po Vodopiću upotrebļuju Dubrovčani ime ‚careva punica' za ‚Erithacus rubecula', drugo što bismo onda prihvatili trinomium. S. Brusina, ptice hrv.-srp. (nastavak). 17b. *ali vidi i:* Kraļeva punica ‚Fringilla canabina'. Lukovdol. D. Hirc.

b) kod vrste žabe, Rana viridis. Kraļeva žabica. Kapela kod Belovara. Kraļeva žabićka. Novi Glog u Hrvatskoj. D. Hirc.

c. *kod imena biļaka.*

a) kraļev cvijet, m. Paeonia officinalis L., vidi božur, 1. — *U Stulićevu rječniku:* kraļev cvit ‚perpetrella, fiore' ‚floris genus'. — Kraļev cvijet, kraļev cvit (Stulli), (prema ńem. königsrosen), Paeonia officinalis L. (Kellner). B. Šulek, im. 168. — *Treba dodati da Stulli po svoj prilici nije znao za ńemačku riječ.*

b) kraļevo kopļe, Asphodelus ramosus L. Kraļevo kopje (prema lat. hastula regia), češ. kralovské kopíčko, rus. царское копье, asfodillo maggiore (Parčić), Asphodelus ramosus L. B. Šulek, im. 169.

d. *kod mjesnijeh imena.*

a) Kraļeva Gora, *ime planini u Bosni.* — *U Vukovu rječniku.*

b) Kraļeva Gorica, *mjesno ime što se pomińe* XVI *vijeka.* U Kraļevi Gorice. Mon. croat. 334. (1579).

c) Kraļeva Kuća, *selo u Srbiji u okrugu vrańskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 286.

d) Kraļevo Poļe.

aa) selo u Bosni u okrugu Dońe Tuzle. Statist. bosn. 97.

bb) poļe u Srbiji u okrugu ćuprijskom. M. Đ. Milićević, srb. 1128.

e) Kraļevo Selo, *selo u Hrvatskoj u županiji modruško riječkoj.* Razdiļ. 61.

f) Kraļev Potok, *mjesto u Srbiji u okrugu užičkom.* Zabran u Kraļevom Potoku. Sr. nov. 1872. 428.

g) Kraļev Sto, *vis u Srbiji u okrugu užičkom.* M. Đ. Milićević, srb. 577.

h) Kraļev Vrh, *tri mjesta u Hrvatskoj. aa) selo u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdiļ. 116. — *bb) selo u županiji zagrebačkoj.* 84. — *cc) zaselak u županiji modruško-riječkoj.* 43.

KRÁĻEVAC, kráļêvca, *m. postaje od* kraļev *nastavkom* ьсь, *a nalazi se u različnijem značeńima.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. (i acc. kad je jednak s nominativom), i gen. pl.* kráļevâcâ. *u Vukovu je rječniku (kod* b) *drukčiji akcenat.*

a. *čovjek koji pripada kraļu.* — *Na dva mjesta* XVII *i* XIX *vijeka.* Turci ki se kraļevci zvahu. P. Vitezović, kron. 149. Jer uz kraļevce često tamo glasuju i carevci. M. Pavlinović, razl. spisi. 89.

b. *ime ńekijem biļkama.* — *Između rječnika u Stulićevu* (kraļevac, cvit ‚osturzio, fiore' ‚osturtium'), *i u Vukovu*[3] *po Vukovijem biļeškama:* kràļevac, (u Drobńacima) trava [Carlina acaulis L.; cf. kravļak] u koje je list bodļikav pa u srijedi izraste kao mala glavičica iz koje, kad se list očeno, udari mlijeko; i ova je glavičica dobra za jelo. kad ova trava sazri, iz glavičice izraste kao suncokret. Kraļevac — ostrutium. Z. Orfelin, podr. 491. Kraļevac, 1. Centaurea benedicta L. (Vujičić); 2. ostrutium (Stulli, *koji piše ‚osturtium'),* Imperatoria ostruthium L. (Orfelin, Vujičić); 3. Carlina acaulis L. (Pančić). B. Šulek, im. 169.

c. Kraļevac, *mjesno ime.*

a) u Hrvatskoj. aa) selo u županiji bjelovarsko-križevačkoj. Razdiļ. 116. — *bb) kajkavski* Kraļevec, *dva sela u županiji zagrebačkoj.* 80. 89. — *cc)* Kraļevec, *četiri sela u županiji varaždinskoj.* 93. 105. Dońi *i* Gorńi Kraļevec. 104. — *dd)* ime vrelu u Zbjegu. V. Arsenijević.

b) bara između Mramorka i Bavaništa u Banatu. Kažu, da se s toga tako zove, što su se kraj ńe jednom kraļice iz dva sela srele i iskrvile. Javor. 1880. 857.

KRÁĻEVAČKÎ, *adj.* koji pripada selu Kraļevcima. V. Arsenijević. — *I kod mjesnijeh imena.* Kraļevačke ńive, ńiva. Valpovo. D. Hirc. — Kraļevačko Brdo, *mjesto u Srbiji u okrugu aleksinačkom.* Vinograd u Kraļevačkom Brdu. Sr. nov. 1872. 925. Vinograd u Brdu Kraļevačkom. 1873. 731.

KRAĻEVALAC, kraļevaoca, *m. čovjek koji kraļuje.* — *U Stulićevu rječniku:* kraļevalac *i griješkom* kraļevaoc ‚regnator'. — *nepouzdano.*

KRAĻEVALICA, *f. žensko čeļade što kraļuje.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚regnatrix'. — *nepouzdano.*

KRÁĻEVAN, kráļêvna, *adj. kraļevski.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Ovom odićom . . . hotili su urešiti kraļevno redovniško bitje. A. d. Costa 1, 30. Kaoka zlamenuje kraļevno posvećenistvo. 1, 61.

KRAĻÈVÂŃE, *n. djelo kojijem se kraļuje.* — *Stariji je oblik* kraļevanje. — *Između rječnika u Belinu* (kraļevanje ‚il regnare' ‚regnare' 610a), *u Stulićevu, u Vukovu.* David potlači kraļevanje. V. Andrijašević, put. 283. Al' mu prini to izdanje ljepše i dugje kraļevanje. J. Kavańin 301b. Za krunu dobit od rajskoga kraļevańa. B. Zuzeri 65. Ova crkva poče se načińati četvrte godine kraļevańa Salamunovoga. E. Pavić, ogl. 287. Vaļade mu kraļevańe pridati sinu. 338. Gospoda i plemići bosanski učiniše viće da Ostoju bace s kraļevańa. And. Kačić, razg. 10. Zaklad života vječnoga i rajskoga kraļevańa. Štit. 16. Na to zbiļni rekoše mu druzi: ‚Leže Jakov, pade

Digitized by Google

kraļevańe'. Osvet. 1, 69. — *U kojemu od predašńijeh primjera može biti da znači što i* kraļevstvo *(država); tako je jamačno u ovome:* Izvrsno da će u svemu vladat svoje kraļevanje. P. Kanavelić, iv. 476.

KRAĻÈVATI, kràļujêm, *impf.* regnare, *biti kraļ, raditi (vladati) kao kraļ.* — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* kràļêvâh, *u impt.:* kràļûj, kràļûjmo, kràļûjte, *u ger. praes.* kràļujûći; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor.* 2 *i* 3 *sing.* kràļevâ *i part. praet. act.* kràļevao, kràļevâla *(i part. praet. pass.* kràļevân, *ako ga ima).* — *Od* XIV *vijeka (češ.* kralovati *i poļ.* korolować *ne mogu biti praslavenske riječi), a u svijem je rječnicima.*

a. *uopće (kaže se i o Bogu).* Načehь sь Bogomь kraļevati *(govori Stefan Tvrtko kraļ bosanski).* Mon. serb. 187. (1378). Kraļujuć kraļeva sva lita prvih dob. Đ. Baraković, vil. 147. Ne kraļevati načinom vrimenitim. P. Radovčić, nač. 184. I s lipim vrimenom u svoj grad dojdoše kraļ kastiļski skupa i z ditićem mati Oliva v kraļestvo svoje kraļevati. Oliva. 64. Često vara tko kraļuje. J. Kavańin 254b. Sinko, tako kraļuj kako se nećeš na čas smrti kajat da si kraļevao, jer slatko je kraļevat, ali na smrti jest mnogo gorko ono što se kraļevalo *(refleksivno pasivno).* J. Filipović 1, 266b. Koji ima misto tebe kraļevati. E. Pavić, ogl. 257. Ko god kraļeva prije ńega. Đ. Bašić 96. Hoćeš, da na silu kraļuješ. And. Kačić, kor. 91. Jere služiti Bogu jest kraļevati. Ant. Kadčić 30. Poslije Nabonasara kraļevaše Nadius. D. E. Bogdanić 46. Neg' što carskoj na visini kraļevat će uzvišena. P. Sorkočević 589a. Tu će vrći brata Ibrahima, da kraļuje i da gospoduje. Nar. pjes. vuk. 4, 79. Te kraļeva dugo i za mnogo. Nar. pjes. herc. vuk. 66. Da on mjesto ńega kraļuje. Nar. prip. vuk. 138. Kasneć mu se sinu kraļevati. M. Pavlinović, razg. 81. Propala je kraļujuća porodica. 111.

b. *može se izreći ko je (čeļade, čeļad, narod) ili što je (država) podložno kraļu, i to:*

a) akuzativom. samo u ńekijeh starijih pisaca (vidi i d, *b)).* Suliman i kopno i more kraļuje i vlada. M. Vetranić 1, 60. Ka nebo zvjezdami kraļuješ i vladaš, kraļuješ i svijet saj i ostali svaki stvor. 2, 36. Ki tamo Arabe kraļuju naredno. M. Držić 477. Kraļevat ćeš ti doskoro slavne grade i drźave. Ġ. Palmotić 1, 84. *amo pripada i ovaj primjer:* Oni ne kraļuje druzijeh koji je podložan pod grijeh puteni. Zborn. 17b. — *Prema tome ima i pasivni oblik u ovom primjeru:* Zemļa od prije kraļevana gorostasnijem ġigantima. Ġ. Palmotić 3, 56b.

b) dativom. Slatku i dragu svjetlos vrati sunčanijem tvijem očima, s mnogom srećom kraļevati narodim ćeš čestitima. I. Gundulić 16—17. Kô lav bojni svom jakosti sve nadhodi zvijeri ostale kijem kraļuje smiono dosti . . . Ġ. Palmotić 3, 49b. I kraļuješ svemu stvoru. 3, 220b. Adam prvo griha kraļevaše zvirińu i pticam i ribam. S. Margitić, fal. 87. Kraļevati svemu okoliśu zemaļskomu. F. Lastrić, test. 64b. Imao je komu kraļevati. And. Kačić, kor. 11.

c) instrumentalom s prijedlogom nad. Ki nad živimi i nad mrtvimi hoće kraļevati. F. Glavinić, cvit. 264a. Lav kraļuje nada svima ńima. T. Babić 47. Kraļevaše nad Žudjelim Jerud. S. Rosa 35a. Kraļeva' je ovo vrime nad Rrvatim Suring. And. Kačić, razg. 5. I kraļevat nad Slavinci stade. M. A. Reļković, sat. B5a.

d) genetivom s prijedlozima svrhu, vrhu, vrh, više. Mi nećemo da ti kraļuješ svrhu nas. N. Rańina 220b. luc. 19, 14. Uzeće ga da on svrhu ńi kraļuje. J. Filipović 1, 138b. Kraļevaće Gospodin svrhu ńi na planini sionskoj. 1, 380a. Kraļuje ne samo svrhu kraļestva edipskoga. F. Lastrić, test. 179a. Da će Isukrst dvakrat počet kraļevati svrhu s. crkve. 181b. On kraļuje i gospodari svrhu nas. B. Leaković, nauk. 418. — Kraļevaćemo vrhu zemļe. N. Rańina 199b. apoc. 5, 10. Kraļevat vrhu nas. M. Vetranić 1, 52. Vrhu mjesta ki će ovoga mješte mene kraļevati. Ġ. Palmotić 1,'375. — Kraļevat vrh stvora svakoga. M. Vetranić 2, 36. Ki *(Bog)* od ništa svaka stvori, i kraļuje vrh ńih gori. P. Hektorović 132. Vrh Ungara kraļevati. P. Kanavelić, iv. 465. — Saul više puka izraelskoga kraļevaše. I. Đorđić, salt. IX.

c. *javļa se mjesto gdje biva kraļevańe:*

a) prijedlogom u (va) *s lokativom.* Iže *(Odoakar)* 13 let kraļeva va vlaškoj zemļi. Š. Kožičić 12b. Jozip kraļuje onam' u Ediptu. F. Lastrić, test. 178a. Kad je Klodoveo prvi kraļevo u Franči. N. Marči 9. — *griješkom s akuzativom.* Kraļevati bude u kuću Jakobovu u vijek. N. Rańina 179a. luc. 1, 32.

b) prijedlogom na *s lokativom.* Kraļevali budemo na zemļi. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 179b. apoc. 5, 10. Kad kraļujuć na krajini dalmatinskoj to učini. J. Kavańin 314b. Ah dragi moj Bože! nije ti s mirom ni na nebesi kraļevati. J. Banovac, prip. 55.

c) amo mogu pripadati i primjeri u kojima imamo prijedlog među *s instrumentalom ili* sred *s genetivom.* On kraļuje među svojim pravovirnim. F. Lastrić, test. 65a. Slovinskoga ja jezika kraļica sam, srjed slavnoga Dubrovnika ka kraļuje i gospodi. P. Kanavelić, dubrovn. 7.

d) mjesto se može pokazati i mjesnijem adverbom, vidi d, *h).*

d. *u prenesenome ili u metaforičkome smislu, kao* vladati, gospodovati *u naj širem smislu.*

a) uopće. Da ne kraļuje neumistvo. J. Banovac, pred. VIII.

b) s akuzativom, vidi b, *a).* Koga tač kraļuje lakomos gospoja. M. Vetranić 1, 121. Lakomos istok i zapad i sjever kraļuje. 1, 159. Razum daruje Bog našoj naravi, da zvijezdu kraļuje s kom se tko objavi. 2, 143. Kraļuje ga jer nemilost. M. Gazarović 117. — *Po svoj prilici ovaj primjer amo ne pripada, jer u ńemu objekat stoji prema drugijem glagolima, osobito prema naj zadńem* vladati: Upraviti i posvetiti, kraļevati i vladati dostoj se, Gospodine Bože, srca i telesa naša. I. A. Nenadić, nauk. 59.

c) s dativom, vidi b, *b).* Samosilna svud se čuješ, istijem kraļim ti kraļuješ *(ljepoto!).* I. Gundulić 230. Po glasu ona slavnom svomu kraļevaše i Vasiļu. 535. Rajska vilo ka kraļuješ bitju momu. Ġ. Palmotić 1, 32. Zatravļenom srcu momu ti ćeš vazda kraļevati. 1, 60. Ti me srce, kraļu, osvoji i ti ćeš mu kraļevati. 1, 85.

d) s prijedlogom vrhu, vrh, *vidi* b, *d).* Grijeh čini smrt vrhu nas kraļevat. M. Vetranić 1, 298. Umiļenstvo vrhu svih kraļuje kreposti. N. Dimitrović 13. — Vrh ponora usiona kruta tamnos kraļevaše. Ġ. Palmotić 3, 24a.

e) s prijedlogom u *i lokativom, vidi* c, *a).* U tebi ļubav zamjerna i razum kraļuje. N. Dimitrović 44. Kad počnem gledati kon tebe gdigod stav tve lice, u komu kraļuje sve ļubav. D. Rańina 104a. U ńoj sveti mir kraļuje. A. Vitaļić, ist. 7a. Ako bi ovi sveti strah kraļevao u naših srci. A. d. Bella, razgov. 94. Kraļestvo milosti Božje, po kojoj Bog kraļuje u našim du-

Digitized by Google

šama. F. Matić 18. Kraļuje li u ńemu ļubav? Đ. Bašić 147. A kraļuje sva hrabrenost u narodu slovinskomu. And. Kačić, razg. 2a. Ne bude grijeh kraļevati u vašemu umrlomu tijelu. J. Matović 425. — *S akuzativom, vidi* c, *a) na kraju.* Razloga s kojijem kraļuje u svoje vjerne. J. Matović xxvia.

f) s prijedlogom na *i lokativom.* Koji *(grijeh)* dan današńi kraļuje na svijetu. M. Orbin 168. *(Ogań)* očistiće *(svit)* od holosti, od lakomosti, od bludnosti, koje nečistoće toliko iļad godina na ńemu kraļevaše. J. Banovac, razg. 3. — *Griješkom s akuzativom.* Ti kraļuješ na svijet samo *(ljepoto!).* J. Kavańin 42a.

g) s prijedlozima među, sred, *vidi* c, *c).* U svakom od svetaca jedna osobita krepos među inijem kraļevala je. I. Đorđić, ben. 97. Kad poče među ńima danguba kraļevati, tad kriposti pomańkaše. J. Banovac, pripov. 242. Među nama ļubav bratinska kraļuje. J. Filipović 1, 359b. Kad bi među bratjom kraļevala srčba. P. Filipović 48. — Kruh živi, koji kraļuje srjed nebesa. J. R. Gučetić 21. — *Amo pripada i ovaj primjer:* Kraļuj po sridi srca moga kraļestvom prislatke milošće. P. Radovčić, nač. 286.

h) mjesto se javļa mjesnijem adverbom. Da se mir čuje, gdi smeća kraļuje. I. Gundulić 114. U dno ledne Grotlandije, gdi kraļuju mrazi jaci. G. Palmotić 2, 353. Sva ostala mora gore u ognu strašna boja, svud kraļuje Marte oholi. 2, 3.

e. triumphare, *također u prenesenom smislu, o svecima koji uživaju slavu rajsku.* Sveti kraļuju na nebu. Transit. 131. Ufaju prijati kraļestvo nebesko i u ńemu kraļevati. A. Komulović 11. Kraļevati s Isukrstom na nebu. B. Kačić, nasl. 54. Prva *(crkva)* jest kraļujućih. F. Glavinić, cvit. 488b. Gdino ćemo kraļevati, i u vijeke s Bogom stati. J. Kavańin 478b. Nećemo kraļevati š ńim u slavi nebeskoj. A. Baćić 84. Ako želimo kraļevati š ńime *(Isusom)* . . . J. Banovac, razg. 37. Il' kraļuje na visini . . . V. Došen 222a.

KRAĻEVA VELIKA, *f. ime selu u Slavoniji u županiji pošeškoj.* Razdijeļ. 126.

KRÁĻÊVCI, Kráļevâcâ, *m. pl. mjesno ime u Slavoniji. a) selo u županiji srijemskoj.* Razdijeļ. 145. — *b) pusta u županiji virovitičkoj.* 138. — *pomińe se* xviii *vijeka.* Po Zvirńaku, Nartu, Selištu, Kraļevci. M. Katančić 53.

KRÁĻEVČANI, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 65.

KRÁĻEVČANIN, *m.* čovjek iz Kráļevâcâ u Srijemu. V. Arsenijević. — *Množina:* Kráļevčani.

1. KRAĻEVČICA, *f.* Rana viridis, *vrsta žabe.* Zaistovci kod Križevca. D. Hirc.

2. KRAĻEVČICA, *f. ime za ńeke vrste krušaka i jabuka.*

a. *kruške.* Kraļevčica, kruška. Vinica. S. Petar kod Ludbrega. D. Hirc. Kraļevčica, češ. královna, suvrst malene žute kruške dozrijevajuće o kraļevu (Podravina). B. Šulek, im. 169.

b. Kraļevčica, jabuka. S. Petar kod Ludbrega. D. Hirc.

1. KRÁĻEVICA, *f. kraļeva žena, vidi* kraļica. — *U narodnoj pjesmi našega vremena, a između rječnika u Vukovu* (vide kraļica). Kraļe banu pošiļaše: ‚Podaj mene banovicu, ja ću tebe kraļevicu i dva sina kraļevića'. Nar. pjes. vuk. 1, 342.

2. KRAĻEVICA, *f. vaļa da je ńekakav porez ili kmetska služba kraļu. — Na jednom mjestu* xvi *vijeka.* Sa vsimi službami i dohotki, kimi su dužni služiti i davati kmeti, koji na tih rečenih selih stoje, gradu našemu Ozļu, samo iznimļući vanka dižmu . . . i kraļevicu. Mon. croat. 274. (1575).

3. KRÁĻEVICA, *f. mjesno ime.*

a. *dva sela u Bosni. a) u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 62. — *b) u okrugu Dońe Tuzle.* 101.

b. *trgovište u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj, lat.* Portus regis, Portus regius, *tal.* Portorè. Razdijeļ. 56. *vidi:* 568. Albuin kraļ, putujući iz Srijema u latinsku zemļu, zgradi Kraļevicu u primorju hrvatskomu aliti Vinodolu, ka se sada stara Kraļevica zove. P. Vitezović, kron. 49.

c. *brdo u Srbiji u okrugu crnoriječkom.* Nad Zaječarom, na južnoj mu strani, brdo je ‚Kraļevica', na koje je, po priči, iz Kostoca pobegla neka kraļica. M. Đ. Milićević, srb. 916.

KRÁĻEVIČKI, *vidi* kraļevićski.

KRÁĻEVIČNA, *f. kraļeva kći. — isporedi* gospodična. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Slavske toke zatočnice, kraļevična Captislava, . . . J. Kavańin 273b.

KRÁĻEVIĆ, *m. sin kraļev. — Od* xiv *vijeka (vidi* b), *a između rječnika u Voltiģijinu (griješkom* kraļević ‚regolo, re piccolo' ‚königlein'), *u Stulićevu* (‚regis filius'), *u Vukovu* (‚der königssohn' ‚filius regis'), *u Daničićevu* (Kraļević). — *U Voltiģijinu je rječniku dem.* kraļ, *ali drugdje nema toga značeńa. I rus.* королевичъ, *i češ.* královic, královic, *i poļ.* krolewic *znače: kraļev sin.*

a. *uopće.* Vladislave, poļačkoga slavna kraļa slavni sinu! . . . kraļeviću glasoviti! . . . I. Gundulić 286. Lijepi i mladi kraļevići na ńegovijeh zracih sjaju. 398. Neka urešen š ńime *(oklopom)* bude ko je dostojno kraļeviću *(Akilu).* G. Palmotić 1, 181. Koje će *(Lukrecije)* kriposti kraļević zavidjet. 2, 495. Amnon naj stariji kraļević. I. Đorđić, salt. xv. Kraļević Jonata. A. Kalić 512. Kraļe banu pošiļaše: ‚Podaj mene banovicu, ja ću tebe kraļevicu i dva sina kraļevića'. Nar. pjes. vuk. 1, 342. Kupi vojsku *(ruski)* kraļević Mijajlo. (U ostalom se u toj pesmi kraļević Mijailo javļa na mestu Jana Sobjeskoga. S. Novaković, oblačić rade. 21). 3, 48.

b. *naj glasovitiji je junak u narodnijem pjesmama* Marko Kraļević, *sin kraļa Vukašina.* Vъ lêto 6903 (= 1394) Mirče vojevoda vlaški razьbi cara Bajazita na Rovinahь. i pogybê Marьko Kraļevićь i Kostadinь i Dragašь, oktomvrija 10. Okáz. pam. šaf. 74. *(oko* 1554). Prosvijetlit se je u ńih *(bugarkińah)* hajo Svilojević još Mihajo, i Kraļević junak Marko. I. Gundulić 313. Kraļeviću kamo Marko? J. Kavańin 233a. Bio je i on s Markom Kraļevićem. (Z). Poslov. danič. Da jedno mi biše vitez Marko Kraļeviću. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 10. Nahodi se u mojim prošastim knjižicam u govoreńu od Kraļevića Marka . . . And. Kačić, razg. 164. To je način svetac posvetiti . . . ali nije u kolu pivati, Kraļevića ko svetca slaviti. M. A. Reļković, sat. C7b. No idite u Prilipa grada do dvorova Kraļevića Marka. Nar. pjes. vuk. 2, 192. Dok je glasa Kraļevića Marka i ńegova vidovita Šarca i ńegova šestopera zlatna. 2, 219. Ja sam glavom Kraļeviću Marko. 2, 393. Kad je vojsku vojevati, onda se viče: ‚Kamo junak Kraļeviću Marko?' A kad je šićar dijeliti, govore mu: ‚Otkuda si, neznana delijo?' Nar. posl. vuk. 117. Marko Kraļević i vila. Vuk, nar. pjes. 2, 215.

Digitized by Google

— *Po imenu Marka Kraļevića zovu se i ńeka mjesta, n. p.*: Na Vardaru stêne visoke do oblak, i tu je proѕêčen kamen, to načińen put, zove se Demir-kapija Marka Kraļevića. Glasnik. 31, 300. (1704). Malo pred *(selom)* Opancima, gotovo prema Mrńavčevoj gradini, imaju u ravni dosta po razdaleko nekolike gomile kameńa za koje se onuda govori da su biļege odakle je skakao Marko Kraļević i to se zovu ‚Kraļevića skakala'. Vuk, rječn. *kod* Mrńavčeva gradina.

c. *kao prezime.* — *U Dubrovniku od* XVIII *vijeka.* Pjesni razlike Dominka Šimuna Zlatarića Dubrovčanina ispisane u Dubrovniku 1779 po Antunu Kraļeviću. *u* D. Zlatarić *(akademičko izdańe,* Stari pisci. 21) XXXV. — XIV *vijeka bio je u Dubrovniku ńekakav* Dmitar (Mitar) Kraļević, *te bi mu ovo moglo biti prezime.* Ωvde se namêri Dmitarь Kraļevićь i tьdi se prigodiše posli turačьki u našemь gradu da minu prêko mora. dojde k namь Mitarь mole da ihь ne propustimo. Spom. sr. 1, 28. (1400). *vaļa da to nije bio sin Vukašinov i brat Markov, vidi: (Kraļ Vukašin)* rodi 3 synove: Marka, Dmitra, Andrejaša. Okáz. pam. šaf. 63.

KRÁĻEVIĆSKI, *adv. onako kao što Kraļević (Marko) radi.* — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena (u trećemu je stihu oblik* kraļevički, *što će biti pisarska ili štamparska pogreška).* A med' ńima Haždaja Stevane, kraļevićski štono pije vino, kraļevički štono siječe sabļom. Pjev. crn. 106b.

1. KRÀĻEVINA, *f. zemļa, država nad kojom vlada kraļ (ima drugo značeńe pod* c). — *Od* XV *vijeka (vidi kod* c), *a između rječnika u Mikaļinu (vidi* kraļevstvo), *u Belinu* (‚paese, terra o regione' ‚regio' 535a), *u Voltiģijinu* (‚reggenza; regno' ‚regierung; reich'), *u Stulićevu* (‚regnum, imperium'), *u Vukovu* (‚des königs land, das königreich' ‚regnum'), *u Daničićevu* (‚regnum').

a. *zemļa, država u pravom smislu.* Mnoge crnce tim sjedini, da pođu iskat ljepos novu po bosanskoj kraļevini. I. Gundulić 378. Drag je svemu puku svomu i bosanskoj kraļevini. G. Palmotić 1, 315. Iz franačke kraļevine. 2, 48. Pô naše kraļevine. 2, 105. Ki poļačku kraļevinu gospoduje. 2, 300. Pomańkańe pravde razdjeļuje kraļevine. M. Radnić 244b. Pada'u gradi i kraļevine. J. Kavańin 214a. Zapoļski, kraļevinu ki ugarsku stišta silom. 238b. Šatira gradove i kraļevine za pedepsu oholnika. A. d. Bella, razgov. 145. Okruńena tri putnika . . . podižu se iz iztočnijeh kraļevina. B. Zuzeri 28. Kako je običaj općeni u mistu, iliti kraļevini. P. Filipović 39. Koji se u kraļevini Ašverinoj nahode. E. Pavić, ogl. 379. Osta jadna Vojsava kraļica i brez kraļa i brez kraļevine. And. Kačić, razg. 88a. Svud po franačkoj kraļevini. I. M. Mattei 226. U Ingliteri, u Italiji, u Poloniji i u tolikim drugim kraļevinama. I. J. P. Lučić, bit. 67. Dok ne priđu u države od poļačke kraļevine. P. Sorkočević 593b. Zadrma se turska carevina, začudi se sedam kraļevina. Nar. pjes. vuk. 1, 499. A moj babo, Vukašine kraļu! malo l' ti je tvoje kraļevine? 2, 196. I vlaških jeh sedam kraļevina. 2, 233. Prošao sam devet kraļevina i desetu tursku carevinu. 2, 330. U svoj zemļi, u svoj kraļevini. 2, 539. Trojedna kraļevina puna puncata Srba. M. Pavlinović, razg. 20.

b. (nebeska) kraļevina, *metaforički: raj.* Da se tebi tote otvori slavna rajska kraļevina. A. Vitaļić, ost. 137. I u ńem *(Hristu)* da su pravi puti od nebeskijeh kraļevina. J. Kavańin 2b. Ti su ki su prem obsjeli kraļevinu od nebesa. 366a. Niti je mogo ļude od izkvareńa osloboditi, niti u kraļevinu nebesku uvesti. I. Velikanović, uput. 1, 82.

c. *kraļevańe, kraļeva čast, vidi i* kraļevstvo. — *Ovo rijetko značeńe vaļa da je u ovijem primjerima: (Car Suliman)* dade kraļevinu u Budimu Janušu, vojvodi herdeļskomu. Okáz. pam. šaf. 83. *(oko* 1554). Zaludu ti, moj brate, u Budimu kraļevina. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 36. Komu kruna i sreća dopane na rusu glavu, da se broji ńegova u Budimu kraļevina. Nar. pjes. bog. 82. A krasnu je pesmu započeo od svi naši boļi i stariji, kako j' koji drž'o kraļevinu po čestitoj po Maćedoniji. Nar. pjes. vuk. 2, 216.

2. KRÀĻEVINA, *f. ime ńekijem biļkama.*

a. *vrsta vinove loze i grožđa i vina.* Kraļevina, rother Portugieser (Zagreb, Križevci). B. Šulek, im. 169. — *isporedi* dinka.

b. *vrsta jabuke u Zagrebu.* B. Šulek, im. 169.

3. KRÀĻEVINA, *m. u narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena ima* Marko Kraļevina *mj.* M. Kraļević *(u istoj pjesmi na drugijem mjestima stoji* Kraļević *i* Kraļić). Mio zete, Marko Kraļevino! Pjev. crn. 215b.

KRÀĻEVINE, *f. pl. ime mjestu u Hercegovini.* Schem. herceg. 1878. 79. S. Novaković, obl. 42.

KRÀĻEVÎNSKÎ, *adj. koji pripada kraļevini.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Životarili su od milostińe kraļevinske blagajne. M. Pavlinović, rad. 180. Hrvatska šaļe kraļevinska dva poslanika. razg. 104.

1. KRÁĻÊVKA, *f. u Vukovu rječniku:* (u Šumadiji) ovca u koje se nađu četiri bubrega.

2. KRAĻEVKA, *f. ime biļkama.* Kraļevka, češ. královka (suvrst kruško), 1. suvrst krupne jabuke dozrijevajuće o kraļevu (Vaļavac); 2. suvrst kruške (Zelina); 3. königspilz, Boletus regius Krombh. (Janda). B. Šulek, im. 169.

KRÁĻÊVKIŃA, *f. žensko čeļade iz Kraļevaca.* V. Arsenijević.

KRAĻEVĻE, *n. u Stulićevu rječniku uz* kraļevina. — *nepouzdano.*

KRÂĻEVO, *n. mjesno ime.*

a. *vidi u Vukovu rječniku:* varoš u Karavlaškoj (‚Krajowa').

b. *selo u Srbiji u okrugu aleksinačkom.* K. Jovanović 91.

KRÁĻEVSKÎ, *adj. koji pripada kraļu (uopće) ili kraļevima.* — *Od* XIII *vijeka (vidi kod* 1, b), *ali se nalazi i u drugijem slavenskijem jezicima, isporedi rus.* королевскій, *češ.* královský, *poļ.* królewski. — *Između rječnika (u Mikaļinu samo adverab, vidi kod* 2), *u Belinu* (‚reale, agg. da re' ‚regius' 609a), *u Bjelostjenćevu* (kraļevski, kraļev ‚regius, regificus'), *u Jambrešićevu* (‚regius'), *u Voltiģijinu* (‚regio, reale, regale' ‚königlich'), *u Stulićevu* (‚regius, regalis'), *u Vukovu* (‚königlich' ‚regius, regalis'), *u Daničićevu* (kraļevьskyj ‚regius').

1. *adj.*

a. *koji pripada kome mu drago kraļu ili kraļevima uopće.*

a) uopće. Smrt ne gleda ničije lice, jednako se od ńe tlače siromaško kućarice i kraļevske tej polače. I. Gundulić 233. I u ńega svjete prosi od živļeńa kraļevskoga. G. Palmotić 2, 153. Kod tolikijeh drugijeh carskijeh i kraļevskijeh kćeri. Nar. prip. vuk. 219. — *Ámo pripadaju i ovaki primjeri:* Ku *(krunu)* s imenom kraļevskime prvi on primi od cesara. I. Gun-

Digitized by Google

dulić 428. Da kraļevsku ńoj nevjestu i junaka čestitite. Ġ. Palmotić 1, 182. Od ne maňe dike i slave kraļevsku ćeš naći ļubi. 2, 242. — Kraļevski prorok *(David).* F. Lastrić, test. 45a. 63b. svet. 4b.

b) koji je onaki kao što biva u kraļeva, koji se pristoji kraļu. Ako uzmnožnos, s kom uzrasti, i kraļevsko srce tvoje u požudah sada stoje od uresa vedre časti. I. Gundulić 23. Da Krunoslav kraļ ne stoji na kraļevskoj svojoj riči. Ġ. Palmotić 2, 235. On, kraļevske ki je riječi, srca u svem plemenita. 2, 265. Uresi su ti velici i kraļevske sasma sprave. 2, 324. Pun kraļevskog blagodarstva kašteo Brenski vam pokloni. J. Kavańin 190b. — Na kraļevsku *stoji adverbijalno, isporedi* 2. Na kraļevsku ‚realmente, da re' ‚regie'. A. d. Bella, rječn. 609a. Uresima i napravam na kraļevsku načińa je. B. Zuzeri 98.

b. *koji pripada kraļu kome mu drago ili kraļevima, ali jedne države.* Vlasi vsi sije kraļevske državе. Mon. serb. 13. 4 namastiri kraļevsci. 14. (1222—1228). Potvŕjenje kraļevskim listom. Mon. croat. 116. (1476). Idoše k sudcu kraļevskomu. Mirakuli. 131. Knige kraļevske (libri Regum *u sv. pismu).* Korizm. 58a. Koje mjesto bješe grad redovnički i kraļevski. M. Divković, bes. 53a. Od hrabrena i slobodna srca, koje smrt pogrđuje, riječi uzmnožne svijes ma čuje, o kraļevska ćerce ugodna! I. Gundulić 48. Poklisar se carski upravi kraļevskijeh put dvorova. 426. Kraļevsku kô da vlas nesrećan dobudem? Ġ. Palmotić 1, 53. Sred Budima kraļevskoga. P. Kanavelić, iv. 5. U parisinskoj kraļevskoj knigaonici. A. Kanižlić, kam. 6. On je od svitle kraļevske krvi. 371. Da im se sva iz dolaska kraļevskog u pomoć dadu. E. Pavić, ogl. 357. Kraļevski grad. Nar. prip. mikul. 40. Kraļevska naredba ‚intimat (regierungs-erlass in Ungarn, ordonnanz)'. Jur. pol. terminol. 291. Kraļevska parnica, causa regalis. Zbornik. zak. 2, 511. Dohodak dosadašńih pravica zemaļske gospode dolazećih pod imenom ‚kraļevskih dobročinstva'. 3, 95.

c. *kod mjesnijeh imena u Bosni.* Kraļevska gora. Glasnik. 20, 275. 21, 316. 317. — Kraļevska planina. 20, 274. 21, 316. 317. 22, 31. — Kraļevski stan, zidine. 22, 5.

d. *kod imena biļaka.*

a) kraļevsko srce, Verbascum L. — *U Bjelostjenćevu rječniku (u latinskom dijelu kod* verbascum) *i otale u Šulekovu imeniku.* 169.

b) kraļevska salata, *u ugarskijeh Hrvata.* Kraļevska salata, bodļav korov rastući po ńivah i livadah (Brlaković), Ononis spinosa? B. Šulek, im. 486.

c) kraļevska svijeća, *u ugarskijeh Hrvata (po zapadnom govoru* svića). Kraļevska svića (prema ńem. königskerze), Verbascum thapsus L. (Brlaković). B. Šulek, im. 486.

2. *adv.* kráļevski, *onako kao što u kraļeva biva, kao što kraļevi rade, vidi* 1, b. — *Između rječnika u Mikaļinu* (kraļevski, kako kraļ ‚regie, regifice'), *u Belinu* (‚realmente, da re' ‚regie' 609a), *u Bjelostjenćevu* (kraļevski, po kraļevsko ‚regie, regaliter, regifice, regum more'), *u Stulićevu* (kraļevski, na kraļevsku ‚regie, regaliter, regio apparatu'). Od kraļevske vaše dike tač ‚kraļevski' dočekani. Ġ. Palmotić 2, 315.

KRÁĻEVSTVO, *n. kraļevska vlast, kraļevska čast; kraļevska država, vidi* kraļevina. — *Može ispasti prvo* v (kráļestvo), *to se naj prije nalazi u bosanskijem spomenicima* XIV *vijeka* (Mon. serb. 231 *god.* 1398. 234 *god.* 1399). — *Od* XIV *vijeka, ali se nalazi i u drugijem slavenskijem jezicima, isporedi rus.* королевство, *češ.* království, *pol.* królestwo. — *Između rječnika* kraļevstvo *ima u Belinu* (‚reame, regno' ‚regnum' 609), *u Stulićevu* (v. kraļevina), *u Vukovu:* 1. ‚das königthum (würde des königs)'. — 2. ‚das königreich' ‚regnum'; *u Daničićevu* (kraļevьstvo ‚regnum' vlast; država); kraļestvo *u Mikaļinu* (kraļestvo, kraļevina ‚regnum' *i kod* država), *u Belinu (vidi kod* b, *b) aa)), u Bjelostjenčevu* (kraļestvo, kraļevina ‚regnum, regio'), *u Jambrešićevu* (‚regnum'), *u Voltigijinu* (‚regno, impero' ‚königthum, reich'), *u Daničićevu* (gledaj kraļevьstvo).

a. *kraļevska vlast, kraļevska čast, kraļevańe. — Ovo značeńe često se nahodi u starije doba.*

a) uopće. kraļevstvo. Jako da vênčajetь brata svojego na kraļevьstvo. Domentijana 246. Kraļevstvomь vênčavь. Domentijanb 166. Vênčanь byhь na kraļevьstvo. Mon. serb. 90. (1330). Vьzlagajetь na se vênьcь kraļevьstva srьbskago. Okáz. pam. šaf. 54. Prut od kraļefstva tvoga. Bernardin 9. paul. hebr. 1, 8. Biše prestavļeno cesarastvo rimsko kraļovstvu franačkomu. Mirakuli. 19. Po kraļevstvu vrimennomu. Korizm. 1a. Tako dokona gotskoje kraļevstvo va Italiji. Š. Kožičić 14a. U vrime ńegova kraļevstva prista u veselju sva zemļa. Dukļanin 24. Kraļevstvo svakako hranim ti za pokoj, neprijateļ nikako negoli sluga tvoj. I. Gundulić 189. Na kraļevstvo od koljena od sto kraļa kraļ te rodi. 316. Tko bi reko kraļ-Filipu i Lesandru da ima doći ńih kraļevstvo na tač slipu i posluhu i nemoći? J. Kavańin 289b. — kraļestvo. Prut od kraļestva tvoga. Zadar. lekc. 3. paul. hebr. 1, 8. Šibika kraļestva, to je šibika pravde. N. Rańina 22a. paul. hebr. 1, 8. Gdjo kraļestvo drži svoje Menelao. Ġ. Palmotić 1, 234. Ostoju Bošńaki z kraļestva zvrgoše. P. Vitezović, kron. 117. Ne viđahu pri ńemu ikakva biliga kraļestva. A. d. Bella, razg. 10. Posli koga stupi na kraļestvo ńegov sin. And. Kačić, kor. 235. Stipan kraļ baci kraļestvo i fratar se učini. 421. Da će ńoj i zaručniku ńejemu kraļestvo pustiti. Nar. prip. mikul. 16.

b) o samu se kraļu u starijim knigama kaže: (ńegovo) kraļevstvo. *aa)* kraļevstvo. Molimь se prêvysokomu ti kraļevьstvu. Danilo 195. Ω postavļeni*(ji)* igumenьskomь, jegože po pravdê izvoli kraļevьstvo. Mon. serb. 14. (1222—1228). — *u poveļama vrlo često kraļ o sebi kaže:* kraļevstvo mi. Milostь stvori kraļevьstvo mi vlastelićemь dubrovьčkimь. Mon. serb. 16. (1222—1228). Podьpisahь rukoju kraļevьstva mi. 20. (1234). Roditeļi kraļevьstva mi. 58. (1293—1302). Jegože Bogь izvolii po kraļevьstvê mi gospodьstvovati srьbskimь kraļevьstvomь. 81. (1302—1321). — *bb)* kraļestvo. Dojdoše veličьstvu kraļestva mi ωdь slavnoga grada Dubrovnêka plemeniti vlastele i poklisarije. Mon. serb. 231. (1398). Kraļestvo mi prêseže i roti se. 234. (1399). Na kraļestvo mi jakože i na prvihь mojih prirodite| gospodь kraļevь bosanьscihь. 304. (1420). Što bi v rukah kraļestva našega. Mon. croat. 66. (1446).

c) kao vlast ili čast uopće; često u osobitom (bibličkom) značeńu.

aa) uopće. kraļevstvo. Ti si ńih *(oči mojih)* blaženstvo, i drag mir u trude van koga kraļevstvo ino vik ne žude. D. Rańina 34a. I uboštvo blaženo je, er kraļevstvo ńegovo je ... J. Kavańin 75b. — kraļestvo. *(Venere govori Kupidu:)* Kraļestvo ako tve ne budeš svetiti... *a Kupido odgovara:* Tvojome liposti stoji me kraļestvo. M. Držić 37—38. Kraļuj po sridi srca

Digitized by Google

moga kraļestvom prislatke milošće. P. Radovčić, nač. 286.

bb) Božje kraļevstvo, *u bibličkom smislu: mesijino kraļevstvo, Isusova crkva.* kraļevstvo. Nima didine v kraļeństvi Isukrstovi ni Božjem. Bernardin 43. paul. ephes. 5, 5. Jere on sam čekaše kraļevstvo Božje. 84. luc. 23, 51. I posla ńih pripovidati (pripovijedati. Rańina) kraļevstvo Božije. Bernardin 118. N. Rańina 142a. luc. 9, 2. Ńegova kraļevstva neće biti konac. M. Marulić 167. Govoreći: ‚Pokoru čin'te, približa se carstvo nebesko', — gdi daje razumiti, da je kraļevstvo nebesko pokora. Naručn. 46b. I kraļevstvu ńegovu ne bude konca (svrhe. Bandulavić). N. Rańina 179a. I. Bandulavić 4b. luc. 1, 33. — kraļestvo. Ki čekaše i sam kraļestvo Božje. Zadar. lekc. 25. luc. 23, 51. I kraļestvu ńegovu ne bude konca. 39. luc. 1, 33. Koji čekaše i on kraļestvo Božije. N. Rańina 106a. luc. 23, 51. Pridi kraļestvo tvoje. Kateh. 1561. B1a. F. Vrančić, rječn. 127. I. T. Mrnavić, nauk (1702). 10. I. A. Nenadić, nauk. 26. Ńegovo kraļestvo jest osobito kraļestvo duhovno. J. Filipović 1, 71b. Zašto Jesukrst nije ktio postaviti svoje kraļestvo na zemļi? J. Matović 65.

cc) (nebesko) kraļevstvo *može značiti: uživańe rajske slave, vidi* kraļevati, e *(drugo je ovdje kod* b, *b) aa)).* kraļestvo. Ufaju po milosti Božjoj prijati kraļestvo nebesko. A. Komulović 11. Dojite, blaženi, od oca moga uzmite kraļestvo. M. Orbin 249. Budalast je oni trgovac koji kraļestvo nebesko prodaje. S. Margitić, ispov. 41. Rajsku slavu i kraļestvo š ńime uživaju. J. Kavańin 518a. Imaćemo kraļestvo nebesko. F. Matić 8.

b. *u konkretnom smislu, država nad kojom kraļ vlada, gdjegdje i uopće država, pokrajina. vidi* kraļevina, a.

a) uopće. kraļevstvo. Biše smutńa v ugrskom kraļevstvi velika. Mon. croat. 318. (1387). Vojevoda veliki kraļevьstva bosanьskoga. Mon. serb. 318. (1421). 440. (1446). Bi izignan iz kraļevstva svoga. Korizm. 10a. Kraļi ki su svoja ostavili sva kraļevstva druzim u vlas. D. Rańina 52b. Svekoliko kraļevstvo ńegovo. M. Divković, bes. 7a. Rodno mjesto ka ostavi i kraļevstvo slavno svoje. I. Gundulić 45. Mru kraļevstva, mru gradovi, i ńih plemstvo trava krije. 234. Sto kraļevstva gdi se čuje slovinsko ime slovit sada. 276. Od Persije silna kraļa naj prije dobit odlučuje, i kraļevstva sva ostala. 359. Podiže se plaho dijete, mlad car Osman s Carigrada, da čestitu krunu lešku sabļom smakne i potlači, i pod tursku silu tešku ńe kraļevstvo uharači. 416. Množ kraļevstva, množ otoka drži i časti za proroka Mahumeta. 477. Filisteji susjedi izraelskoga kraļevstva. I. Đorđić, salt. IX. Šta krâļêstvâ sad svit broji. V. Došen 125a. Gospoduju više svijeh naroda kraļevstva svoga. L. Radić 89. Kraļ na cara udariti neće, niti može kraļevstvo na carstvo. Nar. pjes. vuk. 4, 135. Dade mu pola kraļevstva. Nar. prip. vuk. 108. — kraļestvo. Ne nahodi se nijedno kraļestvo gdi se ne štuje ime Jezusovo. A. Gučetić, roz. jez. 2. Mora vrla, ki *(sic)* gradove i kraļestva cijela ždere. I. Gundulić 363. Ide u kraļestvo od Sicilije. F. Glavinić, cvit. 72a. U rukah koga jesu svi zakoni kraļestvi. F. Glavinić, cvit. 149b. Krunoslave, kraļu znani, ki kraļestvo razprostrani. Ġ. Palmotić 2, 275. Razširio po razliki kraļestvi. S. Margitić, ispov. III. Svim mudracem ńegova kraļestva. P. Macukat 6. Kraļi, bani i gospari naših od kraļestva. J. Kavańin 270b. Hoti Kalifo, kraļ Tatarski, Krstjane iz svoga kraļestva izkorenut. J. Banovac, razg. 18—19. Kraļ od Arime odredi mučit Krstjane, koji se u ńegovu kraļestvu nahodjahu. 68. Po mnogih mistih i kraļestvih. J. Filipović 1, IV. Vidismo izgubļeńe toliki gradova, kraļevstva, cesarstva krstjanski. 1, 212b. Kako običaju u Italiji i u drugih kraļestvih. P. Filipović 89. Oloferno podloživši tolika kraļestva. F. Lastrić, test. 19b. Vas puk oni*(h)* kraļestvi bio došao. 62a. Glad bijaše strašan po svemu kraļestvu. 246b. Odtud dakle povrati se u kraļestvo gdi se rodi. P. Knežević, živ. 42. Da gradove sruše tvrde i kraļestvo da nagrde. V. Došen 264b. Potegnuvši sve svoje kraļestvo za sobom. And. Kačić, kor. 286. Jer on veli da jedno kraļestvo ... il' grad koji ili varoš budi ... M. A. Reļković, sat. K3b.

b) u širemu i metaforičkome smislu.

aa) nebesko kraļevstvo, *raj.* kraļevstvo. Primi tebe Isukrst u kraļevstvo nebesko. Starine. 1, 225. Imam priti v nebesko kraļevstvo. Transit. 20. Pribivajte u kraļevstvu nebeskomu. Zborn. 125b. Na onomu svijetu u kraļevstvu nebeskomu. M. Divković, bes. 7b. — *amo pripada i ovo:* Hoću te u moje kraļevstvo primiti. A. Gučetić, roz. jez. 12. — kraļestvo. Svih verujućih u ńega na nebeska kraļestva dovel jest. Život kat. star. 1, 219. Kraļestvo nebesko ‚paradisus, regnum caelorum'. J. Mikaļa, rječn. Ne može se ulisti u kraļestvo nebesko. S. Margitić, fal. 246. Kraļestvo nebesko ‚paradiso, luogo de' beati nel cielo' ‚regnum coeleste'. A. d. Bella, rječn. 539a. Da u kraļestvo ideš s ńime *(s Bogom).* J. Kavańin 13a. Poće u nebesko kraļestvo. A. Kanižlić, kam. 91. Nećeš kraļestva nebeskoga nikad viditi. M. Dobretić 79.

bb) kraļevstvo zemaļsko, *prema predašńemu značeńu, može biti gdjegdje isto što* raj zemaļski. — kraļestvo. Kraļestvo zemaļsko ‚paradisus terrestris'. J. Mikaļa, rječn. *kod* kraļestvo. Kraļestvo zemaļsko ‚paradisus terrestris'. I. Bjelostjenac, rječn. *kod* kraļestvo. Od svakoga voća kraļestva blaguj. J. Matović 26. *(Djavao)* naskoči prve ļudi u kraļestvu. 509.

cc) kao da je metaforički smisao može se shvatiti i u ovakijem primjerima: V duhovnom kraļevstvu i guvernu. Anton Dalm., ap. h2a. — Poglavica paklenoga kraļestva. P. Zoranić 9b. — Svrhu sviju kraļestvi nebeski, zemaļski ... F. Lastrić, test. 179a.

c) kao prijedio u naj širem smislu (u ovom primjeru: more). Trozubje ako vrlovito silnijeh osti cijevi crne u kolovrat ne obrne sve kraļevstvo valovito. I. Gundulić 87.

d) metaforički, o onome što je kome naj draže, što mu naj veće vrijedi. Pokli se ja nahođu uz kraļevstvo moje drago, uz žudjenu mu gospoju. Ġ. Palmotić 2, 303.

KRÁĻEVSTVOVATI, krâļevstvujêm, *impf. kraļevati.* — *Postaje od* kraļevstvo, *te* v *može ispasti kao i u ovoj riječi.* — XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (kraļevьstvovati ‚regnare'; kraļestvovati, gledaj kraļevьstvovati). Da ne ima vlasti ni samь kraļevьstvujej vьzeti čto. Mon. serb. 75. (1302—1321). Da primetь nakazanyje ѡtь kraļevьstvujuštago. 114. (1321—1336). — *Može imati uza se instrumental kojijem se pokazuje država kraļeva.* Jegože izvolii Bogь po mnê kraļevьstvovati srьbьskoju zemļeju. Mon. serb. 75. (1302—1321). — *Država može biti i u loc. s prijedlogom* u (vь), *vidi* kraļevati, c, *a).* Jegože Bogь izvoli kraļevьstvovati po mnê vь bogodarovanьnêmь otьčьstvê našemь. Deč. hris. 66. — Bez v. Spodobenь bêhь kraļestvovati va ze-

Digitized by Google

mļahь roditeļь i praroditeļь našihь. Mon. serb. 235. (1399).

KRAĻEVŠICA, *f.* suvrst krupne jabuke dozrijevajuće o kraļevu (Vaļavac). B. Šulek, im. 169.

KRAĻEVŠTINA, *f.* jus regale, *novčani dohodak što pripada kraļu ili državi, kao n. p. od kraļevijeh dobara, ili od prodaje duhana ili soli, od ruda itd. — Načińeno u naše vrijeme.* Kraļevština, stat. frc. ‚domaine' ‚domäne, krongut', tal. ‚demanio'; lat. ‚jus regale' ‚hoheitsrecht', tal. ‚regalia'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. Kraļevština od rakije ‚brantweinregal'. Jur. pol. terminol. 101. Kraļevština lova ‚jagd-regal (landesfürstl.)'. 293. Zakoni i naredbe postojeće na obranu kraļevštine poštanske. Zbornik zak. 1866. 49.

KRÁĻI, *m. pl. mjesno ime (uprav plur.* kraļ).

a. *u Crnoj Gori kapetanija.* Glasnik. 40, 21.

b. *zaselak u Srbiji u okrugu čačanskom.* K. Jovanović 171.

KRAĻIC, *m. dem.* kraļ, *vidi* 1. kraļić. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚regulus') *i u Jambrešićevu* (‚regulus').

a. *vidi* 1. kraļić, b. Bješe njeki kraļic komu se sin razbaļaše u Kafarnau. (joann. 4, 46). M. Divković, bes. 832ª.

b. *vidi* 1. kraļić, c. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kraļic ptica .regulus, regaliolus, rex avium, trochillos l. trochilus, troglodites passer', *i u Jambrešićevu:* kraļic, ptičica ‚regulus'.

1. KRÀĻICA, *f.* regina. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* krâļîcâ. — *Od prvijeh vremena, a u svijem rječnicima.*

a. *žensko čeļade što vlada kao kraļ, što kraļuje.*

a) uopće. Jelêna kraļica *(žena kraļa Uroša I).* Mon. serb. 56. (1289). *vidi:* Po prêstavļeniji muža jeje prijemьši otь syna svojego dostojnuju čestь drьžavy zemļь mnogyihь... Danilo 58, *život kraļice Jelene.* Ona kraļica Šabska. Transit. 26. Dvoranin mogući Kandače, kraļice od Etijopije. N. Rańina 127ᵇ. act. ap. 8, 27. Katarina bijuć kralica njegda od Cipra. J. Kavańin 214ª. Jer ćemo je postaviti kraļicome nada svjema, planinkińu vilu. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 80. Bihu poslani rimski poklisari kraļici Teuti. And. Kačić, razg. 4. Kraļica Saba od zemļe Arapske. kor. 228. *(Atalija)* učini se kraļicom žudinskom. 261. Gleda ńega Budimska kraļica *(u cijeloj se pjesmi ne govori o kraļu).* Nar. pjes. vuk. 2, 66. A kad vid'la moskovska kraļica, po imenu gospa Jelisavka... 3, 564. Do tri poklisara od tri vela kraļa, franačkoga a i rusinskoga, a treći je kraļice ingleške. Osvetn. 3. 57.

b) bogorodica se zove kraļica, *isporedi* kraļ, b. Zdrava, kraļico, majko od milosrdja! I. Grličić 285. Zdravo, kraļice majko! F. Parčić 95. — Blaženoj kraļici nebeskoj. Mon. croat. 149. (1492). Kraļico nebeska, raduj se! F. Lastrić, test. 185ᵇ. Nebeska kraļico! Štit. 20. O Marije, kraļice nebes. Korizm. 28ᵇ. Kraļice od nebes. N. Dimitrović 43. N. Naļešković 1, 113. Svu kraļiju od nebesa i kraļicu ļudi slavu. J. Kavańin 317ᵇ. Bogorodna kraļica od nebesa ‚madonna, assolutamente, significa la madre di Dio' ‚virgo mater'. A. d. Bella, rječn. 450ª. — O kraļice rajska! Korizm. 68ᵇ. — Bogoļubnost prama majci našoj, anđeoskoj kraļici. A. Kanižlić, fran. 141. Kraļice anđeoska! F. Matić 103.

c) o ženskom čeļadetu ne samo, nego i o nežívijem stvarima, ako se nasnačujų supstantivima ženskoga roda, govori se metaforički kraļica, *ističući da daleko nadmašuju (n. p. u ļepoti, u dobroti) sve ostalo iste vrste.*

aa) o Veneri prema ostalijem ženama. Kraļice svih gospoj. M. Držić 36.

bb) o ruži prema ostalome cvijeću. O kraļice svega cvijetja, lijepe ruse i čestite! G. Palmotić 1, 131. Vid kraļicu cvijetja ružu. J. Kavańin 43ª. Služi za stražu i obrańeńe plemenite kraļice od cvitova, ružice. F. Lastrić, od' 221.

cc) o danici prema drugijem zvjezdama. Danica, svijem zvijezdam kraļica. M. Vetranić 2, 12. Ljeposti tvoje zvijezda kraļicu stižu danicu. G. Palmotić 1, 313. Kad kraļicu svoju vide *(svisde).* V. Došen 133ᵇ.

dd) o kakvu gradu prema drugijem gradovima i državama. I kraļica je od Azije slavna Troja. P. Kanavelić, iv. 521. Nu kraļice, tva vedrina namagnuti nam ne štedi *(govori Mlecima, tal.* Venezia). J. Kavańin 220ª.

ee) o čemu umnome. Voļa je kraļica i meštar v kralevstvi od duše. Korizm. 5ᵇ. Tako je umiļenstvo *(lat.* humilitas, *tal.* umiltà) kraļica od svijeh kolicijeh dobrota. Zborn. 14ª. Ova krepos kraļica od ostalijeh. I. Držić 153. Zašto je voļa u čoviku kraļica od moći, uda i očućeńa ńegovije. F. Lastrić, ned. 304.

b. *kraļeva žena.*

a) uopće. Kraļica Vladislavļa *(udovica Vladislavova).* Mon. serb. 30. (1243). Trista kraļic imao je *(Salamun).* J. Kavańin 48ᵇ. Nije ono misec ni danica, nit' je sunce nit' je priodnica, već je ono slovinska kraļica, po imenu Jelina gospoja, lipa ćerca kraļa frančeškoga a ļubovca Nemańić-Stipana; prid Stipana često dolazaše... And. Kačić, razgov. 49ᵃᵇ *(isporedi naj prvi primjer kod* a, *a).* Vino pije kraļu od Budima a s kraļicom svojom gospojicom. Nar. pjes. vuk. 1, 443. *(Kraļ)* krilo nosi gospođi kraļici... Tad otrča kraļica gospođa. 2, 53. Uzeću te za vjernu ļubovcu, pa češ biti gospođa kraļica. 2, 105. Kraļica svoga muža nečim opoji. Vuk, nar. pjes. 2, 61. Kad u bari kraļa pregaziše i kraļicu u crno zaviše. Osvetn. 4, 40.

b) kod osobitoga značeńa riječi kraļ, *vidi* kraļ, c. — XIV *vijeka.* Žene da ne ωbležu u crьkvi, razьvê gospodińa i kraļica. Zak. duš. pam. šaf. 50. *otale u Daničićevu rječniku:* kraļica, žena mladoga kraļa.

c. u ovijem primjerima znači: kraļeva kći. (Govori Koraļka Arijadni:) Ter vid blaga i pokojna, prikoj smrti poć u krilo od kraļice jeli dilo i odluka toj dostojna. *(Arijadna odgovara:)* Svijetla sam se ja rodila, krunom pram se moj resio... I. Gundulić 49. A rodica tva čestita, koje plemstvu slike nije, kraļica je glasovita od cesarske Austrije. 278. Na svijetu je kraļic vele ke se nijesu još vjerile. G. Palmotić 1, 243.

d. *upotrebļava se i kod ńekijeh igara, kao n. p. kod škaka, karata, ova riječ, kao i* kraļ *(vidi* kraļ, m).

e. *vidi u Vukovu rječniku:* Kraļice, desot do petnaest, lijepo obučenijeh i nakićenijeh djevojaka koje idu o troličinu dne od kuće do kuće te igraju i pjevaju. jedna se djevojka (koja vaļa da je lijepa i srednega rasta) među ńima zove ‚kraļica', druga ‚kraļ', treća ‚barjaktar', a četvrta ‚dvorkińa'. kraļica se pokrije bijelim peškirom po glavi i po licu *itd.*... Kraļice igraju u današńe vrijeme po Srbiji od Cera i od Međednika do Timoka, i po Slavoniji kod Srba rimskoga zakona; po Srijemu, po Bačkoj i po Banatu igrale su do skora, pa su novi sveštenici zabranili i

Digitized by Google

iskorijenili. — *vidi i:* Kraļice danas igraju samo po nekim udaļenim od Beograda selima. ńih je vlast zabranila. godine 1864 video sam ih u Slatini, Crnoj Reci. M. Đ. Milićević, živ. srb.² 126. *vidi i* srb. 515. — *Kako se vidi, sve se one djevojke zajedno zovu* kraļice. Ustan', mila majko, te daruj kraļice. Nar. pjes. vuk. 1, 101. *a jedna pak među ńima* kraļica *osobito.* Kraļu, svetli kraļu! kraļice, banice! 1, 97.

f. *vidi* oporńak. — *Kako je do ovoga značeńa došla ova riječ, ne mogu kazati. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* u bravčeta ono iz čega se crijeva izvuku. cf. oporńak *s dodatkom da se govori u Šumadiji.* U Šumadiji u selu Bukoviku slušao sam gdje seļaci jagńeći oporńak zovu ‚kraļica'. Vuk, pism. 26. U čoveka su creva 7 puta duža od tela, t. j. 30 stopa, a omotana su maramicom (kraļicom, oporńakom). K. Crnogorac, zool. 24.

g. *preneseno je na neke životińe.*

a) ńeka riba. Kraļica, Blennius Rouxi. G. Kolombatović, pesci. 13.

b) ńeka vrsta šabe. Kraļica, Rana viridis. Belovar. D. Hirc.

c) ime kravi. F. Kurelac, dom. živ. 24.

h. *preneseno je na ńeke bilke. — U Vukovu rječniku:* (u užičkoj nahiji) ‚art apfel' ‚pomi genus [Pirus malus L. var.]'. — Kraļica, 1. meo (u sińskom rukopisu), Meum athamanticum Jacq.; 2. suvrst kruške (Vaļavac, Zagreb). B. Šulek, im. 169.

i. *preneseno, kao ime planini u Bosni.* Glasnik. 20, 279.

2. KRÁĻICA, *f. dem.* kraļeča. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Dače ńemu majka iz male kraļice vode'. J. Bogdanović.

KRÀĻICE, *f. pl., vidi* kraļica, e.

KRAĻIČAC, kraļičca, *m. dem.* kraļic. — *U narodnoj pjesmi ugarskijeh Hrvata u naše vrijeme.* Ńu mi gleda mlad kraļičac. Jačke. 188.

KRAĻIČAK, kraļička, *m. dem.* kraļic, b. — *U naše vrijeme.* Kraļičak mali, Troglodytes europaeus. Lukovdol. D. Hirc.

KRAĻIČEV, *adj. koji pripada kraļicu (vidi* kraļic, a). — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Ozdravio jesi slugu kraļičeva. A. Kanižlić, bogoļubn. 111. *može biti da treba čitati* kraļićeva.

KRAĻIČICA, *f. ime livadi.* Vinica kod Varaždina. D. Hirc.

KRÀĻIČIN, *adj. koji pripada kràļici. — Između rječnika u Stulićevu* (‚reginae, ad reginam spectans') *i u Vukovu* (‚der königin' ‚reginae').

a. *uopće.* Oblčena svitami kraļičinimi. Naručn. 30ª. V kraļičini voļenji je stati ili otiti. Š. Kožičić 16ª. Jerina, službenica kraļičina. G. Palmotić 1, 288. Kraļičinu smrt cvilimo. 1, 374. Slava kćeri kraļičine. M. Radnić 38ᵇ. Pade na kraļičinu poste|u. F. Lastrić, ned. 320. Ivan Nepomuk, kraļičin izpovidnik. A. J. Knezović 243. Spremnica određena u stan kraļičin. A. T. Blagojević, khin. 55.

b. *kod mjesnijeh imena.*

a) Kraļičina Vrata, *vidi u Vukovu rječniku:* na Velebitu između kameńa tijesno mjesto kroz koje se prolazi iz Hrvatske u Dalmaciju i odakle se vide Kotari i ostalo primorje.

b) ‚Kraļičino poļe' zove se jedno poļe u Bijeļinskoj pošav Drini. Pripovijeda se da su se tu srele kraļice *(vidi* 1. kraļica, e) i sjekle se jataganima. M. Ružičić.

c) Kraļičin Put, *stari put u Srbiji u okrugu vranjskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 284.

d) Voda Kraļičina, *mjesto u Bosni.* Schem. bosn. 1864. 78.

KRAĻIČINSKI, *adj. koji pripada kraļicama. — U Stulićevu rječniku:* ‚reginarum, ad reginas spectans'. — *nepouzdano.*

KRÀĻIČKÎ, *adj. koji pripada kraļicama (u svijem primjerima prema značeńu kod* 1. kraļica, e). — *Između rječnika u Vukovu* (n. p. pjesme ‚der königinen' ‚reginarum'). Ovako se sve kraļičke pjesme pjevaju. Vuk, nar. pjes. 1, 98. Jedina kraļička pjesma koju sam do sad čuo od četiri trohejske stope. 1, 100.

KRAĻIČNA, *f. kraļeva kći.* — XV *i* XVII *vijeka.* Čste sa od jedsne kraļičsni . . . Starine. 23, 75. (1490). Konstaca kraļična, kći Konstantina cesara. F. Glavinić, cvit. 40ᵇ. *(S. Juraj)* kraļičnu i grajane od pogibeli oslobodi. 101ª.

1. KRÀĻIĆ, *m. dem.* kraļ *(u osobitijem značeńima). — Od* XVI *vijeka.*

a. *muško dijete što je kraļ.* Ļuveno pozdravite kraļića *(Isusa)* od svijeta. M. Držić 447. Usudi se očitovati im i ukazati maloga kraļića, dite od sedam godišta. And. Kačić, kor. 162. *(Nabukodonosor)* postavivši na pristoļe Jeruzolimsko Joakima, dite od osam godina, povrati se nazad u kraļestvo svoje; ma do malo vrimena bojeći se Nabukodonosor da mu mali kraļić Joakim neće viran biti . . . 286. — *I mlađahan kraļ, ako i nije dijete.* Ovi pak mladi i neraszgovetni kraļić posluša krivo i opako više svojih vićnika. E. Pavić, ogl. 264. Ali ovi mladi kraļić pogrdivši razloženа stari vićnika . . . 297.

b. *kraļ u kojega je maleno kraļevstvo; obično katolički pisci prevode ovako lat.* regulus. joann. 4, 46. 49 *(u Vukovu je prijevodu* carev čovjek *po grč.* βασιλικός). — *isporedi* kraļic, a. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚regulus'), *u Belinu* (‚re picciolo' ‚regulus' 609ª), *u Vukovu* (dim. v. kraļ ‚königlein' ‚regulus'). Po komu kraļići kraļuju (prov. 8, 15). P. Radovčić, ist. 160. Karan raztiravši kraļiće aliti bane. P. Vitezović, kron. 14. I ovi kraļić da mu sin ne bijaše . . . S. Margitić, fal. 279. Bijaše niki kraļić koga sin bijaše nemoćan. A. d. Bella, razgov. 116. Kraļić niki Saveriju moļaše. A. Kanižlić, fran. 60. Koji je Damaškom kanoti kraļić vladao. utoč. 45. Koji od malakna kraļića veći se od svih učini. And. Kadčić, kor. 295. U Kani sina kraļića od ogńice, to jest, groznice ozdravio *(je).* I. Velikanović, uput. 1, 141. Ovi kraļić imade sina. B. Leaković, gov. 236.

c. *kraļević, kraļev sin (drugo je* 2. Kraļić). — *Između rječnika u Stulićevu* (v. kraļević) *i u Vukovu* (‚der königssohn' ‚regis filius', cf. kraļević). Tebi je hoditi, s mladim kraļićem gdi će se dojiti. Oliva. 14. Kraļicu s kraļićem sažgat zapovida. 36. Nefala ti, kraļe, ništa! kraļica ti udovica! a kraļići siračići! Nar. pjes. vuk. 1, 342. I pritrči kraļiću na dvore. Nar. pjes. istr. 1, 46.

d. Kraļić, *prezime (isporedi* 2 Kraļić). — XVIII *vijeka. (talijanski pisano)* ‚Don Nicolo Kralich'. (1772). Mon. croat. 52.

e. Regulus Cuv., *ńeka ptica. — Između rječnika u Mikaļinu* (kraļić, orašac, ptica ‚regulus, trochilus, regaliolus, troglodites passer' *i kod* orašac *i* striš, *vidi* strijež). Ptičak kraļić ptica sviju, i slava slavićak. A. Kanižlić, rož. 58. Treba uzeti za ‚Regulus' kraļić što je narodno... ‚Kraļić' sam čuo oko Zadra, oko Špļeta po Kolombatoviću, u Dubrovniku po Vodopiću i Doderleinu. S. Brusina, ptice hrv.-srp. (nastavak). 57ª.

2. KRÁĻIĆ, *m. u pjesmama gdjegdje radi stiha*

Digitized by Google

mješte Kraļević (Marko). — *Nije isto što* 1. kraļić, c, *jer nije shvaćeno kao deminutiv, nego je sašeta riječ* Kraļević. — *U naše vrijeme, a između riječnika u Vukovu:* Kraļić (Marko), vide Kraļević *s dodatkom da je stajaća riječ.* — Kad udari junak na junaka, crni Arap na Kraļića Marka. Nar. pjes. vuk. 2, 399. Deli Musa na Kraļića Marka. 2, 408. Svi budite srca Kraļić-Marka. Ogled. sr. 225. I Kraļića od Prilipa Marka. Nar. pjes. petr. 3, 420. To je bio Kraļić Marko. *u* Vuk, kovč. 89.

KRÀĻIĆAK, kràļića, *m. dem.* kraļić *(vidi* kraļić, b). — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Kraļićak učini iziskańe među svojijema za znati jeli Isukrst bio počelac od čuda. M. Radnić 284b.

KRÀĻIĆEV, *adj. koji pripada kraļiću.* U Kani učini sinčića kraļićeva ozdraviti. E. Pavić, ogl. 515.

KRÀĻIJA, *f. kraļevstvo, kraļevina.* — *Nastavak* ija *vaļa da je po talijanskom jeziku.* — *U dva pisca* XVII *i* XVIII *vijeka (u jednom primjeru* XVI *vijeka pisanome glagoličom:* Ote h kraļiju [‚kraliđu'] pojti i sudca prositi. Mon. croat. 223 *god.* 1527, *vaļa da treba čitati:* h kraļu). Dobra, ļudi i kraļije nisu kako bihu prije. P. Vitezović, cvit. 69. Bneške ļude inoplemci i kraļije da odbiru. J. Kavańin 217b. Koga Fedrig cesar htijuć da iztjera iz kraļije. 262a. Tom pomoći povaļije i cesarstva i kraļije. 359b.

KRAĻITI, kraļim, *impf. u Stulićevu rječniku:* v. kraļevati. — *nepouzdano.*

KRAĻNIK, *m. u jednoga pisca* XVIII *vijeka može biti da znači: kraļ.* Tvoji vijećnici i svjetnici ko bani su i kraļnici. J. Kavańin 217a. Da mogu sva zla ina oprostit se od kraļnika. 263a. Sva gospostva, svi kraļnici, koji bješe, ki su i sade, živu Bogu podložnici; jesu i krune koje im dade, more im uzet kô i živote. 539b.

KRAĻOMORAC, kraļomorca, *m. čovjek što je ubio (umorio) kraļa.* — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Ivan ban čini umoriti Forgaša kraļomorca. P. Vitezović, kron. 109. Kraļomorci kraļestvo med sobom razdiliše. 125.

KRÂĻSKÎ, *adj. vidi* kraļevski. — *Od* XVI *vijeka, a između riječnika u Belinu* (‚reale, agg. da re' ‚regius' 609a) *i u Stulićevu* (v. kraļevski). Medea kraļska kći. D. Rańina 11a. Nego je ovi put kraļski. B. Kašić, nasl. 91. Na svojoj kraļskoj trpezi. I. Ančić, ogl. 36. Kraļsko dostojanstvo. 191. Vira je kano zlamenje kraļsko, da ga mogu poznavati kraļski vojnici. vrat. 195. Kraļski prorok veli... M. Radnić 536a. Dar svoj kraļski... J. Kavańin 329a. Kraļske udove, stotnijeh sino nij' li s tvrde vjere uzkrisio? 337a. I da kraļske zapovidi obsluže se. 503a. Na kraļskom pristoļu. J. Banovac, pripov. 149. Krune kraļske. P. Knežević, osm. 74. Red kraļski put jest za poći na nebo. 177. Običajan bijaše zvat ih: grizlice i miše dvora kraļskih. Blago turl. 2, 193. Obučena odićom kraļskom. 2, 306. Od krune i šipke kraļske. And. Kačić, kor. 43. Učinio sobet kraļski. 222. Uzdajući se brez sumļe u kraļsko dopušteńe. 307. Pak mu pridade krunu, prsten s ruke i kraļsku kabanicu. 331. Odluči upet se kraļskoj osilnosti. M. Kuhačević 118. Ne imadu se podlagati kraļskim slugam. I. J. P. Lučić, nar. 58. Ako bi s dostojanstvom kraļskim sjao. 131. Razadire kraļsku svoju odiću. razg. 129. Kako se podpuno vidi u slidećim kraļskim dekreti. Norini 11. Sad evo kraļska imena. Grgur iz Vareša 20. Jer se kraļska ne preporiječe. Nar. pjes. petr. 2, 33. Balabane kraļski zatočniče! 2, 288. Što si kraļsko prihvatio blago. 2, 288. Kraļske sluge na noge skočiše. 3, 77. Kraļsko čedo noge do kolena! *(Nar. pjes. u Srbiji u okrugu topličkom).* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 406. Kol'ko ima na Orlovu vojske i kraļskijeh baļemez-topova. Nar. pjes. hörm. 1, 35. Pa on viče u ordiju kraļsku. 1, 191. Nuđali mu mjesto prvoga slikara kraļskoga. M. Pavlinović, rad. 66. Dopusti mu da se okruni naslovom kraļskim. M. Pavlinović, razg. 86. Narodni blazniteļi gori su od kraļskih. razl. spisi. 190.

KRAĻSTVO, *n. vidi* kraļevstvo. — *Od* XIII *vijeka, a između riječnika u Daničićevu* (kraļstvo, gledaj kraļevstvo). Ωтьсь synu kraļstvo prêdajušte. Domentijanb 216. Surodniku kraļstva mi. Spom. sr. 2, 2. (1313). 48. (1340). Vlastele kraļstva bosanьskoga. Mon. serb. 254. (1405). 8 lêta kraļstva svojego. Glasnik. 11, 161. Obrao je Bog misnike za svoje kraļstvo. I. Ančić, ogl. 29. Olovo je misto kraļstva bosanskoga. Radojević 62. Da pako mu i ostavi Cipra kraļstvo prjekoplodno. J. Kavańin 112b. Ti si sila koja hrabriš kraļstvo od nebesa. 136b. Čim je u kraļstvo svo'e odjaho. 191a. Za kraļstva kâ ti uzima ista kraļstva ńemu otima. 213a. Kraļstva vazam pograbļena crna od mora do crļena. 228a. Petar Pazman bramba kraļstva prevelika. 261b. Gradom, kraļstvim, pak ožacim. 277a. Kad smo u kraļstvu mi Božjemu. 504b. Bog mu prosti i povrati kraļstvo. J. Banovac, pripov. 70.

KRAĻŠTICA, *f. ime vodi u Crnoj Gori.* Glasnik. 40, 86.

KRÀĻÛŠT, *f. vidi* krļušt. — *U naše vrijeme, a između riječnika u Vukovu* (vide krļušt). Od šarana kraļušt. Nar. prip. vuk. 86.

1. KRAM, *m. jamačno je ista riječ što i* hram *(vidi), ako se i ne upotrebļava svagda u istijem značeńima što i ona.* — *Mislim da nije isto što češ.* krám *i poļ.* kram, *dućan (od srgńem.* krâm). — *Nalazi se samo u pisaca dubrovačkijeh (u Voltigijinu je rječniku došlo bez sumńe iz Belina), te vaļa da* k *stoji samo griješkom mj.* h *(zar se mislilo na tal.* camera?). — *Od* XVI *vijeka, a između riječnika u Belinu* (‚camera, cioè stanza da dormire' ‚cubiculum' 161b; ‚stanza, cioè camera' ‚cubiculum' 706b; ‚palazzo e palagio' ‚palatium' 536a), *u Voltigijinu* (‚stanza, camera' ‚kammer'), *u Stulićevu:* ‚cupola' ‚fornix, testudo (pp. e. in recentioribus templis ea pars quae in rotundis fornicis instar maxime eminet)'; kram, to jest stan ‚camera' ‚cubiculum'.

a. *u naj starijim primjerima znači što i* soba *(vidi i u rječnicima).* Naj liše ti prami kada t' se rastrese, tadaj se tvoj' krami svitlostju narese. Š. Menčetić 89. Kad bih u ńe kram. 239. Namislih u ńe kram da pridem na silos. 252. — *tako će značeńe biti i u ovom primjeru:* Toliko je od krama do ćelije, koliko od ćelije do krama. (Z). Poslov. danič.

b. *dvor, polača.*

a) u pravom smislu. Neg čin'te *(bogovi!)* da prijam bogactvo ćaćkovo, i vladam ńegov kram *(u akademičkom izdańu stoji mojom griješkom* hram) i carstvo ńegovo. D. Zlatarić 3a. Sred ńih *(perivoja)* carski pribogati i prisvijetli kram se kaže. I. Gundulić 533. Mješte krama gdi raskošna, mrazna spila bjehu dvori... G. Palmotić 3, 101b. Ona *(desnica Božja)* uzvisi mene *(Davida)* i stavi kraļevskoga posred krama. I. Đorđić, salt. 402. — *vaļa da amo pripada i ovaj primjer:* Car, riječ koga jedna sama za za-

Digitized by Google

kon je svemu istoku, sred raskošnijeh vedrijeh krama ki sto svijem je na visoku . . . I. Gundulić 563.

b) u prenesenom smislu. aa) uopće. Jur u poljijeh punijeh gizde, sred kijeh sunce kram svoj ima, viđu među svjetlostima zlatan vijenac činit zvizde. I. Gundulić 11. — *bb) često znači: raj, nebo.* Ki čini tebe *(Isusa)* oć, nebeski dvor i kram. Š. Menčetić 339. Da mogu poznat ja oni kram i vidjet, gdi drugo sunce sja više nas na on svijet. M. Vetranić 1, 6. Gdi je tamo višńi kram u slavnoj državi. 1, 120. A nijedan Boži stvor no može na svijeti taj rajski kram i dvor jezikom izrijeti. 1, 146. Poslan bi na saj svijet iz krama rajskoga. 1, 303. Hoće li višńi kram tamo me prijati. 2, 48. Tvoj otac *(Bog)* svoj kram stvori. 2, 213. Boži kram tko hoće iskati. 2, 277. Neka tvoj višńi kram budemo iskati. N. Dimitrović 86. O Bože, čin' otvorit višńi kram. M. Držić 418. Isus ostavi vičńi kram, da shrani človika. 456. Ere se gorńi kram nebeski otvori. 473. Trijeba je podniti velike muke nam, hoteći dobiti taj višńi dvor i kram. D. Rańina 131a. I razlog s ńim side i pravda s neba k nam, i s ńime uzide u višńi opet kram *(u akademičkom izdańu mojom griješkom stoji* hram). D. Zlatarić 97a. Od anđela družbe uresne prid višńega kram kupe se. G. Palmotić 3, 90a. Triš svijetloga krama okolo, gdi nebeski ćačko sjedi, čestita se vojska obredi. 3, 217a. Pribivaš u sjajnom kramu kralja blaženstva. L. Radić 110. — *cc) pakao.* Zašto je tuj za vas pakleni kram i dvor. M. Vetranić 1, 381. Ovi dolńi kram *(pakao).* 2, 204.

c. svod, kube (vidi u Stulićevu rječniku). Kram nebeski i dvorovi vrhu zvijezda tebi stoje. G. Palmotić 2, 511. Kram stanoviti nad nebesim ‚fermamento, il cielo stellato' ‚firmamentum'. A. d. Bella, rječn. 309b. Nad suncem, zvijezdam pobjen kram veseli. I. Đorđić, salt. 53. Vrhnebeski pod kram sjede. uzd. 133. Pod jednijem kramom leže. (Z). Poslov. danič.

2. **KRAM**, *m. ime proslopu na Vlašiću u Srbiji u okrugu šabačkom.* M. Đ. Milićević, srb. 419.

1. **KRAMA**, *f. sitna trgovina, ńem.* kram. — *U jednoga pisca čakavca* XVI *vijeka, i u naše vrijeme u Istri, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚merx, mercimonium'. v. trgovina), *u Jambrešićevu* (‚merx'), *u Voltigijinu* (‚mercanzia, mercatanzia' ‚handel, kaufmannswaare'), *u Stulićevu:* v. trgovac (!) *s dodatkom da je uzeto iz Habdelićeva (?).* Razlike plavi s razlikimi kramami gledajući. P. Zoranić 42a. Kràma ‚mercimonium; res variae sine ordine commixtae'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1ftsg. 19.

2. **KRAMA**, *f. koliba. — Valja da nije srodno s* 1. kram. — *U jednoga pisca Bošńaka našega vremena.* Malo vrijeme vrljali po sami danu gorom, a noću po krami *(tumačeno na dno strane:* koliba u šumi drvarska, ugljarska). Osvetn. 4, 6. — *Ima i u jednom primjeru* XVIII *vijeka ova riječ, i po svoj prilici znači sobu:* Pripovida Plutarko da u Ateni biuši s poda od krame pô jedan miš mrtav, sin sunu se s golim malim mačem u ruci suproć ocu koji bijaše od glada pritrčo za zgrabit ga. A. d. Bella, razgov. 171. *ali je knjiga nagrđena štamparskijem i drugijem pogreškama, te može biti da treba čitati:* od krama *(vidi* 1. kram, a).

KRAMAL, *m. ime ńekakvome gradu (samo u narodnoj pjesmi bosanskoj* XIX *vijeka).* Otkako je postala krajina, nije ljevša postala vlahińa nego što je, vesela družina, mila (? ‚milí') ćerca od Kramalja kralja. Nar. pjes. stojad. 2, 35. Pa odoše bijelu Kramalju, te ih viđe od Kramalja kralju. 36.

KRAMALSKI, *adj. koji pripada Kramalju.* Neka hiti polu kramalskome. Nar. pjes. stojad. 2, 39.

1. **KRÀMÂR**, kramára, *m. od srńem.* krâmar, *čovjek koji tržari, ali u našem jeziku ima i drugo značeńe. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.:* krâmâru (krâmâre), krâmâri. — *Od* XVI *vijeka (nalazi se i* XIII *vijeka, ali kao ime muško, vidi* c), *premda se ne zna pravo značeńe:* Jaz Mateaš, Benedika kramara sin . . . Mon. croat. 310. (1599).

a. *čovjek koji tržari, pa i u osobitom značeńu: koji prodaje (na sitno) mirodije (vidi u Mikaljinu i u Bjelostjenčevu rječniku). — Između rječnika u Mikaljinu* (kramar, spičar, koji prodava slatka korenja ‚aromatarius'), *u Bjelostjenčevu* (‚mercator, institor, negotiator'. 2. kramar začimbe ‚aromatarius'), *u Jambrešićevu* (‚mercator'), *u Voltigijinu* (‚mercante, mercatantuccio' ‚handelsmann, kaufmann'), *u Stulićevu (grješkom* v. trgovina *s dodatkom da je uzeto iz Habdelićeva, isporedi kod* 1. krama). Kramar ‚kleinverschleisser'. Zbornik zak. 1858. 150.

b. *koji je kao starješina među kirigijama i kao takovi pogađa se s mušterijama i za sebe i za ńih. u Belinu je rječniku malo drukčije značeńe. — Između rječnika u Belinu* (‚bagaglione, colui, che conduce le bagaglie dell' esercito' ‚calo' 124b; ‚mulattiere, colui che guida i muli' ‚mulio' 502a), *u Stulićevu* (‚mulio, calo'), *u Vukovu* (‚der hauptfrachter, der die fracht für sich und seine gesellschafter bedingt' ‚vecturarius primarius'). I kô čovjek od velicijeh mećajica i kramara, u pameti veće od pricijeh varak način misli i stvara *(nije mi posve jasan smisao. ali u Belinu i u Stulićevu rječniku stoji kao primjer kod same riječi).* I. Gundulić 470. Skupiše se svi dvorani za'edno s bojnim jańičari i dragoman vrijedni i znani s redovnikom i kramari, tere s mnoštvom od putnika . . . otidoše svikolici. J. Palmotić 164–165. Kramar, isto kao pratilac, kirigija. (Skurla). 168. A za put im rasladiti, da im dobra kob nariče, Stojan kramar glasoviti popijevati prid ńim kliče. 170. Vašem gospostvu dajem na znanje da mi je bio kramar otišao, bio u partigu i jest došao. Starine. 11, 112. *(oko* 1664). Bolje je biti i kramar, nego kirigija. Nar. blag. mehmed beg kapet. 25.

c. *ime muško.* Sudac Kramar. Mon. croat. 24. (1275, *prepis.* 1546).

2. **KRAMAR**, *m. mjesno ime. — Prije našega vremena.* Kramarь. S. Novaković, pom. 135.

KRAMARI, *m. pl. ime seocu u Hercegovini.* Statist. bosn. 117.

KRAMARIĆ, *m. prezime. — Od* XVI *vijeka.* Mihovil Kramarić. Mon. croat. 202. (1512). Kramarić. Schem. zagr. 1875. 265.

KRAMÁRITI, kràmârîm, *impf. tržariti, raditi kao kramar. — U Bjelostjenčevu rječniku:* kramarim ‚nundino, mercor, mercimonium exerceo'. v. nundino; *u Jambrešićevu:* kramarim ‚mercor'; *u Voltigijinu:* ‚mercanteggiare, mercantare' ‚handeln'; *u Stulićevu:* v. trgovati.

KRÀMÂRSKÎ, *adj. koji pripada kramarima. — U Bjelostjenčevu rječniku:* v. trgovečki, *u Voltigijinu:* ‚commerciale, negoziatorio' ‚kaufmännisch'.

KRAMÁRSTVO, *n. posao onoga što je kramar.*

Digitized by Google

— *U Stulićevu rječniku:* ‚uffizio di bagaglione' ‚caculatus'.

KRAMATI, kramam, *impf. zveketati (o verigama).* — *U naše vrijeme u sjevernijeh čakavaca.* Sad se počelo od seh stran strašno rušit, z lanci kramat, škripat. Nar. prip. mikul. 12. Čuje, kako lanci kramaju. 48.

KRAMČIĆ, *m. dem.* 1. kram *(uprav dem.* kramak. *ali ovoj zadńoj riječi nema potvrde).* — *Samo u Stulićevu rječniku:* 1. ‚piccola cupola' ‚parvus fornix'. 2. v. stančić.

KRAMČIĆI, *m. pl. ime seocu u Bosni.* Schem. bosn. 1864. 47.

KRAMER-SELO, *n. ime selu u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 22.

KRAMNIK, *m. u Stulićevu rječniku:* v. ložničar. — *Vaļa da je sam pisac ovu riječ načinio.*

KRAMOL, *m. ime muško.* — XIV *vijeka.* Dêdь imь Kramolь. Deč. hris. 26. 95.

KRAMOLA, *f. buka, buna, smutńa, nemir.* — *Od srlat.* carmula (seditio) *što bi bila riječ uzeta iz starobavarskoga jezika.* — *Riječ je stara (isprva* kormola), *isporedi stslov.* kramola *i bug.* kramola, *malorus.* koromoly *(plur.).* — *Nalazi se do* XIV *vijeka, pa opet u naše vrijeme u pisaca.* — *Između rječnika u Stulićevu* (v. nabuna *s dodatkom da je riječ ruska) i u Daničićevu* (‚seditio; tumultus; rixa'). Kramolu vьzdviže na me. Stefan, sim. pam. šaf. 23. Bezь kramoli možeši me ostaviti. Domentijanb 14. Ako se koja kramola učini među nami, da se sudomь ispravļa. Mon. serb. 23. (1234—1240). Ne ustraši se kramoly jego ni lajanija. Danilo 85. Progna vьse meteže tvorešteje i kramoly. 109. Kramola ‚cravall'. Jur. pol. terminol. 121.

KRAMOLITI, kramolim, *impf. buniti (činiti kramolu).* — *Riječ je staroslovenska, i nalazi se u knigama pisanima crkvenijem jezikom (vidi* F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod* kramoliti), *a između rječnika u Daničićevu* (‚turbare'). Ωni že kramoļahu mnihi. Glasnik. 10, 257.

KRAMOLNIK, *m. čovjek koji kramoli.* — *Riječ je staroslovenska, i nahodi se samo u knigama pisanima crkvenijem jezikom.* Sego kramolьnika vodešte sь soboju. Danilo 346. *vidi i* F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod* kramolьnikъ.

KRÀMP, *m. neko oruđe za kopańe zemļe (vidi Bogdanovićevo tumačeńe), ńem.* krampe. — *isporedi* objetelica. — *Od* XVIII *vijeka po sjeverozapadnijem krajevima, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (kramp, motika dvoratica, zubača ‚bipalium, bidens, rutrum'. 2. kramp tremi zubmi, trojzubje ‚tridens'. 3. kramp za kopańe kamena, ramper ‚harpago'), *u Jambrešićevu* (‚bipalium, bidens'), *u Voltiģijinu* (‚zappa' ‚haue'), *u Stulićevu* (v. motika *s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva).* Ovo ti je kramp i motika. Nar. prip. mikul. 55. Krâmp, oruđe nalik na budak, s jedne strane nalīk na budak, a s druge strane šiļast za kameńe kretati i vaditi. J. Bogdanović. Krâmp ‚rastrum'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 12.

KRÂMPAĻ, krâmpļa, *m. nokat (panja?).* — *U naše vrijeme u Istri (novoslov.* krampaļ). Krâmpaļ ‚unguis', gen. krâmpļa. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 21.

KRAMPÍĆAK, krampićka, *m. dem.* kramp. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KRÀMPINA, *f. augm.* kramp. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Dovade mi krampinu, da ovaj kamen izvalim'. J. Bogdanović.

KRÀMPĻÂČ, krampļáča, *m. onaj (čovjek ili svijer) u kojega su krampļi.* — *U naše vrijeme u Istri.* Krampļâč ‚ungulatus (homo, animal)', gen. krampļáčâ. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 48.

KRÀMPLIĆ, *m. dem.* krampaļ. — *U naše vrijeme u Istri.* Krampļîć ‚unguiculus', gen. krampļîća. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 38.

KRAMUŠKA, *f.* suvrst kruške (Vaļavac). B. Šulek, im. 169.

KRANCA, *f. u dva primjera iz Bosne: u drugome znači obalu na rijeci ili mošebiti nasap; po tome kao da u prvome znači zidove na palubi u lađe.* Kake su im na brodov'ma krance. Nar. pjes. petr. 3, 532. Al' Bojana ne dala joj gaza, mosti pali, porońene krance. Osvetn. 5, 134.

KRANCIĆ, *m. nejasna riječ (lonac?) na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Uzmi brzo krancić jedan, u kom prije nije bil' ništa, ter ga vina od godišta napun', i ostav' u ń kus medan a pak u tom sve jedino stavi varit sve te duńe. S. Bobaļević 209.

KRANČIĆ, *m. prezime.* — *Pomińe se* XVII *vijeka.* ‚Ivanus Monoslovi' ki se imenuje pridevkom Krančić. P. Vitezović, kron. 163.

KRANEVIC, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Niva u Kranevicu. Sr. nov. 1872. 970.

KRANOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. segn. 1871. 95.

1. KRÁŃAC, Krańca, *m. čovjek rodom iz Krańske.* — *Akc. kaki je u nom. sing. taki je u ostalijem padežima, osim voc.:* Krâńče, Krâńci, *i gen. pl.* Krâńâcâ. — *Daničić misli da je osnova* krań *postala od* krajin, *vidi:* ‚Krańac' mjesto ‚Krajinac'. osn. 341, *i doista je* Krańska *bila krajina među Slavenima i Nijemcima; ali po svoj prilici Miklošić ima pravo, koji tvrdi da je osnova uzeta od narodnoga imena* Carni *(ovo je pleme keltsko što je u rimsko doba stanovalo u Krańskoj). doista bi se prva etimologija potvrdila ńemačkijem imenom* Krain, *ali i ovo može postati od slovenskoga* Krań. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (‚Craner' ‚Japodes vel Jappes'), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* Krańec ‚Carniolus'), *u Jambrešićevu* (Krańci ‚Carni'), *u Voltiģijinu* (‚Cragnolino' ‚Krainer'), *u Stulićevu* (Krańec ‚Carniolus' *iz Habdelićeva), u Vukovu* (‚der Krainer' ‚Carniolanus').

a. *u pravom značeńu, uopće.* Jedan hrvatskoga jazika človik u potrebi more jednoga Krańca razumeti. Anton Dalm., nov. tešt. predgovor. Prisili Krańce. P. Vitezović, kron. 62. Trsatjanin, ne Krańac. 42. Došao je Krańac s Krańčići, pojia j' lava s lavići. Došal je Hrvat s Hrvati, pojia je Krańca s Krańčići. Nar. pjes. istr. 2, 150. Krańci Beč zovu Dunaj. Vuk, nar. pjes. 1, 154.

b. *kao što često biva i kod drugijeh narodnijeh imena (isporedi* Hero), *susjedni narod gdjegdje upotrebļava ovo ime, ako i u pravom smislu, s prezirańem i kao uvredu.* Grsti vam se na onu čeļad koja su od vas niža, ter ji pogrđujete govoreći jim: ‚Ti si Vlah, Boduo, Krańac' i drugačije. J. Banovac, pred. 98. *s toga po sjeverozapadnijem krajevima pravoslavni Hrišćani zovu ovako Katolike i uopće ļude što nose zapadno odijelo.* Sve izlaze Krańci pod škrļaci. Nar. pjes. hörm. 2, 281. Izvadio špańursko odilo što ga nose Krańci po Kotarih. Hrv. nar. pjes. 3, 417. Što su glasi sišlî do Gospića, da su te Krańci u more bacili. 4, 303.

2. KRÁŃAC, krańca, *m.* grah dug i šaren. Božjakovina. D. Hirc. — *Ista je riječ što* 1. Krańac.

Digitized by Google

KRAŃÀDIJA, *f. coll. kao plur.* Krańac *(vidi* 1. Krańac, b). — *isporedi* Krańčadija. — *U naše vrijeme.* Ja lišca nagojila nisam, da ga žuta ļubi Krańadija. Hrv. nar. pjes. 3, 217.

KRÁŃCI, Krâńâcâ, *m. pl. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 44. — *Množina od* Krańac.

KRAŃČÀDIJA, *f. coll. kao pl.* Krańac *ili* Krańče. — *isporedi* Krańadija. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KRAŃČAN, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 228.

KRÁŃČE, Kráńčeta, *n. dem.* Krańac *(govori se s prezirańem, vidi* Krańac, b). — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Provariće te Krańče na oči'. J. Bogdanović.

KRAŃČICA, *f.* ime livadi. Kupčina doña. D. Hirc.

1. KRÁŃČIĆ, *m. dem.* Krańac *(mladi ili mali Krańac).* — *U naše vrijeme.* Došao je Krańac s Krańčići. Nar. pjes. istr. 2, 150. Krańčić, dem. od Krańac. J. Bogdanović.

2. KRAŃČIĆ, *m.* ime ńivi. Virje kod Vinice. D. Hirc.

KRÁŃČIĆI, *m. pl. ime selu u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 72.

KRÀŃČINA, *m. augm.* Krańac. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KRÀŃEVINA, *f. vidi:* ‚Lako ti je svakog Krańca poznati, jer svaki Krańac zaudara krańevinom. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

1. KRÀŃICA, *f. žensko čeļade iz Krańske (žensko prema* 1. Krańac). — *Akc. se miješa u gen. pl.* Krâńîcâ. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚Carniola') *gdje se naj prije nahodi, u Voltiǵijinu* (‚Cragnolina' ‚Krainerinn'), *u Stulićevu* (‚mulier Carniola'), *u Vukovu* (‚die Krainerin' ‚Carniolana'). — *Može značiti što i* Kršćanka *(katoličke ruke), vidi* 1. Krańac, b. Da se junak ja ženiti neću, ja ženiti s krščenom divojkom, ni s Vlahińom ni s lipom Krańicom, nego junak Turkińom divojkom. Nar. pjes. marj. 65. Nek se kupe lijepe djevojke, lipe bulo i lipe Vlahińe i ostale joštere Krańice. 113.

2. KRÀŃICA, *f. ńekakva sjekira.* — *Vaļa da je ista riječ što* 1. Krańica. — *U naše vrijeme.* Krańica, sjekira rušava, koja hrastovo ruši (siječe). Riječ među dužičarima. F. Hefele. Krańica, vrst široke sjekire. Ždralovo kod Belovara. D. Hirc. Krańica, mala sjekira u dugara. Vrbovsko. D. Hirc.

3. KRÀŃICA, *f. ime dvjema pustama u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdijeļ. 110. — *Biće ista riječ što* 1. Krańica.

KRAŃIČÈTINA, *f. augm.* Krańica. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KRÀŃIJA, *f. coll. Krańci.* — *U naše vrijeme u Istri.* Krańija collect. ‚Carniolani'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1ftag. 43.

KRÂŃSKÂ, *f.* Carniola, *pokrajina u Avstriji, uprav* krańska zemļa, *vidi* krański, a, *b).* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚Krain, Krainland' ‚Carniolia, Carnia'). Imena slavjanskoga jedva je naći u bijednoj Krańskoj. M. Pavlinović, razg. 7.

KRÂŃSKÎ, *adj. koji pripada Krańcima i zemļi u kojoj oni žive, uprav koji pripada Krańu, ali se* Krań *sad zove u slovenskom jeziku samo ńeki grad (ńem.* Krainburg). — *Radi postańa vidi* 1. Krańac. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu (vidi kod* a, *b)), u Bjelostjenčevu* (‚carniolicus'), *u Voltiǵijinu* (‚cragnolino, carniolico' ‚krajnerisch'), *u Vukovu* (‚krainisch' ‚carniolanus').

a. *adj.*

a) uopće. Do dožele krańske. Mon. croat. 155. (1493). Iz krańskoga tlmačenja. Anton Dalm., nov. tešt. 1, predgovor. Žive i krańske puke užgane gasi. J. Kavańin 262a. Hrvati u varmeđi zagrepskoj, varaždinskoj i križevačkoj, kojijeh je jezik kao prijelaz iz krańskoga u srpski. Vuk, kovč. 23.

b) pokrajina se zove krańska zemļa, *ali se u naše doba češće izostavļa* zemļa. — *Između rječnika u Mikaļinu* (krańska zemļa ‚Carniola'), *u Bjelostjenćevu* (krańska zemļa ‚Carniolia'), *u Voltiǵijinu* (krańska zemļa ‚Cragno' ‚Krain'). Selenje krańske zemļe. P. Vitezović, kron. 38. U krańskoj zemļi u staro vrime jest bio običaj, kada bi novoga principa postavļali, onda onaj princip prid svim pukom bi od jednoga paraśnika morao zdravu zaušnicu primiti. Đ. Rapić 177.

c) može značiti i: koji pripada Katolicima, vidi 1. Krańac, b. Krańsko zvono i arbanaska žena i gradsko magare, to su naj veći mučen'ci na ovome svijetu. (‚Krańsko' ovdje znači upravo ‚kršćansko', jer Kršćani zvone više nego Hrišćani. u Hrvatskoj). Nar. posl. vuk. 160.

b. *adv.* krański, *n. p. o jeziku:* govoriti krański. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* po krański ‚carniolice'.

KRÂŃSKÔ SÈLO, *n. ime pusti u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Razdijeļ. 36.

KRAOS, *m vidi* kravosac. — *U jednoga pisca Dalmatinca* XIX *vijeka.* Kraosi oči ispijaju. M. Pavlinović, rad. 18.

KRÀOSICA, *f. vidi* kravosica. — *U pjesmi našega vremena, a između rječnika u Vukovu* (u pjesmi ‚art schlange' ‚serpens quidem'). Ona ima zlatoruka sina, a banica zmiju kraosicu. Nar. pjes. vuk. 2, 62. Nije ovo zmija kraosica, no je ovo ogńaniti zmaju. 2, 63.

KRÀP, *m. ovako se zovu ńeke vrste ribe.* — *Riječ je stara* (корпъ), *isporedi rus.* коропъ. — *Od lat.* carpo *ili od stgńem.* charpho. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (krap, riba ‚carpio, carpius, cyprinus'), *u Jambrešićevu* (‚carpio'), *u Voltiǵijinu* (‚carpione, pesce' ‚karpfen'), *u Stulićevu* (krap, riba ‚cheppia, pesce di mare' ‚clupea, thryssa, alosa'), *u Vukovu:* (po jugozapadnijem krajevima) vide šaran.

a. *vidi* šaran. Krapi spadaju među ribe koje se u prometu imaju ocariňati. Zbornik zak. god. 1853. 998. Krap (riba od vode u Crnoj Gori). L. Zore, rib. ark. 10, 339. Bijeli krap, Leuciscus virgo Heck. A. E. Jurinac. progr. varaž. gimn. 1880. 4.

b. *ńeka morska riba.* Vepar po moru, a krap uz goru. (Z). Poslov. danič. Krap, Corvina nigra Cuv. Glasnik hrv. naravosl. društva. 281. — *U Dubrovniku.*

KRAPAC, Krapca, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 265.

KRAPAK (?), Krapka, *m. kao da je ime gorama, lat.* Montes Sarmatici, *ńem.* Karpaten. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Ugri gdi se gorňi Krapkom razstavļaju. I. T. Mrnavić, osm. 38.

1. KRÀPAN, *m.* nadimak. u hrvatskoj krajini. V. Arsenijević.

2. KRÀPAN, *m. ime selu u Dalmaciji u kotaru šibenskom.* Repert. dalm. 1872. 27.

Digitized by Google

KRAPATI, krapam *(ili* krapļem?), *impf. vidi* kropiti *prema čemu je* krapati *kao iterativni glagol. — Može biti i praslavenska riječ, isporedi rus.* крапять, *češ.* krápati. — *Na dva mjesta* XVI *vijeka.*

a. *neprelazno, kapati.* Odzgara krapaše pridrobna rosica. M. Vetranić 2, 190.

b. *prelazno, s objektom* vodu, *štrapati.* Vodu na ńe obraz krapaše. F. Vrančić, živ. 89.

KRAPÀTÛR, krapatúra, *m. vidi* krpatur. — *U naše vrijeme u Lici.* Građani svoj biļac ma ne od vune, nego od ušvena pamuka zovu ‚krapaturem'. J. Bogdanović. Krapàtûr, krapatúra, jorgan. V. Arsenijević.

KRAPATÙRIĆ, *m. dem.* krapatur. J. Bogdanović.

KRAPATÙRINA, *f. augm.* krapatur. J. Bogdanović.

KRÀPINA, *f. mjesno ime u Hrvatskoj. a) trgovište i selo u županiji varaždinskoj.* Razdijeļ. 95. 104. *jedno se od ńih (jamačno prvo) pomińe od* XII *vijeka u latinskijem knigama.* ‚Ex diversis locis, scilicet: Krapina, . . .' Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 3. (1181). — *drugo se zove i:* Krapina-selo *i* Krapinsko. V. Sabļar, mjestopis. 203. — *b) rječica.* Regulacija save. 5. *pomińe se od* XIII *vijeka.* ‚Aqua Crapina'. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 221. (1287).

KRÀPINICA, *f. selo u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdijeļ. 104. — *Uprav je dem.* Krapina.

KRÀPÎNSKÊ TÒPLICE, *f. pl. selo u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdijeļ. 101. — *isporedi* Krapina.

KRAPĻA, *f. vidi* kapļa. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka. po svoj je prilici štamparska pogreška, ali bi moglo biti da se načinilo prema* krapati *i* kropiti. Ako sad ońutiš krapļu medene slasti. Đ. Bašić 72.

KRAPĻANICA, *f.* vrst vinove loze crna grožđa (Dalmacija, Danilo). B. Šulek, im. 169.

KRAPĻE, *n. ime selu u Slavoniji u županiji požeškoj.* Krapje. Razdijeļ. 126.

KRAPUJ, *m. ime muško. — Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 72.

1. KRÂS, *m. krasota. — Na jednom mjestu* XVI *vijeka, i u narodnoj pjesmi našega vremena.* A tomuj uzrok je tva lipos gizdava koje kras i ures do zvizda prosjava. Š. Menčetić 169. Sve je kolo glavom nadvisila i divnijem krasom pokrasila. Nar. pjes. vuk. 4, 155.

2. KRÂS, *m. vidi* krijes *(vatra što se loži uoči Ivańa dne). — U naše vrijeme u ugarskijeh Hrvata, ali riječ nije dosta pouzdana.* Na krasu zgoriti. (Jeli mi se pričulo ili sam odista čuo izgovarat ne kres nego kras? bar sam dva puta tako napisao. F. Kurelac). Jačke. 203. Nećete vi mene na krasu zgoriti. 204.

3. KRÂS, *m. mjesno ime.*

a. *gore na jugu od Krańske i na sjeveru od Istre, lat.* Carusavius, *tal.* Carso, *ńem.* Karst. — *Postaje od talijanske (ili svakako od romanske) riječi premještańem glasova* a *i* r. *to se potvrđuje latinskijem imenom, a druga etimologija (kao što se misli, od* krš) *ne vrijedi. — Od* XVII *vijeka.* Veliki kužni pomor po Istriji i Krasu. P. Vitezović, kron. 148. Kras ili krš. J. Wessely, kras hrv. kraj. 2. — *Po naravi i obliku onijeh gora došlo je do općega značeńa: greben itd., ali mislim da je to samo u pisaca, vidi u Bjelostjenčevu rječniku:* kras, v. greben. — Kras, sl*(ovenski, ali u Pleteršnikovu rječniku nema ove riječi),* ggr. ‚dürrer boden'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

b. *mjesto na ostrvu Krku. — Od* XV *vijeka.* U kunfini od rečenoga Kaštelmušća na Kras. Mon. croat. 97. (1465). — *isporedi* 4. Krasa, a.

1. KRÁSA, *f. vidi u Vukovu rječniku:* Srbi pripovijedaju da se zmija zvala ‚krasa' dok nije bila Jevu prevarila. — *Može biti da je* krasa *značilo: šarena, šarovita (vidi kod* krasan).

2. KRÂSA, *f. zemļa kamenita. — isporedi* 3. kras, a. — *U naše vrijeme u Istri.* Krâsa ‚terra lapidosa'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. rftsg. 19.

3. KRASA, *f. ime ovci.* Bastaj, Daruvar. D. Hirc.

4. KRASA, *f. mjesno ime.*

a. *ńekakvo mjesto na Krku, isporedi* 3. Kras, b. — *Pomińe se od* XIII *vijeka.* Od bure Krasa *(kao granica).* Mon. croat. 316. (1230, *prepis.* 1724).

b. *predgrađe kod grada Rijeke.* Schem. segn. 1871. 80.

5. KRASA, *m. ime muško. —* XIV *vijeka.* Krasa a sinь mu Beroje. Deč. hris. 24.

KRASAC, Krasca, *m. ime muško. —* XV *vijeka.* Na to bista dana pristava Krasac i Stančul. Mon. croat. 49. (1419).

KRÂSAHAN, krâsahna, *adj. dem.* krasan. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚bellulus'.

KRÁSAN (krâsan), krásna (krâsna), *adj. vidi* lijep, *od čega se razlikuje u naše vrijeme tijem što je u* krasan *još silnije značeńe nego u* lijep *(vidi:* Krasan, phil. stil. ‚ästhetisch', tal. ‚estetico'; art. ‚prächtig, sehr schön', tal. ‚magnifico, eccellente'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.). *prije vaļa da tako nije bilo (kako se čini po rječnicima), nego kao da je* krasan *značilo: ugodan za gledańe (pa i za čuveńe i za druga osjećańa) bez osobitoga divļeńa, od prilike onako kao lat.* bellus, lepidus, *franc.* joli, *ńem.* hübsch, *engl.* pretty. *treba dodati da je i Daničić upotrebio ovu riječ kao mańe silnu nego* lijep *(vidi kod* 1, a, *a)). — Akc. kod svijeh nominalnijeh oblika ne mijeńa se:* krásan, krásna, krásnu *itd. ili* krâsan, krâsna, krâsnu *itd.; u složenijem je oblicima svagda jaki:* krâsnî, krâsnâ, krâsnô, krâsnôga *itd.; također u adverbu. — U obliku* krasьnъ *riječ je praslavenska, isporedi stslov.* krasьnъ, *rus.* красный *(obično znači: crven, a* красивый *odgovara našemu* krasan), *češ.* krásný, *pol.* krasny *(lijep i crven). — Postaje nastavkom* ьn *od* krasa, *ļepota, krasota, koje riječi nemamo u našem jeziku (ali vidi* 1. kras), *a bila je praslavenska, isporedi stslov.* krasa, *rus.* краса, *češ.* krása, *pol.* krasa. *ovoj riječi može biti da je prvo značeńe bilo boja, šara, osobito crvena. — Između rječnika u Vrančićevu* (‚concinnus; lepidus; venustus'), *u Mikaļinu* (krasni, lijepi, uļudan, pristali ‚elegans, speciosus, formosus, pulcher, bellus, elegantis formae'), *u Belinu* (krasan ‚aggratiato, che ha gratia' ‚venustus' 51b; ‚bello, vistoso' ‚formosus' 186a; ‚galante, garbato' ‚concinnus' 336a; ‚leggiadro' ‚venustus' 432a; ‚vago, grazioso, leggiadro' ‚elegans' 750b; krasni ‚elegante, ben disposto, ornato e pullito' ‚elegans' 285a), *u Bjelostjenčevu* (v. lep), *u Voltigijinu* (‚galante, bello, adorno' ‚schön, geschickt'), *u Stulićevu* (‚pulcher, venustus, formosus, decorus, honorificus'); *u Vukovu:* krásan (krâsan) ‚schön' ‚pulcher'. cf. lijep; *u Daničićevu* (krasьnь ‚jucundus; venustus').

1. *adj. — Komp.:* krásnijî. Nar. pjes. vuk. 2, 638, *a između rječnika u Belinu* (‚più elegante'

Digitized by Google

‚elegantior' 285b; ‚più leggiadro' ‚venustior' 432b) *i u Stulićevu.*

a. *o čeljadetu.*

a) u pravom smislu, o tjelesnoj ljepoti. Urošь krasnь i dostodivnь vidênijemь. Okáz. pam. šaf. 54. Danas je lijep i krasan, a sjutra strašan i pića crvi. M. Radnić 357b. Ja sam crna, ali sam krasna. Đ. Bašić 129. Pogledati na krasnu ženu. Ant. Kadčić 250. Dogodilo se je veće krat da se je koja huda ženctina užgala u ljubavi kojega krasna i pristala misnika. 339. O! pivaj krasnu, Talijo, divojku. M. Katančić 59. Što je Maksim krasan đuveglija. Nar. pjes. vuk. 2, 544. Još je lepši Erdelj od Budima, a krasniji od Jovana bane. 2, 638. Na čast, braćo, svakom po devojka, mene krasna Janočkińa Jana. 2, 641. Kakva j' krasna gospođa nevesta, lepote joj na krajini nema. 3, 38. Al' da vidiš vojvodinu Jelu, koliko je krasna i ugledna! 4, 155. Krasno momče ka' balavo somče. Nar. posl. vuk. 160. Lijepa si, draga moja, kao Tersa, krasna si kao Jerusalim *(Luter:* schön *i* lieblich; *Ostervald:* belle *i* agréable). Đ. Daničić, pjesm. 6, 3. — *Ovaj primjer može amo pripadati a i pod b) cc):* Kad se šeta vojvoda Milošu, krasan junak na ovome svetu. Nar. pjes. vuk. 2, 317.

b) u prenesenom smislu, ili o dobroti, valanosti, ili se kaže od mila. aa) često se kaže: krasan prijatelj, krasan brat, *kao pohvalna riječ prijatelju ili bratu.* Dobri i krasni prijateljь. Mon. serb. 324. (1423). A Leka je krasan prijatelju. Nar. pjes. vuk. 2, 224. S tobom da smo krasni prijatelji. 2, 235. Nit' imamo krasna prijatelja. 2, 539. — Vidite li, moja braćo krasna? 2, 184. Rad hatara naše braće krasne. 2, 556. — *bb) može se kazati od mila.* Krasni čatioče. I. Zaničić XIII. Kralju Đurđu, roditelju krasni! Nar. pjes. vuk. 2, 484. Krasni babo, Novaković-Grujo! 3, 37. Krasno čedo, samouče đače! 3, 72. *vidi i u Vukovu rječniku:* krâsnî (u Kotaru) zovu žene djevera, cf. zlatoje. — *cc) kao* vrijedan, valan, dobar. Krasna pijevca duševnoga Ivana don Dražića. J. Kavańin 99b. Razape se čador do čadora, pod čadore krasne poglavice. Nar. pjes. vuk. 2, 537. Kade pade krasna poglavica. 2, 561. — *(Časni krsti)* sjali krasnom narodu rišćanskom. — *Može biti da amo pripada i ovaj primjer (ako nije* krasnihь *srednega roda, i znači:* krasne stvari, *isporedi* c, *k)).* Vь krasnihь mira sego vьspital se jesi. Mon. serb. 243. (1389—1399).

c) u ova dva primjera kao da znači: miran (t. j. koji je u krasnom stańu). Tako vi živući krasni prez nevolje. Đ. Baraković, vil. 44. Mi ke smo sad vile krasne i pokojne. 122.

b. *o životińi. — U jedinom primjeru znači: dobar, koristan.* Al' prolitjem samo kóze vride, kad bo svaka u mliku je krasna. J. S. Rejković 360.

c. *o čemu neživu.*

a) o dijelu tijela ljudskoga (u jedinom primjeru o obrazu). Krasan obraz tvoj. Š. Menčetić 62.

b) o čemu što zemlja rađa, kao o biljkama i o ńihovijem dijelima. u jedina dva primjera ima procvijet (procvit, *u prenesenom smislu) i* koreńe). Tako krasan procvit *(divojka).* P. Zoranić 11a. I bude li baš koreńe krasno. J. S. Rejković 354.

c) o mjestu. Na pažiti krasnêj. Sava, sim. pam. šaf. 9. Mêsto krasьno i podobno na sьzdanije domu Božija. Mon. serb. 91. (1330). Posred raja krasnoga. B. Kašić, rit. 120. Preko krasna Miroča planine. Nar. pjes. vuk. 2, 215. Na Kosovu krasnom polju ravnom. 2, 302. Baš u tvoju krasnu kraljevinu. 2, 540. Krasnu zemlju što je ljepše nema. 2, 567.

d) o vremenu. Kad će ono krasno vreme doći i momci se prošavati moći? Nar. pjes. vuk. 1, 314. — *Moglo bi amo pripadati i ovo:* Da proslavi krsno ime krasno. Nar. pjes. vuk. 2, 433.

e) o riječima, o pismu, o pjesmi itd. Ti slugami krasno uljudno činiš skladat govorenje. D. Zlatarić 59a. Iz svitlosti on očuti jasne ove riči seb' rečene krasne. Nadod. 87. — Zahvaljujemo gospodьstvu ti na krasnomь upisaniju. Spom. sr. 1, 32. (1400). Po ńihь krasnihь listihь. Mon. serb. 288. (1419). — Čuvši Orfeja pjetke krasne. J. Kavańin 195a. A krasnu je pesmu započeo. Nar. pjes. vuk. 2, 216. — *Amo mogu pripadati i ovaki primjeri:* Časnog krsta i krasnog zakona. Nar. pjes. vuk. 2, 7. Te napija krasnu slavu Božju. 2, 301.

f) o čemu što su ljudske ruke načinile. aa) o čemu što je zidano. Da zidi učine se krasni. Transit. 79. A u krasnoj Vilendari crkvi. Nar. pjes. vuk. 2, 75. B'jel Vilindar nasred gore Svete, krasnu slavnu sebe zadužbinu. 2, 101. U svom krasnom dvoru gospodskome. 2, 298. A u svoju krasnu Ravanicu. 2, 326. Preko krasna mesta Carigrada. 2, 357. Krasni dvori Ljubovićspahije. 3, 434. — *bb) o drugoj ljudskoj radńi.* Ikone krasьne. Deč. hris. 3. Krasьnymi rizami. 3. Na glavi mu krasan samur-kalpak. Nar. pjes. vuk. 2, 98. Kano krasnu od zlata jabuku. 2, 194. Krasne srpske bijele klobuke. 2, 303. Ne vaja skriňa krasna, ako je prazna. V. Bogišić, zborn. 214.

g) o dobru (u materijalnom smislu), o obilju, o šićaru itd. Kupuje dobra krasna za ružna. M. Radnić 366b. Krasna pratež. I. Zanotti, en. 33. Krasan šićar baš za nas hajduke! Nar. pjes. vuk. 3, 301.

h) o ljepoti, uresu u širem smislu, u užemu o stasu i usrastu, kipu itd. Da se jarka sunca nagrejemo i lepote krasne nagledamo, kako jezde kićeni svatovi. Nar. pjes. vuk. 1, 12. Kruna krasnoga uresa. M. Vetranić 1, 68. — Razgleda krasan kip. Đ. Baraković, vil. 132. Biše krasna stvora. J. Armolušić VII. Lepa ti si, seko, mlađa bila! krasna ti si stasa i uzrasta! Nar. pjes. vuk. 2, 418.

i) o čemu umnom, n. p. o ljubavi, uspomeni. Da bi se ne ukratila krasna ljubavь. Mon. serb. 232. (1398). Onu krasnu uzpomenu. J. Garańin 20.

k) o čemu što nije izrijekom kazano. Ništo ti (u Boga) krasnije (ili ljepše, t. j. vrlo lijepo). Nar. posl. vuk. 225.

d. *u osobitome značenju, čist. — U jednom primjeru* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (krasan *kod* čist) *i u Belinu* (‚polito', ‚mundus'; krasniji ‚più polito' ‚mundior' 570a). Da sudi od službe uzbudu cili, krasni i čisti. B. Kašić, rit. 2.

2. *adv.* krâsno. — *Komp.:* krâsnijê (M. Marulić 44 *i u Stulićevu rječniku). — Između rječnika u Mikaljinu* (krasno, uljudno ‚pulcre, elegánter'), *u Belinu* (‚acconciamente, aggrasiatamente' ‚eleganter' 19a; ‚aggratiatamente, con garbo' ‚lepide, venuste' 51a; ‚attillatamente, acconciamente' ‚concinne' 117a; ‚elegantemente' ‚eleganter' 285b; ‚galantemente o garbatamente' ‚concinne' 386a; ‚leggiadramente' ‚venuste' 432a; ‚ornatamente' ‚ornate' 529a; ‚vagamente, grasiosamente' ‚eleganter' 750a), *u Stulićevu* (‚bene, recte, optime, belle, pulchre, egregie'). Kolь dobro i kolь krasno jako žiti brati vь kupê. Sava, tip. stud. glasn. 40, 168. Sa vsakoju ljubo-

Digitized by Google

bovju nasь iskaše i krasno ѡpraļaše i za vsake uvête. Mon. serb. 235. (1399). Lipost u kuj krasnije procvita. M. Marulić 44. Opritiliti će krasno od pustiñe. B. Kašić, rit. 220. Živļahu toliko krasno u jednoj zemļi toliko naslađenoj. M. Radnić 114b. Od kê Jakov reče krasno, nebo je uljez. J. Kavañin 367a. Krasno ti je odivena! V. Došen 118b. Ona je *(kñiga)* vitezove na svitlost donila i s pismicom krasno iskitila. Nadod. 5. Oni ovo čudo jasno razglasiše svima ļudma krasno. 28. Bi l' ovakog brata ištetio, koji nas je krasno dočekao? Nar. pjes. vuk. 2, 240. A kñaz ńemu krasno zafaļiva. 5, 282.

KRASANOVIĆ, *m. ime selu u Bosni u okrugu Doñe Tuzle.* Statist. bosn. 93.

KRASAŠAN, krasašna, *adj. samo u Stulićevu rječniku:* v. krasahan.

KRASAVA, *f. ime selu u Srbiji u okrugu podrinskom.* K. Jovanović 135.

KRASAVAC, Krasavca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Livada u Krasavcu. Sr. nov. 1866. 15.

KRASAVICA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu podrinskom.* Zemļa u Krasavici. Sr. nov. 1871. 428.

KRASAVIĆ, *m. prezime. — U rukopisu* xv *vijeka:* Radь Krasavištь. Glasnik. 15, 270. (1348?), *i otale u Daničićevu rječniku:* Krasavištь. *mislim da treba čitati* št *kao* ć *jer se na istoj strani nalazi pisano* pomošti, *premda se češće za glas* ć *piše* k, *tako na istoj strani ima* Vladojevića (-kja), veće (-kje).

KRASAVIŠT, *vidi* Krasavić.

KRASAVSKI, *adj. koji pripada selu Krasavi.* Krasavska *(opština).* K. Jovanović 135.

KRASICA, *f. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdiļe. 57. — *Dijeli se i u dva sela.* Krasica doña *i* gorña. Schem. segn. 1871. 60.

KRASIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Schem. jadert. 1876. 53. Ilija Krasić. Rat. 97.

KRASILOVIĆ, *m. prezime.* — xiv *vijeka.* Stanьko Radoslavь Krasilovićь. Deč. hris. 47.

KRASIMIR, *m. ime muško, vidi u Daničićevu rječniku:* Krasimirь, jednom od ļudi koje kraļ Stefan Prvovjenčani dade Žiči tako bješe ime. M(on. serb). 12. (1222—1228) *(po* Okáz. pam. šaf. 7). drugi je na tom mjestu pročitao Krajimirь (U Šafarika stoji naštampano . . . Krasimirь, a na zidu je *[u Žiči]* . . . Krajimirь. A. Vukomanović). G(lasnik). 11, 158. — *Ako i nije na onom mjestu ovo ime, potvrđuje se kao narodno prezimenom* Krasimirić *(vidi).*

KRASIMIRIĆ, *m. prezime (po ocu Krasimiru).* — xiv *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Krasimiriћь). Krasimiriћь Dojakь. Deč. hris. 17. Dojakь Krasimiriћь. 85. Bogdanu Krasimiriću. Spom. sr. 1, 6. (1396).

KRASINA, *f. imê mjestu na ostrvu Krku.* — — xv *vijeka.* Na Krasini. Stat. krč. ark. 2, 295.

KRASINO BRDO, *n. ime zaseoku u Srbiji u okrugu čačanskom.* K. Jovanović 172.

KRASINOVIĆ, *m. prezime. — Pomiñe se* xviii *vijeka.* And. Kačič, kor. 453.

KRASIŠTE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom.* Niva u Krasištu. Sr. nov. 1872. 82.

KRÀSITEĻ, *m. čovjek koji krasi. — U kñizi pisanoj crkvenijem jezikom* xiii *vijeka, i u jednoga pisca našega vremena.* Bogoglase Simeone, prêdobryj račiteļu Hristovь i krasiteļu crьkovьnyj. Domentijan[a] 37. Novi krasiteļi crkve digli su grobne ploče. M. Đ. Milićević, pomenik. 5, 781.

KRÁSITI, krâsîm, *impf. resiti, kititi (činiti da objekat bude krasan). — Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* krâšâh, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* krâsî, *u part. praet. pass.* krášen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. — Postaje od osnove* kras *ili adjektiva* krasan *ili supstantiva* krasa *(vidi kod* krasan). *— Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* krasiti, *rus.* красить, *češ.* krásiti, *poļ.* krasić. *— Između rječnika u Mikaļinu* (krasiti, urešivati ‚orno, exorno'), *u Belinu* (‚ornare, adornare' ‚orno' 529a), *u Bjelostjenčevu* (krasim, v. kinčim), *u Voltigijinu* (‚adornare, abbellire' ‚auszieren'), *u Stulićevu* (‚ornare, exornare'), *u Vukovu* (‚schmücken ‚orno'), *u Daničićevu* (‚ornare').

1. *aktivno.*

a. *u značeñu sprijeda kazanome.* Hoteje krasiti staru ļubavь. Mon. serb. 260. (1405). Što bude u crkvu za potribu crkvu krasiti. Glasnik. ii. 3, 134. (1709). Krasite rake prâvednîkâ. Vuk, mat. 23, 29. Krasiš i pokrijevaš svoju crkvu. S. Ļubiša, prip. 265. A vas slava od pobjede krasi. Osvetn. 2, 178.

b. *u jednom primjeru znači što i* mastiti (bojadisati) crvenom bojom, *vidi kod* krasan. Nek tvoj stupaj omaka se vas u krvi, puče verni, i ńom tvoji psi čemerni žedan jezik maste i krase. I. Đorđić, salt. 219.

2. *sa* se.

a. *refleksivno.*

a) prema značeñu kod 1, a. Urešivati se ili krasiti se, grijeh jest. S. Matijević 67. Koja se je svu noć krasila. D. Obradović, živ. 75. Zaludu se krasiš, preziru te milosnici. Đ. Daničić, jer. 4, 30. Za svakoga tko se krstom krasi. Osvetn. 6, 68.

b) gostiti se, blagovati (isporedi nakititi se). *— Ovako je značeñe bez sumñe u prva dva primjera, a možebiti i u ostala tri.* I zato krasimo se (‚epulemur') ne kvasom starim ni kvasom od propastva ni od zledi. Zadar. lekc. 25. I zatoj krasimo se ne u kvasu starom ni u kvasu od zlobe ni od zledi. N. Rañina 128b. paul. 1. cor. 5, 8. Ki se je opil božastvene ļubve, on se krasi, veseli v protivšćinah. Korizm. 68b. A niki se krasi onim ča ukrede. Đ. Baraković, vil. 56. Tijem krasuć se *(griješkom mj.* kraseć se) on sva lita u veselju i u sitosti. J. Kavañin 85a.

b. *pasivno. — značeñe je prema* 1, a. Kvftrê carьsci po vsej vaselennoj utvrьždajutь se i krasešte se slavetь Boga. Mon. serb. 221. (1392). Skipetri carski utirjuće se i kraseće se. Mon. croat. 66. (1446). Drugi čemer nek se crkve krase. Nar. pjes. vuk. 2, 448. Da se ima *(novcima)* popravļaju i krase crkve. Vuk, dan. 1, 30. Nijesam čuo da se kraćom crkve krase. S. Ļubiša. prip. 192.

KRASKA, *f. ime biļkama.* Kraska, 1. Pieris hieracioides L. (Lambl); 2. Borrago officinalis L. (Visiani, Lambl). B. Šulek, im. 169.

1. **KRÀSNA**, *f. objetelica.* U naše vrijeme u Hercegovini. ‚Dva puta je udario krasnom u zemļu. M. Milas. Krasna, vidi mašklin (‚krampen'). na Visu. F. Hefele.

2. **KRASNA**, *f. ime žensko. — Prije našega vremena.* Krasьna. S. Novaković, pom. 72.

3. **KRASNA**, *f. ime kokoši.* Bastaj, Daruvar. D. Hirc.

KRASNELIN, *m. ime muško.* — xiv *vijeka.* Rada, hći Krasnelina. Mon. croat. 43. (1375).

Digitized by Google

KRÂSNÎ, *m. vidi* krasna, 1, a, *b) bb) pri kraju.*

1. KRÀSNICA, *f. reče se ženskom djetetu od mila.* — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Krasnica moja, nemoj mi se ljutiti'. J. Bogdanović.

2. KRASNICA, *f. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdilje. 50.

KRÀSNIĆ, *m.* reče majka djetetu tepajući mu: ‚Krasniću moj'. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KRÀSNÎK, krasnika, *m. krasan čovjek.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.:* krâsnîče, krâsnîci. — *U naše vrijeme, a između riječnika u Vukovu* (lijep čovjek ‚ein schöner mann' ‚vir venustus' *s primjerom:* Pogiboše onaka dva krasnika). Ridaj, jelo, jer pade kedar, jer krasnici propadoše. Đ. Daničić, zah. 11, 2. — *I kao prezime.* Schem. diac. 1877. 68.

1. KRÂSNO, *n.* gvozdeno ratilo kao pala od mašklina kojim se potkopavaju žile od gore. krasno je oštrije od petice od mašklina. M. Pavlinović.

2. KRASNO, *n. mjesno ime.*

a. *kraj u Hercegovini.* T. Kovačević, bosn. 88.

b. *selo u Hrvatskoj u županiji ličko krbavskoj.* Razdilje. 40. — *Pomiče se od* xv *vijeka.* Mon. croat. 153. (1493).

KRASNOBESJEDITELSTVO, *n. vidi* krasnorječje. — *U Stulićevu rječniku:* v. sputnobesjeditelstvo. — *nepouzdano.*

KRASNOCVJET, *adj. u kojega je krasno cvijeće.* — *U jednoga pisca* xvi *vijeka.* Jele uzorite, jele krasnocvite *(u akademičkom izdanju štamparskom griješkom* krasnovite). P. Zoranić 23b.

KRASNÒĆA, *f. vidi* krasota. — *U Stulićevu rječniku:* v. krasoća.

KRASNODUŠJE, *n.* magnanimitas, *sad se obično piše:* velikodušje, velikodušnost *(vidi).* — *Složeno od osnova riječi* krasan *i* duša. — *(Sa starijim oblikom* krasnodušije) *u jednoga pisca* xviii *vijeka.* Od krasnodušija ožidavam. D. Obradović, sav. vi.

KRASNOLIČAN, krasnolična, *adj. u kojega je krasno lice.* — *Vala da je po ruskom* красноличный *(ne znam jeli narodna riječ, kao ni češ.* krásnolíčný). — *U jednoga pisca* xviii *vijeka, a između riječnika u Stulićevu* (‚facie pulchra, ab ore venustus'). Krasnoličan čovek. D. Obradović, živ. 68.

KRASNONARAVAN, krasnonaravna, *adj. krasne naravi.* — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Svi narodi krasnonaravni . . . D. Obradović, živ. 46. Među krasnonaravnim i prosvještenim ljudma još nekolko dana svojega života provesti. sav. 38.

KRASNOPIS, *m. vidi* krasopis. — *U pisaca našega vremena.* Počeo je učiti krasnopis. M. Pavlinović, rad. 34. Krasnopis i crtaće uči se u srpskoj narodnoj školi. Zbornik zak. 1873. 115.

KRASNOPISAN, krasnopisna, *adj. koji pripada krasnopisu.* Negovi krasnopisni uresi. M. Pavlinović, rad. 64.

KRÂSNÔ PÒLE, *n. ime selu u Bosni u okrugu Doše Tuzle.* Statist. bosn. 92.

KRASNORJEČIV, *adj.* facundus, eloquens, *koji umije krasno govoriti.* — *Radi postaća vidi* krasnorječje. — *Po rus.* красноречивый. — *Od* xviii *vijeka u pisaca.* Ko je god krasnorečiv, ako on svoje krasnorečije zloupotrebljava . . . sve ńegovo krasnorečije krajńega pohuđenija i otvraštenija dostojno. D. Obradović, basn. 181—182. Stvar sama po sebi govori jasnije i krasnorječivije nego naj slavnija slova pohvalitelna. Nov. sr. 1834. 103.

KRASNORJEČJE, *n.* facundia, eloquentia, *osobina onoga koji je krasnorječiv.* — *Postaje od osnova riječi* krasan *i* riječ. — *Po ruskome* краснорѣчіе. — *Od* xviii *vijeka (vidi kod* krasnorječiv) *u pisaca, naj češće sa starijim oblikom na* ije *i s* e *mj.* je (ê) *prema ruskom obliku.* U tom je ńegov kum Mladen sa svojim krasnorečijem malo po malo već bio postao prvi. Vuk, dan. 4. 21. Među krasnorečja kapnu usta tvoja. L. Milovanov 102. I ja sam upotrebio sve svoje krasnorečije privoleti ga, da primi orden. M. Đ. Milićević, pomenik. 1, 80. Ne žali krasnorječije. Bos. vila. 1892. 298.

KRASNOST, *f. osobina onoga koji je krasan, vidi* krasota. — *Riječ je praslavenska, isporedi češ.* krásnost, *pol.* krasność. — *Između riječnika u Mikaljinu* (krasnost, ljepota ‚pulcritudo, elegantia, formositas, speciositas', *i kod* čistoća), *u Belinu* (krasnos ‚attillatezza, attillatura' ‚concinnitas' 117a; ‚bellezza, beltà, l'astratto di bello' ‚pulcritudo' 135b; ‚eleganza' ‚elegantia' 286a; ‚gratia, garbo, leggiadria' 356b; ‚leggiadria, garbo' ‚venustas' 432a), *u Bjelostjenčevu* (v. lepota), *u Voltiđijinu* (‚bellezza, eleganza, galanteria, civiltà' ‚schönheit, höflichkeit'), *u Stulićevu* (v. krasoća). Krasnost govorenja. Anton Dalm., nov. tešt. 1. predgovor. Krasnost u obličju nad svimi sinovi človičjimi. B. Kašić, is. 56. Pridična jest krasnost i lipota tvoja. 87. Cvijetje zene i opada, noć na bio dan tmasta dođe, svijeta krasnos časom prođe. I. Gundulić 73. Izgubilo bi ureda svu svoju lipotu i krasnos. A. d. Bella, razgov. 68. Er prvijem samo zapaženem nije načina da možemo krasnos svaku i svako ončas hitrotvorstvo prigleda čudna u sebi i razlika dohititi. 185. Grabi krasnos i ljepotu. B. Zuzeri 80. Neka ponuka usta gađeljiva ista krasnos lijepa suda. 332. Tvoju krasnost i lipotu tko će moći izkazati? P. Knežević, pism. 100. Građe svete veličanstvo, krasnost, ishitrene . . . S. Rosa 136b. Hvali ńe lipotu, krasnost i prilična. Ant. Kadčić 335. Ter izgubjen ures š ńima *(pomastima)* predńu mu krasnos poda. P. Sorkočević 590b. Svak ti daje krasnost novu. L. Milovanov 39.

KRASNOVATI, krasnujem, *impf. vidi* krasiti. — *U knizi pisanoj* xiv *vijeka crkvenijem jezikom, i otale u Daničićevu rječniku* (krasьnovati ‚ornare'). Ne toliko Solomonь krasnujaše se. Glasnik. 11, 76.

KRASÒĆA, *f. vidi* krasota. — *Samo u Stulićevu rječniku uz* krasota *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

KRÂSOJE, *m. ime muško.* — *Od* xv *vijeka, a između riječnika u Vukovu* (‚mannsname' ‚nomen viri') *i u Daničićevu.* Krasoje Ivanovićь. Mon. serb. 281. (1418).

KRASOJEVAČKI, *adj. koji pripada Krasojevcima.* U strani prema krasojevačkoj reci bile su stare kovine. S. Novaković, oblač. rad. 39.

KRASOJEVCI, Krasojevaca, *m. pl. ime zaseoku u Srbiji u okrugu rudničkom.* M. Đ. Milićević, srb. 314. — *vidi i* Krasovac.

KRÂSOJEVIĆ, *m. presime (po ocu Krasoju).* — *U naše vrijeme.* Vladimir Krasojević. Rat. 82. Vasilije Krasojević. 361.

KRASOKA, *f.* ime kozi. Bastaja, Daruvar. D. Hirc.

Digitized by Google

1. KRASOŃA, *m. ime muško.* — XIV *vijeka.* Krasońa (‚Krasona') Prvad. Mon. croat. 42. (1375).

2. KRÁSOŃA, *m. ime volu.* F. Kurelac, dom. živ. 24.

KRÀSOPÎS, *m. vidi* krasopisje. — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚kalligraphie'.

KRASOPÍSAC, krasopísca, *m.* calligraphus, *čovjek koji umije krasno pisati.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Ovako priređenu daščicu odnese krasopiscu koji na ńu napiše tušom. B. Šulek, graf. umjet. 199. — *i u Šulekovu rječniku:* ‚kalligraph'.

KRÀSOPÎSAN, krâsopîsna, *adj.* calligraphicus, *koji pripada krasopisju.* — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚kalligraphisch'.

KRASOPISJE, *n.* calligraphia, *krasno pismo, osobina onoga koji umije krasno pisati.* — *isporedi* krasopis. — *U jednoga pisca našega vremena.* On pođe na nauk u učitelja krasopisja. M. Pavlinović, rad. 107.

KRASOST, *f. vidi* krasota. — *U dva pisca čakavca* XV *i* XVI *vijeka.* Prid oči vaše ponesši sve lipote, krasosti, kriposti. M. Marulić 4. Darovaše joj časnu čast i krasost. P. Zoranić 18a. Semogući trine gospode krasosti. 50b.

KRASOŠA, *f. ime krmači.* Bastaja, Daruvar. D. Hirc.

1. KRASÒTA, *f. osobina onoga što je krasno, vidi i* ljepota. — *Akc. se mijeńa u dat. sing.* krâsoti, *u acc. sing.* krâsotu, *u voc. sing.* krâsoto, *u nom., acc., voc. pl.* krâsote. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* krasota, *rus.* красота *(ne znam jeli pouzdano češ.* krásota). — *Postaje od korijena* kras *adjektiva* krasan. — *Između rječnika u Stulićevu* (‚pulchritudo, decor, species, forma, venustas, delectatio, voluptas'), *u Vukovu* (‚die schönheit' ‚pulcritudo'. cf. ljepota), *u Daničićevu* (‚jucunditas; ornatus').

a. *tjelesna (materijalna) ljepota.* Ne gledaj na lipotu ni na krasotu žensku. Pril. jag. ark. 9, 138. (1468). Vidi veliku krasotu žensku. Pril. jag. ark. 9, 138. (1468). Vidi veliku krasotu žene ńegove. Aleks. jag. star. 3, 300. Krasota cveća. J. Rajić, pouč. 1, 1. Krasota tela. 1, 7. A krasotom lice začinila. Nar. pjes. petr. 3, 27. Kad dođe na onu ćupriju, začudi se ńenoj krasoti. Nar. prip. vuk. 111. A rumenila i krasote ni vila taka nije. Nar. prip. vrč. 142. Raztočiće se kao od moljaca krasota ńegova. Đ. Daničić, psal. 39, 11. Okolica plijeni svojom prirodnom krasotom motrioca. S. Ljubiša, prip. 96. Naslika sliku vanredne krasote. M. Pavlinović, rad. 71.

b. *uopće što je ugodno.* Съ wтьvrьženijemь mira sego krasotь. Štefan, sim. pam. šaf. 10. Krasota žizni seje jako i dymь mu vidima bystь. Sava, sim. pam. šaf. 3. Vьsu krasotu žitija sego. Mon. serb. 5. (1198—1199).

c. *u duševnom smislu, dobrota (a i ufudnost).* — *isporedi* krasan, a, *b) aa).* Da smo harbni velikoj krasotê dubrovbčkoj. Mon. serb. 242. (1399). Razumevše veliku milostь i krasotu gospodina kralja. 295. (1420).

d. *nakit, ures.* Ukrasilь krasotami crьkvnymi. Mon. serb. 62. (1293—1302). Sьzdavь *(crkvu)* ukrasihь vsakymi krasotami vьnutrьńimi i vьnêšьńimi. Deč. hris. 3. Kriposti sila i krasota. Transit. 82. Krasotami od slave odjet dušu tvoju. F. Glavinić, cvit. 142b.

2. KRASOTA, *m. ime volu.* Bastaja, Daruvar. D. Hirc.

KRASOTAN, krasotna, *adj. pun krasote, krasan.* — *U knizi pisanoj crkvenijem jezikom* XIII *vijeka, i u jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. krasan) *i u Daničićevu* (krasotьnь ‚jucundus'). Krasotny vidь. Domentijanb 12. Od mramora spodobnu i krasotnu učinivši škrińu. F. Glavinić, cvit. 311a. Ki jednu krasotnu kćer imaše. 345b. I videći ju u obličju krasotnu. 384b. Molitva ako bude čista, ako krasotna... 445b.

KRASÒTITI, krasòtîm, *impf. činiti da što bude krasno, resiti, kititi, vidi* krasiti. — *Postaje od* 1. krasota *nastavkom* i. — *U jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚pulchrum reddere'). Kripost ka dušu krasoti našu. F. Glavinić, cvit. xx. Kako dragi kamik vesèlî, biser krasòtî. 115a. Molitva pamet našu bogati, spomenutje krasoti. 115b. Umiljenstvo dušu miloščom Božjom krasoti našu. 281b. Kako cvit drivo, na kom jest, krasoti. 393b. Krasotiti beside na zlu svrhu. svitl. 21.

KRASOVAC, Krasovca, *m. ime selu što je bilo ńegda u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* — XV *vijeka.* Selo Vraćevšticu gorńu i selo Vraćevšticu dolńu i selo Krasovacь... Glasnik. 21, 32. (1431 *prepis.* 1737), *vidi* S. Novaković, oblač. rad. 37, *gdje na strani* 39 *ima još:* U vraćevačkoj hrisovulji spominje se kao po starini Radičevo selo ‚Krasovac' u kojem su bez sumńe prepisačkom rukom iskvareni sadašńi ‚Krasojevci'.

KRASOVAN, krasovna, *adj. samo u Stulićevu rječniku:* v. krasan.

KRASOVAŃE, *n. djelo kojijem se krasuje (može značiti i: ures, nakit).* — *Stari je oblik* krasovanije. — *Između rječnika u Daničićevu* (krasovanije ‚venustas'). Krasovanije podajetь licu. Glasnik. 11, 69.

KRASOVATI, krasujem, *impf. vidi* krasiti. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* krasovati *i rus. (refl.)* красоваться *(biti krasan).* — *Samo u knigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Daničićevu* (‚ornare'). — *U svijem je primjerima sa* se, *refleksivno, i u nekijem može biti značeńe: veseliti se.* Ne vь mekyihь krasovati se. Domentijanb 8. Krasovaahu se naučajemi i utvrьždajemi glagoly jego. Danilo 23. Vь veseliji srьdьca krasovaaše se glagoljušti... 77. Crьkvy jako bagrêniceju carьskoju wdêjavše se krьvyju vladičńeju radujušti se krasujet se. Mon. serb. 262. (1389—1405). I jaki ženy krasujutь se. Zborn. drag. sreć. 17.

KRASOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. segn. 1871. 91.

KRASOVKA, *f.* ime ovci. Bastaj, Daruvar. D. Hirc.

KRASOVOLJ, *m. čaša vina (neke određene veličine kao mjera) kojom se dijelilo vino u manastirima pravoslavnijem, novogrč.* κρασοβόλι, *čaša vina.* — *U naj prva vremena, isporedi i stslov.* krasovolij, krasovolь, *rus.* красовуль, красоуля, *pol.* krasowola. Pitije že običnimь krasovoljemь po zakonu da podastь se. Sava, tip. stud. glasn. 40, 151. Davati že i ne pitije velikimь obyčnymь krasovoljemь na obêdê. 152. I polь velijega krasovolja. 152.

KRASOVOZAC, krasovosca, *m. u Stulićevu rječniku:* v. zmija. — *nepouzdano (vidi* kravosac).

KRASPIK, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Niva u Kraspik. Sr. nov. 1869. 298.

KRÂST, krásta, *m. vidi* hrast. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVII *vijeka (može biti i pi-*

Digitized by Google

sarska ili štamparska pogreška). Johe, jele, bori, krasti. Ġ. Palmotić 3, 169a.

1. KRÀSTA, *f.* crusta (vulneris, ulceris), *naj šire je značeńe: kao kora što postane od osušene krvi ili od osušena gnoja na rani (koja postaje od udarca, lat.* vulnus, *ili od ńekijeh bolesti,* ulcus), *pa i od osušene kože nad prištom. — Riječ je praslavenska* (korsta), *isporedi stslov.* krasta (scabies), *rus.* короста (krätze, grind), *(češ.* chrásta ‚grind, räude'), *poļ.* krosta (eine blatter, kruste). *— Fick ispoređuje s lat.* crusta, *s grč. χρυσταίνω, mrznuti se, χρύσταλλος, led; vidi* i kršiti, kruh. *— Između rječnika u Vrančićevu* (‚scabies'), *u Mikaļinu* (‚vulneris crusta'), *u Belinu* (‚crosta, cioè coperta che naturalmente si fa dove è rotta la pelle' ‚crustula' 239a), *u Bjelostjenčevu* (‚crusta ulceris l. vulneris'. 2. krasta na vusteh človečanskeh ‚aphtae'. 3. kraste na vusteh kozličev i ostale marhe ‚mentigo'. 4. krasta, v. gubav), *u Jambrešićevu* (krasta bela, guba ‚lepra'), *u Voltigijinu* (‚crosta' ‚grind'), *u Stulićevu* (‚pruritus' *s dodatkom da je riječ ruska*; ‚vulneris crusta' *iz Mikaļina*; kraste ‚ulcera capitis tenui humore manantia quae pueros maxime infestant, Graeci achores dixere'), *u Vukovu:* 1. ‚die blatter' ‚pustula. cf. kraste. — 2. ‚der grind' ‚crusta'; (kraste) velike i male ‚pocken, blattern' ‚variolae'. cf. ospice, bogińe.

a. *u općem, naj širem značeńu kao sprijeda.* Kraste i lišaji. Zborn. 161b. Vas je u krastu pogrdnu učińen. I. Ančić, vrat. 168. Pogane šeše sve zajedno u tvrdu krastu ko drvenu zarastješe. B. Zuzeri 143. Sve mu se *(s. Jobu)* tilo u jednu krastu učini, da ga crvi točahu. J. Banovac, razg. 110. Ostaše kraste pri aļinah a on kao odrt osta. pripov. 86. On od glave do pete učini se u krastu. 102. Odadiravaše se kraste. prisv. obit. 85. One prigrstļive kraste s tijela ńegova odpadoše. F. Lastrić, od' 393. U jednu se krastu okrenu. And. Kačić, kor. 58. U jednoj krasti svekoliko tilo vidiše, usupniše i okameniše se. Đ. Rapić 228. Čovjek u kojoga bi na koži tijela ńegova bio otok ili krasta ili bubuļica . . . Đ. Daničić, 3mojs. 13, 2.

b. *ńeke osobite bolesti, kod kojijeh se čine kraste po koži, n. p.*

a) lepra, *guba. vidi u Bjelostjenčevu rječniku* (4) *i u Jambrešićevu. aa) u jednini (može biti, premda se u ovijem primjerima očito govori o gubi, da je šire značeńe kao kod* a). Izađe prid ńega jedan gubavac i reče mu: ‚Gospodine, ako oćeš, moreš mene očistiti i skinuti s mene ovu grdnu krastu i nemoć'. F. Lastrić, od' 175. Nesta udiļ sve kraste na ńemu. 175. Ostaše čisti i ozdravļeni lipo od pogrdne one kraste i bolesti. 264. Ukaza se guba na ńemu, iliti pogrdna krasta kako snig. ned. 415. Razgovori se, gubavče, slatka ti je krasta *(isporedi f)).* (Z). Poslov. danič. — *bb) u množini (metaforički, isporedi* d, *a)).* Sijihь povelêvaaše izь otьčьstva izgnati, da ne i pročijimь, reče, svoje krasty podaduть. Starine. 10, 54. (xv *vijek).*

b) samo u množini, variolae, *vidi* bogińe, ospice, šešve *itd. — Razlikuju se* velike (variolae) i male kraste (variolois? varicellae?). — *vidi u Vukovu rječniku. — U naše vrijeme.* Iza ńega bolest udarila u Žabļaka u postojbinu mu, mučna bolest, one kraste veļe, na Maksima kraste napanule, te mu b'jelo lice našarale, iza krasta lice pocrńelo, pocrńelo i odrpavilo. Nar. pjes. vuk. 2, 528. Ako su ga kraste ištetile. 2, 532. Al' su ńega kraste nagrdile. 2, 545. Na Maksima kraste izlazile. Pjev. crn. 119a. Kraste joj lice namrštile jošt u djetinstvu. S. Ļubiša, prip. 38. Osule Mijata kraste kao kora dubova. 234. Prekužio je čumu, kraste, žuticu, srabi i petiće. 253. Od malih bogińa (krasta). M. Đ. Milićević, živ. srb. seļ. glasn. 37, 146. Od vel. bogińa (krasta). 147.

c) scabies, *šuga, svrabi. — vidi u Vrančićevu rječniku i u Stulićevu.* Maži krasty ili šugy. Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 104. Udariće te Gospod prištevima misirskim i šuļevima i šugom i krastama. Đ. Daničić, 5mojs. 28, 27.

d) u množini porrigo (ekzema impetiginosum), *bolest u kojoj se čine kraste po glavi među kosom, naj češće u djece. vidi u Stulićevu rječniku.* Da b' joj vidi' kraste od glave. I. Ivanišević 176.

e) na ustima u čeļadi i u životińa. u Bjelostjenčevu rječniku (2 *i* 3).

f) u Dubrovniku se zovu slatke kraste, *ńeke što postanu u male djece po licu, te su gadne vidjeti, ali malo traju i ne ostavļaju nikakva traga na koži.* P. Budmani.

c. *u prenesenom smislu,* krasta, lišaj po drveću. Bošńaci u Slavoniji. D. Hirc.

d. *u metaforičkom smislu.*

a) moralno zlo. I svrhu ove kraste svaki dan nove rastu kraste griha smrtni. Đ. Rapić 67.

b) materijalno zlo, neprilika, nesreća. — U ovom primjeru liječiti kraste *znači: činiti da nestane ńekoga zla.* Neg *(Tišimira)* okrunit jošter u bešici bi povoļno rečenoj kraļici. to kruńeńe kad bani dočuše, seb' u glavu svi složno metnuše da ditešce ne drže za kraļa . . . Nim kraļica ne kti protiv stati, ustrpļivo već hoti čekati, dokle dite veliko odraste, pak za time da te liči kraste. Nadod. 154—155. *primjer je načińen po ovome (u kome nije govora o bolesti):* Posli smrti Pavlimira kraļica žena ńegova porodi sina imenom Tješimira koga još u zibci za kraļa okruni, ali zaludu, zašto bani . . . za kraļa ga poznati ne ktiše . . . Vidivši dakle kraļica da na silu ne more učiniti ništa, imade veliko ustrpļeńe dok ne uzdiže Tješimira *itd.* And. Kačić, razg. 30.

2. KRASTA, *f. ime kravi?* F. Kurelac, dom. živ. 24.

1. KRÀSTAČA, *f. krastava žaba. — Akc. se mijeńa u gen. pl.* krâstâčâ. *— U naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku:* ‚kröte' (‚Bufo'); siña krastača ‚die graue kröte' (‚B. cinereus'); zelena krastača ‚die veränderliche kröte'.

2. KRASTAČA, *f.* suvrst jabuke (Vaļavac). B. Šulek, im. 169.

KRÀSTÂŃE, *n. djelo kojijem se ko krasta. — U Vukovu rječniku:* ‚den grind bekommen' ‚infectio crustarum'.

KRÀSTATI, krâstâm, *impf. činiti da ko (objekat) bude krastav, kužiti krastama. — Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* krâstâ). *— u Vukovu rječniku:* ‚mit grind anstecken' ‚scabie inficio'. *— Sa* se, *refleksivno, dobivati kraste, postajati krastav. — u Vukovu rječniku:* ‚den kopfgrind bekommen' ‚porrigine corripi'.

KRASTATICA, *f. kaduļa, biļka.* Krastatica, Salvia officinalis et auriculata L. (Visiani, Lambl). B. Šulek, im. 169.

KRÀSTAV, *adj. na kojemu su kraste (kao bolest, vidi* 1. krasta, b), *pun krasta. — Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* krastavъ, *(rus.* коростовый, *češ.* chrastavý), *poļ.* krostawy. *— Između rječnika u Jambrešićevu* (‚leprosus'), *u Voltigijinu* (‚tignoso' ‚grindig, krätzig'), *u Stulićevu* (‚che à la testa piena di lattime' ‚cujus caput ulceribus infradictis scatet'), *u Vukovu* (‚grindig' ‚porriginosus').

Digitized by Google

1. *u pravom značeńu kao što je sprijeda kazano. a) o čeḷadetu.* Dojde jedan ubogi ušḷiv, krastav, sakat . . . J. Filipović 3, 331b. Jadno robḷe krastavo i bono. Osvotn. 2, 181. — *b) o dijelu tijela.* Obe moje noge nahođaju se krastave. L. J. P. Lučić, izk. 87.

2. *metaforički, o duši (misli se na moralno zlo).* Ako želimo da duše naše prid očima Božim ne budu krastave i grstḷive, imajmo naj veću pomḷu držati ih čiste. F. Lastrić, od' 398.

3. *u prenesenome smislu, hrapav kao krasta ili kao tijelo ḷudsko posuto krastama.*

a. *o životińama.*

a) gušterica krastava, *vidi* gušterica, *b) aa).*

b) krâstavâ žâba, Bufo vulgaris Laur. *i druge vrste istoga roda.* — *isporedi* 1. krastača; krastavica, b; gubav, *e)*; 1. gubavica, *c).* — *Između rječnika u Vukovu* (‚die kröte' ‚Rana bufo', cf. gubavica *s dodatkom da se govori u Srijemu).* Žaba krastava. Đ. Rapić 360. Žaba krastava kad svoj jid izbacuje ne izbacuje ga svega. B. Leaković, nauk. 337.

c) krastav volak, *vrsta spuža.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚kröte' (‚Murex bufonius').

b. *o kori na drvetu ili na voću (n. p. na dińi).* Ima diña od krastave kore. J. S. Reḷković 309. Uzmi kore bristove one doñe, a krastavu baci. J. Vladmirović, lik. 29.

KRASTAVA, *f. vidi* krastavica, b, *a).* Krastava, Borrago officinalis L. (Bartulović). B. Šulek, im. 169.

KRÀSTAVAC, krâstâvca, *m. onaj koji je krastav; može se kasati o čeḷadetu, a češće se kaže o čemu drugome. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing. (kad je isti kao nom. sing.), i gen. pl.* krâstavâcâ. — *Od* XIV *vijeka (vidi kod* e, *a)).*

a. *krastav čovjek.* — *U Stulićevu rječniku uz* krastav.

b. *ovako se zovu ńeke biḷke, vidi:* Krastavac, rus. короста, короставникъ (Scabiosa), buglossum, borago (Durante), 1. Echium vulgare L. (Lambl); 2. Borrago officinalis L. (Lambl); 3. Cucumis sativus L. (Vuk, Sabḷar). B. Šulek, im. 169. — *Naj običnije je treće značeńe. — između rječnika u Bjelostjenčevu (kajkavski* krastavec, v. vugorek), *u Voltiǵijinu* (‚melone' ‚gurke'), *u Vukovu:* ‚die gurke' ‚cucumis [sativus L.; cf. krastavica, kukumar]. Lubenice, krastavce i diñe sijat vaḷa. J. S. Reḷković 181. Bostanǵiji krastavce prodavati. (Kazivati što onome koji ono boḷe zna). Nar. posl. vuk. 28. Veliki je kao bure od krastavaca. (Mali). 33. Crven kao krastavac (t. j. žut). 344. Opomenusmo se riba što jeđasmo u Misiru za badava, i krastavaca i diña i luka crnoga i bijeloga. Đ. Daničić, 4mojs. 11, 5. — *S pridjevom* divḷi *dobiva osobito značeńe (vidi* strkaḷ, štrkaḷ). Krastavac divji, cucumis sylvestris (Durante), Ecballium elaterium Rich. (Visiani). B. Šulek, im. 169.

c. Holothuria tubulosa Gm., *ńeka morska životińa slična krastavcu* (Cucumis sativus *kod* b). J. Pančić, zool. 297. K. Crnogorac, zool. 194.

d. *na jednom mjestu* XVI *vijeka, o žmulu (čaši) na kojemu je staklo zdvora tako kao da su kraste po ńemu.* I krastavci žmuli kablić bi suzeli. M. Držić 729. — *isporedi* krastovac.

e. *mjesno ime.*

a) s oblikom Krastavьcь *pomińe se* XIV *vijeka.* Prêko u Krastavьcь. Svetostef. hris. 37.

b) mjesto u Srbiji u okrugu vaḷevskom. Livada u Krastavcu. Sr. nov. 1868. 179. — *isporedi* Krastavci.

KRÀSTAVAČKÎ, *adj. koji pripada krastavcima* (Cucumis sativus, *vidi* krastavac, b). — *U jednom primjeru* XVIII *vijeka, u kojemu je izostavḷeno treće* a. Kada se sime dińsko, krastavčko i lubenično izmińuje. J. S. Reḷković 181.

KRÀSTÂVCI, Krâstavâcâ, *m. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu vaḷevskom.* Zemḷa u Krastavci. Sr. nov. 1861. 468.

KRASTÀVČARA, *f.* posuda u kojoj se kisele i drže krastavci. u Srijemu.

KRASTAVČE, (Krastavčeta?, *n.?*), *ime selu u okrugu niškom.* M. Đ. Milićević, kraḷ. srb. 121.

KRASTAVČKI, *vidi* krastavački.

KRÀSTAVICA, *f. ona što je krastava, može se kasati o ženskom čeḷadetu ali se češće kaže o čemu drugome. — isporedi* krastavac.

a. *žensko čeḷađe krastavo. — U Stulićevu rječniku uz* krastav.

b. *ńeke biḷke, vidi drugo i treće značeńe kod* krastavac, b. Krastavica, borago (Pizzelli, Bjelostjenac, Della Bella), buglossum (Durante, Bjelostjenac), 1. Borrago officinalis L. (Lambl); 2. (krastavac), cedrolo (Della Bella), Cucumis sativus L. (Vuk). B. Šulek, im. 170.

a) Borrago officinalis L. — *Između rječnika u Mikaḷinu* (krastavica, trava, boraǵina ‚borago, corrago, buglossa'), *u Belinu* (‚borana o boragine, herba nota' ‚buglossum' 145a), *u Bjelostjenčevu* (krastavica trava ‚boragina'. v. boraga), *u Voltiǵijinu* (‚borrana, borragine, erba' ‚borrätsch, salat in Italien'), *u Stulićevu* (krastavica, trava, v. volučak).

b) Cucumis sativus L., *krastavac. — Između rječnika u Mikaḷinu* (krastavica, ugorka ‚cucumer, cucumis'), *u Belinu* (‚cedrolo o cedriuolo, frutto simile alle zucche, ma minore, di frutto verde' ‚citrulus' 182b), *u Voltiǵijinu* (‚cedrolo, cedrivolo' ‚zeder', *sic!*), *u Stulićevu* (‚cucumero' ‚cucumis'), *u Vukovu* (vide krastavac). — *Po ovome značeńu ima i slično:* suvrst tikve krastave poput krastavca. na Braču. A. Ostojić. — *Pomińe se u rukopisu* XV *vijeka* divḷa krastavica, *što će biti isto što* divḷi krastavac, *vidi* krastavac, b *na kraju.* Nađi divḷje krastavice što se rode pri moru terь listьje ѡdь ńihь svari. Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 92.

c. žaba krastavica, Bufo L., *vidi* krastav, 2, a, *b).* — *U jednoga pisca* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (krastavica žaba ‚rospo, botta, animale noto' ‚bufo' 632b). Šesta *(glava)* od krastavice žabe. P. Zoranić 7a.

KRASTAVKA, *f. ime biḷkama.* Krastavka, 1. suvrst jabuke (u Podravini hrvatskoj); 2. (krostovka), Agaricus rubescens L. (Visiani, Pančić). B. Šulek, im. 170.

KRASTAVḶANI, *m. pl. ime selu.* — XIV *vijeka (sa starijim oblikom* Krastavḷane). Selo Krastavḷane. Dеč. hris. 36.

KRASTÈTINA, *f. augm.* krasta. ‚Vavije se nekakve krastetine po ńem vuku'. J. Bogdanović.

KRÀSTI, krâdêm, *impf. uzimati što tuđe slom namjerom da ono ostane kod onoga što krade kao ńegova stvar, ali obično se misli kod ovoga glagola da se ono čini u potaji i lukavstvom drukčije nego je n. p. kod* grabiti *i* otimati. — *Akc. kaki je u praes. (dodaću da je u ńekijem krajevima* e *u nastavcima presenta kratko, dakle* krâdem, krâdeš *itd., ali svuda* krâdû, *isporedi akcenat glagola* tresem *u Vukovoj gramatici pred rječnikom*[1]), *taki je u impf.* krâdijâh (krâdâh?), *u impt.* krâdi, *u ger. praes.* krâdûći, *u ger. praet.* krâdâvši; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je*

Digitized by Google

u inf., osim aor. 2 *i* 3 *sing.* krâde. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* krasti, kradą, *rus.* красть, краду, *češ.* krasti, kradu, *poļ.* krasć, kradnę. — *Korijenu* krad *ne zna se postaće. vrijedno je znati da u ovome korijenu u nekijeh čakavaca (možebiti i u nekijeh sapadnijeh štokavaca) mj.* ra *ima* re. *n. p.: praes.* 3 *sing.* krede. Đ. Baraković, vil. 262. I. Ivanišević 174. P. Radovčić, nač. 349; 3 *pl.* kredu. Š. Budinić, sum. 48b; *impt.* 2 *sing.* kredi. Bernardin 18. Kateh. 1561. 7; *ger. praes.* kredući. I. T. Mrnavić, osm. 53. A. d. Costa 1, 181; *part. praet. act. nom. sing. m.* kreo. Stat. poļ. ark. 5, 254. 281; *nom. pl. m.* kreli. Tondal. star. 4, 113. *razlog ovome ne znam, isporedi i* rasti. — *Između rječnika u Mikaļinu* (krasti, ukrasti ‚furor, furtum facio, surripio, eripio'), *u Belinu* (‚robare, rubare' ‚furor' 630a), *u Bjelostjenčevu* (kradem, lupežim ‚furor, clam alienum aufero, surripio, manuor, evolo, furtum facio'), *u Jambrešićevu* (kradem ‚furor, clepo'), *u Voltiģijinu* (‚rubare, rubacchiare' ‚stehlen'), *u Stuličevu (grieškom* kradsti *i* krasti ‚furari, rapere, diripere, latrocinari, latrocinia agere'), *u Vukovu* (‚stehlen' ‚furor'), *u Daničićevu* (krasti, kradu ‚furari; exspoliare').

1. *aktivno.*

a. *značeńe je kao što je sprijeda kazano, objekat je ono što se u drugoga uzimļe. — perf.:* ukrasti.

a) ne izriče se na čiju se štetu ono uzimļe.

aa) u pravom smislu. Iže odь sihь budetь krade něšto. Sava, tip. stud. glasn. 40, 170. Oni su kreli riči crikvene ke su bili posvećene. Tondal. star. 4, 113. Umiju što mogu krasti. M. Držić 34. Dobra crkvena kradući, uzimajući, otimajući. A. Baćić 65. Jedan je čovik 2 puta sagrišio smrtno kraduć tuđe. F. Lastrić, ned. 54. On jabuke pođe krastit. V. M. Gučetić 222. Brašno kradu i govedske masti. M. A. Reļković, sat. C4b. Lupeža koji kradiše ureše crkvene. Ant. Kadčić 550. Gdi što mogaše krađaše. D. Obradović, basn. 99. Već ti kradi kļuče od riznica, ja ću krasti kļuče od arova. Nar. pjes. vuk. 3, 168.

bb) u ovijem primjerima jamačno znači što i otimati, grabiti. Već Nikola tuđe koze krade. Nar. pjes. juk. 237. Bila je kuća Pešikanova silna i bijesna . . . pa je često brave krala i na sramotu otimala. Vuk, nar. pjes. 4, 93.

cc) u prenesenom ili u metaforičkom smislu, kad je subjekat ili objekat ili oboje nešto umno, n. p.: Vrijeme s nebesi krade nas bezredno i sobom zanosi. M. Vetranić 1, 269. Ne dostojaju imena crkvenoga pače li ga krêvo i nepodobno kredu i posvojuju vsi eretêci. Š. Budinić, sum. 48b. Jer kakoj bi malo naprid postupili, tudje bi se hrlo na trag izvratili, snažno odbijući tursko nasrtanje, a hitro kreduć svoje odskakanje (krasti *ovdje znači: tajno vršiti, isporedi* 3, b). I. T. Mrnavić, osm. 53. Kriposna su vridna dila ka zlo vrijeme vik ne krade. Ģ. Palmotić 1, 164. *(Hoću)* viditi jeda koja ļubav drži me toliko vezana da bi mi mučno bilo odkinuti se od ńe, ali me stavļa u sumńu i na pogibli da izgubim veliko dobro, ali mi krede želinje didinstva nebeskoga. P. Radovčić, nač. 349. I vrimena zaludu ne kradi *(ne gubi ne čuvajući jer se malo mari za stvari ukradene).* M. A. Reļković, sat. H6a. — *Amo može pripadati i ovaj primjer u kojemu je subjekat nešto neživo:* Gdi skrovita shrana ukrivena *(Osmana)* krade *(sakriva).* I. T. Mrnavić, osm. 169.

b) izriče se, na čiju se štetu što uzimļe, i to:

aa) dativom. aaa) u pravom smislu. Jedna *(jarebica)* drugoj jajca krade. Zborn. 4b. Zač se zove put kim je kum kumu slamu kral. P. Zoranić 65b. Sin krade deset dukata ocu. B. Kašić, zrc. 71. A to i ja u naprijeda neka budem tvojom vlasti sira, masla, mlijeka i meda slobodnije majci krasti. I. Gundulić 178. Stojan vrlo bogatu gospodinu svaki dan krade po jedan beč. M. Dobretić 234. Końu końušar zob krađaše. D. Obradović, basn. 74. — *bbb) u ovom primjeru vaļa da znači što i* grabiti. Lave i medvide koji mu ovčice kradijahu. Ant. Kadčić 37. — *ccc) u metaforičkom smislu.* Ka mi okom srce krade. M. Držić 144. U ovem slavnu gradu, gdi Latinke lipe mile kroz skrovene druge sile svim ļuvenim srca kradu. D. Rańina 53b. Takovu strašnu smet koja mu svist krade. Đ. Baraković, vil. 60. Stranikom srca kradu kroz njekakve skrovne sile. J. Kavańin 200a. Kojim *(mladicam)* sotona krade u sagrišeńu stid i sram. Ant. Kadčić 246.

bb) genetivom s prijedlogom od. *(Jerebica)* kradetь otь inijehь jerebice jajca. Physiol. novak. star. 11, 199. Kojom *(krađom)* sin od otca ili žena od muža ili sluga od gospodara štogod krade. I. Grličić 62. Kada kradeš što od ļudi. V. Došen 71a. Niti ona što od kuće krade. M. A. Reļković, sat. C4b. Koji od otaca i od muževa kradu dinare. J. Matović 400. — *Metaforički.* Kradu nesrićne duše od Boga. I. Ančić, ogl. 109. Ali da se vištije uradi, zanat okom od drugoga kradi. J. S. Reļković 273.

cc) genetivom s prijedlogom u; *nemam nijednoga primjera, ali vidi kod* ukrasti.

b. *objekat je čeļade, kojemu se što potajno (gdjegdje i očito) uzimļe; mješte čeļadeta može biti i ime kolektivno, kao narod, kuća, pa i pokrajina, crkva itd. — perf.:* pokrasti. Krade domare. J. S. Reļković 72. Ko krade oca svojega i mater svoju, i govori: nije grijeh, on je drug krvniku. Đ. Daničić, prič. 28, 24. Caru lavu dvorani oblagaše druga svoga da ga krade. (stef. i ihnil.) star. 2, 306. Mene naj češće krađaše. V. Vrčević, niz. 51. — Lav koji kradiše i plińaše narode. M. Lekušić 154. — Kuću krede, muče trati. I. Ivanišević 174. Kuću krasti da mu žene neće. J. S. Reļković 412. — Teško su mi Turci dodijali, jer sam, braćo, na krajini ļutoj, ukraj Drine, ukraj vode ladne, pak mi Mačvu iz prevare kradu. Nar. pjes. vuk. 4, 179. — Koji krade crьkvь. Mon. serb. 565. (1322).

c. *nema objekta, te može značiti uopće: raditi ili živjeti kao lupeš, ali se može gdjegdje imati u misli objekat kao kod* a. Ki bi kreo. Št. poļ. ark. 5, 281. Ne kredi, ne reci krivo svidočanstvo. Bernardin 18. paul. rom. 13, 9. Kateh. 1561. 7. Ni lupež ki krede, toliko ne preda. Đ. Baraković, vil. 262. Tlačih zakon, neprav živih, tlapih, mamih, grabih, kradoh. I. Gundulić 224. Ne kradi. F. Glavinić, svitl. 67. Za koji uzrok kradijaše po moru. K. Maģarović 87. Hinih, grabih, kradoh, ružih. J. Kavańin 45a. Lupež, kraduć, razrušuje ovu naredbu Božju. J. Banovac, pripov. 171. Bi mu potriba proseći ili kraduć živiti. F. Lastrić, ned. 313. Kraduć, istom da smo živi. V. Došen 57b. Još dok vara i dok krade. 121b. I nauči krasti još iz mala. M. A. Reļković, sat. C3b. Ja ću kazat sve kako se muče: žensko presti a mužko tamburat, obodvoje krast i ašikovat. C4b. Gredu po kuća' kreduć. A. d. Costa 1, 181. Koji kradijaše jurve neka ne krade. J. Matović 273. paul. ephes. 4, 28. Iz očiju krasti (sa osobitom vještinom). Nar. posl. vuk. 100. Ko rad laže, rad i krade. 152.

Digitized by Google

Koji je krao više da ne krade. Vuk, pavl. ef. 4, 28. — *Može se izreći na čiju se štetu što uzimle kao kod* a, *b).* Kradući istomu i u jedan put. M. Dobretić 154. — Odь manastyrja kradušta. Sava, tip. stud. glasn. 40, 158. Da ne kradu jedan od drugoga. Vuk, dan. 4, 5.

2. *pasivno.* Nasladimь se ne kradomago bogatьstva. Stefan, sim. pam. šaf. 16. Ne znajući da je kradena. A. Baćić 113. Ni dotaknut se kradena. 118. Nema slađeg mesa od kradenog. Nar. posl. vuk. 204.

3. *sa* se.

a. *pasivno. — Između rječnika u Belinu* (‚andar a ruba, dicesi di cosa che si ruba' ‚furto auferri' 634b). Vaļa gledati stańe onoga od koga se krade. A. Baćić 111. Ne dopade joj se grad u komu se devojkam krade. A. T. Blagojević, khin. 54. Tu se tikve, tu se voće krade. Osvetn. 4, 3.

b. *recipročno, krasti jedan drugome.* Nit' se kradu, nit' med sobom krive. J. S. Reļković 69.

c. *refleksivno, s osobitijem značenjem: tiho i potajno se provlačiti. — Između rječnika u Vukovu* (‚heranschleichen' ‚arrepo').

a) subjekat je čeļade ili životińa. Za otit krade se. M. Vetranić 2, 461. Imaš vojna uzovita, od tebe se noćno krade, kad se s kojom drugom roči. A. Ćubranović 145. Iz ove se zemļe *(neprijateļ)* krade put latinskijeh bježeć kraja. G. Palmotić 1, 78. Sad prihvaća tuđe lade, sad božice višńe tjera, za vilami sad se krade. 2, 81. Lepa Pava u koviļu spava, ńoj se Rade kroz koviļe krade. Nar. pjes. vuk. 1, 264. Tad se krade kraļica gospođa, ona s' krade od poda do poda. 2, 59. Te se krade od jele do jele. 3, 188. — Sad rovom sad brigom slidniku se krade *(zvir).* I. T. Mrnavić, osm. 48.

b) subjekat je što neživo. Maglica se brijegom krade. Š. Menčetić—G. Držić 505. Ona rika ka se brijegom tiho krade priko poļa niz livade. G. Palmotić 2, 477. Ružica se iz trńa procvatena krade. A. J. Knezović 123. Što se sunce pokraj gore krade? Nar. pjes. vuk. 1, 578.

c) subjekat je što umno. — u svijem primjerima znači što bježati, nestajati *itd.* Kako sjenca svijem vrijeme se ukrada, krade se i bježi. M. Vetranić 1, 107. Moja svijes mala krade se u zanovet. 1, 126. Čijem mi krvne stinu odluke, ma vrlina čim se krade. G. Palmotić 1, 74. Tako u brzo poharana ljepota se vaša krade. 1, 132.

KRÀSTICA, *f. dem.* 1. krasta. — *U Stulićevu rječniku:* ‚parva vulneris crusta', *i u Vukovu:* dim. v. krasta.

KRASTIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Ļuba Krastić. Rat. 145.

KRASTIJEĻ *(ili* krastjeļ, krastaļ?), *f. prepelica. — Oblik i rod napisani su prema stslovenskome* (ļ *po rum.* cristeiu, cărsteiu, Rallus crex L.); *u drugijem je slavenskijem jezicima drukčiji. — Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* krastaļь, krastêļь, *f. prepelica, rus.* коростель, *češ.* křástal, křástel, křístel, chřástal, chřástel, chřístel, *pol.* chrościel, chruściel *(u sva ova tri jezika: m.,* Rallus crex L.). — *Samo u knigama pisanima crkvenijem jezikom.* Oni mesь prosiše, i krastêļi imь otь mora izvede *(vidi* num. 11, 31). Domentijan[a] 328. — *vidi i* F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod* krastêļь.

KRÁSTOŃA, *m. čovjek pun krasta, vidi* 1. krasta, b, *d). — U Vukovu rječniku:* ‚der grindige' ‚porriginosus'.

1. KRASTOVAC, krastovca, *m. vidi* krastavac, d. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Vinca bijela krastovac natočih. M. Vetranić 2, 324.

2. KRASTOVAC, Krastovca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu valjevskom.* Livada u Krastovcu. Sr. nov. 1867. 608.

KRASUĻA, *f. ime kravi.* Bastaja, Daruvar. D. Hirc.

KRASUĻAC, Krasuļca, *m. prezime. — U naše doba.* Rat. 250.

KRASÚĻAK, krasúļka, *m. ime nekijem biļkama. — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (krasuļak mańi, cvit ‚bellis silvestris minor'). Krasuļak mali, Bellis sylvestris minor. Z. Orfelin, podr. 491. Krasuļak, rus. красоль (Tropaeolum), bellido (Kuzmić), Bellis perennis L. (Visiani, Pančić). Krasuļak mańi, Bellis silvestris Cyrill. (Petter, Visiani, Stulli). B. Šulek, im. 170.

KRASUĻE, *f. pl. ime selu u Bosni.* Statist. bosn. 48. — *isporedi* Krasuļino.

KRASUĻINO, *n. ime selu u Bosni, jamačno sadašńe* Krasuļe. — *Upravo* selo Krasuļino, *te ova riječ vaļa da je adjektiv posesivni.* — XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu.* Selo Pišćenica i selo Krasuļino. Mon. serb. 489. (1446).

KRASVICA, *f. voda u Bosni.* Zemļak. 1871. br. 2.

1. KRÀŠAN, *adj. hyp.* krasan; *govori se od mila. — Od* XVIII *vijeka u Lici (ne znam, govori li Ličanin ili Dalmatinac u naj prvom primjeru), a između rječnika u Vukovu* (dim. v. krasan *s dodatkom da se govori u Lici).* U Kotari negde oko Nadina namjera me nameri na nekog Spiridona Torbicu Dragovićanina: ‚Ajde, krašani', reče mi . . . D. Obradović, basn. 360. ‚Hajde mi, krašani moj, skokni bremicu vode, daću ti mlijeka i palente'. u Dobroselu. M. Medić.

2. KRAŠAN, *m.(?), mjesno ime prije našega vremena.* Krašanь. (Moglo bi se čitati ‚Krašna'). S. Novaković, pom. 135.

KRAŠČIĆ, *m. prezime. —* XV *vijeka.* Prod satnikom Bartulom Krasčićem. Mon. croat. 74. (1450). Jakša Kraščić. 140. (1490).

KRAŠČIĆI, *m. pl. mjesno ime. —* XVI *i* XVII *vijeka.* V Kraščićih. Mon. croat. 283. (1581). V Kraščiće. Arh. 2, 318. (1613).

KRAŠČIĆKI, *adj. koji pripada Kraščićima.* Po zakonu kraščićkom . . . Sudca kraščićkoga . . . Mon. croat. 284. (1581).

KRÀŠEN, *adj. vidi* 1. krašan. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Krašena moja, amo da te pomilujem'. J. Bogdanović.

KRÁŠĒŃE, *n. djelo kojijem se krasi. — U Stulićevu i u Vukovu rječniku.*

KRAŠEVAC, Kraševca, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj. (kajkavski)* Kraševec. Razdiļe. 92. — *Govori se i* Krašovac *(kajkavski* Krašovec). V. Sabļar, mjestopis. 204.

KRAŠEVO, *n. ime selu u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 42.

KRAŠIČKI (kraščićki?), *adj. koji pripada mjestu* Kraščićima(?). — XVII *vijeka.* Sudca krašičkoga. Arkiv. 2, 318. (1613).

KRAŠIĆ, *m. mjesno ime.*

a. *selo u Dalmaciji u kotaru kotorskom.* Repert. dalm. 1872. 9.

b. *selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj (jeli isto što* Kraščići? *isporedi i* krašićki). Razdiļe. 69.

Digitized by Google

KRAŠIĆEVICA, *f. ime trima zaseocima u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Krašićevica doña *i* gorña *i* sredña. Razdije|. 43.

KRAŠKOVIĆ, *m. selo u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* Razdije|. 139.

KRAŠOVAC, Krašovca, *m. vidi* Kraševac.

1. KRÂT, *f. vidi* 2. krat. — *U pisaca Dubrovčana samo u instr. sing.* (krâti) *od* XVII *vijeka.* Ja sam jednom krati ńomu život sahranila. Ġ. Palmotić 2, 199. Ńe su hrana divja zeļa, i to na dan jednom krati. N. Marči 84. Jednom krati. 91. Pogleda i drugom krati. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 193. Sreća Božija da staroj ovom krati ne prisije. 231.

2. KRÂT, *m. stoji gotovo samo s brojevima i s riječima što znače mnoštvo, te je isto što* put, *n. p.* jedan krat *(jedan put,* semel), dva krata *ili* dvakrat *(dva puta, dvaput,* bis) *itd. — isporedi i* trat. — *Riječ je praslavenska* (kortъ, ъ *je po svoj prilici postalo od* u, *ali je gdjegdje kasnije* ъ *zamijenilo* ъ), *isporedi stslov.* kratъ, *rus.* кратъ (двакраты, трикраты, сколько кратъ) *što je oblik stslovenski, češ.* krát, *pol.* kroć. — *Ista je osnova u lit.* kartas, *put, krat, u snskrt.* sa-krt, *jedan put,* krtsvas, *put, krat (što je jamačno acc. pl. od osnove* krtu *koja se ne nalazi u drugijem padežima), avest.* ha-keret, *jedan put. — Često se nahodi u pisaca; u naše vrijeme, dajbudi u štokavaca, jamačno nije narodna riječ. — Između riječnika u Mikaļinu (ima samo s drugijem riječima, kao* četiri puta, četirikrat ‚quater'; koliko krat, koliko puta ‚quoties'; toliko krat, toliko puta ‚toties'; *vidi i* dvakrat, trikrat), *u Belinu* (jedan krat ‚una volta' ‚semel' 777ᵇ; *vidi daļe), u Bjelostjenčevu* (dvakrat; trikrat; četirikrat). *u Jambrešićevu* (dvakrat; trikrat), *u Voltiģijinu* (‚volta' ‚einmahl'), *u Stulićevu* (krat: si krat ‚hac vice'; ti krat ‚ea vice'; trikrat, v. triš; četirikrat, v. četiriš), *u Daničićevu* (kratь, dva —, tri — ‚bis, ter, etc.'). — *Na ńekijem je mjestima ženskoga roda, vidi* 1. krat. — *Nema se ništa osobito kazati o značeńu, ali treba govoriti o oblicima. S toga što se ova riječ upotrebļava samo adverbijalno, od ńezinijeh oblika nalazi se samo acc. u jednini i dvojini, rijetko u množini, a u ovom broju, jer svagda stoji uz riječ koja znači broj (veći od* 4) *ili mnoštvo, dolazi naj češće genetiv, i to stari oblik* krat *ili* krâtî *(što nije potrebno da je ženskoga roda). ali se oblik* krat *nalazi i s brojevima* dva, tri, četiri, *te je očito da onda nije gen. pl. kao kod* pet, šest *itd., i treba shvatiti* dvákrât, tríkrât, četìrikrât *kao sastavļene riječi, isto kao što su složene* jednokrat *i* drugokrat. *po tome pišem napose* krat *samo kad može biti gen. pl., a ne kad je dio sastavļene ili složene riječi. isporedi i* put.

1. *nije složeno.*

a. *u acc. sing. (koji je jednak s nominativom).*

a) s brojem jedan. Svak jedan krat mre na sviti. J. Kavańin 2ᵇ. — *I ovaj primjer kao da pripada amo; u ńemu stoji* krat *bez* jedan: Zato krat nisam se maril pitat te, da s poglavistvom od pisma ti bi mi imil ukazati ono ča si rekal. Starine. 17, 240. (1555).

b) s rednijem brojevima: prvi, drugi *itd.* Sad stoprv za prvi krat na svjetlos izlazi. I. Đorđić, ben. VII. Da drugi krat on uriže ńoj ļizbinu tako dragu. A. Vitaļić, ost. 57. Četvrti krat svjedočeći. Š. Rosa 55ᵃ. Prema da tisući krat padeši . . . Š. Budinić, ispr. 99.

c) sa zamjenicama ili adjektivima kojijem se krat *ističe, kao n. p.* ovaj, onaj krat: Ali je ovi sam krat Bog poslušo Vinčenca? A. Kalić 557. *(nemam drugijeh primjera, ali vidi u Stulićevu rječniku, i ova dva primjera u kojima* set *vaļa da je isto što* saj: Set krat su zaraslo stazice i puti. Jačke. 75. Lipi beli danak set krat nam prohaja. 77), svaki *itd.* Dake svaki krat, kad se čini posvetilište . . . A. Kalić 303. U istinu kad god se pomolila Bogu i Djevici družba od rozarija, svaki krat dobrosrećno, slavočasno udriše se stijezi. 511.

b. *u acc. dvojine s brojevima* dva, tri, četiri *i to:*

a) sa starijim oblikom krâti. Bih kriva dva krati. I. Đorđić, uzd. 101. Saul dva krati upade u ruke Davidove. 18. A krv ova od guštera sve nemoći goni iznutra, tko se maže ńome iz jutra do tri krati. Jeđupka nezn. pjesn. 238. Svako ljeto tu tri krati vas Israel dohodijaše. Ġ. Palmotić 3, 18ᵇ. On mirisnijem triš tamjanom plame omrsi, i tri krati svjetlostim se nočekanom prosut ogań vidje sjati. 3, 105ᵇ.

b) s mlađijem oblikom krâta. Kako dva krata bi vržena u more. Oliva. 62. Vjerovo je sva tri krata. V. M. Gučetić 156.

c. *u acc. pl.* (krâte). — *Potvrđeno je samo u jednom primjeru gdje stoji uz* mnoge. Koji vara vas brezsrdčno mnoge krate. I. Zanotti, en. 7.

d. *u gen. pl.:* krât *i* krâtî.

a) s običnijem brojem većijem od 4. krat. U kanonu se moli pet krat. I. Anđić, svit. 170. Do sedam krat na dan. A. Vitaļić, ist. 437ᵃ. Za tuj rabotu ωdь tebe upvamo se i devetь kratь ako bi veća. Spom. sr. 1, 45. (1403). Deset krat bi te prodao i od kapare piti dao, a ti ne bi ni znao. (Z). Poslov. danič. Da se petnaes krat *(ime Jezusovo)* ima govoriti. A. Gučetić, roz. jez. 17. Sto krat veće prijati hoće. Živ. kat. star. 1, 220. Boļe je sto krat zacrļenit negli jednom ublijediti. (D). Igri sagriješi jednom, a ona će tebi sto krat. (D). Poslov. danič. I primit ćemo plod sto krat veći. S. Margitić, fal. 296. Četrsta krat. M. Marulić 63. Hiļadu krat zdrava Marijo. P. Knežević, osm. 346. — krati. Okropio bješe veće sedam krati ńom veseo otar sveti. Ġ. Palmotić 3, 105ᵃ. Sedam krati očistjena. I. Đorđić, salt. 31. Jeli do sedam krati? Š. Rosa 103ᵃ. Nas brojem dobivahu deset krati. Ġ. Palmotić 1, 302. Sto krati ga govoriti čusmo. 3, 114ᵃ. Na dan mrem sto krati. I. Đorđić, salt. 82. — *Broj* tisuća *dolazi u oblicima* tisuć *i* tisuća, *te bi se moglo shvatiti da je složeno s* krat *ili s* krati. krat. Učine me luda i hinca tisuć krat. M. Marulić 176. Boļe bi tisuć krat. M. Držić 84. Da vam će toj tisuć krat veće vaļati. B. Gradić, djev. 166. Neka s'... tisuć krat tisuć tašćom hvalom davi. A. Georgiceo, nasl. 245. Ča jur nisi tisuć krat se izgubila. I. Ivanišević 77. Tisuć krat jih ponavļaju, tisuć krat jih glasom dvižu. A. Vitaļić, ist. 7ᵃ. Za onu svetu viru pripravan sam dati tisuć krat moj život. L. Terzić 63. Pozdravļam te hiļadu i tisuć krat. P. Knežević. osm. 27. — Vapit ne pristajem tisuća krat drago ime. I. Zanotti, en. 50. Pripravan sam umriti tisuća krat. L. Terzić 64. — Jur bi ganul tisuć krati jednu stinu stanovitu. A. Čubranović 156. Ah! boļe je tisuć krati da te gorka smrt prikrati, neg dopade žena huda. J. Palmotić 128. Za moć na dan tisuć krati ńih kosira okušati. J. Kavańin 453ᵇ. A još trudńe tisuć krati. I. Đorđić, uzd. 27. Pitajući tisuć krati prošteńe. L. Radić 23. O tisuću tisuć krati dobrosrećni ļubovnici! P. Sorkočević 592ᵃ. — *U jednom primjeru ima* tisuću krati. Ne jednokrat nego tisuću krati. Đ. Bašić 314.

Digitized by Google

b) s brojnijem supstantivima srednjega roda dvoje, troje, četvero *(u svijem je primjerima* krat). *i ovo bi moglo biti složeno.* Ako bi dvoje krat ožењen bil. Š. Budinić, ispr. 160. Dvoje krat pet danak Kalkant taja bogov odgovore. I. Zanotti, en. 12. Četvero krat na laz grada prista. 18.

c) s riječima što znače veće ili manje množtvo, n. p. koliko, toliko, ńekoliko, mnogo, vele, veće, više, malo, mańe, dosta, dovoļe. — *pisci su često shvaćali kao da su ove riječi složene s* krat *ili s* krati. *aa)* krat. U koliko bi kratь ratь trьpila. Mon. serb. 286. (1419). Koliko krat ga je psoval. Naručn. 88a. Koliko krat si krivo prisegal. Korizm. 29a. Koliko krat i vazda kad zgajaše se takov grih. Š. Budinić, ispr. 41. Koliko krat su ńega rasrdili. A. Vitaļić, ist. 247b. Koliko krat bi povratio razlučno te zle odluke. Ant. Kadčić 41. — Koliko godi krat budete piti. Kateh. 1561. 11. Koliko godi krat se spominaju od vlasti, tolikrat opet umiraju. I. T. Mrnavić, osm. 137. Koliko god krat u prostni grih upadaš, toliko puta Isukrsta po obrazu udaraš. P. Knežević, osm. 107. — Prisezi on sam toliko krat. Zak. vinod. 79. Ta pokora more se dati toliko krat, koliko krat se grišnik vrati na grih. Naručn. 48b. Djaval toliko krat biva premožiteļ. Transit. 81. Budući on toliko i toliko krat smiloval se. A. Vitaļić, ist. 363. — Ne samo sam očitao nekoliko krat. D. Obradović, živ. 105. — Što si ti mnogo kratь učinio. Mon. serb. 500. (1467—1500). Ima mnogo krat reći. Naručn. 54a. Pride ka mni mnogo krat. Korizm. 9b. Mnogo krat s sobom sam misleći vrh tebe bude me stid i sram samoga od sebe. H. Lucić 206. Mi smo mnogo krat ubozi. Kateh. 1561. 77. Mnogo se krat kaje. Đ. Baraković, vil. 68. Vnogim vnogo krat duše . . . jesu se kazale. F. Glavinić, cvit. 16a. Mnogo krat ova podnosimo. J. Filipović 1, 229b. Mnogo krat boļe je zamuknuti, ako i imaš razlog. M. Zoričić, osm. 42. Mnogo bi mi ga krat kod kuće oteo. D. Obradović, živ. 21. Ovi *(zemļodelac)* iz nekakva sujevjerija mnogo krat mogući ne hotjaše je ubiti. basn. 91. — Koji u različna vrêmena vele kratь je bio prêd našimь gospoctvomь. Mon. serb. 327. (1423). Da je hodil vele krat. Mon. croat. 72. (1448). Človik more vele krat na semrt ležati. Naručn. 58a. Biše vele krat toliko napastovan. Transit. 30. Matere vele krat jiše svoju ditcu. Korizm. 10a. Čineći vele krat protiva voļi vašoj. L. Terzić 64. Vele krat brez razloga srdimo se. J. Filipović 1, 344a. Zato oće velekrat isti kraļ . . . L. Vladmirović 69. — Po veće krat jest ńim otel. Mon. croat. 23. (1275). Da samь jaa uzeo ѡdь rečenoga poklada u dukatihь zlatihь u veće kratь dva deseti i devetь tisućь dukatь. Mon. serb. 503. (1467—1470). More Bog već krat prostiti nego človik sagrišiti. Naručn. 51b. Veće krat sam važigal kuću. Korizm. 32b. Koja veće krat zastupi. Š. Budinić, sum. 26a. Dara tač visoka već mu krat obita. Đ. Baraković, jar. 39. Čauše već krat car u Lehe odpravi. I. T. Mrnavić, osm. 40. Isti Isukrst već krat odi u prijateļa dođe svoga. Ġ. Palmotić 3, 6b. Veće krat nam se je prigodilo. R. Gamańić 2b. Veće krat ‚più volte' ‚compluries'. A. d. Bella, rječn. 778a. Kriva rijeka veće krat se prigazi. (D). Poslov. danič. Ovo sve mogućstvo Božije vidilo se veće krat u ńegovim slugami. J. Banovac, razg. 25. Prija smrti veće ga *(uskrsnutje)* puta navišćiva, posli uskrsnutja vele krat mnogim se ukaza. J. Filipović 1, 111b. Ova im mala pomńa veće krat bude uzrok od grijeha. Đ. Bašić 14. I ja veće krat psujem. I. J. P. Lučić, razg. 114. — Koje smo više krat napominali. D. Obradović, basn. 266. — Jošte se ludi vazda smije, a mudri malo krat. Zborn. 1b. Malo krat u skladu sobom se skladaju. M. Vetranić 2, 161. Malo će krat zablust. Đ. Baraković, vil. 368. Ako ga uzpriimamo malo krat. I. Držić, nauk. 317. Malo krat je kad ne vara. Ġ. Palmotić 3, 119a. Malo krat je dim bez ogńa. (D). Poslov. danič. Malo krat ‚poche volte' ‚paucies'. A. d. Bella, rječn. 778a. Malo krat steče tko ne trpi. I. Đorđić, salt. 83. — Mańe krat. H. Bonačić 123. — Što ja dosta krat skusih. A. Georgiceo, nasl. iv. — Slišeć dovoļe krat, da kmeti ne znahu. Mon. croat. 46. (1395). Ja dovoļe krat lačan bêh. 93. (1463). Dovoļe krat se zgoda. Korizm. 39b. — *bb)* krati. Koliko krati budeš uzranio srce miloga ļubovnika tvoje duše, tolikrati sunut će se na tebe nove strijele ogńene Božije dragosti. I. M. Mattei 153. — Ja sam mnogo krati molila. Mon. croat. 242. (1543). Tad uzdahnu mnogo krati. I. Zanotti, en. 21. — Vele krati ‚molte volte' ‚multoties'. A. d. Bella, rječn. 777b. Ukaza vele krati svoju snagu. I. Đorđić, salt. ix. Svađah se vele krati. uzd. 31. — Uprašah jih veće krati, tomu osudu jel' načine? M. Pelegrinović 193. Pače mi je dohodilo jošter na um veće krati. Ġ. Palmotić 1, 34. Ja ti rekoh veće krati. 1, 42. Neprijateļ veće krati neprijateļa svoga prima. 2, 435. Prikaza se veće krati i meni Isus. J. Kavańin 31b. Hrid pod vodom sakrivena veće krati hini. 258a. Veće krati ‚molte volte' ‚multoties'. A. d. Bella, rječn. 777b. Ne jednom, nego veće krati. razgov. 212. U cviječu od znańa veće krati krije se zmaj od oholasti. I. Đorđić, ben. 13. Za sve da je veće krati učinio ispovijes od svega života. Đ. Bašić 268. Ļubav veće krati nejma mjore. L. Radić 101. Razmišļo sam veće krati. N. Marči 3. — Kad se zgaja malo krati, zli bor dobar plod da vrati. J. Kavańin 124b.

d) slično kao i riječi kod c) upotrebļavaju se druge koje uprav naznačuju vrijeme, kao često *(i* gusto, *vidi* gustokrat), rijetko *(samo komparativ u jednom primjeru)*, vazda, *u jednom primjeru* kad (kad krati, *gdjekoji put*). *aa)* krat. Anjel zali često krat se preobrazi. Naručn. 20a. Ki često krat spominaše se. Mirakuli. 14. Često mu krat biše va usteh. Š. Kožičić 86b. Koje *(pramene)* bih ja vila često krat do pasa. M. Vetranić 2, 182. Ne bojmo se često krat reći... Š. Budinić, sum. 8a. Vele krat, često krat. J. Mikaļa, rječn. *kod* vele. Marijo koia sinu si so tvomu često krat priponizno poklonila. P. Posilović, nasl. 182b. Jere često krat Isus prihodjaše ondi s učenici svojimi. L. Terzić 25. Ļudi često krat sebi sami protivoreče. D. Obradović, živ. 53. — Početak je i uzrok primogući za dobrovoļno primit lijeke češće krat od iste nemoći. B. Zuzeri 6. Mi isti ne govorimo li češće krat među nami: ‚Što sam činio u djetinstvo čini mi se da je bilo jučer'? 156. — Koji redije krat ispovidajut se. Š. Budinić, ispr. 35. — Ufaje od moje vazda krat mladosti... Ġ. Držić 438. Koje je vazda krat pripravno. M. Vetranić 1, 460. Kako sam želio vasda krat. P. Hektorović 55. Da ima vazda krat prvi grijeh prid svojim očima. N. Naļeśković 1, 118. Htil bih vazda krat vodeć me slatke dni pri ogńu zimi stat a ljeti u sjeni. F. Lukarević 6. Turska prohira vazda krat zlotvorna. I. T. Mrnavić, osm. 47. — *bb)* krati. Zmaj te ujede često krati. J. Kavańin 41b. Često krati ‚spesse volte' ‚saepe numero'. A. d. Bella,

Digitized by Google

rječn. 777b. Često krati nazivļe ga. I. Đorđić, salt. 59. Često krati tražim izkrivice moju pohvalu. I. M. Mattei 44. — Samoća je koja stječe nebu duše češće krati. N. Marči 74. — U ńem ću te dočekati i večeras i u naprijed vazda krati, kad mi poda sreća blaga. Ġ. Palmotić 1, 325. On će se vazda krati potrebniku smilovati. I. Đorđić, salt. 238. — Ako nije kad krati kušo jad i nemir. N. Dimitrović 19.

2. *sastavļeno ili složeno.*

a. jednokrat *(vidi), riječ je složena.*

b. *nalazi se složeno i s rednijem brojem* drugi: drugȍkrât *(u jednom primjeru):* Što je postaviω biω u komunь dubrovački u dvakratь: u jednokratь šestь tisućь dukatь; u drugokratь druge šestь tisućь dukatь. Mon. serb. 510. (1470).

c. *s* dva, tri, četiri, *može se* krat *sastaviti u jednu riječ, kod čega brojevi ostaju pri svom obliku, vidi* dvakrat, trikrat; *radi* četiri *vidi:* Četirikrat na godišće postiti. F. Glavinić, cvit. 63a. četiri *se može i okrńiti:* Četirkrat sto hiļad. I. T. Mrnavić, osm. 44. — *Rjeđi su pravi složeni oblici, kao* dvokrat *(vidi).*

d. *za slagańe s višijem brojevima od* 4 *ima samo* sedmokrat *u jednom primjeru* XVIII *vijeka.* Križ će u svojoj svitlosti nadaći sedmokrat sadašńu svitlost sunca. J. Filipović 1, 143a.

e. *s riječima* koliko, toliko, ńekoliko, mnogo, *sastavļa se ili se slaže* krat *i* krati, *kad se prva riječ okrńi, vidi* kolikrat, tolikrat, ńekolikrat, mnokrat *i* kolikrati *itd.*

3. KȒAT, *m. vidi* zelenko *(koń). — Od tur.* qyr-at; qyr *znači: siv, sivast;* at *vidi. — U naše vrijeme, a između riječnika u Vukovu* (‚art arabischen pferdes' ‚equi arabis genus'). I krata końa u kopito. Nar. pjes. vuk. 8, 466. Kud goď ide sve krata jaše. 4, 139.

KRÂTA, *f. ļesa; roštiļ. — Riječ romanska od lat.* cratis, *isporedi i* 1. grata. *— U Mikaļinu rječniku:* krata, grata, lisa ‚grata, graticcio' ‚crates', *i kod* roš.

KRÂTAHAN, krâtahna, *adj. vidi* kratašan. *— U dva pisca* XVII *i* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. kraćahan). One su kratahne *(riječi).* P. Bakšić 143. Velo a dobro ostavļaju ciće kratahna uživanja. J. Kavańin 430b.

KRÁTAK, krátka, *adj. kad se što mjeri po naj većem smjeru (duļini) i nahodi se da je maleno (prema drugijem stvarima, ne prema druga dva smjera). suprotno* dug *(vidi* 1. dug). *— govori se o mjestu i o vremenu. — Akc. se mijeńa u složenoj deklinaciji:* krâtkî, krâtkâ, krâtkô, krâtkôga, krâtkê, krâtkôme, krâtkôj *(ali ne, kad složeni oblici zamjeńuju nominalne:* krátkê, krátkôj *itd.). u Dubrovniku je u nominalnoj deklinaciji drukčiji akc. u nom. sing. m.* krâtak *i n.* krâtko, *u gen. sing. m. i n.* krâtka, *u dat. i loc. sing. m. i n.* krâtku, *u acc. sing.* krâtak (krâtka), krâtku, krâtko, *u nom. pl. m.* krâtki, *f.* krâtke, *u acc. pl. m. i f.* krâtke *(vidi* M. Rešetar, die serbokroat. betonung. 115. 121). — *Riječ je praslavenska* (kortъkъ), *isporedi stslov.* kratъkъ, *rus.* коротκій, *češ.* krátký, *poļ.* krótki. *— Isporedi i lat.* curtus *(stgńem.* churz *i novgńem.* kurz *uzeto je iz latinskoga); misli se na postańe od korijena* krt, *isporedi lit.* kirsti *(praes.* kertu), *sjeći, snskrt.* kŕntati, *sječe. — U svijem je rječnicima: u Voltigijinu* ‚brevis; curtus'; *u Mikaļinu* kratak, malahan ‚brevis, concisus, contractus, pusillus, parvus'; *u Belinu* ‚breve e brieve, cioè corto' ‚brevis' 148a; ‚angusto, parlandosi di tempo' ‚angustus' 81a; *u Bjelostjenčevu (kajkavski)* kratek ‚brevis, curtus'; *u Jambrešićevu* kratek ‚brevis'; *u Voltigijinu* ‚corto, brieve, ristretto' ‚kurz'; *u Stulićevu* ‚brevis, curtus, contractus, compendiarius'; *u Vukovu* ‚kurz' ‚brevis'; *u Daničićevu* kratъkъ ‚brevis'.

1. *adj. — Komparativ postaje od osnove* krat *(bez nastavka* ъk) *nastavkom* j *s kojijem se* t *sažimļe u* ć (krâćî); *taj oblik postaje od praslavenskoga nom. sing. m., isporedi stslov.* kraštij. *— na jednom mjestu* XVIII *vijeka ima oblik za nom. sing. f.* kratšeja (kratčeja?). I. Jablanci 24. *— nije dobro* krâtkijî. Š. Budinić, ispr. 51.

a. *o mjestu, prostoru kojijem se pruža ono što se mjeri.*

α) uopće. Državo one, gdje njekada vlas desposka sterala se, kratka mu je sad livada. I. Gundulić 376. Zaļubļene, sjedińene *(muža i žena)* posteļa ih kratka prima, zavadjenijem i smetenijem vas saj svijet je tijesan ńima. Ġ. Palmotić 2, 126. Rep *(końu)* kratak, a tanak. B. Krnarutić 7. Vriće i kratke i duge. 34. Kratke korake činiti. E. Pavić, ogl. 73. Bijaše bo kratka uzrasta. S. Rosa 128a. Na ńoj kratka kabanica. Nar. pjes. vuk. 1, 431. Kratke glavńe gotovi ugarci, pozna đeca gotove siroto. Kratkim štapom u duboku vodu odupirati se. Nar. posl. vuk. 160. *— Metaforički.* Laž kratke noge ima. (D). Poslov. danič. Laži kratkih nožica. A. Kanižlić, kam. 263. U laži su kratke noge. Nar. posl. vuk. 332. — Ruke su mu kratke bile, da što komu ne podile. P. Posilović, nasl. 201a. *vidi* 1. dug, I, 2. a, *b) bb). — Amo bi mogao pripadati i ovaj primjer, premda se u ńemu govori o krugu, u kojega je svaki smjer jednak, ali se riječju* kratak *ističe da se ne pruža na daleko (isporedi c)).* U očean smionom plavi srce uljesti ńemu *(Ėrkolu)* ne da, tim biļege moru stavi, da se ne smije proć naprijeda; nu hrabrenoj veličini naše svijesti, ka je svijeh viša, sasma kratak krug se čini tijesna ovega okoliša. Ġ. Palmotić 2, 526.

b) kad se kaže o čeļadetu, shvaća se na više načina.

αα) u pravom smislu, o čovjeku malena rasta, suprotno visok. Množ kratke i drobne tej čeļadi *(Pigmeja).* Ġ. Palmotić 2, 198. Bješe Uso i uzak i kratak. 4, 431. *— U ova dva primjera (uprav su obadva poslovice)* kratak *ostaje u ovom značeńu, ali se shvaća u metaforičkom smislu, kao slaba razuma ili malena znańa, isporedi bb) i d) pri kraju.* Kraci ļudi visoko ne dohitaju. M. Držić 243. Kratak čovjek visoko dokučit ne može. (Z). Poslov. danič.

bb) s imenom apstraktnijem (u primjerima ima samo broj, snaga, znańe) *u loc. s prijedlogom* u, *može značiti: malen, slab, ali tako da se ove osobine misle uprav o onome što je u lokativu, te* kratki u broju *znači: koji su malenoga broja, kojijeh je malo;* kratak u snazi *znači: koji je male snage, slab;* kratak u znańu *znači: koji je malena, slaba znańa, koji malo, slabo zna.* Od početka malo ih biše: mali u broju bihu i kratci kad se u zemļi toj staniše, u koj stâhu kao prišlatci. (‚Cum essent numero brevi, paucissimi et incolae ejus'. psal. 104, 8). A. Vitaļić, ist. 357a. — Naši oci bjehu kratci u snazi, mali u broju. I. Đorđić, salt. 356. — Vrati se s učione kratak u znańu. M. Pavlinović, rad. 158.

c) sa supstantivom vid *(u prvom primjeru* gled) *znači: koji ne dosiže na daleko, isporedi* kratkovid. *— u pravom i metaforičkom smislu.* Sile od tmaste vječne noći kratak moj gled ne dohita. J. Kavańin 391a. Ko je kratka vida. A. Kalić 567. Budući od mladosti kratkog vida. D. Obradović, basn. 338.

Digitized by Google

d) kad se govori o čemu umnome ili duševnome, može značiti: malen, ili kojega je malo. gdjegdje stoji jer se ističe kao suprotno prema 1. dug. Dug jezik. a kratko srce. M. Držić 173. — Ako je vjerna družba tvoja vele mańa nego od prije, prikraćena radi broja, naša krepos kraća nije. G. Palmotić 1, 16. — Duga pjesan kratku znanju ni priliči, ni dotječe. I. Gundulić 282. Ukazaće tad pravedno, stat srod kratka da se znańa ne mirnje srce vrijedno. G. Palmotić 2, 418. — Kratko vrime ‚kraće' čini težko brime. V. Došen 51a. — Sile ti krâtke! (Kao kletva. U Vojvodstvu). Nar. posl. vuk. 284. Što su čoveku sile kratke. M. Đ. Milićević, zlosel. 295. — *Naj češće o pameti.* Komu je prazna glava i pamet kratka. A. Kanižlić, kam. 229. Žene su dugih vlasi a kratke pameti. M. A. Reļković, sabr. B1a. Veće se prilaga k našemu mlohavstvu i kratkoj pameti. Ant. Kadčić 103. Kog' su ļube dosle sjetovale, s dugom kosom a pameću kratkom? Nar. pjes. vuk. 2, 532. U žene je duga kosa, a kratka pamet. Nar. posl. vuk. 329. Da nijesam svaku biļežio, po mojoj kratkoj pameti ja bih bio ostao ništica. M. Pavlinović, rad. 57. Seraskijer nadute naravi, a kratke pameti. S. Ļubiša, prip. 120.

b. *o vremenu.*

a) o samom vremenu ili o ńegovijem dijelima, isporedi 1. dug, I, 2, b, *a).* V takovu kratku vrimenu. Transit. 124. Brijeme jes kratko i bjega ova noć. M. Držić 449. I u kratko prostrijet vrijeme s istoka se do zapada. I. Gundulić 295. U kratko se tako vrijeme što žudjesmo nam objavi. G. Palmotić 1, 172. Ilario u kratko vrime razboran besidnik učini se. F. Glavinić, cvit. 7a. U kratku vrimenu, u kńigi, u oružju slavan učini se. 24a. Gdi na kratkim i umri vrimenu. 192a. Što bi u kratko vrime Ruģijeru se dogodilo. G. Palmotić 2, 41. Ere vrijeme bježi kratko. J. Kavańin 41a. U kratkom vrimenu ova imam raznati. A. J. Knezović 99. Tom u kratkom još vrimenu svit zabaci uspomenu. V. Došen 227b. Ne bijau se mogli skupiti u ovo kratko vrime. A. Kanižlić, kam. 476. Da ovo vele kratko života moga vrime u službi Božjoj provedem. utoč. 731. Tako lini starešine kratko vrime sebi čine. V. Došen 249a. Ako bi paka vrime bilo kratko. Ant. Kadčić 190. Izaći iz manastira za kratko vrime. I. J. P. Lućić, nar. 125. I u kratko vrijeme otpuste ga. Pravdonoša. 1852. 8. — I zamerne cjeć lipote kratka časa bez ńe nije. I. Gundulić 330. A čas kratak grusti klečat. J. Kavańin 20a. Da vidi Božju slavu časom kratkim. 493a. — Tisuć stupa, tisuć kipa, ki sprav nijesu kratka hipa. 117b. — Opet do kratka roka u nit i red najti se dasmo. P. Zoranić 6a. Kad se broji, i dug plaća, rok je kraći. V. Došen 58a. — *(u ovijem je primjerima* vijek *isto što* život, *vidi* 1. dug, I, 2, b, *a) bb)).* I bivaju kratka vika. V. Došen 88a. Vik prolazi kratki nami. 45b. Našega je kratkog vika blago ovo slika. 46a. — Kratci dni *(vidi* 1. dug, I, 1, b, *a) cc))* jesu života našega. Transit. 89. Kratki danci, daleki konaci. Nar. pjes. vuk. 3, 239. — A vaj! kratko noći! 1, 208. — Kratak je dan, ali je dugo godište. (D). Poslov. danič. Godine kratke. J. Rajić, pouč. 1, 2.

b) o stańu i o radńi, vidi 1. dug, I, 1, b, *b).*

aa) o životu. Kratak život na sem svêti. Mon. croat. 45. (1381). Od ńe kratka života vikuvičńe spomenutje mojim pismom hoću učiniti. Živ. jer. star. 1, 227. Pomisli na kratki život človičaski. Naručn. 89b. Od ovoga kratkoga i teškoga života. Korizm. 1b. U ovomu životu tko kratkom na sviti mni miran moć biti. D. Rańina 150a. Radi koje stvari život ļudski kraći se čini. M. Orbin 48. Kratki 'e život, nauka duga. J. Kavańin 118a. Ļudski život jest kratak. V. M. Gučetić 209. — Malo je živļenje naše i kratko. Korizm. 28a.

bb) o govoru, riječima; o pismu, kńizi; pa i o mišļeńu, vidi 1. dug, I, 2, b, *b) bb) i cc).* Kratka molitva prohaja nebesa. Naručn. 106b. Oćemo viditi jednu kratku lekciju od vskrešenija. Korizm. 101a. U kratke mu odgovore skaza ovake sve odluke. I. Gundulić 493. U besjedah aga kratcijeh odgovori smjerno tade. 558. Na pitańe kratak odgovor davaše. A. J. Knezović 150. *(Knez Lazar)* učiniviši prediku kratku ma plačnu, udari na Turke. And. Kačić, razg. 57. Hrlo zalijetajući se često kratcijem i gorućijem molitvam i uzdasima. I. M. Mattei 302. — Sliš' me dobro ča ti roku, dal' u kratke riči skažu . . . Đ. Baraković, vil. 173. Da toliko kratki riči linca izliči. V. Došen 242a. Ove riči imaju biti muške a ne ženske, kratke i tvrde spametno. Ant. Kadčić 244. — Ovdi paša dobesjedi, i na govor svoj naredan među svijetlim banim slijedi lak i kratak žamor jedan. I. Gundulić 454. Na kom *(štitu)* kratko sej pisańe u zlatna se slova iznosi. G. Palmotić 1, 389. Lijepo dijete upazismo i pri ńemu kratko pismo. 1, 172. — Oteći pisati jednu kratku epistoliju. Transit. 166. — Razumiti oće v kratku složenju život sv. Jerolima. 1. — Ako se onomu, koji rečenu svetu molitvu bude govoriti, uzvide kojegodi otajnosti kratke, a kojegodi duge, tada će rečena duša bogoļubna izabrati od tijeh otajnosti . . . diļe ili kraće. A. Gučetić, roz. jes. 22. — Priložio sam jedno kratko iskušenje od konšijencije. A. Komulović 8. Kratke ove poslove moje *(aždaju sedmoglavu)* Bogu volikom žeļnoļubno poklańam. V. Došen x. Slidi kratko ukazańe od stari kraļa slovinski. And. Kačić, razg. 4. — Tri kratka mišļenja. Korizm. 82a.

cc) o kojemu mu drago stańu ili radńi. O slasti bjeguća, o kratka radosti, malo ti stojuća bi s mojom mladosti. D. Rańina 142a. O radosti od ļubavi, kratke ti ste vi na sviti! G. Palmotić 2, 22. O kratke radosti i velike žalosti! A. Kanižlić, kam. 809. Veliko, ali kratko veseļe. 820. — Jer premda slast kratku stigne . . . V. Došen 103b. — Koji Ruģijerovo slijedi kratko plahovańe. G. Palmotić 2, 7. Smamnos kratka al' velika. J. Kavańin 57a. — Nemoći jesu nike kratke. Naručn. 58a. Iza kratke bolesti. G. Palmotić 2, 70. Providila je narav da je bol kratka. A. Kanižlić, utoč. 322. — Smrt duga od kratke gora. V. Došen VII. — Donijet bo je sva odluka dugo zdravje s kracih muka. I. Gundulić 218. — Ako svoje kratke sneće sreta ufanjem duga mira. 354. — Donijet tužbe duge ne mogu mi kratka ufanja. 354. — Srģbo kleta, kratka nesvijes ti si zvana. G. Palmotić 1, 229. — Koja je stvar kraća nego ova lipota? M. Radnić 71b. — Kratak objed iza duga čekanja ni hvali gosta ni gozbnika. (Z). Poslov. danič. — I pokora da mi je kratka. J. Kavańin 88b. — Kratak uzdah smrt je od svita; smrt je od duše vjekovita. I. Gundulić 235. — Kratko počitanje tih iže gospodovali sut v Rimi. Š. Kožičić 41a. — Kratki postupak ‚summarisches verfahren'. Zbornik zak. 3, 183. — Kratkoj zastari po pravilu čl. 523. V. Bogišić, zakon. 315.

dd) amo može pripadati i ovaj primjer u kojemu se kratak *govori o pomoći, te je značeńe: ili koja ne treba da dugo traje, ili do koje*

Digitized by Google

se može u kratko vrijeme doći. Jedina, naj sigurneja, naj kratšeja jest pomoć s kojom se pusto rđavo ... poļe izliječiti ... može ... I. Jablanci 24.

c) kaže se gdjegdje o stvari tjelesnoj (materijalnoj), te se kod toga misli na ńeno trajańe; tako se govori u ova dva primjera o svijetu i o ogńu. Znajući da je ovi svit vele kratak kako rosa jutrńa. Mon. croat. 171. (1498). I što veći, to je kraći *(ogań).* J. Kavańin 397b.

d) sa supstantivima red, zakon *u instrumentalu znači što i* u kratko *(vidi* d, *e), osobito pod cc)). — U pisaca čakavaca* XVI *vijeka.* Vsa *(ka su pisana)* kratkim redom ali govorenjem objimļe. Naručn. 98a. — Oćemo viditi kratkim zakonom. Korizm. 36a. I kratkim zakonom vse ono zlo ko se nahodi učińen je grih *(vidi* d, *e) ee)).* 56b. — *Vaļa da amo pripada i ovaj primjer (nijesam ga mogao potpuniti).* Kratkim načinom. J. Rajić, pouč. 1, IV. — *vidi i* c.

e) o čeļadetu, koje brzo ili u malo vremena ńešto govori ili radi (suprotno je značeńe kod 1. dug, I, 2, b, *c)).* Neka u govorenju kratkiji budemo. Š. Budinić, ispr. 51. Ako vele brz i kratak bil jest u slišanju od ispovidanji. 86. U ovomu sadańemu odgovoru biti ću kratak. M. Orbin 14.

f) o vokalu (samoglasu), o slogu (slovci), o akcentu (naglasku) što maće traje kod izgovarańa nego drugo što iste vrste. — U gramatici i o nauci o prozodiji. Nije nigdje pokazao, n. p. u riječi krêmên koji je slog dug koji li je kratak. Vuk. slavische bibliothek. 2, 233. Da bi se mogla odrediti pravila, u kojijeh je glagola ovo ‚a' dugačko, u kojijeh li je kratko. 235. Od ova četiri akcenta prva su dva dugačka a druga dva kratka. Đ. Daničić. slav. bibl. 1, 97.

c. *o putu (vrijeme ili trajańe, mjesto ili dulina), isporedi* 1. dug, I, 2, c. Putь kratkь jestь, imže tečemь. Sava, sim. pam. šaf. 3. — *U instrumentalu je značeńe kao i kod* b, *d).* Dicu kratkim putem spovidati se učiti imaju. Kateh. 1561. 85.

d. *n.* kratko *(vrlo rijetko u složenom obliku, vidi d)) s nekijem prijedlozima zamjeńuje adv.* kratko, *gotovo svagda o vremenu, o mjestu samo pod b) dd), e) dd) (metaforički o vremenu), f) aa).* — *isporedi* 1. dug, I, 2, e.

a) u jednom primjeru XVIII *vijeka stoji* kratko *nepromijeńeno s prijedlogom* do. *kao da je značeńe: za malo vremena. (Zambeli)* u životu prem je vrijedan, do kratko grad prosvjetļiva s mnogim blagom i milostju. J. Kavańin 149a.

b) u acc. s prijedlogom na: nâ krâtko.

aa) o stańu ili radńi uopće. Primi radi Isusa to na kratko trpļenje. F. Glavinić, cvit. 110b. Život naš na kratko trpećim prikłada se stvaram. posl. 8.

bb) o govoreńu, pisańu, čitańu, kad se ńešto javļa u malo riječi, vidi e) cc). Istorija sva na kratko. M. Marulić 5. Ku stvar na kratko hoću reći. Naručn. 45a. Na kratko spisah. 44b. Na kratko govoreći. Transit. 72. Oću ti skazati na kraće koliko budu moći. 254. Molimo na kratko. Kateh. 1561. 30. Pisah vam na kratko. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 127. 1petr. 5, 12. Med tim ov moj trud na kratko učińen primi. F. Glavinić, cvit. XIX. Od kih *(mist)* na kratko hoćemo progovoriti. 5b. Zato postavļamo ovdi način na kratko. P. Posilović, nasl. 91a. Na kratko mu falu dade. V. Došen 204b. I na kratko pokazana *(ova fala)* ... 270b. Na kratko mi povej. Nar. prip. mikul. 19. Stihotvorac nam znao je udesno i na kratko splesti vijenac knazu Milošu. Nov. sr. 1034. 167. — *Amo pripada i ovaj primjer:* Gdi ćemo na kratko viditi kako se sagrišuje. P. Posilović, nasl. 107a.

cc) vidi e) ee). Na kratko, Bog nam je obećal. Kateh. 1561. 77.

dd) prići na kraće, *kao doći na maće, propasti. — u jednom primjeru* XVII *vijeka.* Četvera staništća u Zadru te braće, ka po sva godišća nete prit na kraće. Đ. Baraković, vil. 117.

c) u loc. (nominalnom) s prijedlogom na: na kratku.

aa) vidi b) bb). Na kratku govoreći. M. Divković, bes. 58a. Ovdi se ima na kratku rijeti od pokore. 274a. Na kratku imamo govoriti. nauk. 81a. Odgovori svomu iskrńemu na kratku. P. Posilović, cvijet. 209.

bb) jednom riječi, u malo riječi, vidi e) ee). Na kratku, ako sam ... Mon. croat. 220. (1527). I na kratku svi oni, koji promišļaju li smrt pametju od razloga, svi faļahu veće smrt od života. P. Posilović, nasl. 43b. I na kratku u kolika zabrańenja i kolike misli čudne djavao more poslati nemoćniku. 86a.

d) u loc. (složenom) s prijedlogom na: na kratkom. — *U dva pisca čakavca* XVI *i* XVII *vijeka.*

aa) u malo, do malo (vremena). Gdi s. otac na kratkom i od glada i od zime zaspa u Gospodeve. F. Glavinić, cvit. 371b.

bb) vidi b) bb). Ča govori Bog na kratkom od ovih deset zapovedi? Kateh. 1561. 18. Današńe na kratkom hoću nazvistiti ukazanje. F. Glavinić, cvit. 134a. A sad na kratkom poslušaj istoriju. 356a.

e) u acc. s prijedlogom u: ù krâtko.

aa) u malo (vremena), o trajańu uopće. vidi i bb). Er se duh od tijela u kratko razdvoji, a muka nije cijela ka dugo ne stoji. N. Naļešković 2, 81. Ali opeta u kratko dvakrat razbolivši se. B. Kašić, iń. 20. Neka tako u kratko plati ča bi jemal trpiti u purgatoriju. P. Radovčić, nač. 217. U kratko otok ovi od lijepa se grub učini. Ġ. Palmotić 2, 75. Gdjo u kratko kad dojaha. P. Kanavelić, iv. 44.

bb) nakom malo (vremena), do malo. — nije lako svagda razlikovati ovo značeńe od predašńega. U kratko skonča život svoj. P. Zoranić 33b. Što ću t' ino jur već riti, ner ako mu u kratko reda ne daš ... A. Čubranović 156. Ludovik Beltram kojega u kratko u broj od svetijeh ufamo upisati. A. Gučetić, roz. jez. 68. Malost mojije dana svršiće se u kratko. P. Posilović, nasl. 44b.

cc) o govoru i o pismu, kad se što kaže u malo riječi, isporedi b) bb), c) aa), d) bb), f) cc). — vrlo često. U kratko s tvojijemi prijateļim govori. N. Dimitrović 20. Hotjejte slišati što vam ću ovi čas u kratko kazati. N. Naļešković 1, 223. Ištom se poteži, u kratko besjedi. 1, 285. U kratko, gospoje, rekla si do voļe. 1, 232. U kratko mi spovidje kao je rabota pošla. M. Držić 290. Koji saotijer naj prvo se da na svitlos u Valenci, na toliko u kratko, da bi jedva mogao zadovoļnu bogoļubnost u srce tvoje usaditi. A. Gučetić, roz. jez. 70. U kratko recimo. B. Kašić, fran. 60. Po načinu mnogo zbroji, ter u kratko reče dosti slave, časti, moć, svitlosti od kih mu se čelo znoji. Đ. Baraković, vil. 186. Pak u kratko bes krsmanja kaže glase ke joj nosi. I. Gundulić 414. Reci u kratko. Ġ. Palmotić 2, 52. Ako u kratko tako t' pravih. J. Kavańin 401a. U kratko ‚brevemente, con brevità' ‚breviter'. A. d. Bella, rječn.

Digitized by Google

148a; ‚sommariamente' ‚summatim'. 686a. Odlučio sam koliko uzmogu u kraće prikazati. I. Đorđić, ben. 29. Razgovori duhovni u svetkovine došastja Gospodinova u kratko složeni. J. Banovac, razg. 1. Prividivši sva ozgor premda u kratko rečena, vidimo. 224. Danaska ću vam u kratko govoriti. pred. 121. Što se u kratko kaže, lašńe je u pameti držat. J. Filipović 1, 166a. To je ono što ću vam ukazat u kratko. F. Lastrić, ned. 375. Da djeca u kratko odgovaraju. I. A. Nenadić, nauk. 7. Bog u kratko reče u svetomu pismu. V. M. Gučetić 155. Jedni su obilatije, a drugi u kraće pisali. A. Kanižlić, kam. 51. Nastojaću u kratko ispisati ovi sabor. 655. Al' u kratko sve ću reći. V. Došen 245b. U kratko i ožeto govorili smo. S. Rosa 195a. Talijanski ko razumi neka štije Sagreda, ... iz kojizih sam u kratko ovo izvadio. And. Kačić, razg. 144. Koje sveto pismo imenuje i u kratko ńihova junaštva kaže. kor. 214. U kratko sam obodvojici odgovorio. M. A. Reljković, sat. A4a. Govori *(knižica)* u kratko od različitih stvari. sabr. III. U kratko ćemo istumačiti. Ant. Kadčić 107. Da bi se u kratko i bistro istomačile one stvari. J. Matović 117. U kratko Jeremija ńih izbroji. 346. Očituj mi u kratko, zašto ne moreš. I. J. P. Lučić, razg. 38. Alberto u kratje tomači ove ure. B. Leaković, gov. 57. — *Amo pripadaju i ovi primjeri:* V čemu u kratko stoji nauk kristjanski? Š. Budinić, sum. 2b. U kratko može se vidjeti. A. Gučetić, roz. jez. 6. Vas početak me ljubavi čuj u kratko. G. Palmotić 1, 301. Čuj me u kratko. I. Đorđić, uzd. 24. Za razumit kolikogod po našoj slaboj pameti mnoštvo darova, imamo u kratko znati, da mi svekolike darove, ili od naravi ili od milosti ili od slave, od ńega primismo. A. Kanižlić, uzr. 45. Ista ćutjenstva u kratće i drugačije. I. M. Mattei 16.

dd) u ńekijem se primjerima nalazi: pokupiti, skupiti, stisnuti, staviti što u kratko, *te se kaže o govoru ili pismu (objekat je ono o čem se govori ili piše), i značeńe je od prilike kao kod cc), ali s tom razlikom da je s ovijem glagolima značeńe uprav o mjestu, pa se metaforički prenosi na vrijeme.* Eto u kratko pokupismo muku Isukrstovu. B. Kašić, is. 71. — Koji način u kratko skupivši prikazaše mu. iń. 64. Sudjenje bilo bi u kratko skupleno. A. d. Costa 2, 35. — Ovo je tvoj razlog u kratko stisnuti. A. Kanižlić, kam. 681. U kratko ćemo stisnuti nauke potribno. Ant. Kadčić 389. — Nastojeći u kraće staviti ovi način od pisanja. R. Gamańić 3b.

ee) ut paucis dicam, quid multa? ne multa! *značeńe je kao kod cc), ali* u kratko *stoji za se ispred drugijeh riječi ili je umetnuto među ńih, te i ako stoji uz glagol, nije s ńim u svezi, nego se ima u pameti:* da rečem u kratko *(isporedi:* Za rijeti u kratko, nije krjeposti koja se podpuno ne zdrži u ovomu prisvetomu rozariju. A. Gučetić, roz. jez. 10. Za rijet u kratko, zli su i opaci. M. Orbin 7). *naj češće se upotrebljava, kao* jednom riječi, u jednu riječ *(vidi* 1. jedan, 1, c), u malo riječi, *kad se o čemu u dulje govorilo, te se hoće opet ono sve izkazati, ali u malo riječi. — isporedi b) cc), c) bb).* Bila je, u kratko, Zadarka ma mati ... Đ. Baraković, vil. 32. U kratko ‚con poche parole' ‚paucis'. A. d. Bella, rječn. 542b; ‚in somma, in sostanza' ‚in summa'. 686a. U kratko: kad bi tako bilo ... I. Đorđić, uzd. VI. On jistbine ńim spravljaše, on steraše, on peraše, on u kratko sve činńaše. P. Knežević, živ. 43. Negovo je jilo sve u kratko priprost jeǵek, al' ga jide slatko. M. A. Reljković, sat. L2a.

f) u loc. s prijedlogom u: û krâtku.

aa) o mjestu (dulini), samo u ovom primjeru: Čista svila do zemlje spušćena, a kadifa u kraćem skrojena. Nar. pjes. vuk. 4, 167.

bb) o vremenu uopće, vidi e) aa) i bb). Vrime oće priti v kratku. Transit. 86. To budi zadovoljno danas v kratci. Korizm. 83a. Sve prohodi toliko u kratku. M. Radnić 41b. Uspomena zlije u kratku izgubi se. 66b. Sve u kratku zgubi se. 167a. Čekajući u kratku da će biti proždrt od riba. P. Posilović, nasl. 52a. Nije Francesko muke svoje u kratku svršio. F. Lastrić, test. ad. 63a.

cc) vidi e) cc). Vъ kratcê ispovêmъ. Sava, sim. pam. šaf. 3. Zato tebi tvoju sreću pravo i smino hoću reći, a u kratku, neka t' veći ne dam poraz i bol veću. M. Pelegrinović 173. Nauk krstjanski u kratku obilato i razborito istomačen. I. Grličić 1. Dostojno je u kratku govoriti od suda. A. Bačić 492. Razgovorićemo se u kratku svrhu otajstvi. F. Lastrić, test. 200b. Ovo ću vam ukazati u kratku. ned. 208. Pobrojiću vam u kratku sve začine s kojim se ima molitva začińati. 244. Sada ćemo samo nikoliko riči u kratku reći od ubojstva tilesnoga. 287. Ako ćemo u kratku ispisati za upamtiti lašte. 358. Kaza mu u kratku čudesa. A. Kanižlić, fran. 84. — Zlamenja ... mogu se u kratku vidjeti. I. Grličić 235. To ćemo promotrit u kratku. F. Lastrić, svet. 3a. Za znati u kratku, što je ispovidnik. M. Dobretić 72.

dd) vidi e) ee). Da sam te ja, moj Gospodine i spasitelju, pravo ljubio, ne bi se ritko tako i raztrkanom pametju od tebe spominao..... U kratku: Kad ja prošastoga života vrime, mista, dilovańa protresam, nahodim *itd.* A. Kanižlić, uzr. 31.

2. *adv.* krâtko, *komp.:* krâće. — *svagda o vremenu. — Između rječnika u Mikaljinu* (kratko, u kratko ‚breviter, summatim, strictim, paucis, brevissime'), *u Belinu* (‚abbreviatamente' ‚breviter' 8b), *u Bjelostjenčevu* (kratko, na kratkom ‚breviter, cum brevitate, summatim, paucis verbis, succincte, cesuratim, presse, compresse, exiliter, tenuiter, parce et tenuiter'), *u Voltigijinu* (‚brievemente, alla corta' ‚kurz'), *u Stulićevu* (‚breviter, brevi, strictim, circumscripte, compendiario, summatim').

a. *za malo vremena, u malo vremena.* Koja li *(je)* to pravda, vjekuvječnijem mukam grijeh smrtni pedepsati, a ne za toliko bremena, kraće i dilje, kako je grijeh veći i teži? V. Andrijašević, put. 274. Koliko imam odluku kraće zadržati vas ... F. Lastrić, svet. 181a.

b. *o govoru, vidi* u kratko *kod* 1, d, *e) cc).* Kratko govoreć... Anton Dalm., ap. a8a. Kateh. 1561. 100. Reti ću ti naj kraće što uzmožem. I. T. Mrnavić, ist. 132. Što budem moći kraće ‚con la brevità che potrò' ‚quam brevi potero'. A. d. Bella, rječn. 148a.

KRÂTAŠAN, krâtašna, *adj. dem.* kratak. — *isporedi* kratahan, kraćašan, kraćahan. — *U naše vrijeme.* Žežijahu kratašne maškule. Pjev. crn. 18b. Ogled. sr. 22. Bilo im drvlje kratašno. S. Ljubiša, prip. 243. Košulu nosah kratašnu. prič. 16. Kratašne crvene bječve. 125. Dopetnu dolamu uz kratašni koporan. M. Pavlinović, razl. spisi. 122.

KRATEČKO, *n. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdiljel. 84.

1. KRÂTEL, *m. po narodnome vjerovańu i pripovijedańu, ńekakva bolest gora od kuge, što čovjeka u jednu noć mori, a u mrtvaca je jedna*

Digitized by Google

noga kraća od druge (dakle riječ postaje od kratak). — *U naše vrijeme, a između riječnika u Vukovu:* nekaka bolest ‚(nach der tradition) eine krankheit, ärger als die pest, die in einer nacht tödtet. der todte hat einen fuss kürzer als den andern (daher der name, von ‚kratak' kurz)'. — Moja familija u Ripńu zavetovala se te posti taj post *(aranđelovicu)* od neke bolesti ‚krateļa'! ‚Krateļ' je bolest koja mori ļude. kažu da je čoveku koga umori ‚krateļ' jedna noga ‚kraća' od druge. (u Šumadiji). M. Đ. Milićević, živ. srb.[2] 145—146. — XIX *vijeka nadjelo se ovo ime strašnoj kužnoj (zaraznoj) bolesti* ‚Cholera asiatica', *vidi* kolera, b. Kako se kolera sad u našijem zemļama pojavila, mnogi je ļudi zovu ‚kráteļ' *(s drugijem akcentom?)*. Vuk, rječn. *kod* krateļ. Neki vele da je ‚krateļ' i ‚kolera' jedno isto. M. Đ. Milićević, živ. srb[2]. 146. Silna se nakotila raja, a kuge joj ni krateļa nema. Osvetn. 2, 74. *u Šulekovu rječniku:* ‚orientalische cholera' *kod* ‚cholera'.

2. KRÀTEĻ, *m. pokraća ńiva (vidi dalje opširnije značenje). — Postaje od* kratak *kao i* 1. krateļ. — *U naše vrijeme.* Kràteļ, dugačku ńivu (oranicu) koja u širinu na okrug svršava, te one kratke slogove zovu ‚krateļima'. ‚Este li sve uzorali i smirili?' ‚Esmo dobro, samo nam ote mrak nekolika ona krateļa'. *u Lici.* J. Bogdanović. Kràteļ, kratèļa, u Srijemu ńiva koja nema propisanu dužinu ali je ipak potpuno jutro, dakle jutro zemļe kraće nego što treba. P. Marković. Lanac zemļe koji leži odmah do okliska (oklizak), dakle mu je jedna strana kraća od druge. (u Bačkoj). cf. oklizak. Đ. Daničić. Krateļ, kraća ńiva od one ńive koja se pored ńe pružila. Ž. Radońić. — *I kao mjesno ime u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Ļivada u Krateļu. Sr. nov. 1872. 350. — *u okrugu šabačkom.* Ńiva u mestu Krateļ. Sr. nov. 1875. 788. — *u okrugu valjevskom.* Ńiva Krateļ. Sr. nov. 1871. 252.

KRATÈĻIĆ, *m. dem.* od krateļ. ‚Ajmo naj prije one krateļiće uzorati i smiriti, pa ćemo onda prijeći u drugu ńivu'. J. Bogdanović.

KRATEŽ, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom. — isporedi* 2. krateļ. Ńiva u Kratežu. Sr. nov. 1874. 74.

KRATICA, *f. skraćena riječ u pismu (izostavļańem ili sastavļańem slova), vidi* titla, skratica. — *U Stulićevu rječniku:* v. kratčina. — *I u pisaca našega vremena: u Šulekovu rječniku* ‚abkürzung'.

KRATIGUZ, *m. (može biti da je adj.)* ovako zovu čoveka koji je onizak. Ž. Radońić.

KRÀTIKULA, *f. roštiļ, vidi* gradikule. — *U Mikaļinu rječniku:* kratikula, roštiļ, lisa za peći ribu ‚craticula, crates'.

KRATINE, *f. pl. mjesno ime.*

a. *selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 60.

b. *mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Livada u Kratinama. Sr. nov. 1875. 307.

KRATIŃA, *f. ime mjestima u Srbiji. a) u okrugu šabačkom.* Zemļa u Kratińi. Sr. nov. 1875. 486. — *b) u okrugu valjevskom.* Ńiva u Kratińi. Sr. nov. 1857. 59.

KRATIŃE, *n. ime mjestu u okrugu požarevačkom.* Ńiva na Kratińu. Sr. nov. 1874. 161.

KRÀTITEĻ, *m. čovjek koji krati. — U Belinu rječniku:* ‚abbreviatore, colui che abbrevia' ‚correptor' 8[b], *i u Stulićevu:* ‚qui abbreviat'.

KRÀTITEĻICA, *f. žensko čeļade koje krati. — U Stulićevu rječniku:* ‚quae abbreviat'.

KRÁTITI, krâtîm, *impf. činiti da što (objekat) bude kratko (pf.:* skratiti, pokratiti). *češće se nahodi u prenesenom značeńu (vidi* 1, b—e). — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* krâćâh, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* krâtî, *u part. praet. pass.* krâćen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. — Postaje od osnove* krat *adjektiva* kratak *nastavkom* i. — *Riječ je praslavenska* (kortiti), *isporedi stslov.* kratiti *(samo složeno, n. p.* съкратити), *rus.* коротить, *češ* krátiti, *poļ.* krocić *(u svijem ovijem jezicima samo u pravom značeńu). — Između riječnika u Mikaļinu* (kratiti, okratiti ‚brevio, imminuo, minuo, abbrevio, decurto, curto'). *u Belinu* (‚risparmiare' ‚parco' 626[a]; ‚prohibire, vietare' ‚prohibeo' 589[b]), *u Bjelostjenčevu* (kratim, ne dopuščam ‚prohibeo. inhibeo'. v. prečim. 2. v. skraćujem), *u Jambrešićevu* (kratim ‚nego, impedio; abbrevio'), *u Voltigijinu* (‚negare, impedire, proibire' .zurückhalten, hemmen, verbieten'), *u Stulićevu* (‚decurtare, contrahere, imminuere, diminuere, porstringere, negare'), *u Vukovu* (1. ‚kürzen' ‚brevio'. — 2. ja ne kratim ‚ich habe nichts dawider' ‚per me licet').

1. *aktivno.*

a. *u pravom smislu (ali vidi kod b)).*

a) o vremenu, vidi skraćivati, pokraćivati. Ckninje krati na pospih sve moje živinje. Ġ. Držić 411. Ki *(jad)* nebog sad patim bez moga uzroka, ter život moj kratim nesrećni prije roka. N. Naļeškovićć 2, 120. Neg u toj er zgodi ka život moj krati ne mož' mi od jedne već smrti zadati. D. Rańina 109[b]. Tim, ki su sve zdravi, potreban ni' ljekar, neg onim ki budu u tuzi imati ku nemoć zlu hudu, kom život rok krati. D. Rańina 147[b]. Toj gospostvo drugi želje, za bogastvom drugi ginu, ter imaše tuge velje i neizmjernu pak gorčinu sve dni krativ jadovito. M. Bunić 17. Lijepa smrt bo lijepo zlati, vas naš život premda krati. J. Kavańin 359[b]. Da nejmaš kratiti ni stiskati tvoje misli u posvećeńu. Ant. Kadčić 55.

b) kad riječ nije o vremenu, kratak *shvaća se obično ne u pravom smislu, nego u širemu, kao* malen. Krati svoju neizmirnost, . . . zaklapa u ditinska uda svoje nedo*(h)*itivo veličanstvo. A. d. Bella, razgov. 221. — *obično je značeńe (često i kod čega umnoga): činiti da ńešto postaje mańe, smańa se, pa i da posve gine.* Koja mi um krati. Š. Menčetić 16. U ńem se *(tvojem kraļevstvu)* dinari ne žude imati, ni koje satvari dan i noć ke krati. N. Dimitrović 85. Ogńene tve *(ļubavi!)* strile zaman su, ke tratiš; njegda su ranile, slavu istom sad kratiš. M. Držić 16. Tuj ga *(cvit)* zdržati ni voda ne ima moć, da svu čes ne krati po vas dan i svu noć. D. Rańina 33[b]. Er sve ono što oči žele, sve napokon vrime krati. 150[ab]. Vrijeme je na svijetu koje krati napokon i tlači ļubav tu. F. Lukarević 83. Što ufańe moje krati, ni Koraļke jošte nije. Ġ. Palmotić 2, 48. Nu ćeć ženske jedne glave, ke ļepotu vrime krati. 2, 128. Vrijeme krati i satira grobļe i svaku inu diku. J. Palmotić 178. Ka videći u vrlini je ļuta žalost krati . . . 398. Ali zaman glase sterem, moje riječi vjetar krati. A. Gleđević 132[b].

b. *s toga što bi ko drugi (ili što drugo) mogao imati ono što subjekat čini da je kratko, pa obzirom na značeńe kod* a, *b), po čemu bi tad* kratiti *moglo značiti: činiti da ko ili što nema ništa od onoga objekta, postaju ńeka osobita značeńa u prenesenom smislu. — isporedi perf.* zakratiti, prekratiti.

a) negare, denegare, *ne dati, ne htjeti dati, (gdjegdje može značiti: ne dopuštati, za-*

Digitized by Google

branivati). objekat se izriče supstantivom ili čim što zamjenuje supstantiv, kao n. p. zamjenica, relativna rečenica itd. često je objekat što umno.

aa) kad je izrečeno čeljade (ili uopće ono) kojemu se ne da, stoji u dat. Dara ne krati tomu ki t' ima har. M. Marulić 130. Pokoji darov taj sinku tvom ne krati. F. Lukarević 267. Ne kratite mi ovi dar. P. Radovčić, nač. 559. Prosim dara da tvojega osobite od pomoći meni slugi tvom' ne kratiš. J. Kavanin 543a. Dostojan je da mu krati svoje darove. B. Zuzeri 123. — Jer mrvu bijednom' krati. J. Kavanin 387b. Kad kratio sam jednu mrvu u mo'e dobi Lazaru. 399a. — *(Raja)* hoće nami da tretinu krati. Osvetn. 2, 75. — Kratiš plaću siromasima. A. d. Bella, razgov. 186. — Hranu nam krati tjelesnu. Štit. 16. — Moja mati i moj otac, oni meni milu kratu. Jačke. 6. — I za sve ako vijek ne krati od prije stvari nijedne nemu. B. Bettera, dubrovn. 22. Žeļne stvari i Ipokrat grozničavim krati mnokrat. J. Kavanin 55a. — Prija nego se kraļ na vojsku odpravi, baruna jednoga razumna ostavi, ki bude za nega kraļevstvo vladati, i pravdu činiti i grade držati, komu priporuči gospodstvo i stanje i mladu kraļicu i svoje imanje, dočim se iz vojske doma opet vrati da riči ni jedne kraļici ne krati. Oliva. 28. — Bogu i duši dan jedini pak kratimo? J. Kavanin 402a. — Od svjetlosti svoje zdrake da nam tužnijem on ne krati. A. Vitaļić, ostan. 294. Sunce kratilo bi ļudem svoju svitlost, bilo bi kako da ga nije. I. P. Marki 18. — Hajde, Luka, ogńilo ti ne kratilo žara! Osvetn. 2, 12. — Nemoj mi kratiti plod i korist tolicih nevoļ. P. Radovčić, način. 284. — Sam odgovor kad kratih mu i u obraz vrata zatvorih mu. J. Kavanin 32a. — Priprostih učeći, bludnih upravļajuć, svita ne krateći, neumićim dajuć. P. Hektorović 46—47. — Ne htij mi kratiti u tom puno milost. M. Marulić 7. Ja ne mogu kratiti milosti grišnikom. Mirakuli. 17. Kako ona ka prosećim milosti ne krati. P. Zoranić 29b. Ere tomu, ki se kaje, vijek mu milos Bog ne krati. D. Rańina 144b. Slugi tvom virnome milost ne krati. A. J. Knezović 185. — Ali prava nemamo, da braći slobodu kratimo. M. Pavlinović, razg. 103. — Nemozim pomoć ne kratit. M. Marulić 61. Ne krati mi pomoć tvoju. Ġ. Palmotić 1, 295. Tvoju pomoć nam ne krati. P. Kanavelić, iv. 100. Spasiteļu, pomoć mi tvu ne krati. J. Kavanin 312b. A Bog krati mu one veće pomoći. A. d. Bella, razgov. 51. Dali on komu krati i uzteže pomoć? A. Kalić 33. Što kom moglo od desnice poći, te im nitko ne krati pomoći. Osvetn. 2, 30. — Tot Isukrst Krstjanima svoj lijek krati i uzteže? V. M. Gučetić 12. — Da nam ne krati proščenja. Kateh. 1561. 29. — Ne može mu kratiti odrišenje. Š. Budinić, ispr. 14. — Tvoje ļubavi narodu ne krati. Đ. Baraković, jar. 47. Mlogo premda krivim ļubavi ne krati. A. Kanižlić, rož. 88. Čim vidi toliko duša koje mu ļubav svoju krate i nijekaju. I. M. Mattei 220. — Celov bratu brat ne krati. Đ. Baraković, drag. 346. — Kad Osmanu posluha kratimo. I. T. Mrnavić, osm. 130. — Jeli ikad Bog pedipsao tko krati dostojno poštenje mistima svetim? Blago turl. 2, 76. — Ter taj cvijetak ne miriše zač mu sunce lipos krati. M. Vetranić 1, 33. — Još jim samo ne krati čistoće. J. S. Reļković 96. — Tko mi krije, tko mi krati, tko mi uzdrži me veseļe. Ġ. Palmotić 2, 55. — Kratiće tijelu ugodnosti. A. Kalić 41. — Svomu duhu krati odahnuće, tijelu počivańe. 166. — I da žalostan car Turkom boja krati i čini nas svagdar u taboru stati. I. T. Mrnavić, osm. 61. — Kratiti djelo od matrimonija jedan drugomu bez razloga grijeh jest. S. Matijević 85. — Pa ļepota mah ļepoti krati. Osvetn. 2, 104. — Neka za naj mańe i ovo malo ne krati Bogu. B. Zuzeri 119. Pokli . . . učinio si veće, nemoj nam sad kratiti mańe. Čestitosti. 46. — Što da kratim tvoj dobroti? Ġ. Palmotić 2, 150. — Što mu krate tolici neharnici. I. M. Mattei 28. — Dovedi ga, sinko, k meni, to ti neće, mnim, kratiti. Ġ. Palmotić 2, 255. — Kad mu krati ča mu jest tribi. F. Glavinić, svitl. 19. Jeda ne bi tko bezzakon . . . dostojanstvu kratio tvomu što u imenu nosiš svomu. J. Kavanin 162a.

bb) nije izrečeno čeļade kojemu se ne da, ali se obično ima u misli (drugo je kod e)). Posluha ne krati. Đ. Baraković, jar. 21. Ča pita, molim te, ne krati. 80. Daje Bog često krat u mali časa dil što je on naprida dugo vrime kratil. A. Georgiceo, nasl. 335. Pravdu ku car krati sami ju sudimo. I. T. Mrnavić, osm. 125.

b) prohibere, *s toga što znači: ne dati, može značiti i: zabranivati, t. j. riječima ili zapovijeđu ne dopuštati da se što učini (vidi* dati, III, B, b). — *Ono što se zabranuje može biti u podložnoj rečenici s* da. Da ne držim stražu nad ńimi, ni kratim da se van pokažu. H. Lucić 277. Nu ne krati da ih berem u tvoj dubravi. J. Kavanin 175b. Niš ne mare, niš ne krate da se napijemo. Nar. pjes. istr. 3, 14. — *U ova dva primjera nije izrečeno što se zabranuje: u prvome se ima u misli po onome što se prije kazalo; u drugome stoji* kratiti *apsolutno (zabranivati što mu drago).* Vsaki kmet ki bi hotel priti, da mu neće kratiti. Mon. croat. 71. (1448). Koliko veće on zapoveda i krati, toliko ga veće skvarena natura nenavidi. Anton Dalm., ap. g3a.

c) impedire, *u širem smislu nego kod b), smetati, priječiti, zaprečivati, t. j. ne puštati da se što učini, ali ne samo riječima. — U primjerima ono što se smeta izriče se:*

aa) objektom u acc. Ka krate i razvaļuju matrimonij. Naručn. 62b. Prijazan krvna krati matrimonij. 64a. Obećańe Bogu učińeno u stvari ne zlom koja se može izvršiti, ter ne krati koju stvar drugu boļu od sebe. T. Ivanović 55.

bb) glagolom u inf. Zavet krati činiti matrimonij. Naručn. 63a. Što ti doći krati? A. Kanižlić, rož. 32. Što me slipi i gledat vas krati. 116. — *u jednom je primjeru subjekat infinitiva u akuzativu (prema latinskom jeziku).* Zato nejmam brige, da te krati štiti pečat čuvar knige. A. Kanižlić, rož. 5.

cc) ne izriče se, jer se ima u misli po onome što je prije kazano. Imao bi još obilatije istinu ovu ukazati i naresiti; ali mi s jedne strane krati slabost pera moga. A. Kanižlić, fran. 12.

e. recusare, nolle, *kad mješte objekta ima glagol (u infinitivu) ili riječ koja je mj. glagola (verbalni supstantiv), u prenesenom smislu, od značeńa: ne dati (kod* b), *prelazi na značeńe: ne htjeti. naj češće je negativno:* ne kratiti, *dakle* htjeti, *a onda u kojem primjeru može se* kratiti *zamijeniti s* oklijevati. — *vidi i* 3, b.

a) s infinitivom. Prevraća plk naš i krati dati dohodak cesaru. Korizm. 94b. Kad koje od ńih jedno drugomu brez uzroka krati dug ženidbeni povratiti. B. Leaković, nauk. 255. — Zato ugoditi nam ne krati sobom. M. Marulić 81. Tve srce prikruto priklonit ne krati. Š. Menčetić—Ġ. Držić 500. U kojoj *(pisanci)* sa svu moć slaviti ne kratih božićnu ovu noć. H. Lucić 278. Neka se može rijet, er za ńe ja

Digitized by Google

ļubav ne kratih još umrijet, bivši joj u svem prav. N. Naļešković 2, 37. Nu kratit neće Bog poslat na ń skoro gńiv. S. Gučetić Bendevišević 310. Ne kratimo stratit blaga za poštenja ka nam prude. Đ. Baraković, drag. 358. I za to steć, nijednu priko djelo izvršit vik ne krati. I. Gundulić 302. Ah, jesi li ti, o slavna grčka zemļo, ona mati, plod čestiti ka odavna od razuma dat ne krati? 369. Umoli se da opet ńega pomiluje car čestiti ki rumskoga beglerbega ne krati ga učiniti. 509. Ako ono želite, ovo prijati kratiti se nimajte. F. Glavinić, cvit. 25b. Kakove godir moreš se domisliti muko, ne krati mi ih podati. 386a. Ne krati se nami odkriti. Ġ. Palmotić 1, 37. Daj mi ruku, i ne krati pustit obraz celivati. 2, 476. On svin zajimaše i ne kraćaše dat. J. Armolušić vi. Na ovu vodu doć ne krati. P. Kanavelić, iv. 130. Milost mu dat ne kratiš. 515. Ne kratimo jim pomoć dati sada. B. Bettera, dubrovn. 23. Tijem se bolim i ne kratim groznijeh suza lijevat vrilo. A. Vitaļić, ostan. 149. Čemu mene loše rani *(ti)* kad mi kratiš lijek podati? J. Kavańin 39a. Er na čast ńe nij' kratiti isti život izgubiti. 337a. Ti me smirit vik ne krati. I. Đorđić, salt. 139. Korevski ban, ne krati *(care)* zapovidjet, da se izbavi. P. Sorkočević 586a.

b) u jednoga pisca Dubrovčanina xvii *vijeka pred inf. ima* za, *što nije dobro.* Za primit nas ti ne krati. I. Akvilini 16.

c) s verbalnijem supstantivom. Hoć li, u ništor da se obratim? Uništeńe mê ne kratim. I. Đorđić, uzd. 99.

d) glagol se ima u misli po onome što se kaže dalje. Gospoje, već ne krat', zadaj mi smrt priku. N. Naļešković 2, 6.

d. parcere, *od ne dati postaje značeńe: ne trošiti, pa od toga: štedjeti (ne samo ne trošiti preko mjere, nego ne trošiti ni po što). objekat je supstantiv ili što zamjeńuje supstantiv.* Kratil nijesam ruke, srce, pamet, htjenje, misal za u sklad stavit ove pjesni. S. Bobaļević 217. Nu pogodit mojim drazim prijateļom, dušu i tilo ne bih, da se ne omrazim, kratil, kamo jedno dilo? 217. Tko prospe na vrime, ter pinez ne krati. Đ. Baraković, vil. 72. On snage ne krati da blago meće va ń. 80. Ne kratite vaše trude, da se družba izgubjena s mnogom pomńom iskat bude. Ġ. Palmotić 1, 17. *(U boju)* srce i snagu ne kratismo. 1, 302. Kako tvoja biti neću, kô ti vjeru mû ne dati, ako za me stvar naj veću, život isti tvoj ne krati? 1, 316. Ti sam na boj verni, općeni kratiš snažne tvoje silo. 2, 430.

e. retrahere, occulere, *u jednoga pisca Dubrovčanina* kratiti što od koga *znači: držati što tako da ko do onoga ne može doći, ne može za ono znati, ne može vidjeti, čuti, uživati itd.* I svaki razgovor od mene ne krati. Š. Menčetić 268. Mê ličce i pozor od tebe ne kratih. 270.

2. *sa* se.

a. *pasivno.*

a) vidi 1, a, *a).* A mat' i otac *(Eva i Adam)* bijuć činili godin devet sat pokoru, Bog dobrostiv ńim se smili i primi ih ovde goru; nu a pokore sad se krate. Misli o tomu, jadni brate! J. Kavańin 517b.

b) vidi 1, a, *b).* Tuj se krate naše sile. N. Naļešković 1, 155. U straživoj sve je slici, sve se stira, sve se krati, padaju końi i końici živi, mrtvi i duhati. I. Gundulić 445. Nu se ufańe tve ne krati, jeda višńi podat bude, da se on k tebi brzo vrati. Ġ. Palmotić 1, 62.

c) vidi 1, b. Da pokli sad krati meni se put svaki. H. Lucić 194. Jere se ńoj ne krati nikadar ništa. B. Kašić, is. 98. Momu ţeljenju lik vaskolik se krati. P. Vitezović, odil. 55. I da im se vijek ne krati vid svim čestit i bogati. J. Kavańin 499b. Da budu dilnici s. eukaristije tkoja se krati onizim što su pomamni. Blago turl. 2, 316. Izporavit mu časti koje mu se krate. I. M. Mattei 312. Ne bi se to kratilo ni mrzećemu neprijateļu. 330. — Da se rečenomu gospodinu Jerolimu ne krati kupiti kruha. Mon. croat. 208. (1521). — *U ovom primjeru stoji subjekat pasivnoga glagola kao da je kod* 1, b, *b) objekat čeļade kojemu se što zabrańuje (isporedi* 1, b, *c) bb) na kraju).* I ne dadu se kratiti nijednoj vlasti, ni kraļem, ni cesarom da ne pripovidaju rič Božju. Postila. T4a.

b. *refleksivno.*

a) u pravom značeńu, prema 1, a, *postajati kratak ili malen, smańati se, nestajati.* — *U Mikaļinu rječniku:* kratiti se, pomankati ‚desum'; *u Belinu:* ‚mancare, calare, scemare' ‚decresco' 456a; *u Voltiġijinu:* ‚dicrescere, scemare, accorciarsi' ‚abnehmen'; *u Stulićevu:* ‚deficere'.

b) u prenesenom smislu, isprva, prema 1, b, *znači: ne dati se, uzdržavati se (isporedi* i 1, e), *pa i štedjeti se (isporedi* 1, d), *otale i uopće ne htjeti (gotovo s istijem značeńem kao kod aktivnoga glagola pod* 1, c). *tańe razlike u značeńu ne mogu se ni opredijeliti.* — *Između rječnika u Belinu* (‚astenersi, contenersi' ‚abstineo' 113b; ‚risparmiarsi' ‚sibi parcere' 626a; ‚negare di far o dir qualche cosa' ‚denego' 508b; ‚recusare' ‚recuso' 609b; ‚ricusare' ‚recuso' 618a), *u Voltiġijinu* (‚ricusare' ‚abschlagen'), *u Stulićevu* (‚se abstinere, se continere').

aa) s genetivom bez prijedloga ili s prijedlogom od, *kao* odricati se, ustručavati se. Gospodine, ako sam puku tvomu još potriban, ne kratim se truda. F. Glavinić, cvit. 370a. Ne kraćaše se od ovoga. 24a.

bb) u jednom primjeru xvi *vijeka s prijedlogom* na *stoji akuzativ kojijem se kaže posao, na koji neće subjekat da pristupi.* Znamo da se neste nigdar kratili na službu. Mon. croat. 298. (1592).

cc) s podložnom rečenicom u kojoj je da. *značeńe je kao kod dd).* Ter se ti ne kratiš, o Eko, u taj čas tutako da odvratiš opeta isti glas. M. Vetranić 2, 35. Ja biljege videć ove, ne štedim se i ne kratim u razlike ńoj darove pjenez veći da potratim . . . I. Gundulić 223. Ne štedmo se ni kratimo, da . . . smrtnu slavu pripravimo. Ġ. Palmotić 1, 54. Krati se Ivan Krstiteļ da poglavice Jerusolimske ili mu se poklone, ili ga štuju. A. d. Bella, razgov. 141.

dd) s infinitivom. značeńe je: ne htjeti ili oklijevati, od prilike kao kod 1, c. — *dosta često.* Nit' ću se kratiti podnosit svaki trud. M. Vetranić 2, 171. Koji . . . ne krati se od Boga čovjek bit. N. Dimitrović 90. Zemļo, nemoj se kratiti otvorit livade. M. Držić 417. Ne krati se tokoje i Ruža zlatonite kose Jagičine skusti. P. Zoranić 29a. Koje se ti nećeš kratiti kriposti tvojom uzdržati kako se neću ni ja kratiti vrijednosti tvoje pripovijedati. F. Lukarević 8. Neću se ja kratit ńegovu svu boles u rados obratit. 31. Kroz toj milos vašu moļu, meni pisat ne krati se. M. Pelegrinović 195. Pristupimo k ńemu, pitajmo proštenje za grijehe naše, koji se neće kratiti prostit nam ih. A. Gučetić, roz. jez. 151. Klasti ga na ogań ne bi se kratili. Đ. Baraković, vil. 147. Nu se uzdaj, er kratit neću se hrlo poć Dubravku obratit na ļubav tvoju moć. I. Gundulić 155. Na prošńu ke ne krati se Isus dojti. F. Glavinić, cvit. 178a. Izgubiti rusu glavu

Digitized by Google

ne krati se i ne boja. Ġ. Palmotić 1, 70. Ne kratim se tebi, ako ćeš, po kraļestva podat moga. 1, 397. Mnokrat se blag ne štedje i ne krati na pirovijeh blagovati. 3, 189b. Neću se kratiti t*(voju)* m*(ilost)* služiti što jaki budem. Starine. 11, 101. *(oko* 1655). Jere tako draga svoga toj pomaga u potrebi, u radosti radi koga kratila se umrijet ne bi. J. Palmotić 399. U ńemu se ne krati češće k Bogu s pametim pristupiti. V. Andrijašević, put. 8. Od ńega se naučimo i na ńegovu ļubav srčanom ļubavi odvratimo, ne krateći se, ako ne drugo, sve prije patit i podnijet, nego ga igda uvrijediti. B. Zuzeri 260. Ne kratiš se s tvoje strane meni istu smrt podati. A. Boškovićeva *u* I. M. Mattei 350. Bog otac ne krati se ispuniti ńegove molbe. V. M. Gučetić 198. S kojijem on ne kratijaše se jestit i piti. S. Rosa 115b. Kad bi mi bilo dopušteno, ne bih se kratio upitat te. Đ. Bašić 71. Ne bi se kratio darovat pravedniku vasaj svijet. 169. Mi u kojijeh dušu nije se kratio ni mrzio uļesti. J. Matović 218. On nas ne zaļoravļa, ne krati se u doba ono tužno k nam priti. I. M. Mattei 180. Koji nijesi se kratio za ove duše priļutu smrt i prisramotnu dragovoļno zagrliti. 389. Ja se neću kratit rijet da je svaki od vas bog onijeh duša. A. Kalić 298. Ne kratimo se ni mi Bogu zahvaļivat. 416. Nego ako bi koja od pomenutih osoba kratila se doći pred vlast građansku. Zbornik zak. 1853. 657.

ee) ima se u misli infinitiv, naj češće po onome što se prije kazalo. Svaki dan u potič nitkor se ne krati. Đ. Baraković, vil. 78. Da mi si narav jaču i izvrsniju ti dopustio, ne bih se možebiti kratila ni ustručala. V. Andrijašević, put. 321. Što mogu učiniti ne kratim se ni ću se kratiti. 339. Tko su oni, tkoji pristupaju občeno oli se krate ovizim kripostima? Blago turl. 2, 27. U slučaju ako bi se svjedoci kratili te ne bi hotjeli doći ... Zbornik zak. 1863. 141.

KRÁTJETI, krátîm, *impf. vidi* 1. kračati. — *Postaje od osnove* krat *adjektiva* kratak *nastavkom* je. — *Samo na jednom mjestu* XVII *vijeka.* S vrimenom noć i dan i reste i krati. Đ. Baraković, jar. 75.

KRATKA, *f. mjesno ime.* — *U latinskom spomeniku* XIII *vijeka.* ‚Nomina possessionum: Crathka ultra Sawam' ... Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 79. (1242).

KRÂTKÎ DÔL, Krâtkôga Dôla, *m. mjesno ime.* — *U latinskijem spomenicima od* XIII *vijeka.* ‚Quandam particulam terre, Crathydol vocatam'. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 222. (1288). ‚Ad vineam Heremitarum in Cratkidol'. 2, 117.

KRATKI HRT, *m. ime brijegu u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Glasnik. 19, 298.

KRATKÒĆA, *f. osobina onoga što je kratko.* — *isporedi* 1. kračina, kratkost. — *Akc. se mijeńa u dat. sing.* krâtkoći, *u acc. sing.* krâtkoću, *u voc. sing.* krâtkoćo, *u nom., acc., voc. pl.* krâtkoće. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚brevità' ‚brevitas' 148a), *u Bjelostjenčevu* (kratkoća, kratčina, kratkost ‚brevitas, exiguitas'. 2. kratkoća vremena ‚brevitas temporis'. 3. kratkoća vu pismu ‚notae contractio l. brevitas litterarum'), *u Jambrešićevu* (‚brevitas'), *u Voltiģijinu (griješkom* kratkoča ‚accorciamento, cortezza' ‚kürze'), *u Stulićevu* (kratkoća ‚brevitas, compendium, parvitas'), *u Vukovu* (‚die kürze' ‚brevitas').

a. *uopće.* Ako promisliš kratkoću ovoga života ... M. Radnić 168a. Za kratkoću pristavio sam psalme. I. Kraļić 4. Mogli bi pokazati, da bi nam dopustila kratkoća vrimena. A. Kanižlić, kam. 864. Sazidaće se trgovište i zidovi u kratkoći vriménâ. I. Velikanović, uput. 1, 174. Ona sva crkvena određeńa i druga mloga, koja radi kratkoće ostavļamo, viditi se mogu u knigah zakona crkvenoga. 1, 453. Bog gleda na užgańe i viru u uslišańu molitva a ne na kratkoću ili duļinu. 3, 269.

b. *vidi* 1. kračina, b, kratica, skratica, titla. — *U Bjelostjenčevu rječniku.*

KRATKO-, *kao što biva i kod mnogijeh drugijeh adjektiva, mogu se načińati složeni adjektivi, uzimļući za prvi dio* kratko- *a za drugi osnovu kojega supstantiva, te tako postaju složeni posesivni adjektivi kojima se kaže da je u koga kratko ono što znači riječ, koje osnova postaje drugi dio složene riječi. ovako stvarańe riječi posve je slobodno, osobito ako u drugome dijelu ne bude više od jednoga sloga (može se držati da je jednosložna osnova i kad ima u drugoj slovci nom. sing. m.* a *koje ispada u drugijem oblicima, te bi se moglo kazati i* kratkònokat, *vidi* dugonokat). *čovjek će iz našega naroda pri potrebi načiniti riječi, kao* kratkòbrk *(o čovjeku s kratkijem brcima),* kratkòrog *(n. p. o volu),* kratkòkļun *itd. uz ovake adjektive bez nastavka (uprav je u m. i n. nastavak* o, *a u f.* a) *načińa i druge, kao* kratkòrožan, kratkòkļunast, *ili supstantive, kao* kratkòrožac, kratkòkļunac, *ili* kratkòrožica *(n. p.* krava), kratkobrkońa *itd. pa i sam adjektiv bez sufiksa može se shvatiti kao supstantiv, n. p.* Gdje si, kratkobrče? *radi svega toga ovdje su zabiļežene samo složene riječi koje se u knigama nalaze, i to ne svagda ako su samo tehničke. — Kako mi se čini, u ovakovijeh je riječi akcenat slabi kratki na* o *a vokal je u drugom dijelu kratak.*

KRATKOČESTIT, *adj. čestit za kratko vrijeme.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚brevi tempore felix'. — *nepouzdano.*

KRATKÒDNEVAN, kratkòdnêvna, *adj. u kojega su kratki dnevi, t. j. koji je kratka života.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚vitae brevis'.

KRATKÒDNÊVĻE, *n. kratki dnevi, kratak život.* — *U Stulićevu rječniku:* kratkodnevje ‚brevis aetas, vita etc.'.

KRATKODNEVOVATI, kratkodnevujem, *impf. živjeti kratko vrijeme.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚vitam brevem ducere'. — *nepouzdano.*

KRATKODNEVSTVOVATI, kratkodnevstvujem, *impf. vidi* kratkodnevovati. — *U Stulićevu rječniku uz* kratkodnevovati *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

KRATKÒDOBAN, kratkòdobna, *adj. koji će biti do kratko doba.* — *U pisaca našega vremena.* Da se stvar istraži i prosudi, narediti kratkodobno ročište, a dužniku naložiti ... Zbornik zak. 1853. 546. — *isporedi češ.* krátkodobý. — *Ima i komp.: kratkodòbnijî.* Odrediće se ročište čim kratkodobnije. Zbornik zak. 1853. 2, 30.

KRATKÒDUH, *adj. u kojega je kratak duh (kratko, teško disańe).* — *U Stulićevu rječniku:* ‚asthmate laborans'. — *isporedi češ.* krátkoduchý.

KRATKOGOVOR, *m. kratak govor, govoreńe u kratko.* — *isporedi* kratkogovoreńe. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. kratkogovoreńe). Ivan bogoslovac u kratkogovoru pokazavši rečena poče odgovarati. A. Kanižlić, kam. 747. — *nije dosta pouzdano.*

KRATKOGÒVORAC, kratkogòvôrca, *m. čovjek koji govori u kratko.* — *U Belinu rječniku:* ‚breve

Digitized by Google

nel parlare' ‚breviloquens' 148a; *u Bjelostjenčevu: (kajkavski)* kratkogovorec ‚breviloquens'; *u Voltiǵijinu*: ‚laconico, breviloquente' ‚der sich kurz ausdrückt'; *u Stulićevu*: ‚breviloquens'.

KRATKOGÒVORAN, kratkogòvôrna, *adj. koji u kratko govori. — U Stulićevu rječniku uz* kratkogovorac.

KRATKOGOVOREŃE, *n. djelo kojijem se govori u kratko. — U Belinu rječniku: (sa starijim oblikom)* kratkogovorenje ‚brevità nel parlare' ‚breviloquentia' 148a; *u Bjelostjenčevu*: ‚breviloquentia'; *u Voltiǵijinu*: ‚laconismo, compendio' ‚kurzer, gedrängter ausdruck'; *u Stulićevu*: ‚breviloquentia, laconismus'. — *Nije pouzdana riječ, jer bi trebalo da je verbalni supstantiv od* kratkogovoriti *što je svakako nepouzdano i ne nalazi se u prva tri rječnika, a opet kad se rastavi u* kratko govoreńe *nema prave razlike u značeńu.*

KRATKOGOVORITI, kratkogovorim, *impf. govoriti u kratko. — U Stulićevu rječniku: praes.* kratkogovorim *(vidi kod* kratkoreći). — *nepouzdano.*

KRATKÒGRIV, *adj. u kojega je kratka griva. — U Šulekovu rječniku*: ‚kurzmähnig'. — *isporedi rus.* короткогривой *i poļ.* krótkogrzywy.

KRATKÒGUZ, KRATKÒGUZAST, *adj. vidi* kratiguz. Ž. Radońić.

KRÀTKÔK, *adj. vidi* kratkook. — *U Mikaļinu rječniku*: kratkok, kratka vida ‚qui brevem habet oculorum aciem'.

KRATKÒKOS, *adj. u kojega je kratka kosa. — U Šulekovu rječniku*: ‚kurzhaarig (von menschen)'.

KRATKÒKRILAC, kratkòkrioca, *m. životińa (u osobitom smislu kukac) u koje su kratka krila.* Kratkokrioci, (pl.), zool. lat. ‚brachyptera' ‚kurzflügler'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KRATKÒLIČAN, kratkòlična, *adj. u kojega je kratko lice. — U Stulićevu rječniku*: ‚exigua facie praeditus'.

KRATKÒLIČAST, *adj. vidi* kratkoličan. — *U Stulićevu rječniku uz* kratkoličan.

KRATKÒĻETAN, kratkòļetna, *adj. u kojega su kratka ļeta (godine, dakle život). — U Stulićevu rječniku*: v. kratkodnevan *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

KRATKOĻETSTVO, *n. osobina onoga što je kratkoļetan, kratak život. — U Stulićevu rječniku*: v. kratkodnevje.

KRATKÒNOG, *adj. u kojega su kratke noge. — U Stulićevu rječniku*: ‚brevibus pedibus praeditus', *i u Šulekovu*: ‚kurzbeinig'. — *isporedi rus.* коротконогій, *češ.* krátkonohý, *poļ.* krótkonogi.

KRATKÒNOS, *adj. u kojega je kratak nos. — U Šulekovu rječniku*: ‚kurznasig'. — *isporedi poļ.* krótkonosy.

1. KRATKONOŠKA, *f. žensko čeļade ili životińa kratkijeh nogu. — isporedi* 2. kratkonoška. — *U Stulićevu rječniku*: kratkonožka, f. *uz* kratkonog.

2. KRATKÒNOŠKA, *m. ili f. ńešto što je kratkijeh nogu. — isporedi* 1. kratkonoška. — *U Šulekovu rječniku*: ‚kurzbein', n. — *isporedi rus.* коротконожка *(o muškome).*

KRATKÒNOŽAC, kratkònošca, *m. čovjek ili (mušk) živińce kratkijeh nogu. — U Stulićevu rječniku: uz* kratkonog, *i u Šulekovu*: ‚kurzbein', m.

KRATKÒNOŽAN, *adj. vidi* kratkonog. — *U Stulićevu rječniku uz* kratkonog.

KRATKOOČAC, kratkoočca, *m. kratkook čovjek. — U Stulićevu rječniku uz* kratkook. — *nije dosta pouzdano.*

KRATKÒOK, *adj. vidi* kratkovid. — *isporedi* kratkok. — *U Stulićevu rječniku (gdje nije dobro tumačeno i ima biļeška* m. *kao da je supstantiv)*: ‚luscinus, lusciosus'. — *isporedi češ.* krátkooký *i poļ.* krótkooki.

KRATKÒPIS, *m. ńešto (n. p. knjiga) pisano o ńečemu u kratko. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka (ńekoliko puta), a između rječnika u Voltiǵijinu* (‚compendio. epitome' ‚kurzer begriff, inhalt') *i u Stulićevu* (‚compendium'). Iz različitih knjiga izvađen kratkopis života svetoga Saverije. A. Kanižlić, fran. 15. Kratkopis sinoda osmoga. kam. 45. S ńegovim kratkopisom ovo poglavje zaglavļujem. 66. Ovo je jedan kratkopis papine knjige. 369. — *nije dosta pouzdano.*

KRATKOPISJE, *n. vidi* kratkopis. — *U istoga pisca u kojega ima i* kratkopis. Focija sabore u kratkopisje složi. A. Kanižlić, kam. 13. — *ni ovo nije pouzdano.*

KRATKÒREČAN, kratkòrečna, *adj. koji reče u kratko. — U Stulićevu rječniku*: v. kratkogovoran. — *isporedi češ.* krátkořečný. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVII *vijeka znači: koji se reče u kratko, i piše se o riječima u kojima je kratak slog na kojemu je akcenat. vidi i* diļnorečan. Istina je da riječi kratkorečne imaju se pisati s dvjema ‚c', za ukazati da se ona riječ nema prodiļeno izrijeti, kako to ‚sreccha, vreccha, lecchi, nocchi'. R. Gamańić B4b. Ako ta riječ jest kratkorečna, to jest, ako se u kratko izrica, ima se upisati bez nijednoga inoga biljega, nego onako, kako slova idu, kako to ove riječi: grad *(grȁd)*, čas, pas *(pȁs)*, svak *(svȁk)* i ovake. C6a.

KRATKOREĆI, kratkorečem, *pf. reći u kratko. — U Stulićevu rječniku*: kratkorijeti, kratkogovorim ‚in pauca conferre'. — *nepouzdano.*

KRATKÒREP, *adj. u kojega je kratak rep.* Treći je *(at)* vran, kratkorep. Miloš Obrenović u M. Đ. Milićević, knez miloš. 310. — *I u Šulekovu rječniku*: ‚kurzgeschwänzt'.

KRATKÒREPAC, kratkòrepca, *m. onaj (n. p. muško živińce) u kojega je kratak rep. — U Šulekovu rječniku*: ‚kurzschwanz'.

KRATKORIJETI, *vidi* kratkoreći.

KRATKORJEČJE, *n. na jednom mjestu* XVIII *vijeka (u zapadnom obliku* kratkoričje) *kao da znači isto što i* kratica, skratica. Nije moguće s jednim imenom i nazivańem, kanoti i kratkoričju, tolike ńezine izvrsnosti okupļene ukazati. A. Kanižlić, utoč. 743.

KRATKÒROČAN, kratkòročna, *adj. koji uspijeva (n. p. mjenica) u kratak rok. — U Šulekovu rječniku*: ‚ein kurzsichtiger wechsel' *kod* ‚kurzsichtig'.

KRATKÒRUČAC, kratkòručca, *m. kratkoruk čovjek. — U Stulićevu rječniku uz* kratkoruk, *i u Šulekovu*: ‚kurzarm'. — *nije sasma pouzdano.*

KRATKÒRUK, *adj. u kojega su kratke ruke. — U Stulićevu rječniku*: ‚exiguis manibus praeditus', *i u Šulekovu*: ‚kurzarmig'. — *isporedi češ.* krátkoruký *i poļ.* krótkorękі.

KRATKOSEŽAN, kratkosežna, *adj. koji ne daleko (kratko) seže (dosiže). — U jednoga pisca našega vremena.* Ma što su im umi kratkosežni. Osvetn. 2, 31.

Digitized by Google

KRATKÒSJEN, *adj. u kojega je kratka sjena (vidi* kratkosjenac). — *U Šulekovu rječniku*: ‚kurzschattig'.

KRATKÒSJENAC, kratkòsjênca, *m., plur.*: kratkosjenci, *ljudi koji žive među tropicima (obratnicima) jer je ondje kratka sjena sunčana. — U Šulekovu rječniku*: kratkosjenci ‚kurzschattige völker'.

KRATKÒSKUT, *adj. u kojega je kratak skut. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* A Slavonci tad su besidili kratkoskutog Prusa kad vidili: ‚Udri, brate!' I. Zaničić 34. Vjera moja, fele kratkoskute, nit' bježite, nit' kupite skute. 179.

KRATKÒSLÂVAN, kratkòslâvna, *adj. u kojega je kratka slava, kojemu slava dugo ne traje. — Samo u Stulićevu rječniku*: ‚brevi tempore gloriosus'.

KRATKÒSLOV, *adj. koji govori u kratko* (slovo *je negda značilo što sad* riječ). — *U Stulićevu rječniku*: v. kratkogovoran *s dodatkom da je riječ ruska.*

KRATKÒSLOVAN, kratkòslôvna, *adj. vidi* kratkoslov. — *U Stulićevu rječniku*: v. kratkogovoran *s dodatkom da je riječ ruska. — Nalazi se i u crkvenom jeziku prije našega vremena, vidi*: kratъkoslovьnъ ‚breviloquus'. F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] — *isporedi i češ.* krátkoslovný *i pol.* krótkosłowny. — *U pisaca našega vremena ima i adv.* kratkòslôvno, *u kratko.* Kratkoslovno, nakratko ‚summarisch' ‚sommariamente'. B. Petranović, ručn. knig. 81.

KRATKOSLOVITI, kratkoslovim, *impf. govoriti u kratko. — U Stulićevu rječniku*: v. kratkorijeti. — *nije dosta pouzdano.*

KRATKÒSLÔVLJE, *n. kratak govor, govor u kratko.* — XV *vijeka u knizi pisanoj crkvenijem jesikom, vidi*: kratъkoslovije ‚breviloquentia'. F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] — *Poznije u Stulićevu rječniku*: kratkoslovje, v. kratkogovoreńe *s dodatkom da je riječ ruska.*

KRATKÒSREĆAN, kratkòsrećna, *adj. u kojega je kratka sreća, koji je srećan za kratko vrijeme. — U Stulićevu rječniku*: ‚brevi tempore felix'.

KRÁTKÔST, krátkosti, *f. vidi* kratkoća. — *Riječ je praslavenska, isporedi rus.* КОРОТКОСТЬ, *češ.* krátkost, *pol.* krótkość. — *Između rječnika u Mikalinu* (kratkost, kratčina ‚brevitas, contractio, exiguitas'), *u Belinu* (kratkos ‚brevità' ‚brevitas' 148[a]; kratkost ‚abbreviamento, l'abbreviare' ‚contractio' 8[b]), *u Bjelostjenčevu (kod* kratkoća), *u Voltigijinu* (v. kratkoća), *u Stulićevu* (v. kratkoća), *u Vukovu (uz* kratkoća). — *U svijem primjerima o vremenu.* Kratkost žitja telesnoga. Mon. croat. 152. (1493). Navijesti meni sad kratkos mojijeh dana. N. Dimitrović 74. Jeda li kratkost dan mojih ne dosvršit se u brzo. M. Alberti 281. Ah maline i kratkosti mojijeh mi dni navijesti. I. Gundulić 205. Od koje kuće gosposke toliki sinovi u kripostima i izvrstiti*(h)* skalini*(h)* vladańa biše, koje kratkost ne dopušta izbrojiti. J. Banovac, razg. VI. Nastojmo pomńivo kratkost života našega nadomistiti mloštvom i izvrsnostju dobrih dila. A. Kanižlić, fran. 258. Nastoj prošastoga vrimena štetu i došastoga kratkost nadomistiti. 259. Niti bi kratkost vrimena dopustila. Ant. Kadčić 79. Cića kratkosti života čovičanskoga. 375. Ostavljam radi kratkosti. Norini 11. Govoreći o dužini i kratkosti slogova u našemu jeziku. Vuk. slav. biblioth. 2, 233. Ovdje se peva ‚Jabučilo', i kratkosti radi ‚Čilaš' i ‚Čile'. nar. pjes. 2, 106.

KRATKÒSTASAN, kratkòstasna, *adj. koji je kratka stasa. — U Stulićevu rječniku*: ‚statura pusillus'.

KRATKÒŠIJAST, *adj. u kojega je kratka šija. — U Stulićevu rječniku*: ‚colli brevis'.

KRATKOTJELESAN, kratkotjelesna, *adj. koji je kratka tijela. — U Stulićevu rječniku*: kratkotelesan ‚corpore brevi'. — *nije dosta pouzdano.*

KRATKÒUM, *adj. koji je kratka (malena, slaba) uma. — Između rječnika u Stulićevu* (‚non ingenio praeditus, obtusi ingenii'). Ja sam ženska glava, dugokosa kratkouma. S. Ljubiša, prič. 76.

KRATKÒUMAC, kratkòûmca, *m. kratkoum čovjek.* Sveštet zastran budi kratkoumcu. S. Milutinović *u* Pjev. crn. 329[b].

KRATKÒUMAN, kratkòumna, *adj. vidi* kratkoum. — *Između rječnika u Stulićevu (uz* kratkoum), *u Vukovu*: ‚kurzsichtig (wenig einsicht habend)' ‚stultus' *(s primjerom iz narodne pjesme*: Kratkoumna dugokosa bila). — *Komp.*: kratkòumnijî *(vidi dalje Vukov primjer).* Dugokosan kratkouman je. (Z). Poslov. danič. Mora kazati da je muza kratkoumnija i bezobraznija od svog ljubimca. Vuk, odg. na sitn. 12. Žena je svaka dugokosa a kratkoumna. Pravdonoša. 1852. 1.

1. **KRATKÒVID**, *adj.* myops, cujus oculi non longe conspectum ferunt, *u kojega je kratak vid, koji ne vidi na daleko. — isporedi češ.* krátkovid *i pol.* krótkowidz, krótkowid; *u obadva je jezika supstantiv muškoga roda.*

a. *u pravom smislu. — U Stulićevu rječniku*: ‚supradicto *(vidi* 2. kratkovid) oculorum vitio laborans', *i u Šulekovu*: ‚kurzsichtig'.

b. *u metaforičkom smislu, koji umom, pameću ne vidi daleko, isporedi* kratkoum. Svetić je i tu tako kratkovid da ne vidi ni kako sam protiv sebe govori. Đ. Daničić, o svetić. ogled. 27. Pod slabijem i kratkovidim Urošem oblasni namjesnici otpadoše od sredine. majkov. 79.

2. **KRATKOVID**, *m. osobina onoga u kojega je kratak vid (vidi* 1. kratkovid). — *U Belinu rječniku*: ‚loscagine, loschezza, vizio di corta vista' ‚luscitio' 443[b]; *u Bjelostjenčevu*: kratkovid, naškiljavańe ‚luscitio'; *u Voltigijinu*: ‚loschezza, loscagine, corta vista' ‚kurzes gesicht'; *u Stulićevu*: ‚oculorum vitium quo distantes res haud discernimus' *iz Belina (nije svud dobro prevedeno). — nepouzdano*

KRATKÒVIDA, *m. vidi* kratkovidac. — *U Šulekovu rječniku*: ‚kurzsichtige', m.

KRATKÒVIDAC, kratkòvica, *m. kratkovid čovjek. — U Stulićevu rječniku uz* kratkovid, *i u Šulekovu*: ‚kurzsichtige', m.

KRATKÒVIDAN, kratkòvidna, *adj. vidi* 1. kratkovid. — *U Stulićevu rječniku*: *uz* kratkovid. — *isporedi češ.* krátkovidný *i pol.* krótkowidny.

KRATKOVIDNOST, *f. osobina onoga koji je kratkovidan.* Ne daj meni s ńima gledat na daleko, da ne kratkovidnost od ńi budem steko. L. Milovanov 115.

KRATKOVIJEKE, *vidi* kratkovjeke.

KRATKÒVJEČAN, kratkòvječna, *adj. vidi* kratkovjek. — *U Stulićevu rječniku*: v. kratkodnevan.

KRATKÒVJEK, *adj. u kojega je kratak vijek (život). — isporedi češ.* krátkověký *i pol.* krótkowieki. — *Između rječnika u Stulićevu (uz* kratkovječan). Dobro svekoliko . . . sve je kratkoviko. I. T. Mrnavić, osm. 139. Bludnici kratkoviki. V. Došen III.

Digitized by Google

KRATKOVJEKE (kratkovijeke?), *f. pl.? ime biljci.* ‚Kratkovieke', Myosotis silvatica Ehrh. (u Gospiću). B. Šulek, im. 170.

KRATKOVJEKOST, *f. osobina onoga koji je kratkovjek, kratak život. — U Stulićevu rječniku:* v. kratkodnevje.

KRATKÒVLAS, *adj. u kojega su kratke vlasi. — U Šulekovu rječniku:* ‚kurzhaarig'.

KRATKÒVRAT, *adj. u kojega je kratak vrat. — U Stulićevu rječniku:* v. kratkošijast, *i u Šulekovu:* ‚kurzhalsig'.

KRATKÒVRÂTAN, kratkòvrâtna, *adj. u Stulićevu rječniku uz* kratkovrat.

KRATKOŽIV, *adj. koji kratko (vrijeme) živi. — U Stulićevu rječniku:* v. kratkodnevan. — *nepouzdano.*

KRATKOŽIVAC, kratkoživca, *m. kratkoživ čovjek. — U Stulićevu rječniku:* v. kratkodnevan. — *nepouzdano.*

KRATOŃA, *m. prezime. — U narodnoj pjesmi našega vremena, gdje stoji mj.* Kratovac *(uz* Radońa). Vino pije Kratońa Radońa. Nar. pjes. srem. 114.

KRATOŠA, *f. ime sviňi.* Orozović. D. Hirc.

KRÀTOŠIJA, *f. vidi značeńe u Vukovu rječniku. — Riječ je složena od osnove* krat *(od* kratak) *i od* šija, *ali ne znam, koja je sveza među postańem i značeńem. — U naše vrijeme u Crnoj Gori, a između rječnika u Vukovu:* (u Crnoj Gori) nekakvo crno grožđe, i od ńega vino ‚art rebe und wein' ‚vitis et vini genus'. — Ti ne piješ mlaćenicu mlatom bivenu, nego vino kratošiju kukom trapļenu. Nar. pjes. vuk. 1, 31. Pijte vino, gosti naši, nije voda to, nije voda to, nego vino kratošija koje premeće, koje premeće. 1, 61.

KRATOVA, *f. vidi* Kratovo. — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 135.

KRÀTOVAC, Krâtôvca, *m. čovjek iz Kratova. — Od* XVI *vijeka* (? Đorđe Kratovac), *a između rječnika u Vukovu* (‚einer von Kratovo'). Na Kratovu gradu bijelome, onđe bješe Kratovac Radońa *(isporedi* Kratońa, *vidi i kod* Kratovo). Nar. pjes. vuk. 3, 56. Junak nam je Kratovac Alija. Nar. pjes. petr. 3, 409. Sveti Đorđe Kratovac o kome nameravamo govoriti. M. Đ. Milićević, đorđe krat. 6.

KRÀTOVO, *n. mjesno ime (vidi u rječnicima i u primjerima Novakovića i Milićevića). — Od* XV *vijeka, a između rječnika u Vukovu* [varoš u Staroj Srbiji] *i u Daničićevu* (mjesto ne daleko od Kumanova na istok). Kakono je zakonь u Jendronopoļu i u Filipopoļu i u Kratove. Mon. serb. 410. (1442). U Dronopoļu, Plovьdinu i u Kratovu. 525. (1451—1481). U Drênopoļe i u Plovdinь i u Kratovo. 527. (1481). Kratovo (gradь). S. Novaković, pom. 135. Na Kratovu gradu bijelome, onđe bješe Kratovac Radońa. Nar. pjes. vuk. 3, 56. A desetu knigu opremio u Kratovo grada bijeloga. 4, 215. Ńu mi šaļe bijelu Kratovu. Pjev. crn. 104b. Već ti pitaj našeg gospodara, gospodara od Kratova Rada. Nar. pjes. srem. 114. Końa igra od Kratova Rade. Nar. pjes. *u* M. Đ. Milićević, đorđe krat. 19. Pod kratovskim sanģakatom vaļa razumevati zapadni deo pašaluka novopazarskog ili raškoga, kojega središte Kratovo (više man. Bańe na Limu) na reci istoga imena i sad stoji u Polimļu. S. Novaković, obl. 133. Kratovo je na istok od Skopļa 14, a od Kumanova 8 časova hoda. M. Đ. Milićević, đorđe krat. 7.

KRÀTOVSKÎ, *adj. koji pripada Kratovu. — Između rječnika u Daničićevu* (kratovьskyj, što pripada Kratovu). Kupihь siju knigu otь Makarija Kratovskoga. Glasnik. 11, 178. (1619). Kratovska nahija. S. Novaković, pom. 135. Srbija je pod Turcima negda bila razdijeļena na četiri sanģakata, t. j. na biogradski, smederevski, kratovski i novopazarski. Vuk, dan. 2, 54. Kratovski manastir. M. Đ. Milićević, đorđe krat. 9.

KRATUNA, *f. tikva za vodu ili vino. — Samo u Stulićevu rječniku:* ‚cucurbita vacua instar lagenae vino deferendo'.

1. KRÀVA, *f.* vacca, bos, *f.* (Bos taurus fem. L.), *žensko od vola kad je odraslo, poznata domaća životińa. — Riječ je praslavenska* (korva), *isporedi stslov.* krava, *rus.* корова, *češ.* kráva, *poļ.* krowa; *ima ista osnova i u baltičkijem jezicima, isporedi lit.* karvė, *stprus.* curwis, *acc.* kurwan, *vo. — Može biti da je srodno s lat.* cervus, *i s grč.* κεραός (κεραΓός), *rogat. — U svijem je rječnicima, osim Daničićeva.*

a. *u pravom smislu.*

a) uopće. Kapitul za junca i kravu. Stat. krč. ark. 2, 282. Imam tri krave. Mon. croat. 326. (1555). Krava, koja s volovi ne ije, ali je jela prije, ali će jesti poslije. (D). Poslov. danič. Sedam krava priko načina pritilih. And. Kačić, kor. 41. Al' je kasno kad uteče krava, da na vratih zakļuča se brava. J. S. Reļković 67. *(Devojke)* koje stoje kod kola kao krave kod tora. Nar. pjes. vuk. 1, 175. Moja krava, dakle moje i tele. Nar. posl. vuk. 181. Nije ti krava na nogu stala. (Što si navalio?). 218. — Krava teletna, teška ‚forda, bos foeta, horda, bos horda vel forda sive praegnans'. J. Mikaļa, rječn. Krava steona, skotna *(vidi* skotan) ‚vacca pregna' ‚vacca praegnans'. A. d. Bella, rječn. 749b. — Kao da bi lina krava otelila vola. V. Došen 38b. Kan' da ga je krava otelila. Nar. pjes. vuk. 1, 523. Krave ti se istelile! 1, 114. Đe god se krava vodi, doma se teli. (U Krivošijama). Nar. posl. vuk. 73. Otelila krava vola, da vozi u jarmu kola. 242. — Kano krave kad su smlične. V. Došen 104b. Krava, jerbo mliko dade... 204a. Tko za kuću dojne drži krave. J. S. Reļković 403. Oj ti kravo, muzo moja! Nar. pjes. vuk. 1, 508. Tri hiļade krava muzovnijeh. 4, 186. Koja je korist od one krave koja da punu muzlicu mlijeka, a potegne nogom te prospe? (Reče se za čeļade koje je vrsno, ali s druge strane čini što nepovoļno). Nar. posl. vuk. 140. Kamatnici za priuze vlače jarmne vole, krave muzarače. Osvetn. 4, 9. — Stoji rika krava za teladma. Nar. pjes. vuk. 4, 187. — Oćerao krave i volove. 4, 193. Ne goni li mačvanskijeh krava? 4, 204. Dogońaše krave i volove. 4, 496. Đe god se krava ćera, doma se teli. V. Bogišić, zborn. 83. — Ni stari ti četovali nisu, već čuvali krave po Srijemu. Nar. pjes. vuk. 4, 168.

b) metaforički, kao psovka ženi zla života. Pak još kravu tako staru bludni baci i sad taru. V. Došen 119a.

c) ńeka narodna igra. Prodavati kravu... ‚Probode mi vo galońa kravu mrkuļu'... V. Vrčević, igre. 20.

b. *preneseno na ńeke vodene životiće.*

a) ńekakva riba. — U Mikaļinu rječniku: krava, riba ‚bos, oxyrinchus, raja levis, mucosa, bavosa, *i u Bjelostjenčevu:* krava, riba morska ‚bos, oxirrhinchus, raja levis, mucusa, bavosa, Nilo peculiaris'.

b) morska krava ‚die seekuh' ‚Trichecus manatus'. G. Lazić 44.

Digitized by Google

c) morska krava, *u Šulekovu rječniku:* ‚seekuh' (‚Halicore dugong').

2. KRÁVA, *hyp.* 1. krava. — *Akc. se mijeńa u voc.:* krâvo, krâve. — *U Dubrovniku je nom. sing.* krâve, *voc. sing.* krâve. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* ‚Dede bọḷe potkašajte travu, imaćete za užinu krávu'. Mala krâva, a i tele ženskoga roda. ‚Šta je otelila krâva?' ‚Krávu', a vele za muško tele ‚vólu'. u Dobroselu. M. Medić.

KRÀVACA, *f.* vrsta velike pijavice. M. Pavlinović.

KRAVÀČAC, kravâčca, *m. ime nekijem biḷkama.* — *Između rječnika u Stulićevu:* ‚acanthium', *i u Vukovu:* (u Dubrovniku) ‚art pflanze' ‚herba quaedam [Carlina acaulis L.(?)'; cf. kravḷak(?)]. Kravačac (kravaḷ, kravojac), rus. коровки, коровникъ, коровишникъ (Angelica), camaleone (Skurla, Della Bella), acanthium (Stulli), 1. Carlina acaulis L.; 2. Onopordon illyricum L. (Alschinger); 3. Angelica L. (Lambl). B. Šulek, im. 170.

KRAVAGEL, *vidi* 2. kravaḷ.

KRÀVÂJ, kravája, *m. nekakva pogača ili kolač (ali vidi i naj zadnji primjer).* — *isporedi* kravaḷ. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* krâvâju, krâvâji. — *Riječ je stara* (korvaj), *isporedi bug. i nslov.* kravaj, *rus.* коровай. Spravite kravaja i bilih pogača. M. Vetranić 2, 251. Pak mu daj dva sira i kravaj. 2, 327. Ona ti kravaja ne umije zamijesit. N. Naḷešković 1, 184. Daj mu dva sira i kravaj i crḷen klobučac. M. Držić 477. Komu baj, tomu vaj, bajalici bio kravaj. (D). Poslov. danič. Lele baba, vruć kravaju! Bos. vila. 1892. 126. Kravaj, kolači od tijesta. V. Ilić iz Srbije. Krâvâj, pogača, kolač; pogačica, kolačić. No u Leskovcu zovu često ‚kravaj' i sve ono što se porodiḷi nosi: babine, ali je pravo značeńe ono gorńe. M. Đurović.

1. KRAVÁJAC, kravájca, *m. dem.* kravaj. — XVI *vijeka.* Budući mliječca umuzao kravajca ugrizah. M. Držić 126. Dva dobra kravajca. 441. Dav mi kravajac i varńicu vincu za brašno. P. Zoranić 55b.

2. KRAVAJAC, kravajca, *m. neka biḷka.* Kravajac, češ. kravajec (Prangos pabularia), Archangelica officinalis Hofm. (Skurla, S. Budmani), v. Kravojac. B. Šulek, im. 170.

KRAVÁJCE, kravájceta, *n. dem.* kravaj. *U Dubrovniku* XVIII *vijeka.* Jajce na kravajce, a ribicu na iglicu *(jušicu? vidi kod* tigance). (D). Igra li se s babom mamino drago, daj mu jajce na kravajce. (Z). Poslov. danič. Ne da stisnem usta, i jajce liznem samo na kravajce. I. Đorđić, pjesn. 91.

KRAVAJČE, kravajčeta, *n. vidi* kravaj *(uprav je dem.)* ‚Umesila mi majka kravajče'. M. Đurović.

KRAVÁJČIĆ, *m.* dem. kravaj (kolači od tijesta). V. Ilić iz Srbije.

KRAVAJICA, *f.* ime kruhu. vidi potrpač. u Zagorju. F. Hefele. — *vidi* kravaj.

KRÀVÂJNOŠA, *f. u Vukovu rječniku:* ona koja kravaḷ iznosi *s dodatkom da se govori u Bačkoj i s primjerom:* Darujdete vašu kravajnošu. (Nar. pjes. vuk. 2, 437).

KRÀVÂK, kravâka, *m. neka biḷka.* Kravak, češ. kravák (Datura stramonium), cassia solutiva (Anselmo da Canali), Cassia fistula L. (Vujičić). B. Šulek, im. 170.

1. KRÀVÂḶ, kravâḷa, *m. vidi* kravaj *(u osobitom smislu, isporedi naj zadńi primjer kod* kravaj). — *U Vukovu rječniku:* (u Srijemu i u Bačkoj) čast što svatovi i zvanice nose na svadbu.

2. KRAVAḶ, *m. neka biḷka, vidi* kravačac *i* kravḷak. — *U Stulićevu rječniku u kojemu stoji:* kravagel, trava ‚angelica, chamaeleon'. *oblik je* kravagel *čudnovat, jamačno je gdje Stulli zlo pročitao riječ* kravagl *(t. j.* kravaḷ); *nije štamparska pogreška, jer je* kravagel *i u latinskom i u talijanskom dijelu rječnika. i Šulek misli da treba čitati* kravaḷ, *vidi:* Kravaḷ (kravagel) (Stulli), v. Kraḷevac *(jamačno griješkom mj.* Kravačac). B. Šulek, im. 170.

KRAVAḶAC, Kravaḷca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu vaḷevskom.* Niva u Kravaḷcu. Sr. nov. 1875. 775.

KRAVAḶNOŠA, *f. vidi* kravajnoša. Podunavka. 1848. 58.

1. KRÀVÂR, krâvâra, *m. čovjek koji čuva krave.* — *U Mikaḷinu rječniku:* kravar, koji čuva krave ‚bubulcus, armentarius'; *u Belinu:* ‚vaccajo, guardiano di vacche' ‚bubulcus' 749b; *u Bjelostjenčevu:* ‚vaccarius'; *u Voltiǵijinu:* ‚vaccaro, vaccajo' ‚kuhhirte'; *u Stulićevu:* kravar, koji čuva krave ‚bubulcus'; *u Vukovu:* koji čuva krave ‚der kuhhirt' ‚bubulcus'.

2. KRAVAR, *m.* vo koji se kod kuće među kravami othranio. u Topolovu. P. Brantner.

KRAVARA, *f.* zmija koja rado krave sisa. Ž. Radońić. — *isporedi* kravosac.

KRAVARČEŃE, *n. kao da je coll.* 1. kravar, *i upotrebḷava se s prezirańem kao psovka.* — *U narodnoj pjesmi bosanskoj našega vremena.* Al' se junak pomolio biše na doratu końu od razboja . . . al' to biše guja šarovita, od Kamena Poprženoviću; dok dotjera, turski selam viče: ‚Selam aleć, jedno kravarčeńe!' Al' mu vele age od Udbine: ‚. . . Ovo nije jedno kravarčeńe, već su ovo age od Udbine'. Nar. pjes. juk. 248.

KRAVAREVO, *n. ime seocu u Hercegovini.* Statist. bosn. 114.

KRAVARI, *m. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraḷ. srb. 39. — *Isto se mjesno ime nalazi i prije našega vremena.* Spom. stoj. 185.

1. KRÀVARICA, *f. žensko čeḷade što čuva krave.* — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

2. KRAVARICA, *f. ime nekijem životińama.*

a. Motacilla alba L., *ptica (pliska bijela).* Gore kod Siska. D. Hirc.

b. Sitta syriaca Ehrenb., *ptica.* G. Kolombatović. progr. spal. 1883. 14. — *Uprav* Sitta Neumayeri Michach. (brglijez dubrovački), *vidi* S. Brusina, ptice hrv.-srp. (nastavak). 64a.

c. *neka vrsta neotrovne zmije.* Tropidonotus tesselatus. Belovar. D. Hirc.

3. KRAVARICA, *f. mjesno ime u Srbiji. a) voda u okrugu čačanskom.* M. Đ. Milićević, srb. 647. — *b) dva sela:* Kravarica gorńa *i* dońa *u okrugu čačanskom.* K. Jovanović 169. — *c) mjesto u okrugu vaḷevskom.* Zemḷa u Kravarici. Sr. nov. 1869. 262.

KRAVARINAC, kravarinca, *m.* dječarac koji pase krave. Jelsa kod Karlovca. D. Trsteńak.

KRAVARITI, kravarim, *impf. biti kravar, raditi kao kravar.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚bubulcitari'. — *nije dosta pouzdano.*

KRAVARLIK, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu crnoriječkom.* Niva u Kravarliku. Sr. nov. 1875.

Digitized by Google

392. — *Može biti štamparska pogreška, isporedi* Kravarnik.

KRAVARNIK, *m. ime visu u Srbiji u okrugu crnoriječkom.* M. Đ. Milićević, srb. 873. Niva u Kravarniku. Sr. nov. 1874. 409.

KRAVARSKO, *n. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdiječ. 67. — *Može biti isto što se nalazi u spomenicima latinskijem od* XIII *vijeka.* ‚Ab eo loco... Crauazca'. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 26. (1209). ‚Ecclesie ... de Crauarzka'. 2, 89.

KRAVÈTINA, *f. augm.* krava. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (augm. v. krava). Kad su Turci Marka opojili, izvali se kao kravetina. Hrv. nar. pjes. 2, 31.

KRÀVICA, *f. dem.* krava. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚vitula'), *u Mikaljinu* (kravica, mala krava ‚vaccula'), *u Belinu* (‚vaccarella, vacchetta' ‚vaccula' 749b), *u Bjelostjenčevu* (‚vaccula'), *u Jambrešićevu* (‚vaccula'), *u Voltiđijinu* (‚vitella, vaccarella, vacchetta' ‚eine junge kuh'), *u Stulićevu* (v. kravka ‚juvenca, bucula'), *u Vukovu* (dim. v. krava).

a. *u pravom smislu. — uprav mala krava, pa po tome može značiti i mlada krava (vidi u rječnicima); ali narod upotrebljava ovu riječ kao od mila, pa i uopće može značiti što i* krava *(ovako je u svijem primjerima).* Udovica nika dvi kravice imajući. F. Glavinić, cvit. 311b. Toliko trči kravica, koliko je konopca. (D). Poslov. danič. Ne *(h)*rane li kravica našije koje nam tele volove? F. Lastrić, test. 397a. Vode vola, il' kravicu. V. Došen 64a. Podajte mu *(vuku)* slamice, da ne davi kravice. Nar. pjes. srem. 49. Ko se drži pravice, taj ne muze kravice. Nar. posl. vuk. 153. Imel jednog sina i tri kravice. Nar. prip. mikul. 109.

b. *u prenesenom smislu zovu se ovako neke druge životine.*

a) Coccinella septempunctata L., *buba mara. u Bakru.* D. Hirc.

b) nekakva školka. Kravica (u Vrańicu. Vrh joj je duli nego u volka). L. Zore, rib. ark. 10, 343.

c. *neka bilka, vidi* turica, turika. Kravica, Agrimonia eupatoria L. (Vodopić). B. Šulek, im. 170.

d. *kao mjesno ime.*

a) planina u Crnoj Gori. Glasnik. 40, 27.

b) selo u Slavoniji u županiji virovitičkoj. Razdiječ. 137.

KRÀVIČICA, *f. dem.* kravica. — *U jedinom je primjeru značene kao u primjerima kod* kravica, a. Kravičica, što iza ne ostade živa, odvodi se i oteli junicom. S. Ljubiša, prič. 102.

KRAVIĆ, *m. prezime.* — XIV *vijeka.* Plemenitim ljudem: Kravićem ... Mon. croat. 318. (1387). — *I u naše vrijeme u Dubrovniku:* Krâvîć; *po akcentu kao da bi trebalo uprav govoriti i pisati* Kravijić, *te valja da ne postaje od* krava. P. Budmani.

KRAVIDA, *f. žensko ime.* — *isporedi* 1. Karavida. — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 71.

KRÀVIJÎ, *vidi* kravlji.

KRAVIJI GROB, *m.* ime šumi. — Zabilježio Nedo Malešić Bošnjak. D. Hirc.

KRÀVIN, *adj. koji pripada kravi. — U Vukovu rječniku:* ‚der kuh' ‚vaccae'.

1. KRÀVINA, *f. augm.* krava. — *U jednom primjeru* XVI *vijeka. (Godišnice)* kako kravine vazda su jalove. M. Držić 34.

2. KRÀVINA, *f. kravlja koža. — U Vukovu rječniku:* ‚die kuhhaut' ‚corium vaccae'.

KRAVINAC, kravinca, *m. neka bilka, vidi* kravačac, kravljak. Kravinac, camaleon (Vujičić), Carlina acaulis L. B. Šulek, im. 170.

KRÀVITI, krâvîm, *impf. rastapati, topiti (snijeg, led). — Akc. kaki je u praes., taki je u impf.* krâvljâh, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* krâvî, *u part. praet. pass.* krâvljen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. — Osnova je stara* (korv), *isporedi rus.* откоровѣть, *rastopiti se (jamačno nije srodno s rus.* kra *što može značiti i santu leda). — Nepoznata postanja, ali isporedi stslov.* okrijati, *osvijestiti se, povratiti se (od nesvijesti),* krêvati, *njegovati, grijati, bug.* nakravjam, *ojačavam se,* kraven, *debeo, češ.* kříti, *ozdravljati. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚aufthauen' ‚regelo').

a. *aktivno.* Kô kad sunce santu leda kravi. Osvetn. 2, 26. Kraviti što smrznuto, zaleđeno, da se odgreva, otopi, metati ili držati. Podunavka. 1848. 58.

b. *sa* se, *refleksivno, rastapati se, topiti se. — Između rječnika u Vukovu* (‚aufthauen' ‚regelari' *s primjerom:* Kravi se na polu). U proljeće, kad se snegovi krave, peć mora da je sva u vodi. M. Đ. Milićević, omer. 160.

KRÀVITI SE, krâvîm se, *impf. ležati u besposlici (kao krava). na Rijeci.* F. Pilepić. — *isporedi nslov.* kraviti *s istijem značenem.*

1. KRÀVLJAČA, *f. vidi* muzlica. — *Postaje jamačno od* krava. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚die gelte, der melkkübel' ‚mulcta'. cf. muzlica). Nije ni onđe krave koja da kravljaču mlijeka, pa potegne nogom te prospe. Nar. posl. vuk. 216. Prolije iz kravljače onu vareniku. Bos. vila. 1888. 166.

2. KRÀVLJAČA, *f. nekakva gljiva. — U naše vrijeme u Istri.* Kravljača ‚fungorum genus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1fstg. 43.

1. KRÀVLJÂK, *m. neka bilka. — Nalazi se pisano i* kravljak. — *Između rječnika u Vukovu:* (u Dubrovniku) ‚eberwurs' ‚chamaeleon' [Carlina acaulis L.; cf. kravačac(?), kraljevac]. Kravljak (kravljak, kravinac), rus. коровякъ (Verbascum), camaleonta alba (u mletačkom rukopisu), cameleone (Kuzmić), carlina, angelica (Aquila—Buć), Carlina acaulis L. (Visiani, Lambl), v. Kravljak. Kravljak, chameleon (u Dubrovniku, Vuk), Carlina L. Kravljak veliki, Carlina acaulis L. (Vujičić). B. Šulek, im. 170.

2. KRÀVLJÂK, *m.* pogan goveđa. F. Kurelac, dom. živ. 28.

3. KRAVLJAK, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdiječ. 69.

KRAVLJE, *n. ime selu u Srbiji u okrugu niškom.* M. Đ. Milićević, kralj. srb. 126.

KRÀVLJÊŃE, *n. djelo kojijem što kravi ili kojijem se što kravi. — U Vukovu rječniku:* ‚das aufthauen' ‚regelatio'.

KRÀVLJÎ, *adj. koji pripada kravi, kravama. — Postaje od osnove riječi* krava *nastavkom* ij, *te je naj stariji oblik* krâvijî *(koji još živi); kasnije je ispalo* i, *te je postao oblik* krâvjî, *a* j *se iza* v *promijenilo na* l: krâvljî. — *Riječ je praslavenska (u naj starijem obliku* kravij), *isporedi stslov.* kravij, *rus.* коровій, *češ.* kravi, *polj.* krowi. — *Nalazi se i kod biljskijeh imena, vidi kod* sisa *i* trava, *i kod mjesnijeh imena, vidi* Kravlji Do *i* Kraviji Grob.

a. kraviji *(vidi i kod* b *naj prvi primjer). — Između rječnika u Stulićevu* (‚vaccinus'). Bo-

Digitized by Google

giñe ne bi došle na mlekarice koje bi jednom uhvatile kravije ospice. M. Pavlinović, rad. 58.

b. kravji. — *Između riječnika u Belinu* (‚vaccino, agg. di vacca' ‚bubulus' 749b), *u Bjelostjenčevu* (kravji, kravski ‚vaccinus, bubulus'), *u Jambrešićevu* (‚vaccinus'), *u Voltiđijinu* (kravlji, kravji, kravski ‚vaccino, di vacca' ‚was von der kuh ist'). Ozimče kravje *(može se čitati i* kravije). Stat. krč. ark. 2, 282. Neću kravje živuće ni skot kozji. I. Đorđić, salt. 161. Pak je pokrij iz kravjega tora zrilim gnojem. J. S. Reljković 261. U mliku kravjemu. J. Vladmirović 30.

c. krâvlî. — *Između riječnika u Voltiđijinu (vidi kod* b) *i u Vukovu* (‚kuh-' ‚vaccarum'). Namaži vraňevu jamu s kravljom balegom. Z. Orfelin, podr. 113. Jednu olbu kravljeg čistog mleka. 115. Sira kravljega. Đ. Daničić, 2sam. 17, 29. Privijaju jovovo lišće na kravljem mleku kuvano. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 33.

KRÂVLÎ DÔ, Krâvlêga Dôla, *m. ime selu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Kravlji Dol. K. Jovanović 138.

KRAVLODOLSKI, *adj. koji pripada selu Kravljemu Dolu.* Kravlodolska *(opština).* K. Jovanović 138.

KRAVOČAC, kravočca? *ili* kravočaca?, *m. neka biljka.* — *isporedi* kraljevac. Kravočac, angelica (Kuzmić, Aquila—Buć), imperatoria (Durante), Imperatoria ostruthium L., v. Kravojac. B. Šulek, im. 170.

KRAVÒDER, *m.* šaljiv naziv za čovjeka koji tuđe krave krade i dere. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Muči, lopove, muči, kravodere! šta si samo tuđije krava ukra i odro!' J. Bogdanović.

KRAVOGON, *m. nekakva biljka.* Kravogon, Pilipasa ramosa C. A. May (u Istri). B. Šulek, im. 170.

KRAVOJAC, kravojca, *m. ovako se zovu neke biljke.* — *isporedi* kravoljac. — *Između riječnika u Stulićevu* (v. kravagel). Kravojac, angelica domestica (Pizzelli, Aquila—Buć), chamalaeon (Stulli), 1. Imperatoria ostruthium L. (Lambl); 2. Carlina acaulis L.

KRAVOLJAC, kravoljca, *m. vidi* kravojac. Kravoljac (siňski rukopis, Durante), v. Kravojac. B. Šulek, im. 171.

KRAVÒMUZ, *m.* čovjek koji muze krave. govori se za pogrdu. u Lici. V. Arsenijević. — *isporedi* muzikrava.

KRAVÒMUZAC, kravòmusca, *m. vidi* kravomuz. — *U Belinu riječniku:* ‚mugnitore di vacche' 502a, *i u Stulićevu:* ‚qui vaccas mulget'.

KRÂVOSAC, krâvosca, *m. ovako narod zove nekakvu zmiju jer misli da sisa mlijeko u krava; koju to zmiju misli, ne može se znati, jer ne samo u različnijem mjestima nego i u istom mjestu različna lica opisuju često svako na svoj način ovaku zmiju. često se kaže da je velika zmija i neki tvrde da je naj veća u našijem krajevima. u pisaca može značiti što i* zmaj. — *isporedi* kravosas, kravosis, kravosica, kraosica. — *Riječ je složena: u prvom je dijelu osnova riječi* krava, *drugi dio postaje jamačno od* съsась, *koji sisa (vidi* sati). — *isporedi češ.* kravodoj, kravodojec, *polj.* krowosys *(u oba jezika* ‚boa' ‚riesenschlange'). — *Od* XVI *vijeka, a između riječnika u Mikaljinu* (kravosac, zmija ‚anguis, coluber, serpens, boa'), *u Belinu* (‚serpe bova così detto perchè si nutrisce di latte bovino' ‚serpens bova' 670a), *u Stulićevu* (kravosac, vrsta od zmije ‚serpe bove, così detto, perchè si nutrisce di latte vaccino' ‚serpens bos'). Najdu . . . arpije i orle, kravosce i tire. M. Vetranić 1, 160. A svoj se zlati bat satvori u taj krat kravosac krvavi. 2, 103. Od krilatijeh kravosaca, iz kijeh kužni ogńi pište, u stog mu se visok zbaca grunje otrovno za sjedište. I. Gundulić 474. Od kravosaca i zmija koji se oko grla, oko ruka i noga ńih ovijaju *(u paklu).* V. Andrijašević, put. 376. Drakuni biže, kravosci zamuknu. L. Terzić 227. Iz nosa im sve kravosac puše. T. Babić 26. Kravosac ‚Elaphis cervone'. G. Kolombatović, pesci. 28. Kravosâc ‚serpens quidam', gen. kravosâca. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 63.

KRAVÒSAS, *m. vidi* kravosac. — *Drugi je dio postao od* съsь *(slično je i kod slagaňa riječi* kraos *gdje je* ъ *ispalo, a od dva* s *ostalo je jedno. radi ispadaňa glasa* v *isporedi* kraosica *i* kravosica). — *U naše vrijeme u Omišlju na Krku (po onome govoru):* Kravosês (kravosas) neka vrst zmije o kojoj vele da siše krave. I. Milčetić.

KRAVÒSICA, *f. vidi* kravosac. — *Akc. je zabilježen po Vukovu rječniku, ali prema* kràosica *trebalo bi da je* kràvosica. — *Drugi je dio riječi postao od* съsica. — *Može ispasti* v *(kao da se zaboravilo postaňe), te se kaže i* kraosica *(vidi).* — *U naše vrijeme, a između riječnika u Vukovu* (vide kraosica *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori).* Na ńemu zmija kravosica. Pjev. crn. 264b.

KRAVÒSIS, *m. vidi* kravosac. — *U naše vrijeme u Lici.* neka vrst zmije. Ja sam kravosisa vidio: nije duli od jedne noge, repa nema, tubast je, debli je od obične zmije, boje žutocrne, čobani vele, da se kravi uz nogu uspuze do sisa, i da je pose svedno kao i tele, i ako bi krava htjela uteći, da joj ukoči nogu. Desi se da muzilja iz koje kravije sise sukrvnu vareniku umuze, te na to reče: ‚Valja da e ńeđe kravosis ovu kravu sa, kad je krvava varenika'. J. Bogdanović.

1. KRAVOŠ, *m. vidi* kravosac *i* kravošac. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* U ńe kose sve kolike jedoviti kravoši su. J. Palmotić 335. — *Nije pouzdano, jer može biti da treba čitati* kravošci.

2. KRAVOŠ, *m. ime muško.* — *Na jednom mjestu* XII *ili* XIII *vijeka.* Kravošь jedinь, Lihomirь dolьcь jedinь. Starine. 13, 207. (1185 *prepis.* 1250).

KRÂVOŠAC, krâvošca, *m. vidi* kravosac. — *U Dubrovniku od* XVII *vijeka.* Od krilatijeh kravošaca *(u drugijem rukopisima* kravosaca, *vidi kod* kravosac) u stog mu se visok zbaca grunje otrovno za sjedište. I. Gundulić 474. Iz usta im *(vragovima)* čemer kapje, što kravošce svaki stvara. J. Palmotić 53. Ko kravošac njeko skače. 54. U grumenijeh valjaju se *(nemani)* u prilici kravošaca. 411. Gdje kravošci puni jeda rańaju ga i pecaju. 413. Kravošaca od krilatih u stog jedan za sjedilo sebi sbuba. J. Kavańin 414b. Kravošac krug mu izvija priko oči, niz obraze. N. Marči 59.

KRAVOVOD, *m. neka biljka.* Kravovod, orobanche (Kuzmić), coda di leone (Anselmo da Canali), Orobanche L., v. Volovod. B. Šulek, im. 171.

KRÂVSKÎ, *adj. vidi* kravlji. — *U Bjelostjenčevu riječniku kod* kravji *i u Voltiđijinu kod* kravlji. — *Kod imena biljke.* Kravski koren (prema ńem. kuhwurz), Inula helenium L. (Ilija Sabljar). B. Šulek, im. 171. — *U naše vrijeme*

Digitized by Google

ima i adv. krâvski. ‚Jedem jelo lavski, ide mleko kravski'. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 85.

KRAVÚĻAC, kravúļca, *m. vidi* kraguļac. Kravuļac ‚Astur palumbarius'. Vinodol. D. Hirc.

KRAVŮRINA, *f. augm.* krava. — *U Vukovu rječniku:* vide kravetina.

1. KRBA, *f* sud od stare mješine kojim se bravi iz lokve poje. M. Pavlinović. — *arap. tur.* qyrba.

2. KRBA, *f. na jednom mjestu u pisca Dubrovčanina* XVIII *vijeka ima* krbam (‚kærbam') *kao instr. pl. — značeńe nije jasno: kao* krbač *ne odgovara dosta smislu; i ako je štamparska pogrcška te treba čitati* karbam, *ne pristoji se dobro pridjev* usijanijem. Puka domaćega vladanje komu na svaku stranu red davaš nepristano izgledom tvojijem veće nego li prijetńam ali krbam usijanijem *(piše jednoj gospođi).* I. M. Mattei VIII.

KRBÂČ, krbáča, *m. vidi* korbač. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kerbač, krbač, bič ‚flagrum, verba, virga, lorum') *gdje se naj prije nahodi, i u Stulićevu, ali samo u talijanskom dijelu kod* frusta, *drugdje* karbač *(vidi) i u talijanskom dijelu kod* flagello. A krbači od zelene svile. Bos. vila. 1890. 365.

KRBÁČITI, krbâčîm, *impf. biti krbačem. — U Stulićevu rječniku: samo u talijanskom dijelu kod* frustare, *drugdje* karbačiti *(vidi), tako je i u talijanskom dijelu kod* flagellare.

KRBÂŃ, krbáńa, *m. tikva u dnu široka s tankijem i jednakijem drškom, što je probušena sa strane da se može ńom zahvatati i piti voda, a kašto i vino (vidi* tikva *u Vukovu rječniku). — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* krbâńu, krbâńi. — *Misli se na postańe od arap. tur.* qyrba, *mješina za vodu* (Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 128; F. Miklošić, türk. elem. nachtrag. 1, 62. 2, 148); *ali je jamačno ista osnova što je u češ.* krb *i u poļ.* karb *(u obadva jezika kao da je naj prvo značeńe: ńešto izdubeno), te dolazi od lat.* corbis *preko ńem.* korb. *isporedi i* krbao. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide vrg. cf. tikva). Uze krbań i krčag, pa ode da zahiti vode na izvoru. M. P. Šapčanin 1, 44.

KRBÀŃIĆ, *m. dem.* krbań. — *U Vukovu rječniku.*

KRBÀŃINA, *f. augm.* krbań. — *U Vukovu rječniku.*

KRBAO, krbla, *m. (ili* krbla, *f.?), ńekakva mjera za vino. — isporedi* krbań. — *Ima samo acc. pl.* krьble *u spomeniku* XV *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku:* krьbl҃ь ‚vas vinarium'. nominativu nema potvrde. — Da daju crьkvy svaka kuća po 3 krьble vina. Mon. serb. 531. (1485).

KRBAVA, *f. prijedio u Hrvatskoj na istok od Like, što je sad dio županije ličko-krbavske, i voda u istom prijedjelu (vidi u Vukovu rječniku), od koje vaļa da cijeli prijedio dobiva ime. — Pomińe se od* X *vijeka (u Porfirogeneta), ali ne posve s istijem oblikom: Τὴν Κρίβασαν.* Doc. hist. rač. 400, *te, ako stoji σ grješkom mj. υ, kako Rački misli* (413), *i ondašńi bi oblik bio kao i današńi. — Latinsko je ime* Corbavia, *vidi:* Desimiri Corbavistici *(iupani).* Doc. hist. rač. 117. (1078.) Johannis comitis Corbaviae. Starine. 5, 153. (1512). — *Ne znam za postańe. — U našem se jeziku nahodi od* XII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (1. voda koja teče ispod Udbine, ļeti vrlo oslabi. — 2. zemļa od Like k istoku, u kojoj je glavno mjesto Udbina ‚die Korbawa' ‚Corbavia'). Županъ Desila Krъbavê. Doc. hist. rač. 488. (1100). Reče gospodin vikar: ‚Ni doma biskupa fra Antona, v Krbavi je'. Mon. croat. 122. (1484.) A sad nije Kosova, a sad ni Krbave. M. Vetranić 1, 55. Pače nije nigdi nitko, komu dala nis' zabave, kako da je Vlah s Krbave, grdeći ga jadno i britko. M. Pelegrinović 190. Turci porobiše Krbavu. P. Vitezović, kron. 126. Gdi Gusići, tolikojer od Krbave? J. Kavańin 231a. Viječe *(viče)* na te Lijeka *(Lika)* i Krbava. And. Kačić, razg. 1b. Put Like i Krbave. D. Obradović, basn. 326. Te je šaļe Liki i Krbavi. Nar. pjes. vuk. 3, 149. Beg pogleda na srču pengera niz Krbavu on Buniću bilu. Nar. pjes. marj. 60.

KRBAVAC, Krbâvca, *m. uprav čovjek iz Krbave. — U spomeniku* XVI *vijeka gdje može biti i prezime i nadimak.* Vid Krbavac. Mon. croat. 327. (1555). — *U naše vrijeme, vrsta ječma.* Ječam krbavac, koji raste po Krbavi, krupna je zrna i veoma dobar za pravļeńe piva. M. Medić.

KRBAVAĆKÎ, *adj. koji pripada Krbavici.* V. Arsenijević.

KRBAVČANIN, *m. u primjeru* XVIII *vijeka čovjek iz Krbave, u naše vrijeme čovjek iz Krbavice. — Množina:* Krbavčâni. Ostav'še ga svi složno Ličani, k tom Kotorci a i Krbavčani. Nadod. 145. Krbavčanin, čovjek iz Krbavice. V. Arsenijević.

KRBAVČIĆ, *m. prezime. — isporedi* Krbavac. — XVI *vijeka.* Matij Krbavčić. Mon. croat. 202. (1512).

KRBAVICA, *f. ime selu u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj. — isporedi* Krbava *(prema čemu je dem.).* Razdiļe. 33.

KRBAVIČANIN, *m. čovjek iz Krbavice.* J. Bogdanović. — *Množina:* Krbavičâni.

KRBAVIČÂNKA, *f. žensko čeļade iz Krbavice.* J. Bogdanović.

KRBAVIČKÎ, *adj. koji pripada Krbavici.* J. Bogdanović.

KRBAVIČKIŃA, *f. žensko čeļade iz Krbavice.* J. Bogdanović. V. Arsenijević.

KRBÂVSKÎ, *adj. koji pripada Krbavi.* Krbavski, lički i pročaja knezi. Mon. croat. 45. (1393). Biše šćit krbafski i straža svoj Lici. Đ. Baraković, vil. 36. Na ke udri ban Derenčin s Karlom krbavskim. P. Vitezović, kron. 130. Knez lički i krbavski. 137.

KRBLA, *f. vidi* krbao.

KRBOĆ, *m. vidi* krbań. — *U narodnoj pjesmi hercegovačkoj našega vremena.* Dočeka ga na selamu Mujo, a Tale mu turski selam viknu, a dade mu u krboću pivo. Smailag. meh. 41.

KRBODJED, *m.* Upupa epops L. Strizivojna. D. Hirc. — *vidi* pupavac.

KRBOHOĆ, *m. po svoj prilici načińeno od tal.* carbonchio *(lat.* carbunculus), *ńeki crveni dragi kamen (ne rubin). — U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Navlaš dijamant i krbohoć ... J. Kavańin 484a.

KRBOTUN, *m. ime mjestu u Istri. — U spomeniku* XIII *vijeka. (Komun)* od Krbotuna. Mon. croat. 33. (1275 *prepis.* 1546).

KRBOVAC, Krbovca, *m. prezime.* — XV *vijeka.* Tomi Krbovcu ... Toma Krbovac. Mon. croat. 108. (1471).

KRBUĻA, *f. radi značeńa vidi u Vukovu rječniku; radi postańa isporedi* krbań. — *Akc. se*

Digitized by Google

mijeńa u gen. pl. krbûḷâ. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* kao kotarica od sirove kore s mlada drveta (n. p. jovova, lipova). [*cf.* lubura]. krbuḷe po naj više grade djeca za jagode. — Gđe naj više jagoda kažu, onamo naj mańu krbuḷu ponesi. Nar. blag. mehm. beg kapet. 62.

1. KȑBÛN, krbúna, *m. ugaļ, ugļen, ćumur, tal.* carbone. — *Od* XVII *vijeka u čakavaca.* Biči puni jitka gvozdja i krbuni. P. Hektorović (?) 133.

2. KȑBÛN, *m. vidi* Krbuni.

KRBÚNAC, Krbúnca, *m. čovjek iz Krbuna.* — XIII *vijeka.* Meju Gologoričani i Krbunci... Prez dopuščenja Krbunac. Mon. croat. 9. (1265 *prepis.* 1546).

KRBUNI, *m. pl. ime selu u Istri.* — *U spomeniku* XIII *vijeka.* Misto gospode benetačke gospodin Menart Sovinski i Vrha i Semišć i Gole Gorice i Krbun *(imena mjesta u genetivu što su kao plemićko prezime).* Mon. croat. 8. Termini od kunfini Gole Gorice i Krbun. 8. Jakov Konšić s Krbun. 9. (1275 *prepis.* 1546). — *U naše vrijeme u jednini:* Krbûn. Krbûn ‚nom. propr. loci', gen. Krbûna. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 41.

KȑBÛNSKÎ, *adj. koji pripada Krbunima.* Vas komun krbunski. Mon. croat. 8. (1275 *prepis.* 1546).

1. KȑCA, *f.* naziv za žensko velika trbuha. ‚Nosi tamo ti, krco, svoe krcije'. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović. — *vidi* krcija.

2. KȑCA, *m. vidi* 2. Krco. — *Akc. se mijeńa u voc.* Krčo. — *U Vukovu rječniku:* Krča, (u Crnoj Gori) nadimak, *gdje je zabiļežen akcenat po crnogorskom govoru.*

KRCALIŠTE, *n. mjesto gdje se krca (ukrcava) trgovina.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Roba kupļena u krcalištu ili u mjestu od izvoza. Zbornik zak. 1863. 467.

KȑCAN, *m. vidi u Vukovu rječniku:* (u Srijemu) svat koji od mladoženе djevojačkoj kući nosi uoči svadbe meso i drugo koješta za jelo. on vaļa da je šaļiv i smiješan, i jedva ga čekaju da se vrati od djevojačke kuće da kaže, nadaju li se svatovima, jeli zdrava i vesela djevojka itd. cf. varimeso, krtan, krtoprđa, kukalo, sukalo, debeli svat. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* krčânâ. — *Osnova može biti ista što u glagola* (2.) krčati.

1. KȑCÂŃE, *n. djelo kojijem se krčâ (vidi* 1. krcati). — *U Vukovu rječniku.*

2. KȑCÂŃE, *n. djelo kojijem se krčâ (vidi* 2. krcati). — *U Vukovu rječniku.*

3. KȑCÂŃE, *n. djelo kojijem se krčâ (vidi* 3. krcati). J. Bogdanović.

KȑCÂST, *adj. trbušast.* — *Postaje od osnove riječi* krcije. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Čuti ti, krcasti gade!' J. Bogdanović.

KȑCAT, *adj. nakrcan, napuńen, pun, često s većom silom u značeńu, kao* prepun, puncat. — *Vuk bilježi drukčije akcenat:* krčât. *ne znam govori li se tako u Srijemu, u Dubrovniku sam čuo samo* krčat. *može biti da je postalo* krčât *prema* pûncât *(treba dodati da se u Dubrovniku govori* pûncat). — *Postaje od osnove glagola* (1.) krčati, *ali nije part. praet. pass., kao što je Vuk mislio, jer bi onda imao drugi akcenat:* krčât. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (karcato, drijevo, krcato ‚onustus, oneratus'), *u Stulićevu* (‚plenus, onustus'); *u Vukovu:* 1. part. pass. v. krčati. — 2. (u Boci i u Srijemu) puno krcato, t. j. uvršno, nabijeno ‚vollauf' ‚affatim'; u Boci se kaže i: krcata kuća žena. — *Kad se izriče čim je što napuńeno, obično stoji u gen., rijetko u instr. (vidi kod* a, *a) aa) ccc) i b)).*

a. *u pravom smislu.*

a) o sudu ili uopće o čemu gdje se što nosi ili vozi ili hrani. aa) naj češće o brodu, lađi. aaa) ne izriče se čega je napuńeno. Moja plav krcata neka se ne izvrati. M. Vetranić 1, 173. A val, ki prolijeva po morskoj pučini, krcata jur drijeva razbijat sve čini. D. Rańina 43a. Digoše se s ńimi mnoga druga drijeva krcata. B. Kašić, per. 143. Videć ulazit u luku dva broda krcata. A. Kalić 554. — *u ovom primjeru dopuńuje smisao kod* napuniše, *i dava mu značeńe kao* prepuniše: Plav krcatu napuniše. I. A. Nenadić, šamb. 25. — *bbb) s genetivom.* Gdi t' je plav krcata razlikoga blaga? M. Vetranić 1, 84. Kada *(plavi)* gredu iz Tarsa pune i krcate zlata i blaga svakega. A. Vitaļić, ist. 146. Staše i drijevo tu franačko trgovinah već krcato. I. A. Nenadić, šamb. 25. Korabļa španolska krcata zlata. M. Pavlinović. rad. 78. — *metaforički.* Ja sam tužna plav svijeh zledi krcata. M. Vetranić 1, 409. Neptune, za ļubav čin' da se od kraja odriješi moja plav bez tuge i vaja, ka je jur krcata od više razloga, ne srebra ni zlata, ner truda svakoga. 2, 19. — *ccc) s instrumentalom.* Navi i driva brimenimi priteškimi krcate. P. Radovčić, ist. 161. — *bb) o kolima.* Mogaše sam krcatimi koli ganuti. Š. Kožičić 37b. — *cc) o bisaku, tobocu itd.* Krcate sve prosa bisake nosaše. M. Vetranić 2, 91. Krcate nošaše bisake vrh pleći. 2, 157. Vratio se u Inglesku krcatim tobolcem. M. Pavlinović, rad. 47. — *dd) uopće (misli se na žitnice i tjeskove).* Ako časti Boga, bit će mu sve puno i krcato (prov. 3, 9—10). A. Kalić 268. — *ee) u ovom primjeru o snopu; ali je u metaforičkom smislu, i znači:* prepun. Prikupiti krcate snope svetijeh djela. B. Zuzeri 26.

b) o lumbardi, topu itd. Dokle kako krcata lumbarda iskrom rajskom tegnut ne bi. V. Andrijašević, prav. 24. Srebrnijeh pjeneza torbu u lumbardu krcatu prahom usuo je. B. Zuzeri 371. Volio bi udariti na krcat top. M. Pavlinović, rad. 84.

c) o živinčetu (u jedinom primjeru o pčeli); može značiti: natovaren. Da *(pčelice)* krcate slasti lijepe, kad odhode, opet hrijepe. J. Kavańin 541b.

d) o mjestu. — Ističe se sila značeńa, kao prepun, puncat. *zato se može dodati i* pun (pun i krcat). — *N. p.: aa) o kući (punoj djece, u iperboličkom smislu).* Jeli koji otac krcatom kućom djece. B. Zuzeri 229. Imajući krcatu djece kuću. 357. *vidi primjer u Vukovu rječniku.* — *bb) o poļani.* Prođe na poļanu, punu i krcatu svakoga cvijeća. V. M. Gučetić 189.

b. *o čeļadetu.*

a) iperbolički, o čeļadetu situ ili pijanu. Krcat je do više oči. (Z). Poslov. danič.

b) natovaren. — tako se može kazati i u pravom i u metaforičkom smislu: krcat novaca, krcat blaga *(u pravom smislu: koji nosi na sebi novce ili blago, u metaforičkom: vrlo bogat).* Poginulo od naših samo pet ļudi, vraćajući se sfi ostali zdravi, veseli, krcati grabše, plijena i časti *(i ovdje može biti značeńe kao kod c), jer se govori o pomorskoj vojsci).* B. Kašić, fran. 135. Čeko bi ih paka cesar, da sa svom svojom vlasti u Rim grad krcati i obilni povrate se. B. Zuzeri 12. On u cvijetu od mladosti, zdrav u tijelu,

Digitized by Google

dobro gledan od svakoga, krcat mjedi i bogastva. 15.

c) od broda se prenosi na ļude što su na ńemu. Mornarima koji otisnuvši se od kraja krcati vina i kruha . . . Blago turl. 2, 98. *vidi i b).*

d) krcat ļeta (godina) *znači: star.* Zasve da sam krcat ļeta i zgrešpana sasma lica. A. Glađević 265b.

e) krcat špotica *(vidi* špotica), *metaforički: šaļiv, dosjetļiv.* Krcat je špotica kô Pustijerna botica. (Z). Poslov. danič.

f) krcat grijeha *itd., metaforički.* Kada su dobro otvrdnuli i krcati grijeha. I. Držić 217. Grišniku krcatu grdobnih grihov. P. Radovčić, nač. 168. U sebi bjehu krcati grabša i gnusoba. S. Rosa 136a.

g) kako se kaže u prenesenom smislu pun sebe, *tako je* krcat sebe *u jačem smislu u ova dva primjera:* Toliko krcat sebe istoga, koliko prazan Boga. B. Zuzeri 85. Da je toliko krcat sebe, koliko je Boga prazan. 312.

c. *o dijelu tijela ļudskoga. — U obadva primjera metaforički.* Unutrńa vaša krcata su gnusóbâ. S. Rosa 110a. Izlaze iz učiona krcatom glavom nauke. M. Pavlinović, rad. 185.

d. *u metaforičkom smislu, o vremenu preko kojega mnogo čega biva.* Godišta prazna dobrijeh djela, krcata uvrijedjeńa Božijega. B. Zuzeri 4.

1. KŘCATI, křcâm, *impf.* onerare (navem), imponere (in navem), *tovariti (napuńati ili metati mnoštvo čega u što da se ovo napuni. naj češće u brod). — Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* krcámo, krcáte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* křcâ, *u part. praet. pass.* křcân *ili* křcât *(drugo je* křcat). *— Riječ je romanska od srlat.* carricare, *isporedi tal.* caricare, *franc.* charger *itd.; ne zna se kako bi postala od tal.* caricare, *nego vaļa da je riječ dalmatičkoga jezika (vidi kod* kelomna). *— Od* xv *vijeka (vidi* 1, b *i* 2) *po primorju.*

1. *aktivno.*

a. onerare, *prema perf.* nakrcati, *objekat je ono u što se što meće ili slaže.*

a) u pravom smislu samo o brodu. — U Mikaļinu rječniku: karcati, nakrcati ‚caricare la nave' ‚onero'; *u Voltigijinu:* karcati ‚caricare, imbarcare, aggravare' ‚aufladen, beladen'; *u Stulićevu:* ‚onerare'; *u Vukovu:* n. p. lađu, vide tovariti (‚italien.' ‚caricare') *s dodatkom da se govori u primorju.*

b) kad je objekat puška, top itd., nabijati, napuńati, isporedi tal. caricare, *ńem.* laden *u istom značeńu.* Lumbarde sve krcajte. I. Zanotti, skaz. 5.

b. imponere in navem, *prema perf.* ukrcati, *objekat je ono što se meće ili slaže u lađu da se napuni, a razumije se da su subjekat ļudi koji to rade.* Ki bi ondi ča krcal svoga blaga. Mon. croat. 55. (1428). Sva imańa u brodove krcaju. And. Kačić, kor. 410. — *Objekat mogu biti i čeļad.* Da nas u šupļu krca plav. M. Vetranić 1, 109. Predaše se Novļani junaci, krcaše ih u peraške brode, Peraštani im biše pratioci. Nar. pjes. bog. 180.

c. *objekat je kao kod* b, *ali je subjekat sama lađa (koja tako prima u se, napuńa se), pf.:* ukrcati. Ako vidiš *(u snu)* drijeva krcajući, toj prilikuje dobro vrijeme. Zborn. 134b. Ter blago zaman rijah plav moja sve krca. M. Vetranić 1, 453 Stavimo da koji brodac odredjen krcat pržinu porad građa na ova zlatna zrna namjeri se . . . B. Zuzeri 26.

2. *sa* se.

a. *pasivno, u jedinom primjeru prema* 1, b. Ča se ondi krca na morju. Mon. croat. 55. (1428).

b. *refleksivno, prema* 1, b *(perf.* ukrcati se). Da vidimo, kada se *(beg)* more spraviti, jer je gotov, veće čeka od v*(aše)* m*(ilosti),* kada se more krcati. Starine. 10, 9. (1558).

2. KŘCATI, křcâm, *impf. hrskati (orahe). — Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* křcâ). *— Riječ je onomatopejska (od glasa* krk *ili* krc). *— U Vukovu rječniku:* ‚knacken (z. b. nüsse)' ‚dentibus frango'.

3. KŘCATI, křcâm, *impf. (o ļudima, narodu, možebiti i o životińama) stjecati se, strčavati se; (o čemu žitkom) vidi* 1. frcati. *— U naše vrijeme u Lici.* ‚Al' ga narod krca na sajam'. ‚Al' mu krca gnoj iz rane'. J. Bogdanović.

KRCAVAC, Krcavca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Ńiva u Krcavcu. Sr. nov. 1875. 675.

KŘCETA, *m. dem.* 1. Krco. *— U Vukovu rječniku:* (u Crnoj Gori) nadimak muški.

KŘCIJE, *f. pl. trbušina, kao u rugu ili za pogrdu. — Akc. se mijeńa u gen. pl.* křcîjâ. *— Nepoznata postańa; može biti srodno s* 1. krcati. *— U naše vrijeme u Bosni i u Lici.* Tište na końica, jatagan mu u krcije sjuri. Osvetn. 2, 146. Krcije, pogrdno za trbušinu. ‚Odmakni de te tvoje krcije'. u Dobroselu. M. Medić. ‚Ne može od krcija da makne'. ‚Ti da se s tvojijem krcijami pregneš'. J. Bogdanović.

KŘCINA, *f. augm.* krcije; *(m.?) nadimak čeļadetu trbušastu.* M. Pavlinović. *— Akc. se mijeńa u gen. pl.* křcînâ.

KŘCKALO, *m. vidi* krcan. *— U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu s dodatkom da se govori u Srijemu.* Od momačke kuće toga večera dođe jedan poslanik na kolima, koji se zove ‚krckalo'. krckalo donese đevojci sanduk u što će svoje stvari ponijeti, i donese živoga ćurka za pečenicu. krckala zovu i ‚ranim gostom'. Vuk(?), živ. 306.

KŘCKATI, křckâm, *impf. puckati. — Riječ je onomatopejska kao i* 2. krcati. *— U naše vrijeme.* Pod nogama šušti vam opalo lišće, a krckaju suve grančice. Glasnik. 43, 322.

1. KŘCO, *m. hyp.* krcońa. J. Bogdanović. *— Akc. se mijeńa u voc.* křco.

2. KŘCO, *m. ime muško. — isporedi* Krca, Krceta, Krcun. *— Akc. se mijeńa u voc. sing.* Křco. *— Biće isto što* Krsto. *— U naše vrijeme u Crnoj Gori.* Pored ńega Petroviću Krco. Nar. pjes. vuk. 5, 118.

KŘCOŃA, *m.* naziv za krcasta čovjeka. *— U naše vrijeme u Lici.* ‚Nosi se tamo, krcońa!' J. Bogdanović.

KRCUL, *m. prezime ili muški nadimak. — isporedi* 1. Krco *i* Krcun. *— U narodnoj pjesmi našega vremena.* A sa ńime Krcule Jovane. Nar. pjes. vuk. 4, 294.

KŘCÛN, *m. ime muško. — isporedi* 2. Krco. *— U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (u Crnoj Gori) nadimak muški, *ali to nije nego ime: jamačno je Vuk zlo čuo ovaj stih:* Krcun Savo od mjesta Bjelica. Nar. pjes. vuk. 4, 78, *gdje treba popraviti* Savov, *vidi:* Krcun Savov od mjesta Bjelicah. Pjev. crn. 310a. Ogled. sr. 220. — Sa sokolom Janković-Krcunom. Ogled. sr. 482.

KŘCÛNOVIĆ, *m. prezime (po ocu Krcunu). — U narodnoj pjesmi našega vremena iz Crne*

Digitized by Google

Gore. I ńegovu seku zarobio, isto ļubu Krcunović-Pera. Nar. pjes. vuk. 3, 276. Pred ńome je Krcunović Pero. 3, 277.

1. KRČ, krča, *m. vidi* 1. grč. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* krč, čeznutje ‚spasmus'; *u Jambrešićevu:* ‚spasmus'; *u Voltigijinu:* karč ‚granchio' ‚krampf'. Krč ‚spasmus', gen. krča. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. 9.

2. KRČ, *m. vidi* krčevina. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (krč, izkrčeńe ‚extirpatura, stirpatura, extirpatio, rudetum').

a. *uopće.* Za krče ke krčiše na izpašiščih. Mon. croat. 57. (1433). Nema umjetniku stalne žetve do na krču i na usjevu postojanoga truda. M. Pavlinović, rad. 62. Krč, ledina iskrčena, krčevina. Đ. Daničić.

b. *u osobitom značeńu:* (u Bosni) put prokrčen: može se sve putem otić do . . . Đ. Daničić.

c. *kao mjesno ime u Hrvatskoj. a) zaselak u županiji ličko-krbavskoj. zove se i* Ivetići. Rasdijeļ. 40. — *b) selo u županiji modruško-riječkoj.* 61. — *c) selo u županiji varaždinskoj.* 98. — *d)* Oreļev Krč, *zaselak u županiji ličko-krbavskoj.* 41.

3. KRČ, *m.* sredina lađe žitarice. U krču se počne krčit lađa. — U Posavini. F. Hefele.

KRČA, *f. ime selu u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 55.

KRČADINAC, Krčadinca, *m. prezime.* Nar. pjes. vuk. 3, 584 *(među prenumerantima).* Šem. prav. 1878. 44.

KRČÂG, krčága, *m. zemļani sud s drškom (za vodu i drugo). — Riječ je praslavenska* (krъčagъ), *isporedi stslov.* krъčagъ, *rus.* корчагъ, *slovački* krčah. — *Korijen* krk *može biti isti kao kod* krčma; *Daničić misli da je ista osnova kao u stslov.* krъčь *ili* krъčij, *kovač. Miklošić isporeduje sa stnord.* krukka, urceus (über den urspr. der worte v. d. form aslov. trъt. 18). — *nastavak je uprav* ągъ *što se potvrđuje bugarskijem oblikom* krъčęgъ *i još bolje riječju* krčižac *(vidi). — Između rječnika u Mikaļinu* (karčag, krčag, testija ‚lagena, amphora'), *u Stulićevu:* krčag, gen. krčga *(sic)* ‚lagena, amphora' *s dodatkom da je uzeto iz Mikaļina; u Vukovu* (‚der krug' ‚urceus'). Jutros mi je nov krčag razbio. D. Obradović, živ. 38. Da se napijem malo vode iz krčaga tvojega. Đ. Daničić, 1mojs. 24, 17. Uze krbań i krčag, pa ode da zahiti vode na izvoru. M. P. Šapčanin 1, 44. I tamničar uturi unutra krčag vode. M. Đ. Milićević, omer. 171. A šta rade boce i krčazi? Bos. vila. 1886. 51. — *I kao ime mjestu u Srbiji u okrugu krajinskom.* Zemļa u Krčagu. Sr. nov. 1869. 95.

KRČAGOVO, *n. poļe i selo u Srbiji u okrugu užičkom. a) poļe. — između rječnika u Vukovu:* poļe kod Užica *(dodato u trećem izdańu po Vukovijem bilješkama).* Đe Užice tama popanula, Krčagovo ružom procavtilo. Nar. pjes. vuk. 4, 176. — *b) selo.* K. Jovanović 161.

KRČALE, *f. pl. vidi* krpele *i* krčele. — *isporedi* krčalo. — *Akc. se mijeńa u gen.* krčâlâ. — *U Stulićevu rječniku:* ‚chiodo, attaccagnolo, appicagnolo' ‚uncus, clavus' *(gdje je drugo značeńe koje može biti u svezi s* krčalo: *klinac ili kvaka, na što se može što objesiti. ne znam, jeli pouzdano), i u Vukovu:* vide krčele *s primjerom:* Razvalio vilice kao krčale (kad ko mnogo govori) *dodato u trećem izdańu po Vukovijem bilješkama.*

KRČALO, *n. vidi u Vukovu rječniku:* kao palica ili zavorań, za koji se uhvati kad se plug otiskuje ili privlači ‚am pfluge ein hölzerner verbindungsnagel' ‚clavus ligneus aratri' *s primjerom iz narodne pjesme:* Uze Marko ralo za krčalo. — *Nepoznata postańa, isporedi slovač.* krčula ‚schrotleiter' *palije (odakle je maj.* korcsolya). — *U naše vrijeme.* Gusle, moje ralo i krčalo! Smailag. meh. 70. Krčalo, vrh rude u pluga oko kojega se blago kreće. Suńa. D. Hirc.

1. KRČÂNA, *f.* komad šiļasta drva kojim se probija zemļa kad se sadi bob i ńeko povrće. — Na Braču. A. Ostojić.

2. KRČÀNA, *f. ime zaseoku u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 42.

KRČÀNÎK, krčanika, *m. vidi u Vukovu rječniku:* (u Srbiji) put koji je krčeńem načińen ‚ein durch rodung der bäume u. s. w. gemachter weg, der rodeweg' ‚via silvis liberata'. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* krčanîče, krčanîci.

1. KRČANIN, *m. čovjek s otoka Krka. — Množina:* Krčani *(stariji je oblik* Krčane). — *Od* XIV *vijeka.* Ako bi Krčanin kogakoli otočanina zavrnul v svojem dobitcê . . . Stat. krč. ark. 2, 286. Tako Krčane kako otočane. 283.

2. KRČANIN, *m. čovjek iz manastira Krke. — Množina:* Krčâni. — *U Vukovu rječniku.*

KRČAŃAK, *m.* ime šumi. Virje kod Križevļana. D. Hirc.

KRČÂŃE, *n. djelo kojijem se krči (vidi* krčati). — *U Vukovu rječniku. — Ne znam, pripada li amo ovaj primjer iz* XVI *vijeka (sa starijim oblikom* krčanje): Oni su *(crvi u paklu)* mnogo grda uzora i vele strašna krčanja. Zborn. 161a.

KRČATI, krčîm, *impf. uprav ispuštati iz sebe glas kao* krk *(isporedi* krknuti); *ali se upotrebļava za ńeke osobite glasove ili buke. — Akc. se ne mijeńa. — U naše vrijeme (ali vidi i* krčańe), *a između rječnika u Stulićevu (vidi kod* a *i* b), *i u Vukovu:* 1. ‚summen (von vielen redenden)' ‚susurrare' *s primjerima:* Krči vojska u poļu. Puna mehana, krči. — 2. n. p. krče mu crijeva od gladi ‚knurren' ‚crepo'. — 3. krči n. p. prase kad se dobro ne zakoļe ‚röcheln' ‚spiritum interclusum ducere'.

a. fervere, *o loncu kad vri, uprav o vodi ili drugome čemu što je u loncu. — isporedi* krkļati, krktati. Lončić krči, momak trči. Nar. pjes. vuk. 1, 350. Pored vatre krče svečarski lonci. M. Đ. Milićević, slave. 33. — *U Stulićevu rječniku ima:* ‚decoqui (h. e. coquendo absumi, dr. de liquoribus)', *dakle* uvirati. *može biti da je Stulli htio zabiļežiti ono isto značeńe.*

b. *o crijevima u trbuhu, kad mršte n. p. od gladi (vidi u Vukovu rječniku pod* 2). Kad kome krče crijeva u trbuhu. Vuk, poslov. 133.

c. strepere, *o kolima.* Kako krče spora tovarna kola. M. Đ. Milićević, zim. več. 289.

d. *kad čeļade (ili životińa) pri umoru teško diše i bučno, osobito ako je zaklano (vidi u Vukovu rječniku pod* 3). — *isporedi* hropiti. No po poļu krče raņenici. Nar. pjes. vuk. 2, 562. A neki *(jadnici)* još krče i steńu u mukama. M. Đ. Milićević, pomenik. 1, VI.

e. *o buci što postaje gdje je mnogo ļudi zajedno što među sobom govore, osobito ako se čuje iz daļega. vidi u Vukovu rječniku pod* 1.

KRČAVA, *f. vidi u Vukovu rječniku:* varoš u skopaļskom pašaluku, u kojoj je oko jedne trećine Hrišćana, a ostali su turskoga zakona, ali svi govore srpski, istina zanoseći malo na bugarski, ali ih pravi Bugari opet ne razumiju.

Digitized by Google

ković, sabr. 27. Da ne iđe u krčmu i da se u ńoj ne opije. Ant. Kadčić 511. Ustegnuti će se od krčama i igrańa. I. J. P. Lučić, nar. 115. Vole u mehanu iliti krčmu ići nego na večerńu. B. Leaković, nauk. 803. Jesi l' išo kad u krčmu? jes' video rujno vino? Nar. pjes. vuk. 1, 325. Kad muž ide na orańe, žena u krčmu. 1, 512. Ali Marko ne traži ećima, već on ide iz krčme u krčmu, te on traži đe je bolje vino. 2, 368. Vino pije Musa Arbanasa u Stambolu u krčmi bijeloj. 2, 401. Koji pije a ne plaća, ta se u krčmu ne povraća. (U Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 143. Imajući krčmu, pivaru i palikaru ... S. Tekelija. let. 119, 16. Krčme su se u Srbiji, u Bosni i u Hercegovini do skora gotovo samo u pjesmama spominale, a onako ih nije bilo nigdje u zemji osim gdješto po varošima (kao n. p. u Sarajevu) i u Srbiji pored Save i pored Dunava, ili po planinama kud nema sela. Vuk, rječn. *kod* krčma. Otide u krčmu na konak. dan. 4, 7. Kad trgovac u krčmi kod zelenoga drveta pripovedi ovaj događaj ... 4, 35. Potemkin mu je dao nemalu sumu novaca, da plati u krčmu fit đe su stajale iste knige. G. Zelić 250.

b) u metaforičkom smislu. Trčimo dakle i potežimo se u krčmu nebeskoga pijera. M. Divković, bes. 168[b].

c) na ńemu je ostala krčma ‚er hat das letzte glas ausgetrunken und muss daher frischen wein nachholen lasson'. Vuk, rječn. *kod* krčma, *t. j. ko je ispio posljednu čašu u krčmi, na ńemu je red da traži opet vina za se i za družinu i da ga plati.*

b. *o prodaji ne samo vina nego čega mu drago kad se prodaje na malo.* Prodaje na krčmu (n. p. jabuke) ‚kleinweise' ‚en détail' ‚venditio minuta'. Vuk, rječn. *kod* krčma. — *isporedi* krčmi.

c. *vino ili drugo piće kojijem se čeljade može opiti. ovako značeńe valja da je na jednom mjestu* XIII *vijeka. vidi što o tome Daničić piše u svome rječniku:* krьčьma, kralj je Stefan Prvovjenčani dopustio u svojoj zemji Dubrovčanima ‚krьčьmu da nose'. M(on. serb). 16. (1222—1228). samo tu. da su ‚potulenta', može se dosta pouzdano misliti po tom što je u drugom spomeniku isti kralj dopustio Dubrovčanima da prodaju ‚vino bezь vode' u Brskovu. M(on. serb). 16. a da su ‚merces minutae' ne može se uzeti za to što se u spomenicima često razlikuje ‚velika' i ‚mala kupla' ili ‚trьgь' (cf. ‚kupla, trьgь'), a ovdje se naj prije kaže: ‚da gredu sь trьgomь', dakle i s velikim i malim, pa se onda dodaje ono za ‚krьčьmu'. — *vidi i značeńe u stslovenskom jeziku.*

1. KRČMÂR, krčmára, *m. gospodar od krčme, čovjek koji drži krčmu, koji prodaje vino itd. u krčmi. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim voc.:* krčmâru *ili* krčmâre, krčmâri. — *Riječ je praslavenska, isporedi rus.* корчмарь, *češ.* krčmář, *pol.* karczmarz. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚caupo'), *u Mikaljinu* (karčmar, koji čini krčmu ‚tabularius, tabernarius'; krčmar, koji vino prodaje ‚tabernarius, oenopola, vinarius'), *u Belinu* (‚tavernaro, chi vende il vino' ‚enopola' 724[a]), *u Bjelostjenčevu* (‚tabernarius, oenopola, venditor vini, caupo'), *u Jambrešićevu* (‚oenopola, tabernarius'), *u Voltigijinu* (karčmar ‚oste, taverniere' ‚wirth'), *u Stulićevu* (‚caupo, tabernarius'), *u Vukovu* (‚der wirth' ‚caupo').

a. *u značeńu gore kazanome.* Naseli u gostionicu prvog nimačkog krčmara. M. A. Reljković, sat. B5[a]. ‚Volim ići ja u krčmu, pa se stvorit zlatnom čašom, nego tvoja ljuba biti'. ‚A ja junak mladi krčmar, pa ćeš opet moja biti'. Nar. pjes. vuk. 1, 434. Krčmar misli jedno, a krčmarica drugo. Nar. posl. vuk. 162. Nahodimo Keplera, sina krčmara ńemačkoga. M. Pavlinović, rad. 11.

b. *u šali,* Krčmar Rakić *znači rakiju.* Ljubeći Vinka Lozića i Krčmara Rakića. Đ. Rapić 268.

c. *čovjek koji po sajmovima prodaje vino i druga pića.* Kod gdjekojijeh namastira skupi se o blagovijesti, o cvijetima, o preobraženju i o gospođama po nekolike hiljade ‚sabora'. tu prodaju trgovci različnu rubu; krčmari krčme vino, rakiju i jabukovaču; ... Vuk, rječn. *(kod* namastir) 395[a].

d. *vidi* margetan *(vojni živežar). — Ovako je značeńe u ovom primjeru:* Krčmari odma stanu tovariti svoje mješine s pićem. Vuk, dan. 3, 197—198.

e. *čovjek koji nadgleda pivnicu, ili uprav koji nadgleda kako se vino daje i dijeli kod stola. — U jednom primjeru* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (kućni krčmar ‚bottigliere, colui che tiene cura del vino che si dà a tavola' ‚vini epularis curator' 146[a]). Nedosta jednom vino u manastijeru Kazinskomu ... Nastojnik aliti krčmar pristupi k opatu od manastijera i prikaza mu svekoliko. I. Đorđić, ben. 184.

2. KRČMÂR, Krčmára, *m. mjesno ime. — Akc. je kao kod* 1. krčmar *(acc. sing. kao nom.). — Biće ista riječ što* 1. krčmar.

a. *vidi u Vukovu rječniku:* brdo u Lici kod Gospića više Smiljana; navrh ńega su zidine od negdašńega gradića.

b. *selo u Srbiji u okrugu valjevskom.* K. Jovanović 102.

KRČMARA, *f. ime vodi u Srbiji u okrugu kragujevačkom. — isporedi* Krčmare *i* Krčmari, *a).* Niva u reki Krčmari. Sr. nov. 1867. 494.

KRČMARE, *f. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom. — isporedi* Krčmara *i* Krčmari, *a).* Livada u Krčmarama. Sr. nov. 1872. 398.

KRČMÁRÊŃE, *n. djelo kojijem se krčmari. — Između rječnika u Belinu (sa starijim oblikom* krčmarenje ‚il tener la taverna' ‚agere tabernarium' 724[a]) *i u Stulićevu.* Krčmárêńe, vidi krčmljeńe. ‚To mu krčmareńe'. J. Bogdanović.

KRČMÁREV, *adj. koji pripada krčmaru. — isporedi* krčmarov. — *U Vukovu rječniku.*

KRČMÁRI, *m. pl. ime selima u Srbiji. a)* Mali *i* Veliki Krčmari *u okrugu kragujevačkom.* K. Jovanović 120. — *b)* Gorńi *i* Dońi Krčmari *u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kralj. srb. 390.

KRČMÀRICA, *f. žensko čeljade što drži krčmu kao krčmar; krčmareva žena. u mnogijem se primjerima ne zna jeli prvo ili drugo značeńe, a mogu biti obadva ujedno. — Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (karčmarica, krčmarica ‚tabernaria'), *u Belinu* (‚taverniera' ‚tabernaria' 724[a]), *u Bjelostjenčevu* (‚tabernaria, educillatrix, venditrix vini'), *u Voltigijinu* (karčmarica ‚wirthin'), *u Stulićevu* (‚cauponis uxor'), *u Vukovu* (‚die wirthin' ‚uxor cauponis'). Ovdi je jedna krčmarica, voštariju drži. M. Držić 407. Pitat krčmaricu ima li dobra vina. (D). Jednu mislila pjanica a drugu krčmarica. (Z). Poslov. danič. Naođaše se u onomu mistu jedna ženska glava krčmarica. F. Lastrić, ned. 345. U to doba pali pred mehanu, a ispade krčmarica Jańa. Nar. pjes. vuk. 2, 415. Zaludu ti vino i rakija, kad

Digitized by Google

ne imaš krčmarice mlade, da nam služi vino i rakiju. 2, 587. Al' ne mogu medovine naći do u neke krčmarice Mare. 3, 39. Zimi aga ide u mehane, te on ļubi krčmarice mlade. 8, 200. Krčmar misli jedno, a krčmarica drugo. Nar. posl. vuk. 102.

KRČMÀRIČIN, *adj. koji pripada krčmarici.* — *U Vukovu rječniku.*

KRČMÀRIĆ, *m. uprav je dem.* 1. krčmar, *ali se nalazi u istome značeńu kao* krčmar, *i može se shvatiti kao presime.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Vino služi Krčmariću Luka. Nar. pjes. marj. 69.

KRČMÁRITI, krčmârîm, *impf. raditi kao krčmar, vidi* krčmiti. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* krčmârâh *i u part. praet. pass.* krčmâren; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor.* 2 *i* 3 *sing.* krčmârî. — *Može biti praslavenska riječ, isporedi češ.* krčmařiti, *pol.* karczmarzyć. — *U Belinu rječniku:* ‚tenere la taverna' ‚agere tabernarium' 724a; *u Bjelostjenčevu:* krčmarim ‚educillo, vinum vendo', v. oštarijašim; *u Voltigijinu:* karčmariti, krčmariti ‚tavernare, toner osteria, far ostiere' ‚wirthshaus halten, einen wirth machen', *u Stulićevu:* ‚cauponem agere'. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Poč'o i time ponešto krčmariti'. J. Bogdanović.

KRČMARNICA, *f. vidi* krčma. — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku:* ‚idem quod' krčma, *i u Stulićevu:* v. krčma.

KRČMÁROV, *adj. vidi* krčmarev. — *Između rječnika u Vukovu.* Metnu vrću u krčmarovu robu. M. A. Reļković, sabr. 40.

1. **KRČMÂRSKÎ**, *adj. koji pripada krčmarima, pa i uopće krčmama, ili krčmi.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (‚ad cauponam spectans') *i u Vukovu* (‚der wirthe' ‚cauponum'). Nahodimo krčmarskoga djetića. M. Pavlinović, rad. 11.

2. **KRČMÂRSKÎ**, *adj. koji pripada* Krčmarima *(vidi* Krčmari, *a)).* V*(eliko)*-Krčmarska *(opština).* K. Jovanović 120.

KRČMÁRSTVO, *n. krčmarev posao, krčmļeńe.* — *U Belinu rječniku:* ‚il tener la taverna' ‚agere tabernarium' 724a *gdje se naj prije nahodi, i u Stulićevu:* v. krčmareńe.

KRČMÁRSTVOVATI, krčmárstvujêm, *impf. samo u Stulićevu rječniku:* v. krčmariti.

KRČMEN, *adj. koji pripada krčmi.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚cauponius, tabernarius'.

KRČMENICA, *f. u Stulićevu rječniku:* v. krčmarica. — *nepouzdano.*

KRČMENIK, *m. u Stulićevu rječniku:* v. krčmar. — *nepouzdano.*

KRČMI, *adj. sitan, droban (vidi drugi primjer).* — *Ne mijeńa se po padežima.* — *Kao da je oblik turski, ali ne znam za ovakovu tursku riječ; vaļa da je načińeno od* krčma *prema značeńu pod* b. — *U naše vrijeme u Bosni.* Jedno grlo, a četir đerdana: jedan biše od krčmi merģana, . . . Nar. pjes. juk. 141. Krčmi, sitan, droban. 619.

KRČMIR, *m. ime dvjema selima u Srbiji u okrugu niškom.* Veliki Krčmir. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 120. Mali Krčmir. 121.

KRČMITI, krčmîm, *impf. prodavati vino, rakiju itd. u krčmi ili uopće kao krčmar, dakle na malo; ima i šire značeńe kod* b. — *Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* krčmî). — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (prodavati vino, krčmiti ‚cauponor, vendere vinum in taberna' 512a) *gdje se naj prije nahodi, u Stulićevu* (v. krčmariti), *u Vukovu* (1. ‚ausschenken' ‚singulatim vendo vinum'. — 2. n. p. jabuke ‚kleinweise verkaufen' ‚minutim vendo poma').

a. *sa značeńem sprijeda kazanijem.* Krčmari krčme vino, rakiju i jabukovaču. Vuk, živ. 86. Seļaci krčmiše vino i rakiju. M. P. Šapčanin 1, 66. Rad sam, gospodine, moliti g. ministra da mi odobri, da mogu krčmiti piće u kačari mojoj. M. Đ. Milićević, međudnev. 319.

b. *prodavati na malo (što mu drago). vidi u Vukovu rječniku.* — *isporedi* krčma, b. Jer muž ženi pušta dilo, u kom krčmi svoje tilo? V. Došen 106a. Svud krčmio robu svakojaku. Osvetn. 3, 13.

KRČMLÊŃE, *n. djelo kojijem se krčmi.* — *Između rječnika u Vukovu.* Sve arende za krčmļeńe goveđega, ovčijega, kozijega, jagńećega i jarećega mesa. Nov. sr. 1835. 61.

KRČMOVATI, krčmujem, *impf. vidi* krčmiti. — *U jednoga pisca našega vremena.* Progoni ih kud je ńemu drago i krčmuje po jeftino blago. Osvetn. 6, 13.

KRČOG, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu krajinskom.* Ńiva na mestu Krčog. Sr. nov. 1869. 629.

KRČOĻE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu crnorječkom.* Ńiva u mestu Krčoļu. Sr. nov. 1871. 148.

KRČULI, *m. pl.* vrst gļive (u Istri). B. Šulek, im. 171.

KRČÙMÂŃE, *n. djelo kojijem se ko krčuma.* — *U Vukovu rječniku.*

KRČÙMATI SE, krčùmâtn se, *impf. vidi u Vukovu rječniku:* kao otimati se oda šta, ili čupati se s kime ‚sich sträuben' ‚renitor'. — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* krčumámo, krčumáte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* krčumâ, *u part. praet. act.* krčumao, krčumâla, *u part. praet. pass. (ako ga ima)* krčumân. — *Nepoznata postańa.*

KRĆATI, krćâm, *impf. vidi* krtiti *prema kojemu je ovaj glagol iterativan.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚morari, cunctari, immorari, moram trahere' *s dodatkom da je uzeto iz Palmotića (?).*

KRĆÊŃE, *n. djelo kojijem se krti.* — *Stariji je oblik* krćenje. Kada se pamet probudi od krćenja misli svoje. Nauk. brn. 6b. Jezusov izgled uči me vršiti sve što G. Bog od mene hoće i to bez ljenosti i krtjenja. I. M. Mattei 62.

KRĆEVAC, Krćevca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Krćevcu. Sr. nov. 1865. 503.

KRĆEVAČKI, *adj. koji pripada Krćevcu.* — *Kod mjesnijeh imena u Srbiji. a) u okrugu kragujevačkom:* Krćevačka Jaruga. Zemļa do Krćevačke Jaruge ili Bugarske Vode. Sr. nov. 1868. 488. — *b) u okrugu smederevskom:* Krćevački potok. Ńiva u potoku Krćevačkom. Sr. nov. 1869. 366.

KRD, (krd), *m. mnoštvo (osobito domaćijeh) životińa, stado (jamačno isprva samo svińa).* — *Može biti riječ praslavenska* (kъrdъ), *isporedi malorus.* кырдъ, *rum.* cărd, *lit.* kerdžius (pastir), *vidi i* krdelo. — *Nepoznata postańa; može biti srodno s praslavenskijem* črêda *(vidi* črijeda), *ali je čudnovat nastavak kod* krdelo. *Miklošić ispoređuje (s* črêda *i* kъrdъ) *got.* hairda, *stgńem.* hërta (über den urspr. d. worte v. d. form aslov. trêt und trat. 8), *poslije* (u etymol. wörterb. *kod* kürd) *sa stgńem.* chortar, kortar, *ali kao tuđe*

Digitized by Google

mišljenje. — *Ima i oblik* krđo *srednjega roda s istijem značenjem; nalazi se od* XVIII *ili možebiti od* XVII *vijeka (vidi predzadnji primjer kod* a).

a. *ne zna se jeli* krd *ili* krđo. Ako mene harač poslat nećeš, . . . još od krda omna prevodnoga. Pjev. crn. 83a. Kad viđeše tri krda ovaca. Ogled. sr. 388. *(u obje ove dvije knige ima oblika od* krd). Dvanaest veprova u jednome krdu leže se; nijedan s kraja nije. *odgonetaj:* naplaci (u točkova). Nar. zag. nov. 141. Od svog krda ovaca. V. Vrčević, niz. 330. I za rana prenoćišta traži sebi, momo, i svom krdu bijelu. Osvetn. 1, 57. — *(u prenesenom smislu)* Od krda djavaoskoga. M. Radnić 17a. Ti si na krdu djece i u dúgu do ušiju. S. Ljubiša, prip. 265. *(u istoga pisca ima nom. ili acc. sing.* krdo).

b. krd. — *Između rječnika u Vukovu* (‚die heerde' ‚grex' *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori i s primjerom iz narodne pjesme:* Tu nađoše jedan krd ovaca). Dokle nađe jedan krd ovacah. Pjev. crn. 27b. Jer sam jedan šićar uhodio, u Grahovo trideset krdovah. 36a. Baš ovacah trideset krdovah. Ogled. sr. 75. Krd ovaca. V. Bogišić, zborn. 540. Lijep krd ovaca. Bos. vila. 1887. 140. — Krd volova s teocima. Đ. Daničić, psal. 68, 30. Krd govedi. Bos. vila. 1887. 333. — Daleko od ńih pasijaše veliki krd svińa. Vuk, mat. 8, 30.

c. krđo. — *Između rječnika u Stulićevu gdje piščevom griješkom stoji* kardo *(nije štamparska pogreška, jer je i u talijanskom dijelu* kardo *kod* mandra) ‚magnus grex pecorum'. Goneć krđo ovaca. Nar. prip. bos. 1, 83. Svako krđo sitne marve. S. Ljubiša, prič. 17. Čuva krđo i leži na toru. 84. — *(u prenesenom smislu)* Ki pasoše vijerna krda. J. Kavańin 304b.

KRÐÂR, krđára, *m. čovjek što čuva krd (obično se misli: krd svińa, isporedi* svińar; *u Crnoj Gori može biti da znači: ovčar). — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.:* krđâru *ili* krđâre, krđâri. — *U Vukovu rječniku:* ‚schweintreiber' ‚subulcus'.

KRDÀRICA, *f.* čuvarica ovaca. F. Kurelac, dom. živ. 31. — *isporedi* krdar.

KRDAŠCE, *n. dem.* krđo. — *U jednoga pisca našega vremena.* Krdašca sitne i krupne stoke. S. Matavulj, novo oružje. 194.

KRDÀŠĆE, *n. djelo kojijem se krdaši.* J. Bogdanović.

KRDÀŠITI, krdàšîm *(ili* krđašîm?), *impf. psovati, kleti. — U naše vrijeme u Lici.* ‚Ništa i ne radi, nego vavije ka i benčina zja, i sa onom jezičinom vavije krdaši Boga, krst, zakon i svece'. J. Bogdanović.

KRDELO, *n. vidi* krd. — *Riječ je stara, isporedi nslov.* krdêlo, *malorus.* кырділь, кердель, *slovački* krdel. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚grex porcorum', v. jato.

KRÐÊNČA, *f. vjera, veresija, tal.* credenza. — *Po č vaļa da je dalmatička riječ, vidi kod* kolomna, *isporedi* račun, nepuča *itd. — U spomeniku* XIII *vijeka.* Nijedan tovernar nî verovan proz svedočastva od nijedne krđenče ku bi on učinil od svoga vina navlašnoga. Zak. vinod. 69.

KRÐISATI, krđišêm, *pf. uništiti, isjeći (vojsku ili uopće mnoštvo čeļadi). — Akc. se ne mijeńa, osim aor.* 2 *i* 3 *sing.* krđisâ. — *Od tur.* qyrmaq, *perf.* qyrdym. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚vernichten' ‚perdo').

a. *aktivno.* Koje ono bjehu tri vojvode štono moju krdisaše vojsku? Nar. pjes. vuk. 2, 321. I tvoju će otkinuti glavu i sve tvoje Turke krdisati. 4, 499. Čudno nas je sila krdisala. Smailag. meh. 50.

b. *sa* se.

a) pasivno. Kraļeva se vojska krdisala. Pjev. crn. 121b.

b) recipročno. Među se *(će)* se Vlasi krdisati, sve udarat jedan na drugoga. Nar. pjes. hörm. 1, 63.

KRÐITI, krđim, *pf. počuvati ili popasti krd. — U Crnoj Gori u naše vrijeme.* Da se silnu caru predademo, da turimo čete i bojeve, da krdimo ovce u Rudine. Ogled. sr. 127.

KRÐNICA, *f. postaje od* krd.

a. *krmača. — U knizi* XIV *vijeka.* Ako li je krđnica s praščići, ali ako li je jato svińi, nije čovik voļan ubiti naj boļega ali krđnice, nego ino huje ali mańe. Stat. poļ. ark. 5, 268.

b. više svińa na okupu. F. Kurelac, dom. živ. 41.

KRÐO, *n. vidi* krd.

KRĐEVAC, Krđevca, *m. ime mjestima u Srbiji. a) u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Krđevac. Sr. nov. 1861. 30. — *b) u okrugu smederevskom.* Ńiva u Krđevcu. Sr. nov. 1875. 571.

KRÈÂN, *adj. (uprav part. praet. pass. od glagola* krèati *kojemu nema potvrde, tal.* creare *što je nekada značilo i odgajati) ima samo u jednoga pisca Dubrovčanina* XVII *vijeka* dobro *i zlo* krean *prema tal.* bencreato, *dobro odgojen, dakle koji se pristojno i uļudno podnosi u općeńu s drugijem ļudima, i* malcreato *što ima suprotno značeńe. — isporedi* kreanca. *(Mladci)* imaju bit dobro kreani sa svjema, navlaštito s starci, ubogari, . . . I. Držić 294. *(Sinovi)* griješe, ako su neposlušni, zlo kreani prima svomu ocu i materi, . . . 314.

KRÈÂNCA, *f. tal.* creanza, *dobar odgoj u čeļadeta, i po tome uļudno i pristojno ponašańe. — isporedi* krean. — *U Dubrovniku od* XVII *vijeka. (Ļudi ožeńeni)* imaju podvignut i alevat svoju djecu u strahu Božijemu, učeći ih kreancu, . . . I. Držić 284. *(Grijeh je)* ne učit ih *(djecu)* nauk krstjanski, dobru kreancu, . . . 313. Sinovi imaju mnogo častit svoje oce i matere... dvoreći ih s velikom kreancom, . . . 291—292.

KREBEDEDA, *f.* Upupa epops. Prkovci kod Vinkovaca. D. Hirc. — *vidi* pupavac.

KRÈBĻA, *f.* kriva lopatica za peć. u Fužini. Đ. Daničić.

KRÈBĻAST, *adj.* kao malo hrom, koji se krivi, iskrivļenih nogu *(kao krebļa).* u Fužini. Đ. Daničić.

KRÈBĻAV, *adj.* vidi krebļast. u Fužini. Đ. Daničić.

KRÈBĻAVAC, krèbļâvca, *m. krebļav čovjek.* (za porugu). u Fužini. Đ. Daničić.

KRÉCA, *f.* šaļiv naziv za žensko koje kada ide, kreta ka i guska. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KRECAC, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu krajinskom.* Ńiva u Krecacu. Sr. nov. 1875. 159.

KRECALICA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Vinograd u Krecalici. Sr. nov. 1872. 546.

KRECAŃE, KRECATI, *vidi* krečańe, krečati.

KRÈCAV, *adj. kovrčast (vidi u Vukovu rječniku). — Može biti da je od istoga korijena od kojega je* krenuti *i* kretati *(isporedi* okrenuti, okretati), *te bi bilo tad od osnove* kretьc, *gdje bi*

Digitized by Google

ьс *bio kao znak deminutiva.* — *U naše vrijeme, a između riječnika u Vukovu:* (u Vršcu) n. p. kosa (cf. kovrčast), list u keļa ‚kraus' ‚crispus'. — Ostaje samo 6 riječi (t. j. ‚krecav, salutak,...') za koje ne znam, dali se govore jošte gdje osim Vršca. Vuk, pism. 77. Pa ta vatrenih očiju, krecava, opaļena lepota ... Srp. zora, god. 1, sv. 2, str. 37.

KRÉCEĻ, *m. ńekakva vrsta lûka.* — *Može biti srodno s* krecav. — *Od* XVIII *vijeka.*

a. *u značeńu sprijeda kazanom.* Luka krecela. J. Vladmirović 42. Krecel, divļi luk kao češnati. M. Pavlinović. Krecel, luk što nikne druge godine a ne one kad je posijan. Ļ. Stojanović.

b. *vidi* jedińak, b.

KRÈCNUTI, krècnêm, *pf. dem.* krenuti. — *U naše vrijeme u Srbiji.* Tako je oslabio da se ne može ni krecnuti. V. Ilić.

1. KRÉCO, *m. o muškome što i* kreca *o ženskoj.* J. Bogdanović.

2. KRÉCO, *m. prezime u naše vrijeme u Bosni.* J. Bogdanović. Nikola Kreco. Nar. pjes. petr. 1, 353 *(među predbrojnicima).*

KRECUL, *m. ime muško.* — *U jednom spomeniku* XIV *vijeka.* Bratь mu Krecuļь. Deč. hris. 50.

1. KRÈČ, krèča, *m. tur.* kireč, kireǵ, *vapno, klak.* — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom., i voc.* krèču. — *Od* XVIII *vijeka, a između riječnika u Bjelostjenčevu* (v. vapno), *u Voltiǵijinu* (‚calcina' ‚kalk'), *u Vukovu* (‚der kalk' ‚calx'. cf. vapno, klak). To su *(na duvaru)* Turci mnogo puta strugali i zamazivali krečem. Glasnik. 31, 302. (1704). Od ńe imamo kamenje, kreč, pijesak, ... S. Margitić, fal. 168. Mišano je brašnom s krečom iliti s japnom. A. Kanižlić, kam. 590. Ukopan je u živi kreč. bogoļubn. 396. U lis tilo ńegovo metnuše i živim krečom pokriše, dapače niti odići kreč ne naudi. fran. 74. Jedan ište da mu kreča dadu. M. A. Reļković, sat. K7a. S vodom, ... klakom iliti vapnom, to jest krečom, i s piskom učini maltu. I. Velikanović, uput. 3, 486. Uzmi dve šake negašena kreča. Z. Orfelin, podr. 250. Gradi, care, što goď ļepše možeš od studena kreča i kamena. Nar. pjes. vuk. 2, 205. Biše Maltu trideset godina, ni odbiše kreča ni kamena. 3, 87. Zagasiti kreč. Vuk, rječn. *kod* zagasiti. Krečar, koji kreč peče ili prodaje. *kod* krečar. Podigni sebi veliko kameńe i namaži ga krečem. Đ. Daničić, 5mojs. 27, 2. Sažeže kosti cara Edomskoga u kreč. amos. 2, 1.

2. KREČ, *m. u Stulićevu rječniku:* v. korač. — *nepouzdano.*

3. KREČ, *m. ime selu u Hercegovini.* Statist. bosn. 111.

4. KREČ, *m. ime muško.* — *U spomeniku* XIV *vijeka.* Krečь z dêtiju. Deč. hris. 55.

KRÈČA, *m. muški nadimak. u hrvatskoj krajini.* V. Arsenijević.

KRÉČAK, kréčka, *m. dem.* 2. krek. — U naše vrijeme u Stonu. ‚Ukrčili smo ńekoliko krêčâkâ'. M. Milas.

1. KRÈČAN, krèčna, *adj. koji pripada kreču, koji se sastoji iz kreča.* — *isporedi* 2. krečan. — *Upotrebļava se možebiti samo u složenom obliku: (s drugijem akcentom)* krèčnî. — *Od* XVIII *vijeka, a između riječnika u Vukovu* (krèčnî, n. p. kamen ‚der kalkstein' ‚calcarius'). *(Kašavska i miškolska vina)* jesu krečna. Z. Orfelin, podr. 55. Razdrobļeno krečno kameńe. Đ. Daničić, isai. 27, 9. Peći krečne. 88, 12.

2. KRÈČAN, *adj. vidi* 1. krečan. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Prosuvši tu krečanu vodu, usuti posle drugu. Z. Orfelin, podr. 59.

KREČÀNA, *f. peć za pečeńe kreča.* — *Postaje od* kreč *(vidi) i od pers.* chane, *tur.* hane *(kuća), ali vaļa da je načińeno u našem jeziku kao i* ciglana, *jer u turskome (koliko znam) za ovo značeńe nema* kreǵ-hane, *nego* kreǵ-oǵagy *i* kreǵ-furunu. — *Od* XVIII *vijeka, a između riječnika u Vukovu* (‚der kalkofen, die kalkhütte' ‚calcaria'. cf. klačina).

a. *uopće.* Stavļa ga u peć iliti krečanu goruću. F. Lastrić, svet. 51a.

b. *kao mjesno ime u Srbiji. a) u jednini,* Krečana. *aa) u okrugu biogradskom.* Niva na Krečani. Sr. nov. 1874. 381. Niva u Krečani. 1867. 706. — *bb) u okrugu šabačkom.* Niva nazvana Krečana. Sr. nov. 1872. 558. — *cc) u okrugu valjevskom.* Niva kod Krečane. Sr. nov. 1872. 82. — *b) u množini,* Krečane, *u okrugu vračarskom.* Krečane. M. Đ. Milićević, srb. 75. Glasnik. 19, 176. 177.

KRÈČÂŃE, *n. djelo kojijem se kreči.* — *U Bjelostjenčevu rječniku, u Jambrešićevu, u Stulićevu:* krecańe *(vidi kod* krečati) *s dodatkom da je uzeto iz Habdelićeva, u Vukovu* (‚das kreschreien der henne' ‚clangoris genus').

KRÈČÂR, krečára, *m. vidi u Vukovu rječniku.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.:* krèčâru *ili* krèčâre, krèčâri. — *Od* XVIII *vijeka, a između riječnika u Vukovu* (koji kreč peče ili prodaje ‚der kalkbrenner oder verkäufer' ‚calcarius'). Drvodilci, krečari, ciglari. M. A. Reļković, sat. K8b.

KREČÁREVIĆ, *m. prezime (po ocu krečaru).* — *isporedi* Krečarović. — *U naše vrijeme.* Šem. prav. 1878. 6.

KREČÁROVIĆ, *m. prezime.* — *isporedi* Krečarević. — *U naše vrijeme.* D. Avramović 274.

KREČÀTI, krèčîm, *impf. vikati* kre kre, *kao kokoš, ili koja ptica, n. p. kreštelica, svraka, ili kao žaba (u Bjelostjenčevu i u Jambrešićevu rječniku, i u ovom primjeru:* Jer što vele takve babe, i što kreče blatne žabe ... V. Došen 181a, *vidi i kod* 2. krečiti). — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (krečim, krakoćem, skvrčim ‚coaxo, croatice proprie' regećem) *gdje se naj prije nahodi, u Jambrešićevu* (krečim ‚coaxo'), *u Voltiǵijinu (vidi* 2. krečiti), *u Stulićevu (grješkom* krecati, krecim, v. skvrčati *s dodatkom da je uzeto iz Habdelićeva), u Vukovu* (‚kre-schreien' ‚clango'). Kos začokće prvi, kreštelica kreči. A. Kanižlić, rož. 5. *(Ptice)* čikću, klokću i piskuću, kliče, čokću, klikću, kreče i cvrkuću. 6.

KREČA VAS, *f. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj. (kajkavski)* Kreča Ves. Razdijeļ. 86.

KREČÊŃE, *n. djelo kojijem se kreči (vidi* 1. krečiti). — *Između rječnika u Vukovu.* Krečeńe kuća. V. Bogišić, zborn. 122.

KREČETE, *f. pl. mjesno ime.* — XIV *vijeka.* Tušiļu međa upravь na Krečete. Spom. stoj. 31. (1365?).

KREČETSKI, *adj. koji pripada Krečetama.* — XIV *vijeka.* Do puti Krečetьskoga. Svetostef. hris. 10.

KREČIĆ, krèčića, *m. dem.* 2. krek. U naše vrijeme u Stonu. M. Milas.

Digitized by Google

1. KRÈČITI, krèčîm, *impf. bijeliti krečem (zid, kuću itd.).* — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* krèčâh, *u aor. 2 i 3 sing.* krèčî, *u ger. praes.* krèčîvši, *u part. praet. pass.* krèčen. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚mit kalk weissen' ‚illino calcem, dealbo'). Naj ļepše građevine, koje sam vidio ja, lijepļene su, krečene su . . . M. Đ. Milićević, omer. 165.

2. KREČITI, krečim, *impf. vidi* krevoļiti se. — *U Voltigijinu rječniku:* ‚frignare' ‚weinen'. — *U istom rječniku ima i drugo značenje:* ‚gracchiare' ‚quacken'. — *Jamačno za ovo, a možebiti i za prvo značenje inf. je krivo napisan po prezentu, te bi trebalo da je* krečati *(vidi).*

3. KREČITI, krečim, *impf. u Stulićevu rječniku:* v. koračiti. — *sasma nepouzdano.*

KRÈČKO, *m. ime muško u Crnoj Gori.* — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* No da vidiš Krečka Kneževića . . . . . Na Krečka je juriš učinio, da on Krečku odsiječe glavu. Nar. pjes. vuk. 4, 410.

KREČLEISATI, krečleišem, *pf. vaļa da znači što i* okrečiti. — *U spomeniku* XVIII *vijeka.* Svod nad oltaru *(sic)*, oltar da krečleišu. Glasnik. 56, 192. Čiraci veliki od drveta krečleisati. 206. (1788).

KREČNICA, *f. ime selu u Bosni u okrugu Donje Tuzle.* Statist. bosn. 88.

KREĆ-, *vidi* kret-.

KRÉDA, *f. vrlo mekani kamen što se lako mrvi i drobi, posve bijele boje, rjeđe žućkaste ili sivaste, što se n. p. upotrebļava za pisaće po crnoj dasci; znači gdjegdje i bjelkastu zemļu, pa i gńilu uopće.* — *Od ńem.* kreide *(stgńem.* crîda), *ali kao da se uz to mislilo i na lat.* creta, *ili boļe na rom.* creda. *premda se nalazi i u drugijem slavenskijem jezicima, isporedi nslov.* kreda, krajda, *češ.* křída, *poļ.* kreda, *pa i lit.* kreida, *vaļa da je u naš jezik prešlo istom u mlađe doba, jer se govori samo po sjevernijem krajevima, a u knjigama se ne nalazi prije* XVIII *vijeka.* — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (kreda, kreta, krajda bela ali žuta ‚creta, cimolia, creta figularis, creta thesalica, asiatica, tensa creta'. 2. kreda črļena ‚rubrica') *gdje se naj prije nahodi, i u Vukovu* (‚die kreide' ‚creta' *s primjerom iz narodnijeh poslovica, vidi daļe).* Zemļa bijela, to jest, koja s onom bijelom bojom, koja se kreda jali krajda imenuje, sastavļena. I. Jablanci 17. Tisto pravi od meda i krede (bilu zemļu tim imenom glede). J. S. Reļković 87. Piši kredom na duvaru *(Vuk u rječniku dodaje:* t. j. nema od toga ništa). (U vojvodstvu po varošima). Nar. posl. vuk. 248. *(Krojač)* uzme kredu (ili ugļen), i konac i aršin, te izmjeri i naznači kud vaļa sjeći. Vuk, pism. 66—67. Na svakom napisano kredom šta mu je unutri. M. P. Šapčanin 1, 24. Crvena kreda ‚der röthel' ‚argilla rubrica'. G. Lazić 172. Crna kreda ‚schwarze kreide' ‚argilla nigrica'. 173.

KRÉDĚŃE, *n. kradeńe. radi* e *vidi kod* krasti. Ko pristane na kredenje. H. Bonačić 75.

KRÈDIT (krèdit), *m. tal.* crédito, *franc.* crédit, *ńem.* kredit, *veresija.* — *U naše vrijeme.* Kredite dozvoļene po pojedinih poglavjih proračuna državnoga. Zbornik zak. god. 1865. 199. — *U Crnoj Gori kao da znači: srce, hrabrost, junaštvo.* Kad posiječe Draško Mehmed-agu, čobanima veļi kredit dođe, te na Turke boļe udariše. Ogled. sr. 41.

KRÈĐA, *f. vidi* krađa. — *Radi* e *vidi kod* krasti. Ako bi se lupež uhitio u kreju *(radi* j *vidi kod* krađa), ima se obisiti. Stat. poļ. ark. 5, 255. Na koga bi uzrečena kreja, ter prija pravdu da nije . . . 280.

KRÉGA, *f. vidi* kreda. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović. ‚Dajte mi za krajcar krege'. u Dobroselu. M. Medić.

KRÈGATI. krègâm, *impf.* ‚kregati opanke', t. j. uzmu krege pa ńome prevlače preko iskaļanih ili starih vrnčanica, da budu bijele. ‚Ko je tebi kregao opanke?' u Dobroselu. M. Medić.

KREGATIĆ, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* Martin Kregatić. Mon. croat. 203. (1513).

KREGOVA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Niva na Kregovi. Sr. nov. 1866. 55.

KREHA, *vidi kod* Krehović.

KREHIN DVOR, *m. vidi kod* Krehin Gradac.

KREHIN GRADAC, Krehina Graca, *m. ime selu u Hercegovini.* Gradac Krehin. Statist. bosn. 105. — *Blizu toga mjesta ima drugo:* Krein (Krehin) dvor, *gdje su gradili dvore plemići* Krehovići *ili sad* Kreovići. (Schem. herc. 1873. 103).

KREHOVIĆ, *m. prezime obiteļi turske vjere u Bosni, što se prije zvala* Ivanović. *sad se izgovara* Kreović, *vidi kod* Krehin Gradac. (Schem. herc. 1873. 103). — *Prema* Krehin Dvor *i* Krehin Gradac, *vaļa da se jedan iz te obiteļi prozvao* Kreha, *pa je od ńega postalo prezime.*

1. KRÉJA, *f.* Nucifraga caryocatactes L., *ńeka ptica.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* [‚nussknacker, nussheher' ‚Nucifraga caryocatactes L.'] vide kreštelica. Kreja crna, lešńikara ‚Nucifraga caryocatactes'. D. Trsteńak. Narod u Bosni i Hercegovini upotrebļuje za ovu pticu (‚Nucifraga caryocatactes L.') kao što i za ‚Garrulus glandarius', imena: ‚kreka, kreja' i ‚kreštelica', za rod pak ‚Nucifraga' napose dodaje pridjevak ‚planinska' ili ‚crna'. S. Brusina, ptice hrv.-srp. (nastavak). 5ab.

2. KREJA, *f.* ime kozi. Krupa, Bosna. D. Hirc.

3. KREJA, *f.* ime drobnom ledu što po vodi kano ostanci sanata pliva. ‚Kada nestane sanata, doći će kreja'. u Posavini. F. Hefele. — *isporedi rus.* кра *kod* kraviti.

KREJAN, *m. ime muško.* — XIV *vijeka.* Bratь mu Krejanь. Deč. hris. 46.

KREJANOVIĆ, *m. prezime (po ocu Krejanu).* — *U naše vrijeme.* Ilija Krejanović. Rat. 400.

KRÉJIN, *adj. koji pripada kreji (ptici).* — *U Vukovu rječniku:* ‚des hähers' ‚graculi'.

KRÉJO, *m. ime muško, isporedi* Krejan. — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Otle zove Nikolića Kreja. Pjev. crn. 826b.

1. KRÊK, *m. glas u žabe, isporedi* kreka. — *U naše vrijeme u Istri.* Žaba reče: krek. Nar. pjes. istr. 4, 15. Krêk ‚voces ranarum', gen. krêka. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 12.

2. KRÊK, *m. vidi* hrek. — *U naše vrijeme po ńekijem južnijem krajevima.* Teško kući bez čojka, a ogńištu bez kreka. V. Bogišić, zborn. 8. Krêk ‚truncus'. U naše vrijeme u Stonu. ‚Donijeli smo dva kreka'. M. Milas. Krek, pań smokve. u Kotoru. F. Hefele.

3. KREK, *m. u Stulićevu rječniku:* v. korak. — *sasma nepouzdano.*

1. KRÈKA, *f. krečańe, kreketańe.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ‚das geschrei (kre kre!) der hühner, frösche' ‚clamor gallinae, ranae'. — Svrake stane kreka. Nar. prip.

Digitized by Google

vuk. 115. Kao žaba na slavuje kreka. B. Radičević (1880) 126. I kreka svakog gada trga ti sanak. M. Pavlinović, razl. spisi. 387.

2. KREKA, *f. trnošļiva (drvo i plod).* — *U naše vrijeme u Istri.* Kreka (cf. ńem. krieche), Prunus insititia L. (u Istri). B. Šulek, im. 171. Krȅka ‚prunus; prunum'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1ftsg. 19.

3. KREKA, *f. vidi* 1. kreja.

KRȅKATI, krȅkâm, *impf. vidi* 1. krečati. — *U naše vrijeme u Srbiji.* Kud petao ne peva, kud kokoš ne kreka, kuda pas ne laje. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 98.

KREKAVICE, *f. pl. ime seocu u Hercegovini.* Statist. bosn. 120.

KREKÈĆATI, *vidi* kreketati.

KREKEŠA, *f. ime kozi.* Bastaja, Daruvar. D. Hirc.

KREKÈTÂŃE, *n. djelo kojijem se krekeće.* — *Između rječnika u Vukovu.* Kreketańe svrake. I. Velikanović, uput. 1, 429. Prvo kreketańe žaba. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 10.

KREKÈTATI, krèkećêm, *impf. vikati* krek krek, *naj češće se kaže o žabama, ali gdjegdje i o ńekijem pticama, n. p. o svrakama, vranama.* — *isporedi* 1. krečati. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* krèketâh *i u ger. praes.* krèkećûći; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor.* 2 *i* 3 *sing.* krȅketâ. — *Gdjegdje je prešlo ć iz praes. u inf. i u prošla vremena (vidi u Mikaļinu i u Stulićevu rječniku).* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (krekećati kako žaba ‚coaxo'), *u Stulićevu* (v. krakoćati), *u Vukovu* (‚quacken' ‚coaxo').

a. *o žabama.* Gdi krekeću blizu carigradske žabe. I. T. Mrnavić, osm. 142. Pripovijedaju Šijaci u šali, kako je Hercegovac s obale bacio talijer u vodu, da daruje žabu što mu je krekećući kazala, đe su mu konji koje je tražio. Vuk, poslov. 89. Krekeće kao žaba. Nar. bl. mehm. beg kap. 386.

b. *o ńekijem pticama.* Ove će *(vrana i svraka)* kraakati i kreketati. D. Obradović, basn. 297. Ako posle ovoga još *(svraka)* krekeće, dobri su glasi. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 119.

c. *u prenesenom smislu, uprav u šali, može značiti što i* brbļati *(o čeļadetu).* Kada žene kreketati pristanu, onda žene naj boļe govoriti počimaju. Đ. Rapić 87.

KREKÈTUŠA, *f. ona što krekeće, t. j. žaba.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ‚die quakerin' ‚coaxatrix' (i. e. ‚der frosch'). Napnigušo kreketušo! . .' (govorio rak žabi, kad su se psovali, cf. sedmokrak). Vuk, rječn. *kod* napniguša. — *Upotrebļavaju pisci i sa osobitu vrstu žabe (zelenu žabicu, katalinčicu).* Kreketuša ‚der laubfrosch' ‚Rana arborea'. G. Lazić 70.

KRÉKNUTI, krȅknêm, *pf. ispustiti iz sebe glas* krek, *kao kokoš, kreja itd.* — *isporedi* 1. krečati: *može se shvatiti kao da je* kreknuti *perfektivni glagol od* krečati. — *Akc. kaki je u inf. taki je u ostalijem oblicima, osim prezenta.* — *U Vukovu rječniku:* ‚kre schreien' ‚clamo cre (ut gallina, graculus)'.

KREKOVI, *m. pl. ime selu i seocu u Hercegovini.* Statist. bosn. 120. 109.

KRÉKOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. segn. 1871. 95.

KREKTATI, krekćem, *impf. vidi* 1. krečati *i* kreketati. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka (o svraci) u kojega samo ima dva puta* krekčuć, *ali jamačno č stoji griješkom mj.* ć. Stižu... svrake krekčuć... Rugaju se svrake... krekčuć. A. Kanižlić, rož. 6.

KRÉLICA, *f. vidi* krelo *i* krilo. — *Uprav je deminutiv.* — *U naše vrijeme u Istri.* Krēlĭca ‚ala, pinna'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1ftsg. 45.

KRÉLINO, *n. vidi* krelo *i* krilo. — *U naše vrijeme u Istri.* Krēlĭno ‚ala'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1ftsg. 13.

KRÉLO, *n. vidi* krilo. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚ala') *i u Stulićevu* (v. krilo *s dodatkom da je uzeto u Mrnavića).*

a. *u pravom smislu.* Moguć mu dat krela, da' bi mu orlova. Đ. Baraković, vil. 31. Pod kreli od lava *(mletačkoga).* 60. Z grada se ne smi van, ni mnozi ni jedan, van ptica pod kreli. 75. Anjeli kakono ditići s kreli. I. T. Mrnavić, ist. 81. Orlova krela. B. Krnarutić 14. Viditi pipliće materinimi krelmi pokrivene. A. Vitaļić, ist. 308. Kao krela jur razkrili bijela jedra. ostan. 259. Pak svoja krela put stana napravi *(pčela).* 410. Krēlŏ ‚ala', pl. krēla. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1ftsg. 8.

b. *u metaforičkom smislu.* Jer sunce na nebi jur skupļa svâ krela. D. Baraković, vil. 150. — Ladje krela sve jimihu. 344. — Živiti pristaše svi gradu pod kreli. 145. Ter crikvi pod kreli s virnimi pristaje. jar. 112. Pod tvojega sincom krela ti me ščiti. A. Vitaļić, ist. 48a. — Da se neće mrtvi stanit pod te vode slano krelo. M. Gazarović 40. — Ki poganom ubi zmaja krivim bogom slama krela. Đ. Baraković, drag. 363.

KRȄĻA, *f. naj češće samo pl.:* krȅļe, *vidi* škrge. — *Prema poļ.* skrzele *vaļa da postaje od praslavenske osnove* skrel- *ili* skrêl-, *vidi i* krilo. — *U Vukovu rječniku:* po naj više pl. kreļe ‚die fischohren' ‚branchiae'. cf. škrge.

KRȄĻÛŠT, *f. u Vukovu rječniku:* vide krļušt.

1. KREĻUT, *f. vidi* 2. kreļut.

2. KREĻUT, *m. vidi* krilo. — *isporedi i* kreļuti. — *Ima i u nslovenskome jesiku* kreljut *ženskoga roda.* — *U našemu je jesiku jamačno bila osnova na* i, *ali već i od naj starijih primjera gotovo je svagda muškoga roda.* — *U M. Marulića instr. pl.* kreļutmi. 17 *ne zna se jeli ženskoga roda ili je načińen po deklinaciji osnova na* i. *A. Dalmatin ima dual* dvi kreļuti (nov. tešt. 2, 192) *ženskoga roda, ali opet* pod kreļute (1, 36b, matth. 23, 37. *ὑπὸ τὰς πτέρυγας*, sub alas) *muškoga; nejasno je* pod kreļuti (1, 108b. luc. 13, 34) *gdje je lat.* sub pennis, *ali je grčki isto kao kod predašńega, te se ne zna jeli instr. ili acc.; kod* šest kreļuti (2, 179) *može biti i muški i ženski gen. pl. (po deklinaciji osnova na* i). *U* Aleks. jag. star. 8, 284 *ima instr. pl.* kreļuti, *dakle m.; na str.* 246 *acc. pl.* kreļuti *može biti žensko i muško. U* Nauk brn. 17a *ima s* jednim kreļutem *(po dekl. na* i), dva kreļuta, kriļut *(vaļa da treba čitati* kreļut) desni *i* livi, *sve muškoga roda, te će biti istoga i acc. pl.* kreļuti. 47a. *Sumńivo je* pod kreļut. J. Armolušić 26, *i u Mikaļinu, Bjelostjenčevu, Jambrešićevu rječniku; u drugijem je m. U naše je vrijeme u Istri muškoga roda:* D. Nemanić, čak. kroat. stud. 29, *ali i ženskoga:* Onoj tičini od lane sopet su narasle krejuti. Naša sloga, god. 15, br. 35. *Primjeri:* na kreļuti. Osvetn. 3, 8; u kreļuti. 4, 20; kreļutmi. Zbornik zak. 1866. 370 *ženskoga su roda, i vaļa da su ih pisci načinili prema nslovenskome. Čudnovat je oblik* kreļuta *u ovijem pri-*

Digitized by Google

mjerima jednoga pisca čakavca XVIII *vijeka:* Voščena kreļuta kraļa ne pomažu. M. Kuhačević 137. Kot oral po zraku kreļuta razširi. 154. *treba li pomisliti na* kreļuto, *n. što teško može biti (jamačno je* dvi kreļuti *u A. Dalmatina ženskoga roda, vidi sprijeda), ili je pisac imao u pameti* dva kreļuta, *pa napisao dual? — Od* XV *vijeka gotovo samo u čakavaca, a između rječnika u Mikaļinu* (kreļut, krilo, leto ‚ala'), *u Belinu* (‚ala overo ascella, membro col quale volano gli uccelli' ‚ala' 57a *s primjerom pisca Ivaniševića), u Bjelostjenčevu* (kreļut, perut, krilo ‚ala'), *u Jambrešićevu* (‚ala'), *u Voltiģijinu* (‚ala, ascella' ‚flügel'), *u Stulićevu* (‚ala').

a. *u pravome smislu.* Kako kokoš skupļa ptiće svoje pod kreļute. Zadar. lekc. 4. matth. 23, 37. Kakono kokoš skupļa pipliće svoje pod kreļute. Bernardin 11. Krv istočena golubu ispod kreļuta desnoga. Naručn. 24b. I eto vidih vaj, gdi jedan priļuti i jidoviti zmaj krili ga kreļuti. H. Lucić 218. Kakono kokoš skupļa piščence pod kreļute. Anton Dalm., nov. tešt. 1, 36b. matth. 23, 37. Koliko krat sam hotil skupiti sinove tvoje kako ptica ģnizdo svoje pod kreļuti! 1, 108b. luc. 13, 34. Četiri zviri, vsaki od ńih imijaše šest kreļuti okolo sebe. 2. 179a. apoc. 4, 8. Dani biše ženi dvi kreļuti kako velikoga orla. 2, 192a. apoc. 12, 14. Nezmernimi kreļuti Lucifer polepetavši. P. Zoranić 9b. Jur kreļut jedan zmaju odkrenul je *(Mihovil).* 76b. Na hejmih vasiliskove roge sa aspidovimi kreļuti nositi reče. Aleks. jag. star. 3, 234. Vse ženo te kreļuti imihu i nohte velike. 246. Perje ga prikrije orlova kreļuta. Đ. Baraković, vil. 37. Pod kreļuti svitla lava *(mletačkoga).* 189. Otvori kreļute, pitoma pavice. 269. Kreļuta hitroga. jar. 20. Nikomu *(stvorenju)* letenje u kreļutih *(poda Bog).* F. Glavinić, cvit. 325b. Dva kreļuta vrhu glave držaše. 336a. Hotili su više letiti nego su jih ńihovi kreļuti mogli uzdvignuti. A. Georgiceo, pril. 56. Kako soko kad kreļute za poletit svoe razkrili. I. Ivanišević 193. Pod kreļut i pera zgrabi ga smrtni zmaj. J. Armolušić 26. Rad bi časom priplut more, polijetati bez kreļuta. J. Kavańin 63a. Setka mu je *(pruskom orlu)* srjed kreļuta. 288b. Sjeme ńezino *(travurine i drače)* po vjetru se u zrak podiže, baš kao da kreļuta *(gen. pl., pisano* kreļutah) imade. I. Jablanci 73. Kad nestane kreļut, kak će se letiti? M. Kuhačević 102. Ali mi daj kreļute, da bi letil uza te. Jačke. 80. Ptičica b' letila, da b' kreļut imala. 102. Mesto ruk kreļute imala je vražje. 166. Ter je oro razvio kreļute. Osvetn. 7, 28. Glava je Merkura providena krilatom kacigom a noge kreļutmi. Zbornik zak. god. 1866. 370. — *Metaforički.* Ļubav ima dva kreļuta: kriļut *(čitaj* kreļut) desni jest ļubav Božja, a livi ļubav iskrńega; nijedan človik neće moći s jed*(n)*im kreļutem uzletiti na nebo. Nauk. brn. 17a. Ne prostri kreļuti od oholosti. 47a. Koje *(sunce)* zlatimi tvojimi kreļuti u visinu se zdvižeš. F. Vrančić, živ. 10.

b. *kao augmentativ. — U Belinu rječniku:* ‚alaccia, ala grande' ‚ala magna' 57a. — *nepouzdano.*

c. *u prenesenom smislu, kao kraj ili obod koje tjelesne stvari, ako je iole sličan pravome krilu, vidi kod* krilo.

a) na klobuku, obod, krilo, leto. — Na Rijeci. F. Pilepić.

b) na zapadno evropskom odijelu muškom, kaputu, fraku itd., skut, leto. — Na Rijeci. F. Pilepić.

c) u jednoga pisca XV *vijeka o oblaku, kraj, obod (?).* Kako kad tmastima kreļutmi oblak gust prikriv nebo dima, miga, gromi u hust. M. Marulić 17.

d) dio od vojske, vidi kod krilo. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kreļut vitezov ‚ala equitum, cohors turmalis, turma l. spira equitum'.

d. *u metaforičkom i prenesenom smislu, obrana, okriļe, zaštita, vidi kod* krilo. Da pod kreļuti kriposnimi vašimi od svakoga zlorična jazika zakloňen biti ću. P. Zoranić 11. Pod sjenom od tvojijeh krijela i kreļuta. B. Kašić, nasl. 207. Primi ju *(‚Vilu', knigu),* moļu te, . . . pod tvoje kreļute. Đ. Baraković, vil. 19.

e. *čudnovato je preneseno značenje u Istri, gdje se kaže čeļadetu za pogrdu ili rug. ovako je i u nslovenskome.* Kreļut ‚ala; homunculus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 29.

KREĻUTAC, kreļuca, *m. dem.* kreļut. — *U naše vrijeme u ugarskijeh Hrvata.* Siromaška ptica ka kreļuca nima. Jačke. 92.

KREĻUTAST, *adj. u kojega su kreļuti, krilat. — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (kreļutast, krilast ‚alatus') *gdje se naj prije nahodi, u Jambrešićevu* (‚alatus'), *u Voltiģijinu* (‚alato' ‚geflügelt'), *u Stulićevu* (v. krilast). Od kreļutastih živina. I. Jablanci 146.

KREĻUTI, *m. (ili f.?) pl. vidi* škrge, kreļe. — *Jamačno je pl. od* kreļut. — *U Vrančićevu rječniku:* kreļuti od ribe ‚branchiae'; *u Mikaļinu:* kreļuti, branče ‚branchiae'; *u Bjelostjenčevu:* kreļuti ribje ‚branchiae, pinnae l. pinnulae'; *u Jambrešićevu:* kreļuti, ali ribje čeļusti ‚branchia'; *u Stulićevu:* kreļuti ribni ‚branchiae'. — *Kako se vidi, u Bjelostjenčevu je rječniku ženskoga roda, a u Stulićevu muškoga, po drugijem se ne zna rod, prema* kreļut *može se pomisliti da je običniji muški.*

KREĻÙTIĆ, *m. dem.* kreļut. — *U naše vrijeme u Istri, gdje ima i značeńe kao* kreļut *pod* e. Kreļutîć ‚ala; homunculus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 63. *i s drugijem akcentom:* krèļutić. 57.

KRÈM, krèmena, *m. vidi* kremen.

KREMAĻ, Kremļa, *m. rus.* Кремль, *gorńi grad u Moskvi. — U pisaca našega vremena i u Ivekovićevu rječniku.* Izide u Kremaļ. Vuk, žitije Đ. A. Emanuela. 10. Skupi se sveštenstvo u Kremļu. Đ. Daničić, služb. bož. 355.

KREMÁNAC, Kremánca, *m.* čovjek iz Kremana *(vidi* Kremna). Ļ. Stojanović. — *Akc. se mijeńa u voc.:* Krèmânče, Krèmânci, *i u gen. pl.* Krèmânâcâ. — *I kao prezime (u naše vrijeme).* Stevan Kremanac. Rat. 320.

KREMANIT, *vidi* kremenit.

KRÈMÂNSKÎ, *adj. koji pripada Kremnima (vidi* Kremna). Kremanska *(opština).* K. Jovanović 164.

KREMASTICA, *f. mjesno ime* XIV *vijeka, vidi u Daničićevu rječniku:* Kremastica, u selu kojemu je ime ‚Jelenêšci' bješe ‚ńiva Kremastica' crkve treskavačke. G(lasnik). 13, 371.

KREMÉČAK, kremečka, *m. kao pločica što se žvače ili sisa za kašaļ, načińena od šećera i ječma ili drugoga čega, te je slična kremenu. — Uprav je dem.* kremen. — *U Vukovu rječniku:* ‚katarrhzettel' *s dodatkom da se govori u Srijemu.*

1. KRÈMÊN, krèmena, *m.* silex (Acidum silicicum), *tvrdi kamen, iste sastavine kao bjelutak, što se upotrebļava od davnina za kresańe vatre ogńilom. — Akc. kaki je u gen. sing., taki je u*

Digitized by Google

ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., loc. sing. kremènu, *gen. pl.* kreménâ, *dat., instr., loc. pl.* kremènima. — *Osnova je praslavenska* kremen, *a praslavenski je nom. sing. bio* kremy. — *Da je praslavenska riječ, vidi se po stslov.* kremy, *rus.* кремень, *češ.* křem, křemen, *pol.* krzemień, *pa ima i lit.* krams (Miklošić). — *Oblici su jamačno bili kao kod* kamen *(vidi* 1. kamen, I), *ali se nalazi još samo nom. sing.* krȇm *(isporedi* 1. kamen. I, 1, c) *u Crnoj Gori; naj stariji oblik* kremi *samo jedan put u pisca čakavca* XVII *vijeka, vidi treći primjer kod* b, *a), i tu je okrnjeno* i *(naštampano je* kam' *s apostrofom) pred vokalom; u knjizi pisanoj crkvenijem jezikom ima i loc. sing. s nastavkom* i *(vidi naj prvi primjer pod* b, *a)). — S nom. sing.* kremen *u Mikaljinu rječniku* (‚silex'), *u Belinu* (‚selce, specie di pietra durissima' ‚silex' 666ª; ‚pietra focaja' ‚pyrites' 564ᵇ), *u Bjelostjenčevu (kod* kamen: kamen živec ali drugi iz kojega se ogeń kreše, kremen ‚chalix, pyrites, lapis vivus, igniarius'), *u Voltiđijinu (grješkom* kremer ‚focaja' ‚feuerstein'), *u Stulićevu* (‚silex'), *u Vukovu* (‚der feuerstein' ‚pyrites'). — *oblik* krem *između rječnika nahodi se u Vukovu:* (u Crnoj Gori) vide kremen, *a u primjerima:* S. Ljubiša, prip. 270; Srp. zora. god. 2, sv. 1, str. 8. — *Treba dodati radi nekijeh primjera, da se prije mislilo a i sada valja da većina naroda misli, kao da vatra stoji u kremenu i goni se napolje kresaćem, a ne da se nado od udarca usja.*

a. *uopće. neki primjeri možebiti pripadaju pod* b, *a).* I u kremen pritvrdi svoj se trup satvori. M. Vetranić 2, 120. Kako iznutra kremen kami vazda gori a iz van stine. A. Čubranović 151. U kremenu ogań, u Petru ogań duha svetoga. S. Margitić, fal. 37. Ivan Bata koji kô grad vrh kremena sjaše zdrakom od plemena. J. Kavanin 114ª. Iz tavna kremena i studena čelika porađa se goruća vatra i sjajna. F. Lastrić, test. 279ᵇ. Kako su tilo moje kako kremen biči i mamuzama kresali. Đ. Rapić 294. Neki misle da vino na kremen udara. P. Bolić. vinod. 1, 249.

b. *kao mala četverouglasta pločica, koja se udara nadom, i tako se kreše vatra.*

a) uopće, kad se kremen drži u jednoj ruci s trutom ili drugijem čim što se hoće zapaliti a u drugoj nado (ogńilo) kojijem se kreše. Ogьńь sъkrьveni vъ krȇmeni (-ê- *stoji s toga što pisar miješa* ê *i* e) železomь izgonitь se. Stefanit. star. 2, 284. Kremen, ogńilo i trud. M. Divković, bes. 549ᵇ. Kako krem' ogńilom naporno gdo kreše. Đ. Baraković, vil. 281. Za me plamen iz kremena, drvo iz gore vadi zima. I. Gundulić 245. Ogńilo udara kremen i vadi vatru. M. Radnić 458ª. Kako iskre iz kremena pospu i vatra, kako se masatom udari . . . F. Lastrić. ned. 219. Blagosov vatre iz kremena izkresane. I. Velikanović, uput. 1, 499. Iz kremena ogań ukresati. J. Rajić, pouč. 2, 45. Traži ogńilo, krem, usjeku, sumpor. S. Ljubiša, prip. 270.

b) u spravi na starijem puškama za upaljivańe praha. Prigledajte puškam kremenove. Nar. pjes. juk. 297. Hazur puška bez kremena. Nar. posl. vuk. 339. *(Crnogorski)* narod živi na kremenu od puške. S. Ljubiša, prip. 126. Oba kremena skoče iz olovnice, a puške izdadu. 186. — *I ovaj primjer pripada amo gdje* kremen *stoji kao materijalni supstantiv, ali znači gotove kremene za pušku:* Opraviti praha i olova, iz Silistre oštroga kremena. Nar. pjes. vuk. 4, 313.

c. *radi tvrdine kremena i ńegove osobine (po narodnom mišljeńu) da je pun vatre, upotrebljava ga narod u govoru kao uzor snage, zdravlja itd.* Frišak kao kremen. Nar. posl. vuk. 339. Živ kao krem. Srp. zora. god. 2, sv. 1, str. 8. Bio sam zdrav kô kremen. M. Pavlinović, rad. 156.

2. KRÈMÊN, *m. mjesno ime, uprav je ime brdima, te će biti ista riječ što* 1. kremen.

a. *u Hrvatskoj. — U Vukovu rječniku:* planina u Krbavi. — brdo u sluńskoj regementi i na ńemu crkva sv. Nikole. — Vrh između Bruvna i Mazina u Lici. M. Medić. — Kremen gorńi i dońi, *dva sela u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdiljl. 54. — *Od* XVII *vijeka.* Kremen grad na Hrvatih. P. Vitezović, kron. 191. — *Amo pripadaju i ova dva primjera:* Kad spadoše u Kremen dolinu. Nar. pjes. juk. 324. Kad su Turci Kremen porobili. 413.

b. *u Srbiji. a) planina u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kralj. srb. 350. — *b)* brdo u Zaovinama, u okrugu užičkom. Lj. Stojanović.

KREMÉNAC, Kreménca, *m. mjesno ime (uprav dem.* kremen, *ali nemam primjera za ovakovo značeńe).*

a. *zaselak u Hercegovini.* Schem. herceg. 1873. 168.

b. *u Hrvatskoj (kajkavski* Kremenec), *zaselak u županiji zagrebačkoj.* Schem. zagr. 1875. 202.

c. *u Srbiji. a) planina u okrugu jagodinskom.* M. Đ. Milićević, srb. 176. — *b) mjesto u okrugu kruševačkom.* Niva u Kremencu. Sr. nov. 1875. 779. — *c) mjesto u okrugu valjevskom.* Niva u Kremencu. 1865. 565.

KRÈMENAST, *adj. u kojemu ima mnogo kremeńa. — U jednoga pisca našega vremena, a između rječnika u Stulićevu* (‚silicibus abundans'). Neka kremenasta zemlja. M. Pavlinović, rad. 26.

KRÈMENAV, *adj. samo u Stulićevu rječniku uz* kremenast.

KREMENCIJA, *f. novac (uopće? ili neki osobiti? zlatni?). — Drugi dio od riječi kao da je od ńem.* münze, *te valja da postaje od ńem.* courantmünze. — *Samo u jednoga pisca Slavonca* XVIII *vijeka.* Zavitam se da ću ubozim razditi sto kremencija, ako moj otac od bolesti ozdravi. I. Velikanović, uput. 1, 432. Da bi tko sto kremencija ukrao, mlogo veće sagrišio bi, nego da bi samo jednu kremenciju ukrao; ako bi oni broj zlatnih kremencija ukrao od čovika siromaha, mlogo težji učinio bi grih, nego da bude ukrao od bogatca velika. 3, 85.

KREMENČAK, kremenčka, *m. vidi* kremenčić. — *U naše vrijeme u ugarskijeh Hrvata.* Mene su junaka 'z kremenčka 'skresali. Jačke. 40.

KRÈMENČIĆ, *m. dem.* kremen *(uprav dem.* kremenac, *vidi* Kremenac). — *U Vukovu rječniku.*

KREMENČINA, *f. augm.* kremen. J. Bogdanović.

KRÈMENÎ, *adj.* siliceus, *koji se sastoji iz kremena. — Postaje od osnove* kremen *nastavkom* ьn, *te bi praslavenski oblik bio* kremenьnъ; *pošto ispane* ь, *u našem jeziku od dva* n *ostaje jedno. — Riječ je praslavenska, isporedi rus.* кременный, *češ.* křemenný, *pol.* krzemenny.

a. *u pravom smislu.* Kam kremeni. I. Đorđić, pjesn. 212. Ki je meni sažgal kremenu kuku. Nar. pjes. istr. 4, 16. Tavan iz okruglog kremenog peska složen. P. Bolić 1, 101.

b. *metaforički, o čeladetu, tvrd kao kremen, jak, čvrst.* Ali naš kremeni Arbanas upregao u intove dva žerava. M. Pavlinović, razl. spisi. 64.

c. *kod mjesnijeh imena.*

a) Kremena Gorica, *mjesto u Hrvatskoj.*

Digitized by Google

— *U latinskom spomeniku* XIII *vijeka*. ‚Prima meta sancti Georgii incipit de Cremena-Gorica'. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 118. (1258).

b) Kremena ńiva, *zaselak u Hercegovini*. Schem. ragus. 1876. 59. *ne znam jeli isto što* Kremeni Do, *vidi c)*.

c) Kremeni Do, *zaselak u Hercegovini*. Statist. bosn. 123. — *isporedi b)*.

KREMENICA, *f. ime selu u Srbiji u okrugu pirotskom*. M. Đ. Milićević, kraj. srb. 284.

KREMENIČANI, *m. pl. ime plemenu u općini Poljicu u Dalmaciji*. — *Ako ima jednina, oblik joj je* Kremeničanin. — XIV *vijeka*. Ima(ju) biti tri sudci zakletveni o*(d)* trih (ple)men: Jedno od Rišemiri, drugi od Limi(ć), a treto (od) Kremeničani. Stat. poļ. ark. 5, 243. S voļom svega brastva Kremeničanih. 302.

KREMENIČKI, *adj. koji pripada Kremenici*. — *U naše vrijeme*. U 11 sati otet je klisurski položaj a u 12 kremenički. Rat. 18.

KREMENIĆ, *m. prezime*. — *U naše vrijeme*. Schem. segn. 1871. 83.

KREMENIJA, *f. ili porez uopće, ili nekakav osobiti porez*. — *U naše vrijeme u Bosni*. Božja vjera! i skoro smo makli hraniteļe iz jarmova prve, dok smo carsku kremeniju dali. Osvetn. 1, 22. S toga traga mahnuli se Turci, pa na brdska sela najahali, po ńih režu dvije kremenije, al' i tamo gore nabasali, vele ļudi: ‚Nije kremenije, rađe djecu u vojnike damo, no za otkup blago posmicamo'. 5, 25.

KREMENIŠ, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu crnoriječkom*. Ńiva na Kremenišu. Sr. nov. 1874. 415.

KREMENIŠTE, *n. mjesto puno kremeńa*. — *U Stulićevu rječniku*: ‚locus silicum'. — *I kao ime mjestu u Srbiji u okrugu rudničkom*. Ńiva u Kremeništu. Sr. nov. 1873. 227.

KREMÈNIT, *adj. pun kremeńa, ili u kojemu ima kremeńa, ili koji se sastoji iz kremena ili kremeńa*. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kremeniti ‚sicilibus plenus') *u kojemu se naj prije nahodi, u Belinu* (‚luogo di pietre focaje' ‚pyritibus plenus' 564[b]; kremanit *što stoji jamačno štamparskom griješkom mj.* kremenit ‚di selce' ‚siliceus' 666[a]), *u Stulićevu* (v. kremenast). Kremenitu zemļu miluje *(vinograd)*. J. S. Reļković 76.

KREMENITAST, *adj. samo u Stulićevu rječniku*: v. kremenast.

KREMÈNITAV, *adj. samo u Stulićevu rječniku*: v. kremenast.

KREMÈNIV, *adj. samo u Stulićevu rječniku*: v. kremenast.

KREMENOVIĆ, *m. prezime*. — *U naše vrijeme*. Sava Kremenović. Nar. pjes. petr. 1, 355 *(među predbrojnicima)*.

KREMENSKI, *adj. koji pripada Kremenu, vidi* 2. Kremen, a. Kad su Turci Kremen porobili, kremenskoga kraļa pogubili . . . Nar. pjes. juk. 413. Kad su bili uz poļe kremensko . . . 418.

1. KREMÈŃAČA, *f. puška na kremen*. — *U naše vrijeme u Lici*. Staru pušku na kremen zovu ‚kremeńačom'. J. Bogdanović. — *Mislim da sam čuo i u Dubrovniku*. P. Budmani.

2. KREMEŃAČA, *f. ime mjestima u Srbiji. a) u okrugu kragujevačkom*. Ńiva u Kremeńači. Sr. nov. 1868. 475. — *b) u okrugu krajinskom*. Ńiva u Kremeńači. 1874. 287.

KREMEŃÂK, kremeńáka, *m. vaļa da uprav znači: kamen što se sastoji iz kremeńa ili u kojemu je mnogo kremeńa*. — *U naše vrijeme*.

a. *vaļa da je pravo značeńe u ovom primjeru*: Na jedan kraj mu se desilo kremeńaka, pa kad se peć ugrijala, kremeńe popucalo. M. Pavlinović, rad. 24.

b. *kao mjesno ime*, Kremeńak. Brod na Savi. — Orehovica u Zagorju. D. Hirc.

c. *u prenesenom smislu, čeļade čvrsto, jako (u moralnom smislu)*. Bio je poštеńak i kremeńak. M. Pavlinović, rad. 46.

KRÈMÊŃE, *n. coll.* kremen. — *isporedi* kameńe. — *Mogla bi biti praslavenska riječ, jer i u češkom jeziku ima* křemení. — *U našemu se javļa od* XVII *vijeka; između rječnika u Vukovu* (‚die feuersteine' ‚pyritae'). Svrhu rijeka Bagdatskije ondekar se posadismo, i plačući spomińasmo se od tebe, o Šionu . . ., Na kremeńu koje bijaše nasred Bagdata objesismo naše sprave od spijevańa. M. Radnić 121[a]. psal. 136, 1—2 *(pisac je pročitao* ‚silicibus' *mj.* ‚salicibus; *a* ‚Babylon' *mu je* Bagdat). Poniče mu *(sijaču)* stijeńe i kremeńe. Osvetn. 1, 2. Dvije puške male što mu klete bez kremeńa pale. 2, 152. Paša je davao praha, olova i kremeńa. S. Ļubiša, prip. 155. Kad se peć ugrijala, kremeńe popucalo. M. Pavlinović, rad. 24. — *Griješkom u množini*. Obe one brez kremeńa (‚kremenjah') pâlê. Nar. pjes. juk. 167.

KREMER, *m. vidi* 1. kremen. — *U Voltigijinu rječniku*: ‚focaja' ‚feuerstein'. — *Jamačno je pogreška, ako i nije štamparska* (‚kremer, ra', *dakle dva puta stoji* r *mj.* n).

KREMI, *vidi* 1. kremen.

KREMÍČAK, kremíčka, *m. dem.* kremen, *ali uprav dem.* kremik. — *isporedi* kamičak. — *Akc. se mijeńa u voc.*: krèmíčku, krèmíčki, *i u gen. pl.* krèmíčâkâ. — *U Vukovu rječniku*: vide kremenčić. — *Može biti i praslavenska riječ, isporedi poļ.* krzemyczek.

KREMIĆI, *m. pl. ime selu u Srbiji u okrugu kruševačkom*. K. Jovanović 132.

KREMIK, *m. dem.* kremen. — *isporedi* kamik. — *Riječ je praslavenska* (kremykъ), *isporedi stslov.* kremykъ, *poļ.* krzemyk. — *Samo u jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka, i u jednoga Dalmatinca* XIX. Ili se dlitom izdilajut u kremiku. M. Alberti 280. Miješańe kremika s lončarskom crļenicom. M. Pavlinović, rad. 26.

KREMIN, *m. ime selu u Hercegovini*. Statist. bosn. 112.

KREMNA, Kremana, *n. pl. mjesno ime*.

a. *selo u Bosni u okrugu bańolučkom*. Statist. bosn. 37. *(ne znam jeli ovdje* Kremna *f. sing., ali mislim da nije)*.

b. *selo u Srbiji u okrugu užičkom*. K. Jovanović 164. Meni je trebalo još to veče stići u Kremna. M. Đ. Milićević, zim. več. 190. Livada u Kremnima. Sr. nov. 1861. 20.

KREMŃAČA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu krajinskom*. Vinograd u Kremńači. Sr. nov. 1875. 134.

KREMSKI, *adj. u jednoga pisca dubrovačkoga* XVII *vijeka, po svoj prilici znači: koji pripada Krimu* (Krim *se i sad u Boci kotorskoj sove* Kremija). Srce kraļa kremske strane tatarhana Oritrijesa. G. Palmotić 2, 284. Kremskoga su tatarhana Oritrijesa ovo sprave. 2, 301. U kremsku ću ńu državu vrh ogńenijeh kola odnijeti. 2, 314.

Digitized by Google

KREMUČ, *m. lućica, lućina, neka biljka.* Kremuč (Kuzmić), Kremuš, alliaria (Parčić), Alliaria officinalis DC. B. Šulek, im. 171.

KREMUŠ, *m. vidi* kremuč.

KRÈN, krèna, *m. vidi* hren. Kren, raphanus sylvestris (u mletačkom rukopisu), Armoracia rusticana (Vodopić), v. Hren. B. Šulek, im. 171. — *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani. — Kren divji, iberidę (u sińskom rukopisu), Lepidium iberis L. B. Šulek, im. 171. — *vidi kod* hren.

KRENAČKI, *adj. koji pripada selu Krenti.* Krenačka *(opština)*. K. Jovanović 114.

KRENDULA, *f. neka biljka, mliječ.* Krendula, catapusia minore, lathiri (S. Budmani), Euphorbia lathyris L. B. Šulek, im. 171.

KRENICA, *f.* jezero iza Gorice pod Imoskim u Dalmaciji. Pripovijedaju da su se tu prosjeli Gavanovi dvori. Đ. Daničić.

KRENIKOVIĆ, *m. presime. — U naše vrijeme.* Šem. prav. 1878. 90.

KRENITEL, *m. onaj što krene (kreće, pomiče). — U Vrančićevu rječniku:* ‚motor'; *u Belinu:* ‚motore, quegli che move' ‚motor' 501a; *u Voltigijinu:* ‚motore, movitore' ‚beweger'; *u Stulićevu:* v. kretalac. — *nepouzdano.*

KRENKA, *f. vidi* krinka *(biljka)*. Krenka (Sabļar), v. Krinka. B. Šulek, im. 171.

1. **KRÊNTA**, *f.* kvaka (u bravi) na vratima. *u Kruševcu.* L. Đorđević. — *u Užicu.* T. Ibrovac.

2. **KRENTA**, *f. selo u Srbiji u okrugu kneševačkom.* K. Jovanović 114.

KRENÚĆE, *n. djelo kojijem ko ili što krene ili se krene. — Stariji je oblik* krenutje. — *Između rječnika u Mikaļinu (vidi kod* ganuće), *u Belinu* (krenutje ‚agitamento, agitatione' ‚agitatio' 52b; ‚moto, movimento' ‚motus' 501a), *u Voltigijinu* (krenutje ‚mossa, movimento' ‚bewegung'), *u Stulićevu* (krenutje ‚motio, motus').

a. krenuti *znači što i* ganuti, maknuti. — *isporedi* ganuće.

a) u aktivnom smislu, djelo kojijem ko krene. aa) u pravom smislu. Tužno dijete drugi biļeg od života ne davaše nego samo od ruka i glave veoma slabo koje krenuće. B. Zuzeri 143. — *bb) u prenesenom, duhovnom smislu, vidi* ganuće, a. Ona koja svjetlosti vrhnaravnom i s krenućima unutrnjem budi na dobra djela. Đ. Bašić 230.

b) pasivno ili refleksivno, djelo kojijem se ko ili što krene. aa) u pravom, tjelesnom smislu. U jedno krenutje od oka. Zborn. 50b. Ako je vjerovao u krenutje od letuštijeh živina. B. Kašić, zrc. 34. Koje *(suze)* bez krenutja ili od očiju ili od obraza točahu se iz očiju. iń. 84. Raspremivajuć hod i krenuća zvijezda. S. Rosa 163a. Ali srce, ke ne vara, čim dohodne sluti česti, Korevskoga gospodara svijem krenućem ńoj navijesti. P. Sorkočević 580a. — *bb) u prenesenom, duhovnom smislu, vidi* ganuće, b, *b).* A drugo svako ti protivno krenutje, smisliv mû slabu put, na pamet ne stavi. N. Dimitrović 84. Po ganutju i krenutju put ńega *(Boga)* užeženu. B. Gradić, duh. 66. A to on činaše s tolicijem krenutjem od ļubavi. B. Kašić, iń. 15. Protiv zalim krenutjem vojevat. A. Georgiceo, nasl. 132. Krenutja smiri od puti. B. Betera, čut. 58. Ja cijenim da će u vrijeme ove besjede mnozi od vas biti očućet različna krenutja. Đ. Bašić 194. Jakos prema odmetnijem krenućim mojijeh svevoļa. L. Radić 32. Neuredna krenuća mojijeh ćućenstva. 95. Ali ko je svjedok unutrńijeh duhovnijeh krenuća, misli, požuda? A. Kalić 150. U istinu proišti, zagledaj, prokušaj sva ostala krenuća u nami. 262. Podžišci neurednijeh krenuća. 427. Tim protivnijem krenućima odoljeti jer ne može, gine riječ joj na ustima. P. Sorkočević 580b.

b. krenuti *znači: dotaknuti se (objekta), pipnuti. — Vaļa da je ovako značeńe u ovom primjeru:* Velike štete i zla koje su učinile *(žene)* dušama ńih pogledi, hodom, govorenjem i druzijem stvarima, i krenutjem od ńih nepočtenijeh i sramotnijeh telesa. I. Držić 406.

KRENUŠTVO, *n.* vidi krenuće. — *Ispalo je* t *ispred* st. — *U Stulićevu rječniku uz* krenutje. — *nepouzdano.*

KRÉNUTI, krênêm, *pf. učiniti da što ne ostane na mjestu gdje je do onda bilo, maknuti, pomaknuti (drugo značeńe vidi kod* 2). *vaļa da je kao što Miklošić misli, naj starije značeńe bilo: okrenuti, obrnuti. — -e- stoji mj. ńegdašńega* ę. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* krênûh *(koji je posne neobičan, ima samo* krênûše. F. Vrančić, živ. 49) *i u part. praet. pass.* krênût; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim oblika aorista* krètoh *(vidi daļe). — Riječ je stara, isporedi stslov.* krǫnąti, *rus.* крянýть *(piše se i* кренýть). — *Korijen je* krent *(vidi kod* kretati); t *ispada ispred* n, *ali može ostati u aor. bez* nu, *te su za ovo vrijeme dva oblika* krênuh *i* krètoh (kretoše. Nar. prip. vuk. 60—61; Đ. Daničić, is nav. 8, 1; sud. 20, 38). — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚movere'), *u Mikaļinu* (krenuti, ganuti ‚moveo'), *u Belinu* (‚muovere, dar moto' ‚moveo' 502b), *u Stulićevu* (‚movere, commovere, turbare, agitare'), *u Vukovu* (n. p. drvo, kamen ‚bewegen, von der stelle bringen' ‚moveo'. cf. pokrenuti).

1. *u značeńu sprijeda kazanome.*

a. *prelazno.*

a) aktivno.

aa) objekat je što nešivo. aaa) učiniti da što daļe ne ostane na mjestu na kojemu je bilo, nego da prijeđe na drugo mjesto. Hotihu odvaliti kamen; nikakor ne mogahu ga krenuti. Ivan trog. 14a. On tu ploču krene i izvali. 14b. Gospodar dotura kola pa otkopaju vrata od podruma i krenu blago kući. Nar. prip. vuk. 15. Kad se posumrači, a ti kreni galiju. Nar. prip. vuk. 87. Brat djevojčin sjede na skrińu i ne da je s mjesta krenuti. Vuk, kovč. 51. Mahom mu je *(diļku)* sa ramena krenu. Osvetn. 1, 72. — *bbb) učiniti da se objekat ļuļa, ne ostavivši mjesta na kojemu stoji.* A kada jedan ćuh krene lis ali vlas, mni mi se, da ja ćuh od usti tvojijeh glas. N. Naļešković 2, 17. Vihar puhnu, gori krenu grańe. Osvetn. 3, 157. — Ne znam, koji trud bi veći, al' izmirit sińe more, al' krenuti tvrde gore . . . Đ. Baraković, vil. 189. I zmiri sve more, i rike ne čin' teć, i kreni sve gore . . . 373. Kamenite krenut gore, rijeke nazad obraćati. G. Palmotić 2, 302. *(u sva ova tri primjera može biti značeńe kao kod aaa)).* — Svu mu kulu iz temeļa krenu. Nar. pjes. vuk. 4, 448. — Koliko je lako udario, vitu jelu iz korena krenu. Nar. pjes. vuk. 8, 87. Udrila je palčom i papučom, dva joj zdrava salomila zuba, a četiri iz temeļa krenu. Nar. pjes. herc. vuk. 181. — *ccc) objekat je dio ļudskoga tijela što onaj čije je tijelo pomiče ili okreće (u trećem primjeru).* Odkle ne bi on veće krenuo nogu. B. Kašić, fran. 137. Oni *(hudobe)* imaju vlast za krenuti umore i krv od onijeh nemoćnika. M. Orbin 90. Afir pleće prama vatri krenu.

Digitized by Google

Osvetn. 1, 21. — *kad je objekat* oko, *može se shvatiti u metaforičkom smislu.* Moļu te, pozri vred, milosno oko kren'. Đ. Baraković, vil. 283. — *mogu amo pripadati i primjeri u kojima je objekat* stupaj *(kao noga).* Gospođe, naprijed ja ne mogu nikada jednoga stupaja krenuti od truda. N. Naļeśković 1, 317. *(metaforički)* Nu ištom na put dobar tako krenu stupaj od pameti, a otac ga blagi sreta pun dobrote vječne. I. Gundulić 251. — *ddd) kad je objekat* kiša, grād *itd.*, krenuti *dobiva osobito značenje: učiniti da pada.* Krenuti grāde, krupe . . . J. Banovac, blagosov. 244. Ako *(magla)* rosu krene . . . Osvetn. 2, 120. — *eee) kad je objekat djelo ili djelovańe, u prenesenom smislu: činiti da se pomakne, da traje, da napreduje, započeti, potaknuti.* I nanovo krenuo list ‚Napredak'. M. Đ. Milićević, pomenik. 3, 386. Ali Aga da razgovor krene . . . Osvetn. 1, 64. — *fff) kad je objekat duševno ili tjelesno osjećańe ili stańe, u prenesenom smislu: učiniti da se u kome pojavi ili probudi onakovo osjećańe ili stańe. isporedi* ganuti, f, *b).* Krenut i probuditi svetijem ovijem riječmi nepomstvo. A. Gučetić, roz. mar. 109. — Milosrdje kreni. Đ. Baraković, jar. 121. — *o tjelesnom osjećańu.* Krenuvši mu stuženje radi onoga smrdećega gnoja. B. Kašić, fran. 19. — *ggg) kad je objekat* srce, pamet *itd., značeńe je preneseno i metaforičko, jer se one riječi upotrebļavaju za samo čeļade, te odgovara značeńu kod bb) eee).* Krenuti srca naj oporija i naj tvrđa. I. M. Mattei 8. Ni one ne krenuše ńegovo tvrdo srce na pokoru. Đ. Bašić 194. Za da pamet našu krenu, da se gane i ustane. V. Došen 185b. — *hhh)* krenuti mjenicu na koga, *vidi kod* kretati. Krenuti, merc. (prenijeti) ‚giriren (wechsel)', tal. ‚girare'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. Krenuti mijenicu na koga ‚giriren einen wechsel an jemand'. Jur. pol. terminol. 254. *i u Popovićevu rječniku kod* giriren.

bb) objekat je čeļade ili čeļad. aaa) maknuti, pomaknuti, kao kod aa) aaa), u naj užem smislu, samo fizičnom silom, vlačeći ili tiskajući. Biše ńeki . . . čovjek . . . uljezši u ńega hudoba . . . mnozi ļudi inokupno ne mogahu ga krenuti iz mjesta gdi on htijaše ostati. B. Kašić, iń. 72. Stavište ruke na ńu *(na svetu Luciju)*, ali čini Bog da ju ne uzmogu krenuti, tako da nijedna sila od ļudi ni od mnozije volova inokupno ne biše dosti za krenuti ju iz mjesta gdi ona staše. per. 197. Ja me kreni ja da te okrenem. Nar. pjes. petr. 2, 544. *(u ovom primjeru može biti isto što* okrenuti). — *bbb) učiniti da se što miče uopće.* Već sam nesta', već poginu*(l)*, već nije srca ko me krene. I. Ivanišević 248. Karađorđe je muńevitom brzinom krenuo iz sna srpsko pleme. M. Đ. Milićević, pomenik. 2, 225. *(ovaj primjer može pripadati pod ccc), ali u metaforičkom smislu).* — *ccc) učiniti da objekat ne može ili ne smije ili ne htjedne ostati na mjestu gdje je bio. mjesto je u širem smislu: kuća, selo, grad itd.* Pripovijeda se kako su ļudi iz nekakvoga sela tužili i krenuli između sebe subašu što nije šćeo s ńima da se miješa i lijepo razgovara. Vuk. poslov. 85. Ako li bi koja *(djevojka)* otišla *(drugome u službu)*, gospodar je imao vlast na silu je odonud krenuti i k sebi dotjerati. rječn. *kod* sprava. Da bi ga iz Biograda što prije krenuli. prav. sovj. 52. Aga može svojega kmeta sa svoje zemļe i iz kuće krenuti kad mu je voļa. živ. 255. — *ddd) mjesto je u širem smislu kao kod ccc). i značeńe je: učiniti da objekat ne ostane na mjestu i udaļi se, ali se to udaļivańe shvaća kao početak micańa, hoda s onoga mjesta na drugo. naj češće je objekat vojska. — između rječnika u Vukovu* (n. p. vojsku ‚das lager aufbrechen' ‚castra movere' *s primjerom iz narodne pjesme:* Krenu vezir silnu mnogu vojsku). Kupi svate sve Drekaloviće, vikni đecu sve Vasojeviće, kreni đecu do zelena Lima. Nar. pjes. vuk. 2, 535. Već ti kreni mlogu silnu vojsku, kreni vojske dvanaest hiļada. 3, 59. Krenu četu Komnen-barjaktare. 3, 176. Nek ustane Zeko buļubaša, i nek krene golaće junake. 4, 264. Po tom krenu Mojsije sinove Izraiļeve od mora crvenoga. Đ. Daničić, 2mojs. 15, 22. Turska je krenula na Srbiju svu svoju vojsku. M. Đ. Milićević, škol. 96. — *i ovaj primjer amo pripada a ne pod eee), jer se u ńemu misli na pravo micańe.* Mrtve nose, i dognaše ovce, a krenuše braću da kopaju. Nar. pjes. vuk. 4, 124. — *eee) u prenesenom, duševnom smislu, učiniti da se duša u objekta ńekako pomjeri. vidi* ganuti, f, *a). subjekat može ne biti čeļade.* — *između rječnika u Belinu* (‚muovere, cioè commovere o persuadere' ‚moveo' 502b). Da mene ne krene nijedna taščina. A. Georgiceo, nasl. 238. Kako ih voļa krene. A. Vitaļić, ist. 265a. Zledi duše opet krenu kad se uzroci ne odrenu. J. Kavańin 544a. Ako vas nije krenulo ńegovo ustrpjenstvo. Đ. Bašić 67. — *kad se izriče djelo ili stańe na koje se odlučuje objekat, to se može izreći: podložnom rečenicom s* da. Koji su ga s molitvom krenuli da ih slijedi pomagati. Đ. Bašić 77. Ako vas ne može krenut Božija slava da stupite pred ispovjednika. 123. Drugo me je nešto krenulo da ti pišem. M. Đ. Milićević, zlosel. 130. — *infinitivom.* Neka te ne krene činiti nikakva dila dobra izpraznost. M. Radnić 34a. — *supstantivom ili zamjenicom u acc. s prijedlogom* na. Na to mene krenu i silova nečasna nescina. B. Kašić, per. vi. Ter me tvoje rad miline na tvo'e svete pute kreni. A. Vitaļić, ist. 8a. Za veće vas krenut na ovo djelo bogoļubno. Đ. Bašić 105.

cc) objekat je životińa. za naj uže značeńe (isporedi bb) aaa)) nemam nijednoga primjera. često se upotrebļava kao odagnati, istjerati, *u sličnom značeńu kao kod bb) ddd), ali s ńekijem razlikama. aaa) o životińi na kojoj se jaše kaže se kad je čovjek jašući na ńoj odažene na put.* A kad Marko saslušao reči, krenu Šarca, ode niz Kosovo. Nar. pjes. vuk. 2, 421. Krenu koń svom bijelom dvoru. Nar. pjes. marj. 118. — *bbb) o stadu, kad ga čobanin iždene iz kojega mjesta na put, hodeći za ńim.* Kad pođoše i kretoše ovce, čoban putem jednako veseo. Nar. prip. vuk. 60—61. — *ccc) o divļoj životińi, kad je lovac ili pas ili hajkači istjeraju iz mjesta gdje stoji sakrivena da je mogu loviti.* — *u Vukovu rječniku* (n. p. zeca ‚auftreiben' ‚excito' *s primjerom:* Krenuo sam danas tri zeca, pa nijednoga nijesam mogao uloviti, *i s drugijem iz narodne pjesme:* Zavikaše po gori hajkači i krenuše zvijera arslana). Ti zametni hajku u planini, pa ti kreni zvijera arslana. Nar. pjes. vuk. 2, 44. Kô košuta pred jelena draga, kad ih vižli na ždrijelo krenu. Osvetn. 1, 32.

b) neprelazno (drugačije nego kod c)). ono što je kod a) objekat stoji u instr.

aa) značeńe je kao kod a) aa) aaa). Da toli ni grana ni snaga nije dosti za krenut jednime kamenom? F. Lukarević 106. Ti mi da*(j)* vlas i moć kamenom ovime da mi je krenut moć. 106. I polugom teškom jednom iska krenut pločom. P. Kanavelić, iv. 548. Ne nahodahu načina ni za krenuti tom stijenom. I. Đorđić, ben. 109. — Uši ti će odkrknuti, i moći ćeš tada čuti, gdi slamicom vjetar krene. M. Pelegrinović

Digitized by Google

200. — Kako čovjek lagahnime bijele od knige listom krene. P. Kanavelić, iv. 551. — Jedna može jednom iglom krenuti. J. Banovac, pred. 50.

bb) učiniti da se miče tamo i amo ostajući na mjestu, da se ļuļa; stresti. vidi a) aa) bbb)). — ***aaa) uopće.*** Da stanu svi vitri ter vlasom ne krenu. Š. Menčetić 30. Prvo trešńa silna priđe, ter svom zemļom jako krenu. I. Gundulić 79. Koji bi stali na kraj ńega *(blata)* čekajući anđela da krene vodom ležećom. Đ. Bašić 194. — *amo može pripadati i ovaj primjer, jer se čeļad u kolu miču, a ne treba da se cijelo kolo pomiče sa svoga mjesta:* Kolovođa, diko naša, okom treni, kolom kreni. Nar. pjes. vuk. 1, 176. — ***bbb) u instrumentalu je dio tijela ili cijelo tijelo samoga subjekta. (kad je glava,*** krenuti ***može značiti što i*** zaklimati, poklimati). Glavom ne krene vilenik. Đ. Baraković, vil. 263. Slišajući to Artemio, krenu glavom, govoreći . . . F. Glavinić, cvit. 174a. Krenuti glavom kazajući da ne ‚adnuto, abnuo'. J. Mikaļa, rječn. Ovo je ubojstvo još lasno, zašto za ubit čeļade u pošteńe, dosta je glavom krenut, okom namignuti, prstom ganuti. J. Banovac, razg. 118—119. *vidi i ccc).* — *(Bog)* triš prisvijetlijem krenu čelom. . . . i triš čini tezijem djelom da se nebo sve zatrese. Ģ. Palmotić 3, 180a. — Ne krenuvši obrazom. B. Kašić, fran. 99. — Koń obrtan sa svih stran kud mu rukom krene. B. Krnarutić 8. Biše ištetio desnu ruku, da š ńom *(griješkom s prijedlogom* s) krenuti ne mogaše. And. Kačić, razg. 135. — Ako okom krenete, podhibno sve je toj. F. Lukarević 28. Ne smiv okom da gdi krene. 243. Čudeć mu se ki ga vide gdi ne krene svojim okom. Đ. Baraković, vil. 186. Neka pruži ruku, neka ńom krene, viditi će da se i u ogledalu pruža i kreće ruka. A. Kanižlić, utoč. 117. — Ne smije uhom krenut. (D). Poslov. danič. — Ne krenu ni okom ni tijelom . . . upitan zašto sobom ne krene. V. Andrijašević, put. 395. Ne mogaše svojijem tijelom krenuti. I. Đorđić, ben. 153. Ne može tužan čovjek rukom pružit, tijelom krenut. B. Zuzeri 63. — *vidi, osim ccc), i ddd).* — ***ccc) u Dubrovniku*** krenuti glavom ***u prenesenom smislu znači: poludjeti. po svoj prilici radi toga što reći:*** krenuo je glavom *isto je što:* nije mu glava na mjestu, *a ovo (možebiti prema tal.* non ha la testa al suo posto) *znači: lud je.* — ***u Vukovu rječniku:*** (u Dubrovniku) glavom, t. j. poludjeti. — ***ddd)*** krenuti mozgom amo tamo ***u jednoga pisca*** XIX ***vijeka u prenesenom smislu znači: pomisliti ńekoliko različnijeh misli o čemu.*** On mozgom nešto amo tamo kreni. B. Radičević (1880). 288. — ***eee) u instrumentalu može biti i dio tuđega tijela, i cijelo tuđe tijelo.*** U ono što ga hotijahu ukopati, ne mogoše ni po jedan način dvignut mu ni krenut jednijem prstom. M. Orbin 43. A s majkom *(Jezusovom)* ki stahu, a Ivan naj veće, u ruci držahu da živa bit neće, toliko za mrtvu na zemļi ležaše, izgubiv snagu svu, da jedva dihaše. Ivan ńom tuj krenu, moli ju: ‚Pogledaj!' reci mi, gospo, nu! što ti je znat mi daj'. N. Naļešković 1, 146. — ***fff) u prenesenom smislu,*** krenuti vjerom ***znači: iznevjeriti se.*** krenuti ***znači uprav ili pomaknuti, pomjeriti, ili okrenuti.*** Huda vjera i himbena, kojom kripos tvoja krenu, neka bude sasma strena. Ģ. Palmotić 2, 430. Vjera. braćo! tko krenuo ńome, ne živio u plemenu svome! Osvetn. 1, 51. Već ako si u životu, pobro, tere vjerom krenuo nijesi. 3, 37.

c) može krenuti *biti neprelazno sa značenem kao* krenuti se, *vidi* c. *onda naravno nema us sebe instrumentala kao kod b).*

aa) uopće, maknuti se, ostaviti mjesto. Ne kti ni po što krenuti s mista. E. Pavić, ogl. 162.

bb) ne ostavivši mjesto, zaļuļati se. Također jedan klas naj mańi kad krene, tvoj mi se čini glas, tere srce mê svene. N. Naļešković 2, 133. Ja, koji u srcu straha viku momu nijesam očutio, da lis krene uz tvu diku bojo bih se i strašio. Ģ. Palmotić 1, 138. *(u ovom primjeru, da je* u *mj.* uz, *značeńe bi bilo kao kod* 2, *i lakše bi se razumjelo).*

cc) kao uputiti se, *vidi* c, *b) cc).* ***aaa) subjekat je čeļade.*** — ***između rječnika u Vukovu*** (n. p. na put ‚aufbrechen, sich auf den weg machen' ‚proficisci, se dare in viam', cf. krenuti se, poći *s primjerom iz narodne pjesme:* Otlen krenu gore uz planinu). U viteškoj svoj slobodi s Kalamberga netom krenu. J. Kavańin 265a. Al si obedvi na me krenu, da me udave. 400a. Krenu odtoleka put Galileje. S. Rosa 58a. Krenu da ga vodi po svijetu. Nar. pjes. vuk. 2, 35. Krenu sila ispod Biograda. 2, 603. Za nama će sve Krnovo krenut. 4, 427. Tu krenuše iz grada vojnici. 5, 226. Sada krene presvitloj carici. Nar. pjes. istr. 1, 31. Krene jedno jutro carev sin u lov. Nar. prip. vuk. 116. On uzme kruh i krene daļe. 117. Krenuo si na put. 125. Podrani rano te sa slugama u lov krene. 140. Krene iz daleke zemļe . . . Krene se putnik daļe svojijem putem. 206. Evo sam krenuo k tome i tome kraļu. 207. Krenuvši natrag. [2] 232. Kaluđer ga zapita: ‚Kud si krenuo, momče?' Nar. prip. vil. 1868. 651. Kad krenula iz svog roda, da krene u dobri čas! *u* Vuk, kovč. 73. Dragi druže, šta bi od Turaka? il' su ńekud krenuli na vojsku? Osvetn. 2, 37. Jedno jutro krenemo u pazar. Pravdonoša. 1852. 1. — *metaforički.* Krenu i putem veće časti. J. Kavańin 201b. — *kako se vidi, u ńekijem je primjerima naznačeno mjesto od kojega se čeļade udaļuje a u drugima put kojega se mjesta upućuje. kadgod ovo nije uprav mjesto, nego je radńa na koju se upućuje* (na put, u lov *itd.). u ovome se osobito ističu ovi primjeri:* Da sam đegođ u četu krenuo. P. Petrović, gor. vijen. 52. Krenuli ste nekud ka' na vojsku. 83. Krenemo li zvonu u prekrađu. S. Ļubiša, prip. 193. Gdje krenuše na posao ļudi. Osvetn. 3, 37. Kad već bijahu krenuli u bijeg svi Srbi. M. Pavlinović, razg. 37. — ***bbb) subjekat je životińa.*** Na ti ovi štap da ćeraš stoku, jer ti bez ńega neće ni jedna krenuti. Nar. prip. vuk. 188. Da u društvu krenu *(zec i žaba)* iz jedne planine u drugu da zimuju. Nar. prip. vrč. 192. Pa kô vuče, kad u grabež krene. Osvetn. 1, 63. — *ccc) subjekat je što neživo što se može micati.* Kude glava krene, tamo uda služe. Đ. Baraković, vil. 120. Strašni šambek da je krenuo. I. A. Nenadić, šambek. 6. Galija je bila spremna da krene put Ižmirne. S. Ļubiša, prip. 65.

ddd) prema onome što se kazalo kod cc) aaa) pri kraju, može krenuti ***značiti početak kakva djelovańa, a micańe je samo u prenesenom, metaforičkom smislu. po tome*** krenuti ***tad znači:*** *početi, nakaniti se. djelovańe se izriče:* ***aaa) podložnom rečenicom s*** da. I krenuše da se razdvajaju. Ogled. sr. 232. Kad sam već krenuo, da tečem dušu. S. Ļubiša, prip. 149. — ***bbb) infinitivom.*** Kreni svatko pomnit posla svoga. Osvetn. 4, 54. — ***ccc) akuzativom s prijedlogom*** u *(u jedinom primjeru radi adjektiva* nov ***može se shvatiti da je*** krenuti *isto što* okrenuti se). Pod stare dane krenuli u nove nauke. M. Pavlinović, rad. 157. — ***ddd) ima primjer u ko-***

Digitized by Google

jemu nije izrečeno djelovaše, ali se razumije po smislu ili se dajbudi ima u pameti. to je u Vukovu rječniku (u trećem izdańu po Vukovijem bilješkama): n. p. krenuo vinograd t. j. potjerao do lista.

ee) može od značeńa kod dd) postati drugo: početi uopće, pa i početi javljati se, a po tome javiti se. Kad pomrčaj ńegov *(sunca)* krene. J. Kavańin 468a. Istor krenu vedro u oblaku. Osvetn. 1, 2.

b. *pasivno.*

a) u pravom smislu (radi jedinoga primjera vidi a, *a) aa) bbb)).* Jak blagoga od vjetrića kad krenuta ljetno u vrijeme zrela u kiti jur pšenica sušńi . . . P. Sorkočević 586a.

b) u prenesenom, duševnom smislu, vidi a, *a) bb) eee).* — *part. praet. pass. shvaća se i kao adj., po tome ima u Belinu rječniku komparativ:* Krenûtijî ‚più agitato' ‚agitatior' 53a. — Dobrotom svetoga starca veoma krenuta na dobro svako. B. Kašić, per. 6. Krenuta razlozijemi toliko mogućemi. 95. Krenuta od duha svetoga odluči . . . 167. Krenut na pomilovanje. B. Kašić, iń. 87. Od mnozijeh ljudi krenutijeh od glasova sfetosti ńegove. 53—54. Radi mučanja Isusova krenuti na veću zloću i srditost. M. Lekušić, rasm. 62. Da ćemo biti krenuti u srcu na dobro. Đ. Bašić 84. S kojima krenuti smo virovati štokodi. A. d. Costa 2, 65.

c) u jednom primjeru kao da krenut *znači što i* potaknut, uzrokovan *(o djelovańu, stańu). isporedi* a, *a) aa) eee) i* a, *c) ee).* Stuženjem krenuto naježenje. B. Kašić, fran. 20.

c. *sa* se.

a) pasivno. Ne dade se ni krenuti iz nečistoga blata. A. Kanižlić, kam. 84. Arhimandrita ne dade se odanle ni krenuti. 61. Kad se šator krene neka ga slože leviti. Đ. Daničić, 4mojs. 1, 51.

b) refleksivno. — *Između rječnika u Belinu* (‚muoversi' ‚moveor'; krenuti se komu srce ‚muoversi, commoversi per qualche affetto' ‚commoveri' 502b), *u Voltigijinu* (‚muoversi, voltarsi' ‚sich bewegen'), *u Stulićevu* (‚moveri, agitari').

aa) maknuti se s mjesta, može značiti i: udaljiti se, ne ističući smjer micańa. isporedi a, *c) aa). aaa) subjekat je čeljade, naj češće u negaciji.* Ni se sa mista gan' ni kreni dotoli . . . M. Marulić 54. Cjeć vrućine od ogńa neće se krenuti, nego li se pusti izgorjeti. Zborn. 8a. Ljeti ispod sjeni neće se krenuti. 56b. Ter za robe vi držite *(nas)*, da se od vas ne krenemo. N. Naleškoviċ 1, 162. Ter ve se nikudi ne kreni od ńe ti. 1, 266. Nješto ne mogu ni hodit, Kučivrate, ne mogu se krenut. M. Držić 386. Ne bih se za tebe krenula jednu ped. D. Zlatarić 55a. Divica . . . ne kreńaše se sa mista. F. Vrančić, živ. 49. Da se iz svojih mjesta ne krenu ni odmaknu. B. Kašić, rit. 2a. Ovce vođahu iz daleka s mekahnijem se runom prije; sad među nam nije čovjeka, ki se krenut s mjesta umije. I. Gundulić 143. Nemoj mi s ovoga mjesta se krenuti. G. Palmotić 1, 347. Radi obrane da se svoje s mjesta htio nije krenuti ńe ljubjeni ban Hrvoje. 1, 400. Krila se iz tvoga drag vitez ne krene. 2, 9. Ne ktiše se iz kuće krenut. J. Filipović 1, 101b. Leži, da se tko ne prene, il' u grobu svom ne krene. V. Došen 48a. Neće se moći nigda krenut s mjesta. Đ. Bašić 283. Krenite se, bezsvijesni, pohrlite se, providite, čijem ćemo priživiet. A. Kalić 37. Nebeska te moć dohita, da se s mjesta još ne krene. N. Marči 63. Sad ćeš viđet dok se starac krene. Nar. pjes. vuk. 2, 251. — *s infinitivom ili s podložnom rečenicom u kojoj je* da, krenuti *pokazuje namjeru i početak micańa.* Da se nutra pojti krene. A. Vitaljić, ist. 6a. Kad to sasluša carev sin, uzme orla na końa, pa š ńim u galiju, te se opet krene putovati. Nar. prip. vuk.2 239. Pa krenuše se potražiti maće. B. Radičević (1880). 333. — Krenulo se malo i veliko, da se bije boja svekoliko. Nar. pjes. vuk. 4, 316. — *s instr.* tijelom, *isporedi* a, *b).* Ne mogaše se tijelom ni krenuti ni maknuti. V. M. Gučetić 33. — *metaforički.* Od tih, ki jih *(sakone)* znaju, tko se š ńih ne krene, ja dobro poznaju, da taj ljubi mene. P. Hektorović 47. Ne krenuvši se on nigda od svoga posla. M. Orbin 111. Iz pravoga puta puk da se ne krene. A. J. Knezović 32. — *bbb) što neživo.* — *u ńekijem su primjerima subjekti stvari što imaju u sebi silu, da se maknu; ali i gdje nije tako shvaća se kao da se stvari po sebi miču.* Sile bo nebeske krenut se. N. Rańina 18a. luc. 21, 26. Na suhu se drijevo nađe i ne može se ni krenuti. B. Zuzeri 293. U komu dobro znaš, da će se krenut veće srce *(metaforički)* nego noge. 369. Sva brda i ađe krenuše se s ovoga mista. E. Pavić, ogl. 671. Nit' se noge kada ganu, da se krenu i ustanu. V. Došen 48b. — *metaforički (isporedi* a, *b) bb) ccc)).* Krenuo mu se mozak i brez sumńe pomeo. A. Kanižlić, kam. 130. — *u ovom je primjeru* krenuti se *isto što* okrenuti se *(kako se vidi po poslovici što stoji odmah za ovom:* Kad se vjetar promijeni, i jedro se privrati, a arbuo krepko stoji. D). Kad se vjetar krene, jedro se promijeni, a arbuo krepko stoji. (D). Poslov. danič.

bb) maknuti se ne ostavivši mjesto, isporedi a, *c) bb).* Sad kad se lis krene, tako i pazmam *(ne* pasmam). M. Držić 385. Usne ne mogu se krenuti. M. Orbin 78. Krenu svi se moji vlasi. I. Ivanišević 816. Kruto iza dna krenuše se svi temelji tvrdijeh gora. I. Đorđić, salt. 45. Blato ‚se krenulo', kako vidite, krenite se sad vi, ako hoćete ozdravit. Đ. Bašić 194.

cc) ostaviti mjesto uputivši se put drugoga mjesta. isporedi a, *c) cc).* — *Između rječnika u Vukovu* (‚aufbrechen' ‚proficisci' *s primjerom iz narodne pjesme:* Pa se vezir iz Kosova krenu). *aaa) subjekat je čeljade.* Pri ner se krenuše *(ribari)*, Paskoj ga pozire *(pehar).* P. Hektorović 27. Za to prije neg' se krene mlad car izvan Carigrada . . . I. Gundulić 298. I u ovoj se veće odluci krenu brži vjetra plaha. 513. Poželjenja koj' cjeć svoga na isti Rim se vojskom krenu. J. Kavańin 242b. Navistili mu, da se je on krenuo iz Mesopotamije. E. Pavić, ogl. 71. Tim vješci krenuše se put Betlema. S. Rosa 35b. Prvo koljeno Hamovo krenu se put zapada. D. E. Bogdanić 9. Kućnik nad ńeg tad se s noži krene. J. S. Rejković 406. Te se krenu zmaje od Jastrepca i odleće Jastrepcu planini. Nar. pjes. vuk. 2, 258. Čauš viknu, kucnu dalbulana, krenuše se iz polja svatovi. 2, 544. Krenuo se paša Ginalija na sokola, Miloša vojvodu. 4, 317. Tako se on krene s galijom. Nar. prip. vuk. 88. Kako čuju trubu vojnici Solomunovi, oni se krenu. 198. Vojska se odma krene sa Simina brda. Vuk, dan. 3, 201. Kad se svatovi krenu od kuće po djevojku. kovč. 61. Krenuvši se iz Rafidina *(sinovi Izrailjevi)* dođoše u pustińu Sinajsku. Đ. Daničić, 2mojs. 19, 2. Sinovi Izrailjevi kretoše se sa svojega mjesta. sud. 20, 33. Sutra po podne krenusmo se ja i Ljubinko u Šabac. M. P. Šapčanin 1, 111. Srbi, kao saveznici carske vojske, krenuše se unapred. M. Đ. Milićević, pomenik. 1, 21. Ostavio je ma-

Digitized by Google

nastir i krenuo se put Krfa. 2, 175. Borme nije zadjevica mala, kad se četa krene sa Cetińa. Osvetn. 2, 108. — *može se isticati i uzrok mićańu, namjera, kao kod* a, *c) cc) aaa) (blizu kraja).* Kad Jovana divi ugledaše, krenuše se, da mu uzmu glavu. Nar. pjes. vuk. 2, 28. — Lašńe ga zapameti i krene se za ispuniti dilom ono što čuje. B. Kašić, is. 30. — Primivši pasoše, krenusmo se na put. M. Đ. Milićević, omer. 126. — *bbb) subjekat je što neživo.* Neka pođu četiri planine, . . . nek se krenu na Stambola grada. Nar. pjes. vuk. 3, 63. A krenu se sa istoka sunce. 3, 66. Po tom će se odmah galija krenuti. Nar. prip. vuk. 87. — *ccc) subjekat je voļa, žeļa. u metaforičkom smislu.* Žeļa mi se tamo krenu. Đ. Baraković, vil. 234. Ne daj, voļa da t' se krene na nepravde. A. Vitaļić, ist. 100[a].

dd) vidi a, *c) dd). aaa) uopće. u svijem primjerima s infinitivom, u jednome uz infinitiv ima za prema talijanskom jeziku.* Ter se u hrli red krenula riječi moje jur slješati. A. Vitaļić, ost. 282. Naj pri što spomenu*(h)*, kad se lince korit krenu*(h)* . . . V. Došen 269[b]. — Neka bi se kraļi krenuli za isiskovati. B. Kašić, is. 11. — *bbb) o biļci, značeńe je kao kod* a, *c) dd) ddd).* Il' s prolitja, dok jošter ne tira *(plot)*, kad se krene, hoće imat mira. J. S. Reļković 124.

ee) prema značeńu kod a, *a) bb) eee), ganuti se. aaa) subjekat je čeļade.* Vladavac . . . ne krenu se ništa na ove besjede. B. Kašić, per. 41. — *bbb) subjekat je srce.* Srce mi se krenu. B. Radičević (1880). 25. — *ccc) subjekat je* kamen, *ali stoji metaforički za čeļade.* O tvrdi kamenu, koji se vik ne krenu proć meni žalosnoj na milos ļuvenu. F. Lukarević 149.

2. tangere, *taknuti u što, dotaknuti se čega, dirnuti u što (i u prenesenom smislu). — Ovo značeńe može biti da je postalo od predašńega s toga što je doticańe početak kretańa. — Po zapadnijem krajevima od* XVIII *vijeka (vidi kod* b). — *Može biti prelazno i neprelazno.*

a. *ne zna se, jeli prelazno ili neprelazno.* ‚Zapucnuti, krenuti, tegnuti' znači kad riba samo mimogred udre u mamu na udici. L. Zore, rib. ark. 10, 352.

b. *prelazno. objekat je u što se takne, ili dirne.*

a) aktivno. Bol jih rad zlob taknu i krenu. A. Vitaļić, ist. 145[b]. Jesi l' vidjo, care gospodare, kad tko krene sršļenovo gńijezdo? Osvetn. 1, 18. Srnut neće, jer tica ne šeće, da ju krene, perje odnijeće. 4, 20.

b) pasivno. Neoskvrńenu čas, oblas nekrenutu uzdrži je. I. Đorđić, uzd. III.

c. *neprelazno. ono što je objekat kod* b *stoji u acc. s prijedlogom* u. Ne kti u svoje blago krenut. J. Filipović, prip. 3, 358[a]. Neće smiti u ń krenuti. M. Zoričić, zrc. 55. Poradi pošteńa koje Gospi nosaše u ńu ne *(h)*ti krenuti. 65. Pusti je ne krenuvši u ńezino pošteńe. And. Kačić, kor. 15. Da hoćeš malo krenuti u ńegovo imańe. 57. Da ja krenem u tilo ńegovo. 58. Ne smide niko u ńegove ovce krenut. 174. Al' u mezdru nimalo ne kreni. J. S. Reļković 271. Plutarkovi su životi u živac krenuli mnogim. M. Pavlinović, rad. 165. — *I u ovom primjeru treba shvatiti* krenuti *kao da ima ovo značeńe, ali u prenesenom smislu:* S ovom polovicom kreneš u broj od umnožańa. M. Zoričić, aritm. 38.

KRENUTIV, *adj. koji se može krenuti. — U Stulićevu rječniku:* ‚mobilis'. — *nepouzdano.*

KREOKIĆ, *m. prezime.* — XVIII *vijeka.* J. Kavańin 134[a].

KREOVIĆ, *vidi* Krehović.

1. KRÈPA, *f.* bolest na blagu, kad krepava. vidi izor. M. Medić.

2. KRÉPA, *f.* šaļiv naziv za mlitavu ženu. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Olazi, žalosna krepo, ti si kadra što uraditi?' J. Bogdanović.

KREPAČA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Livada u Krepači. Sr. nov. 1875. 111.

KREPÁJA, *m.* šaļiv naziv za mlitava čojka. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ti, žalosni krepaja, to da digneš'. J. Bogdanović. — *isporedi* krepača.

KRÈPAHAN, krȅpahna, *adj. dem.* krepak. — *U naše vrijeme u Istri.* Krȅpahan ‚validus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. IIftsg. 39.

KRÈPAK, krȅpka, *adj.* firmus, constans, *tvrd, čvrst, postojan, stalan, koji se ne da pomjeriti ili maknuti ili promijeniti, često u duševnom, moralnom smislu; gdjegdje znači što i jak uopće. — Akc. se ne mijeńa.* — -e- *stoji mj. ńegdašńega* ê, *te u zapadnom govoru glasi* krîpak, *u istočnom i u južnom* krȅpak, *jer u ovome po pravilu ispada* j *iza* r; *ali u pisaca Dubrovćana* XVI *i* XVII *vijeka ima i oblika s* -je-, *n. p.* krjepak. N. Ranina 91[a]. 161[b]. M. Vetranić 1, 271; 2, 47; M. Držić 29; krjepka. 3; krjepki. 86.; krjepkoj. A. Gučetić, roz. mar. 124; krjepci. I. V. Bunić, dubrovn. 3 *(vidi i u Stulićevu rječniku). u pisca Kavańina stoji svagda* krjep-, *ali izdańe nije pouzdano. i u naše vrijeme Daničić upotrebļava oblik* krjepak, *n. p.* 1dnevn. 26, 8. *vidi* krepost. — *Postaje od korijena* krȅp *nastavkom* ьk. *Miklošić izvodi ńem.* kraft. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* крѣпъкъ, *rus.* крѣпкій, *češ.* křepký *(brz), pol.* krzepki. — *U stslovenskom ima i kraći oblik* krȅpъ. — *Između rječnika u Mikaļinu* (krepak, stanovit ‚constans, firmus, stabilis'), *u Belinu* (krepak ‚fermo, saldo e stabile' ‚firmus' 310[b]; ‚constante' ‚constans' 220[b]; ‚forte' ‚intrepidus' 325[b]; ‚saldo, forte o fermo' ‚stabilis' 688[a]; krepki ‚immutabile' ‚immutabilis' 381[a]), *u Voltigijinu* (krepak i kripak ‚forte, sodo, gagliardo, robusto' ‚stark, fest, kräftig'), *u Stulićevu* (krepak i krjepak ‚firmus, stabilis, immotus, constans, tenax, immobilis'), *u Vukovu* (‚kräftig, stark, firmus'), *u Daničićevu* (krȅpьkь ‚firmus, fortis').

1. *adj. — Komp. postaje od* krȅpk *nastavkom* ij, *te se* k *ispred* i *mijeńa na* č: krȅpčijî *(vidi* Đ. Daničić, obl.[8] 40). *ovaj se oblik nalazi od* XVI *vijeka, vidi:* kripčijega. Naručnik. 96[a]; krjepčije. G. Držić 439; krepčije. N. Dimitrović 85; krepčija. N. Naļeško vić 2, 84; krjepčija. J. Kavańin 86[b]; krjepčije. 129[b]; krepčijim. D. Obradović, basne. 159. *i u Belinu i u Stulićevu rječniku. — od osnove* krȅp- *ima komp.:* krȅpļî. J. S. Reļković 140, *koji se nalazio i u stslovenskom jeziku* (krȅpļij). — *u naše vrijeme u istarskijeh čakavaca ima:* krepčeji ‚firmior'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. IIftsg. 54. — *nije dobar oblik s nepromijeńenijem* k: krȅpkijî, *premda se nalazi nekoliko puta:* krjepkije. J. Kavańin 542[b]. kripkija. F. Lastrić, ned. 228; naj kripkije. 364; kripkijoj. 391; kripkiji. A. Kanižlić, utoč. 380; krepkija. A. Kalić 303; kripkija. J. S. Reļković 81; *ima i u Belinu rječniku (samo jedan put, dok* krepčiji *ima četiri puta) i u Stulićevu. — na jednom mjestu* XVIII *vijeka ima* krepče *(n. sing. nom.).* Z. Orfelin, podr. 105, *što postaje od* krȅpk *nastavkom* j *pa se* kj *mijeńa u* č. — *vidi i kod* 2.

Digitized by Google

a. *o čeljadetu (ili o onome što se kao čeljade misli), o čeljadi.*

a) u duševnom smislu, fortis, firmus, stabilis, constans, *postojan, stalan. aa) uopće.* U človiku krepku i jakodušnomu. Š. Budinić, ispr. 126. Ronite suza rijeke stavni, krjepci, ustrpljeni. I. V. Bunić, dubrovn. 3. *(Bogorodica)* kod križa staše na nogah krepka i stanovita. B. Kašić, is. 100. Ljubenim posluhom urešen i kripak. Đ. Baraković, jar. 14. Ne budući Eva tako izvrsna i krepka kako Adam. M. Orbin 20. Da i u telu lipa i u duši kripka učini se. F. Glavinić, cvit. 28b. Ako sam ikadar ostao stanovit i kripak, po milosti tvojoj mi je toj došlo. M. Jerković 38. Ali kripki krstjani protiva zapovidi kraljevoj vapijahu. J. Filipović 3, 14b. — *bb) lokativom s* u *može se izreći: aaa) prema čemu je ko postojan.* Vъ napastehъ krêpькъ. Mon. serb. 26. (1234—1240). U pogubah krepci uzrokom od posluha vjere čiste, rijeke plovom prohodiste. I. Gundulić 288. Krepak u svijem protivami. P. Kanavelić, iv. 473. — *bbb) u čemu je ko postojan.* U svem se kripak mneć. M. Marulić 107. Budi krepak u svakoj stvari. K. Magarović 80. — Budite vi zato kripki i svršeni u viri. Bernardin 26. matth. 5, 48. U vjeri krepak stoj. F. Lukarević 20. Komu *(djavlu)* odolite kripki u viri. I. Bandulavić 216b. 1petr. 5, 9. Tako sam u vjeri svetoj krepka i temeljita. V. Andrijašević, put. 321. — Juraj stalan u veri, kripak u ufanju. F. Glavinić, cvit. 102b. Učini Žudile slobodne i u ufanu kripke. And. Kačić, kor. 346. — Kripka u Božjoj bud ljubavi. A. Vitaljić, ist. 80b. — *(Zadarske žene)* kripke u dobroti. Đ. Baraković, vil. 122. — Krepak u odluci. P. Kanavelić, iv. 200. Stavan budi i kripak u odlukami. P. Knežević, osm. 72. — Krepak u svom sudu. P. Kanavelić, iv. 402. — Bio bi on još i sjeditelj na prestolu biskupskomu, da je krjepak stao u tomu. J. Kavanin 98b.

b) validus, robustus, sanus, *jak, čil, zdrav, obično o tijelu, ali se može kazati i o pameti (vidi naj zadnji primjer).* Nemoćni ima prediti zdravoga i mlađniji kripčijega. Naručn. 96a. Človik silan i krepak nad vsimi. Š. Kožičić, žit. 37b. Pokli sam zdrav i živ i krjepak zadosti. M. Vetranić 2, 47. Biše mnogo hrabar i kripak u životu. Dukljanin 21. Brz, krjepak, hitar, lak. M. Držić 29. Krjepki bog od boja. 36. Krepki Sanson. A. Gučetić, roz. mar. 228. Bože krepki, usliši me! M. Divković, nauk. 190. Od djeteta koji nije krepak... I. Gundulić 516. Zdrav i krepak. I. Đorđić, ben. 58. Drhtavac se kripak diže. P. Knežević, živ. 46. Mi se krepčijim i jačim od sebe ne protivimo. D. Obradović, basne. 159. — Toj učinihъ bude u puti velo bolestanъ, a u pameti mojoj na punu krêpakъ. Spom. sr. 2, 126. (1466).

c) opet u duševnom smislu (ali uz tjelesnu sposobnost), animosus, *koji je bez straha, hrabar.* Krjepci vitezi i boritelji slavni. Mon. croat. 155. (1493). Kripak bi kako lav u služenje Bogu. M. Marulić 34. Stane kripka protiv lavu. 220. Pristupiv bliže, smina i kripka, sta prid cesara. Živ. kat. star. 1, 218. U mučnom branju i borenju kripka učinivši se. 225. Ima biti kripak na rvanju suprot djavlu. Naručn. 18a. Kripki rvač proti jeretikom. Transit. 145. Ni slavan vitez taj, ni krepak bio bi, ki mnoge na svijet saj nakazni jur dobi. F. Lukarević 11. Stoj kripak i jaki, ne daj se dobiti. A. Komulović 70. Gradu verne straže, bdeće, kripke, hrle. Đ. Baraković, vil. 244. Družba ova krepka i jaka svem bi svijetu odolela. G. Palmotić 1, 11. Kô se tvrdijem pod oklopjem kô pospješan, krepak, stavan vladat ima vitez slavan. 1, 125. Ono je dobar i krepak vojnik, koji pridobiva samoga sebe. M. Radnić 406a. Postojani vojničari, krepci, izbrani. J. Kavanin 185a. Bugri krjepci, slavokruni. 259b. Iliriski svi sinovi... pravi, krjepci. 272a. Srcem krjepci, snagom jaci. 385b. Kojega *(strah)* čovik hrabren i kripak začimljući. Ant. Kadčić 447.

d) u koga je velika moć (kao n. p. u kralja), moguć, mogućan. Krêpькyj vъ branehъ. Domentijana 32. Prêvysokyj i krêpькyj i samodržavьnyj kralь. Danilo 105. I neprijatelja našega djavla kripka... Starine. 23, 147. (1490).

e) strenuus, *valjan, hitar, sposoban (za kakav posao, za koje djelo), u duševnom i u tjelesnom smislu. aa) s akuzativom i prijedlogom* na. Ako je čovjek hrđo i krepak na stvari, koje su Bogu na počtenje. M. Divković, bes. 412b. Da čovik bude na posao kripkiji. A. Kanižlić, utoč. 380. — *bb) s akuzativom i prijedlogom* za. Svi hrabri ljudi, krjepki za službu. Đ. Daničić, ldnevn. 26, 8.

b. *o životinji. značenje je svagda: jak ili zdrav.* Zvirenjem hoti moć i jakos dopustit, da svaki dan i noć krepčije budu bit. N. Dimitrović 85. I s vruća se dobro kripke *(ovce)* dižu. J. S. Reljković 404.

c. *o tijelu ljudskom (i životinskom), ili o dijelu tijela. značenje je svagda: jak, čvrst, zdrav.* Tilo zdravo, lipo, hitro i kripko. I. T. Mrnavić, ist. 45. — S krepcijem mojim prsima. G. Palmotić 1, 209. K redu kad se već namrsi, valja kripko pridat prsi. V. Došen 244a. — Dvanaes apoštola krjepka boka *(u prenesenom smislu).* J. Kavanin 516a. — Zdržani jesmo rukom kripkom *(metaforički)* i mišicom visokom i velikom Boga Sabaota. Aleks. jag. star. 3, 255. Kripka ti se vidi ruka od viteza. Đ. Baraković, vil. 17. Alat i oružje, koliko je u ruci jačoj i kripkijoj, toliko jače i snažnije diluje. F. Lastrić, ned. 391. I krepka ti desna ruka bila! Nar. pjes. vuk. 3, 393. — Bila krepka miška moja *(u jekavskom govoru, u Risnu).* 1, 183. — Da stanu *(moje noge)* kripke i moćne na tvoje sv. molitve. Transit. 157. Nogami kripkimi. I. T. Mrnavić, osm. 178. — *o srcu se svagda govori u prenesenom smislu, vidi* d.

d. *o srcu svagda u prenesenom smislu, znači: hrabar, bez straha.* Da more tad biti kripko srce tvoje. M. Marulić 173. Srce imaše krjepčije od lava. G. Držić 439. Tribi jest da kripka i smina srca budeš. P. Zoranić 7b. Srce u drugomu hrabreno i krepko. B. Kašić, fran. 33. Tako meni u veselju osta srce krifko dosti. Đ. Baraković, drag. 350. S krepkijem srcem mi služimo plemenitu mlados tvoju. G. Palmotić 1, 235. Srce kažuć kripko i jako gusarom češ poći riti. 1, 304. Sva podložna tva država ište srce krepko i jako, ne od kune, nego od lava. 1, 343. Ki su take suprotivi krjepkim srcem susrjetili. J. Kavanin 349a. Tako kripka i nestrašiva srdca bijau. A. Kanižlić, kam. v. Tko kripko srce ima, bojno kopje hitro prima. V. Došen 1a. Kripko srce imat mora vitez zarad rajskog dvora. 200a.

e. *o pameti, duši, može značiti ili: hrabar, ili: koji se ne mijeća.* Da ti budeši kripko pameti. Transit. 193. Ne boj se, stoj s pametiju kripku i ufaj na Boga. 203. Kojijemi krepka duša ostaje suprot svakoj napasti. B. Kašić, zrc. 148. — *Amo pripada i ovaj primjer:* Duh krjepak jest a put nemoćna. N. Ranina 91a. matth. 26, 41.

Digitized by Google

f. *o ćudi, koja se ne mijeńa, postojana.* Daje t' sad žestok trud, a sada dobre dni *(ćes)*, opaka zla ńe ćud ni u čem krepka ni'. D. Rańina 125a.

g. *o tjelesnoj stvari, nije značeńe svagda isto.*

a) o kamenu, ili: koji je tvrd, ili: koji se ne može pomaknuti. Budote ustanovićeni svrhu kripka kamena. Transit. 82. Krepak mramor svud mu siva. J. Kavańin 482b.

b) o drvu, koji se ne da iskorijeniti ili slomiti. Tako davńi dub, ki žile utvrdi od vik sred planina, krepak stoji na sve sile plasih vjetar, zlih godina. I. Gundulić 372. On se *(dub)* krepak kaže i stoji tvrd. Ġ. Palmotić 1, 87. Toliko se *(dub)* u dubine s krepcijem žilam raširiva. 1, 87. Krepki boru moj *(nariče žena za mužem)*. Nar. pjes. istr. 5, 14. — *I o dijelu bilke.* Izrasti će korijen ńegov krjepak. N. Rańina 161b. os. 14, 6. Krjepkije žile sebi meću stabla, vjetri kim' premeću. J. Kavańin 542b.

c) o građi, kao o zidu, gradu, tvrđavi, kući, brodu itd. značeńe je: koji se ne da razvaliti. Krêpькyj i tvrьdyj gradь. Danilo 198. Na visoku brijegu stavi slava istina krepke zide. Ġ. Palmotić 2, 508. Miri kripki. M. Bijanković 82. Stene krepke padaju. J. Rajić, boj. 77. — Biše vsakomu krstjaninu segurstvo i kripka tvŕjava. Transit. 149. Nije tvrđe krepke toli, ka ne može časom pasti. I. Gundulić 563. — Gdi grada ni stana krepka ne imate. B. Gradić, djev. 74. — Drivo kripko jedna mala utlina čini poginuti. Transit. 40. Krepka i jaka plav. Ġ. Palmotić 2, 419.

d) o oružju, koje je tvrdo, čvrsto. isporedi c). Zato kod vas mlogi*(h)* nije kripko ovo nepridobitno oružje. F. Lastrić, svet. 58a.

e) o zvijezdi, može biti: koja se ne pomiče. Krepke zvijezde opet stat će. J. Kavańin 214b.

f) o vinu, značeńe je: jak. Toliko krepče bude *(vino)*. Z. Orfelin, podr. 105.

g) o jelu, koje daje snage, kreposti. Da i jila kripkija gotove. J. S. Reļković 31. — *I u prenesenom smislu.* Riječ Božja pokrepļuje gladujuće svojijem priugodnijem i prikrepkijem blagovanjem duhovnijem. M. Divković, bes. 64a. Daje ńim vele lijepo, vele krepko i vele izvrstito pokrijepļenje. 805b.

h) o državi, značeńe je: jaki, čvrst. Macedonijsko carstvo oštro i kripko. Aleks. jak. star. 3, 245.

h. *o mislima, riječima, pismima. značeńe može biti različno.*

a) o mislima, uopće jak. Da su skladni u ļubavi, misli krjepke, znanja izuća. J. Kavańin 163a. Poď'te, misli, krepke u vašoj nekrepčini. I. Đorđić, uzd. 57.

b) o riječima uopće i u ńekijem osobitijem smislima, n. p.: aa) uopće, ili jak, snažan, ili sposoban za ńeki cilj. Tako kripke riči biše. P. Knežević, živ. 29. Krepka riječ. A. Kalić 540. — *bb) o molitvi, značeńe je: sposoban.* Ova molitva jest naj krepčija. M. Divković, nauk. 157. Molitva općena mlogije jest primļenija i kripkija nego posobna. F. Lastrić, ned. 228. — *cc) o pripovijedańu (propovijedańu). značeńe može biti dvojako kao kod aa).* Uspomena smrti naj kripkije pripovidanje. F. Lastrić, ned. 364. — *dd) o ispovijedi, značeńe vaļa da je: s čvrstom odlukom pokajańa.* Ako češ da ti 'e ispovid vaļala, ima biti općena, temeļita i kripka. F. Lastrić, ned. 70. — *ee) o razlogu, dobar, jak.* Vele krepcijem razlozim kažu. B. Gradić, djev. 66. — *amo može pripadati i ovo:* Imamo daj uzrok dovoļan i krepak ufati da će uslišiti molitvu. I. M. Mattei 173. — *i u ovom primjeru kao da je* razgovor *isto što* razlozi: U srcu mi ńeko ufańe s razgovorom krepcijem veli, da otjeram sve skončańe. Ġ. Palmotić 1, 15.

c) o odluci, pa po tome i o zapovijedi, zakonu, osudi. uopće je značeńe: koji se ne mijeńa. Kripku ti dal si odluku. A. Vitaļić, ist. 260b. Ima bit odluka kripka i temeļita. J. Filipović 3, 143b. Ova odluka vaļa da je kripka, temeļita. Ant. Kadčić 342. — I s krepkom zapovijedi viknu, da ga zmaj oholi slijedi. Ġ. Palmotić 1, 25. Dao bi im krepku zapovod. D. Obradović, živ. 62. — Da su u vsako vrême stanoviti i krêpci *(zakoni i uvjeti)* u vsih poveļah. Mon. serb. 236. (1399). Mladac kripkim zakonom rvaše se. Transit. 265. — Sila je krepkoj neba osudi i svom štetom pogoditi. Ġ. Palmotić 1, 181. — *amo može pripadati i ovo:* Jer su velo kripke tvoje vlade. A. J. Knezović VII.

d) o pismu. aa) značeńe je da se ne može promijeniti. I kraļevstvo mi prêsežе i kle se zgora rečenimi vlasteli da sije pismo bude kripko i neporočno, dokle imь se dugь isplati. Mon. serb. 232. (1398). — *bb) značeńe je: jak, snažan.* Ako su moja pisma krjepka, sočna i vrijedna. M. Držić 3. Pisa kripku i snažnu knjigu kraļu ingležkomu, da pusti i oprosti biskupa. F. Lastrić, ned. 369.

i. *o tjelesnom stańu, n. p.:*

a) o životu. u oba dva primjera: koji se ne mijeńa (koji se ne svršava). Krepak nije na svijet saj u sebi nikadar čovječi život taj, umrla er je stvar. F. Lukarević 292. Ne *(sreće)* huda tonota kroz ńe moć srditu vik krepka života ne ima na svitu. D. Rańina 48a.

b) o snazi, bolesti. značeńe je: jak (velik). Kripka snaga od ńe stablu vrvi. J. S. Reļković 273. — Krêpka bolêznь. Domentijanb 186.

c) mogao bi amo pripadati i ovaj primjer u kojemu se govori o zimi (u značeńu: jak, velik). Zyma budêtь krêpьka. Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 122.

k. *o miru, što se može shvatiti kao tjelesno i kao duševno stańe. značeńe je: koji se ne mijeńa, trajan.* Nije pod nebom krepka mira. Ġ. Palmotić 2, 249.

l. *o duševnom stańu ili osjećańu. uopće je značeńe: koje se ne mijeńa, i osobito koji se ne umańuje. — na pr.:*

a) o vjeri. aa) u teologičnom smislu, duševno djelovańe kojijem se vjeruje. Koja po krjepkoj si vjeri jesi bila dostojna . . . A. Gučetić, roz. mar. 124. Da umirem u ovoj stanovitoj i krepkoj vjeri. M. Orbin 85. Svijesti moja, tko ova stvori, poj mu otajstva zlamenita, krepka vjera ter govori, što tva slabos ne dohita. I. Gundulić 210. S krepkom vjerom sadružena molba. Ġ. Palmotić 1, 25. Kripkom virom virujem. A. Kanižlić, kam. 878. Zlameńe kripke brez pomańkańa vire. utoč. 614. — *bb) vjera koja se drugome zadaje, vjernost (u izvršavańu čega što se ka obvezao izvršiti).* Ne ima se riječi svôj na mańe viku doć, vjeri se u krepkoj uzmnaža svaka moć. I. Gundulić 119. Cjeć tve vjere krepke toli vijek ćeš živjet, Dubrovniče! 389. Tač Poļaku svijetlu i slavnu Turkińica lijepa omili, da su vjeru krepku i stavnu među sobom uhitili. 465. U svako brijeme smino u vernosti krepkoj stoje. 487. Krepkom vjerom utvrdjene s nam je uvjete učinio. Ġ. Palmotić 2, 85. Bez ovoga ugovora utvrđena krep-

Digitized by Google

kom vjerom, zavada će postat gora. P. Sorkočević 583b.

b) o ufanju, uzdanju itd. Imijmo i mi ufanje kripko. Transit. 95. Tko god za saznanje od griha se kaje, kripko mu ufanje pri Bogu ostaje. P. Hektorović 41. Neg' mi ufanje krepko ostaje, da ti praštaš tko se kaje. I. Gundulić 250. Hvalim krepko vaše ufaće. G. Palmotić 1, 16. Imam krepko prem ufaće doć na svrhu me požude. 1, 295. Krepko ufaće imam steći ńu za ljubi. 1, 328. Ot kripka ufańa. P. Radovčić, ist. 197. Zato nijedna stvar ne smeta moje ufanje krjepko. P. Kanavelić, dubrovnik. 15. Ufaće krepko i jako u dobrotu tvu postavih. I. Đorđić, salt. 32. Ufaće krepko u miloserdje Božje. A. Baćić 398. Kripko i živo ufaće Ilijino cvatijaše. A. Kanižlić, utoč. 125. Pristupi s kripkim ufańem. 182. Po živoj viri, po kripkom ufańu i ljubavi svršenoj . . . 421. Kripko ufaće u pomoć božanstvenu. I. J. P. Lučić, isk. 8. — Uzdancu krepku u Gospodina Boga. B. Kašić, fran. iv. Krepku moreš imati uzdancu. nasl. 48. — S krepkijem uzdańem prigrli štap. I. Đorđić, ben. 52. — U krepkoj uzdanosti. D. E. Bogdanić viii.

c) o ljubavi. Naša će ljubav doć u tugah krepčija, jer kad nam mine noć, opet nam sunce sja. N. Naljeković 2, 84. Er ljubav kad krepka nosi se i čini, život, čas, ni blago ništo se ne scini. D. Rańina 99a. Temeljita tvoja vjera i tvâ ljubav krepka nije. G. Palmotić 1, 256. — *Amo pripada i ovaj primjer*: Uzdržati krepku i neuvredjenu dragost prema Bogu. B. Kašić, fran. 89.

d) o kreposti uopće. Ko se u svakoj trudnoj zgodi krepka uzdrži krepos prava. G. Palmotić 1, 16. Pak mudrosti tu razbira krjepku krjepost. J. Kavańin 358a.

e) o stanovitosti, strpljenu. Stanovitosti krepkom. B. Kašić, iń. 92. A stavi u prsi me krepko strpljenje. N. Dimitrović 58. — *Slično je značeće kod* svijest *u ova dva primjera:* Moj pak stari s krepkom svijesti podnije ove teške zgode. G. Palmotić 1, 3. Mnoge teške zgode podnesao si s krepkom svijesti. 2, 139.

f) uopće o kakvom duševnom ganuću. Kripkim i udiljnim naslidovanjem duha. Š. Budinić, ispr. 40. Nije li ovo kripko maknutje nam na pokoru. F. Lastrić, svet. 100b.

m. *o djelovańu tjelesnom ili duševnom. značeće je: jak, sposoban.*

a) uopće. Bit će tada krjepka djela od hrabrenstva i vjernosti prikazana. J. Kavańin 571b. Svako dobro i krjeposno djelo određeno u pomoć duša od purgatorija ńima je prudno i korisno. ali jesu među ńima četiri vrste djêlâ poglavite . . . posvetilište, molitva, zadužbina, post i pokora. nu i među ove četiri vrstâ jes koja krepkija, moćnija od druge. A. Kalić 808.

b) vojna, obrana. Vojna krêpka. Stefan, sim. pam. šaf. 25. — Na branь krêpkuju. 6. Želim krepke cjeć obrane u moj družbi tebe imati. P. Sorkočević 588a.

c) pomoć; lijek (u pravom i u prenesenom smislu). Stanovite vire krepka pomoć. I. Đorđić, uzd. 122. Da mjesne oblasti pruže krjepku pomoć. Zbornik zak. 1871. 402. Muka Isukrstova jest pričišta i prikrepka ljekarija duše naše. M. Divković, bes. 288a. I da t' bude lik buhaču kripli. J. S. Relković 140.

n. *o milosti (Božjoj) u teologičnom smislu. — značeće je prema lat.* efficax. Od zatajanja zadovolne i kripke milosti. F. Lastrić, test. 40b.

o. *o sreći, koja se može shvatiti metaforički kao čeljade. značeće je: koji se ne mijeńa.* Sreća krepka ni ni krepko stat more. F. Lukarević 255. Sreća stavna, krepka i prava. P. Kanavelić, iv. 266.

p. *o čemu umnom.*

a) značeće je: koji se ne mijeńa, n. p. o redu. Nijedan vik krepak red na svitu nije u ńoj *(sreći)*. D. Rańina 48a.

b) značeće je: jak, tvrd, n. p. o biljegu. Gospodska mi je tva riječ sama krepak biljeg, svjedok pravi tvoje od vjere. G. Palmotić 1, 136. — *o vesi.* Radi te osobite i krepke veze među stvarju i imaocem takih prava. V. Bogišić, zakon. 298.

c) u ovom primjeru krepki put *znači: put od kreposti, gdje je* put *shvaćeno u metaforičkom smislu.* Po kripkomu Božjem putu kad gredište. A. Vitaljić, ist. 339b.

q. *o imenu. značeće je: jak.* Tako je i toliko krepko, veliko, slavno i moguće ovo ime Isus. M. Divković, bes. 130b.

r. *može se izreći ono što je kao cil krepkosti, što se dostiže tijem što je ko ili ńešto krepko. to se kaže različnijem načinima. isporedi i* a, *a) bb) i d).* Krepka će *(djevojka)* moć biti da neće ljubiti *(vidi* a). F. Lukarević 51. Otje nam Gospodin ukazati, da je toliko uspomena i promišljańe smrti sveudilno kripko ustegnuti čovika od griha *(vidi* h). F. Lastrić, ned. 365. Koliko je kripak post protiva djavlu *(vidi* m). A. Baćić 180.

s. *uopće, o stvari, o čemu mu drago.* Minuće i lažive stvari u mjesto istinijeh i krepcijeh zagrlit. B. Gradić, djev. 75. Vjekovite i bez svrhe nije pod suncem krepke stvari. I. Gundulić 284. Ništo na svijeti krepko bit ne može. M. Bunić 30.

2. *adv.* krêpko. — *Između rječnika u Mikaljinu* (krepko, stanovito ‚constanter, fortiter, perpetuo'), *u Belinu* (‚accertatamente' ‚asseveranter' 14a; ‚affermativamente, assertivamente' ‚asseveranter' 42a; ‚con constanza, constantemente' ‚constanter' 221a; ‚efficacemente' efficaciter' 285a; ‚fermamente' ‚firme' 309b; ‚gagliardamente' ‚strenue' 336a; ‚perseverantemente' ‚perseveranter' 556b; ‚sodamente, con sodezza' ‚solide' 682a), *u Bjelostjenčevu* (krepko, temelito, tvrdno, stalno ‚firmiter, constanter, stabiliter'), *u Voltigijinu* (‚fortemente, stabilmente' ‚fest, standhaft'), *u Stulićevu* (firmiter, firme, constanter, constanti animo, immobiliter etc.'). — *Komp.:* krêpčijê, *vidi* Š. Menčetić 96; B. Gradić, djev. 26; duh. 8; M. Divković, nauk. 151a; V. Andrijašević, put. 184; G. Palmotić 1, 154; D. Obradović, sav. 68, *i u Stulićevu rječniku.* — *nije dobro* krêpkijê *(isporedi kod* 1), *vidi* Š. Budinić, sum. 69b; 98b; A. Georgiceo, nasl. 39; F. Lastrić, test. 395; test. ad. 18b; ned. 372; svet. 135b; A. Kanižlić, kam. 630, *i u Belinu rječniku* (309a), *u Voltigijinu, u Stulićevu. — stariji su oblici:* krêpčaje *(tri puta).* Mon. serb. 180. (1370); krepše. G. Dražić 439. — *oblik* krêpcê (Mon. serb. 569. *god.* 1408—1405) *može ne biti komparativ.*

a. firme, *ne mičući se, o stajańu na mjestu.*

a) u pravom smislu. Ali ja krepko stah, kako stup kameni. N. Dimitrović 57. Oni (‚coeli' *nebesa)* izginut, nu ostati krepko tva će veličina. I. Gundulić 205. I on se *(vepar)* krepko ustavio, i svih *(lovce)* čeka. 542. U ń se krepko zapazila, svijem je vidjet stanac kami. 547. Kad se vjetar promijeni, i jedro se privrati, a arbuo krepko stoji. (D). Poslov. danič. Krepko boravi kako na hridi. I. Đorđić, salt. 198.

Digitized by Google

b) u metaforičkom smislu. Srce tvoje jur umiri, tere kripko stoj u viri. P. Hektorović(?) 94. O pastiru Božja stada, stoj u viri kripko sada. 109. — Uzdrži se kripko i jako u milosti Božjoj. A. Komulović 36.

b. firme, constanter, *o duševnom stanu, koje se ne mijeńa (isporedi* 1, l).

a) o vjerovanu. Krepko verujemo Isusa propetago. Naručn. 37b. To verno i krepko imamo verovati. Transit. 46. Krepko držim i bez nijedne sumńe vjerujem. B. Gradić, djev. 35. Kripko i stanovito virovati. Š. Budinić, sum. 4b. Ja krepko i temeljito vjerujem. M. Divković, nauk. 166b. Ja stanovito i krepko virujem. B. Kašić, is. 107. Krepko virujem i ispovidam sva. rit. 73a. Krepko ne vjeruju. B. Betera, ćut. 188. — *Amo mogu pripadati i ovaki primjeri:* Krjepko držeć da Bog plaća. J. Kavańin 64a. Držeć krjepko da ima prijati slavu. 257a.

b) o ufanu. Krepko Izrael ufaće se u višńega ki ga stvori. I. Gundulić 206. To li budem ja dobiti, što ne mogu nego u sebi krepko se ufat i scijeniti. Ǵ. Palmotić 2, 132. Ufajmo se kripko u obranu Boga. A. Kanižlić, kam. 823. Poufa se kripko, da će mu biti Bog u pomoć. 884. U ńu se ja kripko ufam. utoč. 662. Da imadu kripko ufati u Boga. And. Kačić, kor. 342.

c) o ljubavi. Neka slobodnije i krepčije mogu ljubiti. V. Andrijašević, put. 184. — *Amo može pripadati i ovaj primjer:* Ako ljubav koju tebi krepko nosim . . . P. Kanavelić, iv. 44.

c. aequo animo, *kod glagola što znače: trpjeti (koje zlo), znači: ne klonuvši duhom.* Krepkije, jačije i već tvrdostano podnese bolezni. Š. Budinić, sum. 98b. Da budemo do svrhe krepko podnositi. M. Divković, nauk. 28. Podnije vrijednos tva visoka stavno i krepko take jade. I. Gundulić 270. Trpiti kripko bolesti i muke smrtne. P. Radovčić, nač. 354.

d. firme, *kod glagola* odlučiti *i drugijeh takovijeh, znači: ne mijeńajući se (ne mijeńajući odluku).* Odluče kripko toga vrimena spovidat se. Naručn. 73b. Odlučujem krepko za ne griješit. I. Držić 136. Odlučimo stavno i kripko. A. d. Bella, razg. 232. Ter krepko sam odredila ili ńega bana sloboditi, ili . . . P. Sorkočević 591b.

e. *kod zakona, pisma itd.* krepko *uz* potvrditi *znači da se ne može mijeńati.* Vsakije zakoni i hrisovulje . . . sьvrьšati i ne potvarati, nu pače bolje krępčaje potvrьždati. Mon. serb. 180. (1370). Sijemu zapisannomu nepωtvωrimu biti, nь pače i krępcě potvrьždennu. 569. (1403—1405).

f. *značeńe je kao kod* e *i u rečenicama:* uzdržati vjeru, sklopiti vjeru. Da bolje i krepčije uzdrži vjeru. M. Divković, nauk. 151a. Ako mu viru obećanu na kršteńu uzdrže kripko. F. Lastrić, test. 296a. — Vele jače i krepčije na nebu je jur sklopjena *(naša vjera).* Ǵ. Palmotić 1, 154.

g. animose, audacter, *hrabro, junački. isporedi* 1, a, *c).* Vojnikom svojim kripko za ń boreći se. Život kat. star. 1, 228. Rvite se krepko proti staromu zmiju. Transit. 86. Krępkije i hrabrenije rveći se. Š. Budinić, sum. 69b. Glas mu reče: ‚Stoj kripko, Vide, slugo moj'. F. Glavinić, cvit. 189b. U boju kripko stoje. A. Vitaljić, ist. 54a. Jače i kripkije brani. F. Lastrić, svet. 135b. Kripko vojuje za viru. A. Kanižlić, kam. 289. Svi skupa kripko stanu, kopja dižuć na megdanu. V. Došen 1a. Da i sebe kripko brane i sablasti dadu rane. 1a. Da se krepko baš podnese *(vitez),* živu glavu kad odnese. 124a. — *Amo mogu pripadati i ovi primjeri:* Ispovidati kripko svetu viru. I. T. Mrnavić, ist. 124. Ispovidit kripko zakon Isukrstov. J. Banovac, razg. 217. Moći ju *(viru)* kripko, slobodno i bez svakoga straha ispovidati. Ant. Kadčić 142.

h. valde, vebementer, *jako, snažno, sa svom silom, o kakvu djelu tjelesnom, koje može biti shvaćeno i u metaforičkom smislu.* Da izlizućega po ńej *(skali)* krepko udrži. Naručn. 49a. Imaš biti kripko zadržana u vrutrnih stranah. Transit. 130. *(Atila)* pristupi h gradu, jegože nače krepko trti i rvati. Š. Kožičić 12a. I utvrđen krepko i jako, naj čestiti car se zvati. I. Gundulić 307. Viteškijem se čim porodom bude krepko poštapiti. P. Sorkočević 588b. — *Amo mogu pripadati i ovi primjeri:* Kako kripko *(kreposno?)* i uzmožno stvori stvari Bog. V. Došen 185b. Sjedini ga s tvojijem *(srcem)* tako krepko, da se od ńega igda veće ne razluči. I. M. Mattei 176. Magarac ako ga do krvi ne udriš ali ne obodeš, neće da krepko pođe. M. Divković, bes. 141a. Da se oružaš krepko i jako. P. Kanavelić, iv. 319.

i. valenter, fortiter, efficaciter, *o duševnom (a i o tjelesnom) djelovańu, kad se osobito misli na duševnu silu, jako, snažno, čvrsto.* Kripko nastojte i pokripite vaša srca. Transit. 104. Neka krepčije budu nastojat. B. Gradić, djev. 26. Mislit krepčije o Bogu. duh. 8. A na svit tko ište, nahodi i vidi u trudu svom dobit, tko krepko stvar slidi. D. Rańina 88b. Počnite cilovito, kripko, junački zakon Boži obsluživati. F. Lastrić, ned 378. Još kripkije i očitije ukaza svoju stalnost. A. Kanižlić, kam. 630. Koliko krepčije čuvstvuje. D. Obradović, sav. 63. Od sad ću se krepko čuvati. basne. 409. Oteti se krepko želi. P. Kanavelić, iv. 72. Krepko bi želilo. D. Obradović, živ. 18.

k. efficaciter, *o obrani, preporuci, govoru, molitvi itd. kad se radi s velikijem uspjehom.* To nas majka jače, kripkije od srčbe sina svoga brani. F. Lastrić, test. 395. — Preporučio me je ńemu krepko. D. Obradović, živ. 22. — Ja vam kripkije izreći ne mogu. F. Lastrić, test. ad. 18b. Moćno i kripko zlamenujući. M. Dobretić 3. — Tko kripkije moli Boga za grišnike, nego on? F. Lastrić, ned. 372.

l. valde, *kao i* jako *može značiti uopće što i:* veoma, vrlo, mnogo. Želju da ova vil prosja krepčije svaki dan. Š. Menčetić 96. Neg sunce na nebi kad sviti naj krepše. Ǵ. Držić 439. — *S ovijem značeńem stoji u ovom primjeru uz glagol kojemu je značeńe suprotno sili.* Krepko bojeći se. D. Obradović, sav. 23.

m. firme, *o znańu, o očitovańu, ističe pouzdanost.* Ja se neću otkrivati za sad momu Gradimiru, što ne budem krepko znati, kako ljubi moju viru. Ǵ. Palmotić 2, 201. Očitovana kripko i bistro istina. A. Kanižlić, kam. 897.

n. *kao* jako *može značiti: na glas. tako je u ovom primjeru:* Ličnik vapijaše kripko (‚valenter'): ‚Padši poklonite se kipu zlatomu'. I. Bandulavić 125a. dan. 3, 4—5. *i možebiti u ovome:* Veselo i kripko reci one riči Pavla apostola. P. Radovčić, nač. 187.

KRÈPALINA, *f. vidi* strvina. — *Postaje od* krepati. — *Od* XVIII *vijeka.* Da bi se prija pustili svakim mukam mučiti, nego se mesa krepala, oli vode, u kojoj je krepalina, okusiti. And. Kačić, razg. 107. — *U Istri je drukčiji akcenat.* Krepalīna ‚cadaver'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftsg. 59.

Digitized by Google

KRÈPÂN, *adj. crkao (o životiňi). — Oblik je kao u part. praet. pass. od* krepati, *načińen prema tal.* crepato. Šta se bojiš ti krepane glave? Nar. pjes. hörm. 2, 156. A kukavno magare na pola krepano. Nar. prip. tord. 3. Il' su vlake srušenih plotova, il lešine krepanih skotova. Osvetn. 1, 36.

KRÈPATI, krèpâm, *pf. lipsati, crknuti (o životińama). — Od tal.* creparc, *što uprav znači: puknuti. raspuknuti se, pa često u prenesenom smislu: lipsati. — isporedi* krepan. — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* krepámo, krepáte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.:* krèpâ, *u part. praet. pass. (vidi* krepan). — *Od* xvii *vijeka (vidi kod* c), *ali je* krepavati *(vidi) već od* xvii, *a između rječnika u Vukovu* (‚krepiren' ‚pereo'. cf. crći, lipsati).

a. *o životińi.* Naj posli im *(koń)* krepa. J. Banovac, pred. 147. Jer ga *(końa)* šuknem od uha do repa, što bi bolo, jeda mu ne krepa. M. A. Reljković, sat. D8a. Ožalošten za jednim volom koji mu bijaše krepao. F. Radman 18. Kada koze i ovce krepaju. J. Vladmirović 47. Krepala naša kučka. Nar. pjes. mag. 1851. 141. Da vodi jarca u šumu, da mu nakreše, da ne bi krepao od gladi. Nar. prip. vuk.2 244. Dok ńegovom nesrećom krepa mu i krava i kobila, te tako ostane bez nigđe ništa. Nar. prip. vrč. 21. Kad li kokoš krepala. 169. Zmaj se valje zruši i krepa. Nar. prip. mikul. 38. I koń se stropošta na zemļu gde i krepa. M. Đ. Milićević, pomenik. 1, 34.

b. *u ovom se primjeru kaže part. praet. act.* krepao *o mesu životińe što je krepala.* Da se ne može niko saraniti, koji bi se krepala mesa okusio. And. Kačić, razg. 107.

c. *o čeļadetu (s prezirom i pogrdom).* Već umri, već krepaj. Radojević 41. Da ne bude ima' svoje oružje na glavi, krepa' bi. N. Palikuća 41. Danas će ti jesti, jesti, dokle ne pukne; a sjutra će gladovati, dokle ne krepa. Nar. posl. vuk. 52.

KREPÁVÂŇE, *n. djelo kojijem se krepava. — U Vukovu rječniku.*

KREPÁVATI, krèpâvâm, *impf.* krepati. — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes.* 3 *pl.* krepávajû, *u aor.* krepávah *u ger. praes.* krepávajûći, *u ger. praet.* krepávâvši, *u part. praet. act.* krepávao; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes. — Od* xvii *vijeka (vidi kod* b), *a između rječnika u Vukovu* (‚krepiren, umkommen' ‚pereo').

a. *o životińi.* Zalivaj goveda . . . i neće krepavati. J. Vladmirović 45. Životina od velike suše i vrućine krepaje. 47. Koza krepaje, a rep kovrči. Nar. blag. mehm. beg kapet. 105. Dobro su naši ļudi stari govorili, da sretnome čoveku žene umiru, a nesretnome krave i kobilo krepavaju. Nar. prip. vrč. 21.

b. *o čeļadetu, kaže se u Dubrovniku i znači ńekom većom silom: truditi se, mučiti se, jadno živjeti.* Da hodi *(puk)* krepavajući s carinami i pokloni. I. Držić 269.

KRÈPAVICA, *f. ono od čega životińe krepavaju. — U naše vrijeme u Lici.*

a. *bolest.* ‚Udarila krepavica u blago, pa ode sve i vraguto'. ‚Uvalila se krepavica u sitno blago, pa ode sve ligom'. J. Bogdanović.

b. *ńeka biļka.* Krepavica praščija, Solanum flavum (u Gospiću). B. Šulek, im. 171.

KREPČÍNA, *f. osobina onoga koji je krepak ili onoga što je krepko. — isporedi* krepkoća, krepost. — *Akc. se mijeńa u dat. sing.* krèpčini, *u acc. sing.* krèpčinu, *u voc. sing.* krèpčino, *u nom., acc., voc. pl.* krèpčine. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu (kod* krepkost), *u Belinu* (‚constanza' ‚constantia' 221a; ‚fermezza' ‚firmitas' 310b; ‚immutabilità' ‚immutabilitas' 381a), *u Bjelostjenčevu* (krepčina, tvrdina ‚firmamentum'), *u Voltiģijinu* (‚fermezza, corroboramento' ‚festigkeit'), *u Stulićevu* (‚animi firmitas. constantia etc.').

a. *u općem, apstraktnom smislu.* Ah što vidjeh siňe more, gdi smućeno ori na čase, ter počinut vik ne more; ako ne htjeh mislit na se, jaoh, da tako sred pučine svijeta ovoga nije krepčine? I. Gundulić 241. Dobrota sama tvoja i krepčina čiste vire. G. Palmotić 2, 5. Noge stavne sina Boga svom krjepčinom ke zdržite bitje od svega svijeta. I. V. Bunić, mand. 21. Sve uzdrži u krepčini. B. Betera, ćut. 3. Odveće su oslabjene sve jakosti me krepčine. 69. Jak orla u krepčini vraćaju se mlada lita. I. Dražić 30. Cijeća male krepčine od duha. I. Akvilini 326. Sveti Grgur govori: ‚Mnozi trču na zamijerku, ali ńu uzme koji bude napredovati u krepčiri'. K. Maģarović 79. Nek krjepčinu Petra obļubi. J. Kavańin 121b. ‚Virtutes' što naški izgovara se krepčine. S. Rosa 177b. Po malo riči i molitav crkve pridava se tolika kripost i kripčina vodi, da meju jednom stvari blagoslovjenom i jednom taštom nahodi se razlikost čuduovata. Blago turl. 2, 41.

b. *prema lat.* firmamentum, *u bibličkom jeziku* (gen. 1, 6—8), *svod (nebo) što dijeli vode od voda. — Između rječnika u Belinu* (‚fermamento' ‚firmamentum' 309b), *i možebiti u Bjelostjenčevu (vidi sprijeda, a isporedi* tvrdnina). On *(Bog)* stavļaše po načinu u svoj ures rajske zide i nebesku svu krepčinu, vidjaše se potom toga gdi od voda biše dio sred prostora nebeskoga nad krepčinu postavio. G. Palmotić 3, 24ab. Nebo se krepčina aliti firmament zove. I. Đorđić, salt. 57. Blagosovļen jesi, Gospodine, na krepčini neba. P. Knežević, osm. 390. Krepčina nebeska. L. Radić 105.

KRÈPÊN, *adj.* krupnih uda, ital. ‚tarchiato': čovik krepen u životu. Govori se samo za čovjeka. — *U naše vrijeme u Dalmaciji.* M. Pavlinović. — *Ista je riječ što novoslov.* krepên, *ukočen, i kajkavska* krepen *(vidi u Bjelostjenčevu rječniku:* krepen, okoren ‚duratus, induratus'; *u Voltiģijinu:* ‚fortificato, compatto' ‚befestigt'). — *Od istoga je korijena od kojega je i* krepak. — *U jednom primjeru* xvi *vijeka ima adv.* krèpêno *(s* -je-), *i znači: čvrsto.* Krjepeno zač stoji i posahnut neće *(vrat, trava).* M. Vetranić 1, 228.

KREPEŃETI, krepenim, *impf. postajati krepen. — Riječ može biti praslavenska, isporedi nslov.* krepeneti, *češ.* křepněti. — xvi *vijeka u jednoga pisca čakavca (gdje je značeńe: kameniti se ili drveniti se od zime), a između rječnika u Bjelostjenčevu* (krepenim, okorevam se ‚dureo, duresco'), *i u Stulićevu (gdje griješkom stoji refleksivni oblik:* krepeniti se, v. koramiti se *s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva).* I sumńim i želim, gorim i krepenim. P. Zoranić 13b. Krepenim *(štamparskom griješkom* krepesnim) vas goruć i vas gorim trepļuć. 25a.

KREPIŠIĆ, *m. u spomeniku* xiv *vijeka stoji dva puta* (Krêpišićь), *prvi put kao ime, drugi kao prezime.* Sestričićь mu Krêpišićь . . . *(malo niže)* Radinь Krêpišićь. Deč. hris. 100.

KREPKÒĆA, *f. vidi* krepčina *(i radi akcenta). — U jednoga pisca našega vremena.* Wellington

Digitized by Google

izvojeva pobjede krepkoćom duha. M. Pavlinović, rad. 86.

KREPKÒĆUDAN, krepkòćudna, *adj. koji je krepke ćudi. — Samo u Stulićevu rječniku* (‚indole constanti').

KREPKOĆUDNOST, *f. osobina onoga koji je krepkoćudan, krepka ćud. — Samo u Stulićevu rječniku* (‚ingenium constans').

KREPKOĆUDSTVO, *n. vidi* krepkoćudnost. — *Samo u Stulićevu rječniku (uz* krepkoćudnost).

KREPKÒDUŠAN, krepkòdušna, *adj. u kojega je krepka duša. — Samo u Stulićevu rječniku:* ‚animo firmo'.

KREPKODUŠNOST, *f. osobina onoga koji je krepkodušan, krepka duša. — Samo u Stulićevu rječniku:* ‚animi firmitas'.

KREPKÒDUŠTVO, *n. vidi* krepkodušnost. — *Samo u Stulićevu rječniku (uz* krepkodušnost).

KREPKÒSRČAN, krepkòsrčna, *adj. u kojega je krepko srce. — Samo u Stulićevu rječniku:* ‚firmus, constans, strenuus, intrepidus'.

KREPKÒSRDAN, krepkòsrdna, *adj. vidi* krepkosrčan. — *Samo u Stulićevu rječniku (uz* krepkosrčan).

KRÈPKÔST, krêpkosti, *f. vidi* krepčina i krepost. — *Može biti riječ praslavenska, isporedi češ.* krepkost, *pol.* krzepkość, *a u našemu se jeziku javlja od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (krepkost, krepčina ‚constantia, stabilitas, firmitas') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (krepkos ‚constanza' ‚constantia' 221a; ‚fermezza' ‚firmitas' 310b; ‚immutabilità' ‚immutabilitas' 381a), *u Bjelostjenčevu* (krepkost, krepčina, v. krepost, 2), *u Voltigijinu* (‚sodezza, fermezza, corroboramento' ‚festigkeit, standhaftigkeit'), *u Stulićevu* (v. krepčina). Krepkost, to jest stanovitost. K. Magarović 78. Može se prilikovati kripost od krepkosti jednoj ptici. 78. Krepkost ‚nachdruck' energie'. Jur. pol. terminol. 355.

KRÈPLJIV, *adj. koji pokrepljuje. — U naše vrijeme.* Miris prijatan i krepljiv. P. Bolić, vinodjel. 2, 299. Da kod svoje kuće potraži odmora u krepljivu sanku. Srp. zora, god. 1, sv. 3, str. 60.

KRÈPO, *m. hyp.* krepaja. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Oće taj krepo bome to dignuti, to 'e žilavo, pa čini se da će sad ña! izdanuti'. J. Bogdanović.

KREPOLJ, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu šabačkom.* Zemlja kod Krepolja. Sr. nov. 1875. 1131.

KREPOLJIN, *m. ime selu u Srbiji u okrugu crnorječkom.* K. Jovanović 144.

KREPOLJINSKI, *adj. koji pripada Krepoljinu.* Krepoljinska *(opština).* K. Jovanović 144.

KREPOSKI, *adj. krepostan, ili uopće koji pripada kreposti. — Uprav* krepostski *(tako je i pisano) i postaje od* krepost *nastavkom* ski; *ali treba da u govoru ispane* -ts- *između* s i k. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Milošta je zamećaj i obličje krepostije *(krepòstî)*, zašto ona podpuña čini krepostske. M. Radnić 484a.

KREPÒSNICA, *f. kreposno žensko čeljade. — U jednom primjeru* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (krepostnica *uz* krepostnik). Devet kriposnic mnogo slavnih divic. J. Armolušić 35.

KREPÒSNÎK, *m. krepostan čovjek. — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (krepostnik ‚virtute excellens'). Biskupi su i pjesnici, vijeka i crkve krjeposnici. J. Kavanin 158a. Skupite se sada, kriposnici. L. Ljubuški 55.

KREPOSNIV, *adj. krepostan, krepak. — U dva pisca* XVI *i* XVIII *vijeka.* Mladić jedan kriposniv, gizdav i dvoran. P. Zoranić 5b. Dahni u me milosti kriposnivi duh tvoj. 51a. Niti promiñuje kriposnivo zlameñe ovoga svetoga sakramenta. Ant. Kadčić 187.

KREPOSNOST, *f. vidi* krepčina, krepkost, krepost *(uprav osobina onoga što je krepostan). — U Bjelostjenčevu rječniku:* krepostnost ‚efficacia', v. krepost; *u Voltigijinu:* kripostnost ‚virtuosità, vigoria' ‚kraft, stärke'; *u Stulićevu:* krepostnost ‚efficacia' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

KREPOSNOVATI, kreposnujem, *impf. kreposno raditi. — Samo u Stulićevu rječniku:* krepostnovati ‚cum virtute operari'.

KRÈPOSNÎ, *adj. vidi* krepostan. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Da sva natura človičanska kripostñim u ñem *(Adamu)* uzdržaše se načinom. F. Glavinić, cvit. 408b.

KRÈPÔST, krêposti, *f.* vis, virtus, *osobina onoga što je krepak ili onoga što je krepko, ali se može shvatiti kao da znači: snaga, sila, pa tu se još razvila i druga značeña. — -e- stoji u južnom govoru mj. ńegdašńega* ê *(nalazi se gdjegdje u južnom govoru* krjepost, *ne* krijepost, *kako ńeki misle da treba govoriti), i u istočnom je govoru* krêpôst, *u zapadnom* krîpôst. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing.* krêpôst, *loc. sing.* krepòsti, *gen. pl.* krepòstî, *dat., instr., loc. pl.* krepòstima. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* krêpostь, *rus.* крѣпость. — *Postaje od osnove* krêp *vidi* krepak. — *U ńekijeh se pisaca čakavaca nalaze oblici za ńeke padeže u množini, kao da je nom. sing.* kreposta, *n. p. gen.* krepost, *dat.* krepostam, *instr.* krepostami, *loc.* krepostah. — *Između rječnika u Vrančićevu* (kripost ‚virtus'), *u Mikaljinu* (krjepost, kripost, krepost ‚virtus'), *u Belinu* (krepos ‚forza, possanza' ‚vis' 326b; ‚forze' ‚vires' 326b; ‚saldezza, sodezza' ‚soliditas' 638a; ‚valore, prodezza' ‚virtus' 751a; ‚attività, virtù d' operare' ‚agendi vis' 117a; ‚efficacia' ‚efficacia' 285a; ‚qualità, virtù, dote' ‚virtus' 599a; ‚virtù' ‚virtus' 768b; kripost ‚vigore, vigoria, gagliardia' ‚vigor' 765b), *u Bjelostjenčevu* (krepost, dobrota, izvršenost ‚virtus, probitas, actio vitio contraria'. 2. krepost, temelitost, segurnost ‚constantia, firmitas, stabilitas'. 3. krepost, v. moć), *u Jambrešićevu* (‚fortitudo, virtus'), *u Voltigijinu* (krepost *i* kripost ‚virtù, vigore, possanza, gagliardia' ‚kraft, macht, tugend'), *u Stulićevu* (krepost *i* krjepost ‚virtus, vis, vigor, constantia, firmitas, firmitudo etc.'), *u Vukovu* (‚die stärke' ‚firmitas', cf. snaga, jačina), *u Daničićevu* (krêpostь ‚robur').

1. *snaga, jakost, moć.*

a. vires, robur, *tjelesna snaga.* Izgubih kripost od udov mojih. Transit. 166. Utvrñenje kriposti telesne. Korizm. 86a. Srca tvrdostanstvom i tela krepostiju naznamenovani. Š. Kožičić 24b. Krjeposti izgubih od moje snažice. Š. Menčetić—G. Držić 493. Zašto je smrt jača ner kripos od lava. M. Vetranić 1, 37. Sinko, ma kriposti, sinko, mê hrañenje. M. Držić 37. Kriposti, jaoh, moje umiru u meni. 77. Vince krjepos dava, staros uzdrži. 400. Ne imam tu krjepos, jakosti ni sile. 435. Jure ćutim kripost ginut životu mom. P. Zoranić 14a. Ginu mi kriposti, odhodi život moj. A. Sasin 298. Tijem pedepši ńih kriposti koji htješe da obore ńe kamene teške gore a nevoljnoj ńoj ti prosti. I. Gun-

Digitized by Google

dulić 91. Srce dili izvršuje, inim udom dajući svoju moć i kriposti. A. Georgiceo, pril. 93. Pokle se kriposti srcu povratiše, i dušu sa svima opet pribaviše, Oliva pogljeda. Oliva. 51. Al' se j' sada znevirila tašta kripost pridńa tebi. A. Vitaļić, ost. 241. Svačija krjepost, svačija snaga s duzijeh ljeta izgriza se. J. Kavańin 218a. I u krjeposti svo'e desnice sbili ih u ove dno tamnice. 422a. Morobit si u jakosti Samson drugi i kriposti. V. Došen 20b. Ne lučeći dan od noći, niti kripost od nemoći. 48b. Ali se nađe bez snage i kriposti. An. Kačić, kor. 139. I svim udom kripost davat prista. M. A. Reļković, sat. K2b. Ako bi imali u svoji tilesi toliku kripost, toliku snagu i podobnost, da su vrsni dilovat dilo ženidbeno. M. Dobretić 515. O Kaica, moje čedo drago! moj pernati od sunašca štite! diko moja svagda na divanu! sabļo britka svagda na mejdanu! a kreposti među vojvodama! Nar. pjes. vuk. 2, 484. Tu je sada i krepost i snaga. 5, 450. Naļuti se Banović-Sekule, na krepost je ruke podignuo, preda se je sabļu okrenuo. Pjev. crn. 294a. Ti si prvenac moj, krjepost moja i početak sile moje. Đ. Daničić, 1moj. 49, 3. — *Kaše se ne samo o čeļadetu i o životińi, nego i o biļci.* Ne može niti sjemeńe niti rasada kripost kakvu iz ńe izvlačiti. I. Jablanci 18. Voćkam opet novu kripost doda. J. S. Reļković 311.

b. vires, *kad se govori o vladaru, o narodu ili državi, o vojsci, značeńe je: snaga, ali ne posve isto kao kod* a, *jer se ne misli na samu tjelesnu snagu, nego na moć uopće.* On *(Osman)* š ńom *(sabļom)* naj prije u istoku slavu i kripos svoju uzmnoži. I. Gundulić 565. Ako želiš ti prez rati u gospodstvu tvomu stati, kripost tvoju skazat rači, ter kršćansku viru tlači. P. Hektorović (?) 82. — Ali cesarova vojska znajući jakost, kripost naroda slavnoga, dočekat ga ne smide. And. Kačić, razg. 20. — Neka se ńih *(neprijateļa)* krepos razčini jak magla. A. Sasin 221. *Slično je i kad se govori o Bogu (isporedi* e).

c. *u jednom primjeru znači što* sila, silovańe. Drži tva ljepos tužno me srdačce na silu i krjepos. Š. Menčetić 45.

d. *snaga, sila u duševnom smislu uopće (naj češće prema lat.* virtus). Bogu dajuštomu krêpwstь. Mon. serb. 17. (1233). Mnogo veće ukripļena kripostju vere svete. Živ. kat. star. 1, 218. Jer meni zada *(ne* sada) vaj ļuvenom krjeposti. Š. Menčetić 11. Tko želi naravi kreposti ove vidjet, i moći ļubavi, hodi viđ ovi cvijet... N. Naļešković 2, 11. Dobrota s liposti slomi u meni sile ļuvenom kriposti. M. Držić 4. Bogastvo gospoduje današńi dan sve ostale krjeposti. 399. Kad huda zla kripos od smrti na ń dođe... D. Rańina 68b. Vrhu gumna ovoga kripost tvoga blagosova udahni. I. Bandulavić 296a. Nu ako inim u tamnosti noć me i puste kriju gore, gora i noć s kom kripostі mene meni skriti more? I. Gundulić 243. Ko mi će dat kripost mojoj pameti, ko li suza mojima očima? M. Jerković 44. Uči nas s. vira, da je naša duša jedna kripost duhovna udanuta od usta Božiji u čovika. J. Banovac, razg. 99. Da muka tvoja meni bude kripost s kojom ću se pokripiti. B. Pavlović 61. Stavi, Gospodine, nebesku kripost u riči moje ove. F. Lastrić, test. 166b. Kripost zakona jest zapovidati. A. d. Costa 1, 10. Da izlaze *(riči)* od kripostі te žeļe. Ant. Kadčić 132. Ako bi odstupila ova prava krepost požude. J. Matović 420. Tvoje srce ļubežļivo svoju će mi krepost dati, da, Jezuse moj, pomńivo ja uzbudem poslovati. I. M. Mattei 286. Nika ogrijajuća kripost projde kroz svu zemļu. M. A. Reļković, sat. L6b.

e. *značeńe je kao kod* d, *ali se ističe kao ńečija osobina, naj češće Božja (lat.* virtus). Gospodi, tvoja očita je kripost i sila. Transit. 100. Vzašal si na nebo po tvojoj vlastitoj kripostі. 122. Krjepos višńega obujmi tebe. N. Rańina 16a. luc. 1, 35. Vlašćom krêpostiju svojom usta se. Š. Budinić, sum. 8b. Krepost privišńega obujmiti će tebe. M. Divković, bes. 5a. Začet po kripostі duha svetoga. B. Kašić, is. 8. Sajdi kripost duha svetoga. I. Bandulavić 128b. Kripost privišńega obsinuti će tebe. 200b. luc. 1, 35. Omekšaj *(Bože)* srce moje rosom od kripostі tvoje. M. Jerković 87. Zaklińam vas kripostju i jakostju Božjom. L. Terzić 322. Iz pučine vječna krjepos tijem povadi brda i gore. J. Kavańin 71b. Jer Isukrsta u svojoj utrobi zače po kripostі duha svetoga... J. Banovac, razg. 50. Jesus uskrstnu svojom vlaštitom kripostі. J. Matović 57. Primajući jakost i kripost duha svetoga. M. Dobrotić 57. — Kad nas oba svom kripostі vlas ńegova je *(boga Lera)* slobodila, tebe od moje nevjernosti, a od pricijeh mene vila. I. Gundulić 168. I jošte svakoje dava nam kreposti *(višńi)*. N. Dimitrović 36. Devet jest osobitih sil ili kripos Ivana svetoga. F. Glavinić, cvit. 197a. Možemo li vlastitima moćma i kripostma život vičńi dobiti? I. Velikanović, uput. 1, 326. Ja sam se poturčio ne imavši mučeničke kreposti. S. Ļubiša, prip. 87.

f. *snaga, može se shvatiti u duhovnom ili u tjelesnom smislu u ovakovijem primjerima:* Ļubi Gospodina Boga sa svijem srdcem tvojijem i svom krjepostju tvcjom. N. Rańina 155b. luc. 10, 27. Sa svom krjeposti slijedi me. M. Vetranić 2, 177. Sa svom nastojat imamo kreposti u miru sve dni stat. N. Dimitrović 22. Tijem sa svom kreposti smjerno te molim ja. 79. Služih te sa svu moć i sa svom krjeposti i u dan i u noć. N. Naļešković 2, 96. Ki sa svom kripostі drag ures tvoj slidim i od tvoje liposti prignutja ne vidim. I. Gundulić 142. Divjak satir u haļini od vile preobučen: Sa svom moći i kreposti uvlačih ih *(roge)*, krih svudire; nu svakako pravi i prosti izprama mi jošte vire. 156. Komu si se zavjerio sa svom moći i kreposti? 467. — Ļubi Gospodina Boga tvoga svimi kripostami tvojimi. F. Glavinić, cvit. xvi. — Ļubiti Boga iz sviju kripostі. M. A. Reļković, sabr. 69. — Tere me zagrli za svu moć i kripos. Š. Menčetić 248.

g. virtus, fortitudo, *hrabrost.* Persijane lastiju veće neže krepostiju pobedi. Š. Kožičić 86a. Dostojite vijence od hvala, jere hitra brza i laka, podpuno je ukazala svoju u lovu krepos svaka. A. Gleđević 2a. Ah, da slijedeć tve kreposti svak je vitez tvoj vojevo, ne turačke, danu kosti poļačke bi bile ovo. I. Gundulić 324. Ah, ne hvalim neprijateļe, nego kripos ka pod nebi svjetlosti ima dana bjeļe. 328. Narode one s kih kripostі kraļestvo se naše obrani. 486. Svaki *(konik)* harbom vješto meće, svaki lukom dobro strijeļa, bez kripostі, bez odjeće, vitez nazvan, lupež zbiļa. 329. On *(car od cara)* sred boja odkad prika tvih junaka krepos gleda. 448. Mao skup ali pun kreposti vi ste, družbo moja mila, snagu vaše hrabrenosti ne umije slomit nijedna sila. Ġ. Palmotić 1, 16. Prid kripostі mojom jakom zli nevjernik ima umrijeti. 2, 112. Kad kripostі svojom prite *(vitezi)*. V. Došen 125a. Zašto srca od kripostі, i desnice od jakosti... 228b. Vladalac pun kripostі i hrabrenosti. D. E. Bogdanić 122. Ovdi po ‚kripostі' od riči

Digitized by Google

grčke *δυδρίαν* hrabrenstvo i veličina srdca razumije se. I. Velikanović, uput. 1, 398.

h. vis, potentia, potestas, *moć (velika) uopće*. Spasitel naš, kojemu bješe dopustio otac nebeski svaku krjepos. A. Gučetić, roz. jez. 188. O svemogi Jupitere koga kripost svud se stere! P. Hektorović (?) 84. Tvoja *(Jupitere)* kripost svaka more, gromom stresa zemlu i gore. 85. Kriposti tvoje nepridobitnu jakost molimo, Gospodine. J. Banovac, blagosov. 10. Poče proslavljati kripost ńegova razuma. A. Kanižlić, kam. 392. Da po svojoj kriposti i umińu imaju svaka koja uživaju. And. Kačić, kor. 11. Svemogućstvo i kripost stvoritelja. M. A. Reljković, sat. L8b. Koji s mogućom svojom kreposti od ništa satvori ... J. Matović 11. — *Kad je izrečeno nad kim ili nad čim ko ili što ima moć, može značiti što* i vlast, oblast (‚potestas, imperium'). Da ńim krjepost i oblast svrhu svake nepodobe. N. Rańina 142a. luc. 9, 1. Mńah a će pri slipos obujmit sunašca, ner će imat on *(Ljubav, tal.* Cupido, Amore) kripos vrh moga srdačca. Š. Menčetić 126. Ter od taj čas mi imamo nada svjema *(ženama)* krepos taku. N. Nalješković 1, 155. Sazvavši Isus dvanadeste apoštolov, dade ńim kripost i oblast svrhu svakih hudob. I. Bandulavić 156b. luc. 9, 1. Ima svetac ovi kripost vrhu ogńa. F. Glavinić, cvit. 20a. Ima kripost vrhu groma ki se ńoj *(s. Barbari)* priporuča. 399b.

1. facultas, potestas, *ńeka osobita moć po kojoj se ńešto može vršiti. ono što se može vršiti*:

a) ima se u pameti po smislu. Zač krepos, Niko moj, tuj mi ni višńi dal. N. Dimitrović 98. Svakoga sam zamamila, tuj mi krepos ljubav dava. N. Nalješković 1, 206. Dokoli tve oči izgube krjeposti, ke sunčjoj istoči nadhode svjetlosti. 2, 35. Ne umije ti grlo moje kazovati, ni ima kripos. A. Sasin 168a. Gleda' okolo, oda svudi, što oko vidi svom kriposti, sve bi puno bojnijeh ljudi. I. Gundulić 335.

b) izriče se podložnom rečenicom s da. Zač ja tej kreposti ne imam, da mogu tej vaše ljeposti procijenit. N. Nalješković 1, 218. Slabi razum moj tuj kripos ne ima da može izreć toj. 1, 312. Ovaj dub dobi toliku kripost da ozdravljaše posli od svacih nemoći. B. Kašić, is. 18. Mlaka ona takovu uze kripost, da ozdravljaše... F. Glavinić, cvit. 229a. Tu ljepota ima krepos, da je uresna bez naprave. I. Gundulić 74. Tim u meni sveđ goreći taku plam je steko krepos, da ja ne znam, ali veći ogań moj je, al' tva ljepos. 259. Nu moguća ova lipos s svijetlom krvi kad se združi, dvakrat veću kaže kripos, da ju dvori svak i služi. 374—375. Takova spomina hoće biti od tolike kriposti, da će te ganuti na milosrdje. M. Jerković 65. Balsam imade ovu kripost da, pomazavši š ńime jedno tilo mrtvo, ... čini ga uzdržati cilokupa. J. Banovac, pred. 133. Po malo riči i molitav crkve pridava se tolika kripost i kripčina vodi, da meju jednom stvari blagoslovjenom i jednom taštom nahodi se razlikost čudnovata. Blago turl. 2, 41.

c) izriče se infinitivom. (Isus) kripost da vodi preroditi se. Naručn. 3a. Imam ja kripos satvorit da ... Š. Menčetić 4. Ali ne ima tej kriposti uzdržat se skup nemili. I. Gundulić 458. Iskati ljekara koji bi imao krepost prosvijetliti te budući slijep. M. Radnić 435a. Pričest krjepos ima našu dušu punit jako milostima. J. Kavańin 69a. Ogań po naravi svojoj ima ove dvi kriposti: goriti i sjati. F. Lastrić, ned. 93. *(Vatra)* daje kripost oku tilesnomu viditi tilesne stvari. F. Lastrić, ned. 247. Imadu jedno isto mogućstvo i kripost stvoriti od ništa svit. A. Kanižlić, kam. 190. U otcu jest kripost stvoriti. 728. Boja ružice ima kripost smućeno srdce razvedriti. utoč. 277. Daj mi kripost tako vladati se. bogoljubn. 204. Da je čovik stvorenje plemenito koje ima kripost dilovati. M. Zoričić, zrc. III. Videć mnogo teže brime, neg je kripost vladat ńime. V. Došen 25b. Te stvari imadu kripost, istirati vragove i ozdravljati slipe. And. Kačić, kor. 274. Š ńe kvas kripost dizat tisto dobi. J. S. Reljković 348. — *Grješkom po tuđijem jezicima uz infinitiv ima* za. Ne imaju kriposti za odoliti napastma. M. Radnić 114b. Za svijeh spijevat ne imam krjepos. J. Kavańin 218b. Kripost za ozdraviti, činiti čudesa, razumiti jezike. Ant. Kadčić 10. Ovi kruh imaše krepost za ugasiti žeđu. J. Matović xxia. Riječi imaju veliku krepost za izustiti naj skrovenije misli. 127. Koliku krepost ima za pomrsiti trohe i gnusobe grijehâ *(lemosina)*. 506. Ona krepost koja je u ljekarijami za ozdraviti. 520.

d) izriče se genetivom naj češće verbalnoga supstantiva. Kripost svezanija i odvezanija. Naručn. 74a. Ulî kripost oprańa duhovnoga u sakramenat s. krštenа. F. Lastrić, test. 300a. Da im *(voćkam)* dade kripost cvita *(zemlica)*. V. Došen 16b. Koje *(vrime)* uzdrži na se kripost naminutja. Ant. Kadčić 67. I nozdrve ńegove da primu kripost mirisa i blagosti. M. Dobretić 51. Kripost ozdravljeńa dajući ovim travicam. I. J. P. Lučić, izk. 32. — *Uz genetiv može biti i prijedlog* od. Tko ne ima od vida krjeposti. M. Vetranić 1, 274. Ogań ima tu krepos od čišćenja. M. Orbin 161. Dati vodama kripost od očišteńa. F. Lastrić, test. 60a.

e) izriče se adjektivom, često participom. Ona mira imaše njeku krepost pokrepljujuću. M. Divković, bes. 143a. Ogań ima u sebi krepost žižuću. 554a. Jedna kripos ogńenitu ona *(smija)* očuti, a sva prika diže glavu jedovitu. G. Palmotić 3, 21b. Kripos rodna ‚causa generativa, cioè che ha forza di generare e produrre una cosa' ‚causa genitalis'. A. d. Bella, rječn. 181b. Kripost plodiva ‚virtù generativa' ‚virtus generandi'. 768b. Čini se stvar čudnovata samo onizim, kojim plodna kripost palestinske zemlje jest nepoznata. razgov. 48. Motrim u vatri našoj tilesnoj kripost prosvitljujuću. F. Lastrić, ned. 247.

f) izriče se na osobiti način u ovijem primjerima: I vas zbor iskase taknuti ńega, jere krjepos od ńega ishođaše i ozdravljaše svijeh. N. Rańina 178a. luc. 6, 19. I bumbak ima istu krepost suprot ogńu. B. Kašić, per. 46.

k. vis, potestas, efficientia, efficacia, virtus, *ńeka osobina (ne u čeljadeta) po kojoj ono što je ima može ńešto djelovati, ne izriče se što, ali se shvaća kao ńeka sila što se više ili manje razumije po samoj stvari kojoj pripada. razlikuje se od značeńa kod* i *tijem što se ne izriče djelovańe, a izriče se ono čemu pripada.*

a) ima stara riječ da trava, kameńe, riječi imaju svoju krepost (lječivu), vidi: Sve kriposti, koje je Bog postavio u travah, u kameńu i ričma. J. Banovac, razg. 67. — Vod, sokov i tukov i kamenja kriposti. P. Zoranić 65b. Ni bilju zna krepos. Š. Menčetić 13. Ovojzi da travi budeš dat kreposti i smrti lijek pravi. N. Nalješković 1, 196. Kriposti zelenih trava nijesu za dat lijek mojojzi nemoći. M. Držić 401. Al' nu i sad jesam trave ja donijela njeke tebi, svaka kripost ima u sebi mnoge moći, mnoge slave. Jeđupka nezn. pjesn. 236. Ova trava, gospo

Digitized by Google

mila, mnogu u sebi ima kripos. 287. Tko zna kripost od trava? S. Margitić, fal. 229. Kakvu kripost imaju u sebi mloge trave. I. Grličić 83. Obilnos od voća, krepos tolicih zdravih travica. A. d. Bella, razgov. 74. Kad ura tvoja dotoči se, trave krepos a ljudi znaće izgubiše. B. Zuzeri 151. — Ima dvi kriposti *(sime trave korijandre)*. F. Lastrić, test. 308a. Gorušica ima zrnca sitna, koja dok se ne stuku, ne poznaje se koliku kripost i začina u sebi imadu. B. Leaković, gov. 51. — *Amo mogu pripadati i ovaki primjeri:* Kripost od božanstvenih likarij. Transit. 141. Likarija toliku kripost imade koliku joj Bog daje. A. Kanižlić, bogoljubn. 480.

b) pripada stvari tjelesnoj što nije trava ni kamen, a misli se o liječeńu. Zna sve krjeposti od trava i voda. D. Zlatarić 47b. Kolika krepost bješe u jetri, u žuči i u srcu one ribe. J. Matović 451. — *Amo može pripadati i ovaj primjer:* Kripos od zvizda. M. Držić 11. *i ovaj:* Mana sveta i čestita od kriposti mnogostruke. A. Vitaljić, ost. 62. — *Ovaj primjer ne pripada amo, jer je riječ o krepośti duhovnoj: (Isukrst, krsteći se u Jordanu)* dâ njeku skrovitu krepost duhovnu svakoj vodi naravnoj. M. Divković, bes. 16b. — *U teologičnom jeziku* krv *i* kruh *u ova dva primjera imaju osobiti smisao, te se i ovdje misli na krepost duhovnu:* Vas plod od kriposti neprocińene egove krvi. A. Komulović 53. Tko užije kruha ovega živjeti će i u ńemu će stat od ńega krjepos ona prevelika. A. J. Gučetić 10.

c) pripada riječi, besjedi, ali u drugom značeńu nego je kod a): razumije se sila kojom se ko nagovara. Taka biše krepos i vrijednos od besida ovoga čudnovatoga tamničara. B. Kašić, iń. 40. Tolike kriposti bihu riči Sebastijana, da svih obrati. F. Glavinić, cvit. 191a. — *Amo mogu pripadati i primjeri u kojima mj. ‚riječi' ima* svjet. Mudra je svjeta kripos jača nego vojske oružane. Ǵ. Palmotić 2, 93. Jere živi kripost tvoga prvoga opakoga svîta. Ant. Kadčić 552.

d) pripada istini. Tolika je kripost poznane jedan put svete istine. A. Kanižlić, kam. 785. Poznańe u ispovidi nejma nadostaviti nijednu kripost istini znanoj izvan ispovidi. Ant. Kadčić 323.

e) u teologičnom smislu, o riječi Božjoj, o molitvi, o postu, o misi, posvetilištu, o sakramentu itd. Moć i kripost riči Božje. A. Kanižlić, kam. 500. Riječ božanstvena izgubila svoju krepos. Đ. Bašić 18. — Zvišenje i kripost od molitve veliko je jako. Korizm. 7a. O neizrečena ‚krjeposti' od molitve, ti jesi mati svakijeh krjeposti. A. Gučetić, roz. mar. 7. A molitve bez kreposti od ńega se sve držahu. P. Kanavelić, iv. 28. — Tolika bi *(u proroka Danila)* ‚kripost' od posta, da stisnu kripost lavov. Korizm. 4b. Želite znati snagu čudnovatu, moć i kripost od posta. F. Lastrić, ned. 136. — Da bi primio *(Bog)* posvetilište i udilio kripost od ńega onomu . . . Ant. Kadčić 101. Sve mise imaju jednaku kripost i vridnost. 93. Misa uzdrži u sebi tri osobite kriposti oliti svršenosti i tvora. M. Dobretić 368. — Tvoj sakramenat ima u nas krepost svoju. S. Matijević 97. Ukazat onu životvornu kripost ovoga sakramenta. A. Kanižlić, kam. 499. Od kreposti i od mogujstva sakramenata. J. Matović xvb. Poznade kripost s. krštenа. F. Lastrić, test. ad. 14b. Da krštenе želno uzrokuje i porađa svoju kripost po dilu dilujućega. M. Dobretić 23. Od toga ukazanja i kriposti spovidi. Naručn. 88b. Gdje pribiva poglavita krepost ženidbe. J. Matović 305. — Ne uzimljući ulu posvećenomu kripost mišańe od balsama. Ant. Kadčić 171. — Križu 'e krjepos prevelika. J. Kavańin 319a.

f) o čaru, čarańu. Na mojemu sinu jesi hotila izkusiti kripost tvojih čara. F. Vrančić, živ. 36.

g) pripada listu, pismu, zakonu, ugovoru, uvjetu, dok se shvaća da se ne može promijeniti. Da ωnej poveļe budu u svojωj krêposti tvrьde. Mon. serb. 210. (1387). List kapitulski ostavļamo u onoj kriposti kako je pisano. Mon. croat. 213. (1525). Da se ne stavļa krjepost od zapisa u način od pisanja. B. Kašić, zrc. 43. — Nimaju nijedne kriposti zakoni, ako se ne obrate u dila. M. Bijanković 160. Da zakoni žuđenu svoju kripost uhite. D. E. Bogdanić xiii. Ovi zakoni imadoše svoju kripost. M. Dobretić 499. Zakon ima stupiti u krjepost. Zbornik zak. 1853. viii. S početkom krjeposti ovoga zakona . . . 1853. 141. U onih krunovinah, u kojih je opći građanski zakonik već otprije krjepost imao . . . 1853. 399. Oni kanon neprominļivu kripost imade. A. Kanižlić, kam. 207. Taj kanon još jest u svojoj kriposti i obsluživa se. 316. Ostaju u krjeposti obstojeći propisi. Zbornik zak. 2, 827. Pošto ova naredba u krjepost stupi. 1871. 410. — Ugovor će ostati u svojoj krjeposti 6 godina dana. 1865. 237. Lišiti ugovor krjeposti nakon 6 mjeseci. 1866. 134. — Da ono *(što su poklisari naredili)* kakvu kripost imade i vaļade. A. Kanižlić, kam. 414. — Uvit stvari došastne ustavļa i uzdrži kripost odrišeńa. Ant. Kadčić 191.

I. *u ńekijem padežima i s ńekijem prijedlozima upotrebļava se (u smislu kao kod* h—k*) s genetivom gotovo kao prijedlog, te je značeńe: preko, pomoću, silom koga ili čega, lat.* virtute, per, ex.

a) u instrumentalu (možebiti po lat. virtute). Da je vogļanь *(sic)* uživati kripostju ωvogaj pisma. Mon. serb. 494. (1465). Sakrament têla i krvi Isusovi zdrţeći se v priliki kruha kripostiju riči ke pop izgovara. Naručn. 17a. Da kripostju sv. mise pride sv. duh. 37a. Ča odpušća redovnik kripostju kļučev. 90b. Ako bi se kripostju toga dopuščenja prišlo na vazetje dôbâr. Š. Budinić, ispr. 138. Vnoge učini Bog kripostju s. križa mirakule. F. Glavinić, cvit. 126a. Krepostju ovoga pisma dopuštujemo tebi da možeš štampati . . . M. Divković, bes. xiv. Govorite, da kripostju Belzebubovom ja izgonim dijavle. I. Bandulavić 50b. luc. 11, 18. Neka nas Bog od večnoga ogńa oslobodi kripostju molitve svete. F. Glavinić, cvit. 114b. Vladajući razum ńiov kripostju s. vire. F. Lastrić, test. 65a. — *I s prijedlogom* s. Drva se skončaju s krepostju ogńa. J. Matović 238. Da s kripostju Belzebubovom đavle izgoni. I. J. P. Lučić, razg. 118.

b) u krepost *(tal.* in virtù). Premda bi to činili u kripost koga se hoće privilejija. Š. Budinić, ispr. 133. Ima za to u kripost od naredbe isti biskup obrati naj dostojnijega. A. d. Costa 1, 283. Primiti koju priporuku i u kripost ove činiti ravan put žaknom na redovańe. Ant. Kadčić 5. U kripost te začete voļe iđeš u crkvu. 13. Misnik ne diluje u kripost svoju nego u kripost Isukrstovu. 112. Oblast koju je imao u kripost župe. 289. Ova dva poslidńa *(krštenа)* diluju u kripost prvoga. M. Dobretić 24.

c) po kreposti. Da *(Isus)* izgoni besi po kriposti Belzebulovi a ne svoju moću. Korizm. 52a. Žive i raste po krjeposti od naravi. Zborn. 8a. Izgońaše đavle po kreposti Belze-

Digitized by Google

buba. M. Radnić 429b. Po kriposti duha svetoga. P. Macukat 28. Po kreposti od svoga posluha poče hodit vrhu vode. I. Đordić, ben. 126. Po kriposti svetog posluha zapovida Akaciji da... S. Badrić, ukaz. 11. Nego se može odrišiti po kriposti prvoga skrušeńa. A. Baćić 385. Po kriposti svih zakletava. J. Banovac, blagosov. 129. Po kriposti svoje šipke slavno pridobi Farauna. F. Lastrić, svet. 34a. Focio je ova naučio po kriposti svoga plodnoga razuma. A. Kanižlić, kam. 11. Po ovoga kanona kriposti. 281. Svega su mu svita strane po kriposti lâžî znane. V. Došen 39a. Po kriposti ríčî od istoga Gospodina postavļenih. Ant. Kadčić 48. Po dilu i kriposti dilujućega. M. Dobretić 4. Ova dva krštеńa jesu dobra po kriposti i zavitu krštеńa vodenoga 23.

d) u kreposti. Ime ovo, u kriposti koga nebesa se otvaraju. F. Glavinić, cvit. 3a. Trpi muku u kriposti ke oslobodi one. 10a. Ter ga izbavi silne ogńice u krjeposti svo'e desnice. J. Kavańin 186b.

m. virtus, pretium, potestas, *u prenesenom smislu, vrijednost.* Poznajući kripost od kamena, obeća mu 200 pinez zlatih. Mirakuli. 117. Zlatu ńe kosi vazimļu svu krjepos. Š. Menčetić 36. I u srebra je kagod svitlost svitla u počel i pristala, da ne trpi, već do mala, er nî u ńem zlatna kripost. M. Pelegrinović 180. Da primi na voļu dar male kriposti. Đ. Baraković, vil. 20. Dragi kamen sfak ne znade ča je ni ku kripost ima. M. Gazarović 142b.

n. vis, significatio, *kod riječi, u prenesenom smislu, značeńe, smisao.* Trijeba je početi od kroposti i poznanja imena . . . J. Matović 123. Riječ ‚ja', koje krepost uzdržuje se u riječi ‚krstim'. 148. Koja riječ *(izasipati)* ima onu krepost, da ne bi išta zatajao ni sakrio, ma da bi svaka izasuo. 484.

o. firmitas, *čvrstoća, postojanstvo, o tjelesnoj i o umnoj stvari.* Vez naj veće kriposti. Š. Menčetić 272. — Za krêposti mira segaj i ļubve i dobre prijazni da bude u vijeke ωpogovora . . . Mon. serb. 466. (1454). Ako li ne uzimade Focio kripost i potvrđeńe od crkve rimske. A. Kanižlić, kam. 68. Da je Focio imena cara i Vasilija nadostavio za uzveličańe i kripost svoje knige. 162.

p. *uz pridjeve* Božja, nebeska, anđelska, *ima* krepost *različna značeńa.*

a) krepost Božja *(isporedi e) znači što i* Bog. Stipan vidi slavu Božju i Isusa stojeći ob desnu kriposti Božje. I. Bandulavić 13a. act. ap. 7, 55. Kad upazih vedra lica raj veseli, tada poznah, višńa krepos, da svu objavi vlas veliku, svu u jedno skupnu ljepos stavi u samu tvu priliku. I. Gundulić 258. Ali ona slavna lica, višńa krepos kijeh naresi. 266. — *Isto značeńe može biti i bez pridjeva* Božja. Kunu t' se od sade na kripos naj višu, da t' veće nikade ne ukažu što pišu. D. Rańina 68a. Tere višńoj zgar kriposti vrijeme ovo, ko imamo, sve na službu verno da'mo, neka našu zled oprosti. 144b. O višńi oče moj, kriposti velika, ka ļubi tolikoj grešnoga človika. 146b. Jasna trilična kriposti ka tvojim licem svitiš. P. Zoranić 66a. — *I o poganskijem bogovima.* O višńe kreposti, kažite vrhu nas moguću vašu vlas ne rasrgbom, neg milosti. I. Gundulić 81—82.

b) kreposti anđelske, nebeske, *i samo* kreposti *može značiti anđele (uprav jedan red anđela, lat.* Virtutes, *isporedi* 2). To biše Isukrst s kriposti anjelskimi. Živ. jer. star. 1, 235. Vlasti i kriposti nebeske. L. Terzić 196. U srjedńoj svjetlosti gospoctvo s krjeposti i s vladaoci staše. M. Vetranić 1, 359. Troredica tako i srijeda od gospostva i krjeposti i od mogućstva, ka ga *(Boga)* sgleda . . . J. Kavańin 499a.

c) kreposti nebeske *vaļa da znači (po biblijskom jeziku): nebeske (fizične) sile, lat.* virtutes coelorum. Kriposti nebeske hoće se ganuti. I. Bandulavić 1b. luc. 21, 26. Zvizde pasti će s neba i kriposti nebeske ganuti će se. 185b. matth. 24, 29. I kriposti nebeske ganut će se. S. Margitić, fal. 289. A sve zvizde i krjeposti gor nebesne ogńem gore. J. Kavańin 7b. Za te *(čovjeka)* svijete toke zvijezde i krjeposti gorńe jezde. 14a. Zvizde padnuće s neba, i kriposti nebeske ganuće se. J. Banovac, razg. 2.

q. *vidi krepčina,* b. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Imenova tadaj Bog krjepost nebom. N. Rańina 113b. gen. 1, 8.

2. virtus, *u teološkom i filozofskom smislu, osobina ļudske voļe koja je postojano okrenuta na dobro; shvaća se ili uopće, kao značaj čeļadeta, ili kao ńeka naklonost na dobro u ńekom osobitom smjeru. ovakijeh osobitijeh kreposti bilo je već po Platonu četiri (stožernijeh); u hrišćanstvu dodaju se k tome tri (bogoslovne); ali ih se često nabraja i drugijeh. — ovakovo je značeńe ove riječi samo u katoličkoj crkvi (prema lat.* virtus, *što je uprav snaga, dakle krepost); u pravoslavnoj za isto značeńe ima riječ* dobrodjetelj *(vidi).*

a. *uopće.* Obucimo se v oružje svetlosti, ča je kriposti. Naručn. 70b. Po deli od kreposti. Korizm. 2a. Duša bi stvorena primateļna krêposti i hudob. 69b. Človik mnogimi krepostami ukrašen. Š. Kožičić 34b. Od umiļenstva izlaze četiri krjeposti. Zborn. 11a. S krepostju vječni mir ima svak držati, s zlobom rat i nemir, dokli ga smrt skrati. N. Dimitrović 7. Da boļe on razlog i četr kriposti ne samo poznaje, ma djelom da čini. N. Naļešković 1, 312. Od ostalijeh krjepostiju duhovnijeh. A. Gučetić, roz. mar. 175. Crijezmo živļenje . . . krepost hrani i jaku čini. M. Divković, bes. 98a. Svaka kripos koja se nahodi u naravi božanstvenoj. B. Kašić, nač. 12. Kriposti sliditi i od grihov uklonit se. F. Glavinić, cvit. XVII. Svakimi kripostimi sve druge nadajde svoje. 294a. A med ostalimi kripostami tako biše u blagovanju uzdržeć. 400a. Stvar ona ka človika čini dobra i dela ńegova svršena jest kripost. svitl. 33. Tvoga unuka naučićeš sve kriposti, da i on vrijednijeh pun odluka slijedi očine hrabrenosti. G. Palmotić 1, 199. Vječne slave nije steć lasno, s kripostim se ona stječe. 2, 202. Otac držan jest ukazati sinu svomu priliku od kreposti. S. Matijević 33. I turski car, odkad na carstvo je uzšel, Suliman je do sad kripostju svih nadšol. B. Krnarutić 35. Sakri blago od kripostije, ako nećeš biti pokraden od himbeńaka. M. Radnić 30a. Cvijet od kriposti *(lat.* Flos virtutum). P. Posilović, cvijet. 1. K Maģarović 1. Kripost od jakosti. P. Posilović. cvijet. 136. Da budu *(nagovaranja)* kripostju pokripļena. A. Vitaļić, ost. VII. Od svake strane tve kriposti sjaju. 400. Da ste svakom kripostju urešeni. S. Margitić, fal. II. Premda je mnogim kripostima oružan. 225. Kripostima nas prosvitli. F. Parčić 24. Može se prilikovati kripost od krepkosti jednoj ptici . . . K. Maģarović 78. Nije vremena kô ponavļa djela izvrsna od krjeposti. J. Kavańin 27b. Bogoslovne tri krjeposti: vjera, ļubav i ufanje. 478b. Može li se naći kojagod lipša, plemenitija i Bogu draža nego kripost od ļubavi? A. d. Bella, razgov. 53. Vaša krepos, o pravedni, zlato je čisto bez pro-

Digitized by Google

cjene. B. Zuzeri 378. Ljubav je kripost naj veća. A. Baćić 45. Dužne su starišine duhovne podložnikom dati dobru priliku u svakoj kriposti. 95. Ako sagriše protiva ovima kripostma. 194. Jer s kripostima nadlazi *(s. Josip)* ostale svete. J. Banovac, razg. 127. Pridobiti zloće i živiti u kripostima. uboj. 26. Zloća pridobi kripost. prisv. obit. 99. Kako u jednomu redovniku ubogomu jest kripost i izvrstitost ubožtvo. P. Filipović 35. Reć je zadosti, da su sve kriposti u ńemu bile. P. Knežević, živ. 58. Kriposti krstjanske dilovati. F. Lastrić, od' 196. Ufanje, ljubav, poniznost i ostale kriposti duhovne. ned. 238. Bogat tilesno, al' ubog duhovno iliti kripostma i dobrim dili. 292. Nisam ja dostojan priminiti se Iliji proroku u svetińi i kripostma. 323. Nismo se nadmetale u nakićeńu tilesnomu s tolikom holostju nego u kripostma duhovnim. 369. U svemu mi krepos tvoja zrcalo će pravo biti. A. Boškovićeva 3. Očistjen od zlobah, a prosvijetjen krepostima. I. A. Nenadić, nauk. 257. On svemu carstvu sviti kripostima svojima. A. Kanižlić, kam. 19. Naj veća je krepos muk. (Z). Posluh je otac krepostima, a neposluh svijem zloćama. (Z). Poslov. danič. Dali samo dila čine od kripostı vrsne cine. V. Došen 40b. Pak još svojoj lakomosti daje ime od kriposti. 57a. Svi ljudi od kriposti *(t. j. kriposni)* kažu... 74b. Jer kriposti sve pogazi u proždrlost kad ugazi *(Aleksandar veliki)*. 147b. Kad budete nagovarani na krepos, nemojte se oglušiti. Đ. Bašić 18. Er su tako protivne među sobom taština i krepos, da ... 81. Kad ste došli u spoznańe od podniženstva, nastojte ga steći, er će biti za vas početak od svijeh kreposti. 120. S haljinom od podniženstva pokri Josef svoje kreposti. 200. Er nas svojijem izgledom pritežu na krepos i na svetińu. 241. Okruni se za kralja dalmatinskoga Selimir, koji, premda svitlosti svete vire nejmadiše, bi nadaren mnozim naravnim kripostimam. And. Kačić, razg. 21. Kripost koja nagińe čovika za miriti Boga. Ant. Kadčić 182. Napasti koje su suprotivne ovim četirima kripostima. L. Vladmirović 21. Bog nam zapovida, da imamo viru, ufańe, ljubav, i ostale kriposti. 43. Uzmi n. p. prvu kripost, koja je poniznost. 75. Izvršnijem djelima i ostalijem krepostima. J. Matović IV. Tri kriposti bogoslovne: vira, ufańe i ljubav. M. Dobretić 38. Bez tijeh kreposti neće mu moć vavijeke ugoditi. I. M. Mattei 10. Reče on, da je djevstvo cvijet svijeh krjeposti krstjanskijeh. A. Kalić 429. Kripost jest dar Božji, kojim tko poznati i izpuniti dužnosti života krstjanskoga i lakoću i prignutje ima. I. Velikanović, uput. 1, 359. Da nikakvu kripost u sebi ne zadržaje, nego svakojake zloće nasliduje i diluje. gov. 8. Više će se među istima zrilima ljudma najti pomańkańa i zloća nego napridovańa u kripostima svetima. 28. Da pokorna dila činimo i kriposti svete izvršujemo. 96. Kripost u općeni uzeta i promotrita jest jedna moć s kojom tko častno štogod dilujući postaje vridan fale i plaće. nauk. 467. Sjajni u kripostima. Grgur iz Vareša 134. Kad je ●krepost pobijedila porok. S. Ljubiša, prip. 272. Žena rijetkih kreposti. M. Pavlinović, rad. 97.

b. *gdjegdje znači: djelo kojijem se izvršuje koja hrišćanska dužnost.* U molitvi, postu i u ostalih krepostah. F. Glavinić, cvit. 182a. I krjeposti ne djelujuć da u raj visok može otiti. J. Kavańin 389a. Post, molitva, lemozina i ostale kriposti i dobra dila. B. Leaković, gov. 17.

c. *u širemu se smislu gdjegdje nalazi kao duševna osobina uopće.* Neje *(Grčke)* u razlike pritvore kriposti pišući rese. P. Zoranić II. U tvoje božastvene kriposti da si uzmožna u svem uzdaju se. 7b. Pun kreposti prigizdave vrijedan mladić. I. Đorđić, uzd. 24. — To su te osobite velikoga Boga kriposti. F. Glavinić, cvit. 1b.

d. *kao dobra osobina pameti, znańe. — tako je u ovom primjeru:* Neznańe ove kriposti *(nauka od broja)*. M. Zoričić, aritm. predg. 10. — *I možebiti u ovima:* Človik osebujne kreposti i nauka. Š. Kožičić 82a. Laik velike mudrosti i kriposti. A. Kanižlić, kam. 332.

KREPOSTAC, kreposca(?), *m. vidi* kreposnik. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka (gen. pl.* krjepostac). Tijeh krjepostac zamiriti' nigdje nećeš nać na svijetu. J. Kavańin 205b.

KRÈPOSTAN, krèposna, *adj. u kojega ima kreposti; gdjegdje znači i: koji pripada kreposti. — Akc. se ne mijeńa. — Postaje od* krepost (krêpostь) *nastavkom* ьn. — *-t- ispada između* s i n, *ali se nalazi često pisano; s druge strane po oblicima* kreposna, kreposnu *itd. neki su pisci načinili i nom. sing. m.* krêposan. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* krêpostьnъ, *rus.* крѣпостный. — *Između rječnika u Mikaljinu* (krjepostan ‚virtute praeditus vel ornatus, virtutis compos'), *u Belinu* (kreposni ‚efficace' ‚efficax' 285a; kripostan ‚vigoroso, che ha vigore' ‚vegetus' 766a; krepostan ‚virtuoso' ‚virtute praeditus' 769a), *u Bjelostjenćevu (kajkavski* krepostен, čitovat, jak, živ vu delu svojem zevsema ‚efficax, vividus, vegetus et ad actiones obeundas idoneus'. 2. krepostеn, dobrotami nadeljen ‚virtute l. virtutibus praeditus'), *u Voltigijinu* (krepostan, kreposna i kripostan, kripostna ‚virtuoso, vigoroso' ‚kräftig, tugendhaft, stark'), *u Stulićevu* (krepostan, krepostni ‚virtute praeditus, ornatus, excellens').

1. *adj. — Komp.:* krepòsnijî. H. Lucić 274; A. d. Bella, rječn. 769a *itd.*

a. *prema* krepost, 1, *jak, snažan, sposoban.*

a) o tjelesnoj snazi. aa) o čeljadetu i o životińi. Videći starca premda dugovičńa, sa svim tim još kriposna. A. Kanižlić, fran. 36. — Kriposnije dosti su zviri od naju. H. Lucić 274. — *bb) o dijelu tijela, osobito o ruci, mišici, često metaforički.* Kroz toj ih naj brže od sebe odvrže kreposna tva ruka. N. Dimitrović 63. Služio se je dvima kripostnima mišicami. A. Kanižlić, kam. 60. S pomoću ńih dvojice, kao dviju kripostnih mišica. 459. — Da pod kreljuti kriposnimi vašimi od svakoga zlorična jazika zaklońen biti ću. P. Zoranić II. — *cc) o fizičnoj sili.* Sunce z mogućstvom trakov kripostne vrućine svoje okrug ogrije svita. F. Glavinić, cvit. 392a. Zrake sunčane i svitlije su od misečni i kriposnije. F. Lastrić, test. ad. 11a. — *dd) čvrst, o oružju.* Ako vam dosađuje pût svojim užgańem ‚ite ad Joseph', on će vam dati kriposno oružje *(metaforički)* s kojim ćete se oslobodit. J. Banovac, razg. 129.

b) jak, o umnoj stvari. Napasti i mala pomankańa ... ako se u nemar metnu, narasti hoće i kripostna postati i naj posli nadjačati. Đ. Rapić 140.

c) koji daje snagu, krepost (tjelesnu), o hrani. Nejma kripostnije jistbine za dušu nego je rič Božja. J. Filipović 1, 438a. Snažan jest u tilu tko kriposne jizbine blaguje. I. J. P. Lučić, razg. 137.

d) hrabar, vidi krepost, 1, g. Sokolović paša od Bosne s desne mu je bio paka, sred vojnice sve kriposne šesnes tisuć sta junaka. I. Gundulić 326. Od hrabrenijeh deset plavi punijeh zbora tač kreposna. G. Palmotić 1, 18. Vrsna i kriposna u boju viteza, čovika priopa-

Digitized by Google

koga. A. Kanižlić, kam. 2. Petsto po izbor kriposnih vojnika. 818. Osam stotina iljada vojnika snažnih i mnogo kriposnih. And. Kačić, kor. 233.

e) ograničuje se značeńe jakosti samo za jednu osobinu. Brez svita oca duhovnoga koji je još u znańu kripostan. M. Zoričić, osm. 83.

f) znači: koji može što učiniti (isporedi krepost, 1, i). *dopuńuje se infinitivom.* Nisam krjepostan gledati od vile na obraz ljepostan. Š. Menčetić 20. Jaoh i majka tva žalosna otet mu te nije kreposna! I. Gundulić 95. Ni kripostan bi podniti toli ljute nepokoje. Ġ. Palmotić 1, 374. Jedan sam milostan pogled vil' žuđene hraniti kripostan živa je sveđ mene. 142. Ogań kripostan jest to učiniti. A. Kanižlić, utoč. 461. — *Po tuđijem jezicima ima us inf.* za. Apostoli krepostniji za pripovijedati istinu vjere . . . J. Matović 139. — *Amo pripada i ovaj primjer u kojemu se infinitiv ima u misli:* Da se čuvaju od žen bližńih ali takoje dalńih koliko godi bi bili kripostni. Transit. 264.

g) efficax, *koji ima ńeku moć što odgovara ńegovoj naravi, vidi* krepost, 1, k. Od toliko velicijeh i kreposnijeh lijeka. I. Držić 48. Da ova voda bude tvojim virnim kripostna likarija. L. Terzić 198. O kripostna likarijo! A. Kanižlić, utoč. 855. Kripostan ondi lik imade. Nadod. 86. Da bi napomenuo kojugod kriposnu likariju za utažiti srditost. I. J. P. Lučić, razg. 91. Poď'mo iskati kriposne trave. M. Držić 57. Od kreposnijeh sokom trava. P. Kanavelić, iv. 305. Samo od bilja kreposnoga vilinstvo mi srećno ukaži. I. Đorđić, pjesn. 167. Njeku travu htje ubrati od ditama kreposnoga. J. Palmotić 199. — Toliko je snažna i kripostna rič Božja. J. Banovac, pred. 116. Kreposna i svemoguća riječ Božija. Đ. Bašić 2. Imade složno govoreńe, vele kriposno i podugo. A. Kanižlić, kam. 318. Ova molba da kripostnija bude, isti car stiže u Rim. 641. Da bi ńegova molitva kriposnija bila. fran. 95. Toliko je kripostna molitvica. uzr. 161. Da bi bila goruća i krepostna molitva. J. Matović 448. Ako su ńezine molitve naj kriposnije kod sina ńezina. Grgur iz Vareša 132. — Koji uzrok vele kripostan bijaše. A. Kanižlić, kam. 85. Imade kriposne uzroke, što je namislio u dilo staviti. 424. Koliko je kripostan uzrok ovi. uzr. 44. Kripostniji razlozi suproti ńemu. kam. 12. Ovi razlog jest vele kripostan. 181. — *(H)*oteńe kriposno jest koje ima kripost od *(h)*oteńa sadańega. A. Baćić 269. J. Banovac, razg. 204. Odluka kriposna. S. Badrić, prav. nač. 45. Druga se *(odluka)* zove kriposna i biva ne onoga časa kada dilujemo i činimo posa' nego prvle. M. Zoričić, osm. 5. Kriposna oli malo prošasta odluka jest ona, koju čovik sad učini, pak posli izvrši ne porekavši je prvle izvršeńa. M. Dobretić 6. Moći će valanih i krjeposnih odluka satvoriti samo većina. Zbornik zak. 1863. 3. — Naredba ministarstva krjeposna za svekolike krunovine. 2, 907. Cesarski patenat krjepostan za kraljevine . . . 1853. VIII. Ugovor će postati valan i krjepostan. 1865. 237. — Pametno i kripostno svidočanstvo suprot Nikoli papi. A. Kanižlić, kam. 92. Mloga i kriposna svidočanstva iz sv. pisma. 771. — Sakramenat primljen ne bi valao ni kripostan bio. I. Grličić 86. Krštenje bi dobro i kriposno bilo. 99. Da zakonite ženidbe budu kripostne i stalne. A. Kanižlić, kam. 213. — Kriposna se *(bolest)* razumi, kad je združena s temeljitom odlukom. Ant. Kadčić 342. — Koje je *(zlameńe križa)* kriposno protiva našim neprijatelem. J. Filipović 1, 20a. Promińuje kriposno i potribno zlameńe od riči ovoga sakramenta. Ant. Kadčić 188. — S lipima i kripostnima načini oko ńega nastojaše. J. Banovac, pred. 19. — O ljubavi, što je to, da si toliko kripostna u srdcu Božjemu? A. Kanižlić, uzr. 95.

h) o čeljadetu, vrijedan, valan, ograničuje se značeńe. U svomu zanatu kripostan i naučan. And. Kačić, kor. 465. Viteza na oružju kriposna. 120.

b. *prema značeńu što ima* krepost *kod* 2, a.

a) virtute praeditus, probus, *o čeljadetu, koji hoće ono što je moralno dobro, koji misli i radi moralno dobro.* Porodi se Anton od kripostnih roditeljov. F. Glavinić, cvit. 14b. Da mladu kćer ljubicu kriposnomu Gradimiru mi podamo vjerenicu. Ġ. Palmotić 2, 168. U pohvalu pisnika kripostnoga. A. Vitaljić, ist. 538. Ja vam pridajem čovika naučna i kriposna. S. Margitić, fal. 25. A kreposnijeh *(žena)* izvisuju se djela uresna. J. Kavańin 45b. Bijaše držan da je krepostan, da je viran. A. d. Bella, razgov. 74. I nađi kriposna ispovidnika, očituj mu tvoje grihe. J. Banovac, razg. 108. Paskažio kardinal, jedan čovik toliko kripostan i svet. pripov. 58. Zaručniče čisti i kriposni. prisv. obit. 78. Složitelj krepostnomu štiocu. I. A. Nenadić, šambek. 3. Po pričešteńu ne bivaju kriposniji u svojim dili. F. Lastrić, test. 308b. Kriposnu kćer cara Nicefora. A. Kanižlić, kam. 1. Bogoljubno čini dilo i kriposnim ljudma milo. V. Došen 196a. Četvrti je . . . kaluđere Sava, . . . pustińaka kriposni vojvoda. And. Kačić, razg. 18b. Da huli čovjek krjepostan razbludna. A. Kalić 91. — *Može se kazati i o gradu i o narodu.* Jah općit Radaz *(izvrnuto* Zadar) grad mneć da je kripostan, nauka dobra rad u ńemu vazeh stan. Đ. Baraković, vil. 323. Protiva Krstjanom koji su jedan narod kripostan. F. Radman 11.

b) o djelu, djelovańu itd. koje je moralno dobro (honeste, recte factum), *pa i o misli. aa) o djelu.* Dela naša kripostna. Korizm. 72b. Krjeposna djela naših svetijeh otaca. B. Kašić, fran. 1. Dva ova k svakomu delu kripostnu pridružihu se. F. Glavinić, cvit. 192a. Kreposnima tuj djelima naša duša uspeńi se. Ġ. Palmotić 2, 75. Činiti kripostna dila. P. Radovčić, način. 5. Bjeguće vrijeme od života kreposnijem djelima napuńivat. B. Zuzeri 5. Znati će se tada i viditi svakolika dila svakoga čovika, toliko dobra i kriposna, koliko zla i opaka. F. Lastrić, ned. 15. Nijesu suprotni djelim kreposnijem. Đ. Bašić 15. Sabrańe pametnih riči i kripostnih dila ljudskih. M. A. Relković, sabr. 1. Činiše ovakova kripostna dila. 7. S ostalimi krepostnijem djelima. T. Ivanović 60. — Njeka rados u kreposnu djelovańu. B. Zuzeri 66. — V činjenjih kripostnih. Korizm. 2a. — Naj kašńi bi ov at kripostni. 84a. — *bb) o misli.* Kad začne u srcu svomu koju kripostnu misao. I. Grličić 136. Nije misli krjeposnije, neg razbirat gorńu staju. J. Kavańin 465a.

c) o duševnoj osobini.

aa) o osobitoj kreposti. Od junaštva svijem kreposna. Ġ. Palmotić 1, 289. Al' to ne bi po holosti, dal' kriposnoj poniznosti. V. Došen 29b. Tim ne može pohvaljeno djelo carske bit milosti, nu svudara proslavjeno kô kreposne plod blagosti. P. Sorkočević 585b.

bb) o izvrsnosti. Razmišljati kriposne izvrsnosti ovoga privisokoga Gospodina. A. Gučetić, roz. mar. 103. Ljubav od izvrsnosti kreposnijeh. B. Kašić, iń. 23.

cc) o čemu što nije po sebi krepost, nego se shvaća kao krepost u osobitom slučaju.

Digitized by Google

To je kripostan strah. Korizm. 29b. Nikom kriposnom zavidošću užgana. P. Zoranić 37a.

d) o životu, naravi, običaju, načinu, izgledu, koji je moralno dobar. Krjepostan život čini draga Bogu. B. Kašić, nasl. 2. Život kreposni. J. Mikalja, rječn. *kod* život. — On je mladac mudar dosti i kreposne prem naravi. Ġ. Palmotić 2, 42. — Stara običaj i kreposna. P. Kanavelić, iv. 356. Uzgoj mladeži na kreposne navike. M. Pavlinović, rad. 171. — Kripostnim načinom. F. Glavinić, cvit. XVI. — Kripostne izglede koje imaju davati ostalim Krstjani potvrđeni u svomu življenju. Ant. Kadčić 171. — *Amo može pripadati i ovaj primjer u kojemu je* put *u metaforičkom smislu:* Glas tvoj po svih zemlah po kriposnih puti', po naučnih stazah do vika će sluti. I. Tonković *u* Đ. Baraković, vil. 370.

e) uopće o stvari ili o čemu mu drago. Stvar je lijepa i kreposna čovjek, mučat ki umije. I. Gundulić 38. Od razumna i kriposna kriposne se čine stvari. Ġ. Palmotić 2, 270. Što godir kriposno izmisliti možemo, sve je u Bogu. A. Bačić 4.

f) u širemu smislu, koji pripada uopće kreposti, koji se bavi krepošću, u kojemu ima ńešto kreposno itd. o riječima, knizi, nauku, svjetu, zakonu itd. Zašto rič kreposna njekoja govori: ‚Tko razum ne pozna, časti mu ne tvori'. D. Rańina 68b. Govorit ter uze besjede kreposne. A. Sasin 277. Kreposna te tva besjeda svijetle od krvi opovijeda. Ġ. Palmotić 1, 37. — Štijući knige kripostne. A. Tomiković, gov. 102. — I znam, da jih ćeš *(pisni)* svakojacih kriposnih pun naukov, priurešiti i prinačiniti. H. Lucić 186. — Kreposni su vaši svjeti. Ġ. Palmotić 1, 34. — Kriposnijem i dobrima nastojaše vrh svijeh stvari utvrdit se zakonima. 2, 201. — Mnokrat su žalosne te pjesni ńih vele, a mnokrat kreposne, a mnokrat vesele. N. Naleśković 2, 123. — *Amo pripada i ovaj primjer:* Ako li stvari hoć krjeposne legati. N. Naleśković 2, 123.

2. *adv.* krěposno. — *Komp.:* krepòsnijê, *vidi* B. Kašić, nač. 14; A. d. Bella, rječn. 769a *itd.* — *Između rječnika u Mikaljinu* (krjeposno, kreposno ‚honeste, cum virtute, virtuti congruens'), *u Belinu* (kreposno ‚attivamente, con attività' ‚active' 117a; ‚efficacemente' ‚efficaciter' 285a; ‚virtuosamente, con virtù' ‚cum virtuto' 769a; kripostno ‚vigorosamente' ‚fortiter' 766a), *u Bjelostjenčevu* (krepostno, z krepostjum ‚efficaciter, cum virtute, virtuose'), *u Voltigijinu* (kreposno ‚vigorosamente, virtuosamente' ‚tugendhaft, tapfer'), *u Stulićevu* (krepostno ‚cum virtute, honeste, integre').

a. *značeńe je prema* 1, a, *jako, čvrsto, vrijedno itd.*

a) čvrsto u tjelesnom smislu. Sad kriposno stoji gori, a u grob se sad obori. V. Došen 22b.

b) čvrsto u duševnom smislu. Da ga od sadâ krjeposnije naslidujem. B. Kašić, nač. 14. Za ispovidat temeljito i kriposno svetu viru katoličansku. M. Dobretić 52. Koja se *(odluka)* kripostno uzdrži u čoviku. 6. — *Amo može pripadati i ovaj primjer:* Koli je huda ćes dragu stvar zgubiti, ku poznaš kroz dila, da te je u svemu kriposno ljubila! D. Rańina 137b.

c) efficaciter, *jako, s uspjehom.* Obilato i kripostno ukazasmo. A. Kanižlić, kam. 553. Ti me naj bolje i naj kripostnije pomoći moreš. uzroci. 32.

d) hrabro. I kriposno boj ne bije. V. Došen 244b.

e) vrijedno (o materijalnoj vrijednosti). U dukatu od zlata ima kreposno pô groša ili groš. M. Radnić 484b.

b. *prema značeńu kod* 1, b, honeste, probe, *moralno dobro.* Kriposno živući v zapovedêh. Korizm. 85a. Tko kriposno misli u sebi, mnokrat mu je sreća blaga. Ġ. Palmotić 1, 121. Goj ga kripostno. I. Ivanišević 108. Za kreposno danke provoditi, nauči udarati u saltijer. I. Đorđić, salt. VIII. Koji je živio kreposno. Đ. Bašić 269. Govoreći kriposno sveti Ambrož: ‚Doklem si u Rimu živi na rimsku'. Ant. Kadčić 52.

KREPOSTAŃE, *n. vidi* krepost, 2. — *Na jednom mjestu* (krjepostanje) *u pisca* XVIII *vijeka koji je jamačno ovu riječ i načinio radi slika, zar od* kreposno stańe, *ili od* krepo (krepko) stańe, *ili kao verbalni supstantiv od ńekakva glagola* krepostati *(isporedi* krepostiti) *kojemu nema potvrde.* Kih ću taknut krjepostanje u nasljedno pripijevanje. J. Kavańin 365b.

KREPOSTITI, krepostim, *impf. krijepiti (davati kreposti objektu).* — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚ad virtutis aditum procedere') *gdje nije pouzdano tumačeńe.* Mrvica naj manša ter od te sladosti telesa sva naša i duše kriposti. M. Vetranić 1, 369.

KREPÒSTIV, *adj. pun kreposti, krepostan, krepak.* — *U jednom primjeru* XVIII *vijeka.* Ovo kripostivo vino ispravlja srce čovičje. E. Pavić, ogl. 507.

KREPOŠĆA, *f. vidi* krepost. — *Samo u jednoga pisca* XVIII *vijeka* (krjepošća). Da krjepošća ńiha smete sržbu, žrlstvo . . . J. Kavańin 566a.

KREPOŠĆINA, *f. vidi* krepost, 1, p, *b).* — *U istoga pisca* (krjepošćina) *u kojega ima i* krjepošća. Serafînâ red viši osta, pod ńim drugi kerubînâ, pak prijestola, pak gosposta dika slijedi krjepošćina. J. Kavańin 494a.

KREPŠIĆ, *m. ime selu u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 93.

KREPÙCNUTI, krèpucnêm, *pf. dem.* krepati. — *O čeladetu s prezirańem.* — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Bome e krepucn'o (umro), neće dalje'. J. Bogdanović.

1. KRÊS, *m. što se okreše od kamena (ili od stare zidine), kresotine.* — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Natrpaj u kola ovog svakakva kresa (od kamena i od stare zidine) pa pospi po putu, biće ti onda lepši put'. J. Bogdanović.

2. KRES, *m. kresańe.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Ustavi se prasak od pušaka, kres od gvožđa, bijes od junaka. Osvetn. 3, 160. Tomu ne hće ni beg protiv rijeti, jer se i sam dovoljio trka, mila bijesa i puščana kresa. 4, 27.

3. KRES, *m. ime biljkama.* — *Po svoj prilici od ńem.* kresse. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (kres, trava ‚laver, est herba in aquis nascens, frutice pingui recto, foliis latis, olusatro similibus sed minoribus et odoratis, vulgo ‚berlam' et ‚berulam' dicimus. condita et cocta torminibus medetur. nominant hanc herbam aliqui ‚bobovńah'), *u Stulićevu* (‚gorgolestro, sorta d' erba' ‚laver' *iz Bjelostjenčeva).* Kres, (tal.) cression, planta fontis, nasturtium aquaticum (u mletačkom rukopisu), 1. Nasturtium officinale RBr.; 2. Ammi majus L. (Visiani). B. Šulek, im. 171. — *S ńekijem pridjevima može značiti i druge biljke.* Kres pitomi (ńem. kresse), Lepidium sativum L. (Sabljar). — **Kres vodeni, 1. Nasturtium**

Digitized by Google

officinale RBr. (Lambl); 2. Cardamine pratensis L. (Sabl̨ar). B. Šulek, im. 171.

4. KRES, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Livada pod Kresom. Sr. nov. 1875. 223.

5. KRÈS, *interj. kao glas (onomatopeja) što postaje kad se što kreše. — isporedi* 2. kres. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Upali li ti puška?' ili: ‚Sastavi li ti puška?' ‚Ma ni samo kres'. ‚Na edanput ga kres! šakom u glavu'. J. Bogdanović.

KRESAČICA, *f.* krijesnica, svitak. Kresačica, Lampyris. Voća. D. Hirc.

KRÈSALAC, krèsaoca, *m. čovjek koji kreše (u jedinom primjeru, u kojemu je griješkom* kresaoc, *stoji metaforički o Bogu, i znači: koji kreše što iz kamena, uprav kipar).* Bog, svemogući stvoritel̨, primudri učinitel̨ i sveznani kresaoc . . . stvori čovika i ukresa u ńega svoju priliku. J. Banovac, pripov. 199.

KRESALKA, *f. u Bjelostjenčevu rječniku kod* kresnica.

KRÈSALO, *n. ono (nado) čim se kreše ogań, ogńilo, ocilo. — Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (kresalo, ogńilo .ignarium, ignitabulum, calybs') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (‚acciarino o acciajuolo da batter il fuoco' ‚igniarium' 16a; ‚focile, accialino' ‚ignarium' 320b), *u Bjelostjenčevu* (‚ignitabulum', v. ognilo), *u Jambrešićevu* (‚ignitabulum, igniarium'), *u Voltigijinu* (‚battifuoco, accialino, focile' ‚feuerstahl, feuerzeug'), *u Stulićevu* (‚igniarium'). Da Isukrst kamen nugl̨eni od otvrdnutih Žudija kako od čelika i kresala udaran. A. Kanižlić, bogoljubn. 260. — *I u metaforičkom smislu:* Čel̨ade koje vijera mladiće i djevojke (podrugl̨ivo). u naše vrijeme u Stonu. ‚Ona mu je bila kresalo'. M. Milas. *ovo značeńe postaje od glagola* kresati *shvaćena u slu smislu (tal.* batter l' acciarino).

1. KRESAN, kresna. *adj. vidi* kresatan. — *U Jambrešićevu rječniku:* kresni kamen ‚pyrites'.

2. KRESAN, *m. ime muško (?), vidi* Kresanov.

KRESANOV, *m. ili prezime ili patronimičko ime po ocu Kresanu (imenu* Kresan *nema potvrde).* Živko Kresanov. Glasn. II, 3, 77. (1706—1707).

KRÈSÂŃE, *n. djelo kojijem se kreše. — Između rječnika u Stulićevu i u Vukovu.*

KRESATAN, kresatna, *adj. kojijem se kreše ogań (o kamenu). — isporedi* 1. kresan. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kresatni kamen, kremen ‚pyrites', v. kamen, *i u Stulićevu rječniku:* kresatan, kresatni kam ‚pyrites' *iz Habdelićeva.*

KRÈSATI, krèšèm, *impf. udarajući ogńilom o kremen, činiti da skaču iskre (iz ogńila, ne iz kremena, kao što se prije mislilo). — ovo je naj starije i naj običnije značeńe, pa su se iz ńega razvila i druga. — Akc. kaki je u pracs. taki je u impf.* krèšȃh, *u ger. praes.* krèšȗći, *u part. praet. pass.* krèsȃn; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. (u Dubrovniku je svagda akc.* krès-). — *Riječ je praslavenska, isporedi češ.* křesati, *poļ.* krzesać. — *Između rječnika u Mikaljinu* (kresati, iskresati ogań ‚excutere ignem calybe'), *u Belinu* (kresati ogań ‚battere l'accialino' ‚ignem chalybe excutere' 320b), *u Bjelostjenčevu* (krešem, kresati ‚excutio, excudo ignem calybe, l. excito'. v. izkrešujem), *u Voltigijinu* (‚batter fuoco' ‚feuer schlagen'), *u Stulićevu* (‚ignem e silice excutere'), *u Vukovu* (‚feuer schlagen' ‚excutio ignem').

1. *aktivno.*

a. *sa značeńem sprijeda kazanijem.* Kako krem ogńilom naporno gdo krešo. Đ. Baraković, vil. 281. Tko kreše ogań. J. Banovac, pred. 54. Kreše vatru, pak se onda diže. M. A. Reļković, sat. G7a. Ali je trijeba dugo kresat za ukresat ogań. A. Kalić 336. Age čuše, ali ne dočuše, nego krešu a u lulu pušu, ma ne kreše Asan-Begoviću. Nar. pjes. vuk. 4, 99. Povadi kresivo pa stane kresati dok malo vatru prižeže. Nar. prip. vuk.2 202. — *U metaforičkom smislu.* Molitva kresa za ukresat što ištemo. A. Kalić 501. — *Metaforički.* I zajedno kada sidi muško s ženskim i besidi; . . . onda vatru kresat stanu, da zarana bludno planu . . . V. Došen 90b.

b. *u prenesenom smislu, sipati vatru, n. p. iz puške.* Brat Pavlov potegao pušku i kreso na popa. Glasnik. II, 1, 83. (1806). Iz pušaka ogńem u mrak kreše. Osvetn. 4, 68. — *ili drukčije.* Drakun ogajn iz zub leteći kreše. I. Glavinić, posl. 58. Tri srde jesu, ki im zubima ogńe kresu *(sic! radi slika).* J. Kavańin 460a.

c. okom kresati *metaforički gotovo što i* migati (kome) okom, *ili po sličnosti pravoga značeńa kod* a, *ili je preneseno od značeńa kod* b *(kao da se iz oka sipļe vatra).* Knez je sedeo kod Milovana i Milenka . . . ‚Nećemo ni ložiti, gospodaru' veļi Milovan, a okom kreše Milenku i misli: ‚Samo dok ti legneš'. M. Đ. Milićević, knez miloš. 69.

d. *u širem smislu, udarati (obično čim oštrijem) da komadi otpadaju.*

a) uopće. Al tvojizim sičivima krešuć, sinžir ne razbihu. J. Kavańin 287a. Gdi udari, kreše, mlati, satire. J. Rajić, boj. 30—31. Ne hajaše što su crni hudi, no svak lebdi da im kreše grudi. Osvetn. 3, 142.

b) objekat je grańe na drvetu, vidi hаštriti. *može objekat biti i trava. — Između rječnika u Vukovu* (‚die äste abhauen' ‚abscindo ramos'). Briške, trišńe, višńe i kajsije noži krešu baščovani višti. J. S. Reļković 84. A on *(jarac)* odgovori: ‚Poslao si snahu da mi kreše, da brstim'. Nar. prip. vuk.2 245. Motikom kresati travu po ńemu *(gumnu).* Vuk, rječn. *kod* žuļati. — *Vaļa da i ovaj primjer amo pripada, u kome se kreše brada kao trava:* Treći junak crne brke veže, a četvrti s'jedu bradu kreše. Nar. pjes. vuk. 3, 337.

c) objekat je kameńe, vidi tesati. Ako se naslađuješ u zgrađam narešenim, evo sam ti kameńe pripravio, pilaj ji, teši ji i kreši ji. And. Kačić, razg. 1. Našavši meštre od stina, koji imadu stine kresati i diļati. kor. 216.

e. *pređašńe se značeńe shvaća metaforički, te u različnijem smislima može značiti: raditi ńešto s velikom silom, n. p.:*

a) oštro govoriti. Znate li, kako sam im kresao? Bre, nisu znali šta će mi odgovoriti. D. Obradović, basne. 291. ‚Bome on ńemu kreše u oči sve što god zna crńe'. J. Bogdanović.

b) jesti mnogo, neumjereno. ‚Esi li vidio, kako onaj kreše? reka' bi, da ni lani nije io'. J. Bogdanović.

c) skakati, igrati. U Kruševo kolo kreše. Nar. pjes. herc. vuk. 247.

f. *neprelazno, subjekat je vatra, te znači: sipati se. isporedi* b. Iz nosa mu modar plamen sijeva, a iz zubi kreše vatra živa. Osvetn. 1, 40.

2. *sa* se.

a. *pasivno.*

a) prema 1, a. Kad se vatra kreše, pa trud neće da se zapali . . . Vuk, rječn. *kod* uhvatiti.

b) prema 1, d, *b).* Kupus, koji se ne

Digitized by Google

zavija u glavice, nego raste u visinu, pa mu se lišće kreše i kuha. Vuk, rječn. *kod* raštan.

b. *recipročno, biti se, tući se, isporedi* 1, d i e. Ti si prva duka česarova, što se s Turci krešeš po granici, dobro čuvaš kraļeve granice. Hrv. nar. pjes. 3, 330.

KRESAVKA, *f. krijesnica, svitac.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* v. iskrica, 2; *u Jambrešićevu:* kresavka, črv, muha ‚cicindela, noctiluca'; *u Stulićevu:* kresavka, crv ‚cicindela, lampyris' *iz Habdelićeva.* — *U Voltiģijinu je rječniku:* kresavka, kresnica, kresalka ‚scintilla' ‚funke', *dakle drugo značeńe (iskra), možebiti jer je krivo rasumio tumačeńe u Bjelostjenčevu.*

KRESENIĆ, *vidi* Kresinić.

KRESICA, *f. vidi* 3. kres. Kresica (I. Sabļar), v. Kres. B. Šulek, im. 171.

KRÈSIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. bosn. 1864. XIV.

KRÈSIMÎR, *m. ime muško.* — -e- *stoji u južnom i istočnom govoru mj. ńegdašńega* ê; *u zapadnom govoru trebalo bi da glasi* Krìsimîr. — *Da je naj stariji oblik s* -ê- *kaše Miklošić* (bild. der slav. personennamen. 70), *i potvrđuje se oblikom Κρασημέρη u Porfirogeneta (vidi* Doc. hist. rač. 397. 398), *gdje vaļa da je primļeno preko bugarskoga jezika.* — *Kasnije se od ovoga načinio oblik* Krešimir *(vidi), jamačno jer se mislilo na glagol* kresati *(impf.* kreši). — *Od* x *vijeka, isprva u grčkijem (vidi sprijeda) i u latinskijem knigama.* ‚Regnante Cresimiro rege Chroatorum et Dalmatiarum'. Doc. hist. rač. 51. (1059). ‚Ego Cresimir qui alio nomine uocitor Petrus, Chroatorum rex Dalmatinorumque . . . Comperimus namque in gestis proaui nostri Cresimiri majoris . . .' 60. *(okolo* 1062). Bolislavi, Kresimiri . . . J. Kavańin 244a. Kresimir ki se odi krunom Bosne srebrnite. 251a.

KRESIN, *m. prezime.* — XVIII *vijeka.* Živko Kresin. Glasnik. II. 3, 224. (1710—1720).

KRÈSINA, *f. augm.* 1. kres. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ove svakakve kresine natrpaj u onu lokvetinu'. J. Bogdanović.

KRESINIĆ, *m. prezime.* — XV *vijeka.* Vlatka Kresinića z Mazalac. Mon. croat. 128. (1486). — *Na drugom mjestu u istom spomeniku oblik je* Kresenić. Petra Kresenića z Mazalac. 127—128. (1486).

KRÉSITI, *vidi* krijesiti.

KRÈSÎVO, *n. sprava za kresańe vatre, t. j. ogńilo i kremen.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. kresalo) *i u Vukovu* (‚das feuerzeig' ‚igniarium'). Gdi došavši izvadi kresivo, ukresa vatru. Đ. Rapić 331. Pak iščera vatru na kresivo. Ogled. sr. 448. Kresivo sam imao, ali nema drva! Nar. prip. vuk. 204. Ima li ko kresivo od vas, da zapalimo? Nar. prip. vrč. 55. Uzme kresivo i okolo jedne bukve propiri vatru. 173. Vaļa da nije imao kresiva, ili već nije mogao od zime da iskreše vatru. Vuk, rječn. *kod* pirivatra. Duvańijama koji nemaju kresiva, nego ištu da im drugi vatru ukreše. poslov. 102.

KRESKA, *f. ovako se zovu u Dalmaciji ńeke vrste vinove loze.* Kreska mala, vrst vinove loze bijela grožđa (Dalmacija, Danilo). — Kreska plaska, suvrst vinove loze bijela grožđa (Dalmacija, Danilo). — Kreska vela, suvrst vinove loze bijela grožđa (Dalmacija, Danilo). B. Šulek, im. 171.

KRÈSKÂŃE, *n. djelo kojijem se kreska.* — *U Vukovu rječniku.*

KRÈSKATI, krèskâm, *impf. dem.* kresati. — *Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* krèskâ). — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu.* Svaki šumu jer kreskajuć kvari. J. S. Rejkqvić 224. Sikirama brzposleni šumu kreskaju. 224.

KRESLICA, *f. ńekakva biļka.* Dugovečne biļke *(su)* i mnoge travke, n. pr. kreslica. K. Crnogorac, bot. 31.

KRESLUK, *m. ime zaseoku u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 65.

KRÈSNUTI, krèsnêm, *pf. udariti ogńilom o kremen (radi kresańa vatre). iz ovòga postaju i ńeka druga značeńa kao kod* kresati. — *Uprav je perfektivni glagol prema* kresati. — *Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* krèsnû). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚einen schlag führen, um feuer aufzuschlagen' ‚silicem tundo chalybe).

a. *u pravom značeńu.* Ako u kremen ne kresnemo, nigda neće iz ńega iskra iskočiti. Vuk, priprava. 117.

b. *udariti uopće.* — *U naše vrijeme a Lici.* ‚Bome on ńega kresnu kocem po glavi, i maum pade na zemļu ka i svijeća'. J. Bogdanović.

c. *vidi* kresati, 1, c. Smiļana kresnu lijevom trepušom. M. Đ. Milićević, omer. 48. ‚Kao sańćim', reče paša, i kresnu trepušom lijevoga oka. 189. Kresnuti okom, namignuti, dati znak. I. Pavlović.

1. KRÉSO, *m. hyp.* kresozub. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani. — *U Dobrocelu s drugijem akcentom:* krêso, cf. kreso u Vukovu rječniku. ‚Jesi li poznavao pokojnoga Kresa?' M. Medić.

2. KRÉSO, *m. hyp.* Kresoje. Moj Kreso. M. Držić 441.

KRÈSOJE, *m. ime muško.* — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vukovu*[3] *(po Vukovijem biļeškama).* Kresoje. M. Vetranić 2, 286. M. Držić 441. Glasnik. II, 3, 78. (1706—1707). S. Novaković, pom. 72. — *U starijim dubrovačkijem poslovicama nalazi se često ovo ime, kao o poznatu čovjeku (junaku?).* Nađe se i nad Kresojem. (D). Jes ga i nad Kresojem. (Z). Nad Kresojem ga ne ima a do Vrtoja nije ga. (Z). Nije ga bilo nad Kresojem, nu se iznašao. (Z). Poslov. danič.

KRÈSOJEVIĆ, *m. prezime po ocu Kresoju.* — *Od* XVIII *vijeka (kaše se i* Kresoević). Kresoević *(među knezovima i vlastelom naroda slovinskoga).* And. Kačić, kor. 454. Vojevoda Atanasije Kresojević (‚Kresoević'). Glasnik. II, 3, 288. (1786). Znatniji bezi u Bosni jesu: . . ., Kresoević, . . . F. Jukić, zemļop. 142. Knìga dođe Kresojević-Krsta. Nar. pjes. vuk. 4, 96. A veli joj Kresojević Krsto. 4, 100.

KRÈSOTINA, *f. što se okreše, vidi* 1. kres. — *U naše vrijeme.* Spodabļali su prvu kresotinu, što je mlat odbio sa planinom, koju se htjelo poravnati. M. Pavlinović, rad. 141.

KRÈSOVI, *m. pl. vidi* 1. krijes.

KRESOVICA, *f. ime zaseoku u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdijeļ. 98.

KRESOVIĆ, *m. prezime.* — *isporedi* Kresojević. — *Pomińe se* XVIII *vijeka.* Imade za ženu Katu Kresovića. And. Kačić, kor. 460.

KRESÒZUB, *adj. vidi* krezub. — *U Stulićevu rječniku:* ‚edentulus'. — *I u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KRESÒZUBAC, kresòzupca, *m. kresozub čovjek.* — *U Stulićevu rječniku us* kresozub.

Digitized by Google

KRESPIN, *m. neka biljka, mali čepčešac,* tal. crespino. Krespin (tal. crespino), Berberis vulgaris L. (Visiani). B. Šulek, im. 172.

KRÈSTA, *f. vidi* huhor. — *Riječ je romanska, lat.* cresta, *tal.* cresta *itd., ali je davno prešla na balkanski poluotok, isporedi novogrč. χρέστα, arb.* krešte, *rum.* creastă. *po ovome zadnjem obliku kao da -e- odgovara starijemu ê. — Ne znam, ima li ove riječi po zapadnijem krajevima, te valja da nije uprav došla iz talijanskoga jezika. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide ober). Poznaje se pijetao po kresti. Nar. posl. vuk. 252. Ćurani su ugojeni: crvene im se one kreste kao žeravica. M. Đ. Milićević, zim. več. 276. — *S nekijem pridjevima, u prenesenom smislu, znači neke biljke. a)* krêsta ćuránova, *u Vukovu rječniku:* vide tratorak. Kresta ćuranova, Acanthus mollis L. (Vuk). B. Šulek, im. 172. — *b)* ćûrčijā krêsta, *u Vukovu rječniku*[1]: (u Srijemu) [1. ‚orientalischer knöterich], gartenknöterig' ‚Polygonum orientale [L. — 2. ‚färber-knöterich' ‚Polygonum tinctorium L.']. — Kresta ćurčija, Polygonum orientale L. (Vuk, Lazić). B. Šulek, im. 172. — *c)* pijètlova krêsta, *u Vukovu rječniku:* petlova kresta, (u Srijemu) ‚der hahnenkamm' ‚Rhinanthus crista galli Linn.' Petlova kresta ‚Celosia cristata'. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 73. Kresta pijetlova (petlova), Rhinanthus crista galli L. (Lazić, Vuk). B. Šulek, im. 172.

KRESTINOVIĆ, *m. prezime.* — xvi *vijeka.* Ivanuš Krestinović. Mon. croat. 185. (1504).

KRESTOVALA, *f. svitac, krijesnica.* Veliko Trgovište. D. Hirc.

KRESTUŠAC, krestuša, *m. neka biljka.* Krestušac (Orfelin), Krestušak, rus. крестовникъ, pol. krzyżownik, krzyżowica, češ. křížek: polygala (Stulli), Polygala vulgaris L. (Visiani, Alschinger). B. Šulek, im. 172 *(i u Orfelina i u Stulićevu rječniku oblik je* krestušak).

KRESTUŠAK, krestuška, *m. vidi* krestušac. — *Između rječnika u Stulićevu* (krestušak, trava ‚polygala'). Metni krestuška žutoga. Z. Orfelin, 316. Krestušak ‚Polygala'. 491.

KRESUB, *adj. vidi* krezub. — *Na jednom mjestu* xviii *vijeka gdje valja da treba čitati* z *mj.* s. Tada Prusi, romi i kresubi ‚Biž' rekoše. I. Zaničić 137.

KREŠ, *m. neka biljka, garboć, vidi* 3. kros i *radi postaña.* Kreš (tal. crescione), sisembri aquatico (Pizzelli, Aquila-Buć, Skurla), sio (Parčić), Nasturtium officinale RBr., v. Kres. B. Šulek, im. 172.

KRÈŠÊŃE, *n. djelo kojijem se kreši (vidi* krešiti). — *U Vukovu rječniku:* ‚das gedeihen' ‚profectus'.

KREŠEVINA, *f. ime livadi.* Potočani kod Bastaja. Daruvar. D. Hirc.

KRÈSEVLANIN, *m. čovjek iz Kreševa.* — *Množina:* Krèševljâni. — *U naše vrijeme.* Tu ga sreli fratri Krešev|ani. Osvetn. 7, 40.

KREŠEVNA, *f. mjesno ime.* Rogoža u Hrvatskoj. D. Hirc.

1. **KRÈŠEVO**, *n. okrš, okršaj, ograšje.* — *Valja da postaje od* kresati *(vidi pod* 2, *b).* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚das gemetzel' ‚magna caedes': čitavo kreševo. cf. ograšje). Vidiš bijesa, tuge i trijesa i suđena nemila kreševa. Osvetn. 1, 8.

2. **KRÈŠEVO**, *n. mjesno ime.* — *Može biti da je ista riječ što* 1. kreševo.

a. *grad u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 16. — *Pomiče se od* xv *vijeka.* — *Između rječnika u Vukovu*[3] *(po Vukovijem bilješkama):* kršćanski manastir u Bosni; *u Daničićevu* (grad u Bosni gdje je bila i stolica kraljevska ... ima i sada blizu Hvojnice. na kartama ‚Krschewo'). Podь Kreševomь. Mon. serb. 379. (1434). Pridoše vь slavni dvorь kraljevьstva mi u Kreševo. 427. U slavnomь gradu Kreševu. 429. (1444). I Fojnicu i Kreševo. Nar. pjes. petr. 1, 206. Kreševo, varoš među planinama stišnen, stanovnici su Krstjani, koji imaju do 200 kuća, samostan sv. Kate i učionicu ... Odstoji od Fojnice 4 sata. Nad franciskanskim samostanom vide se zidine od grada Kreševa. F. Jukić, zemlop. 36.

b. *selo u Dalmaciji u kotaru splětskom.* Repert. dalm. 1872. 80. — *Pomiče se od* xiv *vijeka.* Pod Kreševo. Stat. pol. ark. 5, 309.

KRÉŠIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme u Hrvatskoj.* P. Budmani. — *I kod mjesnoga imena u Srbiji u okrugu šabačkom:* Krešića Jabuke. Zemlja u Krešića Jabukama. Sr. nov. 1871. 474.

KRÈŠIMÎR, *m. vidi* Kresimir. — *Od* xvii *vijeka.* Kralj Dobroslav vječne vijence s Krešimirom slavnijem stječe. Ġ. Palmotić 2, 518. Krešimira kralja sin. P. Vitezović, kron. 71. Krešimir vlastelin. 72. Krešimir ... Krešimir drugi. And. Kačić, razg. 89. Bratac kralev, Krešimir imenom. Nadod. 158. Posli smrti kralja Krešimira. 201.

KRÈŠITI, krèšîm, *pf. uzrasti, tal.* crescere. — *Po zapadnijem krajevima u naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (gdje je slo zabilježeno* v. impf.): ‚wachsen, gedeichen' ‚crescere, proficere' [vide napredovati] *s dodatkom da se govori u Paštrovićima. — Upotrebljava se obično u prenesenom smislu, n. p.:*

a. *kao napredovati, koristiti.* Da ti kreši i reuši svaka tvoja rabota kako voda o božiću, a list i trava o Đurđevu dne! (kad daju dobru molitvu. U našijem krajevima, amo k istoku i sjeveru, vode se zimi zamrznu i oslabe, ali onamo u župnome primorju, gdje mjesto snijega pada kiša, onda su naj jače). Vuk, rječn. *kod* krešiti.

b. *poskupjeti (jer raste cijena).* — *U Dubrovniku.* ‚Krešio je kruh, krešilo je meso'. P. Budmani.

c. *prelazno, povisiti (n. p. plaću).* — *U Dubrovniku.* ‚Gospođa je djevojci krešila dva fjorina na mjesec' *(povisila plaću za* 2 *f.).* P. Budmani.

KREŠÍVÂŃE, *n. djelo kojijem se krešiva.* — *U Vukovu rječniku.*

KREŠÍVATI, krèšîvâm, *impf.* krešiti. — *U Vukovu rječniku:* rasti, napredovati ‚gedeihen' ‚cresco' *s dodatkom da se govori u Boci. — Vrijedi i za ostala značeña glagola* krešiti. P. Budmani.

KREŠJE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Livada u Krešju. Sr. nov. 1875. 657.

KRÈŠÔN, krešóna, *m. neka biljka, tal.* crescione, *vidi* kres, kreš. Krešon, Krešun (tal. crescione), sisembrio aquatico (Pizzelli, Aquila-Buć), Nasturtium officinale RBr. (Bartulović, Visiani), v. Kres. B. Šulek, im. 172.

KRÈŠPATI, krèšpâm, *impf. kovrčiti (kosu), tal.* crespare. — *isporedi* grešpati. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* xvi *vijeka (samo u pasivnom obliku).* Na glavi krešpan vlas. M. Vetranić 2, 55. Gdje bješe taj vila niz bil vrat do pasa krešpano pustila pramenje od vlasa. 2, 105.

Digitized by Google

1. **KRÉŠTALICA**, *f.* Garrulus glandarius L., *neka ptica.* — *Jamačno postaje od* kriještati *(vidi), te bi trebalo da po južnom govoru glasi* krijèštalica; *ali može biti da se u ovom obliku ne čuje, jer narod misli na onomatopeju* kre, krek, *vidi* kreka, kreketati, kreketuša *itd.*, kreja. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ‚der häher [eichelhäher]' ‚graculus [Garrulus glandarius L.]. Kreštalica kriješti na studenoj stijeni; da joj dođu trista, ne mogu joj ništa. *od* gonetļaj: barjak. Nar. zag. nov. 8.

2. **KREŠTALICA**, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Vinograd u Kreštalici. Sr. nov. 1872. 249.

KRÉŠTATI, kréštîm, *impf. vidi* kriještati, *isporedi* kreštalica. — *U naše vrijeme u Srbiji.* Kréštati, kad ko govori rascijepļenim, promuklim glasom. Tako se nazivļe i glas gdjekojih ptica. ‚Kreštalici' je po tome glagolu i ime. S. Novaković. Kreštati, kao kreja vikati. V. Ilić.

KRÉŠTELICA, *f. vidi* kreštalica. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu (uz* kreštalica). Kreštelica kreči. A. Kanižlić, rož. 5. — *Može značiti i drugu pticu.* Kreštelica (patka). Gudince kod Đakova. D. Hirc.

KRÉŠTELIČJÎ, *adj. koji pripada kreštelicama.* — *U Vukovu rječniku:* ‚häher-' ‚graculorum'.

KREŠTELOVAC, *vidi* Krieštelovac.

KREŠTEĻ, *m. neka ptica, prdavac.* — *isporedi* kreštalica. Krešteļ, Rallus crex L. Račinovci u Slavoniji. D. Hirc.

KRÉŠÛN, krešúna, *m. vidi* krešon.

1. **KRÊT**, *m. vidi* kretańe. — *Načińeno u naše vrijeme.* Da mu se pusti životni kret. M. Pavlinović, razl. spisi. 239. — *U osobitom značeńu: prijenos na mjenici.* Kret ‚giro'. Jur. pol. terminol. 255. Prije nego bude stavļen prihvat, kret ili druga naleđa na mjenbenicu. Zbornik zak. 1863. 606.

2. **KRÊT**, *m. čim se kreće, ali samo u osobitom značeńu: krmilo.* — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku, u Voltiǵijinu, u Stulićevu, u sva tri:* v. korman.

3. **KRET**, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Ńiva kod Kreta. Sr. nov. 1863. 472.

1. **KRETA**, *f. vidi* kreda. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (vidi* kreda). Bila zemļa, kojoj vele ‚kreta'. J. S. Reļković 81. Kretom . . . posipļu se žile. 223. Detetu dao kretu u ruke. S. Tekelija. let. 119. 14.

2. **KRÊTA**, (Kréta), *f. mjesno ime.*

a. *naj veći grčki otok, grč.* Κρήτη, *lat.* Creta, *tal.* Creta, Candia. Kretu mimohodi. Đ. Baraković, vil. 12. Kraļu od Kandije koja se u ono doba Kreta zvaše. I. Gundulić 3. Kreta, a sad Kandija. J. Kavańin 292b.

b. *mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom (može biti ista riječ što* 1. kreta). Vinograd pod Kretom. Sr. nov. 1875. 335.

KRÈTÂČ, kretáča, *m. u Vukovu rječniku:* koń koji dobro kreće kola. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.:* krètáču, krètáči.

KRÉTALAC, krétaoca, *m. onaj koji kreće.* — *U Belinu rječniku:* ‚agitatore, colui che agita o muove' ‚agitator' 53a; ‚motore, quegli che move' ‚motor' 501a; *i u Stulićevu:* kretalac *i grješkom* kretaoc ‚movens, agitans'.

KRÉTALICA, *f. žensko čeļade (ili uopće što žensko) koje kreće.* — *U Belinu rječniku:* ‚agitatrice' ‚agitatrix' 53a, *i u Stulićevu:* ‚quae movet'.

KRÉTALO, *n. nešto što kreće (pomiče).* — *U pisaca našega vremena.* Kretalo, mech. lat. ‚motor' ‚motor'; frc. ‚moteur', egl. ‚motor', tal. ‚motore'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *I u prenesenom smislu gotovo isto što* uzrok *(tal.* movente). A pošto je vjera bila i biti će glavno kretalo osnovam. M. Pavlinović, razg. 69. Dokaz nam je kretala zadružnosti pretkršćanskih doba. razl. spisi. 162.

KRETAĻKA, *f. vioglav, neka ptica.* Kretaļka ‚Jynx torquilla'. Borovo u Slavoniji. D. Hirc.

KRÉTAN, krétna, *adj. koji pripada kretańu, koji se može kretati.* — *U naše vrijeme kod pisaca.* Posle pastirske kretne svojine, veli Tjer... M. Đ. Milićević, škol. 52. — *U osobitom smislu, prema značeńu kod* krenuti, 1, a, *aa) hhh).* Kretni ‚girofähig'. Kretna mjenica ‚girofähiger wechsel'. Kretna vrjednoća ‚giro-valuta'. Jur. pol. terminol. 255. Novci ležeći u banci kretnoj (‚giro') ne mogu se podvrći nikakovoj predbježnoj zabrani. Zbornik zak. 1863. 16. Onaj, koji je voļan poslužiti se kretnimi poslovi banke. 1863. 24.

KRÉTÂŃE, *n. djelo kojijem ko ili što kreće, ili se ko ili što kreće (u svijem je primjerima drugo značeńe, refleksivno ili pasivno), isporedi* micańe. — *Stariji je oblik* kretanje. — *Ima i oblik* kréćâńe *(vidi kod* kretati). Ant. Kadčić 522. — *Između rječnika u Mikaļinu* (kretanje), *u Belinu* (kretanje ‚agitamento, agitatione' ‚agitatio' 52a; ‚il dimenare' ‚agitatio' 258a; ‚moto, movimento' ‚motus' 501a), *u Bjelostjenčevu, u Voltiǵijinu, u Stulićevu, u Vukovu* (1. ‚das von der stelle bringen' ‚motio'. — 2. ‚das auftreiben' ‚excitatio'. — 3. ‚das aufbrechen' ‚motio, profectus' *s primjerom iz narodne pjesme:* Rekla mi je majka na kretańu. — 4. ‚das närrisch-werden' ‚rò mente capi'). I tudije bi kretanje u kosteh. Bernardin 99. ezech. 37, 7. Bludnost ļudcka poznaje se u kretanju od obrva. Zborn. 18b. Nebo svojijem ganutjem i kretanjem. B. Gradić, duh. 25. Kretanjem od sunca. B. Kačić, rit. XXVIII. Božjim ganutjem i kretanjem. nač. 9. Ti u kretanje činiš klasti i u strašnu smutńu more. A. Vitaļić, ist. 189a. Isto reci prilično od krećańa i užigańa puti. Ant. Kadčić 522. Nebosa narešena s istinitijem i stavnijem kretańem. J. Matović 459. Ako štogod ostale zvijezde s kretańem *(pomagaju ļudma).* 463. Dolazilo doba od kretańa. Pjev. crn. 250b. Rekla mi je majka na kretańu. Ogled. sr. 94. Vino sve sastavne čestice u tijelu našem u kretańe diže. P. Bolić, vinodjel. 2, 48. Časti sokova u kretańe dolaze. 2, 139. Kad kaluđeri dođu da paši zahvale, pri kretańu skraj paše, Skender obustavi staroga igumna. S. Ļubiša, prip. 86. Kretańe puka ‚volks-bewegung'. Jur. pol. terminol. 603.

KRÉTAONICA, *f. banka na kojoj se kreću mjenice.* — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚giro-bank'.

1. **KRÉTATI**, krêćêm, *impf.* krenuti. — *-estoji mj. praslavenskoga ę; korijen je* krent. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* krêtâh *i u part. praet. pass.* krêtân; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. (može biti da se gdje govori i s drugijem akcentom:* krêtati, krêćem, *koji bi mogao biti i stariji, isporedi složene glagole* iskretati, òkretati, *i akcenat kod ruske riječi).* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* krętati, *rus.* крáтать *(i* крéтать, *možebiti prema* кренуть, *vidi kod* krenuti), *češ.* křátati, *pol.* krzątać się. — *Is*

Digitized by Google

oblika sadašnjega vremena prešlo je gdjegdje -ć- u infinitiv i u oblike prošloga vremena, n. p.: krećati, *vidi* kretati. J. Mikalja, rječn. *odavle u Stulićevu rječniku:* krećati ‚movere'; krećat. J. Banovac, razg. 116; Osvetn. 5, 16; krećah (‚kretjah'). J. Kavanin 45a. — *Praes.* kretam *(vidi u Bjelostjenčevu i u Voltiđijinu rječniku) nije običan. — Između rječnika u Mikaljinu* (kretati ‚moveo, agito', *i kod* Juljati). *u Belinu* (‚muovere, dar moto' ‚moveo' 502b; ‚agitare, muover spesso' ‚agito' 52b; ‚dimenare' ‚agito' 258a), *u Bjelostjenčevu* (kretam, krećem ‚agito, moveo', v. gibljem), *u Voltiđijinu* (kretati, kretam, *griješkom* krećem ‚contorcere, stiracchiare, muovere in giro' ‚krümmen, biegen, winden'), *u Stulićevu* (‚movere, agitare'), *u Vukovu* (‚von der stelle bewegen' ‚moveo'). *u Daničićevu* (‚movere').

1. movere, agitare, *vidi* krenuti, 1.

a. *aktivno.*

a) prelazno.

aa) objekat je što neživo aaa) uopće činiti da objekat ne ostane na mjestu, micati, pomicati, vidi krenuti, 1, a, *a) aa).* Drugu *(zubaču)* koja sve ima drveće, kljuse lašne ńu oraćem kreće. J. S. Reljković 22. Kretač, koń koji dobro kreće kola. Vuk, rječn. *kod* kretač. — Koji svaka kreće ne krećući se. A. Gučetić, roz. mar. 6. Bog naš . . . jest Gospodin ki sve kreće. A. Vitaljić, ist. 320b. Svojim gibom svaka kreće *(dužd).* J. Kavanin 207b. — *bbb) uz predašnje značenje ističe se udaljivanje.* Hoćeš dakle, cvit da bude veći? š ńega klicu il' zaperak kreći. J. S. Reljković 225. Lan i konoplju s polja kretati i rediti valja. 326. — *ccc) u ovom primjeru znači uprav: primicati, pa po tome i: nuditi.* Sad ih nudiš voćem zdrilim, sad ostala im smoka krećeš. J. Kavanin 23b. — *ddd) vidi* krenuti, 1, a, *a) aa) bbb).* Učini mi se tad sve toj ravno veće, nego li more, kad vitar ga ne kreće. H. Lucić 218. Tihi vjetrici vrhe travici razbludno kretaju. M. Držić 72. Blagi vjetrić tihijem duhom kitnijeh jela vrhe kreće. G. Palmotić 3, 112a. Kô za rug val je *(plav)* kreće. N. Marči 17. — *eee) u oca je dva primjera značeńe kao* podizati, uzdizati *(u visinu).* Vita jela u vis grane kreće. Osvetn. 2, 176. Tu vojvode dočekaše kneza, kape kroću, po ruke se meću. 3, 148. — *i u prenesenom smislu u ovom primjeru:* Što za *(h)*ranu živadi se meće, što joj snagu i naraščaj kreće. J. S. Reljković 159. — *fff) objekat je tijelo ili dio tijela, vidi* krenuti, 1, a, *a) aa) ccc).* Kretaše tijelo, ter se napravi uprav klečeći. B. Kašić, nač. 57. — Kretajući noge u danci i balu. I. Držić 173. Ter uz natrag hitar korak kreće. Osvetn. 1, 52. — Grda krila steru i kreću. G. Palmotić 3, 10b. Kretati krila ‚sbattere le ali' ‚exeutere alas'. A. d. Bella, rječn. 644b. I on *(orao)* krila da kud prhne kreće. Osvetn. 2, 98. — Na ńih sržben ti tvoj krećeš jazik himben *(metaforički, o govoru).* A. Vitaljić, ist. 159a. — Još njeki uzdisaj lica kreće joj. F. Lukarević 134. — *ggg) radi ovoga primjera vidi* krenuti, 1, a, *a) aa) eee).* Taku rječcu voda kreće. B. Radičević 1880. 254. — *hhh) vidi* krenuti, 1, a, *a) aa) fff).* Premda mu protiva voli užiga narav i kreće u ńemu duh bludnosti. Ant. Kadčić 521. — *iii) vidi* krenuti, 1, a, *a) aa) ggg).* Nač ni korist ni strah mê srce ne kreće. I. Ivanišević 277. Po uzroku koji kreće srce na te bolesti. Ant. Kadčić 341. — *kkk) vidi* krenuti, 1, a, *a) aa) hhh).* Kretati, merc. (prenositi) ‚giriren (wechsel)', tal. ‚girare'. cf. krenuti. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

bb) objekat je čeljade. — Nemam primjera prema značeńima glagola krenuti *kod* 1, a, *a) bb) aaa) i bbb). aaa) vidi* krenuti, 1, a, *a) bb) ccc).* Nemoj nas kretati odavde. Đ. Daničić, 2mojs. 33, 15. Kreće kmeta sa zemljišća svoga. Osvetn. 5, 8. Da stalno namješta, kreće i otpušta učitelje. Zbornik zak. 1873. 132. — *bbb) vidi* krenuti, 1, a, *a) bb) ddd).* — *između rječnika u Vukovu* (n. p. vojsku ‚das lager aufbrechen' ‚castra movere'). Tvoj česare na nas vojsku kreće. Osvetn. 6, 67. — *ccc) vidi* krenuti, 1, a, *a) bb) eee).* Slaba nijesam ja srca tač odveće, da me stvar svakoja obraća i kreće. F. Lukarević 139. Kretajući ostale dumne svojom hitnostju. B. Kašić, per. 126. Kad nas isti Bog na to kreta. nač. 10. Malo će te kretati što izvan ćutiš. nasl. 71. Ljubav velika kreće me. I. Ivanišević 311. Kad ga u tomu slobod kreće. A. Vitaljić, ist. 125b. Pomoći vrhunaravske s kojim Bog uzbuđuje i kreće čovika. Ant. Kadčić 9. — Ova ga volja kreće da vas narod spasi. A. Vitaljić, ist. 62a. — Ovo kretaše apoštola podnijeti nevolje. M. Radnić 68b. — Kreće jih na zla svaka zla ńihova ćud. A. Vitaljić, ist. 11b. Kad na dužno smilovanje ne kreće ga zdrak ljubeni. ost. 115. Koji *(plod mise)* kreće Boga na milosrđe. Ant. Kadčić 65.

cc) objekat je životińa. — Imam primjera samo prema značeńu glagola krenuti *pod* 1, a, *a) cc) ccc). — između rječnika u Vukovu:* ‚auftreiben' ‚excito [vide dizati 2]. Povedite hrte i zagare, pa krećite tice jarebice. Nar. pjes. vuk. 2, 44. Oni kreću srne i košute, napuščaju hrte i zagare, te fataju srne i košute. 2, 47.

b) neprelazno s instrumentalom, isporedi krenuti, 1, a, *b).*

aa) vidi krenuti, 1, a, *b) aa), činiti da se što (ono što je u instr.) pomiče s mjesta. aaa) uopće.* Staše kako gora sobom ne krećući. M. Marulić 41. — *bbb) može značiti što* okretati, *često u prenesenom smislu. (Bog)* svijem vrti, svijem kreće. M. Vetranić 1, 378. Tko će svijetom da kreće, nek prije sobom krene. M. Pavlinović, rad. 117. Al' tko da joj pripomogne jadu, krom onoga koji gromom kreće? Osvetn. 1, 20. Da sudbina, štono svijetom kreće, svakom suče konce na klubašce. 6, 25. — Ljudi s kima tašta slava kreće. J. Kavanin 30b. — *ccc)* kretati vojskom, *vidi* krenuti, 1, a, *a) aa) ddd).* I prijestolja put visoka radi vojskom da svom kreće. J. Kavanin 268a. I tako počeo jest kretati svojom vojskom. I. Zanićić 21. Udil poče vojskom kretati. 39. Počeo je kretati svojom vojskom. 220.

bb) činiti da se što (ono što je u instr.) miče ne ostavivši mjesto, vidi krenuti, 1, a, *b) bb). aaa) uopće.* Ako čuje listje od dubja gdje ńim vjetar kreće. Zborn. 6b. Lis kojijem svaki vjetar kreće. M. Držić 355. Ti, cvjetice, s kim kroz svoju slatku silu vjetrić kroće. A. Gleđević 138b. Koji vihor hrastom kreće. V. Došen 92b. Tim ko dubjem vjetrić kreće, tako i ńu . . . nenadana zgoda ustrese. P. Sorkočević 579b. — Vitar počme kretati drvjem i vodama. M. A. Reljković, sat. L7b. — Valovito more sobom kreće. F. Lukarević 285. Nagle vjetre ki s inima morim kreće. J. Kavanin 377a. — Bog kreće nebom, zemlom trese. N. Marči 63. — Tko lin radit neće, vitar ńemu kesom kreće. V. Došen 210a. — Britka sablja jače rańa kad ńom maha desnica snažna od junaka, neg kad kreće ńome slaba ruka od djeteta. B. Zuzeri 136. — Kolom kreće seka Mujagina. Nar. pjes. juk. 192. — *bbb)* kretati tijelom *ili* dijelom tijela, *vidi* krenuti, 1, a, *b) bb) bbb).* Ne kretjući životom. I. A. Nenadić,

Digitized by Google

nauk. 195. — Rugahu se ńim kretajući glavami svojijemi. N. Rańina 99b. Krećući glavami svojimi. Ant. Dalm., nov. tešt. 45b. matth. 27, 39. Aleksendar nače zubi skržitati i glavom kretati. Aleks. jag. star. 3, 308. Svi kako ono nimi zamuknuhu i opomenuvši se glavami počehu kretati. F. Glavinić, cvit. 225a. Naruga mu se, i srdit kruto krećući glavom. 369a. Ki čudo gledahu ovo, pače svi kretahu glavami govoreći... 424b. Glavami svi kretahu. A. Vitaļić, ist. 65a. Kretati glavom ‚dimenare' ‚agito'. A. d. Bella, rječn. 258a; ‚muover il capo' ‚agitare caput' 502b. Mnogi zajedno sideći, prođe mimo ńe ônî i ônâ i udiļ se počmu niki jedan na drugoga pogledati, i nasmijavati, namigivat, glavom krećat. J. Banovac, razg. 116. Odbacivali ste glas moj, krećući glavam i nasmijajući se. F. Lastrić, ned. 345. Ovde ništa reći neće *(baka)*, dali glavom istom kreće. V. Došen 128a. Glavom kreće, izčudit se neće. J. Krmpotić, mal. 11. — Nemoj kretati glavom ni rukami ni nogami. Zborn. 24a. I ne kretati glavom ni rukami ni nogami. P. Posilović, cvijet. 215. — Kud mu Ruža šeće i plećima kreće. Nar. pjes. vuk. 1, 262. — Vižo ńuha ugodna mirisa, za ńim šeće, a repićem kreće. Osvetn. 4, 20. — Sad očima kreće. A. Kanižlić, rož. 7. Umro je tužan, ne odiše, ne kreće očima. Đ. Bašić 188. — A usti ni okom ne kretah od srama. Đ. Baraković, vil. 29. — *ccc)* kretati glavom, *u prenesenom smislu, ludjeti, vidi* krenuti, 1, b, *bb) ccc).* — *u Vukovu rječniku:* glavom ‚närrisch werden' *s dodatkom da se govori u Dubrovniku.*

c) neprelazno bez instrumentala, znači što i kretati se, *isporedi* krenuti, 1, a, *c).*

aa) micati se uopće. Ki padoše već ne kreću. I. Zanotti, skaz. 14. Otac sinu strunit neće lijepi lovor pod kim kreće. J. Kavańin 221b. Prije reda kad s' uz rudo *(ždribac)* diva, uplaši se i kola se boji, kad s' upregne, il' na mistu stoji, neće kretat, il' od straha bigne. J. S. Reļković 285. — *Mogao bi amo pripadati i ovaj primjer u kojemu* kretati *stoji u prenesenom smislu:* I tebi će oprostiti *(Bog)*, na milos mu narav kreće. J. Kavańin 17a.

bb) upućivati se, putovati, vidi krenuti, 1, a, *c) cc).* — *Između rječnika u Vukovu* (‚aufbrechen' ‚proficisci'. cf. polaziti). Rat zamećeš, k Carigradu s nova krećeš. J. Kavańin 216b. Kreće vojska ravnom Rumelijom. Nar. pjes. vuk. 5, 77. Kreći brže put moga Stambola. Pjev. crn. 86b. Žaba uranila pred zoru i budila zeca da kreću ranije po ladu. Nar. prip. vrč. 192. Da kreću doma. P. Petrović, gor. vijen. 96. Konańici na alaje kreću. Osvetn. 3, 95. A vi ‚kreć'te', sokolovi sivi, kud vidite da se kreću Turci. 5, 43. ‚A zar i ti misliš kretati?' upitah ja. M. Đ. Milićević, omer. 199.

b. *sa* se, *u svijem je primjerima refleksivno.* — *Između rječnika u Belinu* (‚agitarsi' ‚agitari' 58a; ‚tremolare, muoversi leggiermente' ‚leviter tremere' 744b) *i u Stulićevu* (krećati se ‚se movere, agitari, tremere, fluctuare').

a) micati se uopće. Svako živušte koje se kreće na zemļi. N. Rańina 114a. gen. 1, 26. Stojeći na nogah nijedna se ne kretaše. Zborn. 107a. Dokle se kreću noge moje. B. Kašić, rit. 85. U pogubah za poginut sad se istočno carstvo kreće, i s mista se još porinut ogluhnuta propas neće! I. Gundulić 476—477. Kada se budu kretati nebesa i zemļa. L. Terzić 158. Bože, u komu živemo, krećemo se i jesmo. 354. Rakoc, sin se kog' još kreće *(t. j. živi)*. J. Kavańin 239a. Nek Kopernik i ini kroju da se zemļa vrti i kreće. 476b. Zvijezda kreće se i čini okoliš oko zemļe. I. Đorđić, salt. 56. Niti se tko svoga mista kreta, za pričestjeńe primiti, da bi ne bila smetńa. I. Velikanović, uput. 3, 459. Krepost s kojom se kreću sve strane i uda telesna. J. Matović 168. Pa se Luko pred logorom kreće. Nar. pjes. vuk. 4, 231. Stojan se kreće a iz doma neće. (Kad se ko nakańuje i dugo sprema kud da ide). Nar. posl. vuk. 295. I slavnoga òrô Napol'ona, štono za ńim i sav svijet se kreće. Osvetn. 2, 103. Sve se kreće što je za oružja. 3, 90.

b) micati se ne ostavļajući svoje mijesto, može značiti što i ļuļati se, *vidi* krenuti, 1, c, *b) bb).* Jur se lis ne kreće. D. Zlatarić 97b. Kretala se od obraza ńegova svakolika zemļa. B. Kašić, rit. 350. Kako prut se s vitrom kreće. I. Ivanišević 188. Er se kretat samo ne more *(mrtvo more)*. J. Kavańin 377a. Da ńegova nije goneta, ne bi se udo, ni list kreta'. 477a. Ne kretje se list od gora bez hotjenja bez Božjega. 540b. U veļači jer zemļa počima kretati se, zato vlage ima. J. S. Reļković 106. Loznica se iz temeļa kreće. Nar. pjes. vuk. 4, 243. Kad lažeš, kreću li ti se zubi? Nar. posl. vuk. 118. Još nam reci, što l' se moja s klina ćorda kreće. Osvetn. 1, 64. Pusta zemļa prolomit se neće, a pod bahtom od noga se kreće. 3, 136.

c) u osobitom značeńu, vreti (o mastu, vinu). Vino u buretu kreće se. Z. Orfelin, podr. 90. Vino se tio i polagano u buretu kreće. P. Bolić, vinodjel. 2, 143. Vrijući će se mast slobodno kretati. 2, 161.

d) ostavļati mjesto upućujući se na drugo, upućivati se, putovati. vidi a, *c) bb)* i krenuti, 1, *c, b) cc). može biti i u prenesenom (metaforičkom) smislu.* Da se silna na me vojska kreće. A. Vitaļić, ist. 78b. Kad se on ovim putem kreće. 112b. Er cjeć ćudi svo'e himbene na pravi se put ne kreće. ostan. 29. Tada neka se kreće òkô koji leži prema istoku. Đ. Daničić, 4mojs. 10, 5.

e) počińati, kaniti se, vidi krenuti, 1, a, *c) dd)* i 1, c, *b) dd). aa) s infinitivom ili s akuzativom uz prijedlog* na. Il' rvači da se rvat kreću. Osvetn. 1, 46. — Ki na zlu rič se kreće. A. Vitaļić, ist. 335b. — *bb) o bilci.* Š ńeg *(sunca)* na snagu odmah se ne kreće *(cviće)*. J. S. Reļković 188. Od kad rasad u batvo se kreće. 308.

f) u prenesenom smislu, o duševnom pomjeravańu, micańu. Koji su po naravi prignuti na zloće, kojijemi se kreću i prigibaju po naravi, aliti po zlu nauku. Pril. jag. ark. 9, 71. (1520). Srce plemenito nigdar se ne kreće. I. Ivanišević 313. Prijateļ ne kreće pravi se za nišće. 283. Pravedni ne kreće se zaradi riječi narešeni. M. Radnić 30b. Nauči ne kretati se zaradi sudova ļudskije. 37a. Može bit da se sada s riječi moje ti ne krećeš. A. Vitaļić, ostan. 355. Zakon naravni jest nika svitlost razuma, kojom se kroću na dobro i uztežu se od zla. I. Velikanović, uput. 1, 337.

g) okretati se. Pa ćemo im uraditi smeću, nek ne znaju, kamo da se kreću. Osvetn. 2, 125. Al' se kolo na okolo kreće. 3, 22.

2. tangere, *ticati, doticati se (objekta), dirati (u objekat).*

a. *prelazno.* Tko t' kreće jezikom? *(metaforički)*. M. Vetranić 1, 358. *(Orli i gavrani)* junakom crne oči kreću. Osvetn. 2, 174. Pa i česar vjeru je zadao, da nam neće krećat turkovańe *(metaforički)*. 7, 82.

b. *neprelazno, s prijedlogom* u *i akuza-*

Digitized by Google

tivom. Ovi dotrkavši poče ji redovnik moliti da u ńega ne kreću. J. Filipović 1, 509a. Ja ovdi ne krećem u pošteńe meštara jurve naučniji od mene *(metaforički)*. M. Zoričić, aritm. predg. 10. Vaļa odsići naj gorńi broj i opet činit skupļeńe ne krećući doli u porod. aritm. 21.

2. KRÈTATI, krètâm, *impf. hoditi (ļuļajući se) kao guska. — Ne znam jeli ista riječ što i* 1. kretati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Kad ide kreta svedno ka i guska'. J. Bogdanović.

KRETAV. *adj. koji se može kretati. — Samo u Belinu rječniku:* ‚agitabile, che si può agitare' ‚agitabilis' 52b, *i u Stulićevu:* ‚agitabilis'.

KRÉTAVAC, krétâvca, *m. čovjek (ili uopće onaj) koji kreće. — U jednom primjeru* XVIII *vijeka s -ć- mj.* t, *vidi kod* 1. kretati. Ta ticavac, krećavac, gledavac. Ant. Kadčić 538.

KRETEL, *m. (?) ime mjestu u Srbiji u okrugu šabačkom.* Ńiva Kretel. Sr. nov. 1873. 472.

KRÈTÎVO, *n. fizička sila koja kreće (pomiče). — Načińeno u naše vrijeme.* Kretivo, mech. ‚bewegende kraft'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KRÈTKATI, krètkâm, *impf. dem.* 1. kretati. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Plećmi kretka, nosi pero, o bedrih mu sabļa maše. J. Kavańin 54a.

KRÉTNICA, *f. (bolnica), vojna bolnica što se vozi na kolima. — Načińeno u naše vrijeme.* Bolnice kretnice (ambulance) i stalne bolnice vojničke smatraće se kao nijednostrane. Zbornik zak. 1860. 123.

1. KRÊTNÎK, *m. čeļade što kreće mjenicu na koga drugoga, vidi* 1. kretati, 1, a, *a) aa) kkk). — Načińeno u naše vrijeme.* Kretnik, merc. ‚girant', tal. ‚girante'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

2. KRÊTNÎK, *m. sprava kojom se što kreće (pomiče). — Načińeno u naše vrijeme.* Točno znańe kako se sastavļaju i kako prosuđuju naj poglavitije makine, kad se upotrebļuju kao kretnici i kao makine poslovače. Zbornik zak. 1853. 380.

KRETOVAN, kretovna, *adj. koji pripada kretańu mjenice (vidi* 1. kretati, 1, a, *a) aa) kkk). — Načińeno u naše vrijeme.* Parnice iz poslova kretovnih (‚giro-geschäft'). Zbornik zak. 1853. 152.

KRÈTÔVNÎK, *m. čeļade na koje se kreće mjenica (koje je na se prima), vidi* 1. kretati, 1, a, *a) aa) kkk), isporedi* 1. kretnik. — *Načińeno u naše vrijeme.* Kretovnik, merc. ‚giratar', tal. ‚giratario'.

KRETÚKÂŃE, *n. djelo kojijem se kretuka. — U Stulićevu rječniku.*

KRETÚKATI, krètûkâm, *impf. dem.* 1. kretati. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚muover spesso o leggermente' ‚leviter movere' *gdje ima i* krećukati *(vidi kod* 1. kretati). — *U istom rječniku ima i refleksivni oblik:* kretukati se *i* krećukati se ‚leniter moveri'.

KRÈTUĻA, *f. sprava kojom se što kreće, pa i uopće sprava (franc.* machine, *tal.* macchina, *ńem.* maschine). — *Načińeno u naše vrijeme.* Kretuļa, phys. ‚kraftmaschine, motor'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. Kretuļa ‚maschine'. Jur. pol. terminol. 691.

KRÈTUĻÂR, *m. čovjek koji gradi kretuļe. — Načińeno u naše vrijeme.* Jur. pol. terminol. 691.

KRÈTUĻÂRNICA, *f. mjesto gdje se grade kretuļe. — Načińeno u naše vrijeme.* Kretuļarnica ‚maschinenfabrik'. Jur. pol. terminol. 691.

KRETUŠ, *m. mokriš, selen, ńeka biļka.* Kretuš, Apium graveolens L. (u Srijemu). B. Šulek, im. 172.

KREUŠIĆ, *m. prezime. —* XVIII *vijeka.* Roba, Flori, Boniš, Kreušić . . . J. Kavańin 122b.

KREVÉĻÊŃE, *n. djelo kojijem se ko kreveļi. — U Vukovu rječniku.*

KREVÉĻITI SE, krèvêļîm se, *impf. plakati kriveći ustima. — Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* krèvêļâh; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor.* 2 *i* 3 *sing.* krèvêļî. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚mit verzogenem munde weinen', fleo ore obliquo'). Pa se stade kreveļiti. Javor. god. 16, br. 30, str. 564.

KRÈVET, *m. odar, posteļa. — Ne od grč.* κράββατος, *ni od lat.* grabatus, *nego od tur.* kerevet, *koje je od novogrč.* καραββάτι (κεραββάτι *i* κερεββάτι *može biti jedno i drugo opet uzeto iz turskoga). — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* 1. ‚das bett' ‚lectulus' (‚grabatus' κράβατος). cf. odar.

a. *u pravom smislu.* Tražiš po svim vuglovi, pod policama, pod kreveti. F. Lastrić, od' 105. Ležahu na tvrdu kevetu. S. Rosa 76b. Pak imadem krevet i stolicu. M. A. Reļković, sat. H1a. Morati će ležat na krevetu. sabr. 67. Na sokake iznosaše bolestnike i metaše u krevetih. I. Velikanović, uput. 1, 419. Za dugo na krevetu se okretati i protezati. D. Obradović, basn. 224. Kad muž ide sa orańa, žena u krevet. Nar. pjes. vuk. 1, 512. Ako l' čuje iz kreveta tata, očeš, diko, zaglaviti vrâta. 1, 633. Kad legnu u krevet, on se učini kao da spava. Nar. prip. vuk. 74. Krajna daska u kreveta. Vuk, rječn. *kod* zastavnica.

b. *u prenesenom smislu.*

a) u Vukovu rječniku: oko varnice pouzvišeno mjesto na koje čarugģije kože na varnice meću.

b) mjesto gdje što leži. Voda ima svoj krevet. u Kostajnici. F. Hefele.

c) ńešto u suvači; a i u vaļaonici u kojoj se kuđeļa vaļa. U Srijemu. M. Medić.

KREVÈTAC, krevèca, *m. dem.* krevet. — *U naše vrijeme.* Spustim se na meki krevetac. M. P. Šapčanin 1, 102. Miļko spazio na krevecu neko staklo. Javor. god. 16, br. 36, str. 562.

KREVÉTAK, krevétka, *m. dem.* krevet. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Napravi de mi edan mali krevetak za djecu'. J. Bogdanović.

KRÈVETIĆ, *m. dem.* krevet. — *U Vukovu rječniku.*

KRÈVETINA, *f. augm.* krevet. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Izvalio se eno na krevetinu koliko e dug i širok'. J. Bogdanović.

KREVINA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Livada u Krevini. Sr. nov. 1870. 195.

KREVĻA, *m.* čovjek krevļast. na Rijeci. F. Pilepić.

KREVĻAST, *adj.* šepast. na Rijeci. F. Pilepić.

KREVŠIĆ, *m. vidi* Krepšić. Schem. bosn. 1864. 26.

KRÈZ, *praep. vidi* kroz *i* črez. — *U naše vrijeme u ugarskijeh Hrvata. — Ima i novoslov. i slovački* kres *i malorus.* керезь, *isporedi i rus.* скрезь. Jednuč krez misec dan. Jačke. 16. Pre-

Digitized by Google

šećem se junak krez selo dolika. 130. Jahala je Jele krez gore zelene. 168.

KREZAV, *adj. u Vukovu rječniku kod* okrezati *ima cf.* krezav, *ali ove riječi nema na svom mjestu ni u trećem izdańu. vaļa da je značeńe: koji se okrezao, ili koji se može lako okrezati* (što se lasno okreza? Iveković). — *Ima još u jednom primjeru našega vremena (o čeļadetu), te će biti isto što* krezub. Tešńak je čovjek već star, krezav, visok, suv. M. Đ. Milićević, omer. 31.

KRÉZIN BRÔD, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom.* Glasnik. 19, 176.

KRÈZLUK, *m. ime vodi i planini u Bosni.* F. Jukić, zemļop. 23. Kreće steću pro Krezluka vojsku. Osvetn. 7, 70.

KRÉZO, *m. krezub čovjek, uprav hyp.* krezub. — *Akc. se mijeńa u voc.* krêzo. — *U Vukovu rječniku:* ‚zahnlückiger mensch' ‚edentulus homo'.

KRÈZUB, *adj. koji je bez zuba, ali ne posve, nego nema kojega predńeg zuba. — Riječ je jamačno složena, i drugi je dio* zub, *ali je teško znati koji je prvi dio: Miklošić* (etymolog. wörterb. 300ª i 427ª) *misli da je od korijena* skerbъ, *i isporeduje bug.* štrъb *i hrv.* škrbav *što postaju od ovoga korijena, a značeńe im je: krezub, ali ako je lako mogao korijen izgubiti* s, *ne razumije se što se od* b *dogodilo; Daničić* (osnove. 44) *misli da je* krezub *postalo od* krez-zub, *i da je* krez *adjektiv, što se izgubio, srodan s prijedlogom* kroz; *po mojemu mišļeńu, s toga što se u Dubrovniku govori* kresozub, *moglo bi* krezub *postati od* kres-zub *(u kojega su zubi iskresani). — Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (krezub, bez zubi ‚edentulus') *gdje se naj prije nahodi, u Vukovu* (‚zahnlückig', ‚edentulus'). Babo krezuba! I. Velikanović, prik. 12. Krezubi nenavidi onoga koji zube ima. Đ. Rapić 134. Kada bi ona jurve bila stara i krezuba? 464. Osta cura gruba i krezuba. Nar. pjes. juk. 403. I postala krezuba baka. M. Pavlinović, razl. spisi. 322.

KRÈZUBAST, *adj. vidi* krezub. M. Pavlinović.

1. KRÈZUBICA, *m. i f. krezubo čeļade (i muško i žensko). — U Vukovu rječniku:* f. ‚(der) die zahnlückige' ‚edentula (-lus)'.

2. KREZUBICA, *f.* Cirsium erisithales Scop. *u Dionicama.* D. Hirc.

KRÈZUBITI, krèzubîm, *impf. gubiti zube (n. p. od starosti). — U jednoga pisca našega vremena.* Ni deseti doma umro nije, krezubio nije ni petnesti. Osvetn. 2, 74.

KRÈZÛN, *m. u Vukovu rječniku:* muški nadimak *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

KREŽBINAC, Krežbinca, *m. ime selu u Srbiji u okrugu ćuprijskom.* K. Jovanović 179.

KREŽETATI, krežetam, *impf.* stridere, *kriještati(?), skvičati(?). — Samo u Stulićevu rječniku:* v. iskrežetati.

KŘF, Kŕfa, *m.* Corcyra, *ime ostrvu u moru jonskom, što pripada Grčkoj, tal.* Corfù. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing.* Kŕf, *i voc. sing.* Kŕfe. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (Krf, otok na moru jonskomu ‚Phaeacia, Corcira'), *i u Vukovu*³: Kŕf, [‚Corcyra, Corfu'] *(samo ime po Vukovijem bilješkama, a dodat je prijevod od izdavalaca; akcenat je zabiļežen samo za nom. sing.).* Prišli su nan listi u Krfu stojeći, da Bakar bili grad živim ogńem žgati. Nar. pjes. istr. 2, 108.

KRFULICA, *f. ime biļkama. — Riječ je tuđa, vidi daļe.* Krfulica (ńem. karfelkraut, a ovo grč.-lat. chaerophyllon), chaerophyllon (Sabļar), chaerefolium (Lalangue), 1. Anthriscus cerefolium Hfm. (Sladović); 2. Bellis perennis L. (Vaļavac). — Krfulica mačja, Fumaria officinalis L. (Sabļar). B. Šulek, im. 172.

1. KŘGA, *f. u Vukovu rječniku:* vide čokot (300 krga u jednu motiku) *s dodatkom da se govori u Podgorici.*

2. KŘGA, *f. vidi* krbań. — *U Vukovu rječniku:* vide krbań *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori i s primjerom iz narodne pjesme:* Pa završe krgu i mataru. — *vidi i:* Krga, trompetenkürbiss (u Srijemu), Cucurbita lagenaria L. B. Šulek, im. 172.

3. KŘGA, *f.* ona trupina, oko koje se mlin salijeva, i u koju žito iz koša kapļe. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Pretijesna mi je krga u mlina, pa mi se mlin brzo zaje'. J. Bogdanović.

KRGOTIĆ, *m. prezime.* — xvi *vijeka.* Pavla Krgotića. Mon. croat. 188. (1504).

1. KŔĠA, *f. vrsta malene divļe patke, vidi i* krža. — *Ne znam postańa: po obliku kao da je turska riječ, ali je nijesam u turskijem rječnicima našao: ipak ima tur.* kyr, kyrġyl, *sivast,* kyrgavul, *fazan. — U Vukovu rječniku:* (u Srijemu) ‚art wilder enten kleinster gattung' ‚minor quaedam anas fera' [vide kržuļa]. cf. krža.

2. KŔĠA, *f.* rđav duhan. I. Pavlović iz Srbije. — *Miklošić* (die türk. elem. nachtr. 1, 62) *misli da je riječ ista što ime mjesta, vidi kod* krġalija. Posle list od duvana krġe namažu medom i paučinom. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 55.

3. KRĠA, *f. mjesno ime.* Budući da ji je *(kesegija)* iz početka naj više bilo iz varoši ‚Krġe', zato se prozovu ‚krġalije'. Vuk, dan. 2, 95. *vidi kod* krġalija.

KŔĠALIJA, *m. vidi u Vukovu rječniku:* krġalije su bile kao turski hajduci koji su postali u Urumenliji poslije pošļednjega ńemačkoga rata. *(vidi daļe u istom rječniku). — Riječ je jamačno postala* xviii *vijeka, ali nije jasno postańe. Vuk tumači da postaje od varoši Krġe (vidi* 3. Krġa), *ali se ne zna, jeli to ńekakvo mjesto blizu Vidina u Bugarskoj, ili pokrajina Kirġali u istočnoj Rumeliji. drugi tumače da znači: skitalica, od tur.* kyr, *poļe, pusto poļe. radi svega toga vidi* F. Miklošić, die türk. elem. nachtrag. 1, 62 i 2, 148. Kara-fejzo diže silnu vojsku, silnu vojsku, krġalije mlade. Nar. pjes. vuk. 4, 218. Ti pokupi tvoje krġalije. Pjev. crn. 104ᵇ. Kad Pasmanġijne krġalije popale i poaraju Lenovce. Vuk, dan. 1, 70. U jednom takom sukobu Pazvanġine krġalije popale i poharaju selo Lenovac. M. Đ. Milićević, pomenik. 5, 739. Ļuti, što nisu ništa mogli Nišu, krġalije su se vracale ka Gramadi. kraļ. srb. 35. Krġalije ubojnika Ļuta. Bos. vila. 1891. 283.

KŔĠALIJÎNKA, *f. vidi u Vukovu rječniku:* krġalijnka, duga puška kakove su krġalije nosile *s primjerom iz narodne pjesme:* Uze Luko pušku krġalijnku. Krġalijnki živu vatru dade. Nar. pjes. vuk. 4, 269. Nosili su svi dugačke puške, krġalijnke. Vuk, dan. 2, 95. Imaše dva pištoļa i jatagan, o ramenu krġalinku. M. Đ. Milićević, zim. već. 217. O ramenu mu je duga krġalinka. 226.

Digitized by Google

KRȆĢALIJÎNSKÎ, *adj. koji pripada krģalijama.* — *U Vukovu rječniku:* krģalîjnskî ‚den krģalije gehörig' ‚τῶν krģalije'.

KRĢAV, *adj. vidi* kršļav. V. Ilić iz Srbije.

KRĢIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Gliša Krģić. Rat. 357.

KRHA, *f. komad čega što postaje krhańem, mrva.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚fractio, fractura'.

KRHAČ, *vidi kod* krhak.

KRȆHAK, krȇhka, *adj.* fragilis, *koji se lako može razbiti (kao staklo) ili slomiti, prelomiti, razlomiti (kao ńeke vrste drva). kod toga se misli na ńešto tvrdo kod čega razbijańe ili lomļeńe postaje s ńekom bukom.* — *Riječ je stara* (krъhъkъ), *isporedi stslov.* krъhъkъ, *novoslov.* krhek, *rus.* крохкій. — *Korijen je* krh, *kako mislim, onomatopeja.* - *S toga što većina naroda ne izgovara* h, *ovo je često izostavļeno, te i u samome Belinu rječniku ima* krko, *n. sing. vidi* 1, d, *ili za to što ovu riječ nije pisac čuo od Dubrovčanina, ili što je* h *teško izgovoriti i čuti u ovakom položaju. po oblicima bez* h *načinio se i nom. sing. m.* krk, *vidi u Stulićevu rječniku kod* d, *i u Šulekovu (kod* ‚zerbrechlich'), *vidi i:* Krk, reče se za drvo od sebe gńilo i suho koje se lako lomi: ‚Zlomoćno je ako je krko'. M. Pavlinović. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (krhak *i kajkavski* krhek, kršliv ‚fragilis'. 2. krhek, slab, v. padliv), *u Jambrešićevu* (krhek ‚fragilis'), *u Voltiģijinu* (krhki ‚fragile, rompibile' ‚gebrechlich'), *u Stulićevu (u kojemu je na ńekoliko načina krivo zabiļeženo:* krhk, krhki, v. krhči; krhač *[griješkom* krhac], krhči, v. krhči; krhči ‚fragilis'; *kod oboga ima dodatak da je uzeto iz brevijara; vaļa da je* krhči *uprav komparativ, ali to nije opazio Stulli, te je još dodao:* krhčiji ‚fragilior'). — *isporedi* 1. krhat, krt.

1. *adj.* — *Komparativ:* krhčijî, *vidi u Stulićevu rječniku; nije dobro* krhkiji (krkije. J. S. Reļković 373).

a. *u pravom značeńu sprijeda kazanome.* Svako je *(stablo)* većma krko koje je u zavitarju. S. Margitić, fal. 151. Da slanina tvrda i krka postane. I. Jablanci 145. *(Loćike)* biće pune i jidući krke. J. S. Reļković 330.

b. *u prenesenom smislu, kao lat.* fragilis, *slab (u duševnom značeńu).* Jedna žena krhka i prignuta na grih. Naručn. 76b. Plt krhka se boli. Korizm. 98b.

c. friabilis, *koji se lako mrvi, n. p. o zemļi, đubretu.* Zemļa lanu mora biti krka. J. S. Reļković 128. Da *(zemļa)* smrzlom postane ti krka. 396. Da se strune i krkije bude *(đubre).* 373. — *o hļebu.* A snahe te mi dat krhke pogačice. Jačke. 28. Drugim si davala krhke pogačice. 85.

d. *o mesu (što se jede, n. p. o govedini) kad je mekše jesti i kao da se drobi u ustima.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* krko meso ‚carne intenerita' ‚caro tenera', *i u Stulićevu:* krk ‚tener'; krko meso ‚carne tenera' *iz Belina.*

e. *oštar, o riječima, vidi kod* 2. Pa mu krhke oslovi riječi. Osvetn. 5, 19.

2. *adv.* krȇhko. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚fragile, fragiliter'). — *U svijem primjerima (našega vremena) o govoru, i znači: osječeno, oštro. Miklošić misli da je ovo od tur.* qyryk, *osječen, ali ne znam, zašto ne bi adverb što postaje od* krhak *dobio ovakovo značeńe.* A banu je krko govorio: ‚Kam' ti vjera? ona te ubila!' Nar. pjes. juk. 318. Pa Ivanu krko govorila: ‚Hajd' otale, indinsko halinče!' 392. *(Luka)* kaluđeru krhko besjedio. Osvetn. 3, 60.

1. KRȆHÂŃE, *n. djelo kojijem se krha (vidi* 1. krhati). — *U Vukovu rječniku:* ‚das zerbrechen' ‚fractio'.

2. KRȆHÂŃE, *n. djelo kojijem se krha (vidi* 2. krhati). — *U Stulićevu rječniku:* ‚catarro' ‚distillatio, gravedo', *i u Vukovu:* ‚das husten des pferdes' ‚tussitio equi'.

1. KRȆHAT, krȇhta, *adj. vidi* krhak. — *U Mikaļinu rječniku:* krhti, kršiv ‚fragilis; karhto, krhto' ‚fragilis'; ‚khrihto *(sic),* karhto' ‚tener', *(gdje su značeńa kao kod* krhak, 1, a *i* d), *u Belinu:* krhti ‚frollo o frollato' ‚maceratus' 331b; *u Voltiģijinu:* karhti, karhnut ‚frollo, tenero' ‚mürbe' *(u ova je dva rječnika značeńe kao kod* krhak, 1, d); *u Stulićevu ima* krhkti, v. krhac *s dodatkom da je uzeto iz Mikaļina, ali je Stulli zlo pročitao, isporedi* krhtiti. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka ima oblik* krhće *za nom. sing. n.; očito je komparativ, te vaļa da mu je pozitiv* krhat, *u prenesenom smislu, mek, slab:* Koliko je krhće čoviško ćutjenje, toko veća kripost skazat uzstrpļenje u suprotifšćinah. M. Gazarović 45. — *U većine naroda koja ne izgovara* h *sad je nom. sing. m.* krt, *vidi* 1. krt.

2. KRHAT, krhta, *m. komad, odlomak, mrva.* — *Postaje od korijena glagola* (1.) krhati. — *Može biti od* XVI *vijeka (vidi* krhatak), *a između rječnika nalazi se u Mikaļinu:* krhat, ulomak ‚frustulum'; *u Bjelostjenčevu: kajkavski* krhet, krhetek, ukržak, kržina ‚fragmen', v. odlomak; *u Jambrešićevu:* krhet ‚fragmen'; *u Stulićevu:* krhat, krhata *(sic)* ‚frustulum' *(s dodatkom da je uzeto iz Mikaļina).*

3. KRȆHAT, *m. vidi* krȇat, *i radi* h *vidi* 1. H, c, *a).* Kud god ide sve krhata jaše. M. Đ. Milićević, pomenik. 1, 85. A ne mogu *(preboliti)* Vrčić barjaktara ni krhata końa od mejdana... Smailag. meh. 123.

KRHATAC, krhaca, *m. dem.* 2. krhat. — *U Stulićevu rječniku.*

KRHATAK, krhatka, *m. dem.* 2. krhat. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu: kajkavski* krhetek *(vidi kod* 2. krhat), *i u Stulićevu.* Priimļe se vas cêlovito u naj manšemu krhatku ili mrvici oštije. Š. Budinić, sum. 83a.

1. KRȆHATI, krhâm, *impf. razbijati, lomiti s ńekom bukom, isporedi* krhak. — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* krhámo, krháte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* krhâ, *u part. praet. pass.* krhân *(u Dubrovniku se mijeńa akcenat onako kao kod* igrati). — *Od istoga korijena od kojega je i* krhak. — *U Bjelostjenčevu rječniku ima i praes.* kršem. — *Ima i u novoslovenskom jeziku.* — *U našemu se javļa od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (krham, kršem, v. lomim) *gdje se naj prije nahodi, u Vukovu* (‚brechen' ‚frango' ‚z. b.' vrat). — *u Stulićevu ima značeńe refleksivno ili pasivno kao* krhati se: ‚cum strepitu frangi (dr. de quibusdam lapidibus, rebus vitreis etc.) *što nije pouzdano.* — *U primjerima je u prenesenom smislu, od prilike kao uništiti, n. p.: s objektom* koni *i* junaci, *činiti da poginu.* Da ne kupim silenih svatova, da ne krham kȏnâ i junákâ, ... zasješće mi Turci u busijam, ... biće krvi na obadve strane. Nar. pjes. juk. 308. — *s objektom* vino, rakija, *piti mnogo.* A on krha vino izobila. Pjev. crn. 274a. Pa on krha vino i rakiju. Nar. pjes. juk. 195.

2. KRȆHATI, krhâm, *impf. jako kašļati, kašļati s velikom bukom (uprav o životińama i osobito o końu; u Dubrovniku se kaže i o čeļadetu,*

Digitized by Google

ali nije uļudno. P. Budmani). — *Može biti da je ista riječ što* 1. krhati *(obsirom samo na buku). — Radi akcenta vidi sve što je napisano kod* 1. krhati. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (‚tussire vehementer'), *i u Vukovu:* ‚husten (von pferde)' ‚tussio'. — Kad mačka začesti krhati, vaļa reći: ‚Svoju glavu iskrhala!, jer misle da to nije dobro za onu kuću. Vuk, rječn. *kod* mačka.

KRHAVAC, krhavca, *m. čovjek što krha (vidi* 2. krhati). — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚qui fortiter tussit'.

KRHAVICA, *f. žensko čeļade što krha (vidi* 2. krhati), *isporedi* krhavac. — *U Stulićevu rječniku:* ‚quae fortiter tussit'. — *nije dosta pousdano.*

KRHČÌNA, *f. vidi* krhkoća. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚fragilitas'.

KRHČITI, krhčim, *impf. vidi* 1. krhati. — *U Stulićevu rječniku:* ‚frangere, comminuere'. — *Jamačno je sam pisac načinio od* krčiti *prema* krhak. — *U istom rječniku ima i refleksivno* krhčiti se ‚frangi, comminui'. — *oboje nepouzdano.*

KRHČIV, *adj. vidi* krhak. — *U Stulićevu rječniku:* v. krhči. — *Načińeno kao i* krhčiti *i sato nepouzdano.*

KRHIĆ, *m. sieka biļka.* Krhić, Sonchus arvensis L. (u Istri), v. Krļ, Krlić. B. Šulek, im. 172.

KRHKNUTI, krhknem, *pf. u Stulićevu rječniku:* ‚strepitare, cum strepitu frangi (dr. de quibusdam lapidibus, rebus vitreis etc.)'. — *Načinio je sam pisac od* krhak, *te je nepouzdano.*

KRHKŃIVATI, krhkńujem *i* krhkńivam, *impf.* krhknuti. — *U Stulićevu rječniku:* ‚sensim crepitare (dr. de quibusdam lapidibus, rebus vitreis etc.)'. — *Nepouzdano kao i* krhknuti.

KRHKÒĆA, *f. osobina onoga što je krhko. — Akc. kaki je u nom. sing. taki je u ostalijem padežima, osim dat. sing.* krhkoći, *acc. sing.* krhkoću, *voc. sing.* krhkoćo, *nom., acc., voc. pl.* krhkoće. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* krhkoća, kršlivost ‚fragilitas'. 2. slabost ‚imbecillitas'. 3. padlivost ‚caducitas'; *u Jambrešićevu:* ‚fragilitas'; *u Voltiģijinu: (griješkom* krhkoča) ‚frallezza' ‚gebrechlichkeit'; *u Stulićevu:* ‚fragilitas'.

KRHKOST, *f. vidi* krhkoća. — XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu (uz* krhkoća). Da mi slabih krhkosti ne oznašajuć se, nego ž nimi trpļenje kako i I. Hrist s nami imêti imamo. Anton Dalm., ap. 19a. Radi slabosti ili krhkosti človêčaske. Š. Budinić, sum. 132a. Ujačiti krhkost i slabu moć. ispr. 41.

KRHKSTVO, *n. u Stulićevu rječniku uz* krhkoća. — *nepouzdano.*

KRHKTI, *vidi* 1. krhat.

KRHKTITI, *vidi* krhtiti.

KRHĻAVINA, *f. krhaće, lomļeće. — isporedi* krhļevina. — *U jednoga pisca našega vremena.* Ustavi se prasak od pušaka, krhļavina kopļa i kundaka. Osvetn. 3, 160.

KRHĻEVINA, *f. vidi* krhļavina. Već sabaļa stoji cikļevina, a kopaļa stoji krhļevina. Nar. pjes. hrv. 4, 126.

KRHĻIKA, *f. vrsta loćike (što se lomi i puca, krha).* Krhļika, eissalat (Sabļar). B. Šulek, im. 178.

KRHNUT, *adj. u Voltiģijinu rječniku (vidi kod* 1. krhat). — *nepouzdano.*

1. KRȈHNUTI, krhnêm, *pf. udariti s bukom (može značiti i: udariti kim o zemļu). uprav je perfektivni glagol prema* 1. krhati. — *Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* krhnû, *part. praet. pass.* krhnût). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (gdje je pisano bez* h): krnuti 1. ‚schlagen' ‚percutio'. — 2. krnuo ga o zemļu ‚niederwerfen' ‚projicio'. — *U prenesenom, osobitom značeńu, vidi* 1. krhati *na kraju.* Odvrati mu sa žmulićem vina koga Miho krhne. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 204. — *Sa* se, *recipročno.* Luka trže čavlenu batinu, a Hrnica gluvu naģačinu; krhnuše se po dva po tri puta. Nar. pjes. juk. 322.

2. KRȈHNUTI, krhnêm, *pf. umrijeti. — Akc. je kao kod* 1. krhnuti. — *U jedinom primjeru (našega vremena) kaže se o čeļadetu i to bez pogrde i prezirańa, ali mislim da je od prilike onakova riječ kao* crknuti, krepati. Idem za popa, da mi pričesti oca; od sinoć je zakovrnuo i ne može da krhne. V. Vrčević, niz. 200.

KRHOLINA, *f. vidi* krhoļak. — *U Stulićevu rječniku:* ‚fragmentum, assula, schidia'.

KRHOĻAK, krhoļka, *m. mrva, mrvica, vidi* 2. krhat. — *U jednoga pisca Bošńaka* XVII *vijeka.* Skupiše dakle i napuniše dvanaest krošńica krhoļaka. M. Divković, bes. 316b. I paker osta krhoļak dvanaest krošńica. 317a.

KRHOST, *f. vidi* krhkost. — XV *i* XVI *vijeka.* Krhost tila. Starine. 23, 75. (1496). V ńem ne biše krhosti. Korizm. 100b.

KȒHTAK, krhtka, *adj. vidi* kritak.

KRHTÌNA, *f. osobina onoga što je krhko. — U Mikaļinu rječniku:* ‚fragilitas'. — *vidi i* 2. krtina.

KRHTITI, krhtim, *impf. vidi* 1. krhati. — *Postaje od* 1. krhat. — *U Mikaļinu rječniku:* krhtiti, lomiti ‚frango, frio', *i u Stulićevu (gdje je zlo napisano, isporedi* krhčiti, krhknuti): krhktiti, v. krhčiti *s dodatkom da je uzeto iz Mikaļina. — Sa* se, *refleksivno. — u Mikaļinu rječniku:* krhtiti se, lomiti se ‚frangor'.

KRĪ, *f. vidi* krv.

KRÍCEĻ, *m.* čeno, češań bijelog luka. — *U Srbiji u okrugu čačanskom.* M. Ružičić.

KRÎČ, *m. vidi* kričańe. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (krič, kričańe, krika, vika, vapaj ‚clamatio, clamor, vociferatio, vociferatus'), *u Jambrešićevu* (‚clamor, garritus'), *u Voltiģijinu* (‚grido, schiamazzo, romoreggio' ‚gerausch, geschrey'), *u Stulićevu* (‚strepitus, clamor' *iz Habdelićeva).* Suprotivi se istini ufajuć se v svoj krič. Starine. 23, 134. (1496). Odgovoriše vsi s kričem. Korizm. 95b. Pred pentikosti jesu jedan velik hrup, šum i krič, po tom jedan grozovit i strašan glas slišali vapijući. Postila. il1a.

KRIČAK, krička, *m. čovjek što kriči. — Na jednom mjestu* XVII *vijeka (griješkom* ‚kriečak'). Ako si redovnik i umro svijetu,... zašto si jedan ‚kriečak'? kako govoriš toliko i tako jako i izvan glasa? M. Radnić 425b.

1. KRIČAN, *m. ime muško. — Ima samo adj. posesivni* Kričanov *(vidi).*

2. KRIČAN, *m. mjesno ime. — U spomeniku* XIII *vijeka.* U Kričanь. Spom. stojan. (1254—1264).

KRIČANIN, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Trifun Kričanin. Rat. 408.

KRIČANOV, *adj. koji pripada Kričanu (vidi* Kričan). — *U spomeniku* XIII *ili* XIV *vijeka, i*

Digitized by Google

otale u Daničićevu rječniku: Kričanovь. Staω, Kričanovь synь. Mon. serb. 62. (1293—1302).

KRIČANOVO, *n. ime selu u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 41.

KRIČANOVSKI, *adj. vidi* Koznica, a. — *U Daničićevu rječniku:* kričanovьskyj, gledaj kod riječi ‚Kozьnica'.

KRÍČÂŃE, *n. djelo kojijem se kriči (vidi* 1. *i* 2. kričati). — *Stariji su oblici* kričanije *i* kričanje. — *Između rječnika u Mikaljinu* (kričanje), *u Bjelostjenčevu (kod* krič), *u Voltigijinu (uz* krič), *u Stulićevu (uz* krič), *u Vukovu* (‚das vorpredigen' ‚admonitio molesta'), *u Daničićevu* (kričanije ‚clamor'). Na kričanje te žene te druge žene potekoše. Mirakuli. 85a. Maneno kričanje. Korizm. 48b. Sa kričanijemь. Glasnik. 10, 284. — *U ova dva primjera stoji grješkom* -ie- *mj.* i, *isporedi* kričak *i* kričati. Čuše veliko škripanje i ‚kriečanje' s plačom i tužbom. M. Orbin 108. ‚Kriečańe' i mnogo govoreńe ubija bogoljubstvo. M. Radnić 427a.

1. KRÍČATI, kríčîm, *impf. kao* vikati, *ali se od ovoga glagola razlikuje što je vikańe uprav čovječji glas a kričańe i živinski; osim toga kod* kričati *možebiti ističe se ne samo jaki nego i tanki (visoki) glas; ali u čakavaca i po drugijem zapadnijem krajevima* kričati *može značiti posve što i* vikati. — *Akc. se mijeńa samo u part. praet. pass.* kríčân *(ako ga ima).* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kričati, *rus.* кричать, *češ.* křičeti, *pol.* krzyczeć. — *Postaje od korijena* krik *(što je jamačno onomatopeja) nastavkom* ê, *te* kê *postaje* ča. — *Između rječnika u Mikaljinu* (kričati, vikati ‚clamo, clamito, exclamo, vociferor, voce persono, vocem intendo, clamorem edo'), *u Bjelostjenčevu* (kričim, vičem, vapim ‚clamo'), *u Jambrešićevu* (kričim ‚clamo, garrio'), *u Voltigijinu* (‚gridare, schiamazzare, strillare' ‚schreyen, geräusch machen'), *u Stulićevu: s praes.* kričem (!) ‚perstrepere, exclamare, clamare, clamorem edere' *(vidi još kod* kričiti), *u Daničićevu* ‚clamare'. — *Gdjegdje se nalazi i* -ije- *mj.* i, *možebiti što se pomiješao ovaj glagol s* kriještati, *vidi n. p.* kriječe. M. Vetranić 2, 162; kriječi. 2, 280; N. Nalješković 1, 139. 246.

a. *subjekat je čeljade.*

a) uopće. Kričaše i vьpijaše. Stefan, sim. pam. šaf. 21. Žalostnê kryčaahu. Glasnik. 11, 112. Kriči i vapij, ka ne plodiš. Bernardin 52. paul. gal. 4, 27. U kari prez pristanka kričat. M. Marulić 133. Pram onom človiku kričat nitkor nima. 147. Kriči ona k Gospodinu. Korizm. 5a. Zač kriči za nami. 6a. Kričaše na nebo kako 1 lav. 19a. Kriče mrtvi vsaki dan: ‚Pomilujte me!' 21b. *(Človik)* kriči vele gusto k Bogu. 68a. Meu sobom što kriječe. M. Vetranić 2, 162. Satanas zlosrdi da veće ne kriječi. 2, 280. Ne reci zle riči nikomur, ni na koga kriči, nikoga ne opsuj. P. Hektorović 38. Jedan se ispriječi: ‚Ubrus nam daj sjemo, veće tuj ne kriječi!' N. Naljeković 1, 139. Eto tuj, ne kriječi, plat' što smo t' služile. 1, 246. Počeše kričati i vikati na kralja. Dukljanin 34. Židovi kričahu da se propne *(Isus).* F. Glavinić, cvit. 85b. Teodor, da jest on kršćenik, očitim glasom kričeći. 364b. Što Turci kričahu. P. Vitezović, odil. 64. Kryčitь glasomь velijemь. Physiol. nov. star. 11, 198. Nek sotona već ne kriči. S. Margitić, ispov. 241. Prijeti desnom *(rukom),* kriči bukom *(Belzebub).* J. Kavańin 414a. Toliko pristrahovito kričaše, da mornari poplašeni jurve veće bojau se porad ńega neg porad sebe. Blago turl. 2, 96. Ustupau bižeć porad straha kričeć. 2, 185. Mom bratu Iliji uzrok kričati i kavgati se ne dala. D. Obradović, živ. 21.

b) s objektom.

aa) objekat je ono što se izriče vičući. Bihu znevarice prišli tr kričahu: krv! krv! Korizm. 47a. Kričahu v uši Pilatu: ‚Propni ga!' 65b. Pa im paša oštre riječi kriči. Osvetn. 3, 133. Umeće se baltom pod nebesa, vašim glavam kriči zla udesa. 4, 42.

bb) ako je objekat čeljade, znači: zvati. Sestrica je braca po gori kričala. Jačke. 60.

b. *subjekat je životińa.* Kozlić prnesen na bikariju kriči. Korizm. 29a. Kada su lavici vzeti lavići, ona kriči. 45a. Gdo nauči kozlića kada je v ustih vlku da kriči: be be. 61b. Kričati kako žaba ‚coaxo'. J. Mikalja, rječn. 599a. Kê će *(žabe)* kričeć i crknuti. J. Kavańin 79b. Kad umire, tada kriči *(labud).* 402b.

c. *subjekat je što neživo.* Od grihov ki v nebo kriče ili viču *(vidi* vapiti). F. Glavinić, svitl. 89. Hoteńe od osvete vapije, a smagnutje od jaspri brez pristanka kriči. M. Radnić 215b. Zove zemlja, nebo viče, i sve stvari glasno kriče pamet našu da se gane *(vidi* a, *b) bb)).* V. Došen 186a.

2. KRÍČATI, kríčîm, *impf. vidi* kričiti. — *Akc. je kao kod* 1. kričati. — *U Vukovu rječniku* (‚vorpredigen' ‚admoneo ut caveat') *u kojemu jedinome infinitiv ima oblik* kričati.

KRÍČAVAC, kríčâvca, *m. čovjek što kriči.* — *U Jambrešićevu rječniku: (kajkavski)* kričavec prez reda ‚rabula'.

KRIČIĆI, *m. pl. ime selu u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 66.

KRIČINA, *f. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdiljeg. 47.

KRÍČITI, kríčîm, *impf.* inculcare, *neprestano nalagati ili svjetovati ili preporučivati.* — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* kríčâh, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kríčî, *u part. praet. pass.* kríčen *(ako ga ima).* — *Jamačno je ovome glagolu isto postańe kao kod* 1. kričati; *i u Vukovu je rječniku za ovo značeńe inf.* kričati *(vidi* 2. kričati) *što drugdje nijesam našao; treba pasiti i na razliku u akcentu.* — *Ovaj glagol treba shvatiti kao imperfektivni glagol prema* prikričiti; *a isto je značeńe i kod* 2. kričati. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚inculcare, instare, premere, urgere, clamare, vociferari'; *dva naj zadńa značeńa pripadaju pod* 1. kričati). Vse svete knige ino ne kriče. Korizm. 10b. Ča kriče knige Mojseove. 30b. To poje crikva i kriči govoreći . . . 100a. Vsa ta pisma kriče: mir, mir. 108a. Zato svjetuje sveti Pavo i kriči svakomu . . . V. Andrijašević, put. 371. Kako kriči Pavo sveti. I. M. Mattei 81. — *I sa* se, *pasivno.* Kako ćeš ih ti sveđ pomno ražižati ljubavi Jezusovom koja se ovijem knigam toliko kriči. I. M. Mattei IX.

1. KRIČKA, *f.* obla i glatka pločica što se nalazi po kraju mora. (S. Ljubiša, prič. 117), *vidi* plojka, plovka. — *Drugi primjeri u istoga pisca:* Talijer cesarev svaki kao kričke. prip. 158. Ter se on baci kričkom zagonke *(u more),* a kričke skačući s vala na val kao morska lastavica . . . dopre do otoka. prič. 115.

2. KRIČKA, *m. ime muško (isporedi* 1. Kričan) *ili prezime.* — XVIII *vijeka.* Kričke Derniški. D. Obradović, basn. 327.

KRIČKE, *f. pl. ime mjesno.*

a. *selo u Dalmaciji u kotaru kninskom.* Repert. dalm. 1872. 41.

Digitized by Google

b. *dva sela u Slavoniji u županiji požeškoj.* Rasdijel. 127.

KRIČKIJA, *vidi* Kriščija. — *Između rječnika u Daničićevu* (gledaj Kriščija).

KRIČKOVIĆ, *m. prezime.* — xv *vijeka.* David Kričković. Stat. poļ. ark. 5, 290. (1490).

KRĬĆANIN, *m. čovjek s ostrva Krita.* — *Množina:* Krićani. Krićani i Arapi. Vuk, djel. ap. 2, 11.

KRIĆIĆI, *m. pl. ime nekakvu mjestu u Hrvatskoj.* — xvi *vijeka.* Paval Lukačić is Kričić. Mon. croat. 335. (1579). — *Može se čitati i* iz Krišćić.

KRÎDA, *f. postradaće (trgovca koji ne može da plati dugove), njem.* crida *(srlatinska riječ).* — *U pisaca našega vremena.* Za osobite slučajeve kride može na prošńu dužnika ili vjerovnikâ . . . Zbornik zak. 1853. 155.

KRIDALAN, kridalna, *adj. koji pripada kridi.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Urednici, koji padnu pod stečaj, pak u istragi kridalnoj ne budu obnađeni da su nedužni . . . Zbornik zak. 1853. 289. S toga se ima dio imetka razlučiti pri inventuri kridalnoj. 539.

KRIDÀTÂR, kridatára, *m. postradao trgovac (vidi* krida), *postradalac, propalica, njem.* cridatar. — *U pisaca našega vremena.* Dok dužnost kridatara nije sasvim dokazana. Zbornik zak. 1, 248. Ako kridatar, komu se je na imetak otvorio stečaj . . . 1853. 155.

KRĬDIMICÊ, *adv. vidi* krišom. — *Po svoj je prilici postalo miješańem riječi* kradimice *i* krijući, krišom. — *U naše vrijeme u Boci kotorskoj, a između rječnika u Vukovu:* (u Boci) vide krišom. — Kridimice ukrade mužu pedeset *(cekina).* Nar. prip. vuk. 138—139. To sve troje uzmi kridimice i ne kazuj nikome. 154. Carev sin čujući za to jezero krene jedno jutro kridimice od oca. 193. Počne misliti kako će snasi svojoj kridimice do glave doći. ² 233. Malo stavši dođe kridimice moj zet. Pravdonoša. 1852. 33.

KRIG, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu krajinskom.* Ńiva u Krigu. Sr. nov. 1871. 76.

KRIJA, *vidi* krina. — *Između rječnika u Daničićevu:* gledaj kod riječi krina.

KRIJÈČALO, *m. čovjek što kriječi.* — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Žalosni kriječalo, što ne divaniš ka' čojk? što si tu sta' kriječati?' J. Bogdanović.

KRIJÈČALICA, *f. žensko čeļade što kriječi.* — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Umukni kriječalico, zamukla Bože daj! šta si tu zakriječala ka švraka?' J. Bogdanović.

KRIJÈČÂŃE, *n. djelo kojijem se kriječi.* J. Bogdanović.

KRIJÈČATI, krijèčîm, *impf. vidi* 1. kričati, *ali vaļa da nije ista riječ što i ovo, jer kao da znači glas u pijetla ili u koje druge ptice.* — *isporedi i* kreketati, krijekati *itd.* — *U naše vrijeme u Lici.* ‚On, kad divani, svedno konda kriječi'. ‚Olazi, vraže, šta tu kriječiš?' J. Bogdanović.

KRIJÈKAŃE, *n. djelo kojijem se krijeka (kriječe).* — *Stariji je oblik* krijekanje. — *U Belinu rječniku:* krijekanje ‚voce di grue' ‚gruitus' 360ª, *i u Stulićevu.*

KRIJÈKATI, krļjekâm (krļječêm), *impf. ispuštati glas* (krije?) *kao ždral.* — -ije- *stoji po južnom govoru; u zapadnom glasi* i. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* xvi *vijeka, a između rječnika u Belinu* (krijekati, krijekam ‚far la voce di grue' ‚gruire' 360ª), *u Voltigijinu* (krikati, krikam ‚gruire' ‚wie ein kranich schreyen'), *u Stulićevu* (krijekati, krječem *i* krijekam ‚far la voce di grue' ‚gruire'). Ždralovi mnokrat nam za veću dat bijedu krijekaju kad naša sva sijeva izijedu. D. Rańina 88ᵇ.

KRIJELO, *vidi* krilo.

KRĬJÊŃE, *n. djelo kojijem se krije.* — *vidi* kriveńe. — *U Vukovu rječniku.*

1. KRIJEP, *adj. krepak.* — *Samo u jednoga pisca* xviii *vijeka.* Ter učińen krijep mučenik... J. Kavańin 304ª.

2. KRIJEP, *m. vidi* krepost. — *Samo u jednoga pisca* xviii *vijeka.* Po milosti Mihovjela, i po krijepu duha brata . . . J. Kavańin 495ª.

KRIJEPA, *f. pokrepa (?)* — *Samo u jednoga pisca* xviii *vijeka.* Teržić nam za umiruće skupi iz otac krijepe vruće. J. Kavańin 127ᵇ.

KRIJEPAN, krijepna, *adj. postaje od* krijepiti.

a. *krepak.* — *Između rječnika u Daničićevu* (krêpьnь ‚firmus'). Krêpnь mir. Mon. serb. 209. (1387). U tebi *(Bogu)* jedinomu i samomu kripno priloženje i skončanja moga srićno svršenje. F. Glavinić, svitl. 130.

b. *koji krijepi, koji može krijepiti.* — *U Belinu rječniku:* krijepni ‚confortativo, che può confortare' ‚quod potest refovere' 215ᵇ, *i u Stulićevu:* v. krjepiv.

KRIJÈPITI, krļjepîm, *impf. činiti da ko bude krepak ili da što bude krepko.* — -ije- *stoji po južnom govoru, u istočnom bi glasilo* krépiti, *a u zapadnom glasi* krípiti. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* krļjepļâh, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* krļjepî, *u part. praet. pass.* krļjepļen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *Korijen vidi kod* krepak. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* krêpiti, *rus.* крѣпить, *poļ.* krzepić. — *Između rječnika u Mikaļinu* (krijepiti, nukati ‚addere animos, excitare animos, incito, incendo'), *u Belinu* (‚corroborare, dar forza' ‚corroboro' 232ª; ‚confortare, dar conforto' ‚confirmo' 115ª; ‚dar animo' ‚dare animum' 83ª), *u Bjelostjenčevu* (krepim, jačim ‚confirmo, fortifico, vegeto, recreo, coroboro ac promptum vegetumque ad obeundas actiones facio'; 2. v. topim, n. 3.; 3. v. ‚animo'), *u Jambrešićevu* (‚confirmo, fortifico, vegeto'), *u Voltigijinu* (krepiti ‚fortificare, corroborare' ‚befestigen, stärken'; kripiti ‚fortificare, corroborare, rinvigorire' ‚bekräftigen, stärken'; krijepiti, v. kripiti), *u Stulićevu* (1. ‚solari, consolari, addere animos, confirmare, recreare'. 2. ‚hortari'), *u Daničićevu* (krêpiti ‚roborare').

1. *aktivno.*

a. *objekat je čeļade.*

a) u tjelesnom smislu, osobito hranom i pićem. subjekat može biti čeļade ili hrana ili drugo. Ti krijepi i goj i mene i sina. M. Držić 421. Jestojskom me ne krijepiste. J. Kavańin 565ª. Slabijeh ne krijepite i bolesne ne liječite. Đ. Daničić, jezek. 34, 4. Ļudi końe poje, vižle moče lijepe, a i sebe hladnom vodom krijepe. Osvetn. 4, 22. — Tim ga istočnijem pomastima i mirisom krijepi od voda. P. Sorkočević 590ᵇ. — *(metaforički)* Da svijeh krijepi *(brašno anđelsko).* J. Kavańin 67ᵇ. Da ih taka krijepi hrana. A. Boškovićeva 3. — Bogetiću, mlad drag perivoj tvoga cvijetja sad nas krijepi. J. Kavańin 108ª. — Nije ogań, kô svjetovni, ļudem podan, da ga krijepi. 397ᵇ.

b) u duševnom smislu.

aa) uopće. Isukrst ńu ne ostavi kripeći ńu anjelskim pohođenjem. Živ. kat.

Digitized by Google

star. 1, 122. Tr ga miluje i kripi riči slatkimi. Naručn. 84a. Ukaza se ńemu anđeo s nebesa krijepeći ńega. N. Rańina 103a. luc. 22, 43. Anđeo s neba kripi Isusa. A. Komulović 62. Svu pomńu obrati okolo kripeć puk. Đ. Baraković, vil. 72. Ime ovo *(Isus)* slabe kripi. F. Glavinić, cvit. 3a. Tako Isukrst prilikom trplenja kripi človika. 84b. Grišnike karaše, pravične kripļaše. 183a. Rańene ciļaše, pristrašene kripļaše. 280a. Kraļevske riječi tvoje vjera uzmnožna mene krijepi. Ġ. Palmotić 1, 316. Kripeć ńega nek beside prospe. I. Zanotti, en. 9. Hvala t' budi, vičńi Bože. ki me kripi ter pomože! P. Hektorović (?) 134. Bože koji satireš vojske a vojnike u tebe ufajuće kripostju tvoga mogućstva braniš i kripiš. L. Terzić 233. Kad nas mudrost toga ima krijepit riječmi zoritima. J. Kavańin 108a. I duhovnim naslajenjem hti nas krijepit i zrcalom. 127a. Suze ńe su dilo, o ńima je živa, sebe kripi. A. Kanižlić, rož. 91. Ovo me ufańe kripi. utoč. 728. Kad čovjek pada, ńega krijepit Jezus hodi. L. Radić 48. Da ista tvoja prisveta majka Marija djevica bude me pomagati s ńe molbam u momu smrtnom rvańu i krijepiti me s ńe obranom. T. Ivanović 124. Tko s govoreńem kripi iskrińega. Grgur iz Vareša 60. Anđeo mu se javi s neba, i krijepi ga. Vuk, luk. 22, 43. Mudrost krijepi čovjeka. Đ. Daničić, prop. 7, 19. Il' u Boga imade ufańe, pa ga krijepi dobro vjerovańe. Osvetn. 1, 39. Pak ih nada lakovjerne krijepi. 4, 55.

bb) ističe se, radi čega se objekat krijepi, i to: aaa) lokativom s prijedlogom u. Da nasь krêpišь i tvrьdišь u vsakojihь dobrêhь zakonehь. Spom. sr. 1, 107. (1411). Imiju oni sveti puk kripiti u viri. Dukļanin 15. Verne u zakonu Isukrstovom kripeći. F. Glavinić, cvit. 13—14. Vital srčeno prid pogani, da se ne izgubi *(Ursicin)*, u veri poče ga kripiti. 191b. Plemić krijepi svojijeh u slobodi. J. Palmotić 366. — *u ova dva primjera lokativ s* u *potpuńuje smisao glagola, ali ne posve jednako kao u pređašńijem primjerima*: Ki slaba človika kripi u jakosti. Đ. Baraković, jer. 26. Svemogući on stvoriteļ, ter on mili odkupiteļ vazda s vami hoće biti, i u trojstvu vas kripiti. P. Hektorović (?) 87. — *bbb) podložnom rečenicom s* da (za da), neka. Kripi ga jošće, da se ne sramuje ńemu spovidati. Naručn. 84b. Poče kripiti kraļa Ezekiju, da se nimalo ne plaši. And. Kačić, kor. 279. Česta ispovid kripi li čovika za da u grije prvašńe ne upadne? I. J. P. Lučić, doct. 27. Kripi človika neka se ne straši ispoviditi viru Isukrsta našega Gospodina. I. T. Mrnavić, nauk krst. 1702. 20. Krijep' ga, nek se nišće ne prepada čovjek stvoran. J. Kavańin 497a. — *ccc) akuzativom s prijedlogom* na. Avgustin kripeći na spovid i na pokoru govori... Naručn. 77a. Isus nas kripi na moļenje. Korizm. 68a. Zašto na to sveti Placid jih kripļaše. F. Glavinić, cvit. 340a. — *ddd) u osobitom slučaju s prijedlogom* suprotiva. Virovanje kripi nas suprotiva svakoj napasti. P. Radovčić, ist. 5.

c) consolari, *također u duševnom smislu kao kod* b, *ali s drugijem značeńem: tješiti. (može biti da koji primjer ne pripada amo nego pod b)). (Govori Izak Abramu)*: Krijepi ju *(majku)* i blazni ļuveno i slatko, neka se bez mene obikne stojeći. M. Vetranić 2, 303. Krêpi i tiši žalostne. Kateh. 1561. 108. Mario potribne pomagaše, trpleće kripļaše. F. Glavinić, cvit. 22a. Pohodeći kripļaše ih *(vuznike)*, a kripleći pomagaše ih. 361b. A slučaje pripovijeda hude, da ga druzi sažaļeńem krijepe. Osvetn. 1, 45.

b. *nije izrečen objekat, ali se jamačno misli čeļade ili čeļad.* Kako rožica svojim mirišanjem kripi. F. Glavinić, cvit. 400b. Ki dobrotom vazda cijelom riječju krijepi, veće djelom. J. Kavańin 161b. Rim je sunce kô svim svijeti i jednako krijepi svude. 22b. Da kripi i potvrđuje u viri. Ant. Kadčić 142.

c. *objekat je tijelo, srce, duša. u ova dva zadńa slučaja glagol je svagda u duševnom smislu.* I tjelesa naša krijepi *(Bog)*. J. Kavańin 17a. *Amo može pripadati i ovaj primjer u kojemu su objekti tjelesna osjećańa:* Cvijetje, čidri, busi, da prosutjem mirisanim vide i vońe krijepe zvanim. J. Kavańin 22b. — Da srca kripite vi puku našemu. M. Marulić 34. Duh sveti jest . . . duh srca kripeći. F. Glavinić, cvit. 162b. Ovi kruh krijepi i potvrđuje srce. I. Držić 373. Hļeb srce čovjeku krijepi. Đ. Daničić, psal. 104, 15. — Koji *(kruh)* kripi duše blažene. A. Vitaļić, ist. 176. Za zdraviti i kripiti duše naše. Ant. Kadčić 107.

d. *objekat je životińa. u tjelesnom smislu.* Malo kada propustit će *(kokoš)* dana brez jajeta, jer je kripi *(h)*rana. J. S. Reļković 63. Zob kuvana kripi kokoši k nesivu. 386. — *U ovom primjeru stoji metaforički (po bibličkom jeziku)*: Kripiti s pašom nebeskom svoje ovčice. Ant. Kadčić 161.

e. *objekat je tijelo ili dio tijela.* Kako će nam dušu i tilo kripiti. F. Parčić 58. Jistvine kripe tilo. A. Kanižlić, kam. 494. — Ruke iznemogle krijepio si. Đ. Daničić, jov. 4, 3. — Vino krepi želudac. P. Bolić, vinodjel. 2, 48.

f. *objekat je kraļevstvo, država itd.* Kraļ kô jedno kraļstvo krijepi. J. Kavańin 215b. — *Ovaj primjer ne pripada amo nego pod* a, *b) bb) aaa)*: Cara nebeskago koji krêpi kraļestvo mi u dobrêhь dêlihь. Mon. serb. 232. (1398). — *Amo može pripadati i ovaj primjer (metaforički)*: Kuće otmanske kruno, vidim, da početak carstva od svita sad krvavim krijepiš zidim. I. Gundulić 495.

g. *što neživo što se shvaća kao živo, n. p. cvijet.* Rusa mila ku jutrńa rosa krijepi. Ġ. Palmotić 2, 26.

h. *objekat je što umno ili duševno.* Hoću kripiti pravu ļubavь i prijazanь z bratijomь. 445. (1451). On je um slabi naš kripio. A. Vitaļić, ist. 6b. Ter slabosti me studene grij, upravi, vladaj, kripi. ostan. 1. Bože koji mlohavost čovičanske naravi po tvojoj milosti kripiš . . . L. Terzić 193. Da bi se rimska vjera ugasila, da je ne hrane i ne krijepe bez pristańa. Đ. Bašić 220. Krijepi hotjeńe da bude hrabreno. A. Kalić 190. Trebuje krijepit u ńemu jakos duhovnu. 363. Bez višńega od pomoći dara koji sile stvara i obara a pravedna krijepi zaufańa. Osvetn. 2, 151.

i. *u ovom primjeru stoji bez objekta kao kod* b, *ali objekat može biti što mu drago*: Mêstu semu svetomu isplьńati i krêpitii, ne wtьsuzeti že čьto. Mon. serb. 75. (1302—1321).

k. confirmare, *objekat je nešto što se tvrdi ili što se odlučuje, značeńe je kao kod* potvrđivati. Potvrđuje tolikojer i krêpi ovu istinu sveti Ambros. Š. Budinić, sum. 65b. Inočencio osmi knigama svojijema isto to krijepi i potvrđuje. A. Gučetić, roz. mar. 77.

2. *pasivno.* — *Između rječnika u Belinu* (krijepļen ‚confortato' ‚confirmatus' 215a). Gdje, jao, prit će oružana slab krijepjena hlap Krstjana. J. Kavańin 566b.

3. *sa* se.

a. *pasivno.* I bez snage i bez riječi u na-

Digitized by Google

ručju vernijeh tada od kojijeh se krijepi i liječi... I. Gundulić 556. — *I u ovom primjeru može biti pasivno (radi značeńa vidi* 1, k). Ta naš list otvoreni, kadi ga bude potri(b)a naprvo pomaknuti i ńim se kripiti i svidočiti. Mon. croat. 257. (1556).

b. *refleksivno.* — *Između rječnika u Belinu* (‚inanimarsi' ‚animum confirmare' 888b) *i u Stulićevu* (‚corroborari, roborari, firmari, confirmari').

a) o čeľadetu.

aa) u tjelesnom smislu, hranom i pićem, uprav kao imperfektivni glagol prema okrijepiti se, pokrijepiti se. *aaa) u pravom smislu.* A ostalijem voćem sladkim da se uzdrži, da se krijepi. J. Kavańin 72b. Dobrotom se ńega *(vina)* krijepim. 476a. Kripi se jestojskom. A. d. Bella, razg. 236. Naj prvo se krijepimo s jezbinom i s pićem. J. Matović 278. Zima, u ńoj poslenik uživa, i blaguje plod svojeg usiva, kripeći se od svojega truda. J. S. Reļković 7. Bog nam daje svako povrtaļe za *(h)*ranu i blagosov nam saļe, da tko o ńem trudi se, uživa, ńim se kripi i nasićen biva. 70. Pa se prva medenica služi, pa za ńome krijepe se jelom. Osvetn. 1, 45. — *bbb) u metaforičkom smislu (o pričešćivańu).* Sve krijepeć se spasnim kruhom, k tebi uzletim. J. Kavańim 69. Tila Isukrstova po komu kripimo se. J. Banovac, blagosov. 112. Naredi da se kruhom anđeoskim hranimo i kripimo. A. Kanižlić, uzr. 125. Vrime u koje se... imaju pričestivati i kripiti s pićom anđelskom. Ant. Kadčić 145. Oni se svaki dan krijepľahu na velike trude nebeskim hļebom. Đ. Daničić, pism. o službb. 206.

bb) jačati uopće. A ditić restiše i kripľaše se (‚confortabatur'). Bernardin 13. luc. 2, 40. Da rastemo i da se kripimo. B. Leaković, nauk. 153.

cc) u značeńu kao kod a), ali u prenesenom, duševnom smislu. Iz otčeve hodeć kuće k mistu od paše mladić lipi *(David)* gusle glasne i slovuće nosi i trudan tim se kripi. A. Vitaļić, ist. 1b.

dd) tješiti se, isporedi 1, a, *c).* Kripi se jere oćeš za mnom pojti. Transit. 189.

b) o srcu (vidi 1, c), *pameti (vidi* 1, f), *duši.* Da se srce vaše krijepi. I. A. Nenadić, šambek. 33. — I da umrla pamet mani odlukam se svojim krijepi... I. Gundulić 571. — Kako se duša krijepi i uzmnaža s ovom hranom. J. Matović 216. — Umiļene tvoje reči, š ńim se kripi duša moja *(može biti značeńe kao kod a) dd)).* Nar. pjes. istr. 2, 72. — *Kao da bi pripadao amo i ovaj primjer u kojemu se kaže o duhu, ali se uprav misli na tjelesno jačańe:* I naš hranom duh se krijepi. I. Đorđić, salt. 351.

c) o slovu (riječi) Božjemu, jačati (u prenesenom smislu). Rastiše slovo Božje, tere se kripľaše (‚confirmabatur'). Anton Dalm., nov. tešt. 203a. djel. ap. 19, 20.

d) o čemu neživu. Tijem da se moj glas mlohavi u lijep način krijepi i vlada. A. Vitaļić, ostan. 90. Toplinom se svijet olijepi i obilnom žetvom krijepi. J. Kavańin 475a.

KRIJÈPĻATI, krȉjepļâm, *impf. vidi* krijepiti *(kao iterativni glagol).* — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. krijepiti.

KRIJÈPĻÊŃE, *n. djelo kojijem se krijepi.* — *Stariji je oblik* krijepļenje. — *Između rječnika u Belinu* (krijepļenje ‚conforto, confortamento' ‚confirmatio' 215b; ‚inanimatione' ‚confirmatio' 388b) *i u Stulićevu.* Ako bi mi hotêli takovo uvišenje i kripļenje. Kateh. 1561. 77. Pohiti kripenja *(sic)* duhovne jakosti. A. Komulović 70. Daždi ne grâd stenja, neg' mast sladkog od krepļenja. J. Kavańin 228a. Hvala na kripļenju i na dobroj voļi. M. Kuhačević 78. Radi zdravja i kripļeńa tila. J. S. Reļković 371.

1. KRȊJES, *m. značeńe vidi u Vukovu rječniku.* — -ije- *stoji u južnom govoru mj.* ê; *po istočnom govoru glasi* krês, *po zapadnom* krîs. — *Akc. se mijeńa samo u množini kad se umeće* ov *(što i biva obično):* krȅsovi, kresóvâ *(ili* krȅsôvâ), kresòvima *(ili* krȅsovima?), krȅsove. — *Postańe nije jasno. može se pomisliti po značeńu da postaje od korijena* kres *(kresati ogań), ali je veća prilika (kako i Miklošić misli) da je od korijena* krs *(vidi kod* uskrsnuti): *i doista kao da stslov.* krěsъ *znači čas kad se sunce došavši do naj sjevernijega položaja okreće opet put juga* (‚solstitium aestivum'); *po tome naj starije značeńe i postańe ne bi trebalo tražiti kod vatre, nego kod vremena kad se one osobite vatre lože, a to je naj vruće vrijeme u godini. isporedi* 2. i 3. krijes. — *Od* XVII *vijeka u sjevernoj Dalmaciji (vidi prvi primjer), u Hrvatskoj, u Istri, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (kres ‚ignis festivus, rogus, ignis rogalis, strues lignorum incensa ad quam saltus nocturni fieri solent'), *u Voltiǵijinu* (kres ‚catasta di legna accese di notte-tempo' ‚sonnenwendfeuer'), *u Stulićevu* (kres ‚ignis festivus' *iz Habdelićeva), u Vukovu:* (pl. krȅsovi) 1. (u Hrvatskoj) vatra što se loži uoči Ivańa dne, uoči Vidova dne, Petrova dne i uoči Đurđeva dne ‚das johannisfeuer'. — 2. druga svaka vatra koja se loži po brdima o kakvom veseļu (n. p. uz berbu) ‚jedes belustigungsfeuer'. cf. kresovi. — Blagoslovite ogań i kris Gospodinu. M. Alberti 31. Na vigiliju Ivańe *(sic)* kršćeniki krise nalagaju. F. Glavinić, cvit. 299a. Krês ‚ignis festivus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 12.

2. KRȊJES, *m. vrijeme u ļetu kad je naj veća pripeka.* — *Radi akcenta i glasa* -ije- *vidi kod* 1. krijes. — *Jamačno je ista riječ što* 1. krijes.

a. *u jednini (samo u dva primjera u množini), sa značeńem sprijeda kazanijem.* Zvizde nike ke ističu kad su naj veći krisi. M. Marulić 68. Mnogi tad biše znoj, krisove nesmerne. 80. U znojne dni krisa s pastiri općeći. Đ. Baraković, vil. 141. Kako človik kad zagledan u goruće sunce stane, kada većim krisom plane... 171. Tilo mi znoj cidi trpeći litom kris. 276. Cvit nije pod krisom, ner klas u simenu. I. T. Mrnavić, osm. 87. Srid krisa znojnike tuj razgovaraju. 167. *(Tantao)* želi krusve *(sic)* u jeseni, u kris vodu ka mu izvire. J. Kavańin 56a. Primorci ne smiju se u kris kupati. Kad padne kiše u kris udesna je. M. Pavlinović.

b. *u množini* (krȅsovi) *s osobitijem značeńem.* — *U naše vrijeme u Srbiji, a između rječnika u Vukovu* (krȅsovi, m. pl. nekoliko dana oko Ilijna dne ‚die zeit der sonnenwende im sommer' ‚dies solstitiales'. ovako se n. p. u Srbiji zovu tri dana prije i tri poslije Ilijna dne, i žene ovijeh dana neće košuļa da peru, jer kažu da bi ‚se iskresale'; ali će po svoj prilici ono biti pl. od ‚krijes'). Grožđe u vreme kresova. P. Bolić, vinodjel. 2, 189. Kresovi su jedni o Ivańu dne, kada seļaci neće da rade ništa o vinogradima, tri dana pre i tri dana posle Ivańa dne, i to su ‚kresovi vinski'; drugi se ‚kresovi' zovu ‚postavski', oni su o sv. Iliji, i tada se ništa platneno ne kuva i ne luži. M. Đ. Milićević, živ. srb.2 134.

3. KRȊJES, *m.* Cicada (plebeja Scop.), *bubica*

Digitized by Google

od roda Cicada, *ali, koliko ja znam, u Dubrovniku imaju naj mańe dvije vrste. isporedi* crčak, cvrčak, črčak, *od kojijeh se riječi razlikuje tijem što* krijes *nije nigda* Gryllus. — *Radi akcenta i glasa* -ije- *vidi kod* 1. krijes *(u množini se govori u Dubrovniku često i* krjèsovi). — *U poslovicama se (dubrovačkijem) često pomiše radi jakoga, tankoga, oštroga glasa (kaže se da kriješti ili da pjeva), radi mršavosti, radi krivoga mišlena da se kod crknuća raspolovi (pukne) itd. — Može se pomisliti da je po postańu onomatopejska riječ (isporedi* kriještati), *ali joj glas nije* kri kri, *kao u šturka (cvrčka), nego* či či. *ja mislim da je ista riječ što* 1. *i* 2. krijes, *jer im se glas čuje samo po naj većoj ljetnoj vrućini (dodaću da seljaci oko Dubrovnika često naznačuju vrijeme u godini životińama što se onda pojavljuju, n. p.* ‚Doći će mi sin u prepelice', *t. j. septembra). — U Vukovu rječniku ima* kriješ (u Dubrovniku) *bes značeńa, pa (možebiti po tome) ima i u Šulekovu rječniku:* kriješ ‚cikade' *i* kriš ‚baumgrille' (‚Cicada'), *ali sve to nije pousdano. — Od* XVI *vijeka u Dubrovniku (vidi naj prvi primjer), a između rječnika u Mikaljinu* (krijes, črčak ‚cicada'), *u Belinu* (‚cicala' ‚cicada' 192a), *u Bjelostjenčevu* (kres, cvrček, kobilica ‚cicada'), *u Voltiģijinu* (‚cicala' ‚fliegende heuschrecke'), *u Stulićevu* (‚cicada'). Gdi krjesovi mene bude... Od krjesova stoji buka. M. Vetranić 1, 21. Ke zviri i dubja trijesa se ne boje, i u kôj zemji kris ne kriješti ni poje? D. Rańina 120a. Kako uzpuca kris obliti, a na ogńu javor stoje. A. Čubranović 150. O žabo, s krjesovi poď' kvrči i kriješti, moj je danas pir ovi, ti za te drugi išti. I. Gundulić 141. *(Huda žena)* kriješti kako krijes sred ljeta. J. Palmotić 123. Krijes ne ima drugo nego glas i trbuh. (D). Krijesa česat. (D). Poslov. danič. Kriješti krijes dokle pukne ‚per chi parla troppo'. A. d. Bella, rječn. 192a. Krijes ne kriješti, žaba 'e nijema. I. Đorđić, pjesn. 180. Znate, da krijes ne pjeva samo, nego jošter dosadiv je u pjevańu. B. Zuzeri 418. Oni dake koji moli po načinu pjevańa od krjesova, moli ne usnim samo, nego srcem i prsima. B. Zuzeri 418. Češe krijesa, neka kriješti. (Z). Krijes odnese sokola. (Z). Ne češi krijesa, da ne kriješti. (Z). Poslov. danič. Da ne lipšem kao krijes o Petrovu dne. S. Lubiša, prip. 142. ‚Suh je kako krijes'. M. Milas.

4. KRIJES. *m. vidi* kresańe. — *U jednoga pisca našega vremena.* Crne vrane, biće vama mesa, ljuto gvožđe, a i tebi krijesa. Osvetn. 2, 91.

KRĬJESAN, krĭjesna, *adj. koji pripada krijesu (vidi* 1. krijes). — *U naše vrijeme u Istri.* Krêsni ‚ignis festivi'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. IIftsg. 23.

1. KRIJÈSAVAC, krijèsâvca, *m. svitac, svitaljka.* Krijesavac, Lampyris splendidula. Lipovčani. D. Hirc.

2. KRIJÈSAVAC, krijèsâvca, *m.* vatra, prišti, što se dižu kod djece oštre krvi ‚vierzigeri'. P. Brantner.

KRIJÈSITI, krĭjesîm, *impf. ispuštati iz sebe iskre. — Trebalo bi da je* -ije- *po južnom govoru, ali ima potvrde samo za istočni oblik* krésiti, *i zapadni* krísiti. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* krĭješâh, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* krĭjesî, *u part. praet. pass.* krĭješen *(ako ga ima). — Radi postańa vidi* 1. krijes. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (kresim ‚scintillo'), *u Jambrešićevu* (kresim ‚scintillo'), *u Voltiģijinu* (kresiti ‚scintillare' ‚lucicare' ‚funkeln'), *u Stulićevu* (kresiti ‚scintillare' *iz Habdelićeva). — Sa* se, *refleksivno. — u jednom primjeru* XVIII *vijeka gdje nije dosta jasno značeńe, a između rječnika u Vukovu (gdje je ńeko osobito značeńe):* krésiti se (u Barańi) ‚in der redensart': krese se varnice, t. j. lete u nebo i razilazeći se jedna od druge nestaje ih. cf. krijes, kresovi. Jao tebi puti tužna! jer se tebi priteć krisi. A. Kanižlić, uzr. 230.

KRIJESKI, *adj. koji pripada krijesu (vidi* 2. krijes). — *U jednom primjeru* XVIII *vijeka (po zapadnom govoru* kriski), *vidi i* ciza. Kriskom cizom svaka zori. J. Kavańin 478a.

KRIJÈSNICA, *f. svitac, svitaljka. — Radi postańa vidi* 1. krijes. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (kresnica, kresalka ‚idem quod' kresavka) *gdje se naj prije nahodi, u Stulićevu* (v. kresavka), *u Vukovu* (u Hrvatskoj, a u Slavoniji ‚svitaljka', u Dubrovniku ‚svijetńak') vide svitac 1. u Hrvatskoj se pripovijeda da su iskre od krijesa oživljele, i tako od ńih postale ove bubice. — *U Voltiģijinu rječniku kod* kresavka *ima drugo značeńe: iskra.*

KRĬJEŠ, *m. vidi kod* 3. krijes.

KRĬJEŠA, *f. vidi* kriješva. — *Od* XVI *vijeka u Dubrovniku, a između rječnika u Mikaljinu:* kriša, srišńa, črišńa, voće ‚cerasum'; kriša, stablo ‚cerasa' *(sic); u Belinu* (‚ceraso, albero assai noto' ‚cerasus'; ‚cerasa o ciregia, frutto noto' ‚cerasum' 185b), *u Bjelostjenčevu:* krischya *(sic),* v. črešńa; *u Voltiģijinu* (‚ciriegia, ciregia' ‚kirsche'), *u Stulićevu* (‚cerasus; cerasum'). Višńe i kriješe su u cvijetu. M. Vetranić 2, 274. Za ocrljenit usti moje, kriješam sam ih oblijepio. I. Gundulić 156. Slobodo, i ovi košičić pun kriješa među inijem darovi od mene izmiješa'... 178. Jedno zlo drugo poteže kako kriješa kriješu. (D). Kriješa kriješu poteže. (D). Poslov. danič. Kriješa, ceraso, ciriegio (Aquila—Buć, iz rukopisa XVI vijeka), Prunus cerasus L. (Della Bella, Visiani), v. Trešńa. B. Šulek, im. 178. — *I s ńekijem pridjevima:* Kriješa divja, ceraso salvatico (u rukopisu XVI vijeka), Prunus padus L. — Kriješa kostelača, cerasum duracinum (Della Bella), knorpelkirsche. — Kriješa vodeńača, cerasa acquaiuola (Della Bella). B. Šulek, rječn. 178.

KRĬJEŠAN, krĭješna, *adj. koji pripada kriješama. — U Stulićevu rječniku:* ‚cerasinus'.

KRIJEŠAV, *adj. u Stulićevu rječniku us* kriješan. — *nepouzdano.*

KRIJEŠT, *m. vidi* kriještańe. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚stridor, strepitus'.

KRIJÈŠTALAC, krijèštaoca, *m. onaj koji kriješti. — U Stulićevu rječniku:* kriještalac *i griješkom* kriještaoc ‚stridens, clamorem edens'.

KRIJÈŠTALICA, *f. ona koja kriješti. — vidi* kreštalica. — *U Stulićevu rječniku us* kriještalac.

KRIJÈŠTALO, *m. u Stulićevu rječniku us* kriještalac.

KRIJÈŠTÂŃE, *n. djelo kojijem se kriješti. — Stariji je oblik* kriještanje. — *U Belinu rječniku:* kriještanje ‚cicalamento, voce di cicala' ‚cicadae vox strepera' 192a, *i u Stulićevu:* v. kriješt.

KRIJÈŠTATI, krijèštîm, *impf.* clamare, *ispuštati glas vrlo neugodan što je jak, tanak, visok i ujedno hrapav (naj češće sam čuo o kokošima kad se poplaše). — -ije- stoji po južnom govoru mj.* ê, *vidi i* kreštalica. — *Akc. se ne mijeńa. — Riječ je jamačno onomatopejska, a osnova je* krêsk *(isporedi bug.* krêsък, *kriještańe). — Često se kaže da krijes (vidi* 3. krijes) *kriješti, te bi se moglo pomisliti da su ove dvije riječi od iste*

Digitized by Google

osnove, ali je po svoj prilici sličnost samijeh riječi bila uzrok da se pomislilo na onu svezu, pa bi i trebalo kad bi ono bilo istina, da krijes *glasi* krijesak. — *U Stulićevu rječniku imaju i oblici* kriještiti, kriještjeti, *ali nijesu pouzdani. — Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚cicalare, imitar la voce della cicala' ‚cicadae vocem edere' 192a), *u Voltigijinu* (‚cicalare, ciarlare' ‚plaudern, schwätzen'), *u Stulićevu* (kriještati, kriještam; kriještiti, kriještim; kriještjeti, kriještim ‚stridere, garrire, stridorem vel clamorem edere'). — *Govori se o životinama i o čeljadetu (i onome što se misli kao čeljade), n. p.:*

a. *o krijesu.* Ke zviri i dubja trijesa se ne boje, i u koj zemji kris ne kriješti ni poje? D. Rańina 120a. *vidi dalje kod* 3 krijes.

b. *o čeljadetu.* ‚Zašto mi tu na uši kriještiš?' M. Milas. — *U Voltigijinu rječniku ima kao značenje: brbljati, ali nije pouzdano.*

c. *o vragovima.* Graču, hroču, skvrče, kriješte... I. Gundulić 473. Ter u gnusnom smradu *(vragovi)* pište, zviždе, kriješte, graču i laju ... J. Palmotić 54. *(Zle nemani)* svud kriještahu po toj strani. 411.

d. *o nečemu nežívu (bravi), u narodnoj zagoneci.* Kreštalica kriješti na studenoj stijeni; da joj dođu trista, ne mogu joj ništa. *odgonetlaj:* brava. Nar. zag. novak. 8.

KRIJÈŠTAV, *adj. koji kriješti. — U naše vrijeme u Stonu (i u Dubrovniku.* P. Budmani). ‚Djeca su mu kriještava'. M. Milas.

KRIJÈŠTAVAC, krijèštâvca, *m.* Gryllus domesticus L., *vrsta cvrčka što živi po kućama, osobito na ogništu. — U Vukovu rječniku*3: (u Boci) vide [1.] popak *(po Vukovijem bilješkama).*

KRIJEŠTELOVAC, Kriještelovca, *m. ime selu u Slavoniji u županiji požeškoj.* Schem. zagr. 1875. 49. *na drugom je mjestu pisano* Krešteloyac. Razdiel. 123.

KRIJEŠTITI, KRIJEŠTJETI, *vidi kod* kriještati.

KRÍJEŠVA, *f. vidi* trešńa. — *isporedi* kriješa. — *Postaje, kao i* trešńa, *ne uprav od lat.* cerasus, cerasum, *nego od ** ceresia, *od kojega su oblika postale romanske riječi, n. p. tal.* ciriegia, *franc.* cerise, *rum.* cireașă *itd. — Što je ostalo* k *dokaz je da je ova riječ uprav uzeta iz dalmatskoga jezika (vidi kod* kelomna). — *Radi* v *isporedi* blitva, metva *itd. — U Dubrovniku, i to još prije našega vremena, premda se čini da je stariji oblik* kriješa. — *Između rječnika u Voltigijinu* (v. kriješa), *u Stulićevu* (v. kriješa), *u Vukovu:* (u Dubrovniku) vide trešńa. Kriješva (krišva Visiani), ceregie (Kuzmić), Prunus cerasus L. (Stulli). Krijeśva divja (Kuzmić), v. Kriješa (divja). B. Šulek, im. 173.

KRÍJEŠVÂR, *m. dodaje se imenu ptice (uprav: koji jede kriješve).* Škvrl kriješvar ‚Sturnus roseus'. Slovinac. 1880. 30b.

KRIJEVATI, krijevam (?), *impf. prebivati, stanovati, sidjeti. — Na jednom mjestu* XII *vijeka* (krêvati). — *Postaje je nejasno. Miklošić shvaća da je značenje: počivati, i isporeduje stslov.* okrijati, *osvijestiti se, češ.* křati, *ozdravljati, bug.* krêvam, *podižem itd., ali sam nije dosta uvjeren. Prema značenju: prebivati, moglo bi se pomisliti na srodnost s* krov *(od* kryti), *ali je to vrlo sumnivo, jer se ne razumije kako bi od* ov *ili od* y *postalo* ê *(ipak se u stslovenskijem spomenicima nalazi* i kriti). — *Između rječnika u Daničićevu* (krêvati ‚considere, morari'). Vsi Dubrovčane kire hode po mojemu vladaniju trgujuće, godê si kto hoće krêvati, godê si kto mine, pravovь vêrovь i pravymь srьcemь drьžati je bezь vьsakoje zьledi. Mon. serb. 2. (1189).

KRÍJIMICÊ, *adv. krišom, krijući, kradomice. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Štio sam pak da je isti soldan krijimice doša' u kršćanluk. M. Zoričić, zrc. 116. Da ovako pobigne krijimice. 220. — *isporedi* krimice.

KRIJOM, *vidi* kriom.

KRÍJÛĆ, KRÍJUĆE, KRÍJÛĆI, *vidi kod* kriti.

KRIJÙMČÂR, krijumčára, *m. čovjek što krijumčari. — isporedi* kriomčar. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.* krîjumčâre (krîjumčâru), krîjumčâri. — *U Vukovu rječniku*3: krijumčar *(po Vukovijem bilješkama)* [‚der schmuggler' ‚qui mercaturam vetitam facit'].

KRIJUMČÁRÊŃE, *n. djelo kojijem se krijumčari. — Između rječnika u Vukovu:* ‚der schleichhandel, die schmuggelei' ‚mercatura vetita'.

KRIJUMČÁRITI, krijùmčârîm, *impf. u Vukovu rječniku:* (u primorju) trg kakav pronositi ‚krijući' boz carine ‚schleichhandel treiben, schmuggeln' ‚mercaturam vetitam facere'. — *Biće po svoj prilici od korijena glagola* kriti, *ali oblik nije dosta jasan. — U nekijeh pisaca našega vremena nahodi se mješte ove riječi* kriomčariti *(ne pišem* krijomčariti *kao ni* kriomice), *pa i druge riječi srodne s osnovom* kriomč-. *Sad ja ne znam, jeli Vuk zlo zabilježio riječi čuvene u primorju (u kojemu? u gorńemu mislim da ih nema), ili su pisci htjeli popraviti shvativši kao da postaju ove riječi od* kriomice.

KRÎK, *m. kričańe. — Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. krič). Ne bi čuti krika. M. Marulić 183. Ti glasom i krikom mojim uho podaj. Š. Budinić, sum. 24b. Tica krikom Ivu odgovara. Ogled. sr. 2. Stogubi krici rojili su se po ravnici Osipaoničkoj. Nov. sr. 1834. 70. Na krik shrle dvije inoće vrle. Osvetn. 4, 18.

1. KRÍKA, *f. kričańe. — Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (krika, vika, vidi kričanje) *i u Stulićevu* (v. krič). Slišajući cesar plač i kriku mater ter dičice ... F. Glavinić, cvit. 431a. Kolike krike i buke. Michelangelo. 32. Poniše je u visinu velikom krikom i sa strahom okolo stojećih. Blago turl. 2, 101. Tkoje će ikad bit krike osudjenih čuteć svaki od ńih ukore duše svoje? 2, 313. Na koju kriku dođe i car glavom. Nar. prip. bos. 1, 146.

2. KRIKA, *f. ime nekijem biljkama. — Između rječnika u Stulićevu* (krika, neka trava ‚galletricum montanum, anagallis'). Krika, rus. крикунъ (Cicuta), anagallis, morsus gallinae (u mletačkom rukopisu), galletricum, anagallis (Stulli), 1. Veronica anagallis L. (Petter, Visiani); 2. Anagallis arvensis L. et phoenicea Lam. (Visiani), v. Krivča. B. Šulek, im. 173.

KRIKNÚĆE, *n. djelo kojijem se krikne. — Samo u Stulićevu rječniku:* kriknutje ‚pronunciatio, sonitus' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

KRÍKNUTI, krîknêm, *pf. jednom zakričati. — Akc. kaki je u inf. taki je u ostalijem vremenima, osim prezenta. — Može biti riječ stara, isporedi nslov.* kriknoti, *rus.* крикнуть. — *Između rječnika u Stulićevu gdje nije dobro tumačeno* (‚pronuntiare' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara), u Vukovu* (‚aufschreien' ‚exclamo' *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori).* I ki ga najdoše, kriknuše: ‚Ovo je'. Oliva. 21. Katarina

Digitized by Google

okom mignu na mornara koji: ‚Hura! hura! hura!' glasno kriknu. J. Krmpotić, katar. 127. Savić viknu ka' da soko kriknu. Ogled. sr. 236.

KRIL, *m. krilo.* — *U pisaca* XVI *i u jednoga* XVII *vijeka samo radi stiha.* Čin' da se u tvoj kril život moj ugleda. Š. Menčetić 66. Čin' da se kako zmaj svijem ja u tvoj kril. 132. Ka pjesni poslati ja mislim u kril tvoj. M. Vetranić 1, 6. Istočne sve strane podloži pod kril svoj. 1, 45. Stavi svaki grad pod kril svoj. 1, 88. Na svoj kril jabuku postavi. 2, 131. Nije li dostojno u kril ga prijati. H. Lucić 207. Neka se mê kosti raduju utekši pod tvoj kril. N. Dimitrović 67. Jer od ńih *(neprijatelj)* utekoh u tvoj kril primirni. 80. Neg primi veselo u tvoj kril, ma kruno, tko ti duh i tijelo dariva na puno. N. Naļešković 2, 42. Da prije doć budu *(ja)*, moj cvijete, u tvoj kril, neka već u trudu ne patim ļuven cvil. 2, 85. Travice zelene, u vaš kril gizdavi truđahta, jaoh, mene prim'te sada vi. M. Držić 40. Što bi htil, da ona doć bude sama ista u tvoj kril. F. Lukarević 74. Tuj ona slavna vil od straha u moj kril pobježe, i shrani život svoj. D. Rańina 125b. Da te u svoj kril primi. D. Zlatarić 97a. U kril mora dubokoga. M. Gazarović 27. — *U jednom spomeniku* XVI *vijeka ima* na kril *uz* bareta *(kapa) za ńeku osobitu vrstu kape (moglo bi se čitati:* baretu na križ, *tal.* beretto a croce). Da *(redovnici)* nimaju nositi klobuka kako mundani, nego li baretu na kril, kako je užanca crikvena. Nared. modr. ark. 2, 86. (1589).

1. **KRÍLA**, *f. ime domaćijem životińama, vidi* krilast, b.

a. *kozi.* F. Kurelac, dom. živ. 38. *u Bosni.* D. Hirc.

b. *krmači u Slavoniji.* D. Hirc.

2. **KRÎLA**, *f. ime žensko (uprav od* Kristina), *po akcentu nije ipokoristik.* — *U Dubrovniku* XVI *vijeka.* Nu mi rec' kad Krîla Frančeska upazi. N. Naļešković 1, 251.

KRÌLAČA, *f. u Vukovu rječniku:* nekaka mala tica ‚art vogel' ‚avis genus' *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.* — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* krîlâčâ.

1. **KRILAN**, krilna *ili* kriona, *adj. koji pripada krilu.* — *Načińeno u naše vrijeme; ima i u Stulićevu rječniku:* 1. ‚alis praeditus'. 2. ‚sinuosus' *(nijesu pouzdana značenja, osobito drugo).* Putnici imaju odredbinu platiti krilnim zapovjednikom (flügel-kommandanten). Zbornik zak. 2, 91. Krilno zapovjedništvo oružništva. 1878. 238.

2. **KRILAN**, *m. ime domaćijem životińama., vidi* krilast, b.

a. *jarcu.* F. Kurelac, dom. živ. 38.

b. *nerastu.* Orozović. D. Hirc.

3. **KRÌLAN**, *m. ime muško.* — *U Vukovu rječniku.*

KRILÁNCE, krilánca, *n. dem.* krilo. — *U jednoga pisca našega vremena.* Kao kakva vilinska krilanca. M. Đ. Milićević, zim. več. 57.

KRÎLAST, *adj. vidi* krilat.

a. *u pravom smislu.* — *U Belinu rječniku:* ‚alato, che ha ale' ‚alatus' 57b; *u Voltigijinu:* ‚alato, veloce' ‚befliegelt'; *u Stulićevu us* krilat.

b. *o domaćoj životińi, što je bijela po trbuhu i rebrima, te se čini kao da ima bijela krila.* — *U Vukovu rječniku:* n. p. svińče, goveče ‚einen weissen fleck (wie fliegel) über den bauch habend' ‚notam (quasi alarum) habens'. — *Kao supstantiv* krîlastî *može biti ime końu.* F. Kurelac, dom. živ. 60.

1. **KRÎLÂŠ**, *m. ime domaćijem životińama, u kojijeh su (dajbudi u vola) prsi i trbuh bijeli (vidi kod* krilońa). — *U naše vrijeme.*

a. *ime volu.* — *U Vukovu rječniku:* vide krilońa.

b. *ime końu. u Bosni.* D. Hirc. Mladić pojaše svojega krilaša *(mogao bi ovaj primjer pripadati pod* 2. krilaš). Nar. prip. vil. 1868. 654.

c. *ime ovnu. u Bosni.* D. Hirc.

d. *ime pijetlu (može pripadati pod* 2. krilaš). F. Kurelac, dom. živ. 53.

2. **KRILAŠ**, *m. (ne znam koji je akcenat) životińa s krilima (u prenesenom smislu o čeļađetu, vidi* b). — *U naše vrijeme.*

a. *orao.* — *U narodnijem pjesmama.* Nokti su mu kako u ‚krilâša' *(orla).* Pjev. crn. 61a. *premda je zabiļežen akcenat, ne znam treba li čitati* krilâša *ili* krîlâša. I nokti mu kano u krilaša. Nar. pjes. hörm. 1, 275.

b. *o zmaju, ali se misli na junaka koji je jak i šestok kao zmaj.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Matij Pavlinović... junak žestoki i zmaj krilaš. And. Kačić, kor. 488. — *U istome značeńu i bez riječi* zmaj. Al' ga biše srića namirila na krilaša silna mejdańiju, na ńemu je mejdańi košuļa. razgovor. 266a. Knez i vojvoda Jure Čotić, krilaš i mejdańija silni. kor. 487.

c. mîš krîlâš, slijepi miš. u bosanskoj krajini. M. Ružičić.

3. **KRÌLÂŠ**, krilâša, *m. talijer u kojega je na jednoj strani ćesarski orao.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* krîlâšu, krîlâši. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ‚der adlerthaler' ‚thalerus cum aquila (loco crucis)'. Očim broji, rukom darovava, ńekom bijela, ńekom žuta dara, kako koga vidje oskudjevna, po krilaša dječku naj mańemu. Osvetn. 5, 120.

4. **KRÌLÂŠ**, krilâša, *m. ime ńekoj vrsti lađe na Dunavu od Biograda niže.* — *Akc. je kao kod* 3. krilaš. — *U Vukovu rječniku:* ‚art schiffe an der Donau von Belgrad abwärts' ‚navis genus'.

5. **KRILAŠ**, *m. ime visu u Srbiji u crnorječkom okrugu.* M. Đ. Milićević, srb. 872.

KRILAŠAN, krilašna, *adj. u Stulićevu rječniku:* ‚magnis alis praeditus'. — *sasma nepouzdano.*

KRILÀŠCE, *n. dem.* krilo, *uprav dem.* krilce *(vidi* krioce) *od čega postaje nastavkom* ьce *pred kojijem se* c *mijeńa na* č: krilьčьce, krilačce, krilašce. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Jedne staju kao mrtve, a jedne prikriženim krilašci stajaju posve nevesele. M. Zoričić, zrc. 19.

KRILÀŠČIĆ, *m. u Vukovu rječniku:* ćesarski dukat ‚ein österreicher dukaten' ‚aureus austriacus'. cf. maģarija, krmencija. — *Uprav dem.* 3. krilaš.

KRILAŠIĆ, *m. dem.* 1. *ili* 2. krilaš. — *U narodnoj pjesmi našega vremena (o końu).* Na vrančiću końu krilašiću, što mu bela griva do kamena. Nar. pjes. vil. 1866. 699—700.

1. **KRÌLAT**, *adj. u kojega su krila.* — *Riječ je stara, isporedi stslov.* krilatъ, *rus.* крылатый *(vidi kod* krilo). — *Između rječnika u Mikaļinu* (krilat, koji ima krila ‚alatus'), *u Belinu* (‚alato, che ha ale' ‚alatus' 57b), *u Bjelostjenčevu* (‚alatus'), *u Voltigijinu* (‚alato, veloce' ‚befliegelt'), *u Stulićevu* (‚alatus, aliger'), *u Vukovu* (‚geflügelt' ‚alatus'), *u Daničićevu* (krilatь ‚alatus').

Digitized by Google

a. *o životińama koje uprav imaju krila, n. p.:*

a) o pticama. Gdi je svako krilato što perje odijeva. M. Vetranić 1, 852. Dajem hranu pticam krilatijem. V. M. Gučetić 60. Krilate i prilake tice lete. V. Došen 17. I krilate tice hvata oko puta. Nar. prip. vuk. 222. Stvori Bog . . . sve ptice krilate. Đ. Daničić, 1mojs. 1, 21. — Ńega služi vran krilati. I. Đorđić, ben. 209. — To bijahu krilati orlovi *(metaforički o junacima).* Nar. pjes. vuk. 4, 75.

b) o nekijem bubicama. Drobne mravļe i krilate. M. Vetranić 1, 20. Mrav krilati lasno se struni. V. Došen v. — Neke male krilate bubice koje samo koļu, a ne vide se. Vuk, rječn. *kod* nevid.

b. *o životińama u kojijeh uprav nema krila, ali se priča da ih ima, ili se slikaju s krilima itd.*

a) o zmaju, zmiji (narod još misli da ih ima s krilima). Krilate zmije. M. Vetranić 2, 263. Pedepsa se tijeh razbluda krilatih zmij ujidom. J. Kavańin 448a. — Nesrićni sužńi od krilati zmaja vičnim verigami sapeti. A. Kanižlić, fran. 226. Oko propasti pune krilatih zmaja hodi. utoč. 467. — Od krilatijeh kravosaca iz kijeh kužni ogńi pište, u stog mu se visok zbaca grunje otrovno za sjedište. I. Gundulić 474. — Drakuni krilati. I. Grlićić 128.

b) o konju. aa) u pravom smislu. Na krilata końa mene hitra usadi Sjevernica. Ġ. Palmotić 2, 198. Na perjatom, na krilatom końu. 2, 256. Jabučila końa krilatoga. Nar. pjes. vuk. 2, 107. A i onako je koń bio krilat i zmajevit. Nar. prip. vuk. 34. Da je onamo negdje u nekakom jezeru bio krilat koń. Vuk, nar. pjes. 2, 106. — *bb) iperbolički, o plemenitom, brzom końu.* Posjednuo krilata đogata. Nar. pjes. vuk. 4, 170. Na đogatu końu krilatome. 4, 244. — *cc) o lavu svetoga Marka (u mletačkom grbu) koji se slika s krilima.* Lava krilata pri sebi gojeći. M. Vetranić 1, 49. Lav krilati pazi mjesec gledom krivom. J. Kavańin 216b. Da tu raste lav krilati, gdino i oro dvoglavati. 281a.

c. *o čeļadetu, u smislu kao kod* b.

a) o čovjeku ili djevojci, o kojima se priča da imaju krila. Vidjeh človjeka krilata. M. Vetranić 2, 146. Opravi ih Reļi krilatome. Nar. pjes. vuk. 2, 208. Mi imamo trećeg pobratima, krilatoga Reļu u Pazaru. 2, 227. Da mu dade . . . sve tri, pobre, krilata junaka. Pjev. crn. 257a. Ugleda krilata końa i na ńemu ‚krilata' čoeka. Nar. prip. vuk. 192. — Dijete krilato. 124. — Nabasa na nekakvo kolo krilatijeh đevojaka. 2 219.

b) o anđelima, jer se ovako slikaju (vidi: Ispisivat nam anđele u prilici krilate dičice. Grgur iz Vareša 21). Anđeli peńgaju se krilati. J. Filipović 1, 66b. Dakle i mi utecimo se k ovom krilatomu slugi Božijemu. F. Lastrić, od' 364. Od anđela krilatoga. V. M. Gučetić 196. U kolu su svi Božji anđeli i krilati redom arkanđeli. Nar. pjes. herc. vuk. 320.

c) o bogu ļubavi, "Ερως, Amor, Cupido. Bože krilati. Ġ. Držić 444. Moćni bog krilati, ki strile sve svoje u meni potrati rad divne gospoje. D. Rańina 128a.

d. *o čemu nežívu, n. p.:*

a) o strijeli, jer je brza a i pernata. Ne leti tako strijela krilata k svomu zamjerku. V. M. Gučetić 120.

b) o kolima (vrlo brzijem), metaforički. Glas na krilatijem kolim. Poslov. danič. 23.

c) o (brzijem) nogama, metaforički. Kao da su mi noge krilate bile. D. Obradović, živ. 77.

d) o jedrima, jer su slična krilima. Hoće da bi od slave brza krila u brzini pritečena od krilatijeh jedar bila. B. Bettera, or. 7.

e) o srcu naslikanu s krilima. Pod prilikom srdca krilata. A. Kanižlić, kam. 264.

f) o želi, metaforički (jer leti brzo i daleko). Bogoļubne žeļe, vi ste krilate. A. Kanižlić, utoč. 844.

2. KRÌLÂT, *m. velika i debela voštana svijeća što se svečano blagosivļa i upaļuje u bijelu subotu u katoličkoj crkvi, kod čega se u ńu zabadaju velika zrna tamļana. — Radi ovijeh zrna što oko svijeće stoje ńekako kao krila, moglo bi se pomisliti da postaje od* krilo; *ali po nastavku* āt *jamačno je došla iz tuđega i po svoj prilici romanskoga jezika; ipak ne poznajem ovakove romanske riječi. može biti da je bila ńekakva složena riječ u kojoj je prvi dio imao osnovu* cera, *a od ove je postalo* kri, *vidi* kapula, kimak *(u tome slučaju viša je prilika da je isprva postalo* krl-, *vidi* krklo, *pa po pučkoj etimologiji* kril-). — *U Mikaļinu rječniku:* krilat, svijeća ‚cereus, funale'; *u Belinu* ‚cero e cereo, che si accende il sabbato santo' ‚cereus pascalis' 186a; *u Stulićevu:* krilat, svijeća blagosovjena u bijelu subotu ‚cereus paschalis (h. e. quo Christiani paschatis tempore utuntur)'.

KRILATA, *f. ime kozi.* F. Kurelac, dom. živ. 30. — *vidi* krilast, b.

KRILATAST, *adj. vidi* 1. krilat *i* krilast. — *U Belinu rječniku:* ‚alato, che ha ale' ‚alatus' 57b, *i u Stulićevu:* v. krilast.

1. KRÌLATICA, *f. krilata životińa. — Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vukovu (vidi kod* b).

a. *ptica.* Krilatice ptice. Zborn. 159b. Niti kaka ptica krilatica. Nar. pjes. petr. 3, 161.

b. *ńekakva zmija za koju se misli da ima krila. vidi u Vukovu rječniku:* (u Crnoj Gori) nekaka zmija *s primjerima:* ‚Udrila te krilatica!' *(poslovica, vidi dalje).* ‚Ili čiči zmija krilatica' *iz narodne pjesme. (ova riječ stoji uz* 2. Krilatica, *te grješkom nije zabiļežen ženski rod).* Ġlavor sil' gorući ļutom zmijom krilaticom. J. Kavańin 234b. Iz njedara pustio ļutu zmiju krilaticu. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 43. Kud'no plove zmije krilatice. Nar. pjes. kras. 1, 115. Udarila te krilatica! (Kletva). Nar. posl. vuk. 326. Udrila te krilatica! (Kunu žene đecu. U Crnoj Gori). 328. Žena izbila zmiju krilaticu. S. Ļubiša, prip. 150. — *U prenesenom smislu, o junacima.* Drugi lete sijevi sokolovi od Karlovca i od Seńa grada, prid ńimam su zmije krilatice, dva glavara, dva Rvaćanina. And. Kačić, razg. 243b. Drugi biše Pavić dom Nikola, silni junak, zmija krilatica. 281b.

c. *ńeka riba.* Divļe su pak *(ribe):* . . . krilatica (na Lastovu tako zvana jer ima krila). L. Zore, rib. ark. 10, 389.

2. KRÌLATICA, *m. nadimak junaku Reļi krilatome. — U narodnijem pjesmama našega vremena, a između rječnika u Vukovu* (‚der geflügelte' ‚alatus' ‚beiname des helden Reļa'. Reļa krilatica). A čauša Reļu Krilaticu. Nar. pjes. vuk. 2, 471. Al' eto ti Reļe Krilatice. 2, 518.

KRÌLATNÎK, *m. vidi* 2. Krilatica. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Sjede Janko, te ti knigu piše, a na ruke Reļi Krilatniku. Hrv. nar. pjes. 2, 259.

KRÌLATOVIĆ, *m. vidi* 2. Krilatica. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Na Pasaru gradu bijelome, onđe bješe Reļa Krilatović. Nar. pjes. vuk. 3, 54.

KRÌLAVA, *f. ime kravi.* F. Kurelac, dom. živ. 24. *u Bosni.* D. Hirc. — *vidi* krilast, b.

Digitized by Google

KRÍLCE, *n. vidi* krioce.

KRÍLE, *m. hyp.* Kristofor, Kristo. — *Akc. se mijeńa u voc.* Krîle. — *U Dubrovniku (od* XVI *vijeka; u naše vrijeme samo kao presime.* P. Budmani) *i u Boci kotorskoj (s drugijem akcentom:* Krîle), *a između rječnika u Vukovu: (s akcentom bokeļskijem)* Krîle, hyp. v. Krsta. Vekar za tijem Krile u sofri sjediše. A. Sasin 102. Peraškom kapetanu vrlom Krilu Vickoviću. Nar. pjes. bog. 168. ‚Krîle' (koje sam slušao u Perastu đe se govori od ‚Krsta'). Vuk, poslov. XXXII. 16. Krile brat Katin. V. Vrčević, niz. 241. — *U Dubrovniku se mijeńa kao žensko ime: gen.* Krílê, *dat.* Kríli, *voc.* Krîle *itd.*

KRILEŠ, *m. ime jarcu.* F. Kurelac, dom. živ. 30. — *vidi* krilast, b.

1. KRILEŠA, *f. ime kravi.* Krńak, Rakovac. D. Hirc. — *vidi* krilast, b.

2. KRILEŠA, *m. vidi* krileš. F. Kurelac, dom. živ. 38.

KRILICA, *f. ime kosi.* F. Kurelac, dom. živ. 38. — *vidi* krilast, b.

KRILIĆ, *m. prezime.* — *Od* XVI *vijeka.* Mihovil Krilić. Mon. croat. 202. (1512). Krilić. Schem. bosn. 1864. VII. IX. XXVII. Schem. diac. 1877. 68.

KRÌLINA, *f. augm.* krilo. — *U Belinu rječniku:* ‚alaccia, ala grande' ‚ala magna' 57b, *i u Stulićevu:* ‚ala magna'.

KRÍLITI, krîlîm, *impf. rastvorati, širiti krila; pokrivati krilima.* — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* krîļâh, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* krîlî, *u part. praet. pass.* krîļen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *Od* XVI *vijeka (vidi kod* 2, b, *b) bb)).*

1. *neprelazno.*

a. *u pravom smislu: širiti krila, ali je u primjerima samo u prenesenom smislu, kao širiti se.* Od visoke Alpe i od Apenina dokle krile Kalpe kamena planina *(ako ovaj primjer ne pripada pod* 2, b, *b) bb)).* Đ. Baraković, vil. 88. ‚Vide, kako ga ovce po ovoj ńivi lijepo krile'. ‚Krile Miline ovce lijepo vavije po poļu, ali moe ni tvoe ne krile, koji i*(h)* nemamo'. J. Bogdanović.

b. *letjeti ili lebdjeti.* — *Samo u Voltiǵijinu rječniku:* ‚alare, aleggiare' ‚flattern'.

2. *prelazno.*

a. *aktivno.*

a) rastvorati, pružati (u jedinom primjeru ruke sa grļeńe). Ruke krile, u čelo se ļube. Nar. pjes. hörm. 2, 274.

b) pokrivati krilima ili kao krilima.

aa) pokrivati kao krilima ili krilom, ali u pravom smislu. Pucam ter savidim, smrtca mi omili, sukńom, kada vidim, svojom da te krili. H. Lucić 192. Na nikom skrovita kapa glavu krili. Đ. Baraković, vil. 73. Šatori od svile sterihu svaki dan; pogani sve krile; z grada se ne smi van. 75.

bb) u prenesenom smislu, štititi, braniti (kao kvočka piliće). — *Između rječnika u Mikaļinu* (kriliti, štititi, braniti ‚protego, defendo, tueor, patrocinor, tutor, complector, tego, propugno'), *u Belinu* (‚protegere, tener protezione' ‚patrocinor' 592b), *u Bjelostjenčevu* (krilim, štitim, branim ‚protego, defendo, tueor, tutor, patrocinor, complecto, tego, propugno'), *u Voltiǵijinu* (‚proteggere sotto ali' ‚mit den flügeln decken'), *u Stulićevu* (‚protegere, defendere, tueri, patrocinari, favere, contegere'). Tko je pun zloba, ńeguješ i gojiš i kriliš do groba. M. Vetranić 1, 111. Ke vladaju svit i krile. Đ. Baraković, jar. 86. Rod ruzara ki miriše, zač ga diva krilom krili. drag. 355. — *Objekat se ima u misli.* Stvorenje sve moje gdi vladam i krilim. M. Vetranić 1, 356.

b. *sa* se, *refleksivno, rastvorati, širiti krila.* — *Između rječnika u Belinu* (‚stender le ali' ‚alas expandere' 57b), *u Bjelostjenčevu* (krilim se, krila rastiram, sterem krila ‚alas expando, explico, extollo, elevo'), *u Stulićevu* (‚alas expandere').

a) u pravom smislu. Na mrkijenti pak se *(galebak)* krili. M. Vetranić 1, 15. Gdi kad bude *(feniče)* izgorjeti, ljepša ožive vele opeta, ter se krili tere leti u običajne kraje od svijeta. G. Palmotić 3, 203a. Krjeposti su u djevu kô ono krilati kerubini . . . neki se nad ńim krile ter štit stvaraju i sjenicu. A. Kalić 430. Aj bora ti, ptico lastavico, ča se kriliš oko dvora moga? Nar. pjes. istr. 1, 32. — *Metaforički. (Bog)* koji se zgar krili svrh svakoga ploda. M. Vetranić 1, 379. Krili se vrhu nas . . . Božja vlas. 2, 296.

b) u prenesenom smislu, o čeļadetu (vidi 2, a, *a)).* Naj liše gdi krili ona se sva k meni. Š. Menčetić 280.

c) u prenesenom smislu, širiti se. Gdi se zemļe krile. I. T. Mrnavić, osm. 142. Z Bogom, dvori bili, gdi rodna široko oholost se krili! A. Kanižlić, rož. 49. Očajaše Turci glêć hajduke gdje se grâdom krile. Osvetn. 4, 54.

KRILKA, *f. ļestve.* — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Nu Zadrani, ki gledahu s mirâ u boj, što će biti, upaziše gdje iskahu krilke otajno nasloniti. P. Kanavelić, iv. 240. Ti si krilka, na vrh koje Izraelu se Bog da upazit. 490.

KRILNOST, *f. u Stulićevu rječniku:* ‚sinuosità' ‚sinus, flexus'. — *nepousdano (vidi kod* 1. krilan).

1. KRÍLO, *m. u Vukovu rječniku:* krilast nazimac ‚porcellus alarum notam gerens'. — *Uprav je ipokoristik.* — *Akc. se mijeńa u voc.* krîlo.

2. KRÍLO, *n.* ala, *pravo je značeńe: dio tijela ili ud kojijem ńeke životińe lete, iz ovoga se kasnije razvilo i drugo (vidi kod* 2). — *Riječ je praslavenska, i oblik joj je bio isprva* skridlo, *isporedi stslov.* krilo, *rus.* крыло *(po pučkoj etimologiji, od glagola* крыть, *kriti), češ.* křídlo, *poļ.* skrzydło. *ako se* s *uzdržalo samo u poļskom ali se potvrđuje litavskijem* skrẽti, skrieti, skraidyti, *na okolo (u krugu) letjeti ili brzo se micati,* skrẽlas, *peruška, i letskijem* skrẽt, *letjeti.* — *Korijen je* skri *a nastavak* dlo. — *Nejasan je oblik* krelo *(vidi) u čakavaca, pa od toga oblika i* kreļut *(vidi); što u dva pisca ima* krijelo (A. Komulović 29. B. Kašić, nasl. 207), *to vaļa da je samo ńihova pogreška.*

1. ala, *u značeńu sprijeda kazanome.* — *Između rječnika u Mikaļinu* (krilo, leto ‚ala'), *u Belinu* (‚ala overo ascella, membro col quale volano gli uccelli' ‚ala' 57a), *u Bjelostjenčevu* (v. kreļut, pl. krila ‚alae, vela'. v. kreļut), *u Jambrešićevu* (krilo, kreļut ‚ala'), *u Voltiǵijinu* (‚ala' ‚flügel'), *u Stulićevu* (‚ala'), *u Vukovu* (‚der flügel' ‚ala'), *u Daničićevu* (‚ala').

a. *u pravome (gdjegdje u metaforičkome, osobito u alegoriji) smislu.*

a) u životińa koje uprav imaju krila (ima mnogo primjera za ptice, malo za ostale životińe, za ńeke nema nijednoga, kao za ļiļka iliti šišmiša, ali vidi kod b) i c)). n. p.:

aa) u ptica (naj češće). O svijetla božice, eto i ja na tvu čas naj prvi sad ptice puštavam večeras, da, kô one steru krila sad slo-

Digitized by Google

bodne svud pod nebi, i sloboda prostre mila sej Dubrave glas po tebi. I. Gundulić 175. Što li gledah brza krila, gdje put neba ptice steru? 241. Ali onudje od Dunava ǥazeć sletje siva ptica, gdje slavnoga Vladislava suncem sjahu vedra lica, veleći mu: ‚Zapovijeda', kud ću obratit brzijem krili . . .' 418. Dade mu krilo od tice nike . . . And. Kačić, razg. 202. Idući putem vidi jednu tičicu šarenu đe krilima lepeće. Nar. prip. vuk. 136. Kao tica leteći krilima. Vuk, nar. pjes. 1, 184. — Sokola koga nose krila hola. V. Došen 18a. Ide soko, vodi sokolicu *(zet i nevjesta)* . . . zlatna su joj krila. Nar. pjes. vuk. 1, 46. Vitko je krilo slomio *(soko)*. 1, 213. Soko leti visoko, krila nosi široko. 1, 412. *(Soko)* kril'ma leti, kl̨unom progovara. 1, 413. Knigu mu *(sokolu)* meće pod desno krilo. 1, 477. Nad Markom je *(soko)* krila raskrilio, pa je Marku ladak načinio. 2, 327. Baš da imaš sokolova krila, ne bi perje pronijelo mesa. 2, 597. — Ter tom stranom razstri krila *(bijeli orao, u grbu)*. J. Kavańin 288b. Orao pram zrakama sunčanim razvije krila. F. Lastrić, svet. 110b. Vrane će ti oči piti, a orlovi kril'ma biti. Nar. pjes. vuk. 1, 283. Vila orlu krila salomila. 1, 489. Na kopl̨u je sura tica orle, širi krila, Marku čini lada. 2, 328. Snaga klonu bez uzdańa mila, kano oro kad opanu krila. Osvetn. 4, 60. — Srete vrana bez desnoga krila. Nar. pjes. vuk, 2, 50. Ali lete dva vrana gavrana, krvava im krila do ramena. 2, 306. — U jezeru utvu ugledaše, oba su ju *(joj)* pozlaćena krila. 2, 48. — Tako i jato bijelo u vodi od snježanijeh kufa plove, . . . sklapa krila, glavu skriva. I. Gundulić 409. Daj mi, Bože, oči sokolove i bijela krila labudova. Nar. pjes. vuk. 1, 8. — Na glavi joj pauni, krilima joj lad čine. 1, 129. — O kokote, moj kokote! kad u zoru pjevat načneš, ne udaraj kril'ma sebe. Nar. pjes. vuk. 1, 194. Ońen su mu Turci počinuli doklem p'jevci u krila udriše. 4, 112. — Ńetko viđe, bieli golubovi gdje na krilih k nebu dopriješe. Osvetn. 4, 47. — Skladno sakupi krila *(ševa)*. M. Katančić 74. — Trepavice krila lastavice. Nar. pjes. vuk. 3, 257.

bb) u bubica, kukaca. Ta *(pčela)* na vitar i podiže krilo. J. S. Reljković 198. — Gospodu Bogu za svašta treba ǥevap dati makar i mravije krilo očepio. Protokol pis. pr. M. Nenadovića 56.

cc) u riba (ne bi bila prava krila, ali su im slična, te se mogu ovdje uvrstati, a i s toga što baš ovakijem krilima ńeke ribe mogu letjeti). Da uvati ribu zlatnokrilu, krilo da da gospođi kral̨ici, nek izede ono desno krilo. Nar. pjes. vuk. 2, 52. Ufatiše ribu od šes krilah. 2. 62. Krilo, plitva u ribe. Zagorje. D. Hirc.

b) u životińa kojijeh ili posve nema, ili ih ima ali bez krila. — kod aa) i dd) misli se jamačno na perasta krila kao u ptica, kod bb) i cc) na kožana kao u šišmiša.

aa) u životińa o kojima pripovijedaju proroci u svojijem utvarama u svetom pismu. — smisao je alegorički. A obrazi ńih i krila ńih *(čovjeka, lava, vola, orla)* prostrta bihu zgora: dva krila svakoga ńih se doticahu, a dva pokrivahu telesa ńih. N. Rańina 179a. ezech. 1, 11. I lica im *(životińama)* i krila bijahu razdijel̨ena ozgo; u svake se dva krila sastavl̨ahu jedno s drugim, a dva pokrivahu im tijelo. Đ. Daničić, jezek. 1, 11. Veli *(prorok Danijel, gl. 7)*: ‚Gledah dokle joj *(živini)* biše ogul̨ena krila ńe'. M. Divković, bes. 310b.

bb) o zmaju, alegorički, ali naš narod vaľa da još misli da ima zmajeva. Tim zmaj *(alegorički: govori se o tridesetogodišńem ratu, dakle* zmaj *može biti Gustav Adolf ili Švedska)* zaman od sjevera proć cesarskom orlu prši: vojska tva mu skube pera i ogńena krila krši. I. Gundulić 281. Vojsava imade san ovi, da je porodila jednoga zmaja koga glava u carevu zeml̨u dopiraše . . . rep udaraše u more, a krilmi svu Arbaniju pokrivaše. And. Kačić, razg. 90. Zmaj proleće s mora na Dunavo i pod krilom pronese djevojku; . . . al' je zmaju žeđa dodijala, ispod krila ispusti djevojku. Nar. pjes. vuk. 1, 163. Srdit Perun preko neba mahnu na zmajevu krilu plamenomu. Osvetn. 1, 40.

cc) o zmiji, isporedi krilatica. Bači zmija krila i okril̨e. Nar. pjes. vuk. 2, 62.

dd) o konju. — U narodnoj pjesmi. Čula jesam, al' nisam viđela da ti imaš końa Jabučila, Jabučila, końa krilatoga; ja ne viđeh tvome końu krila, te ne mogu mlada vjerovati. Nar. pjes. vuk. 2, 108. Jabučilo krila popuštio, popuštio krila do kopita. 2, 109.

c) u čel̨adeta ili u onoga što se misli kao čel̨ade (n. p. u anđela, vraga, vile itd.). kod bb) misli se na krila kao u ptica ili zmaja, drugdje se misli na ptičja krila (isporedi b)). kod ńekijeh je značeńe alegorično, te je postalo po maštі pisaca i slikara, ali veliki dio naroda kod aa)— cc) i možebiti kod ee) misli na prava krila.

aa) u ândêlâ. Bože . . . iže prьvêje anđelskije čini sьstavi . . . sь strahomь lica svoja ogńennimi krili zakrivajušte. Mon. serb. 133. (1348). Serafini prid zgledanjem tvojim kupe krila svoja. M. Jerković 58. Tko ima krila od anđela? I. V. Bunić, mand. 14. I premda se svaki *(anđeo)* oblači zlatnim ruhom, krilmi bijeli. J. Kavańin 499b. Anđel piše, Gospod gledi u anđelska desna krila. Nar. pjes. vuk. 1, 145. Dok car Stefan na nogu stajaše, stajaše mu sveti Aranđeo, stajaše mu na desnom ramenu, miluje ga krilom po obrazu; kad car Stepan sede za trpezu, rasrdi se sveti Aranđeo, udri cara krilom po obrazu. 2, 94.

bb) u vragova. U njekijeh su prašča rila, a tko gubice ima i krila od l̨il̨aka i od žaba. I. Gundulić 473. Srši glava naježena, trepte zmajska krila o pleći. 474. — *I ovaj primjer vaľa da pripada amo bol̨e nego pod cc):* Pa je svoja rastvorio krila *(car Duklijan)*. Nar. pjes. vuk. 2, 83.

cc) u vila, vileńaka itd. Kral̨ je bijelu uhitio vilu ter joj snima krila i okril̨a. Nar. pjes. bog. 232. No naj mlađa polećela vila, polećela na bijela krila. Nar. pjes. vuk. 2, 49. Moli mu se bjela vila: ‚Donesi mi moja krila, moja krila i okril̨e'. Nar. pjes. petr. 1, 14. *(Vile)* obukoše krila pozlaćena. 1, 75. Pak je vila otvorila krila. 1, 114. Kad je bilo na po puta, bogme đevojka odvojila bješe, jer pusti nekaka mala krila ispod pazuha. Nar. prip. vuk. 131. Siju skrajčiv vila riječ crnu, savi krila, u Vučijak prhnu. Osvetn. 4, 64. — Baš-čelik skoči kao muńa, pa rašири krila. Nar. prip. vuk.2 196. Evo ti od nekud doleće na krilima preda ń oni čovjek. 219.

dd) o bogovima mitologičkijem, i u alegorijama uopće. Čudo je još veće gledati, gdi Ľubav krili uztrepeće na ńeje prsi stav. H. Lucić 208. Za moći tvojih ruk, za lipost tvojih kril, Ľubavi, i za luk i za tvoj zlatan stril, dopusti, da samo ńe dik se nagledam. 209. Prostri tva krila zlatna i mila, slatkoga pun mira, bože od pira. I. Gundulić 59. Oholost spustivši krila i glavu prignuvši *(na slici)*. A. Kanižlić, kam. 263.

ee) u junaka (Reče od Pazara, R. Bošńanina, R. krilatoga). — U narodnijem pjes-

Digitized by Google

mama. Nije šala jedan krilat junak! nije šala krila i okriļe! Nar. pjes. vuk. 2, 229. Ja sam čula, đe pričaju ļudi, da je Reļa Pazarsko kopile, Jeđupkiña ńega odojila, s toga ima krila i okriļe. 2, 239. Ka' da udri Reļa pod krilima. 5, 371.

b. *ńešto načińeno, zgrađeno, skovano (u pjesmama* okovano) *tako da je slično pravome ptičjem krilu, i upotrebļava se kao nakit.*

a) nosi se za kalpakom ili za kacigom (vidi kod kalpak). Jedan kalpak, devet čelenaka, i deseto krilo okovano, a iz ńega do tri pera zlatna, što kucaju Gruja po plećima, vaļa krilo hiļadu dukata. Nar. pjes. vuk. 3, 6. Jedan kalpak, devet čelenaka, i deseta fakļa okovana, . . . a pokraj ńe krilo okovano što junaka brani od vremena, od vremena i od vjetra ļuta. 3, 96. — *U ovijem primjerima može značiti i pravo ptičje krilo što stoji kao perjanica:* Zamošci su ono vrli, kim vrh glave lete krila. I. Gundulić 439. Daće nami praha i olova i za kalpak krila sokolova. And. Kačić, razg. 197ª. Za kalpakom noja ptića krilo. Nar. pjes. vuk. 2, 98. Na glavi mu kapa vučetina, i za kapom krilo od labuda. 3, 31. Oko glave pera i čelenke, devet pera, dvan'est čelenaka, a trin'esto noja tice krilo, pa se krilo na čekrk okreće, te kazuje koji vjetar puše. 3, 156.

b) ńekakav nakit ženski. Došli su ti premlogi darovi: . . . od zaova zlatne narukvice, a od dragog krilo od bisera. Nar. pjes. vuk. 1, 280.

c. *u prenesenom smislu, dio čega ili ńešto što je iole slično krilu, n. p.:*

a) na križu, dva komada sa strana. Gledaše ga *(Jezusa Djevica Marija)* već pribjena i obješena na križu . . . i stojaše, ne pod krilim križa, er vojnici toliko blizu stat joj ne dopustivahu, neg suproć ńemu što mogaše bliže. S. Rosa 192ᵇ.

b) kraj u odijela, osobito kad je dugo (kao što je obično u ženskijeh) ono što se dotiče do zemļe. — *vidi i* skut. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (krilo vsake oprave ka se zemļe dotiče ‚penniculamentum, figmenta'; krilo vsakojačke odeće niže pojasa, kakti i rubače ženske prez oplećka ‚semicinctium, semicinctorium'). Taknu kraj krila svite ńegove. Anton Dalm., nov. tešt. 1, 12ᵇ. matth. 9, 20. Kad ju popadoše ter jaše voditi, pri ńoj krilom obraz i glavu pokriše i dite na rukah li krilom zaviše. Oliva. 42. Majka ga *(biser)* bere, u krilo meće. Nar. pjes. vuk. 1, 231. Prvi riže krilo od košuļe. Nar. pjes. istr. 1, 59. Zavrnula mlada belo krilo, potekla va goru gorovitu. 2, 158. A krilo joj raskrojeno. Jačke. 137. Krila, kittel, weiberrock u ugarskijeh Hrvata. Vijenac. 1878. 43. 694. Selena, što nam je, znaš li, više puta donela puno krilo badema i guńa. M. P. Šapčanin 1, 164.

c) na mreži. Pri tijem gučam *(vidi* 2. guče) vezana su dva duga komada mreže širega oka a debļega konca i zovu ih krila mreže, jer se baš otvaraju kako dva tičja krila. L. Zore, rib. ark. 10, 356.

d) na barjaku. Zavrgo se krstašom barjakom, krstaš ga je barjak poklopio, dva junaka dva mu nose krila. Nar. pjes. juk. 242.

e) na šatoru. — *Između rječnika u Vukovu:* (u Crnoj Gori) od čadora ‚vorhang (statt der thüre)' ‚velum' *s primjerima iz narodnijeh pjesama:* Oću ńemu pod čadora doći, od čadora osjeći mu krilo. — A kad dođe šatoru na vrata, podiže mu krilo ǵeferdanom. — I povleče ga v grčki stan i položi ga v krilê šatora svoga. Pril. jag. ark. 9, 131.

f) na šeširu, obod, leto. Krilo, obod oko šešira. u Prigorju. F. Hefele.

g) kad se vrata (pa i prozor) sastoje iz dva (ili više) dijela, svaki dio, isporedi ńem. flügel. — *Između rječnika u Stulićevu* (krilo vratno ‚ala januae'). Krila vratna grada Gaze. E. Pavić, ogl. 201. Izvadivši obadva krila iz vratnica gradski. 202. Krilo, kanat od vrata, prozora. Ļ. Stojanović.

h) dio od vojske što stoji sa strane, isporedi lat. ala, *ńem.* flügel. — *Između rječnika u Voltigijinu* (‚corno d' armata' ‚flügel von der armee'), *i u Daničićevu:* ‚manus (militum)' *s primjerom:* Vojinstva prisъvkupļajetь krilo. G(ilferding) b(osna) 27ª. Vojska tako razređena, da krilo desno jest se raztezalo tja do Elbe vode. I. Zaničić 23. Bakide biše u krilu desnomu svoje vojske. And. Kačić, kor. 340. Oni koji bihu u krilu livomu potekoše za Judom. 341. Krilo livo gubilo je poļe. A. Tomiković, živ. 150. Lijevo krilo turske vojske. S. Ļubiša, prip. 85.

i) u mjesta, onaj dio što mu je na kraju ili na krajevima. Moskovi su bili prodrli u krilo onoga kraļestva. A. Tomiković, živ. 315. Kol' krajini branit krilo . . . P. Petrović, gor. vijen. 77. Ovo je stari Hercegnovi . . . dva mu krila klonu na bokove: Topla, igalo ćak do Sutorine . . . i Meļine. S. Ļubiša, prip. 2. — *Amo mogu pripadati i ovi primjeri:* Vze ga *(Isusa)* djaval i povede ga na krila crikvena. Korizm. 13ᵇ. Postavivši ga vrhu krila templa. S. Rosa 48ª.

k) otoka (u rijeke). Da pripliva jedno maleno krilo od rijeke. A. Tomiković, živ. 209.

d. *u metaforičkom smislu, kaže se* krilo *ili* krila *kao znak ili znameńe brzine, n. p.:*

a) u čeļadeta i u životińe koja uprav nema krila. U moje je dni letila na krilijeh sama ptica; za poletjet sad su ‚krila' oko vrata u mladica *(vaļa da pisac ovdje satirički govori o ondašńijem velikijem ogrlicama, jakama, kolijerima, što su ženske nosile).* I. Gundulić 143. *(Sokolica)* sokolova pripe krila, sunu se u tijek streloviti. 348. Od starine vojvodo i bane, vrzi na se krilo sokolovo, odi s vojskom na poļe Kosovo *(moglo bi se i shvatiti da je značeńe kao kod* e, *b) cc) aaa)).* And. Kačić, razg. 73ᵇ. Ono bješe junak pod krilima, gleda' sam ga đe skače s momcima: skoči s mjesta četrnaest nogah. P. Petrović, gor. vijen. 79. U strahu su plahovita krila *(vaļa da znači, da čeļade od straha brzo bježi i trči).* Osvetn. 2, 58. — *(Skoči)* na brzoga konja, koji, čijem se na tijek spravļa, veće na krilijeh rek bi stoji i da sada poletjeće. I. Gundulić 343. Da je kome stati pogledati, bi rekao i bi se zakleo da se zeko zemļe ne dod'jeva, već su poda ń krila podmetnuta. Nar. pjes. vuk. 3, 242.

b) u stvari neživе, tjelesne (fisične) koja se brzo miče, n. p. vjetra, muńe, oblaka. Jur ńa krilijeh od vjetara glas po svemu svijetu prši. I. Gundulić 287. Vjetric mili s mirnijem krili uzme iz tiha kad pršati. G. Palmotić 2, 71. Kad na krilih vjetra uziti više sunca on se stavi. J. Kavańin 421ᵇ. — Kano muńa noseć strijelu na lagahnu krilu . . . Osvetn. 1, 41. — Odkud oblak krila steče? V. Došen 261ª.

c) u vremena. Vrijeme 'e starac sijed, al' hitar, kril'ma leti jakno vitar. J. Kavańin 436ª. Leti brzo strila, kako svatko znade, ali

Digitized by Google

vrime krila još bržja imade, krila čudno hitra. A. Kanižlić, rož. 19.

d) u smrti. Znamo dakle, smrt nemila kroz rodite| prvijeh grlo da k nam pride, ter na krila leti i kosi veoma vrlo. J. Kavanin 25b.

e) u čega umnoga, duševnoga. Ja na krilijem od slobode ptica izlijetam. P. Kanavelić, dubrovn. 15.

e. *metaforički kao kod* d, *ali se ne ističe brzina, nego smjer kojijem se neko ili nešto diže u visinu (u pravom ili metaforičkom smislu).*

a) dizanje je u visinu shvaćeno u pravom smislu. tako je n. p. ovdje o ognju: Ne kô ogań pod pepelom, neg prost kril'mi gori plane. J. Kavanin 427a. — *amo mogu pripadati i ova dva primjera (drugi je po prvome načinen) o čeladetu. i u nima je metaforički smisao, ali je metafora provedena do kraja, kao da se govori o pravom letenu.* Čovjek koji put nebesa iznenadi krila diže, trepti, stini, boji se, stresa, da ne pade još na niže. G. Palmotić 1, 241. Nizok čovjek, put nebesa kad sam smion krila diže, boji se, stjene *(t. j. stine)* i ustresa, da ne pade još na niže. J. Kavanin 466a.

b) metaforički.

aa) o ludskoj duši. Čovik dužan je ne samo mlogim dobrim djeli Bogu služit, . . . nego još dužan je svesrdno brinut se i nastojat, kako bi kojim svojim zlim djelom svoga stvoritela ne uvrijedio i ne pogrdio. ovo su dva krila koja mogu lasno dušu čovičju od zemle k nebu podignut. I. Grličić 188.

bb) o molitvi. Da učini dva krila molitvi svojoj, to jest post i lemozinu. M. Divković, nauk. 214b.

cc) o čeladetu ili o čemu što se kao čelade misli (vidi i dd)). aaa) krilima se znamenuje moć, snaga ili oholost (kao o čeladetu kaže se o pokrajini, gradu itd.). Od plahosti *(Osman)* steruć krila vas svijet veće pridobiva. I. Gundulić 359. — *po ovome se kaže da kome ili čemu (gradu, pokrajini itd.) padaju krila, ili da mu se lome, krše itd., kad se slabi ili ponizuje.* Krila će tuj pasti i misli zle tada paklenoj napasti. N. Nalešković 1, 153. Vila, s kê padoše meni krila. J. Kavanin 160a. Pasti tkomu krila ‚(proverbialmente) vale: perdersi d' animo, overo cader di speranza'. A. d. Bella, rječn. 57a. Sad s Pašagom padoše nam krila. Osvetn. 4, 45. — I ako sam još oro sivi proć istočnom zmaju prši, nabuđeno jato krivi, komu ognena krila skrši. I. Gundulić 495. Jo! Kaica, moj sokole sivi! al' ti bábi krila odlomiše i obadva oka izvadiše. Nar. pjes. vuk. 2, 488. Te pogubi tolike vojvode i polomi krila od krajine. 2, 500. Sad krajini oblomismo krila kad prznoga Tala pogubismo. 3, 271. Dobro mu se krila salomiše. 4, 455. Slomiše se krila Aleksincu. Osvetn. 5, 72. — Prignuti, ali objesiti krila ‚metaforicamente dicesi di chi abbassa l' ardire'. A. d. Bella, rječn. 57a. — *u suprotnom se smislu kaže da kome krila rastu, kad postaje jači (u ovom primjeru: kad čelade mlado usraste do potpune snage):* Šest junaka, sivi sokolova, Grabovaca mladi vitezova, kad li nima krila narestoše, silenoga cara odbigoše. And. Kačić, razg. 208b. — *amo bi mogao pripadati i ovaj primjer:* Svog nedaću okajte babajka i krvlu mu osvjetlajte krila. Osvetn. 1, 7. — *bbb) u poetičkom jeziku, o pjesniku kad počine spijevati (metafora uzeta od ptice, od seve koja pjeva leteći u visinu?).* Tim, družbo ma mila, pustite općena taj vaša vi dila, a stvorcu sad spijevat otvor'te sva krila. D. Ranina 145b.

dd) o čemu umnome što je shvaćeno kao čelade s krilima. Past joj će *(ljubavi)* nizoko krila *(može se misliti i o pravijem krilima).* H. Lucić 267. Skupivši krila od naše oholasti. A. Gučetić, roz. mar. 105. Ah, čijem si se zahvalila, tašta lucka oholasti! sve što više stereš krila, sve češ paka niže pasti. I. Gundulić 284. Zatim poda nami odviše *(Bog)* vjere prave sladka krila. J. Kavanin 14b. Holost čeka slave krila. V. Došen 192a. Al' kako je *(lakomos)* sveć činila gnusna djela, himbu mnogu, tako jom su pala krila. N. Marči 67. Vlast i sila na Mahmudu stekla krila. Osvetn. 4, 13.

f. *u prenesenom smislu, ali ne kao kod* d *i* e, *nego se ističe pokrivane kao što biva kad se (n. p. ptičje) krilo raširi vrh čega.*

a) uopće, o čemu tjelesnome ili umnome, n. p.:

aa) o nebu, oblaku. Pod nebeskim krilom človik nî od mene veći krvnik. P. Hektorović (?) 160. Kruti vrsi u nebo uprti, a nebosklon razvalio krila. Osvetn. 2, 97. — Oblak ne skrivaše neba krilom pritamnijeme. D. Zlatarić 48a.

bb) o tminama, mraku. Ter prosteru noćne tmine vrhu plavi crna krila. P. Sorkočević 578b. I mraku se mrklu jur dosadi, pa on skuči svoja mrka krila. Osvetn. 1, 74.

cc) o snu, spavanu (po simboličnoj mitologiji). Truda svih pokoju, rodjače od smrti, . . . crna postavi tva krila na mene. D. Ranina 77b.

dd) o laži. Koje *(grihe)* tamna laž je krila pod pogana svoja krila. V. Došen 139b.

b) često znači metaforički svezu čeladeta (uopće, ili vladaoca, Boga, države itd. pa i čega umna) prema drugome čeladetu (čeladi, državi, mjestu itd.), kad prvo brani i štiti drugo, ili ga ima u svojoj oblasti. nije lako svagda razlikovati u primjerima ova dva značenja, jer su obično združena, te tad se pazi samo koje se jače ističe. naj češće stoji krilo *u acc. ili instr. s prijedlogom* pod.

aa) tutela, praesidium, protectio, *obrana, zaštita, okrilje. metafora je jamačno uzeta od kvočke ili od koje mu drago ptice koja krilima pokriva i brani mlade.* Mi, gospodine vojevoda, onoj vladanje i kneza u nem drlžimo podl krilom i obarovanjem gospodstva vi. Spom. sr. 1, 165. (1422). Velika je slava stati pod tvojim krilom, o Marije. Korizm. 28b. Naj pri pod tve krilo človika primiliš *(sriću),* a pak ga nemilo prem sasma ucviliš. D. Ranina 131b. On uzdrži pod svojim krijelom onijeh, kojih posinovi. A. Komulović 29. Pod čijem bi krilom i zaštićenjem uštampali. M. Divković, bes. xv. Pod sjenom od tvojijeh krijela. B. Kašić, nasl. 207. Umrijeti pod krilom i u milosti svete crkve katoličanske. M. Orbin 311. Čijeme pod vašega *g(ospostva)* krilo na svjetlos od svijeta izhodi *(Arijadna).* I. Gundulić 2. Ti *(Vladislave)* uzdrži, za ne pasti, pod tve krilo tko se stavi. 315. Svih pod krilo crikve katoličanske priimlaše *(s. Petar).* F. Glavinić, cvit. 20b. Iz latinskijeh pokrajina pod krilo će naše *(dubrovačke)* uteći. G. Palmotić 1, 89. Ki je *(grad)* pod krilom od višnega i komu je nebo straža. 1, 112. Neka pod krilom od milosti tvoje svršim dugovanje od ovoga življenja moga. M. Jerković 84. Pod Božjim krilom jesi. I. Ivanišević 23. Pribivah pod tvojim krilom i zaščićenjem. P. Radovčić, način. 32. A ti majko mila i blaga, kôj pod krilom naš grad stoji, moli sina tvoga draga, smilit nam se da dostoji. J. Palmotić 291.

Digitized by Google

Koje si obļubila i zagrlila pod krilo tvoje. V. Andrijašević, put. 105. Ki su se utekli pod tvoje krilo, pomogla si ih. L. Terzić 59. Ù svôj ki nesreći iz latinskijeh pokrajina vam pod krilo htje uteći. J. Kavańin 192a. Pod svojim krilom puke sklada i štiti ih. 320a. Priđoše pod krilo republike mletačke. J. Banovac, pred. v. Ah, blago ti je onizim, koji se nahode pod krilom i zaštitom ove velike kraļice! pripov. 135. Kad se nije našlo na svitu da je oni u napasti djavaoskoj bio pridobiven, koji se je pod krilo divice Marije utekao. J. Filipović 1, 486a. Biti pod ńe krilom materinskim i u ńe zaštićenju. F. Lastrić, test. 374b. Padoše pod krilo s. crkve. svet. 142b. Svakoga *(čovjeka)* pod krilo ona *(Marija)* svoje bere. A. J. Knezović 4. Dopusti oblas ńima kô sin Boži i stavi jih pod svê krilo. A. J. Gučetić 8. Bože, srjed tvoga nas primi stana i pod tvoje stavi krilo. 14. Mnogi inostranci svoja mista ostaviše i pod ńegovo se krilo utekoše. And. Kačić, razg. 21. Biju *(bihu)* pobigli u Carigrad i utekli se pod krilo cesarovo. 43. Kraļestvo od Cipra zvaše se jedan perivoj oliti gardin od svita, ... a navlastito kada uživaše lipi mir pod krilom privedroga principa. 182. Bes sumńe tecimo pod ńe *(b. d. Marije)* krilo. L. Radić 89. — *Amo pripada i ovaj primjer:* Primi me *(Jesuse!)* pod krila srca tvoga. I. M. Mattei 155.

bb) ditio, potestas, imperium, *vlast, oblast.* Što vas je ostalo, toj će car pobrati i stavit pod krilo, ter ćete tad rijeti: ‚Živjet nam nije milo, želimo umrijeti'. M. Vetranić 1, 58. Svoj život traje pod krilom ljenosti. 2, 53. Pod ‚krilom' već tvojim *(ļubavi!)* trudnu ni' pokoja, a krilu u ńe *(vile)* svim rados je svakoja. S. Bobaļević 219. Silnom caru lasno je bilo sve pridobit puke ine, i podložit pod sve krilo nebrojene kraļevine. I. Gundulić 449. Dalmacije sve sloboću sbi ti, i stavi pod svo'e krilo. J. Kavańin 211b. Kad je Đorđe Srbijom zavlado ... i svojijem krilom zakrilio. Nar. pjes. vuk. 4, 151. Koji mi je Jadar posvojio i pod svoje krilo privatio. 4, 239. Onda su Dubrovčani potpali pod krilo turskoga sultana. G. Zelić 557.

g. *kaže se u prenesenom ili metaforičkom smislu o čeļadetu (i o životińi) kao pohvala.*

a) ističući pouzdanost i korist, kao što ih ima ptica od svojijeh krila. Tvoje glave ne odsiče niko, nego Štipe drago dite tvoje, kojino ti desno krilo biše. And. Kačić, razg. 53b. Krilo naše, Milutine kneže! Pjev. crn. 245b. O vojvode, moji sokolovi! vitezovi, moja desna krila! Nar. pjes. vuk. 2, 493. O vojvode, moja desna krila! krila moja, s vama ću letiti. 2, 503. Desno krilo, Mutape Lazare! 4, 298. Tu dostiže i Haģi Derviše, što se Loji desno krilo piše. Osvetn. 6, 55. — *O konju.* Jao Šaro, moje desno krilo! Nar. pjes. vuk. 2, 217.

b) kao obrana, zaštita, vidi f, b) aa). Desno krilo od srpske krajine! Nar. pjes. vuk. 2, 489. Ali-pašo, od krajine krilo! 4, 213. Da sam baba imô i aigu, pa su bili svoj krajini krila. Nar. pjes. hörm. 2, 3.

2. gremium, *kad čeļade sjedi, mjesto ravno od trbuha do koļena na koje se može što položiti, a u visinu shvaća onoliko prostora koliko može čeļade što sjedi zagrliti rukama; ima i drugo slično, ali ne jednako, značeńe,* sinus, *ńedra, naručaj, t. j. kad se što drži na prsima zagrlivši rukama, pa i prsi, grudi. nije svagda lako razlikovati ova dva značeńa, tijem više što se za oba nalaze prijedlozi* na *i* u. — *može biti da je ovo značeńe postalo od značeńa: haļina, odijelo od pasa pa niže (vidi* 1, c, *b)). isporedi* skut, *i lat.* sinus, *ńem.* schoss. — *ovakovo značeńe ima i novoslov.* krilo *i možebiti (u kojem dijalektu) češ.* křídlo. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚gremium'), *u Mikaļinu* (krilo, skut ‚gremium, sinus'), *u Belinu* (seno, e grembo; ‚sinus' 667b), *u Bjelostjenčevu* (‚sinus, gremium'), *u Jambrešićevu* (krilo, naručaj ‚sinus, gremium'), *u Voltiģijinu* (‚grembo' ‚schoss'), *u Štulićevu* (‚protectio, sinus, cor'), *u Vukovu* (‚der schoss' ‚sinus' *s primjerima iz narodnijeh pjesama:* Drži dijete u krilu. Gospodar gospođi na krilu zaspao), *u Daničićevu* (‚sinus').

a. gremium, *u pravom (gdjegdje u metaforičkom) smislu.*

a) uopće. Čemu je sve blago od svijeta uživat i kamenje drago na krilu razbirat, pokli smrt sve tlači? M. Vetranić 1, 39. Ńemu *(junaku)* na krilo ļubko ga *(cvitje)* sipaše *(vila).* D. Rańina 19b. Oral velik mimo lete i jajce ispusti na krilo Filipovo. Aleks. jag. star. 3, 225. Ona sedi pred svoji dvorovi ... golu sabļu preko krila drži. Nar. pjes. vuk. 1, 159. Pisnu dete kao zmija ļuta, pade caru preko svil'na krila. 2, 163. Ona ide caru čestitome, pade caru preko svil'na krila, pa ga ļubi po nedri svileni. 2, 166. Papuč' skide, sede kod kadije, ... već buzdovan meće preko krila. 2, 359. Sede caru do desna kolena, britku sabļu na krilo namiče. 2, 431. Nađe Todor Šarac-Mahmut-agu i kod ńega starac-Merdan-agu, drže duge preko krila diļke, drže dobre końe za dizgene. 3, 159. Uz krilo mu sluga Vidosave. Nar. pjes. petr. 2, 290. — *Amo pripadaju i ovi primjeri, premda je smisao po ńešto metaforički:* Skrivajte almuštvo v krili ubozih. Korizm. 33a. Majci ju *(djevicu)* ugrabi i ocu iz krila. N. Naļešković 1, 345. Zaplijeniše *(crnci)* oda svudi tužnijem majkam kćeri iz krila. P. Sorkočević 575a.

b) i čeļade može stajati (sidjeti, ležati) na čijem krilu, obično je znak ļubavi onoga koji ga prima na krilo i hrani na krilu. Sam po sebi u svo'em krilu ogńenitu zmiju prija *(ļubovnik).* J. Kavańin 38b. Svoje mrtve sve spomeni, svoje mrtve roditeļe koji su vas porodili, preko krila položili. Nar. pjes. vuk. 1, 145. Kud god ide, za ruku me vodi; kud god sjedne, na krilo me metne. 1, 565. Pa Kaicu uzima na krilo, pa Kaicu i grli i ļubi. 2, 487. — Poteče *(Ļubav)* k materi na krilo. D. Rańina 7b. — Znaš ti, dušo, kad si moja bila, na krilu mi tursku kavu pila? Nar. pjes. istr. 2, 139. — *(Vila)* kojoj bih trudahan u pustoj dubravi srjed krila sladak san zaspao na travi. M. Držić 40. Zaspao na krilu Dalile. And. Kačić, kor. 139. Spava neopazno Sansun u krilu Dalile. I. J. P. Lučić, razg. 131. — Draga u krilu mrit viditi i ne moć mu dat pomoći. M. Držić 112. Izdahnu u krilu bludnice. J. Banovac, pred. 107. Umrije na krilu zaručnice svoje. F. Lastrić, svet. 21b. — I zdignuto *(telo)* plačnoj majki poda ga u krilo. F. Glavinić, cvit. 86b. Ter ga *(Lovrinca)* stave Kiriki na krilo. P. Hektorović (?) 169. Mene moja neće kukat majka na svojemu ostarilu krilu. Osvetn. 2, 70. Skinite ga i dajte meni u krilo. F. Lastrić, test. 119b. Marija Isusa sebi u krilo stavļena žali i plače. 120a. — Gospa držaše Isusa u krilu. M. Divković, zlam. 66a. A Kirika držeći ga *(Lovrinca)* na krilu govori ... P. Hektorović (?) 169. Riječ mre joj usrjed usti, videć mrtva sinka u krilu. I. V. Bunić, mand. 33.

b. sinus, *u pravom (u naj zadńem primjeru u metaforičkom) smislu. značeńe se poznaje po smislu, ili po tome što odgovara u prijevodima*

Digitized by Google

latinskome sinus. Znamenije imatь *(žena)* na plěštu i na krylu. Serbisce lesekörner šaf. 129. I u krilu svom uzdvignet ńih gospodin Bog naš. Bernardin 5. N. Rańina 17b. isai. 40, 11. Uzela je sina moga . . . speći i postavila ga je u krilo svoje; a svoga sina koji umrije postavila ga je u krilo moje. N. Rańina 70b. 3reg. 3, 20. Slatko je djecu svu, i slatko i milo ļubovcu gizdavu primiti u krilo. I. Gundulić 14. Slatko ufanje, ļubko ti me, jaoh, i milo od svud blazniš i njeguješ, neka sa mnom sveđ stanuješ, hodi, hodi u mê krilo. 32. Eto nago krilo moje, sad vas *(strijele!)* na to, jaoh, priziva, poplesano cvijetje svoje čim razvraća i odkriva. 186. A karbonć joj sja sred krila, brž bi i sveta zamamila *(dikla)*. J. Kavańin 36b. Vodo draga, vodo mila! ruke i čelo moje okvasi i gorjeńe moga krila tvôm studeni ti ugasi. A. Gleđević 133a. Čini ga Gospodin počinuti na svom krilu vlastitomu. F. Lastrić, od' 128. Ivan počiva na krilu Gospodinovu. test. bil. ad. 36b. Bijaše u krilu očinu na nebesi *(sin Boži)*. test. 149b. Potrčite oba uporedo, koji prije dotrči u krilo *(moje)*, onoga ću biti dijevojka. Nar. pjes. vuk. 1, 558. Procvijelilo čedo rasplakano na bijelu krilu materinu. Osvetn. 3, 143. — U tvom krilu grijala se zmija prika. Ġ. Palmotić 1, 280.

c. sinus? gremium? de complexu amantium (etiam de coitu). Meni se blag vidi i slavan zadosti, u krilu tko sidi potajne liposti. H. Lucić 215. Kolici ļuveni veomi zadosti scijene se blaženi u svakoj *(stoji* svakom *po rukopisu* XVIII *ili* XIX *vijeka)* radosti, koji se kon krila često krat nahode u gospođ i vila. N. Naļešković 2, 80. Ali ću skoro umrit, pridraga ma vilo, ne budem ako prit tebi sad u krilo. M. Držić 82. Drugoga je ļubovnika na radosti, na razblude sva pokojna, sva vesela u raskošno krilo uzela. I. Gundulić 53—54. Sred nebesa bez prikora tvoj Junoni ti si u krilu *(Jove)*. 68. Ah, s kijeme se nijesi 'stala? tko ti bio nije sred krila? 220. *(Akile)* u krilu razbluđene kćerce tvoje trati svoju snagu. Ġ. Palmotić 1, 120. Znaćeš, huda vilo, koga primaš u tve krilo i s kijem si se zaļubila. 1, 326. O božice moja izbrana, razbludno je tvoje krilo. 2, 26. Svaki se od nas uzda i nada sve ļubjene ļubi u krilu spomenivat. 2, 528. Kô vitez od razbluda Bersabeji svôj u krilu. J. Kavańin 59a. — Nu kad nijesu taj mu dana, da snjet bude san veseli, gdi u ńegovu krilu želi pokoj naći svoj Dijana. I. Gundulić 182. Poļa neba svoga, po kim zvijezdam kolo izvodi, promijenit je došla *(Dijana)* odi s poļem cvijetnim krila tvoga *(Endimijona)*. 183. Božica sam nebo svoje ošla, u krilo za doć tebi. 184. U desnici ovoj jakoj ja ću s mačem poletjeti, o Korevski, zlici opakoj u tvom krilu dušu oteti. 468. Tim se od nas svaka spravi vjereniku dragu i milu u žudjenom biti krilu. Ġ. Palmotić 1, 97. Prava 'e rados posred krila vjereniku dragom biti. I. Đorđić, uzd. 178.

d. *s jednijem ili drugijem značeńem kaže se metaforički o čemu tjelesnom ili umnom što se shvaća kao čeļade (žensko).* Prospi rajsko cvijeće iz krila, zoro draga, zoro mila! I. Gundulić 70. Sve što iz krila obilnoga od naravi ploda izlazi *(vidi* f). Ġ. Palmotić 1, 21. Jes ko naših vrhu dila cijeni zvijezde da gospode, da udesnoga ńih iz krila dobre izviru i zle zgode. 1, 133. *(Noć)* crna iz krila svud prosipa mrake sińe. 2, 327. Provijenje u svo'e krilo već neg zemļa sjetbu prima. J. Kavańin 539b. — *(isporedi* c). Da moje dni strajem bludnosti u krilu. N. Dimitrović 57. Ki me pokoji u krilu ļubavi. I. Ivanišević 300.

e. sinus Abrahae, Abramovo krilo, *u bibličkom jeziku, također metaforički. radi značeńa vidi:* Mîstâ pribivajućim ke Bog stvori jošće u početku, jih jest sedam: 1. kraļestvo nebesko; 2. raj zemaļski; 3. krilo Abrahamovo; 4. limb otroči; 5. purgatorij općinski; 6. pakal, 7. i ovi svit. F. Glavinić, cvit. 5b. Doli *(u paklu)* imaju četiri mista razlučena: . . . četvrto je naj posli, gdi pribivahu duše ss. otaca čekajući odkupļenja, i ovo se zvadijaše krilo Abramovo iliti limbo od ss. otaca. F. Lastrić, test. 202b. Još jedno pribivalište imade, nazvano krilo Abramovo, u kojeno su duše svetih prije došastja Isukrstova primļene bile, i ondi brez mučeńa odkupļeńe čekajući mirno uzdržane jesu; koje je zatim Isukrst sišavši k ńima iz onoga mista izbavio. E. Pavić, jezgra. 29. Treće misto pakla zovemo ono, koje se imenuje krilo Abramovo iliti limbo svetih otaca, gdi su svi sveti patrijarke i proroci, počamši od Adama tja do došastja Isukrstova pribivali čekajući odkupitelja svoga. ovo je ono misto od koga Job govoraše: ‚Tko će mi dati da me u pako sakriješ?' (job. 14, 13) i ovo isto misto ima se razumiti u koje je Isukrst snišao, kad govorimo: ‚Sniđo nad pakao', iliti u pakao. B. Leaković, nauk. 68. — *Ovo je po* luc. 16, 22, *vidi:* Sgodi se tada da umri prosjak *(Lazar)* i bi ponesen po anjelih u krilo Abramovo. Bernardin 38—39. Krilo Abraamovo, Anton Dalm., nov. tešt. 113. I. Bandulavić 45b. — *(Duše)* v krili Abraamļi. Korizm. 22a. Posadi ga v krilu Abraama. Transit. 102. U Abramovu vidih krilu lijepu dušu jakno vilu. J. Kavańin 398b. Nut Lazara Abramovu sada u krilu. 518a. Da je Lazar prinešen u krilo Abrahamovo. M. A. Reļković, sabr. 73. Duše koje u krilu Abramovu čekahu spasitelja. J. Matović 54.

f. *u prenesenom smislu, utroba.*

a) uopće. On ki vikne zaliho vino nosi v krili ogań. Transit. 83.

b) češće materina utroba, materica. Netegnuto djeve izbrane on u plodno side krilo. Ġ. Palmotić 3a. Višńi duhom božanstvenijem ńe *(Marije)* napuni čisto krilo. 3, 83b. Jesusovo sveto tilo, koga djeva majka ima u prečisto svoje krilo. J. Kavańin 458b. Objavi mi, lijepa vilo, tko ti učini plodno krilo. A. Gleđević 203b. Kad bi Marija bila maće ponizna, onda bi mogao tkogod reći da je ona čuvala svoje pričisto krilo za jedno drugo veće ufańo. A. Tomiković, gov. 41. — *Metaforički.* Grade, iz tvoga ti ćeš krila rađat brzijeh sto gradova. Ġ. Palmotić 1, 71. Koje s. mati crkva iz svog krila porođene odrani. F. Lastrić, svet. 9a.

g. *u prenesenom smislu, unutrašńost ńečega što je prostrano* (u krilu čega *može biti isto što: u čemu), n. p.:*

a) svijeta. Riječ zamjerne ka pun dike vas kolik je svijet stvorila, i ljeposti sve kolike ke su svijetu posred krila. Ġ. Palmotić 3, 119a.

b) zemļe uopće. Pićna što god zemļa s svoga krila rodi *(vidi* f). I. T. Mrnavić, ist. 184. Ne dala mu zemļa hrane iz pitoma svoga krila. Ġ. Palmotić 2, 57. S prve rane dol' ne pada majci u krilo bor visoki. A. Vitaļić, ostan. 28. Zemļa ista plodi svoga spasitelja sebi u krilo. J. Kavańin 367b. U matere naše zemļe krilu. A. Kanižlić, kam. 428. Jer iz majke zemļe krila ne rine ga svaka sila. V. Došen 17b.

c) mjesto uopće ili osobito.

aa) uopće. Za to li te zemļa ova u svoje krilo jes primila? Ġ. Palmotić 1, 254. Lijepa ovega mjesta u krilu zene i capti svaka dika. 2, 425. Gdi Hvalinsko leži more sred za-

Digitized by Google

klopna svoga krila. 3, 48b. Što ću od rijeke rijeti Nila ki gre tako iz daleče, da je trud odkrit, koga iz krila, iz koga li vira iztječe? 3, 112a.

bb) osobito mjesto, država (i rodno mjesto, otaǵbina). Grečije mudre iz krila doć naj bolje vitezove po vrijednoga čini Akila. Ǵ. Palmotić 1, 174. Svijetla Grečijo, u tvoje krilo primaš nas milo. 1, 246. Tako Frijija njekih stina svoga iz krila množ odkriva. A. Vitaljić, ostan. 142. Što sam se u ńezinom *(otačbine)* krilu odgojio. M. A. Reljković, sat. A3a.

d) grada, varoši. Gdi Aspalata blago leži u Sodome strene krilu. Ǵ. Palmotić 3, 51a. Kako u krilu grada Pešte tako i grada Budima. Zbornik zak. 1870. 157. — *U ovijem primjerima može biti metaforički smisao kao kod* d: Er *(Trebiće)* u svomu hrani krilu što je bojnom bijeńu trijebi. Ǵ. Palmotić 1, 13. Sedam lijepijeh manastira grad u svomu krilu gleda. 1, 99. *osobito u ovakijem primjerima:* Plemenita robińice *(govori ostrvu Kreti)*, sad poznavaš, kô boravit slaje bijaše na djevice bneške krilo nog' se javit tvrda srca Buslomanu. J. Kavańin 292'. I ako opet meni *(Dubrovniku)* u krilu moje puke vidjeh mrijeti. P. Kanavelić, dubrovnik. 8.

e) zgrade, kuće. — U jedinom primjeru o sidovima tamnice: (govori Krunoslava tamnici u kojoj je satvoren Korevski) O kamenje svijem čestito, miri srećni i blaženi sred kijeh sunce sja skrovito, s kijem dan svanut može meni, ah! da mi je želnoj moci, pticom bih se satvorila, za u brzo leteć doći sred vašega mrazna krila. I. Gundulić 352.

f) lađe. Tijem se na plav uklonimo i u krilu se ńe branimo. Ǵ. Palmotić 1, 59. Evo sreće *(s)* svojom plavi ku milostan Bog posila, da iz robstva tebe izbavi, uljezimo sred ńe krila. 2, 441.

g) kamenice. Rastvorite, o biserne kamenice, vaše krilo, za naresit lice milo. Ǵ. Palmotić 1, 183.

h) spile, ponora. U smrdeću pođoh spilu, u tmastomu koje krilu sumporana voda teče. Ǵ. Palmotić 1, 45. Jeli gdjegod ponor jazni da me skrije posred krila? 2, 34.

i) rijeke, mora. Vodo koja moje milo dobro ugrabi, da daj vrati ńegovo mi mrtvo tilo, da ga budem ukopati. nije pravedno, jaoh! da leži u tvom krilu moj ljubjeni. Ǵ. Palmotić 1, 359. Na rajskomu tomu dilu zlatom sinu Jordan rika, i sta po ńe svemu krilu čudna slava i velika. 3, 126b. U ńu *(košaricu)* postavivši dite šce, metnu ga u krilo potoka tekuća Nila. A. Tomiković, gov. 32. — Zabave su naše općene... u morsko metat krilo... vrše uresne, mreže okaste nijemom' jatu. I. Gundulić 86. Drivo tvoje u krilo sfê zavi more. M. Gazarović 25. Jur u krilo sińa mora, blijedo sunce pristupaše. Ǵ. Palmotić 3, 193a.

k) dubrave. Nam, dubravo *(metaforički: Dubrovniče)* lijepa i mila, obično je tve vladańe, sred mirnoga tvoga krila ugodno je tvoje stańe. Ǵ. Palmotić 1, 110.

l) drveta. Da se bez vas *(žena)* kako prisad dubu iz krila čovjek bude poroditi. Ǵ. Palmotić 1, 326.

h. *prema* gremium, *upotrebljavaju pisci riječi:* krilo crkve (kršćanske, katoličke) *ili* vjere *u metaforičkom značenju kao kod g. kod toga se može misliti i na značeńe kod* **k.** Ti si v krili sv. matere crikve. Transit. 81. U krilu svete crkve. I. Ančić, svit. 202. Koga te činio roditi u krilu s. crkve. J. Banovac, prip. 59. Ne živu u krilu svete crkve. J. Filipović 1, 12b. Koji nas prinese u krilo s. crkve. F. Lastrić, test. 204a. Koji se nahodimo u krilu s. crkve. 272a. Ńezino *(crkve)* spasonosno krilo. A. Kanižlić, kam. VII. Da ovi prijubodnik nebi bio izbačen iz krila crkve. 101. Ako li tko priđe u krilo svete crkve. 229. Povratio se je u krilo svete crkve. 426. Jeda li ćemo sumńiti staviti se u krilo crkve? 906. Koji su u krilu svete majke crkve. Ant. Kadčić 32. Koji ne stoje u krilu svete crkve. L. Vladmirović 33. Crkva ńi ima i drži za krivovirnike i iz svoga krila tira i izbacuje. I. Velikanović, uput. 1, 373. Crkva uzdržuje i dobre i zle u krilu svomu. J. Matović 86. *(Nevirnici)* koje privede u krilo sv. crkve. I. J. P. Lučić, izk. 7. — Vjere u krilu porodi se kraljska Amazona i Jordana. J. Kavańin 210a.

i. *kod mnoštva čeljadi, naroda* u krilu, u krilo *znači od prilike što i prijedlog* među. *može se misliti i na značeńe kod* **k.** Oni su voljeli u krilu svome trpljeti one koji su im Hrista raspeli. Ǵ. Zelić 557.

k. *metaforički kao utočište, isporedi* 1, f, *b) bb), s razlikom da se ovdje misli od prilike na majčino krilo.* Dođosmo k vašemu čestitomu krilu. Mon. croat. 240. (1540). Primi me u krilo svoje. Zborn. 179a. Imam knjižic svetih ne malo za osobiti lik i utoke krilo. A. Georgiceo, nasl. 323. Primi sve u sveto krilo svoje. I. T. Mrnavić, nauk. 1702. 30. *(Dubrovnik)* prima i sada nevoljnike u svoje krilo. Ǵ. Palmotić 2, 5. Neka pomoć meni pride iz krila od tebe majke. M. Jerković 49. Carigrađani sudiše da su im ńovi duhovni sinovi iz krila oteti. A. Kanižlić, kam. 167. Na viteza kad tko viče, kraljeva se krila tiče. V. Došen 124b. Uteći se u krilo svete majke crkve. M. Dobretić 90.

KRILOGOŠTA, *f. mjesno ime.* — XIV *vijeka.* Onuđe Krilogošta. Svetostef. hris. 19.

KRILÒNOG, *adj. u kojega su krila na nogama, kao u boga Merkurija u grčkoj* (Ἑρμῆς) *i u rimskoj mitologiji; pa i metaforički, o čeljadetu i o životińi (n. p. o konju) što vrlo brzo trči. — U Belinu rječniku:* ‚chi ha il piede alato o veloce' ‚alipes' 57b; ‚chi ha l'ali alli piedi' ‚alipes' 563a; *u Bjelostjenčevu:* krilonog, koji kakti letajuć hodi ‚alipes'; *u Voltiǵijinu:* ‚alipede' ‚flügelfüssig'; *u Stulićevu:* ‚alipes, pennipes'.

KRILÒNOŠKA, *f. krilonogo žensko čeljade (a i živinče). — Samo u Stulićevu rječniku:* krilonožka *uz* krilonog.

KRILÒNOŽAC, krilònošca, *m. krilonog čovjek (a i krilonogo muško živinče). — Samo u Stulićevu rječniku uz* krilonog.

KRILÒNOŽAN, krilònožna. *adj. vidi* krilonog. — *U Stulićevu rječniku uz* krilonog.

KRÍLOŃA. *m. krilast vo. — U Vukovu rječniku:* ‚ein ochs der am bauche weiss ist (als hätte er ein vortuch)' ‚bovis nomen'.

KRILOŠ, *m. vidi* krilońa. F. Kurelac, dom. živ. 41.

KRÌLOŠA, *f. krilasta svińa. — U Vukovu rječniku:* ‚ein am bauche weisses schwein' ‚sus alba circa alvum'.

KRILOTA, *m. vidi* krilońa. F. Kurelac, dom. živ. 61.

KRÍLOV, *adj. koji pripada Krilu (vidi* Krile). Burović ga ugleda iz kule Mara Krilova. Nar. pjes. bog. 164.

KRILOVA, *f. ime kravi. — isporedi* krilońa. F. Kurelac, dom. živ. 24. u Bosni. D. Hirc.

Digitized by Google

KRILOVAN, krilovna, *adj. koji pripada krilu (u vojske).* — *Načińeno u naše vrijeme.* Predati krilovnomu zapovjedniku (‚fliegel-kommandant') oružništva. Zbornik zak. 2, 641.

KRILÒVÂŃE, *n. djelo kojijem se kriluje.* — *U Belinu rječniku: (sa starijim oblikom)* krilovanje ‚accarezzamento' ‚blandimentum' 11b.

KRILÒVATI, krilujêm, *impf. vaļa da uprav znači što i* kriliti, *ali u Belinu i u Stulićevu rječniku ima drugo značeńe (koje bi svakako postalo od onoga): gladiti, milovati.* — *Jedini je sačuvani primjer uzet u pisca (Gundulića, i to kako ga navodi Dellabella u rječniku, a ja ga nemam među primjerima. to je:* Pokli rajska tva ljepota kriluje me dvorna i blaga. *jeli ovdje značeńe kao što je sprijeda zabiļeženo (po Belinu rječniku) ili je kao kod* kriliti, 2, a, *b) teško je razabrati.* — *U Belinu rječniku:* ‚accarezzare' ‚blandior' 11b *s Gundulićevijem primjerom; u Voltiģijinu:* v. kriliti; *u Stulićevu:* ‚blandiri'. — *U Belinu rječniku ima i sa se:* krilovati se ‚accarezzarsi l' un l' altro' ‚inter se blandiri' 11b *u recipročnom značeńu.*

KRILOVIST, *adj. vidi* krilovit *i* krilat. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka gdje je umetnuto s samo radi slika.* Simbuo sveti slavna grada jedan lav je krilovisti ki s nebeskim gor se sklada, dan svo'em' Marku vanđelisti. J. Kavańin 280b.

KRILÒVIT, *adj. vidi* krilat. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Gorji zmaj prokivni vrh svijeh âždâj kriloviti*(h).* J. Kavańin 45b. Aždaj kriloviti za štit bojni slično klada. 282b. S moga vodca krilovita *(anđela)* na zavodnom prvom vrhu pridoh. 467a.

KRILÒZLÂTAN, krilòzlâtna, *adj. koji je zlatan po krilima, isporedi* zlatokril. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚alis inauritatis'.

KRILSTVO, *n. u Stulićevu rječniku:* v. krilnost. — *nepouzdano.*

KRÌLUŠA, *f. ime krilastoj domaćoj životiňi.*

a. *ime sviňi.* F. Kurelac, dom. živ. 41. — *isporedi* kriloša.

b. *ime kozi.* F. Kurelac, dom. živ. 38.

KRILUT, *m. (?) vidi* kreļut. — *U rukopisu pisanome u crkvenom jeziku ćirilicom, te može biti da treba čitati* ļ *mj.* l. Kriluti grypьsovi. Aleks. novak. 7. Sь aspidovêmi kriluti. 21.

KRILÙTIĆ, *m. onaj što je krilat (anđeo), isporedi* krilut. — *U narodnoj molitvi našega vremena u imotskoj krajini.* Proletio tić leutić: ono nije tić leutić, već anđeo krilutić. A. Ostojić.

KRIĻAČICA, *f. sukńa (?).* — *U pjesmi* XVIII *vijeka* (1780) *ugarskijeh Hrvata.* Svilna kriļačica. Jačke. 260.

KRIĻAKUŠA, *f. ime kokoši.* F. Kurelac, dom. živ. 53. — *isporedi* krilast.

KRIĻANSKI, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Živko Kriļanski. Rat. 142.

KRIĻAVICA, *f. ńekakav izatkani nakit.* — *U naše vrijeme.* Kriļavica ‚textil ornament'. u Stojdragi. F. Hefele.

KRÎĻCE, *n. vidi* krioco. — *U naše vrijeme u Istri.* Ona *(djevojka)* stisne kriļca i majki spobigne. Nar. pjes. istr. 2, 4.

KRÍĻÊŃE, *n. djelo kojijem što krili ili se krili.* J. Bogdanović.

KRIĻEVA, *f. vidi u Daničićevu rječniku:* Kriļeva, selo kod Novoga Brda, dade ga despot Stefan 1411 Hilandaru. M(on. serb). 570. ima i sada. Hahn, reise. 168. — *isporedi* Kriļevo.

KRIĻEVO, *n. mjesno ime prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 136. — *isporedi* Kriļeva.

KRÍĻO, *m. vidi* 1. krilo. F. Kurelac, dom. živ. 163.

KRÎM, *m. mjesno ime, vidi* Krm. — *U jednoga pisca našega vremena.* Zavojevańe Krima. S. Milutinović *u* Pjev. crn. 93b. *i u Šulekovu rječniku:* (‚Krim').

KRIMA, *f. vidi* Krimea. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka ima gen. sing.* Krime, *ali s toga što na drugom mjestu u istoj knjizi ima acc. sing.* Krimeu, *može biti da i ovdje treba čitati* Krimee. Moći u uzdi držati Tatare od Krime. A. Tomiković, živ. 69.

KRIMEA, *f. vidi* Krim *i* Krm. — *isporedi* Krima. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Moći osvojiti Krimeu pricińeni poluotok na crnomu moru. A. Tomiković, živ. 39.

KRIMEJA, *f. ime zaseoku u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 57.

KRIMEZ, *m. vidi* grimiz. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Gdje na krimez svion se kolo vidi od zvijerja grad biserni. J. Kavańin 86b.

KRIMEZATI, krimezam, *impf. mastiti grimiznom bojom, vidi* krimez. — *U istoga pisca* XVIII *vijeka u kojega ima i* krimez. Ludmila k nebu zvana, tu ide krvju krimezana. J. Kavańin 302a.

KRÎMICÊ, *adv. vidi* krijimice, *od čega se razlikuje akcentom.* — *U Vukovu rječniku:* vide krišom, kridimice *s dodatkom da se govori u Cetiňu.*

KRIMINAL, *m. kazneni sud.* — *Po talijanskom jeziku* (criminale). — *U spomeniku* XV *vijeka.* I zato da ne more imat pravda, kriminal, ni civil, svoga mesta. Statut kast. (1490). 204.

KRIMÌNÂLAN, kriminâlna, *adj. koji pripada kaznenom sudu, kazneni.* — *Po ńem.* criminal *u pisaca našega vremena.* Oni su presudivali sve civilne raspre po svojim običajima (a za kriminalne sudili su proviđuri). Vuk, kovč. 37. Dakle su na sud kraļev ili carev išli Dubrovčani za velike kriminalne stvari. Đ. Daničić, majkov. 261. U drugom slučaju kao da kriminalno pravo u opštinama nije gledalo koga je reda onaj kome se činilo krivo. 312.

KRÎMÎZ, *m. vidi* grimiz. — *Od* XVIII *vijeka.* Pod bogatim odjećami od crļena sja krimiza. I. Gundulić 397 *(u ńekijem rukopisima* XVIII *vijeka).* Zub vremenski krimiz hara. J. Kavańin 136a. On se odijevo bisom i krimizom. A. Kalić 98.

KRÎMÎZAN, krîmîzna, *adj. vidi* grimizan. — *isporedi* krimiz. — XVIII *vijeka.* Oklopja se zlatna odzgora pod krimiznim plaštom rese. I. Gundulić 442 *(u rukopisu* XVIII *vijeka).*

KRÎMÎŽ, *m. vidi* grimiz. — *Na dva mjesta* XVI *i* XVIII *vijeka.* Tuj krimiž iz vode vadi se crļeni, kimno se gospode odića crļeni. H. Lucić 264. Ki, da papu ni udušio tapaļ još bi u krimiž služio. J. Kavańin 132b.

KRIMOVICE, *f. pl. ime selu u Dalmaciji u kotaru kotorskom.* Repert. dalm. 1872. 10.

KRÎMSKÎ, *adj. koji pripada Krimu.* Druzi kraļi glasoviti Bugarije izabrani, ini i krimski. u dobiti kih predobe Tatar-kani. J. Kavańin 259a. Pjemont je mogao za krimskoga rata u pomoć opremiti dvanest hiļada vojske. M. Pavlinović, razg. 16.

Digitized by Google

1. KRÎN, *m. ńeki cvijet, vidi* ljiljan, lijer, bogorodičino cvijeće *(kod* bogorodičin, *c) dâ)), grč. κρίνον. — Akc. se ne mijeńa. — Riječ je stara, isporedi stslov.* krinъ, *rus.* кринъ. — *Između rječnika u Stulićevu* (v. lijer *s dodatkom da je uzeto iz bukvara) i u Vukovu:* [Lilium candidum L.] vide bogorodičino cvijeće *s dodatkom da se govori u vojvodstvu po varošima.* Macedonija cvate kako i krin meju zemaljskim carstvom. Aleks. jag. star. 3, 318. Krin poljski. J. Rajić, pouč. 2, 18. Vidim, majko, krina bijeloga. Nar. pjes. petr. 2, 186. Ona je bila kao krin u polju, koji ne seje i ne radi. Srp. zora, god. 1, sv. 2, str. 38. — *I na grobovima ńeki znak ili slika što je malo nalik na onaj cvijet.* Na kome su *(pečatu)* bili grbovi Srbije i Trivalije, koji su na srijedi svezani jedan za drugi i između ńih raste krin. Vuk, prav. sov. 2.

2. KRIN, *m. ime muško.* — XIII *vijeka.* Župan Krin. Mon. croat. 11. (1275 *prepis.* 1546).

1. KRINA, *f. ńekakva mjera za žito; ńekakva čaša.* — *Osnova je praslavenska, isporedi stslov.* krinъ, krina ‚modius', okrinъ ‚pelvis', *strus.* krinъ ‚arca', *rus. (dem.)* кринка, криночка, криница, *ńekakav sud, češ.* okřin, *drvena zdjela, polj.* krzynow, *drvena zdjela.* — *Postaće osnove nije poznato; Miklošić isporeduje lat.* scrinium *(vidi* skrińa, *i naj zadńi primjer kod* krinica). — *U našemu se jeziku nalazi samo do* XV *vijeka (ali vidi* krinca, krinčica, krinica), *a između rječnika u Daničićevu:* ‚demensum (frumentum)', srl. ‚ratio'; ‚poculi species'.

a. *kao (velika) mjera za žito. u svijem primjerima s pridjevom* prêvodьna, *te znači što se davalo caru (ili vojsci?) kao hrana (ńemu, dvoranima ili końma?) kad je putovao kroz koje mjesto, isporedi i* pozob. I metohija pandokratorova da ne dava pozobaa razvê krinu prevodьnu. Deč. hris. 61. O pozobê da davaju jednu krinu prêvodnu. Glasnik. 27, 294. (1347). Da daje selo (kad car putuje. Daničić) krinu prêvodьnu jednu a u krinê 24 kьbli carevi. Glasnik. 15, 307. (1348?).

b. *ńekakva čaša s poklopcem. bila je okovana u srebro ili u zlato, ali se ne zna oda šta je građena.* Kupa krina ѡkovana, poklopacь ńoj razьbijenь. Spom. sr. 2, 102. (1441). — *U ova dva primjera mj.* krina *ima* krьja *i* krija, *ali je po svoj prilici to pisarskom griješkom (drugi je prepisan iz prvoga):* Krьja kupa i 3 lažice ѡkovane. Spom. sr. 2, 100. (1441). Krija kupa i tri lažice ѡkovane. Mon. serb. 408. (1441).

2. KRINA, *f. mjesno ime, vidi u Daničićevu rječniku:* neki grad blizu Skadra: ‚carь primi Drivosь i Krinu' 1479. (Okáz. pam. šaf.) 82. G(lasnik). 10, 275.

KRÍNAC, krínca, *m. dem.* 1. krin. — *U naše vrijeme.* Kano krinac pred tihim vjetarcem. Bos. vila. 1892. 77.

KRINAK, Krinka, *m. ime zaseoku u Bosni u okrugu Dońe Tusle.* Statist. bosn. 85.

KRÎNCA, *f. dem.* 1. krina, *uprav znači zemljani sud kao plitka čaša, ili dubok ali ne širok tańur, vidi* krinčica. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* krînâcâ. — *Od* XVI *vijeka (čini mi se da sam još čuo ovu riječ u Dubrovniku), a između rječnika u Mikaljinu* (krinca, krinčica, zdjelica ‚scutella *i kod* zdjela), *u Belinu* (‚scodella o scudella, vaso noto' ‚scutula' 655b), *u Voltiġijinu* (‚scodella' ‚schale'), *u Stulićevu* (scutella'). Duše vaše lasno mogu pokoj steći jednom krincom vruće kaše. N. Nalješković 1, 161. Ki iskusa dvije krince kupusa s lardom. A. Sasin 102. Za malo kruha i za krincu leće. Đ. Bašić 39.

KRINČAR, *m. čovjek koji po svojem zanatu gradi krince.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚figulus'. — *nepouzdano.*

KRÎNČICA, *f. dem.* krinca. *u naše vrijeme u Dubrovniku onakovi zemljani sud iz kojega se srče juha, čaj, kava s mlijekom itd.* P. Budmani. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu kod* krinca *i napose (sa značenem koje se drugdje ne potvrđuje):* krinčica, jestojska ‚pulmentum, pulmentarium, pulmentarius cibus, puls'; *u Belinu* (‚scodella o scudella, vaso noto' ‚scutula' 655b), *u Voltiġijinu* (‚scodellina' ‚schälchen'), *u Stulićevu* (‚parva scutella'), *u Vukovu* (‚eine kleine schale' ‚scutella' *s dodatkom da se govori u Dubrovniku).* Pokupi oni smrdeći gnoj u jednu krinčicu. B. Kašić, per. 76. Mogao bi uzeti krinčicu amida. zrc. 123. Iz ovijeh suda priprostijeh, iz ovijeh krinčica istijeh Jezusa pîtâše Marija. B. Zuzeri 340. Krinčicom more mjeri. (Z). Poslov. danič.

KRINČIČAR, *m. u Stulićevu rječniku uz* krinčar. — *nepouzdano.*

KRINGA, *f. mjesno ime u Istri, lat.* Coriticum, *tal.* Corridico (Schem. terg. 1876. 88). — *Od* XIII *vijeka.* Idoše v Kringu . . . ‚Župane s Kringi!' Mon. croat. 25. (1275 *prepis.* 1546).

KRÎNICA, *f. dem.* 1. krina, *čunak, činija, zemljana zdjela.* — *U Dubrovniku* XVI *i* XVII *vijeka.* Jedan od dvanadesete ki okvasi ruku sa mnom u krinicu, on me izdaje. N. Rańina 96b. marc. 14, 20. A oni daše ńemu kus ribe pečene i krinicu meda. 126a. luc. 24, 42. Popiju i izjedu prateži triš veće, vadeć iz krinica šakami što more. N. Dimitrović 101. Jednijem ustmi jedna krinica. (D). Krinica izjedena, družba svršena. (D). Tko krinicu tuđu čeka, studenu je izpapa. (D). Poslov. danič. — *U ovom primjeru znači što i* skrińa: *(Anđeo)* privede ga k velikoj polači prilijepoj u kojoj bješe jedna krinica s velicijem množastvom zlata i srebra. Zborn. 2b (Naj prvo ga anđeo povede u jednu veliku kuću đe bješe jedno veliko mnoštvo pineza u jednoj skrińi. K. Maġarović 58).

KRINKA, *f. vidi* obrazina, krabanosica, krabulja; *drugo je* čuvida, krabonos *(vidi).* — *Nepoznata postańa: od* kriti? — *U Bjelostjenčevu rječniku:* v. larva, *pa iz ńega u Stulićevu:* v. krabanosica. — *Po ńima i u pisaca našega vremena.* To je isto, pod krinkom ustavne većine *(metaforički).* M. Pavlinović, razg. 73.

KRÎNOV, *adj. koji pripada krinu (vidi* 1. krin). Krinovь korenь ѡbesi po vêtiju na vsako drêvo. Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 105. Krinovь korenь rastlьci i smêsi sь ѡctѡmь i maži glavu. 110. A ispod svake kańge *(stoji)* po jedan krinov cvet. M. Đ. Milićević, škol. 98.

KRIŃICA, *f. ime selu u Crnoj Gori, vidi* Krińice. — *U naše vrijeme.* Od Crnice do sela Krińice. Ogled. sr. 174.

KRÌŃICE, *f. pl. mjesno ime.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* mjesto kamenito u nahiji riječkoj *(u Crnoj Gori).* Da dovedem preo Sińca Turke, preo Sińca i preo Krińicah. Pjev. crn. 174a. Preko Sińca i preko Krińicah. Ogled. sr. 33. Srbi u skadarskoj krajini u Krińicama i Seocima. Magaz. 1868. 68.

KRIŃIČANIN, *m. čovjek iz Krińica.* — *Množina:* Krińičani. — *U naše vrijeme.* Koji su sa Seočanima i Krińičanima vazda kao jedna kuća

Digitized by Google

bili. Magaz. 1868. 71. Dok Turci na Krińičane udare. 72.

KRIŃIČKI, *adj. koji pripada Krińicama. — U naše vrijeme.* U kriničke *(jamačno treba čitati* krińičke) šume i klisure. Pjev. crn. 14b. Nakrcaju se na Podvrat u krińičkoj luci. Magaz. 1868. 75.

KRIÒCE, *n. dem.* krilo. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* krilácâ. — *Postaje od osnove* kril *riječi* krilo *nastavkom* ьce: *uprav* krilce, *ali se u štokavaca obično* -l- *mijeńa u* o, *jer je na kraju sloga. — Od* xvi *vijeka (već s oblikom* krioce *u štokavaca), a između rječnika u Mikaļinu* (krilce, malo krilo ‚axilla'), *u Belinu* (krilce, krioce ‚ala piccola, aletta' ‚alula' 57a), *u Bjelostjenčevu (vidi kod* a, *b) i c)), u Stulićevu* (krilce ‚pinnula, parva ala, axilla'; krioce, v. krilce), *u Vukovu* (krioce).

a. *vidi* 2. krilo, 1.

a) u pravom smislu, u životińa što lete. Moma slavja zaklinala: ‚Bor ti krioca ne oblomi!' S. Menčetić—Ġ. Držić 511. Ptica kriocem se poklopi. M. Vetranić 1, 92. Pak krioci pleštući *(ptica feniče)* živ plamen gorući učini da plane. 1, 404. Sunce krioca mu *(orlu)* ne pali. 2, 277. Pero bih ti po pero od krioca ulamao. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 49. Tužna j' *(grlica)* glavicu sklonula, bele je krilca pušćala. Nar. pjes. istr. 2, 48. Da bi ta tičica krilce polomila. 2, 69. ‚Bi li ovo krilce pileće, rano, ogloda?' reče majka svome bonom djetetu. J. Bogdanović. Kô sokolić da poleta na kriocu bijelu. Osvetn. 3, 7. — Svaka *(pčela)* krilce na put neznan diže. J. S. Reļković 203. Opali lepirici krioca na plam. S. Ļubiša, prip. 202. Kad lepiru petnaesti dan izniknu krioca, izleti. 243. — *Metaforički.* Ni danica pomolila krilca. Pjev. crn. 143a.

b) u ribe, vidi 2. krilo, 1, a, *a) cc). — U Mikaļinu rječniku:* krilca od ribe ‚pinnae', *i u Bjelostjenčevu:* krilca ribja ‚pinnae'.

c) skutići, skuci, vidi 2. krilo, 1, c, *b). — Između rječnika u Bjelostjenčevu* (krilca divojačka ali ženska ‚custula, perizonium, praecinctorium'). Onda zdvigne Mare krilca do kolena. Jačke. 177.

d) vidi 2. krilo, 1, f, *b) aa).* Mnoge grješnike prijazan taj tvoja kriocem okrili. M. Vetranić 1, 396. Čini sabor, kupi svete oce, primi Grke pod tvoje krioce. And. Kačić, razg. 162b.

b. *vidi* 2. krilo, 2, a. Padni na krilce ńoj. P. Zoranić 14a. U krilcu k ńe mrtav leći. M. Gazarović 88. To izusti, dušicu izpusti na kriocu svoje zaručnice. And. Kačić, razg. 332b. Al' je zmija prva ugrabila i došla je u krioce majci. Nar. pjes. vuk. 2, 62. Panuo joj glavom na krioce. 2, 279. A rasla si na kriocu mome. 2, 307. Pa mu uze na krioce glavu. 3, 510. Pa se Drašku savi u krioce. 4, 62. U kriocu zmiju othraniti. Nar. pjes. petr. 2, 271. Ostavi mu knigu na kriocu. 2, 274. Si mi čuda, Mare, tih rožu nabrala? Puno krilce, majko, i puna nedarca. Nar. pjes. istr. 2, 89. Uze Hanku sebi na krioce. Nar. pjes. hörm. 1, 106. Mojoj dragoj na krilce. Nar. pjes. mikul. 146.

KRIOM, *adv. u Stulićevu rječniku:* v. kradom *s dodatkom da je uzeto iz brevijara. — nije dosta pouzdano. — vidi* kriomice.

KRIOMA, *adv. kriomice. — U pisaca našega vremena. — Ne znam jeli dosta pouzdano.* Zabranjuje se krioma razvoziti, prodavati sol. Zbornik zak. god. 1853. 783.

KRIÒMČÂR, kriomčára, *m. krijumčar. — vidi* krijumčariti. — *U pisaca našega vremena.* Kriomčar ‚schleichhändler'. Jur. pol. terminol. 447. Kriomčar ‚schwärzer'. 455. Ako se kriomčar tvorno opire, da se razoruža. Zbornik zak. 1853. 854. Čovjek koji je potkupļiv i kriomčar ne može biti zaprisežen za poļara. 1863. 40.

KRIOMČÁRÊŃE, *n. djelo kojijem se kriomčari.* Kriomčareńe ‚schleichhandel'. Jur. pol. terminol. 447. Kriomčareńe ‚schwärzung'. 455. Ako se duhan bez ispuńeńa uvjeta uvaža, to je kriomčareńe. Zbornik zak. 2, 53. Da poslovođe nikakovih kriomčareńa na uštrb poštanskih zavoda ne počine. Zbirka zak. 1873. 37.

KRIOMČÁRITI, kriòmčârîm, *impf. vidi* krijumčariti. Kriomčariti ‚den schleichhandel treiben'. Jur. pol. terminol. 447. Kriomčariti ‚schwärzen, schleichhandel treiben'. 455. Kako se ima kazniti koji pokuša kriomčariti. Zbornik zak. 2, 54.

KRIÒMČÂRSKÎ, *adj. koji pripada kriomčarima (i kriomčareńu). — U pisaca našega vremena.* Kriomčarska roba ‚schleichwaare'. Jur. pol. terminol. 447. Kriomčarsko društvo ‚schleichhandelgesellschaft'. 447. Kriomčarska četa ‚schwärzerbande'. 455.

KRIOMČÁRSTVO, *n. vidi* kriomčareńe. — *U pisaca našega vremena.* S drugimi prekršaji dohodarskimi, n. p. kriomčarstvom. Zbornik zak. 1, 157. Prepriječeńe i kažńeńe kriomčarstva. 1853. 889.

KRÎOMICÊ, *adv. vidi* krišom. — *Nastavak je* ice *kao u mnogijeh adverba; a osnova je bez sumńe od korijena glagola* kriti, *nego je teško razabrati kako joj je postao oblik* kriom *(u Stulićevu rječniku ima i riječ* kriom, *ali nije dosta pouzdana). mogao bi biti instr. od nom* krij *ili* krija *kojemu nema potvrde, i tad bi trebalo pisati* krijom *i* krijomice. *ja pišem bez* j, *jer mi se čini da bi moglo postati od* krilmice *(od part. praet. act. glagola* kriti). — *Od* xviii *vijeka.* Sagrišio je Israel uzimļući kriomice od odore grada Jerika što je naj lipše vidio. And. Kačić, kor. 109. Ovo samo kriomice mećem. L. Vladmirović 7. Muči Maksim, muči i djevojka, kriomice na ńu pogleđuje. Hrv. nar. pjes. 1, 350. Što je ona kriomice . . . s ńegovim kumom sastajala se. Nar. prip. bos. 1, 87. Da se s ńim kriomice vjenča. S. Ļubiša, prič. 46. Uzimati kriomice *(iz svoje kuće krasti).* V. Bogišić, zborn. 620. Kriomice, krišom. M. Pavlinović. ‚Ode nekud kriomice, niko i ne vide kuda'. ‚Lijepo sam morala kriomice od ńega dati joj'. J. Bogdanović.

KRÎONICA, *f. vaļa da je isto što (mrtvački) pokrov. — U jednom primjeru našega vremena gdje je u množini.* Oni ga metnu u grob i krionicama pokriju. Vuk (?), živ. 188.

KRÎPA, *f. vaļa da je postalo od ńem.* krippe, *jasli, kopańa.*

a. *ńekakva kočija, isporedi* kripica. — *U naše vrijeme u Istri.* Krîpa ‚currus genus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1ftg. 19.

b. ime pletenom košu u čem se kukuruz iz poļa vozi. U Prigorju. F. Hefele.

c. *u ovom primjeru* xvii *vijeka:* Koji provija kripu (‚krippu') pšenice. M. Radnić 144b. *jamačno treba čitati* hrpu, *jer malo redaka više stoji u istom smislu* hrpi (‚hrippi').

KRÍPÂŃE, *n. vidi* škripańe. — *U jednom primjeru* xvii *vijeka* (kripanje) *u kojemu je jamačno štamparskom griješkom otpalo* š. Onde će biti plač i kripanje zubi. I. Ančić, ogl. 187.

KRIPEĻ, *m. ńeka biļka, vidi* gripeļ. Kripeļ,

Digitized by Google

Spiraea filipendula L. (Sladović), v. Grižeļ, Gripeļ. B. Šulek, im. 173.

KRÌPICA, *f. vidi* gripica. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović. — *Može biti dem.* kripa, a.

KRIPOVO, *n. ńegdašńe ime selu u Hercegovini što se sad zove* Amzići. Schem. herceg. 1873. 96.

KRIPOVAC, kripovca, *m. ime izvoru u Hercegovini.* Schem. herceg. 1873. 17.

KRIPTA, *f.* crypta *(κρύπτη), podzemna soba, sad se ovako zove u kršćanskijem crkvama podzemna crkvica što je pod glavnijem otarom.* Krijući se po rimskijeh kriptah. B. Kašić, per. 116.

1. KRÎS, *m. predrto žito što se kuha u jusi ili u vodi (vidi* bungur). — *U Vukovu rječniku:* ‚der gries' ‚glarea frumenti' *s dodatkom da se govori u vojvodstvu. — Od ńemačke riječi.*

2. KRÎS, *m. Κροῖσος,* Croesus, *ime muško. — Po sadašńem izgovoru grčkome.* I samь na lidonьskoga cara na Krisa pojde. Aleks. nov. 76. Kris car lidonski. Aleks. jag. star. 3, 320.

KRISA, *m. ime muško. — U komediji dubrovačkoj* XVI *vijeka.* Pedant Krisa. M. Držić 157.

KRISANIĆ, *m. prezime.* — XV *vijeka.* Petr Krisanić. Mon. croat. 135. (1488).

KRISIJARAH, krisijarha, *m. vidi* klisijarah. — *Može biti da* -r- *stoji mj.* l *pisarskom griješkom.* Krisijarhь. Sava, tip. stud. glasn. 40, 159.

KRÌSMA, *f. vidi* krizma *(sakramenat i mast). — Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Voltigijinu* (‚cresima' ‚firmung'). Posli s. otac papa Kajo svetom krismom ńih pokrijepi. B. Kašić, per. 110. Od sakramenta krisme iliti potvrdeńa. J. Matović 177. Kada se pomažuje od biskupa svetom krismom. 177. Pomazańe svetom krismom. I. Velikanović, uput. 3, 34. Umočivši palac u svetu krismu. 3, 39.

KRÌSMÂŃE, *n. djelo kojijem se krisma.* Od sakramenta potvrđeńa, to jest krismańa. 3, 33.

KRÌSMATI, krìsmâm, *impf. vidi* krizmati. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Voltigijinu* (‚cresimare' ‚mit öhle bey der firmung salben'). — *U svijem je primjerima sa* se, *pasivno, a u jednome s oblikom pasivnijem.* Osven kad se krisma. B. Kašić, rit. 41. Od ovijeh koji se krismaju. J. Matović 178. Kada se krismaju sakramentom potvrdeńa. 181. — Milost koja se daje krismatijema. 180.

KRISNUTI, krisnem, *pf. poskočiti, skočiti. — isporedi* klisnuti. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. klisati *s dodatkom da se nalazi u pisca Baraković).* Krisnu' bih od straha. Đ. Baraković, vil. 27. Kad su bili u pol ručka krisne svezani lakat-ćose. Nar. prip. bos. 1, 18. Pa od ļute boli krisne iz petnih žila. Nar. prip. tord. 33. Proz noć tihu smion momak vrisnu, a djevojka izvan klijeti krisnu. Osvetn. 4, 4.

KRISOJEVIĆI, *m. pl. ime vlaškom plemenu* XV *vijeka (god.* 1430). K. Jireček, wlachen. 6.

KRÌSOLIT, *m.* chrysolithus, *ńeka vrsta dragoga kamena. — Po latinskoj riječi ili po tal.* crisolito. — *U Belinu rječniku:* ‚grisolito, pietra pretiosa di color d' orc' ‚crysolitus' 359b.

KRISOLOG *i* Krisologo, *m. Χρυσόλογος,* Chrysologus, *ime muško. — U pisaca.* Gledajući ovo s. Petar Krisolog . . . F. Lastrić, test. 233b. Sveti Petar Krisologo. V. Andrijašević, put. 13.

KRÌSOSTOM, *m. Χρυσόστομος,* Chrysostomus, *ime muško. — isporedi* Zlatousti. — *U pisaca.* Razliko'e s Epifanom i Krisostom pisma tica. J. Kavańin 376b. S. Ivan Krisostom. F. Lastrić, test. ad. 16b. Ukazuje s. Ivan Krisostom u prilici naravnoj, i voli . . . Đ. Rapić 8.

KRÌST, *m. vidi* Hrist. — *Po sadašńem izgovoru lat.* Ch-. — *Od* XVI *vijeka.* Prorokuj nam, Kriste. Anton Dalm., nov. tešt. 43b, matth. 26, 68. Ako se neće od Krista odvrći. F. Vrančić, živ. 5. Isuse Kriste! 17. Isus Krist. 114. U svetkovinam gospodina našega Jezusa Krista. L. Radić 76. — *I u pravoslavnijeh.* Da se mašim ramena Krista Boga rańena. Nar. pjes. vuk. 1, 137. Bože i Isuse Kriste. V. Vrčević, niz. 22.

KRÌSTA, *f. ime žensko. — U naše vrijeme od* Kristina, *ali ne znam, jeli tako u ova dva primjera* XVIII *vijeka.* Dake ju *(Doroteu)* prida dvijem sestram Kristi i Kalisti. B. Kašić, per. 49. Dvim drugim ženam, imenom Kriste i Kaliste . . . podade ju *(s. Doroteu).* F. Glavinić, cvit. 49a.

KRÌSTAL, *vidi* kristao.

KRÌSTALAD, kristaoda, *m. vidi* gristalad. — *Od* XVI *vijeka. — Nema nijednoga primjera s* -ao-; *a opet ima nom. sing.* kristôd *načińen od oblika u kojima je* -ao- *postalo* ô *po dubrovačkom govoru.* Jedno mnoštvo kelomana ke jak sunce svijetļahu se . . . njeka bješe od zmeralda, njeka od gore od kristalda . . . A. Sasin 158a. Jerbo će biti *(voda)* prem kako jedan kristalad. M. Orbin 260. — Kroz staklo ili sklo ili kristod. B. Kašić, rit. 319. Meće kristod svoj kako hļibce. 335.

KRISTALAN, kristalna (kristaona?), *adj. koji pripada kristalu, koji se čini od kristala. — U pisaca našega vremena.* I kristalno staklo ocarińuje se u prometu. Zbornik zak. 1876. 426.

KRISTALIN, *m.* (coelum) crystallinum, *treće nebo (kako se ńegda mislilo). —* XVII *vijeka.* Pod ovim nebom, gdi jest kraļestvo nebesko, jest drugo nebo ko se zove ‚primum mobile' . . . Pod ovim nebom jest treto ko se zove kristalin, t. j. nebo stakleno ili ledeno . . . Pod kristalinom jest četrto nebo ko se zove ‚caelum stellatum'. F. Glavinić, cvit. 7b—8a.

KRISTÀLISÂŃE, *n. djelo kojijem se kristališe. — Nemam primjera.*

KRISTÀLISATI, kristàlišêm, *impf. učiniti da što postane kristalom (kad se što žitko, n. p. voda, utvrdi od zime, i dobije geometrički oblik — kristal). — Načińeno u naše vrijeme.* Soli kristalisane u biļnim ćelijcama. J. Pančić, botan. 4.

KRISTALITI, kristalim, *impf. vidi* kristalisati. — *U Šulekovu rječniku:* kristaliti ‚krystallisiren'; kristaliti se ‚sich krystallisiren'.

KRISTALIZÍRÂŃE, *n. djelo kojijem se kristalizira. — Nemam potvrde.*

KRISTALIZÍRATI, kristalizîram, *impf. vidi* kristalisati. — *Načińeno u naše vrijeme po ńem.* krystallisiren. Kristalizirati šećerni kapilarni sirup. Zbornik zak. 1853. 991.

KRISTALIZÒVÂŃE, *n. djelo kojijem se kristalizuje (glagolu* kristalizovati *nemam potvrde). — Načińeno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku znanstvenoga naziva kod* Krystallisation.

KRISTALIZÒVATI, kristalizujêm, *imp. vidi* kristalisati *i* kristalizovańe.

KRÌSTALOVÂŃE, *n. djelo kojijem se kristaluje. — Nemam potvrde.*

Digitized by Google

KRÌSTALOVATI, kristalujêm, *impf. vidi* kristalisati. — *Načińeno u naše vrijeme.* Kristalovati n. p. striješ. Zbornik zak. 1853. 894. Birsa kristalovana je tvar kemička, koja se u prometu ocarińuje. 1865. 164.

KRÌSTALSKÎ, *adj. koji pripada kristalu, koji je načińen od kristala, koji je (proziran) kao kristal.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Voltigijinu* (‚cristallino, diafano' ‚von kristall, klar, durchsichtig'). Poniženstvo nas podiže preko vode, vlage, plama, a ubožtvo tiska više, pravda, jakos, trijesnos sama, gdino mjesec suncem šeta i ostalih vrh planeta; pravda s mudrijeh naših dila postavļa nas meju zvizde; post i molba naša mila na kristalske gorńe gizde, na ganutje nebo paka pričest i ļub' Božja svaka *(vidi* kristalin). J. Kavańin 478b.

KRÌSTALĘŃE, *n. djelo kojijem se kristali.* — *U Šulekovu rječniku kod* ‚krystallisation'.

KRÌSTAO, kristala, *m. vidi* 1. biļur, golot, gristalad, kristalad. — *Od grč. χρύσταλλος, lat.* crystallus, crystallum *(led, biļur) preko novijeh jezika (ńem.* krystall, *tal.* cristallo). — -l *se mijeńa u* o *(u nom. sing.) samo u Mikańinu rječniku, drugdje ostaje nepromijeńeno*: kristal. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Mikańinu* (kristao, kristal ‚crystallus, crystallum'), *u Voltigijinu* (kristal ‚cristallo' ‚kristall'), *u Stulićevu* (kristal, v. golot *iz brevijara), u Daničićevu* (kristaļ ‚crystallus').

a. *u sprijeda kazanome smislu.* Nožnica sь 2 noža sь držьkomь ѡdь kristala. Spom. sr. 2, 73—74. (1420). Posla mu anđela s jednim čistim staklom od kristala. I. Ančić, svit. 157. Izvadi *s(veti)* sak*(ramenat)* iz blustra, postavi ga u pomisečnu pak u kazalo od kristala oka imajući, da se more lipo viditi. L. Terzić 336. Jedno stakleno more prilično kristalu. E. Pavić, ogl. 667. Biskup pak rečenu krv u gusterice od kristala sarani. M. Zoričić, zrc. 24. Kojega voda nadhodi bistrinu kristala. M. A. Reļković, sat. H3b. Iz čista su zlata sudi, alabastra i kristala. J. Krmpotić, kat. 116. Pred prijestolom bijaše stakleno more kao kristal. Vuk, otkriv. 4, 6. Nad glavama životińama bijaše kao nebo, po viđeńu kao kristal. Đ. Daničić, jezek. 1, 22.

b. *u prenesenom smislu, voda ili što drugo žitko, kad se hoće istaknuti bistrinu i prozirnost.* Pokraj špiļe živi kristal bistro teče. A. Kanižlić, rož. 58.

c. *u naše vrijeme u hemičkom i mineralogičkom jeziku, geometrični pravilni oblik što ńeke hemičke tvari dobivaju kad postaju tvrde (a bile su prije žitke radi vrućine, ili rastopļene) u ńekijem slučajevima.* Kristal, chem. min. v. Ledac, B. Šulek, im. znanstv. naz.

KRÌSTAODAN, krìstaodna, *adj. vidi* kristalan. — *Postaje od* kristalad *kao* kristalan *od* kristal (kristao). — -l- *na kraju sloga mijeńa se po poznatom pravilu u* o. — *Nemam pravoga primjera nego samo u jednoga pisca Dubrovčanina* XVIII *vijeka oblik* kristôdni. Dońe vode iztekle su i log prisušen ostavile a gorńe u svom tijeku ustale su se i rasteći po načinu kristodne gore zamjernijem čudom same u sebi držale su se. B. Zuzeri 105.

KRISTIJA, *f. ime žensko.* — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 72.

KRISTIJANOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 265.

KRÌSTIĆ, *m. prezime.* — *Pomińe se od* XVIII *vijeka.* Kristić kraļ ti tvoj Ostoja nenadane križe sgradi. J. Kavańin 286a. Kristić (knez bosanski). Nadod. 204. Stipana Kristića. Norini 82. Kristić. Schem. zagr. 1875. 265.

KRÌSTIĆEVIĆ, *m. presime.* — *U naše vrijeme.* Kristićević. Schem. bosn. 1864. XVI. XVII.

KRISTÌJÂNSKÎ, *adj. vidi* kršćanski. — XVIII *vijeka.* Dušo kristijanska. L. Radić 3. Moje srdce, diku i slavu kristijanska oblast svlada. J. Krmpotić, kat. 139.

KRISTIN, *m.* Christinus, *ime muško.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Sveti Kristin. J. Kavańin 305a.

KRÌSTÎNA, *f.* Christina, *ime žensko.* — *isporedi* Kriština. — *Od* XVII *vijeka.* Prigrli djevojčica Kristina vjeru sfetu krstjansku od djetinstva, i radi ļubavi sfetoga imena Kristova hti biti imenovana Kristina. B. Kašić, per. 104. Ki *(Urban)* kćer jednu imaše, imenom Kristina *(može se čitati i* Kriština). F. Glavinić, cvit. 236a. — *U jednom primjeru* XVIII *vijeka stoji* Krist'na *samo radi stiha.* Lovre, Basil, Krist'na, Klara. J. Kavańin 327b. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KRISTIVOJEVIĆ, *m. presime.* — *U naše vrijeme.* Jevrem Kristivojević. Glasnik. II, 1, 168. (1808).

KRISTJANIN, *m. vidi* Kršćanin. — *Množina*: Krìstjani. — *Između* t *i* j *ispalo je* i, *isporedi* krstijanski. — *Od* XVI *do* XVIII *vijeka.* Budem Kristjanin. F. Vrančić, živ. 66. Pogledaj, Kristjanine . . . Michelangelo. 67. Pošteńe Kristjanina *(može se čitati i* Krstjanina) . . . M. Radnić 182b. Pram Kristjanom gdi izađe sve mogućstvo zaman carsko. J. Kavańin 189b. Zaštititeļ al' Kristjana kad se objavi. 297a. Kristjanin koji pomńivo razgleda ovu božanstvenu zamjeru . . . I. M. Mattei 51. Ki je za nas Kristjane svoju krv protočil. Nar. pjes. istr. 6, 30.

KRÌSTJÂNSKÎ, *adj. vidi* kršćanski. — *isporedi* Kristjanin. — XVIII *vijeka.* Ki u životu svomu prot' bi puku kristjanskomu. J. Kavańin 296a.

KRÌSTO, *m. hyp.* Kristofor. — *Akc. se mijeńa u voc.* Krìsto. — *Od* XVI *vijeka.* Meu mlados ostalu tuj poznah jadovan i Krista i Lalu. M. Vetranić 1, 76. Prije svojega kad pobiga Kristo od Balist crkvu ostavi. J. Kavańin 91b. Po Kristu Maģaroviću. K. Maģarović I. *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KRÌSTÔD, KRÌSTÔDAN, *vidi* kristalad, kristaodan.

KRISTOF, *m. vidi* Kristofor, *ńem.* Christoph. — XV *i* XVI *vijeka.* Kneza Kristofa Hotkovića. Mon. croat. 167. (1497). Kristof Peranski. 253. (1552).

KRISTOFAL, *m. vidi* Kristofor. — *U dva spomenika* XIV *vijeka, a iz ńih u Daničićevu rječniku* (Kristofalь). Ja Rusko sinь meštra Kristofala lêkara. S(pom. sr). 2, 34. (1392). 40. (1393). *Daničić dodaje*: jamačno je htio -forь obratiti u -hvalь, *ali to ne može biti s toga što bi u tom slučaju bilo pisano* -hv- *mj.* f, *jer se u ono doba razlikovalo jedno od drugoga. pravi je razlog što se u talijanskom jeziku uz* Cristóforo *kaže i* Cristófano *i* Cristófalo.

KRÌSTÔFOR, *m.* Christophorus, *ime muško, tal.* Cristóforo. — *isporedi* Kristofal. — *Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Kristoforь). Ja Rusko sinь meštra Kristofora lêkara. Spom. sr. 2, 36. (1392). Kristofor biškup. Mon. croat. 155. (1493).

Digitized by Google

KRISTOS, *m. vidi* Hristos. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka koji je usdržao grčki oblik, a prema ondašnjemu latinskom izgovoru napisao* K *za* Ch. — *isporedi* Kristoš, Krištos. Kristos Jesus. N. Rańina 204a. paul. rom. 8, 34. — *I u Stulićevu rječniku:* v. Hristos.

KRISTOŠ, *m. vidi* Kristos *i* Hristos. *Zabiļeženo u Novom Pazaru (?)* XVIII *vijeka.* S. Budmani 419a.

KRISTOŠOV, *adj. koji pripada Kristošu. — Na jednom mjestu u pisca Dubrovčanina u kojega ima* Kristos *i* Krištos, *a nema* Kristoš. Tko dake nas odijeli od ļubavi Kristošove? N. Rańina 204a. paul. rom. 8, 35.

KRISTOV, *adj. koji pripada Kristu.* Radi ļubavi sfetoga imena Kristova hti biti imenovana Kristina. B. Kašić, per. 104.

KRÎSTUS, *m. vidi* Hrist *i* Krist. — *Po latinskome obliku. — U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Krivi Kristusi. Anton Dalm., nov. tešt. 71b. matth. 13, 22. Kristus ki jest umrl. ap. 11b. Začto Kristus jest konac zakona. 18b. Pozdravite Urbana pomoćnika našega v Kristusu. 21a.

KRIŠ, *m. na jednom mjestu* XVIII *vijeka znači: zahod (sunca), t. j. mjesto gdje se krije sunce. — isporedi* krišom. Sunce jezdeć prama krišu . . . J. Kavańin 433a.

KRIŠAN, krišna, *adj. sakriven, isporedi* kriš *i* krišom. — *U jednoga pisca našega vremena.*

a. *adj.* I sad ima tri, četiri druga, krišni čame a mamom se mame. Osvetn. 3, 98.

b. *adv.* krišno. Kakono se i svjerio krišno, a sad mu je poso na vidišno. Osvetn. 6, 54.

KRIŠCI, Križaca, *m. pl. ime selu u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdiļej. 114.

KRÎŠČICA, *f. dem.* kriška. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚ein schnittchen, ‚parvum segmentum'). Dajući pastorčetu tanku kriščicu hļeba. Vuk, poslov. 344.

KRIŠČIJA, *m. vidi u Daničićevu rječniku:* Kriščija, car turski, koji umrije 1422: ‚Sultanъ Kriščija (Okáz. pam. šaf.) 76 (tri puta). na jednom mjestu piše Kričkija *(štamparskom griješkom* Krikčija). 88.

KRÎŠČINA, *f. augm.* kriška. — *U jednoga pisca našega vremena.* Ode te donese grdnu kriščinu. M. P. Šapčanin 1, 60.

KRIŠĆA, *f. vidi kod* kriša *u Bjelostjenčevu rječniku:* ‚krischya', v. črešńa, *što se može pročitati i* krišća.

KRIŠETIĆ, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* Juraj Krišetić (‚Krysethych'). Mon. croat. 304. (1597). *može se pročitati i* Križetić.

KRÎŠEV DÔ, Kríševa Dôla, *m. ime zaseoku u Crnoj Gori.*

KRIŠEVINA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu kruševačkom.* Livada u Kriševini. Sr. nov. 1875. 19.

1. **KRÎŠKA**, *f.* segmentum, *komad izrezan iz čega; uprav kad je cijelo oblo ili oblasto (kao hļeb, sir, jabuka, lubenica itd.) te se reže komad iz srijede do kraja, tako da se načini kut u srijedi. — Postaje od* križati, *ali se ž ispred* k *mijeńa na* š *(gen. pl.* krîžâkâ). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Voltiģijinu* (križka ‚fetta di pane' ‚ein stückchen, schnittchen brod'), *u Stulićevu (štamparskom griješkom* kriska ‚frustum alicujus fructus, panis etc.'; križka, v. hvjela), *u Vukovu* (n. p. jabuke, lubenice, sira, hļeba ‚eine schnitte' ‚segmentum'). Kriška slanine i komad sredine (dobro je). (U Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 161. Zamoli se da mu udeli krišku sira. Nar. prip. vuk. 102. Kriška hļeba što se natopi u vreloj masti. Vuk, rječn. *kod* topļenica. Voćke pak moraju se u potanke kriške iskrižati. P. Bolić, vinod. 2, 17. Kao kriška šipka jagodice su tvoje. Đ. Daničić, pjesm. nad pjesm. 4, 3. Već ako kriške budu jednake. Bos. vila. 1886. 236. Sadeći krumpijere, pa koji trevi krumpijer biti krupan, toga razrežu na dvoe na troe, pa onda te komade zovu kriškom. ‚Nemoj da ti kriška ozgo dođe, nego pokloni je'. J. Bogdanović.

2. **KRIŠKA**, *f.* ime livadi. Okešinec. D. Hirc.

KRÎŠKARA, *f. vidi u Vukovu rječniku:* ‚eine art mütze' ‚mitrae clavis distinctae genus'. *dodato u trećem izdańu* XL: (u Mačvi) kapa od iste tkanine od koje je i fes, samo ne od jednog nego od više komada koji su ušiveni jedan za drugi kao ‚kriške'.

KRIŠKOVCI, Kriškovaca, *m. pl. ime selu u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 37.

KRIŠKOVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Schem. segn. 1871. 102.

KRIŠKOVIĆI, *m. pl. ime selu u Hercegovini.* Statist. bosn. 111.

KRÎŠOM, *adv. kad se što čini tako da drugi ne može ono vidjeti ili obaznati, tajno, potajno. — isporedi* krijimice, krimice, kradom, kradomice, kridimice. — *Jamačno je od istoga korijena od kojega i glagol* kriti. *po obliku kao da je instrumental jednine: Miklošić i Daničić misle, da je od nom. sing.* kriša, *što ne može biti kako se vidi po samome akcentu (trebalo bi tada da je* krîšôm); *dakle vaļa da je od nom.* kriš *(muškoga roda), isporedi* kriš, *što bi se potvrdilo bugarskijem* skrišem, *samo je neprilika radi* -o-, *jer bi onda trebalo da glasi* krîšem. *može se i ovo razjasniti tijem što se riječ nalazi istom u novija vremena, u koja se strogo ne pazi na ńeke foničke zakone, i analogijom prema* kradom. *i u češkom jeziku ima* skrýš *(a i* skrýše. *f.), začkoļina. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚heimlich, occulte'). Ti mu krišom samo malo duni za vrat. Nar. prip. vuk. 21. Onda carević ode krišom. ² 203. Pitao ga: ‚Zašto je krišom, noću, bežao iz Beograda?' M. Đ. Milićević, pomenik. 2, 219. Milutin, i ako je mrzio na Karađorđa, krišom ode u manastir Fenek. 5, 766. Bog da prosti i pomognu sveti te drugove krišom donijeti. Osvetn. 1, 70. Jesam Zubce prehodio krišom. 2, 44. Ošli krišom, došli nevidišom. 5, 25. Koja je dobivena nasiļem, krišom ili kakvim prijevarnim uzećem. V. Bogišić, zakon. 281. Ona krišom proļevaše suze ļutne i povređene sujete. Srp. zora, god. 1, sv. 2, str. 38. ‚Uze kapu i krišom se izvuče između nas'. J. Bogdanović.

KRIŠPET, *m. u Bjelostjenčevu rječniku:* v. trispet.

KRIŠPOĻE, *n. ime selu u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Razdiļej. 39. — *Može se pisati i* Križ-poļe.

KRÍŠTA, *m. hyp.* Krištofor. — *Akc. se mijeńa u voc.* Krîšto. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Po Krišti Dragondeliću. M. Radnić 1.

KRÌŠTAL, *m. vidi* kristao. — XVII *i* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚chrystallus, chrystallum') *i u Jambrešićevu* (‚chrystallus'). Kako se sjedinuje vino s vodom u jednomu žmulu od krištala. P. Posilović, nasl. 176a.

Digitized by Google

Kakono krištal uresićeš se od prilipije zvisda. 186b. Ne poznajući il' je krištal i caklo il' dragi kamen. F. Lastrić, ned. 331. Nejma bit *(kależ)* od cakla ni od krištala i od zemļe. M. Dobretić 395.

KRÌŠTALAD, krištaoda (krištâlda), *m. vidi* kristalad. — XVI *vijeka. (Vode)* svitle kako krištalad. Transit. 25. Podobno krištaldu. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 178a. apoc. 4, 6.

KRIŠTALDEN, *adj. vidi* kristaodan. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Dragomu kamiku kako krištaldenomu. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 205b. apoc. 21, 11.

KRÌŠTALO, *n. vidi* krištal. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Svitlost stavļena u čisto krištalo ilitĭ staklo. F. Lastrić, test. 355a.

KRÌŠTALSKÎ, *adj. koji pripada* krištalu, *vidi* kristalski. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚chrystallinus', *i u Jambrešićevu:* ‚chrystallinus'.

KRÌŠTAO, krištala, *m. vidi* kristao. S Marijom divicom priličnom nebu pričistomu kakono krištao. J. Banovac, blagosov. 188.

KRIŠTIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. bosn. 1864. xv.

KRÌŠTÎNA, *f. vidi* Kristina. — *U jednoga pisca Dalmatinca* XVIII *vijeka.* Kad svetu Krištinu mučaše progonitelj. J. Banovac, razg. 189. Sveta Kriština. pripov. 202.

KRÌŠTOF, *m. vidi* Kristof. — *Od* XIII (?) *vijeka.* Krištof Dekokani. Mon. croat. 40. (1275 *prepis.* 1546). Mi Juraj i Krištof knezi Zrinski . . . 268. (1569). Krištofu Mikuliću. Starine. 11, 78 *(oko* 1567). Postavi bana Krištofa Frangepana. P. Vitezović, kron. 189.

KRIŠTOS, *m. vidi* Hrist *i* Krist, *isporedi* Kristoš. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Znam jere Mesija ide, koji se zove Krištos (‚Chriſtoſ'). N. Rańina 66a. joann. 4, 25.

KRIT, *m. vidi* 2. Kreta, a. — *U starijim spomenicima, a između rječnika u Daničićevu* (Kritь ‚Creta'). Okáz. pam. šaf. 85. 86. Pojde Ahmetь paša na Kritь. Spom. stojan. 128.

KRITAK, kritka, *adj. vidi* krhak, 1. krhat. — *Samo u jednoga pisca* XVII *vijeka.* — *Oblik je vrlo sumńiv: isti pisac često naznačuje glas* ŕ *slovima* ri, *a izostavļa obično* h. *po tome jamačno mj.* krit- *treba čitati* krht-. Opečci sirovi jesu učińeni od gńile i s vodom se razmrve i građe od ńih učińene jesu od zemļe kritke. M. Radnić 9b. Teško vami ostalijem, veli Ižaija, koji se uzdate u jeda*(n)* kritke štap od trske (‚Ecce confidis super baculum arundineum confractum istum'. isai. 36, 6). 27a. Grišnik toliko kritak i hudan, da ne može odoliti toliko slabu stvorenju kakono su crvi ńegova groba. 59a. Poznaj da si kritak i grišnik i podložan i potribit i pridobit od stvarije slabije. 60a.

KRITEĻ, *m. čovjek što krije.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚occultator'. — *nije dosta pouzdano.*

KRITEĻICA, *f. žensko čeļade što krije.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚quae occultat'. — *nije dosta pouzdano.*

KRITENI, *m. (?) pl. ime ńekakvu mjestu.* — *Prije našega vremena.* Spom. stojan. 185.

KRÌTI, krîjêm, *impf. uprav činiti da se ńešto ne vidi položivši što na ono; iz toga postaju dva glavna značeńa što odgovaraju složenijem glagolima:* pokrivati *i* sakrivati. *prvo vaļa da je starije, ali je drugo običnije.* — *Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* krî, *impt.* krîj, krîjmo, krîjte, *part. praet. pass.* krîven *i* krît). — *-i- stoji mj. praslavenskoga* y. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kryti *(gdjegdje* kriti), *rus.* крыть, *češ.* kŕýti, *pol.* kryć. — *Korijen je nejasan, Miklošić je ńegda ispoređivao s grč. κρύπτω.* — *Između rječnika u Mikaļinu* (kriti, sakriti ‚caelo, occulto, abscondo, abdo, abstrudo, retrudo, oculo, recondo'), *u Belinu* (‚coprire' ‚operio' 228a; ‚celare, nascondere' ‚occulto' 183a; ‚nascondere' ‚abdo' 505a), *u Voltiġijinu* (‚celare, nascondere, cuoprire' ‚vorbergen, verstecken'), *u Stulićevu* (‚celare, occultare, abscondere, abdere etc.'), *u Vukovu* (‚verbergen' ‚occulto'), *u Daničićevu* (kryti ‚occultare').

1. *aktivno.*

a. tegere, *značeńe je kao kod* pokrivati, *ali nije svagda lako razlikovati ga od drugoga značeńa* (sakrivati).

a) uopće. Ka uši sve krije, za kletvu ne čuti. F. Lukarević 12. Mru kraļevstva, mru gradovi, i ńih plemstvo trava krije. I. Gundulić 234. Koprenica snijega bjeļa bjeļe od snijega prsi krije. 381. Crne prste od svudjera prsteni mu zlatni kriju. 459. Šereg z Natolije daleč poļe krije. B. Krnarutić 12. Tako vrijeme, kê od prije slave bjehu, zemļom krije. J. Kavańin 189b. Kê u pepel ciprijanski kriju zlato od pramena. 356a. Do groba od zemļice, koja krije naše lice. V. Došen 47b. Krupna glava, iz ńe vrjeju dvije oči vrane, a ńih kriju već neubrane. Osvetn. 4, 11. Zimi kriju glavičicu *(luka)* svaku, da ne zebe, jer se lako smrzne. J. S. Reļković 380. — *Metaforički.* Vrijeme mrakom od zabiti care i carska krije imena. I. Gundulić 319.

b) u prenesenom smislu, pokrivańe postaje isto što obrana, zaštita.

aa) uopće. Kućarica sad me krije. A. Gleđević 3b.

bb) metaforički. Množtvo zloba našijeh krije *(milos).* J. Kavańin 12a. Dostojnosti tej nebeske grijehe kriju naše težke. 340a. Krij me, muko Isusova! 446b.

b. *značeńe je kao kod* sakrivati, *t. j. činiti da drugi ne može vidjeti ili saznati za objekat. kad se izriče prema kome se što sakriva, naj češće stoji u gen. s prijedlogom* od (kriti od koga), *rjeđe u dat.* (kriti kome).

a) abdere, abscondere, occultare, *držati objekat na mjestu gdje ga ne može naći ko ga traži.*

aa) objekat je čeļade. Ki tacih prijimļe i krije. Š. Budinić, ispr. 103. Kad lupeže i zlotvore tvrdo krije pod zatvore *(nevira),* da ńi pravda ne pokara. V. Došen 139b. Ja sam tebe, sinko, odgojila, odgojila tugom i čemerom krijući te po gori zelenoj, da te ne bi Grci umorili. And. Kačić, razg. 38ab. Žene, đecu u zbjegove krijte. Nar. pjes. vuk. 4, 149. Premda su gdjekoji ļudi u društvu tjerali i tražili, a kod kuća ih *(hajduke)* po zgradama i po šumama krili . . . Vuk, živ. 268. Rodi sina, i videći ga lijepa krijaše ga tri mjeseca. Đ. Daničić, 2mojs. 2, 2. Tu su gazde što hajduke kriju. Osvetn. 4, 45. — *I u ovijem je primjerima objekat čeļade ili čeļad.* Svijetlo i drago sunce tvoje *(Korevskoga)* sred tamnice krije tmina. I. Gundulić 349. Put korabļe steruć ruke, ka im porode slatke krije. 365. Pače kitnim hvojam mjesto nebesom ih *(ugrabļene gospođe)* istim krije. 402. Tko mi krije, tko mi krati, tko mi uzdrži me veseļe? Ġ. Palmotić 2, 55.

bb) objekat nije čeļade. Krijahu ji *(čavle)* od matere Isusove. J. Filipović 1, 101a. Ako iz zadruge stane kriti i za svoj račun osta-

Digitized by Google

vlati. V. Bogišić, zborn. 54. Ko ne krade nego krije, on mukte ije. 598.

b) occulere, occultare, *sakrivati objekat pokrivajući ga tako da ga drugi ne može vidjeti.*

aa) objekat je tijelo ili dio tijela. Zač krijaše obraz? Transit. 196ª. Zač kriješ obraz svoj od virna služice? Š. Menčetić 5. Vidiv te tako krit od mene tve lice. M. Držić 74. Uvlačih ih *(roge, govori satir)*, krih svudire; nu svakako pravi i prosti iz prama mi jošte vire. I. Gundulić 156. Strane nije, naj milije... ku zavidno ruho krije, da se naga sad ne kaže. 405. Ka ńepamet vas potače krit oklopjem svijetlo lice? G. Palmotić 2, 399. Bijelim perjem pod kijem krije črno krilo. J. Kavańin 402ᵇ. Što po sebi narav krije, to li vašu pamet veže *(bludnici)*... V. Došen 86ª. Kad sam kriješ blatne oči. 267ᵇ. Ruke nek sad za nidra ne krije. J. S. Reļković 90. Ona krije svoje b'jelo lice. Nar. pjes. vuk. 1, 582. Krije kao guja noge. (Pripovijeda se da guja ima noge koje samo onda pokaže kad se u procijepu pripeče k vatri; ali ko ih god vidi onaj mora odmah umrijeti). Nar. posl. vuk. 161. Skutom hajduk oči krije vrane. Osvetn. 2, 44. — *Može amo pripadati i ovaj primjer:* A sve krije suze od družine. Nar. pjes. juk. 611.

bb) uz sakrivańe misli se i na štićeńe, obranu. Ter sva mjesta pod obranu od razlicijeh zasjed krije. I. Gundulić 529. Kud se bilo ruke diše ke od sunca ti krijaše. S. Margitić, ispov. 254. Vrhe lome i listje obore koje grozda od sunašca krije. J. S. Reļković 350—351. Pa su onde kao čuvali Miloševu kuću, a upravo su kod ńegove kuće čuvali i krili svoje glave. Vuk, građa. 72. A što guja u kameńu laza i po kršu jadnu krije glavu. Osvetn. 1, 67.

cc) uopće. Zlu voļu na ń *(Dubrovnik)* kriju pod plašćem kako mač *(vladavci)*. H. Lucić 262. Mnokrat ste ļuvenim utočište bili i granam zelenim radosti ńih krili. M. Držić 110. Nu jur sunce pri pučini svitla u more kola krije. I. Gundulić 18. Nu ako inim u tamnosti noć me i puste kriju gore, gora i noć s kom kriposti mene moni skriti more? 243. Nu kraļević, ko zamjeri što dubrava krijaše ova... 408.

c) može se sakrivati što, osobito čeļade, tako, da i ako se vidi, ne zna se koje je. Nije dalek, ovdi je ļubovca sad tvoja. ruho ovo, ke krije tebi ńu, mećem ja. I. Gundulić 167. Gdi man kriše ženske odjeće domišļatom Grku Akila. 367. Ona je, čin ju ńe ne krije. Ġ. Palmotić 1, 348.

d) celare, dissimulare, *kao* tajati, *t. j. činiti da ko ne sazna za objekat, u širem smislu. objekat je često što umno.* Od česa te je sram, krij pred rusagom svim. M. Marulić 133. Ispovidnik ima kriti grihe. Š. Budinić, ispr. 15. Zvijer je nemilos vrla tva, ku t' srce zlo krije. F. Lukarević 6. Nije razlog nijedan bil, da si ti od mene, boleć se tako, kril tve žeļe ļuvene. 13. Sad bih ti odkrila stvar ku sam odavna u srcu mom krila. 56. Još kad bi izriti umil ga *(veselje)*, triba je tajno ga sve kriti. D. Rańina 111ª. Tebi, ki s' svemu red i ki si vječni sam, ne kriju ja mu zled, ku dobro sad poznam. 147ª. Gori *(Sokolica)*, ali plame krije, gorke trpeć vik boljezni. I. Gundulić 333. Ali ova mis'o svoja neće druzim da se objavi, krijuć žeļom ļuta boja slatku žeļu od ļubavi. 395. Koljeno plemenito od pomoći tomu nije, koga uboštvo vjekovito pod teškijem robstvom krije. 386. Naravnoga otrov gńiva krije Turčin dvoran silom, jedno misli, drugo odkriva. 470. I pod riječim slatkijem tvojim da ne kriješ zle čemere. G. Palmotić 1, 256. Pod ļubavim kriju omrazu, pod omrazom ļubav taje. 2, 237. Sve svoje žeļe taji i krije. I. V. Bunić, mand. 6. Tu mu baše kažu ča su dosle krili. B. Krnarutić 24. Što ću kriti moja dila? J. Palmotić 106. Istinu taji i krije. P. Kanavelić, iv. 448. Krio sam zlobu grijehu momu. B. Betera, ćut. 23. A pod usnam' im se krije gorko srce, nalip ki je. J. Kavańin 35ª. Krije izdajnik svo'e podjame. 256ᵇ. Kad čast nije po razlogu, krije pod sobom izdat mnogu. 258ᵇ. Nit' već svoje kriju zloće. V. Došen 145ª. Način k tom neću ti kriti. J. S. Reļković 18. Ja imona svoga kriti neću. Nar. pjes. vuk. 4, 233. Ni ja, vlaše, imena ne krijem. 4, 234. Na ispovijed krila si grjehove. Nar. pjes. herc. vuk. 310. Ali on to nije ni krio. Vuk, pism. 28. Ništa ne krije od mene osim tebe, jer si mu žena. Đ. Daničić, 1mojs. 39, 9. Sava je pod mirnom ćudi krio duboko oštroumļe. S. Ļubiša, prip. 109. To sam krila, da mu gospoda ne dođu u trag. 228. Koci strše, vješala se viju, a psi viju, nevoļe ne kriju. Osvetn. 4, 9. — *Amo može pripadati i ovaj primjer:* Prave osuđuju a krive puštaju i tako kriju pravdu, sud i naredbu Božju. M. Divković, bes. 382ᵇ.

e) ger. praes. krijûći (krijuć, *u starijih pisaca i* krijuće) *upotrebļava se posve kao adverab u istom smislu što* krišom, kradimice *itd. često ima uza se gen. s prijedlogom* od *i bez ńega.* — *Između rječnika u Belinu* (‚senza far motto' ‚insalutato hospite' 501ª; krijući od meno ‚di nascosto da me' ‚clam me' 505ᵇ; krijući od mene ‚senza mio consiglio, senza mia saputa' ‚me inconsulto' 220ª) *i u Stulićevu* (krijuć *i* krijuće *po piscu Rańini).* Ter što je krijući činio pas jedan s čeļadi u kući. N. Naļešković 1, 260. Rodi se ova djevojka, krijuć ju odhrani. M. Držić 185. To sam učinio krijući. 330. Ku *(Elenu)* skrovno ļubeć on *(Pariš)* od muža krijuće ugrabi napokon ńu. D. Rańina 11ᵇ. Od svoje primile pastirke gizdave jedan drag celov lip ukrade krijuće. 21ᵇ. Tuj li si, Divjače, kud jutros od mene krijući izmače u gaje zelene? I. Gundulić 137. Krijući joj ti pokradi sve haļine. Ġ. Palmotić 1, 324. Svega roda tor krijući rodne ostavih moje dvore. 2, 175. Nikola se je krijući i bižajući otimao. A. Kanižlić, kam. 81. Jel' izdro zlaćenu maramu, kojuno sam tri godine vezla, a svo mlada krijući od majke. Nar. pjes. vuk. 1, 370. Nijesmo mu ni rat objavili, no krijući na ńeg udarismo. 5, 528. A krijući svate sakupila. Nar. pjes. herc. vuk. 39. Preko bašče krijući od majke. 117. Nekakav čovjek okladio se s drugim, da će mu kokoš po dva jaja nositi na dan. vjerujući ženi koja mu je to kazala, kad je krijući ńega negdje bila kupila 40 jaja. Nar. prip. vrč. 169. Koje su se krijući morale prodavati. Vuk, dan. 3, 176. ‚Ovo ja tebi krijući od ńega daem, nemoj ni crnoj zomļici kazati'. ‚A vrag zna šta oni krijuć od mene pere'. J. Bogdanović.

2. *pasivno.* Pod ńom mi je posteļica zlatom krivena. Nar. pjes. mikul. 156. Bilo čelo tvoje s vlasi nekriveno. 165.

3. *sa* se.

a. *pasivno.*

a) vidi 1, a. Kijem joj *(kosami)* bijeli vrat se krije. Ġ. Palmotić 3, 14ᵇ.

b) vidi 1, *b).* Zašto je milije š ńimi govoriti, toj ti se ne krije, sidit i hoditi? P. Hektorović 30. Da se sud ne krije ni zakon od Boga. M. Vetranić 2, 370. Naj huđe se zlobe kriju od svetińe u haļini. I. Gundulić 480. Blago neizbrojno zakopano svim se krije. J. Kavańin

Digitized by Google

252b. Boles, zaman ka krije se, kad je teška i velika . . . P. Sorkočević 576a.

b. *refleksivno.* — *U svijem su primjerima značeńa kao kod* 1, b. — *Između rječnika u Mikaļinu* (‚lateo, delitesco, abdere se') *i u Stulićevu* (‚se occultare, se occulere'). Ωтъ вьsi вь вьsь kryje se. Okáz. pam. šaf. 56. Moje plemenstvo kriti se ne može. Živ. kat. star. 1, 220. Kriju se jur zvijezde. M. Vetranić 2, 291. Od družstva ļuvena tvoga se krije. M. Držić 81. Što ne orim spile i jame od gore gdi se kriju vile ke nam rug tvore? 110. Danaska mi jesmo, a sjutra nismo pak, sunce se lje krije svaki čas za oblak. D. Rańina 100b. I svaka na svit stvar u dugo dodije, a mudros nikadar; taj se u ńoj slas krije. 132a. On *(Kupido)* se od mene *(Venere)* često ukrada, ter se u vaše krije kosi kim' se gizda i ponosi. S. Bobaļević 228. Ali do čas opet pusti jednu i drugu *(Kupido)*, a k trećojzi pođe, ter se krije ńojzi sred medenijeh svojijeh usti. 231. Kad ka *(jeđupka)* bude od potrebe, muče ištom zazovi ju, er se od tebe, znaj, ne kriju, ner te ļube. Jeđupka nezn. pjesn. 240. Prid ńom krijem se. D. Zlatarić 36k. Tako se mnokrat spasiteļ naš običaji krit i uklańat od svojijeh. A. Gučetić, roz. mar. 174. Krijući se *(griješkom* krući se) po rimskijeh kriptah. B. Kašić, per. 116. Na visoke grane peńu se i kriju. Đ. Baraković, jar. 17. Ona bježi, ja ju slidim; krije se ona, ja joj pišem, kako za ńom gasnem. I. Gundulić 222. Kri' se u jame gorskijeh hridi: smrt svuda te slidom slidi. 233. Da se kriješ ne tijem zidim, neg' pod zemļom da ideš stati... 530. Da u haļinah mlade vile krit se može i tajati Akile. G. Palmotić 1, 189. Sred jama i planina gdi se tužan krije i tuče. 1, 206. Ogań od ļubavi ki se u srcu momu krije. 1, 239. A taji se često i krije pod prijateļstvo varka prika. 1, 249. Ja se od tebe vik ne krijem, kad bolesti ćutim koje, slobodno ti neg spovijem. 2, 195. Ne zna da se uresiva djevički obraz tad naj draže, kad ga rumen sram odijeva, ter se krije a ne kaže. I. V. Bunić, mand. 5. Od stida je poniknuta, ter se krije dijelom skuta. 9. Sebi se istoj sramna krije. 17. Gdje se kuna hitra krije. P. Kanavelić, iv. 31. Krijaše se *(David)* po pustińah. A. Vitaļić, ist. 183. U baštinah zvijer preļuta često krije se, da zakine. J. Kavańin 106a. Meju luge i trstice strahļiva se ptica krije. 182a. Tu pogibel predobije, sam ki bježi, al' se krije. 368b. Kriju s' mreže u gvozdene *(Božje vile = dumne)*. 368a. Kô mjesec se krije mrakom srjedostavnijem tvrda svita. 474b. Zmija da se u lijepom krije cviću. 510b. Nek se novijem prid zakoni stari zakon krije i taji. I. Đorđić, uzd. 122. Krijući se po špilja i planina. F. Lastrić, ned. 3. Ne krije se po kutijeh. S. Rosa 118a. Il' se krio u kućicu mańu. J. S. Reļković 16. Tko zakonu se krije on ni čovik zvati se ne smije. 441. Plam, ki njekada kri se u srcu cara Osmana, objavi se silno sada. P. Sorkočević 588a. U travi se ļute zmije legu, oči piju, u travu se kriju. Nar. pjes. vuk. 2, 17. Beže sluge pod šator Arapu, pa se kriju za Arapa sluge. 2, 422. Ko se od ļudi krije, boļe da ga nije. Nar. posl. vuk. 154. Ne krije se pošteńe nikome. 201. Prav se smije a kriv se krije. 259. Koji *(su)* samo zazirali od Turaka i krili se po šumi. Vuk, dan. 3, 151. Eto me tjeraš danas iz ove zemļe da se krijem ispred tebe. Đ. Daničić, 1mojs. 4, 14. Samo dvoje nemoj mi učiniti, pa se neću kriti od lica tvojega. jov. 13, 20. Nek se krije jedan za drugoga. Osvetn. 2, 121. Da se kriju, Turci će ih naći. 3, 54. Nije huļa da se krije Mirko. 3, 138. A vi, gore, vijek ne bile samne! vam vuk vijo i hajduk se krio! 4, 58.

KRÎTIČAN, krîtična, *adj.* χριτικός, criticus, *koji pripada kritici; koji pripada krizi (vidi* kriza), *pa po tome i: opasan u općem smislu.* — *Načinili su pisci u naše vrijeme.* Kritičan, phil. stil. etc. v. rasudan, opasan. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *Adv.* krîtično.

KRÎTIČÂR, *m. vidi* kritik, *ali katkad ne u dobrom smislu (kao* cjepidlaka, rešetalo). — *Načinili su pisci u naše vrijeme.* — *Nemam primjera.*

KRÎTIČKÎ, *adj. vidi* kritičan. — *U Popovićevu rječniku* (‚kritisch'). — *Adv.* krîtički.

KRITIČNOST, *f. osobina onoga što je kritično.* — *U Šulekovu rječniku*: ‚kriticität'.

KRÎTIK, *m.* ὁ χριτικός, criticus, *čovjek što se bavi kritikom (vidi* kritika) *uopće ili u ńekom osobitom slučaju.* - *U sadašńijeh pisaca po latinskoj riječi (tal.* crítico, *ńem.* kritiker). Kritik, phil. v. rasudac, prosudac. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. *i u ńegovu rječniku*: ‚kritiker'.

KRÎTIKA, *f. a)* ἡ χριτική, ars critica, *znańe i vještina po kojima se pretresa i sudi, jeli što istinito, pravo, dobro, lijepo, ali često ne u moralnom smislu, naj češće u znanosti, umjetnosti, književnosti; b)* censura, *ocjena, sud, rasuđivańe u jednom slučaju, obično kad je pisana ili štampana, ali se može kasati i o samijem riječima što se izuste.* — *U pisaca našega vremena po latinskoj riječi (tal.* crítica, *franc.* critique, *ńem.* kritik).

a. *za prvo značeńe.* Ako bi se i žeļelo u oba članka više kritike. Đ. Daničić. rad. 6, 206.

b. *za drugo značeńe.* Svaka štampana kritika na ovaj prijevod moj biće mi vrlo mila. Vuk, nov. zav. (1847). xiv.

KRITÌKATI, kritikâm, *impf. tal.* criticare, *raditi kao kritik, pretresati, rasuđivati.* — *U Popovićevu rječniku*: ‚kritisiren'. — *I u Dubrovniku kod samoga naroda.* ‚Ne puštaju me mirno, nego kritikaju sve što činim'. P. Budmani.

KRITINA, *f. na jednom mjestu* xvii *vijeka, gdje po svoj prilici* -ri- *stoji mj.* ŕ, *dakle* krtina *uprav* krhtina *(u značeńu: duševna slabost), vidi* kritak. Ako toliko jest onije koji te fale, budući ti sud od kritine i od nepravde . . . M. Radnić 16a.

KRÎV, kríva, *adj. koji nije prav, isprva jamačno u pravom smislu, ali kao kod* prav *postala su prenesena značeńa.* — *Akc. kaki je u nominativu* krîv, *taki je u složenijem oblicima* krîvî, krîvâ, krîvô, krîvôga *itd.; kaki je u gen.* kríva, *taki je u nominalnijem oblicima i u složenima koji zamjeńuju nominalne, osim nom. sing. m. i acc. kad je jednak s nominativom:* kríva, krívô, kríva, krívôj *itd. u Dubrovniku je drukčiji akc. (kao kod* suh). — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* krivъ, *rus.* кривой, *češ.* křiv, křivý, *poļ.* krzywy *(u svijem jezicima u pravom i u prenesenom smislu), pa i lit.* kreivas. — *Osnova nije indoevropska, ali bi korijen* k-r *mogao biti indoevropski, isporedi lat.* curvus, *ńem.* krumm; *od istoga korijena vaļa da je i* crv. — *Što se nalazi pisano* krijev, *to je samo pisarska pogreška, kao što je* hrivь (Mon. serb. 271 *god.* 1405) *štamparska pogreška.*

1. *adj.* — *Komp.*: krîvljî *(u Stulićevu rječniku ima i* krivijî *što nije dobro).*

a. *u pravom smislu, o čemu što se ne drži istoga smjera.* — *Između rječnika u Vrančićevu*

Digitized by Google

(‚camurus; curvus; obliquus; repandus; simus'), *u Mikaljinu* (krivi, nakrivljen, nepravan ‚obliquus, tortuosus, detortus, camurus, curvus, incurvus, contortus, distortus, flexus, inflexus, aduncus'), *u Belinu* (‚bistorto' ‚distortus' 143a; ‚ritorto, ripiegato' ‚recurvus' 628a; ‚torto, storto, il contrario di dritto' ‚obliquus' 736b), *u Bjelostjenčevu* (kriv, sluk, zavijat ‚camurus, flexus, inflexus, contortus, distortus, aduncus, uncus, incurvus, curvus, limus, obliquus, tortuosus, detortus, gibbus, gibber, gibbosus, giberosus, obtortus, multis flexibus sinuosus. v. grbav), *u Voltigijinu* (‚storto, curvo' ‚krumm'), *u Stulićevu* (‚distortus; *komp.:* krivlji, kriviji), *u Vukovu* (‚krumm' ‚curvus'; *komp.:* krivlji), *u Daničićevu* (krivъ ‚curvus').

a) curvus, *uopće. moglo bi se uprav kazati o svaćemu što se drži jednoga smjera, pa ga jednom ili više puta promijeni, kao n. p. o slomljenom štapu; ali se češće upotrebljava kad se kod čega sve jednako mijeńa smjer, n. p. o obruču, o srpu itd.* Buduti krivaja vъ pravaja. Domentijana. 40. Psija *(pasja)* opaš jestastvωmъ kriva suštii i neispravljena . . . Stefanit. star. 2, 275. Budu kriva na prava. N. Rańina 19b. luc. 3, 5. Ja scijenim dilja je *(ova ulica)* od krive ulice. M. Držić 265. Krive kosirače. Đ. Baraković, vil. 51. Iz duba izpilan na krive prutnice. 278. Da b' joj vidi' noge krive. I. Ivanišević 176. Mučno je krivi dub praviti. I. V. Bunić, mand. 7. Kriva rijeka veće krat se prigazi. (D). Krivo drvo nigda nije pravo. (D). Krivo drvo ognjem ispravi. (D). Krivo drvo prije se prikrši (ulomi) neg izpravi. (D). Poslov. danič. Prut kriv dat će krivu gredu. J. Kavańin 75a. Upravi što je krivo. A. Kanižlić, bogoljubn. 189. Kroz čeljusti krive zmija ljutica mu prolijeta se. N. Marči 59. Ove krivim ta nožem posici. J. S. Reljković 156. Ako i jest *(ljubica)* kriva vrata, ama lijep miris dava. Nar. pjes. vuk. 1, 226. *(Teško)* kopčama na krivim nogama! Nar. pjes. vuk. 1, 513. Pokuj ńima krive kosijere. 2, 370. A o bedri kriva ćemerlija. Bos. prijat. 1, 44. Orlan trgo ćemerliju krivu, po bogazu presijeca hajduke. Nar. pjes. hörm. 1, 286. Krivo kao gudalo. Nar. posl. vuk. 160. Ne može se (kriva) Drina ramenom ispraviti. 205. Izbavio si babu pravu kao krivo držalo. S. Ljubiša, prip. 245. Prosta loza koja je dala tu rakiju što si večeras slio niz krivi potok *(niz grlo)*. 267. Kriva crta ‚krumme linie, curve', tal. ‚linea curva', frc. ‚ligne courbe, courbe', egl. ‚curve line'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. Kad ko rekne komu da je on kriv što se ovo ili ono dogodilo, odgovori mu se u šali: ‚Kriva je lijevča'. u Srijemu. M. Medić.

b) o čeljadetu (misli se o tijelu), vidi grbav, gurav. Prosvijetli slijepe i pravi krive. V. Andrijašević, prav. 43. Grbava je, hroma i kriva *(vilenica)*. Ġ. Palmotić 2, 60. Kriva hoće biti jednaka, a grbava upravna. Đ. Rapić 50. — *Amo pripada i ovaj primjer:* Nakititi krivo tilo, da bi većma holo bilo . . . V. Došen 25a.

c) obliquus, *značeńe se razlikuje od predašńega tijem što se ne misli da se smjer kod čega jednom ili više puta ili sve jednako mijeńa, nego može ostati jednak od početka do kraja, ali nije onaki kaki je u čega drugoga što se drži kao ‚pravi' smjer (isporedi* 1. kos), *n. p.:*

aa) uopće. Z beritami krivimi. M. Marulić 252. Izprid ńega *(broja)* potegnimo krivi redak. M. Zoričić, aritm. 37. Dokle opet začme brazdu krivu. J. S. Reljković 18. I da krive kape nakrivimo. Nar. pjes. vuk. 1, 596. Krivo ralo Lazarevo krive laze razoralo. Nar. posl. vuk. 160. Nakrivio krivu šušjaicu. Vuk, nar. pjes. 1824. 1, 24.

bb) o putu (misli se gotovo svagda u metaforičkom značeńu o načinu, postupańu, i to u moralnom smislu). Ali put moj nî upravan, ali puti vaši nisu li veće krivi? Bernardin 32. Ali nije moj put prav, veće puti vaši krivlji? N. Rańina 47a. ezech. 18, 25. U krivijem ustarani prave pute ne nahode. P. Kanavelić, iv. 341. Ki hoće odvratiti od krivoga puta puke. A. Vitaljić, ist. 3b. Kriv put zli će obljubiti. 12a. I od kriva puta skoči, ter na stranu vrat' se boju. ostan. 55. Stvar krivim putem stečenu. I. Grličić 67. Neka vlasti tvôm obrati možeš na put krivi i pravi. J. Kavańin 18a. Tko neće da se vrati s kriva puta, ńega mlati. 509b.

cc) o oku, pogledu, kad ko sa strane gleda. gotovo se svagda shvaća u metaforičkom smislu, kao da takovijem pogledom čeljade pokazuje neprijateljstvo, mržńu prema onome na kojega gleda (može biti da je u naj prvom primjeru u pravom smislu). Na svih lumbardaju, prem budući oka kriva. J. Kavańin 153b. — Jeda ričju kada ali krivim okom stara ali mlada uvridi i s uzrokom? I. T. Mrnavić, mand. 42. Na jagańca svi pravedna oči svrću prijeke i krive. Ġ. Palmotić 3, 74b. Er na ń s hudom ńekom zgodom krivijem okom svak se obzira. 3, 76b. Mene očima krivijem gleda. P. Kanavelić, iv. 172. Pogleda ga krivim okom. J. Kavańin 461b. S krivim i nemilim okom svoje roditeje gleda. J. Banovac, pred. 81. Da bi plemić u ńega krivim i oštrim okom pogledao. A. Kanižlić, uzr. 120. Dohodi prid sudca koji ga gleda krivijem okom. Đ. Bašić 6. Gledaući jih s krivim okom. Ant. Kadčić 510. Gledali su krivijem okom, gdje im zapovijeda seraskijer. S. Ljubiša, prip. 119. Na sami jedan pogled krivim okom sva strepi. V. Bogišić, zborn. 268. — *(Ako ne čuvamo)* očiju od kriva gledanja. M. Divković, bes. 192b. Mećahu oči s navidosti zglede otrovne, zlobne i krive, a pjeńaše pun gorkosti sve čemere jezik živе. I. Gundulić 225. Pogledom ga krivijem paze. Ġ. Palmotić 3, 43b. Nemilo truje srcem gorkijem, krivijem gledom *(zavidnik)*. J. Kavańin 57b. Lav krilati pazi mjesec s gledom krivom. 216b. Pogledom nas krivim straše *(vrazi)*. 410b.

b. *u prenesenom smislu,* falsus, *koji nije po istini, što je uopće različno od onoga što nije po pravdi (vidi kod* c), *ali se ne da svagda razlikovati.*

a) koji nije ono što bi sam htio da jest ili što drugi misle da jest. Meju statvama idola i krivih i lažêvih bogov. Š. Budinić, sum. 38a. Tebe i krive bogove vaše sudil bude. F. Glavinić, cvit. 130b. Krivim bogom klańati se. 324a. Štujem krive boge sada. P. Hektorović (?) 91. Za to smo svi izginuli, krive boge virujući. 124. Na vrsih su krive altare krivim bogom sagradili. A. Vitaljić, ist. 249b. Krive bogove klańat . . . J. Kavańin 297a. Ostavljeni su krivi bogovi. A. Kanižlić, kam. v. Odvrnuti puk od štovańa krivih bogova. 223. Da ga od krivih i drvenih bogova odvrati. utoč. 618. Kod svog krivog boga. E. Pavić, ogl. 259. Da je Baal bio krivi bog Moabov. M. A. Reljković, sat. A6a. Otare posvetjene krivim bogovima. Blago turl. 2, 122. On je bio krivi i nenaučni bog. A. d. Costa 1, III. Ako bi krivim bogom prikazano što bilo. I. Velikanović, uput. 3, 334. Zabrańuje nam krive bogove držati. B. Leaković, nauk. 273. Nego se vi gubite, vaše krive naslidujući balvane. F. Glavinić, cvit. 25b. Ne hodi k po-

Digitized by Google

ganskim i krivim božjim službam. Kateh. 1561. 107. Tad bo će se ustat toci krivi Isusi i proroci. J. Kavańin 558b. — Krivi i nečisti Krstjane. Naručn. 31a. — Pisma s krivimi naslovi ili krivo upravljena. Zbornik zak. 1867. 256. Predmeti listovne pošte otpravljeni na krivo mjesto. 1874. 325. — Ako zlato ima zvek čist i kriv, drži ga za sam tuč ili mjed. M. Radnić 427a. — Kriva pravni, lažna baci. J. Kavańin 96b. Men' se vidi, sve da je to krivo. J. S. Reļković 435. — Krivo i nepravo mišļenje i scińenje. A. Vitaļić, ist. 493. Uvik misli krive ima. V. Došen 83b. Kriva se mneńa kojekud provlače. M. Pavlinović, rad. 146. — U nas, gdje književnici niti svoga narodnoga jezika upravo znadu, niti hoće da ga uče, nego ga okrećući svaki po svome krivome znańu, jednako kvare i grde. Vuk, pism. 14. — Hoće dobiti sud krivijem razlogom. M. Vetranić 2, 234. — Da se ne bi možda po krivom tumačeńu zakona mislilo . . . Zbornik zak. 1871. 287. Što se je djelo na kom se rješidba osniva krivim tumačeńem podvrglo takovomu zakonu kaznenom . . . 1873. 709. — Grješnik, koji zloću ne ostavļa, al pronosi krivu vjeru. J. Kavańin 50b. Anol, Amon veće nijesu govornici krivoj viri. 225a. Trijebi je da je krive i vražije vjere svak tko . . . S. Rosa 85a.

b) falsus, adulterinus, *o čemu što je načińeno tako da je slično ńečemu drugome te se može misliti da je ono. kod toga se ističe namjera prijevare u onoga koji je ono načinio i u tome je razlika od predašńega značeńa, kod kojega nije potrebno misliti da ko vara drugoga, nego i da se i sam vara, n. p.:* Tko neprave i krive kantare i mjere drži. M. Divković, bes. 702b. Od krivije mjerila i cijena svjetovńije. M. Radnić IX. Mirionice krive. 45a. Čine mjeru krivu. 241b. Svi čine mjerilo krivo. mjerilo krivo jest, učiniti litru ali oku što niti je litra ni oka. 241b. U kupovanju krivu mjeru držeći. I. Grličić 65. Jerbo su je *(norce)* krivom mirom stekli. M. A. Reļković, sabr. 46. Kriva vaga ‚unechtes gewicht'. Jur. pol. terminol. 526. — Pinez kriv. M. Radnić 288b. Koji kuje novce krive. V. Došen 136b. Koji kuju krive jaspre. A. d. Costa 2, 179. — Kako je bil smin složiti knige krive va jme druzih. Transit. 215. Knêg zalêh krêvêh. Š. Budinić, sum. 55b. Jeda su napisali pismo krivo. 83. Činiti kriva pisma ili pečate sa štetom iskrńega, grijeh je. S. Matijević 70. Al' u lažnom pismu krivom . . . J. Kavańin 62a. Tad likarom puni kesu, krivo pismo da iznesu. V. Došen 122b. Još na pašu knige nite krive. Osvetn. 1, 46. — Pečat kriv utištujući. Ant. Kadčić 284. — Ki bi prodaval ili miril krivo vino . . . Statut vrbanski. 170. — Ukazivaše krive račune i nedostojne. Transit. 210.

c) falsus, fallax, *lažļiv, o riječima neistinitijem što se govore namjerom da se ko prevari, n. p.:* Krêvim ili laživim govorenjem. Š. Budinić, sum. 39b. Od krivoga iskazanja . . . krivo dopovidanje . . . A. d. Costa 2, 178. — Ne govori protiva iskrńemu tvomu krivo svidočastvo. Bernardin 46. exod. 22, 16. Kriva svidočenja ńoj naprtiše. M. Marulić 86. Ne učini kriva svedočastva. Naručn. 92a. Lupeština, kriva svjedočba. N. Rańina 63b. matth. 15, 19. Ne reci krivo svjedočastvo ni na susjeda ni na koga. Zborn. 165a. Krvoprolistvo i krivo svidočastvo nastavši. Aleks. jag. star. 3, 280. Išću suprotiva ńemu kriva svidočastva. A. Komulović 63. Iskahu krivu svjedočbu, da bi Isusa na smrt pridali. M. Divković, bes. 372a. Ne reci krivo svidočanstvo. F. Glavinić, cvit. 446b. I. T. Mrnavić, nauk. 1792. 15. Ne reci kriva svidočanstva. P. Posilović, nasl. 110a. Krivo svidočenje. P. Vitezović, odil. 44. Svjedočanstva koji kriva izvodiše suproć bratu. J. Kavańin 443b. Tko bi po takvoj krivoj svidočbi slidio kvar drugomu. A. Baćić 129. Otkriće se vaša kriva svidočanstva koja ste činili s krivim kletvam. J. Banovac, pred. 4. Ne reci kriva iliti lažļiva svidočanstva. F. Lastrić, od' 76. Jeli velik grih krivo svidočanstvo? F. Matić 72. Ne govori krivo svidočanstvo suprot iskrńega. M. A. Reļković, sabr. 88. Kada svidok prikažuje štokodi krivo. A. d. Costa 2, 178. — U vas kriva priseganja, kriva mira, krive kvarte. M. Marulić 304. Ńim se ima dati pokora za krivu rotu. Naručn. 59b. Grijeh od krive kletve. A. Gučetić, rez. jez. 32. Pun kriva zaklinanja. M. Divković, nauk. 32. Grijeh od krive zakletve. B. Kašić, zrc. 46. Ne časti se krivom prisežbom. I. T. Mrnavić, ist. 83. Upadaju u krive prisižbe ali rote. ist. 86. Jer se ne čuju druge riči, nego psosti, laži, krive kletve, mormorańa. J. Banovac, razg. 87. Moreš sada sakrit ona tvoja lupeštva, bludnosti, krive kletve, psosti. 92. Jedan laživac i lupež udiļ trču na krivu zakletvu. pripov. 164. Privarama i krivim zakletvama. F. Lastrić, test. 332a. Vidiće se sve tvoje zakletve isprazne i krive. ned. 31. Ostavi se običaja krivoga zaklińańa. A. Kanižlić, utoč. 467. Po bogopsovstvu, po krivima i nepravednima zakletvama. E. Pavić, jezgra. 91. Jeli velik grih kriva zakletva? F. Matić 60. Zakletva kriva vrlo strahovita. V. Došen VII. Kako od krive tako i od prave zakletve čuvahu se. S. Rosa 43a. Kriva prisega na sudu. Ant. Kadčić 24. Kriva zakletva jest zakletva laživa i nepravedna. I. Velikanović, uput. 1, 435. Da ovi istinito laže, i da je kriva zakletva. J. Matović 350. Da bi se zabranila himbenost, laže i krive zakletve svjedoka . . . 409. Za krivu zakletvu odredi da se pokora čini. I. J. P. Lučić, razg. 18. Kriva zakletva Boga uvriđiva. 110. — Nenavidost, žalost, srditost, sumńa, kari, kriva osvajenja. Korizm. 37a. Vijte Isusa ne spričajući se od kriva osvajenija. 91a. Ki se ne spritčuje od hinbena i kriva osvajenija. 93b. — Mnozi poluvirnici svojimi krivimi nauci trovahu viru Isukrstovu. Živ. jer. star. 1, 227. Učiše krive i lažive nauke. V. M. Gučetić, pohv. 117. Nauk pravi od krivoga razlučiti. A. Kanižlić, kam. 85. — Koji u ovomu pripovidańu navištuju puku kriva oli lažna čudesa ili proročanstva. Ant. Kadčić 296.

c. falsus, injustus, perversus. malus, *kao* nepravedan, *o čemu što nije kako bi trebalo da je po pravdi (po moralnom zakonu), n. p.:*

a) o djelu uopće. Za moja kriva dêla odvêtnica. Š. Budinić, sum. 25a. Mnozi dobre čudi nete dilu krivu . . . Đ. Baraković, vil. 239. Na krivo dilo ruke prostirati. A. Vitaļić, ist. 430b. Prije zna svijetna kriva djela *(Bog)*. J. Kavańin 537b. Vidi djela dobra i kriva. I. Đorđić, salt. 2. Ako zaminih pravu krepos s krivijem djeli. 16. To al' krivo kod onih je dilo. J. S. Reļković 295. — *Amo može pripadati i ovaj primjer u kojemu* kriv korak *(tal.* falso passo) *stoji metaforički za* krivo djelo: Mnogo ih se umnih i darovitih za svega života prekovratilo rad kojega kriva koraka u prvoj mladosti. M. Pavlinović, rad. 122.

b) o čudi. Čim kriva vaša čud k pravcu se povrati. M. Vetranić 1, 217. Vašu krivu čud nijedan sud ne može da ispravi. 1, 227. Da jedva uzdiše za krivu svoju čud. 2, 169.

Digitized by Google

c) o načinu. Stvar krivim načinom stečena. I. Grličić 65. — *U ovijem primjerima riječi* zakon, red, trud *imaju slično značeńe kao* način: Krivim zakonom biše potvorena. Mirakuli. 9. Pak se idolu Belfegora krivim redom posvetiše. A. Vitaljić, ist. 367a. Što po krivom steče trudu. V. Došen 121b.

d) o sudu (pravdi, kmestvu). Kad izgubiš tvu prav krivim sudom. M. Marulić 135. Od krivoga suda, kim biše osujena krivo, bi oslobojena. Transit. 93. Što je prav i kriv sud. M. Vetranić 2, 43. Krivi sud. Đ. Baraković, jar. 10. Krivi sudi, muzuvijerstvo . . . J. Kavańin 59b. Al' se meni takvi sudi krivi čine ili ludi. V. Došen 62a. Nu i bez reda od pravde bez koga je sud sveđ kriv. Đ. Bašić 88. — Na vrime i kriva pravda se odluči. Đ. Baraković, jar. 76. — I u kmestvo sijedali krivo i prokleto uzimali mito. Nar. pjes. vuk. 2, 12.

e) o zakonu (veļeńu, običaju). Od krivijeh zakona. I. Držić 149. Ah zakona huda i kriva, neumrloj u bolesti bit na pola mrtva i živa! Ġ. Palmotić 2, 55. Moj zakon jest kriv i zločest. P. Macukat 49. — Ništar maňe kada zapovid tko stavi protiv Božjoj, tada spunit ju ostavi. ako l' još ne bude u krivom veļenju, da patit li bude duhovnu služenju, k Bogu se obrati, službu ne odhitaj. M. Marulić 199. — Uveo se je krivi običaj. A. d. Costa 1, 220.

f) o dijelu. Od svašta mu daje dio krivi. Nar. pjes. vuk. 2, 631. Krivu je dijelu lasno namiriti. Nar. posl. vuk. 160. Nije žao na mali dio, nego na krivi 214.

g) o dobitku (dobiću, stečeńu). Ne gledajući kriva dobitja. Korizm. 64a. Kamo gre i pada stečenje krivo toj? M. Vetranić 1, 171. Ovo su oni koji po kojigod način kriv dobitak čine. J. Filipović 1, 371b. Tovarite vašu svist snopjem krivije dobitaka i lakomosti. F. Lastrić, ned. 76. Zaradi kamata i kriva dobitka. M. Dobretić 180. Posli onoga kriva dobitka. I. J. P. Lučić, razg. 5.

h) o rati (razmetu). Ki slide krivu rat. Đ. Baraković, jar. 57. — Nî u ńih nesklada ni kriva razmeta. 245.

i) o (crkvenom) saboru (skupštini) koji nije po zakonu sakupļen. Od krivi' sabori . . . Ispisati sva kriva sborišća. A. d. Costa 2, 27. Činiti bezakonite i krive skupštine. 2, 119.

k) o nezakonitom dostojanstvu u čeļadeta. U drugomu *(saboru)* Cededa krivi biskup od Krovati bio je proklet. A. d. Costa 2, 34.

l) o duševnom stańu. Krenuti od krivoga pomilovanja. B. Kašić, per. 160. — Od krive ļubavi. A. Georgiceo, nasl. 190. Ļubav, ka je među nami, kriva i sramna ne ima biti. Ġ. Palmotić 1, 135. — Niti se spustimo na krivo uzdańe sadašńega svijeta. M. Radnić 257b. — Ustegni svako krivo ganutje i žeļu duše moje. Michelangelo. 68. Veliku ti l' ćutim muku za tu samu krivu odluku. J. Kavańin 396a. Skršite vaša kriva hotjenja. I. Đorđić, ben. 93. — Grihe sam učinil s krivim i nečistim pomišļenijem. Kateh. 1561. 44. — Vele se suprotivi Božjoj pohodńi kriva sloboda od srca. B. Kašić, nasl. 83.

m) dodaje se gdjegdje i riječima koje same po sebi znače što nepravedno. Pun krive nevere. Đ. Baraković, jar. 57. Koji za rečene uzroke nameću na jedno krivo poluvirstvo. Ant. Kadčić 297. — Onaj s krivim mitom nudi. V. Došen 27a. Koju *(zmiju)* kote kriva mita. 63b.

d. *vidi* 1. krivo.

e. *o čeļadetu koje ne govori ili ne radi po istini ili pravdi.* — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚noxius; reus; sons'), *u Mikaļinu* (krivi, krivac ‚reus, sons, obnoxius, culpae reus, nocens'), *u Belinu* (‚colpevole e colpabile, dicesi di chi è in colpa' ‚culpa obstrictus' 202a; ‚ingiusto' ‚injustus' 404a), *u Bjelostjenčcvu* (v. krivec. 2. kriv, lažļiv, neistinit ‚falsus'), *u Jambrešićevu* (‚sons, reus'), *u Voltigijinu* (‚reo, colpevole' ‚schuldig'), *u Stulićevu* (‚iniquus, injustus, nequam, improbus, reus, conscius culpae, noxius'), *u Vukovu:* ‚schuldig (eines verbrechens)' ‚reus'; *u Daničićevu* (krivь ‚qui in culpa est').

a) falsus, fallax, mendax, *koji ne govori istinu, koji laže, lažļiv. gotovo se u svijem primjerima ističe u kakovoj prigodi čeļade (s ńekom osobinom) laže, n. p. kao svjedok, prorok itd.* Krivi svedoki. Naručn. 115a. Svjedoke krive proć meni vodjahu. N. Dimitrović 64. Ištući svidoke i ne nahodeći nego krive. B. Kašić, is. 51. Da je imal biti osvajen od krivih svidok. F. Glavinić, cvit. 82b. Postaviše krive svidoke. P. Radovčić, ist. 58. Kriv svjedok potvora me. I. Đorđić, salt. 88. Niti biše triba krive svidoke istraživati. A. Kanižlić, kam. 458. Nađoše dva kriva svidoka. E. Pavić, ogl. 313. — Pogubiti krivoga osvadnika. A. d. Costa 2, 159. — Neka budu krivijeh parjati prorokov tvorenje. N. Dimitrović 84. Ni Balam krivi prorok. S. Margitić, fala. 273. — Tote odvitnici krivi govorčini. Đ. Baraković, vil. 313. — Med osme *(u paklu)* krivi naučiteļi *(gredu).* F. Glavinić, cvit. 17b. — Krivi pripovijedaoci. Zborn. 50a. — *Amo može pripadati i ovaj primjer u kojemu stoji* jezik *metaforički za čeļade:* Ti krivi jeziki, ki na me govoru. Jačke. 95.

b) falsus, injustus, iniquus, perversus, malus, *koji ne radi po pravdi. i ovdje naj češće kao i kod a), ističe se u kakoj osobini čeļade radi nepravo, n. p.:* Bog Krstjane kara s krivimi sudci. Kateh. 1561. 89. Krivih sudac zled. Đ. Baraković, jar. 67. Med sedme *(u paklu)* krivi sudci *(gredu).* F. Glavinić, cvit. 17b. Oni bludni starci i krivi sudci, posli nego zaludu napastovaše čistu Žužanu . . . J. Banovac, razg. 117. I pokaže sudca kriva. V. Došen 27a. A ovi krivi sudci ne straše se suda Božjega? Đ. Bašić 88. — Tere ga dostigne za krivoga pristava. Stat. poļ. ark. 5, 272. — Da krivoga starešine neće k sebi da ukine. V. Došen 236b. — Kamatnici, lupeži, krivi trgovci. F. Lastrić, ned. 154. Koga poznajete, da je bio kriv u trgovini. 248. — Kumovi krivi. Zborn. 55b. — Krivi novčar ‚falschmünzer'. Jur. pol. terminol. 689. — Kad ono kriva bratja Jožefa prodahu . . . F. Glavinić, posl. 50. Na pogibili od krive bratje. M. Radnić 257b.

c) nocens, noxius, sons, reus, *koji je uzrok kakvome slu, koji je ńešto nepravedno počinio, koji radi toga stoji pred sudom.*

aa) uopće. Jako vi ja pravinê ne činu, to to ja krivь. Mon. serb. 29. (1240). Ne wbrêtohь ga kriva. 66. (1304). Da se pravomu ne može uzeti za krivoga nijedno imanje. 487. (1461). Kto budetь pozvanь i ne priidetь, da jestь krivь. Zak. duš. pam. šaf. 34. Ako bi (‚bih') Turci iskali Franka i Vlьkšu ili pravêhь ili krivêhь, voļьno imь je. Spom. sr. 1, 10. (1397). Ako se krivi ne najdu. Zak. vinodol. 79. Da budu pravi v pravdê stati, a krivi da budu kaštigani. Stat. krč. ark. 2, 281. (1388). Kada su obi strani, ki dobude, i ki zgubi, jednako krivi . . . Naručn. 94a. Krivoga pokarati. 95b. Bi osvajen da je učinil toliko zlo ne budući kriv. Mirakuli. 58. Daj pravim pravdu, a krivim daruj odpušćenije. Korizm. 88b. I dažji svrhu pravih i krivih.

Digitized by Google

Bernardin 26. matth. 5, 45. O vi duše krive. M. Marulić 230. Ja sam kriv, a on je prav. Mon. croat. 231. (1527). Nu me neć nać kriva. N. Nalješkoviċ 2, 76. Ne imam bit ja kriv nego vi. M. Držić 3. Ako smo pravi, da bismo zdravi, ako li smo krivi, da bismo živi. 414. Sudac će suditi i prave i krive. 458. Ka ovo jes ljubav moći zgar jedine? poginut htje ti prav neka kriv ne zgine. D. Ranina 149a. I prava i kriva progoni prid sobom. Đ. Baraković, vil. 38. Sij omraze, zlobe búdi, svađaj, smetaj, šteti, udi, sataríši prave i krive. I. Gundulić 480. Sudca u ruci latinskoga smrt i život krivijeh stoji. Ġ. Palmotić 3, 75a. Oliva pritužna vržena u more ni kriva ni dužna. Oliva. 22. Veli *(đavo)* da su ljudi krivji nego on. S. Margitić, fala. 156. Vidimo da smo krivi. P. Vuletić 70. Neću tako ja činiti, neg kriv ko je da se osudi. 71. Nije ni djavao toliko kriv, koliko se govori, već je kriva vaša volja koja se ńem podlaže. J. Banovac, razg. 109. Ja scinim da ovde David krivji bi od Beržabee. J. Filipović 1, 493a. Ti sam znadeš da smo krivi. P. Kneževiċ, muka. 42. Tvoju srġbu podnosi ni dužan ni kriv. A. J. Knezović 131. Sinod osudio je Teutbergu kao krivu po svidocih našastu. A. Kanižlić, kam. 90. Dužan nije tko nije kriv. (Z). Ni kriv ni dužan, veli svaki sužań. (Z). Poslov. danič. Pokarat krive ljude. V. Došen 70b. Grih grišnika većma kriva čini. 158b. Poče karati i krivicu davati onomu koji biše kriv. And. Kačić, kor. 62. Kad si kriva i kad te pokara, žena mužu nek ne odgovara. M. A. Relković, sat. F6b. Bolje je umrti prav nego kriv. sabr. 1. Odsuda Božja svrhu krivoga čovika. J. S. Relković 3. Ni kriv ni dužan, sve krivice naše na sebe jest hotio primiti. B. Leaković, nauk. 43. Ako dođe prav, ne iziđe zdrav; ako dođe kriv, ne iziđe živ. (Pripovijeda se da je ova poslovica postala od nekakva mletačkoga suda). Nar. posl. vuk. 2. Dok se pravi ne namuči, ne može se krivi naći. (N. p. kad se u kakome mjestu što ukrade ili se kakvo drugo zlo učini, pak se zaokupe i muče svi ljudi, dok se krivac ne nađe). 66. Kad me globiše, kriva me nađoše. 119. Ko kriva žali, pravom griješi. 144. Ko se kriv kune, od traga gine, a ko se prav kune, od straha (gine). 154. Ne bi kriv ko viđe no ko pripoviđe. 193. Ni kriv ni dužan. (Kad se kome što zlo na pravdi dogodi). 221. Prav se smije a kriv se krije. 259. Udri, Bože, ko je kriv. 328. Svještenici u crkvi subotu pogane, pa nijesu krivi. Vuk, mat. 12, 5. Mislite li da su oni naj krivji bili od sviju? luk. 13, 4. Neće me senat kriva naći. S. Ljubiša, prip. 172. Pogibe ni kriv ni dužan. 228. A da se ne pričeka dok se kriva stranka pronađe. Zbornik zak. 1878. 39. Kriv ‚schuldig eines verbrechens'. Jur. pol. terminol. 458.

bb) izriče se zlo djelo ili šteta kojoj je uzrok onaj što je ‚kriv', i to: aaa) dativom. Ti si kriva i mojej krvi i smrti. Pril. jag. ark. 9, 131. (1468). Tvojoj smrti ja bih bila dužna i kriva. Ġ. Palmotić 2, 241. Ako ja sam kriva bila tvojoj smeći. 2, 245. Grihom tuđim kako može čovik bit kriv? I. Grličić 290. Ah ja sam tomu kriv! A. Kanižlić, bogoljubn. 41. Da su svemu krivi veći. V. Došen 254a. Da on tomu sasvim ni kriv nije. M. A. Relković, sat. B8b. Kazujući da nî kriva kvaru. I4b. Rečeni ispovidnik jest kriv i uzrok tuđoj šteti. Ant. Kadčić 260. Onda će propasti oni koji su ovoj kavgi krivi. D. Obradović, basn. 156. Ko je tome kriv? Nar. prip. vuk.2 244. Ovoj je buni naj više kriv Marašli-Ali-paša. Vuk, građa. 174. — *bbb) genetivom, i s prijedlogom* od. Da bismo krivi bili današńe smutńe. Anton Dalm., nov. tešt. 204a. act. ap. 19, 40. Tužim se da sam kriv mnozih grihov. Kateh. 1561. 36. Prvo neg pokaraš koga, glej da nisi sam kriv toga. P. Vitezović, cvit. 166. Jesu krive ubojstva. F. Lastrić, ned. 141. Ciniš li krive ubojstva one majke koje za držat kod sebe u ložnici dičicu malu nepomno uduše ih? Blago turl. 2, 128. Kriv jest tila i krvi Gospodńe. I. Velikanović, uput. 3, 50. — Ne biše kriv od one smrti. B. Kašić, is. 61. Koga od ńih usbudemo ove od smeće naći kriva. Ġ. Palmotić 1, 58. Kako može ona od toga kriva biti? 1, 374. Pazi dakle da rad ńega ti ne budeš kriv od svoga. P. Knežević, muka. 35. Koji je kriv od ove neurednosti, djeca ali roditelji? Đ. Bašić 4. Kada od nijednoga drugoga grija još i ne bi bili krivi. Grgur iz Vareša 104. — *ccc) instrumentalom.* Kto je dlьžьnь ili čimь krivь, ωnь da plati i pati. Mon. serb. 268. (1405). Tьkьmo tko je dlьžanь ili čimь krivь *(štamparskom grješkom* hrivь), ωnь da plati i pati. 271. (1405). Vrh toga je obađena nepoštenijem grijehom kriva. Ġ. Palmotić 1, 363. — *ddd) lokativom s prijedlogom* u. U tomej nêsmo krivi. Spom. sr. 1, 28. (1400). Toli t' sam u čem kriv . . . Š. Menčetić 149. Ako sam u čem kriv, što ve mi smrt ne da? N. Nalješkoviċ 2, 40. Reci mi, Ljubavi, u čem kriv igdar bih, ter mene ostavi, sa svu moć ku ljubih? 2, 133. U ničemu kriva biti ti ne možeš, gdi je sila. Ġ. Palmotić 1, 273. Ma tužna Oliva nikadar ne buduć u ničemur kriva. Oliva. 46. U čemu ste vi krivi, u tomu nas okrivljujete. A. Kanižlić, kam. 241. Da ni po što sebe krivu ne nahodi u onomu, u čemu ju kriviše. E. Pavić, ogl. 415. Da sam ja u tomu štogod kriv. M. A. Relković, sabr. 68. Ja nijesam kriv u krvi ovoga pravednika. Vuk, mat. 27, 24. — *eee) akuzativom s prijedlogom* za. Kako može čovik za tuđe grihe biti kriv? I. Grličić 215. Ista narav što sakriva dal' ne bila za to kriva, da pogrdu takvu nosi. V. Došen 113b. Nije kriva za ono priljubodinstvo. I. Velikanović, uput. 3, 232. Ljudi koji nimalo nisu krivi za ove budalaštine. Vuk, dan. 5, 82. Ako krvnika ubije osvetnik, neće biti kriv za krv. Đ. Daničić, 4mojs. 35, 27. — *fff) podložnom rečenicom u kojoj je* što *ili* da *(starije* er). I obećava i opet brani tako hitro, da ti kaže, da si ti kriv što ona laže. I. Gundulić 224. Ne držim se još za kriva, što na Lemnu sam pribiva. Ġ. Palmotić 1, 222. Što se smete, on kriv nije, s Captislavom tvoja vira. 2, 265. Oni su krivi što narod nevolje dopade. A. Kanižlić, kam. VIII. *(Djeca)* nisu veće kriva, neg' na svitu što su živa. V. Došen 171a. Ja kriv nisam, što se orat ne da. M. A. Relković, sat. G7a. Bog nije kriv što ljudi zlo čine. Nar. posl. vuk. 20. Ko je kome kriv što je zdrav i živ? 141. Nije kriva Bosna što je gladna Hercegovina. Pravdonoša. 1852. 31. — Ti si kriva, da *(ona)* ni ljuba moja. Nar. pjes. istr. 2, 128. Nije sudac kriv da mi je zlotvor živ. Pravdonoša. 1852. 10. — Al' nam ti *(ljubavi)* kriva nijes', er nas ti sadruži, neg naša huda čes, s ke svaki nas tuži. N. Nalješkoviċ 2, 88. — *ggg) akuzativom, ali ovaj samo stoji adverbijalno (kao* što, ništa *itd.) pokazujući ne samo djelo što je učinio ko je ‚kriv' nego veličinu ili maňinu ńegove krivice (isporedi:* Tomuj nijesam kriv ni vele ni malo. M. Vetranić 1, 116). Ja kriv ni dužan ništor se ne čujah. M. Vetranić 2, 115. Ako sam što ja kriv, reci mi, er ću sam učinit, veće živ na svijetu da nijesam. N. Na-

Digitized by Google

ješković 2, 114. Al tako da sam živ, naći ćeš, da nigdar nijesam ti bio kriv naj mańu jednu stvar. 2, 121. Ja sam sve kriv. M. Držić 158. Ništa kriv nisam. A. Kanižlić, bogoljubn. 205. Ovi je postavljen u tamnicu, ali kriv nije ništa. And. Kačić, kor. 42. Koji nisu ništa krivi. M. A. Reljković, sabr. 8. Nisu sluge ništa tome krive. Nar. pjes. petr. 2, 131. Da ne pale varoši koja nije ništa kriva. Vuk, dan. 5, 46.

cc) može se izreći dativom čeljade na čiju je štetu što učinio zlo ili nepravedno onaj što je ‚kriv'. Ašte je kto komu krivь, da ištetь sudomь. Zak. dus. pam. šaf. 31. Nikomu krivi ni dlьžni. Spom. sr. 1, 63. (1405). Ča ću svadit ńih, krivi ste mi toj vi. M. Marulić 86. Da nisi Bogu kriv. 127. Ako mi s' ti draga, jeda t' sam što ja kriv? Š. Menčetić 101. Nikomu nijesam kriv što živjeh na saj svijet. M. Vetranić 1, 155. Vijek ću zlobe kajati, za ke sam tebi kriv. 1, 396. Tko ti kriv i dužan ostaje. 2, 40. Zašto pastira izrani ne bivši t' ništa kriv? 2, 138. Da kad se smislim stav, i lita kad zbrojim, sebi kriv i neprav, ne znam ja gdi stojim. P. Hektorović 66. Gospoje, koja me sad mori i neće da sam živ, neg li me sve tvori, u čem joj nijesam kriv. N. Naljeković 2, 116. Mi smo krivi djeci, damo u ruke imanje. M. Držić 150. Dobre mi 'e sve kriva. 225. Uvrijedih sam sebe za ńoj ne bit kriv. F. Lukarević 13. Otac je kriv tebi. D. Zlatarić 13b. Nam ništo ne budući kriv ni dužan. M. Divković, nauk. 48. Sam će bit sebi krif. Đ. Baraković, vil. 68. Dake tebi ti si kriva od sve tuge, ti, Cerere. I. Gundulić 113. Majka je tvoja kriva nami. Ġ. Palmotić 1, 140. Nitko drugi kriv nam nije, da smo ovako potisnuti. 2, 105. I budući tebi kriva, još me s neba trijes ne skrši? I. V. Bunić, mand. 11. Bogu kriv kada je. P. Kanavelić, iv. 327. Jeda li nisi kriv u ovomu komu? P. Knežević, osm. 316. Dok ne ide i ńu ne izbije, moja braćo, a kriva mu nije. M. A. Reljković, sat. F8b. Ja ću ćutit, jer sam sam sebi kriv. sabr. 19. Znaš li, što si jučer učinio baš od svoje u Tušini raje koja tebe ništa kriva nije? Nar. pjes. vuk. 4, 370. Ti si mi kriva. Nar. prip. vuk. 178.

dd) kad je značeńe da je ko učinio što nepravo radi čega treba da bude suđen i pedepsan, može se ńekijem padežima izreći sud ili sudac ili pedepsa, n. p.: aaa) genetivom, sud ili pedepsa. Kriv bude suda. F. Glavinić, posl. 52. — Kriv će biti ogńa vičńega. B. Leaković, nauk. 325. — *bbb) dativom, sud ili sudac.* Svaki koji se srdi na brata svoga, kriv će biti sudu. F. Lastrić, od' 243. Ko ubije biće kriv sudu. Vuk, mat. 5, 21. — *amo pripada i ovaj primjer:* Sav svijet da bude kriv Bogu. Vuk, pavl. riml. 3, 19. *i ovaj:* Da me tvoj gńijevan sud, Jesuse, ne oznobi; da me tvoj, vajmeh! gńiv u propas ne stavi zašto se čuju kriv ja tvojoj ljubavi. M. Vetranić 1, 395. — *u ovom se primjeru ističe dativom ko treba da bude po zakonu sudac:* Židovom nisam kriv, zato k cesaru u Rim prozivam se. F. Glavinić, cvit. 207a. — *ccc) instrumentalom, o osudi, pedepsi.* Ona ti je, ne ti glavom kriva. Ġ. Palmotić 1, 350. Zašto da mi učinite da budem glavom kriv caru? Đ. Daničić, dan. 1, 10.

d) reći kriv *i* dužan *miješaju se među sobom tako da* dužan *može značiti što* kriv *(vidi* dužan, 1, c) *pa i* kriv *može značiti što i* dužan *u pravom smislu (vidi* dužan, 1, a). — *Između rječnika u Vukovu:* (može se čuti gdješto), ‚schuldig (geld)' ‚qui debet, debitor' *s primjerom:* ‚Ja sam tebi nešto kriv'. Ne ostaše ni u čimь krêvi *(treba čitati* krivi, *kako i* čemь *mj.* čimь) carstvu mi. Spom. sr. 2, 18. (1348). Jere mi se su platili i nê- mi -su ničim krivi. 2, 26. (1374). Kriv, dužan novaca (Vuk veli da se ta riječ u tom značeńu ‚može čuti gdješto'. Sav rudnički okrug u Srbiji govori je u tom značeńu). I. Pavlović.

f. značeńe je kao kod e, *c), ali se ne kaže o čeljadetu.* Daj se ugrabit, ne slijedi me, neka je kriva moja sila. Ġ. Palmotić 1, 259. Nije kriva trgovina neg trgovac od dobiti nepravedne. B. Zuzeri 64. Bre, mlogo puta nije ni siromaštvo krivo, što se misa govori u ruhu nespodobnu. F. Lastrić, od' 6. Al' je i tom holost kriva. V. Došen 42b. Srića mu je i godina kriva kod svog' gospodina, da mu truda ne izplati. 56b. Srića ńemu biva kriva, da slast svita ne uživa. 201b. Nevinost je svemu tomu kriva. M. A. Reljković, sat. I1a. Zašto biješ moju kravu, kada ti ništa nije kriva? sabr. 57. Nije tebi Sava kriva, već je tebi majka kriva. Nar. pjes. vuk. 1, 438. Ali tome nije toliko kriv jezik, koliko su krivi oni što riječi jezika svoga ne poznaju. Vuk, pisma. 16. Nije samo ńegovo uporstvo krivo. Nov. sr. 1834. 4. Ovome je poslu kriv vaš sud. S. Ljubiša, prip. 234.

g. u Vukovu rječniku: krîvî vjštar (u Hrvatskoj) vide krivac 2.

h. kod imena biljke: krivi djed *ili* kriv djed *samo u istočnom govoru* kriv ded. Krivi djed, Bellevalia pallens Vis. u niškom okrugu. S. I. Pelivanović. javor. 1881. 123. *štampano* ‚kriv ded'. Krîv dêd, Bellevalia pallens Vis. u niškom okrugu. S. I. Pelivanović.

i. kod mjesnijeh imena (po svoj prilici u pravom značeńu).

a) Kriva Bara, *mjesto u Srbiji. aa) u okrugu biogradskom.* Livada u Krivoj Bari. Sr. nov. 1873. 638. — *bb) u okrugu rudničkom.* Livada u Krivoj Bari. Sr. nov. 1866. 292. — *cc) u okrugu valjevskom.* Pasnik u Krivoj Bari. Sr. nov. 1873. 83.

b) Kriva Feja, *selo u Srbiji u okrugu vranjskom.* M. Đ. Milićević, kralj. srb. 306. — *isporedi* Kriva Vjeja.

c) Kriva Granica, šuma u Begaljici (u Srbiji u okrugu biogradskom). Lj. Stojanović.

d) Kriva Kosa, *brdo u Srbiji u okrugu crnorječkom.* M. Đ. Milićević, srb. 879.

e) Kriva Kruška, *ńekakvo mjesto.* Na Krivu Krušku. Glasnik. 15, 297. (1348?).

f) Kriva Livada, *ime mjestima u Srbiji. aa) u okrugu kragujevačkom.* Livada kod Krive Livade. Sr. nov. 1861. 464. — *bb) u okrugu kruševačkom.* Sr. nov. 1863. 144. — *cc) u okrugu požarevačkom.* Ńiva zvana Kriva. Sr. nov. 1867. 593. — *dd) u okrugu valjevskom.* Zabran sa ńivom u Krivoj Livadi. Sr. nov. 1873. 902.

g) Kriva Luka, *ime mjestima u Srbiji. aa) u okrugu biogradskom.* Livada u Krivoj Luci. Sr. nov. 1866. 479. — *bb) u okrugu valjevskom.* Ńiva Kriva Luka. Sr. nov. 1872. 688. — *cc) pomiće se prije našega vremena takovo ime mjesno.* Kriva Luka. S. Novaković, pom. 135.

h) Kriva Mahala, *selo u Hercegovini.* Statist. bosn. 120.

i) Kriva Morava, *vidi u Daničićevu rječniku:* Kriva Morava, crkva sv. Stefana blizu Aleksinca kojoj je despot Stefan s bratom Vukom priložio zemlje u Lipovici: ‚priložihь Krivi Moravê'. M(on. serb). 246. (1399). jamačno se tako zvao onaj kraj, pa po ńemu i ta crkva.

Digitized by Google

k) Kriva Ńiva, *ime mjestima u Srbiji. aa) u okrugu biogradskom.* Livada u Krivoj Ńivi. Sr. nov. 1871. 528. — *bb) u okrugu smederevskom.* Ńiva u Krivoj Ńivi. Sr. nov. 1874. 375.

l) Kriva Rijeka. *aa) vidi u Daničićevu rječniku:* Kriva Rêka, u državi gospode zetske Đurđa i Balše, na ńoj bješe carina: ‚na Krivu Rêku'. M(on. serb). 193. (1379). — *bb) u Srbiji (po istočnom govoru* Kriva Reka). — *aaa) tri sela: u okrugu kruševačkom.* K. Jovanović 131; *u okrugu rudničkom.* 145; *u okrugu užičkom.* 164. — *bbb) voda. (Morava)* prima pritoku Krivu Reku. S. Novaković, novo brdo. 4—5. — *ccc) župa.* K onom treba dodati da se predeo ili župa Topolnica danas zove Kriva Reka. S. Novaković, novo brdo. 10.

m) Kriva Vjeja (Vêja) *u starijim spomenicima. — isporedi* Kriva Feja. Kako puть izlazi izь Krive Vêje. Deč. hris. 27. A Kriva Vêja da imь je zabêlь . . . 27. U Krivu Vêju. Glasnik. 15, 284. (1348?).

n) Kriva Vuksa, *f. vis u Srbiji u okrugu niškom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 14.

o) Krivi Brod, *zaselak u Srbiji u okrugu kruševačkom.* K. Jovanović 125.

p) Krivi Cer, *mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Ńiva kod Krivoga Cera. Sr. nov. 1873. 523.

q) Krivi Dol, *ime mjestu. — U spomeniku* XIV *vijeka i otale u Daničićevu rječniku* (Krivyj Dol). Na Krivyj Dolь. Glasnik. 15, 301. (1348?).

r) Krivi Laz, *karaula u Srbiji u okrugu kruševačkom.* M. Đ. Milićević, srb. 725.

s) Krivi Lug, *mjesto u Srbiji u okrugu ćuprijskom.* Ńiva u Krivom Lugu. Sr. nov. 1868. 382.

t) Krivi Potok, *mjesto u Hrvatskoj.* Borci kod Daruvara. D. Hirc.

u) Krivi Put, *selo u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Razdiļe. 40.

v) Krivi Vir, *ime mjestima u Srbiji. aa) selo u okrugu crnoriječkom.* K. Jovanović 166. — *bb) mjesto u okrugu kragujevačkom.* Ńiva više Kriva Vira. Sr. nov. 1866. 214. — *cc) ovako se mjesno ime pomińe prije našega vremena.* Krivi Virь. S. Novaković, pom. 135.

x) Krivo Drvo, *straža u Srbiji u okrugu vrańskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 272.

y) Krivo Poļe, *mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom.* • Ńiva u Krivome Poļu. Sr. nov. 1871. 674.

k. kriv čovjek *u igri ‚caricama', vidi* 2. carica. — *Može biti ono što se drugdje zove* svraka *ili* ciganin, *vidi kod* 3. car *primjer Milićevićev.*

2. *adv.* krîvo. — *Komp.:* krîvļê *(nije dobro* krivijê *u Stulićevu rječniku). — vidi i* 1. krivo.

a. *u pravom smislu, vidi* 1, a. — *Između rječnika u Mikaļinu* (krivo, iskrivļeno ‚oblique'; krivo gledati, strašno i srdito ‚torve vel torvis oculis aspicere'; krivo gledati, razočiti ‚limis oculis aspicere'), *u Belinu* (‚tortamente, stortamente' ‚oblique'; ‚torvamente' ‚torve' 736b), *u Bjelostjenčevu* (krivo, nakrivo ‚curve, oblique'), *u Stulićevu* (‚oblique, contorte').

a) uopće. Krivo sjedi, pravo reci. (Z). Poslov. danič. Ako l' se što obisi, odma krivo vaga klisi. V. Došen 62b. Il' se krivo od pańa povede. J. S. Reļković 178. I krivo sjedi, a pravo reci. Nar. posl. vuk. 102.

b) o gledańu, vidi 1, a, *b) cc).* Rad toga krivo na cara gledahu. I. T. Mrnavić, osm. 43. Izpod čela vitoroga razrok pogled krivo izbeći. I. Gundulić 475. Ne smiješ me krivo okom pogledat. (D). Tko krivo gleda, krivo i misli. (D). Poslov. danič. Koja ga krivo gledajući s vikom napopade. I. Đorđić, ben. 167. Stoje mnogi vojnici čuvajući straže oružani, da nitko na kraļa ne smi krivo ni pogledati, jer bi bio udiļ pokaran. J. Banovac, razg. 30. Jedno na drugo krivo gleda. pripov. 115. Na ńu paša krivo pogledіva. Nar. pjes. vuk. 1, 564. A na cara krivo pogleduje. 2, 181. Pak na ńega pogleduje krivo. Nar. pjes. petr. 2, 197.

b. *ne onako kao što treba, ali ne u moralnom smislu.* Krivo vatra ložena. Nar. pjes. vuk. 1, 520.

c. *ne onako kao što bi trebalo po istini ili po pravdi. vidi još i* 1. krivo. — *Između rječnika u Mikaļinu* (krivo, brez puta i razloga ‚injuste, inique'; krivo, laživo ‚falso, false'; krivo se zaklinati ‚perjuro, pejero'), *u Belinu* (‚abusivamente, cioè falsamente' ‚falso, immerito' 10b; ‚falsamente' ‚false' 800b; ‚immeritamente, cioè a torto' ‚iniuria' 380a; ‚a torto, cioè senza ragione' ‚immerito' 736b; ‚ingiuriosamente' ‚iniuriose' 404a; ‚ingiustamente' ‚iniuste' 404a; ‚reamente' ‚improbe' 609a), *u Bjelostjenčevu* (krivo, nepravično ‚injuste, inique'. 2. krivo, himbeno ‚false, mendaciter, non vere, ficte et fallaciter, dolose et insidiose'), *u Jambrešićevu* (‚injuste, inique'), *u Voltiģijinu* (‚a torto, falsamente' ‚unrecht'), *u Stulićevu* (‚inique, injuste, falso, injuriose, contra fas'. *komp.:* krivļe, krivije), *u Vukovu (vidi kod* 1. krivo), *u Daničićevu* (‚injuste').

a) kad se što kaže ili događa ne onako kao što treba da bude, ali se ne ističe zla namjera u onoga koji govori ili radi. Ki sam slijep od puka slijepoga krivo znan. D. Zlatarić 38a. Il' kad pamet krivo kaže. V. Došen 190b. Kleti se krivo što cijeni da je istina. J. Matović 350. Budući da su me mnogi od ńih krivo razumjeli. Vuk, pisma. 24.

b) lažljivo, o govoreńu, što ne samo nije po istini, nego se ističe i zla namjera onoga što govori. Ki krivo oglasuju i oblaguju glasom eresije kogagod. Š. Budinić, ispr. 135. Ta krivo besidi. Đ. Baraković, jar. 27. Na tri načini krivo se govori. I. Mrnavić, ist. 104. Ki bi štogod krivo reći na pravedna ńega umio. A. Vitaļić, ostan. 130. Da su apoštoli pravo rekli a idoli krivo. S. Margitić, fal. 92. Nemoj, sine, govoriti krivo ni po babu ni po stričevima. Nar. pjes. vuk. 2, 193. — Ne svjedokuj krivo. N. Rańina 32a. paul. rom. 13, 9. Nitkor krivo ne svidoči. Đ. Baraković, jar. 50. Krivo svjedočiti na sudu. S. Matijević 36. Na Pravovića krivo svidoči. M. A. Reļković, sabr. 55. Krivo je svidočio . . . Dosvidočuje krivo. A. d. Costa 2, 77. Za korist iskrńega nije dopušteno krivo svjedočiti. J. Matović 408. Vas četiri dušom podnesite, a četiri krivo svedočite. Nar. pjes. vuk. 2, 159. — Zač je prisegao krivo u matrimoniju čisto držati. Tondal. star. 4, 116. Koliko krat si krivo prisegal. Korizm. 29a. Ne kuni se krivo imenom mojijem. N. Rańina 88a. levit. 19, 12. Prêsižu krêvo imenem Boga. Š. Budinić, sum. 33b. Proklinajući ime Božje i krivo se ńime kunući. A. Gučetić, roz. jez. 38. Krivo rotiti ‚perjurare'. F. Vrančić, rječn. Zakleti će se krivo i laživo. A. Komulović 17. Ako si se zaklinao laživo, krivo, nepotrebno. B. Kašić, src. 44. Kunući se krivo, sagrešuje se smrtno. S. Matijević 52. Da će se krivo zaklet. I. Grličić 45. Da se ne biste kadgod krivo zakleli. I. Đorđić, ben. 92. Zakliňe se krivo. A. Baćić 131. Hoćeš da je

Digitized by Google

(dušu) pridaš djavlu, psujući, lažući, krivo se kunući . . . J. Banovac, razg. 98. Ti si se obeća na ispovidi, da nećeš psovati, krivo se kleti. 168. Trgujući krivo kupuju i prodavaju i još veće Bogom krivo zaklinajući se. J. Filipović 1, 250a. Niki smo naučili u ispraznost kleti se, niki još i krivo. F. Lastrić, test. 16b. Jezik krivo se kunući. 17a. U ispraznost zaklinajući se i krivo mlogo puta. 121a. Da će se krivo zakliňati. A. Kanižlić, kam. 101. Krivo se kleti. S. Rosa 73a. Krivo se je zakleo. I. Velikanović, uput. 1, 436. Kleti se Bogom i ostalim svetim i pravo i krivo. M. Dobretić 108. Ti se sinoć krivo kunijaše. Nar. pjes. vuk. 1, 316. Ako li ću zakleti se krivo. 1, 562. A on joj se krivo kunijaše. 2, 20. Zakuni se mnome triput krivo. 2, 82. Eda si se krivo zaklińala? 2, 409. Đevojka se krivo Bogom klela. Nar. pjes. herc. vuk. 208. Dobro laži a krivo se kuni. Nar. pjes. juk. 204. Stari grivo, ne kuni se krivo. Nar. posl. vuk. 294. Bolje ti se krivo kleti. S. Ljubiša, prip. 162. Ko bi se krivo zakleo u sudu. Pravdonoša. 1851. 25. — Kad ju krivo osvadiše. Đ. Baraković, jar. 67. Na ženu se krivo tuži. 90. — Krstjane ki se krivo ispovidaju. Tondal. star. 4, 113. — *Amo mogu pripadati i primjeri u kojima se govori o pisaňu.* Kada se krivo pripišuju naj poslidňa odvećanja. A. d. Costa 2, 178. Pak da je Pan bio Grk pisati krivo smiše. M. Katančić 43.

c) injuste, inique, *ne po pravdi, vidi* 1, c. Da je krivo uzeto i ne po pravdi. Mon. serb. 256. (1405). Krivo miru daju. M. Marulić 117. Dobro ko nam krivo Eva zgrišiv skrati. 214. Blago koje krivo skupi. 331. Krivo ali pravo naplniti kuću *(nastoji lakomac)*. Korizm. 64a. Kolicijem krivo suđaše. Zborn. 154a. Krivje moć ljuvena nikomur ne stvori. Š. Menčetić 321. Pravo li ubil jesi jego ili krivo? Š. Kožičić 41a. Ni krivo prodavati ni kupovati. M. Divković, nauk. 122a. Krivo mjeri. 122b. Vij kako me krivo zlobnici udiru. I. Ivanišević 278. Sudeći jedno isto djelo sad pravo sad krivo. I. Grličić 190. Čemu pogubit me krivo ištete? I. Đorđić, salt. 200. Što krivo sudite i laživo. 281. Trgovci krivo prodajući. A. Baćić 111. Krivo mireći. 127. Ne spomińujući se naj poslidńega časa, krivo se mîrî, piše, i priuzimje. J. Banovac, razg. 90. Stiči nepravedno, mîri i prodaji krivo, daji zlu robu za dobru. 91. Ovo su oni koji krivo kupuju i prodaju. J. Filipović 1, 371b. Oni koji krivo steku čiji kruh blaguju? 1, 430a. Krivo mirio si. P. Knežević, pism. 11. Krivo joj se *(sotoni)* sajer čini, što je ona u dubini. V. Došen 116b. Jer i pravo kad govori, dilom svojim krivo tvori. 130b. Starešina čim ga dira, kad mu krivo ne da mira. 232a. I kralu se svom zamira, i u druga krivo dira. 232a. Oblast, krivo puk vladati. 232b. A da sile tko ne čini, krivo kome u obćini. 233a. I iskrńeg krivo dere. 233a. Nije bolji od jednoga tata, koji svoga iskrńeg privari, krivo teče a za grih ne mari. M. A. Reljković, sat. D8b. Osmi dio baštine svoje krivo bijaše stekao. I. J. P. Lučić, razg. 30. Otac je *(jabuku)* krivo podeli, seb' uze više neg' meni. Nar. pjes. vuk. 1, 209. Lov loveći, krivo dijeleći. 2, 427. Ti me krivo osudi, sinovče. 5, 536. On je tuđe zemje otimao i nogama krivo dijelio. Nar. pjes. petr. 1, 27. Bila ova *(stvar)* pravo ili krivo stečena. V. Bogišić, zborn. 431.

1. KRÍVA, *f. u Vukovu rječniku:* kriva sablja ‚ein säbel' ‚acinaces' *s primjerom iz narodne pjesme:* Od bedre sam krivu izvadio.

2. KRÍVA, *f. u Vukovu rječniku:* (u Lici) nekakav novac (čini mi se od 80 krajcara) ‚art münze' ‚numi genus'.

3. KRÍVA, *f.* štap koji je na doňem kraju kriv poput srpa, i služi za čobansku igru ‚krivaňe'. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

4. KRÍVA, *f.* krivo drvo u stražńem kraju kukruzane, koje sapiňe dolje podumijente, a gore vjenčanice. u Dobroselu. M. Medić.

5. KRÎVÂ, *f. u Vukovu rječniku:* nekaka svińska bolest, od koje se svińče zguri pa se obrće. — *I kao bolest u drugijeh domaćijeh životiňa.* Što je kriva ostavila živa, ter još ima mrsa i prediva. Osvetn. 5, 18.

6. KRIVA, *f.* član od egije. u Posavini. F. Hefele.

7. KRÎVÂ, *f. mjesno ime u Srbiji. a) u okrugu kruševačkom.* Livada zovoma Kriva. Sr. nov. 1863. 380. — *b) u okrugu šabačkom.* Zemja u Krivoj. Sr. nov. 1861. 167.

1. KRÍVAC, krivca, *m. čovjek koji je čemu kriv (vidi* kriv, e, *c)). u zakonskom se jeziku ovako kaže o čovjeku na kojemu ima kakva tužba pred sudom (a ako je baš i pravedan). nije lako razlikovati značeňe.* — -a- *stoji mj. ńegdašńega* ь *i zato ispada u svijem padežima osim nom. sing. i gen. pl.* — *Akc. kaki je u nom. sing. taki je u ostalijem padežima, osim voc.* krîvče, krîvci, *i gen. pl.* krîvâcâ. — *Od* XII *ili* XIII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu (vidi kod* kriv, 2), *u Belinu* (‚colpevole e colpabile, dicesi di chi è in colpa' ‚culpa obstrictus' 202a; ‚accusato, cioè reo' ‚reus' 25b), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* krivec, kriv ‚reus, sons, culpae reus, nocens, noxius, criminis alicujus obnoxius, criminis alicujus convictus, furti reus'. 2. krivec, koji krivicu čini ‚injurius'), *u Jambrešićevu* (‚sons, reus'), *u Voltigijinu* (‚reo, colpevole, cagione' ‚ein schuldiger mensch'), *u Stulićevu* (‚reus'), *u Vukovu* (‚der schuldige, verbrecher' ‚reus'), *u Daničićevu* (krivьcь ‚sons').

a. *uopće.* U kojej se župê što ispakosti, tazi župa voļa da da krivьce voļa da plati. Mon. serb. 16. (1195—1228). Ako li se obrête kto uzьmь posilijemь što ļubo ńihь u zemļi carьstva mi, vse tozi da plati carьstvo mi . . . a togazi krivca da ište carьstvo mi. 161. (1357). Kto pozove krivca prêdь sudije. Zak. duš. pam. šaf. 36. Parac nima svidočastva svrhu krivca. Zak. vinod. 59. Ta osud krivac plati. 65. Ima platit ta krivac soldini 40. 67. Ļudi rotnici za osuditi krivce. 67. Tada se ima oni krivac tirati i iskati. Stat. poļ. ark. 5, 282. Povedi vsu družbu moju i uhiti krivca. Mirakuli. 131. Vođahu i njekoja dva krivca s ńim ubiti. N. Rańina 105a. luc. 23, 32. Ako ne bi bio krivac, ne bismo izdali ńega tebje. 109a. joann. 18, 30. Da s krivcem pravedan jednako zlo pati. M. Vetranić 1, 81. Da bude dostojne platiti a krivce rečenijem bičem pedjepsati. A. Gučetić, roz. mar. 188. Na sudu svetovńemu ili čovječanskomu četiri se stvari hoće, to jest sudac, krivac, parac i svjedočba. M. Divković, bes. 30a. Da nam krivci ne uteku. G. Palmotić 1, 187. Dvojijem načinom krivac se čini, koji očito grijeh učini. S. Matijević 36. Da je proklet čovik krivac. M. Radnić 176a. Krivce ištu i zlotvore. P. Kanavelić, iv. 231. Koji pod sudcem staše kano krivac. I. Zanotti, ined. priš. 26. Ako nisi od obranijeh, krivac ti si. J. Kavańin 16a. Ako ne pjeva skladno pivac, drugi 'e, a ne on sam krivac. 147a. I za krivca i za pravca. 344a.

Digitized by Google

tylides'; *u Belinu* ‚uva cornetta' ‚uva corniculata' 781b; *u Stulićevu:* grozdje dugo ‚dactylides uva'; *u Vukovu:* (u Dubrovniku) grožđe kojega su puca duguļasta i kriva ‚art weintraube' ‚uvae genus'.

KRIVAĻE, *f. pl. vidi* roguļice. S. Ļubiša, prič. 128.

KRÌVAĻICA, *f.* nadimak sabļi: Pa ja jamih bugar-kabanicu, a poda ńu turnuh krivaļicu. M. Pavlinović.

KRIVAĻKA, *f.* vrsta kruške. Lukavac kod Slatine. D. Hirc.

KRIVAMIĆ, *vidi* Krivaldić. — *U Daničićevu rječniku* (Krivamićь).

KRIVAN, krivna, *adj. vidi* kriv. — *U pisaca* XVII *i* XIX *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. kriv). Kad je krivan luk ne može biti prav. J. Armolušić 71. Krivan ‚schuldbar'. Jur. pol. terminol. 452. Krivno neznanstvo ‚schuldbare unwissenheit'. 453. *u dva zadńa primjera znači uprav: koji pripada krivici. — U Stulićevu rječniku ima i adv.* krivno *uz* krivo.

KRIVANA, *f. ime mjestima u Srbiji. a) u okrugu ćuprijskom.* Ńiva na Krivani. Sr. nov. 1861. 766. — *b) u okrugu kragujevačkom.* Ńiva na Krivani. 602.

1. KRIVAŃA, *f. krivļeńe (vikańe, vika). — U jednoga pisca crnogorskoga našega vremena.* Dok ih stade po kući krivańa. P. Petrović, gor. vijen. 60.

2. KRIVAŃA, *f. ime selu u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 34.

1. KRÍVÂŃE, *n. djelo kojijem što kriva. — U Vukovu rječniku:* ‚das neigen auf eine seite' ‚incurvatio, inclinatio'. — *U osobitom značeńu: ńeka čobanska igra, vidi* krivati se. — *u naše vrijeme u Lici.* ‚Vi se, čobani, zabavite oko vratrijeg krivańa, a blago po tuđoj šteti'. J. Bogdanović.

KRÌVÂŠ, kriváša, *m. u Vukovu rječniku:* kriv veliki nož ‚ein langes krummes messer' ‚culter longior curvus' *s primjerom iz narodne pjesme:* On krivaša vadi iza pasa, na Turčina juriš učinio. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* krîvâšu, krîvâši.

1. KRÍVATI, krîvâm, *impf. postajati krivijem (u osobitijem značeńima). — Akc. kaki je u inf. taki je u praes. 3 pl.* krívajû, *u aor.* krívah, *u ger. praes.* krívajûći, *u ger. praet.* krívâvši, *u part. praet. act.* krívao; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes. 1 sing. — Od* XVIII *vijeka (vidi kod* 2).

1. *aktivno.*

a. *u pravom smislu, nagińati se na jednu stranu. — Između rječnika u Vukovu* (‚sich neigen auf eine seite' ‚inclinor'). Objesi ga Šarcu s desne strane, a s lijeve tešku topuzinu, da ne kriva ni tamo ni amo. Nar. pjes. vuk. 2, 393. Objesi ga konju o unkašu, s druge strane da sedlo ne kriva. Pjev. crn. 271b. Neće mu krivati što mu muhtija natovari. Bos. vila. 1887. 242.

b. *u prenesenom smislu, činiti krivo, zlo, ne ugađati.* Što je Piva (što se pjeva) kriva, da u zajmu nikomu ne kriva? Osvetn. 1, 75. Al' nek' vam je s hica vatra živa i neka vam do vjere ne kriva. 4, 42. Kojim bi moglo krivati i ne ugađati. M. Pavlinović, razl. spisi. 308.

2. *sa* se, *refleksivno, biti štetan, škodļiv, neugodan.* Jer kasnije orat mu se kriva. J. S. Reļković 212. Š ńeg se vrlo plodnom cviću kriva. 222. Kad se gazdi meso solit kriva. 322.

2. KRÍVATI, krîvâm, *impf. kriviti, činiti da je što krivo, povlačiti što krivo (u osobitijem značeńima). — Akc. je kao kod* 1. krivati.

1. *aktivno,* krivati nož *vaļa da znači: krivo rezati.* Kad tiraju, nož nad pupom krivaj. J. S. Reļković 306.

2. *sa* se, *refleksivno, kriviti se, biti kriv, ići na krivo.* Pridńa *(noga)* pluga ispolak se kriva, kriva, rekoh, il na pošik pruža. J. S. Reļković 19.

3. KRÍVATI, krîvâm, *impf.* sakrivati. — *U Stulićevu rječniku:* ‚abdere, occultare' *s dodatkom da je uzeto u pisca Menčetića (?).*

KRÍVATI SE, krîvâm se, *impf. igrati se ńeke čobanske igre, vidi* 3. kriva. — *Akc. je kao kod* 1. krivati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Nemojte se krivati nego gledajte u blago'. J. Bogdanović.

1. KRIVČA, *f. ime biļkama.* Krivča (crifca u mletačkom rukopisu), anagallis, morsus gallinae (u mlet. rukop.), 1. Anagallis arvensis L.; 2. Stellaria media Vill. (Visiani), v. Krika. B. Šulek, im. 173.

2. KRIVČA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Ńiva u Krivči. Sr. nov. 1872. 428.

KRÍVČEV, *adj. koji pripada krivcu.* Kaže ocu krivčevu . . . V. Bogišić, zborn. 546.

KRIVČICA, *f. ime biļkama.*

a. suvrst vinove loze crna grožđa. na Braču. A. Ostojić.

b. Krivčica, anagalide maschio (Anselmo da Canali), Anagallis arvensis L., v. Krivičica. B. Šulek, im. 173.

KRIVČIČIN, *adj. (poss.?), vidi u Daničićevu rječniku:* krivьčičinь, crkva je spasova u Prizrenu imala ‚dvorь više careva dvora krivčičinь', ńojzi je takođe pripadala i ‚ńiva krivьčičina na vrьbničkomь poļi'. G(lasnik). 15, 270. (1348?).

KRÍVDA, *f. nepravda, isporedi* krivica, krivina. — *Postaje od* kriv *nastavkom* ьda, *isto kao* pravda *od* prav. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* krivьda, *rus.* кривда, *češ.* křivda, *poļ.* krzywda, *ali se u našemu jeziku ne javļa prije* XVII *vijeka. — Između rječnika u Stulićevu* (‚iniquitas, injustitia, injuria, contumelia' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara) i u Vukovu* (‚das unrecht' ‚injuria'). Od krivde koja je na svijetu. M. Radnić IX. Pokriti ovu istinu s jednom velikom krivdom. 161b. Ļudsku hudu zlobnu krivdu uztrpļeni podnositi ako budu. J. Kavańin 60a. S tuja mjesta koga krivdom zlom posjede. 258b. Jer je krivda tvoja. J. S. Reļković 397. Viđećeš mi i pravdu i krivdu. Nar. pjes. petr. 2, 56. Ako svez'o za krivdu Strahila. 3, 232. Pa ti meni krivdu učinio. Nar. pjes. juk. 261. Nebo veli: ‚Na zemļi je krivda', zemļa veli: Na nebu je krivda'. Izaslaše svetoga Iliju, da on vidi kod koga je krivda . . . al' je krivda na zemļici crnoj. Nar. pjes. vil. 1867. 455—456. Ako pravda ne pomože, krivda neće pomoći. Nar. posl. vuk. 7. Sad je boļa krivda nego li pravda. Nar. prip. vuk. 106. A pak nije ni ńegova krivda. Osvetn. 3, 18. Nek se znade pri komu je krivda. 8, 80. Nu sudbina dosudila slijepa, da se zmaje sam ujede s repa, a ne pade krivda na nikoga. 6, 80. Ako nas drugi prevare rečima, mi to smatramo kao krivdu. M. Đ. Milićević, škol. 16. Procijeniti nepokretninu nego da s tim ne bude skopčana kakova krivda za vlasnika. Zbornik zak. 1866. 88.

Digitized by Google

KRIVDITI, krivdim, *impf. činiti krivo (objektu).* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚nocere, offendere, laedere, injuriam inferre' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

KRIVEDAN, krivedna, *adj. kriv (samo u prenesenom, moralnom smislu).* — *Ima i ruski adv.* кривѣдно. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. kriv *iz Zlatarića).* Mniš da je nauk moj krivedan. D. Zlatarić 23b. Što naglo i krivedno, krotko stvorihu i pravedno. J. Kavanin 303b. Al' pomozi jaki nejakomu, i pravedna ne daj krivednomu. Osvetn. 2, 127.

KRIVEĻ, *m. ime selu u Srbiji u okrugu crnorječkom.* K. Jovanović 165.

KRÌVEĻA, *m.* šaljiv naziv za onog kome su noge krive. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Aja, brate, taj kriveļa neće nikad dokriveļati'. J. Bogdanović.

KRIVEĻSKI, *adj. koji pripada Kriveļu.* Kriveļska Reka. M. Đ. Milićević, srb. 874. Kriveļska *(opština).* K. Jovanović 165.

KRIVENI, *m. sing.? ili m. (ili f.?) pl.? mjesno ime.* — *Prije našega vremena.* Spom. stoj. 185.

KRIVÉŅE, *n. djelo kojijem se krije, isporedi* krijeńe. — *Pravilnije je nego* krijeńe, *jer -i- stoji mj.* y. Krov bude ... za slobod i za krivenje od grada i od dažda. I. Bandulavić 122a. isai. 4, 6.

KRIVÈTINA, *f. augm.* 3. kriva. ‚Zametne se svaki dan krivetinom, pa e'o u krivańe'. J. Bogdanović.

1. **KRÌVICA** (krivica), *f.* injustitia, injuria, delictum, error, culpa, crimen, *uopće nešto što nije po pravdi, ali kod toga ima više značeńa, premda se ne mogu svagda lako među sobom razlikovati.* — *isporedi* krivda, krivina. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (krivica, krivina, bezakońe, nerazlog ‚injuria, injustitia, praejudicium, noxa, indignitas, iniquitas'. 2. krivica ka se rečjum čini, opsovańe ‚contumelia, convicium'. 3. krivica, pogreška ‚culpa, pravitas, vitium'), *u Jambrešićevu* (‚injuria, iniquitas, injustitia), *u Voltiģijinu* (‚torto, ingiuria' ‚unrecht'), *u Stulićevu* (‚culpa, noxa, reatus, error, damnum, offensio'), *u Vukovu*[3]: (po Vukovijem biļeškama): krivica (i krivica), ‚schuld' [‚culpa'].

a. injustitia, *nepravda, nepravednost, kao suprotno uopće pravdi, nepravedno postupańe (ne samo jedno djelo nego način i načelo kod postupańa).* Kako bi im se hotela zneti plemenšćina po krivice. Mon. croat. 127. (1486). Svud krivica vlada. P. Vitezović, odil. 45. Poznajući vašega prvašńega suda krivicu. A. Kanižlić, kam. 133. Morebiti po pravici, il' da nije po krivici? V. Došen 228a. Da su stari po krivici zadobili blago dici. 57a. ‚Ako ne moš pravicom, a ti krivicom'. J. Bogdanović.

b. injuria, *što se kome učinilo na štetu i proti pravdi, ne ističući osobito moralnu stranu samoga djela nego štetu i nepravdu što je drugi pretrpio.* Biše pozval pred sudce za krivice i škode. Mon. croat. 130. (1487). Ako bi jedna strana drugoj ku krivicu učinila. 131. (1487). Inače da će tu krivicu i špot s vojskom pri ńih poiskati. P. Vitezović, kron. 168. Ona mi je učinila dvi krivice na smrti Karlovoj. J. Banovac, pripov. 130. Da mu je krivica učińena od zlobnih obtužiteļa. A. Kanižlić, kam. 25. Ne more se ovo reći brez velike krivice i pogrde oniju episkopa. 45. Radi silovite krivice tužio se je Karlu. 82. Ńemu krivicu učiniti i pogrditi *(ga).* 213. Naučiti možemo ... od Josipa zaboravļeńe krivica. E. Pavić, ogl. XIII. Da na duši, il' na tilu nit' krivicu, niti silu nitko nikom u občini ne učini. V. Došen 216b. Jedno ili više sela odgovaraše za krivicu učińenu na ńihovoj zemļi. Đ. Daničić, majkov. 299. Tko bude mislio, da mu je krivica učińena ... Zbirka zak. 2, 24.

c. delictum, scelus, *zlo ili krivo ili nepravo djelo protivno moralnijem ili državnijem zakonima zlom namjerom počińeno, grijeh.* Bog hoće napraviti sve zgrišenje i krivice tvoje. Živ. kat. star. 1, 221. Da mu *(Bog)* prosti vsaku krivicu. Naručn. 54b. Krivica misli ali tela. 68b. Dobrih misal je ondi krivicu najti, kadi krivica ni. 72a. Imeju umoriti se gladom za voļu ńih krivic. 96a. Kada se ostavi misa u svetkovinu, jest krivica. A. Baćić 338. I ono što podnosaju *(u paklu)* priļubodivci za onu krivicu, da se ne more izkazati. J. Banovac, razg. 107. Odkriće se i izaći na sridu one tvoje laži, krive kletve, psosti ... i svaka druga krivica. pripov. 25. Kad se uvridi kraļ, čini se krivica uvrińena kraļeva veličanstva. 58. U Isusu ne nahođaše nijedne krivice. 82. Za sakriti svoju krivicu. F. Lastrić, test. 120b. Spasiteļ koji je brez svake krivice. M. Zoričić, osm. 105. Jer učini toliku krivicu. M. A. Reļković, sat. F6a. Velika stanovito jest krivica nezafalnost. sabr. 29. Da odpušta krivicu priļubodinstva. Ant. Kadčić 442. Drugačije mogao bi brez krivice svaki hinac i varaoc reći, da je prikoredno uzdignut za ponovļeńe crkve. I. Velikanović, uput. 1, 260. Krivci glavnih krivica smrtju se pedipsaju. 3, 10. Svaka krivica porađa i donosi sobom kaštigu. B. Leaković, gov. 148. Da plati pravdi Božjoj za naše krivice. nauk. 43. Može li čovjek pustiti ženu svoju za svaku krivicu? Vuk, mat. 19, 3. Metnuše mu više glave krivicu ńegovu napisanu. mat. 27, 37. Da vidite da na ńemu ne nalazim nikakve krivice. jov. 19, 4.

d. error, erratum, *što nije učińeno po pravdi kako treba, ali bez zle namjere, pogreška.* More biti da ćeš naći *(u ovoj knjizi)* i veće krivica koje sam po slabosti doisto razuma moga a ne inačije pripustio. F. Lastrić, test. XIII. Štioci ... vole više puta (samo ako nije krivica po sebi očita) sami sebe potvoriti, u stvari sebi neugodnoj, da oni krivo imaju razumeći, nego da je pisaoc krivo imao pišući. V. Došen IX—X.

e. culpa, noxia, *odgovornost, t. j. stańe onoga, koji je što nepravo učinio, s čega je moralno kriv.* Naša krivica ni, zač se bismo imili dvignuti. Mon. croat. 216. (1526). Tko ima krivicu od grijeha nego ti koji si sagrišio? M. Radnić 39a. Ako te zafati iznenada *(smrt),* tvoja je krivica. 333b. Koji je bio vruć a sada je mlak, jest u krivici. M. Radnić 501b. U grihu su dvije krivice, vikuvičńa jedna, vrimenita druga. A. Baćić 512. U čoviku ostaje krivica za grih učińeni. J. Banovac, uboj. 7. Te da je u Bogu krivica, jeda bi mogao biti Bog? F. Lastrić, ned. 115. Po mojoj krivici jesam se postavjao na pogibil imat ih. Blago turl. 2, 142. Koji se u nijednoj smrtnoga griha krivici ne nahode. I. Velikanović, uput. 3, 60. No će biti i tvoje krivice. Nar. pjes. vuk. 5, 536. Ti si pod krivicom, i moraš ići u sovet, da se pravdaš. Vuk, građa. 47. On uteče i odnese krivicu sa sobom. 67. Svi se gotovo spisateļi naši jednako tuže da u našemu jeziku nema riječi za ńihove misli; ali tome nije toliko kriv jezik, koliko su krivi oni što riječi jezika svoga ne poznaju, a još više što ne misle srpski nego ńemački ili latinski. krivica bi se ova mogla tijem opravdati, što su oni

Digitized by Google

proveli mladost učeći nauke na ovijem tuđijem jezicima. pisma. 16—17. Ako je kaka krivica na meni, ubij me sam. Đ. Daničić, 1sam. 20, 8. ‚Čija je krivica, moja al' tvoja, da e tako ispalo?'. J. Bogdanović.

f. crimen, *potvorańe, potvora.* Od tolikoga velikoga pokarańa dade krivicu grihom. M. Radnić 147a. Eva daje krivicu zmiji. J. Banovac, pred. 101. Druzijema davati krivicu. I. A. Nenadić, nauk. 173. Poče karati i krivicu davati onomu koji biše kriv. And. Kačić, kor. 62. — Bacićemo krivicu na ńega. Vuk, dan. 3, 165. Sad se posvađaju između sebe bacajući jedan na drugoga krivicu. Vuk, dan. 5, 26. Baciše na mene ovu krivicu. pavl. 2kor. 12, 13. Bacaju krivicu na jezik. pisma. 67. — Govorau, da će se ova krivica kadgod na ńegovu glavu oboriti. A. Kanižlić, kam. 104. Svu krivicu na ńega oborišo. Vuk, rječn. *kod* oboriti. — Poznao da se nepravedno na ńi krivice meću. I. Velikanović, uput. 1, 225. — Druge će uvek tući ńu i krivicu će svakad svaljivati na ńu. M. Đ. Milićević, zlosel. 256. — Teške krivice iznošahu na Pavla. Vuk, djel. ap. 25, 7. — Vidim da se ti opiraš a krivicu na me tiraš. S. Margitić, ispov. 254. — Kad mu se naprti kakva krivica. D. Obradović, basn. 288. — Lasno je odbiti krivicu na mrtvoga. Nar. posl. vuk. 167. — Neka na me i na dom oca mojega padne krivica. Đ. Daničić, 2sam. 14, 9. — Da sina osvade krivicom. S. Margitić, fala. 122. — Ti si pod krivicom. Vuk, građa. 47. — Da odgovore onoj krivici. P. Macukat 33. Zašto ništa ne odgovaraš na ove krivice za opravdati se? E. Pavić, ogl. 613. — Koliko ti progonstva i krivica pritrpi! A. Kanižlić, fran. 140.

2. KRÌVICA, *f. ńešto (ženskoga roda) što je krivo; nahodi se rijetko i u osobitijem značeńima.*

a. *vrsta smokve (krive, nakrivljene).* — *U jednoga pisca* xv *vijeka.* Pak smokve krivice i zamoršćice. M. Marulić 77.

b. krivica, *dem.* 3. kriva. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

c. krivica, *žensko čeljade što je krivo (u moralnom smislu), isporedi* krivac. — *U rukopisu* xvii *vijeka.* Kako Stijepo svoju ljubi kricu britkom sabljom strati. Nar. pjes. bog. 110.

1. KRÌVICÊ, *adv. krivo.* — *U dubrovačkoj poslovici* xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚oblique'). Htjet do cilja (konca) pravice, biva sve pak krivice. (Z). Poslov. danič.

2. KRIVICE *(?), f. pl. (?) ime mjestu u Poličima u Dalmaciji.* — xv *i* xviii *vijeka.* Peć u Krivica. Stat. polj. ark. 5, 309. (1482). 313. (1665).

KRÌVIČAN, krivična, *adj. uprav koji pripada krivici, ali se upotrebljava i kao* kriv *u moralnom smislu.* — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (kajkavski* kričen ‚injuriosus') *i u Stulićevu* (v. kriv).

1. *adj.*

a. *vidi* kriv, 1, c, *c) i* f. Saule, pravično ali krivično jest srce tvoje prema Isukrstu? F. Glavinić, cvit. 178a. Vekši j' grih pravične triti neg krivičnim oprostiti. P. Vitezović, cvit. 67. Nazivajuć sebe krivičnu. A. J. Knezović xiii.

b. *vidi* kriv, 1, b *i* c. Ki nepravične polagaju daće ili harmice krivične. F. Glavinić, svitl. 118. Kadi mora ni pravična, i vera je tu krivična. P. Vitezović, cvit. 88. Ne boj se krivična suda. A. Kanižlić, kam. 275. Bog onaj ńegov krivični posao razčiri. M. A. Relković, sabr. 50. Očitovańe o robi krivično je onda, ako je mjesto tarifnoga imena kazano koje drugo, ili kriva množina, kakvoća itd. Zbornik zak. 1853. 972.

c. *koji pripada krivici.*

a) uopće. Nego se u mukah od očistjeńa zadržaju, dok po ńima podpuno ne zadovolje pravdi Božjoj nike krivične ostanke. B. Leaković, nauk. 107.

b) u osobitom značeńu: koji pripada sudu što raspravlja o krivicama, isporedi kriminalan. Popečitelj pravosudja dužan je osnovati, spisati, pregledati i tolkovati zakone građanske i krivične. Nov. sr. 1835. 81. *(Policiski činovnik mora)* da razmatra krivične presude. M. Đ. Milićević, međudnev. 18. Jednoga dana sudija Milostić sedaše u sudu, u svom krivičnom odeljeńu. 230. Učitelji mogu se ukloniti zbog krivičnoga prestupa. Zbornik zak. 1873. 122.

2. *adv.* krivično, *krivo u moralnom smislu.* — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚injuriose, contumeliose, per injuriam') *i u Stulićevu* (v. krivo *iz Bjelostjenčeva).* Da nij' stračen *(sic)* taj krivično. J. Kavańin 121b.

KRÌVIČICA, *f. ńeka biljka.* Kriviča, anagallide (Bartulović), češ. křivatec (Gagea), křivuška (Arisarum), Anagallis phoenicea Lam. (Visiani, Lambl), v. Krivčica. B. Šulek, im. 173.

KRIVIČIĆ, *m. prezime.* — xv *vijeka.* Andrij Krivičić. Mon. croat. 81. (1455).

KRIVIČNOST, *f. osobina onoga koji je krivičan.* — *U jedinom je primjeru (našega vremena) isto što* krivica. Samo ako je sumńa, da je u očitovańu kazni dostojna krivičnost učińena. Zbornik zak. 1858. 969.

KRIVIĆA ADA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu podrinskom.* Dobro pravitelstveno do vode Drine, suvat Krivića Ada. Sr. nov. 1867. 309.

KRIVIĆA BRDO, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu podrinskom.* Zemlja u Krivića Brdu. Sr. nov. 1869. 47.

KRIVÌNA, *f. osobina čega što je krivo ili onoga što je kriv; naj češće se upotrebljava u prenesenom značeńu kao* krivica. — *Akc. se mijeńa u dat. sing.* krîvini, *u acc. sing.* krîvinu, *u voc. sing.* krîvino, *u nom., acc., voc. pl.* krîvine. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* krivina, *rus.* кривина.

1. *u pravom smislu prema* kriv, 1, a *i g*—i. — *Između rječnika u Mikaljinu* (krivina, iskrivljenje ‚flexus, flexio'), *u Bjelostjenčevu* (krivina puta ‚anfractum, anfractus, viae flexus'), *u Voltiģijinu* (‚tortuosità' ‚krümmung'), *u Stulićevu* (‚obliquitas'), *u Vukovu* (‚die krümme' ‚curvitas').

a. *uopće.* Izmislimo od puta diljinu, krivinu . . . B. Kašić, nač. 14. Šipka upravna stavljena u vodu čini se ukrivna i pribijena zaradi krivine sjene. M. Radnić 23b. Aršinom upravnijem mjerimo krivinu jednoga kamena. 561b.

b. Krivina, *kao ime mjestu u Srbiji u okrugu čuprijskom.* Zemlja na Krivini. Sr. nov. 1873. 1170.

2. *vidi* 1. krivica. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚culpa'), *u Mikaljinu* (krivina, pomankanje ‚culpa, reatus, noxa, defectus, crimen, vitium'), *u Belinu* (‚torto, sost. cioè ingiuria o ingiustizia' ‚injuria' 736b; ‚ingiustitia' ‚pravitas' 404a; ‚colpa, difetto, errore' ‚crimen' 202a; ‚taccia' ‚nota' 719b), *u Bjelostjenčevu* (v. krivica 3; krivina, himbenost ‚falsitas, mentita res, falsa res plenaque mendacii'), *u Voltiģijinu* (‚taccia, ingiuria' ‚unbilligkeit'), *u Stulićevu* (‚culpa, noxia, reatus, injuria, injustitia'), *u Daničićevu* (‚injuria; culpa').

Digitized by Google

a. injustitia, *vidi* 1. krivica, a. Krivinomь posêdoše i po sili uzeše župu. Mon. serb. 217. (1391). Zakona misto daj i pravde razlogu potrti se ne daj krivine nalogu. M. Marulić 140. Dopusti, krivina da mene ostavi. N. Dimitrović 41. Ļubļaše pravicu, ni trpil krivine. M. Kuhačević 75.

b. injuria, *vidi* 1. krivica, b. Ako nekъto ѡdь mojihь kъmeti čine vi krivinu, da se pri predь mnovь. Mon. serb. 29. (1240). Da ta krivina sê sь pravinovь isъpravi. 29. (1240). Ako se koja godê krivina čini, da se sudomь isъpravļa. 46. (1254). Da ju primamь za materь ... dokoli bi ne bilo matere mi suproću mani takovo učińenje, kako bi mogli reći dobri ļudije da je za to podobno ѡstaviti sinu materь svoju ... Dokoli bi ne ѡsvidočena takova krivina, za ku bi tribi učiniti sinu i materi zlu voļu. 274—275. (1410). Da je štoѡ komu ńihь rečenne gospode ѡdь jednoga do drugoga ńimь među sobѡmь koja krivina a ili nepravda. 459. (1453). Prijateļu, ne čińu tebi krivine. Bernardin 20. luc. 20, 13. Zastupi večkrat crikav i obrani ot krivin. Š. Kožičić 51a. Čineć mi svaku krivinu. D. Rańina 26a. Rańen, krvav, splesan meni tu ćeš platit sve krivine. Ġ. Palmotić 2, 441. Čineći im koju krivinu ili pogrdu, grijeh jest. S. Matijević 58. Ako ti je tko pod nebi ku krivinu učinio. P. Kanavelić, iv. 190. Krivina je velik grijeh, ali joj je pravda lijek. (D). Poslov. danič. Sile i krivine mrziš, kê se meni čine. I. Đorđić, salt. 10. Al' ne čini tijem nikomu kê krivine. J. Kavańin 17b. Učiniti veliku krivinu ‚far torto grande' ‚gravem injuriam facere'. A. d. Bella, rječn. 736b. Ne govorimo da se ne može moliti za krivine učińene, ubojstva ... J. Matović 444. Tako nikomu ne čini krivine ni himbe. Ant. Kadčić 70. Nepravice i krivine učińene u prodavańu i kupovańu. 261. Plata odgovorit ima krivini. A. Kalić 208. Šteta učińena navalice u zloj namisli i učińena znajući i hotomice u nepažńi zove se krivina. Građ. zakonik. 2, 270.

c. delictum, *vidi* 1. krivica, c. Ni za jednu ńih zgrihu ni krivinu. Mon. serb. 378. (1434). Ništar ne nahoju krivine u ovom človiku. Bernardin 83. luc. 23, 4. Ja nijêdne krivine ne nahoju u ńem. 88. joann. 18, 38. Krivinu tvorismo. M. Marulić 31. O blažena krivina, ka takova i tolika odkupiteļa dostojna bi! Korizm. 55a. Ja ne nahajam nijedne krivine v ńem. 96a. Jegože Oton velikih krivin radi pokrivna nizloži. Š. Kožičić 51b. Prišal je nińe dan v ńemže krivin tvojih muke splatiši. 57b. Poslušajte Božjega suda od krivine. Zborn. 28b. Ne gleda našijeh krivina. 78b. A ti Bog ki sidi na sudu od zgara, spomen' se, da vidi krivine i kara. H. Lucić 216. I mnoge krivine po sve dni slijedih ja. N. Dimitrović 55. I bivši u svem prav, ne stvoriv krivinu, da moja sva ļubav u malo poginu. N. Naļešković 2, 75. Ti hotje jur sljesti s nebeske visine, za patit bolesti rad naše krivine. D. Rańina 145b. Koja mi gńiv nosi krivinu za moju. S. Gučetić Bendevišević 230. Gospodina bez krivine bičimi izbiju. B. Kašić, is. 56. Boļe je sada iskoriniti krivine. nasl. 51. Ako si u anđelijeh našao krivinu. 128. Ne pomińaj, Gospodine, krivin naših. M. Alberti 328. Sudče, koga u tmini od pakla stavi bog, da svakoj krivini nać budeš svoj razlog, Radamante! I. Gundulić 101. Opovidjeh, Gospodine, ja svu zloću moju tebi, i ne ostavih skrovnu u sebi nepravednos me krivine. 195. To li nazbiļ tkogod minu, još da na ńu *(dragu moju)* ne pogleda, uzeh sumńu za krivinu. 226. Milosrdje je Božje veće, neg' sve hude me krivine. 247. A maćeha oca moga da od pastorka mrzi sina čudit mi se nije od toga: to je općena svijeh krivina. 310. Ne prašta se vik krivina veličanstva uvrijeđena. 495. Koji grijeh, ka bila u vas je krivina? Ġ. Palmotić 1, 53. S plavi ćemo po načinu od pobune krivca odkriti i pedepsat zlu krivinu. 1, 59. Tegnut u čas gosta moga krivina je teška i mnoga. 1, 150. Poď' prid kraļem i prid pukom ńe krivine ukazati. 1, 350. Ako se *(moja kći)* u krivini toj prihudoj bude odkriti. 1, 365. Hvaļene su sve krivine, dobro i koris ke rađaju. 2, 122. Udane grabit žene krivine su netrpjene i prid bogom i prid ļudim. 2, 177. Da se svudi glasi ujedno našijeh ļudi i krivina i pokora. 2, 391. Iza mnoge ńe krivine. I. V. Bunić, mand. 3. Milosrdje za krivine, blagi Bože! 12. Od broja onih ki po svojoj krivini osudjeni su. P. Radovčić, nač. 18. Krivac opovijeda svoje krivine. M. Radnić 494b. Iskorijepit sve krivine. P. Kanavelić, iv. 22. Pače zemļa no strese se, neg uzdahnu iz dubine, milos Božja da gane se prostit težke me krivine. dubrovnik. 14. Za našu zlu krivinu Božjoj pravdi hteć zgoditi. A. Vitaļić, ostan. 86. Brez svake krivine ginuti videći. Oliva. 37. Ne spomińuj se od ńegovih starih krivina. L. Terzić 22. A sukńu mu omazaše vrućom krvļu od živine, ter ju k otcu odslaše, da pokriju ńih krivine. P. Vuletić 12. Zašto taku vi krivinu, neharnici, učiniste? 67. I zakono bez krivine mirne dnevi š ńom iztraje. J. Kavańin 47a. Ako je kâ krivina razgledati stvari lijepe. 199b. Da tajne ńih krivine tu očito ne svjedoči. 404a. Jesi li držan ńemu za tvoje krivine zadovoļiti? A. d. Bella, razg. 7. Jeli krivina koliko velika? 29. Tko istomačiti može krivinu onoga roditeļa? 63. Rekoše da krivine ļudske pravda ne sudi. I. Đorđić, salt. 27. Ukopa u stine s svôm ljeposti svoje krivine. uzd. 3. Tko po krivinah zvijer se učini. 7. Nije krivine činit sve što mnozi čine. 21. Svjetovne na krivine sličnom platom odgovori. 134. Očisti me, Gospodine, od potajne mê krivine. 56. Poboļe se svijet priteškom nemoći od krivina. ben. 2. Vaše minute krivine višńemu ispovijedajte. 93. Ļuvena krivina. pjesn. 4. Pravedno svaku svoju krivinu razaznati i suzami je pokornijem rasčistiti. B. Zuzeri 3. Sve su ovdi ispisane tvoje krivine prisramotne. 306. Ti pokorno aj mi suze da krivine plačem moje. A. Boškovićeva *u* I. M. Mattei 351. Oprati rane moje i izliječiti krivine moje. I. A. Nenadić, nauk. 216. Neka poznate koja je krivina ne imat pomńu od svoje djece. Đ. Bašić 5. Nahodeći se u tminah od tamnice nenadane suzi i plače, ter pun žalosti i zlovoļe ište krivinu za koju je u ńu uljezo. 5. Jer si puna zloće i krivina. M. A. Reļković, sat. F6a. Neka ide na svit med živine, jer učini tolike krivine. F7a. Upali su u ostale od ovakoga načina krivine. A. d. Costa 1, 80. Ako mu ne odkriješ sve tvoje krivine. Ant. Kadčić 215. Pojde se ispoviditi od te krivine. 258. Cijeća mnoštva mojijeh krivina. L. Radić 5. Pilato koju krivinu je učinio? 45. Da ne bi pedepsao krivinu ńegovu. J. Matović 502—503. Srce, pravedna žrtvo mojijeh krivina! I. M. Mattei 145. Neka plode pokore pristojne našijem krivinam pokajani prikažemo. 304. Što je tvoja krivina, zašto su te k meni tako vezana doveli? A. Kalić 442. Ah, s krivine druge koje nezgoda me je saj dopala? P. Sorkočević 581b.

đ. error, *vidi* 1. krivica, d. — *U Belinu rječniku*: ‚mancamento, qui vale errore', ‚erratum' 455b.

Digitized by Google

e. culpa, *vidi* 1. krivica, e. Bez uzroka i krivine rečenoga kneza. Mon. serb. 445. (1451). Prez ńegova podobna uzroka ali krivine. Stat. poļ. ark. 5, 256. Ne dêm te v krivinê. Pril. jag. ark. 9, 125. (1468). Pravdu opravi a prosti krivinu. Š. Menčetić 128. Pravedni sudja luči krivinu od pravde. Zborn. 33a. Boļe ti je biti u hlivu s pravdom nego li u polačah sa krivinom. 33b. Nigda čovjek ne ima tolikoj krivine. 111b. Jeli to istina da je tva krivina što mi si rekao sad? M. Vetranić 1, 116. Nijednu krivinu nijes' našal u meni. 2, 77. Nî moja krivina, gospoje, toj sna Bog, neg tvoja visina, ku doseć nisam mog. H. Lucić 212. Koji me si tvoga brata brez krivine zagubio. P. Hektorović 19. Ki zlo čine i ki u zlu pristaju, jedne su krivine. N. Dimitrović 10. Ako se, ćaće, ja uvrgoh u tebe, krivina nije moja. N. Naļešković 1, 293. Ali daj da poznaš, jer život moj gine za rajski ures vaš bez moje krivine. 2, 42. Krivina nije moja, toj mi je Bog svjedok. 2. 119. Svoga kraļa bihu ubili pres krivine. Dukļanin. 36. Nu ako se davati opći jad s krivine. D. Rańina 6a. Po mjeri od krivine da im bude dati mjeru od pedepse. A. Gučetić, roz. mar. 188. Odnemi od sebe krivine. Nauk brn. 3b. Ne bi bila krivina ljekarova nego nemoćnikova. M. Divković, nauk. 195b. Odmaknu do tretoga dnevi iskušenje od ńe krivine. B. Kašić, per. 209. Ako, porod tvoj jedini, ne znaš gdi je kćerca tvoja, nemoj sudit zemļu koja nije za to u krivini. I. Gundulić 90. Ako za ńih krivinu umre kojigod bez sakramenata. I. Držić 298. Djevojčice privarene ne bi nijedna tuj krivina. Ġ. Palmotić 1, 145. Od svega što se steće krivina je sve ńe bila. 1, 194. S kletom grabšom, s djelom hudim ke nečasti, ke krivine ti ćeš imat prid svijem ļudim! 1, 269. Ne imamo se mi bojati zla ne bivši u krivini. 1, 371. Boj će razlog razabrati, ostaće oni u krivini, koji dobit bude ostati. 2, 480. Tko ne umije nać načina, da se srećom dobro služi, ńegova je to krivina. 2, 483. Ńihovon krivinom izgubi se. P. Radovčić, ist. 188. Da je držan osvaditi sudcu svoju krivinu. nač. 247. Krivina jest pače moja. P. Posilović, nasl. 9b. Bi odkrivena od Danijela krivina misnika Babilonskije. M. Radnić 291a. Svitla kruno sveta, krivina moja nî neg vela nesrića ka me tužnu čini. Oliva. 10. Ako bi stvar poginula bez krivine onoga ... Ako bi stvar po krivini čijoj poginula. I. Grličić 67. Blago nije bez krivine, s ńega sva uda na grijeh srnu. J. Kavańin 19a. Odgovori: ‚Tvâ 'e krivina'. 240a. Jedna vlas ga prije potvori bez krivine i razloga. 240a. Bi od iste vojske bez ikakve svoje krivine ubjen. A. d. Bella, razgov. 25. Izprositi proščenje spovidajući svoju krivinu. 184. Adam, netom se grešnik po svojoj krivini učinio, ureda se poplašio i uteko. B. Zuzeri 16. Nije krivina od mladosti u ļuvezni razpuštenoj mahnitati, nego je krivina od mladoga na svoje žeļe, na svoju plahos kô niz rijeku spuštavat se. 64. Naša je u temu sva krivina. 160. Pravedan ovi gine nepravedno brez krivine. P. Knežević, muka. 42. Ako to ne izpunih, moja je krivina. A. Bošković̂eva IV. Možete li se zaklet da se vaša krivina ne nahodi u ovemu ubojstvu. Đ. Bašić 58. Ostaje mi besidit od nezakonstva, zloće takojer suprotivne zakonu oli po krivini oli po pristupanju. Blago turl. 2, 83. Da je spasitel trpio za našu ļubav a ne za svoju krivinu. Ant. Kadčić 104. Kad je zaručnik u krivini. 487. Oslobođeńe krivine i oprošteńe pomankańa. J. Matović 253. Ostava grijeh u ockvrnosti i u krivini. 498. Još još većma umivaj me od moje krivine. I. M. Mattei 15. Milostivo prima srca, koja se u krivinu davaju, grešna se spovijedaju i prose prošteńe. 117. Smiluj se moje srce izčistiti i otrti s ńega svaku krivinu. 269. Što je ini tuđu ovcu ukro, krivina je bila od smrti. A. Kalić 91. Da samo okinem sa sebe krivinu. B. Radičević (1880) 335. Kad mu prahne Šćuka kapetane vidjet ńine pravde i krivine. Osvetn. 4, 13.

f. crimen, *vidi* 1. krivica, f. Da se hrani neockvrńen duh vaš i duša i kip brez krivine (‚sine querela'). Bernardin 34. paul. 1thess. 5, 23. Toliku nesmiru hoćeš li podnesti, a ki suz utiru pravih ne unesti od ruk ńih ki svesti smili su krivinu? M. Marulić 87. Kad godiš se opiješ sebi krivinu daj. 136. Koju krivinu govorite suprotiva človjeku ovomuj? N. Rańina 109a. joann. 18, 29. Sebe poznajte a nijedne krivine Plutonu ne dajte što ... M. Vetranić 1, 121. Zubom svijem svojijem krivinu sam je dal. 2, 140. Er ćemo tebe s krivinom obadit. 2, 351. Tere su kušal' sve načine, da na me, ki sam prav, obrnu krivine. N. Dimitrović 64. I volim krivinu da meni vijek daju nego li istinu i uzrok da znaju. N. Naļešković 2, 76. Ako što vođeno rečem, dajte krivinu vodi koju pih. M. Držić 399. Ńoj svak krivinu daje. B. Gradić, djev. 70. Naj veću dajem krivinu sebi sam. F. Lukarević 29. Za smrt očinu sveđer mi davaše zlosrdo krivinu. D. Zlatarić 18b. Sam sebe ogovarati okrećući krivinu na Gospodina Boga. M. Divković, bes. 139a. Hvale Bogu za milost pridaj, a tebi samomu krivinu grešnu. B. Kašić, nasl. 84. Da ovo sveto pričestenje ne bude meni krivina na muku. zrc. 171. Ako bi kojemu ovo novo pisanje vele ugodno ne bilo, podaj krivinu mojemu malu uminju. I. Bandulavić, predgovor. Otidoše da krivina ne da im se s neposluha. P. Kanavelić, iv. 37. Pravedan sam od krivine, na me zlobni ku nameću. 321. Postavļajući mene u krivinu ovije mojije griha. P. Posilović, nasl. 102b. Kakono si oslobodio Sušanu od lažive krivine. L. Terzić (B. Pavlović) 18. Jeda se može krivina na Isukrsta pripovidaoca nametnuti? A. d. Bella, razgov. 123. Aron obori krivinu na puk. 189. Obranu od razloga, kom može krivinu svu oborit. J. Kavańin 345b.

g. *kao osobina samoga zla djela, samoga grijeha, što nije posve isto značeńe kao kod* e. Čistoća tvoja učini izpričanu pri ńemu i pokrivenu krivinu naše nečistoće. P. Radovčić, nač. 430. Bože koji prošastnih sagrišenji krivine proščenjem odpuščenja izpražńuješ. L. Terzić 18. Izvan pedipsa i krivine smrtnoga grija. I. J. P. Lučić, nar. 57. U razbirańu krivine grješnoga djela. A. Kalić 60. – *slično je i ovo:* Grih oprašća se i krivina pedipse pomrsiva se. I. J. P. Lučić, nar. 9.

h. *u jednom primjeru* XVI *vijeka stoji u konkretnom smislu i znači: ńešto krivo.* Mene pravu stvar krivinom tvorite. M. Vetranić 1, 116.

KRIVİNICA, *f. dem.* krivina, 2. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Jeda je to jedna mala krivinica? A. d. Bella, razgov. 28.

KRIVINO POĻE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu vaļevskom.* Livada u Krivinom Poļu. Sr. nov. 1873. 383.

KRİVIŃA, *f. vidi* kriviua, 2. — *Od* XVI *vijeka u čakavaca.* Prijateļu, ne činu tebe kriviňe. Postila. G4a. Matej biše velik grišnik, odrtnik, lakomac, dosta pinez po kriviňi skupil. L6b. Ne činu tebi kriviňe. Anton Dalm., nov. tešt. 80b. Ako bi ka kriviňa bila. 201. act. ap. 18, 14.

Digitized by Google

Ništar ne nahoju kriviñe va ovom človiku. 124b. luc. 23, 4. Ako je ka krivińa na ovom človiku. 212b. act. ap. 25, 5. Prostite mi ovu krivińu. 2, 60b. paul. 2cor. 12, 13. Nikomur kriviñe ni sili ne čini. ap. e4a. I to govoreći krivińu svoju pokrivaše, i Olimpijadu iskaše uhvatiti. Aleks. jag. star. 8, 283. Ne čin' da krivińa budeš ńeje smrti. Oliva. 22. Hoće l' poginuti prava brez kriviñe? 47. Odnesi od mene sve kriviñe. I. Kraļić 33. Mi j' viru dala pak ju j' prekršila prez moje kriviñe, veće ńeja j' bila. Nar. pjes. istr. 2, 173. Krivlńa ‚injuria'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1fortsg. 48.

KRÌVIŠA-KÀPA, *m.* oholica: ‚Tako se uvik krivišam-kapama događalo (da ginu). M. Pavlinović. — *Uprav čovjek koji nosi kapu na krivo.*

KRÌVITEL, *m. čovjek koji krivi (okrivļuje, tuži, potvora).* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Kriviteļi uzdignutijem glasom nazivahu ga *(Jezusa)* mećajicom. Š. Rosa 157b. *i u naše vrijeme u Šulekovu rječniku* (‚beschuldiger'). — *Ima i u Stulićevu rječniku gdje je zlo shvaćeno:* v. krivnik, *a, što je čudnovatije, Stulli dodaje da je našao ovu riječ u sama pisca Rose.*

KRÍVITI, krîvîm, *impf. činiti da objekat bude kriv (u pravom ili u prenesenom smislu).* — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* krîvļâh, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* krîvî, *u part. praet. pass.* krîvļen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* -kriviti *(samo složeno), rus.* кривить, *češ.* křiviti, *poļ.* krzywić *(osim stslov.* okriviti, *u svijem ovijem jezicima samo u pravom smislu).* — *Može biti (u ńekom značeńu) i neprelazni glagol (vidi* 1, a, *b) na kraju).*

1. *aktivno.*

a. *u pravom smislu,* curvare, torquere, distorquere. — *Između rječnika u Belinu (vidi kod b)), u Bjelostjenčevu* (krivim, kļučim. v. grbavem), *u Voltiģijinu* (‚attorcigliare, fare storto' ‚krümmen'), *u Stulićevu* (‚torquere, contorquere, flectere'), *u Vukovu* (što ‚krümmen' ‚curvo').

a) uopće, prema nakriviti, iskriviti. *imam samo jedan primjer (u kojemu je i smisao po ńešto metaforički):* Ja ne umijem vrat kriviti prid otarim. B. Zuzeri 53. *ali mislim da se kaže:* kriviti komad drveta, prut za luk *ili* za gudalo, kriviti štap *ili* mač naslońajući se na ń *itd.*

b) kriviti usta *(u životińa* rilo, čeļusti *itd.).* I na mene krivi rilo *(morski medvjed).* M. Vetranić 1, 21. Gdje krive usta, gdje oči izvrću. M. Orbin 41. Gdje krvavo rilo krivi vepar divji. P. Kanavelić, iv. 32. Gdje čeļusti na ńe krive. 489. Kriviti usta ‚torcer la bocca' ‚ringo'. A. d. Bella, rječn. 143b; ‚distorcer le labbra' ‚labra distorquere' 421b; ‚rinchiare, torcer la bocca' ‚ringo'. 622a. — *I s instrumentalom, kao neprelazni glagol.* Sileći ga s mnogom zlobom u sto slika lice mijenit, krivit ustim, kršit sobom, . . . Ģ. Palmotić 3, 136a.

c) kriviti oči, *isporedi* kriv, 1, a, *c) cc).* Ako će *(kraļ)* svŕu mene i kriviti oči. A. J. Knezović 129.

b. *u prenesenom smislu, prema* kriv, 1, b *i* c, corrumpere, depravare, vitiare, adulterare. — *Imam samo dva primjera.*

a) činiti da ńešto što je pravo (u moralnom smislu) bude krivo. Pokara je da taja krivļahu jaže on pravadne i svete stvori. Š. Kožičić 28a.

b) činiti da mjera bude kriva (u primjeru metaforički). Turske sabļe na pravednih ti obraćaš jedovito; mjere od suda u naj vrjednijih rukah kriviš ti očito. I. Gundulić 230.

c. in culpa ponere, in crimen vocare, criminari, culpare, *u prenesenom smislu prema* kriv, 1, e, *c) (isporedi i* 1. krivica, e, *i* krivina, e), *bacati krivicu na objekat (pravo ili češće nepravo), potvorati.* — *Objekat može i ne biti čeļade, isporedi* kriv, 1, f. — *Između rječnika u Belinu* (‚incolpare, dar colpa' ‚culpo' 392b; ‚censurare, riprender il detto o fatto di qualcheduno' ‚culpo' 184b), *u Bjelostjenčevu* (krivim ‚culpo, accuso, condo culpam in aliquem, conficio culpam, vitio do, vitio verto, crimini do l. verto, fraudi do, v. potvarjam), *u Jambrešićevu* (krivim ‚culpo'), *u Voltiģijinu* (‚incolpare, tacciare' ‚beschuldigen'), *u Stulićevu* (‚incusare, criminari, insimulare, arguere, crimini dare, crimen inferre, reum facere'), *u Vukovu* (koga ‚beschuldigen' ‚accuso, incuso'), *u Daničićevu* (‚culpam attribuere'). — *perf.:* okriviti.

a) uopće. (Mahomet) Krstijane i Judeje krivit. Š. Kožičić 42b. Nače kriviti oholiju jego. 56a. Što kriviš ńe ļepos? Š. Menčetić 14. Nemoj ńu krivit. što je ona kriva? M. Držić 168. I ako sam još oro sivi proć istočnom smaju prši, nabuńeno jato krivi, komu ogńena krila skrši. I. Gundulić 495. Koga drugoga kriviti ima. F. Glavinić, svitl. 47. Ako človik ne ućućuje onu slast u promišļenju, sam sebe može kriviti. A. Georgiceo, pril. 9. Tvoj život ne krivi, gdi koristi nije. I. T. Mrnavić, osm. 161. Nemoj kriviti naravi ni djavla. M. Radnić 39a. Da sagrišenjem svojim ne podadu prigodu neprijateļem za kriviti prisvetu viru. M. Bijanković 7. Što ga muči, što ga prli, što ga pravda Božja krivi. J. Kavańin 396a. Ne krive svitovnu opačinost. A. d. Bella, razgov. 26. Vi krivite Isukrstove naslidnike. 190. Za opravdat sebe krivi ženu. J. Banovac, pred. 101. Koga ćete dakle kriviti, kada se vidite mali obrani a ostali svi osuđeni? F. Lastrić, od' 62. Adam poče ženu kriviti. E. Pavić, ogl. 9. Zašto indi druge kriviš? a sam hoćeš prost da živiš? V. Došen 247a. Čujte što govori ovi svetac, a pak me krivite ako uzmobudete. Đ. Bašić 80. Krivit samoga sebe a ne drugoga. M. Dobretić 424. Nit' imade drugoga i trećega brez potribe imenovati, ni kriviti. I. J. P. Lučić, doct. 22. Ako u krivo govorim, krivite me, pokarajte me. A. Kalić 526. Med kućani jedno drugo krivi. J. S. Reļković 15. Ima biti ispovid osvadļiva, da svaki sebe zna osvaditi i obtužiti a ne izgovarati ili drugoga kriviti. B. Leaković, nauk. 199. Nego krivim kuću Petrovića. Nar. pjes. vuk. 5, 27. Ili momku po vremenu ne bude povoļna đevojka ili đevojci momak, oboje krive provodaģiju. Vuk, poslov. 263. G. Svetić na svršetku Utuka svoga mene krivi. Vuk, odg. na utuk. 19.

b) krivica se može izreći:

aa) genetivom. Što nagodbu krive svega zla. M. Pavlinović, razl. spisi. 1.

bb) akuzativom (što). Baš kad bi sve bilo istina što mene krivi. Vuk, odg. na utuk. 19. Naš Krńine, dođemo li kadgod u te živi, knadićemo što nas svijest krivi. Osvetn. 4, 59.

cc) instrumentalom. Têmь ihь krive. Spom. sr. 1, 9. (1397). — *I s prijedlogom* s, *što nije dobro.* S otim našu domovinu krivi. J. S. Reļković 433.

dd) genetivom s prijedlogom radi. Kriviti koga radi čega ‚jemand etwas zu schuld legen'. Jur. pol. terminol. 452.

ee) akuzativom s prijedlogom za. Za toj nikoga ne krivim nebog ja. N. Dimitrović

Digitized by Google

61. Grešnik ne ima nikoga kriviti za svoje grijehe. M. Divković, nauk. 200b. Ti nis' kriva, nit' te krivi za nevjeru tva gospoja. J. Kavanin 293a. I pomaže krivit stane il' za krađu, il' nevirnost. V. Došen 57a. I sam sebe za nepravdu krivi. M. A. Reljković, sat. G2b. Da ne bi naši potomci za to krivili nas. Vuk, građa. x. Starješine gotovo sve vikale na Mladena i Miloju i krivile ih za propast na Kamenici. prav. sov. 34. Kriviti koga za što ‚jemanden beschuldigen' ‚incolpare taluno di qualche cosa'. B. Petranović. ručn. kń. 42.

ff) lokativom s prijedlogom u. Krivi u tomu naj veće sebe. F. Lukarević 78. Kad te tko u čemu krivi. I. Grličić 212. Da ni po što sebe krivu ne nahodi u onomu u čemu ju kriviše. E. Pavić, ogl. 415. Da ne budoš u ičemu kriviti me. S. Rosa VII. Spovijedamo da u ovijeh grijesih ne možemo nikoga krivit nego nas. Đ. Bašić 59. Da ga svijest ńegova ni u čemu ne krivi niti parbi. B. Leaković, gov. 100.

gg) podložnom rečenicom sa što *ili* da. Mnozi krive mnoštvo svojijeh posala, što se često Boga ne spomińu. I. M. Mattei 135. Krivio i*(h)*, što za ranije nijesu to uredili. Vuk, dan. 1, 85. Budući da su mene gdekoji naši književnici javno krivili, što pjesme izbiram. nar. pjes. (1833). 4, 35. — I mene krive, da ja od vas ne potribujem što je obećano i dužno. Starine. 11, 90. *(oko* 1651). I da krive gospodare *(mlađi)* da ńi mnogo posla tare. V. Došen 42b. Svaki svoju sriću krivi, da živiti š ńom ne more. 181b. Gospodar ima sebe istoga kriviti da je obrao nastojnika tako himbena. A. d. Costa 2, 46.

c) u ovom primjeru akuzativ sa za *pokazuje čeljade koje bi bilo krivo, ali se meće krivica na drugo.* Ter činiš *(Ljubavi!)*, nemilo da kunem sam sebe i lice ńe bilo da krivim za tebe. M. Držić 74.

d) u ovom primjeru za *s acc. znači što i* kao. Ter *(apostoli)* žestoko svi sumńivi žude opaka znat čovika, koga Božji porod krivi za krvnoga izdavnika. G. Palmotić 3, 66a.

d. debito arguere, *u prenesenom smislu prema* kriv, 1, e, *d), vidi* 2. dužiti, 1. Kriviti, dužiti koga (u novcu). I. Pavlović.

e. *u Dubrovniku se govori:* kriviti (koga) od straha *u prenesenom smislu: vrlo strašiti.* P. Budmani. — *vidi* iskriviti, c, *a) aa) pri kraju.*

2. *sa* se.

a. *refleksivno.*

a) u pravom smislu. — *Između rječnika u Mikaljinu* (kriviti se, iskrivljivat se ‚curvesco, incurvesco'), *u Belinu* (‚distorcersi' ‚contorqueor' 270b), *u Voltigijinu* (‚contorcersi' ‚sich krümmen'), *u Stulićevu* (‚curvescore, incurvescere'). I svoje usne da se ne krive ništa. P. Posilović, cvijet. 215. Tamo se primorje krivi kao luk. S. Ljubiša, prip. 5. Kriva drva na ogńu se prave (a prava krive). (D). Ubogu šavcu i igla se krivi. (D). Poslov. danič. Ńegove usne ali rilice da se ne krive ništa. K. Mađarović 108.

b) također u pravom smislu, ali znači što i kriviti usta. — *Samo u rječnicima: u Mikaljinu* krivit se, pečiti se, kriviti usta ‚ringor, ringo'; *u Belinu* ‚torcer la bocca' ‚ringo' 143b; 735a; ‚distorcer le labbra' ‚labra distorquere' 421b; ‚rinchiare, torcer la bocca' ‚ringo' 622a; *u Stulićevu* ‚ringi, labia distorquere'.

c) također u pravom smislu, ali sa značenjem: kriviti oči, krivo gledati. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚torvis oculis in aliquem intueri'.

d) sibi culpam attribuere, *prema* 1, c. Jest koji ima jedno prijateljstvo (recimo tako) s jednim čeljadetom, ide navlaš u onu kuću, još i u crkvu za gledat ga, o drugomu ne misli, ne sniva mu se o drugomu, ali samo ere hoće s častenjem sagrišiti, krivi se da je saviše prignut na ljubav od kuće. ah! išti bolje, čini pravdu samomu sebi, nemoj se blazniti. A. d. Bella, razgov. 38b.

e) u prenesenom smislu, vikati sa svom silom, rikati, krištati, derati se, kaže se za životińu i za čeljade (Vuk pomiše samo vola i dijete). — *perf.:* raskriviti se. — *Biće postalo od toga što čeljade od boli, od straha, od ljutine itd. svakako krivi svoje tijelo, a osobito usta.* — *Između rječnika u Vukovu:* ‚brüllen (wie der ochs) auch vom kinde' ‚clamo'. — I mnome se trudnijem ruga kriveći se priko vrata *(morski medvjed).* M. Vetranić 1, 21. — Kraljevića kada slave, nerazložnu buku sprave, kao kad se gdi goveda brez svakoga krive reda, kadno i*(h)* se jato spravi grob opivat mrtvoj kravi. V. Došen 156a. — Iznad puta prelijeću vile, prekasuju međedine crne, pa s' i oni po planini krive. Nar. pjes. hörm. 1, 56. — Zašto ovca kad je vuk ufati krivi se? N. Palikuća 9. — Vreća jarca vuna od ovaca, on se krivi, do Boga se čuje. Nar. pjes. vuk. 3, 177. — A ja hoću pustit vrane da se krivu. J. Kavanin 79b. — Nemoćnici od velika straha krive se, tresu se . . . V. Andrijašević, put. 376. Da vidite jednoga od vojske vojevodu tako beztužna, da svaki od vojske može u lice krivit mu se bez straha ijednoga od pedepse za bezočno svoje smionstvo. B. Zuzeri 41. Pak bi na ń pluca, krivio se i ruga mu se. M. Zoričić, zrc. 40. *(David)* učini se viditi budalast. i tako poče se kriviti, bukati i kakono vuk vijati . . . And. Kačić, kor. 168. S očima zavrćući i kriveći se na sva usta reče . . . I. J. P. Lučić, razg. 95. Ne krivi se, Nikče, čavko crna! Ogled. sr. 120. A krive se Sehratlije Turci. 244. — Sotona pak videći što se dogodi, dili se iz crkve kriveći se. M. Zoričić, zrc. 137.

f) kriviti se od straha, *vidi* iskriviti, c, *a) aa) pri kraju, isporedi* 1, e. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

b. *recipročno, u prenesenom smislu, prema* 1, c. Nit' se kradu nit' med sobom krive. J. S. Reljković 69.

c. *pasivno.*

a) u pravom smislu (u jedinom primjeru o zemji koja orańem postaje neravna). Ako l' imaš pokojite ńive, nek se plugom te rad ječma krive. J. S. Reljković 118.

b) u prenesenom smislu, prema 1, c. Zato oni neharom se krivi. J. S. Reljković 4. Premda kadkad on *(travań)* zimom se krivi. 187. Gledaj, vojnik koji tako živi malo koji rad zdravja se krivi. 494.

KRÍVJETI, krivîm, *impf. vidi* 1. krivati, 1, a. — *U jednoga pisca našega vremena iz Boke kotorske.* Vi donesite na kraj mora onu veliku vagu: ja ću na jednu stranu staviti sveca, a ti na drugu primeći para, dok breme ne krivi ni tamo ni amo. S. Ljubiša, prip. 250.

KRÍVLJAHAN, krívljahna, *adj. dem.* kriv. — *isporedi* krivljašan. — *Samo u Stulićevu rječniku:* krivjahan ‚subvexus'.

KRIVLJAK, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Ńiva u Krivljaku. Sr. nov. 1871. 368.

KRÍVLJAŠAN, krívljašna, *adj. vidi* krivljahan. — *Samo u Stulićevu rječniku:* krivjašan *ili* krivjahan.

Digitized by Google

KRÍVLJÊNE, *n. djelo kojijem ko krivi ili se krivi.* — *Između rječnika u Vukovu* (1. ‚das krümmen' ‚curvatio'. — 2. ‚das beschuldigen' ‚accusatio'. — 3. ‚brüllen' ‚clamatio'). Kolika usti krivljenja! Michelangelo. 35. Ono krivljenje od usta i izvraćanje od očiju. M. Orbin 42. Krivljeńe ili kazivańe na koga nalazeće u pismih takovih osoba kojih nije moguće preslušati, mogu dovoljni biti za povedeńe iztrage. Zbornik zak. 1853. 665.

KRIVNA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Zemja na Krivni. Sr. nov. 1875. 527.

KRÌVNICA, *f. žensko čeljade što je krivo (vidi* kriv, 1, e, *c)). — isporedi* krivnik, *a vidi i* 2. krivica, c. — *Akc. je zabilježen po Belinu rječniku. — U dva pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚accusato, sost. cioè reo' ‚reus', fem. 25b) *i u Stulićevu* (‚conscia culpae, rea'). Koji zvek strahoviti neće učinit na ušiju od krivnice oni glasi! B. Zuzeri 98. Učinila bi se krivnica velike štete. J. Banovac, pred. 48.

KRÌVNÎK, krivnika, *m. vidi* krivac. — *Akc. je zabilježen po Belinu rječniku. — Od* XVI *vijeka u pisaca Dubrovčana, a između rječnika u Belinu* (‚colpevole e colpabile, di chi è in colpa' ‚culpa obstrictus' 202b), *u Voltiġijinu* (v. krivac), *u Stulićevu* (‚conscius culpae'). Sileć se krivnika sve dobro vladati. D. Rańina 88b. A mi svi koji smo ovode, jesmo krivnici. A. d. Bella, razgov. 174. Osudi na smrt i na muke množ krivnika. B. Zuzeri 139. Kad bi uljezla za bit parčica krivniku komu. 173. Parac, koga zovu od siromaštva i dava se svijem krivnikom, da ih prid pravdom parči, obranu je za ńega uz'o. 199. Ko krivnici osuđeni idemo sveđer prema smrti. 294. Dake spoznam krivnika opakoga. 315. S krivnicim ujedno osuđen je bio. S. Rosa 12a. Krivnike pedepšemo. 70a. Krivnika osuditi. 155b. Vikahu da je krivnik. 158a. Kad mu naj poslije ostane zlotvorstvo odkriveno, tad osudi krivnika. Đ. Bašić 86. Puštava da krivnik izabira što je ńemu drago. 102. Počet će karat krivnike. L. Radić 1. Koja dostojnos prid Bogom može bit čovjeka odmetnika i krivnika? A. Kalić 208. Trijeba je zamislit krivnika koji bješe svoga kraja pogubio. 281. Ne vidjet smrt krivnika osuđena. 287. Pravo čini svjetovna pravda, er pedepše krivnika. 402. Krivnik i zločinac. 448. Milostiva obrano svih krivnika. Štit. 22. Prikaži mu se kako sužań svomu izbaviteju, kako krivnik koji je smrt zaslužio. I. M. Mattei 242.

KRIVNINA, *f. vidi* 1. krivica. — *U jednoga pisca našega vremena.* Sletiše se Turci k ciganinu, ńega žalc, pitaju krivninu. Osvetn. 4, 43.

KRIVNOST, *f. osobina onoga što je krivan (u moralnom smislu), vidi* 1. krivica, krivina. — *U pisaca našega vremena.* Krivnost ‚schuldbarkeit'. Jur. pol. terminol. 458.

1. **KRÍVŃA**, *f. vidi* 1. krivica *i* krivina. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚iniquitas, culpa, reatus'). Neće na nas ni na orsag krivńa pasti nego na vas. Mon. croat. 298. (1592). Krivńu vrgoše na Krstjane. P. Vitezović, kron. 33. Sad mu pripovida od griha grdoće, i prid Bogom stida, straha, krivńe, zloće *(mislim da amo pripada i ovaj primjer, premda bi mogao doći i pod* 2. krivńa). A. Kanižlić, rož. 89. Ov je grad čovečjun krivńun već puno let prokljet. Nar. prip. mikul. 124. Nu l' se krene, plahu zvjerku behne, nije naći krivńi opravdańa. Osvetn. 4, 24. Beg je mrke sonuzio brke, što nema ni papka s hica svoga, stid na ńega, krivńa na svakoga. 4, 25. Krivńa, ńem. ‚verschulden', tal. ‚colpa'. B. Petranović, ručn. knjiga. 13. Krivńa, krivina ‚schuld' ‚reità'. 71. Krivńa ‚schuld' ‚vergehen'. Jur. pol. terminol. 452. Krivńa ‚das verschulden' ‚culpa'. 582. Ima se pitańe o krivńi razlučiti od pitańa... Zbirka zak. 2, 14. Otpisivati dugove, koji nisu nastali krivńom kojega urednika. Zbornik zak. 1853. 88. Ali ako se radi o krivńi takova urednika... 292. Ima se satvoriti osobita odluka o krivńi glede svakoga pojedinoga čina. 632. Ako iz krivńe optuženika izińe na vidjelo... 726. Za dokaz krivńe iz sastanka razloga sumńe... 742. Na Austriju ne može pasti ni naj mańa krivńa s klete te povorke nesretnih zamršaja. 1866. 104. Onim kojim krivńa kakova u grijeh padne. 1869. 149.

2. **KRÍVŃA**, *f. vidi* krivńača. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KRÌVŃAČA, *f. krivljeńe (kad se životińa ili čeljade krivi, vidi* kriviti, 2, a, *e)). — U Vukovu rječniku:* ‚das brüllen (des rindviehes)' ‚mugitus' *s primjerom:* Stoji ga krivńača.

1. **KRÎVO**, *n. (ili adv.) oblik srednjega roda od* kriv *koji se upotrebljava kao pravi supstantiv (isporedi* dobro), *naj češće u prenesenom smislu, te je onda suprotno riječi* pravo *kad je supstantiv, i znači što i* nepravda, nepravo. *ali u nekijem slučajevima može biti i adverab ili adjektiv, ipak to nije lako spoznati, jer često u istoj rečenici može biti supstantiv i adverab ili adjektiv po misli onoga što govori. ovdje ćemo nabrojiti napose primjere u kojima je bez sumńe supstantiv, poslije ćemo druge.*

1. *uprav je supstantiv:*

a. *kad stoji s kojijem prijedlogom te obje riječi zajedno dobivaju adverbijalno značeńe kao* krivo, *adv.*

a) na krivo.

aa) u pravom smislu, vidi kriv, 2. a. — *U Vukovu rječniku:* nȁkrîvo (na krivo) ‚schief' ‚oblique' *s primjerom:* Ako je dimńak nakrivo, upravo dim izlazi. — Jeli, dico, na krivo toran? M. A. Reljković, sat. A1b. Niki mladi satirić nogo stavja na krivo. M. Katančić 57. Ako kalam ne stoji na krivo. J. S. Reljković 184. Bogu služit a ne ić na krivo *(metaforički).* 444.

bb) u prenesenom smislu, vidi kriv, 2, b *i* c. Kamo da bi na krivo pomislio. I. Ančić, vrat. 60. Ako na krivo uzmrmljaju od tebe. M. Radnić 14b. One knige bi*(h)*u na krivo prinesene iz latinskoga jezika u grčki. S. Badrić, ukaz. 48. Mnogi imadu, koje da upitaš: ‚Tko je ta duh sveti?' ili bi ostali začuđeni, ili ne bi ništa umili odgovorit, ili bi odgovorili na krivo. J. Filipović 1, 163a. Meni se čini da je mučno knige nać u kojim ne ima nijedne riči na krivo pritisnute. 1, 581. Jesi li učinio broj i tvoj posa na prav oli na krivo? M. Zoričić, aritm. predg. 12. Koje ne more nigda na krivo kazati istinu. aritm. 31. Vas bi posao na krivo otiša. 44. Rič ili ostave, ili na krivo stave, ili jednu na misto druge postave. V. Došen IX. Trista puta oko laže, i na krivo stvari kaže. 257b. Kojima ovaj satir činaše se na krivo. M. A. Reljković, sat. A3b. Kripost ukaza ne htijući na krivo suditi. Nadod. 29. Sve moje stvari na krivo idaju *(idahu).* Ant. Kadčić 261. Misleći i živeći na krivo. D. Obradović, živ. 11.

b) u jednoga pisca čakavca XVIII *vijeka ima u pravom smislu* na kriva, *ali je to jamačno radi slika.* Poluge od driva popriko imaše, nikako na kriva na kih se sidjaše. Đ. Baraković, vil. 278.

Digitized by Google

c) u krivo.

aa) u pravom smislu, vidi kriv, 2, a. Strahovitijem ter pogledom uze u krivo ńih gledati. Ġ. Palmotić 3, 29a. Nećete doprijet, er u krivo idete. A. Kalić 412.

bb) u prenesenom smislu, vidi kriv, 2, b *i* c. Sveti biljeg proć komu će ļudi tvrde prem pameti ijede izrigat sve goruće i u krivo se ńemu oprijeti. Ġ. Palmotić 8, 107b. Neg narodom svijem kolicijem, dosle u krivo ki živijahu. 3, 223a. Ako u krivo govorim, krivite me, pokarajte me. A. Kalić 526. Čovjeka u krivo na smrt osuđena. 550.

b. *u ovakovijem primjerima u kojima znači što i* nepravda. Človik ima povrnuti ča je po krivu vsel. Korizm. 81a. Razbiram krivo i prijeko što bi svijet reko. I. Đorđić, uzd. 28. — *Mislim da amo pripada i ovaj primjer, jer nije potrebno shvatiti da u ńemu* s kriva *znači što i* s krivoga, *nego: s nepravde, s krivice.* Tvojoj *(Isuse!)* slavi nije dika nijednoga smrt grišnika, navlastito kada s kriva milosrdje tve prisiva. M. Marulić 326. — *Ovamo idu i ova dva primjera u kojima* na krivo *i* u krivo *drugo znače nego kod* a, *a) i c):* Ka se brzo može na krivo obrnut. A. Georgiceo, nasl. 134. Živļenja opet svoga pute u krivo izvrnuše. A. Vitaļić, ist. 249b.

c. *u rečenici:* imati krivo, perperam judicare, *ńem.* unrecht haben, *tal.* aver torto, *nepravo misliti ili govoriti, pa i uopće krivo raditi, biti kriv. — Između rječnika u Belinu* (imati krivo ‚haver torto' ‚causam iniquam habere' 786b). Štioci vole sami sebe potvoriti da oni krivo imaju razumeći, nego da je pisaoc krivo imao pišući. V. Došen IX—X. Neka dobro znadu, krivo u tom da imadu ... 42b. Krivo u tom da imade, kad on rugo bludno brani. 91b. A ima li pravo Turčin, kad veli, da ni od kule ne vaļa bježati? Jok vala! U tom ima vrlo krivo. D. Obradović, živ. 12. U tom oni imadu vrlo krivo. 121. *(u ova dva primjera vaļa da* vrlo *pripada glagolu).* Neki imadu pravo, a neki krivo. basne. 224. Ispovijeda da je imao krivo. sav. 35. Po razgovoru ko ima pravo ili krivo. Pravdonoša. 1852. 31. — *U ovom je primjeru drukčije značeńe: kavga, raspra, pravda.* Ako što između sebe krivo imate, Bog vaļa da sudi. D. Obradović, živ. 98.

d. *u rečenici:* dati (kome) krivo, improbare, *ńem.* unrecht geben, *tal.* dar torto; krivo *znači isto što kod* c. Niko im neće dati pravo, no svak krivo. V. Bogišić, zborn. 290.

2. *može se shvatiti kao adverb ili adjektiv ili kao supstantiv:*

a. *kod* krivo činiti, *gdje će se naj prije pomisliti da je adverb, ali u ńekijem, ako ne u svijem primjerima, mogli su pisci misliti na značeńe kao kod lat.* injuriam facere *ili ńem.* (ein) unrecht thun, *tal.* far torto, *dakle shvatiti da je isto što* nepravda. *to je doista ovako u primjerima u kojima* krivo činiti kome *znači: misliti (i govoriti) zlo o ńemu, suditi ga krivo, biti nepravedan prema ńemu u misli (i u riječima), n. p.:* Ako li je gdo suprot mani ča ino rekal, ... krivo mi je učinil. Mon. croat. 219. (1527). Li ne mož' po tomu, čto sama govoriš tomiti, onomu da krivo ne tvoriš koji, diš, hoteći da ti se primili, ne susta ričmi se i dili. H. Lucić 243—244. Krivo joj si učinio i tužit se ima na te, što joj dosle nijesi odkrio tvoga plama ki hara te. djevojčica želi svaka da je ļubiš, da je dvoriš, ni se srdi na te paka, kad joj ļubav tvu otvoriš. Ġ. Palmotić 2, 193. Ah! koje krivo ne činite Božijoj pravdi, držeći je za nehajavu, za beztužnu! B. Zuzeri 122. Tada bih ja krivo učinio ńegovoj svetińi. V. M. Gučetić 159. Sude slobodno bez zadovoļna uzroka djela svoga iskrńega, i da poznate koliko mu krivo čine, slijedite me slušat pomńivo. Đ. Bašić 87. — *Sumńivo je n. p. u Mikaļinu rječniku:* krivo učiniti komu ‚injuriam facere alicui, aggravare aliquem' *i u Belinu:* krivo učiniti ‚pregiudicare, cioè nuocere, danneggiare' ‚noceo' 580b; učiniti krivo ‚far torto' ‚injuriam facere' 786b, *premda i ovdje može se* krivo *zamijeniti riječju* nepravdu, *a i* nepravo, *ali ne tako riječju* nepravedno *koja bi bila pravi adverb (kako je ovdje:* Ne zato bi mu krivo i nepravedno učińeno. M. Orbin 36). *tako je i u ovakovijem primjerima:* Koja *(grlica)* ne učini nigda krivo svomu dragomu drugu. Zborn. 16b. Začto krivo čini jedan drugomu? Anton Dalm., nov. tešt. 181. act. ap. 7, 26. Da i nam nećete mimo inih včiniti krivo. Mon. croat. 262. (1567). Železnimi kļuni kih doveze drivo sebi voļu puni, Zadru čini krivo *(štetu?).* Đ. Baraković, vil. 52. Ne učinivši nepravo ali krivo iskrńemu. P. Radovčić, nač. 58. Scini *(grišnik)* da će siromae daviti i ńiovu krv sve sasnuti krivo čineći i nepravedno napridujući. J. Banovac, razg. 90. Na priliku kad niki opaki jezici govore: ‚Bog mi je krivo učinio'. F. Lastrić, ned. 115. Moj zlotvor učinio mi je krivo, opsovo me, osramotio me, obružio me, udrio me na pravednu Bogu. V. M. Gučetić 64. Učeći on ńih *(kraļeve i sfu gospodu)* da ne budu krivo činiti svojijem podložnicima. 154. Lakomi starešine koji sami krivo čine. V. Došen 57b. Tako sudci krivo čine. 62b. Indi kad što krivo čini podložnikom. 282a. Da ne čini krivo u čem u občini. 282b. Mogaše iskat od ńega ne čineći mu krivo. Đ. Bašić 34. Smirite se s neprijateļom ... premda vam je veoma krivo učinio. 99. Da im ne samo ne čini krivo, nu da im kaže veliku ļubav. 134. Prihitih tuđe i učinih krivo iskrńemu. 248. Imao bi misnik po dukata dati drugomu misniku ... jere bi drugačije učinio nepravicu i krivo tomu redovniku. Ant. Kadčić 70. Pitam prošteńe u svakoga komu krivo učinih. L. Radić 97. Ovi grješnik osobito čini krivo Isukrstu s mnogo strana. A. Kalić 112. Vi ste meni krivo učinili. Nar. pjes. vuk. 3, 317. Tu ste mene učinili krivo. 4, 42. Reče onomu koji činaše krivo: ‚Zašto biješ bližńega svojega?' Đ. Daničić, 2mojs. 2, 13. Činiće ti krivo i gaziće te jednako. 5mojs. 28, 32. Krivo kome učiniti, prikratiti kome što ‚jemand verkürzen'. Jur. pol. terminol. 567. Scijeni li stranka, da joj je rješidbom mjesnoga suda krivo učińeno. Zbornik zak. 1863. 142. — *A u ovakovijem primjerima moglo bi biti i adjektiv:* Kad ti tko što krivo učini ... I. Grličić 212. Ti ne bi rad da ti što krivo učini. A. Kanižlić, fran. 215. Da što krivo ne učini. V. Došen 282b.

b. *u rečenici:* biti kome krivo *(Vuk shvaća kao adverb). vidi u Vukovu rječniku:* ‚unrecht' ‚injuria' *s primjerom:* Brate Mićo, nije po te krivo. (Nar. pjes. vuk. 4, 287). *s razloga kao kod* a *može se shvatiti gdjegdje kao supstantiv a opet gdjegdje kao adjektiv. treba dodati da* krivo mu je *može značiti: trpi ńešto krivo (nepravo), ńeko mu je učinio krivo; ali i: čini mu se (misli) da mu je krivo, po čemu* krivo *ima od prilike značeńe: teško, neugodno (adv.).*

a) u prvom značeńu, ali se ne može u svakom primjeru poznati, jeli ovako značeńe ili kao kod b). Oni, komu je krivo, da grede prid rotnike. Stat. poļ. ark. 5, 246. Vidivše, da je

Digitized by Google

Petru krivo. Mon. croat. 77. (1451). Za izmirit što je čije, da nikome krivo nije. V. Došen 69a. Krivo ńima da ne bude i da mene ne nakude. 252b. Onda neće nam nikomu biti krivo. M. A. Reļković, sabr. 22. Jeli tebi na dijelu krivo? Nar. pjes. petr. 2, 2. Kome je krivo, namirio mu Bog! Nar. posl. vuk. 147. Od koga vam je krivo. Vuk, dan. 3, 171. Da je krivo po sav narod naš i sramota gotovo po sve naše književnike. Vuk, nar. pjes. 2, 384. Da nije krivo ni jednim ni drugim. M. Pavlinović, razg. 12. Svakom pravo, nikom nije krivo. Osvetn. 2, 167.

b) u ovijem je primjerima jamačno drugo značeńe (teško, neugodno). A i Vidu nije za te krivo, bez riječi dače ti đevojku. Nar. pjes. vuk. 3, 516. A to Avramu bi vrlo krivo radi sina ńegova. ali Bog reče Avramu: ‚Nemoj da ti je krivo radi djeteta i radi rodbińe tvoje'. Đ. Daničić, 1mojs. 21, 11—12. I na nas će biti Turkom krivo. Osvetn. 3, 68. Da ne bude dušmanima krivo, što im nismo habere poslali. 6, 47.

c. *u rečenici* vidjeti se krivo, *gdje se ne zna jeli* krivo *nepravo (adv. ili adj.) ili nepravda.* Gdi se komu krivo vidi. Stat. poļ. ark. 5, 270. Ako li se bude čto gospodaru Čiri Đukiću krivo videlo. Glasnik. 11, 3, 272—273. (1724). — *Amo moše pripadati i ovo:* Nek se vama ne ugleda krivo. Osvetn. 2, 167.

2. KRIVO, *n. mjesno ime.* Prkovci kod Cerne. D. Hirc.

KRIVO-, *vidi što je kazano kod* kratko-.

KRIVOBJEL *(ili* -bijel), *m. (?) vrsta bijeloga grožđa. — isporedi* krivaļa. — *U naše vrijeme u čakavaca hrvatskoga primorja s ekavskijem oblikom.* Krivobel, suvrst vinove loze bijela grožđa (u hrvatskom primorju). B. Šulek, im. 174.

KRÌVOBÔG, *m. krivi (lažni) bog. — U pisaca* XVIII *vijeka, a između rječnika (samo plur.:* krivobozi) *u Belinu* (krivoboзi ‚idoli, dei falsi' ‚dii fictitii' 374a), *gdje se naj prije nahodi, u Voltigijinu* (‚idoli' ‚abgötter'), *u Stulićevu* (‚dei fictitii') *iz Belina.* Čuše iz usti krivoboga. A. Kanižlić, utoč. 623. Da se nejma jisti krv živine udavite i krivobogom prikazane. I. Velikanović, uput. 1, 472. Na dvoru psi i čarovnici i nečisti i ubojice i krivobogom služeći. 3, 378.

KRIVOBOGOŠTOVAC, krivobogoštovca, *m. čovjek koji štuje krive bogove, vidi* krivobožac. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Ovo je otajsvo jedno koje nije bilo objavļeno i očito ukazano niti krivobogoštovcem niti Žudijama. A. Tomiković, gov. 130.

KRIVOBOGOŠTOVAN, krivobogoštovna, *adj. koji pripada krivobogoštovļu. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Jest krivobogoštovnoga Dagona pod noge bacila. A. Tomiković, gov. 293.

KRIVOBOGOŠTOVĻE, *n. štovańe krivijeh bogova, vidi* krivoboštvo. — *S* -vje *mj.* -vļe *u jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu (u kojemu, možebiti štamparskom griješkom, ima:* krivobostovje, v. krivočastje). Koji ste bili zasliļeni sasvime u nevirstvu i krivobogoštovju. A. Tomiković, gov. 261.

KRIVOBOGOŠTOVNIK, *m. vidi* krivobogoštovac. — *U istoga pisca* XVIII *vijeka u kojega ima i* krivobogoštovac. Ova svitlost je zadostna pridobiti sve kolike krivobogoštovnike. A. Tomiković, gov. 21. Ne mogu biti satrveni niti od krvolija niti od krivobogoštovnika niti od nevirnika. 176.

KRIVÒBOŠKÎ, *adj. koji pripada krivijem bogovima ili krivoboštvu. — U pisaca* XVIII *vijeka.* Ozdravivši mlogo izvanski i krivobožki gubavaca. E. Pavić, ogl. 328. Koji u Jerusolimu opet sva krivobožka strašila postavi. 339. Zmija od tuča, koja tada jedno od krivobožkih kipova postade. 342. Sve je crkve i bučake krivobožke satro. 349. U istoku i u Žudiji također, kakve tmine nisu bile, u kojima je bio puk krivobožki i žudinski? A. Tomiković, gov. 22.

KRIVÒBOŠTVO, *n. vjera u krive bogove, neznaboštvo, poganstvo. — U pisaca* XVIII *vijeka.* Puk se nikakvim krivoboštvom ne oskvrńavi. E. Pavić, ogl. 175. Toliko se krivoboštvo uvuklo u ovi puk. 182. Nastojeći krivoboštvo iskoriniti. 349. Da onoga puka krivoboštvo ne slide. 355. Da ji na krivoboštvo privede. 441. Što vilaet dalek i krivoboštvu podložan bi. 494. Koga je on s čudnovatim načinom između krivoboštva izveo. 495. Padoše u krivoboštvo. D. E. Bogdanić 68. Ne stide se crkvu osvađati krivoštovstvom, pače krivoboštvom. I. Velikanović, uput. 1, 418. Odrekavši se krivoboštva. 1, 280. Skupštinu krivobožstva i nevirstva. B. Leaković, nauk. 240.

KRIVÒBOŽAC, krivòbošca, *m. čovjek što vjeruje u krive bogove i ńima se klańa, neznabožac, poganin. — U pisaca* XVIII *vijeka.* Porastiraše krivobošce. E. Pavić, ogl. 442. Vaļa da se krivobožci u svomu dostojanstvu vladaju. 596. Krivobožci negda biše, koji drugo ne slaviše. V. Došen 79a. U vrime vladanja od krivobožac. A. d. Costa 2, 48. Rođen od otca Abdule, krivobošca. I. Velikanović, uput. 1, 280. Tako je bilo i za starih krivobožaca. J. S. Reļković 5. Vojevao je protiva Čifutom i krivobožcem. A. Tomiković, gov. 178.

KRIVÒBOŽAN, krivòbožna, *adj. koji pripada krivijem bogovima ili krivoboštvu. — U pisaca* XVIII *vijeka.*

a) o kipovima. Četrdeset hiļada krivobožnih kipova obori. A. Kanižlić, fran. 27.

b) o čeļadi. Dok još biše krivobožni *(puk rimski).* V. Došen 104b.

KRÌVÔČAC, krivôčca (?), *m. u Mikaļinu rječniku (vidi kod* krivok).

KRIVOČAŠĆE, *n.* superstitio, *vidi* praznovjerje, sujevjerje. — *Stariji je oblik sa* -stje *mj.* -šće. — *U dva pisca* XVII *i* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu (gdje je drugo značeńe: čarańe, vračańe):* krivočastje ‚stregheria' ‚veneficium'. Paziti s krivočastjem, što Latini zovu ‚supersticio'. S. Matijević 48. Ali ga častiti s krivočastjem (‚superstizione'). T. Ivanović 53. Jesi li činio krivočastja? 188.

KRIVOČAŠĆEŃE, *n. samo u Stulićevu rječniku:* krivočastjeńe *uz* krivočastje.

KRIVOČELAT, *adj. u kojega je krivo čelo. — U Stulićevu rječniku:* ‚cujus frons est curva'. — *nepouzdano.*

KRIVOČINILAC, krivočinioca, *m. čovjek koji krivo (nepravdu, zlo) čini. — Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Ļubav zove na pokoru krivočinioce. A. J. Knezović XIX.

KRÌVODÔ, krìvodola, *m. uprav krivi do, ali se naj više upotrebļava kao mjesno ime.*

a. *krivi do. — U sagoneci našega vremena, a između rječnika u Stulićevu* (krivodol ‚vallis obliqua'). Dva dola krivodola, među ńima ļut zmaj leži. Tu se misli na ličkom nožu ukrivļene korice s obje strane mazije. u Dobroselu. M. Medić.

Digitized by Google

b. Krivodo, *mjesno ime, n. p.:*

a) vidi: U Berinovcu ili Krivodolu koja mesta pripadaju opštini Poljci, u okolini samoga Imoskoga, na istok od Lovreća. S. Novaković, obl. 57.

b) seoce u Hercegovini. Statist. bosn. 121.

c) Krìvòdô, zaselak u Pivi. — *Vidi:* Kade dolu Krivodolu dođe. Nar. pjes. vuk. 5, 252.

KRIVÒDOLANIN, *m. čovjek iz Krivodola. — Množina:* Krivòdolâni. — *U naše vrijeme.* Poharajte sve Krivodolane. Nar. pjes. vuk. 5, 242. Osvojite sve Krivodolane. 5, 252.

KRIVODRIJEV, *vidi* Krivodrijevo.

KRIVODRIJEVO, *m. prezime ili nadimak muški, vidi u Daničićevu rječniku:* Krivodrêvo, među ljudima u Štipu što ih kralj Milutin dade crkvi arhanđelovoj u Štipu a s ńom Hilandaru jedan bješe ‚Bogdanъ Krivodrêvo'. M(on. serb). 63. (1293—1302). u prijepisu u narodnoj biblioteci u Biogradu stoji ‚Krivodrêvъ'.

KRIVÒDRŠKA, *f. vidi u Vukovu rječniku:* nekaka kruška s krivijem drškom ‚art birnen' ‚piri genus'.

KRIVÒDUŠAN, krivòdušna, *adj. u kojega je kriva duša, nepošten. — Od* XVIII *vijeka.*

a. *adj.*

a) o čeljadetu. Po nauku krivodušnoga Kalvina. Đ. Rapić 304. Krivodušan, krive duše, zle duše: ‚On je čovjek krivodušan' (želi tuđe). M. Pavlinović. — *amo pripada i ovo:* Svijet sebirad i krivodušan. M. Pavlinović, rad. 120.

b) o govoru, djelu itd. Na ovo krivodušno govorenje starčac biskup sav se uzdrta. Đ. Rapić 121. Ah krivodušna opačino! 411.

b. *adv.:* krivòdušno. Zasljepleni krivodušno sude. I. Velikanović, uput. 1, 168. Koliko krivodušno diluju oni koji iskrńega sude. Đ. Rapić 311. Koje sveti sakramenat kršteńa tako krivodušno tareš. 336. Šta i šta imade, koji se na uskrs pravo ne ispovide i krivodušno s Judom pričešćuju. 379. Kad ko svjedoči na zemlji vala da uprti bus na pleća pak prenese preko ńive; teško ńemu ako je krivodušno prenese! V. Bogišić, zborn. 435.

KRIVÒDUŠNICA, *f. krivodušno žensko čeljade.* Krivodušnica, žena krive duše. M. Pavlinović.

KRIVÒDUŠNÎK, *m. krivodušan čovjek.* Krivodušnik, čovjek krive duše. M. Pavlinović.

KRIVÒDUŠNÔST, krivòdušnosti, *f. osobina krivodušna čeljadeta. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Dojti će vrime, kada će ńihova faližnost, ńihova laž i krivodušnost na vičńoj vatri goriti. Đ. Rapić 180. Ako je velika krivodušnost u jednome końušaru koji želi i nastoji kraljevsku krunu na glavi nositi. 312. Ah opaka krivodušnosti! 411.

KRIVOGANIŠT, *m. mjesno ime. — Prije našega vremena.* Krivoganišt. Spom. stoj. 185.

KRIVOGAŠKI, *adj. koji pripada mjestu Krivogaštanima. — Uprav* krivogaštski, *ali i t i s ispadaju iza š, premda se u jednom primjeru nalazi pisano drugo slovo, a u jednome obadva. — U spomenicima* XIV *vijeka a između rječnika u Daničićevu* (krivogaštьskyj). Do puti krivogašskoga. Glasnik. 13, 375. (1348?). Krivogaštskoga. 375. Krivogaškego. 11, 131.

KRIVOGAŠTAN, *m. (? ili je gen. od* Krivogaštani?) *mjesno ime. — Prije našega vremena.* Krivogaštanъ (selo). S. Novaković, pom. 135.

KRIVOGAŠTANI, *m. pl. mjesno ime. — isporedi* Krivogaštan. — *Pomińe se* XIV *vijeka. — vidi u Daničićevu rječniku:* Krivogaštane, crkva je treskavačka imala ‚stasъ vъ Krivogaštanehъ'. G(lasnik). 11, 132. 13, 372 (1348?). to je selo koje ima i sada blizu Prilipa. Hahn, reise. 187. 188.

KRIVOGLASAN, krivoglasna, *adj. uprav u kojega je kriv glas, ali se nalazi samo u Stulićevu rječniku:* ‚non veridicus' *s drugijem značenjem: laživ. — nepouzdano.*

KRIVÒGLAV, *adj. vidi u Vukovu rječniku:* koji glavu na krivo nosi ‚krummkopf' ‚incurviceps'. cf. krivovrat.

KRIVÒGLÂVCI, Krivòglavâcâ, *m. pl. ime seocu u Bosni (?).* Glasnik. 22, 57.

KRIVÒGLAVICA, *m. i f. čeljade u kojega je kriva glava (metaforički: kriva pamet). — U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Nejma ti opačnije krivoglavice od kojekakvog čitańa bez razsuđenija. D. Obradović, živ. 107. Ko god neće u krivoglavice da pristane. basne. 237.

KRÌVOGLÊD, *adj. koji krivo gleda, razrok, strangled, škiljav. — Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (krivogled, križogled ‚poetus, hirquus, limus, myops, oblique l. limis oculis spectans'), *u Jambrešićevu* (‚paetus'), *u Stulićevu* (‚obliquos oculos gerens'). Šepav, škiljav al' krivogled, čuvaj ga se, da b' ti bil ded. P. Vitezović. cvit. 123.

KRIVOGŃAT, *m. mjesno ime. — Prije našega vremena.* Krivogńatь. S. Novaković, pom. 135.

KRIVOGOŠTAN, *m. mjesno ime. — isporedi* Krivogaštan. — *Prije našega vremena.* Krivogoštanъ. Spom. stoj. 185.

KRIVOGÒVORAC, krivogòvôrca, *m. čovjek koji krivo govori, lažljivac. — U Belinu rječniku:* ‚chi dice il falso o falsità' ‚falsidicus' 300b; *u Bjelostjenčevu: kajkavski* krivogovorec ‚calumniator'; *u Voltigijinu:* ‚calunniatore, detrattore' ‚verläumder'; *u Stulićevu:* ‚falsidicus'.

KRIVÒGUZ, *adj. u kojega je kriva g..ica. — Riječ šaljiva i prostačka. — U Vukovu rječniku:* ‚krummarsch' ‚curvi podicis'.

KRIVÒGUZA, *f. krivoguzo žensko čeljade. — U naše vrijeme.* Sastalo se tridest udovica . . . Svaka nosi pitu i pogaču, krivoguza torbu kukuruza. Nar. pjes. petr. 1, 302. Podigle se bule u lišńake, nika nosi kruha, nika sira, krivoguza torbu kukuruza, Ajkunija kablić museleza. (iz nar. pjes.). A. Ostojić. ‚Neću ja one krivoguze ni danas ni sjutra uzeti'. J. Bogdanović.

KRIVOHATORAN, krivohatorna, *adj. znači što i* hatoran, *ali prvijem dijelom* (krivo-) *jače se ističe zli smisao. — U istoga pisca u kojega ima i* hatoran. Siromaški sinovi, koji ste sinovi otaca lakomi i krivohatorni! Đ. Rapić 164.

KRÌVÔK, *adj. vidi* krivook. — *U Mikaljinu rječniku:* krivok, krivočac ‚paetus', *i u Stulićevu:* v. krivook.

KRÌVOKAPA, *m.* onaj koji nosi krivu kapu. u bosanskoj krajini nošene su krive kape. to je od platna načińena poduła kao torbica, izvezena đinđušama što se ljepše može, katkad i srmom i novcima (po onom dijelu što je nad čelom). kad se ustakne ta kapa, doni kraj pane po vratu čak do pleća, te je divno vidjeti, osobito na krupnu i stasitu čovjeku. sad se rijetko može vidjeti ta kapa. Lj. Stojanović.

KRIVÒKAPIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Al' evo ti Krivokapić-Rada. Nar. pjes. vuk. 4, 391. A dopade Krivokapić Joko. 4, 523. Pušku pali Krivokapić Risto. Ogled. sr. 391. U gornjoj Hercegovini *(prezimena):* . . . Krivokapić . . . V. Bogišić, zborn. 17.

Digitized by Google

KRIVÒKLAŃAC, krivòklâńca, *m. vidi* krivoklańalac. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Što će reći jedan neznabožac i krivoklańac. E. Pavić, ogl. 569.

KRIVOKLAŃALAC, krivoklańaoca, *m. čovjek koji se krivo klańa, uprav: koji se klańa krivijem bogovima. — isporedi* krivoklańac *i* krivobožac. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Neznabošci pak, jerbo ne poznaju pravoga Boga niti mu se klańaju, nego se klańaju krivim i lažljivim bogovom, za to se dobro krivoklańaoci imenuju. B. Leaković, gov. 201. Neznabošci i krivoklańaoci. nauk. 445.

KRIVOKLÉĆE, *n. vidi* krivokletva. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka sa starijim oblikom* krivokletje. Dvižući iz ńih bestimije, krivokletje. I. Držić 265.

KRIVOKLÉSTVO, *vidi* krivokletstvo.

KRIVOKLÉTAC, krivokléca, *m. vidi* krivokletnik. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Onu svoju laž zakletvom potvrđuje i tako se čini krivokletac. J. Banovac, pripov. 161. I tako se čine krivokleci zovuć Boga na svidočanstvo od opačine. 164.

KRIVÒKLÊTAN, krivòklêtna, *adj. koji se krivo kune. — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚perjuriosus').

a. *adj.* Krivokletnom što se vidi, jasnost Božju kad uvridi? V. Došen 142b. Ote svojim neprijateljma dobitje i krivokletnomu kralju život. Blago turl. 2, 92. Krivokletna đevojka. *u* Nar. pjes. herc. vuk. 208. Zlo i naopako po krivokletna. V. Bogišić, zborn. 636.

b. *adv.*: krivòklêtno, *kunući se krivo.* On je krivokletno obijedio prave ljude. S. Ljubiša, prip. 232.

KRIVOKLÈTIV, *adj. vidi* krivokletan. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* A ne Petru zatajaovcu, krivokletivu, fastaovcu. A. d. Bella, razgov. 103.

KRIVOKLÈTNICA, *f. žensko čeljade što se krivo kune. — U Voltiđijinu rječniku:* ‚spergiura' ‚meineidige', *i u Stulićevu:* ‚perjuria'. — *I u Šulekovu i u Popovićevu* (‚meineidige', f.).

KRIVOKLÈTNÎK, krivokletníka, *m. čovjek što se krivo kune. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.:* krîvokletníče, krîvokletnîci. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚spergiuro e spergiuratore' ‚perjurus' 698a) *gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjenčevu* (‚perjurus'. v. krivorotnik), *u Voltiđijinu* (‚spergiuro, falsario' ‚ein meineidiger'), *u Stulićevu* (‚perjurius'), *u Vukovu* (‚der meineidige' ‚perjurus'). Lažci i krivokletnici. A. Kanižlić, kam. 307. Može biti da se na ovom svitu i takovih krivokletnika nahodi. M. A. Reljković, sat. B1a. Grđi je nevjernik nego krivokletnik. Nar. posl. vuk. 46. Bog bi me krivokletnika stigao gorijem mukama nego su ove vaše. S. Ljubiša, prip. 215. Kao što se događa krivokletniku i krivomjerniku. 237. Mrze na krivokletnike. V. Bogišić, zborn. 636.

KRIVOKLETNÍKOV, *adj. koji pripada krivokletniku.* Da se ne zaboravi ni popov rug ni krivokletnikov strah. M. Đ. Milićević, zim. več. 209.

KRIVOKLÉTSTVO, *n. vidi* krivokletva. — *U pisaca* XVIII *i* XIX *vijeka.* On Petra koji se odriče od ńega sramotnijem krivokletstvom, jednijem pogledom milostivijem priobraća. B. Zuzeri 32. Jedan *(od apostola)* visi o zančici; drugi skroven svoje plače krivokletstvo. 61. I doniješe krivokletstvom posječenu glavu. Bos. vila. 1892. 274. — *-t- ispred s može i ispasti:* krivokléstvo. Nitko ne ima reći rič lažljivu, zašto je ćer djavaoska i poroditeljica krivoklestva. J. Banovac, pripov. 158.

1. **KRIVÒKLÊTVA**, *f. kriva (vidi* 1, b, *c)) kletva. — Od* XVIII *vijeka (samo u pisaca), vidi i* 2. krivokletva, *a između rječnika u Voltiđijinu* (‚falso giuramento' ‚meineid, falscher eid') *i u Stulićevu* (‚perjurium'). Iznać će se, da će gosparu komu glavi od kuće bit metnute u obraz krivokletve i pogani razgovori. B. Zuzeri 307. On će mloge na krivokletvu navesti. A. Kanižlić, kam. 6. I ovo jest jedna priteška krivokletva. Blago turl. 2, 93. Koje je krivokletva k sebi privlekla. M. A. Reljković, sat. B1a. Privara, krivokletva, nevirnost . . . I. Velikanović, uput. 1, 349. B. Leaković, nauk. 458—454.

2. **KRIVÒKLÊTVA**, *m. vidi* krivokletnik. — *U dva primjera jednoga pisca* XVII *vijeka, ali u oba dva, prevodeći iz svetoga pisma, može biti da pisac nije dobro shvatio značeńe u originalu. — U prvom primjeru:* Ja ću biti svidok itri i istiniti zločincom, kurvarom i krivokletvami (‚Ero testis velox maleficis et adulteris et perjuris'. malach. 3, 5). I. Ančić, vrat. 61 *može biti mislio da je lat.* perjuris *od* perjurium *a ne od* perjurus; *u drugome:* I drugo je govorenje protiva smrti, to jest, da se neće naći krivokletva u baštinici Božiji (‚Est et alia loquela contraria morti: non inveniatur in hereditate Jacob'. ecclesiastic. 23, 15). vrat. 55, *pisac je dodao riječ* krivokletva, *koje nema u originalu, te se ne zna, kako ju je sam shvatio, ali se može reći da je mislio na čeljade po tome što je* in hereditate *preveo* u baštinici*(h).*

KRIVÒKLÊTVEN, *adj. koji pripada krivokletvi. — Samo u Stulićevu rječniku:* ‚perjuriosus'.

KRIVOKLÉVŠTINA. *f. vidi* krivokletva. — *U jednoga pisca našega vremena.* Neću ponijeti doma krivoklevštinu. S. Ljubiša, prip. 162. Preote mah krivoklevština i snevjera. 230.

1. **KRIVÒKLJUN**, *adj. u kojega je kriv kljun. — isporedi* 2. krivokljun. — *U Stulićevu rječniku:* ‚incurvo rostro praeditus'.

2. **KRIVÒKLJUN**, *m. vidi* krstokljun. Krivokljun. Loxia curvirostris. Slovinac. 1880. 31a.

KRIVÒKLJUNAC, krivòkljûnca, *m. onaj u kojega je kriv kljun, jamačno krivokljuna ptica, isporedi* 2. krivokljun. — *Samo u Stulićevu rječniku uz* krivokljun.

KRIVOKOLO, *n.* igrači uvate se kao i u kolu, al' licem na polje okrenuti, a leđa unutra u kolo, pa se tako desno ili levo obrću pevajući. Pop Živojin iz Srbije.

KRIVOKUČKA (rijeka), *f. ime vodi u Bosni.* F. Jukić, zemlj. 49.

1. **KRIVÒKUĆA**, *f.* tako se zove kuća koja je nastavljana, ali ne uzduž stare kuće, nego je šljeme od nastavka okomito na starom šljemenu. u Dobroselu. M. Medić.

2. **KRIVÒKUĆA**, *m. nadimak čovjeku. — U naše vrijeme.* Krivokuća, čovek iz kriva sokaka. u ćuprijskom okrugu. S. I. Pelivanović. S nekim Krivokućom, odabranim junakom iz smederevskog sela Markovca. M. Đ. Milićević, srb. 1107.

KRIVÒKUR, *adj. u Vukovu rječniku*1: ‚penis incurvi' *s primjerom:* Ima i*(h)* kao i krivok..i*(h)* Tatara.

Digitized by Google

KRIVÒMIGA, *f.*, Jynx torquilla L.; vijoglava, vijoglav, kupimrav. u Hrvatskoj. V. Arsenijević. — *vidi* vijoglava.

KRIVOMJERILAC, krivomjerioca, *m. vidi* krivomjernik. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka (u zapadnom govoru s* -i- *mj.* je). Tako po isti način nahodi se i kamatnika, krivomirilaca . . . Đ. Rapić 348.

KRIVÒMJÊRNIK, *m. čovjek (osobito trgovac) koji krivo mjeri (ono što prodaje).* Kao što se događa krivokletniku i krivomjerniku. S. Ljubiša, prip. 287.

KRIVÒNOG, *adj. u kojega su krive noge.* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚chi ha le gambe torte' 337a; ‚chi ha piedi storti' ‚loripes' 568a), *u Bjelostjenčevu* (krivonog, slukonog, krivopet ‚curvipes, varus, valgus, loripes'), *u Jambrešićevu* (‚curvipes, loripes'), *u Stulićevu* (v. krivonožan), *u Vukovu* (‚krummbeinig' ‚curvipes'). Sva j' šankana i grbava, krivonoga i zaprta (‚saparta'). J. Palmotić 336. Krivonog ‚di piedi storti'. Š. Budmani 415a. Znoj jest mudra voda koju tvoje, vilo krivonoga hoda, pero nije pilo. A. Kanižlić, rož. 9. Krivonogi turski oficiri. M. Đ. Milićević, zlosel. 8.

KRIVÒNOS, *adj. u kojega je kriv nos.* — *U Belinu rječniku:* ‚chi ha il naso torto' 506a, *i u Stulićevu:* ‚aduncо naso praeditus', *u kojemu nije dobro prevedeno (kukonosast).*

KRIVÒNOSAC, krivònosca, *m. krivonos čovjek.* — *U Belinu rječniku:* ‚chi ha il naso torto' 506a, *i u Stulićevu uz* krivonos.

KRIVONOŠKA, *f. krivonogo žensko čeljade (ili ženska životiña).* — -š- *stoji pred* k *mj.* ž. — *U Stulićevu rječniku:* krivonožka *uz* krivonožan.

KRIVÒNOŽAC, krivònošca, *m. krivonog čovjek.* — *U Stulićevu rječniku uz* krivonožan.

KRIVÒNOŽAN, krivònožna, *adj. krivonog.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚anguipes, loripes'.

KRÍVOŇA, *m. ime volu.* D. Trsteńak.

KRIVÒOČAC, krivòočca, *m. krivook čovjek.* — *U Stulićevu rječniku uz* krivook. — *nije dosta pousdano.*

KRIVÒOČAN, krivòočna, *adj. vidi* krivook. — *U Stulićevu rječniku uz* krivook.

KRÌVOOK, *adj.* strabus, *u kojega su krive oči, rasrok, škiljav.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚luscosus', v. škiljav) *gdje se naj prije nahodi, i u Stulićevu* (‚lusciosus, luscitiosus'). On bijaše malo krivook. G. Zelić 252.

KRIVÒPER, *adj. u kojega je krivo pero (o čordi, a* pero *je oštrice).* — *U jednoga pisca našega vremena.* Krivopere motaju se čorde. Osvetn. 2, 142. — *U drugijem primjerima stoji bez* čorda, *te se može shvatiti kao supstantiv* (krivopera, f.). Tek mu zguli krivoperu sjajnu. 2, 148. Delija neznana štono s golom krivoperom srne. 3, 190.

KRIVÒPERA, *f. vidi kod* krivoper.

KRÌVOPÊT, *adj. u kojega su krive pete.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* v. krivonog, *i u Stulićevu:* v. krivonožan; *u obadva znači što i* krivonog.

KRIVÒPIZD, *adj. samo u ženskom rodu u Vukovu rječniku*[1]*:* krivòpizda ‚femina q. d. curvicunna' ‚in der anekdote'.

KRIVOPOR, *m. vidi kod* Krivoporov.

KRIVOPOROV, *adj. jamačno posesivni adj. od* Krivopor, *a ovo bi bilo muško ime što se drugdje ne pomiče.* — *U jednom spomeniku* XIV *vijeka.* I druga *(ograda)* отъ lêve strane do Krivoporove međe i do Kovačeve međe. Spom. stoj. 36. *(do* 1346).

KRIVOPOTEG, *m. u Stulićevu rječniku:* v. krivorijez. — *nepousdano.*

KRIVOPRICA, *m.* calumniator, *koji krivo tuži (pri).* — *U knigama pisanima crkvenijem jesikom.* Krivoprica sy dušegubьcь jest. Starine. 18, 202. Krivoprica sy dušegubacь jestь. 22, 204.

KRIVOPRISEŽAN, krivoprisežna, *adj. koji krivo priseže, vidi* krivokletan. — *U pisaca našega vremena.* Krivoprisežni ‚meineidig'. Jur. pol. terminol. 340.

KRIVOPRISEŽNIK, *m. krivoprisežan čovjek, vidi* krivokletnik. — XVI *vijeka, i u pisaca našega vremena.* Od sodomiti, krivoprisežnikov. Naručn. 76a. Krivoprisežnik ‚meineidiger'. Jur. pol. terminol. 340.

KRIVÒPRUTAN, krivòprutna, *adj. u kojega su krivi prutovi (o bilci, n. p. o losi).* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚asper et rugosus instar ligni vitis'.

KRIVOPUTA, *f.* ime ovci. Bruvno. D. Hirc.

KRIVÒPUTICA, *f. krivi put, samo metaforički u moralnom smislu: mahana, grijeh, pogreška.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Možemo ljude milovati i ljubiti, osuđavajući ńiove krivoputice. D. Obradović, živ. 12. Morao sam u takvu krivoputicu upasti. 88.

KRIVÒREK, *adj. koji krivo (lažno) govori (reče).* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚falsidicus'.

KRIVÒREP, *m. u kojega je kriv rep.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Ima od vas ki je popa tuko, il' na svraku krivorepu puko. Osvetn. 4, 26.

1. **KRIVÒREPA**, *f. ime kokoši.* F. Kurelac, dom. živ. 58. — *vidi* krivorep.

2. **KRIVOREPA**, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom.* Niva u Krivorepi. Sr. nov. 1870. 45.

KRIVORIJEZ, *m. u Stulićevu rječniku:* ‚curvilineum'. — *Nepousdano, vidi kod* rijez.

KRIVORIJEZAN, krivorijezna, *adj. u Stulićevu rječniku:* ‚curvilineus'. — *Nepousdano, vidi* krivorijez.

KRIVORILO, *m. u kojega je krivo rilo.* — *U jednoga pisca* XVI *vijeka kao ime duhu pakljenome.* Vitorog, Krivorilo, Čemernik, Smrdilo, duhovi pakleni. M. Vetranić 2, 199.

KRIVÒRJEČANIN, *m.* čovjek iz Krive Rijeke *(u okrugu užičkom, vidi* kriv, 1, i, *l) bb) aaa)).* Lj. Stojanović. — *Množina:* Krivòrječâni.

KRIVÒRJEČKÎ, *adj. koji pripada Krivoj Rijeci, vidi* kriv, 1, i, *l) bb) aaa).* Krivorečka *(opština), u okrugu kruševačkom.* K. Jovanović 131. — *u okrugu užičkom.* 164.

KRIVÒROG, *adj. u kojega su krivi rozi.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚krummgehörnt'.

KRIVÒROTA, *f. vidi* krivokletva *(složeno od* kriv *i* rota). — *U pisaca našega vremena, a između rječnika u Stulićevu* (v. krivokletva). U tužbah krivorote . . . Zbornik zak. 1, 46. *i u Šulekovu rječniku:* ‚meineid'.

KRIVÒROTAC, krivòroca, *m. vidi* krivorotnik. — *Na dva mjesta* XVI *i* XVII *vijeka.* Nije v tom krivorotac. Naručn. 92a. Krivorotac ono bijaše. I. Zanotti, en. 16.

KRIVÒROTAN, krivòrotna, *adj. krivokletan,*

Digitized by Google

vidi krivorota. — *Od* xv *vijeka, a između riječnika u Stulićevu* (v. krivokletan). Lašci krivorotni. M. Marulić 118. ‚Ne puštaj ńemu na dušu i prisegu, on je krivorotan, on odnese'. J. Bogdanović. *i u Šulekovu rječniku:* ‚meineidig'.

KRIVÒROTNICA, *f. krivokletnica.* — *vidi* krivorota. — *U Šulekovu rječniku:* ‚meineidige'.

KRIVÒROTNÎK, krivòrotnîka, *m. krivorotan čovjek, krivokletnik.* — *vidi* krivorota. — *Od* xvi *vijeka, a između riječnika u Bjelostjenčevu* (krivorotnik, tak on koji priseže, kak on koji proti prisege svoje čini ‚perjurus') *i u Stulićevu* (v. krivokletnik). Ako bi zatajal, tada bi bil krivorotnik. Naručn. 92a. Lažnikom, krivorotnikom. Ant. Dalm., ncv. tešt. 2, 105b. paul. 1tim. 1, 10. Ta takov jest krivorotnik. Š. Budinić, ispr. 81. Toga radi su krivorotnici. I. T. Mrnavić, ist. 85. *i u Šulekovu rječniku:* ‚meineidige'.

KRIVÒROTSTVO, *n. krivoklestvo.* — *vidi* krivorota. — *U jednoga pisca* xvi *vijeka.* Hinba, krivorotstvo. Naručn. 85b. Pitaj ga od laže, krivorotstva. 89b. Ako ča od ovih trih ne bude, onda je krivorotstvo. 118a. — *I u Šulekovu rječniku:* ‚meineidigkeit'.

KRIVÒRUČAC, krivòručca, *m. krivoruk čovjek.* — *Samo u Stulićevu rječniku uz* krivoruk.

KRIVÒRUČICA, *f. krivoruko žensko čeljade.* — *Samo u Stulićevu rječniku uz* krivoruk.

KRIVÒRUK, *adj. u kojega je ruka kriva (ili obje ruke su krive).* — *Od* xviii *vijeka, a između riječnika u Stulićevu:* ‚cujus manus est incurva (naturae defectu)'. Krivòruk ‚di mano storta'. S. Budmani 415a.

KRIVÒRUKAST, *adj. vidi* krivoruk. — *U Stulićevu rječniku:* ‚cujus manus sunt incurvae'.

KRIVÒSILAN, krivòsîlna, *adj. koji je po krivoj (nepravednoj) sili.* — *U jednoga pisca* xvii *vijeka.* Kad se čine vojvodami krivosilne zapovijedi. G. Palmotić 2, 480.

KRIVÒSJEK, *m. ńešto što je krivo isječeno, rasječeno (samo o ustima).* — *U naše vrijeme.* Procvilila s usnoga krivosjeka. u Dalmaciji. Đ. Šurmin.

KRIVÒSLÂVAN, krivòslâvna, *adj. uprav u kojega je kriva slava, ali je načińeno prema* pravoslavan *(vidi).* — *U dva pisca* xviii *i* xix *vijeka.* Koji sebi ovo krivoslavno staroviraca ime nadiše. A. Kanižlić, usr. xii. Tad svi drugi naravno cijenit je da su neslavni iliti po vašoj gramatici krivoslavni. M. Pavlinović, rasg. 18.

KRIVÒSRČAN, krivòsrčna, *adj. koji pripada krivome (u moralnom smislu, nepravednome) srcu.* — *U jednoga pisca* xviii *vijeka, koji je sam ovu riječ načinio.* Nu ńihovo zlobno tvrdoglavstvo i krivosrčno opriječenje ne pogasi ali ohladi želju ńihova spasenja. I. M. Mattei 62.

KRIVÒSRD, *adj. u kojega je krivo (u moralnom smislu) srce.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚animo iniquo' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

KRIVOST, *f. vidi* krivina.

a. *vidi* krivina, 1. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚curvamen'.

b. *vidi* krivina, 2 *(osobito pod g).* — *U jednoga pisca* xviii *vijeka, a između riječnika u Bjelostjenčevu* (‚pravitas'), *u Voltigijinu* (‚reità, pravità' ‚schuld, bosheit'), *u Stulićevu* (‚crimen, culpa'). Pravost i krivost biće spozna*(na).* S. Rosa 80a.

c. *u osobitom značenju, prema* kriv, 1, b. Krivost, phil. ψεῦδος, ‚falschheit (eines urtheils)', tal. ‚falsità'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KRIVÒSTASAN, krivòstasna, *adj. u kojega je kriv stas.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚statura curvus'.

KRIVÒSTRAN, *adj. u kojega je kriva jedna strana (uopće i u osobitijem značenima).* — *Od* xvii *vijeka (vidi* c).

a. *uopće.* Krivostrano drvo, sukno, na krivo izdjelano, istriženo. M. Pavlinović. *i u Šulekovu rječniku:* ‚krummseitig'.

b. krivostrana žena, kojoj je jedna dojka veća, a druga mańa, kad iz jedne ne doji. u Lici. V. Arsenijević.

c. *koji krivo ide na jednu stranu (hrom).* Uz hroma tko hodi slideć ga vele dan, mnokrat se dogodi, da hodi krivostran. Đ. Baraković, vil. 823.

KRIVOSUDAN, krivosudna, *adj. koji krivo sudi.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚inique judicans, injuste judicium ferens', *gdje ima i adv.:* krivòsudno ‚iniquo judicio', *po krivom sudu.* — *Nije dosta pouzdano.*

KRIVOSUDLJIV, *adj. u Stulićevu rječniku uz* krivosudan. — *nepousdano.*

KRIVÒSUĐE, *n. krivi (nepravedni) sud, kriva osuda.* — *U jednoga pisca* xix *vijeka.* One se stanu žalit i različne nepravde prikazivat i krivosuđa koja su učińena protivu ńih. S. Milutinović *u* Pjev. crn. 97a.

KRIVOSVADA, *f.* calumnia, *kriva osvađa.* — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Nikoga ne odirajte ni krivosvadu činit*(e)* i zadovolni budite od platja vaših. Blago turl. 2, 131. luc. 3, 14.

KRIVOSVADNIK, *m. čovjek što krivo osvađa.* — *U istoga pisca* xviii *vijeka u kojega ima i* krivosvada. Porad krivih osvada ńima naprtjenih od krivosvadnika i lažnih svidoka. Blago turl. 2, 186. Neće bit krivosvadnik ni uzmutjivac u puku. 2, 192.

KRIVOŠA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu valjevskom.* Ńiva zovoma Luka u Krivoši. Sr. nov. 1866. 11.

1. KRIVÒŠIJA, *f. ona u koje je kriva šija.* — *isporedi* 2. krivošija. — *Od* xv *vijeka (kao mjesno ime, vidi* b, *b)).*

a. *kriva ćorda.* On poteže svoju krivošiju. Nar. pjes. juk. 321. Kako l' im se poturńače vlače, a niz ńiha krivošije mlate. Osvetn. 2, 85. Na plećije ġeverdari sjali, ledenice sjale za pojasom, a o bedrih krivošije ćorde. 5, 119.

b. Krivošija, *kao mjesno ime.*

a) mjesto u Srbiji u okrugu valjevskom. Ńiva u Krivošiji. Sr. nov. 1863. 519.

b) u staroj Srbiji. — *U Daničićevu rječniku:* katunu je Dragoljevcima išla međa ‚na Krivošiju'. G(lasnik). 15, 301. (1348?).

2. KRIVÒŠIJA, *m. čovjek u kojega je kriva šija.* — *isporedi* 1. krivošija. — *U Vukovu rječniku:* ‚der krummhalsige' ‚incurvicervicus'. — *I kao prezime ili muški nadimak, vidi kod* Krivošijin.

KRIVÒŠIJANIN, *m. čovjek iz Krivošija.* — *Množina:* Krivòšijâni. — *U Vukovu rječniku:* ‚einer von Krivošije' *s primjerom:* Da nije Rišńana i Krivošijana, Boka bi Turcima harač plaćala.

KRIVÒŠIJAST, *adj. u kojega je kriva šija.* — xviii *vijeka, a između riječnika u Stulićevu* (‚distorto collo praeditus'). Krivošijas*(t)* ‚di collo storto'. S. Budmani 415a.

KRIVÒŠIJE, *f. pl. ime knežini u Boci Kotorskoj.* — *isporedi* 1. *i* 2. krivošija. — *U naše*

Digitized by Google

vrijeme, a između rječnika u Vukovu: više Risna na planini kao mala knežinica (od 250 kuća i oko 1200 duša). — Više Risna je na planini knežina ‚Krivòšije'. Vuk, poslov. XVI.

KRIVÒŠIJIN (Krivòšîn), *adj. koji pripada čovjeku što mu je prezime ili nadimak* Krivòšija. — XIX *vijeka.* Pisato magistratu, da pošlu devojku Cvetu, kćer Krivošinu. Djelovod. prot. 84.

KRIVÒŠIJÎNKA (Krivòšînka), *f. žensko čeljade iz Krivošija. — U naše vrijeme.* Tužbalica jedne Krivošinke. Vuk (?), živ. 201.

KRIVÒŠTOVAC, krivòštôvca, *m. krivoštovan čovjek, vidi* krivovjerac. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚veneficus, incantator' *s drukčijim značenjem.*

KRIVÒŠTÔVAN, krivòštôvna, *adj. koji krivo štuje ili koji pripada krivoštovlju, vidi* krivovjeran. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka. (Farisei)* mloga nadometaše zakonu Božjemu tomačenja ludska ili nijednostranska ili krivoštovna. I. Velikanović, uput. 1, 107.

KRIVOŠTÒVAŃE, *n. djelo kojijem se krivo štuje, vidi* krivoštovlje. — *Sa značenjem* ‚superstitio' *u jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Voltigijinu* (‚superstizione' ‚aberglaube'). Da je izprazno krivoštovańe nekijeh Žudjelah koji kad bi pisali ime Božje, ne bi imali smionstvo izreći ga. J. Matović 342.

KRIVÒŠTÔVLJE, *n. krivo štovańe (Boga), kriva vjera, vidi* krivovjerje. — *U drugijem riječima istoga postańa imaju osobita značeńa* (‚haeresis; superstitio'). — *Pisano* bogoštovje. — *U pisaca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu:* krivoštovje, v. krivočastje *(gdje nije isto značeńe).* Ovi Rimu navistiše Isusovu pravu viru gdi skupljeno svako više krivoštovje na svu miru. P. Knežević, pism. 86. Da je lasno mogao razabrati stvari one koje su za pravo i istinito bogoštovje od onih koje su priklonite na krivoštovje. A. Tomiković, živ. 375.

KRIVÒŠTÔVNÎK, *m. čovjek koji krivo štuje, vidi* krivovjernik. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Mudraci današńi *(t. j. koji se danas svetkuju)* bili su po zabludjeńu naj taštiji krivoštovnici zvizda, i evo sa zvizdom Bog jih prosvitljuje. A. Tomiković, gov. 20. Ili bio poganin ili krivoštovnik ili odmetnik ili grišnik, svi i svikolici imadu misto u nezinu krilu. 193.

KRIVOŠTOVSTVO, *n. vidi* krivoštovlje *i* krivovjerstvo. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Ne stide se crkvu osvańati krivoštovstvom pače krivoboštvom. I. Velikanović, uput. 1, 418.

KRIVÒTA, *f. vidi* krivina. — *U Stulićevu rječniku:* v. krivina *s dodatkom da je riječ ruska.*

KRIVOTUĻA, *f. ime nekakvu selu.* — XIV *vijeka.* Svetostef. hris. 28.

KRIVOTVÁRATI, krivòtvârâm, *impf.* krivotvoriti. — *Nema potvrde.*

KRIVÒTVOR, *m. vidi* krivotvorac. — *U Šulekovu rječniku:* ‚fälscher'.

KRIVOTVÓRAC, krivotvórca, *m. čovjek koji krivotvara, vidi* izopačilac. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚falsario' ‚corruptor' 300b) *gdje se naj prije nahodi, u Voltigijinu (štamparskom grješkom* krivostvorac ‚falsatore, falsario' ‚verfälscher'), *u Stulićevu* (‚documentorum corruptor, vel qui falsa documenta componit'). Krivotvorac zadužbinu dili. A. J. Knezović 243. Krivotvorac iliti pričinitelj koji stvari krive i lažive misto pravih i istinitih načina i prodaje. I. Velikanović, uput. 8, 112.

KRIVOTVORBA, *f. vidi* krivotvarańe, izopačivańe. — *Načińeno u naše vrijeme.* Krivotvorba novca papirnoga je zločin. Zbornik zak. 1863. 336. Ugovor o zaštiti proti krivotvorbi znakova biljegovnih. 1866. 14.

KRIVOTVÒRÊŃE, *n. djelo kojijem se krivotvori (bolje bi bilo* krivotvarańe). Krivotvoreńe javnih vjerovnih papira ‚verhälschung der öffentlichen creditspapiere' ‚falsificazione di carte di publico credito'. B. Petranović, ručn. kń. 34. Zločinstvo krivotvoreńa javnih vjerovnih papira tvori koji spotvara papire od javne veresije. Kazn. zakon. 1, 49.

KRIVÒTVORINA, *f. nešto krivotvoreno. — Načińeno u naše vrijeme.* Krivotvorina ‚falsificat'. Jur. pol. terminol. 689. Imaju se poslati krivotvorine. Zbirka zak. 2, 62.

KRIVOTVÒRITI, krivòtvorîm, *pf. vidi* izopačiti, 1, a, *b). — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚falsare, falsificare' ‚adultero' 300b) *gdje se naj prije nahodi, u Voltigijinu* (‚falsare, falsificare' ‚verfälschen'), *u Stulićevu* (‚adulterare, vitiare, corrumpere').

a. *aktivno.* Krivotvoriti ‚verfälschen' ‚falsificare'. B. Petranović, ručn. kń. 34. S onim koji krivotvori koji dokumenat ima se postupati po općenitih kazneno-zakonskih ustanovah. Zbornik zak. 1853. 758. Zloporaba biva, kad tko putovnicu krivotvori. 1866. 64.

b. *pasivno. — Između rječnika u Belinu* (‚falsato' ‚adulteratus' 301a). Zlatnina označena patvorenim ili krivotvorenim uredovnim puncem. Zbornik zak. 1866. 102.

KRIVÒTVÔRJE, *n. vidi* krivotvoreńe. — *Načińeno u naše vrijeme.* Krivotvorje znakova biljegovnih, maraka poštarskih. Zbornik zak. 1865. XVI.

KRIVÒTVÔRNICA, *f. žensko čeljade kao krivotvornik. — U Belinu rječniku:* ‚falsaria e falsatrice' ‚falsaria' 300b, *i u Stulićevu:* ‚quae documenta falsa componit'.

KRIVÒTVÔRNÎK, *m. vidi* krivotvorac. — *isporedi* krivotvornica. — *Između rječnika u Voltigijinu* (‚falsario, malfattore' ‚übelthäter'). Krivotvornik ‚falsificator'. Jur. pol. terminol. 689.

KRIVOTVORNINA, *f. vidi* krivotvorina. — *Načińeno u naše vrijeme.* Istim ovim vlastim imadu se poslati krivotvornine i svekoliko oruđe. Zbornik zak. 1853. 650.

KRIVOTVORNOST, *f. uprav osobina čeljadeta koje krivotvara, ali se nalazi u drugome širem smislu, od prilike kao* krivica. — *Od adj.* krivotvoran *kojemu nema potvrde.* — XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚actiones iniquae' *s dodatkom da tu riječ ima I. M. Mattei).* Čarańe i krivotvornost okolo vinčańa. M. A. Reljković, sat. F8a.

KRIVOUSNIK, *m. krivoust čovjek. — U Stulićevu rječniku uz* krivoust. — *nepouzdano.*

KRÎVOÛST, *adj. u kojega su kriva usta. — U jednoga pisca* XVII *vijeka (po polj.* krzywousty), *a po njemu u Belinu rječniku* (‚chi ha bocca storta' ‚distorto ore vir' 143b) *i u Stulićevu* (‚distorto ore'). Boleslav se pod oklopjem krivousti gleda i broji. I. Gundulić 428.

KRIVÒVÂŃE, *n. djelo kojijem se krivuje (krivica, grijeh). — Stariji je oblik* krivovanje. — *Između rječnika u Belinu* (krivovanje ‚frequenza del peccare' ‚frequens usus peccandi' 549a; ‚mancamento, qui val errore' ‚erratum' 455b) *i u*

Digitized by Google

Stulićevu (‚delictum, iniquitas, injustitia, culpa, crimen, peccatum'). Veća je tva dobrota, neg li je moje krivovanje. I. V. Bunić, mand. 22. I suzama vas se obliti ojeć mojijeh krivovanja. J. Kavańin 52b. Te nam prosti krivovańa ka tvorismo prema tvojoj neizmijernosti. I. Đorđić, salt. 271. Sramovat se svojijem krivovańem. ben. 126. Bjehu jur pred moje prišla lice od zemje nevjernice krivovańa strahovita. pjesn. 253. Nepristavno krivovańe (‚delictum incessabile'). A. Kalić 115.

1. KRIVÒVATI, krìvujêm, *impf. biti kriv (u moralnom smislu). — U jednoga pisca* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚essere colpevole' ‚reum esse' 202b; ‚esser reo, colpevole' ‚reum esse' 612a) *i u Stulićevu* (‚reum fieri, errare, aberrare, peccare, delinquere, perperam aliquid agere'). Svi se paze među sobom, mjere skrovna svi činjenja, krivuju li kojom zlobom. Ġ. Palmotić 8, 29b.

2. KRIVÒVATI, krìvujêm, *impf. vidi* kriviti, 1, c. — *Samo u Voltiġijinu rječniku:* ‚tacciare, incolpare' ‚beschuldigen'.

KRIVOVÍRAC, Krivovírca, *m. čovjek iz mjesta Krivoga Vira, vidi* kriv, 1, i, *v).* Pisato Iliji Barjaktaroviću zaradi planine koju otima od Krivoviraca. Djelovod. prot. 70.

KRIVÒVÎRSKÎ, *adj. koji pripada selu Krivom Viru, vidi* kriv, 1, i, *v) aa).* Krivovirska *(opština).* K. Jovanović 166. Krivovirski Timok *(voda).* M. Đ. Milićević, srb. 873.

KRIVÒVJERA, *f. kriva vjera, vidi* krivovjerstvo. — *Samo u jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚falsa fides, simulata religio') *u kojemu ima značeńe: hińena vjera.* — Moleći za iskorijepjeńe krivovjere. L. Radić 72.

KRIVÒVJERAC, krivòvjêrca, *m.* haereticus, *krivovjeran čovjek, vidi* krivovjernik. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Voltiġijinu* (‚miscredente, infedele' ‚unglaublich, ketzer') *i u Stulićevu (uz* krivovjeran).

a. *vidi* krivovjernik, a. Bježe Krstjani pravovjerni, a dohode krivovjerci. B. Zuzeri 255. A slažu se s krivovirci držeći i virujući suprotivna sveti*(h)* sabora. J. Banovac, izkaz. 4. Protiva Luteru krivovircu. A. Kanižlić, utoč. VIII. Duše neznabožaca, krivoviraca i grišnika. fran. 248. Krivovirac videći istinu prisvetoga sakramenta obrati se na pravu viru. M. Zoričić, zrc. 174. Kleti krivovjerci ponoviše nakon ńega ńegove izmišlotine. S. Rosa III. Sveti Jerolim odgovori Viġilanciju krivovjercu. Đ. Bašić 41. Tko su krivovirci? — Oni tkoji budući primili viru u krstjenju svojevolno tomače božanstvena pisma protiva skladnomu pristanutju ss. otaca i crkve. Blago turl. 2, 31. Krsti mnogu dicu niki pop krivovirac. 2, 210. Bezakonja učińena srcu prisvetomu od nevjernika, krivovjeraca, grešnika i bestužnijeh Hristjana... I. M. Mattei 266. Srce ńegovo raněno od nevjernika, krivovjeraca i neharnijeh Hristjana. 316. Biste tim nekud priznavali da ste vi krivovjerci. M. Pavlinović, razg. 18. *i u Šulekovu rječniku:* ‚ketzer'.

b. *vidi* krivovjernik, b. Kršćeńe koje podilje se od krivoviraca. I. J. P. Lučić, nar. 12.

c. *vidi* krivovjernik, c. Proti svakomu Lužitancu po četrdeset svojih vojnika krivovirci staviti mogadijahu. A. Kanižlić, fran. 82.

KRIVÒVJERAN, krivòvjêrna, *adj.* haereticus, superstitiosus, *koji (o čeladetu i drugome) pripada krivovjerstvu. — Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* krivovêrьnъ, *rus.* кривовѣрный, *češ.* křivověrný, *pol.* krzywowierny. — *Između rječniku u Stulićevu* (‚Christicola simulatus') *s drukčijim značeńem, i u Daničićevu* (krivovêrьnь ‚pravae opinionis').

a. *adj.* Priide dьšti jedinogo velьmožь jego pravovêrьnyhь, ѡbručena byvьši za mužь ѡtь krivovêrьnyhь têhь. Stefan, sim. pam. šaf. 7. Od krivoverne službe božje (*τῆς ἰδίας δαιμονίας* ‚de sua superstione'). Anton Dalm., nov. tešt. 218b. act. ap. 25, 19. Nijesu bili pravovjerni nego Pogani, Turci, Žudjeli, ali krivovjerni. V. Andrijašević, put. 75.

b. *adv.* krivòvjêrno, *u jedinom primjeru* superstitiose. Ne vaļa se k tom vrimenu i danu krivovirno vezati. J. S. Reļković 252—253.

KRIVÒVJERJE, *n. vidi* krivovjerstvo. — *Stariji je oblik* krivovêrije. — *U knigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Stulićevu* (v. krivočastje *s dodatkom da je uzeto iz brevijara) i u Daničićevu* (krivovêrije ‚prava opinio'). Svetyj že izьvedь siju prêdь sьborъ svoj sьbrany na jeresь tu lukavuju, izьvoblićivь krivovêrije ihь... Stefan, sim. pam. šaf. 7.

KRIVÒVJÊRNICA, *f. žensko čeļade kao krivovjernik. — Samo u Stulićevu rječniku:* ‚Christicola simulata'.

KRIVÒVJÊRNÎČKÎ, *adj. koji pripada krivovjernicima (ili krivovjerstvu). — U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚more Christicolarum simulatorum').

a. *adj.* Pobiže iz kuće krivovirničke. E. Pavić, ogl. 71. Ne mišajući se š ńiovim krivovirničkim živļeńem. 94. Kano da sam krivovirničkim ceremonijama podložio se. 437.

b. *adv.* krivòvjêrnîčki. Koje više krivovirnički nego krstjanski živu. E. Pavić, ogl. 77.

KRIVÒVJÊRNÎČTVO, *n. vidi* krivovjerstvo. — *Postaje od* krivovjernik *nastavkom* ьstvo, *te se* k *ispred* ь *mijeńa na* č *(danas bi se još dalje mijeńalo na* š: krivovjerništvo). — *U jednoga pisca Slavonca* XVIII *vijeka.* Koji mlogo vrimena prije Isukrsta živiše, kad još svit u tmina zlòčînstvâ krivòvîrnîčtvâ stojaše. E. Pavić, ogl. XII.

KRIVÒVJÊRNÎK, *m.* haereticus; infidelis, *čovjek u kojega je kriva vjera (zakon), te ili nije Katolik (u katoličkijeh pisaca), ili nije uopće Hrišćanin. — Od* XVIII *vijeka (vidi* a), *a između rječnika u Stulićevu* (v. krivovjerac) *gdje je drukčije značeńe.*

a. haereticus, *koji je Hrišćanin, ali nije Katolik.* Niti nevirnici niti krivovirnici nisu mogli odoliti. A. Kanižlić, utoč. IX. Knìga Nestorija krivovirnika. utoč. 346. Hudi krivovjernici, neka bi lašńe utemeļili svoja varava učeńa, dosta su izmišļotina za vanđelje priprodavali. S. Rosa III. Države zlotvornijem krivovjernicima i odmetnicima svete vjere naseļene. A. Kalić 586. Krivovirnici, i oni su daleko od nas, jer premda oni poznaju pravoga Boga i ńemu se klańaju, ništanemańe ne obdržaju podpuno zakon Božji niti viruju sva koja Bog zapovida virovati. B. Leaković, gov. 201—202.

b. *koji nije Katolik, pa bio Hrišćanin ili druge vjere.* Umložaj pravedne, obrati grišnike, prosvitli krivovirnike... A. Kanižlić, bogoļubn. 111.

c. *koji nije Hrišćanin uopće, u ovom primjeru: neznabožac, poganin.* Da ovomu kraļu *(egipatskomu),* premako krivovirniku, nepravo se vidi učiniti dilo priļubodinstva. E. Pavić, ogl. 27.

Digitized by Google

KRIVÒVJÊRNÔST, *f.* haeresis, *osobina onoga koji je krivovjeran, vidi* krivovjerstvo. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Ohola krivovjernosti Lutera i Kalvina. A. Kalić 209. Ništa mańe štetna je i porazna dušami krivovjernos pȍgānā, te što će kršćanstvo, kad napáde na ń? 510.

KRIVÒVJERSKÎ, *adj. koji pripada krivoj vjeri, krivovjerstvu.* — XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. krivovjernički) *s drukčijim značenjem.*

a. haereticus. Je li dopustjeno štit knige i pisma krivovirska? Blago turl. 2, 32. Držao sam pri meni knige i pisma krivovirska. 2, 287. Kako sam vidio i tužno promišljavao veliku brigu koju imadu i pauri krivovjerski. Pisanica. 5. — *I u Šulekovu rječniku:* ‚ketzerisch'.

b. gentilis, *nesnabožački, poganski.* Pribivaše s ocem u krivovirskomu vilaetu Kaldeji. E. Pavić, ogl. 25.

KRIVÒVJERSTVO, *n. kriva (neprava) vjera (zakon), nije svagda u istom značeńu, naj češće je značeńe pod* a. — XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. krivovjera) *s drukčijim značeńem.*

a. haeresis, *u Hrišćana vjera koja se posve ne slaže s katoličkom (u pisaca katoličkijeh).* Videći s. crkva tolika krivovirstva, erežije i odmetnutja . . . J. Banovac, izkaz. 4. Eresije (to jest krivovirstva) i skizme (to jest razkolničtva). A. Kanižlić, kam. v. Suproti krivovirstvu ikonoborskomu. 4. Narod je odbacio krivovirstvo arijansko. 182. U istoku izajđe novo krivovirstvo. 637. Sva krivovjerstva i svi nauci krivoviraca dohode od djavla. Blago turl. 2, 31. Kad se krivovirstvo počimaše prostirat po Fijandri. 2, 210. Sva krivovirstva od ovoga sabora osuđena. I. J. P. Lučić, nar. 29. Dvi su herezije iliti krivovirstva . . . Đ. Rapić 321. Nova krivovirstva Lutera i Kalvina. Grgur iz Vareša 79. Razoriti zabođeńa i krivovirstva Ebionićana. 116. — *I u Šulekovu rječniku:* ketzerei'.

b. superstitio, *vidi* praznovjerje, sujevjerje. Kad virujemo u jednoga svemogućega i prijakoga Boga, od ńega vaļa da i pomoć tražimo. a ne od stvoreńa, i da svako krivovirstvo odbacimo. B. Leaković, nauk. 27. — *Vaļa da amo pripada i ovaj primjer istoga pisca:* Kad je crkva u miru, onda se isti sinovi ńe pobise, pak počmu izvoditi nika krivovirstva i poluvirstva. gov. 42.

c. *svaka vjera što nije katolička.* Dostoj se sva kolika krivovirstva izkoreniti, da svi narodi u krilu svete matere crkve pravu viru ispovidaju. A. Kanižlić, bogoļubn. 181.

d. *svaka vjera što nije hrišćanska.* Da ji *(Izraelićane)* na krivovirstvo prignu *(žene madianitske).* E. Pavić, ogl. 163.

KRIVÒVRAT, *adj. u kojega je kriv vrat.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚chi tiene il collo torto' ‚obstipus' 200b) *gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjenčevu* (‚obstipus'), *u Voltigijinu* (krivovrat, krivovratac ‚stortocollo, collotorto, capotorto' ‚kopfhänger'), *u Stulićevu* (‚cujus collum obstipum'), *u Vukovu* (‚krummhalsig' ‚incurvicervicus'). Svi bi momci krivovrati bili gledajući u zvjezdice sjajne. Nar. pjes. vuk. 1, 686. — *vidi i* krivovratac.

KRIVÒVRATAC, krivòvraca, *m. čovjek ili živinče u kojega je kriv vrat.* — *Od* XVIII *vijeka.*

a. *čovjek s krivijem vratom.* — *U primjerima stoji u prenesenom smislu, kao* ližiotar, *prema tal.* torcicollo, collotorto. — *Između rječnika u Belinu* (‚chi tiene il collo torto' ‚obstipus' 200b), *u Bjelostjenčevu (uz* krivovrat), *u Stulićevu (uz* krivovrat). Da mi reku da sam ludi krivovratac, koji po vas dan otare liže. B. Zuzeri 181. Pripasti tijesno srce koga suluda krivovratca ali slabe koje ženice. 250.

b. Jynx torquilla L., *vijoglav, ptica.* — *U Belinu rječniku:* ‚capotorto o collotorto, uccello' ‚torquilla' 170b, *i u Stulićevu:* krivovratac, ptica ‚capotorto, uccello' ‚avis species'.

KRIVOZÀKLÊTBNIK, *m. vidi* krivozakletnik. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka koji ovako piše ovu riječ (ali se po svoj prilici ni sam nije trudio da izgovori* b) *s toga što je mislio da postaje od* zakletba *(ovako se nalasi ova riječ u istoga pisca na strani* 120, *premda obično piše* zakletva). Pritńu Božju protiva krivozakletbnikom . . . Đ. Rapić 121. Virujte tvrdno da na svitu ne ima opačijega grišnika od krivozakletbnika. 121.

KRIVOZÀKLÊTNÎK, *m. vidi* krivokletnik. — *Postaje od* krivozakletan *(kojoj riječi nema potvrde), isporedi* krivozakletbnik. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Krivozakletnici su, er su lažnivom zakletvom sagriješili Gospodinu Bogu. B. Kašić, src. 103.

KRIVOZÀKLÊTVA, *f. vidi* krivokletva. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. krivokletva). Grisi koji se s jezikom mogu učiniti: . . . krivozakletva . . . P. Knežević, osm. 315.

KRIVOZÀKLÊTVICA, *f. dem.* krivozakletva. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚perjuratiuncula'.

KRIVOZAKLIN-, *vidi* krivozakliń-.

KRIVOZAKLIŃÂČ, krivozaklińáča, *m. vidi* krivozaklińalac. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, u starijem obliku s* n *mj.* ń. Tako se ima reći... od krivozaklinača i lažaca, ako su se priselili na govorenje od istine. F. Lastrić, test. 189b.

KRIVOZÀKLIŃALAC, krivozàklińaoca, *m. čovjek koji se krivo zakliće, vidi* krivokletnik. — *U dva pisca* XVII *i* XVIII *vijeka (u starijem obliku s* -n- *mj.* ń), *a između rječnika u Stulićevu (griješkom* krivozaklińaoc, v. krivokletnik). Čaratanaoci, krivozaklinaoci, lupeži . . . M. Divković, bes. 233a. Lažcem, krivozaklinaocem . . . 560a. Koji *(Isus)* prodat jednoč od Jude, al' od lakomaca i krivozaklinalaca 1000 puta. F. Lastrić, test. 164b.

KRÍVSTVO, *n. vidi* 1. krivica. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a iz ńega u Stulićevu* (‚iniquitas, injustitia'). Nije izrico neg li samo krivstva svaka. I. Đorđić, salt. 241. Pedepse mańe jesu neg li krivstvo. 346.

KRIVÚDALO, *m. čovjek (mošebiti i drugo što) koji krivuda.* — *U Vukovu rječniku:* ‚der nicht den rechten weg folgt' ‚exorbitator'.

KRIVUDAN, krivudna, *adj. ima samo u jednoga pisca* XIX *vijeka adv.* krivudno, *krivudajući.* Tekla voda i vodica i tekla je i teći će i okolo i krivudno, ma svoje će nać jezero. S. Milutinović *u* Pjev. crn. 32b.

KRIVÚDÂŃE, *n. djelo kojijem se krivuda.* — *U Vukovu rječniku:* 1. ‚das schlangeln' ‚sinuatio'. — 2. ‚die abweichung' ‚exorbitatio'.

KRIVÚDAST, *adj. koji krivuda.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Krivudast, bot. (vijugast), lat. ‚serpentinus' ‚schlangenförmig; geschlängelt'. B. Šulek, rječn. znanstv. nas.

KRIVÚDATI, krivùdâm, *impf. pomicati se tamo i amo (od prilike kao smija).* — *Postaje*

Digitized by Google

od kriv. — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.*: krivudámo, krivudáte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* krívudâ, *u part. praet. act.* krívudao, krívudâla. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu*: 1. ‚sich schlängeln' ‚sinuor' [vide vijugati se] *s primjerom*: Put krivuda ovamo onamo. — 2. ‚nicht den rechten weg verfolgen' ‚exorbito'.

a. *u pravom smislu, n. p. voda (u primjeru saliv).* Ondje se od mora odvaja u suhu zemļu saliv *(u Boci kotorskoj)* . . . krivudajući između prevelikijeh kamenitijeh gora otēže se k jugoistoku. Vuk, kovč. 28. — *put, staza.* Stazica krivuda pored lipe vodi. B. Radičević (1880). 8. — *čeļade, čeļad (u primjeru o vojvodi s vojskom).* U ovome ńegovu uzmicańu s kojim je, ovamo i onamo krivudajući, varao i zamamļivao Francuse. Vuk, žitije. 27.

b. *ići putem koji nije pravi, ići krivijem putem, vidi u Vukovu rječniku (pod* 2*). može se shvatiti i u moralnom smislu.*

KRIVÙDAV, *adj.* tortuosus, *koji krivuda.* — *U naše vrijeme.* Krivudavu lulu napraviti. P. Bolić, vinodj. 2, 887. Zato su ti putovi nasvani krčenici za razliku od starih tesnih krivudavih kolovoza seoskih. M. Đ. Milićević, zim. več. 290. Putovi su svi uzani, kaļavi, krivudavi. pomenik. 1, VII. Kad pođemo preko tihoga krivudavoga Dunava. Bos. vila. 1886. 88.

KRIVÙDINA, *f.* flexus, *mjesto u duļini gdje se što nakrivļuje (krivuda) ili gdje je što krivo.* — *U jednoga pisca* XIX *vijeka.* Svašto testerom se seče po mustri tako da svaka krivudina ima svoju formu ili kalup. S. Tekelija. letopis mat. sr. 120, 32.

KRÍVŪĻ, *m. ime kršu u Srbiji.* Glasnik. 47, 294.

KRÍVUĻA, *f. ńešto krivo, samo u osobitijem značeńima.* — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* krívůļâ.

a. krivuļa smokva, suvrst smokve. na Braču. A. Ostojić.

b. krivuļa udica, kriva udica. na Braču. A. Ostojić.

c. krivuļa, vrst vinove loze bijeloga grožđa. B. Šulek, im. 174.

d. *u pisaca našega vremena znači krivu crtu (u geometriji).* Krivuļa, math. phys. lat. ‚curva' ‚curve, krumme linie', tal. ‚curva', frc. ‚courbe, ligne courbe', egl. ‚curve, curve line'. B. Šulek, rječn. znanstv. nas.

e. *ime domaćijem životińama. a) kravi.* F. Kurelac, dom. živ. 24. — *b) ovci.* 32.

f. Krivuļa, *ime mjestu u okrugu crnorječkom u Srbiji.* Niva u Krivuļi. Sr. nov. 1875. 500.

KRIVUĻANA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu crnorječkom, isporedi* krivuļa, f. Niva u Krivuļani. Sr. nov. 1875. 800.

KRIVÙĻAST, *adj. kriv, nakriv.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚krumm' ‚curvus'). Krivuļastu smiju. Đ. Daničić, isai. 27, 1. Često je na jednoj strani ravan a na drugoj krivuļast. Đ. Popović, poznav. robe. 196.

KRIVÙĻICA, *f.* 1. šara na čarapama bijelima. krivuļica može biti ‚slijepa' i ‚šupļa'. u Dobroselu. 2. vrsta veza. u Dobroselu. M. Medić. — *Uprav je dem.* krivuļa.

KRIVUSAV, *adj. u narodnoj zagoneci načińeno od* kriv. Krivo krivo krivusavo; da se ispravi, do neba bi bilo. *odgonetļaj*: put. S. Novaković, nar. zag. 181.

KRÍZA, *f. χρίσις (uprav odluka),* crisis, *u ļekarskoj znanosti pošto je u kakvoj bolesti groznica postala naj jača, čas u koji počińe smanivati, te se bolest okreće na bolje a gdjegdje i na gore.* — *U pisaca našega vremena koji ovu riječ upotrebļavaju ne samo u ovom smislu, nego, i još češće, u prenesenom smislu, te znači od prilike što i* opasnost, *n. p.* trgovačka, financijalna kriza, politička kriza *itd.* Te se prekoračeńe roka financijalnimi krisami opravdati ne može. Zbornik zak. 1878. 280. Kriza, merc. v. Prekret; Opasnost. B. Šulek, rječn. znanstv. nas.

KRÍZMA, *f. χρῖσμα*, chrisma, *mast za mazańe kod ńekijeh sakramenata u crkvi katoličkoj.* — k *stoji po lat.* ch *kako se sad izgovara.* — *Oblik je* krjesma (Š. Budinić, sum. 71ª) *pogreška.* — *Od* XVI *vijeka, vidi kod* b, *a između rječnika u Mikaļinu* (krizma, krizmanje, berma ‚confirmatio'), *u Bjelostjenčevu* (‚crisma, oleum sacrum crismatis'. 2. v. bermańe. 3. v. krizmańe), *u Vukovu* (‚firmelung' ‚confirmatio' *s dodatkom da se govori u Boci).*

a. *sa značeńem sprijeda kasanijem.*

a) kod drugoga sakramenta (krismańa, berme, potvrđeńa) u katoličkoj crkvi (u pravoslavnoj miropomazańe*) sastoji se iz uļa i balsama.* Zapovida ovi papa krizmu svako leto ponavļati. F. Glavinić, cvit. 28ª. Vaļa da se krizma svake godine iznova blagosiva, i biskup starom krizmajući smrtno bi sagrišio. A. Baćić 287. Običaj po komu biskup pomaže čelo krštena s posvećenom krizmom . . . J. Banovac, razg. 216. Krizmom pomazane ne uzbojaše se opet krizmom pomazati. A. Kanižlić, kam. 229. Krizma jest pomast koja se čini od dviju stvari, od balsama i od uļa masline. 243. Krizmańe je sakramenat s kojim čovjek kršten po svetoj krizmi i riječi Božjoj od duha svetoga u milosti obļača se. E. Pavić, jezgr. 50. Uļe maslinovo s balsamom posvećeno od biskupa koje se zove krizma. Ant. Kadčić 139. Potvrđujem tebe s krizmom spaseńa. 139. Koja krizma jest od uļa masline i od balsama učinita. B. Leaković, nauk. 174.

b) kod kršteńa. Misnik omače palac desni u sfetu krizmu, i pomaže vrh od glave obranoga na način od križa govoreći: ‚Bog sfemogući . . . on tebe pomazao krizmom od spasenja! . . .' B. Kašić, rit. 40. — *Amo pripada i ovaj primjer u kojemu se prvo imenuje* uļe *a poslije* krizma, *ali se u podložnoj rečenici prvo govori o krismi, poslije o uļu* (‚chiasmus'). Svaki župnik dužan je prominiti svakoga uskrsa sveto uļe i jedno i drugo, to jest i uļe i krizmu, čim se krsti i pomazuje na čas od smrti. M. Dobretić 45.

c) kod petoga sakramenta (naj posļedńega pomazańa), vidi kod uļe. — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku (vidi i kod* krismańe).

d) u širem smislu kao uopće mast kojom se maže tijelo. Koliko bê mironosnih žen ke pomazaše gospoda krizmoju? Pril. jag. ark. 9, 107. (1468).

b. *drugi sakramenat, krismańe (berma, potvrđeńe).* — *Može biti po tal.* crésima. Krizma ali berma. Naručn. 13ᵇ. Od sakramenta krjesme. Š. Budinić, sum. 71ª. Koga na krizmi Franciskom prozvahu. F. Glavinić, cvit. 338ᵇ. Potvrļenje ili krizma. 447ª. Pokripļenje aliti krizma. I. T. Mrnavić, ist. 116. S kumom koji ga je držao na krstu ili na krizmi. S. Matijević 65. Priušak koga biskup na krizmi daje. A. Baćić 288. Sveti sakrament od krizme. H. Bonačić 116. Potribuje *(čovik)* kripost, koju prima na svetoj krizmi, za ispovidit kripko viru katoličansku. J. Banovac, razg. 199. Sveti red i krizma oće veće dostojanstvo od misnika. 207. Na krizmi samo dvoje ulazi u kumstvo ili u

Digitized by Google

rodstvo duhovno. 271. Po krizmi čini u nami resti milost. F. Matić 80. Od potvrđeńa oliti od krizme. Ant. Kadčić 139. Krizma jest jedno pomazańe uļem svetim i balsamom na čelu onoga koji se krizma po način zlameńa s. križa i s određenim načinom riči. M. Dobretić 52. U krizmi govori biskup: ‚Zlamenujem te . . .' B. Leaković, nauk. 157.

KRÎZMALAC, krîzmaoca, *m. čovjek (biskup) koji krizma. — U jednom primjeru* XVIII *vijeka.* Rodstvo u koje po krizmańu ulazi se neće imati proći krizmaoca i krizmanoga . . . I. J. P. Lučić nar. 49.

KRIZMALIĆ, *m. bijeli ubrus što se postavļa na glavu krštenoga pošto se pomazao krizmom, vidi* krizma, a, *b). — Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Postavļa na glavu obranoga krizmalić iliti bili ubruščić. B. Kašić, rit. 40.

KRÎZMÂNÎ (kum), *vidi* krizmati, 2 *pri kraju.*

KRIZMANIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Nar. pjes. vuk. 2, 653 *(među prenumerantima).* Schem. zagr. 1875. 265.

KRÎZMÂŃE, *n. djelo kojijem se krizma. — Stariji je oblik* krizmanje. *— Između rječnika u Mikaļinu* (krizmanje *kod* krizma), *u Bjelostjenčevu* (‚extrema unctio'), *u Vukovu* (‚das firmeln' ‚confirmatio').

a. *drugi sakramenat u katoličkoj crkvi, isporedi* berma, potvrđeńe. Krêzmanjem ili bermanjem rastemo u duhu. Š. Budinić, sum. 62b. Krštenje, krizmanje . . . B. Kašić, rit. 80a. U sakramentu od krstjenja, ali od krizmanja. M. Bijanković, nar. 12. Primila je krizmanje na dan duhova. A. Kanižlić, utoč. 590. Na krizmańu pomazańe zlamenuje da milost Božja maže dušu. F. Matić 85. Koji drži na kršteńu oli na krizmańu. Ant. Kadčić 417. Potvrdeńe iliti krizmańe. J. Matović 134. Što znamenuje ona mala zaušnica obična davat se uz krizmańe? T. Ivanović 74. Krizmańe sveto jest sakramenat novoga zakona. B. Leaković, nauk. 173.

b. *samo mazańe krizmom.* Po krizmańu čela. A. Baćić 286. Potvrđujem tebe krizmańem spaseńa. S. Badrić, prav. nač. 48.

KRÎZMATI, krîzmâm, *pf. (i impf.), dati (ili davati) krizmu objektu, isporedi* bermati. — *Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* krîzmâ, *impt.* krîzmâj, *ger. praet.* krîzmâvši, *part. praet. pass.* krîzmân). — *Od* XV *vijeka (vidi kod* 1, b), *a između rječnika u Mikaļinu* (krizmati, bermati ‚chrismate confirmare'), *u Bjelostjenčevu* (krizmam, posledńe pomazańe dajem ‚extremam unctionem do, sacro oleo ungo, extremam unctionem confero'. 2. bermam), *u Vukovu: impf.* (u Kršćana) ‚firmeln' ‚confirmo'.

1. *aktivno.*

a. *u pravom smislu. — U ovijem primjerima pf.* Sveti ga otac po običaji krsti, krizma i pričesti. B. Kašić, per. 112. Može li drugi izvan biskupa krizmati? A. Baćić XVII. Ni da posveti krizme, ni da krizma. 290. Čini ji krstit pak ji krizma. J. Filipović 1, 162b. — *U ovijem primjerima može biti impf.:* Krizmati ili bermati. Š. Budinić, ispr. 79. Biskup starom *(krizmom)* krizmajući. A. Baćić 287. Ko bi krstio ili krizmao brez kuma . . . J. Banovac, razg. 219. Biskup koji će na skoru poditi vas i darovati milosti duhovne, koji budu za krizmu, krizmati. F. Lastrić, od' 96. Riči koje biskup izreče kada krizma. B. Leaković, nauk. 174.

b. *u prenesenom smislu, udariti ili biti (jer kod krizmańa biskup daje zaušnicu).* Šćapom ga krizma. M. Marulić 256. Čuo sam od braće zapadne vjere, kada kazuju, kako je ko koga tukao, reku: ‚Bome ga, čoviče, po vratriju krizma'. ‚Esi li vidia, kako ga krizma?' ‚Bome da te mogu uititi, ja bi te krizma'. J. Bogdanović.

2. *pasivno (od perfektivnoga glagola).* Koji nije krstjen, ili krizman. I. Zanotti, upit. 6. Ne mogu se sveti redovi primiti prija nego je krizman *(čovik).* J. Banovac, razg. 218. Krizmane krizmaše. A. Kanižlić, kam. 156. Tko je jedan put kršten, krizman i ređen. M. Dobretić 18. Mora biti ne samo kršten nego i krizman. Pisanica. 39. — *U ovakovom primjeru part. praet. pass.* krizman *(u složenom obliku* krîzmânî*) uprav je adj. i znači: koji pripada krizmi.* Kum krizmani čini svojtu duhovnu . . . I. Držić 209. *ovako je i sad u Dubrovniku.* P. Budmani.

3. *sa* se, *pasivno. — pf.* Da jedan put krizmani ne mogu se drugi put krizmati. M. Bijanković 35. Da tko ima 'otenje krstiti se ili krizmat se . . . J. Banovac, razg. 205. Jesu li se svi Krstjani dužni krizmat? F. Matić 85. Grizijaše li u staro doba duša biskupe, da bi tkogod umro po ńiovoj krivini ne krizmavši se? Blago turl. 2, 221. — *mošebiti impf.* Dvoje ulazi u kumstvo, t. j. oni koji kumuje i koji se krizma . . . J. Banovac, razg. 271. Ne bi smrtno sagrišio jedan da se nikad ne krizma? M. Dobretić 55.

KRÎZMAVAC, krîzmâvca, *m. čovjek (biskup) koji krizmava ili koji je krizmao. — Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Prvo kolino jest meju krizmavcem i krizmanim. Blago turl. 2, 325.

KRIZMÁVATI, krizmâvâm, *impf.* krizmati. *— Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* krizmâvâh, *u impt.* krizmâvâj, *u part. praet. pass.* krizmâvân; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. — Od* XVIII *vijeka.* Kako jest to da biskupi samo imadu oblast krizmavat? Blago turl. 2, 220. Zašto se podava kum i onizim tkoji se krizmavaju? 2, 224. *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KRÎZMEN, *adj. koji pripada krizmi. — isporedi* krizmani. *— Od* XVI *vijeka.* Sego sakramenta krêzmenoga. Š. Budinić, sum. 72b. Tko se nijo krizmao ne može biti kum krizmeni. M. Divković, nauk. 151a. Kum krizmeni. I. Grličić 106. A. Baćić 294. Kum krizmeni jedan dan ne može biti nego samo dvojici. J. Banovac, razg. 221. Ne možemo ni krizmeni kumovi bit. P. Filipović 21. Poradi kumova krizmenih. B. Leaković, nauk. 182.

KRIZMÈNÎK, krizmeníka, *m. čovjek koji se krizma. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Mazati čelo krizmenika uļem. A. d. Costa 1, 133.

KRÌZOLIT, *m. vidi* krisolit. — *U Stulićevu rječniku:* krizolit, dragi kami ‚chrisolytus, amphitane'.

KRÌZOSTOM, *m. vidi* Krisostom. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Š. Budinić, sum. 45b.

KRÎŽ, križa, *m.* crux, *drvena sprava na kojoj su stratili Isusa Hrista. ovako je zovu katolici a pravoslavni* krst, *ali vidi dalje o tome, osobito u Vukovu rječniku i kod* krst. *Jamačno je naj stariji oblik bio kao* T, *ali mu se po već davnom običaju promijenio oblik, te se gradi i slika s četiri kraja, t. j. ima i gorńi kraj što je kao produļeńe donjega. u pravoslavnijeh su sva četiri kraja jednaka, u katolika je obično dońi kraj naj duļi a gorńi naj kraći. ima i drugijeh oblika o kojima nije sad potreba govoriti. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* krîžu, krîži *(ali*

Digitized by Google

križevi). — *Postaje od romanskoga oblika* kroģe *ili* krože *(od* crucem). -o- *se promijenilo na* i *kao u* Rim *(od* Roma). *po Miklošiću bi postalo od stgńem.* chrŭzi *ili* chriuzi; *ali se i ńemu promjena slova* z *(t. j. glasa* c) *u naše* ž *čini čudnovata* (befremdend). *vidi i* kalež. — *Za instr. sing. često se nahodi uz* križem *i* križom; *u množini može se umetnuti* ev, *ali se češće nalazi bez umetka; gen. pl. ima na jednom mjestu oblik* križî (F. Glavinić, cvit. 171b). — *Nalazi se u svijeh Slavena katolika jamačno ne prije onoga doba u koje su se pokrstili, isporedi stslov.* križь, *češ.* kříž, *pol.* krzyż; *iz poljskoga je došao u ruski jezik oblik* крыжъ, *ali samo za katolički križ; ima i lit.* kryžius. — *Između rječnika u Mikaljinu* (‚crux'; pribiti na križ ‚crucifigo'; *i kod* krst), *u Belinu* (‚croce, segno notissimo da punir i rei' ‚crux'; ‚croce, segno dell' humana redentione' ‚crux' 288a), *u Bjelostjenčevu* (križ, negda kaštiga hudodelnikov [krst] ‚crux'. 2. križ, zlamenje odkuplenja ‚crux, signum sanctae crucis'), *u Jambrešićevu* (‚crux'), *u Voltigijinu* (‚croce' ‚kreuz'), *u Stulićevu* (‚crux'; križ *ili* zlamenje svetoga križa ‚signum sanctae crucis'), *u Vukovu* (tako zovu Kršćani ‚krst' od drveta ili od čega drugoga, ali krst koji čovjek prekrstivši se načini na sebi, ne zovu ‚križ' nego ‚krst', kao što govore i ‚krstiti se' i ‚prekrstiti se' itd. tako i Hrišćani, koji ne govore ‚križ' nego ‚krst', govore svuda ‚raskrižiti, križati' i ‚kriška'), *u Daničićevu* (križь ‚crux').

1. *u pravom smislu. križ je bio uopće sprava za mučenje i stradanje krivaca u nekijeh starinskijeh naroda (u Rimljana samo za robove), kao što je i u nekijeh sadašnjijeh (u Japanu), ali mu je kod Hrišćana naj glavnije značenje ono što smo kazali sprijeda te je u tijesnoj svezi s vjerom hrišćanskom.*

a. *križ na kojemu je Isus umro.*

a) u pravom smislu.

aa) uopće. Kada budete vzvišili sina človičaskoga na križ ... Bernardin 86. joann. 8, 28. Mukom križa i krvju svom svit prosvitlil jest. Živ. kat. star. 1, 219. Dostoja' si se, Isukrste, od križa okusiti gorkost. 224. Da bi vazel križ njegov. Anton Dalm., nov. tešt. 76. marc. 15, 21. Jer se on za nas podnižio deri do smrti i do smrti od križa. A. Gučetić, roz. jez. 9. paul. philipp. 2, 8. Umoriše pripogrdnom smrtju na prigorkomu križu. M. Divković, bes. 8b. Ka pod križom s divicom Marijom plakaše. F. Glavinić, cvit. 232a. Pod križem stojeći *(s. Ivan)*... 424a. Nu kô začu dikla mila ... da si na smrt križa odsuđen... Kad te vidi... gdi križ nosiš... Pod tegotom križa pada tužni sinak s teška truda. I. V. Bunić, mand. 30—31. Zatim s križa prisvetoga dižu mrtvo Božje tilo. 33. Isukrsta ki na križu hti umriti ... P. Hektorović (?) 145. Da križ nosi do vrh gore ... J. Kavanin 29b. Cjeć toga podni Isus križa boli. 49a. Ma koliko je veće *(dobročinstvo)* od Boga, uzaći na križ i umriti za svoga slugu. J. Banovac, razg. 152. Da je Isukrst za nas krv prolio, i umra na križu. 248. Prid križem staše sama. blagosov. 188. Umrije u muci na križu. F. Lastrić, od' 82. Vidim majku pod križem. test. bil. 97a. I noseći sebi križ izađe *(Isus)* na misto. 97ab. Vidio sam ńu pod križom. 185b. Isukrs na križu. Đ. Bašić 21. Ako si ti sin Božiji, sidi s križa. 308. Ovu istinu potvrdio je Isus na križu. M. A. Reljković, sabr. 72. Iza tvoje smrti na križu. I. M. Mattei 17. Radi križa i muke tvoje oslobodi ga, Gospodine. T. Ivanović 110. — *Kaže se i* drvo (od) križa. Na drvu križa. Š. Budinić, sum. 7a. Bogu otcu za nas na drivu križa prinese žrtvu. F. Glavinić, cvit. 2b. — *Vidi i kod* b.

bb) sam križ i drvo od kojega je načinen i njegovi komadi zovu se sveti i časte se kao moći. Nada sve ino križ prisveti... u našem se drijevu hrani. Ġ. Palmotić 1, 59. Da vam križâ kus pričini svetih. J. Kavanin 190b. Kralj Dragutin k vam je *(k Dubrovčanima)* zašo, križ Jezusov da poljubi. 191a. Častiš križa Isusova dva kuščića. 314b. Križa Isusova shranu imaše suha zlata. 316b. *(Sveta Jelina)* zapovidi da se kopa tvrda zemla i izvrši će odluka, ter izkopa križ Isusov vele težki. And. Kačić, razg. 17b.

b) kao znak muke Božje i spaseńa judskoga časti se i zove se svet.

aa) uopće. Zdrav, križu prisveti, zdrav, ufanje naše! M. Marulić 191. Da isti spasni križ zagrlim objedvima mojim rukami. J. Kavanin 82b. Kako piva crkva sveta: ‚Zdravo, križu, jedino ufańe!' J. Filipović 1, 143b. Križu, budi utočište naše! F. Lastrić, test. 99b.

bb) kao svetkovini, određeni su mu neki dani u godini i crkve. Na našastje svetoga križa. S. Margitić, fal. 25. Na dan svetoga križa. B. Zuzeri 287. Približaše se svetkovina uzvišenja prisv. križa. F. Lastrić, test. ad. 62b. *vidi i* križi, a. — Sgradi Božju hižu spasitelnom' slavnom' križu. J. Kavanin 120b. Manastir u Živogostu posvećen s. križu. Norini 47. *U Dubrovniku se jedna crkva zove* Križ, *druga (u Gružu)* Krst. P. Budmani. — U prvoj postavi svetoga križa. L. Vladmirović 11.

cc) kod kletve, zakletve, proklestva. Na sve višepisano rotismo se азъ knezь sa izabranemi vlasteli, zaklesmo se na svetomь i životvoreštemь krêžu Hrêstovu i vь 4 jevanđeliste i vь 12 vrьhovnehь svetehь apostolь i vь 317 svetehь otacь iže jesutь na Nićiju. Mon. serb. 276. (1410 *u poznijem prijepisu).* Mi, knezь, vlastele i vsa ѡpćina grada Dubrovnika rotismo se na čьsnomь križi Gospodńi i vь 4 jevanđelisti i vь 12 svetêhь vrьhovьnêhь apostolь. Spom. sr. 2, 83. 84. (1427). Zaklesmo se i rotismo se ... va Gospoda Boga vsedrьžitelja, va časni križь Hristovь... 2, 95. (1436). Nijesam po križ Božji! M. Držić 288. Koji se kunu Isukrstom, njegovom mukom, križom, gospom. J. Banovac, razg. 173. Ne samo ne klet se Bogom, dali ni križem. 174. — Zaklinam te križom. Ł. Đorđić, uzd. 89. — Križ te Božiji potro! I. Grličić 47. A to je bil, potari ga sveti križ! *(t. j. vrag).* Nar. prip. mikul. 113.

dd) kao znamenje vjere hrišćanske (osobito katoličke) znači od prilike što i vjera, crkva. Obrati pod križ Gospodinov pukove mnoge. B. Kašić, fran. 70. Trijebi je, od pakla na sramotu križ dobitnik da ostane. I. Gundulić 281. Dali se od nas trpjet može, da izgubimo svetilišta, da vas svijet se križu skuči? 478. A stijeg slavni križa muče po vrpinah gadnijeh vuče *(Turčin).* J. Kavanin 215b.

c) po jevanđelju (matth. 16, 24; luc. 14, 27) *znači u metaforičkom smislu i: nesreća, zlo (ne moralno), što se podnosi ili što treba podnositi mirno i ustrpljeno po Isusovu uzoru.*

aa) same riječi u jevanđelju ili primjeri koji se od njih ne posve razlikuju. Primi svoj križ i posleduj me. Korizm. 67b. Ako tko hoće doći za mnom, pogrdi samoga sebe i primi križ svoj i slidi mene. N. Rańina 208b. matth. 16, 24. Tko ne nosi križa svoga i grede za mnom ne može moj biti učenik. 209b. luc. 14, 27. Da bi uzeli na se križ moj, i pošli se biti suproć poganom. Zborn. 172b. Želim i ja križ

Digitized by Google

primiti ovdje od mnosijeh tugovanja. J. Kavanin 52b. Na ovom vijeku i vremenu noseć svoj križ na ramenu. 388a. Ima zatim svoj primiti križ, pak za mnom nek poteče. P. Knežević, živ. 6. Tko ne nosi križa svoga i ne iđe za mnom. F. Lastrić, ned. 295. Zlo j' ne znat križ nosit. M. Kuhačević 88. Nemu ne možemo biti prilični nego noseći naš križ. I. M. Mattei 79.

bb) uopće nesreća, muka, zlo (što Bog šalje). Ufanje v nevolah, v križu ili v trpljenju. Ant. Dalmatin, ap. g2a. Svak u svomu bitju ima svoj križ. M. Radnić 400a. Križe i u ov vijek zle prepati i u miru, većma u rati. J. Kavanin 288b. Ove križe trijeba je nosit ili hoćeš ili nećeš. B. Zuzeri 64. Iznađete križa teških ne bremena neg dubrave. 65. Primam sve pedepse, suprotivnosti i križe koje mi ti htjetbudeš poslati. I. A. Nenadić, nauk. 218. Križi i protivštine jesu zlameña milosti. A. Kanižlić, utoč. 310. Da je vas život Isukrstov bio križ. bogoljubn. 65. Nositi križ od suprotivština. M. Zoričić, osm. 89. Bud' veliki, budi mali, svoj se svakom križ navali, niti ga se tko oprosti dok ne prida zemji kosti. ova biva pak raslika od maloga do velika, da što nosi malog' rame od lagane križ je slame, a što nosi velikoga, križ je zlata pritežkoga. V. Došen 25a. Trpeći oni dobrovolno križe i nedragosti. Đ. Bašić 184. Neću nego ljubiti suprotive i mučne gorkosti i križima se dičiti. I. M. Mattei 77. Zafaljujem vama hiljadu puta, o moja pleća, budući da ste vazda ustrpljivo svaki križ trpila. Đ. Rapić 3. Koji bi brez kakva takva križa i protivštine živio. 281. Da ćeš na vse vike ziz ńum križ imati. Jačke. 98. A gdje ti je ńe veselje, ńe špotice? a i biće nije bilo naj gore. pak sada, križ Božiji! M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 181.

d) znameńe svetoga križa *ili samo* (sveti) križ *kaže se kad ko na sebi ili na kome (na čemu) drugome ili po vazduhu rukom čini znak sličan križu.*

aa) na sebi. znameńe. Zlamenjem križa usta i prsi zlamenavši. Živ. kat. star. 1, 218. Ima se oboružiti znamenjem sv. križa. Naručn. 37b. Zlamenuj se zlamenjem sv. križa. Kateh. 1561. 42. Po zlamenju od križa koje svaki dan činimo. M. Orbin 4. A križa svet zlamen na prsi čineći. Đ. Baraković, vil. 334. Učini zlamen svetoga križa. I. A. Nenadić, nauk. 52. Ja učinivši zlameńe križa, uslobodi(h) se. A. Kanižlić, kam. 113. Od zlameńa s. križa, jer se mi po križu od sviju naroda razdiljujemo. F. Matić 3. Načini zlameńe sv. križa. Nar. prip. mikul. 34. — križ. Ima se znamenati sv. križem. Naručn. 46a. Govori 3 očenaše i 3 zdrave Marije i čini 3 križe na sebi. Korizm. 32b. Juraj zlamenovavši se s. križem... F. Glavinić, cvit. 101a. Zlamenovavši se križom. 228b. Zlamenovati se svetijem križom. I. Ančić, svit. 25. Jedan mladić bijaše običajan činiti na glavi, na obrazu i na prsima križ. M. Zoričić, zrc. 27. Nek se križem prikrsti kad legne. A. T. Blagojević, pjesnik. 25.

bb) na drugome (kome ili čemu), po vazduhu. zlamenje. Zlamena ga zlamenjem svetago križa. Mirakuli. 128. Što zlamenuje oni zlamen križa, učińen na mnoga mjesta tijela? J. Matović 173. — križ. *(Misnik)* čini tri križa svrhu vode. I. Bandulavić 128. Juraj idola Jove z križem zlamenova. F. Glavinić, cvit. 102a. Križem svetim ozdravi ga *(slipca).* 241b. Betežnika svetim ozdravi križom. 290b. Lovrinac križ učiniviši na očiju Kresencija, otvori tudje oči Kresenciju. P. Hektorović (?) 99. Toliko valja da je svete krisme koliko je zadosta učiniti križ na čelu. A. Baćić 288. Koji bi umočivši prst učinio križ na čelu, ne bi dobro krstio. J. Banovac, razg. 214. Pomasańe s križom. A. Kanižlić, kam. 235. Križi koje čini misnik svrhu hostije. bogoljubn. 76. Ove riči misnik govoreći i križ čineći. 78. Ne može bit kršteno dite u utrobi materinoj čineći križ s vodom na trbu. M. Dobretić 87. Da učini svrhu ńega križ po ariji po način blagosova. 54. Tri križa imadu se učiniti svrhu onoga koji se krsti. 26.

e) križ *može biti načińen (sagrađen od drva, kamena, zlata itd., ili naslikan).* — *isporedi* propeće, propelo, raspeće, raspelo.

aa) kao znak ili znameńe vjere stoji u crkvama, nad crkvama i drugdje, ili se svečano drži i nosi u rukama. Držeći križ v rukah. Mon. croat. 6. (1825). Obje mu su noge bose, drži u rukah križ raspeti. I. Gundulić, osm. 486. Noseći križ u ruci s kraljevićom na boj doje. 437. Od vnogih gradov Istrije s križi dohode. F. Glavinić, cvit. 312b. Pokornik noge bose drže, a u rukah križ raspeti. J. Kavanin 97a. Tim sad dvoj puk dvoj križ vodi. 148b. Kada bi sveti krst iliti križ kod otara disao. A. Kanižlić, kam. 112. Ovo je ona slavna desnica koja toliko hiljada pokrsti, toliko krivobožnih kipova obori, toliko svetih križa diže. fran. 79. Zapaliti crkvu na Olovu, pokupiti križe i kaleže. Nar. pjes. bog. 279. Peńe se gori na toran pak zvezavši jedan kraj za križ baci klupko na zemlju. M. A. Reljković, sat. A1b. Jeli dosti da je na oltaru samo križ, oli je od potribe da je na ńemu i propeće? Ant. Kadčić 90. Na komu *(otaru)* ima biti križ s propetjem. M. Dobretić 398. Na crikvici zlatan križ. Nar. pjes. istr. 6, 29.

bb) nosi se na sebi, naj češće na prsima. aaa) kao znak crkvenoga reda. Nije sablja za popa ni fratra, već krunica i križ ispod vrata. And. Kačić, razg. 176. Ako bi imao *(misnik)* medalju oli križ blagodarni na koga je papa metnuo ‚privilegije' i blagodarje... M. Dobretić 386. — *znak je također crkvene vlasti, n. p. u biskupa itd. (nemam primjera).* — *bbb) kao znak kraljevske vlasti.* Za ńedrima bijahu svijetla kralja zlatni križi. Nar. pjes. bog. 96. Jer ga *(kralja Vukašina)* pogubi ńegov sluga za odniti mu kolajnu i križ od zlata. And. Kačić, razg. 9. Došavši prid Vladimira prikazaše mu križ kralja bulgarskoga i zakletvu koju biše na križu učinio. 35. — *ccc) od značeńa pod aaa) postalo je drugo: znak viteškoga reda (vidi kod* red) *ili uopće kao znak odlikovańa vojničkoga ili građanskoga.* Da mu Valijer hval levenstva, mudro vijeće križ vitenstva. J. Kavanin 102b. Jero Buća, vitez s križi, od gospode hvaljen dosti. 158b. Slika križa od zasluga. Zbornik zak. 2, 122. — *u ovom primjeru stoji* križ veli *prema tal.* grancroce, *ńem.* grosskreuz, *i znači čejade koje je u viteškom redu jedan od poglavica (pod velikijem meštrom):* Veli meštri, križi veli... J. Kavanin 239b. — *ddd) ne izgubivši posve religijosno značeńe, može se shvatiti i kao nakit.* Spliće u perčin križe i medalje. Nar. pjes. juk. 513. Vranu kosu niz pleća puštala, a oplete sitne pletenice, a uplete za sedam krstova... pa uplete dva križa od zlata. Hrv. nar. pjes. 4, 508. — *eee) s toga što se misli da je za svakoga Hrišćanina križ ujedno po svojoj unutrńoj vrijednosti naj dragocjenija stvar a po materijalnoj cijeni vrlo jeftina, postala je u Dubrovniku poslovica:* Nema križa za poljubiti. (nema ništa. U Dubrovniku. ‚Križ' znači ‚krst'). Nar. posl. vuk. 208.

cc) znak je kraljevske vlasti i kruńa

Digitized by Google

s krišem. Dušan počeo tijaru nositi na glavi, a držati u ruci zemaljsku kuglu s križem. M. Pavlinović, razg. 96.

dd) kad je križ naslikan može imati značenje kao kod aa), ali za to nemam primjera. — Osim toga nalazi se u ovakovijem i drugijem primjerima: Križem dvakrat prekriženim zemlja Ugarska sijeva. J. Kavanin 283b. *gdje je na grbu.* Da udil u onome istom mistu s jezikom na zemji križ učini *(kao pokoru).* J. Banovac, pripov. 165. Gdi križ Jelin, gdi li svrdao prosiva. A. Kanižlić, rož. 14. *gdje je načinen od svijezda na nebu.* Zlameńe dohodka ńegova biti će križ koji će se ukazati u aeru toliko svitao i plemenit... A. Bačić 508. *također na nebu.*

b. *sprava za muku i straćeńe ne samo Isusovo.*

a) uopće. Odveća Andrej: ‚Nemoj ti meni s križem pritititi!' F. Glavinić, cvit. 390a. Da bi *(apostoli)* podnijeli prijekore, vezańa, muke i križeve. J. Matović 187.

b) kaše se propeti, raspeti, pribiti *itd.* koga na križ, *n. p.: aa)* propeti. Na 'nom križi propet. Korizm. 57a. Ki ga propińahu na križ. M. Orbin 61. Boga toga na križ propetoga. F. Glavinić, cvit. 25a. Uhite ga *(Isukrsta),* ter na križ propnu ga. 44b. Zgrabihu ga *(svetoga Simeuna)* ter s palicami izbivši na križ propehu. 56a. Zato čini ga *(svetoga Agrikolu)* sudac na križ propeti. 361a. *(Isukrst)* ki bi za nas na križ propet. P. Hektorović (?) 124. Žive ih deraše, na križ propinaše. S. Margitić, fala. 204. S. Andrija ne samo ustrpljivo nosio je križ i dragovoljno nego ga je još ter želio. kada poveden bi da ga propnu na križ, još po izdaleka ugledavši križ zavapi: ‚O dragi križu!...' F. Lastrić, svet. 171b. Naj pri ga prope na križ, pak razpila po poli. And. Kačić, razg. 51. Čini ih osam stotina na križ propeti. kor. 352. Propińući na križ našega spasitelja. Ant. Kadčić 155. — *metaforički.* Grišnoj duši koja ga je *(Isukrsta)* tolike pute pogrdila, i krv proli iznova ga propińući na križ. J. Banovac, razg. 93. Nemojte se čuditi što moli otca da odnimi čašu, jer to ne činaše da ne podnese za nas muke, ma jer viđaše da ńegova krv neće svim pomoći..., ovo je ono što Isusa mučaše i na križ propińaše. 159. — *bb)* raspeti. Trnovom krunom kruńen, na križu raspet. A. Gučetić, roz. jez. 6. Da nijedan na križ nima se razpeti. F. Glavinić, cvit. 124a. — *cc)* speti. Dati će ga na križ speti. J. Kavanin 255a. — *dd)* pribiti. Ki toli nemilo na križu tuj pribi prislavno tve tilo. N. Nalešković 1, 110. Mučen pod Ponciom Pilatom, križu pribijen. F. Glavinić, cvit. 446a. A puk zavika: ‚Pribi*(j)* ga na križ!' S. Rosa 159a. Jesukrst pribiven bi na križu. J. Matović 42. — *metaforički.* Kako ćemo moći griješiti protiva Gospodinu Bogu našemu i ńega opet pribiti pri križu? 328. — *ee)* pribosti. Evo dođe dan... da budem ja izdan, pogrđen i mučen i poslije na križu priboden onakoj o čavlijeh da višu. N. Nalešković 1, 128. A Jesusa na križ čavlima pribodi. 1, 136. — *ff)* prigvozditi. Niki na križ prigvozdjeni. F. Glavinić, cvit. XVIII. — *gg)* sterati. Sterati na križ ‚crocifigere, conficcare in croce' ‚in crucem agere'. A. d. Bella, rječn. 238b. Sterati na križ, pribiti na križ, v. križupribiti. J. Stulli, rječn. *kod* križ. — *hh)* metnuti, staviti, položiti. I izdaje Judom ńega a Pilatom na križ meće. J. Kavanin 4a. Onako svučena metnuše na križ i pribiše ga s oštrim čavli kroz ruke. J. Banovac, razg. 168. *(metaforički)* Metnuli su me *(Isukrsta)* na križ i umorili. 149. — Pusti se staviti na križ. I. T. Mrnavić, ist. 4. — Ako mi toliko križ budeš hvaliti, ter našim se bogovom ne pokloniti, na križ hoću te položiti. F. Glavinić, cvit. 390a.

c) kaše se visjeti na križu i o križu. Tako t' Bog ki gori na križu visaše...! D. Ranina 148b. Viseći na križu *(Isus).* F. Lastrić, test. 71b. Visi na križu prid pukom. Đ. Bašić 57. — Da visim o križu. 58. O križu viseći. I. M. Mattei 84.

2. *u prenesenom smislu, nešto načińeno kao križ, t. j. dvije poduље stvari ili dvije prave linije što stoje jedna na drugoj tako da postaju četiri (osobito prava) ugla, n. p.:*

a. *znak* + *kojijem ljudi nevješti pisańu bilеže (kao potpisom) na kakvom spisu da pristaju na ono što je ondje napisano. ako se shvati kao znak zakletve, u svezi je sa značeńem pod* 1. Ovo potpisivańe i metańe križeva biva samo u sjednici. V. Bogišić, zborn. 51. A drugo neka učini perom križ. Pravdonoša. 1852. 2.

b. *znak kao slovo* x (X) *što znači broj* 10. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Prem u osam lit po dviju križih jesi (28 *godina).* P. Zoranić 76a.

c. križevi, grede u nakrst, što drže kolo mlinsko. u Samoboru. F. Hefele.

d. mjesto gdje začimlje nos u čovjeka. Gudince kod Đakova. D. Hirc.

e. *u instrumentalu i s nekijem prijedlozima stoji u adverbijalnom značeńu, i znači: slično križu.*

a) u instrumentalu. Križom ruke držati t. j. skrštenih ruku stojati. na Rijeci. F. Pilepić.

b) u acc. s prijedlogom na. *može se pisati i* nakriž.

aa) u nekoj svezi sa značeńem pod 1. Razpevši ruke na križ moļah Gospodina Boga za moje tužne grijehe. M. Divković, zlam. 61a. Razapne ruke na križ. I. Ančić, svit. 126. Držeć ruke na križ. vrat. 233a. Pak će trikrat puhnuti na križ lagahno u obraz ditetov. L. Terzić 166. Trikrat uspi soli u vodu na križ. 366.

bb) uopće. Ruke na križ, a noge s konopcom svezate. A. J. Knezović 284. Za poznati koja je krtina veća od druge, valja i*(h)* umnožati na križ. M. Zoričić, aritm. 62. Na križ nožem rižuć... J. S. Relković 270. — *Amo pripada i ovaj primjer (vidi* 1. križnica): Crikovni u koti, s beritom na križ *(po tal.* berretta a croce)... M. Bijanković 76.

c) u acc. s prijedlogom u. U Baniji kažu: ‚Sve ide u križ i na krst' ‚es geht alles ins kreuz und in die quere. (P. Leber). F. Ivković, rječn. *kod* križ.

3. križ Petrov, *neka biljka.* Križ Petrov, rus. Петровъ крестъ (Lathraea squamaria), paris (u sińskom rukopisu), Paris quadrifolia L. B. Šulek, im. 174.

4. Križ. *po imenu crkve (vidi* 1, a, *b) bb)) postala su i mjesna imena, n. p.:*

a. *u Bosni, mjesto blizu Bišća.* Schem. bosn. 1864. 72.

b. *u Hrvatskoj osam sela.*

a) Križ. *aa) u županiji modruško-riječkoj.* Razdijel. 58. — *bb) u županiji zagrebačkoj.* 78. — *cc) dva sela u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* 107. 114.

b) Sveti Križ. *aa) u županiji zagrebačkoj.* Razdijel. 88. — *bb) tri sela u županiji varaždinskoj.* Sveti Križ. 93. 104. Sveti Križ Začreće. 96.

1. KRIŽA, *f. ime ovci.* F. Kurelac, dom. živ. 32.

Digitized by Google

2. KRIŽA, *f. hyp.* Kristina. — *U naše vrijeme u Dubrovniku s nom.* Krîže *i s voc.* Krîže. *nijesam čuo oblik* Krîža *što bi bio augmentativ.* P. Budmani.

3. KRÍŽA, *n. pl. vidi* krsta. — *isporedi* križi, b. — *U naše vrijeme u Hrvatskoj i u Istri.* Care leži na meku dušeku, Miloš mu se noge prihvatio . . . u križima cara rastavio. Hrv. nar. pjes. 1, 270. Krîža *(sumnîv je akc.)*, ‚regio corporis sacra'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1ftg. 6. Križa (pl.), zool. (krsti, krsta), lat. ‚regio sacra, prymna' ‚kreuz'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

1. KRÍŽAC, krîšca, *m. dem.* križ, *vidi* 1. križak. — XVIII *vijeka.*

a. *u pravom smislu (vidi* križ, 1, a, *e) bb)).* U zvijezdi je križac suha zlata. J. Krmpotić, malen. 9. A na prsi križac izpod vrata. 13.

b. *u prenesenom smislu, neka biljka.* Križac, češ. křížek (Hypericum; Polygala), palma Christi (Bartulović), Orchis maculata L., v. Koren križni, Krstenica. B. Šulek, im. 174.

2. KRÍŽAC, krîšca, *m. uz pridjev* veći *znači što i* veliki križ *(vidi* križ, 1, a, *e) bb) ccc) na kraju).* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Osvim meštra velikoga svud po zemji ńih se vidi sbor plemeni prijurije, veći križci i delije. J. Kavańin 686a.

KRIŽAJICA, *f. ime zaseoku u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Razdijeļ. 29.

1. KRÌZÂK, krîžáka, *m. neko ili nešto što ima na sebi križ ili znak križa, ili što je nalik na križ. dolazi samo u osobitijem značenima.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima osim nom. sing. i acc. sing. kad je isti kao nom., i voc.:* krîžâče, krîžâci.

a. *vidi* 1. križar. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Vodio je Ivo sve svoje križake. Nadod. 40.

b. *barjak na kome je naslikan križ, vidi kod* krstaš. — *U narodnoj pjesmi* XIII *vijeka.* I prid vojskom barjaka ne nosi, nego križak, ime Jezusovo. Nar. pjes. bog. 315.

c. *novac, vidi kod* krstaš. — *U Vukovu rječniku:* vide krstaš *(talijer) s dodatkom da se govori u Hrvatskoj.*

d. Epeira diademata Cl., *vrsta pauka u kojega na zatku ima slika nalik na križ.* Križak ‚kreuzspinne'. Vidovec kod Varaždina. D. Hirc.

e. *na (velikoj) lađi, kao veliko vreteno što stoji na križ preko katarke i na ńemu je utvrđeno jedro.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Za vrijeme dok je brod usidren imadu križaci biti čvrsto pritegnuti. Zbornik zak. 1866. 192. Križak, merc. tal. ‚antenna (da barca)'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. *u Šulekovu rječniku:* ‚raa'.

2. KRÍŽAK, kríska, *m. dem.* križ. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚parva crux') *i u Vukovu.* Bježim i odmećem svaki križak i naj mańi. B. Zuzeri 36. Zlatni križak s kamičkim svijetlijem. 232. A vam ga prodava za jedan križak od slame. Đ. Bašić 229.

KRÌŽALINA, *f.* Cyclamen europaeum L., *neka biljka.* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (križalina, skrižalina, paporčina, vučja jabuka ‚pan porcino' ‚cyclanus, cyclaminum, cyclaminus') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (‚pan porcino, erba nota' ‚cyclaminus' 538a), *u Stulićevu* (‚cyclaminus'). Križalina, pan porcino (Bartulović, Stulli), Cyclamen (europaeum) L. (Kuzmić). B. Šulek, 174. — *U dva pisca Slavonca* XVIII *vijeka znači što i* krompir. Krumpijer ili križalina. I. Jablanci 63. Tako: grahor, sočivo i zeļe i lan đubre na dva sloga žele, k ńima repa, još i križaline idu *(sa strane:* grahor, sočivica, kupus, lan, repa, rotka i krumpijer). J. S. Reļković 40. Repice zovu nikoji križaline, nimački ‚die grundbirn'. 93.

KRIŽAĻ, *m. neka biljka.* Križaļ, brunela (Kuzmić), Prunella vulgaris L. B. Šulek, im. 174.

1. KRÎŽAN, krîžna, *adj. koji pripada križu.* — *Ne znam uprav kako je akcenat. nominalni se oblik nalazi samo u Stulićevu rječniku, i to s dugijem* i; *tako bilježi Stulli i složeni oblik; u Vuka ima samo* krîžnâ vráta *(vidi* b) *iz narodne pjesme gdje sam Vuk nagađa smisao kao o riječi koju drugdje nije čuo. ja sam zabilježio akcenat prema* trûdan *od* trûd, trúda, ûman *od* ûm, úma, *ali spoznajem da je teško u ovome poslu govoriti o pravilima; složeni bi oblik bio* krîžnî, *a Vukov primjer ne bi kod toga mnogo smetao, jer riječ što se samo u jednoj pjesmi uzdržala može lako biti izgubila svoj stariji akcenat.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (krîžan, krîžni ‚crucis, ad crucem spectans') *s dodatkom da je uzeto iz brevijara, i u Vukovu (vidi kod* b).

a. *uopće.* Kod križnoga drva stojeći. A. Kanižlić, utoč. 318. Naprida se nosi križ i križne zastave. 452. Križni put. Brod na Savi. D. Hirc. — *Amo ide i ovaj primjer u kome vaļa da je* križna nedjeļa *prva nedjeļa (dana?) mjeseca maja:* Jedni siju kad travań izlazi, drugi križnu tom nediļu pazi, treći čak se štedi do duhova. J. S. Reļković 120.

b. *u narodnoj pjesmi našega vremena ima:* Križna vrata otvoraj. Nar. pjes. vuk. 1, 278, *pa u Vukovu rječniku:* krîžnâ vráta (u pjesmi) *s istijem primjerom bez tumačeńa, ali je u starijem izdańu narodnijeh pjesama Vuk napisao:* Križna vrata, vaļa da su krstata. Vuk, nar. pjes. (1824). 1, 316, *dakle je on mislio da bi moglo značiti: vrata na kojima je križ zabilježen (naslikan ili drukčije). ali ona pjesma* (877) *vaļa da se pjevala u kolu, te može biti da ‚otvorańe vrata' znači rastvorańe sama kola na jednom mjestu gdje dvoje pušta ruke, dakle ne bi ono nagađańe bilo dovoļno, a opet ni ja ne znam, koje bi tumačeńe bilo pravo.*

c. *koji biva na križ, ali u jedinom primjeru u prenesenom smislu, od prilike kao* zamjenit. Križni kumovi su, gdje jedan drugome uzajamno kumuju. V. Bogišić, zborn. 387.

d. križni korijen, *neka biljka, vidi* križac, b. Križni koren, palma Christi (Bjelostjenac), Orchis maculata L. B. Šulek, im. 174.

2. KRIŽAN, *m. ime muško, može biti hyp.* Hristofor, Kristofor, *isporedi* Krsto, 2. Križa. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Križan, čovik svitovńi. M. Dobretić 136. Jeli Križan sagrišio? 136.

3. KRIŽAN, *m. ime ovnu.* F. Kurelac, dom. živ. 32.

KRIŽANAC, Križanca, *m. ime muško; prezime; mjesno ime.* — *Ne može se znati jeli za druga dva smisla ista riječ što je za prvi.*

a. *ime muško, vidi* Križanto. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Sveti Križanac i Darija muč*(enici).* (25 *oktobra).* P. Posilović, nasl. XII.

b. *prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. bosn. 1864. XX.

c. *ime selu u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj. (kajkavski)* Križanec. Razdijeļ. 102.

KRIŽANCE, KRIŽANČE, *vidi* Križanci.

KRIŽANCI, Križanaca, *m. pl. mjesno ime.*

a. *u Istri mjesto ili pleme.* — XIII *vijeka.* Da pridu starci ki znaju pravdu i razvodi od

Digitized by Google

kunfini meju vami i Križanci. Mon. croat. 24. (1275 *prepis.* 1546).

b. *dva sela u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj; u oba dva je akuzativ zamijenio nominativ i u jednoga je od* c *postalo* č. *a)* Križance. Razdije|. 103. *na drugom mjestu* Križanci. Schem. zagr. 1875. 128. — *b)* Križanče. Razdije|. 96. *na drugom mjestu:* Križance. Schem. zagr. 1875. 85.

KRIŽANČIĆI, *m. pl. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdije|. 73.

KRIŽANI, *m. pl. mjesno ime.* — xv *vijeka.* Jakov z Križan. Mon. croat. 55. (1428).

KRIŽANIĆ, *m. prezime.* — *Od* xiii *vijeka.* Jakov Križanić. Mon. croat. 41. (1275). Sinove Radoslava Križanića. 69. (1447). Mikula Križanić. 208. (1521). Ivanom Križanićem. 212. (1524). Juraj Križanić. P. Vitezović, kron. 164. Vuk Križanić. 182. Križanić. Schem. zagr. 1875. 265.

KRIŽANOVIĆ, *m. prezime.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Drugu šaje Križanović-Ili. Nar. pjes. juk. 368.

KRIŽANT, *m. vidi* Križanto. — *Na jednom mjestu* xvii *vijeka.* Križant i Darija mučen*(ici).* M. Alberti xl.

KRIŽANTA, *m.* Χρυσάντας, *ime muško; nije isto što* Križanto, *ali pisac* (xviii *vijeka), u kojega se nalazi ovo ime, miješa* Križanta *i* Križanto. *(Dario kralj)* naredi Križantu naj vridnijem vojniku... Naj prvi Križanta udri... Naj posli namiri se Križanto na jednoga vojnika. J. Banovac, pred. 30. (Križanta *samo jedan put,* Križanto *tri puta,* Križantu *dva puta). vidi i* Križantij *na kraju.*

KRIŽANTIJ, *m.* Χρυσάνθιος, Chrysanthius, *ime muško ne posve isto što* Križanto, *ali jedan pisac* xvii *vijeka piše ovako tri puta mj.* Križanto. Križantij (‚Chrysanthij') i Darija mu*(čenici),* 25 *oktobra.* F. Glavinić, cvit. xxv. Spominak sv. Križantija i Darije... Križantij bi iz Aleksandrije... Budući Križanto ditić... 347b. Ku stvar ne hteći učiniti Križanta, u jednu teleću zaši kozu. 348a *(u ovom primjeru premještanem zareska bio bi* Križanta *acc., ali vidi i* Križanta).

KRIŽANTO, *m.* Χρύσανθος, Chrysanthus, *ime muško.* — *isporedi* Križanac, a, Križant, Križanta, Križantij. — xvii *vijeka.* Sveti Križanto i Darija mučenici (25 *oktobra).* M. Divković, nauk. xi. Bijaše jedan čovik komu biše ime Križanto *(nije isti čovjek što* Križanac *pod* a, *ali može biti isto ime).* P. Posilović, nasl. 4a.

KRÍŽÂŃE, *n. djelo kojijem ko ili što križa ili se ko ili što križa.* — *U Vukovu rječniku* (‚das schneiden' ‚scissio'). Razlamaće ostije, križaće,... Ant. Kadčić 97. Što zlamenuje križaće u misi? 103.

KRIŽAO, *(gen.* križala? križla?) *m. bilka, vidi* čepčeg. Križao, Sonchus L. (Pizzelli, Kuzmić, Aquila—Buć, Skurla). B. Šulek, im. 174. — *S pridjevom* mali *znači drugu bilku, isporedi* krizaļ. — *između rječnika u Stulićevu* (križao mali ‚bruneta, erba' ‚herbae species'). Križao mali, brunela (Aquila—Buć, Stulli, Pizzelli). B. Šulek, im. 174.

KRIŽAONI, Križalana (?), *m. pl. ime zaseoku u Bosni u okrugu Tusle Doće.* Stat. bosn. 88.

1. KRÌŽÂR, križára, *m. u Vukovu rječniku:* vide krstaš *(talijer) s dodatkom da se govori u Dalmaciji.* — *Ista je riječ što i* 2. križar, *i isti je akcenat, samo što je ovdje acc. sing. jednak s nominativom.*

2. KRÌŽÂR, križára, *m. vitez ili vojnik koji je sredńega vijeka išao vojevati u Palestinu za izbavļeńe Isusova groba iz turskijeh ruku (svaki je na odijelu imao znak križa), poslije i u drugijem prigodama.* — *Od* xviii *vijeka u pisaca.* S vojskom križárâ išli su osvojiti Palestinu. A. Kanižlić, kam. 568. Zvati će se od sada Maģari Božja vojska imenom križari. And. Kačić, razg. 151b. On *(Ivan Kapistran)* Poļake, Nimce i Maģare sakupivši učini križare. Nadod. 39. Za ovu istu svrhu *(t. j. za iskorijeńeńe ‚Albigensa')* obrani su bili i vojnici zvani ‚križari' od crvena križa na haļini prišivena. I. Velikanović, uput. 1, 289. Blagosov križem zlamenovanih, to jest križárâ idućih na svetu vojsku. 3, 473. Vojnici stali misliti, smijedu li oni po duši, ka' kršćanski križari, izbavļati... M. Pavlinović, razg. 38. *i u Šulekovu rječniku:* ‚kreuzfahrer, kreuzherr, kreuzritter'. — *U naše vrijeme kao prezime u Župi blizu Dubrovnika.* P. Budmani.

KRIŽÀRICA, *f. žensko čeļade što je u ńekoj svezi s križem (samo u dva osobita značeńa).*

a. *nadimak svetoj Jeleni jer je našla Isusov križ.* Na ruke ga *(križ)* žeļno primi sveta Jele križarica. And. Kačić, razg. 17b.

b. vještica koja ima pod nosom križić od žilica. U naše vrijeme na Trpńu. M. Milas.

2. KRIŽÀRICA, *f. ime bilkama.* — *Ista je riječ što* 1. križarica. Križarica, 1. herba paris (Durante, siński rukopis), Paris quadrifolia L.; 2. (Vaillantia) cruciata L. (Šulek). B. Šulek, im. 174.

KRIŽÁRITI, krìžârîm, *impf. vidi* križati, 3, b. — *U jednoga pisca našega vremena koji će biti sam tu riječ načinio.* Tegetov križario po grčkom moru. M. Pavlinović, rad. 86.

KRÌŽÂRSKÎ, *adj. koji pripada križarima (vidi* 2. križar). — *U pisaca našega vremena.* Ne bi l' ga imenovao vođom križarskim. M. Pavlinović, razg. 35. — *u Šulekovu rječniku:* križarska vojna ‚kreuzzug'.

KRÌŽAT, *adj. koji nosi na sebi križ; koji je nalik na križ.* — *isporedi* krstat. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Da križatom vojskom i vi izbavite od nekrsta grob... J. Kavańin 211a. Blagoslovom glave Rima da se u tursku krv umasti mač križati. 222b.

KRIŽATAN, križatna, *adj. koji je na križ učińen (o kapi ‚beriti'), vidi* križ, 2, e, *b) aa).* — *U jednoga pisca* xviii *vijeka koji piše i* berita na križ. Brez berite križatne. M. Bijanković 74. Nositi beritu križatnu. 104. Tko ne bude imati beritu križatnu... 114.

KRÍŽATI, krîžâm, *impf. činiti ili raditi što nalik na križ. samo u osobitijem značeńima.* — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes.* 3 *pl.* križajû, *u aor.* križah, *u ger. praes.* križajûći, *u ger. praet.* križâvši, *u part. praet. act.* križao; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes.* 1 *sing.*

1. *činiti na kome (objektu) znameńe od križa (samo u katolika), vidi* križiti, krstiti. — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (križam ‚signo cruce') *i u Stulićevu* (v. križiti).

a. *aktivno.* Kada *(pop)* oštiju križa vrh kaleža. Naručn. 43b. Desnijem paocem križa prvo libro paka sebe na čelu. Način (1592). reš. građa. 3, 50. Križa libro, čelo, usta i prsi. 51. Zašto služiteļ počimńući s. vanđeļe križa prije knige, pak sebe na čelu, na usti i na prsi? Ant.

Digitized by Google

Kadčić 100. Deli Mirko križa grude, gdjeno srce gude. Osvetn. 2, 136.

b. *sa* se.

a) pasivno. Kad se križa početak vanjelja. I. Kraljić 60.

b) refleksivno. Muselim se krstom križa prvi. Osvetn. 4, 51. Ivo križa, krsti se Jovane. 5, 34.

2. *polagati, postavljati nešto na nešto drugo na križ (vidi* križ, 2, e, *b) bb)).*

a. *aktivno.*

a) uopće. — Između rječnika u Voltigijinu (‚andar incrocicchiando, incrocicchiare' ‚kreuzen'; križežati, v. križati). Tko na nisko imat želi pañe i da loze pušćaju se mañe, oni klice u rovićih križa. J. S. Reljković 216.

b) rezati što (n. p. dinju, jabuku, sir itd.) na križe (vidi 1. križa), *jer se rjezovi u srijedi sretaju i tako režu jedan drugoga na križ. kaže se i o rezanju duhana. — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚fettare il pane, carne' ‚scindere panem' 312b) *gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjenčevu* (križam, v. režem), *u Stulićevu* (‚in frusta paullatim secare'), *u Vukovu* (‚schneiden' ‚disseco', n. p. lubenicu, jabuku, duvan). Jedni laju oko kuće ili viču što im se zapovjedi, od jednijeh grade ćupriju, od jednijeh križaju duvan itd. *(kod igre prstena).* Vuk, živ. 289.

b. *sa* se.

a) pasivno. aa) prema a, *a).* Samo loza kad se višto veže, da povita na žioke leže, što se more kad se križa plosno. J. S. Reljković 178. — *bb) prema* a, *b).* Veće se *(križaline)* na ošca križaju i u roviće pedalj duboko meću. J. S. Reljković 214.

b) recipročno. aa) u osobitom značeńu, mimoilaziti se, vidi: križati, sa se, reciproč. u Hrvatskoj. vidi ‚mimoilaziti se' i ‚mimoići se'. u ovom je značeńu v. impf. i v. pf. n. p. ‚ja sam išao na Kaptol a ti s Kaptola, pa smo se križali', t. j. nijesmo se na putu susreli ni vidjeli. F. Iveković, rječn. — Ter se teški križaju uzdasi na čajuće i na putujuće. Osvetn. 6, 68. — *bb)* križaju se puti na križopuću ‚die wege kreuzen sich' ‚via altera huc fert, altera illuc'. *u Hrvatskoj.* F. Iveković (rječn. *kod* križati).

3. *neprelasno, samo o lađi.*

a. *jedriti suprot vjetru, burdišati.* Križati, tal. ‚bordeggiare', ńem. ‚lavieren'. na Braču. V. Tomić.

b. *o ratnoj lađi, kad stražeći brodi tamo i amo i ne odaljuje se mnogo od nekoga mjesta. — U Popovićevu rječniku:* križati po moru *kod* kreuzen.

KRIŽATICA, *f. neka biljka.* Križatica, Gentiana cruciata L. (Vujičić). B. Šulek, im. 174.

KRIŽEIDA, *f. Χρυσηίς, ime žensko (u Omera). — U rukopisu* XV *vijeka.* Križeidu gospu. Pril. jag. ark. 9, 180. (1468).

KRIŽÈPUĆE, *n. vidi* križopuće. — *U Bjelostjenčevu rječniku (vidi kod* križopuće), *u Jambrešićevu* (križeputje ‚compitum, quadrivium'), *u Voltigijinu* (križeputje ‚crociera' ‚kreuzweg'), *u Stulićevu* (križeputje ‚quadrivium').

KRIŽETIĆ, *m. prezime. —* XVI *vijeka.* Juraj Križetić. Mon. croat. 304. (1597).

KRIŽEUS, *m. Χρύσης, ime muško (u Omera). — isporedi* Rižeuš. — *U rukopisu* XV *vijeka.* Bêše Križeuš boga Nêbuša sin. Pril. jag. ark. 9, 180. (1468).

KRÍŽEV, *adj. koji pripada križu.* Službenici križevi nahode put od blaženstva. B. Kašić, nasl. 225. — križevi dnevi ‚rogationes', *ponedjeljak, utorak, srijeda poslije pete nedjelje po uskrsu.* U svetoj katoličanskoj crkvi razlučiti priko godine običavaju biti procesijoni, kakonoti na priliku... osobito na ova slideća tri dana ove nedilje odkuda običajno zovu se križevi dnevi. Đ. Rapić 316. — križev dan, 3 *maja, isporedi* krstov dan *kod* krstov. Posli svetog križevoga dana. J. S. Reljković 361. — križeva nedjelja, *vidi* 1. križan, b. Tad nedilje nek križeve čeka. J. S. Reljković 174.

KRÍŽEVAC, Krížêvca, *m. mjesno ime. — Između rječnika u Vukovu:* 1. polje u nahiji rudničkoj (između Brusnice i sela Lučevice). — 2. varoš u Hrvatskoj ‚stadt Kreuz in Kroatien' ‚nomen urbis'.

a. *u Hrvatskoj, vidi* Križevci. — *Od* XVIII *vijeka.* U Križevac. Starine. 12, 88. (1719). Križevac. Schem. zagr. 1875. 176. *vidi i u Vukovu rječniku.*

b. *u Srbiji, polje u okrugu rudničkom, vidi u Vukovu rječniku.* Zemlja u Križevcu. Sr. nov. 1863. 248.

c. *selo u Staroj Srbiji. —* XIII *vijeka. (Selu Bistrici, isporedi* Bistrica, 1, e, *išla je međa)* pravo u rьtь imenemь u Križevьcь. Spom. stoj. 6. (1234—1240).

KRÍŽEVAČKÎ, *adj. koji pripada gradu Križevcima. — Od* XVI *vijeka.* Križevačke i zagrebačke gradskih mej španom. Mon. croat. 268. (1572). Zapovidniku svi krajina križevački. Starine. 12, 88. (1719). Episkop križevački grčkoga zakona ujedińenih. A. Kanižlić, kam. 886.

KRIŽEVAČKO POLJE, *n. vidi* Krišpolje. Schem. segn. 1871. 17.

KRIŽÈVÂK, križeváka, *m.* talijer križak. u gorńoj krajini. V. Arsenijević.

KRÌŽÊVAN, *adj. vidi* križat. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Uzam tri lađe križaka i tri svoja križevna barjaka. Nadod. 48.

KRIŽÈVAT, *adj. vidi* 1. križan, c. Jedini međusobni (križevati) kumovi pružaju si ruke. V. Bogišić, zborn. 101.

KRÍŽEVCI, Križevâcâ, *m. pl. mjesno ime.*

a. *u Hrvatskoj, grad u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdijelj. 119, *lat.* Crisium, *vidi:* ‚urbis Crisii'. Starine. 5, 165. (1515), *ńem.* Kreuz. *u naše se doba piše i* Križevac *(ovo vidi pod* a), *ali i sad* narod govori ‚Križevci'. F. Ivković, rječn. *kod* Križevac. — *Od* XVI *vijeka.* Ovo smo prišli na (o)v stanak ovdi v Križevce. Mon. croat. 222. (1527). Spravišće be u Križevcih. P. Vitezović, kron. 183.

b. *u Slavoniji, pusta u županiji srijemskoj.* Razdijelj. 151.

KRIŽEVČAC, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj. (kajkavski)* Križevčec. Razdijelj. 86.

KRÍŽEVČANIN, *m. čovjek iz Križevaca. — Množina:* Križevčâni. — *Od* XVII *vijeka.* Koprivničani i Križevčani. P. Vitezović, kron. 208.

1. KRIŽEVICA, *f. ime riječi u Bosni.* T. Kovačević 62.

2. KRIŽEVICA, *f. nekakva pomična svetkovina. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Prenesti se ima i tako dan križevice. I. Kraljić 86.

KRIŽEVIĆI, *m. pl. ime selima u Bosni. a) u okrugu sarajevskom.* Stat. bosn. 18. — *b) u okrugu Tusle Doće.* 101.

KRIŽEVKA, *f.* suvrst kruške (Valavac, u Zagrebu). B. Šulek, im. 174.

Digitized by Google

KRIŽEVO, *n. usvišeńe svetoga križa* (14 *sept.*). — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* A ovce ti triput daju mlika . . . to dojeńe do Bartola biva, posli dvaput k tom vrime prispiva, do križeva ńim muslicu meće tko se ovac izbaviti neće. J. S. Reļković 282. Do poznatog Bartolova dneva marvu doji po tri puta neva, ovčar muze po tri puta ovce . . . do križeva dvaput ovce doje. 337.

KRÍŽI, *m. pl. od* križ. — *Upotrebļava se u ńekijem osobitijem značeńima.*

a. *spasov dan.* — *U dva pisca Bošńaka* XVII *i* XVIII *vijeka.* Do uzašastja Gospodńega, to jest do križâ. M. Divković, bes. 407a. Križi to jest uzašastje Gospodńe. nauk. XVI. Uskrs, križi, duhovi. XIX. Križi, to jest spasov dan. S. Margitić, ispov. XXIX.

b. *vidi* 3. križa *i* krsta. — *U naše vrijeme na Rijeci.* F. Pilepić.

KRIŽICA, *f.* vrst vinove loze bijela grožđa (u Dalmaciji, Danilo). B. Šulek, im. 174.

1. **KRÍŽIĆ**, *m. dem.* križ. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. križak) *i u Vukovu.* Nego se služimo jelicom koja je zelena i na grančica*(h)* križiće prikazuje. F. Lastrić, od' 208. Kad mi uže sveza i s križićem žutim patrice priveza. A. Kanižlić, rož. 52. Križ drveni kojega tiču oni križići . . . Ant. Kadčić 91. Ovi križić voštani na četiri strane užeže. I. Velikanović, uput. 3, 491. Založiti svoj prsten i križić srebrni. I. J. P. Lučić, izk. 12. Neka mi on dela te lepe križiće. Nar. pjes. istr. 2, 45. — *Vidi* križ, 1, a, *e).* Zagrli križić tvoj. A. Kanižlić, fran. 199. Dopusti nam kripost križiće i nevoļice naše dobrovoļno podnositi. bogoļubnost. 99. — *Ovdje znači gomilu načińenu od snopova žita, vidi kod* krst, krstina: Vsi su ļudi poželi a mi nismo začeli; drugi ļudi križiće, mi nismo ni snopiće. Jačke. 2.

2. **KRIŽIĆ**, *m. presime.* — *Pomińe se* XVIII *vijeka.* Križić (‚Ckrixich') od Viñana iz Posušja. And. Kačić, razg. 187. kor. 453.

3. **KRIŽIĆ**, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdiļ. 107.

KRIŽIČAK, *m. dem.* 1. križić. — *U pjesmi ugarskijeh Hrvata.* — *Radi značeńa vidi* 1. križić *na kraju.* Vsaki snopak po kablić pšenice a križićak po tri po četiri. Jačke. 295.

KRÌŽINA, *f. augm.* križ. — *U naše vrijeme u Istri u osobitom značeńu, vidi* križopuće. Križîna ‚quadrivium'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1ftsg. 89.

KRÌŽIŠTE, *n. čakavski* križišće, *ili augm.* križ, *ili mjesto gdje stoji križ.* — *samo u osobitijem značeńima.*

a. *vidi* križopuće. — *U naše vrijeme u Istri.* Križîšće ‚quadrivium'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1ftsg. 18.

b. Križišće, *ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdiļ. 56.

KRÍŽITI, krîžîm, *impf. vidi* križati. — *Uprav je impf.* prekrižiti. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* krîžâh, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* krîžî, *u part. praet. pass.* krîžen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *Od* XVI *vijeka (vidi* a, *b)).*

a. *vidi* križati, 1.

a) aktivno. — *u jedinom primjeru neprelazno.* — *Između rječnika u Voltigijinu* (‚far croce, benedire' ‚das kreuz machen') *i u Stulićevu* (‚signo crucis munire'). Križi on put one strane put koje je puk obrnut. A. Kalić 547.

b) sa se, *refleksivno.* — *Između rječnika u Stulićevu* (‚signo crucis se munire'). Nu se, čuj, ne križi, ni mijentuj ti Boga. N. Naļešković 1, 190. Kad se križi, obraća k sebi dlan desni, i svijem prstima stisnutijem i prostrtijem . . . Način (1592). reš. građa. 3, 47. Križeći se počińe početak od mise. 48. Križi se desnom rukom od čela do prsi. 51. Križeći se kaležom. 58.

b. *vidi* križati, 2, a, *a).* — *U Voltigijinu rječniku:* ‚incrocicchiare' ‚kreuzen'.

KRÍŽMA, *f. vidi* krizma. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Ako bi ne hotil sakrament od križme prijeti. F. Glavinić, svitl. 80.

KRIŽMAN, *m. ime muško.* — XIII *vijeka.* Župan Križman. Mon. croat. 15. (1275).

KRIŽMANCI, križmanaca, *m. pl. vidi* krestušac. Križmanci, Polygala vulgaris L. (u Istri). B. Šulek, im. 174.

KRÍŽMATI, krîžmâm, *impf. vidi* krizmati. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Biskupi križmaju samo. I. Ančić, vrat. 248b.

1. **KRÍŽNICA**, *f. kapa što nose katolički svjetovni i redovni popovi kod službe Božije, a gdjegdje i izvan ńe. četverouglasta je a ima gore kao križ nepotpun (samo s tri strane).* — *isporedi* rogatica. — *Akcenat je zabiļežen po Belinu rječniku.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (krîžnica ‚beretta da prete' ‚pileus sacerdotalis' 188b) *gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjenčevu:* v. quadrat *(ove riječi nema napose); u Stulićevu* (‚pileus quadratus quo ut plurimum sacerdotes apud nos utuntur'). Po pridanju križnice, prstena, kļuči i zemļe. A. d. Costa 1, 246.

2. **KRÍŽNICA**, *f. dva drveta što stoje u nakrst. u osobitijem značeńima, vidi:* križnica, stol napravļen na križnice. ovakovi stolovi obično se nalaze po birtijama, naprave se dva u formi povaļenog krsta, sapnu se po sredini već odmjerenijem dugačkijem komadom drveta, ozgo na te križe metne se jedna dvije daske, eto gotova stola na križnice. J. Bogdanović. Križnice, unakrst stojeće noge, na kojima stoji stolna ploča. u Lici. D. Trsteńak. — Volujska kola u Lici obično imadu točkove od četiri gobeļe. svaka gobeļa provrti se na dva mjesta, a gdje će se dvije a dvije sa strana sastati, i tu se provrte za klinčiće koji se zovu ‚moždaci'. kad je trupina gotova, zapilaju se u ńu dvije široke i čvrste šipke, koje se zovu ‚križnice', a kad su one utvrđene, onda se s obje strane provrte štapńakom do trupine, pa kroz te jame udare sa svake strane po jedan ‚štap'. sad nabiju na zašiļene krajeve križnica i štapova one četiri gobeļe, a tom prilikom smožde se i gobeļe. sad još zaglave gobeļe, pa je kolo ili točak gotov. u Dobroselu. M. Medić.

3. **KRIŽNICA**, *f. vidi* križopuće. — *U Voltigijinu rječniku:* ‚crociera' ‚kreuzweg'.

KRIŽNIČIJA, *f. osobina (red) u križnika.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚crucigeratus'. — *U osobitom slučaju kao ime ńekoj buni ili ratu.* 1514. Puntarija kmetska na ugrskoj zemli suprot svojoj gospodi . . . Ta oštrija ali puntarija imenuvana jest križničija. P. Vitezović, kron. 134.

KRÍŽNÎČKÎ, *adj. koji pripada križnicima.* — XVII *i* XVIII *vijeka.* Rod otok koga vitezi križničkoga reda šest mesecev viteški braniše. P. Vitezović, kron. 137. Postańa od vojske križniške (‚križniske' *što stoji mj.* križniške, *po tome što se* č *promijenilo ispred* k *na* š; *ali može biti da je samo štamparska pogreška i da treba čitati* križničke) za oslobodjenje mista sveti*(h).* A. d. Costa, zak. 1, 96.

Digitized by Google

KRÌŽNÎK, *m. čovjek kome je zabilježen križ na odijelu. u osobitijem značenima.* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚cruciger, crucifer'), *u Jambrešićevu* (‚cruciger'), *u Stulićevu* (v. križonoša *iz Habdelićeva).*

a. *član kojega viteškoga reda.* Bodegar sultan zavje vsu Galileju i Jerusalem. križnikov reda totskoga vitezov . . . naj pri včini zvezati. P. Vitezović, kron. 94. Poļaki obladaše Pruse i totske križnike u Prusiji. 115. Moskovitski car totske križnike neprijatelski napastuje po Livoniji državi ńihovoj. 128.

b. *vidi* 2. križar. Bilo je određeno svitom Petra pustińaka poslanje protiva Saračenom za osloboditi Palestinu, i onima koji otidoše dopustili jesu mnoga proštenja, a na misto barjaka križ nosili su i za to križnici nazvani jesu. A. d. Costa 2, 26.

KRIŽŃAČA, *f.* više vrsti ‚asteroidea' *(morskijeh zvijezda).* na Braču. A. Ostojić.

KRÌŽŃÂK, *m. vidi* križnik. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Vodeć sa soboju ne malo čislo križńakov. Š. Kožičić 57b.

KRÌŽÔ, križôla, *m. vidi* kriška. — o *stoji mj.* ao. — *U naše vrijeme u Lici.* Izrezane na dvoje na troje pa i na četvero osušene kruške ili jabuke zovu ‚križolima'. ‚Sad kad se posti, svari de onije kruškovije križola'. J. Bogdanović.

KRIŽOBOJ, *m. krizarski boj.* – *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚crociata' ‚erat pp. actus quo Christ*(icolae)* crucis signum vestibus adnectebant, sic Turcis, haereticis, vel etiam aliis Christicolis quos rom*(anus)* pontifex vel episcopi aliis anathemate percutiebant, debellandis proficiscebantur'.

KRIŽOBOJNIK, *m. vidi* 2. križar. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚miles cruce insignitus'.

KRIŽOBOJNOST, *f.* ⎫ *u Stulićevu rječniku:*
KRIŽOBOJSTVO, *n.* ⎭ v. križoboj. — *oboje nepouzdano.*

KRIŽOGLED, *adj. samo u Bjelostjenčevu rječniku:* v. krivogled, *i u Stulićevu:* v. krivogled *iz Bjelostjenčeva.*

KRIŽOLIT, *m. vidi* krisolit. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* križolit, nazlatni kamenek ‚chrisolitus'.

KRÌŽOLOG, *m. vidi* Krisolog. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Sveti Petar Križolog. J. Filipović 3, 287b.

KRIŽÒNOSAC, križònosca, *m. vidi* križonošac.

KRIŽÒNOSAN, križònosna, *adj. koji nosi križ.* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Križonosni vojnici boj biju. A. Kalić 480. — *isporedi* 2. križar.

KRIŽÒNOŠA, *m. čovjek koji nosi križ.* — *isporedi* krstonoša. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚qui crucem fert'). Same križonoše u svome procesijonu Isus hoće imati. Đ. Rapić 177. Tko li je naš križonoša? . . . Križ nosi naš odkupitel, sam Isukrst. 317.

KRIŽÒNOŠAC, križònošca, *m. vidi* križonoša. — *Bilo bi bolje* križonosac. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* I ako mi križ ne nosimo, križonošca druž'mo sveta. A. Vitaļić, ostan. 207.

KRIŽÒPUĆE, *n.* quadrivium, *mjesto gdje se križaju dva puta.* — *isporedi* križepuće. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* križeputje, križoputje, razkrižje, razkrstica ‚quadrivium, compitum, via quadripartita'; *u Stulićevu:* v. križeputje *iz Bjelostjenčeva; u Vukovu:* vide raskršće *s dodatkom da se govori u Hrvatskoj.*

KRÌŽOSTOM *i* **KRÌŽOSTOMO**, *m. vidi* Krizostom. — *U pisaca* XVIII *vijeka.* Molitva svetoga Ivana Križostoma. B. Pavlović 52. S. Ivan Križostomo. Blago turl. 2, 31.

KRÌŽOŠTOM, *m. vidi* Krizostom. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* S. Ivan Križoštom. J. Banovac, pred. 37. pripov. 172.

KRIŽOVAC, Križovca, *m. ime selu u Međumurju. (kajkavski)* Križovec. Schem. zagr. 1875. 144.

KRIŽOVAJ, *m.* suvrst vinove loze bijela grožđa (na Cresu). B. Šulek, im. 174.

KRIŽOVKA, *f. ime ovci.* F. Kurelac, dom. živ. 32.

KRIŽOVĻAN, *m. ime trima selima u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdijeļ. 97. 103. Križovļan-brijeg. 103.

KRIŽUĻA, *f. vidi* zvečac. Križuļa, Briza media L. (u Istri). B. Šulek, im. 174.

KRÌŽÛR, križúra, *m. vidi* križopuće. — *U naše vrijeme u Istri.* Križûr ‚quadrivium'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 43.

KRJE-, *vidi* kre-.

KRJEČEVA, *f. mjesno ime.* — *Prije našega vremena.* Krêčeva. S. Novaković, pom. 186.

KRJEKŠA, *m. ime muško.* — *Na jednom mjestu* XIV *vijeka.* Županъ Krêkša *(ne zna se treba li čitati ê kao* je *ili* ije). Mon. serb. 102. (1332), *i otale u Daničićevu rječniku* (Krêkša).

KRJÈPITEĻ, *m. čovjek koji krijepi.* — *Od* XVI *vijeka.* Kada pak kripitel pride, koga ja pošļu od otca, duha od istine. Postila. Z1a. Privite ga k srcu, kripitel vas prosi. M. Kuhačević 26.

KRJEPĻEVATI SE, krjepļujem se, *imp. krijepiti se.* — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Ditićak rastijaše i kripļevaše se pun mudrosti. I. Bandulavić 16b. luc. 2, 40.

KRJEŠIŠTE, *n. mjesto gdje su kriješe posađene.* — *U Belinu rječniku:* ‚ceraseto, luogo piantato di cerase' ‚cerasetum' 185b, *i u Stulićevu:* ‚locus cerasis consitus'.

KRJEŠIŠTVO, *n. u Stulićevu rječniku uz* krješište. — *sasma nepouzdano.*

KRJEŠTAČKA, *f. sprava kojom se čini buka kao kriještaće.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚nachera, crotalo, sonaglio' ‚tympanum, crotalum, crepitaculum'. — *nije dosta pouzdano.*

1. **KRK**, *m. grlo.* — *U crkvenom jeziku u rukopisu* XIV *vijeka (vidi* F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod* krъkъ), *i u Stulićevu rječniku:* ‚strozza' ‚jugulum, guttur' *(Stulli ne javļa gdje je našao ovu riječ).* — *Riječ je praslavenska, isporedi češ.* krk, *poļ.* kark, *vidi i* krkača.

2. **KȒK**, Krka, *m. ostrvo u Kvarneru i na ńemu grad, tal.* Veglia. — *Postaje od lat.* Curicum *što je bilo u staro doba ime gradu (ostrvu je ime bilo* Curicta). *poznije se grad zvao* Vigilia, *pak i grad i ostrvo* Vegla *i* Vecla, *odakle je talijansko ime.* — *Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (Krk, otok ‚Veglia') *i u Belinu* (‚Veglia, isola nella Dalmazia' ‚Vegia' 755b). Otočkih dobrih muži z Krka i za svega otoka. Stat. krč. ark. 2, 281. (1388). Dano v Krci. Mon. croat. 101. (1466). 106. (1470). Poslali v Krk. 224. (1527). Krk. Schem. veglen. 1876. 13.

3. **KȒK**, *m. ńekakva buka.* — *Jamačno onomatopeja, isporedi* krkac. — *U naše vrijeme u*

Digitized by Google

Istri. Krk, etwa ‚sonus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 8.

4. **KRK**, *tur.* qyrq, *četrdeset.* — *U naše vrijeme u Bosni.* Zapane svakoga po krk vižlina (60 groša). Nar. prip. bos. 1, 117. *dođaću da* vižlin *vrijedi* 60 *para, a* groš 40. — *U ova dva primjera* krk-gazija *i* krk-serdar *može biti da znače: koji je gazija ili serdar (i jedno i drugo: vojnički zapovjednik) nad četrdesetoricom.* Beg Ginagas is doñe krajine krk-gazija od dva pašaluka. Nar. prip. vuk. 4, 448. Krk-serdaru s Gacka Smail-agi. Ogled. sr. 418.

5. **KRK**, *adj.? (ne mijeña se po padežima)*, crven (?). Pak mu daje krk-čoje čakšire. Nar. pjes. u Bos. prijat. 2, 109. M. Pavlinović. — *isporedi* krkli.

1. **KRKA**, *f. u Vukovu rječniku:* (u vojvodstvu), čorba od slatka vina (dok još nije prevrelo) ‚art mostsuppe' ‚jus e musto'. — *Matzenauer isporeñuje ńem. (u jušnom dijalektu)* krick, junger mit krűutern gekochter wein.

2. **KRKA**, *f. u Vukovu rječniku:* (u vojvodstvu) bolest na poodraslim guščićima od koje krče i lipsuju ‚eine krankheit der jungen gänse' ‚morbus quidam anserum'.

3. **KRKA**, *f. vidi* 1. bagra. M. Pavlinović. A. Ostojić.

4. **KRKA**, *f. u Dalmaciji, ime rijeci i manastiru na ńoj.* — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (1. voda u Dalmaciji koja niže Skradina utječe u more. — 2. namastir kod te vode). Od Krke rike i kud prohaja. P. Zoranić 70b. Od gore Dinare 'spod ke Krka toči. Đ. Baraković, vil. 90. U ždrilo gdi Krka van 'zvire. 389. Krku vidjet riku. P. Kanavelić, iv. 497. Poļa sjedbe, Krka mlina *(daje).* J. Kavańin 328b. Kroz tu maglu turska vojska prođe priko Krke priko vode ladne. And. Kačić, razg. 258a. — Manastir u Krki u škoļu. Norini 48. Krka, mon*(astir).* S. Novaković, pom. 136. Krka *(manastir).* Repert. dalm. 1872. 26.

KRKAC, *interj. glas (onomatopeja) kojijem se kaže da ńešto pada s bukom.* — *U Vukovu rječniku:* ‚wort einen rauschenden fall zu bezeichnen'.

KRKAČ, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Rasdijeļ. 118.

1. **KRKAČA**, *f. leđa, hrbat.* — *Jamačno postaje od* 1. krk. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Još te svrbi krkača. J. Rajić, boj. 5. Rusi mirnikom krkaču ne deru. 86. — *Vidi dale kod* krkače *i* nakrkače.

2. **KRKAČA**, *f.* krkače su dva obruča shvatńaka. kad se sakvače, i kad su nabijeni, onda je šeper od jednoga na jednoj strani, a od drugoga na drugoj. u Dobroselu. M. Medić. Krkačom zovu dva sastavļena obruča bilo na kaci ili vučiji, pa i na samoj kraļeči. ‚Dobro sam kacu nabio, vrga sam tri krkače i dva samca'. J. Bogdanović.

3. **KRKAČA**, *f. u množini* krkače, kad se uvedu dvije žice između istih zubaca, kroz koje su već druge dvije uvedene. u Dobroselu. M. Medić.

KRKAČE (krkačê), *adv. vidi* nakrkače. — *Između rječnika u Belinu* (nositi krkače ‚prendere e portare uno sul collo' ‚succollo' 581b) *i u Stulićevu* (‚humeris'). Pogode se da jedan drugoga krkače nosi. Nar. prip. vrč. 139. Pa ona ńemu uzjaše na leđa krkače. V. Vrčević, igre. 57.

KRKAČICE (krkačicê), *adv. u Stulićevu rječniku us* krkače.

KRKAČITI, krkačîm, *impf. tovariti nakrkače.* — *U naše vrijeme.* A ti krkači me na tvoja leđa. Magazin. 1866. 82.

KRKAČKE (krkačkê), *adv. vidi* krkače. — *U Vukovu rječniku ima* krkačka, *f.* vide krkača *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori; radi oblika i značeńa vidi* nakrkače. — *U jednom primjeru našega vremena ima adv.* krkočke, *ali može biti da treba čitati* krkačke. Slijepac i hromac krali su smokve krkočke, jedan očima, a drugi nogama. S. Ļubiša, prip. 224.

KRKALA, *f. balega.* U naše vrijeme oko Stona: ‚Kupio sam krkalu po putu'. M. Milas. Krkala, konska baloga. Slovinac. 1884. 31.

KRKALINA, *f. augm.* krkala. Krkalina, vuština konska i svakoga tovarnoga živinčeta. M. Pavlinović. Krkalina, augm. krkala. U naše vrijeme u Stonu: ‚Otidi pa pokupi ono krkaline'. M. Milas.

KRKALITI, krkalîm, *impf. gnusiti (o konju), vidi* krkala. — *U naše vrijeme.* Naj gore je u svoje jasle krkaliti. Nar. bl. mehm. beg kap. 184.

KRKALINA, *f. vidi* krkalina. F. Kurelac, dom. živ. 9.

KRKANAC, Krkanca, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj. (kajkavski)* Krkanec. Razdijeļ. 108.

KRKAO, krkla, *adj. tijesan (?).* — *Na dva mjesta* XVIII *i* XIX *vijeka.* Ne patiš li dosta puta, o ohola ženo, od tvojih isti krkli pantofola iliti cipeļa? Đ. Rapić 174. Ne meći se, pašo, preo šuma, o što ti je krklom gorom zaći. Osvetn. 4, 42.

KRKAR, Krkra, *m. staro ime ostrva i grada Korčule (vidi* Korčula). — *Od grč.* (ἡ *μέλαινα*) *Κόρκυρα ili od lat.* Corcyra (nigra), *ali u ovom sadńem slučaju preko dalmatskoga jezika (vidi* kelomna, kimak). — *Već* X *vijeka Porfirogenet piše τὰ Κούρκουρα.* Doc. hist. rač. 406, *i ἡ Κούρκυρα ἤτοι τὸ Κίκερ.* 410. — *Dolazi dakle od prvijeh vremena pa do* XVI *vijeka, i opet u jednom primjeru* XVIII *gdje vaļa da je arhaizam.* — *Između rječnika u Danićićevu gdje stoji:* Krkrь, poluostrvo u Dalmaciji koje sada zovu Peļešac ‚Sabbioncello' *(uprav ‚Stoński Rat' ‚Punta di Stagno'):* crkvi je bogorodičinoj na Mļetu dao kraļ Stefan Prvovjenčani ‚u ѡтоcѣ u Krkrѣ' između ostaloga Jańinu i Popovu Luku koje su i sada sela na Peļešcu *(Ratu).* M(on. serb). 10. (1222—1228). ‚ѡдь Krkra'. (Spom. sr). 1, 66. 69. (1405). podь Krkromь. 96. (1408). biće pogrješka ‚Kakrь'. 116. (1413). kń. 1, 498. *U dodatku* (3, 597) *piše Daničić kod* Krkrь: dodaj: u dva pośļedńa primjera za cijelo Korčula ‚Corcyra nigra', ital. ‚Curzola'; a prvi primjer držim za svjedočanstvo da se i Peļešac tako zvao. *Ali ni prvi primjer ne svjedoči kako je mislio Daničić; evo potpuńena prvoga primjera:* . . . sije daruju: ѡтокь *(Mļet)* vьsь i Babyno Poļe *(na Mļetu),* u drugomь ѡтоcѣ u Krkrѣ (= *Korčuli)* crkkvь svetoga Vida, *(i k tome u Ratu)* Jańinu i sь Popovomь Ljukomь i svetago Stefana i svetoga Georgija; *a nema se nikakva razloga pomisliti da mjesta što se pomińu poslije ‚crkve sv. Vida' pripadaju istom ‚otoku' kojemu i ona pripada, a osim toga, zašto bi se Rat zvao ‚otokom'?* Krkar se grad vami diči jak nevista imavši drag kami. N. Naļešković 1, 885. U Krkru. M. Držić 185. Put od Krkra mâla grada, u kom Marko Baseļević . . . tuj pribiva. A. Sasin 196b. Da se

Digitized by Google

skokom Krkar prida pak Bnešanom. J. Kavanin 141b.

KRKÂRKA, *f. žensko čeljade s Krkra ili iz Krkra.* — XVI *vijeka.* Mande Krkarka. M. Držić 257.

KRKARSKÎ, *adj. koji pripada Krkru.* — *Između rječnika u Daničićevu* (krъkrъskyj). Plavi splêtscê svratiše se na krъkrъskyj ѡtokъ. Spom. sr. 1, 58. (1405). Gospodinu Ivanu Vidali vlastelinu krkarskomu. N. Nalješković 1, 385. Versi gospodina Antuna Roženea doktura i vlastelina krkarskoga. *u* N. Nalješković 1, 348. Gospodina don Zambatiste Rozanića kanonika i vlastelina (? vlestiana) krkarskoga. M. Gazarović 121b. Šavac krkarski ne umije šit a hoće krojit. (D). Poslov. danič.

KRKAŠ, *m. vidi* tul. — *Samo u Vrančićevu rječniku* (‚pharetra'), *i u jednom primjeru* XVII *vijeka gdje nije dosta jasno znaćenje, ali je svakako bojna sprava.* Bunbarde ga biju, bonbe i krkaši. Radojević 17. — *Od pers.* tarkaš *(sad* terkeš) *preko romanskijeh jezika (ne preko turskoga), isporedi tal.* carcasso, *franc.* carquois, *špań.* carcaj, *port.* carcaz. — *vidi i* trkač.

KRKATI, krkam, *impf.* zagušljivo a počesto kašljati. Podunavka. 1848. 58. — *isporedi* 2. krhati.

KRKAVAC, krkávca, *m.* u bari mjesto od nekoliko kvadratnih metara, koje je vavije mokro i meko; staneš li nogom na takovo mjesto, odmah ozdo voda pili i krči. u naj većoj suši kosac mora ovakovi krkavac bos kositi, i trava na ńem nije pitoma nimalo. — *U naše vrijeme u Lici:* ‚Neš sad pro ovog krkavca obuven proći, van da se izu'eš'. J. Bogdanović. — *U Srbiji,* Krkavac, *mjesno ime u okrugu kragujevačkom.* Niva u Krkavcu. Sr. nov. 1870. 288.

KRKAVINA, *f. ńeka biljka.* Krkavina, Rhamnus frangula L. (Visiani), v. Krhlikovna. B. Šulek, im. 174.

KRKE (krkê), *adv. vidi* krkače *i* nakrke. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu (us* krkače). Krke, v. krkače. M. Pavlinović.

KRKEČ, *m. muški nadimak.* — *U naše vrijeme u Lici.* Simo Obradović Maglov Krkeč. V. Bogišić, zborn. 15.

KRKELIN, *m. prezime.* — *U naše vrijeme u Crnoj Gori.* Od Nika Krkelina sa Sretńe. *u* Pjev. crn. 230b.

KRKÍČA, *adv. vidi* krkače. — *U naše vrijeme u Istri.* Krkičâ (nosît) ‚in dorso (gestare)'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. IIftag. 61.

KRKIN, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkom (može biti da treba čitati* Krkiš, *vidi).* Zemja u Krkinu. Sr. nov. 1875. 847.

KRKINA ČUKA, *f. ime visu u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraj. srb. 848.

KRKIŃA, *f. žensko čeljade s Krka.* F. Miklošić, vergl. gramm. 1^2, 400.

KRKIŠ, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkom.* — *isporedi* Krkin. Niva u Krkišu. Sr. nov. 1875. 847. 588. 799.

KRKITI, krkîm, *impf.* kad se odraslo dijete rasplače onda ga tješe na svake ruke; pa mu govore: ‚Hajde krkiti malo!' u Dobroselu. M. Medić.

KRKLÀMA, *f. u Vukovu rječniku:* (u Srijemu) ona vuna koju ćurčije sa živenijeh kožuha sastrigu [vide ostrižine]. — *Od tur.* qyrqmak, *stríći,* qyrqylmak, *pass.* — *isporedi* krkleisati.

KRKLAR, *m. mjesno ime u Srbiji u okrugu vrańskom.* Jevrem-bunar, izvor ispod brda Pločevice. isvire ispod kamena koji se sove ‚Krklar (40 mučenika)'. M. Đ. Milićević, kraj. srb. 295.

KRKLÈISATI, krklèišêm, *pf. u Vukovu rječniku:* sastrići vunu u kožuhu oko rukava i onaokolo ‚stutzen' ‚abscindo'. — *Akc. se ne mijeńa, osim aor.* 2 *i* 3 *sing.* krkleisâ. — *Postaje od tur.* qyrqylmak *(vidi kod* krklama) *nastavkom* is.

KRKLI, *adj. crven? — Ne mijeńa se po padežima. — Oblik je turski, ali se ne sma postańe. — isporedi* 5. krk. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Treći đerdan od krkli-merǵana. M. Pavlinović.

KRKLO, *n. bora, nabor načińen i sašiven sve naokolo pri dnu odijela, da bude kraće. — Jamačno je dalmatska riječ (vidi kod* kelomna *i* kimak) *od lat.* circulus. — *Od* XVI *vijeka u Dubrovniku.* Još nijesam nigda mnio ... da će riganio toliku dragos steć, ki je bio za ništa... minutijeh godišta ...; a od malo jur godiš za diku za veću na obruč ga u okoliš u krkla umećou, da im su sve strane, kad se ka obrati, stupajem prostrane na voju stupati; i okrugle ńih skute nad gležńijeh noseći, zapiru sve skute okolo hodeći. M. Vetranić 1, 99. Krklo, velik gib na haljini da bude kraća. U naše vrijeme u Stonu: ‚Pusti to krklo pa će ti biti duja (haljina)'. M. Milas. *u Dubrovniku se ovako načińa odijelo djeci što još brzo rastu.* P. Budmani.

KRKLJANAC, krkljanca, *m.* trpanac. Pop Živojin iz Srbije.

1. KRKLJÂŃE, *n. djelo kojijem se krkja (vidi* 1. krkljati). — *U Vukovu rječniku.*

2. KRKLJÂŃE, *n. djelo kojijem se krkja (vidi* 2. krkljati). ‚Da se mogu krkljańa ńesine djece oprostiti, pa oma umrla!' J. Bogdanović.

1. KRKLJATI, krkljâm, *impf. vreti s ńekom bukom; kaše se o loncu i o onome što u ńemu vri. i u prenesenom smislu o sličnoj buci.* — *Riječ je onomatopejska.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* n. p. lonac, kupus u loncu ‚brausen (im siedenden topfe)' ‚fremo'. [cf. krktati]. Krkljao kao bungur. Bos. vila. 1887. 322. *(Moglo se)* čutu da mu nešto krklja u grudima. L. K. Lazarević, on sma sve. 88. Dok već u luli ne poče krkljati. 56. Krkljati ‚brausen'. u naše vrijeme oko Stona: ‚Stoprva je počelo krkljati'. M. Milas.

2. KRKLJATI, krkljâm, *impf. nosati dijete.* — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ništa i ne radim nego vavije krkljam djecu'. ‚Neće ona meni ńesine djece više krkljati, pa prosila!' J. Bogdanović.

KRKLJO, *m.* nadimak u Dobroselu, kada čovjeka sve ńešto krklja u prsima. M. Medić.

KRKMETA, krkmêtâ, *n. pl. kovrčice, uvojci, vitice.* — *Od tur.* qyrqmak, *stríći.* — *U Vukovu rječniku:* vide zulovi.

KRKNÍVATI, *vidi* krkńivati.

1. KRKNUTI, krknêm, *pf. progovoriti, pa odmah zapeti (sakrknuti) ili od straha ili s drugoga rasloga.* — *Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* krknû). — *Mislim da je ista osnova što je i kod* 1. krk. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚ne mogu krknuti slovo' ‚non posso articolar parola' 106b), *u Stulićevu* (‚obmutescentium instar verba proferre'), *u Vukovu* (n. p. ne smije od ńega krknuti ‚er darf nicht mucksen' ‚muttio'). Da ne može nitko sumńit ni krknuti, da si bio tašta slika. Ǵ. Palmotić 8, 218ab. Na ńe riječi pako trne, i kad ona šaptom

Digitized by Google

krkne, svaka sjena vojske crne u bojasni strašnoj crkne. J. Palmotić 466. Krknuti, reče se kad tko ne smije od koga ni dahnuti. M. Pavlinović. — *U ova je dva primjera isto što i* dahnuti: Pritiska me sve nesrećna mora, kako zaspim, ne da mi krknuti. P. Petrović, gor. vijen. 47. Sve se nabi, da krknut ne može. 61.

2. KȒKNUTI, kȓknēm, *pf. useti koga nakrkače (nakrke).* ‚Hajde, krkni me' kaže dijete. M. Pavlinović.

3. KȒKNUTI, kȓknēm, *pf.* krko puknuti, prelomiti se iznenada. ‚Krknula grana pod nim'. M. Pavlinović. — *isporedi* krkac.

KRKŃÍVATI, kȓkńujēm *i* kȓkńîvām, *impf.* krknuti. — *U jednom primjeru* XVIII *vijeka (radi značeńa vidi i* zakrknuti) *i u Stulićevu rječniku (na oba mjesta sa starijim* -n- *mj.* ń): krknivati ‚obmutescentium instar verba proferre'. Erbo ‚k' krknivajući a ‚ch' hakom pridišući na grečku ima se izustiti. S. Resa VIII.

KRKOČITAC, krkočica (?), *m. ńeka biljka.* Krkočitac, Marrubium vulgare L. (Lambl, Sladović). B. Šulek, im. 174.

KRKÒĆÂŃE, *vidi* krkotańe.

1. KRKOĆATI, krkoćem, *impf. vidi* grgoćati. — *U Mikaljinu rječniku:* krkoćati, plakati grlo ‚gargarizso'.

2. KRKÒĆATI, *vidi* krkotati.

KRKOJE, *m. ime muško.* — XIV *vijeka.* Krkoje. Svetostef. hris. 86.

KȒKOLINA, *f. vidi* krkalina. — *U naše vrijeme u Lici.* Konske izmetine zove narod ‚krkólinom'. J. Bogdanović.

KRKOL, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Niva u Krkolu. Sr. nov. 1875. 347.

KRKOPETLINA, *f. vrsta bijeloga grošća.* Krkopetlina, mehlweiss (Kalnik). B. Šulek, im. 174.

KȒKORÊŃE, *n. djelo kojijem se krkori.* — *U Vukovu rječniku.*

KȒKORITI, kȓkorîm, *impf. dem.* krktati. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (dim. v. krktati). Sad naše tikva, i stade krkoriti. M. Đ. Milićević, omer. 196.

KȒKOTA, *m. u Vukovu rječniku:* (u Crnoj Gori) muški nadimak.

KRKÒTÂŃE, *n. djelo kojijem se krkoće.* — *Stariji je oblik* krkotanje. — *Mj.* -t- *nalazi se i* ć *(vidi kod* krkotati). — *U Belinu rječniku:* krkotanje, krkoćanje ‚gracidamento, inteso delle rane' ‚coaxatio' 354a, *i u Stulićevu:* krkoćańe *ili* krkotańe ‚strepere, garrire subst.'

KRKÒTATI, kȓkoćēm, *impf. riječ onomatopejska.* — *Iz oblika sadašnjega vremena gdjegdje se prenosi* ć *u inf. i prošla vremena:* krkòćati.

a. *vidi* kreketati, a. — *U Belinu rječniku:* krkoćati, krkoćem ‚gracidare, voce delle rane' ‚coaxo' 354b, *i u Stulićevu:* krkoćati *ili* krkotati *(grješkom s praes.* krkotam) ‚strepere, garrire (de ranis)'.

b. krkòtati, kȓkoćem, *vidi* krkļati. — U naše vrijeme u Stonu. ‚Počelo je krkotati u loncu'. M. Milas.

KRKOV, *m. (?) ime biļkama.* Krkov (krkavina, krušina), slov. krhlíčovje, krhlikovna, rus. крушина, карлушина, češ. krušina, poļ. krušyna, kruchinia, krussewina, krusszyna, 1. Rhamnus frangula L. (Lambl, Alschinger); 2. Paliurus australis Grtn. (Visiani). B. Šulek, im. 174.

KȒKOVAC, Krkovca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Vinograd u Krkovcu. Sr. nov. 1873. 958.

KRKOVIĆ, *m. ime selu u Dalmaciji u kotaru šibenskom.* Repert. dalm. 1872. 26.

1. KRKOVINA, *f.* vrst vinove loze bijela grožđa (Dalmacija, Danilo). B. Šulek, im. 174.

2. KRKOVINA, *f. vidi* krkalina. — *U Stulićevu rječniku:* ‚stabbio di cavalli, muli etc.' ‚fimus, letamen'.

KȒKRANIN, *m. čovjek s Krkra.* — *Množina:* Kȓkrâni. — XVI *vijeka.* Gospodinu Nikoli Stjepka Naļeškovića Jan Vidali Krkranin u 1564. *u* N. Naļešković 1, 351. Draško Grubišić Krkranin (‚Krikranin'). M. Držić 184.

KȒKTÂŃE, *n. djelo kojijem se krkće.* — *U Vukovu rječniku.*

KȒKTATI, kȓkćēm, *impf. vidi* krkļati. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide krkļati). Vatra gorijaše, a u loncima krktaše večera. M. P. Šapčanin 1, 54. Krktati, vreti, kad je masa koja vri gusta. ‚Krkće mu u grudima kô iz lonca'. V. Ilić iz Srbije.

1. KȒKUŠA, *f.* Gobio fluviatilis Flem., *vrsta riječne ribe.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ‚eine art flussfisch [gründling]' ‚piscis genus [Gobio fluviatilis Flem.]'. Hoćeš da hvatamo krkuše u reci? M. P. Šapčanin 1, 49. Krkuša, Gobio vulgaris Cuv. J. Pančić, ribe u srb. 88. Krkuša, Gobio vulgaris. oko Zagreba. D. Hirc.

2. KRKUŠA, *f.* ime ovci. Bruvno. D. Hirc.

KȒKUŠICA, *f. dem.* 1. krkuša. — *Između rječnika u Vukovu.* Kad je došla moru na obalu, osvrte se na četiri strane, suze roni, potijo govori: ‚Oj bregovi, moji deverovi! obalice, mile jetrvice! krkušice, moje zaovice!' Nar. pjes. vuk. 1, 534.

KRKUŠOVAC, Krkušovca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Niva u Krkušovcu. Sr. nov. 1873. 315.

KȒLA, *m. ime muško.* — *isporedi* Krile *i* Krle. — *Akc. se mijeńa u voc.* Kȓlo. — *U narodnoj pjesmi (iz Boke kotorske ili iz Crne Gore).* Al' ta kńiga Krle kapetana, u kńizi mu Krla nakitio. Nar. pjes. vuk. 3, 233. Pobratime, Krla kapetane! 3, 234. A za Krlom šezdeset barjaka. 3, 237. Nešto Krli oči utekoše. 3, 240.

KRLAVIČNA, *f.* suvrst drobne crļene jabuke dozrijevajuće u rujnu (Valavac). B. Šulek, im. 174.

KȒLE, *m. vidi* Krla. — XVI *vijeka.* Krle Vrbanić. Mon. croat. 288. (1535).

KȒLÊTKA, *f. kafez, vidi i kod* kobača. — *Nejasna postańa, isporedi novoslov.* krletka; *može biti ista riječ što stslov.* klětъka, *češ.* kletka, *poļ.* klatka *(sve su deminutivi od* klětь, *vidi* klijet, *i znače što i* krletka), *ali se ne zna kako se umetlo* r. *isporedi i* škrļetka. — *Od* XVIII *vijeka po sjevernijem krajevima (možebiti iz slovenskoga), a između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚cavea'. v. gajba) *gdje se naj prije nahodi, u Jambrešićevu* (‚cavea'), *u Voltigijinu* (‚gabbia' ‚käfig'), *u Vukovu* (‚der käfig' ‚cavea'. cf. [škrletka], kavez, kobača *s dodatkom da se govori u Hrvatskoj). u Stulićevu rječniku ima* karletna, v. kajpa, *gdje je jamačno pogreška i treba čitati* krletka. — Zaboravi vratca od kajpe iliti krletke zatvoriti. A. Kanižlić, utoč. 395. Krletka puna ptica. Đ. Daničić, jer. 5, 26. Metnuše ga u krletku. jezek. 19, 9.

Digitized by Google

KRLIĆ, *m. čepčeg, biljka.* Krlić (I. Sabļar), Krļ, Sonchus oleraceus L. (Vuk, Srijem). B. Šulek, im. 174.

KRLIHVIĆ, *m. presime.* — XVI *vijeka.* Anton Krlihvić. Mon. croat. 280. (1527).

1. KRLIJÈŠI, *m. pl. vidi* kralješ. — *U Vukovu rječniku:* krlijèši (u Dubrovniku) vide brojenice, *ali ja ove riječi u Dubrovniku nijesam nigda čuo nego samo* kralješ. P. Budmani. — *isporedi* 2. krliješi.

2. KRÈLIJEŠI, *m. pl. u Vukovu rječniku:* (u Boci) ‚schlüsselbeine' ‚jugulum'. — *Uprav je isto što i* kralješ *(isporedi* 1. krliješi), *ali je čudnovato značenje (isporedi* kralješ, c).

KRLOVIĆ, *m. presime.* — *U naše vrijeme.* Vasilije Krlović. Rat. 98. Ristivoje Krlović. 352.

KRLOVO, *n. ime mjestu u Drobnjacima.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Ti pritisni sela svakolika od Krlova do Mletička ravna. Nar. pjes. vuk. 4, 468. Pa on ode u Drobnjake ravne, i pritisnu sela svakolika od Krlova do Mletička ravna. 4. 470.

KRLOVO POLE, *n. ime polju u Slavoniji.* Regul. save. 17. 71.

1. KÈRĻ, *m. vidi* čepčeg. — *U Vukovu rječniku:* (u Srijemu) ‚die saudistel ‚Sonchus oleraceus L.'. Trava krļ. P. Bolić, vinod. 1, 223. Krļ ‚die gänsedistel' ‚sonchus oleraceus'. G. Lasić 149. *vidi i* krlić. — *U trećemu je izdanju Vukova rječnika dodato:* [Ricinus communis L.], *dakle bi značilo drugu biljku (vidi* podlan), *ali mislim da se tu pomiješalo* Ricinus *s* Ixodes ricinus L. *(vidi* krpeļ). *vidi i* 3. krļa.

2. KRĻ, *m.* hrek u suhog stabla. Dubašnica na Krku. I. Milčetić.

1. KÈRĻA, *f. vidi* krpeļ. — *Ovako je u Vukovu rječniku, ali drugi pisac piše malo drukčije značenje.* Krļa goveđa (Tabanus bovinus L.). Krļa ovčija (Melophagus ovinus L.). K. Crnogorac, zool. 155.

2. KRĻA, *f. neke vrste ptica.*

a. guska krļa ‚Anser silvestris'. G. Kolombatović. progr. spal. 1880. 43.

b. Sturnus vulgaris. Tordinci kod Vukovara. D. Hirc.

3. KRĻA, *f. podlan, neka biljka.* Krļa, Ricinus communis L. J. Pančić, bot. 225. — *Nije pousdano, isporedi* 1. krļa *i vidi* 1. krļ *na kraju.*

4. KÈRĻA, *f. hreb, hrek, vidi* 2. krļ. — *isporedi* krļad. — *U Vukovu rječniku:* ‚ein block holz' ‚caudex'. cf. krļad.

5. KÈRĻA, *f.* šaļiv naziv za žensko krļastije zuba. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Čuti, krļo, vidiš, da ti je već đavo poč'o krnuti sube'. J. Bogdanović.

6. KÈRĻA, *f. mjesno ime.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena, a između rječnika u Vukovu:* Evo sam ti četu podigao do bijele Krļe vinograda. Nar. pjes. vuk. 3, 279. Ode pravo Hrnetina Mujo ka bijeloj Krļi vinogradu. 3, 280.

KRĻAČA, *f. vidi* škrļača. — *U naše vrijeme u ugarskijeh Hrvata.* Ter neverne oči pod krļaču shrani. Jačke. 88.

KRĻAČICA, *f. dem.* krļača. Teško ću ja pozabiti ovu moju krļačicu. Jačke. 11. Perja s krļačice. 133.

KÈRĻÂD, *m. vidi* 4. krļa. — *U Vukovu rječniku:* ‚ein block holz' ‚caudex'.

KRĻÁDAK, krļátka, *m. dem.* krļad. — *U Vukovu rječniku.*

KRĻÀDIĆ, *m. dem.* krļad. — *U Vukovu rječniku.*

KRĻAJA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Livada na Krļaji. Sr. nov. 1875. 514.

KÈRĻÂK, krļáka, *m. vidi* škrļak. — *U naše vrijeme u Istri* Krļâk ‚pilleus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 43.

1. KÈRĻAN, *m. naziv za čovjeka krļastijeh usta.* — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović. M Medić.

2. KRĻAN, *m.* ime volu. Bosna. Bruvno. D. Hirc.

KRĻANI, *m. pl. zaselak u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 154.

KRĻAREVIĆ, *m. presime.* — *U naše vrijeme.* Milosav Krļarević. Rat. 181.

KÈRĻAST, *adj. vidi* krļav. ‚Čuti, đavole krļasti, vidiš da e đavo od tebe već uso ujam'. J. Bogdanović.

KRĻATI, krļam, *impf. bolovati.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Ko ne umre taj na dugo krļa dok se okrijepi. S. Ļubiša, prič. 51.

KÈRĻAV, *adj. vidi* kresub. — *isporedi* krń, krńav. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Odlasi, vraže krļavi, šta tu blebećeš?' J. Bogdanović.

KÈRĻE, *n. coll. od* 2. krļ *ili* 4. krļa. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Donese ga *(mrtvaca)* u klade jelove, zatrpa ga šušļam i žļemišļem, na vrg ńega krļe i kameńe. Pjev. crn. 285b.

KRĻEP, *m. vidi* 1. krļa *i* krpeļ. Krļep (Tabanus bovinus L.). Sitni krļep (Melophagus ovinus L.). K. Crnogorac, zool. 155.

KÈRĻEŠA, *m. i f. vidi* krļan. J. Bogdanović.

KRĻIK, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu rudničkom.* Zemļu u Krļiku. Sr. nov. 1875. 847.

KÈRĻO, *m.* nadimak krļastu čovjeku. u Dobroselu. *isporedi* krļan. M. Medić. J. Bogdanović.

KRĻÒZUB, *m.* naziv za čoeka krļasta usta. J. Bogdanović.

KRĻÒZUBA, *f. žensko čeļade krļasta usta.* J. Bogdanović.

KRĻUG, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu jagodinskom.* Ńiva u Krļugu. Sr. nov. 1875. 198.

KRĻUŠNICA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu šabačkom.* Zemļa u Krļušnici. Sr. nov. 1875. 1131.

KÈRĻÛŠT, *f. ļuska od ribe (i od druge životińe kad je nalik na ribu). — isporedi* kraļušt *i* kreļušt. — *Može biti da je složena riječ: drugi bi dio bio od osnove* ļusk *(od* ļuska), *a prvi vaļa da je od* skor *(vidi* kora), *isporedi stslov.* skorolušta (F. Miklošić, vergl. gramm. 1², 288) *gdje bi pravi oblik bio po Miklošiću* skralušta *ili starorus.* skorolušča (F. Miklošić, über den urspr. der worte von der form. trst), *kora; prema stslov.* črelušťaňa *može biti prvi dio i od osnove* skerļ *(vidi* kreļa). — *Nalazi se istom u naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚die schuppe' ‚squama').

a. *u ribe.* Ribe su pokrivene po naj više krļuštima. K. Crnogorac, zool. 116.

b. *u druge životińe, n. p. u krokodila (Daničić ovako prevodi jevrejsko ime* leviatan). Krļušti su mu jaki štitovi spojeni tvrdo. Đ. Da-

Digitized by Google

ničić, jov. 41, 6. *u smaja.* Da se ribe u rijekama tvojim nahvataju na krljušti tvoje. jesek. 29, 4.

c. *coll. o nečemu što je slično pravijem krljuštima.* Odmah otpade od očiju ńegovijeh kao krljušt. Vuk, djel. ap. 9, 18.

1. KRM, *m. u jednoga pisca* XVIII *vijeka ima:* Kipovi koje stavljahu na krm (predńi kraj broda) korablja svojih. D. E. Bogdanić 69. *tumačeńe je sasma nepotrebno, jer je očito* krm *isto što* 1. krma.

2. KȒM, Krma, *m.* Chersonesus taurica, *poluotok na Crnom Moru koji pripada sad Rusiji. — isporedi* Krim. *— Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚stadt Krim' *s primjerom iz narodne pjesme:* Savi knigu, posla Krmu b'jelom *gdje je shvaćeno kao grad).* Za Krm, Kuban i Kavkas tuži neutešno. J. Rajić, boj. 9. Već u Krmu u cara Tatara. Nar. pjes. vuk. 3, 84. Gospa Jelisavka zavlada Krmom *(po narodnoj pjesmi).* Vuk, nar. pjes. 3, 84. *i u Sulekovu rječniku:* ‚Krim'.

1. KȒMA, *f.* puppis, *stražńa strana od broda. ovo je pravo značeńe, kako se vidi po tome što je ovako i u drugijem slavenskijem jezicima i po primjerima pod* a; *radi drugoga značeńa vidi* b. *— Riječ je praslavenska* (krma), *isporedi stslov.* krъma *(u jednom primjeru krmilo), novoslov.* krma, *rus.* корма, *(češ.* korma, *riječ tuđa: iz mađarskoga po Miklošiću, ruska po Jungmannu). — Između rječnika u Vrančićevu* (‚puppis'), *u Mikaljinu* (karma, krma od broda ‚puppis'; krma od drijeva ‚puppis'), *u Belinu* (‚poppa della nave' ‚puppis' 572b), *u Bjelostjenčevu* (krma, zadńi kraj ladje ‚puppis, posterior pars navis'), *u Voltiđijinu* (‚poppa' ‚das hintertheil des schiffes'), *u Stulićevu* (‚puppis'), *u Vukovu (vidi kod* b). *— Akc. kao kod* 2. krma.

a. *sa značeńem sprijeda kazanijem. ovako je bez sumńe u ovijem primjerima:* Vrgoše četira sidra is krme. Anton Dalm., nov. tešt. 217. act. ap. 27, 29. Svakoj *(korablji)* krma zlatom siva. Ǵ. Palmotić 2, 210. Spavaju kakono Jona pod krmom od lađe. M. Radnić 268a. Gospodin spavaše na krmi od lađe. 496a. S krme zlamen ogńem lanu. I. Zanotti, en. 19. Bogato je urešena krma. B. Bettera, or. 12. Od pure do krme. (D). Poslov. danič. Na krmi joj mnokrat stoje kipoklańci slave. J. Kavańin 378a. Drijevo teško s malijem jedrim ili hita stranom vjetre rebreći se ili im krmu svu slobodnu dopuštava. B. Zuzeri 278. Kleopatra na krmi više pristoja plemenita uzvišena, podnebjem zlatnijem pokrivena tako sjaše, ko da je od voda jedna božica. 282. I pań s krme posjekoše *(sam pisac tumači:* pań s krme — árboro da puppa). I. A. Nenadić, šambek. 16. Vjetar usili ih krmu mu obratiti. S. Resa 96b. Krman s krme dok odbiju *(slapi).* V. Došen 194b. Imadiše fuštu ormanicu, sva joj krma biše poslaćena. And. Kačić, razg. 284b. Al' to iđe šambek ogńeviti, na krmi mu alaj barjak vije. 322a. Trče naglo od krme do prove. 322b. I na dumen dumenǵiju Pavla a na krmu ronca Galovana. Nar. pjes. stojad. 2, 95. A krmu bih tvoju srebron okovala, a provu bih tvoju zlaton rakamala. Nar. pjes. istr. 2, 59. Krmu ima, majko, srebrom nakovanu, a provicu ima zlatom armišanu. 2, 156. V krmi jim se jedno *(Turc)* zatajilo. Hrv. nar. pjes. iz Istre. Naša sl. god. 10, br. 14, str. 54. On ispiše na krmu od broda iznutra svoju ženu a na provu onu staricu. Nar. prip. vuk.[2] 249. Ovako vapijaše proto Božo s krme nekakva staroga brika koji ... istesaše se na suho da bude pregledan i popravljen. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 173. Krma ‚puppis' zadńi kraj lađe. Vuk tumači tu riječ ‚das steuerruder' ‚gubernaculum' što je svakako pogreška, barem za primorje. V. Bogišić u Nar. pjes. bog. 370. Svaka lađa ... ima ‚provu' spredńu stranu i ‚krmu' zadńu. L. Zore, rib. ark. 10, 324. *— I u ovijem je primjerima isto značeńe, premda se ne ističe onako kao u predašńima:* Na visokoj krmi staše. M. Gazarović 88. Brodar ki ga tja vodijaše vrhu krme ter sjedeći pobjeguću plav vladaše. Ǵ. Palmotić 2, 66. Dumenčija vlada lađom sideći na krmi. M. Radnić 329b. Stoji na krmi svoga broda. P. Posilović, cvijet. 202. Koji stoji na krmu od svoga drijeva. K. Magarović 102. Vide ... nepoznanu plavčicu s dva sijeda starca na krmi. I. Đorđić, ben. 178. Bi njegda na krmi, a sad ni na puri. (Z). Poslov. danič. *(Ustrgoh)* mlada mornara na krmi sideći. Nar. pjes. istr. 2, 7. *— Često se kaže da vjetar puše u krmu, ili da je u krmu.* S naukijeri izvrsnijemi, s vjetrom u krmu. Zborn. 69b. U krmu vjetra ćuh prši. M. Vetranić 1, 169. Broditi s vjetrom u krmu. J. Mikalja, rječn. *kod* broditi. Jidriti s vjetrom u krmu. *kod* jidriti. S vjetrom u krmu ‚col vento in poppa' ‚secundo vento'. A. d. Bella, rječn. 572b. Reko bi da su plovuća drijeva povrh voda jedrim punijem usred krme. B. Zuzeri 292. Jedraše u krmu sa svijem jedrim. 178. Vjetar ti u krmu! (Z). Poslov. danič. *i u prenesenom, metaforičkom smislu, kad je ko u čemu ili sa ńeko vrijeme srećan.* Uzoholila se je, er jo' je vjetar u krmu. M. Držić 276. Kad jedrimo vitrom u krmu, tad ne mislimo o nebu. A. d. Bella, razgov. 117. Kad vitar nije u krmu, tad kažeš tebi i drugim da ljubiš Boga. 137.

b. *u Vukovu je rječniku tumačeno* ‚das steuerruder' ‚gubernaculum', cf. korman, dumen *(krmilo, timun) s primjerom iz narodne pjesme:* Na galiji stotina Turaka od stotina turskije gradova, a na krmi Kičić-Useine. *i u samome ovom primjeru vaja da je značeńe isto kao pod* a, *te je jamačno Vuk slo tumačio ovu riječ misleći da je isto što* korman. *ima doista* XVIII *vijeka u jednoga pisca Slavonca primjer u kojemu je značeńe kao u Vuka:* Što je ruka znala ne zna, jer je otela krmu sila. A. Kanižlić, rož. 73, *ali je to samo jedan primjer; drugi su ili Vukovi ili pisaca mlađijeh od Vuka koji su mošebiti ńega u tome slijedili:* Odriješivši uža na krmama. Vuk, djel. ap. 27, 40. Krma, (1. zadńa strana broda. 2.) krmilo. M. Pavlinović. Krma ‚gubernaculum'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. rftg. 19.

2. KȒMA, *f. isprva hrana uopće, poslije samo za stoku (pića). — Akc. se mijeńa u voc.:* kŕno, kŕme. *— U ovom je obliku stara riječ, isporedi stslov.* krъma, *bug.* krъmъ *(t. j.* krъma), *materino mlijeko, novoslov.* krma, *rus.* корма; *praslavenski je oblik* krъmъ *i* krъmь *ili* krъmja, *isporedi stslov.* krъmъ, krъmja, *rus.* кормъ, кормля, *češ.* krm, *m. i f.*, krmě, *pol.* karm, *f.*, karmia, *pa i let.* karms, *gojan, ugojen. značeńe je u novoslovenskom kao u našem jeziku; rus.* кормъ *može značiti hranu uopće, ali češće znači piću što je značeńe i kod* корма, кормля, *u češkom i u poljskom oba su značeńa. — Između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚esca, pabulum, et dicitur omne genus alimenti animalium, utpote foenum, avena, stramen, gramen etc.'), *u Jambrešićevu* (‚esca'), *u Voltiđijinu* (‚pascolo, foraggio' ‚weide, winterfutter'), *u Vukovu:* hrana za marvu: sijeno, slama itd. ‚das (winter-) futter' ‚pabulum'. cf. pića *s dodatkom da se govori u Hrvatskoj; u Daničićevu* (krma ‚victus').

Digitized by Google

a. *hrana uopće (u svijem primjerima ljudska).* — *Do* XVI *vijeka.* Otь krьmi vaše izbivajušte. Sava, tip. stud. glasn. 40, 176. Krьma bê ihь jako kto po silê, ωvi hlêba malo i rêtko prijemahu. Domentijan[b] 24. Na krьmu i na ωdêjanije služeštimь svetomu hramu. Mon. serb. 11. (1222—1228). Dubrovьčanomь da damo kerьmu. 31. (1247). Da buduть sija na krьmu. 541. (1496). Svaki ča krme imiše ljubveno položivši. P. Zoranić 10[b].

b. *hrana za stoku, pića.* — *Od* XVI *vijeka.* A da se ne može niti krme za końe dobiti. Starine. 19, 11. (1560). Od sad svińe na krmu se daju. J. S. Reļković 888.

KŔMAC, krmca, *m. vidi* krmak. — *U naše vrijeme u Istri.* Pojala je nevestica osam krmac krmenih. Nar. pjes. istr. 3, 10. — *U ovom se primjeru* m *ispred* c *promijenilo na* n: 'vamo su nam pravili, da ste krnca ubili. Nar. pjes. istr. 3, 18.

KŔMAČA, *f.* scrofa, *žensko odraslo krme.* — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* krmâčâ. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Voltigijinu* (‚porca, troja' ‚sau'), *u Stulićevu* (‚porca, sus'), *u Vukovu* (‚die sau' ‚porca').

a. *u pravom smislu.* Tko se miša s mekinami ručak biva krmačami. V. Došen 96[a]. Psi, vukovi i krmače brez razloga hranu tlače. 146[b]. Krmače se skotne tuku. 158[a]. Nerasta . . . k krmačama ne vaļa pustiti. I. Jablanci 143. Krmača gotova oprasiti se. D. Obradović, basne. 195. Zar krmača zna za boļe? Nar. posl. vuk. 86. Ko kupus sadi i krmaču hrani, ne boji se gladi. 144. Od krmače kud će plemenitije šta biti, koja po osmoro oprasi? 284. Svińa krmaču! (t. j. ļubi. Kad se dvoje ļubi, pa im se ko podsmijeva). 282. Čuva jednu krmaču i troje praščića koji su u isti mah krmaču sisali. Nar. prip. vuk.[2] 255. Bukari se krmača. Vuk, rječn. *kod* bukariti se.

b. *u prenesenom smislu, neka čobanska igra, i komad drveta kojijem se u ńoj igraju.* — *U Vukovu rječniku:* ‚ein hirtenspiel (krainisch auch' svińka) ‚ludi genus'. *(zabilježio sam u uglastoj zagradi* [ ] *dodatke uzete iz* M. Đ. Milićević, živ. srb.[2] 224—225 *kod* krmačice) u ovoj igri ‚krmača' se zove oko tri prsta dugačko i podebelo drvo (od prilike kao pokratak vrań) *(isporedi* buģa, *a),* ćula, guģa). igrači iskopaju u zemļi poveliku jamu [rupu u koju bi mogla stati jedna oka vode], pa oko ńe naokolo (oko dva tri koraka od ńe) toliko mańijeh jamica koliko je ńih *(u trećem su izdańu dodali izdavaoci:* mańe jedan). velika ona jama u srijedi zove se ‚kazan' *(ovoga značeńa nema u ovom rječniku kod* 3. kazan, a, *jer ga nijesam našao zabilježena),* a one mańe unaokolo zovu se ‚kuće' [‚kućiće']. kad se stanu igrati, svaki igrač stane kod jedne kuće (obrnuvši se ka kazanu) i metne u ńu kraj od svoga štapa [taj se štap zove — kako gde —: ‚maška, palica' ili ‚štap']. jedan spoļa krmaču tjera štapom i hoće da je satjera u kazan, a ostali svi vaļa da to brane i svojijem štapovima da je odbijaju. onaj koji tjera krmaču zove se ‚krmačar'. kad koji digne svoj štap da odbije krmaču, onda krmačar gleda, ne bi li prije ńega metnuo svoj štap u ńegovu kuću, pa ako to učini onda on ostane na kući, a onaj koji je ostao bez kuće ide te goni krmaču *[malo drukčije:* ako li krmačar satera krmačicu u kazan, on poviče: ‚mena!'; na taj glas svi igrači polete da meńaju kućice. u tom meńańu krmačar gleda ne bi li svojim štapom uhvatio svoju kućicu; a koji tada ostane bez kuće mora goniti krmačicu]. ako krmača kad je krmačar udari štapom pogodi koga od igrača u nogu od koļena doļe, onda kažu da ga je ‚oparioʻ, i u jedan put svi povikavši: ‚opara mijena' brže boļe mijeńaju kuće, u kojemu mijeńańu i krmačar gleda ne bi li svoj štap metnuo gdje u kuću prije drugoga, pa koji ostane bez kuće onaj goni krmaču. ako bi krmačar satjerao krmaču u kazan, i onda ļuće mijeńaju kao i prije. — *vidi i* čula, ćula, krmačica, svińica.

KŔMAČÂR, *m.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (koji goni krmaču kad se igra krmače). — *vidi kod* krmača, b. Tu jedan mora ostati bez kućice. i taj se sad zove ‚krmačar'. M. Đ. Milićević, živ. srb.[2] 224.

KRMAČÈTINA, *f. augm.* krmača. — *U Vukovu rječniku.*

KŔMAČICA, *f. dem.* krmača.

a. *u pravom smislu.* — *U Vukovu rječniku.*

b. *u prenesenom smislu, vidi* krmača, b. Spreme *(za igru krmačice)* i jedno drvo od prilike kao što je pokratak vrań na buretu, ili nańu grmovu šisarku, ili kakav podebeo a pokratak okomak, ili naj posle loptu. to zovu ‚krmačica'. M. Đ. Milićević, živ. srb.[2] 224. *vidi daļe kod* krmača, b.

KŔMAČIN, *adj. koji pripada krmači.* — *U Vukovu rječniku:* ‚der sau' ‚porcae'.

KŔMAČINA (krmâčina), *f. augm.* krmača. — *U Vukovu rječniku.*

KŔMÂD, *f. coll. kao pl.* krme. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚ingens porcorum numerus') *i u Vukovu* (‚die schweine' ‚sues, porci'). Djavli isprosiše da jim Isus dopusti ući u krmad. L. Vladmirović 66. Ovce krmad jer nerade slide. J. S. Reļković 276.

KŔMÂDIJA, *f. vidi* krmad. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ima krmadi, ima krmadije punu štalu'. J. Bogdanović.

KŔMAK, krmka, *m.* verres, sus mas, *muško krme.* — *Akc. se mijeńa u voc.:* krmče, krmci, *i u gen. pl.* krmâkâ; *kad se umeće* ev *u množini (vidi kod* b), *vaļa da je akc.:* krmčevi. — *Od* XV *ili* XVI *vijeka (vidi kod* b), *a između rječnika u Mikaļinu* (krmak, prasac ‚sus, porcus'), *u Belinu* (‚porco, animale noto' ‚sus' 578[a]), *u Bjelostjenčevu* (krmak, svińa ‚sus, porcus'. v. hule), *u Jambrešićevu* (‚sus, porcus'), *u Voltigijinu* (‚porco' ‚schwein'), *u Stulićevu* (‚porcus'), *u Vukovu:* ‚das (männliche) schwein' ‚porcus'. [cf. vepar].

a. *u jednini.* Krmkom gnusnim stvara se. I. T. Mrnavić, osm. 152. Utoviti jednoga krmka. P. Posilović, cvijet. 55. Za oblatiti se više kakono krmak u lokvi od blata kad se kupa. F. Lastrić, ned. 188. Krmak prascu brat a sviņi otac *(dakle neuškopļen).* (Z). Poslov. danič. Goraki krmak sići stane; al' kad rane već dopane . . . V. Došen 48[b]. I prid krmka biser sipa. 188[a]. Krmak svińa a zeļe je trava. Nar. pjes. herc. vuk. 220. Duha kao krmak na sjekiru. Nar. posl. vuk. 71. Naćerao krmka na rast. (kad je koji pijan. možebiti za to se ovo kaže što se pijanu čoeku sve čini moguće, tako i krmak da može uz drvo pusati kao mačka?). 192. U to vidi đe krmak onoga seļaka miješa ispod sebe lepušinu. Nar. prip. vrč. 108. Pitali popa: koje je meso naj boļe, koja li riba i kakva zelen? — Zagna krmak ugora u kupus *(isporedi kod* svińa). 212.

b. *pl.* krmci, krmaka *može značiti što i* krmad, *t. j. mnoštvo svińa bez obzira na spol i*

Digitized by Google

godine, vidi u Vukovu rječniku: krmci, krmâka ‚die schweine' ‚sues, porci'. — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj ima za množinu oblik* krmčevi *(vidi naj sadńi primjer).* Zakonъ od krmakъ. Stat. poļ. ark. 5, 268. Rove kano krmci. S. Margitić, ispov. 112. Čuvati krmke u poļu . . . ondi pase krmke. M. Radnić 280b. Stoje privraćajuć se kakono krmci u kalu od ļubavi svitovńe. 258a. *(Vragovi)* uljesu u njeke krmke. M. Radnić 384b. *(Đavao)* zamoli Isusa, da, ako ji istira iz onoga čovika, dopusti im da mogu unići u krmke. E. Pavić, ogl. 519. Jarci, krmci i ovnovi. V. Došen 170b. Da bi blatni krmci bili *(linci)* . . . 254a. Voliš dite za krmci poslati. M. A. Reļković, sat. C2b. Za krmčeve Turke mijeńaše. Ogled. sr. 53.

KRMALI, *adj. u narodnoj pjesmi našega vremena stoji ne mijenivši oblik us* ruke. *riječ je turska. Miklošić* (die türk. elem. nachtr. 1, 62) *kańe da je od tur.* qyrma, *ulom, nabor, te može biti da znači: prekrštene ruke.* Vjerna ļubi, šinula te guja! što će tebe glava na pengeru, što l' krmali ruke niz parmake? vidio te carevi delija. Nar. pjes. herc. vuk. 215.

1. KȑMAN, krmna, *adj. koji pripada krmi (vidi* 1. krma). — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚prymnesius'.

2. KȑMÂN, krmána, *m. krmilo, isporedi* kormaп. — *Od* XVIII *vijeka.* Krman s krme dok odbiju *(slapi).* V. Došen 194b. Krmani od svakovrsnih splava imadu se držati istih opreza. Zbornik sak. 1866. 198.

3. KȑMAN, *m.* šaļiv nasiv za čovjeka koji ima velik nos. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović. — *Vaļa da postaje od* 1. krma.

4. KRMAN, *m. ime muško (nije isto što* 3. Krman). — XIV *vijeka.* Sudac Krman. Mon. croat. 44. (1379).

KRMÀNĠIJA, *m. krmar.* — *Od* krman *nastavkom turskijem ġy.* — *U pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Krmanġije, ispravite lađe na đemije Otmanović-cara, da ne damo tope napuniti. Nar. pjes. vuk. 5, 416. On iz lađe skoči u đemiju, krmanġiji osiječe glavu. 5, 417.

KRMÁNITI, krmânîm, *impf. krmiti.* — *isporedi* kormaniti. Bos. vila. 1886. 180.

KȑMÂNOŠ, *m. krmar.* — *isporedi* kormanoš. — *U naše vrijeme.* Gde su ga *(Dunav),* misliš, od jeda bele pene popadale, on je našu lađu, sam tako, kršeći se, spuštao mirno, kako mu je krmanoš zapovedao! M. Đ. Milićević, međudnev. 250. Lađa krmanoša *(nosi).* Nar. zag. nov. 275.

1. KȑMÂR, krmára, *m. čovjek koji stojeći na krmi upravļa krmilom pa tako lađom. kod ove su riječi, kao i kod drugijeh sličnijeh* (krmanoš, kormanoš, đumenġija *itd.) dva značeńa što se ne mogu svagda rasposnati: jedno je (tal.* piloto), *jedan od starješina na lađi kojemu je posao pasiti na smjer kojijem ide lađa, ali ne drži rukom krmilo nego ga samo katkad na opasnom mjestu prihvati, ili čovjek koji je takovijem mjestima vješt i sam drži onda krmilo; drugo je (tal.* timoniere), *prosti mrnar što drži krmilo i ńim upravļa po naredbi starijega. obično se shvaća riječ u prvom značeńu. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.:* krmâru *ili* krmâre, krmâri. — *Načińeno od* krma. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚der steuermann' ‚gubernator'. cf. kormanoš, đumenġija). Mudarci tvoji, Tire, što bijahu u tebi, bijahu ti krmari. Đ. Daničić, jezek. 27, 8. Od vike tvojih krmara uskolebaće se vali morski. 27, 28.

2. KȑMÂR, krmára, *m.* čovjek koji čuva krmke, svińar. u Lici. V. Arsenijević. J. Bogdanović. — *Akc. je kao kod* 1. krmar.

KRMARA, *m. presime.* — *U naše vrijeme.* Milosav Krmara. Rat. 409.

KȑMÂRČÂD, *f. coll. vidi kod* krmarče.

KRMÁRČE, krmárčeta, *n.* dijete koje čuva krmke; svińarče. u Lici. V. Arsenijević. — *Nema množine (govori li se coll. supst.* krmârčâd?).

KRMÀRICA, *f.* žensko čeļade koje čuva krmke; svińarica. u Lici. V. Arsenijević. J. Bogdanović.

KRMÀRIČIN, *adj.* koji pripada krmarici. ‚Krmaričin je dio naj debļi'. u Lici. V. Arsenijević.

KRMÁROV, *adj.* koji pripada krmaru. u Lici. V. Arsenijević.

KȑMAST, *adj. kao krme? nalik na krme? — U naše vrijeme u Lici.* ‚On je u vinu krmast, moram š ńim lijepo'. ‚Š ńim se nikako ne može, on je krmast'. J. Bogdanović.

KRMAÙKÂŃE, *n. djelo kojijem se krmauće. — U Vukovu rječniku.*

KRMAÙKATI, krmàučêm, *impf. vidi* maukati. — *isporedi* krńaukati. — *Nejasno je* kr- *na početku.* — *U Vukovu rječniku:* vide maukati.

KȑMCI, krmâkâ, *m. pl. vidi* krmak, b.

KRMČAC, krmčaca(?), *m. vidi* krmčić. — *U Stulićevu rječniku (gdje je gen.* krmca): v. krmčić. — *nije dosta pouzdano.*

KȑMČÂD, *coll. kao pl.* krmče. — *U Stulićevu rječniku:* v. krmad.

KRMČÀDIJA, *f. vidi* krmčad. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ima krmčadije vrag zna koliko'. J. Bogdanović.

KRMČAJA, *vidi* krmčija.

KȑMČE, krmčeta, *n. dem.* krmak, *vidi* krme. — *Postaje nastavkom* ęt. — *Nema plurala, vidi* krmčad. — *Od* XVIII *vijeka.* Kano krmče ne mari nigdi za dobar miris. S. Margitić, fal. 234. Nit' je žeļe u krmčetu da tarući čini štetu. V. Došen 172b. Da je na vam pasja glava, da je grlo vam krmčeta. 178a. Živiti zajedno s krmčetom. D. Obradović, basn. 89. ‚Raniš li ti koje krmče za posjek?' ‚Ranim i ja edno krmče za dim'. J. Bogdanović.

KRMČEŃE, *n. u Stulićevu rječniku:* v. krmad. — *sasma nepouzdano.*

KȑMČIĆ, *m. dem.* krmak. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚porculus, porcellus, succulus') *i u Vukovu.* Pojdi, ženo, doma hoćeš najti krmčića tvoga. F. Glavinić, cvit. 46a. Prasici i ńesinim krmčićima. Nar. prip. vrč. 128. Deset krmač s krmčićima. V. Vrčević, igre. 89.

KRMČIJ, *m. vidi* 1. krmar. — *Postaje od osnove* 1. krma *nejasnijem nastavkom* čij *(isporedi stslov.* birъčij, samъčij, *rus.* стрянчій *itd.).* — *Samo u knigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Daničićevu* (krъmьčij ‚gubernator'). Bogoglasьnyj i bogomysļьnyj krmьčij prêmudrostiju slova okrъmļaje crъkovь Božiju. Domentijana 285. Raduj se, Lazare, plavajuštimь krъmčij. Glasnik. 13, 367. (XIV—XV *vijek).*

KRMČIJA, *f. knjiga u kojoj su crkveni zakoni, crkveno (kanoničko) pravo, grčkom riječi i* nomokanon. — *Uprav je adjektiv ženskoga roda u stslovenskom složenom obliku, te glasi (po grč.*

Digitized by Google

πηδάλιον, krmilo, jer se i tako zove) doista krmъčaja *(jamačno* knjiga). *ovako je i piše V. Jagić, vidi:* Krmčaja ilovička godine 1262. Starine. 6, 60, *te se dosljedno drži starijeh oblika i za druge padeže, n. p.* krmčuju *sa acc. sing.*, krmčiji *sa dat. sing.*, krmčije *sa gen. sing. itd. s toga što ovakove deklinacije nema već u našem jeziku, drugi su po naj češćem obliku uzeli kao osnovu za nom. sing. i za sve padeže* krmčija, *vidi:* Krmčija moračka. N. Dučić u Glasnik. II, 8.

KRMČINA, *f. samo u Stulićevu rječniku:* v. krmetina.

KȓME, kȓmeta, *n. svińče, svińa uopće (uprav koja se goji i krmi da se zakolje, ali se obično na to nema obzira). — Nema plurala, vidi* krmad. — *Od iste osnove od koje je* 2. krma *i* krmiti. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Voltigijinu (griješkom* krmet, v. krmak), *u Stulićevu* (v. krmak); *u Vukovu:* ‚das schwein' ‚sus'. Od tog krme kadkad dobro tije. J. S. Reļković 61. Il' krmetu poginuti ne da. 235.

KRMEČARA, *f.* Rana esculenta, *žaba.* Voćin. D. Hirc.

KRMÉČITI, kȓmêčîm, *impf.* iz malena zastati u rastu; loza krmeči, kad ostane pri krmeļu. M. Pavlinović.

KRMEĆÁCI, krmećákâ, *m. pl. vidi* 1. krmećak.

1. KRMÉĆÂK, krmećáka, *m. u Vukovu rječniku množina* krmećáci, krmećákâ, opanci od krmeće kože *s dodatkom da se govori u šali.*

2. KRMÉĆAK, krmèćka, *m. svińska staja, svińac. — U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KRMEĆARE, *f. (?) pl. ńekakva gļiva.* Krmećare (grmećare?), vrst gļive (Oraovica). B. Šulek, im. 174.

KȒMEĆÎ, *adj. koji pripada krmetu ili krmadi. — Postaje od osnove* krmet *nastavkom* j, *te se nalazi pisano i s* tj *mj.* ć. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (od krmka, krmeće ‚suillus'), *u Stulićevu* (krmetii ‚porcinus'), *u Vukovu* (‚schweins-' ‚suillus'). Svińac zato smrdi, zašto u ńemu smrad krmeći mnogo vrijeme stoji. M. Divković, bes. 744ab. Zabrańivaše mu hranu krmetju. M. Radnić 115a. Žeļaše nasititi se ječeka krmet*(j*i. 230b. Blagovaše trave krmetje. 231a. Da bar učini sebi doneti mesa koje je prilično krmećjemu. E. Pavić, ogl. 487. Uzmi sala oli slanine krmetje. J. Vladmirović 8.

KRMÈGUŠA, *f. u Vukovu rječniku:* nekakva tica ‚art vogel' ‚avis quaedam' *s dodatkom da je čuo u Crnoj Gori. — Iveković ispoređuje* grmuša.

1. KRMEĻ, *adj. krmeļiv. — Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Iz krmeļih razdrijeh oči sukrvičan jed mu soči *(Belzebubu).* J. Kavańin 413b. — *nije dosta pousđano.*

2. KȒMÊĻ, *f. ono žućkasto nalik na gnoj (ali nije gnoj) što izlazi iz očiju i na ńima se sakupļa i suši, osobito kod spavańa i kad su oči bolesne. — vidi* 3. krmeļ. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚die augenbutter' ‚gramiae').

a. *u pravom smislu.* Jedva otvori oči od krmeļi. Nar. prip. vuk. 91. Razatre prstima krmeļ po očima. Magazin. 1867. 61.

b. *u prenesenom smislu, na lozi, vidi kod* oko. — *U Vukovu rječniku:* u loze. cf. oko i krmeļ.

3. KȒMÊĻ, krméļa, *m. vidi* 2. krmeļ, *od čega se razlikuje ne samo u rodu nego i s toga što znači svako zrnce što postane okolo oka, i zato, se upotrebļava i u množini. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je i u ostalijem oblicima, osim nom. i acc. sing. — Nalazi se u našemu (od* XVII *vijeka) i u nvelovenskom jeziku; Miklošić misli da može biti isto što stslov.* gramêždь *(isporedi osobito* krmeļ i krmeļiv), *a ovo opet da je srodno s lat.* gramiae *ili* gremiae *(vidi i grč.* γλήμη). — *Između rječnika u Mikaļinu* (krmeļ, suza osahla ‚lema, grama, gramia') *gdje se naj prije nahodi, i u Stulićevu* (‚gramia, lippitudo').

a. *u pravom smislu (u prvom primjeru iperbolički). (Snašica)* svakog ļubi, svakog omoka pod obadva triput oka; a kad druge već izbali, na svekrvu tad navali . . . za da baba još ne znade, ńu nerada da imade: iđe indi k babi bliže, ńoj krmeļe da obliže, babu omoka, babu liže, i k zemļi se prid ńom sliže. V. Došen 157b. Dava vodu, ńom mu žeđu vida i krmeļe s trepavica skida. Osvetn. 4, 17.

b. *vidi* 2. krmeļ, b. Krmeļ, m. jest sljepo oko na trsu. u Zagorju. F. Hefele.

KRMEĻAN, krmeļna, *adj. koji pripada krmeļi. — Samo na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Čim krmeļne suze kapļe *(starica)* . . . J. Kavańin 450a.

KRMÈĻÂŃE, *n. djelo kojijem se krmeļa. — U Vukovu rječniku.*

KRMÈĻAST, *adj. u Stulićevu rječniku uz* krmeļav.

KRMEĻAŠ, *m. ime karauli u Srbiji u okrugu kruševačkom.* M. Đ. Milićević, srb. 724. Kod karaule Krmeļaša. Rat. 196.

KRMÈĻATI, krmèļâm, *impf. ispuštati iz sebe krmeļ (o bolesnijem očima). — Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.* krmeļámo, krmeļáte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kȓmeļâ, *u part. praet. act.* kȓmeļao, kȓmeļâla. — *U Vukovu rječniku:* ‚triefen' ‚lippio'.

KRMÈĻAV, *adj. vidi* krmeļiv. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (‚lippus, gramiosus'). Što ne sjede rđe krmeļave, no su ćori uzeli batine, da s ńom brane careve krajine? Ogled. sr. 460. Ostaće krmeļavo, čendrļavo. M. Pavlinović, razl. spisi. 12. Krmèļav, krmeļiv. u Lici. V. Arsenijević. ‚Da ja uzmem krmeļavu Jańu!' J. Bogdanović. ‚Nešto su mi oči krmeļave'. u Dobroselu. M. Medić.

KRMÈĻAVAC, krmèļâvca, *m. krmeļav čovjek. — U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu (uz* krmeļav). Krmèļavac, krmèļâvca, krmeļavo muško čeļade. u Lici. V. Arsenijević.

KRMÈĻAVICA, *f. krmeļavo žensko čeļade. — U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu (uz* krmeļav). Krmèļavica, krmeļavo žensko čeļade. u Lici. V. Arsenijević. ‚Olazi, krmeļavico, olazi, krmeļavi gade, ti se u ženske miješaš!' J. Bogdanović.

KRMEĻÀVŠA, *m. nadimak krmeļavu čovjeku. vidi* krmeļavac. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović. M. Medić.

KRMÉĻÊŃE, *n. djelo kojijem se krmeļi. — Samo u Stulićevu rječniku:* v. krmeļstvo.

KRMÈĻINA, *f. augm.* krmeļ. — *U naše vrijeme.* Evo dve krmeļine. Bos. vila. 1887. 76.

KRMÉĻITI, kȓmêļîm, *impf. vidi* krmeļati. — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. krmeļočiti.

KRMÈĻIV, *adj. pun krmeļi. — Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (krmeļiv, krmeļok ‚lemosus, gramosus, gramiosus') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (‚lippo' ‚lippus' 441a), *u Stulićevu* (v. krmeļav), *u Vukovu* (‚voll augenbutter' gramiosus').

Digitized by Google

a. *o oku, očima.* Cerulario svojim tupim i krmeļivim od pameti okom *(metaforički).* A. Kanižlić, kam. 487. Krmeļive oči. Đ. Rapić 124. Samo što mu oči behu krmeļive . . . Srp. zora. god. 1, sv. 4, str. 76.

b. *o čeļadetu u kojega su krmeļive oči.* Tast varavac dade mu Liju krmeļivu. M. Radnić 188a. Babo krmeļiva! I. Velikanović, prik. 12. Pa će s' na te svati sagaditi, jer si ti već stara krmeļiva. Nar. pjes. vuk. 1, 124. Vrat' se natrag, rđo krmeļiva, ne grade se sedla za magarce, nit' se vode devojke za starce. Nar. pjes. vila. 1866. 700.

KRMĖĻIVAC, krmèļîvca, *m. krmeļiv čovjek. U Belinu rječniku:* ‚lippo' ‚lippus' 441a.

KRMĖĻIVICA, *f. krmeļivo žensko čeļade. — U Belinu rječniku:* ‚donna lippa' ‚lippa' 441a.

KRMĖĻIVÔST, krmèļivosti, *f. osobina krmeļiva oka ili čeļadeta. — U Stulićevu rječniku:* v. krmeļstvo.

KRMĖĻÔČITI, krmèļôčîm, *impf. krmeļati. — Samo u Stulićevu rječniku:* ‚lippire'.

KRMĖĻÔK, *adj. krmeļiv. — Složeno od osnova riječi* krmeļ *i* oko. *— Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu (kod* krmeļiv) *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (‚cisposo, che patisce di cispa' ‚lippus' 195b; ‚lippo' ‚lippus' 441a), *u Stulićevu* (v. krmeļast). Bi mu Lija krmeļoka podvržena. V. Andrijašević, put. 294. Nagrdna krmeļoka Lija. I. J. P. Lučić, rasg. 7. Jakob misto prilipe Rakele zaručnicu prima krmeļoku Liju. Ğ. Peštalić 83. Jadnoj baki krmeļoki. M. Pavlinović, razl. spisi. 322.

KRMĖĻÔKAST, *adj. vidi* krmeļok. *— Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. krmeļast). Imadiše sestru stariju imenom Liju, koja budući malo krmeļokasta, oči joj samo lipotu kvarahu. And. Kačić, kor. 30. Krmèļôkast, tal. ‚cisposo', ńem. ‚triefäugig'. A. Ostojić.

KRMĖĻSTVO, *n. bolest od očiju kad su krmeļive. — Samo u Belinu rječniku:* ‚lippitudine' ‚lippitudo' 441a, *i u Stulićevu:* ‚lippitudo'.

KŔMEN, *adj. tovan, ugojen (o krmetu). — Mogao bi biti part. praet. pass. (uprav* krmļen) *od* krmiti. *— U naše vrijeme u Istri.* Pojala je nevestica osam krmac krmenih. Nar. pjes. istr. 8, 10.

KRMĖNÂL, krmenála, *m. vidi* kriminal. *— Na Krku* XV *ili* XVI *vijeka.* Da rečeni podknežini i sudci ne imite pačat va stvari od krmenala ke pristoje gospodinu providuru. Stat. krč. ark. 2, 290.

KŔMÊNCIJA (krmèncija), *f. mađarski zlatni dukat, mađarija. — Postaje od* ńem. kremnitzer (dukaten), *jer se kuju u gradu Kremnici (*ńem. Kremnitz, *maď.* Körmöc). *— isporedi* kremencija. *— U Vukovu rječniku:* vide mađarija.

KŔMEŠCE, kŕmešceta, *n. dem.* krme. *— Postaje od osnove* krmet *dvostrukijem nastavkom* ьcьet, *prvo se* c *prvo pretvara u* č *pak u* š *ispred* c. *— U Vukovu rječniku:* ‚das schweinchen' ‚sucula, suculus'. *— nema množine.*

KŔMETINA, *f. meso krmeće. — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚carne di porco' ‚suilla' 178b), *u Stulićevu* (‚caro suilla, suera'), *u Vukovu* (‚das schweinefleisch' ‚caro suilla'). Bićeš kao Turčin, kad se namami na krmetinu. D. Obradović, živ. 97. Ima l' ovdje mesa krmetine? Nar. pjes. petr. 3, 187. Navadio se kao Turčin na krmetinu. Nar. posl. vuk. 185. Jedan put on mene omrsi u petak, a ja ńega krmetinom. Nar. prip. vrč. 211.

KRMEŲ̀KÂŃE, *n. djelo kojijem se krmeuče.* J. Bogdanović.

KRMEŲ̀KATI, krmèučêm, *impf. vidi* krmaukati. *— U naše vrijeme u Lici.* ‚Preseglo se dijete plačem, pa već ne može ni plakati, van krmeuče'. J. Bogdanović.

KŔMEZ, *m. od arap.* qarmaz *(značeńe kao kod* a), *tur.* qyrmyz, *ali se ne može za cijelo reći jeli u naš jezik primļeno iz turskoga; jer se preko španj.* quermes *(i* alquermes *s arapskijem artikulom) arapska riječ rašírila gotovo po svijem jezicima zapadne Evrope. — isporedi* grimiz. *— U naše vrijeme.*

a. *tamnocrvena boja koja se čini od ńekijeh srna, a ova su uprav osušene životińice* (Lecanium ilicis L.), *vidi* krmezar. Kŕmez, uporedi ital. ‚cremisi', staro ‚grimizъ'. tako se sad zove boja (kojom se boji). S. Novaković. *— U ovom primjeru ne znam, treba li shvatiti* krmez *kao prvi dio složene riječi ili kao adj. (isporedi* krsli): A uz noge krmez čivtijane. Bos. vila. 1886. 170. *— Ovdje je crveno tkańe:* Omotan crvenim krmezom. Bos. vila. 1891. 56.

b. Phytolacca decandra L., *grozboja, solima, ńeka bilka u koje su plodovi srna puna crvenoga soka. korijen joj je ļekovit.* Daju bônu krmeza i šafrana u vinu da pije. M. Đ. Milićević, živ. srb. glasn. 37, 147. Krmez (Alkermes), Phytolacca decandra L. (Milićević). B. Šulek, im. 175. *— isporedi* alkermoš.

KŔMEZAN, kŕmezna, *adj. koji pripada krmezu (boji); tamnocrven. — Načińeno u naše vrijeme.* Na ženskom odelu viđaju se ove boje: žuta, crvena, alena, krmezna, . . . M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 318. *vidi i kod* krmezar.

KRMEZAR, *m.* Lecanium ilicis L., *vidi kod* krmez, a. *— Načińeno u naše vrijeme.* Krmezar (Coccus ilicis L.) živi u južnoj Evropi na krmeznom rastu (Quercus coccifera L.). daje krmezna zrna . . . K. Crnogorac, zool. 162.

KRMEZLI, *adj.* skerletan. Bos. vila. 1892. 358. *— Ne mijeńa se po padežima. — Postaje od* krmez *turskijem nastavkom* ly.

KRMEŽAĻ, krmežļa, *m. vidi* 3. krmeļ. *— Samo u novoslovenskom jeziku* (krmeželj) *i u kajkavaca. — U Bjelostjenčevu rječniku: (kajkavski)* krmežoļ ‚lema'. *— Češće u množini:* krmežļi. *u Bjelostjenčevu rječniku:* krmežļi, suzeńe ‚lippitudo, grammae l. grammiae'; *u Jambrešićevu:* ‚lippitudo'; *u Voltiģijinu: (griješkom)* krmesli ‚cacca d' occhi, cispa, caccola' ‚augentriefen'.

KRMEŽĻIV, *adj. krmeļiv, vidi* krmežaļ. *— U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚grammiosus, lippus'; *u Jambrešićevu:* ‚lippus'; *u Voltiģijinu: (griješkom)* krmeļiv ‚lagrimoso, cisposo' ‚augentriefig'; *u Stulićevu:* krmeļiv, v. krmeļiv.

KRMEŽĻIVAC, krmežļivca, *m. krmežļiv čovjek, krmeļivac. — U Bjelostjenčevu rječniku: (kajkavski)* krmežļivec ‚lippus, grammiosus'.

KRMEŽĻIVJETI, krmežļivim, *impf. krmeļati, vidi* krmežaļ. *— U Bjelostjenčevu rječniku:* krmežļivem ili suzim očima ‚lippio, lippus fio'; *u Jambrešićevu:* krmežļivem ‚lippio'; *u Voltiģijinu: (griješkom)* krmešļiviti ‚cispare' ‚augentriefen'.

KRMEŽĻIVKA, *f. krmežļivo žensko čeļade. — U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚lippa, mulier grammiosa'.

KŔMICA, *f. dem.* 1. *i* 2. krma. *— Akc. se*

Digitized by Google

mijeńa u gen. pl. krmícâ. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (dim. v. krma). Gle i lađe, ako su i velike i silni ih vjetrovi gone, okreću se malom krmicom kuda hoće onaj koji upravlja *(vidi* 1. krma, b). Vuk, jak. 8, 4.

KRMIJÈŠATI SE, krmijèšām se, *impf. kaže se u Dubrovniku o malome djetetu da se ‚krmiješa', kad je nemirno u snu, te se miče ili ječi itd., i znak je da mu nije dobro ili samo da će se brzo probuditi.* P. Budmani. — *Valja da postaje od* miješati *(kako će se vidjeti dalje,* -ijestoji *samo po južnom govoru) s nejasnijem prefiksom* kr- *(isporedi* krmaukati *i češ.* kormoutiti, mutiti). — *Ista se riječ nahodi dva puta u pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka, ali s toga što u rukopisu nije dosta jasan oblik, nije dobro štampana u akademijskom izdanju. značenje je u širem smislu i metaforičko (o plavi i o svijetu), i valja da je: micati se bez reda, zabunivati se, mutiti se.* Očito vidim ja da se plav krmiša *(štampano* krmieža, *u rukopisu* charmiescia), da je Blato mećaja(?) a svijet je lopiža. M. Vetranić 1, 214. Tijem se svak ukine, ko se na ń *(svijet)* podpire, i u ńem nije istine, ufanja ni vjere: zač se sve krmiješa *(štamp.* krmiža, *u rukop.* karnixa) i s Božjom odlukom nami se svijet *(boje* svijem *kao što je u rkp.)* miješa jak gńilom jabukom. 1, 271.

KRMILICA, *f. vidi* argutla, tal. la ribolla. Babić. *(sabiješio Daničić).*

KRMILO, *n.* gubernaculum, *na krmi u lađe oruđe kojijem se upravlja (krmi) i okreće lađom. — isporedi* dumen, korman, timun. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* krъmilo, *rus.* кормило. *(Blaženi Joanićije)* jako i krasьnь korabļь . . . duhomь svetyimь plovy jako krьmilomь dobrě praveštaago. Danilo 282. Krmilo je, razumije se, koje vlada lađu kad jedri. kod naših primoraca obično je talijansko ime ‚timun' (‚il timone'), ali ne rijetko čuje se po ostalom našem primorju ‚krmilo'. L. Zore, rib. ark. 10, 327—328.

KRMIN, *m. ime gradu u avstrijskom Frijulu, frlanski* Cormons. — *Radi* -i- *isporedi* Labin, Skradin *itd. — U spomeniku istarskom* XIII *vijeka.* G*(ospo)*d*(i)*n Anrih stari sluga z Gorice, gdn Rodger s Krmina, gdn Marcol z Ogleja. Mon. croat. 40. (1275, *prepis.* 1546).

KRMINA, *f. ime mjestu u hrvatskom primorju.* — XV *vijeka.* Vinograd ki se zove na Krmini. Mon. croat. 104. (1470). — *Loc. sing.* Krmini *mogao bi biti i od nom.* Krmin *muškoga roda, isporedi* Krmin *(drugo mjesto).*

1. KRMINE, *f. pl. vidi* karmina. — *U naše vrijeme u Istri.* Krmîni, pl. ‚convivium funebre' gen. krmîn. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1fortsg. 32.

2. KRMINE, *f. pl. ime selu u Bosni u okrugu banjolučkom.* Statist. bosn. 34.

KRMITEĻ, *m. čovjek koji krmi (hrani), hranitelj. — Riječ je stara, isporedi stslov.* krъmiteļь, *rus.* кормитель. — *U knigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Vrančićevu* (‚altor'), *u Bjelostjenčevu* (‚altor, nutritor, alumnus, nutritius', v. hraniteļ), *u Daničićevu* (krъmiteļь ‚nutritor'). Vь ńihьže moj gospodinь svetyj krьmiteļь prěbyvaše. Stefan, sim. pam. šaf. 2. Krьmiteļь moj. 11. Krьmiteļa našego. 13. Ništimь krьmiteļь. Sava, sim. pam. šaf. 1. Jako istinьnyj krьmiteļь pitaje alьčuštiihь. Danilo. 189.

KRMITEĻICA, *f. žensko čeljade kao krmitelj, hraniteljica. — U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚altrix, alumnatrix, alumna, nutrix'.

KRMITEĻNICA, *f. žensko čeljade koje krmi (hrani), vidi* krmiteļica. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* krъmiteļnica, *rus.* кормительница. — *Samo u knigama pisanima crkvenijem jezikom.* Sirotamь krьmiteļnica. Danilo 92.

1. KRMITI, krmîm, *impf.* gubernare, *upravljati lađom, t. j. krmilom je držati u smjeru ńena putovańa ili ńom okretati. — Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* krmļâh, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* krmî, *u part. praet. pass.* krmļen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. — Postaje od* 1. krma. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* krъmiti. — *Između rječnika u Vukovu:* ‚steuern' ‚guberno'. [cf. dumenisati, kormaniti].

1. *aktivno.*

a. *u pravom smislu.* I krmi i vodi na ki ti drago kraj. Đ. Baraković, vil. 338. U podne krmite, u noći po zvizdah burńi kraj držite. 388. Krmi put Napule. (Z). Krmi u zapad na sva jedra. (Z). Poslov. danič.

b. *u prenesenom smislu, upravljati, vladati (čim ili kim). — Između rječnika u Vukovu* (čim ‚lenken, regieren' ‚rego'. cf. upravļati). Ispravļati i krьmiti. Sava, tip. hil. glasn. 24, 196. Krьmiti i obladati jemu manastêrь. tip. stud. glasn. 40, 154. Bože, . . . krmi i vladaj trudahan život moj. M. Vetranić 1, 111. Opak vaš narav krmi vas i vlada. 1, 227. Ka krmi i vlada nebesa i svijet saj. 1, 401. U ovoj pustoši krmi me i vladaj. 2, 10. Da krmi i vlada sve od svijeta narode. 2, 58.

2. *sa* se, *pasivno (u prenesenom smislu u primjerima).* Da s plavcom život moj krmi se i vlada. M. Vetranić 1, 174. Zemļa . . . s načinom pod zakon krmi se i vlada. 2, 45.

2. KRMITI, krmîm, *impf. graniti. — Akc. je kao kod* 1. krmiti. — *Postaje od* 2. krma. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* krьmiti, *rus.* кормить, *češ.* krmiti, *pol.* karmić. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚saginare'), *u Bjelostjenčevu* (krmim ‚alo, alimentis sustento, nutrio, alumno, et alumnor'), *u Voltiġijinu* (‚pascolare, alimentare animali' ‚füttern'), *u Stulićevu* (v. hraniti), *u Vukovu* (hraniti stoku ‚füttern' ‚pabulo'), *u Daničićevu* (krьmiti ‚nutrire').

1. *aktivno.*

a. *subjekat je čeljade.*

a) objekat je čeljade. u starijim primjerima. Na svojej trapezě krьmivša i. Domentijan[b] 113. Gladněh krmit ili napitat. Š. Budinić, sum. 157[a].

b) objekat je životińa. značeńe može biti i kao kod toviti. Vola krmi pak i kravu. J. S. Reļković 32. Svińe bi krmila, mušļik ne b' topila. Jačke. 247.

b. *subjekat je hrana (u svijem je primjerima objekat čeljade).*

a) u pravom smislu. Nek dobro i čisto bude što hrani i krmi ļude. P. Vitesović, cvit. 117.

b) u prenesenom, duševnom smislu. Slovo jego duhovьnoje istinьnoju vêroju krьmitь me. Domentijan[a] 141.

2. *sa* se, *refleksivno.* Pištu jejuže inamy vь vêky krьmiti se. Danilo 254. Ša skoti krmļahu se. Glasnik. 10, 246.

KRMKIŃA, *f. krmača. — Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Krmkińi su miseca četiri, prase posli ńih pod sobom miri. J. S. Reļković 190.

1. KRMLJÊŃE, *n. djelo kojijem se krmi (vidi* 1. krmiti). — *U Vukovu rječniku:* ‚das steuern,

Digitized by Google

‚gubernatio'. — ‚das lenken, regieren, leiten, ‚rectio'.

2. KŔMLJÊŃE, *n. djelo kojijem se krmi (vidi* 2. krmiti). — *U Vukovu vječniku:* ‚das füttern' ‚pabulatio'.

KŔMNICA, *f. vidi* krvnica. — *U naše vrijeme u Crnoj Gori.* Na Stubicu, turačku krmnicu. Nar. pjes. vuk. 5, 79.

KŔMNÎK, krmnika, *m. vidi* 1. krmar. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* krъmьnikъ. — *U knjigama pisanima crkvenijem jesikom, a između riječnika u Stulićevu* (‚gubernator'). Jako hytrъ krъmьnikъ . . . kъ istinьnomu pristaništu privede i. Domentijan[a] 256.

KRMŃAK, *m. vidi* krmak. — *Samo u Stulićevu riječniku:* ‚majale, porco castrato' ‚majalis'.

KRMPOTE, *f. pl. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeljen. 49.

KŔMPOTIĆ, *m. presime.* — *Od* XVIII *vijeka u Lici.* I Krmpotić misnik, tja od Like. J. Krmpotić, mal. 16. Kŕmpotić, i sad porodica u Lici. Đ. Daničić.

KRMPOTSKI, *adj. koji pripada Krmpotama.* U krmpotskoj satniji ogulinske pukovnije. J. Wessely, kras. 22.

KRMSATI, krmsam, *impf. vidi* krsmati. — *U rukopisu* XVI *vijeka.* O Aleksandre caru, zač gńiva Božja kosnuti se hoćeš, v pustih zemljah krmsajući? da pohodi, ne krmsaj. Aleks. jag. star. 3, 286. Ne tribuje tebi suprotiv indijskomu Poru stojeći krmsati. 292.

KŔMSKÎ, *adj. krmeći.* — *Od* XVIII *vijeka, a između riječnika u Vukovu* (vide sviński, krmeći *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori).* Krmski zubi van se vide *(u Belzebuba).* J. Kavańin 418[a]. Kada mu silom počeše usta otvarati, da krmsko meso jide. E. Pavić, ogl. 437. Krmsko ćubre. I. Jablanci 28. Neka bježi krmska poturica. Ogled. sr. 488. Kako vlaše, krmska poturice! P. Petrović, gor. vijen. 14. — *I kod imena biljaka.* Krmski koren (prema ńem. sauwurz, eberwurz), chamaeleon (I. Sabljar), Carlina acaulis L. — Krmski kruh (prema ńem. saubrod), Lathyrus tuberosus L. B. Šulek, im. 175.

KŔMZI, *adj. tur.* qyrmyzy, *crven (kao skerlet).* — *isporedi* krmez. — *Ne miješa se po padežima.* — *U naše vrijeme u Bosni.* Iznijele *(hurije)* krmzi peštemalje. Nar. pjes. hörm. 1, 327. Drugi đerdan od krmzi merǵana. 2, 302. A pokri je krmzi kabanicom. 2, 371.

KŔN, krna, *adj.* mutilus, mutilatus, *kad na čijem tijelu nema kakva uda ili uopće kojega dijela, pa bilo to od roda ili još češće ako se kasnije izgubilo, kĺast, sakat.* — *Riječ je ili dajbudi osnova praslavenska* (kъrnъ), *isporedi stslov.* krъnъ, *bez uha, bez nosa, rus.* корный *(kratak, malena stasa),* корноухій, корнохвостый *(bez repa), (češ.* krniti, *kvariti).* — *Od* XIX *vijeka u ovoj riječi i u riječima što su od ńe postale promijenilo se* n *na* ń, *vidi* krń. *U starijem primjeru* XVII *vijeka (iz* Poslov. danič., *vidi* 1, b) *oblik* krń *nije pousdan jer je sam Daničić umetnuo* ń *na mjestu gdje je izbrisano slovo ili je rupa na rukopisu.* — *Između riječnika u Belinu* (‚rotto, d' un vaso, a cui manca qualche pezzo' ‚fractus' 688[b]), *u Stulićevu* (‚mancus, deficiens, imperfectus'; krno ‚res imperfecta'), *u Daničićevu* (krъnь ‚mutilus').

1. *adj.*

a. *o udima i dijelima tijela ljudskoga.* Koliko godi krat krn nos usekniše. Š. Kožičić 43[b]. Ali mu ruke ostaše ondi odkinute . . . Zapovidi mu s. Petar da prisloni krne kosti k rukam obišenima koje se opet sastaše i u jedno sjediniše. B. Kašić, is. 110. Nosa mu odbi kus nemilo u vručini smamna jeda; da mu 'e i krn nos neliječni, nič je kad mu je pokoj vječni. J. Kavańin 91[b]. — *ovdje stavljam i primjer o zubima (još češće kod* krń) *kao o dijelu ljudskoga tijela: (Starica)* u desneh ne imaše ner samo dva zuba, i ta bjehu krni i bjehu vidjeti kako pakao crni. M. Vetranić 2, 191, *ali uprav pripada pod* b.

b. *o čemu krhku, od čega je odbijen koji komad, n. p. o (zemljanom) sudu.* Kr(n) — *Daničić piše:* Kr(ń), *vidi sprijeda* — sud ne može se lasno razbit. (Z). Poslov. danič.

c. *o mjesecu (preneseno sa značenja kod* b). Svak se obrni svud i svrni; na Krstjane Turke buni, dokli okoliš mjesec krni u okolišu svijeta ispuni. I. Gundulić 480.

d. *o drvetu:* krna jela, *može biti mjesno ime, isporedi* Krna Jela i Krńa Jela. Konь krьne jele. Glasnik. 15, 274. (1848?).

e. imperfectus, mancus, vitiosus, *u prenesenom smislu, nepotpun, kojemu mańka ńešto što mu je potrebno, mańičav, pa po tome uopće: prasan, sao, rđav, neugodan.*

a) uopće. Zač mi je sve krno i gluho bez tebe. M. Vetranić 2, 318. Blažen je on neizmijernijem načinom blaženstvom božanstvenijem, ere je pravi Bog: išto mu nije krno. I. M. Mattei 331.

b) o čeljadetu ili o onome što se misli kao čeljade. U čemu ti je krn prid očima, da nije dostojan ljubavi neizmijerne? I. M. Mattei 55.

2. *adv.* kŕno, *prema značeńu pod* 1, e. Vidim da ti sva ta djela tako prešno puniš, tako raspršano, tako krno, da ja ne znam što je gore, ali tako punit ali sasvijem propuštit. A. Kalić 243. ‚Ode Saso u Šlavoniju na rad, pa nam je lijepo bež ńega krno'. ‚Ma bome u kući bez bud kakve žene krno živiti'. J. Bogdanović.

KRNA, *f. ime biljci.* Krna, Balsamina hortensis Desp. (Sabljar, Dubica). B. Šulek, im. 175.

KRNAC, Krnca, *m. presime.* — *U naše vrijeme.* Aleksa Krnac. Nar. pjes. vuk. 3, 584 *(među prenumerantima).*

KRNAJA, *f.* šuma. Borci kod Daruvara. D. Hirc.

KŔNÂ JÉLA, *f. ime selu u Hercegovini.* Statist. bosn. 111. — *isporedi* krn, 1, d, i Krńa Jela.

KRNARSKA JARUGA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Niva sa zabranom u Krnarskoj Jarugi. Sr. nov. 1871. 186.

KRNARUTIĆ, *m. presime.* — XVII *vijeka.* Vazetje Sigeta grada, složeno po Brni Krnarutiću Zadraninu. B. Krnarutić 5. Zadran Brno Krnarutić. J. Kavańin 127[b].

KRNAŠA, *f. ime svińi.* Terezovac, Virovitica. D. Hirc.

KŔNATA, *f. ńekakva kobasica, po svoj prilici kuljen (valja da je između* r *i* n *ispalo* v). — *U naše vrijeme u Istri.* Krnâta ‚botulus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1ftsg. 39.

KŔNATINA, *f. augm.* krnata *(vidi).* Krnâtina ‚botulus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1ftg. 53.

KRNAVA, *f. mjesno ime.* — *U pjesmi bosanskoj našega vremena.* Od Turčina od Krnave Rama. Nar. pjes. petr. 3, 625.

KRNČEVIĆ, *m. presime.* — *U naše vrijeme.* Milan Krnčević. Rat. 180. 408.

Digitized by Google

KRNČIĆ, *m. presime.* — xvi *vijeka.* Ladislav Krnčić. Mon. croat. 250. (1550).

KRNDEȽ, *m. u narodnoj zagoneci.* Pade krndeȽ s koña, te razbi trbuh. *odgonetȷaj:* orah. Nar. zag. novak. 154.

KRNDIJA, *f. vidi u Vukovu rječniku.* — *Od tur.* qarynty, *smeće, bunište.* — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (velika gomila čega bez reda ‚grosser haufen übereinander geworfener gegenstände' ‚cumulus' *s primjerom:* Cijela krndija po sobi).

a. *uopće.* Da od mora te do mora na krndije leži gora . . . Al' dok kratko prođe vrime, i mi ćemo proći š ńime, ni krndija od nas veće poznati se onda neće. V. Došen 228b. Kad upade Omerica mali, al' krndija *(posječenijeh hajduka)* leži po odaji. Hrv. nar. pjes. 4, 342.

b. *kao mjesno ime.*

a) selo u Bosni u okrugu bihaćkom. Statist. bosn. 48.

b) u Slavoniji. u Vukovu rječniku: planina između Našica i Požege; *i naseobina u županiji virovitičkoj.* RazdijeȽ. 133.

c) mjesto u Srbiji u okrugu podrinskom. Sr. nov. 1875. 1139.

KRNDIJÂŃE, *n. djelo kojijem se krndija.* J. Bogdanović.

KRNDIJATI, krndijâm, *impf. sbijati, sabijati (u što).* — *Postaje od* krndija. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Krndija u se svašta, svedno ka u praznu mješinu'. ‚Mora ga boȽeti trbu, kada u ń svašta krndija'. J. Bogdanović.

KRNE, *f. pl. vidi* 2. krńe. Sve joj *(ćordi)* krne u srmu zalite. Nar. pjes. hörm. 2, 150.

KRNETA, *f. ime selu u Bosni u okrugu banolučkom.* Statist. bosn. 34.

KRNEŽIĆI, *m. pl. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* RazdijeȽ. 69.

1. **KRȞNICA**, *f. vidi:* krnica, velika drvena zdjela. Na Krku. I. Milčetić. — *isporedi* krinica. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (krnica, velika zdela ‚rhombus, navia, trua'. 2. krnica pomenša ‚patella, trulla, later, pelvis') *i u Stulićevu* (karnica, v. krinca *iz Bjelostjenčeva).*

2. **KRNICA**, *f. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Schem. segn. 1871. 51.

KRȞÎČKÎ, *adj. koji pripada kr(v)nicima.* — *U Vukovu rječniku:* vide krvnički *s dodatkom da se govori u Boci.*

KRNIĆ, *m. presime; mjesno ime.*

a. *presime.* — *U pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Za bezima dva brata Krnića. Ogled. sr. 459.

b. *mjesno ime.*

a) prije našega vremena. KrȽnićь. S. Novaković, pom. 186.

b) u Bosni selo u okrugu Tuzle Doñe. Statist. bosn. 94.

c) u Srbiji selo u okrugu šabačkom. K. Jovanović 177.

KRȞÎK, krníka, *m. vidi* krvnik. — *U naše vrijeme u Boci, a između rječnika u Vukovu* (vide krvnik *s dodatkom da se govori u Boci i s primjerom iz narodne pjesme:* Na snagi ti glave nije, krnici je posjekoše). Ne čudim se ja krniku koji te je prevario. *u* Vuk, kovč. 112. S krnikom ńegovim, ministrom. Nar. prip. vuk.[2] 253.

KRNINA, *f. ime selu prije našega vremena.* KrȽnina (selo). S. Novaković, pom. 186.

KŔNITI, kŕnîm, *impf. činiti da što bude krno.* — *vidi* krńiti *i radi akcenta.* — *Može biti praslavenska riječ, isporedi čes.* krniti *(vidi kod* krn). — *U jednom primjeru* xv *vijeka (u kojemu je isostavȷen objekat; smisao je prema* krn, 1, e), *a između rječnika u Daničićevu* (krȽniti ‚mutilare, minuere'). Hȷtni smo u vsakojemь počtenьju ne krȽniti paače isplȽńati. Spom. sr. 1, 171. (1428).

KŔNO, *m. presime ili muški nadimak.* — xviii *vijeka.* Miško Krno. Glasnik. ii, 3, 75. (1706—1707).

KRNOBRANIŠTE, *n. vrsta bedena (uprav obrana na jednom ili više mjesta, naj obično pred vratima ili pred mostom) saobȷena na jednoj strani, kao polumjesec (krn mjesec).* — *U Belinu rječniku:* ‚mezzaluna, termine militare' ‚munimentum semilunare' 485b, *gdje je sam pisac ismislio ovu riječ; po ńemu ima i u Voltiǵjinu* (‚mezzaluna, t. militare' ‚halbmond') *i u Stulićevu* (‚mezzaluna, termine militare' ‚pars munimenti crescentis lunae instar').

KRNÒNOS, *adj.* naso mutilus, *bez nosa (kojemu je krn nos).* — *isporedi* krnonosan. — *U jednoga pisca* xvii *vijeka.* Al' otajni glasonosi, ki skrovito glas podižu, da svakomu nos odrižu, mnozi b' ȷudi krnonosi. Đ. Baraković, vil. 207.

KRNÒNOSAN, krnònosna, *adj. vidi* krnonos. — *U rukopisu* xvi *vijeka (prema grč. ῥινότμητος), i otale u Daničićevu rječniku* (krȽnonosьnь ‚qui mutilo est naso'). Justinijana krȽnonosnago. Glasnik. 10, 249.

KRNOR, *m. vidi u Daničićevu rječniku:* KrȽnorь, kao da je mjesto koje je pripadalo selu Šikȷi: ‚i KrȽnorь, kako je prêđe byl kь Šikȷi, takozi da je i vynu'. Glasnik). 15, 287. (1348?).

KRNÒRUK, *adj.* manu mutilus, *krne ruke, bez ruke.* — *U jednoga pisca* xvii *vijeka.* Zato *(sv. Ivan Trogiranin na svom mrtvom tijelu)* odsjeć pusti slavnu do mišice ruku svetu . . . Trogirani porobȷeni tijelo sveto kad vidiše gdje gusari nesmiȷeni krnoruko ostaviše . . . P. Kanavelić, iv. 589.

KŔNOTINA, *f. komad ili komadi od čega okrńena.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚fragmina, fragmenta'. — *I u naše vrijeme u Dubrovniku.* Krnotine od nokata. P. Budmani.

KŔNOVO, *n.* planina između Drobńaka i Nikšića. *(ne znam ko je sabiȷešio).* — *U pjesmama crnogorskijem našega vremena, a između rječnika u Vukovu gdje nije tumačeno, nego ima samo primjer:* Dolazio u ravno Krnovo. (Nar. pjes. vuk. 4, 416). — Od Krnova do malog Vučeva. Nar. pjes. vuk. 4, 416. Pa pobješe notńu uz Krnovo. 4, 422. — *Može imati i složene oblike kao adj.* Isprijeka preko Krnovoga. Ogled. sr. 394.

KRNÒZUB, *adj. u kojega su krni zubi.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚cujus dentes sunt trunci (h. e. usu)'.

KRNÒZUBAC, krnòzupca, *adj. krnozub čovjek.* — *U Stulićevu rječniku uz* krnozub.

KRNÒZUBAN, krnòzubna, *adj. u Stulićevu rječniku uz* krnozub.

KRNUJ, *m. ime muško.* — *isporedi* Krnul. — *Prije našega vremena.* KrȽnuj. S. Novaković, pom. 72.

KRNUL, *m. ime muško.* — *isporedi* Krnuj, Krnule *i* Krnuli. — *Prije našega vremena.* KrȽnulь. S. Novaković, pom. 72.

Digitized by Google

KRNULE, *f. pl. ime selu u Srbiji u okrugu šabačkom.* K. Jovanović 176. — *Isto se ime pominе prije našega vremena.* Krьnule. S. Novaković, pom. 186. — *isporedi* Krnuli.

KRNULI, *m. pl. ime mjesno.* — *isporedi* Krnule. — *Ovakovo se ime pominе prije našega vremena.* Krьnuli. S. Novaković, pom. 186. Spom. stoj. 185.

KRNUŠNICA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu valjevskom.* Zabran u Krnušnici. Sr. nov. 1878. 1157.

1. KŔNUTI, kŕnêm, *impf. vidi* krniti. — *U Stulićevu rječniku:* v. okrnuti. — *Mislim da se i sad govori u Dubrovniku.* P. Budmani.

2. KŔNUTI, *vidi* 1. krhnuti.

1. KŔŃ, kŕńa, *adj. vidi* krn. — *Akc. kaki je u* kŕńa *taki je u svijem nominalnijem oblicima, osim nom. sing. m. i acc. sing. m. kad je jednak s nominativom; u složenoj se deklinaciji mijeńa akc.:* kŕńî, kŕńêga *itd.*, kŕńâ *itd.* — *Između rječnika u Vukovu* (vide krńav).

1. *adj.*

a. *nema nijedan primjer prema* krn, 1, a, *nego samo:* Pobiću mu krńe zube da me ne griska. Nar. pjes. herc. vuk. 288, *ali i o ovome primjeru vidi što je kazano kod* krn, 1, a.

b. *o sudu (i ako nije zemlani), vidi* krn, 1, b. Krńi vagan i dvije ožice. Ogled. sr. 70. Čorava žena i krń lonac, šteta gotova. Nar. posl. vuk. 324. Da je ukrao kumu jednu krńu ožicu. Nar. prip. vrč. 158.

c. *o mjesecu, vidi* krn, 1, c. Što krń mjesec krńo odasjava. Osvetn. 6, 49.

d. *o jeli, vidi* krn, 1, d. Ko naj prvi dođe jeli krńoj. Nar. pjes. *u* Vuk, rječn. *kod* krń.

e. *nepotpun, vidi* krn, 1, e.

a) o govoru. Tako mi se čini *(taj govor)* oskudan, suv, krń. M. Đ. Milićević, međudnev. 316.

b) o mjeri, nepotpun, kriv. Nije li jošte u kući bezbožnikovoj blago nepravo? i efa krńa, gadna? Đ. Daničić, mihej. 6, 10. Bogdanova peć daje hleb s krńom mjerom. M. Đ. Milićević, knez miloš. 210.

f. *vidi i imena mjesna:* Krńi Grad, Krńi Kamen *itd.*

2. *adv. ima samo* kŕńo *u jednoga pisca našega vremena, vidi kod* 1, c.

2. KRŃ, *m. ime muško.* — *Na jednom mjestu* XII *vijeka.* Knezь Krьńa (‚Krьnê') s(y)nь Kres(imir)ь. Starine. 13, 210. (1185 *prepis.* 1250).

1. KŔŃA, *f. vidi* 2. krńe.

2. KRŃA, *f.* vidi teglič. kad su kože čińene onda ih tegle pod nogom, a za tim ih metnu u ‚mengele' i tegle krńom ili tegličem. Bingula. M. Medić.

3. KŔŃA, *f.* ženska krńastijeh zuba i koja nema svijeh zuba. U naše vrijeme u Stonu. ‚Poznam ja onu krńu'. M. Milas.

4. KŔŃA, *vidi* 1. krńe.

5. KŔŃA, *f. ime domaćijem životińama.*

a. *ime ovci.* F. Kurelac, dom. živ. 32. Krńa ‚nomen ovis cornibus mutilae'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1ftg. 28.

b. *ime svińi.* Garavac. Bosna. D. Hirc.

6. KRŃA, *f. vidi* kijerna. Lovim omecem gruje i krńe. S. Ljubiša, prip. 266.

7. KŔŃA, *m. vidi* krńo. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu gdje se dodaje da je po istočnom govoru.* Doneo obligaciju počivšeg Jovana tako rečenog Krńe. Glasnik. II, 1, 152. (1808).

1. KŔŃAC, kŕńca, *m. (oljušten) kukurusni klip.* — *U naše vrijeme u Istri.* Krńac ‚spica zeae defoliata', gen. kŕńcâ. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 27.

2. KRŃAC, Krńca, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* D. Avramović 270.

1. KŔŃAČA, *f. u Vukovu rječniku:* (u Baniji) kukuruzan hljeb u kiselo ‚gesäuertes kukuruzbrot' ‚panis fermentatus e zea'. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kŕńâčâ.

2. KŔŃAČA, *f. ime karauli u okrugu kruševačkom u Srbiji.* M. Đ. Milićević, srb. 724.

KRŃÁDAK, krńátka, *m. u Vukovu rječniku:* (u Boci) komad od zuba koji ostane u vilici (n. p. kad se zub vadi pa se slomi) ‚der stummel' ‚mutilum'. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kŕńâdâkâ, *a jamačno i u voc.:* kŕńâče, kŕńâci, *ili* kŕńâče, kŕńâci. — *Postaje od* 1. krń.

KŔŃAGA, *f. u Vukovu rječniku:* komad od čega razbijenoga (tikve, suda) ‚ein abgebrochenes stück' ‚fragmentum'. cf. rbina. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kŕńâgâ.

KŔŃÂ JÉLA, *f. mjesno ime.* — *vidi* krn, 1, d *i* 1. krń, 1, f; *isporedi* Krna Jela.

a. *prije našega vremena.* Krьńa Jela (selo). S. Novaković, pom. 186.

b. *selo u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 52.

c. *šuma u Srbiji u okrugu čačanskom.* M. Đ. Milićević, srb. 648.

1. KŔŃÂK, krńáka, *m. vidi primjer.* — *Postaje od* krń. — *Od* XVIII *vijeka po sjevernijem krajevima, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (krńak, prasec skopljen ‚majalis') *gdje se naj prije nahodi, i u Voltigijinu* (v. krmak). Krńak (Vitezović) — uškopljeni prasac. — Danas to ime priznavaju samo prascu obrezanih ušiju. F. Kurelac, dom. živ. 40.

2. KRŃAK, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Rasdijelj. 58.

KŔŃÂ RIJÈKA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom (po istočnom govoru* K. Réka). Livada u Krńoj Reki. Sr. nov. 1864. 499.

KŔŃAST, *adj. vidi* krn *i* 1. krń. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide krńav). — *U ovom primjeru stoji u prenesenom (gramatičnom) smislu o riječi što je izgubila krajńi glas.* Nema potvrde da je taki krńast oblik *(‚s' mj. ‚st')* bio u starom slovenskom jeziku. Đ. Daničić. star. 8, 41.

KRŃAÙKÂŃE, *n. djelo kojijem se krńauče.* — *U Vukovu rječniku.*

KRŃAÙKATI, krńàučêm, *impf. u Vukovu rječniku:* vide krmaukati.

KŔŃAV, *adj. vidi* krn *i* 1. krń. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (n. p. lonac ‚splitterig' ‚fissilis'). Pod nogami pako krńavi i pridobiti neznabožtva misec. A. Kanižlić, fran. 29. Nema ti gorega od bagava čovjeka, krńava lonca i ćorave reduše. Nar. posl. *u* Vuk, rječn. *kod* bagav. Krńav zub. Nar. prip. vuk. 7.

KŔŃAVAC, kŕńâvca, *m. čovjek u kojega su krńavi zubi.* — *U naše vrijeme u Istri.* Krńavac ‚homo edentulus'; gen. kŕńavca. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 49.

1. KŔŃE, *f. vidi* 3. krńa *(uprav je dem.).* — *Uprav* krńa, *ali je u Dalmaciji ovaki nom. i voc.*

Digitized by Google

(krńe). Krńe, čeljade zuba okrnuta. M. Pavlinović. Krńe, f. ženska krnastijeh zuba, ili ih svijeh nema. U naše vrijeme u Stonu, ‚Udala se Mare krńe'. M. Milas.

2. KRŃE, *f. pl. nošnica, nošnice, kore.* — *Nalazi se i u jednini, ali rijetko, vidi: u Vukovu rječniku:* krńa, f. (u Hrvatskoj) kore od noža ili od sablje ‚die scheide' ‚vagina' [vide nošnice]. Potego bi krńu od pojasa pa mu rusu odvalio glavu. Osvetn. 7, 52. — *U množini se govori u Bosni od* XVIII *vijeka.* — *Nejasna je riječ. Miklošić ispoređuje češ.* krně, *gvožđe od sablje, noža itd. (ima još značenje: žlijeb, koje bi se možebiti bolje slagalo s našijem), te bi onda mogla biti praslavenska riječ.* Mač bi se rastavio od krńa. F. Lastrić, test. 201a. Mač u krńa*(h)*; ostavši krńe i kesa zdrava . . . 298a. Mač ti povrati u krńe. ned. 214. Izvadi mač pak ga drži u desnoj ruci a krńe u livoj. svet. 89a. I izvadi jatagana kriva, uši su mu od filjeva zuba a krńe mu od zlata limovi. Nar. pjes. marj. 156. A u ruku prihvatio ćordu, na krńe se nasloña sokakom. Nar. pjes. hörm. 1, 129.

KRŃEJ, *m. presime.* — *isporedi* Krńejević. — *Ne zna se kako je pravi oblik, jer je pisano s* -nê-. — XIV *vijeka u knizi pisanoj crkvenijem jesikom.* Đurđe Krънêj. Deč. hris. 80.

KRŃEJEVIĆ, *m. presime.* — *vidi* Krńej. — *U istoj knizi u kojoj je i* Krńej. Đurđe Krънêjević. 88.

KRŃÊL, Krńéla, *m. u naše vrijeme u Istri gdje znači upravo: Krańac, ali se sad obično upotrebljava sa značenjem: Italijanac, Talijanaš.* Krńêl ‚Carnus', gen. Krńêla. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 41. Krńêš ili krńêl, zove se talijanaš u Istri. Naša sloga. god. 20, br. 12.

KRŃÊŃE, *n. djelo kojijem se krni.* — *U Vukovu rječniku.*

KRŃEŠA, *m. ime volu?* F. Kurelac, dom. živ. 61.

KRŃEŠEVCI, Krńeševaca, *m. pl. ime selu u Slavoniji u županiji srijemskoj.* Rasdiljeć. 153.

KRŃETA, *m. ime muško.* — *U naše vrijeme u Crnoj Gori.* Krńeta Šuńov. V. Vrčević, nis. 146. Krńeta Šakojev. 214.

KRŃETIN, *adj. koji pripada Krńeti.* Božo Krńetin. V. Vrčević, nis. 218.

KRŃEUŠA, *f. ime selu u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 52.

KRŃEVAČKÎ, *adj. koji pripada selu Krńevu u Srbiji.* Parosi krńevački. Đ. Avramović 226. Krńevačka *(opština).* K. Jovanović 150. Niva u krńevačkom polju *(u okrugu smederevskom).* Sr. nov. 1870. 499. Vinograd u brdu krńevačkom *(u okr. sme.).* 1871. 20.

KRŃEVE, *f. pl. ime selu u Dalmaciji u kotaru šibenskom.* Repert. dalm. 1872. 26.

KRŃEVIĆI, *m. pl. ime zaseoku u Hercegovini.* Statist. bosn. 124.

KRŃEVO, *n. mjesno ime.*

a. *vidi* Krnovo. — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena, i otale u Vukovu rječniku s primjerom (vidi dalje):* Dok Krńevo kleto uminuše, *a bez tumačenja. u trećem je izdanju dodato:* [selo u okrugu podunavskom?], *t. j. isto što je pod* b, *ali, kako se vidi po primjeru, to nije.* Pa odoše uz Moračke strane dok Krńevo kleto uminuše, sve Krńevo i pleme Drobńačko, vatiše se Pivi Durmitora . . . Nar. pjes. vuk. 4, 382.

b. *selo u Srbiji u okrugu smederevskom (sad ‚podunavskom').* K. Jovanović 150.

KRŃEVSKÎ, *adj. vidi* krńevački. Učitelja krńevskoga. D. Avramović 217.

KRŃEZUBAČKI, *adv. s krńijem zubima (uz glagol što znači govor).* — *U naše vrijeme.* Baba se nasmije, pa joj krńezubački reče. Nar. prip. vrč. 52.

KRŃÎ, *m. ime kosi u Bosni.* Glasnik. 20, 297.

KRŃICA, *f.* ime livadi. D. Trstenjak.

1. KRŃIĆ, *m. presime.* — *U pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Među ńima dva brata Krńića. Ogled. sr. 879. Baš rođaka Krńića Berića. 385.

2. KRŃIĆ, *m. mjesno ime, vidi* Krnić. M. Đ. Milićević, srb. 78. 487.

KRŃÎ GRÂD, *m. vidi* Drevina.

KRŃÎ KÂMÊN, *m. ime zaseoku u Hercegovini.* Statist. bosn. 109.

KRŃIN, *m. mjesno ime u Bosni.*

a. *gora.* F. Jukić, zemlj. 2. 39. 72. Procvilile dvije zlogučne vile, Krńin gluši, pust se Vučjak ruši. Osvetn. 4, 57.

b. *selo u okrugu travničkom.* Schem. herceg. 1878. 202. — *Na drugom je mjestu pisano* Kernin *(vidi), ali jamačno griješkom.*

KRŃINA, *f. ime dvjema selima u Srbiji u okrugu pirotskom.* Gorńa i Dońa Krńina. M. Đ. Milićević, kralj. srb. 236. — *Na drugom se mjestu zovu* Gorńe i Dońe Krńino. Sr. nov. 1879. 175.

KRŃINE, *f. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu rudničkom.* Zemlja u Krńinama. Sr. nov. 1875. 685.

KRŃINO, *n. vidi* Krńina.

KRŃIPOVAČA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu podrinskom.* Zemlja sovoma Krńipovača. Sr. nov. 1874. 109.

KRŃITI, krńîm, *impf. činiti, da što bude krńe, vidi* krniti. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* krńâh, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* krńî, *u part. praes. pass.* krńen. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚zersplittern' ‚diffindo'). — *U svijem je primjerima u prenesenom smislu.* Venecija je krńila i postrisala ove ugovorene sloboštine. S. Ljubiša, prip. 9. Vi meni svaki dan krńite granicu. 57. U to vrijeme poče Gospod krńiti Izrailja, jer ih pobi Asailo po svijem međama Izrailjevijem. Đ. Daničić, 2car. 10, 32. Nećemo ničijega prava da krńimo. M. Pavlinović, razg. 111. — *I sa se, refleksivno ili pasivno.* Ova se osnova u oblicima, koji nemaju nastavaka, krńi *(radi smisla isporedi primjer kod* krńast). Đ. Daničić, obl.[8] 15.

KRŃIVICA, *f.* Ajuga reptans L., *ime bilci.* K. Crnogorac, bot. 61.

KRŃO, *m. nešto krńasto, pa može biti čovjek (n. p. bez uha ili krńastijeh zuba), životińa ili što neživo, vidi u Vukovu rječniku.* — *isporedi* 7. krńa. — *Ako. se mijeńa u voc.* krńo. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* (južn.) n. p. čovjek (bez uha), vo (bez roga), sud okrnjen ‚splitterig' ‚diffissus' ‚nicht ganz' ‚mutilus'.

a. *čovjek, n. p.:* krńo, čovjek krnastijeh zuba, ili ih svijeh nema. U naše vrijeme u Stonu, ‚Krńo, izvadio zube na pazar!' M. Milas. — *U ovom je primjeru nadimak.* Nekakav Krńo arambaša. Vuk, rječn. *kod* krńo.

b. *životińa muškoga spola, n. p.:* krńo, ime prascu. F. Kurelac, dom. živ. 41. *vidi i u Vukovu rječniku.*

c. *što neživo, n. p. a) bardak.* Obuvši jednu nogu reče: ‚Pet svesah, još pet, pa krńa za uši'

Digitized by Google

(t. j. pet je prsta svezao, još da sveže pet, pak će onda za krńavi bardak da pije rakije). Vuk, rječn. *kod* krńo. — *b) ime nekakvu topu (kao da je bio krńav) u narodnijem pjesmama. — isporedi* Margeta, šiba, Zelenko. Dok mi gleda Krńo na Zemuna, a Margeta na Vračar na polje, tanka Šiba na malu Višńicu. Nar. pjes. *u* Vuk, rječn. *kod* Margeta *i* šiba. Zapaliću trideset topova, pa zapalit Krńa i Zelenka. Nar. pjes. vuk. 2, 533. Napuniše Krńa i Zelenka. 2, 543. Dali puca Krńo i Zelenko na Zvorniku, na bijelu gradu? 4, 291. Zapalite Krńa i Zelenka. Pjev. crn. 314a. Pa ruknuo Krńo i Zelenko. Osvetn. 7, 78.

KŔŃO BŘDO, *n.* ime dvjema visima u planini Kozari na zapadu joj. M. Ružičić.

KŔŃONOS, *adj. u kojega je krń nos. — U naše vrijeme.* Onaj kaplar što učaše moju desetinu bejaše neka omalena krńonosa satvar. M. Đ. Milićević, međudnev. 97.

KŔŃOROG, *adj. koji je bez roga. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚horngestümmelt' ‚mutilus cornu'). Krńorog, ime jarcu. F. Kurelac, dom. živ. 88.

KŔŃOROGA, *f. kosa bez roga. — U Vukovu rječniku:* ‚eine horngestümmelte ziege' ‚capra cornu mutila'.

KRŃÒZUB, *adj.* koji je krńastijeh zuba ili bez kojega zuba. — U naše vrijeme u Stonu. ‚Ona je krńòzuba'. M. Milas.

KRÒACIJA, *f. Hrvatska, po tal.* Croazia *ili lat.* Croatia. — XVII *i* XVIII *vijeka.* Bosna, Kroacija (‚Kroatia'), Ungarija, . . . *(provincije fratarske).* L. Ančić, vrata. 174. Kroaciju odkad su oni mojoj kruni podložili. P. Kanavelić, iv. 8. Prvostolniku Dalmacije i sve Kroacije. A. d. Costa 2, III.

KRÒCAŃA, *f.* kotarica za žlice. u gorńoj krajini. V. Arsenijević.

KRÒCAŃICA, *f.* dem. krocańa. V. Arsenijević.

KROCJEĆ, *vidi kod* kroz.

KROCOJEVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Pavle Krocojević. D. Avramović 243.

KRÒCULA, *f. tal. mlet.* crozzola, *šlaka, štaka. — U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KRÒČÊŃE, *n. djelo kojijem se kroči. — U Stulićevu rječniku.*

KROČEVAŃE, *n. djelo kojijem se kročuje. — U Stulićevu rječniku. — nepouzdano.*

KROČEVATI, kročujem, *impf. hodati, hoditi. — Načińeno od* kročiti. — *U Stulićevu rječniku:* ‚ambulare, deambulare, incedere'. — *nepouzdano.*

KRÒČICÊ, *adv. dugijem krocima (koracima) n. p. hoditi. — U Stulićevu rječniku:* extenso, effuso passu, gradu *s dodatkom da se nalazi u pisca Zlatarića. može biti da u ovoj kitici Zlatarićevoj:* Dvije grede za sulice ńemu bijehu, s kijem trčaše; kuću svaku priskakaše na sambeče i skončice. D. Zlatarić (stari pis. hrv. XXI) 201a *treba čitati* kročice *mj.* skončice, *ali je ovako u rukopisima.*

KROČIĆ, *m. prezime* — XVI *vijeka.* Lacka Kročića. Mon. croat. 200. (1512).

KROČÍNA, *f. krotkost, krotost. — Akc. se mijeńa u dat. sing.* krôčini, *u acc. sing.* krôčinu, *u voc. sing.* krôčino, *u nom., acc., voc. pl.* krôčine. — *Postaje od osnove* krotk *nastavkom* ina; k *pred* i *mijeńa se na* č, *a pred ovijem se glasom* t *ne čuje, ali se nalazi pisano. — Od* XV *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (krotčina *kod* krotkost), *u Belinu* (krotčina ‚mansuetudine, virtù opposta all' ira' ‚mansuetudo' 461a), *u Stulićevu* (kročina *i* krotčina, v. krotkost). — *Neznatne su razlike u značenju; ovdje se dijeli po grafiji (s* t *i bez* t).

a. krotčina. Učini s nami (s nam. Band.) po krotčini tvojoj. Bernardin 65. I. Bandulavić 78b. dan. 8, 42. Priklonstvo, krotčina, vira, počtenje. Bernardin 132. paul. gal. 5, 22—28. Dugotrpljenje, krotčina, vira, pitomština. I. Bandulavić 172a. Moga jazika krotčinu posnaži. Đ. Baraković, jar. 126. Govor'te s krotčinom. I. T. Mrnavić, osm. 115. Prez svake sumńe ufam u dobrotu i krotčinu Isukrsta spasitelja moga. P. Radovčić, nač. 166. Krotčina na one koji se pridaju jest zlameńe od plemenštine. M. Radnić 77b. Srčbe obraćaju u krotčinu. 82b *(i još nekolika puta; jedan put bez* t, *vidi kod* b). Po pravdi i krotčini skončańe ćeš dat paklenoj oholosti. A. Vitalić, ist. 186b. Meu svimi krotčina u tebi svej siva. ost. 389. Nego li krotčinom nadari mi ga. F. Parčić 69 *(drugi put bez* t, *vidi kod* b). Prevelika ńe je snaga u umijenstvu i krotčini. J. Kavańin 20a. Cjeć krotčine i obisa poda Spljetu velu slavu. 97b *(ovako svagda, ali nije pouzdano izdańe).* Imamo zabavlati se u svakomu ustrpljenju i krotčini. A. d. Bella, razgov. 250 *(drugi put bez* t; *izdańe nepouzdano).* Negova krotčina. I. Marki 91. Sa svom ljubavlju i krotčinom. J. Banovac, pred. 154 *(vidi kod* b). Jeda koju rič oštru odgovori? Ne, nego s jednim poniženstvom i s jańećom krotčinom . . . F. Lastrić, ned. 59 *(vidi kod* b). Hotio je divje ćudi narod upitomiti i u običaj svete krotčine krstjanske privesti. A. Kanižlić, kam. 150. Razložito držańe, krotčina, stid. utoč. 359 *(ovako svagda; dva puta bez* t). Sva ova mista pohodio sam s velikom ljubavlju, pošteńem i krotčinom. M. Zoričić, zrc. 17. Slideći za ń misu sa svom krotčinom i poniženstvom. 195. Igdi ne aja veće razborstvo i veća krotčina. S. Rosa 185a. Po betegu od tihosti oliti krotčine. Ant. Kadčić 24. Krotčina s kojom vaja da ljubeznivo svakoga pokornika prime. 281. Imaju slušati ńih strahom i drtańem u krotčini srdca. I. Velikanović, uput. 1, 442 *(vidi kod* b). Od vrutka svake svetińe i krotčine. I. J. P. Lučić, razg. 71. S štitom ustrpleńa i krotčine. izk. 5. S krotčinom primite usaditu rič koja more saraniti duše vaše. Đ. Rapić 350. U poniznosti i krotčini iliti tihoći. 458 *(jedan put bez* t). Budući gospodin pun krotčine. M. Dragićević 50. Ovo hoće krotčina i tihost crikve. 56 *(ovako svagda; jedan put s* t).

b. kročina. O kročino i dobroto Božija! I. Ančić, svit. 57. Kročina sahrańuje dušu. M. Radnić 428b *(vidi kod* a). Pridobi kročinu tiočom. S. Margitić, fal. 19. Dobrota, kročina, poniznost . . . 161. Za neizrečenu kročinu. F. Parčić 68 *(vidi kod* a). Po svetiń i kročini biti zamirak Isukrst. A. d. Bella, razgov. 228 *(vidi kod* a). Podložnici među sobom govorahu: ‚Ovoj ga je kročini i slatkosti mater naučila'. J. Banovac, razg. 138. Uzdrži u sebi tihoću naše duše, kročinu našega srca. pripov. 112 *(ovako uopće; jedan put s* t). Od ńega poniženstvo i kročinu naučimo. J. Filipović 1, 42a. Jańe po svojoj kročini prikazuje nam kročinu spasitelja. 3, 266b. Spasitel ńima odgovori sa svom kročinom i poniznostju. F. Lastrić, od' 205. Ustrpleńa Jobova i kročine porobiti ne more. test. 19a *(ovako uopće; jedan put bez* t). U duhu kročine *(sic)* dade zapovid. A. Kanižlić, kam. 277. U duhu kročine i ljubavi. 357 *(vidi kod* a). Po-

Digitized by Google

stavi Bog u svirine kročinu i tihost. E. Pavić, ogl. 19. Koliko je velika Josipova kročina bila. 92. Odgovorio je srca tihoćom, mirnostju i kročinom. I. Velikanović, uput. 1, 164. Da zagrlimo prije kročinu nego ponosnost. 1, 347 *(ovako uopće; jedan put bez* t). Ako vašu ļutitost i srditost ne priokrenete u kročinu. Đ. Rapić 356 *(vidi kod* a). Vidili bi u ńima kročinu. B. Leaković, gov. 27. Da pokaže svoju kročinu, mirnost i ustrpļeńe. 41. Po betegu od tihosti oliti kročine. M. Dragićević 47 *(vidi kod* a).

KRÒČIT, *adj.* veli se o saonicama, koje se rado ne prebacuju: ‚kročite saonice' (u Topolovu). P. Brantner.

1. KRÒČITI, krȍčîm, *pf. učiniti veliki dugi krok (korak).* — *U svijem je primjerima po svoj prilici perfektivni glagol kao što je i u Vukovu rječniku (impf.:* 1. krakati). *u naše vrijeme mislim da je impf. u Dubrovniku, a tako je i u Belinu i u Stulićevu rječniku, jer je u ńima praes. od iste osnove.* — *Akc. kaki je u praes. taki je (u impf.* krȏāh), *u aor.* 2 i 3 *sing.* krȏčî, *(u ger. praes.* krȏčēći). — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (kročiti, kročim ‚allungare i passi' ‚gradum facere grandiorem' 66a), *u Stulićevu* (kročiti, kročim, v. kročevati), *u Vukovu:* ‚einen schritt thun' ‚gradum facio *s primjerima:* Bolestan je, ne može kročiti. — Škoči Turčin ka' da se pridrnu, jednom kroči, do koña dokroči, drugom kroči, koña pojahao. (Nar. pjes. vuk. 2, 281). — Prid sobom ja vidih sjen vile liposti kojoj se začudih, ne smjeh proć ni kročit, zač mi se vidi grih lipu stvar potlačit. Š Menčetić—G. Držić 466. Veće pripet Ugrin Isa u što na mir kročit ište, strmoglav se satarisa. I. Gundulić 521. Ļutit Marko, pa se pridrnuo, jednom kroči i daleko skoči. Nar. pjes. vuk. 2, 241. Svakome koji gađa dopušteno je da u gađańu s mjesta kroči. V. Vrčević, igre. 72. Ne ima kročiti izvan svoje granice. Pravdonoša. 1851. 33. — *O životiń (konju).* Te pod sobom koña ustavila, naprijed mu ni kročiti ne da. Nar. pjes. vuk. 2, 554. *i o čeļadetu na konju.* Naprijed ti ni kročiti neću, no ću dobra koña okrenuti. Nar. pjes. vuk. 2, 558.

2. KRÒČITI, krȍčîm, *impf. krotiti.* — *Postaje od osnove* krotk *(vidi* krotak), *te uprav bi bilo* krotčiti, *kako je i pisano u naj prvom primjeru.* — XVII *i* XVIII *vijeka (dosta rijetko).* Toliš — krotčiš, dobrovoļiš. I. Bandulavić 299. Gospar ždribca, koga ļubi, kroči, da ga ne izgubi. J. Kavańin 509b. Daj razlog od tvoje ļutine, kako si je kročio. Đ. Rapić 16. Da živinu nepokornu kroči. J. S. Reļković 3.

3. KROČITI, kročim, *impf. graktati (o gavranu).* — *Onomatopeja: činiti glasom* kro kro. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Da prem vran na vrana kroči, ne zkluje vran vranu oči. P. Vitezović, cvit. 34.

4. KROČITI, kročim, *impf. oklijevati.* — *U Voltigijinu rječniku:* ‚procrastinare, temporeggiare' ‚sich in die zeit schicken'. — *sasma nepouzdano.*

KRÒČAHAN, krȍčahna, *adj. dem.* krotak. *U Belinu rječniku:* kročahni ‚modestino, dimin. di modesto' 49b, *i u Stulićevu:* ‚aliquantulum mitis'.

KROČAHAST, *adj. u Stulićevu rječniku us* kročahan. — *nepouzdano.*

KRÒČAHAT, krȍčahta, *adj. vidi* kročahan. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka, a iz ńega u Belinu* (kročahti ‚modestino, dimin. di modesto' 491b) *i u Stulićevu (us* kročahan). Kročahta diklice. Š. Menčetić 5. 131. 181.

KRÒČAŠAN, kročašna, *adj. vidi* kročahan. — *U Stulićevu rječniku us* kročahan.

KROČAŠAST, *adj. u Stulićevu rječniku us* kročahan. — *nepouzdano.*

KRÒČÊŃE, *n. djelo kojijem se kroti.* — *Stariji je oblik* kročenje. — *U Mikaļinu rječniku:* kročenje, ukročenje ‚domitura, domitus'; *u Belinu:* krotjenje ‚domamento, il domare' ‚domitara' 275b; *u Bjelostjenčevu; u Voltigijinu:* kročeńe *i griješkom* kročeńe.

KRÔJ, krôja, *m.* habitus vestis, *način kako se kroji odijelo ili drugo što se šije.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima osim nom. i acc. sing., loc. sing.* krôju, *u svoj množini kad se umeće* ev: krȍjevi, krȍjêvâ, krȍjevima, krȍjeve, *(voc.* krȍjevi?). — *Riječ je praslavenska, isporedi (stslov.* okroj, ukroj, *rus.* покрой, укрой, *češ. i pol.* kroj. — *Jamačno je postalo od korijena* kri, *ali se ovaj ne da potvrditi;* kraj *je moglo postati od osnove* kroj. — *Između rječnika u Belinu* (‚taglio d'un abito' ‚vestis figura' 721a), *u Voltigijinu* (‚taglio d'abito' ‚schnitt eines kleides'), *u Stulićevu* (v. krojeńe), *u Vukovu* (‚der schnitt' ‚sectum').

a. *u pravom smislu.* Odijeva ga čudno tkana zlatna svila dična kroja. G. Palmotić 8, 92b. Ugledavši lipu kabanicu tkala i kroja babilonskoga . . . And. Kačić, kor. 109. Crne kape kroja bugarskoga, ǵeferdare kova mletačkoga, a dolame kroja skadarskoga, oštre ćorde kova latinskoga. Nar. pjes. vuk. 3, 319.

b. *u istom značeńu, ali u metaforičkom smislu.* Parke su tri sestre, kih prva život sfakomu človiku ukroji, druga sestra jur ukrojen život sašiva, treta pake, kad človik vik svoj dovrši, sašiven kroj života raspara. P. Zoranić 65a. Drugi će zvon biti, drugi slog, drugi poj, i druge zvoniti trubļe ner glas moj; drugi stvor, drugi broj hrvatskim jezikom, druga sprav, drugi kroj, drugi red s prilikom. Đ. Baraković, vil. 378—374.

c. *u prenesenom smislu kao* oblik, kalup, način *itd. uopće. Vuk o ovakovijem značeńima piše:* Ni ‚kroj', ni ‚naprava', ni ‚vid' prema riječi ‚kalup' nije ništa. pism. 42, *odgovarajući V. Lasiću koji bijaše pisao:* ‚Kalup je tur. kalıp, a sr. ‚kroj, naprava, vid', ńem. ‚form'. *u* Vuk, gram. i polem. spisi. 8, 139. *istina, sam je Vuk prije toga pisao:* Ako oće azbuku bez krpeža po kroju ili svojstvu jezika našega. gram. i polem. spisi. 2, 148, *ali i ovdje nije* kroj *u prenesenom smislu nego produļuje metaforu što je u* bez krpeža. *a) oblik, kalup.* Sjedaše glava divna kroja. B. Radičević (1880) XIII. Ovo je velika zgrada bosanskoga kroja. M. Đ. Milićević, omer. 62. — *b) način.* A i ono što bi znao govoriti, sanosio bi po tuđ kroj. S. Ļubiša, prip. 105. — *c) moda.* Hoće živiti po naj novijem kroju us plemenitaše. M. Pavlinović, rad. 128. Kroj ‚façon'. Hajdenak, nasiv. 17. ‚mode'. 34. ‚tracht, kostüm, mode'. 56.

1. KRÒJÂČ, krojáča, *m. čovjek koji po svom sanatu kroji (i šije) odijela.* — *isporedi* krajač, šavac, tersija. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.:* krȍjâču, krȍjâči. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (krojač, koji kroji haļine ‚sartor, sarcinator, vestiarius') *gdje se naj prije nahodi, u Stulićevu* (‚sartor, sarcinator'), *u Vukovu* (‚der schneider' ‚sartor, vestificus'. *cf.* tersija, šavac). Nemoj krojiti haļina na drugijem budući ti bres ńih, kakono običaju činiti ubogi krojači. M. Radnić 448a. ‚Pođi, kćeri za kro-

Digitized by Google

jača, dobro će ti biti'. ‚Neću, majko, za krojača, neće dobro biti: u krojača tanka igla, gladna su mu đeca'. Nar. pjes. vuk. 1, 379. Ku j' *(košulju)* krojilo do dvanajst krojača. Nar. pjes. istr. 2, 121. Krojač ne uzme nožice u ruke pa da komada čohu... Vuk, pisma. 66.

2. KRÒJÂČ, krojáča, *m. u Vukovu rječniku:* u ćurčija kratak i širok nož kojim kožu kroje ‚ein schneidewerkzeug der kürschner' ‚cultor quidam pellionum'. — *Ista je riječ što* 1. krojač *s jedinom razlikom što je u ovom drugom značenju nešto neživo, te je zato acc. sing. jednak (i po akcentu) s nom. sing.*

KROJÁČEV, *adj. koji pripada krojaču. — U Stulićevu rječniku:* ‚sartoris, ad sartorem spectans', *i u Vukovu:* ‚des schneiders' ‚sartoris'.

KROJÀČICA, *f. žensko čeljade što po svom zanatu kroji i šije (obično ženska odijela). — U naše vrijeme u Lici, a između rječnika u Stulićevu* (‚quae suit'). ‚Vještа e Soka svačemu, ka' ti ona skroji aljinac ali benevreke, svedno stoje na tebi ka izrasli; es, brate, prava krojačica, da joj para nema'. J. Bogdanović.

KROJAČIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Boca 17.

KRÒJÂČKÎ, *adj. koji pripada krojačima. — Između rječnika u Stulićevu* (‚sartorum, ad sartores spectans') *i u Vukovu* (‚schneider' ‚sartorum'). Krojačka daska, na ńoj čizmar kroji. Valpovo. D. Hirc.

KRÒJÊŃE, *n. djelo kojijem se kroji. — U Stulićevu i u Vukovu rječniku.*

KRÒJILA, *f. vidi* krojilica. — *U Stulićevu rječniku:* krojila *ili* krojilica ‚mulier quae pannum scindit (vestibus conficiendis)'. — *nepousdano.*

KRÒJILICA, *f. žensko čeljade što kroji. — U Stulićevu rječniku kod* krojila.

KRÒJÎLA, *f.* žensko koje kroji haljine. M. Pavlinović.

KRÒJITI, krȍjîm, *impf. stríći ili rezati što (tkańe naj češće, kožu, hartiju itd.) na ńeke oblike tako da se komadi mogu zajedno sašiti ili drukčije sastaviti u jednu cjelinu (n. p. odijelo od tkańa, obuća od kože, kutija od hartije itd.). — Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* krojímo, krojíte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* krȍjî, *u impt.:* krȍj, krȍjmo, krȍjte *(u Dubrovniku impt. ne gubi* i *i ne mijeńa akc.:* krȍji, krȍjimo, krȍjite; *tako je još gdje, vidi prvi primjer iz* Nar. pjes. istr. *kod* 1, a, *b) aa)), u part. praet. pass.* krȍjen. — *Postaje od* kroj *nastavkom* i. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kroiti *(t. j.* krojiti), *rus.* кроить, *češ.* krojiti, *pol.* kroić. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚rigare'), *u Mikaljinu* (krojiti, skrojiti haljinu ‚scindere seu facere vestem'), *u Bjelostjenčevu* (krojim, v. krajam), *u Voltigijinu* (‚tagliare panno, tela ec.' ‚schneiden'), *u Stulićevu:* ‚pannum scindere (conficiendis vestibus)'; *u Vukovu:* ‚zuschneiden' ‚seco ad formulam'.

1. *aktivno.*

a. *u pravom smislu.*

a) objekat je ono što se striže ili reže, n. p.: aa) tkańe. Zovite terzije, neka svilu kroje. Nar. pjes. vuk. 1, 107. Krojte sukno po katanski. Jačke. 188. — *bb) koža.* U ćurčija kratak i širok nož kojim kožu kroje. Vuk, rječn. *(vidi* 2. krojač).

b) objekat je cjelina što postane kad se sastave komadi (ako se isriče ono što se striže ili reže, obično stoji u gen. s prijedlogom od), *n. p.: aa) odijelo, haljine ili koji osobiti haljetak.* Crno rušce kroj. M. Vetranić 2, 316. Nemoj krojiti haljina na drugijem... *(Krojači)* kroje odjeću drugijem... Kroj odjeću sam sebi. M. Radnić 443a. Krojiš sebi odiću. J. Filipović 1, 61b. Tko od zla sukna svite čini, dvaš na godište kroji. (D). Poslov. danič. Krojaše i šijaše aljine. M. Zoričić, zrc. 108. Zove k sebi bulgarske terzije, da mu kroje sa zlatom aljine. And. Kačić, razg. 37a. Za godinu prosio đevojku, a za drugu haljine krojio. Nar. pjes. vuk. 1, 581. Krojimo si robu na junačku. Nar. pjes. istr. 1, 8. I uvek je za obojicu krojio podjednake haljine. L. K. Lazarević, on zna sve. 13. — Tko im uprede i košulje kroji. M. Držić 145. Ku j' *(košulju)* krojilo do dvanajst krojača. Nar. pjes. istr. 2, 121. Djever snaši svilen kavad kroji. Nar. pjes. vuk. 1, 313. Sutra ću krojiti kod šavca *(t. j. dati šavcu da kroji)* crvenu dolamu. S. Ljubiša, prip. 266. Da bi te majka vesela gojila, a još veselije svitice krojila. Nar. pjes. istr. 4, 18. Od damaške dici kroji kape. M. A. Reljković, sat. E1b. Tko l' atove tovit vladikove, tko l' široke krojiti rukave? Osvetn. 2, 155. U Jelice mila svekrvica, ona će joj pelene krojiti. Nar. pjes. vuk. 1, 606. — *bb) što drugo što se načińa od tkańa.* Svilen tebi barjak kroje. J. Krmpotić, pjesma. 14. — *cc) obuća i drugo što se čini od kože.* Jer on *(čizmar)* kroji sve od dobre kože. M. A. Reljković, sat. E2a. Od kože joj krojili opanke. Nar. pjes. herc. vuk. 47. Sjeći crvenu oputu na dugačko od jedne kože kaže se krojiti. *(vidi* kaišati). Lj. Stojanović.

c) objekat se ima u misli (obično je isti što je kod a) aa) i b) aa)). Šavci da do ženskijeh bječava i kroje i šiju i krpe. M. Držić 213. Majstori ki na svitu krojeć, kradoše inom' svitu. J. Kavańin 442b. Nije ga bilo doma kad mu su krojili. (Z). Poslov. danič. Zamolih ga *(terziju)* da prida mnom kroji. M. A. Reljković, sat. E1b. Koji se samo zove terzija, a ne zna ni krojiti ni šiti. D. Obradović, živ. 62. Ne valja u ta dan putovati, krojiti ali rabotati. I. A. Nenadić, nauk. 112. *(Kućanica)* nek zna krojit i s razlogom rizat. J. S. Reljković 388. Dva puta mjeri, a treći kroj. Nar. posl. vuk. 57. Jednom mjeri, drugom kroj. 113.

b. *može se shvatiti kao da nije u pravom smislu, kad se reže što tvrdo n. p. željezo.* Švedezi imadu strojeva, kojimi kroje željezo. M. Pavlinović, rad. 77.

c. *u prenesenom smislu, sjeći (sabljom u boju).* Naljuti se Grčiću Manojlo, ščepa mača u lijevu ruku, pa poćera Staroga Novaka. mili Bože! čuda velikoga! da je kome stati pa gledati, kako kroji kapu vučetinu, kako c'jepa suru međedinu! Nar. pjes. vuk. 3, 32. *isporedi* 2 *pri kraju i* 3, a.

d. *u prenesenom i metaforičkom smislu, izmišljati (češće zlo nego dobro).* Stevan stane krojiti način, kako bi napao i opalio Mletke. S. Ljubiša, prip. 83. Što bismo mi sami pred očima mačke krojili? M. Pavlinović, razg. 10. Dočim s vama crnu kafu srču, trista nama kroje polašćica. Osvetn. 3, 58. Okrutnik u dvori dane broji, u ńih zloće kroji. 4, 67.

e. *u ovom primjeru može biti značeńe kao kod* d, *ali valja da se dodaje i značeńe: lagati (isporedi* prišiti). Nek Kopernik i ini kroju da se zemja vrti. J. Kavańin 476b.

2. *pasivno.* Na glavi mu mitra od bisera, kojano je u Mleci krojena. And. Kačić, razg. 181a. Koji prvi na muštuluk dođe, ńima čohu

Digitized by Google

nekrojenu daje. Nar. pjes. vuk. 2, 37. I imade divan-kabanica kojano je u Divnu krojena. Nar. pjes. vuk. 3, 484. Stane careva šćer provati košulju i drugo ostalo, ... sve joj pođe kao da je o ńoj krojeno. Nar. prip. vuk. 128—129. — *U ovijem je primjerima u prenesenom smislu (isporedi* 1, b). Nisu samo, koliko je za hranu dosta, krojeni novci, nego mlogo obilatije. A. Kanižlić, kam. 805. Kad je bunar iskopan, il' bio drvom krojen il' uzidan cio, il' brez svakog obkola i zida ... J. S. Reļković 292.

3. *sa* se, *pasivno. u dva primjera.*

a. *isporedi* 1, b. Kod ulišta nek daska imade, gori širja, na dvi noge stoji, doli kļuna prilikom se kroji. J. S. Reļković 240.

b. *vidi* 1, d. Obaznaše da njeke stvari o došastvu kraļevstva i sina Božjega krojahu se. S. Rosa 101b.

KRÒJÎVO, *n. u naše vrijeme.*

a. *tkańe (koša itd.) što se kroji (šije ili reže). — U Stulićevu rječniku:* ‚pannus scindendus (vestibus conficiendis)'.

b. *krojeńe.* Pređe su *(žene u Sarajevu)* tkale platna, a sad je to zamijeńeno ... krojivom i šiveńem. V. Bogišić, zborn. 120.

1. KRÔK, krȍka, *m. vidi* korak *(prema* kročiti *vaļalo bi da znači: dugi korak, ali se to ne poznaje po primjerima). — Jamačno je srodno s* korak *i* krak; *i* krok *može biti praslavenska riječ, isporedi češ.* krok; *vidi i* kročiti. — *Između rječnika u Stulićevu* (‚passus, gressus'). Koji pravedni učinili s kolijepke su krok do groba. B. Betera, čut. 86. Da put slave krokom idem. I. Đorđić, salt. 49. Sjedi Mirko na pomolu bojnu, niz pećinu utočio kroke. Osvetn. 2, 112. Nije hiće dobitnici vojsci, ona grede krokom lagahnijem. 7, 37. A deda laganim krokom ode manastiru. M. P. Šapčanin 1, 140.

2. KROK, *m. vidi:* Krok, konopac kojim se opašu ribari kad vuku mrežu na kraj. Slovinac. 1880. 889. Svaki drug ima oko sebe jedan pas. ovaj je kad spleten od konopa, a kad od debele pripredene kanave koju zovu: ‚svilaci'. spleten je na nalik pletenice ženskijeh kosa i zovu ga ‚krok'. L. Zore, rib. ark. 10, 357. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚fune da tirar la rete' ‚retium funis' 384a) *gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjenčevu* (v. vuže), *u Stulićevu* (‚funis quo piscatores cinguntur retibus trahendis').

3. KROK, *m. vidi* cafran, coforan. Krok, crocis (Vujičić), Crocus sativus L. B. Šulek, im. 175.

1. KROKAJ, *f. u Stulićevu rječniku us* (2.) krokaj. — *nepouzdano.*

2. KRȍKÂJ, krȍkaja, *m. vidi* krok, korak, *isporedi* korakaj. — *U pisaca Dubrovčana* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚gradus, gressus') *s dodatkom da se nahodi u Gundulića (?).* On krokaja gorostasna putom hrli. I. Đorđić, salt. 54. Četr tisuće krokaja. 309. Krok = krokaj ‚passo'. 503. Čaša od radosti čeka tebe; evo je, stupi jedan krokaj, pit ćeš je za vavijek. A. Kalić 134. Kad imam učinit naj trudńi krokaj, naj pogibnu prodol priskočit. 138. Veselo, veselo, ne ostaje nego jedan krokaj samo. 432.

KRÒKALO, *m. u naše vrijeme u Srijemu, vidi:* U oči svadbe dođe kod Srbaļa jedan čovjek i jedna žena, koji dobiju ime ‚krokalo' i donesu u kuću đevojke različita jela, kao brašna, soli, mesa, vina, paprike itd. *(u Staroj Pazvi).* V. Bogišić, zborn. 251. Krȍkalo od krȍčiti: u Srijemu žena i muž koji donose u jelu darove djevojci prije vjenčańa. Đ. Šurmin. — *isporedi* krcan, krckalo.

KRÒKATI, krȍčêm, *impf. vidi* graktati, groktati. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Kroču vrani. I. A. Nenadić, šambek. 12.

KROKOČEVO, *n. ime selu.* — XIII *vijeka.* Selo Krokočevo. Spom. stoj. 8. (1254—1264).

KROKÒDIL, KROKÒDIO, *m.* crocodilus, *velika proždrļiva životińa nalik na guštera, što živi u rijekama i na suhu. imadu je ńekolika roda. — U Bjelostjenčevu rječniku:* krokodil, kukudrio, kukudrilo ‚crocodilus' *i u Jambrešićevu:* krokodil ‚crocodilus'. — *I u pisaca našega vremena, vidi u Šulekovu rječniku kod* krokodill. — *Uzeto iz ńemačkoga jezika.*

KROKOŠNA, *f.* vrsta zagorske bijele loze. M. Pavlinović.

KROKÒTATI, krȍkoćêm, *impf. vidi* kreketati. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Žabe gńusne da krokoću ... J. Kavańin 79b.

KRÒKTATI, krȍkćêm, *impf. vidi* groktati. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Propivaše do sad nime ptice krokćeći *(griješkom mj.* krokćeći). A. Kanižlić, kam. 443.

KRÔĻA, *f.* krojiļa, žensko što odjeće kroji. M. Pavlinović.

KROM, *praep. s gen. osim, vidi* kromje. — *U ńekijeh pisaca* XIX *vijeka (nije narodna riječ).* Nek poznadu da još ima slasti i sjem mleka i krom majke sîsâ. S. Milutinović, trojebratstvo *(u Biogradu* 1844). 8. Nit' je kadgod on slušao koga krom samoga Karađorđa svoga. 32. Da nikoga ukraj mene ne bi krom gorice, kamena i noći. B. Radičević 1 (1847), 157. I krom vojna ńezino srdašce i ne znade za drugo sunašce. 2 (1851), 29. Al' tko da joj pripomogne jadu krom onoga koji gromom kreće? Osvetn. 1, 20. Imam l' ikog za osvete druga, krom Novice u razboju živa? 2, 137.

KRÒMČIJA, *f. vidi* krmčija. — *U naše vrijeme.* Proto nije imao druge knige nego kromčiju. V. Bogišić, zborn. 183. Evo jedan primjer iz kromčije nedavno izdane na Cetińu ... 203.

KROME, *vidi* kromje.

KROMEČAN, kromečna, *adj. vidi* kromješńi.

KRÒMID, *m. grč.* χρομμύδιον, *novogrč.* χρομμύδι, *crni luk, isporedi* Kromidije, kromiti luk. — *U rukopisu* XIV *ili* XV *vijeka u kojemu kao da znači svaku vrstu luka (ali vidi i* Kromidije), *pa opet u naše doba kao narodna riječ. — Između rječnika u Vukovu:* crni luk ‚die zwiebel' ‚cepa' *s dodatkom da se govori u Podgorici.* Kromidь bêli svari. Sredovječn. lijek. jag. starine. 10, 111. Kromid, Kromiti luk (ngr. χρομμύδι) Vuk, Allium cepa L. B. Šulek, im. 175.

KRÒMIDIJE, *m. u priči izmišļeno ime za crveni luk kao da je čeļade, prema* kromid *(vidi). — U rukopisima* XVI *i* XVII *vijeka pisanima crkvenijem jezikom.* Prijde kъ ńemu Kromidije sъ bagrênnoju odeždeju ... sъ klêtvoju velikoju tomu izreče: ‚Tako mi ... brata mojego Česъnoluka belago!...' Starine. 2, 312.

KRÒMITÎ LŬK, *m. crni luk, vidi* kromid. — *U Vukovu rječniku:* vide kromid *s dodatkom da se govori u Boci.*

KROMJE, *praep. i konj. uprav loc. sing. od* kroma, *kraj, te je prvo značeńe adverbijalno: na kraju, dakle: izvan. — U našemu jeziku nema supstantiva* kroma, *ali je riječ praslavenska,*

Digitized by Google

isporedi stslov. kroma, *rus.* кромa, *gorńoluš.* kroma, *dońoluš.* kšoma. — *Piše se* kromê *i* krome *(po istočnom govoru) u knigama pisanima crkvenijem jezikom, i tako opet od* XVIII *vijeka u našem jeziku, ali nije riječ narodna. — Kao prijedlog ima i kraći oblik* krom (kromь *u crkvenom rukopisu* XIV *vijeka, vidi* F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod* kromê). *vidi* krom. — *Riječ je praslavenska* (kromê *i s kraćijem oblikom* kromь), *isporedi stslov.* kromê, *rus.* кромѣ, *češ.* kromě, krom, *poļ.* kromia, krom. — *Između riječnika u Daničićevu* (kromê ‚extra; praeter; sine').

1. *praep. s genetivom.*

a. extra, procul ab, *izvan, daleko od (ispvra adverab). u naj prvom je primjeru drugo značeńe; u druga se dva ne zna jeli prvo ili drugo.* Vь tuždej stranê i kromê ļudij svojihь. Domentijan[b] 205. Kromê svojego ѡtьčьstva ѡzemļьstvovani byše. Okáz. pam. šaf. 53. Jegda razumêše jako kromê držžavy togo sutь . . . Danilo 346.

b. praeter, *predašńe značeńe (izvan) preneseno postaje isto kao kod* osim. Ѡtь inudê da ne bude kromê crьkve hilandarskyje. Mon. serb. 138. (1348). Da imь je svoboda ѡtь vsêhь danij gospodstva mi kromê unčь. 334. (1405—1427). Nemojte nas zaboraviti zašto teško stradamo sa vasake strane a pomoći nemamo ni odkude krome Boga. Glasnik. II, 3, 91—92. (1708). S Molerom je tu bio krome ostalije znatnije Srpčića i pop Sava. S. Milutinović, ist. srb. 289. ‚Majka moja Anica' priča sam Đerasim *(Đorđević)* ‚nikakvog drugog jezika nije znala, jadnica, kromje *(u originalu jamačno* kromê) svoga materńega vlaškog govora'. M. Đ. Milićević, pomenik. 2, 153.

c. praeter, *može predašńe značeńe postati isto kao kod* suprot, protiva. *tako je u ovom primjeru:* Ѫplênivь selo krome voļe careve. Zak. duš. pam. šaf. 45.

d. sine, *od* izvan *ili* daleko *postaje značeńe isto kao kod* bez. O byvšej kromê brani pobêdê. Domentijan[b] 114.

2. *conj.* praeterquam, *u značeńu kod* 1, b *(osim) može se upotrebiti i pred (okrńenom) rečenicom, kao* nego samo. I naj gore selo zna na čemu stoji, a mi ne znamo, krome jedno ciglo znamo što ste nam obećali. Glasnik. II, 3, 89. (1708). I daļe ništa neću govoriti, kromje *(ovako je štampano, ali je jamačno u rukopisu* kromê) malo navesti mu sovjete *(jamačno pisano* sovête) Vaše. *(Pismo Avrama Petronijevića god.* 1835) *u* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 38.

KROMJEŠNI, *adj. spoļašńi, vański.* — *Postaje od* kromje. — *Riječ je stslovenska* (kromêšьńь) *i crkvena kojom se prevodi bibličko:* τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον ‚tenebrae exteriores' *(u Vuka:* tama naj krajńa). matth. 8, 12. 22, 13. 25, 30 *itd. — Nije nigda postala narodna riječ. — Između riječnika u Daničićevu* (kromêšьńь ‚exterior'). Vь kromêšьńeje tьmy. Domentijan[a] 290. Vь tьmu kromêšьńuju. Glasnik. 15, 269. (1848?). Otь kromêšьńeje tьmy. Danilo 260. — *U knizi glagoļskoj* XVI *vijeka mj.* š *ima* č, *a mj.* ń *ima* n *(moglo bi se čitati u glagolici i kao* ń, *ali se potvrđuje i ruskijem oblikom* кромѣшный). Vrzite ga v tmu kromečnuju. Korizm. 23[b]. Zovu se tme kromečne, zač je pakal vanka od svakoga blaženija i milosti. 23[b]. Povalite ih va tmu kromečnuju. 42[a].

KROMPAČ, *m. u Bjelostjenčevu rječniku:* v. krumpač.

KROMPAV, *adj. u Bjelostjenčevu i u Voltigijinu rječniku: (u oba)* v. krumpav.

KRÒMPÎR, krompíra, *m. vidi* krtola. — *isporedi* krumpir. — *Od ńem.* grundbirn. — *U naše vrijeme po sjevernijem krajevima, a između riječnika u Vukovu*[3]: [krompir *(bez akc.)* vide krtola] *(dodano od izdavalaca).* Onde su divojke ke kopaju krompir. Nar. pjes. istr. 2, 168. Sava povadi krompire, pa u trap. Nar. prip. vuk.[2] 276. Krompiri su od skora poznati i vrlo se malo siju. Vuk, dan. 2, 103. Kupiti ili perecu ili ševrek ili šećerni krompir. M. Đ. Milićević, des. par. 63. Krompir (ńem. grundbirn), Solanum tuberosum L. (Brek). B. Šulek, im. 175.

KRONIĆ, *m. presime.* — *U naše vrijeme.* Toša Kronić. Šem. prav. 1878. 44.

KRÒNIKA, *f. osim riječnikâ svagda pl.:* krònike, *tal.* croniche *(od lat.* chronica, *a ovo od grč.* τὰ χρονικά), *pripovijedańe prošlijeh događaja u kojemu su ovi poređeni gotovo samo po vremenu a ne po svezi u kojoj su jedan s drugijem. — Od* XVII *vijeka, a između riječnika u Bjelostjenčevu* (kronika, pripećeńa letna, izpisańa letneh prigod ‚cronica, annales') *i u Voltigijinu* (‚cronica, cronaca' ‚kronik'). — *U svijem primjerima, osim naj posļedńega, istorija reda svetoga Frane.* Zlamenja koja u kronikah male bratje usdrže se . . . F. Glavinić, cvit. 184[b]. Tako se štije u kronika*(h)* svetoga našega reda. I. Ančić, svit. 29. U kronika našega reda štije se . . . J. Banovac, pred. 111. Štije se u kronika svetog' otca Franceška, da . . . razg. 142. Imala si *(Slavonijo)* prid ovim junake, kako kaže pismo i kronike. M. A. Reļković, sat. B4[b].

1. KRÒP, *m. vrela voda, vidi i* ukrop. — *Vaļa da je ista osnova što je kod* kropiti. — *Od* XVIII *vijeka, a između riječnika u Bjelostjenčevu* (krop, vruća ili vrela voda ‚undans aqua, fervens l. fervida') *gdje se naj prije nahodi, u Voltigijinu* (‚acqua bollente' ‚siedendes wasser'), *u Stulićevu* (v. pokrop, *dakle s drugijem značeńem: kropļeńe, ali ovo nije pousdano).* Krôp ‚aqua fervens', gen. krôpa. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 8.

2. KROP, *m. vidi* kmin. — *Radi postańa vidi* 1. kopar. Krop, Carum carvi L. (Sabļar). B. Šulek, im. 175.

KRÒPILO, *n. oruđe za kropļeńe vodom krštenom. — U Belinu rječniku:* ‚aspergola, stromento per uso d'acqua santa' ‚aspergillum' 108[a]; *u Voltigijinu:* ‚aspergola' ‚sprengwedel'; *u Stulićevu:* ‚instrumentum quo aliquid aqua aspergimus'.

KROPIŃA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Ńiva u Kropińi. Sr. nov. 1868. 421.

KRÒPIONICA, *f. sud ne vrlo dubok u kojemu se drži (u Katolika) voda krštena; ako je velik, obično je od kamena, a maleni može biti i od srebra ili od slata. — -o- stoji mj.* 1. — *Od glagola* kropiti (kropilnica *od part. praet. act.). — U Belinu rječniku:* ‚il vaso dell' acqua benedetta' ‚amula' 27[b]; ‚pila d' acqua santa' ‚pila aquae lustralis' 566[a]; *u Voltigijinu:* ‚pila, vaso di pietra' ‚weihbrunnkessel'; *u Stulićevu:* ‚vas aquae lustralis (parietibus plerumque adfixum').

KRÒPITI, krôpîm, *impf.* conspergere; stillare. — *isporedi* škropiti. — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* kropímo, kropíte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* krôpî, *u part. praet. pass.* krôpļen. — *Riječ je baltičko-slavenska, isporedi stslov. i češ.* kropiti, *rus.* кропить, *poļ.* kropić, *lit.* krapinti. — *Između riječnika u Belinu* (‚asperger con stille di goccie, fango e simili o con l' aspergola' ‚aspergo' 108[a]), *u Bjelostjenčevu* (kropim, v. škropim), *u*

Digitized by Google

Voltiǵijinu (‚aspergere, spruzzare' ‚anspritzen'), *u Stulićevu* (‚aspergere, conspergere etc.'), *u Vukovu* (‚spritzen' ‚aspergo').

1. *prelasno*, conspergo, *poḷevati bacajući što žitko tako da pada kapḷicama. ono što se lijeva (baca kapḷicama) ili oruđe kojijem se baca stoji u instr. — može ne biti objekta (vidi* a, *a) bb))*.

a. *aktivno.*

a) subjekat je čeḷade.

aa) uopće. Tuđešci zasjedu ti mi, počnu s njekih gvaceta, a specijom t' ih krope za otvorit apetit. M. Držić 262. Kovač ogań vodom kropi, da ga vrućêga učini. (D). Poslov. danič. U kovača čim vatru krope. Vuk, rječn. *kod* kvasilica.

bb) često kod službe Božje, crkvene, kad se ovako poḷeva vodom krštenom, svetom vodicom, u staro doba krvḷu zaklane životiće kod posvetilišta. I kropin jih i posvećujem s krvju. P. Radovčić, ist. 211. Uzimaše posvetiteḷ kitu sipanta, . . . pak ńom zamočenom u krv od živine na čas Bogu zaklane, aliti u vodu zamućenu pepelom iste živine izgorjene vrh otara kropijaše puk. I. Đorđić, salt. 168. Ksaverio kropi ih vodom blagosovḷenom. B. Zuzeri 405. — *Bez objekta.* Eliakim, veli pop od Jerosolime, noseć smočen isop kropḷaše. M. Marulić 58. Na sva četiri vrata od grada stupa, kropi. A. Kalić 545. Sveštenici kropiše krvḷu. Đ. Daničić, 2dnevn. 80, 16.

cc) u prenesenom ili u metaforičkom smislu, suze se shvaćaju kao ono čim čeḷade sama sebe poḷeva. Prsi svoji suzami kropiti. F. Vrančić, živ. 41. Lišca kropi, uz štucańe hropi, ḷuto cvijeli, crna kune dana. Osvetn. 4, 17.

b) subjekat je ono čim se poḷeva. — U jedinom je primjeru smisao prema a) cc). Ter, da me *(suze)* utope sa svima ne mogu, da svakčas li krope lica mi nebogu. H. Lucić 207.

b. *sa* se, *refleksivno. (Konńic)* bijelu hita pjenu na ramena, a potom se kropi do stremena. Osvetn. 3, 9.

2. *neprelasno*, stillare, manare, rorare.

a. *puštati iz sebe što žitko što pada kapḷicama. subjekat je što neživo; što pada stoji u instr.* Nebo će ńegovo kropiti rosom. Đ. Daničić, 5mojs. 33, 28.

b. *subjekat je ńešto žitko, glagol znači: padati kapḷicama.* Sve nebo poklopi oblak s tmasta lica, iz ńega dižd kropi. M. Marulić 31. Jutrńa rosica iz vedra gdi kropi. M. Vetranić 1, 92. — *U jednom primjeru našega vremena ima s ovijem značeńem refleksivno* kropiti se. Pa s oluje ronke suze bruje što se krope oko žrtvenika. Osvetn. 5, 28.

KRÒPIVA, *f. kopriva.* — *Ima u starom rukopisu pisanome crkvenijem jezikom* (F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod* kropiva). — *Postalo je premještańem slova od* kopriva *još u staro doba, isporedi nslov.* kropiva, *rus.* кропива. — *Između rječnika u Stulićevu:* v. kopriva *s dodatkom da je riječ ruska.*

KROPḶANICA, *f.* vrst vinove loze bijela grožđa (Dalmacija, Danilo). B. Šulek, im. 175.

KRÒPḶÊŃE, *n. djelo kojijem se što kropi.* — *Stariji su oblici* kropḷenije *i* kropḷenje. — *Između rječnika u Vrančićevu* (kropḷenje ‚aspersio'), *u Belinu* (kropḷenje ‚l' aspergere, aspergimento' ‚aspersio' 108[a]; ‚spruzzamento, bagnamento leggiero' ‚aspersio' 709[a]), *u Stulićevu* (kropḷeńe ‚aspersio, conspersio etc.'), *u Vukovu, u Daničićevu* (kropḷenije ‚aspersio'). Kropḷenijemь svetyje vody. Domentijan[b] 200. K Isusu, posredniku zavjeta novoga, i krvi kropḷeńa. Vuk, pavl. jevr. 12, 24. Jakov metnu . . . spomenik od kamena i pokropi ga kropḷeńem. Đ. Daničić, 1mojs. 35, 14. Kropḷeńe pločńaka uličnoga. Zbornik zak. 1870. 157.

KRÒSAN, *vidi kod* 1. kroz, 8. a.

KRÒSCJEĆ, *praep. vidi* kroz.

1. KRÒSNA, *f. vidi* 2. krosna.

2. KRÒSNA, krôsânā (krôsnî), *n. pl. stan, razboj.* — *U ńekijem je rječnicima zabiḷeženo da je jednina ženskoga roda, ali se to ni primjerima ni ispoređivańem drugijeh jezika ne potvrđuje; samo je u jednom primjeru našega vremena (iz Timoka u Srbiji) žensko, ali u drugom značeńu (vratilo):* Baba Dona iz sela Selačke u Timoku ovako baje od usova (micine): ‚Pošao usov s krosnom (vratilom) na vojsku . . .' M. Đ. Milićević, živ. srb.[2] 265. — *Jednina* krosno *u prijevodu staroga zavjeta na stslovenski jezik stoji na jednom mjestu:* 1reg. (1sam.) 17, 7 *prema grč. μέσαχλον i lat.* liciatorium (F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod* krosno), *znači dakle: vratilo. može se pomisliti da je po tome što su u stanu dva vratila množina* krosna *dobila značeńe: stan, premda bi uprav trebalo da je dual. — Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* krosna *(u Miklošićevu je rječniku sing.* krosno, *kao što smo sprijeda kazali, s drugijem značeńem; ali je drugi primjer* krosna *pl. sa značeńem: tkańe), rus.* кросно *i češće pl.* кросна *(i* кросны), *slovački i poḷski* krosna *n. pl.; ispoređuje se lit.* krasė, *velika stolica, što bi bilo uprav u svezi s rus.* кресло, кресла. — *Nepoznata postańa, može biti srodno s* krošńa. — *Između rječnika u Mikaḷinu* (krosna, stan ‚textrina'; brdo od krosan ‚pettine di telajo' ‚pecten' 80[b]), *u Belinu* (krosna, *gen.* krosni, n. pl. ‚telajo o telaro, strumento da tessere la tela' ‚telarium' 725[a]), *u Voltiǵijinu* (f. ‚telajo' ‚weberstuhl'), *u Stulićevu* (krosna, f. pl.! ‚textrina vel textrinum' *s dodatkom da je riječ ruska); u Vukovu:* f. (u Hrvatskoj u Krščana) vide razboj. — *Gen. pl.* krosana *zabiḷežen je po Mikaḷinu rječniku (u kome je kraći oblik* krôsân), *a* krôsnî *po Belinu.* Ostave t' krosna i teg, sulac pričnu zbirat. M. Marulić 160. Ki nauk mogu dat krosna, i jagla, i ruka. H. Lucić 287. Ta prede, ta snuje, ta krosna odbira. Đ. Baraković, jar. 27. A nigda čagodi ona nabiraše, a nigda za krosni, a nigda sijaše. Oliva. 52. Tkalac teče, pojaše, krosna nosi na rame. Nar. pjes. istr. 4, 22. Krôsna, pl. ‚machina textoria', gen. krôsan. D. Nemanić, čak. kroat. stud. ıftg. 4. Krosna, krosnah *(sic)*, tkalački stol u okolici Samobora; ‚webestuhl'. u Hrvatskoj. F. Hefele.

KROSNAT, *adj.* širokih plećiju. na Rijeci. F. Pilepić.

KRÒSNATI, krôsnâm, *impf. a)* tući praznimi krosnami; kad su pune krosne, tad se tka; *b)* kad u maslinskom mlinu nema ništa pa se vrti, on krosna u kamenici. — Krosna se čeḷadetom, kad mu se trupom na mrtvo mlati. — Prenosno: prazno klapati. M. Pavlinović.

KRÒSNICA, *f. dem.* krosna, *vaḷa da znači kakvo tkańe. — Na jednom mjestu* XIV *vijeka.* Sej knige napravi tepačija Batalo . . . i okovavь je srebromь i zlatomь i odivь krosnicomь . . . Starine. 18, 231. (1393).

KRÒSRED, *praep. vidi* kroz *i* sred.

KROSUḶA, *f. ime zaseoku u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Razdijeḷ. 88.

KROSUḶICA, *f. ńeka biḷka.* Krosuḷica, An-

Digitized by Google

thriscus cerefolium Hfm. (Sabḷar), v. Krofulica. B. Šulek, im. 175.

KROŠIĆ, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* Pred Gašparom Krošićem. Mon. croat. 268. (1572).

KROŠNIKA, *f. na jednom mjestu* XVII *vijeka, kao dem.* krošńa. Priliku *(t. j. kip)* zatvori u jednu krošniku. M. Divković, zlam. 18b. *vaḷa da je štamparska pogreška i da treba čitati* krošńicu.

1. KRÒŠŃA, *f. vidi* koš, a *i (velika)* kotarica. — *vidi i* krošńe. — *Može biti riječ praslavenska* (krošńa *ili* krosna?), *isporedi (stslov.* krošnica *ili* krošńica?), *bug.* krosna *(kolijevka), rus.* крошня, *češ.* krosna. — *Nepoznata postańa (vidi i* 2. krosna); *isporeḍuje se s novovŕem.* krăchze, *bav.* krachse, kraxe. — *U našemu se jeziku javḷa od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaḷinu* (krošńa, koš ‚corbs, sporta'; krošńa od gnoja ‚corbis dossuaria'), *u Belinu* (‚canestrone grande' ‚corbis magna' 165a; ‚cesta' ‚cista' (‚propriamente cestone') 187b; ‚cofano, corbello' ‚cophinus' 198a; ‚panaro, canestro' ‚panarium' 537b), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* krošna, v. košara), *u Voltigijinu* (‚panaro, canestro' ‚brodkorb'), *u Stulićevu* (‚cophinus, corbis, sporta'), *u Vukovu:* (u Dubrovniku i daḷe k jugu) vide kotarica.

a. *uopće.* Ruke ńegove u krošńi služiše (‚manus ejus in cophino servierunt'). B. Kašić, rit. 349. psal. 80, 7. Svim sedamdeset Akabovim sinovom glave odsikoše, staviše i*(h)* u krošńe i poslaše i*(h)* k Jeu na dar. A. d. Bella, razgov. 96. Pod krošńam priteškijeme služeć (‚in cophino servierunt'. psal. 80, 7). I. Đorđić, salt. 279. Sveti Gundisalvo . . . jednu krošńu kruha bila kako snig prokle. J. Filipović 1, 198b. Osta dvanajest krošańa ulomaka. 3, 318b. Hvali se, krošńo, er te imam prodat. (D). Rukom je trijeba sijat a ne krošńom. (D). Poslov. danič. Zamota ga u postav, i metnu ol' ti ostavi u jednu krošńu. M. Zoričić, zrc. 35. Ùlomȁk nakupiše dvanes krošańa. S. Rosa 93b. Spuštan niza zid u krošńi. And. Kačić, kor. 365. Neću reći da pleteš od slame krošńu. J. S. Reḷković 284. Punanu jednu krošńu sve starijeh opanaka. Nar. prip. vrč. 5. Gonio nekakav čoek na magarcu dvije krošńe punane lonaca. 76. Uzme krošńu . . . spuste opet krošńu u jamu. Nar. prip. bos. 1, 19. Sakupi ćumur i strpa u dvije krošńe. 1, 81. U krošńi nosi ručak, a na uprt kolijevku. V. Vrčević, niz. 116. Krošńa znači: kotarica *(u jugozapadnijem krajevima Srbije).* M. Đ. Milićević, s dun. 108. Uvalio bi noge u krošńu strugotina. M. Pavlinović, rad. 21. — Krošńa, u čem voze na kolima kući kukuruz, snopove, krompir i slično. Kovnić na Krku. — Kod nas svaka kuća mora da ima krošńu, jer bez ńe ne može da se unese pḷeva s guvna niti se može iz kotarine nositi zimi slama u jasle, a da se ne prosipḷe. krošńe pletu seḷani sami od ḷeskovih grana a nalik su na čašu, a ńima mjere koliko n. pr. trebaju piće na dan, ili posude jedan drugome. ‚Ja sam unio deset krošańa pḷeve, a ti nijesi ni prismrdio k ńoj'. u Dobroselu. M. Medić.

b. *košnica.* — *U Mikaḷinu rječniku:* krošńa od pčela, košnica ‚alvearium, alveare, apiarium, cella apum, loculamentum', *i u Bjelostjenčevu: (kajkavski)* krošna, v. košic, 3 *(vidi* košic, d).

c. ‚krošńa' zove se u bosanskoj Krajini opleteno kao košnica ali šire; zapińe se pored vode te se hvataju divḷe patke. M. Ružičić.

2. KROŠŃA (?), *f. vidi* 2. krosna. — *U Bjelostjenčevu rječniku: (kajkavski)* krošna, v. stan.

3. KROŠŃA, *f.* naziv za krošńastu žensku. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Bome tebi us tu krošńu nije studeno'. J. Bogdanović.

1. KRÒŠŃÂR, krȍšńára, *m. čovjek što plete krošńe. — U naše vrijeme u Lici, a između rječnika u Stulićevu* (‚cophinorum artifex'). Krošńar ‚korbenmacher'. J. Bogdanović.

2. KROŠŃAR, *m.* suvrst hrasta (Vukotinović). B. Šulek, im. 175.

KRÒŠŃAST, *adj. u Vukovu rječniku:* n. p. drvo, t. j. široko (gore u granama) ‚ăstig' ‚ramosus' *s dodatkom da se govori u Srijemu. — Postaje od* krošńa *(širok kao krošńa). — U Lici o ženskom čeḷadetu:* O malenoj a poširokoj ženskoj reku: ‚krošńasta e'. ‚Bisna cura, omalena e, ali je krošńasta'. J. Bogdanović.

KRÒŠŃAT, *adj. u Vukovu rječniku:* vide krošńast.

KRÒŠŃE, krȍšńā, *f. pl. u Vukovu rječniku:* (u Srijemu i u Bačkoj) na dva savijena drveta isprepletano uzicama, te se u ńemu nosi slama (jedni govore traḷe) ‚eine art heutrage' ‚feretrum'. — *vidi* krošńa.

KROŠŃÈTINA, *f. augm.* krošńa. — *Od* XVIII *vijeka.* Dušu pogrdniju učiniste od naj nečistije krošńetine. I. J. P. Lučić, razg. 112. ‚Nakopaj za krmke punu onu krošńetinu krumpijera'. J. Bogdanović.

KRÒŠŃICA, *f. dem.* krošńa. — *Od* XVII *vijeka a između rječnika u Mikaḷinu* (krošńica, sepetić ‚panariolum'), *u Belinu* (‚cofanetto, cofano piccolo' ‚cophinus parvus' 198a), *u Stulićevu* (‚exiguus cophinus, corbis exigua'). Što zlamenuje dvanaest krošńica i kruh, koji osta na trpezi? M. Divković, bes. 305b. Skupiše što biše ostalo od ulomak sedam krošńic. I. Bandulavić 166b. marc. 8, 8. Činaše se u snu momu da krošńice tri na glavi múkê nošah pune. P. Vuletić 80. I napuniše 12 krošńica ulomaka koji ostaše. F. Lastrić, od' 202. Opletoše jednu krošńicu na način kolibke. And. Kačić, kor. 60. ‚Malu onu krošńicu ukopaj krumpijera'. J. Bogdanović. ‚Ako ne bude više okle, bobme ni s ovom krošńicom sijena nije mi pomoženo'. u Dobroselu. M. Medić.

KRÓŠŃO, *m.* čovek trbušat. L. Đorđević. — *isporedi* krošńast.

KROŠŃÒNOŠA, *m. i f. čeḷade što nosi krošńe. — U Belinu rječniku:* ‚chi porta cesti' ‚cestifer' 187b, *i u Stulićevu:* ‚qui cophinos portat'.

KRÒŠTO, *vidi kod* kroz.

KRÔT, krȍta, *m. vidi* krotost. — *U Stulićevu rječniku:* ‚mansuetudo, quies voluntaria, tranquillitas'. — *nepouzdano.*

KRÒTAHAN, krȍtahna, *adj. dem.* krotak. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka (adv.* krȍtahno), *a između rječnika u Stulićevu* (v. kroćahan). Komu ponizno i krotahno imaše odgovoriti. P. Bakšić 68. Krotahno i potiho ječaše. 168.

KRÒTAK, krȍtka, *adj.* cicur, mansuetus, mitis, placidus, *naj starije je značeńe kao kod* pitom *(vidi), ali se od ovoga razlikuje (kao što se vidi po značeńu glagola* krotiti) *tijem što* krotak *uprav znači da životińa (pa i čeḷade), spoznavši jaču silu u drugoga, ńoj se duḷe ne protivi niti od ńe brani; a* pitom *uprav znači: othrańen, odgojen iz malena. iz starijega onoga značeńa (kod* krotak) *razvila su se druga već u praslavensko doba. — Akc. se može miješati u složenoj deklinaciji:* krȍtkî *i* kròtkî, krȍtkôga *i* kròtkôga *itd.,* krȍtkâ *i* kròtkâ *itd. — Riječ je praslavenska* (krotъkъ), *isporedi stslov.* krotъkъ, *rus.* кроткій, *češ.* krotký, *poḷ.* krotki. — *Korijen je* krot *ne-*

Digitized by Google

posnata postaña. — Između rječnika u Vrančićevu (‚cicur'), *u Mikaljinu* (krotak, tih ‚mansuetus, mitis, lenis'), *u Belinu* (‚manso e mansueto' ‚mansuetus' 461[a]; ‚quieto, pacifico' ‚mitis' 601[b]; ‚oheto e quieto, tacito, che non fa rumore' ‚tacitus' 188[a]; ‚modesto, che vive con modestia' ‚modestus' 491[b]), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* krotek, tih ‚mitis, mansuetus'. 2. v. pitom), *u Jambrešićevu* (krotek ‚mitis, cicur, mansuetus'), *u Voltiđijinu* (‚mite, mansueto, quieto' ‚sanftmüthig, ruhig'), *u Stulićevu* (‚mitis, mansuetus, lenis, clemens, modestus'), *u Vukovu* (‚zahm, sanftmüthig' ‚mansuetus'), *u Daničićevu* (krotъkъ ‚mansuetus').

1. *adj. — Komp.: a)* krȍčijî *(mj.* krotčiji). F. Lastrić, ned. 43, *i u Stulićevu rječniku* (krotčiji). — *b) na jednom mjestu* XVII *vijeka ima* krȍčî: Naj kroči čovik. M. Radnić 119[b]; *ali po svoj prilici treba čitati* kročiji. — *c)* krȍtkijî *(ne vele dobro):* Š. Budinić, sum. 85[b] *i u Belinu rječniku:* krotkiji ‚più manso' ‚mansuetior' 461[a].

a. *o životińama.*

a) o domaćijem.

aa) naj češće o ovcama, jagńadi, o stadu (ovaca). ističe se naravna mirnoća. Krotku ovčicu, mirnu i blagu vuk u gore strašni uvuče. I. Gundulić 165. Straže su mu psi uzdani, krotke ovce puk podložni. 377. Krotke ovce run probiju. J. Kavańin 14[b]. Ali ova krotka i pokraj toga strašliva živinica *(ovca)*... M. A. Reljković, sat. L4[b]. — A ja, kakoto jagańac krotki koji se vodi na saklańe. N. Rańina 95[b]. jer. 11, 19. *(Lav)* pred ńe noge kako krotak jančić pade. F. Glavinić, cvit. 21[b]. — Reseć cvijetkom na livadi krotkom stadu čela ruda. I. Gundulić 126. S tebe veseo krotka stada pod sviroku pastijer pase. 399. Živjeh pasuć krotka stada. Ǵ. Palmotić 1, 289. S mirnijem ovcam krotkijeh stada. I. Đorđić, salt. 20. — *Amo mogu pripadati i ovi primjeri u kojima se govori o čeljadetu ili o drugome čemu uspoređujući s ovcama i jagańcima:* Ufativši proklete Žudije onoga jaganca krotkoga *(Isusa).* J. Banovac, razg. 159. Što je od ovce kročije? F. Lastrić, ned. 43. Postadoše krotki kako janci. A. Kanižlić, utoč. 264. Krotak kao jagńe. Nar. posl. vuk. 161.

bb) o konju, ističući mirnoću ili naravnu (u onoga konja) ili što je postala odgajańem. Na krotku konju jašeći. I. Grličić 112.

cc) o golubicama, ističući naravnu mirnoću. Bijele i krotke golubice. J. Kavańin 574[a]. Niti krotku vik porodi golubicu oro sivi. P. Sorkočević 588[b].

dd) o drugoj ptici (ševi). Ševa, mila ptičica, krotka, mirna, pitoma. M. Katančić 78.

b) o svjereńu uopće. Krotko zvjerenje i oholo sbijeno u jatu jednom teče. I. Gundulić 408.

c) ovdje stavljam i primjer u kojemu je pridjev krotak *prenesen sa životińe na krv.* Zadosti se od starina proli mirnijeh od živina prid otarim krotke krvi. Ǵ. Palmotić 3, 22[a].

b. mansuetus, mitis, placidus, modestus, *o čeljadetu ili o onome što se shvaća kao čeljade (o Bogu), miran, koji se ne da sanijeti od strasti, blag, ponizan.*

a) uopće. Mnogo pitom i krotak gospodin i dobar kralj. Dukljanin 26. Ovêm têlom Isukrstovim človêk stvara se i činit se u pokaranju têhiji i krotkiji. Š. Budinić, sum. 85[b]. Bratučedi... krotci, snježni, neuvrjedi. J. Kavańin 108[a]. Kakono pravi naslidnik ponisnoga Isusa ukaza se miran, krotak i ponizan. And. Kačić, razg. 28. Izhodeći od majke krotke i tihe. Ant. Kadčić 188. Odgovori Nikola vas krotak i miran. I. J. P. Lučić, izk. 11. Narod je krotak i pokoran. D. Obradović, živ. 67. Za to što je Nijemac krotak i skladan. Nar. posl. vuk. 205. Ja počitujem redovnike krotke i bogobojazne. S. Ljubiša, prip. 252.

b) može se istaknuti potańe značeńe:

aa) po samome smislu. aaa) kojega ne zanosi ljutina, miran, mansuetus, mitis. Ustavite srditost i budite krotki. Korizm. 49[b]. Bog će biti gnjevan tadaj, ki je vele krotak sada. Pril. jag. ark. 9, 79. (1520). Da bude priličan krotkim prez naglosti. Đ. Baraković, vil. 140. Sa svijem tijem da je Mojsije bio naj kroči čovik nego se je mogao naći na svijetu, kada ugleda junca i poskakivańa i čoporove puoka Izraelskoga toliko se rasrdi... M. Radnić 119[b]. Onda Bog ustegne sržbu i učini se krotak i sladak da jim počme praščati. J. Banovac, pred. 58. Viditi će sina čovičanskoga ne umrloga, ne trpliva, više ne krotka. Đ. Rapić 15. — *bbb)* mitis, lenis, *blag, koji prašta uvrede.* Prikrotki sinu Božji i odkupitelju moj. P. Radovčić, nač. 268. *(Eli)* kako bijaše saviše krotak, govoraše im: ‚Zašto činite take stvari pogrdne i opake? nemojte, sinci moji'. (1reg. 2, 22—24). F. Lastrić, ned. 217. Marija učini Boga krotka i milosrdna. A. Kanižlić, utoč. 206. — *ccc)* modestus, *skroman, ponizan.* Ki su krotki i umiljeni. Tondal. star. 4, 112. Čini se krotak, o oholi. Korizm. 54[b].

bb) u mjestima prevedenijem sa svetoga pisma po latinskoj riječi. aaa) mansuetus. Evo ti grede kralj tvoj k tebi krotak sjedeći na tovarici. N. Rańina 89[a]. matth. 21, 5. Evo kralj tvoj grede k tebi krotak, sideći na tovarici. I. Bandulavić 78[a]. Evo kralj tvoj doći će ti krotak. F. Lastrić, ned. 317. — Sluga Gospodńi ne treba da se svađa nego da bude krotak k svima, poučliv. Vuk, pavl. 2tim. 2, 24. — *bbb)* mitis (matth. 11, 29). Krotъkъ jesmь i sьmêrenъ srьdьcemь. Mon. serb. 5. (1198—1199). Sava, sim. pam. šaf. 2. tip. hil. glasn. 24, 186. Ki je krotak i umiljen srcem. Transit. 49. Krotak jesam i umiljena srca. N. Rańina 177[b]. matth. 11, 29. Krotak jesam i ponizan srdcem. I. Bandulavić 245[b]. Slješ' (= sliši) nauke moje izbrane,... er sam krotak na sve strane i srca sam ponižena. A. Vitaljić, ostan. 333. Učite od mene, jer sam krotak srdca ‚discite a me, quia mitis sum'. J. Filipović 3, 286[b]. On je krotak i ponisen srdcem. A. Kanižlić, utoč. 724. Krotak sam i smjeren srcom. S. Rosa 92—93. Jer sam ja krotak i smjeran u srcu. Vuk, mat. 11, 29. — (matth. 5, 4). Blaženi kroci, zašto će posidovat zemlju. F. Lastrić, svet. 116[a]. Blago krotkima, jer će naslijediti zemlju. Vuk, mat. 5, 5. — *ccc)* modestus. Budite... milosrdni, krotci, poniženi. I. Bandulavić 165[a]. 1petr. 3, 8. — (isai. 11, 4). Bude pokarati u priklonstvi ciće krotcijeh od zemle. N. Rańina 16[b]. Nego će... po pravici karati krotke u zemli. Đ. Daničić.

c) popuńuje se smisao kažući u kojoj je svezi s kim ili s čim.

aa) svesa s čeljadetom pokazuje se: aaa) dativom. Bogoljubnim blag i krotak ukazivao se je. A. Kanižlić, kam. 92. — *bbb) prijedlogom* s *s instrumentalom.* Daj mi milost da ja sa svakim na priliku tvoju krotak budem. J. Filipović 1, 345[b]. — *ccc) prijedlogom* prema (pram) *s dativom.* Bi krotak pram starišinama. F. Lastrić, test. ad. 108[b].

bb) svesa sa stańem u kojemu se javlja krotost izriče se lokativom s prijedlogom u. Ki videći Bonaventuru u očiju ponizna,... u hodu krotka,... F. Glavinić, cvit. 217[b]. Bijasmo

Digitized by Google

većma kroci u životu, većma poslužni starijem. P. Posilović, nasl. 9a.

c. *mješte čeljadeta, u istom smislu kao kod* b, *kaže se o duši, duhu, naravi, ćudi ili o kojem duševnom djelovańu (n. p. o posluhu), o načinu.* Italiju učit smješe krotkih duša škodom velom. J. Kavańin 455b. — Duh je tih i krotak. Kateh. 1561. D3a. — Čovjek naravi krotke. S. Ljubiša, prip. 144. — Primi u dobro sej besjede krotke ćudi ljubovnika. J. Kavańin 450b. Poče proslavljati krotku ćud ńegovu. A. Kanižlić, kam. 392. — Ki s posluha krotka svoga učinio je sebe mreća. J. Kavańin 338b. — Ignatija krotkim i zakonitim načinom reče. A. Kanižlić, kam. 21.

đ. *o riječi, glasu.*

a) znače je kao kod b. U naredbah poniženi krotkom riječju zapovide. J. Kavańin 363b. Ščepan krotkim glasom rekne. S. Ljubiša, prip. 107.

b) summissus, *u tjelesnom smislu, tih, polagahan, ne jaki.* Tihomь glasomь ‚Blagoslovite, sveti' krotkomь glasomь vzьivaje. Sava, tip. stud. glasn. 40, 143. Glasom krotkim *(ima se govoriti oficij).* Naručn. 26b.

e. *u prenesenom smislu, o ruci (kao o čeljadetu pod* b). Krotka će ručica žilu izguliti. I. T. Mrnavić, osm. 115.

f. *na jednom mjestu* XVI *vijeka ima:* pȍ krotku, *t. j. s prijedlogom* po *lokativ sredńega roda. jamačno je pisac mislio na značeńe: tiho (ili potajno). u originalu je* pete mutuo, *ali on ne razumjevši posljedńu riječ, kao da je mislio na* mutus, *nijem.* Pitaj po krotku u svijeh susjeda suda praznijeh. N. Rańina 62a. 4reg. 4, 3.

2. *adv.* krȍtko. — *Komp.* krȍćijẽ. F. Lastrić, test. 111a, *i u Stulićevu rječniku u kojemu i u Belinu* (‚più modestamente' ‚modestius' 491b) *ima i* krȍtkijẽ *(mańe dobro). — Između rječnika u Mikaljinu* (krotko, tiho ‚mansuete, leniter'), *u Belinu* (‚mansuetamente, con mansuetudine' ‚mansuete' 461a; ‚modestamente, con modestia' ‚modeste' 491b; ‚piacevolmente' ‚leniter' 560b), *u Bjelostjenčevu* (krotko, tiho, mirno ‚mansuete'), *u Jambrešićevu* (‚mansuete'), *u Voltiģijinu* (‚mansuetamente' ‚sanftmüthiger weise, sanftmüthiglich'), *u Stulićevu* (‚mansuete, leniter, clementer, mite, humaniter, blande etc.'), *u Vukovu* (‚sanft' ‚mansuete' *s primjerom iz narodne pjesme:* Al' mu Bogdan krotko odgovara).

a. mansuete, leniter, placide, modeste, *prema značeńu kod* 1, b: *mirno, blago, ponizno.* Lav krotko podnašaše. Transit. 14. Ke protivšćine kako krotko podnaša. 19. Strpljivo i krotko ńih zledi poda mesto. 32. Jeli mogao *(Isus)* kročije odgovoriti? F. Lastrić, test. 111a. Odgovori mu krotko i ponizno. M. Zoričić, osm. 89. Klečeći na kolini ponizno i krotko. Ant. Kadčić 205. Isak krotko i bez ogovora posluša. J. Matović 370. Ta niste li tada vidili, kako je krotko i umiljeno u vas pogledao? Đ. Rapić 259. Pošto pošo k vojvodovoj ruci, krotko Božju pomoć nahvalio. Osvetn. 2, 157.

b. lente, *u prenesenom smislu, polako (o micańu), sporo. — Između rječnika u Belinu* (‚adagio, cioè lentamente' ‚cunctanter' 29b). Ima l' se govoriti brzo ali krotko? Naručn. 41b. I odtole tiho na stan i krotko uputismo se. P. Zoranić 18b. Krotko ju povedi, da malo počine, odar joj naredi. S. Gučetić Bendevišević 247. A krotko gdo hodi, koraci svi miri, on se zdrav nahodi i dopre gdi smiri. Đ. Baraković, vil. 32. Krotko šetajući. 140. Jak da mrakom vodi tanac, krotko peda mneći pasti. 172. Hteć obajti... nigda krotko nigda kasom. 233. Ugleda ga tanana nevjesta, krotko hodi dok do ńega priđe, krotko hodi, tiho besjeđaše. Nar. pjes. vuk. 2, 121. Da poigram krotko kaluđerski. Pjev. crn. 58a.

KRȍTAN, krȍtna, *adj. vidi* krotak. — *U dva pisca Dubrovčanina* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. krotiv). Jeste li ubozi u duhu, jeste li krotni, suzite li? Đ. Bašić 26. Da se učini miran, krotan i sa svim dobar narodu žudinskomu. And. Kačić, kor. 321.

KRȍTILAC, krȍtioca, *m. čovjek koji kroti. — U Stulićevu rječniku kod* krotitelj.

KRȍTILICA, *f. žensko čeljade što kroti. — U Stulićevu rječniku kod* krotiteljica.

KRȍTIŃA, *f. krotkost. — Na jednom mjestu* XV *vijeka.* U viri i u krotińi ńegovi sveta ga učini. Bernardin 178. ecclesiastic. 45, 4.

KRȍTIONICA, *f. samo u Stulićevu rječniku kod* krotiteljica.

KRȍTIONȊK, *m. samo u Stulićevu rječniku kod* krotitelj.

KRȍTITELJ, *m. čovjek što kroti. — isporedi* krotilac. — *U Mikaljinu rječniku:* krotitelj, koji kroti ‚domitor'; *u Bjelostjenčevu: (kajkavski)* krotitel, vkrotitel ‚domitor, mansuefactor'; *u Jambrešićevu:* krotitel ‚mansuefactor, domitor'; *u Stulićevu:* krotitelj, krotilac *i grješkom* krotioc, krotionik ‚domitor, domator'.

KRȍTITELJICA, *f. žensko čeljade što kroti. — isporedi* krotilica. — *U Mikaljinu rječniku:* krotiteljica, koja kroti ‚domitrix'; *u Bjelostjenčevu: (kajkavski)* krotitelica ‚domitrix'; *u Stulićevu:* krotiteljica, krotilica, krotionica ‚domitrix'.

1. KRȍTITI, krȍtîm, *impf.* domare, mansuefacere, placare, *činiti da ko bude krotak ili da što bude krotko. — Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* krotímo, krotíte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.:* krȍtî, *u part. praet. pass.* krȍćen. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov. i češ.* krotiti, *rus.* кротить, *poļ.* krocić. — *Postaje od osnove* krot *(vidi* krotak). — *Između rječnika u Mikaljinu* (krotiti, ukrotiti ‚domo, edomo, condocefacio, mansuefacio'), *u Belinu* (‚domare' ‚domo' 276a; ‚mansare, ammansare, domesticare' ‚mansuefacio' 460b; ‚mortificare, reprimere, raffrenare' ‚coërceo' 498b), *u Bjelostjenčevu* (krotim ‚mansuefacio, domo'. v. pitomim), *u Jambrešićevu* (krotim ‚cicuro, mansuefacio, domo'), *u Voltiģijinu* (‚ammansare, raffrenare, addomesticare' ‚zähmen, bezähmen'), *u Stulićevu* (‚mansuefacere, domare, subigere, mansuetum reddere etc.').

1. *aktivno.*

a. domare, *većom silom lomiti ńečiju (ńekoga ili ńečega) silu i tijem činiti da ono (objekat) bude krotko.*

a) subjekat je čeljade.

aa) objekat je životińa. Bijesne konje kroti i vlada. I. Gundulić 331.

bb) objekat je čeljade (naj češće glagol znači pokoravańe neprijatélja u ratu). Morske razbojnike krote Rimljani. P. Vitezović, kron. 21. Vid Gazarić kroti Turke i ńih globu. J. Kavańin 189b. Vrle paše i veziri otomanske opet kroti. 385b. *(Bog)* ljubi kȇ pohaja, nepokorne kroti. M. Kuhačević 44. Petar carstva svog zlotvore brijetkim mačem kroti i svija. J. Krmpotić, kat. 99. — *Može amo pripadati i ovaj primjer u kojemu je* skazni *u smislu čeljadi (morskijeh gusara).* Jena *(Genova)* afriške skazni grube kroti. J. Kavańin 225b. *i ova dva primjera (u prvome je adjektiv objekat, a u drugome se objekat ima u misli):* Boļe plaha krotiti

Digitized by Google

negli krotka plašiti. (D). Lašńe je krotit neg sokolit. (D). Poslov. danič.

cc) metaforički ili u prenesenom smislu. *aaa)* continere, coërcere, frangere, *objekat su (sle) želje, misli, ćud itd. samoga objekta, ili ńegovo tijelo; u prvom slučaju može* krotiti *značiti i: uništavati.* Krote žeļe u potrjebi. J. Kavańin 847a. Svetoi krotili su ńihove (= *svoje)* opake misli. V. M. Gučetić 133. Svoje zloćudnosti krotiti. I. A. Nenadić, nauk. 208. Kršiš li požude neuredne? krotiš li tašte pripasti? I. M. Mattei 162. — Pedipsati i krotiti ovo tilo. P. Radovčić, nač. 88. Pedepsajem tilo moje, krotim ga i na službu ga podlagam. A. d. Bella, razgov. 59. Katarina kroti s postima svoje tijelo. V. M. Gučetić 186. Tolici crkovńaci ne samo ne krote tijelo s pokorom . . . Đ. Bašić 271. *amo pripadaju i ovaki primjeri:* Plti rvući se duh kročah mnozimi posti. Transit. 8. Krote pûti bijesnu silu. J. Kavańin 864b. — *bbb) objekat je (moralno) zlo uopće.* Biskupi izvrševali bi dila od dobroga likara podajući pomoć, kroteći zlo. A. d. Costa 2, 197.

b) subjekat je kao i objekat ńešto duševno. glagol je u prenesenom smislu kao kod a) cc). Sama ļubav svijetom vlada, predstojnika kroti smijenstvo. J. Kavańin 207a. Pod maća... vlasti *(pravda)* kroti ļudske sve propasti. 343b.

c) subjekat je ńeko djelovańe ili stańe (post), *objekat je i glagol kao kod a) cc) aaa). (Post)* grihe kroti. F. Glavinić, svitl. 98.

d) subjekat je ńešto tjelesno (raskošno jelo), objekat je i snačeńe kao kod a) cc). Sladića ki u studeni ne kroti ogań bludim smijeni. J. Kavańin 22b.

b. placare, *miriti, blažiti, tažiti. subjekat je čeļade (u naj posļedńem primjeru kod b) shvaćena je* vječna pravda *kao čeļade, uprav Bog) kao i objekat.*

a) miriti sa sobom. Slatke riječi uzmnažaju prijateļe, a krote neprijateļe. K. Magarović 107. — Kad se mi bogoļubno s našim molenjem skrušeni k Bogu utečemo, Boga krotimo. J. Banovac, razg. 9. Redovnici premda zli ne ostavjaju ne krotit Boga, ńihovim posvetilištjim uklańat Božje osvete od ļudi. Blago turl. 2, 119.

b) miriti itd. uopće. Mlađi *(Turci)* . . . hoćedu da se *(vještice)* kamenuju, a stariji i pametniji krote ih. V. Vrčević, niz. 97. ‚Ništa i ne radim nego vavije djecu krotim, da se ne tuku'. J. Bogdanović. — Vječna pravda er je htila, nedospiven da bi bio ki bi grijeha rad nemila zadovoļno ńu krotio. A. Vitaļić, ostan. 84.

2. *sa* se. — *Između rječnika u Stulićevu* (‚mansuescere, mansuefieri').

a. *pasivno.* Ako *(pokornik)* jest bludnik, tada postom ima se krotiti. F. Glavinić, svitl. 105. I tve pravde bič gorući kijem se ohola srca krote. I. Đorđić, salt. 482.

b. *refleksivno.* Kako mu se *(konju)* ustegne zob i pića tudije se počne krotiti. M. Divković, bes. 442a.

2. KRÒTITI, kròtîm, *impf.* znači što i ‚kriliti'. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Al' ga lijepo ovce po onoj ńivi krote'. J. Bogdanović.

KRÒTIV, *adj. koji se može krotiti. — U Belinu rječniku:* ‚domabile' ‚domabilis' 275b; *u Voltiģijinu:* ‚domabile, addomestichevole' ‚das zu zähmen ist'; *u Stulićevu:* ‚domabilis'.

KROTKÒĆA, *f. krotost. — Akc. je kao kod* kročina. — *U Belinu rječniku:* ‚mansuetudine, virtù opposta all' ira' ‚mansuetudo' 461a *gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjenčevu:* krotkoća, krotkost ‚mansuetudo'; *u Jambrešićevu:* ‚mansuetudo'; *u Voltiģijinu:* krotkoća, *griješkom* krotkoča, krotkost ‚modestia, mansuetudine, mitezza' ‚sanftmüthigkeit, bescheidenheit'; *u Stulićevu:* ‚mansuetudo, clementia, lenitas etc.'.

KROTKÒĆUDAN, krotkòćudna, *adj. koji je krotke ćudi. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚temperatis moribus'). Bijahu ļubki i krotkoćudni. D. E. Bogdanić 109.

KROTKOĆUDNOST, *adj. osobina onoga koji je krotkoćudan. — U Stulićevu rječniku:* ‚temperati mores'.

KROTKOĆUDSTVO, *n. u Stulićevu rječniku uz* krotkoćudnost. — *nepouzdano.*

KRÒTKÔST, krôtkosti, *f. vidi* krotost. — *Postaje od osnove* krotk *od* krotak. — *Mislim da nije riječ praslavenska, ako i ima stslov.* krotъkostь *i češ.* krotkosť. — *U našemu se jeziku javļa od* XVI *vijeka.* — *Između rječnika u Mikaļinu* (krotkost, tihost, krotčina ‚mansuetudo, lenitas, lenitudo'), *u Belinu* (krotkos ‚mansuetudine, virtù opposta all' ira' ‚mansuetudo' 461a; ‚modestia, maniera di fare o dire ogni cosa a suo tempo' ‚modestia' 491a), *u Bjelostjenčevu (kod* krotkoća), *u Voltiģijinu (uz* krotkoća), *u Stulićevu* (v. krotkoća). V ļubvi vsakoga umiļenstva i krotkosti. Transit. 106. Propustivši za sada onu krotkos od djelovanja. B. Kašić, iń. 30. Istine radi i krotkosti i pravde i privedet tebe divno desnica tvoja. M. Alberti 10. Izgled od krotkosti. J. Kavańin 566a. Nemu s tolikom krotkosti govori. A. d. Bella, razgov. 79. Primite s krotkostju i blagoćom Božju rič. 124. Vidjet ćete toliku krotkos i sniženje, u svakomu licu taku stavnos. B. Zuzeri 212. Da imam ustrpļeńe i krotkost. J. Banovac, prisv. obit. 87. Daj, Gospodine, blagos i ustrpļenstvo u srcu momu i krotkost u jeziku. I. A. Nenadić, nauk. 55. U bogoļubstvu, krotkosti, poniženstvu izvrstit. A. Kanižlić, kam. 50. Pisao je knigu punu ļubavi i krotkosti. 65. Govore, da je u te prišla krotkost i ustrpļeńe Joba. 422. Pripovidao je od krotkosti i ļubavi. kam. 657. Krotkost mirna. rož. 95. Ako ne ostaviš tu savišńu krotkos i skupļenos, svak će bježat od tebe. Đ. Bašić 108. Naučite se od mene krotkos i poniženstvo. 120. *(Jesus)* ukaza krotkost i posluh. J. Matović 52. Pokarati brata s tihosti i s krotkosti svojom. 263. Izgled štedńe, krotkosti i poniznosti. I. J. P. Lučić, nar. 54. Opačina ńegova u krotkost hoće nas privesti. Đ. Rapić 24. Udiļ u duši mirnost i krotkost izgube. 265. Krotkost, milosrđe, mirnost i ustrpļivost. B. Leaković, nauk. 320.

KROTKOSTIV, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. krotak. — *Načińeno od* krotkost. — *nepouzdano.*

KROTKOSTIVOST, *f. osobina onoga što je krotkostiv. — U Stulićevu rječniku:* v. krotkoća. — *nepouzdano.*

KROTKOSTIVSTVO, *n. u Stulićevu rječniku uz* krotkostivost. — *sasma nepouzdano.*

KROTLJATI, krotļam, *impf. vidi* 1. krotiti *(prema kojemu je glagolu ovaj zlo načińen kao tobože imperfektivni od perfektivnoga). — U Stulićevu rječniku:* ‚sensim mansuefacere'. — *sasma nepouzdano.*

KROTNIK, *m. krotak (krotan) čovjek. — Samo na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Pak sasva blažene krotnike, koji se s nikim ne inadu ni natječu, nego kada prime koju nedragos ali koje

Digitized by Google

bezakoñe, prikaživaju ga Bogu: ‚Beati mites'. Đ. Bašić 25.

KROTOM, *adj. krotak.* — *Samo u jednoga pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka, koji je po svoj prilici sam načinio ovu riječ prema* pitom. Lav bi stal, mńu, krotom. Š. Menčetić 72. Kad ovo sliših ja, za on čas stah krotom. 248. Za vele vrimena ne služih ku služu, za čas*(t)* ńe imena voleći da tužu, jer da ńe dobrotom voļan sam, bješe glas; kad toj *(jamačno* taj) sta krotom, ońutih novu slas. 302.

KRÒTÔST, krôtosti, *f.* mansuetudo, lenitas, mens placida, modestia, *osobina onoga koji je krotak.* — *isporedi* kročina, krotkoća, krotkost. — *Postaje od osnove* krot *(vidi* krotak) *nastavkom* ost. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* krotostь, *rus.* кротость, *poļ.* krotość. — *Između rječnika u Stulićevu* (v. krotkoća *s dodatkom da je uzeto iz misala), u Vukovu* (‚die zahmheit, der sanftmuth' ‚mansuetudo'), *u Daničićevu* (krotostь ‚mansuetudo'). Davidovu krotostь. Sava, sim. pam. šaf. 3. Ašte i čto revnovahомь podobiti se jemu i sь nuždeju i izvьnь krotosti. Mon. serb. 332. (1405—1427). Ki čine zlo s umiļenstvom i krotostiju. Starine. 23, 151. (1496). Hristovo pomilovanje i milosrdje, ļubav i krotost. Naručn. 84b. Koń tih ka Aleksandru rzaše i krotost vsaku caru ukazovaše. Aleks. jag. star. 3, 229. Podložiti se krotostju. Zborn. 11b. Plod paki duha jest ... vera, tihost, krotost. Anton Dalm., ap. 75b. Ili ne mariš za bogastvo ńegove dobrote i krotosti i trpļeńa? Vuk, pavl. rimļ. 2, 4. Molim vas krotosti radi. 2kor. 10, 1. Da se vladate sa svakom poniznošću i krotošću. ef. 4, 2. Krotost vaša da bude poznata svijem ļudima. fil. 4, 5. Mač arhanđelov znamenuje slogu, bratinstvo, milost i krotost. S. Ļubiša, prip. 272.

1. **KROV**, *f.*

a. *vidi* 2. krov. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVIII *vijeka.* Pripeše ga dakle na krov od kuće, koja krov od kuće bješe na običaju onijeh kuća ravna i potlena opekami. S. Rosa 62b. — *nepouzdano.*

b. *vidi* 3. krov.

2. **KRÔV**, krôva, *m. uprav sve što pokriva, ali se kaže samo (ipak vidi* e*) za onaj dio kuće ili druge građevine što je načińen navrh ńe i pokriva joj i zatvora ozgor unutrńi dio braneći ga od kiše i od sunca itd.; od ovoga se znače*ńa *prenosi na ńeke druge.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i loc.* krôvu. — *Riječ je praslavenska* (krovъ), *isporedi stslov.* krovъ, *rus.* кровъ, *češ.* krov. — *Postaje od korijena* kry *(vidi kod* kriti*) tijem što se* y *mijeńa na* ov. — *U primjeru:* Pod visoka ńiha krova vrijedna sebi da priluče. J. Kavańin 154a *oblik* krova *sama je pogreška pa bio acc. pl. (sredńega roda!) ili gen. sing.* — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚tectum'), *u Mikaļinu* (krov od kuće ‚tectum'), *u Belinu* (‚tetto, parte superiore della casa' ‚tectum' 731b), *u Bjelostjenčevu* (krov, streha ‚tectum'), *u Jambrešićevu* (‚tectum'), *u Voltigijinu* (‚tetto' ‚dach'), *u Stulićevu* (krov, *gen.* krovja! v. krovje *s dodatkom da je uzeto iz brevijara), u Vukovu* (‚das dach' ‚tectum'), *u Daničićevu* (krovь ‚tectum; tegmen').

a. *značeńe je kao što je sprijeda kazano* (tectum). Martinac jest daroval v pomoć krova te crikve dukat. Mon. croat. 137. (1489). Da zajedno bude krov i strane i fundament. Naručn. 50b. Budući ov pošal s nikimi meštri na krov crikve. Transit. 280. Koji su na krovu, da ne sljezu uzeti štogodi od doma svoga. N. Rańina 169b. matth. 24, 17. Krov ńe *(te polače)* sjaše od zlata kako sunce. Aleks. jag. star. 3, 307. Kada čoviku na kiši kroz pokrov procuri voda u kuću ... vaļa pokrpiti krov. F. Lastrić, ned. 310—311. Krov uzčupan na sve strane strši. V. Došen 205a. Od krovova šimļa otpadaše. Nar. pjes. juk. 79. No kolibe od kamena ļutą, a ševarje krovi ponositi. Osvetn. 1, 18. — *Često se kaže* pod krov, pod krovom *mj.* u kuću, u kući (ispod krova *mj.* iz kuće). Gospodine, nisam dostojan da ulizeš pod krov moj. I. Bandulavić 22a. matth. 8, 8. Nije dostojna kuća moja da pod ńezin krov uniđeš. A. Kanižlić, utoč. 356. Pod jednim krovom, a ne u jednoj sobi blagova jaganca *(s ńim).* 558. Koji smo se ovđe sastali danas u ovi pošteni dom a pod kućni krov. *u* Vuk, kovč. 70. A pak neće da pod krovom strada. Osvetn. 3, 41. Gvožđa Tubalova kojeg ruka u zlo skova, da ńim goni naš rod ispod krova. 4, v.

b. *na brodu (paluba, kuvijerta). (Nikula)* u jednu veliku ubrodi se nav .... Ku stvar *(oluju)* videći Nikula izpod krova izajde tudije. F. Glavinić, cvit. 402b. Lađa, koja bijaše svakolika učinita od plemenita drva cedra, ... krov nakićen s dragim kameńem od Mauritanije ... Đ. Rapić 138. *i u Šulekovu rječniku:* ‚verdeck'.

c. *preneseno od dijela na cijelu građevinu, može značiti: a) kuća ili pokrivena građevina uopće.* Opravi se i pojti van krova *(na str.* 69 *tumači pisac:* van kuće) sa mnom sad spravi se. M. Marulić 37. Proticah po pustińi vani krova ali hiže. Transit. 8. Bogdanski v ńih vojevoda Stjepan caru odrva se; gdje visocijeh krov bi poda, sad na suncu stado pase. I. Gundulić 319. Gdi bi ga godi noć našla, ondi bi mu i opočinak tužni bio, brez svakoga krova i brez vatre. A. Kanižlić, fran. 220. — *b) hram, crkva.* Ki tempal razorit jest se zahvalio, sveta tva ockvrnit, ka s' ti posvetio; krov *(na str.* 69 *tumači pisac:* krov: tempal) ki je sad cio stukši ga razvrići. M. Marulić 36. — *c) prema grč.* σκηνή, *lat.* tabernaculum, *šator.* Ovo krov Božji. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 204b. apoc. 21, 3. — *češće u množini (isporedi* luc. 16, 9). Da primeši me vь vêčnyje krovy. Stefan, sim. pam. šaf. 18. Vь nebesьnyje krovy. 26. U smrtne krove anjel vas puk vrže. Živ. kat. star. 1, 223. Prijemut vi va vêčni krovi. Š. Budinić, sum. 155a. luc. 16, 9.

d. *u prenesenom smislu,* ševar (jer se ńim kuće pokrivaju). *u sjevernoj Dalmaciji.* M. Pavlinović. — *Ovako vaļa da je značeńe i u ovom primjeru:* Ta*(j)* krova nakosi ter stanišće gradi. Đ. Baraković, jar. 27.

e. *u naj širem smislu, ono što pokriva, ali se opet nalazi samo u osobitijem značeńima.*

a) tutela, praesidium, *metaforički, zaklon, zaštita, obrana.* Pokryti nasь krovomь krylu tvojeju. Mon. serb. 166. (1358).

b) alligatura, *zavoj (na rani).* — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Bolezni skrovite pod krovom borave ... ako podrļiva ruka krov odvije, ter se bolezniva rana taj odkrije, ružne bolećice već se razpiraju. I. T. Mrnavić, osm. 16—17.

c) velum, *zavjes (vidi* matth. 27, 51; marc. 15, 38; luc. 23, 45). — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Krov se crkveni rascipi tja do zemļe. F. Lastrić, test. 163b.

3. **KRÔV**, krôva, *m. djelo kojijem se ko sakriva (može značiti i mjesto gdje se sakriva, pa po tome i zasjedu, busiju). upotrebļava se (osim jednoga primjera, vidi* a, *a)) u instrumentalu ili*

Digitized by Google

s prijedlozima u *i* iz *naj češće kao adverab. — Jamačno postaje od* kriti *na isti način kao i* 2. krov, *te je po svoj prilici isti akcenat. — Samo u dva pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka (u Vetranića vrlo često, dvaput u Rańine). — U jednom Rańininu primjeru ima gen. sing.* krovi, *ali je to jamačno samo radi slika, te se ne može reći da je ženskoga roda.*

a. *kao pravi supstantiv (ne u adverbijalnom smislu). — samo u Vetranića.*

a) na jednom mjestu nom. sing. znači: djelo kojijem se ko skriva, skrivańe. (Suzana govori bježeći ispred dva starca što su se bila sakrila:) Mnim da je krov ovi s velike pečali, što su se popovi do sada tajali. M. Vetranić 2, 354.

b) mjesto gdje se ko sakrio (isporedi i d). U škrobut i brštan pri hridu skrio se bjeh, iz krova gdje ne smjeh... Iz krova ter virah. M. Vetranić 2, 120. Iz krova ja virah iz trišje zelene. 2, 124. U krovu tom stoje... 2, 124.

b. *instr.:* krovom *znači: tajno, potajno, kradimice. (Poslije napokońega suda)* vječni će biti dan, sunce će sve sjati, nu ne vijem, noćni san gdi se će tajati, vrjemena ni roka zač neće bit tadaj, ni sunca istoka, ni tmasti zapad taj..... S načinom pravedno za toj bih rad znati: godište naredno gdi se će tajati? kud li će krovom proć, kad svasma odluči sunčano kolo oć, kad se š ńim razluči? M. Vetranić 1, 294—295. Ki krovom ukrade Dijanin peharac. 2, 123.

c. *u loc. s prijedlogom* u: u krȍvu, *sakriveno, znači: u sakrivańu ili u sakrivenom mjestu. — Samo u Vetranića.* Ter lava kad *(jelen)* čuje da gorom prohodi, u krovu tuguje čijem ga se slobodi. M. Vetranić 1, 87. Samo pod snjegovi ki tamo padaju sve gore s brjegovi i poļa ostaju u krovu skrovena. 1, 161. *(Mjesec)* dvanaes krat ter takoj u krovu ostaje. 1, 177. *(Pravda)* stoji ne vijem gdje u krovu. 1, 369. A ti tač u krovu poče se tajati, i gdi te ja zovu, nećeš se javļati. 2, 33. A ne vijem u krovu gdje se je sad skrila. 2, 33. Satiri od gore jeda hine nas? u krovu sad muče, potajno sad stoje. 2, 123.

d. *u gen. s prijedlogom* iz: Iz krova (iz krovi *u naj posļedńem primjeru).* krov *znači što i kod* a, *b), ali je značeńe adverbijalno, kao: iz zasjede, iz busije.* Kad lovac prihitar rani ju *(košutu)* iz krova. M. Vetranić 1, 388. Ka *(zmija)* mnokrat u grijedu peči me iz krova. 1, 110. Ali ńu *(košutu)* kad lovac u himben tonotac uhvati iz krova... 1, 108. Ovca ka iz stada iz svoga izlazi, brzo se vuk ńome iz krova zajazi. D. Rańina 97a. Tuj junak priskoči, ter hitro iz krovi vili toj na oči brzu zvir ulovi. 19b.

4. KRÔV, krȍva, *m.* thesaurus, *sakriveno blago, pa i blago uopće. — isporedi* krovište, c. — *Vaļa da je ista riječ što* 2. *i* 3. krov. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Ov precini krov i blago odrêšenja grêhov Isukrst Gospodin naš dovio i otegnuo nam jest preļutom smrtju. Š. Budinić, sum. 14a. Oplêniti i pokresti crkvi nevêstici Isukrstovi veliki krov blaga Isukrsta nevêstaca ńeje. 77a.

KRȍVACIJA, *f. Hrvatska, vidi* Kroacija. — *U dva pisca* XVII *i* XVIII *vijeka.* Krovacija podložena. P. Kanavelić, iv. 343. Po razdiļeńu od Krovacije. Norini 37. Rekli smo da se je odilila provincija s. Jerolima od Krovacije. 51.

KROVÀČAC, krovàčca, *m. vidi* kravačac. Krovačac, carlina, angelica (Pizzelli), angelica, chamaleone bianco (Aquila-Buć), cameleone (Kuzmić, Skurla), Carlina acaulis L., v. Kravačac. B. Šulek, im. 175.

KROVAN, krovna, *adj. koji pripada krovu (vidi* 2. krov). — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Rajske krovne podpodnice. J. Kavańin 509a.

KRÒVÂR, krovára, *m. čovjek koji po svom zanatu gradi krovove. — Vaļa da je načińeno u naše vrijeme.* Krovar ‚ziegeldecker'. Jur. pol. terminol. 658.

KROVÀRICA, *f. ńeka ptica.* Krovarica ‚Cettia altisonans'. G. Kolombatović. progr. spal. 1880. 21. *(Kod* Cettia Cettii La Marm.) Kolombatović je u popisu od 1880 god. zabiļežio ime ‚krovarica' koje je po svoj prilici narodno. S. Brusina, ptice hrv.-srp. (nastavak). 54b.

1. KROVAT, *adj.* podoban za krov ‚tectorius': ploča krovata, tanka ploča kojom se kriju kuće; krovata slama. M. Pavlinović.

2. KRÒVÂT, Krováta, *m. Hrvat. — Od tal.* Croato *(kaže se gdjegdje i* Crovato). Cededa krivi biskup od Krovati. A. d. Costa 2, 84.

KRÒVATA, *f. vidi* ovratnik. — *Od tal.* cravatta, crovatta, croatta, corvatta, *a misli se da su ove riječi kao i franc.* cravate, *špań.* corbata *postale od* Croato, Crovato, Crovatto *(Hrvat), jer da je ovaj dio odijela prešao od Hrvata na zapadne Evropļane. — Akc. se mijeńa u gen. pl.* krȍvâtâ. — *U naše vrijeme u Dubrovniku, a između rječnika u Stulićevu* (‚quella parte del vestito del dosso che cuopre il collo' ‚gulae vel colli operimentum, tegmen') *gdje nije dobro tumačeno.* ‚Vezati, odriješiti, zapeti, otpeti krovatu'. P. Budmani.

KROVČAC, krovčca, *m. u Stulićevu rječniku:* krovčac, mali krov ‚parvum tectum'. — *nepousdano.*

KRȍVČIĆ, *m. dem.* 2. krov *(uprav dem.* krovac, *ali ovome deminutivu nema potvrde). — U Stulićevu rječniku uz* krovčac.

KRȍVEN, *adj. sakriven, potajan. — Uprav je part. praet. pass. od* kriti, *vidi kod* skriti. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVII *vijeka.* U pričicah sad krovene činijaše nam razgovore, sad očite i odkrivene, svak razumjet da ih more. G. Palmotić 3, 155a.

KROVICE, *f. pl. ime ńivi u Srbiji u okrugu jagodinskom.* Ńiva zvana Krovice. Sr. nov. 1867. 508.

KRȍVĬĆ, krovića, *m. dem.* 2. krov. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović. — *Ista se ova riječ nalazi i u pisca Ličanina* XVIII *vijeka, te vaļa da je značeńe gotovo isto (kao mali* krov *načińen od kose nad glavom?).* Ogleda se i pak kose trudi s vrućim gvožđem... i na nike savija okruge... a ostale na kroviće gori diže. I. Krmpotić, malen. 22.

KRȍVINA, *f. nevaļalo sijeno što nije dobro za piću životińama nego se ńim pokrivaju siromaške kuće i druge zgrade. — Postaje od* 2. krov, *ali nije augmentativ (kako se vidi po akcentu), nego ovdje nastavak* ina *dava značeńe: čim se pokriva, čim se gradi krov. — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* ‚schlechtes, ungeniessbares heu (was zum dachdecken nur zum gebrauchen wäre)'. Il' kad s plašća poskidaš krovine. J. S. Reļković 256. Kuće su po ravni... po naj više rđave, pokrivene krovinom ili lubom. Vuk, dan. 2, 100. Prostirač (od kakve krovine ili sjenine). rječn. *kod* podina. Pritiskovi se meću po krovnatijem kućama da vjetar ne odnese krovinu. *kod* pritisak. Sijeno oko vrha stožine zove se ‚krovina'. ‚U ovom tvom velikom stogu sijena ima krovine i podine nemalo pun voz, što nije za jesti'. J. Bogdanović. — *I kao*

Digitized by Google

ime mjestu (u Srbiji u okrugu ćuprijskom). Ńiva na Krovini. Sr. nov. 1873. 511.

KRÒVIŃÂK, *m. krov od slame ili od sijena (krovine). — U naše vrijeme u Bosni.* Zavukle se ptičice po krovińacima. Bos. vila. 1890. 323.

KROVÌŃARA, *f. vidi* krovńača. — *U naše vrijeme u Srbiji.* Mračne i teskobne krovińare. M. Đ. Milićević, zim. več. 11. Krovińare, lubnice i kulače. 173. Na jednoj kući krovińari. 263. Da nisam rođen i odrańen u seļačkoj krovińari. slave. 3. A i pod krovińarama skupilo se u gomilu pokućanstvo. S. Matavuļ, novo oružje. 88.

KROVÌŃARICA, *f. dem.* krovińara. Kuća u kojoj je ďumruk i u kojoj živi ďumruggija niska je krovińara. M. Đ. Milićević, s dun. 59. I da oni naj više tuguju za očinim slemenom, koji su ostavili, možda samo kakvu krovińaricu. škol. 44.

KRÒVÎŠTE, *n. ili ono što pokriva ili krije, ili što je pokriveno ili sakriveno; ali se nalazi samo u osobitijem značeńima. — Postaje od* kriti, *kao* krov, *nastavkom* ište. — *U svijem je primjerima (osim Kavańinova koji je sumńiv) sa* -šć- *mj.* št *po čakavskom govoru. — Od* XV *vijeka u četiri pisca čakavca.*

a. *prostirač ili sag. vaļa da je ovako značeńe u ovom primjeru:* Baruni odparši vrata od ložišca i svuda nastarši sviona krovišća. M. Marulić 45.

b. tabernaculum, *sveto shranište, čivot.* Koji nose sudi Gospodńi i služe skini ili krovišću. Š. Budinić, sum. 65a. — *Slično je i u ovom primjeru gdje vaļa da znači što i* svetińa nad svetińama: Ovo 'e tajna loza ona kâ u krovištu kuće zlato, kô i u templu Salamona, plodi grozdje obilato i u svetom svetijeh stoji. J. Kavańin 45b.

c. thesaurus, *vidi* 4. krov. Od blaga ili krovišća komu gospodar ne znadet se. Š. Budinić, ispr. 108. Skrêvamo blago i krovišta nebeska. sum. 155a. Bože, koga milosrdju nî broja, i dobrote neizmirno jest krovišće. M. Alberti 363.

KROVITI, krovim, *impf. graditi krov. — U Stulićevu rječniku:* ‚far tetto' ‚tectum construere'. *— nije dosta pousdano.*

KRÔVĻE, *n. coll.* (2. *i* 3.) krov. — *Na dva mjesta* XVII *vijeka s različnijem značeńima, a između rječnika u Stulićevu* (krovje ‚tectum, velamen, latebra, latibulum, conopoeum, tentorium' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara) gdje ima i drugijeh značeńa.*

a. mysterium, sacramentum *(u crkvenom, kršćanskom smislu), sakramenat, vidi* otajstvo, svetotajstvo. Dobra crikve navlastito su sveta krovja ili sakramenti. P. Radovčić, ist. 98.

b. *vidi* 2. krov (?). Susedastva krovje branit bi imili kako svoje. P. Vitezović, odiļ. 64.

KRÒVNAT, *adj. pokriven krovinom (o kući ili zgradi uopće). — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (n. p. kuća ‚mit stroh, heu bedeckt' ‚tectus stramine'). Pritiskovi se među po krovnatijem kućama (i ostalijem zgradama) da vjetar ne odnese krovinu. Vuk, rječn. *kod* pritisak.

1. KRÔVNICA, *f. vidi* crijep *(na krovu),* ćeramida, 2. kupa. — *U dva pisca* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚embrice, tegola con che si cuopre il tetto' ‚imbrex' 286b; ‚tegola, lastra di terra per coprir il tetto'; ‚tegula' 724b), *u Voltiģijinu* (‚tegola' ‚ziegelstein'), *u Stulićevu* (‚imbrex').

Uzidoše na krov i niz krovnice spustiše ga. I. Bandulavić 157a. luc. 5, 19. Još ne biše zora jutro pozlatila . . . ravno kada zvizde s neba odlitaju . . . kako da bi iste zvizde svo'e iskrice okresali čiste na turske krovnice; ogań se uniti u krove primorske. I. T. Mrnavić, osm. 30.

2. KRÔVNICA, *f. kovčeg pokriven zaklopcem. — U Belinu rječniku:* ‚cassa coperta di qualche cosa' ‚theca' 175b; *u Voltiģijinu:* ‚coperchio' ‚deckel' *(gdje je zlo prevedeno — poklopac — jer je Voltiggi krivo razumio što je u druga dva rječnika), u Stulićevu:* ‚theca'.

3. KRÒVNICA, *f. lisnata grana. — U naše vrijeme u Istri.* Krovnĺca ‚ramus frondosus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iforts. 43.

KROVNIČITI, krovničim, *impf. graditi krovnice (vidi* 1. *i* 2. krovnica); *pokrivati (zgradu) krovnicama. — U Stulićevu rječniku:* 1. ‚embrices texere'. 2. v. pokrovničiti. — *nepouzdano.*

KROVŃAC, Krovńaca (?), *m. ime ńivi u Srbiji u okrugu vaļevskom.* Ńiva Krovńac. Sr. nov. 1875. 1207.

KRÒVŃAČA, *f. kuća pokrivena krovinom. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚strohhütte' ‚casa'). ‚Dok je moje prebijele kule'. A on je sjedio u krovńači. Nar. pjes. vuk. (1824) 1, XXI.

KROVÙĻINA, *f. u Vukovu rječniku:* augm. v. krovina.

1. KRÒZ, *praep. s acc.* per, *pokazuje micańe ili smjer micańa od kraja do kraja u unutrńem dijelu ńečega što stoji u akuzativu* (s ovim predlogom reč u četvrtom padežu pokazuje da je u onome što sama znači mesto po kome se što miče s jednoga kraja na drugi, ili je samo upravļeno tako. Đ. Daničić, sint. 452). — *Naj češće je bez akcenta, i izgovara se s riječi što slijedi kao jedna riječ, n. p.* kroz màglu, kroz vároš (krozmàglu, krozvároš); *ako je na ovoj riječi jaki act.* (˝, ˆ), *gubi ga, a* kroz *dobiva kratki slabi* (ˋ) *ili jaki* (˝) *akc., n. p. mješte* kroz rûpu, kroz Tûrke, kroz gòru, kroz nôs *izgovara se obično:* krȍzrupu, krȍstûrke, krȍzgoru, krȍznôs. *— Može biti riječ praslavenska (jamačno isprva kao adverab, isporedi* 2. kroz *i osobito* krozi) *ali nije jasno u kojem je obliku takova. jamačno postaje od istoga korijena od kojega i* črez *(vidi); za ovu riječ misli Miklošić da je naj stariji slavenski oblik* kersъ, etymol. wörterb. 115b (-s *po stslov.* črêsъ *uz* črêzъ, *po poļ.* skroś, *i po isporeďivańu s baltičkijem jezicima i s grčkijem). teško je razumjeti kako se* er *u korijenu promijenilo u ńekijem jezicima na* ro, *pa i na* re *i na* ъr. *osim toga vaļa da je ova riječ imala pred sobom* s *(isporedi* skroz) *i to ne samo u praslavensko nego i u baltičko-slavensko doba, isporedi bug.* krъz, *novoslov.* krez, *rus.* скровъ, скрезъ, *češ.* skrz, *poļ.* skroś, *stprus.* kirsa, *lit.* skersas, *popriječan,* skradžas, *skroz, let.* skjers, *popriječan. Miklošić kaže daļe da bi i* črez (?) *i* kroz *uprav bili supstantiv* krozê *(u loc. sing.), vidi* krozi; *i isporeďuje grč. χάρσιος, popriječan, kriv. — Kao i drugi prijedlozi što se svršuju konsonantom može dobiti na kraju* a: krȍza. *to je slobodno pred riječima, u kojijeh na početku imadu glasovi* s, š. z, ž *ili je nagomilano više konsonanata ili je uopće teško izgovoriti (akc. je kao kod* kroz, *a ako bi bio slabi, prelazi na* a), *n. p.* krozà san, krȍza zûbe, krȍza što, krozà sve, krȍza sred *itd., ili* kroz san *itd., vidi i:* krozà Crnû Goru. Ogled. sr. 25; kroza ràzdrļanu košuļu. S. Matavuļ, novo oružje. 84; krȍza mrâk. B. Radičević (1847) 131; krozà jad. M. Držić 9. *dodaje se ď (dugo u ovom*

Digitized by Google

slučaju) kao pravilo bez izuzetka pred enklitičnijem oblicima ličnijeh zamjenica: krȍzâ me, krȍzâ te, krȍzâ se, krȍzâ ń (krȍzâ ńga), krȍzâ nas, krȍzâ vas, *tako i u* krȍzâ ńu, krȍzâ ńih, krȍzâ ńe *(vrata).* B. Gradić, djev. 34, *pa i u čakavskom govoru* krȍzâč *(kroza što, krošto).* — *U nekijem se slučajevima* kroz *sastavlja i u govoru i u pismu s riječju što je za ńim:* krȍšto *(vidi u primjerima pod* 6), krȍscjeć, krȍcjeć *(vidi* 7, a), krȍsred *(vidi* 7, b). — *Između rječnika u Mikaljinu* (kroz, s jedne strane na drugu ‚da banda a banda' ‚trans'), *u Belinu* (‚per qualche luogo, o per mezzo di qualche cosa, v. *g.* passar per l'esercito' ‚per' 558b), *u Bjelostjenčevu:* kroza te, krozeč *(kajkavski mj.* krozač) tebe, radi tebe ‚tua causa'; *u Voltićijinu:* ‚per, mediante, per mezzo' ‚durch'; kroza što ‚a che? a qual fine? ‚wozu?'; kroza te ‚mediante di te' ‚durch dich'; *u Stulićevu:* ‚ob, propter, per, gratia, causa, precibus alicujus; praeter'; *u Vukovu:* ‚(mit acc.) durch' ‚per': kroz vodu, kroza me, kroza te *s primjerom:* Kroza te će ogrijati sunce; kroza ń, kroza ńga; *u Daničićevu:* vidi krozȇ. — *U dosta rijetkijem primjerima nalazi se protiv pravila uz* kroz *genetiv mj. akuzativa: u ova dva s toga što su pisci mislili na čeljad ili na čeljade:* Kroz osujenijeh. M. Orbin, zrc. 182. Razmišljaj da kros takoga uzroka *(kroz sina)* otac nebeski posfeti sfetoga Jozefa. Čestitosti. 11. *u ovima samo radi stiha:* Kroz jednog vezena jagluka. Nar. pjes. vuk. 1, 783. Kad sam bio kroz Pipera, Marko. 4, 41. A kad bili kroza Sarajeva. Nar. pjes. vila. 1866. 647. Kad otideš kroz gradova. *u* Vuk, kovč. 108. — *isporedi* proz.

1. *u pravom smislu.*

a. *kod pravoga micańa, kao što je ne samo u glagola što znače micańe subjekta nego i djelovańe drugoga subjekta koji je uzrok ili pomagač micańu (tjerati, voditi, pratiti itd.).*

a) mjesto kud je micańe okoljeno je sa svijeh strana, ili drukčije, šupljotina je (rupa, vrata itd.) u cjelini. uz kroz *može dakle stajati:*

aa) sama šupljotina, n. p.: vrata. Trudno je samu i golu se kroza ńe *(vrata)* protisknut. B. Gradić, djev. 34. Koji ne ulazi kroz vrata u stan ovčji. I. Bandulavić 155a. joann. 10, 1. Ukraj građe kroz gvozdena vrata uska, tijesna i mala, dno ponora udubena dublja je jama još propala. I. Gundulić 771. Ne ulazi kroz vrata nego kako lupež priko zida. Ant. Kadčić 2. *metaforički.* Jes vele vrata kroz koja grih ulazi. A. d. Bella, razgov. 185. Kroz vrata od podnošenja. I. P. Marki 63. Ovo su troja vrata, kroz koja svaki grišnik ima proći. F. Lastrić, od' 107. Kroz uska vrata u kralestvo nebesko doći. A. Kanižlić, kam. 245. Ja sam vrata; ko uđe kroza me spašće se. Vuk, jov. 10, 9. — *prozor.* Kroz prozor spustiše me u kotarici. Vuk, pavl. 2kor. 11, 32. — *jama, raka, proboj.* On se *(vukodlak)* može provući i kroz naj mańu rupicu. Vuk, rječn. *kod* vukodlak. Ne mogao se miš provući kroz jamu, pa svezao tikvicu na rep. (Kad ko sam učini sebi kaku smetńu). Nar. posl. vuk. 205. Poredo nam rake iskopajte i kroz rake ruke sastavite. Nar. pjes. vuk. 1, 239. Probiše beden od grada toliko široko da bi mogla kola kroz proboj proći. And. Kačić, razg. 105. — *cijev (čunak).* U naše vrijeme nalazili su ljudi u zemlji od olova čunkove kroz koje je vođena voda s Caricine na Praovo. Vuk, dan. 2, 51. — *prsten.* Takova ga strilca povidahu, da kroz prsten promitaše strilu. Aleks. jag. star. 3, 320. Ti strijeljaj kroz prsten jabuku. Nar. pjes. vuk. 2, 148. Kroz prsten bi prošla. (Kaže se za tanku košulju). Nar. posl. vuk. 161. — *usta.* Čim spavaše ulize kroz usta u unutarńa jedna zmija. A. d. Bella, razgov. 16. U dimu kroz usta *(može se uzeti tabak).* Ant. Kadčić 75. — *nozdrve, nos.* Tako se podnese, da mu mloga krvca kroz nosdrve udari. A. Kanižlić, fran. 178. Na tri se načina može uzeti tabak: 1. u prahu kroz nos. Ant. Kadčić 75. — *uho.* Kroz jedno uho ulazi a kroz drugo izlazi *(metaforički).* (D). Poslov. danič. — *oči (metaforički).* Ako zli plam uzrok zloba naj prije kroz vas *(oči)* k srcu slazi. I. V. Bunić, mand. 18.

bb) ńešto kuda obično nema prolaska ili je tešak ali je prodrto ili otvoreno (obično silom: u prvijem primjerima čudom). Razdili tuđe Mojses more s čudnovatom šibikom, uputiše se kroza ń. A. d. Bella, razgov. 131. *(ovaj i drugi primjeri o crvenome moru možebiti da bi bolje pripadali pod c)).* Val crljeni u razlika razdjeljena prosjeko je; na sramotu svijeh zaprika kroza ń svoj puk proveo je. I. Đorđić, uzd. 203. Kroz probijene zidove ulaziše. A. Kanižlić, kam. 819. Ocevi naši svi pod oblakom biše i svi kroz more prođoše. Vuk, pavl. 1kor. 10, 1. — Otvori se ńoj tutako jedna velička stina čudnom silom Božjom . . . tako sfeta djevica časom kroza ńu prođe, a stina se opeta sjedini. B. Kašić, per. 184. — Razapne pońavu, pa prorezavši je stane skakati kroza ńu i tamo i amo. Vuk, poslov. 264. Kroz čakšire propala koljena, kroz rukave propali laktovi. Nar. pjes. vuk. 3, 94. — A sestri je prosekao dojke i kroz dojke promolio ruke. 1, 540.

cc) ńešto na čemu ima mnogo (osobito malijeh) rupa kuda može prolaziti što više ili mańe sitno. Prosej kroz sito *(neko koreńe).* Z. Orfelin, podrum. 244. Prošao i kroz sito i kroz rešeto. (Trpljeo je i ogledao svašta). *(metaforički).* Nar. posl. vuk. 264. — Kroz plot tkato *(i tkańe je micańe),* kocem zbijato. (Reče se za rijetko platno). 161.

dd) ńešto šupље unutra a naokolo zatvoreno (osim na jednom ili na malo mjesta), u čemu se obično prebiva, n. p. kuća. Nijesam rad ni da ga u vreći kroz moju kuću pronesu (reče se za rđava čoeka). Nar. posl. vuk. 217. — *soba* (kamara). Uzevši ga za ruku stane ga voditi kroz sve sobe. Nar. prip. vuk. 10. Šetajući se tamo amo kroz kamaru. 146. — *Ovdje se može zabilježiti i ovaj primjer, premda je smisao metaforički, jer* škole *znači školske nauke, a kod* proći se *ne misli se na micańe u prostoru nego u vremenu.* Koji tako prođe kroz škole. Vuk, pisma. 37.

ee) ńešto kuda se obično ne može proći, nego se probija i prodire većom ili mańom silom. Ukopaše jedno do drugoga, kroz zemlju im ruke sastaviše. Nar. pjes. vuk. 1, 240. Turci su se svaku noć kroz zemlju bliže prikučivali k srpskim šančevima. Vuk, dan. 1, 85. — Igla kroz zlato i srebro prolazi, pa je opet gola. Nar. posl. vuk. 95. — Ote! konju, pust ostao! strelica te ustrelila kroz sedlašce u srdašce! kroz usdicu u gubicu! kroz sve noge kroz četiri! Nar. pjes. vuk. 1, 178. — Probosti ga hoće kroz prsi. Zborn. 51b. Udarilo ga tane puščano više leve sise pa izišlo kroz pleće. Vuk, građa. 45. — Metnuše na križ *(Isusa),* i pribiše ga s oštrim čavli kroz ruke i noge. J. Banovac, razg. 163. Prostreli ga kroz desnicu ruku. Nar. pjes. vuk. 3, 427. — A more žif ogań poda mnom li tanca, ter manom sve kroza ń *(kroz more)* srdit val kobaca. Đ. Baraković, vil. 293. — Ne udara Golotrba Iva, da đevojku kroza ń ne ubije, već do-

Digitized by Google

rata među oba oka. Nar. pjes. vuk. 3, 101. No kroz ńega zrno prolećelo. 3, 197. — *Amo pripadaju i ovakovi primjeri, jer se i u ńima misli kao da treba ńeka sila:* Ja udarih kroz taj pramen magle. Nar. pjes. vuk. 1, 110. Jednu noć provuku se kroz maglu i kroz pomrčinu. Vuk, građa. 38.

ff) ńešto što se može otvoriti ili razdijeliti. Prometnu ga kroz nedra svilena, da b' se dete od srca nazvalo. Nar. pjes. vuk. 2, 157. O moj dragi, opaši se tvrdo, da ti ruža kroz pas ne propane. 1, 462.

b) kao mjesto kud je micańe shvaća se mnoštvo stvari od prilike jednakijeh (i čeľadi), te u ńekijem primjerima (ne uz kolektivni supstantiv) među *ili* između *može zamijeniti* kroz.

aa) uopće. Kroz kosti joj trava pronicala. Nar. pjes. vuk. 2, 17. — Ona nosi od zlata košuľu koja nije kroz prste predena *(predeńe se shvaća kao micańe).* 2, 550. — Ńoj se Rade kroz kovile krade. 1, 264. I kroz trńe vodu navratiti. 2, 43. — Propustio ga malo kroz ruke *(u prenesenom smislu: izbio ga).* Vuk, rječn. *kod* propustiti.

bb) mnoštvo biľaka, koje se pokazuje kolektivnijem supstantivom, n. p. šuma, dubrava, pa i planina, gora (vidi 1. gora, b). Čoban pođe sa zmijom kroz šumu. Nar. prip. vuk. 13. — Prohodeći on kroz jednu dubravu. A. Gučetić, roz. mar. 288. — Kolika je Jahorina planina, kroz ńu teče tiha voda rijeka. Nar. pjes. vuk. 1, 286. Pak potrča kroz Miroč planinu. 2, 217. Vezana ga vode kroz planinu. 3, 11. Pa potera mene kroz planinu. 3, 36. Dok ugleda lijepa kaduna đe promiče barjak kroz planinu. 3, 208. Da proprate blago kroz planinu. 3, 305. Pop i đak hodili kroz veliku planinu, pa ih onđe uhvati mrak. Nar. prip. vuk. 186. — Iđući jednu noć kroz jednu goru u kojoj se nahođaše lupež. M. Zoričić, zrcalo. 3. Asan-aga kroz goru jahaše, na vitu se jelu naslońaše. Nar. pjes. vuk. 1, 271. Prođoh kroz goru, ne znam kroz koju. 1, 385. Da je prate kroz goru zelenu. 1, 550. Bježi Novak kroz goru zelenu. 3, 82. Ranile (raniti *u prenesenom smislu znači micańe)* devojke kroz goru na vodu. 1, 120. — *Amo može pripadati i bašča i vinograd.* U kovača gusta bašča, kroz ńu teče tiha voda. Nar. pjes. vuk. 1, 530. Pa pobježe kroz zelenu bašču. 3, 105. — Prođoh dragoj mimo dvor kroz zeleni pelovoj. 1, 287. — Nije dobro led ni u marami kroz vinograd proneti. (U Srijemu). Nar. posl. vuk. 214. — Iđaše Isus u subotu kroz usjeve. Vuk, mat. 12, 1.

cc) mnoštvo čeľadi. aaa) u množini. Da s' nijesu Turci posilili, kad su pređe kroz nas prohodili a bez rane i bez mrtve glave. Nar. pjes. vuk. 4, 72. — Da kroz Turke juriš učinimo. 4, 186. Iziđe s Jadranima srećno kroz Turke. Vuk, građa. 36. Namisli da s vojskom bježi kroz Turke. dan. 1, 77. — Kako dizgen oslabi kulašu, diže glavu, ode kroz svatove. Nar. pjes. vuk. 2, 139. — Pa proleće kroza sve delije. Pjev. crn. 132[a]. — Naj teže je bilo gotovim novcem krenuti kroz hude pustahije. M. Pavlinović, rad. 182. — *bbb) kolektivnijem supstantivom.* Ona prošavši kroz straže. E. Pavić, ogl. 377. — Rabin kad to vidi, pobiže kroz vojsku. M. Zoričić, zrcalo. 115. Provodiću đecu kroz Kosovo a ‚kroz vojsku' cara na Kosovu. Nar. pjes. vuk. 2, 269. — Prošavši kroz puk. And. Kačić, kor. 262. Provre se kroz narod do kneza. S. Milutinović, ist. srb. 249. — Nedić zađe kroz tu bježan. Vuk, dan. 3, 199. — Tokatlijć rańen proleti kroz prvu zasedu na atu. Vuk, građa. 76.

c) mjesto kuda je micańe ńešto je dugačko ograđeno s dvije strane (s desna i lijeva), a ozgor je otkriveno, kao n. p. žlijeb (žļeba?). Sveti sakramenti jesu žlĭba (‚xlibba') kroz koju nam teče *(milost Božja).* Ant. Kadčić 11 *(metaforički).* — *gudura.* Da ga Srbi mame u one šume i gudure kroz koje vaļa proći . . . Vuk, dan. 5, 44.

d) (slično kao kod c)) mjesto je ograđeno s dvije ili više strana zidovima ili zgradama, n. p.:

aa) ulica, sokak, čaršija. Ne projti kroz onu ulicu. A. Komulović 18. — Da moju ženu posade na ńega *(nagarca)* pak da je onako vode kroz sve sokake. Vuk, dan. 2, 132. — Pa pobježe kroz Stambol-čaršiju. Nar. pjes. vuk. 2, 399. Ko god putem kroz čaršiju prođe. 2, 622.

bb) selo, grad, varoš (mjesto u užem smislu). Pojde kroz jedno mesto. Mirakuli. 119. — Momče mi promče kroz selo. Nar pjes. vuk. 1, 415. Dođe u drugo selo i prolazeći kroza ń vidi . . . Nar. prip. vuk. 112. — Gradovi kroz koje teku rike. F. Lastrić, test. 254[b]. I toliko je grad sričniji, koliko veća rika kroz ili kraj ńega teče. ned. 252. Jer i Isus prohođaše kroz sve gradove i varoše učeći u skupština. I. J. P. Lučić, bit. 65. Dođe u nekakav veliki grad i šetajući kroza ń upazi ga careva kćer. Nar. prip. vuk. 148. Raja ne smije kroz grad ili kroz varoš jaati. Vuk, dan. 2, 88. — Šabac-grade, moj veliki jade! kroza te se proći ne mogaše. Nar. pjes. vuk. 1, 494. Kad ne mogu kroz Loznicu proći. 1, 501. Pođe Arap kroz Stambol bijeli. 2, 397. Stane vojska prolaziti kroz Kragujevac k Moravi. Vuk, građa. 177. Kad uđe u Jerihon i prolažaše kroza ń. jov. 19, 1.

e) kod duļega micańa (putovańa) upotrebļava se kroz *uz supstantive koji znače zemļu, prijedio, državu bez obzira, prolazi li se između gora ili kroz gudure itd., dapače i uz takove riječi (kao* livada) *kod kojijeh* kroz *znači uprav što i* preko. *takovi supstantivi:*

aa) naznačuju uopće kakvo je mjesto po naravi, kao n. p.: dolina. Kudar ste mi hodile? — Kroz begove doline. Nar. pjes. vuk. 1, 195. — *livada.* A oko ńe zelena livada, kroz ńu teče zelena Bojana. 2, 105. — *pustińa.* Kroza ńu *(pustińu)* narod prođe. I. Đorđić, salt. 222. S brdovitijeh jurve 'e strana kroz pustošne putovati. J. Kavańin 353[a]. — *otoka.* Malo Todor kroz otoku ide. Nar. pjes. vuk. 3, 160. — Ovi mladić imaše čudotvorni prsten, te s ńime kroza svijet *(ima se u pameti glagol kao* idi, hajde), nađe aždaju. Nar. prip. vuk.[2] 263.

bb) prijedio koji je politički odijeļen od drugijeh uopće ili ńeki osobiti koji ima svoje ime. Da ju ni po što ne puštaju kroz zemļu. Vuk, dan. 5, 27. — Vojvodi se vidi putovati, kroz krajinu voditi vojvode. Nar. pjes. vuk. 2, 483. — Poći ćemo iz našega grada kroz našije sedamn'est nahija. 4, 137. — Ja sam idem kroz zemļu arapsku. 2, 621. — Ta ja prođoh kroz Kosovo ravno. 2, 308. Provodiću đecu kroz Kosovo. 2, 269. Poćeraše kroz Pipere Turke. 4, 85. Da gleda kako da prođe kroz Šumadiju k Arnautskoj. Vuk, dan. 3, 163. Da provede Turke kroz Mačvu i tamo i amo. dan. 3, 202. Iđahu kroz Galileju. marc. 9, 30. Jer ću proći kroz Maćedoniju. pavl. 1kor. 16, 5.

f) mjesto je rijeka ili druga voda preko koje se gazi. Kroz rijeku kroz Toplicu na kraj drugi prigaziše. J. Palmotić 178.

g) glagol koji znači pravo micańe može stajati u metaforičkom smislu, n. p.:

Digitized by Google

aa) uz kroz ruke, *vidi kod* ruka. Kroz ńegove svete ruke sve se cidi i prohodi. I. Ivanišević 22. Da sve stvari kraļestva sirijanskoga kroz ńegove ruke prolaze. And. Kačić, kor. 346.

bb) kroz *stoji uz riječ koja znači što umno.* Pridao duh otcu kroz muku i trud i greb. Dukļanin 34. Čuvenje moje izbistri, za krepos kroza ń u pamet moju uvesti. V. Andrijašević, put. 342. Pet ćućenja tila čovičanskoga, po kojimi se sagrišuje, i kroz koje *(sic)* ulaze uzroci od griha. Ant. Kadčić 172. Da nam kroz mnoge nevoļe vaļa ući u carstvo Božije. Vuk, djel. ap. 14, 22. Da se kroz svu ovu mješavinu može doći do stvari vrlo dobrijeh. Đ. Daničić. rad. 20, 155.

cc) uz kroz *ima čeļade, vidi* 4. Teško onom čovjeku kroz koga dolazi sablazan. Vuk, mat. 18, 7. Kroz jednog čovjeka dođe na svijet grijeh. pavl. rimļ. 5, 12.

b. *ima glagola koji uprav ne znače mićańe (u običnom smislu), a ipak s ńima stoji* kroz *u pravom smislu, jer se shvaćaju kao da znače mićańe. takovi su:*

a) glagoli koji znače: paliti (iz puške). misli se na značeńe: tjerati zrno iz puške. Delije kroz penģer opale u ńega iz pušaka *(vidi* a, *a)).* Vuk, dan. 4, 8.

b) glagoli, kao sjati, *koji pokazuju utisak svjetlosti na oko (zraka se miče put oka). ovo se toliko shvaća kao pravo mićańe da se upotrebļava za to i* proći, prolaziti *(vidi kod aa, bb, cc)).*

aa) uopće o kakom mu drago mjestu. I sunce prolazi kroz kaļava mjesta, ali se ne okaļa. Nar. posl. vuk. 105.

bb) kod svjetlosti ima to osobito da ono kuda prolazi pušta je bez sile i bez rupe, ako je posve ili ńekoliko ‚prozirno' (drukčije nego kod a, *a) ee)).* Zraka sunčena prođe kroz caklo. F. Matić 86. — Da kao sunce kroz oblak ne prosine. A. Kanižlić, kam. 272. Što kroz maglu sijevaju muńe, to s'jevaju toke na junacim'. Nar. pjes. vuk. 3, 260. — U jedan put opazi gde se nešto kroz pomrčinu u šumi belasa. Nar. prip. vuk. 168.

cc) isporedi a, *b).* Šta se sjaji kroz goru zelenu? Nar. pjes. vuk. 1, 13. Kano mjesec od petnaest dana kad obasja kroz jelove grane. 3, 155. — Sve ću tvoje kosti izlomiti a tvoje ću srce izgoreti, kroza te će ogrijati sunce. 3, 303. — Bijela mu brada do pojasa, pa se kroz ńu toke prosjauju. 3, 284. Šjaju mu se toke kroz brkove. 3, 154.

c) glagoli koji znače glas, buku itd. (što ńekuda prolazi dok dođe do uha).

aa) vidi a, *a) aa).* Više Bogdan sestri kroz penģere. Nar. pjes. vuk. 1, 539. — Tako se izgovaraju (još kroz nos) ta slova. Vuk, rječn.[1] XXIX. A gurukće Francuz kroz nos. P. Petrović, slobod. 199.

bb) vidi a, *b) aa).* Putnik stane kazivati kao kroza zube, da mu je kršteno ime Šćepan. S. Ļubiša, prip. 91. Pripita Marko kao kroza zube. 135. Knez kroza zube reče. 241.

cc) vidi a, *b) cc).* Nek telali kroz svatove viknu. Nar. pjes. vuk. 2, 539. Neka jeka ide kroz Uskoke. 4, 497.

d) glagoli što znače vidjeti (ono što dolazi kod b) ovdje se prima u oko).

aa) vidi b) bb). Veļa da ona *(zemļa poslije strašnoga suda)* po vrhu zdvora biti će bistra, sfijetla i da će se moć pozrjet kroza ńu kako kroz jedno cklo. M. Orbin 259. Mi ne gledamo očale nego kroz očale. A. Kanižlić, uzr. 211. Sad vidimo kao kroz staklo. Vuk, 1kor. 13, 12. — Bog vidi opačinu kroz debelu oblačinu. (D). Poslov. danič. — Maglovito poļe ugledaše, kroz maglu se malo naziraše. And. Kačić, razg. 253a. — Kroz tmine noćne gleda na daļe k Jeruzolimu. F. Lastrić, test. 105b. — *Amo može pripadati i ovo (drugi stih i pod dd)).* Vidi mu se vince kroz grloce, bile ruke kroz tanke rukave. Nar. pjes. vuk. 3, 512. — *U metaforičkom smislu o stvari koja nije ni po što prozirna.* Ma je lakomos svijet zaslijepila: kroz dinar svak gleda, na dinar svak pozire. M. Držić 219.

bb) vidi a, *a) aa).* Kroz bužu me gledaš, ne daš mi pokoja. M. Držić 368. Ja ću izvaditi kļuč iz vrata, pa kad se stane skidati, onda ćeš ga videti kroz rupu. Nar. prip. vuk. 67. — Često Miloš kroz prozor pogleda. Nar. pjes. vuk. 2, 213.

cc) vidi a, *a) bb).* Te mu se kroza razdrļenu košulu vide široke grudi. S. Matavulj, novo oružje. 84.

dd) vidi a, *a) cc).* Na oči joj zlatali marame, rijetke su, te kroz ńih viđaše. Nar. pjes. vuk. 2, 553. — *Amo može pripadati i ovaj primjer:* Solomun se kroz kola bio zagledao u predńe točkove. Nar. prip. vuk. 198.

ee) vidi a, *b) aa).* Ako nijesam kumovao, a ja sam kroz plot gledao. Nar. posl. vuk. 7. Kad pogleda kroz brvna u jednu zgradu. Vuk, poslov. 229. Bili su mu na ruci i mnogo mu koješta gledali kroz prste. pravit. sovj. 76 *(metaforički, vidi kod* prst). — *I ovaj primjer može amo pripadati, ako ne pod* 4: I kroz tebe je, stari, pogledao Gospod na naše selo i pomogao mu je. M. P. Šapčanin 1, 174.

e) glagoli koji znače čuti (primati glas što dolazi do uha). Kroz ma usta čuj svjet stavni koji me nebo rijet nadiše. I. Gundulić 903. Vika, jauk: ‚O pusti nas, pusti!' začuo se kroza mrak taj gusti. B. Radičević (1847) 131.

f) amo mogu pripadati i ova dva primjera u kojima se shvaća kao da je mićańe, premda glagol uprav to ne znači (u drugom primjeru metaforički): Opletu vijence od vrbovijeh mladica, pa se kroza ńih ļube i mijeńaju jaja (šarena i crvena). Vuk, rječn. *kod* družičalo. Mnogi oblici . . . nijesu mogli ni postati drugačije nego kroz oblike staroga slovenskoga. Đ. Daničić, dioba. 9.

e. glagol ne znači nipošto mićańe od mjesta do mjesta, ali kroz *stojeći uza ń pokazuje da ono što znači glagol biva u isto vrijeme u koje je i mićańe u pravom smislu kao kod* a, *n. p.:*

a) glagol je biti (budem). Kad su bili kroz goru zelenu. Nar. pjes. vuk. 1, 582. I kad budeš tamo kroz čaršiju. 2, 622. Kade sa mnom bidu kroz Kosovo. 2, 269. Kad su bili kroz Korita ravna. 3, 455.

b) u ovom primjeru s glagolom imati (biti) *smisao nije o pravom mićańu nego o smjeru (kojijem se mjeri dužina).* Kroz cijelu našu zemļu (u priječniku) ima 1720 miļa. Vuk, priprava. 101.

c) glagol znači ńeku radńu koja se čini prolazeći kuda. Da ne pevam kroz Miroč planinu. Nar. pjes. vuk. 2, 216. Evo junak pjeva kroz čaršiju. 2, 623. Kroz Gacko ne pjevaj. Nar. posl. vuk. 161. Ona se prometnu ovca i poče kroz kuću blejati. Nar. prip. vuk. 146. Stade jeka kroz zelenu bašču. Nar. pjes. vuk. 3, 104. — Moli Boga đe se moja mater nije doma namjerila nego pošla da biļe kroz goru bere. Nar. prip. vuk. 118. — Nađu sve pečeńe i varivo iskotrļano kroz kužinu. [2] 259.

d) u ovom primjeru tuga je *znači stańe*

Digitized by Google

tjelesno kod prolaska. Da je nije kroz goricu tuga. Nar. pjes. vuk. 1, 585.

2. *od mjesta je preneseno na vrijeme, te us* kroz *stoji ime za vrijeme, čim se kaže koliko kakva radńa ili stańe traje.* Po zemļah se ovi kroz lito skitaju. I. T. Mrnavić, osm. 41. Koji godi ispovińeni i pricestjeni u koje godi vrime kroz godinu. A. Kanižlić, bogoļubn. 437. Ti biš morala mučat, a ni jedne reči ne sprogovorit kroz celo to vrime. Nar. prip. mikul. 20. Koja su se *(imena)* kroz pet stotina godina pod turskom vladom zadržala. Vuk, odg. na laži. 21. Što kroz jednu jesen preko reda potrošite. M. Pavlinović, rad. 116. — *Amo pripada i ovo:* Tuj čijem ja budu uza te počivat, drago 'e u bludu tve dike uživat: naj liše gdi kroz toj zagrliš me grlo... D. Rańina 21a.

3. *od značeńa kod* 2 *prelazi se na način: uz* kroz *stoji supstantiv koji pokazuje duševno stańe ili stańe što je ujedno tjelesno i duševno, te se shvaća kao da ńešto biva dok ovo traje. može se i pomisliti da ovaj smisao postaje od mjesnoga značeńa (kod* 1) *shvaćena metaforički. ovaki su supstantivi n. p.:*

a. san: kroz san, kroza san, *često. (u Dubrovniku se gdjegdje* kròsan *shvaća kao supstantiv i znači kad čeļade nije još tvrdo zaspalo ili kad se polako budi, dakle stańe u kojemu nije posve u snu ni na javi.* P. Budmani). Molitva se ima činiti, ne kao kroz san i drimajući. F. Lastrić, ned. 233. Kroz san besjedi. (Z). Poslov. danič. Bratac seji kroz san odgovara. Nar. pjes. vuk. 1, 428. Još se pomińem kao kroza san. S. Ļubiša, prip. 132.

b. plač (suze), uzdasi, smijeh *itd. uopće tjelesni znakovi duševnoga stańa.* Seja bratu kroz plač odgovara. Nar. prip. vuk. 2, 112. — Roni suze niz junačko lice, a kroz suze ńevno progovara. 2, 421. — I kroz uzdah naj gorući, da ukaže skrovne jade, jedva iz srca naj poslije jedno tužno ‚vaj' podrije. I. Gundulić 239. Kroz uzdahe huka glasi se. B. Bettera, or. 29. — Ka kroz smijehe prevelike pada u njedra druzi miloj. J. Kavańin 198a.

c. nepokoj *i takovo što drugo.* I svršio još bi u plaču dni kroz teške nepokoje, razgovora da ne začu od jedine kćerce svoje. I. Gundulić 378.

4. *u Novom Zavjetu Vuk prevodi ovijem prijedlogom grč. διά s genetivom, po čemu bi* kroz *značilo prijelaz u metaforičkom smislu (isporedi* a, *g) cc)). o ovakovijem primjerima Daničić piše:* što pomaže ili čini da što bude može se uzeti kao da radńa kojom se čini da što bude (prosto rekavši) kroza ń prolazi. Đ. Daničić, sint. 456. Svijet kroza ń posta. Vuk, jov. 1, 10. Da se svijet spase kroza ń. 3, 17. Kojega *(sina)* postavi našļednika svemu, kroz kojega i svijet stvori. pavl. jevr. 1, 2. Da se u svačemu slavi Bog kroz Isusa Hrista. 1petr. 4, 11. Srca svetijeh počinuše kroza te. filim. 7.

5. *može (kao instrumental, isporedi* i preko) *pokazivati ono (ruskom riječi* sredstvo) *što subjekat upotrebļava da izvrši svoje djelo. i ovdje se shvaća metaforički kao da je ono kao put (vidi* put *u metaforičkom smislu) kuda prolazi djelovańe.*

a. *u akuzativu je supstantiv verbalni ili uopće supstantiv koji znači djelovańe.* Žitak i spasenje kroz ove beside daje *(Isus).* Kateh. 1561. C4b. O vjetri milosni, ah dali ganu vas kroz plač svoj žalosni od tužba lijepijeh glas? I. Gundulić 55. Kroz gorjenje neka tvoje u pepelu Troja leži. 362. Na svak čas bo kroz veliko djelovanje od čudesa kaže svijetu on koliko... 437. Kroz svoj pogled mili zlato i ļubav sad u jedno Kalinku su pridobili. 460—461. Sve sad gubi kroz smrt hudu. 525. Kroz tve znańe i hitrinu bi čas moja sahrańena. Ġ. Palmotić 1, 317. Kroz ovaku da nevjeru moja majka umori to. 2, 189. Kroz pjesańce i kroz tance lijepu diklu proslavite. 2, 258. Što pakļene kroz privare tve viteško ružiš ime? 2, 336. Kroz neizmerno tvoje *(svetoga duha)* dilo netegnute djeve izbrane on u plodno side krilo. 3, 1a. Kroz muk moj sniženi uztegnuo ġńiv sam ńima. B. Betera, ćut. 40. Da oba *(kraļa)* mirne kroz beside razlog svači izuvide. J. Kavańin 251b. Oni kroz neposluh sebe i nas u propast potisnuše. A. d. Bella, razgov. 238. Farauna razbojnika kroz vodene strati boje. I. Đorđić, uzd. 203. Žeļa Božije slave navlaštito javļa se i kaže kroz trude i nastojanje. I. M. Mattei 45. Prije... nego ja bih... kroz izdańe toli hudo ostavio ljepos tvoju. P. Sorkočević 582b. Ili bojna kroz ina dila isti život izgubiti. 591b. Tu ću istu ja prigodu prigrliti u veseļu, ka će tvoju kroz slobodu vašu i moju smirit žeļu. 592b. Vi koji ste nekad bili odlučeni i neprijateļi kroz pomisli u zlijem djelima. Vuk, pavl. kol. 1, 21.

b. *u akuzativu je supstantiv koji znači što umno.* Gdi je ona rajska mlados kroz liposti koja svoje uzrokaše slatku rados? I. Gundulić 266. Ali ļubav kroz vlas živu jača oružja da joj. 338. Ali ńemu smrt nemila kroz namjeru hudu i priku svit je u brzo polomila. 377. Koja kroz moć krepku i jaku za mnom letiš. Ġ. Palmotić 1, 6. Zlobnoj gusi zle dat smeće kroz pogubni glas nemio. 1, 49. U toliko mi nastojmo dobro ime steći, u koliko kroza ń ufamo dobiti prijateļstvo. A. d. Bella, razgov. 78. Izpunimo svrhu na koju Hrist Jezus hotje sazdat to svetotajstvo a to je kroza ń sjediniti naša s ńegovim srcem. I. M. Mattei 67. Prašta nam G. Bog kroz pokornu izpovijest sve naše grijehe. T. Ivanović, nauk. 76. Prava ļubav k narodu ne rađa se s čovjekom, nego se dobiva kroz nauku i odgojeńe. Vuk, kovč. 13—14.

c. *u akuzativu je supstantiv koji znači što tjelesno. značeńe kao kod oruđa.* Nevjernici poharani kroz desnicu leže tvoju. Ġ. Palmotić 1, 306. Rvite se među vama kroz junačku pes gvozdenu. 2, 376. Kroz tri kļuča zatvorili gvozdena im bjehu vrata. J. Palmotić 13. Jove vašu miso kroz treskove je satariso. J. Kavańin 428a. — *Mogao bi amo pripadati i ovaj primjer:* Kroz glas meden i veseo nastojte nas veseliti. Ġ. Palmotić 2, 406. *i ovaj u kojemu se mogu ļudi shvatiti kao oruđe.* Ondi je dade kroz pandure povezat. M. A. Reļković, sabr. 42.

6. *u daļe prenesenom smislu pokazuje uzrok (i ovdje se može pomisliti da je uzrok ono kuda metaforički prolazi djelovańe). ima uzrôkâ od različnijeh vrsta, ali je teško po ovima načiniti do konca diobu. po stopama Daničićevijem ja ću se ograničiti na tri vrste uzroka (i to dijeļene nije baš lako kao što će se vidjeti). Daničić* (sint. 457) *kaže da je uzrok onakav kakav je kod prijedloga* s *s gen. ili kakav je kod prijedloga* radi. *ovdje su kod* a *primjeri što bi odgovarali po ńemu prijedlogu* s, *a kod* b *i* c *prema* radi. — *Ovo značeńe što se često nahodi u starijih pisaca rječe je u naše vrijeme, u koje se uzdržalo osobito kao konjunkcija* kròšto (kroz što, kroza što), *vidi kod* c.

a. *o svakome uzroku koji ne pripada pod* b *i* c. — Kroz *može se zamijeniti prijedlozima* s *(s gen.) i* od. V to vrime bihu dobri muži ki

Digitized by Google

crkvi svojim blagom urêše dahu, kalež i rizam knigami kroz vsaku dobrotu *(moglo bi se shvatiti kao da* kroz *ovdje pokazuje način, isporedi* 3). Mon. croat. 318. (1387). Kroza što, ružice, ne pomniš za mene? Š. Menčetić 120. Veli je toj uzrok kroz ki se sad tužu. 158. Kroza te tužice mnoge su sad meni. 298. Kroz toj se ne stidim, ńe lipos er slidim. Ġ. Držić 354. Gdi može... moje srdačce kroz vilu ne cvilit? 372. Ne vjerujući i čudeći se kroz veselje. N. Rańina 126a. luc. 24, 41. Nikadar višńega ucknila milos ni, kroz toj svak u ńega ufaj sve svoje dni. N. Dimitrović 3. Umiraš... kroz ku stvar, dobro znaš, koli se bojim ja. 29. Cjeć toga tužan ja, ki cvilim dan i noć kroz moja griješenja, molim te za svu moć. 55. Breme kroz ko ću plakati i tužit sve vrijeme. 61. Ter mi je podnijet svakoja veselo i milo pedepsanja tvoja kroz hudo me dilo. 65. Lijevah na svak čas kroz grijehe velike niz blijedi moj obraz od suza dvije rike. 57. U srdašcijeh naše rane kroz ke želno umiremo. N. Nalešković 1, 167. Jes odi pastir jedan, kroz koga želno gori mlados moja. 1, 204. Što mladosti naše pate kroz ljuvene smrtne rane. 1, 288. Nika gospoja kroz koju žalosna mlados je sad moja. 1, 297. Tuj ona: ‚Što mučiš? krozač ne govoriš?' 1, 314. Za imat ńe milos jedinu na svijeti bit mi će usilos kroza ńu umrijeti. N. Nalešković 2, 99. Nu za svu boljezan, ku nebog podnosim kroz tvoju ljuvezan. 2, 27. Zač, kruno izbrana, umire on sada kroz boles od rana koje mu ti zada. 2, 52. Jer draga moja vil ne može k meni doć, kroz toj nas žestok cvil ne pušta dan i noć. 2, 59. Skažu cviljenje i boles ku ćutim kroz ovo dijeljenje. 2, 80. A dokli jednu stvar tko ima na svijeti, dotle ju nikadar ne bude željeti. ja vidim u meni inako toj djelo kroz ures ljuveni i lice tve bijelo. 2, 136. Kroz toj se ne trudi, ako tko u pjesan ńe lipos rit žudi. M. Držić 6. Kroza jad vene mladosti moje cvit. 9. Srce tužno gori kroz ńe obraz. 11. Prosimo od Boga da ne dopusti nam poginuti radi ili kroz ništete, pečali i nevolje ovoga svêta. Š. Budinić, sum. 20b. Hoteć prî kroz vilu vridnu zlo prem tužit, neg za slas tuj milu z drugom se zadružit. D. Rańina 3b—4a. Svaki dan patiti trud zaman, uzdišuć kroz hudi, ljuveni, ljuti vaj. 17a. Nea se toli ne oholi ńe lipota vrh života moga puna zla nemira, kroz ki jadno sve umira. 117a. Kroz misli ke more srce me, oči su od suza zlih more, koja stvar bit more od ove vik gora? 128b. Drugoj *(pjesni)* ku drugi dan stvori za tim dnem kroz poraz, začuvši, da mori nemoći zle je vlas. 137a. Jer te vidim zlo tugovat kroz čes hudu. D. Zlatarić 25b. Kroz hud glas, ki čuste, tvori plač. 30a. Nijemi ostasmo kroz žalos i čudo. 80b. Narodi ki bihu kroz ta dar veseli. Đ. Baraković, vil. 145. Vjerenici obrani dostojno nad sve ine kroz ures izbrani ljepote istine. I. Gundulić 173. Oče vječni, ne umijem rijeti, kroz grijeh hudi i prokleti koju ćutim ja boljezan. 248. Kroz to grozno sveđ plačite, oči naše boležljive. 272. Turkińica, koja sudi za mladića Krunoslavu, snebiva se, pańi i čudi kroz ljepotu ńe gizdavu. 461. Ki će slavan sveđ živjeti kroz hrabrena svoja dila. Ġ. Palmotić 1, 115. Da kroz žensku jednu glavu izgubimo predńu slavu. 1, 66. Ki čas vječnu dobivate kroz viteška vaša dila. 2, 87. U srcu se radovaše kroz obilnu slas čestitu. A. Vitaljić, ostan. 65. Oni se parbe i inade; kroz što? kroz zemlju: stiču baštine, sagrađuju kuće... J. Banovac, pripov. 6. Ki kroz djela slove bojna. Zgode. 2. ‚Koja ti je golema nevolja, te si tako u obrazu bleda a na srcu vrlo žalostiva? il' kroz braca moga Alil-agu, il' kroz moju ostarilu majku?' ‚Nij' kroz majku, već kroz brata tvoga: Alil-aga u mehani pije, vazdan pije, a svu noć me bije' *(vidi kod* b). Nar. pjes. vuk. 1, 619. — *Vidi i kod* c.

b. *uzrok je (ili razlog) ńešto (što može biti i čeljade) čemu se radi na korist (ili na štetu), za ljubav (ili od mržńe), po volji (ili protiv volje), uopće obzirući se na korist ili volju onoga (Daničić, kao što je kazano, tumači ovo značeńe ispoređujući ga s* radi, *a kod ovoga prijedloga piše:* S ovim predlogom reč u drugom padežu pokazuje da se što radi mareći za ono što sama znači;... kad se za što mari, može se gledati da mu se ugodi ili da mu što pristane. sint. 292). — *U ovom se značeńu* kroz *može zamijeniti ne samo prijedlogom* radi, *nego i prijedlogom* za *(s acc.),* za ljubav *(koga ili čega).* — *Ńaj bolje se može poznati razlika između* s *i* radi *(između značeńa kod* a *i ovoga) u ova dva primjera:* Bježʼ odatle, Turkińa đevojko! ja ću s tebe izgubiti glavu. Nar. pjes. vuk. 1, 577. Hoću moju glavu izgubiti radi krsta i bogorodice. 1, 610. *ali je uopće teška ova razlika što se može odmah vidjeti u naj zadńem primjeru kod* a, *koji i Daničić navodi u sintaksi bez dva zadńa stiha, ali se bez ńih baš ne zna, pripada li primjer pod* a *ili amo; pripadao bi amo, kad bi se pitalo, jeli blijeda što žali Alil-agu ili majku (koji mogu biti bolesni ili upali u koju nesreću ili umrli); a poznaje se da pripada pod* a *istom po dva zadńa stiha u kojima se vidi da je ńezinu bjedilu ‚kriv' muž. — Ovo su primjeri što Daničić navodi za ovo značeńe* (= radi): I ćaše se otet od Turaka, alʼ se seti nejaka Stevana: ‚Teško meni do Boga višńega! Turci će mi dete zarobiti, Turci će mi dete poturčiti, pa kuda će moja grešna duša?' kroz dete se predaje Turcima (kroz dete = *radi djeteta, za ljubav djeteta;* s djeteta *značilo bi da mu je dijete krivo).* Nar. pjes. vuk. 3, 37. Koń se kroz dlaku ne hvali nego kroz brzinu *(hvaleńe nije baš mareńe; niti se ovdje gleda da se dlaci ili brzini ugodi ili pristane; s toga ovaj primjer ne pripada amo, premda bi* radi *bolje nego* s *zamijenilo* kroz. *ovdje imamo dakle ńešto osobito što ne pripada ni pod* a *ni pod* c *ni amo: značeńe je da je uzrok ujedno i mjera — ili možebiti još bolje, smjer — hvali).* Nar. posl. vuk. 150. Svađa kroz jagluk (Vuk). Zavadi se i milo i drago, da kroza što, ne bi ni žalili, već kroz jednog vezena jagluka *(bolje pripada pod* a *nego amo).* Nar. pjes. vuk. 1, 561. — *Mislim da amo pripada i ovaj primjer u kojemu je* kroz = za, za ljubav: Hoće li blaženi imat boles kroz osujenijeh? M. Orbin, zrc. 182. *i ovaj gdje* kroz *stoji u zaklińanju kao* za *i* za ljubav: Kroz onuj radost molim te. Zborn. 171a.

c. *uzrok je (ili razlog) namjera kojom se što radi* (causa finalis). *Daničić piše kod* radi: Za što se mari, može se gledati da se dobije ili samo da bude. sint. 293. — *Amo pripadaju jamačno ova tri primjera:* Krozač si kosice prosula niz grlo? ali tʼ se drago jes pogizdat ńimi sad, ali će tvoj ures da želnim zadaš jad? Š. Menčetić 28. Neg da mi znati daš, krozač mi toj tvoriš, krozač me skončavaš ovako i moriš? ako tʼ je što bolje, da mene ovakoj ljuveni nož kolje... mirno ću podnijeti. N. Nalešković 2, 27. Kroza što ‚a che fine, a che proposito' ‚quorsum'. A. d. Bella, rječn. 26b. — *Ne znam, pripadaju li ovi primjeri amo ili pod* a. Krôšto (kroz što), vide zašto *s dodatkom da se govori u vojvodstvu.* Vuk, rječn. Krošto — zašto, ko to jošte znade?

Digitized by Google

B. Radičević (1880) 173. Ne zna se ni zašto ni krošto Karađorđe ostavi Besarabiju. M. Đ. Milićević, pomenik. 2, 226.

7. *može imati usa se koji drugi prijedlog.*

a. *s* cjeć *(ako se i govori* cljeća, *što ne znam, ali svakako treba govoriti* cjêć *jer je proklitika):* kroz cjeć, *još češće* krôcjeć, *u naj starijem primjeru* kroci (krocij *mj.* krocić, *i sad u Dubrovniku* krôcjej); *pokazuje usrok kao* kroz, 6 *i* cjeć. — *Između rječnika u Belinu* (krocjeć tebe ‚per tua causa, per tua cagione' ‚tua causa' 181b, krocjeć česa ‚onde, per la qual cosa' ‚quapropter' 524b), *u Stulićevu* (kro cjeć, v. kroz cjeć; kroz cjeć česa, kroz cjeć toga ‚ob id, propterea, idcirco, ideo, hac de causa, hujus rei causa'). Ne krs(m)aj kroci tebe samoga. Zad. lekc. 10. dan. 9, 19. Neće krocjeć žalosti udriti četru. I. Đorđić, salt. 459. Koje podnijeh krocjeć tebe. ben. 43. Krocjeć tega milostivi Benedik poče ih razgovarati. 45. Neg nečasna vik da u puku ti se rečeš krocjeć mene. pjesn. 69. Krocjeć toga istina je, da je od zvijezda ńe svijetla kruna. B. Zuzeri 172. Trijeba je dake očito spoznat, da neugodnos naše smrti nije krocjeć iste smrti, nego krocjeć grijeha našijeh koji nam je raztrovljivaju. 382. Poznan krocjeć svoga plemena. S. Rosa 154a.

b. *sa* sred: kroz sred, krôsred, *vidi kod* sred.

8. *ne slaže se s glagolima ni s imenima (rijetki primjeri nijesu narodni; ovdje nijesu zabilježene riječi što je Stulli za svoj rječnik izmislio:* kroscijediti, kroziti *itd.); mješte* kroz *nalazi se* pro- *(isporedi* proz).

2. KRÔZ, *adv. vidi* krozi, 2 *i* skroz. — *Vidi radi postanja* 1. kroz. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Prozor ńegov oni mili srce moje kroz prostrili. M. Divković, kat. 128.

KROZDEŠA, *f. ime kozi.* Bastaja, Daruvar. D. Hirc.

KRÔZI, *praep. i conj. vidi* 1. *i* 2. kroz. — *U naj starijim primjerima pisano je* krozê, *ali poslije (od* XV *vijeka) svagda* krozi, *te vaļa da je ovako i po južnom govoru, ako je* krozê *uprav loc. (vidi kod* 1. kroz). *Prema ovome bila bi ova riječ praslavenska, premda se ne potvrđuje u drugijem jezicima. u našemu je naj stariji primjer* XIV *vijeka.*

1. *praep. vidi* 1. kroz. — *Od* XIV *do* XVI *vijeka (i u jednom primjeru* XVIII *radi stiha, vidi kod* a). — *Između rječnika u Daničićevu* (krozê ‚per; propter').

a. *u pravom smislu. (Selu je Vrmoši išla međa)* po dêlu krozê gъvozdь. Mon. serb. 95. (1330). Dok dugotrpni bol smrti ne projde krozi treptućeg srca pol. M. Katančić 73.

b. *vidi* 1. kroz, 5. Ako me nebesa od mora obrane krozi ńih čudesa. Đ. Baraković, vil. 280a.

c. *vidi* 1. kroz, 6 *(naj češće).* Krozê prijazeń vašu hwtni smo došьstviju vašemu. Spom. sr. 1, 69. (1405). Poželismo ga ogrubļena i naj grjega človika od muži krozi bolizan. Bernardin 80. isai. 58, 2—3. Krozi te da budem tolikoj bit mučen. Š. Menčetić 129. Čin' da se ne bolim toli ja krozi te. 325. Ni odnesi milosrdje svoje od nas krozi Habrama ļubļenoga tvoga i Izaka slugu tvoga i Izraela svetoga tvoga. N. Rańina 84a. dan. 3, 35. Poniženi jesmo po svoj zemļi danaska krozi grijehe naše. 84b. dan. 3, 37. Svak je nas spravan krozi te boj biti. N. Dimitrović 85. Izbrani moj cvite, što muče ležiš tač, gdi meni krozi te probada srce mač? N. Naļešković 1, 193. Jaoh! dragi moj cvijete, što si tač zle voļe, ter mene krozi te nemilo smrt koļe? 2, 62. Nu toj znaj, draga ma vilo, što patim krozi te, da mi je sve milo. 2, 88. Budući sva misal tva krozi ļubveni poraz u petje uznita i nukana. P. Zoranić 1. Jur blizu konca žitak moj krozi toga biše. 2b. Kada kojagod žena krozi ta grih k ńoj se pridruži. 8b. Budi da se veliki krozi toga žalosti daše. 33a. Da krozi te tužit prija voli nego se z drugome sadružit. D. Rańina 17b. Vilo, ako zaludu krozi te duh pati, razlog je, da budu oči me plakati. 125a. Krozi te vas gorim. D. Zlatarić 46b.

d. *u jednom primjeru* XVI *vijeka stoji* krozi *da pokaže koji bi bio subjekat da je glagol u aktivnom obliku:* Jedna predika krozi Stipana Istrijanina. Kateh. 1561. 1. — *ovo jamačno nije po narodnom govoru.*

2. *adv. s jedne strane na drugu, vidi* skroz. — *isporedi* 2. kroz, krozju. — XVII *i* XVIII *vijeka (rijetko).* S kojijem *(čavlom)* probi mu krozi glavu. M. Radnić 317a. Da ga krozi probode. And. Kačić, kor. 164.

KROZJE, *vidi* krozi.

KROZJU, *adv. vidi* krozi, 2 *i* skroz. — XVIII *vijeka (rijetko).* Četvrto tila slavnoga narešeńe jest tankost, što će reći, da će moći svašto krozju proć. J. Filipović 1, 224a. Lasno ćemo Kroju osvojiti, zidovi su krozju probijeni. And. Kačić, razg. 141b. Krozju jedan drugoga probode. kor. 185.

KROZLISTA, *f. ńeka biļka. — Neće biti narodna riječ (vidi* 1. kroz, 8). Krozlista, (prema lat.) perfoliata (Durante), Bupleurum perfoliatum Lam. B. Šulek, im. 175.

KROZŃETEN, *adj.? part.? riječ nejasna na jednom mjestu* XVIII *vijeka, koje je cijelo jamačno zlo štampano.* A ogńem su priprćene dvi Martove krozńetene. J. Kavańin 417a. — *Ako je od glagola* kroz-gńetiti, *vidi što je kazano kod* 1. kroz, 8.

KRÔŽULICA, *f. ńeka biļka.* Krožulica, gingidio (u sińskom rukopisu), Anthriscus cerefolium Hfm. v. Krosuļica. B. Šulek, im. 175.

1. KRPA, *f. komad kakvoga tkańa. — Od* XV *vijeka, te nema dovoļnijeh dokaza da je praslavenska riječ; da je to, korijen bi joj bio* kърp, *i srodan s lit.* kirpti, *strići, i s lat.* carpere. — *Između rječnika u Mikaļinu* (krpa, zakrpa ‚pezza' ‚pannus'), *u Belinu* (‚pezzo o striscia di panno o tela' ‚panni frustum' 559b; ‚toppa, pezza' ‚resegmen' 735a; ‚straccio' ‚peniculum' 710b), *u Bjelostjenčevu (samo množina* krpe, *zar štamparskom griješkom?* ‚plica, veteramentum panni, commissura, junctura, pitacium, appendix, frustum, supplementum ad vestes resarciendas'), *u Jambrešićevu (jamačno po Bjelostjenčevu* krpe stare ‚veteramenta'), *u Voltigijinu* (‚toppa, pezza' ‚fleck, lappen'), *u Stulićevu* (krpa *i pl.* krpe ‚reliquiae panni, telae etc.'), *u Vukovu:* 1. ‚ein fleck (tuch, leinwand)' ‚lacinia'; *u Daničićevu* (krьpa ‚pannus').

a. *sa značeńem sprijeda kazanijem (naj češće se kaže o prtenom tkańu), u koliko nije potrebno pomisliti da je komad od čega drugoga odadrt ili razdrt, ili da se ńim što krpi.* Solь trenu . . . sveži . . . vь krьpu svilьnu. Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 101. Ječmênno brašno svari . . . i polagaj na krьpu vruće. 112. Prostьrь po krьpê sija i položi na jetru. 113. Druzi mu *(Jezusu)* oči pak krpom zastirahu. N. Naļešković 1, 131. Procedi i prêgnuvšij krьpu ѡt svile ili ѡt vale u drugu činiju i sьvij krьpu veliku. Glasnik. 25, 35. (XVII *vijek).* Oni koji se slavi haļinami

Digitized by Google

jest priličan onomu koji se fali krpami s kojijem drži svezane svoje rane. M. Radnić 78ab. Dopusti da mu su pokrivene oči jednom krpom. 284b. Tarući sudove jednom krpom oštrom očiste se. 433b. Na maloj rani vele krpe. (D). Poslov. danič. Imat pripravnu jednu čistu krpu. I. Grličić 106. Kada Amana na smrt osuđiše, dovedoše ga na misto od pogibili, zavozane oči crnom krpom. J. Banovac, razg. 144. Da ga ne imadihu u što poviti izvan u ništo siromašnih krpa. pripov. 93. Ona krpa, svrhu koje na otaru u vrime svete mise stoji prisveti sakramenat, ne ima bit vezena. J. Filipović 1, 101b. *(Naglavnik)* kako drugi promišljaju, zlamenuje krpu onu s kojom od Žudija prikriven bijaše obraz Isukrstov, kada mu govorahu: ‚Prorokuj nam, tko je koji te je udario'. A. Kanižlić, bogoljubn. 63. Zašto misnik meće bilu krpu na glavu ditetu krštenu? F. Matić 84. Stade na krpi s kojom se kalež tare. M. Zoričić, zrc. 175. Ona ga obvi krpami. S. Rosa 31b. Maži po krpi. J. Vladmirović 7. Procidi kroz krpu. 8. Metni u jednu krpu ritku. 34. Raskravit s vrućim krpam. M. Dobretić 363. Mogao bi svaki i svaka s čistom krpom pljuvaku otrti. I. J. P. Lučić, doct. 48. Veži krpom da kiša ne pere. J. S. Relković 146. Stari su mazali ljubav maleno ditešce slipo, jerbo su mu svezali s krpom oči. A. Tomiković, gov. 64. Valja ju čistom krpom trti. G. Peštalić 244. Gde brazdila, tu zaspala . . . pokrila se tankom krpom. Nar. pjes. vuk. 1, 330. Na krilu joj krpa burunguka, po njoj veze grane pozlaćene. Nar. pjes. petr. 1, 119. Krpa što se njom ispira što. Vuk, rječn. *kod* ispirača. Debela krpa što se meće navrh parionice. *kod* lužnaka. Bijela krpa što se metne preko findelja. *kod* privezač. Pa se pokrije po obrazu krpom bijelom. V. Vrčević, igre. 17. ‚Ručnik' je otkana pamučna krpa koja je udešena kao kakva kapa. M. Đ. Milićević, živ. srb.2 40. ‚Poblijedio kao krpa', kaže se kad ko poblijedi ili od straha ili od bolje ili zbog čega drugoga. u Dobroselu. M. Medić. *i u Dubrovniku.* P. Budmani. — *U osobitom značeńu.* ‚Belu krpu' na glavi nose žene u Krajini, u Ključu, u Crnoj Reci i u Zaglavku . . . M. Đ. Milićević, živ. srb.2 40. — *Metaforički.* Koja je veća budalaština od ove: ostavit se vladati jednoj silovitoj i nemiloj požudi koja nam odmah zlozgodnu krpu na oči meće? A. Tomiković, gov. 127.

b. *komad odadrt od cijeloga tkańa, od odijela ili drugoga čega, pa i od kože (kao što je u naj prvom primjeru), ili razdrt. kaže se često s prezirańem pa i o komadu što nije onakav. (Mravi)* meni zgrizoše do krpe šupalj mijeh. M. Vetranić 2, 84. U žitu običaju obisiti krpe za uplašiti vrebce. A. Kanižlić, kam. 223. Kazao bi trule krpe. V. Došen 3b. Razdrtu se krpe dile. 37b. Nek od vrata te do pete od njeg' guste krpe lete *(od udaraca tojagom).* 188a. Gdi se godi što prokine *(na haljinama),* krpa ti se već ne skine. 205b. Krpe vise; uši lizu . . . 209a. Spopadnem u ljutini komade svile, i sve ih izderem u krpe. Vuk, dan. 2, 129. Iznađoše našu sada toliko poznatu hartiju od krpa. priprava. 183. — *Može značiti i naj mańi komad na odijelu (s prezirańem).* Nit' ću s mene skinut krpe. V. Došen 123b. Po životu golu bije, jer na vami krpe nije. 149b. Brez zaprega i haljine i brez svake krpe ine. 208a. — Do krpe *u naj starijem primjeru kao i u ovome:* Pak pomamne one hrpe odoru mu *(vitezu)* svu do krpe izkidaše. V. Došen 124a *znači: do naj mańega komadića. tako je jamačno i u ovom primjeru:* Znoj mi se protoči, . . . trudan mi pomoči život vas do krpe. Đ. Baraković, vil. 280a *u kojemu* život *znači tijelo (odjeveno).*

c. *komad što se umetne i ušije u tkańe ondje gdje je prodrto (vidi* krpiti).

a) u pravom smislu. Haljina stara i krpami našvena. B. Kašić, fran. 51. Ako ne stavljamo svaki dan krpe na ovu haljinu, nije uzmožno nosit ju na sebi. M. Radnić 419a.

b) u metaforičkom smislu, tužba, grdńa, psovka. — Po dva naj prva primjera može se vidjeti kako postaje metafora. Drugu je još krpu iliti tužbu rečenoj tužbi prišio. A. Kanižlić, kam. 249. Ako bi se na jednu stvar namirili, koje ili ne bi razumili, ili . . ., odma bi trista crni krpa pisaocu priboli *(štioci).* V. Došen IX. Na gospodskog sina pazi *(baka),* da brez krpe ne odlazi. 128a. Znam, gospoda da ne trpe ni naj mańe nosit krpe. 152b.

d. krpa platna, *vidi u Vukovu rječniku:* krpa platna ‚ein stück leinwand von 20 ellen' ‚massa lintea'. — *Jamačno je ovakovo značeńe u ovom primjeru:* Pošlji meni onu krpu platna. Nar. pjes. vuk. 1, 560, *a može biti i u ovima, ako se i ne misli na neku određenu mjeru, ali se svakako misli na veliki (dugi) komad:* Pa dovati jednu krpu platna, preturi je gradu niz bedene; Momčil' vati onu krpu platna, pa se peńe gradu uz bedene. Nar. pjes. vuk. 2, 112—113. Donesoše b'jelu krpu platna, zališe je lojem i katranom, pa uviše kuju Ikoniju savrh glave do zelone trave. 2, 179. Baci mene jednu krpu platna, izvadi me iz vode Marice. 2, 340. Donesi mi jednu krpu platna, utegni me, selo, od bedara, od bedara do vitih rebara. 2, 465.

e. krpa guńska, *vidi u Vukovu rječniku:* krpa guńska ‚art wollener zeug für guń' ‚panni genus': ova je krpa kao domaće ovrańeno sukno, ali iznutra ima rese, i toplija je od sukna. — Abaǵije grade naj više guńeve od guńske krpe. Vuk, rječn. *kod* abaǵija.

f. *tkańe uopće, isporedi* d *i* e. — *U jednoga pisca našega vremena.* Varoško se *(odijelo)* od seljačkog razlikuje koliko krojem toliko još više krpom od koje se kroji. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 65.

g. *u prenesenom smislu, kaže se u Crnoj Gori* krpa slanine *za komad odrezan od prilike kao krpa. — Između rječnika u Vukovu (dodato u trećem izdańu po Vukovijem bilješkama):* (u Crnoj Gori) krpa slanine, t. j. veliki komad kao n. p. polovina ili četvrtina čitave slanine. Knezu onoga sela pogine jedna krpa slanine. Nar. prip. vrč. 44. Ugleda đe nad vatrom vise dvije krpe slanine. 132.

2. KŔPA, *f. ime ovci.* F. Kurelac, dom. živ. 32.

3. KŔPA, *m. hyp.* krpač *ili* krpeǵija. — *Akc. se mijeńa u voc.* kŕpo. — *U Vukovu rječniku:* ‚der flicker' ‚sartor cerdo'. [cf. krpeǵija].

KŔPAC, kŕpca, *m. vidi* krpač. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka, a izmedu rječnika u Belinu* (‚ciabbattino, scarpinello, colui che rattoppa le scarpe' ‚cerdo' 191a, ‚racconciatore di cose vecchie' ‚interpolator' 602b; ‚rappezzatore, colui che rappezza' ‚sarctor' 607a), *u Voltiǵijinu* (‚rattoppatore, racconciatore' ‚der flecke aufsetzt'), *u Stulićevu (uz* krpač). Doje žeļa jednoga krpca od crevij . . . M. Orbin 111.

KŔPÂČ, krpáča, *m. čovjek koji po svom zanatu krpi ili odijelo ili obuću. — isporedi* krpac, krpeǵija. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.:* kŕpâču, kŕpâči. — *U Mikaljinu rječniku:* krpač,

Digitized by Google

koji krpi haljine ‚sarcinator'; krpač, koji krpi postole il' crevlje ‚cerdo, veteramentarius, sutor'; *u Bjelostjenčevu:* krpač, koji krpa ‚sarcinator, resarcinator, veteramentarius'; *u Jambrešićevu:* krpač stareh duguvań ‚veteramentarius'; *u Stulićevu:* ‚qui calceos et vestes reficit'.

KRPÀČICA, *f. žensko čeljade kao krpač.* — *U Mikaljinu rječniku kod* okrpačica; *u Belinu:* ‚rappezzatrice' ‚sarcinatrix' 607a; *u Stulićevu:* ‚quae vestes suit et reficit'.

KRPAČIĆ, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* Ivan Krpačić. Mon. croat. 238. (1536). Brnardo Krpačić. 244. (1544).

KRPAČKÎ, *adj. koji pripada krpcima* (krpâčkî — *krpaćima).* — *U naše vrijeme u osobitom značenju.* Krpački, n. p. krpački porub, taj je već drukčiji i od šljepačkoga i od šupljičkoga. U Srijemu. M. Medić.

KRPAĆÊŃE, *n. djelo kojijem se krpati.* Kako se ova djeca ne mogu odučiti krpaćeńa kruva!' J. Bogdanović.

1. KRPAN, krpna, *adj. drońav, prńav, ritav (vidi* 1. krpa, b). — *U Vrančićevu rječniku:* ‚pannosus'.

2. KRPAN, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Krpan, prezime u Lici. M. Medić. Krpân, prezime u Lovińcu. M. Medić.

KRPANI, *m. pl. ime selu u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Razdilje. 39.

KRPÂŃE, *n. djelo kojijem se krpa.* — *U Bjelostjenčevu rječniku.*

KRPÂR, *m. nemam potvrde za ovu riječ, ali mislim da se gdjegdje govori i da znači isto što* krpač; *od ńe su postale* krparija *i* krpariti.

KRPÁRÊŃE, *n. djelo kojijem se krpari.* J. Bogdanović.

KRPÀRIJA, *f. krpljeńe (s ńekijem prezirańem).* — *Od nepotvrđene riječi* krpar *s talijanskijem nastavkom* ija. — *U naše vrijeme.* Krparija ‚flickarbeit'. Hajdenak, naziv. 19. — *U prenesenom smislu: nevaljala, neozbiljna rabota (kao što se shvaća da je krpljeńe prema izrađivańu čega novoga).* Inače sve je igrarija i krparija. M. Pavlinović, razl. spisi. 2.

KRPÁRITI, krpârîm, *impf. uprav raditi kao* krpar *(nepotvrđeno), krpiti, ali se upotrebljava u prenesenom smislu (krpiti staro, jer se ne može ili ne umije činiti novo; po tome znači slabu, nevaljalu radńu ili takovu koja samo biva za nevolju).* — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* krpârâh *i u part. praet. pass.* krpâren; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor.* 2 *i* 3 *sing.* krpârî.

a. *raditi što beskorisno.* Označili su ga *(ß)* pisari krpareći i natežući s ‚h'. Djelovod. prot. IV. Da donekle krpariš i povlačiš... M. Pavlinović, razl. spisi. 4.

b. *siromaški živjeti, živukati, kuburiti.* ‚Što mi ga radiš? esi li mi živ i zdrav?' ‚Vala Bogu, do volje Božije živ i zdrav, krparim dan za dan, dok edanput i smrt ne stigne'. J. Bogdanović.

KRPAST, *adj. uprav pun krpâ (vidi* krpa, b *i* c), *kaže se o čeljadetu u kojega na licu ima mnogo ožiljaka (kao da je lice iskrpljeno).* — *U naše vrijeme u Istri.* Krpast ‚cicatricosus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. IIftsg. 29.

KRPASTA, *f. ime ovci. (u Istri).* F. Kurelac, dom. živ. 63.

KRPAT, *m.* sukna, zemlje, krpa, komad mali. M. Pavlinović. ‚On kad dae, ne dae na malo, nego na krpat' *(još mańe).* J. Bogdanović.

KRPÁTAK, krpátka, *m. krpa (vidi* 1. krpa, b), *drońak.* — *U naše vrijeme.* Krpatak, orepina. Slovinac. 1884. 95. — *I u prenesenom smislu, komad (kad se što razbije).* Sva se zgrada pretvori u gomilu krpataka. S. Ljubiša, prip. 276. Zvokotnuše krpaci ogledala. prič. 74. Caklo... razbije se u stotinu krpataka i tirintika. 74. Pokupe krpatke od srušene brodine. 114. — *i u drugom smislu.* Isto što i prļ (obično ma kako drvo, koje se nađe ispod kakve voćke, te se ńime može mlatiti rod sa te voćke). L. Đorđević.

KRPÂTAN, krpâtna, *adj.* koji se krpati. u Lici. V. Arsenijević. ‚Ovaj se kamon ne da lijepo rediti, jer je krpatan'. ‚Ova e pogača krpatna svedno kao i prosenica ili kukuruzovnica'. J. Bogdanović.

1. KRPATI, krpâm, *impf. vidi* krpiti. — *Od* XVI *vijeka po sjeverozapadnijem krajevima, a između rječnika u Vrančićevu* (‚sarcire'), *u Bjelostjenčevu* (krpam, krpim ‚plico, sarcio, resarcio, reficio'), *u Jambrešićevu* (krpam ‚resarcio'), *u Voltigijinu* (‚rattoppare, rappezzare' ‚flicken'). Vidi druga dva brata... krpajući mriže svoje. Zad. lekc. 34. matth. 4, 21. Mriže krpahu. Anton Dalm., nov. tešt. 49b. Uzri dva brata mriže krpajući. F. Glavinić, cvit. 237b. Koji s bradom krpa brke, al' peharom streļa Turke. P. Vitezović, cvit. 155. I mišinu dlanim krpa, tamno rugo da potrpa. V. Došen 208a. Ono više: ‚Krpaj kuću!' 209a. Krpali bi i popravljali probijene zidove. A. Kanižlić, kam. 819. Crevljokrpac koji crevlara obuze zašto je staru obuću krpao. A. T. Blagojević, khin. 33. Da bi znale matere ča su konci kvatrni, ne bi v kvatrah predale ni dečicu krpale. Nar. pjes. istr. 6, 14. Dajte, mamo, iglicu, da si krpan sukńicu. 4, 24. Nek on svoje trale krpa. Nar. poslov. stojan. 132. Krpati, krpiti: ‚Ona ga krpa'. M. Pavlinović. — *U prenesenom smislu, vidi* krpariti, b. Kuburimo i krpamo kako se može. Nar. poslov. stojan. 97.

2. KRPATI, krpâm, *impf. mučiti, truditi.* — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes.* 3 *pl.* krpajû, *u aor.* krpah, *u ger. praes.* krpajûći, *u ger. praet.* krpâvši, *u part. praet. act.* krpao; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes.* 1 *sing.* — *Nepoznata postańa.* — *U naše vrijeme u Srbiji.*

a. *aktivno.* Da vas, braćo, ne krpamo docnije. M. Đ. Milićević, slave. 40.

b. *sa se, refleksivno i pasivno.* U jedan mah dođe mi u pamet kako na ńega plaču toliki ljudi, kako se s ńega krpa i muči ovoliki svijet pa — opalih! M. Đ. Milićević, zim. več. 229. Ja mislim da se ljute zato što im je teško krpati se a može da bude i još kakav uzrok. 254. Tamo se krpam a sve uzalud. zlosel. 89.

KRPATITI, krpatîm, *impf. mrviti, drobiti.* M. Ružičić. ‚Što tako kruv rukami krpatiš, što ga nožem ne odrežeš?' ‚Nemoj tako kruva krpatiti i lomiti'. J. Bogdanović. — *Sa* se, *refleksivno.* Krpatiti se, drobiti se, rušiti se (stijena), mrviti se, u prenosnom smislu znači brzo govoriti bez oduške. M. Ružičić. Krpatiti se, mrviti se, trošiti se. Kad se vosak prèvârî, onda se krpati. u Lici. V. Arsenijević. ‚Gle, kako se kruv krpati!' u Dobroselu. M. Medić.

KRPÀTÛR, krpatúra, *m. vidi* jorgan. — *Od tal.* copritore *(može biti i dalmatska riječ, vidi* kelomna). — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (‚tapes, tape, tapetum') *i u Stulićevu*

Digitized by Google

(‚lecti tegumentum gosypio plenum'). I da ona stijeń učini, krpatur ga *(stijeń, t. j. pamuk)* dat ne krati; za ne stati ja u tmini bi ga *(krpatur)* sila rasparati. A. Gleđević 283a. — *I u naše vrijeme u Dubrovniku* (P. Budmani) *i na Rijeci* (F. Pilepić).

KRPEĆIJA, *m. vidi* krpač. — *Postaje od* 1. krpa *ili od* krpiti *turskijem nastavkom ǵy.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide krpa). Udade se za krpećiju. Bos. vila. 1888. 188.

KRPEJCI, Krpejaca (?), *m. pl. ime selu u Srbiji u okrugu niškom.* M. Đ. Milićević, kralj. srb. 118.

KRPELE, krpêlâ, *f. pl. sprava što sastavlja jarmove volova na plugu (i na kolima).* — *isporedi* krčale, krčele. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚das verbindungswerk der jochpaare ochsen am pfluge' ‚jugi pars'). Kao oje u pluga od kola do prvijeh krpela. Vuk, rječn. *kod* zadavača. Drvo, kao uska daščica, što stoji kroz krpele (kod pluga i kod kola volujskijeh). *kod* pletnica.

KRPELIĆ, *m. ime selu u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 59.

1. KRPEL, krpèļa, *m.* Ixodes ricinus L. *neka bubica što živi u grmlu, ali prione (ženska) na čeljad i životiće (naj češće na paščad) i sisa im krv.* — *isporedi* krpuša. — *Akc. je zabiljčen kako je u Vukovu rječniku (u Dubrovniku je* krpêļ, krpéļa). — *Od* XVIII *vijeka (u Belinu rječniku; može biti i starije, isporedi novoslov.* krpelj), *a između rječnika u Belinu* (‚zecca, vermetto noto, che s' attacca succhiando il sangue' ‚ricinus' 788b), *u Voltigijinu:* ‚zecca, vermetto' ‚filzlaus' *(sic); u Stulićevu:* ‚ricinus (animal quod aestate infixo semper sanguini capite vivit, jumentis est maxime molestum)'; *u Vukovu:* ‚eine schaflaus' ‚[Ixodes] ricinus [L.'; cf. krļa, krpijel, krpuša]. Siromah je krpeļ koji g....e nema. Nar. posl. vuk. 285. Prionuo kao krpeļ. Nar. blag. mehm. beg kap. 395.

2. KRPEL, krpèļa, *m. neka biljka.* — *U Vukovu rječniku:* vide krpiguz. Krpeļ, Krpiguz, Setaria verticillata Beauv. (Lazić, Vuk). B. Šulek, im. 175.

3. KRPEL, *m. ime gori u Hrvatskoj.* Dobra... tekuć pod zemļom opet provire ispod gore Krpeļa. J. Wessely, kras. 206.

KRPENA, *f. ime jednome ili dvjema selima* u zemļi položskoj *što je car Dušan darovao manastiru* u Htêtovê. — *isporedi* Krpeno. Selo Krьpena.... I selo Krьpena. Spom. stojan. 29. (1837—1846). — *Jamačno je isto ovo mjesto što se pomiće u dvije hrisovulje Stefana (Uroša) potonjega cara srpskoga.* Selo vь Polozê Krьpen. *(ne zna se koje je zadnje slovo).* metohь svety Nikola. Glasnik. 11, 185. U Polozê Krpeno i crьkvь svetyj Nikol(a)je. Glasnik. 13, 873. — *Iz ova dva primjera u Daničićevu rječniku:* Krьpêno, crkva je treskavačka imala ‚vь Polozê' selo ‚Krьpeno'. — *Po postanju bi trebalo* -ê- *kao što piše Daničić, ali nastavak* ên *često u sva tri govora glasi* en.

KRPÈNIČÂR, *m. vidi* krpač. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Da me nisu ovi prokleti krpeničari naterali platiti 1050 talov za pravicu smeti vikati stare naglavice i drugu krpež... A. T. Blagojević, khin. 69.

KRPENO, *n. vidi* Krpena.

KRPENSKI, *adj. koji pripada selu Krpeni (vidi* Krpena). — *U Daničićevu rječniku:* krьpênьskyj, što pripada ‚Krpênu': ‚vь Htêtovê na krьpenьscê mêstê'. G(lasnik). 11, 185.

KRPEŃA, *m. (ili f.?) ime ili prezime.* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Od Krpeńe bijuć im dana, glavu Entimija drže cijelu. J. Kavanin 327a.

1. KRPÈTA, *f. vidi u Vukovu rječniku.* — *isporedi* karpit. — *Ne postaje od mlet.* carpetta *(nekakva ženska haljina) nego od tal.* carpita, *bijeļ, guber.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚tovaglia' ‚mappa' *i u Vukovu rječniku:* (u Dobroti) šarena poњava, kao ćilim, što stoji na stolu (talijanski ‚carpetta') ‚der tischteppich' ‚tapetum in mensa ponendum'. cf. [vide] trpežњak. — *vidi i* 2. Krpeta.

2. KRPETA, *m. muški nadimak ili prezime u dubrovačkoj komediji* XVI *vijeka.* — *Može biti ista riječ što* 1. krpeta. Počiње komedija de Ǵuho Krpeta ... ‚Prije sam bio Žuho, a sad sam Krpeta'. M. Držić 397.

KRPÈTICA, *f. dem.* 1. krpeta. — *U Stulićevu rječniku:* ‚parva mappa'.

KRPÈTINA, *f. augm.* 1. krpa *(pod* b). — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Vukovu.* Hoće divojčica jednu od krpetina divojku. M. Radnić 129a. Nijedna lušija nije prez kakve krpetine. N. Palikuća 28. Leže na krpetinama. D. Obradović, basn. 408.

1. KRPEŽ, *f. vidi* 2. krpež. — *U jednom primjeru* XVIII *vijeka.* Za pravicu smeti vikati stare naglavice i drugu krpež. A. T. Blagojević, khin. 69.

2. KRPEŽ, *m. djelo kojijem se krpi, krpļenje; u konkretnom smislu ono što se okrpilo.* — *Od* XVIII *vijeka (vidi kod* 1. krpež), *a između rječnika u Vukovu:* ‚das flickwerk, die flickerei' ‚consarcinatio' *s narodnom poslovicom kao primjerom:* Trpež i krpež po svijeta drže *(isporedi dalje).*

a. *krpļenje.* Krpež i trpež po svijeta drže. Krpež je sirotińska majka. Krpež kuću drži. Krpež kuću teče. Nar. posl. vuk. 161. Što se tiče šveńa, prediva, plativa, krpeža i veza. V. Bogišić, zborn. 124.

b. *što je okrpļeno (u svijem primjerima, osim naj zadńega, u prenesenome smislu kao i* krparija). Kad se slavenska ortografija u srpskom jeziku mora pokvariti i srpska ostati opet puna krpeža i natege... Vuk, rječn.[1] XI. Namisliv ši ja da načinim za srpski rječnik nove znake za one glasove koji se u govoru našemu nalaze a pored svega mnoštva slavenskijeh slova pišu se s krpežom protiv svojstva jezika... odg. na utuk. 26. To je sve, vele ti ļudi ‚napredńački' krpež. M. Đ. Milićević, međudnev. 39. Vilaet Bosna većinom drugo nije, nego krpež zemaļa. M. Pavlinović, razg. 58.

KRPICA, *f. dem.* 1. krpa. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vukovu.* Vedašom krpicom poveza ranicu. M. Vetranić 2, 92. Da t' u škatulici da bijeloga, crļenoga, u gostarici vodice, u krpici njekijeh guba. M. Držić 132. Čistom maramicom ili krpicom svežu čelo. A. Baćić 290. Prišivši ovu krpicu za zastavu slobode. A. Kanižlić, kam. 481. Plači mene, mati, pod bilom krpicom. Jačke. 65. Zguļeno mesto od svoje kore i lika sa suknenom krpicom zaveži. P. Bolić, vinod. 1, 260. Malko soli u krpici. M. Đ. Milićević, zim. več. 309.

KRPIĆ, *m. presime.* — XVI *i* XIX *vijeka.* Za

Digitized by Google

Krpića Blaža. Mon. croat. 261. (1564—1576). Petko Krpić. Rat. 180.

1. **KȒPIGÛZ**, *m.* Setaria verticillata Beauv., *neka biljka.* — *isporedi* 2. krpeļ. — *U Vukovu rječniku:* ‚quirlförmiger fennich [quirlblütige borstenhirse, borstengras]' ‚Panicum verticillatum [Setaria verticillata P. B.]'.

2. **KȒPIGÛZ**, *m.* poređaju se djeca u kolo, a jedan, na koga padne kocka, uđe u kolo, te ga biju loptom. ako onaj koji bije promaši, onda on ide u kolo. u toj igri dobacuju loptu jedan drugome, da bije onaj kome je bliže i zgodnije. ako li onaj koji je u kolu uhvati loptu, onda ide u kolo onaj, koji je bacio. — *U naše vrijeme u Srbiji.* I. Pavlović.

KȒPIJEL, *m. u Vukovu rječniku:* vide (1.) krpeļ *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

KȒPIKÔTLE, *m.* tako zovu Slovake, što idu kroz Liku, pa krpe kotlove, tave, i vežu žicom lonce i drugo štošta drvena i zemļana. u Dobroselu. M. Medić. — *Mislim da je voc. sing.*

KȒPILICA, *f.* tako se zove velika igla kojom se obično zakrpe prišivaju. Zovu ih još i ‚babje igle', a za cijelo isto to značeńe ima i riječ ‚babļača' u ovom rječniku pod br. 1. ‚Gospodaru, kad sam kupila kod vas šivelica i vezilica, dajte mi nametnite koju krpilicu'. ‚Što će tebi krpilice?' ‚Imam ja babu kod kuće, treba joj da okrpi starca'. u Dobroselu. M. Medić.

KRPILÓNCIJA, *m.* što je u Lici ‚krpikotle' ili ‚kotlokrpa', to je u Srijemu krpiloncija; razlika je ta, što po Srijemu ne krpi kotlove; to rade kazanģije. M. Medić. Krpiloncija, šerpeńar. B. Mušicki.

1. **KȒPINA**, *f. augm.* krpa *(gotovo samo za značeńe pod* b, *dakle drońak).* — *Od* XVII *vijeka, a između riječnika u Mikaļinu* (krpine ‚stracci; pezze di panno' ‚scruta; panni') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (‚strofinaccio' ‚peniculum' 713b; krpine ‚stracci vecchi' ‚scruta' 710b), *u Bjelostjenćevu* (‚panniculum'; krpine stare ‚scruta'), *u Voltiģijinu* (‚straccio, strofinaccio di cucina' ‚wischlappe, küchenfetze'), *u Stulićevu* (‚frustulum telae; panniculum'; krpine ‚scruta'). Kako gnus na plemenitoj sviti većma se poznava i ne pristoji, nego na razdrtoj krpini. A. d. Bella, razgov. 60.

2. **KRPINA**, *f. augm.* 1. krpeta. — *U Stulićevu rječniku:* ‚vilis, inelegans mappa'. — *nepouzdano.*

KRPINAST, *adj. pun krpina, drońav, prńav.* — *U Stulićevu rječniku uz* krpinav.

KRPINAV, *adj. vidi* krpinast. — *U Stulićevu rječniku:* v. utirintitjen.

KRPINKA, *f. ime ovci.* Bruvno. D. Hirc.

KȒPITEĻ, *m. čovjek koji krpi, isporedi* krpač. — *U Belinu rječniku:* ‚racconciatore di cose vecchie' ‚interpolator' 602b; ‚rappezzatore, colui che rappezza' ‚sarctor' 607a, *i u Stulićevu:* v. krpač.

KȒPITI, kȓpîm, *impf. popravļati što (tkańe ili što slično) umećući krpu (vidi* krpa, c). — *Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* kȓpî). — *Od* XVI *vijeka (vidi* 2), *a između riječnika u Mikaļinu* (krpiti, zakrpiti ‚sarcio, resarcio'), *u Belinu* (‚rappezzare, rattoppare' ‚sarcio' 606b), *u Bjelostjenćevu (vidi kod* krpati), *u Voltiģijinu* (v. krpati), *u Stulićevu* (‚reficere, resarcire, reconcinnare'), *u Vukovu* (‚flicken' ‚pannum adsuo').

1. *aktivno.*

a. *u pravom smislu, kao što se kazalo sprijeda.* — *objekat može biti:*

a) odijelo ili dio od odijela. Kadno ti krpļaše cilicio, ja ti pomagah držeći za jedan kraj. M. Divković, zlam. 64ab. Krpe haļine kada im se razdru. M. Radnić 176b. Krpit nove gaće. (D). Poslov. danič. Kad si krpio pas tvoj, ona ti je pomagala i držala z druge strane. M. Zoričić, zrcalo. 84. Da ih *(haļine stare)* staneš umetkom novijem krpiti. S. Rosa 64b. Krpļaše haļine. I. J. P. Lučić, izk. 13. Krpi *(mušu)* gaće i košuļu; što ga vragu većma krpiš to sotona većma dere. Nar. pjes. vuk. 1, 301. Odnesoše te haļine, osta rđa u košuļi; ni šta prati, ni krpiti, ni o plotu objesiti. 1, 374. Derem nogavicu, pa krpim tur. (Kuburim). Nar. posl. vuk. 58.

b) što drugo od sašivena tkańa. Ali krpi al' ne krpi, stara vrića malo trpi. P. Vitezović, cvit. 126.

c) štogod spleteno (mreža, bječve itd.). Vidi druga dva brata . . . krpeći mriže. Bernardin 145. I. Bandulavić 188a. matth. 4, 21. Luč nam je cipati i krpiti mrižu. P. Hektorović 48. Krpeći mriže svoje. F. Lastrić, od' 127. Krpjahu mreže. S. Rosa 60a. Oni u lađi krpļahu mreže. Vuk, mar. 1, 19. — Šavci za da do ženskijeh bječava i kroje i šiju i krpe. M. Držić 213.

d) što sašiveno od kože (obuća itd.). Poče krpiti crevje. M. Orbin 111. — Zasukao brkove kao da će amove ńima krpiti. (U vojvodstvu). Nar. posl. vuk. 87.

e) ńešto uopće, ili se ne izriče objekat. Tko staro krpi, zaludu konce trati. (Z). Poslov. danič. Ko staro ne krpi, ni novo ne nosi. Nar. posl. vuk. 156. Staro krpi, konce trati. 294. — Tko te nauči krpit? Vele djece a malo kruha. (D). Poslov. danič.

f) rupa (mjesto gdje se što prodrlo) u koju treba umetnuti krpu. Krpi rupu dok je mańa. Nar. posl. vuk. 161.

g) čeļade, ali se misli na odijelo i obuću što je na ńemu. Tko ļudem vida obrok? Žene. Tko ih puđa od buha? Žene. Tko ih krpi? Žene. M. Držić 145. Glad i žeđu gdi ne trpi, golotińu gdi ne krpi. V. Došen 182a. Žene ne bi ga ćele odijevati, prati i krpiti. V. Bogišić, zborn. 29.

b. *u širem smislu, popravļati što mu drago što se slomilo, razbilo ili drugačije pokvarilo, kad se kod popravļańa umeću novi komadi.* Kotlove krpe Cigani. Vuk, dan. 2, 102. — Započeo po selima krpiti stare cijevnike (orgule). M. Pavlinović, rad. 75. — O koja zločesta kuća!... svaki dan od potribe jest ńu krpiti i podslańati da ne pane. P. Posilović, nasl. 45a. Kaluđeri, popi i ostali svećenici s pukom krpļahu zidove razvaļene. And. Kačić, razg. 159. Da krpimo beden na Zvorniku. Nar. pjes. hörm. 1, 191. — Krpi kao Fata pitu. Nar. posl. vuk. 161.

c. *u metaforičkom smislu, objekat je što umno a i tjelesno, kod čega* krpiti *ističe da se ono samo djelomice i nedovoļno popravļa, dok bi trebalo potpuno popravļańe ili posve novo izrađivańe.* U redu . . . svršeni ńiovu nesvršenost krpe i podižu. P. Knežević, osm. 171. — Slavensku ortografiju da kvarimo i u jeziku našemu protiv zdravoga razuma opet da krpimo i da natežemo? Vuk, pisma. 7. — *Ovaj primjer radi svoga prvoga dijela mogao bi pripadati pod* a, *a), ali radi drugoga svakako pripada amo:* Svaki dan iđemo krpeći ovu haļinu *(metaforički tijelo),* zašto vazda vrućina naravna skončava vlagu korijensku, i od potrebe je krpit ju i liječit ju jez-

Digitized by Google

binama. M. Radnić 419a. — *Amo može pripadati i ovaj primjer:* Mańe u ńoj Riđ i Macko *(imena kļusadi)* trpi neg po čačku kad koračaj krpi. J. S. Reļković 66.

đ. *u prenesenom smislu, karati, ružiti, vidi* krpa, c, *b).* — *U Vukovu rječniku:* koga ‚schelten' ‚increpo'.

2. *pasivno.* Rubine tej svuci, a ke su krpļene na sebe obuci. M. Vetranić 1, 119. Te ih metnu u krpjene torbe. Pjev. crn. 186b.

3. *sa* se, *refleksivno.* — *subjekat je čeļade (vidi* 1, a, *g)).* Sam sam se krpio i prao. M. Pavlinović, rad. 122. — *Metaforički (vidi Radničev primjer kod* 1, c). Mnogi zarad jedne malakne razdrtotine stavļaju mnoge i velike zakrpe jedući mnoge jezbine, mogući biti zadosta jedna sama. jošter običaje uzrasti toliko proždrlstvo i odriješeńe, da se krpe razļecima mastima i razboritijem svitami, blagujući meso i ribu na jedan isti obrok. M. Radnić 419b.

KRPJEN-, *vidi* Krpen-.

KRPJEŠ, *m. vidi* krpež. — *U Stulićevu rječniku:* ‚scruta, res suenda, reficienda'. — *nepouzdano.*

KȒRPĻÂČ, krpļáča, *m. vidi* krpač. — *U Mikaļinu rječniku:* krpļač, koji krpi ‚sarcinator'; krpļač od crevļa, od postola ‚cerdo, veteramentarius, sutor'.

KȒRPĻÀČICA, *f. žensko čeļade kao krpļač.* — *U Mikaļinu rječniku:* ‚sarcinatrix'.

KȒRPĻAČINA, *f. vidi* krpež. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Imam krpļačine oko djece; da osam dana na igli sjedim, ne bi sve iskrpila'. J. Bogdanović.

KRPĻÀNÎK, krpļaníka, *m. u Vukovu rječniku:* put ili prtina od krpaļa ‚eine mittelst der krpļe gemachte schneebahn' ‚via per nives instrumento krpļe dicto facta'. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* krpļanîče, krpļanîci.

KȒRPĻE, křpâļâ, *f. pl. u Vukovu rječniku:* (u Hercegovini) kao obruči što se ispriječaju (iskrpe) dretvom ili oputom, te čobani i lovci po Hercegovini obuvaju na noge, da se može ići povrh snijega ‚der schneeschuh' ‚calceatus quidam per nivem vadantium' *s primjerom iz narodne pjesme:* Ma da vidiš Radović-Šćepana, vrbove je krpļe napravio, pa razgazi snijeg u planinu. — *Riječ je (ili dajbudi osnova) baltičko-slavenska, isporedi lit.* kurpė, *crevļa, let. i stprus.* kurpe, *rus.* курпы, *(češ.* krpě, *gen.* krpěte ‚schneereifen', krpec ‚bastschuh', kraple ‚schneeschuhe', *poļ.* kierpce ‚art beschuhung', kurp ‚bastschuh'); *isporedi i grč. κρούπαλα, nekakve drvene čizme.*

KRPĻED, *m.* vidi balatura. u karlovačkoj okolici. D. Trsteńak. — *isporedi* krpļun.

KȒRPĻENICA, *f. (o torbi) koja je krpļena.* — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Skini š ńega *(końa)* sedlo od biļura, metni na ńem końsku samarinu,... skini š ńega mjedene bisage, metni na ńem krpjenice torbe. Pjev. crn. 186b.

KȒRPĻÊŃE, *n. djelo kojijem se krpi.* — *Između rječnika u Stulićevu* (krpjeńe) *i u Vukovu.* Ot krpeńa majstoru pada se (sve). Glasnik. II, 3, 21. (1695).

KȒRPĻEŽ, *m. vidi* krpež. Krpļež trpļež. Bos. vila. 1887. 318.

KȒRPĻÛN, krpļúna, *m.* tignum, *greda.* — *U rukopisu čakavskom* XVI *vijeka.* — *Jamačno je riječ dalmatska (vidi kod* kelomna), *isporedi srlat.* caprones, tigna, cantherii; cabiro, cabrio, cantherius (Ducange), *franc.* chevron, *rog (na kućama), rožnik.* Krpļuni kuće naše od čedra, a slimena od cipresa. Nauk. brn. 24b. canticum cant. 1, 16.

KȒPŃA, *f. krpļeńe.* — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Niti će biti potreba od krpńe. M. Radnić 419a.

KȒPŃAČA, *f.* igla povelika za krpļeńe seļačkih rûtînâ. I. Pavlović.

KRPUĆA, *f. vidi* krpuša. — *U Stulićevu rječniku:* v. klop. — *nepouzdano.*

KRPULE, *f. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu šabačkom.* Vinograd u Krpulama. Sr. nov. 1875. 1131.

KRPÙRINA, *f. augm.* 1. krpa. — *U Vukovu rječniku:* vide krpetina.

1. KȒPUŠA, *f. vidi* 1. krpeļ. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* křpûšâ. — *U Mikaļinu rječniku:* ‚ricinus, croto, cynorrhaista'; *u Belinu:* ‚zecca, vermetto noto che s' attacca succhiando il sangue' ‚ricinus' 783b; *u Stulićevu:* v. krpeļ; *u Vukovu:* vide (1.) krpeļ *s dodatkom da se govori u Boci.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku* (P. Budmani) *i u Bakru* (D. Hirc).

2. KȒPUŠA, *f. zvŕčka.* — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (krpuša, udorac nohtom, luskańe ‚talitrum') *i u Stulićevu* (‚talitrum, ictus digiti alteri digito impositi, complicati et vibrati'). On mogaše lava pesti a s krpušom ubit vola. D. Zlatarić (hrv. pis. XXI) 201a. — *I u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

3. KRPUŠA, *f. ime ovci?* F. Kurelac, dom. živ. 32.

KȒPUŠÂR, *m.* Glareola pratincola L., *ńeka ptica, vidi* zijavac. Krpušar, Glareola pratincola. G. Kolombatović. progr. spal. 1880. 41. Pok. Šurić, koji nam je pribavio prve primjerke za muzejalnu zbirku, saopštio mi je imena: ‚zijavac, krpušar' i ‚čičavac'; prva dva ima i Kolombatović. S. Brusina *(kod* genus Glareola), ptice hrv.-srp. nastavak. 129b.

1. KRS, *adj.? u obliku* krsu *(acc. sing. f.?) na jednom mjestu* XVIII *vijeka, nejasna riječ (raskršen, iskršen?) koju je jamačno sam pisac načinio radi slika.* Vječńi sudac na uzkrsu posrjed golih oglobina kazat hoće ljepost krsu punu črvļijeh gadelina. J. Kavańin 563a.

2. KRS, *m. u rukopisu* XVI *vijeka (pisano* Крьзь) *stoji mj.* Kris *(vidi* 2. Kris). Aleks. nov. 76.

KRSȄRDÂR, krserdára, *m.* krk-serdar, *vidi kod* 4. krk. A veliki vezir, Kuršid-Paša, bio ga je postavio ‚krserdarom'. M. Đ. Milićević, pomenik. 1, 101.

KȒSMALAC, křsmaoca, *m. čovjek koji krsma.* — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (krsmalac *i griješkom* krsmaoc ‚cunctator'). Pravi poslušnik nije krsmalac. M. Radnić 545b.

KȒSMALICA, *f. žensko čeļade što krsma.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚cunctatrix'.

1. KRSMAN, *adj. koji krsma.* — *U jednom primjeru* XVI *vijeka, a između rječnika u Stulićevu:* ‚morosus'; nasladjeńe krsmano, naslada krsmana ‚delectatio morosa (apud theologos) h. e. voluptuosa in qua homo sponte immoratur' *gdje je nešto drugačije značeńe.* Po tom budi skoro slišati a krsman odgovarati. Pril. jag. ark. 9, 138. (1520).

2. KȒSMAN, *m. ime muško.* — *Od* XVIII *vijeka,*

Digitized by Google

a između rječnika u Vukovu (‚nomen viri' ‚mannsname'). Krsman Dugi. Glasnik. II, 3, 76. (1706—1707). Baš Krsmana kneza Vuičića. Nar. pjes. vuk. 4, 164. Krsman Gligorijević. Rat. 414.

KȓSMANIJA, *f. ime žensko.* — *isporedi* Krsman. — *U naše vrijeme.* Ivan da isplati Krsmaniji 40 groša. Glasnik. II, 1, 178. (1808).

KȓSMANOV, *adj. koji pripada Krsmanu.* Tu izlazi ļuba Krsmanova. Nar. pjes. vuk. 4, 165.

1. KȓSMANOVICA, *f. žena Krsmanova.* — *U naše vrijeme.* Marija Krsmanovica Šapčanka. Glasnik. II, 1, 77. (1808).

2. KȓSMANOVICA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu vaļevskom.* Ub . . . u Tamnaru utiče na mestu Krsmanovici. M. Đ. Milićević, srb. 368.

KȓSMANOVIĆ, *m. prezime (po ocu Krsmanu).* — *U naše vrijeme.* Ilija Krsmanović. Rat. 86. Jovo Krsmanović. 417.

KȓSMÂŃE, *n. djelo kojijem se krsma.* — *Stariji je oblik* krsmanje. — *Radi oblika* krzmańe *vidi što je kazano kod* krsmati; *ovdje se može dodati da ima* krzmańe *i u Dubrovčanina Betere* XVII *vijeka, a* XVIII *i u S. Rose (u obadva jedan put).* — *Često se nahodi* bez krsmańa *u adverbijalnom smislu.* — *Između rječnika u Belinu* (krsmanje ‚dilatione' mora' 257a; ‚dimora' ‚mora' 258a; ‚tardamonto, tardanza, indugio' ‚cunctatio' 722b; bez krsmanja ‚senza dimora' ‚sine mora' 258b; ‚senza verun indugio' ‚omni cunctatione abjecta' 397b; ‚prestamente, presto, avv.' ‚cito' 583a; ‚senza tardanza' ‚nulla mora' 722b), *u Stulićevu* (‚mora, cunctatio, tarditas, dilatio etc.'; bez krsmańa ‚prompte, parate'), *u Daničićevu* (krьsmanije ‚mora').

a. krsmańe. Nihь dlьgo stojanьje i krьsmanje tamo. Spom. sr. 1, 92. (1408). Ne zazri jerь je bilo tolikoj krьsmanьje posla vašega. 1, 178. (1418). Jere brez nijednoga krsmanja nas uvišuju v jednom živļenji. Starine. 23, 148. (1496). Brez krsmanja spenžaj. M. Marulić 133. Gredu prez krsmanja v raj. Korizm. 18a. Neposluh i krsmanje u zapovijedi starijega. Zborn. 166b. Zapovedamo . . . kruh, muku, zob što brže simo nositi prez krsmanja. Mon. croat. 295. (1592). Svuda ovuda iđe misao i pamet moja u jedan čas bez nikakova krsmanja. M. Divković, bes. 284a. Zarad mala pokoja i krsmańa. M. Radnić 153b. Ne čini ptica na zemļi veće krsmańa od onoga... 154a. Izaći brez krsmańa prama smrti. 331b. Bez krsmanja bi od Isukrsta nadarena. A. d. Bella, razgov. 85. Ženinom smrti stoprv razvezan od ženidbe, hrliš bez krsmańa u red sveti. B. Zuzeri 6. Za ńime idu bez krsmańa. 98. Hitaju ga *(Jesusa)* vojnici bez krsmańa. Đ. Bašić 55. Na ńegovu zapovijed spravļa se dobri starac za izpunit je bez krsmańa. 99. Koliko je potrebno ozvat se bez krsmańa Bogu. 193. Ti s hrabrenijem Ličanima bez krsmańa, bez obzira, eto srneš . . . na visoke tvrđe. Zgode. 8. — *U ovom je primjeru* -š- *jamačno štamparskom griješkom.* Gdje ga ončas bez kršmanja uvedoše znano u vijeće. J. Palmotić 23.

b. krzmańe.

a) vidi krsmati, 1, b, *a).* Oni je slijede bez krzmańa *(štamparskom griješkom).* Đ. Bašić 192.

b) vidi krsmati, 1, b, *b).* Bez krzmanja, vjerne moje, plahi stupaj pospiješite. I. Gundulić 100. Pak u kratko bes krzmanja kaže glase, ke joj nosi. 414. Bez krzmanja Krunoslava u odluci, ka je žeže, ne ima misli, ku strah dava. 469. Hoću da oči vide tvoje večeraske bez krzmańa. Ǵ. Palmotić 1, 331. Bez krzmańa teci sada. 2, 350. Bez krzmanja. P. Kanavelić, iv. 113. Po mjesecu opet masti bez opreda i krzmanja. J. Kavańin 216a. Kraļi vjere ine gredu ih grabit prez krzmanja. 268a. Svi napredkuju vazda u sumńi i u krizmanju *(sic).* 354a. Evo me bez krzmańa na tumačeńe Pavlovijeh riječi. A. Kalić 96. Nije odgovora, nije nevańa, nije krzmańa. 394. Na tvu službu bez krzmańa pospješno sam ja ustala. P. Sorkočević 587a.

c) vidi krsmati, 1, b, *c).* Ne da smrt vrijeme nijedno od krzmanja. B. Bettera, or. 21. Bez krzmańa posla po ńe muža Uriju. I. Đorđić, salt. XIV—XV. Bog neće krzmańa u dobrijeh odlukah. ben. 14. Poče bez nikakva krzmańa ispravļati. 28. Ako su koje zaprike, brez krzmańa i udiļ dignuti. A. Kanižlić, kam. 860. Bez krzmańa ostavi sve. S. Rosa 63b. Nego brez svakoga krzmańa . . . Đ. Rapić 278. Da popisanu djecu bez krzmańa šaļu u školu. Zbornik zak. 1853. 2, 43.

KȓSMATI, kȓsmâm, *impf. oklijevati, dangubiti.* — *Nepoznata postańa; u jednom rukopisu* XVI *vijeka ima* krmsati *(vidi), ali i ovo (po svoj prilici mlađi oblik) ne pomaže.* — *Od* XIII *vijeka, ali već* XVII *po svoj prilici nije bila narodna riječ. to se poznaje iz toga što ńeki pisci i prepisivači miješaju* -s- *na* z: krzmati, *i to već od* XVII *vijeka: naj prvi je za kojega je to dokazano pisac Bošńak Ančić;* XVIII *vijeka Dubrovčanin Đorđić, Slavonci Knezović i Kanižlić (vidi još kod* krsmańe). — *Između rječnika u Vrančićevu: možebiti štamparskom griješkom* krčmati (‚karcsmati') ‚morari'; *u Mikaļinu* (karsmati, dangubiti ‚terere tempus'), *u Belinu* (krsmati ‚tardar, indugiare in neutro' ‚moram facere' 722b), *u Bjelostjenčevu (vidi* 2), *u Voltiģijinu* (karsmati ‚tardare, indugiare' ‚verspäten'), *u Stulićevu* (krsmati ‚morari, cunctari, immorari, commorari'), *u Daničićevu* (krьsmati ‚morari').

1. *aktivno.*

a. krsmati. Arьhimanьdritu krьsmavšu tu prêdь crьkvьviju svetyihь. Domentijan[a] 340. Da djelateļi ne krsmaju. Pril. jag. ark. 9, 146. (1468). Ne krsmaj cića samoga tebe, Bože moj, jere jime tvoje zazvano jest svrhu grada ovoga. Bernardin 36. dan. 9, 19. Spravi se, ne krsmaj. Š. Menčetić 286. Ne krsmaj o meni, hrlo me umori. Ǵ. Držić 402. Za toj veće ne krsmajte. M. Vetranić 1, 351. Ne krsmaj, neg hodi. 2, 208. Na danju ne krsmaj. N. Dimitrović 5. Čin' brzo što imaš, ne krsmaj veće ti. N. Naļeśković 1, 128. Za toj veće ne krsmajte, kad se raj steć lasno more. 1, 161. Tijem ako ć pomoć dat, nemoj mi krsmati. 2, 63. Veće ne krsma'te. M. Držić 56. Daj brzo, ne krsmaj. 462. Da vidite da more ne krsmati, er je sve spravļeno. Starine. 10, 10. (1558). Mneći se nasititi s ńom krsmaše. P. Zoranić 41a. Rad vile, ka svu vlas na pospijeh sve gubi, ne krsmav zli poraz. D. Rańina 137b. Poklam ovde moramo krsmati . . . Mon. croat. 296. (1592). Ter kroz toj krsmati već ne bi tuj meni, pođoh ih iskati po gori zeleni. A. Sasin 136. Ja grem nać Gorštaka ńe oca, da ga k ńim povedem; zač samo htijenje je ńegovo, što lipše i krsma, da skladno ńih ktijenje bude se izvršit. D. Zlatarić 80a. Nь pohodi, ne krьsmaj. Aleks. novak. 90. Krьsmati že tu nemoj. 118. Čini i ne krsmaj. Aleks. jag. star. 3, 224. Ne krsmavše k mani da harač donesete. 255. Hodi oslobodi nas, jurve nemoj krsmati. M. Divković, bes. 10b. Docne i krsmajući djeluje. M. Divković, bes. 654a. Već ne krsmaj, vapijahu. plač. 15. Doći će vrijeme, neće krsmati. M. Radnić

Digitized by Google

64a. Sve trči naglo k svojoj svrsi ne krsmajući ni čas. 150a. Tko krsma u zloj misli stavļa se na pogibil za izpunit ju. 448b. Ne hotijmo već krsmati, jur se ima on ustati. P. Hektorović (?) 81. Odprav'te se, ne krsmajte. 148. Nije potriba da stojimo i krsmamo prilikovati u stvarimi svitovńim. S. Margitić, fal. 8. Hodi veće, Gospodine, nemoj krsmati. 58. Oni ne pobigoše udiļe nego počeše krsmati. 85. Oprosti mi što sam krsmao k tebi se obratiti. ispov. 53. Nemoj krsmat, nego hodi. 200. Što krsmate, što čekate? A. Gleđević 10a. Pojdi brzo, majko, i već ne krsmaj. M. Lekušić 59.

b. krzmati.

a) griješkom naštampano (trebalo je krsmati), *jer se po rukopisima ne može poznati kako je.* Molim te, ne krzmaj. M. Marulić 226. Hod' veće, ne krzmaj. Š. Menčetić 59. Veće ne krzmaj izvidat ļuven stril. 132.

b) ne zna se, kako je pisano u originalu jer nema originalnijeh rukopisa. Ne krzma'mo, sila jača da se s glavom carskom združi; potlačimo ko potlača, udušimo ko nas duši. I. Gundulić 485. Što krzmate bez uzroka? 569. Jošte cknite? još krzmate? Ġ. Palmotić 1, 50. Sred otoka veće toga ne hotjesmo mi krzmati. 1, 93. Ne krzmamo i ne cknimo. 1, 123. Hod'mo na plav, ne krzma'mo. 1, 169. Pripravite, da osvetom ne krzmamo, końe i plavi. 2, 340. Nu ni'e krzmat, ni'e sumļiti, da će t' žeļu prekratiti. J. Kavańin 392a.

c) griješkom samijeh pisaca. Milosrdje Božije podnosi, ma ne krzmajmo. I. Ančić, ogl. XXIX. Ne krzmajmo stat u griju, već odimo na svetu pokoru. 141. Ti krzmaš s tvom oblasti. I. Đorđić, salt. 247. Bog krzma do vremena. 321. Ah ne krzmaj za pomoć me! 479. Dočijem mi krzmamo. uzd. 81. Nemoj, kraļu, dužje ti krzmati. A. J. Knezović 200. Da ne krzmaju i ne otezaju se. A. Kanižlić, kam. 512. Ovako docneći i krzmajuć, stiže vrime. utoč. 66. Što dakle krzmaš i kasniš? uzroci. 251.

2. *sa* se, *refleksivno; značeńe je kao kod aktivnoga glagola. — U Bjelostjenčevu rječniku:* krsmam se, v. mudim se.

KR̀SME, krsmeta, *n. vidi* mr̀tvina *(danak što se plaća kad umre domaćin). — Jamačno od tur.* qysmet *(dio), isporedi* krsmet. *— U Vukovu rječniku:* vide mrtvina *s dodatkom da se govori u Srbiji.*

KRSMEŃE, *n. u Stulićevu rječniku:* v. krsmańe. *— sasma nepouzdano.*

KR̀SMET, *m. udes, sreća, arap. tur.* qysmet. *— isporedi* krsme. *— U naše vrijeme.* A tako mi dina i krsmeta. Pjev. crn. 130b. Pa ako kad krsmet dođe. Bos. vila. 1892. 157.

KRSMINA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu podrinskom.* Niva u Krsmini. Sr. nov. 1871. 141.

KRSNA, *f. ime dvjema selima u Srbiji u okrugu smederevskom.* Mala *i* Velika Krsna. K. Jovanović 149.

KR̀SNÎ, *vidi* 1. krstan.

1. KR̀SNICA, *f. krsno ime; kolač za krsno ime. — U naše vrijeme* (XVIII *vijeka u množini, vidi kod* a).

a. *krsno ime (i gozba kojom se svetkuje), vidi* 1. krstan, c. Taj mu svetac osta u potomstvu u krsnici. S. Ļubiša, prip. 28. O krsnici, o božiću, uopće pri svakoj svetkovini domaćoj. 252. Svetoga Nikolu zimńega što mi je u domu krsnica. prič. 37. Svaka kuća slavi osim krsnice i prislužbicu ili prislužbu. 41. Svetoj Petki koju slave dva dijela sela krsnicom. 109. *— Ovdje imendan:* Krsnĭca ‚dies onomasticus; epulae die onom. apparatae'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1fortsg. 43. *— u množini u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Krsnice časti slavne. V. Došen v. Dok kom krsno ime bane, i krsnice slavit stane. 172a. *— Vidi i:* Krsnica, 1. plemensko krsno ime. 2. osobni imeni dan. M. Pavlinović.

b. *kolač što se mijesi za krsno ime. u Bosni.* Pa da ima za bozuka svoga djeci peći prisnijeh krsnica. Osvetn. 2, 49. U Bosni se taj kolač zove krsnica ili krsni kruh. M. Đ. Milićević, slave. 25.

2. KRSNICA, *f. mjesno ime.* I Jovana knеza iz Krsnice. Nar. pjes. vuk. 4, 138.

1. KR̀SNICE, *f. pl. vidi* 1. krsnica *pod* a.

2. KR̀SNICE, *f. pl. vidi u Vukovu rječniku:* u sabļe ili u mača ono gdje se drži rukom ‚der griff am säbel' ‚capus', cf. [balča, zbaoč,] balčak *s primjerom iz narodne pjesme:* Dokle im se sabļe polomiše do krsnicah i rukah desnicah. *— Vaļa da je uprav balčak kao na sapadnijem mačevima, gdje je sličan krstu.*

1. KR̀SNÎK, *m. postaje od* krstan *nastavkom* ik. *— -t- ispada, ali se nalazi pisano.*

a. *kršćanin. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Ti mu *(caru turskome)* zakon hud lukavi, vrhu sabļe, Muho, stavi; ti, narodi da od svih strana krstnici se grabu mali. J. Kavańin 288a. Mi stojimo uz misnike čim prikažu slavnijeh ostij (hosti') posvećenja za krstnike. 506a.

b. *vidi kod* križ, 1, a, *e) bb) ccc) na kraju. — U pisaca našega vremena.* Veliki krsnik (‚grosskreuz') reda žeļezne krune. Zbornik zak. 2, 1028.

2. KRSNIK, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 265.

KR̀SNÔ ÎME, *vidi* 1. krstan, c.

KRSNÚĆE, *n. djelo kojijem se krsne. — Stariji je oblik* krsnutje. Mlogovrsna krsnutja i čeznutja nárôdâ. D. E. Bogdanić.

KR̀SNUTI, krsnêm, *impf. načińeno od* uskrsnuti *(vidi) kao imperfektivni glagol s neprelasnijem značeńem. širećem je ovoga značeńa postalo drugo (u Mikaļinu, po ńemu u Stulićevu rječniku): javļati se. — Od* XVI *vijeka, ali rijetko; između rječnika u Mikaļinu* (krsnuti, iziti ‚compareo, exeo') *i u Stulićevu* (krsnuti, krsnujem *i* krsnivam ‚exire, egredi, comparere, resurgere, ad vitam redire'). Ili imam sad krsnut, čemerno ili umrit. S. Gučetić Bendevišević 267. Učinit kako žuńević *(sic)* mačak, ki krsnu, kad scijeńaše poginut. (D). Kad je cijenio krsnut, tad je poginuo. (Z). Minu kad krsnut cijeńaše. (Z). Poslov. danič. On može na mjesto vas iz ovije*(h)* kameni činit krsnut sinova Abrahamu. S. Rosa 45b. Sve mu krslo i voskrslo! Bos. vila. 1888. 31.

KR̀SOGON, *m. Χρυσόγονος,* Chrysogonus, *ime muško. —* XIII *vijeka (u poznijem prijepisu).* Gospodin Krsogon. Mon. croat. 39. (1275 *prepis.* 1546).

1. KR̀ST, krsta, *m.* crux, *u pravoslavnijeh Hrišćana (pa često i u katolika): isto što* križ; *znameńe križa; krštеńe. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima (i u množini kad se umeće* ov: krstovi, krstôvâ *itd.), osim nom. i acc. sing., i voc.:* krste, krsti. *— Riječ je praslavenska (ista što i* 2. Krst), *te je došla u slavenske jesike po svoj prilici prije nego su se Slaveni pokrstili; isporedi stslov.* krъstъ, ‚crux', *rus.*

Digitized by Google

крестъ, *češ.* křest, *gen.* křtu ‚baptisma', *pol.* krzest, *gen.* krztu (*i* chrzest, chrztu). — *Radi oblika množine ili dvojine* krsta *vidi* 4. *i* 5. krsta.

1. crux, *sprava (drvena) za mučenje, ali se gotovo svagda misli na onu na kojoj je bio Hrist mučen, ili na nešto po onoj načinjeno. radi oblića vidi* križ *iz početka.* — *Pravoslavni uz* krst *često upotrebljavaju pridjev* časni *(pa po nima i katolici), a gdjegdje i množinu* krsti *mjesto jednine.* — *Između rječnika u Mikaljinu* (karst, krst, križ ‚crux'; krst, propetje ‚crux'), *u Belinu* (krs ‚croce, segno notissima da punire i rei' ‚crux'; krst ‚croce, segno dell' humana redentione' ‚crux' 288a), *u Bjelostjenčevu* (krst, pri Dalmat. znamenuje kaj pri nas križ ‚crux'), *u Stulićevu* (‚crux'), *u Vukovu* (‚das kreuz' ‚crux' [cf. križ], n. p. krst od drveta ili od zlata), *u Daničićevu* (krьstъ ‚crux').

a. *krst na kojemu je Isus umro.*

a) u pravom smislu.

aa) uopće. Nađoše človjeka čirenejskoga, imenom Šimuna, kojega usilovaše ponesti krst njegov. N. Rańina 93b. matth. 27, 32. Pribiše ga k krstu. Zborn. 86b. Isukrstu ki za tebe mre na krstu. N. Naljeković 1, 151. Jaoh! na krs pribiše, da bude tužno umrit, ruke ke stvoriše nebesa. D. Rańina 148b.

bb) sam krst i drvo od kojega je načinjen i komadi od njega časte se kao moći. Tač drvo od krsta, kim se Bog vas rani, uzrok bi da vrsta ljudi se sva shrani. D. Rańina 149b. Silno a množtvo svetih tila, krsta i inih ostanaka. J. Kavańin 219a. Kosta ki sljednikom krst ostavi. 298b. — Gdi su sade naši časni krsti? Nar. pjes. vuk. 2, 85. Onda care *(Kostadine)* na noge ustade, te se časnom krstu poklonio i časnoga krsta celivao. 2, 88. I krstove od časnoga dreva. 2, 8.

b) časti se kao znak muke Isusove i spaseńa ljudskoga (vidi i c)).

aa) uopće. Molitva od svetoga krsta. Zborn. 168b. Te se moli Bogu istinome i vašemu krstu po zakonu. Nar. pjes. vuk. 3, 64. — Ili si se danas poturčio, časnog krsta pod noge zgazio, časnog krsta i krasnog zakona. Nar. pjes. vuk. 2, 7.

bb) kao svetkovina određeni su mu neki dani u godini (vidi i krstov) *i crkve.* Treća *(nedelja časnijeh posta zove se)* ‚krstu poklońena'. M. Đ. Milićević, živ. srb. glasn. 22, 81. — *U Gružu kod Dubrovnika ima crkva što se zove* Krst. P. Budmani. U selu Šikli bješe crkva koja se zvaše ‚Krsti'. G(lasnik). 15, 287. Đ. Daničić, rječn. *kod* krьstъ.

cc) kod kletve, zakletve, proklestva (vidi i križ, 1, a, *b) cc)).* Zakliše ih krstom i zakonom. Nar. pjes. vuk. 4, 166. — Klьnemo se u čьstny krьstъ. Mon. serb. 22. (1234—1240). Da ga ubije krьstъ čьstьni. 70. (1273—1314). Tako mi krsta časnoga! Nar. posl. vuk. 302.

dd) kao znameńe vjere hrišćanske (pravoslavne i katoličke) znači od prilike što i vjera, crkva. Sam krst vridan da je slave i časti tvrdi. Živ. kat. star. 1, 219. Al' smrtnih telesi, ali duh, al' osin, al' krsta, al' živin naslidnik bi' si kad. Đ. Baraković, vil. 289. Ali ne more crkva stranputati ni iz krsta izaći. I. Ančić, ogl. 25. Papa more sagrišiti, . . . ali zać s puta i stranputat od krsta u naredba crkovni ne more. 43. Od straha sagriši smrtno, prikaza tamjan idolom, ali krsta ne izgubi nit' ga se odreče, vrati se k svojim i izpovidi grije. 43. Ko je krstu bilo na velike škode. P. Vitezović, odil. 78. Junak biše al' je poginuo krs braneći, s Turcim bojak bijuć. And. Kačić, razg. 208b. Hoću moju glavu izgubiti radi krsta i Bogorodice i zakona od Hrista mojega. Nar. pjes. vuk. 2, 610. Na krst pljuju, Boga ne vjeruju. 4, 464. Prije nego što su se nam stari krsta primili. S. Ljubiša, prip. 26. Od kad su se ljudi krstu dali. 145. Ne rod je pošten i ni krstu se još nî zamiril *(u hrvatskom primorju).* V. Bogišić, zborn. 157. — On ne smije poći u Kosovo za krst časni krvcu proljevati. Nar. pjes. vuk. 2, 290. Pa ustade na noge junačke, pa se časnu krstu prekrstio. 2, 490. Za krst časni i lijepu slobodu. S. Ljubiša, prip. 124. Al' se mukam vjera iskušava i krst časni krvlju osvjetlava. Osvetn. 2, 89. Jednoč ću se: ‚Juriš!... za krst časni!' 2, 128.

c) po jevanđelju (matth. 16, 24; luc. 14, 27), *vidi* križ, 1, a, *c).* Prijemljušte krьstъ, poslědujuštu Hristu. Sava, tip. hil. glasn. 24, 172. Svak svoj krs nosi. (D). Poslov. danič.

d) krst može biti načinjen (zgrađen od drva, kamena, zlata itd. ili naslikan) kao znak ili znameńe vjere, vidi križ, 1, *e).*

aa) svečano se drži ili nosi na rukama ili se hrani u crkvi (i drugdje). Da koji godi primine s ovega svijeta, da mogu ga s krsti bjelodano provoditi. A. Gučetić, roz. jez. 28. U gradcu Saveriju hrani se jedan krst davńi. B. Kašić, fran. 201. Krs u rukah zlatan nosi. I. Gundulić 428. Obje mu su noge bose *(pustińaku),* drži u rukah krst raspeti. 436. Kada bi sveti krst iliti križ dizao. A. Kanižlić, kam. 112. Onda stade Niko patrijare, manu krstom na četiri strane. Nar. pjes. vuk. 3, 64. Da rastopi krste i ikone. 3, 67. Izostao kao baba za krstima. Nar. posl. vuk. 100. Tako mi krsta koje smo držali! (K pobratimu) 302. — Igumenь čьstnimь krьstomь znamenaje. Sava, tip. stud. glasn. 40, 158. Čьstnii krьsti i sьsudi zlatii. Mon. serb. 80. (1302—1321). Priložiti hramu semu . . . čьstьnyje krьsty i okovanyje i pozlaćenyi sь biseromь i kamenijemь. Deč. hris. 27. I razbiše kamen stanoviti, prosuše se mlogi krsti zlatni, što Jevreji krste sakovali na priliku kako naši krsti, da se naši krsti ne poznadu. Nar. pjes. vuk. 2, 88. Krste nositi a Boga moliti mnogo je. (Dva posla je teško raditi). Nar. posl. vuk. 161. Kao nekud da krste nosimo. P. Petrović, gor. vijen. 51.

bb) na barjacima. Na barjaku od zlata jabuka, iz jabuke od zlata krstovi, od krstova zlatne kite vise. Nar. pjes. vuk. 2, 290. I iznese krstat svilen barjak na kome je dvanaest krstova, svi dvanaest od čistoga zlata. 2, 300. Na barjake od zlata krstove, na krstove drage kamenove. 3, 48. Na bajraku krst od žuta zlata. Osvetn. 2, 88. — *Slično je i ovo:* Zelen šator od zelene svile, na njem zlatni dvanaest krstova, trinaesta jabuka od zlata. Nar. pjes. vuk. 2, 482.

cc) na prsima, vidi križ, 1, a, *e) bb).* Niz vrat visi *(vladici crnogorskome)* krst od zlata žuta. Osvetn. 1, 10. — *kao znak viteškoga reda ili odlikovańa uopće.* Dao mu je veliki krst reda s dijamanti. A. Tomiković, živ. 95. Ordena Leopoldova velikoga krsta kavaler. Vuk, rječn.[1] xv. Krst za zasluge ‚verdienstkreuz'. Jur. pol. terminol. 552.

dd) na crkvi (osobito na krovu). Bijela crkva, s nje krst zlaćen sjajnim gori žarom. Osvetn. 2, 16. Pa će kralj hrvatski dići časni krst na crkvu sv. Sofije. M. Pavlinović, razg. 100.

ee) krst od drva, još češće od kamena nasađen u zemlju, isprva samo kao znak vjere. Onь ukrasi svoje otьčьstvo vьsakyimь blagovê-

Digitized by Google

rijemь i svetyimi crьkьvami poļa i udolija i brьda, idêže ne dostiže crьkьve sьtvoriti, tu krьstь postavi, da na vьsakomь mêstê ime Božije proslavļajetь se. Domentijan[a] 205. — *Često ovaki krstovi biļeže granice između zemaļa, n. p.:* U brьdo gde stoji krьstь. Mon. serb. 18. (1233). Na Gradište, na tri krьste. 92. (1330). I tamo vьdruzismo krьstь vь dubê. 131. (1348). Na želêznyj krьstь na sьbornyj putь. 131. (1348). Prêko brьda do krьstьь. Deč. hris. 15. 83. U Trifuńь krьstь. 42. Ωd Lima u Lučinь krьstь. 45. *(Međa ide)* na ωnu stranu u krьstь među Patьkovo i Slatinu. 56. *(Međa ide)* pravo podь zlate krьste na cerь. 101. Do krьsta kalništьskago i ωt krьsta po dêlu na vite krьste. Glasnik. 27, 291. (1347).

ff) Krste lipovi! (Reče Turčin Hrišćaninu kad ga što psuje). Nar. posl. vuk. 161. — *isporedi* 8. Krst.

b. *sprava za muku i straćće ne samo Isusovo, vidi* križ, 1, b. Da ne ostanu na krstu telesa u subotu. N. Rańina 111[a]. joann. 19, 31. Marte krs, Juno mač a Febo voden kraj, reče joj, kroz hud plač dat mi će smrtni vaj .... Zgodi se meni tač da svrših ja moj vik kroz vodu, krs i mač, bio žena i človik. D. Rańina 61[a].

c. *u prenesenom smislu, ńešto načińeno kao krst, isporedi* križ, 2.

a) znak + kojijem se ļudi nevješti pisańu biļeže (kao potpisom) na kakvom spisu da pristaju na ono što je ondje napisano. u tri naj starija primjera stoji uz pravi potpis, te treba shvatiti kao znak zakletve, isporedi 1, a, *b) cc).* — *Između rječnika u Vukovu* (krst što kod svojega potpisanoga imena načini onaj koji ne zna pisati). Krьstь (mjesto čega je griješkom štampano ‚prьstь'. Daničić) kneza Miroslava. Mon. serb. 2. (1190). Krьstь Simωnωvь i podьpisanije. 6. (1198—1199). Krьstь kneza Andrêja. 35. (1249). I tko ne bi umio pisati učini jedan krst. P. Posilović, nasl. 101[a]. Učiniše svojijem rukama krste. Pravdonoša. 1851. 26.

b) isti znak kao kod a *što se upotrebļava u knigama kao ńekakav biļeg, isporedi* zvjezdica *i* 1. krstić. Gospodinu sa dva krsta. Vuk, gram. i pol. spisi. 3, 274.

c) znak kao x (X) *što znači broj* 10. Četiri krsta što i četrdeset godina. S. Ļubiša, prič. 36. — *I na rabošu.* Zarezo mu je krs u veliki raboš. (Z). Poslov. danič.

d) zove se ono gvožđe, što se umeće u prozore, da ne bi ko provalio na prozor i ušao u kuću da krade. ‚Izvalili su mi lopovi krst na malom prozoru'. u Dobroselu. M. Medić.

e) zadńi io samara (u okrugu užičkom). Ļ. Stojanović.

f) u Vukovu rječniku[3]*: (po Vukovijem biļeškama)* četiri spice u točka. cf. gobeļa *s dodatkom da se govori u Dalmaciji.*

g) na nebu krst načińen od 4, 5 *ili više zvijezda.* — *U Vukovu rječniku:* krst na nebu ‚ein gestirn' ‚astrum'. *vaļa da je isti znak što se zove labud* (cycnus). — Petrov krst, zvijezde na križ, koje idu za šćapima. M. Pavlinović.

h) u Vukovu rječniku: gomila (u paoriji gdje se daje desetak) od 20 (a u krajini) od 18 snopa žita; a ‚krstina' je mańa od krsta (u paoriji od 10 snopa, u krajini može biti i od 18, i onda se kaže da je u krstini čitav krst): ‚deset krsta nasadio na guvnu'. cf. krstina. Nego se u snopove zajedno svežu i u krste nalože. I. Jablanci 77. Tad se metat u krstove stanu *(rukoveti).* J. S. Reļković 303.

i) u krst, *adverbijalno.* Neće vaga u krst doći. S. Ļubiša, prip. 250.

2. znak što se čini na samome sebi kao znameńe križa (isporedi križ, 1, a, *d)). kaže se i za pravoslavni način (vidi:* Ne ostade krsta od tri prsta. P. Petrović, gor. vijen. 11) *i za katolički.* — *Između rječnika u Vukovu* (krst što čovjek načini na sebi kad se krsti).

a. *na sebi.* Učini sveti krst na sebje. Zborn. 47[b]. Neka krs učinim. M. Držić 153. Nijesi krs na sebi jutros učinio. 217. Što nađete da je sunećeno, tor se neće krstom prikrstiti. And. Kačić, razg. 94[b]. Ja ću tvoju viru virovati i tvojim se krstom prikrstiti. F. Radman 37. Koji se krstom krsti. Nar. pjes. vuk. 1, 80. Muselim se krstom križa prvi. Osvetn. 4, 51. I Mirdite što se krste krstom latinskijem. 3, 62. Neki se vrag boji krsta a neki toļage. V. Bogišić, zborn. 46. — Časnijem se krstom prekrstite. Nar. pjes. vuk. 4, 82.

b. *na čemu drugome.* Paka *(pop)* krst čini svrh gostarice od vode. Način (1592). reš. građ. 3, 54. Jes' vidio kad čobani vuka sastigoše štetna kod jaradi pa ga krstom prekrstit hoćahu? Osvetn 1, 17. — *Amo može pripadati i ovaj primjer:* Kad je Đorđije Srbijom zavlad'o i Srbiju krstom prekrstio. Nar. pjes. vuk. 4, 151.

3. baptismus, *krštеńe (naj prvi sakramenat). ne samo u pravoslavnijeh nego vrlo često i u katolika.* — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚baptismus'), *u Bjelostjenčevu* (krst, kršćeńe ‚baptismus et baptismum, baptisma, latine: intinctio l. immersio seu ablutio atque regeneratio'), *u Voltiģijinu* (karst *i* kerst ‚battesimo' ‚taufe'), *u Stulićevu* (‚sacra ablutio'). Ošće je zavezan človik za onih ke drži na krsti. Korizm. 66[b]. Da jedan kum ili kuma naj mańe bude pri krstu. Š. Kožičić 6[b]. Juže *(djevicu)* otac jego držal je na krste. 15[a]. Nega ti *(Dubrovnik)* svaka vrst ļudi, i ka ima i koja nima krst, ļubi i prijima. H. Lucić 263. Prihodeći k ńegovomu krstu. Anton Dalm., nov. tešt. 1, 3. matth. 3, 6. Krst Ivanov od kuda bišе? 32[b]. matth. 21, 25. Počamši od krsta Ivanova. 171[b]. act. ap. 1, 22. Zač Marom zvana je na krstu prvi čas. Đ. Baraković, vil. 10. Krst, krizma, eukaristija, ... M. Alberti XLIV. Jedan kum i jedna kuma imaju ditića na krstu držati. F. Glavinić, cvit. 6[b]. Zašto grih narodni s krstom ... opira se. 14[a]. Koga na krstu Ivanom prozvahu. 333[b]. Da je dite prez krsta umrlo. svitl. 80. S kumom koji ga je držao na krstu. S. Matijević 65. Ne prima se nikor na krst. P. Radovčić, ist. 4. Koju *(djevojku)* bijaše držao na krstu. P. Posilović, cvijet. 198. Krst jest vrata svim ostalim sakramentom. I. Zanotti, upit. 5. Prije nego ńim se podade krst. 8. Krsta svetu riku već krizmom ne tvrde. P. Vitezović, odil. 44. Svecija i Danija krst priješe. P. Vitezović, kron. 61. Pijan človik, izvan krsta, nî ni dobrom prascu vrsta. cvit. 156. Jeda bi oni sa mnom htili ovi zakon sad od tebe, krst prijati vrhu sebe! P. Hektorović (?) 123. O Lovrinče, stan' se gori, tere krstom nas pritvori. 125. Tu ću t' žeļu ja odneti, i mom rukom dat krst sveti. 141. S. sakramenat od krsta. L. Terzić 137. Kad Isus prija krst u Jordanu. F. Parčić 47. S Godeslavom, koji kad primi krst, povijeda pak ga inimi. J. Kavańin 246[a]. Prerodit se već u krstu s inijem trage od ńegove *(bi htio).* 298[a]. Oton pastijer ki neprane krstom umi Pomorane. 302[b]. Koji je okršten svetim krstom. Pisanica. 8. Ne imajući priliku uzeti krst vodeni ... 40. Držańe na krstu svojega poroda. Ant. Kadčić 411. Koji drži na

Digitized by Google

krstu. M. Dobretić 40. Ditešce koje je umrlo brez krsta. M. Dragićević 160. Koji nije opran svetim krstom. 160. Nigda ti se neću poturčiti, ni odreći od krsta mojega, ni Hristovu vjeru pohuliti. Nar. pjes. vuk. 2, 609. Vodi Zlatku u bijelu crkvu, te j' riščanskim krstom pokrstio. 3, 142. Bog te vidi, Turkińa divojko, hoćeš s' mojim krstom pokrstiti, hoćeš moju viru virovati? Nar. pjes. istr. 1, 56. Krst na se, a prase preda se. (Kad ko hoće da kaže da se Turčinu lasno pokrstiti). Nar. posl. vuk. 161. Osim krsta. (Doda se u govoru: 1. kad se kakvom živinčetu, n. p. końu, reče da je pametno kao čoek; 2. kad ko Turčina požali, da je dobar kao i Hrišćanin; a 3. kad se Hrišćaninu kao psujući reče: ‚Pasja vjero!') 241. Tako mi krsta u kom sam kršten! 302. Nekakvome čoeku umirahu đeca: neka jedva krst dočekaju a neka ni petnaest dana. Nar. prip. vuk.[2] 212. Kao da ste, osim krsta, Turci. S. Ljubiša, prip. 156. A uza ńu *(glavu)* nigdje ništa svoga, osim krsta gola na tijelu, a i za ńeg krv si dužan cijelu. Osvetn. 2, 68. Al' se hljeba nahranio nisam, nit' se krsta nanosio s mirom. 2, 68. Ako mogli što im čudi žude, ni krst na nam neće ostaviti. 3. 70. Krstom vjeri udriše pečate. 4, 31.

4. *po crkvi (vidi* 1, a. *b) bb)) ili po krstu nasađenu (vidi* 1, a, *d) dd)) zovu se ovako ńeka mjesta.*

a. *zaselak u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Razdolje. 34.

b. *u Srbiji. a) mjesto u okrugu biogradskom.* Ńiva ispod Krsta. Sr. nov. 1863. 200. — *b) mjesto u okrugu kneževačkom.* Ńiva kod Krsta. Sr. nov. 1871. 27. Ńiva na Krst. 1867. 314. Ńiva u Krstu. 1873. 315. — *c) mjesto u okrugu požarevačkom.* Vinograd na Krstu. Sr. nov. 1875. 562. — *d)* (Pod Krstom, ispod Krsta) zaselak u okrugu užičkom. Lj. Stojanović. — *e) mjesto u okrugu valjevskom.* Vinograd na Krstu. Sr. nov. 1868. 645. — *f)* Kojin Krst, *mjesto u okrugu kneževačkom.* Ńiva u Kojin Krst. Sr. nov. 1872. 2. — *g)* Petrov Krst, *mjesto u okrugu kneževačkom.* Ńiva u Petrov Krst. Sr. nov. 1869. 527. — *Vidi* Krsti, Krstovi.

2. KRST, Krsta, *m. Hrist.* — *vidi i* Isukrst. — *isporedi* 1. *i* 2. krst. — *Akc. je zabilježen prema* Isukrst. — *S orijem je značćńem jamačno praslavenska riječ* (Krьstъ) *što je postala od grč. Χριστός (ali valja da je prešla preko kojega drugoga jezika u kojemu nema glasa za grč. χ) još prije nego se pokrstiše Slaveni; poslije je dobila drugo značeńe (vidi* 1. krst): *u pravoslavnijeh krij, u katolika krśteńe. — U našemu jeziku valja da je opet postala kasnije po lat.* Christus *ili po tal.* Cristo; *nalazi se od* XV *vijeka, ali samo u katolika (oboje se potvrđuje ovijem riječima:* Zde nêcii hulu vъnositь vъ načelô glagoljušte: ‚Krьste Bože, pomagaj' i obožanije tvoretь. Konstantin fil. star. 1, 30). — *Između rječnika u Stulićevu* (‚Christus') *i u Daničićevu* (Krьstъ ‚Christus'. cf. Hrьstъ).

a. *o Isusu. (Prva dva primjera ne pripadaju amo nego pod* Isukrst:) Na slavu Isu Krsta, sina Božija *(piše Štefan Tomaš kralj bosanski).* Mon. serb. 448. (1451). Koji je prodao sina Božjega Isu Krsta na raspetьje *(piše Ivaniš vojevoda humski).* 453. (1452). Našega Gospodina Jezusa Karsta *(piše A. Baffo, mletački knez i kapetan u Kotoru).* 463. (1454). Ako ti jesi Krst, spasena učini tobe samoga i nas. Zad. lekc. 24. luc. 23, 39. Prorokuj nam, Krste, tko je on ki te udri. Bernardin 72. matth. 26, 68. Ti li si Krst, sin Boga blagoslovljenoga? 77. marc. 14, 61. Ako ti jesi Krst, oslobodi samoga sebe i nas. 84. luc. 23, 39. Da Krst ovo naredi. Naručr. 13b. Krst Isus sidi na nebu. Transit. 109. Molitav učiniti Krstu propetomu. Korizm. 6b. Oćete li da vam pustim Krsta ali Varavu? 95b. Od Isusa Krsta. Š. Kožičić 3a. Krst leža ta dan v grobe. 11a. Ja nijesam Krst (‚Chrast'). N. Rańina 14b. joann. 1, 20. Da što krstiš, ako ti nijesi Krst? 15a. joann. 1, 25. Meštar vaš jedan jest Krst. 52b. matth. 23, 10. Kako i Krst ljubi nas. 59a. paul. ephes. 5, 2. Isus Krst sin Božji. F. Vrančić, živ. 39. Iz tebe rodi se sunce pravde, Krst Bog naš. M. Alberti 184. Koje nas nauči Krst Gospodin naš. I. T. Mrnavić, ist. 1. Vojnici uzveličanoga cesara našega Krsta. 6. Krste, pomiluj. nauk krst 1702. 35. P. Posilović, nasl. 81a. B. Pavlović 13. 46. F. Matić 102. Krst istinim načinom bi propet. P. Radovčić, ist. 47. Izpovidi da ja nisam Krst. S. Margitić, fal. 136. Neka otci male sine šalju Krsta na nauke. J. Kavańin 76a. Krst ih obra uprav sebi nevaranom po svoem svitu. 368a. Prorokuj, Krste, tko te je udrio. M. Lekušić 64. Krv koja bijaše izišla iz prisvetoga tila ńo prislavnoga sinka Isusa Krsta. 129. U Isusa Krsta. H. Bonačić 15. Krste, sliši nas. J. Banovac, blagosov. 215. F. Lastrić, od' 81. Što je u ono vrime Krst Pavlu rekao. P. Knežević, osm. 82. Od Krsta Gospodina našega. Blago turl. 2, 220. Krst naredi ovi sakramenat. 2, 267. I radi ovijeh uzroka Krst bi zvan. J. Matović 30. Krst nas odkupi od proklestva zakona. 52. Krst ili Hrist. T. Ivanović 22. Niti sam ja Krst niti Ilija niti prorok. B. Leaković, gov. 12. Od Krsta Isusa. A. Tomiković, život. 302. Vjeruj Krsta, izdati te neće. Osvetn. 2, 42. — *Neobično je u ovom primjeru dva put* Krst: Tebe umiljeno molim, Krste Isukrste. M. Divković, nauk. 266.

b. *u množini, o lažnijem Krstima (antikrstima, antihristima).* Ustati hoće lažni Krsti. N. Rańina 170a. matth. 24, 24. Ustaće bo himbeni Krsti i lažljivi proroci. B. Leaković, gov. 260.

c. *u širem smislu, po grč. χριστός, pomazanik.* Krstu momu Čiru. Bernardin 5. N. Rańina 17b. isai. 45, 1. To bo zlamenuje Krst iliti pomazan, žudinski reče se Mesija. F. Lastrić, od' 122. Isus će reći spasitelj, a Krst pomazan. F. Matić 34. Zovijahu redovnike . . . i kraljeve Krste. J. Matović 30.

3. KRST, krsta, *m. Kršćanin, Hrišćanin (ali s prezirańem: ovako govore Turci i u narodnijem pripovijetkama zli duhovi).* — *Akc. je kao kod* 1. krst. — *U naše vrijeme.* Krv se skupa miša krsta i Turčina. Jačke. 202. Krst mi diši, va kuće mora bit krst! Nar. prip. mikul. 88. Ki te je amo dopeljal, ti nevaljani krste? 112. Moli očenaš, da vidin, ako si krst. 127. Sjaši, krste! zakon ti . . . Vuk, dan. 2, 88. A pri tomu veselju i vinu hora u krsta zatoć gotovinu. Osvetn. 1, 29. S mukom Mujo smuđen k kraju prije, ter što umije kleti istor vije: ‚Krči, krste!' 4, 35. U tih zgodah zimu zimovali, krsti krili, Turci ne odali. 4, 36. Neka krsti znadu, kakove su u Turaka ruke. 6, 46. — *Može stajati i kolektivno za sve Hrišćanstvo (ne kao kolektivni supstantiv, nego po tome što jedan može u ńekijem slučajevima stajati za cjelinu).* — *U Vukovu rječniku:* nema ga u krstu ‚seines gleichen gibt's nicht in der Christenheit' ‚non invenies parem in Christianis'. Ne izjedini, Halahu, krsta! Vuk, rječn. *kod* izjediniti. — *mislim da ovaj primjer ne pripada amo nego pod* 1. krst, 1, a, *b) dd).* Neka mudrim' tvim' slovesi skupe krsta svu gospodu. J. Kavańin 226b.

Digitized by Google

KRST-, *vidi* krš̀-.

1. **KŔSTA**, *f. hyp.* Kristina. — *Mislim da sam čuo ovako žensko ime, ali se ne spomińem gdje.* P. Budmani. — *vidi i* 1. Krste.

2. **KŔSTA**, *f. ime ovci.* F. Kurelac, dom. živ. 32.

3. **KŔSTA**, *m. ime muško.* — *Postaje od* Hristofor. — *Od prije našega vremena (dajbudi od početka* XVIII *vijeka), a između rječnika u Vukovu* (‚mannsname' ‚nomen viri'). Krsta Vajda. Glasnik, II, 8, 78. Krsta Josipov. 75. (1706—1707). Tej težčine prevelike bišo kušao sveti Krsta. J. Kavańin 502b. Krsta rečeni uzide na pripovidaonicu. S. Badrić, ukaz. 69. Krsta. S. Novaković, pom. 72. Tukao nańakom kneza Krstu Igńatovića . . . Krsta mi se poslije tužio. Vuk, prav. sovj. 49.

4. **KŔSTA**, *n. (?) pl. ovako se zove svetkovina što u Srbiji svako selo svetkuje u koji ļetni dan (do Petrova posta) i uz ostalo nosi krstove po poļu; naj češće se kaže*: nositi krsta. — *Čudnovat je oblik (sredńega roda), isporedi i* 5. krsta. *zar se isprva kod* nositi krsta *shvaćalo* krsta *kao acc. sing. ńečega živa? — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (kod* 1. krsta) nositi krsta ili krste, cf. zavjetina *s primjerom*: Od tada su krsta nastanula. (Nar. pjes. vuk. 1, 128). — U Srbiji svako selo ima po jedan dan koji slavi i svetkuje (i to obično biva ļeti od vaskrsenija do Petrova posta). skupe se svi seļaci na kakvo brdo ili na drugo lijepo mjesto u selu . . . . pa se onda dignu svi s krstovima i ikonama po poļu . . . . Takovo se veseļe po Braničevu zove ‚zavetina' a u Jadru govore: ‚nositi krsta' (krste?) ili ‚krstonoše' (oni što idu s krstovima i s ikonama po poļu i po selu). u Tršiću, gdje sam se ja rodio, nose krsta drugi dan Trojičina dne. Vuk, živ. 29—30. Nosi krsta i ikone od zapisa do zapisa, ne pomaže ništa. M. P. Šapčanin 1, 87. Opštinska slava krsta . . . Svako selo . . . ima po jedan dan u koji se zbira na opštinsku bogomoļu za rodnost poļskih useva . . . Selo može imati više dana u godini u koje drži opštu bogomoļu, i u koje posle toga biva igra i veseļe, ali se sve te svetkovine koje se mahom zovu ‚zavetine' razlikuju od onih koje bivaju od vaskrsa do Petrovih poklada. M. Đ. Milićević, slave. 68. U oči dana u koji selo nosi krsta. 64. ‚Krstonoše krsta nose'. 65.

5. **KŔSTA**, **kŕstâ** (*i* **kŕstî**), *n. (?) pl. onaj dio na hrbatu (preko pasa) u kojemu je srijeda kralješa (gdje je naj širi) a na dvije su strane dva boka (sve zajedno od prilike kao krst). — isporedi* 3. križa, 1. krsti. — *Nejasan je oblik sredńega roda kao i kod* 3. križa; *moglo bi se pomisliti da je ńegda bio dual (prema dva boka?), pa da se to zaboravilo. — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚das kreuz, als ein theil des körpers' ‚regio sacra, lumbus'). Dvoja pomazanja na krsti. S. Badrić, prav. nač. 51. Tu se on . . . strašno rani negde oko krsta. Vuk, dan. 4, 13. Sjeknu me u krstima. rječn. *kod* sjeknuti. Poče pregledati *(pleće)* od krsta do odsoja i prisoja. V. Vrčević, niz. 130. Neki rastapaju kamfor u ļutoj rakiji pa ńime tru po krstima. M. Đ. Milićević, živ. srb. glasn. 37, 143. — *I u životińe. (Proriču iz bravļega pleća:)* Knez Rogan: Koja drže da je naša strana? al' od krsta ali je od studa? Knez Janko: Mi smo vazda od krsta držali. P. Petrović, gor. vijen. 66.

KŔSTAC, *(gen.* krsca *ili* krstàca), *m. upravdem.* 1. krst, *ali se nalazi samo u osobitijem značeńima.* — -a- *(ńegdašńe* ь*) u ńekijem značenima ispada u svijem padežima (osim nom. i acc. sing.), a u ńekijem ostaje, ali se to ne može svagda saznati (može biti da za ńeka značeńa biva oboje).*

a. krstàci, *samo u množini, bravļa krsta (vidi naj zadńi primjer kod* 5. krsta). — *U naše vrijeme u Lici.* Zadńi kraj bravčadi zove narod ‚krstacima'. ‚Glavu i krstace ostavi za mali božić'. ‚Izgladnio sam sad, bi cijele jańeće krstace pojio'. J. Bogdanović.

b. strana samara nasprama glaviću, na kojoj je drvenica na križ sastavļena. M. Pavlinović. Krstac, na stražńoj strani samara ona dva komada drva koja se na gorńoj strani na križ združuju. na Braču. A. Ostojić. *isto znači i pl.:* krstàci. U antrešeļ peć kruha bijela, na krstace torbu struńavicu. (Nar. pjes.) A. Ostojić.

c. Krstac, *mjesno ime.*

a) Kŕstac, Kŕsca, *vidi u Daničićevu rječniku:* Krstьcь, dva sela koja je car Stefan dao crkvi arhańelovoj u Prizrenu: ‚oba Krstьca' međila su sa selima Pakišom i Rapšom. G(lasnik). 15, 281. 301. (1348?). *da se drugo* ь *nije izgovaralo poznaje se po riječi* Kršćanin *(vidi).*

b) Krstac, Krsca, *vidi u Vukovu rječniku:* 1. u Gacku karaula s nekolika topa *s primjerom iz narodne pjesme:* Od palanke Krsca krvavoga. (Ogled. sr. 149). — 2. brdo između Crmnice i Paštrovića ‚ein berg' ‚montis nomen'. *ali vidi i c).*

c) dva sela u Hercegovini. Statist. bosn. 112. 116. — *jedno vaļa da je isto što je u Vukovu rječniku (vidi b)) pod* 1; *ispada li* a *u drugoga, ne znam. — vidi i:* Jedno jutro pokliknula sa Krstaca vila. Osvetn. 2, 78. Petra pravi ka Krstacu tvrdu. 5, 124.

d) selo u Dalmaciji u kotaru kotorskome. Repert. dalm. 1872. 7.

e) Krstac, Krstàca, *zaselak u župi Dubrovačkoj.* Schem. ragus. 1876. 29.

f) u Srbiji. aa) Krstac, Krstaca, *mjesto u okrugu aleksinačkom.* Niva kod Krstaca. Sr. nov. 1875. 335. — *bb)* Krstac, Krstaca, *zaselak u okrugu čačanskom.* K. Jovanović 168. *i vis.* M. Đ. Milićević, srb. 645. — *vidi:* Zemļa u Krstacu. Sr. nov. 1871. 212.

g) Krstacь. S. Novaković, pom. 136.

d. *ńeka biļka.* Krstac, Paris quadrifolia L. (Lambl, Visiani), v. Križarica. B. Šulek. im. 175.

KŔSTÂČ, **krstáča**, *m. vidi* krstaš *(orao, barjak).* Naj prvi su krstači orlovi. Pjev. crn. 253a. Sve ugleda krstača barjaka. Nar. pjes. vuk. 5, 327. Stade huka krstača barjaka. 5, 333.

KŔSTAČA, *f. postaje od krst, ali se nalazi u osobitijem vrlo različitijem značeńima. — Akc. se mijeńa u gen. pl.* kŕstâčâ. — *U naše vrijeme.*

1. *komad što ostaje nasađen u zemļi od slomļena krsta. — U Vukovu rječniku:* ‚stamm, stümmel eines kreuzes' ‚trunca crux'.

2. *vidi u Vukovu rječniku:* (u Risnu) reče se za vješticu kao da joj se ime pred djecom ne bi spomenulo. cf. roguļa. — *vidi* križarica, b.

3. *ńekakva morska životińa.* Krstiļež i krstača. L. Zore, rib. ark. 10, 341.

4. Krstača, *ime mjesno.*

a. *selo u Hercegovini.* Statist. bosn. 108.

b. *jedno ili dva mjesta* (Krstača *i* Mala Krstača) *u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Niva u Krstači. Sr. nov. 1875. 101. Niva u Maloj Krstači. 1875. 907.

KŔSTAČE, **Kŕstâčâ**, *f. pl. ime ńekakvu mjestu. — U Vukovu rječniku samo s primjerom iz narodne pjesme:* Tu Osmanu jadnu zapanuše na Krstače, na debele doce.

Digitized by Google

KRSTÀČIĆ, *m.* oruđe *(na brodu)* gdje mala katarga zglaba s velikom, namaknut je u prijekrst jedan opašaj od četiri drva zajedno stučena u koji ulazi mala katarga i od ńega držata je. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 209.

KRSTAČKI, *adj. koji pripada Krscu ili Krstacu.* Na visoku brdu krstačkome. Nar. pjes. vuk. 5, 300. Priđe zore na poļe krstačko. P. Petrović, gor. vijen. 41. Pa ispali na krstačke klance. Osvetn. 2, 160.

KRŠTÂČ, krstáča, *m. vidi* krstaš, a.

KRSTÁĆE, *n. coll. od* 1. krst, 1, c, *h) ili od* krstina. — *U poslovici našega vremena.* Rijetko vlaće, rijetko i krstaće. Nar. poslov. stojan. 217.

KRŠTAJKA, *f. vidi* krstionica. — *Samo u Belinu rječniku:* ‚pila d' acqua santa' ‚pila aquae lustralis' 566a, *i u Stulićevu:* v. kropionica *iz Belina.*

1. **KRŠTAK**, (krska?), *m. dem.* 1. krst. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka (ima samo nom. i acc. sing.).* Darova mu jedan krstak od srebra. B. Kašić, per. 77. Dignu s grla krst i ńim blagosovi more, ... prilika Gospodina stvoriteļa od valova pade iz ruka ... i potopi se ... Bivši još daleko od mjesta gdi se biše krstak potopio, vide jednoga raka morskoga da ... nošaše ... sfetu priliku ..... i ... dopusti mu da uzme krstak. fran. 165—166.

2. **KRŠTÂK**, krstáka, *m. ńeki hļeb što se mijesi za krsno ime. — U naše vrijeme u Srbiji i u Banatu.* Kolač, krstak i poskurica mese se od pšenična brašna s kvascem. M. Đ. Milićević, slave. 25. Krstak je kiseo hleb u obliku krsta. na ńega se udara pet poskurńaka: jedan na sredi a po jedan na svakom kraku. u Nišu, u Kumanovu ovaj se krstak zove ‚sveta presveta' ... u Šumadiji se ti krstaci nose crkvi. 26. Užeže sveću i privoštı je za krstak koji je naročito za to umešen. zlosel. 804. Krstȁk, krstáka, kolač, koji se o krsnom imenu mijesi, a ima oblik krsta. u Banatu. V. Arsenijević.

KRSTÀLI, *adj. vidi* krstaš *(barjak). — Načińeno od* 1. krst, *ili možebiti od* krstaš *turskijem nastavkom* ly. — *Ne mijeńa se po oblicima. — U narodnoj pjesmi bosanskoj našega vremena.* Razvi Stojan krstali barjake. Nar. pjes. hörm. 1, 307.

1. **KRŠTAN**, krśna, *adj. koji pripada* (1.) *krstu. — Postaje od* 1. krst *nastavkom* ьn; t *između* s *i* n *ispada, ali se gdjegdje nalazi pisano. — Naj češće se upotrebļava složeni oblik* krśnî. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* krьstьnъ, *rus.* крестный, *češ.* křestný, *poļ.* krzesny (chrzesny).

a. *prema* 1. krst, a. — *Između rječnika u Stulićevu* (krstan ‚crucis') *i u Daničićevu* (krьstьnь ‚crucis').

a) vidi 1. krst, a, *a) i d). (Dva)* krьstьnaja roga jimaže Hristosь vragy jeju nizloži. Danilo 198. S takom slavom stupa i hodi mnoštvo snižnijeh redovnika, i kolo im sveto izvodi s zlatnijem stijegom krsna slika. J. Palmotić 9. Takožde piši vьse zapis više krьstь sь slovi krstni, i niže krьstь sъ slovi krьstnii *(na zapisima o kojima je ovdje riječ ima krst, što mu je u uglovima napisano Iς Xς Νι κα; to su ‚krsna slova').* Zapis. nov. star. 18, 187.

b) vidi 1. krst, a, *b). — može se samijeniti i riječima* hrišćanski *ili* kršćanski. Ωgradi vьseļenuju ωružijemь krьstьnyimь. Stefan, sim. pam. šaf. 25. Oružijemь krьstьnyimь pobêditi vragy jego. Domentijan[a] 18. Ča znamenuje čistoću krstnu. Naručn. 18a. Da se umire svetom papi krstne vlasti. J. Kavańin 201b. Vojnica kom car krsne puke vali. 288a. On nam dade ovu besmrtnu hranu kao plod koji uzre na ńegovu krsnom drvetu. Đ. Daničić, pisma. 196. Svi koji uzeste na sebe u životu jaram krsni i za mnom idoste u vjeri. pisma. 363. I da krsna ne ponizi crkva naše stare aleme munare. Osvetn. 6, 4. — *U ova je dva primjera* krsni *(kao supst.) isto što* kršćanin: Da svo'e blago krstnijem dade. J. Kavańin 296a. Krstnijeh mudros sva 'e od djêlâ, a ne samijeh od besjeda. 544b.

b. *vidi* 1. krst, 3, *koji pripada krštenu. — Između rječnika u Belinu* (krstni ‚battesimale, aggett. di battesimo' ‚baptismalis'; voda krsna ‚acqua battesimale' ‚aqua baptismalis' 133b), *u Voltiģijinu* (karstni ‚battesimale' ‚zur taufe gehörig'), *u Stulićevu* (krstan ‚ad sacram ablutionem spectans').

a) o vodi. A krstnom je vodom stare tvoje istočne zlobe odnio. A. Vitaļić, ostan. 5. Kada te je svu koliku krstna voda čisto oprala. 310. Ako sin si ti crkveni, krstnom vodom vas ǒplâkân. J. Kavańin 389b. Plam kojega krstno vrilo vik ni'e moglo zagasiti. 5b. U blagosovu vode krstne. I. Velikanović, uput. 3, 469. — Dičica su krstni studenac opoganila. A. Kanižlić, kam. 572.

b) o milosti. Ako bi možebiti pravednost i milost krstnu izgubili. I. Velikanović, uput. 8, 67.

c) o imenu što se primi na krštenu (drugo je krsno ime *kod* c); krsno ime *znači i sveca čije se ime nosi.* Jednom Jure krsno ime biše, Petar drugi imenom se zvaše. And. Kačić, razg. 215a. — Po svetoga Tripuna, moga krsnoga imena. M. Držić 368. Tako meni Mikuli Bog pomozi ... dvanadeste apoštolov, četire evanjelište i meni Mikule moje krsno ime. Mon. croat. 338. (1585). Tribuje da se priporuči Bogu, ... svomu krsnomu imenu ... I. J. P. Lučić, doct. 5. — *I dan u koji se svetkuje onaj svetac (po svoj je prilici ovako značeńe u ova dva primjera, a ne kao kod* c). Ter meni, bane, doći na kraļevo krsno ime. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 47. Dok kom krsno ime bane. V. Došen 172a. — *Amo može pripadati i ovaj primjer:* S tog ne reci, krsni imeńače. Osvetn. 6, 35.

c. krsno ime, *vidi u Vukovu rječniku (kod* krsnô ȉme): Svaki Srbin *(uprav svaka kuća)* ima *(naj mańe)* po jedan dan u godini koga on slavi, i to se zove ‚krsno ime, svètî, svètô', i ‚blagdan, [kršńak, služba], (slava'. Milićević) .... Po naj više slave Nikoļ dan, Jovań dan, Đurđev dan, Aranđelov dan itd. i to se ne mijeńa nego ostaje od koļena na koļeno: za to se smatraju kao rođaci svi koji slave jednoga sveca. *vidi dalje o tome u istom rječniku; a još potpunije u* M. Đ. Milićević, slave u Srba. — *Od* XIV *vijeka (vidi primjer iz* Mon. serb.), *a između rječnika osim Vukova u Daničićevu* (‚krsno ime' što i danas *kod* krьstьnь).

a) uopće. Jesmo prisegli svetêmь Jurjemь i arhanьđelomь Mihajlomь, našimi krьstnêmi imeni *(pišu župan Bjelijak i vojevoda Radić Sankovići).* Mon. serb. 219. (1391). I ikona svetoga Jovana, krsno ime Musića Stevana. Nar. pjes. vuk. 2, 300. Sveti Đorđe, krsno ime moje! 2, 94. Sveti oče Nikolaje, moje krsno ime! M. Đ. Milićević, slave. 8. — Gde se krsno ime pominńalo, tu i pomagalo. slave. 51. — Radi Boga i krsnog imena. Nar. pjes. vuk. 2, 96. Krsnoga mi imena! M. Đ. Milićević, slave. 8. — Peraštanom bješe krsno ime krstov danak. Nar. pjes. bog. 183. Sutra mu je *(vojvodi Todoru)* krsno ime sveto, krsno ime, sveti Đeorđije. Nar. pjes.

Digitized by Google

vuk. 2, 96. Mene *(Kraljeviću Marku)* jeste sutra krsno ime, krsno ime lijep danak Đurđev. 2, 365. Nemoj danas krvi učiniti, danas ti je krsno ime krasno. 2, 435. Roditelje svoje na ńiovo krsno ime svetog Georgija posetila . . . D. Obradović, živ. 78. Krsno ime nije ti iznenada došlo. Nar. posl. vuk. 161. O krsnijem imenima i na ostalijem velikijem gozbama. Vuk, nar. pjes. 1, 77. — Za čiji se kolač maši dete, onoga sveca slave roditelji posle toga kao i krsno ime svoje. M. Đ. Milićević, slave. 9. Naslednik dužan je s nasledstvom da primi i krsno ime onoga čije imańe nasleđuje. 9. — Da proslavim moje krsno ime. Nar. pjes. vuk. 2, 365. Kad slaviš krsno ime. Nar. prip. vuk. 97. Krsno ime slave u Torlaku kao i u Šumadiji. M. Đ. Milićević, kralj. srb. 267. — Slugam' dade da mu vino služe, da mu sluge krsno ime služe, ne posluži krsno ime svoje jedan danak kako jedan časak. Nar. posl. vuk. 2, 94. Kad do tvoje ja dolazih kule, u tebe se krsno ime služi. Nar. pjes. hörm. 1, 430. Kako se krsno ime služi. Vuk, nar. pjes. 2, 93. — Nemoj grozne suze prolivati, ne skrvi mi moje ime krsno. Nar. pjes. vuk. 2, 434.

b) u jednoga pisca našega vremena krsni dani *znači što i* krsno ime. Gotovinu na tri mjesta sprema: jedna mu je za krsnijeh dana . . . Osvetn. 1, 22. Ovne devetake, za krsnijeh što hranite dana. 3, 54.

c) krsni *može značiti: koji pripada krsnome imenu. — isporedi* slavski. — *Između rječnika u Vukovu* (křsnî, n. p. kolač [vide kršńak 3], svijeća ‚zum hauspatron gehörig' ‚pertinens ad diem patrono coeliti sacrum, laralis (?)'). Lome (domaćin s popom ili s kim drugim kad nema popa) krsni kolač (koji mora biti od šenična brašna u kiselo umijošen i našaran poskurńakom). Vuk, rječn. *kod* krsno ime. Radi koljiva, poskura i krsnoga kolača. Vuk, nar. pjes. 2, 4. Razdrobe krsni somun . . . *u* Nar. pjes. herc. vuk. 350. U Bosni se taj kolač zove ‚krsnica' ili ‚krsni kruh'. M. Đ. Milićević, slave. 25. — Tako mi krsne svijeće! Nar. posl. vuk. 301. Tako mi se krsna svijeća ne ugasila! (Tako svi od moga roda ne pomrli i ne imao ko krsnoga imena slaviti i u slavu ustajući svijeće paliti!) 304. Bez krsne sveće krsno se ime ne može slaviti. M. Đ. Milićević, slave. 23. Pa eto nam se ne bi gasila krsna sveća. S. Matavulj, novo oružje. 104.

d) kod mjesnoga imena. — XIV *vijeka.* Selu Sakatu bješe moda ‚Krьstьny Potokь'. G(lasnik). 15, 287. Đ. Daničić, rječn. *kod* krьstьnь.

2. KŘSTAN, křsna, *adj. koji pripada krstima (vidi* 5. krsta). — *U jednoga pisca našega vremena.* Krsni živci dvojako djeluju. M. Pavlinović, rad. 60.

3. KRSTAN, *m. vidi* 3. krst. — *U jednoga pisca našega vremena.* Daće krstan, čim mu pane, blaga. Osvetn. 4, 12.

4. KŘSTAN, *m. ime muško.* — *isporedi* 3. Krsta. — XVIII *vijeka.* Krstan volar. Glasnik. II, 3, 77. (1706—1707). 224. (1710). Krstan. 78. (1706—1707)

KŘSTANA, *f. ime žensko u Srbiji u okrugu vranjskom.* — *isporedi* Krstan. M. Đ. Milićević, kralj. srb. 316.

KŘSTANIĆ, *m. prezime (po ocu Krstanu).* — *U naše vrijeme.* Božu Krstanića. Glasnik. II, 1, 200. (1808). Krstanić. D. Avramović 271.

1. KRSTAŃE, *n. djelo kojijem se krsta.* — *U Stulićevu rječniku.* Krstańe svijetla. M. Pavlinović, rad. 54.

2. KRSTAŃE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Livada kod Krstańa. Sr. nov. 1863. 274.

KRSTAOBRAZAN, krstaobrazna, *adj. u kojega je obličje (obraz) kao u krsta, sličan krstu.* — *Čudnovat je oblik* krsta-. — *Samo u knigama pisanima crkvenijem jezikom; u ruskom književnom jeziku ima* крестообразный; *jamačno nije nigda bila narodna riječ.* — *Između rječnika u Daničićevu* (krьstaobrazьnь ‚cruci similis'). — *Za adjektiv nemam primjera, ali vidi* F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod* krьstaobrazьnъ. — *Adverb* krstaobrazno *znači što i* unakrst. Ruce krьstaobrazno na prьsehь postavljajeть. Domentijanb 58. Krьstaobrazno blagoslavljati vodu. 199.

KRSTÁRÊŃE, *n. djelo kojijem se krstari.* ‚I po vašem krstareńu ipak se po selu krade'. J. Bogdanović.

KRSTÁRITI, křstârîm, *impf. hoditi tamo i amo (unakrst); samo u osobitijem značeńima.* — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* křstârâh, *(u part. pract. pass.* křstâren); *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor.* 2 *i* 3 *sing.* křstârî. — *Postaje od nepotvrđenoga supstantiva* krstar. — *U naše vrijeme.*

a. *o straži osobito noćnoj (vidi* patrola, ronda) *koja ide naokolo čuvajući mjesto od lupeža itd.* Reku seoski patrolci: ‚Svu noć smo na sokriš po selu krstarili'. J. Bogdanović. Zbilja straža hoda i krstari. Osvetn. 1, 17.

b. *vidi* križati, 3, b, *i* križariti. A po moru krstare lađe i brodovi. Bos. vila. 1888. 7.

KŘSTÂŠ, krstáša, *m. nešto na čemu ima krst, samo u osobitijem značeńima.* — *isporedi* 1. križak. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i acc. sing. (kad nije jednak s genetivom sing), i voc.:* křstâšu, křstâši.

a. orao krstaš, Aquila imperialis Cuv., *vrsta orla (ima kao krst na leđima).* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (krstaš orao ‚der kreuzadler (?)' ‚aquilae genus'). Kakono ti orao krstaš čini ptićem svojijem, kadano hoće da polete. M. Divković, bes. 525b. Dospi oni veliki ora' krstaš. J. Banovac, pripov. 94. Da zastrelиš orla krstatoga, krstaš' orla što vodi oblake. Nar. pjes. vuk. 2, 360. Krstaš ‚Aquila fulva'. G. Kolombatović. progr. spal. 1880. 7. Krstaš, orlov, orlina, orlušina ‚Aquila fulva'. D. Trsteńak. Aquila melanaëtus (L.). orao krstaš . . . Etinger je kasnije doznao da se ovaj orao u Slavoniji zove ‚krstać' ili ‚krstaš' . . . . Prijatelj me Nakićenović uvjeravao da je ‚krstaš' ime orla i u Boci kotorskoj. S. Brusina, ptice hrvat.-srp. (nastavak). 86—87. — *U prenesenom smislu, carski orao (na grbu i barjaku) u Austriji.* Tebe, bane, i tvoje građane ponukujem kano i sinove da bacite te orle krstaše od dvi glave zlo uzdańe vaše, a metnete careve *(turske)* barjake na bedene Beča bijeloga. And. Kačić, razg. 232a.

b. krstaš talijer, *talijer (novac) koji je prije na sebi imao kosi krst (ili krst svetoga Andrije)* X, *ali sad može biti da se misli na dvoglavoga orla.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (krstaš talijer ‚der kronthaler' ‚thalerus'). Ta je *(dvorana)* puna krstaša talira. Nar. pjes. hörm. 2, 99.

c. krstaš barjak, *barjak na kojemu je krst.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (krstaš barjak ‚die kreuzfahne' ‚vexillum cruciatum'). Pred ńima je Boško Jugoviću, i on nosi krstaša barjaka. Nar. pjes. vuk. 2, 289. Krstaš ga je barjak poklopio, pobratime, do końa alata; na barjaku od zlata jabuka, iz jabuke od zlata krstovi. 2, 290. Sa krstašem u ruci barjakom.

Digitized by Google

2, 314. I na ńegov krstaš alaj-barjak. 2, 374. — Još ostaje Boško Jugoviću, krstaš mu se po Kosovu vija. 2, 294. Eno Mirko pred krstašom hoda. Osvetn. 2, 132.

d. *vidi* 2. križar. — *U jednoga pisca našega vremena.* U proleće godine 1096 krstaši sa zapada koje je vodio Vitez Valter i Petar od Amijena putujući u sveta mjesta udare na Niš. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 88.

e. *vrsta pauka s krstom na zatku, vidi* 1. križak, d. Krstaš (Epeira diadema L.). K. Crnogorac, zool. 167.

f. *ime mjestu u Srbiji u okrugu vaļeskom.* Ńiva na Krstašu. Sr. nov. 1871. 468.

KRSTÀŠICA, *f. kao žensko prema* krstaš; *kaže se u osobitijem značeńima. — U naše vrijeme.*

a. *vještica, vidi* krstača, a, *i* 1. križarica, b. (Lasno ti je poznati vješticu, sijedih kosa a krst ispod nosa. V. Bogišić, zborn. 561). Da nam pomete trag od bezdušnih hrdoroga i krstašica, Bog im sudio! V. Bogišić, zborn. 561.

b. *novac: polovina a i četvrtina talijera krstaša (vidi* krstaš, b). — *U Vukovu rječniku:* ‚der halbe kronthaler, auch der vierte theil desselben' ‚thaleri cruciati dimidia, et vel quarta pars'.

c. krstašica grana, *grana slična krstu.* A za kapu djene obiļežje, krstašicu omarovu granu. Osvetn. 2, 6. Ter mu vidje kapu oštruļicu i za ńome krstašicu granu. 2, 42.

d. Pelias berus Merr., *vidi* ridovka *(zmija).* — *Po ńemačkom* kreuzotter. I otrovnu zmiju krstašicu. K. Crnogorac, zool. 49.

KRSTÀŠIĆ, *m. vidi* krstaš, a *(uprav deminutiv).* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Na Jabučju orli prolijeću, po naj više orli krstašići. Nar. pjes. vuk. 4, 176—177.

KRSTÀŠINA, *f. augm.* krstaš, (a). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (augm. v. krstaš *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori).* Dok doleće krstašina orle, krstaš-orle velikijeh krilah; to ne bješe krstašina orle, no to bješe Mikoniću Marko. Ogled. sr. 426. A pred ńima *(gavranima)* krstašina oro. Nar. pjes. hörm. 1, 414.

KRŠTÂŠKÎ, *adj. koji pripada krstašima (vidi* krstaš, d). — *Načińeno u naše vrijeme.* U srijedi ovoga perioda stoji jedan osobiti sveštenik po imenu Grgur Hildebrando i krstaške vojne. Vuk, priprava. 84.

KRŠTAT, *adj. na kojemu je krst (vidi* 1. krst, 1) *ili su krstovi; nalik na krst. — isporedi* križat. — *U naše vrijeme.*

a. *na kojemu je naslikan ili drukčije načińen krst ili više krstova. — Između rječnika u Vukovu* (n. p. barjak, orao ‚kreuz-fahne' ‚signatum cruce, vexillum cruciatum').

a) orao, vidi krstaš, a. Da zastreliš orla krstatoga, krstaš-orla što vodi oblake. Nar. pjes. vuk. 2, 360.

b) talijer, vidi krstaš, b. I tu ima četiri sanduka, sve su sami krstati talijeri. Nar. pjes. vuk. 3, 437.

c) barjak, vidi krstaš, c. I iznese krstat svilen barjak na kome je dvanaest krstova. Nar. pjes. vuk. 2, 300. Razapeše krstate barjake. 2, 302. Krstat barjak cara Kostantina. 3, 83. Pak razvija krstata barjaka. Pjev. crn. 138b. Ali Klanca doma ne nahode, no razvio orlaša krstata. 312b.

d) u osobitijem slučajevima. Pop Đuro u isti mah uputi se k boniku sa pričešćem; oružje mu je u krstatoj torbici, s kojim ne ubijaju no liječe grešne duše koje svijet ostavļaju. V. Vrčević, niz. 201. — Uvrh varoši *(Vrańe)* ima jedna ġamija koju Vrańanci zovu ‚Krstata Ġamija'. ‚Krstatom' su je prozvali zato što u onoj strelici koja strči na vrhu svake munare ima nekakav mali krstić ili nešto nalik na krstić. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 300. — *Vidi* 1. križan, b.

b. *koji je nalik na krst.*

a) krstat put, krstati puti, *mjesto gdje se dva puta sijeku unakrst. — Između rječnika u Vukovu* (krstat put, vide raskršće *s primjerom iz narodne pjesme:* Kada dođe na krstate pute). Vodio b' te na krstate pute, sek'o bi te na četiri strane. Nar. pjes. vuk. 1, 545.

b) u osobitijem slučajevima. Na glavi mu krstate čelenke *(pripada li amo ili pod* a?). Nar. pjes. hörm. 2, 90. — Manastirska crkva ima oblik krstat. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 24.

c. *kod mjesnijeh imena u Srbiji. — a)* Krstata Granica, *ime mjestu u okrugu crnoriječkom.* Ńiva u Krstatoj Granici. Sr. nov. 1871. 268. — *b)* Krstatî dô, dolina u Gajevima (u okrugu užičkom). Ļ. Stojanović. — *c)* Krstato Poļe *u okrugu smederevskom.* Ńiva u Krstatom poļu. Sr. nov. 1870. 318.

KRSTATA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Krstati. Sr. nov. 1875. 123.

KRSTATI, krstam, *impf. u Stulićevu rječniku:* ‚incrocicchiare' ‚decussare', *gdje po talijanskom tumačeńu znači: prekrštati (n. p. noge); a po latinskom: rezati unakrst. riječ je i s toga posve nepouzdana, i vaļa da je Stulli načinio prema* križati.

KRSTATICE, *f. pl. ime selu u Dalmaciji u okrugu imotskom.* Repert. dalm. 1872. 14.

KRSTAVĻE, *n. vidi* 2. krstionik. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Ki krstavļu u Zadru ravnom trim zgradišo. J. Kavańin 232a. — *nije dosta pouzdano.*

1. KŔSTE, *f. ime žensko, hyp.* Kristina. — *Akc. se mijeńa u voc.* Kŕste. — *U naše vrijeme u Crnoj Gori.* Tu ih srele čevske pokajnice, a pred ńima Krste Mojaševa. Ogled. sr. 71.

2. KŔSTE, *m. hyp.* 3. Krsta. — XVIII *vijeka u pisaca Dalmatinaca.* Ivanović pop don Krste dvorit bi od mnozijeh. J. Kavańin 132b. Vaše bratje Frane, Kažimira i Krste izvrstitosti . . . J. Banovac, razg. VII. Vašeg strica Krste koga Bog dneve života produļio! VII.

KRSTEĻAC, krsteļca, *m. vrsta veza (jamačno na krstiće). — U jednoga pisca našega vremena iz Boke.* Košuļi je opleće vezeno na vođice, ošve, pruce i krsteļce. S. Ļubiša, prič. 124.

KRSTENICA, *f. ńeka biļka (može biti da treba čitati* krštenica). Krstenica, satirium basilicum, satirium regium (Durante), palma Christi major (Durante, u sińskom rukopisu), Orchis maculata L., v. Križac. B. Šulek, im. 175.

1. KŔSTI, kŕstî, *f. pl. vidi* 5. krsta. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (krsti, dońa strana u čovjeku pod pleća ‚lumbus'; slabost od krsti ‚lumbago') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (‚il mezzo de' lombi' 442b), *u Stulićevu (kao u Mikaļinu, ali lat.* lumbi; slabost od krsti ‚lumborum vitium ac debilitas'). Iziskavajući srca i krsti Bog. Blago turl. 2, 9. Ma gdi i što ti fali, o neustrpļiva dušo? što ti je opet u krsti šiknulo? Đ. Rapić 192. Te se grdno udari u krsti i u obje ruke. Nar. prip. vrč. 27.

2. KŔSTI, kŕstâ, *m. pl. vidi* 5. krsta. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu (vidi*

Digitized by Google

krsta). Sveti Jakov, krste, stegno koga zoriš. J. Kavańin 327b. *(Krava)* mora imati . . . krste široke. I. Jablanci 117. Krsti da su mu *(biku)* veliki. 118.

3. KRSTI, *(m.? ili) f. mjesno ime.*

a. *ne zna se kojega je roda. — U Daničićevu rječniku:* Krьsti, zaselak selu Šikļi. G(lasnik). 15, 286. (1848?).

b. *ime mjestu (u Crnoj gori?).* Ali ćemo na Krsti krvave. Pjev. crn. 79a. Ogled. sr. 176.

KRSTÍCI, krstîtâkâ, *m. pl. u Hrvatskoj tako se zove čast koja se daje pošto se dijete krsti.* F. Ivoković, rječn. — *Uprav kajkavski* krstitki, *vidi u Bjelostjenčevu rječniku:* ‚baptismi solemnitas' *i u Stulićevu (jamačno iz Bjelostjenčeva):* krstitki ‚sacrae ablutionis caerimoniae'.

1. KRȘTIĆ, *m. dem.* 1. krst. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* krstîćâ. — *U Vukovu rječniku.* Pa se od svijeće otkine malo voska, te se od ńega načini krstić. Vuk, rječn. *kod* zapis. — *Vidi* 1. krst, 1, c, *b).* Što ima u starijem karlovačkom *(rukopisu)* a nema u lavovskom, ono stavih među dva krstića; što ima u karlovačkom starijem a nema ni u mlađem karlovačkom ni u lavovskom, ono stavih među krstić i zvjezdicu. Đ. Daničić *u* Danilo x.

2. KRSTIĆ, *m. prezime. — Od* XVIII *vijeka.* Vi Krstići i Lalići. J. Kavańin 153a. Krstić Toma. Norini 6. Miloš Krstić. Rat. 402. — *Ovdje je jamačno ime muško (dem.* 3. Krsta): Od Krstića Bjeloša. *u* Pjev. crn. 71b.

3. KRȘTIĆ, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu ćuprijskom.* Zemļa u Krstiću. Sr. nov. 1875. 641.

KRȘTIĆEVIĆ, *m. prezime (po ocu Krstiću). — U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Šiļimo je . . . Krstićević-Vuku. Pjev. crn. 71b.

KRSTIHA, *m. ime muško. —* XIII *vijeka.* Iz Bakra Krstiha plovan. Zak. vinod. 55.

KRSTIJENČICA, *f. dem.* krstijenta. — *U Stulićevu rječniku. — sasma nepouzdano (radi č).*

KRSTIJENTA, *f. ńekakva pogača (vaļa da je nalik na krst, isporedi* 2. krstak, *ili da se jela u ńekijem osobitijem prigodama, kao na kršteńu ili na krsno ime). — U jednoga pisca Dubrovčanina* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚focaccia' ‚placenta' 320b) *gdje se naj prije nahodi, i u Stulićevu* (‚placentae species quae sub cinere tantum coquitur'). U snu vidjeh jednu prikazu čudnovitu: krstijentu kruha podpepeona. B. Zuzeri 43. — *Nijesam nigda čuo te riječi u Dubrovniku ni u okolini.* P. Budmani.

KRSTIJEŽ, *m. vidi kod* krstača, 3.

KRȘTIKAŠA, *m. muški nadimak ili prezime. — U naše vrijeme.* Krstikaša iz Poslonca. M. Đ. Milićević, srb. 792.

KRȘTI-KÛME-DIJÈTE, *ńeka biļka. — Ne može se mijeńati po padežima. — U Vukovu rječniku: (po istočnom govoru)* krsti-kumo-déte (u Srijemu) ‚kriechender klee' ‚Trifolium reptans [Tr. repens] Linn'. Krsti-kume-dijete, Trifolium repens L. (Lazić). B. Šulek, im. 176.

KRȘTILAC, krstioca, *m. u Stulićevu rječniku:* v. krstitelj.

KRSTILNIK, *vidi* krstionik.

KRȘTILO, *m. prezime ili muški nadimak. — — Prije našega vremena.* Krstilo, drugojačije Pavlović, knezovi od Tribińa, Popova i Konavļa. And. Kačić, kor. 453.

KRSTILOVICA, *f. ime brdu u Srbiji u okrugu vrańskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 276.

KRȘTIMÎR, *m. ime muško. — U jednoga pisca* XVII *vijeka koji vaļa da je sam izmislio ovo ime prema narodnima na* -mir. Gdje si, dobri Krstimire? Ģ. Palmotić 1, 18.

1. KRȘTIN, *adj. koji pripada* Krsti, *vidi* 3. Krsta. Krstino kuće. Glasnik. II, 1, 165. (1308). — *I kod mjesnoga imena.* Krstin Potok, ime potoku. Borci kod Daruvara. D. Hirc.

2. KRSTIN, *m. ime muško. — Prije našega vremena.* Krьstinь. S. Novaković, pom. 72.

1. KRȘTINA, *f. augm.* 1. krst. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* krstînâ. — *U naše vrijeme.*

a. *uopće. — U Vukovu rječniku:* augm. v. krst.

b. *u osobitijem značeńima.*

a) na samaru, vidi 1. krst, 1, c, *e). — U Vukovu rječniku:* u samara stražńi kraj koji je gore u nakrst sastavļen *s primjerom iz narodne pjesme:* Svaka štica svata udarila, a krstina kuma po prsima. — *Isto je značeńe i u množini:* krstine. ‚Nasloni se na krstine'. U Dobroselu. M. Medić.

b) vidi 1. krst, 1, c, *h). — Između rječnika u Vukovu* (‚etliche garben die auf dem felde beisammen liegen' ‚mergitum cumulus'. cf. krst). Ļudi po poļima navalili kao mravi, žńu žito, i revlače krstine. M. Đ. Milićević, međudnev. 21.

2. KRȘTINA, *f. krstoboļa.* Muči ga krstina. u Slavoniji. Đ. Surmin.

3. KRȘTINA, *f. ime žensko. — isporedi* Kristina *i* Krstińa. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka (može biti da treba čitati* Kris *), a između rječnika u Vukovu* (‚frauenname' ‚nomen feminae'). Što imam pravit od Krstine pak kraļice? J. Kavańin 260b.

1. KRȘTINE, *f. pl. vidi* 1. krstina, b, *a).*

2. KRȘTINE, krstînâ, *f. pl. vidi* 5. krsta. — *U naše vrijeme.* Izidite . . . iz guše, grkļana, . . . grbine, krstina, grudi . . . M. Đ. Milićević, živ. srb.2 290.

3. KRȘTINE, krstînâ, *f. pl. ime mjesno, vidi* 1. krstina, b, *b).* Krstina, mjesto ravno na nekoj glavici u Podgori, gdje su prvo bila guvna, i slagalo se snopļe na krste: ‚Hajdemo na Krstine'. M. Pavliņović. — *I u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Ńiva u Krstine. Sr. nov. 1875. 11.

KRȘTINICA, *f. vidi* krstionica. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (karstinica, krštenica, kamenica od krštenja ‚baptisterium'). Voda proslavļena onega godišta koja se ima hraniti u kladencu čistu ili krstinici. B. Kašić, rit. 5. Misnik hodeći k krstinici s kumovi. 14.

KRȘTINIČKÎ, *adj. koji pripada krstinici. — U istoga pisca u kojega ima i* krstinica, *a između rječnika u Belinu* (voda krstinička ‚acqua battesimale' ‚aqua baptismalis' 133b) *u kojemu može biti isto značeńe ili kao kod* kršten *(krštena voda).* Primišati s vodom krstiničkom. B. Kašić, rit. 5. Uzima vodu krstiničku s krstinice. 39.

KRȘTININ, *adj. koji pripada Krstini.* Dilak . . . glave Krstinine *(vidi što je kazano kod* 3. Krstina). J. Kavańin 323b.

KRSTINOVKA, *f. ime zemļi u Srbiji u okrugu vaļevskom.* Sr. nov. 1875. 737.

1. KRȘTIŃA, *f. ime žensko. — vidi* 3. Krstina. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚ein frauenname' ‚nomen feminae'). Kad Krstińa ono razumjela. Pjev. crn. 260a. No Krstińa kneževa ļubovca. Ogled. sr. 68. Tu nađoše Gašovu Krstińu. 140.

Digitized by Google

2. KRSTIŃA, *f. ime mjesno u Hrvatskoj.* — *isporedi* 8. Krstine. *a) selo u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 59. — *b)* ime oranicama u Divoselu. J. Bogdanović.

KRSTÍŃAC, Krstińca, *m. čovjek iz sela Krstińe.* V. Arsenijević. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* Krstíńâcâ.

KRŠTÎŃKA, *f. žensko čeļade iz sela Krstińe.* V. Arsenijević. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* Krstińâkâ.

KRŠTÎŃSKÎ, *adj. koji pripada selu Krstińi.* V. Arsenijević.

KRŠTIONICA, *f. uprav (satvoreno) mjesto gdje se krsti, ali se samo nahodi u značeńu: veliki (obično kameni) sud u kojemu se hrani krštena voda i na kojemu se krsti.* — -o- *stoji u štokavaca mj. ńegdašńega* 1 *(postaje od part. praet. act. glagola* krstiti). — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* krъstilьnica, *rus.* крестильница *češ.* křtidlnice, *poļ.* chrzcilnica. — *U Bjelostjenčevu rječniku pa iz ńega u Stulićevu ima oblik* krstelnica. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (krstelnica ‚fons baptismalis'. v. opiralnica), *u Stulićevu:* krstelnica *iz Bjelostjenčeva,* v. krstionica; krstionica ‚fons sacer (apud Christianos)'; *u Vukovu*[3]*: (po Vukovijem bilješkama)* [‚taufstein']; *u Daničićevu:* krъstilьnica ‚baptisterium'. Na svetuju kupêļь ježe jestь krъstilnica. Domentijan[b] 199. Baronij pravio ti je da znojiše krstionice. J. Kavańin 312[a]. Krstionica, battisterio. S. Budmani 422[a]. Koja se *(voda)* sahrańuje u krstionici. J. Filipović 8, 20[a]. Mnoge crkve parokijanske ne imaju ovi krstionica. A. d. Costa 1, 175. Za tu svrhu stoji *(voda)* u krstionici. Ant. Kadčić 121. U crkvah u kojih se krstionice nahode. I. Velikanović, uput. 8, 22. Tada sveštenik s kumovima koji nose dijete tri puta obiđe oko krstionice. Đ. Daničić, pisma. 191. — *U štekijeh se pisaca nalazi i oblik* krštionica *(vidi).*

KRŠTIONIČKÎ, *adj. koji pripada krstionici. — U Stulićevu rječniku, ali u drugom smislu (koji pripada kršteńu):* ‚ad sacram ablutionem spectans' *s dodatkom da je uzeto iz Belina, ali u ovome nema ove riječi nego* krstinički *(vidi).*

1. KRŠTIONÎK, *m. vidi* krstiteļ. — -o- *stoji mj. ńegdašńega* 1. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu (uz* krstiteļ). Kad krstionik izliva vodu na glavu krstjenika, ima i izreć formu. Blago turl. 2, 207.

2. KRŠTIONÎK, *m. zgrada u kojoj se krsti.* — -o- *stoji mj. ńegdašńega* 1 *(u prvom primjeru ima* l). — XVII *i* XVIII *vijeka.* Ki *(pop)* u krstilniku počivajući jedan petak. F. Glavinić, cvit. 257[a]. Te jih *(tijela sveta)* prini u krstionik Konstantini. J. Kavańin 306[b].

KRŠTÎR, krstíra, *m. vidi* uštrcaj, štrcaļka. — *Od talijanske riječi* cristero. — *U Mikaļinu rječniku:* ‚clyster, clysterium'.

KRSTIŠTA, *n. pl. mjesno ime.* — XIV *vijeka. Međa selu* Plavamь *ide* na Krъstišta. Spom. stojan. 25. (1827).

KRŠTÎŠTE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu valjevskom.* Niva zvana Krstište. Sr. nov. 1875. 721.

KRŠTITEĻ, *m. čovjek koji krsti (češće u osobitom slučaju). — Riječ je praslavenska (osobito u smislu kao kod* b), *isporedi stslov.* krъstitelь, *rus.* крститель, *češ.* křtitel, *poļ.* chrzciciel. — *Između rječnika u Belinu* (‚chi battezza' ‚baptizans' 138[b]), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* krstitel ‚baptista, baptizans'), *u Jambrešićevu* (krstitel ‚baptista'), *u Stulićevu* (‚qui sacro fonte abluit), *u Vukovu* (Krstiteļ Jovan ‚Johann der täufer' ‚Joannes baptista'), *u Daničićevu* (krъstitelь ‚baptista').

a. baptizator, *čovjek koji krsti (u naj ušem smislu). — vidi u Belinu, Bjelostjenčevu, Jambrešićevu, Stulićevu rječniku.* A prem danas slavna Ilara krstiteļa svoga slave. G. Palmotić 1, 33. Od krstiteļa i od onoga koji se krsti. Ant. Kadčić 125. Kako bi se mogao podniti krstiteļ? M. Dragićević 253. Zapisati imena i prizivke kúmâ, istoga krstiteļa, oli misnika. 264.

b. baptista, Baptista, *kaže se osobito i naj češće o svetomu Ivanu ili Jovanu koji je krstio Isusa. shvaća se i kao pravo kršteno ime. a) stoji u* Ivan *ili* Jovan. Jωvana krъstiteļa. Mon. serb. 2. (1189). Svetoga Ivana Krstiteļa. Mon. croat. 83. (1457). Jivan Krstiteļ. Živ. jerol. star. 1, 229. Ivan Krstiteļ. Korizm. 74[b]. Ne hoteći vjerovati začetje sina svoga Ivana Krstiteļa. A. Gučetić, roz. jez. 101. Sveti Ivane Krstiteļu. M. Alberti 329. Komu Ivan ime biše, Krstiteļ se zovijaše. S. Margitić, ispov. 148. Vesele se dubrave jordanske gledajući Ivu Krstiteļa. And. Kačić, razg. 19[a]. Ivana Krstiteļa, pridhodnika Gospodinova. I. Velikanović, uput. 8, 448. — Kum da mi si, Krstiteļu Jovane! Nar. pjes. vuk. 1, 122. Ona srete Krstiteļ-Jovana. 1, 122. Jedno jeste care Duklijane a drugo je Krstiteļ-Jovane. 2, 81. — *b) stoji samo bez imena.* Sveti Krstiteļ. S. Margitić, fala. 134. Pak Rafael i Krstiteļ. J. Kavańin 209[a]. Vikaše Krstiteļ u sve glase. Đ. Bašić 18[b]. Koji se pokoriše u Jordanu krstjaše, i radi ovoga Krstiteļ zva se. I. Velikanović, uput. 1, 137.

KRŠTITEĻAN, krstiteļna, *adj. koji pripada kršteńu (uprav krstiteļu ili krstiteļima). — Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Bez opranja, krstiteļnoga prerodjenja. Š. Budinić, sum. 184[b].

KRŠTITEĻEV, *adj. koji pripada krstiteļu.* P. Budmani.

KRSTITEŃAK, krstiteńaka, *m. u Belinu rječniku:* ‚battezzato' ‚baptismo renatus' 138[b], *i u Stulićevu:* v. pokrštenak. — *nepouzdano.*

KRŠTITI, krštîm, *impf. i perf. dva su značeńa: udijeliti (kome) prvi sakramenat (kršteńe); učiniti nad čim ili nad kim krst (znameńe križa); iz ovijeh (prenošeńem ili metaforom) postaju ostala.* — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* krstímo, krstíte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* krstî, *u part. praet. pass.* krštèn (krštćn). — *Postaje nastavkom i od* (1. *ili* 2.) krst: *po prvom se značeńu misli da postaje od* 2. Krst; *po prvome i drugome da je od* 1. krst. *ja pristajem uz Miklošića za drugu etimologiju (vidi o tome* F. Miklošić, christl. terminol. 29). — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* krъstiti, *rus.* крестить, *češ.* křtiti, *poļ.* krzcić, chrzcić. — *U impf. i u part. praet. pass.* -stj- *mijeńa se u čakavaca na* šć, *u štokavaca na* št *(a i na* šć): krštah (kršćah), krštèn (kršćen), *vidi još kod* 2.

1. *aktivno.*

a. *činiti da ko bude Hrišćanin ili Kršćanin, umačući ga u vodu ili polijevajući ga vodom uz riječi što su za to određene. — upotrebļava se i u metaforičkom smislu. — Naj češće je imperfektivni glagol, ali može biti i perfektivan (vidi u Vukovu rječniku); prema ovome je impf.:* krštati. — *Između rječnika u Mikaļinu* (karstiti, krstiti ‚baptizo, baptismo expiare, sacro fonte lavare vel abluere, baptismatis fonte lustrare, sacro latice intingere, coelesti lavacro expi-

Digitized by Google

are'; krstiti, oprati vodom ‚baptizo'), *u Belinu* (‚battezzare, conferire il battesimo' ‚sacro fonte abluere aliquem' 183b), *u Bjelostjenčevu* (krstim ‚baptizo, tingo, baptismo recipio, sacro fonte levo l. abluo, baptismatis fonte lustro, coelesti lavacro expio. sacro latice intingo'), *u Jambrešićevu* (krstim ‚baptizo'), *u Voltigijinu* (karstiti ‚battezzare' ‚taufen'), *u Stulićevu* (‚sacro fonte abluere'), *u Vukovu* (pf. u. impf. ‚taufen' ‚baptizo'), *u Daničićevu* (krьstiti ‚baptizare').

a) u naj ušem smislu, kad subjekat svojom rukom i svojijem riječima vrši obred. aa) impf. Krьstitelja Jovana desnice juže vьzloži na vrьhь žižditelja, i krьsti. Mon. serb. 11. (1222—1228). Da zač krstiš, ako ti nisi Isukrst? Bernardin 8. joann. 1, 25. Da što krstiš ako ti nijesi Krst? N. Ranina 15a. Ondi pripovidaše, kršćaše i pričešćaše. F. Glavinić, cvit. 14a. Ja te krstim u ime otca i sina i duha svetoga. M. Bijanković 81. I. A. Neuadić, nauk. 100. U ime oca Boga ja te krstim i ponavljam. P. Hektorović (?) 96. Ter počne krstiti Lucila. 121. Tako krsteći bez potribe smrtno bi sagrišio. A. Baćić 280. Ondi pribivaše *(Isukrst)* š ńima i kršćaše. J. Banovac, razg. 212. S onim koga krsti. P. Filipović 20. Ako dakle ti nijesi Mesija ni drugi prorok, što krstiš? F. Lastrić, od' 160. Krsteć svakoga na pokajanje. S. Rosa 44b. Kad krstite i kad vjenčavate. Đ. Bašić 296. Krsteći ńih u ime otca . . . Ant. Kadčić 112. Očito krsteńe s kojim kršćaše i koga pripovidaše sveti Ivan Krstitelj. M. Dobretić 24. Oli tri puta valja š ńim u vodu zamočit krsteći na grčku. 26—27. Krstio, vjenčava'... Magaz. 1868. 65. — *bb) može biti impf. i pf.* Otijući on *(Ivan Krstitelj)* krstiti Isusa. Korizm. 74b. Indije, ńihov Žaver kê krsti' je. J. Kavańin 372a. Svatko more u potribi dite krstiti, da ne umre nekršteno. F. Lastrić, od' 22. Da je župnik zazvan, da krsti dite̊sce. M. Dragićević 248. Valja držat čedo na rukama, da ga krsti pope Crnogorče. Nar. pjes. vuk. 4, 15. Na Jordanu da mi krstiš sina. Nar. pjes. herc. vuk. 311. Ako sam ti dao sina da ga krstiš, nijesam da ga utopiš. Pravdonoša. 1852. 10.

b) značeńe je kao kod a), ali se kaže u poslovicama kao od šale o ńečemu što ne može biti. aa) impf. Besposlen pop i jariće krsti. (Besposlen čoek zabavlja se svakojakim besposlicama). Nar. posl. vuk. 12. — *bb) impf. ili pf.* Krsti popa, ali pop pop. (D). Poslov. danič. Krsti vuka, a vuk u goru. Nar. posl. vuk. 161.

c) kaže se da krsti i ko pomaže kod krštеńa (kum držeći dijete na rukama). — kad je glagol u množini, ili se misli za sve one što su kod krštеńa (krstilac, roditelji, kum itd.) ili se uopće hoće da kaže da je ńeko kršten. aa) impf. Il' je kuma kumče iznijela, da car krsti i da ga dariva. Nar. pjes. vuk. 2, 155. — *bb) impf. ili pf.* Okumiše Todora vezira, krsti Todor čedo mušku glavu. Nar. pjes. vuk. 2, 157. Koja knìga od Sibińa grada, Janko u ńoj *(Marka)* na kumstvo zaziva, da mu krsti dva nejaka sina. 2, 363. Te on krsti ono milo kumče. 3, 327. — Ajd' ovamo, moj Jovane kume! da idemo na vodu Jordana, da krstimo Hrista sina moga. 1, 122. — Sv. Jerolim pride u Rim. tote ga krstiše. Živ. jer. star. 1, 226. Krstili ga su bez kuma pri svijeći. (Z). Poslov. danič. Pa krstiše čedo mušku glavu. Nar. pjes. vuk. 2, 71.

d) glagol je u kauzalnom smislu, kad je subjekat usrok krštеńu (zapovijeđu itd.). aa) impf. Carь kьde ima syna ženiti ili krьstiti, i bude ńemu dvorь činiti kuće, vьsaky da pomože. Zak. duš. pam. šaf. 45. Kršćaše po učenici svojim. M. Dobretić 38. — *bb) impf. ili pf. (Kralj Dragutin)* mnogyje otь jeretikь obrati vь věru hristijanьskuju i krьsti ihь. Danilo 41.

e) u metaforičkom smislu, gotovo svagda od šale. aa) po tome što se na krštеńu ime nadijeva, može značiti što i prosvati (promijeniti objektu ime) koga ili što. aaa) impf. Za muža smo joj krstili tu prepredenu fukaru. S. Lubiša, prip. 108. U vas kad ljudi polude, narod ih krsti carevima ili svečevima. 120. — *bbb) impf. ili pf.* Otac sina krsti (= *nazva)* blekovom. M. Pavlinović, rad. 158. Što car reče da nema harača, krstiste ga, ime daste ino. Osvetn. 3, 79. Čoek ne može biti dokle ga žena ne krsti (dok se ne oženi i ne postane čoek svoje žene). *mislim da ovo nije pravi smisao, nego da je značeńe kao kod cc).* Nar. posl. vuk. 349. — *bb) ljevati na ili u što (vodu, poljevati, ulijevati, n. p.* krstiti vino). P. Budmani. — *cc) činiti da objekat drukčije (bolje) misli, preobraćati. — impf. ili pf.* Ja te puštam Đuri Daničiću, nek te on krsti. M. Pavlinović, razg. 66. *vidi i naj posljeđni primjer kod aa) bbb).*

b. *kao* blagosloviti, blagoslivljati, *kad to biva krstom (znameńem križa) pa često i kropljeńem vode. — Objekat može biti vrlo različite vrste. a) impf. (Kraljica Jelena)* otь suboty do suboty masla krьstešti rukami mnogyihь ijerei. Danilo 73. Kada gospodin biskup krsti niku crikvu. Kapt. seń. ark. 2, 82. — *b) impf. ili pf.* Oltar v crkvi sv. Petra krsti. Mon. croat. 184. (1508). Krsti, Bože, mjesto moje đe ja spim. Nar. pjes. petr. 1, 30. — *Kaže se i* krstiti zvona *(i nadijevaju im se imena).* P. Budmani.

2. *pasivno, impf. ili pf. — Part. praet. pass. nalazi se (ne dobro) napisan i sa* -stj-. Archiv für slav. philol. 4, 428; P. Hektorović (?) 96. 118. 121. 125; J. Kavańin 210a. 369b; *sa* -stije-: F. Vrančić, živ. 78; I. T. Mrnavić, ist. 40; *sa* -štj- *(što uprav treba čitati* šć): J. Kavańin 383a; *sa* -st- *u pisca B. Kašića (svagda, isporedi i druge riječi što se počińu na* kršt-). — *Sam ovaj particip shvaća se i kao adjektiv, ali se ta raslika u značeńu ne može svagda poznati (vidi i* kršten).

a. *prema* 1, a. Od kih *(roditelja)* ne samo rojen bi da i krstjen u viru Isukrstovu, kako nahodimo. Domn. lesk. ark. 4, 428. To je vsakomu kršćenu človiku potribno znati. Kateh. 1561. 97. Kada Isukrst kršten bi. A. Gučetić, roz. jez. 133. Po ńih bi krstijena. F. Vrančić, živ. 78. S krstenim ditetom. B. Kašić, rit. 18. Nije dostojna ni lijepa u očiju mojijeh ona koja nije krstena. per. 166. I tako u krvi svojoj bi kršćena. F. Glavinić, cvit. 33a. Koji su krstijeni. I. T. Mrnavić, ist. 40. Jere krstjen ja još nisam. P. Hektorović (?) 118. Kako bi Roman kršćen. 143. Neće djeva da udara na krstjene vjerne duše. J. Kavańin 210a. I gospodin svega stvora hti od sluge krštjen biti. 383a. Svatko more u potribi dite krstiti, da ne umre nekršteno. F. Lastrić, od' 22. Proglasi puku krštenomu. L. Radić 35. U komu dakle *(duhu)* kršteni jeste? J. Matović 76. Ali ste u ime Pavla kršteni? 79. Vjernici u Jesukrstu kršteni jesu. 91. Kršten s vodom i z duom svetim. M. Dobretić 18. Nitko ne more biti kršten po sebi istomu. 31. Svaki čovik i žena kršten mali i veliki. 56. U sanduku čedo muška glava ni kršteno ni slamenovano. Nar. pjes. vuk. 2, 71. Kako ńijam čedo nekršteno. 3, 325. Šišano je isto ka' kršćeno. P. Petrović, gor. vijen. 40. A moj brat ubrođio kao svi ovi kršteni. Pravdonoša. 1852. 31. — *U ovakovijem primjerima znači što i* kršćanski:

Digitized by Google

On ti ostavi grad veseli za kršćene duše drage. J. Kavańin 270b. Pasi dobro, o dušo krštena. J. Banovac, pripov. 97. I ja sam krštena duša. Nar. prip. vuk. 46. Đavo radi oko krštene duše. S. Ļubiša, prip. 191. Kad ovaki strvni gosti dođu u kršteno selo. Osvetn. 2, 53. — *Uopće (u prenesenom smislu) kao pametan ili dobar.* ‚Ma esi li ti krštен? što to uradi?' ‚Eli mu čemu mlada?' ‚Es krštena duša, Bog ga uprav namjeri na krštenu dušu'. J. Bogdanović.

b. *prema* 1, b. Ta dan bi kršćena crikva po gospodini biskupi. Mon. croat. 2. (1821). Ona crkva jest uzidana i seńskim biskupom kršćena. 182. (1500). Ta Čačačka crkva, koja je već nekoliko puta i turčena i krštena, stoji i sad. Vuk, dan. 1, 85.

3. *sa* se.

a. *impf. i pf., pasivno (rijetko refleksivno) prema* 1.

a) prema 1, a. — *Između rječnika u Belinu* (‚battezzarsi, ricever il battesimo' ‚baptismo renasci' 188b), *u Stulićevu* (‚sacro fonte ablui'), *u Vukovu* (impf. u. pf. ‚getauft werden' ‚baptizari'). *aa) impf.* Kad Vladislava ime sebi krsteć se uze. I. Gundulić 429. Koji se kršćahu po ruke svetoga Ivana, ne primahu milost. M. Radnić 517a. Videći puk da Josafat činaše tolika čudesa u ime Isukrstovo, svi se krsćau. P. Macukat 69. Morete li . . . krštenjem krstiti se kojim se ja krstim? *(ovo zadńe kao da je refleksivno).* A. Bačić 278. Od krstiteļa i od onoga koji se krsti. Ant. Kadčić 125. Tko se krsti na silu oli od straha. M. Dobretić 38. Krsteći se dakle u ime duha svetoga. J. Matović 79. — *u ovom je primjeru pasivno bez subjekta (impersonalno):* U ńemu se *(u Carigradu)* ne dile prošteńa, nit' se krsti nit' se izpovida. And. Kačić, razg. 168b. — *bb) impf. ili pf.* Trojice prêsveta, slava tebě, vь te bo krьstihь se. Mon. serb. 208. (1886). Da se vi krstite u našu vjeru. Zborn. 158b. Kada se Isukrst krsti u Jordanu. M. Divković, bes. 16a. I da u vodi Jordanskoj oba hote se krstiti. F. Glavinić, cvit. 185—186. Ako bi nagovoril koga poganina ili židovina da se ne krsti. F. Glavinić, svitl. 80. Imena od svetih neka se stave onim koji se imaju krstiti. M. Bijanković 29. Koji si riku Jordana blagoslovio i u ńoj si se krstiti otio. L. Terzić 327. I on krstiv se s Bogom smiri. J. Kavańin 268b. Krvavo *(kršteńe)* s kojim su se krstili mladinci. J. Banovac, razg. 210. Da se krstiti imaš ovim kršteńem krvi tvoje. F. Lastrić, test. 104b. Jeli se pak krstio otac ńegov Svetimir, nije li, ne zna se temeļito. And. Kačić, razg. 21. Ovi kraļ, premda je vazda slidio i štovao zakon Isukrstov, ništanemańe ne biše se još krstio. 68. Da bi se u oči uskrsa i duhova uvišbanici krstili. I. Velikanović, uput. 3, 426. Tada bi se krstio u svojoj krvi. M. Dobretić 22. Moji su se đedovi krstili. Nar. pjes. vuk. 5, 515. *(Otac)* hoćaše uput da se dijete krsti bojeći se smrti. Nar. prip. vuk.2 218. — *Bez subjekta.* Danas jeste nedeļa, u ńoj se ništa ne deļa već se krsti i venča. Nar. pjes. vuk. 1, 185.

b) prema 1, b. *aa) impf.* Krste se grobovi. I. Ančić, svit. 208. — Na krstov dan (5. jan.) krste se vetrovi. M. Đ. Milićević, živ. srb. glasn. 22, 128. — *bb) impf. ili pf.* Ako kâ od crikav občinskih z Vinodola imaju se krstiti. Zak. vinod. 55.

b. *impf. refleksivno, činiti na sebi krst (vidi* 1. krst, b), *znak križa.* — *Uprav je imperfektivni glagol što postaje od* prekrstiti se. — *Između rječnika u Vukovu* (impf. ‚kreuz machen' ‚digito crucis figuram imitor').

a) uopće. Sfetijem se križom krstiti. B. Gradić, djev. 86. Sad se brzo spravi k smrti, ter se veće tuj ne krsti. P. Hektorović (?) 102. Mnogi se krste kao da muhe od usta tirau. F. Matić 8. Koji se krstom krsti. Nar. pjes. vuk. 1, 80. Ko će klańat nek id' u ġamiju, ko će s' krstit nek ide u crkvu. 2, 513. Kažu da se ne vaļa krstiti kad grmi, jer vele da onda sveti Ilija bije đavole, pa bi đavo mogao pobjeći pod krst znajući da grom u krst neće. Vuk, rječn. *kod* krstiti. Svakomu tko se krstom krsti. Osvetn. 1, 11. I Mirdite što se krste krstom latinskijem. 3, 62. Ivo križa, krsti se Jovane. 5, 34. To se zove sebi oči vadit misleć da se krstiš. M. Pavlinović, razg. 56.

b) osim kod molitve, može se (po običaju) čovjek prekrstiti kod jakoga duševnoga osjećańa, n. p.:

aa) od žalosti. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Za toj ti ja veļu . . . da držiš skroveno stvari tve i dila, na službi ļuveno' ka t' se su zgodila, ter prste neć kršit, ni prijat ku žalos, i neć se sve krstit, kakono i jutros . . . Tuj vidjeh ja tebe gdi velmi poblidje, i posta vrh sebe, pak u jed vas pride, ter se sta krsteći veomi zlovoļan i prste kršeći jak da si uma van. V. Vodopić *u* N. Naļešković 1, 846.

bb) od čuđeńa. On se stane krstiti i čuditi šta bi to bilo. Nar. prip. vuk. 105. Da se i sam caričin sin začudi, i ne mogaše da progovori riječ, krsteći se od čuda. 2 216. Dosta je pročitati naj miliju vam povjesnicu, da se čovjek krsti. M. Pavlinović, razg. 56.

cc) kao od straha, a u isto doba misli se da se krstom čeļade može čega izbaviti. Krsti se, pope, zemļa se trese. (Z). Poslov. danič. Krsti se, pope, zemļa se trese. (Kad se čemu u šali čudi). Nar. posl. vuk. 161.

dd) u ovom se primjeru kaže čeļadetu da se krsti ili u smislu da ne radi daļe što u onaj čas radi (da se onoga okani, prođe) ili što se mahnitost shvaća kao djelo vražje: Krsti se, jesi li mahnita? S. Ļubiša, prip. 79.

ee) krstiti se (od) koga, (od) čega, *vidi u Vukovu rječniku:* koga, čega, od koga, od čega ‚kreuz machen vor etwas' ‚abominari' *s primjerom:* Krsti se ti ńega, t. j. bježi od ńega, čuvaj ga se. — *po tome što se krstom tjeraju vragovi.* Da ga vidiš *(grijeh smrtni)*, da kô ļuta zmaja grstiš, i od ńeg se sveđer krstiš. J. Kavańin 3b. Vidiš ga da zlo djela, krsti ga se. D. Obradović, basne. 257. To su laže i varalice, od takovijeh se ti krsti i bježi! Vuk, priprava. 56. A ti se, dragi moj, krsti takovijeh mudaraca. 57.

ff) u Dubrovniku se kaže i: krsti se od mene *(i od koga drugoga)*, krsti me se *(i* krsti ga se) *u smislu: ostavi me, okani me se, ne dosađuj mi.* P. Budmani.

c) misli se da je veliki grijeh krstiti se lijevom rukom i da se na to može vrag lično javiti. Krsti se lijevom rukom *(smisao je: zao je čovjek, ali može biti i: toliko se čudi i snebiva da se nepravom rukom krsti).* (Z). Poslov. danič. Tako se lijevom ne krstio, a desna mi usahla! Nar. posl. vuk. 809.

c. *recipročno, u prenesenom smislu kad jedno stoji preko drugoga unakrst, n. p. putovi.* Gde se baš putovi krste. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 37. Na Vlasotincima se krste ovi putovi. kraļ. srb. 117.

KRŠTITNIK, *m. na jednom mjestu* XVIII *vijeka gdje znači jamačno čovjeka na kome je krst; ali*

Digitized by Google

se uže značenje ne može saznati: krščanin? fratar ili kaluđer? biskup? (On) ima u svojti i u rodjanstvu plemenita krstitnika, zašto nije u trizanstvu slijedio ńega izglednika, ki ne htje blud ni prikore, neg post, čistost i pokore? J. Kavańin 68b.

KRSTITŃI, *adj. (dan) u koji se krsti (crkva).* — *Na jednom mjestu* XIV *vijeka.* Jošće narediše, da od toga ki crikav stvori krstiti ima prijati kapitul pol stara dobra vina a sutra u krstitńi dan jedan obed . . . Kap. seń. ark. 2, 82.

KRŠTIVOJ, *m.* ime muško. M. Ružičić.

KRSTIVOJEVIĆ, *m. prezime (po ocu Krstivoju).* Č. M. Nenadović, mem. 67.

KRSTJ- *vidi* kršć-.

1. KRSTO, *m. nejasna riječ na jednom mjestu* XVIII *vijeka (može biti da je ovo zlo štampano); kao da je hyp.* 1. krst *(vidi* 1. krst, 1, a, *c)).* Kako bogat svej muči se, veseli se a ubogi, nit' može otit jedan gdi se drug nahodi: krsto mnogi utvrjen je meu obima, da on ne ufa, a ov skrb ne ima. J. Kavańin 525a.

2. KŔSTO, *m. hyp.* 3. Krsta. — *Akc. se mijeńa u voc.* Kŕsto. — *U naše vrijeme, a između riječnika u Voltiġijinu* (‚Cristoforo' ‚Christoph') *i u Vukovu* (hyp. v. Krsta). U to doba Krsto priskočio. Nar. pjes. vuk. 4, 97. A na ruke Kresojević-Krstu. 4, 95. Ne ostavi druga naj boļega, po imenu Vujačića Krsta. 4, 881. Već za Krsta sinovca tvojega. 5, 9.

KRSTÒBOĻA, *f. bolest u krstima.* — *U naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚kreuzschmerz'.

KRSTOFAL, *m. vidi* Kristofal. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Krstofala Petra svita dobra u Zadru bojničara. J. Kavańin 108a.

KŔSTOFOR, *m. vidi* Kristofor. — *Na dva mjesta* XVI *i* XVII *vijeka.* Moći sv. Krstofora. Mon. croat. 184. (1503). Krstofora vidih glavu. Đ. Baraković, drag. 350.

KRSTOHOR, *m. vidi* Krstofor. — *Prije našega vremena.* Krьstohorь. Spom. stojan. 185.

KŔSTOJE, *m. ime muško, vidi* Krstojević.

KŔSTOJEVIĆ, *m. prezime (po ocu Krstoju, ali imenu* Krstoje *nema potvrde).* — *U naše vrijeme.* Vuica Krstojević. Rat. 361.

KRSTOL, *m. vidi* Krstul. — XV *i* XVI *vijeka.* Krstol Domjanić. Mon. croat. 89. (1460). Vinograd Krstola Pancića. 186. (1504).

KRSTÒNOSAN, krstònosna, *adj. koji nosi krst, na kojemu je krst.* — *Između riječnika u Daničićevu* (krьstonosьnь ‚crucem ferens'). — *U primjeru* XIV *vijeka ima adv.* krьstonosьno *i znači: noseći krst.* Krьstonosno Hristu poslědovavь. Domentijanb 55. — *I u naše vrijeme ima i kao adjektiv, ali vaļa da je iznova načińen.* Braničevo koje je poznato još od krstonosnoga *(štamparskom griješkom* krstosnoga) rata. Vuk, dan. 2, 57. Papa stade propovijedati krstonosni rat na ńega. Đ. Daničić, majkov. 36. — Đavo i krstonosna torba. V. Vrčević u Nar. prip. vrč. 6. *vidi i (na istoj strani u pripovijesci):* Kaluđer donese sobom svoju torbicu u kojoj je bio petrahiļ, krst i trebnik.

KRSTÒNOŠA, *m. čovjek koji nosi krst (krsta) ili Krsta.* — *Od* XVIII *vijeka (vidi kod* a *na kraju, ali vidi i* krstonošin *na kraju gdje je primjer iz* XIV *vijeka).*

a. *čovjek koji nosi krst (ili krsta), vidi* 4. krsta. Krstonoše (oni što idu s krstovima i s ikonama po poļu i po selu). Vuk, živ. 80. Jednome između ńih da se veliki crkveni krst, i to je pravi krstonoša. M. Đ. Milićević, slave. 64. Ali se i sav skup zove ‚krstonoše'. 65. ‚Krstonoše krsta nose'. 65. *vidi i* 4. krsta *i* krstonoše. — *I kao prezime ili nadimak,* XVIII *vijeka.* Jovan Krstonoša. Glasnik. II, 8, 309. (1728).

b. *koji nosi Krsta (vidi* 2. Krst). — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Tako krstonoše bit ćemo to jest Krsta nositi, kad ńegovo tilo i krv u naša vuda prinosimo. Blago turl. 2, 268.

KRSTÒNOŠE, *f. pl. vidi* 4. krsta. — *U Vukovu rječniku:* cf. [vide] zavjetina [2].

KRSTÒNOŠIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* D. Avramović 261.

KRSTÒNOŠIN, *adj. koji pripada krstonoši.* Gde ovako biva, tu krstonošin otac ne mesi kolača. M. Đ. Milićević, slave. 65. — *Kod mjesnoga imena. u Daničićevu rječniku:* krьstonošinь ‚crucem ferentis': selima u Mačvi koja je car Lazar dao Ravanici išla je međa ‚na Krьstonošinь hrastь'. Srpski letopis. 79, 58. (1381).

KRSTÒNOŠKÎ, *adj. koji pripada krstonošama.* Lekovito je, vele, iz krstonoške ruke. M. Đ. Milićević, slave. 68.

KRSTOŃA, *m. ime volu.* F. Kurelac, dom. živ. 24.

KRSTOPOKLONI, *adj. vidi:* U treću pak nedjeļu slavi se poklon časnome krstu Gospodńemu i po ńoj se cijela nedjeļa dana zove ‚krstopoklona'. Đ. Daničić, pisma. 110. — *Od rus.* крестопоклонная недѣля.

KRSTOPOĻ, *m.* (*Χριστόπολις?*), *ime mjesno (u Maćedoniji?).* — XV *vijeka.* Zemļu strumьskuju i sěrьskuju, Krьstopoļ že i iny strany okrьstьnyje zemļь těhь. Danilo 113.

KRSTOPOR, *m. vidi* Krstofor. — XV *vijeka.* V vrime biskupa Krstopora. Mon. croat. 154. (1493).

KRSTÒRODICA, *f. (Marija) koja je rodila Krsta (Hrista).* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka koji je ovu riječ načinio prema* bogorodica. Neštorio . . . izusti i pripovida psost protiva Isukrstu i protiva divici Mariji govoreći . . . da divica Marija nije rodila Boga i čovika nego samo čovika, zato ne ima se zvat bogorodica, dali krstorodica. J. Filipović 1, 507ab.

KRSTORUKA, *f. ńeka biļka.* Krstoruka, Krstova ruka, Krstova šaka (prema lat.), palma Christi (Anselmo da Canali, siński rukopis, Sabļar), Orchis maculata L. B. Šulek, im. 175.

KRSTOS, *m. Hrist, Krst.* — *Oblik načińen od* Hristos *i* Krst. — *U rukopisu dubrovačkome* XVI *vijeka.* Takoj i Krstos ne samoga sebe proslavi. N. Rańina 25a. paul. hebr. 5, 5. — *Na drugom mjestu* Krštos. Ńih ispitivaše gdje se Krštos rodio. 28b—29a. matth. 2, 4. *i* Krstoš. Po Krstošu da bude obiona utjeha naša. 207b. paul. 2cor. 1, 5. — *Na dva mjesta* Krstost: *pisac je mislio na* milost *itd. što se u Dubrovniku govori* milos, *te je griješkom napisao* t. Spasiteļ koji jest ‚Charstost' Gospodin. 21a. luc. 2, 11. Jeda li on jest ‚Charstost'? 66a. joann. 4, 29.

KRSTOSATI, krstošem, *impf. biļežiti krstom u osobitom slučaju.* — *U naše vrijeme u Srbiji.* Da vampir ne bi živima naudio, uzmu čista katrana, obaju ga, i ńim ‚krstošu' vrata i pragove od svojih kuća, koliba i košara. (Krajina). M. Đ. Milićević, živ.2 326.

KRSTOST, KRSTOŠ, *vidi* Krstos.

KRSTOŠA, *f. ime krmači.* Bastaja, Daruvar. D. Hirc.

Digitized by Google

1. KRSTOV, *adj. koji pripada krstu (vidi* 1. krst). — *Naj češće se kaže* krstov dan *(vidi u Vukovu rječniku). — Između rječnika u Vukovu* (‚das fest des kreuzes, deren es zwei gibt, den 5. jän. u. den 14. sept.' ‚festum st. crucis') *i u Daničićevu* (krьstovъ ‚crucis'). Na krьstovъ dьnь. Mon. serb. 52. (1240—1272). U crьkvište krьstovo. Glasnik. 15, 300. (1348?). Peraštanom bješe krsno ime krstov danak. Nar. pjes. bog. 188. O krstovu danu jesenjemu. Nar. pjes. vuk. 4, 272. Ponizio sam sebe postavši poslušan do same smrti, a smrti krstove. Vuk, pavl. fil. 2, 8.

2. KRSTOV, *adj. koji pripada Krstu (vidi* 2. Krst). — *Između rječnika u Stulićevu* (‚Christi') *i u Daničićevu* (Krьstovъ ‚Christi'. cf. Hrьstovъ). Va ime Krstovo, amen. Mon. croat. 44. (1379). V Krstovo ime, amen. 61. (1437). 89. (1460). Stada Isukrьstova *(upravo pripada pod* Isukrst, *a vidi i* kršćanski, 1, a). Mon. serb. 559. (1618). Na dan rojstva Krstova. Naručn. 106a. Krstove pritači. Transit. 281. Petak jest dan k muki Krstovi. Korizm. 10b. Rojstvo Krstovo. 12b. Da vselit se va me sila Krstova. 78b. Brata obrati na veru Krstovu. Š. Kožičić 7b. Ta isti duh sveti jes rečen i imenovan duh Krstov. Š. Budinić, sum. 11b. Vazda Krstov život u misli imiti. A. Georgiceo, nasl. 1. Vojnici Krstovi. I. T. Mrnavić, ist. 6. Držeć Krstov križ u ruci. J. Kavanin 256b. Jaram Krstov ko 'e ugodan i lak. 385a. Tko će nas razlučiti od ljubavi Krstove? P. Knežević, osm. 178. S. viru Krstovu. Blago turl. 2, 221. U krvi Krstovoj. J. Matović 51. Po poznavanju pravednosti Krstove. I. J. P. Lučić, nar. 5.

3. KRSTOV, *adj. koji pripada krstu (vidi* 3. krst). — *Mislim da amo pripada ovaj primjer:* I u ńemu *(Sarajevu)* ozida munare, Turkom lijepe i gizdave hrame od ôstânkâ krstovih oltara. Osvetn. 1, 9.

4. KRSTOV, *adj. koji pripada Krstu (vidi* 2. Krsto). Božja pomoć, Krstova ljubovco! Nar. pjes. vuk. 4, 96.

KRSTOVAČKI, *adj. vidi u Daničićevu rječniku:* Krьstovьčьkyj, selu je Brodu crkve arhanđelove u Prizrenu išla međa ‚us potokъ Krьstovьčky'. G(lasnik). 15, 282. (1848?).

KRSTOVI, *m. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Niva kod Krstova. Sr. nov. 1873. 847. — *vidi* 1. krst, 1, a, *d) ee).*

KRSTOVIĆ, *m. prezime (po ocu Krstu). — U naše vrijeme.* S Vojinića Krstović-Novaka. Nar. pjes. vuk. 5, 65. Jovan Krstović iz Bukovika. M. Đ. Milićević, srb. 246. Nikola Krstović. Rat. 198.

KRSTOVOBRAŽEN, *adj. vidi* krstaobrazan. — *Načińeno od* Krstov obraz *nastavkom* jen *kao da je part. praet. pass. — vidi u Daničićevu rječniku:* krьstovъobraženъ ‚cruci similis' *s primjerom:* Mene krьstovъobražena. Gilf. bos. 276.

KRSTOVO POLJE, *n. ime polju.* Čačinac kod Orahovice u Slavoniji. D. Hirc.

KRSTUL, *m. ime muško, vidi* Krsta, Krstofor. — *isporedi* Krstol. — xv *vijeka.* Krstul Domjanić. Mon. croat. 89. (1460).

KRSTULIĆ, *m. prezime (po ocu Krstulu).* — xvi *vijeka.* Ivana Krstulića. Mon. croat. 206. (1518).

KRSTULOVIĆ, *m. prezime.* — *isporedi* Krstulić. — *Pomińe se* xviii *vijeka.* Mihovila Krstulović, Despalata i Komara. J. Kavanin 100a.

KRSTUR, *m. ime mjesno.*

a. *selo u protopresviteratu somborskome.* Šem. prav. 1878. 80.

b. Srpski Krstur, *selo u protopresviteratu Velike Kikinde.* Šem. prav. 1878. 95.

c. *mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Livada u Krsturu. Sr. nov. 1863. 278.

KRSTUŠ, *m. vidi u Daničićevu rječniku:* Krьstušь, gledaj Kurucь *s primjerom:* Krьstuši na Ugre, i pleniše mnoge gradove i sami zle pogiboše 1515. G(lasnik). 10, 277.

KRSTVO, *n. vidi* kršćanstvo. — *Na jednom mjestu* xviii *vijeka.* Krstvo tko pridobi? J. Kavanin 310b.

1. KRŠ, *adj. u Stulićevu rječniku:* krši, v. kršiv *s dodatkom da se nahodi u pisca S. Rose(?). — nepouzdano.*

2. KRŠ, *f. vidi* 2. krš, a. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* xviii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚sasseto, luogo pieno di sassi' ‚saxetum' 642b—643a) *i u Stulićevu* (‚rupes'). Za ne iziti stramputice i na kojoj krši ne slomit se. B. Zuzeri 49. Koji bi vam navijestio ali koju krš puzlivu ali ponor koji nespoznani. 311. Put koji ulaziš ili će te dovesti umorna na krš koju strmenitu, gdje ćeš lasno oborit se . . . 353.

3. KRŠ, krša, *m. hrid, kamen. — isporedi* 2. krš. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* kršu, krši (krševi). — *Može biti od istoga korijena od kojega je* krhak *i* kršiti. — *Od* xiv *vijeka.*

a. *vidi* hrid *i* 1. kamen, II, 1, c. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚kars', grebeni ‚cautes'), *u Mikaljinu* (krš, klisura, stijene ‚rupes'), *u Belinu* (‚luogo alpestre' ‚locus ferus' 446b), *u Voltigijinu* (karš ‚carso, luogo sassoso' ‚steinigter ort'), *u Stulićevu* (‚rupes'), *u Vukovu:* (u Crnoj Gori) ‚der felsen' ‚saxum' [vide 1.] kameńak [1], cf. stjeńak; *u Daničićevu* (krьšь ‚saxum'). Selu Gradu išla je međa u krьšь. Deč. hris. 89. Er *(Bak = vino)* u kršu plodi dosti. J. Kavanin 167a. Da mi naše izvedemo robje u planine i krševe ljute. Nar. pjes. vuk. 4, 33. Zapadoše u krš kod ovaca. 4, 514. Potrčite brdu Kukutnici, pa iz krša udrite stjenama. 4, 526. Iz krvavih kršah brđanskijeh. Pjev. crn. 300a. Iz krvava krša hajdučkoga. Ogled. sr. 168. On ne pazi krša ni kameńa. Nar. pjes. juk. 193. Kumim ti (svu stoku redom) tvoga psa, put kojim ideš, i zmiju pod kršem i ticu u goru. (U Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 168. Meso pri kosti a zemlja pri kršu (valja. U Crnoj Gori). 177. Udri (ženo) rđom o krš, pa daj i to jaje. 328. Zove se i danas ‚prokleti kam' onaj krš, na komu je Druško papke otegnuo. S. Ljubiša, prip. 277. A ovo naših krševa, ako ne možemo osloboditi, možemo ih braniti. S. Matavulj, novo oružje. 75. Iz krša napitka. Bos. vila. 1886. 71.

b. *preneseno na mali kamen, vidi* 1. kamen, II, 1, d *i* e *i* f. — *Između rječnika u Vukovu:* (u Crnoj Gori) ‚der stein' ‚lapis', cf. kamen *s primjerima:* Udario ga kršem. Diže krš da ga udari. Ili lonac o kršu ili krš o loncu (udario), loncu kami svakojako! (U Crnoj Gori. Po pravilu našega jezika valjalo bi kazati ‚o krš' i ‚o lonac' mjesto ‚o kršu' i ‚o loncu', ali se onamo tako govori). Nar. posl. vuk. 102.

c. *vidi* 1. kamen, II, 1, n. Krš da ti je, mahnitina Tale! Pjev. crn. 158a.

d. *kao mjesno ime.*

a) vidi: U Vysokij Krьšь konь dêla. Mon. serb. 95. (1380).

Digitized by Google

b) selo u Šarancima (u Drobńacima *u Crnoj Gori*).

c) *dva zaseoka u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Razdijeļ. 37. 41.

d) *u Srbiji. aa*) *mjesto u okrugu kragujevačkom.* Vinograd pod Kršom. Sr. nov. 1867. 249. — *bb*) *brdo u okrugu podrinskom.* Zemļa graniči brdom Kršom. Sr. nov. 1868. 157. — *cc*) *mjesto u okrugu požarevačkom.* Zemļa kod Krša. Sr. nov. 1872. 516. — *dd*) *mjesto u okrugu valjevskom.* Ńiva u Kršu. Sr. nov. 1861. 496. — *ee*) Krš i Gavran, dugačka gola stena *u Srbiji u okrugu crnoriječkom.* M. Đ. Milićević, srb. 871. — *ff*) Žuti Krš, *vis u Srbiji u okrugu kruševačkom.* 705. — *gg*) Ļuti Krš, *mjesto u okrugu užičkom.* Livada pod Ļutim Kršem. Sr. nov. 1869. 148.

4. KRŠ, krša, *m. što voda nanese i ostavi kad poplavi.* — *Može biti ista riječ što* 3. krš *(isti je akcenat), premda nije jasna sveza.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* (u Srbiji) ‚das durch aufgetretene wasser angeschwemmte' ‚adluvio (?)' [cf. okršań, ološ] *s primjerom:* Snijela voda šušań pa načinila krš (kad ko kaže da je s kim rod, a ne zna se po čemu). (Nar. posl. vuk. 291). Onde je bila krasna livada, a sad je na ńoj krš od naj debļih klada. M. Đ. Milićević, zim. več. 268.

5. KRŠ, *m. kršeńe.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Bez tutńave kuli pod svodove i bez krša preći pleterove. Osvetn. 1, 70. Ma krš plota, tihan bahat noga. 1, 72. Krš kopaļa, a sveka sabaļa. 2, 183.

KRŠAJ, *m. vidi* okršaj. — *U jednoga pisca našega vremena.* Vjeru daju da se ne izdaju, dok jednoga teče u kršaju. Osvetn. 3, 114.

KRŠAK, krška, *adj. kršan, loman, kamenit.* — *U Vukovu rječniku:* vide loman.

KRŠALO, *n. u Stulićevu rječniku:* v. gušva. — *nije dosta pouzdano.*

KRŠAĻ, krša, *m. nejasna i nepouzdana riječ na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Kosti i žile sklopit će se veoma hitro sve zajedno; vlas, član, kršaļ, raspao ki 'e se, raznosno udo al' izjed'no sastavit će tijelo cilo, neka ostane kô je bilo. J. Kavańin 560a.

1. KRŠAN, kršna, *adj. pun krša.* — *isporedi* krševit. — *Od* XVII *vijeka (vidi* 1, a, *b)), a između rječnika u Vrančićevu* (‚asper'), *u Stulićevu* (v. kršiv), *u Vukovu* (1. ‚felsig' ‚saxosus', cf. loman).

1. *adj.* — *Komp.:* kršnijî (kršnij. Nar. pjes. herc. vuk. 274).

a. *u pravom smislu.*

a) *o kakvom mjestu.* Jer su tursku zemļu porobili, sve zagorje i kršno primorje. And. Kačić, razg. *(strana?).* I utekoh uz kršno primorje. Nar. pjes. vuk. 2, 220. Sad sam poš'o u kršnu Kladušu. 3, 98. Vuče viknu u kršnu Pocerju. 3, 367. Jedan mejdan u kršnim Korit'ma. 3, 465. Iz primorja iz kršnih Kotara. 3, 476. Te je šaļe u kršne Pipere. 4, 31. Od našega kršna Kolašina. 4, 467. Sve junaci od kršna Drobńaka. 4, 478. Ispod kršna brda Kukutnice. 4, 526. Ode bane kršnome Erdeļu. Nar. pjes. vila. 1866. 100. Kršno selo, al' veselo bilo, kršno jeste jere nije ravno, a veselo jer nije Turaka. Osvetn. 5, 38.

b) *o putu.* Tijesna su vrata i kršan put koji vodi u život. M. Divković, bes. 204a. Koliko kršni i primučni puta učinio si! J. Filipović, prip. 8, VI. — *Amo može pripadati i ovaj primjer (o danu putovańa).* Kršni danci, a dugi konaci. Smailag. meh. 40.

c) *kod mjesnijeh imena (u Srbiji). aa*) Kršna Ćuprija, *mjesto u okrugu biogradskome.* Ńiva kod Kršne Ćuprije. Sr. nov. 1874. 8. — *bb*) Kršna Glava, *selo u okrugu valjevskome.* K. Jovanović 101.

b. *u prenesenom smislu, mučan, težak (isporedi* a, *b)), ili tvrd (kao kamen), dakle čvrst; iz ovakva dva različita shvaćańa postaju posve različita značeńa: jedna u slome, druga u dobrome smislu.*

a) *u slom smislu, n. p.: aa*) *mučan.* Obrani i shrani dušu sluge tvoga meu pogibili života kršnoga. A. Georgiceo, nasl. 281. — *bb*) *strašan.* Zašto se ne bojiš ti ovoga suda i dneva kršnoga? M. Radnić 556b. Kada veće on čeka i mi se ne okrećamo, toliko veće pokarańe biti će teško i kršno. P. Posilović, nasl. 29a. — *cc*) *i o boju, borbi, značeńe može biti: mučan, strašan, ali kao da se kod toga misli i na kršeńe.* Neg' junaka od boja kršnoga. Nar. pjes. juk. 312. U kršnoj borbi za ukidbu ropstva. M. Pavlinović, rad. 93. — *dd*) *o vremenu, težak, zlosrećan.* Kršna ti mi nasta ova godina! a jošt kršnij' dan bijeli srijeda! ja izgubih svog dilbera lijepa. Nar. pjes. herc. vuk. 274. Odgovori mu kum: ‚Nikako boļe, zašto je danas kršan zeman a mučan svijet: kome se uzajmi nikad ne plati'. Nar. prip. vrč. 74. A kad je ‚kršna' ura kršno (slabo) se i razmišļa. Pravdonoša. 1852. 33. — *ee*) *težak, mučan, neugodan.* Kršna i grdna rabota! Pravdonoša. 1852. 23. — *ff*) *o čeļadetu, dosadļiv, pokarļiv, sao.* Jest m' obično, moja drugarice! veće mi je kršna svekrvica, u ponoći zaište vodice. Nar. pjes. petr. 1, 231.

b) *u dobrom smislu, naj češće o čovjeku, kao pohvala: vaļan, vrijedan, junačan, pa u širem smislu, može samijeniti i riječi: dobar, lijep.* — *Između rječnika u Vukovu* (‚wacker, trefflich' ‚bonus, praeclarus' *s primjerom:* Kršan je to čovjek). *aa*) *o čovjeku, junaku.* Jesi l' čuo, jel' ti ko kaževa, ka' je turska zemļa propanula od silnoga vojvode Đorđije i kršnoga Mutapa Lazara? Nar. pjes. vuk. 4, 314. Udriše se dva kršni junaka. 4, 317. Eno cure za našeg Halila, a za majke kršnog prijateļa. Nar. pjes. hörm. 1, 585. O Gavrane, kršan kapetane! 2, 196. Kršna zemļa hercegova ‚kršne' rađa sokolove. Osvetn. 4, VII. Pa dočeka kršne poslanike. 6, 37. Vođa joj je kršan generale. 7, 81. ‚Kršan' čovjek, kršne ćudi. M. Pavlinović. ‚Baka kršan čoek u svačem!' J. Bogdanović. — *bb*) *o ženskom čeļadetu, dobar, vaļan, a još češće lijep.* A kršna ti na oģaku majka, vridna gosta more dočekati. Nar. pjes. marj. 70. ‚Baka kršnu djevojku uzimļe!' J. Bogdanović. — Kršna mi je sestra u odaji. Nar. pjes. petr. 70. O Jelice, kršna divičice! Hrv. nar. pjes. 3, 306. — *cc*) *o glavi (pameti), ćudi, mudar, dobar.* Uza svu svoju kršnu (= mudru) glavu. M. Pavlinović, rad. 151. Kršan čoek, ‚kršne' ćudi. M. Pavlinović. — *dd*) *o kośu, lijep i dobar.* Vid' de kršna ovoga dorata. Nar. pjes. marj. 76. — *ee*) *o odijelu, ruhu, lijep.* Na ńemu je kršno odijelo, sjaju mu se toke kroz brkove. Nar. pjes. vuk. 3, 343. Pripela je tri kršna đerdana. Nar. pjes. juk. 284. Kršno ruho junak vrže na se. Osvetn. 4, 41. — *amo pripada i ovo:* Sjajni stijezi kršni i oprani, al' jur turskom krvļu ubrļani. Osvetn. 5, 40. — *ff*) *o blagu (šićaru, imańu itd.), velik, obilan.* Kršan jesam šićar upazio. Nar. pjes. marj. 118. Za slobodne ruke trgovańa kršna prometańa. Osvetn. 3, 40. U Hercegovini sva pokretna i nepokretna dobra

Digitized by Google

zovu se jednim imenom ‚irad' i kazati će o zenđiloj familiji: ‚Kršan irad ima!' V. Bogišić, zborn. 320. — *gg) o riječima, mudar.* Kršne serdar čim izasu riječi. Osvetn. 3, 71. — *o haberu, dobar.* Da ti, draga, kršan haber kažem. Hrv. nar. pjes. 4, 171. — *o prelu, ugodan.* Družba. povrgavši i pivo i jelo i to krsno kršno prelovaše. Osvetn. 1, 48. — *hh) o djelovanu, dobar, vaļan.* Pa nuti mu kršna poslušaña. Osvetn. 7, 54.

2. *adv.* kŕšno *(rijetko).*

a. *prema* 1, b, *a).* A kad je kršna ura ‚kršno' (slabo) se i razmišļa. Pravdonoša. 1852. 38.

b. *prema* 1, b, *b).* Ja ću tebe kršno opremiti. Hrv. nar. pjes. 3, 116. Kršno ću tebe darovati. 3, 220. Svi ste mene kršno milovali. 3, 355. Al' je kršno pogledati bilo, gdje knez prati momke rasigrane. Osvetn. 5, 69.

2. KR̀ŠAN, kŕšna, *adj. krhak, koji se krši.* — *U Vrančićevu rječniku* (‚fragilis').

3. KRŠAN, *m. ime mjesno.*

a. *selo u Istri, tal.* Chersano. V. Sabļar, mjestop. rječn. 510. — *Od* XIII *vijeka.* Termini za Kožļak i Kršan i Šunber. Mon. croat. 8. (1275 *prepis.* 1546). Meju Kožļakom i Kršanom i Šunberom. 11.

b. *nekakvo selo (jamačno nije isto što je pod* a). — *Prije našega vremena.* Krššanь (selo). S. Novaković, pom. 136.

KRŠÁNAC, kršánca, *m. ime nekijem biļkama.* — *Između rječnika u Stulićevu* (kršanac, trava ‚linaria, erba' ‚herbae species'). Kršanac, 1. limonia reticulata (Aquila—Buć, Skurla), Statice reticulata L.; 2. spaccasassi (Skurla), Celtis australis L. B. Šulek, im. 176.

KRŠÁŃAK, Kršáńka, *m.* ime brdu u hataru knićskom u Gruži. L. Đorđević.

KR̀ŠAŃE, *n.* ime zaseoku u Srbiji u okrugu užičkome. Ļ. Stojanović.

KRŠAVIĆ, *m. presime.* — XV *vijeka.* Sin Mikule Kršavića. Mon. croat. 87. (1460).

KR̀ŠAVINA, *f. kršeńe, kršńa (buka kod kršeńa).* — *U Mikaļinu rječniku:* karšavina, kršńa ‚fragor', *i u Stulićevu:* ‚fragor'.

KRŠĆANIN, *m. čovjek iz sela Krsca (vidi* 1. krstac, c, *a)).* — *Nalazi se u pomeniku* XIV *vijeka množina* ‚Krьštьčani' *kao ime samome selu. po* -š- *vidi se da je* -tь- *pisano samo ortografički prema* Krstьcь, *i da je* s *postalo* š *s toga što je odmah za ńim* č *(u izgovarańu).* — *vidi u Daničićevu rječniku:* Krьstьčani, mjesto koje je bilo blizu Prizrena: ‚uz Suhu Rêku do krьsta koji stoji među Koštańani i među Krьštьčani'. G(lasnik). 15, 286. (1348?). mislim da je isto koje se piše i ‚Krьstьcь'.

KRŠČICA, *f. vrsta veza.* — *isporedi* krsteļac. — *U jednoga pisca našega vremena.* Poramļe *(je izvezeno)* na police, kršćice (‚krsćice'), vijuge i ošvice. S. Ļubiša, prič. 124.

KRŠĆ-, *vidi* kršt-.

KR̀ŠĆANICA, *f. kršćanka.* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (krstjanica *kod* cristiana *u talijanskom dijelu).* Želim da bude pivana *(pisna)* i krstjanom i još krstjanicam. L. Ļubuški 72.

KRŠĆANIK, *m. vidi* kršćanin. — *Sa* -stj- *u dva pisca* XVII *i* XVIII *vijeka.* Sista papu nevirnika, kako hinca krstjanika. P. Hektorović (?) 107. Ogań žeže Dioklecijana, jer pogubi mnoge krstjanike. L. Ļubuški 29.

KR̀ŠĆANIN, *m.* Christianus, *čovjek koji pripada Hristovoj vjeri, ali ovako kažu sad sami katolici (vidi* Hršćanin); *i prosti narod katolički po svoj prilici misli da ńemu samome pripada ovo ime, a ne drugijem kršćanima* (hršćanima, lutorima *itd.). pisci upotrebļavaju u širem smislu.* — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* Kŕšćânâ *(vidi dańe).* — *Postaje od grč.* Χριστιανός, *ali preko drugoga jezika (latinskoga* Christianus?) *u kojemu nema χ, isporedi* 2. Krst. — *Riječ je praslavenska* (Krьstijaninъ), *isporedi stslov.* Krьstijaninъ *(i* Krьstijanъ), *rus.* крестьянинъ *(seļak), češ.* křesťan, *pol.* krzescianin, chrzescianin. — *Oblik sa* -stij- *promijenio se već* XIV *vijeka na* -stj- *i (pisano)* -stьj-: *sa* -stij- *nalazi se samo u* Mon. serb. 258. (1404). 328. (1428). 461. (1458). Starine. 18, 232. (XV *vijek), ali već prve godine* (1404) *ima i sa* -stj- *u* Spom. sr. 1, 50. *istina, oblici sa* -stij- *nalaze se opet* XVIII *vijeka u tri pisca:* J. Banovac, pred. 3. F. Lastrić, test. 232b *(dva puta).* J. Matović 59, *ali s toga što u ovijeh istijeh pisaca mnogo su obični drugi oblici, sva je prilika da je u dva prva to samo štamparska pogreška (Lastrić piše svagda* -stj-, *Banovac* -šć-, -štj-, -stj- — *vidi dańe* —, *a u gorńijem je primjerima štampano* -stia-). *u Matovića koji piše svagda* -sć- *(vidi dańe) neće biti štamparska pogreška.* — XV *vijeka uz* -stj- *ima i* -stьj- *od prilike u jednakom broju primjera: naj stariji je u* Mon. serb. 368. (1432). — *oblik sa* -stj- *traje do našega doba, ali se već* XVII *vijeka javļa naj noviji na* -šć- *koji je jedini narodni u štokavaca, ali većina pisaca upotrebļava oblike sa* -stj- *(jer su bliži riječima* krst *i* Krst) *i to do u naše vrijeme (n. p.* Osvetn. 2, 126). -šć- *(što neki pišu i* sć, štj, stć) *nalazi se u ovijeh pisaca: Vitezović* (-šć- *i* -stj-; *češće nego* kršćanin *piše* kršćenik, *a po ovoj riječi vaļa da mu je običnije* šć, *vidi i* kršćanski), *Radovčić* (štj), *Terzić, Macukat, Badrić, Marki* (stć), *Pisanica, Zoričić* (sć), *Bašić* (sć *i* stj), *A. d. Costa, L. Vladmirović (i* stj), *Matović* (stć), *Obradović, Lučić, Norini; u Kavańina su primjeri sa* šć *i* štj *nepouzdani (obično je* stj); *Banovac ima i* šć *i* stj *i* štj *(po ovome sadńemu može biti da i* stj *treba čitati kao* šć). *vidi i druge riječi od ove osnove* (kršćan), *osobito* kršćanski. — Kristjani *u* F. Lastrić, test. 272a *jamačno je štamparska pogreška.* — *u čakavaca je još običan oblik sa* -stj-. — *Nalazi se gdjegdje u jednini oblik bez nastavka* in, *n. p.:* Krstjanu. Mon. serb. 492. (1465); Krsćanu. J. Matović 80; Kršćana *(acc. sing.).* Osvetn. 2, 78; Krstjan *se govori na otoku Krku* (I. Milčetić). — *U množini ispada nastavak* in: Kršćani, Kŕšćânâ *itd.* — *Stariji oblik sa nom. i voc. pl. s nastavkom* e *nalazi se od prvijeh vremena do* XVII *vijeka (u sadńijem primjerima kod čakavaca), n. p.* Krstjanje *(sic).* Mon. serb. 319 (1423); Krstjane. Živ. kat. star. 1, 218. Š. Menčetić 341. M. Vetranić 1, 82. 83. Dukļanin 3. Anton Dalm., nov. tešt. 189b. B. Krnarutić 34. P. Hektorović (?) 115. 171; *nejasno je i nepouzdano:* Da se imaju pohitati sfe krstjane. B. Kašić, per. 33. — *Na jednom mjestu ima gen. pl. s nastavkom* i: Ti svetosti bi prilika, i krstjani *(u drugom rukopisu* krstjanih) čast i dika. P. Hektorović (?) 168. — *Radi rijetkijeh oblika:* krьstijamь *(dat. pl.).* Starine. 18, 231. (XV *vijek);* krstjami *(instr. pl.).* Statut poļički. 47 *vidi kod* građanin. — *Ima acc. pl.* krьstjani. Spom. sr. 1, 50. (1404). *samo na tom mjestu.* — *Između rječnika u Belinu* (krstjanin ‚christiano, chiunque professa la fede di Christo' ‚Christi cultor' 190b), *u Voltigijinu* (karstjanin, v. karštenik; kerstjanin, v. kerštenik), *u Stulićevu* (krstjanin ‚Christicola'), *u Vukovu*

Digitized by Google

(kršćanin, *vidi kod* c), *u Daničićevu* (krstijanin, *vidi kod* d).

a. *značenje je kao što je kazano sprijeda, uopće. sa* -stj-. Nima se ukopati s inimi krstjami. Statut poljički. 1400. 47. Mnoge krstjane poklal biše. Živ. kat. star. 1, 218. Krstjane tužni stahu plačući. 218. Govoraše od krstjanina. Korizm. 40b. O nevoljni krstjanine. 12b. O vjerni krstjane ki putem hodite. Š. Menčetić 341. Plijene t' države krstjane i Turci. M. Vetranić 1, 83. Učini se krstjanin. Zborn. 72a. Od krstjan dim ovoj. N. Dimitrović 74. I da t' su pridani, Bože moj, nevoljni krstjani. 85. Pozrite Jesusa, krstjani, jedan čas. N. Naljeśković 1, 109. Na nas prihude i grješne krstjane. 1, 125. Krstjane i rečeni pogani oružaše se. Dukljanin 8. I ako mniš da neć množ tuga zlih patiti, tot počel nijesi ti krstjanin još biti. D. Rańina 131a. Svjema bogoljubnijem krstjanom. A. Gučetić, roz. jez. 2. Netom se nađe bogoljubni krstjanin u ovoj molitvi. 3. Srce jednoga krstjanina. B. Kašić, per. 70. Ja krstjanin spijevalac ki pravoga Boga poznam. I. Gundulić 192. Slavni je cesar dundo tebi, ki više svijeh kruna sjedi; a naj veći svi pod nebi kralji od krstjan bratučedi. 278. Priko crna mora doni Osman sabju vrh krstjana. 421. Ča se ne dostoji za jednoga krstjanina. Statut trsat. 1640. 223. Brane se hrabreni krstjane. B. Krnarutić 34. Da se krstjanin ne zaboravi od toliko visoka dobročinstva. M. Radnić 385a. Spomeni se da si krstjanin. P. Posilović, nasl. 5b. Krivńu vrgoše na krstjane. P. Vitezović, kron. 33. Od vičnega Boga strane pozdravljam vas, o krstjane. P. Hektorović (?) 80. A krstjane sve proklete star'te tvoje sile svete. 85. Zahvaljam vam, o krstjane. 115. Pokli misal tva se skruši, ter krstjanin bit odluči. 141. Svi krstjane ki ste toti, pogrdite vaša tila. 171. Kano pravi krstjanin. S. Margitić, ispov. 25. Turčin plemić, pak krstjanin. J. Kavańin 131a. Vrstnos krstjanina. 178b. Od krstjana i od blaženih. 524a. A ništanemańe ovi pako pun je krstjana. A. d. Bella, razgov. 37. Kralj David zaziva svakoga krstjanina na razgovor. M. Lekušić 150. Samo se dakle mi zovemo krstjani. A. Baćić 150. U krstjana Rimljana. 153. Krstjani, virujete li vi ovo? J. Banovac, razg. 5. Dvi riči tako pune, koje da se jednom dobro razume, ne bi već potribovalo pripovidańa među krstjani. pripov. 207. Ah krstjanine grišniče! ako se koji ovde nahodiš, probudi se. J. Filipović 1, 209a. Reci mi sada, o krstjanine, da se dogodiš u ta vrimena, što bi obrao. F. Lastrić, ned. 3. Budući grisi, navlastito smrtni, rijetko se naodili među krstjani. 50. Koliko e slavno ime krstjanin! 367. Mene i tvoje sve krstjane čuvaj. J. R. Gučetić 17. Primamo ime krstjanina na krštenu. A. Kanižlić, kam. 141. Nije pristojno krstjaninu imati prijateljstvo s Čifuti. 497. Vidićemo naj pri što je virovańe i koliko su ga dužni krstjani znat. F. Matić, jezgra. 32. Može biti koji zo krstjanin. Đ. Bašić 15. Imat ime da si krstjanin a provodit život poganski. L. Vladmirović 19. Ako je Isukrst kleča, zašto ne bi ti, o krstjanine? 48. Tad u Rimu neznabožci stahu ter krstjane težko progońahu. And. Kačić, razg. 18b. Matijašu svitla kruno naša, može l' podnit to dobrota vaša, da krstjanin tare krstjanina? 314b. Da se krstjanin grišnik s Bogom smiri. Ant. Kadčić 222. Jesi li ti krstjanin? T. Ivanović 17. Kô da nije krstjanin. 25. Niti krstjanin hoće reći drugo, nego jedan princip i plemić po krvi. Đ. Rapić 328. Pomiješasmo krstjane u Turke. Osvetn. 2, 126. — *sa* -šć-. Krštjanine koji štiš nauk dobra umrtja. P. Radovčić, nač. 1. Kršćani Jerusalem obdržaše. P. Vitezović, kron. 80. Poklam bi osemdeset i osem let kršćani Jerusalem držali . . . 88. U svako vrime kršćanin ima biti sdružen s voljom Božjom. L. Terzić 2. Nagovaram svakoga kršćanina i kršćanku. 47. Sve ono što jedan dobar katolik i krštjanin jema virovati. 65. Da svi kršćani budu razasuti. P. Macukat 5. I ovo bijaše čovik nemilosrdan protiva kršćanom. 5. Učinio se kršćanin. 43. S četirima još krštjani. J. Kavańin 314b. Kršćani i Židovi. 441b. Pravovirni kršćanine. S. Badrić, prav. nač. 4. Kršćanin za obslužit ove stvari. 15. Pazi dobro, kršćanine. 15. Kad bi kršćani živili gledajući na Isukrsta. J. Banovac, razg. 52. Jesi li krštjanin? 65. A po smrti da se ne ukopa među krštjani. 233. Da su svi krštjani dionici od blaga duhovnoga. 238. Zaštititelj svih kršćana. blagosl. 53. Što prudi vira jednomu krstćaninu? I. P. Marki 14. A krstćani u crikvi ne smidu se prikazati krstćani. 45. Ja sam kršćanin vjere katoličanske. Pisanica. 8. Nahodeći se jedan krsćanin u sužanstvu. M. Zoričić, zrcalo. 16. Ne bi za mnom zlo govorili ni dobri krsćani. Đ. Bašić 15. Noj *(crkvi)* dakle pristoji vladati i upravljati sve virne kršćane. A. d. Costa 1, 8. Brata kršćanina iskrńega. L. Vladmirović 8. Pravovirni kršćani. 9. Krstćani imaju pridati sebe istijeh Jesukrstu. J. Matović 34. Koji ima biti prvi postupaj čovjeku krstćaninu? 76. Ako zaludu jideš kruh crkovni, očinstvo svetih mučenika, darovštine bogoljubnih kršćana. I. J. P. Lučić, bit. 35. Priđi dakle, kršćanine, priđi, crkovńače, za samih osam dana zabaviti se ti sam sa samim tvojim Bogom. 74. Ponukovati pravovirne krsćane. I. Garańin 10. Kako svetkuju mnozi kršćani. 14. Ti li si oni koji kršćane nagovaraš da bižе? Norini 24. — *sa* -stij- *(u svijem primjerima* -stia-). Ah da budu krstijani ova procinili! J. Banovac, pred. 3. Suprot mlogim krstijanom. F. Lastrić, test. 282b. Pravovirni krstijani. 232b. Vjera krstijana jest uskrstnuće. J. Matović 59.

b. *u Dubrovniku katolici reku često i ne misleći na vjeru o čovjeku uopće* kršćanin, *ali se svagda misli na dobra čovjeka, n. p.*: ‚Daj kršćaninu da se naije, nemoj mu štedjeti hrane'. ‚Ovoliko bi bilo dosta za svakoga kršćanina'. P. Budmani. — *Slično je i ovo:* U Dubašnici na Krku nije ‚krstjan' samo kršćanin, nego uopće čovjek. I. Milčetić. Kršćani zovu se ljudi iz okolice grada Baške. *(napisao* Đ. Daničić). *ali se za ova dva primjera može pomisliti i na rus.* крестьянинъ.

c. *ističe se kao ime za same katolike. — Između rječnika u Vukovu:* tako sebe zovu Srbi zakona rimskoga (jer oni mjesto Isus Hristos kažu Isu Krst), a one koji su zakona grčkoga zovu Hrišćanima (jer oni govore ‚Hristos') ‚ein römisch-katolischer Serbe' ‚Serbus romano-catholicus'. *sa* -šć-. Mi sva siromaš od sve varoši, kršćani i hrisćani, molimo se svitlome turfinu. Glasnik. II, 3, 62. (1707). Kad god govore među sobom kršćani i rišćani. S. Badrić, ukaz. 6. Užeći veću ljubav bogoljubstva u pravovirnim kršćanim i rišćanim. L. Vladmirović 10. Ako kad jedna strana nazove drugu ‚kršćani' ili ‚rišćani', to se za osobitu učtivost tvori i drži. D. Obradović, basne. 306. ‚Vazda i Marija!' odgovore kršćani oko Spleta kad im se nazove: ‚Faljen Isus!' Vuk, poslov. 31. Kršćani zvone više nego hrišćani. 160. Prije tih novih zanovetańa mi smo se zvali hrišćani a vi kršćani. M. Pavlinović, razg. 14. — *sa* -stj-. I tako nam sa-

Digitized by Google

kaza, kako hristjanom tako i krstjanom. Glasnik. II, 8, 69. (1707). Primlogi krstjani i hristjani. A. Kanižlić, kam. 817. Svit mu *(rišćaninu)* krstjani dadoše . . . utoč. XIX.

d. *vidi u Daničićevu rječniku:* Krьstijaninъ ‚Christianus', dolazi samo za sveštenike *(bogumilske, patarenske)* u kraljevstvu bosanskom XV vijeka. *sa* -stij-. Ωtъ ruky Hvala krьstijanina. Mon. serb. 253. (1404). Po gospodinu Vlatku Tumrъliću krьstijaninu. 323. (1423). Postavismo svědoke i sreditelje vêre naše dêda bosьnskoga i š ńimь 12 poglavitijehь krьstijanь i 12 našijehь plemenitêhь vlastela (piše hercег Stjepan. Daničić). 461. (1453). *(Batalo tepačija)* više mnogo dobrъ dobrimь ljudemь i mnogo slavanь dobrimь krьstijamь. Starine. 18, 232. (XV *vijek*). — *sa* -stj-. Poslasmo naše strojnike i krьstjani (piše ‚episkupь crьkve bosanьske'. Daničić). Spom. sr. 1, 50. (1404). Svepočtenoga muža krьstjanina Vlatka Tu(mrь)lića. Mon. serb. 306. (1420). Primismo po Tvrьdislavu krьstjanu. 492. (1465). Prêdь krьstjaninomь Tvrьdisavomь. 497. (1466). — *sa* -stsj-. Dmitarь krьstsjaninь. Spom. sr. 2, 64. (1415). Radêna krьstsjanina. Mon. serb. 368. (1432). Po Radišinu krьstsjaninu. 399. (1439).

KRŠĆÂNKA, *f.* Christiana, *kaže se o ženskom čeljadetu kao o muškom* kršćanin *(vidi).* — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kršćanâkâ. — *Riječ je praslavenska* (krьstijanъka), *isporedi stslov.* krьstijanъka, *rus.* крестьянка *(seljakińa), češ.* křestianka, křest'anka, *pol.* chrzescianka. — *Između rječnika u Belinu* (krstjanka ‚Christi cultrix' 190b), *u Stulićevu* (krstjanka ‚mulier Christicola') *i u Vukovu (vidi kod* b). — *Jamačno može imati sva značenja što i* kršćanin, *ako se i ne mogu potvrditi primjerima.*

a. *uopće. sa* -stj-. Jedna žena krstjanka. Mirakuli. 115. Ke su rečene prave krstjanke. Korizm. 98a. Budući vam krstjankam od krstjanskoga života govorenje učinio. B. Gradić, djev. 3. Krstjani i krstjanke. A. Gučetić, roz. mar. 18. Ima svaki krstjanin i svaka krstjanka nastojati da budu primljeni u ovu svetu družbu. roz. jes. 35. Obrani krstjanine i krstjanko. M. Divković, nauk. 14. Bješe krstjanka. B. Kašić, per. 33. Opovidi ju da je krstjanka. 134. Ah krstjanine i krstjanko! zrc. 152. Da bješe krstjanka. I. Držić 198. Dobri krstjani i krstjanke. I. Ančić, ogl. 56. Toliko krstjaninu, koliko krstjanki. P. Posilović, nasl. XLV. Čim krstjanku ne zaviri. J. Kavańin 263b. Kaži mi, krstjanine, krstjanko . . . A. d. Bella, razgov. 155. Krstjanina i krstjanku. B. Zuzeri 13. Oni krstjanin, ona krstjanka. 40. Ove svete žene koje nazvane biše naj prve krstjanke. M. Lekušić 150. Ah, moji krstjani i krstjanke! J. Banovac, razg. 162. Ogledajući tolike krstjane i krstjanke. 169. Ter se ovim može reći, da su krstjanke? pripov. 104. A sad krstjani i krstjanke sve se š ńim kunu. 168. Teodora biše krstjanka. J. Filipović 1, 11b. Krstjanine i krstjanko, kako ti divicu Mariju u ovomu naslidueš? 1, 577b. O krstjanine, o krstjanko! V. M. Gučetić, pohv. 56. Svaki krstjanin i krstjanka. I. A. Nenadić, nauk. 57. Krstjanka sam i biti ću. P. Knežević, pism. 108. Stara i izvrstita krstjanka. A. Kanižlić, kam. 145. I otjeraju s pameti onega krstjanina i one krstjanke. Đ. Bašić 17. Jedna dobra krstjanka. L. Vladmirović 17. — *sa* -šć-. Nagovaram svakoga kršćanina i kršćanku. L. Tersić 47. Oni kršćani i kršćanke. J. Banovac, pred. 58. Jedna kršćanka za mnogo godina bijaše privarena od sotone. M. Zoričić, zrcalo. 75. Tebe će, kršćanko, žalost napopadnuti. I. J. P. Lučić, razg. 10. — *sa* -stij-. Krstijânka ‚Christiana'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 17ftsg. 68.

b. *vidi* kršćanin, c. — *U Vukovu rječniku:* ‚eine römisch-katholische Serbin' ‚Serba romano-catholica'.

KRŠĆÂNKIŃA, *f. vidi* kršćanka. — *Samo u Stulićevu rječniku* (krstjankińa) *uz* krstjanka.

KRŠĆÀNLUK, *m. kršćànstvo (kao kolektivni supstantiv).* — *Postaje od osnove riječi* kršćanin *turskijem nastavkom* lyk. — *Od* XVIII *vijeka, naj češće u pisaca iz sjeverne Dalmacije.* — *Sa* -stj-. Poznaju rimsku crkvu za mater svega krstjanluka. A. Baćić 248. J. Banovac. izk. sab. 18. Ipak gdi se više čuje i nahodi izvan u krstjanluku? J. Banovac, pripov. 185. U kojim krstjanluk vrlo su poslužili. P. Knežević, osm. 372. Vas krstjanluk tako brani. pism. 122. Obraćeńe na viru svetu kralja Budimira uzrokova veliko veselje svemu krstjanluku. And. Kačić. razg. 22. Kako je prija toga došlo bilo pokarańe na krstjanluk. 338. U zao čas po se i vas krstjanluk iztočni. kor. 427. Koja *(crkva)* jest prva od svega krstjanluka. A. d. Costa 1, 245. Ovi je razdilen od družtva svega krstjanluka. M. Dobretić 117. Ako se uzimaju u krstjanluku. 571. Ah jao! ovakovi klańaša jest danas pun krstjanluk. Đ. Rapić 68. Sakramente izkoreni, mloge biskupe pogubi, jednom ričju, kraljestvo od Anglije koje biše krstjanluk plemeniti i dan današńi u nesrićnomu svomu stańu pribiva uzdišući. 78. Jeda li ne ima u krstjanluku hasnovita tomu lika? 281. Koji je uveo u Rusiju krstjanluk. A. Tomiković, život. 6 Jer ova prisveta naša majka od milòstî dostojala se jest... one milosrdne svoje oči prama krstjanluku svemu obratiti. Grgur iz Vareša 8. Odkuda pak izviru sva zla u krstjanluku. 83. — *Sa* -šć-. I tako me strah, da se ovi grih mnogo raširio u kršćanluku. J. Banovac, razg. 107. Koja sad kršćanluk podnosi. 192. Vladaoca svega kršćanluka. pred. IV. I svake druge neprave i opačine dilujući, koje se svaki dan čuju i vide u kršćanluku. pripov. 17. Ovo su psosti svetogrdne, koje se svaki dan čuju u kršćanluku. 61. U kršćanluku u sadańa vrimena ne samo ima bludnica, dali još i priljubodivaca. 182. Ah kršćanluče nesrićni, na što si u sadańa vrimena došao! 186. Dvi riči tako pune koje da se jednom dobro razume u kršćanluku, ne bi već potribovalo pripovidańa među krstjani. 207. Da ću se s vrimenom pokrstiti i doći u kršćanluk. M. Zoričić, zrcalo. 116. Nika mista od kršćanluka. A. d. Costa 1, 3. Od svi naroda kršćanluka. I. J. P. Lučić, nar. 54. Prvašńa vrimena kršćanluka. razg. 25.

KRŠĆÁNOVIĆ, *m. presime.* — *U narodnijem pjesmama crnogorskijem našega vremena.* Da će udrit na Kršćanovića. Pjev. crn. 72a. Pali pušku na Kršćanovića. Ogled. sr. 412.

KRŠĆÂNSKÎ, *adj. koji pripada kršćanima; koji pripada vjeri kršćanskoj.* — *Radi* -šć- *vidi* kršćanin. *ali treba dodati da za oblik sa* -šć- *ima jedan primjer iz* XV *vijeka* (Mon. croat. 104 *god.* 1469), *i da tako piše i Glavinić* (XVII *vijeka). može biti (kao što je kazano kod* kršćanin *sa Vitezovića) da je i ovdje* -šć- *prema* kršćenik *(Glavinić svagda ima ovu riječ a možebiti nema nigda* kršćanin). — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* krьstijanьskъ, *(rus.* крестьянский, *seljački), češ.* křest'anský, *pol.* chrzesciański. — *Između rječnika u Belinu (nema napose, ali vidi* prikrstjanski ‚christianissimo, superl. di christiano, titolo antichissimo de' re di Francia'

Digitized by Google

‚christianissimus' *naslov francuskoga kraļa), u Bjelostjenčevu* (kršćanski, christianus'), *u Voltigijinu* (karstjanski ‚di Cristiano' ‚kristlich'; *griješkom* kerščanski ‚cristiano' ‚kristlich'), *u Stulićevu* (krstjanski ‚christianus'), *u Vukovu* (kršćanski ‚römisch-katholisch' ‚romano-catholicus'), *u Daničićevu* (krstijanskyj ‚christianus').

1. *adj.* — *Komp.*: kršćànskijî *potvrđuje se samo u Bjelostjenčevu rječniku gdje ima kajkavski oblik*: naj kršćanskej ‚christianissimus'. ov nadpisek daje se kraļu Francije iliti francuskomu.

a. *uopće.* — *sa* -stij-. Blagosrьdu byti na mirь krьstijanьsky *(piše Štefan Nemańa).* Mon. serb. 5. (1198—1199). Carigradskago cara liši cesarastvija kupno i krstijanskago općenija. Š. Kožičić 17b. Artikuli prave krstijanske vere. Kateh. 1561. 1. Mjesto pak je učinio krstijanskoj pravoj istini. J. Kavańin 340b. Trьpimo veliku nevoļu polagь krьstijanske virê. Mon. serb. 560. (1618). Svetomь krьštijanskomь gъspodomь. 560. (1618) *[ova su dva primjera iz pisma što hilandarski kaluđeri pišu biskupu zagrebačkome. ima i drugijeh riječi po kojima se vidi da je onaj koji je sastavio ovo pismo bio katolik, n. p.* Isu Krьsta (2 *puta) us* Isu Hrista, Isukrьstova, vьrdijanь i ъpatь; *po svoj je prilici bio čakavac iz Istre ili iz hrvatskoga primorja, jer miješa ê,* e, i (Zagrêba, zapleńeni, vьlezi, svêtińe, vêoma, grehomь, trumbêti, virê), va *i* u (vrьdijanь, Vьsilija), *piše* poslemo *(pošļemo) kao da nije mogao dobro izgovoriti* š, *i upotrebļava riječ* kršćenikomь]. — *sa* -šć-. T(u) se vrh toga obećasmo veru kršćansku. Mon. croat. 104. (1469). Velik jest Bog kršćanski. F. Glavinić, cvit. 481b. Vere kršćanske. P. Vitezović, kron. 33. Četrto kršćansko pregańanje. 36. S vnogim ļuctva kršćanskoga pomorom. 84. Da kraļem i gospodi kršćanskoj mir podiliti dostojiš se. L. Terzić 101. Da svemu puku kršćanskomu mir darovati dostojiš se. 102. Paka će on obratiti svu Indiju na viru kršćansku. P. Macukat 22. Dila nauka kršćanskog. S. Badrić, prav. nač. 15. Ostaloj hrani krštjanskoj. J. Banovac, blagosov. 201. Bio sam na svitlost dao nauk kršćanski na 1757. L. Vladmirović 9. Nauka krstćanskoga. J. Matović VI. Za sjedińeńe kraļa kršćanski. I. J. P. Lučić, doct. 56. Jer su protivne duhu kršćanskomu. I. Garańin 13. Što rekoste svjedoģba vaļade i kršćanska kao i islamska. Osvetn. 3, 79. — *sa* -stj-. Vere krstjanske cića. Živ. kat. star. 1, 218. Nije zadovoļno imiti samo ime krstjansko. Transit. 67. V poli vere krstjanske. 148. Potrebno je iskat načine krstjanske. P. Hektorović 74. Spasenje duš krstjanskih. Mon. croat. 245. (1545). Milostivo su dopustili svjema dušama krstjanskijem. A. Gučetić, roz. jez. 8. Blago koje duša krstjanska mogla bi dobiti. 4. Priko crna mora goni sad krstjanski mač Osmana. I. Gundulić 421. Z veseljem svega puka krstjanskoga. F. Glavinić, cvit. 136a. Iz ruke krstjanske. B. Krnarutić 10. Kratak krstjanski katoličanski nauk. Azbukv. 1690. 1. Od nauka krstjanskoga. M. Bijanković 9. Koji ne znaju nauk krstjanski. 139. A krstjansku viru odhaj. P. Hektorović (?) 88. I krstjanski nauk prini. J. Kavańin 101b. Drža puk poganski u zlom strahu svijet krstjanski. 212a. Na krstjanski put se stavi, da s istoka Mahumeta bacíš. 269a. Krstjanskoga Boga pravog i veloga. 293a. Krstjanska hćer Cirila Decija veloga cesara. 298a. Zlom' sjemenu odoļu'uć im krstjanskim svojim izgledom. 302a. Nauk krstjanski. H. Bonačić 8. Nama puku krstjanskomu. F. Lastrić, test. 28b. Udari se vojska krstjanska s nevirnici. A. Kanišlić, fran. 31. Kripost pravoslavne jakosti krstjanske. 162. Ovako uči u životu krstjanskomu. Đ. Bašić 51. Posli nego mu kazaše nauk krstjanski. And. Kačić, razg. 28. Slavodobitje krstjansko. L. Vladmirović 1. Otajstva poglavita vjere krstjanske. T. Ivanović 6. Po dobru živļeńu krstjanskomu. 17.

b. *u ovom primjeru stoji adjektiv mj. genetiva objektivnoga (progoniti kršćane).* Odtud prvo pregańanje kršćansko poče se. P. Vitezović, kron. 33.

c. *vidi* kršćanin, c, *i u Vukovu rječniku.* — *sa* -šć-. Heretiki veru prijahu kršćansku. F. Glavinić, cvit. 184a. ‚Krańsko' ovdje znači upravo ‚kršćansko'. Vuk, poslov. 160. Kad je o kršćanskom božiću jugovina. 227. U Hrvatskoj oko Karlovca djevojke kršćanske po selima u oči Đurđeva dne a u varoši na Đurđev dan u jutro ‚ladaju'. živ. 29.

d. na kršćànskû, *adverbijalno, znači što i kod* 2. — *U Belinu rječniku:* na krstjansku ‚christianamente' ‚christiano ritu' 190b.

2. *adv.* kršćànski, *kao kršćanin, kao kršćani.* — *Između rječnika u Belinu* (krstjanski ‚christianamente, da cristiano' ‚christiano ritu' 190b), *u Bjelostjenčevu* (kršćanski ‚christiane, christiano ritu'), *u Stulićevu* (krstjanski ‚Christicolarum ritu'). — *Ima i komp.* kršćànskijê, *vidi:* Da ćeš tuđe povratiti, ono prijateļstvo nepošteno ostaviti, one prigode sa svim rastrgnuti i početi krstjanskije živiti. J. Banovac, razg. 168—169.

a. *uopće. sa* -stj-. Da krstjanski življet budu *(ja).* N. Dimitrović 42. Ondi krstjanski i redovnički posvetiti ju. A. Gučetić, roz. mar. 33. Tko oće krstjanski življeti. M. Divković, nauk. 18. Ako hoćemo krstjanski živjeti. 434. Trudeći se mudro i krstjanski. M. Radnić 488a. Kako može jedan čovik krstjanski živit. I. Grličić XVII. Niki ne samo ova ne obslužuju, ni krstjanski diluju za za'ranit jedinu svoju dušu, dali diluju sve što više mogu za izgubit je. J. Banovac, razg. 101. Živi vazda krstjanski. J. Filipović 1, 14b. Sramotu čini Isukrstu tko se krstjanin zove a krstjanski ne žive. F. Lastrić, ned. 368. Učini se krstjanin, živi i umri krstjanski. And. Kačić, razg. 78. On krstjanski osobno živļaše. Nadod. 162. — *sa* -šć-. Ki ovčice svoje krštjanski uči živit. J. Kavańin 111b. Kad jim je koja predika krštjanski rečena. J. Banovac, pred. 118. Koji krstćanski živu u ļubavi. J. Matović 96.

b. *kao* ļudski, *isporedi* kršćanin, b. *sa* -stj-. Gdje mi krstjanski govore, gdje nas razumiju. M. Držić 254. Reci mi kršćanski, ča misliš. *(u Istri).* Naša sloga. god. 14, br. 12, str. 12.

KRŠĆANSTVO, *n. ima dva različna značeńa a prema tome i različne akcente: a) apstraktno,* kršćânstvo, *stańe u kojemu je onaj koji je kršćanin, t. j. vjera kršćanska i sve što sa sobom nosi; b) konkretno,* kršćànstvo, *kao kolektivni supstantiv, svi kršćani na svijetu.* — *Radi* -šć- *vidi* kršćanin *i* kršćanski. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* krьstijanьstvo ‚christianismus', *(rus.* крестьянство, *seļačko stańe), češ. a)* křest'anství, *b)* křest'anstvo, *pol. a) i b)* chrześciaństwo. — *Između rječnika u Belinu* (krstjanstvo ‚christianesimo, il popolo christiano' ‚christianorum coetus' 190b), *u Bjelostjenčevu* (kršćanstvo, t. j. puk kršćanski ‚christianitas, Christianorum coetus; christianismus, disciplina nazarena'), *u Voltigijinu (griješkom* kerščanstvo ‚cristianesimo' ‚kristenthum'), *u Stulićevu* (krstjanstvo ‚cristianesimo, cristianità' ‚Christi religio'),

Digitized by Google

u Daničićevu (krstijanьstvo ‚orbis terrae christianus').

a. kršćânstvo, *u drugom (konkretnom) značeńu. sa* -stij-. Ne razmê u krstьtjanьstvê, da u Turcêhь i vь inêhь narodehь poganьscêhь. Spom. sr. 1, 140. (1417). Oslobojenije krstijanstva. Š. Kožičić 55b. Dobro bi za krstijanstvo. 81b. — *sa* -stj-. Dobra ka se čine v krstjanstvi. Korizm. 22a. Po krstjanstvu gredu. 75b. Od svijeh manastijera koji se nahode u krstjanstvu. A. Gučetić, ros. jez. 21. Svekoliko krstjanstvo imalo bi nastojati. 81. Po svemu krstjanstvu. M. Divković, nauk. 581. Da Vladislav zdrži obrane od krstjanstva svega svijeta. I. Gundulić 360. Vitez španski izbrani turskom krvi more omasti i krstjanstvo sve obrani. 371. Škripḷe zubim, od zlobe ga svrdo vrti, ne Poḷake sharat same, neg' krstjanstvo sve satrti. 472. Strašna vojska bješe jaka, da dobude ne Poḷaka, nu krstjanstvo sve potopi. 475. Kad jezdjaše gizdav krstjanstvo pliniti. B. Krnarutić 10. Tri zlotvora jedovita, ki krstjanstvo kruto biju. J. Kavańin 228b. Za krstjanstva svega boḷe. 262a. I krstjanstvo obarova. 299a. Jeda li nisu oni koje sam pobrojio naj veći svitńaci krstjanstva? A. d. Bella, razgov. 177. Nije samo Rim nego krstjanstvo svekoliko u privelikoj dužnosti pram prisvetim ovim apostoli. F. Lastrić, od' 116. Ovo je samo sjen od nike nesriće druge, koju motrim u današńem krstjanstvu i naraštaju. 808. Da vam je viditi s kakvom slavom slavi se ovi dan u krstjanstvu. 885. Grisi bo se ne dižu niti smankaju u krstjanstvu, nego slide i uzmložaju. ned. 119. Koliko je različito bilo krstjanstvo u prvastoj crkvi od sadašńega puka i naraštaja? 869. Ustaju proti svemu krstjanstvu. A. Kanižlić, kam. 455. Ne viđoše jednokrat, nego veće puta u krstjanstvu ove promjene. Đ. Bašić 16. — *sa* -šć-. Da ko zlo kršćanstvu ne učini. F. Glavinić, svitl. 64. U prva godišća od kršćanstva. I. P. Marki 3. Nije se iskorijepila sa svijem iz kršćanstva opačina i sločesnos. A. Kalić 481.

b. kršćânstvo, *u prvom (apstraktnom) značeńu. sa* -stj-. Tako izgubi krstjanstvo i dušu. J. Banovac, pripov. 108. Kako se to dvoje skupa slaže, biti krstjanin, a obdržavat neznabožke običaje koji su krstjanstvu škodḷivi? M. A. Reḷković, sat. A7o. Ah koliko je sad priličnijeh Rakeli koji s dvora kažu dobrotu i krstjanstvo a pod ruhom od kreposti i od svetińe sakrivene imaju mnoge grijehe! A. Kalić 149. — *sa* -šć-. Dava križ mu još kršćanstvo. J. Kavańin 288a. Ne tribovaše radi ovoga činiti krstćanstvo. I. P. Marki 62. Krstćanin bez krstćanstva. 91. Koji spovijedaju krstćanstvo, a u grijesima gńiju. J. Matović 48. Kršćanstvo rasprostriše po svijetu. M. Pavlinović, rad. 129. Preko ńih kršćanstvo prođe u Srbiju. rasg. 33.

KŘŠĆE, *n. coll. mnoštvo krstova (vidi* 1. krst, 1, c, *h)). — isporedi* krstače. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Koje *(snope)* drugi u kršće gotove. J. S. Reḷković 299. Jedva snopje u kršće pomećeš. 308.

KRŠĆENOVAC, Kršćenovca, *m. kajkavski* Kršćenovec, *ime selu u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdijeḷ. 98.

KRŠĆERŠA, *f. na jednom mjestu* XV *vijeka u glagoḷskom spomeniku. ako je dobro pročitana, vaḷa da je složena riječ od* Krst *(vidi* 2. Krst) *i* ćerša: Krst-ćerša, *dakle: kćerša u Krstu* (neptis in Christo *kao* filia in Christo). *značeńe bi bilo:* filia adoptiva, *počerka, ali svećeniku nije se pristojalo da ima kćer nego samo kćeršu.* Ja, domin Brajko, . . . pušćam Peruči mojej kršćerši s materju ńe vsega moga mala i velika polovicu. Mon. croat. 110. (1472).

KRŠELCI, Kršelaca, *m. pl. ime plemenu u gorńoj krajini (u Bušanima).* — XV *vijeka.* Pavl Vlakšić s Hlmčan plem*(e)*na Kršelac. Mon. croat. 58. (1434). Tomaš satnik z Gvozdanice od plemene Kršelac. 120. (1484). Franko Širinić s Humčan ot plemena Kršelac. 144. (1490).

KRŠEḶ, *m. ńekakva glista u utrobi domaćijeh životińa. — Riječ je novoslovenska i kajkavska. — U Bjelostjenčevu rječniku (samo množina): kajkavski* kršeli, t. j. črvi vu črevu živine, marhe, kakti końa ‚elmis, elminithes'. — *U drugom značeńu:* Kršeḷ, žute muhe, što na balegu padaju. u Lepoglavi. D. Hirc.

KŘŠENÂ ĆUPRIJA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom.* Ńiva kod Kršene Ćuprije. Sr. nov. 1874. 318.

KŘŠENÂ KRŮŠKA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Ńiva na Kršenu Krušku. Sr. nov. 1868. 267.

KRŠENICA, *f. ime ńivi u Srbiji u okrugu vaḷevskom.* Ńiva zovoma Kršenica. Sr. nov. 1869. 165.

KRŠENOST, *f. osobina onoga što je kršeno. — Samo u Stulićevu rječniku uz* kršeńe *(ne posve u istom značeńu).*

KRŠENSTVO, *n. vidi* kršenost. — *U Stulićevu rječniku uz* kršeńe. — *slabo pouzdano.*

KŘŠĚŃE, *n. djelo kojijem se krši. — Stariji je oblik* kršenje. — *Između rječnika u Belinu* (kršenje ‚rompimento, il rompere' ‚fractio' 631b), *u Stulićevu* (‚fractio, fractura'), *u Vukovu* (‚das brechen' ‚fractio, ruptio'). Gledaj znano tebi mê kršenje *(vidi* kršiti, 3, b, *c) aa)).* A. Georgiceo, nasl. 166. Zdrav je jezik drvo životno, a opačina s ńega kršeńe od vjetra. Đ. Daničić, priče. 15, 4.

KRŠEVAḶ, *m. vidi* Krševan. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* I biskupa Krševa*(ḷa)* svijetla od stabla Fan(fońića), sbor viteza tocijeh k*(raḷa). (stihovi su štampani bez kraja osim drugoga što je potpunio izdavalac, a ja sam potpunio prvi i treći).* J. Kavańin 124a. Grižogona ufaš tijelo, Krševaḷem koga veliš. 330a.

KRŠÈVÂN, Krševána, *m.* Chrysogonus, *tal.* Grisogono, *ime muško. ovako se davno u Zadru načinilo prema našemu jeziku. — isporedi* Krševaḷ. Kakono Split Dujmom, Zadar Krševanom, tako neka se veseli Trogir Ivanom Rimńaninom. Ivan trog. 22.

KRŠEVICA, *f. ime graničnoj straži u Srbiji u okrugu vranjskom.* M. Đ. Milićević, kraḷ. srb. 272.

KRŠÈVIT, *adj. pun krša (vidi* 3. krš). — *isporedi* kršovit. — *Od* XVIII *vijeka.* Vojska razbijena u tuđoj zemḷi, u planinam strahovitim i klancim sasvim krševitim. And. Kačić, razg. 284. Jedna kuka s Mučńá krševita. Nar. pjes. vuk. 4, 525. Po Kunari brdu krševitu. G. Martić *u* Nar. pjes. juk. 25. Krševit, pun krša: ‚Dugi puti, krševiti klanci'. M. Pavlinović.

KŘŠÈVḶE, *n.* prilomci osušenih grana. na Braču. A. Ostojić.

KRŠIBABIĆ, *m. prezime.* — XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Krьšibabićь). Đurdь Krьšibabićь. Glasnik. 15, 293. (1848?)

KRŠIC, *m. dem.* 3. krš. — *U Daničićevu rječniku:* krьšic ‚saxulum': selu je ‚Trêbьči' s Do-

Digitized by Google

sudem išla meda ‚u Obrađu Stěnu u Krašicu'. M(on. serb). 95. (1880).

KRŠICA, *f.* ime šumi. Strmec kod Klańca. D. Hirc.

KRŠIĆ, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu užičkom.* Niva pod Kršićem. Sr. nov. 1865. 359.

KRŠIDBA, *f. kršćne (buka).* — *U naše vrijeme.* Stoji klopot drvļa po škarima, . . . stoji kršidba stabara po obližnjem vrtima. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 210.

KRŠIJEĻ, *m. u Vukovu rječniku:* (u Boci) nekakav mali krpeļ koji se ukoti psima u uši.

KRŠIKAPA, *m. muški nadimak ili prezime.* — *U naše vrijeme.* Od uskokah Petar Kršikapa. Nar. pjes. vuk. 4, 378. Sve prisivļu Kršikapu starog. 4, 468. Od Sirovca Petar Kršikapa. 4, 484.

KRŠIKĻA, *f. ime selu u Istri.* Kršikļa je smrekvarija. Nar. pjes. istr. 2, 167.

KRŠIKĻANIN, *m. čovjek iz Kršikļe.* — *Množina:* Kršikļani. — *U primjeru (iz narodne pjesme istarske) nema nastavka* in. ‚Divojčice, kega biš ubrala, biš li tela Kršikļana?' ‚Kršikļana nikad ni jenega'. Nar. pjes. istr. 2, 167.

KRŠIN, *m.* nekakva trava za pašu (u Istri). Kršin veli, Milium effusum L. (u Istri). B. Šulek, im. 176. — Katarina Danka goni krave vanka na morav, na kršin, kudar pase ćukin sin. Nar. pjes. istr. 4, 20.

1. **KRŠINA**, *f. augm.* S. krš. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* krŠînâ. — *U naše vrijeme, a između riječnika u Vukovu* (augm. v. krš). Blago nama! ako srećno prolomi kršinu, put otvori. L. Milovanov VII—VIII. — Kršina, *ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Niva na Kršini. Sr. nov. 1871. 886.

2. **KRŠINA**, *f. komad ili gomila komádâ (kad se što krši).* — *U Voltigijinu rječniku:* karšina ‚rottame' ‚ein haufen von zerbrochenen sachen', *i u Stulićevu:* ‚fragmen, fragmentum'. — *nije dosta pousdano.*

KRŠINCI, Kršinaca, *m. pl. ime selu u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* Razdjeļ. 185.

KRŠIŠTE, *n. u Stulićevu rječniku:* v. krš. — *nije dosta pousdano.*

KRŠITEĻ, *m. čovjek što krši.* — *U Belinu rječniku:* ‚rompitore, quegli che rompe' ‚ruptor' 682a.

KRŠITI, kršîm, *impf. lomiti, ali se obično ističe da lomļeńem postaje mnogo komada, komadića, mrva, i da to biva uz buku.* — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* kršímo, kršíte, *u aor.* 2 *i* 8 *sing.* kŕšî, *u part. praet. pass.* kŕšen. — *Riječ je praslavenska* (krъšiti), *isporedi stslov.* krъšiti, *rus.* крошить, *pol.* krszyć. — *Postaje od osnove* krъh *(vidi* krhak) *nastavkom* i *pred kojijem se* h *mijeńa na* š. — *Između riječnika u Mikaļinu* (karšiti, kršiti, lomiti ‚frango, effringo, perfringo, rumpo, abrumpo'; keršiti, kršiti ‚comminuo, frango'), *u Belinu* (‚rompere, frangere, spezzare, ridurre in pezzi' ‚frango' 681a), *u Voltigijinu* (karšiti ‚rompere, spezzare, sfrondare' ‚zerbrechen'), *u Stulićevu* (‚frangere, rumpere, scindere, elidere'), *u Vukovu* (‚brechen' ‚frango'. cf. lomiti).

1. *aktivno.*

a. *u pravom smislu.*

a) naj češće je objekat što drveno: drvo, grana itd., što načińeno od drva itd. (Poplavica) krši dubja. Ġ. Palmotić 3, 136a. — A grane rukami od šume kršaše. A. Sasin 182. A ostali stanovito kršahu granje od dubja i sterahu po putu. M. Divković, bes. 346b. *(Vjetar)* krši grańe. M. Radnić 541a. Kitnu granu od masline u desnici svojoj drži, koj na zimi lis ne gine, plahi sjever ku ne krši. P. Kanavelić, iv. 488. Ne krši grane koje će ti do godine roditi. D. Obradović, basne. 127. Jabuka se vjetru moli, da joj grane ne odlomi: ‚Da moj vjetre, ne lomi me, ne lomi me, ne krši me'. Nar. pjes. vuk. 1, 488. — Goru s nogam' kršile *(kobile).* 1, 195. — Tuj vihar ne krši naj mańe zeleni. M. Vetranić 2, 272. — Il' će ńome *(desnicom)* vaļati kameńe, il' kršiti iz okola prošće. Osvetn. 2, 72. — Kršiti kopja vita. Ġ. Palmotić 2, 315. On *(nedvjed)* kršaše zlate strile. A. Sasin 192b. Eto i Ļubav puna cvila krši za ńom svoje strile, bivši ovako izgubila svoje kraļevstvo i sve sile. I. Gundulić 264. Ļubav strijele krši. V. Andrijašević, put. 35. — Kad se užeže prah ogńeni, sve rastrese i razvali, . . . trijeska, puca, praska, krši, dok sasvijem ga *(šambek)* svega svrši. I. A. Nenadić, šambek. 25. — Vazeše kršiti vse prělike. Š. Budinić, sum. 88a.

b) objekat je gvožđe ili što gvozdeno. Kršiš naj jače gvozdene zatvore. V. Andrijašević, put. 228. Corde kršeć, poļa *(sic, jamačno treba čitati* kopļa) lomeć. J. Kavańin 283b. Zemļe jedne piskovite, druge čvrstim glibom kršit znadu pluge. J. S. Reļković 108.

c) objekat su prsti, ruke, ali (osim ovoga primjera: Prste krši, te ga *(sokola)* mesom hrani. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 320) kršiti prste *i* ruke *znači previjati kao da se hoće slomiti (a to može biti i uz ńeku buku, vidi* kršńa, b) *što je znak žalosti. vidi i* lomiti. Srcem umirah gdi prste kršaše. Š. Menčetić 250. Ter prste neć kršit ni prijat ku žalos, ... Ter se sta *(ti)* krsteći veomi slovoļan i prste kršeći jak da si uma van. V. Vodopić *u* N. Naļeśković 1, 346. Dođu prid ispovidnika, pak krše prste mučeći, ili se tuže na siromaštvo, na zle susiđe. F. Lastrić, od' 200. — Ne *(svoje)* snježane bijele ruke sada krši, plete sada. I. Gundulić 466. Ruke slama*(j)*u, ruke krše. J. Kavańin 355a. Kršim ruke, trgam vlase. I. Đorđić, uzd. 87. Škripi zubim, krši ruke, puca od jada i neufańa. B. Zuzeri 78.

d) u jednom je primjeru objekat vlasi, *ali je to posve neobično.* Mile majke a cvileći . . . vlase kršeć i skubeći plačna lica razkidaju. B. Bettera, or. 9.

e) objekat je sub. — *U jednom primjeru* XVI *vijeka.* Zašto pas kos glođe, i o ńu zub krši? D. Rańina 122a.

f) objekat je krilo *(metaforički); snačeńe je slično kao kod a)).* Vojska tva mu *(smaju)* skube pera i ogńena krila krši. I. Gundulić 281.

g) subjekat je vojnik (u bici). objekat bi bio uprav oružje, stjegovi itd., ali se uz to nabrajaju i ļudi i końi, isporedi h) cc). — *U jednom primjeru* XVII *vijeka. (Kraļević Vladislav)* końe, ļudi, stijege, oružja krši, lomi sve i siječe. I. Gundulić 446. *istina, može se misliti da svaki glagol ima svoje objekte, a da im je red okrenut, te da je smisao: krši oružja, lomi stijege, siječe ļudi i końe.* — *Mogao bi amo pripadati i ovaj primjer: (Deli Mirko)* krši glave kô jelove grane. Osvetn. 2, 186.

h) nije izrečen objekat.

aa) subjekat je sub. — *nije vele obično.* Zub vremeni krši i vrta. J. Kavańin 488a.

bb) subjekat je vjetar. naj veće se misli na snačeńe kao što je kod a). Imamo se

Digitized by Google

ositi da su vitrovi nagli neprijatelji i suprotivni stvarma velikim, jakim i visokim, a malim i laganim jesu prijatelji i milostivi, ovije bo ne krše nit' lome kako one. F. Lastrić, test. bil. 249b—250a. Kad ali eto ti vetra, ruši, krši, prevrće gde god što nađe. Nar. prip. vuk. 72.

cc) subjekat je vojnik u bici, vidi g). (Sokolica) lomi, krši, tre, potlača, bije, siječe, pleše i meće. I. Gundulić 410. Silna vjetra jači i brži *(Dilaver)* rve, vala, lomi, krši, noge, ruke, glave siječe. 522. *(Jakost)* zrjelom mužu snagu vrši, nek s ńom baca, lomi, krši. J. Kavańin 349a.

b. *u prenesenom smislu, kao* svlađivati, krotiti.

a) objekat je čeljade (drukčije je kod d)). Kî kršim kralje u boju. I. Đorđić, salt. 388. — *u nekijem su formulama za sakliňańe objekat vragovi.* Djavle nečiste odgonim, kršim i rasiplem. L. Terzić 256. U ime sina razbijam, lomim i kršim vas *(svaki skote škodljivi)* križem. 323.

b) objekat je nešto umno što se uprečuje po svojoj naravi svladańu, n. p. moć. Toj jestje podrži u boju svakoga i svaku moć krši. N. Dimitrović 89. — *sila.* Vi ńegovu silu kršite. I. J. P. Lučić, razg. 64. — *amo pripada i ovo: (Adamant)* u svjetlosti dočim sjaje, snage kršeć, cijel ostaje. J. Kavańin 202a. — *samosilje.* Nu vlas Božja brzo u sebi samosilja krši i slama. I. Gundulić 578. — *oblast.* Zli izgled *(kralđ)* krši i slama sve naj jače svijeta oblasti. J. Kavańin 359b. — *Amo može pripadati i ovo:* Ljubav goruća krši sve zaprjeke. I. M. Mattei 326.

c) objekat je silovito osjećańe u drugoga čeljadeta. Glatka rič krši gnev. Š. Budinić, ispr. 95. Jidno krší tega želu. I. Zanotti, en. 41. Hoću kršit ja oholas od grešnika. I. Đorđić, salt. 251.

d) objekat je sam subjekat (svladati sebe, *u moralnom smislu, asketički).* Trebuje da se naučiš tebe u mnozih kršiti, ako hoćeš biti s druzimi miran i skladnos uzdržati. B. Kašić, nasl. 28. U svacijeh sebe kršiti ište. 203.

e) objekat su požude, srce itd. samoga subjekta (značeńe je kao kod d)). Kršiš li požude neuredne? I. M. Mattei 162. Veliki je to uzrok tebi, kršiti tvoje srce i samovolje satirati. 164. — *U ovom se primjeru govori metaforički o rijeci koja sama svlađuje svoju plahost trkom:* Stiže ga ovi i udara i na ń se ori jakno rijeka ka niz goru strmo odzgara krši plahos bijesna tijeka. I. Gundulić 546.

f) požude svlađuju tijelo. (Sveti sakramenat) uzdrži tilo zdravije, jere miri i gasi boj među našim požudama bezrednim koje ne samo mlohave i slabe snagu duši dali još i tilu kršeći ga, lomeći ga i užigajući. Ant. Kadčić 167.

c. *u jednom je primjeru* XVIII *vijeka objekat* riječ, *značeńe je kao* prekidati, presijecati, *ili možebiti uopće* lomiti *(nejasno izgovarati).* U pivańu ne imadu se riči prisicati, kršiti. P. Knežević, osm. 137.

d. *u prenesenom smislu, kad je objekat nešto što je dužnost izvršivati,* kršiti *se shvaća kao impf.* prekršiti. Za nenavidost smrt il' poraz ki čini, . . . smrt si žudi, ki bi sam sebe bil, pete krši udi zapovidi *(Božje)* nemil. Š. Budinić, ispr. 74. Grehota je kršiti i pokolebavati zborske odluke. S. Ljubiša, prip. 35.

e. *prenosi se i na značeńe: mučiti (obično u umnom i duševnom smislu, samo u jednom primjeru o tjelesnome, vidi a) aa) aaa)). — Između rječnika u Belinu* (‚tormentare, dar tormento' ‚crucio' 785b).

a) objekat je čeljade.

aa) subjekat je čeljade. aaa) u tjelesnom smislu. Zli duh metajući ga po tlijeh i kršeći ga. I. Đorđić, ben. 166. — *bbb) u duševnom smislu.* U čemu ti sakrivi blagi Jezus, Hristjanine, čijem li te oslovoli, da ga tako moriš, kršiš, skončavaš? I. M. Mattei 322.

bb) subjekat je što umno. Naš ovdi strah se vrši, ki nas svijeh jedovno smeta i krši. Ġ. Palmotić 8, 10b. — Ni ga uboštvo sramno smeta, slaba nemoć ni ga krši. 1, 146. — Tegote trudno breme nemilosno krši mene. B. Betera, čut. 55. Nad ljudma li oni strši, koga težko brime krši? V. Došen 28a. — Kad kog' mnogi posli krše. 51a.

b) objekat je pamet, svijest (pripada samome subjektu). Čemu tač pamet je kršiti? M. Vetranić 2, 461. O tomu dan i noć mišlaše kršeći pamet svoju. F. Lastrić, ned. 255. — Zaman da ne kršim s pameti svijes moju. M. Vetranić 2, 6.

f. *objekat je zdravlje, značeńe: kvariti, uništavati. — U jednom primjeru* XVII *vijeka.* Vjetar koji lomi i krši zdravlje. P. Kanavelić, iv. 59.

g. *može biti neprelazni glagol, te onda ima usa se instrumental mješte objekta.*

a) u pravom smislu (vidi a, *a)).* Dubom sjever vije, trga, krši, lomi i ori. P. Kanavelić, iv. 228.

b) u instrumentalu su ‚zubi': ne znam znači li: tako škripati zubima da se lome, ili činiti buku kod škripańa (u ovom sadńem značeńu instrumental ne zamjeńuje objekta). Kad *(smrt)* na vrata dođe i zakuca, kako je prime *(bogaci)?* Razjedjeni stresaju se, krše zubim, reže na ńu i psuju je. B. Zuzeri 161.

c) mučiti, vidi e, *a) aa) aaa). (Zli dusi)* silno krše ńime i gorke mu muke daju. Ġ. Palmotić 3, 184a. *(Srdа)* sileći ga . . . krivit ustim, kršit sobom. 137a.

2. *pasivno.* U mene nema ni kršene pare za trošak *(vidi i* lomiti). M. Đ. Milićević, slave. 22. — *vidi i* Kršena Čuprija, Kršena Kruška.

3. *sa* se.

a. *pasivno. — Između rječnika u Belinu* (‚fracassarsi, rompersi' ‚collidor' 327b; ‚rompersi' ‚frangor' 631b).

a) u pravom smislu, prema 1, a. Ako vidiš *(u snu)* da ti zubi krše se i z bolestju da ti padaju, toj prilikuje smrt od oca aliti od matere. Zborn. 129b. Prid kojijem sve strijele neprijatelja paklenijeh krše se. V. Andrijašević, put. 222. Kako god muńa s gromom razdira, prodira i oblake razciplje s tolikom bukom i praskom, da se sve krši, lomi, ori i trese. Đ. Rapić 296. Kad u veče, Bože! duva vetrina, krše se drva, misliš sve će iz korena izvaliti. Nar. prip. vuk. 179.

b) u prenesenom smislu, prema 1, b. Ako ti se ova *(sapovijed)* sama ote sada od vojnika, visina se tvoja slama i vlas krši sva kolika. I. Gundulić 496.

b. *refleksivno.*

a) u pravom smislu. Zgar s krvavijem meni oblakom kršite se oko čela s bukom, s treskom, s smećom svakom, daždi od ogań, grădi od strijela. I. Đorđić, uzd. 18. Zimi se krše i prolijevaju o plitko dno bijesni valovi. S. Ljubiša, prip. 1.

b) u prenesenom smislu, vidi 1, b, *d). — U Stulićevu rječniku:* ‚seipsum cohibere, continere'.

Digitized by Google

c) mučiti se, vidi 1, e.

aa) u sebi, u duši. Kaže izdavnik lice dvorno, a u sebi se jadno krši, da pakļeno i prikorno svoje izdajstvo prije izvrši. Ġ. Palmotić 3, 63b. Skončava se mlada i krši. I. V. Bunić, mand. 16.

bb) moriti se trudom, radńom. — Između rječnika u Belinu (kršiti se trudom ‚faticare gagliardamente' ‚elaboro' 305a) *i u Stulićevu* (kršiti se trudom ‚elaborare'). Zaludu se pamet ļucka prostira, krši . . . V. Andrijašević, put. 244. Radimo, dučimo se, kršimo se, brinemo se. G. Peštalić 86.

cc) hoditi po mjestima (osobito kršćevitijem) po kojima je trudno micati se (ističe se i buka). — Između rječnika u Belinu (kršiti se po stijenah ‚caminar per luoghi sassosi' ‚per aspera ambulare' 162b) *i u Stulićevu* (kršiti se po stijenah, v. petriti se *iz Belina*). Čujahu se kršit niz grebeni vepri. I. Đorđić, uzd. 60. — *Amo može pripadati i ovaj primjer:* Ġambas dođe po konopjem *(sic)* da se krši. J. Palmotić 226.

dd) brzo trčati i s mukom. — Između rječnika u Belinu (kršiti se u tijeku ‚correre in fretta' ‚festinanter currere' 231b) *i u Stulićevu* (kršiti se u tijeku ‚festinare'). Jakno tigre zvijer srdita... u plahom se krši tijeku... I. Gundulić 409. Prosipļu se srde ohole po telesijeh crna imanja *(svińâ)*, koje . . . kršeći se i lomeći u dno mora skače i srti. Ġ. Palmotić 3, 186ab. Sve što od suha strane uzdrže, i podložni svi otoci, ļudi i žene, svi se krše u grad sa svijem pribivoci. J. Palmotić 7. Po gorah se tijekom krši i na krilih sveđ putuje. 45. Isprid trešńe strašne u strahu sve tu bježi i krši se. 263.

d) de coitu, *o ovnu.* Od podruge *(godine)* pak ovan se krši. J. S. Reļković 190.

KRŠIV, *adj. koji se lako krši (lomi); pun krša. — U prvome značeńu postaje od* kršiti, *u drugome od* (3.) krš. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (keršiv, kršiv, koji se lasno krši ‚fragilis'; kršiv, krhat ‚fragilis'), *u Belinu* (‚fragile' ‚fragilis' 327b; ‚rompevole, fragile' ‚fragilis' 631b; kršiva mjesta ‚alpestro e alpestre, significa aspro, rigido' ‚silvestris· 66b), *u Voltiģijinu* (karšiv ‚fragile, spezzabile; scosceso' ‚gebrechlich; steinigt'), *u Stulićevu* (‚fragilis, incommodus, praeruptus'). — *Komp.:* kršivijî. *vidi u Belinu rječniku:* kršiviji ‚più fragile' ‚fragilior' 327b, *i u Stulićevu kod* kršiv.

a. *u prvom značeńu, krhak (u primjeru je metaforički, vidi* krhak, 1, b). Jesmo kršivi i nestanoviti. A. Georgiceo, nasl. 55.

b. *u drugom značeńu, krševit.* Upravi se putom toliko kršivijem i trudnijem. I. M. Mattei 41.

KRŠIVOST, *f. osobina čega što je kršivo. — Od* XVII *vijeka.*

a. *vidi* kršiv, a. O kolika jest ovd' kršivost človičja! A. Georgiceo, nasl. 54.

b. *vidi* kršiv, b. — *U Stulićevu rječniku:* ‚rupes, scissura, locus praeruptus', *gdje je (ne dobro) tumačeno: kršivo mjesto, krš.*

KŘŠKÂŃE, *n. djelo kojijem se krška. — U Vukovu rječniku.*

KŘŠKATI, kŕškâm, *impf. dem.* kršiti. — *Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* kŕškâ). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (dim. v. kršiti).

a. *aktivno.* Kada budeš preko plota, čuvaj, ne kršakaj. Nar. pjes. vuk. 1, 521.

b. *sa* se, *pasivno.* Zlatne se uzde trgaju, srebrna sedla kršakaju. Nar. pjes. u Bosni. Đ. Šurmin.

KRŠĻA, *f. mjesno ime. ovako se zovu dva sela:* Kršļa nova *i* Kršļa stara *u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdiļe. 53.

KŘŠĻÂK, kršļáka, *m.* čovjek od krša: ‚Kršļak je uvijek čvršći od pripoļca'. M. Pavlinović. Morati će nuđati kršļaku i primorcu. razl. spisi. 348.

KRŠĻÁNAC, Kršļánca, *m.* čovjek iz Kŕšļe, Kršļanin. V. Arsenijević. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* Kŕšļânâcâ.

KŘŠĻANIN, *m.* čovjek iz Kŕšļe. V. Arsenijević. — *Množina:* Kŕšļâni.

KŘŠĻÂNKA, *f.* žensko čeļade iz Kršļe. V. Arsenijević. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* Kŕšļanâkâ.

KŘŠĻANSKÎ, *adj.*

a. koji pripada selu Kršļi. V. Arsenijević.

b. *koji pripada Krsni (Maloj i Velikoj).* Kršļanska *(opština).* K. Jovanović 149.

KRŠĻAST, *adj. samo u Stulićevu rječniku:* v. hridast.

KRŠĻAT, *adj.* neprocavćen. Slovinac. 1884. 31. — *vidi* 1. kršļav.

1. KŘŠĻAV, *adj. o drvetu što (n. p. od starosti ili od suše) slabo raste, te ispušta malene grane. — Miklošić ispoređuje češ.* krsati ‚deficere', *poļ.* karślak, *kršļavo drvo, lit.* karszti, *starjeti, let.* karst, *snskrt.* kŕś ‚attenuare'; *misli se obično na* kršiti. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚im wachsthum zurückgeblieben, butt, verkümmert' ‚qui non juste excrevit'. cf. kršav, kržļav). Dub ovi granat i kitan, oni nag i kršļav *(metaforički).* A. Kalić 246.

2. KŘŠĻAV, *adj. pun krša. — U jednoga pisca Dubrovčanina (u kojega ima i* 1. kršļav). Putem hridnijem i kršļavijem. A. Kalić 491. — *Nije dosta pousdano, isporedi* kršļast.

KRŠĻAVA, *f. vidi* kršļavina, a. — *U jednoga pisca našega vremena.* Nit' se čuje kršļava rebara. Osvetn. 2, 149.

KŘŠĻAVINA, *f. buka kod kršeńa; ostatak od čega što se raskršilo (u jedinom primjeru zgrada, đakle: razvalina).*

a. *prvo je značeńe u Belinu rječniku:* ‚strepito, che fa cosa che si rompe' ‚fragor' 712b, *i u Stulićevu:* ‚strepito che fa la cosa che si rompe' ‚fragor'.

b. *drugo je značeńe u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Nisu li se od razora solinskoga naresile tôke crkve preko mora, kršļavine prebrodile? J. Kavańin 164b.

KŘŠĻAVJETI, kŕšļavîm. *impf. postajati kršļav (vidi* 1. kršļav). — *U Stulićevu rječniku:* kršļaviti ‚vix crescere'.

KRŠĻE, *n. ime selu u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 50.

KRŠĻINA, *f. komad. — Postaje od* kršiti. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Gdi se Isusa shrańa tijelo u kršļino *(jamačno treba čitati* kršļini) svakoj cijelo. J. Kavańin 320a.

KŘŠĻIV, *adj. vidi* kršiv. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚fragile' ‚fragilis' 327b; ‚rompevole, fragile' ‚fragilis' 631b; ‚alpestro e alpestre, significa aspro, rigido' ‚silvestris' 66b; ‚sassoso' ‚saxeus' 643a) *i u Stulićevu* (v. kršiv). — *Komp.:* kršļivijî. B. Zuzeri 158. 341.

a. *vidi* kršiv, a. Sva ļudska su na sviјet krka, sva kršļiva. J. Kavańin 487a. Trsti slabe

Digitized by Google

i krŝļive. B. Zuzeri 130. Ako smo slabi i krŝļiviji od ckla istoga, kako na hudobsko tako često nasrtaće nećemo se raskršiti? 341. Krŝļivi*(ji)* jeste oda ckla istoga. 415. Slama ječmena krŝļiva postane. I. Jablanci 80.

b. *vidi* kršiv, b. Jeda je krivina od puta, er jednijem je bio boļi i ravniji, gori druzijem i krŝļiviji? B. Zuzeri 158. Koja bi te *(svitlost)* upravila u putu toliko krŝļivu. Ant. Kadčić 254.

KRŠĻIVAST, *adj. samo u Stulićevu rječniku:* v. hridast.

KRŠĻIVÔST, krŝļivosti, *f. osobina onoga što je krŝļivo. — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚fragilità, fragilezza, l' astratto di fragile' ‚fragilitas' 327b) *gdje se naj prije nahodi, i u Voltiġijinu* (karŝļivost ‚fragilità, fallezza' ‚gebrechlichkeit'). Ako hoćemo mi s nogama hoditi po svemu svitu, nećemo najti da su dobra ovoga svita ništa; ali ako hodimo s pametjom promišļajući ńiovu kratkost, nestalnost i krŝļivost, najti ćemo da su ništa. A. Tomiković, gov. 97.

KRŠNEROVAC, Kršnerovca, *m. ime pusti u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* Razdiļe. 132.

KRŠŃA, *f. kršeńe (u osobitijem značeńima). — Od* XVII *vijeka.*

a. *buka kod kršeńa. — Između rječnika u Vrančićevu* (‚fragor') *gdje se naj prije nahodi, u Mikaļinu (vidi kod* kršavina), *u Belinu* (‚strepito che fa cosa che si rompe' ‚fragor' 712b), *u Stulićevu* (1. v. kršļavina. 2. ‚digitorum contorsio, convulsio ob vehementes dolores', *radi drugoga značeńa vidi kod* b). Šušńa od grma, kršńa od grana, praska od dubļa svud čuje se. J. Palmotić 320. Slijedi od plavi kršńa u tmini. I. Đorđić, pjes. 206.

b. *buka osobita kod kršeńa ruka (vidi* kršiti, 1, a, *c)).* Gdi je *(u paklu)* vaj smrtni, ki sveđ koļe, . . . srġbe, omraze, smeće i ġńivi, škripńa od zuba, kršńa od ruka. I. Gundulić 236. Zaglušen škripńom zuba, kršńom ruka. B. Zuzeri 368. — *Stulli nije dobro razumio Gundulićev primjer, zato je napisao drugo značeńe (vidi kod* a).

c. *muka, bol tjelesni.* Pustit ću onijeh kijem ustresla s groznom ježńom trešńa ļuta bješe zglobe sve rastresla slaba tijela utrnuta, da kroz nijednu ne bi pomńu jaka izliječit ruka umrla nepristavnu kršńu i lomńu ka ih bješe smrtno strla. Ġ. Palmotić 3, 129b. — *Po ovome primjeru ima u Belinu rječniku:* kršńa ‚sbattimento, lo sbattersi' ‚tremitus' 645a *gdje nije dobro tumačeno.*

KRŠŃÂK, *m. krsno ime i što mu pripada (i sam svečar). — Od* XVIII *vijeka.*

a. *krsno ime. — U Vukovu rječniku:* (u Hrvatskoj) krsno ime (t. j. svetac kojega ko slavi) ‚der hauspatron' ‚patronus coeles'. — *Vaļa da pripada amo ovaj primjer:* Al' mi nije do dangube, jer znaš šta ga je danas kršńaka. D. Obradović, basne. 207.

b. *u Vukovu rječniku:* (u Bosni) krsni kolač ‚ein kuchen so am tage des hauspatrones üblich' ‚placenta honoribus patroni coelitis dicata'.

c. *u Vukovu rječniku:* veliki lonac u kome se kuva jelo o krsnome imenu ‚ein grosser topf in welchem am tage des hauspatrones gekocht wird' ‚olla major in qua die patrono coeliti sacro coquunt'.

d. *čovjek što slavi krsno ime. — Između rječnika u Vukovu:* (u Crnoj Gori i u Lici) vide svečar. — Svečar se u Bosni zove kršńak. M. Đ. Milićević, slave. 31. U oči krsnoga imena domaćin kršńak . . . Bos. vila. 1887. 184.

KRŠŃAVÎ, Kršńavôga, *m. presime. — U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 265. — *isporedi češ.* kršńavý, *ļevoruk.*

KRŠOTINA, *f. u Stulićevu rječniku:* v. kršina. — *nije dosta pouzdano.*

KRŠÒVIT, *adj. vidi* krševit. — *Od* XVIII *vijeka (u naj starijem primjeru u metaforičkom smislu: mučan).* Svrhu stvari ženidbeni koje su među ostalim veoma mučne i kršovite. M. Dobretić 490. Zašto je ovako naša Hercegovina odveć brdovita i kršovita? Nar. prip. vrč. 75. Odosmo Kčevu kršovitu. Pjev. crn. 242a. Kršovita i skoro nepristupna brda. S Ļubiša, prip. 1.

KRŠTATI, krštam, *impf. krstiti (kao impf. prema pf.* krstiti). — *Riječ je stara, isporedi stslov.* krьštati, *rus.* крещать. — *U knizi pisanoj* XVI *vijeka crkvenijem jezikom i u dva pisca čakavca (u kojijeh je* -šć-) XVI *i* XVII *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (krьštati ‚baptizare'). Ne krьštati se. Glasnik. 10, 248. Koji se kršća. Š. Budinić, sum. 62b. Ter počne kršćati Lucila. P. Hektorović (?) 122. — *Mogao bi pripadati amo i koji primjer kod* krstiti *u kojemu je imperfekat.*

KRŠTÁVÂŃE (kršćávâńe), *n. djelo kojijem se krštava (kršćava). — U Vukovu rječniku* (kršćavańe). Ovo krštavańe Jovana koji stajaše na sumeđi oba zavjeta. Đ. Daničić, pisma. 318.

KRŠTÁVATI, krštâvâm, *impf. vidi* krštati. — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes.* 3 *pl.* krštávajû, *u aor.* krštávah, *u ger. praes.* krštávajûći, *u ger. praet.* krštávâvši, *u part. praet. act.* krštávao; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes.* 1 *sing. — U Vuka i u jednoj narodnoj pjesmi svagda je* -šć-: kršćávati, *jer nije stara riječ; Daničić piše* -št-. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (kršćavati ‚taufen' ‚baptizo').

a. *aktivno.* Zašto dakle kršćavaš? Vuk, jov. 1, 25. Ja kršćavam vodom. 1, 26. Isus sam ne kršćavaše, nego učenici ńegovi. 4, 2. Kad stadoše Hrista kršćavati. Nar. pjes. petr. 1, 86. — Koje znači mjesto gdje je krštavao Jovan na Jordanu. Đ. Daničić, pisma. 318.

b. *sa* se. Što se kršćavaju mrtvijeh radi. Vuk, pavl. 1kor. 15, 29. — Za to što su se u ovaj dan krštavali neznabošci. Đ. Daničić, pisma. 155.

KRŠTEN, *adj. koji pripada krštenu. — Uprav je part. praet. pass. od* krstiti *(vidi* krstiti, 2). — *Radi* -št-, -šć-, -st- *vidi* krstiti, 2. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu (vidi kod a)), u Stulićevu (vidi kod b)), u Vukovu* (krštenî, n. p. kum ‚tauf-pathe' ‚baptismalis'). — *Kaže se n. p.:*

a. *o vodi. — Između rječnika u Mikaļinu* (krštena voda, voda blagosovļena ‚aqua lustralis, aqua benedicta') *i u Stulićevu* (krštena voda ‚aqua lustralis'). Naj prije se operi u vodi kršteni. M. Vetranić 2, 219. Daj vode krštene. N. Naļešković 1, 273. Okropi se krštenom vodom. M. Držić 187. Milica, nu da' malo krštene vodice. 396. Stavivši vodu krštenu polak sebe. A. Gučetić, ros. mar. 84. Vodom krštenom. M. Orbin 89. Krštenu vodu u Koloriću lijeva. Prošo je s vodom krštenom. (Z). Poslov. danič. Voda krštena. B. Leaković, nauk. 170. — Razmuti u kršćenoj vodi. J. Vladmirović 43. — Kad se pokropiš vodom krstenom. B. Kašić, nač. 94.

b. *o kamenici, studencu (krstionici). — Između rječnika u Stulićevu:* krštena kamenica ‚fons sacer (apud Christianos)'. S studenca kršće-

Digitized by Google

noga. I. J. P. Lučić, nar. 48. — Koje su dignuli s kladenca krstenoga. B. Kašić, rit. 7.

c. *o kumu i kumstvu.* Kum kršteni. A. Baćić 292. Da kum kršteni može biti na krizmi kum. J. Banovac, razg. 219. Kum kršteńa oli kršteni jest oni, koji drži dite na krstu. M. Dobretić 40. Kum ima biti drugi izvan krštenoga. 59. I oglobi kuma vjenčanoga, vjenčanoga ili krštenoga. Nar. pjes. vuk. 2, 2. Na svojega krštenoga kuma. 2, 160. *vidi i u Vukovu rječniku.* — Neko ima prijateļa svoga, neko svoga kuma kršćenoga. Osvetn. 3, 69. — Da ja idem na kršteno kumstvo. Nar. pjes. vuk. 4, 15. Zove nega na kršteno kumstvo. Pjev. crn. 60b. Nema kumstva bez krštena kumstva. P. Petrović, gor. vijen. 40. Mokro kumstvo znači kršteno. V. Bogišić, zborn. 376.

d. *o imenu.* Ime kršteno prominivši. A. Kanižlić, kam. 3. Ne zovu ga krštenim imenom. Nar. pjes. herc. vuk. 84. Tako da se mnogima kršteno ime slabo i zna izvan kuće i rodbine ńegove. Vuk, odg. na laži. 28. Nadimak (ime osim krštenoga imena, koje u Crnoj Gori gotovo svaki čovjek ima). Vuk, nar. pjes. 1, 499. Po svoj prilici mu je kršteno ime bilo Nikola. 8, 448. Da se pišu po očinome krštenom imenu. živ. 94. Putnik stane kazivati, da mu je kršteno ime Šćepan. S. Ļubiša, prip. 91. — Ńihovo ime kršćeno. Ant. Kadčić 138.

e. *o pismu ili listu, vidi* krštenica. — *U Vukovu rječniku:* krštenŏ pismo (u vojvodstvu), vide krštenica. — ‚Dajte mi izvadite kršteni list'. J. Bogdanović.

f. *o znameńu (ne zna se što je).* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Na ruci mu kršteno slameńe. Nar. pjes. juk. 392.

g. *o zdravici.* Došla kćeri na kumstvo i primila krštenu zdravicu. M. Pavlinović, razg. 88.

KRŠTÈNICA, *f. postaje od* kršten *nastavkom* ica, *i ima nekoliko različnijeh značeńa.* — *Radi* -št-, -šć-, -stj-, -st- *vidi kod* krstiti. — *Od* xvii *vijeka (vidi kod* c).

a. *kršteno žensko čeļade; kršćanka.* — *isporedi* krštenik, a *i* b. — *Između rječnika u Voltigijinu (griješkom* kerščenica ‚Cristiana' ‚eine Kristinn') *i u Stulićevu* (kršćenica, v. krstjanka; krštenica ‚quae fuit sacro fonte abluta'). I u tom gradiću bihu kršćenice poštene i Božje dobre službenice. Oliva. 18. Krštènica, žensko čeļade kršteno. ‚To zna svaka krštenica'. u Lici. V. Arsenijević.

b. *žensko čeļade koje se krsti ili će se krstiti.* — *isporedi* krštenik, c. — *U Stulićevu rječniku:* krstenica *(oblik je posve nepouzdan)* ‚sacro fonte abluenda'.

c. *vidi* krstionica. — *Između rječnika u Mikaļinu (vidi kod* krstinica) *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (krštenica ‚fonte dell' acqua santa dove si battezza' ‚fons aquae lustralis' 323a), *u Voltigijinu* (karštenica ‚battistero' ‚taufstein'), *u Stulićevu* (krštenica ‚fons sacer'). Prvo nego pristupi k kršćenici, ima reći zakletvu. L. Terzić 170. Udiļ pak kum ili kuma ili obadva zajedno iz svete kršćenice dvižu dite. 172. Vodom vrutka iz krštenice. J. Filipović 3, 19b. Crkva i današni dan blagdano blagoslivja krstjenice u veliku subotu pred duhove. Blago turl. 2, 205. Uče s. otci, da jest bio običaj u staro doba zatapat do trikrat u vodu krstjenice čeļade tkoje se krstijaše. 2, 207. Kršćenice nije im bilo dopuščeno imati nego u poglaviti parokijanski crkva. A. d. Costa 1, 47.

d. *list kojijem župnik svjedoči da je ko kršten.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (krštènica ‚der taufschein' ‚literae baptismales' *s dodatkom da se govori u Zadru).* Krštenica, kršteni list, kršteno pismo ‚taufschein' ‚fede battesimale'. B. Petranović, ručn. kń. 35. Krštenica ‚taufschein'. Jur. pol. terminol. 500.

e. kršćenica, kńiga u koju se pišu kršćeńa. M. Pavlinović.

f. *u jednom primjeru* xviii *vijeka ne zna se, znači li kršteńe ili je isto što* krstionica *ili je značeńe kao kod* d *ili je ono što se plaća parohu za kršteńe.* Za krštenice što stoji dati. Glasnik. 11, 3, 173. (1712).

g. krštenica, gdje se među cijepcima niti osnove još jedanput križaju. I. Kršńavi, list. 44. — *Postaje od* krstiti *(prekrštavati, prekrišati) u prenesenom smislu.*

h. *ime bilci, vidi* crń, 2, crńevac. Prunella vulgaris L. J. Pančić, flor. biogr.[2] 455. Zora. 1879. 196. — *vidi i* krstenica.

i. Krštenica, *ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Vinograd u Krštenici. Sr. nov. 1872. 636.

KRŠTÈNÎK, krštenika, *m. postaje od* kršten *(part. ili adj.) nastavkom* ik. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.:* krštenîče, krštenîci. — *Radi* -št-, -šć-, -stj-, -st-, *vidi kod* krstiti. — *Od* xvi *vijeka.*

a. *muško čeļade kršteno.* — *Između rječnika u Stulićevu* (krštenik ‚qui sacro fonte fuit ablutus') *i u Daničićevu* (krštenikъ ‚baptizatus'). Sakrament od potvrjenja imaju prijeti kršćenici. Naručn. 15b. Krijepi svoje krstjenike *(Kvirin biskup).* J. Kavańin 304a. Krštènîk, krštenika, muško čeļade kršteno. u Lici. V. Arsenijević.

b. *vidi* kršćanin. — *Od* xvi *vijeka (osobito po sjeverozapadnijem krajevima), a između rječnika u Bjelostjenčevu:* kršćenik, t. j. Kristušev (‚Christussev') ili Isukrstov naslednik (‚voce turc.)' kaur ‚Christianus, Christi cultor'; *u Voltigijinu:* karštenik ‚Cristiano' ‚Krist'; *griješkom* kerščenik ‚uom cristiano, battezzato' ‚ein Krist'; *u Stulićevu:* kršćenik, v. Krstjanin. Vêra u kršteniku stanovêta biti imajet. Š. Budinić, sum. 27b. Kršćenici veseļahu se. F. Vrančić, živ. 89. Gdi *(u Antiokiji)* učenici bihu prozvani kršćenici. F. Glavinić, cvit. 20b. Kršćeniki kćere svoje na službu heretikom daju. 260. Ω našemu nevoļnomu staniju podь gospodomь, koju sami čujete kakvi su nami krsšćenikomь *(radi ovoga primjera vidi kod* kršćanski, 1, a). Mon. serb. 560. (1618). Ne možemo se načuditi, kako to naši sužńi a vaši kršćenici mogu prosti biti. Starine. 11, 98. *(oko* 1655). Ja nisam nevirnik nego sam kršćenik. 106. (1662). Drugo pregańanje kršćenikov. P. Vitezović, kron. 85. Zato kršćeniki, toga se čuvajte. Jačke. 182. Neka vjeru tvrde vjerenici, a vojuju za krst krštenici. Osvetn. 2, 89. Pa rekoše da j' i svetom ocu žao bilo što kršćani biju kršćenike. 3, 94.

c. *čovjek koji se krsti, ili će se krstiti.* — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (krstenik ‚chi deve battezzarsi' ‚baptizandus' 183b) *i u Stulićevu* (krstenik ‚sacro fonte abluendus'). Za krstenika na upitanja odgovore. B. Kašić, rit. 10. Upita imenom osobitim kršćenika, odgovarajući kum misniku. L. Terzić 171. Kad krstionik izliva vodu na glavu krstjenika, ima i izreć formu. Blago turl. 2, 207. Kada se kršćenik oplače. A. d. Costa 1, 131.

KRŠTENIŠTE, *n. vidi* 2. krstionik. — *isporedi* krstionica. — *Samo u Stulićevu rječniku: griješkom* krstenište ‚locus ubi Christicolae sacro fonte abluuntur'.

Digitized by Google

KRŠTENIŠTVO, *n. vidi* krštenište. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka (pisano* krsteničtvo, *radi* -st- *vidi* krstiti, 2). Ima se krstiti u crkvi ili u krsteničtvu. B. Kašić, rit. 20. — *nepouzdano.*

KRŠTENSKÎ, *adj. koji pripada krštenju.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Poslija krštenskoga opranja. I. Ančić, vrat. 212.

KRŠTÈNAČA, *f. vidi* krštenica, d. Krštènača, krsteno pismo, cf. krstenica. (Narodno). S. Novaković.

KRŠTÈNÂK, krštenáka, *m. vidi* krštenik, a. — *isporedi* pokrštenak *radi oblika.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu (us* krštenik). Krštene od Ivana umišljeno ... ne udjelivaše krštenacima prošteńe grijeha. S. Rosa 54a.

1. KRŠTÊNE, *n. djelo kojijem ko krsti ili se ko krsti.* — *vidi i* 2. krštene. — *Stariji je oblik s* -nje. — *Radi* -št-, -šć-, -stj-, -st-, *vidi* krstiti. — *Između rječnika u Vukovu* (krštênе *i* kršćêne ‚das taufen' ‚baptizatio'). Hoće znat, tko ti je na krštenju bio. M. Držić 303. S čijem na krštenje, s tijem u grob. (D). Poslov. danič. Poslije krštenja. S. Margitić, ispov. 1. Ti si se na krsteńu po tvom kumu odvrgao svita, tvoje puti, i djavla. J. Banovac, razg. 92. Na krsteńu nazvan Nicetom. A. Kanižlić, kam. 1. Bi imenovan na krsteńu Stipan. And. Kačić, razg. 68. *(Majka)* svoga sinka šalje na krštene. 92b. Jesi li ti rekla na krsteńu da virujoš u jednoga Boga ...? M. A. Reljković, sat. D6b. A kada je bilo na krsteńu, kum je staru majku zapitao. Nar. pjes. vuk. 1, 560. A sinove šalje na kršćene. Nar. pjes. juk. 44. — *Radi ovoga primjera vidi* krstiti, 1, b. Dan krstjenja crikve. Kapt. seń. ark. 2, 79.

2. KRŠTÉNE, *n. prvi sakramenat kojijem čeljade postaje Hrišćanin ili Kršćanin — isporedi* 1. krst, 3. — *vidi i* 1. krštene *(teško je razlikovati u svijem primjerima jedno od drugoga).* — *Stariji je oblik s* -nije *i* -nje. — *Radi* -št-, -šć-, -stj-, -st- *vidi kod* krstiti. — *Riječ je stara (u ovome značeńu), možebiti i praslavenska, isporedi stslov.* krьštenije, *rus.* крещение *češ.* křtění. — *Između rječnika u Mikaljinu* (karštenje, krštenje ‚baptismus, baptismum, baptisma'). *u Belinu* (krštenje ‚battesimo' ‚baptisma' 133b), *u Bjelostjenčevu* (kršćeńe, v. krst), *u Stulićevu:* kršćeńe ‚sacra ablutio (baptismum)', *u Vukovu* (krštéńe ‚die taufe' ‚baptismus'), *u Daničićevu* (krьštenije ‚baptisma'). — *sa* -št-. Postavi me velijega župana, narečenago vь svêtêmь krьšteni*(ji)* Stêfana Nemańu. Mon. serb. 4. (1198—1199). Pripovijedajuće krštenje od pokore u odpuštenje grijeha. N. Rańina 19b. luc. 3, 3. Po krštenje, koje na sebi nosim. M. Držić 316. Da koje dijete umre bez krštenja. S. Matijević 91. Morete li krštenem krstiti se, kojim se ja krstim? A. Bačić 278. Krštene jest sakramenat. 279. Krštene, krizma, eukaristija, pokora ... J. Banovac, razg. 199. Naj prvo valja znati da je krštene od tri vrste: krvavo s kojim su se krstili mladinci ...; drugo je krštene plamenito ili od užgańa, kada tko ne mogući primiti krštene vode, ima želju krstiti se ...; treće krštene vodeno ... J. Banovac, razg. 210—211. U Jordanu, ovi isti dan kad primi od Ivana krštene. F. Lastrić, test. 60a. Krštenem imam krstiti se. 150a. Jedan Gospodin, jedna vira, jedno krštene. A. Kanižlić, kam. 1. Primio je krštene od jednoga episkopa. 145. Budimir po hotiću otca svoga primi sveto krštene. And. Kačić, razg. 22. Zlamenujte moje birmance zlamenjem svetoga krsteńa. M. A. Reljković, sabr. 32. Kojijeh odlučiste držati na sveti vrutak krštena. J. Matović 156. Ončas mu podaju krštene. 169. Da bi se krštene služilo i davalo. 172. Prvo se krštene zove vodno, to jest koje se čini s vodom ...; drugo se zove ogńevito oliti želno ...; treće se zove krvno ... Krštene vodeno jest pravi sakramenat. M. Dobretić 22. Očito krštene s kojim kršćaše i koga pripovidaše sveti Ivan Krstitelj. 24. Krštene želno oli pokorno. 24. Od krštena podpunoga koje daje parok iliti župnik. 43. Krštena očitoga, proslavnoga i sa svim svojim običaji. 43. Za predaje što bi, to predade; za krštena što bi, to iskrsti. Nar. pjes. vuk. 4, 151. Kad dijete bješe od krštena. Pjev. crn. 280b. Ne znamo se, al' se poznajemo po krsteńu i po vjerovańu. Osvetn. 2, 43. Naša krvca za naše krštene. 3, 151. — *sa* -sć-. Pripovidajući kršćenje pokorno za odpušćenje grihof. Bernardin 7. luc. 3, 3. Kršćenije od sv. Ivana. Naručn. 3a. Krstjani jesu preporojeni vodu kršćenija. Korizm. 40a. Besede s kimi je sv. kršćenije i krst naredil. Kateh. 1561. 10. Tako crikva ima kršćenje proti grihu narodnomu. F. Glavinić, cvit. 447a. S svetimi sakramenti kršćenja i pokore. P. Radovčić, ist. 29. Zaklińam vas s porodjenjem Gospodina našega Isukrsta, kršćenjem i glasom s neba govorećim. L. Terzić 292. Da se brez kršćeńa saranit ne mogu. M. Zoričić, zrc. 177. Kršćene i vjenčane svršuju popovi po kućama. Vuk, dan. 2, 108. — *sa* -stj-. Brez krstjenja. I. T. Mrnavić, ist. 23. Ne imijući svetoga krstjenja. 40. Pak zajedno pridi š nimi, ter krstjenje ovo primi. P. Hektorović (?) 124. Kralj kipućastje to smlati' je svojim krstjeniem. J. Kavańin 302a. Što bi bio dotekao po krstjenju vodenomu. Blago turl. 2, 205. To se zove krstjenje krvavo. 2, 205. — *sa* -st-. *u svijeh je pisaca jamačno pisarska ili štamparska pogreška, osim Kašića (vidi* krstiti, 2) *i Ant. Kadćića, i možebiti dviju Filipovića.* Uščuvaj krstenje. B. Kašić, rit. 41. Primi sveto krstenje. per. 110. Pokle tvoje odlučenje spravno jest jur na krstenje. P. Hektorović (?) 120. Neka se dica nose na krsteńe među osam dana. J. Banovac, razg. 195. Voda na krsteńu nije naravno zlameńe milosti Božije. 198. Svetim krsteńem oprani. J. Filipović 1, 35a. U krsteńu jest dvostruko kumstvo. P. Filipović 20. Kada tko drugoga drži na krstenju il' na krizmi. F. Lastrić, test. 331a. Imamo: 1. krsteńe u svetomu Matiju ... Ant. Kadćić 112. Krsteńe: 1. od vode; 2. od plamena; 3. od krvi. 124 Ispovijedam jedno krsteńe. J. Matović x. Jedna vjera, jedno krsteńe. 16. Da bi se služilo u krsteńu s imenom oca i sina i duha ... 78—79.

KRŠTIONICA, *f. vidi* krstionica. — *U dva pisca* XVIII *vijeka.* Kad se dite donese krštionici za primit krsteńe. F. Matić 83. Koja se *(voda)* uzdržuje u svetomu vrutku, to jest u krštionici. J. Matović 144. Stojeći prid istijem vrutkom krsteńa to jest krštionicom. 174.

KRŠTOFOR, *m. vidi* Krstofor. — *U pisaca čakavaca* XV *i* XVI *vijeka.* V vrime kneza Krštofora. Mon. croat. 156. (1493). Knez Krštofor. 232. (1527). Ot Krštofora sluge svojego. Š. Kožičić 20b. Presvetlomu Krštoforu ... Postila. (posveta 1).

KRŠTOS, *vidi* Krstos.

KRŠUL, *m. ime muško.* — XV *vijeka.* Fratar Kršul. Mon. croat. 51. (1422).

KRŠULJICA, *vidi* kržuljica.

1. KRT, *adj. vidi* krhak *i* 1. krhat. — *Očito je po obliku i po značeńu ista riječ što* 1. kr-

Digitized by Google

hat, *jer se nalazi samo u onijeh pisaca i u onoga dijela našega naroda što ne izgovaraju* h. *trebalo bi uprav da je nom. sing. m. u ovijeh* krȁt, *ali se lako shvaća da se od oblika bez* h *načinio sadašńi oblik sa onaj padež* krȁt *(isporedi kod* krhak). *Miklošić ne misli ovako, nego da je* krt *od praslavenskoga* крътъ *kojemu nema potvrde u drugijem jezicima, i ispoređuje got.* hardu *i grč.* κρατύς (Vergl. gramm. 1², 247) *a poslije let.* kurtet ‚holzig oder schwammig werden'. — *Od* XVII *vijeka (samo u pisaca koji ne umiju izgovoriti* h), *a između rječnika u Vukovu* (1. krto meso ‚das fleisch allein mit ausschluss des fettes' ‚carnes excepto adipe', cf. krtina. — 2. n. p. drvo, gvožđe ‚spröde, unbiegsam' ‚durus, fragilis').

a. *vidi* 1. krhak, a. *u ovom je primjeru takovo značeńe, premda je u prenesenom smislu (vidi* c), *jer se ispoređuje s trskom:* Nemoj se naslańati na jedan štap od trske, i krt takov jest čoek umrli. M. Radnić 375b. *vidi u Vukovu rječniku (pod* 2).

b. *uopće, koji ne traje, jer se na koji mu drago način uništuje.* Svršuje se kakono krta hartija. M. Radnić 132a. Poznaj da si od mesa i nemoj se zaboraviti od krta lisa od koga si zametnut. 362a.

c. *u prenesenom smislu, vidi* krhak, 1, b. Imaš nedoskutica i pomańkańa kakono čovik grišnik i krt. M. Radnić 53a. Krto i za malo jest utješeńe ljudsko. 321a. Naslađeńa svitovńa jesu krta kakono caklo. 365b.

d. *o mesu (što je za jelo) na kojemu nema pretila, tustine. tako se kaže po svoj prilici, jer je meso tvrđe nego tustina i drobi se više, isporedi* krhak, 1, d. — *U Vukovu rječniku.*

2. KRT, *f. vidi* 3. krt. — *Samo na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Bili su oči (u mojemu) krti slijepe (grijehu mnogu), pomankanju a u tuđemu Argi i Linćei rijet se mogu. B. Betera, ćutj. 45.

3. KȒT, *m.* Talpa europaea L., *ńeka životińa.* — *isporedi* 2. krt *i* krtica. — *Akc. se ne mijeńa.* — *Riječ je praslavenska* (кръть), *isporedi stslov.* кръть, *rus.* кротъ, *češ. i pol.* kret. — *Između rječnika u Belinu* (‚talpa, animale noto' ‚talpa' 721b), *u Bjelostjenčevu* (‚talpa'), *u Jambrešićevu* (‚talpa'), *u Voltiǵijinu* (kart, kartica ‚topo, talpa' ‚maulwurf'; krt, v. kart), *u Stulićevu* (‚talpa'). Primijeniti se može laža krtu koji pod zemļom žive. Zborn. 5a. Blaga ka skupac sve kupi, kako krt u rupi ki stoji od zemļe. D. Rańina 108b. Ije zemļu kako krt. (D). Poslov. danič. *i u naše vrijeme u okolini dubrovačkoj.* P. Budmani.

KȒTAK, krȁtka, *adj. vidi* krhak, krhat, krhtak, kritak, krt. — *Jamačno je ista riječ što* krhtak. — *Samo u jednoga pisca* XVII *vijeka koji ne izgovara* h, *a između rječnika u Mikaļinu* (krtki, v. krhti) *i u Stulićevu* (v. krhac).

1. *adj.*

a. *vidi* krhak, 1, a. Štap od trske je šupaļ i krtak. M. Radnić 181a.

b. *vidi* krhak, 1, b. Divice krtke i slabe. M. Radnić 237a. Korisno za mladića jest ako od svoje krtke mladosti uznosi svrhu svojije pleća jaram Isukrsta. 555b. Imaj vazda na uspomeni da si krtak i grješnik. 445b.

2. *adv.* krȁtko. — *Samo u jednom primjeru u kojemu kao da znači: čvrsto.* Gospodin razlučuje od zabavļeńa izvańije one koje krtko ļubi. M. Radnić 490a.

KȒTAN, *m. u Vukovu rječniku:* vide [krcan] sukalo *s dodatkom da se govori u Srijemu.*

KȒTÀŃ, krtáńa, *m.* ime bari obrasloj šibļem (u bosanskoj krajini). M. Ružičić.

KRTELE, *f. pl.* ime ńivi. Lukavac kod Slatine. D. Hirc.

KRTEŃÁCI, krteńáka, *m. pl.* scrophula. L. K. Lazarević iz Šapca.

KRTEŽ, *m. ime muško.* — XIV *vijeka.* Dědь imь Krьtežь Prьvošь. Deč. hris. 35.

KȒTICA, *f. vidi* 3. krt. — *Uprav je deminutiv.* — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* krtîcâ. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kartica, krtica, slijepi miš ‚talpa') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (‚talpa, animale noto' ‚talpa' 721b), *u Voltiǵijinu (kod* krt), *u Stulićevu* (v. krt); *u Vukovu:* ‚der maulwurf' ‚Talpa [europaea L.]'. Kako krtica crna i slipa. I. Ančić. ogl. 95. Kakono krtice pod zemļom. M. Radnić 300a. More se prilikovati zlotja od laži krtici. P. Posilović, cvijet. 133. Da jest krtica živina prilakoma. nasl. 21a. Da veće ne budemo slijepi kano krtica zemaļska želeći. S. Margitić, fala. 1. Slipe krtice, otvorite oči. J. Banovac, pred. 98. Artabu kraļu drago bijaše slipe krtice loviti. pripov. 66. Razumite li. o krtice gluhe? 143. Ne pipamo ji samo oćućenjem zdvorańim, kao krtice ... F. Lastrić, test. 61a. Kao krtice zakopani u brigah zemaļskih ruju. A. Kanižlić, bogoļubn. 154. Zemļa od krtica izrovana. I. Jablanci 35. Zvao te je, molio te je, ... a ti od krtice slipiji ... ļubio si bolest. Đ. Rapić 69. Krtica biži duboko pod zemļu. 258. Tada će baciti čovjek idole svoje ... krticama i slijepijem mišima. Đ. Daničić, isai. 2, 20. Bog mu ga je *(sina)* pretvorio u krticu, i odsudio da do veka rije ispod zemļe. M. Đ. Milićević, opšt. 30. Kao krtice vredni i radini. M. P. Šapčanin 1, 141. — *I kao prezime.* Schem. segn. 1871. 110. *i u Dubrovniku.* P. Budmani.

KȒTIČŃÂK, *m. gomilica zemļe što isrije krtica.* — *U Vukovu rječniku:* ‚der maulwurfshügel, maulwurfshaufen' .cumulus terrae a talpa aggeratus'. cf. krtorovina.

KRTIĆ, *m. a)* komadić; *b)* djelić stroja, razglavļena n. p. sata. M. Pavlinović.

KRTIĆI, *m. pl. ime zaseoku u Hercegovini.* Statist. bosn. 117.

KRTIJAŠI, *m. pl. vidi u Daničićevu rječniku:* Krьtijaši, selu Jelšanici koje car Lazar dade Hilandaru bješe zaselak ‚Đurđevića na čemu su sedeli Krьtjaši'. G(lasnik). 11, 189.

KRTIL, *m. vidi* krto. — *U Vrančićevu rječniku:* ‚calathus; canistrum', *i u Bjelostjenčevu:* v. korpa. — *U oba dva je pisano* kartil, *te se ne zna, treba li čitati* kartil *ili* krtil: *u Vrančićevu* ar *stoji obično za* r, *ali ne u Bjelostjenčevu, ali može biti da je Bjelostjenac i uzeo ovu riječ iz Vrančićeva i zlo je pročitao (kod* košara *Bjelostjenac piše* kratil).

KRTILAC, krtilca, *m. dem.* krtil. — *U Vrančićevu rječniku:* kartilac ‚quasillus'.

1. KRTÌNA, *f. krt, krtica; krtičnak.* — *U prvom smislu može biti augm.* krt; *u drugome može biti apstraktno ime od* krt *ili uopće materijal u svezi s* krt. — *U naše vrijeme.*

a. *krt (vidi* 3. krt), *krtica.* — *Između rječnika u Stulićevu* (v. krt) *i u Vukovu* (vide krtica). Krtina ispod zemļe ide pa opet ne može da se sakrije. Nar. posl. vuk. 162.

b. *krtičnak.* Krtina, krtičnak, krtorovina. u Lici. V. Arsenijević. Krtina ‚cumulus terrae a talpa aggeratus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud.

Digitized by Google

ıfortsg. 32. — *Ima i u Stulićevu rječniku:* v. grobište *s dodatkom da se nahodi u ńekakva pisca Đ. Grisića Dubrovčanina; može biti da su metaforički shvaćeni grobovi kao krtičńaci.*

2. KRTÌNA (krtina), *f. krto meso.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* krtina (krtina) ‚das fleisch, mit ausschluss des fettes' ‚carnes excepto adipe'. Krtina, umbuo. Slovinac. 1884. 95.

KRTINAČKÎ, *adj. koji pripada selu Krtinskoj.* Krtinačka *(opština).* K. Jovanović 104.

KRTINE, *f. pl. ime zaseoku u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 60. — *Radi imena* Krtine *selu u Hercegovini* (S. Novaković, obl. 25) *vidi* Krtińe.

KRTÎNSKÂ, *f. ime selu u Srbiji u okrugu valjevskom.* K. Jovanović 104.

KRTIŃA, *f.* Krtĺńa, veliko polje u Blatu *(na Korčuli)* obrađeno lozom i maslinom. Slovinac. 1882. 187.

KRTIŃAČA, *f. mjesno ime.*

a. *pusta u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* Ŗazdiljeļ. 137.

b. *mjesto u Srbiji u okrugu jagodinskom.* Zemļa zvana Krtińača. Sr. nov. 1867. 303.

KRTIŃÂK, *m. vidi* krtičńak. — *U jednoga pisca Slavonca* XVIII *vijeka.* Jednim trudom krtińake rušiš, ravnaš, da još i mravince tušiš. J. S. Reļković 126. I nastoje krtińake rušit, premda neće krtice potušit. 305.

KRTIŃE, *n. ime selu u Hercegovini.* Statist. bosn. 107. — *isporedi* Krtine.

KRTITI, krtîm, *impf. nalazi se na jednom mjestu* XV *vijeka u pisca čakavca sa značeńem mučiti:* Jere se navraća pečal ka ga krti. M. Marulić 10; *u jednoga pisca Slavonca* XVIII *vijeka u kojega znači: lomiti ili mrviti:* S tog u vrime ńu *(zemļu)* đubriti kini, pruži pluga i na sitno krti, da se sime pod zemļu uprti. J. S. Reļković 175; *u drugom primjeru istoga pisca stoji sa* se, *refleksivno, i znači što i* mučiti se, *te može biti isto što* lomiti se *u prenesenom smislu:* I *(diva)* što znade to baš silom radi, jer ju vikla brezposlenost sladi, koju neće ostavit do smrti, jer se mlada poslujuć ne krti. 155; *u naše vrijeme u Dalmaciji:* Krtiti, u komade lomiti: ‚Krti šumu, da je mećemo na vatru'. M. Pavlinović. — *sad se ne zna, koje bi bilo starije značeńe: moglo bi biti i lomiti (u Marulićevu primjeru u metaforičkom smislu), ali ima i malorus.* кортыты, *mučiti (subjekat je ńešto što se vrlo želi:* мане щось кортытъ), *rus.* кортить, *boļeti (i silno žeļeti, ali može biti ono malorusko), poļ.* korcić, *boļeti, gristi (i karcić, krotiti). ako je dakle naša riječ praslavenska, starije bi značeńe bilo mučiti (trebalo bi dodati da se u prvom primjeru Reļkovićevu može pomisliti na srodnost s* 3. krt). — *Posve je druga riječ* krtjeti *(vidi).*

KRTJEŠIĆ, *m. prezime.* — XIV *vijeka.* — *Između rječnika u Daničićevu* (Krьtêšićь). Priboje Krьtêšićь. Spom. sr. 2, 26. (1369—1376).

KRTJETI, krtîm, *impf. oklijevati.* — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* krtimo, krtite *i u ger. praes.* krtéći. — *Drugo je* krtiti *(vidi).* — *U Dubrovniku od* XVI *vijeka (vidi i kod* 2, a), *a između rječnika u Belinu* (‚tardar, indugiare in neutro' ‚moram facere' 722b) *i u Stulićevu* (krtiti *i* krtjeti, v. krsmati).

1. *aktivno.*

a. *uopće.* Ti se sprav' i hodi, ne krti veće sad. M. Vetranić 2, 175. Da ne stoji, da ne krti. Ġ. Palmotić 2, 230. Ne stoj, čas ne krti. P. Kanavelić, iv. 529. Odi krtjet već mi nije, za vidjet ga letim k ńemu. A. Gleđević 275b. Veselo, prisrićni slipče, nu što krtiš, što čekaš? kaži svoje požude. A. d. Bella, razgov. 68. Ali pedepsa iz desnice Benediktove ne krtje. I. Đorđić, ben. 173. Vi, gospođe, kad zovete godišńicu, ako se ogluši, ako krti i odmiče, nije trijeba da izgovorim što joj rečete. B. Zuzeri 93. Od udate ka se prti, od djevojke ka se vrti, od djetića kino trti i od službe koja krti da ukloni nas Bog do smrti. (Z). Sve što pa(s) krti, sve na svom repu. (Z). Poslov. danič. Vijerne druge Božje majke, što činite? što krtite? A. Kalić 462. Ah! stavi se pokajana, da nebeski to su svjeti, da u Solimi nejma stana, ni da bude već krtjeti, nego da jom je otit sila. N. Marči 40. *u Dubrovniku dan današńi može značiti što i* drijemati, kuńati. P. Budmani.

b. *s infinitivom.* Ustaviti krv ne krti. P. Kanavelić, iv. 303 Tko kad pade miso upravļa dignut se ončas i ne krti. B. Betera, čutj. 29. S kijem se stučit ti ne krti. I. Akvilini 119. Krti doć ńegov gospodar. S. Rosa 139a. Ļubav pokorna, koja tuži, cvili i kaje se što je krtjela toliko ovemu srcu sa svijem darovati se. I. M. Mattei 69.

2. *sa* se.

a. *refleksivno s istijem značeńem kao i aktivni glagol.* Nišć se ne krtivši *(može se čitati i* krativši) pojde v Belgrad. Š. Kožičić 57b. Ti se krtiš u ń uljesti. A. Kalić 243.

b. *pasivno bez subjekta.* Neka se ovdi već ne krti. Ġ. Palmotić 3, 26b.

KRTŃÂK, *m. vidi* krtičńak. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Krtńaci i mravńaci. I. Jablanci 86.

KRTÒ, krtòla, *m. ńekakva kotarica.* — *Od lat.* cartallus. — *isporedi* krtil. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (krto, krošńa ‚canistrum, panarium, carthallum') *gdje se naj prije nalazi, u Stulićevu* (krto *i* krtol ‚canistrum etc.'), *u Vukovu* (‚art korb' ‚corbis genus', cf. rúdńāk, sepet *s dodatkom da se govori u Hrvatskoj).* U krtolu, koji visi o klinu, drže po gdjekojim kućama žlice i zdjele. u Dobroselu. M. Medić.

KRTÒČIĆ, *m. dem.* krto. — *U naše vrijeme u Bosni.* Dohvati krtočić iz vajata. Bos. vila. 1889. 35.

KRTOG, *m. smetlište, đubre.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚der unrath im zimmer' ‚sordes in cubili sparsae'). Tu su *(u kolu)* kļasti i šepavi, tu su slipi i ćelavi; tu se svaki krtog vidi gdi na zemļi širom sidi; tu se criva još zelena teke malo obarena vuku... V. Došen 166a. Ono golo, ali holo u krtogu igra kolo. 166a. Koji niste drugo nego svińe koje se u svoj krtog povraćaju. Đ. Rapić 249.

KRTOJEVIĆ, *m. prezime.* — XIV *vijeka.* Đurьko Krьtojevićь. Deč. hris. 96.

KRTÔLA, *f.* Solanum tuberosum L., *gomoļ što izraste pod zemļom iz struka (ne iz korijena) biļke što se jednako zove, i vrijedi kao jelo. i jedan gomoļ i više ih zove se* krtola. — *isporedi* krompir. — *U naše vrijeme po južnijem krajevima.* — *Postaje od ńem.* kartoffel *(možebiti preko* krtovola); *na tal.* carota, *mrkva, ne treba misliti, premda je čudnovato da se samo čuje na jugu.* — *Između rječnika u Vukovu* (‚kartoffel, erdapfel' ‚Solanum tuberosum L.' cf. krompir *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori).* Milo mi je što si prispio, ali mi je vrlo žao što mi se čestito nije

Digitized by Google

namjerilo nego krtole na bistru vodu. Nar. prip. vuk.[2] 293. No slučajno ne desi se ništa spravno, nego što bješe ostanulo od ručka podropca i krtole zajedno varene. Nar. prip. vrč. 36. Rodila jedne godine dobro krtola i kupus. 147. Tako se krtola (krompir) raznese po ostaloj Evropi. Vuk, priprava. 6. No da svaki svoju gleda marvu i da sadi u miru krtolu. Osvetn. 1, 14. Ali će izguliti nezrelu krtolu. V. Bogišić, zborn. 594. Pun sahan krtole. Bos. vila. 1887. 18. Trudom proizvodili krtolu. 1890. 279. Krtola, Solanum tuberosum L. J. Pančić, bot. 244.

KRTÒLAC, krtóca, *m. dem.* krto. — *U Belinu rječniku:* krtolac, krtoca ‚cestella' ‚fiscina' 187[b], *i u Stulićevu uz* krtolić.

KRTÒLÂR, krtolára, *m. čovjek što plete krtòle. — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚cestaro, chi fa cesti' ‚cistarius' 187[b]) *i u Stulićevu* (v. košičar). Lankaster je bio krtolar. M. Pavlinović, rad. 12.

KŔTOLE, *f. pl. ime knežini u Boci kotorskoj. — Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (opština između Kotora i mora) *i u Daničićevu:* Krьtole, opštini kotorskoj potvrdi car Stefan s drugim selima i ‚Kertole' M(on. serb). 151. (1351 *prepisano* XIX *vijeka).* i sad su ondje. — Između mora i otoke su male dvije knežine ili kapetanije: Lûštica i Krtole. Vuk, poslov. XVII. U Krtolama. 58. — *Jeli svagda bio nom. (pl.)* Krtole *ili je bio* Krtoli *(dakle m.), ne znam, isporedi* Krtoli *(ovdje u prvom je primjeru acc., te se ne zna kakav je nom.).*

KŔTOLI. *m. pl. vidi* Krtole. — XVIII *vijeka.* Crna Gora i pleme Grbaļ, Paštrojeviće, Krtoli, Luštica . . . Glasnik. II, 3, 7. (1700).

KRTOLICA, *f. dem.* krtola. — *U jednom primjeru našega vremena znači: mali gomoļ uopće.* Bilne paće ima mnogo u krtòlicama orkideje. J. Pančić, botan. 8.

1. KRTÒLIĆ, *m. dem.* krto. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (krtolić, krošnica ‚quasillus, fiscella, fiscina, stirpiculum') *gdje se naj prije nahodi, i u Stulićevu* (‚cistula, cistella'). Dvista krtolića smokava. And. Kačić, kor. 176. ‚Ajde, onaj mali krtolić naberi trešańa'. J. Bogdanović. Što imaš u krtoliću?' ‚Jagoda'. u Dobroselu. M. Medić. ‚Donila mi je krtolić smokava' *(na Trpńu).* M. Milas. Krtòlić, dem. krtô. u Lici. V. Arsenijević.

2. KRTOLIĆ, *m. u narodnoj zagoneci našega vremena.* Visolići visole, krtolići krtole; krtolići Boga mole da visolići vrat ulome. *odgonetļaj: šir i sviće.* Nar. zag. nov. 202.

KRTÒLINA, *f. augm.* krtô. u Lici. V. Arsenijević. u Dobroselu. M. Medić.

KŔTOLIŠTE, *n. mjesto gdje su bile posađene krtole. — U Vukovu rječniku:* ‚ort wo kartoffel gebaut worden' ‚locus ubi solanum tuberosum fuit insitum'.

KRTOLITI, krtolim, *impf. riječ načińena za zagonetku, vidi* 2. krtolić.

KŔTÔĻ, *m.* krošńa u kojoj se drže lažice i viļuške. u užičkom okrugu u Srbiji. S. Pelivanović. *vidi* krto.

KRTOĻEV DO, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Krtoļevom Dolu. Sr. nov. 1875. 159.

KŔTOPRĐA, *m. u Vukovu rječniku:* vide [krcan] sukalo *s dodatkom da se govori u Srijemu. — načińeno od šale i ruga.*

KRTORÒVINA, *f. vidi* krtičńak *(što krt ruje). — U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚tuber terrae, grumus, grumulus per talpam suggestus', *i u Vukovu:* vide krtičńak *s dodatkom da se govori u Baraći.*

KRTOROVŃAK, *m. vidi* krtorovina. Ludbreg. D. Hirc.

KŔTÔST, krtosti, *f. osobina onoga što je krto. — U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Upasti u slabosti, krtosti i neharnosti. M. Radnić 351[b].

KRTOVA, *f. ime selu u Bosni u okrugu Tuzle Dońe.* Statist. bosn. 92.

KRTOVICA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom.* Ńiva u Krtovici. Sr. nov. 1874. 115.

KŔTOVINA, *f. vidi* krtičńak. — *U Stulićevu rječniku:* ‚terra quam talpa pedibus excavat' *iz Habdelićeva.* — I danas se govori u sjev. Hrvatskoj. F. Iveković, rječn. Krtovina, kupčić, što ga krt izruje. Velika Gorica. D. Hirc.

KRTOVINAC, krtovinca, *m. vidi* krtovina. Ludbreg. D. Hirc.

KŔTOŽAN, krtožna. *adj. koji pripada krtogu. — U jednoga pisca našega vremena gdje vaļa da znači: neopran.* A krtožna ļudesina Loja. Osvetn. 6, 8.

KŔTOŽÊŃE, *n. djelo kojijem se krtoži. — U Vukovu rječniku.*

KŔTOŽITI, krtožîm, *impf. razmetati smetlište (po sobi), prļati. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚unrath machen im zimmer' ‚sordes spargere per cubiculum'). Tko će podnijet haramije bijesne, da krtože proz ulice tijesne? Osvetn. 4, 59.

KRUČAN, kručna, *adj. vidi* kručinan.

KRUČICA, *f. vidi* kruščica. — Kručica *je zaselak kod Banića u Dalmaciji u kotaru dubrovačkom.* Schem. rag. 1876. 87.

KŔUĆIČINA, *f. ime planini na zapad od Durmitora.* (?)

KRUČINA, *f.* cholera, bilis, *žuč, jed. — Riječ je stara* (krąčina), *isporedi stslov.* krąčina, *rus.* кручина *(žalost). — Samo u knigama pisanima crkvenijem jezikom* (F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod* krąčina).

KRUČINAN, kručina, *adj. koji pripada kručini, gorak, ötrôvan. — Samo u knigama pisanima crkvenijem jezikom u kojima je oblik* kručinьnь, kručinьna. Ašte by koja jadь bridьka ili kručinьna prědьstavļena jemu, jako da nikoliže ne nasladitь se grьtanь jego. Danilo 241. *u drugom rukopisu stoji* kručьna *kao da je nom.* kručьnь (kručan); *taj oblik nije dosta pouzdan.*

KRUĆ, *m. nekadašńe ime sela Krućevića.* ‚Krućevići, antiquis Kruch' (t. j. Kruć). Schem. herceg. 1873. 104.

KRUĆEVIĆI, *m. pl. ime selu u Hercegovini (griješkom* Kručevići). Statist. bosn. 105. Kručevići. *(četiri puta).* Schem. herceg. 1873. 104—106. — *isporedi* Kruć.

KRUĆINA, *f. osobina čega što je kruto (ili kruće?). — Akc. se mijeńa u dat. sing.* krůćini, *u acc. sing.* krůćinu, *u voc. sing.* krůćino, *u nom. acc., voc. pl.* krůćine. — *U Vukovu rječniku:* ‚die dicke' ‚crassities'.

KRŮDÊL, *vidi* krůdeo.

KRUDELÌTÂT, *f.* crudelitas, *nemilost, okrutnost. — Od oblika romanskoya* * crudelitate. — *U rukopisu (dubrovačkome)* XVI *vijeka.* Ukazati

Digitized by Google

ću moju krudelitat, neće valati ńih moljenja. Zborn. 64a. Jest tvrdo, puno od krudelitati. 80b.

KRUDÈLTÂT, *f. vidi* krudelitat. — *Od romanskoga oblika* crudeltate *(tal.* crudeltà). — *U zapadnijeh pisaca od* XVI *vijeka.* O neslišana krudeltati tamńakov. Ivan trog. 15b. — *Ima i nom. sing.* krudèltâ *(prema talijanskom obliku).* Nemilos i krudelta *(sadružuje)* strašivice. I. Držić 276.

KRÙDEO (krùdêl), krùdêla, *adj.* crudelis, *nemio, okrutan.* — *Od tal.* crudele. — *Po zapadnijem krajevima od* XV *vijeka.*

1. *adj.* — *Komp.:* krudèlijî. M. Marulić 178. Žestok i krudel. Mon. croat. 107. (1470). Ta krudela dila kada, majko, vidiš . . . M. Marulić 173. Od svih bi ta bila krudelija mati. 178. Dapače je bil skup i krudel suprot vsakomu. Starine. 23, 149. (1496). Krudela je stvar da . . . M. Marulić 287. Toli neć krudela bit toli . . . Š. Menčetić 151. Bješe plač krudeo. Zborn. 77a. Zašto ste same sebi nemilostive i krudele? B. Gradić, djev. 116. Poslušaću ga, nije krudeo. I. Držić 372. Od srgbe krudeloga Iruda. V. Andrijašević, put. 153. Da krudeli cesar sada strašne muke vele zada prijatelju. P. Hektorović (?) 166.

2. *adv.* krùdêlo. Da mene krudelo židovski puk lati. M. Marulić 174.

KRÛG, *m.* circulus, orbis, *oblik obao u kojega je svako mjesto na kraju (na obodu) jednako daleko od jednoga mjesta u srijedi.* — *Akc. se mijeńa u loc. sing.* krúgu, *u gen. pl.* krúgâ, *u dat., instr., loc. pl.* krúzima, *i kad se umće* ov *u množini:* krûgovi, krugóvâ, krugòvima, krûgove *(ili* krúgovi, krúgôvâ, krúgovima, krúgove?). — *Riječ je praslavenska* (krongъ), *isporedi stslov.* krągъ, *rus.* кругъ, *češ.* kruh, *pol.* krąg. — *Isporeduje se sa stvńem* hrinc, *novovńem.* ring, *anglosaks.* hring, *prsten. Miklošić prema germanskome* -in- *misli da je postalo od osnove* kreng. — *Između rječnika u Mikaljinu* (krug, okrug, kolobar ‚circulus, circus, orbis'; krug, okruženstvo ‚circumferentia, extremitas'). *u Belinu* (‚giro, circolo' ‚circulus' 348b), *u Bjelostjenčevu* (krug, okrug, v. kolobar; krug, okruženje ‚circumferentia'), *u Jambrešićevu* (krug, okrug ‚circulus, orbis, circus'; okruženje ‚circumferentia'), *u Voltigijinu* (‚cerchio, circolo, rotondità' ‚zirkel, runde'), *u Stulićevu* (‚circus, circulus, orbis, circumferentia'), *u Vukovu:* 1. ‚eine scheibe' ‚discus'. — 2. onaj temelj od drveta što se na dno bunara metne, te se nazida. cf. kolač. — 3. (u Dalmaciji) okruglo mjesto, n. p. glavica ili ńiva. — 4. (u Crnoj Gori) kad se zmija savije u krug: ‚Sjekni ka' zmija iz kruga'; *u Daničićevu* (krugъ ‚circulus').

1. *u pravome ili u prenesenom smislu, ali ostajući pri značenju gore rečenome.*

a. *obod ńečega koji vas stoji u istoj ravnici.*

a) circulus, *u matematici linija u ravnici, kad joj je svaka tačka jednako daleko od jedne tačke u sredini (središta); ali se sad po ugovoru obično tako zove ravnica što je okoljuje linija, a sama se linija može zvati* kružna linija (k. crta), kružnica *(vidi* b). — *Amo mogu pripadati ovi primjeri:* Crnijem prutom oko sebe krug učini. I. Gundulić 300. Lijevom nogom bosonoga u strašivi krug ulazim. Ġ. Palmotić 1, 50. Ovi prutom učinivši krug, ujde u ta s mladićem. Blago turl. 2, 137. Sve po ćurku od zlata krugovi. Hrv. nar. pjes. 3. 325.

b) ńešto načińeno tako da je slično obodu u kruga (karika, kolo, kolač, obruč, prsten *itd.). aa) uopće.* Dokli ih *(prame)* savila gojtanom nis' u krug. Š. Menčetić 89. Krug od vlas saplela. Đ. Baraković, vil. 122. Bivši mu ruka desna odsičena . . . primi istu ruku zdravu od b. majke; ali mu ostavi na uspomenu ovoga čuda zlamen kakono krug žice na mistu posičenomu. B. Kašić, is. 116. Jedan krug gvozdeni. Đ. Bašić 160. Nad glavom se s. Martina nazri jedan krug ogńeni. Blago turl. 2, 256. *vidi u Vukovu rječniku,* 2. — *bb) kad se savije zmija, uže itd. (uprav je zavoj).* Pokle s' dal da zmija nigdar se ne stara, ka se u krug svija i rani jad stvara. Ġ. Držić 362. Cviļu jak zmija u krugu. 434. Zmija, u krugu ka leži. M. Vetranić 2, 254. Ali te zla zmija iz kruga udari u grozno srdačce s čemerom. M. Držić 467. Skrovno iz kruga zla me zmija peči u srce. D. Rańina 48b. A ne scijeńah, da se zmije pod cvijetjem viju u krug. 48b. Bije se zmija ka ti u skutu svije se u krug, da te peči. I. Gundulić 498. Ne boj se zmije dokle se u krug ne svije. (D). Poslov. danič. Kô zavita u krugu ļuta zmija. B. Zuzeri 22. Meće se kô zmija iz kruga. (Z). Poslov. danič. Kravošac krug mu izvija priko oči niz obraze. N. Marči 59. Sjekni ka' zmija iz kruga. (Kad ko riječima koga vrijeđa. U Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 287. — Spaše svejer na gumini u krug sagnutoj. B. Kašić, fran. 54. — *cc) vidi* kauka *(može biti da pripada pod* b). Nek služi na priliku kauka oli krug na glavi redovnika. Blago turl. 2, 37. Što će reć krug oli kruna popovska? 2, 317. Život izvrsni redovnika oliti žakna, koji zlamenuje oni krug učińen na vrh glave. Ant. Kadčić 30. — *dd) kad se što (u primjerima čeljad) poredi naokolo. kod toga nije potrebno misliti na pravi krug.* U krug svi se skļintaše. P. Zoranić 72b. Tko ovu silu *(Turke što su okružili Beč)* skrši i smete i rasprša krug nemili? P. Bogašinović 39. Vas narod u krug na poļe. Nar. pjes. vuk. 5, 475.

c) orbis, gyrus. *put kad ko ili što ide naokolo. aa) uopće.* Kijem nebesa krugom gredu. Ġ. Palmotić 3, 111b. *(Oro)* prostirući krila jaka vitijem krugom s prva leti. 3, 118b. Niki koņa spińe ter ńim čini kruzi. B. Krnarutić 21. Preko ogńa i nebesa, kruga od sunca mliječne staze. J. Kavańin 466a. Sunce u krugu pozlaćenu leti. N. Marči 26. — *bb) u prenesenom smislu, o vremenu.* Nemojte mi reći da su život Aloisov samo dvadeset i tri godišća s kratkim krugom obujmili. A. d. Bella, razgov. 112. Što 'e prije i poslije vremenitijem krugom vije *(Bog).* I. Đorđić, uzd. 113. — *osobito u astronomiji (za mjereńe vremena),* cyclus. Vь lêto 6810 slьnьčnago kruga 22, lunьnago že 10, indikta 13. Mon. serb. 66. (1302). Lêtьnaago kruga prêhoždenije. Danilo 206. Lune krug naplńuje se i skončava se na novinu i na starost. Aleks. jag. star. 3, 316. Od kruga devetnadestnoga zlatnoga broja. B. Kašić, rit. 3a. Ove je godine krug sunca 26. Vuk, dan. 1, kal.

b. circulus, *prostor, mjesto (ili uprav ili od prilike ravno) što je ograničeno obodom.*

a) u matematici, ravnica ograničena linijom (vidi a) *koja je svud jednako daleka od središta. — Amo mogu pripadati ovaki primjeri:* Ki uči pauna raširat okasto perje u krug. D. Zlatarić 52b. Pomrčavši vas krug sunčani. B. Kašić, is. 73.

b) discus, *ńešto plosno (ploča) naokolo zaobļeno kao krug,* kolut, kotur *(vidi u Vukovu rječniku,* 1). I donesoše glavu ńegovu na krugu. Vuk, mat. 14, 11. Donese glavu ńegovu na krugu. mar. 6, 28. — *takovi je i sirac (pravi ili od voska, loja itd.), vidi:* U način onoga kruga

Digitized by Google

učińena od mlika usirena. A. Vitaljić, ist. 201. Krug sira. M. Đ. Milićević, let. več. 205. Kod nas se kaže ‚krug' voska, a tako dolazi i u ovoj narodnoj pripovijeci: Došavši pop u jednu kuću, zateče samu babu, ali ona ne imade svijeće, nego iznese krug voska da je istom usuče. Vidjevši pop krug voska, reći će zvonaru: ‚Donesi ular', tobože da o ńemu usuču svijeću. Na to će baba: ‚Nećeš, pope, ako je i Bogu, mnogo je'. u Dobroselu. M. Me .ić.

c. orbis, globus, *geometričko tijelo na kojemu je svaka tačka jednako daleka od središta, kugla, lopta. — Između rječnika u Belinu* (‚globo, corpo rotondo' ‚globus' 351a; krug zemaljski ‚mondo, cioè la terra sola' ‚orbis terrae' 495a).

a) u pisaca ima često ‚nebeski krug' po biblijskom jeziku; misli se samo na obod; i često se shvaća kao svod. Sima arhistratigoma nebesna kruga čudesi isplьni Gospodь. Mon. serb. 133. (1348 *u prijepisu).* Vьzvišajušte se vь kruzêhь nebesnyihь i podnebesnyihь. Glasnik. 15, 264. (1348?). S dvjema stadi nek uzlitam zvjezdenoga više kruga. J. Kavańin 159a. Izmjeriti tvoga Olimpa krug osobni moga pera setkom malom. 227b. Kada lupjom hti probiti tvrdjad krugov od nebesa. 422a. Krug nebeski ponositi Božju slavu glasi. I. Đorđić, salt. 53. Kruzi nebeski zdrže se zaklopjeni jedan u drugomu. ben. 97. Hoda po krugu nebeskom. Đ. Daničić, jov. 22, 14.

b) i ovdje treba shvatiti kao svod. Kad je razmjeravao krug nad bezdanom. Đ. Daničić, priče. 8, 27.

c) ‚zemaljski krug' može se shvatiti u pravom smislu, ali može biti da koji pisac shvaća u prenesenom smislu, isporedi 2, a. Po svemu krugu od zemaļa. B. Kašić, is. 65. Ki će glasit zakon Boži priko svega zemļe kruga. Ġ. Palmotić 3, 138a. Crn i tminav da se učini krug vas kolik svijeta ovoga. A. Vitaljić, ostan. 292. Po prostranom zemļe krugu. I. Đorđić, salt. 333. U krugu svijeta ovega. uzd. 192. Vojštiće pored š ńime krug zemaljski. S. Rosa 9a. Ne može jedan čovjek zemaljski vas krug obaći. A. Kalić 482.

2. *u prenesenom smislu, kad nije potrebno misliti da je obod kao u kruga.*

a. *granice kojega mjesta, obod uopće, preneseno od* 1, a. Vidih misto mnogo razkošno i u krug vele široko. P. Zoranić 9a. Sasma kratak krug se čini tijesna ovega okoliša. Ġ. Palmotić 2, 526.

b. *preneseno od* 1, b.

a) uopće mjesto kako mu drago ograničeno. Teče vidit od skrovišća kruge u ke staše Judit. M. Marulić 56 *(u tom primjeru može biti da znači šator). (Makrobij)* postavļa da duše dobrih vse gredu v krug od Galicije. Korizm. 22b. Gdi *(su)* oni, ki se od svih ļudi dobitnici oglasiše? gdi li uzmožni, kih požudi krug malahan vas svit biše? I. Gundulić 234. *(Car)* koga želi, koga misli svijet vas kolik bješe tijesan, sluge ga su svoje stisli, . . . pače očito u prikoru da se u krug *(u tamnicu)* mao zatvori... prije neredno neg se umori. 563.

b) u metaforičkom smislu, poslovi na kojima se može vršiti koja radńa (u juridičkom smislu), poļe. — U pisaca našega vremena. Ako je taj krug poslova bio stegnut. V. Bogišić, zakon. 249. U tom će štatutu biti točno označen krug radńe učiteļskog zbora. Zbornik zak. god. 1873. 128.

c) u metaforičkom smislu, circulus, ordo, societas, *kakvo ļudsko društvo više ili mańe ograničeno.* U sfitovna kruga *(sic, kao da je srednega roda, a vaļa da nije gen sing.)* opći se pričom rit... P. Zoranić 52a. Život Hrvata razvijajuć se u krugu zapadne Evrope . . . M. Pavlinović, razg. 33. Sve to unosi turski jezik vrlo brzo u sve odabranije krugove Sarajevaca. M. Đ. Milićević, zlos. 149. U krugu ļudi koji se po zanatu ili inače redovno bave takom vrstom poslova. V. Bogišić, zakon. 268.

c. *preneseno od* 1, c.

a) moles, massa, gleba, *nešto sakupļeno ili zbijeno kako mu drago, kao gomila, grumen (tako se značeńe nahodi i u češkom jeziku). — Po zapadnijem krajevima.* Boļe vam doteći službicu jest virna. nego krug naj veći zlata neizmirna. H. Lucić 228. Grad on ki prvo krug Adrijana *(po lat.* moles Adriana) cesara imenovaše se Kastel svetoga anjela prozvaše. F. Glavinić, cvit. 74a. Bi učińeno da oni veliki krug ki i današńi dan u Rovińu vidi se u kom sveta počivaše mučenica *(Eufemija)* dvi drobne živinice dari na brdo Rovinskoga škoļa dovukchu. 312a. Neka u skutu majke mile u mao krug sbijen leži. P. Kanavelić, iv. 205.

b) od značeńa pod a) postala su druga među sobom slična (orh od kamena, od gore, brežuļak). — Po zapadnijem krajevima, vidi u Vukonu rječniku, 3, *ali ne vjerujem da* krug *znači ńivu.*

aa) stijena u moru (i uopće u vodi). — Između rječnika u Vrančićevu (‚scopulus'), *u Mikaļinu* (krug, stijena u moru, grebeni ‚scopulus'), *u Stulićevu* (stijena u moru *po Mikaļinu).* Kakono jedna hiža na stanovitu krugu sazidana ne može od rike ali od vitra maknuta biti. F. Vrančić, živ. 113. Kako stup kamenit ali krug pod vodom Đ. Baraković, vil. 11. Niz krugove skoči *(Krka).* 90. Vrgoh se u more, ter za krug od gore sričom se uhitih . . . Kruga vrh oblomih ki držah rukami, doli se oborih niz kruge stranami. 286. Krûg ‚rupes'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 12.

bb) brežuļak. Nî kruga na poļu ni špiļe ni shrane. Đ. Baraković, vil. 73. Reka' bi *(da je vojska)* kamen krug od bilih oklopaļ, vrh ńega pruten lug uzvišen od kopaļ. 111. *(Grlica)* ni će bistre pit vodice, nego sede vrhu kruga. 169. Uzida crikvu jednu na mistu, ko se zvaše Bukuli, na krugu jednom polag mora. F. Glavinić, cvit. 107a. Najdòsmo je nigdi u lugu u kamenju i u drvi, na visokom jednom krugu. P. Vuletić 13.

cc) vrh od gore. Napokon treti dan namiri se na jedan velik krug na brdu nikomu. F. Glavinić, cvit. 17b. U nikom krugu na visoku jednu na samu ukaza mu špiļu. 76b. Gdi pasu živine, gdi su goram kruzi. i špiļam dubine. Đ. Baraković, vil. 24. *(Sokol)* do kruga razgleda, gdi će past nizoko. 77. Do gore velike Velobiće kruga. 90. Nigda goram strašni kruzi obhodeći. 231. Kad budih jur gori na krugu visoku, pogledah prostori po poļu široku. 237. Slet', Popijevko, sleti moja, s kruga Askrea, ter dođ' k meni! J. Kavańin 391a.

dd) Krug, *ime gori u Bosni.* F. Jukić, zemļ. 28. 29. Među Krugom i među Rovine. Pjev. crn. 320b. Ogled. sr. 226.

c) u dva pisca Dubrovčanina (u jednoga vrlo često, u drugoga jedan put) znači: prsi (ili ńedra, krilo). jamačno je preneseno od 1, c, *ali nije jasna sveza.* Gdje srce me bjesni podrijet se iz kruga. M. Vetranić 1, 73. I žalos i tuga me srce izvija s korijenkom iz kruga. 1, 153—154. Za koga bih *(druga)* dala sve srce iz kruga. 1,

Digitized by Google

187. Čini mi podrijeti srdačce iz kruga, čini me umrijeti taj žalos i tuga. 1, 191. Vas pikat i pluću tko u tvoj krug nastani? 1. 358. Gdje mu je taj strijela u krugu naj liše srdačce probila. 2, 60. Žalos me oznobi, čutim trud krvavi, gdje u mojoj utrobi koporu sve mravi i trbuh moj grizu, da opeta na bil dan sve žive izljezu iz moga kruga van. 2, 85. Srce iz tijela s krugom se podira. 2, 287. Kako da mi ļuta zmija srdačce is kruga podere. M. Držić 415.

KRÛGAL, *vidi* krugao.

KRUGALO, *n. vidi* šestar, šestilo. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚compasso' ‚circinus'.

KRÛGAO (krûgal), krûgla, *adj. koji je kao krug (obao, zaobļen). — Riječ je stara, isporedi stslov.* krąglъ *i rus.* круглый. — *Između rječnika u Voltiģijinu* (‚ovale, rotondo' ‚rund') *i u Stulićevu* (krugal *i* krugo ‚orbicus, orbicularis, rotundus, globosus, orbiculatus'). Gdi je *(more)* kruglo i plitko. M. Vetranić 1, 122. Tri krugli kamenčki. Jačke. 186.

KRŮGATICA, *f. uz* zmija, *isporedi* crnokrug (Iveković). — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Gruba ti je zmija krugatica . . . Strah je mene zmije krugatice. Hrv. nar. pjes. 1, 402.

KRUGE, *f. pl. ime selu u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Razdiļe. 41.

1. KRUGLA, *f. nekakav sud. — Miklošić ispored uje stvnem.* crugela. — *U rukopisima* xv *vijeka, i možebiti kasnije u novoslovenskom jeziku i u kajkavskom govoru. — Između rječnika u Bjelostjenčevu* (krugla, štuca ‚fidelia') *i u Daničićevu* (‚poculi species'). Dvije zdjele zlate i jedna krugla s pokrivačem zlata s kamenkomь safinomь . . . Dvanadesete krugala srьbrьnijehь pozlaćenijeh, potezaju trê deseti i četiri litre i jedanadesete unača i trь axage. Mon. serb. 372. (1483). Dvije krьugli srьbrьni pozlaćeni s pokrivači. 380. (1485). A ostali prьstenci i krugla mala *(da se da)* knezu Vlatku. 416. (1442). Krugla veļa. Spom. sr. 2, 121. (1443).

2. KRUGLA, *f. kugla, lopta. — Od nem.* kugel *prema* krug. — *U rukopisu* xvi *vijeka, i u Bjelostjenčevu rječniku* (v. kugļa). *na obadva mjesta može biti da treba čitati* -ļ- *mj.* -l-. *(Darij)* Aleksandru posla kruglu malu i kolo driveno . . . i knigu pisanu tako govoreći: ‚. . . Poslah tebi ditiñu igru da se ñu zabavļaje igraš . . .' Aleks. jag. star. 3, 237.

KRUGLAČA, *f.* sitna okrugla šļiva (Vaļavac). B. Šulek, im. 176.

KRUGLAŠ, *m. ime livadi u Srbiji u okrugu vaļevskom.* Livada nazvana Kruglaš. Sr. nov. 1872. 389.

1. KRUGLICA, *f.* 1. rapum rotundum (Bjelostjenac, Zagreb), Brassica rapa sativa L., v. Okruglica; 2. suvrst šļive (u Varaždinu), v. Kruglača. B. Šulek, im. 176.

2. KRUGLICA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Niva u Kruglici. Sr. nov. 1867. 687.

KRUGLÌNA, *f. osobina čega što je kruglo. — U Stulićevu rječniku:* ‚rotunditas'. — *Ima i rus.* круглина.

KRUGLITI, kruglim, *impf. činiti da što (objekat) bude kruglo. — U Stulićevu rječniku:* v. obliti. — *Ima i rus.* круглить.

KRUGLOST, *f. u Stulićevu rječniku:* v. kruglina. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* krąglostь, *rus.* круглость.

KRUGĻA, *f. vidi* 2. krugla. — *U pisaca našega vremena.* Dušan počeo tijaru nositi na glavi, a držati u ruci zemaļsku kruglu s križem. M. Pavlinović, razg. 96. U obliku krugļe. V. Bogišić, zborn. 127.

KRUGĻAK, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Niva u Krugļaku. Sr. nov. 1875. 760.

KRUGOGLEDATI, krugogledam, *impf.* circumspicere, *gledati na okolo (u krug). — U jednoga pisca* xvii *vijeka koji će biti sam načinio ovu riječ.* Ustani, Jerusolime, i krugogledaj k istoku. F. Glavinić, cvit. 219a.

KRUGOST, *f. samo u Stulićevu rječniku:* v. kruglina.

KRŮGOVAČKÎ, *adj.* sa naokruglim kolcima. Krugovačko platno, na kome se prave naokrugla kolca. u Lici. V. Arsenijević.

KRUGOVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 265.

KRŮH, *m.* panis, *vidi* hļeb. — *Riječ je praslavenska* (kruhъ), *ali u drugome značeñu: komad, isporedi stslov.* kruhъ, *rus.* крухъ, *(češki ima dem.:* krušec), *poļ.* kruch. — *Od istoga korijena od kojega je i* kršiti (Miklošić). — *S novijem se značeñem (hļeb) govori samo po zapadnijem krajevima (i u novoslovenskome), ali se starije značeñe svuda izgubilo (ipak vidi* krušac). — *Po krajevima gdje se ne izgovara* h, *kaže se* krů, krůa *i* krův, krůva, *možebiti u Hercegovini i* krůk (kruk. J. Banovac, razg. 224, *i* kruke. J. Matović xxia *same su štamparske pogreške). — Od* xv *vijeka (vidi* a, *b)) i u svijem rječnicima sa značeñem* ‚panis', *samo je u Daničićevu:* kruhь ‚victus'.

a. *kao materijalni supstantiv, stoji svagda u jednini.*

a) u pravom smislu. Reci da ovo kamenje bude kruh. Bernardin 27. matth. 4, 3. Kadi ćemo kupiti kruha da ovi blaguju? 52. joann. 6, 5. I kruha da biste poslali. Mon. croat. 294. (1592). Ne jij kruha s vele peći. M. Gazarović 97b. Da mu dica kruha prose. I. Ančić, svit. 165. Srjed Solima tako grada djeca kruha čim pitahu. P. Kanavelić, dubrov. 10. Sjedi, kruše, da te ijem. Kruh izrezan bez truda je blagovan. (D). Poslov. danič. Zabih moj kruh jisti. A. Vitaļić, ist. 387b. Svej po vratih kruh prosili. 387b. Gdi ćemo kupiti kruha da blaguje puk? S. Margitić, fal. 24. Dade dvista ovnova i kruha. P. Macukat 5. Koji iđe na put, vazda neka nosi torbu i u ńoj kruha. N. Palikuća 66. Ko daje kruv tuđim psom, ńegovi na ń laju. 66. Kruh proseći k ńemu pride. J. Kavańin 10b. Oče, tvrd je kruh a nož ne reže *(metaforički).* B. Zuzeri 108. Kruh, koji nigda ne dodijeva i s jestojskom svakom ugađa se. 242. Večerajući uze Isus kruk *(sic)* i blagosovi. J. Banovac, razg. 224. Krstjani bo imadu drugojačiji kruh od prikazańa. E. Pavić, ogl. 139. Koji s kruhom obiluju. M. Zoričić, osm. 38. Da postiš o kruu. zrcalo. 143. Ne zna kruha odrezati. V. Došen 90b. Koga nije da kruha ne jide. And. Kačić, razg. 53. Dade ńemu sve što imadiše, komad kruha i glavicu luka. 148b. Gdi se z mirom neće najist kruha. M. A. Reļković, sat. D2a. Kad razlamajući kruh, reče . . . Ant. Kadčić 6. Jedan kruh, jedno tilo mlogi jesmo svi, koji od jednoga kruha obćimo. M. Dobretić 61. Ko se motikom ne nabusa, ta se kruha ne nakusa. (U Boci). Nar. posl. vuk. 154. Ovo u ruku, a kruh u kvas. (Uzevši sa zemļe što u ruku reku

Digitized by Google

žene u Grbļu kad kruh metnu u peć, da bi kruh narastao i lijepo se razabrao). 231. Izvadi jedan bokunić kruha i dade ga carevu sinu govoreći: ‚Na ovo kruha!' Nar. prip. vuk. 117. Imao je jednu šćer blagu kao andio, dobru kao kruh. 164. Ako Dalmacija ne pritegne Bosnu, bez koje ne može ni da se kruhom hrani . . . M. Pavlinović, razg. 50. Dajte gladnim kruha komadova. Osvetn. 4, v. I obraz mu blijed i škorav kaže, kô li kruha bez prismake smaže. 4, 11. — Ako vidiš *(u snu)* da kruh bio blaguješ, toj prilikuje dobit. Zborn. 136b. Što čini bijeli kruh i dobra ljetina. M. Držić 96. Ne mareći car u sili pocrniti kruh pribili ki blagova u svom dvoru. I. Gundulić 485. Žderati jizbinu kruha bila. A. Vitaļić, ist. 41b. Al' bijela kruha šeničnoga? Nar. pjes. marjan. 35. Pred ńime je od zlata trpeza, na trpezi kruva bijeloga. Nar. pjes. kras. 1, 59. Brašńenicu kruva ovsenice. Nar. pjes. herc. vuk. 156. U prisnu kruhu. A. Bačić 297. Prid dan svetkovine, kad su Žudije blagovali kruh prisni. J. Banovac, razg. 222. Da je kruh prijesan. J. Matović 195. Posvetiti u kruhu prisnomu. M. Dragićević 99. Pečena blagovaće ga s kruhom u prisan. And. Kačić, kor. 71. Da se blaguje kruh u sladko salatju divjom. I. Velikanović, uput. 1, 60 Da bi blagovali kruh u sladko a ne u kiselo pečen. 1, 60. U kruhu neuzkvašnu ali ti nekiselu. P. Radovčić, način. 544. U kiselu kruhu. A. Bačić 297. Blagovao jagańca s prisnim kruhom a ne s kvasnim. J. Banovac, razg. 223. Kruh kiseo I. Velikanović, uput. 1, 60. Da donese kvasna kruva. Nar. pjes. herc. vuk. 321. Cić toga tržiti sitan kruh ne htihu. H. Lucić 2 5. Prî kruh suh stoj jesti trpezi na tvojoj, neg slasti naj draže u kući u tuđoj. D. Rańina 116a. Tri dni posti o suhu kruhu. J. Banovac, pripov. 86. Jeo hajduk sita kruha suha. Osvetn. 2, 35. Što me jedva suhim kruhom hrane. 3, 33. Što krua vojačkoga dvaput pečenoga, što sijena 400.000 obroka. I. Zaničić 125. Kruh dvopečni, pripečen kruh ‚biscotto, pane due volte cotto' ‚panis buccellatus'. A. d. Bella, rječn. 142a. Bijeli kruh, sitni kruh ‚pane bianco' ‚panis candidus'. Prijesni kruh, kruh nekisio ‚pane azimo' ‚pauis non fermentatus'. Kruh od mekina, paļavi kruh ‚pane di semola' ‚panis furfureus'. Krupni kruh, sebični kruh ‚pane di tritello' ‚panis secundarius'. Kisjeli kruh ‚pane fermentato' ‚panis fermentatus'. Ječmeni kruh ‚pane d' orzo' ‚panis hordeaceus'. Pšenični kruh ‚pane di grano' ‚panis triticeus'. Kruh šuplast, šupaļ kruh ‚pane spongoso' ‚panis cavernosus'. Kruh od prosa, proseni kruh ‚pan di miglio' ‚panis e milio'. Kruh dvopečen ‚pane biscotto' ‚panis nauticus'. Kruh popečen ‚pane bruscato' ‚panis torrefactus'. Kruh utren, kruh utrt ‚pane gramulato' ‚panis depsiticus'. Kruh skoro pečen ‚pane fresco' ‚panis mollis'. Kruh jučerańi ‚pane rifatto d' un dì' ‚panis hesternus' 538a. — Od ńih jedan, koji kraļu plemenito kruh na stolu pripravļaše. P. Vuletić 26. Oni primišaju gorušicu s brašnom da priprave kruh. A. Kanižlić, kam. 499. Koji kruh pripravļaše i naređivaše. And. Kačić, kor. 40. Mijesiti kruh ‚far il pane' ‚panem conficere'. A. d. Bella, rječn. 537b. Sijati brašno i mijesiti kruv. Nar. pjes. mag. 1863. 46. A nevjesta mijesila kruh. Nar. prip. vrč. 15. Nekakva žena hrišćanka mijesila kruh. 38. Kruh koji kuhaju na prodaju. Stat. poļ. ark. 5, 306. Jedna naseokińa skuha kruha u dan svetčani, i va*(s)* se oni kruh u krv obrati. M. Divković, bes. 781b. Jedna u svetac kruh kuvajući, osta ižežena od ogńa neviđenoga. J. Banovac, pripov. 143. Da jim ne meļu žito, ne kuaju kruh. Ant. Kadčić 298. Kruha kuha, u ogńište puha. Osvetn. 4, 67. *U Dubrovniku ‚se peče kruh'*. P. Budmani. — Dvista kolača kruha. And. Kačić, kor. 175. Skuvaj kolačić kruha. F. Lastrić, od' 204. Da se izmrve dva hljebca kruha. V. M. Gučetić 113. Isus mogaše s pet hļebaca kruha od ječma nasitit pet tisući ļudi. Đ. Bašić 31. Želi kapļu mutne vode, hļebac kruha pljesnavoga. 133. Krstijentu kruha podpepeona. B. Zuzeri 43. Samun kruha. Vuk, kovč. 52. Pođe kruharu, uze glavu kruha. M. Pavlinović, rad. 70. Kruščić kruha nedjeļu danaka. Nar. pjes. juk. 131. Ište u prodavaoca ruku kruha. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 199. Komad kruha. B. Leaković, gov. 33. Komu on ne tiše jednu mrvu kruha udiliti. J. Banovac, pripov. 229. Mrvica kruha oli mesa. Ant. Kadčić 75. — Zdvojni sini od oca se dijele, ne s zločuđa niti s neposluha, no s čemerne kore kruha suha. Osvetn. 4, 67. Primišaj sridine od kruva. J. Vladmirović 32. — Kruh tr voda. Korizm. 3a. Posteći o krusi i o vodi. 41b. Živući samo o kru i vodi. J. Filipović 3, 362a. Imejte del vina i kruha vedļskoga. Kapt. seń. ark. 2, 81. Bez vina i kruha ļubav je smrznuta. I. Gundulić 151. Ļubili se kao kruh i vino! Nar. pjes. herc. vuk. 353. — O žrtvi, ku učini Melhisedek, v kruhi i vini. Korizm. 82a. Može li ovi kruh i vino posvetiti redovnik? Može li se posvetiti drugi kruh nego pšenični? I. Zanotti, upit. 18. Kad se taj kruh sveti slama. J. Kavańin 68a. Kruše prislatki! I. Kraļić 31. Disputaše tanko i visoko . . . od šenična kruha posvećeńa. And. Kačić, razg. 163a. Nijedan drugi kruh izvan pšeničnoga. M. Dobretić 345. Pod obličjem kruva i vina. B. Leaković, gov. 90. Sakramenat kruha i vina. nauk. 185. Služiti misniku u misi spivanoj, pridajući mu pliticu s kruhom. M. Dragićević 88. Prosim milosrdnost tvoju, Gospodine, da dojdet svrhu kruha tebi posvećena napunost tvojega blagoslova. I. Kraļić 30. Kruv blagoslovļeni. A. d. Costa 1, 63. — U Posavini (bosanskoj) . . . domaćin *(na slavu)* lomi ‚krsni kruh'. M. Đ. Milićević, slave. 45. — *(isporedi* b). Svagdani kruh. Kateh. 1561. 28. Kruh naš svagdańi. I. Vrančić, rječn. 127. F. Lastrić. od' 45. T. Ivanović 5. — Hlêb ili kruh. Š. Budinić, sum. 62b. Ili si bašta ili ćaća, ili hljeb ili kruh, sve je*(dno)* ter jednako. (Z). Poslov. danič. Došao jedan pop glagoļaš u Bosnu, pak kad bi čeļad govorila u očenašu: ‚kruh naš' on bi, to ne vaļa, nego: ‚leb naš'. F. Lastrić, od' 4.

b) u prenesenom, širem smislu, hrana uopće, isporedi 1. hļeb, *c)*. Ako li mi ugодista i svrьšista вba što mi sta rekla, za moага života da je ńima gospoctvю takoj i po taj načinь kako se više imenuje, razê ako bi mi se štoю vidělю одlučiti izьmeđu ńiju u kruhь kućamь našijemь. *(piše herceg Stjepan)*. Mon. serb. 462. (1453). S nami kupno jiđe kruh. Mon. croat. 107. (1470). Svako zlo jes boļe s kruhom neg bez kruha, jer su dvije nevoļe s novoļom trbuha. N. Dimitrović 17. Često kruh vrh kruha kad tko iziskuje i kruha i ruha on se izbavļuje. I. T. Mrnavić, osm. 161. I boles s kruhom dobra je. S trbuhom za kruhom. (D). Poslov. danič. Neka naj prije budu jesti, dok su živi, kruh u trudu. J. Kavańin 25a. Da kruh u znoju lica svoga jiđe. E. Pavić, ogl. 9. Po ńemu *(nauku)* kru i živļeńe steći. M. Zoričić. aritm. predg. 10. U tebi je što je kruha. V. Došen 38a. Iđe sad s trbuhom za odićom i za kruhom. 152b. Nek jedan red zadobavļa kruha. M. A. Reļković, sat. K4b. S tr-

Digitized by Google

buhom za kruhom. Nar. posl. vuk. 296. Što je ruha na meni je, što je kruha u meni je. 856. Pođe od kuće da dobavi otkud kruha svojoj đečici i ženi. Nar. prip. vuk. 186.

c) u metaforičkom smislu, o duševnoj hrani i o pričešćenu, isporedi 1. hljeb, *d)*. Gdo bi ti prodal kruha od života. Transit. 147. Napitat ńega kruha od života i razuma. N. Rańina 28b. ecclesiastic. 15, 8. Ja jesam kruh životni. Anton Dalm., nov. tešt. 140b. joann. 6, 35. Naće u ńemu kruh živi i vječni. A. Gučetić, roz. jez. 11. Gospodine Isukrste, kruše anđeoski, kruše živi i vičńega života. I. Bandulavić 289b. Da ona ne bude nam zapriječenje *g* životu koji ti, kruhu živi, jesi nam zadobio. S. Matijević 100. Zdrava sveta namjesnice arke tvrde, u koj mana ne pribiva, ma kruh živi. J. R. Gučetić 21. Gdi stoji istini kruh života. P. Posilović, nasl. 69a. Za imati raj nebeski i blagovat kruh anjelski. P. Hektorović (?) 117. Plav trgovska ka s daleče kruh od Božje riječi nosi. A. Vitaljić, ostan. 2. A nebeskim kruhom pĭtâ. J. Kavańin 515a. Anđelski kruh, kruh živući ‚eucaristia' ‚eucharistia'. A. d. Bella, rječn. 297b. O kruše od života. A. Kanižlić, bogoljubnost. 111. Da blaguje kruh slobode sinov Božjih. Ant. Kadčić 107. Kruh anđeoski. M. Dobretić 63. 358.

d) u jednom primjeru XVIII *vijeka:* Ostala ostavljam svrhu ovoga bogoslovcem dišputat u skula, niti je ovi kruh za svakoga nego vira, ufańe i dobra dila. M. Dobretić 237 *stoji po talijanskoj poslovici:* Non è pane per i tuoi denti, *nije kruh za tvoje zube (ovaj posao, ova stvar nije za tebe, jer ti ovo ne razumiješ).*

b. *što je u jedan komad umiješeno i ispečeno, isporedi* 1. hljeb, *e)*. — *Između rječnika u Belinu* (‚pagnotta, cioè un pane' ‚panis' 535b). Čto su obli krusi? Pril. jag. ark. 9, 107. (1468). Razlomi lačnu kruh tvoj. Bernardin 25. isai. 58, 7. Ki jima pet kruhof ozimčenih i dvi ribe. 52. joann. 6, 9. Bile su meni suze moje krusi. B. Kašić, rit 23. Pade mu kruh u med. U jednoj ruci nosiš kruh, a u drugoj štap. (D). Poslov. danič. Vazda u crkvi krusi posvećeni stajahu. S. Margitić, fala. 180. Iz naj gorńe ter krošńice u koj krusi lipi bili. P. Vuletić 30. I lačnoga s krusi pita. J. Kavańin 11b. Bile su mi suze moje krusi dan i noć. F. Lastrić, test. 253a. Jedan između ovih dviju kruha. A. Kanižlić, kam. 489. Ne bijau u običaju kruhi prisni. 538. 1500 vojnika izide za 1 dan kruha 1769. M. Zoričić, aritm. 110. S krusima prisnim iliti u sladko. I. Velikanović, uput. 1, 63. Odkle ćemo kúpiti kruke. J. Matović XXIa. Kada bjehu za primiti kruhe prikazańa. 221. U pet kruha i u dvi ribe. Đ. Rapić 262. Koliki najmenici u domu otca moga obiluju s krusi. G. Peštalić 99. Kad je s malima krusima mlogo hiljada ljudi naranio. B. Leaković, gov. 106. ‚Umrije među krusima', reče se, kad kome nestane kruha upravo onda, kad nova hrana prispijeva. ‚Jesu li pečeni krusi?' u Lici. V. Arsenijević. Tko tebe kamenom, ti ńega kruhom. (Ferić). Poslov. danič. — *I u širemu smislu, kao hrana, ali metaforički.* Iže imejaše 8 duhovni kruhi *(tri prebende)*. Š. Kožičić 28b.

c. *kao ime biljkama.*

a) Kruh (cruch), frumentum (u mletačkom rukopisu). B. Šulek, im. 176. *uprav je isto značeńe što je kod* a.

b) Kruh krmski (Sabljar) (tal. pan porcino, ńem. saubrod), Cyclamen europaeum L. B. Šulek, im. 176.

c) Kruh stari, Lonicera caprifolium L, (Zagreb, Valjavac). B. Šulek, im. 176.

d) Kruh zečji (Sabljar), v. Zečji kruh. B. Sulek, im. 176.

KRŮHAN, krůhna, *adj. vidi* krušan. — *U Stulićevu rječniku:* ‚panicous'. — *Nije dosta pouzdano.*

KRŮHÂR, *m. čovjek što po svome zanatu čini (mijesi i peče) ili prodaje kruh.* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (kruhar, koji kruh čini ‚pistor'), *u Belinu* (‚fornaro, colui che fa o vende il pane' ‚pistor' 325a), *u Bjelostjenčevu (kod* kruhopek), *u Voltigijinu* (‚pistore, panattiere, fornaro' ‚brodbecker'), *u Stulićevu* (‚pistor'). Ovi kruhar pripravan čekaše. M. Divković, nauk. 177b. Kralj osudu tu odredi, da se kruhar udilj strati. P. Vuletić 32. Biše jedan kruhar, hoću reći, koji kruh čińaše. J. Filipović 8, 264a. Jedan kruhar običavaše u nedilju sijati brašno. F. Lastrić, ned. 126. Krila sam se od kruvara mirisnih. A. T. Blagojević, khin. 80. Pođe kruharu, uze glavu kruha. M. Pavlinović, rad. 70.

KRŮHÂREV, *adj. koji pripada kruharu.* — *U Stulićevu rječniku.*

KRŮHÂRI, *m. pl. ime selu u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 55.

KRŮHARICA, *f. žensko čeljade kao kruhar.* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (‚pistrix') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (‚fornaja, colei che fa o vende il pane' ‚pistrix' 325a), *u Bjelostjenčevu (kod* kruhopečica), *u Voltigijinu* (‚fornaja' ‚beckersfrau'), *u Stulićevu* (‚pistrix'). Ljeti tovijernarica a zimi kruharica. (D). Poslov. danič. Bio je sin uboge kruharice. M. Pavlinović, rad. 75. ‚Kupujem kruh u kruharica'. u Stonu. M. Milas.

KRŮHARIČIN, *adj. koji pripada kruharici.* — *U Stulićevu rječniku.*

KRUHARINA, *f. samo u Stulićevu rječniku:* v. pećarina.

KRUHARIŠTE, *n. u Stulićevu rječniku:* ‚panariolum', *dakle: mala kotarica.* — *nepouzdano.* — *U istom rječniku ima za isto značeńe i* kruharištvo *što je sasma nepouzdano.*

KRUHARITI, kruharim, *impf. u Bjelostjenčevu rječniku:* kruharim *kod* krušnarim. *Ima i u Stulićevu s prijevodom:* ‚panem vendere' *i s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva, ali je drugo značeńe: prodavati kruh.*

KRŮHÂRNICA, *f. dućan gdje se prodaje kruh.* — *U dva pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. pećarnica). Uniđe u kruharnicu ovoga čovjeka. J. Filipović 3, 264a. Ulazište unutra u manastir, kako u pećnicu iliti kruvarnicu. P. Filipović 19.

KRŮHÂROV, *adj. vidi* kruharov. — *U Stulićevu rječniku.*

KRŮHÂRSTVO, *n. posao ili zanat u kruhara.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚ars pistoris'.

KRUHOBÓRAC, kruhobórca, *m. čovjek koji se bori za (svagdańi) kruh, koji radi da steče živeńe od dana do dana.* — *U jednoga pisca našega vremena, koji će sam biti načinio ovu riječ.* Nije htio da mu braća postanu kruhoborcima, da gńiju u pisarnah. M. Pavlinović, rad. 182.

KRŮHOPÊC, *m. vidi* kruhopeča. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Truđan sam, puš'te me, da malo ležem, pa da samo edan kruvopec ospavam' (t. j. toliko da odspava, za koliko se jedan kruv pod pekom ispeći može). J. Bogdanović.

Digitized by Google

KRUHÒPEČA, *f. onoliko vremena koliko treba da se ispeče jedan kruh. — isporedi* kruhopec. *— U jednoga pisca Bošnjaka* XVII *vijeka.* Scijeńaše da ne bijaše za jednu kruhopečU slišao one ptičice. M. Divković, bes. 579b. Vrijeme se zove kako to jedna kruhopeča, to jest dokle bi se jedan kruh ispekao. 875b.

KRUHÒPEČICA, *f. vidi* kruharica *(žensko čeljade što peče kruh). — U Bjelostjenčevu rječniku:* kruhopečica, kruharica ‚pistrix', v. fištrovica.

KRUHÒPEĆNÎK, *m. kruhar (uprav čovjek koji meće kruh u peć). — U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Od dvaju zatvornika koja bijahu u tamnici Faraunovoj kruhopećnik izađe za biti obješen. M. Radnić 540b.

KRUHÒPEK, *m. kruhar (čovjek što peče kruh). — U Bjelostjenčevu rječniku:* kruhopek, kruhar ‚pistor', v. fišter; *u Jambrešićevu:* ‚pistor'; *u Stulićevu:* v. kruhar.

KRUHÒPEKOVICA, *f. kruharica (možebiti uprav: žena kruhopekova). — U Jambrešićevu rječniku:* ‚pistrix', *i u Stulićevu:* v. kruharica.

KRUJ, *m.* Croja, *grad u Arbaniji. — U spomeniku* XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (grad u Arbanaskoj, koji pišu ‚Kroja' i ‚Krua'). Gospodovati Kruj i arbanašku zemļu. Spom. sr. 1, 132. (1415).

KRUJA, *f. vidi* Kruj. *— U narodnijem pjesmama crnogorskijem našega vremena.* Od krvave Kruje na krajinu... Da ih ćera Kruji u Epiru... Pjev. crn. 80b. Do Kruje i okolo Kruje, ali Kruju osvojit ne može. 298a.

KRUJAN, krujna (?), *adj. u Stulićevu rječniku:* v. krupan. *— sasma nepouzdano.*

KRÙJANIN, *m. čovjek iz Kruje ili koji pripada Kruji. — U narodnoj pjesmi našega vremena, a između rječnika u Vukovu bez značeńa, samo s primjerom:* Uz koļeno paše Krujanina. (Nar. pjes. vuk. 4, 111).

KRUJIĆI, *m. pl. ime zaseoku u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 23.

KRUJMADA, *f. u Daničićevu rječniku:* zaselak Šikļi: ‚Krujmada'. G(lasnik). 15, 286. (1848?). Krujmada je danas Kremat nešto niže Šikļe. S. Novaković, zemļ. 49.

KRUJSKI, *adj. koji pripada Kruju. — U spomeniku* XV *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku* (krujskyj). Subaši krujskomu i rabanskomu Balabanu begu. Spom. sr. 1, 132. (1415).

KRUKOJEVCI, Krukojevaca, *m. pl. ime zaseoku u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 55.

KRUKOPETLINA, *f. vrsta grožđa.* Krukopetlina, weisser mehlweiss, w. honigler (u Zagrebu), v. Krkopetlina. B. Šulek, im. 176.

KRULAC, Krulca, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Schem. segn. 1871. 112.

KRULIĆ, *m. prezime. —* XVI *vijeka.* Blaž Krulić. Mon. croat. 251. (1552).

KRULITI, krulim, *impf. guritati. — isporedi nslov.* kruliti. *— Ne zna se, treba li pisati i izgovarati s* -l- *ili s* -ļ-. *— Po sjeverozapadnijem krajevima, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (krulim ‚grunnio' hrokam, krupam ‚ut solent porci'), *u Jambrešićevu* (krulim ‚grunnio'), *u Voltigijinu* (kruliti ‚grunire, gorgogliare' ‚grunzen'), *u Stulićevu* (kruliti, v. hrokati *iz Habdelićeva).* Zakoļimo prasca, ki na pragu kruļi. Jačke. 272. *— U drugome prenesenome značeńu:* Kruliti, kada u trbuhu zavija. na Rijeci. F. Pilepić. *i ovo je značeńe u novoslovenskome.*

KRÚĻAC, krúļca, *m. kruļav čovjek. — U naše vrijeme u Istri.* Krūļâc ‚homo membris mancus et debilis', gen. krūļcâ. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 27.

KRÚĻAST, *adj. vidi* kruļav. *— U naše vrijeme u Istri.* Kruļast ‚membris debilis'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. IIftsg. 29.

KRÚĻAV, *adj. sakat. — isporedi novoslov.* kruļati, hramati. *— U naše vrijeme u Istri.* Krūļav. D. Nemanić, čak. kroat. stud. IIftsg. 29.

KRÚĻE, krūļeta, *m. kruļavo čeļade. — U naše vrijeme u Istri.* Krūļe ‚homo mancus', gen. krūļeta. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 33.

KRULJEŃE, *n. djelo kojijem se kruli ili kruļi. — U Bjelostjenčevu rječniku: kajkavski* kruleńe; *u Jambrešićevu:* kruleńe; *u Stulićevu:* kruleńe.

KRULJITI, kruļim, *impf. vidi* kruliti.

KRŮMA, *f. u Vukovu rječniku:* voda koja teče kroz Dukađin i utječe u Drim.

KRUMARA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Niva kod Krumare. Sr. nov. 1865. 427.

KRUMPAČ, *m. gavran. — U Bjelostjenčevu rječniku:* krumpač, krompač ‚satyra avis'. v. kavran. Krumpač, galovran, Corvus corax L. D. Trstenak.

KRUMPAK, *m. čovjek hrom ili krivijeh nogu. — Od ńem.* krumm, *kriv (u avstrijskom govoru* krumpe). *— U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚compernis, valgus, varus, varicus, loripes'.

KRUMPAŃE, *n. djelo kojijem se krumpa (vidi* 1. krumpati). *— U Bjelostjenčevu rječniku:* krumpańe, grakańe ‚crocitus, crocatio, crocitatio'.

1. **KRUMPATI**, krumpam, *impf. grakati. — U Bjelostjenčevu rječniku:* krumpam, krompam, grakam ‚crocito', *i u Stulićevu:* v. grakati *iz Bjelostjenčeva.*

2. **KRUMPATI**, krumpam, *impf. hramati. — isporedi* krumpav. *— U Voltigijinu rječniku:* ‚zoppicare, ranchettare' ‚hinken, lahm gehen'.

KRÙMPIJER, *vidi* krumpir.

KRÙMPÎR, krumpíra, *m. vidi* krompir *i* krtola. *— Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* krùmpîru (krùmpîre), krùmpîri. *— Mješte* -i- *čuje se i* -ije- *(kao da je nęgda bilo ê):* krùmpijer, krumpijèra. *to se može čuti ne samo u južnom govoru nego i u zapadnome (u pisaca Slavonaca). isporedi* manastir, pir *itd. — u riječima što od ove postaju prema kratkome* -i- *može stajati* -je-, *vidi* krumpiraš *itd. a)* krumpijer. Krumpijer ili križalina. I. Jablanci 63. Rotkva i krumpijer. J. S. Reļković 40. *(vidi kod* križalina). Krùmpijer, krumpir. u hrvatskoj krajini. V. Arsenijević. J. Bogdanović. *— b)* krumpir. Krumpir ‚die kartoffel, grundbirne' ‚Solanum tuberosum'. G. Lazić 111. Krumpir zapadno, znači što i krumpijer. J. Bogdanović. Krumpir (ńem. grundbirn), češ. krumpir, krumple, Solanum tuberosum L. (Visiani). B. Šulek, im. 176. *— c) s pridjevom* morski, *znači drugu bilku (čičovku).* Krumpir morski, Helianthus annuus *(grješkom mješte* tuberosus, *vidi u istoj knjizi na str.* 522b) L. (Sabļar). B. Šulek, im. 176.

KRUMPÌRÂŠ (krumpjèrâš), krumpiráša (krumpjeráša), *m.* naziv za onoga koji rado krumpijere jede. ‚On ti je krumpjeraš, ńemu samo dosta krumpijera, pa on drugog jela ne treba'. *U Lici.* J. Bogdanović.

Digitized by Google

KRUMPIRÀŠICA (krumpjeràšica), *f. žensko čeljade kao krumpiraš.* J. Bogdanović.

KRUMPÌRIĆ (krumpjèrić), *m. dem.* krumpir. — *U Lici.* Kad krumpijeri dobro rode, narod ih onda zove ‚krumpjerinama', a kad slabo onda ‚krumpjerići'. J. Bogdanović.

KRUMPÌRINA (krumpjèrina), *f. augm.* krumpir *(vidi i kod* krumpirić). — *U Lici.* ‚La, kolika 'e ova krumpjerina'. ‚Rodile krumpjerine pa i nemam đe sipati'. J. Bogdanović.

KRUMPÌRIŠTE (krumpjèrište), *n.* mjesto gdje su ljetos krumpijeri bili. *U Lici.* J. Bogdanović.

KRUMPIŠ, *m. vidi* krumpir. Krumpiš, Krumpiška, Solanum tuberosum L. (Valjavac, rad). B. Sulek, im. 486.

KRUMPIŠKA, *f. vidi* krumpiš.

KRUMPJER-, *vidi* krumpir-.

KRŪNA, *f.* corona, *što nose na glavi kao znak svoga dostojanstva i oblasti carevi i kraljevi (u novije doba biva to samo kod kruńeńa i još kod koje vrlo svečane prigode), te je skovano od zlata i nakićeno dragijem kamenem. oblik je u krune kao obruč (ili bolje obluk) iz kojega se obično pružaju mańi luci što se jedni s drugijem sastavljaju svi na jedno mjesto, a na ovome je kugla s krstom. tipički oblik krune, kako ga narod shvaća, obluk je ozgor narezan na jednake uglove. i plemići nose naslikanu krunu na svom grbu, te su neke ovakove krune (osobito grofovske, barunske) sličnije onom tipičkom obliku. — isporedi* koruna, vijenac. — *Postalo je od lat.* corona, *te je stariji oblik* koruna, *koji može biti da je postao i u praslavensko doba, isporedi stslov. i češ.* koruna, *polj.* korona; *oblik je* kruna *pozniji (ima i stslov.* kruna, *ali ne znam iz kojega je doba, i nslov.* krona), *i u našemu se jeziku ne potvrđuje prije* xv *vijeka (prije se upotrebljavalo za ovo značeńe* vijenac, *vidi). ne znam, jeli* kruna *postalo od* koruna *ispadańem slova* o, *ili je prešlo iz srvńem.* krône. — *Između riječnika u Vrančićevu* (‚corona'), *u Mikaljinu* (‚corona'), *u Belinu* (‚corona e diadema' ‚corona' 230[a]), *u Bjelostjenčevu* (v. koruna), *u Voltiģijinu* (‚corona' ‚krone'), *u Stulićevu* (‚corona, thiara, mitra, sertum, diadema'), *u Vukovu* (‚die krone' ‚corona'. cf. koruna), *u Daničićevu* (‚corona').

a. *u značeńu kao što je sprijeda kazano.*

a) u pravom smislu. Krunu bisernu. Spom. sr. 2, 125. (1466). Caru se jednači i jur mni bit veći . . . u kruni sideći. Đ. Baraković, vil. 60. Ovo li su krune jasne s kojim resiš prame moje? I. Gundulić 46. U krunah kraljevi sniženi odasvud i puci jošte svi doći će na tvoj sud. 78. Vrhu ńe vedra čela viđaše se kruna sjati. P. Kanavelić, dubrovnik. 7. Da te trojna kruna resi. J. Kavańin 213[b]. Kraljica sebi krunu udovica skinu s glave, ter ju stavi duždu u biljeg od ljubavi. 214[a]. Nijemški orle, krune dvoje pokle nosiš. 220[a]. Obruč krune vas na vrhe ne nahodi sebi svrhe. 288[b]. Klekavši prid ditešcom u štali krune svoje skinuti. F. Lastrić, test. 62[a]. Obećajući joj krunu od cesarice metnuti na glavu. test. ad. 86[b]. *(Carsku)* glavu kruna kiti. A. Kanižlić, kam. 319. On će ti isti krunu na glavu postaviti. M. Zoričić, osm. 88. Gospodine! nije kruna za linčine: il' puk drži kao valja il' ostavi ime kralja. V. Došen 249[a]. Na čelu mu od krune zlameńe. And. Kačić, razg. 92[b]. Svitlu krunu k vedru nebu baca, ter se care s krunom razgovara. 150[ab]. Baci na zemlju krunu Faraunovu. kor. 61. Glava krunom ukrašena. J. Rajić, pouč. 1, 2. Na glavu joj *(banovici)* zlatna kruna, na ruku joj prsten zvekće, na glavu joj kruna trepti. Nar. pjes. vuk. 1, 342. Lepo nas je Erceg darovao: meni dao krunu pozlaćenu... 1, 551. Meni, Maro, krunu od bisera. 1, 552. Ti načini krune pozlaćene sve od srebra i suvoga zlata a iskiti dragijem kameńem. 2, 90. A na glavi devet perišana, povrh toga kruna pozlaćena a u ńojzi tri kamena draga. 2, 198. Pošli štaku Nemanića Save, zlatnu krunu cara Kostantina. 3, 80. Ko prosi, da krunu nosi, valja mu dati. Nar. posl. vuk. 152. Imahu krune zlatne na glavama svojima. Vuk, otkr. 4, 4. — *Amo pripadaju i ovaki primjeri:* Kruna papina ‚thiara'. J. Mikalja, rječn. Papina kruna ‚corona del papa' ‚thiara'. A. d. Bella, rječn. 230[b]. Šalje mu krunu episkopsku. A. Kanižlić, kam. 294.

b) u metaforičkom smislu, carska, kraljevska vlast, carevańe, kraljevańe. Neće se odnimiti pristolje aliti kruna od Jude. M. Divković, bes. 51[a]. Dali ova krunu steče s huda dila nečasnoga? I. Gundulić 24. Svak slavi večeras, ko pod mom krunom jes, hrabrenu moju vlas i me vil' drag ures. 100. Lasno dobit krunu od svita bi s vitezim tač hrabrenim. 290. Vitez koga krunom kopje obdari. 313. Lasno tebi, care Osmane, bi na krunu doć od svijeta, na onu krunu po razlogu ka za ocem tebi ide. 497. S kom *(sabljom)* u ruci slavni Osman krunu steče. 565. Vidim puke sve podložne uzmnožitoj srbskoj kruni. Ġ. Palmotić 2, 260. Hotijaše mu krunu uzeti. J. Banovac, pripov. 253. Da tko ńemu ili dici ńegovoj ne otme krunu. A. Kanižlić, kam. 2. Hotio je carsku krunu osvojiti. 33. Ako koga neprijatelja imadeš, iliti koji ti o kruni radi. E. Pavić, ogl. 433. I zatim otići će anđeli među cesare i kralje, gdi neće biti uspomena od krune i vladańa. Đ. Rapić 7. Ti češ biti krune moje naślednik. Nar. prip. vuk.[3] 250. Ja ti povijedam razliku između krune i svećenstva. M. Pavlinović, razg. 93.

c) od predašńega se značćna prenosi na samo lice carevo ili kraljevo. često uz pridjeve kao svijetal, sjajan, vedar, slavan *itd. ili uz narodno ime (u kojemu od prvijeh primjera može biti značeńe kao kod b) ili d)).* Vićnik svete krune ugrske. Mon. croat. 5. (1288). Na što bi imali pravde od krune ugrske. 66. (1446). Što je sada pod krunom ugrskom ńih plemštine. 66. (1446). Nasledujem mojih prvih vernu službu svetoj kruni ugrskoj. 231. (1527). Vladaocu nad blagom krune ugarske. D. Zlatarić III. Vedre krune, teška rala jednom kosom ona slama. I. Gundulić 233. Da naj višijeh sred ńe kruna visoka se kruna umjesti, ka gospodi slave puna s mnogom srećom. 276. Slavni je cesar dundo tebi, ki više svijeh kruna sjedi. 278. Češ je mnoga tvojih puka što tvoj kruni posluh daju. 280. Kralj franački, španjska kruna, Leh čemerni, i gospoda sva od svijeta ištu pleme suproć sebi cjeć poroda. 305. Carstvu tvomu cijeća toga spomenut se meni vidi, s krunom kralja poljačkoga s prva iskat da mir slidi. 308. Slavnoj španjskoj kruni opeta on se uzda vrha doći. 359. Inostrane krune i knezi, s kim Poljaci društvo imaju, na ńih pomoć i oni ustaju. 417. Da s poljačkom slavnom krunom mir utvrdi i utemelji. 423. Ovo čuvši oči gori diže k slavnoj leškoj kruni. 447. Dvije krune su, u ke uzdati ti se možeš do nevolje. 451. Pokle svršen jest oficij i prikazan sakrificij, Valerijane moj uzmnožni, mojoj kruni tere zbožni... P. Hektorović (?) 87. O! šta kruna svit izgubi, gdi vojnika kralj ne ljubi! V. Došen 125[a]. Vojsku kupi kruna cesarova, Karlo peti. And. Kačić, razg. 246[a]. Ispunit želju i bo-

Digitized by Google

goljubstvo te krune. M. Dobretić 392. Da bi nama u čas dobar! našoj kruni ćesarovoj! Nar. pjes. vuk. 1, 176. — *Često se ovako nazivlje vladalac (car ili kralj) kad se s njim govori.* Ali na boj suprotiva caru čim tva kruna ustaje, ka država tva počiva? I. Gundulić 453. Za to, o kruno, kojoj sriću na svim krunam višći je podo. 454. Neka znade tvoje veličanstvo da sam ja došla prid tvoju krunu s ovim ženam. N. Palikuća 35. Zaklinem ti se, kralju moj i kruno moja. M. Zoričić, osm. 89. A ona je njemu *(kraljica kralju)* besidila: ‚Vira moja, svitla kruno moja!... Sad promisli, draga kruno moja!' Nar. pjes. vuk. 1, 444. Kruno naša, care Konstantine! 2, 90. Gospojice, kruno od Rusije! Nar. pjes. petr. 2, 599. Tako, kneže, naša kruno draga! Osvetn. 3, 69. — Rekoše: ‚Svitla kruno, eto ti Juda!' F. Glavinić, cvit. 124b. Svitla kruno, o cesare, ne brini se tim ništare. P. Hektorović (?) 160. Odgovara mu *(kralju)*: ‚Prisvitla kruno, nije ovo vrime za ispovidit se'. J. Banovac, razg. 103. Svitla kruno, reci nam san. F. Lastrić, ned. 154. Svitla kruno! A. Kanižlić, uzroci. 35. Već te molim, svitla kruno moja. And. Kačić, razg. 41a. Svitla krano perzijanska. Đ. Rapić 281. Čuješ li me, svetla kruno moja! Nar. pjes. vuk. 2, 166. Svjetla kruno, care gospodine! 3, 87. Ajme meni, kralju, svitla kruno naša! Nar. pjes. istr. 6. 21. Hoću, svetla kruno. Nar. prip. vuk. 57. — Ne sumńi, jasna kruno, od istine. A. Kanižlić, kam. 417. Jasna kruno kraljevska! Đ. Rapić 326. — Slavna kruno, ja sam obro jednom gdje hoć za to umriti. I. Gundulić 505. O cesare, kruno slavna, ter u dobra svaka spravna! P. Hektorović (?) 160. — Za to, o kruno svim čestita, i vi svijetla gospodo ina . . . I. Gundulić 449. O slavna i čestita kuće otmanske kruno, vidim, da početak carstva od svita sad krvavim krijepiš zidim. 495. — Nu je naj veća tvoja slava, kruno vedra i čestita, što imaš sina Vladislava. 315. Vedru ćemo krunu tvoju do kraljestva sadružiti. G. Palmotić 1. 109. Jer tva pamet, vedra kruno, . . . P. Kanavelić, iv. 220. — Uzvišena kruno! J. Banovac, pred. 49. Ti, uzvišena kruno cesara, svidoči, jere se je na tvojoj međi dogodilo. Đ. Rapić 138. Svitla i privisoka kruno! F. Lastrić, svet. 17b. — Zdravo, kralju od Makedonije! zlatna kruno pod nebom na zemlji! Nar. pjes. vuk. 2, 481. Car-Lazare, srpska kruno zlatna! 2, 256. Svetli care, kruno pozlaćena! 1, 160. — Dostojna kruno! Zborn. 48a.

d) u prenesenom smislu, država što je pod carem ili kraljem, carevina, kraljevina. Našega plemenitoga gospodina svete krune ugrske. Mon. serb. 357. (1429). Svjetli od sunca njetko iztječe, mudar svijesti, moguć rukom, i od velika ime steče, i ostavi krunu unukom. I. Gundulić 277. Krune ugrske veći dio vlas poda se turska ukinu. 390. Da u red skaču svi junaci krune općene na obranu. 433. Jeda kruna tva poljačka sahranit se tijem će moći? 451. Očinstvo ti je švecka kruna, s dvjema druzim sadružena, . . . 458. Treti odabra krunu Lešku i podvrgnu ńe kmetove. J. Kavanin 260a. Nemačka skupljajuć sve krune uz jednu krunu. M. Pavlinović, razg. 8. Sabor svih kraljevina svete krune ugarske. Sbirka zak. 1, 50.

b. *vidi* vijenac *(u užemu smislu). u nekijem je primjerima značenje u metaforičkom smislu (vidi* c). — *ovakova se kruna savija, i to n. p.:*

a) od cvijeća. — *Između riječnika u Mikalinu* (kruna od cvijetja, vijenac ‚sertum, corona pactilis, strophium') *i u Belinu* (kruna cvijetna ‚ghirlanda' ‚corolla' 848a). Učiniti jednu krunu prekrasnu od cvêtja. Transit. 210. Krunu vrh ńe nosi prolitńega cvitja. G. Držić 363. Srida je prolitja, široko jest polje, zeleni i cvitja u ńem je do volo. A čudna nut' čuda! ne vim se prijati ni počat, od kuda krunu ti svijati *(metaforički, o hvalama).* H. Lucić 285. Tere ću još donit svakojzi ja od vas od šta će krunu svit. N. Naljeković 1, 175. Naočigledice donese anđeo s neba dvi krune cvitja plemenitoga. M. Zoričić, src. 42. Bijaše običajan kitit cvitjem jednu priliku iste divice i načinat joj od cvitja krune. F. Radman 57.

b) od lišća. Da sad mi govore tve pisni i kažu, o[illegible]eta na zbore da s' došal k Parnažu, da t' krunu prikažu javora divice ke tuj čine stražu Pegaške vodice, ke znam da suzice za radost prolište niz rumeno ličce ki čas te vidiše. ‚Ovoj li je' ríše ‚on koga mi mnimo da izginul biše, a sad ga vidimo?. . . . i krunu savitu od javora drugu dajmo mu i svitu do tleha der dugu'. H. Lucić 276. Toga rad veselja gospoda i vas puk slomiše od zelja mirisna svaki strnk; gospoje svojih ruk prosipļu s prozora vitezom na klobuk kitice odzgora s naranžom javora mišano, vitih krun. Đ. Baraković, vil. 296. Neć u boju slavan ostat srjed tabora, kruneć krunu od javora. J. Kavanin 76b. — *U ovijem se primjerima misli na vijenac od lovorike,* laurea, *znak doktorske časti. (S. Bonaventura)* ukup z svetim Tomašem od Akvina prija krunu od naučitela. F. Glavinić. cvit. 218a. Gdi dostignu krunu od meštra. 218b. Kruna naučitelska ‚laurea dottorale' ‚laurea magistralis'. A. d. Bella, rječn. 429b. — *Amo bi mogao pripadati i ovaj primjer:* Od mora od slana da s' tolik gospodar *(Neptune!)* u kruni od braka. M. Vetranić 2 19.

c) od trńa (po matth. 27, 29; marc. 15, 17; joann. 19, 2; *misli se i na pravu krunu, jer je Isus za rug okrunen kao kralj).* Hoće donesti krunu trnovu. Zborn. 124b. Spletoše krunu od trnja. Anton Dalm., nov. tešt. 162b. joann. 19, 2. Trnovom krunom kruńen. A. Gučetić, roz. jez. 6. Trnovom krunom kruniši Isusa. M. Divković, bes. 5a. Tebi sada ja naričem s blagosovom mir izpuni, a put moju davam bičem, a trnovoi glavu kruni. I. V. Bunić, mand. 25. Glavu žestokom krunom kruniše trnovom. A. Vitaljić, ostan. 373. Trnja krunu slavnu dosti. J. Kavanin 50a. Trn je krune Isusove. 331a. Tecijahu kaple od krvi iz prigorkijeh i ljutijeh bodļina trnove krune. M. Lekušić 110. Trnovu mu krunu staviše na glavu. F. Lastrić, test. 114a. Okruńen bolestivom krunom trnovom. I. A. Nenadić, nauk. 241. Zlamenovat krunu trnovu koja bi postavļena na glavu spasitela našega. M. Dobretić 285. Već bi ti trnovu krunu s glave skinuli. Osvetn. 1, 1. — Ni' moć rit bez plača, kako m*(u)* zlu krunu na glavu od drača stavišo svu punu. D. Rańina 148b. Dračnu krunu. A. Vitaljić, ostan. 171.

d) od vlasi (metaforički). Koj *(kraljici od liposti)* prije od zlatnijeh prama stavi narav krunu oko čela, nego li onu, s kom na glavi čestita je. I. Gundulić 281. — *Amo bi mogao pripadati i ovaj primjer:* A kad al' je vridan krune *(hololaža)* od pasjega repa vune. V. Došen 40a.

e. *s toga što je u Grka i Rimļana bio običaj, kad bi ko što izvrsno učinio, ili se u čemu među ostalima naj bolji pokazao, da bi mu podijeļena bila kruna ili uprav vijenac, u prenesenome se smislu* kruna *(obično kao vijenac) shvaća kao znak odlikovańa ili nagrada. vidi:* Oni u istinu teku, da vazmu krunu raerušnu ka na maće pri-

Digitized by Google

hodi, a mi tecimo da vičńu vazmemo. Bernardin 19. paul. 1cor. 9, 25.

a) uopće, kaže se kruna od dobiti, od slave, slavodobitna. Okruni ga Gospodin krunom od slave. N. Rańina 201b. ecclesiastic. 45, 9. Pak i moje okruniti krunom slave imam dijete. J. Kavańin 511b. I tako ćeš onu krunu slave imati, koju je on *(Isukrst)* svim obećao. J. Banovac, razg. 65. Da ti tašte slave krunu s tvoje hole glave spunu. V. Došen 51a. I tebi cića ke vas svit ako se bit bude, vičńe dike kruna se hoće svit. H. Lucić 199. Krunom hvale okruni ga *(papa)*. J. Kavańin 180a. Krunu imaše od dobiti. P. Kanavelić, iv. 186. Blaženi ki dobitnu krunu odnose. J. Kavańin 349b. Od dobiti grabe krunu ki se sile, ne ki hļunu. 366a. Jasnom krunom od dobića kâ je i inim postavļena neoskvrnikom pravde cića. 516a. Kruna od dobitja ‚laurea trionfale' ‚laurea triumphalis'. A. d. Bella, rječn. 429b. Ne da nam se kruna od pridobitka. M. Zoričić, osm. 131. Kruna slavodobitna ‚corona trionfale' ‚corona triumphalis'. A. d. Bella, rječn. 230a. — *Amo pripada i ovo:* Er ku i dobit na svit diku . . .? ki li ć steći život divi . . .? ka li ć kruna da t' se svije, kad uzvidiš gdi puk vrvi nada ń mrtva râ u krvi a prid pragom tve ćelije? A. Čubranović, jeđ. 159—160. Još Dubrovnik s davńom krunom stoji cjeć vjere u slobodi. I. Gundulić 389. Nu Dubrovnik sred pokoja ki od slobode krunu steče, s mita od zlata, s prijetńe od boja od vjere se ne poreče. 389.

b) znači pjesničku slavu ili uopće književničku. Rad pjesni ļuvene dostojan er si bio krune da ne vene koju ti svi Klio. N. Naļešković 1, 311. Ter im su *(pjesnikom)* za slavu te muže savile po krunu. 1. 318. — Zač ako sveđer taj budeš drum sliditi, krunu ćeš vječnu, znaj, na čelo tve sviti . . . pisma će vik tvoja na svitu živiti. D. Rańina 58a.

c) znači slavu rajsku po smrti. (Sveti i svetice) vencem i krunom nadareni. M. Jerković 100. I primite izabranu krunu vama obećanu. J. Kavańin 384b. Toj izustiv, ljepšom se odi krunom *(umrije)*. 247a. Kušanim bo krunu pravi svojim ļubnikom Bog pripravi. 488a. Pođe s ovoga svita za primiti krunu nebesku. A. Kanižlić, kam. 634. Vole zlata kesu punu neg nebeskog' raja krunu. V. Došen 79a. Kad iskušen bude, primiti će krunu slave. J. Matović 514 — *osobito za svece mučenike.* Isukrst vojnikom svojim kripko za ń boreći se krunu obita. Živ. kat. star. 1, 223. Bi mu dana kruna od mučenika u vrime Antonina Pia. F. Glavinić, cvit. 4a. Vitezi Isukrsta, sada je vrime, u ko prijeti budete krunu vičnosti, ako srčeno budete boriti se. 25b. Do tri dni ćeš sa mnom gori s krunom pojti v rajskih dvori. P. Hektorović(?) 94. Krunu puni smijenstva zagrliše od mučijenstva. J. Kavańin 296b. Okruńena krunom mučeničtva. A. Kanižlić, kam. 5. Sveti Kajo papa i mučenik primi krunu na 296. . . Svi ovi primiše krunu s svetom Susanom na 295. And. Kačić, razg. 12. — *Amo moše pripadati i ovo:* Zahrańena mi jest kruna od pravde ku mi će povratiti Gospodin onoga dne pravdeni sudac. Bernardin 173. paul. 2tim. 4, 8. Ostavļena jest meni kruna od pravde koju dati će meni Gospodin u oni dan pravi sudac. N. Rańina 26b. Zato da ufam krunu opravde na dan veli. J. Kavańin 334b.

d) metaforički, ko je među ostalima naj boļi nosi krunu kao da je među ńima kraļ. Er dostojiš vrhu glave krunu nosit svih gospoja. A. Čubranović 148.

e) kao nagrada uopće. Izgubiti tolike krune od dilih kripostnih. P. Radovčić, nač. 251. A za krunu truda tvoga steć ćeš dragu tvû Ļubicu. I. Đorđić, pjesn. 8.

d. *prema predašńemu značeńu kod* c *kaže se o čeļadetu kao naj veća pohvala.*

a) uspoređujući s drugom čeļadi ističe se da je ono u čemu ili u svemu naj boļe. ne može se u svakom primjeru dobro razlikovati od značeńa kod b). Od svijeh žena ti si kruna. N. Naļešković 1, 116. Ne umijem tisući reći dil, zašto si kruna svijem gospođam vazda bil'. 1, 178. Ja sam kruna od svijeh vila, sve se vile mnome diče. 1, 206. Tuj ti me saveza taj kruna od vila, koja je s nebesa od sunca sletila; . . . 2, 19. Božja majko i djevice, vječna kruno od svijeh žena. M. Držić 423. O časti i diko i kruno svijeh gospoj. 445. Marija, zdrava bud, milosti si puna, Gospodin s tobom svud, ti si ženska kruna (‚benedicta in mulieribus'). F. Vrančić, živ. 115. Dalmatinskijeh svijeh gradova svijetla kruna ti ćeš biti *(Dubrovniče)*. G. Palmotić 1, 110. Lijepu Elenu pođi rani krunu slavnijeh svijeh gospoja. 1, 233. Vrijednijeh kraļa vjekovita čas i kruna. 2, 161. Kćorca ma mila vrijednijeh kruna i cvijet. 2, 205. Idmon, kruna svijeh proroka. 2, 370. Kupili biskupa je kruna uresna. J. Kavańin 93a. Ona od lijepijeh cvijeţ i kruna. I. Đorđić, uzd. 4. Ne izgleda se u Ćićerona, krunu svijeh besjednika. V. M. Gučetić 1. O Nepomucene, izpovidniká kruno! A. J. Knezović 279. A babaļko ovog' sina biše kruna svi starina. V. Došen 35b.

b) kaže se kruna *o čeļadetu, koje je drugoj čeļadi, mjestu itd. kao slava, dika, ures, vidi i a).* Sv. Jerolim je dika, poštenje i slava i svitla kruna hrvatskoga jezika. Živ. jer. star. 1, 230. Držići su mjesta ovoga kruna i čas. M. Držić 23. Krune moje ti si ‚kruna'. I. Gundulić 536. Tomas od Akvina, dika i kruna reda s. Dominika. F. Glavinić, cvit. 66b. Sveti Ludovik deveti kruna kraļestva od France. 291b. Blaženi s. Juraj, crikve katoličanske dika, vojnikom kruna, a vernim prilika. 99b. O čestiti Dubrovniče, svijetla kruno kraja ovoga. G. Palmotić 1, 289. Kruno slavna, diko i časti slovinskoga od jazika. I. Ivanišević 229. Ki te svoj državi za vikovńu diku, za krunu postavi, i za čast veliku. P. Hektorović 64. Domiani ki je kruna otačbine. J. Kavańin 16b. Žena poštena jest čoviku kruna i pošteńe. J. Banovac, pripov. 186. Kruna našeg slavnog naroda Jerolim *(štamparskom griješkom* Jerosolim) sveti. M. Zoričić, osm. 75. Po imenu kaluđere Sava, kruna, dika, pošteńe i slava slovinskoga puka i naroda. Andr. Kačić, razg. 18b.

c) kao pohvala uopće bez uspoređivańa s drugima. Ka godi s' od vila, kruna si ljeposti. N. Naļešković 1, 236. Zašto je ona cvijet i kruna od dike. 2, 80. Koja *(zlica)* ne bi bil' dostojna takoj kruni služit sve dni. S. Bobaļević 207. Nemoj me odagnati, kruno od svitlosti. M. Jerković 25.

d) u vokativu se upotrebļava uz moja *i bez te zamjenice:*

aa) od štovańa (prema a)—c)). Kruno srca moga. M. Jerković 104.

bb) od ļubavi, prema b). Bratjo moja, pridraga i priželina, veselje moje i kruno moja! Bernardin 148. paul. philipp. 4, 1.

cc) od ļubavi i dragosti prema ženskom čeļadetu, po svoj prilici onako kao što se zove i slatom, blagom, uresom, dikom itd. A za toj, ma kruno, pokle si izovala, izvrsna napuno nada sva

Digitized by Google

ostala. H. Lucić 218. Jur poznaš mû viru i gdi sam umiru za tebe, kruno, prav. N. Nalješković 2, 7. Zasve da s svijeh strana, biserna ma kruno, za te je od rana srdašce me puno. 2, 96. O kruno izbrana! M. Držić 445. Nu ja tebi sad se obitam, moja kruno svita, nikad neće moja mlados drugu vilu služit. D. Rańina 106a. Uzmnožaj ti moć i zdravje sve to veće dugo lita, moja kruno zlatom svita. A. Čubranović 163—164. Sada, kruno ma biserna, ja ne prosim meni platu. S. Bobaljević 209.

e. *o nečemu neživu sa značenem kao kod* d, *a)*. Razum ga susrite, kruna od razloga. M. Marulić 150. Tu Salamun, kralj čestiti, čini crkvu sagraditi, krunu ljudskijeh svijeh čudesa. G. Palmotić 3, 18a.

f. *u prenesenom smislu, n. p.:*

a) gorńe grane u drveta. Grane sastavljaju u drveću krunu. J. Pančić, bot. 50.

b) u zuba. Kruna, gorńi vidljivi dio zuba. J. Pančić, zoolog. 19.

c) vidi kauka. Kada ne nose krunu ili kavku. Š. Budinić, ispr. 22. Kruna ali kauka neka bude otvorena. M. Bijanković 94. Što će reć krug oli kruna popovska? Blago turl. 2, 317. Jeli od davna ove krune dijačke u crkvi običaj? Da je od svetoga Petra Apostola ova kruna naređena bila, scini sveti Grgur turonenski. I. Velikanović, uput. 3, 162.

d) društvo, vidi krug, 2, b, *c)*. Sad ako ć siditi s prvimi u kruni i sud nam suditi . . . Đ. Baraković, vil. 103. Tebe slavna učenikâ družba i kruna pričestita . . . hvali (‚te gloriosus apostolorum chorus . . .') J. R. Gućetić 11.

g. *kao pristojnija riječ mj.* rozi *(kad žena nije vjerna mužu). — U jednom primjeru* XVIII *vijeka.* Da se nahodi toliko dobar muž da zatiska jedno oko dopuštujući svojoj ženi, da mu čini krunu, bi li ova učinila pravo prijubodinstvo? And. Kadčić 519.

h. *novac što u različnijem mjestima ima različnu vrijednost, ńem.* krone, *engl.* crown *itd. u Austriji mu je sad vrijednost po forinte, a u zlatu* 81 *kruna vrijedi* 85 *metričkijeh franaka. dijeli se u* 100 *filira ili para ili potura.*

i. *vidi* krunica, *f. — U naše vrijeme u Lici.* ‚Eli na ń vika'?' ‚Bome 'es mu nekolike krune očata'". J. Bogdanović.

k. *cvijet i biljka.* Kruna, Lilium bulbiferum L. (Vodopić). B. Šulek, im. 176. Carska kruna ‚die kaiserkrone' ‚Fritillaria imperialis'. G. Lazić 122.

2. KRÚNA, *f. hyp.* Krunija. — *Akc. se mijeńa u voc.* Krûno. — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu.* Kruna. S. Novaković, pom. 72. Mati moja Kruna imenom. D. Obradović, živ. 17.

3. KRÚNA, *f. ime domaćijem životińama.*

a. *kokoši.* Krúna, naziv za kokoš, koja ima krunu na glavi. ‚Neš mo'e krune zaklati'. *u Lici.* J. Bogdanović. *u Dobroselu.* M. Medić. *u Bosni.* D. Hirc.

b. ovci koja ima krunu na čelu. u Dobroselu. M. Medić. Krúna, ime ovci. u hrvatskoj krajini. V. Arsenijević.

1. KRUNAC, krunca, *m.* tičar, vrst graha. Gregurevci u Srijemu. D. Hirc.

2. KRUNAC, Krunca, *m. ime planini.* Utekoše u Krunac-planinu. Pjev. crn. 246b.

KRUNALJKA, *f.* mašina gvozdena za kruńeńe kukuruza. Sr. nov. 1875. 1107.

KRÛNAST, *adj. na kojemu je (ako je životińa, na glavi) ńešto kao kruna. — U naše vrijeme. — n. p.*

a. *o kokoši. — U Vukovu rječniku:* n. p. kokoš ‚gekrönt' ‚coronatus'. [vide ćubast]. cf. kaporast.

b. *o zmiji.* Sestro Jele, zmija te copila, kratka repa a krunaste glave, od koje se zmije ne prebaja! Hrv. nar. pjes. 4, 323.

c. *o zgradi.* A na jednoj strani *(ima Niš)* i neko krunasto utvrđeńe. M. Đ. Milićević, kralj. srb. 93.

KRÙNÂŠ, krunáša, *m. životińa kojoj je kao kruna na glavi. — U naše vrijeme.*

a. *ime pijetlu.* Krùnâš, naziv za pijevca koji ima krunu na glavi. u Lici. J. Bogdanović. u Bosni. D. Hirc.

b. *zubatac krunaš, ńeka riba (tal.* dentale colla corona). Zubatac krunaš ‚Dentex gibbosus'. G. Kolombatović, pesci. 6.

KRÙNAT, *adj. na kojemu je kruna, okruńen (o glavi). — Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Tri krunate lavske glave. J. Kavańin 284b.

1. KRUNČICA, *f.* Robinia pseudoacacia L. (Vukasović). B. Šulek, im. 176.

2. KRÛNČICA, *f. ńeke životińe kojima je kao kruna na glavi.*

a. *ševa.* P. Budmani.

b. *ime guski.* Bastaj, Daruvar. D. Hirc.

KRUNÈTINA, *f.* augm. kruna. ‚Vide, kolika e krunetina onom pijevcu narasla'. J. Bogdanović.

KRÙNICA, *f. dem.* 1. kruna. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika (za značeńa kod* a *i* b) *u Mikaljinu* (krunica, mala kruna ‚corolla'), *u Bjelostjenčevu (vidi kod* korunica, a), *u Stulićevu* (‚corolla, sertum'), *u Vukovu* (dim. v. kruna).

a. *vidi* kruna, a. Prid svakim jahaše oprovda u krunicu. M. Marulić, pjes. 12. Gabrijel užgan od ljubavi teciše vas vesel s krunicom na glavi. 211. Što li mu *(orlu)* pomaga krunica na glavi, i da se svijeh ptica naziva kralj pravi? M. Vetranić 1, 87. Aureola to jest zlatna krunica. B. Gradić, djev. 66. Podložnica usiljena, bez krunica i plemena. J. Kavańin 290b. Dostojna j' ta glava nositi krunicu. Nar. pjes. istr. 2, 133.

b. *vidi* kruna, b, *a)*. Krunica ali vez od cvitja razlika. Š. Menčetić 27. Beru cvitak ružice ter sebi viju krunice. G. Držić 413. Krunice povita, molim te ja, pođi k jedinoj vrh svijeta mojojzi gospođi, nego te na glavi pronosi taj vila za biljeg ljubavi. N. Nalješković 2, 100. Zlatom pak krunice i cvitke ovijahu. P. Zoranić 56b. I gizdava zarjeznica, puna paoma i krunica. J. Kavańin 485a.

c. *vidi* kruna, b, *c)*. Trnovu krunicu pletu i viju *(Isusu)*. M. Držić 456. Trn slavne od krunice spasiteljske. J. Kavańin 320b.

d. *o čeljadetu, vidi* kruna, d.

a) vidi kruna, d, *a)*. Krunice od gospoj! Š. Menčetić 23. Bog tebe krunicu vrh gospoj satvori. 75. Proklińu vas ures, krunice od vila, koji mi odnije svijes. N. Nalješković 2, 36.

b) vidi kruna, d, *c)*. Kaži mi, kitice, zelena vijek bila, što je od krunice ka mi te posila? N. Nalješković 2, 62. Pođi mi, ptičice, smjerno te molim ja, u one krunice, ka meni suncem sja. 2, 68.

c) vidi kruna, d, *d) bb)*. Krunice gizdava! M. Vetranić 2, 38. Želeći k tebi doć, biserna krunice. N. Nalješković 2, 101. Ži ti slavne dike tvoje, od bisera ma krunice! Jed. nezn. pjesn. 237.

Digitized by Google

e. corolla, *u cvijeta onaj dio što se sastoji iz listića svakakve boje, te je sakriven u pupku prije nego cvijet procvate (u botanici).* J. Pančić.

f. *vidi* korunica, b. — *Između rječnika u Mikaljinu* (krunica, krališ ‚corona, rosarium'), *u Belinu* (‚corona da far oratione' ‚corona precatoria' 230a), *u Bjelostjenčevu (vidi kod* korunica, b, *a))*, *u Voltigijinu* (‚rosario, corona' ‚rosenkranz'), *u Stulićevu* (‚globuli filo trajecti quibus utimur fundendis precibus'), *u Vukovu* (vide brojenice *s dodatkom da se govori u Splitu).*

a) vidi korunica, b, *a).* Koji čovik vsaki blagdan 50 ave Marij i 5 otčenašov redom izmoli (to isto moljenje imenuju krunica). Postila. Bb2b. Način govoriti rožario iliti veliku krunicu Gospinu. A. Kanižlić, bogoljubnost. 359. Krunica svakovrstna.... radosna,... žalosna,... slavna. 361. Govoreći rožarije, ili krunice. L. Vladmirović 91. Smoliše dio rozarija (krunice). M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 240. — U krunici Isukrstovo' govori se triest i tri očenaša... M. Divković, nauk. 219b. Sva otajstva rozarija mogu se razmišljavati u tri puta u krunici Isusovoj trih desetaka. Azbukv. 1690. 28. Poći za čuti krstjanski nauk, za čuti Božju rič, i reći krunicu Gospodinovu. A. d. Bella, razgov. 189. Krunica Gospodinova od trideset i tri očenaša, pet zdravijeh Marija i vjerovanje. I. A. Nenadić, nauk. 250. — Govoriti krunicu od prisvetijeh rana Jesusovijeh. B. Kašić, nač. 45. — U krunici Gospino*(j)* govori se šeset i tri zdrave Marije i sedam očenaša i jedno vjerovanje. M. Divković, nauk. 221b. — Da s. Orsula i ne sfete druge miluju i pomagaju... onezijeh koji su se nim priporučevali i govorili nih krunicu. B. Kašić, per. 147. — Govorim krunicu s. Ante. L. Vladmirović 71. — Znam da se govore mnoge krunice, rožarija, očenaši. S. Margitić, fal. 159. Ti imaš mnogo zlamenja od pravovirka, dohodiš u crkvu, kadagod se pričestivaš, govoriš i kadagod krunicu. A. d. Bella, razgov. 108. Tko krunicu govoreći krade. A. Bačić 369. J. Banovac, uboj. 42. Kad govorite u večer krunicu. F. Lastrić, od' 178 Koliko li ste krunica, koliko postova, koliko li lemozina učinili siromahom? ned. 412. Kad krunicu ili druge pobožne molitve govori. B. Leaković, nauk. 398.

b) vidi korunica, b, *b).* Krunica od prisfetijeh rana Jesusovijeh ima pet koljenaca od kojih sfaki ima pet očenaša... B. Kašić, način. 46. U ruci krunice na molitvi steći. J. Armolušić iv. Ki bi jemali medalje ali krunice od prošćenja. P. Radovčić, nač. 286. Da ovu krunicu posvetiti dostojiš se. L. Terzić 217. Tko prodade krunicu ili kalež. A. Bačić 64. Uzmu u ruku krunicu pak se razgovaraju. J. Filipović 1, 286b. Čine na oči drugije krunicu pribrajati, uzdisati. F. Lastrić, od' 250. U svetkovine ne traži se gospina krunica nego smrdljivo ogledalo. ned. 306. Zato bi običavao slati dičicu s palicom svojom i krunicom. A. Kanižlić, fran. 59. Otčenaš zlameńuje otca, a čiňaš zrno od krunice. F. Matić 4. Nije sablja za popa ni fratra, već krunica i križ izpod vrata. And. Kačić, razg. 176a. Darujući krunice, medalice i križe. I. J. P. Lučić, izk. 39. U blagosovu krunica, medalica i drugih ovakih stvari. I. Velikanović, uput. 8, 469.

c) u prenesenom smislu, čatati kome krunice, *mnogo govoriti i vikati (karajući i ružeći).* — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Bome mu čata krunice'. J. Bogdanović.

g. *vidi* kruna, e. *c).* — *U Belinu rječniku:* krunica crkovńačka ‚chierica, corona in cima del capo tosata per segno del chiericato' ‚tonsura clericalis' 189b, *i u Bjelostjenčevu (vidi kod* korunica, c).

h. *na jednom mjestu* XVIII *vijeka ima* krunice *kao ime jednome anđeoskome redu, prema lat.* potestates *ili* dominationes. Serafini prvi prve troredice, srjedńi sveti kerubini, zadńi prijestolja i krunice. J. Kavańin 498b.

i. krunica Gospodinova, *neki cvijet i biljka.* — *Između rječnika u Stulićevu.* Krunica Gospodinova, granatiglia, detta fior di passione (Pizzelli, Aquila-Buć, Stulli), Passiflora coerulea L. B. Šulek, im. 176.

k. *vidi* ševa. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

l. *ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Zemlja u Krunici. Sr. nov. 1875. 1167.

KRŪNIČAN, krūnična, *adj. koji pripada krunici.* — *Između rječnika u Stulićevu* (‚coronalis'). Zrna ona krunična *(vidi* krunica, f, *b))* mlogo su kripostnija protiva neprijatelom duhovnim nego olovna protiva tilesnim. A. Kanižlić, utoč. 411.

1. KRŪNIČÂR, *m. čovjek što po svome zanatu čini krunice (vidi* krunica, f, *b)).* — *U Mikaljinu rječniku:* kruničar, tko čini al' prodaje krunice ‚coronarius'; *u Belinu:* ‚coronaro e coronajo, facitor di corone' ‚coronarius' 230a; *u Bjelostjenčevu:* korunice koji napravlja ali prodaje, kruničar ‚coronarius'; *u Stulićevu:* ‚coronarius'.

2. KRUNIČAR, *m.* Upupa epops L., *vidi* pupavac. Tordinci kod Vukovara. D. Hirc.

KRŪNIČICA, *f. dem.* krunica. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚coronetta, corona piccola' ‚corolla' 230a) *i u Stulićevu* (v. krunica). U kući svojoj priliku divice Marije imadijaše i na prilici kruničicu. A. Kanižlić, utoč. 50. Imaju govoriti kruničicu od pet rana Isukrstovih. 287. Red oviju sedam žalosti jest potvrđen od s. otca pape Aleksandra Sedmoga. govorećim pako kruničicu ovu... dopustio je papa Benedikt Trinaesti dvi stotine dana prošteńe. 368.

KRUNIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Alinpija Krunić iz Lešnice. Glasnik II, 1, 25. (1808).

KRŪNIDBA, *f. krunisańe.* — *Načinili su pisci našega vremena.* P. Budmani.

KRŪNIDBEN, *adj. koji pripada krunidbi.* Položeńe krunidbene zakletve. Zbornik zak. 1869. 19.

KRŪNIJA, *f. ime žensko.* — *Postaje od* 1. kruna. — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu* (‚frauenname' ‚nomen feminae'). Krunija. S. Novaković, pom. 72.

KRŪNIJICA, *f. dem.* Krunija. — *U Vukovu rječniku:* Krunĵica, dim. v. Krunija.

KRŪNIKE, *f. pl. vidi* kronika. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Kako u krunikah reda našega nahajamo. F. Glavinić, cvit. 250—251. Kako u ńegovih krunikah nadalje šte se. 337b.

KRŪNISÂŃE, *n. djelo kojijem se kruniše.* — *Između rječnika u Vukovu.* O krunisańu kralja ništa se još ne čuje. Nov. sr. 1835. 142. Sprdńe je to krunisańe Šćepanovo. S. Ljubiša, prip. 120.

KRŪNISATI, krūnišêm, *impf. i pf. vidi* kruniti. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* krūnisâ. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (impf. i pf. ‚krönen' ‚coronare' *s dodatkom da se govori u vojvodstvu).* — *pasivno.* Krunisati prorok. J. Rajić, pouč. 1, 20. Krunisani kralj Ugarske. Zbornik zak. 1869. 16. —

Digitized by Google

sa se, *refleksivno (u ovom primjeru u prenesenom smislu: ispuniti se)*. Spasom će se tvoja krunisati nada. Javor. god. 16, br. 38, str. 592.

KRŪNÎŠTE. *n.* pinnae (moenium), *navrh gradskijeh bedema kao zubi zgrađeni za koje se mogu sakrivati branioci. — U Belinu rječniku:* kruništе od mira ‚merlo, ornamento delle muraglie, e difesa' ‚pinna' 483b; *u Voltiǵijinu:* ‚merlo di muraglie' ‚zinne oben an einer mauer'; *u Stulićevu:* ‚merlo, parte superiore delle muraglie' ‚pinna'. — *i u Šulekovu:* ‚zinne'.

1. KRŪNITI, krūnîm, *impf. postavljati kome (objektu) krunu na glavu. — isporedi* krunisati, vjenčati. — *Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* krūnî). — *Od* xv *vijeka (vidi* 3, a), *a između rječnika u Vrančićevu* (‚redimire'), *u Mikaljinu* (kruniti, okruniti ‚corono, imponere alicui coronam, redimo'), *u Belinu* (‚coronare, incoronare, metter la corona' ‚corono' 230a; kruniti vijencom *ili* vijencem ‚incoronar di ghirlande' ‚corolla redimire' 343a), *u Bjelostjenćevu* (krunim *kod* korunim), *u Voltiǵijinu* (‚incoronare' ‚krönen'), *u Stulićevu* (‚coronare, coronam alicui imponere'), *u Daničićevu* (‚coronare').

1. *aktivno.*

a. *subjekat je čeljade ili ńešto što se u prenesenome ili metaforičkome smislu shvaća kao čeljade.*

a) objekat je čeljade.

aa) u pravom smislu (vidi kruna, a) *ili u prenesenom smislu u koliko se ne misli na samo postavljańe krune na glavu nego na predavańe (kraljevske ili druge) vlasti kojoj je znak kruna. (Papa)* Karla carom nareče, kruni i pomaza. Š. Kožičić 18a. Reče: ‚... Moga sina hoću ... ostaviti na momu gospodstvu i na koruni', i kruni ga i učini ga końika. Zborn. 80a. Ńegova sina kruniše. Kruniv̀ši ga poglavice učiniše vijeće. 80a. David kralj kruni sina svoga Salamuna. A. Gučetić, roz. jez. 277. Papa posla dva kardinala s krunom, i kruniše Zvonimira. P. Vitezović, kron. 78. *(Kralj)* odluči vazeti za svoju kraljicu prilipu Olivu ...; hoti se s materju svojom sfitovati, reče joj: ‚Gospoje, ja bih sada hotil Olivu kruniti'. Oliva. 26—27. Te izgubi kńaza opakoga, a ti sada kažeš da ga krune. Nar. pjes. vuk. 5, 485. — Da ju *(Mariju)* hoti *(Isus)* uzdignuti na svoje pristolje; i postavit je na desnu sobe kruneći je krunom od slave. J. Banovac, razg. 7. — Poslije svionice *(biskup)* podaje jim *(divicama)* prsten s kojim zaručene i vinčane jesu s Isukrstom i za bilig ovoga vinčańa kruni ji s krunom izvrstitom urešenom. A. d. Costa 1, 115.

bb) postavljati na glavu vijenac (vidi kruna, b): *aaa) od cvijeća (u jednom primjeru stoji metaforički* čestitijem vijencem kruniti *u smislu: čestitijem činiti).* Višńi Gospod, gos. odične, čestitijem vas vencem kruni! A. Čubranović 141. — *bbb) od lišća.* Vas javor do lista kruneć ga slomiše. Đ. Baraković, vil. 102. — *ccc) od trńa.* Oružnici ga krune trnovom krunom. A. Komulović 66. Koji ga trnovom krunom kruniše. M. Divković, nauk. 170a. Kruniše ga vijencem trńa nesmiljena. I. Đorđić, uzd. 78. Posli ovoga fruštańa počeše ga trnovom krunom krunit. J. Banovac, razg. 160. — *amo pripada i ovaj primjer u kojemu je ńešto umno shvaćeno metaforički kao čeljade (subjekat):* Ljubav te biči izbi, trnovom krunom kruni, na križ prope. A. Gučetić, roz. jez. 180.

cc) u prenesenome ili u metaforičkome smislu, vidi kruna, c. *aaa) u metaforičkom smislu, o slavi rajskoj, vidi* kruna, c, *c).* Ah, da te Bog pomože! djevica te krunila krunom! M. Držić 289. Onoga će kruniti Gospodin Bog krunom slave nebeske. M. Divković, bes. 262a. Nut' Lazara ubogoga ... sada mu je plemeniti stol i jeza preizbrana kom pravedan Bog ga puni i slavom ga svojom kruni. J. Kavańin 518a. — *amo može pripadati i ovaj primjer u kome* kripost *uprav znači kreposne ljude.* Bog kripost uzvisuje i kruni. A. Kanižlić, kam. 262. — *bbb)* kruniti slavom, *proslavljati, vrlo hvaliti.* Vičńega hvalom poštuj, slavom kruni. A. Vitaljić, ist. 1a. Još srjed lijepe tve dubrave slovi vila ńine slave ... ter jih kruni, ter jim sklada pjesni čudne od krjeposti. J. Kavańin 176a. — *ccc) kad je subjekat Bog,* kruniti *može značiti nadarivati (u prvom primjeru resiti).* Tako Bog ki vrh svih lipotom te kruni. H. Lucić 194. Blagosivljaj, dušo moja, Gospodina ... zašto je prostio tvoje grijehe ... i krunio te je mnoštvom od svoga milosrdja. I. Držić 82. Bog i sveti od istine kruniše ih *(Bnetke)* pod svojim desom veličanstvom i uresom. J. Kavańin 209a. — *ddd) znaćeńe je kao* odlikovati, nagrađivati; *u svijem je primjerima subjekat ńešto umno što se shvaća kao čeljade.* Da, kô u miru uz vil moju željenje se me izpuni, tako vlas tva *(slobodo!)* da u pokoju čestitijem nas vijencom kruni! I. Gundulić 176. Gdi mudrovlast zapovijeda pravi jesu svi zakoni ... kruni vrijednost, ko'a dostoji. J. Kavańin 208a. Ova kripost ... daje plaću onome tko trče, kruni onoga tko vojuje ... M. Zoričić, osm. 132. I u tome išteš slavu, kad za ǵnizdo daješ glavu, gdi zmaj leži od holosti i sablasti š ńime dosti koje tvoju slavu pune, kad te svojom zločom kruno. V. Došen 16b. — *eee) vidi* kruna, d, *b).* Viteže naredni, Brtučeviću moj, ... koji nas svih brani u potribe naše i bez okvrni hrani kako zlate čaše, koji nas svih kruni po mnoga zlamenja, kojim smo pripuni svakoga poštenja ... P. Hektorović 3. I starijih mudrijeh kitu kruni u znanom svojem svitu. J. Kavańin 108b. Neka kruni kuću, buduć imac svijest izuću. 144b.

b) objekat je glava (i vlasi; neobično je u prvom primjeru kod aa) ruke, usta). u pravom ili u metaforičkom smislu. aa) djelo se vrši na drugome. Feb vam, Merkur, Mart mogušti kruni glave, ruke, usti. J. Kavańin 219a. A on slavu sluti, i kruni pulcu glavu. 470a. Da ti dade željnu slavu *(svit)*, i ńom kruni tvoju glavu. V. Došen 197a. — *u ovom je primjeru subjekat* hip *shvaćen kao čeljade:* Jedan hip sam naj posljedńi ili glavu vijencem od slave kruni ili u vjekuvječno sužanstvo okiva i zatvora. V. Andrijašević, put. 355. — *bb) subjekat vrši djelo na samu sebi.* Danas lijepe pastjerice s vijencem krune zlatne vlase. I. Gundulić 126. Kada krune glavu cvijetjem. I. Držić 174. Nek š ńim *(smetlištem)* holu glavu kruni. V. Došen 18a.

c) objekat je kruna, *te* kruniti krunu *znači: postavljati sebi krunu na glavu ili primati krunu. — Samo u jednoga pisca* xviii *vijeka koji je ovako pisao jamačno s tobožńe analogije s glagolima što znače odijevati ili obuvati.* Ne učiniv prikazanja od krjepòstî, neć u boju slavan ostat srjed tabora kruneć krunu od javora. J. Kavańin 76b.

b. *subjekat je* kruna *ili što se shvaća u metaforičkom smislu kao kruna.*

a) kruna ili vijenac u pravome ili u metaforičkome smislu; objekat je čeljade ili glava (čelo). Ili imah kitnoga vijenca koji kruni čelo nevjestama. P. Petrović, gor. vijen. 37. Gdi ńu kruni vičńa kruna. A. Kanižlić, bogoljubn. 341.

Digitized by Google

— *Amo pripadaju i ovaki primjeri:* Sad krunite moje čelo, o lovori ponositi. G. Palmotić 2, 61. Rańenu tvoju glavu slavno kruni zelen lovor. I. A. Nenadić, šambek. 20. — *Može pripadati amo i ovaj primjer:* Dva rožđića ki me krune u mjesto mi su od rudeža. I. Gundulić 186.

b) u prenesenom smislu, i subjekat su i objekat neživе stvari, te prvi stoji nad drugijem i ujedno ga resi. A kruni u taj čas planine sunčan zrak. A. Sasin 148. Bor ki kruni čelo od gore. J. Kavańin 8ª. Hras ki kruni vrh od gore. I. Đorđić, uzd. 17. Koji krune zemļu plodnu, u perivoj svoj prinese. P. Sorkočević 575ᵇ.

c) subjekat je što umno a objekat čeļade. značeńe je od prilike resiti. Među sviju ovi *(djela)* i drugi, koja vas slavno krune, jest zamirna u vami ļubav, pomļa . . . J. Banovac, razg. VII. O! i to li biva slava, kad pogrdno gine glava? te i to li koga kruni, što višala sobom puni? V. Došen 14ᵇ.

d) i subjekat je i objekat ńešto umno. značeńe je: saglavļivati, svršavati, dovršavati. Svrha dila kruni. L. Ančić, vrat. 88. Da svrha djelo kruni. A. Vitaļić, ostan. 316. Tebe mati i polubrat nuka, svjete al' kruni tva odluka. J. Kavańin 108ª. Pir kruni svako vjenčańe. V. M. Gučetić 200. Indi Bog vlastite darove kruni, kada život vičńi kako plaću za dila naša daje nami. I. Velikanović, uput. 1, 326.

2. *pasivno.* Kruńene mnoge glave. Đ. Baraković, jar. 23. I kruńena glava ima na ńegova odlučenja prignuti se. J. Kavańin 163ᵇ. Krunu vladikovu i kneževu kô kruńenu glavu. Osvetn. 2, 108. — Neg' kruńenih žen i ļudi. J. Kavańin 295ª. A Baltazar ki u zlatu kruńen stijenjem dragocjenim . . . 26ᵇ. Vidih glavu ńe kruńenu ne biserom neg zvizdami. Đ. Baraković, vil. 222. — Petre i Dmitrić Nikola, kruńeni laurom igraju u kolu. N. Naļeśković 1, 318. — Trnovom krunom kruńen. A. Gučetić, ros. jez. 6. Kad bi kruńen dračom trnovom. 135. Nu ko začu dikla, kruńen trnim da si oštrima. I. V. Bunić, mand. 31. — Biti će kruńen v životi večnom. Transit. 38. Neće biti kruńen premoženjem večne slave. 215. Veličanstvom ki je kruńen *(Bog)*. J. Kavańin 535ª. — Stabar kruńen svakijem cvijetom. 371ª. — Od zvijezda kruńena. Zborn. 79ᵇ.

3. *sa* se.

a. *pasivno (može se shvatiti i kao refleksivno).* Da namь *(kraļ)* piše da bismo ga poštovali nu ne sьda nu kьdi se bude kruniti. Spom. sr. 1, 159. (1421). U ńih *(bugarkińah)* jošte vas svijet puni glas i bojna djela slovu od Lauša ki se kruni u Budimu i Krakovu. I. Gundulić 313—314. Zaludu se krune kraļi. S. Margitić, fal. 116. Kad se kruni David trijesni . . . J. Kavańin 58ª. Ako koji vojvoda, ako vičńik, ako oni koji se krunom kruni nedostojno pristupi, zabrani, otiraj. A. Bańić 176. Tada učiniše zakon da se kraļi rašijanski budu u napridak kruniti u Prištini. And. Kačić, razg. 47. — Maslinice grane gojiš a javoru li nastojiš, čim se glava tvoja kruni. Đ. Baraković, vil. 96. — Sińe more kijem se krune *(t. j. rese)* ovi kraji. G. Palmotić 1, 190.

b. *refleksivno.* Anđelskim vjenačcem bi rek se s' krunila. Š. Menčetić 71. Za me cvijetjem raslicime prolitje se mlado kruni; za me rodno ljetńe vrime zlatnim klasjem ńive puni. I. Gundulić 245. Prem kad slavno primalitje s ńim se *(cvitjem)* kruni lijepo i milo. A. Vitaļić, ostan. 7. I Satire i Faune, gdje se živijem kitjem krune. J. Kavańin 80ª. Sad se, dok cvatu, krûni ružicama. G. Peštalić 81.

2. **KRÚNITI**, krûnîm, *impf. vidi* runiti, drobiti, mrviti. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* krûńâh, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* krûnî, *u part. praet. pass.* krûńen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *Od* XVIII *vijeka (vidi* b), *a između rječnika u Vukovu:* ‚bröckeln, pflücken' ‚carpo' [cf. vrijeći, komiti, runiti], n. p. kukuruze, suho cvijeće (n. p. da se iz ńega sjeme izvadi).

a. *aktivno.* Da ne krunim bijela bedena. Nar. pjes. *u* Vuk, rječn. *kod* kruniti. I da se već teško zapis čita, jer ga vreme kruni. M. Đ. Milićević, pomenik. 2, 191.

b. *sa* se. — *dodato u trećem izdańu Vukova rječnika* [kruniti se, v. r. v. kruniti; cf. runiti se].

a) pasivno. To se radi, kad se misec puni, onda klasom i slama se kruni. J. S. Reļković 114. Kukuruz se sa klipa kruni. Goveđe poļe kod Daruvara. D. Hirc. A u košu tamo gore, kukuruz se kruni. Srp. zora. god. 1876. br. 2, str. 89.

b) refleksivno. Misec kad se s lavom puni ili dvojci, cvit se onda kruni. J. S. Reļković 91. Biserna brada, srebrna čaša, biser se kruni, u čašu pada. Nar. pjes. vuk. 1, 70. Đul-djevojka pod đulom zaspala, đul se kruni te djevojku budi. 1, 287. Te joj drže skute i rukave, skute drže da se ne opraše, a rukave da s' ne kruni zlato. 2, 640. A stare bogomoļe, umúkle, opustele, kâpļû i krûnê se svaki dan. M. Đ. Milićević, međudnev. 157. Zar ja sada vrhom svoga štapa ne kuckam onu polu našega društva koja se, po svojoj starosti, kruni, ruši i u grob sasipa? 173. I krunila se *(crkva)* malo po malo, od vremena. pomenik. 3, 420.

KRÛNKA (krúnka), *f. ime životińama što imaju kao krunicu na glavi. — U naše vrijeme.*

a. Alauda cristata. Pakrac. D. Hirc. — *vidi* ševa.

b. ime kokoši. Bosna. D. Hirc.

c. ime guski. Bastaj, Daruvar. D. Hirc.

d. ime puri. Bastaj, Daruvar. D. Hirc.

e. ime kozi. Bastaja, Daruvar. D. Hirc.

f. ime ovci. Bastaj, Daruvar. D. Hirc.

KRUNO, *m. ime muško (jamačno ipokoristik). — Prije našega vremena.* Kruno. S. Novaković, pom. 72.

KRÛNOGLÂV, *adj.* (zubatac), *vidi* krunaš, b. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Da'e jenguļe i zubatce krunoglave *(luka)*. J. Kavańin 328ᵇ.

KRÛNOSLAV, *m. ime muško. — U dva pisca* XVII *i* XVIII *vijeka.* Krunoslav, kraļ od Epidavra. G. Palmotić 2, 160. Kraļ Krunoslav. J. Kavańin 232ᵇ.

KRÛNOSLAVA, *f. ime žensko. — isporedi* Krunoslav. — *Naj prije u pisca Gundulića (koji ga je i izmislio), pa po ńemu u drugijeh pisaca.* Ali obranit tve države ka će oružja, čije desnice, od hrabrene Krunoslave, Korevskoga vjerenice? I. Gundulić 308. Korevskoga Krunoslava. J. Kavańin 278ᵇ. Sred tamnice Krunoslava sužna u mrkloj osta tmini. P. Sorkočević 579ᵇ. — *U Stulićevu rječniku ima ova riječ, ali ne kao ime žensko, nego sa značeńem:* ‚triumphus, victoria', *i, što je čudnovatije, s onijem primjerom iz Gundulića (bez sadńega stiha).*

KRUNOSLAVLE, *n. mjesno ime.* Krunoslavje, *pusta u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* Razdijeļ. 133.

KRÛNÔVAN, krûnôvna, *adj. koji pripada*

Digitized by Google

kruni (vladaocu ili državi). — Načińeno u naše vrijeme. Krunovni ‚kron-'. Jur. pol. terminol. 308. Krunovni ured ‚kronamt'. B. Šulek, rječn.

KRUNOVIĆ, *m. prezime, vidi u Daničićevu rječniku:* Krunovićь, Dubrovčanin ‚dumь Tomašь Krunovićь' između 1100 i 1200. M(on. serb). 7.

1. KRÙNOVINA, *f. zemļa, pokrajina što pripada kruni (državi pod jednijem vladaocem). — Načińeno u naše vrijeme.* Krunovina ‚kronland' ‚dominio della corona'. B. Petranović, ručna kń. 29. Sve patente i naredbe, koje su za svu carevinu ili za pojedine krunovine izdane. Zbornik zak. 1, 2. — *i u Šulekovu rječniku:* ‚kronland'.

2. KRUNOVINA, *f.* lichnide (u sińskom rukopisu), Lychnis coronaria Lam. B. Šulek, im. 176.

KRUNOVŠTINA, *f. zemļa, dobro što pripada kruni (vladaocu). — Načińeno u naše vrijeme.* Krunovština, ggr. stat. (krunsko dobro) ‚krongut', tal. ‚bene della corona'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KRÛNSKÂ, *f.* ime kozi. Bastaja, Daruvar. D. Hirc.

KRÙNSKÎ, *adj. koji pripada kruni (vladaocu, državi). — Načińeno u naše vrijeme.* U nijednoj krunskoj zemļi. Zbornik zak. 1, 12. Krunski, stat. ‚kron- (in zus.)'; krunsko dobro ‚krongut', tal. ‚bene della corona'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KRUNUTI, krunem, *pf. može biti da bi upravo glasilo* kronuti *(od* kropiti). — *U naše vrijeme.*

a. *neprelazno, pasti (o kapļi). — U narodnoj pjesmi crnogorskoj.* E nejmaše đe kapļa krunuti. Pjev. crn. 143ª.

b. koju kap uliti: ‚Kruni malo uļa u sviću'. (u Vodicama). M. Pavlinović.

KRŮŃÂŠ, kruńaša, *m.* curruca, *muž kojemu je nevjerna žena. — vidi* kruna, *g. — Porugļiva riječ, ali pristojnija nego druge kojima se spomińu rozi. — U jednom primjeru* XVIII *vijeka.* Kad muž poznaje igru svoje žene, i može bez teška svoga zla to smesti i ne haje se. i ovih se kruńaša lašńe nahodi na svitu. Ant. Kadčić 519.

KRŮŃATI, krûńâm, *impf. kao iterativni glagol prema* 1. kruniti. — *U dva pisca* XVI *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚in coronando esse' *iz Menčetića).* Što je tuj posal moj? Gospođi grlo i venčat i kruńat. Š. Menčetić 238. Kruna od pravednosti kojom ti svakoga kruńaš, tko tebe nasljeduje. A. Gučetić, roz. jez. 287.

KRUŃE, *n. coll.* kruna. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka (u množini).* Čelo odiju kruńa mnoga *(Bogu).* J. Kavańin 530ª.

KRÙŃENICA, *f. okruńeno žensko čeļade. — U Stulićevu rječniku uz* kruńenik.

KRÙŃENÎK, *m. okruńeni čovjek (i što se kao čovjek misli). — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚coronatus, corona redimitus, cinctus'). Kruńeniče rajski i Bože! I. Đorđić, salt. 129. Kruńenika neizmjernoga služi i dvori. 337.

1. KRÙŃÊŃE, *n. djelo kojijem se kruni (vidi* 1. kruniti). — *Stariji su oblici* kruńenije *i* kruńenje. — *Između rječnika u Mikaļinu* (kruńenje, okruńenje ‚coronatio'), *u Bjelostjenčevu* (kruneńe *kod* koruneńe), *u Stulićevu, u Daničićevu* (kruńenije ‚coronatio'). Kraļevьstva našega lito ѡsmѡ a kruńenja purvѡ *(sic).* Mon. serb. 494. (1465). Padnuvši car u jednu bolest, od potribe je bilo kruńeńe oddalečiti. A. Tomiković, živ. 367.

2. KRÚŃÊŃE, *n. djelo kojijem se kruni (vidi* 2. kruniti). — *U Vukovu rječniku:* ‚pflücken' ‚carptio'.

KRŮŃITI, krûńîm, *impf. vidi* 2. kruniti. Kukuruz se kruńi. Babina greda. D. Hirc.

KRÛP, krúpa, *m. vidi* 1. krupa. — *Od* XVII *vijeka (vidi* b), *a između rječnika u Belinu* (‚grandine, gragnuola' ‚grando' 35ᵇ), *u Bjelostjenčevu (vidi* 1. krupa), *u Stulićevu (uz* krupa).

a. *u jednini.* Kad krup pobi vinograje. J. Kavańin 325ª.

b. *u množini.* Strile lete zgora, kot krupi z oblaki. P. Vitezović, odil. 8. Gdi kiša ne moči, nit' padaju krupi. M. Kuhačević 84. — *U prenesenom smislu (taneta).* Od olova s krupi kot z rukava triska. M. Kuhačević 120.

1. KRÚPA, *f. sitni grād, što zimi pada (vidi u Vukovu rječniku), solika, sugradica. — isporedi* krup. — *Riječ je praslavenska (starije je značeńe: mrva, zrno, ili tarana), isporedi stslov.* krupa ‚mica, similago', *rus.* крупа, *češ.* kroupa, *poļ.* krupa *(u sva tri jezika: tarana, sugradica). Miklošić ispoređuje ńem.* graupe *i starońem.* ïsgrupe *(zrno grāda). — Govori se u jednini (kao kolektivno ime) i u množini.*

1. mica, *naj starije je značeńe: mrva, mrvica, i mislim da je takovo u ovome primjeru:* Trpeza krupa ne jede. Nar. posl. vuk. 321.

2. *sa značeńem sprijeda kazanijem.*

a. *u jednini znači jedno zrno grāda, ali stoji svagda u množini.* Bjen od tacih krup neće procviliti. M. Marulić 65. Davam snijeg i slanu i krupe od grada. M. Vetranić 1, 355. Padaju krupe od grada. 2, 17. Tisuća mene krup udri kad ti pade. I. Ivanišević 333. Ali eto izviše ńe crńavina strašnom meļbom spuštava joj krupe grada česta. B. Zuzeri 121.

b. *u množini,* krúpe, *sa značeńem što je sprijeda kazano, isporedi* a. — *Između rječnika u Mikaļinu* (krupe, grād, tuča ‚grando'), *u Bjelostjenčevu* (krupe, sing. krup, grād, v. tuča), *u Stulićevu* (krupe ‚grando'). Zaklinanja od grada ili krupa. B. Kašić, rit. 423. Brane od grada ili krupa. nasl. xx. Kako grom od krupi . . . Đ. Baraković, jar. 58. Sunca znaci kadgodi protoče krupe i sniženje. I. T. Mrnavić, osm. 102. Svakčas mi jagmu daju sve puškami, ter strilami, reka bi grom da i s krupami. I. Zanotti, skaz. 8. Dohode krupe. H. Bonačić 68.

c. *u jednini, sa značeńem što je sprijeda kazano. — Između rječnika u Belinu* (‚tempesta, grandine' ‚grando' 726ª), *u Voltigijinu* (krupa, krupice ‚gragnuola' ‚hagel'), *u Stulićevu* (‚grando'), *u Vukovu* (‚der hagel, graupen' ‚grando'; krupa se razlikuje od grada po tome što je sitnija i mekša i pada naj više u zimno doba a grad samo ļeti: [vide] cigani, cf. sugradica).

α) u pravome smislu. Grom krupe u litu. Đ. Baraković, jar. 15. Digne se oblak i pade jedna krupa. M. Radnić 194ᵇ. Zakletve protiva gradu, gromu i krupi. L. Terzić 326. Za grmļavinom uža doć krupa. N. Palikuća 47. Velika krupa ištuče Rim pristrašnim gradom. M. Pavišić 21. Što je od krupe oliti grada ostalo. And. Kačić, kor. 68. Ako bi krupa obivala i satirala poļa. Grgur iz Vareša 75. Pade slana okolo Mostara, sitna krupa okolo Klobuka. Nar. pjes. vuk. 1, 527. A iz magle krupa propadaše. Ogled. sr. 425. Bježeći od kiše, našla ga krupa. Nar. bl. niehm. beg kap. 303. Dobar kao ļeti krupa. 405. Bolest u kući suha krupa. 24. Popadne po zemļi nešto sitno, okruglo, kao krupa. Đ. Daničić, pripov. [10] 34. Krūpā ‚grando'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1ftg. 31.

Digitized by Google

b) metaforički, o nesreći. Cesar bojeći se da se ta krupa na ńegovo cesarstvo ne prospe. And. Kačić, razg. 86.

c) u prenesenom smislu, zrna iz puške ili iz topa. Rusi brijetke mače dižu, krupa olovna more krije. J. Krmpotić, katar. 133. Pri maloj zadevici posula bi pazar krupa od karteča iz topovah. P. Petrović *u* Ogled. sr. 510. Prosu krupa od olova teška. Osvetn. 3, 92.

d. stoji u množini, ali se ne zna, jeli za jedno jednina ili množina. Vitri, krupe, ledi,... M. Marulić 116. Onada sve slane biju me i krupe, i tuge obstrane i jadi opstupe. H. Lucić 205. S krupami daž miži. P. Zoranić 58b. Triski jošter, gradi i krupe. B. Kašić, rit. 417. Rad mraza al krupi mnogokrat povene. Đ. Baraković, jar. 15. Grade, dažje, krupe ... M. Gazarović 39. Da ove grade, krupe, vitre i svaku zlu godinu uzrokovanu od djavla u vodu obratiti dostojiš se. L. Terzić 329. Zakliňam vas, oblaci, krupe, gradi, gromovine i zle godine. 330. Od zlijeh godin, grada, krupa vinograde štiti i brani. J. Kavańin 319b. Da sve krupe u more prospete. J. Banovac, blagosov. 89. Službu od zaklińańa od krupa. 204. Ove krupe u vodu naravsku daždditi činite. 249. Vinograde, žita, druga imajstva krupe i gradi odnesoše. M. Zoričić, zrc. 167. Trpi vitre, krupe, led, vrućinu, zimu. Blago turl. 2, 237. Protirevati zle godine, krupe i gradobisine. A. d. Costa 1, 184.

3. *kaša od ječma, vidi:* Od ječma se pravi: krupa ili prekrupa ili arpakaš. Đ. Popović, poznav. robe. 340.

2. KRÚPA, *f. ńeka bolest.* Kad se dete prejede pa ga protera na poļe kao belancetom, kaže se da se okrupilo; a takva bolest zove se ‚krúpa'. *(u Biogradu).* M. Đ. Milićević, živ. srb. glasn. 22, 200.

3. KRUPA, *f. mjesno ime.*

a. *u Bosni. a) mjesta. aa) trgovište u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 51. — *bb) selo u okrugu bańolučkom.* 34. — *cc) selo u okrugu travničkom.* 75. — *radi mjesta kod aa) vidi u Vukovu rječniku:* Krûpa, grad u Turskoj Hrvatskoj na Uni, od kojega se u smiješnijem poslovicama spomiňe i ‚Krupa kapetan'. Krûpa u Vukovu rječ., ali ja sam čuo, da je akcenat pravi Krûpa, kad sam tuda išao. M. Medić. *pomiňe se od* XVI *vijeka.* Zaujeti naj prvo Bihać, Krupu, paki vse grade u Hrvatih. Mon. croat. 222. (1527). Ivan od Palizne, ban rvatski, ufati obi kraļice kojijeh povede u grad Krupu, potom toga u Novi kod mora. And. Kačić, kor. 429. A od Krupe Arnautovića. Nar. pjes. vuk. 3, 255. — *b) rijeka što utječe u Vrbas.* F. Jukić, zemļop. 26. 46. Krupa, Tisa, Prut, Murava. J. Kavańin 275a.

b. *u Dalmaciji, selo i manastir u kotaru benkovačkome.* Repert. dalm. 1872. 6. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (Krúpa, namastir u Dalmaciji). Siđem u Krupu manastir. D. Obradović, basn. 326.

c. Krúpa, *u Hercegovini. a) voda.* Mislim da mi vaļa kazati da Krupa istina postoji, ali da se ne sastavļa s Bregavom nego mnogo niže u Bregavu utiče. Glasnik. 20, 397. — *b) mjesto.* Misto koje se zove Krupa iza Čitluka. And. Kačić, kor. 462.

d. *vidi u Daničićevu rječniku:* rijeka blizu Prizrena. Međa Šikьļi ... kako upada Krupa u Drimь, ... us Krupu uzь rêku. Glasnik. 15, 286. Po stranê u Kupu u rêku, kako upada Krupa u Drimь. 287. (1848?).

4. KRŮPA, *m. ime muško, vidi kod* 3. Krupa, a, *a*). — *U narodnijem pjesmama našega vremena.* A za ńima Krupa kapetane. Pjev. cra. 101a.

KRUPAC, Krupca, *m. mjesno ime.*

a. *selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 9.

b. Krúpac, rječica u Nikšiću. V. Ļešević.

c. *u Srbiji. a)* Dońi i Gorńi Krupac, dva sela prije u niškom okrugu sada u aleksinačkome. Sr. nov. 1879. 2. — *b) selo u okrugu pirotskome.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 234. — *c)* selo u okrugu topličkom. zove se i Kruš. Đ. Daničić.

d. *mjesto se s ovijem imenom pomiňe prije našega vremena.* Krupacь. Spom. stoj. 185.

KRUPAČ, *m.* Asparagus tenuifolius Sam., krupavče, zečji lan, divļa šparga. u niškom okrugu. S. I. Pelivanović, javor. 1881. 123.

KRUPAČA, *f. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdiļe. 69. — *Na drugome je mjestu u množini:* Krupače. Schem. zagr. 1875. 88.

KRUPAČKI, *adj. koji pripada mjestu Krupcu.* Krupačko poļe, *ravnica u Srbiji u okrugu pirotskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 176.

KRUPAJA, *f. u Srbiji ime: a) rijeci.* M. Đ. Milićević, srb. 1020. — *b) selu u okrugu požarevačkom.* K. Jovanović 144.

KRUPAK, krupka, *m.* rus. крупка (Draba verna), Lychnis coronaria Lam. (Srpski arkiv za celok. lekarstvo). B. Šulek, im. 176.

1. KRÚPAN, krúpna, *adj. koji se sastoji iz čestica (zrna, mrva itd.), ističe se da te čestice nijesu posve malene. suprotno je* sitan. — *Akc. se mijeńa u složenoj deklinaciji:* krûpnî, krûpnâ, krûpnô, krûpnôga *itd. (u Dubrovniku je akcenat kao kod* gladan). — *Riječ je stara, isporedi rus.* крупный. — *Postaje jamačno od* 1. krupa. — *Između rječnika u Mikaļinu* (krupan, velik ‚magnus'; krupan, kako ti kruh ‚acerosus'), *u Belinu* (‚grosso' ‚crassus' 359b), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* krupen, v. velik), *u Voltiģijinu* (‚grosso, robusto, panciuto' ‚dick, wanstig'), *u Stulićevu* (‚magnus corpore, magnus, grandis; crassus, rudis, vilis'), *u Vukovu:* 1. n. p. so, brašno ‚grob' ‚crassus'. — 2. čovjek, riba, koń, vo ‚gross, wohlbeleibt' ‚corpulentus'. [cf. trsnat, krut].

1. *adj. — Komp.:* krûpnijî *(u Belinu i u Stulićevu rječniku i u pisaca našega vremena);* krûpńî *(u jednoga pisca Slavonca* XVIII *vijeka:* krupńa. J. S. Reļković 158. 261. 262; krupńu. 257).

a. *sa značeńem sprijeda kazanijem.*

a) o materijalnom supstantivu (kiša, grad, brašno, trava itd.) što naznačuje nešto što se dijeli u male čestice. Nigda krupna gráda općena poraza, nigda zimna jâda ledenoga mraza. Đ. Baraković, vil. 239. Smrzne kišu u oblaku, koga poslije razgrijavši vrućina čini padati okrugla ili dugoļata, krupna ili sitna ... A. Bačić 444. A oblaci dažde tuču krupnu. Osvetn. 3, 28. — Vitojn, Orijun i Plejadne krupnim dažđem obaraju. J. Kavańin 166a. Grozna kiša, t. j. krupna. Vuk, rječn. *kod* grozan. — Među pšenicom plodnom i krupnom. M. Radnić 280a. — Krupno brašno kao žir. Nar. posl. vuk. 162. — A naj krupńu *(travu)* za końe spravļaju. J. S. Reļković 257.

b) supstantiv znači nešto u čega čestice nijesu rastavļene, n. p.: aa) o kruhu (suprotno: sitan). Kruh ili je sitan ili krupan, veći je u trbuhu. (D). Poslov. danič. — *bb) o tkańu (suprotno:* tanak, fin). Zaodiven odjećom krupnom. M. Radnić 28a.

Digitized by Google

c) o kolektivnom supstantivu, te dijelovi mogu ne biti ni po što maleni (suprotno: sitan). Krupna živad više jaja grije. J. S. Reļković 158. Sitno blago: koze i ovce, a krupno: goveda. Vuk, rječn. *kod* blago. Zaplijeniše svu stoku ńihovu, krupnu i sitnu. Đ. Daničić, 4mojs. 31, 9.

b. *prenosi se s cjeline ili s kolektivnoga supstantiva na same stvari što su dijelovi cjeline ili se s drugijem stvarima jednakijem ujedno broje. suprotno može biti* sitan.

a) o čemu tjelesnome. Zemļe ove u sebi nikakvu složnost ne imadu: djelčići ńesini, premako se nama vidi da su veoma sitni, ništanemańe jesu krupni. I. Jablanci 21. — One jabuke krupne su, srile su. S. Margitić, fala. 289. — Krupan orah. Vuk, rječn. *kod* babac. — Šćepan uze groše i dukate i na golo krupne talijere, Mitru daje pare i dinare. Nar. pjes. vuk. 2, 630. — A ložite krupna drva, ne cijepajte. Nar. pjes. herc. vuk. 339. — Jedno veliko, na artiji krupnim slovima napisano jevanđelije. Vuk, dan. 1, 27. — Krupne ribe, kŝ ishode i iz mora i iz vode. J. Kavańin 21b. — *Amo mogu pripadati i ovaki primjeri u kojima je* krupno čeļade = *odraslo.* Toliko krupnoj čeļadi koliko dičici. Ant. Kadčić 144. Znam da su ispovidnikom teška i mučnija *(dica)* neg krupne čeļadi. 244. — Poteže svijet na svetoga Ivana Krstiteļa jedan krupan purak prikasujuć mu pošteńe Mesijino,... ali on kakono dobar vojnik pripade k zemļi ponisivša se *(metaforički).* M. Radnić 350b.

b) o čemu umnome. U krupnijem slučajevima. V. Bogišić, zakon. 105.

c. *od predašńega značeńa (kod* b) *postaje drugo: uopće golem, osobito debeo. kaše se o čeļadetu i o drugome.* Hercegovci i krupni Bošńaci. Nar. pjes. vuk. 5, 166. Koja je bila krupna i zdrava i lijepa đevojka. Nar. prip. vuk. 4. Radič je bio krupan, zdrav i jak čovek. Vuk, dan. 4, 16. Mojsej bijaše čovek mnogo krupan. G. Zelić 253. — (*s metaforički, isporedi* d). Događa se da miš mršav i ogladnio ulise u kuhińu kros jednu šupļinu veoma tijesnu, koji jedući i nasitivši se, kako se razdebļa i naraste, ne može ulisti u onu jamicu kud je ulizao, i tako ostane od mačke ufaćen i mrtav. tako ulaze bogatci rđavi, malahni i ubogi gdi se dijeli kruh ali u kuhińu od ovoga svijeta gdi narastu i opritile i učine se krupni s bogatstvami, posidovańami, baštinami, koja ne mogući pak izaći prosto kros šupļinu tijesnu od smrti, jesu poginuli od djavla i ukopani u paklu. M. Radnić 268a. — Tilo krupno i debļina. V. Došen 20b. Tilesa krupna i debela. B. Leaković, nauk. 128. Krupna struka, sijed na poli, vas odiven u zelenu. J. Krmpotić, kat. 26. — Sjedi srda u svili i zlatu, krupna glava kanoti bundava. Osvetn. 4, 11. — Ovan mora imati krupan debeo vrat. I. Jablanci 128. — Oči krupne i koje su vanka malo vide. M. Radnić 353a. — Krupne sise odkrivene. V. Došen 105a. — Krupan i debeo rast ili jasen. M. Radnić 541a. Za ńima se nek koreńe sadi, tko želi da krupnije isvadi. J. S. Reļković 180. Sijanica ili bila ripa... krupńa biva i širje se reže. 261. U struku ista trava jest krupneja. I. Jablanci 174. — Prikasa grebu svetoga jednu krupnu voštenicu. Blago turl. 2, 72. — Probodeno jednijem krupnijem čavlom. M. Radnić 232b. Probode glavu krupnijem klinom. 268a. — Krupnom daskom il' ciglom pokriju. J. S. Reļković 47.

d. *u prenesenom smislu, o čeļadetu, mogućan, jak, bogat.* Od koje me svi sedam krupnih kraļeva ne može rastaviti. V. Vrčević, niz. 33. I *(nagledao se)* druge krupne gospode koja se bila stekla u Beč. M. Đ. Milićević, pomenik. 2, 177. U kom su sedeli ļudi mnogo krupniji i mnogo čuveniji. 3, 327. Krupnim trgovcima. Bos. vila. god. 2, str. 2.

e. *o mjestu, velik (?).* Nego je išlo na krupne kotare. M. Pavlinović, razg. 16.

f. *o glasu, debeo i dubok.* Dođe vuk... pa stane i on svojim krupnijem glasom vikati. Nar. prip. vuk. 224. Ne otvoraj ni po što na krupan glas, već na vrlo tanak. 225.

g. *o glasu (izgovarańu slova), puniji, jači (u primjeru pisac kaže da je* š *krupnije od* s). Niti si slidio jedni*(h)* ni drugije za dati zvuk obliji iliti krupniji slovu ‚s', nego si mu nadostavļo ‚h', na priliku ‚shipka nasha' *(šipka naša).* F. Lastrić, test. bilab. XII.

h. *o riječima (u primjeru: koje vriđaju).* Vuk Mandušić i Vuk Mićunović započeše s Hamzom kapetanom oko vjere nešto popovati, dok od jednom oni zagustiše, uļegoše u krupne riječi: reče Hamza Mićunović-Vuku: ‚Ja sam boļi, čuj, vlaše, od tebe'. P. Petrović, gor. vijen. 14.

i. *uopće o stvari ili o čemu umnome, veliki, golem itd.* Kada se traži koja stvar golema i krupna, nije potribe sa svićom ju tražiti. F. Lastrić, ned. 25. Nije se na toga čovjeka nasloniti za krupniju koju stvar. M. Pavlinović, rad. 109. Pošten dobitak i pametna služba stvar je krupna. 118. Planu junak, jer su krupne, što izreče, stvari. Osvetn. 1, 50. — Posal toliko prikrupan, kakono jest oni od spasenja našega. Blago turl. 2, 278. — Krupno nešto učiš u pameti. P. Petrović, gor. vijen. 20. Pa nešto krupno mozgom učit stane. B. Radičević (1880.) 225. Pa kuhaju u tihoći Turci ńešto krupno za golema vaja. Osvetn. 2, 38. — Malo je kad naći da koji krupniji izum sama jedna osoba obavi. M. Pavlinović, rad. 29. — Ovaj mlin je jedna krupnija novina u timočkoj dolini. M. Đ. Milićević, međudnev. 252. — Veće krupni griha našlo bi se u ńemu nego l' u ovomu. J. Filipović 1, 438a. Ne bih ti ispričao one krupnije grijehe. S. Ļubiša, prip. 222. — Da ne opstoje krupne pogrješke proti redarstvenim propisom. Zbornik zak. 1874. 212. — A pak djeca viknula pokvarna na krupnija djela. Osvetn. 4, 3. — Između se šapću ženenici, jedni drusijem krupne vjere tajne, 5, 29. — Nemoj podnositi toliko krupne težkoće. M. Radnić 272a. — A svaki krupniji zajam sa tri mjeseca. V. Bogišić, zakon. 94. — Oboje krupna laža. S. Ļubiša, prip. 84.

k. *acc. sing. n.* krûpno *(s ovakijem akcentom!) uz prijedloge* 'na, po, u (nà krûpno, pȍ krûpno, ù krûpno) *stoji u adverbijalnom smislu.*

a) u pravome smislu (vidi a). Iseci na krupno. Z. Orfelin, podr. 62. Stuci oboje na krupno. 115. — Rastlsci šišku po krupno. Glasnik. 25, 34. (XVII *vijek).* — *U Vukovu rječniku:* ù krûpno *s primjerom:* U sitno se ne desilo, a u krupno nemam (Nar. posl. vuk. 335) ‚gegentheil von kleinem gelde'. Metne ondje nekolike pare ili u krupno kakav novac. Vuk, rječn. *kod* polažajnik. — *Amo može pripadati i ovaj primjer (suprotno:* jedno po jedno, po tanko). Ili se broje na krupno sama ļudska plemena. M. Pavlinović, razg. 6.

b) o krupnijem riječima, vidi h. Koji se na krupno zainadiše. V. Vrčević, niz. 23. — *Drugi je smisao u ovom primjeru (ono o čemu se govori nije sitnina nego nešto veliko, važno):* Kad što zbore, ka' da sve satvore, sve po krupno a ništa na sitno. Nar. pjes. vuk. 5, 550.

Digitized by Google

l. *kod imena biljke.* Krupni brńiš, Chrysanthemum leucanthemum L. (Srpski arkiv za celok. lekarstvo). B. Šulek, im. 176.

m. *kod mjesnoga imena:* Krupna Gora, *mjesto u Srbiji u okrugu smederevskome.* Zemļa pod Krupnom Gorom. Sr. nov. 1875. 809.

2. *adv.* krûpno.

a. *uopće u pravome smislu, vidi* 1, a. Župa ti je Žrnovica sve krupno kamenita. Nar. pjes. bog. 224.

b. *vidi* 1, f—h. Al' Halija krupno progovara *(jasno, očito).* Pjev. crn. 236b. Tere ńima krupno progovara. Nar. pjes. juk. 301. Jankovića krupno dovikuje. 271.

c. *vidi* 1, g. Jedan put se *(slovo* s) tanko izgovara, drugi put se opet krupno stvara. Nadod. 117.

d. *vidi* 1, i. Krupno smo pogriješili. S. Ļubiša, prip. 209. Niko krupno ka' Turčin ne laže. P. Petrović, gor. vijen. 43.

2. KRÛPAN, krûpna, *adj. koji pripada krupi.* — *isporedi* krupen. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Suprotiva vrimenu krupnomu. J. Banovac, blagosov. 347.

KRÛPAŃ, Krûpńa, *m. ime varošici u Srbiji u okrugu podrinskom.* K. Jovanović 135. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚stadt in der Rađevina'). — *Pomiše se u knjizi pisanoj latinskijem jezikom* XVI *vijeka* (‚De itineribus in Turciam libellus, Felice Petancio auctore'. 1522), *vidi u* Rad. 49, 139—140. I Loznicu i Soko i Srêbrьnicu i Sase i Krupań. Glasnik. 25, 44. (XVII *vijek).* U Rađevini ima 34 sela i varošica Krupań. Vuk, rječn. *kod* Rađevina.

KRUPÀŃSKÎ, *adj. koji pripada Krupńu.* — *Između rječnika u Vukovu* (‚von Krupań'). Krupańska *(opština).* K. Jovanović 135. — Krupańska Rijeka, *ime vodi u Srbiji u okrugu podrinskom.* M. Đ. Milićević, srb. 521.

KRUPATI, krupam, *impf. guritati.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* krupam *kod* kruļim.

KRÙPATICA, *f. ńeka riba.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ‚art fisch [gieben, plattfisch]' ‚piscis genus [Blicca argyroleuca Heck.]'. — Krupatica, Blicca argyroleuca Heck. J. Pančić, ribe u srb. 98.

KRÙPATKA, *f. vidi* krupatica. — *U Vukovu rječniku uz* krupatica. — *Na drugom mjestu s drugijem značenem.* Krupatka ‚die plötze, scheibpleins!' ‚Cyprinus erythrophthalmus'. G. Lazić 80.

KRUPAVČE, *n.* Asparagus tenuifolius Lam. Vele, gde ono raste, tu ne pada krupavica (grad). u niškom okrugu. S. I. Pelivanović.

KRUPAVICA, *f.* krúpa. Ne biju ga (guža), što se bori s alom, kad je oblak, i ne da krupavici da padne. u pirotskom okrugu. S. I. Pelivanović. javor. 1880. 1581.

KRÚPE, *f. vidi* 1. krupa, 2, b.

KRÛPEN, *adj. koji pripada krupi.* Kad otrusi siń oblak krupen grad. Đ. Baraković, vil. 79. — *može biti da je štamparska pogreška i da treba čitati* krupan.

KRUPEŽEVIĆ, *m. presime.* — *U naše vrijeme.* D. Avramović 226. Rat. 250. 389.

KRUPEŽIĆ, *m. presime.* — *U naše vrijeme.* D. Avramović 233.

KRÙPICA, *f. dem.* 1. krupa. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* krûpîcâ.

a. *mrvica.* — *Između rječnika u Stulićevu* (‚mica, frustulum, exigua particula, analecta' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara).*

a) uopće. Da se i azь nasištu sь raby tvojimi ѡt krupicь padajuštiihь ѡdь trapezy tvojej. Starine. 22, 214. (XV *vijek).* Ona stran jima se očistiti svrhu kaleža, koja skupļaše jiste krupice. I. Kraļić 67. I sa nekoliko krupica soli... Srp. zora, god. 1, sv. 7—8, str. 147. Krupicu hļeba. Bos. vila. 1888. 43.

b) u množini, kaša. Krupice ‚gries' (kaša). u Slavoniji. F. Hefele.

b. *vidi* 1. krupa, 2.

a) u množini. — *Između rječnika u Belinu* (‚grandine' ‚grando' 355b), *u Voltiģijinu (kod* krupa), *u Stulićevu* (v. krupe). Za kojijem slijede grmļavine i krupice. M. Radnić 201a. Studen koja čini potope daždити i krupice često udarati. L. Ļubuški 20. Pusti na nas i kužne ogńice i na poļe studene krupice. 64. Krupice udaraju. J. Banovac, pripov. 227.

b) u jednini. Krùpica, sitna a nimalo štetna krupa. na Braču. A. Ostojić.

KRUPÌČAV, *adj. pun krupica, vidi* krupica, a. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Moje se mlijeko ne da nigda tako ukiseliti lijepo ka' tvoje, moje je nekud vavije krupičavo'. ‚Krupičav po licu'. J. Bogdanović.

KRUPIČIĆ, *m. presime.* — XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Krupičićь). Priloži carstvo mi Božića Krupičića. Glasnik. 15, 272. (1848?).

KRUPIĆ, *m. vaļa da je presime, vidi* Rakani.

KRUPILITI, krupilim, *impf.* klepati kamen. u Brodu. F. Hefele.

KRUPIŠ, *m. vidi* nalijep. Krupiš, Aconitum napellus L. (Lambl). B. Šulek, im. 176.

KRUPIŠTA, *n. pl. ime selu.* — *Prije našega vremena.* Krupišta (selo). S. Novaković, pom. 186.

KRÚPITI, krúpîm, *impf. padati kao krupa (grad).* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚grandinare' ‚grandinat' 355b) *i u Stulićevu* (‚grandinare'). I na krivca nevoļnoga iste zvijezde krupiti će. J. Kavańin 559b.

KRUPĻAK, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu pošarevačkome.* Niva u Krupļaku. Sr. nov. 1867. 577.

KRUPĻIČIŠTE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkome.* Niva kod Krupļičišta. Sr. nov. 1872. 645.

KRUPNICA, *f.* vrsta jabuke. Bastaj, Daruvar. D. Hirc.

KRUPNICI, *m. pl. ime selu u Staroj Srbiji.* — XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Krupьnici). Selo Krupnici. Mon. serb. 191. (1379).

KRUPNIČAV, *adj. vidi* krupan, 1, a, *b).* Hļeb krupničav. Bos. vila. 1889. 281.

KRUPNIĆ, *m. ńeka biļka.* — *U Stulićevu rječniku:* krupnić, trava ‚corregiuola, erba' ‚sanguinaria, polygonus'. Krupnić, sanguinaria, polygonus, corregiuola (Stulli), Polygonum aviculare L. B. Šulek, im. 177.

1. KRUPNIK, *m. ovako se zovu ńekolike biļke. — Kad znači što, akcenat je:* krûpnîk *(u Vukovu rječniku); sa značeńe u Stulićevu rječniku akc. je* krûpnîk. (P. Budmani). — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Stulićevu* (‚pavarina' ‚chelidonia'), *i u Vukovu:* ‚eine art

Digitized by Google

getreidepflanze' ‚Triticum polonicum [Trit. dicoccum Schreb.'; cf. pir, pir noktaš]. Pšenica i krupnik ne propade. Đ. Daničić, 2mojs. 9, 32. Krupnik, Triticum monococcum L. J. Pančić, bot. 162. Krupnik, češ. krupen (Hordeum zeocryton), pavarina (Stulli), chelidonia minore (Stulli, Kuzmić), hermola, arnagalus (Pizzelli, Kuzmić, Aquila—Buć), castrangolo, feraria (Kuzmić), galetrico (Pizzelli, Aquila—Buć), gran farro (Kuzmić, Stulli), berba sacra (XVI *vijeka*), 1. Ficaria ranuncoloides Roth.; 2. Triticum spelta L. (Marinković); 3. Anagallis arvensis coerulea Schreb. (Visiani, Lambl); 4. Polygonum aviculare L. (Visiani, Pizzelli, Kuzmić); 5. Salvia verbenaca L. (Vodopić). B. Šulek, im. 177.

2. KRUPNIK, *m. u Stulićevu rječniku*: ‚magnum ferrum'. — *nepouzdano.*

3. KRUPNIK, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu šabačkome.* Krupnik, zemlja. Sr. nov. 1875. 959.

KRUPNÌNA, *f. u apstraktnom smislu, osobina čega što je krupno; u konkretnome smislu, stvari krupne.* — *isporedi* krupnoća, krupnost. — *Akc. se mijeña u dat. sing.* krûpnini, *u acc. sing.* krûpninu, *u voc. sing.* krûpnino, *u nom., acc., voc. pl.* krûpnine. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚grobe, grosse sachen' ‚crassitudo'). Osobite dostanu krupnine. J. S. Rejković 147. Kad se ono krupninom napuhne. J. S. Rejković 271. Jeli da ti je draga ova sitnica iz Baba-Katine kuće, pored one krupnine iz moje gospodske kancelarije? M. Đ. Milićević, zlosel. 131.

KRUPNÒĆA, *f. osobina čega što je krupno.* — *Akc. je kao kod* krupnina. — *U naše vrijeme.* Alosija je čovek koji tako krupan da već ńegova krupnoća prelazi u rugobu. M. Kovačević (u Starom Vlahu), *vidi kod* alosija. Ona ńena *(Beļanice)* krupnoća . . . Glasnik. 43, 277.

KRÚPNOST, *f. vidi* krupnina — *U Belinu rječniku*: krupnos ‚machina e mole, ogni cosa grande' ‚moles' 449b, *i u Stulićevu*: ‚moles'.

KRUPNÒSTASAN, krupnòstasna, *adj. koji je krupna stasa.* — *U Belinu rječniku*: ‚corpacciuto, corpolento, grosso di corpo' ‚corpulentus' 230a; *u Voltiġijinu*: krupnostasni, krupnostasan ‚corpacciuto, corpolento' ‚dickbäuchig'; *u Stulićevu*: ‚magnus, statura procerus, giganteus'.

KRÚPŃA, *f. krupnoća.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Pod ńu jaja da pram krupńe redi. J. S. Rejković 157. Bile, krupńom i množinom veće *(križaline)* lako kod nas popaliti neće. 214.

KRUPŃAČA, *f.* vrsta šljive. Kupčin dol. D. Hirc.

1. KRÙPŃÂK, krupńáka, *m.* bus *(sic)* krúpê i zle godine, ital. ‚scione'. M. Pavlinović. Kad je krupa rijetka a budu velika zrna, veli se da je ‚krùpńâk'. na Braču. A. Ostojić.

2. KRÙPŃÂK, *m.* Salvia verbenaca L. Slovinac. 1881. 418. — *isporedi* 1. krupnik.

KRUPŃATI, krupńam, *impf. postajati krupniji.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Kajsije i briske na šljivah napriduju i krupńaju. J. S. Rejković 147. Diňe i lubenice krupńaju. 310.

KRUPÒSTASAN, krupòstasna, *adj. u Stulićevu rječniku uz* krupnostasan.

KRÙPSKÎ, *adj. koji pripada mjestu Krupi.* — *Između rječnika u Vukovu* (‚von Krupa'). Krupska nahija. F. Jukić, zemļ. 52. Arhimandrit Krupski. Nar. pjes. vuk. 2, 653 *(među prenumerantima).*

KRUS, *m. ime nekakvoj planini.* Prvi mače vojevoda Mirko preo Krusa planine krvave. Osvetn. 3, 126.

KRUSE, *f. pl. ime selu u Crnoj Gori u ļešanskoj nahiji.* Glasnik. 40, 20. Pogibe Mamut paša na Kruse 1796. Starine. 10, 262. Na selo je Kruse udario . . . bogme Kruse selo opalio. Nar. pjes. vuk. 4, 81. Na Krusama selu Krvavome. 5, 423.

KRUSIĆ, *m. prezime vlasteoskoj porodici u Dubrovniku, tal.* Croce. — *Od* XIII *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Krusić). Tudrь Krusićь. Mon. serb. 19. (1234). Posьkali Krusićь. 39. (1253). Matko Krusićь. 320. (1423).

KRÚSITI, krûsîm, *impf. vidi* 2. kruniti. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Cio dan krusim kukuruze'. J. Bogdanović.

KRUSIVOJ, *m.*, KRUSIVOJA, *f.*, KRUSIVOĻ, *m. vidi* 1. krisovuļ. — *isporedi* krusovoļ. — *Sva se tri oblika (i još* krušivoj) *nalaze u rukopisu* XIV *vijeka, ali je ovaj poznat samo po prijepisu* XIX *vijeka, koji nije kritičan ni vjeran, s toga oblici nijesu dosta pouzdani (prepisivač piše* v *za* u'). *otale u Daničićevu rječniku*: krusivoj, krusivoļь, krusivoja. *χρυσόβουλλον.* Krusivoj i zapisi gospodina i deda ni. Mon. serb. 150—151. Donesoše svoje krusivoļe i zapise. 150. Vidêsmo . . . zapisь i krusivoju . . . 151. Po krusivoju gospodina kraļa Đurđa. 151. Sij krušivoj. 152. (1351).

KRUSKA GLAVICA, *f. ime nekakvu visu.* Druga stoji na Krusku glavicu. Pjev. crn. 319b. Ogled. sr. 223.

KRUSÒVOĻ, *m.*, KRUSÒVUĻ, *m.*, KRUSÒVUĻA, *f. vidi* 1. hrisovuļ. — *isporedi* krusivoj. — *U naše vrijeme u Crnoj Gori i u Boci kotorskoj a između rječnika u Vukovu* (krusòvo| ‚chrysobulle' *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori s primjerom*: Pop Zlovoļa čita krusovoļa). Kako izgovara krusovuļ. S. Ļubiša, prip. 159. Evo kako izgovara krusovuļa starinska. prič. 133.

KRÙSTAVICA, *f. vrsta prohe (torte).* — *Od tal.* crostata. — *U Voltiġijinu rječniku*: ‚crostata. specie di torta' ‚torte', *i u Stulićevu*: ‚placenta. crustulum'. — *U naše vrijeme u Šulekovu rječniku*: ‚torte'.

KRUSTE, *f. pl. ime mjestu na ostrvu Krku.* — XIV *vijeka.* Do mesta ko se zove Kruste. Mon. croat. 44. (1379).

KRÙSTULIĆ, *m. vidi* kunac *(kruha)*, škanatica. — *Od tal.* crosta. — *U Mikaļinu rječniku*: krustulić, škanatica ‚crustulum'.

KRUSVA, *f. vidi* krušva.

KRUŠ, *m. vidi* Krupac, c, *c).*

1. KRUŠA, *f. vidi* kruška. — *U rukopisu* XVI *vijeka.* Kotь boje se vьzbêže na krušu ideže medvedь. medvedь že . . . skočivь boje se kota i pad otь kruši izdьše *(nekoliko redaka prije ima* na krušьku, *vidi kod* kruška). Starine. 4, 74.

2. KRUŠA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Gradina u Kruši. Sr. nov. 1867. 47.

1. KRÚŠAC, krúšca, *m. po svoj je prilici dem* kruh *kao i* 2. krušac, *ali se od toga razlikuje akcentom i značeńem. od značeńa komadić ili zrnce što bi bilo naj starije razvila su se neka osobita značeńa. — Akc. se mijeńa u voc.*: krûšče krûšci, *i u gen. pl.* krûšâcâ. — *Riječ je praslavenska* (krušьcь), *isporedi stslov.* krušьcь, *rus.* крупецъ, *češ.* krušec, *poļ.* kruszec; *u češkom jeziku ima još i naj starije značeńe: komad; u*

Digitized by Google

svima znači: ruda, metal, kovina. ovo je značeńe došlo od soli (kamene), vidi češ. krušec, per excellent. = solný se rozumí, kruščova sůl ‚steinsalz, bergsalz, kornsalz'. Jungmann. — *pol.* kruszec solny. Linde. — *U našemu su jeziku dva osobita značeńa.*

a. *zrno grâda. — U knigama pisanima crkvenijem jezikom.* Bogъ prêvelikyimь gradomь otьvrьze hlebi nebesьnyje krušьci velikyimi. Domentijan[a] 250. Po prêstaniji grada togo naloživь palariju carьsku prêvelikyihь krušьcь. 251. — *Jamačno je isto značeńe i u ovom primjeru* (Miklošić, rječn.[2] *kod* krušьcь *meće ga pod značeńe* metallum): Vь tь časь studenь bystь jako krušьcь. Aleks. novak. 145. (xv *ili* xvi *vijek).*

b. krušac soli, *komad soli (poveći, u naj starijem je primjeru mjera). — Između rječnika u Vukovu* (t. j. soli ‚ein brockon salz' ‚frustum salis'). Po petь sьtь krušьcь soli. Glasnik. 24, 278. (1895). Krušac soli da ne plaća glavom. Pjev. crn. 330[b]. Ugledala više sebe na tavanu krušac soli . . . . ‚Da padne onaj krušac soli s tavana i da ubije moga sina Jovana . . .' Vuk, poslov. ix. S koga se je *(trga)* svake godine samim svetogorskim isposnicima slalo po pet stotina krušaca soli na poklon. M. Đ. Milićević, međudnev. 28. — *Misli se svagda na kamenu so, a takovo je značeńe i same riječi* krušac *u ovom primjeru:* Položi malko soli ѡt krušca. Glasnik. 26, 84. (xvii *vijek).*

2. KRŮŠAC, krůšca, *m. dem.* kruh. — *isporedi* 1. krušac. — *Od* xv *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚pagnotta, cioè un pane' ‚panis' 535[b]; ‚pagnottina, pagnottella' ‚panis tenuissimus' 586[a]), *u Stulićevu* (‚exiguus panis'), *u Vukovu* (hyp. v. kruh).

a. *vidi* kruh, a. Donesi mi, moļu te, i kusac krušca. Bernardin 36. 3 reg. 17, 11. Kad sriča odajde, s tobom ostane art, ter ti krušac najde. M. Marulić 145. Gdi krušac krvavi tuđini blaguju. M. Vetranić 1, 171. Jesuse, ner si ti taj krušac i voda. 1, 368. Uzmi samo krušca i vodice i blaguj prid ńim. M. Divković, bes. 409[a]. Ukup s črnim krušcem metahu mu *(juhu).* F. Glavinić, cvit. 224[b]. Nego se ńima oće samo krušca i mlika. F. Lastrić, od' 8. Krušcem i vodicom svoj život od smrti braňaše. A. Kanižlić, kam. 16. O samu krušcu i vodici oni dan provodeći. A. Kanižlić, utoč. 282. U jutru bi uzeo tri zalogaja krušca. bogoļubnost. 450. Gdi se krušac i drugo zatvara. M. A. Reļković, sat. G3[b]. Narediše da se krušac ńem i drva dadu. Nadod. 61. Boļe je i suha krušca pojesti nego se naopako u smok hvatati. (U Dubrovniku). Nar. posl. vuk. 24. Đe gȍđ suncė sije, tu se krušac ije. Nar. poslov. u Lici. V. Arsenijević. I petinu da im odobrava, jer u kršu s mukom krušac rađa. Osvetn. 3, 28.

b. *vidi* kruh, b. I dite se plače kada mu gdo krušac vzame. Mon. croat. 182. (1500). Kadano od pet krušaca jarčanije i od dvije ribice nasiti pet tisuća ļudi. M. Divković, bes. 312[b]. Ne imajući više nego polovicu krušca. S. Margitić, fala. 67. Uze dakle jedan krušac blagosovjeni. I. Đorđić, ben. 38. Nego krušac i zemličku peče. M. A. Reļković, sat. D8[a]. Mački trupac, meni krušac. (Kad se vrača da prođe čibuļica trupac. U Grbļu). Nar. posl. vuk. 176.

3. KRUŠAC, Krušca, *m. mjesno ime.*

a. *pomińe se prije našega vremena.* Krušacь. S. Novaković, pom. 136.

b. *mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Branik Krušac. Sr. nov. 1872. 440.

4. KRUŠAC, Krušca, *m. ime muško.* — xiv *vijeka.* Vladislavь i Krušьcь. Deč. hris. 47. — *I kao prezime. prije našega vremena.* Krušьcь (prezime). Damjanь. S. Novaković, pom. 72.

KRUŠAG, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu smeđerevskome.* Ńiva u Krušagu. Sr. nov. 1870. 707.

KRUŠAK, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu rudničkome.* Livada u Krušaku. Sr. nov. 1865. 213.

KRŮŠAN, krůšna, *adj. koji pripada kruhu. — Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (krušna škriňa ‚cardopos, panarium, et dicitur de omni eo in quo panis conservatur'), *u Jambrešićevu* (krušna škriňa ‚panarium'), *u Stulićevu* (‚pane provisus, instructus'), *u Vukovu* (krůšnî, n. p. peć ‚brot-' ‚panis'. cf. hļebni). Da prevrne v priliku krušnu. Naručn. 42[b]. Uniđe Isus u one vrste krušne. I. Ančić, svit. 102. Ceres ku su držali za krušnu bogińu. P. Vitezović, kron. 5. Da je Isukrst . . . s čovičanstvom i božanstvom u onom s. sakramentu pod obličjem krušnim. J. Banovac, razg. 42. Stati na krušne mrvice. F. Lastrić, ned. 51. Pod krušnom prilikom jest pravi Bog. A. Kanižlić, utoč. 677. Kripost krušna oštije. F. Matić 88. Pod krušnom prilikom. M. A. Reļković, sabr. 24. Kvas u krušnoj tijesti. I. Jablanci 27. Od krušne srjedine. 143. Premda se svagdi za pofaliti Boga čistoća srca iziskuje, ali nigdi veća, ako je dopustito reći, nego u Betelu, u Betlehemu, u kući krušnoj. Đ. Rapić 53. Ozgor nad ńe krušnog kvasa stavi. J. S. Reļković 321. Vraćo se sretńi brod k domaćoj luci, ono što se reče, rušan i krušan, da zimuje i ponapravi se. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 243. Evo dva dana da nijesam okusio krušne napore. S. Ļubiša, prip. 176. Poklam sužań potkožio tijelo krušnom častju. Osvetn. 1, 59. Krůšan, brašnav. Krušan kumpijer. u Lici. V. Arsenijević. ‚Nema u kući od krušna žive stvari'. ‚Neće ništa krušna da okusi'. ‚On nikad kruva ne kupuje, ńegova je kuća vavije krušna'. J. Bogdanović.

KRUŠAŃA, *f. ime brdu u Srbiji u okrugu vaļevskome.* Sr. nov. 1869. 262.

KRUŠAR, *m. mjesno ime u Srbiji. a) selo u okrugu ćuprijskom.* K. Jovanović 180. — *b) mjesto u okrugu kneževačkom.* Ńiva u Krušaru. Sr. nov. 1875. 547. — *c) mjesto u okrugu kragujevačkom.* Livada u Krušaru. Sr. nov. 1861. 602.

KRUŠARA, *f. ime mjestima u Srbiji. a) u okrugu jagodinskome.* Ńiva u Krušaru. Sr. nov. 1874. 420. — *b) u okrugu kragujevačkome.* Ńiva u Krušaru. Sr. nov. 1865. 168.

KRŮŠARINA, *f. što se plaća za kruh. — U naše vrijeme u Lici.* ‚Ja imam što sam dva mjeseca u štokauzu leža šesnaest vorinti krušarine platiti'. J. Bogdanović.

KRUŠARSKI, *adj. koji pripada selu Krušaru.* Krušarska *(opština).* K. Jovanović 180.

KRUŠAVAC, krušavca, *m. na jednom mjestu u rukopisu* xvi *vijeka pisanu crkvenijem jezikom (isporedi* Grunes): *postaje ili od* kruh *ili od* kruška. Grunesa slatka krušavca. Starine 2, 311.

KRŮŠCÊ, *adv. u krug, naokolo. — U jednoga pisca Slavonca* xviii *vijeka.* Po po sloga kružce mašuć šakom. J. S. Reļković 119. Zimsku štrbku koju k jilu hoćeš predom vaļa da kružce omoćeš. 355.

KRUŠCI, Krušaca, *m. pl. ime selu u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 384.

Digitized by Google

KRUŠČAC, kruščca, *m. u Stulićevu rječniku uz* kružčić. — *nepouzdano.*

KRUŠČAJ, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu užičkome.* Ńiva u Kruščaju. Sr. nov. 1873. 255.

KRÙŠČÂŃE, *n.* ime livadi u Zaovinama (u Srbiji u okrugu užičkome). Ļ. Stojanović.

KRUŠČĖTINA, *f. augm.* kruška. ‚Naša stara kruščetina već odavno ne rađa'. J. Bogdanović.

KRUŠČEVIĆ, *m. presime.* — *U narodnoj pjesmi bosanskoj našega vremena.* S posestrimom Ružom Kruščevića. Nar. pjes. juk. 432.

1. KRÙŠČICA, *f. dem.* kruška. — *U Dubrovniku i u okolini govori se* krŭčica *(vidi* P. Budmani, dubrov. dijel. rad. 65, 159 (34)). — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚peretto, pero piccolo' ‚pirum parvum' 554b) *gdje se naj prije nahodi, i u Vukovu* (dim. v. kruška).

a. *u pravom smislu (drvo i voće).* Ne možeš kruščicu proždreti. J. Rajić, boj. 26. A ja odo pod kruščicu, metnu kalpak na jabuku, a puščicu na kruščicu. Nar. pjes. vuk. 1, 116.

b. *u prenesenom smislu, vrsta veza i tkańa.* Tkańa na kruščice i raščice. I. Kršńavi, listovi. 69. Kruščica, neka vrst seļačkog veza po platnu. ‚Ona lijepo veze kruščice po platnu'. J. Bogdanović. Kruščica, vrsta veza na koļeričima od košuļe. ‚Tu su kruščice, krivuļice, sklapače, kolica . . .' u Dobroselu. M. Medić.

c. *ńeka druga biļka.* Kruščica (od XVIII vijeka), Pyrola vulgaris L. B. Šulek, im. 177.

2. KRÙŠČICA, *f. mjesno ime.* — *U većemu dijelu slučaja biće ista riječ što* 1. kruščica. — *isporedi i* Kruščica.

a. *selo u Banatu.* Šem. prav. 1878. 51.

b. *u Bosni dva sela u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 62. 65. — *Drugo se zove i* Brojani.

c. *selo u Crnoj Gori u nahiji katunskoj.* Glasnik. 40, 18.

d. *tri sela u Hercegovini.* Statist. bosn. 112. 115. 120.

e. *u Srbiji. a) kosa u okrugu smederevskome.* M. Đ. Milićević, srb. 152. — *b) u okrugu užičkome. aa)* brijeg do Užica, na istočnoj strani. Ļ. Stojanović. *biće isto što pl.* Kruščice *u narodnoj pjesmi:* Nešto puca sa malih Kruščica, uz Đetińu muńe sijevaju. Nar. pjes. vuk. 4, 176. — *bb) selo.* K. Jovanović 162. — *cc) zaselak.* 160.

f. *u Staroj Srbiji. a)* Se međe selu Plaanomu: . . . Lysьcь i ѡd Lysca koji pohodi dêlь u Krušьčicu u Vrьbnicu. Spom. stoj. 6. (1234—1240). — *b) vidi u Daničićevu rječniku:* Krušьčica, zabjel koji je car Stefan priložio crkvi arhanđelovoj u Prizrenu i kojemu je međa išla ‚u Vrańu Stênu: zabêlь Krušьčicu'. Ǵ(lasnik). 15, 276. (1348?).

g. *ńekakva voda.* — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Na Kružčicu *(sic)* na vodu studenu. Pjev. crn. 222a.

KRUŠČICE, *f. pl. mjesno ime u Srbiji.* — *isporedi* 2. Kruščica. *a) u okrugu užičkome, vidi* 2. Kruščica, e, *b) aa).* — *b) mjesto u okrugu vaļevskome.* Zemļa kod Kruščica. Sr. nov. 1874. 85.

KRÙŠČIČKÎ, *adj. koji pripada selu Kruščici (vidi* 2. Kruščica, e, *b) bb)).* Kruščička *(opština).* K. Jovanović 162.

1. KRÙŠČIĆ, *m. dem.* krug *(uprav* kružak). — *Akc. je kao kod* 2. kruščić. — *Ù naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (‚circulus, orbiculus, globulus'). Krŭščić, dem. krug. Kruščić voska. u Lici. V. Arsenijević. — Kruščić, vidi vretenka. u Srijemu. F. Hefele. — Kruščić ‚rupecula' *(vidi* krug, 2, c, *b)).* D. Nemanić, čak. kroat. stud. 88.

2. KRŬŠČIĆ, *m. dem.* 1. krušac. — *U Vukovu rječniku.* — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* krŭščićâ.

3. KRŬŠČIĆ, *m. dem.* 2. krušac. — *Od* XVIII *vijeka.* Razlamļam ovi kruščić potrebitim. J. Banovac, razg. IX. I ponese uza se ne više nego pet kruščića. F. Lastrić, od' 164. Odgovoriše da imadijau samo 7 kruščića. 247. U košaru bijau od svake vrste pečeni kruščići. E. Pavić, ogl. 83. Pak mu posla jedan kruščić prisan. L. Vladmirović 68. Kruščić kruha nedjeļu danaka. Nar. pjes. juk. 131. Krŭščić, dem. kruh. u Lici. V. Arsenijević. — *Po zapadnijem krajevima ima i oblik* krŭščić. Postavļa u usta niki mali kruščić bio i tanak od ńega blagoslovļen po svomu zakonu. I. J. P. Lučić, izk. 29.

4. KRŬŠČIĆ, *m. mala kruška (drvo), dem.* kruška. — *U Vukovu rječniku:* ‚ein kleiner birnbaum' ‚pirus parva'.

5. KRUŠČIĆ, *m. presime.* — *Ima samo adj. poss.* Kruščićev *u narodnoj pjesmi našega vremena.* Vodu toči Kruščićeva Jelka. Nar. pjes. petr. 1, 253.

KRUŠČIĆEV, *vidi kod* 5. Kruščić.

KRUŠČIK, *m. ime seocu u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 89.

KRUŠČIKA, *f. ńekakva biļka (pelin?).* Kruščika, artemisia mater herbarum (XVIII *vijek).* B. Šulek, im. 177.

KRŬŠĆICA, *f. ime selu i zaseoku u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Rasdiļe. 37.

KRŬŠĆIĆ, *vidi* 3. kruščić.

KRUŠE, *n. (?) ili f. pl.(?) ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkome.* Ńiva u mestu ‚Kruše'. Sr. nov. 1875. 627.

KRUŠĖDOL, *m. ime manastiru, selu i pusti u Slavoniji u županiji srijemskoj.* Rasdiļe. 148. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (1. namastir u Fruškoj gori. — 2. selo kod tog namastira) *i u Daničićevu* (Krušedolь). Monastirь glagoļemij Krušedolъ . . . Selo Krušedolъ. Mon. serb. 541. (1496 *po poznijem prijepisu).* Usrid Fruške stoji Beševina . . . i Grgeteg, Krušedol, Remete . . . M. A. Reļković, sat. B3b. Da kojoj će Laza zadužbini: il' Opovu, ili Krušedolu, . . . Nar. pjes. vuk. 2, 326.

KRUŠEDÓLAC, Krušedólca, *m. čovjek iz Krušedola.* — *U Vukovu rječniku:* ‚einer von Krušedol'.

KRUŠĖDÔLKA, *f.* žensko čeļade iz Krušedola; Krušedolkińa. V. Arsenijević.

KRUŠĖDÔLKIŃA, *f.* žensko čeļade iz Krušedola; Krušedolka. V. Arsenijević.

KRUŠĖDOLSKÎ, *adj. koji pripada Krušedolu.* — *Između rječnika u Vukovu* (‚von Krušedol'). Iz studeničke lavre i krušedolske obiteļi. M. P. Šapčanin 1, 136.

KRUŠEĻAST, *adj. mliječan (?), o kravi.* — *U jednoga pisca Slavonca* XVIII *vijeka.* Jedno *(mjesto)* krave krušeļaste plodi, svaka mlikom terašna dohodi. J. S. Reļković 192.

1. KRÚŠĒŃE, *n. djelo kojijem se kruši (vidi* 1. krušiti, 1). — *U Vukovu rječniku:* ‚das bröckeln' ‚carptio'.

2. KRÚŠĒŃE, *n. djelo kojijem se ko kruši (vidi* 1. krušiti, 2). Krûšenje ‚poenitentia'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. IFtg. 12.

Digitized by Google

3. KRÚŠÊŃE, *n. djelo kojijem se krusi.* (Kruseńe. J. Bogdanović).

KRUŠEPOḶE, *n. mjesno ime. — Pomińe se* XVII *vijeka.* Pavel Kiniž v Krušepoḷu 30 jezer Turak pobiše. P. Vitezović, kron. 127.

KRŮŠEVAC, Krůšêvca, *m. mjesno ime. — Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. — Između rječnika u Vukovu (vidi* c) *i u Daničićevu* (Kruševьcь).

a. *zaselak u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 29.

b. *selo u Hercegovini. — Od* XV *vijeka, vidi u Daničićevu rječniku:* grad koji s gradom Vratarem i Novim vojvoda Dońih Krajeva Juraj, sinovac Hrvojev, potvrdi braći Jurjevićima: ‚gradь Kruševacь'. M(on. serb). 378. (1434). isti je grad ‚Chrusevac' *(latinskijem slovima)* kraḷ bosanski Ostoja dao vojvodi Jurju ocu pomenutih Jurjevića. 386. (1422—1435 *u prijepisu* XVI *vijeka s latinskijem slovima).* Selo Kruševac nalazi se na južnoj strani ravnice mostarskog blata i danas. S. Novaković, obl. 42.

c. *u Srbiji grad i razvaline u okrugu kruševačkom.* Kruševac, varoš. K. Jovanović 125. *vidi i* M. Đ. Milićević, srb. 745—755. — *Između rječnika u Vukovu:* ‚stadt (und ruinen) in Serbien' ‚urbs Serbiae', *i u Daničićevu:* Kruševьcь, stoni grad cara Lazara, i sada u Srbiji: ‚u slavnomь gradu gospodstva mi u Kruševcu'. M(on. serb). 207. taj Kruševac mislim da se pomińe riječima: ‚priložihь' (car Lazar Ravanici) ‚kodь Kruševca u Spizlehь Ogńana z Brankomь synomь i z baštinomь'. S(r). l(et). 1847. 4, 55. (1381). ‚u Kruševьcu gradu'. (Spom. sr.) 2, 44. (1399) *itd. (Car Lazar)* sьzda grady tvrьdy, sьzda že i Kruševьcь glagoḷemyj. Glasnik. 42, 262. (XV *vijek).* Dođi mene ka Kruševcu gradu. Nar. pjes. vuk. 2, 258. Slavu slavi srpski knez Lazare u Kruševcu mjestu skrovitome. 2, 310.

d. *vidi u Daničićevu rječniku:* Kruševьcь, mjesto koje je bilo blizu Dečana, jer je Bivoḷaku išla međa ‚do vode koja teče Kruševcu'. M(on. serb). 92. (1330). isti je Kruševac ili međio sa selom manastira Dečana Papraćima ili mu bio zaselak. 92. — Drugi je Kruševac bio blizu Prištine, jer je selima manastira Gračanice, Gračanici i Sušici i Selcu išla međa ‚u Kruševьcь i Krušьvьca kako nestajetь, pravo u Butovьcь', a i druge su zemḷe manastira Gračanice sa ‚Suhodolomь, Skulanovomь i Ḷapinomь' i ‚sь Batusi...' išle ‚među Motyčanь i među Krušьvcь i na Butovacь'. M(on. serb). 563. 564. (1322). — Selo u Peku koje je car Lazar dao Ravanici, bilo je do Gudreča i Žitkovice koje vidi. S(r). l(et). 1847. 4, 52. (1381).

e. *pomińe se prije našega vremena mjesto s ovijem imenom. biće koje od predašńijeh.* Kruševacь, mêsto. S. Novaković, pom. 136.

KRŮŠEVAČKÎ, *adj. koji pripada Kruševcu (vidi* Kruševac, c). — *Između rječnika u Vukovu* (‚von Kruševac'). Sam otide poḷem kruševačkim. Nar. pjes. vuk. 2, 271. Kruševačka *(opština).* K. Jovanović 125.

KRŮŠEVA GLÁVA, *f. ime selu u Srbiji u okrugu vranjskom.* M. Đ. Milićević, kraḷ. srb. 304.

KRUŠEVANI, *m. pl. mjesno ime. — Prije našega vremena.* Spom. stoj. 185.

KRŮŠEVA PÒḶANA, *f. mjesno ime, vidi u Daničićevu rječniku:* Kamijeva je išla međa ‚na Kruševu poḷanu'. M(on. serb). 199. (1381).

KRUŠÈVATI SE, krůšujêm se, *impf. kajati se, vidi* krušiti se. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Kada se kaje i krušuje od grijeha. M. Divković, nauk. 188a.

KRUŠEVCE, Kruševaca, *f. pl. ime selu u Bosni u okrugu Tusle Dońe.* Statist. bosn. 81. — *isporedi* Kruševci *(vaḷa da je i* Kruševce *prije tako glasilo).*

KRŮŠÊVCI, Krůševâcâ, *m. pl. ime selu u Bosni u okrugu Tusle Dońe.* Statist. bosn. 97. — *isporedi* Kruševce.

KRŮŠEV DÔL, *m. ime selu u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 95. Sva gospoda od Dola Kruševa. Nar. pjes. petr. 2, 178. Pak je šaḷe Dolu Kruševome. 2, 322. Pak je šaḷe Krušev-dolu ravnom. 3, 219.

KRUŠEVICA, *f. mjesno ime.*

a. *u Dalmaciji selo u kotaru kotorskome.* Repert. dalm. 1872. 8. — *pomińe se od* XIV *vijeka, vidi u Daničićevu rječniku:* Kruševica, selo koje je s Bijelom (cf. ‚Bêla') car Stefan dao Kotoru. M(on. serb). 151. (1351). i sad je ondje između Perasta i Bijele koju pišu na kartama ‚Bianca'.

b. *u Hercegovini. a) dva sela.* Statist. bosn. 118. 123. — *b) knežina. — u Vukovu rječniku:* knežina u trebińskom kadiluku.

c. *selo u Slavoniji u županiji srijemskoj.* Razdiḷ. 154.

d. *u Srbiji. a) selo u okrugu biogradskom.* K. Jovanović 97. — *b) selo i zaselak u okrugu čačanskome.* K. Jovanović 173. *vidi* Bezboge. — *c) tri sela u okrugu jagodinskome.* Velika Kruševica. K. Jovanović 108. 109. Mala Kruševica. 109. — *d) planina i selo u okrugu niškom.* M. Đ. Milićević, kraḷ. srb. 3, 118. — *e) dva sela u okrugu požarevačkome.* Dońa Kruševica. Gorńa Kruševica. K. Jovanović 143. — *pominu se* XIV *vijeka, vidi u Daničićevu rječniku:* Kruševica, dva sela u Zviždu, od kojih jedno Ravanici a drugo crkvi bogorodičinoj u Ždrijelu braničevskom dade car Lazar. S(r). l(etop). 1847. 4, 53. M(on. serb). 194. (1380). — *f) selo u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraḷ. srb. 396.

e. *vidi u Daničićevu rječniku:* Kruševica, selo koje kao da je bilo blizu Prizrena: selu je Selčanima bila međa ‚kako ide putь izь Kruševice u Vrьbičane'. G(lasnik). 15, 303. (1348?).

KRŮŠEVICE, *f. pl. mjesno ime. — isporedi* Kruševica.

a. *selo u Bosni u okrugu travničkome.* Statist. bosn. 74.

b. *u Hercegovini.* Kruševice, selo u Zupcima(?). Kruševice ‚autonomno selo u Hercegovini'. V. Bogišić, zborn. 569. — *vidi* Kruševica, b.

c. *vidi u Daničićevu rječniku:* Kruševica, selo koje je kraḷ Vladisav dao sv. Nikoli vranińskom. M(on. serb). 26. (1234—1240). bilo je blizu Guglave s kojom mu je međa išla ‚u Virь u Besь'.

KRŮŠEVIČKÎ, *adj. koji pripada Kruševici.* Kruševička *(opština).* K. Jovanović 141. 143. 170. M. Đ. Milićević, kraḷ. srb. 350.

KRŮŠEVÎK, *m. ime selu u Bosni u okrugu Tusle Dońe.* Statist. bosn. 99.

KRUŠEVḶANI, *m. pl. ime selu u Hercegovini.* Statist. bosn. 120.

KRUŠEVḶE, *n. ime mjestima u Srbiji. a) u okrugu kruševačkome.* Livada u Kruševḷu. Sr. nov. 1875. 19. — *b) u okrugu požarevačkome.* Niva sa zabranom u Kruševḷu. Sr. nov. 1867. 143.

KRUŠEVO, *n. mjesno ime.*

Digitized by Google

a. *selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 18.

b. *selo u Dalmaciji u kotaru benkovačkome.* Repert. dalm. 1872. 6.

c. *dva sela u Hercegovini.* Statist. bosn. 105. 122.

d. *selo u Slavoniji u županiji požeškoj.* Razdiјe. 127.

e. *u Srbiji. a) vidi f. — b) mjesto u okrugu crnoriječkom.* Ńiva pod bregom u Kruševu. Sr. nov. 1867. 680. — *c) zaselak u okrugu smederevskome.* K. Jovanović 150.

f. *u narodnijem se pjesmama dosta često spominje* Kruševo *i* Kruševo polje, *te se obično misli na polje kod grada Kruševca (vidi* Kruševac, c) *ili na sam grad.* Kadno mi se ženaše od Budima sv'jetli kraјu, on se kraјu ženaše od Kruševa lijepoga. Nar. pjes. bog. 28. Kadno mi se ženaše od Budima svijetli kraјu, a on mi se ženaše sestrom bana od Kruševa, svatovima dohodi ka Kruševu svijetlu gradu. 72. Te se primi uz Kruševo ravno. Nar. pjes. vuk. 2, 257. Veće pade u polje Kruševo u pšenicu slavnoga Lazara. 2, 259. Veće osta u poјu Kruševu. 2, 260. Oraševo i Kruševo. Nar. pjes. herc. vuk. 247. U Kruševu na carevu dvoru. Nar. pjes. petr. 2, 260. Do Kruševa slavnu car-Lazaru. 3, 233.

g. *vidi u Daničićevu rječniku:* selo koje je kraљ Milutin dao Hilandaru. M(on. serb). 58. (1293—1302). 138. (1348). 140. (1348). — Kruševo polje, na kom je ‚na Kruševê poљi' imala vinograd crkva sv. Nikole u Prizrenu. G(lasnik). 15, 271. (1348?).

h. *vidi:* Onaj manastir ‚Kruševo' kojega sam pomenik ja opisivao u Glasniku XLII, 17—18; 21—24 takođe je u limskoj dolini, i mislim da će mu se još znati trag u selu ‚Kruševu' koje je na Limu malo više Bijelog Poља. Naj posle ima još jedno ‚Kruševo' i ispod ńega ‚Šašin poље' (? Sasin-poље) južno od Pљevљa pod istočnim krajem ‚Kraљeve Gore'. S. Novaković, novo brdo. 21.

KRŮŠEVO BRĎO, *n. ime selu u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 68.

KRŮŠEVO PÒЉE, *n. vidi kod* Kruševo, f *i* g.

KRŮŠEVSKÎ, *adj. koji pripada Kruševu (Kruševcu? Kruševici?).* — XIV *vijeka, vidi u Daničićevu rječniku:* kruševьskyj, planinama plavskim koje je kraљ Stefan Dečanski dao Dečanima išla je međa ‚odь Ržane putemь u kruševьskyj dêlь'. M(on. serb). 96. (1330). a selu Brodu crkve arhanđelove u Prizrenu bješe međa ‚iz rêku kruševьsku'. G(lasnik). 15, 282. (1348?). cf. Kruševьcь.

KRŮŠICA, *f. mjesno ime.*

a. *u Dalmaciji zaselak u kotaru spљetskome.* Repert. dalm. 1872. 33.

b. *vidi u Vukovu rječniku:* u Lici rijeka koja utječe u Banicu.

c. *u Srbiji mjesto u okrugu vaљevskome.* Ńiva u Krušici. Sr. nov. 1865. 35.

d. *vidi:* Do Krušice i do rêke Htêtove. Spom. stoj. 29. (1837—1846).

KRŮŠICE, *f. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskome.* Ńiva u mestu Krušicama. Sr. nov. 1865. 243.

1. KRUŠIĆ, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskome.* Ńiva u Krušiću. Sr. nov. 1875. 588.

2. KRUŠIĆ, *m. prezime. — Od* XV *vijeka.* Vaља Krušić. Mon. croat. 91. (1461). Kako Ivan Krušić seński kapetan hitro ugrabi Jelicu svoju sestru . . . u Nar. pjes. bog. 326. Prid ńima je Jela gospodična, draga seka Krušić-kaurina. 327.

KRŮŠÎK, krušika, *m. mjesto gdje su posađene kruške. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* krůšîče, krůšîci.

a. *u pravom smislu. — U Vukovu rječniku:* ‚birngarten' ‚locus in quo piri sunt consitae'.

b. *kao mjesno ime.*

a) zaselak u Bosni u okrugu Tuzle Doње. Statist. bosn. 81.

b) mjesta u Srbiji. aa) u okrugu biogradskome. Livada u Krušiku. Sr. nov. 1874. 79. — *bb) u okrugu kragujevačkome.* Ńiva više Krušika. Sr. nov. 1875. 59. — *cc) u okrugu smederevskome.* Ńiva u Krušiku. Sr. nov. 1865. 151. — *dd) u okrugu šabačkome.* Zemља u Krušiku. Sr. nov. 1867. 67. — *ee) u okrugu vaљevskome.* Zemља pod Krušikom. Sr. nov. 1868. 5.

KRUŠILNICA, *f. ime nekakvoj župi.* — XIII *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Krušilьnica). Sije žjupe priloživhomь *(govori Stefan Prvovjenčani)* pod wblastь sije crьkvi *(u manastiru Žiči):* Krušilnicu, . . . *(dva puta).* Mon. serb. 13. (1222—1228).

1. KRŮŠINA, *f. augm.* kruh. ‚Izvali preda nas onako gladne krušinu, kolik oreće kolice'. J. Bogdanović.

2. KRUŠINA, *f.* Rhamnus frangula L. (u Križevcima). B. Šulek, im. 177.

KRUŠINCI, Krušinaca, *m. pl. ime selu u Srbiji u okrugu kruševačkome.* K. Jovanović 129.

1. KRŮŠITI, krůšîm, *impf. mrviti (n. p. so). — isporedi* kruh, 1. krušac, kršiti. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* krůšâh, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* krůšî, *u part. praet. pass.* krůšen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. — Riječ je praslavenska, isporedi rus.* крушить, *češ.* krušiti, *pol.* kruszyć, *premda se u našemu jeziku ne potvrđuje prije našega vremena.*

1. *aktivno.*

a. *sa značenem sprijeda kazanijem. — U Vukovu rječniku:* ‚bröckeln' ‚carpo', n. p. so.

b. *lomiti, kršiti (u metaforičkom smislu). — U jednoga pisca našega vremena.* Pa dočim se Bogu pomolio da mu kobi zle na putu kruši. Osvetn. 2, 22.

2. *sa* se, *refleksivno, kao imperfektivni glagol prema* skrušiti se. — *U jednoga pisca našega vremena (isporedi* 1, b). Kada zlobne utitore duše, od kajańa znaj da se ne kruše. Osvetn. 2, 48. A živi se kruše pokajani. 2, 150.

2. KRŮŠITI, krůšîm, *impf. postaje od* kruh *(hљeb).*

a. *jesti što s kruhom. — U Stulićevu rječniku:* ‚mangiar qualche cosa col pane' ‚pane aliquid edere'.

b. krůšiti s kime, imati jedan kruh, zajedno jesti i piti, zajedno živjeti: ‚Nije sa mnom krušila, kam' sam je moga' poznati (kakve je ćudi)'. ‚Nećeš ti više sa mnom krušiti'. M. Paulinović.

KRUŠIVCI, *m. pl. ime šumi.* Nedo Malešić Bošńak.

KRUŠIVOJ, *vidi* krusivoљ.

KRUŠJAK, *m. ime livadi u Srbiji u okrugu kruševačkome.* Sr. nov. 1874. 487.

KRUŠJAR, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskome.* Ńiva u Krušjaru. Sr. nov. 1875. 1379.

KRUŠJE, *n. mjesno ime.*

Digitized by Google

a. *u Srbiji selo u okrugu aleksinačkome.* K. Jovanović 94.

b. *vidi u Daničićevu rječniku:* Krušije, kao da bješe selo blizu Prizrena: selu je Piranima išla međa ‚s Krušijemь prězь Drimь', a i selu Diničinu ‚s Krušijemь i s Cêlinami, kako upada rêka Bêle Crьkve u Drim'. G(lasnik). 15, 274. 275. (1438?).

1. KRÙŠKA, *f.* Pirus communis L., *voće i drvo.* — *Riječ je praslavenska, ali je nejasna, jer u nekijem jezicima ima g na početku (a u novoslovenskome i u našemu jeziku po sjeverozapadnijem krajevima* h, *vidi* hruška); *kao da postaje od* gruša *ili* kruša *nastavkom* ьka, *pa i nastavkom* ьva, *(vidi* hrušva i krušva), *isporedi stslov.* krušьka, *bug.* kruša, *nslov.* gruška, hruška, *ruski* грушa, *češ.* hruška, *pol.* grusza, *gorńoluž.* krušej, krušva, *dońoluž.* kruša, kšuša, *polapski* greusva, greuk, *pa i lit.* grušė, kraušė, kriaušė, *stprus.* krausy. — *Između riječnika u Mikaljinu* (kruška, stablo ‚pyrus vel pirus'; kruška, voće ‚pyrum'), *u Belinu* (‚pera, frutto noto' ‚pyrum' 533b; ‚pero, albero noto' ‚pyrus' 556a), *u Voltigijinu* (‚pera' ‚birne'), *u Stulićevu* (kruška, stabar ‚pyrus'; kruška, voće ‚pyrum'), *u Vukovu:* 1. ‚der birnbaum, die birn' ‚Pirus [communis L.]'. — 2. ‚die birn (frucht)' ‚pirum'; *u Daničićevu* (krušьka ‚pirus').

a. *voće.*

a) u pravom smislu. Kruške mednice vam se rađale. M. Držić 124. Poštenje i glas u kipu jesu kako kora na kruška*(h)* ali na jednoj lijepoj jabuci, da budući jedna stvar toliko plemenita i tanka zahrańuje voće sve vrime koje ga imaju oko sebe, i dignuvši ju, u tri ure iztrune i pokvari se. M. Radnić 21a. Imaju nike kruške ozimńače koje se ne mogu jestiti *(sic)* ali blagovati, ako nijesu kuhane. 462b. Pas gladan i pečene kruške ije. (D). U brijestu krušaka ne prosi, odkle ih ne nosi. (D). Poslov. danič. Kruška batvača ‚pera buon christiano' ‚pyrum lacteum'; kruška divja ‚pere salvatiche' ‚pyrum silvestre'. A. d. Bella, rječn. 553b. Ja ću ti dati jabuka, krušaka i svega. J. Filipović 1, 53b. Duńe, kruške, ... J. Kavańin 21a. Đe će ‚kruška' no pod krušku? Nar. posl. vuk. 78. Koja kruška sama pada ne vaja se na ńu bacati. 140. Veja kruška u grlo zapadne. P. Petrović, gor. vijen. 44. Kud će kruška, te ispod debla? V. Bogišić, zborn. 631.

b) metaforički, zrno iz puške. Mi smo vama sigurali ručak: iz pušakah vrućijeh krušakah. Nar. pjes. vuk. 4, 114. Pa se staše darivati darom, a ńinijem darom nemilijem: iz pušaka crnijeh krušaka. 2, 561. I Omeru za jabuku dala iz pušaka crnijeh krušaka. Osvetn. 1, 18.

c) u prenesenome smislu. U Erdeviku vidio sam drveno oruđe nalik na krušku u rukama konopara ili užara, pa mi reče da je to ‚kruška'. preko ńe ima užjebina koje se na šiljastom kraju sastaju, i tu se oni konci sastaju, kad ih usukuju. M. Medić.

b. *drvo.*

a) u pravom smislu. Medvedь vьzlêze na krušьku visoku. Starine. 4, 74. (xvi *vijek).* Tuti bo rastiše svake vrsti drevje: ... kastańe, i kruške slaje svih i šipci ne mańe ... M. Marulić 77. Prisaditi krušku na krušku. M. Divković, nauk. 128b. Ter umetne unutra grančicu od kruške. Đ. Bašić 2. Sadih krušku ukraj puta. Nar. pjes. vuk. 1, 346. Đe će kruška no pod ‚krušku'? Nar. posl. vuk. 78. Te bi tu krušku redom čuvali. Nar. prip. vuk. 99. Kruška, Pyrus communis L. (Pančić, Vuk). B. Šulek, im. 177. *i s pridjevima:* Kruška divja, Pyrus silvestris Much. — Kruška vuška (I. Sabljar). 179. — *Ovakovi primjeri idu amo ako se misli na pravu krušku koja je još na svome mjestu, ako li već nije, onda idu pod b): (Međa ide)* prêko u krušku u bêlêgь i otь kruške prêko u Kruševьcь. Mon. serb. 568. (1322). ... na Vatovu krušku. 127. (1347). ... na Dalakiju na krušku. 197. (1381). *(Međa ide)* na krušku u Suhodolê. Glasnik. 27, 292. (1347).

b) preneseno, mjesno ime, vidi a) blizu kraja.

aa) u Hercegovini. Kruška, velika strana (silazeći s Pišča k Pivi) (?).

bb) u Srbiji. aaa) mjesta u okrugu biogradskome. Ńiva kod Sarićeve Kruške. Sr. nov. 1875. 428. Ńiva kod Kruške. 1863. 181. — *bbb) mjesto u okrugu kneževačkome.* Ńiva u Kruški. Sr. nov. 1872. 256. — *ccc) mjesto u okrugu kruševačkome.* Livada kod Kruške. Sr. nov. 1874. 437. — *ddd) vis u okrugu pirotskom.* M. Đ. Milićević, kralj. srb. 171. — *eee) mjesto u okrugu požarevačkome.* Podne orańa na Krušku. Sr. nov. 1861. 316.

cc) vidi: U tuđe Krušьku Bojatiju. Svetostef. hris. 11. U Krušьku. 16.

2. KRÚŠKA, *f.* rakija od divljih krušaka. I. Pavlović.

KRUŠKAR, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu crnoriječkom.* Vinograd u mestu Kruškaru. Sr. nov. 1869. 54.

KRUŠKIĆ. *m. ime mjestu (može biti da je uprav prezime) u Srbiji u okrugu rudničkom.* Livada kod Kruškića. Sr. nov. 1875. 1418.

KRÙŠKIN, *adj. koji pripada krušci.* — *Kod imena mjesta u Srbiji u okrugu jagodinskom.* Vinograd u Kruškinom potoku. Sr. nov. 1867. 399.

KRUŠKOJE, *m. ime muško (za drvo krušku) načińeno u basni.* — *U rukopisu* xvii *vijeka pisanome miješanijem jezikom.* Veliki protonariωnь Kruškoje. Starine. 2, 311.

KRUŠKÒLIK, *adj. nalik na krušku.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Organi bilni mogu biti kruškoliki, ... J. Pančić, bot. 27. Kruškolik, phys. kruškolik tlakomjer ‚birnbarometer', tal. ‚barometro piriforme'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KRUŠKOŃA, *m.* ime volu. Bruvno. D. Hirc.

1. KRÙŠKOV, *adj. koji pripada krušci ili kruškama.* — *Od* xviii *vijeka, a između riječnika u Vukovu* (‚birn-' ‚piracius, e piro').

a. *uopće.* Jabukovo drvo, kruškovo ... I. Jablanci 186. Kruškovi must. Z. Orfelin, podr. 377. Kruškova il jabučjeg imena. J. S. Rejković 46. Iz ove pričine razdeljene su razlike jabukova i kruškova drveta. P. Bolić, vinod. 1, 31. Kruškovo vino. 2, 309.

b. *kod mjesnijeh imena.*

a) Kruškova kosa, gora. Okolica daruvarska. D. Hirc.

b) Kruškova Plana, *zaselak u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Razdiljeg. 32.

c) Kruškov Grad. — *Samo u narodnoj pjesmi našega vremena.* Ja s' oženih iz Kruškova Grada. Nar. pjes. krasić. 1, 157.

d) Kruškovo Polje, *selo u Bosni u okrugu Tuzle Donje.* Statist. bosn. 88.

2. KRÙŠKÔV, *m.* nadimak u Dobroselu. M. Medić.

KRÙŠKOVAC, krüškôvca, *m. postaje od* 1. kruškov *nastavkom* ьcь.

Digitized by Google

1. *štap od kruškova drva. — U Vukovu rječniku:* ‚birnstab' ‚baculus piracius'.

2. Kruškovac, *mjesno ime.*

a. *selo u Hrvatskoj u županiji lička-krbavskoj.* Razdiješ. 29. — *Pomiče se* XVIII *vijeka.* Iz sela Kruškovca. Starine. 12, 41. *(oko* 1719).

b. *zaselak u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* Razdiješ. 141.

3. Kruškovac, *presime. — U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Po imenu Kruškovac-Nikolu. Ogled. sr. 425.

KRÛŠKOVAČA, *f. postaje od* 1. kruškov *nastavkom* ača.

1. *batina od kruškova drva. — U Vukovu rječniku:* ‚der birnstock' ‚fustis piracius'.

2. rakija od krušaka. I. Pavlović.

3. Kruškovača, *mjesno ime.*

a. *u Hrvatskoj. a) selo u županiji modruško-riječkoj.* Razdiješ. 55. — *b)* ime oranicama i livadama u Divoselu. J. Bogdanović.

b. *ime mjestu u Srbiji u okrugu krajinskome.* M. Đ. Milićević, srb. 944.

KRÛŠKOVAČKÎ, *adj. koji pripada selu Kruškovcu.* V. Arsenijević. J. Bogdanović.

KRÛŠKOVČANIN, *m. čovjek iz sela Kruškovca.* V. Arsenijević. J. Bogdanović. — *Množina:* Krûškovčâni.

KRÛŠKOVČÂNKA, *f. žensko čeljade iz sela Kruškovca.* V. Arsenijević. J. Bogdanović.

KRÛŠKOVICA, *f. rakija od krušaka. — U Vukovu rječniku:* ‚birnbranntwein' ‚vinum ustum e piris'.

KRÛŠKOVINA, *f. kruškovo drvo (materijal). — U Stulićevu rječniku:* kruškovina, drvo od kruške ‚lignum pyri', *i u Vukovu:* ‚das birnholz' ‚lignum piri'.

KRUŠĻAK, *m. ime mjestima u Srbiji.*

a. *u okrugu čačanskome.* Ńiva u Krušļaku. Sr. nov. 1874. 204.

b. *u okrugu kneževačkome.* Ńiva u Krušļaku. Sr. nov. 1872. 645.

KRUŠĻEVAC, Krušļevca, *m. mjesno ime u Hrvatskoj, (kajkavski)* Krušļevec.

a) selo u županiji varaždinskoj. Razdiješ. 101.

b) selo u županiji bjelovarsko-križevačkoj. 116.

KRUŠĻEVO SELO, *n. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdiješ. 85.

KRUŠNARITI, krušnarim, *impf. činiti (mijesiti i peći) kruh, isporedi* kruhariti. *— U Bjelostjenčevu rječniku:* krušnarim, kruharim ‚panifico', *i u Stulićevu: griješkom* krusnariti, v. kruhariti *iz Bjelostjenčeva.*

1. KRÛŠNICA, *f. ńiva, usjev (gdje se kruh rađa). — U naše vrijeme u Lici.* ‚Ima on lijep grunat, pravu krušnicu koja ga na izobiļe rani'. ‚Da e u mene ńegovo blago, i moja bi zemļa, ako i nije dobra, bila krušnica'. ‚Slaba 'e u ńega krušnica, prem ima veliku zemļu, svake godine prikupļue kruva i palente'. J. Bogdanović.

2. KRUŠNICA, *f.* pogan kokošja. F. Kurelac, dom. živ. 52.

3. KRÚŠNICA, *f. mjesno ime.*

a. voda u Krupoj u Bosni. M. Medić.

b. *mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkome.* Ńiva kod Krušnice. Sr. nov. 1868. 376.

KRUŠNIK, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu šabačkome.* Sr. nov. 1867. 67.

KRUŠŃAK, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskome.* Livada u Krušńaku. Sr. nov. 1871. 263.

KRUŠOVA POLANA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu crnoriječkome.* Ńiva na Krušovoj Poļani. Sr. nov. 1874. 161.

KRUŠTAŃE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu užičkome.* Ńiva u Kruštańu. Sr. nov. 1871. 678.

KRÛŠVA, *f. vidi* 1. kruška. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚pyrus'). Zaliho je batom uz krušvu hitati gdi krušve grohatom vidimo padati. I. T. Mrnavić, osm. 134. Krušve su uzrile, krušve i jabuke ovako se grizu. 134. Želi krusve *(sic)* u jeseni, u kris vodu. J. Kavańin 56a. Mošćenice gradu, spred vama je krušva. Nar. pjes. istr. 2, 89. Krušva, Krušvica, Pyrus communis L. (u Primorju). B. Šulek, im. 179.

KRUŠVAC, *m. ime selu. —* XIII *vijeka.* Selo Krjušьvьcь. Spom. stoj. 9. (1254—1264).

KRUŠVAR, *m. ime selu u Dalmaciji u kotaru sińskome.* Repert. dalm. 1872. 42.

KRÛŠVICA, *f. dem.* krušva. Krušvica se potresuje s vrhom zelenim. Nar. pjes. mikul. 156.

KRUŠVIĆ, *m. ime biļkama (dem.* krušva). Krušvić, 1. Prunus chamaecerasus L. (Cres); 2. Pyrus achras Wallr. (Istra). B. Šulek, im. 179.

KRÛT, krúta, *adj.* tortus, rigidus, durus, firmus, severus, crudelis, vehemens, immanis, *naj starije je značeńe: čvrsto savijen, sapreden (nestalo ga je u našemu jeziku), od kojega postaju druga: negibak, pa od ovoga: čvrst, tvrd i druga značeńa u tjelesnome i duševnome smislu. — Akc. kaki je u nominativu* krût *taki je u složenoj deklinaciji:* krûti, krûtâ, krûtô, krûtôga *itd.; kaki je u gen.* krúta, *taki je u nominalnijem oblicima i u složenijem što zamjeńuju nominalne:* krúta, krútê, krútôj, krútu *itd., osim nom. sing. m. i acc. kad je jednak s nominativom (u Dubrovniku ostaje akc. kao u* krût *i u* krûta, krûto, krûtu, krûti, krûte). — *Riječ je praslavenska* (krontъ), *isporedi stslov.* krątъ ‚tortus, immitis', *rus.* крутой, *češ.* krutý, *pol.* kręty; *u ovijem su jezicima i ostala značeńa. — Korijen je* krent, *isporedi* krenuti, kretati, *i osobito* okrenuti, okretati. — *Između rječnika u Mikaļinu* (krut, žestok ‚atrox, saevus, nimium vehemens'), *u Belinu* (‚feroce' ‚ferox' 310b), *u Voltiģijinu* (‚crudo, duro, spietato, feroce' ‚grausam, roh'), *u Stulićevu* (‚magnus, atrox, immanis, fortis, vehemens, saevus, inhumanus'). *u Vukovu* (‚dick' ‚crassus'), *u Daničićevu* (krutъ ‚rigidus').

1. *adj. — Komp.:* krûćî (H. Lucić 240; B. Gradić, djev. 48; I. M. Mattei 140; J. S. Reļković 49. 282; *u Stulićevu i u Vukovu rječniku); mańe je dobro* krûtijî (I. M. Mattei 29; S. Ļubiša, prip. 87, *i u Stulićevu rječniku).*

a. rigidus, *kad je što čvrsto upredeno (n. p. uže), ne da se lako sagibati, s čega* krut *dobiva značeńe: ukočen, negibak, ukorio.* Da ne spade, nek je dobro kruta *(kesa).* J. S. Reļković 333. Cijena je knige u krutoj polukožnoj svezi 20 for. Vuk, gramat. spisi. 1, 94. Krut varak. rječn. *kod* kozar, 2. Kruti vrsi u nebo uprti. Osvetn. 2, 97. Ispod krutih železnijeh uza. 4, 62. — *I u prenesenome smislu.* Marinković je bio... kretańa malko kruta. M. Đ. Milićević, pomenik. 3, 323.

b. durus, solidus, *od predańega značeńa postaje slično: tvrd (koji se ne lomi).* Stupiše osudje gdi su tišńi puti, gdi su klanci kruti meju klesurami, da stavši na ļuti meću se pračami. M. Marulić 29. I voda iscrpe mramor krut. Š. Menčetić 95. I voda iscrpe krut mramor u gori.

Digitized by Google

D. Rańina 108b. Nego jak u snig bil, pišem u mramor krut ime mê slavne vil'. A. Sasin 146. Kako dva bivola kim tare jaram ļut vrat z grlom od zdola železan usal krut. Đ. Baraković, vil. 58. — *U metaforičkome smislu.* Ter dim, da je kruči driva i kamika i srcem još ļući (‚ļući') od lava gladnika, koga ne siluje tvoja rič pridraga i da te miluje i da te pomaga. H. Lucić 240.

c. stabilis, diuturnus, *što se ne lomi ono se i ne troši, te* krut *može značiti i: trajan.* Dobro od svita nije vječno ni kruto. Š. Menčetić—Ġ. Držić 501.

d. firmus, stabilis, solidus, *čvrst, koji se ne da raščiniti, rastaviti, razdriješiti.* Uz put moreš izsicati koļe koje ti je za ogradu boļe ili prostje gdi ne ima pruta, od ńeg gradba nije dugo kruta . . . dakle da ti ograda je kruća, i da posli ne izgubiš vrime, sad ga *(pruće)* sici i slaži u brime. J. S. Reļković 49. — *I u metaforičkom smislu.* Hotio je Bog da muž i žena s krutom svezom ļubavi svezani budu. Đ. Rapić 84. Spomenite se da sto mater i otca ostavili, da se vi dvoje krutom svezom svezani među sobom ļubite. 202.

e. validus, robustus, *čvrst, jak, snažan.* Ńima *(guščićima)* da su što u snagi krući štogod zobi daj pod žrvnom stući. J. S. Reļković 282.

f. firmus, constans, *koji se ne mijeńa, u prenesenome smislu, o čemu umnome, n. p. o odluci.* Ti znaš moju krutu odluku, da sam gotov svašta podnositi, samo da mogu štogod malo ļudi srićne i blažene učiniti. G. Peštalić 197.

g. rigidus, severus, *značeńe kod* a *prenosi se na čeļade ili na ļudsko djelo ili djelovańe, te* krut *znači: koji ni u čemu ne popušta, nego se čvrsto drži kakve odluke, oštar.* Bože, ti nisi onaki kano svitovńi velikaši na kojih noge prostiraju se ńiovi poniženi sužńi i sluge i drću na ńiove krute zapovidi. G. Peštalić 183. Da ćeš ti moj jedan put sudac biti, koji ćeš od sviju dila mojih kruti račun iskati. 230. Krut ‚streng'. ‚Strašno 'e krut'. J. Bogdanović.

h. crudelis, saevus, immanis, *od predańšega značeńa postaje drugo u gorem smislu: koji traži tuđe zlo radi svoje naslade, isporedi* okrutan. *uprav se kaže o čeļadetu (ili životińi), a u prenesenom smislu i o drugome, n. p.:*

a) o čeļadetu. Prem je taj krut ki ne plače, od kamena tvrđi pače i od zmije tej ļutice, tko ne žali smrti ove. M. Bunić 77. Svu silu kruta cara i razprša i razčini *(Sobieski).* J. Kavańin 265a. On postade naj krutijim kršćanskim goniteļem. S. Ļubiša, prip. 87. Providnik i paša bili su kruti i na raju kivni. 173. Dobro plaća svoje krute sluge. Osvetn. 1, 16. Kruto pleme od Osmana kruta. 2, 98. Nije to oni kruti tamničar. M. Pavlinović, razl. spisi. 334. — *Amo pripadaju i ovaki primjeri (o pokrajini, o umnoj riječi što znači čeļad):* Treće eto s Arbanije krute. Osvetn. 5, 95. Ni poganska sila kruta. J. Kavańin 217a.

b) o oružju ili o oruđu kojijem se rańava, ubija, muči. Gdi je carska sabļa kruta? J. Kavańin 454a. Priukloni glavu od zuluma i od noža kruta. Osvetn. 2, 16. Spomeni se, o privišńi Gospodine Jezuse Hriste, one krute sulice koja ti prsi razjazi. I. M. Mattei 83. Kažući razjasene krutom sulicom svoje prsi. 125. — Tretja pake i četvrta božanstvena kruta strila. J. Kavańin 570a. — Slab straši se biča kruti'. 293b.

c) metaforički, o stvari tjelesnoj što je škodļiva zdravļu. Oni noći prem studene uklańahu rosu krutu od djeteta. Ġ. Palmotić 3, 112b. S krutom sjenom i nezdravom gdi kraļuje noć straživa. 3, 153a.

d) o načinu, djelovańu. Valerian krutim načinom kršćenike progańaše. F. Glavinić, cvit. 188a. Žar pojari srca usplanuta, da se late djelovańa kruta. Osvetn. 5, 28.

e) o jarmu (metaforički), silovańu, vladańu. I odmetni vjeri i Bogu pod krut jaram sva držahu . . . J. Kavańin 211a. A proď te se kruta silovańa. Osvetn. 2, 114. Trsili se kraļi zajedini, da doskoče krutoj vladavini. 5, 8.

i. atrox, foedus, *dodaje se supstantivu koji znači ńešto vrlo neugodno, naj češće tjelesni bol, ističući žestinu, od prilike kao* žestok, strašan, gorak, *n. p.:*

a) o bolesti, muci. Nije krutije bolesti na saj svijet pri onoj, koju onada ćutjaše srce ńegovo. I. M. Mattei 29. Podnijeti bolesti naj krutće. 140. Josia se razbolio od ospica, tada krute i smrtne bolesti. M. Pavlinović, rad. 25. — Krute muke i martirio podnješe. B. Gradić, djev. 85. Krute muke od krvnika. B. Zuzeri 333. Pod krutijem mukam. 400. Da su tako težke, tako krute, tako žestoke muke. Đ. Bašić 44. Besjedaše o krutoj muci svojoj. I. M. Mattei 76.

b) o rani, udarcu. U tom poznaj krutu ranu svoju. B. Gradić, djev. 5. Balsam koji ulit u svaku ranu premda krutu i duboku udiļe je svu izčisti od ġniladi. B. Zuzeri 279. — Udariše mu šest tisuća i šesat i šeset i šest udorac vele krutije i žestocije. M. Divković, nauk. 144b. Dižen krutijem udorcima. I. Đorđić, uzd. 81.

c) o biču, u prenesenom smislu. Do brzo slobodna bi od krutoga biča sva Provenca. Štit. 4.

d) o boju, rati. Nukaš mene plahe rati grčke i boje krute i biče protresati. I. Zanotti, en. 4. S jedne strane množ velika anđeoskoga vojstva kruta. J. Kavańin 422b. Ratim intačnom i tako krvnom i krutom. S. Rosa 21b.

e) o požaru (može pripadati pod k). Kruto užeženе popali vas grad. I. Đorđić, ben. 175.

f) o nevoļi. I nevoļa ļudska kruta. J. Kavańin 557b.

g) o smrti. Da prije izbereš naj kruću smrt. B. Gradić, djev. 48.

k. vehemens, *velik a ujedno i žestok, plahovit, nagao.*

a) o vjetru. Kad puše vitar krut. M. Marulić 234. Kada plav nagniše pod more vitar krut. P. Hektorović 72. Mrkla noć svitlostju bil će dan naditi, rasrčan krut vjetar morski val tažiti. D. Rańina 124a.

b) o duševnom stańu. Evo pića, pitje, odića i ina, za uzdržat tilo koja su potribna; teška jesu duhu u kom je vrućina. daj mi se s takov'mi trizno uzdržati, to jest s želinjem se krutim ne splitati. A. Georgiceo, nasl. 186. Žalio sam u svojoj krutoj raszdraženosti. S. Ļubiša, prip. 88.

c) o buci, lavežu. Gdje se šliša buka kruta od jaukanja i od plača. J. Kavańin 29b. Ostavi ončas krute laje *(pas troglavi).* 392a.

d) o zimi. Kad je kruta zima. J. S. Reļković 426.

e) o snazi. Đe je tvoja kruta snaga? kruti sinko! rsom srzni, rukom vrzi, ļucki rsu! Vuk, rječn. *kod* rs. Pa razmakni ramenima, kruta snago! Nar. pjes. vuk. 5, 456. Duge ruke prekrstio, snahi lele! krutu snagu oborio, snažni grome! *u* Vuk, živ. 201.

f) može biti da amo pripada i ovaj primjer u kojemu se kaže o poslu: Koji nije mogao prispjeti radi dugoga puta a posla kruta.

Digitized by Google

Nar. pjes. herc. vuk. 358. *i ovo:* Osuđivao je kruto prepuńańe glave za same ispite. M. Pavlinović, rad. 147.

l. *u jednom primjeru us* sirota *znači ili: pravi, veliki, ili: jadan, nevoljan. isporedi i* ljut. Ah, kruta ja sirota! Nar. pjes. istr. 5, 14.

m. *o čeljadetu, debeo, jaki, krupan.* Voda mutna a djevojka kruta, te potonu Filip i Aneta. Nar. pjes. vuk. 1, 465. Čovjek ponizak a krut. Vuk, rječn. *kod* zdepast.

n. *vidi* krupan, a. Jednu četvrt funte krupnoga brašna. Z. Orfelin, podr. 128. Uzmi krupnog brašna. 210.

o. *gust, o tminama, dimu.* Vrh ponora usiona kruta tamnos kraljevaše. G. Palmotić 3, 24a. S toga od limba zle dubine gledahu se ne daleče gdi hrljuju krute tmine, gdi vik sunce ne isteče. 3, 26a. Vlaga oblakom dima kruta maglijaše razmrznuta. I. Đordić, uzd. 61.

2. *adv.* krûto. — *Komp.:* krûćē (H. Lučić 192; A. Georgiceo, nasl. 134; Michelangelo 24; *u Stulićevu rječniku);* krutje *u* M. Marulić 186; P. Radovčić, nač. 15 *i u Stulićevu rječniku može biti da treba čitati* kruće; *mańe je dobro* krûtijē (S. Rosa VIII). — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚admodum; apprime; nimis; obnixe; perquam; valde'), *u Mikaljinu* (kruto, žestoko, jako ‚fortiter'; kruto, nemilo ‚atrociter, ferociter, saeviter'), *u Belinu* (‚duramente' ‚dure' 282a; ‚fortemente, con fortezza' ‚acriter' 325b; ‚severamente, rigorosamente' ‚severe' 672b; ‚ferocemente, fieramente' ‚ferociter' 310b), *u Bjelostjenčevu* (kruto, jako, vrlo, vele, vehoma *(sic),* vrlo, veoma, mnogo, puno, dosti ‚admodum, eximie, valde, vehementer' *itd.* v. jako), *u Jambrešićevu* (kruto, jako ‚valde, vehementer'), *u Voltigijinu* (‚molto, assai, grandemente' ‚viel, sehr'), *u Stulićevu* (v. krutno; komp.: krutje i kruće ‚fortius, tenacius, avidius'). — *Naj češće se upotrebljava po sjeverozapadnijem krajevima gdje je značeńe uopće: veoma, vrlo, mnogo (vidi u Vrančićevu, Bjelostjenčevu, Jambresićevu, Voltigijinu rječniku); i u ostalijem se krajevima može shvatiti kao da znači uopće: jako, čvrsto, ali, kako se vidi po primjerima, može se naći koja razlika u značeńu i upotrebljavańu.*

a. *prema* 1, d, *tvrdo, čvrsto, kad se što teško razdrješuje ili uopće rastavlja. smisao može biti i metaforički i prenesen.* Niki ga *(Isusa)* rastežu ne pomilujući, niki krutje vežu. M. Marulić 186. Kako ja ka kruto od ńih sam svezana. G. Držić 403. Paka k stupu vež'te kruto *(Lovrinca).* P. Hektorović (?) 133. Tudije ju placari na sular podaše, ter k jednoj koloni kruto privezaše. Oliva. 42. Zapovidi kralj s konopci ga *(Ivana)* kruto stupu pritegnuti. A. J. Knezović 167. I prisvete one ruke vidimo danas lanci kruto svezane. Đ. Rapić 20. Čini s. pripovidaoca u tavnicu baciti i lanci kruto stegnuti. 21. Pivaoca mene plemenite s lanci lipota žene vele kruto drži. 24. Evo sada poznajem tegotu singira nečistoće kojima jest me kruto stegla nečista Hirudkińa. 29. Indi nije tako kruto čovik s svojim stegnut oficijom? 42. Pati u ruku od kruto vezani konopaca. 220. — Kad bi malo kruće obhitio te stisne. H. Lucić 192. U ko'e sam se *(blato)* zabol kruto. A. Vitaljić, ist. 208a. Temelj jako stavljen i kruto utvrđen. A. Baćić 159. Onu staroga testamenta korablju Noevu jest isti Gosp. Bog bio kruto zapečatio. Đ. Rapić 226. Niti puca, veće drži kruto *(zemlja).* J. S. Reljković 246. — Kruto ńom *(vojskom)* bjehu opsjeli grad. S. Rosa 6b. — Nijedno prijateljstvo, društvo niti dobrovoljnost vrimenita toliko kruto ujedińuje i veže među sobom ljude, koliko zavez ženidbeni muža i ženu po ljubavi veže. B. Leaković, nauk. 239. — K toj milosti kruće ni treba prionut. A. Georgiceo, nasl. 134. Koji bi tako jako i kruto s Isukrstom združen bio. I. Velikanović, uput. 3, 289. I sa svim tim jeste se tako kruto svitu priložili. Đ. Rapić 270. Možemo izplivati i ustati, koliko god se puta ovoga sakramenta, kakono jedine u pogibli daske, kruto prifatimo. B. Leaković, nauk. 203. — *Amo bi mogao pripadati i ovaj primjer:* Negov pastir kruto zaspa. Živ. jer. star. 1, 282.

b. *prema* 1, e, *jako, sa svom snagom, snažno.* Kruto se ima čuvati griha. F. Glavinić, svitlost. 36. Kad se dakle Josua kruto s ńima biše. E. Pavić, ogl. 120. Iz koga se svi građani kruto braniše. 193. A bunareve naredi da se kruto straže. 374. Kad s' ovako kruto se borili. I. Zaničić 36. Varoš od varoši kruto pripričuje se. G. Peštalić 53. — *vidi i:* Da kruto (vulg. ‚forte' koje je uzeto u smislu tal. ‚forte'. M. Rešetar) ne budu dotegnuti na kami noge tvoje. N. Rańina 42a. matth. 4, 6.

c. *prema* 1, f, firmiter, constanter, *ne mijeńajući se, sve jednako.* Ja ga toliko krutje i stanovitije virujem. P. Radovčić, način. 154.

d. *prema* 1, g, *oštro, žestoko, kod zapovijedi i uopće kod govora, kod prijekora, kod pedepsańa pa i kod izvršivańa zapovijedi.* I Bog je takajše mužem kruto zapovedal, da nimaju pri bolnih ženah ležati. Postila. Z4b. Vele kruto im zapovida. Anton Dalm., nov. tešt. 56b. marc. 5, 43. Zapovidivši kruto nastojnikom. E. Pavić, ogl. 104. Ovo očistenje Bog kruto i za glavu zapovidio biše. 289. Vi lupeži tuđe žene vama kruto zabrańene! V. Došen 108b. — Zato ga li karaj kruto. Naručn. 90a. Otac ćer kruto poče karat. J. Filipović 1, 270a. Nek ńihove ńi godine priju kruto i sidine. V. Došen 90a. — Zašto prijeti vele kruto da se osveti vele ljuto. M. Divković, kat. 120. — Togaj čoljka što bode podoban da ga krotu *(u cijelome se spomeniku miješa* o *i* u) pribišemь (pedepšem?). Mon. serb. 551. (1517). Kruto pedipsaje uvrijeđeńa učińena iskrńijem. M. Radnić 381b. Kruto imade biti pedipsan. I. J. P. Lučić, nar. 98. — Žudije bo kruto svetiše subotńi dan. E. Pavić, ogl. 149.

e. *prema* 1, h *i* i, crudeliter, saeve, ferociter, atrociter, acerbe, *nemilo, okrutno, žestoko, strašno.* Službe kimi je on nam kruto udražal. Mon. croat. 169. (1498). Da te kruto smetu, pusti cića Boga, ne čini osvetu. M. Marulić 120. Učini ga sudac kruto isfruštati. Živ. jer. star. 1, 226. Toliko sam kruto bjen. Mirakuli. 12. Mene koje *(žeље)* kruto more. G. Držić 398. Djavla paklenoga koji sidi u žalosti muka paklenijeh koje zna, poznaje, trpi i podnosi vele kruto i žestoko. M. Divković, bes. 62a. Poče djavao ova dva druga vele kruto napastovati. 132b. Ni onoga kara koji ga vele kruto porazi. 371b. Križ bješe vele težak, a naš spasitelj vele kruto slab i umoren. 383b. Ah neharna zemljo, . . . tve crnilo da bez sjeni ljetńe sunce kruto peče! I. Gundulić 89—90. Decio kruto poče kršćenike progańati. F. Glavinić, cvit. 28a. Sudac čini Blažija kruto s palicami biti. 46a. Koga jesam dostakrat kruto vridil. svitlost. 126. Udri toliko kruto da mu se zubi svi stresoše. Michelangelo. 34. Drače koje na vrime ńihova priminutja kruto će jih probadati. P. Radovčić, način. 49. Što čovika kruto rani. P. Macukat 88. Ere su te zlobe moje kruto izbile verugami. J. Kavańin 52a. Zaboli vas kruto. B. Zuzeri 368. Ugrabi mu silom one

Digitized by Google

biče i poče se kruto mlatit. 404. Jer bismo kruto Boga uvridili. J. Banovac, pred. 100. Kruto po obrazu udaran. J. Filipović 8, 49a. Tako ńime kruto i nemilo o tle baciše. A. Kanižlić, kam. 106. Kruto rańen i izpribijan. 697. Svevlad koji diže vojsku na Grke, razbi i*(h)* i porobi i*(h)* kruto. And. Kačić, razg. 6. Kruto ogladnio. kor. 26. Razbi je i kruto izsiče. 122. Da se na to razgledanje žalostno ne poboli prisvetomu onomu srcu tako kruto pečaļenu? I. M. Mattei 54. Srce bude grđeno i kruto vrijeđano. 319. Gled' kako rani Turak katanu po desnici kruto. M. Katančić 47. Koliko te muči kruto oplećka? Đ. Rapić 175. Ali sam ja kruto rańen osta. Nar. pjes. istr. 1, 48. Pa djevojku kruto udarila. Hrv. nar. pjes. 2, 75.

f. *prema* 1, k, vehementer, *šestoko*, *jako*.

a) u tjelesnom smislu. Tako kruto potezahu *(ruku)* da razdriše prsi. Korizm. 97a. — Tad se kruto izažimat hoće. J. S. Reļković 390. — I kuda prodre čini zemļu kruto tresti. S Margitić, fala. 254. Zemļa se kruto potrese. J. Filipović 1, 99b. A zemļa se tresijaše kruto od topova turski i rišćanski, od bubańa i od tambalasa, . . . And. Kačić, razg. 167b. Kruto iza dna krenuše se svi temeļi tvrdijeh gora. I. Đordić, salt. 45. — Da ne gori tako kruto. Korizm. 3a. Peć raždežena bješe kruto. N. Rańina 123a. dan. 3, 22. — Da kruto raste vera vaša. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 101b. paul. 2thess. 1, 3. — Vele kruto obnemoća i staše u veliki bolezni. Mirakuli. 14. Budući vele kruto nemoćna. 32.

b) o duševnom stańu. Bolim se kruto. Ġ. Držić 438. Na to se ńe roditeļi kruto razzlovoļiše. F. Vrančić, živ. 5. Bolesnom i kruto ražaļenom s neharstva ļudskoga. I. M. Mattei xi. Kruto se je Ive razjadio. Nar. pjes. istr. 1, 42. Preduć se je kruto ražajala. 2, 28. To se Marku kruto na ža' dalo. Hrv. nar. pjes. 2, 235. Svakomu se sažalilo kruto. Osvetn. 2, 78. — Vele kruto se vzradovah. Anton Dalm., nov. tošt. 2, 89. paul. philipp. 4, 10. Našavši velik broj kršćenikov, kruto se razveseli. F. Glavinić, cvit. 107b. Kruto se radujte. svitlost. xxii. Poče se Oliva kruto veseliti. Oliva. 56. Tako kruto radovaše se. P. Knežević, osm. 149. — Prid kim kruto predam. M. Marulić 234. Tondal tada vele kruto drhtaše. Tondal. star. 4, 112. Svi se tada kruto pristrašiše. L. Ļubuški 40. Svi se kruto pristraše. J. Banovac, pred. 112. Dočeka ga deli Asan-beže na srid ravna poļa Dibrenskoga, al' se biše kruto poplašio. And. Kačić, razg. 130a. Jer ga se kruto bojaše. kor. 186. Majka se je kruto prestrašila. Nar. pjes. istr. 3, 5. — Kruto se je čudit. M. Marulić 104. Kruto se začudiše. N. Rańina 228a. matth. 19, 25. Svi se kruto začudiše. S. Margitić, ispov. 166. — Evo vrime koje sam kruto žudil. F. Vrančić, živ. 26. Kruto želiti ‚affectare'. rječn. Poželi kruto s. Fernand jeda bi i on krunu od mučenika prijati mogal. F. Glavinić, cvit. 181b. Al' bi kruto rad znat. P. Vitezović, odil. 70. — Ki prihod Isukrsta spasitela kruto čekahu svoga. F. Glavinić, cvit. 81. — On ga kruto ļubļaše. F. Vrančić, živ. 81. Ńu skupno sve kruto počeše ļubiti. Oliva. 20. — Popi idolski kruto se smutiše. F. Vrančić, živ. 37. — Rasrdi se vele kruto. Anton Dalm., nov. tešt. 1, 2b. Tako kruto rasrdi se. P. Knežević, pism. 110. — Slišajući cesar plač . . . smili se kruto. F. Glavinić, cvit. 430—431.

c) o tjelesnome djelovańu kojijem se javļa duševno stańe. Ġulija ne plaka Ponpea kruto tač. D. Rańina 18b. Nitko ne cvili kruto tač. 19a. — Kruto ječi, jedva progovara. M. Pavlinović. — Od ovih se kruto tuži Gospodin Bog. P. Radovčić, način. 499. — Drtan soko jade jadovaše i sudbini naricaše kruto. Osvetn. 1, 5. — *(Starišine)* k nebu ti put čiste, kruto jim zahvali. M. Marulić 110. — Počeh kruto moliti i saklinati. Mon. croat. 242. (1543). Braća me kruto prosiše. I. Bandulavić (predgovor). Primi i drugi *(trud)*, kruto te prosim. F. Glavinić, cvit. 11b. Ima kruto Boga moliti za biskupa. I. Velikanović, uput. 3, 521.

g. o glasu, buci, jako, u glas, isporedi 1, k, *c)*. Vzdvignu oči na nebo i kruto plačući zoviše Mariju Mirakuli. 21. Kričeći kruto visokim glasom. Korizm. 97b. Ču*(h)* anđela kruto govoreći velicijem glasom. N. Rańina 199a. apoc. 5, 2. Kruće i žešće zuči i vapije. Michelangelo. 24. Glas vele kruto uzdvignufši. 81. Paka otvoriviši kruto zavapiše. Oliva. 49. Ona se plače i kruto javče. Jačke. 43.

h. *u jednom primjeru* xviii *vijeka, kao suprotno prema* slatko, *o izgovarańu bezglasnoga slova.* Da bude se ‚z' (ſ) slađe izustiti kô za rijeti ‚zemļa, zatvor', a ‚s' krutije kô ‚slados, sila'. S. Rosa viii.

i. valde, *uopće mnogo, veoma, vidi* 1. jak, 2, f.

a) uz glagol. Zač se Nimci kruto spravļaju. Mon. croat. 224. (1527). Veoma kruto sagrěšuju. Š. Budinić, sum. 51b. Bogatstvo ke se je dan na dan kruto povekšalo. Jačke. 164. Kruto se varaju oni. M. Pavlinović, rad. 21.

b) s adjektivom ili s adverbom, kao vrlo, veoma, jako, zdravo, čisto, *vidi* 1. jak, 2, f, *b)*. Ako ni *(ljekarija)* kruto žlkka. Korizm. 41b. Vina kruto vodena. 43a. Od kruto dobrih ļudi. Mon. croat. 216. (1526). Kruto dobar glas. 230. (1527). Divica kruto plemenita. F. Vrančić, živ. 47. Nauki, svakomu kruto koristni. F. Glavinić, cvit. i. Ko jest potribno kruto svim želećim raj nebeski. xix. Bi u Siriji človik kruto bogat. 9a. Smrtni grih kruto težak. svitlost. 54. Kruto smrtni grih. 63. Iznajdoh jedan kruto dobar, lagak i pravičan načim za takovo pismo. P. Vitezović. cvit. vii. Zločesta je kruto plaća gdi se zlo za dobro vraća. 44. Tako su Turci grad uzeli, koga su i samoga cara smrtjom kruto drago platili. kron. 154 Divojčica kruto lipa. 168. Od naših samih 11 poginu, rańenih kruto malo. 170. Kraļ osta udovac, da mlad kruto biše. Oliva. 26. Zvan ako žakan bi kruto maļahan bio. I. Kraļić 68. Radost kruto slatka. M. Kuhačević 41. Meći kruto žuhki. 57. Ļubav bi kruto velika. 72. Ženio se kruto na daleko. Nar. pjes. istr. 2. 65.

KRÚTAN, krútna, *adj. vidi* krut. — *Akc. se mijeńa u složenoj deklinaciji:* krûtnî, krûtnâ, krûtnô, krûtnôga *itd.* — *Riječ je praslavenska, isporedi rus.* крутный *(brz)*, *češ.* krutný, *pol.* krętny. — *Jamačno može imati sva značeńa što i* krut, *ali se nalazi mnogo rjeđe, a naj češće u značeńu prema* krut, 1, h *i* 2, e. — *Između rječnika u Stulićevu (us* krut).

a. *adj.* — *Komp.:* krûtnijî *(u Stulićevu rječniku).* Danijel svêtova ļutoga i krutnoga kraļa Nabukdonozora. Š. Budinić, sum. 155a. Nakon toga krutna pobijeńa. S. Rosa 38a. Budući ovi kraļ krutan samosilnik. 40a. Sebi milostiv a inijem krutan. 78b. Tijem krutnijem grijehom. 121a. — *U ovijem primjerima: krupan, jak, snažan, o čeļadetu.* Čini mi se u srcu mojemu, da sam krutna rodila junaka, junačkijem pasom opasala. Hrv. nar. pjes. 1, 155. Kud si mi se uputio, svekre bane, tako krutan i ugledan? V. Vrčević, niz. 272.

Digitized by Google

b. *adv.* krûtno. — *Komp.*: krùtnijê *(u Stulićevu rječniku)*. — *Između rječnika u Stulićevu* (‚atrociter, crudeliter, immaniter, saeviter, inhumane'). Isus krutno i potiho jecaše. M. Lekušić 129. Da će biti krutno progoñeni. S. Rosa 147b. Pravda djeluje ovako krutno sa mnom. 159a.

KRUTIŠĆI, *adj. (o danu) ne dosta jasna riječ na jednom mjestu* XVIII *vijeka; može biti da znači zlosrećan (isporedi* krut, 1, h *i* i). *ali vaļa da je zlo naštampana riječ.* Da imaš ganet procijeniti od mjeseca po kom svime tijelom nosu se u bolesti dni krutišći, sli al' česti. J. Kavańin 469a.

KRÚTITI, krûtîm, *impf. činiti da što (objekat) bude kruto. — Od* XVI *vijeka.*

a. *aktivno (prema* krut, 1, b—f). Niti uzu krutim niti ju oslabim. P. Zoranić 13b. Nije krutit naj kruće užase, jer me jošter rane peku grdne. Osvetn. 5, 13.

b. *refleksivno.*

a) prema značeńu kod a. Nima čovičtvo kriposti ko se tobom *(vinom)* ne kruti. I. T. Mrnavić, osm. 147. Svak se smuti i na srģbu kruti. Osvetn. 4, 44.

b) prema krut, 1, h. — *U Stulićevu rječniku*: ‚saevire'.

KRÚTNOST, *f. osobina onoga što je krutan (okrutan, nemio). — U jednoga pisca Dubrovčanina* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚atrocitas, diritas, inhumanitas, saevitia, crudelitas'). Puk opit u krutnosti. S. Rosa 158b.

KRUTÒĆUDAN, krutòćudna, *adj. koji je krute (vidi* krut, 1, h) *ćudi. — Samo u Stulićevu rječniku*: ‚indole crudelis, immanis, vehemens'.

KRUTÒĆUDNÔST, krutòćudnosti, *f. osobina onoga koji je krutoćudan. — Samo u Stulićevu rječniku*: ‚indoles vehemens, crudelis, immanis'.

KRUTOĆUDSTVO, *n. samo u Stulićevu rječniku uz* krutoćudnost.

KRÚTOŇA, *m.* ime volu. V. Vrčević *u* Nar. prip. vrč. 184.

KRÚTOST, *f. osobina čega (ili koga) što je kruto (krut). — Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (krutos ‚severità' ‚severitas' 672b), *u Bjelostjenčevu* (v. oštrina), *u Voltiģijinu* (‚crudità, crudeltà' ‚grausamkeit'), *u Stulićevu* (v. krutnost). Razmišļajući oštrost i krutost božanstvene pravde. B. Gradić, duh. 11. Da se prvo uobičaji muke ńegove žestoč i krutost razbirat. 61. Do 'edna krutos i osveta, čini mu se da je sveta. J. Kavańin 57a.

KRUTOTJELESAN, krutotjelesna, *adj. u kojega je kruto (vidi* krut, 1, m) *tijelo. — Samo u Stulićevu rječniku*: ‚corpore forti, robusto'.

KRUTOVAN, krutovna, *adj. krut (u kojemu značeńu?). — U naše vrijeme u ugarskijeh Hrvata.* Otprte nam vrata! poda dnom su zlata v obrhu krutovna. Jačke. 293.

KRUTÙĻAV, *adj. dem.* krut *(vidi* krut, 1, m), *podebļi. — U Vukovu rječniku*: ‚dicklich' ‚subcrassus'.

KRUZA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Zemļa u mestu Kruzi. Sr. nov. 1872. 682.

KRÛZI, Krúgâ, *m. pl. mjesno ime.*

a. *zaselak u Bosni ne daleko od Sarajeva.* Schem. bosn. 1864. 56.

b. *vidi* Kruge. Šem. prav. 1878. 68. — *Jamačno je* Kruzi *pravo ime.*

KRUZIJE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu pošarevačkome.* Zemļa na Krusiju. Sr. nov. 1875. 375.

KRUŽA, *f.* ime ovci. Vetovo, Požega. D. Hirc.

KRÚŽAC, krúšca, *m. dem.* krug. — *U Stulićevu rječniku*: v. kružčac.

KRÚŽAK, krúška, *m. dem.* krug. — *U Stulićevu rječniku*: v. kružčac.

1. KRUŽAN, kružna, *adj. koji pripada krugu (u osobitome značeńu, vidi* krug, 2, c, *b)). — U jednoga pisca ćakavca* XVII *vijeka.* Kružna gora uzjekeće, ter poslidńi glas povraća. Đ. Baraković, vil. 208. Naglo hodeć stranputice niz visoke kružne stine. 172.

2. KRUŽAN, kružna, *adj. ima samo adv.* kružno *u jednome primjeru* XVIII *vijeka, te se ne razumije značeńe (može biti i zlo naštampano).* I svidoče da ļuteca viku zmaja dolist neće da kojega kružno peca gdi se osorska zemļa meće. J. Kavańin 331a.

3. KRUŽAN, *m.* ime ovnu. Vetovo, Požega. D. Hirc.

KRUŽANA, *f. ime žensko. — Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 72.

KRUŽAŃ, Kružńa, *m. ime selu u Hercegovini.* Statist. bosn. 106.

KRÙŽÂT, kružáta, *m. vidi u Vukovu rječniku*: čohana kratka haļina bez rukava koja se presamiti i po ńoj se opaše; mnogi imaju na kružatu sprijed srebrna puca s obje strane *s dodatkom da se govori u Risnu i s primjerom iz narodne pjesme*: Neki broji puca na kružatu. — *isporedi* fermen, ģamadan. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.*: krùžâte, krùžâti. — *Po svoj je prilici talijanska ili romanska riječ, isporedi tal.* incrociato, *part. pass. od* incrociare *(prekrižiti, pa i presamititi). — U naše vrijeme po zapadnijem krajevima.* Gore po košuļi ima od crne svite (čohe) prsluk koji oni *(Bokeļi)* zovu ‚krùžât': prsluk je ovaj gore izrezan, a doļe se presamiti kao premitača (ģamadan), i s obje strane (dosta po razdaleko) niza ń vise o srebrnijem singirićima majstorski načińena srebrna puca. Vuk, kovč. 40—41. Kružat, koret, jačerma, široke gaće. S. Ļubiša, prip. 8. Kružät ‚vestimentum sine manicis'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 86.

KRUŽATI, kružam, *impf. vidi* 2. grušiti. Kružati ‚das getreide spitzen' u mlinu. Pšenica a osobito helda prvi put pod žrvńem samo se kruža. u Slavoniji. F. Hefele.

1. KRÚŽÊŃE, *n. djelo kojijem se kruži (vidi* 1. kružiti). — *U Stulićevu rječniku*: ‚ambitus, circuitus, circuitio'.

2. KRÚŽÊŃE, *n. djelo kojijem se kruži (vidi* 2. kružiti). — *Stariji je oblik* kruženje. — *U Mikaļinu rječniku*: kruženje od žita ‚cribratio', *i u Bjelostjenčevu*: kruženo, okruženo ‚cribratio'.

KRÚŽEVAČKÎ, *adj. o ńekoj vrsti tkańa. — U naše vrijeme u Lici*: Neka vrst domaćeg platna u četiri nita. ‚Otkala sam 25 tavajola ma sve kruževački'. J. Bogdanović. — *Ima i adv.* krúževački. ‚Kruževački tkati', ńeki osobiti način kako se će. u Dobroselu. M. Medić.

KRUŽEVO, *n. mjesno ime. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Sisto, našeg' ki po djedi' iz Kruševa iztok vodi. J. Kavańin 271a.

1. KRÙZIĆ, *m. dem.* krug. — *U Stulićevu rječniku*: v. kružčić, *i u Vukovu*: dim. v. krug.

2. KRUŽIĆ, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskome.* Niva u Kružiću. Sr. nov. 1871. 290.

Digitized by Google

3. KRÚŽIĆ, *m. presime.* — *Od* XVI *vijeka (naj prije u latinskome spomeniku).* ‚Gregorii Orlowchyth de Choka et Petri Krwsyth de Kroog, capitaneorum nostrorum Segniensium et castellanorum Clisiensium'. Starine. 5, 216. (1524). Plemeniti knez Petr Kružić. Mon. croat. 212. (1524). Hrabrenoga G. Kružić Petra kapitana kliškoga. F. Glavinić, cvit. 141a. Kružić, bani, duke i markioni od Klisa. And. Kačić, kor. 458. Na 1537 podsidoše Turci tvrdi grad Klis u Dalmaciji koga je vitežki za godinu cilu branio Kružić Petar. 475. Razbiše Turci Andrijaša Kružića. 480. U vrime Kružić-Petra bana. Norini 39. Moli mobu Kružić-gospodaru. Nar. pjes. vuk. 1, 605.

KRÚŽIĆEV, *adj. koji pripada Kružiću (vidi* 3. Kružić). Napred žela Kružićeva Jela. Nar. pjes. vuk. 1, 605.

KRÚŽIĆEVIĆ, *m. presime.* — *U naše vrijeme.* Schem. spalat. 1862. 29.

KRUŽIĆI, *m. pl. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdiję. 48.

KRUŽIK, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu valjevskome.* Ńiva u Kružiku. Sr. nov. 1875. 758.

KRUŽINA, *f.* mlinsko kolo nutarńe sastoji iz trih kružina. u Bistracu kod Samobora. F. Hefele.

KRUŽIPÒSTEĻA, *f. kao zavjes oko posteje što joj pokriva (okružuje) dońu stranu (nòžice).* — *Vaja da ju je načinio Della Bella po tal.* tornaletto. — *U Belinu rječniku:* ‚tornaletto, velo che copre i piedi del letto' ‚velum lecti pedibus circumjectum' 785b; *u Voltigijinu:* ‚tornaletto' ‚bettgehängsel'; *u Stulićevu:* ‚pannus vel velum quo undequaque inferior pars lecti circumdatur (vel ornatus gratia vel iis quae sub lecto sunt tegendis)'.

1. **KRÚŽITI**, krûžîm, *impf.* circumdare, circumstare, ambire; rotundare, *okoljavati, okružavati; obliti; uprav je imperfektivni glagol prema* okružiti. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* krûžâh, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* krûžî, *u part. praet. pass.* krûžen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* krążiti, *rus.* кружить, *češ.* kroužiti, *poj.* krążyć. — *Između rječnika u Mikaljinu* (kružiti, okružiti ‚rotundo'), *u Bjelostjenčevu* (v. okružujem), *u Voltigijinu* (‚volgere, voltare, girare testa' ‚umdrehen'), *u Stulićevu* (‚circumdare, ambire, cingere').

1. *aktivno.*

a. circumdare, circumstare, circumsedere, *okoljavati, stajati okolo čega (i u metaforičkome ili u prenesenome smislu).* Vezijera ovdi velikoga Husaina se šator prope, deset tisuć okolo ga kruži, noseć bijele oklope. I. Gundulić 323. Lovci ju *(dubravu)* kruže sa svijeh kraja. 407. Čim množ pasa sa svijeh kraja kruži ga *(vepra)* okolo i obstira. 542. Zlobnici nas kruže od svuda. I. Đorđić, salt. 31. Ne kruže li nas ko gusari razbojnici opake družbe? B. Zuzeri 14. Kruži ńega *(vladiku)* dvanajst svećenika. Osvetn. 6, 12. — *(Miri)* čuvaće te, lijepi grade, i kružiti u okoli. G. Palmotić 1, 102. Prostrane se kružit vide ńega *(Jerusalem)* obzide. I. Đorđić, salt. 432. Gore okolo takove me kruže. A. Kanižlić, rož. 52. Ter ga kruže s svake strane gnusne rijeke i pogane. N. Marči 65. Svom zemjom, kû val kruži. I. Đorđić, salt. 237. Tri slavne krune koje mi kruže sijedo čelo. B. Zuzeri 149. Kružila je zemja i travica. Nar. pjes. herc. vuk. 157. — Onoga, koga nijedno misto kruži, a svako misto napuńiva. A. d. Bella, razgov. 183. — Oda svijeh strana tvoja ga ljubav obsijeda i kruži. I. M. Mattei 328.

b. ambire, circumire, *obilaziti, hoditi (ili uopće micati se) na okolo.* Bježi kud znaš, što hoć čini; zapad i istok vas obhodi, i bezkrajnoj po pučini svijet kružeći Indije brodi. I. Gundulić 233. Stresam prutom, zemju kružim. G. Palmotić 2, 327. — *U ovijem je primjerima neprelazni glagol:* Kardinali ki okolo ńega kruže. J. Kavańin 380b. Kada bi ovako začuđen po sobi očima kružio. A. Kanižlić, fran. 96.

c. cingere, *činiti da ńešto stoji oko ńečega (objekta), okoljavati.* Sultanskim faćelom glavu ti kružimo. I. T. Mrnavić, osm. 184. I tvrd konop kad donese, vrat mu 'e sveti s ńim kružio. A. Vitaljić, ostan. 190. — *Metaforički.* Nek te veći kruže hvalom. J. Kavańin 227b. Vesti iglicom srca i kružiti ih plamima. I. M. Mattei 158.

d. rotundare, *činiti da što (objekat) bude kao krug, obliti.* Ovo *(šile)* nožem u okolo kruži rižuć, u stran koja god se kruži. J. S. Reljković 263. Žile deblu odkopaj polako, kano zemju da šestarom kružiš. 149.

2. *pasivno.* Široko kruženi *(bor)* pritvrdom oblinom. I. T. Mrnavić, osm. 166. Kad kružena kolom zvijezda nebom šeta. J. Kavańin 474b.

3. *sa* se, *refleksivno.*

a. *sakupljati se u krug.* Na trgu podbocani sad se kruže, sad šetaju. J. Kavańin 178a.

b. *pružati se na okolo.* Kad *(zelер)* u zemji kružiti se stane, baščovan se s nožem k ńemu gane, koji brka zakučita ima, da zgodnije krajne žile prima. J. S. Reljković 263.

c. *okretati se, vrtjeti se.* Odtad svijetom pretvoreno u sebi se more kruži, niti smije preko krâjâ da se pruži. J. Kavańin 71b. Đevojka se kruži, za kom trče pet muži, kad je svih pet uhvatiše, u kolo je okrenuše. (Misli se na žicu prediva i pet prsta od ruke). Nar. zag. nov. 58.

d. *obliti se.* Čelo im se kruži nad dve obrvice. Nar. pjes. istr. 2, 188.

2. **KRÚŽITI**, krûžîm, *impf. vidi* okruživati. — *U Mikaljinu rječniku:* kružiti žito ‚cribro, vanno'; *u Bjelostjenčevu:* kružim, občińam ‚cribro, vanno'; *u Stulićevu:* kružiti žito, v. vrhati. Kad se žito kruži na rešeto, kad se na krug svija i zbija očińak i ostala trovaš. M. Pavlinović.

KRV, krvi. *f.* sanguis, *ono žitko u ljudskome i živinskome tijelu (prostome je narodu* krv *samo crvenâ u tijelu u čovjeka i u životińa višega reda) što uzdržava život i kao da hrani svaki tjelesni dio.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., instr. sing.* krvju *(ali* krvi), *loc. sing.* krvi, *gen. pl.* krvî, *dat., instr., loc. pl.* krvima. — *Riječ je praslavenska* (кръвь), *isporedi stslov.* кръвь *(gen.* кръве *i* кръви), *novoslov.* krv, kri, *rus.* кровь, *češ.* krev *(gen.* krve), *poj.* krew *(gen.* krwi), *gorńoluž.* krej *(gen.* kreje, krvje), *dońoluž.* kšej, kšev *(gen.* kšvje), *pa i stprus.* crauyo, krawia, *lit.* kraujas. — *Osnova je indoevropska, isporedi snskrt.* kravi, kravis, kravja, *meso, grč.* κρέας, *meso, lat.* cruor, *staroir.* cruu. — *U praslavensko je doba bio nom. sing.* kry, *vidi nslovenski, gorńolužički i dońolužički oblik, vidi* kri *(acc. sing.) u* Stat. poj. ark. 5, 293; *isporedi* crki (crkva), ljubi, smokva. *prema tome obliku ima acc. sing.* kriju *u jednoga pisca čakavca* XV *vijeka, ali samo na jednom mjestu i vaja da je i to radi slika:* I svitlih prorokov broj, ki se verno riju, dojdoše

Digitized by Google

u pokoj, za te proliv kriju. M. Marulić 240. — *Oblici su za instr. sing.* krvlu *i* krvi; *prvo se nahodi i u starijim oblicima:* krviju (Š. Budinić, ispr. 18; F. Glavinić, cvit. 410b), krvju *(dosta često, pa i u naše doba:* Nar. pjes. vuk. 3, 274); *osim toga po sjeverozapadnijem krajevima u nekijeh pisaca (uz druge oblike) ima i* krvjom (krfjom. Đ. Baraković, vil. 131. 132; krvjom. F. Glavinić, cvit. 20b. 55b. 258b. 355a. 387b; P. Bakšić 99. A. Kanižlić, kam. 639); *nije dobar oblik* krvim *i može biti da nije narodni* (I. Gundulić 325. 558 *u nekijem rukopisima;* J. Kavanin 222a. 245b. 263a. 283b. 296a. 448a. 460a; I. Đorđić, pjesn. 30; V. M. Gučetić 14). — *Nejasan mi je loc. sing.* krvli. Nar. pjes. istr. 1, 65. — *U svijem je rječnicima: u Vrančićevu* (‚cruor; sanguis'), *u Mikaljinu* (karv, krv ‚sanguis, cruor'), *u Belinu* (‚sangue' ‚sanguis' 641a), *u Bjelostjenčevu* (‚sanguis, sanguen, cruor'), *u Jambrešićevu* (‚sanguis, cruor'), *u Voltiđijinu* (‚sangue' ‚blut'), *u Stulićevu* (‚sanguis, cruor; voluntas, genium; stirps'), *u Vukovu* (‚das blut' ‚sanguis, cruor': popiti kome krv, t. j. ubiti ga), *u Daničićevu* (krьvь ‚sanguis; consanguinitas; caedes').

1. *dok je u tijelu.*

a. *u pravom smislu.* Krv iza svih stran kipa k naj poglavitijemu udu vrući. P. Zoranić 7a. Meni krv u lica udriv i sramežljiv rekoh. 69b. Uputivši se sva krv na srce. M. Orbin 83. Za krenuti umore i krv od onijeh nemoćnika. 90. Krv zdrava ‚sangue buono, non guasto' ‚sanguis incorruptus'; krv nezdrava, ištetena *(sic)* krv ‚sangue guasto, sangue corrotto' ‚sanguis corruptus'. A. d. Bella, rječn. 641a; pun krvi ‚sanguigno, pieno di sangue' ‚sanguineus' 641b. Poče u ńemu krv umirat, . . . i treći dan otiđe pod semlju: umri od stra. J. Filipović 1, 250b *(vidi i c, b)).* Odma ńega krv zaduši. V. Došen 177b. Kad tko stoji nad propasti u koju je slisko pasti, te ne može pobignuti, čelo mora uzdignuti, vala oči dignut gori, da ga nesvist ne obori; nad strašnom bo stajat smrti, krv se mrzne, svist se vrti. 280a. Gori indi, linovladi! krv dok vam se ne oladi. V. Došen 280a *(vidi i* b). Nasjela krv ‚unterlaufen' ‚sanguine suffundi'. Vuk, rječn. *kod* nasjesti. Podustala krv (kad čovjek oteče na zdravu mjestu). *kod* podustati. Krv ga jela! (Kletva). Krv ga sukala! (Kletva). Nar. posl. vuk. 160. Na oči mu krv nasjela crna. Osvetn. 1, 59. Krv arterijozna. J. Pančić, zoolog. 33. Krv venozna. 34. Potpuno prozračivańe krvi kroz obilatu pluću. M. Pavlinović, rad. 137. — Otidi od mene, ja jesm plt i krv. Pril. jag. ark. 9, 91. (1468). Put i krv ne očitova tebi, nego otac moj. A. Kanižlić, kam. 450. — Ki ne od krvi ni od pohotinja puti ni od hotinja muškoga, da od Boga rodiše se. Zadar. lekc. 3. joann. 1, 13. Da se mi porodimo ne od krvih ni volje puteno. J. Matović 42. Z drugim ženam mišati svoju krv i svoju put. M. Dobretić 475. Žena i čovik kad pomišaju među sobom svoju krv. 532. Tijelo Jesukrstovo učińeno bi od pričistijeh krvih prisvete djevice bez ikakva djela čovječjega. J. Matović 37.

b. *uprav u prenesenome smislu (ali često se misli da je u pravome smislu)* krv *može značiti narav ljudsku (temperamenat) kad se o ńoj kaže da je vruća ili hladna, te se misli u prvome slučaju na žestinu (n. p. na naglost u srđbi, u odnošajima među muškom i ženskom stranom) a u drugome na mirnoću.* Kada je mlada, jest studena . . . narava i kipuće krvi. Naručn. 27a. Četnici su vruće krvi i na zor. S. Ljubiša, prip. 195. — Ovo nemoćstvo . . . u muškoj glavi ishodi oli od velika zimogrozja naravi iliti studenosti od krvi, oli ishodi od velike vrućine krvi: prva diže kripost puti čovičanskoj da ne može pridobiti žensku; druga čini sijati prvje nego se puti sklope. Ant. Kadčić 456. — *Amo pripada i ovo:* Paride: Božicami ali od nebi vjerovati imam prije, ludu i staru ali tebi u kom sva krv veće umrije? Ġ. Palmotić 1, 270.

c. *slično se kao kod* b *kaže da biva u krvi kakva promjena radi jakoga i žestokoga duševnoga osjećańa (gdjegđje stoji u iperboličkome smislu).*

a) o ljutini, jedu. Čuje da mu se užeže krv od srčbe. S. Matijević 12. Čuvši Turci ovo rugańe, uzavri u ńima krv. A. Kanižlić, kam. 825. Budući usilovan, napastovan i opsovan od svoga podložnika, uzavri u ńemu krv. And. Kačić, razg. 120. *nije posve isto u ovom primjeru:* V kih krv vari da idu na poboj. B. Krnarutić 18. — Ovo koreńe Ivanovo mutijaše krv Erodijadi i Jerudu. S. Rosa 55b. — *Suprotno.* Počekaj dokle srđba projde, dokle se krv smiri. J. Filipović 1, 464b. J. Banovac, razg. 57.

b) o strahu, užasu. Strah ledeni svijes i pamet mû sanese i utrnu krv u meni. Ġ. Palmotić 1, 240. Nenadni strah ledeni moju pamet svu sanese i utrne krv u meni. J. Kavańin 392b. U meni krv umira procińujući da, ako došavši anđeo, mene koji sam pripovidao stavi na livo, a one kojim sam pripovidao stavi na desnu sudca Isukrsta, kakva će moja pogrda bit. J. Filipović 1, 145b. Smrznu im se krv u žilama, kad vidješe, gdje su zabroździli. S. Ljubiša, prip. 195.

c) o putenosti. U mladost kadno krv vrije, ne mogoše začeti. I. Ančić, vrat. 204. Čim Tomas vidje svoju lijepu napas, tim se vas promuti, krv mu uzavre, obrati se u živi ogań. V. M. Gučetić 145. Jer od pitja krv uzkipi, čovik pijan jer oslipi, da nek drnut i u mraku već na zloću srne svaku. V. Došen 148a. Ako je uzbučilo krv i smradne pomisli. Ant. Kadčić 158. Paziti se smoka i pitja koja užigaju krv. 255. U ono vrijeme nečista žeļa osvoji srce Davidovo: kad se krv u čovjeku zaplamti, hoće i oči da zaslijepe i uši da ogluhnu i srce da otvrdne. Đ. Daničić, prip. bibl.[7] 71.

d) uopće. Šta je čovek kad ga kakva strast preuzme! kad kakvo mečtanije užeže mu mozak, pcdbuni srce i učini da sva krv u ńemu uzavri! D. Obradović, živ. 77.

d. *posve u prenesenom smislu (drugo je pod* b), *narav, ćud.*

a) uopće. Sedam vrijednijeh sinova mile krvi, blage ćudi *(ne znam odakle je taj primjer).* Pitomost krvi i mozga uzgojivost. M. Pavlinović, rad. 29. — *U ovom je primjeru metaforički, ali je isto značeńe:* Ne znam ko je ni što je, no znam da je mudar i čistac. u ńega je procijeđena krv. S. Ljubiša, prip. 97.

b) u ovakovijem primjerima krv *znači naravnu naklonost k ljubavi prema kome ili čemu.* Da krv prilici priteže. P. Zoranić 10b. Hrabreno dilovati po krvi ti je. J. Filipović 1, vi. *u Dubrovniku se često kaže o čeljadetu ili o drugome da* ‚je po krvi' *(milo, ugodno) ili da* ‚nije po krvi' *(neugodno).* P. Budmani. — *Suprotno.* Zaradi protivnosti naravi i krvi jednoga prama drugomu. M. Dobretić 564.

c) o samome čeljađetu što se ljubi ili mrzi (isporedi b)) kaže se krv. *isporedi* milokrvan. Oko mi ljubi ńe *(djevojčinu)* krv. M. Držić 201.

e. *u prenesenome smislu, život.* I rad kraļa i rad slave štedi krvi ili glave. V. Došen 200b.

f. *u prenesenom smislu (postički), o crvenoj*

Digitized by Google

boji u ruši. Tako i ruža majci u krilo prem kad svoje lice otvara, lijepo i drago rumenilo nu po malo kaže odsgara; al' kad zori ka ju kripi svoje 'e čelo raztvorila, tada 'e rusom krvju lipi vas svoj obraz pomastila. A. Vitaljić, ostan. 39. Koji bijelu rusu svu umastih u krv rusu. J. Kavanin 51a.

2. *izvan tijela (pošto se iz tijela prolila).*

a. *uopće u pravome smislu, pa i kod ranjavanja, ubijanja, bitke (često iperbolički).*

a) ljudska krv ili uopće. (Mjesec) neće potamnjeti ni se u krv obratiti. M. Divković, bes. 25a. Al' je tuj ka rika da krvjom provira? Đ. Baraković, vil. 132. Ko *(oko)* on krvju s. Kristofora pomazavši . . . F. Glavinić, cvit. 239b. Mokra 'e zemja rusom krvi. A. Vitaljić, ostan. 171. Stablo koga jesu žile krvju sinka natopljene. P. Vuletić 86. Svaki krvim cvijet zalivan. J. Kavanin 304b. Kad se krvju do dna smuti *(more).* 311a. Da s' dolama krvju ne uprja. Nar. pjes. vuk. 1, 539. I o sabji rukavice crnom krvju napunene. 1, 178. I zaklaše čedo prenejako i od čeda krvi ugrabiše, poškropiše po belome dvoru. 2, 10. Pavle uze zlaćene noževe, pa ih vadi iz srebrnih kora, ali noži u krvi ogrezli. 2, 16. Đe je od ńe kapja krvi pala, onde raste smilje i bosilje. 2, 17. Vas mu konic u krv ogreznuo. 2, 293. I on nosi pušku šeišanu, po ńe mu je krvju zaliveno. 3, 274. Kad hajduci viđeše dolamu, ja kako je krvju pokapana. 3, 369. Nađe ńega u krv umrjana, iz krvi ga malo izvadila. 3, 496. Ta nemoj je *(košulju)* krvju poganiti. 4, 22. Od krvi su puške zakisnule. 4, 87. Svako slovo u krv okaljeno. 4, 268. Crnom krvju tužbe potpisane, na sarajske pošilju građane. Osvetn. 4, 54. Mješina je s greba provrvila, nit bajana, niti napuhana, no mrtvačke krvi punahana. 4, 70. — I pri sam umio mastit se u krvi, i s kim sam boj bio, nijesi ti prvi. M. Držić 111. Usrjed mnoge krvi početak se . . . od gospodstva utemeji. J. Kavanin 130b. Videći obodvoje na zemji u krvi ležeći. M. A. Reljković, sabr. 41. Pa se šeće po razboju mlada, po razboju čestitoga kneza, te prevrće po krvi junake. Nar. pjes. vuk. 2, 315. Sovra će mu u krv ogreznuti. 2, 412. Sva ložnica u krvi ogrezla, a bratac joj u krvi ležaše. 2, 497. A po krvi jedan gazi junak. 2, 561. Mlav-planino, krvava krajino! čudno li si u krv ogreznula! 3, 27. Sav je Tale u krv ogrezao. 3, 163. Vas se Turo u krv učinio. 4, 44. Mi se potocima krvi oslobodismo. S. Ljubiša, prip. 133. Eno vidiš krsta spasovoga, vaćaće ga okupati krvju. Osvetn. 2, 89. Da junačke ne polijeću glave i zemjicu krv ne kvasi crnu. 2, 113. Biće krvi po dolini pluska. 2, 127. Tu su kule od ljudskijeh glava, a jezero od krvi junačke. 2, 135. Vile harnu sreću ńima naviještale, ljute nože da u krvi kale. 4, 30.

b) životińska krv. I uzmu krvi ńegove *(jagańčeve)* i postave svrhu jedne i druge strane od vrata. N. Rańina 108a. exod. 12, 7. Okrvaviše svite ńegove kozjome krvju. Zborn. 25b. A sukńu mu omazaše vrućom krvju od živine. P. Vuletić 12. Ov mekčava malom krvim od kozleta. J. Kavanin 460a. Da bi krvju istoga jarca škropio. I. Velikanović, uput. 3, 317. Već zakolju konja ja sokola, napiju se krvi od grloca. Nar. pjes. vuk. 2, 414. Britku ću mu sabju zatopiti, zatopiti onom slanom krvju, da se ne da izvadit iz kora. 2, 107.

b. *metaforički.* Pije krv na pamuk. (Kad ko lijepim riječima zabašuruje ono zlo što čini; osobito se govori za poglavare i upravitelje). Nar. posl. vuk. 247.

6. *metaforički,* krv na (u, pred) očima *znači ńešto vrlo mrsko i nemilo. može biti u svesi sa značeńem pod* 8, *kao da čeljade gledajući koga što mu je osobito mrzak, hoće da ga ubije (učini krv), vidi i:* Nosi mi krv s očiju. (Bježi dok te nijesam ubio). Nar. posl. vuk. 226. — Vrag koji vazda o zlu nastoji potakne ovu maćehu da nije mogla svoju pastorku koliko krv na očima viđeti. Nar. prip. vuk. 164. Pa svi su im krv u oku crna. Osvetn. 3, 36. Svaki mi je od vas stupac krvi pred očima. S. Ljubiša, prip. 168.

3. *dok ishodi iz tijela.*

a. *subjekat je* krv.

a) krv uopće ishodi iz čijega tijela kroz ranu ili drukčije kroz kožu, pa i kroz nos, kroz usta, kroz uši itd., ili radi udarca ili radi bolesti. različni se glagoli upotrebljavaju za ovakovo značeńe. Ter joj krv na nos i na usta i na druga mista iđaše. J. Banovac, pred. 148. Krv komu iđe na nos. J. Vladmirović 20. Krv ne ide iz bábine ruke. Nar. pjes. vuk. 3, 41. Da bi komu u jutro hodila krv iza zubah. I. A. Nenadić, nauk. 184. — Sa svojom materju od koje od četiriju godišća velika krv teciše. F. Vrančić, živ. 47. Toliko grozno plaka, da joj živa krv suzami tecijaše iz očiju. M. Divković, bes. 374b. Tečiše od svih stran tela krv. F. Glavinić, cvit. 271a. Da jedan čovik udre drugoga jako šakom u nos i mnoga mu krv izteče . . . Ant. Kadčić 80. — Da mu se zubi potresoše i na usta krv udri i poteče. M. Divković, bes. 371b. Udara ončas krv iz rane. B. Zuzeri 408. Da mu udri krv na uši. J. Banovac, pred. 149. Tad mi udri krv na grlo, u ovomu nađe me smrt. razg. 63. Tako ńime o tle baciše, da je iz ńega krv udarila. A. Kanižlić, kam. 106. Kad bi komu sama krv udrila iz tila. Ant. Kadčić 80. Udari mu iz rane kužań krvi. S. Ljubiša, prip. 21. — Tako da povsud iz onoga svetoga tela krv se prolivaše. F. Glavinić, cvit. 48a. — Bije krv iz rane. Vuk, rječn. *kod* biti, bijem. — Otvrzla mu se krv na nos (ili iz nosa). *kod* otvrsti se. — Puče mu krv grlom i nosom. S. Ljubiša, prip. 216. — Vidjeh gdje mu krv iz ožičice kutja. Pravdonoša. 1851. 80. — Iz nogu mu krv cijepa, a uda od umora padaju. M. Pavlinović, rad. 82. — Vidi gdje je sva odrta i gdje krv joj od svud vrvi. I. V. Bunić, mand. 15. — Hrče rigajući mu krv na grlo. M. A. Reljković, sabr. 41. — Ko je god sirac izio, braca Milivoja krv šikala. Nar. posl. vuk. 141. Šikala ga krv, t. j. točila ga, išla od ńega. Vuk, rječn. *kod* šikati, šikam. — *I bez glagola.* Krv od lica, suze od oči. I. V. Bunić, mand. 10. — *Amo pripadaju i ovakovi primjeri:* Nješto krvi, ka se proli iz propetja davno jošće. J. Kavanin 328a. Iz prilike svetoga Đurđa krv proteče. A. Kanižlić, kam. 634.

b) prolijevańe ili točeńe krvi znači boj, pokolj, ubojstvo. Vidêhu kolika se hoće krv prolijati skozê Elenu caricu. Pril. jag. ark. 9, 125. (1468). Prije nego li se krv prolije. Zborn. 23a. Mnoge danas proliše se krvi. Aleks. jag. star. 3, 274. Obziruć se na gomile kosti ke svud leže okoli, . . . misli, koja krv se proli. I. Gundulić 322. Krv se je velika za uzet Troju grad prolila i do sad. G. Palmotić 1, 203. Dopušteno daj da mi je na izgled drage ńe pomasti da se moja krv prolije. I. V. Bunić, mand. 18. Kako za ń se *(Boga)* krv proliva. P. Hektorović (?) 116. A u nerednom jestbovanju vino i krv se da prolije. J. Kavanin 26a. Kada bi Carigrad

Digitized by Google

zarobljen, slidilo je veliko prolivańe krvi. A. Kanižlić, kam. 894. Boj se bije, krv se prolijeva. Nar. pjes. vuk. 4, 116. Ne daj grada bez velika jada, bez proļeva krvi od Srbina. 4, 249. Nož sijeva, krv se prolijeva. 4, 330. Znaj da valom bojna krv se lije. Osvetn. 2, 27. — Jedan proć drugomu s oružjem da skoči, u boju ter tomu da im se krv toči. M. Bunić 8. Koje *(bedene)* dobit krv se toči. V. Došen 245a. Videći *ga (boj)* nevješ sudi, sad, sad živa krv proteć će. P. Sorkočević 584b. Drugom sjeklić trikrat šiju lupa, krv se toči, žrtva grče boči. Osvetn. 4, 63. — *Amo mogu pripadati i ovakovi primjeri:* Strašno smo se pobili š ńime, krv pade do koļena. Nar. prip. vuk.3 199. Pope, ti nam kaži, dok nije među nama jutros krv kanula, što na nebu rade. Nar. prip. vrč. 174. Daždi kiša od krvi junačke. Osvetn. 3, 140.

b. *subjekat je čeļade ili životińa, te iz ńega krv teče kao kod* a, *a*). Od koje *(trave)* kažu da stoka u proļeće ļrotoči krvļu. Vuk, rječn. *kod* devesetļ. Krvļu točio! *kod* točiti. — Krvju bļujući. And. Kačić, kor. 319. — Plako mrtva koga ļubiš, plako krvim vrijeme u svako! I. Đorđić, pjesn. 30. — Isukrst znoji se krvju od velike tuge. A. Komulović 62. Poče se s krvju potiti. J. Banovac, pripov. 46. — Jer ga skoro hitilo se vlaše niže grudi, koža znala, al' krvi ne dala! Osvetn. 4, 89. — *Amo mogu pripadati i ovakovi primjeri:* Žena koja je dvanaest godina bolovala od tečeńa krvi. Vuk, mat. 9, 20. Ona, na prošńu ke Martu sestru od betega krvi ozdravi. F. Glavinić. cvit. 282a. Da vide s svijeh strana gdi niza ń krv grede. N. Naļešković 1, 185. Oblije je krv. Pravdonoša. 1851. 21. Drugom rukom diže sina ogreznuta svega u krvi. I. V. Bunić, mand. 31. Drug im je u svojoj krvi ogrezao. S. Ļubiša, prip. 168. Vidi gdje je sva u suzah, sva u krvi. I. V. Bunić, mand. 16. Razjagme se tu perčini, i s krvi se nos začini. V. Došen 178a.

c. *subjekat je čeļade koje čini da drugome (čeļadetu ili životińi) teče krv iz tijela.*

a) s glagolom pustiti *(rjeđe* vaditi, *vidi) znači, kad se kod liječeńa ńekome probode žila da mu isteče po ńešto krvi.* Pusti mu krъvь vъ lêvuju ruku konь maloga prьsta. Lesekörner šaf. 180. Krъvь da pustitь ѡtь lakta vъ sъbornuju žilu. Sredovj. lijek. jag. star. 10, 105. Da mu se pustiti ne može krv. Š. Kožičić 40a. Dvakrat mu pustiše krv. B. Kašić, fran. 197. Pusti mu krvi koliko može podnijet. (D). Poslov. danič. Pustiti krv iz ruke oli iz noge. Ant. Kadčić 545. Pušti mi krv. Nar. prip. vuk. 129. Pusti, baba, konu krv i teletu mlijeka. (Govore đeca metnuvši travku kunice u nos i tukući odozdo jednom pesnicom u drugu koja travku pod nosom drži; i tako čine dok ne udari krv iz nosa. U Srijemu). Nar. posl. vuk. 266. Krv pustiti ‚zur ader lassen' ‚sanguinem mittere'. Vuk, rječn *kod* krv. Neki puštaju bolesnome krv iz uva. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 36. — *Metaforički.* Da pustim pijetlu krv. (Reče đetko u šali kad hoće da mokri). Nar. posl. vuk. 54. — Puštaš krv vaditi. V. Andrijašević, put. 250. Na istok i sklad zvijezd vrućije*(h)* krv nije vadit. J. Kavańin 468b. Pustiti ili izvaditi krv ‚sanguinare, trarre o cavar sangue' ‚sanguinem emittere'. A. d. Bella, rječn. 641b. — *Suprotno.* I krv će se ustaviti. J. Banovac, pred. 43. — *Moglo bi i ovo amo pripadati, premda se ne radi za liječeńe:* Dica šakajući se i izbijajući među sobom jedan drugomu krv n p. iz nosa ... Ant. Kadčić 80.

b) naj češće s glagolom proliti, *značeńe je: raniti (osobito na smrt), ubiti.* A Božju krv pravu nepravo prolište. D. Rańina 148b. Ja grešnik koji sam .. mnoge krvi prolio. M. Divković, bes. 409b. S Kajinom, ļudsku prvu krv ki proli. J. Kavańin 444b. Zašto me ubi i moju krv proli? J. Banovac, razg. 93. Krstjansku krv svoje radi slave ne hti prolivati. A. Kanižlić, kam. 2. Atila, kraļ ungarski, rečen bič Božji, mnogu krv proli. And. Kačić, razg. 5. Nemoj, Stevo, maća povaditi, niti više krvi proļevati. Nar. pjes. vuk. 3, 307. — U osveti krv mu toče *(iskrńemu).* J. Kavańin 12b. — *I ovaj primjer pripada amo, a ne pod* d: Sad prolijevam moju krv ja za te *(govori Abram, hoteći žrtvovati Bogu Isaka).* M. Držić 472. — *Mogu pripadati amo i ovakovi primjeri:* Plemenitom krvju ruke oskvrnuti. A. Kanižlić, kam. 18.

d. *subjekat čini da iz ńegova tijela krv teče.*

a) krv se toči po malo kad se ubode žila ili uopće koža, isporedi c, *a).*

aa) puštati krv *može značiti da po voļi ili uopće po potrebi subjekta ńeko mu drugi radi ńegova zdravļa bode žilu (kao kauzalno prema* c, *a)).* Kada krv pušćamo ... J. Kavańin 430b. Dogodi se da jedan dan pušta krv iz žile ... J. Banovac, razg. 150. Brez velike potrebe, toplice čuvaju se, ne među kupice, niti krvi puščaju iz žile. J. S. Reļković 72.

bb) subjekat sam sebi probija kožu ili se rańava, te čini da mu krv ishodi. aaa) subjekat je čeļade. Sam sebi krv otvori i svojom krvju zavit upisa. M. Zoričić, osm. 32. Pa u lice perom udario, od obraza krvi natočio, s krvi ńemu knigu zapečati. Nar. pjes. vuk. 2, 247. U lice je perom udarila, od obraza krvi otvorila, Marku sitnu knigu napisala. 2, 391. Ne piše je čim se knige pišu, već je piše krvi od obraza. 2, 214. — *bbb) subjekat je životińa.* Iz prsi tad svojijeh bude krv pustiti *(ptica pelikan).* N. Dimitrović 69. — *ccc) u metaforičkome smislu.* Al' i tu ih milost grije toli, da drug drugu i krvi iz lišca ulit hoće. Osvetn. 1, 62. Uvijek veli: malo mi je, rajo, da mu i krv iz obraza lijevaš. 2, 67. ‚Tako ga ćuti *(ļubi, rado ima)* da bi mu dô krvi ispod grla'. *u Dubrovniku.* P. Budmani.

b) lijevati *(svoju)* krv *znači biti ubijen ili rańen ili mučen do smrti. aa) uopće.* U gradu istomu ovi uživaju, druzi na drugomu mistu krv livaju. I. T. Mrnavić, osm. 154. Krv proliše naši u boju. B. Bettera, or. 15. — *bb) naj češće se ističe da subjekat gine ili je rańen ili mučen po svojoj voļi. aaa) značeńe je od prilike kao* žrtvovati se, žrtvovati svoj život. Ona kolona na koj ti bi mučen i na koj bres mire proli slavnu krv tvoju, a za ļubav moju. M. Jerković 51. Koja te dovede na to propetje i prolitje sfete krvi tvoje. 68. Kad za ń Isus svu krv toči. J. Kavańin 9a. Rubje tôko omasti krvju iz rana ku izcidi *(Isus).* 318b. Žeļan biše *(Bog)* grišnikom krv proliti. J. Banovac, razg. 188. Za ńi proliti svu svoju krv u priteški muka. F. Lastrić, test. 44a. — Ki krv svoju prolêjut za ime jego. Pril. jag. ark. 9, 93. (1468). I nisi još za me kapļe krvi prolil *(govori Isukrst).* A. Georgiceo, nasl. 163. Zač mi braniš s tobom iti, tere s tobom krv proliti? P. Hektorović (?) 93. Krjepko u mukah krv proliše *(sveti Kristin i dr.).* J. Kavańin 305a. Proliše krv za svjedočanstvo od pravovjernosti. I. Đorđić, salt. 223. I da za ń *(Isukrsta)* još i krv u potribi proliješ. M. Zoričić, osm. 11. Te onog li *(Boga)* ne poznamo, za kog' prolit krv imamo? V. Došen 4a. Kad krv proli za obslužeńe zakona Božjega. M. Do-

Digitized by Google

bretić 219. — *bbb) značenje je: boriti se za što ili za koga (kao vojnik).* Krv prolivajući na našim službah. Mon. croat. 116. (1476). Ki za otašbinu krv proliše. J. Kavanin 349b. Da rad ńega vojevaše *(Francusi)* i krv svoju prolivaše. V. Došen 54b. Za gospoštinu je moja kuća dosta krvi prosula i muka prenijela. S. Ļubiša, prip. 54. Jer smo mi . . . dosta krvi prolili tukući se oko ńega. Vuk, građa. 133. — *ccc) značenje je: voļeti umrijeti nego što pretrpjeti.* Ko djed Žarko krv proliti hti prije, nego l' sužań biti. J. Kavanin 84b. Krv će prije on proliti, neg će tome privoliti. V. Došen 109a.

c) prema značenu kod b) bb) kaže se metaforički: krvļu:

aa) oplakati, oprati. Oplači ga *(prvi grijeh)* tvojom krvi *(Boše).* N. Naļešković 1, 152. Pojde Bogu ki ga kuša i ki ga opra svojom krvi. J. Kavanin 385a. Imam krvju mojom grišnike oprati. F. Lastrić, test. 102a.

bb) otkupiti, kupiti, dobiti. Za spasenje duš krvjom mojom odkuplenih. F. Glavinić, cvit. 258b. Kad si ju ti tvojom krvim odkupio. J. Kavanin 573b. Odkupļene s krvju svojom. J. Matović 84. — Ovo je kraļestvo vaše, jer sam ga ja mojom krvju za vas kupio. J. Banovac, razg. 6. — Bog koji nas i dobi sebi svojom krvju. J. Matović 328.

cc) platiti. Neprijateļu moj udesni, sve ćeš platit tvojom krvi. G. Palmotić 2, 146. Ti trpeći plaća krvļu me dugove. J. Kavanin 51b. Često krvim mnogom plaća. 222a. — Pa za ń *(za otačastvo svoje)* i vi krvļu dugujete. Osvetn. 3, 150.

dd) potvrditi, dati svjedočanstvo, *(metaforički* zaliti). Mučenik, ki s krvju pripovidanje potvrdi svojom. F. Glavinić, cvit. 238a. — Krvjom svojom dâ svidočanstvo crikvi svetoj. 20b. Ki krvjom svojom meštru svidočanstvo poda svomu. 428a. — Bog ga zali svojom krvi *(nauk od istine).* V. Došen 138b.

ee) posvetiti. Neka Brešu krvjom posvete svojom. F. Glavinić, cvit. 55b.

ff) amo pripada i ovo: Krsteńe od krvi jest kad bi jedan umro za svetu viru krstjansku. Ant. Kadčić 124.

d) amo mogu pripadati i ovakovi primjeri: Mi nijesmo jedne ženske glave, pod zatvorom ženski da pomremo, pa da crkvu krvi obojimo, da kostima crkvu potrusimo. Nar. pjes. vuk. 4, 170. Tako mi se ognište mojom krvļu ne ugasilo! Nar. posl. vuk. 805.

e. do krvi, do kapļe krvi *znači: dok počne krv teći.*

a) u čeļadeta. Muku moj' i svetih htij dobro razmislit: još se nis' do krvi protivan učinil i nisi još za me kapļe krvi prolil. A. Georgiceo, nasl. 163. — On krunu svoju i do krvi brani. A. Kanižlić, kam. 2. — Mučenja od tijela tja do krvi. B. Kašić, fran. 51. Svaki bi se dan verigami do krvi mučio. A. Kanižlić, bogoļubnost. 451.

b) u životińe. Magarac ako ga do krvi ne udriš ali ne obodeš. M. Divković, bes. 341a.

4. piti krv, napojiti se krvļu, napojiti krvļu *itd. kaže se u pravome a češće u prenesenome smislu.*

a. *u pravome smislu: u primjerima samo o životińama.* Da inim toče krvi virne *(lav).* J. Kavanin 216a. A mi tice doletismo gladne, doletismo i gladne i žedne, ļuckoga se naranismo mesa i krvi se ļucke napojismo. Nar. pjes. vuk. 2, 329. Čije ste se krvi napojili *(dva vrana gavrana!)?* 3, 562.

b. *u prenesenome smislu.*

a) popiti *itd.* kome (čiju) krv *znači što i* ubiti. Hoću li ti se kad krvi napit, hoć li mi kad u ruke upasti? M. Držić 358. To sam volij' no mu krv popiti. Ogled. srp. 6. Sad ću ti krv popiti (ubiću te). Nar. posl. vuk. 274. Popiti kome krv, t. j. ubiti ga. Vuk, rječn. *kod* krv. Da mi je sva tri sina na muke metao i krv im popio. S. Ļubiša, prip. 148. — I opojeni ļuckom krvi bojnici su ovi vrli. I. Gundulić 500. Opojena krvim srće *(vojska).* 558. Dvanaes tisuć ńih se glasi sadojenijeh krvi od boja. 825. — Negda tuđu krv lokaše *(Hirud),* a sad želi pasje kaše. V. Došen 128b. Mnogo krvi što poloka *(krvolok).* 164b. Il' krv lokat, il ju prolijevati! Osvetn. 4, 6. — Zaisto Urikšeš mudar človek jest, têm se iznemļe, da bi se ne pričestil trojskoj krvi. Pril. jag. ark. 9, 126. (1468). — Omršen ļudskom krvi ‚micidiale' ‚micidialis'. A. d. Bella, rječn. 486a.

b) metaforički se kaže da oružje ‚pije (loče) krv', ili da ga subjekat ‚napaja krvļu' (ubijajući). Sabļe vaše tursku krv lokaše. B. Krnarutić 26. — Turskom krvju žednu *(vidi* 5, b, *b))* sabļu napojiti. J. Kavanin 264a. Turci krvjom grčkom napoje sabļe svoje. A. Kanižlić, kam. 639. Krvju svojom sabļe naše napojiše. 823. Ja otido da sabļu napojim, da napojim krvi od Turaka. Nar. pjes. vuk. 4, 231. Ovaj se mač napojio mletačkom krvļu. S. Ļubiša, prip. 87.

c) metaforički, upropašćivati, veliku štetu nanositi.

aa) naj češće znači: lišavati koga imańa tražeći preveliku dobit (kamatu), pa i uopće prijevarom ili silom. Piti krv siromašku s nikim ugovori kamatnijem. F. Lastrić, ned. 50. Kradu i piju krv siromašku. I. A. Nenadić, nauk. 137. — *(Bogatac)* iskrńega da sadere, kô i ovcu sgoni i bije, . . . krv mu loče, ter ga davi. J. Kavanin 55a. — Vi u znoju tad plivate *(lakomi)* i krvi se zalivate. V. Došen 54b. — *Često se govori u ovome smislu* sisati krv, *ali nemam nijednoga primjera.*

bb) uopće, činiti veliku štetu. Tajno mito krv pije. Nar. posl. vuk. 297. Tajni lupež krv pije. V. Bogisić, zbor. 111. — *Može pripadati amo i ovaj primjer (gdje je značenje mučiti sama sebe).* Rad kog' *(blaga)* svoju sam krv ždere. V. Došen 54b.

5. *prema* 4 *kaže se da je* ko *(ili* što) žedan (žeļan) krvi *u pravome i u prenesenome smislu.*

a. *u pravome smislu, o životińama.* Jao! još dva upadoše vrana, . . . vrani vrâni vrane krvi žedni. Osvetn. 4, 63.

b. *u prenesenome smislu.*

a) o čeļadetu što želi koga ubiti ili ubijati uopće. Koliko mu krvi žedan bješe, sabļom manu, ods'ječe mu glavu. Nar. pjes. vuk. 2, 178. Koliko je junak krvi žedan. 3, 309. — Ali ne šće ļuta sirotińa žeļna, kado, krvi od Turaka. 4, 352. — U ńem ļudi kô zmajevi zubi, na krv ļuti i na zlo udarni. Osvetn. 2, 67.

b) o oružju, metaforički. Pri pojasu sabļa ožednela, požeļela krvi od junaka. Nar. pjes. vuk. 4, 230.

c) o zemļi, metaforički. No je nama belći zemļa žedna [t. j. krvi žedna (želi nam zlo). Vuk]. Nar. pjes. vuk. 2, 539. Te je zemļa krvi požeļela. 3, 108.

6. *krv Isusova u sakramentu i pričesti.* Pričeštaše se têla i krъve Gospoda Boga. Sava, sim. pam. šaf. 11. Da je povinnъ krvy Gospoda Boga. Mon. serb. 15. (1222—1228). Tvojom

Digitized by Google

dragom krvi. N. Dimitrović 46. Oblita precinom krviju. Š. Budinić, ispr. 18. Jestojska je prava moje meso, a krv moja piće. J. R. Gučetić 9. Zaklinem vas s krvlu Isukrstovom. J. Banovac, blagosov. 77. U sakramentu tila svoga i krvi. F. Lastrić, test. 108a. Uzimje vino i govori im: ‚Pite ga, ovo je moja krv'. V. M. Gučetić 14. Pokli su i oni nasitjeni s istijem Božijem tijelom, pokli su i oni napojeni s istom Božjom krvim. 14. U prvašńa vrimena *(dijakon)* razdiljivaše krv Gospodinovu onim koji se pričestivaju. sad ne može, budući krv uzimati zabrańeno svakomu koji nije misnik. Ant. Kadčić 46. Slavoštovna krv. 46. S krvju Gospodinovom. J. Matović 215. Hoštiju podigne, a svete krvi ne more. Nar. prip. mikul. 119.

7. *proljevańe krvi, rańavańe (vidi* živa krv *pod* 8, b), *ubijańe (vidi* 8), *pokolj*. Kadkad se dođe i do krvi. F. Lastrić, ned. 807. Da će biti dosta krvi. V. Došen 128a. Koji udara samo rečenoga putnika bez rane i bez krvi. Ant. Kadčić 286. Više puta je između dvije familije do krvi došlo. G. Želić 407. Tegetov sve umiri bez krvi i sile. M. Pavlinović, rad. 86. Višekrat u Bizancu došlo se po ulicah do krvi. razg. 95.

8. *u prenesenome smislu, ubojstvo ili ubojstva, vidi u Vukovu rječniku*: ‚mord' ‚caedes': učinio krv; krv platio na svom domu! (‚fluch in der Herzegovina'); pala krv, t. j. pobili se.

a. *uopće*. Zemla naša ubijena bystь krьvьmi. Stefan, sim. pam. šaf. 19. Što se budu učinile koje ljubo čtete a ili zlobe ili krьvi u sijuzi ratь. Mon. serb. 170. (1362). Tada more taj se kri pitati od gospodara. Stat. pol. ark. 5, 293. Vzdržali da bi se ot ubijenija i krvi. Š. Kožičić 11b. Ako bi se uzdržal bil od krstijanskije krvi. 38b. Za krv bješe postavljen u tamnicu. N. Rańina 92b. matth. 27, 16. Čuju se svud vike, još me 'e strah da krvi ne budu velike. F. Lukarević 288. Ter da navede na ń *(Zadar)* strah, nesan, plač i glad, rasap, krf i ogań. Đ. Baraković, vil. 64. Otima kraljestvo očino ubojstvom i krvi. G. Palmotić 2, 489. Tko zaziva drugoga na boj od krvi. I. Grličić 57. Ko se odveć na krv sgoni, naj poslije i on svoju roni. J. Kavańin 287a. Učinili bi pritežak grih za koji zakon svitovńi naređuje pedipsu od smrti ... dali zakon crkveni koji se ne miša u krv ljusku samo za pedipsu tolike zloće naređuje bezredje. Ant. Kadčić 138. Porađaju toliku krv i ubojstva. M. Dobretić 501. Ja moj sinko, Kraljeviću Marko, nemoj nosit ništa od oružja, ti se jesi krvi naučio, učinićeš krvcu o prazniku. Nar. pjes. vuk. 2, 411. Lěže krv, t. j. pade krv, pogibe neko. Vuk, rječn. *kod* lěći. Ne bismo s ńima pristali u krv prórôkâ. mat. 23, 30. Koji bijaše bačen u tamnicu za nekakvu bunu i za krv. luk. 23, 19. Gospod ti ne da da ideš na krv. Đ. Daničić, 1sam. 25, 26. Obrati Gospod sve krvi doma Saulova na tebe. 2sam. 16, 8. — Ako krьvь učini dêtićь, da ga poda gospodarь. Mon. serb. 52. (1240–1272). Kamo koli idêše, tu se krv učińaše. Pril. jag. ark. 9, 123. (1468). Ino gospodstvo ne biše tu blizu ko bi moglo učiniti krv. Transit. 282. Nije on krvi učinio nego li ja. M. Divković, bes. 810b. Krv učini, a ne pòstavi zla zakona. (D). Poslov. danič. Nemoj danas krvi učiniti, danas ti je krsno ime krasno. Nar. pjes. vuk. 2, 485. Ne čin' krvi bratu na veselju. 3, 506. Da se kaju što su krv učinili. Vuk, poslov. 88. Kad je ko ubio čovjeka, slabo se tražio krvnik, nego se iskala globa (krvnina): od prije samo od onoga mjesta gdje je krv učińena ... Vuk, rječn. *kod* globa. Koji su u buni učinili krv. mar. 15, 7. Krvninu ne plaća samo onaj koji je učinio krv, nego sve selo. živ. 266. — Nit' je did u mene, ki ruke proklete oca svoje žene u krvi izmete. H. Lucić 191. Marko mejdan okaljao crnom krvlu suparnika svoga. Osvetn. 2, 18. Pa za ń bratskom krvlu kvasiš ruke. 3, 157. Okaljah je krvlu brackom. S. Ljubiša, prip. 178. — Kada vidje da je učinio nepovinu krv, tada sam sebe ubode. Pril. jag. ark. 9, 121. (1468). — Da pride vrhu vas svaka krv pravedna, koja prolita jest vrhu zemle, od krvi Abela pravednoga do krvi Zakarije, sina Barakije, koga zaklaše među crkvom i otarom. N. Rańina 23b. matth. 23, 35. — Da bi mi osvetio krv sina moga. M. Orbin 146. Na krv, na osvetu! I. Gundulić 5, 41. Krv zaspati ne može. (Kad ko koga ubije, ne može se zaboraviti. U Crnoj Gori) Nar. posl. vuk. 160. — Da im je prosta krv moja. S. Ljubiša, prip. 222. Jedan drugome prije nego su ispjehnuli (uzdahnuli) krv alališe (oprostiše). Pravdonoša. 1852. 80. Žensko čeljade koje ljude u kući zavađa (kao meće krv među ńih). Vuk, rječn. *kod* krvometnica. — Krv se krvim ne umije neg vodom. (D). Poslov. danič. — *Amo bi se mogao metnuti i ovaj primjer (o životińama)*. Kano risi, kad ih na krv ćud ponese gladna. Osvetn. 1, 47.

b. mrtva krv *znači ubojstvo*, živa *ranu*. Učiniše meju sobomь 7 mrьtvihь krьvij na viri gospodьskoj. Mon. serb. 226. (1395). Krv ka se na sebi učini, mrtva ali živa. Stat. pol. ark. 5, 254. Ako bi tko učinio krv mrtvu ali živu. 254. Tada je dužan koji jednom mrtvom krvju. 296.

c. *po narodnijem običajima i po starijem zakonima liči se krv na ubojicu, sudi se, miri se, plaća se itd.* Toli se od ńih *(kralja)* pravda grli i pedepsa ne uzmiče, silnici se zovu vrli, krv pravednu na ńih liče. I. Gundulić 482. Ličiti krv na koga, t. j. kazati da ju je on učinio (t. j. ubio čovjeka). Vuk, rječn. *kod* ličiti. Kotorani su otrovali Rubića, pak mu krv ličali na Petra i na Pavla, tek da uklone sa sebe sumńu. S. Ljubiša, prip. 53. Mijat liči svoju pravu krv na Miloša. 235. — Dužiti koga za krv. Vuk, rječn. *kod* krvničiti. Da greduть prêdь sudije za krьvь. Zak. duš. pam. šaf. 38. 48. Za sijezi da gredu predь carьstvo mi na sudь: za krьvь i za zemlju ... Mon. serb. 146. (1349). Suditi u krvi. Ant. Kadčić 4. Kad se skupe kmetovi te sude za krv i mire krvnika s rodbinom ubijenoga. Vuk, rječn. *kod* krvno kolo. — I sudьcbo i globe i krьvi u miru da budu na ńihь voju. Mon. serb. 106. (1333 *u prijepisu*). Da mirimo krvi međusobne. P. Petrović, gor. vijen. 27. Kad god se krv mirila. V. Vrčević, niz. 44. Naređujem da mirite krvi međusobne. S. Ljubiša, prip. 107. — Ovde se čudim kako se ne stide od ljudi tako žestoko krv naplaćivati. J. Filipović 1, 459b. Kako se ne sramuju na sebi vidit kojugod odiću za krv ńiova brata ili sina uzetu! 1, 459b. Ostavi se više, krv plaća', ka' i hoćeš! Nar. prip. vrč. 59. Tako se pripovijeda da je u Žabljaku nekakav Turčin pet šest puta plaćao jednu ciganskú krv. Vuk, poslov. 206. — Dužan je mrtvom krvju. Stat. pol. ark. 5, 295. Da bi onaj koji bi pomislio koga da ubije odmah znao s kim će se zavaditi i kome će krv dužan postati. Vuk, rječn. *kod* prezime. Vidi đe za ńim trče poćernici, kojijema je on bio krv dužan. Nar. prip. vrč. 172. Mi vam vazda harač glavodužni, ali vi nam krvlu dugujete. Osvetn. 4, 35. — Sud stavi ubici zemle pod krv. S. Ljubiša, prip. 174. — Da ne bi rańenik ostavio krv na

Digitized by Google

ļekara. Pravdonoša. 1851. 35. — Ako je za mnom i tvoja seja, u krvi su naša dva sela. V. Bogišić, zborn. 655. — *Moglo bi amo pripadati i ovo:* Krv i nož (n. p. između ńih, t. j. mrze jedan na drugoga). Nar. posl. vuk. 160.

9. *u prenesenome smislu,* krv *znači nekoliko novaca što plaća za ranu ranilac po odluci suda (vidi* 8, c). Svota naznačena dijeli se na dvanaest dijelova, to jest na tako zvanih dvanaest krvi. V. Bogišić, zborn. 581. U mireńu radi mrtve glave je krv jedinica koja se ucjeńuje 20 talijera . . . ranioc ima platiti toliko krvi. 582. Glava je mrtva iz krvî i svaka je krv 10 cekina pa po vrsti rane cijene kmetovi toliko krvi. Pravdonoša. 1851. 21. Drugoga prebiše sedam krvi. 21. Za ranu od jedne do jedanaest krvi. 25.

10. *u ovome primjeru* u krv *vaļa da znači: skupo.* Te su majolike u krv prodavane i tražene odasvud. M. Pavlinović, rad. 26.

11. cognatio, genus, progenies, *u prenesenome smislu (prema značeńu kod* 1, a *pri kraju), rod, srodstvo, porod.*

a. *rod, srodstvo, uopće.*

a) cognatio, *kad ko po rodu potječe od koga drugoga ili je obadvoje poteklo od jednoga.*

aa) u apstraktnom smislu, sveza koja tako postaje među čeļadi. Ńihь ѡstanku, kako krьvь podaje, svem(u) plemenu ńihь po muškѡmь kolenu. Mon. serb. 285. (1419). Našemu plemenu, kako bližna krьvь podaje. 290. (1419). Našemu ѡstanku praavomu i počtenomu srьdca našega, što je po muškѡmь kolênu, ali nakon toga po ženskѡmь kolênu, što bi ѡdь našega srьdca, ako li konь ženskoga kolêna, što je našega srьdca, tada našemu ѡstanku, kako krьvь podaje. 338. (1427). Hotejašo ugoditi Bogu, ne plti ni krvi. Š. Kožičić 28b. Ne imajući mi nikogare bližńega ni krvi naše koga bi se gospodstvo pristojalo. Mon. croat. 267. (1572). Ako bude prit tko zakon ovi moj, da bude taj umrit, još da mu j' krvi svoj. M. Bunić 38. A i strici i ostali krvi ove triski u bojnoj, vrućoj prici. J. Kavańin 85a. Ne gledajuć krvi i vjere. 234a. Navedoše koga Grci da se u svoju krv omrči. 254a. Da se jur ne razbire krv ni rostvo. J. Banovac, pripov. 186. Ako mu i iđe baština po krvi, može je izgubit po nepomļi. J. Filipović 1, 389b. Ako se je koji od virenika bio oženio u krvi drugoga virenika do četvrtoga kolina. Ant. Kadčić 405. Da krv u peto kolino smeta. 426. Rodoskvrńenost oli ti potlačeńe rostva i krvi. M. Dobretić 153. Zaradi krvi rostvene. 332. Jerbo ni krv voda. M. Kuhačević 69. Krv nije voda. (Kaže se kad se braća zavade, t. j. od jedne su krvi, mogu se opet lasno i pomiriti). Nar. posl. vuk. 160. Tako mi krvi! (K srodniku). 301. Pomiješaćemo krv, skršiti starinsku lozu. S. Ļubiša, prip. 35. Kumovi se kumstva spominali, a rođaci krvi i ļubavi. Osvetn. 2, 30. — Ki neharnom izdavniku bješe u krvi i rodbini. Ġ. Palmotić 3, 39b. Zadovoļno učiniti onim kim je dužan i ki su mu u krvi, kako reći, sinovom i drugim didićem. P. Radovčić, način. 108. Mene ostaviše otac, mat, brat, prijateļi i svi u krvi ki mi biše. A. Vitaļić, ist. 79b. Što ti se čini, krstjanine, ili ti veće dobivaš, kada samo za se Boga moliš, ili kad moliš i za se i za druge, navlastito za one koji niti su ti što u krvi, niti si od ńih koje dobro primio? J. Filipović 1, 359a. Trjebuje ļubit svakoga općeno, i ko nam je u krvi i ko nije. Đ. Bašić 147. Kad se jedan boji od kojega zla teška i velika oli sebi oli svojim blizu u krvi. Ant. Kadčić 446. Jeli prva žena toga mladića bila što u krvi sadašńoj zaručnici do četvrtoga kolina? 428. — Vaj tuj će poznati i otac i mati od srca porod svoj, i rodjake od krvi i od ploda. M. Vetranić 1, 291. I rodjaka ļubiš tvoga er je od tvoje krvi i roda. A. Vitaļić, ostan. 20. Koji su od jedne krvi i zovu se rodjaci. F. Lastrić, tost. 331b. — Jeli što pri krvi sadašńoj zaručnici? Ant. Kadčić 429. — Mati s bratom ki mi su blizu po krvi. Mon. croat. 189. (1506). Po krvi u rođbini. A. Gučetić, roz. jez. 162. Svi smo mi svoji po Isukrstu i ovo je svojstvo bliže nego ono po krvi. J. Banovac, pripov. 49. Roditeļi po krvi, to jest: otac, djed, i pradjed, mati, baba i prababa. F. Lastrić, ned. 132. Stablo ovdi umetnito ukazuje različita rodstva po krvi znati kolina. I. Velikanović, uput. 3, 211. Naj skoli onim, što no su braća po dvije krvi. Osvetn. 1, 11. Srodstvo krvno ili po krvi. V. Bogišić, zborn. 202.

bb) u konkretnom smislu, srodno čeļade, srodna čeļad. Kamo tolika pijanstva, bludnosti, da se ne prašta ni svojoj krvi? J. Banovac, razg. 87. Dal' muževe jato krvi na babine sve dovrvi. V. Došen 168b. Da je sagrišio svojom krvļu, ne tumačeći u kojemu kolinu. Ant. Kadčić 211. Ako jedan od virenika sagriši puteno s krvju drugoga virenika do drugoga kolina. 405.

b) cognatio; affinitas, *raslikuje se* muška *ili* debela krv *od* ženske *ili* tanke, *ali ne svagda u istom smislu.*

aa) cognatio, consanguinitas, krv *znači što i kod a): kaže se o ńoj da je* muška *ili* debela, *kad srodstvo biva samo preko oca (lat.* agnatio), *kao što je među stricem i sinovcem ili sinovicom, među djecom dviju brata, polubraćom (po ocu) itd.; kaže se* ženska *ili* tanka, *kad je* srodstvo *preko matere, kao što je među polubraćom (po materi), među ujakom i nećakom, među djecom dviju sestara ili sestre i brata itd. mislim da je ovo starije i pravo značeńe, po čemu bi se srodstvo po krvi razlikovalo od tazbine (vidi kod bb)). — Između rječnika u Belinu* (rodjak po krvi ‚parente di sangue' ‚cognatus'; svoj ‚parente per matrimonio' ‚affinis'; biti u krvi ‚essere parente' ‚aliquem cognatione contingere' 540ab) *i u Vukovu:* rod po krvi, t. j. po muškoj lozi (a kad je po ženskoj lozi, onda se kaže: ‚po mlijeku'). Sveta Gunegunda . . . koja od kraļa srbski po ženskoj krvi izlazi. And. Kačić, razg. 13. Gdi ćeš vidit u kratko, dobrovoļni štioče, trinaest poroda po muškoj krvi. 189. Rodoskvrńe u prvo il' u drugo kolino svoje krvi oli ženine. Ant. Kadčić 411. Od dvi se vrste ovdi razumi rodstvo naravsko: jedno po krvi, a drugo po prijateļstvu koje izhodi od smišańa krvi, oli po zakonitoj ženidbi . . . Rodstvo dakle naravsko po krvi nije drugo nego ‚jedan savezaj oli sastavak kipâ koji ili jedan od drugoga izhodi ili svi od jednoga'. 423. Po kojoj krvi mogu biti u rostvu po tankoj oli po debeloj. 426. Narod razdjeļuje svojtu na slijedeći način: a) po očinoj krvi (debeloj), rodbina: stric je očin brat, . . . tetka ńegova sestra, . . . b) po materinoj (tankoj), ujčevina: brat majčin: ujak, . . . sestra majčina . . . c) po tazbini . . . (Hercegovina, Crna Gora, Boka kotorska). V. Bogišić, zborn. 376. Svojta dijeli se po krvi (t. j. očin rod), po mlijeku (materin rod), kumstvo kršteno. (Šabački okrug u Srbiji). V. Bogišić, zborn. 378. — *Za ovakove se primjere ne zna pripadaju li amo ili pod bb).* Koji su u rostvu po debeloj i tankoj krvi. A. d. Costa 1, 195—196. Svojta se dijeli po debeloj i tankoj

Digitized by Google

krvi: debela je krv po muškoj a tanka po ženskoj lozi. V. Bogišić, zbor. 375.

bb) krv *se shvaća u širemu smislu, te znači i svezu što postaje među mužem ili ženom i rođacima druge strane* (‚affinitas' *tazbina). gdje je ovakovo značenje,* debela *ili* muška krv *prava je* krv *kao kod a), a* tanka *ili* ženska *znači tazbinu. ovo mislim da je mlađe značenje. — Između rječnika u Stulićevu* (debela krv ‚consanguinitas, cognatio'; tanka *ili* tanahna krv ‚affinitas'). Naravno rodstvo jest po krvi debeloj i zabrańuje ženidbu do četvrtoga kolina. J. Banovac, razg. 270. Velim da se ovo rodstvo *(naravsko)* razdiljuje na troje, to jest po debeloj i po tankoj krvi. Blago turl. 2, 325. Rodstvo po tankoj krvi nije drugo nego niko rodstvo što čovik čini s rodbinom žene tkoju puteno poznade, i zaminito žena s rodbinom čovika. 326. Niki zovu ‚rodstvo po tankoj krvi, rodstvo prijateljstva'; drugi ‚svoj po ženi, rodjak po ženi; svoj po mužu, rodjak po mužu, rodjak po muškoj glavi'; ja jednom riječi polak slovnika Della Bella zovem ‚svojstvo'. I. Velikanović, uput. 8, 214. Rostvo naravno ili puteno jest ono kad se jedno o*(d)* drugoga rađa po zakonu, po puti i po krvi debeloj iliti muškoj. M. Dobretić 547. Rostvo po ženskoj krvi ‚affinitas' ili kako drugi reku po tankoj krvi. 561.

b. progenies, *u užemu smislu, srodstvo među roditeljima i djecom, djedovima i unučadi itd. (u pravoj liniji), pa i konkretno, rod, porod, djeca, potomci.* Ne daleče wдь ńihь plьtьju pače sinь i sinovьcь i naslědnikь pravi istinni wдь ńihь krьvi. Mon. serb. 381. (1435). *(Sultan)* čini Arslana s baštva zvrići premda j' krv Otmana. B. Krnarutić 25. Ni svôj krvi prostio biše *(sijedi Lot).* J. Kavańin 8a. Od zlih žena ki ni mogo svoje krvi rodit sina. 263b. Kada ne bi ostavili nijednoga od svoje krvi baštinika. A. Kanižlić, kam. 607. — *U ovom primjeru* krv *zamjenjuje riječ* sin: Ako ga nijesam ja rodio, ne može brojit se krv moja (‚E se nol generai, non è mio figlio') . . . Rijeh ti da 'e krv moja, ne da ga rodih ja (‚Dissi ch' è figlio mio, non di me nato'). F. Lukarević 178.

c. genus, prosapia, majores, *rod, pleme, loza, stari. — Između rječnika u Belinu* (‚prosapia, stirpe, schiatta o lignaggio' ‚stirps' 592a). Bartolomej bi od plemenite krvi. Transit. 55. Budući toliko dobro rojena i dobre krvi. Korizm. 58b. Kral kralem, a to ne samo uzrokom roda i krvi. Š. Kožičić 3a. Pridruži sebi gospodskije krvi človika. 46a. Sa Elionoru ženu portugalskije krvi. 55a. Bješe poglavica, od vlasteoske krvi. Zborn. 46b. Trojanin od krvi naše biše Titon. H. Lucić 191. Svojta je čestita, sve krv plemenita. M. Držić 23. Sretoše se u njekoga čovjeka po krvi veće nego djelijema plemenita. B. Kašić, iń. 41. Plemenit po krvi i slavan s imenom. Đ. Baraković, vil. 111. Prosih sluge, koje krvi ta gospodin može biti. 179. Krv divjačna uzdivjači, plemstva u ženah tko ne pazi. I. Gundulić 305. Sve gospođe da se izbiru, svijetle krvi, rajske slike. 310. Nu moguća ova lipos s svijetlom krvi kad se sdruži, dvakrat veću kaže kripos, da ju dvori svak i služi. 374. Pedeset divojak plemenite krvi. F. Glavinić, cvit. 274b. Svijetle krvi veličina i u pastijerskoj sijeva odjeći. G. Palmotić 1, 3. Slavne vile krv izlazi od onoga slavna bana. 1, 21. Po licu bi svom samomu krv kraljevsku svjedočio. 1, 41. Reče da krv vaša ishodi od hrabrenijeh svijetlijeh bana. 1, 43. Ovijeh ljudi krv izvire od zlijeh Gota. 1, 66. Krv na što me ma zaveza, od ćaćka se upisati činih u broj od vitesa. 2, 175. Ti si vites prvi junačkoga stasa i krvi. 2, 309. Koji su plemenite krvi. M. Radnić 399b. Al' more biti da bi tko i sumlio, prociňujući ga *(s. Josipa)* čovikom od sama zanata drvodiljaha, a ne od izlažišta krvi plemenite. J. Banovac, razg. 123. Ali Bog ne iziskuje, od kakve je tko krvi i rođeńa, jer zna da smo svi sinovi Adamovi. 123. Ugon gospodar od Toškane krvi priplemenite bi od svoje matere krstjanski uzdignut. J. Filipović 1, 578a. Rodi se od roditelja plemeniti po krvi. F. Lastrić, od' 376. Zašto je ona rođena od krvi kraljevske. test. ad. 79a. Bog dade mu plemenitu krv. V. M. Gučetić 208. Primlogi od svitle krvi mladići. A. Kanižlić, kam. 12. Pogrđivat trudno dilo starca Mjelovana, kakono su i dosada oni, koji nisu od viteške krvi sastavljeni. And. Kačić, razg. 1. Budući gospodin i gospodske krvi. M. Dobretić 501. Gospodičić po krvi ali siromašan po imanstvu. 518. Jedan izvrsiti plemić po rodu i krvi. I. J. P. Lučić, razg. 100. Pokle su se bratja poženila od jednoga roda i plemena i od jedne krvi i korena. Nar. pjes. istr. 1, 52. — *Amo može pripadati i ovaj primjer u kojemu* krv *kao da znači oca ili mater:* Krv krštena priteže oli primaže krv nečistu i nekrštenu; budući dakle otac oli mati toga oli toga diteta kršten, more se dostojno krstit: ‚quia proles sequitur originem parentis christiani cujus conditio est melior'. M. Dobretić 36. — *I sama riječ* krv *može značiti plemeniti rod.* Po svem je poznati da si krvi prave. M. Držić 488. Bio je običaj da se ercegiňe od krvi ne u laju *(po franc.* prince du sang, *od kraljeva roda).* A. Tomiković, živ. 29. — *I o čeljadetu se kaže u prenesenome smislu.* Umnožni vlastele, svitla krvi. M. Držić 242. O Šišmane, vedra krvi, treći imenom, slavom prvi u kraljevstvu si od Poljaka. I. Gundulić 314. Blago onome koji se na ljudsku krv namjeri, a teško na orijačku. Pravdonoša. 1851. 21.

d. *u vrlo širokom smislu, narodnost.* Popisani sut meju tatarskimi narodi i unnačkije krvi. Š. Kožičić 49a. Umri otrovan od ličnika judejskije krvi. 51a. Rekla bi da je ono našjenac; istom krv poteže na svoga. M. Držić 278. Gospodine Acêliš, primi oružje i idi proti Ektoru kralju, oslobodi krv plemene tvojego. Pril. jag. ark. 9, 180. (1468). Bnetačke krvi sin. Đ. Baraković, vil. 5. Po krvi Zadranin. 35. Težaka od krvi slovinske. I. Đordić, ben. 118. Ovi puci od slovinske krvi po porodu. 116. Sveti otac Kajo dalmatinske krvi. Ant. Kadčić 8. Ko je Srbin i srpskoga roda i od srpske krvi i kolena. Nar. pjes. vuk. 2, 299. Da mi Bog da ženu od prave krvi kršćanske. Nar. prip. vuk. 101. Ima vas, po krvi, i Hrvata i Srba. M. Pavlinović, razg. 46. — *O čeljadetu.* Cvijetkom ti i ružicom puti porasli, kotorska slatka krvi! M. Držić 265.

12. *kod imena životiňe (polipa, koralja).* Odva-brata-krv (Tubipora chamissonis L.' ili ‚musica L.') K. Crnogorac, zool. 197.

13. *kod imena bilke.* Krv drakuńa (ceru dracugnja u mletačkom rukopisu), rus. драконова кровь, češ. dračí krev: sideritis, sanguis draconis (u ml. ruk). Dracaena draco L. (1415). B. Šulek, im. 179.

KŔVAC, kŕvca, *m. ubilac, ubojica, krvnik. — Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Krvcu brata svoga. J. Kavańin 254b.

KRVÁČITI SE, krvâčîm se, *impf. biti se do krvi, ubijati se (među sobom). — U jednoga pisca*

Digitized by Google

našega vremena. Nejakom je za nevolju lutu, da se s jačim priječi i krvači. Osvetn. 2, 126. Krvače se među sobom Turci. 3, 115.

KRVAJA, *f. korice, držak od noža (?)*. Krvaja, krikaja: rek bi da je ona od ‚krvi' (što prolije krv), a ova od ‚kriv' što su noževi običajno nakrivi. M. Pavlinović.

1. KRVAN, krvna, *adj. koji pripada krvi*. — *U Vukovu rječniku ima samo složeni oblik* krvnî; *ovdje sam zabilježio akcenat po Daničiću* (akcenti u adj. rad. 14, 95), *ali mi se čini da bi bolje bilo* krvan *i* krvnî. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* krъvьnъ, *rus.* кровный, *češ.* krevný, *pol.* krewny. — *Između rječnika u Belinu* (krvni ‚micidiale' ‚micidialis' 486ª; ‚sanguinario, vago di sangue' ‚sanguinarius' 641ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (krvno pluvaće ‚hemophtysis'; krvno tečeće; krvno preleaće), *u Jambrešićevu* (krvno tečeće odzada ‚hemorrhoides'; krvno bluvaće), *u Stulićevu* (‚sanguinolentus, sanguinarius'), *u Vukovu* (krvnî ‚blutig, blutvergiessend' ‚cruentus': učinio krvno đelo ‚hat einen mord begangen').

1. *adj.*

a. *shvaća se* krv *u pravome smislu*; krvan *znači: koji pripada krvi uopće, koji se sastoji iz krvi (vidi u Bjelostjenčevu i u Jambrešićevu rječniku)*. Krvno prolivanije. Starine. 11, 106. (1662). Uze Metliku s vnogim krvnim prolijanjem. P. Vitezović, kron. 27. Za tvoje prislavne rane, za krvno prolejanje. Pisanica. 96. — Koja su *(gvozdja)* zadala težaku krvni znoj. M. Vetranić 1, 7. — Izabrati se imadijaše krava crvena, boje kano krvne. I. Velikanović, uput. 3, 325. — Trepavicam krvnim svraću *(vrazi)*. J. Kavanin 410ª. — Krvnoga posvetilišta. Š. Budinić, sum. 79ᵇ. Posvetilište krvno oliti s prolitjem krvi. M. Dobretić 337. Posvetilište ovo nekrvno od posvetilišta Isukrstova krvnoga ništa u bistvu nije razlučeno. I. Velikanović, uput. 1, 7. Krvna posvetilišta prolivanem krvi činiše se. 3, 313. Misa sveta ponavla uspomenu krvnoga posvetilišta. I. J. P. Lučić, doct. 36. — Treće se *(krštenje)* zove krvno, to jest po krvi, kad jedan prolije svoju vlastitu krv za viru i zakon Isukrstov. M. Dobretić 22. Krštenje krvno. B. Leaković, nauk. 162.

b. *koji pripada proljevanu krvi (u ratu, u borbi)*.

a) o ratu, o borbi. U istoj krvnoj rati. P. Kanavelić, iv. 78. Jednom ratim intačnom i tako krvnom i krutom. S. Rosa 21ᵇ. Krvno rvanje. B. Zuzeri 399.

b) o mjestu gdje su rati, bitke. Panonije ravne krvne četri rijeke (‚rijedke') preko hode. J. Kavanin 283ᵇ. Niz Krajinu krvnu nanizane. Osvetn. 5, 37. — *Drugo je u ovome primjeru*: Zatoj zvana jest niva krvna. N. Ranina 92ᵇ. matth. 27, 8.

c) u ovom primjeru stoji krvno svetilište *u drugome smislu nego je pod* a, *i znači uprav pokolj*: Da od mrzećih nizih glava krvno učini svetilište. J. Kavanin 182ª.

c. *u prenesenome smislu, koji je nakan na krv, na ubojstvo (koji je žeđan, žedan krvi, vidi* krv, 4 *i* 5).

a) o čeljadetu. Od prokleta, od neprava, od krvnoga izdavnika. Ġ. Palmotić 1, 379. Od nihove trage prave krvni Antikrs da će iziti. 3, 54ª. On završe govor ovi znajuć djela kleta i huda, zlo izdanje ke gotovi suproć nemu krvni Juda. 3, 65ª. Jak da je rođen krvne od guse. 3, 81ª. Krvni ljudi dotekoše. P. Kanavelić, iv. 441. Rukam krvna ubojice. 457. A sad krvni ljudi zali zlo ga jesu nagrdili. A. Vitaljić, ostan. 184. Taj Bimeleh, Irud krvni bez osvete ostat neće. J. Kavanin 215ᵇ. Puče obješen krvni Juda. I. Đorđić, uzd. 80. Nastaše krvni gusari od dobara. ben. 174. Ovi krvni samosilnik umori . . . S. Rosa 38ᵇ. A stigli ga krvni tjeraoci. Osvetn. 6, 61. Krvni neprijatelj dangubi. M. Pavlinović, rad. 54. — *Amo pripada i ovo*: Moja ljepos . . . podobna će biti plata dobitniku krvne *(krvnika)* glave. Ġ. Palmotić 2, 444.

b) o ćudi. Znajući krvnu ćud sinovnu. I. Đorđić, salt. xv. Niki od nature jesu ljubeznivi, a niki nature krvne. Korizm. 48ª.

c) o duševnome stanu. Što se u bijesu krvnom opi? Ġ. Palmotić 3, 41ª.

d) o odluci. Čijem mi krvne stinu odluke. Ġ. Palmotić 1, 74. Krvne odluke motri i snuje. P. Kanavelić, iv. 5.

e) o ruci. Stavla na kćer ku porodi i na unuka krvne ruke. Ġ. Palmotić 1, 184. Krvna ruka. P. Kanavelić, iv. 340.

f) o nožu. S ruku noži svjetlucnuše krvni. Osvetn. 4, 85.

d. krvno djelo, *ubijanje, ubojstvo*. Da zla kralja ne zakolju, da ne učinim krvno dilo. Ġ. Palmotić 1, 76. Neka bude on paziti krvno djelo svojijeh ruka. 1, 180. Jedan plemeniti mladić jedno je krvno dilo učinio, sikući i prolivajući tursku krv. J. Banovac, razg. 185. Kad se ganu prije krvnog dila. A. Kanižlić, rož. 45. Gdi krvno djelo imaše se izvršiti. S. Rosa 159ᵇ. Da za novce to krvno dilo učinite. M. A Reljković, sabr. 43. Oskvrni se zemja krvnijem djelima. Đ. Daničić, psal. 106, 38. — *Amo pripadaju i ovakovi primjeri*: Na to divske uspriješe ćudi, pa se krvna okaniše čina. Osvetn. 1, 48. Zlamenje te zlobe krvne. Mirakuli. 21. Da se plati krvno zamučeńe. Osvetn. 5, 8. Nema leta bez krvnih osveta. 1, 8.

e. *prema* krv, 8 *(osobito pod* c*), znači: koji pripada ubojstvu, koji je u svezi s ubojstvom, te se kaže*:

a) o sudu uopće. Načini verige, jer je zemja puna krvnoga suda i grad je pun nasilja. Đ. Daničić, jezek. 7, 23. O sudovima krvnim niže. V. Bogišić, zborn. 547. — *Naj češće se pomiće sud što se zove* krvno kolo *u naše doba. — između rječnika u Vukovu:* krvno kȍlo (u Crnoj Gori) kad se skupe kmetovi te sude za ‚krv' i mire krvnika s rodbinom ubijenoga ‚das blutgericht' ‚judicium capitis'. [cf. vražda]. — Kako se danas na Mitrov dan sastadosmo i sjedosmo pod kruškom blizu svatovskih grobnica mi zemaljski glavari, popovi i knezovi i starešine, mirotvorci bratski. prebrojismo se, nađosmo se u krvnom kolu 78 ljudi, a to da razaberemo kako se dogodila bratska pogibija na prošli Lučin dan između dvoje svatova Milkovića iz Zasada i Ninkovića iz Mustaća. V. Vrčević, niz. 39. Da oni krvno kolo sastave. 240. Broj sudnika krvnog kola. 240. Glávimo krvno kolo od dvadeset i četiri kmeta, pozovimo dave, pa pošto kaže svak svoj razlog, neka osude. S. Ljubiša, prip. 158. Okupîmo kolo u Crmnicu, umolnike crnogorske i primorske, ni po svojti, ni po hatoru, no mirotvore neumitne. 158. Kad se kolo sastalo da cijeni Zlatijinu glavu. prič. 47. Metati krvno kolo. Pravdonoša. 1851. 21. Kad se mirila mrtva glava (krvno kolo). V. Bogišić, zborn. 541.

b) o razmirici. Kako na današńi dan i u dobar čas sastaše se dvadeset i četiri kmeta i dobra čoeka . . . da razvide porok i razmiricu krvnu. S. Ljubiša, prip. 163.

Digitized by Google

c) o osudu (o onome što se plaća za krv). Ako bi človika ubil, plati gospodinu krvni osud. Mon. croat. 255. (1553). — *Može pripadati amo i ovo (u prenesenome smislu):* Buduć da sam krvna cina sina tvoga. P. Knežević, osm. 347.

d) o šteti. Čini zaplatiti krvi krvnu našu štetu. P. Kanavelić, iv. 229.

f. krvni danak *u ovome primjeru vaļa da znači vojničku službu i drugu:* Ugovore . . . da im se neće uzimat nikakav porez, danak novčani ni krvni. S. Ļubiša, prip. 9.

g. *prema* krv, 11. Ta se *(prijazan)* zove krvna. Naručn. 63a. Petar ni mi prijateļ krvni. 67b. Plemenština krvna. M. Radnić 76a. Molio bi je i zakliňao s ļubavļu otčevom, s mlikom materinim, s prijateļstvom krvnim. I. J. P. Lučić, razg. 104. Vsi krvni rodjaki. Jačke. 124. Srodstvo krvno ili po krvi. V. Bogišić, zborn. 202. Zaprjeke su ženidbene krvni rod, kumstvo . . . 202. Svi bratstvenici slave jedno krsno ime, što i opet pokazuje ňihovu međusobnu krvnu svezu. 513. — Od krvnoga ockvrňenja. P. Kanavelić, iv. 424. — *(vidi* krv, 11, d) Videći Gospodin Isus da se mnogi bogaci od ubozi razdiļuju, ter ne mare za to krvno i naravsko sjedińeńe, za to donese na svit svoje s. evanđeļe i milost, ter nas svojom milošću još više sjedińuje nego nas biše narav i vrsta sjedinila. J. Banovac, pred. 40.

2. *adv.* krvno. — *U Stulićevu rječniku:* ‚cruente'.

2. KRVÂN, krvána, *m. vidi* karvan. — *U Stulićevu rječniku:* ‚carovana' *(tal.).* — *nije dosta pouzdano.*

KRVÂR, *m. u Ivekovićevu rječniku:* čovjek koji ļudima krv pušta. isporedi ‚berberin, berberina'. — govori se oko Gline. P. Leber.

KRVARA, *f.* Sanguisorba officinalis L. (Marinković). B. Šulek, im. 179.

KRVÁRÊŃE, *n. djelo kojijem se krvari (u osobitijem značeńima kojijeh nema svijeh kod* krvariti). — *Od* XVIII *vijeka.*

a. *puštańe krvi.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* krvareńe kupicami ‚scarificatio'; krvareńe na žili, ‚phlebotomia'.

b. *tečeńe krvi.* Kvar očiju krvareńe slidi. J. S. Reļković 208.

c. *prolijevańe krvi (u boju).* Zar da je *(Bosnu)* potiču neprestana prevjerivańa i krvareńa velikaša? M. Pavlinović, razg. 51.

1. KRVARICA, *f.* češ. krevníček, Androsaemum (vulgare) Grtn. (Sabļar). B. Šulek, im. 179.

2. KRVARICA, *f. vidi:* Krvarice iz korena ne daj. — Krvarica jest loza iz zemļe od korena. J. S. Reļković 306.

3. KRVÀRICA, *f.* intestinum coecum, ńem. blinddarm. na Braču. A. Ostojić. — *isporedi* čmar, kuļen.

KRVARIĆI, *m. pl. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdiļeļ. 90.

KRVÀRINA, *f. vidi* krvnina. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚jus repetendae multae pro homicidio') *i u Vukovu* (vide krvnina). Ubiše mi otca i za krvarinu uze trista groša. J. Filipović 1, 459b. Oglobe gorje nego kad Turci krvarinu naplaćuju. 1, 459b. Mireći krajine, mrtve glave i krvarine. V. Vrčević, niz. 135. Odavna je pukla krvarina na sve četir strane. M. Pavlinović, razl. spisi. 385. Ako krvnik ne može platiti krvarinu kući ubijenoga. V. Bogišić, zborn. 513. Plata za mrtvu glavu zove se krvarina. 579. — *U jednom primjeru* XVIII *vijeka nije posve u istome značeńu.* Čeļad ubivenago kase *(kaže?)* odma suprot onoga ubojice iskańe (‚iskaine') čine *(cine?)* krvi, koja s pučkim jazikom naroda zove se krvarina. jedna četa ļudstva oružana skupļena ot uvrijedenih . . . nosi pomori, razrušenij . . . Starine. 10, 89. (1790).

KRVÁRITI, krvârîm, *impf. postaje od* krv *(uprav od* krvar), *i ima različna značeńa.* — *Od* XVIII *vijeka.*

a. *puštati krv.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* krvarim, krv puščam, kupice ali roge priklapļuć ‚scarifico, scalpello aperio'; *u Voltigijinu:* ‚cavar, cacciar sangue, salassare' ‚ader lassen'; *u Stulićevu:* ‚scarificare'. — *I sa* se, *refleksivno.* — *u Bjelostjenčevu rječniku:* krvarim se, krv puščam sekuć žilu.

b. *vidi* krvaviti. — *U Jambrešićevu rječniku:* krvarim ‚cruento'.

c. *prema* krvareńe, b *i* c, *moglo bi značiti: prolijevati krv, neprelazno.*

KRVÂRNICA, *f. vidi* stratište. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚luogo dove si giustitia' ‚carnificinae locus' 351a) *gdje se naj prije nahodi, u Voltigijinu* (‚forca, patibolo, luogo di sangue' ‚galgen'), *u Stulićevu* (v. krvnište). — *U jedinome primjeru stoji u metaforičkome smislu.* Ima se viće uzeti u ovoj stvari od ispovidnika, i dobro viditi da ne bude što saviše; nî bo ispovid dúšâ krvarnica kako nerazložito i himbeno poluvirnici govorili su. I. Velikanović, uput. 3, 83.

KRVÂRNÎK, *m. vidi* krvar. — *U Jambrešićevu rječniku:* ‚scarificator; phlebotomus'.

KRVARNOVATI, krvarnujem, *impf. u Stulićevu rječniku:* v. krvničiti. — *sasma nepouzdano.*

KRVAST, *adj. u Stulićevu rječniku:* ‚sanguine abundans' *pun krvi.* — *Takovo značeńe nije pouzdano, bolje je: sličan krvi (n. p. crven), vidi:* Krvast, bot. min. art. (crven kao krv), lat. ‚sanguineus' ‚blutroth', tal. ‚sanguigno, rosso come sangue'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KRVAŠ, *m.* Gervasius, *ime muško.* — *Biće po latinskome načińeno (vidi* i kimak) *ali uz pučku etimologiju od* krv. — *U Dubrovniku* XII *i* XIII *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Krьvašь ‚Gervasius'). Ja banь bosьnьski Kulinь prisezaju tebê, kneže Krьvašu, (‚juro comiti Gervacio'. Sr. spom. Biograd. 1840. 2) i vьsêmь gradamь Dubrovьčamь. Mon. serb. 1—2. (1189). Krьvašь Manьđerevićь *(vlastelin dubrovački).* 23. (1234—1240).

KRVÂV, *adj.* cruentus, *na kojemu je (osobito mnogo) krvi, krvļu obļeven, krvļu okaļan.* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* krъvavъ, *rus.* кровавый. *češ.* krvavý, *poļ.* krwawy. — *U svijem je rječnicima: u Vrančićevu* (‚cruentus; sanguineus'), *u Mikaļinu* (karvav, krvav ‚cruentatus'), *u Belinu* (‚insanguinato' ‚cruentus' 408a; ‚sanguinolente, imbrattato di sangue' ‚cruentus' 641b), *u Bjelostjenčevu* (‚cruentus, cruentatus, sanguinolentus'), *u Jambrešićevu* (‚sanguinolentus'), *u Voltigijinu* (‚sanguinoso' ‚blutig'), *u Stulićevu* (‚cruentatus, sanguine foedatus'), *u Vukovu* (‚blutig' ‚cruentus'), *u Daničićevu* (krъvavъ ‚cruentus').

1. *adj.* — *Komp.:* krvàvijî (J. Banovac, razg. 117. 157; Osvetn. 3, 107).

a. *u značeńu sprijeda kazanome.*

a) o čeļadetu, o životiňi, o dijelu tijela.

aa) kad krv teče iz rana na samome tijelu. aaa) o čeļadetu. Ondi smo vidili Grgu krvava. Mon. croat. 203. (1518). Tekući po sti-

Digitized by Google

nah, po kamenju i po kupjenah vas krvav po nogah. B. Kašić, fran. 59. Sva se izkubla, sva je krvava. I. V. Bunić, mand. 10. Al' ga srete vjerenica ljuba, ona bješe suzna i krvava. Nar. pjes. vuk. 2, 20. — *bbb) o dijelu tijela u čeljadeta i u životiње.* Koji put i krvavi glava bude. F. Lastrić, ned. 320. Dok iznese rusu glavu od šikare svu krvavu. V. Došen 124a. On prevrće te leševe mrtve i krvave ogleduje glave. Nar. pjes. vuk. 2, 562. A da štapom omarišeš glavu, bi je svojom platio krvavom. Osvetn. 2, 52. — Pod priteškim križa brimenom satreno i krvavo rame. A. Kanižlić, uzr. 88. — *amo pripada i ovaj primjer u kojemu se govori o dijelu tijela ili o koži ili o cijelome tijelu:* Kako je derano, (i) nije krvavo. (Kako je rađeno, moglo je i gore biti). Nar. posl. vuk. 125. — *ccc) ovdje može stajati i kad se govori o ranama i udarcima.* Brez krvave rane mrtav pade zec. A. Kanižlić, kam. 559. Bubić im vida crne i krvave udarce. S. Ljubiša, prip. 154.

bb) kad je krv iz tuđega tijela. aaa) o čeljadetu. Srite ga jedan kršćanin koji videći ga krvava reče mu: ‚Odklen ideš? ti si ubio koga čovika'. M. Zoričić, zrc. 25. Posli nikoliko vrimena ugleda se i izlaziti vas krvav iz vojske turske... koga vojska ugledavši mnogo se obeseli, navlastito kada vidiše da je zdrav brez nikakve rane. And. Kačić, razg. 112. Jagńe sam klala, te sam krvava. Nar. pjes. vuk. 1, 216. — *bbb) o tijelu ili o dijelu tijela.* Upadu u ruke krvave i nepoštene. B. Kašić, per. 128. Krvava se ruka viku prvom vodom ne oplaka. I. Gundulić 500. Sve po pušci i krvavoj ruci. Nar. pjes. vuk. 4, 52. *(u tijem je primjerima* krvava ruka *po ńešto u metaforičkom smislu).* — Al' eto ti jednoga junaka na vrančiću końu pomamnome, krvave mu noge do koljena a junaku ruke do ramena. Nar. pjes. vuk. 3, 100. — Polećela dva vrana gavrana, krvava im krila do ramena i krvavi kljuni do očiju. 3, 561. Sve ti ptići po razbojih ovijele; krvavi im do očiju kljuni. Osvetn. 1, 8. — Iz krvavijeh čeljusti. L. Đorđić, salt. IX. — Izgledanje u stupaje krvave i bolesne Jezusa. L. Radić 85.

b) o čemu neživu (katkad u metaforičkome ili u prenesenome smislu), n. p.:

aa) o oružju. Krvave nože svud sije taj tuga. M. Vetranić 2, 348. Krvave nože nosi u ruke. Nar. pjes. vuk. 1, 216. I jedva despot živ uteče izpred sablje sve krvave. I. Gundulić 387. Da su pali pod vlas sablje tve krvave. P. Kanavelić, iv. 15. Što mi ti je, mila majka, sabljica sva krvava? Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 10. Pogledaj mu sablju o unkašu, sva krvava britka do balčaka. Nar. pjes. vuk. 1, 547. Anđeo krvavi mač u nožnice stavi. A. Kanižlić, utoč. 456. Krvave im ruke do ramena i zeleni mači do balčaka. Nar. pjes. vuk. 2, 308.

bb) o drugome oruđu kojijem se ubija ili muči, n. p. o biču. Premako krvaf bič vidjahu prid vrati *(metaforički).* Đ. Baraković, vil. 78. Bio je bičevan šibicami krvavima. A. d. Costa 2, 152. — *o križu.* Nego tvoj svet križ krvavi... J. Kavańin 32b. — *U ovome primjeru stoji* postelja *metaforički mj.* križ: Ter se s križem razgovara privelika pokornica *(sveta Jelina križarica):* ‚Rajsko cablo, živa žeđo, za tobom sam izčeznula, o krvava ti postelo, ištuć tebe uvenula'. And. Kačić, razg. 17—18.

cc) o odijelu. Sve mi donosi ruo krvavo. noćom ga perem, a dańom sušim. Nar. pjes. vuk. 1, 491. Što t' je, rano, krvava dolama? 1, 540. Drži krvav jagluk u rukama. 2, 351. A staroj se dosadilo majci sve perući krvave haljine. 2, 438. — *(metaforički).* Drugi vije iz Kozare puste, sa krajine krvave haljine. Osvetn. 5, 31. — *Radi* krvava košuljica *vidi* košuljica, c. *i u Vukovu rječniku:* krvava košuljica, vide [vodeńak] košuljica 2.

dd) o kamenu, drveću (na mjestu gdje je bio pokolj). Krvavo je po drumu kameńe, krvave su vite omorike. Nar. pjes. vuk. 3, 312. Zora crna i krvava, krvavije niz točila stijene. Osvetn. 3, 107. — *U ovome primjeru u metaforičkome smislu:* Za to, o slavna i čestita kuće otmanske kruno, vidim da početak carstva od svita sad krvavim krijepiš zidim. I. Gundulić 495.

ee) o putu (metaforički). U ruci je s mačem trijebi put otvorit krvav tebi. Ġ. Palmotić 2, 46.

ff) o mjestu gdje je bio veliki pokolj ili bitka uopće. gdjegdje može biti značeńe kao kod d, *a) bb).* Mlav-planino, krvava krajino! Nar. pjes. vuk. 3, 26. Te je šalje u Liku krvavu. 3, 109. Od Kotara krvave krajine. 3, 142. Vojevoda od Kčeva krvava. 4, 61. Kod krvavog šanca Deligrada. 4, 528. — *Amo pripada i ovo:* S koga je *(oružja)* svijet krvav. M. Vetranić 1, 8.

b. sanguineus, *koji se sastoji iz krvi, u kojemu ima krvi, pa i u prenesenome smislu, crven kao krv.*

a) o čemu žitkome što je ili sama krv ili je pomiješano s krvlu (gdjegdje u metaforičkome ili u prenesenome smislu), n. p.:

aa) o čemu žitkome u ljudskome tijelu ili što iz ńega izlazi. aaa) kako su prije mislili, u ljudskome tijelu ima četiri žitke stvari, te po ńima postaju temperamenti. Četiri umori od tijela, to jest krvavi, srditi, melankolik i flematik. M. Orbin 73. — *bbb) o znoju (prvi su primjeri u pravome smislu po* luc. 22, 44). Od pota krvavoga. Korizm. 94a. Naj prije će krvav znoj iz lica proliti. M. Držić 456. Kada se krvavijem znojem znojaše. A. Gučetić, roz. jez. 181. Oni krvavi znoj, kojim znojaše. M. Jerković 44. Da kad Isus pun ljubavi iz slavnoga svoga obraza proli na svit znoj krvavi... P. Vuletić 88. Poče se znojiti potom krvavim. F. Parčić 51. I probivši mu odiću krvavi znoj... F. Lastrić, test. 107b. Priuzevši ga krvavi znoj. E. Pavić, ogl. 609. — *metaforički ili iperbolički.* Rimski vojnik ta glas nosi, Afrikanom da ga zvaše... niku milost za se prosi, Rimljani mu zatajaše, ńega voji ne pristaše, a znoj krvaf za ńih rosi. Đ. Baraković, vil. 357. Lijenim ostavit ću trudne pute, zno'e krvave. J. Kavańin 50a. Popade me u onoj sjeni znoj krvavi i ledeni. 445a. — Dubje znojit se će krvavijem znojem. Zborn. 52b. — *ccc) o suzama, plaču.* Pa pogleda cara poprijeko, krvave mu suze iz očiju. Nar. pjes. vuk. 2, 344. Tamo ńoj krvave suze iz očiju letele! Nar. prip. vuk. 177. — *naj češće u metaforičkome ili iperboličkome smislu.* Sliš'te tužben vaj i moj plač krvavi. M. Vetranić 1, 70. Kroz toj se s krvavijem suzami bez broja utječem k tebi. N. Dimitrović 43. Gorke tužice i plač krvavi. M. Držić 457. Kad počnem u meni, nesrećo, misliti, koliko tvom zledi mogu se tužan reć, suze mi krvave iz oči počnu teć. D. Ranina 107b. Plačući s krvavim suzami. J. Banovac, pred. 38. Zašto je stanak ńiov toliko nesrićan, koliko je dostojan žaliti se s krvavim suzama. F. Lastrić, ned. 343. Ovo je uzrok, koji me miče i probuđuje na gorko uzdisańe i suze krvave. 368. Vi pjevate, a nama krvave polijeću (suze). Nar. posl. vuk. 35. Krvave valja

Digitized by Google

(suze. Kad se kasuje za koga da plače ili onako da mu je teško). 160. Ali ja krvave vaļam od muke. G. Zelić 108. — *ddd) mećem amo i ovaj primjer, premda nije baš žitko ono što se ima kod ovoga u misli (vidi kod* natezati se): Bijela vrana sgar leteći podriska me i pohabi. i osmjehnuh se od žalosti i rijeh: ‚Da ti kļun povene, . . . i kad hoćeš poć od sebe krvavijem se natezala!' M. Vetranić 1, 23.

bb) o daždu (o vodi uopće, vidi b) aa)). Sunce u istok vratit mogu, s neba dozvat daž krvavi. Ġ. Palmotić 2, 432. I padahu vrhu trave dažja kapļe svud krvave. P. Vuletić 88. Svu noć sjala jasna mjesečina, u ponoći krvav daždić nađe. And. Kačić, razg. 222a. — *U iperboličkome smislu.* Sabļe, štiti, strijele, luci s krvavijem se daždom ore. I. Gundulić 543.

cc) o blatu, potoku. On vas streptje i u krvavu blatu pade na tli doli. I. Gundulić 410. — *Metaforički.* Krvavim potokom sramotu osvete. Đ. Baraković, vil. 108.

b) o čemu što je pomiješano s krvļu ili se sastoji iz krvi (kao kod a)) ili je puno krvi, ali ističući uz to crvenu boju.

aa) o čemu žitku. aaa) o vodi. Ubistriše vode, ke smućene bihu, kad ti Turke bode, krvave tecihu. Đ. Baraković, vil. 351. Do sunca joj bistra voda bila, od sunca se voda zamutila, udarila mutna i krvava, pa pronosi końe i kalpake, ispred podne rańene junake. Nar. pjes. vuk. 2, 340. Potekoše vode šedrvani po Stambolu mutni i krvavi. 3, 63. — *bbb) o pjeni (iz usta).* Na usta im bila pina skače, al' Turčinu bila i krvava. And. Kačić, razg. 121. Nosiše se ļetni dan do podne, dok Turčina pjene popanuše, bijele su kako gorski snijeg, Strahin-bana b'jele pa krvave. Nar. pjes. vuk. 2, 284. Nosiše se ļetni dan do podne: Musu b'jela pjena popadnula, Kraļevića b'jela i krvava. 2, 408.

bb) o slovima napisanima krvļu. Sinoć mene crna knjiga dođe, crnom bješe bulom zabulana, a krvavim slov'ma napisana. Nar. pjes. vuk. 1, 395.

cc) o tijelu ļudskome ili životinskome, ili o dijelu tijela. aaa) o tijelu ili o koži, kad pocrveni, jer udari u nju krv. Bekrija je taj nesrećan derviš, . . . krvav derviš bješe do očiju. Nar. pjes. vuk. 2, 273. Jedan *(čabar vina)* daše koňu od megdana, krvav koňic do ušiju dođe, drugi popi na pohodu Marko, krvav Marko do očiju dođe. 2, 225. — *bbb) o očima.* Oči diviji i krvave. Stefanit. star. 2, 280. Isus s licem strašnim rečet s očima krvavima. Korizm. 17a. I u kosijeru strašna zuba i krvava oka ogań živi prijeti. I. Gundulić 554. Koń krvavih očiju. B. Krnarutić 8. Oči žute i krvave. V. Došen 176b. To je bio strašan tucak junak: mrka brka a krvava oka. Nar. pjes. vuk. 3, 407. Neki Radun s krvavijem očima od ogńa i dima. S. Ļubiša, prip. 241. — *metaforički.* Krvavim okom gledahu ńu. P. Bakšić 5.

c) u prenesenom smislu, crven kao krv. Božanstveno znamenje križa krvavo. Š. Kožičić 21b. — Ako vidiš *(u snu)* da je mjesec krvav, toj prilikuje trud i muku. Zborn. 133b. Neće već svitliti *(misec)* nego će se krvav ukazati. J. Banovac, razg. 2. A danica krvava ižļegla. Nar. pjes. vuk. 3, 223. Stade četa, pa gleda mjeseca i ńegovo krvavo odijelo. Osvetn. 1, 63. — Krvavijem oblakom. I. Đorđić, uzd. 13. — Krvavome kad koprenom sve se nebo naoblači. Ġ. Palmotić 1, 19. — Podrtijeh iz uzdaha, bez umrtja u kih crka, krvavijem dimim paha, smrdećijem pjenam hrka. I. Gundulić 472. — Miho: Vidiš li mćinu ovu? — Vlaho: Vidim, sva je rđava. — Miho: Bila je na provu. — Vlaho: Zato je krvava. M. Držić 44. — Drugu sveci digoše priliku: od Đurđeva do Dmitrova dana sve barjaci krvavi idoše viš' Srbije po nebu vedrome. Nar. pjes. vuk. 4, 131. — Krvava kapa, krvavo sukno. (A nikad se ne kaže crvena kapa, crveno sukno.) u Draganićima. D. Trsteńak. — Goreć iskre u gredami, od kijeh svaka krvava je, nose ogań. B. Bettera, or. 27. Iz nozdara koňu suče krvavi plam. S. Ļubiša, prip. 240. — *U Dubrovniku* krvavo *gvožđe može značiti usjalo.* ‚Jeli mi utija krvava?' P. Budmani.

d) u prenesenome smislu, vidi krv, 2, c. Posjeć ću im i muško i žensko, krvavi su kad za ńih pomislim, vazda su me brukom tovarili. Nar. pjes. vuk. 5, 492. ‚Olazi od mene, lopove, sav si mi krvav na očima'. J. Bogdanović.

c. cruentus, atrox, saevus, *kod kojega se krv lije, u kojemu je pokolj, ubojstvo.*

a) o boju, ratu itd. pa i o svađi, neprijateļstvu. I pozno si i vidio sred krvava ļuta boja, koli je teška sila svoja *(ńegova).* I. Gundulić 308. Ja ki stratih sva ma ljeta slijedit s vojskom boj krvavi na sve četr strane od svijeta. 484. I nasrnu s krvavijem ga rvat bojom. 520. Kad u boju krvavomu starca ostavi ti Nestora. Ġ. Palmotić 1, 207. Silne boje i krvave nije spametno zametati. 2, 128. Da ih moja veličina na krvavi svijeh boj zove. 2, 351. Za boj oštri i krvavi. P. Kanavelić, iv. 42. Kad vojnik ulazi u koji krvav boj. I. Grličić 120. O strašna boja, o boja krvava! F. Lastrić, test. 157b. Krvavi ovi boj na moru bijaše. A. Kanižlić, utoč. 406. I ako je veće od slave pridobiti sebe istoga, neprijateļske neg države posred boja krvavoga . . . P. Sorkočević 578b. Nakon dva sata krvavoga boja. M. Pavlinović, rad. 87. — U toliko i vojevoda bogdanski se caru odvrže i od krvavijeh bojnijeh zgoda početak se hud završe. I. Gundulić 338. — Na krvavo bijenje i vrlo. 340. — U krvavoj rati. Đ. Baraković, vil. 58. Iz krvave mrzi je rati s Turcima se pobjeguća prid Poļacim ukasati. I. Gundulić 396. Svud zameću rat krvavi. Ġ. Palmotić 2, 3. Vi moji drusi u krvavoj rati. B. Krnarutić 25. Rat krvava završe se. P. Kanavelić, iv. 182. U ovemu krvavomu ratu. V. M. Gučetić 129. Zametnuo bijaše rat krvavi. I. J. P. Lučić, razg. 64. — Noć harcovanje krvavo razstavi. I. T. Mrnavić, osm. 57. — Ponavļaju se česti i krvavi sukobi među onijem Srbima. S. Ļubiša, prip. 155. — U ovijem krvavijem borbama. 81. — Radiš š ńih upasti u krvave smeće i boje. Ġ. Palmotić 1, 266. — Hrvati krvavijem oporom uzbiju Turke. S. Ļubiša, prip. 83. — Svadići ki bez svadbe ke krvave držaše ga *(Knin).* J. Kavańin 231a. Krvavoj u zavadi za me mrahu. I. Đorđić, uzd. 31. — Ostaranijeh i krvavijeh neprijateļstva. B. Kašić, iń. 54. — *Amo pripada i ovo:* Da one dvije kuće ne opomiņe na krvavi događaj. Pravdonoša. 1852. 30.

b) o smrti (ubojstvu). Kad bi tko bio usilovan ili koji grih učinit ili koju veliku nevoļu ili tešku i krvavu smrt podnijet . . . I. Grličić 198. Pogrdni običaj megdánâ umetnut s izmišļeńem djavla za da s krvavom smrtju tilesa dostigne jošte izgubļeńe duša. I. J. P. Lučić, nar. 133. — Ubojstvo koje se čini s oružjem jest krvavije. J. Banovac, razg. 117. — *Amo ne pripada ovaj primjer, već pod* e: Mjesec krvav, smrt krvava . . . J. Kavańin 558a.

c) o krštenju. To se zove krstjenje krvavo. Blago turl. 2, 205.

Digitized by Google

d. cruentus, sanguinarius, *koji krv (tuđu) prolijeva, koji ubija, ili koji želi ubijati ili se naslađuje ubojstvom, pokoljem, isporedi* krvan, c.

a) o čeljadetu.

aa) u slome smislu. aaa) o ǵelatu. Pa naredi krvava ǵelata, da izgubi zorna kaurina. Nar. pjes. vuk. 2, 610. Krvav ǵelat pred tavnicu dođe. Ogled. sr. 491. — *bbb) o drugome čovjeku.* Ah zli kralju i krvavi! Ǵ. Palmotić 1, 179. Ljut i krvav hoće biti *(čovjek)* ko lav, medvjed, panter, zmije. J. Kavańin 76b. — *amo pripadaju i ovakovi primjeri:* Djaval ... neprijatelj krvavi. M. Vetranić 1, 145.

bb) u dobrome smislu, junački, hrabar. u narodnijem pjesmama našega vremena (isporedi krvnik, c, ubojica). Ja okupih šezdeset Turakah, sve Turčina krvava junaka. Nar. pjes. vuk. 3, 320. Drobńaci su krvavi junaci. 4, 489. E su u ńu *(vojsku)* krvavi Spužani. Pjev. crn. 174b. Otac joj pogibe pod Skadrom, krvavi junak, Bog da ga prosti! S. Ljubiša, prip. 67. — *Amo pripada i ovaj primjer:* Od krvave kuće Perovića. Nar. pjes. vuk. 4, 523. — *isporedi* i a, *b) ff).*

b) o svijerima. Bêše v rêcê toj vidênije krvavo, ishojaše i povêdaše zemlju. Pril. jag. ark. 9, 115. (1468). To ne bila tri krvava vuka. Pjev. crn. 149b. — *U ovome se primjeru kaže o čeljadetu:* Malo poslija uzrivši djavla, reče mu: ‚Ča to ti stojiš, krvava bestija?' F. Glavinić, cvit. 370a.

c) u prenesenome smislu, o naravi (ćudi), nagonu. Ptice krvave naravi. M. Vetranić 1, 93. Ńegova bezbožna ruka, slepo poslušna krvavom nagonu mračnoga srca, nije prezala od savesti. M. P. Šapčanin 1, 121. — *Moglo bi i ovo amo pripadati:* Tač grabeći silni vuci, kad krvavi glad ućute. Ǵ. Palmotić 3, 22b.

d) vidi e, *e).*

e. atrox, *u prenesenome smislu, vrlo mučan, težak, strašan.*

a) muka, jad, tuga, i uopće neugodno stańe tjelesno ili duševno (radi riječi muka *i* trud *vidi i b) i c)).* Još mislit — jaoh sele! — muka je *(u drugome rukopisu:* tuga je) krvava pastiri što vele od tezijeh dubrava, što mi je trudno čut, er kad se spomenem, sva treptim kako prut i blidim i svenem. M. Vetranić 2, 261—262. Rad muke krvave za toj se spravimo oba dva da glave na rizik stavimo. 2, 350. Jerbo je on dvi muke trpio, u duši jednu, u tilu drugu: obedvi su ove muke strahovite; prva je oštrija, premda je druga krvavija. J. Banovac, razg. 157 *(u tome se primjeru može shvatiti* krvav *i u pravome smislu).* — Taj jad krvavi. M. Vetranić 1, 101. — Smišljaje naj liše krvave tužice. 1, 57. *vidi i sprijeda primjer iz* 2, 261—262. — Da budeš podnosit do groba taj nemir krvavi. 2, 165. — Očutit nepokoj i čemer krvavi. 2, 472. — Pogledaj ti ńegovu bolizan krvavu. Korizm. 86b. — Ni taj trud krvavi nu ńega *(Joba)* ne može od tvoje ljubavi rastavit, moj Bože. M. Vetranić 1, 149. Žalos me oznobi, ćutim trud krvavi. 2, 85.

b) o trudu, muci (u drugome smislu nego pod a): kad ko radi i trudi). Za trudim krvavima jošter ćemo puni slave suprotive sve dobiti. Ǵ. Palmotić 2, 87. Vidio sam gdje se plaća neharnosti trud krvavi. P. Kanavelić, iv. 160. Pod imenom zaman tvojijem stekoh vječne časti i dike i na čelu rukam mojijem slavne uzgojih lovorike; jer s visine kola tvoga *(sreća)* u dno obali eto mene, da od krvava truda moga ne ostane ni uspomene. P. Kanavelić, iv. 194. Uživajte i*(h)* kakono dostojnu plaću krvavije*(h)* truda vaši*(h).* F. Lastrić, svet. 104b. Koje je on krvavim trudom stekao. J. Rajić, pouč. 2, 47. Što nam je Bog i naš krvavi trud učuvao. Pravdonoša. 1852. 33. — Muka je krvava oprijet se sili toj. M. Vetranić 2, 249. — *Amo bi mogao pripadati i ovaj primjer:* Krvava razloga i mučna za dati se! F. Lastrić, ned. 880.

c) što se trudom ili mukom dobije (i to se može kazati trud *ili* muka). Krvav im pustimo i tužan dobitak. P. Vitezović, odil. 84. — Sila sam krvavijeh zalogaja izio, t. j. dosta sam muke podnio. Vuk, rječn. *kod* krvavi zalogaj. — Kad krvavu svoju muku pod lakomu vrgu ruku. V. Došen 55a. ‚To 'e moja prava krvava muka'. J. Bogdanović. — O krvavo svita blago! V. Došen 53b.

d) u prenesenom smislu, o vremenu. Nastati će vremena tamna i krvava. S. Ljubiša, prip. 69.

e) amo mogu pripadati i ova dva primjera (o sjeveru, o studeni), ili se može shvatiti da pripadaju (u metaforičkome smislu) pod d. Kad sjever krvavi sve dmeći povrijedi. M. Vetranić 2, 17. Tolika mećava ter bješe po svijeti i studen krvava ku nije moć izrijeti. 2, 82.

f. *o pismu, u prenesenome smislu (o onome što je napisano).*

a) značeńe je od prilike: strašan (jer prijeti). Poče učit krvava fermana. S. Milutinović *u* Pjev. crn. 87a.

b) također strašan, ali žalostan. Pa bijele pišu na sve strane, bijele knige jadne i krvave. Osvetn. 2, 73. Pošaljemo krvavu žalbu u Mletke. S. Ljubiša, prip. 208.

g. *uz imena mjêstâ (osim e) o vodama, vidi* b, *b) aa) aaa)).*

a) Krvava Lokva, *vidi:* Selu je Rapči crkve arhanđelove u Prizrenu išla međa ‚na Krvavu Lokvu'. G(lasnik). 15, 281. (1848?). Đ. Daničić, rječn. *kod* krvavь.

b) Krvava Voda, *vidi:* Selu je Homoranima i Nebregovu išla međa ‚na Krvavu Vodu'. G(lasnik). 11, 134. 13, 371. Đ. Daničić, rječn. *kod* krvavь.

c) Krvave Bare, *izvor Temštici (u Srbiji).* M. Đ. Milićević, kralj. srb. 172.

d) Krvavi Zdenac *kod Kupčine.* — xv *vijeka.* Zdenac, ki se govori Krvavi Zdenac. Mon. croat. 170. (1498).

e) Krvavo Brdo, *brežuljak u Lapadu blizu Dubrovnika.* Sa juga Hladnica, Petka mala i velika s brežuljcima Krvavog Brda i Babina Kuka. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 176.

h. *uz imena biljaka.*

a) Krvava gljiva (Sabljar, Goljak), v. Krvavica. B. Šulek, im. 179.

b) Krvavi korijen, češ. krvavý kořen (Chelidonium majus), Hypericum perforatum L. (Sabljar), v. Krvarica. B. Šulek, im. 179.

c) Krvavi mlečić *(mlečić),* Euphorbia myrsinites L. (u Istri). B. Šulek, im. 179.

i. krvavi zalogaj, *ptica. — U Vukovu rječniku:* krvâvî zâlogâj, nekaka mala crvenkasta tičica ‚art vogel' ‚avis quaedam [Regulus ignicapillus Brehm]. cf. [sračka], sračak. Krvavi zalogaj ‚Troglodytes parvulus'. D. Trstenjak.

2. *adv.* krvâvo.

a. *vidi* 1, a. Kada se krvavo oznoji. A. Gučetić, roz. jez. 135. Kako krvavo rânê Gospodina *(sulice).* F. Lastrić, test. 158b.

b. *isporedi* 1, c. I krvavo sad suzbije dug pretežki meju zmije *(Juda).* J. Kavańin 454b. Rim imaše krvavo pasti pod oblas. I. Đorđić,

Digitized by Google

ben. 118. Krvavo pustit se pobijediti. S. Rosa 115b.

c. *isporedi* 1, b, *b) cc) bbb).* Videći da ga Filisteji krvavo gledahu. I. Đorđić, salt. x.

d. *vidi* 1, e, *b).* Po vrućini, po zimi, krvavo trudio i obdan i obnoć. A. Kalić 395. Što . . . krvavo si stekao. M. Pavlinović, razl. spisi. 351.

KRVÁVAC, krvávca, *m. postaje od* krvav *nastavkom* ьсь, *a dobiva različna značeńa.*

a. *(krvav) čovjek, koji krv (tuđu) lije, koji kolje, ubojica.*

a) u zlome smislu, vidi krvav, 1, d, *a) aa).* — xv *i* xvii *vijeka.* Tom krvavac oni mnozih jur uhili. M. Marulić 27. Krvavca dajući pod oblastju žene. 62. *(u obadva primjera o Olofernu).* — *Metaforički.* Čovńa privelik je krvavac, jer ubija milost Božju u sebi i u drugomu koga smuti: ovo dvije krvi. I. Ančić, ogl. 93.

b) u dobrome smislu, vidi krvav, 1, d, *a) bb).* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (junak, ubojnik ‚der blutige' ‚cruentus, sanguinolentus' *s primjerima iz narodnijeh pjesama:* Đe god nađem zlicu i krvavca. Sve birani zlice i krvavci, *i s dodatkom da se govori u Crnoj Gori).* Ti pokupi stotinu Turaka po svojemu gradu Nikšićkome, sve boļega zlicu i krvavca. Nar. pjes. vuk. 4, 468.

b. *ńeka mala životińa.* Krvávac, Aphis lanigera, ńem. blutlaus. na Braču. A. Ostojić.

c. *ńeke bolesti.*

a) ńeka bolest u goveda. — *U Stulićevu rječniku:* ‚morbus bubulus'.

b) vidi krvavica, b, *a).* Krvávac ‚haematoma' ńem. ‚blutbeule', na Braču. A. Ostojić.

d. *zemļa gdje se nahode kao žali crvenkasti.* Slovinac. 1880. 87.

e. *mjesno ime u Dalmaciji.* Krvavac, *a)* selce pri obali Neretve izpod Norinske kule. — *b)* strana staroga manastira u primorskom Zaostrogu. M. Pavlinović. — *Pomiše se (prvo?)* xviii *vijeka.* Do kastela Krvavca. Norini 82.

f. *biļka.* Krvavac (ceruauaç u mletačkom rukopisu), rus. кровавникъ (Achillea, Convallaria polygonatum), češ. krvavec (Poterium, Chelidonium), poļ. krwiowiec (Sanguinaria): amomum, pes columbinus (mlet. rkp.), cinoglossa (u sińskom rukopisu), 1. Geranium columbinum et molle L. (Visiani); 2. Erodium ciconium W. (Visiani). B. Šulek, im. 179.

KŘVÂVAN, křvâvna, *adj. vidi* krvav. — *Na dva mjesta* xviii *i* xix *vijeka.* Na krvavno trohe kuda bičnim dračam tlehom kuca. J. Kavańin 414a. *(Znameńe)* od grješnoga gńeva zavajano i krvavno i veoma stravno. Osvetn. 2, 150.

KRVÀVAST, *adj. crvenkast, vidi* krvav, 1, b, *c).* — *U naše vrijeme u Istri.* Krvavâst ‚subruber'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftsg. 48.

KRVAVCI, *m. pl. ime zaseoku u Srbiji u okrugu užičkome.* K. Jovanović 157.

KRVÀVICA, *f. postaje od* krvav *nastavkom* ica; *ima ńekoliko različnijeh značeńa.* — *vidi i* krvavice.

a. *uopće ńešto puno krvi, n. p. voda.* — *U naše vrijeme.* I u tebi, vodo krvavico. Nar. pjes. juk. 476.

b. *ötök pun krvi.* — *Od* xvii *vijeka.*

a) uopće ili u čeļadeta. Nut' modrica, nut' krvavica! M. Divković, bes. 386a. — *u naše vrijeme u Šulekovu rječniku:* ‚blutbeule'. *isporedi* krvavac, c.

b) u konja. u Vukovu rječniku: ‚bei den pferden eine blutbeule' ‚tuber cruentum'. — *Može biti i rana (?).* Krvavica, rana konju na vratu od komota. u Lici. D. Trsteńak.

c. *vidi* krvavice, a. — *Samo u Voltigijinu rječniku:* ‚emoroide' ‚die hemoroiden'.

d. *djevenica krvļu nadjevena, isporedi* djevenica. kuļen. — *U Mikaļinu rječniku:* krvavica, divenica ‚botulus, botellus', *i u Vukovu:* ‚die blutwurst' ‚botulus cruore farctus'.

e. *sitno pero puno krvi.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (‚plumula sanguine plena'). Krvavice, sitno perje, što ostane u koži, kad se perad oskube. u Đakovu. D. Hirc.

f. *grana što udara iz korijena.* — *Može biti uzeto od predašńega značeńa u preneseńomu smislu.* — *Od* xviii *vijeka.* Krvavice loze . . . smiču se. J. S. Reļković 258. Krvavica, grana, što iz korijena izbija. Lapovci u Slavoniji. D. Hirc.

g. *biļke.* — *Od* xviii *vijeka.* Krvavica, lingua sanguinea, sanguino, ancusa (Durante), 1. Anchusa tinctoria L.; 2. (Sabļar) v. krvavica; 3. suvrst breske (Vaļavac). B. Šulek, im. 179. Krvàvica, ńeka crļena pečurka. na Braču. A. Ostojić.

h. *crvena zemļa.* — *U naše vrijeme u Istri.* Krvavîca ‚terra rubra'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftsg. 61.

i. Krvavica, *ime selu u Srbiji u okrugu jagodinskome.* K. Jovanović 108.

KRVÀVICE, *f. pl. množina od* krvavica.

a. *šuļevi.* — *isporedi* krvavica, c. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (krvavice, šuļi, nemoć ‚hemorois') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (‚emorroide' haemorroidis' 287a), *u Stulićevu:* ‚haemorrhoides (fluxus sanguinis ex venis in ano sitis, vel tumor earundem venarum absque sanguinis fluxu)'. Bog im posla krvavice u tijelo. I. Đorđić, salt. 269.

b. Krvavice, *ime mjestu u Srbiji u okrugu jagodinskome.* — *isporedi* krvavica, i. Šļivak u Krvavicama. Sr. nov. 1875. 299.

KRVÀVIČAN, krvàvična, *adj. koji boluje krvavicama (šuļevima).* — *U Stulićevu rječniku:* ‚haemorrhoide laborans'.

KRVÀVIČAST, *adj. vidi* krvavast. — *U naše vrijeme u Istri.* Krvavîčast ‚subruber'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftsg. 46.

KRVAVIČIĆ, *m. prezime i mjesno ime.*

a. *prezime.* — *Na jednom mjestu* xviii *vijeka.* Niko Altaman Krvavičić. J. Kavańin 231b.

b. *ime zaseoku u Bosni u okrugu sarajevskome.* Statist. bosn. 14.

KRVAVINA, *f. postaje od* krvav *nastavkom* ina.

a. *u Stulićevu rječniku:* v. krvarina. — *nepouzdano.*

b. *crvenilo, isporedi* krvav, 1, b, *c).* — *U naše vrijeme u Istri.* Krvavîna ‚rubedo'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftsg. 63.

KRVÁVITI, křvâvîm, *impf. činiti da što (objekat) bude krvavo.* — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* křvâvļâh *i u part. praet. pass.* křvâvļen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor. 2 i 3 sing.* křvâvî. — *Riječ je praslavenska isporedi stslov.* krъvaviti, *rus.* кровавить, *češ.* krvaviti, *poļ.* krwawić. — *U jednome primjeru* xvi *vijeka:* Rana od grla krvavļaše. Mirakuli 121 *neprelazni je glagol i znači: teći krvļu. moglo bi se pomisliti da bi infinitiv bio* krvávjeti *prema češ.* krvavěti *(u istome značeńu) i rus.* кровавѣть *(postajati krvav); ali vaļa da*

Digitized by Google

tako nije, jer bi krvavjeti *uprav isto značilo što i u ruskome jeziku, a i u češkome uz* krvavěti *ima i* krvaviti *za isto značenje. osim ovoga primjera ima i u Vrančićevu rječniku lat.* sanguinare *i ńem.* bluten *i u Bjelostjenčevu* sanguino, *ali su ta tumačeńa jamačno pogreške pisaca, jer u Vrančićevu ima još tal.* insaguinare *i maj.* veresetenni, *dakle s prelaznijem značenjem kao što su i ostala tri tumačeńa u Bjelostjenčevu. — Između rječnika u Vrančićevu:* ‚sanguinare' *(vidi sprijeda), u Mikaljinu:* krvaviti, okrvaviti ‚cruento'; *u Belinu:* ‚insanguinare' ‚cruento' 408a; *u Bjelostjenčevu:* krvavim ‚sanguino *(vidi sprijeda)*, sanguine inficio, sanguine deturpo, cruento'; *u Voltigijinu:* ‚insanguinare' ‚blutig machen'; *u Stulićevu:* ‚cruentare, sanguine inficere, imbuere, foedare'; *u Vukovu:* ‚blutig machen' ‚cruore maculo'.

1. *aktivno.*

a. *uopće činiti da što bude krvavo kojom mu drago krvi (ni subjekta ni objekta).* Onde j' pala krvca od junaka . . . onde su ti sva tri poginula, već ti idi dvoru bijelome, ne krvavi skuta i rukava. Nar. pjes. vuk. 2, 319. Bogom brate, krvavi ǵelate! na mene su toke poslaćene, svuci mi ih da ih ne krvavim. Ogled. sr. 492. Čini mi se, kako kaže Mujo, valjat ti će krvavit kameńe. Nar. pjes. u Bosni. Đ. Šurmin. — *Amo pripada i ovaj primjer:* Na četiri strane stahu šance biti i z malim oružjem zide krvaviti. M. Kuhačević 140.

b. *objekat je ono čim se raňava ili ubija (oružje, oruđe, ruke, nokti, zubi).*

a) krv je tuđa; kaže se: krvaviti o koga, *ili* o što *ili* u što (u krv). *smisao je poetični.*

aa) objekat je sablja, mač, ćorda *itd.* Ovi se još tira i sablju krvavi. H. Lucić 242. Nemaš na što sablje izvaditi, nit' je imaš o što krvaviti. Nar. pjes. vuk. 2, 145. Nikada je nije prikorio što je za ńu sablju krvavio. Hrv. nar. pjes. 4, 25. — Svaki britki mač krvavi. V. Došen 59a. Takvi slavno mač krvave gdi dušmanin ište slave. 126b. — Nemam o što poganiti ruke, a ni svoje krvaviti ćorde. Nar. pjes. hörm. 1, 57.

bb) objekat je ruka. U ńegovu krv pravednu tvojijeh ruka ne krvavi. G. Palmotić 3, 169b. Ne tiše dobre sluge krvaviti ruku o misnike. I. Ančić, vrat. 184. Jedni siku, jedni bodu Turke, ter krvave svoje bile ruke. And. Kačić, razg. 234a. I viteški krvaviše ruke. Nar. pjes. vuk. 5, 84. — *Ovaj primjer može biti da amo pripada; ali mislim da* desna ruka *stoji metaforički (brat brata odvraća da ne ubije svoju ženu; te bi mogla* desnica ruka *značiti ženu, premda je kriva i dužna smrti); onda bi kod* krvaviti *bilo značeńe od prilike kao kod* c: Ti ćeš sebi bolju naći ljubu, ali ńima *(djeci)* nikad nećeš majke, ne krvavi tvoju desnu ruku. M. A. Reljković sat. 18b. Nar. pjes. vuk. 2, 687.

cc) objekat su nokti i zubi u svijeri (a vidi i primjer kod b) bb)). Lav nokte krvavi. D. Zlatarić 51b. Tigra obijesna, zla pantera . . . zube i nokte svo'e krvave. P. Kanavelić, iv. 247.

b) krv je samoga subjekta.

aa) kad se na što (nehote) rani. Kuna stara ne krvavi gvozdja. (Z). Poslov. danič.

bb) kad se hoće raniti. Odira svoj obraz i nokte krvavi. M. Vetranić 1, 71.

c. *objekat je čeljade ili životińa ili tijelo iz kojega se čini da krv teče.* krvaviti *se kaže i o malo krvi, kao i o mnogoj (te onda je* krvaviti *od prilike kao* raňavati, mrcvariti, ubijati, klati). *objekat može biti i sam subjekat.*

a) objekat je čeljade ili životińa. Dêti vьzьmьše stapi, imiže ratь tvoraliu: jegože krьvavьljahu, tь jako pobêždenь izь boja ishoždaaše. Aleks. novak. 11. Ptičica pelikan sam sebe krvavi. M. Vetranić 2, 275. — Neg te opeta, joh, propiňe svojimi grisi i krvavi. I. Ivanišević 38. Nek *(me)* žeže *(kralj)*, nek pali, neka i krvavi. A. J. Knezović 186. — Car Selim drpi, krvavi, plijeni krstjanske krune. V. M. Gučetić 128. — Ki *(vuk)* stada krvavi. M. Vetranić 1, 372.

b) objekat je tijelo ili dio tijela. Majke krvave nokti lice. M. Vetranić 1, 29. Nokti svoj obraz i lica krvavi. 1, 131. Zato kruna drača puna meni glavu svu krvavi. A. Vitaljić, ostan. 330. Dominik krvavi svoja sveta pleća. V. M. Gučetić 108. Krvavili su ńihovo tijelo s bičima. 183.

2. *sa* se.

a. *pasivno.*

a) uopće. Jeli sud pravi da se tač krvavi viteška poljana? M. Vetranić 1, 85.

b) vidi 1, c. Bojna polja na kojima su se već krvavili Srbi i Mađari. M. Đ. Milićević, pomenik. 5, 858.

b. *refleksivno, postajati krvav. — Između rječnika u Belinu* (‚insanguinarsi' ‚cruentor' 408a), *u Stulićevu* (‚cruentari'), *u Vukovu* (‚blutig werden' ‚cruore maculor').

a) uopće. Krvavi se sva voda Morava od junaka i dobrijeh koňa. Nar. pjes. vuk. 4, 222.

b) točiti, puštati iz sebe krv.

aa) uopće. Ter se sad krvave krstjanske državе. M. Vetranić 1, 51. Da se svijet krvavi u oružju zvoneći. 2, 36.

bb) o srcu, metaforički, o velikoj brizi i nemiru. Moje srce, vidi, kako se krvavi! jere ga misao i briga sa svim more i muče. G. Pešťalić 173. I vaša srca ovako jedan put uznemirivaše se i ovako krvaviše se, kano sad i moje. 220.

c. *recipročno, biti se (među sobom ili s kijem), prema* 1, c. Zapadňe državе ter se tač bezredno meu sobom krvave kako nije pravedno. M. Vetranić 1, 134. Da se biju i krvave turski i aganski vitezovi. I. Gundulić 540. Što ćemo se krvaviti, i bez boja kad istina otkrivena može biti? G. Palmotić 1, 331. Grijeh je da se bez krivine oni biju i krvave. 1, 390. Vukući tako *(ciganin)* ono magare vidi ga drugi ciganin i promisli da se s nekim bije, pa potrči vičući: ‚S mirom te, ljudi, ne krvavite se, što vam je?' Nar. prip. vrč. 89. Crnogorci se krvave i kolju među sobom. S. Ljubiša, prip. 95. — *Amo pripadaju i ovakovi primjeri:* Neću, u ovemu da se boju nitko drugi već krvavi. G. Palmotić 2, 109. Da se stave Turnov život obraniti, da se i oni za ń krvave. 2, 121. Pak se kolji i krvavi, kad ne nađeš sreću bolju. 2, 266.

KRVAVKA, *f. ńeke biljke.* Krvavka, 1. Capsella bursa pastoris Mnch. (I. Sabljar); 2. breskva crvena mesa, blutpfirsich (u Varaždinu); 3. suvrst kruške, blutbirn (Valjavac). B. Šulek, im. 179.

KRVAVLJAHAN, krvavljahna, *adj. samo u Stulićevu rječniku:* krvavjahan *uz* krvavjašan.

KRVAVLJAŠAN, krvavljašna, *adj. dem.* krvav. — *Samo u Stulićevu rječniku:* krvavjašan ‚nonnihil cruentatus'.

KRVAVLJENOST, *f. osobina čega što je krvavo (krvavljeno). — Samo u Stulićevu rječniku:* krvavjenost *uz* krvavjeńe.

KRVAVLJENSTVO, *n. vidi* krvavljenost. — *U*

Digitized by Google

Stulićevu rječniku: krvavjenstvo *us* krvavjeńe. — *nepovuzdano.*

KRVÁVLJĒŃE, *n. djelo kojijem se krvavi.* — *Stariji je oblik* krvavljenje. — *U Belinu rječniku:* krvavljenje ‚insanguinamento' ‚cruentatio' 408a; *u Stulićevu:* krvavjeńe ‚cruentare, subst.'; *u Vukovu:* ‚das blutigmachen' ‚adspersio cruoris, cruentatio'.

KRVÁVNICE, *f. pl. šuļevi.* — *Može biti riječ praslavenska, isporedi češ.* krvavnice, *pol.* krwawnica. — *U Mikaļinu rječniku:* karvavnice, šuļi *(štamparskom griješkom* žuļi) ‚hemorois, marisca, ficus'. — *I u naše vrijeme (ne znam čija je bilješka).* Krvavnice ‚goldader, goldene ader' ‚haemoroiss' šuļevi.

KRVAVOČA, *m. (i f.)* čeļade krvavih izbuļenih očiju. rijetko. M. Pavlinović.

KRVAVUŠA, *f.* suvrst breskve, blutpfirsich (Vaļavac, u Virovitici). B. Šulek, im. 179.

KŔVCA, *f. dem.* krv, *nalazi se gotovo samo u pjesmama i znači isto što* krv. — *Akc. se mijeńa u voc.:* kŕvco, kŕvce. — *Od* XVII *vijeka (vidi* c), *a između rječnika u Stulićevu i u Vukovu.* — *Dosta često ima uza se pridjev* crna.

a. *vidi* krv, 1. Kade pade krasna poglavica, a zgleda se mnoga porodica, u junake krvca uzavrela. Nar. pjes. vuk. 2, 561. U junaku krvca uskipila. Osvetn. 3, 69. — Napio se vina crvenoga, . . . te u lice krvce zadobio. Nar. pjes. vuk. 3, 134—135. Bijela se zaraziše lišca, a po ńima krvca cvanu rujna. Osvetn. 2, 91. — Sve mu drusto izgubilo lice, a iz lica izgubi se krvca . . . . A iz lica izgubiše krvcu. Nar. pjes. vuk. 3, 177.

b. *vidi* krv, 2. Videći tužna majka da je košuļica krvcom poškropļena. A. Kanižlić, uzroci. 219. Rumenile su se košuļice i podnice krvcom polivene. bogoļubnost. 451. Kud ńegova sabļa dopiraše, on'da potok krvce tecijaše. And. Kačić, razg. 126a. Đe ogreznu krvca do koļena, tu pogibe Banović Strahińa. Nar. pjes. vuk. 2, 294. Izmiče ga iz te mloge krvce. 2, 315. Onde j' pala krvca od junaka ta dobrome końu do stremena. 2, 319. A ogreznu krvca do koļena . . . Krvcu gazi, a Bogu se moli. 2, 561. Sva je sila na čardak udrila, iz čardaka krvca udaraše. 3, 276. Po kameńu i po krvci crnoj gazi junak harambaša Limo. 3, 312. Vukodlaci krvcu ločuu crnu. Osvetn. 2, 176. Crna zemļa krvcu polokala. 2, 177. — Jer je krvca iz zemļe provrela *(metaforički).* Nar. pjes. vuk. 4, 131.

c. *vidi* krv, 3. Odsvud krvca kipi. M. Divković, plač. 45. Svu kroz ovu ranu petu izli s vodom krvcu svetu. A. Kanižlić, fran. 143. Tako se podnese, da mu mloga krvca kroz nosdrve udari. 178. *(Majka od milosrđa)* pristade k tomu, da se prolije pridraga neprocińena krvca sina ńezina. utoč. 92. Krvca je je polila djevojku niz bijelo lišce. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 18. Rasrdi se ļuba Brankovića, Vukosavu rukom udaraše, kako je je lako udarila, iz nosa joj krvca izvirala. And. Kačić, razg. 59a. Sinu lice kako jarko sunce. kad to viđe Ture Asanaga, od jada mu usta ispucaše, lije krvca niz srebrna puca. Nar. pjes. vuk. 1, 583. Pa posekla desnom rukom levu; od srca joj krvca udarila, ne zna niko krvcu ustaviti. 1, 605. Pa je ńemu ruke savezala od lakatah te do vrh nokatah, od nokatah lije krvca crna. 2, 33. Malo rani glavu na junaku, poli krvca niz junačko lice. 2, 285. Pak dovati onu kupu s vinom, pa udara careva čauša, pršte kupa a pršte i glava i proli se i krvca i vino. 2, 431. A moje ću lice nagrditi dok pokapļe krvca od obraza. 2, 558. Te preseče na ruku konopce, poseč' Gruju po desnici ruci, iz ruke mu crna krvca lije. 3, 41. Prosijeca svilu i kadivu, a iz svile crna krvca lije i komadi odlijeću mesa. 3, 470. Murat ńega pos'ječe po glavi, Pero rukom ranu pritisnuo, da mu krvca oči ne saliva. 4, 88. Kako vojska nije počinula, niti gladna hļeba založila, ni umorna vode napojila, od žeđe im usta ispucala, a niz prsi krvca oborila. 4, 406. Ijetko ga šakom udarila, dok dijete krvca obasula. Pjev. crn. 120b. A kud Stanka šine Reģepova *(ćorda),* iz Stanojla crna krvca lije. Osvetn. 2, 143. Rana zijeva, krvca teče živa. 3, 49. Krvca štrca, bijela platna plače. 4, 61. — Vrana końa natrag pripovrnu, opasa ga trostrukom kańijom, puče koža końu po sapima, a pokapa krvca po kopiti. Nar. pjes. vuk. 2, 559. Iz kopita crna krvca ide. 3, 242. Došlo mi je moga końa klati, da s' napijem krvce od końica. 3, 490. — Po direku udari hańarom, iz direka krvca pokapala. Nar. pjes. vuk. 2, 197. A ne boj se, Stevo, čedo moje! krv ne ide iz babine ruke, nego ide krvca iz konopca. 3, 41. — Probudi se, sveće Muhamede, ter osveti krvcu prolivenu. And. Kačić, razg. 141b. Tu se teška krvca prolivaše, teška krvca końska i junaška. 182a. Tu se dvije udariše vojske, tu se mnoga proļevaše krvca. Nar. pjes. vuk. 4, 8. Tu se prosu krvca od junakah kako burna kiša iz oblaka. 4, 374. — Gdi je sopra, tu je dolibaša; gdi je vojska, tu je arambaša; gdi je krvca, tu je delibaša. 1, 444. — Maksim pade u travu zelenu, svega g' crna krvca obalila, krvcu pļuje, a tiho besjedi. 2, 480. — Cura dere vezene jagluke, te Tadiji krvcu ustavļaše. 3, 167. Raspiće mu puca na dolami, pa mu crpe krvcu iz nedara. 3, 509. — K ńemu brzo Mitar doskočio i puštio krvcu od obrazah. 2, 632. Đurađ piše do tri sitne knige, ne piše i samim murećepom veće meša s krvcom od obraza. 2, 569. Rano rani, bilu knigu piše; ne piše je crnim murećepom već je piše krvcom iz obraza. And. Kačić, razg. 73a. — Ja ti krvcu za me proli. S. Margitić, ispov. 218. On ne smjede poći na Kosovo za krst časni krvcu proļevati. Nar. pjes. vuk. 2, 290.

d. *vidi* krv, 4. Gačani su vaši supernici, od starine vašu krvcu pili. Osvetn. 2, 79. Piti krvcu kô i lozovinu. 2, 105. Teče gledat maleno i velo, kô će Turci vlašku krvcu piti. 4, 62.

e. *vidi* krv, 5. Koliko mu krvce žedan bješe, manu sabļom, ods'ječe mu glavu. Nar. pjes. vuk. 2, 560. Hajduci čeznuć da još kojeg smire, jer im duzi od dangube dnevi, a na krvcu zaždńele cijevi. Osvetn. 4, 34.

f. *vidi* krv, 8. Ne mogu ti rane preboleti, već ti prosta moja krvca bila! Nar. pjes. vuk. 2, 81. Marko ode Svetoj Gori slavnoj, pričesti se i ispovjedi se, jer je mnogu krvcu učinio. 2, 370. Ti se jesi krvi naučio, učinićeš krvcu o prazniku. 2, 411. Nijesu se nigda umirili, niti mogu krvcu da umire. 2, 567. Jedan drugom krvcu halališe. 3, 381. Pa se onda obadva rukuju i po jednu čašu piju vina, jedan drugom dok oprosti krvcu. ta lasno je kavgu zametnuti, al' je teško krvcu oprostiti. 4, 306. Ko je krivac neka krvcu plati. Osvetn. 3, 137.

g. *vidi* krv, 11. A kći, moja krvca, gola je brez ruha. A. Kanižlić, rož. 28. Moli Boga, mila sele moja, da ti nisam lišce obļubia, da se nije krvca pomišala. Nar. pjes. istr. 1, 21.

KŔVČICA, *f. dem.* krvca. — *Od* XVII *vijeka samo u pjesmama.* Povrati meni Hektora pres

Digitized by Google

krvčice. I. Zanotti, en. 87. Desna tva s ke proli slavnu ti krĉicu *(štamparskom grieškom* krfičicu, *to se vidi po metru)*. Michelangelo. 52. Tvoju svitlost dvore i krvčicom svojom. P. Vitezović, odil. 24. Da svu za ńeg proliju krvčicu. I. Zaničić 14. Ta tu nije srca ni dušice, a kamoli duha i krvčice. S. Milutinović *u* Pjev. crn. 327a.

KRVEL, *vidi* krveļ.

KRVEĻ, *m. (?) ńeka biļka. — U naše vrijeme.* Krvel (Vujičić), Krveļ (körbel), Anthriscus cerefolium Hffm. (Visiani), v. Krfulica. B. Šulek, im. 179.

KRÊVEN, *adj. koji pripada krvi, koji postaje od krvi. — Na dva mjesta* XVIII *vijeka.*

a. *u pravome smislu.* Bi zadovoļan da mu se krvena crļenost kaže na obrazu. A. d. Bella, razgov. 40.

b. *crven kao krv.* Bijele pristave i krvene *(crvene?)* obi imaju. J. Kavańin 283a.

KRVETIĆ, *m. prezime.* — XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Krьvetićь). Nikьša Krьvetićь i bratь mu Jakša. Spom. sr. 1, 87. (1402).

KRVÉŽDINA, *f. augm.* krv, *osobito se kaže o krvi pomiješanoj s gnojem što teče iz rane ili iz prišta. — U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

1. KRVICA, *f. vidi* krvca. — *U narodnoj pjesmi našega vremena iz Istre, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚sanguiculus'). Zlatan prsten u krvici plava. Nar. pjes. istr. 2, 127.

2. KRVICA, *f. vidi* krvavica, b. — *U jednoga pisca našega vremena.* Žestoko krļa peca goveda, kojoj često kožu krvavi pa načini krvice. K. Crnogorac, zool. 155.

KRVIČAN, krvična, *adj. krvav. — Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Krvično svoje tijelo. S. Rosa 144b.

KRVIJA, *f. ime grobļu u Hercegovini. — Postaje od* krv. Schem. herceg. 1873. 81.

KRVIJE, *f. pl. ime selu u Srbiji u okrugu požarevačkome.* K. Jovanović 142. — *isporedi* Krvija.

KRVIJSKI, *adj. koji pripada Krvijama.* Krvijska *(opština)*. K. Jovanović 142.

1. KRVINA, *f. augm.* krv. — *Od* XVII *vijeka (rijetko).*

a. *uopće.* Što jes bio čovjek? Krvina nečista. B. Kašić, nač. 67. Kot gladan lav na lov, oral na mrcinu, tako on na rusku goraše krvinu. M. Kuhačević 118.

b. *τὰ λόχια, tečeńe krvi poslije rođeńa.* Marija, kô rodiļa, po svećeniku bi učistjena od krvine od koje rodiļe su običajne prati se četres dana po rodjeńu sina. S. Rosa 36b.

2. KRVINA, *f. vidi* krvnina. — *Na jednome mjestu u naše vrijeme.* Kad je dužna zadruga ili treba platiti krvinu . . . V. Bogišić, zborn. 28. *može biti da treba čitati* krvninu.

KRVIŃÂK, *m. ńeka trava. — U Bjelostjenčevu rječniku (u latinskome dijelu kod* vinca), *i u Stulićevu:* krvińak, trava, v. skrobut. Krvinek, Krvińak (što ti krv vstavļa Bjelostjenac), vinca pervinca (Bjelostjenac), laureola (Parčić), Vinca minor L. B. Šulek, im. 179.

KRVITI, krvîm, *impf. samo u Stulićevu rječniku:* v. krvaviti.

KRVITI SE, krvîm se, *impf. uprav krvaviti se, ali samo recipročno, biti se do krvi, ubijati se, klati se. — isporedi* krvaviti, 2, c. — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* krvimo, krvite, *u aor* 2 *i* 3 *sing.* krvî, *u part. praet. pass. (ako ga ima)* krvļen. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚blutig zanken' ‚cruentor'). Nije potribe da se vojske biju ni krve. And. Kačić, kor. 161. Da se krve, a ne da se ļube. Nar. pjes. petr. 2, 48. A Ilija, krvopija stara, i prije se krvit naučio. Nar. pjes. hörm. 1, 544. Pa se krve do žalosne majke. Osvetn. 2, 66. Ne mogli se poznat četenici, ter se jadni krvili među se. 7, 74. Plemena su se nemilice krvila između sebe. M. Pavlinović, rad. 45. Cijele vijekove oni su se krvili među sobom. M. Đ. Milićević, omer. 78.

KRVJAPROLIĆE, *n. proliće krvi. — Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Da se toliki bojevi s krvjaprolitjem učiniše. F. Lastrić, test. 354b. — *sasma nepouzdano (može biti da nije dobro naštampano).*

KRVĻÊŃE, *n. djelo kojijem se među sobom krve. — Između rječnika u Vukovu* (‚das blutigzanken' ‚rixa cruenta'). Načeše se zadjevice i krvļeńa. S. Ļubiša, prip. 127.

1. KRVNICA, *f. žensko čeļade kao krvnik. — Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Stulićevu:* ‚bojessa' ‚carnificis uxor' *(vidi* b), *i u Vukovu:* ‚die mörderin' ‚interfectrix'.

a. *sa značeńem sprijeda kazanijem, žensko čeļade što je koga ubilo, ali i kao psovka vrlo zloj i neprijateļskoj ženskoj glavi. (Pakleni duh govori:)* Jevrijenske djevice dojde sin jedini, od naše krvnice, da nam dvor poplijeni. M. Vetranić 2, 203. Polinesto: Vajmeh meni! slip ovakoj kudi da grem, vajmeh kudi? . . . Da mi je koju uhvatiti . . . da poznaju što desnica umije ova silna moja koja ište, pipa sada tej trojanske zle krvnice . . . Ne mogu li dostignuti koju od ńih ļutu zmiju, da krvnica kâ očuti što je ovakom igrom igrat. 476—477. Oni kako s krvnicom sa mnom sveđ beside, ne kako s kraļicom. F. Lukarević 237. Koga je krvnica mati tva izdala. D. Zlatarić 4b. Ona, od majke potukana prikorene s gnusna bluda, glavu isprosi slavna Ivana u silnika zlobna i huda. zasve ubojno na prošenje koje učini zla krvnica od bolesti kraļ ćutjenje sred smućena kaže lica . . . Ġ. Palmotić 3, 140ab. Kuga kućna, krvnica prava dičice svoje. Đ. Rapić 114. Sestra sestri krvnica. Vuk, nar. pjes. 1, 216. Ta je baba krvnica i iskopanica. S. Ļubiša, prip. 200.

b. *krvnikova (ģelatova) žena. — U Stulićevu rječniku (vidi sprijeda). — nepouzdano.*

c. *u prenesenome smislu, o mjestu (ženskoga roda), uprav o narodu onoga mjesta, kao o krvnoj neprijateļici.* Bukovice turačke krvnice. Nar. pjes. vuk. 5, 384. — *I o državi.* U ratu proti Velikoj Ńemačkoj, ńihovoj krvnici. M. Pavlinović, razg. 6. — *Nije posve to isto u ovome primjeru gdje se shvaća država ili narod u metaforičkome smislu kao da je čeļade:* Kćeri Vavilonska, krvnico, blago onome ko ti plati za djelo koje si nama učinila! Đ. Daničić, psal. 137, 8.

d. *vidi u Vukovu rječniku:* (u Crnoj Gori) puška iz koje ko koga ubije. I krvnice puške objesimo. P. Petrović, gor. vijen. 28. Rukostavnik izađe puškom krvnicom o vratu. S. Ļubiša, prip. 163. Osudiše da objesim krvnicu o vratu. Pravdonoša. 1851. 21.

e. *u jednome primjeru (prevedenome s talijanskoga jezika)* XVI *vijeka, metaforički o usnama u lijepe djevojke koje kao da ubijaju. jer mame ļude.* Bih zacjeć osvete ugristi blizu ńej krvnice

Digitized by Google

usni te *(tal.* Poco mancò che l' omicide labbra non mordessi). F. Lukarević 37.

2. KRVNICA, *f. vidi* krvnina. — *U jednoga pisca našega vremena.* Doć će Turci iskat mene živa, . . . stŕe selo, krvnicu uzeti, jadnu puku zulum nanijeti. Osvetn. 4, 6.

KRVNÎČAN, krvnîčna, *adj. koji pripada krvnicima.* — *Ima samo* krvnično dračje *u narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena, te ne znam, kaže li se o dračju da je krvnično, jer ne pušta ljude bježati te je uzrok da ginu, ili je* Krvnično Dračje *mjesno ime.* Čeraju ih niz krvnično dračje. Pjev. crn. 67a.

1. KRVNÍČEŃE, *n. djelo kojijem se krvniči. (vidi* 1. krvničiti). — *U Stulićevu rječniku:* v. krvnovaňe.

2. KRVNÍČEŃE, *n. djelo kojijem se krvniči (vidi* 2. krvničiti). — *U Vukovu rječniku:* ‚die beschuldigung des mordes' ‚τὸ caedis accusare'.

1. KRVNÍČITI, krvnîčîm, *impf. raditi kao krvnik.* — *Mislim da je akcenat isti kao kod* 2. krvničiti. — *U Stulićevu rječniku:* ‚carnificis munus exercere' *gdje je ograničeno značeňe* (krvnik *je djelat).*

2. KRVNÍČITI, krvnîčîm, *impf. uprav zvati koga (objekta) krvnikom, pa po tome značeňe u Vukovu rječniku:* koga (t. j. dužiti koga za krv) ‚einen des mordes beschuldigen' ‚caedis accusare' *(s dodatkom da se govori u Crnoj Gori).* — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* krvnîčâh *i u part. praet. pass.* krvnîčen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor.* 2 *i* 3 *sing.* krvnîčî. — *U naše vrijeme.* Što me krvniči N. N. Pravdonoša. 1851. 8. Koji bolesnik umre ispod ruke ljekara da ga ne ima kuća mrtvoga ni naj maňe krvničiti. 35.

KRVNÎČKÎ, *adj. koji pripada krvniku ili krvnicima, koji je kao u krvnika.* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚di boia' ‚carnificius' 144a), *u Stulićevu* (‚dei manigoldi' ‚carnificinus'), *u Vukovu (dodano u trećem izdaňu):* krvnički (krnički) ‚mórder-' ‚occisoris'.

a. *adj.* Osladivši ona krvnička srca. B. Kašić, fran. 67. Tim ako su blage ćudi *(kraļi),* ter krvničku mrze žeļu . . . I. Gundulić 482. Prominivši ovu krvničku ćud. A. Kanižlić, kam. 57. Ter se ocijepi meso od kosti cjeć krvničke nemilosti. N. Marči 51. — Pružiše krvničke ruke. P. Bakšić 59. Svrhu Isusa pružiše krvničke ruke. M. Lekušić 53. — Od ńegove krvničke oblasti bio sam oslobođen. I. Grličić 156. — Eda li će blizu tebe stati prijesto krvnički i onaj koji namišļa nasiļe nasuprot zakonu? Đ. Daničić, psal. 94, 20. — Krvničku ovu zapovid ispuniše i Teoktista umoriše. A. Kanižlić, kam. 18. — Krvničko je ovo dilo. uzroci. 239. Omrzla mi je kutńa radńa kao da je krvnička. S. Ļubiša, prip. 35. — U ova krvnička vrimena. A. Kanižlić, kam. IV. — Presjednik sam pravdu činaše u rasprami krvničkijem i glavnijem. S. Rosa 156ab. — Ne smijahu kičeni svatovi, el je Maksim krvničko koļeno. Nar. pjes. vuk. 2, 546. Tamo ode krvničko koļeno *(Maksim),* on će dvorit cara u Stambolu, izdvoriće kaku vojsku silnu, te će zemļu našu pogaziti. 2, 566. Vidite li gdje onaj krvnički sin posla da mi odsiječe glavu? Đ. Daničić, 2car. 6, 32. — Da na jedno selo udarimo, da krvničke kuće poharamo. Nar. pjes. vuk. 4, 397. To je sa Saula i s doma ńegova krvničkoga, što pogubi Gavaońane. 2sam. 21, 1. Hoćeš li suditi gradu krvničkom? jezek. 22, 2. — Zatočnik je, dokle ne iskali na krvničkoj *(krvnički ili od krvnika napravļenoj)* rani svoje boli. Osvetn. 1, 58.

b. *adv.* krvnîčki, *kao krvnik, kao krvnici.* Ali oni s nama bratski neće, već krvnički po Turskom načinu. Ogled. sr. 5. Počeše se krvnički goniti. P. Petrović, gor. vijen. 8. Živimo bracki, a ne krvnički. S. Ļubiša, prip. 158. Jakovļević dobar junak bijaše, no i vino krvnički pijaše. *u* M. Đ. Milićević, pomenik. 2, 192.

1. KRVNÎK, krvnika, *m. čovjek što je učinio krv, što je prolio (tuđe) krvi, ubilac.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.:* krvnîče, krvnîci. — *Od* XV *vijeka (vidi* b), *a između rječnika u Vrančićevu* (‚carnifex'), *u Mikaļinu* (karvnik, krvnik ‚carnifex'; krvnik, manigod, cocan ‚carnifex'; krvnik, nemio ‚sanguinarius, crudelis, immanis, saevus'), *u Belinu* (‚boia, carnefice' ‚carnifex' 144a; ‚sanguinario, add. vago di sangue' ‚sanguinarius' 641b), *u Bjelostjenčevu* (v. habar), *u Voltigijinu* (‚sanguinario; boja, manigoldo' ‚blutdurstig; scharfrichter'), *u Stulićevu* (‚carnifex, carnufex, tortor'), *u Vukovu* (‚der mordschuldige' ‚occisor'), *u Daničićevu* (krъvьnikъ ‚homicida').

a. interfector, percussor, *čovjek koji je u ńekome osobitome slučaju ńekoga ubio, koji je dušan krv, često s genetivom ili s adjektivom posesivnijem čime se kaže koga je ubio.* Rańena zače ti *(Lukrecija)* jak slavna vladika osvete nositi od tvoga krvnika. Š. Menčetić—G. Držić 478. Krvnikom kako bih mogla se osvetit. D. Zlatarić 2a. Stražnik taočen za krvnika. J. Kavańin 121b. Tako biva svoj krvnik. F. Lastrić, ned. 111. Poginu, sam sebi krvnik budući i smrt zadajući. I. Velikanović, uput. 1, 168. Volim biti morskim ribam hrana, neg' Voinu za nevoļu ļuba, neg' Voinu bratinu krvniku. Nar. pjes. vuk. 1, 536. Ale rańen brata dozivaše: ‚O ti Mujo, brate i krvniče!' 2, 50. Stan', krate, izjeli te vuci! ne nosi mi Dmitrova krvnika. 3, 341. Znajući ovo da pravedniku zakon nije postavļen nego bezakonicima, . . . krvnicima oca i matere, krvnicima ļudskima. Vuk, pavl. 1tim. 1, 9. Kad je ko ubio čovjeka slabo se je tražio krvnik nego se iskala globa (krvnina). Vuk, živ. 264. — *Amo može pripadati i ovaj primjer:* Ako li gdo ubije tebe, vsemu svitu krvnik bude. Aleks. jag. star. 8, 309.

b. homicida, sicarius, *čovjek koji je uopće gdjekoga ubio; kaže se u slome smislu (isporedi* c) *kao uvredna riječ.* Ѡдь svitъ i wдъ wбuће svlъkli i učinili veliku sramotu što ne bi wдъ krъvnikъ učinili. Spom. sr. 1, 104. (1411). Ovdi ni krvnikom stana. M. Držić 65. Oni koji po sudu krstjanskomu pogubi čovika kako prava pravda odsudi oni nije krvnik. M. Divković, bes. 26b. Kako krvnici bodi, koļi, sici. B. Krnarutić 28. Bog mrzi na krvnika. P. Kanavelić, iv. 424. A jadovnih množ krvnika sunovrato da pogine. J. Kavańin 351a. Krvnik malo haje hoće li ļuta biti ova rana koju raztvora. B. Zuzeri 186. Na drvu od križa, izdahnut među dva krvnika i lupeža. Đ. Bašić 58. Kad dođe bliže ima čudo i viđeti: devet divova baš onijeh krvnika gradskijeh a ńima svijema glave posječene. Nar. prip. vuk.2 192. — *U metaforičkome smislu.* Krvnik i lupež jest svaki grih smrtni. F. Lastrić, ned. 192. Tot grešnik svaki bi krvnik nemilosrdni. I. M. Mattei 322. — *U ovome primjeru:* Budi tebje kako krvnik i očitnik. N. Rańina 62a. matth. 18, 17 *moglo bi biti tako značeňe, ali riječ nije na svome mjestu, jer stoji prema lat.* ethnicus. *sar je pisar iz drugoga ru-*

Digitized by Google

kopisa slo prepisao riječ carinik *što bi odgovarala lat.* publicanus *(ovdje* očitnik)?

c. *u dobrome smislu, ili dajbudi ne u slome, isporedi* krvan, 1, d, *a) bb).* Pak ti kupi pod barjak junake, sve krvnike i beskućanike. Nar. pjes. vuk. 3, 463. — *Tako je i u ovome čudnovatome primjeru:* Ti s' ne bojiš na zemlji junaka, već češ bolan umrijeti, Marko, ja od Boga od starog krvnika. Nar. pjes. vuk. 2, 440.

d. homo sanguinarius, caedis avidus, saevus, *značeńe je kao kod* b, *ali je razlika u tome što može značiti i čovjeka koji je nakan na ubojstvo i na krv, ne ističući da je koga ubio.* Slobodi mene od krvnika. A. Gučetić, roz. mar. 108. Razluči me od krvnika, stav' s pravednim dušu moju. A. Komulović 77. Gdi je pod nogam od krvnika ko više ńih svijeh gospodi. I. Gundulić 547. Ne pristajuć s svake strane još krvnici zli vapiti. 552. I čijem krvnik nesmiljeni pun obijesti pun vrlino bez milosti hara i plijeni župe i sela... Ġ. Palmotić 1, 22. Hudi krvnik pun poraza jedan biljeg ne ukaza blage svijesti. 2, 440. Od krvnika tvoje odvraćaš sveto lice. A. Vitaljić, ist. 19b. Od zlotvora i krvnika izbavit nas prišo je. I. Đorđić, uzd. 204. Krvnike i nemile samosilnike. Đ. Bašić 101. I tu glavu posjekli krvnici! Nar. pjes. vuk. 3, 431. — *Amo mećem i ovaj primjer (o vuku):* Gdi sam ja od vuka krvnika jagńece čuvao. M. Vetranić 1, 156.

e. vexator, *progonilac, čovjek koji progoni do krvi i smrti. — nije svagda lako razlikovati od značeńa pod* d *i* f. Krvnikom ne daj moj život u ruke. M. Vetranić 1, 886. Te jeda se osvetimo zlomu krvniku. M. Držić 144. Da budem ožalostiti i smesti zavidnike i krvnike. A. Gučetić, roz. jez. 228. Bižeći kralj i gospodin segaj svita od krvnika usilnika. B. Kašić, is. 18. Ne moj mili ćaćko veće, neg krvniče moj nepravi. Ġ. Palmotić 1, 179. Ukloniti ga od progonstva krvnika Iruda. F. Lastrić, svet. 21b. Jovan pođe da traži krvnike *(svoje).* Nar. pjes. vuk. 2, 37. Od Turčina našega krvnika. 4, 51. Osobito Čengić Alaj-bego, krvnika ga rišćanskoga nema. 4, 51. Ja bih ovu vojsku okrenuo na našega staroga krvnika. 4, 397. Nema krvnika nad poturčeńaka. Nar. posl. vuk. 203.

f. inimicus capitalis, *neprijatelj ili dušmanin do krvi, do smrti.* Izeti iz ruka od djavla, moga krvnika. A. Gučetić, roz. jez. 194. Opkružena od' krvnika i neprijatelja ńegovih. B. Kašić, is. 50. Zbijen je, za uteć huđe štete, primit s očim zažetime od krvnika svake uvjete. I. Gundulić 478. Rob je krvnika paklenoga. A. Kanižlić, utoč. 404. Tko rad lika zmiju gubi, on krvnika svog' pogubi. V. Došen 115b. Evo danas bega Ljubovića, tvog zlotvora a krvnika moga. Nar. pjes. vuk. 3, 463. Krvnika sam dobavio tvoga. 4, 91. Znaš, Murate, moj stari krvniče! 4, 519. Pa znadeš li, Murate krvniče? 4, 520. Do suda kao krvnici, a od suda kao braća (valja parci da budu). Nar. posl. vuk. 68. Navađenik gori je nego krvnik. 185. Nije krvnika bez brata rodnika. (U Crnoj Gori). 215. U stara krvnika nema nova prijatelja. 386. — *I u ovome je primjeru tako značeńe:* Aleksenьdre, namь krьvьnikь budi. Aleks. novak. 125 *(pokvareno u rukopisu jer je izostavljeno* ne, *isporedi:* Aleksandre, ne budi nam neprijatelj. Aleks. jag. star. 3, 312). — *Metaforički.* Jesu ne samo neprijatelji, nu još krvnici Božje pravde. A. d. Bella, razgov. 34. Celivamo se kô prijatelji, a toboci kô krvnici. (D). Poslov. danič. Braća ka' i braća, a tobоci ka' i krvnici. (U Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 29. Većega krvnika ćoek nema od rđave kuće i baštine. (Niti je može držati ni ostaviti. U Crnoj Gori). 33.

g. carnifex, *čovjek kojemu je posao stratiti ili mučiti ljude na to osuđene (vidi i u rječnicima).* Er da sam nevirnik glavom i svim dužan, taj bi me sam krvnik žaleći bil tužan. G. Držić 393. Još će se za svoje krvnike moliti *(mučenici).* N. Dimitrović 72. Krvnici i manigodi. I. Držić 332. Krvnik čini uzaći zločinca na vrh vješala. M. Radnić 200a. Krvnik, to jest sluga od pravde. P. Posilović, nasl. 133a. Karolu kralju očito na pijacu od krvnika glava bi odsićena. P. Vitezović, kron. 192. Tamničarskijeh ter iz dvora ńega izvede krvnijek hudi. A. Vitaljić, ostan. 202. Jakov sveti kom kad krvnik njegda kleti siječe uda. J. Kavańin 340b. Bi dakle udilj od krvnika povučen k mistu od muke. F. Lastrić, od' 120. Krvnici rastežući i prikivajući Gospodina. test. 117a. Moljaše Isukrst na križu, ne samo za krvnike svoje, nego i za sve kolike grišnike. A. Kanižlić, fran. 217. Sokrata uze otrove čašu od krvnika. M. A. Relković, sabr. 1. Jesu krvnici, to jest oni koji plaćeni su da koga ubiju. A. d. Costa 1, 181.

2. KRVNIK, *m. ńeka biljka.* Krvnik, rus. кровникъ (Inula helenium), Cynanchum vincetoxicum RBr. (Parčić). B. Šulek, im. 180.

KRVNÍKOV, *adj. koji pripada krvniku (vidi* 1. krvnik). — *U Stulićevu rječniku:* ‚carnificis, ad carnificem spectans'.

1. KRVNÌNA, *f.* homicidium, *krv, ubojstvo. — Mislim da je akcenat kao kod* 2. krvnina. — *Na dva mjesta* XVII *i* XIX *vijeka.* I mene istina starih ljudih smeta, da svaka krvnina smrtju je prokleta; i tko sabljom druga svoga pogubljuje bez odloka duga sabljom umiruje. I. T. Mrnavić, osm. 180. Kaži po istini, kî su bili vlasi na krvnini. Osvetn. 4, 43.

2. KRVNÌNA, *f. što se plaća za krv (ubojstvo). — Mislim da se akcenat mijeńa u dat. sing.* krvnini, *u acc. sing.* krvninu, *u voc. sing.* krvnino, *u nom., acc., voc. pl.* krvnine. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚das blutgeld' ‚pretium sanguinis'). Krvnina ‚multa o pagamento per il sangue'. S. Budmani 422a. U Turskoj je krv turska 1000 groša a srpska (i svakoga drugog hrišćanina) 1001 groš (tako pripovijedaju). krvninu ne plaća samo onaj koji je učinio krv nego sve ono selo (a kašto i više obližńijeh sela zajedno) gdje je krv učińena (kad je krv učińena u varoši, onda i Turci moraju plaćati krvninu). krvnina se ne plaća samo kad čovjek ubije čovjeka, nego i kad čovjek umre na putu od zime, kad padne s drveta ili s konja te slomi vrat, ili oda šta mu drago bi umro, samo kad ga nađu na putu ili u polju mrtva (takovi se čovjek ne smije prije sahraniti dok ne dođu Turci da ga ‚čine češ'). Turci slabo traže krvnika nego ištu krvninu: zato krvnik dosta puta uteče u drugu nahiju dok ljudi plate krvninu i malo pozaborave, pa poslije opet dođe natrag, i niko mu se ne čini ni vješt, osim roda onoga koga je on ubio (a s rodom mora da se miri, jer će ubiti i oni ńega). Vuk, rječn. *kod* krvnina. *(Drobńaci)* često su Turke ubijali i glave im sjekli... ne plaćajući nikakve krvnine. nar. pjes. 4, 460.

KRVNIŠTE, *n. mjesto gdje se strate ljudi osuđeni na smrt. — Samo u Stulićevu rječniku:* ‚carnificina, locus ubi sontes puniuntur'.

1. KRVNIŠTVO, *n. u Stulićevu rječniku:* us krvnište. — *posve nepousdano.*

Digitized by Google

2. KRVNÎŠTVO, *n.* faciŋus cruentum; caedes, *krvničko djelo.* — *Postaje od* krvnik *nastavkom* ьstvo, *te se* k *ispred* ь *mijeńa na* č, *a za ovijem* s *ispada:* krvničtvo *(ovako se nahodi ńekoliko puta pisano); pa se* i č *ispred* t *mijeńa na* š. — *Od* XVII *vijeka.*

a. *krvno ili krvničko djelo uopće (ne misli se svagda na ubojstvo, nego i na mučeńe i mrcvareńe).* Čini ju *(svetu Katarinu)* sfući golu i bičima oštrijemi od žila volujijeh biti žestoko . . . uzrokujući u puku koji izgledaše to krvništvo toliko pomilovanje, da sfikolici plakahu. B. Kašić, per. 174. Izbavi me od krvničtva, Bože (‚libera me de sanguinibus, Deus'). M. Alberti 284. psal. 50, 16. Od krvništva ńegova kako je posli čateno. A. Kanižlić, kam. 60. Jeda ne može strah zadati takvo krvništvo? 102. Sjerotińa još nevoļna cvijeli rad krvništva od vas počińena. Osvetn. 4, 52.

b. *u pisaca našega vremena, krv, ubojstvo.* Krvništvo, umorstvo ‚mord' ‚omicidio'. B. Petranović, ručna kń. 56. Krvništvo ‚mord, mordthat'. Jur. pol. terminol. 852.

KRVNÔV, krvnòva, *m. krvnik, ali se upotrebļava kao psovka.* — *U Vukovu rječniku:* ‚als schimpfwort für krvnik' *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

KRVNOVAŃE, *n. djelo kojijem se krvnuje.* — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

KRVNOVATI, krvnujem, *impf. u Stulićevu rječniku:* v. krvničiti. — *nepouzdano.*

KRVO, *m. hyp.* krvnik *(kao psovka, isporedi* krvnov). — *U naše vrijeme.* Zlo si, krvo, uradio, da pritisneš prava čoveka! Srp. zora, god. 2, sv. 2, str. 28.

KRVÒBĻUVINA, *f. bļuvańe krvi.* — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Neprestanom krvobļuvinom do malo dan i dušu iztoči. P. Vitezović, kron. 21.

KRVOCKVRN, *f. u Stulićevu rječniku:* ‚incestus, incestum'. — *nepouzdano.*

KRVOČ, *adj. vaļa da znači: u kojega su krvave oči. može biti i muški nadimak.* — *U dubrovačkoj poslovici* XVIII *vijeka.* Igra na bastoča u Vlaha krvoča (vrvoča). (Z). Poslov. danič.

KRVODJEVSTVO, *n.* stuprum. — *Na jednom mjestu u pisca* XVII *vijeka (po zapadnom govoru* krvodivstvo), *a između rječnika u Stulićevu* (krvodivstvo ‚incestus, incestum') *s dodatkom da je uzeto u Mrnavića.* Zabraňuje se krvodivstvo što jest sagrišiti s divicom. I. T. Mrnavić, ist. 100. — *nepouzdano.*

KRVODUŽBINA, *f.* caedis crimen, *dug za krv, krivica ubojstva.* — *U naše vrijeme.* Poprasmo ih od svake krvodužbine. V. Vrčević, nis. 205.

KRVOHODŠA, *adj. f.* menstruata. — *Drugi je dio riječi part. praet. act.* II *od glagola* hoditi. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Ne pristupi k ženi krvohodšoj *(griješkom* krvohodskoj). I. Bandulavić 88ª. ezech. 18, 6. Krvohodšoj = od koje krv grede, k ženi. 299.

KRVOJEDAC, krvojeca, *m. onaj (u jedinom primjeru lav) koji jede krv, koji se hrani krvļu.* — *U rukopisu* XVII *vijeka pisanome crkvenijem jezikom (pisano je* ja *mj.* jê *po stslovenskome jeziku).* Lьv že reče: ‚. . . Travu bo jastь sь a ne mêsa, pače bo azь krьvojadcь sij togo byhь sъn*(j)*elь. Stefanit. star. 2, 276.

KRVOJEVIĆ, *m. ime selu u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 28.

KRVOKAPKA, *f. ńeka biļka.* Krvokapka (prema ńem. bluttröpfchen), Sanguisorba officinalis Grtn. (I. Sabļar). B. Šulek, im. 180.

KRVOKOPICA, *f. ńeka biļka.* Krvokopica, Cynodon dactylon Pers. (Vukasović). B. Šulek, im. 180.

KRVÒLIJA, *m. (u plur. f., gdjegdje i u sing.) čovjek koji lije tuđu krv, vidi* 1. krvnik. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Voltigijinu (uz* krvolok), *u Stulićevu* (‚sanguinarius, sanguinolentus, sicarius, carnifex'), *u Vukovu* (‚blutvergiesser' ‚qui sanguinem facit'). Ove riječi skrovitijem načinom govori svakomu krvoli*(ji)* koji prolijeva krv čovječansku. M. Divković, bes. 26ᵇ. Da im pusti Barabana zločinca, razbojnika i krvoliju. 379ª. Nemoj čekati da te Bog izčešļa nego budi ti napre krvolija od samoga sebe. M. Radnić 559ª. Dva Mehmeta, krvolije oba kleta. J. Kavańin 288ᵇ. Tada se većma umoriše krvolije s. Blandinu mučeći. J. Banovac, pred. 70. Sad ga *(Isukrsta)* gledaj među nemilim krvolijam svezana. J. Filipović 1, 88ᵇ. Dojdoše u misto gdi ima smrt primit po ruke krvolije. 1, 449ª. Čud oštru imadiše kako svaki krvolija. P. Knežević, pism. 107. O neharni vi Žudije i nemili krvolije! muka. 31. Što češ ti ovdi, živino paklena, krvolijo duša plemena ļuskoga? F. Lastrić, od' 377. Evo ću vam ja ukazati lupeže i krvolije, koji zasidu čine. ned. 192. Ne bi ovo zadosta bisu krvolija. A. Kanižlić, kam. 106. Da ih pridade u ruke krvolija. 880. Zlamenuje da je Isukrst od krvolija svlačen. bogoļubnost. 254. Međuto nemile krvolije mučiše ovo ditešce. E. Pavić, ogl. 440. Isti kad se vođaše na muke od svoji krvolija bi moļen da zaniče ime Isukrstovo. M. Zoričić, zrcalo. 9. Al' Budima obránit ne može već izgibe silna vojska moja od Lorene duke nevirnoga, krvolije naroda turskoga. And. Kačić, razg. 235ᵇ. Krvolije smrti očevine on pofata. Nadod. 144. Ne imadoše za tada ondi ģelata koji bi onoga obisio krvoliju. Đ. Rapić 120. Da ga ona danas ne bude prikazala, ne bi imali dopušteńe oni krvolije frustati ga. A. Tomiković, gov. 29. Do čadora krvolije Marka. Pjev. crn. 135ª. Dedaga je krvolija stara. Osvetn. 3, 48. Neki brati krvoliju svoga. 3, 107. — *U prenesenome smislu o čemu nežívu ili umnu.* Ta je ogań muka čudnovata, osuđenim gńivni krvolija. L. Ļubuški 20. Isti poluvirci su stajnu ispovid pogrđivali i ńu sad krvoliju sad zamku nazivali. G. Pešťalić 129.

KRVÒLIJÎNSKÎ (krvòlînskî), *adj. koji pripada krvolijama.* — *U dva pisca* XVIII *vijeka.* Budući on kano i Isus, između tolikih po krvolinski ruku smaknutja uzdržan bi. E. Pavić, ogl. 99. Ostaviši svoga meštra u ruku krvolijinskih. 612. Pridavši Pilat Isusa vojnikom, ovi još mu i drugu opaku i krvolijinsku sramotu učiniše. 618. Bijaše mu naj prije radi krvolinskoga ubojstva smrtna osuda proštivena. Đ. Rapić 211.

KRVÒLIJÎNSTO (krvòlînstvo), *n. prolijevańe krvi, krvno djelo (uprav osobina krvòlîjâ).* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Nego dionik biti krivog i opakog dila i krvolijinstva. E. Pavić, ogl. 416.

KRVÒLOČAN, krvòločna, *adj. koji loče krv. ali samo u prenesenome smislu o čeļadetu što rado krv prolijeva i ubija.* — *isporedi* krvopilan. — *Od* XVII *vijeka.*

a. *adj.* Jer budući ostavili puni straha i skončanja krvoločnijeh ļudi sili svakolika svoja

Digitized by Google

imanja . . . P. Kanavelić, iv. 522. Prije bi se pustio od svih krvoločnih silnovladaca mučiti. P. Kneževi, osm. 122—123. O razbojniče krvoločni! Đ. Rapić 4. — *Metaforički, o čemu umnu ili neživu.* Krvoločna pravda. V. Došen 70a. Težački je kruv krvoločan i krvopilan. J. Bogdanović.

b. *adv.* krvòločno. Krvoločno da nasrnu *(hajduci).* V. Došen 264b.

KRVOLOČÀNSTVO, *n. osobina onoga koji je krvoločan, u konkretnome smislu, krvno djelo.* — *U dva pisca* XVIII *vijeka.* Pusti se u grihe bludnosti, krvoločanstva. A. Kanižlić, utoč. 79. Venceslav bio se je veće utopio kanoti u nečistoću, u nemilost i krvoločanstvo. A. Tomiković, gov. 105. Krvoločanstva koja su činili Sveci Moskovom. živ. 202.

KRVÒLOČÊŃE, *n. djelo kojijem se krvoloči.* J. Bogdanović.

KRVÒLOČITI, krvòločîm, *impf. raditi kao krvolok.* — *U naše vrijeme.* Zar mislite pustajlit za vazda, da kradete i krvoločite? Nar. pjes. mag. 1864. 80. — *U drugome značeńu (aktivno i sa se, refleksivno) truditi i raditi preko mjere.* ‚Krvoločim svaki dan i na svom i na tuđem poslu, pa opet nemam ništa'. ‚Tako ti sav svijet žive, neko se krvoloči, neko muči, a neko pjeva'. J. Bogdanović.

KRVÒLOČKÎ, *adj. koji pripada krvolocima.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Za ukloniti se krvoločki ruku. E. Pavić, ogl. 496.

KRVÒLOČNICA, *m. i f. vidi* krvopilica. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Muči, ļucka krvoločnica!' J. Bogdanović.

KRVÒLOČNÎK, *m. vidi* krvolok. — *U Vukoru rječniku uz* krvolok.

KRVÒLOČNÔST, krvòločnosti, *f. vidi* krvoločanstvo. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Dojdoše komšije i videći priveliku krvoločnost, objaviše sudcu. Đ. Rapić 120.

KRVÒLOČŃÂK, *m. ńeka biļka.* Krvoločńak, Vinca minor L. (u Loboru), v. Krvinek. B. Šulek, im. 180.

KRVÒLOK, *m. krvoločan čovjek, vidi* 1. krvnik. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚sanguinarius, sanguisuga, tyrannus'. v. krvnik), *u Jambrešićevu* (‚sanguinarius'), *u Voltiğijinu* (‚sanguinario, manigoldo' ‚blutmensch, blutdürstiger mensch'), *u Stulićevu* (‚bibendi sanguinis avidus'), *u Vukovu* (‚blutdürstiger mensch' ‚sanguinarius'. cf. krvopilac). Većkrat ste razbili krvoloke naše. P. Vitezović, odil. 33. Niti se je bojala Iruda krvoloka. A. Kanižlić, utoč. 544. Oslobođeni od krvoloka Holoferna. 789. Obisno sebe smiče, krvolok je mnogo gori. V. Došen 116a. I krvolok sebi biva žderuć. 180b. Krvolok Hiero pitaše Simonida. M. A. Reļković, sabr. 6. Ovaj mudri meštar krvoloka cesara Nerona. 7. Što učini tebi domovina tvoja? svoje zemļe težak krvoloče! A. T. Blagojević, pjesnik. 28. Eto ti sinovļi krvolok leži pred vratima. S. Ļubiša, prip. 177.

KRVÒLOKA, *f. ńeka biļka.* Krvoloka, (prema lat.) Sanguisorba L. (I. Sabļar). B. Šulek, im. 180.

KRVOLOKATI, krvoločem, *impf. u Stulićevu rječniku:* ‚sanguinis bibendi avidum esse'. — *nepouzdano.*

KRVÒLOŠTVO, *n. osobina onoga koji je krvolok, krvno djelovańe, krvavo djelo.* — *Postaje od* krvolok *nastavkom* ьstvo; k *pred* ь *postaje* č, *te sa ovijem* s *ispada, pak se* č *ispred* t *miješa na* š; *ali se nalazi pisano i* krvoločstvo *i* krvoločtvo. — *Od* XVIII *vijeka.* Cesara Leona krvoločtvo. A. Kanižlić, utoč. 47. Krvoločtvo tvo nemilo ļudstvo moje davi i žere. I. Krmpotić, kat. 42. Sačuvan od krvoločstva Borisa. A. Tomiković, živ. 17. Uzstavio je svoje čete od krvoločstva. 196. Da, gosparu moj. stoļetno krvološtvo slobodoumnih Ingleza. M. Pavlinović, razg. 73.

KRVOLOŽJE, *n.* incestus, incestum. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Krvoložje u prvomu kolinu. Ant. Kadčić 412.

KRVOLUK, *m. krvno djelo.* — *Postaje od* krv *turskijem nastavkom* luk. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Zlogledan biše cića krvoluka koga u svojoj kući i u krajestvu učini. And. Kačić, 357.

KRVOĻAC, krvoļca, *m.* pogrdna riječ. Skoroteča. 1844. 249. — *vaļa da je postalo od* krvolija.

KRVOĻEV, *m. krvoļevan čovjek.* — *U istoga pisca našega vremena u kojega ima i* krvoļevan. A za ńime krvoļevi druzi. Osvetn. 7, 22.

KRVOĻEVAN, krvoļevna, *adj. koji lijeva krv, u primjerima o boju u kojemu se lije krv.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Ne nose vam boja krvoļevna. Osvetn. 6, 20. Nakon duga boja krvoļevna. 7, 67.

KRVÒĻUBAN, krvòļubna, *adj.* prijazan. M. Pavlinović.

KRVÒĻUBNÔST, krvòļubnosti, *f.* prijaznost ‚affabilità'. Sada su Turci stekli u se niku krvoļubnost; da su onaki do sad bili, mogli smo od čoje obojke nositi (Bošńak). M. Pavlinović.

KRVÒMETNICA, *f. u Vukovu rječniku:* žensko čeļade koje ļude u kući zavađa (kao ‚meće krv' među ńih) ‚ein frauenzimmer welches die hausgenossen mit einander verfeindet' ‚mulier inter domesticos inimicitias concitans'.

KRVOMIJESTVO, *n.* incestum. — *U knizi pisanoj crkvenijem jezikom* XV *ili* XVI *vijeka.* Ubijstvu i krьvomêstvu. Aleks. novak. 82.

KRVOMIJEŠAC, krvomiješca, *m.* αἱμομίκτης, incestus. — *U dva rukopisa pisana crkvenijem jezikom.* Gde sutь zlije človêci, pogani, krьvomešьcije, dušegubci. Starine. 18, 202; 22, 204.

KRVÒMOČAN, krvòmočna, *adj. koji mokri (moči) krvļu.* — *U Bjelostjenčevu rječniku: (kajkavski)* krvomočen ‚sanguinem mingens'.

KRVÒMOK, *m. ńeka biļka.* Krvomok, Tormentilla erecta L. (Vraz). B. Šulek, im. 180.

KRVÒMÛTAN, krvòmûtna, *adj. koji (drugima) muti krv, koji zameće svađu.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Pop je napao na ženu lajavu i krvomutnu. S. Ļubiša, prip. 144. Srdita i krvomutna žena. 200.

KRVOMÚTITI, krvòmûtîm, *impf. mokriti krvļu (mutiti mokraću krvļu).* — *U jednoga pisca našega vremena.* Ovome se čoveku požale ļudi što im goveda krvomute (mokre krvļu). M. Đ. Milićević, živ. 2, 10.

KRVÒMÛTNICA, *f. krvomutno žensko čeļade.* — *U naše vrijeme.* Ova krvomutnica trkne u Budvu. S. Ļubiša, prip. 64. Krvomutnica, žena koja piri svađu. Slovinac. 1884. 143.

KRVOOBRAZAN, krvoobrazna, *adj. krvav (krvava obraza, t. j. obličja).* — *vidi u Daničićevu rječniku:* krьvoobrazьnь ‚cruentus': ‚vъ krьvoобrъznuju pučinu'. Gilf(erding), bosn. 275.

KRVÒOČAN, krvòočna, *adj. krvavijeh očiju.*

Digitized by Google

— *U Stulićevu rječniku:* ‚sanguineis oculis praeditus, sanguineo adspectu intuens'.

KRVOPERKA, *f. neka riba.* Leuciscus rutilus. Gudince kod Đakova. D. Hirc.

KRVÒPIJA, *m. i f. što pije krv.* — *Od* XVIII *vijeka.*

a. *m. ili f. (u množini svagda f.) čovjek što lije tuđu krv, što ubija, krvnik.* — *Između rječnika u Vukovu:* f. (u Crnoj Gori) vide krvopilac. Dobro došo, turska krvopijo! And. Kačić, razg. 182b. To su turske vazda krvopije. Ogled. sr. 37. Pogin'o je Kurić Osman-beže, ljuta guja, srpska krvopija. Nar. pjes. kras. 1, 165. Krvopije i lukavi neće sastaviti polovine dana svojih. Đ. Daničić, psal. 55, 23.

b. *f. u prenesenome smislu, o sablji.* I uzima sablju krvopiju. Nar. pjes. mag. 1869. 116.

c. *f. vrlo težak posao, trud (koji tako umara kao da čovjeku krv pije).* — *U Vukovu rječniku:* (u Crnoj Gori) ‚eine schwere arbeit' ‚ingens labor'. [vide krvosalija].

d. *u Stulićevu rječniku:* v. pijavica. — *nepouzdano.*

KRVÒPIJICA, *m. vidi* krvopija, a. — *U knigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Daničićevu* (krьvopijica ‚sanguinem bibens'). Oni prokleti krьvopijice nemilostivi. Glasnik. 56, 76. (XV *vijek).* Ljutaago oružnika mnogo i krьvopijicu. Glasnik. 11, 111. (XVII *vijek).*

KRVOPÍLAC, krvopílca i krvòpioca, *m. vidi* krvopija, a. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (krvopílac, krvopílca ‚der blutsauger' ‚sanguisuga'. cf. krvolok, krvoločnik, krvopija). Krvopioce i lukave mrzi Gospod. Đ. Daničić, psal. 5, 6. Nemoj duše moje pogubiti ni života mojega s krvopilcima. 26, 9. A ovaj je nesretan i kriv, žrtva i krvopilac. M. Pavlinović, razl. spisi. 189. ‚Nije on čojk, on je krvopilac, on bi te na ražnju ka' zeca okreta'. J. Bogdanović. — *Metaforički, o maću, isporedi* krvopija, b. Uzalud u ruci krvopilca maća. Srp. zora. god. 1876, br. 4, str. 22.

KRVOPÍLAN, krvopílna, *adj. koji pije krv (u prenesenome smislu, isporedi* krvopija i krvopilac). — *Od* XVIII *vijeka.* Naziva Jorama krvopilnim ubojicom. I. J. P. Lučić, razg. 129. — *U drugome značenju, isporedi* krvopija, c. ‚Krvopilan ja š ńom kruv svaki dan jedem'. J. Bogdanović.

KRVÒPILICA, *m. i f. vidi* krvopija i krvopilac. — *Od* XVIII *vijeka.* Ne bi li se uticali Židijem krvopilicam. M. Pavičić 50. Šest opaki krvopilica. I. J. P. Lučić, izk. 17. Dokle češ *(Boše)* trpiti krvopilice tvoje slave? razg. 86. Joram nemili krvopilica. 129. Gano piše po Travniku vojsku, nabodice i krvopilice. Nar. pjes. hörm. 1, 53. ‚Olazi, krvopilico ljucka, krv ljucku piješ'. J. Bogdanović.

KRVOPÌLIJA, *f.* težak posao. isporedi ‚krvopija' i ‚krvosalija'. ‚Ko će to uraditi, ta to je krvopilija'. u Dobroselu. M. Medić.

KRVOPÍLITI, krvòpîlîm, *impf. s velikom mukom živjeti, isporedi* krvopilan *na kraju (i* krvopija, c) *i* krvopilija. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović. — *vidi kod* krvotežiti.

KRVÒPÎLNÎK, *m. krvopilac, vidi* krvopija, a. — *Na jednome mjestu* XVII *vijeka.* Carom ne svojuju kad krvopilnici. I. T. Mrnavić, osm. 103.

KRVOPÍLÊŃE, *n. djelo kojijem se krvopili.* (Krvopileńe). J. Bogdanović.

KRVÒPITAN, krvòpitna, *adj. koji se pîtâ (hrani) krvlju.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚qui sanguine nutritur'.

KRVOPÍVAC, krvopívca, *m. krvopilac.* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Nenasitni krvopivci, gvozdožeri i gavrani. J. Kavańin 456a.

KRVOPROLÍĆE, *n. prolijevańe krvi, pokolj.* — *Po stslov. (crkvenome)* krьvoprolitije. — *Između rječnika u Vukovu:* ‚das blutvergiessen' ‚caedes' *s primjerom:* I tu vide Lopušina Vuče na Krnovo da bit ništa neće a do zlića i krvoprolića (Nar. pjes. vuk. 4, 422), *i u Daničićevu:* krьvoprolitije ‚sanguinis effusio'. Veliko krьvoprolitije tvore. Domentijana 224. Gotovь bêe kъ krьvoprolitiju. Glasnik. 11, 110. (XVII *vijek).* Da prekinu toliko krvoproliće. V. Vrčević, niz. 41. — *vaļa da nije posve narodna riječ.*

KRVOPROLIJATEĻ, *m. čovjek koji prolijeva krv, krvolija.* — *U knigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Daničićevu* (krьvoprolijateļь ‚sanguinem effundens'). Carь ļuty i krьvoprolijateļь. Stefan, sim. pam. šaf. 8.

KRVOPROLIJSTVO, *n. vidi* krvoproliće. — *U rukopisu* XVI *vijeka.* Kletvoprestupļenije i krvoprolistvo i krivo svidočastvo nastavši. Aleks. jag. star. 3, 280.

KRVOPROLITAN, krvoprolitna, *adj. u kojemu se (u boju) prolijeva krv.* — *U naše vrijeme (može biti da nije riječ narodna).* Dogodila se među varoši Alsasuom i Elseom krvoprolitna i žestoka bitka. Nov. sr. 1835. 158.

KRVOPROLITEĻ, *m. vidi* krvoprolijateļ. — *U knizi pisanoj crkvenijem jezikom.* Nękyj vьsta carь ļutь i krьvoproliteļь. Domentijana 22.

KRVOPROLITIV, *adj. koji krv (tuđu) prolijeva, isporedi* krvoprolitnik. — *U nekom rukopisu (pisanome crnogorskijem govorom).* Ako se začne dijete, biće omalo života, sakato, ali krvoprolitivo, ali zločinec ali zao čoek. Starine. 18, 180.

KRVOPRÒLÎTNÎK, *m. čovjek koji prolijeva krv, vidi* krvolija. — *U Vukovu rječniku:* ‚blutvergiesser' ‚qui sanguinem profundit'.

KRVORODSTVO, *n. uprav rodstvo po krvi, ali u jedinom primjeru* (XVIII *vijeka) u drugome značenju:* incestum. Zatvoren je *(Ivan Krstitelj)* u tavnicu i poslije posičen po zapovidi Iruda Antipe kojega on očito priļubodinstvo i krvorodstvo slobodno karaše i pogrđivaše. I. Velikanović, uput. 1, 514.

KRVOSÀLIJA, *f. uprav nešto što sê krv, ali je značeńe kao kod* krvopija, c. — *U Vukovu rječniku:* težak kakav posao ‚eine schwierige arbeit' ‚labor immensus'. cf. krvopija.

KRVÒSER, *m. nepristojna riječ za jaki nevaļali duhan.* — *U Vukovu rječniku:* ‚schimpfwort für einen schlechten und starken rauchtabak' ‚convicium in herbam nicotianam acrem'.

KRVOSISAN, krvòsisna, *adj. koji sisa krv.* — *U jednoga pisca* XVII *vijeka koji vaļa da je sam tu riječ načinio.* Pijavica krvosisna. P. Kanavelić, iv. 557.

KRVOSMIJEŠAŃE, *n.* incestum. — *isporedi stslov.* krьvomêšenije, incestum, *i* krьvosmêšenikъ, incestus. — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. prikrvje.

KRVOSNICA, *f. vidi* krvošnica. Krvostnica, poļ. krwawosok (Dracaena draco), češ. krvavec, Poterium sanguisorba L. (Visiani). B. Šulek, im. 180.

Digitized by Google

KRVOŠNICA, *f. neka biljka.* — *isporedi* krvosnica. — *Između rječnika u Stulićevu* (‚sanguisorba'). Krvošnica, sanguisorba (Stulli), Poterium sanguisorba L. (Visiani). B. Šulek, im. 180.

KRVÒTEŽAN, krvòtežna, *adj. vrlo mučan, trudan (o životu). vidi kod* krvotežiti. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Sav mi je život krvotežan'. ‚U mom krvotežnom životu nigda ne viđo vedra dana'. J. Bogdanović.

KRVOTÉŽÊŃE, *n. djelo kojijem se krvoteži.* ‚Krvopileńe, krvoločeńe i krvoteženje oćeraće me prvo reda sa ogništa u prosjake'. J. Bogdanović.

KRVOTÉŽITI, krvotéžîm, *impf. živjeti s velikijem trudom i mukom.* — -težiti *ne postaje od* téžak *nego od teg (vidi* tèžâk). — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Krvopilim, krvotežim, krvoločim svaki dan, odrije se i na svom, a osobito tuđem poslu, i nikad ništa nemam'. J. Bogdanović.

KRVOTÈŽLUK, *m. vidi* krvoteženje. — *Postaje od* krvotežan *ili od* krvotežiti *turskijem nastavkom* luk. ‚Niko do Boga ne zna, kakav je ona krvotežluk podnijela, dok je onliku djecu ka' udovica podigla'. J. Bogdanović.

KRVÒTOČAN, krvòtočna, *adj. koji toči iz sebe krv, iz kojega se krv toči; koji pripada tečeńu krvi.* — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚cruorem emanans' *s dodatkom da je riječ ruska).*

a. *o ženskome čeladetu što boluje krvotočjem.* Pripovida se jevanjelije, kako Isus Hrist jednu ženu ot ńeje dlga krvotočna betega ozdravi. Postila. r3b. Žena krvotočna. I. Ančić, vrat. 5. Ozdravio je ženu krvotočnu. I. Velikanović, uput. 1, 141.

b. *o ženskome čeladetu,* menstruata. Kakono košulja žene krvotočne. F. Lastrić, ned. 27.

KRVOTÒČÊŃE, *n. djelo kojijem se krv toči (krvotoči), isporedi* krvotočje, krvotok. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚sanguinis fluxus'.

KRVÒTOČINA, *f. bolest s koje se krv toči.* — *Od* XVIII *vijeka.*

a. *ženska bolest, vidi* krvotočje, a. — *U Bjelostjenčevu rječniku: kod* krvotok, *i u Voltigijinu:* ‚flusso di sangue' ‚blutfluss'.

b. *mokreńe krvlu.* — *U Vukovu rječniku:* ‚das blutharnen' ‚minctio cruenta'.

KRVOTOČITI, krvotočim, *impf. točiti iz sebe krv.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚sanguinem emanare'. — *nepousdano.*

KRVOTÒČIV, *adj. koji boluje od krvotočja (o ženskome čeladetu).* — *Stslov.* krъvotočivъ. — *U knigama pisanima crkvenijem ili mješanijem jezikom.* Ona krъvotočivaja o ńejže obrětajemь vь jevanьđeliji byvšeje. Danilo 315. I evo žena krvotočiva trpļaše dvanadeste godišć. Postila. r4a.

KRVÒTOČJE, *n. tečeńe krvi (uopće, ali naj češće kao bolest).* — *Riječ je stara, isporedi stslov.* krъvotočije. *u našemu se jeziku javļa od* XVI *vijeka (vidi* b), *a između rječnika u Mikaļinu* (karvotočje *i* krvotočje ‚sanguinis fluxus'), *u Belinu* (‚flusso di sangue' ‚sanguis profluvium' 320a), *u Bjelostjenčevu (kod* krvotok), *u Voltigijinu* (v. krvavica), *u Stulićevu* (v. krvotočeńe).

a. *uopće.* Iziđe iz utrobe brez svakoga krvotočja. A. Kanižlić, utoč. 535.

b. menstrua, *žensko praće.* Ako poznal jest ženu na vrime krvotočja. Š. Budinić, ispr. 88. U vrime od krvotočja ženskoga. Ant. Kadčić 496. Krvotočju likarija kada ga žene ne mogu imati. J. Vladmirović 8. Krvotočju likarija kojega žene ne imadu. 21.

c. *ženska bolest; naj češće se nalazi u ovome smislu.* Žena, koja krvotočje trpļaše dvanadeste godišt. I. Bandulavić 183ab. matth. 9, 20. Udiļe bi ozdravļena žena od svoga krvotočja. I. Ančić, vrat. 5. Od svete Marte piše sveti Ambrož da nosi krvotočje udiļno i bi sačuvata od grija putenoga. ogl. 170. Kakono si ozdravio ženu od krvotočja. L. Terzić 197. *(Divojka)* razboli se bolestju krvotočja. J. Filipović 3, 337b. Evo jedna žena koja siromašica krvotočje trpļaše od 12 godina pristupi. F. Lastrić, od' 287. Ženu je Isus od krvotočja ozdravio. A. Kanižlić. kam. 581. Udiļ bi ozdravļena od krvotočja. I. Velikanović, uput. 1, 419.

d. *srdoboļa.* Protiva srdoboļi i krvotočju. A. Kanižlić, bogoļubn. 581. Nemoćnici ozdravļeni od ogńuštine, . . . krvotočja, . . . fran. 70.

e. *šuļevi.* — *Samo u Voltigijinu rječniku.*

KRVÒTOČNICA, *f. žensko čeļade što boluje od krvotočja.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Isukrst ozdravi krvotočnicu. Blago turl. 2, 68.

KRVÒTOČNÎK, *m. čovjek što boluje od srdoboļe (?).* — *U Stulićevu rječniku:* krvotočnici ‚qui sanguinis fluxu laborant (coeliacos Cels. adpellat)'.

KRVOTOK, *m. vidi* krvotočje. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* krvotok, krvotočje, krvotočina ‚sanguinis fluxus, sanguinis profluvium', *i u Stulićevu:* v. krvotočeńe *iz Habdelićeva.*

KRVOTOKA, *f. srdoboļa.* — *U jednome primjeru* XVII *vijeka.* Umri Mihael kraļ poļski od krvotoke. P. Vitezović, kron. 199.

KRVOUBIJSTVAN, *adj. koji ubija, krvav, krvan.* — *U knizi* XVII *vijeka pisanoj crkvenijem jezikom, i otale u Daničićevu rječniku:* krъvoubijstvьnь ‚sanguinarius'. Krъvoubijstъvnuju desnicu. Glasnik. 11, 110.

KRVOVATI, krvujem, *impf. u Stulićevu rječniku:* ‚vulnerare, sanguinem gignere'. — *nije dosta pouzdano.*

KRVÒŽÊDAN, krvòžêdna, *adj. žedan krvi (u prenesenome smislu).* — *U jednoga pisca našega vremena.* U sredini svijeta krvožedna. Osvetn. 6, 81. — *Ima i u Bjelostjenčevu rječniku: kajkavski* krvožejen, v. krvolok.

KRVÒŽÊĐAN, *vidi* krvoželan.

KRVÒŽÛDAN, krvòžûdna, *adj. koji žudi krv.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚sanguinolentus, sanguinarius'.

KRVÛŠINA, *f. augm.* krv. — *U naše vrijeme.* Ostrkni i okropi ih koja kap one pogane krvušine. S. Ļubiša, prip. 243.

KRZ, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkome.* Zemļa na Krzu. Sr. nov. 1872. 9.

KRZAN, krzna, *m. vidi* krzno. — *U dva primjera* XV *i* XVI *vijeka.*

a. *vidi* krzno, a. Evo krzan na kom pjan pričeče *(vidi:* ‚Ecce conopeum illius in quo recumbebat in ebrietate sua'. judith. 13, 19). M. Marulić 52.

b. *vidi* krzno, b. Već te odićom resi *(vojno tvoj)* i svati, ner prolitje cvitjem trzan, il' on, koga vele, u krzan da svoj ļubi nad svih trati. M. Pelegrinović 181.

KRZANAC, krzanca, *m. dem.* krzan. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka (o haļini).* Gdi Jove i Pala, prvi broj u tancu, podvignuf odzdala skut svilnu krzancu. Đ. Baraković, vil. 186. — *Moglo bi biti da je od nom. sing.* krzance *(vidi).*

KRZANCE, *n. dem.* krzno. — *U Bjelostjenčevu rječniku: kajkavski* krzence ‚pelliceollum'.

Digitized by Google

1. KȒZATI, kŕsâm, *impf. trvenem činiti da se što izliže ili iskosi. — Akc. se ne mijenja (aor.* 2 *i* 3 *sing.* kŕsâ). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ‚abwetzen' ‚detero'.

1. *aktivno. — U jedinome primjeru metaforički.* Vidite kako s krajeva naše zemļe krzaju tuđinci. M. Đ. Milićević, zlosel. 75.

2. *sa* se.

a. *pasivno ili refleksivno. — U Vukovu rječniku:* ‚abgewetzt werden' ‚deteror'.

b. *recipročno, u prenesenome smislu, oko čega se tiskati (otirući se jedno o drugo), pa i otimati se. — U Vukovu rječniku:* krzaju se oko ńega djevojke, t. j. otimaju se ‚wetteifern' ‚contendere'.

2. KRZATI, krzam, *impf. na jednom mjestu* XVIII *vijeka kao da znači što i* krsmati, *ali može biti i štamparska pogreška.* U kuću ju zajmo ča brže moremo, veće ne krzajmo. Oliva. 19.

KRZATVIĆ, *m. prezime.* — XVIII *vijeka.* Krzatvića, Katunara, . . . J. Kavańin 100a.

KRZI, *vidi* krzli. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* S nogu skida krzi jemelije. Nar. pjes. marj. 154.

KȒZLÂRAGA, *m. vidi* kizlar-aga. — *U Vukovu rječniku:* ‚frauenhüter, oberverschnittene' ‚eunuchorum praefectus' *s primjerom iz narodne pjesme:* I svojega agu krzlaragu.

KȒZLI, *adj. vidi* krmzi, *od čega vaļa da je postalo po analogiji prema drugijem turskijem riječima u kojijeh je nastavak* li. — *Ne mijeńa se kao ni* krmzi. — *U naše vrijeme u Bosni i Hercegovini (u narodnijem pjesmama).* Ti podigni krzli nogavice. Nar. pjes. herc. vuk. 17. Krzli, crvenikast. 857. Jedan joj je od krzli merǧana. Nar. pjes. juk. 284. Stade šušań krzli čiftijana. Nar. pjes. petr. 2, 209. Iznijele krzli peštemaļe. Nar. pjesm. hörm. 1, 216.

KRZMATI, *vidi* krsmati.

KRZMO, *n. vidi* krzno.

KRZNALI, *adj. vaļa da je isto što* krmzi *i* krzli *i da nije poslalo od* krzno *(premda bi to moglo biti po pučkoj etimologiji). — U narodnijem pjesmama bosanskijem našega vremena.* Žute čizme za krznali noge. Nar. pjes. tord. 18.

KȒZNÂR, krznára, *m. čovjek koji po svome zanatu čini krzna, kožuhar. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.:* kȒznâru (kȒznâre), kȒznâri. — *Od* XVI *vijeka (kao prezime), a između rječnika u Bjelostjenčevu* (krznar, kožuhar, ćurčija ‚pellio'), *u Jambrešićevu* (‚pellio'), *u Voltiǧijinu* (‚pellicciajo' ‚kirschner'), *u Stulićevu* (kerznar, v. kožuhar), *u Vukovu:* ‚der kürschner' ‚pellio'. cf. kožuhar, ćurčija, *s dodatkom da se govori u Hrvatskoj. — Kao prezime.* Jakov Krznar. Mon. croat. 185. (1504). Kmet Broz Krznar. 276. (1575).

KRZNARIĆ, *m. prezime (uprav dem.* krznar). — XVI *vijeka.* Andrij Krznarić. Mon. croat. 191. (1508). Vid Krznarić. 807. (1598). *i u naše vrijeme.* Boca 21.

KȒZNICA, *f. bijela haļina na čeļadetu što se krsti; bijela mahrama što se meće na dijete kad se krsti (u crkvi pravoslavnoj). — Jamačno ne postaje od* krst, krstiti; *ali ne znam, postaje li od* krzno, *ili od* ‚chrisma' *kako je mislio Daničić* (osn. 331). — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚das taufhemd, das tauftuch' ‚vestis baptismalis, linteum baptismale'). Kad se on oblači u krznicu. J. Rajić, pouč. 3, 27. Prikumak, kumov momak, koji na krštenu dodaje krznicu. Vuk, rječn. *kod* prikumak. Prostirač koji se meće na trpezu kao na dijete na krštenu krznica. Đ. Daničić, pisma. 342. Kome se ne drže deca, odvede ženu, dok je trudna, popu, te žena zapali sveću i drži krznicu. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 85.

KȒZNO, *n. u Hrvatskoj od* XVIII *vijeka (kako se vidi po rječnicima) znači što i* kožuh. *ovo se značeńe potvrđuje stvńemačkijem* chursinna, chrusina *(srlat.* crusina, crusinna, crusna), *kožuh; ali se ne potvrđuje dovoļno u starije doba u koje kao da je značilo skupu haļinu uopće ili još u širemu smislu skupo tkańe. — Riječ je praslavenska* (kъrzno) *isporedi stslov.* krzno *(Miklošić prevodi* vestis pellicea, *ali se to značeńe ne javļa u primjerima od kojijeh su gotovo svi uzeti iz Aleksandride, vidi kod* b), *rus.* корзно, корзень, *plašt, kabanica, češ.* krzno, *skupo odijelo (i kožuh?); u ova je dva jezika ostarjela riječ. — Miklošić ne zna jesu li ovu riječ uzeli Slaveni od Nijemaca ili Nijemci od Slavena. — Ima i oblik* krzan *(vidi) što može biti stara riječ* (kъrzьnъ), *isporedi rus.* корзень. — *U rukopisu* XV *ili* XVI *vijeka ima na dva mjesta* m *mj.* n: krzno *(vidi kod* b), *ali je to samo pisarska pogreška jer je na drugijem mjestima* n.

a. *perde, zavjes nad posteļom, isporedi* krzan, a. Juditina milost oružje pridava, Oloferńa oholost kim se oružava, koga joj tad dava puk ńe, kad u gradu s plinom ujahava, vesel glade bradu. u tempal da dadu tuj, reče, čast Bogu i k tomu nadadu krzno na kom nogu steriše ki mnogu oholost odside, kad ona nebogu glavu mu odkide *(vidi:* ‚Porro Judith universa vasa bellica Holofernis quae dedit illi populus et conopeum quae ipsa sustulerat de cubili ipsius obtulit in anathema oblivionis'. judith. 16, 23). M. Marulić 64. — *Isto je značeńe ili slično u ovome primjeru:* Oprati ću svaku noć suzami mojimi posteļu moju i krzno moje zalivati. Nauk brn. 12b.

b. *odijelo, haļina, po svoj prilici skupa, dragocjena haļina. — Ovako je jamačno značeńe u ovijem primjerima (a ne* kožuh): Otpravļajuć se Ektoru gospoje prostirahu krzna svoja pred ńega fariža... I prostiraše krzno biserno Ektoru pred variža. Pril. jag. ark. 9, 131. (1468). Krьzno čjudodêjstvьno. Aleks. novak. 39. Carica jego Klitimištra vlasi do zemļe raspustivšьi i krьzno mnogocênьnoje na sebe razdьrьši . . . 106. *(Doi tisući divic na bilih farižih)* u vincih i na ńih krzna čr(ve)na natkana zlatom... Iznesoše krzno veliko i mnogocinno cara jevr(o)jskoga Solomuna. Aleks. jag. star. 8, 244. Čujaše se Aleksandrovu krznu i klobuku. 267. Vlase do zemle raspustivši (i) krzno mnogocinno razdri. 295. Sedam ga je godin narekala da ni lipa krzna spronašala. Nar. pjes. istr. 2, 74. — *Radi ovoga primjera (u kojemu je* krzmo) *isporedi primjer iz* Starine. 3, 244: Dvê tisušti dêvicь na bêlêhь farižehь i krьzma crьvena i vezena sь zlatomь... Izkosoše jemu krьzьmo velikoga cara Solomona crьveno. Aleks. novak. 82—88.

c. *kožuh. — Između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚pelliceum'), *u Jambrešićevu* (‚pelliceum'), *u Stulićevu* (kerzno, v. kožuh *iz Bjelostjenčeva).* Kad se v krzno vuš zakrpa s mladimi ga vred natrpa. P. Vitezović, cvit. 129. Preda ń žene lučna nose vida, jedna š ńega skupo krzno skida. Osvetn. 4, 16.

KRZNOKA, *f.* ime kozi. Bastaja, Daruvar. D. Hirc.

KRZNOST, *f. mošebiti krsmańe. — Na jednome*

Digitized by Google

mjestu u knizi XVIII *vijeka slo štampanoj.* Narod koji krajem plavi, poganci to jesu stari . . .; ki daļ kraju otišli su slabi jesu, ki padoše cić krznosti, razbili su na uzroke ke najdoše, zasve iskali da ih nisu. J. Kavańin 441ᵇ. — *nepouzdano, osobito radi* z.

1. **KRŽA**, *f. ime za dvije vrste ptica.* — *vidi* i 1. krga, *isporedi* kržuļa *i* skvržuļa. — *Miklošić isporeduje s malorus.* kryžna utka, kryžanka ‚stockente'. — *U naše vrijeme.*

a. *vidi* kržuļa. — *Između rječnika u Vukovu* (nekaka divļa patka ‚art wilde ente' ‚anatis ferae genus', cf. kržuļa, krga). Krža, Anas crecca L. J. Pančić, ptice u srb. 78. Krža (patka). Prkovci kod Vinkovaca. D. Hirc.

b. *vidi* skržuļa. Krža ‚Starna cinerea'. G. Kolombatović. progr. spal. 1880. 34. Krža, orebica, Perdix cinerea. D. Trsteńak.

c. *u prenesenome smislu,* skudni nadimak za malu žensku. M. Pavlinović.

2. **KRŽA**, *f.* kvaka. u Lici. F. Hefele. Krža na čekrku. I. Kršńavi, list. 61.

KRŽÂK, kržáka, *m. naj gora vrsta duhana.* — *vidi* 2. krga. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* kržâče. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ‚art gemeinen rauchtabaks' ‚herbae nicotianae vilioris genus [Nicotiana rustica L.]'. Kržak, Nicotiana rustica L. (Vukasović). B. Šulek, im. 180. Naj lošija struka duvana jeste kržak. Đ. Popović, poznav. robe. 242.

KRŽAN, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Paun Kržan. Rat. 156. Kržan. Schem. zagr. 1875. 265.

KRŽAVA, *f. mjesno ime u Srbiji u okrugu podrinskome. a) selo.* K. Jovanović 135. — *b)* rijeka. Ļ. Stojanović. — *Pomińe se prije našega vremena.* Krļžava. S. Novaković, pom. 136.

KRŽICA, *f. dem.* 1. krža, a. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kržîcâ. — *U Vukovu rječniku.*

KRŽIĆ, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskome.* Ńiva u Kržiću. Sr. nov. 1870. 336.

KRŽIĆI, *m. pl. ime zaseoku u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 13.

KRŽIN, *m. prezime.* — XV *vijeka.* Jakov Kržin. Mon. croat. 65. (1445).

KŘŽINA, *f. komad crijepa (zemļanoga suda što se razbio).* — *Od* XVIII *vijeka u Dubrovniku, a između rječnika u Belinu* (‚rottame' ‚fragmen' 633ᵃ) *i u Stulićevu* (‚testa'). Benediktu ukaza kržine od suda rastučena. I. Đorđić, ben. 14. Kŕžina, mali komad razbijenoga zemļanoga suda. U naše vrijeme u Stonu: ‚Kako je pala razbila se plitica u sto kržina'. M. Milas

KRŽINCI, Kržinaca, *m. pl. ime selu u Srbiji u okrugu vrańskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 302.

KRŽINSKI, *adj. koji je načińen od kržina.* — *U Stulićevu rječniku:* kržinski, podumijente kržinske ‚fundamenta caementitia'. — *nepouzdano.*

KRŽIT, *m. škrgut.* — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* S kržitom od zuba. M. Vetranić 1, 95. — *Može biti da treba čitati* skržitom.

KRŽĻA, *f. hyp.* kržļavica. ‚Pa 'eli da ta kržļa lepše od tebe prede?' J. Bogdanović.

KŘŽĻAV, *adj. vidi* kržļav. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide kržļav). Čokoće je na takoj zemļi kržļavo. P. Bolić, vinod. 1, 115. Blatija i kržļava šikarija. M. Pavlinović, rad. 8. — *U prenesenome smislu, o čeļadetu, mršav, slab, vidi* kržļavac *i* kržļavica.

KŘŽĻAVAC, kŕžļâvca, *m. kršļav čovjek.* nasiv za kržļava čoeka. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Opravio onog kukavog kržļavca, pa ga neš živ iščekati, dok dođe'. J. Bogdanović.

KŘŽĻAVICA, *f. kršļavo žensko čeļade.* ‚Da ja onu kržļavicu uzmem!' J. Bogdanović.

KŘŽĻE, *m. hyp.* kržļavac. znači što i kržļavac. ‚Muči, žalosni i prebjeni kržļe'. J. Bogdanović.

KRŽMATI, kržmam, *impf. vidi* krsmati. — *Na jednome mjestu* XVIII *vijeka (sama pišćeva ili štamparska pogreška).* Ivane, nemoj tu kržmati. I. J. Knezović 143.

KŘŽUĻA, *f. ńeka ptica.* — *isporedi* 1. krga, 1. krža. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* mala divļa patka ‚eine art wilder ente [die kriekenente]' ‚anatis ferae genus [Querquedula crecca L.'; cf. krža, krga]. Jata gusaka, pataka i kržuļa. S. Ļubiša, prič. 129. Pucajući na čoporove kržuļa i divļih pataka. Srp. zora. god. 1, sv. 2, str. 35.

KŘŽUĻICA, *f. dem.* kržuļa. Zdrave snaše zdravu djecu rađu, kržuļice tice kukavčice. V. Bogišić, zborn. 209.

KSANKO, *m. ime muško.* — *Jamačno dem. kojega grčkoga imena što se počińe Ξανθ-.* — *Prije našega vremena.* Ksanko. S. Novaković, pom. 72.

KSARA, *m. muško ime biblijsko (ne znam koje).* — *Na jednom mjestu* XV *vijeka.* Kad Ksara kraļ u boj vojask vodi stada rat čineć puku tvom, puku Izraila. M. Marulić 247.

KSATIH (?), *m. ime muško.* — XV *vijeka.* Gospodinom Ks'tihom. Mon. croat. 68. (1447).

KSÀVÊR. *m. vidi* Ksaverij. — *U naše vrijeme.*

KSÀVERIJ, *m. ime (uprav prezime jednoga svetoga Frana, španolski* Xavier *ili* Javier, *lat.* Xaverius). — *isporedi* Ksaver, Ksaverija, Ksaverije, Ksavijer, *vidi* Saverija, Saverio, Savijer, Šaverij, Žaver. Dominik, Ińacij, Ksaverij. A. Georgiceo, pril. 5. Kus košuļe Ińacija i škrabice Ksaverija. J. Kavańin 328ᵇ.

KSÀVERIJA, *m. vidi* Ksaverij. Od prinaučnoga bogoslovca Ksaverije Pejačević. A. Kanižlić, kam. 578.

KSÀVERIJO, *m. vidi* Ksaverij. Xaverijo apostole prihrabreni! B. Zuseri 395. Ovu milos svi danaske u svetoga Xaverija isprosimo 414.

KSÀVIJER, *m. vidi* Ksaverij. Med kimi bi Fabro, . . . Fraıceško Xavijer, . . . F. Glavinić, cvit. 249ᵃ. Posla mu tada s. Frančeška Xavijera. 250ᵇ.

KSENIJA, *f.* Ξενία, Ξενίς, *ime žensko.* — *Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu:* Ksenija, gospođa ‚Xsenija', kao da je bila mati Kostadinu koji je držao Skadar i Zetu 1395. (Spom. sr. 1,) 1. 2. (1395). — Ksenija, kaluđeričko *(ime).* S. Novaković, pom. 72.

KSENOF, *m. vidi u Daničićevu rječniku:* Ksenofь, manastir u Svetoj Gori: ‚Xenofa igumenь'. M(on. serb). 127. (1347). 132. (1348). — *isporedi* Ksenofot.

KSENÒFÔNTE, *m. vidi* Ksenofot. — *Po talijanskome obliku* Senofonte. Ksenofonte. I. J. P. Lučić, razg. 72.

KSENOFOT, *m.* Ξενοφῶν *(gen.* Ξενοφῶντος), *ime muško.* — *Ispalo je* -n- *ispred* t. — *Prije našega vremena.* Ksenofotь (monah). S. Novaković, pom. 72.

Digitized by Google

KSEROPON, *m. kostoboja, ulosi.* — *Kao da je riječ grčka, ali ne znam koja je.* — *U rukopisu* XV *vijeka.* Ašte kto imatь guty ili kseroponь ježe prêhoditь po članovêhь i bolitь. Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 111.

KSI, *ime grčkome slovu ξ što se tako zove i u ćirilici.* Pisao je i uk i ot i ižicu i ksi i psi. M. P. Šapčanin 1, 26. — *Uz drugo slovo* psi *(od šale).* Psi ksi, ksi psi, svi ste psi. Nar. posl. vuk. 265.

KSIFETAR, ksifetra, *m.* σκῆπτρον, sceptrum, *carski ili kraljevski štap, žezlo.* — *isporedi* kupatar. — *Postaje od grčke riječi tijem što se premještaju dva prva slova,* p *postaje* f, *a između ovoga slova i* t *umeće se* e *(što se može i ne umetnuti:* ksiftar). — *Obadva oblika dolaze* XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu:* ksifetrь, ksifьtrь ‚sceptrum'. Spodobljenь byhь ksvfetra carьstva. Mon. serb. 201. (1382). Ksiftra. Glasnik. 11, 190.

KSIFTAR, ksiftra, *m. vidi* ksifetar.

KSILALOG, *m. vidi* aloj (Excoecaria agallocha L.), grč. ξυλαλόη. — *U knizi pisanoj crkvenijem jezikom, i otale u Daničićevu rječniku:* ksilalogь, ξυλαλόη. ‚Dastь jemu vь počьstь xilaloga izbranna trupь'. D(omentijan^{b}). 192. samo tamo u genitivu.

KSIROPOTAM, *m.* Ξηροπόταμος, *vidi u Daničićevu rječniku:* Ksiropotamь, manastir u Svetoj Gori: ‚Xiropotamu igumenь'. M(on. serb). 127. (1347).

KSIŠTO, *m.* Xystus, *docnije* Sixtus, *papinsko ime (pet papa).* Vladaše to doba crikvom Xisto prvi. F. Glavinić, cvit. 8^{b}. Ka tudije papi Xistu tretomu ukaza ju *(verugu).* 252^{a}. Imi red s. Franciška pape . . . Xista IIII, Xista v. 339^{a}.

KŠANDRA, *f.* Κασσάνδρα, *ime žensko (iz pjesama o Troji).* — *U rukopisu* XV *vijeka.* Sestra Alêksandrova *(Paridova)*, gospa Kšandra . . . ‚Kšandra gospoje . . .' Pril. jag. ark. 9, 124. (1468).

KTAČ, *m. presime.* — *U naše vrijeme.* Ilija Ktač. D. Avramović 249.

KTE, *conj. nego, već.* — *Postaše mi nije dosta jasno.* — *Na dva mjesta* XIII *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (kьte ‚sed'). Da ihь ne primemo, kьte da imь pakostimo. Mon. serb. 36. Da imь se ne vezьmetь kumerekь . . . kьte da budu svobotьni. 37. (1253).

KTITOR, *m.* κτήτωρ, *utemeljitelj.* — XII *i* XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (kьtitorь, κτήτωρ ‚fundator; curator'). Obrêtohь monastirь nêkoji byvъši, zovomy Hilandarь, idêže ne bê kamenь ostalь na kameni nu razvaljenь odьnudь. i . . . sьpodobi me Vladika moj byty jemu kьtitoru. Mon. serb. 5. (1198—1199). — *U ovome primjeru nije isto značenje, i valja da znači upravitelj:* Po mojej samrьti da bude tomuj ktitorь i okrьmitelь moja unuka gospođa Jelena vojevodina i ńihь knezь Vladisavь. Spom. sr. 2, 122. (1442).

KTITORIJA, *f. osobina ili posao onoga što je ktitor.* — *U spomeniku* XIV *vijeka i otale u Daničićevu rječniku* (kьtitorija ‚fundatoris conditio'). Vьzdvigohь otь osnovanija monastyrь vь slavu svetago vьznesenija, mnê že vь ktitoriju. Mon. serb. 196. (1381).

KTO, *vidi* tko.

KTUNANO, *vidi* Ktuno.

KTUNČIĆ, *m. presime vlasteosko u Dubrovniku (po svoj prilici tal.* Catena, *vidi* Annales rag. anon. nod. 151. 182). *vidi u Daničićevu rječniku:* Kьtunьčićь, vlastelin dubrovački ‚Mihojlo Kьtunьčićь' u veljem vijeću 1253. M(on. serb). 40. (1253). — *Može biti da bi glasilo* Katunčić.

KTUNO (Ktunano?), *n. vidi u Daničićevu rječniku:* Kьtunьno, Godińu su išle međe ‚u Ktunno na prêvorь među Dupilu i među Ktunьno nadь Godinьcь'. M(on. serb). 26. (1234—1240).

KU, *vidi* 2. k. — *Samo pred riječima kojima je prvo slovo* u. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Komu ću ja pogledati nego ku ubogomu? M. Divković, nauk. 4^{b}. Uteče se ku utočištu. zlam. 50.

KUA-, *vidi* kuha-.

KÙBA, *f. vidi* kube. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (‚cuppula' ‚tholus') *gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjenčevu* (v. kupula), *u Stulićevu* (‚cupola' ‚tholus, fornix, testudo'), *u Vukovu:* 1. vide [trulo] kube *s primjerom iz narodne pjesme:* I crkovne kube u visinu. — 2. (u Baraći) svod nad ognjištem. Kako je ļucka svijes uznijela pored brda ponosite kube, a nad vrsima brda vite kule zvonikâ. A. Kalić 221. Blizu vrata vidiš kamenicu drvenom kubom pokrivenu. 222. Kakova je svetogorska crkva? sja joj kuba među gradovima ka' danica među zvijezdama; a na kubu zlatni barjak sjaše. Nar. pjes. vuk. 3, 68. — Kùba, vidi 1. kapak, a. ‚Pekao bih rakiju, ali mi je kuba ulupļena i šupļa'. u Dobroselu. M. Medić.

KUBAR, *m. neka biljka.* — *Između rječnika u Stulićevu* (kubar, trava ‚satureja'). Kubar, faludel, satureja (Kuzmić, Aquila-Buć, Stulli), Satureja hortensis L. (Alschinger), v. Čubar. B. Šulek, im. 180.

KÙBAS, *m. u narodnoj zagoneci našega vremena.* — *U Vukovu rječniku:* u zagoneci: Uteče mi kubas uz brdašce niz brdašce, ko mi neće kazati krvavo mu srdašce (zec).

KUBASI, *m. pl. ime selu u Dalmaciji u kotaru kotorskome.* Šem. bokokot. 1875. 17.

KUBASNICA, *f. mjesno ime.* — -u- *stoji mj. negdašnega* lь. — XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu:* Klьbasьnica, mjesto koje je bilo blizu Kladoruba. — Odь putь vlaškego grêdušte vь Kladoruby i vь Klьbasnicu. Glasnik. 11, 135; 18, 373.

KÙBÂŠ, Kubáša, *m. ime planini u Hercegovini.* Glasnik. 22, 27.

KUBÀŠLIJA, *f. nekakva (skupa) kapa.* — *Po obliku bi bila riječ turska, ali ne znam koja: zar* kumašly? — *U jednome primjeru* XVIII *vijeka.* Metnu na se sa zlatom haļine i na glavu kapu kubašliju. And. Kačić, razg. 179^{b}.

KÙBE, kùbeta, *n.* tholus, hemisphaerium, *krov ili svod (naj češće nad crkvama) kao pola kugle ili drukčije, ali slično, zaobļen.* — *Od arap. tur.* kubbet, kubbe. — *isporedi* kuba, trulo. — *Od* XVIII *vijeka (vidi i* kubešce), *a između rječnika u Vukovu* (vide trulo *s dodatkom da se govori u Srijemu).*

a. *sa značenem sprijeda kazanijem.* Sagradi crkvu svu ot osnovanija i širu i lepšu, kube nije bilo ni ćemera, podiže ćemer i kube. Rad. 1, 187. *(krajem* XVIII *vijeka).* A iz neba luča polećela i kroz kube crkvi ulećela. Nar. pjes. vuk. 3, 74. Polećela dva vrana gavrana sa kubeta crkve Nemanića. 4, 341. Crkva je s kubetom. Vuk, dan. 1, 26. Te se sijahu kao kubeta kakih ispolinskih hramova. M. P. Šapčanin 1, 121.

b. *peć.* — *U istočnoj Srbiji.* M. Đ. Milićević, s dun. 108. Kube (u Jagodini) péć. Đ. Daničić.

Digitized by Google

KUBEBA, *f. vidi* kubebe. — *U Šulekovu rječniku:* ‚cubebe'.

KUBEBE, *f. pl. vrsta papra* (Piper cubeba L.) *što se upotrebljava kao lijek. — isporedi* kubeba, kubebi. — *U pisaca našega vremena.* Kubebe (pl.) spada među mirodije proste i dolazi u prometu. Zbornik zak. 1853. 989.

KUBEBI, *m. pl. vidi* kubebe. — *U Stulićevu rječniku:* ‚cubebe'.

KUBED, *m. selo u Istri, lat.* Cubedum, *tal.* Covedo. Schem. terg. 1876. 64. — *isporedi* kubodski.

KUBEK, *m. mjesno ime. — Prije našega vremena.* Kubekъ. S. Novaković, pom. 186.

KÙBEŠCE, kùbešceta, *n. dem.* kube. — *Od* XVIII *vijeka.* Jedino kubešce na sredi učińeno. Glasnik. 56, 180. (1783).

KÙBICA, *f. dem.* kuba. — *U Stulićevu rječniku:* ‚parvus tholus'.

KÙBIČAN, kùbična, *adj. vidi* kockast. — *U pisaca našega vremena.* Moraju sudovi biti obazdareni glede kubičnoga sadržaja ńihova. Zbornik zak. 1874. 804.

KUBODSKI, *adj. na jednom mjestu* XV *vijeka; mošebiti treba čitati* kubedski *(koji pripada Kubedu).* Kubodskemu plovanu. Mon. croat. 94. (1463).

KUBRAŠNICA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkome.* Ńiva u Kubrašnici. Sr. nov. 1861. 774.

KUBREČ, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskome.* Ńiva u Kubreču. Sr. nov. 1875. 999.

KUBRETIĆ, *m. presime. — Pomińe se* XVIII *vijeka.* Kubretić iz Cetine, knezovi od Vrljike. And. Kačić, kor. 452.

KUBRŠNICA, *f. ime vodi u Srbiji u okrugu kragujevačkome i smederevskome. vidi* M. Đ. Milićević, srb. 180. Livada u reci Kubršnici. Sr. nov. 1863. 866.

KÙBRUZ, *m. vrsta veza, vidi* šupljika. — *Od tur.* Qybrys, *Κύπρος, Cipar, uprav ime ostrva na kojemu se onako veze. — U Vukovu rječniku:* vide [šupljika] ćesma *s dodatkom da se govori u Srijemu.*

KÙBRUZÂŃE, *n. djelo kojijem se kubrusa. — U Vukovu rječniku:* vide ćesmańe.

KÙBRUZATI, kùbruzâm, *impf. vésti na kubruze. — Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* kùbruzâ). — *U Vukovu rječniku:* vide ćesmati. cf. šupljika *s dodatkom da se govori u Srijemu.*

KÙBÛR, kubúra, *m. vidi* 1. kubura, b. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* kùbûre, kùbûri. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (pištoļ iz kubura, cf. [vide] kubure [2]). Pa potrže zlaćena kubura. Nar. pjes. vuk. 3, 185. A krv ide iz vruća junaka, te zatopi zlaćena kubura. Nar. pjes. *u* Vuk, rječn. *kod* zatopiti.

1. KÙBURA, *f. tur.* qubur, *sprema, tok, tul; u našemu jeziku stoji u osobitijem značeńima. vidi:* Kubura, prokop, šupļina *(vidi* 2. kubura), tul, mala puška. *u* Nar. pjes. hörm. 1, 615. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kùbûrâ. — *Od* XVIII *vijeka, vidi* b, *a između rječnika u Vukovu: (samo u množini)* 1. ‚die scheide im sattel für die pistolen'. — 2. ‚diese pistolen selbst'. [cf. kubur, kuburaš, kuburlija]. *vidi i kod* b.

a. *na sedlu kao korice u koje se spremaju male puške, pištoļi (svagda su dvije, s toga je češće množina).* Pa poteže pušku iz kubura. Nar. pjes. vuk. 3, 101. Ne može te sjeći oštra đorda, ni probiti puška iz kubura. 3, 162. Ali ubi puškom iz kuburah. Ogled. sr. 8. Što moguće ļepše nakićene końe na kojima sprijed i kubure vise. Vuk, živ. 293. Pa onda metnuvši pištoļ u kuburu potegne sabļu. građa. 106.

b. *mala puška, pištoļ što se hrani u kuburi (vidi* a), *pa i uopće.* Meće i*(h)* se Stipurinoviću iz kubura i mali pušaka. And. Kačić, razg. 254b. Pod puškama i pod kuburama. Nar. pjes. vuk. 4, 286. Ubiše se s Vukom kuburama, tu na ń puče tri stotin' kubura. 4, 490. U Crnoj Gori i onuda po okolini kubure se zovu pištoļi koji imaju okrugle jabuke (a ne šiļate kao što su u arnautskijeh pištoļa); u Srbiji su ove prve pištoļe zvali ‚prizrenski pištoļi' a ove druge ‚arnautski'. i osim jabuka ovi se pištoļi razlikuju i po tabanima: u prizrenskijeh pištoļa tabani su ńemački (na kojima su lukovi i zubovi iznutra), a u arnautskijeh su tabani arnautski ili turski (u kojijeh su lukovi i zubovi spoļa). Vuk, rječn. *kod* kubure. Opali mu Arbanas dvije kubure u hrbat. S. Ļubiša, prip. 168. Malu pušku, što za pasom nose, zovu ‚kuburom'. J. Bogdanović.

2. KÙBURA, *f. arap.* qubur, *pl. od* qabr, *grob, tur.* qubur, *u našemu jeziku u dva različna značeńa. — Akc. je kao kod* 1. kubura. — *U naše vrijeme.*

a. *mračno mjesto (soba?). — U narodnoj pjesmi našega vremena.* Ona leti kroz mračne kubure, ona dođe u mušku odaju. Nar. pjes. hörm. 1, 161.

b. *nevoļno stańe, kad čeļade kuburi (jedva može da živi). — U Vukovu rječniku:* ‚der kümmerliche zustand' ‚angustiae'.

KÙBURAN, kùbûrna, *adj. nevoļan, siromašan. — Ima samo adv.* kùbûrno, *nevoļno, siromaški u jednome primjeru našega vremena.* Živio je kuburno. Srp. zora. god. 2, sv. 8, str. 64.

KUBÙRÂŠ, kuburáša, *m. vidi* 1. kubura, b. — *U Vukovu rječniku:* naj više se govori pl. kuburaši, t. j. pištoļi što se nose u kuburama ‚die sattelpistolen' [vide kubure 2]. cf. kubur, kuburlija.

KÙBURÊŃE, *n. djelo kojijem se kuburi. — U Vukovu rječniku.*

KUBURÈTINA, *f. augm.* kubura. ‚Kuburetinu za pas, pa se ne boj nikog'. J. Bogdanović.

KÙBURICA, *f. dim.* kubura. J. Bogdanović.

1. KUBÚRIJA, *f. vidi* kuburlija. — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Al' daleko Harap odmaknuo, još je daļe Hača bedevijče, kuburija ne bi doturila. Pjev. crn. 275b.

2. KUBURIJA, *f. ńekakva haļina.* Te oblači sjajnu kuburiju. Bos. vila. 1886. 125.

KÙBURITI, kùburîm, *impf. nevoļno, siromaški, jedva živjeti. — Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kùburî. — *Postaje od* 2. kubura. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ‚kümmerlich leben (sein geschäft treiben)' ‚anguste vivo, ago'. [cf. komračiti]. Kuburi kao đavo u paklu. Nar. posl. vuk. 162. (Derem nogavice pa krpim tur). Kuburim. Vuk, poslov. 58.

KUBÚRLIJA, *f. vidi* 1. kubura, b. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide kuburaš). Objesi mu *(konju)* zlatne kuburlije a gadare s obadvije strane. Nar. pjes. vuk. 3, 97. Turčin trže pušku kuburliju, te on gađa Daničića Vida. 3, 443. Pa izbaci pušku kuburliju. 3, 509. On poteže pušku kuburliju. 4, 286. Tu

Digitized by Google

ispali bistra ǵeferdana i četiri kuburlije male. 4, 401.

KUBURŇAK, *m. (us pištoļ), vidi* 1. kubura, b, kuburlija. — *U jednoga pisca našega vremena.* O sidu visi puška krcalika, i dva pištoļa kuburňaka. M. Đ. Milićević, pomenik. 5, 776.

KUBUROVIĆ, *m. presime.* — *U naše vrijeme.* Damjan Kuburović. Nar. pjes. petr. 2, 354 *(među predbrojnicima).*

KÙBUŠÊŇE, *n. djelo kojijem se kubuši.* J. Bogdanović.

KÙBUŠITI, kùbušîm, *impf. pušiti (lulu).* — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Što radi Luka?' ‚Evo brte zapalio lulu, pa kubuši ka' i Turčin'. J. Bogdanović.

KÙBÛZ, *m. vidi* obica. — *Riječ je turska* (Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 129). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ‚die haubitze' ‚tormenti bellici genus, cf. [vide] obica *s dodatkom da se govori u Srbiji.* Meni je palo na um da bi ovde u dobru pomoć pristala đuleta od kubuza. Golubica. 5, 183. Dođe Kara-Đorđije u Jagodinu sa pet iļada ļudi i sa tri topa i jednim kubuzom. Vuk, dan. 5, 45.

KÙC, *glas načińen kao onomatopeja od* kucati. — *Često se udvoji:* kùc kùc. — *U naše vrijeme.*

a. kuc kuc, *samo kao onomatopeja, n. p :*

a) o kucańu na vratima. — *U Dubrovniku kod dječije igre a i bez toga:* ‚Kuc kuc!' *(kao da se kuca na vratima)* ‚Ko je?' *(kao da pitaju iz kuće).* P. Budmani.

b) o kucańu srca (kad jako kuca). Srce mu učini kuc kuc. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 222.

c) u ńekoj igri u kojoj se udara topom (bičem načińenijem od krpe). Oni što drži top, kao i ńegova družina, neprestano obigravaju okolo protivne družine vičući svi: ‚Topa topa, kuc kuc', pa kad se sasvim izmiješaju u onome trčańu, udari jednoga. V. Vrčević, igre. 70.

d) u zagonetkama.

aa) o zveku klepetuše. U gorici kuc kuc, a u vodi ban brc. *odgonetļaj:* klepetuša. Nar. prip. i zag. vuk. 373. (404).

bb) o zveku kad sijeku drva. Gorom kuc kuc, u poļu tuc tuc, a u vodici bambrc. *odgonetļaj:* lađa. Nar. zag. nov. 110.

b. *u poslovici i otale u Vukovu rječniku:* (von kucati ‚klopfen') što kuc to muc ‚(wie gearbeitet, so gegessen). von einem kleinem gewerbe der kaum seinen mann nährt'. Što kuc to muc. (Što zaradi to i pojede). Nar. posl. vuk. 357. — *Radi značeńa vidi i* skucati.

c. Kùc! vùc! tamo amo (vele za skitnicu). Ļ. Stojanović. — *Možebiti o kucańu na vratima, isporedi* a, *a).*

KÚCA, *f. hyp.* kučka. — *Akc. se mijeńa u voc.:* kûco, kûce. — *U Dubrovniku se kaže i o muškome (kučku), uprav* kuce *(vidi).* — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (hyp. v. kučka). Bješe se kučka navadila okoliš zobati i zateče ju vuk s vrata i reče joj: ‚Dobar dan, kuco!' Pril. jag. ark. 9, 148. (1520). Paklena bo kuca boļe od paklenog hrta koļe. V. Došen 118b. Dođe kuca, uvjede ga. Nar. pjes. herc. vuk. 285. Već on sjedi s kucom na buništu. Nar. pjes. marj. 201. Ne laje kuca sela radi nego sebe radi. Nar. posl. vuk. 201. Lajava kuca selo čuva. Nar. bl. mehm. beg kapet. 110. — *I o ženskome čeļadetu kao psovka.* Ka' i majka stara kuca. V. Došen 119b. Tako stara kuca žuga. 120a.

KÚCAK, kúcka, *m. vidi* kučak *i* kuca. — *U naše vrijeme u ugarskijeh Hrvata.* Kucku ćemo kruha podat, ter on neće bavketati. Jačke. 47. Ako v selo idem, kucki na me laju. 107.

KÙCALAC, kùcaoca, *m. čovjek što kûcâ.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚pulsans'.

1. KÙCALICA, *f. žensko čeļade što kûcâ.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚pulsans'.

2. KÚCALICA, *f. (pasja ili vučja), vrijeme kucańa.* F. Kurelac, dom. živ. 45.

KÙCALO, *n. čim se kuca na vratima (naj češće nije halka, nego je više nalik na čekić).* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

1. KÚCAĻ, kúcļa, *m. struk.* — *U naše vrijeme u Istri.* Kûcâļ ‚caulis', gen. kûcļâ. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 28.

2. KUCAĻ, *m.* ime ńivi. Jaškovo kod Karlovca. D. Hirc.

KUCAĻKA, *f. vidi* kučnica. Kúcaļka. J. Bogdanović. Kûcaļka. M. Medić.

1. KUCAŃ, kucńa, *m. kûcâńe.* — *U naše vrijeme.* Stade kucań sitnoga bisera. Bos. vila. 1892. 325.

2. KUCAŃ, kucńa, *m. u narodnoj zagoneci.* Kucań kuca, travu bere, u tamburu meće. *odgonetļaj:* ovan. Nar. zag. nov. 147. — *Vaļa da je* kucań *zvono o vratu ili klepetuša.*

KÙCAŃA, *f. vidi* 1. kucańe *(kao u ļutini).* — *U Dubrovniku* XVI *vijeka.* Što je ona kucańa? Ava zlo! obija bravu. M. Držić 194.

1. KÙCÂŃE, *n. djelo kojijem se kûcâ.* — *Stariji je oblik* kucanje. — *Između rječnika u Belinu* (kucanje ‚il battere alla porta' ‚pulsatio forium' 132b), *u Stulićevu, u Vukovu.* Čuše kucańe u jednoj dugańi. M. Divković, bes. 374a. Čuje kucańa srca. M. Radnić 269b. A čuje kadkad ugodno kucańe. P. Knežević, životi. 59. Da je to zvańe i kucańe tvoga spasitela na vrati srca tvoga. M. Zoričić, osm. 91. Zadosta jim uzrokuje straha i srca kucańa. M. A. Reļković, sat. L8b. Ako li niste odgovarali onomu kucańu Božjemu, ono vrime jest veće prošlo zaludo. A. Tomiković, gov. 11. ‚Vražije mu kucańe, što za mjesec dana skuca, to sve za edan petak u Gospiću popije'. J. Bogdanović.

2. KÚCÂŃE, *n. djelo kojijem se (kučka) kûcâ.* — *U Vukovu rječniku:* ‚das läufigsein der hündin' ‚catulitio'.

KÙCÂTA, *f. u Dubrovniku se govori u šali djeci da se novci dobivaju ‚na kucati'.* P. Budmani. — *isporedi* skucati.

KÙCATI, kùcâm, *impf. udarati, lupati na način da se čuje (ne vrlo jaka) buka ili svek lupańa, na pr. kad se čim gvozdenijem udara u drugo što gvozdeno.* — *Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* kùcâ). — *Nije dem. od* kovati, *jer je u postalo od* l, *isporedi bug.* klъcam, *nslov.* kolcati, *isporedi i* 2. klecati. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kucati, klapati ‚pulso, pulsito'; kucati na vrata ‚pulsare fores, ferire fores'), *u Belinu* (‚bussare, val battere' ‚pulso' 158a; kucati na vrata ‚battere, picchiare alla porta' ‚pulsare fores' 192b), *u Bjelostjenčevu* (kucam, šćucam, štucam ‚singulto'. 2. v. kučim), *u Stulićevu* (‚pulsare; singultire'), *u Voltiģijinu* (‚singhiozzare; picchiare, bussare' ‚rülpsen; anklopfen'), *u Vukovu* (‚klopfen' ‚pulso': kuca srce, kuca duša).

1. *aktivno.*

a. *subjekat je čeļade.*

Digitized by Google

a) kucati (halkom, kucalom) *znači udarati u vrata od kuće koja su zatvorena, da čeljad u kući čuju i otvore. — naj češće.*

aa) u pravom smislu. Počeh kucati od spile na vrati. M. Vetranić 2, 191. Tko kuca dolu? M. Držić 175. Pođoše kucati na vratije. P. Posilović, nasl. 16a. Al' se uboštvu tvom pristoji iskat, prosit i kucati. A. Vitaljić, ostan. 384. Ide kucat na vrata od susida. A. d. Bella, razgov. 12. Vrata im su se zatvorila i premda su vikali paka i kucale, nijesu, ne, mogle uljesti. B. Zuzeri 348. Dojde djavao kucati na vrati manastira. J. Filipović 1, 500b. Kucati na vrata, prositi somun kruha. V. M. Gučetić 107. Dje mož' dozvat, nigda ne kuca'. (Z). Poslov. daničić. Vrata zatvorivši, čuje da nitko kuca. A. Kanižlić, utoč. 58. Ču da nitko na vratih kuca. 69. Netko kuca halkom na vratima. Nar. pjes. vuk. 3, 247. Ko to kuca noćas na avliji? Nar. pjes. petr. 2, 629. Ko u sudu muca poslije zaludu kuca. Pravdonoša. 1852. 10. Petar jednako kucaše. Vuk, djel. ap. 12, 16. — *Amo pripadaju i ovaki primjeri (kuca se rukom, ili ne na vratima).* Bog čini da im kuca ubogi svojom rukom na vratije. M. Radnić 90b. Jedan dođe na vrata od komore, poče na vratih kucati. J. Banovac, razg. 86. Ležeći rečeni mladić na svojoj postelji ču da kuca na vratih ńegove ložnice. pita: ‚Tko je?' Odgovara mu oni koji kuca: ‚Ja sam'. J. Filipović 1, 250b. Meni prozor tvoj gdje kucam otvori. N. Dimitrović 41.

bb) u metaforičkome smislu. Kucajte i otvoriti se će vam. N. Rańina 184b. luc. 11, 9. Reko nam je naš spasitelj da kucamo i da će nam bit otvoreno. I. A. Nenadić, nauk. 209. Ko kuca tomu se i otvara. Nar. posl. vuk. 144. Kucajte i otvoriće vam se. Vuk, mat. 7, 7. — Stojim na vrati*(h)* i kucam. I. Aučić, ogl. 4. Ja stojim na vratije i kucam. M. Radnić 215a. Evo stojim na vrati i kucam. F. Lastrić, ned. 34. Evo stojim na vratima i kucam. Vuk, otkriv. 3, 20. — Ki k nebeskom kraljestvu pospiješno prići kucaju. B. Gradić, djev. 22. — Smrt starim na vrati kuca. A. Kanižlić, bogoljubnost. 2. Da ti svaki dan smrt kuca na vrati. M. Zoričić, zrcalo. v. — Kuca sotona na vrati zaući. J. Banovac, razg. 110—111. — Sam na vratih tvoga srca Isus tiho kuca. A. Georgiceo, pril. 19. Bog sadara svojom riječi i nadahnućem kuca na tvoje srce i sove te na pokoru. B. Zuzeri 48. Bog kuca na vrati od tvoga srca. J. Banovac, pred. 115. Držim da vas *(Bog)* prosvitljuje i u srcu kuca često. J. Filipović 1, 191a. Kucajuć na tvog srca vratih. A. Kanižlić, rož. 123. Prvo *(Isus)* kuca na vrati vladalaca veliki. F. Lastrić, test. 332a. — I kuca na vrati duše moje. ned. 34. Kuca na vrati duše ńiove i doziva ih. 253. — Eno poželjeni od sviju naroda kuca na vratije. test. 372b. Gospodin kuca, da mu se otvori. ned. 34. — Kucati na vrati moga života. P. Posilović, nasl. 12b. — Da velikim nastojanjem i virnim naslidovanjem kucali bismo na ljubeznive uši Boga našega. Blago turl. 2, 162. — Kako se nesrićni čovik rodi na svit, udilj počme kucati na vratih od drugoga života. J. Banovac, pripov. 208.

b) uopće. Poče kucati štapom u zid. M. Divković, zlam. 56. Kucajući kakim štapom po ulištu. Vuk, poslov. 189. — Kud je kuca, onud koža puca. Nar. pjes. petr. 2, 627. — *(isporedi c))* Sud koji je pun, prem ako i veoma kucaš u ń ne čini sveke. M. Divković, bes. 88a.

c) u oruđe koje daje muzikalni svek, n. p. u tamburu (udarati). On uzima sedefli tamburu, te otide u zelenu bašću, sitno kuca, tanko popijeva. Nar. pjes. herc. vuk. 175. U rukam mu sedefli tambura, sitno kuca, tanko popijeva. Nar. pjes. petr. 3, 141. — *u zvono (zvoniti).* Staše kucat u sva zvona redom. Nar. pjes. bog. 161.

d) u prenesenome smislu, govoriti više puta isto. Zaludu im kucaju pripovidanci izgubljeńe slave vićńe. F. Lastrić, svet. 64b.

b. *subjekat je što nešivo.*

a) kucańu je uzrok čovjek ili ljudska ruka. Da si, Niko, kulu načinio, . . . kucalo ti pet stotin čekića, tri stotine đece argatara. Nar. pjes. vuk. 3, 231. U Fojnici majdan kuca. Nar. pjes. petr. 2, 206. — Doboš kuca do bijela dana. Nar. pjes. juk. 516. A kucaju jasni talambasi. Hrv. nar. pjes. 4, 306. Zvono kuca: ko za čim, ko za čim! (Svak neka gleda svoj posao). Nar. posl. vuk. 88.

b) kucańu je drugi uzrok (ne čovjek). Jedan kalpak, devet čelenaka, i deseto krilo okovano, a iz ńega do tri pera zlatna što kucaju Gruja po plećima. Nar. pjes. vuk. 3, 6.

c) subjekat je sprava koja sama po sebi kuca. Čini im se da ure kucaju ubah brzo. M. Radnić 124b. Nek sat kuca, tebe srce puca. Nar. pjes. herc. vuk. 74. Kuca li mu sat u ńedrima. 270.

d) subjekat je što u čeljadetu ili uopće u čemu živome po sebi kuca, kao srce, krv, žila, duša. Kako ga je dobro pogodio baš u puca gde mu srce kuca. Nar. pjes. vuk. 3, 188. *(Naša srca)* ne kucaju više u prsima. 5, 463. Srce moje jako kuca. Đ. Daničić, psal. 38, 10. — Krv koja u mojima žilama kuca i vrije. G. Peštalić 212. — Dok mi pod grlom kuca. S. Ljubiša, prip. 160. — Ljekar poznaje po žili koja kuca da je čoek živ. M. Radnić 456a. — U zlo ga je mjesto udario među puca gdje mu duša kuca. Nar. pjes. bog. 333. Al' u ńemu jošte kuca duša. Nar. pjes. vuk. 3, 189. Među puca đe mu duša kuca. 4, 387. Još joj duša kuca. V. Vrčević, niz. 337.

c. singultire, *vidi kod* štucati. — *U Bjelostjenčevu, Stulićevu, Voltigijinu rječniku.*

d. *u prenesenome smislu, kao imperfektivni glagol prema* skucati, *dobivati, stjecati.* Poč'o bome i Luka novce ka' i stari Ican kucati'. J. Bogdanović.

2. *sa* se.

a. *pasivno (bez subjekta).* Đe se kuca *(bije)* tu i puca *(koža).* Nar. posl. vuk. 76.

b. *refleksivno.* Prignuvši glavu, kucaše se u prse ištući skrušeno oproštenja. F. Lastrić, ned. 326.

c. *recipročno.* Kucasmo se *(čašama, u čaše)* i pevasmo. M. P. Šapčanin 1, 104.

KÚCATI SE, kûcâm se, *impf.* coitum appetere (de cane), catulire. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu:* ‚catulire (h. e. lascivire, veneremque appetere, dr. de canibus)', *i u Vukovu:* ‚läufig sein (von der hündin)' ‚catulio'. Kučka kad se kucat stane . . . V. Došen 98b. Psi se kucaju ili kujaju. F. Kurelac, dom. živ. 45.

KÙCAV, *adj. koji kuca ili koji može kucati.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚pulsatilis'.

KÙCAVICA, *f. štucavica, štucańe.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kucavica, ščucańe ‚singultus'; *u Stulićevu:* v. štucavica *iz Habdelićeva; u Voltigijinu:* ‚singhiozzo' ‚rülps'. — *vidi* kucati, 1, c.

KÚCE, *f. vidi* kuca. — *Akc. se mijeńa u voc.* kûce. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u*

Digitized by Google

Stulićevu (‚canis'). Mańe je što ujede neg što kuce pogane sube ukaza. (Z). Poslov. danič.

KUCÈḶIKA, *f.* okomak (kukuruzni). u hrvatskoj krajini. V. Arsenijević.

KUCEN, *m.* goli klip kuruze. Valpovo. D. Hirc. — *isporedi* kuceḷika. — *I kao prezime.* Schem. zagr. 1875. 210.

KŮCIN, *adj. koji pripada kuci.* Pod rep kucin naseliti i pod ńim se veseliti . . . Zapreg kucin vrć na glavu . . . V. Došen 162a.

KŮCINA, *f. augm.* kuca. — *U naše vrijeme u ugarskijeh Hrvata.* Ne miluješ gospodina, ravno tak kot ni kucina. Jačke. 263.

KUCINOVO, *n. mjesno ime, vidi u Daničićevu rječniku:* selo koje je car Lazar dao Ravanici. M(on. serb). 197. (1381).

KŮCKALO, *m. kaže se djetetu što sve jednako u što kucka. — U Vukovu rječniku:* ‚der klopfer' ‚pulsator' ‚(vom kinde)' *s primjerom:* Stani ti, kuckalo.

KŮCKÂŃE, *n. djelo kojijem se kucka. — U Vukovu rječniku.*

KŮCKATI, kůckâm, *impf. dem.* kucati. — *isporedi* kucukati. — *Akc. se ne mijeńa (aor. 2 i 3 sing.* kůckâ). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (dim. v. kucati).

a. *aktivno.* Od krstova zlatne kite vise, te kuckaju Boška po plećima. Nar. pjes. vuk. 2, 290. Sitno kucka, tanko popijeva. Nar. pjes. marj. 173. Čiča, kuckajući štapom u kaldrmu, reče mi . . . M. Đ. Milićević, zim. več. 351. Naj posle, uputio sam se ka grobovima i počeo sam kuckati i od mahovine i nanosa čistiti ńihove grobove. pomenik. 1, III. Promaḷa kuk, a na kuku crkva kucka. S. Ḷubiša, prip. 2.

b. *sa* se.

a) refleksivno. Reče kuckajući se po trbuhu. Nar. prip. vrč. 160. Svaki od vas kuckajte se rukama po koḷenima. V. Vrčević, igre. 7.

b) recipročno. Kako su potom pjevali i kuckali se čašama i pili u zdravḷe. Vuk, gram. i pol. spisi. 1, 144.

KUCLA, *f. ime nekakvu mjestu ne daleko od Ozḷa u Hrvatskoj. — U jednome spomeniku* XVI *vijeka. — Ne može se znati, jeli uprav* Kucla *ili* Kučla, *jer je pisano na obadva načina; može biti da i* -l- *stoji mj.* ḷ, *isporedi* Kucḷak. Imenije ko on lada po danju pokojnoga gospodina otca našega, vladanju grada našega Ozḷa u Kucli (‚V kuczly') meju Kupom i Dobrom sela cela kmetcka tri, . . . i k tomu u Zadobarju jedno kmetsko selo . . . ča godir k tim gori rečenim selom u Kučli (‚V kuchly') i u Zadobarju pravdeno pristoji . . . Mon. croat. 270. (1572).

KUCḶAK, *m. presime (vidi i* Kucla). — XVI *vijeka.* Jedno selo Blaža Kucḷaka. Mon. croat. 270. (1572).

KUCMORKA, *f. vidi* kučmorka. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kucmorka, trava ‚siler'. v. mrkva bela.

KŮCNUTI, kůcnêm, *pf. udariti jedan put (kucajući); perfektivni je glagol prema* kucati *a ima ujedno i deminutivno značeńe (koje često stoji u ironičkome smislu prema* kucati, 1, a, *c)). — Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* kůcnů). — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚semel pulsare') *i u Vukovu* (‚einmal klopfen' ‚pulso semel'). Druga dva kucnu na vrata, jeda im milos da. N. Naḷeškoviċ 1, 144. Njetko gvozdjem kucnu. M. Držić 206. Bačva prazna, malo ako kucneš, velik zvek i veliku gudḷavinu učini. M. Divković, nauk. 87a. Grad je bačio: kucni s jedne strane, udiḷe sveti vas bačio. (Z). Poslov. danič. Začu gdi mu Bog kucnu na vrati od srca. J. Banovac, pripov. 70. Kucni ga sad s tvojom šibikom. Đ. Bašić 80. Dostiže ga Miloš na kulašu, te i ńega kucnu šestopercem. Nar. pjes. vuk. 2, 142. I ja imam nešto buzdovana, da te kucnem tri četiri puta. 2, 424. Čauš viknu, kucnu dalbulana. 2, 544. Ḳucnu Rade halkom na vratima. 3, 365. Jednom ńega kucnu topuzinom. Pjev. crn. 158b. Da ja kucnem junak uz tamburu. Nar. pjes. juk. 419. Koga Bog kucne, onome ništa drugo ne vaḷa. Nar. posl. vuk. 136. Evo ti ovi štap, . . . ńime u što god kucneš ondole će izlaziti na stotine onake aspre kake ti namijeniš. Nar. prip. vuk. 120. Kucnuvši Petra u rebra probudi ga. Vuk, djel. ap. 12, 7. Kucnu Petar u vrata od dvora. 12, 13. Kucne me po ramenu i dovati ruku. S. Ḷubiša, prip. 14. Sad je kucnuo ugodni čas. 15. Ako bi naglo podigao košnicu ili kucnuo u ńu, ońda je to pčelama velika uvreda. F. Đorđević, pčelar. 13. ‚Nemoj da te kucnem *(udarim)*'. *u Dubrovniku.* P. Budmani.

KŮCO, *m. hyp.* kučak. — *isporedi* kuca *i* kuce. — *U naše vrijeme.* Ne laje kuco sela radi, no sebe radi. S. Ḷubiša, prip. 208.

KŮCÔV, kucòva, *m. pas.* — *Od osnove* kuca *i* kuco *postaje nastavkom* ov *kao i osobita imena u pasa (n. p.* garov, samsov *itd.). — U Vukovu rječniku:* vide pas.

KUCÒVLAH, *m. Cincar. — Grč. Κουτζόβλαχος (možebiti: tepavi Vlah, isporedi κουτζόγλωσσος, tepav). — U naše vrijeme.* Cincari ili Kucovlasi. M. Đ. Milićević, kraḷ. srb. 295.

KUCOVO, *n. mjesno ime, vidi u Daničićevu rječniku:* selo u strumskoj oblasti koje je kraḷ Milutin dao pirgu hilandarskom. M(on. serb). 74. 80. (1302—1321).

KŮCUKÂŃE (kucùkâńe), *n. djelo kojijem se kucuka. — U Stulićevu i u Vukovu rječniku.*

KŮCUKATI (kucùkati), kůcùkâm (kucùkâm), *impf. vidi* kuckati. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kůcukâ; *drugi se akc. osim toga mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* kucukámo, kucukáte, *u part. praet. akt.* kůcukao, kůcukâla, *u part. praet. pass.* kůcukân. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (‚leviter pulsare') *gdje se naj prije nahodi, i u Vukovu* (dim. v. kucati). Niz bedrice sabḷe kucukaju. Nar. pjes. petr. 2, 141. Uz tamburu sitno kucukaše. 3, 81. Sve joj zlato o zlato kucuka. Nar. pjes. hörm. 2, 59. Crkveńak kucuka u jedno malo zvono. V. Vrčević, niz. 139.

KUCUL, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskome.* Livada u Kuculu. Sr. nov. 1875. 514.

1. KUČ, *f.* ime žeḷezu čim se vo u jaram zatvori. u Prigorju i Zagorju. F. Hefele. Kuč, žeḷezna šipka na jarmenu sa strane desne i lijeve. Barilović. D. Hirc.

2. KUČ, *m.* 1. vrst vinove loze bijela grožđa (Dalmacija, Danilo); 2. suvrst vinove loze crḷena grožđa (Dalmacija); 3. vrst vinove loze crna grožđa (Dalmacija, Danilo). B. Šulek, im. 180.

3. KŮČ, *m. mjesno ime.*

a. *u Crnoj Gori, vidi* Kuči. — *U narodnoj pjesmi našega vremena, i otale u Vukovu rječniku:* naj više se govori pl. vide Kuči. Lomna Kuča i Bratonožića. Nar. pjes. vuk. 2, 530. Treću Ivan sitnu knjigu piše lomnu Kuču i Bratonožiću. 2, 534.

Digitized by Google

b. *selo u Srbiji u okrugu topličkome.* M. Đ. Milićević, kralj. srb. 414.

KUČAC, kučca, *m. dem.* 2. kuk. — *Na jednom mjestu u istarskome spomeniku* XIV *vijeka gdje je pisano* klčac. Deveto zlamenê je od Jazvinca pod Petrču jamu na klčac ki je naj viši. Mon. croat. 46. (1395).

KŮČÂD, *f. coll. kao množina prema* kuče. — *Između rječnika u Stulićevu* (v. pasjad) *i u Vukovu* (vide štenad). Starica donese troje kučadi umjesto troje đece. Nar. prip. vila. 1868. 848.

KUČAJ, *m. ime mjesno u Srbiji u okrugu požarevačkome, isporedi* Kučajna. — *vidi i* Kučaj-planina. — XVII *vijeka.* Na Braničevo tako piši: Vь bogospasnuju eparhiju braničevskuju ježe jestь kadilukь Požarevacь, hramь Resava, Kučaj, Peśь, Golubacь i proč. Glasnik. 25, 44.

KŮČAJA, *f. ime planini u Srbiji.* — *isporedi* Kučajna, Kučaj-planina. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* (planina), nom. propr. ‚eines berges in Serbien' ‚mons Serbiae'. [cf. Kučaj-planina]. Pod Kučajom visokom planinom. Nar. pjes. vuk. 2, 205.

KUČAJINA, *vidi* Kučajna, *a). tako piše Daničić (vidi kod* kučajski) *prema* Kučajinac *i* kučajinski.

KUČAJINAC, Kučajinca, *m. čovjek iz Kučajne.* — *isporedi* kučajinski. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Do Stefana Kučajinca Jova. Nar. pjes. vuk. 2, 202.

KUČAJINSKI, *adj. vidi* kučajnski. — *isporedi* Kučajinac. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Pa do ńega Jovicu Resavca, kučajinska bojna kopļenika. Nar. pjes. vuk. 2, 482.

KUČAJNA, *f. mjesno ime u Srbiji u okrugu požarevačkome.* — *isporedi* Kučaja, Kučaj-planina. *a) ime planini.* — XIV *vijeka, vidi u Daničićevu rječniku:* planina oko koje je mnoga sela dao Ravanici car Lazar: ‚ѡтъ Kučajine . . . u goru Kučajinu'. M(on. serb). 197. (1381). između Morave i Dunava. cf. kučajskyj. — *b) selo.* K. Jovanović 148; *i majdan.* M. Đ. Milićević, srb. 1026.

KUČAJNSKI, *adj. koji pripada Kučajni.* — *isporedi* kučajinski. Kučajnska *(opština).* K. Jovanović 148. Kučajnska Reka, *ime vodi.* M. Đ. Milićević, srb. 1022.

KŮČÂJ-PLANINA, *f. vidi* Kučajna. — *U narodnoj pjesmi našega vremena, a između rječnika u Vukovu* (u pjesmama, vide Kučaja). Pod visokom pod Kučaj-planinom. Nar. pjes. vuk. 2, 326.

KUČAJSKI, *adj. koji pripada Kučajini (Kučajni). vidi u Daničićevu rječniku:* kučajskyj, od Kučajine: ‚ѡтъ mêstъ kučajskyihь rekomь Žrelo'. Okáz. pam. šaf. 64. — Niva u Kučajskoj Reki *(u okrugu požarevačkome).* Sr. nov. 1873. 939. *vidi* kučajnski, *b).*

1. **KŮČAK**, kúčka, *m. pas.* — *Akc. se mijeńa u voc.:* kûčku, kûčki, *i u gen. pl.* kûčâkâ. — *Postalo je od ženskoga supstantiva* kučka *(vidi) koji je bez sumńe stariji nego* kučak. *u naj starijemu primjeru (u Mikaļinu rječniku) značeńe je deminutivno.* — *Javļa se od* XVII *vijeka, i u Dubrovniku je mnogo običnija riječ u naše doba nego* pas; *koliko se daleko pruža izvan Dubrovnika, ne znam (vidi primjere).* — *Između rječnika u Mikaļinu (kod* kučić) *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (‚cane' ‚canis' 164b), *u Stulićevu* (‚canis'), *u Vukovu* (vide pâs *s dodatkom:* osobito po zapadnijem krajevima).

a. *u pravome smislu.* Kučak laje na lava. (D). Poslov. danič. Morit će te glad i žeđa vele gora neg od kučak jedovitijeh. B. Zuzeri 21. A svi grijesi kako kučki oko ńega lajati će. 37. Zavijańe od kučaka. 37. Obraća se kako kučak za ugristi onu šibicu koja ga udara. 109. Lovni kučak. 357. Mi paru ne imamo kako psi i kučki nego dušu. I. A. Nenadić, nauk. 119. Ili hrt ili pas, sve kučak ter kučak. (Z). Poslov. danič. Može naučit čistoću od grlica, vjernos od kučaka, razbor od mravi. Đ. Bašić 117. Ali se nađoše kučci ļubežļivi ter mu pri toli bijednomu bitju rane liječahu. 283. Izprid kučka najedjena, izprid lovca kada ļuta bježi gorom poplašena prem plašiva zvijer košuta . . . N. Marči 77. A kad oru, sve o ńemu zboru, a o ručku, gore no o kučku. Nar. pjes. herc. vuk. 156. Đe kučak loče tu i laje. (U Risnu). Nar. posl. vuk. 75. Zao kao kučak. 84. Nije kučak nego kučka. V. Vrčević, igre. 197. Pošto čusmo da mu je otac pas, ne može biti drugo nego kučak. 198. Bosanski begovi nemaju čime ubiti ni bijesna kučka. M. Đ. Milićević, omer. 68. Ni kučki od lova ne mogahu ga stići. Pravdonoša. 1851. 80. — *U Dubrovniku se o zlu (osobito jedovitu) čovjeku kaše da je* kučak. ‚Ono nije čeļade nego kučak'. ‚Gori je nego kučak'. ‚Kučku jedan!' P. Budmani.

b. *u prenesenome smislu, po tal.* pescecane, *ńeke vrste velikijeh riba* (fam. Squalidae) *što su vrlo grabežļive i pogibeļne i za ļude (n. p.* Carcharias glaucus Cuv., Carcharodon Rondeletii Müller et Henle). — *U Vukovu rječniku:* (u Dubrovniku) nekaka morska riba ‚art seefisch' ‚piscis quidam marinus'. — *dodaću da mi je čudnovato kako je Vuk mogao čuti ovu riječ u ovome značeńu u Dubrovniku. može biti da je sad ovako ime ondje poznato po knjigama, ali znam da su se prije one ribe zvale samo ‚kańe' (vidi* 2. kańa) *ili ‚kanigule'.*

2. **KÚČAK**, kúčka, *m. vidi* 1. kovča. — *isporedi* kuka. — *U naše vrijeme u Istri.* Kûčâk, gen. kûčkâ ‚fibula'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 26.

3. **KUČAK**, *m.* ime rijeci kod Križevca. D. Hirc.

KŮČALICA, *f. kuka, kvaka.* — *Postaje od* kučati. — *U Mikaļinu rječniku:* kučalica, kuka ‚uncus'; *u Belinu:* ‚uncino di legno' ‚uncus ligneus'; kučalica od samara ‚uncio di basto' ‚uncus olitellarius' 773b; *u Stulićevu:* ‚uncinus, uncus'.

KUČALITI, kučalim, *impf. u Stulićevu rječniku:* 1. ‚uncos seu uncinos construere'. 2. kučalicom pritegnuti. 3. met. v. grabiti. — *nepoužđano.*

KUČANI, *m. pl. mjesno ime.* — XV *vijeka.* Šimun Vukšić s Kučan. Mon. croat. 120. (1484). 130. (1487).

KUČANIĆ, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* Filip Kučanić. Mon. croat. 200. (1512).

KÚČÂŃE, *n. djelo kojijem se kuća.* Izubaviti se od kučańa hvale. S. Rosa 76a. ‚Muči, muči, čućeš mu neđe naskoro gusala, prisješće mu kučańe'. J. Bogdanović.

KUČARA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu kruševačkome.* Zabran u Kučari. Sr. nov. 1875. 51.

KŮČAST, *adj. koji je (nakrivļen) kao kuka.* — *U naše vrijeme (vidi i* pokučast), *a između rječnika u Stulićevu* (‚aduncus'). Kučast rog je naprijed pognut. Sluń. D. Hirc.

Digitized by Google

KÚČATI, kûčâm, *impf. kukom (kvakom) privlačiti k sebi, naj češće u prenesenome smislu. — Akc. kaki je u inf. taki je u praes.* 3 *pl.* kúčajû, *u aor.* kúčah, *u ger. praes.* kúčajûći, *u ger. praet.* kúčâvši, *u part. praet. act.* kúčao; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes.* 1 *sing. — Od* XVI *vijeka (vidi* 1, c, *b)), a između rječnika u Belinu (vidi kod* 1, c, *b)) i u Stulićevu* (‚curare, studere, niti, conari, quaerere, parare, comparare').

1. *aktivno.*

a. *za pravi smisao nemam nijednoga primjera, ali vidi* 2, a.

b. *u prenesenome smislu. kad ko što hoće da dobije, osobito kad to lukavstvom radi; objekat može biti stvar i čeljade.* Cika ševe kad je poskok kuča. Osvetn. 2, 35. I nas ta sudbina kuča. 6, 24. Što su pošli čine na česara, a boljega kučali šićara. 6, 76. Odavna naše kuča carstvo, da se pripnu te krajine bijedne. 7, 8. ‚Majka sve kuča za svoju ćer onega mladića'. *u Dubrovniku.* P. Budmani. — *I bez objekta.* A bit neće kô što ńetko kuča, da olako tuđu muku ruča. Osvetn. 6, 34. ‚Sve on polagano kuča, pa na ń se niko i ne osjeća'. J. Bogdanović.

c. *neprelazno, o micańu, hodu, smjerati, namjeravati ńekud ići. — nije dosta jasna sveza s predašnjijem značenem: moglo bi biti da je uprav: činiti da je što krivo kao kuka, pa otale nakrivljivati putem, okretati se, hoditi drugijem smjerom (vidi primjer kod a)).*

a) namjeravati ńekud ići, ili možebiti okretati drugijem putem. Bugarska mu sela ostaju s lijeve strane, k desnoj kuča, gdi se k morskom stere kraju plodna i pitna svijem Dobruča. I. Gundulić 318.

b) u prenesenome smislu (ili u metaforičkome, kad uz glagol ima adverab ili druga riječ kojom se pokazuje smjer micańa), smjerati, namjeravati uopće. Da su držani kučat i nastojat priči na izvrsnos svete ljubavi. B. Gradić, djev. 182. Kud kučaju mê besjede, ako tvoje carstvo prosi... I. Gundulić 300. Domišljam se kud kučaš ‚mi accorgo dove mirate' ‚adverto quo tendis'. A. d. Bella, rječn. 489ª. Visoko kučati ‚avere alti pensieri' ‚alte spectare'. 552ᵇ. Kud kučaju ove riči? razgov. 189. Kojijem kučahu ukazati se stavni. S. Rosa 42ª.

2. *sa* se.

a. *pasivno, prema pravome značeńu (privlačiti sebi kvakom).* Niti kvake kom se voće kuča. J. S. Reljković 312.

b. *refleksivno. — U jednome primjeru* XVII *vijeka, u kojemu je značeńe onako kao što je u aktivnoga glagola pod* 1, c, *b). (Pakleni kralj)* kroz vuhvenost svoju mnogu, prem visoko ka se kuča, proć svomu se stvorcu i Bogu vrhe motrit ne ustruča. Ġ. Palmotić 3, 140ᵇ.

KUČAVA, *f. ime kravi.* F. Kurelac, dom. živ. 24. — *Valja da je radi rogova, isporedi* kučast.

KÙČE, kûčeta, *n. mladi pas (kučak) ili mlada kučka, psetašce (može značiti i uopće što i* pseto, *čega nema u nijednome primjeru već samo u Stulićevu rječniku). — Nema množine, nego se za množinu upotrebljava coll.* kučad, *ili pl.* kučići. — *Postaje nastavkom* ęt, *kao i mnoga druga imena mladijeh životińa. — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. kučak) *i u Vukovu* (‚das hündchen' ‚catulus'. cf. štene).

a. *u pravome smislu (vidi sprijeda).* Uzme dva kučeta zajedno od jedne kučke okoćena, pa jedno nauči loviti zecove, a drugo ništa nego žderati i ležati. D. Obradović, basn. 58. Ne bih tebi ni kučeta dala, kamol' bih ti lišce poklonila. Nar. pjes. hörm. 2, 354. Nema ni kučeta ni mačeta. (Kad ko nema u kući ništa živo za što bi mu se valjalo brinuti). Nar. posl. vuk. 208. Za ńom *(devojkom)* pođe od kuće i malo kuče koje je ona vrlo volela. M. Đ. Milićević, kralj. srb. 330.

b. *u prenesenome smislu, ńeka životińa nalik na krta. — U pisaca našega vremena.* Slepo kuče ‚Spalax typhlus Pall.' K. Crnogorac, zool. 61.

KÙČÊN, *m. vidi u Vukovu rječniku:* (u Boci) vide kosijer (naš, a u ńih kosijer ima mnogo duži držak, i ńime se siječe drača i sasijeca se grańe stoci). — *U naše vrijeme.* Za sjekiru, kučen, kosijer. V. Bogišić, zborn. 49.

KUČENANI, *m. pl. ime zaseoku u Srbiji u okrugu užičkome.* K. Jovanović 160.

KÙČÊNCE, kûčênceta, *n. dem.* kuče. — *U naše vrijeme.* U kapetana ima jedna bena, kučence, koje vodi svud uza se. M. Đ. Milićević, omer. 68. I među ńih uleti malo crno kučence. Bos. vila. 1887. 226.

KUČEŃAK, *m. prezime.* Schem. zagr. 1875. 265.

1. **KÙČÊŃE,** *n. mnogo kučaka, paščad (kaše se s prezirańem). — U Stulićevu rječniku:* v. pasjad.

2. **KÙČÊŃE,** *n. djelo kojijem se kuči (vidi* 1. kučiti). J. Bogdanović.

3. **KUČEŃE,** *n. djelo kojijem se kuči (vidi* 2. kučiti). — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚strepitus, pulsus', *i u Jambrešićevu:* ‚pulsus'.

KUČER, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu valjevskome.* Zabran u Kučeru. Sr. nov. 1868. 361.

KÙČERA, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Schem. diak. 1877. 68. — *Uprav je češko prezime.*

KUĆÈRINE, *f. pl. augm.* kučine. ‚Neš se sa ovo kučerina nigda rastati'. ‚Esi li ti, rodo, ono kučerina već oprela?' J. Bogdanović.

KUČÈTINA, *f. augm.* kučka. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (augm. v. kučka). Još da vidiš kučetinu majku. Hrv. nar. pjes. 1, 327. — *U Dubrovniku je i augm.* kučak. P. Budmani.

KUČEVAC, Kučevca, *m. ime muško. — U spomeniku* XIV *vijeka.* Bratь mu Kučevьcь. Deč. hris. 45. 98. — *U istome spomeniku može biti nadimak ili prezime.* Kučevьcь Bogoje. 21. 89.

KUČEVCI, Kučevaca, *m. pl. ime zaseoku u Srbiji u okrugu podrinskome.* K. Jovanović 134.

KUČEVIĆ, *m. prezime (samo u muhamedovaca). — U naše vrijeme.* Od onoga polа Bijeloga, od ńeg, kado, do dva Kučevića. Nar. pjes. vuk. 3, 565. No ne hoće Kučevića Mujo. Pjev. crn. 142ª. Bulubaša Kučević-Ferate. Ogled. sr. 40. Od Turčina Kučević-Ahmeta. 231.

KUČEVIŠTA, *n. pl. mjesno ime. — isporedi* Kučevište. — **-u-** *stoji mj. ńegdašńega* l. — *vidi u Daničićevu rječniku:* Klьčevišta, selo koje je car Stefan dao crkvi arhanđelovoj u Prizrenu, međa je ‚Klьčevištemь' išla ‚na putь koji ide wtь Bańanь pravo mimo selo Slivovikь'. G(lasnik). 15, 284. 285. (1848?). bez sumńe isto: ‚vъ selê naricajememь Klьčevišta pod uvesije črьnije gwry'. G(lasnik). 8, 149. — *Ovako se ime (s* u) *pomińe i na drugijem mjestima prije našega vremena.* Kučevišta. S. Novaković, pom. 136. Spom. stoj. 185.

Digitized by Google

KUČEVIŠTE, *n. mjesno ime.* — *isporedi* Kučevišta. — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 136.

KUČEVIŠKI, *adj. koji pripada Kučevištima.* — *U Daničićevu rječniku:* klьčevištьkyj, što pripada selu ‚Klьčevištemь': ‚u hrisovulě klьčevištьkomь'. G(lasnik). 15, 285. (1348?).

KŬČĚVKIŃA, *f. žensko čeljade iz Kučeva.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚ein frauenzimmer von Kučevo'). Kučevkińe belo platno bele, Kučevkińe i Braničevkińe. Nar. pjes. vuk. 2, 506.

KŬČEVO, *n. ime kraju u Srbiji što se svagda pomińe uz Braničevo.* — *U tome je kraju bio ńegda i grad, a sad je varošica.* — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Vukovu* [sada varošica u okrugu požarevačkom] *i u Daničićevu:* zemļa pokraj Braničeva: ‚popali Kučevo i Braničevo'. (Okáz. pam. šaf.) 77. U Braničevu selo Topolovnikь, selo Kupļenovo, . . .; u Kučevu selo Drugovci, selo Vlasi Radivojevci, . . . Spom. stoj. 3. (1428—1429). U Kučevu i Braničevu. I. T. Mrnavić, osm. 12. Kad su bili kod Kučeva grada, kod Kučeva i kod Braničeva. Nar. pjes. vuk. 2, 506. *vidi i* M. Đ. Milićević, srb. 1085.

1. KŬČEVSKÎ, *adj. koji pripada Kučevu.* — *vidi u Daničićevu rječniku:* kučevьskyj, od Kučeva: ‚birь braničevsky i kučevьsky' dao je car Lazar Ravanici ‚na poļě s mitropolitωmь'. S(r). l(etop). 4, 55. (1381). mislim da je mjesto ove riječi pogrješka ‚kučьkovy'. M(on. serb). 198. (1381) koje opet u S(r). l(etop). 4, 50 stoji ‚kučbčsky'.

2. KUČEVSKI, *adj. koji pripada Kučevištima.* — *vidi u Daničićevu rječniku:* klьčevьskyj, što pripada ‚Klьčevištemь': ‚Sьborъ kučevsky, . . . ωtь crьkve kučevske'. G(lasnik). 18, 149.

KŬČI, *m. pl. ime plemenu (i kraju) u Crnoj Gori (u Brdima).* Glasnik. 40, 20. 21. — *Pomińe se prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 136. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚ein stamm an der östlichen grenze von Montenegro'. cf. Kuč). *a) pleme, narod.* Vь bogohranima plemena Vasojeviće, . . . Kuče, Pipere, . . . Glasnik. 25, 44. (XVII *vijek).* Kuči se predadoše, a Crnogorci ne dadoše se (1768). Rad. 1, 180. Ti pokupi Kuče i Pipere. Nar. pjes. vuk. 4, 418. Skupite mi Kučah tri hiļade. 5, 151. A hiļadu vitezovah Kučah. 5, 212. Kuči su ga jedva dočekali. Pjev. crn. 74b. Sedam su mi Kučah izgubili. 245a. — *b) kraj.* Pa po Kučah turiše telare. Nar. pjes. vuk. 5, 162. A šiļe je u Kuče kamene. 5, 227. Iźļegoše u Kuče kamene. Pjev. crn. 42a. I vrati se u Kuče kamene. Ogled. sr. 103.

1. KŬČICA, *f. dem.* kuka *(kvaka), kovčica.* — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚fibula') *gdje se naj prije nahodi, i u Vukovu* (dim. v. kuka. cf. kukica). S gvozdenijem singiri s ostrim kučicama i zvrkovi nakićenim . . . po rana*(h)* nemilostivo udarajući guļahu mi kožu i meso zvrkovma gvozdenim i kučicama. F. Lastrić, test. 113b. Kŭčica ‚fibula'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1ftsg. 34.

2. KŬČICA, *f. dem.* kučka. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kučica, mala kučka ‚catella') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (‚cagnuola, cagna piccola' ‚catella' 157b), *u Stuličevu* (‚catilla, catella'), *u Vukovu* (dim. v. kučka). I kučici Bog pomaga. (Z). Poslov. danič.

3. KŬČICA, *f. vidi* lupar. — *Može biti ista riječ što* 2. kučica. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu (pl.* kučice ‚telline, sorte di conchiglie piccole' ‚tellinae' 725a), *u Stuličevu (pl.* kučice ‚telline, sorta di conchiglie piccole' ‚concharum species'), *u Vukovu:* nekaka morska riba (ili škoļka?). Kučice su i prstaci . . . J. Kavańin 21a.

4. KŬČICA, *f. snop lana ili konopaļa.* — *Od* XVIII *vijeka.* Kad *(lan)* izvadiš, na kučice slaži. J. S. Reļković 254. Kučica, snopić konopļe. u Lici. F. Hefele. — *isporedi* kučine.

5. KUČICA, *f. ńeka biļka.* Kučica, Ornithopus scorpioides L. (na Cresu). B. Šulek, im. 180.

1. KŬČIĆ, *m. vidi* 1. kučica. — *U naše vrijeme u Istri.* Kŭčić ‚fibula'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 31.

2. KŬČIĆ, *m. dem.* kučak, *mladi ili mali pas.* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kučić, kučak, pasić ‚catulus, catellus'), *u Belinu* (‚cagnoletto, cane piccolo' ‚catellus' 157b), *u Stuličevu* (‚catulus, catellus'), *u Vukovu (samo pl.* kŭčići, vide štenci, *vidi* kučad). Od radosti tako mnoge blag i vjeran kučić teče, ter gosparu svomu noge ļubko veže i obtječe. G. Palmotić 3, 14b. Kučka prešna slijepe rađa kučiće. (D). Poslov. danič. Padoše mu *(sviri)* krotke prid noge, ližući ga kako ļubeznivi kučići. A. d. Bella, razgov. 46. I kučića potištena, kad je svoj, obļubi ga. B. Zuzeri 91. Kad se kučić bije, i lavić se straši. (Z). Poslov. danič. Ali i kučići jedu od mrvica brašna. S. Rosa 97a. Vidi da nosi u skutu cvijet, da nosi kučića. A. Kalić 475.

3. KŬČIĆ, *m. vrsta žabe.* Kučić, Bombinator igneus. D. Hirc.

4. KŬČIĆ, *m. prezime.* — *Od* XIV *vijeka.* Pribislavь Kučićь. Deč. hris. 53. Žarko Knežnić, Ugrin Kučić. J. Kavańin 232a. Stipan Kučić. Norini 53.

KUČIĆI, *m. pl. mjesno ime (isporedi* 4. Kučić).

a. *selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 24.

b. *selo u Dalmaciji (u Poļicima).* — *Od* XV *vijeka.* U Kučiće. Stat. poļ. ark. 5, 309. (1482). Iz sela Kučića. Norini 55.

c. *zaselak u Hercegovini.* Statist. bosn. 124.

KŬČIĆ-KŮLA, *f. ime selu u Bosni u okrugu Tusle Dońe.* Statist. bosn. 100.

KUČIJE, *f. pl. u Bjelostjenčevu rječniku:* v. kočije.

KŬČIJÎ, *vidi* kučji.

KUČIKA, *f. ńeka biļka.* — *Postaje od* 2. kučiti. Kučika *(griješkom* Kućika) (kucika? od kucati = pulsare), Pulsatilla Mill. (Vukasović). B. Šulek, im. 180.

KUČIN, *m. ime ovnu.* F. Kurelac, dom. živ. 32.

1. KŬČINA, *f. augm.* kučka *ili* kučak.

a. *u ovome primjeru* XVI *vijeka vaļa da je dem.* kučka: Jes Mrkov, jes Mrkas i njeka kučina i njeki velik pas knesa Vukašina. A. Sasin 115.

b. *augm.* kučak. — *U Belinu rječniku:* ‚cagnaccio, cane mastino' ‚canis magnus' 157b, *i u Voltiģijinu:* ‚cagnaccio, mastino' ‚ein grosser hund'. — *I u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

c. *vidi* kučak, b. ‚Charcharodon Rondeleti'. G. Kolombatović, pesci. 25.

2. KŬČINA, *f. vidi* 1. kučine. — *Jednina je mnogo rjeđa od množine.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚stoppa di lino o di

Digitized by Google

canape' ‚stuppa' 710a) *gdje se naj prije nahodi, i u Voltiǵijinu* (‚stoppa' ‚werg'). Vrže pod most silu kučine, smole, slame. A. Kanišlić, utoč. 426. Veselo srce i kučinu prede. F. Krauss. smail. meh. 69. — *Ne posve u istome značenju.* Kučina, prosto vlakno konopļe i lana. U cijeloj domovini. F. Hefele.

3. KÙČINA, *f.* goli klip kuruze. Selce kod Đakova. D. Hirc. — *isporedi* 2. kučina.

4. KUČINA, *f. mjesno ime.* — *isporedi* Kučino. — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 186.

KÙČINAV, *adj. rutav (o krupnome tkańu).* Prodaje svituštinu kučinavu i debelu. M. Radnić 184b.

1. KÙČINE, *f. pl. kratka i samršena vlakanca što ostaju od konopaļa ili od lana kod ogrebańa.* — *Akc. se mijeńa u gen.* kûčînâ. — *Rijetko je u jednini (vidi* 2. kučina). — *Uprav je augm.* 1. kuk (klькъ), *te* -u- *stoji mj.* l. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (‚stuppa') *gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjenčevu* (kučine od prediva ili konopline, v. kudeļa), *u Stulićevu* (‚stupa'), *u Vukovu* (‚das werg' ‚stuppa'. cf. rediti, povjesmo). Balotice od kučin. M. Bijanković 59. Boļe je kučine kupovat nego zlato prodavat. (Đ). Poslov. danič. Nar. bl. mehm. beg kapet. 26. Nesine košuļice debelim od kučina koncem odtkane bijahu. A. Kanišlić, utoč. 689. Zapleo se kô piple u kučine. (Z). Poslov. danič. Zapleo se kao pile u kučine. Nar. posl. vuk. 85. Trice i kučine. (rđavo, zlo). 320. Đevojke kašto načine na semļi od kučina kao kolo. Vuk, poslov. 128. Biće junak kao kučine i djelo ńegovo kao iskra, i oboje će se zapaliti. Đ. Daničić, isai. 1, 31. Što ćemo vi kriti u kučine? P. Petrović, gor. vijen. 32. Nemoj ti meni u kučine kriti. S. Ļubiša, prip. 99. Ove koše pune, udušene sumporom, paklom i kučinama obore na tursku vojsku. 63. Ispletite mi bradu od kučina i nažuta konopļa. 151.

2. KUČINE, *f. pl. ime selu u Dalmaciji u kotaru spļetskome.* Repert. dalm. 1872. 88.

KUČINIĆ-SELO, *n. ime zaseoku u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdiļe. 51.

KUČINO, *n. ime ńekakvu selu.* — *isporedi* 4. Kučina. — *Prije našega vremena.* Kučino (selo). S. Novaković, pom. 186.

1. KÙČÎNSKÎ, *adj. koji pripada kučinama, koji je od kučina.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚stupeus'.

2. KUČINSKI, *adj. vidi* kučji. -- *U Stulićevu rječniku:* ‚caninus', *gdje ima i adverab* kučinskı ‚irato animo' *(ļutito kao što može biti pas).* — *nepouzdano.*

KUČIŃAČA, *f.* pla*(h)*tu od kučina otkatu zovu ‚kučińačom' ili ‚pońavom'. J. Bogdanović.

KUČIŃAV, *adj.* od kučina je ili ima kučina u vlasu, a po tom i u tkańu. u Dobroselu. M. Medić. — *isporedi* kučinav.

KUČIŠ, *m. u Bjelostjenčevu rječniku:* v. kočiš.

KUČIŠTE *(i čakavski* Kučišče), *n. mjesno ime.*

a. *u Dalmaciji (u Poļicima).* — XIV *vijeka.* Granica Kučišća. Stat. poļ. ark. 5, 813.

b. *mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkome.* Ńiva u Kučištu. Sr. nov. 1875. 785.

1. KUČITI, kučim, *impf. vidi* kucati *(istoga je korijena i* -u- *stoji mj.* l, *te se* l *nalazi još u pisaca čakavaca* XVI *vijeka).* — *Od* XV *vijeka po sjeverozapadnijem krajevima (i u Bosni), a između rječnika u Bjelostjenčevu* (kučim, kucam ‚pulso, pulsito, strepito'; kučim na vrateh ‚pulso, l. pulsito fores'), *u Jambrešićevu* (kučim ‚pulso'), *u Voltiǵijinu* (‚picchiare, strepitare' ‚anklopfen'). Ako ki ubogi klčaše pri vratih. Korizm. 8b. Poče klčiti, jer bihu vrata zatvorena. Transit. 261. Tit neprestanno klčaše. 262. I šćiti kučeće budu budit ńega. M. Marulić 54. Oružjem koporu, Oloferna zbučit hteć, jer na zaporu ne smihu mu kučit. 55. Kučite i otvori se vam. Nauk brn. 24a. Tko kuči dokuči. Đ. Baraković, vil. 85. ‚Tko će u grad, sad je vrime' nazivajuć sluga kuči. 210. U glavi mu bubań kuči. 213. Da se plaf razpuči... ob ku val sve kuči. 280b. Kučite, i otvorit vam se. F. Glavinić, cvit. 36b. Pokle ńeje *(ļubavi)* sila na srdcu mi kuči. I. T. Mrnavić, osm. 144. Da prosimo i kučimo na vratih od milosrdja Božjega. P. Radovčić, način. 190. Kučećemu otvori se. 195. Zaman zvoni veće kuče, kada trsje grâd potuče. P. Vitezović, cvit. 40. I prez kučit udiļ na dvor dojde. M. Kuhačević 51. Što čovjek bruči, sam sebe kuči. Nar. bl. mehm. beg kap. 232. Kad kuči na vratih. Nar. prip. bos. 1, 37. Kuči jednoč palcem u ńu *(tevsiju).* 1, 143. Pucań udri u Rudine prve, kuči pucań Zupce i Bańane. Osvetn. 5, 32.

2. KÚČITI, kûčîm, *impf. vidi* kučati. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. kučati).

a. *aktivno.* Ti s' mene mutila i k sebi kučila i kot sladkim cukrom mene primutila. Jačke. 17. — Kučiti, pameću nagađati. Kuči da će ńoj s puta muž doći noćas. M. Pavlinović. — Zô se jezik prostrije i kući pohuliti toj činjenje. G. Palmotić 8, 143a. ‚Kučio a spava', ne pomaže ti kod ńega kučiti'. ‚Posta Mićan lugar, da es, odavno već i kuči za lugarijom'. J. Bogdanović.

b. *sa* se, *refleksivno.* Tko ne trudi i ne muči, dvora se ovijeh vik ne kuči, slave vijeku ne dobiva. G. Palmotić 2, 442.

3. KÚČITI, kûčîm, *impf.* curvare, *kriviti, prigińati, nagińati.* — *Korijen je isti kao kod* kuka. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. pokučiti).

a. *aktivno.* Na šetlište kada pride, vrat kočeni trbuh kuči. J. Kavańin 58b.

b. *refleksivno.* On se kuči i uvija, da omali, da ga ne vide. S. Ļubiša, prip. 141.

KÙČIVRÂT, *m. ime muško, uprav koji kuči (vidi* 3. kučiti) *vrat.* — *U jednoga pisca* XVI *vijeka, koji će biti sam izmislio ovo ime.* Ah Kučivrate, gdje si moja vjerna sluga i kmete? M. Držić 874.

KÙČJÎ, *adj. koji pripada paščadi (kučkima).* — *Ima i oblik* kûčijî. — *U Stulićevu rječniku:* kučiji, v. pasjački, *i u Vukovu:* kučji, vide pseći.

KÙČKA, *f.* Canis domesticus L. femina, *pas ženskoga spola.* — *isporedi* kucak, cucak. — *Od ove riječi postaje* kučak. — *Nalazi se samo na jugu, isporedi bug. i nslov.* kučka. — *Vaļa da postaje od arb.* kuč *(pas, djetińa riječ), vidi* G. Meyer, etymol. wörterb. der albanesischen sprache *pod* kutš. *da bude srodno s rus.* кутя, кутька, кутенокъ, *štene (ili s maǵ.* kutya, *pas) trebalo bi da je uprav korijen* kut *(isporedi arb.* kut, *glas kojijem se zove pas), pa da je k ovome pridošao nastavak* ьč, *što se ne može dokazati.* — *može se isporediti i snskr.* kukura, kukkura, *pas.* — *Od* XV *ili* XVI *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚canicula'), *u Mikaļinu* (kučka, vaška ‚haec canis'), *u Belinu* (‚cagna, cane femina' ‚canis' 157a), *u Bjelostjenčevu* (kučka, psica, v.

Digitized by Google

cucka), *u Stulićevu* (‚canis, f.'), *u Voltigijinu* (‚cagna' ‚hündinn'), *u Vukovu* (‚die hündin' ‚canis femina'). — *Treba opaziti da je u Vrančićevu rječniku deminutiv.*

a. *u pravome smislu.* Mnoge kučke mêdьveda terajuть. Aleks. nov. 56. Bješe se kučka navadila okoliš zobati. Zborn. 37b. Pril. jag. ark. 9, 148. Mnoge kučke medvida tiraju. Aleks. jag. star. 3, 262. Kučke u kih je žensko lice, psi troglavi, zmaji hudi, . . . I. Gundulić 474. Ko kučke zavijevaju. P. Kanavelić, iv. 489. Kučka prešna slijepe rađa kučiće. (D). Poslov. danič. Ko bije kučku, pas daleko od ńe stoji. N. Palikuća 66. Žene zajedno kučke i zmije. J. Kavańin 460b. Držaše ju kano jednu kučku. E. Pavić, ogl. 552. Ide kô pas za kučkom. (Z). Poslov. danič. Muči, ne laj kao kučka. V. Došen 124b. U kuću ti ne bi*(h)* dala ni devete kučke slipe. 167b. Pod ńum kučka spi. Nar. pjes. istr. 2, 49. Lajava kučka selo učuva. Nar. posl. vuk. 165. Nađe na putu dve kučke gde se koļu jednako. Nar. prip. vuk. 112. Rodi mu žena dva blizanca, kučka dva hrta,... 147. Ne može biti drugo nego kučak. — Nije, nego kučka. Nar. prip. vrč. 198. Ištenile se sve kučke. Vuk, rječn. *kod* išteniti se. U jednom se mačka omacila, a u drugom kučka oštenila. *kod* paramenta. Sušten, t. j. kučka. *kod* sušten. Kučka nek laje a žena nek muči. V. Bogišić, zborn. 46. *vidi i kod* kuja, a.

b. *kao psovka zlome čeļadetu ženskome (u pjesmi može biti gdjegdje u blažijemu smislu, isporedi pri kraju).* Nut kučke, besjede koje je složila! N. Naļešković 1, 257. Znam, kučko, život tvoj i što si činila. 1, 264. Znaćeš, kučko jedna, ribaodo, zla ženo. M. Držić 165. Jošte ćeš, kučko, za mnom proplakat. 864. Vidivši ju Afrodisija u kući sfojoj, prihuda kučka, poče sfacimi naj jačimi načinijem napastovati sfetu djevicu . . . B. Kašić, per. 85. O opake žene, jedne kučke ļute! N. Palikuća 17. Čuješ li me, kučko stara? V. Došen 125b. Ne smije te ona se *(majka)* doditi jer ćemo mi kučku udariti. M. A. Reļković, sat. C2b. Oj kučko devojko! ne plet' na mač kose, ne mami mi sina. Nar. pjes. vuk. 1, 104. Kučko šćeri, da što si činila? *(u istoj pjesmi u Dubrovniku:* kučko Mare. P. Budmani). 1, 233. Hod' otole, kučko snaho! 1, 308. Kučko Nero! gde si bila? 1, 353. Kurvo kučko, lijepa djevojko! ne bijeli lica, ne rumeni, ne mami mi sina Osman-age. 1, 371. Kučko jedna, ne jetrva moja! 1, 559. Nemoj, mati, kćeri verovati: ne puštaj je u selo na prelo; izlaže se u selo na prelo, nije, kučka, ni vidila preļe, veće ide s dikom u šiškańe. 1, 634. Što je, kučka, Bogu zgriješila? 2, 12. Vidi kučke Kojadinovice! on' izjede ribi desno krilo, a banici dala je lijevo. 2, 62. Tako zgore kučka Ikonija. 2, 179. Kučko jedna, a ne ćeri moja! š ńime si se, kučko, sjaranila! 2, 381. Odjaš' końa, kučko, ne đevojko! 2, 523. Dok joj pola klina udario, i dušu je, kučka, ispustila. 3, 362. Bježi, kučko, ubjegnuti nećeš. Nar. pjes. istr. 1, 70. Kučka majka, da od Boga nađe! svoju djecu u dom ostavila, u rod pošla tę se preudala. V. Bogišić, zborn. 139. — *U pjesmi se gdjegdje reče u šali, i kao od mila.* Stidńe momče neg' devojče ispod stida progovara: ‚Daj, devojko, jedno oko'. Ona kučka milostiva i na srcu žalostiva pak mu dade i obadva. Nar. pjes. vuk. 1, 425. Koliko je ona kučka l'jepa, još joj ļepše ruho odgovara. 1, 568.

c. *kao psovka čovjeku, kao nevaļalu, kukavici.* Kučko kurvo, sužań-Milutine! Nar. pjes. vuk. 3, 103. Kurvo kučko, seński kapetane! 3, 423. Kučku kurvu Bogićević-Antu koji mi je Jadar posvojio . . . 4, 239.

d. iz-kola-kučka, *ńeka igra.* — *U Vukovu rječniku:* Iz kola kûčkê, n. p. da se igramo iz kola kučke ‚art spieles' ‚ludi genus'. Igrači stanu u kolo i uhvate se za ruke, a jedan koji se zove kučka stane u srijedi, kojega oni iz prijevare biju po naj više turom (opletenem maramom) govoreći mu: ‚iz kola kučko!' kad kučku koji udari, ona navaļuje ondje da prodre iz kola gdje je ruka puštena te ga udarila, pak gdje prodre, onda onaj koji je ruku pustio vaļa da ide u kolo mjesto kučke.

1. KŮČKÎ, *adj. vidi* kučji. — *U Vukovu rječniku (po Vukovijem bilješkama):* vide paski.

2. KŮČKÎ, *adj. koji pripada Kučima.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu*[3] *(po Vukovijem bilješkama):* ‚von Kuči'. I otide na kučko zborište. Nar. pjes. vuk. 4, 118. To su kučke poglavice bile. 5, 236. Vodeć kučko robļe u sužanstvo. 5, 264. More čuješ, kučka vojevodo! Pjev. crn. 44a. Znaci od zida bez kreča i zemļe, koji je išao od Bijele gore . . . do Kučkoga Koma. Vuk, živ. 225.

KŮČKICA, *f. dem.* kučka. — *U naše vrijeme.* U naše kučkice po hrbatu sisice. *odgonetļaj* burma. Nar. zag. nov. 11.

KŮČKIN, *adj. koji pripada kučki.* Nêš Halile, kučkino kopile. Nar. pjes. hörm. 2, 111.

KUČKÒDER, *m. čovjek što hvata pogibeļne ili sumńive pse (kučke) i ubija ih pa im i kožu dere.* — *isporedi ńem.* schinder. — *U Vukovu rječniku:* ‚hundeschinder' ‚excoriator canum' *s primjerom iz narodne pjesme:* Kad se ženi kučkodere Arso.

KUČKOVAC, Kučkovca, *m.* ime brdu. Bruvno u Lici. D. Hirc.

KUČKOVAČKI, *adj. koji pripada Kučkovcima.* — XVI *vijeka.* Petar sudac Kučkovački. Mon. croat. 250. (1550).

KUČKOVCI, Kučkovaca, *m. pl. mjesno ime.* — XVI *vijeka.* Sudac Petar iz Kučkovac. Mon. croat. 237. (1535).

KUČKOVIĆI, *m. pl. ime zaseoku u Bosni u okrugu sarajevskome.* Statist. bosn. 26.

KUČKOVIJANI, *m. pl. mjesno ime.* — *U spomenicima* XIV *vijeka u kojima za* ija *stoji* ьи *ili* ъ, *te se ne zna kako uprav treba izgovoriti.* — *Mj. krajńega* -i *pisan je stariji nastavak* -e. — *vidi u Daničićevu rječniku:* Kučьkovijane, gledaj Kučьkovêne; Kučьkovêne, selo crkve treskavačke: ‚Kučkovьjane'. G(lasnik). 11, 133. ‚Kučkovьjane'. G(lasnik). 13, 376. ‚po srêdê Kučkovьjanь'. 13, 375. i sad ima to selo od Bitoļa na jug na rijeci Florini. Hahn, reise 149 ‚Kutschkowen', a na karti ‚Kutzkowen'.

KUČKOVIJANSKI, *adj. koji pripada* Kučkovijanima *(vidi* Kučkovijani). — *vidi u Daničićevu rječniku:* kučьkovijanьskyj, gledaj kučьkovênьskyj; kučьkovênьskyj, što pripada mjestu ‚Kučьkovêne': ‚do putê kučkovê....'. G(lasnik). 11, 131. ‚do puti kučkovijanskoga'. 13, 375.

KUČKOVJEN-, *vidi* kučkovijan-.

KUČLA, *vidi* Kucla.

KUČLAT, *m. mjesno ime, vidi u Daničićevu rječniku* (3, 597): Kučьlatь, sadašńi Kušlat u Bosni: ‚nêkolici ѡdь našêhь trьgovacь pošli su putь podь Kučlatь, da tudezi prođu u Srьbļe'. (Spom. sr). 1, 7. (1396).

Digitized by Google

KUČLIV, *adj.* kaže se za konac koji nije dobro upreden. L. Pavlović.

KUČMA, *f. vrsta šubare.* — *Po svoj je prilici tuđa riječ (možebiti tatarska, isporedi* kukma); *nalazi se i u novoslovenskome, u maloruskome, u poljskome* (kuczma). — *U našemu se jeziku javlja u rukopisima* XV *i* XVI *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (kučma, kapa krznena ‚pelliris'). — *Nije posve jasno značeńe u naj prvome primjeru.* Pariž dělaše kučmu, a drugi sin dělaše bat. Pril. jag. ark. 9, 122. (1468). Kučьmomь persidьskomь. Aleks. nov. 115. Persidьskaja kučma. 139. Antioh Kandavlija darovati povele kučmom persidskom. Aleks. jag. star. 3, 303. Na glavi ńegovi persidska kučma s kačkamilovim perijem. 322.

KUČMANI, *m. pl. ime zaseoku u Srbiji u okrugu užičkome.* K. Jovanović 158.

KUČME, *f. pl.* drvo, koje čovjek na jednoj nozi hrom pod pazuho drži te se o ń opire pri hodu. Na Krku. I. Milčetić. — *vidi* štaka.

KUČMORKA, *f. ńeka bilka, mrkva.* — *isporedi* kucmorka, kuzmorka. — *Vaja da je riječ praslavenska, isporedi nslov.* kuzmorka, *poj.* kuczmerka, kucmerka, kucmorka. — *Nejasna postaña: vaja da je složena riječ, te će osnova drugoga dijela biti ista što i kod* mrkva; *prvi je dio nejasan: u oblicima* kucmorka *i* kučmorka *kao da se shvaća po pučkoj etimologiji: koja mori kučke.* — *U Mikaljinu rječniku:* kučmorka, trava ‚carota' ‚siser', *i u Stulićevu:* kučmorka, trava ‚carota, erba' ‚siser'.

KÚČNICA, *f. gomila pasa što ide za kučkom koja se kuca.* — *U naše vrijeme a između rječnika u Vukovu* (‚der haufe hunde die einer läufigen hündin folgen' ‚turba canum persequentium catulientem'). Kupi se kučnica. (Kad kakoj ženi ili đevojci dolazi mnogo mladijeh i besposlenijeh ljudi). Nar. posl. vuk. 164. Kučnica vučja. M. Đ. Milićević, let. več. 305. Lepo, ćato, a kad ono pređe preko leda, odonud iz ritova vučja kučnica . . . međudnev. 226.

KUČŃAK, *m.* onaj zub na pili, koji baca piljevinu van. Vrbovsko. D. Hirc.

KŮČUK, *adj. pers.* kūčik, *tur.* küčük, *malen, samo kao turski nadimak ili kao tursko prezime* (Kučuk). — *U naše vrijeme.* Ni četiri velike dahije: Aganlija i Kučuk-Alija, Mula Jusuf, Fočić Memed-aga. Nar. pjes. vuk. 4, 143. Od Alije i Kučuk-Salije. 4, 152. No joj veli Kučuk-Zaimaga. 4, 176. Ńih *(baša)* četvorica: Fočić Memedaga, Kučuk Alija, Aganlija i Mula Jusuf koji su kao poglavari te bune bili nazovu se ‚daijo'. Vuk, dan. 2, 144—145.

KŮČUKOV, *adj. koji pripada Kučuku.* Sanak snila Kučukova *(Kučuk-Zaim-age)* majka. Nar. pjes. vuk. 4, 176.

KUČUTNICA, *f. mjesno ime.* — *Prije našega vremena.* Kučutьnica. S. Novaković, pom. 136.

1. **KŮĆA**, *f.* aedes, domus, *zgrada u kojoj se prebiva (sjedi, živi).* — *isporedi* 1. dom. — *Ńegdašńe je značeńe bilo: šator, sjenica, koliba (vidi* a). — -u- *stoji mj. ńegdašńega* ą. — *Riječ je stara (praslavenski bi oblik bio* kontja) *sa značeńem: šator, isporedi stslov.* kąšta, *bug.* къщъ, *koliba, novoslov.* kôča, *koliba; u ruskome ima samo dem. pl.* кучки, *sjenice (židovski praznik), ali u poljskome ima* kucza, *sjenica, što ne može biti poljska riječ nego je jamačno uzeta iz ruskoga.* — *Korijen vaja da je* kont, *isporedi stslov.* sъkątati, *utisnuti, sahraniti (pogrepsti i uopće sačuvati), bug.* кътам, *sahrańujem, štedim, rus.* кутать, *pokrivati. vaja da ne treba misliti na* kut *(vidi) ni na rus.* куча, *gomila (isporedi češ.* skutiti, *zgrnuti).* — *U knjigama pisanima crkvenijem jezikom nalazi se i* -št- *mj.* ć *po stslovenskome, n. p.* Domentijan[a] 99; Glasnik. 49, 364. (1326); Zak. duš. pam. šaf. 35. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚domus'), *u Mikaljinu* (kuća, dom, stan, pribivalište ‚domus, domicilium, aedes, habitaculum, habitatio'), *u Belinu* (‚casa, fabbrica di muraglie per habitation d' huomini' ‚domus' 175[a]; ‚habitatione' ‚habitatio' 366[a]), *u Bjelostjenčevu* (v. hiža), *u Stulićevu* (‚domus, aedes, habitatio, domicilium, familia'), *u Voltigijinu* (‚casa, abitatione' ‚haus'), *u Vukovu* (‚das haus' ‚domus'. cf. selo), *u Daničićevu:* kušta ‚domus'; kuća ‚domus, aedes; aerarium; taberna mercatoria *(vidi* a, *b))*; patria; familia'.

a. *u knjigama pisanima crkvenijem ili mješanijem jezikom nalaze se i starija značeńa.*

a) koliba. Za grêhy naše vьsa zemja naša plьna bêše mrьtvьcь, i dvori plьni i kušte plьne. Domentijan[a] 98—99.

b) u ova tri primjera nije jasno, jeli sadašńe značeńe: u prvome može značiti i: dućan ili magasa (Daničić piše: ‚taberna mercatoria' možebiti ovdje); *u drugome i u trećemu može biti zgrada u kojoj se živi.* Da imь se ne uzima po silê ni skrьlato ni medь ni muka ni koja kupja; i kuće da imь se ne pečate ni otь kraja ni otь vlastelь. Mon. serb. 52. (1240—1272). I učinili bêhu Kotorane kuštu voštanu na trьžišti . . . a inьde da se ne cêdi voskь, ni da se postavi druga kušta u vsêmь gradê. Glasnik. 49, 364. (1326). Dvê vodênici u jednoj kući i vrьtь. Glasnik. 27, 291. (1347).

b. *u značeńu kazanome sprijeda.*

a) u pravome smislu. Ako vidiš *(u snu)* da kuću zidaš, toj prilikuje razgovor i utješeńe. Zborn. 129[a]. Da ti kuću kamen gradi. A. Vitaljić, ostan. 9. A od prediva svojih ruka platno, svitu, kuću sgradit *(hti)*. J. Kavańin 386[b]. Za koliko bi mogo dospit istu kuću? M. Zoričić, aritm. 88. Ono više: ‚Krpaj kuću!' V. Došen 209[a]. Odkrije kuću za počinit ju. Ant. Kadčić 26. Učini drugu kuću u kojoj lituje. M. Dobretić 488. Onde zametnu kuću u kojoj zimuje. 488. Devet b'jelih kuća načinismo. Nar. pjes. vuk. 2, 41. Svaki dakle koji sluša ove moje riječi i izvršuje ih, kazaću da je kao mudar čovjek koji sazida kuću svoju na kamenu . . . A svaki koji sluša ove moje riječi i ne izvršuje ih, on će biti kao čovjek lud koji sazida kuću svoju na pijesku . . . Vuk, mat. 7, 24. 26. *(Metaforički:* Po isti način, redovniče, uzrok zašto tako pade na zemju i razrušena osta kuća od redovništva tvoga jest, zašto u počelo tvoga redovništva ne metnu podumintu od pravog življeńa. M. Zoričić, osm. 23. Tako čineći nije moguće da će se razasuti kuća od redovništva tvoga. 26). Podigao bih kuću, proširio pojatu. S. Ljubiša, prip. 188. — Bratenci koji su zajedno u jednoj kušti. Zak. duš. pam. šaf. 34. 35. Koji se u ńezinoj kući nađoše. And. Kačić, kor. 108. Koji siediše u kućah. D. E. Bogdanić 14. — Smrad u kući linčine. V. Došen VII. Dal' u kući ńoj grob dade. 85[a]. — Kao da nijesi vrata na kući imao. (Kad ko za sobom ostavi vrata otvorena). Nar. posl. vuk. 130. Kuća mu se kocem zatvorila! (Pusta ostala!). 164. Ah, katancima gvozdenijem kuće bismo suproć ńemu zatvorali. B. Zuzeri 347. Bila mu je kuća otvorena i sto postavljen za svakoga. Vuk, pravit. sovj. 76—77. — Da ih primi u kuću svoju. Zborn. 58[a]. Al'

Digitized by Google

u kuću prija putnika. J. Kavańin 9b. — Ašte kto užežeть kuću. Zak. duš. pam. šaf. 87. Kušte mu popaliль. Glasnik. 49, 864. (1326). Ako bi ki položil v kuću ogań. Zak. vinod. 77. Stvori velike štete u kotaru ńihь žeguće kuće... Mon. serb. 444. (1451). I ńihove kuće popalio. Nar. pjes. vuk. 4, 7. Kuće pâlê, iz ńih nose blago. 4, 118. Mnoge turske kuće poharaše i živijem ogńem zavatriše. 4, 339. Ako kuća izgori, dug na ogak izleti. Nar. posl. vuk. 5. Najde vsu kuću pogorêlu. Mirakuli. 124. Vidismo vse kuće sažgane. Mon. croat. 204. (1513). Starac sjedi u mrku odijelu, kô da mu je kuća izgorela. Osvetn. 2, 18. I ako ruke svemoguće taknu m' oblas moga Boga, čim sve obori dvore i kuće. P. Kanavelić, dubrovnik. 8. Dogovor kuće ne obara. Nar. posl. vuk. 145. Stade prijetiti da će im povaљati kuće. S. Ļubiša, prip. 112. — V jednoj pusti kući. Korizm. 25b. Osta mi kuća pusta. V. Došen 167a. Jedni jadi, osta kuća pusta. Osvetn. 1, 34. Kuća tmasta i crna, svijeća užežena. (D). Poslov. danič. Kuća linčeva kakva je. V. Došen v. Da se ńemu kuća sjaje. 60b. Nahodi se u ńoj 39 vojničkih a 70 varoških kuća. M. A. Reļković, sat. B5a. Kuće trgovca Đurđa Mandrovića u dva kata. B5b. Onemu je uska kuća, a onemu odeća kratka. Đ. Bašić 36. U zlu kuću pokapļivu. Nar. pjes. vuk. 1, 306. Kuća mu je od kamena, a u kući ni kamena. Nar. posl. vuk. 164. Eno ti tri sirote đevojke u jednoj kući pozemļuši. Nar. prip. vuk. 139. — Naplniti kuću do vrha. Korizm. 64a. Imajući krcatu djece kuću. B. Zuzeri 357. Mi koji imamo kuću djece. 162. — Krivo vatra ložena, truńem voda točena, prahom kuća metena. Nar. pjes. vuk. 1, 520. Pobratime dragi, vidje l'? kuća ometena, čista! Osvetn. 1, 48. — Moja kućo, moja vazdašńa kućo, nemoj me se odvrć. M. Držić 393. — Koliko je od moje kuće do tvoje, toliko je od tvoje do moje. Nar. posl. vuk. 145. Proseći od kuće do kuće lemojzinu. M. A. Reļković, sabr. 84. Proseći od kuće do kuće. Vuk, nar. pjes. 1, 128. Da bi se ne moglo imiti pristupļenje k kući. Naručn. 73b. Spiriti daleko od moje kuće. Amen. M. Držić 395. Goni vuka od kuće, nije dobar kod kuće. Nar. pjes. vuk. 1, 502. Krave riču oko kuće. 1, 346. Jedni viču iznad kuće, drugi viču ispod kuće. 1, 374. Pred kućom joj badem drvo raste. 1, 359. Više kuće stado ne blejalo! Nar. pjes. petr. 2, 283. — Pušćam vsu masasariju po kući. Mon. croat. 112. (1473). Car sred kuća skrovno uhodi naša djela. I. Gundulić 485. Viđe badań nasred kuće. Nar. pjes. vuk. 1, 518. Klokne na prostrte struke nasred kuće. Vuk, nar. pjes. 1, XII. Kada budeš preko kuće, nemoj se javļat. Nar. pjes. vuk. 1, 52. Svi orači i kopači i po kući poslovači. 1, 112. — *(Išla je međa)* ѡтъ rêke pravo u Velij Dolь za Miloševe kuće. Glasnik. 15, 278. (1848?). Kuće u gradu. Glasnik. 24, 235. (1349). Do Elimske kuće. 13, 370. U gradu Kruševьcu kuća i čovêkь Radoslavь Bugarinь, i svetago Prokopija u gradu kuća Vlьkote Bogdaševića sь vьsomь baštinom..., i u Lêskovcu kuća i dva čovêka Kostadinь i Dražuj, i u Novomь Brьdu kuća Martina Vrļe. 24, 278. (1395). Tej kuće i baštine. Mon. serb. 290. (1419). Kuće koje mi jesmo imali u Kotoru. 326. (1423). Vinograd v kom je kuća. Mon. croat. 132. (1487). Ostavila si zemļu i kuću i otišla si u Edipat. P. Posilović, nasl. 70a. Koji daju u najam svoje kuće očitnim kamatnikom. Ant. Kadčić 293. Da on vidi čuda velikoga, kad udari tridest na jednoga, pa ne ščeka kuća ni jednoga. Nar. pjes. vuk. 3, 128. Daleko je hļebarova kuća. (Reče se đeci kad često ištu hļeba). Nar. posl. vuk. 51. Dok je aša, dotle je kuća naša. 64. Kuća mu se kućerinom zvala! 165. Kuće koliko te može pokriti, a baštine koliko ti oko vidi (vaļa gledati da ćoek steče U Boci). 165. Reče da je pošao da traži kuću mesečevu. Nar. prip. vil. 1867. 288. Ja sam svoju kuću pregorio. Osvetn. 2, 70. — Kada bijaše na svitu, ne imadijaše kuće ni stana. L. Terzić 320. Nigder stana ni kući ne našal! Nar. prip. mikul. 39. Nismo videli sedan let ni kući ni kućišća. 65. Kad ko nema ni kuće ni kućišta. Vuk, poslov. 35. — U nas daleko kuća od tjesijeh obraza od mrčarije. M. Držić 244. Hej lacmanstvo, daleko ti kuća! Ogled. sr. 51. Daleko mu lijepa kuća! (Kad ko nije rad koga imati kod sebe). Nar. posl. vuk. 51. — Omladina... koja bi, samo da može, prevrnula kuću na dimńak. M. Đ. Milićević, zlosel. 33. — *Ovaj je primjer nejasan (jamačno je zlo preveden s drugoga jezika):* S velikijem molitvami ukazuje svoju muku i kuću (s molitvami velikimi i sa slzami kazaše hišu svoju. 1468). Pril. jag. ark. 9, 137. (1520).

b) u prenesenome smislu, o ńečemu što nije prava kuća, a može ne biti ni zgrada, te se upotrebļava (gdjegdje u metaforičkome ili u iperboličkome smislu) kao stan.

aa) o pećini (premda se može shvatiti i u pravome smislu, osobito kad je ograđena). Niko nema kuće ni baštine, kuća mu je kamena pećina. Nar. pjes. vuk. 1, 495. Nek uvate tvrde meterize i pećine kuće zasidane što su ńini stari zasidali od velika straha i zuluma. 4, 33.

bb) o raju i paklu. (Raj) ki je naša istina i dobra kuća. Korizm. 7b. Idući Jezus na nebesa, u kuću oca svoga. A. Gučetić, roz. jez. 251. — Greš v kuću teplu *(u pakao)* k vragu. Korizm. 81a.

cc) vječna kuća. *aaa) grob.* Vječnu ću mu kuću načiniti, vječnu kuću, od zlata grobnicu. Nar. pjes. petr. 2, 547. Jel' t' obična kuća viječnica? Nar. pjes. iz Rogatice. Đ. Šurmin. — *bbb) crkva (zadužbina) kao kuća u raju po smrti.* Jednu babo sagradio crkvu... vječnu kuću na onome sv'jetu. Nar. pjes. vuk. 2, 101. — *ccc) djevojka što se hoće utopiti zove jezero svojom vječnom kućom (grobom).* Božja pomoć, zeleno jezero! Božja pomoć, moja kućo vječna! u tebe ću vijek vjekovati, udaću se za tebe, jezero, volim za te nego za Arapa. Nar. pjes vuk. 2, 394.

dd) o čovjeku (n. p. hajduku, prosjaku) što nema kuće ili ne živi u pravoj kući. kaže se da mu je kuća odijelo ili drvo ili na batini. Hajduku je kuća kabanica. Nar. pjes. vuk. 3, 439. Steļa stijena, kuća kabanica. Osvetn. 8, 74. — Struka mu je kuća ponosnica. 2, 71. — To mu hrana i od glada brana, kuća jela, rudina prostijerka. 2, 35. — Kuća mu je na batini (u torbi? prosjak). Nar. posl. vuk. 164.

ee) grad. aaa) u pjesmi kuća bijela *bez osobitoga isticańa.* Ogńevite jańičare Turke što Jedrene drže kuću bilu. Nar. pjes. vuk. 2, 266. — *bbb) gdje stanuje mudrost (gdje su mudri ļudi).* Da, vazdakrat bi u Spljetu kuća prava od mudrosti. J. Kavańin 89b.

ff) u duševnome smislu, o tijelu, o duši, o duševnome stańu. Onda tilo kuća biva, duh pakleni gdi pribiva. V. Došen 23a. Ima se narešiti kuća unutrńa duše naše. Ant. Kadčić 387. — Da nisi u počelo kuću od živļeńa sagradio na dobru temeļu. M. Zoričić, osmina. 23.

gg) o volu (u pjesmi), kao od mila,

Digitized by Google

onako kao što se kaže i hrana *(vidi* hrana, *c)).* Oj ti vole, kućo moja! Nar. pjes. vuk. 1, 508.

hh) u izpoređivanju: vukova kuća = *grešnikovo tijelo.* Tko velikog zna grišnika da zdrav biva duga vika, on za vuka kazat znade, dobru kuću da imade; vuk se s kućom malo brini; malo grišnik zdravje cini. V. Došen 8b.

c) zgrada je nalik na kuću, ali nije prava kuća u smislu da u njoj čovjek sa svojom porodicom živi, nego se zove onako u prenesenome smislu.

aa) crkva. aaa) u hrišćana (kuća Božja, Gospodinova *itd.*). Biti će u napokońe dni pripravna gora od kuće Gospodińe. N. Rańina 15a. isai. 2, 2. Nemojte činiti kuću otca moga kućom od prodavalac. 71b. joann. 2, 16. U kući Božjoj. Nauk. brn. 48b. Pak se obratih Božjoj kući. J. Kavańin 548a. Ter kad ulaziš u ovu Božiju kuću, pogledaj na oni tabernakuo. J. Banovac, razg. 45. Vidivši pomńu i brigu za lipotu kuća Božjih. A. Kanižlić, fran. 11. Ponukuje crkovńake i sve koji kuću Božju služe. M. Zoričić, osmina. VIII. — *bbb) u muhamedovskoj vjeri (ćaba).* Da mi ćabu kuću polazimo. Nar. pjes. vila. 1867. 629. — *ccc) u jednome primjeru* XVII *vijeka vrag sove svojom kućom pogansku crkvu.* Hudoba: Božjom moću starac ovi iz naše nas kuće *(iz templa Martova)* goni. P. Hektorović (?) 104.

bb) manastir (tal. casa). *(Uspomene)* napisane ńegovom rukom od samoga ubožtva od kuća profesijeh. B. Kašić, iń. 67.

cc) zgrada gdje se sakupļa (državni) sabor, parlamenat; i osobito kad se taki sabor sastoji iz dva dijela, znači jedan dio (ńem. haus, oberhaus, unterhaus, herrenhaus, abgeordnetenhaus *itd.). — U naše vrijeme.* S privolom jedne i druge kuće mojega carevinskoga vijeća. Zbornik zak. 1865. 239. Gospodska kuća ‚herrenhaus'. B. Šulek, rječn.

dd) kuća varoška, *gdje sjedi i vijeća općinsko (varoško) poglavarstvo (ńem.* stadthaus). — *U jednome primjeru* XVIII *vijeka.* Da se zna ka(d)e se sabraše tizeduši u varoškoj kući. Glasnik. II, 3, 50. (1706).

ee) trgovačka kuća, *jedan ili više trgovaca zajedno što obavļaju trgovačke posle: misli se na kuću u kojoj rade pa i na sve ono što ńihovu poslu pripada (ńem.* handelshaus). — *U naše vrijeme.* Mato zametnu novu trgovačku kuću. M. Pavlinović, rad. 113. *i u Šulekovu rječniku:* ‚handelshaus'.

d) i tamnica je prava zgrada, ali se o ńoj kaže samo u prenesenome smislu da je čija kuća. Ali ti je gladak dodijao, al' tamnica jadna kuća tvoja? And. Kačić, razg. 36a. Tamnica je kuća neobična. Nar. pjes. vuk. 2, 379. E! tavnico, kućo oplakana! Osvetn. 1, 39.

e) (carska *ili* kraļevska) kuća, *vidi* dvor, b *(sa svijem onijem što dvoru pripada). Daničić za naj prvi primjer biļeži značeńe:* patria, *ali to ne može biti, jer se ističe* kuća *kao ńešto drugo nego su gradovi i trgovi.* Da trьguju i hode svobodьno u kući (‚kjući') carьstva mi i u gradovêhь i po trьgovêhь. Mon. serb. 168. (1360). Koji se mehkimi oblače, u kućah kraļevih jesu. I. Bandulavić 2b. matth. 11, 8. Njemački je cesar jedno, drugo španski kraļ mogući, ali cesar još neredno ima bijenje na svoj kući. I. Gundulić 451. Meštri od kuć poglavic i gospode svitovne. P. Radovčić, način. 85.

c. kao stan, prebivalište uopće, ali ističući ugodnost i zadovoļstvo kod prebivańa u svojoj (vlastitoj) kući. Daničić i ovdje prevodi patria. Mi Tvrьtko, milostiju Božijemь banь bosnьski, pridosmo u našu kuću u gradь Dubrovnikь . . . Prisegosmo na moćehь i na svetomь jevanđeliji klьnuće se kako da je naša kuća sь Dubrovnikomь jedьna kuća do vêka, kako je jedьna kuća bila s našimь stricemь, z banomь Stêpanomь, takozi da jestь s nami Dubrovьnikь jedna kuća do vêka vêkomь, da se tęzi dvê kući ne razdvojita nikьdare. Mon. serb. 176. (1367). Dubrovnikь jestь kuća gospodina Kostadina. Spom. sr. 1, 1. (1395). Kako su bili primili nasь za svoje prijateļe i da jestь ńihь kuća Dubrovnikь kako to je bilo i jestь i bit će. 1, 21. (1397). Ako bude gospođi Jeli ugodno doći u našu kuću *(pišu Dubrovčani).* 1, 21. (1398).

d. kuća *znači i ono što je u kući (čeļad i imańe), a uz to može značiti i samu zgradu. — isporedi* 1. dom, a *i* b.

a) kuća kao zgrada i ujedno čeļad što u ńoj žive. Na tysuštu kućь da pitajetь se vь monastyrihь 50 kalođerь. Zak. duš. pam. šaf. 30. Uze svetoje carstvo mi u gradu Štipu 20 kućьь, i to priloži pod crьkovь svetago arhistratiga Lêsnovskago, da su crьkvi sь vsêmi baštinami svojimi što si imaju u gradu tomь. Glasnik. 27, 292. (1347). Ako se priluči gospođi kvra Jevđeni doći u metohiju monastyrьsku, da jωj se da desetь kućь jacêhь što jωj te drьva nositi i što jωj te poslovati. 24, 281. (1396). Da mu zapišu za plemenito 100 i 80 kućь ļudi. Spom. sr. 1, 146. (1419). Dasmo mu u našemь rusagu sto kućь ļudi. Mon. serb. 481. (1458 *prepisano* XVI *vijeka).* Kuće ‚fuochi cioè famiglie' ‚familiae'. A. d. Bella, rječn. 384a. Ili selo ili kuća ļudi. M. A. Reļković, sat. K3b. Pa nametnu namet na vilaet, sve na kuću po tri litre zlata. Nar. pjes. vuk. 3, 2. Udomļena u zlu kuću. Vuk, nar. pjes. 1, 305.

b) sve što je u kući, čeļad i imańe, a kod toga se može misliti i na zgradu. Ovdešńih ļudi domašńih s kućom i s domom. Glasnik. II, 3, 88. (1708). Kuća na glasu a mačka gladna. Nar. posl. *u* A. d. Bella, rječn. 338b. Da gledamo kuću uzmložiti . . . Kada vidim da će rasut kuću . . . M. A. Reļković, sat. G2b. Da mi kuća ni dala zanata. I8b. Te sam tada ļuto štetovao i svoju sam kuću raskućio. Nar. pjes. vuk. 3, 449. Kutńi lupež kuću kopa. Nar. posl. vuk. 164. Nek se zna čija je kuća masna. (Čini mi se da je kazala Ciganka Cigančetu kad mu je dopustila da pojede čitavo jaje). 201. Tako mi se kuća ne iskopala! 305. Ubije nekaka Turčina i tako prospe svoju kuću i otide u hajduke. Vuk, nar. pjes. (1891). 1, XLVII. Zato se Miloš preselio s kućom u Šarane. građa. 72. U Požarevcu... Miļku koji je bio kod Miloša momak pa s kućom onde sedeo. 175. Srbin kako ode u hajduke već je kuću svoju raskućio. poslov. 9. Nema svoje kuće nego služi drugoga, pa gdje mu je gospodar, ondje mu je i kuća. nar. pjes. 1, 261. Kako sam ja kupovao i nabavļao što je za kuću trebalo. pravit. sov. 79. Kuća na glasu, a mačka (spi) na popretu. Nar. posl. *u Dubrovniku.* P. Budmani.

c) sva čeļad što žive u istoj kući, porodica, pa i služinčad, uopće domaća čeļad.

aa) uopće. Da ne gledamo sramotu od naše kuće. M. Držić 180. Uz ove tuge još nas i naš dom i naša kuća bije. 368. Starješine od kuća. A. Gučetić, roz. jez. 37. Smućuje zava svu kuću. J. Banovac, pripov. 115. Jer sva kuća gladna plače. V. Došen 167a. Te bi bila kuća sita. 214a. Može biti da ti ona dade, ali za to sva kuća ne znade. M. A. Reļković, sat. C4b.

Digitized by Google

*(H)*ranila je i udomila je u Rudnika grada bijeloga u veliku kuću Disdarića. Nar. pjes. vuk. 2, 375. Od bogate kuće Petrovića. 3, 474. Od krvave kuće Perovića. 4, 507. Čeljad od kuće metnuše je na policu. Nar. prip. vuk. 207. Nije bog dvije kuće pokvario. (Kad je rđav i čoek i žena). Nar. posl. vuk. 213. Zle posljedice koje se između ove dvije kuće mogle dogoditi. Pravdonoša. 1852. 30. Kuća, t. j. domaća zajednica, u svojoj cjelini stupa na mjesto članova kuće. V. Bogišić, zakon. 331. Običnija je zadružna kuća. zborn. 5. Uopće se kaže, bila šira ili uža familija ‚kuća' i to ovu zove narod ‚mala', a onu ‚velika kuća'. 7. Mjesto će *(riječi: zadruga)* upotrebljava se: ‚neodijeljena kuća'; za inokoštinu: ‚odijeljena kuća'. 8. To je dobra kuća, bogata kuća... inokosna kuća. 9. Kad se čovjeku kuća istraži. 303. Ko je tu od kuće Obradovića? 7.

bb) prema domaćinu (ocu, starješini). Da je slobodanъ onь i ńegova detca i ńegova kuća otь vojske. Mon. serb. 481. (1458 *prepisano* XVI *vijeka).* Daj nam Danijela, inako hoćemo te ubiti i kuću tvoju. I. Bandulavić 71a. dan. 14, 28. Virova on i sva kuća ńegova. F. Lastrić, ned. 402. Krstio je stražanina i svu kuću ńegovu. A. Kanižlić, kam. 570. Da iskorini kuću Ahabovu. E. Pavić, ogl. 332. Priteći mu, da će ga ubiti i svu ńegovu kuću iskorenuti. And. Kačić, kor. 303. Izvan Noe i ńegove obitili iliti kuće. I. Velikanović, uput. 1, 45. Veselio mu Bog kuću i vas dom! Nar. pjes. vuk. 1, 80. A tvoju ću kuću zatrijeti. 4, 439. Svu ńegovu kuću iskopajte. 4, 441.

cc) prema kojemu mu drago članu porodice. Neće se bojati kući svojoj od zima snježanijeh, svi zato pitomi ńe obuočeni su u duplo. N. Rańina 187b. prov. 31, 21. Kad je mladoženina ili djevojačka kuća u žalosti. Vuk, nar. pjes. 1, 10.

d) imańe (u prva tri primjera: kraljevsko imańe; *Daničić prevodi* aerarium). *nije lako svagda razlikovati od značeńa pod b).* Da imь plati kraljevьstvo mi iz moje kuće. Mon. serb. 85. (1326). Knezove carьstva mi koji drьžetь kuću carьstva mi. 160. (1357). Posila kraljevьstvo mi kь vamь svojega unutrьńega milostnika kuće kraljevьstva mi kneza Bisteta, da da mu ste dali dohodьkь kraljevьstva mi koji ste dlьžni kraljevьstvu mi. Spom. sr. 2, 9. (1328). Što nam ćeš dat objedu? — Što kuća da i dobru voju. M. Držić 407. Ki svoju kuću dobro spravja i uzdrži. Kateh. 1561. 48. Naredi kuću tvoju zašto ćeš ti umrijeti. M. Divković, bes. 512a. Biše čovik tad u kući koji ‚kućom' upravjaše. P. Vuletić 61. Da nastoje redit kuću, rajat sine. J. Kavańin 128a. Žena vaja da zna kuću čuvati. B. Leaković, gov. 31. Ne mogući tegotu kuće sama nositi. D. Obradović, živ. 19. Lijepe kolo vode, a ružne kuću kuće. Nar. posl. vuk. 169. Licemjeri što jedete kuće udovičke. Vuk, mat. 23, 14. Gde žena kuću kući, tu nema ni kuće ni kućišta. V. Bogišić, zborn. 34.

e. *za primicańe kući ili ulaženje u kuću, za stajańe, za udaljivańe (izlaženje) upotrebljavaju se različni padeži i prijedlozi što mogu biti u svezi s različnijem značeńima.*

a) s prijedlozima u, iz, *kad se ulazi, stoji, izlazi te se kuća misli samo kao zgrada (ali vidi aa) na kraju).*

aa) u acc. s prijedlogom u *za micańe.* Tadaj reče: ‚Vratit se hoću u kuću moju odkuda izidoh'. i došad nańe ńu pustu i metlom pometenu i napravjenu. N. Rańina 45a. matth. 12, 44. U koju godi kuću uljezete... 179b. luc. 10, 5. Vratio se je u kuću oca svoga. A. Gučetić, roz. jez. 251. U Šimuna gubavoga kuću k ńemu sada poć ću. I. V. Bunić, mand. 17. Da se više uvratil u kuću jednoga farizea. P. Radovčić, način. 87. U koju godi kuću ulizete, pozdravite ńu govoreći: ‚Mir domu ovomu!' L. Terzić 287. Docne je, veli, vaja da iđe svak u svoju kuću. F. Lastrić, ned. 332. U kuću, vrasi! M. A. Reljković, sat. L7b. U raspušćeńu skitańa koje je skoro dovede u jednu kuću pokarańa. A. T. Blagojević, khin. 85. Kad l' u kuću, vode nema. Nar. pjes. vuk. 1, 308. Nu dovedi Strahinića bana u dvorove i u kuće naše. 2, 264. Trk na polje, šet u kuću. (Kad koga ćera na polje). Nar. posl. vuk. 321. Otide u kuću. Nar. prip. vuk. 110. Kad mladoženća ulazi u kuću djevojačku. Vuk, nar. pjes. 1, 20. Ako ko dolazi k vama i ove nauke ne donosi, ne primajte ga u kuću. 2jov. 10. Uze ga pod pazuhu, i lagano iznese u kuću, a iz kuće ode s ńim niz voće u mrak. M. Đ. Milićević, zim. več. 303. — *U ova dva primjera može se shvatiti da je značeńe kao kod* d, *dd):* Pogađaju, što daje u kuću. J. S. Reljković 366. Koji u kuću ne donosi taj iz kuće ne iznosi. V. Bogišić, zborn. 89.

bb) u loc. s prijedlogom u *za stajańe.* Zazvaše i tužnu majku, da bi se dostojala pojti počinuti u kući ńihovoj. M. Lekušić 142. Koji mi su u kući. S. Rosa 105a. Mama lina u kući. V. Došen v. U kući grešnikovoj ne pribiva mir. Đ. Bašić 68. Da u kući ńesinoj slobodno konakovati može. And. Kačić, kor. 24. U kući mu čedo ne plakalo! Nar. pjes. petr. 2, 288. U kojega sam kući u Perastu sjedio. Vuk, nar. pjes. 1, 85. Nad mrtvacem u kući. 1, 90.

cc) s prijedlogom iz *za izlaženje.* Budući se dvigao iz kuće oca svoga. A. Gučetić, roz. jez. 249. Kad izlazim nadvor iz kuće. B. Zuzeri 295. Izađoše slobodno nadvor iz kuće. F. Lastrić, od' 280. Kad mrtvaca iznesu iz kuće. Vuk, nar. pjes. 1, 91.

b) u dativu bez prijedloga: kući, *što stoji gotovo adverbijalno, isporedi* doma. *kuća se shvaća u širemu smislu, ne samo kao zgrada nego uopće kao mjesto gdje ko prebiva.*

aa) za primicańe. Kada godi se iz krčme pijan kući vraćaše. M. Divković, zlam. 31. Ma li Urija došavši, ne *(h)*ti svojoj kući otići. J. Banovac, razg. 105. Za moći prispit na konak kući. M. Zoričić, zrcalo. 204. Zafali jim, neka kući idu. M. A. Reljković, sat. F2b. Idu kući u Inglesku. sabr. 12. Ode svatko svojoj kući. sabr. 27. Kući se povrati. And. Kačić, kor. 478. Došavši kući zastade sina svoga živa i zdrava. B. Leaković, gov. 287. Svojoj kući ne dohode. Nar. pjes. vuk. 1, 92. Poljubljena kući došla. 1, 349. Da će carev sin doći i ńihovoj kući. Nar. prip. vuk. 163. Eto ti jarca kući. [2] 244. Narikače koje... šalju mu kući. Vuk, nar. pjes. 1, 89. Nosili svojijem kućama. 4, 460. S tijem se rasta sila nejednaka, kući Turci, u goru hajduci. Osvetn. 4, 36. I kao prava braća kući u pravoj ljubavi pođu. Pravdonoša. 1852. 31.

bb) za stajańe. — Od XV *vijeka, a između rječnika u Vukovu*[3] *(dodano po Vukovijem bilješkama):* ‚zu hause' ‚domi' (kao i doma): bio sam kući (t. j. kod kuće, on je kući itd.) *s dodatkom da se govori u Dalmaciji.* Pilatovi kući tako me izrane. M. Marulić 176. Ovce vaja čuvat da se kući ojańe. J. S. Reljković 385. Pa tude si i ostala sama? jer ti milo nije kući bilo. Osvetn. 2, 40.

c) u dat. s prijedlogom k *za primicańe.*

Digitized by Google

Vraća se s dobitkom želnim ka svojoj kući *(trgovac)*. F. Lastrić, test. 156a.

d) u gen. s prijedlogom od *znači udaljivanje, ali se* kuća *može shvatiti i kao kod* d, *b) i c)*. Al' sam davno otišla od kuće. M. A. Reljković, sat. E6b. Pa zato pobigne od kući. Nar. prip. mikul. 11. Brat projde od kući. 39. Od kuće se o pijetlovih dijela. Osvetn. 4, 2.

e) u gen. s prijedlogom kod *za stajanje. u širemu smislu kao kod d)*. Otrka brzo doma da kod kuće kaže. E. Pavić, ogl. 53. Drvca nejmaš, znaš, kod kuće. V. Došen 89b. I kod kuće učile se presti. M. A. Reljković, sat. C6a. Jer ne mogu kod kuće siditi. C6b. Jeli njihovo veličanstvo kod kuće? M. A. Reljković, sabr. 23. Imam seju i kod kuće. Nar. pjes. vuk. 1, 214. Kod kuće je Fatima devojka. 1, 249. Ko rat želi, kod kuće ga imao! Nar. posl. vuk. 152. Kad ona otide k mesecu, nađe mesečevu majku kod kuće. Nar. prip. vuk. 71. Kad se nadaju svatovima kod djevojačke kuće. Vuk, nar. pjes. 1, 12. Al' se pope ne okoristio, jer kod kuća nije ljudi bilo. Osvetn. 2, 92. Hrvati sami imali kod kuće dosta neprilika. M. Pavlinović, razg. 37.

f) s prijedlogom na. *u širemu smislu kao kod d)*.

aa) u acc. za primicanje. Otiđe mu na kuću. M. Divković, nauk. 179a. Pojde na kuću kraljevu. P. Macukat 37. Gospar ti se jur odavna odijelio i može doć na kuću ili danas ili sjutra, nadaj mu se svaki čas. B. Zuzeri 114. Puk na svoje kuće otide. S. Rosa 97b. Marija budući prišla na kuću Zakarinu . . . 181a. — *U ovome je primjeru drugo značenje (navaliti, udariti na kuću)*: Šta obično radite, kad dođete kome na kuću? M. Đ. Milićević, zim. več. 187.

bb) u loc. za stajanje. Ima ga pozvati s pristavom na kući govoreći . . . Stat. polj. ark. 5, 270. Ah, ne trpi da su vrijedne na tvoj kući, u tvom mjesti djevojčice mlade jedne dan od tvojijeh slava smesti. I. Gundulić 409. Dignuo ti se gospar s tega mjesta i misli biti na svojoj kući večeraske. B. Zuzeri 114. Naj bolji je pazar na svojoj kući. (Kad se ne nosi nikud, nego kupac dođe kući). Nar. posl. vuk. 186. Oni na kući žive kao i ostali seljaci. Vuk, dan. 2, 103. Neka sjede svaki na svojoj kući. 3, 194. Pripovijeda se da je na kući bio potreban i inokosan. nar. pjes. 4, 93.

f. *značenje se kod* d, *c) shvaća u širemu smislu, te* kuća *može značiti: pleme, rod (i stare i potomke)*. — *Između riječnika u Belinu* (‚casata e casato, cioè famiglia o stirpe' ‚progenies'; plemenite kuće, sfijetle kuće ‚di casa nobile' ‚familiae nobilis' 175a; ‚prosapia, stirpe, schiatta, o lignaggio' ‚stirps' 592a). Da mii i uzmožna bratija naša i kuća naša sa vsêmь našimь gospoctvomь hoćemo imiti ljubavь i jedinьstvo, prijazanь i dobri mijerь sь rečenimь . . . dužemь bnetačkimь. Mon. serb. 327. (1423). *(Da se ima dati)* druga polovina poklada rečenêmь četiremь kućamь, a na ime knezu Radivoju Stêpkoviću i knezu Radosavu i knezu Radiču Stêpkovićemь i ńih ѡstanku po muškѡmь kolênu, i knezu Ivanišu Ostojiću i knezu Vlatku Obradoviću i ńiju ostanku po muškomь spolu, i knezu Ivanu i knezu Sladoju Vlьkovićemь i ńiju ostanku po muškom kolênu, i knezu Dragiši Gojsaljću i ńegovu ostanku po muškomь kolênu, têmь više rečenêmь kućamь četiremь; zgodilo bi se terь koja kuća odь têh̃ь kuća pomańkala bezь natraška muškoga . . . 357. (1429). G djevici zaručeni mužu komu ime bješe Josef, od kuće Davidove. N. Rańina 15b. luc. 1, 27. Nijesam poslan nego ko ovcam koje su pogible od kuće izraelske. 46b. matth. 15, 24. Kući Judinoj bi od Boga narečena oblas više puka. I. Đorđić, salt. 197. Čini ga *(Jorama)* smaknut i sedamdeset bratje i sve što bi od kuće Akabove. J. Banovac, razg. 84. Odpuštiti će se zloća kuće Jakobove. J. Matović 495. — Svijetla plemena Sinčević-kuće. M. Držić 23. Jedan mladić stare kuće Držić. 68. Čovjeka . . . kuće plemenite, moguće i jake. M. Divković, bes. xv. Da tve carstvo ljubi pravu uzme. ne robińu nepoznanu od koljena potištena, neg gospođu izabranu svijetle kuće, slavna imena. I. Gundulić 304. Dali svijetla kuća moja i visoko vedro pleme ovu od tebe čas dostoja? G. Palmotić 1, 325. Ljubav veliku nosim vašoj kući. M. Radnić III. Jedan mladić plemeniti od gospodske kuće i roda. P. Kanavelić, iv. 28. Prim' ju za ljubu vjere pune, da se kuća ne udune. J. Kavańin 108a. Pustińaci videći jednoga plemića od velike kuće. A. d. Bella, razgov. 93. Krunu ću u tvojoj kući i plemenu utemeljiti. I. Đorđić, salt. XIV. Slidi kratko zabilježene od jasne i prisvitle obitili i kuće kneza Reje Omućevića Grgurića. And. Kačić, razg. 189. Pastir od kuće malahne. kor. 165. Koliko je kuća, čeljadi i velikih obitila osiromašilo. M. A. Reljković, sat. B1a. Ako ima koji greb od svoje kuće. Ant. Kadčić 361. Da je od iste obitili oliti familije i kuće biskupove. M. Dobretić 292. Sada ima svata na probira, sve po izbor' od dobrijeh kuća. Nar. pjes. vuk. 3, 473. Junak pope, i od kuće mu je. 4, 114. Tu pogibe kuća Šehovića. 4, 443. Od velike, gospodske kuće. Vuk, nar. pjes. 1, 514. Spičani ubiju dijete i ugase jednu od naj starijeh kuća. S. Ljubiša, prip. 160. — Nemo', slavni care od cara, u pogubi tvoje glave da otmanska kuća stara trepti. I. Gundulić 303. Nije š ńim pako jaki, nije, ako slavnu i moguću od privedre Austrije novijem vezom združi kuću. 477. U kući od Austrije. I. Držić 196. Sve će s častim bit velikom, kralju, tvoje kuće carske. G. Palmotić 2, 254. Ter kraljevsku kuću vedru vrijednijem djelim uzvisite. 2, 323. Skazanje dija, života i sramotne smrti Baezita petoga kralja kuće Otmanović. Radojević 43. Pleme cesarsko aliti kuća pričestita od Austrije. I. Đorđić, ben. 9. Prijateljstvo s carskom kućom. A. Kanižlić, kam. 5. — Netjak Kastriotića ‚Musachio' kućom zazvan. And. Kačić, razg. 184. — *(o čeljadetu)*. Fala ti, kao gospodičiću, stara kućo i gospodska lozo! Pravdonoša. 1851. 21.

g. *u prenesenome smislu, ńešto što je nalik na kuću jer se u onome živi, n. p. kora na spužu. vidi u Belinu rječniku:* spužija kuća ‚scorzo di lumaca' ‚testa cochleae' 445b. — *U naše vrijeme u Šulekovu rječniku:* puževa kuća ‚schneckenhaus'.

h. *u prenesenome smislu, ńekakvo mjesto osobito naznačeno u igri kampošu. — U naše vrijeme.* Kampoša . . . Djeca se razdijele na dvije časti ravnoga čisla, jedni ostaju tako rečeno u kući . . . Mala cijel otstoji ot mjesta kuće zovajemage na 6 do 10 koraki . . . Dobiju pravo ući u kuću i loptu štapom tući. S. Tekelija. letop. 119, 8.

i. *u prenesenome smislu, jamica iskopana u zemji. — isporedi* kućica. — *U igri* krmači *ili* čuli, *vidi* krmača, b. Kod čule se jame sve zovu ‚kućice', a velika kuća u srijedi ‚salaš'. Vuk, rječn. *kod* čúla.

k. *kuhińa. — U naše vrijeme u Srbiji, a između rječnika u Vukovu:* ‚die küche' ‚culina' [vide kuharnica] *s primjerom:* A. Đe ti je kuća?

Digitized by Google

— B. Kod sobe. Tu provali šašovke nad kućom. M. Đ. Milićević, zim. več. 303.

1. *kod mjesnijeh imena.*

a) Kuća Stara, *zaselak u Bosni u okrugu travničkome.* Statist. bosn. 65.

b) Kraļeva Kuća, *vidi* kraļev, d, *c) (u Staroj Srbiji, nije u Srbiji, kako je ondje kazano).*

2. KŮĆA, *f. hyp.* 1. kuća. Kûća *(sic)*, kao djetiña kućica. M. Pavlinović.

3. KŮĆA, *f.* (po Zagorju) samaraste rpice zeļa za posipañe tijesta. M. Pavlinović.

KUĆAK, *m. prezime. — U naše vrijeme u Hrvatskoj.* P. Budmani.

1. KŮĆAN, kûćna, *adj. koji pripada kući. — -a- stoji mj. ńegdašńega* ь. *— Nominalni je oblik rijedak; u složnijem se oblicima* -ćn- *često mijeña na* -tń-, *vidi* 2. kutńi. *— Od* xv *vijeka (vidi* 1, b, *a) aa)), a između rječnika u Mikaļinu:* kućna *(sic)*, od kuće, domaći ‚domesticus', *u Stulićevu* (‚domesticus, familiaris, intimus, privatus'), *u Voltiģijinu* (kućan *i griješkom* kučan ‚domestico, casalingo' ‚häuslich'), *u Vukovu* (kûćnî, n. p. vrata ‚haus-' ‚domesticus'), *u Daničićevu* (kućьnь ‚familiaris').

1. *adj.*

a. *kuća se shvaća kao zgrada, vidi* kuća, b. Bivši vrata kućna zatvorena. I. Ančić, vrat. 179. Sva su brvna kućna trula. V. Došen 205a. Proz kućna vrata. S. Rosa 62b. Judit unilazaše jednako kućno pomolište. G. Peštalić 71. Jako mu se kućni temeļ stavļa. Nar. pjes. petr. 1, 294. Kućni je prag naj veća planina. (Teško se čoeku samo od kuće otisnuti, a poslije ode kud naumi). Nar. posl. vuk. 165. Za zdravļe svijeh nas koji smo se ovđe sastali danas u ovi pošteni dom a pod kućni krov! *u* Vuk, kovč. 70. Na kućnome pragu prostru struke. Vuk, nar. pjes. 1, xii. Kažu da je kućno šļeme tvrđe. rječn. *kod* pleće. Progovoriše mu na vratima kućnim. Đ. Daničić. 1mojs. 43, 19.

b. *vidi* kuća, d. — *isporedi* domać, *osobito pod* 1, a.

a) o čeļadetu ili o čeļadi što žive u istoj kući. Morete slobodno dojti i stojati koliko vamь ļubo na vašu voļu sь vsomь vašomь općinomь kućnomь. Spom. sr. 1, 132. (1415). Od obiteli kućne. Zak. vinod. 63. Sva kućna čeļad iz ńe pijući. B. Kašić, per. 78. Pas no koļe kućnu čeļad nego tuđine. M. Radnić 520b. Mrzite na vašu dicu, na kućnu čeļad. A. d. Bella, razgov. 210. Pas kod kuće koji stoji čeļadi se kućne boji. V. Došen 117a. Sama ńegova obiteļ (iliti kućna čeļad) uzmnoživala se je. A. T. Blagojević, khin. 9. — S kućnom družbom dohrlit će. I. Đorđić, salt. 67. Mlogi otac prida svomu sinu gospodarstvo i kućnu družinu. M. A. Reļković, sat. I2a. Svi kućni članovi zovu se kućna ‚družina'. V. Bogišić, zborn. 9. — Kad se vama razboli jedno kućno čeļade. J. Banovac, pripov. 51. Kog' čeļade kućno vodi. V. Došen 117a. — Od starješine kućne. A. Gučetić, roz. jez. 68. Muči se i nastoji oni starešina kućni dan i noć. J. Banovac, razg. 146. Onda kućni starešina, otac, mati . . . V. Došen 154b. Ovako se obično nariče za kućnijem starješinom. Vuk, nar. pjes. 1, 90. — Iđu kućni gospodari. V. Došen 163a. Dobro motreć kućni gazda gdi je. J. S. Reļković 67. Veseli se, kućni domaćine! Nar. pjes. *u* Vuk, rječn. *kod* domaćin. Jel' u kuli kućni domaćine? Nar. pjes. juk. 381. Mi hvalimo, mi častimo kućne domaćine. Nar. pjes. istr. 3, 14. — Dal' kad kućni ćaća grune, kućna mama da š ńim trune... V. Došen 207a. — Da kći kućna u službu se dade. J S. Reļković 69. — Imat opaz svrhu svojijeh sluga kućnijeh. I. Držić 267. Koje su dužnosti muža i žene prama slugama svojima kućnima? I. Velikanović, uput. 3, 228. — Kućne sirotice. A. J. Knezović 26b. — *Takovo čeļade može biti i* kućni lupež, kućna razmetkińa, kućni neprijateļ. Pomńivo se čuvaš od nadvornijeh i kućnijeh lupeža. V. Andrijašević, put. 304. Lupeža kućnoga učuvat se ne moreš. (Z). Poslov. danič. Kućni lupež kuću kopa. V. Bogišić, zborn. 111. Kućni lopov ili pustahija. 619. — Nametkińa kućna razmetkińa. Nar. pjes. vuk. 1, 631. — *(metaforički)* Zašto je *(naša put)* neprijateļ kućni . . . J. Banovac, razg. 113.

b) imańe, zemļa, dobra, stvari itd. — isporedi domać, 1, a, *f).* Što je bylo kućьne zemļe Ostojićь. Mon. serb. 531. (1485). — Neće oni imati nijednu škodu u ńihovom kućnom imanju. A. d. Bella, razgov. 14. Voļu da me stravom strave vuci, no kod kućnog mog imańa Turci. Osvetn 2, 20. — Kućna dobra rasipat. I Grličić 52. Podkradajući dobra kućna. F. Lastrić, ned. 306. — Nastoje na . . . stvari kućne. P. Posilović, nasl. 8b. I nek svoje kućne stvari na red metne. V. Došen 207b. Kad vam darivaju druzijem kućne stvari. Đ. Bašić 4. — Na ramenu oca iznese i bogove kućne svoje. Ġ. Palmotić 2, 450. — Kućnim sinom pak ob zimu hrani. M. A. Reļković, sat. I5b. — Onda u crip i mast kućnu dadu. J. S. Reļković 104. — Brez nikakve prćije oliti ruha i pomoći kućne. M. Dobretić 501.

c) o vladańu kuće, gospodarstvu, poslovima, brigama itd. Na uzdržanje i vladanje domaće iliti kućno. F. Lastrić, ned. 133. Ne može se rijeti da je toliko trgovina koliko kućno vladańe. Đ. Bašić 263. — U kućne sve posle. M. Držić 90. Mnogo su zapleteni u kućnih i u druzih poslijeh svitovnih. A. Komulović 44. Na posle sve kućne mrdi se i gadi, samo ńoj da su ńe naprave, to radi. I. Gundulić 147. Posle svitovńe ili kućne. S. Badrić, prav. nač. 8. Oca slušati okolo poslova kućnijeh. A. Baćić 93. U opravļeńu kućnih poslova. A. Kanižlić, utoč. 519. Niki pišu od kućnoga gospodarstva. M. A. Reļković, sat. B1b. — I pošeše kućno gospodarstvo. B5a. — Za steći kruh svakdańi kućna briga. A. Kanižlić, fran. 174. Kad padne kućna briga na glavu, n. p. sinu poslije očine smrti. Vuk, poslov. 119.

d) uopće, o čemu mu drago što pripada kući. Pak se možeš kućnom dobru nadat. M. A. Reļković, sat. K1b. Od krađe kućne. A. Baćić 112. J. Banovac, uboj. 36. Potribe kućne. A. Kanižlić, utoč. 479. Da smrad kućni mańe vidi *(linac).* V. Došen 207a.

c. attentus ad rem, diligens, *(o čeļadetu) koji se brine za kuću (kao kod* b), *koji umije dobro vladati kućom.* Da mi budeš u kuću kućna ukućnica. Pjev. crn. 187b. ‚On je kućan čoek, ništa mu uzalud ne prolazi'. ‚Lako mu e, kada ima onako kućnu ženu'. ‚Namjerio ga Bog na kućnu ženu' ili ‚na kućno čeļade'. J. Bogdanović.

d. kućni boj, bellum domesticum, bellum civile, *vidi* domać, 1, b, *b). — U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Osta mirna zemļa i počinu od kućnoga boja. I. Đorđić, salt. 197. Sva Velika Britanija ležaše u kalu od nevjerstva, razrušena i kućnijem i inostranijem bojem. ben. 3.

2. kûćnî, *kao supstantiv, vidi* domać, 2, a, *a) aa).* Pomrsi u meni s kućnimi nemilost. I. Ivanišević 132. Kućni svak plakaše. I. Zanotti, en. 43. Učar kućni moji vodjahu tance ugodne

Digitized by Google

kolom milim, učar slava, zlato i srebro, a danas mi golo 'e rebro. A. Vitaljić, ist. 548a. I ńega ću s kućnijem' žalit, er nij' dao druge ļudi svo'em ožaku ... J. Kavańin 152a. Bog nas krstjane između toliko ļudi otrao, da smo ńegovi kućnj, da smo ńegovi sinovi. J. Filipović 1, 12b. Ńegovi kućni ... dužni su ga ponukovat. J. Filipović 8, 218a. Tko brige ne ima navlastito od svoji kućnije viru je zatajao. F. Lastrić, ned. 412. Tako ona za rubje se brine, nikom prten da kućnom ne gine. J. S. Reļković 387.

2. KUĆAN, *m. mjesno ime.*

a. *četiri sela u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Kućan. Razdiļe. 97. Kućan Dońi, Kućan Gorńi, Kućan-Marof. 102.

b. *vidi u Daničićevu rječniku:* Kućanъ, selo koje sa zaseokom Čajetinom priloži despot Stefan Visoki crkvi bogorodičinoj u Ibru a s ńom Hilandaru: ‚Kućanъ'. M(on. serb). 568. (1403—1405). može biti da je sadašńe selo Kućani u Srbiji u okrugu užičkom gdje je i Čajetina.

KUĆANAC, Kućanca, *m. (kajkavski)* Kućanec, *ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdiļe. 86.

KUĆANCI, Kućanaca, *m. pl. ime dvjema selima u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* Razdiļe. 131. 134.

KUĆÀNČANIN, *m. prezime (jamačno čovjek iz Kućanaca). — U naše vrijeme.* Petar Kućančanin. Šem. prav. 1878. 40. Kućànčanin, prezime. u Barańi. V. Arsenijević.

1. KŬĆÂNI, *m. pl. vidi* kućanin.

2. KŬĆÂNI, *m. pl. mjesno ime.*

a. *selo u Bosni u okrugu travničkome.* (Kućane). Statist. bosn. 71.

b. *selo u Srbiji u okrugu užičkome.* K. Jovanović 162.

KŬĆANICA, *f. vidi* kućnica *(isporedi* kućanik). *— Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. kućnica) *i u Vukovu* (‚die häusliche frau' ‚bona mater familias'. cf. kućnica).

a) žensko čeļade što upravļa kućom, domaćica, gazdarica. aa) što upravļa svojom kućom ili uopće. Pak kako će postat kućanica i nazvat se dobra gazdarica. M. A. Reļković, sat. E8b. Neka bude dobra kućanica. H2a. Ona nije za muža, vidiš da je tukava, niti će biti dobra kućanica. Đ. Rapić 383. Ovog ne zna kućanica svaka. J. S. Reļković 137. Da budu dobre kućanice. Vuk, pavl. tit. 2, 5. — *bb) što upravļa tuđom kućom.* Ali je ona dobra kućanica moja, tako meni veli, a da ju ufatiš da krade iz sanduka tvoga, odma bi ju otirao. Đ. Rapić 49. Seneka filozof imadijaše u kući jednu ženu kućanicu, svake fale dostojnu. 67.

b) žensko čeļade što umije dobro upravļati kućom (dobra kućanica). ‚Nemoj na ńu vikati, po Bogu brate, samo kad je kućanica'. ‚Nije ona rasipačna, ona je kućanica'. ‚Nikakav ti očenaš uzalud otiša nije, kad te Bog na taku kućanicu namjerio'. J. Bogdanović.

KŬĆANIČKÎ, *adj. koji pripada kućanicama.* Baba Kata želi da joj ći sada dovrši kućaničku školu pod ńenom upravom. M. Đ. Milićević, zlosel. 173.

KUĆANIJA, *f. u jednome primjeru* XVIII *vijeka, a ne znam jeli isto što* kućanica *(moglo bi biti štampano* j *mj.* c, *u rukopisu* z) *ili znači kućeńe.* Kućaniju pohvališe, muža i djela proslaviše. J. Kavańin 386b.

KŬĆANÎK, *m. vidi* kućnik. *— U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚der gute haushälter' ‚bonus pater familias'. cf. kućnik).

a. *čovjek što upravļa imańem.* Kućanik (gospodar) ‚ökonom'. Jur. pol. terminol. 375. ‚wirth (hauswirth)'. 647. Kućanik općine ‚anwalt einer gemeinde (vermögensverwalter)'. 29.

b. *čovjek što umije dobro upravļati imańem.* Udaće se za momke kućanike. M. Đ. Milićević, zlosel. 186.

KŬĆANIN, *m. kućno čeļade. — Množina:* kŭćâni *(kućna čeļad); ima i gen. pl.* kŭćanînâ (M. Radnić 150a; J. S. Reļković 297), *ali je to vrlo neobično. — U množini se mnogo češće govori nego u jednini. — Od* XV *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (kućanin, v. kućnik); *u Vukovu:* kućani ‚die hausgenossen' ‚qui in eadem domo habitant, familia(?)' [cf. 1. domaći, 1. domašńi]; *u Daničićevu* (kućaninъ, domesticus').

a. *u značeńu sprijeda kazanome.*

a) prema starješini, domaćinu. aa) u jednini. Mooga kućanina Ostoju dьjaka. Mon. serb. 368. (1482). Svoga kućanina Ivana dijaka. 420. (1442). — *u prenesenome smislu.* Kućanin Gospodina Sabaota. A. Baćić 458. — *bb) u množini.* Da mu daamoo kuću podobnu za ńega i ńegovêhъ kućana i sluga. Mon. serb. 473. (1455). Oni tri kućane *(sa starijim oblikom)* moji. Spom. 2, 126. (1466). Da vlada obitio i kućane. M. Divković, bes. 825a. Da se ni ti ni tvoji kućani ne bojite prokletstva. nauk. 268b. Gospodar pokaruje nepomńe kućana svojizije. M. Radnić 149b. Abram tako učaše sve svoje kućane. 500b. Starišine od manastira mogu podati ovi sakramenat brez dopušćenja kuratova svojim kućanom, to jest koji stoje i boluju u ńihovu manastiru. L. Terzić 150. Svaki otac i mati, kada godi budu svoju dječicu ali kućane ali istoga sebe ovoga nauka kršćanskoga učili. Pisanica. 4. Vodeći sobom nike svoje sluge i kućane. M. Lekušić 185. Eto, reče Pilat, moji ļudi i moji kućani. 148. Tugovati prid svima slugam svojijem i kućani. F. Lastrić, test. 162b. Koja on s kućani svojima progonstva podnese. A. Kanižlić, kam. 96. Učeći starije i kućane svoje nauk krštjanski. fran. 47. Zapovidi i svojim kućanom, kad ji zovne, da mu se ozovnu. M. Zoričić, zrcalo. 73. Starišine od kuća vide od svoji kućana nika poganstva. M. Dobretić 98. Ne bi on sam trpio nego i svi kućani. Đ. Rapić 164. Kućani današńega kraļića vidili su i poznali prvo nego ńiov gospodar da je dijete ozdravilo. B. Leaković, gov. 237. Kako ćete vašu kuću snažiti i kućane raniti i odivati? nauk. 142. *(Starješina)* s dogovorom kućana prodaje, kupuje, ... Vuk, dan. 2, 100. — *u prenesenome smislu.* Jeste građane svetijeh i kućane Božiji. N. Rańina 203b. paul. ephes. 2, 19. Ne vidiš li, slijepče, da, čineći ono što ne imaš, nijesi pokaran od Boga, jest zlameńe bistro da nijesi od kućanina ńegovije? M. Radnić 150a. Oni kojino su ovde karani i pedepsani jesu Boži kućani i prijateļi. J. Banovac, pripov. 101. Bijau također dostojni biti kućani Isukrstovi. E. Pavić, ogl. 524.

b) uopće. aa) u jednini. Malo dana poslije ukaza se jednome svome kućaninu. M. Zoričić, zrcalo. 151. Gdje god dođe kô kućanin dođe. Osvetn. 2, 37. Pošto dobit od radńe svakoga kućanina i sastavļa glavni prihod. V. Bogišić, zakon. 333. — *bb) u množini.* Tebe Boga svemogućega priklonito molimo za ovu kuću i za ove kuće kućane. I. Bandulavić 292b. Odstupi sklad od građana i kućana. I. Ančić, ogl. 127.

Digitized by Google

Rodjaci i kućani. P. Posilović, nasl. 87b. Čule bi se svagdaňe smutňe i grižňe među bratjom, među svekrvam i nevistam, i drugim kućani. J. Banovac, razg. 182. Zovnu svoju mater i ostale kućane. J. Filipović 1, 126a. Svi kućani zajedno litanije govore. A. Kanižlić, utoč. 229. Kao kakvi kućani kad se dijele i svaki sebi kuću gradi. Vuk, poslov. 317. Osim kućana i obližňe rodbine pokojnikove. Vuk, živ. 155. Svatovi sazovu djevojačke rcditeļe (ili one od kućana koji su joj mjesto ńih). nar. pjes 1, xi. Jer bi kuće pustili kućani, kad bi im se domovati dalo. Osvetn. 7, 38. Zadrugari ili kućani svi su svoji po krvi. V. Bogišić, zborn. 18.

b. *u jednom primjeru* xviii *vijeka kao da znači: čovjek koji ima svoju kuću, domaćin, gazda.* Postavši zatim velika skupoća u vilaetu, dotira ga glad i nevoļa, da mu vaļade službu primiti kod jednoga kućanina koji ga postavi u svoj majur, da čuva sviňe. E. Pavić, ogl. 577. (‚uni civium'. luc. 15, 15).

c. *čovjek koji dobro umije upravļati svojijem imaňem, isporedi* 1. kućan, 1, c. Kada žita dobrih kućanina poļem stoje . . . J. S. Reļković 297. ‚Pravi je on kućanin'. ‚Ne mariš ti na ń vikati, on je kućanin'. J. Bogdanović.

d. Kućanin, *prezime.* — xvi *vijeka.* Petr Kućanin. Mon. croat. 184. (1503).

KŮĆÂNKA, *f. kućno žensko čeļade (isporedi* kućanin). — *U jednome primjeru* xviii *vijeka (u značeňu: domaćica, gazdarica), a između rječnika u Stulićevu* (v. kućnica). Što je veća sad do posli zima, to kućanka veću brigu ima. J. S. Reļković 98.

KŮĆÂNSKÂ GÒRICA, *f. ime zaseoku u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdiļ. 74.

1. KŮĆÂNSKÎ, *adj. uprav koji pripada kućanima, te se shvaća i u smislu: koji pripada upravļaňu kuće, kućeňu, pa i uopće: koji pripada kući.* — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. kućan). I poslove kućanske raditi. M. A. Reļković, sat. K5a. Satir mu meće prid oči kućanske falinke. H8b. Za kućansku potribu. I. Jablanci 87. Kućanska marva. 111. Ja znadem, kada je vrime tebe pomoći i tvoj kućanski križ s tebe skinuti. Đ. Rapić 204. Naj prije testamenat iliti naredbu kućansku učine. 468. Što potribu kućansku sastavi. J. S. Reļković 6. Mora znati kućanske poslove. 32. Oblakša kućanske trude majci. M. Pavlinović, rad. 182. Kućanska slava. M. Đ. Milićević, slave. 7. Odneo mi 37 dukata kućanskih novaca. međudnevn. 288b. Nego se sva ta buna svršila na miran, kućanski način. pomenik. 1, 79.

2. KUĆANSKI, *adj. koji pripada selu Kutima (u Boci kotorskoj).* U Kutima . . . paroh kućanski. Slovinac. 1881. 147.

KŮĆÂNSTVO, *n.* cura rerum domesticarum, *(uprav osobina ili staňe kućanina) upravļaňe kuće i kućnoga imaňa.* — *Od* xviii *vijeka.* Ravna, učen od kućanstva znaňem. J. S. Reļković 14. Obzirom na pravo kućanstvo napredovati. V. Bogišić, zbor. 106. — *U širemu smislu, ne o kući nego o državi.* Da se u kućanstvu državnom ukloni svaki suvišni trošak. Zbornik zak. 1863. 6. — *I što pripada kući.* Pod kućanstvom razumijevaju se samo stvari koje su potrebne za pristojnu porabu stana. Građ. zakonik. 2, 101. Kada službinče stupi u službu postane članom kućanstva. Zbornik zak. 1853. 2, 88.

KŮĆÂŇE, *n. ńeka djećina igra u kojoj se gađa na gomilice od četiri oraha, što se sovu kuće ili kupe.* — *Riječ je kao verbalni supstantiv od* kućati *ili* kućati se, *ali ovoga glagola nema.* — *U naše vrijeme u Srbiji.* Igraňe kućaňa ili kupa. M. Đ. Milićević, živ. srb.2 239.

1. KŮĆÂR, kućára, *m. klijet, mala kućica prigrađena kući ili blizu kuće.* — *Akc. kaki je u genetivu sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* kůćâru, kůćâri. — *Postaje od* kuća, *i shvaća se kao deminutiv, ali nije jasan nastavak* ar. — *U naše vrijeme.*

a. *vidi u Vukovu rječniku:* u zadružnijem kućama u kakvoj zgradi pregradak gdje oženeni ļudi žive sa ženama ‚eine abtheilung im hause für das ehepaar' ‚cubiculum separatum conjugum'. Pak još s mužem šapće u kućaru kazujući da nî kriva kvaru. M. A. Reļković, sat. I4b. Pošto su unišli u sobicu ili kućar . . . V. Bogišić, zborn. 240.

b. *vidi* 1. klijet, a, *b) i* sprema. — *U Vukovu rječniku:* (u Slavoniji) ‚art speisekammer' ‚cella promptuaria'.

c. kućar zove se kolibica, koju načine kod tora, pa u ńoj spavaju čobani, te čuvaju noću stoku od vuka ili hajduka; kao što to biva u Turskoj. *u* Nar. prip. vila. 1867. 704.

d. *ne znam jeli ovdje drugačije značeňe ili koje od pređašńijeh.* Žene kupe sad pomļivo jaja po kućarih i po drugih stajah. I. S. Reļković 98.

2. KŮĆÂR, kućára, *m. čovjek što čuva kuću.* — *Akc. je kao kod* 1. kućar *(acc. sing.* kućára). — *U narodnoj pjesmi našega vremena iz Istre.* Vole ja imam, volara nimam . . . Kuće ja imam, kućara nimam. Dvore ja imam, dvorara nimam. Nar. pjes. istr. 2, 50.

KŮĆARA, *f. kućica, koliba.* — *isporedi* 1. kućar. — *Po nastavku bi bio augmentativ.* Ńih su dvije u kućari same. Osvetn. 2, 168. Vatrom prže staje i kućare. 8, 96.

1. KUĆÁRAC, kućárca, *m. (dem.* 1. kućar), *koliba, kućica.* — *U jednoga pisca Slavonca* xviii *vijeka.* U kućarcu vitrovom otvorenu. A. Kanižlić, fran. 150 Zavirujući u kućarac od rogožnica sastavļen. 168. Osobitu pako ļubav ukaza prama nemoćnikom u ubozih kućarcih. 210.

2. KUĆÁRAC, kućárca, *m. torbar, torbičar (koji nosi robu na leđima i prodaje po kućama).* — *Načińeno od ńem.* hausirer. — *U pisaca našega vremena.* Kućarac ‚hausirer'. Jur. pol. terminol. 276. Da nitko ne dobiva prava da trguje kao kućarac. Zbornik zak. 1870. 47. *i u Šulekovu rječniku:* ‚hausirer'.

KUĆÁRAK, kućárka, *m. dem.* kuća. — *isporedi* kućerak. — *U narodnoj pjesmi bosanskoj našega vremena.* Stare bake da paze kućarke. Nar. pjes. juk. 341.

KUĆÁRATI, kůćârâm, *impf. vidi* kućariti. — *U pisaca našega vremena.* Kućarati ‚hausiren'. Jur. pol. terminol. 276.

KUĆÁRĚŃE, *n. djelo kojijem se kućari.* — *U pisaca našega vremena.* Pod kućareńem razumijeva se trgovaňe s robom, kada trgovac ide od mjesta do mjesta i od kuće do kuće, ne imajući stanovita prodavališta. Zbornik zak. 1853. 19. *i u Šulekovu rječniku:* ‚hausirgeschäft, hausirhandel'.

KŮĆÂRI, *m. pl. ime dvjema selima u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdiļ. 116. 118.

1. KUĆÀRICA, *f. kućica, koliba.* — *isporedi* 1. kućar *i* kućara *(prema kojima je riječima*

Digitized by Google

deminutiv). — Od XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu (kod* kućica), *u Belinu* (‚capanna, stanza di strame, paglia ecc.' ‚tugurium' 168[a]; ‚casetta' ‚domuncula' 175[b]; ‚tugurio, abitazione angusta' ‚tugurium' 748[a]), *u Stulićevu* (‚casula, domuncula'). Smrt ne gleda ničije lice, jednako se od ńe tlače siromaške kućarice i kraljevske tej polače. I. Gundulić 233. Djed goranin splete od hrasta kućaricu, gdje pribiva. 304. Priprosta mu je kućarica mramornoga mješte hrama. 377. Da ga *(Jerusolim)* veće učiniše prilična onoj kućarici ili šatoru, koji služi za stražište od voća. A. Vitaljić, ist. 257. Kad na selu stoji u miru prost u svojoj kućarici. J. Kavańin 83[a]. U siromaškoj kućarici niki pokornici pustińaci pribivaju. A. d. Bella, razgov. 49. Sastavi tuj jednu priprostu kućaricu. I. Đorđić, ben. 50. Mnoštvo koje bi išlo Betlemsku pohoditi kućaricu. B. Zuzeri 92. Gradi kućarice, igra se s ljepiricom. V. M. Gučetić 142. Dali su mu tu na blizu za dom jednu kućaricu. A. Kalić 359.

2. KUĆÀRICA, *f. ńeka riba,* Callopeltis quadrilineata. G. Kolombatović, pesci. 28.

KUĆÀRIČICA, *f. dem.* 1. kućarica. — *U Belinu rječniku:* ‚capannetta' ‚casula' 168[a], *i u Stulićevu:* ‚casula'.

KUĆARIĆ, *m.* koji se rado kuće drži. na Rijeci. F. Pilepić.

1. KUĆÀRINA, *f. augm.* kuća *(uprav* 1. kućar *ili* kućara). — *U Stulićevu rječniku uz* kućetina. — *I kao mjesno ime u Srbiji u okrugu požarevačkome.* Branik u Kućarini. Sr. nov. 1868. 434.

2. KUĆÀRINA, *f. porez što se plaća za kuću. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚haussteuer' ‚tributum in singulas domos impositum') *s dodatkom da se govori u Boci.* Kućarina ‚haussteuer'. ovo je ođe na novo postavša riječ, od kad je narod poč'o porez od kuća plaćati, od tadaj taj porez zovu ‚kućarinom'. J. Bogdanović. *i u Šulekovu rječniku:* ‚haussteuer'.

KUĆÁRITI, kûćârîm, *impf. raditi (trgovati) kao kućarac. — isporedi* kućarati, kućevati. — *Načińeno od ńem.* hausiren, *vidi i* 2. kućarac *i* kućareńe. — *U pisaca našega vremena.* Osobe koje kućare s robom nebiljegovanom. Zbornik zak. 1853. 23. *i u Šulekovu rječniku:* ‚hausiren'.

KUĆARKA, *f. žensko čeljade kao kućarac (vidi* 2. kućarac). — *U pisaca našega vremena.* Kućarka ‚hausirerin'. Jur. pol. terminol. 276.

KÙĆÂRSKÎ, *adj. koji pripada kućarcima.* Kućarske dozvole podijeljene po propisu. Zbornik zak. 1869. 44. *i u Šulekovu rječniku:* kućarski list ‚hausirpass'. — *vidi* 2. kućarac.

KUĆÁRSTVO, *n. kućarčev posao, kućareńe. — vidi* 2. kućarac. Kućarstvo ‚hausir-handel'. Jur. pol. terminol. 275. *i u Šulekovu rječniku:* ‚hausirgeschäft, hausirhandel'.

KUĆAS, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 205.

1. KÙĆE, *f. pl. mjesno ime u Hrvatskoj. a) selo u županiji zagrebačkoj.* Razdijel. 63. — *b)* Skenžine Kuće, *zaselak u županiji ličko krbavskoj.* 88.

2. KUĆE, *n. coll. ńekoliko kuća. — U starome obliku* kućije *u tri spomenika* XIV *vijeka: po svoj prilici* kuća *je shvaćena u značeńu: koliba (vidi* 1. kuća, a). — *Između rječnika u Daničićevu:* kućije ‚neutr. coll. domus': crkva je treskavačka imala ‚u gradu Prilêpê dvorь s kućijemь i žitnicomь'. G(lasnik). 11, 131; 13, 374. Priloži carstvo mi človêka Đorđija Lućera (? ‚Lukera') sь dêtcomь i sь kućijemь i sь vsêmь namêstijemь što si imatь. 24, 287. (1849).

KÙĆENICA, *f. vidi* kućanica. Maco moja, kućenice pusta! Nar. pjes. hörm. 2, 486. Dobra kućenica. Bos. vila. 1891. 232.

KÙĆENÎK, *m. vidi* kućanik. A pod krove ušli kućenici. Osvetn. 1, 18. Daj i nama, brate, koru hljeba, jer davni smo ovdje kućenici. 1, 39.

KUĆENSKI, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskome.* Sr. nov. 1875. 119.

KÙĆÊŃE, *n. djelo kojijem se kući. — Između rječnika u Vukovu.* Starati se što se kućeńa tiče. V. Bogišić, zborn. 44. Narod smatra zadrugu kao kućeńe. 320.

KÙĆER, *m. vidi* 1. kućar *(ne posve u istijem značeńima). — U naše vrijeme (ali vidi i* kućerak).

a. *vidi u Vukovu rječniku:* čobanska koliba na kolima, što se privlači za torom ‚eine art hirtenhütte' ‚tugurium pastorum'. [cf. glada].

b. *vidi u Vukovu rječniku:* kao komorica pored kuće, gdje se sudi drže i sve što u kuini treba. vide [klijet], kućerak.

c. Kućer, *ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* (Kučer). Razdijel. 69. Kućer. Schem. zagr. 1875. 88.

KUĆÉRAK, kućérka, *m. dem.* kućer. — *Od* XVII *vijeka.*

a. *uopće, kućica, kućarica, koliba.* Da užegu malo kućerka ali malo kolibe od slamišta. M. Divković, bes. 203[a]. Od čoveka nigde ništa nije joj ostalo do jednog kućerka. Nar. prip. vila. 1867. 462.

b. *u osobitome značeńu, vidi* 1. kućar, b. — *U Vukovu rječniku:* ‚die speisekammer' ‚cella promptuaria'. [vide klijet 4].

KUĆÈRICA, *f. dem.* kućer, *isporedi* kućerak, a. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (kao koliba ‚hütte' ‚tugurium'). Kod ńe zgradi kućericu. P. Knežević, pism. 4. Bi zatvoren u jednu kućericu. Blago turl. 2, 112. Od naj višega grada do naj maće kućerice. Nar. prip. vuk.[2] 254. Nađe sinčića i ćer đe grade kućericu. Nar. prip. vrč. 152.

KUĆÈRINA, *f. augm.* kućer, *vidi* kućiština. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* (augm. v. kuća) ‚unförmliches, verfallenes haus' ‚caduca domus', cf. [kućetina, kućurina] kućiština.

a. *uopće.* Kuća mu se kućerinom zvala! Nar. posl. vuk. 165. Za jednu kućerinu govori se da je bila kuća Baja Pivljanina. Vuk, poslov. XVII. To je neka grdna kućerina. M. Đ. Milićević, međudnev. 71.

b. *ime mjesno.*

a) zaselak u Bosni u okrugu sarajevskome. Statist. bosn. 13.

b) pl. Kućerine, ime ńivama u Dobroselu. M. Medić.

c) u Srbiji. aa) pl. Kućerine, *mjesto u okrugu biogradskome.* Livada u Kućerinama. Sr. nov. 1861. 434. — *bb) u okrugu podrinskome.* Zemlja zovuća Kućerina. 1875. 347. — *cc) u okrugu šabačkome.* Ńiva nazvana Kućerina. 1872. 558. *i pl.* Kućerine. Ńiva u Kućerinama. 1863. 528. — *dd) u okrugu valjevskome.* Livada u Kućerini. 1870. 194.

KUĆÈRINE, *f. pl. mjesno ime, vidi* kućerina, b, *b) i c) aa) i cc).*

KUĆÈRINSKÎ, *adj. koji pripada mjestu Kućerinama (vidi* kućerina, b, *c) aa)).* Kućerinski

Digitized by Google

Lug, *mjesno ime u Srbiji u okrugu biogradskome.* Livada u Kućerinskom Lugu. Sr. nov. 1861. 484.

KUĆÉTAK, kućétka, *m. dem.* 1. kuća, *isporedi* kućerak. — *U naše vrijeme.* Oni su dakle sebi načinili ńešto kućetka i tako u ńem živili. Nar. prip. bos. 1, 111.

KUĆÈTINA, *f. augm.* kuća. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚casaccia' ‚casa') *i u Vukovu* (augm. v. kuća). Nešto propale kućetine prodadosmo. Glasnik. II, 3, 140. (1709). Ide gori u jednu kućetinu. Nar. prip. bos. 1, 101. On pod živim Bogom nije imao ništa okrom razvaljene kućetine. Bos. vila. 1886. 72. — *I kao mjesno ime, vidi* Kućetine.

KUĆÈTINE, *f. pl. mjesno ime u Srbiji (pl.* kućetina). *a) jedno ili dva mjesta u okrugu kragujevačkome.* Ńiva na Kućetinama. Sr. nov. 1861. 628. Ńiva u Starim Kućetinama. 1875. 39. — *b) u okrugu smederevskome.* Ńiva u Kućetinama. 1872. 874.

KUĆEVAC, Kućevca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkome.* Ńiva u Kućevcu. Sr. nov. 1873. 914.

KŬĆEVAN, kŭćêvna, *adj. vidi* 1. kućan. — *Gotovo samo u složenome obliku:* kŭćêvnî. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (kŭćêvnî ‚dem hause, der ganzen familie gehörig' ‚universae familiae'). Radila sve ostale kućevne poslove. Nar. prip. vuk. 160. Što su se otpadili od kućevnoga posla. Vuk, dan. 2, 94. Miloš nije bio ajtaģija (koji bećare i hajduke kupi oko sebe, kućevne ļude prezire), nego kućevni čovek. građa. 50. — Po ugnutom kućevnom krovu. M. P. Šapčanin 1, 193. Te zdravice krsne a na glave sve po redu vrsne, pa na sjeme i kućevno sļome. Osvetn. 1, 45.

KUĆÈVÂŃE, *n. djelo kojijem se kućuje.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚hausirgeschäft, hausirhandel'.

KUĆÈVATI, kŭćujêm, *impf. vidi* kućariti. — *U pisaca našega vremena.* Zabrańeno je kućevati iliti torbariti sa salitrom. Zbornik zak. 1853. 403. *i u Šulekovu rječniku:* ‚hausiren'.

KUĆEVICA, *f. mjesno ime u Hrvatskoj. a) selo u županiji zagrebačkoj.* Razdiļe. 73. *(na drugome mjestu pl.* Kućevice. Schem. zagr. 1875. 84). — *b) zaselak u županiji modruško-riječkoj.* 44.

KŬĆEVIĆ, *m. vidi* kućić. — *U Vukovu rječniku.*

KUĆEVNICA, *f.* daska kod koca u preši. Četiri kućevnice pa gotov kotac za prešu. u Zagorju. F. Hefele.

KŬĆI, *vidi* 1. kuća, e, *b).*

KŬĆICA, *f. dem.* 1. kuća. — *Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kućica, kućarica, hiža ‚ligellum, aedicula, casula, domuncula'), *u Belinu* (‚casetta' ‚domuncula' 175b; ‚capanna, stanza di strame, paglia ecc.' ‚tugurium' 168a), *u Bjelostjenčevu* (‚aedicula, casula, domuncula, ligellum'), *u Stulićevu* (‚casula, domuncula'), *u Voltiģijinu* (‚casetta, casino' ‚häuschen'), *u Vukovu* (‚das häuschen' ‚casa'), *u Daničićevu* (‚domuncula').

a. *u pravome smislu.*

a) u spomeniku XIV *vijeka nije dosta jasno značeńe (moglo bi biti mjesno ime), vidi u Daničićevu rječniku:* Međa je Prošinovcima išla ‚na kućice'. M(on. serb). 198. (1381). ne vidi se šta je za cijelo. *(evo popuńena primjera:* Selo Prošinovci, i međa granica Šarbanova i otь tole i obrьšina kućice i na Slatinu . . .).

b) šator, vidi 1. kuća, a. V jutro okolu onih kućic javļaše se k*(ako)* jedna rosa ali zrno od sniga (exod. 16, 13—14). Korizm. 85b.

c) mala kuća, vidi 1. kuća, b. Vele da se porodi naš spasiteļ meu dvjema kućicami pod jednom strješicom, zašto ne imaše svoje kuće ni domka. M. Divković, bes. 80a. Uljoze u jednu hižicu ili kućicu od prutja. B. Kašić, fran. 196. Sveti pustińaci koji steći zatvoreni u pustošah ali u ńihovih kućicah. I. T. Mrnavić, ist. 158. Grob učińen na način jedne kućice. P. Bakšić 186. Onu nepristalu kućicu gdi odstupiše. P. Radovčić, način. 450. Pribivajući u kućica od slame. M. Radnić 64a. Po nagovoru svoje žene ocu i materi načini kućicu baška. F. Lastrić, ned. 60. Ne želi kruška u svojoj kućici. 85. Kod ńegova greba žena načini kućicu. M. Zoričić, zrcalo. 235. U kućici Nazareskoj. I. M. Mattei 35. Ne stekla, Mare, srećice, kolik' ni paun kućice! Nar. pjes. vuk. 1, 383. Moja kućica moja slobodica. Nar. posl. vuk. 182. Svoja kućica svoja voļica. 282. Svoja kućica svoja slobodičica. 283. Ugleda kućicu na tri šarapoda. Nar. prip. vuk. 140.

d) u pčela. Sagrade od voska kućice čudnovato uređene. F. Lastrić, test. 279a.

b. *u prenesenome smislu.*

a) kutija, kutijica, tok. — *Između rječnika u Stulićevu* (‚stucchio, ripostino' ‚theca, repositorium'). *U Dubrovniku se govori n. p.* kućica od očala *(gdje se naočari hrane),* kućica (od knige), *u što se pismo zatvora itd.* P. Budmani.

b) ļuska oko sjemena (n. p. u jabuci). — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Izbaci iz ńih *(dguńa)* seme s kućicami. Z. Orfelin, podr. 364.

c) vidi košuļica, c. — *Između rječnika u Mikaļinu* (posteļica, il' ti kućica u kojoj dijete stoji u utrobi materinoj ‚secundae' 467b), *u Belinu* (‚seconda o secondana, membrana dove sta involto il parto nel ventre' ‚secundae' 663b), *u Stulićevu* (‚membrana dove sta involto il parto nel ventre' ‚secundae'). Iznese na svomu tijelu ispuznut iz kućice ńeke općene male gnusobice. S. Rosa 184a.

d) mala jama iskopana u semļi.

aa) za sađeńe povrća, diña itd. — *U Stulićevu rječniku:* ‚porca' ‚area', *i u Vukovu:* ‚ein häuschen für fasolen' ‚casula phaseolorum'.

bb) vidi 1. kuća, i.

e) predjelak, razdjelak na skrižaļci (tablici). — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Služba ove slike *(skrižaļke)* ova jest . . . pridati će se slovo ‚c' prve kućice, . . . dati će se dva slova ‚A, g' ine kućice . . . Kućica u koju godište ukazano upada. B. Kašić, rit. 7a.

KUĆICAST, *adj. u Stulićevu rječniku uz* kućicav. — *nepouzdano.*

KUĆICAV, *adj. u Stulićevu rječniku:* ‚loculosus (distinctis cellulis abundans)'. — *nepouzdano.*

KUĆICE, *f. pl. ime selu u Bosni u okrugu bańolučkome.* Statist. bosn. 43.

KUĆIČÂŃE, *n. djelo kojijem se kućiča.* V. Arsenijević. (Kućičâńe). J. Bogdanović.

KUĆIČATI, kućičam, *impf. vidi* kućičiti. — *Akc. je biļešen na različne načine.* — *U naše vrijeme.* Kučičati, kućičâm, praviti kućice, n. p. za krumpir; kućičiti. u hrvatskoj krajini. V. Arsenijević. Kućičati. ‚Ajte kućičajte za krumpijere'. ‚Evo kućičamo za krumpijere'. J. Bogdanović. Kućičati, praviti kućice za sijańe krompira, bo-

Digitized by Google

stana, pasuļa itd. M. Ružičić. Kućičati, cf. kućičiti u Vukovu rječniku. ‚Tako se ne kućića, kao što ti radiš'. u Dobroselu. M. Medić.

KŬĆIĆÊŃE, *n. djelo kojijem se kućiči. — U Vukovu rječniku.*

KUĆIČIĆ, *m. prezime. —* xv *vijeka.* Šimko Kućičić. Mon. croat. 319. (1440).

KŬĆIČITI, kŭćîčîm, *impf. činiti (kopati) kućice za sađenje povrća (vidi* kućica, b, *d) aa)). — isporedi* kućičati. *— Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* kŭćîčî). *— U Vukovu rječniku:* ‚die kućice bereiten für die fasolen' ‚paro tumulos phaseolis inserendis'.

KŬĆIĆ, *m. uprav po postanku znači: sin kuće, ali se nahodi u osobitijem značenima. — Od* xviii *vijeka.*

a. *kućanin uopće. — Na jednom mjestu u pisca Slavonca* xviii *vijeka.* Nek divojka svaka bude višta, kad se uda, šiti i kuvati, i kućiće poslužiti znati. J. S. Reļković 70.

b. *u Crnoj Gori, čovjek od bogate kuće (ne plemić, jer u Crnoj Gori nema plemstva). — isporedi* kućević. *— Između rječnika u Vukovu:* čovjek od dobre kuće ‚von guter familie' ‚nobilis'. cf. oģaković, plemić, koļenović *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.* U Crnoj Gori niti ima grada ni varoši, i zato se ne može ni misliti da ima kakijeh drugijeh ļudi osim seļaka i težaka. među prvijem starješinama, n. p. serdarima, vojvodama, knezovima, kojima starješinstva ova ostaju od oca sinu, kao i među ostalijem glavarima i kućićima mnogo ih više ima koji ne znadu čitati nego koji znadu. Vuk, kovč. 12. Stevan je kućić i gospodičić. S. Ļubiša, prip. 43.

KUĆILOVINA, *f. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 85.

KŬĆINA, *f. augm.* 1. kuća. *— Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. kućarina). Paka ju u jednu kućinu zatvori. B. Kašić, per. 184.

KŬĆINE, *f. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskome.* Ńiva u Kućinama. Sr. nov. 1861. 688.

KŬĆÎNSTVO, *n. kućanstvo, kućeńe. — U jednoga pisca Slavonca* xviii *vijeka.* Tako će mu bit kućinstvo tužno. J. S. Reļković 16. To toliko u kućinstvo ide. 439.

KUĆINŠTINA, *f. vidi* kućiština. *— U Stulićevu rječniku uz* kućište. *— nije dosta pouzdano.*

KŬĆÎŠTA, *n. pl. vidi* kućište, a, *c).*

KŬĆÎŠTE, *n. mjesto gdje je prije bila kuća, ili razvaline. — Mj.* -št- *u čakavaca i u zapadnijeh štokovaca* šć. *— Od* xiv *vijeka (vidi* a, *c) aa)), a između rječnika u Belinu* (‚anticaglia, edificio disfatto' ‚parietinae' 87[b]), *u Stulićevu* (‚aedes pene exaesae'), *u Voltiģijinu (griješkom* kućište ‚edifizio diroccato' ‚eingerissenes gebäude'), *u Vukovu* (‚ort wo einst ein haus gestanden' ‚locus ubi domus fuit'), *u Daničićevu* (‚area').

a. *u značeńu sprijeda kazanome.*

a) uopće. Čin' da pogine jak sijeno kê po kućištijeh bus čini. I. Đorđić, salt. 443. Oko kućišta ovega razrušena jeli se doslek vidio igda skup gospode tako svijetle i plemenite? B. Zuzeri 226. Zašto dake sve glavno misli tako ludo tratit oko kućišta ovega razšijana? 242. Natrag se vratiše zafalivši Bogu privičńemu na kućištu svojem prijašńemu. Nadod. 70. Sve ji primi u stara kućišta, vrativši im prvašńa ogništa. 186. S kućišta! (Reče se u šali kad kogođ hukne). Nar. posl. vuk. 288. Niti ćemo se pre vratiti na svoja kućišta dok ti među nama sasvim ne ostaneš. Vuk, građa. 131. A hoću da podignem i školu na onom našem kućištu usred sela. M. P. Šapčanin 1, 140. Stani bili, ostaše kućišta! Osvetn. 4, 32.

b) kad se kaže da ko nema kuće radi veće sile dodaje se riječi kuća i kućište. Iz doma ne ima nigdi ništa, ni konja, ni vola, ni kuće ni kućišta. Starine. 11, 122. (1678). Bez kuće i bez kućišta. D. Obradović, živ. 58. Koji brez kuće i kućišta pod tuđi krovovi drščete. Đ. Rapić 197. Nit' ima kuće ni kućišta. Nar. posl. vuk. 223. Nismo videli sedam let ni kući ni kućišća. Nar. prip. mikul. 65. U ajduka niti ima kuće ni kućišta. Vuk, dan. 3, 164. Gde žena kući kuću, tu nema kuće ni kućišta. V. Bogišić, zborn. 84.

c) Kućište *(i pl.* Kućišta*) kao mjesno ime.*

aa) Kućišta, *vidi u Daničićevu rječniku:* katunu Guncatima crkve arhanđelove u Prizrenu bješe međa ‚nizь dêlь u gorьńi kraj Mileševe Bare na Budilova kućišta'. G(lasnik). 15, 192. (1348?).

bb) u Crnoj Gori dva sela u nahiji katunskoj: Kućište u Čeklićima; Kućišta u Cucama. Glasnik. 40, 18. Do Kućišta kroza Salkovinu. Ogled. sr. 479.

cc) u Dalmaciji. aaa) Kućišće, *selo u kotaru spļetskome.* Repert. dalm. 1872. 30. *— pomińe se od* xv *vijeka.* Granica Kućišća. Stat. poļ. ark. 5, 309. (1472). *— bbb)* Kućište, *selo u kotaru korčulanskome.* Repert. dalm. 1872. 13, *obićnije* Kućišće. Schem. ragus. 1876. 42.

dd) selo i zaselak u Hrvatskoj u županiji lička-krbavskoj. Razdijeļ. 30. 37.

e) u Srbiji ńekoliko mjesta, n. p. aa) u okrugu biogradskome. Ńiva kod Kućišta. Sr. nov. 1868. 152. *— bb)* Staro Kućište *u okrugu ćuprijskome.* Ńiva u mestu Staro Kućište. Sr. nov. 1870. 447. *— cc)* Živino Kućište *u okrugu kragujevačkome.* Ńiva u Živinom Kućištu. Sr. nov. 1875. 101. *— dd) u okrugu podrinskome.* Zemļa zovoma Kućište. Sr. nov. 1872. 233. *— ee) u okrugu požarevačkome.* Ńiva u Kućištu. Sr. nov. 1875. 900. *— ff) u okrugu šabačkome.* Ńiva na Kućištu. Sr. nov. 1871. 217. Ńiva u Kućištu. 1874. 74. *— gg) u okrugu užičkome.* Kućišta, po sata od reke Uvca stara gradina kojoj se ni ime ne zna. M. Đ. Milićević, srb. 586.

b. *kuća, prebivalište, stan uopće. — U jednoga pisca Slavonca* xviii *vijeka.* Onda iđe te kućište sebi gladan novo ište. V. Došen 210[b]. Dal' na zemļi temeļ ištu vikovitom svom kućištu. 229[a]. To kućište kad nasele, da već š ńega ne odsele. 229[a].

c. *pleme, vidi* 1. kuća, f. Metnuvši kocku na rodbinu i kućišta. E. Pavić, ogl. 172.

KUĆIŠTINA, *f. uprav augm.* kućište, *znači: razvaline kuće što je izgorjela. — Biļežim akcenat i značeńe kako je u Dubrovniku gdje je vrlo obična riječ; u Vukovu je rječniku drugi akcenat, a nije posve isto ni značeńe. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (kućiština, vide kućerina) *s dodatkom da se govori u Grbļu.* Tako mi se kuća ne zvala kućištinom! Nar. posl. vuk. 304. Da se našlo blago u zemļi ili starim kućištinama. V. Bogišić, zborn. 408. *— U množini kao ime mjestu u Srbiji u okrugu užičkome.* Kućištine, ime livadi u Zaovinama. Ļ. Stojanović.

KUĆIŠTVO, *n. u Stulićevu rječniku uz* kućište. *— sasma nepouzdano.*

KŬĆITI, kŭćîm, *impf. upravļati kućom, imańem.*

Digitized by Google

— *isporedi* gazdovati. — *Akc. se ne mijeńa (aor. 2 i 3 sing.* kûćî). — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (t. j. kuću ‚haushalten' ‚rem familiarem curare, augere'). — *U naše vrijeme ima gotovo svagda uza se objekat* kuću. Koje oni kućeći ovako stekoše. J. S. Reļković 33. Lijepe kolo vode, a ružne kuću kuće. Nar. posl. vuk. 169. Tuđa kućo, . . . ne kućim te već te raskućujem. Vuk, rječn. *kod* raskućivati. Gde žena kući kuću, tu nema kuće ni kućišta. V. Bogišić, zborn. 34. Domaćica kuću kući. Nar. bl. mehm. beg kapet. 52. Te se porodica ovoga vrati u Garaše, da kući kuću iznova. M. Đ. Milićević, pomenik. 1, 93.

KÛĆITI SE, kûćîm se, *impf.* okućiti se. — *Akc. je kao kod* kućiti. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚accasarsi overo accasare, aprir casa in un luogo' ‚domicilium collocare' 12a), *u Stulićevu* (v. okućiti se), *u Voltiđijinu (griješkom* kućiti se ‚domiciliarsi, accasarsi' ‚sich häuslich niederlassen'). I pribiva dobrovoļno vazda u stvari poštenije i kući se i obći vazda u svakomu srcu. P. Posilović, cvijet. 9. Ako ti je na um palo da se ženiš i kućiš. S. Ļubiša, prip. 35.

KÛĆNÎ, *adj. vidi* 2. kutńi.

KÛĆNICA, *f. uprav kućno žensko čeļade, ali se upotrebļava u osobitijem značeńima, vidi i* kutńica. — *isporedi* kućanica. — *Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚domestica, familiaris, rem domesticam curans'), *u Voltiđijinu (griješkom* kućnica ‚casiera, economa' ‚hauswirtschafterin'), *u Vukovu* (vide kućanica *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori), u Daničićevu* (kućьnica ‚uxor').

a. uxor, *žena (prema mužu). — U naj starijim primjerima.* Da se to selo ne odnime gospoji Stanê za ńe života nikadare, a konь ńe života to selo dajemo knezu Juriju Radivojeviću i ńegovê kućnicê a ńe kćeri. Mon. serb. 225. (1395). Palko Žurьgoviću *(s)* svojomь kućnicomь i s dêcomь. Spom. sr. 1, 38. (1402). Vladika Stêpanida kьći vojevode Mrьkše Sićevskoga i kućnica Žigoļeva. 2, 135. (1462). Na Anuhli kućnici Ratka Dobrьkovića. 2, 118. (1463).

b. *vidi* kućanica, *a)*. Ako kućnica ovo ostavi učiniti. M. Bijanković 134. Kućnicama sad je briga svima. J. S. Reļković 156.

c. *vidi* kućanica, *b)*. U hramu svetomu više redovnica, u staništu svomu pečalna kućnica. I. T. Mrnavić, mand. 53. To 'e mâ ļubi, kâ kućnice pohvaļene ime nosi. J. Kavańin 85a. Žena kućnica, ptica pjevačica i voda koja izvire ništa ti ovoga svijeta boļe. Nar. bl. mehm. beg kap. 329.

KÛĆNÎČKÎ, *adj. koji pripada kućnicima. — U dva pisca* XVIII *vijeka (u prvoga griješkom* kućnički *mj.* kućniški, *a između rječnika u Stulićevu* (kućniški, v. kućan *s dodatkom da se nahodi u Garańina).* Iz čestoga združivańa kućnižkoga. I. Garańin 15. Ne dopuste kućnižke razgovore. 15. Kućničkoga je vridno obzirka. J. S. Reļković 206. To kućnička jest zabava bila od starine. 428.

KÛĆNÎK, *m. kućni čovjek, upotrebļava se u različnijem značeńima, vidi i* kutńik. — *isporedi* kućanik, kućanin. — *Ima na jednome mjestu (vidi* c) *i* kućńik *(što bi mogla biti štamparska pogreška). — Od* XV *vijeka (vidi* b), *a između rječnika u Belinu* (padrone di casa' ‚herus' 534b; ‚padre di famiglia' ‚pater familias' 534a; ‚domestico, familiare' ‚domesticus' 276b), *u Stulićevu* (‚domesticus, familiaris, rem domesticam curans'), *u Voltiđijinu (griješkom* kućnik ‚domestico, casalingo' ‚häuslich'), *u Vukovu* (vide kućanik *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori), u Daničićevu* (kućьnikь ‚maritus').

a. *gospodar u kući, domaćin, gazda.* A on im *(Jesus)* navijesti: ‚Put grada vi hode, čovjek će vas sresti noseći sud vode; gdi ńega vidite uljesti vi tada, kućniku (‚domino domus'. marc. 14, 14. ‚patrifamilias domus'. luc. 22, 11) recite da vam tuj mjesto da. N. Naļešković 1, 127. Uz vrimena i način vaļade, po kom kućnik vladati se znade: način ti je od poslenog reda, jer kućnika svaki posao gleda . . . U tom mnogi baš kućnici fale jer što malo brigom zanemare, s tim sve kadšto kućništvo pokvare. J. S. Reļković 14. — *Amo pripada i ovaj primjer:* Evo ti u kraļu kućnika koji oblast ima svrhu ukućana svojih. J. S. Reļković x.

b. maritus, *muž. — isporedi* kućnica, a. — *U svezi s predašńijem značeńem. — U jednome primjeru* XV *vijeka.* Pitaje pravde na Anuhli kućnici Ratka Dobrьkovića i na rečenomь Ratku kućniku rečene Anuhle. Spom. sr. 2, 118. (1463).

c. *po značeńu kod* a, *ima u Belinu rječniku:* kućńik *(vidi sprijeda)* ‚albergatore, colui che alberga' ‚hospes' 59a. *dakle gazda, gostioničar.*

d. *čovjek koji umije dobro upravļati kućom.* Olimpiću, kume Jero, er si kućnik i štediteļ . . . J. Kavańin 152a.

e. *čovjek (ili čeļade uopće) što s drugima živi u istoj kući.*

a) uopće. Obećava ljekar . . . da kućnikom dat će reda da mu piti dadu dosti. A. Vitaļić, ostan. 95. Jedni bi svoje plakali kućnike, a drugi svojte, ili ļubeznike. P. Knežević, pism. 172.

b) prema domaćinu, starješini (u naj prvom primjeru prema domaćici). I poda plina kućnikom svojim. Bernardin 156. (1586). prov. 31, 15. Imaju se nagovarati sinovi kućnici oca domaćina. J. Matović 317. Biskup kućnika svoga sebi nepodložna neće rediti. I. J. P. Lučić, nar. 44. — *U prenesenome smislu.* Da smo kako pravi kućnici i sinovi Davida. A. Gučetić, roz. mar. 148. Da se učine građani svetih i kućnici Božji. A. Vitaļić, ist. 45. Da budemo kućnici Božji. J. Banovac, blagosov. 159. Redovnici jesu kućnici, prijateļi i sinovi Božji. P. Knežević, osm. 94. Mi građani svetijeh i kućnici Boži. J. Matović 66.

f. *čovjek koji ima kuću, koji živi u kući (suprotno:* beskućnik). No da su sve sami beskućnici i slikovci, a kućnici Arnauti ne pristaju uz ńi nikako . . . Hteli su da udare na Majdevsku stranu, no kućnici Arnauti nisu im dali. Nov. sr. 1884. 84.

KÛĆNÎŠTVO, *n. vidi* kućanstvo. — *Od* XVIII *vijeka (u primjerima* kućništvo), *a između rječnika u Stulićevu* (‚familiaritas') *gdje nije dobro tumačeno (isporedi* kućnost). S tim sve kadšto kućništvo pokvare. J. S. Reļković 14. Jerbo nije za prostog težaka od kućništva baš zabava svaka. 76.

KUĆNOST, *f. osobina kûćânâ u svezi među sobom. — Samo u Voltiđijinu rječniku: griješkom* kućnost ‚domestichezza, intrinsichezza' ‚häuslichkeit, vertraulichkeit'.

1. KÛĆŃÂK, *m. vidi* kućnik, a. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Nije kriva kuća, nego kućńak. B. Zuzeri 64.

2. KÛĆŃÂK, *m. vidi* kutńak.

KÛĆŃÎ, *adj. vidi* kućan. — *Od* XVI *vijeka.*

1. *kao pravi adjektiv.*

Digitized by Google

a. *vidi* kućan, 1, a. U kućnemu pomolištu. I. Đorđić, ben. 178. Stisni se oko onoga kućnega zida. J. Banovac, pred. 128. Pošto sjajnu šaru dobavio, preo kućnęg praga prevalio. Osvetn. 2, 2.

b. *vidi* kućan, 1, b. Posle kućne činit. M. Držić 138. Ovo je kućńi neprijateļ. B. Gradić, djev. 68. Psom tuđim metati kruh kućńi. D. Ranina 69b. Koliko mi kućńi posli dopuštaju. D. Zlatarić v. Mnogi su ovoga kućnega neprijateļa *(t. j. put svoju)* pridobili. J. Banovac, razg. 114. Ne ima većega rata i nemira od kućnega. 182. Čini se na voļu tilu našem neprijateļu kućńem. pred. 34. Naj veće služi trgovcu i vladaocu kućńemu. M. Zoričić, aritm. predg. 9. Koje *(stvari)* pristoje pomļi kućńoj. A. d. Costa 1, 151. Ne rasipati dobra kućna. Ant. Kadčić 512.

c. *vidi* kućan, 1, d. U kućńemu razmirju od franačkijeh zemaļa. I. Đorđić, ben. 32.

2. *kao supstantiv, vidi* kućan, 2. Prid ńimi gredu kućńi mrtvoga. B. Kašić, rit. 231.

KUCÒNOŠA, *m. i f. onaj (ili ona) što na sebi kuću nosi (n. p.* korńača, spuž). — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚domiporta'.

KÙĆÔV, *m. vidi* ‚ćùkôv' (pas). na Braču. A. Ostojić.

KUĆUPCIJA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu valjevskome.* Niva u Kućupciji. Sr. nov. 1863. 90.

KUĆURA, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Milija Kućura. Rat. 354.

KUĆÙRINA, *f. augm.* 1. kuća. — *U Vukovu rječniku:* vide kućetina.

KÙD, *adv.* qua; quo, *pokazuje mjesto kroz koje ili preko kojega ili mimo koje biva micańe; pokazuje mjesto put kojega biva micańe. između ova dva glavna značeńa prvo je starije.* — -u-stoji *mj. ńegdašńega* ą. — *Osnova je praslavenska* (kond-), *vidi* A, *te postaje od korijena* kъ *(vidi* tko, gdje, kad, kako, kamo *itd.) i od nastavka* ond; *ovaj može biti i indoevropski* (ondh?), *isporedi lat.* unde *(gdje se misli da je otpalo* c *na početku),* inde, *(možebiti i grč.* ἔνθα, *ondje, gdje).*

A. *oblici. osnova se* kud (kond) *nalazi već u praslavensko doba s različnijem svršecima, od kojijeh ńeki, ako ne svi, mogu se shvatiti kao padežni nastavci. k ovijema se gdjegdje dodaju i enklitike* n, no *(od* ono), r *(t. j.* že), j.

a. kud *se nahodi bez nastavka u našem jeziku i u nslovenskome* (kôd, od kôd, do kôd), *pa i u češkome i u poļskome, ali samo uz prijedloge (češ.* odkud, dokud, *poļ.* dokąd, pokąd, zkąd). *osim* po, *svi ovi prijedlozi stoje s genetivom, te se može pomisliti da je praslavenski oblik* kondъ *gen. pl., isporedi* d. — *I s enklitikom* no: kudno. Protok. nenad. 86. — *Vidi i* otkud.

b. kùdâ, *isporedi rus.* куда. *moglo bi se pomisliti da je gen. sing. (ali vidi i* kada). — *I s prijedlogom* od, *vidi kod* otkuda. — *Može imati uza se enklitike:*

a) j: kùdâj. *u čakavaca:* A. Vitaļić, ist. 508. Jačke. 18. *i u nslovenskome:* kôdaj.

b) r (že), ra: kùdâr, kùdâra, *dosta često u naše vrijeme, isporedi i nslov.* kôdar. — *u Dubrovniku će ko reći i* kùdârica *i* kùdârice.

c. kude, *nije dosta jasan oblik: ili je istočni oblik od* kudê *(vidi* e) *ili je postao nastavkom* e *možebiti od* kudy *(vidi* d), *kao što se dogodilo u nom. pl. ženskijeh supstantiva na* a. *ovo bi se zadńe potvrdilo akcentom* kùde, *kako ga Vuk biļeži, ali sam ja samo ćuo* kùdê. *istina, čuje se i u južnome govoru.* — *U naj starijim primjerima po svoj prilici stoji mj.* kudê, *jer se u istijem knigama miješa* ê *i* e, *n. p.:* kude. Mon. serb. 18. (1233); Domentijana 137; Zak. duš. pam. šaf. 35. 36; Mon. serb. 206. (1387); 264. (1389—1405) *(u istome spomeniku ima i* kudê). 415. (1442). — *I s enklitikom* j: kudej. Jačke. 146. — *I s enklitikom* r (že): kùdêr. I. T. Mrnavić, osm. 171.

d. kùdi *(vidi n. p.* Š. Menčetić—Ġ. Držić 513; M. Vetranić 1, 130). *mislim (ali vidi kod* e) *da nije zapadni oblik od* kudê *(vidi* e) *nego da postaje od praslavenskoga* kondy, *isporedi rus.* куды, *češ.* kudy, *poļ.* kędy. *može se shvatiti* -y *kao nastavak za acc. pl.*

e. kùdije, *gdje* -ije *stoji mj. ńegdašńega* ê: kudê, *isporedi i bug.* къдѣ. *kao da je* -ê *nastavak za loc. sing.* — *Nalazi se od prvijeh vremena (vidi i pod* c): kudê. Mon. serb. 24. (1234—1240); 95. (1330); kudije. 312. (1421); *po zapadnome govoru* kudi. 229. (1397). — *Može imati uza se enklitike: a)* no *od* ono: kudêno. Spom. sr. 1, 12. (1398), *i okrńeno* n: kudijen, *u naše vrijeme, n. p.* Nar. pjes. vuk. 5, 168; P. Petrović, gor. vijen. 51. — *b)* r (že). *naj stariji je primjer* kudijer. M. Vetranić 2, 240.

f. kùdu, *riječ je stara, isporedi stslov.* kądu, *rus.* куду, *i s prijedlogom* отъ. — *Nastavak* -u *može pokazivati gen. sing. od osnove na* u. — *Vidi kod* otkud.

g. kûđ, kùđe, *u naše vrijeme po jugozapadnijem krajevima.* — *Vaļa da je postalo od* kudê *(vidi* e).

h. kûj, *postalo je od* kuđ *u brzome govoru.* — *U Vukovu rječniku:* vide kuđ *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori i s primjerom iz narodne pjesme:* Kuj si diga' piperske prosjake.

B. *značeńe.* — *kao u svijeh riječi što postaju od korijena* kъ *smisao je naj stariji interogativni, od kojega se razvija indefinitni, a docnije relativni.* — *značeńe je kao što se kazalo spriječda; ali bi moglo biti još starije: udaļivańe od mjesta, isporedi lat.* unde *i* inde, *i vidi* otkud. — *Između rječnika u Vrančićevu* (kuda ‚qua'), *u Belinu* (kud, kuda ‚a che termine' ‚quo' 26b; kuda ‚per dove, significante moto per luogo' ‚qua' 279b; kud ‚a qual luogo' ‚quonam' 598b), *u Bjelostjenčevu* (kud, kuda ‚qua, per quam viam, locum etc.'), *u Stulićevu* (kud? ‚quorsus? quorsum? quo?'; kuda? kudije? ‚qua?') *u Voltiģijinu* (kud, kuda ‚per dove, per qual parte' ‚wodurch'); *u Vukovu:* kud, kuda, kudar, kude, kudije, kudijen *(kod toga dvoga s dodatkom da se govori u Crnoj Gori),* kudijer *(s dodatkom da je po južnome govoru),* kuđ *(po južnijem krajevima),* kuđe *(u Crnoj Gori),* kuj *(vidi* A, h) ‚wohin, wo vorbei?' ‚quo? qua?'; *u Daničićevu:* kuda, kudь, kudê ‚quo'; kudu, s predlogom otь ‚unde' *(vidi kod* otkud).

1. *interogativno.*

a. *u pravome pitańu.*

a) qua? *kroz koje mjesto? preko kojega mjesta?* Kud se skitaš? jer ne radiš? V. Došen 39b. Kud je, snašo, u to selo put poslije ručka? Nar. posl. vuk. 162. *(u prenesenome smislu)* Nut' mene! ter kud se ja ovo zavedo *(h)* premda tvoji *(h)* al' ne tvoja kriposna činńeńa ukazujući, kolik da nisu zadovoļna sama tvoja za imati svu onu slavu . . . ? J. Filipović 1, VII. Kud igda diļe mogla bi se pružiti slava naša? F. Lastrić, test. 232b. — *(bez glagola)* Doli? kuda to, jaoh meni? I. Gundulić 87. Jao moje povesamce, kuda ćeš se povlačiti! Nar. pjes.

Digitized by Google

vuk. 1, 188. — Cucu cucu, kobile, kudar ste mi hodile? — Kroz begove doline. 1, 195. Kudar ćemo na ńeg udariti? 4, 500. — Kudara je Vule zamako? Dubrovnik. 1870. 15. — Ona ima nigdi svoja osobļiva vrata, kudej hodi simo tamo, kudej joj je drago. Jačke. 146. — Magańo, vileniče, kudije se tučeš? gdje si stado ostavio? M. Držić 150.

b) quo? *u koje mjesto? put kojega mjesta? vidi* kamo, *vidi i* bog, 4, *c) (uprav d), ali je izostalo štamparskom griješkom) pri kraju* (I, 476a).

aa) s glagolom što znači pravo micańe. Kud sam tako ideš sada? I. Gundulić 339. Kud iđe tilo, kad izađe iz ńega duša? u grobnicu. J. Banovac, razg. 148. Kud oćeš da pođemo? 223. I dva svata, dva uprosnika! kud vi idete? šta vi tražite? Nar. pjes. vuk. 1, 1. Kud nam pođe đuveglija? 1, 71. Kud odoše, na koju li stranu? 2, 621. Kud srnete mladoi plasi? I. V. Bunić, mand. 6. Stani, momče, kud si navalio? M. A. Reļković, sat. G7a. Kud se ono Maksim zatrčao? Nar. pjes. vuk. 2, 559. Stan', Turčine, kud si nasrnuo? 4, 232. Stan', Turčine, kud si pohitao? 4, 378. Kud hitiš? nije ti krava na nogu stala. Nar. posl. vuk. 168. *amo pripadaju i ovaki primjeri:* Kud te sila slomi preko mora na daleko četrest konaka, preko mora, da ne vidiš doma! Nar. pjes. vuk. 2, 530. Kud te, care, sila zanijela? jesi li se, care, pomamio? 3, 70. — Kuda toj tužeći sam hodiš? I. Gundulić 131. Kuda ćemo ići, gdi nam je kuća? A. Kanižlić, utoč. x. Kuda ideš, siroma? Nar. pjes. vuk. 1, 515. Kuda da uteče tužni osuđenik? A. Gučetić, roz. jez. 298. Kuda bježiš s lijepijem plijenom? Ġ. Palmotić 2, 247. — Da ti kude hodiši? Domentijana 137. — Kudi greš bez drage tve družine? Ġ. Palmotić 1, 19. — Kudije sad misliš poć? M. Vetranić 2, 240. Čeka', kudije bježiš? M. Držić 274.

bb) o pravome micańu, ali s glagolom koji to ne znači nego namjeru, početak hoda, okretańe. Kud ću stupaj moj svrnuti, kud se život moj uputi, kud mi otide srce drago? Ġ. Palmotić 2, 54. Kud ste se uputili? Đ. Bašić 72. Kud li jesi tako zaputio? Nar. pjes. vuk. 3, 482. Kamo Enea, kud se odijeli? Ġ. Palmotić 2, 137. Kud si mi se podigao, Janko? Nar. pjes. vuk. 2, 242. Kud si tako rano uranila? 1, 124. Kud bi se naj boļe bilo okrenuti. M. A. Reļković, sabr. 6. — Te kuda ćes tada se okrenuti, o nevoļni grišniče! Đ. Rapić 9. Kuda ćemo s četom obrnuti? Nar. pjes. vuk. 4, 125. Kuda li si bio namislio? 3, 120. — Kudi se opravļaš sad? Š. Menčetić—Ġ. Držić 513. — Kudijer se odpravļaš? M. Vetranić 2, 240.

cc) nema glagola (samo u pretposļednjem primjeru) ili ima glagol hotjeti *kojijem se naznačuje namjera ili uopće buduće vrijeme. smisao je kao kod bb).* Kud ćeš tamo, Đemo Brđanine? Nar. pjes. vuk. 2, 412. Kud ću sade, na koju li stranu? 2, 496. Kud ćeš, Jovo? nogu podlomio! 3, 105. Kud ćeš vojsku, Ograšić-serdaru? 3, 275. Kud će vještica do u svoj rod? Kud će guba nego na jare? Kud će iver od klade? (Od kakva je ko roda onaki je). Kud će rđa do u rod? Kud će suza neg' na oko? Kud će šteta te na rđava kmeta? Nar. posl. vuk. 168. — Kuda ćeš, dragi, kuda ćeš? Nar. pjes. vuk. 1, 212. Kiko više: ‚Kuda, namjerniče?' Osvetn. 4, 5. *amo može pripadati i ovaj primjer u kojemu je glagol* znati: Reče mužu: ‚Ja ove tvoje dece više ne mogu gledati, nego ih vodi iz kuće!' Čovek je stane blažiti: ‚Ta nemoj, ženo, za Boga! kuda znam s ńima? *(= kuda ću s ńima? kud ću ih voditi?)*' Nar. prip. vuk. 172—173. *isporedi i dd).*

dd) samo s glagolom hotjeti *kao kod cc), ali ne u pravome značeńu, jer se pita (naj češće u prvome licu) kud će otići, u smislu što će s ńim biti, što će raditi, i pokazuje neodlučnost (radi kakve nesreće) pa i očajańe. uz* kud *može biti radi veće sile i druga interogativna riječ* (što, kamo) *s glagolom* htjeti. Kud li ćeš, kamo li ćeš tada? M. Divković, bes. 31b. Kud ću, kamo l' sad brez tebe? P. Knežević, muka. 17. Ajme! kud ću? 46. Videći da je osuđen, kud li će, kamo li će? A. Kanižlić, utoč. 93. Pak već onda ja i dica kud ću? M. A. Reļković, sat. G2b. Što je mislit kud ću, što ću? A. Kalić 171. Gospod Bog kud će šta će, te pošļe čelu. Nar. prip. vila. 1867. 655. *(isporedi pretposļedńi primjer kod cc))* Ali drûgu za promišļaj kaže: ‚Mi umaknut, al' kud naše majke?' Osvetn. 4, 6. — Kuda veće hoću? B. Kašić, nač. 31. Ona kuda će šta će sirota, nego se sakrije pod koru jelova drveta. Nar. prip. vila. 1867. 764. Turci će mi dete poturčiti, pa kuda će moja grešna duša? Nar. pjes. vuk. 3, 37. Nema djeteta; a ja kuda ću? Đ. Daničić, 1mojs. 37, 30. — Što ću sada? kudije li ću sada? M. Držić 350.

ee) s glagolom djeti, djeti se. Itre noge kud se diše? S. Margitić, isp. 250. Tekla voda tekelija, kad je tekla, kud se dela? Nar. pjes. vuk. 1, 49. Kud ćemo se, majko, dijevati? 2, 27. Kud se đede car-Nemańe blago? 2, 101. Kud se đede moj mio ujače? 3, 497. Kud se to deva rod s naše jabuke? Nar. prip. vuk. 18. — Kučko šćeri, kuda si je *(ružu)* đela? Nar. pjes. vuk. 1, 233. — Kuđe im se mudra pamet đela? 5, 58.

ff) o smjeru kod mišļeńa, gledańa, što se shvaća ńekako kao micańe. Kud se miso tva prostire, kud se odluka tva uputi? Ġ. Palmotić 1, 31. Oči moje, kud ste pogledale? Nar. pjes. vuk. 1, 221. — Kudi si misli tve, rec' mi, obratila? S. Gučetić 205.

c) smisao je pitańa da ono što se traži nije i ne može biti, vidi gdje, II, A, 1, a, *b) dd), i* kamo, I, 3, a, *c). može biti da* kud *u ovakovijem primjerima ne znači što* gdje *i* kamo, *već da je isto što* otkud.

aa) s glagolom biti. Kud bi kući od tog sriće veće? J. S. Reļković 366. Od krmače kud će plemenitije šta biti, koja po osmoro oprasi? Nar. posl. vuk. 234. Pa kud bi im časnija zadaća? Osvetn. 2, 25.

bb) nema glagola, ali se misli na glagol biti (je) *kad ima nominativ u rečenici; kad je genetiv, vaļa da se shvaća rečenica kao negativna (po smislu). često u ovakovijem primjerima.* Kud ta sreća da ga poslušasmo? Nar. pjes. vuk. 5, 508. Kud ta sreća da grdne glavare sve potrova i trag im umrije? P. Petrović, gor. vijen. 9. Kud te sreće da ga i ne znadem? Nar. pjes. vuk. 5, 467. Da ih se godinom toliko podńivi, kud sreće! S. Ļubiša, prip. 7. — Kuđ ta sreća da se pokaurim? Nar. pjes. vuk. 5, 513.

cc) s glagolom htjeti *kao pomoćnijem glagolom, i kod toga vaļa da se misli na buduće vrijeme glagola* biti. Kud će veća pogrda? A. Kanižlić, kam. 250. Kud će od ńeg likarija boļa? J. S. Reļković 208. — A kuda će veća nesrića, naučenje i otrov jednoj duši, nego iztirati iz ńe duha svetoga? F. Lastrić, ned. 400. A kuda će gorja smrt i veće zlo, nego kad tko postane sužan pakleni? B. Leaković, gov. 95.

Digitized by Google

A kuda će veće dobro, nego kad mi po ljubavi postajemo pribivališta Božja? 133. Kuda će veće zlo, nego kad tko izgubi pošteńe? nauk. 362. — Kud će više budale od takve? Nar. pjes. vuk. 5, 492.

dd) s glagolom htjeti, *ali ne kao s pomoćnijem glagolom nego u pravome smislu* (vello). *vidi* hotjeti, II, A, 1, a, *c) gg) bbb).* Kud ćeš gorjih od tih kurjakova? M. A. Reljković, sat. C5a. U vrtlu mu svake vrste zelja; kud će boljeg od toga veselja? L5a. Štedi soli, ne da omršaja, kud ćeš goreg kući okršaja? Osvetn. 4, 66. *amo pripadaju i ovakovi primjeri:* Bićeto kao bogovi! kud će se veća holost? F. Lastrić, test. 42a. Kud će se pogrdnija psovka? 42a. — A kuda ćemo veće bogastvo, nego kad Boga imademo? B. Leaković, nauk. 184.

ee) s kojijem drugijem glagolom. Kud je bolje mogao reći s. sabor Tridentiski, nego . . .? F. Lastrić, test. 300b. Kud li će sumljiti tko da . . .? 300b. Kud će se, kako li će se pohlepa više pružati? A. Kanižlić, kam. 66.

d) od c) širi se dalje u smislu da ńešto biva što ne bi moglo biti, te pokazuje čuđeńe. i ovdje kud *kao da je isprva bilo isto što* otkud *(u prvome i trećemu primjeru moglo bi se zamijeniti riječi* kako). Kud će diva nesreća taknuti! Nar. pjes. vuk. 2, 34. Da kud će ti pokor i sramota? sad se nemaš čime povaliti. 3, 256 —257. Kud si ti, star i pametan čovek, pristao za budalom? Vuk, nar. pjes. (1833) 4, 16.

e) u ovijem primjerima kao da se može zamijeniti adverbom gdje, *ali nije dosta jasno značeńe, jer se ističe i čuđeńe (pisac se čudi samome sebi) kao kod d), pa i* kud *ne naznačuje mjesto ograničeno kao što može biti kod* gdje, *nego prostor kroz koji se što može širiti i pružati:* Kud ohodim ja ńegova govorenja sladka i znana . . .? kud korisnijeh broj nauka . . .? Ġ. Palmotić 3, 155a. Kud ohodim potištene učenike ki š ńim gredu? 3, 161a.

f) i u ovome primjeru kao da znači što i gdje, *ali je primjer iz narodne pjesme iz okruga topličkoga u Srbiji u kojemu se ne razlikuje padežima i adverbima stańe od micańa:* Kude ćemo k noći počivati? *(niže:* Da noćimo u gore zelene). *u* M. Đ. Milićević, kralj. srb. 409.

b. *u podložnoj rečenici, radi shvaćańa kao interogativnoga adverba vidi* kako, I, 2).

a) qua, *vidi* a, *a).* Kud si s listom bil, sada hoću znati. Oliva. 45. Eto pazi, nevirniče, kud nevira tvoja niče. V. Došen 258b. Koji zemlje zna dilit u sitvu: kud luk valja, kud li sijat blitvu, kud lan niče, kuda žito rodi, kud sam kućnik po bostanu hodi, kuda loze grozdjem se ponose, . . . J. S. Reljković 15. — Činaše mu se da je zašal is puta i ne umiše kuda pojti. Mirakuli. 103. Gdo hodi po noći, ne zna kuda hodi. Transit. 90. Oliva upita, dojti će on kuda. Oliva. 56. Na Kosovu turska vojska biše, kud će udrit još se ne znadiše. And. Kačić, razg. 211b. Da ja vidim kud mi drago šeta. Nar. pjes. vuk. 1, 369. — Povêdêt kuda je kunfin ta. Mon. croat. 46. (1395). Jer slip ne zna kuda iđe sunce. And. Kačić, razg. 310a. — Ne umijući kude iziti, rikam poslidovah četirim. Aleks. jag. star. 3, 290. — Ne umijašo kudije poći. Zborn. 43a. — Soko će ti kaževati kudijer ćeš putovati. Nar. pjes. vuk. 1, 82. — Ne umijući kuđ hoditi. Nar. prip. vuk.[2] 247.

b) quo, *vidi* a, *b), i* 3, b. Тьj časь dêliše se i pojdoše, da ne vêmo kudь. Spom. sr. 1, 64. (1405). Poću iz daleka za ńim, da vidim, kud će poć. M. Držić 234. Upita kud iđu. F. Lastrić, svet. 17b. Vidiš, ždero, kud propaneš. V. Došen 186a. Da ne vidi kud joj ode majka. Nar. pjes. vuk. 1, 572. Mole sveca, kud će svetac poći. 2, 75. Ode mislit kud će pobjegnuti. 3, 284. A ja ne znam kud je otišao. 4, 147. Svi gledaju otkud izvire, a niko ne gleda kud ponire. Nar. posl. vuk. 282. Ali ne znam kud se ńige diše. M. A. Reljković, sat. B8a. Neg se čudi, kud se štošta diva. C4b. Ne znaš kud ćeš bit osuđen. M. Zoričić, osmina. 70. Nit' da mari, kud će duša. V. Došen 6a. Pazite, nenavidost kud vas vodi. 143b. Nit' ga sreta tko, ni kud će pita. Osvetn. 2, 10. Da ja pitam, kud se vojno sprema. Nar. pjes. vuk. 1, 424. Moramo bar za ovu naj mlađu sestru znati, kud je dajemo i za koga je dajemo. Nar. prip. vuk.[2] 186 —187. — Tko hodi u tamnosti ne vidi kuda grede. Bernardin 68. N. Rańina 88a. joann. 12, 35. Kad pozna kuda gre. N. Nalješković 2, 61. Znajući poklisari, kuda to iđe, rekoše... A. Kanižlić, kam. 304. Ne znaš odkle dolazi oli kuda iđe. M. Zoričić, osmina. 22. Pita kuda iđeš. zrcalo. 28. Sjetuj mene, moja stara majko, kuda mi je sad ići naj preče: il' ću ići na carevu vojsku, il' ću ići kralju u svatove, . . . Nar. pjes. vuk. 2, 363. Ko će znati kuda li će Mirko? Osvetn. 3, 143. — I ja vas povenem i srce me grozi, kada se spomenem, kudi se privozi veliko toj mnoštvo od vjere krstjanske povodom u robstvo u strane poganske. M. Vetranić 1, 130. Rani ne hteć istu mene, pak pobježe, ne znam, kudi. S. Bobaljević 228. Ah! mladče, htjej nam rit, kudi te odpravlja. S. Gučetić 279. Utekla je ne znam kudi. Ġ. Palmotić 2, 238. Onda će viditi lakomci, kudi im se okrenu blago, zarad koga dušu izgubiše. J. Banovac, razg. 3.

c) uz kud *stoji i* kamo *radi veće sile, kad se ističe da se ne zna kojijem se smjerom treba micati. dajbudi u naj starijim primjerima* kud *znači što i kod a).* Gremo ne znam kud ni kamo. Ġ. Palmotić 2, 67. Ne znaše uklonit se kud ni kamo. I. Đorđić, salt. 468. — Tijem gremo ne znaje ni kudije ni kamo. N. Dimitrović 35.

2. *od interogativnoga se značeńa razvilo indefinitno o nenaznačenom mjestu, pa se shvaća i u širemu smislu, ne samo o mjestu. gdjegdje se dodaje radi veće sile i* kamo *(isporedi* 1, b, *c) i* b, *b)) ili* kako.

a. *o mjestu (uopće je teško razlikovati, misli li se na micańe kroz mjesto ili preko mjesta, ili put mjesta).*

a) u pozitivnoj rečenici. Ako bi muž kud daleko otišao. I. Grličić 180. Il' okolo kud obići . . . V. Došen 53b. Kada kud izlazi . . . 61b. Da kad jedan kud odlazi... 96a. Da kud po kvaru ne hodi. J. S. Reljković 156. Kad se kud šalju carski novci. Vuk, dan. 2, 92. Kad je grof Neselrode išao kud na put. prav. sovj. 37. *amo pripadaju i ovakovi primjeri:* Uspomene biše satrvene i po svitu štokud raznesene . . . Ostali štokud izmakoše. Nadod. 49. Počne ga svud kud tražiti. Nar. prip. vrč. 160. — Ne povadi i rasađuj kuda. J. S. Reljković 151. Zavabi te svińe kuda tamo. Vuk, rječn. *kod* zavabiti. — Što gode bihь kude odlučila od imanja mojego. Mon. serb. 415. (1442). — Jezici, od kijeh kad mož' kudi, naj brže uteci. N. Dimitrović 14.

b) u negativnoj rečenici (u ńekijem primjerima kao da se gubi mjesno značeńe i kao da se prelazi na značeńe kod b, *b)).*

aa) uz kud *nema sličnoga adverba* (kamo *ili* kako, *vidi cc)).* Da već nejma kud iz ruke ostaviti tuđe muke. V. Došen 75a.

Digitized by Google

Ako tamo kud naprijed nemam, ni natrag se nemam kud vratiti. Nar. pjes. vuk. 4, 23. — Nema kuda konja provest. 1, 7. Vala, kardaš, nemaš kuda amo. 4, 188. Da im kuda ne pobjegne Stevo. Nar. pjes. petr. 2, 371. Već ginimo i ne ostajimo, jer nemamo kuda kući doći. Osvetn. 2, 124. — Nî kude obajti. Đ. Baraković, jar. 118. — Nije kuđe bježati ovamo. Pjev. crn. 19b.

bb) uz kud *ima i* kamo, *vidi* kamo, IV, a, *b) aa).* Ne imam kamo ni kudaj bižati. A. Vitaljić, ist. 508.

cc) uz kud *ima i* kako *(u jedinome primjeru* kud *znači micańe kroz mjesto).* Zaveži dvojici oči ubruscem kako se naj bolje može da ne bi kako ili kudijer ni naj mańe prozreti. V. Vrčević, igre. 62.

c) kud *stoji pred* koji *(gotovo kao da od oboga postaje jedna riječ) i pokazuje da se svaki miče drugijem smjerom, vidi* koji, 2, b, *i) bb).* — *Između rječnika u Vukovu* (kud koji ‚in alle winde?' ‚quaqua versus?' *s primjerom:* pobjegoše kud koji). Ostali pobigoše kud koji. And. Kačić, kor. 336. Za tili čas vojska neprijateljska prsne i razbegne se kud koje. Nar. prip. vuk.[2] 207. A ostali ljudi, videći, da tu nije mjesta za boj s Turcima, prsnu kud koji. Vuk, dan. 3, 204. Turci sa svom silom učiniše juriš, te ih sve rastjeraju kud koga. građa. 95. — Bježte, robje, kuda koje znade. Nar. pjes. vuk. 2, 524. — Bježte, braćo, kuđe koji može. 3, 306.

b. kud *ili samo ili uz* kamo *dobiva šire značenje, te se već ne misli na mjesto.*

a) kud i kamo, kud kamo *znači od prilike što i* uopće. Koji rad bi previditi, a vara se kud i kamo. J. Kavańin 467b. Dvi stvari siluju me plakat, to jest, izgubitje ove žene i da ja kudkamo ne postavjam toliku pomńu za odražat Bogu, tkoliko ova za omilit ljudma. Blago turl. 2, 18.

b) vidi kamo, IV, a, *b) bb).*

aa) samo kud. Ne laž'te, er nî kud lagati. M. Vetranić 2, 386. Veće nam odložtvo nî kud protezati. I. T. Mrnavić, osm. 103. Nebeske čatibe nî kud provraćati. 130. Nema kud ni amo, već je i kod nas dobra nestalo. (Kazala Ciganka kad je nekaka žena karajući svoje dijete rekla mu u Cigane da ide). Nar. posl. vuk. 203. Ni kud majci, ni kud u đevere. 221. Bez toga truda, bez toga rada nije kud. M. Pavlinović, rad. 57. — Nî kuda lagati. M. Vetranić 2, 376. Zato se nije kuda protiviti crkvi. I. Ančić, vrat. 134. Braniti se već nî kuda. P. Vuletić 70. Bit srodniji već nejmamo kuda. S. Milutinović *u* Pjev. crn. 4b. — Bolji ti nijesam mogao biti, a grđi nemam kuđ. (Kad se ko pravda što mu kakav posao nije bolji. u Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 28. — *Između rječnika u Vukovu* (nemam kud ‚ich kann nichts anders thun' ‚alias agere non possum' *s primjerom iz narodne pjesme:* Nema kuda ljuba Dragijina, otvorila devetora vrata). Nema kuda srpski car-Stepane, već namače dva ģelata mlada. Nar. pjes. vuk. 2, 164. Sada otac ne imadne kuda nego je moradne za ńega udati. Nar. prip. vila. 1867. 762. — Nema kude Komnen-barjaktare, no s polovin' ode ka Udbine. Nar. pjes. vuk. 3, 178.

bb) uz kud *ima i* kamo. Mi veće ne znamo ni kud ni kamo. M. Držić 356. Besjeda me tvoja steže, da ne mogu kud ni kamo. Ģ. Palmotić 1, 169. Ne umješe ni kud ni kamo. I. Đordić, ben. 186. Ne imajuć kud ni kamo, svaki uteć se k tebi želi. A. Vitaljić, ostan. 254. Nije ga kud ni kamo. (Z). Poslov. danič. Ispred Božije volje ni kud ni kamo. Nar. posl. vuk. 105. — Nije kuđ kamo. (Nema se kuda, nego tako valja da bude). Nar. posl. vuk. 215. Ali mu ne bi kuđ kamo, nego mu je *(šćer)* da i on se s ńome vjenča. Nar. prip. vuk. 129. Viđe već da nije kuđ kamo, te ona šta će, da je otac ne vjenča, naumi da ubije sama sebe. 145.

3. *u relativnome smislu.*

a. qua, *o prolažeńu kroz mjesto, preko mjesta, pa i mimo mjesto.*

a) u pravome smislu. Kud imiše minuti Isus. Korizm. 94b. Ukaži mi put kud se ovamo ide. M. Držić 125. Put u visini nebeskoj kud je orao proletio i prošao. M. Divković, bes. 65a. Jur se dan nagiba kud sunce zapada. Đ. Baraković, vil. 151. K ńoj na prozor uzišo je, kud ga ona skrovno primi. Ģ. Palmotić 1, 369. Čisti slide Isusa kud po raju šeta. I. Ančić, ogl. 135. Kî put kažu tebi i meni, kud se grede na nebesa. J. Kavańin 105a. Vrata ogńena, kud se shodi dol' Kocitu. 391b. Otvor'te mi vrata, kud ulaze pravednici. I. Đorđić, salt. 402. Imaš u pameti mista kud imaš proć, gdi imaš doć. J. Filipović 1, 332b. Kud po suhu imaš hodit. A. Kanižlić, bogoljubnost. 434. Nitko tamo ne izvodi kud čeljadi mnogo hodi. V. Došen 105b. Rodio se je kud sva djeca rađaju se. S. Rosa 184a. Priko Palestine kud biše ńihov put. And. Kačić, kor. 72. Po zelenim goricam kud zdene rike teku. M. Katančić 45. Zv'jezda će ti svijetliti kud ćeš putovati. Nar. pjes. vuk. 1, 82. Čestit bio kud odio! 1, 147. Pak je nosi putu na raskršće kud će proći svati Ivanovi. 1, 248. I kaldrmu kud mu Ruža šeće. 1, 262. Ukraj Save, ukraj vode ladne, kud prolaze žitarice mlade. 1, 263. No se čudim zecu dimijama: kud se vere, kako ne izdere! 1, 529. Na raskršće kud prolaze ljudi. 1, 545. Prođi, luče, kud te srce vuče. 1, 634. Pozatvora skele oko mora i drumove okolo primorja kud prolazi carevina blago. 2, 402. U klisuru tvrda Kačanika kud će proći Grčiću Manojlo. 3, 26. Kaž', Harape, kud si prolazio. 3, 321. Stade Luko razređivat vojsku, kud će koji udrit poglavara. 4, 253. Kud je voda jednom tekla, opet će proteći. Kud ludi prodriješe, tud mudri ne mogoše. Nar. posl. vuk. 162. Kud svi Turci tud i ćelavi Mujo. Kud ušlo tud izišlo! (Reče se u šali nazdravljajući). 163. — Nadamo se svaki čas Turci udare kudno i lane. Protokol pis. pr. M. Nenadovića. 86. — Ništar ne poresa, ni trava ni žito, kuda vojska plesa, po sve ono lito. M. Marulić 15. Kaži mi put, kuda u pećinu ovu vhode. Aleks. jag. star. 3, 304. Pri ovomu kraju, kuda puta nije općena. Ģ. Palmotić 1, 348. Lipa ti je Sava voda ladna, kuda teče nije zemlja gladna. And. Kačić, razg. 245a. Kakva je ograda kuda su konji unišli. M. A. Reljković, sabr. 71. Teško zemlji kuda vojska prođe! Nar. pjes. vuk. 1, 494. Da znaš, diko, kuda valja proći. 1, 633. Kuda vojska prolazi tud se trava ne nalazi. Kuda ide Rusto tuda stoji pusto, a kuda ide Lazo tuda stoji prazno. (U Hercegovini). Nar. posl. vuk. 162. Rupa na kući kuda izlazi dim. Vuk, rječn. *kod* baģa. — Kudaj sam hodila, tudaj sam molila. Jačke. 18. — Otъ mesta... kude su tekovišta nis Plavnicu. Mon. serb. 18. (1233). Ovo kude povedoše među. 264. (1389—1405). Što bi godi ńihъ trьgovci ili ńihъ sluge srebra nosili iz našega rusaga u Dubrovnikъ ili inude kude imъ drago. 487. (1461). Pojdoše vozeći kude sami htihu. P. Hektorović 17. Nos i dvi nosdrve kude dih pojimaš. Đ. Baraković, vil. 17. Kude greš, tude mreš. Jačke. 2. — Kudi imaše proći. N. Rańina 202a. act.

Digitized by Google

ap. 5, 15. — Kudê Turci hode dobra ne čine. Spom. sr. 1, 148. (1420). Kudije proć imaše. N. Nalješkoviđ 1, 121. — A drugoga puta ne imahu a kudijen uteći mogahu. Nar. pjes. vuk. 5, 168. Da otidem noćašńijem tragom kudijen sam zavodio Turke. Ogled. sr. 142. I tvrđa je kudijen idemo. P. Petrović, gor. vijen. 51. — Okrenu se kuđ istječe sunce. Nar. pjes. *u* Vuk, rječn. *kod* kuđ.

b) s glagolima što znače udarati, vezati, o mjestima po kojima se udara, o mjestu preko kojega se veže. Kud udara beže Ljubovića, kud udara Pivljanina Baja, prosijeca svilu i kadivu, ... Nar. pjes. vuk. 3, 470. Valjalo bi ga po trbuhu biti (a ne kud se ljudi biju). Nar. posl. vuk. 81. Ko drži za perčin udara kud hoće. 137. Kud ga veže srce mu se steže. Nar. pjes. vuk. 3, 432. Udario ga kud se teoci vežu (po glavi ili po vratu). Nar. posl. vuk. 327. — Ter mu svu protri put kuda je izrañen. M. Vetranić 2, 170. U desnoj sablja, pa sijecite kuda znate. Pravdonoša. 1852. 8. — Sijecite kuder hoćete. 1. — A kudije Vidak udaraše, onudije crna krvca vraše. Pjev. crn. 158b. — Ko lijevom perčin drži desnom siječe kudijer hoće. Nar. posl. vuk. 144. A kaluđer bijući ga opet kudijer je mogao. Nar. prip. vrč. 29.

c) o mjestu preko kojega ili po kojemu se što širi ili pruža, ili koje što (šireći se) obuhvaća, može biti u prenesenome smislu (ne o pravome micańu). Zrakom obhita kud pere morski val. Đ. Baraković, vil. 15. Budući mu nestalo kože, poče zubi natezati, da ima kud još pisati. F. Lastrić, ned. 319. Budući žalosno iskali ga kud su umjeli. S. Rosa 41a. Vinska loza kud se nizom meće. J. S. Reljković 76. Kud su dosad rodna žita bila, tud ječmova bi se klica klila. 113. Ivan gleda i gore i dole, al' ne znade ništa kud je gore. Nar. pjes. vuk. 2, 562. Po planina kud Manojla kažu. 3, 325. Zavede ih Lazar u planine od svijeta kud ga viđet neće, kud s' ne čuje vaške ni kokota. 4, 303. Kud je prt, tud je put. Kud je teže onamo i preteže. Nar. posl. vuk. 162. Po rečenim mjestima kud se danas junačke pjesme naj više pjevaju ... Vuk, nar. pjes. 1824. 1, 20. Ono mjesto kud su posađene jabuke i kruške. rječn. *kod* bašča. — Da si čine trьgь zakonomь kuda ushote. Mon. serb. 363. (1430). Naše trьgovce sabljudati ... svuda kuda je ńihь moćь može doseći. 430. (1445). Put otvoren kuda vide. V. Došen 91a. Dva kalama il' četiri bilo, med ńe kuda cipotina reži, kore komad od kalama veži. J. S. Reljković 145. Buljubašice iz oni naija kuda je on zapovijedao. Vuk, dan. 1, 78. — Da pase kude jedno selo tude i drugo. Zak. duš. pam. šaf. 35. Kude su bili trьgovi u prьve gospode, tudezi da su i sьda. Mon. serb. 206. (1387). Svude inude kude se drže. Mon. croat. 243. (1543). Kude on po nebu svitli tude ona za ńim cvitom obraća. P. Zoranić 36a. — Kuder ga vojnici slavljena dvoriše, onder ga krvnici vesana goniše. I. T. Mrnavić, osm. 171. — Da sabljudamь ńihь trьgovce i ńihь trьgь odь vsakoga zla vsudê kudi budu moći doseći. Mon. serb. 229. (1397). — Kudê oblada, tudê si hodite. 24 (...34—1240). Kudê nê drьžave kraljevьstva mi. 60. (1293—1302). Kudê se ne ore ni kopa. 95. (1330). Vsudije kudije naša moštь more doseći. 312. (1421). — Po mêstêhь kudêno je zakonno mêsto soli prodavanija. Spom. sr. 1, 12. (1898).

b. quo, *u koje mjesto, isporedi* kamo, III *i* gdje, II, A, 3, b.

a) uz glagol koji znači pravo micańe. Ni kud pobježe, ni se kuda ukloni. M. Divković, bes. 239b. Da onamo propanete kud tegliti nastanete. V. Došen 225b. Kud me oči vode i noge nose (otići ću). Nar. posl. vuk. 162. *amo pripadaju i ovi primjeri:* Kud pade da pade. (D). Poslov. danič. Kud puklo da puklo. M. A. Reljković, sabr. 28. Kud palo da palo. (ili:) Kud puklo da puklo. (Bilo kamo mu drago). Nar. posl. vuk. 168. *i ovakovi primjeri u kojima glagol znači micańe, ali se shvaća u prenesenome smislu:* Kud su ošli tri mjeseca dana, neka idu jošte tri nedjelje. Nar. pjes. vuk. 3, 314. Kud je otišla sjekira nek ide i držalo. Kud je otišla tisuća nek ide i stotina. Kud je otišlo june nek ide i uže. Nar. posl. vuk. 162. Evo do malo vrimena kud će doći tvoje pošteńe. J. Filipović 1, 479b. — A mi da idemo kuda smo pošli. M. A. Reljković sabr. 48. — I kudije ja idu, vi ne možeto doći. N. Rańina 51a. joann. 8, 21. — *Može* kud *značiti i micańe put čeljadeta, te je gotovo isto što* kojemu, put kojega. Kazuj, kurvo, družinu ostalu, i jatake kud ste dohodili. Nar. pjes. vuk. 3, 357.

b) nema glagola, ali se ima u misli glagol što znači pravo micańe. Bježʼ ti kud hoć. I. Gundulić 491. Doći će vrime kada će vam konopci biti kojim ćete ne samo biti frustani nego još svezani i odvučeni kud ne biste otili. F. Lastrić, ned. 319. Kud bi htio ić ne more. V. Došen 26a. Da ji pusti poći s oružjem kud jim drago. And. Kačić, razg. 108. Idi sada kud ti drago. Nar. pjes. vuk. 1, 350. Idi s Bogom kud je tebe drago. 3, 180. Ode pravo kud je naumio. 3, 442. Kud mu otac naredi ode. J. Banovac, pred. 88. Otidoše na posao kud im bijaše starešina naredio. M. Zoričić, zrcalo. 181. Kud ostali narod, tuda ću i ja. Vuk, građa. 53. *amo pripada i ovaj primjer:* Tere ne može pješice poći kud si se zavjetovao ... M. Divković, nauk. 36a. — Da ponese na slobodnu ili mu u Dubrovnikь ili inuda kuda mu drago. Mon. serb. 487. (1461). Josip upravlja koračaje Isusove kuda je ńemu drago. A. Tomiković, gov. 33. Veće bježi kuda tebi drago. Nar. pjes. vuk. 2, 112. Kuda htiste tuda grete. M. Marulić 299. Kuda hoćeš ti me vodi. Ǵ. Palmotić 2, 241. Put otvoren širom svima, da izbere kuda voli. V. Došen 32b. — Do svetoga Luke kuđ ti drago ruke, a od svetog Luke turʼ u ńedra ruke. Nar. posl. vuk. 67.

c) uz glagole slati, zvati *(koji znače uzrok micańu).* Kud koga pošalje onamo grede. I. Ančić, ogl. 94. Kud ńi *(mlađe)* truli linac šalje. V. Došen 241a. *amo pripada i ovaj primjer:* Te je sitnu ńigu nakitio, ne kiti je kud je ńojzi kaže, no je kiti preko mora sińeg. Nar. pjes. vuk. 2, 382. — Ne hoteći poći kuda ga Bog posilaše. Nauk brn. 22b. — Ide broz svakoga kasnutja onamo kuda ju Bog zove. A. Tomiković, gov. 27.

d) uz glagole što znače dati, a to u osobitome smislu (n. p. udati, trošiti).

aa) ako glagol znači udati, kud *znači: za kojega (muža), u koju kuću.* Kud je *(kćer)* dala, u zô čas je dala! Nar. pjes. vuk. 2, 480. Ženi sina otklen znaš, a udaj šćer kud možeš. Nar. posl. vuk. 80. — *Slično je i uz glagol* ženiti se *(uprav o mjestu).* Ti se ženi kuda tebi drago, ne ženi se u Robljine grade. Nar. pjes. istr. 1, 20.

bb) uz glagol što znači trošiti; kud *znači: u što.* Eto babo kud poharči blago. Nar. pjes. vuk. 2, 104.

e) uz glagol i druge riječi što znače smjer, n. p. kod okretańa, gledańa, (u prenese-

Digitized by Google

nome smislu) govora. Kud svrneš tve lice, tuj dođe sva rados. Š. Menčetić—Ġ. Držić 491. Kud pogleda, okom rasiječe kao muńa iz mutna oblaka. Nar. pjes. vuk. 3, 407. Kud oči tud i pamet. L. Vladmirović 48. — Zid će opasti na onu stranu kuda je nagnut. M. Radnić 270a. Kuda oči tud i pamet. J. Filipović 1, 282b. Kuda je Barda svojim razgovorom nišanio i smirao. A. Kanižlić, kam. 42. — Svak teče poskokom kude glavom kine. Đ. Baraković, vil. 14. Kude glava krene tamo uda služe. 120. — Vazda veseo budi i pošten, striče moj, veseli ti kudi obrneš obraz tvoj! A. Sasin 150.

4. *može imati pred sobom prijedlog* od (otъ), *vidi* otkud. *rjeđe* do. Dokuda Njeperščica shodi. I. T. Mrnavić, osm. 41.

5. *vidi* kudgod, kud god, kud mu drago, ikud, nikud.

1. KÙDÂ, *adv. vidi* kud.

2. KÚDA, *f. rep.* — *Može biti da je od tal.* coda, *ali je viša prilika da je dalmatska riječ (vidi kod* kelomna) *od lat.* cauda. — *Od* XVI *vijeka (vidi* a, *d)) u Dubrovniku (i još gdje po zapadnjem krajevima), a između rječnika u Belinu* (‚coda' ‚cauda' 197b), *u Bjelostjenčevu* (v. rep), *u Stulićevu* (‚cauda').

a. *u Dubrovniku se kaže svagda* kuda *za rep u ptice i u ribe, pa i u prenesenome smislu u zvijezde (repatice) i na odijelu.*

a) u ptice. Može se primijeniti tašta slava k paunu koji je pun tašte slave i sve ńegovo veselje nije ino negoli gledati perje svoje čineći rotu kudom. Zborn. 7a. Često raširiva *(paun)* svoju kudu u šaroviti okrug. A. d. Bella, razgov. 148. Priobražeńe Argovijeh oči u kude od paúnâ. I. Đorđić, pjesn. 286.

b) u ribe. Vidijahu se ribe nijeme gdi po poļu morskom pliju i gdi kudam izvitijeme valovite pjene biju. Ġ. Palmotić 3, 25a. Boļe je bit glava od gere nego kuda od cipola. (Z). Poslov. danič. — *Može biti da amo pripada i ovaj primjer:* Kudu odrijet, tu je poso. (Z). Poslov. danič.

c) u zvijezde (repatice). Zvijezde s kudami. M. Vetranić 1, 97. Iz sebe pustiće *(zvijezde)* i prosuti kude i repove ogńene. M. Orbin 199. Treći er dio jasnijeh plama svojom kudom s neba ori. P. Kanavelić, iv. 180. Zvijezdu koj do crkve kuda slazi. 602.

d) dugi skut na haļini što se vlači po zemļi. O žene ohole s kudami i s pênelami, s fajtili! Korizm. 24a. A kudom se dugom diči *(dikla).* J. Kavańin 37a. Čim se mota u svjetlilu, i kudom se dugom gizda *(Gavan).* 54b. Kuda ‚coda e strascico, la parte della veste che si strascina per terra' ‚syrma'. A. d. Bella, rječn. 197b.

b. *rep u životińe (pa i u zmaja i u vraga) što nije ni ptica ni riba. govori se* kuda *jer se drži da* rep *nije dosta pristojna riječ.* Kada se prigodi da ju *(zmiju)* tko zaklina, jur kudom zavije, tuj uho neka glas od riječi ne čuje. Š. Menčetić 172. *(Djaval)* zled koju ne more djelovat po glavi djeluje po kudi. M. Vetranić 1, 374. Gdi najdoh pritužan, ni speći ni u san, bez glave trup ružan, grdobnu nakazan, ne imavši ni kude. 2, 18. Na krvave kuda *(kraļa od pakla)* kapļe dračnijem bičim u tle lupa. I. Gundulić 475. Da ona *(zmija)* huđa i otrovnija kude na te ne obrati. 500. Kudu vije, glavu stresa *(zmaj).* Ġ. Palmotić 1, 25. Dusi kleti pripadeni taj čas više pod utrobu grdu kude. 3, 200b. Ide kuna po prosu, a nije ga *(vaļa da treba čitati:* ne ije ga), ma vije kudom, ter truni ga. (D). Poslov. danič. Zmaj ki nas trovnom kudom peče. J. Kavańin 163b. Zvijer ima kudu od vepra, bradu od koze. I. Đorđić, salt. 68. Govori da je ńegova *(behemotova)* kuda tako jakosna, da koga zahiti i ovije s ńom ne može mu se izmaknut. A. Kalić 118.

c. *u ovome primjeru vaļa da znači što i* tug *(konjski rep), isporedi* b. Pa nu meni ti zajmi velikoga konja tvoga, i zajmi mi, moj care, kudu srebrom okovanu. Nar. pjes. bog. 102.

d. *u prenesenome smislu, strašni kraj od čega mu drago.*

a) kao suprotno drugome kraju (glavi). Zač ležiš u bludu *(govori Mlecima),* za toj te svak huli, a glavu i kudu slavan ti car *(turski)* guli. M. Vetranić 1, 50. Ni s kude ni s glave. (D). Poslov. danič.

b) uopće. Drugo počtenje bješe jere ńega stavļahu svrhu velijeh kola . . . Tretje počtenje bješe jere svi tamničari koje bi uhitio bio svezali bi ih za kudu od onijeh kola. Zborn. 13a. Priložite repate ńeke grijehe koji za sobom kudu vode. B. Zuzeri 152. Ulomio je nož u kudi. (Z). Poslov. danič. Odsjekli su mu rep pri kudi. Nar. bl. mehm. beg kap. 178.

3. KUDA, *f. ime žensko.* Zemļak. 1871. 2.

KÙDÂ GÒD, KÙDÂ GÒĐ, *vidi* kud god.

KÙDÂGOD, KÙDÂGOĐ, *vidi* kudgod.

KÙDÂJ, *vidi* kud.

KÙDÂJ GÒDAR, KÙDÂJ GODER, *vidi* kud god.

KÙDÂ MU DRÂGO, *vidi* kud mu drago.

1. KÙDÂR, *adv. vidi* kud.

2. KUDAR, kudra, *adj. rijetka i vrlo nejasna riječ: kaže se o konju* (XIV *vijeka u jednome primjeru i mošebiti i u drugome), te je po svoj prilici značeńe: tovarni; o tamnici* (XVI *vijeka) i može biti da znači: taman; o mački (u narodnoj pjesmi našega vremena), mošebiti o kudravoj (ali nema kudravijeh mačaka). mogu biti dvije ili tri različne riječi, ali Daničić misli da je jedna te ista riječ za dva prva značeńa, vidi u Daničićevu rječniku:* kudrь, prvo značeńe (prema kuditi, i što u Budinića psalm. 1861 ima ‚kudra tamnica') mislim da je ‚turpis', dolazi samo za konja tovarna, pa je tada ‚equus clitellarius': ‚sela tovara da ne nose, nь da hrani vsako selo po jednoga konja kudra da nosi crьkovni tovarь'. M(on. serb). 99. (1380). dolazi još samo jedan put, i to bez riječi ‚konь' a u istom značeńu: ‚učinihь' (car Stefan) ‚Sěńanomь' (selu crkve arhanđelove u Prizrenu) ‚zakonь da imь ne uzimaju lьna, ni jagńetinь, ni kudra, ni da imь jestь dalńega puti'. G(lasnik). 15, 576. (1848?). mislim da se takom konju na suprot stavļa ‚konь dobrь', t. j. jahaći. Z(ak. duš. pam. šaf.) 48. cf. konь. — Duša zatvorena v ovom tmênastomu, umršlomu *(sic)* i rastalênomu têlu kakono u jednoj kudroj tamnici. Š. Budinić, sum. 61b. — Ja nabavi kudru mačku. Nar. pjes. petr. 1, 288.

KÙDÂRA, *vidi* kud.

KUDASI, *m. pl. mjesno ime.* — -a- *je pisano mj. ńegdašńega* ь *(ne zna se uprav kako bi trebalo da glasi).* — *vidi u Daničićevu rječniku:* Kudьsi, selu je Žeravici crkve arhanđelove u Prizrenu išla međa ‚u Kudse, otь Kudьsь prêko u Drimь'. G(lasnik). 15, 310. (1848?).

KUDASIĆ, *m. presime.* — XVI *vijeka.* Marko Kudasić. Mon. croat. 277. (1576).

KUDATI, kudam, *impf. vidi* kuditi. — *Na*

Digitized by Google

jednom mjestu XVII *vijeka*. Da bi bil dostojan jedan ki je neumić da ga svi kudaju i karaju ako ne bi viroval drugomu človiku mudru, plemenitu . . . P. Radovčić, način. 143.

KÙDATICA, *f. repatica (zvijezda), vidi* 2. kuda. Zvijezda kudatica. P. Kanavelić, iv. 602.

KUDBA, *f. kuđenje*. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka*. Što svaki dan uzrastaju s velikim nepoštenem i kudbom naše sv. vire. M. Pavišić 51.

KÙDE, *vidi* kud.

KUDÉCÂŃE, *n. djelo kojijem se kudeca*. — *U Vukovu rječniku*.

KUDÉCATI, kùdêcâm, *impf. teturati, vrludati*. — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes.* 3 *pl.* kudécajû, *u aor.* kudécah, *u gen. praes.* kudécajûći, *u ger. praet.* kudécâvši, *u part. praet. act.* kudécao; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes.* 1 *sing.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚taumeln' ‚titubo'). A ja starac, romi jarac, kudecaću uz ulicu. Nar. pjes. vuk. 1, 486.

KUDEĻ-, *vidi* kudjeļ-.

KUDEĻA, *m. ime muško (ili nadimak)*. — *U narodnoj pjesmi* XVIII *vijeka*. Od mojega pobratima od Kudeļe Novļanina. Nar. pjes. bog. 195.

KUDEĻAN, *m. prezime*. — XVI *vijeka*. — *Može biti da je* e *po ekavskome govoru, isporedi* kudjeļa. Matijaš Kudeļan. Mon. croat. 300. (1595).

KÙDÊR, *vidi* kud.

KÙD GÒD (god *se jače ističe akcentom nego* kud), *adv.* quacunque; quocunque, kud *je relativno, a* god *mu daje neograničeno značenje; među* kud *i* god *može se umetnuti jedna ili više enklitika (isporedi* 2. gdje god). — *Toliko* kud *može imati koji mu drago oblik, koliko i* god *(vidi)*. — *Od* XIV *vijeka (vidi* c), *a između rječnika u Belinu* (kud godir ‚dovunque' ‚quocunque' 280a) *gdje se naj prije nahodi, u Stulićevu* (kud god, kud godi, kud godir ‚quocumque, quoquoversus, quoquoversum'), *u Vukovu* (kudgòd, n. p. kudgod pođeš trebaće ti to ‚überall' ‚ubique'; kudagòd, kudagòđ, kudgòđ).

a. quacunque, *kroz koje god mjesto, preko kojega god mjesta, mimo koje god mjesto*. Ova voda, koju nosim ja uza se kud god hodim, u ńoj moći sve nahodim, dobri pjenez i š ńom kupim. Jeđupka nezn. pjesn. 237. Kud god ide, on zameće kavgu. Nar. pjes. vuk. 1, 215. Kud god odiš, neka jadikuješ. 2, 25. — Plačem i tugujem kud godar prohajam. Nar. pjes. istr. 2, 172. Kudaj godar tužna hodim. Jačke. 83. — Kude gode naši trьgovci gredu po putovehь, vьzdê careva zemļa. Spom. sr. 1, 2. (1395). — Kudaj goder sam šetala na tebe se ogledala. Jačke. 81. — Kud god hodim na srcu ga nosim. Nar. pjes. vuk. 1, 377. Kud god sunce teče, svud se hļebac peče. Kudijen god pasaše, posaše (n. p. ovce ili krave, i znači: kako je god bilo, ele se šteta učinila). Nar. posl. vuk. 162. — Kud sam goće na konu hodio, sve sam Marka sa sobom vodio. Nar. pjes. vuk. 2, 194.

b. quocunque, *u koje god mjesto, put kojega god mjesta*. Kud se god okrećem. A. Kanižlić, rož. 32. Zato oni sada slide jagańca, kud god on ide. E. Pavić, ogl. 682. Srićan bio kud god se ganuo! M. A. Reļković, sat. H4b. Kud god se okreneš svagdi je Jupiter. sabr. 6. Kuda se god Aman okriće. I. J. P. Lučić, razg. 3. Kud god obrati oči svoje. J. Rajić, pouč. 1, 6. Kud god ļudi putuju, tu staju. J. S. Reļković 384. Ja idem za tobom kud god ti pođeš. Vuk, mat. 8, 19. Čuvaću te kuda god pođeš. Đ. Daničić, 1mojs. 28, 15. Idi kuda te god pošļem. jer. 1, 7. — Kud godi moj pogled obratim pun vire, svud mi se nješto led i ogań prizire. Š. Menčetić 54. Mlada šibičica, il' je prigneš na lijevo ili na desno ili uprav pustiš, kud godi ju okreneš, onuda raste. M. Divković, bes. 122b. Kud se godi u svetoj crkvi obratimo, svagdi prid očima imamo . . . J. Filipović 1, 318a. Kud mu godi pamet hodi . . . V. Došen 82b. *amo pripada i ovaj primjer a ne pod* kud mu drago *(vidi)*: Da kuda mu godi drago bude, moći će hodati. A. Kanižlić, kam. 73. — Ovi slijede jaganca kudije godijer pođe. N. Rańina 24b. apoc. 14, 4. Tebi sreća svud je službovala kud godir sam tebe opravio. Osvetn. 3, 61. — Kud goď hoće, prelećeti može. Nar. pjes. vuk. 2, 107. Kuda se goď obraćaše, nadvlađivaše. Đ. Daničić, 1sam. 14, 47.

KÙDGOD (kùdgod), *adv.* aliqua; aliquo, *riječca* god *daje adverbu* kud *indefinitno značenje (isporedi* 1. gdjegod). — *I mj.* kud *i* god *mogu biti različni oblici (vidi* kud *i* 3. god). — *Od* XIV *vijeka* (kude godê, *vidi* c).

a. aliqua, *kroz kojegod mjesto, preko kogagod mjesta, mimo kojegod mjesto*. — *Između rječnika u Stulićevu* (kudagod ‚per qualche luogo' ‚quaquam').

b. aliquo, quopiam, quoquam, *u kojegod mjesto, put kogagod mjesta*. — *Između rječnika u Belinu* (kudgodi ‚in alcun luogo' ‚aliquo' 447a; kudgodijer ‚verso qualche luogo' ‚quoquo versus' 447a), *u Stulićevu* (kudgod ‚quoquam, quopiam, aliquo'), *u Vukovu* (kùdgod *i* kùdgoď ‚wohin immer' ‚quocumque demum'). Što ću ja sad od ovoga tvoga mala a mojega lijepoga dara, ili ću ga s tobom na ovo mjesto arčiti,... ali kudgod u vilaet poslati? *u* Vuk, kovč. 67.

c. *s prijedlogom* od (otь). — *Između rječnika u Belinu* (od kudagod ‚da qualche banda' ‚aliunde' 598b). Što starьcь samь pritežii ili dobude ili isprosii otь kudegodê. Mon. serb. 80. (1302—1321). Ako bi kojugodi usilostь odь kudagodi Dubrovnikь imao. 452. (1452).

KÙDI, *vidi* kud.

KÙDICA, *f. dem.* 2. kuda. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kůdîcâ. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚codetta, coda piccola' ‚caudula' 198a). Pozlatna kudica još joj se *(svijeri)* vidjaše. M. Vetranić 2, 176.

KUDIĆ, *m. prezime*. — *U naše vrijeme*. Đ. Avramović 253.

KUDIĆI, *m. pl. ime selu u Bosni u okrugu travničkome*. Statist. bosn. 67.

KÙDIJE, KÙDIJEN, KÙDIJER, *vidi* kud.

KÙDILAC, kůdioca, *m. čovjek što kudi*. — *U Vukovu je rječniku akc.* kůd-, *ali vaļa da je to pogreška, vidi* kuditi. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚der tadler' ‚calumniator'). Kude mi je troji kudioci. Nar. pjes. vuk. 1, 275. Kletva kudiocima. Vuk, nar. pjes. 1, 275.

KÙDILICA, *f. žensko čeļade što kudi*. — *U naše vrijeme u Lici*. ‚Kako ti se djevojka zaruči, onda kudilice imaju posla'. J. Bogdanović.

KUDILIĆINO, *n. kao da je ime selu*. — XVI *vijeka*. Selo ko je bilo Kudiličino. Mon. croat. 214. (1525).

KUDILOVIĆ, *m. izmišļeno kao prezime za čovjeka što kudi*. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka*. Ne najdoše se nego samo dvojica kojima ovaj Satir činaše se nakrivo . . . A drugi *(bi)* moga vojničkoga stańa imenom Nesmir Kudilović. M. A. Reļković, sat. A4a.

Digitized by Google

KUDÍĻEVO, *n. izmišļeno mjesno ime (mjesto gdje se kudi). — U narodnoj poslovici našega vremena, a između ryečnika u Vukovu* (u ovoj poslovici: Idem u Kudiļevo, da te skudim ‚das tadelland' ‚terra calumniatorum'. cf. ako). Ako Bog da? (mjesto: ‚kuda ćeš, kuda si pošao' ili ‚kuda si naumio', koje nijedno kažu da ne vaļa reći; ako li bi se ko zaboravio te zapitao koga sa ‚kuda', đekoji mu odgovore:) Idem u Kudiļevo da te skudim. Nar. posl. vuk. 1.

KUDINA, *f. ime mjestu na ostrvu Krku.* — XV *vijeka.* Na Kudini (sini). Stat. krč. ark. 2, 295. (1448).

KÙDITI, kûdîm, *impf.* vituperare, *pokazivati riječima da se o kome ili čemu (objektu) zlo misli, govoriti o čemu (objektu) da je zlo, da ne vrijedi; suprotno:* hvaliti. *isporedi* huliti, huditi, hudati. *(nije dobro tumačeno u rječnicima riječima* spernere, contemnere, despicere, *i* calumniari). — *Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* kûdî). *u Vukovu je rječniku* kûditi, kûdîm *(također i* kûdilac), *ali je to jamačno štamparskom griješkom, jer su u istome Vukovu djelu složeni glagoli* òkuditi, pòkuditi, skûditi *po kojima se vidi da je prosti oblik* kûditi; *i Daničić piše* kûditi. akc. u glag. rad. 6, 107. — *Riječ je stara, isporedi stslov. i nslov.* kuditi. — *Između rječnika u Mikaļinu* (kuditi, huliti, pogrditi ‚sperno, contemno, despicio'), *u Bjelostjenčevu* (kudim ‚improbo, incilo, do vitio, reprehendo, reprobo, vitupero'. 2. v. špotam), *u Stulićevu* (‚spernere, contemnere, despicere' *iz Mikaļina), u Voltigijinu* (‚riprovare, biasimare' ‚tadeln'), *u Vukovu* (übel reden von einem' ‚calumnior').

a. *aktivno.* Tvoj grad ja ne kudim, jere svako misto pribogato sudim, u kom si ti listo. H. Lucić 191. Ali hvali ali kudi. I. Bandulavić, predgovor. Kudi' me tko kudi, li me nije dosti. I. Ivanišević 280. Kad te zločest človik kudi, kot da hvali, vesel budi. P. Vitezović, cvit. 24. Vridan časti nî med ļudi ki što hvali to i kudi. 49. Svoja uzdizat a drugoga djela kudit. I. Gršković 201. Kudi, hvali, ruži, slači . . . J. Kavańin 38a. Mrmļak kudi stvari tuje u tmi, mnogo kad ne vidi. 79a. Njeki neuprav kude ńega da na grabše bio je davan. 243b. Kudim zlovoļnost kako zapriku od kriposnih dilovanja. A. d. Bella, razgov. 210. Mnogi zamiraju, kad koje knige izađu na svit (a navlastito hrvaske) i kude ih u puno stvari. J. Banovac, pripov. IV. Udiļ ga počmu nenavidnici kudit i zlobglasiti. 230. Ovo dilo kudiše mlogi. A. Kanižlić, kam. 20. Kude papu kako čovjeka slabijega srca. 384. Latini kude zlotvorstva ovoga cara. 617. Dal' svak psuje i svak kudi da je stražńi od svih ļudi. V. Došen 158b. Ovu stvar kada razumiše, počeše faliti Časlava, a kuditi ńegova otca Radoslava. And. Kačić, razg. 26. Kada bi mahne svoga vilajeta kudili i u knigah korili. M. A. Reļković, sat. A8a. Zagledaj u ovaj cvit, i ako u ńemu ne najdeš za tebe meda, ne kvari cvita i ne kudi ńega. sabr. III. Jezik tvoj kudi bližńega. J. Rajić, pouč. 1, 71. Sveg me budeš primiti kad moje lice kudiš. M. Katančić 49. Samoga sebe ne vaļa ni žaliti ni kuditi, to je drugi*(h)* ļudi posao. D. Obradović, basne. 495. Kude mi je troji kudioci: jedni vele, sanļiva djevojka, drugi vele, ļuta kano guja, treći vele, neļupka je roda. Nar. pjes. vuk. 275—276. Ńu mi fale, a ńega ne kude. 2, 224. A i mene ne kudi družina. 3, 390. Ni hvali Heraka ni kudi Petaka, oba su brata jednaka. Nar. posl. vuk. 225. Tebe hvale, a mene ne kude. 313. Bud ja, more, tvoje dobro kudim, a zašto ga ti kudiš? *u* Nar. posl. vuk. 254. Kao kude mladožeńu a hvale djevojku. Vuk, nar. pjes. 1, 37. Viču na spisateļe i kude ih privatno recenzirajući. pisma. 61.

b. *pasivno.* Od nikije faļene jesu a od nikije kuđene. P. Posilović, cvijet. 119. Nit' kudjen sam jesi. P. Vitezović, odil. VIII.

c. *sa* se, *pasivno.* Niti se ima naše dobro hvaliti ni zlo kuditi. M. Divković, bes. 137a. Zakon se ńegov kudi. J. Kavańin 573b. A kada se drugi kudi, to u ńemu radost budi. V. Došen 115a.

KÙDIV, *adj.* vituperabilis, *kojega treba kuditi. — Kao da je ovakovo značeńe u jednome primjeru* XVIII *vijeka.* Tkoji razlog jest imat poštovanje prahu i ostadkom svetih, buduć toliko našemu vidinju od ništa i kudivi? Blago turl. 2, 67.

KUDJELIN, *m. ime muško.* — -je- *stoji po južnome govoru mj.* ê; *u istočnome glasi* Kudelin. — XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Kudêlinь, ime muško). Vъ vrême že to nêkoja dvaa velmožii samovlastna i samobratna sušte vъkorênivša se bêhu vъ Braničevê vъ mêstê rekomêmь Ždrêlê, Kudêlinь i Drьmanь. Spom. stoj. 20. *(oko* 1318). *(vidi i:* Obrêtosta se dva nêka velьmuža ukorênivьša se vь drьžavê zemļe braničevьskyje vь mêstê rekomêmь Ždrêlê, . . . brata jedinyje matere, jaže glagoļu Drьmana i Kudêlina. Danilo. 114—115). Dojko a brat mu Kudelinь (Kudêlinь. 85). Deč. hris. 17. *u istome spomeniku ima još* Kudelinь *i* Kudêlinь, *svako po tri puta.* Uvêdêsmo kako ste svezali Kudêlina Dabojevića našega Dubrovčanina. Spom. sr. 2, 31. (1388). — *Bio je i grad ovakovoga imena. (vidi:* Još ima više razvalina od kula i od starih gradića s jedne i s druge strane Mlave. narodno pričańe sve to pripisuje braći Drmanu i Kudelinu. M. Đ. Milićević *u* Glasnik. 21, 57). Upire *(Beļanica)* u Mlavu kod razvalina grada Kudelina. Glasnik. 43, *vidi i* M. Đ. Milićević, srb. 1033.

KÙDJEĻA, *f. a)* cannabis; *b)* pensum; *c)* colus, *ne može se znati koje je naj starije značeńe, vaļa da je naj prvo, ali ne o konopļama kao o biļci, nego o uređenjem za predeńe.* — -u- *stoji mj. ńegdašńega* ą, *a* -je- *po južnome govoru mj.* ê, *u istočnome glasi* kûđeļa, *u zapadnome* kûdiļa. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kûdjêļâ. — *Riječ je praslavenska (uprav* kondêlь, *f., vidi i primjer iz* Nar. pjes. vuk. 2. 312 *kod* c), *isporedi stslov.* kądêlь, *potka, nslov.* kodêļja *(sa značeńem b)), bug.* kъdele, *b), rus.* кудель, *b) i svlak od konopaļa, češ.* koudel, *svlak, kučine, pol.* kądziel, *b) i c), pa i lit.* kodêlis, *b).* — *Miklošić misli da je osnova u svezi s osnovom* kondrь *u* kudrav. — *Što u jednome primjeru* XVIII *vijeka ima* -l- *mj.* ļ, *to je samo radi slika:* Nosi kopļa za vretenca, za iglicu zlatne strijeļe, a romincu mjeste vijenca, tvrda oklopļa za kudjele. J. Kavańin 273b. — *Između rječnika u Mikaļinu* (kudiļa, preslica, kužeļ ‚colus'; kudiļa, predivo ‚linum'; *i kod* konopļe), *u Belinu* (kudjeļa ‚conocchia, istrumento da filare' ‚colus' 216b), *u Bjelostjenčevu* (kudeļa, kudelica za tenku preju, sebica ‚pensum'. 2. kudeļa prosta, kučine ‚stupa'), *u Jambrešićevu* (kudeļa za preju iz vune ‚pensum'; kudeļa za debelu preju ‚stupa'), *u Stulićevu* (‚colus'), *u Voltigijinu* (kudeļa ‚lucignolo; conocchia' ‚haarrupfe'), *u Vukovu:* [južno] 1. vide konopļe. — 2. ‚die rupfe (so viel flachs, hanf u. s. w., als man auf einmal um den rockenstock bindet (oder wickelt), der rocken' ‚pensum' [cf. kudeļka]. — 3. (po jugozapadnijem krajevima) vide preslica.

Digitized by Google

a. cannabis (Cannabis sativa L.), *konopļe.* Ki kudiļami otare mesta pomazana. Naručn. 58b. Idite, kudiļu uređivati, preslicu i vreteno čuvati. I. Velikanović, prik. 41. Niti ostade bez, niti kudiļa, niti maslo, niti slanina, niti brašno, što ona za vino i rakiju ne dade. Đ. Rapić 268. Udri, udri, sitna kiša, te porosi žito, vino, . . . i lanove za darove i kudeļu tankoviju. Nar. pjes. vuk. 112—113. Punu torbu kuđeļe. Nar. prip. vuk. 158. Obično se pred kućama nabija kuđeļa i lan. Vuk, poslov. 843. U kuđeļi nekaki od onijeh strukova na kojima raste sjeme, i koji se poslije ne dadu dobro nabiti nego se u rađeńu vade i bacaju napoļe. rječn. *kod* živica. Ono što ostaje na ogreblu kad se ogrebļe kudjeļa ili lan. *kod* ogreb. Prohu, grah, konopļe (kudjeļu). *kod* omlatiti. Pošto se kudjeļa (ili lan) izvadi iz močila i osuši, onda se nabija stupom. *kod* rediti. Predu kuđeļu i lan. dan. 2, 103. Kudjeļa ‚die zubereiteten fasern'. B. Šulek, rječn. *kod* hanf. Kudeļa, Cannabis sativa L. (Lazić). Kudjeļa, v. Kudeļa. B. Šulek, im. 180.

b. *kao ime drugijem biļkama.*

a) Kudjeļa, rus. кудель барашки (Primula officinalis), Solidago canadensis L. (Vodopić). B. Šulek, im. 180.

b) Kudeļa morska, Ricinus communis L. (Lazić). B. Šulek, im. 180.

c. pensum, *koliko se ne samo konopaļa nego i lana ili vune jednom oko preslice omota da se prede. vidi u Vukovu rječniku gdje ima i primjer:* Daj mi jednu kudjeļu vune. Vezaću ga uz to bojno kopļe kao žena kuđeļ' uz preslicu. Nar. pjes. vuk. 2, 312. Pokloni joj sunčeva majka zlatnu preslicu sa zlatnom kudeļom i sa zlatnim vretenom. Nar. prip. vuk. 171.

d. colus, *preslica (ne samo za konopļe nego i za lan, vunu itd.). — Po zapadnijem krajevima.*

a) uopće. Dubrovačka godišnica s kudjeļom, s motovjelom. M. Držić 152. Godišńice za ogńište, prelice za kudjeļu. 213. Svioni ures i zlaćeni priteško je ńoj oklopje, a kudjeļa vito kopje. G. Palmotić 2, 167. Mješte igle i kudjeļe kopje i teški mač vladati. 2, 383. Ter s kudjeļom na me skoči, brade se hiti. V. Menčetić. app. not. 2, 276. Paukom kudjeļu vrag ukrade da iz repa pređu vade. (D). Poslov. danič. Kudiļa prez vretena. N. Palikuća 20. I kudeļe i vretena kriva mužu činit rade. J. Kavańin 46b. Đe se svekri kotlom biju, a svekrve vaganima, a đeveri motikama, a zaove kuđeļama. Nar. pjes. vuk. 1, 306. A kad zlato *(djevojka)* do kuđeļe bilo, skovaše joj srebrnu kuđeļu, pri kuđeļi od zlata vreteno. 1, 471. Na kuđeļi misirsko povjesmo. Nar. pjes. herc. vuk. 200. Sjetila se preļa kuđeļe uoči nedeļe. Nar. posl. vuk. 287. Neka mi od toga napravi kuđeļu i vreteno i stative. Nar. prip. vuk. 134. U Crnoj Gori i u svemu susjednome primorju preslica se zove ‚kuđeļa' (kao što sam u Risnu i u pjesmi slušao: ‚Skovaše joj srebrnu kuđeļu'). Vuk, poslov. XLVII. Da su ga jednom izbile žene kuđeļama. V. Vrčević, igre. 14.

b) presti kudjeļu *u svijem ovijem primjerima pripada amo, premda bi po značeńu moglo pripadati i pod* a *ili* c. S djevojkam kudjeļu presti se postavi. D. Rańina 11a. Veļahote, da kudjeļe žene predu doma u tmini, a junaci neprijateļe da zatječu na ravnini. I. Gundulić 290. Da kudjeļu sramnu prede dijete vrijedno. G. Palmotić 1, 120. Malo po malo prede baba kudjeļu. (D). Poslov. danič. Ditića zibļući, kudiļu prediše. Oliva. 52. Jâk Alcide ní l' se stavi' prest kudjeļu cić ļubavi. J. Kavańin 7a. Što scinite da je samo . . . za žene kudiļu presti? J. Banovac, pripov. 242. Veselo srce kuđeļu prede. Nar. posl. vuk. 33.

c) uopće naš narod misli da je sramota za čovjeka baviti se kudjeļom, a osobito u Crnoj Gori gdje je naj veća pedepsa za čovjeka (junaka) zadjesti mu kudjeļu za pas. Pašu ove smione *(žene)* muževom kudjeļu, a oblače gaće one. I. Gundulić 147. Tim ako su blage ćudi, ter krvničku mrze žeļu *(kraļi),* kô složeste šļu ih ļudi među žene pod kudjeļu. 482. Zadjede mužu kudjeļu. (Z). Poslov. danič. Kao da smo pripasali opregļače ili zadjeli kuđeļe. S. Ļubiša, prip. 188. Tone mi obraz pod oči kao da sam pripasao kuđeļu. 240.

e. *vidi u Ivekovićevu rječniku:* (u Hrvatskoj) kad se konopļe ili lan grebenaju ono što ostane na grebenu. vidi kučine, stupa, isp. sebica *s primjerom:* On pokida gužve kao što se kida konac od kudjeļe kad osjeti vatru. (Đ. Daničić,) sud. 16, 9 (‚filum de stuppae tortum putamine' ‚zwirnfaden von werg'), *ali je u Luterovu prijevodu* ‚eine flächserne schnur'. — *vidi još:* kudjeļa, raščešļana kučina. u cijeloj domovini. F. Hefele.

f. *u prenesenome smislu,* kûdjelja, više vrsti ‚libellula'. na Braču. A. Ostojić.

g. *vidi* stijeń. — *Samo u Voltićijinu rječniku* (‚lucignolo').

KUDJEĻACI, Kudjeļaka, *m. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskome. — Samo s* -e- *mj.* je, *ali to može biti po istočnome govoru.* Livada na Kudeļacima. Sr. nov. 1861. 334. Ńiva u Kudeļacima. 1875. 789.

KUDJEĻAČAK, Kudjeļačka, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskome. — Radi* -je- *vidi kod* Kudjeļaci. Livada u Kudeļačku. Sr. nov. 1861. 688.

KUDJEĻAK, *m. ime mjestima u Srbiji. — Radi* -je- *vidi kod* Kudjeļaci.

a) u okrugu biogradskome. Livada u Kudeļaku. Sr. nov. 1870. 759.

b) u okrugu valjevskome. Zemļa u Kudeļaku. Sr. nov. 1866. 475.

KÙDJEĻAN, kùdjêļna, *adj. koji pripada kudjeļi (vidi* kudjeļa, a). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (kùdjêļnî, vide konopļan). Vaļa sa struka kudeļnoga koji je još neiščupan u jedan mah rukom svući sve seme i lišće. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 108. Kudjeļna pređa ‚hanfgarn'. B. Šulek, rječn.

KUDJEĻARA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu šabačkome. — Radi* -je- *vidi kod* Kudjeļaci. Zemļa Kudeļara. Sr. nov. 1872. 595.

KÙDJEĻICA, *f. dem.* kudjeļa. — *Između rječnika u Belinu* (‚pennacchio, quel che si pone su la rocca per filare' ‚pensum' *s primjerom:* kudjeļica vune 552a), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* kudelica, *vidi kod* kudjeļa), *u Stulićevu* (‚parva colus'), *u Vukovu.* Tada uzeh kuđelicu *(u brzome govoru* -l- *mj.* ļ). Nar. pjes. herc. vuk. 238. — *Po zapadnijem krajevima znači naj češće što i* kudjeļa *pod* c *(vidi u Belinu rječniku).* Jadnog kadiju povuku po podu kao kuđeļicu vune. V. Vrčević, igre. 51. Trepavice, svilu-kudiļice. Bos. prij. 1, 37.

KÙDJEĻICE, *f. pl. ńeka biļka.* Kudiļice (cudiglice), lupuli (Danilo), Humulus lupulus L. B. Šulek, im. 180.

KÙDJEĻÎŠTE, *n. u Vukovu rječniku:* vide konopļište.

KÙDJEĻITI, kùdjeļîm, *impf. graditi kudjeļe*

Digitized by Google

(preslice); naticati predivo na kudjeļu (preslicu). — *U Stulićevu rječniku:* 1 ‚colos construere'. 2. v. ukudjeļiti. — *prvo značeńe nije pouzdano, a slabo je i drugo.*

KÙDJÊĻKA, *f. vidi* kudjeļa, c *(uprav je deminutiv), isporedi* kudjeļica. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kùdjeļâkâ. — *U Vukovu rječniku (samo istočni oblik):* kùdêļka, vide kudjeļa 2 *s primjerom iz narodne pjesme:* Svaka sprela po kudeļku preļa.

KÙDJÊĻNICA, *f. vaļa da znači: žensko čeļade što živi predeńem.* — *Na jednome mjestu* XIV *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku:* kudêļnica ‚inops' (za cijelo ne znam što je). Sirota kudêlnica da jestь svobodna, takoždе kako i popь. Zak. duš. pam. šaf. 34.

KUDJETI, kudim, *impf. u Stulićevu rječniku:* v. iskudjeti. — *Riječ sasma nepouzdana koju je sam Stulli načinio misleći da* iskudjeti *(vidi) postaje od* iz *i* kudjeti.

KÙDLAK, *m. vidi* vukodlak. — *U naše vrijeme u hrvatskome primorju i u Istri.* Naš je otac kudlak, pa mu vaļe krst zadiši. Nar. prip. mikul. 88. Kudlȁk ‚vampyrus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 86.

KUDLAŠ, *m.* platno tkano pređa po pređi. u Virovitici. F. Hefele.

KÙD MU DRÂGO (kud mù drâgo), *adv.* qualibet; quolibet, *znači, kao* kud, *prijelaz ili mjesto, ali se ističe da mjesto može biti koje mu drago, makar koje, isporedi* gdje mu drago *i* koji mu drago, *dakle kroz (ili mimo) koje mu drago mjesto, preko kojega mu drago mjesta; put (ili u) koje mu drago mjesto.* — *Mješte* kud *mogu biti i drugi oblici s istijem značeńem.* — *U Belinu rječniku:* kud mu drago ‚in qualsivoglia luogo' ‚quocumque' 447a; *u Stulićevu:* kud mu drago ‚quolibet, quocumque, quoquo'; *u Voltiģijinu:* kud mu drago ‚dovunque' per dove vuole' ‚wohin man will'; *u Vukovu:* kùd mu drâgo, kùdâ mu drâgo ‚wohin immer' ‚quocunque, quo libuerit'. — *Za ovakovo značeńe nemam primjera, jer amo ne pripadaju primjeri u kojima i* mu *i* drago *imaju pravo značeńe, te je* kud mu drago *isto što i* kud ga je voļa, *kao što je i ovdje:* Ko to ne bi mogao ili teo podneti, onaj neka ide iz Srbije kud mu drago. Vuk, građa. 32. — *Mješte* mu *može se upotrebiti i* ti, *vidi u Stulićevu rječniku:* kud ti drago, kud ti ļubo, v. kud mu drago.

KÙDŃA, *f. kuđeńe.* — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Moja rodo! dok ti cura ne uzme novce (dok se s kim ne vjeri) niko ti za ńu i ne zna, a dok uzme novce, to ti onda kudńe sa sviju strana, pa i onduda, moja sejo, odakle se nikada ni nadala nijesi'. J. Bogdanović.

KUDÒNOŠA, *m. (može biti i f.) čeļade što nosi skut (vidi* 2. kuda, a, *d)) kraļu, biskupu itd. (muško nosi muškome, a ženskome, n. p. kraļici, može nositi i žensko). shvaća se kao služba i čast.* — *U Belinu rječniku:* ‚caudatario, quel che sostiene la coda o strascico del manto de' cardinali o prelati quando caminano' ‚syrmatarius' 181a, *i u Stulićevu:* ‚qui extrema vestis alterius caudae instar desinentis manu sustinet'.

KUDÒNOŠAC, kudònošca, *m. vidi* kudonoša. — *Samo u Voltiģijinu rječniku:* ‚caudatario' ‚schlepp träger'.

KUDÒNOŠÊŃE, *n. služba (ili čast) u kudonoše.* — *U Belinu rječniku: (sa starijim oblikom)* kudonošenje ‚officio di caudatario' ‚munus syrmatarii' 181a, *i u Stulićevu:* ‚munus illius qui extrema vestis etc.'

KUDOŠ, *m. ime potoku u Slavoniji.* Regul. save. 207.

1. KÚDRA, *f.* naziv za žensko, koje ima kudrave kose'. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

2. KÚDRA. *f. ime (kudrastoj) kokoši.* F. Kurelac, dom. živ. 53.

3. KÚDRA, *m.* u Bosni zovu čovjeka kudrava kudrom: ‚kudro jedna derviška'. F. Kurelac, dom. živ. 57. — *U narodnijem pjesmama bosanskijem nahodi se kao psovka (vidi i kod* kudrav). Što je godi guja u Krajini, ta sve ih je kudra pokupio. Nar. pjes. juk. 169. Gdje si kudro, Đulić Ibrahime? noćas si se, kudro, zaklińao da ćeš mene na mejdan pozvati: odi, kudro, sada, ako smideš. Nar. pjes. juk. 182. — *u ovome je primjeru ženskoga roda (ali vidi prečašńi primjer):* Jer se noćas kudra zaklińala, taman glavom Đulić Ibrahime, da će mene na mejdan pozvati. 181.

4. KUDRA, *m. ime muško.* — *U narodnoj priči u Srbiji.* Priča se da su dva majora, Kudra i Udra, hteli tu da grade grad. M. Đ. Milićević, srb. 1054.

KUDRAC, *m.* (crvènkudrac *i* plávenkudrac), *vidi* kundrac. Dva mačka idu jemovom gredom, jednom ime crvenkudrac, drugom ime plavenkudrac: pis, pis, crvenkudrac! mac, mac, plavenkudrac! ko može naj kraće četiri puta uzastopce izgovoriti a da se ne pomete. B. Mušicki.

KUDRAN, *m. ime psu.* F. Kurelac, dom. živ. 45. — *isporedi* kudrov.

KÙDRAST, *adj. vidi* kudrav. — *U naše vrijeme.* ‚Kudrasto čeļade'. ‚Kudrastije kosa'. J. Bogdanović. — *Kao adverab u prenesenome smislu.* Kudrasto, neoprano. Tad mi je kudrasto bilo, ital. ero nelle strette (po Zagorju). M. Pavlinović. *vidi* kudrav *pri kraju.*

KÙDRATAST, *adj. vidi* kudrav. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka (ovce)* mora gusta, kudratasta . . . biti. I. Jablanci 127.

KÙDRAV, *adj. o dlaci, vlasu, kosi, vuni itd. što se naravno uvija, te tako čini uvojke.* — *isporedi* kuždrav, kuštrav, kušļav. — -u- *stoji mj. ńegdašńega ą.* — *Riječ je praslavenska* (kondrjavъ), *isporedi nslov.* kȏdrav, *bug.* къдрав, *rus.* кудрявый, *češ. (s nejasnijem promjenama)* kadeřavý, kučeravý, *poļ.* kędzierzavy; *postaje od* kondrь, *kovrčica, nslov.* kòder, *rus.* кудер (кучеря), *češ.* kadeř, kučera, *poļ.* kędzior, kędzierze *(pl.). osnova ili korijen* kond *može biti isto što je u* kudjeļa *(vidi).* — *Između rječnika u Vukovu* (‚kraus' ‚crispus'). Dlake kudrave. I. Jablanci 117. Kosa mu je kudrava. Đ. Daničić, pjes. nad pjes. 5, 11. Oko glave i kudrave joj kose savila se crvena čalma. Srp. zora. god. 2, sv. 3, str. 51. — *Čudnovato je drugo značeńe (od prilike rđav, nevaļao) ove riječi, jer je teško naći u kojoj je svezi s prvijem (ili je posve druga riječ?), vidi* kudra *i* 2. kudar. Kudravo čeļade, neuplodno, neuredno. M. Pavlinović. *vaļa da je i ovdje takovo značeńe:* Što bje glava čo'eka ubavnoga, to sad žvaļe zmaja kudravoga. Osvetn. 2, 62.

KÙDRAVAC, kûdrâvca, *m. u Vukovu rječniku:* kudrav ćilim koji se u dva nita tka ‚art teppich' ‚tapetum quoddam' *s dodatkom da se govori u Srijemu.* — *Po svoj se prilici kaže i o čovjeku u kojega je kudrava kosa, isporedi* ku-

Digitized by Google

dravica *i* kudre, *vidi u Šulekovu rječniku:* kudravac ‚lockenhaupt, lockenkopf'.

KŮDRAVICA, *f. žensko čeļade u kojega je kudrava kosa.* J. Bogdanović.

KÚDRE, *m. hyp. sa čovjeka kudrastijeh kosa.* J. Bogdanović.

KUDREČ, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskome.* Zabran u Kudreču. Sr. nov. 1875. 1410.

KUDREŠ, *m. ime selu u Srbiji u okrugu požarevačkome.* K. Jovanović 141. — *Isto se ime pomiņe* XIV *vijeka.* U studenьcь u Kudrešь. Svetostef. hris. 22.

KUDREŠKI, *adj. koji pripada Kudrešu.* I gьdê upada kudrešьkii potokь za Nevečeranь. Svetostef. hris. 22. Kudreška *(opština).* K. Jovanović 141.

KUDRIŠ, *m. vrsta psa.* F. Kurelac, dom. živ. 45.

KŮDRÔV, kudròva, *m. vidi u Vukovu rječniku:* ime psetu ‚ein hundename' ‚nomen cani indi solitum'. — *U naše vrijeme.* — *Kao da bi značeńe bilo: pas kudraste dlake, ali V. Vrčević tumači drukčije:* U nas, balijo, okinu psu uši, pa mu nađedu ime kudrov. Nar. prip. vrč. 60. *i ove je primjere jamačno napisao isti Vrčević:* Mi u nas zovemo psa kad nema repa kusov, a onoga što cijele uši nema kudrov, a pas te pas vazda. Nar. prip. vuk.² 293. Kudrov, t. j. pas bez ušiju. Pravdonoša. 1851. 30. Okinemo mu *(psu)* uši i zovemo ga kudrov. V. Bogišić, zborn. 201. — *I kao ime volu.* Bruvno. D. Hirc.

KUDU, *vidi* kud *i* otkud.

KŮDUZ, *m. ime tursko.* — *U naše vrijeme.* O Turčine, Kuduz-Del-Alijo! Nar. pjes. vuk. 3, 478. — *I kao nadimak u Hrišćanina.* Pođi, kćeri, Baju za Kuduza [Kuduz (kome je pravo ime bilo Nikola) bio je i gluv i lud i tepav. Vuk]. Nar. pjes. vuk. 1 (1891), XL. Ja se opomińem da su u Tršiću jednoga čovjeka, kome je nadimak bio ‚Kuduz', zvali: ‚O Kuduze!' Vuk, nar. pjes. 1, 499.

KŮĐ, kůđe, *vidi* kud.

KUĐÈNÎK, kuđeníka, *m. vidi* kudilac. — *Po postańu (od part. praet. pass.* kuđen) *značeńe bi bilo suprotno: kuđen čovjek, ali je jamačno riječ načińena samo za poslovicu radi slika i sličnosti sa* suđenik. — *U poslovici našega vremena, vidi u Vukovu rječniku:* ‚der tadler' ‚vituperator' ‚in dem sprichworte': kad dođe suđenik, nek izjede govno kuđenik *(kaže se ako ko kudi kakvu djevojku, a smisao je da mu je zaludno kuđeńe i da ńemu pada na sramotu, ako je suđeno da se ona uda).*

KŮĐĚŃE, *n. djelo kojijem se kudi.* — *Između rječnika u Vukonu.* Veseo u kuđeńih. S. Badrić, prav. nač. 36. Čitateļ sam neka sudi, što je za falu, što li za kuđeńe. Vuk, građa. x. Odbrana od ružeńa i kuđeńa. odbr. od ruž. 1. — *Griješkom* kudeńe. Uzrok ńiova kudeńa. A. Kanižlić, kam. 552.

KÚĐO, *hyp.* Kuzman. J. Bogdanović.

KÛF, *m. vidi* labud. — *Riječ je tuđa (tal.* gufo, *jejina? tur.* kugu, kuh, *labud?).* — *U dubrovačkijeh pisaca od* XVI *do* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚cigno, uccello acquatico noto' ‚cycnus' 193ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (v. labud), *u Stulićevu* (kuf, ptica ‚olor'). Kuf kako pribili koji se pojeći životom razdili u vodah stojeći . . . Š. Menčetić 129. Umiru a poju kako kuf pribili. G. Držić 422. Kad je kuf u on čas na prijeku smrt spravan. M. Vetranić 1, 8. Kako kuf prij' časa od smrti od svoje . . . S. Gučetić 290. Pjevati će kufi bili, pjevati će vile od mora. I. Gundulić 13. On *(Jove)* k ńe dici u prilici sńežanoga kufa dođe. G. Palmotić 1, 263. Tada će kufi pjevat, kad budu čavke mučat. (D). Poslov. danič. — *Metaforički: pjesnik.* Neka od Arna kufi bijeli čestitosti tvoje poju. I. Gundulić 282. — *U naše vrijeme znači i drugu pticu.* Pelecanus onocrotalus. Slovinac. 1880. 32ᵇ.

KUFAR, kufra, *m. ńem.* kupfer, *mjed.* — *U Bjelostjenčevu rječniku: (kajkavski)* kufer, bakar ‚cuprum', *u Jambrešićevu:* kufer ‚cuprum'.

KUFIĆ, *m. dem.* kuf, *mladi kuf.* — *U Belinu rječniku:* ‚cignotto, il figlio del cigno' ‚pullus olorinus' 193ᵇ.

KŮFÎN, kufina, *m. tal.* confine, *granica, međa.* — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Sve će mi se vojske sastanuti na kufinu dužda mletačkoga. Nar. pjes. vuk. 4, 80.

KUFREN, *adj. ńem.* kupfern, *mjeden.* — *isporedi* kufar. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚cupreus' *i u Jambrešićevu:* ‚cuprous'.

KŮGA, *f.* pestis, pestilentia, Pestis orientalis (inguinalis, bubonica), *uopće svaka priļepļiva bolest od koje mnogo ļudi umire, a u osobitome smislu bolest u kojoj otječu žlijezde uz ţestoku vrućicu.* — *isporedi* buba, *i),* čuma, morija. — *Jamačno je tuđa riječ, isporedi srvńem.* koge. — *U našemu jeziku od* XIV *vijeka (samo još u nslovenskome), a između rječnika u Vrančićevu* (‚pestis'), *u Mikaļinu* (kuga, nemoć smrtna ‚pestis, pestilentia, pestilitas, lues, vastitas', *i kod* buba), *u Belinu* (‚peste o pestilenza' ‚pestis' 558ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (kuga, nemoć smrtna ‚pestis, pestilentia, lues, pestilitas, lues lethifera'), *u Jambrešićevu* (‚lues, pestis'), *u Stulićevu* (‚pestis, pestilentia, morbus pestilens, contagium'), *u Voltigijinu* (‚peste, epidemia' ‚pest'), *u Vukovu* (‚die pest' ‚pestis'), *u Daničićevu* (‚pestis').

a *u pravome smislu.* Pomiraju odь kuge. Spom. sr. 1, 29. 30. (1400). Ini kugom poginuo jest. B. Kašić, nasl. 49. Od kuge umriše. J. Filipović 1, 571ᵇ. Sedam sinova bana Abarskoga jedan dan od kuge je umrlo. And. Kačić. razg. 6. — Pomor od kuge. M. Vetranić 1, 11. — Pride velika kuga ka pomori okolo 3-ti del ļudi. Mirakuli. 149. Ostale kuga pomori. Ivan trog. 16. Morila je kuga na Ugrih. P. Vitezović, kron. 194. Kuga moraše u grčkoj zemļi. J. Banovac, pripov. 62. Vojsku kuga pomori. J. Filipović 1, 308ᵇ. Ali su vas Grci porobili, ali vas je kuga pomorila? And. Kačić, razg. 30ᵃ. Sarajevo, ogńem izgorjelo! po vrhu te ogań opalio! a po dnu te voda zanijela! po srijedi kuga umorila! Nar. pjes. vuk. 1, 321. Kuga mori, paša robi. 1, 376. Kuga ga umorila! (Kletva). Nar. posl. vuk. 162. I velika kuga strašna sva pomete neizbašna. J. Kavańin 101ᵇ. Kuga u tri dni pomete šeset tisuć podložnika kraļa Davida. Đ. Bašić 164. Blizu kuga mete. S. Ļubiša, prip. 169. Ne hoće kuga da me omete. 178. Dica ištu štošta drugo, oci vele: ‚Gdi si, kugo, te sotone te ne daviš?' V. Došen 209ᵇ. — Otruje se kao o kugu. M. Držić 373. Sve kraļestvo bi kugom otrovano. F. Glavinić, cvit. 28ᵃ. Kugom otrovani. F. Lastrić, svet. 130ᵃ. Dođe na ń otrovna kuga. J. Banovac, pred. 104. Kuga tila koga rani. V. Došen 95ᵃ. Da se te bludnice uhvati kuga, bi li je ončas istirao iz kuće? Ant. Kadčić 252. Oba ih spale cmolom, smudom i paklom, da kome kuga ne prione. S. Ļubiša, prip. 277. — Kupi kao kuga decu. Nar. posl.

Digitized by Google

vuk. 164. — Pistorio . . . izagno je kugu svojim Kotorinom. J. Kavańin 308a. Države naše od kuge morije sarani. F. Lastrić, od' 82. Pošteno u svako vrime krajinom vladao i ńu od kuge koja moraše po Dalmaciji branio. And. Kačić, razg. 205. Štit suprot kuzi, trešńi, . . . Štit. 1. Molitva suproć kuzi. 27. Kuzi likarija. J. Vladmirović 26. Spoznavši Saveriju za svoga od kuge zaštititeļa. A. Kanižlić, fran. 73. — Izniknu od nikud u Sieni kuga. F. Glavinić, cvit. 147a. Da se je kuga javila. A. Vitaļić, ist. 400. Kad navali na vrimena kuga. M. Lekušić 160. U ono vrime dođe kuga i on se isti okuži. P. Posilović, nasl. 10a. Dal' u smradu kad što leži, prije iz ńeg kuga reži. V. Došen 255b. Očitova se u vojski kuga. I. J. P. Lučić, izk. 11. U dvorove kuga udarila. Nar. pjes. vuk. 2, 275. — Bojimo se da nam kugu ne unesete u grad. S. Ļubiša, prip. 265. — Tako kuga prestaniše. Mon. croat. 165. (1496). — Da nam se ne zgodi kuga sadannaja. Naručn. 49a. Imate v gradu kugu, grižu. Korizm. 4b. Budući pomorenje i kuga vrla po Rimu. B. Kašić, is. 116. Kuga je u Sremu. — Nije nego u tremu. (U Bačkoj). Nar. posl. vuk. 162. Ne izbiva kao kuga iz Sarajeva. 200. — U kugi na isti način . . . dužan je služiti ovi sakramenat. A. Baćić 399. U vrime od kuge. Ant. Kadčić 219. — Posla gospodin kugu u Izraela. I. Bandulavić 263b. 2reg. 24, 15. *(Bog)* propusti vrhu ńih *(Rimļana)* kugu. F. Glavinić, cvit. 113a. Gospodin pedepsa opačnike sad s gladom sad s kugom. Đ. Bašić 51. Koji grišnika tebi prilični i morebiti od tebe mańi, iļadu iļada gromom jest ubio, kugom umorio i nesrićom pokarao. Đ. Rapić 76. Nit' na zemļi kuge bļuje *(aždaja)*. V. Došen 10b. — *(Bog)* pošļe im kugu ali rat ali glad. Korizm. 45a. Ako vidi kugu, glad, rat. 76a. Bog krstjane kara z gladom, s kugu. Kateh. 1561. 89. Od kuge, morije, glada. I. T. Mrnavić, nauk. 1702. 85. Kuga, glad i boj. B. Krnarutić 37. Od kuge, glada i rati. P. Kanavelić, iv. 585. Al' kuga i rat i glad stravļa'uć. J. Kavańin 373b. Tuče, gradi, suše. glad, kuga. F. Lastrić, ned. 213. Napade glad i kuga na Bulgariju. A. Kanižlić, kam. 145. Biti će vojske, kuga i glad. bogoļubnost. 83. Nemila što dva druga ne satrše: glad i kuga. V. Došen 58b. Progon, vojsku, kugu dobrovoļno da trpimo. 203a. Prikaza vojske, kugu, glad i trešńu zemļe. B. Leaković, gov. 2. — Ta kaštiga ali sentencija bi kuga. Mon. croat. 165. (1496). Zdravļe u kuzi, dobro u zloći *(ište oholi)*. J. Kavańin 63a. Kako je u sadašńa vrimena kuga, onako među Žudijama guba bijaše i otrovna nemoć i česta. F. Lastrić, ned. 350. Porazna kuga. Štit. 3. Baba gora od kuge i od lava. V. Došen III. Od nagle kuge gore. 70a. Jerbo kuga živim škodi. 129a. Kuga u ļudma. A. Tomiković, gov. 125. Ako bi međuto kuga ili veliki crni prišt napeo se. G. Peštalić 243. — Srbi kažu da je kuga živa kao žena (to osobito dokazuju oni koji su ležali od ńe). mnogi kažu da su je viđali gdje ide zavješena bijelom maramom; a gdjekoji pripovijedaju da su je i nosili, t. j. ona nađe čovjeka u poļu, ili srete gdje na putu, a gdjekom dođe u kuću, pa mu kaže: ‚Ja sam kuga, već hajde da me nosiš tamo i tamo' (kud ona hoće). onaj je uprti nakrkače dragovoļno (jer već ńemu i ńegovoj kući neće ništa učiniti) i odnese je bez ikake muke (jer nije teška nimalo) kud mu kaže . . . Kad kuga mori, onda joj slabo govore ‚kuga' nego ‚kuma' (kao da bi je s tim umilostivili) niti smiju u veče ostaviti neoprane sudove; jer ona dođe noću u kuću te gleda jesu li sudovi lijepo oprani, pa ako ne budu a ona sve kašike i čanke izgrebe i otruje. Vuk, rječn. *kod* kuga. Kumićes kugu da te umori (ako ti to i to bude). Nar. posl. vuk. 164. — *I u životińa.* Čim metaše ih *(ovčice)* veļa kuga. J. Kavańin 91a. Posla kugu na životińu. And. Kačić, kor. 67. — *U množini.* Kuge, gladi za tim kažu se. M. Marulić 230. Postom se zličuju kuge telesne. Naručn. 97b. Biti hote kuge. Anton Dalm., nov. tešt. 37a. matth. 24, 7. Trešńe, kuge, vojske, pomori i ovim prilična. F. Lastrić, ned. 1. Kuge imaju preko mora svoju zemļu (gdje samo one žive), pa ih Bog pošļe amo (kad ļudi zlo rade i mnogo griješe) i kaže im koliko će ļudi pomoriti; ali i ńih mnogo propadne od pasa: za to kažu da se vrlo boje pasa. Vuk, rječn. *kod* kuga. I dosad su kuge prehodile. Osvetn. 2, 81. Il' se na vam kuge izasule. 2, 181.

b. u prenesenome smislu, veliko zlo, propast (shvaćena naj češće kao prelažļiva bolest).

a) što umno. Lakomos je kuga od svijeta. M. Držić 220. Ukloniti se tej kuge od nenavidosti. Š. Budinić, ispr. 95. Pusti požudu prokletu gospostva, kugu tuj prihudu, s ke su zla na svijet sva. M. Bunić 29. Da se zatvore vrata iziskovanju ili ambicijoni i častijem sfjetovnijem u sfomu redu, scineći jih da su kuga od duša. B. Kašić, iń. 75. Tašća slava jest zla kuga. A. Georgiceo, nasl. 218. I do istine jest jedna velika kuga u krstjaneh, da ļudi iđu na slipašku u tolikom poslu *(u ispovijedańu grijeha)*. S. Matijević 6. Ļubav vlastita jest jedna naj gora kuga i okuženje. M. Radnić 397b. Grisi smrtni jesu otrov i kuga naše duše. J. Banovac, pred. 113. Znam, ni žene reći neće da gdi društva ima veće. mod tim jatom nejma šuge. il' da rečem bludne kuge. V. Došen 93a. Ova se kuga od zlotvoreńa razplodila po svemu svijetu. Đ. Bašić 92. Da se ta kuga veće ne raširuje na rasap duša pravovirnih. Ant. Kadčić 389. Da se kojigod ne bi ockvrnio s kugom poluvjerstva. J. Matović 83. Neizbrojna jesu zla koja grijeh unese u čovjeka koju malomań nedospivenu kugu izusti David s ovijem riječima . . . 498. U kojijem se ova duhovna kuga ne nahodi. A. Kalić 585.

b) čeļade koje veliko zlo ili kvar čini.

aa) u zlome smislu, kao prijekor, često kao psovka (naj češće ženskome čeļadetu). Te su skortižane zle i nedobre; . . . to je kuga od nesvijesne mladosti. M. Držić 321. *(Zla žena)* srdoboļa, vrijed i kuga. M. Orbin 26. Pustolovci, vilenice, uzme, tenci, upirine, vukodlaci i vještice plodne odriješe nam baštine: zato nastoj i poteži svak pedepsat tragu zlobnu; trnom bodi, ogńem žeži kugu štetnu i hudobnu. P. Kanavelić, iv. 86. — *Kao psovka ženskome čeļadetu duga i zla jezika.* Al' šarena ova kuga jezika je vrlo duga. V. Došen 97a. Još zub jedan ili drugi toj u glavi klima kugi. 129a. ‚Muči, kugo jedna!' ‚Ono je prava kuga, a ne žena'. *u Dubrovniku.* P. Budmani.

bb) bez prijekora (u ovome slučaju kao pohvala). Sorić turska se kuga mogaše zvati. And. Kačić, kor. 486.

c. u prenesenome smislu, kûga bȍbovâ, *ńeka biļka što priraste bobovoj žili te tamani bob.* Kuga bobova, rus. куга (Typha, Scirpus), куга полевая (Juncus communis). Orobanche caryophyllacea Sm. (Alschinger, Vuk, u Dubrovniku, Vodopić, Visiani). B. Šulek, im. 180. *vidi i* bobov, *b).*

Digitized by Google

KUGAČA, *f. neka biljka.* Kugača, Orvala lamioides DC. (u Gospiću). B. Šulek, im. 181.

KÙGAVITI, kûgavîm, *impf. u Stulićevu rječniku:* v. kužiti. — *nije dosta pousdano.*

KÙGIN, *adj. koji pripada kuzi kao ženi (vidi kod* kuga, a *primjere iz Vukova rječnika).* — *Bolje je* kûžin. — *Od prije našega vremena (vidi drugi primjer).* Nekakav zli prišt za koji se govori da je kugina sestra. Vuk, rječn. *kod* travljača. — *I kod imena nekakve biljke.* Kugina opak, finocchiella (Kuzmić). B. Šulek, im. 181.

KÚGLA, *f. (geometrično ili fizično) tijelo svuda naokolo jednako zaobljeno, u kojega je svaka tačka na površini jednako udaljena od jedne tačke u srijedi, ném.* kugel. — *isporedi* krug, 1, c, 2. krugla, krugla, kugla, lopta. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚die kugel' ‚globus' *s dodatkom da se govori u vojvodstvu).* Zarubljena kugla. P. Bolić, vinodjel. 2, 95. Kugla očna. J. Pančić, zoolog. 77.

KUGLÀNA, *f. mjesto gdje se igraju cúnâ.* — *Načinjeno od* kugla *(isporedi i* kuglati se) *i od pers. tur.* chāne. — *U Vukovu rječniku:* ‚der kegelplatz, die kegelbahn, der kegelplan' ‚area conorum lusui destinata'. — *I kao ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkome.* Ńiva kod Kuglane. Sr. nov. 1871. 868.

KÚGLÂŃE, *n. djelo (igra) kojijem se ko kugla.* — *U Vukovu rječniku:* ‚der kegelschub' ‚lusus conorum'.

KÙGLAST, *adj. obao kao kugla.* — *U pisaca našega vremena.* Organi bilni mogu biti kuglasti, . . . J. Pančić, bot. 27. Kuglasta gučica. 33.

KÚGLATI SE, kûglâm se, *impf. igrati se cúnâ.* — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes.* 3 *pl.* kúglajû, *u aor.* kúglah, *u ger. praes.* kúglajûći, *u ger. praet.* kúglâvši, *u part. praet. act.* kúglao; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes.* 1 *sing.* — *Postaje od* kugla. — *U Vukovu rječniku:* ‚kegel schieben' ‚ludo conis'.

1. KÙGLICA, *f. dem.* kugla. — *U naše vrijeme.* Staklene kuglice. P. Bolić, vinodjel. 2, 148. Kuglice krvne ‚globuli sanguinis'. J. Pančić, zoolog. 82.

2. KUGLICA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu vaļevskome.* Vinograd u Kuglici. Sr. nov. 1872. 849.

KUGLIN, *m. cuń.* — *Postaje od* kugla *(isporedi i srvńem.* kugellîn, *dem.* kugel). — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kuglin, *plur.* kuglini, med koje se kugla tače ‚conus, meta, pyramis', *i u Stulićevu:* ‚conus, meta, pyramis' *iz Bjelostjenčeva.*

KÙGLÎŠTE, *n. vidi* kuglana. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚sphaeristerium'.

KUGLOTA, *m.* ime volu. Bruvno. D. Hirc.

KÚGLA, *f. vidi* kugla *(i radi postańa).* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (kugla, globuš, krugla, oblica ‚sphaera, pila, globus') *gdje se naj prije nahodi, u Stulićevu* (‚sphaera, pila, globus'), *u Voltigijinu* (‚globo, sfera' ‚kugel, ein kugelförmiger körper'). Milorad je ondi mlađan bio kano rosa, i kuglu dobio; od mala se ratu priučivo. Š. Stefanac 38.

KÚGLÂŃE, *n. djelo kojijem se ko kugla.* — *U Bjelostjenčevu rječniku.*

KÚGLATI SE, kûglâm se, *impf. igrati se kugala (ili uprav cúnâ).* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kuglam se ‚ludo conis, metis, pyramidibus, projicio sphaeras ad conos, metam, pyramides, everto sphaeras'. — *Drugo je značeńe (vaļati se) u Voltigijinu:* ‚voltolarsi, rotolarsi' ‚sich wälzen, rollen'.

KUGÒBOLAN, kugòbôlna, *adj. koji boluje od kuge, kužan.* — *Samo u Stulićevu rječniku kod* kugobolestan.

KUGOBOLESTAN, kugobolesna, *adj. samo u Stulićevu rječniku:* kugobolestan, kugobolan, kugonemoćan, kugotrovan, kugoraztrovan, v. kužan.

KUGOBOLOVATI, kugobolujem, *impf. bolovati od kuge.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚peste laborare'. — *nepousdano.*

KUGOBOĻETI, kugobolim, *impf. u Stulićevu rječniku uz* kugobolovati. — *nepousdano.*

KUGONEMOĆAN, kugonemoćna, *adj. vidi kod* kugobolestan. — *nije dosta pousdano.*

KUGÒNOSAN, kugònosna, *adj.* contagiosus, *koji nosi kugu, priļepljiv.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Tko se neće oskvrnut srabom, gubom i drugom nemoću kugonosnom, ne ima jist, pit, ni obćit s onim tkoga se drže te nemoći. Blago turl. 2, 283. — *Metaforički.* Posal djavalski jest varat i prihinivat duše i na tu svrhu natežu i krivovirci kugonosnim naucima. 2, 31.

KUGORASTROVAN, KUGOTROVAN, *adj. vidi* kugobolestan. — *oboje nepousdano.*

KÙHÂČ, kuháča, *m. vidi* kuhar. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.:* kûhâču, kûhâči. — *Radi oblika* kùâč *i* kùvâč *vidi kod* kuhati. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚coquus'), *u Mikaļinu* (kuhač, koji kuha ‚coquus'), *u Bjelostjenčevu* (v. kuhar), *u Stulićevu* (‚coquus, cocus'), *u Voltigijinu* (‚cuoco, cucinatore' ‚koch'), *u Vukovu* (kuhač *i* kuvač, vide kuhar). Naslidujući umitelnu sredbu raskošna kuhača. M. Marulić 8. Ńih blago rastrka kuhačem dajući. 48. Poslao mi si vojsku kuháčâ. M. Držić 220. Svi koji zaliho pijući i jedući tove tijelo svoje kuhači su koji pripravljaju piću i blagovanje crvom. M. Divković, bes. 772b. Služaše ńima za kuhača. B. Kašić, fran. 55. Ali eto gdi skače k nam kolo satira, poznat je kuhače i glumce od pira. I. Gundulić 171. O kuhaču a ne redovniče. P. Radovčić, način. 512. Da se misnici ne imadu ni od koga pogrđivati, ni od kuhača. I. Ančić, vrat. 127. Biti kuhač jednoga poglavice. M. Radnić 117a. Bivši kuhač u manastijeru. B. Zuzeri 146. Pripravila se dva redovnika kuhača pričestit se s ostalim redovnici. J. Filipović 1, 434a. Onoga kuhača poniženstvo. P. Knežević, osm. 217. Kuhači golube dave. A. Kanižlić, kam. 562. Bit lačan čini hvalit kuhača, ištom da je pospiješan. (Z). Koliko je lačniji gospar, toliko je izvrsniji kuhač. (Z). Poslov. danič. Pravda od svog mača skova ražań rad kuhača. V. Došen 69b. Uhodi s dvojicom mańim u prilici kuhača. Blago turl. 2, 146. Neg što kuhač, glad, ńegov načińa. M. A. Reļković, sat. L2a. Uniđe unutra jedan strašan kuhač. Đ. Rapić 264. — Koliko vide da je brašna, kuači onliko meću kvasa. I. Ančić, vrat. 185. I jošte š ńime posla jednoga kuača. P. Posilović, cvijet. 129. Sluge aliti kuači od crvi. S. Margitić, fala. 146. Egidio bijaše laik, kuač kako mi rečemo. J. Filipović 1, 336a. Majstorija jednoga kuača ali kuarice. F. Lastrić, ned. 216. Dva redovnika reda s. otca Franceska kuača. M. Zoričić, zrcalo. 181. — *(Ostavļam)* meštru Martinu kuvaču moj nož. N. Palikuća 68. I majoran kog traže mesari, likar, kuvač, taj svak za ńeg mari. J. S. Reļković 80.

Digitized by Google

KÙHAĆA, *f. vidi* varjača. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚rudicula, tudicula, coclear culinarium'; *u Jambrešićevu:* ‚tudicula'; *u Stulićevu:* ‚coclear coquinare' *iz Habdelićeva; u Voltiǵijinu:* ‚mestola' ‚kochlöffel'.

KUHAČAN, kuhačna, *adj. samo u Stulićevu rječniku* v. kuhački.

KUHÁČEVIĆ, *m. prezime (po ocu kuhaču).* — — *Od* XVII *vijeka.* Matija Kuhačević. Stat. poļ. ark. 5, 311. (1662). Luku Kuhačevića. M. Kuhačević 25.

KUHÀČICA, *f. žensko čeļade kao kuhač, kuharica.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚coqua'.

KUHÀČIČICA, *f. dem.* kuhačica. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚juvenis vel parva coqua'.

KUHÀČIĆ, *m. dem.* kuhač. — *U Belinu rječniku:* ‚cuochetto, cuoco piccolo' ‚coculus' 241a, *i u Stulićevu:* ‚juvenis vel parvus coquus'. — *I kao prezime, isporedi* Kuhačević. XVII *vijeka.* Matija Kuhačić. Stat. poļ. ark. 5, 314. (1670). Marku Kuhačiću. 316. (1685).

KUHÁČITI, kùhâčîm, *impf. raditi kao kuhač, kuhati.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚coquinare'. — *slabo pouzdano.*

KÙHÂČKÎ, *adj. koji pripada kuhačima.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚ad coquos spectans'). A života kuhačkoga stańe smirno hti prijati. P. Knežević, životi. 39. Hti kuhački stan obrati. pism. 42.

KÙHALAC, kùhaoca, *m. čovjek što kuha.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* kuhalac *i griješkom* kuhaoc, v. kuhač.

KÙHALICA, *f. žensko čeļade što kuha.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. kuhačica.

KUHALSKI, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. kuhački. — *sasma nepouzdano.*

KUHANICA, *f.* vrst tikve koja se kuha (Novak, *na Hvaru).* B. Šulek, im. 181.

KÙHAŃA, *f. vidi* varivo. — *Na jednome mjestu* XVIII *vijeka.* Da od graška s čim razstave žižka i kuhańa ńemu bude frižka. J. S. Reļković 119.

KÙHÂŃE, *m. djelo kojijem se kuha.* — *Stariji je oblik* kuhanje. — *Radi* -h- *vidi kod* kuhati. — *Između rječnika u Mikaļinu* (kuhanje ‚coctio, coctura'), *u Belinu* (kuhanje ‚allessamento, l'allessare' ‚elixatio' 64a; ‚cocitura e cottura, cioè il cuocere' ‚coctio' 197a), *u Bjelostjenčevu* (kuhańe, vareńe ‚coctio, coctura'), *u Stulićevu* (‚coctio'), *u Vukovu* (kuhańe *i* kuvańe ‚das kochen' ‚coctio').

a. *u apstraktnome značeńu kao što je sprijeda kazano. (Rakija)* u kuhańu postaje i kroz lulu prolazi. Vuk, rječn. *kod* mučenica. — Pri svakom kuvańu mažuna. Z. Orfelin, podr. 401. Od kuvańa zanat ne zna veći. J. S. Reļković 70. Izlišńa se voda kuvańem masta na poļe poteruje. P. Bolić, vinod. 2, 16. — *U prenesenome smislu.* Srditost raste zajedno za šastje i za kuhanje krvi. Korizm 47b.

b. *u konkretnome smislu, ono što se kuha, ono što je kuhano (jelo), vidi i* kuhańa. Ništa se kuhańa u subotu ne okušaju. A. Kanižlić, utoč. 84. Sva tratńa od mliva, od kuhańa i od peciva. M. Zoričić, aritm. 86. — *(vidi* varivo). Zaiska od Jakova kuvańa. E. Pavić, ogl. 58. Ponačińa od istog kuvańa kano taneśca. 419.

KÙHÂR, *m. čovjek što kuha, čovjek kojemu je zanat kuhati.* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* кuharь, *rus.* кухарь, *češ.* kuchař, *poļ.* kucharz. — *Postaje nastavkom* arь *od stvnem.* chohhōn, *srvńem. i nvńem.* kochen, *variti, a ovo je od lat.* coquere. — *Radi oblika* kȕvār *vidi kod* kuhati. — *Voc. sing.* kȕhāru *i* kȕhâre. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚cocus'), *u Bjelostjenčevu* (v. sokač), *u Jambrešićevu* (‚coquus'), *u Stulićevu* (v. kuhač), *u Voltiǵijinu* (v. kuhač), *u Vukovu* (kuhar *i* kuvar ‚der koch' ‚coquus'. cf. kuhač). ‚Nabukzard' ča se tlmači: poglavje kuharov. Naručn. 97. Najde da vsi skandali izvirahu od kuhara. Mirakuli. 126. *(Kraļ)* čini kuhara na ražan metnuti. A. J. Knezović 126. Kuhar sam i pećar. M. Kuhačević 85. On je bio manastirski kuhar. S. Ļubiša, prip. 241. Kuhari i momci pošli su da gledaju. 274. — Povraćam se natrag kuvaru. A. J. Knezović 127. Kuvar i podrumar uvijek se dobro razumijevaju. (Po manastirima). Nar. posl. vuk. 162. Odmah kažu kuvaru . . . ‚Neće, kuvare!' reče mu ona. Nar. prip. vuk. [2] 225. Pošaļe svoga kuvara preobučena mjesto sebe. Vuk, odg. na laži. 12. Da se ovake građevine preduzimļu u manastiru, radovali bi se i đaci i kuvari. M. Đ. Milićević, međudnev. 41.

KÙHÂREV, *adj. koji pripada kuharu.* — *U Vukovu rječniku:* kuharev *i* kuvarev, vide kuharov.

KÙHARICA, *f. žensko čeļade kao kuhar, žensko čeļade kojemu je posao kuhati.* — *Radi oblika* kȕarica *i* kȕvarica *vidi kod* kuhati. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚cuoca' ‚coqua' 240b) *gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjenčevu* (‚coqua, coca'), *u Jambrešićevu* (‚coqua'), *u Stulićevu* (v. kuhačica), *u Voltiǵijinu* (‚cuoca, cuciniera' ‚köchinn'), *u Vukovu* (kuharica *i* kuvarica ‚die köchin' ‚coqua'). Nosi piti radost s alvom svoje pite kuharica sladost. A. Kanižlić, rož. 80. Kako jadnu kuharicu psuje. M. A. Reļković, sat. D4b. Kažem novome đaku da je ona đevojka naša kuharica, a drugo nije ništa. Nar. prip. vrč. 818. Bila na dvoru jedna kuharica. Nar. prip. mikul. 60. Uzimaće i kćeri vaše da mu budu i kuharice i hļebarice. Đ. Daničić, 1sam. 8, 13. — Majstorija jednoga kuača ali kuarice. F. Lastrić, ned. 216. — Inače odjevena mogla bi se uzeti za kuvaricu. Javor. god. 16, br. 18, str. 597.

KÙHARIČIN, *adj. koji pripada kuharici.* — *U Vukovu rječniku:* kuharičin *i* kuvarićin ‚der köchin' ‚coquae'.

KUHARITI, kuharim, *impf. raditi kao kuhar, kuhati.* — *U Stulićevu rječniku:* v. kuhačiti. — *Riječ je praslavenska, isporedi rus.* кухарить, *češ.* kuchařiti, *poļ.* kucharzyć, *ali je jamačno nema u našemu jeziku, a Stulli će je biti uzeo iz ruskoga rječnika, premda to izrijekom ne kaže.*

KÙHÂRKA, *f. vidi* kuharica. — *Riječ je praslavenska, isporedi rus.* кухарка, *češ.* kuchařka, *poļ.* kucharzka; *u našemu se jeziku javļa istom od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (kuharka *i* kuvarka, vide kuharica). Dojde kuharka, pak ufati jedno ili dvoje *(piliča).* Đ. Rapić 465.

KÙHÂRKIN, *adj. koji pripada kuharci.* — *U Vukovu rječniku:* kuharkin *i* kuvarkin, *vidi* kuharičin.

KÙHÂRNICA, *f. postaje od* kuhar *nastavcima* ьn-ica.

a. *mjesto gdje se kuha, kuhińa.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* (u Grbļu) gdje se kuha jelo ‚die küche' ‚culina'. Pođe u kuvarnicu, . . . pak uzevši soli baci u pińatu. Nar. prip. vuk. [2] 293.

Digitized by Google

b. *vidi* kuhača, varjača. — *U naše vrijeme u Istri.* Kȕharnica ‚cochlear culinarium'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1ftg. 51.

KȕHÂROV, *adj. vidi* kuharev. — *Između rječnika u Vukovu* (kuharov *i* kuvarov ‚des kochs' ‚coqui'). Na ove se riječi kuvarove derviš tako smeće. Vuk, odg. na laži. 13.

KȕHÂRSKÎ, *adj. koji pripada kuharima.* — *Može biti riječ praslavenska, isporedi rus.* кухарскій, *češ.* kuchařský, *pol.* kucharski. — *U Stulićevu rječniku:* v. kuhački.

KȕHÂRSTVO, *n. kuharev posao ili zanat.* — *Može biti riječ praslavenska, isporedi rus.* кухарство, *češ.* kuchařství, *pol.* kucharstwo. — *U Stulićevu rječniku:* ‚coqui ars', *i u Voltigijinu:* ‚cucinería, arte di cucinare' ‚kochkunst'.

KUHARSTVOVATI, kuharstvujem, *impf. vidi* kuhariti. — *U Stulićevu rječniku:* ‚coquum agere'. — *nepouzdano.*

KUHATEĻAN, kuhateļna, *adj. koji treba da se kuha.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚coquendus'. — *nepouzdano.*

KȕHATI, kȕhâm, *impf. gotoviti jelo na ognju, ili u užemu smislu, variti (u vodi što vri), ili uopće. može se kazati i o čemu što nije jelo, osobito u užemu značenju.* — *Akc. se ne mijeña (aor.* 2 *i* 3 *sing.* kȕhâ, *part. pract. pass.* kȕhân). — *Onaj dio našega naroda što ne zna za glas* h *(vidi* 1. h *pod* a, *a) dd)) izostavļa ga ili ga zamjenjuje glasom* v: kȕati, kȕvati; *jednako i u drugijem riječima od iste osnove* (kuhač, kuhar, kuhiņa *itd.). oblici s* v *(ne zna se zašto) nalaze se često i u književnika našega vremena koji obično pišu* h *u drugijem riječima (i Vuk miješa* kuh- *i* kuv-). — *Premda je* kuhar *(vidi) riječ praslavenska,* kuhati *nije, jer se nahodi samo u našemu i u nslovenskome jeziku (sumńivo je češ.* kuchati, exenterare, *rasparati, isparati), zato ne znam jeli postalo uprav od njem.* kochen, *ili se načinilo od* kuhar. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚coquere'), *u Mikaļinu* (‚coquo, coquinor'), *u Belinu* (‚cuocere' ‚coquo' 240b; ‚allessare, lessare, cuocer con acqua' ‚elixo' 64a), *u Bjelostjenčevu* (kuham, varim ‚coquo, cibum esui praeparo, coquinariam exerceo, cibum esui aptum reddo, coquinor'), *u Jambrešićevu* (kuham ‚coquo'), *u Stulićevu* (‚coquere, coquinare, coquum agere'), *u Voltigijinu* (‚cucinare, allessare' ‚kochen'), *u Vukovu:* 1. ‚kochen' ‚coquo'. [*cf.* variti]. — 2. hļeb (u Srbiji) ‚brot anmachen' ‚pinso, coquo panem'. *cf.* mijesiti.

1. *aktivno.*

a. *u užemu smislu, gotoviti jelo (pa i drugo što) postavivši u kakav sud (lonac, gvozdeńak itd.), te držeći na ognju da vri ili samo ili u vodi. (Mati)* kuhaše vlaščnu svoju ditcu. Korizm. 47a. Pokle u lončić pomast kuha. J. Kavańin 451b. Ništo prilično balsamu s vodom kuhaju. A. Kanižlić, kam. 242. Vaļa peći i kuhati. V. Došen 170b. Neka mijesi pogaču i kuha cicvaru. Vuk, poslov. 199. Mat kuhala juhu. Nar. prip. mikul. 27. Sjutra je subota; što ćete peći, pecite, i što ćete kuhati, kuhajte danas. Đ. Daničić, 2mojs. 16, 23. — Neka kuva kunicu. J. Vladmirović 21. Nika trava, zovu je konopļicom, pak nezine žile kuvaju. 36. *(Peći)* kavu, t. j. kuvati. Vuk, rječn. *kod* peći. Voštinu treba kuvati. F. Đorđević, pčelar. 45.

b. *uopće, gotoviti jelo na ognju na koji mu drago način. objekat može biti i ručak, večera itd.; u kojemu je primjeru i izostavļen.* Tko ti kuha ovdi? M. Držić 132. Poću večeru kuhat. 291. Vaļa da sada metem, sada perem, sada kuham. A. Kanižlić, bogoļubnost. 273. Pojdi mi kuhat vičeru. Nar. pjes. istr. 2, 153. *(kao metaforički, u značeńu: čini od mene što hoćeš)* Ti me peci, ti me vari i na voļu tvoju kuha'. I. Gundulić 167. — Nije grih *(u svetkovinu)* loviti za špaš, kuvati i druge stvari potribite činiti. A. Bačić 80. Da ji *(zvirine)* mogu ubiti, kuvati i jisti. E. Pavić, ogl. 19. Smiļka kuvala ručak. Javor. god. 16, br. 36, str. 503.

c. *kad je objekat hļeb ili što drugo što se sastoji iz tijesta, te se peče suho,* kuhati *znači: gotoviti uopće, t. j. mijesiti i peći.* Koji mu kruh kuhaše. M. Divković, nauk. 177a. Kruh koji kuhaju na prodaju. Stat. poļ. ark. 5, 306. (1623). Kuhaj meni moke brašļenice. Nar. pjes. vuk. 91. Kuha bijelu pogaču. Nar. prip. bos. 1, 87. — Da jim ne meļu žito, ne kuaju kruh. Ant. Kadčić 298. — Jedna u svetac kruh kuvajući osta ižežena od ogńa neviđenoga. J. Banovac, pripov. 143. Kuvaj meni bijele kolače. Nar. pjes. vuk. 3, 130. Kuvaj meni tanke brašļonice. Nar. pjes. juk. 53. A majka im pitu kuva. Nar. pjes. petr. 1, 319. Kuvaj meni lake brašnenice. Nar. pjes. kras. 1, 46. — *Može značiti i samo* mijesiti, *vidi primjer kod* botati.

d. *u prenesenome smislu.*

a) u ova je dva primjera samo djelomice preneseni smisao, jer se misli na pravu vrućinu. I da zlato čisto ostane, plam ga kuha, mlati tuku. A. Vitaļić, ostan. 15. Od kud sunce dobro vino kuva. J. S. Reļković 258. — *Može biti da amo pripada i ovaj primjer u kojemu vaļa da stoji* kuhati *za grijańe duševno, ali može biti i u svezi s c) (ali o dobroj namjeri):* Kad Božjega on bi vas napuńen duha, koji radi crkve u ńem svom ļubavjom kuha, pođe promišļavat u sebi stalnije, da Bogu činit vaļa što je povoļnije. A. J. Knezović 42.

b) kao mučiti, *isporedi i prvi primjer pod a).* Danas bidni glad me kuha. A. Vitaļić, ist. 548a.

c) potajno gotoviti, spremati; objekat može biti što tjelesno ili duševno; u svijem se primjerima ističe zla namjera. — Između rječnika u Bjelostjenčevu (kuhati boj, tolnač, t. j. otajno pripravļati ono kaj je potrebno k boju ‚coquere bellum' *itd.).* Što vićnici kuhaući zakuvaše, sve je bilo suprot Ignatiji. A. Kanižlić, kam. 30. Kuhao je himbe suprot Ignatiji. 369. Pa kuhaju u tihoći Turci ńešto krupno. Osvetn. 2, 38. *vidi i naj zadńi primjer kod a).*

d) u sebi (u duši, u pameti, u srcu) kao hraniti i gojiti; objekat je duševno osjećańe ili misao. Ijed u srcu kuhajući. B. Zuzeri 104. — U srcu svome teške misli kuva. A. J. Knezović 91. Druga mislit Frido jest počeo, kuvat mlogo u srcu začeo. I. Zaničić 18.

e) u ovome primjeru kao da znači: pretresati, mnogo o čemu (objektu) govoriti. I jedno se na drugoga tuži i prid drugim svoga druga ruži; pak kazuje ńegove falinke. viruj meni, to su zle prilike, nego vaļa da drug druga čuva i falinke još većma ne kuha. M. A. Reļković, sat. F8b.

e. *kao neprelazni glagol, kipjeti, vreti.* — *Samo u jednome primjeru* XVIII *vijeka.* Jedno kuhajuće more od vatre i gorućeg plamena digne se po malo u vedrine nebeske. M. A. Reļković, sat. L5b.

2. *pasivno.*

a. *vidi* 1, a. Stvar mi kuhana biše v nenavist. Transit. 29. Ne blagujte od ovogaj sirovo ništar ni kuhano u vodi. N. Rańina 108a.

Digitized by Google

exod. 12, 9. Pak kuhana hti izjisti na stol svojima poglavisti. J. Kavańin 259a. Kuhan ‚allesso, cotto in acqua' ‚elixus'; kuhano ‚allesso, la cosa allessa' ‚elixum'. A. d. Bella, rječn. 64b. Vode mutne, neblagoslovjeńe, kuhane. Ant. Kadčić 111. Daj mlijeka ili kuhanijeh šljiva. Vuk, rječn. *kod* zasladiti. Pirinač kuhan gusto gotovo kao u nas pilav. kovč. 82. Kavu ište, daje se kuhana. Osvetn. 4, 17. *amo pripada i ovo:* kuhano vino, v. vareno. A. Bjelostjenac, rječn. — Jańe ne kuano u vodi nego na ogńu pečeno. I. Velikanović, uput. 1, 60. — Žute guńe u medu kuvane. Nar. pjes. vuk. 1, 284. S jedne strane pređa nekuvana, s druge strane pređa nepredena. Vuk, rječn. *kod* antrešelj. Mutne gvozdeńak s kuvanim jagńetom preda se. dan. 4, 37. (Ko hrče ne srče). Ko mnogo spava onaj slabo jede što kuvano. Vuk, poslov. 159. Potoš ili kuvani pepeo. Đ. Popović, poznav. robe. 119.

b. *vidi* 1, c. Služiti se kruhom u prisno ili u kiselo kuhanim. I. Velikanović, uput 3, 42.

c. *vidi* d, *d).* Kuhanu za dugo na Latine zlobnost izrigaše. A. Kanižlić, kam. 837.

3. *sa* se, *pasivno (možebiti i refleksivno).* — *Između rječnika u Vukovu* (1. ‚kochen, sieden' ‚coqui'. — 2. figürl. nešto se kuha ‚es gährt' ‚fermentat').

a. *vidi* 1, a. Na vatri veliki kazan, kuva se u ńemu večera. Nar. prip. vuk. 92. Svaka ńezina suza vri u kazanu, u ńemu se kuvam. 105. Ali se so nigđe ne vadi, niti se kuva. Vuk, dan. 2, 29. *(Bobńa)* kuva se za jelo. rječn. *kod* bobńa.

b. *vidi* 1, b. Kad se kuha, trijeba je puhat. (Z). Ne umivam ruka, er mi se objed ne kuha. (Z). Poslov. danič. Svake vrste jizbina koje se običaju kuhati. And. Kačić, kor. 41.

c. *vidi* 1, c. Da se kuha hljeba izobila. Osvetn. 2, 49. — Kruh prije nego se učini, velik se trud oko ńega čini, jerbo se pšenica sameље, kuva i peče. A. Bačić 307.

d. *u prenesenome smislu, probavljati se (o hrani).* Hrana s usta dolazi u utrobu, tu se kuha, razčińa, priobráča. A. Kalić 190. Crno se vino u želucu lakše kuva. P. Bolić, vinodjel. 2, 52.

e. *vidi* 1, d, *c) (vidi i u Vukovu rječniku).* Tu se mećava kuva, koja će se na ńegovu glavu zgromińati. A. Kanižlić, kam. 86.

f. *vidi* 1, d, *d).* Osobito u Arabiji, kuhale se svakovrsne žeље za osvetom. M. Pavlinović, razg. 95. Tako se kuhalo, dok se opet Vučić metnuo na glavu. 88.

KUHATLJIV, *adj. koji se može kuhati.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚coquibilis'. — *nepouzdano.*

KUHAV, *adj. vidi* kuhatljiv. — *U Stulićevu rječniku:* ‚coquibilis'. — *nepouzdano.*

KÙHINA, *f. vidi* kuhińa. — *Kod onoga dijela našega naroda što ne izgovara* h: kùina, *pa i* kújna. — *Od* xv *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (kùina ‚die küche' ‚culina'. cf. kuća, kuharnica, kužina *s dodatkom da se govori u vojvodstvu).* U kuhinu pojdi gori. M. Marulić 260. Sada opet nosim drva u kuhinu. A. Kanižlić, bogoljubnost. 273. Pođe u mutvak (kuhinu) te o kakav lonac omrči ruke. V. Vrčević, igre. 49. A sluškińe ni da provire iz kuhine. M. P. Šapčanin 1, 23. Došao Vučko u kuhinu. L. K. Lazarević, on zna sve. 49. — Kad ti ostaviš lizati pjate u kuini. N. Palikuća 26. Dole kuina bila i čeljadska soba. S. Tekelija. letop. mat. srp. 19, 43. Bije neko u vrata od kuine *(može biti da nije crnogorska riječ),* da ih slomi. P. Petrović, gor. vijen. 113. — Pored kujne munu. B. Radičević (1880). 121. Šindralija s mračnom sobom i s čađavom kujnom. M. Đ. Milićević, zim. več. 173. Na zapad su kujne gde se gotovi jelo. jur. 49. Po Srijemu kažu: ‚Prazna kuina, luda kuvarica'. M. Medić.

KÙHINICA, *f. dem.* kuhina. Kujnica. J. Bogdanović.

KUHINIK, *vidi* Kujnik.

KÙHÎNSKÎ, *adj. koji pripada kuhini.* — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚culinarius, coquinarius' *gdje se naj prije nahodi), u Voltigijinu* (‚culinario, di cucina' ‚was zur küche gehört'), *u Vukovu* (kùinskî ‚küchen-' ‚culinarius'). Kuhinski otarak. A. Kanižlić, utoč. 637. Procedi onu vodu kroz kuhinsko sito. Z. Orfelin, podr. 392. — Dotle ona *(žena gostioničareva)* trči oko ogńišta od jela do jela, i kuva se u velikoj žegi kujinskoj. M. Đ. Milićević, međudnev. 36.

KÙHIŃA, *f. mjesto (u kući ili prigradak) gdje se kuha.* — *S oblikom* kuhińa *ili* kuhńa *riječ je praslavenska, isporedi nslov.* kuhinja (kuhnja, *varivo), češ.* kuchyně, *poļ.* kuchnia *(rus.* кухня *riječ je poļska.* Miklošić). — *Od stvńem.* chuhhina *(srvńem.* kuchen). — *Uz* kuhińa *ima i* kuhina *(vidi).* — *Kod onoga dijela našega naroda što ne izgovara* h *govori se* kùińa *i* kújńa. — *U našemu se jeziku javļa od* xv *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚coquina; culina'), *u Mikaļinu* (kuhińa, košńa kuća ‚culina, coquina, popina, termapolium' *i kod* koliba), *u Belinu* (‚cucina, dove si cuoce il cibo' ‚coquina' 240a), *u Bjelostjenčevu (u latinskome dijelu kod* coquina), *u Jambrešićevu* (‚culina'), *u Stulićevu* (‚culina'), *u Voltigijinu* (‚cucina' ‚küche').

a. *u značeńu sprijeda kasanome.* Čineći oficij od kuhińe. Mirakuli. 125. Ne bješe vam dosta jedna kuhińa. Zborn. 56a. Nigda i veće od tisuće końi a vazda sedam sat na naj mańu, prez *(osim)* straž, špij i ostalih oficiji vojski i prez moje kuhińe. Mon. croat. 231. (1527). Kuhińu hoćemo za nas. M. Držić 215. Vodu sigaše i u kuhińu nošaše. F. Vrančić, živ. 85. Devet mjesta od kuhińe pri desnomu pak su kraju. I. Gundulić 532. Miš ulize u kuhińu. M. Radnić 263a. Zgori 15 tisuć oštarij aliti obćinskih kuhiń. P. Vitezović, kron. 171. Za ogńišta i kuhińe. B. Zuzeri 266. Il' kuhińu il' sobu odadre. M. A. Reļković, sat. 11b. Dojde va kuhińu. Nar. prip. mikul. 2. Ovo su kuhińe gdje će žrtve narodne kuhati koji služe domu. Đ. Daničić, jezek. 46, 24. — Kad Marta u kuińi oko blagovańa nastojaše. E. Pavić, ogl. 572. — Jedan kraļ francuzski, prolazeći pokraj kujńe, vidi tu momče gdi okreće ražań. D. Obradović, basne. 245.

b. *kuhano jelo.* Da bi jim imiti ejiptsku kuhińu. M. Marulić 256. Nijednu kuhińu je jil nego samo u poslednoj nemoći. Transit. 161. Koji ļubi kuhińe zove se glotun. Zborn. 16a. — Kamo ti lipa ta kuińa? S. Margitić, ispov. 251. — *Metaforički.* Car . . . našu kuhińu lasno će spiniti. I. T. Mrnavić, osm. 160. Znaše da Oliva biti će dresela, zač joj zlu kuhińu pripravila biše u listu hinbenom, s kim tičac teciše. Oliva. 36.

KÙHIŃICA, *f. dem.* kuhińa. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚cucinetta, cucina piccola' ‚coquinula', *i u Stulićevu:* ‚parva culina'.

KÙHÎŃSKÎ, *adj. koji pripada kuhińi.* Kuhiński nož ‚küchenmesser'. Kuhiński ormar ‚küchenschrank'. B. Šulek, rječn.

Digitized by Google

KUHTA, *m. sluga (djetić) što pomaže kuhaču i plače posuđe u kuhiñi. — Riječ je praslavenska, isporedi nslov.* kuhta, *češ. i pol.* kuchta. — *Postaje od* kuhar *ili od* kuhiña *(zar od srvñem.* küchen-knëht?). — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kuhta, sokačić, kuhačić ‚subcocus, coculus, lixa'; *u Stulićevu:* ‚famulus in culina' *iz Habdelićeva; u Voltiġijinu:* ‚guattero' ‚küchenknecht'.

KUHTIĆ, *m. prezime (po ocu kuhti?).* — XVI *vijeka.* Tomaš Kuhtić. Mon. croat. 236. (1534).

KUHŮKATI, kûhûkâm, *impf. dem.* kuhati. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚coquitare'.

KŮJ, *vidi* kud.

1. KŮJA, *f. vidi* kučka. — *Po akcentu kao da je augmentativ.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (vide kučka).

a. *u pravome smislu, vidi* kučka, a. Gori, ļubo, kuja te rodila! Nar. pjes. juk. 426. Dok kuja repom ne vine, neće pas za ńom potrčati. Nar. posl. vuk. 64. Zla kao kuja. (Kaže se zloj ženi. Mjesto ‚kuja' reče se i ‚kučka'). 90. Hvala mu kao (i) kuji koja je planinci sir pojela. 341.

b. *vidi* kučka, b. Kapetanu hoću ju tužiti, neka kuji on jezik zaveže, da za drugim drugi put ne laže. M. A. Reļković, sat. D4b. Ona kuja, orjatsko koleno, u vino mu bendeluke meša. Nar. pjes. vuk. 1, 548. Izdade me kuja Vidosava. 2, 110. On udara sestru Stojanovu: ‚Poznaj, kujo, dvije mrtve glave!' 3, 270. Muči, kujo, a ne ļubi moja! Nar. pjes. herc. vuk. 99. — *Ne u zlome mislu, vidi* kučka, b *pri kraju.* Kad to čula Zlatija đevojka, spusti kuja toke na prsima. Nar. pjes. vuk. 3, 296.

2. KŮJA, *f. vrsta plaće.* J. Bogdanović.

3. KUJA, *f.* štap u tari da se vratilo ne okreće. u Lici. F. Hefele.

KUJAČA, *f. ime žensko.* — *isporedi* Kujava. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka.* Kujača. službenica Abramova. M. Vetranić 2, 236.

KUJANIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Jakov Kujanić. Rat. 407.

KUJANOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Panta Kujanović. Rat. 142.

KUJATI, kujam, *impf. u Stulićevu rječniku:* v. kuńati. — *nije dosta pouzdano.* — *isporedi* 1. kujati se.

1. KUJATI SE, kujam se, *impf. nalazi se od* XVIII *vijeka u dva različna značeńa koja ipak mogu biti u ńekoj svezi među sobom.*

a. *pretvarati se.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kujam se, v. jalim se, *i u Voltiġijinu:* ‚simularsi, fingersi' ‚sich verstellen'.

b. *spuštati krila.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚alas paulatim demittere'.

2. KUJATI SE, kujam se, *impf.* coire (de canibus). F. Kurelac, dom. živ. 45.

1. KUJAVA, *f. ime žensko.* — XIV *i* XV *(i* XVI*) vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (žena kraļa bosanskoga Ostoje 1399—1420). Gospojomь Bogomь darovanomь mi kraļicomь kirь Kujavomь. Mon. serb. 236. (1399). Gospođomь kraļicomь Kujavomь. 276. (1410). 294—295. (1420). Gospođa Kujava er tamo u selu za Tvrdka udava djevojku Veselu. M. Držić 443.

2. KŮJAVA, *f.* selo u Bjelopavlićima. V. Ļešević.

KUJAVČE, *f. pl. (?) ime zaseoku u Bosni u okrugu sarajevskome.* Statist. bosn. 24.

KUJAVICA, *f. ime selu u Srbiji u okrugu šabačkome.* K. Jovanović 176.

KUJAVIĆ, *m. pl. ime plemenu (ili selu?).* — *U jednome primjeru* XV *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku* (Kujavićь, kraļa bosanskoga Tvrtka Tvrtkovića vlasi ‚Kujavići' 1406). Što namь velikostь kraļevьstva ti piše za vlahe Kujaviće s inêmi vlasi. Spom. sr. 1, 82. (1406).

KŮJE, *f. hyp.* Kujača. — *Akc. se mijeńa u voc.* Kûje. — *U istoga pisca u kojega ima i* Kujača. O Kuje, ži mi ti! M. Vetranić 2, 328.

KUJĖTINA, *f. augm.* 1. kuja. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović. M. Medić. ‚Dobar čoek čemu kraja nije, ali mu e žena pusta kujetina'. J. Bogdanović.

1. KŮJICA, *f. dem.* 1. kuja. — *U naše vrijeme.* Podmetne jednu kujicu mesto diteta. Nar. prip. mikul. 21. Šarena kujica pred kućom laje. *odgonetļaj:* pratļača. Nar. zag. novak. 175.

2. KŮJICA, *f. vidi* kujičar.

KŮJIČÂR, *m.* neku vrst žepnog noža zovu kujičarem; a đeko mu reče i: ‚kujica'. Kujičar nož zatvora se u korice, samo su mu korice drvene. J. Bogdanović.

KUJIČ-BARA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskome.* Šļivar u mestu Kujič-bari. Sr. nov. 1872. 118.

KŮJIN, *adj. koji pripada kuji.* — *Kod mjesnoga imena.* Kujin potok. Potok Borci kod Daruvara. D. Hirc.

KŮJISATI, kůjišêm, *impf. vikati s munare (kao mujezin) pozivļući Muhamedovce na molitvu.* — *isporedi* kujišiti. — *Vaļa da je od turske riječi, ali ne znam od koje.* — *isporedi* kujuši. — *U naše vrijeme.* Ukori hođa popa: ‚Ma da je tvoja vjera od moje boļa, i ti bi kao i ja po pet puta na dan kujisao s munara, te sazivao svoj narod da se Bogu moli'. Nar. prip. vrč. 90. On kujiše kano hoģa na ģamiji: ‚kujuši kujuši'. Nar. prip. bos. 1, 52.

KUJIŠITI, kujišim, *impf. vidi* kujisati. Oģa turski kujiši u munari. M. Pavlinović.

KUJ-KÒVÂČ, kuj-kováča, *m. vidi* kovač. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Da beremo zlatne rese, da nosimo kuj-kovaču. Nar. pjes. *u* Magazin. 1866. 99.

KŮJNA, *vidi* kuhina.

KŮJNÎ, *vidi* kuńi.

KUJNIK, *m. ime dvjema selima u Slavoniji u županiji požeškoj.* Razdiļ. 121. 129. — *Vaļa da bi pravi oblik bio* kuhinik, *vidi prvi primjer.* — *Pomiñe se još od* XV *vijeka u latinskome spomeniku.* ‚Zwlkowcz, Kamarycza, Kuhynnyk, Chyglenyk et Pethowalcz'. Starine. 5, 124. (1483). Priko Slatinika, Stupnika, Radovańa, Orijovca, Kujnika, ... M. A. Reļković, sat. H2b.

KŮJŃA, *vidi* kuhiña.

KUJO, *m. ime muško (jamačno ipokoristik).* — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* I sokola Kuja Markovića. Ogled. sr. 486.

KUJUNĜEVIĆI, *m. pl. ime zaseoku u Bosni u okrugu sarajevskome.* Statist bosn. 21.

KUJŮNĜIJA, *m. (u množini f.) zlatar, tur.* qujumģy. — *isporedi* kulunģija. — *Nalazi se i pisano s -č- mj. ģ.* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (vide zlatar). Zaludu je nauk kujunčiji, kosaču ... I. Ančić, vrat. 199. Zove Orun mlade kujunčije. And. Kačić, razg. 80a. Rukave su veziļe navezle a vence su kujunģije

Digitized by Google

vile. Nar. pjes. vuk. 1, 5. Oj Boga ti, kujunćija Janko! da ti pošļem malenu paricu, sakuj meni v'jence i oboce. 1, 167. Bog ubio kujunćije koji zlate sve noževe! 1, 187. Imam brata mlada dobra kujunćiju, skovaće mi prsten i veći i lepši. 1, 429. Zlatu će se kujunćija naći. (Dobra će stvar dočekati onoga koji je ńe dostojan). Nar. posl. vuk. 91.

KUJÙNĆIJIĆ (Kujùnćîć), *m. prezime (po ocu kujunćiji).* — *U naše vrijeme.* Na sokola Kujunćijića Đura. Nar. pjes. vuk. 2, 585. Braća Kujunćijći, trgovci iz Lijevna. 2, 661. *(među prenumerantima).*

KUJÙNĆIJIN, *adj. koji pripada kujunćiji.* — *U Vukovu rječniku:* ‚des gold- und silberarbeiters' ‚aurificis, argentarii'.

KUJÙNĆIJINICA (kujùnćînica), *f. kujunćijina žena.* — *U Vukovu rječniku:* kujùnćînica ‚die goldschmiedin' ‚uxor argentarii'.

KUJÙNĆIJÎNKA (kujùnćînka), *f. žensko čeļade što radi kao kujunćija (ovako je u primjeru značeńe, ali Vuk tumači kao da je isto što* kujunćijinica). — *U narodnoj pjesmi našega vremena, i otale u Vukovu rječniku* (kujùnćîjnka) *uz* kujunćijnica *s primjerom:* Od đevojke mlade kujunćijnke, *vidi:* Te donesi onu čašu zlatnu štono sam je skoro kupovao u bijelu Varadinu gradu od đevojke mlade kujunćijnke. Nar. pjes. vuk. 2, 183.

KUJUNĆIJÎNSKÎ (kujùnćînskî), *adj. vidi* kujunćijski. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (kujùnćîjnskî *uz* kujunćijski). Ako zatisnemo uši od kujunćinskog nakovja. M. Pavlinović, razl. spisi. 394.

KUJÙNĆÎJSKÎ (kujùnćîskî), *adj. koji pripada kujunćijama.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚goldschmied-' ‚argentarii'). Zanati se u Nišu rade ovi: terzîski, abaćiski, obućarski, užarski, kujunćîski, . . . M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 129.

KUJUNĆÌLUK, *m. tur.* qujumġylyk, *kujunćijin zanat.* — *U Vukovu rječniku:* ‚die goldschmiedekunst' ‚aurificis ars'.

KUJUŠI, *glas kojijem se hoće da pokaže kako mujezin viče s munare, vidi drugi primjer kod* kujisati.

KUJUŠIĆ, *m. ime zaseoku u Bosni u okrugu sarajevskome.* Statist. bosn. 14.

1. KÛK, *m. kućine.* — *Naj češće u množini* (kuci?). — -u- *stoji mj. ńegdašńega* l. — *Riječ je praslavenska* (klъkъ), *isporedi stslov.* klъkъ, *rus.* клокъ, *češ.* kluk, *poļ.* kłaki *(pl.).* — *Između rječnika u Daničićevu:* klьkь ‚stuppa' (upravo samo u množini kao sada kućine). — Ašte kto vъzьmь *(ļiļka)* vь klьcehь i položitь podь glavu žene ne vědušti jej . . . Sredovj. lijek. jag. star. 10, 114. Hotīj pogledati ove moje ruke... kako strilom luke nih će otezati, k stupu kako kuke u klupko svezati. M. Marulić 175. Jabuka u klupko od kuka stvori se. M. Vetranić 2, 131. Šta ću vam krivo kazivati ili vam zamotavati kuke u kućine? V. Vrčević, niz. 85. Kûki *(nom. pl.)* ‚stuppa'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 12. Kuk, naj prostije predivo. u Ogulinu. F. Hefele.

2. KÛK, kùka, *m.* coxa, femur, *kost u boku, bedra.* — -u- *stoji mj. ńegdašńega* l. — *Riječ je stara* (kъlkъ), *isporedi (stslov.* klъka), *novoslov.* kolk, *bug.* kъlk. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (kuk, prasje stegno ‚perna'), *u Jambrešićevu* (‚perna, petaso'), *u Stulićevu* (v. zarebrnik) *(iz Habdelićeva), u Voltiġijinu* (‚coscia; presciutto' ‚hüfte, schinken'), *u Vukovu* (‚das hüftbein' ‚os coxae').

a. *uopće (u primjerima u čeļadeta i u koňa).* Od straha se potu kuki. Jačke. 222. Dok on ovoga sveže, drugi potegne iz puške, te ga rani u kuk... Ostane malo rom i tane mu ostane u kuku. Vuk, dan. 4, 18. — I pod ńime đoge zakučio, sve od kuka do stražńega šļuka Nikolina rascijepila ćorda. Nar. pjes. juk. 289. Pak poteže paklenu kanđiju, i prifaća po butovim đogu sve od kuka do stražńega šļuka. 518. Dobar dore na kukove pade. Nar. pjes. marj. 76. Kûk ‚coxa, femur'; kûk ‚os coxae'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 8. 12.

b. *u osobitome značeńu, slana bedra svińska* (but, butina), *vidi* pršut, šunka *(vidi u rječnicima).* Kuk, šunka (na Visokom). L. Mrazović. Kuk, kost u sredini šunke. Belec u Zagorju. D. Hirc. — *Mislim da amo pripada i ovo:* Obišao kuća kao miš kuka. (Reče se za skitnicu). Nar. posl. vuk. 229.

3. KÙK (kûk), kùka (kûka), *m. veliki kamen, hrid.* — -u- *stoji mj. ńegdašńega* l. — *Mislim da je ista riječ što* 2. kuk *u prenesenome smislu.* — *Od* XIV *vijeka (vidi* b, *f)), a između rječnika u Belinu* (kûk ‚un sasso grande' 643a), *u Stulićevu* (‚magnus lapis, rupes'), *u Vukovu:* kûk, kùka (u Dalmaciji) veliki kamen (stijena) ‚der felsen' ‚saxum'.

a. *uopće.* Nu se čuj *(čuvaj)* od kuka, koji je posred ńe *(propasti).* N. Naļešković 1, 189. Ako ona plav nemila od mora se ne proždrije, o kuk li se ne razbije u tisuću mrva. I. Gundulić 87—88. Na onomu golom kuku s koga općim odizgora prostirući s trstim ruku varat ribe . . . 40. Na Reġepa kuk se obali, i istište mu van utrobu; u stijenju su mnogi ostali ukopani živi u grobu. 524. Više gola kuka onega koji gleda put zapada. Ġ. Palmotić 1, 102. Tad se uspe na kuk hridac da mu boļi slih podadem... Sklopi ruke, vas se strese, i kuk na kuk učini se. J. Kavańin 434b. Pomaļa kuk, a na kuku crkva. S. Ļubiša, prip. 2. Kûk ‚saxum prominens'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 8. Kûk ‚saxum prominens'. 12.

b. *kao mjesno ime.*

a) u Bosni. aa) planinski vis. Kûk. Glasnik. 22, 57. 21, 356. — *bb) zaselak u okrugu travničkome.* Schem. herceg. 1873. 190.

b) Kûk, velika planina, kad se iz dońega Lapca ide na Udbinu. M. Medić.

c) Kuk i Šuperka mjesna su imena *(blizu Cavtata).* L. Zore, rib. ark. 10, 358.

d) zaselak u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj. Razdiļ. 55.

e) Kûk, ždrijelo silazeći u Izgori(?).

f) Bijeli Kuk. *u Daničićevu rječniku:* klьkь, selu je Brčelima išla međa ‚u Bêli Klьkь, sь Bêloga Klьka prêko na Drênь'. Mon. serb. 114. (1321—1336).

4. KUK, *m. nejasna riječ u rukopisu* XVI *vijeka: po svoj prilici stoji pisarevom griješkom mj.* kuća. Sunačnomu kuku pokloni se Aleksandar *(prije toga ima* o kuki sunačnoj *gdje vaļa da treba čitati* kući). Aleks. jag. star. 3, 287. *u drugijem rukopisima* sunčano(j) kući, vь slьnьčьnêmь gradu. nov. 92, va slnčanije ramine.

5. KUK, *m. vidi* 2. kuka. Kuk, 1. Humulus lupulus L. (Visiani); 2. Tamus communis L. (Visiani); 3. Sonchus oleraceus L. (Visiani). B. Šulek, im. 181.

6. KÛK, *m.* vidi gak. — na Neretvi. M. Pavlinović.

Digitized by Google

1. KŪKA, *f. kao oruđe (naj češće gvozdeno) tako nakrivļeno da se može ńim što hvatati i vlačiti, ili da se na ono može što objesiti.* — *isporedi* kučalica, kvaka. — *Korijenu* kuk *kao da je značeńe nakriviti, vidi* kukonos. — *Ima i bug.* kuka. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kuka, kučalica ‚uncus, uncinus' *i kod* kļuka; kuke od samara ‚clitellae'), *u Bjelostjenčevu* (v. kļuka), *u Stulićevu* (‚uncus, uncinus'; kuke od samara ‚clitellae'); *u Vukovu* (‚dor haken' ‚uncus', n. p. kuka od drveta kojom se dohvataju grane od trešańa; kuka gvozdena na kantaru itd.).

a. *uopće.* Vidjeh djavle paklene gdi iz peći paklene izođahu noseći kuke gvozdene i mene se hitahu da bi me dokučili. M. Divković, bes. 185b. Kuke gvozdene stavi u usta bogatcu. zlam. 95. Rasdrt kukami gvozdenijem. P. Posilović, nasl. 127b. One gvozdene kuke, ili boļe rekavši udice, za meso zapińahu, a kad ji oni iztezahu, sobom meso iznošahu. J. Banovac, razg. 160. Pusti ńemu na čekrk uzicu, na uzici kuke od čelika, izvuče ga do pola tavnice. Nar. pjes. vuk. 3, 122. Pa izvadi gajtan-merdevine i na ńima kuke od čelika; baci kuke uz visoku kulu, zakučiše kuke za jabuke, zakučiše kuke za demire. Nar. pjes. hörm. 1, 351. Pa izvadi *(iz torbe)* kuke i tenefe. 2, 196. Baba ide po kući, noge joj vise o kuci. *odgonetļaj:* obuća kad se skine veša se o kuci. Nar. zag. novak. 147. Kuka koja je privezana za oje pa se ńom zakači ona grana što je pod plastom, kad se plašće svlači na jedno mjesto. Vuk, rječn. *kod* ojište. Turci se kroz zemļu tako prikuče k srpskome šancu, da su kukama otimali barjake i oni od Srba i Srbi od ńi. građa. 37. Načini pedeset kuka od zlata. Đ. Daničić, 2mojs. 26, 6. Pošto ih gančima i kukama posmucaju. S. Ļubiša, prip. 277.

b. *u osobitijem značeńima.*

a) u Srijemu ‚muška kopča', a u Crnoj gori ‚kovčar'. ‚Imam spona, ali nemam dosta kuka; kako bi bilo, da otkinem 3 kuke sa starih natikača?' u Dobroselu. M. Medić. — *isporedi* kukac, kovčar, mužjak.

b) zakučasta igla kojom se plete. Nijesam ja navikla ralu ni sjedbi no igli i kuki (kriva igla). S. Ļubiša, prič. 122.

c) vidi u Vukovu rječniku: s jedne strane kao pouzak trnokop, a s druge kao veliki kļun ‚österr. krampe' ‚harpaginis genus'. ovakijem se kukama po kamenitijem mjestima naj više kopa i radi; i može biti da se ovaka kuka misli u onoj poslovici: Kad ustane kuka i motika; cf. kļuna, čakļa [1, objetelica, pijuk 3, trnokop 2]. Ti ne piješ mlaćenicu batom bivenu nego vino kratošiju kukom trapļenu. Nar. pjes. vuk. 1, 31. Pobacajte kuke i motike. 4, 344. Kad ustane kuka i motika (biće Turkom po Mediji muka). Nar. posl. vuk. 122. Kuka i motika. (Pripovijeda se da su Nijemci uhvatili đavola, pa ga pitali šta je lijek od kuge, a on im kazao: ‚kuka i motika', t. j. vuci mrtvaca kukom u grob pa motikom zakopaj. tako se to sad uz riječ govori i za druge bolesti, a kašto i za moralne pogrješke. U Crnoj Gori ‚kuka' znači čakļa ili kļuna — s jedne strane kao uzak trnokop a s druge kļun — i u ovome smislu biće ono: ‚Kad ustane kuka i motika'). 163. Piši kukom po ledu. (n. p. kad je kome dužan ko od koga se ne može naplatiti). 248. Kad kaluđeri dignu kuku i motiku. S. Ļubiša, prip. 73.

d) u ovome primjeru vaļa da znači uvojak (na kosi). Jedna vspored druge napravļa si kuke, junakom blazine s kimi je prehine. Jačke. 249.

e) virgula, *znak dijeļeńa riječi i rečenica u pisańu, vidi* zapeta. — *U rukopisu* XVIII (?) *vijeka.* Međustročije, si reč kuka. Konstant. filoz. star. 1, 29.

f) ńešto nakrivļeno kod vezeńa. Koliko je na marami grana, toliko mu na srdašcu rana! koliko mu po granama kuka, toliko mu na srdašcu muka! Nar. pjes. vuk. 1, 271. Koliko je na marami kuka, onoliko g' uhvatilo muka. Nar. pjes. kras. 1, 152.

g) u ovome primjeru kuka savija *grane (na drvetu) vaļa da znači da se grane (od starosti) krive i kršļave:* Od tog duļe još raste jabuka, grańe kašńe joj savija kuka. J. S. Rejković 147.

h) mjesto gdje se rijeka okreće (na krivo). Kuka ‚flusskrümmung'. Zbornik zak. 2, 700.

i) drvena ļuļaška (u okrugu biogradskome oko Grocke). Ļ. Stojanović.

k) na samaru, vidi u Mikaļinu i Stulićevu rječniku.

2. KŪKA, *f. (češće u množini* kūke), Tamus communis L., *ńeka trava što se jede (vidi u Vukovu rječniku). slična je divļijem sparogama, ali nije ni sparoga ni hmeļ. — Može biti da je ista riječ što* 1. kuka *(mladice se savijaju).* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kuke, trava, hmeļ ‚lupulus, lupus salictarius') *gdje se naj prije nahodi, u Stulićevu* (kuke, trava ‚lupulus'), *u Vukovu:* (u Dubrovniku) po naj više pl. kūke ‚art spargel' ‚asparagi genus [Asparagus officinalis L.?]'. u Dubrovniku se kuke obare pa se hladne jedu s uļem i s octom ili limunom. Kuka, vite nera (na Visovcu, *prije našega vremena),* Tamus comunis L. (Vodopić), v. kuk. B. Šulek, im. 181. Kuke, 1. lupuli (Kuzmić, Durante, Stulli), giunco odorato (Stulli), Humulus lupulus L.; 2. v. Kuke crne, Kuk. 181. — Kuke crne, vitis nigra (Durante), Tamus communis L. (Lambl.) 181. — Kuke divje, vitis sylvatica (Durante), Bryonia dioica Jacq. 181.

3. KUKA, *f. škoļka (ili vrsta škoļke?).* — *U naše vrijeme u primorju, a između rječnika u Stulićevu* (‚conchilium'). Kuka, škoļka ‚conchiglia'. Progr. karl. gimn. 1878. 41. — *Vaļa da je romanska riječ od lat.* concha: on *je postalo* ą *pak* u.

4. KUKA, *f. mjesno ime.* — *vidi i* 3. Kuke.

a. *zaselak u Bosni u okrugu sarajevskome.* Statist. bosn. 29.

b. Kūka, česma. u Zabučiju do Užica. Ļ. Stojanović.

1. KÚKAC, kúkca, *m. a)* vermis, larva, *crv; b)* insectum, *buba uopće; c)* Anobium pertinax L., *ńeka buba što grize jelovinu i kucka jednako kao sahat (ńem.* todtenuhr); *d)* Paronychium tendinosum, *crń (ńem.* fingerwurm). — -a- *stoji mj. ńegdašńega* ь. — *U sjeverozapadnijem krajevima i u nslovenskome* (kukec *sa značeńima c) i d)), a između rječnika u Bjelostjenčevu (kajkavski* kukec ‚vermis'; kukec, bol ‚phagedaena'), *u Jambrešićevu* (kukca bol imajući ‚phagedaenicus'), *u Voltiģijinu* (‚verme' ‚wurm').

a) crv. — *U Bjelostjenčevu i u Voltiģijinu rječniku.*

b) buba uopće. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kukec koji pupje ili oka trsova je i kvari ‚ipes et ips'. — koji žitek kvari ‚cis'. — koji drevje ‚thrips l. trips'. — koji opravu ‚cis'. — kukec šestemi nogami obrh vode drčeći ‚tipula. — v. centipeda.

Digitized by Google

c) Anobium pertinax L. Kukac (kukač) ‚Anobium pertinax L.'. K. Crnogorac, zool. 137.

d) crń (ili nokojeđa). Kukac, ime čiru, što se dugo ispod nokta prsta sabire. u Prigorju, Zagorju, Posavini. F. Hefele. *vidi i u Bjelostjenčevu i Jambrešićevu rječniku.*

e) u naše vrijeme ńeki pisci zovu ovako bube u kojijeh su gorńa krila tvrda kao kora (colaeoptera). — *U Šulekovu rječniku:* ‚käfer'.

2. KÚKAC, kúkca, *m. vidi* kovčar. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu s dodatkom da se govori u Hercegovini.* Na s' obuče od sahe čakšire, pri ńima su kukci pozlaćeni. Nar. pjes. juk. 240.

1. KÙKÂČ, kukáča, *m. vidi* 1. kuka, a. Načinile bijahu kukač da ńime dovate kada im što treba. Bos. vila. 1889. 12.

2. KÙKÂČ, kukáča, *m. vidi* 1. kukac, *c).*

3. KUKAČ, *m. ime muško (?).* — *Potvrđen je samo adjektiv posesivni kod mjesnoga imena u Bosni.* Bosna *(rijeka)* kod Kukačeva šamca utiče u Savu. F. Jukić, zemļ. 3.

KUKÁČEV, *adj. vidi kod* 3. Kukač.

KUKALIN, *m. vidi u Daničićevu rječniku:* Kukalinь, selu je Nistri išla međa ‚do Kukalina Studenьca'. G(lasnik). 15, 279. (1348?). cf. Kukaninь.

KUKALOVAC, Kukalovca, *m. mjesno ime u naše vrijeme.* Do Kukalovca. Rat. 114.

1. KÛKAĻ, kûkļa, *m.* šeput, zamka. uzao je svezan na kukaļ, kad se može lako da odriješi, inače je svezan na smfsak. u Lici. V. Arsenijević. Svesati što ‚na kukaļ' kaže se n. pr. kad se veže onako kao što se veže svitńak od gaća ili podveza; inače je mrtvouzice svezano, a tad se ne driješi lako. u Dobroselu. M. Medić. — *isporedi* kukuļic.

2. KÛKAĻ, kûkļa, *m.* kad se pletića igla zapili, onda se ono zove kukaļ. u Dobroselu. M. Medić.

KUKAĻKA, *f. vidi* kukavica, b. — *U jednoga pisca našega vremena.* U to mire zakuka kukaļka ńeka stara prosjakińa baka. Osvetn. 6, 68.

KUKAĻNAČA, *f.* vrsta jabuke. Kupčina doña. D. Hirc.

KUKÀNĠIJA, *f. kukańe.* — *S turskijem nastavkom.* — *U naše vrijeme.* Stane ga kukanģija i pomagńavina. Magaz. 1868. 58.

KUKANIN, *m. vidi u Daničićevu rječniku:* Kukaninь, selima je Slamodraži, Dobrodoļanima, Neprobištima, Momuši i Bijeloj Crkvi išla meda ‚na Kukaninь Studenecь'. M(on. serb). 18. (1233). cf. Kukalinь.

KUKANÓSA, *m.* nadimak čovjeku sa kukastim nosom. u Bačkoj. V. Arsenijević. — *isporedi* kukonos.

KUKAŃ, *m. vidi u Daničićevu rječniku:* Kukańь, vojvoda je Sandaļ bio ‚u Kukańu' i ‚podь Kukańemь'. M(on. serb). 329. (1423). (Spom. sr.) 2, 85. (1429). to će biti sadašńe selo Kukań na Bosni blizu Vranduka. Zemļ. bos. 88. na kartama ‚Kakanj'.

KÙKAŃA, *f. kukańe.* — *U jednom primjeru našega vremena.* Prepade se i pomisli da umrije, i stade je kukańa i lelekańa za majkom. Nar. prip. vrč. 54.

KÙKÂŃE, *n. djelo kojijem se kuka (vidi* 1. kukati). — *Između rječnika u Stulićevu* (kukańe ‚ululatus') *i u Vukovu.* Nećeš li slušati jauke i kukanje tolikih krstjana po paklu. L. Ļubuški 12. Kad je došla u bijele dvore, začu lelek i začu kukańe, staru majku Jova kukajući. Nar. pjes. herc. vuk. 91. I zahuči zemļa od kukańa. P. Petrović, gor. vijen. 45.

KUKAR, *m. ime selu u Dalmaciji u kotaru sińskome.* Repert. dalm. 1872. 29.

KÙKARA, *f. vidi u Vukovu rječniku:* kuka što se ńom vuku naviļci, vide ojište. — Ličina kojom se veže plašće kad se vuče kukarom. *kod* plašńača. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kûkârâ.

KUKARI, *m. pl. ime plemenu.* — xv *vijeka.* Pavao Hatežević od plemena Kukari. Mon. croat. 147. (1492). *vidi i:* ‚Stephanus Mylwthynych de genere Kukarow'. Mon. croat. 171. (1500).

KUKAS, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* V. Bogišić, zborn. 15.

KÙKAST, *adj. nakrivļen kao kuka.* — *U Vukovu rječniku:* ‚hakenförmig' ‚uncinatus'.

1. KÙKATI, kûkâm, *impf.* cuculare, *pjevati kao kukavica* (kuku, kuku). — *Akc. se ne mijeńa aor. 2 i 3 sing.* kûkâ). — *Jamačno je riječ praslavenska, isporedi (rus.* кукать, *mrmļati), češ.* kukati, *poļ.* kukać. — *Postaje od* kuku. — *Između rječnika u Stulićevu:* ‚cantar del kuko *(sic)*, lamentarsi' ‚queri, conqueri'; ‚ululare', *i u Vukovu:* 1. ‚guck guck schreien' ‚clamo cu cu' ‚(vom guckguck)'. — 2. ‚wehklagen' ‚ululo'.

a. *u pravome smislu (glas u ptice kukavice).* Kukavica blizu kuka, zlo će se dogoditi. A. Bačić 56. A kuka joj tica kukavica usred Seńa na bijeloj crkvi. Nar. pjes. vuk. 3, 223. Zelene se lugovi posavski i kukaju sińe kukavice. 3, 373. Listaj, goro, kukaj, kukavico. Nar. pjes. *u* Vuk, rječn. *kod* kukavica. Zato svaka Srpkińa kojoj je brat umro oplače i danas kad čuje kukavicu gdje kuka. Vuk, živ. 224. Ptica kuka, a kara je Luka. Osvetn. 2, 40. Kad kukavica dođe blizu te kuka nije na dobro. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 67. — *Amo mogu pripadati i ovakovi primjeri (u pjesmama) u kojima* kukavica *stoji metaforički za čeļade:* Kukala je crna kukavica usrid zime kad joj nije vrime; nije ono crna kukavica, već je ono Jačinta gospoja. And. Kačić, razg. 41a. Zakukaše do tri kukavice: . . . koja kuka, nikad ne prestaje, to je jadna Jovanova majka; koja kuka jutrom i večerom, to je tužna Jovanova seja; koja kuka, kad joj na um padne, to je mlada Jovanova ļuba. Nar. pjes. vuk. 1, 430. A što kuka tica kukavica, ono jeste proto Milutine. 4, 177.

b. *sam se glas u kukavice shvaća kao znak žalosti, zato je u našemu narodu (osobito kod ženskijeh, ali nije rijetko ni kod muškijeh) običaj vikati:* kuku! *u velikoj žalosti, te po tome* kukati *znači vrlo često što i* jaukati, jadikovati.

a) ostaje neprelazni glagol.

aa) uopće. aaa) subjekat je žensko čeļade. O! mnoga ti bula kuka kunuć! V. Došen 35b. Ona kuka kano kukavica, a uzdiše kano udovica. Nar. pjes. vuk. 1, 256. Muči, šćerce, u jadu kukala! 1, 466. Ona kuka Mari čelo glave. 1, 553. Ona trči svome gospodaru kukajući i lice grdeći. 2, 16. Već m' ostavi mladu bez zakletve, da ti kukam kao kukavica, da prevrćem kao lastavica. 2, 209. Osta Vilip nogom kopajući a ļuba mu mlada kukajući. 2, 355. A ja, sine, kukam na garištu. 2, 267. Tako u jadu ne kukala! Nar. posl. vuk. 311. Žena kuka u vas glas. S. Ļubiša, prip. 201. Nit' mu kuka pri opijelu majka. Osvetn. 2, 25. Na grobļe će pre doći nezvan kako se čuje da ko kuka nego

Digitized by Google

na slavu ili na svadbu. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 68. — *bbb) subjekat može biti muško.* Da bih znao do sutra za plotom kukati. M. Vetranić 2, 325. Videć sliku jadna Osina ki jur kuka. J. Kavańin 404b. S lijeve strane množ kukat će svijeh hudoba. 564b. Ki ga vide sve oni pivaju, ki ne vide sve oni kukaju. L. Ļubuški 52. Kuka kraļu kano kukavica: ‚Jô Kaica, moje čedo drago!' Nar. pjes. vuk. 2, 489. *(Trgovac)* kukajući otide doma. Nar. prip. vuk. 137. Rańenik stane da kuka i leleče. S. Ļubiša. prip. 245. Kuka ćaća, a jauče majka. Osvetn. 4, 46.

bb) kad je uzrok žalosti čeļade što je umrlo ili što neživo što se izgubilo, može se izreći instrumentalom s prijedlogom za. Kad je prvi put umro Lazar, sestre ńegove Marta i Marija zavjetuju se da će kukati za ńim dok su žive. Vuk, rječn. *kod* kukavica. Kukam i lelečem za mojom krvavom mukom. Pravdonoša. 1851. 31.

cc) u ovakovijem primjerima stoji kao proklestvo kojijem se želi kome smrt (da majka za ńim kuka): Neka bježi, kukala mu majka! Nar. pjes. vuk. 4, 365. Oj serdare, kukala ti majka! Pjev. crn. 210a.

b) može biti prelazni glagol a objekat je umrlo čeļade. Brata kuka, ovako govori... Nar. pjes. herc. vuk. 63. Kuka majka svog jedinka sina. 91. Pa potrči k majci kukajući svog oca. Nar. prip. vrč. 9. Ako me kukaš a 'no me žali. V. Bogišić, zborn. 588. A ļuba mu plačom selo gluši, svoga živa kukajući druga. Osvetn. 1, 69. Mene moja neće kukat majka. 2, 70. Nit' na nami ostati će kletva, da nas kuka sjerotińa tužna u sužaństvu. 3, 99. Boj se bio i padale glave, ne pita se, koga kuka majka. 7, 54. — *Ovakovi je smisao i u ovijem primjerima u kojima je subjekat majka što kuka za mrtvijem sinom* (srećom od napretka, od srca): Što m' ovako jadnu ucvijeli, da ja kukam sreću od napretka, od napretka, od srca svojega! *u* Vuk, kovč. 101. Jer si ovo dočekala, da ti kukaš sreću tvoju od napretka, od srčana srca tvoga. 101.

2. KŮKATI, kûkâm, *impf. čačkati (zube).* — *Akc. je kao kod* 1. kukati. — *Može biti u svezi s* 1. kuka. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Kad si se naio, a sad kukaj zube'. P. Budmani.

KŮKAV, *adj. jadan, nesrećan (uprav za kojijem se kuka). kaže se žaleći ali gdjegdje uz prezirańe (vidi* b). — *isporedi* kukavan. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* vide [jadan] kukavni *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori i s primjerima:* Znam ja kukava kukavica! (Nar. prip. vuk.2 295). Kukave bile!

a. *uopće, naj češće o čeļadetu, ali se može kazati i o životińi i o drugome čemu.* Kom' *(osuđeniku)* rijeh: ‚Kukav gdi propade?' J. Kavańin 394a. Žalosni i kukavi Adame. I. J. P. Lučić, razg. 43. I kukava gladna dica. V. Došen 39b. Kukavi bolestniče, kuda si napro? Đ. Rapić 69. Kada kume lice ugledao, odmah se je kukav razbolio. Nar. pjes. marj. 23. Ali nema *(čim se kleti)* kukavi Juriša, već van da bi svojom desnom rukom. 121. On kukav bez oružja ne može ništa. Nar. pjes. *u* Magaz. 1869. 74. — I naći će, svit kukavi da se s jednim časom bavi. V. Došen 46a. — Kukavi pas lovački cio dan zeca tira i sasvim umoran jedva ga ufati. Đ. Rapić 374. — Jesu na krvavu kasapnicu određeni *(volovi),* kukava im indi ńihova debļina. 286.

b. *s prezirańem, isporedi* kukavica, a, *c).* Kukav Ezau zdjelom leće proda bratu prvorodstvo. J. Kavańin 26a. Pod slidećim carom Mihailom Stratiotikom, kukavim starcem komu pristojnije bijaše u posteļici ležati nego na pristoļu carskomu siditi. A. Kanižlić, kam. 467.

1. KŮKAVAC, kûkâvca, *m. kukav čovjek.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i gen. pl.* kûkavâcâ. — *U svijem primjerima s prezirańem, vidi* kukav, b. — *Postaje od* kukav *nastavkom* ьcь. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* ‚ein armer unglücklicher mensch' ‚miser' *s primjerom:* Što ću kukavac siń! *(radi* siń *može se shvatiti kao da je ista riječ što i* 2. kukavac). Ovaj kukavac psuje vašo veličanstvo. M. A. Reļković, sabr. 9. Nećeš, kukavče, u istinu sam biti. 87. Ne budali, kukavče. D. Obradović, basne. 285. Dosta već, Malenica, kukavče! živ. 66. I u Dobroselu se čuje, kad koga žale: ‚Šta ćeš sad, kukavče moj?' M. Medić.

2. KŮKAVAC, kûkâvca, *m.* tica, mužjak kukavičin, n. p.: Čuju Ere kukavca i prdavca pa pođu na put misleći da više snega ne može biti. kad al' sneg mal' ih ne zaspe. jedva kući dođu i reknu deci: ‚Ne verujte ni kukavcu ni prdavcu'. Ž. Radońić. Zakukala kukavica... Pitala je mlinarica: ‚Što ti kukaš, kukavica?' ‚Kako ne bih zakukala, kad me daju za kukavca, a ja neću za kukavca'. Nar. pjes. krasić. 1, 133. — *Akc. je kao kod* 1. kukavac. — *Postaje od* 1. kukavica *promjenom nastavka, a ne od* kukav.

KŮKÂVAN, kûkâvna, *adj. vidi* kukav. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* kûkâvnî ‚traurig' ‚moestus'. cf. [vide] jadan.

a. *adj.* Čovik kukavni. B. Leaković, gov. 46. Ode kukavna baka put carevih dvora. Nar. prip. bos. 1, 98. Vjero prava, kukavna siroto! P. Petrović, gor. vijen. 24. Na oči ti iznose narod nouredan, kukavan. M. Pavlinović, razg. 52. Sin kukavnoga prodavca kipića. rad. 67. — Tu kukavnu večeru počmu ova dvojica večerati. Nar. prip. bos. 1, 27. O kukavno srpstvo ugašeno! P. Petrović, gor. vijen. 2. Lazar Branković, da uživa sam kukavno vasalstvo. M. Pavlinović, razg. 82.

b. *adv.* kûkâvno. Moram ovako kukavno živet. Nar. prip. mikul. 106. Kukavno i nevoļno živim. S. Ļubiša, prip. 174.

KŮKÂVČEV, *adj. koji pripada kukavcu (vidi* 2. kukavac). A steć nećeš u planini druga, ter ćeš dopast kukavčeva ruga. Osvetn. 2, 35.

KŮKÂVČIĆ, *m. dem.* kukavac. — *U jednome primjeru našega vremena, gdje po smislu može značiti jadno, siromašno dijete, ali je veća prilika da znači mlado u ptice kukavice (dakle dem.* 2. kukavac) *koja podmeće svoja jaja u tuđa gnijezda. (Govore Crnogorci u Kučima:)* Kukavčići što se od ńih *(od Arbanasa koji su se naselili u Kuče)* lèžû neće da govore srpski. S. Ļubiša, prič. 53.

KUKÁVEĻ, *m.* kažu kukavnu i nemoćnu (nejaku) čovjeku. ‚U što si se ti upleo, kukaveļu moj!' u Dobroselu. M. Medić. ‚O moj žalosni kukaveļu, pa se i ti ženiš!' J. Bogdanović.

KUKÁVEĻICA, *f. kukavo žensko čeļade, žensko kao kukaveļ.* — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Kako se ona prežalosna kukaveļica smije udati?' J. Bogdanović.

KUKAVIC, *m.* Upupa epops L., *pupavac.* Kešinci u Slavoniji. D. Hirc.

1. KŮKAVICA, *f.* Cuculus canorus L., *poznata ptica u koje je glas kao* kuku. — *Riječ je onomatopejska, isporedi* 1. kukati, *te ako se i na-*

Digitized by Google

hodi u mnogijem jezicima riječ od iste osnove (n. p. rus. кукушка, *češ.* kukačka, kukavka, kukučka, *pol.* kukawka, kukułka, *pa i ńem.* kuckuk, *engl.* cuckoo, *lat.* cuculus, *franc.* coucou *itd.), to nije nikakav dokaz za srodnost, osim bug. i nslov.* kukavica *što je ista riječ (isporedi i češ.* kukavička). — *U Mikaljinu i u Stulićevu rječniku, i u ńekijem primjerima u pisaca (vidi* b) *nije pravo značeńe, jer su pisci pomiješali ovu riječ s* kukavika. — *Od* XVI *vijeka (u knizi pisanoj crkvenijem jezikom, vidi* F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod* kukavica), *a između rječnika u Vrančićevu* (‚cuculus'), *u Mikaljinu* (kukavica, ptica ‚ulula, bubo, aegalius'), *u Belinu* (‚cuco, cucolo, uccello' ‚cuculus' 240b), *u Bjelostjenčevu* (v. kukuvača), *u Stulićevu* (kukavica, ptica ‚allocco, barbagianni, uccello' ‚bubo'), *u Voltiđijinu* (‚cuco, cucolo' ‚guckuck'), *u Vukovu:* ‚der guckguck' ‚Cuculus [canorus L.'; cf. pjevačica].

a. *u značeńu sprijeda kazanome.*

a) u pravome smislu. često se u pjesmi dodaje pridjev siња.

aa) uopće. Oblijetaju kukavice i galebi. I. A. Nenadić, šambek. 12. Kukavica kukuće. G. Peštalić 168. Govorila tica lastavica: ‚Blago tebi, siња kukavice! kad s' ne ležeš kući u kominu'. Nar. pjes. vuk. 1, 559. Kukavico, rano je ne budi, neka s mirom u zemji počiva. 3, 521. Na Jabučju orli prolijeću i među' ńima tica kukavica. 4, 176. Jako borje po vodi stanulo, š ńe poleće tridest kukavica, popadaše na glavicu zbornu. 4, 448. Boje je kukavicu u ruci no sokola u planini (imati). Nar. posl. vuk. 24. Ko nema sokola i kukavici se veseli 149. Kukavica kukuće Radosavu viš' kuće. Vuk, rječn. *kod* kukutati. Kukavica je vila, jejna gugućala. S. Ljubiša, prip. 277. Istor prhnu kukavica siња. Osvetn. 2, 89. U ta doba graknuše gavrani, za gavranim kukavica siња. 3, 151.

bb) kukavica podmeće svoja jaja u tuđe gnijezdo. Podmeće kao kukavica jaje. Nar. posl. vuk. 251. Hej kosove, pa tako ti gńijezdo ne plakalo, niti u ń ti kukavica nila! Osvetn. 2, 84.

cc) vidi u Vukovu rječniku: U nas se misli da je kukavicu grjehota ubiti, ali ih u Dubrovniku biju i jedu, i kažu da su vrlo dobre za jelo. — Ne valja se biti kukavica, ali ne znaš, rđa te ne bila! da su one šćeri Lazareve *(vidi kod ee)).* P. Petrović, gor. vijen. 7.

dd) kukavice se javljaju početkom proljeća, te kao da ga navještuju (vidi i ee)). Ja ti mlada ponude nosila: šećer s mora, smokve iz Mostara, i jańeta prije premaljetja, zeljanice prije kukavice. Nar. pjes. vuk. 1, 286. Zelene se lugovi posavski, i kukaju siње kukavice, ima trave oko vode Save. 3, 373.

ee) naš narod shvaća glas kukavice kao tužan i zlokoban. Kukavica blizu kuka, zlo će se dogoditi. A. Baćić 56. Kad kukavica izađe rano te kuka po crnoj šumi, onda kažu da će biti zlo (one godine) za hajduke; ali kad kukavica kuka po zelenoj šumi *(vidi dd))*, onda su hajduci veseli: ‚Listaj, goro, kukaj, kukavico, nek se čini ora za hajduke' *(Nar. pjes.).* Ko prvi put čuje kukavicu da kuka, ako je prije sunca, valja tri puta da reče: ‚Za mojim zlotvorom!' t. j. kukala! Vuk, rječn. *kod* kukavica. *vidi i:* Srbli pripovijedaju da je kukavica bila žena i imala brata, pa joj brat umro i ona za ńim tako mnogo tužila i kukala, dok se nije pretvorila u pticu . . .; za to gotovo svaka Srpkińa kojoj je brat umro, i danas oplače kad čuje kukavicu gdje kuka. A jedni pripovijedaju da je kukavica ovako postala: kad je prvi put umro Lazar (u Vitaniji, Jovan, gl. XI) sestre ńegove Marta i Marija zavjetuju se da će kukati za ńim dok su žive, kad pak Hristos Lazara vaskrsne, on onda, da bi ńihov zavjet ostao, stvori ticu koja će mjesto ńih kukati do vijeka. Vuk, rječn. *kod* kukavica.

ff) s toga što se shvaća glas kuku *kao tužan (vidi ee)), više se kao usklik u velikoj žalosti (vidi* kuku i kukati), *te se ispoređuje čeljade (osobito žensko) što jadikuje s pticom kukavicom.* A kad došla u bele dvorove, ona tuži kano kukavica, a previja kano lastavica. Nar. pjes. vuk. 1, 212. Zakukaše kano kukavice. 2, 42. Kad to začu gospođa Milica, procvilela kao kukavica. 2, 209. Jadikuje kano kukavica. 4, 208. — Kralj zakuka kano kukavica. 2, 488.

b) u prenesenome smislu, čeljade (naj češće žensko) što od žalosti kuka, pa i uopće nesrećno, vrlo žalosno žensko čeljade. kukavica *može imati i pridjev* crna.

aa) u pjesmi se kaže prvo da (ptica) kukavica kuka ili tuži, pa se poslije poriče i kaže da je ono čeljade. Al' u dvoru kuka kukavica; to ne bila siња kukavica, veće ńina ostarila majka. Nar. pjes. vuk. 2, 42. Zakukala crna kukavica, kad joj roka ni vremena nema, po božiću o Savinu danu, u tvrdome gradu Nikšićkome. ono nije crna kukavica, no je majka Beke Turčinova: skoro joj je Beka poginuo. Ogled. sr. 185. — Tad zakuka siња kukavica usred zime, kad joj roka nije; to ne bila siња kukavica, već to bio Vučićević Pero. Nar. pjes. vuk. 4, 2—3. *vidi drugijeh primjera kod* 1. kukati, a *pri kraju.*

bb) žalosno žensko čeljade. aaa) u metaforičkome smislu, jer se misli na pravu kukavicu pticu. Da ostane devet udovica, da zakuka devet kukavica. Nar. pjes. vuk. 4, 15. Žena mu prenemažući se odgovori: ‚Kuku mene kukavici! evo ga *(muža)* u kući gde leži mrtav'. Nar. prip. vuk. 215. To sam, kukavica na zelenoj granici, krîla. S. Ljubiša, prip. 228. — *bbb) kad se uopće govori, može se pomisliti da je* kukavica *postalo, kao* 1. kukavac, *od* kukav; *ali je veća prilika da se u svakome slučaju prenosi ime ptice na žensko što od velike žalosti kuka. često se izriče u sažaljeńu.* Pravo blago vili svakoj jest lipota, brez ńe je u svili i zlatu sirota; a ona mi gruba lica i sva ružna hoće bit još ljuba? kukavica tužna! A. Kanižlić, rož. 31. Kukavici što se sgodi, kopilešce kadno rodi. V. Došen 119a. Al' se bojim kukavica . . . 235b. Što učińe vele jade mladoj tvojoj kukavici *(udovici)* kojojzi si vjeru dao da je nećeš ostaviti? *(naricaće u Paštrovićima).* Nar. pjes. vuk. 1, 94. Ne ostavljaj devet sestrenica, svijeh devet mladih kukavica. 2, 510. Što j' danica krvava ižlegla, to ćeš stara ostat kukavica. 3, 228. Postaće ti majka kukavica, ostaće ti ljuba udovica. 4, 283. Ostala ti majka kukavica. Ogled. sr. 95. Da padne onaj krušac soli s tavana i da ubije moga sina Jovana, što bi onda majka kukavica! *u* Nar. posl. vuk. IX—X. Hitaj, kukavice crna, doma. S. Ljubiša, prip. 247.

c) homo iners, ignavus, imbellis, *u prenesenome smislu (ili po samoj ptici, vidi a) bb), ili po značeńu kod b), kao da se čovjek ne umije sam pomoći nego kuka kao žena) nevaljao čovjek, naj češće kao suprotno prema* junak, *i onda je gotovo isto što franc.* lâche, *tal.* vigliacco, *ńem.* memme. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚ein elender mensch' ‚homo nihili' *s primjerom:* Idi, kukavico jedna!). Jer ne znaju klina zaoštriti, kukavice, pak se svaki priti. M. A. Reljković, sat. I6a. *(Žena kaže o mužu:)* Što

Digitized by Google

će ova siña kukavica! da otrujem mojega đevera. Nar. pjes. vuk. 2, 627. Ali-pašo, siña kukavico! 4, 272. (Ti si tić od kukavice). U Crnoj Gori reče se kakvoj ‚kukavici' kad se junači. Vuk, poslov. 317. Velikaši, grdne kukavice, postadoše roda izdajice. P. Petrović, gor. vijen. 9.

b. *ńekakva noćna ptica, vidi što je sprijeda o tome kazano i* kukuvika. — *U dva pisca* XVII *i* XVIII *vijeka (i u Mikaljinu i Stulićevu rječniku).* Učinio sam se kakono kukavica u pribivalištu (‚factus sum sicut nycticorax in domicilio'. psal. 101, 7). B. Kašić, rit. 88. Učinio sam se kakono kukavica u pribivališću svomu. L. Terzić 95.

c. *vrsta žabe (glas joj se može shvatiti kao* û û û . . . *ili* kû kû kû . . .). Žaba kukavica ‚Bombinator igneus'. G. Kolombatović, pesci. 28.

d. *ime ńekijem biļkama. — U naše vrijeme.* Kukavica, (kukavični vez), slov. kukovca, kukovično perje, rus. кукушкины слезки, кукушка, češ. kukačka, luž. kukava, poļ. kukawka, kukaweczka: satyrion (Vujičić, *u Bosni),* 1. Orchis L.; 2. Erythronium dens canis L. (u Gospiću); 3. Muscari racemosum Mill. (Sabļar, Rijeka). B. Šulek, im. 181.

e. *mjesno ime, vidi i* Kukavice.

a) u Bosni. aa) planina. Glasnik. 20, 296. — *bb) dva sela u okrugu sarajevskome.* Statist. bosn. 12, 21.

b) u Srbiji. aa) vis u okrugu kruševačkome. M. Đ. Milićević, srb. 704. *vidi u Vukovu rječniku (umetnuto u trećem izdańu):* visoko brdo (u okrugu kruševačkom?); vidi s. v. Jadovnik. — *bb)* planina u Poļanici (starom Inogoštu), tek osojem svojim pripada niškom okrugu. južna ńena pola pripada okrugu vrańskom. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 2. — *cc) selo u okrugu niškome.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 118. — *đđ) selo u okrugu pirotskome.* 237. — *ee) selo u okrugu vrańskome.* 304.

2. KŮKAVICA, *m. ime muško (prezime ili nadimak?). vidi* 2. Kukavičić. A četvrtu *(knigu)* bosanskom veziru, učtugliji paši Kukavici. Nar. pjes. vuk. 4, 240.

KŮKAVICE, *f. pl. mjesno ime. — isporedi* 1. kukavica, e.

a. *u Bosni. a) selo u okrugu bańolučkome.* Statist. bosn. 34. — *b) zaselak u okrugu travničkome.* 74.

b. *pomińe se prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 186.

1. KUKAVÍČAK, kukavička, *m. kao dem.* kukavac. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Šta ćete na tom kukavičku?' J. Bogdanović.

2. KUKAVÍČAK, kukavička, *m. vrsta leptira. — isporedi* kukavičji, b. — *U jednoga pisca našega vremena.* Kukavičak, Gastropacha neustria L. K. Crnogorac, zool. 150.

KŮKAVIČAN, kukavična, *adj. koji pripada kukavicama.* Kukavični vez, *vidi* kukavičji, d.

KŮKAVIČICA, *f. dem.* kukavica. — *U naše vrijeme.*

a. *u pravome smislu. — U Vukovu rječniku:* dim. v. kukavica.

b. *ńeka biļka.* Kukavičica, Orobus vernus L. (Vukasović, *u Slavoniji).* B. Šulek, im. 181.

1. KŮKAVIČIĆ, *m. mlado od kukavice (uprav deminutiv). — U Vukovu rječniku:* ‚der junge guckguck' ‚cuculi pullus'.

2. KŮKAVIČIĆ, *m. prezime. — isporedi* 2. Kukavica. V. Bogišić, zborn. 17. Znatniji bezi u Bosni jesu: Babić, . . . Kukavičić, . . . F. Jukić, semļop. 142.

KŮKAVIČIN, *adj. koji pripada kukavici. — Kod imena biļke:* Kukavičin hļeb, Orobus vernus L. (Pančić). B. Šulek, im. 181. — Kukavičina trava, phu minore (Šalinović), Valeriana officinalis L. B. Šulek, im. 181.

KŮKAVIČINA, *f. augm.* kukavica. — *U Stulićevu rječniku* (‚vilis bubo'). *radi značeńa vidi što je kazano kod* 1. kukavica.

KŮKAVIČJÎ, *adj. koji pripada kukavici ili kukavicama. — isporedi* kukavički. — *Od* XVIII *vijeka.*

a. *uopće. — U Vukovu rječniku:* ‚des guckgucks' ‚cuculi'.

b. *u osobitome značeńu. — U Vukovu rječniku:* kůkavičjâ sůza ‚eier des ringelspinners (österr. guckgucksbrot)' ‚ova neustriae'. *vidi* 2. kukavičak.

c. kukavičji konic, *ptica pupavac. — Između rječnika u Vukovu* (kůkavičjî kônîc, kůkavičkî kônîc ‚wiedehopf' ‚epops'). Mi smo kako ptica kukavičji konic zvata. Đ. Rapić 196.

d. kukavičji vez, *ńeka biļka.* Kukavičji vez (Vujičić), Kukavični vez, rus. кукушка, кукушкини слезки, palma Christi (Vujičić), testiculi species (Kuzmić, Aquila—Buć), Orchis maculata L. B. Šulek, im. 181.

KŮKAVIČKÎ, *adj. koji pripada kukavicama. — isporedi* kukavičji. — *U naše vrijeme.*

a. *adj.*

a) uopće, u primjerima je značeńe prema 1. kukavica, a, *c).* Pokazao bi malodušnost i kukavičku slabost. M. Đ. Milićević, zlosel. 212. Svoju nemoć i nerad kukavički traže da pravdaju tim izdajničkim izrekama. 213.

b) kukavički konic, *vidi* kukavičji, c. — *U Vukovu rječniku:* kukavički konic *us* kukavičji konic.

b. *adv.* kůkavički, *značeńe je prema* a, *a).* Vama se ja mnogo ne čudim, već se čudim Filipović na glasu bezima, kukavički đe bi se predali. Nar. pjes. krasić. 1, 200. Turci Bošńaci, ne hoteći kukavički ustupiti Bosne, spremahu se na krvav otpor. M. Đ. Milićević, omer. 39. Goda je kukavički, na spavańu, ubio junaka. pomenik. 5, 845.

KUKAVÍČLUK, *m. vidi* kukavstvo. — *S turskijem nastavkom* luk. ‚To 'e onaj prežestoki rđaluk i kukavičluk'. ‚To 'e od tebe, moj brte, pravi kukavičluk'. J. Bogdanović. I to bio neki kukavičluk, a šta više od mene. Bos. vila. 1887. 307.

1. KŮKÂVKA, *f. vidi:* Pak u ńega isprosi zilje i kukavku (kukavka jest instrument koji pritiskivan izdaje glas kukavice, to jest ‚kuku'). J. Rajić, boj. 111.

2. KUKAVKA, *f. ime staroj crkvini u Srbiji u okrugu vrańskome.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 284.

KŮKÂVSTVO, *n. osobina čeļadeta što je kukavica (vidi* 1. kukavica, a, *c)). — isporedi* kukavičluk, kukavština. — *U pisaca našega vremena.* To kukavstvo tajila bi vila. Osvetn. 5, 87.

KUKÁVŠTINA, *f. vidi* kukavstvo. — *U pisaca našega vremena.* Nasadak narodni jest svota kukavština, sebičnosti i zloća. M. Pavlinović, rad. 6. Da se dignem nad svaku kukavštinu. 130. Dale od sańarija, . . . dale od kukavština. razl. spisi. 29.

KUKČEVA TRAVA, *f.* 1. Plantago L. (Križevci, Časma); 2. Scrophularia nodosa L. (Podravina). B. Šulek, im. 181.

Digitized by Google

1. KŪKE, *f. pl. vidi* 1. kuk *i* kučine. — *Na dva mjesta* XVI *i* XVII *vijeka u poslovici dubrovačkoj.* Stojeći jak piple u kukah. M. Vetranić 1, 445. Zapleten kako piple u kukah. (D). Poslov. danič.

2. KŪKE, *f. pl. vidi* 2. kuka.

3. KUKE, *f. pl. niegdašńe ime selu u Srbiji u okrugu biogradskome.* K. Jovanović 96. *Od god.* 1879 *zove se* Dren, *vidi* drijen, *c) cc).*

KUKEŠ, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu aleksinačkome.* Ńiva u Kukešu. Sr. nov. 1861. 161.

KUKEŽ, *m. ime ovnu* (zakučenih rogov). *(u Istri).* F. Kurelac, dom. živ. 63.

1. KŪKICA, *f. vidi* 1. kučica *što je bolje nego* kukica *(isporedi* ručica). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* dim. v. kuka. cf. kučica. Vitinice se kao s nekim kukicama za druga telesa vataju i drže. P. Bolić, vinod. 1, 78.

2. KUKICA, *m. prezime ili nadimak muški.* — XIV *vijeka.* Milošь Kukica. Glasnik. 35, 122.

KUKIČIN, *adj. koji pripada Kukici (vidi* 2. Kukica). — *U istome spomeniku u kojemu ima i* Kukica. Krstь Miloševь Kukičina zeti. Glasnik. 35, 121. (XIV *vijek).*

KŪKIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Evo t' Kukić Osmanaga. Pjev. crn. 245a. Milovan Kukić. Vuk, građa. 188. Kapetan Kukić. M. Đ. Milićević, srb. 1047. Kukić. Šem. prav. 1878. 34. 58. 63. 72. — *I kod mjesnijeh imena.* Kukića brdo; Kukića plandište. u Rujevcu. D. Hirc.

KUKIĆI, *m. mjesno ime.* — *isporedi* Kukić.

a. *zaselak u Bosni u okrugu Tuzle Donje.* Statist. bosn. 99.

b. *selo u Srbiji u okrugu čačanskome.* K. Jovanović 167.

KŪKIJA, *m.* nadimak čovjeku u ličkim Dalanima. cf. kukonosa. M. Medić.

1. KUKIN, *m. ime ovnu.* F. Kurelac, dom. živ. 32.

2. KUKIN, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkome.* Ńiva u Kukinu. Sr. nov. 1875. 347.

KUKINAŠ, *m. mjesno ime.* — *Prije našega vremena.* Kukinašь. S. Novaković, pom. 186.

KŪKINÔVAC, Kūkinôvca, *m.* izvor u Dobroselu, kad u jesen padnu velike kiše. (Progr. zemunske realke. 1883—4. 11). M. Medić.

KŪKIŃA, *f. vidi* trńina. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kūkîńâ. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (1. vide trńina. — 2. sačma nalik na trńinu ‚art schrott' ‚grando plumbea quaedam' *s dodatkom da se govori u Slavoniji).*

a. *u pravome smislu, plod.* Jedni meću u vino drińine, bob popržen ili će kukińe. J. S. Reļković 247. Črne oči kot kukińa. Jačke. 8. Kukińa, Prunus spinosa fructus L. (Vukasović, *u Slavoniji).* B. Šulek, im. 181.

b. *bilka,* Prunus spinosa L., *crni trn.* Divju krušku il' kukińu vele mlogi, glogov a trn drugi žele *(za živi plot).* J. S. Reļković 124.

c. *vrsta sačme, vidi u Vukovu rječniku.*

KŪKIŃICA, *f. dem.* kukińa. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* Lijepe moje dvije kukińice! Zvonimir. god. 1889. 158.

KŪKIŃOV, *adj. koji pripada kukińi, kukińama.* — *Na jednom mjestu u pisca Slavonca* XVIII *vijeka.* Kukińovo trńe sasma kasno izraste. L. Jablanci 179.

1. KŪKLA, *f. lutka.* — *Od tur.* quqla, *što može biti ngrč. κούκλα, a za ovo se misli da je od lat.* pupula. — *U naše vrijeme u istočnoj Srbiji (nalazi se i u bugarskome, ruskome, češkome jeziku).* Kūklâ *(sic),* lutka (‚puppe'). U Leskovcu. M. Đurović.

2. KUKLA, *f. vis na granici među Srbijom (u okrugu pirotskome) i Bugarskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 166.

1. KŪKLÎĆ, *m.* onaj zarezak (kučica) na vrhu pleticе igle da zahvata pletivo. I. Pavlović.

2. KUKLIĆ, *m. vidi* Kukļić.

KUKLINOV, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* D. Avramović 249.

KŪKĻÂŃE, *n. djelo kojijem se kukļa.* — *U Vukovu rječniku.*

KŪKĻAST, *adj. zakučen (savinut) kao kuka.* — *U naše vrijeme.* Noseći u jednoj ruci naočare, a u drugoj svoj kukļasti drenovak. M. Đ. Milićević, zim. več. 80.

KŪKĻATI, kūkļâm, *impf. vidi* 1. kūļati. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide kuļati) *s dodatkom da se govori u Srijemu.* Počnu voći kukļati crijeva. Srp. zora, god. 2, sv. 1, str. 9. — *U Lici znači i teško disati i hropiti (na umrću).* ‚Uprti*(h)* evo veliko breme drva na se, pa edva evo živ kukļam'. ‚Počelo mu je u prsima kukļati, neće dugo'. J. Bogdanović. *amo pripada i ovo:* ‚Edva, brate, ovo kračina za sobom kukļam' *(s teškom mukom vučem).* J. Bogdanović.

KUKĻEŠEVAC, Kukļeševca, *m. vidi u Daničićevu rječniku:* Kukļeševьcь, crkva je Spasova u Prizrenu imala ‚mlinь u Kukļeševci'. G(lasnik). 15, 270. (1348?).

KŪKĻEVINA, *f. kukańe.* — *U narodnoj pjesmi bosanskoj našega vremena.* Sramota je sve široke Like kukļevinu slušat kukavice. Nar. pjes. hörm. 1, 330.

KŪKĻÎC, *m. vidi* Kukļić.

1. KUKĻICA, *f. u sagoneci.* Otac im kukļica, mati im jagļika, đeca im manita. *odgonetļaj:* loza (vinova: grozd, vino, rakija). Nar. zag. nov. 117. — *isporedi* kukrica.

2. KUKĻICA, *f. ime selu u Dalmaciji u kotaru zadarskome.* Repert. dalm. 1872. 37.

KUKĻIĆANIN, *m. čovjek iz Kukļica (vidi* Kukļić). J. Bogdanović. — *Množina:* Kukļićani.

KUKĻIĆÂNKA, *f.* žena iz Kukļica *(vidi* Kukļić). J. Bogdanović.

KUKĻIĆKIŃA, *f. vidi* Kukļičanka. J. Bogdanović.

KŪKĻÎČKÎ, *adj. koji pripada Kukļicu (vidi* Kukļić). J. Bogdanović.

KUKĻIĆ, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Razdijeļ. 29. — *Pominje se* XV *vijeka u množini:* Kukļići *(može se čitati i* Kuklići). Juraj Malić s Kukļić. Mon. croat. 129. (1487). Iz sela Kukļić. 177. (1499). — *U naše se vrijeme piše i (možebiti štamparskom griješkom)* Kuklić. Šem. prav. 1878. 61. *a zove se i* Kūkļîc. J. Bogdanović.

KUKĻIN, *m. ime selu u Srbiji u okrugu jagodinskome.* K. Jovanović 108.

KUKĻINSKI, *adj. koji pripada selu Kukļinu.* Kukļinska *(opština).* K. Jovanović 108. — Kukļinski Kļuč, *ime mjestu u okrugu jagodinskome.* Vrbak u Kļuču Kukļinskom. Sr. nov. 1866. 262.

KŪKMA, *f. vidi* ćūba, huhor. — *Misli se da*

Digitized by Google

je od tur. quqa, *kapa s perjanicom.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kukma, huhor ‚crista'; *u Stulićevu:* v. huhor; *u Voltiġijinu:* ‚cresta' ‚hahnenkamm, schopf'; *u Vukovu:* vide ćuba *s dodatkom da se govori u Slavoniji.*

KUKMAČA, *f. ime kokoši.* F. Kurelac, dom. živ. 64. — *isporedi* kukmarka.

KÙKMÂRKA, *f. vidi u Vukovu rječniku:* tica u koje je kukma na glavi ‚gehaubter vogel' ‚avis cristata'.

KÙKMAST, *adj. u kojega je kukma na glavi (o ptici).* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (kukmast, huhorjav ‚cristatus') *gdje se naj prije nahodi, u Voltiġijinu* (‚crestato, crestoso' ‚das einen kamm oder federbusch hat'), *u Vukovu* (vide ćubast *s dodatkom da se govori u Srijemu).* Kukmast dite. A. Kanižlić, rož. 8.

KÙKMICA, *f. dem.* kukma. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (kukmica, huhorić ‚cristula') *gdje se naj prije nahodi.* Druge *(kose)* na kukmice dignem. A. Kanižlić, rož. 41. S cvitjem biser nižem, po kukmicah redim. 41.

KUKMORKA, *f. ime kokoši.* F. Kurelac, dom. živ. 64. — *isporedi* kukmarka.

KUKNA, *f. mjesno ime. (Međa ide)* po dȇlu u Kukȕnu. Svetostef. hris. 7.

KUKNI (?), *adj. na jednom mjestu* XVIII *vijeka, kao da znači: koji pripada kuku (kamenu), vidi* 3. kuk. Neka zemļa dava soli, rude kukne, srebro. J. Kavańin 288b.

KUKNIS, *m. može biti ime muško (ako je dobro pisano), vidi u Daničićevu rječniku:* Kukȕnisь, Kamijevu je išla međa ‚za Kuknisa ńive'. M(on. serb). 199. (1881). u S(r). l(etop). 1847. 4, 55. (1881) stoji ‚Kupnik-' *(te bi moglo biti* Kupnića ńive).

1. KÙKNUTI, kȕknêm, *pf. zakukati, jedan put ispustiti glas* kuku, *kao perfektivni glagol prema* 1. kukati. — *U naše vrijeme.* Kad joj kukne kukavica crna. Osvetn. 6, 41.

2. KÙKNUTI, kȕknêm, *pf. kucnuti kao perfektivni glagol prema* 1. kučiti. — *U naše vrijeme u ugarskijeh Hrvata.* Na škuļicu kumaj kukne, veļek strela va dno pukne. Jačke. 267.

KÙKŃÂK, *m. vrsta opanka.* Kùkńâci, opanci od kože s kukova. L. K. Lazarević iz Šapca.

KÙKŃAVA, *f. kukańe.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ‚das jammergeschrei (das kuku-mene klagen)' ‚ejulatio'. Kukńava i lelek stane svijeh Misiraca. Đ. Daničić, prip. iz st. i nov. zavj.7 42. Na kom se mestu zatečeš kad prvi put čuješ ńenu *(kukavičinu)* kukńavu. M. Đ. Milićević, živ. srb. glasn. 87, 118.

KÙKŃAVINA, *f. vidi* kukńava. — *U narodnijem pjesmama bosanskijem našega vremena u kojima se kaže o ženskijem životińama (materama) što jadikuju za svojijem mladima.* Stoji buka nejakih telaca, stoji bleka malenih jańaca, kukńavina starijeh majaka. Nar. pjes. hörm. 1, 25. 2, 21.

KÚKO, *m.* nadimak čeļadetu mušku i žensku zakukanu, kukavnu, malenu. M. Pavlinović.

KUKODRIO, kukodrila, *m. vidi* krokodil. — *U Voltiġijinu rječniku:* kukodrio, kukodria *(sic)* ‚coccodrillo' ‚krokodill'.

KUKOL (Kukoļ), *m. ime muško.* — XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Kukolь). Kukolь s dȇtcami. Mon. serb. 564. (1322).

KUKOLICA, *vidi* kukoļica.

KÚKOĻ, *m.* Agrostemma githago L., *travurina što raste među žitom i kvari ga.* — -u- *stoji mj. ńegdašńega* ą. — *Riječ je praslavenska* (konkolь), *isporedi stslov.* kąkolь, *rus.* куколь, *češ.* koukol, *poļ.* kąkol, *pa i stprus.* cunclis, *lit.* kukalis. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚vicia'), *u Mikaļinu* (kukoļ, trava ‚vicia', *i kod* mukoļ), *u Belinu* (‚veccia, sorte di biada' ‚vicia' 755a), *u Bjelostjenčevu* (‚nigella, vicia, zizanya'), *u Jambrešićevu (štamparskom griješkom* kukeļ ‚zizania'; *u latinskome djelu kod* zizanium *stoji* kukoļ), *u Stulićevu* (‚vicia'; kukoļ pitomi, trava ‚nigella, seme d' un' erba' ‚gith'), *u Voltiġijinu* (‚veccia' ‚wicken'); *u Vukovu:* ‚die wicken [kornrade]' ‚Agrostemma githago Linn.'. — *U primjerima se često shvaća metaforički, osobito po jevanđeļu* (matth. 13, 25). Skupite naj prvo kukoļ. M. Divković, bes. 199a. Od svakoga trnja, kukoļa, ļuļa i dračja. I. Bandulavić 297b. Nasijaše mnogo kukoļa i ļuļa. I. Ančić, vrat. 124. Ovi jesu kakono kukoļ. M. Radnić 233a. Koja sažiže ļuļ i kukoļ sviju griha. F. Lastrić, ned. 88. Kukoļ opakoga nauka sin. A. Kanižlić, kam. 169. Ne mogaše kukoļom otrovati ńive. 484. Neg ako li u općinu tko kukoļu dade cinu . . . V. Došen 128a. Crkva Božja među mlogom plivom i mlogim kukoļem postavļena. I. Velikanović, uput. 1, 246. Gdi šenica nikne, kukoļ mesto najde. M. Kuhačević 41. Dok ļudi spavaju, djavo uzima prigodu, kukoļe nesložnosti među ńima usijati. Đ. Rapić 123. Običaju kukoļ izbirati na sažgańe a žito staviti u žitnicu svoju. B. Leaković, nauk. 88. Šenica mu nikad ne rodila, već rodila ļuļem i kukoļem! Nar. pjes. petr. 1, 804. Kukoļ vaļa iz korijena iščupati. Nar. posl. vuk. 163. Nema žita bez kukoļa. 202. U svakom žitu ima kukoļa. 335. Ona mu *(volu)* onda stala davati kukoļ da jede. Vuk, poslov. 15. Dođe ńegov neprijateļ i posija kukoļ. mat. 13, 25. Kukoļ, slovenski kokolj, kokalj, cslav. кѫколь, rus. куколь, češ. koukol, poļ. kąkol, luž. kukel, kukol, litv. kukalas, mađ. konkoly, ngr. κοκκόλη, veccia (Della Bella), gicingela (Pizzelli, Kuzmić, Aquila —Bućo), pseudomelanthium (Durante), nigella, gith (Kuzmić, Aquila—Bućo), Agrostemma githago L. (Vuk, Vodopić). B. Šulek, im. 181. — *S pridjevima.* Kukoļ divji, rus. куколица, лѣсной куколь, (Lychnis vespertina), poļ. kąkolnica (Nigella), nigella salvatica (Pizzelli, Kuzmić, Aquila—Bućo), 1. Nigella arvensis L.; 2. Lychnis coronaria Lam. (Srp. ark. za celokupno lekarstvo). Kukoļ pitomi, nigella (Vujičić, *u Bosni),* melantio (Kuzmić), Nigella domestica L. (Pizzelli, Aquila—Bućo, Della Bella). B. Šulek, im. 181. — *I kao presime ili muški nadimak u naše vrijeme.* Zna se za nekog Đorđa Kukoļa. M. Đ. Milićević, srb. 342.

KUKOĻAN, kukoļna, *adj. koji pripada kukoļu.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚viciarius'.

KUKOĻAST, *adj. pomiješan s kukoļem.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚vicia permixtus'.

KUKOĻAV, *adj. samo u Stulićevu rječniku uz* kukoļast.

KUKOĻICA, *f. ńekakva biļka.* — *U rukopisima ćirilovskijem* XV *i* XVII *vijeka; pisano je* kukolica, *ali jamačno treba čitati* -ļi- (kukoļica, V. Jagić. star. 10, 84). Рьрръ trenь i kukoļica trena. Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 102. Kukoļicu rastlьci i razmuti sь octomь. 107. *(*XV *vijek).* Uzmi kukoļicu i rastuci ju i primesi octa. 92. (XVII *vijek). otale:* Kukolica (Ļečebnik), rus. куколица, (Melandrium pratense, Silene inflata). B. Šulek, im. 181.

KUKOĻIŠTE, *n. uprav bi bilo mjesto gdje je*

Digitized by Google

rastao kukolj, ali je u Stulićevu rječniku (‚luogo da seminar veccia' ‚viciarium') *sa značenjem: mjesto gdje se hoće sijati kukolj, s toga je nepouzdano.*

KUKOLIŠTVO, *n. u Stulićevu rječniku uz* kukolište. — *posve nepouzdano.*

KÚKOLSKÎ, *adj. koji pripada kukolu.* — *U jednome primjeru* XVII *vijeka u prenesenome smislu* (sijalac kukolski = opadač). Tako se još satrь David kadno vjerova udiļe lažima Šibinim, i ne čuvši drugu stranu osudi neockvrńenoga davši Misfibožetova jednomu sijaocu kukolskomu (2reg. 19). M. Radnić 242b *(pisac jamačno nije razumio original).*

KÙKONOS, *adj.* aduncо naso, *u kojega je nos kukast (skučen, zakučen).* — *isporedi* kukonosast. — *Od* XVIII *vijeka (može biti i starije, vidi* F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod* kukonosъ). U tom kolu Anka bosa i š ńom Kate kukonosa (‚kukonosa', *ali je jamačno pisarska ili štamparska pogreška).* I. Đorđić, pjesn. 845.

KÙKONÔSA, *f.* nadimak čovjeku u ličkim Doļanima, jer ima kukast nos, kukonosast je. M. Medić. — *vidi* kukonos.

KÙKONOSAST, *adj. vidi* kukonos. — *U Vukovu rječniku:* ‚hakennasig' ‚naso aduncо'.

KÚKOŃA, *m. kukonos čovjek.* — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KUKOR, *m. ime muško.* — XIII *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Kukorь). Kukorь sь dêtiju. Mon. serb. 59. (1293—1302).

KUKORIJEK, *m. vidi* 2. kukurijek. Kukorijek (Vukasović, *u Slavoniji),* Kukorik, crkvenoslav. кокоуроукъ, češ. kokošík (Convallaria polyg.), poļ. kokorzyk, kokorzycz (Fumaria), Papaver Rhoeas L. (Rossi, u sińskom rukopisu), v. Kukurijek. B. Šulek, im. 182.

KUKÒROGA, *f.* ovca koja ima dole savijene rogove. u užičkom okrugu. S. I. Pelivanović.

KUKOTREP, *m. vidi:* Kukotrep će razmrsiti kučine, a glava probiti stijenu. (Kukotrep je prosto oruđe kojim naše prostakińe u Slavoniji priređuju kučine za predeńe. ļeskov ili žestilov sirov štap savije se na poluokrug i privežu se oba kraja štapa jakim otankim konopcem (vrpcom); — eto kukotrepa. konopac se prebira prsti kao strune na cimbali i tako se trepaju kučine i raspravļaju zamršene, kao što čine i klobučari priređujuć vunu za šešire. Ova se fraza uzima, kad se kani izraziti, reći, da bez oruđa i sredstva, ali i bez vještine ne da se težak zamršen posao uraditi). Nar. posl. stojan. 68. — *Postaje od* 1. kuk *i od glagola* trepati.

KÙKOTRÊS, *m. vidi u Vukovu rječniku:* vide but (?) *s primjerom iz narodne pjesme:* Ošteti mu suru bedeviju od kraj repa do vrh kukotresa, da ne vaļa sedlu ni samaru. — *vidi* 2. kuk.

1. KUKOV, *m. mjesno ime.* — *vidi u Daničićevu rječniku:* Kukovь, selo je ‚Potočьcь' bilo ‚na sastavku na delu potočnu i Kukovu'. S(r). I(etop). 1847. 4, 58. (1881).

2. KÙKOV, *adj. kao da je posesivni adjektiv, ali ne znam od kojega bi imena mogao postati, upotrebļava se na dva načina.*

a. *uz ime voća (kruške).* Kukova kruška, vrst kruške (Sabļar). B. Šulek, im. 182.

b. kùkov dân, *znači (gotovo u šali): dan koji neće nigda doći.* — *vidi u Vukovu rječniku:* ‚in dem sprichworte': o kukovu dne, na kukovo ļeto ‚nie' ‚ad calendas graecas'. O kukovu dne. (Nikad). Nar. posl. vuk. 287. To bi vaļalo čekati kukov dan. M. Pavlinović, razg. 52.

KUKOVAC, Kukovca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkome.* Branik u Kukovcu. Sr. nov. 1875. 645.

1. KUKOVAČA, *f. ńekakva biļka.* Kukovača, biļka žuta cvijeta (u Primorju). B. Šulek, im. 182. Kukovača drobna, nekakva biļka (Sabļar, na Grobniku). 182.

2. KUKOVAČA, *f. kukavica (ptica).* — *U naše vrijeme u sjeverozapadnijem krajevima.* D. Trsteńak. *i u ugarskijeh Hrvata.* Kukovaču, ranu pticu čuti je 'z gore. Jačke. 224.

KUKOVAČIN, *m. ime visu u primorju hrvatskome blizu Novoga.* — *Od* XIV *vijeka.* Ki put gre z Jatine senokoše poli kamik v Kukovačin, z Kukovačina meju Rupice crês Brezovu Luku v Maševo. Mon. croat. 2. (1309). Kukovačin kamen, vrh u primorju daļe Novoga. D. Hirc.

KUKOVAČINA, *f. ńeka biļka.* Kukovačina, Arum maculatum L. (Sabļar u Moravici). B. Šulek, im. 182.

KUKOVAČINA SOL, *f.* Oxalis acetosella L. (Sabļar). B. Šulek, im. 182.

KUKOVATI, kukujem, *impf. vidi* 1. kukati. — *U bosanskoj pjesmi našega vremena, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (kukujem ‚cuculo'). S junakom je boļe kukovati nego s rđom pilav pirovati. Nar. pjes. u rkp. Đ. Šurmin.

KUKOVICA, *f. ńeka biļka,* Orchis coriophora. Grobnik. D. Hirc.

KUKOVIČNO PERJE, *n.* Orchis maculata L. (Anselmo da Canali), cf. Kukavičji vez. B. Šulek, im. 182.

KUKOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. diac. 1877. 8.

KÙKOVINA, *f. ime ńekijem biļkama.* — *isporedi* 5. kuk, 2. kuka. — *Od prije našega vremena u Dubrovniku, a između rječnika u Stulićevu* (‚vitis nigra'), *i u Vukovu:* ‚vitis nigra [Bryonia alba L.]' *s dodatkom da se govori u Dubrovniku.* Kukovina, vite negra (Kuzmić, Aquila—Buć, Stulli), 1. Tamus communis L. (Lambl), v. Kuk; 2. Convolvulus silvestris W. (Vodopić). B. Šulek, im. 182.

KUKRETIĆ, *m. prezime.* — *Pomińe se* XVII *vijeka.* And. Kačić, razg. 187b.

1. KÙKRICA (kukrica), *f.* pupoļak lisni na gori. I. Pavlović. — *U naše vrijeme.* Da ubere grma kukricu. Bos. vila. 1890. 92. — *I u zagoneci. u Vukovu rječniku:* kûkrica, u ovoj zagoneci: Majka kukrica, otac jaglika, đečica manita (čokot, grozd i vino ili rakija).

2. KUKRICA, *f. ime zaseoku u Hercegovini.* Statist. bosn. 116.

KÙKRIČAST, *adj. na kojemu su kukrice.* — *U Vukovu rječniku:* voćka ili drugo kako drvo koje se ne čisti i ne potkresuje, nego se zapusti i zakržļa *s dodatkom da se govori u Boci.*

KUKRIČJE, *n. ime zaseoku u Hercegovini.* Statist. bosn. 107.

KÙKRÎĆ, kukríća, *m.* jedan komad osječenog kukričastog drveta. u Lici. ‚Otišla žena u kukrik, da donese kukrića'. V. Arsenijević.

KUKRIĆE, *n. coll* 1. kukrica. — *U Stulićevu rječniku:* ‚frascame' ‚rami'. — *Nepouzdano radi* ć *(isporedi* Kukričje).

KÙKRÎK, kukríka, *m.* grm od kukričastog (niskog, krļavog) drveća, osobito onakvog, koje

Digitized by Google

nikne iz pańa. u Lici. ‚Otišla žena u kukrik, da donese kukrića'. V. Arsenijević. ‚Ajde kakvagod kukrika ozgo iz glavice dovuci na vatru'. J. Bogdanović.

KŮKRIKA, *f. vidi u Vukovu rječniku (u trećem izdańu po Vukovijem bilješkama)*: vide [česta] ševarić, grm *s dodatkom da se govori u Dalmaciji.* — *isporedi* 1. kukrica. Niti bilke ni pańa kukrike. Bos. vila. 1886. 70. Kúkrika, šuma, što se na cablu osuši. M. Pavlinović. — *Znači i ńeku bilku.* Kukrika, Carpinus duinensis Scop. (Sabļar, u Lici, Vujičić, *u Bosni)*, cf. Kukrik. B. Šulek, im. 182.

KUKŠA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkome.* Ńiva u Kukši. Sr. nov. 1875. 710.

KUKŠIĆ, *m. ime ńekakvu selu.* — *Prije našega vremena.* Kukšićь (selo). S. Novaković, pom. 136.

KŮKU, *interj. glas u ptice kukavice, upotrebļava se kao uzvik velike žalosti, vidi* 1. kukati *i* kukavica. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (n. p. kuku mene! kuku ńemu! ‚weh mir!' ‚hei mihi! me miserum!')

a. *uopće.* U paklu ćeš vazda trpit muku i jaukat kuku. L. Ļubuški 53. Kuku, dive, evo Jovan ludi! Nar. pjes. vuk. 2, 37. Kuku, brate! Vuk, živ. 179. No kad čuše zauhnuse, uh ti u dom! da si nama preminuo, triput kuku! 198. ‚Ajme, bane!' ili: Kuku, bane!' ili: ‚Lele, bane!' Vuk, nar. pjes. 1, 90. Pa pomagat u glas prionule: ‚Kuku! ļudi, u zo čas vi bilo!' Osvetn. 1, 41.

b. *često s dativom, te može značiti što i* jaoh *i* teško *(suprotno:* blâgo). Jer je tebi kuku. J. Rajić, boj. 120. Kuku mene, moja mila majko! Nar. pjes. vuk. 2, 31. A turske su bule zakukale: ‚Kuku nama jutros i dovijek!' 4, 116. Kuku mene i srcu mojemu! 4, 452. Ko se ne muči u mladosti, kuku mu u starosti! Nar. posl. vuk. 154. Kuku samu i na vaganu! V. Bogišić, zborn. 4. Kuku mene kukavici! Nar. prip. vuk. 34. Kuku mu kući koja ga ima! Nar. prip. vrč. 172. Kuku onoj duši za dovijek. P. Petrović, gor. vijen. 19. Kuku ńojzi, ako ne vjerova! 31. — *Amo pripada i ovaj primjer:* Blago onome ko dava, a kuku ko izgleda. (U Risnu). Nar. posl. vuk. 16. *i ovaj, premda u ńemu nije izrečen dativ:* Ni blago da dođe ni kuku da ne dođe. Nar. posl. vuk. 212.

KŮKUC, *m. kukuļica,* tal. ‚cappuccio', ńem. kappe, kapuze'. na Braču. A. Ostojić.

KUKŮCAN, *m.* muški nadimak. u hrvatskoj krajini. V. Arsenijević.

KUKUCATI, kukucam, *impf. vidi* kucati *i* kucukati. — *U naše vrijeme u ugarskijeh Hrvata.* Pod obloke kukucam, naklańam se Maricam. Jačke. 235.

KUKUČŃAK, *m. ńeka bilka.* Kukučńak, Physalis alkekengi L. (Vukasović, u Slavoniji). B. Šulek, im. 182.

KUKUDOVAC, Kukudovca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskome.* Ńiva u Kukudovcu. Sr. nov. 1875. 671.

KUKŮDRIL, KUKŮDRILO, KUKŮDRIĻ, KUKŮDRIO, *m. vidi* krokodil.

a. kukudril *ili* kukudrio, *gen.* kukudrila. — *U dva pisca* XVI *i* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (kukudrio ‚coccodrillo, animale acquatico e terrestre' ‚cocodrilus' 197a), *u Bjelostjenčevu* (kukudrio, v. krokodil), *u Stulićevu* (kukudrio *i* kukudril, zvijer pogana ‚crocodilus'). Skorupom plivaju kukudrili. M. Vetranić 1, 168. Kukudril jest kačka nika. Glavinić, posl. 16.

b. kukudrilo. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu (us* kukudrio). Kukudrilo proždre i ńu *(zmiju).* F. Lastrić, test. 184a. Nadobiti svoga velikoga neprijateļa, kukudrila. 184a.

c. kukudriļ. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kukudriļ, zvijer pogana ‚cocodrillus'). Poklańahu se . . . kukudriļom, zmijam, juncem, . . . B. Kašić, is. 96.

KUKŮDRILSKÎ, *adj. koji pripada kukudrilima.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚crocodilinus'.

KUKUJ, *m. ovako se zovu dvije različne bilke; kod drugoga je značeńa jamačno ista riječ što* kuko|. Kukuj, rus. кукликъ, češ. kuklik (Geum urbanum), 1. Galium infestum WK. fructus (na Cresu); 2. Agrostemma githago L. (u Istri). B. Šulek, im. 182.

KUKUJEVCI, Kukujevaca, *m. pl. ime selu u Slavoniji u županiji srijemskoj.* Razdijeļ. 148.

KUKUJNAK, *m.* Helleborus niger. Vinica. D. Hirc. — *vidi* 1. kukurijek *i* kukuvijek.

KUKULIJATI, kukulijam, *impf. pokrivati kukuļicom (n. p. glavu).* — *U Voltiģijinu rječniku:* ‚incappucciare' ‚vermummen, verhüllen'. — *Može biti da bi trebalo* -ļ- *mj.* l *(vidi kod* kukuļica), *ali i tako nije dosta pouzdana riječ.*

KŮKŮĻ, *m. vidi u Vukovu rječniku:* ona guka što žene nose navrh glave ispod maramo. cf. kukuļica *s dodatkom da se govori u Risnu.* — *isporedi* kukuļica. — *U ovome primjeru vaļa da znači što i* kukuļica: Mjesto kamilavke meću mu *(kaluđeru)* na glavu kukuļ. Đ. Daničić, pisma. 263. — *I kao presime.* Kukuļ. Boca 5. — *Ima i u zagoneci, ali je posve druga riječ, jer je načińena od* kuku. Kukuļ poje na ploču, kuku ńemu do Boga, đe sve poļe pozoba, pa se ne nazoba. *odgonetļaj:* mlin. *u* Magaz. 1864. 102.

KŮKUĻA, *f. vidi* kukuļica. — *Od srlat.* cuculla *(lat.* cucullus), *tal.* cocolla. — XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚cappuccio, parte della veste, che cuopre il capo' ‚cucullus' 171b) *gdje se naj prije nahodi, i u Stulićevu* (v. kukuļica). Kako se gdi sastanemo, drugima kukuļe krojimo, svakome manu naodimo. D. Obradović, basne. 85.

KUKUĻAC, kukuļca, *m. vidi* kukuļica *i* kukuļ. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Kako upaze kaluđerske kape i mantorose i kukuļce . . . D. Obradović, basne. 209.

1. KUKŮĻAČA, *f. vidi* kukuļava. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kukuļača, ptica ‚galerita, lauda, cassita') *gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjenčevu* (v. škrlec), *u Stulićevu* (‚alauda'). Kukuļača, Alauda cristata. Bakar, Primorje. D. Hirc.

2. KUKŮĻAČA, *f. vidi* kukuļica. — *U naše vrijeme.* Loma natuče na glavu kukuļaču od svoga guńa. M. Đ. Milićević, pomenik. 3, 906.

KUKŮĻAČICA, *f. dem.* 1. kukuļača. — *U Stulićevu rječniku:* ‚parva alauda'.

KUKUĻAH, *m. ima samo vokativ sing.:* kukuļaše *u jednom primjeru* XVI *vijeka; ne znam značeńa: po svoj je prilici načińeno radi slika prema* Vlaše. Svaka ńih veļaše: ‚Jes' li se oženio? Vlaše kukuļaše, brižan se okamenio!' M. Držić 22.

KUKŮĻAN, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. segn. 1871. 91. — *I u Dubrovniku.* P. Budmani.

Digitized by Google

KUKÙĻANOVO, *n. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijel. 57.

KUKUĻAR, *m. čovjek što gradi kukuļe (kukuļice).* — *U Stulićevu rječniku*: ‚cucullorum opifex'. — *Vaļa da je sam Stulli načinio ovu riječ.*

KÙKUĻAST, *adj. postaje od* kukuļa.

a. *sličan kukuļici.* — *U Belinu rječniku*: ‚cosa fatta a cappuccio' ‚cucullatus' 171a.

b. *pokriven, omotan kukuļicom; u kojega je kukuļica.* — *U Belinu rječniku*: ‚incappucciato, che ha il cappuccio' ‚cucullatus' 390a; *u Stulićevu*: ‚cucullatus'; *u Voltigijinu*: ‚incappucciato' ‚vermummt'.

KUKÙĻÂŠ, kukuļáša, *m. čovjek što nosi kukuļicu na odijelu (n. p. fratar).* — *U Belinu rječniku*: ‚chi porta cappuccio' ‚cucullatus' 171a, *i u Stulićevu*: ‚cucullatus'.

1. KUKUĻAV, *adj. kukav? (o starosti i o staroj ženi).* — *U dva primjera* XVIII *i* XIX *vijeka.* Kukuļava starost. J. Rajić, pouč. 1, 2. A preda ń iskrse kukuļava baka, sva u drońcima. Srp. zora, god. 1, sv. 2, str. 31.

2. KUKUĻAV, *m. vidi* kukuļava *na kraju.*

KUKÙĻAVA, *f.* Alauda cristata L., *vrsta ševe što ima kao ćubu (kukuļ, kukuļicu) na glavi.* — *isporedi* kukuļača. — *Od* XVI *vijeka u Dubrovniku, a između rječnika u Belinu* (‚lodola, uccello noto' ‚alauda' 442b), *u Stulićevu* (v. kukuļača), *u Voltigijinu* (‚lodola' ‚lerche'). Prid ńimi kukuļave prolitaju. M. Vetranić 2, 271. Kukuļava nije bez kike. (D). Poslov. danič. Kukuļava vrijeme od grožđa, a crnoglav pjeva žetvu. I. Đorđić, pjesn. 184. — *U ovome primjeru treba jamačno čitati* kukuļave, *jer se oblik* kukuļav *nigdje ne nalazi*: Kukuļava ja dva gnijezda, kijeh pjet narav medno uči, hranim lijepoj. I. Gundulić 140.

KUKÚĻEVIĆ, *m. prezime.* — *U Hrvatskoj.* Ivan Kukuļević Sakcinski.

KUKUĻI, *m. pl. ime selu u Bosni u okrugu bańolučkome.* Statist. bosn. 88.

KUKÙĻIĆ, kukuļica, *m.* macula, *kao oko ili zamka na uslu što je za to načińena da se može usao lako odriješiti.* — *isporedi* kuka, kukuļica, c, zamka. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Vezati na kukuļić'. P. Budmani.

KUKÙĻICA, *f. dio gorńega odijela kao kapa što se može namaknuti na glavu, te pokriva cijelu glavu osim lica.* — *Postańe vidi kod* kukuļa, *prema čemu je* kukuļica *deminutiv.* — *Nalazi se (jamačno s nepomńe) pisano i* kukulica. — *Od* XVI *vijeka (kao prezime, vidi* d); *u pravome značeńu od* XVIII, *naj prije u Belinu rječniku* (‚cappuccio, parte della veste che cuopre il capo' ‚cucullus' 171a), *u Voltigijinu* (kukulica ‚cappuccio' ‚kapuze'), *u Vukovu* (‚eine art kappe' ‚cucullus').

a. *u pravome smislu.* Redovnik tadar svrgo je s lica crnu kukuļicu i onu priliku razkrio puku. B. Zuzeri 253. Doroteo sidi i u kukulice kriju ć Pambo blidi s Dositeom lice. A. Kanižlić, rož. 101. Zli biļezi mrke kukuļice. Nar. posl. vuk. 91. ‚Vide ti, u ńega kabanica s kukuļicom'. J. Bogdanović.

b. *načińeno na glavi od kose kao kukuļica.* — *U Vukovu rječniku*: (u Risnu) na glavi pletenica od kose iskićena iglama ‚art haarflechte' ‚gradus'. [cf. kuku]. — Na glavu joj *(nevjesti)* načine ‚kukuļicu' (od ńezine kose u koju se pozadijeva oko 200 igala sa šupljem od srebra ispletenijem i pozlaćenijem glavama). Vuk, kovč. 96.

c. *vidi* kukuļic. — *U Stulićevu rječniku*: ‚nodus laxus, cucullus'; vezati na kukuļicu ‚nodo laxo ligare'.

d. *prezime.* — XVI *vijeka.* Sluge našega Dragole Kukuļice. Mon. croat. 278. (1573). *I u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KUKUĻIČAR, *m. u Stulićevu rječniku*: v. kukuļar. — *nepouzdano.*

KUKÙĻIČAST, *adj. nalik na kukuļicu.* — *isporedi* kukuļast, a. — *U pisaca našega vremena.* Takovi meurasti organi kažu se: kukuļičasti (‚cucullati'). J. Pančić, bot. 62.

1. KUKÙĻIČICA, *f. dem.* kukuļica. — *U Belinu rječniku*: ‚cappuccetto, cappuccio piccolo' ‚cucullulus' 171a, *i u Stulićevu*: ‚parvus cucullus'.

2. KUKUĻIČICA, *f. ńekakva ptica malo veća od zebe.* — *U Stulićevu rječniku*: kukuļičica planinska ‚uccello poco più grande d'un fringuello' ‚avis species'. — *nije dosta pouzdano.*

KÙKUMA, *f. ńekakav sud kao ibrik, lat.* cucuma, *tal.* cúccuma. — *isporedi* 1. kukumar. — *U spomeniku* XV *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku* (‚cucuma' ‚κουκουμάριον' ‚hirnula'). 3 kaleži, 6 kukuma i diskosь. Spom. sr. 2, 100. (1441).

KÙKUMAC, kùkûmca, *m.* navrh glave izdignute kose ili perje. — *isporedi* kukma. — Akc. kaki je u gen. sing. ostaje i u ostalijem padežima. U naše vrijeme u Stonu. a) kose u žene: ‚Načinila je (od kosa) kukumac navrh glave'; b) perje u ptice: ‚Lijepa je (tica), ima na glavi kukumac'. M. Milas.

1. KUKUMAR, *m. vidi* kukuma. — *Od srgrč.* κουκουμάριον, *ngrč.* κουκουμάρι. — *U spomeniku* XV *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku* (kukumarь *uz* kukuma). Tri kaleži, dva kukumarьja i diskosь. Mon. serb. 408. (1441).

2. KÙKUMÂR, *m.* Cucumis sativus L., *krastavac.* — *Od mlet.* cucúmaro *(tal.* cocómero *znači lubenicu).* — *U Vukovu je rječniku zlo zabiļežen akcenat.* — *Od* XV *vijeka (naj prije u mletačkome rukopisu god.* 1415, *vidi u Šulekovu imeniku) u Dubrovniku, a između rječnika u Voltigijinu* (‚cocomero' ‚kukumer, gurke') *i u Vukovu* (kukùmar, vide krastavac *s dodatkom da se govori u Dubrovniku).* Odluči ubrat jedan tuđ kukumar. I. Držić 183. Kukumara vrtaru ne prodava'. (D). Poslov. danič. Kukumar (cucumari *u mletačkome rukopisu),* 1. citrullus (u mlet. rkp., Pizzelli), Cucumis citrullus L.; 2. Cucumis sativus L. (Vodopić, Pizzelli) *(prvo značeńe — lubenica — nije mi pouzdano).* B. Šulek. im. 182. — *I s ńekijem pridjevima.* Kukumari dugi, cocomeri lunghi (Pizzelli, Aquila—Buć), Tricosanthes anguina L. Kukumari krasivi (Aquila—Buć). B. Šulek, im. 182. Kukumari krasivi, kukumar, krastavac ‚Cucumis sativus'. Narodńak. 1877. 186.

KÙKUMARIĆ, *m. dem.* 2. kukumar. — *U Dubrovniku se vrlo često kaže u pravome značeńu.* P. Budmani. — *S pridjevom* divļi *značilo je prije drugu biļku.* Kukumarići divji, cocomeri salvatici spinosi (Aquila—Buć), Ecballion elaterium Rich. B. Šulek, im. 182.

KUKUMICA, *f. mala kukma, isporedi* kukumac. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Mrko perje odilo a na glavi kukumica *(ševi).* M. Katančić 78.

KÙKUNA, *f. ime ńekakvoj planini.* — *U Vukovu rječniku gdje ima samo primjer iz narodne*

Digitized by Google

pjesme: Vino piju u Kosovo ravno pod Kukunom zelenom planinom kod bijele Ružarice crkve.

KUKUŃEVAC, Kukuńevca, *m. ime selu u Slavoniji u županiji pošeškoj.* Razdijel. 127.

KUKUR, *m. ime muško. — Potvrđen je samo adjektiv posesivni* Kukurov *(koji pripada Kukuru) u spomeniku pisanome krajem* XIII *ili početkom* XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Kukurovь). Dragoslavь, Kukurovь zetь. Mon. serb. 63. (1293—1302).

KUKURAST, *adj. samo u Stulićevu rječniku uz* kukurav.

KUKURAV, *adj. kudrav. — U Mikaljinu rječniku:* kukurav, tko ima rude kose ‚crispus, cincinnatus, cirratus, calamistratus', *i u Stulićevu:* kukurav, tko ima rude vlase ‚crispus, cirratus, calamistratus'. — *U kajkavaca* kukurjav, *vidi u Bjelostjenčevu rječniku:* v. ruńav; kukurjavi lasi ‚cincini', *i u Jambrešićevu:* ‚crispus'; kukurjavi lasi ‚cincinni'.

KUKÙRÊK, KUKUREK-, *vidi* kukurijek, kukurijek-.

KÙKURICA, *f. vidi* kukuruz. — *Od maď.* kukoricza *ili od nslov.* kukorica, kukurica *(isporedi i češ.* kukuřice, kukuryce, *pol.* kukuryca). — *U naše vrijeme u ugarskijeh Hrvata, a između rječnika u Voltigijinu* (‚formentone, granturco' ‚mays, türkischkorn, kukuruz'). Mužu dili kukuricu, kiselicu. Jačke. 265.

KUKURIJEČ, *m. (ili f.?) nekakva bilka s crvenijem cvijetom, vidi* 2. kukurijek. — *U rukopisu* XV *vijeka pisanome crkvenijem jezikom* (kukurêčь). F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod* kukurêčь.

KUKURIJEČANI, *m. pl. nahodi se kao mjesno ime prije našega vremena.* — -ije- *ovdje stoji po južnome govoru, u knjizi je* -ê-, *isporedi* kukurijek. — *Uprav je množina od* Kukuriječanin, *ali jednini nema potvrde.* Kukurêčani. Spom. stojan. 185.

1. KUKÙRIJEK, kukurijèka, *m. kukurijekańe, glas u pijetla (kad kukuriječe). — Postaje od* kukurijeku. — -ije- *stoji po južnome govoru, ist.* kukùrêk, *zap.* kukùrîk, *vidi* kukurijeku. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚il cantar de' galli' ‚galli cantus' 387[a]) *i u Stulićevu* (v. kukurijekańe). Prvo neg peteh novi dan kukurikom navisti. P. Zoranić 64[b].

2. KUKÙRIJEK, kukurijèka, *m. ovako se zovu neke bilke, među njima i crveni mak. — isporedi* kukurjak *i* kukuvijek. — *Radi* -ije- *vidi što je kazano kod* 1. kukurijek. — *Ne zna se jeli ista riječ što* 1. kukurijek. *moglo bi se pomisliti, ako je naj starije značenje crveni mak, da je u svezi s huhorom u pijetla. dodaću (ali samo kao nešto sanimljivo) da je u francuskome jeziku onomatopeja za pijetlovo pjevanje* coquerico, *a* coquelicot *crveni mak. — Od* XVI *vijeka (u isusovačkome rukopisu, vidi u Šulekovu imeniku), a vidi i* kukuriječ; *ima i bug* kukurêk. — *Između rječnika u Stulićevu* (‚helleborus niger, helleborum nigrum'), *i u Vukovu:* kukurek, kukurik, kukurijek, 1. ‚schwarze-niesswurz' ‚Helleborus foetidus [helleborus L.'; cf. kukurjak] *s primjerom iz narodne pjesme:* Kukurijek s brda viče: ‚Ožénite me'. Ljubičica iz doline: ‚Povedite me'. — 2. (u Crnoj Gori) crven cvijet kao turčinak [‚paeonia L.'?] *(jamačno je isto što* turčinak *ili* crveni mak, *te nije* božur). Crveno kao kukurijek. (U Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 344. Vrve medvjedi kao kukurik iz semlje. Nar. prip. bos. 1, 13. Kukurek, kukurijek (kukuvijek), crkslav. kukurêčь (planta quaedam), češ. kukurnik (planta quaedam), eleboro nero (isusovački rkp.), eleborus albus (Pizzelli, Kuzmić, Aquila—Buć), 1. Veratrum nigrum L. (Visiani); 2. Helleborus foetidus L. (Vuk); 3. Helleborus niger L. (Sabljar); 4. Papaver Rhoeas L. (Vodopić, Vuk), v. Kukurik, Kukorijek. Kukurik, papavero (u sińskome rukopisu, Bartulović), Papaver Rhoeas L. (Sabljar, siński rkp., Visiani, Durante), v. Kukorijek. B. Šulek, im. 182. — *S nekijem pridjevima može značiti i drugu bilku.* Kukurik bili pitomi, papaver sativum album (Durante), Papaver somniferum L. B. Šulek, im. 182. — Kukurik crljeni, papaver erraticum (Durante), Papaver Rhoeas L. 183. — Kukurik poljski, hypecoum (Durante). 183.

3. KUKÙRIJEK, kukurijèka, *m. kriška od šipka (nograńa), od luka itd. ovako je tumačeno (talijanski) u Stulićevu rječniku:* ‚spicchio di qualche cosa, come di pomo granato, aglio etc.' ‚nucleus, folliculus'. — *I doista je živa riječ u Dubrovniku za kršku od šipka (koja se sama dijeli od drugijeh).* P. Budmani. *može biti da se misli na sličnost s huhorom u pijetla (vidi i* 2. kukurijek).

4. KUKURIJEK, *m. nejasno u primjeru* XVIII *vijeka (u zapadnome obliku). (Glumci i mamci)* koji kažu smiješne slike, voske i jajne u gostari, sane rijeke, kukurike. . . J. Kavańin 470[a].

KUKURIJÈKÂŃE, *n. djelo kojijem se kukuriječe. — Stariji je oblik* kukurijekanje. — *Između rječnika u Belinu* (kukurijekanje ‚il cantar de' galli' ‚galli cantus' 337[a]), *u Stulićevu* (‚galli cantus'), *u Vukovu* (kukurékâńe, kukurikańe, kukurijèkańe ‚das kikeriki-schreien' ‚galli cantus'). Ako je u sne stanovito vjerovao ili u sretanje ili pijetje, u kukurikanje, letenje ili krenutje od letuštijeh . . . B. Kašić, zrc. 34.

KUKURIJÈKATI, kukùriječêm (kukùrijekâm), *impf. pjevati* kukurijeku *(o pijetlu ili kao pijetao).* — -ije- *stoji po južnome govoru; u istočnome glasi* kukurékati, *u zapadnome* kukurikati. *vidi* kukurijeku. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* kukùrijekâh *(i u impt.* kukùrijekâj, *ali* kukurijèči); *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. — I u drugijem su slavenskijem jezicima slične, ako i ne jednake osnove, ali je riječ onomatopejska, te se ne može znati jesu li iste riječi što i naša (osim nslov.* kukurikati), *isporedi bug.* kukurigam, *rus.* кукорекать, *češ.* kokrhati, *pol.* kokorekać, kokorykać, *pa i ngrč.* κουκουρίζω, *lat.* cucurio. — *Od* XVII *vijeka (vidi* c), *a između rječnika u Mikaljinu* (kukurikati ‚cucurio'), *u Belinu* (kukurijekati, kukurijekam ‚cantar del gallo' ‚canto' 337[a]), *u Bjelostjenčevu* (kukuričem, kukurikati ‚cucurio'), *u Jambrešićevu* (kukurikam ‚cucurio'), *u Stulićevu* (kukurijekati, kukuriječem *i* kukurijekam ‚galli cantus'), *u Voltigijinu* (kukurikati, kukurikam *i* kukuričem ‚cucuricare, cantar di gallo' ‚krähen'), *u Vukovu* (kukurijekati, kukuriječem *i* kukurekati *i* kukurikati ‚kikeriki-krähen' ‚cano kikeriki').

a. *u pravome smislu.* Nit' sad kukuriče pivac. A. Kanižlić, rož. 32. Ču pijevca kukurijekat. S. Rosa 155[b]. Peteh kukuriče: ‚Kukuriku!' Nar. pjes. istr. 4, 3. Kokot kukurijeka. V. Vrčević, igre. 8.

b. *u prenesenome smislu, o crijevima kad krče.* Crijeva su mi kukurijekala. Bos. vila. 1887. 305.

Digitized by Google

c. *kašljati (o kašlju hripavcu).* ‚On ne kašlje ka' se kašlje nego kukuriječe'. J. Bogdanović.

d. *u prenesenome smislu, ludovati (češće u šali). — U Dubrovniku od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (kukurijekati, kukurijekam ‚parola faceta' ‚matteggiare, pazzeggiare, smaniare' ‚insanio' 466a). Tim ja velik dar sam steko, što me mlada plam tvoj zgrija, er pod staros kukurijeko ljuvena bih ludorija. I. Gundulić 135. Od svijeta se svrha čeka, kada staros kukurijeka zanesena u ljubavi. I. Đorđić, pjesn. 33.

KUKURIJÈKAVAC, kukurijèkâvca, *m. hripavac, rikavac (vidi* kukurijekati, c). — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Zadaviće ga ovaj nesretni kukurijekavac'. J. Bogdanović.

KUKURIJÈKNUTI, kukùrijeknêm, *pf. (jedan put) zapjevati.* — -ije- *stoji po južnome govoru, ist.* kukuríknuti, *sap.* kukuréknuti. — *Akc. kaki je u inf. taki je u ostalijem oblicima, osim praes.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* kukureknuti, kukuriknuti, kukurijeknuti ‚einmal kikeriki-schreien' ‚dico kikeriki (e. g. in aurem)'. Petao po slučaju kukurikne. D. Obradović, basne. 70. Niti pivac kukurikne. Jačke. 222. — *Ne samo o pijetlu, n. p. i kad čeljade u nezgrapnoj šali zaviče drugome u uho:* kukurijeku, *vidi u Vukovu rječniku.*

KUKURIJEKOVINA, *f. neka biljka. (u zapadnom govoru)* Kukurikovina, evonimo (u sińskom rukopisu), Evonimus europaeus L., v. Kurika. B. Šulek, im. 183.

KUKURIJÈKÛ, *onomatopeja kojom se pokazuje glas u pijetla kad pjeva. — Znamenito je da* -ije- *stoji samo po južnome govoru kao da je negda bilo* ê, *te u istočnome može glasiti* kukurékû, *u zapadnome glasi* kukuríkû, *vidi riječi što postaju od iste osnove. — Potvrđeno je u naše vrijeme, ali je jamačno starija riječ, jer su od nje postale druge, kao* kukurijekati *itd. — Ne može se reći da je praslavenska riječ, ako ima i polj.* kokoryku. *s toga što je onomatopeja, ima joj sličnijeh glasova u mnogijem jezicima, isporedi tal.* chicchirichì, *franc.* coquerico, *nem.* kikeriki, *engl.* cock-a-doodle-doo *itd.* Pijevac skoči na korito, pak zapjeva: ‚Kukurijeku! evo je pod koritom'. Nar. prip. vuk. 168. Peteh kukriče: ‚Kukriku!' Nar. pjes. istr. 4, 8. O petehe, mi ne moremo već poslušati tega tvojega kukriku. 4, 8.

KUKÙRÎK, KUKURIK-, *vidi* kukurijek, kukurijek-.

KUKURINIĆ, *m. prezime.* — XV *vijeka.* Šimun Kukurinić. Mon. croat. 112. (1472).

KUKÙRJÂK, kukurjáka, *m. vidi* 2. kukurijek. — *U Vukovu rječniku:* nekakva trava (cf. kukurijek?) ‚art pflanze' ‚herba quaedam'. [cf. titra 3; vide kukurijek 1] *s dodatkom da se govori u Hrvatskoj u otočkoj regementi.* Kukurjak (Vuk, Otočac), v. Kukurijek. B. Šulek, im. 183.

KUKURJAV, *vidi* kukurav.

KUKURJEKA, *f. neka biljka.* — -je- *stoji po južnome govoru, isporedi* 1. kukurijek. Kukurjeka, Galega officinalis L. (Visiani). B. Šulek, im. 183.

KUKURJEKÚTATI, kukurjèkûtâm, *impf. uprav dem.* kukurijekati, *kaže se o govoru i pjevanju mladića kad mijenjaju glas. — Samo u Stulićevu rječniku:* ‚dr. de voce puerorum quae circa pubertatem crassior fit similisque voci galli gallinacei'.

KUKUROV, *adj. vidi kod* Kukur.

KUKÙRUŠČIĆ, *m. dem.* kukuruz. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (dim. v. kukuruz). Ono što izraste na rogozu kao kukuruščić. Vuk, rječn. *kod* palacka.

1. KUKÙRUZ, *m.* Zea mays L. *poznata vrsta žita, isporedi* golokud. — *Ne može se znati, jeli tuđa (od tur.* qoqoros?) *ili slavenska riječ (isporedi* kuko̱, kukurijek, kukuvijek). *Premda ima od prilike samo trista godina da se sama stvar poznaje u Evropi, riječ se ova pruža po svoj istočnoj strani: među slavenskijem jezicima isporedi rus.* кукуруза *(češ.* kukuruc *je nem.), polj.* kukurudz; *pa i s nekijem raslikama, vidi* kukurica, kuruza. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. golokud) *i u Vukovu* (1. ‚der kukuruz, türkisches korn' ‚Zea maïs Linn.'. 2. klas kukuruzni sa zrnima ‚kukuruzkolben' ‚spica zeae', n. p. udario ga kukuruzom).

a. *u značenju sprijeda kazanome.*

a) u jednini. I tu vidêsmo šećer, posâju ńive velike, i onako je kano kukuruz stablika i list. Glasnik. 31, 304. (1704). Koji ništa neg kukuruz sije. M. A. Reljković, sat. B6b. Kad se prid ńu suv kukuruz dade. J. S. Reljković 63. Da udari rosna kiša, da porosi naša polja, i šenicu ozimicu i dva pera kukuruza. Nar. pjes. vuk. 1, 111—112. Kola puna kukuruza. Vuk, poslov. 116. Šenica, ječam, kukuruz, ovas, . . . rječn. *kod* žito. *vidi i kod* korubati, puriti, zaorati. Kukuruz, Kukuruza (Jambrešić) . . . milium indicum, frumentum indicum (Durante), Zea mays L. (Vuk, Vodopić), v. Kuruza. B. Šulek, im. 188.

b) u množini (prema značenju kod b). Od pšenice, zobi, ječma, raži, kukùrûzâ etc. A. Baćić 307. Kominane iliti lušteńe kukùrûzâ. A. Kanižlić, utoč. 476. Kad ja dojdoh gledat kukuruze. M. A. Reljković, sat. D7a. Kukuruzi on je stade hranit. D7a. Neg potuče ńemu kukuruze. E7a. Kukurusi bradaju. *vidi* bradati (I, 579a). *(Brati)* kukuruze, jabuke, grožđe. Vuk, rječn. *kod* brati. Za kukuruze kažu ‚paljetkovati'. *kod* biračiti. *vidi i* klipati, osijecati, svilati, zažutjeti, čifuńati, gruhati, kokati, komiti, kruniti, obijati, ogrnuti, osužbati, otući, prašiti *itd.*

b. *svaki kukuruzni klas, klip. — vidi u Vukovu rječniku. — isporedi* a, *b).*

2. KUKÙRUZ, *m. ime zaseoku u Bosni u okrugu Tuzle Donje.* Statist. bosn. 89.

KUKÙRUZA, *f. vidi* 1. kukuruz. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚fagopyrum, fagotriticum', *i u Jambrešićevu:* ‚frumentum vel triticum turcicum' *(u dodatku).*

KUKÙRUZAN, kukùruzna, *adj. koji pripada kukurузu, koji se čini od kukuruza.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. golokudan) *i u Vukovu* (n. p. hljeb, brašno ‚kukuruz-' ‚e zea mais'). Kako jest od kukuruzne *(h)*rane. J. S. Reljković 68. I pomišat kukuruzna mliva. 162. Živa žeđo kukuruzna projo! Nar. posl. vuk. 81. Leb kukuruzan. Vuk, dan. 2, 108. U narodu našemu ima mnogo riječi za kukuruzno stablo . . . u Dalmaciji gdjekoji kažu ‚kukuruzna slama'. Vuk, pisma. 76. Kukuruzni korijen *(okomak).* 77. U vrijeme gladi često ga *(vukodlaka)* priviđaju . . . oko čardaka i koševa kukurusnijeh. rječn. *kod* vukodlak.

KUKURUZÀNA, *f. (kukurusni)* čardak. Lj. Stojanović. — *Drugi je dio riječi pers. tur.* chāne, *kuća.* Kućerak izvan kuće do dva hvata dužine od ljeskovijeh grana opleten, na četiri

Digitized by Google

stupca podignut, ozdo se uže oplete, a pri vrhu malko šire, ozgo se metne mali krović ili od šimle ili od slame, sprijeda ima mala vratašca, i to se ‚kukuruzana' zove, đe se okomušani kukuruzi meću. J. Bogdanović.

KUKURUZAR, *m.* šaren grah, što se među kukuruzom sadi. Božjakovina. D. Hirc.

KUKÙRUZÂRI, *m. pl. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdije. 79.

KUKÙRUZINA, *f. vidi u Vukovu rječniku:* vide okomak *s dodatkom da se govori u Boci.*

KUKÙRUZÎŠTE, *n. mjesto gdje je bio posijan kukurus. — U Stulićevu rječniku:* v. golokudnište *(gdje nije dobro tumačeno), i u Vukovu:* ‚der acker wo eher kukuruz gebaut war' ‚ager in quo zea mais fuit sata'. — *I kao ime mjestu u Srbiji u okrugu čačanskome.* Livada u Kukuruzištu. Sr. nov. 1875. 508.

KUKÙRUZNICA, *f. postaje od* kukuruzan *nastavkom* ica. — *U naše vrijeme.*

a. *kukuruzni hleb. — Između rječnika u Stulićevu* (v. golokudnica), *i u Vukovu* (‚das kukuruzbrot' ‚panis e zea'). Ti ne možeš jesti kukuruznice nego ti valja tražiti pogače. Vuk, živ. 90.

b. *vidi* kukuruzovina. — (U sjevernoj Hrvatskoj) kukuruzna slama, kukuruzno stablo. F. Iveković, rječn.

c. *u prenesenome smislu,* suvrst vinove loze bijela grožđa, tvrda i gusta zrna. na Braču. A. Ostojić.

KUKÙRUZOV, *adj. vidi* kukuruzan. — *U naše vrijeme.* U to vidi đe krmak onoga seljaka miješa ispod sebe lepušinu (kukuruzovu slamu). Nar. prip. vrč. 108. Kuruzovo kopanje. Zemljak. 1871. 2.

KUKÙRUZÔVAN, kukùruzôvna, *adj. vidi* kukuruzan. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Posudi de mi zaručak kukuruzovna brašna'. J. Bogdanović.

KUKURUZÒVINA (kukùruzovina), *f. kukuruzna slama. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚das kukuruzstroh' ‚stramen zeae mais'). U Jadru se kaže (kukuruzno stablo) ‚kukuruzovina' i ‚šašarovina'. Vuk, pism. 76.

KUKURUZÒVÎŠTE, *n. vidi* kukuruzište. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ja ću na moje kukuruzovište šenicu posijati'. J. Bogdanović.

KUKURUZÓVNICA, *f. vidi* kukuruznica, a. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide kukuruznica *s dodatkom da se govori u Hrvatskoj).* Kukuruzóvnica, kruv od kukuruzovna brašna. *u Lici.* J. Bogdanović.

KUKURÙŽŇÂK, kukuružńaka, *m. postaje od* kukuruzan *nastavkom* jak*ъ*. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. (i acc. sing. kod* b *i* c). — *U naše vrijeme.*

a. *vidi u Vukovu rječniku:* krmak koji je uhranjen kukuruzima (za razliku od žirovnaka) ‚ein mit kukuruz gemästetes schwein' ‚sus zea saginatus'.

b. *vidi* kukuruzovina. — *Između rječnika u Vukovu:* (u Hrvatskoj) vide šašarovina. U Hrvatskoj gdješto govore (za kukuruzno stablo) ‚kukuružnak'. Vuk, pisma. 76.

c. *vidi:* u Hrvatskoj ‚kukuružnak' znači također: a) kukuruzni koš (kao kotobanja). — b) kukuruzni hleb. F. Iveković, rječn.

KUKÙTA (kùkuta), *f. ovako se zovu neke biljke. — Riječ je dalmatska (vidi* kelomna *i* kimak) *od lat.* cicuta. — *Između rječnika u Vukovu:* [cf. guguta, trbuja, trbujika] 1. velika ‚der schierling' ‚Conium maculatum Linn.' — 2. mala ‚Aethusa cynapium Linn.' [cf. divji peršun]. I opet je cvjetala kukuta na uskom putu. Bos. vila. 1886. 262. Od smrdljive kukute. 1890. 354. Kukuta (lat. cicuta), rum. kukut, Conium maculatum L. (Pančić). B. Šulek, im. 188. — Kukuta mala, Aethusa cynapium L. (Vuk). Kukuta velika, Conium maculatum. L. (Vuk). 188.

KUKÙTÂŃE, *n. djelo kojijem se kukuće. — U Vukovu rječniku.*

KUKÙTATI, kùkućêm, *impf. vidi* 1. kukati *(uprav je deminutiv). — Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* kùkutâh *i u ger. praes.* kùkućûći; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor.* 2 *i* 3 *sing.* kùkutâ. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (dim. v. kukati *s primjerom iz narodne pjesme:* Kukavica kukuće Radosavu viš' kuće; Radosav se obrće, traži ženi obuće). Kukavica kukuće. G. Peštalić 168.

KÙKUTKA, *f. samo u Stulićevu rječniku:* v. kukuvača.

KÙKUTNICA, *f. ime visu u Srbiji u okrugu užičkome.* M. Đ. Milićević, srb. 578. U vrletnu domu Vlahu starom na visoku brdu Kukutnici. Nar. pjes. vuk. 4, 291. Ispod kršna brda Kukutnice kod Čepova i kod Bjeleuše. 4, 526.

KUKUVAČ, *m. nekakva igra. — U Bjelostjenčevu rječniku:* kukuvač, igra, v. skrivač *(ali ove riječi nema na svome mjestu).*

1. KUKÙVAČA, *f. vidi* kukavica. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kukuvača, kukavica ‚cuculus, coccyx'; *u Stulićevu: (štamparskom griješkom* kukuvaca) ‚cuculus'; *u Voltigijinu:* v. kukavica.

2. KUKUVAČA, *f. neka biljka.* Kukuvača, Lonicera caprifolium L. (u Zagrebu). B. Šulek, im. 188.

KUKUVAŃE, *n. vidi* kukańe. — *Nema potvrde za glagol* kukuvati *(ali vidi* kukovati). — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚cocytus'.

KUKÙVIČICA, *f. dem.* kukuvika. — *U Stulićevu rječniku:* ‚parva noctua'.

KUKÙVIČINA, *f. augm.* kukuvika. — *U Stulićevu rječniku:* ‚magna noctua'.

KUKÙVIJA, *f. vidi* kukuvika. — *U naše vrijeme. — Krivo se u pisaca nalazi ovo ime za drugu pticu:* Strix flammea L., *vidi* 2. jej. Ime ‚kukuvija' za ‚Strix flammea' uzeli su naj prije Accurti i Vukasović, za tijem Arsenijević, Dusl, Dokić, Furlić, Janda, Hasek, Pančić, Pecić, Petrović i dr., ... Držim da je Sebišanoviću za rukom pošlo da dokaže da ime ‚kukuvija' ili ‚kukuvika' isključivo pripada samo vrsti ‚Athene', t. j. po našem ‚Carine noctua'; za to treba nomenklaturu u tom pravcu ispraviti, premda je velika većina odomaćila u našim knigama tu pogrješnu izmjenu. S. Brusina, ptice hrv.-srp. (nastavak). 80a.

KUKÙVIJEK, kukuvijèka, *m. vidi* 2. kukurijek. — *U Mikaljinu rječniku:* kukuvijek, trava ‚veratrum nigrum, eleborus niger vel helleborum nigrum'; *u Belinu:* ‚helleboro negro' ‚heleborus niger' 367b; *u Bjelostjenčevu:* kukuvijek, trava ‚veratrum nigrum, elleborum nigrum'; *u Stulićevu:* kukuvijek, ptica *(sic)* ‚eleboro nero' ‚heleborus niger' *iz Belina; u Voltigijinu:* kukuvik, kukuvijek ‚elleboro' ‚niesswurz'. — Kukuvijek, helleborus (Della Bella), Helleborus niger L.

Digitized by Google

(Fapković, *u Karlovcu ili u Virovitici)*, v. Kukureк. B. Šulek, im. 188.

KŮKUVIJEST, *f. (složeno* kuku-vijest), *žalostan glas. — U narodnoj zagoneci (ili poslovici?) u Dubrovniku u naše doba.* Izišla pripovijes, iznijela kukuvijes, pa došla listina, da nije ništa istina. *(od usta do usta došao je zao glas, po svoj prilici o morskome putniku; a za tijem je došlo pismo po kome se zna da nije glas istinit).* P. Budmani.

KUKŮVIKA, *f.* Athene (Carine Kaup.) noctua Dress., *neka noćna ptica. — Riječ je onomatopejska, jer je načińena po pjevańu same ptice (od prilike* vĳu vĳu vĳu kukuvĳu), *isporedi* kukuvija. *i u drugijem jezicima ima takovijeh riječi za istu ptiću, n. p. tal.* coccoveggia, *ngrč.* χουχουβαγία, *isporedi naše* kukuvježa *i* kukviža. *— Kod jednoga dijela našega naroda zove se* ćuk *(tako je tumačena ta riječ i u ovome rječniku), vidi:* Na Rijeci i u Dubrovniku zovu ga *(ćuka, ovdje* Carine noctua) ‚čuveta' *(vidi* čuveta), očevidno od talijanskoga ‚civetta', u Zadru sam uvijek čuo samo ‚ćuk', tako je i u Spļetu po Reiser-u i Seunik-u, u bosanskoj posavini ‚ćuk' i ‚utina', za to nije Vukasović pogrješno uzeo ime ‚ćuk obični'. S. Brusina, ptice hrv.-srp. (nastavak). 82b. *ali to nije dobro, jer je i* ćuk *onomatopejska riječ prema glasu* ćuuu, *i pripada drugoj ptici* (Strix scops L., Scops giu Sharpe, Pisorhina scops Reichenow), *vidi:* Pisorhina scops (L.) U Hrvatskoj (po Šloseru), na Rijeci, u Dalmaciji, u Dubrovniku (po Doderlein-u i Kosiću) ime je ove sove također ‚ćuk'. S. Brusina, ptice hrv.-srp. (nastavak). 83a. *vidi još kod* kukuvija. *— Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kukuvika, ptica ‚civetta, uccello' ‚noctua') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (‚alocco, animale volatile' ‚ulula' 66b; ‚civetta, coccoveggia, uccello notturno assai noto' ‚noctua' 196b), *u Bjelostjenčevu* (kukuvika, ćuk ‚ulula, noctua'), *u Stulićevu* (kukuvika, ptica ‚noctua, cicuma, cucuma'), *u Voltiǵijinu* (‚civetta, allocco' ‚uhu, eule'). *I u riječnicima se miješaju značeńa.*

KUKUVIKAŃE, *n. djelo kojijem se kukuviče. — U Stulićevu rječniku:* ‚nugari'. *— nepouzdano (vidi* kukuvikati).

KUKUVIKATI, kukuvičem *i* kukuvikam, *impf. provijavati se, višliti (kao* provijuša, vižlica). *— U Stulićevu rječniku:* ‚far la civetta, civettare, met. scherzare' ‚nugari'. *— Jamačno je sam Stulli načinio ovu riječ i dao joj značeńe prema tal.* civettare *(od* civetta, *provijuša, vižlica, uprav kukuvika, vidi* čuveta *i kod* kukuvika), *s toga nije pouzdana riječ.*

KUKUVIĻAČA, *f. neka biļka.* Kukuviļača (cf. koviļe), Stipa pennata L. (Petter). B. Šulek, im. 188.

KUKŮVJEŽA, *f. vidi* kukuvika. *— -je- stoji po južnome govoru, u zapadnome glasi* kukŭviža. *— isporedi* kukvizuza, kukviža. *— Biće od tal.* coccoveggia, *premda se to za cijelo ne može znati, jer je onomatopejska riječ (vidi kod* kukuvika). *— Od* XVIII *vijeka u Dubrovniku i na južnijem ostrvima.* Čuci i noćne kukuvježe. I. Đorđić, marunko *(nemam knige, nego mi je ovako primjer u pameti).* Kukuvĭža, sova ‚noctua, ulula', od talijanskoga ‚coccoveggia'. Slovinac. 1880. 87. Kukuvježa govore u Dubrovniku = sova, talijanski: ‚coccoveggia'. 87.

KUKVA, *f.* kokoš kapurasta. M. Pavlinović. *— isporedi* kukma.

KUKVIZUZA, *f.* Noctua minor. G. Kolombatović. progr. spal. 1880. 10. *— vidi* kukuvika, kukuvježa, kukviža.

KUKVIŽA. *f. vidi* kukuvika *i* kukuvježa. *— Ne znam, jeli* -i- *zamo po zapadnome govoru.* Kukviža, vrsta nijemoga (!) ćuka kojom se ptičice love. ital. ‚civetta'. M. Pavlinović. Kukviža. Vulićević, mati. 28.

KUL, *m. narod; vojska. — Tur.* qul, *rob; kao kolektivni supstantiv, vojska, ļudi. — Od* XVII *vijeka.* Prijatel svemu kulu i puku budi*(m)*skomu. Starine. 10, 18. (1652). Kul, narod. Zemļak. 1871. 2.

KŮLA, *f. vidi* torań; *nalazi se i u sličnijem značeńima: gradac (vidi* gradac, *b)), kuća uopće (vidi u Vukovu rječniku), ali se ne mogu razabrati u svakome primjeru. — Od arap. tur.* qulle. *— Akc. se mijeńa u voc. sing.* kûlo, *i u nom., acc., voc. pl.* kûle. *— Od* XIV *vijeka (Daničić je sumńao i ne bez razloga da je ovako davno primļena ova turska riječ u naš jezik, vidi u Daničićevu rječniku; ali se potvrđuje još u starijim primjerima kao mjesno ime, vidi* b, *a)), a između rječnika u Mikaļinu* (kula, kaštio ‚castrum, arx, castellum'), *u Belinu* (‚rocca coll' o largo, val fortezza o cittadella' ‚arx' 630a; ‚torre coll' o stretta' ‚turris' 736a; *na obadva mjesta Della Bella bilježi da je varvarska riječ, a na drugome dodaje da je ipak vrlo obična), u Bjelostjenčevu (*kula, branišče ‚propugnaculum'), *u Stulićevu* (‚castellum, oppidum, arx, turris'), *u Voltiǵijinu* (‚torre' ‚thurm'), *u Vukovu* (‚der thurm' ‚turris'. U Hercegovini se svaka kuća od kamena zove kula, a u pjesmama i ona koja nije od kamena zove se ‚kula' ili ‚dvor'), *u Daničićevu:* ‚munimentum': ‚gde se gradь oboriti ili kula da ga naprave graždane'. Z(ak. duš. pam. šaf). 40. jamačno poznija glosa k riječi ‚gradь'.

a. *u značeńima sprijeda kazanima.* Sьzda kulu. Konstantin filos. glasn. 42, 271. U kulu utekoše. Aleks. novak. 31. Sada hoću poć u kulu Kadma tu. F. Lukarević 304. Dil kule. B. Krnarutić 25. Na kulu Barakovića. Stat. poļ. ark. 5, 313. (1665). Dvorov i kul 12 jezer. P. Vitezović, kron. 150. Užga se pako v gradu prah i kulu razmeta. 171. Vrže sina svoga u kulu. S. Margitić, fala. 40. Lijep hram s kulom kliški izradi. J. Kavańin 91a. Graditi visoke kule, stane visoke. A. d. Bella, razgov. 26. Uzašavši na naj više tavane jedne kule. F. Lastrić, od' 164. Kula prijaka ime Gospodinovo. 294. Ovo prisv*(eto)* ime jest takojer kula i oružje prijako. test. 12. Velike i tvrde kule. 252a. Bor i visoke padaju kule. svet. 68a. Čigovo poļe, tega i kula. (Z). Poslov. danič. Bijaše jedan zločinac koji imadijaše svoju kulu blizu puta općenoga. M. Zoričić, zrcalo. 69. Uzidaju jednu kulu visoku do neba. And. Kačić, kor. 11. Budući se u jednu kulu zatvorili. 128. Kule i zidove od grada. 164. Elefanti nošahu na sebi tvrde kule od greda i dasaka načińene. 337. Zato oni babilonsku kulu staše zidat. M. A. Reļković, sat. K6b. Dunuo je vijar vetar ladan, oborio kulu kamenitu. Nar. pjes. vuk. 1, 370. Kud se đede car-Nemańe blago, sedam kula groša i dukata? 2, 101. Od kule je kļuče odnijela. 2, 177. A on sakri konje u podrume, a delije na bijelu kulu; ode gledat sa bijele kule, šta mu đeca po avliji rade. 2, 178. A doleće na bijele kule. 2, 257. Bijeli se u visinu kula. 2, 526. Kad s' desiše zatvorena vrata na kulama i na kapijama. 2, 591. Kula tanka ostade mi pusta. Ogled. sr. 491. Pa pobježe uz debelu kulu. Nar. pjes. juk. 60. Još su lipše kule Deanove. Nar. pjes. istr.

Digitized by Google

1. 58. Zida kule po oblaku. Nar. posl. vuk. 9[illegible] Što će meni kula na pengeru, kad ja nemam [illegible] u [illegible] 3[illegible]. [illegible] grad [illegible] kao [illegible] [illegible] kula [illegible] Vuk. dan. 2. 4[illegible] [illegible] [illegible] kula [illegible] 2. 1[illegible] Iz [illegible] kule od [illegible] 2. 13[illegible].

b. *kao mjesno ime* [illegible] *u. p.*

a) Gornji grad Kula. Glasnik [illegible] 3[illegible] 13[illegible].

b) Trgovište Kula (*u Branićevu*). Glasnik 24, 2[illegible]. 18[illegible]2.

c) *u Bosni. aa)* *zaselak u okrugu sarajevskome.* Statist. bosn. 14. — *bb)* *u okrugu travničkome dva zaseoka.* 61. [illegible], *i selo* Kula Čelep[illegible]rova. 74. — *cc)* *selo u okrugu Tuzle Done* 1[illegible].

d) *u Dalmaciji selo* Kula-Atlagić. Repert. dalm. 1872. 42.

e) *u Hercegovini dva sela:* Kula Čitera. Statist. bosn. 115, *i* Kula-Fazlagić. 114; *i zaselak* Kula mala. 1[illegible].

f) *selo u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Razdjel. 3[illegible].

g) *selo u Slavoniji u županiji požeškoj* Razdjel. 12[illegible].

h) *u Srbiji. aa)* *selo u okrugu požarevačkome.* K. Jovanović 142. — *bb)* Kula stara, *zidine u okrugu pirotskome.* M. Đ. Milićević, kralj. srb. 179. — *cc)* *zaselak u okrugu topličkome.* 354.

KULÁB, kulába, *m. vidi u Vukovu rječniku:* u vodenice Dunavke nekaka greda koja drži kamen vodenički. — *Arap. tur.* qullâb, *kraka, stožer.*

KÙLAČA, *f. ime nekakvoj vrsti kolibe. — Vaļa da je augm.* kula. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (t. j. koliba ,eine zeltartige hütte' ,tentorii genus'. cf. savrndak). Kulača, koliba na dve soje. u užičkom okrugu. S. I. Pelivanović. — Seļačke kuće u Zlatiboru gotovo su sve iz reda kroviňare, ļubnice i kulače. M. Đ. Milićević, zim. več. 173. Kod teatra ima 8 kulača sazidani i pokriveni. S. Tekelija. letop. mat. sr. 119, 52. Živeći po zemunicama i kulačama, ļudi su bili svi čađavi od dima. M. Đ. Milićević, pomenik. 1, 53.

KÙLAČE, *f. pl. ime mjestima u Srbiji, vidi* kulača. *a)* *u okrugu biogradskome.* Kůlače, brdovito mesto u vračarskome srezu. Glasnik. 19, 178. — *b)* *u okrugu kragujevačkome.* Ňiva na utrini u Kulačama. Sr. nov. 1861. 598.

KULADAČKA VODENICA, *f. mjesno ime u Srbiji u okrugu smederevskome.* Livada kod Kuladačke Vodenice. Sr. nov. 1867. 487.

KŮLAF, *m. pučina, more daleko od kraja, grč.* κόλπος, *tal.* golfo, *zaton. — U drugijem padežima osim nom. i acc. a ispada ali ispada i* 1, *te je gen.* kůfa, *dat.* kůfu, *loc.* kúfu. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* ,Vidi se brod u kufu'. P. Budmani.

KULAGA, *m. vaļa da je od tur.* qule agasy, *zapovjednik vojnički u gradu (u kuli). — U narodnoj pjesmi bosanskoj našega vremena.* I ordagu i Krlin-kulagu. Nar. pjes. hörm. 1, 248.

KULAJINA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu ćuprijskome.* Zemļa u mestu Kulajini. Sr. nov. 1874. 800. — *Često se piše i* Kulajna, *n. p.* Zemļa u Kulajni. Sr. nov. 1873. 188.

KÚLAK, *m.* drveni stupac osobito oni oko vrata, što se urezuje u podumijentu, na doňem i gorňem kraju zapili se i zareže toliko, koliko se ima u podumijentu ukopati, i taj zapiļeni i zarezani komadić ozgo i ozdo zove se ,kulak'. ,Još dubļe kopaj u podumijenti, neće moći sav kulak upasti'. J. Bogdanović. — *Tur.* qulaq, *uho; držak.*

KULALICA, *f.* [illegible] *kula* [illegible]. J. Bogdanović.

KULALO, *n.* [illegible] *kula* [illegible]. [illegible] kula [illegible] J. Bogdanović.

KULAN, kulana, *m.* [illegible] *na kuli.* — *U Stulićevu rječniku:* [illegible]. — *nepouzdano.*

KULANIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Stevan Kulanić. Sr. nov. 187[illegible]. 121[illegible].

KULANIĆ, *m. prezime.* — *xv vijeka.* Martin Kulanić. Mon. croat. 133. 14[illegible].

KULANSKI, *adj. koji pripada selu Kuli (vidi* kula, b, h, aa*).* Kulanska (*opština*). K. Jovanović 142.

KÙLAŇE, *n. djelo kojijem se kula.* J. Bogdanović.

1. KÙLÂR, kulára, *m. vidi* 2. kolar, *c).* — *Od xv vijeka.* Hvat ga za kular. M. Marulić 256. Vlasi jednaki i kratki tako da ne pokrivaju ni kular ni uši. M. Bijankovć 94.

2. KULAR, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskome.* Plac kraj[illegible] u Kularu. Sr. nov. 1874. 19.

KULASA, *f. šator? koliba? — Samo na jednome mjestu u naše vrijeme, i ne znam postaňa, s toga mi je nepouzdana riječ.* Čerge su im gdikoje povelike do 3 fata široke, okrugle, kao i kod nas pastirske kulase. S. Tekelija. letop. mat. sr. 119, 66.

1 KÙLÂŠ, kuláša, *m. kulatast koń. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima osim nom. sing., i voc.:* kůlâšu, kůlâši. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (,ein mausfahles pferd' ,equus coloris murini' [cf. 2. kulin]: tako se u pjesmama zove koń znatnoga četegije i junaka Tala od Orašca. Čuvaj dobro dizgen od kulaša, jer se kulaš jeste naučio putovati s końma carevijem. Nar. pjes. vuk. 2, 139. Al' eto ti Tala na kulašu. 3, 256. U našega majora ima koń kulaš. M. Đ. Milićević, omer. 67.

2. KÙLÂŠ, Kuláša, *m. muško ime, vidi* 1. Kule. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (ime nekakoga Kulaša arambaša. cf. Kule). Kulaš arambaša je bio u Bosni. Vuk. poslov. 38.

KÙLAŠAST, *adj. kulatast, kao kulaš. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide kulatast). Ali-paša Gusiňac pomoli se na bijesnu kulašastu hatu. M. Đ. Milićević, omer. 188.

KULÀŠEVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Schem. bosn. 1864. IV. XXVII.

KULÀŠI, *m. pl. ime selu u Bosni u okrugu baňolučkome.* Statist. bosn. 37.

1. KULÀŠICA, *f. vidi u Vukovu rječniku:* kulatasta mlada kobila (a stara se zove ,kuluša') ,junge mausfahle stute' ,equula coloris murini' *s primjerom:* Istura nogama kao kulašica u vršaju. (Nar. posl. vuk. 105).

2. KULÀŠICA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkome.* Ňiva u Kulašici. Sr. nov. 1875. 82.

KULÀŠIN, *m. vidi* Kolašin, a. — *U naše vrijeme.* Kulašin, varoš s tvrđom u kršovitom mjestu na rijeci Tari. F. Jukić, zemļ. 59.

KULÀŠINA, *f. augm.* 1. kulaš. — *U Vukovu rječniku s primjerom iz narodne pjesme:* Ne da Tale svoje kulašine jal' bez rane, jal' bez mrtve glave.

Digitized by Google

KULÀŠINAC, Kulàšînca, *m. čovjek iz Kulašina.* — *isporedi* Kolašinac. — *U naše vrijeme.* Do skoro Kulašinci i Sarani *(Tarani?)* nikakva poreza nisu plaćali. F. Jukić, zemj. 8. Izdat ve neće gora crna, jer Novica zagna Kulašince. Osvetn. 3, 88.

KULÀŠÎNSKÎ, *adj. koji pripada Kulašinu.* — *isporedi* kolašinski. Kulašinska *(nahija).* F. Jukić, zemj. 59.

KÙLATAST, *adj. (o konju) koji je mišje boje.* — *Postaje od tur.* qula at, *koń riđe žućkaste boje (franc.* isabelle). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (n. p. koń ‚mausfarb, mausefarbig' ‚colore murino'). Naj poslije ga odvede i u treću sobu đe je za jaslima bio kulatast koń. Nar. prip. vuk. 10. Davši Kara-Đorđiju šešanu i lepa kulatasta ata. Vuk, dan. 5, 35.

KÚLATI, kûlâm, *impf. sporo, tiho hoditi.* — *isporedi češ.* kulati, *vaļati se (od* kule, *kugļa), pol.* kulać *(od* kula), *i mag.* kullogni. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Sporo li ga ti na tom tvom paripu kulaš'. J. Bogdanović. — *Sa* se. Kûlati se, vući se polako za kakvijem lovom. L. Zore, dubr. tuđ. 11. Kulati se, iti potiho, da se ne čuje, vući se. u Stonu. ‚Šta se kulaš, kako da te ne čujem?' M. Milas.

KULÀUZ, *m. vidi* kalauz. — *Od* XVIII *vijeka (ima i primjer* XVII *vijeka, ali je u ńemu drugo značeńe, vidi na kraju).* Ona sama budući kulauz i kažiput ńiov. S. Margitić, fala. 32. Ovi je kulauz i vođa uprav u muke paklene. F. Lastrić, ned. 209. Slideći dakle kulauza, rečenu zvizdu, za trinaest dana dođoše u Jeruzolim. od' 296. Kao vođu i kulauza. I. Jablanci 12. Brez kulauza, brez hrane. Đ. Rapić 208. — *U primjeru* XVII *vijeka ima posve drugo značeńe: breme, teret, ili možebiti jaram, te ne znam kako je ovo moglo postati.* Jedno veliko zlo jest, kada noseći kulauze toliko goleme koji čine u tvomu srcu nevoļan život koji imaš služeći svijetu, ne ćutiš i*(h)* niti se tužiš na ńih. M. Radnić 207a.

1. KÚLE, *m. hyp.* 1. kulaš. — *Akc. se mijeńa u voc.* Kûle. Ostala im sa końa eskija, no koliko u ńoj malo gvožđa, mom bi kulu sve četiri bile i dvadeset i četiri klinca. Nar. pjes. vuk. 3, 336. Tek mi bješe vrlo zoban kule. 3, 338. Dura kule, dura dobro moje! Pjev. crn. 225a. Uprav smjeri kulu kroz kolane. Nar. pjes. juk. 438.

2. KÚLE, *m. hyp.* 2. Kulaš. — *Akcenat je zabiļežen kao i u drugijem ipokorističnijem riječima; u Vukovu je* Kûle, *jamačno po vokativu.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* hyp. v. Kulaš *s dodatkom:* ‚Voli Kule na kocu čučati nego zao ručak ručati' kazao s koca nekakav Kulaš arambaša kad su mu Turci sveteći se govorili: ‚Ori, Kule! kopaj, Kule!' *(vidi* Nar. posl. vuk. 88).

3. KÛLE, *kaše se* nâ kûle nâ vîle, *vidi u Vukovu rječniku:* nâ kûle nâ vile, n. p. razbi, t. j. odvrati ga različnijem riječima od onoga što je htio da čini. — Razbi na vîle na kûle. (kad ko koga različnim riječima odvrati od kakva namjereńa). Nar. posl. vuk. 269. Kazujući srpski drugijem riječima kako je ko razbio na kule na vile, reklo bi se kako je govorio: ‚Ovo bilo, ono se svilo' itd. Vuk, rječn. *kod* vila. Razbi na kule na vile (kad koji što odreče ili pokvari s riječima). *kod* na kule na vile *(gdje ima značeńe* ‚ausflüchte, vorwände bei einer abschlägigen antwort' *po čemu bi značeńe bilo: svakojakijem izgovorima ne pristati na što).*

KULÈBATI SE, kulèbâm se, *impf. vidi* koļebati, b. Kulebati se, 1. cuļati se, kad dva sjednu na koje drvo samo po srijedi naslońeno, pa jedan s jednoga kraja a drugi s drugoga pritežu se i u zrak odbijaju. 2. u hodu cuļati se. M. Pavlinović.

KULÉCATI, kùlêcâm, *impf. vidi* kudecati. — *isporedi* kuļecati se. Teško društvu u kom omladîna kašļuca i starački kuleca! M. Đ. Milićević, zlosel. 85 *(treba li čitati* kudeca?).

KULEČIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Dimitrije Kulečić. Rat. 386.

KÙLEN, KULEN-, *vidi* kuļen, kuļen-.

KULEN, *m. ime mjesno u Srbiji. a) u okrugu kragujevačkome.* Livada u Kulenu. Sr. nov. 1870. 490. — *b) u okrugu smederevskome.* Ńiva u Kulenu. Sr. nov. 1875. 745.

KULENAK, Kulenka, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkome.* — *isporedi* Kulen. Ńiva u Kulenku. Sr. nov. 1874. 223.

KULÈNOVIĆ, *vidi* Kulinović.

KÙLETE, kûlêtâ, *f. pl. vidi* pripojasnice, fišekćese. — *Nepoznata postańa; vaļa da je tuđa riječ.* — *U naše vrijeme u Crnoj Gori, a između rječnika u Vukovu:* ‚die patrontasche' ‚embolorum theca'. [vide] pripojasnice, cf. fišek-ćese *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.* — Ne uteče živa piličnika, da unese kunte ni kulete. Nar. pjes. vuk. 5, 372.

KULETIĆ, *m. prezime.* — XIV *vijeka.* Hranьcь Kuletićь. Deč. hris. 21. 89.

KULÈTINA, *f. augm.* kula. — *Od* XVIII *vijeka.* Lupnu ona kuletina mesnata *(metaforički:* Golijat) ponorice tako, da se zemļa potrese. F. Lastrić, ned. 75. Kuletine daje razvaļivati. D. Obradović, basne. 237.

1. KÙLICA, *f. dem.* kula. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kûlîcâ. — *U Belinu rječniku:* ‚torretta, torricella' ‚turricula' 736a; *u Stulićevu:* ‚oppidulum, parvum oppidum, parva arx, turricula'; *u Voltigijinu:* ‚torretta, torricella, torruccia' ‚thürmchen'. — *I kao mjesno ime:* Kulica, *od prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 186. — *selo u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Razdiļe. 80. — *mjesto u Srbiji u okrugu vaļevskome.* Zemļa na Kulici. Sr. nov. 1870. 37.

2. KULICA, *vidi* kuļica.

KÙLIČ, *m. mjesno ime u Srbiji.* — *Jamačno je dem.* kula. *a) mjesto u okrugu požarevačkome.* Zemļa u Kuliču. Sr. nov. 1875. 332. — *b) u okrugu smederevskome: selo.* K. Jovanović 148, *i razvaline.* Kulič, grad sad već razvaļen na otoku Morave u Dunavo. M. Đ. Milićević, srb. 121. *i u Vukovu rječniku:* ‚ruinen einer festung an der mündung der Morawa' ‚parietinae quaedam'.

KÙLIČANIN, *m. čovjek iz sela Kulice u Hrvatskoj.* J. Bogdanović. — *Množina:* Kùličâni.

KÙLIČÂNKA, *f. žensko čeļade iz sela Kulice (u Hrvatskoj).* J. Bogdanović.

KÙLIČKÎ, *adj. koji pripada:*

a. *selu Kuliću.* Kulička *(opština).* K. Jovanović 148.

b. *selu Kulici (u Hrvatskoj).* J. Bogdanović.

KÙLIČKIŃA, *f. vidi* Kuličanka. J. Bogdanović.

KULIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Božo Kulić. M. Đ. Milićević, srb. 689. zim. več. 219.

1. KÙLLIJEŠ, kulijèša, *m. vidi u Vukovu rječniku:* kao kačamak od sitna bungura ‚art ge-

Digitized by Google

richt' ‚cibi genus' *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.* — *isporedi* 1. kuļen.

2. KULIJEŠ, *m. ime selu u Bosni u okrugu sarajevskome.* Statist. bosn. 10.

KÙLIJEŠKÎ, *adj. koji pripada kuliješu (vidi* 1. kuliješ). — *U Vukovu rječniku:* n. p. tucań kojijem se tuče kukuruz za kuliješ.

KULIK, KULIK-, *vidi* kolik, kolik-. — *Amo pripadaju i primjeri u kojima ispada* i (kulko) *pa za ńim* i l. Kuko boļe more, svrši svetu službu od mise. Mirakuli. 94. Kuko produžen be ńemu život. Š. Kožičić 4a.

KULIM, *m. u jednome rukopisu stoji* Kulimь *mj.* Kudêlinь *(vidi* Kudjelin). Drьmanь i Kulimь. Danilo 115.

1. KÙLIN, *m. vidi* 1. kuļen.

2. KÙLÎN, kulína, *m. vidi* 1. kulaš. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu s primjerom iz narodne pjesme:* Da mu damo Talova kulina.

3. KÙLIN, *m. ime muško.* — *isporedi* 2. Kuļen. — *Od* XII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚in der redensart': počeo pripovijedati koješta od Kulina bana ‚orditur ab ovo' ‚er holt weit aus') *i u Daničićevu* (Kulinь, ime muško). Ja banь bosьnьski Kulinь. Mon. serb. 1. (1189). Lubota, Kulinь, Velimirь, . . . 12. (1222—1228). Kulinь sь dêtiju. 60. (1293—1302). Kulin ban. Nadod. 202. Vojsku kupi Kulin-kapetane krajišnike Turke nevjernike. Nar. pjes. vuk. 4, 194. Kad je Kulin opazio blago, to Kulinu vrlo milo bilo. 4, 202.

KÙLINA, *f. augm.* kula; *zidine od kule.* — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kûlînâ. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (‚ingens ac praeceps turris') *i u Vukovu* (zidine od kule ‚ruinen einer kula').

a. *uopće.* Pa on ide doļe niz kuline. Nar. pjes. marjan. 124.

b. *kao mjesno ime.*

a) u Bosni. aa) selo u okrugu bańoluč-kome. Statist. bosn. 39. — *bb) selo u okrugu Tuzle Dońe.* 100.

b) u Srbiji. aa) selo u okrugu aleksinač-kome. K. Jovanović 94. — *bb) stara zidina u okrugu niškome.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 17. — *cc)* šuma u Bogoštici *(u okrugu podrinskome).* Ļ. Stojanović. — *dd) mjesto u okrugu požare-vačkome.* Ńiva u Kulini. Sr. nov. 1873. 595. — *ee) mjesto u okrugu šabačkome.* Zemļa na Kulini. Sr. nov. 1867. 67. — *ff) stari gradić u okrugu topličkome.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 355. — *gg) mjesto u okrugu vaļevskome.* Ńiva u Kulinoj. Sr. nov. 1870. 287. Ńiva na Kulini. 1878. 379.

KÙLINOV, *adj. koji pripada Kulinu (vidi* 3. Kulin). Kada dođe Kulinovu kneže, Kulinovu svilenu čadoru. Nar. pjes. vuk. 4, 197. Tu izlazi kada Kulinova. 4, 208.

KÙLINOVAČKÎ, *adj. koji pripada Kulinovcima.* — *Kod mjesnoga imena.* Kulinovačko poļe, *mjesto u Srbiji u okrugu čačanskome.* Ńiva u Kulinovačkom Poļu. Sr. nov. 1863. 102.

KÙLINÔVCI, Kùlinovâcâ, *m. pl. mjesno ime.*

a. *selo u Bosni u okrugu bańoluč kome.* Statist. bosn. 89.

b. *selo u Srbiji u okrugu čačanskome.* K. Jovanović 167.

KULÌNOVIĆ, *m. prezime.* Od Vakupa dva Kulinovića. Nar. pjes. vuk. 3, 255. I viteza Kulinović-Pera. 5, 114. Ilija Kulinović. Rat. 288. — Kulinovići *u Bosni misli se da su potomci bana Kulina (vidi* 3. Kulin *i* 2. Kuļen). *sovu se i* Kulenovići. Zemļa *(u nahiji Kulin-vakufskoj)* gotovo sva je bêgâ Kulènovîcâ koji do 40 oģaka broje. F. Jukić, zemļ. 50. Znatniji bezi u Bosni jesu: . . . Kulenović, . . . 142.

KULIN-VAKUF, *m. mjesno ime u Bosni u kotaru bihaćkome, vidi* Vakuf. — *Govori se i* Kulen-vakuf. Kulen-vakuf, varoš u otoku koga načińa Una. F. Jukić, zemļ. 50. Kulin-vakuf. 73. Vakuf Kulen, *općina u kotaru bihaćkome.* Statist. bosn. 53.

KULIN-VAKUFSKI, *adj. koji pripada Kulin-vakufu.* Kulin-vakufska ili novoselska *(nahija).* F. Jukić, zemļ. 50.

1. KULIŠĆE, *n. u Stulićevu rječniku:* ‚sphaeristerium'. — *Posve nepouzdano: po svoj je prilici Stulli htio napisati* kuļišće, *a to je uprav* kuglišće *(vidi) što je zlo pročitao.*

2. KULIŠĆE, *vidi* Kulište.

KÙLIŠIĆ (Kulišić), *m. prezime.* — *Pomińe se od* XVIII *vijeka.* Delimarki, Kulišići, . . . J. Kavańin 181a. Tadija i Jure Kulišići. And. Kačić, kor. 487. I š ńima su sva tri Kulišića. Nar. pjes. vuk. 3, 164. Simo Kulišić. 2, 663 *(među prenumerantima).* Kulišić. Schem. bosn. 1864. XX.

KÙLÎŠTE, *n. mjesno ime (jamačno znači mjesto gdje je prije bila kula).* — *I sa* -šć- *mj.* št.

a. Kulišće, ime livadi u Hrvatskoj. D. Trsteńak.

b. Kulište, *selo u Srbiji u okrugu kneževač-kome.* M. Đ. Milićević, srb. 835.

KÚLITI, kûlîm, *impf. kuditi.* J. Grupković.

KULIZA, *m. muški nadimak i prezime.* — *U naše vrijeme.* U narodu našemu ima prezimena n. p. Kuliza, . . . Vuk, živ. 95. Milosav Kuliza. M. Đ. Milićević, srb. 199. Za Mratince se *(koji slave sv. Mratu)* svuda drži da su rđavi ļudi, i zovu ih ‚Kulize' . . . . Mnogi ih zovu ‚Kulize' što je ime poružno a šta upravo znači ne znam. slave. 18.

KÙLIZDRA, *f.* šaļiv naziv za naj prostiji sir, odnosno basu. ‚Donijela, brte, preda nas one kulizdre, da š ńome vuka ispod repa namažeš, vrag zna kud bi se stanio'. J. Bogdanović.

KULIZIĆ, *m. prezime (po ocu Kulizi).* — *U naše vrijeme.* Za turskoga vremena u Šapcu je bio jedan trgovac Jakov Kulizić. Vuk, živ. 95. Marko Kulizić. Rat. 179.

KULIZINO, *n. ime zaseoku u Srbiji u okrugu užičkome.* K. Jovanović 152.

KULKUMA, *f. mastionica (crnionica, kalamar).* — *Vaļa da je riječ turska, ali ne znam koja.* — *U narodnijem pjesmama našega vremena iz Bosne.* Zlatija je divit izvadila, u kulkumi murećefa crnog. Nar. pjes. hörm. 2, 147. Kulkuma, t*(urska)* r*(ječ),* mastionica. 1, 615.

KULMA, *f. mjesno ime u Srbiji. a) mjesto u okrugu požarevačkome.* Ńiva u Kulmi. Sr. nov. 1873. 595. — *b) u okrugu užičkome.* Ńiva u Kulmi. Sr. nov. 1875. 799.

KULMANIĆ, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* Jandrija Kulmanića. Mon. croat. 330. (1565).

KULMIŠ, *m. ńeka biļka.* Kulmiš, (lat.) calamus aromaticus (Sabļar, u Zagrebu), Acorus calamus L. B. Šulek, im. 183.

KULOŠ, *m. ńeka biļka.* Kuloš, ammoni (Kuzmić); cf. Kološ. B. Šulek, im. 183.

KULOVAC, kulovca, *m. ńeka biļka.* Kulovac,

Digitized by Google

Scolymus hispanicus L. (Vodopić). B. Šulek, im. 183.

KULPIN, *m. varoš u Ugarskoj u protopresviteratu novosadskome.* Šem. prav. 1878. 25.

KÛLSKÎ, *adj. koji pripada kuli ili kulama. — U naše vrijeme.* Vodi koña kuli do mostova; kad doveo pod kulske mostove . . . Nar. pjes. marjan. 151. One prate Osman-Alajbega, lipa Zlata baš do kulskih vrata. 157.

KÙLTÛRA, *f.* cultus atque humanitas, *što se sad piše* obrazovanost, prosvjeta. — *Od tal.* cultura, *ńem.* cultur. — *U pisaca našega vremena.* Trgovine dubrovačke kojom je naj više ta jugoslavenska republika umjela doći do svoga cvijeta koji hraneći u sebi kulturu svake strane narodnoga života onoga vremena . . . Đ. Daničić. rad. 9, 191—192. Što su one *(riječi tuđe)* veoma važne i za historiju kulture narodne. ogled. IV.

KÙLTÛRAN, kùltûrna, *adj. koji pripada kulturi.* Za kulturnu historiju našega naroda. Đ. Daničić. rad. 9, 191.

KÙLUČÂR, *m. čovjek (težak, seḷak) što kuluči. — U naše vrijeme.* Kmetovi da daju kulučarima napojnicu. *u* M. Đ. Milićević, opšt. 23. — *Množina:* Kùlučâri, *kao ime mjestu u Srbiji u okrugu kruševačkome.* Ńiva u Kulučare. Sr. nov. 1868. 187.

KÙLUČE, Kùlûčâ, *f. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskome.* Livada u Kulučama. Sr. nov. 1876. 236.

KÙLUČÊŃE, *n. djelo kojijem se kuluči. — Između rječnika u Vukovu. (Policiski činovnik mora)* da nadzirava kulučeńe. M. Đ. Milićević, međudnev. 20.

KÙLUČITI, kùlučîm, *impf. vidi* kulukovati. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kùlučî. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide kulukovati). Kmetovima da ḷudi kuluče ako hoće a ne pod zor. *u* M. Đ. Milićević, opšt. 23. Bio je zakoniti običaj da knežina nekolike dane od nedeḷe kuluči svome knezu. pomenik. 1, 78. I primorava ih *(decu)* da kuluče. Srp. zora, god. 1, sv. 2, str. 86. Zar vavek da kulučimo toj zemḷi? sv. 7, str. 164.

KÙLUČ-KESA, *f. vrsta kese što vojnici (n. p. husari) nose obješenu o ramenu (vidi u Vukovu rječniku). — Prvi dio vaḷa da je tur.* qylyg, *sabḷa. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* u katana što visi ostrag (do ispod koḷena). — Naš dakle mundir bila zelena ćurdija s crnim pervazom, . . . zelene čizme, crne kulučkese, kalpaci, . . . S. Tekelija. letop. mat. sr. 120, 4.

KULÙGLIJA, *m. tur.* qul oglu, *(vojnik) pješak. — U naše vrijeme.* Tu pogibe cvijet od Turaka: kuluglije i mlade delije, . . . Nar. pjes. vuk. 4, 77. Tu je Mahmut vojsku pogubio, pogubio age i begove, kuluglije i svoje delije. 4, 78.

KÙLUK, *m. tlaka, robija. — Tur.* qulluq, *služba, straža. — Od* XVIII *vijeka (naj prije u rukopisu pisanome crkvenijem jezikom), a između rječnika u Vukovu* (‚die frohne' ‚angaria'. cf. robija, begluk). Od porcije i pročega datka i kuluka sut slobodni. Glasnik. 56, 219. (1783). Kuluk ili robote, samo na putove i mostove moradu činiti. S. Tekelija. letop. mat. sr. 120, 88. Da od doseḷenih Hercegovaca ne traži poreza, ni kuluka. M. Đ. Milićević, pomenik. 1, 117. Buntovnici su tražili da se ukinu kuluci. 2, 150. Zar i ti, tata, da kosiš pod kuluk? 2, 266.

KÙLUKATI, kùlučêm, *impf. o glasu u tukca, purana. — U naše vrijeme u Bosni.* Da kuluče kô tukac. Bos. vila. 1890. 236.

KÙLUKOVÂŃE, *n. djelo kojijem se kulukuje. — U Vukovu rječniku.*

KÙLUKOVATI, kùlukujêm, *impf. raditi pod kuluk. — Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kùlukovâ. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚fröhnen' ‚angariam, operam servam praesto'. [cf. kulučiti, beglučiti, tlačiti 2]). Ništo drugo ne ima *(Krstjanin)* u nediḷu i u ostale dni svetčane činiti ni kulukovati. M. Divković, bes.[2] 507.

KULÙMĠIJA, *m. muški nadimak ili prezime. — Ista je riječ što* kulunġija. — *U naše vrijeme.* Pisato vojevodi Dimitriju Kulumġiji. Djelovod. prot. 31. *isporedi* kulunġija *na kraju.*

KULUNĠ-, *vidi* kujunġ- *(vidi u Vukovu rječniku kod* kulunġija).

KULÙNĠIJA, *m. vidi* kujunġija. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (vide kujunġija ‚mit allen ableitungen' *s dodatkom da se govori u vojvodstvu).* Kulunġije, trgovci, likari. M. A. Reḷković, sat. K8b. Bog svemogući tako svoje poḷubḷene čini većestruko kušati, baš kano kulunġija srebro. Đ. Rapić 181. I zapovedio mu *(upraviteḷu),* da zakaže u čaršiji naročito kulunġijama, da motre na neke osobite pare. M. Đ. Milićević, međudnev. 294. — *Vidi* Kulumġija. Dimitrije Kulunġija. M. Đ. Milićević, srb. 741.

KULÙNĠIJIĆ (Kulùnġîć), *m. prezime (po ocu kulunġiji). — U naše vrijeme.* Milisava Kulunġića iz Sibnice. M. Đ. Milićević, srb. 100. Kulunġić. Schem. diac. 1877. 64.

KÙLÛR, kulúra, *m. vidi* kolur. — *U jednoga pisca čakavca* XVIII *vijeka.* Jednom svitom punom razlikosti, od razlika i mnogostruka kulura il' masti. A. Vitaḷić, ist. 140.

1. KÙLUŠA, *f. vidi u Vukovu rječniku:* kulatasta kobila. cf. kulašica. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kùlûšâ.

2. KULUŠA, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Schem. siben. 1875. 26.

KULUZ, *m. vidi* kulauz. — *Na jednome mjestu* XVIII *vijeka.* I ona *(je zvizda dana)* samo za kuluza aliti za kažiputa kraḷom. S. Margitić, fala. 4. *moglo bi stajati štamparskom griješkom mj.* kulauza, *ali isporedi i* Kuluzić *i* Kuluzović *(oba prezimena mogu biti postala po ocu kuluzu).*

KULUZIĆ, *m. prezime (vidi kod* kuluz). — *isporedi* Kuluzović. — *U naše vrijeme.* Mirko Kuluzić. Rat. 408. Vasa Kuluzić. Šem. prav. 1878. 54.

KULUZOVIĆ, *m. prezime. — Pomińe se* XVIII *vijeka.* U rečenomu Bristu . . . biše kuća od starine Bilopavlića od koje su sada Vežići, Kuluzovići, Levrići i Sarići. And. Kačić, kor. 471.

1. KÙḶA, *f. (češće u množini* kuḷe), *trbuh uopće, pa osobito veliki debeli trbuh, trbušina (u čeḷadeta i tad se kaže kao u rugu, rječe u životińe). — Srodno je s* 1. kuḷen *(vidi). — U naše vrijeme.*

a. *u jednini.*

a) u čeḷadeta. Pale mu čupine niz ramena, spuštio kuḷu. S. Ḷubiša, prip. 132. Jer jedno čobanče nije nadojilo lakomu kuḷu Vuka Dojče, pade mu na um da nas podarači. prič. 99.

b) u životińe, drob, lapaci, želudac. Operu vodom kuḷu bravḷu. V. Bogišić, zborn. 613. Kuḷa, goveđi trbuh. Bos. vila. 1892. 223.

b. *u množini. — Između rječnika u Vukovu:*

Digitized by Google

(‚schimpflich') vide trbuh *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

a) u čeḷadeta. Spušti kuḷe a obrivi brke. P. Petrović, gor. vijen. 66.

b) u životiňe. Kiko veli: ‚Ja ću gledat pȏ srijedi pašu; ti, Zeliću, u kuḷe kulašu'. Osvetn. 4, 43. Kuḷe ‚venter pendulus' ‚hängebauch'. F. Simičić u Istri.

2. KÚḶA, *f. u Vukovu rječniku:* vide kačamak. — *isporedi* 1. kuḷen.

3. KÚḶA, *f.* naziv za žensko, koje je trbušato. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

4. KÚḶA, *f. ime kravi.* F. Kurelac, dom. živ. 24.

KUḶAČE, *f. pl. selo u Dalmaciji u okrugu kotorskome.* Repert. dalm. 1872. 7.

KUḶAJE, *f. pl. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijeḷ. 71.

KUḶAK, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskome.* Vinograd u Kuḷaku. Sr. nov. 1867. 415.

KUḶANA, *f. ime selu u Bosni u okrugu Tuzle Donje.* Statist. bosn. 84.

KUḶANČIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* D. Avramović 276.

KÚḶANI, *m. pl. mjesno ime (uprav pl.* Kuḷanin).

a. *selo u Bosni u okrugu bihaćkome.* Statist. bosn. 49.

b. *u Hrvatskoj. a) selo u županiji zagrebačkoj.* Razdijeḷ. 76. — *b) zaselak u županiji ličko-krbavskoj.* 40.

KÚḶANIN, *m. čovjek iz sela Kule (vidi* kula, b, *f)).* V. Arsenijević. J. Bogdanović. — *Množina:* Kúḷani.

KÚḶÂNKA, *f. žensko čeḷade iz sela Kule (vidi* kula, b, *f)).* V. Arsenijević. J. Bogdanović.

KÙḶÂŃE, *n. djelo kojijem se kuḷa (vidi* 1. kuḷati). — *U Vukovu rječniku:* ‚das hervorwallen (z. b. des rauchs)' ‚provolutio'.

KÙḶÂR, kuḷára, *m. vidi u Vukovu rječniku:* kesa na gribu *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.* — *Riječ je srodna s* 1. kuḷa *i* 1. kuḷen.

1. KÙḶATI, kùḷâm, *impf. prodirati silovito iz čega, kaže se o čemu žitkome ili o drugome čemu što ide u vis kao n. p. ogań, dim.* — *Akc. se mijeňa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* kuḷámo, kuḷáte, *i u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kȕḷâ. — *Može biti da je onomatopejska riječ, kao* kukḷati, krkḷati, kḷukati. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (v. kḷukati) *i u Vukovu* (‚hervorwallen' ‚provolvi', n. p. dim iz peći, čele iz košnice, crijeva, krv). Grotlo iz koga je silna voda kuḷala. Nar. prip. vila. 1868. 502. Kuḷa vino kȏ voda sa korube. Bos. vila. 1890. 98. A zadaj od ruma i rakije kuḷao je iz ńega. Srp. zora. god. 1, sv. 5, str. 100. Iz oǵaka je kuḷao gust dim. sv. 6, str. 122. Nek iz pakla ogań kuḷa. god. 1876, br. 7, str. 150.

2. KÙḶATI, kùḷâm, *impf. slágati na svu silu u što usko (vreću, špag), napuňati, zbijati.* — *vidi i* nakuḷati. — *Po svoj je prilici srodno s* 1. kuḷa. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Što sve tako kuḷaš u špag? vidiš da ti ne može stât'. ‚Slaba je zdravḷa, a sve kuḷa kuḷa' *(ije mnogo).* P. Budmani.

3. KUḶATI, kuḷam, *impf. vidi značeńe u primjeru.* — *U naše vrijeme.* ‚Da je šta kuḷati' (sjeći, rezati poteško) ‚dalo bi se i kuḷicom'. (Kaže se u oskudici, kad bi čovjek rado se mučio, trudio i sile svoje ulagao samo da ima u što, da zna zašto, da je izgled koristi. Nar. posl. stojan. 107.

KUḶATI SE, kuḷam se, *impf. u Stulićevu rječniku:* ‚pila, conis ludere'. — *Jamačno je Stulli zlo pročitao riječ* kuglati se *u Bjelostjenčevu rječniku, zato je posve nepouzdano.* — *isporedi* kulište.

KÙḶAV, *adj. trbušat.* — *Postaje od* 1. kuḷa. — *U naše vrijeme.*

a. *uopće (o čovjeku).* — *U Vukovu rječniku:* vide trbušat.

b. kuḷava (žena), *trudna. a) kao pogrdna riječ. vidi u Vukovu rječniku:* (u Srijemu) kuḷava žena (‚schimpflich') t. j. trudna ‚schwanger' ‚gravida'. — *b) bez pogrde.* I u Lici se kaže za trudnu ili noseću ženu da je kuḷava; a od grdńe rekne se i trbušatu čovjeku. M. Medić.

c. kuḷava (krava), *steona.* F. Kurelac, dom. živ. 28.

d. kuḷava koža, nabubrena koža kod učińańa u kožariji. u Dubrovniku. F. Hefele.

KÙḶAVICA, *f.* trbušata žena. J. Bogdanović.

1. KÙḶE, *f. pl. vidi* 1. kuḷa.

2. KUḶE, *f. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkome.* Ńiva u Kuḷama. Sr. nov. 1861. 426.

KUḶEBIĆ, *m. prezime.* — XIV *vijeka (pisano s* -lê- *mj.* ḷe, *kako bi bilo po južnome govoru), a između rječnika u Daničićevu* (Kulêbićь). Kulêbićь Kosta. Glasnik. 15, 309. (1848?).

KUḶÉCAŃE, *n. djelo kojijem se ko kuḷeca.* — *U Stulićevu rječniku.*

KUḶÉCATI SE, kùḷêcâm se, *impf. vidi* kudecati. — *isporedi* kulecati se. — *U Stulićevu rječniku:* ‚tremolare, tentennare, camminare o operare scioperatamente' ‚tremere, fluctuare, jactare, titubare'.

1. KÙḶEN, *m. a) vrsta djevenice: debelo crijevo ili čmar nadijeva se (svińskom) krvḷu, brašnom, mašću, mirodijama, suhvicama itd. (od prilike kao tal.* sanguinaccio, boldone, *franc.* boudin, *ńem.* blutwurst *itd.).* — *b) trbuh; drob, vidi* 1. kuḷa. — *Zabiḷežio sam akcenat kako je u Vukovu rječniku. u Dubrovniku se govori sad* kȕḷên, kȕḷena *(akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., gen. pl.* kuḷénâ, *dat., instr., loc. pl.* kuḷènima), *a* XV *vijeka pisano je* kulien *što se ne zna treba li čitati* kȕlijen *ili* kȕljên; *u Kavańina i u Poslov. danič. štampano je* kuljen *što bi se moglo čitati i na ta dva načina i kao* kuḷen. — *Vaḷa da je od iste osnove od koje i* 1. kuḷa; *nastavak nije jasan: u Dubrovniku je stariji oblik* kulijen, *mlađi* kuḷen, *a imaju i oblici* kulen *i* kulin, *po čemu bi se moglo pomisliti da je stariji nastavak bio* ênъ, *ali se opet u ikavaca, n. p. u V. Došena nalazi* kulen, *a u jekavca Ljubiše* kulin. — *Jamačno je romanska riječ, kao i* 1. kuḷa, *od lat.* culleus, *mijeh, ili još bolje od lat.* coleus (scrotum). *radi nastavka* inъ *ili* ênъ *može se pomisliti na tal.* coglione (‚testiculus'), *pa i na* boldone, boudin, *isporedi mjesna imena kao* Solin, Labin *itd.* — *Od* XV *vijeka (vidi a) bb)), a između rječnika u Mikaḷinu* (kuḷen, nadivenje ‚fartum, farcinea, tomacula'), *u Stulićevu* (‚boldone' ‚farciminis species'); *u Vukovu:* kȕḷen (po jugozapadnijem krajevima) kao velika kobasica ‚die magenwurst' ‚venter' [vide djevenica]. u Risnu nadjene se (bravḷe sirište) kukuruzna brašna, loja i suvica, pa pošto se skuva, jede se. cf. kulin; kùlen, vide kuḷen; kùlin, vide kuḷen *s pri-*

Digitized by Google

mjerom iz narodne pjesme: Kulin baba varila, kulinom se falila.

a) u prvome značeńu, djevenica. aa) u pravome smislu. Hoć mi dat ‚kuliena' podprigana? M. Držić 227. Gdje ‚kuljene' i djevenice ije. 258. Nadjeven je kako kuljen. (D). Poslov. danič. Tu su jazici i kuljeni... J. Kavańin 20b. Utone kao kulin u brašno. S. Ḷubiša, prič. 114. Ćuk nađeven zbijenom vunom kao kulin. 128. — *bb) kao alegoričko ime u pjesmi* ‚Poklad i korizma' *što se misli da je Marulićeva (u istoj su pjesmi i ostala imena alegorička, kao* Trbuško, Dezun, Sladolik, Bobok, Šutil, Grozi, Posturad, Svejilo *itd.).* Fra Bobok udari Kulina po panču. M. Marulić 254. — *cc) u prenesenome smislu, ńešto u čemu ima svašta pomiješano. ovako se govori u Dubrovniku.* ‚Svašta putiš i rutiš, pak će izit kuḷen'. ‚Toliko si se mučio i trudio i mislio i učio, pa sad imaš u glavi kuḷen'. P. Budmani. *ovako se zove ńeki rukopis u biblijoteci Male Braće u Dubrovniku, u koji je pisar prepisao svakojakijeh stvari (više od* 100 *pjesama među kojima je i Osman Gundulićev), vidi* 74. Kuḷen, rukopis in folio od 1020 lista... Biblioteca di fra Innocenzo Ciulich. Zadar. 1860. 23.

b) u drugome značeńu, trbuh, drob, želudac. Da vaš kulen napunite, da proždrlost okrunite. V. Došen 178b. Kada razlog vas završe i nad glavu kulen vrže. 179a. A kad kuḷen svoj oždrijebi đogo. Osvetn. 2, 146. Progone ih kano vuci jarce, s kuḷenovim mrcineći klance. 3, 106. Kulen, ime želucu od preživaca. u Lici. F. Hefele.

2. KUḶEN, *m. ime selu u Bosni u okrugu Tuzle Donje.* Statist. bosn. 88. — *isporedi* 3. Kuḷen.

3. KÙḶEN, *m. vidi* 3. Kulin. — *Postao je ovaj oblik tijem što je narod pomiješao ovu riječ s* 1. kuḷen *po pučkoj etimologiji, te je izgovor i akcenat kao kod* 1. kuḷen. — *Od* XVII *vijeka* (M. Orbini, il regno degli Slavi. 1601. *piše* Culino *i* Culien. 347. 350). Kuljena bana od dobrijeh dana. (D). Poslov. danič. Gdi 'e ban Kuljen, kraḷ Ostoja...? J. Kavańin 251a. Povratili su se *(sic)* doba Kuljen-bana. (Z). Poslov. danič. *(vidi:* ‚Nel cui tempo fu tanta abbondanza di tutte le cose necessarie per il vitto humano, che la cosa andò in proverbio appresso quel volgo il quale vedendo alle volte simili abbondanze suole dire: „Sono tornati i tempi di Culien bano". M. Orbini 350). To je bilo onda kad je Kuḷen po svijetu hodio. *u Dubrovniku.* P. Budmani.

KUḶÈNICA, *f. vidi* 1. kuḷen. — *U Vukovu rječniku:* kulènica, vide [djevenica] kobasica *s dodatkom da se govori u Sińu.*

1. KÙḶENOV (kùḷenov), *adj. koji pripada kuḷenu (vidi* 1. kuḷen). Mir baba, mir djede, peci toj, ter se goj, kuljenova juha do (d)na je gusta. (Z). Poslov. danič.

2. KÙḶENOV (Kùḷenov), *adj. koji pripada Kuḷenu (vidi* 3. Kuḷen). U Kuljenovo doba. (D). Poslov. danič.

KÙḶEŠA, *m. kuḷav čovjek. — U naše vrijeme u Lici.* ‚Olazi, kuḷeša, nosi tamo tvo'e kuḷe daḷe'. J. Bogdanović.

KUḶÈTINE, *f. pl. augm.* 1. kuḷe. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Kuḷetine joj do zuba, pa ne može da makne'. J. Bogdanović.

KUḶEVČICA, *f. ime selu u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdiḷ. 92.

KUḶICA, *f. vidi: (kajkavski)* Kulica, pastirski nož što se otvoriti i zatvoriti dade. u Prigorju. F. Hefele. — O moja kuḷice! s tobom mi zlo, a bez tebe i crńe i gore. (Kaže se o čovjeku i o kakvoj stvari, s kim ili s čim nam je slabo pomoženo; al' bez toga još bi nam i gore bilo. Kuḷica je slab, tup nožić). Nar. posl. stojan. 107. *vidi i* 3. kuḷati.

KUḶKA, *f. ime kravi.* F. Kurelac, dom. živ. 24.

KÛḶKIŃA, *f. vidi* Kuḷanka.

KÛḶSKÎ, *adj. koji pripada selu Kuli (vidi* kula, b, *f)).* V. Arsenijević. J. Bogdanović.

KÚḶO, *m. vidi* kuḷeša *(uprav je ipokoristik).* J. Bogdanović.

1. KÛM, *m. u naj starijemu značeńu, čovjek koji je kao svjedok na čijemu krštenu (i kad bi kršteni izgubio oca, koji je dužan zamijeniti mu ga). — Radi ovoga i drugijeh značeńa vidi* i kuma *i* kumstvo. — *Akc. se mijeńa u množini kad se umeće* ov: kûmovi, kumóvâ, kumòvima, kûmove; *kakav je akcenat kad je množina bez* ov *ne znam, jer je nijesam nigda čuo (možebiti* kûmi, kúmâ, kúmima, kûme). — *Riječ je vrlo stara, isporedi nslov., bug., poḷ.* kum, *rus.* кумъ, *pa i lit.* kumas. — *Postaje od srlat.* compater, *od čega je stslov.* кмотрꙋ, *(nslov.* boter, koter), *strus.* кмотръ, *češ., poḷ., gorńoluš.* kmotr. *nije jasno kako je postao kraći oblik* kum: *može biti da se upotrebḷavao ńekakav duḷi oblik pred imenom, pa da se u brzome govoru skratio, isporedi* gospon *(kajkavski),* gospar, gospa, dum *(što može biti primḷeno već skraćeno). — Između rječnika u Vrančićevu (prema maǵ.* koma. 119), *u Mikaḷinu* (kum, koji drži na krštenje ali na krizmanje ‚patrinus, compater, susceptor'), *u Belinu* (‚compare, quello che tiene a battesimo o a cresima i figliuoli altrui' ‚compater' 206b), *u Bjelostjenčevu* (kum po krstu ali krizmańu ‚compater, patrinus, susceptor'), *u Jambrešićevu* (‚patrinus, compater'), *u Stulićevu:* kum, koji drži na kršteńu *ili* na bermańu ‚compare, patrino' ‚(e. apud Christic. ille qui cum aliquis sacro fonte lavatur, vel in fide confirmatur, patris vices gerit)'; *u Voltiǵijinu* (‚compare' ‚gevatter'), *u Vukovu* (kršteni ‚der taufpathe' ‚sponsor baptismalis': Ne kumim te što ja kuma nemam. *vidi i kod* c, d, e), *u Daničićevu:* kumъ ‚sodalis' kao i srl. ‚compater' (od kojega je). ‚Pojmetь muža ili kuma ili bližńago'. Š(afařík,) lesek. 129. ‚testis baptismi' može biti ovdje. Đ. D. — *Kraća je množina vrlo rijetka* (M. Bijanković 18. 30. 32; J. Kavańin 283a; M. Dragićević 264). *u ovome primjeru:* Jeli od potribe da se najdu u krstenju kumi koji drže ditešce? Ant. Kadčić 133 *jamačno je pisac riječju* kumi *htio naznačiti kuma i kumu; drugdje kad je množina sa samoga muškoga kuma imeće i on* ov, *n. p.* Koliko može biti kumov oli kúmâ u svetomu krstenju? 133. Što su dužni kumovi i kume ditetu? 134. — *U jednome primjeru stoji u obliku* kuma *pred imenom muškijem, i ne mijeńa se po padežima.* Ovo naređujem za moju dušu komu što hoću: kuma-Đurđu na pustari vinograd i kacu. Glasnik. II, 3, 37. (1702).

a. u značeńu sprijeda kazanome (kršteni kum). *kršteńem po crkvenijem zakonima i po običaju našega naroda kum postaje (duhovni) rođak s krštenijem i s ńegovijem roditeḷima. ta se osobita sveza ističe kad pravoga kuma tijem imenom nazivḷe i kršteno čeḷade (vidi a) na kraju), ili ńegovi roditeḷi (vidi primjere kod b)), ili kad pravi kum zove ńih istijem imenom (vidi kod c)).*

a) pravi kum uopće ili prema krštenome kumčetu. Da jedan kum ili kuma naj maće bude pri krstu. Š. Kožičić 6b. Mladcu ovomu kraḷ

Digitized by Google

Ostoja kum je bio. Ǵ. Palmotić 1, 290. Neka upišu imena od krstjenih i od ńihovih roditeļih i kumih. M. Bijanković 32. Tko može biti kum ili kuma na krštenju, i što je potribno kumovom obslužit? I. Grličić 100. Ima se razumit da među kumom i onim koji se krsti i ocem i materom krštenoga ulazi i postaje niko prijateļstvo ili rodstvo duhovno koje smeta i zabrańuje ženidbu među ńima, to jest da kum ili kuma ne može s kumčetom ili s otcem ili materom ńegovom vinčati se. 101. I zato sveta crkva naredila je kumove. A. Baćić 276. Kum po krštenu, kum kršteni. 292. Pastir crkveni pita za oca i mater, al' ne ktijući baba i kum kazati, ne kti ga krstiti. F. Lastrić, ned. 401. Kumovi čine li koje rostvo s kim? F. Matić 85. Krstili ga su bez kuma pri svijeći. (Z). Poslov. danič. Zašto se daju kumovi i kume onima, koji se imaju krstiti? I. Velikanović, uput. 3, 25. Kum krštena oli kršteni jest oni, koji drži dite na krstu, to jest u oni čas kad se krsti ... Bi rečeno: ‚u oni čas kad se krsti', zašto ako ga ne bi držo u vlastiti ruku i u oni čas kad se krsti, ne bi bio pravi kum, niti bi ulizo u rostvo s ditetom ni š ńegovim roditeļi; i tako oni koji drži dite na rùkû u vrime odricańa i drugi*(h)* koja se čine prvo nego se dojde na čas od krštena zove se kum od katekizma oli od nauka, a ne od krštena, ništanemańe običa*(j)* je da bude isti i na jednomu i na drugomu; niti je kum oni koji primi posli krštena dite na ruke'. M. Dobretić 40. A besedi Todore vezire (kum neverni, vera ga ubila!) Nar. pjes. vuk. 2, 158. Naslońa se glavom na Todora, na svojega krštenoga kuma, Todor uze dete u naručje. 2, 160. Blago mene! eto moga kuma, eto kuma Kraļevića Marka. 2, 195.

b) pravi kum (u prva dva primjera uprav onaj što krsti) prema roditeļima. Ajd' ovamo, moj Jovane kume! da idemo na vodu Jordana, da krstimo Hrista sina moga. Nar. pjes. vuk. 1, 122. Kum da mi si, Krstiteļ Jovane! ti da krstiš Hrista Boga istina. 1, 122. No da reče tana Grkińa: ‚Mio kume, Grčiću Manojle! promijeni ovu đecu ludu: daj ti meni čedo Vlahińino, a Vlahińi da damo đevojku'. 2, 19. Reče ńemu srpski car Stjepane: ‚Mili kume, Vukašine kraļe! ... caruj, kume, za sedam godina, osme podaj mojemu Urošu'. *(misli se da je Vukašin kršteni kum Urošev).* 2, 188. Bogom kume, Oblak-Radosave! Bogom kume i svetim Jovanom! krsti nama dvoje đece ludo. 2, 499.

c) čeļade (dijete) muško što se krsti zove se kum *prema svome pravome kumu, vidi i* kumče. Stade Jovan krstit kuma svoga. Nar. pjes. vuk. 1, 122. A za Boga, moj kume Manojle! što prodade ‚kuma' za cekine? 2, 20.

d) otac djeteta zove se kum *prema pravome kumu.* Al' govori Vukašine kraļu: ‚Mili kume, srpski car-Stjepane! nije za me tvoja carevina, ja ne mogu, kume, carovati' *(vidi predzadńi primjer kod b))*. Nar. pjes. vuk. 2, 187.

e) vidi krsti-kume-dijete.

b. *u katoličkoj crkvi ima i kod krizmańa kum za muško a kuma za žensko.* Kum krizmani. I. Držić 209. Koji bi krstio ili krizmao brez kuma. A. Baćić 292. Kum krizmeni. 294. Da kum kršteni može biti na krizmi ‚kum'. J. Banovac, rasg. 219. Kum krizmeni jedan dan ne može biti nego samo dvojici. 221. Kumovi i kume na potvrđenu daju se. I. Velikanović, uput. 8, 40. Kum krizmeni. V. Bogišić, zborn. 387.

c. *vidi* šišiteļ. — *U Vukovu rječniku:* kum se zove i onaj koji prvi put striže kosu djetetu; takovi kumovi bivaju i Turci našim ļudma, i naši ļudi Turcima (po Bosni): ‚Oj Turčine za nevoļu kume!' *vidi i* šišano kumstvo *kod* kumstvo. — Podstrigal da bi ga i bila da bista kuma. Š. Kožičić 17b. Konavļani koji žele ući u svojbinu s kakvom odličnom pravoslavnom obiteļu, biva striženi kum t. j. kumuje pri svečanom striženu kosa djeteta, tim stupa u rodstvo i s djetetom i s ńegovom familijom. V. Bogišić, zborn. 387—388.

d. kum (vjenčani, vjenčeni, *i na jednom mjestu* debeli, *vidi naj zadńi primjer pod a)) kod vjenčańa jedan od glavnijeh svatova, ili (u varošima) jedan od svjedoka (u Dubrovniku se zove* kum *svjedok s mladošeńine strane,* svjedok *s nevjestine). vidi u Vukovu rječniku:* vjenčani ‚der beistand bei der trauung' ‚testis conjugii'. Kum se zove i svaki od rodbine pravoga kuma.

a) uopće. Jer gdi se ka žena veriti hotiše, za kuma vinčena gradjanin gredìše. Đ. Baraković, vil. 76. Roditeļi ńiovi *(zaručnika i zaručnice)* oli diveri i kumovi imadu i*(h)* istomu *(misniku)* prikazati. M. Dobretić 460. Starom svatu i vjenčanom kumu. Nar. pjes. vuk. 1, 16. Zlatni kume gospodine, dobro došao! 1, 19. A treća je *(kita)* kum-vjenčana. 1, 19. Posadi se, kum-vjenčani, neka ti je čast. 1, 52. Sretni kume, dobre ti sijede! u Vuk, kovč. 53. Već je nevestica obučena, samo još nije obuvena, jer joj ‚postoli' nema — donesti će joj ih ‚debeli kum' (od mladoženine strane). u *Vinodolu.* V. Bogišić, zborn. 223.

b) prema nevjesti. Kumovi krivi s vašijemi kumami. Zborn. 55b. Dok nisam stala uz milog kuma, uz milog kuma i uz devera. Nar. pjes. vuk. 1, 33. Mili kume i ručni devere, odreš'te mi svilene paćele. 1, 537. Kumu dade od zlata siniju, a đeveru od zlata košuļu. 2, 334. A đevojka kumu govoraše: ‚A moj kume, duždе od Mletaka!' 2, 336. Obraz vaļa, kum će doći. Nar. posl. vuk. 230.

c) prema mladošeńi. Kuma zove žarko sunce, a miseca svata starog. M. Katančić 65. Kuma kumi Debelić-Novaka, starog svata Sibińanin-Janka. 2, 471. Te gospodu svate sakupio, i miloga okumio kuma. 2, 492. Ni ti mene kum, ni ja tebe stari svat. (Nemamo ništa više između sebe). Nar. posl. vuk. 223. Ivaničin sin Niko kad se oženi ima prizvati za kuma vjenčanoga Rada sina Radoeva. Pravdonoša. 1852. 30.

e. *često se ne zna o kojoj se vrsti kumstva govori. a jer kumstvom (osobito krštenijem) postaje sveza što (i po crkvenijem zakonima i onako) naš narod shvaća kao da nije mańe tijesna nego je srodnost po krvi,* kum *znači uopće nešto više nego* prijateļ, *od prilike kao* pobratim, *te se često upotrebļava kao i ta posļedńa riječ.*

a) u ovijem primjerima vaļa da se govori o pravome kumstvu (kao pod a—d). *treba dodati da se po narodnome običaju zovu kumom izmjenice svi članovi kuće pravoga kuma ili kume i onoga (muškoga ili ženskoga) kome je bio kum, vidi:* Kum se zove i svaki od rodbine pravoga kuma. Vuk, rječn. *kod* kum *(uprav stoji kod* vjenčani kum, *ali mislim da vrijedi i za drugo* kumstvo). U kojoj kući ja kumujem sva čeļad meni i mojemu postaju kumovi, a moja onoj kući. *(u Hercegovini, Crnoj Gori, Boci).* V. Bogišić, zborn. 376. — Pop Matij, kum vaš. Mon. croat. 242. (1543). Kum je pokojnoga otca našega. 270. (1572). Ti si ukrao kravu kumu tvomu. Tondal. star. 4, 113. Zač se zove put kim je kum kumu slamu kral *(vidi kod* kumovski). P. Zoranić 65b. Koga u svoju mlados

Digitized by Google

obra pobratima, kuma i druga. Ǵ. Palmotić 2, 218. Brata, kuma, al' susjeda . . . J. Kavańin 45a. Veseli se, kume Pavo, Bog pomože tvu dobrotu. 98b. Dva prijateļa i kuma. F. Lastrić, ned. 174. Ne oprostivši kumu ni prijateļu. And. Kačić, kor. 81. Jedna duša griješna kuma na sud vodila. Nar. pjes. vuk. 1, 185. Kum svog kuma na sudove ćera, . . . i oglobi kuma vjenčanoga, vjenčanoga ili krštenoga. 2, 2. Sazvala je goste i zvanice i kumove i sve prijateļe. 2, 99. Još se nisam dobro počastio s kumovima i s prijateļima. 2, 367. A ne boj se, moj milosni kume! 4, 385. Blago mene! evo moga kuma, samļeće mi bez ujma. (Kazao nekakav u sebi, koji je išao u vodenicu da meļe, pe našao kuma vodeničara; ali vodeničar opazivši ńega sa žitom pomisli u sebi:) Blago mene! evo moga kuma, daće mi dva ujma. Nar. posl. vuk. 15. Kako kum prase, ti odmah vreću. (Kad ti ko hoće što da da, ne skańuj se, nego uzmi odmah, dok se onaj nije premislio). 126. Kum kesa, a torba prijateļ. (Hranim se onim što kupim i što nosim u torbi). 164. U kuma su velike oči, ali maleno srce. (Kad ko mnogo ište, a malo daje). 382. — *vidi u Vukovu rječniku (kod* kum): pred kuma, t. j. štogod tako dobro da bi se moglo pred kuma iznijeti. Pred kuma. (Dobro da se može pred kuma iznijeti). Nar. posl. vuk. 260. *vidi* i 1. križan, c i križevat. — *u ovijem primjerima nije jasno govori li se o kumstvu kao što je pod* a—d, *ili kao ńeko pobratimstvo:* Da je vidimo vsakomu človeku . . . kako Mladošь Baļenovićь i sinovacь mu Brajanь i Lukačь Brajanovь bratь i Radivoj Dobrosaļićь utakmiše se i sъgodiše i okumiše sь Stepkomь velikijemь i s Brankomь Milovčićemь Klokurisijemь za uboj i vraždu Strezojevu koga sceniše 300 perьpera . . . i prostiše 200 perьpera na Božju častь i više rečenijehь kumova. Spom. sr. 2, 106. (1442). Bogom kume, Kraļeviću Marko! Nar. pjes. vuk. 2, 244. Našao sam krvnika jutros gdje leži na kutńi prag. došao je da ga ubijem, raspas i u struci omotan, a ja ga evo dovedoh ovdje, da vam objavim kako mu opraštam sinovļu glavu, a primam ga za kuma. S. Ļubiša, prip. 178. Primi, kume, Boga i sv. Ivana. Pravdonoša. 1851. 21.

b) sove se ko kumom i ako nema pravoga kumstva, samo da se pokaže ļubav i prijateļstvo. Ļubovnomu mi synu i kumu (piše kraļica Jelena knezu dubrovačkom Marinu Badvaru. Đ. Daničić). Mon. serb. 66. 67. (1804). Našijemь prьjateļemь i srьčanijemь kumovomь (piše vojvoda Radosav Pavlović opštini dubrovačkoj. Đ. D.). Spom. sr. 2, 91. (1434). Za to vi molimo kako kumove i srьčane prьjateļi (pišu sinovi Radosava Pavlovića opštini dubrovačkoj. Đ. D.). 111. (1447). Našь počteni kumь (piše herceg Stjepan za kneza dubrovačkoga Benka Gundulića. Đ. D.). 115. (1449). Ja ti odgovaram da ti misnici nisu Franceži niti su iz Ažije ni iz novoga svijeta, nego vaši sinovi, bratja i rodbina, kumovi, prijateļi. S. Margitić, fala. 293. Kumovi puļiški. *(u Dubrovniku se kaže o dvoma što se često svađaju, pa se lako izmiruju, osobito kad se združuju ńekome trećemu na štetu).* P. Budmani. — *često kad se kome ne zna imena.* Srbi su to svi i svuda, kume moj dragoviću. M. Pavlinović, razg. 12. — *U naše doba kaže se često seļaku, kad mu se ime ne zna:* kume.

f. *u prenesenome smislu, vidi* djever, c. Proklińa zatočnike, t. j. ki na boj dvojni drugoga zatiče; proklińa kume ńihove. F. Glavinić, svitl. 117. Koji bi bili se na megdanu i koji ńiovi kumovi nazivaju se. I. J. P. Lučić, nar. 134.

2. KUM, *m. pijesak, tur.* qum. — *U naše vrijeme u Bosni.* Prekopaše poļem meterize, na Arape srklet učiniše, te Arapi koše ispletoše, nasuše ih kumom i kamenom. Nar. pjes. hörm. 1, 249.

KÚMA, *f. žensko čeļade kao* kum, *vidi* 1. kum. — *Akc. se mijeńa u voc.:* kûmo, kûme. — *U istijem slovenskijem jezicima u kojima ima* kum (kumъ) *ima i* kuma, *pa i u litavskome.* — *Između rječnika u Mikaļinu* (kuma, koja drži na krštenje al' na krizmanje ‚comater'), *u Belinu* (‚commare o comare, donna che tiene a battesimo o a cresima' ‚comater' 205a), *u Bjelostjenčevu* (‚comater, matrina'), *u Jambrešićevu* (‚commater'), *u Stulićevu* (‚comare' ‚est illa etc. vide kum etc. matris vices gerit'), *u Voltiģijinu* (‚commare' ‚gevatterinn'), *u Vukovu:* 1. ‚die pathin, gevatterin' ‚commater (?)'. — 2. ‚die pathin' ‚puella cui sum commater'. ‚Kuma' se zove i svaka ženska glava od rodbine prave kume. — 3. ‚euphemismus für kuga'. cf. kuga.

a. kuma krštena, *vidi* 1. kum, a.

a) uopće (vidi primjere kod 1. kum, a, *a)).* Er je meni kuma moja Barbara sestrica tvoja, ter ne mogu ja uzet kumu moju za ļubicu. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 47. Iseļegoše na Kopiļe ravno, al' su došle od Piperah kume, zakumiše, te se pomiriše. Nar. pjes. vuk. 4, 124. Al' od mira vjeru uhvatimo, ja ću prvi poći pred kumama, ja za glave bratsko mito dati. P. Petrović, gor. vijen. 28.

b) vidi 1. kum, a, *b).* Kako što je, moja mila kumo! *(govori Jovan Krstiteļ prečistoj gospođi).* Nar. pjes. vuk. 1, 123.

c) vidi 1. kum, a, *c).* A kada je bilo na krštenju, kum je staru majku zapitao: ‚Kako ćemo kumi ime đesti?' Nar. pjes. vuk. 1, 560. Tebe j' majka nama poklonila još malenu kumu na rukama. 1, 561.

d) majka kumčeta prema pravome kumu, isporedi 1. kum, a, *d).* Dvije su se kume podignule, dvije kume u jednoga kuma, u onoga Grčića Manojla: jedno jeste tanana Grkińa, a drugo je bijela Vlahińa; u Vlahińe čedo muško bilo, u Grkińe nije no đevojka, i dođoše kuma na dvorove, te krstiše dvoje đece ludo. Nar. pjes. vuk. 2, 19. Ļubi junak kumče u naruče, ńemu kuma poļubila ruku. 3, 325. Kumčetom ga kuma darovala. 4, 16.

b. *na krizmańu, vidi* 1. kum, b. Kumovi i kume na potvrđeńu daju se. I. Velikanović, uput. 3, 40.

c. *nevjesta prema (vjenčanome) kumu, vidi* 1. kum, d. Idi, dužde, izgubio glavu! kako će te obļubiti kuma! Nar. pjes. vuk. 2, 335. Veli ńemu Bugarka djevojka: ‚Bolan kume, dužde od Mletaka! pod nam' će se zemļa provaliti, a više nas nebo prolomiti, kako će se kuma milovati!' Reče riječ dužde od Mletaka: ‚Oj ne luduj, moja mila kumo! ja sam do sad devet obļubio, kumo moja! kuma krštenijeh, a vjenčane dvadest i četiri'. 2, 336. Oj đevere, kamo tvoja snaša? a ti, kume, kamo tvoja kuma? 2, 339. Kúma kûma ako nije darovala, nije mu ni brige zadala (čim će on ńu darovati). Nar. posl. vuk. 163.

d. *ne zna se za ove primjere, pripadaju li pod* a *ili pod* c. Sad nije uzdana nevista u divera, kuma u kuma, rodica u rodjaka. J. Banovac, pripov. 186. Kuma nuđena kao i čašćena. Nar. posl. vuk. 163. Ne idem ni u kume ni u druge. S. Ļubiša, prip. 266.

e. *kaže se uopće ženskome čeļadetu kao* kum *muškome, vidi kod* e, *osobito pod b). u ovome je*

Digitized by Google

smislu obično je kumica. *u dva se slučaja upotrebljava svagda* kuma *(kao eufemizam):*

a) kad se govori o vještici. — *U Dubrovniku od* XVI *vijeka.* Kmecka kćeri, kradosrca i kume *(kao da je ipokoristik)* ti malo ne rijeh. M. Držić 202. — *U naše vrijeme ko sretne vještицu, da mu ne naudi (da mu srce ne isije), treba da reče:* ‚Kuma, subota te smela!' P. Budmani.

b) o kusi. Kad kuga mori onda joj slabo govore ‚kuga' nego ‚kuma' (kao da bi je s tim omilostivili). Vuk, živ. 220. *vidi i u Vukovu rječniku.* Čuma je živa kao žena; sеḷaci joj tepaju kao da im je ‚kuma' samo da je ne naḷute. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 62.

1. KUMAČ, *m. vidi* 1. kukavica, c. Kumač, Bombinator igneus. Vinica. D. Hirc.

2. KUMAČ, *m, ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkome.* Ńiva u Kumaču. Sr. nov. 1870. 31.

KÙMAČA, *f. druga, posestrima.* — *Po Vuku je riječ rumunska. vidi kod* družičalo. — *U Vukovu rječniku:* cf. družičalo.

KÙMAČ, *adv. vidi* komać. Tuga moja tuga, svaki danak druga, kumać jedna projde, veḷek druga dojde. Jačke. 116.

KÙMAJ, *adv. vidi* 1. komaj. I ja sam se kumaj maknul, da ni me je posikao. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 16. Nar. pjes. bog. 121. (1663). Na škuḷicu kumaj kukne, veḷek strela va dno pukne. Jačke. 267. Kumaj ‚vix aegreque' jedva ‚à peine'. u Belostenca po kajkavskom narječju komaj; cf. tur. ‚kumahàj' *(nije mi poznato)* i ńem. ‚kaum'. V. Bogišić *u* Nar. pjes. bog. 371.

KÙMAK, kúmka, *m. dem.* 1. kum. — *Akc. se mijeńa u voc. sing.* kûmče, *u gen. pl.* kûmâkâ, *u voc. pl.* kûmci. — *U Vukovu rječniku:* hyp. v. kum.

KUMÁKATI SE, kùmâkâm se *(ili* kùmâčêm se?), *impf. vidi* kumati se. Mnogi Arnauti zvali su ga, da im prvi put šiša decu, pa su se s toga kumakali s ńime. M. Đ. Milićević, pomenik. 5, 753.

KÙMALO, *n. vidi u Ivekovićevu rječniku:* kao kumstvo, i veseḷe nakon kumovańa, isp. krstici. — Tebi ne dam dva posopca sina, da ti sami idu pod planinu, Pavešiću, tebi na kumalo. S. Vojniković. rp.

1. KÙMÂN, *m. u Vukovu rječniku:* vide kumašin.

2. KUMAN, *m. ime muško.* — *U spomeniku* XIII *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku* (Kumanь). ‚Kumanь' *(tri puta).* Mon. serb. 12. (1222—1228).

3. KUMAN, *m. ime varošici u Banatu.* Šem. prav. 1878. 94.

KUMANI, *m. pl. ime mjesno.*

a. *vidi u Daničićevu rječniku:* dva sela, jedno na Dunavu ‚Kumany', a drugo u Bitvi ‚Kumanii' dade car Lazar Ravanici. M(on. serb). 199. (1381). S(r). l(etop). 1847. 4, 54. ono prvo ima i sad kod Gradišta *(vidi* b).

b. *selo u Srbiji u okrugu požarevačkome.* K. Jovanović 140.

KUMANIC, *m. ime muško.* — XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Kumanicь). Kumanicь sь dêtiju. Mon. serb. 60. (1298—1302). Kumanicь. Deč. hris. 12. 18. 86. Glasnik. 15, 289. (1348?).

KUMANICA, *f. mjesno ime.*

a. *zaselak u Srbiji u okrugu užičkome.* K. Jovanović 152.

b. *pomińe se prije našega vremena kao ime manastiru.* Kumanica (mon.). S. Novaković, pom. 136.

KUMANIČEVO, *n. ime ńekakvu selu što se pomińe* XIV *vijeka.* — *Uprav je adj. poss. od* Kumanic. Selo Kumaničevo. Glasnik. 24, 255. *(oko* 1380).

1. KUMANIN, *m. čovjek iz ńekoga turskoga naroda (strus.* Половцы), *od kojega ima još potomaka u Ugarskoj (ali sad govore maǵarski).* — *Množina:* Kumani, *u starijim knìgama s oblikom* Kumane. — *Od prvijeh vremena, a između rječnika u Daničićevu* (Kumaninь ‚Cumanus'). Ugrьskomu kraḷu množьstvo mnogo Ugri i Kumani sьbravšu. Domentijanᵇ 153. Sьvьkupiše okolo sebe vojsku mnogu jezyka tatarьska i Kumani. Danilo. 115. Slyšavše že sevêrnije stranê Kumane. Aleks. novak. 17. Muža Kumanina. 28. Kipoklance ki Kumane obratiše. J. Kavańin 307ᵇ.

2. KUMANIN, *m. ime muško.* — XIV *vijeka.* Dêdь imь Kumaninь. Deč. hris. 47. 99.

KUMANLÚCI, *m. pl.* ime šumi u Begaḷici (u okrugu biogradskome). ‚Sjekao sam drva u Kumanlúcima'. Ḷ. Stojanović.

KUMANOV, *adj. koji pripada Kumanu (vidi* 3. Kuman). — *Kod mjesnijeh imena.*

a. Kumanov Vis, *ńekakvo brdo.* Na Kumanovom Visu. Rat. 22.

b. Kumanov Bob. — XIV *vijeka.* U Kumanovê Bobe. Deč. hris. 95.

KUMANOVA, *f. mjesno ime.* — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 136. — *isporedi* Kumanov.

KUMANOVIĆ, *m. presime (po ocu Kumanu).* — XIV *vijeka.* Dobroslavь Kumanovičь (‚-ik'). Deč. hris. 69.

KUMANOVO, *n. mjesno ime.* — *isporedi* Kumanov.

a. *vidi u Daničićevu rječniku:* selo koje je kraḷ Stefan Dečanski dao Dečanima. M(on). s(erb). 94. (1336). Selo Kumanovo. Deč. hris. 26. 95. Međe Kumanovu. 26. 96.

b. *vidi u Vukovu rječniku:* [varoš u Staroj Srbiji] *s primjerom iz narodne pjesme:* Na onome ravnom Kumanovu, onđe bješe Kostadine bego. — Na Kratovu gradu bijelome, na bijelu gradu Kumanovu . . . Nar. pjes. vuk. 3, 56. Po Tetovu i po Kumanovu. Pjev. crn. 105ᵃ.

c. *selo u Srbiji u okrugu pirotskome.* M. Đ. Milićević, kraḷ. srb. 238.

KÙMÂNSKÎ, *adj. koji pripada Kumanu ili Kumanima.*

a. *vidi u Daničićevu rječniku:* kumanьsky, neke su ńive crkve treskavačke išle ‚odь kumanьskoga puti'. G(lasnik). 13, 370. — *ne znam, treba li shvatiti da pripada Kumanu ili Kumanima.*

b. *koji pripada Kumanima (narodu, vidi* 1. Kumanin). Pojemь sily mnogyje jezyka ugrьskaago i kumanьskaago. Danilo 17. Bezbožnaago jezyka kumanьska. 371. Sam že vojsku kumanьsku shodivь. Aleks. novak. 17. Tloh Kumanski, razlik pake, vuka sebi odabra' je. J. Kavańin 291ᵇ. — *I adv.* kùmânski, *o jeziku.* Kumanьski umejušta obrêtoše. Aleks. novak. 28.

c. *koji pripada Kumanima (selu, vidi* Kumani, b). Kumanska *(opština).* K. Jovanović 140.

Digitized by Google

KUMAŃ, *adj. koji pripada Kumanu ili Kumanima. — Kod mjesnoga imena. — XIV vijeka. vidi u Daničićevu rječniku:* Kumańь, selima je Gračanici i Selcu išla međa ‚na Kumańu Glavu'. M(on. serb). 563. (1322).

KÚMÂŃE, *n. djelo kojijem se ko s kim kuma. — U Vukovu rječniku.*

KUMAREVO, *n. mjesno ime u Srbiji.*

a) selo u okrugu niškome. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 123.

b) selo u okrugu vranjskome. 306.

KUMASUR, *m. vidi* 1. komesar. — *U čakavskome spomeniku* XV *vijeka.* Puščam mojim kumasurom po 2 dukat. Mon. croat. 61. (1437).

KÙMAŠ, *m. ńeka osobita vrsta tkańa u kojoj se žice od osnove ne provlače pod svaku drugu žicu od potke, nego (naj češće) pod svaku osmu, i to tako da se potka s jedne strane (s lica) gotovo i ne vidi; osnova je obično svilena i neupredena, te je ovakovo tkańe s lica vrlo mekano i lašti se (tal.* raso, *franc.* satin, *ńem.* atlas). — *Tur.* qumaš, *tkańe, od arap.* qumāš, *sve što na zemļu pada i po zemļi se vuče (mrve, otpaci), ćilim, pa i tkańe uopće. — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* ‚der atlas (eine art seidenzeug)' ‚sericus pannus densus et colustratus'.

a. *u značeńu kao sprijeda (u naj prvome primjeru nije dosta jasno, jer se u istome rukopisu iz kojega je uset primjer često nalazi riječ* atlas). Jedne *(narukvice)* od plavetne svile damaška, druge od kumaša crvena, vethe narukvice od zelena kumaša. Glasnik. 56, 244 (1733). I na ńoj je teško odijelo: tri kavada jedan vrh drugoga, dva kumaša od svile zelene. Nar. pjes. vuk. 3, 266. I sa nogu gaće od kumaša. 4, 211. Đevojka sam, kumaš na prodaju, dok sam kumaš, svakome sam draga; kad ostaram, nijesam nikome. Nar. pjes. herc. vuk. 208. — *U pjesmama stoji često pred drugijem supstantivom (n. p.* anterija, jorgan) *u značeńu: od kumaša, i ne mijeńa se kao da je s onijem složeno.* Na košuļu kumaš-anteriju. Nar. pjes. juk. 240. Trava će nam dušek biti, desna ruka svilen jastuk, vedro nebo kumaš-jorgan. Nar. pjes. vila. 1866. 700. Dižo ńemu kumaš-jorgan s glave. Nar. pjes. hörm. 1, 280.

b. *vidi u Vukovu rječniku:* (u Srijemu) crna pantlika od kadife što seoske djevojke nose na vratu.

KUMÀŠIN, *m. uprav je augm.* kum, *upotrebļava se naj češće u vokativu i pokazuje još jače prijateļstvo nego* kum. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚vertraulich für kum'). Još govori kumašine Žune. Nar. pjes. bog. 341. Slušajder ti, kumašine vuče! D. Obradović, basne. 177. Nije to tako, moj kumašine. V. Vrčević, niz. 182.

KUMÀŠLI, *adj. (načińen) od kumaša (stoji u svijem primjerima pred* jorgan). — *isporedi* kumaš, a. — *Ne mijeńa se po padežima. — Postaje od* kumaš *turskijem nastavkom* ly. — *U naše vrijeme u pjesmama.* Pokri ńega kumašli jorganom. Nar. pjes. herc. 97. Ta odbaci kumašli jorgana. Nar. pjes. petr. 2, 498. Kumašli, obojak debeo. *u* Nar. pjes. herc. vuk. 358. Kumašli, fini. *u* Nar. prip. vrč. 226.

KÚMATI SE, kûmām se, *impf. (recipročno) pozdravļati se zovući jedan drugoga* kume. — *isporedi* kumakati se. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (s kim ‚sich als gevatter begrüssen' ‚salutare se invicem τῷ kum vocabulo'). Milan Obrenović iz nahije rudničke, s kojim se Karađorđije kumao. Vuk, prav. sov. 17.

KUMBÀRA, *f. vidi* lubarda, *pers.* chumbere, chumpere, *tur.* kumbara. — *isporedi* kumpara. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (vide lubarda). Počeše pozdravļati Turke u gradu kumbarama. J. Rajić, boj. 74. Bije Beča sa četiri strane, s jedne strane iz topova bije, s druge strane juriš bez prestanka, s treće strane lagum potkopava, a s četvrte kumbarama pali. Nar. pjes. vuk. 3, 46. I poveze tope baļemeze i kumbare čim gradove prima i lumbarde čim gradove pali. 4, 219. Oborio tope i kumbare. 4, 220. Eto puče prokleta kumbara, te udari Petra gospodara. 4, 221. Koliko mi je kumbara više glave puklo. Vuk, dan. 1, 78. Stane ga biti iz topova i paliti iz kumbara. 5, 47. Tako ogań sipa iz topova i kumbare hitaše lubarde. Osvetn. 3, 186.

KUMBARÀĠIJA. *m. tur.* qumbarağy, *čovjek (vojnik) što pali kumbare. — U naše vrijeme, u između rječnika u Vukovu* (‚der bombardier' ‚pyrobolarius'). Da nam pošļu kumbaraģiju. Djelovod. prot. 131.

KUMBARSKI, *adj. koji pripada kumbarama.* 130 čepova kumbarski. Djelovod. prot. 216.

KÙMBAS, *vidi* kubas. Vrč*(ević)* mesto ‚kubas' ima kumbas. *u* Nar. zag. novak. 61.

KUMBAT, *m. prezime. — isporedi* Kumbatović. — *Pomiše se od* XVIII *vijeka.* Vikoviću i Kumbate! J. Kavańin 134b. Od Kaštela Rajević, Ivančević i Kumbat Ivan. And. Kačić, kor. 487.

KUMBATOVIĆ, *m. prezime. — isporedi* Kumbat. — *Pomiše se* XVIII *vijeka.* Fratar Kumbatović od Imoskoga. And. Kačić, kor. 488.

KUMBERIJA, *m. prezime ili muški nadimak. —* XVIII *vijeka.* Glasnik. II, 3, 78. (1706—1707).

KUMBRA, *f. vidi* kumbara. — *Na jednome mjestu* XVIII *vijeka gdje stoji jamačno radi stiha.* Stjepan herceg man s Brgata trjeskovite i goruće kumbre meće, kad mu *(Dubrovniku)* vrata i užga toke dvore i kuće. J. Kavańin 182b.

KÙMBUR, *m.* ime selu u Sutorini *(ne zna se ko je zabiļežio). — Od* XVIII *vijeka.* Kad su došli ponti od Kumbura. Nar. pjes. bog. 201. Da bi došli na mejdan junački s tankijem fuštam suprema Kumburu. 207. Kumbur je našeļeno mjesto nakraj mora u Boci. V. Bogišić *u* Nar. pjes. bog. 386.

KÙMBURA, *f. vidi* 1. kubura. Kumbura, puška mala, arbanaškog običaja. *u* Nar. prip. vrč. 226.

KUMBÚRLIJA, *f. vidi* kuburlija. — *U pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Ugrabi mu dvije kumburlije, pa u Turke obļe obrnuo. Nar. pjes. vuk. 4, 87.

1. KUMBUS, *m. vidi* kubuz. Pisato Tomi Milinoviću, puškoleju, da načini jedan kumbus. *u* M. Đ. Milićević, pomenik. 3, 346.

2. KUMBUS, *m. kombost? kupus? — U naše vrijeme.* Kad su soli na večeru, iznese im majka naj prije kumbusa zajedno s tikvom pomiješano. Nar. prip. vrč. 140.

KÙMČÂD, *f. coll. kao množina od* kumče. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* coll. v. kumče ‚die pathen (ohne unterschied des geschlechtes)' ‚filii (aut filiae) baptismales'. — *(Grujo)* vide kulu o*(d)* devet tavanah, a pred kulom lijepa nevjesta, do dva drži u naručju sina .... Tad nevjesta ruci mu pristupa, zakumi

Digitized by Google

ga Bogom istinijem . . .: ‚Primi kumčad Novaković-Grujo!‘ Grujica joj kumčad privatio. Pjev. crn. 123b. Kumčad treba da svome kumu ukazuju poštovańe. V. Bogišić, zborn. 888.

KÚMČE, kúmčeta, *n. dijete kršteno (ovako se zove prema kumovima), isporedi* 1. kum, a, *c) i* kuma, a, *c). — Nema množine, vidi* kumčad. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* ‚der pathe (das kind)‘ ‚filius baptismalis‘. Kum ili kuma ne može s kumčetom . . . vinčat se. I. Grličić 101. Da se kumče nauči zakona Božjega. Pisanica. 89. Zašto su kumovi otci duhovni koji, kad bi bila potriba, dužni su naučiti kumče zakonu Božijemu. J. Banovac, razg. 219. Da kako oni koji krsti, tako i kumovi s kumčetom ulaze u rodstvo duhovno. A. Kanižlić, bogoljubnost. 270. Il' je kuma kumče iznijela, da car krsti i da ga dariva. Nar. pjes. vuk. 2, 155. Uze kume kumče iz naruča, ljubi junak kumče u naruče. 3, 325. Kumčetom ga kuma darovala. 4, 16. Umre kumče, raskide se kumstvo. Nar. posl. vuk. 333.

KUMERAK, kumerka, *m. vidi* kumjerak.

KUMÈNDÂT, kumendáta, *m. vidi* komendat. — XVII *vijeka.* Statut trsat. (1640). 219.

KUMÈSÂR, kumesára, *m. vidi* 1. komesar. — *Od* XV *vijeka.* Zvrhu toga vsega moga odlučenja stavim moga kumesara gospodina Luku. Mon. croat. 65. (1445).

KUMETICA, *f. mjesno ime. — vidi u Daničićevu rječniku:* mjestu je Livadi u Svetoj Gori išla međa ‚pokraj mora na Topila blizь Kumetice i otь tuj prêma Kumetice na carьskyj putь‘. M(on. serb). 126. (1347).

KÙMFÎN, kumfína, *m. vidi* kunfin. — XV *vijeka.* Dasmo sinokošu sa vsimi kumfini i mejami. Mon. croat. 90. (1461). Poli kumfina te crikve. 138. (1490).

KUMFRATARSTVO, *n. vidi* bratinstvo, *e) i* fratilja. — *Načińeno od tal.* confratèrnita. — XV *vijeka.* Prijasmo vas v naše kumfratarstvo i v bratarstvo. Mon. croat. 145. (1491).

1. KÙMICA, *f. dem.* kuma. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kûmîcâ. — *Od* XVI *vijeka (vidi* F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod* kumica), *a između rječnika u Stulićevu* (v. kuma) *i u Vukovu* (dim. v. kuma). — *Često se upotrebljava, ali ipak nemam nijednoga primjera za pravo značeńe (kad se kaže ženskome djetetu ili kao od dragosti).*

a. *može značiti što i* kuma *uopće.* Drugo *(rodstvo)* jest meju kûmom i kumicom krstjenoga i meju otcem i majkom krstjenoga. Blago turl. 2, 325.

b. *žensko kumče.* Kumica, dijete (žensko) kojemu kumuješ. N. Lepeš. slovinac. 1884. 108.

c. *u Dubrovniku se zovu ovako Konavaoke kojima se ne zna ime. — isporedi* 1. kum, e, *b).*

2. KUMICA, *f. ime ńekakvu selu.* U sele u Kumici. Spom. stojan. 45. (XV *vijek).*

KÙMIĆ, *m. dem.* 1. kum. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu. — U primjerima je značeńe kao kod* kumče. Dužni su naučiti kumiće nauk krstjanski. A. Bačić 293. Doće kum i kuma; . . . doće dva kumića koji krila dižu kano dva orlića i svog otca stižu. A. Kanižlić, rož. 22.

KUMID, *m. tal.* cómito *(od lat.* comes), *čovjek koji zapovijeda mrnarima na lađi, a on je sam podložan kapetanu (tal.* nostromo, *franc.* maître d' équipage, *ńem.* bootsmann). — *U Mikaljinu rječniku:* kumid od galije ‚remigum praefectus‘, *i u Stulićevu:* kumid od galije ‚comito di galera‘ ‚remigum moderator‘.

1. KÚMIN, *adj. koji pripada kumi. — Između rječnika u Vukovu* (‚der kuma‘ ‚commatris et pestis‘). Pak još uze Jelino oďelo, svoje svuče, kumino natuče. Pjev. crn. 233a.

2. KÙMÎN, kumína, *m. vidi* kmin. — *Od* XV *vijeka (u mletačkome rukopisu, vidi u Šulekovu imeniku), a između rječnika u Belinu* (‚cumino e cimino, l' herba il cui seme piace molto a' colombi‘ ‚ciminum‘ 240b) *i u Stulićevu* (‚cyminum, cuminum‘). Kumin (‚cyminum‘). Anton Dalm., nov. tešt. 86a. matth. 23, 23. Kumin (cumin u mletačkome rukopisu), rus. тминъ, кминъ, češ. pol. kmín: ciminum (u mlet. rkp.), cuminum (Jambrešić), comino, cyminum, cominum (Stulli, u sińskom rukopisu), Carum carvi L., v. Kmin. B. Šulek, im. 184. *i s pridjevima što mu daju drugo značeńe:* Kumin crni, pseudomelanthium (Durante), Agrostemma githago L. Kumin divji, cuminum silvestre (Durante), 1. Lagoecia cuminoides L.; 2. Carum carvi L. (Alschinger). Kumin pitomi, Cuminum (Cyminum) L. (Durante). B. Šulek, im. 184. Govori se i u Hrvatskoj. F. Iveković, rječn. *(po kojemu je zabiješen ovdje akcenat).*

1. KUMINA, *f. u Stulićevu rječniku:* kumina, trava *us* kumin. — *Riječ je nslovenska.*

2. KUMINA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu šabačkome.* Ńiva na Kumini. Sr. nov. 1872. 810.

KUMÍNAK, kuminka, *m. vidi* kumin. — *Prije našega vremena.* Kuminak, cumino (u sińskom rukopisu), v. Kumin. B. Šulek, im. 184.

KUMIR, *m. kip krivoga boga. — Riječ je stslovenska* (kumirъ *i* kumirь) *neposnata postańa. — Nalazi se u knigama pisanima crkvenijem jezikom, pa su je iz crkvenoga jezika primili i pisci našega vremena (tako je i rus.* кумиръ). — *Između rječnika u Stulićevu* (v. idol *s dodatkom da je riječ ruska;* ‚ara, altare‘ *iz misala) i u Daničićevu* (kumirь ‚idolum‘). Služiti gluhimь kumiromь. Stefan, sim. pam. šaf. 1. Smrada gluhihь kumirь. 7. Štedljivost ne čini novac kumirom. M. Pavlinović, rad. 119. *i u Šulekovu rječniku:* ‚götze; götzenbild‘, *i u Popovićevu:* ‚götze‘.

KUMIŠAN, kumišna, *adj.* odijelo i jelo, uredno. M. Pavlinović.

KUMIŠ-ANTERIJA, *f.* uredna anterija. M. Pavlinović. — *vidi* kumaš.

1. KÚMITI, kûmîm, *impf. posivati ili moliti (koga) da bude kum. — Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* kûmljâh, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kûmî, *u part. praet. pass.* kûmljen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. — Od* XVI *vijeka (vidi* c, *a), a između rječnika u Stulićevu:* ‚procurar che alcuno sia compare o patrino‘ ‚rogare aliquem ut etc. (vide kum) patris vices gerat‘, *i u Vukovu:* koga ‚zu gevatter oder zu beistand bitten‘ ‚advocare pro teste baptismi aut conjugii‘.

1. *aktivno.*

a. *u značeńu sprijeda kazanome. a) kod krštenа.* Mare mu pride na sustraj, se mu se lipo kloniše, z ditetom v ruki kumiše. Nar. pjes. istr. 2, 154. — *b) kod vjenčańa.* Kuma kumi Debelić-Novaka. Nar. pjes. vuk. 2, 471. Tebe kumi Bogom istinijem i našijem svetijem Jovanom, da ti vjenčaš ńega i đevojku. *(isporedi* c). 2, 599. Ženi se što naj bliže a kumi što naj dale možeš. V. Bogišić, zborn. 210.

b. *u jednom primjeru našega vremena* kumiti koga *znači: kumovati ńegovu djetetu na kr-*

Digitized by Google

šteńu, vaļa da je uprav značeńe: svati ga kumom. Sinoć sam čedo rodila, hoćeš me, kraļe, kumiti? Nar. pjes. herc. vuk. 240.

c. *kao moliti (s velikom silom), zakliňati. — pravo je značeńe kao kod* a: *moliti koga da bude kum (ili zvati ga kumom), pa kao kum (još više nego prijateļ i rođak) da uradi ono za što se moli. ovako se značeńe nalazi u ovome primjeru:* Bratimim te Bogom istinijem i kumim te Bogom istinijem i vašijem svetijem Jovanom, ne daj mene crnu Arapinu. Nar. pjes. vuk. 2, 392. — *uz* kumiti *stoji često i* moliti, bratimiti, bratiti *(u jednom primjeru i* sestriti). — *Između rječnika u Stulićevu:* kumiti, kumiti i moliti ‚orare et obtestari, erogitare', *i u Vukovu:* (po jugozapadnijem krajevima) moliti ‚bitten' ‚rogo' n. p. i otac sinu i sin ocu može reći: kumim te Bogom, učini to. ovamo ide i ono što se govori i u Srbiji: ‚Kumićeš kugu da te umori' (ako ti to i to bude). (Nar. posl. vuk. 164). *vidi i:* Bogom kumi b'jela vila, Bogom kumi ban-Sekula: ‚Bogom brate, ban-Sekule! ne vodi me ujku tvome'. (Kad se kaže: ‚Bogom kumi', moglo bi se reći da bi vaļalo kazati: ‚Bogom kume!' a ne: ‚Bogom brate!' ali po onijem mjestima *[pjesma je iz Risna]* ‚kumiti Bogom' [i u običnom govoru] znači: vrlo moliti i zaklińati, tako n. p. i sin rekne ocu, kad ga što vrlo moli: ‚kumim te Bogom!' Vuk). Nar. pjes. vuk. 1, 182.

a) uopće kumiti *s ovakovijem značeńem upotrebļava se kao i* moliti. Kučivrat: Nea te ponesem u liječnika. Arkulin: Kučivrate, pače te kumļu. M. Držić 386. Sila sam ga jadna majka kumiti i bratimiti: ‚Kaži meni, gavrane, te bilige do istine!' Đ. Baraković, vil. 199—200. Prosi te i kumi divojka i brati, da i ona umi drugim kazivati. P. Vitezović, odil. 53. Rodjaci bližńi oko ńega kume i mole. B. Zuzeri 1 8. Košuta ... slijedjena od lovaca ... kumila je jednu lozu, na koju se u potjeri namjerila. 224. Molim te i kumim, da mi utažiš štogod malo ove bolesti. 336. Molim i kumim bit uslišat. M. Pavišić 44. Lot poče jih kumiti i moliti. And. Kačić, kor. 19. Svak smrt kumi, sestri, da dušmana tlači. M. Kuhačević 141. Niti bi ja tu ušao da me ko kumi. D. Obradović, basne. 368. Knigu meće, a vijara kumi: ‚Ne nosi mi pismo i hartiju!' Nar. pjes. vuk. 1, 474—475. Ona *(Jankova sestra)* skoči, dovati Sekula: ‚Haj, Sekula, doma da idemo!' kumi Janko sestru od nevoļe: ‚Nemoj mi ga, moja mila seko! e ja nemam do ńega nikoga'. 3, 222. No ga kumi haga od Meduna: ‚Ne za Boga, Babović-Jovane!' 4, 118. Pašu mole i kume ga ļuto. Ogled. sr. 16. Svud je vodi po manastirima, i čita joj masla i bdenija, kumi vraga u sve manastire da ostavi snahu Anđeliju, kumi vraga, ništa ne pomaže. P. Petrović, gor. vijen. 32. Ja te *(ženo)* kumim, da miruješ. S. Ļubiša, prip. 44.

b) radi veće sile dodaje se u ime koga ili čega se moli.

aa) u instrumentalu. aaa) Bogom. Pa ih kumi Bogom velikijem: ‚Nemojte me u jamu bačivat!' Nar. pjes. vuk. 2, 33—34. Kumim ńega Bogom istinijem, nek me pusti iz tamnice klete. 2, 380. Kumim tebe Bogom istinijem, Bogom kumim, a ruku ti ļubim, nemoj kmeta koga izgubiti. 4, 384. Kapam' mole a Bogom ih kume da im pušte Korjenićko Turke. 4, 517. Pusti me, kumim te Bogom. M. Pavlinović, razg. 12. — *bbb)* Bogom i svetijem Jovanom, *vidi i sprijeda primjer, i prvi kod c).* Kumim te Bogom i svetijem Jovanom! Vuk, poslov. 211. — *ccc) drugijem čime.* Kumim te nebom i zemļom. S. Ļubiša, prip. 143. Kumi, ženo, sina mlijekom i našijem suzama, da nas ne osramoti. 36. Kumimo te hļebom carevijem da se mičeš s naše granice. 120. *U Dubrovniku se govori (kad se što moli što nije baš vele vrijedno):* ‚Kumim te ledom', *vaļa da je s toga što se za malen posao neće da pomiše Bog ili nebo.* P. Budmani.

bb) u akuzativu s prijedlogom za. Kumļu te za Boga, pomozi me. M. Držić 415. Kumim ve za Boga svakom stvari! (Kad ko koga moli. U Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 163.

cc) i ovi primjeri pripadaju amo: Kumim te triput od neba do zemļe, nemoj spati. S. Ļubiša, prip. 103. Ja te kumim od neba do zemļe, prođi *(me)* se. 175.

d. *znači zakliňaće kao kod* c, *ali nije objekat čeļade što se moli nego nebo, zemļa i drugo što (dobro i zlo, n. p. zmija), tako da objekat stoji od prilike kao instrumental kod* c, *b) aa), te se onijem zakliňe.* Kumim nebo, nad tobom koje je, zemļu kumim, pod tobom koja je, ne otimaj moje Ikonije. Nar. pjes. vuk. 2, 603. Kumim ti zmiju pod kamenom! Kumim ti ploču na koju pečeš leturđiju! Kumim ti (svu stoku redom) tvoga psa, put kojim ideš i zmiju pod kršem i ticu u goru! *(sve troje* u Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 163.

e. *nije mi dosta jasno značeńe:* Tako me ne kumile gore i vode! Nar. posl. vuk. 299. *(tako ne poginuo u gori ili u vodi?).*

2. *sa* se, *recipročno, postati kum ili kuma (jedno drugome). — Između rječnika u Vukovu* (s kim .mit jemand kum werden' ‚cumatus necessitudinem ineo'). Mislel sem Maru jubiti, sad mi se š ńome kumiti. Nar. pjes. istr. 2, 154. Da Bog da i milost Božja, s kumovima se kumili, sve s drage voļe, bez nikakve nevoļe! (Za nevoļu se ko kumi s kime, n. p. kad čovjek ubije koga pa se poslije moli za mir i oprošteńe. Vuk) *u* Vuk, živ. 77. Nit' ženio nit' koga udao, niti će se ko kumiti s ńime. Osvetn. 3, 41.

2. KŪMITI, kūmîm, *impf.* na koga, nijemo koga glavom ali rukom k sebi prizivati. cf. nakumiti. M. Pavlinović.

KUMJERAK, kumjerka, *m. vidi* carina, 1 *i* 2. — *Riječ je dalmatska (vidi* kelomna, kimak) *od lat.* commercium (XIII *i* XIV *vijeka u Dubrovniku pisano* comerchium, comerclum, *vidi* K. Jireček, die Romanen in den städten Dalmatiens. 1, 90a), *a vaļa da nije od ngrč.* κομμέρκιον, *jer bi po svoj prilici mj. drugoga* k *bilo ô. isporedi i* ćumruk. — -je- *stoji po južnome govoru mj.* ê, *premda se u većini primjera nalazi* e, *ali su primjeri iz* Mon. serb. 37 *i* 38 *uzeti iz spomenika pisanijeh vrlo nevaļalijem jezikom i grafijom, pa i u* Mon. serb. 46 *i* 48 *stoji gdjegdje* e *za* ê; *a jedan put ima* kumirьkь. — *Od* XIII *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (kumerьkь, gledaj kumêrьkь; kumêrьkь ‚portorium', ngr. κομμέρκιον; ‚telonium').

a. portorium, *carina što se plaća.* Da si kupujuть i prodajuть svobotьno vьsaku kupьju, i da imь se ne vezьmetь kumerekь ni nikire danьje *(sic)* ni vь grade ni na sьbore ni vь selêhь kupьcemь ni na moste ni na rêkahь ni na putehь .... Zakonь koie *(sic)* jestь odь kumerekь solьski medu kraļь srьpьski i gradь djubrovьčki. Mon. serb. 37—38. (1253). Kumerьka aće postavi kraļevьstvo mi, da stoji u zakonê otьčinnê mi. 46. (1254). Kumerьka da drьžimo kraļevьstva ti u zakonê gospodina otьca ti. 48. (1254—1256). Moj kumêrьkь i Nikonovь nê stalь u *(o)*noj rucê, liše

Digitized by Google

u vaše opŕsćinê. 49. (1265). Da imь *(Dubrovčanima)* da kto bude carinikь u Svetomь Srьđi kumerьkь solni dubrovьčski za tri godišta. Glasnik. 27, 286. (1351). Za kumirьkь solьski, prodah ga vašimь poklisaromь za godište za 9 sьtь perьperь. Mon. serb. 174. (1356—1367).

b. telonium, *vidi* carina, b. Odь rêke drinьske do Neretьvê kumerekь solьski da nestь na ino mesto rasьvê vь Djubrovьnikь. Mon. serb. 38. (1253). *moglo bi značiti što i* stovarište, tržište.

KÚMLJÊNJE, *n. djelo kojijem ko kumi ili se ko kumi. — Između rječnika u Vukovu* (verbal v. kumiti u. kumiti se). Taman mi je dijete za kumļeńa. Nar. pjes. juk. 608.

KÙMODRÂŠKÎ, *adj. koji pripada Kumodraži.* Kumodraška *(opština).* K. Jovanović 98. — *I kod mjesnoga imena:* Kumodrańko Brdo *u okrugu biogradskome.* Ńiva u Kumodraškom Brdu. Sr. nov. 1861. 722.

KÙMODRÂŽ, *f. ime selu u Srbiji u okrugu biogradskome.* K. Jovanović 98. — *Između rječnika u Vukovu* [selo u srezu vračarskom okruga podunavskog]. U selu Kumodraži. M. Đ. Milićević, srb. 63.

KÙMOR, *m.* Cucumis sativus L., krastavac, krastavica, kukumar, ugorak, umorak. u Lici. V. Arsenijević. Kumor (Sabļar), v. Kukumar. B. Šulek, im. 184.

KUMÓSTVO, *vidi* kumovstvo. Žo je bilo Kraļeviću Marku, da ga nije na kumostvo zvala. Nar. pjes. u Stonu. Đ. Šurmin.

KÛMOV, *adj. koji pripada kumu (vidi* 1. kum). — *Između rječnika u Vukovu* (‚des kum' ‚ad testem baptismi aut conjugii pertinens'). U voļi kumovoj. A. Baćić 276. Kumov momak. Vuk, rječn. *kod* prikumak.

KUMOVAC, Kumovca, *m. ime visu u Srbiji u okrugu šabačkome.* M. Đ. Milićević, srb. 418.

KÙMÔVAN, kùmôvna, *adj. vidi* kumovski. — *U jednoga pisca našega vremena.* Luka obađe kumovne i prijateļske kuće. S. Ļubiša, prip. 138.

KUMÒVÂŃE, *n. djelo kojijem se kumuje. — Između rječnika u Vukovu.* Kumovańe Grčića Manojla. Vuk, nar. pjes. 2, 19. A tako ti kumovańa, kume! Osvetn. 2, 11.

KUMÒVATI, kùmujêm, *impf. raditi kao kum, biti kum. — Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* kùmovâh, *u impt.* kùmûj, *u ger. praes.* kùmujûći; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor.* 2 *i* 3 *sing.* kůmovâ, *part. praet. act.* kůmovao, kůmovâla, *part. praet. pass.* kůmovân. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (kome ‚zu gevatter stehen' ‚sum testis baptismi aut conjugii').

1. *aktivno.*

a. *uopće.* Na kršteńu jedan ili dva kumuju. A. Baćić 292. Vazda je bio običaj, da na kršteńu dva kumuju, a na krizmi jedno. J. Banovac, razg. 219. Dvoje ulazi u kumstvo, t. j. oni koji kumuje i koji se krizma. 271. Ako nijesam kumovao, a ja sam kroz plot gledao. Nar. posl. vuk. 7. U kojoj kući ja kumujem, sva čeļad meni i mojemu postaju kumovi, a moja onoj kući. V. Bogišić, zborn. 376.

b. *ako se izriče čeļade (što se krsti, vjenčava itd.), to stoji:*

a) obično u dativu. Muško ženskomu može kumovati. A. Baćić 293. Car Mihail je Bogoru *(na krstu)* kumovao. A. Kanižlić, kam. 146. On svojega okumi ujaka, okumi ga i kumovao mu *(ujak).* Pjev. crn. 285a.

b) rjeđe u akuzativu kao objekat, te je onda kumovati *prelazni glagol.* Kad u crkvu đecu unesoše, kumuje ih Ļutica Bogdane, i kumova đece sedamnaest. Nar. pjes. petr. 2, 42. A mi s ńime gorom putujemo, jer smo ńega čedom kumovale. Osvetn. 2, 14. No se roče uz Srbiju stojnu i kumuju u pećini Marka. 6, 33.

c. *u ovome primjeru kao da je značeńe slično značeńu pod* 2. Kao da nijesu ni kumovali ni drugovali. S. Ļubiša. prip. 99.

d. *činiti da ko (objekat) bude kome (s kime) kum. — U jednome primjeru našega vremena.* Sila raju i kumuje s Turkom. Osvetn. 2, 59.

2. *sa* se, *recipročno (kumuju jedan drugome pravi kum i onaj kojemu je onaj kum).* Oni su se kumovali s ńime. Hrv. nar. pjes. 4, 29. Zaludu se s vami mirimo i kumujemo. S. Ļubiša, prip. 156.

KÙMOVČÂD, *f. coll. vidi* kumčad. — *Kao da je množina prema* kumovče, *ali za ovu riječ nemam potvrde. — U naše vrijeme.* Da se brinu za kumovčad. V. Bogišić, zborn. 388.

KUMOVČE, *n. vidi kod* kumovčad.

KÚMOVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Schem. bosn. 1864. 1. XXVII.

KUMÒVSKÎ, *adj. koji pripada kumu ili kumovima. — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚dem kum zustehend' ‚quod decet testem baptismi aut conjugii'). Djetcu kumovskom rukom strić. I. Grličić 35. U Srijemu kažu: ‚kumovski momak'. Vuk, rječn. *kod* prikumak. Ova se zdravica zove ‚kumovska', no u napijańu od kuma nema ni spomena. Vuk, nar. pjes. 1, 77. I raspopa uočio grdna, gdje ne nosi okanicu ravnu, da kuinovsku bukliju mu daje. Osvetn. 2, 110. — Kumovska slama, *ovako se zove po narodnome pričańu i vjerovańu svijetla nejednaka pruga što se vidi obnoć preko svega neba i ļeti i zimi. vidi u Vukovu rječniku:* Kumòvskâ släma (na nebu) ‚die milchstrasse' ‚via lactea'. Srbi pripovijedaju da je kum u kuma ukrao breme slame, pa kako ga je nosio, slama ispadala i prosipala se putem, onako Bog ostavio na nebu za vječni spomen. — A duž celoga neba pružila se ona mlečna staza sa kumovskom slamom. M. P. Šapčanin 1, 153.

KUMÓVSTVO, *n. vidi* kumstvo. — *Riječ je stara, isporedi rus.* кумовство, *možebiti i praslavenska, isporedi pol.* kumostwo. — *Između rječnika u Stulićevu (uz* kumstvo). Narod broji u duhovno srodstvo kumovstvo krsno i krizmeno. V. Bogišić, zborn. 206. — *I u naše vrijeme u Dubrovniku gdje je običnije nego* kumstvo. P. Budmani.

KUMPÀNIJA, *f. tal.* compagnia, *društvo, pa i u osobitome smislu vojnička četa (od prilike* 100 *do* 200 *momaka) kojom zapovijeda kapetan (franc. ńem.* compagnie). — *U naše vrijeme.*

a. *društvo. — U naše vrijeme u Istri.* Draga moja kumpanija, verni prijateļi! Nar. pjes. istr. 3, 15. Kumpanļja ‚societas'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1ftsg. 61.

b. *četa vojnička. — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚die kompagnie' ‚certa militum turba, centuria'). Kumpanije vojničke. A. Kanižlić, utoč. XXIII. A ja odo s mojom kumpanijom od kuda su po naj tješńi klanci. Nar. pjes. vuk. 4, 253—254. S topom i s jednom kumpanijom. Vuk, dan. 5, 34. Pisato kapetanu Milisavu, da zakaže ļudma po ńegovoj kumpaniji . . . Djelovod. prot. 180.

KUMPÀNÎJSKÎ, *adj. koji pripada kumpaniji*

Digitized by Google

(vidi kumpanija, b). — *U Vukovu rječniku:* ‚kompagnie-' ‚quod est centuriae'.

KÙMPÂŃ, kumpáńa, *m.* socius, *drug.* — *Od tal.* compagno. — *Od* XVI *vijeka po zapadnijem krajevima.* Vi ste sad kumpańi, a ja sam s ocem bio. N. Naljeković 1, 291. Zašto se štije od Egidija kumpańa i druga svetoga našega ćaćka. I. Ančić, ogl. 11. Kumpâń ‚socius'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 38. Kumpâń, it. ‚compagno', drug. Naša sloga. god. 14, br. 11, str. 44.

KUMPÀŃATI, kumpàńâm, *impf. pratiti.* — *Od tal.* compagnare *(sad* accompagnare). — *Od* XVIII *vijeka po zapadnijem krajevima.* U jednomu i drugomu podvizańu, s očima jima se kumpańati. I. Kraljić 63. Ne boj se ti, dušo draga, ja ću tebe kumpańati. Nar. pjes. istr. 6, 3.

KÙMPÂR, *m. kum.* — *Od tal.* compare. — *U naše vrijeme u Istri.* Kad se komar s muhom spravi, su je bratju na pir pozval, a sovicu za svaticu, a komara za kumpara. Nar. pjes. istr. 2, 57. — *Konavljani brđani zovu ovako (kao od ruga) druge Konavljane što žive na brežuljcima pri moru.* M. Vodopić.

KUMPÀRA, *f. vidi* kumbara. I kumpare koje vatru pale. Nar. pjes. vuk. 5, 186. A kumpare lete pod oblake. 5, 333. Jeka topova i kumpara nebo prolomaše. Magaz. 1868. 81.

KUMPARIS, *m. vidi* čempres. — *Od grč.* κυπάρισσος. Pokaza jemu drêva tri kedri, pivći i kumparis. Pril. jag. ark. 9, 92. (1468).

KÙMPATITI, kùmpatîm, *impf. vidi* kuburiti. — *Jamačno je postalo od talijanske riječi, te se čini na prvi mah da je od* compatire, *ali su u ove riječi posve druga značenja (žaliti, opraštati); valja da je narod načinio od* patire *(trpjeti, patiti) i* combattere *(boriti se, kuburiti).* — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Kumpatim bome vavije od kad sam posta'. J. Bogdanović.

KÙMPIJER, *vidi* krumpijer. J. Bogdanović.

KÙMPÎR, *vidi* krumpir. J. Bogdanović. Kumpir, Solanum tuberosum L. (Vodopić, Hercegovina), v. Krumpir. B. Šulek, im. 184. Kumpîr ‚Solanum tuberosum'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 41.

KUMPIR-, KUMPJER-, *vidi* krumpir-, krumpjer-. J. Bogdanović.

KÙMPLÎT, *m. vidi* kumplita. — XVI *i* XVII *vijeka.* Va vrime kumplita. Transit. 174. Blagoslivljamo gospodina na kumplitu. Nauk brn. 56. Na prvoj savršnici iliti kumplitu. I. Kraljić 74.

KÙMPLÎTA, *f. vidi* komplita. — *Od* XV *vijeka.* Obastri me u vrime kumplite velika svitlost. Živ. jer. star. 1, 235. Va vrime od kumplite. Transit. 166. Da se po kumpliti čini procešijon. M. Divković, zlam. 61b. Prispjeh na kumplitu... Ja sam držan govoriti kumplitu. nauk. 180a. U vrime kumplite bi u greb stavljeno tilo Isukrsta častno. M. Alberti 372. Na vrime kumplite... Kada ti zazvekne kumplita... Michelangelo. 16. Izvan vrimena u koje po kumpliti bio je običaj govoriti. M. Bijanković 127. Kumplita ili dospivańe zlamenuje Isukrstovo pokopańe. J. Filipović 1, 321a. Završnica oliti kumplita. Ant. Kadčić 39. Nonu, večerńu i kumplitu. M. Dobretić 275. — *Na jednome je mjestu shvaćeno kao da je adj. (kao što i jest upravo talijanska riječ* compieta). Na kumplitoj. M. Alberti 372.

KUMPRÒMEŠ, *m. pogodba, pristatak (kad se dvoje, što se pravdalo o čemu, pogodi i složi, popustivši svako po što sa svoje strane), tal.* compromesso. — *U naše vrijeme.* Učine s dobrim ljudma u sudu pismo ‚compromesso' (kojega narod zove ‚kumprometš' ili ‚prokometš'). *u Hercegovini, Crnoj Gori, Boci.* V. Bogišić, zborn. 541.

KÚMRA, *f. hyp.* Kumrija. — *Akc. se mijeńa u voc.* Kûmro. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* Što je, Kumro? ujela te guja! Nar. pjes. vuk. 3, 406. Kumra dođe u zelenu bašću. 3, 416. Ona doziva Kumru robińu: ‚Čini mi čini, Kumro robińo!' Nar. pjes. vila. 1866. 274.

KÙMRÎCA, *vidi* Kumrijica.

KUMRIĆ, *m. prezime.* — *Može biti akc.* Kúmrić *po majci Kumri, ili* Kùmrîć *(uprav* Kùmrijić) *po majci Kumriji.* — *U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 210. Mijajlo Kumrić. Rat. 322.

1. KÙMRIJA, *f.* Columba risoria L., *vrsta goluba.* — *Od arap.* qumrije, *tur.* qumri, qumru, *grlica.* — *isporedi* 2. Kumrija. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kûmrîjâ. — *U Vukovu rječniku:* ‚die lachtaube' ‚Columba risoria [L.'; cf. gugutka, kumrikuša].

2. KÙMRIJA, *f. žensko ime tursko (naj češće u robiše).* — *Valja da je ista riječ što* 1. kumrija. — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu* (‚ein frauenname' ‚nomen feminae'. ‚meistens gibt man ihn den gefangenen': Kumrija robińa). Kumrija. S. Novaković, pom. 72. Al' pred dvorom Kumrija robińa, ona ńija od zlata bešiku. Nar. pjes. vuk. 3, 405. Pa dozivle Kumriju robińu: ‚O Kumrija, moja robińice!' 3, 406. Sa Kumrijom svojom robińicom. Nar. pjes. petr. 1, 59.

KÙMRIJICA (Kùmrîca), *f. dem.* 2. Kumrija. Ńojzi veli Kumrica robińa. Pjev. crn. 95b. O Kumrice moja robińice! Nar. pjes. petr. 1, 59. Kumrijici Bog i sreća dade. 1, 59.

KUMRÌKUŠA, *f. vidi* 1. kumrija. — *Složeno od turskijeh riječi* qumri *i* quš *(ptica).* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu s dodatkom da se govori u Sarajevu.* Ti, kumrikušo, otiđi... Čuvši to kumrikuša... Nar. prip. bos. 1, 61.

KÚMRINO GRÔŽĐE, *n. vidi u Vukovu rječniku:* nekakva trava koja raste po zidovima. — *isporedi* 1. *i* 2. kumrija *i* Kumra.

KUMROVAC, Kumrovca, *m. (kajkavski)* Kumrovec, *ime selu u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdilje. 94.

KÙMSÂL, kumsála, *m. pijesak.* — *Od tur.* qumsal, *pjeskovito mjesto. isporedi* 2. kum. — *Akc. je zabilježen po M. Đuroviću (vidi dalje), drugačiji je u Vukovu rječniku.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (kùmsal, vide pijesak). Kùmsâl, pesak, sitan pesak. govori se u užičkom okrugu. M. Đurović.

KÚMSTO, *vidi* kumstvo.

KÚMSTVO, *n. osobina onoga što je kum; djelo kojijem ko kumuje.* — *isporedi* kumovstvo. — *U nekijem krajevima ispada* v *kao i u drugijem riječima s nastavkom* stvo. Tako se govori i ‚kumsto, brasto' itd. *(u Kosovu i okolnijem krajevima).* Vuk, nar. pjes. 1 (1891), L. — *Od* XV *vijeka (vidi kod* b), *a između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚compatrinitas'), *u Jambrešićevu* (‚compaternitas'), *u Stulićevu:* ‚l' esser compare o patrino' ‚exercere munus ejus qui etc. (vide kum) subst.'; *u Voltiđijinu* (‚comparatico' ‚gevatterschaft'), *u Vukovu* (‚die gevatterschaft' ‚munus testis baptismi aut conjugii'. Kumstvo je: 1.

Digitized by Google

vjenčano, 2. krštено, 3. šišano, u kome kum djetetu već poodraslu siječe kosu. ovo kumstvo može biti da je za to postalo da bi Turčin Hrišćaninu i Hrišćanin Turčinu mogao kumovati), *u Daničićevu* (kumstvo ‚sodalitas').

a. *različne su vrste kumstva, vidi još ovdje dalje i kod* kum *i* kuma. Ima tri vrsti kumstva: jedno se zove ‚mokro', a dva ‚suha'. ‚mokro' kumstvo' znači krštено, ‚jedno suho' vjenčano, a ‚drugo' šišano. ovo naj potoñe nastalo je između Hristjana i Turaka, budući da Turčin na prva dva ne može kumovati. *(u Hercegovini, Crnoj Gori, Boci).* V. Bogišić, zborn. 376. Koliko vrsta kumstva pozna narod? Pozna do četiri vrste: iz krsta, berme i ženidbe, četvrta vrsta biva samo među mladićima i djevojkama: na Ivañe u ljetu pokumljuju se mladići i đevojke ili đevojke među sobom time da si bačenke i prsteñe zamjeñuju. *(u Vinodolu)* . . . Tri vrsti *(kumstva)*: krštено, krizmeno i vjenčano kumstvo. *(u Gradiški i brodskoj regementi).* 887. Ima tri vrste: ‚krštено' kad ko kome krštava i vjenčava(?); ‚zaklopito', kad ko kome uzajamno krštava i vjenčava; ‚kumstvo po nuždi', kad ko koga u nuždi okumi. *(u šabačkome okrugu u Srbiji).* 888.

b. *osobina onoga koji je kum (srodnost i uopće sveza među kumovima).* Voljevь kumьstva i ljubavь(?) višerečenijehь Petka i Branka ostaviše i prostiše 200 perpera na Božju častь i višerečenijehь kumova. Spom. sr. 2, 106. (1442). Sveti Ivan obrati se k Isusu: , . . . Ovu milost sad te prosim, a za ljubav ku ti nosim i za kumstvo sveto i milo meju nami ko je bilo, kad te krstih u Jordanu. M. Marulić, pjes. 327. Prijateljstvo duhovno, a to je kumstvo. Naručn. 16b. Rostvo, kumstvo i bratinstvo. I. Ančić, ogl. xxxi. Izvan kumstva krštenoga i krizmenoga. 173. Niti kumstva ni ljubavi. P. Posilović, nasl. 198b. Ne ulaze u kumstvo. A. Baćić 294. Ništanemañe među sobom ne ulaze u kumstvo kumovi s onim koji krsti. J. Banovac, razg. 220. Koji pošalje drugoga na misto svoje, da kumuje, ulazi u kumstvo, koji je poslao. 221. Na krizmi samo dvoje ulazi u kumstvo ili u rodstvo duhovno, t. j. oni koji kumuje i koji se krizma. 271. Da se jur ne razbire krv ni rostvo, kumstvo, prijateljstvo. pripov. 186. U krsteñu jest dvostruko kumstvo. P. Filipović 20. Istina je da kumstvo šišańa nije pravo kumstvo. 21. Niti kumstva nit' ljubavi. A. J. Knezović 9b. Kumstvo koje izhodi od krsteña i od krizmańa. Ant. Kadčić 417. Kumstvo od šišańa vlasi. 420. Napokon od kumstva vinčenoga. 421. Svako otačanstvo i krštено kumstvo izihodi od nebeskoga otca. Đ. Rapić 337. Petar uze vince i šenicu i ključeve od nebeskog carstva,... sveti Jovan kumstvo i bratimstvo. Nar. pjes. vuk. 2, 2. Umre kumče, raskide se kumstvo. Nar. posl. vuk. 333. Evo ti prvo mokro kumstvo koje mi se desi u kući. Nar. prip. vrč. 167. Nema kumstva bez krštena kumstva. P. Petrović, gor. vijen. 40. Obliše ga suze i reče: ‚Kume, sretño nam kumstvo!' Pravdonoša. 1851. 21. Tako mi kumstva što mi je deveterostruko s tvojom kućom! S. Ljubiša, prip. 99. Kumstvo i bratimstvo *(sada je)* šala i sprdńa. 229. Kumovi se kumstva spominali. Osvetn. 2, 80. Zaprjeke su ženidbene krvni rod, kumstvo. V. Bogišić, zborn. 202. Kod katolika samo kumstvo krštено *(ubraja se u duhovno srodstvo)*, a kod pravoslavnih ima i strižено. *(u Bosni).* 206.

c. *djelo kojijem ko biva kum (kumuje), kumovańe.* Rodstvo duhovno biva po kumstvu kršteña i krizme. J. Banovac, razg. 270. Iz koga kumstva porađa se isto duhovno rodstvo. B. Leaković, nauk. 182. Već načini jednu sitnu knjigu, te je pošli duždu od Mletaka, nek ti pođe na kumstvo vjenčano. Nar. pjes. vuk. 2, 333. Da ja idem na krštено kumstvo u Ružicu u bijelu crkvu; vala držat čedo na rukama, da ga krsti pope Crnogorče. 4, 15. Zovu Marka za krštena kuma, al' se Marko kumstva ne odriče. Nar. pjes. mag. 1864. 76.

KÙMSÛL, *m.* nánôs koji voda, pri izlivu reka i potoka, nanese, te čini zemlju rodnom. Govori se u valjevskom okrugu, veli g. R. Badešlić. M. Đurović. — *vidi* kumsal.

KUMŠA, *f. mjesno ime.* — *Prije našega vremena.* Kumьša. S. Novaković, pom. 136.

1. KÛN, *m. vidi* 1. klen. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* (u Crnoj Gori) nekako drvo kao makljen ‚art baum' ‚arboris genus'. [1. (u Starome Vlahu) vide 1. klen, 1;—2. (u Crnoj Gori) vide makljen]. *značeñe ‚makljen' nije mi dosta pousdano.* Kûn, kûna, klen. u Nišu. Đ. Daničić. Kun, Acer campestre L. (Pančić, Vuk, Crna Gora), v. Klen, Klijen. B. Šulek, im. 184.

2. KUN, *m. ime ńekoj riječi.* — -u- *stoji mj. ńegdašńega* -l-. — xiv *vijeka (pisano s* -lь-), *a između rječnika u Daničićevu* (Klьnь, rijeka kod sela Studenčana i Hraštana). U rêku u Klьnь, i otь Klьna uzь dêlь. Glasnik. 15, 277. Konь Klьna. 275. (1848?).

1. KÚNA, *f.* Mustela foina Briss. *i* martes L., *dvije vrste mesožderijeh sisavaca od istoga roda: u prve je grlo bijelo, a u druge žuto, te je ovoj krzno ljepše i skuplje nego u prve. prva se zove uopće* kuna *(u Šulekovu rječniku* kućna kuna *kod* steinmarder), *druga se zove i* zlatka, *ili pisci dodaju pridjev* gorska *(u Šulekovu rječniku* gorska k. *kod* baummarder, *u Popovićevu* k. gorska), *ali vidi kod* a, *b).* — *Radi drugoga značeña što se daje ovoj riječi vidi kod* b *i u rječnicima.* — *isporedi i* 2. kuna. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kuna *(krivo stoji u rukopisima prema grč.* ἄλλουρος, *mačka), rus.* куна, *češ. i pol.* kuna, *pa i stprus.* caune, *lit.* kiaunė. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚martes'), *u Mikaljinu* (kuna, zvijer ‚martes, mustella scitica'), *u Belinu* (‚volpe, animale noto' ‚vulpes' 777b), *u Bjelostjenčevu* (‚martes, iktis, mustella scitica'), *u Jambrešićevu* (‚martes'), *u Stulićevu* (kuna, zvijer ‚martes, vulpes'), *u Voltigijinu* (‚volpe' ‚fuchs'), *u Vukovu* (‚die marder' ‚Mustela martes Linn.' cf. zlatka).

a. *u značeñu sprijeda kazanome.*

a) uopće (ne zna se, govori li se o prvoj ili o drugoj vrsti). Jel' istina, čobane Mihate, e ti imaš devet paunovah, . . . i pred ńima mudra vidra šeta, . . . među ńima okićena kuna? to je tvoja vjerenica ljuba. Nar. pjes. vuk. 3, 429. Vreva kûnâ, skomlić jazavaca. Osvetn. 2, 35.

b) krzno od kune. viša je prilika da se govori o drugoj vrsti. I dva ćurka kunom postavljena. Nar. pjes. vuk. 1, 446. Jedne noge, dvoje sandal-gaće oko nogu kunom postavljene. 3, 137. No joj gaće vrede Carigrada. kako su joj puste iskićene! do koljena vuci i bauci, od koljena kune i lisice. Nar. pjes. herc. vuk. 78. Potkrojene kunom i lisicom. Nar. pjes. juk. 140.

b. *u Dubrovniku se misli da je* kuna *tal.* volpe, *lat.* vulpes *(lisica), i tako svi pisci i rječnici prevode ove riječi, ali je čudnovato da u samome gradu i u predgrađima ipak misle na*

Digitized by Google

pravu kunu, jer se pripovijeda da kuna kolje kokoši po predgrađima (gdje nema lisica), da je crna, ne veća od mačke, da se uvlači u kokošinjake, da na mjestu kolje kokoši i ne nosi ih ća itd. s druge strane opet i po selima dubrovačkijem često se čuje kuna *mj.* lisica, *a prava se kuna onda zove* kunica. — *U svijem ovijem primjerima* kuna *je uprav lisica.* Gdi je propas taj puna koprjeve ka prudi, i lisic i kuna koje su zle ćudi, ke kune kudami frudaju i glade. M. Vetranić 1, 467. I kuna vuhnena da kokoš popade. S. Gučetić 209. Bježi bez traga i bez puta hitra kuna, zec pun straha. I. Gundulić 407. Srce krepko i jako ne od kune, nego od lava. Ġ. Palmotić 1, 343. Gdje se kuna hitra krije. P. Kanavelić, iv. 31. Iz grma iz koga se je jednom kuna izagnala, i opet će se izagnat. (D). Kad kuna spi, zatvorena usta drži. (D). Tako reče kuna grozdju ne mogući ga brat da nije zrelo. (D). Poslov. danič. Nih tijelo raznosit će kune u gori. I. Đorđić, salt. 205. Lov s ždralom i s kunom dijeljaše lav. uzd. 150. Narav poda . . . kuni hitrinu. ben. 25. Sve je puno hudoba nečistijeh, starijeh kuna od nazad njekoliko tisuć godišt u privarah iztančenijeh. B. Zuzeri 167. Kune imaju svoje jame. V. M. Gučetić 107. Brži je od srne, hitriji od kune. (Z). Dvorila kuna vuka, ter izgubila kožuhe. (Z). Kuna stara ne krvavi gvozdja. (Z). Ni srna kasna ni kuna nevuhvena. (Z). Stara kuna lasno se ne privari. (Z). Poslov. danič. Kune imaju svoje spile, a ptice svoja gnijezda. Đ. Bašić 207.

2. KUNA, *f. nekakav novac ili izvijesna nekolicina novaca. — U jednome primjeru* XV *vijeka (iz Seња).* Da nisu veće dužni nego jednu kunu, ča je so*(ldina?)* 12. Mon. croat. 173. (1499). — *Ovo značenje vaља da je od starine ili možebiti praslavensko, jer je tako u ruskome jeziku bilo kod* куна *i* куница, *kad je krsno vrijedilo kao novac. još se u maloruskome ovako kaže novac što se plaća vlastelinu kad se djevojka iz njegova sela udaje u drugo.*

3. KÚNA, *f.* ime kozi. u hrvatskoj krajini. V. Arsenijević. — *Vaља da je ista riječ što* 1. kuna.

4. KÚNA, *f.* ime livadi u Divosolu. J. Bogdanović.

5. KÙNA, *f. mjesno ime u Dalmaciji. a) selo u kotaru dubrovačkome u Konavlima.* Repert. dalm. 1872. 23. — *b) selo u kotaru korčulanskome (na Ratu).* 18.

6. KÚNA (Kûna?), *f. ime žensko. — U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Da pogubi Muja i Omera, da zarobi Kunu i Hajkunu. Pjev. crn. 63b. A zarobit Kûnu i Hajkunu. 64a. — *Pomiње se i prije našega vremena, ali ne znam, jeli muško ili žensko.* Kuna. S. Novaković, pom. 72.

7. KÚNA, *m. nadimak ili prezime nekoga Turčina. — isporedi* 1. kunac. — *Često u narodnijem pjesmama. — Prema adj. poss.* Kuničin *(vidi) shvaća se kao da je ipokoristik od* Kùnica *(što nije potvrđeno).* Pod njegovim Kunom Hasanagom. Nar. pjes. vuk. 3, 202. Kod njega je Kuna Hasan-aga sa njegovih tridest Udbinjana. 3, 290. Božja pomoć, Kuno Hasan-ago! 3, 387. Skorom dođe Hasan-aga Kuna. Pjev. crn. 147b. — *Vidi i* 6. Kuna.

1. KÚNAC, kúnca, *m. kuna muška (vidi* 1. kuna). — *Na jednome mjestu u pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka, u metaforičkome smislu znači: lukav čovjek (prema* 1. kuna, b). O kunče *(neko što nije razumio riječ dodao je u jednom rukopisu sa strane* suče) zlokrivi, od popov svijeh ruže, ne zna li Bog živi da si kriv do duše? M. Vetranić 2, 375.

2. KÚNAC, kúnca, *m.* Lepus cuniculus L., *životiња slična zecu (domaća i divља). — Akc. se mijeња u gen. pl.* kûnâcâ. — *Čini se kao da je ista riječ što* 1. kunac; *ali je uprav uzeta iz romanskoga jezika (lat.* cuniculus, *tal.* coniglio), *te se osnovi* kun *dodao nastavak* ьсь *kao da se mislilo na kunu. — isporedi* 1. kunić, kunijeљ. — *Od* XVII *vijeka (ima i nslov.* kuneo), *a između rječnika u Vrančićevu* (‚cuniculus') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (‚coniglio, animal noto' ‚cuniculus' 216a), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* kuneo, morski zajec ‚cuniculus'), *u Stulićevu* (v. kunijeљ), *u Voltigijinu* (‚coniglio' ‚kaninchen'). Kunac, životinja poput zeca, ital. ‚coniglio'. M. Pavlinović.

3. KÚNAC, kúnca, *m.* nadimak malenu čovjeku nasršenih, rijetkih brkova: ‚Unde su malašni ljudi kao kunci'. M. Pavlinović. — *Može biti ista riječ što* 2. kunac.

4. KÚNAC, kúnca, *m. komad hљeba osobitoga oblika: kad se ispeče ruka hљeba (vidi kod* ruka), *izreže se poprijeko na komade od prilike jednake, te se onako jedu ili iznova peku da postane beškot; svaki se komad zove* kunac. *u naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Daj siromahu kunac kruha'. ‚U ovoj ruci ima deset kunaca'. P. Budmani. — *Akc. je kao kod* 1. kunac. — *Ne znam postaња; može biti ista riječ što* 2. kunac, *jer mu je oblik po nešto sličan samoj životiњi kad čuči.*

KUNAČIĆ, *m. prezime.* — XVII *vijeka.* Bariša Kunačić. Stat. poљ. ark. 5, 308.

KÙNADRA, *f. màšina, mah, mahovina. — isporedi* kundrav. — *U Vukovu rječniku:* [cf. mašina 2] 1. ono od pređe što se uhvati u nitima kao pamuk ‚die flocke' ‚floccus'. — 2. palacka od rogoza kad se iščupa kao perje ‚die kätzchen vom rietgras'. Kunadra zove se još i ‚mahovina' u Lici i u Srijemu. M. Medić.

KUNAK, *m. mjesno ime u Poljicu.* — XV *vijeka.* Niz riku pod Kunak. Stat. poљ. ark. 5, 309. (1482).

KÙNAR, *m. vidi* Kunara. — *Obično u narodnijem pjesmama samo pred riječi* planina, *i ne mijeња se po padežima.* Nek me čeka pod Kunarplaninom. Nar. pjes. vuk. 3, 109. Ode Jovan u Kunar planinu. 3, 208. Otidoše uz Goliju pustu, a kad dođe u Kunara vrha . . . Pjev. crn. 175a.

KÙNARA, *f. ime nekoj planini. — isporedi* Kunar, Kunor. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (planina, vide Kunor). Treći ću ti megdan ostaviti pod Kunarom u poљu Kotaru a na međi turskoj i kaurskoj. Nar. pjes. vuk. 3, 108. Privati se Kunare planine. 3, 112. Srbi tursku krdisaše vojsku, u Kunaru goru naćeraše. 3, 116. Pod Udbinom poљe pregaziše, uniđoše u Kunaru Turci. 3, 152.

KUNARANI, *m. pl. vidi u Daničićevu rječniku:* Kunarjane, pl. m. selo ‚u Kljući', koje je kraљ Milutin dao Hilandaru. M(on. serb). 68. (1298—1302). može biti da je sadašnje selo blizu Prilipa, koje ‚Hahn, reise' piše ‚Konjari'.

KÙNARICA, *f. dem.* Kunara *(vaља da je isto što* Kunera). — *Na jednome mjestu u narodnoj pjesmi bosanskoj našega vremena.* Ode četa uz Kunar planinu dok izišli na vrh Kunarice. Nar. pjes. juk. 168.

KUNÁTORÊNE, *n. djelo kojijem se kunatori. — U Vukovu rječniku.*

Digitized by Google

KÙNATORITI, kunátorîm, *impf. vidi* kuburiti. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kùnâtorî. — *Nepoznata postańa. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚mühsam leben' ‚vitam miseram ago'). Tu pomoć je knez davao Vuku i onda kad je sam, boraveći u Beču, kunatorio bez novaca. M. Đ. Milićević, pomenik. 3, 241. A uz to je uvek kunatorio svojim slabim zdravļem. 5, 691.

KUNATROVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* D. Avramović 262.

KÙNBARA, *f. vidi* kumbara. Da uzme potrebe, što potrebuje oko kunbara. Djelovod. prot. 145.

KUNCERIĆ, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* Matko Kuncerić. Mon. croat. 187. (1504).

KUNČANI, *m. pl. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 71.

KÚNČIĆ, *m. dem.* 4. kunac. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* Dva tri kunčića kruha tvrda. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 188.

KUNČINA, *f. vidi* crkvina, *c)*, drijenak, *c).* — *isporedi* 2. končina. Kunčina, Parietaria officinalis L. (Sabļar, u Bakru), v. Končina. B. Šulek, im. 184.

1. KÙNDA, *f. vidi* kusa *(kokoš).* — *Kurelac kaže da je od grč. κονδός, što mi nije poznata riječ. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide kusa). Kunda, kundasta, *ime kokoši* (što i ‚kusa' *κονδός*). tako se govori i ‚kurtasta' ‚curtus'. Grci i Latini čak u naše kokoši zašli. (ima i pas ‚kurtan'). F. Kurelac, dom. živ. 58.

2. KUNDA, *u narodnoj zagoneci našega vremena.* Ište kmeka dva kundeka, ište kunda mande. Nar. zag. nov. XVIII. Ište neka dva kundeka, ište kunde od mande. 41. *odgonetļaj:* dijete što ište od majke sisu.

3. KUNDA, *f. ime žensko. — U naše vrijeme u Hercegovini.* Đe mu je žena Kunda i kćer Ruža. V. Vrčević, nis. 147. Kazuj, Kunda, đe si bila. 148.

KÙNDAČÊŃE, *n. djelo kojijem se kundači. — U Vukovu rječniku.*

KÙNDAČIĆ, *m. dem.* kundak. — *U Vukovu rječniku. — I kao prezime prije našega vremena.* Kundačić iz Erčińa. Srb. st. pisma. let. 112, 156.

KÙNDAČITI, kùndačîm, *impf. nasađivati (pušku) u kundak. — Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kůndačî. — *U Vukovu rječniku:* n. p. pušku ‚(das feuergewehr) schäften' ‚munio ligno'.

KÙNDAČKI, *adv. kundakom, kundacima (n. p. biti se). — U jednoga pisca našega vremena.* I tući se kundački i gušati se sa Srbima. M. Đ. Milićević, pomenik. 5, 650.

1. KÙNDAK, *m. ono načińeno naj češće od drva i gvožđa od prilike kao trokut u čemu je nasađena puška, te se nasloņa na rame kad se hoće pucati. — Tur.* qondaq, qundaq *(isprva je značilo povoj u djeteta). — Akc. se mijeńa u gen. pl.* kůndâkâ. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚piede d' archibuggio' ‚sclopeti calx' 98[a]) *gdje se naj prije nahodi, u Stulićevu* (‚piede dell' archibugio' ‚sclopeti calx'), *u Voltigijinu* (‚cassa di archibugio' ‚schaft'); *u Vukovu:* ‚der kolben (vom feuergewehr)' ‚lignum tormenti bellici'. cf. oklop. Za to Ivo ništa ne hajaše, neg kundakom boļe udaraše. Nar. pjes. bog. 305. Da mi onđe vatru naložimo od pušaka našijeh kundaka, od mačeva našijeh nožnica. Nar. pjes. vuk. 3, 420. Svoju šaru po kundaku ļubi. Nar. pjes. juk. 438. A kundaci od morske masline. Nar. pjes. petr. 2, 563. — *Kaže se i za top, o drvenome ili gvozdenome odru na kojemu leži top te je tako načińen da se top može lako pomicati i upravļati (ńem.* laffette). Top ovaj nije imao kundaka ni kola, da se može vući. Vuk, građa. 86. Batal' topove da udari na kakvegod drvene kundake. Djelovod. prot. 200.

2. KUNDAK, *m. vidi* 2. kunda *i* kundek. Ište kundak mande. Bos. vila. 1892. 127.

KÙNDAKOV PÒTOK, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu aleksinačkome.* Ńiva u Kundakovom Potoku. Sr. nov. 1870. 422.

KÙNDAST, *adj. kus (o kokoši), vidi* 1. kunda. — *U Vukovu rječniku:* vide (1) kus (za kokoš).

KUNDEDAT, *m. ime muško.* — XIII *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Kunьdedatь). Kunьdedatь sь dêtiju. Mon. serb. 60. (1293—1302).

KUNDEK, *m. vidi* 2. kunda *i* 2. kundak.

KUNDEĻ, *m. mjesno ime.* — XIV *vijeka. (Tušiļu ide međa)* na Kundeļь. Spom. stojan. 31. (1365?).

KÙNDICÌJÔN, kundicijóna, *m. vidi* 2. kondicijon. — *Na jednome mjestu* XVI *vijeka.* S tim kundicijonom . . . Naručn. 55[b].

KÙNDÎR, kundíra, *m. vidi* kondijer. — *Od* XV *vijeka u pisaca čakavaca.* Niki popijahu kundir nagińući. M. Marulić 12. Srebren kundir uzamši. P. Zoranić 27[b]. Kundiri i kupe. Đ. Baraković, jar. 80. Zlati kundir ruka liva je shvatila. I. T. Mrnavić, osm. 32. Kundire po stolu vmiti se daše. Oliva. 15.

KUNDIŠ, *m.* Nerium oleander L. (Visiani, Kuzmić, Bartulović). B. Šulek, im. 184.

KUNDJEG *(ili* Kundijeg?), *m. mjesno ime.* — XIV *vijeka.* Niz potokь u Kunьdêgь . . . Svetostef. hris. 10.

KUNDOVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Jovan Kundović. Rat. 410.

KUNDRA, *f. isporedi* kudrav, kundrav.

a. *ime krmači.* Orozović. D. Hirc.

b. cunnus. *u Karlovcu.* F. Kurelac, dom. živ. 57.

KÙNDRÂC, *m. vidi u Vukovu rječniku:* Jednom mačku ime kundrac, drugom makokundrac: šic kundrac! mac kundrac! oberbac bakundrac (ko više puta zasopce brzo može reći da se ne pomete. cf. jeguba). — *isporedi* kudrac.

KÙNDRAV, *adj. vidi* kudrav. Kundravo perje, raščehano u guske. Gradac u Slavoniji. D. Hirc.

KÙNDRÔV, kundròva, *m. vidi u Vukovu rječniku:* ime psetu koje dugu dlaku ima ‚ein hundename' ‚nomen cani indi solitum'. — *isporedi* kudrov *(jamačno je ista riječ).*

KUNDUCI, Kunduka(?), *m. pl. ime selu u Hercegovini* Statist. bosn. 109.

KUNDUČINA, *f. ńekakva biļka.* Kundučina (Sabļar, Lika). B. Šulek, im. 184.

KÛNDUR, *m. riječ nepoznata postańa u Dubrovniku.*

a. *sluga koji služi u različnijem kućama, a uprav ne pripada nijednoj. ovako je tumačeńe u Stulićevu rječniku:* ‚plurium famulus (qui nulli domino est addictus, sed nunc uni nunc alteri famulitium praestat').

b. *danas znači: čovjek što kunduruje (vidi* kundurovati, b). P. Budmani.

KUNDURÀRIJA, *f. kundurovańe (vidi* kundurovati, b); *neistinita (i uopće zla) vijest o kome*

Digitized by Google

što je postala kundurovaŧem. — U naše vrijeme u Dubrovniku. ‚To ne može bit; to ja ne mogu nikako vjerovat; to su same kundurarije'. P. Budmani. — *Postaje od* kundur *talijanskijem nastavkom* eria (aria).

KÛNDURICA, *f. žensko čeljade prema* kundur. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.*

a. *žensko čeljade kao sluškiña u različnijem kućama, vidi* kundur, a. — *U Stulićevu rječniku:* ‚plurium famula etc.'.

b. *danas znači u Dubrovniku žensko čeljade što kunduruje (vidi* kundurovati, b). P. Budmani.

KÛNDURITI, kûndurîm, *impf. u Stulićevu rječniku: uz* kundurovati.

KUNDURÒVATI, kundùrujêm, *impf. raditi kao kundur ili kundurica. — U naše vrijeme u Dubrovniku.*

a. *služiti u različnijem kućama a ne pripadati uprav nijednoj. — U Stulićevu rječniku:* ‚pluribus alternatim famulari (ut supra)'.

b. *danas znači: mnogo brbljati (naj češće zlo govoriti) o tuđijem poslima.* P. Budmani.

KUNĐEVAC, Kunđevca, *m. kajkavski* Kunđevec, *ime selu u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdilj. 116.

KUNE, *f. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskome.* Niva u Kunama. Sr. nov. 1867. 576.

KUNÈGÛNDA, *f.* Cunegundis, *ime žensko (uprav ńem:* Kunigunde). — XVIII *vijeka.* Enrik cesar s Kunegundom svojom ženom . . . J. Kavańin 299b. Blažena Kunegunda zapovidi vodi da iđe uzbrdo. J. Banovac, razg. 18.

KUNÈLIĆ, *vidi* kunilj *i* kuńelić.

KÙNEŃE, *n. vidi* kleće. — *Zlo načińeno po praes.* kunem. — *U dva pisca* XVII *i* XVIII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (kunenje), *u Stulićevu, u Voltigijinu.* Kletve, proklinanja i kunenja. B. Kašić, zrc. 100. Kojih su usta puna kunenja. rit. 434. Kojih su usta puna kuneńa. J. Banovac, blagosov. 332.

KÙNETINA, *f. koša ili krsno od kune. — U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KUNFA, *f. vidi* kompa. u Posavini. F. Hefele.

KÙNFET, *m. tal.* confetto, *vidi* zahara. — *U sjevernoj Dalmaciji i u Istri od* XV *vijeka.* Kunfete nesihu u pehare na dlan k onim. M. Marulić 94. Svakoga kunfeta po stolu posuše. Oliva. 15. Ditiću podaše kunfeta dovolje. 59. Tu napokon donošahu množ marcpana i kunfeta. J. Kavańin 28a. Ostavi mene da čuvam kvočku i piliće i jednu žaru kunfeta. N. Palikuća 9.

KÙNFETNÎK, *m. sdjela na kojoj se hrani ili donosi slatko (kunfeti). — Na jednome mjestu* XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (kunfetьnikъ ‚scutella offerendis bellariis'). Jedanъ kunfetnikъ, poteže četiri litre, 3 unče. Mon. serb. 408. (1441). *U prijepisu istoga spomenika ima:* kunfetikъ poteže 4 litre, 3 unče. Spom. sr. 2, 100. *gdje* kunfetikъ *(kako misli i Daničić) biće pisarska pogreška.*

KÙNFÎN, kunfína, *m. tal.* confine, *međa, granica. — Po zapadnijem krajevima, a između rječnika u Vukovu:* (u primorju) ‚die grenze' ‚confinium' [vide međa 1] cf. granica. Stvoreni biše razvodi i kunfini. Mon. croat. 3. (1275 *prepis.* 1546). Preko mora duždevoga do kunfina paštrovskoga. Nar. pjes. vuk. 1, 95. Raspoloženе ńihovijeh kunfina ili zemalja. V. Bogišić, zborn. 1.

KÛNÎ, *vidi* kuńi.

1. KÙNICA, *f. dem.* 1. kuna. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kûnîcâ. — *Od* XVI *vijeka (može biti i stara riječ, isporedi rus.* куница): *u rječnicima ima različna značeńa (vidi dalje); nema je u Bjelostjenčevu, Jambrešićevu, Daničićevu.*

a. *uprav kao deminutiv prema* 1. kuna, a, *a). — U Vukovu rječniku.*

b. *znači isto što i* 1. kuna, a.

a) sama životiña. — Između rječnika u Vrančićevu (‚martes') *i u Stulićevu* (‚martes, mustella' *s dodatkom da je riječ ruska).* Poslatna kudica još joj se vidjaše, jak crna kunica, kojom se gizdaše *(vidi kod* 1. kuna, b). M. Vetranić 2, 176.

b) krzno, vidi 1. kuna, a, *a).* Bi zavit u haljinice, ne u svilu ni u skerlete ni u kunice, ni u ostale kožice mehke i gizdave. M. Divković, bes. 80a. Niki se j' opravil u šubu od kunic. B. Krnarutić 20. Ja bi ciganki oplea od kunice bile oputice. Nar. pjes. istr. 3, 11. Samur, kapa od kunice, nalik kaluđerske kamilavke. V. Vrčević u Nar. prip. vrč. 227.

c. *kao deminutiv prema* 1. kuna, b *(lisičica). — U Belinu rječniku* (‚volpetta, volpe piccola' ‚vulpecula' 777b) *i u Voltigijinu* (‚volpetta, volpina' ‚füchschen').

d. *vidi* 1. kunac, kunilj. — *Samo u Mikaljinu rječniku:* kunica, tekunica ‚cuniculus'.

e. *kao ime domaćijem životińama. a) ime ovci (na Krku).* F. Kurelac, dom. živ. 32. — *b) ime kozi.* Krupa, Bosna. D. Hirc.

2. KÙNICA, *f. ńeka biljka. — Može biti ista riječ što* 1. kunica, *isporedi* kuńi rep *kod* kuńi. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Jambrešićevu (u dodatku kod* millefolium) *i u Vukovu:* (u Srijemu) nekakva trava [‚Achillea millefolium L.'; vide paprac]. Djeca metnu jedan struk ove trave u nos, pa držeći ga jednom rukom pod nosom drugom stisnutom biju u onu odozdo govoreći: ‚Pusti, baba, końu krv i teletu mleka!' i tako čine dok ne udari krv iz nosa *(vidi i* Nar. posl. vuk. 266). Neka kuva kunicu, millefoglio. J. Vladmirović 21. Kunica, millefolium (Kuzmić, S. Budmani), millefoglio maggiore (u sińskom rukopisu, Durante), Achillea millefolium L. (Lalangue). B. Šulek, im. 184.

KUNICE, *f. pl. ime selu u Srbiji u okrugu valjevskome.* K. Jovanović 100.

KÙNIČIĆ, *m. prezime (uprav nadimak jednoga ogranka dubrovačke vlasteoske obitelji Gučetića). —* XVII *vijeka. (Dubrovčani)* redom učiniše poklisare na sve strane . . . a vrijednoga Kuničića k Ali paši bosanskomu. J. Palmotić 88. Treba reći da je Maro Gučetić bio prozvan Kuničić. (S. Skurla). 94.

KÙNIČIN, *adj. koji pripada Kuni (vidi* 7. Kuna). Ne vjeruje Seńanin Tadija, dok ne viđe sabju Kuničinu, pozna sabju Hasan-age Kune. Nar. pjes. vuk. 3, 290. A on vodi Kuninog dorina, pa ga daje seki Anđeliji: ‚Jaši końa, sejo Anđelija'; a uzima seju Kuničinu, pa je baci za se na đogata'. 3, 390.

1. KÙNIĆ, *m. vidi* 1. kunac *i* kunilj. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

2. KÚNIĆ, *m. prezime.* — XVIII *vijeka poznat je latinski pjesnik* R. Kunić *iz Dubrovnika.* Kunić. Schem. bos. 1864. IX. XXVII.

3. KÙNIĆ, *m. mjesno ime u Hrvatskoj. a) selo u županiji zagrebačkoj.* Razdilj. 75. — *b) zaselak u županiji modruško-riječkoj.* 52.

Digitized by Google

KÙNIĆANIN, *m.* čovjek iz Kùnića *(vidi* 3. Kunić. *b))*. V. Arsenijević. — *Pl.*: Kùnićâni.

KÙNIĆKÎ, *adj. koji pripada selu Kuniću (vidi* 3. Kunić, *b))*. V. Arsenijević.

KÙNIĆKIŃA, *f.* žensko čeljade iz Kùnića *(vidi* 3. Kunić, *b))*. V. Arsenijević.

KÙNIDBA, *f. kleće (uprav djelo kojijem ko koga kune). — U jednoga pisca našega vremena koji vaļa da je sam tu riječ načinio.* Da se gdjegdje ošibnu poroci našega puka, naj više osveta, sutuka, prerasuda, kletva i kunidba. S. Ļubiša, prič. 81.

KÙNIJEĻ, kunijèļa, *m. vidi* 2. kunac. — *Od tal.* coniglio. — *Akc. se mijeńa u voc.*: kùnijeļu, kùnijeļi. — -ije- *kao da stoji po jušnome govoru mj.* ě, *isporedi* kuńelić. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚coniglio, animal noto' ‚cuniculus' 216a) *i u Stulićevu* (kunijeļ, zvijer ‚cuniculus'). ‚Kunijeli' *(mislim da treba čitati* kunijeļi; *u drugom rukopisu stoji* kuniļi) i zeci. M. Vetranić 2, 279. Na mrtva lava i kunijeļ udara. (D). Ni s lisicami ni s kunijeļi prijazni ne uzmi. (D). Poslov. danič. Može se prilikovati zloća od straha kunijeļu. K. Magarović 74.

1. KÚNIN, *adj. koji pripada kuni, vidi* 1. kuna. — *isporedi* kuńi. Kuninu kožu u živu prodaje (ne kupi). (Z). Poslov. danič.

2. KÚNIN, *adj. koji pripada Kuni (vidi* 7. Kuna). — *isporedi* Kuničin. I on vodi Kuninog dorina. Nar. pjes. vuk. 3, 390. Kunina Zlatija. Vuk, nar. pjes. 3, 199.

KUNÌNA, *f. koža (krzno, kožuh) u kune (vidi* (1. kuna). — *Od* XVII *vijeka.*

a. *u smislu kazanome sprijeda.* On se, Vuće, podnosi kuninam i risovinam. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 18.

b. *u prenesenome smislu. — Između rječnika u Vukovu* (brada na trsci *s dodatkom da se govori u Srijemu).* Kunina (tršica ‚panicula'), to je cvast sa nejednako-razgranatim rastršenim cvetnim peteļkama, koje se ne završuju ravno. K. Crnogorac, bot. 49.

KUNIŠINCI, Kunišinaca, *m. pl. ime selu u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* Razdijeļ. 184.

KÙNITEĻ, *m. čovjek što kune. — Samo u Mikaļinu rječniku:* kuniteļ, koji kune ‚maledicus, obtrectator', *i u Stulićevu:* ‚qui convicia profert'.

KÙNITEĻICA, *f. žensko čeļade što kune. — Samo u Stulićevu rječniku:* ‚quae convicia profert'.

KÙNFÎN, kunfina, *m. vidi* konfin. — *Po zapadnijem krajevima u naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚die grenze' ‚confinium', cf. granica *s primjerom iz narodne pjesme:* Preko mora duždevoga do kunfina Paštrovskoga *i s dodatkom da se govori u Primorju). — I u narodnoj zagoneci:* Miš se peńe uz kunfin niz kunfin, kite bere, kite veže, sve nešto priteže. (V. Vrčević, od koga nam je ova zagonetka, daje kao odgonetļaj ‚đeca kad paļetkuju klasove pšenice po poļu', ali nam se ne čini dosta jasna sveza među ovom zagonetkom i odgonetļajem. S. Novaković). Nar. zag. nov. 42. *otale u Vukovu rječniku:* u zagoneci: Miš se peńe uz kunfin.

KÙNOR, *m. vidi* Kunara, *isporedi* Kunar, Kunora. — *U narodnijem pjesmama našega vremena, a između rječnika u Vukovu:* Kunor (planina), cf. Kunara *s primjerom iz narodne pjesme:* Ode beže u Kunor planinu. — Primiše se u Ogorjelicu, od ńe pravo u Kunor planinu, iz Kunora u poļe Kotarsko. Nar. pjes. vuk. 3, 125. Ajd' izidi u Kunor planinu. Pjev. crn. 224b.

KUNOŠIĆI, *m. pl. ime zaseoku u Bosni u okrugu sarajevskome.* Statist. bosn. 26.

1. KÙNOV, *adj. koji pripada kunu (jednome drvetu ili drveću ili vrsti drveta). — U Vukovu rječniku:* ‚von kun' *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

2. KÙNÔV, *m. ime psu.* Bastaja, Daruvar. D. Hirc.

KUNOVAC, Kunovca, *m. mjesno ime.*

a. *selo u Bosni u okrugu Tuzle Donje.* Statist. bosn. 90.

b. *u Hrvatskoj. a) (kajkavski)* Kunovec, *selo u županiji varaždinskoj.* Razdijeļ. 97. — *b) zaselak u županiji ličko-krbavskoj.* 82.

c. *pusta u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* Razdijeļ. 137.

KUNOVCI, *m. pl. ime selu u Slavoniji u županiji požeškoj.* Razdijeļ. 129. — *isporedi* Kunovac.

KÙNOVICA, *f. ime planini. — Vaļa da postaje od* 1. kun *(vidi kod* a).

a. *planina i klanac u Srbiji u okrugu niškome.* Još se mogu pomenuti visovi koji su na onom ogranku Suve Planine koji se među Jelašicom i Crvenom Rekom spušta ka Nišavi. ovaj krak Suve Planine ima danas nekoliko imena od kojih ime ‚Ploča' nekad se uzima kao ime za ceo taj planinski ogranak. među tim taj ogranak neće biti ništa drugo nego onaj deo Suve Planine koji su stari zvali ‚Kunovicom'. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 4. Kunovica, krajńi izdanak Suve Planine koji se upućuje k severozapadu, i koji je po prilici bio spojen s Plešem dokle ga nije prestrugala Nišava, te između ńega i Pleša prokrčila svojoj vodi put. razni delovi te planinske kamare imaju danas razna imena, a to je sve ona, u staro doba često spomińana, planina ‚Kunovica'. pleća Kunovice preko kojih danas prelazi put iz Niša k Beloj Palanci, zovu se ‚Ploča' ... Seļaci koji naj boļe znaju imena mestima u svoj okolini kažu da je to ‚Kunovica', koja se prozvala tako od drveta ‚kuna' (klena) kojega mnogo ima u toj strani. Kunovica se latinski zvala ‚Catena mundi' (veriga svijeta). 73. — *Pomiče se od* XVI *vijeka, vidi:* Od Niša uzlazi se k selu Pirotu ležećemu u brdinah. prevaliv golemu i strmu goru Kunovicu (‚Curonovica') ... dolazi se iza pedeset miļa u Sofiju. P. Matković, rad. 49, 121 *(putovańe F. Petančica* XVI *vijeka). vidi i na strani* 123. Prošavši Niš i ostavivši s desna goru Kunovicu (‚Cunovitzza') i gradić ‚Coprivatz' dođoše za 28 miļa u Klisuricu (‚Klissurizza'). ovo je selo u Bugarskoj koju Kunovica dijeli od Srbije. *(putovańe poslanstva mletačkoga god.* 1538). 56, 219. *vidi i str.* 220. — *Između rječnika u Voltiģijinu* (‚montagna; monte emo' ‚gebirg') *gdje kao da pisac misli na Balkan, i u Daničićevu:* ‚razbi despots i Jankuls Hadomь pašu u Kunovici' 1443. (Okáz. pam. šaf.) 78. — Kunovica, grlo od svijeta, ka verigom dugom veže, i planina stara opeta prostire mu se i proteže. I. Gundulić 317. Otkli Vitoš mrazni, otkoli Kunovica ledna niče. Ġ. Palmotić 1, 21. U Niš idu i u kadije čete uzimļu oružane, er prohodit lasno nije kunoviške priko strane. u planini Kunovici gdje dubrava raste gusta ļuta gusa svijem putnici put zasijeda mjesta iz pusta ... Samo jedna što ulica kako zmija vijaše se, koja gustijeh sred granica prosječena viđaše se ... J. Palmotić 179—180. Verug svijeta, Kunovica...

Digitized by Google

J. Kavańin 274a. Da zauzme tesnac Kunovicu između Ak-Palanke i Niša. S. Novaković, novo brdo. 42. — *U jednoga pisca Dubrovčanina kao ime vile same planine.* Nuti hitre Kunovice koju slijede izabrane s vilenicim vilenice ke Planinu staru brane. G. Palmotić 1, 11. *tako će biti i ovdje:* On hitroga sin Vukmana i himbene Kunovice. 2, 176. — *I selo na samoj planini.* M. Đ. Milićević, kraj. srb. 73. 126.

b. *u nekijem pjesmama našega vremena znači što i* Kunara, *te je iz nih primio i Vuk u rječnik (bez tumačenja s primjerom:* Kunovicu goru prejezdiše). Vino pije Mijat harambaša u visokoj gori Kunovici. Nar. pjes. vuk. 3, 440. Privati se Kunare planine,... Kunovicu goru prejezdiše, spustiše se u polje Kotarsko. 3, 112.

KÙNOVIČKÎ, *adj. koji pripada Kunovici (vidi primjer J. Palmotića kod* Kunovica, a).

KUNOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Jovan Kunović. Rat. 45.

KÙNOVINA, *f. u Vukovu rječniku:* kunovo drvo *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.* — *Na drugome mjestu znači što i* trišlja. Kunovina, Pistacia lentiscus L. (Visiani). B. Šulek, im. 184.

KUNÒVIT, *adj lukav kao kuna (lisica).* — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVII *vijeka.* Ove oči vuhvovite i načini uzoviti ńega svijesti kunovite... Ǵ. Palmotić 1, 334. Zli Vučistrah kunoviti. 2, 176.

KUNOVO, *n. ime selu u Srbiji u okrugu vranjskome.* M. Đ. Milićević, kraj. srb. 304.

KUNPAKE, *f. pl. mjesno ime, vidi u Daničićevu rječniku:* Kunьpake, selima u Mačvi koja je car Lazar dao Ravanici išla je međa ‚putemь deonimь podь Kunpake'. S(r). l(etop). 1847. 4, 53. (1381).

KUNPÀNIJA, *f. vidi* kumpanija. Kada dođe ńiova kunpanija onamo... Djelovod. prot. 193.

KÛNSKÎ, *adj. u Stulićevu rječniku us* kući.

KUNSOL, *m. vidi* 1. kunsuo. — *Na jednome mjestu* XV *vijeka, a otale u Daničićevu rječniku* (kunьsolь, gledaj kunьsulь). Što se pre među sobomь Dubrovьčane, ili se bude učinilo u Srьbьljihь ili u Dubrovьniku, da se pre prêdь kunьsulomь dubrovьčkymь i prêdь ńihь sudijami, a što sudi kunьsolь i ńegove sudije, na tomь da stoje. Mon. serb. 271. (1405). samo tu. Đ. Daničić.

KUNSÙLÂT, *m. vidi* konsulat, b. — *Na jednom mjestu* XV *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku* (kunьsulatь, gledaj konьsulatь). Pisanь bješe kunьsulatь na 27 dni aprila pisana u Hoče na 21 danь ļuļa na 1444. Spom. sr. 2, 110.

1. KÛNSUO, kûnsula, *m. vidi* konsuo. — *U spomenicima dubrovačkijem* XIV *i* XV *vijeka u kojima uprav znači: sudija, vidi:* Upravitelьstvo sudbeno: ‚knez' sam (za vrlo male stvari); ‚konsuli' (‚curia civilis, judices majoris curiae'), četiri senatura. M. Pucić *u* Spom. sr. 1, XXVIII. — *Između rječnika u Daničićevu* (kunьsulь ‚consul' tako su se zvali Dubrovčani koji su imali od svoje opštine vlast po drugim zemļama nad svojim zemļacima. — tako se zvao glavni sudija u Dubrovniku). Što se prê među sobomь Dubrovčane, ili se bude učinilo u Srьbļihь ili u Dubrovniku, da se prê prêdь kunьsulomь dubrovčkimь i prêdь ńihь sudijami, i što sudi kunьsulь i ńegove sudije, na tomь da stoje. Mon. serb. 206. (1387). Predь gospodinom kunsulomь dubrovačcijemь poglavļe *(sic)* odь pravada grada Dubrovnika i ńegove počtene sudьje. Spom. sr. 2, 127. (1466). -- Mi smo pisali zapovêdaje našêmь Dubrovčanomь kunsulomь koji su po vsoj srьbьskoj zemļi. 1, 62. (1405).

2. KUNSUO, kunsula, *m. vidi* konsuļ. — *Između rječnika u Mikaljinu* (kunsuo, gavez, trava ‚consolida maggiore' ‚innula rustica') *i u Stulićevu* (kunsuo, trava ‚consolida maggiore, erba' ‚symphitum'). Kunsuo, consolida maggiore, symphytum (Skurla), Symphytum officinale L., v. Konsul. B. Šulek, im. 184.

KUNŠEJATI, kunšejam, *impf. svjetovati (ili svjetovati se), tal.* consigliare, *mlet.* consejar, consegiar. — *U naše vrijeme u Istri.* Oni počnu kunšejati, komu ote sestru dati. Nar. pjes. istr. 2, 107.

KÙNŠIJENCIJA, *f. vidi* konšijencija. — *U pisaca čakavaca* XVI *vijeka.* Držan je srčeno iskusiti svêst i kunšijenciju svoju. Naručn. 18a. Nimam ja kunšijenciju, da bih imel ki smrtni grih. 78b. Pilat osudi Isusa proti kunšijenciji. 29a. Sam reče na ńega kunšijenciju. Mon. croat. 191. (1508).

KÙNŠÎĻ, *m. svjet, savjet, vijeće, tal.* consiglio. — *U naše vrijeme u Istri.* Pak su ovi dni zbirali kunšiļ. Naša sloga. god. 20, br. 12. Kunšîļ, it. ‚consiglio', vijeće. god. 18, br. 98.

KUNŠÌĻATI, kunšìļâm, *impf. vidi* kunšejati. — *U naše vrijeme u Istri.* Ča si ono kunšiļal. Naša sloga. god. 12, br. 14, str. 55. Kad su se bili zbirali da kunšiļaju. god. 15, br. 6.

KUNŠÌĻÊR, *m.* tal. consigliere, savjetnik. — *U naše vrijeme u Istri.* Naša sloga. god. 20, br. 51.

KUNTATI, kuntam, *pf. na dva mjesta u rukopisu* XVI *vijeka kao da znači: platiti (što bi moglo biti tal.* contare, *brojiti), ali je u drugijem rukopisima* kuntentati. Oni pristava kuntati ima po dobitku ki je dobio. *(Rukopis* A ima tu riječ u toj istoj slici i malo kašńe; ostali vele: kuntentati, kao što ima i A po drugih mjestih. M. Mesić)... Oni ima pristava kuntati od sebe. Stat. poļ. ark. 5, 273.

KÙNTEN, *adj. vidi* konten. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Esi li ti kuntena za ń poći?' ‚Ako ste oboe kunteni, onda nek Bog blagoslovi vas'. ‚Esi li ti kunten, da danas idemo u Gospić?' J. Bogdanović.

KÙNTENAT, kùntênta, *adj. vidi* 1. kontenat. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (kunьtenьtь ‚contentus').

a. *adj.* Bi jedna i druga strana kuntenta. Mon. croat. 51. (1422). Da bi bil kuntenat od nas. 105. (1470). Hoćemo i jesmo kunьtenьti slobodno puštiti. Mon. serb. 328. (1423). Ako bi sve selo bilo kuntento. Stat. poļ. ark. 5, 266. I biše kuntenti o istoj naredbi. 308. Takovi da sude tko more kuntent bit? M. Marulić 82. O tisknoj još pići človik kuntent bude. 202. Ne samo je kuntenat sramotiti žene, da ovo ļudi koļe. Transit. 223. Ako me hoćeš ponesti k papi, vele sam kuntenat. Mirakuli. 54. Ja sam zlo kuntent da Saul je živ na zemļi. Korizm. 84a. Ako je providino ovako od Gospodina Boga, ja sam kuntent. Ivan trog. 32. O koliko vesela, rada i kuntenta biše diva Maria! M. Jerković 18. Biti će zadovoļni i kuntenti. P. Radovčić, ist. 117. Optica osta kuntenta, vesela. Oliva. 36. Ja sam rad kuntenta biti voļi tvojoj. Nar. pjes. istr. 2, 94. Nisu bili š ńim kuntenti. Nar. prip. mikul. 21. Kuntenat, tal. ‚contento', zadovoļan, rad, pripravan. *u* Nar. pjes. istr. 6, 50.

Digitized by Google

b. *adv.* kùntênto. V dȇlu učiniti kuntento. Korizm. 1a. Rado i kuntento ti si me primila. Nar. pjes. istr. 2, 114.

KÙNTÊNSTVO, *n. vidi* kontenstvo. — *Od* XVIII *vijeka.* Ah svite, svite! čistoga u tebi nije kuntenstva. A. Vitaljić, ostan. 393. Bog svakoga kuntenstva. L. Terzić 126. Neće vam biti oni dan od strahote, ni od smutńe, ni od osude žalostne, nego od radosti i kuntenstva. A. d. Bella, razgov. 180. Za ono kuntenstvo koje uživate u raju. H. Bonačić 39. Imati svako hoteńe i kuntenstvo. J. Banovac, pripov. 108. Dobar večer, mila, ja ću ti spodati i kuntenstvo moje tebi hoću dati. Nar. pjes. istr. 2, 114.

KUNTÈNTATI, kuntèntâm, *pf. vidi* kontentati. — *Od* XIII *vijeka (vidi kod* b) *po zapadnijem krajevima, osobito u čakavaca.*

a. *aktivno.* Kuntentali smo crikvu rečenu. Mon. croat. 95. (1464).

b. *sa* se, *refleksivno.* Tako obe strane se sjediniše i kuntentaše. Mon. croat. 4. (1275 *prepis.* 1546). Nad kim se računnom i on kuntenta. 271. (1572). Tko se ne bi kuntentao o odluci. Stat. poļ. ark. 5, 271. Malim se kuntentat. M. Marulić 138. O tom se kuntentaj. 139. Ako se kuntentaš imat toko hliba. 142. Mnozi sini jednoga otca kuntentaju se jemati odiču. P. Radovčić, ist. 117. Kuntentaju se ne činiti grihe smrtne. način. 89. Abram se kuntenta ištom da su u miru. J. Banovac, pripov. 117.

KÙNTÎNO, *adv. sve jedno, jednako, neprestano, tal.* continuo. — *Na jednome mjestu* XV *vijeka.* Inkvjetudo jest okolo dobitka jedan apetit kuntino za dobiti. Starine. 23, 143. (1496).

KÛNTOŠ, *m. ćurak; kožuh.* — *isporedi* kontuš, kuntuš. — *Akc. je u drugome izdańu Vukova rječnika:* kûntôš, *ali je u trećemu ispravļeno po Vukovoj bilješci:* kûntoš; *ovako sam i ja svagda čuo.* — *Kao da je od tur.* qontoš; *ali treba primijetiti da se ova ili slična riječ nalazi i u nekijem slavenskijem jezicima osim našega, pa i u drugijem europskijem jezicima. znamenito je da je u poļskome jeziku* kontusz *karakteristično narodno odijelo. riječ je bez sumńe istočna, isporedi grč. κάνδυς, nekakvo iransko odijelo s rukavima, te je po svoj prilici i turska riječ od ovakove iranske postala, ali je teško kazati, jeli u Europu došla samo preko Osmanlija ili još prije.* — *U Belinu rječniku: (s dodatkom da je tuđa riječ)* ‚pelliccia, veste foderata con pelle' ‚vestis pellita' 550b; *u Stulićevu* (kuntoš, haļina gorńa ‚mastruca, pallium pelle subsutum'); *u Vukovu:* 1. (u Crnoj Gori) vide ćurak. — 2. (u Srbiji) vide kožuh.

KÙNTRÂDA, *f. tal.* contrada, *kraj, okolina; ulica.* — *isporedi* kontrada. — *Od* XIII *vijeka.*

a. *kraj, okolina.* Ne moremo bit prež ńih kuntradi ... Vam dopušćamo pasti živine po našoj kuntradi. Mon. croat. 5. (1275 *prepis.* 1546). V kuntradi se govori ... 131. (1487).

b. *ulica.* Ali vanka s crikve po kuntradah. Starine. 23, 146. (1496). Ne mogahu po kuntradah hoditi. Korizm. 26a. Hoću da se čiste vas grad i kuntrade. Oliva. 54. Kuntrado široka, vele si mi duga. Nar. pjes. istr. 2, 19.

KÙNTRAT, *m. vidi* kontrat. Trgovac moral kuntrat načinit. Nar. prip. mikul. 3. Kuntrât ‚pactum'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 36.

KUNTREŠTÂŃE, *n. vidi* kontrast. — *Upravo je verbalni supstantiv od glagola* kuntrešťati *(tal.* contrastare) *za koji nemam potvrde.* — *Na jednome mjestu u pisca čakavca* XV *vijeka (sa starijim oblikom* kuntreštanje). Zač kuntrošťanje jest kada človik suprotivi se istini. Starine. 23, 134. (1496).

KÛNTUŠ, *m. vidi* kuntoš. — XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (kunstušь, gledaj konstušь). Kuntušь zlatomь figuranь Mon. serb. 415. (1442). Spom. sr. 2, 121. (1448).

KUNTUŠA, *f. vidi* kuntoš. — *Samo u Mikaļinu rječniku:* kuntuša, haļina gorńa ‚epitogium'.

KÙNUTI, *vidi* kleti. — *Oblik zlo načińen (radi slika) po osnovi sadašńega vremena.* Da sunčenu svitlost vazda ću kunuti, ka toliku slatkost čini m' odbignuti. P. Zoranić 15b.

KUNZUO, kunzula, *m. vidi* 2. kunsuo. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Ne imade kako u Šibeniku gaveza, ni kunzula. J. Vladmirović 36. Korena od gaveza iliti maloga ili velikoga, premda se mali zove kunzuo. 24.

KÙŃ, *m. od lat.* cuneus *ili od tal.* conio. — *Nalazi se u dva značeńa.*

a. *vidi* 1. klin, a. — *ovo je starije značeńe latinske i talijanske riječi, ali mu nemam potvrde prije našega vremena.* Kuń, klin gvozdeni, što ga rabi kamenar. u Novom. F. Hefele.

b. *orude za kovańe novaca, osobito gorńi dio pa i uopće kov (tal.* conio). — *Od* XVI *vijeka u Dubrovniku.* Našijem dukatmi ispod kuńa freščijem. M. Držić 275.

1. KŨŃA, *f. vidi* gduńa, duńa, guńa. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚cotoneum'), *a u naše vrijeme u Istri.* V drugim lugi kuńe i naranča. Nar. pjes. istr. 2, 80. Kũńa, *isto što* duńa. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1ftg. 23. Kuńa (Verantius), v. Duńa, Kutina. B. Šulek, im. 184.

2. KUŃA, *f.* Ambrosia maritima L., *neka biļka.* — *Od* XVII *vijeka, naj prije u Mikaļinu rječniku* (kuńa, opak, trava ‚ambrosia'), *pa u Belinu* (kúńa ‚ambrosia herba, pianta cosi detta' ‚ambrosia' 71a) *i u Stulićevu* (kuńa, trava ‚ambrosia' *s dodatkom da je uzeto iz Mikaļina).* Kuńa, ambrosia (Mikaļa, Skurla), Ambrosia maritima L. (Visiani, Lambl). B. Šulek, im. 184. — *Ali je ova riječ vrlo sumńiva, vidi:* Kuńa opaš, Ambrosia maritima L. (Pizzelli). B. Šulek, im. 184. Opaš kuńa, venter apis (Pizzelli, Aquila—Buć), millefolium, milium solis (Pizzelli, Kuzmić), Achillea millefolium L., v. Kunica. 266. *po ovome se čini da mješte supstantiva* kuńa *imali bismo* kuńa opaš *(kuńi rep, vidi kod* kuńi). *supstantiv* kuńa *vaļa da je naj prije krivo zabiļežen (ili štamparskom griješkom ili što je sam Mikaļa zlo prepisao iz kakva rukopisa) u Mikaļinu rječniku, te da mješte* kuńa, opak *treba čitati* kuńa opaš, *a iz onoga rječnika uzeli su poslije drugi pisci (ali vidi i* opak).

KÙŃÂDA, *f. tal.* cognata, *mlet.* cugnada, *po primorju u gradovima zamjeńuje sve naše riječi:* snaha *(bratova žena),* zaova, svast, *pa i* jetrva *itd.* — *isporedi* kuńado. P. Budmani.

KÙŃÂDO, *m. tal.* cognato, *mlet.* cugnado *(sad* cugnà), *po primorju u gradovima zamjeńuje sve naše riječi:* svak, djever, šura, *pa i* pašenog *itd.* Kuńado babe đedove. (Reče se onome koji hoće silom da se svoji s kime. U Boci). Nar. posl. vuk. 164. Kuńâdo, tal. cognato, šurjak. *(u Istri).* Naša sloga. god. 20, br. 9.

KŨŃALICA, *f. žensko čeļade što sve jednako kuńa.* — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ma đe je u ńega žena, ona žalosna kuńalica?' ‚Muči, kuńalico, vavije su ti koļena i zubi skupa'. J. Bogdanović.

Digitized by Google

KÚŃALO, *m. čovjek što sve jednako kuńa. — U naše vrijeme u Lici.* ‚Muči, žalosni kuńalo, više kuńaš i spavaš nego li gledaš'. J. Bogdanović.

KÚŃÂŃE, *n. djelo kojijem se kuńa. — Između rječnika u Vukovu.* Da razgovor krene i da prene od kuńańa sluge. Osvetn. 1, 64.

KÚŃATI, kûńâm, *impf. drijemati (osobito kad se sjedeći klima glavom). — Akc. kaki je u inf. taki je u praes.* 3 *pl.* kúńajû, *u aor.* kúńah, *u ger. praes.* kúńajûći, *u ger. praet.* kúńâvši, *u part. praet. act.* kúńao; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes.* 1 *sing. — Riječ je stara, isporedi rus.* кунять *(ako je češ.* kuňkati, *ječati kao bolesnik, deminutiv od iste osnove, onda može biti riječ praslavenska). — Između rječnika u Stulićevu* (‚flectere caput, dormitare'), *i u Vukovu:* 1. ‚(verächtlich) schlummern' ‚dormio' *s primjerom:* ‚Šta kuńaš ti tu te ne ideš spavati? (reku djetetu kad drijemle). — 2. ‚kränkoln' ‚infirma esse valetudine' *s primjerom:* On nešto kuńa. — *Drugo je značeńe u Vukovu rječniku: biti bolešljiv (što je prenešeno od prvoga). amo pripadaju ovi primjeri:* Odavno nešto kuńa i prileškuje. M. P. Šapčanin 1, 175. Pre toga *(smrti)* Vujić je kuńao tri dana. M. Đ. Milićević, pomenik. 1, 66.

KÚŃAVAC, kúńâvca, *m. vidi* kuńalo. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚On ti je onaj žalosni kuńavac'. J. Bogdanović.

KÛŃE, *n. ime šumovitu mjestu u Srbiji u okrugu niškome.* M. Đ. Milićević, kraj. srb. 13. — *Uprav je* coll. *od* 1. kun.

KUŃÈĻÂRNICA, *f. mjesto gdje se hrane kunijeli. — U Stulićevu rječniku:* ‚cuniculorum vivarium'. — *slabo pouzdano.*

KUŃÈĻÂRNÎŠTE, *n. u Stulićevu rječniku us* kuńeljarnica. — *nepouzdano.*

KUŃEĻARNIŠTVO, *n. u Stulićevu rječniku us* kuńeljarnica *i* kuńeljarnište. — *posve nepouzdano.*

KUŃÈĻIĆ, *m. dem.* kunijel. — *U knizi što je Vuk popravio za štampu ima* kunelić *i znači što i* kunijel; *ali Vuk ovu riječ nema nigdje na drugome mjestu.* Francuz jede žabe, Englez bijele zecove (kuneliće). Vuk, priprava. 153.

KÛŃÎ, *adj. koji pripada kuni ili kunama. — Riječ je praslavenska, isporedi rus.* куній, *češ.* kuní, *poļ.* kuni, *ali se u našemu jeziku upotrebļava samo za osobita značeńa (vidi* b *i* c) *ili u ńekijem dijalektima (n. p. u ugarskijeh Hrvata, u kojijeh glasi* kujni *ili* kuni, *vidi kod* a).

a. *uopće. — U Stulićevu rječniku:* ‚vulpinus'. — *U ovijem je primjerima značeńe prema* 1. kuna, a, *b).* Ar moj mili ima lipu kujnu kapu. Jačke. 61. Prvi junak kujnu kapu ... 137. Nagne kunu kapu pod široko pleće. 155.

b. kûńî rêp, *ńeka bilka. — isporedi* 2. kuńa. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (kuńi rep, trava ‚stratiotes, millefolium') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (‚millefoglio, erba' ‚millefolium' 487b), *u Stulićevu* (kuńi rep, trava ‚millefolium, achilleos' *iz Mikaļina); u Vukovu:* (u Dubrovniku) ‚tausendblatt' ‚Millefolium [myriophyllum L.]'. Učinit ću te meka kako kuńi rep — ili bumbak. (D.) Poslov. danič. S onom travom koja se ‚kuńi rep' ili dijački ‚millefolium' imenuje. I. Jablanci 153. Kuńi rep, achillea, millefolium (Durante, Mikaļa), Achillea millefolium L. (Vuk, Vodopić), v. Rep kuńi. B. Šulek, im. 184. Rep kuńi, achillea (u sińskom rukopisu, Durante), millefolium (Piszelli, Kuzmić, Aquila—Buć, Skurla), miriofillo (u sińskom rukopisu), Achillea millefolium L. (Vuk, Visiani), v. Kunica. 328. — *U Dubrovniku se reče:* ima ih kako kuńijeh repa *(vrlo mnogo).* P. Budmani. — Rep kuńi vodeni (blatni Durante), miriofillo (siński rukopis, Durante), Hottonia palustris L. B. Šulek, im. 328.

c. Kuńa Ļut, *ime zaseoku u Dalmaciji u kotaru dubrovačkome (na Majkovima).* Schem. ragus. 1871. 27.

KUŃKA, *f. vrsta škoļke, isporedi* 3. kuka *(istoga postańa). — Od* xvii *vijeka.* Na žalu se po tihosti igrahomo meu nami, loveć kuńak ona dosti. M. Gazarović 30. Kuńka ili skrińica, a velike kuńke zovu banbaļe. L. Zore, rib. ark. 10, 342.

KÛŃVA, *f. vidi* 1. kuńa. — *U naše vrijeme u Istri.* Lipi joj je dari donašajo, blide kuńve i naranče žute. Nar. pjes. istr. 2, 109. *i u Vrbniku.* D. Hirc.

1. KÛP, *m. gomila, rpa. — Osnova je praslavenska: na jugu je supstantiv muškoga roda (ali vidi i* 4. kupa), *isporedi stslov.* kupъ, *bug. i nslov.* kup; *na sjeveru je ženskoga roda s nastavkom* a *(ima i bug.* kupъ, *f.), isporedi rus.* купа, *češ. i poļ.* kupa, *pa i lit.* kaupas, kupa, *let.* kopa. — *Treba raslikovati od* kopa *(vidi), premda su ove riječi nalik jedna na drugu u obliku i smislu. — Vaļa da je srodno s riječima germanskijem istoga značeńa u kojijeh je osnova* haup *ili* hūp, *isporedi stsaks.* hôp, *anglsaks. i engl.* heap, *stvńem.* houfe, hûfe, *nvńem.* haufe; *ali nije jasno zašto i u slavenskijem i u germanskijem jezicima ima* p *(prema germ.* p *trebalo bi slav.* b). *isporedi i* kopa. — *Korijen ili osnova* kup (kuph?) *može biti indoevropska, isporedi n. p. stpers.* kaufa, *zend.* kaofa, *gora, lat.* cumulus *(od* cupmulus?). — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚acervus; cumulus'), *u Mikaļinu* (kup, nakup, rpa ‚acervus, cumulus'), *u Bjelostjenčevu* (kup, vrpa; kopa ‚acervus, aggregatio et cumulus'), *u Jambrešićevu* (‚cumulus, acervus'; kup junakov peteh zastav ‚cohors'), *u Stulićevu* (‚congeries, cumulus, acervus'), *u Voltiģijinu* (‚mucchio, ammasso' ‚haufen, schober'), *u Vukovu* (sabor ‚die versammlung' ‚conventus'), *u Daničićevu* (kupъ, s predlogom ‚vъ' i ‚na' ‚simul').

a. *uopće.* Važgavši kup drv. Anton Dalm., nov. tešt. 217b. act. ap. 28, 2. Došavši nasrid ńive, namirišе se na jedan kup kamenja. F. Glavinić, cvit. 258a. Ženi svojoj jedan kup, da jih čuva, ostavi pines. 266a. Živi svoje blago uprtiše, a mrtvijem osta na kupove. Nar. pjes. vuk. 3, 313. Ovi tri veli kupi žita. Nar. prip. mikul. 77. Kûp, hrpa žita na guvnu (samo što je izgovaraju u novooslobođenim predelima, a naročito u Vrańskom ‚kûp'). M. Đurovič. Kûp ‚acervus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 8. — Kako da bi izabrana iz kupa. Đ. Baraković, jar. 4. — Noseći kup strila, hiti strašno ļuta. A. Kanižlić, rož. 105. — Izmed kupa sveštenika mudroslovja vrilo teče. J. Krmpotić, kat. 88. — Vas kup i vsa polza svršnosti evanjeoske u ovom jest ... Š. Budinić, sum. 173b. Ti si kup dobra svega. A. Georgiceo, nasl. 218. Sva prignutja svih stvorenjih zajedno u jedan kup sabrana. P. Radovčić, način. 172. Kada mu Bog ukaza hiļadu prilika od svakovrstnih tuga, nevoļa i protivština, kao u jedan kup svezanih. A. Kanižlić, fran. 193. Božanstvo je kup sviju dobara. uzroci. 4. Pa sred kupa jada i čemera laž ne vidi. B. Radičević (1880) 118.

b. *u instrumentalu ili s prijedlozima* na *i* u (vъ) *stoji adverbialno i znači: ujedno, zajedno*

Digitized by Google

(o mjestu i vremenu). — *isporedi* okup, skup, skupa, ukup.

a) u instrumentalu. Ostali nezvani kupom se svi paju. H. Lucić 270.

b) u acc., uprav kod micańa, ali se upotrebljava i za stajańe.

aa) s prijedlogom na. *aaa) micańe.* Skupiše se vse na kup. Zak. vinod. 58. Da bi se skupili na kup. Stat. krč. ark. 2, 293. Iže tolikeje mudrosti i nauka bisi da složi na kup rimskije zakoni. Š. Kožičić 18b. — *bbb) stajańe.* Kada budu na kup. Zak. vinod. 79. Da je vojna grada togaj ili tuj župu ili tej kuće ili vsse to na kupь prodati i darovati. Spom. sr. 1, 176. (1412). Na kup vlastele i kmeti jesu potvrdili. Stat. krč. ark. 2, 287. Muži i žene na kup živuće. Š. Kožičić 29b.

bb) s prijedlogom u. *aaa) micańe.* Sьrištušte se vь kupь. Stefan, sim. pam. šaf. 27. — *bbb) stajańe.* Vidêvše vsi vь kupь. Domentijanb 27. Vênci ukrašajemь, i vь kupь blaženstvu spodobljša se. 68. I savapi u kup sve mnoštvo. M. Alberti 496. Na nebu sidi Isukrst u kup z otcem i z duhom s*(vetim)*. F. Glavinić, cvit. 6b. Rečenu goru darova mu u kup z dvorom jednim. 52a.

cc) u loc. aaa) s prijedlogom na *(za stajańe).* Kako vi velьmožije bêste bili na kupê. Spom. sr. 1, 54. (1404). Jerь ćete još na kupê biti sь vlasteli. 1, 59. (1405). Bivь na kupi z gospodinomь herьcegomь Hrьvojemь splic(k)imь i knezomь doњihь kraj i s knezomь Pavlomь Radinovćemь i s vojevodomь Sandaljemь... Mon. serb. 254. (1405). Vojsku na kupu da drži. Djelovod. prot. 189. — *bbb) s prijedlogom* u *(za stajańe).* Sveštaše vь kupê. Stefan, sim. pam. šaf. 28. Gromy velici i primrakь vь kupê i strahь. Domentijanb 155. Se kolь dobro i kolь krasьno ježe žitii bratiji vь kupê. Mon. serb. 99. (1330). Ki su v kupu bili g. Jurja Zrinskoga. Mon. croat. 284. (1581). Êdêhu vsi v kupê pri stolê. Pril. jag. ark. 9, 125. (1468). Kada su *(novci)* u kupu. A. Kanižlić, utoč. 455. Pak u kupu zakliknuše. J. Krmpotić, pjesma. 16. Sad u kupu sad po pose. kat. 82.

2. KÛP, *m.* emptio; pretium emptionis; res empta; res emenda. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* kupъ, *nslov.* kup; *mogla bi biti i praslavenska, isporedi češ. i poљ.* kup, *ali kao da je u ovijem jezicima rijetka. s toga mislim da je načińena od* kúpiti, *a ne da je ova riječ postala od* kup. — *Postańe osnove vidi kod* 2. kupiti. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚emptio'), *u Voltigijinu* (‚comprita' ‚kauf'), *u Daničićevu* (kupь ‚pretium emptionis').

a. emptio, *u apstraktnome smislu djelo kojijem se kupuje, kupovańe.* Ponudih zemlju prije kupa Štifanova. Mon. croat. 57. (1483). Drži našu plemenštinu... radi bismo slišati, po čem ju drži, ali po kupu, ali po zakladu. 148. (1492). Tako u svaki kup ter u trgu svakom neć biti vidit skup. M. Marulić 180. Očitovańa kupa i prodaje. Zbornik zak. 1, 47. Nije oni koń u kup. J. Grupković.

b. pretium emptionis, *cijena što se plaća za stvar kupljenu. — tako tumači Daničić značeńe u ova tri primjera, ali mi se čini da bi i u ńima bio smisao kao kod* a, *osobito u prvome i trećemu.* Da imь ne uzme ništa kraljevьstvo mi bezь kupa. Mon. serb. 120. (1336—1347). Što svojomь voljomь prodaju kraljevьstvu mi, da imь kraljevьstvo mi plaća kupь kako i proči ljudije. 120. (1336—1347). Ništo bezь kupa da vi ne uzmemo, tьkmo da kupimo. 175. (1356—1367).

c. *u konkretnome smislu,* res empta, *stvar kupljena.* Kupь sebê prekupujušte. Sava, tip. hil. glasn. 24, 176. Prodasva zemlju Tomi tim zakon m, da je voljan ostaviti komu ńemu drago kako vlašći svoj kup. Mon. croat. 113. (1474). ‚Ovaj je tvoj kup predrag'. J. Bogdanović.

d. res emenda, merx, *stvar što se može kupiti.* Bêdьno minuti trьgь, po tomь kupa iskati. Danilo 200—201.

3. KÛP, *m.* četverokutna mreža (u Dubrovniku). Slovinac. 1883. 281. u Rijeci (‚Ombla'). L. Zore.

4. KÛP, *m.* Cygnus ferus. Progr. spal. 1880. 43. — *vidi* kuf.

5. KUP, *adj. ima samo adv.* kupo *u jednoga pisca čakavca, i značeńe kao da jest: podmuklo. — Jamačno od tal.* cupo, *zamišljen, ćutljiv, namrgođen, pa i podmukao.* Da su štogod tako kupo i pokriveno rekli da im ni razumil. Š. Budinić, ispr. 85. Ako lažno, kupo i himbeno nosil se jest na sudu. 61.

1. KÛPA, *f.* scyphus, *vrsta čaše, vidi kod* a, *a). — Postaje od srlat.* cuppa, čaša, *koje se misli da je ista riječ što i lat.* cupa, *kaca; ali su obadvije riječi još žive u romanskijem jezicima: od* cupa *postaje franc.* cuve, *špań. i port.* cuba *(stsaks.* kôpa, *stvńem.* chuofa, *ńem. kufe od oblika srlat.* copa); *od* cuppa *tal.* coppa, *franc.* coupe, *špań. i port.* copa, *rum.* copą. — *Od* XIV *vijeka (ima i nslov.* kupa; *češ.* kupa, *kaca, jamačno je useto iz germanskoga jezika), a između rječnika u Vrančićevu* (kupa, čaša ‚crater'), *u Mikaljinu* (kupa, čaša, žmuo ‚cyatus, scyphus, simplum, poculum, calix, cratera, patera, crater'; *i kod* pehar), *u Belinu* (‚bicchiere, vaso con cui si beve' ‚cyathus' 141a), *u Bjelostjenčevu* (kupa, čaša visoka z preruči ‚carchesium'. 2. srebrna pozlaćena ‚scyphus, crater'; 3. kupa velika ali pehar za zdravice, ali bilikum, dobrodošnica ‚poculum Heracleum, vas Herculis l. Herculeum, patera', v. capis. 4. kupa rezanem delom iscifrana ‚poculum coelatum, toreuma'. 5. kupa cvetjem nakinčena ili vu koje se cvetje drži ‚fiala'), *u Jambrešićevu* (kupa srebrna pozlaćena ‚sciphus'; kupa velika za zdravice, ali bilikum ‚poculum'), *u Voltigijinu* (‚bicchiere, gotto, tazza' ‚becher'); *u Vukovu:* vide čaša (po naj više u pjesmama); *u Daničićevu:* ‚poculi species' *(vidi i kod* 2. kupa).

a. *u pravome smislu.*

a) uprav se razlikuje kupa *od ostalijeh čaša tijem što je veća (vidi osobito primjere iz* Mon. serb. 407 *i* 408), *i što je obično od zlata ili srebra ili od druge skupe materije, ali se često nahodi pomiješana s ‚čašom', vidi primjere iz* And. Kačić, kor. 226. 299 *i* Nar. pjes. vuk. 2, 184. Priloži paky drugoje zlato vь monastirь tu, i kupi 50 komatь, takožde vina 50 kupь na vьsakь dьnь. Domentijana 156. Kupe tri na stopêhь (stlьpêhь. 56) a jestь u ńihь četiri litre i desetь unačь i tri akьsađe... Kupa jedna od aspra okovana sь ustni i sь nogami srebrьnêmi pozlaćenêmь a jestь u ńoj tri litre i šestь unačь i petь akьsagi. Spom. sr. 2, 49. (1406). Dvije kupe zlate, potezaju 8 litara i 8 unče i 4 aksage sa dva kamenka. Mon. serb. 380. (1435). U sudovehь zlatehь šestь kupь s poklopci, tegle osamь na desete litarь, 6 unačь, 8 aksage; petь čašь, tegle šestь litrь, 11 unačь, 2 aksaga. 407. (1441). Kovь srьbrьni.... pedesetь čašь pisanehь i pozlaćene, sve potežu pedesetь i tri litre, 6 unačь; osamь kupь ugarьscehь, potežu dvadesti i šestь litrь, 8 unač; dvadesti i jedna kupa razlikehь, potegoše šesь desetь i dve litre, 9 unačь i ak-

Digitized by Google

sagь. 407—408. (1441). Gdi li *(su t')* kupe ter bacili srebrnoga kova cili? M. Marulić 315. Iz kupe te zlate ja ću tuj slados pit. M. Vetranić 2, 58. Vi ste ukrali carevu kupu. Zborn. 27b. Kundiri i kupe. Đ. Baraković, jar. 80. Skrovito u jednoj kupi vina podahu mu otrovi. F. Glavinić, cvit. 77a. Vina svakojaka u kupe nališe. B. Krnarutić 23. Uze mi u ruke kraļ kupu vina crvenoga. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 47. Uzmi, zete Milošu, ovu kupu vina. And. Kačić, razg. 57. Pustajije iz gore udriše, oteše mu srebrne tanure, zlatne kupe s kojim vino pije. 231b. Sto iļada čaša aliti kupa. kor. 226. Povratiti sve čaše aliti kupe. 299. Nit' sam ja Medee kupu popio. M. Katančić 56. Kako će kupe i čaše ispraznívat. Đ. Rapić 263. Te donese onu čašu zlatnu, nasluži je crvenijem vinom, pokloni je staru Jug-Bogdanu, Bogdan primi zlatnu kupu vina. Nar. pjes. vuk. 2, 184. Nazdravi mu zlatnu kupu vina. 2, 200. Care prima zlatnu kupu vina, kupu prima, a piti je neće. 2, 208. Niza sovru vino natočeno, u slaćene kupe napuńeno, uvrh sovre jedna kupa sjedi, kupa bere devet litar vina, al' je kupa od suhoga zlata, to je kupa Leke kapetana. 2, 231—232. Pak dovati onu kupu s vinom. 2, 431. U desnicu uze kupu vina, kupu vina od dvanaest oka. 2, 495. Svaki mu pruži kupu vina. Pjev. crn. 124b. Ožđeldiju šeset kupa vina. Nar. pjes. juk. 48. Nego s kupom rujno vino pije. 74. Kupo meda, goro od šećera! P. Petrović, gor. vijen. 34. — *Amo pripada i ovaj primjer u kojemu* kupa *vrijedi od prilike kao mjera (isporedi kod* čizma): Idi, dušo, u riznice doňe, te donesi tri kupe dukata. Nar. pjes. vuk. 2, 372.

b) u jednoga pisca XVIII *vijeka znači što i* kalež. Sveta je crkva odredila da je kupa od zlata oli od srebra ili barem od mida iznutra pozlaćena. Ant. Kadčić 88. Otvori svetionicu i izvadivši svetu kupu . . . 151.

c) kao nakit sličan čaši (prema lat. scyphus). — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka. (Na svijetňaku pred kovčegom od zavjeta)* na svima sedam civi imadijau biti jednake kupe i jabučice s razcvatanima liļani (‚scyphos et sphaerulas ac lilia'. exod. 25, 31). E. Pavić, ogl. 140. — *U Daničićevu prijevodu* čašice.

d) u ovome primjeru znači jamačno malu staklenu čašu (isporedi kupica): Rume natoči kupe i podijeli rakiju. S. Ļubiša, prip. 43.

e) u ovome primjeru može biti da znači sud u kojemu se hrani rakija: I dade joj kupu od rakije, da bašama posluži rakiju. kako kome koju času dava . . . Nar. pjes. vuk. 4, 158.

b. *(samo u množini) jedna od četiri fele kod talijanskijeh karata od igre (tal.* coppe). Koń od kupa. V. Vrčević, igre. 22. *vidi i* 2. dinar, 2, b.

2. KŮPA, *f. opeka sgrađena od prilike kao kratak žlijeb, kojom se (po južnijem krajevima) pokrivaju kuće.* — *isporedi* cigla, crijep, ćeramida. — *Od tal.* coppo *(misli se da je ista riječ što* coppa, *vidi kod* 1. kupa, *ali može biti da je u svezi s lat.* cubus). — *Od* XIV *vijeka (ima i nslov.* kupa *u ovome značeńu), vidi primjer u Daničićevu rječniku, a između rječnika u Mikaļinu* (kupa, opeka ‚imbrex, imbricium, tegula'; krov od opeka, od kupa ‚tectum imbricatum, tegulaneum'), *u Belinu* (‚embrice, tegola con che si cuopre il tetto' ‚imbrex' 286b; ‚tegola, lastra di terra per coprir il tetto' ‚tegula' 724b), *u Stulićevu* (‚tegula'), *u Voltigijinu* (‚tegola' ‚ziegel'), *u Vukovu:* (u Dubrovniku) vide ćeramida; *u Daničićevu rječniku kod* kupa *ima* ‚cupa, dolium'. to kao da je ovdje: ‚Ako bi vam koje kupe potrêbne'. Spom. sr. 1, 15. (1398), *ali je tu bez sumńe značeńe što sam sprijeda kazao.*

a. *uopće.* Poprži na jednoj kupi. J. Vladmirović 22. Smlači na matunu oli kupi. 46.

b. *na kući kao krov.* Uzaći na strehu dignuvši kupe. M. Radnić 202b. Probit veće kuća nego mačka kupa. (D). Skakat s kupa na kupe, a pak na ulicu. (D). Tko ne napravļa kupu, napravļaće kuću. (D). Poslov. danič. Plaćau Rimļani za svaku kupu aliti dasku što imadijau na kući. S. Margitić, fala. 203. Da tko pokriva kuću, pak na put bacajući kupe, kameńe, drva etc. A. Bačić 99. Ide od kuće do kuće kô mačka od kupe do kupe. (Z). Skita se po kućah kô mačka po kupah. (Z). Poslov. danič. — *I jednina može stajati mjesto množine.* Kotorani skočivši na pokrov od crkve, kupu skidoše i u crkvi ga ubiše. And. Kačić, razg. 87. Nijesu dvori kupom pokriveni. Bos. vila. 1886. 108. A južna joj je strana pokrivena pločom, pa po ploči kupom (opekom). 1892. 279.

c. *množina* kupe *može značiti i krov uopće.* Oni t' ne stavļaju mahnice pod kupe. N. Dimitrović 101. Neka budu kako sijeno koje raste vrhu kupa (psal. 128, 6). I. Akvilini 90. Prah pade, gdi ga je vjetar ostavio, ili u kući ili gori više kupa ili na poļu i na putu. B. Zuzeri 267.

3. KUPA, *f. neki cvijet.* Kupa, Amaranthus speciosus L. (Novak, na Hvaru). B. Sulek, im. 184. — *Ne znam jeli ista riječ što* 1. kupa *ili* 2. kupa *(po tamnocrvenoj boji).*

4. KÚPA, *f. vidi* 1. kup. — *Akc. je zabiļežen kako je u Vukovu rječniku; drukčiji je u Stulićevu, ali se Vukov potvrđuje ruskijem* купá. — *Riječ je praslavenska, vidi kod* 1. kup.

a. *uopće.* — *U Stulićevu rječniku:* kûpa (‚kuppa') ‚acervus, cumulus' *s dodatkom da se nahodi u brevijaru i s primjerom:* Skladoše nad ńim kupu kameńa.

b. *u osobitijem značeńima.*

a) vidi u Vukovu rječniku: kúpa, gomila od četiri oraha. takove gomile namjeste djeca (svako po jednu) u red prema sebi, pa biju redom ‚ojnakom' s jednoga mjesta, te ih obaraju (igraju se kupe) *itd. vidi i* V. Vrčević, igre. 27, *i* M. Đ. Milićević, živ. srb.2 289. — Od ļešnika kupe napravili. Nar. pjes. petr. 2, 176.

b) kúpa, f. snopovi od trske ili od kukuruzovine sadjenu se usprav sastavļajući ńihove vrhove, te se tako drže. ‚Imam tri kupe trske još lańske'. u Srijemu. M. Medić.

5. KŮPA, *f.* Colapis, *rijeka u Hrvatskoj.* — -u- *stoji mj. ńegdašńega* l. — *Ime* Κόλαπις *nalazi se u Strabona (o početku sadašńe ere); od ńega je postao oblik* Klpa, *vidi* ‚Ad flumen Culpa'. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 14. (1201). *pak* Kupa. — *Između rječnika u Mikaļinu* (Kupa, rijeka ‚Colapis, flumen') *i u Vukovu* (voda u Hrvatskoj). Od vode Kupe. Mon. croat. 170. (1498). Na brigu Kupe vode. P. Vitezović, kron. 174. Što od sable ńemu uticaše, ono Kupa voda proždiraše. And. Kačić, razg. 240b. — *I ime selu (sove se i* Čedań) *u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 44. *može biti isto što se pomiňe* XIII *vijeka (s* u). ‚Villam quoque, que vocatur Cupa'. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 21. (1209).

1. KÚPAC, kúpca, *m.* emptor; mercator, *uprav čovjek što kupuje, pa se iz toga razvilo i drugo značeńe još u praslavensko doba. — Akc. se mijeńa u voc.:* kûpče, kûpci, *i u gen. pl.* kûpâcâ. — *Riječ je praslavenska* (kupьcь), *isporedi stslov.* kupьcь, *rus.* купецъ, *češ.* kupec, *poļ.* kupiec. —

Digitized by Google

Postaje od korijena kup *glagola* kupiti *nastavkom* ьсь.

a. emptor, *čovjek što u nekome slučaju (kod prodaje) kupuje. — Između rječnika u Mikaljinu* (koji kupuje ‚emptor'), *u Belinu* (‚compratore, chi compra' ‚emptor' 209a; kupac desetina ‚appaltatore, che prende ad appalto' ‚conductor vectigalium' 90a), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* kupec, kupovnik ‚emptor'), *u Stulićevu* (kupac, v. kupec, *a kod ovoga ima*: ‚emptor, coemptor' *s dodatkom da je riječ ruska), u Voltiđijinu* (‚compratore' ‚käufer'), *u Vukovu* (‚der käufer' ‚emtor' *s primjerom:* A. Po što je to? B. Ko je kupac? A. Ja sam). Prьvoslavь da otgavaratь a kupьcь da je svobodьnь. Glasnik. 35, 121. (XIV *vijek).* Prodavac kupcu zruči poses. Mon. croat. 289. (1588). Mueći da bi kupac činil ńim špot. Mirakuli. 117. ‚Prodajte mi jednoga od vas da kupļu'. Reče Petar kupcu: ‚Počekaj'. Pril. jag. ark. 9, 82. (1520). Tko końa kupi jularom svezana, doodi li i jular kupcu? F. Lastrić, ned. 332. Końa kupci jer u štali vide. J. S. Reļković 71. Kožu bi ti derala,... na pazar bi nosila; kupci bi me pitali: ‚Po što, snašo, ta koža?' Nar. pjes. vuk. 1, 521. Dobar espap lasno kupca nađe. Nar. posl. vuk. 59. Žitni kupac i đevojački otac ne mogu srećni biti. 81. Nestane i końa i kupca. Nar. prip. vuk. 48. Kad prodavac za kakvu stvar mnogo zaište, a kupac se poplaši. Vuk, poslov. 7. Neka se proračuna s kupcem svojim. Đ. Daničić. 3mojs. 25, 50. Prodavac kao kupac. isai. 24, 2. I odelo je u tih kupaca i prodavaca različno. M. Đ. Milićević, zlosel. 8. — *Metaforički.* Upodobimь se prekrasnymь simь kupcemь iže kupiše predivnuju siju kupļu. Sava, tip. hil. glasn. 24, 172. Kupь sebê prekupujušte, jako i prekrasni kupci pominajušte vь prêpodobnyhь vašihь molitvahь. 176. I se sutь kupьci ištuštii istovaago života vladyky svojego Hrista, iskupivšaago je svojeju čьstьnoju krьviju. Domentijana 304.

b. mercator, *čovjek kojemu je posao kupovati da opet prodaje, trgovac. — Ovo je značeńe u češkome i poļskome jeziku običnije nego predašńe, a u staroslovenskome i ruskome možebiti jedino. — Između rječnika u Mikaljinu* (kupac, koji prodaje ‚propola') *i u Danićićevu* (kupьcь ‚mercator'). Da prostišь kupcjemь našimь carinu. Mon. serb. 28. (1234—1240). Da si hode vaši kupьci po moje*(j)* oblasti svobodьno. 41. (1253). Ako pridu kupci dubrovьčci. 69. (1278—1314). Da oblegu u selu kupьci po zakonu. Zak. duš. pam. šaf. 46. Prilično jest kraļestvo nebesko čovjeku kupcu ištući dobro kamenje. N. Rańina 222b. matth. 18, 45.

2. KÚPAC, kúpca, *m. vidi* ojnak. ‚Ojnak' u Bosni zovu ‚bojac' ili ‚bojčar' a i ‚kupac'. M. Đ. Milićević, živ. srb.2 289. — *Postaje od* kúpa, *vidi* 4. kupa, b, *a).*

3. KŮPAC, kůpca, *m. vidi u Vukovu rječniku:* u vodenicama od nekolike oke mjera sa drškom ‚ein getreidemass' ‚modii genus'. — Kupac, meričica od oke, a i pojače, kojom se ušur (ujam) uzima. Podunavka. 1848. 58. Kúpac, koritašce u mlinu. u Brodu. F. Hefele. — *Jamačno postaje od* 1. kup.

4. KŮPAC, kůpca, *m. vidi* 1. kup *(uprav je deminutiv). — U narodnoj pjesmi našega vremena iz Istre.* Od Kati košćice na kupac zberite. Nar. pjes. istr. 6, 21.

KŮPÂČ, kupáča, *m.* ojnak u igrańu kupe. — u Kragujevcu. Ļ. Đorđević. — *isporedi* 2. kupac.

KUPAČKI, *adj. koji pripada selu Kupcima.* Kupačka *(opština).* K. Jovanović 128.

KŮPAĆÎ, *adj. koji pripada kupańu. — Načińeno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku:* ‚bade-'; kupaća sprava ‚badeapparat'; kupaća košu̯a ‚badehemd' *itd.*

KUPAL, *m. u Stulićevu rječniku:* v. kupalo. — *nepouzdano.*

KUPAL-, *vidi* kupao-.

KÚPALAC, kúpaoca, *m. čovjek kojemu je posao pomagati i služiti kod kupańa, osobito tarući čeļade što se kupa. — U Mikaljinu rječniku:* kupalac, okupalac, koji kupļe u bańu ‚balneator', *i u Stulićevu:* kupalac, koji kupļe ‚balneator, aliptes'; *i griješkom* kupaoc, v. kupalac.

KUPALAN, kupalna, *adj. koji pripada kupalima. — U Stulićevu rječniku:* ‚de' bagni' ‚balnearius'. — *nepouzdano.*

KUPALINA, *f. što se plaća za kupańe. — Načińeno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku:* ‚badegeld; badelohn'.

KÚPALÎŠTE, *n. mjesto za kupańe. — isporedi* kupalo. — *Čakavski i kajkavski* kùpalíšće. — *Od* XVI *vijeka (vidi* F. Miklošić, lex. palaeoslov.2 *kod* kąpalište), *a između rječnika u Belinu* (‚bagno, luogo da lavarsi' ‚lavacrum'; kupalište mlake vode ‚bagni d' aqua calda' ‚thermae' 125a; topla kupališta ‚terme, bagni caldi' ‚thermae' 729a), *u Bjelostjenčevu:* kupalište *(vidi kod* kupeļ); *u Stulićevu* (‚balneum'), *u Voltiđijinu* (‚bagno' ‚bad').

a. *zgrada određena za kupańe.* Običajan bijaše jednoč na dan razhladit se u kupalistju *(sic)* gdi buduć jednoč pošao za okupat se... Blago turl. 2, 249. Zabrani krstjanom... ulazit s ńima u kupalistja. M. Pavišić 32. Ne nađe Paskažija u kupalištu. M. Zoričić, zrc. 232. — *često u naše vrijeme kod pisaca: u Šulekovu rječniku:* ‚badeanstalt; badehaus'; *u Popovićevu:* ‚badehaus'.

b. *mjesto u vodi (moru, rijeci, potoku itd.) gdje se obično kupaju čeļad, pa i životińe, vidi* kupalo, a. Na početku gòrê živi vrutak teče, ‚Evo od pokore vrutka!' Ļubav reče ‚čudno kupalište! mnogo nemoćnika u to utočište ide tražit lika'. A. Kanižlić, rož. 90. Kúpalište, mjesto đe se u potoku kupa. J. Bogdanović.

c. *kada za kupańe. (Kraļ David)* gledaše lijepu Bersabeu kad u jednomu kupalištu svoje tijelo umivaše. Đ. Bašić 42. — *U metaforičkome smislu.* Koji su se oprali u kupalištu s. sakramenta pokore. A. Tomiković, gov. 148.

d. *uopće kupańe ili voda za kupańe.* Čuvaju se vrućih kupališta. J. S. Reļković 346. — *U metaforičkome smislu.* Vidim prida mnom golemo od krvi kupalište. A. Kanižlić, usr. 95.

e. *mjesto (grad, selo) u kojemu ima kupalište (ili sa značeńem* b *ili* d). — *U pisaca našega vremena. — U Popovićevu rječniku:* ‚badeort'.

KUPALIŠTVO, *n. u Stulićevu rječniku uz* kupalište. — *sasma nepouzdano.*

KÙPALO, *n. mjesto za kupańe. — isporedi* kupalište, bańa. — *Riječ je praslavenska* (kąpadlo, *od osnove glagola* kąpati *s nastavkom* dlo), *isporedi češ.* kupadlo. — *Između rječnika u Mikaljinu* (kupalo, kupeļ ‚lavatojo' ‚lavacrum, baptisterium'), *u Belinu* (‚bagno, luogo da lavarsi' ‚lavacrum'; mlako kupalo ‚bagni d' aqua calda' ‚thermae' 125a; kupalo ‚lavatojo, vaso' ‚lavacrum' 428b; ‚tinello, vaso da lavarsi' ‚labrum' 782a), *u Bjelostjenčevu:* v. bedeń *(vidi i kod* kupeļ); *u Stulićevu* (v. kupalište *s dodatkom da je uzeto*

Digitized by Google

iz brevijara), u Voltiđijinu (‚lavatojo' ‚waschhaus'); *u Vukovu*: mjesto gdje se kupa, n. p. marva na suhoj međi (Turskoj) ‚der badeort' ‚balneum'.

a. *mjesto na vodi gdje se kupa marha.* Na ovčjemu kupalu. S. Rosa 64b. Zubi su ti kao stado ovaca jednakih kad izlaze iz kupala. Đ. Daničić, pjesm. 4, 2. Kao što su mlini, kupala za marvu i splavi . . . Zbornik zak. 2, 301.

b. *vidi* kupalište, a. Zapovidi da ju zatvore u jedno bańo ili kupalo. B. Kašić, per. 161.

c. *vidi* kupalište, c. — *u rječnicima. vidi i:* kupalo, tekne u kom se malo dete kupa. Pop Živojin iz Srbije.

KÙPÂLKA, *f. u narodnoj pjesmi našega vremena vaja da znači što i* kupańe *ali shvaćeno kao igra.* Ti zaturi kupalku i junačku skakalku i kamena s ramena. Nar. pjes. vila. 1866. 646.

1. KÙPAN, kúpna, *adj. koji je u kupu (u skupu), skupljen, sabran, sastavljen.* — *Riječ je praslavenska* (kupьnъ), *isporedi stslov. (samo adv.* kupьno), *rus.* купный, *češ.* kupný. — *Adverab se nahodi mnogo češće nego adjektiv.*

1. *adj.* — *Između rječnika u Stulićevu* (kupni ‚universalis').

a. *uz kolektivni supstantiv (može značiti i potpun).* Kako budući kupan zbor Poljic na Mačinu. Stat. polj. ark. 5, 268. Ča učini i odluči kupan zbor. 264. Budući u kupnu zboru. 287. — Ako bi koja strana ne bila kupna. 278. Ter bi jedna strana kupna došla na rok. 279.

b. *sa supstantivom u množini.* Budući kupni izbrani muži. Mon. croat. 89. (1460).

c. *uz verbalni supstantiv.* Muža i žene meju sobom hižno i vêrno kupno življeńe. Š. Budinić, sum. 108a.

2. *adv.* kúpno, *u skupu, skupa, ujedno, zajedno (o vremenu i o mjestu).* — *Rijetko poslije* XVI *vijeka.* — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (kupno, nakupce ‚acervatim'. 2. kupno, skupno, občinsko ‚comuniter, universaliter'), *u Stulićevu* (‚simul, una simul, conjunctim'), *u Voltiđijinu* (‚cumulatamente' ‚haufenweise, häufig'), *u Daničićevu* (kupьnь, samo adverbijalno kupьno ‚simul').

a. *kod stajańa ili radńe što vrši veće subjekata u isto doba i na istome mjestu.* Da budemo na nêkomь mêsti kupno. Spom. sr. 1, 96. (1409). Sideći kupno. Mon. croat. 74. (1450). Mi kupno buduće. 120. (1484). Vsi redovnici kupno jesu odlučili. 184. (1487). Pojdoše kupno k dvoru Jurja. 197. (1511). Ovoj Poljica kupno i dogovorno učiniše. Stat. polj. ark. 5, 249. Kada se vi tada kupno v jedno mesto snidete, tada vsaki od vas prvo drži svoju vlašću večeru. Anton Dalm., ap. 39. Pomišavše se dojdoše vsi kupno. Aleks. jag. star. 3, 242. — *Ovdje se ističe mjesto:* Mogu kupno prebivati. Naručn. 69a.

b. *kad kod iste radńe ima nekoliko objekata ili popuńaka kod predikata.* Vse kupno potvrđujemo i potvrdismo. Mon. serb. 341. (1427). Tuj postavu našu vsu kupno pridajte knezu Maroju Rastiću. 426. (1443). — Sa svimi *(glavami)* kupno na me buknu *(svir).* P. Zoranić 7a.

c. *o dvoma ili o dvojima kad se o ńima isto kaže.*

a) ono dvoje stoji u istome padežu. Ideže kupno carije i ubozi. Sava, sim. pam. šaf. 4. Da izbranije biskupa od klera kupno i ot plka tvorit se. Š. Kožičić 14b. Carigradskago cara liši cesarastvija kupno i krstijanskago općenija. 17b. — *Amo pripada i ovo:* Da sastanut se kupno oboja ovaj, to jest nepravedno prijatje i šćeta ili škoda ka stiče iz nepravednoga prijatja. Š. Budinić, ispr. 106.

b) drugo se združuje s prvijem, te stoji u instr. s prijedlogom s. S nami kupno jide kruh. Mon. croat. 107. (1470). Kupno s mužem svojim zavet je bila učinila. Naručn. 61b. Telo moje osujeno kupno s dušeju. Š. Kožičić 28a. Kupno sa Arsenijem mnihom všad v koraba]. 31b. Izgubi cesarastvo kupno s životom. 36a. Tako hodeći pred nami i kupno dêlujući s nami . . . Š. Budinić, sum. 114b. Ne ima s ńime stanovati ni kupno pribivati. ispr. 124. Ki ishodi od otca i sina, ki s otcem i sinom kupno klańajut se i kupno slavet ga. Postila. b4b. I istinno jest, da oboje, duh v nas vzdiše i stvorenje s nami kupno nevoljno čeka, da bismo bili oslobojeni plti i griha. Anton Dalm., ap. h1b. Z otcem i sinom kupno slavet ga. Kateh. 1561. 64. Kupno s djecama cjelujem skut i desnicu vašu. *u* M. Đ. Milićević, kralj. srb. 47. (1885). — *Amo pripada i ovaj primjer u kojemu se ima u misli instr. s prijedlogom* s: Dionik zaloga *(zloga)* dila, . . . i ta dužan jest zadovoljno učiniti, kada jest kupno uzrok zla dila. Š. Budinić, ispr. 103.

d. *kad isti subjekat ima u isto doba dva ili više različnijeh predikata* Marija jest divica i kupno mati Božja. Š. Budinić, sum. 8a. Prem er on *(Isukrst)* bêše jańac nevinan . . . pače prema er bêše kupno Bog neumrśli *(sic)* . . . 7a.

2. KÚPAN, kúpna, *adj. koji pripada kupovańu, kupńi (u Stulićevu rječniku koji se može kupovati ili koji se obično kupuje).* — *Može biti stara riječ, isporedi rus.* купной, *kupovni.* — *U našemu jeziku u spomenicima* XIV *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚quod est de numero earum rerum quae emi possunt vel solent') *i u Daničićevu* (kupьnь ‚emptionis'). Nikьtože da ne drьznetь vьzeti otь toga čьtoo . . . u kupno ime ni u zalogu ni kojimь obrazomь. Mon. serb. 81. (1302—1321). 128. (1336—1347). Pogodbe o uslugah, pogodbe kupne i mjenovne. Zbornik zak. god. 1868. 601.

KUPANOVAC, Kupanovca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkome.* Ńiva na Kupanovcu. Sr. nov. 1861. 456.

KÚPÂŃE, *n. djelo kojijem ko koga kupa ili se sam kupa.* — *Stariji je oblik* kupanje. — *Između rječnika u Mikaljinu* (kupanje, okupanje), *u Belinu* (kupanje ‚lavamento del corpo' 428a), *u Stulićevu, u Vukovu* (‚das baden' ‚lavatio'). Ono čine što i nauče, pod mlinom u mladu nedilu kupanja. F. Lastrić, ned. 234. Da je *(crkvu Hristos)* osveti očistivši je kupańem vodenijem u riječi. Vuk, pavl. ef. 5, 26.

KÙPAOCE, *n. dem.* kupalo. — *U Stulićevu rječniku:* kupalce, malo kupalo ‚balneolum'.

1. KÙPAONICA, *f. vidi* kupalo *i* kupalište. — *Od* XVIII *vijeka.*

a. *vidi* kupalište, a. Vi ste sinoć potajno se sastali u kupaonice. A. Kalić 551. Plati 40 groša zakupcu jedne kupaonice na Savi, pa tu provede sav svoj odmor pecajući ribu. M. Đ. Milićević, zlosel. 35.

b. škip u kom se malo dijete svako jutro kupa. J. Bogdanović. — *isporedi* kupalište, c.

c. *u naše vrijeme upotrebljava se često u značenju: soba (u kući gdje se živi) određena za kupańe.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚badezimmer'.

2. KÙPAONICA (kupalnica), *f. ńeka biljka.* Kupalnica, Ranunculus fluitans Lam. (Vukasović). B. Šulek, im. 184.

KÙPAONIČÂR, *m. u Stulićevu rječniku:* kupalničar, v. kupalac.

Digitized by Google

KUPAONIČARINA, *f. novac što se plaća za kupańe.* — *U Stulićevu rječniku:* kupalničarina, v. topličarina.

KUPAONIČARNICA, *f. u Stulićevu rječniku:* kupalničarnica, v. topličarnica. — *nije dosta pouzdano.*

KUPAONIČARSTVO, *n. posao kupaoničarev.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* kupalničarstvo ‚balneatoris munus'.

KÙPAONIČICA, *f. dem.* kupaonica. J. Bogdanović.

KÙPAONÎK, *m. vidi* kupalac. — *Samo u Stulićevu rječniku:* kupalnik, v. kupaoc.

KÙPÂR, *m. čovjek koji po svom zanatu gradi kupe (vidi* 2. kupa). — *Od* XIV *vijeka (nije dobro shvatio značeńe Daničić; isporedi primjer iz* Spom. sr. 1, 15 *kod* 2. kupa, *što je u istome spomeniku u kojemu je ovdje primjer) u Dubrovniku gdje je i sad živa riječ, a između rječnika u Stulićevu* (‚qui lateres conficit') *i u Daničićevu* (kuparь, srl. ‚cuparius, vietor'). Razumêsmo što namь vaša ļubovь upisa za kupare. Spom. sr. 1, 15. (1398).

KÙPÂRI, *m. pl. mjesno ime.*

a. *selo u Dalmaciji u kotaru dubrovačkome (u Župi) gdje se kupe (vidi* 2. kupa) *grade.* Schem. ragus. 1876. 29. — *Uprav je množina od* kupar.

b. *zaselak u Hrvatskoj u županiji modruškoriječkoj.* Razdijeļ. 43.

KÙPARICA, *f. peć za građeńe kupa (vidi* 2. kupa). — *U Stulićevu rječniku:* ‚fornace di mattoni' ‚lateralia'. — *I sad je živa riječ u Dubrovniku.*

KUPARIĆ, *m. prezime.* — *Pomińe se* XVIII *vijeka.* Dujma, nami vlastelina, Kuparića Frane sina. J. Kavańin 99a.

KUPATAR, kupatra, *m. vidi* skiptar. — *Na jednome mjestu* XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (kupьtrь ‚sceptrum'). Kupatri carьsci po vsoj veselenoj utvrьždajutь se. Mon. serb. 235. (1399). — *isporedi* ksifetar.

KÚPATI, kûpâm *i* kûpļêm, *impf. držati (objekat je svagda što živo) u vodi ili u drugome čemu žitkome i tako plákati (umivati).* — -*ustoji mj. ńegdašńega* ą. — *Češće refleksivno.* — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes.* 3 *pl.* kúpajû *(ali* kûpâj), *u aor.* kúpah, *u impt.* kúpļi *(ali* kûpâj), *u ger. praes.* kúpajûći *ili* kúpļûći, *u ger. praet.* kúpâvši, *u part. praet. act.* kúpao; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes.* 1 *sing.* kûpâm *ili* kûpļêm. — *Riječ je praslavenska* (kompati *s oba oblika za praes.), isporedi stslov.* kąpati, *rus.* купать *(praes. samo* купаю) *češ.* koupati, *poļ.* kąpać.

1. *aktivno.* — *Između rječnika u Mikaļinu* (kupati, okupati ‚lavo') *i u Vukovu:* kupati, kûpâm (kûpļêm) ‚baden' ‚lavo'.

a. *objekat je drugo čeļade ili životińa.* Koji kupļe u bańu. J. Mikaļa, rječn. *kod* kupalac. Kupajte me đulom rumenijem. Nar. pjes. vuk. 1, 246. Końa poji a sokola kupa. Nar. pjes. petr. 2, 617. — *U metaforičkome smislu.* Il' da ištu ruku sveštenika, da ga vodom od oprańa kupa. Osvetn. 1, 47.

b. *objekat je tijelo samoga subjekta.* U komu *(vrilu)* tuj kupļuć put bijelu hladjaše *(vila).* D. Rańina 22a

2. *sa* se, *refleksivno, stojeći (i mičući se, n. p. plivajući) u vodi ili u čemu drugome što je žitko, plákati (umivati) tijelo ili ga samo hladiti (ili grijati, kad je topla voda).* — *Između rječnika u Belinu* (‚lavar il corpo attufandosi' ‚lavare corpus' 428a), *u Bjelostjenčevu* (kupļem se ‚balneo, lavo me'), *u Jambrešićevu* (kupļem se ‚balneo'), *u Stulićevu (s praes.* kupam se ‚lavare, in balnea ingredi'), *u Voltigijinu (s praes.* kupam se ‚bagnarsi' ‚sich baden'), *u Vukovu* (‚baden, sich baden' ‚lavor').

a. *o čeļadetu.* Ako ozdravi da se ima potle kupati. Naručn. 58b. Starija je neg stara komarda gdje se djeca sad kupļu. M. Držić 189. Pridosta na rêku i pojdosta se kupat. Pril. jag. ark. 9, 101. (1468). Ne kupļi se v mutnoj vodi. P. Vitezović, cvit. 118. Da se kupa u mladu neđiļu prije zore. A. Baćić 56. Ne kupaše se doisto u ovom jezeru. F. Lastrić, svet. 98b. Da se pere i kupa u Nilu. And. Kačić, kor. 60. Devojka se u Drenovcu kupa. Nar. pjes. vuk. 1, 380. Kupaju se đeca na carini. Nar. pjes. petr. 2, 176. Dođoše vile da se kupļu. Nar. prip. vuk. 109. Ono te se kupat i to nage. Nar. prip. mik. 49. Opazi tri divojki kade se kupļu. 49. *(Ńih dvojica)* đoše na more i stanu da se kupaju. Vuk, nar. pjes. 2, 84. Na Đurđev dan rano pre sunca mahom se mladež kupa. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 19. — *U metaforičkome smislu.* Tijelo ti se dragom krvi kupļe. M. Vetranić 1, 827. Koji se kupaju u krvi Isusovoj. I. Ančić, svit. 244. Kupļu se *(ja)* u vinu. M. Držić 26. Sirotińa se u znoju kupa. M. Pavlinović, rad. 152. Gdje se Pliva u Vrbasu kupļe. Osvetn. 7, 69. — *Ovi primjeri pripadaju amo a ne pod* 1, *jer se ima se u misli po bližńemu glagolu:* Kupļući igrahu se u jezeru. D. Zlatarić 49a. Prazno si se na svitu kupao, a ja hoću da kupļeš i sada. L. Ļubuški 68. Pa se gńave bijesni i nesvijesni u samrtnu znoju kupajući. Osvetn. 2, 134.

b. *o životińi.* Oblatiti se više kakono krmak u lokvi od blata kad se kupa. F. Lastrić, ned. 188. Ako k ńoj dolete ptice, da se kupļu i piju. A. Kanižlić, rož. 58.

KÙPATILO, *n. vidi* kupalište, a. — *Ovako mislim da je značeńe u ova dva primjera našega vremena.* Istina, svińe se kačkaju po barama i kaļama; ali, za Boga, to su ńihova kupatila. M. Đ. Milićević, međudn. 10. Uputila se prema kupatilu. Bos. vila. 1886. 73. — *U Šulekovu je rječniku drugo* (kupalište *pod* c): ‚badewanne (badezuber)'.

KUPCI, Kupaca, *m. pl. ime selu u Srbiji u okrugu kruševačkome.* K. Jovanović 128.

KUPČAC, *m. dem.* 1. kup *(uprav dem.* 4. kupac). — *U Bjelostjenčevu rječniku: (kajkavski)* kupčec ‚grumulus, grumus'.

KÚPČEV, *adj. koji pripada kupcu (vidi* 1. kupac). Kupčevi su troškovi oko prijenosa stvari. V. Bogišić, zakon. 82.

KÙPČIĆ, *m. vrsta gļive.* — *U naše vrijeme u Istri.* Kûpčić ‚fungorum genus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 31.

KÙPČIJA, *f. što je trgovac kupio da opet proda, isporedi* roba, trg, espap. — *U jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka.* Trgovac tužeći se, da more kupčiju požri ńegovu. F. Glavinić, cvit. 72b.

KUPČINA, *f. ime vodi i selima u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* — *Pomińe se od* XV *vijeka. a) tri sela:* Kupčina *i* Kupčina gorńa. Razdijeļ. 69. Kupčina dońa. 80. Na kaštelu Kupčini. Mon. croat. 169. (1498). U naše sprаvište kapeli našoj na Kupčini *(griješkom* Kupčini; *u istome spomeniku ima* Kupčińan, *vidi* Kupčińanin). 329. (1564). — *b) potok (pritoka*

Digitized by Google

rijeke Kupe). Regul. sav. 24. U potok Kupčinu. Mon. croat. 170. (1498).

KÙPČINE, *f. pl.* ime mjestu u hataru dračkom. L. Đorđević.

KUPČINSKI, *adj. koji pripada mjestu Kupčini.* S mejami kupčinskimi. Mon. croat. 170. (1498).

KUPČIŃANIN, *m. čovjek iz mjesta Kupčine. — Množina:* Kupčińani *(starije jamačno* Kupčińane). — XVI *vijeka.* Sudac moje bratje Kupčińan. Mon. croat. 324. (1552).

KUPČIŠTA, *n. pl. mjesno ime. vidi u Daničićevu rječniku:* Kupьčišta, selu je Radeši crkve arhanđelove u Prizrenu išla međa ‚niz brьdo na Kupьčišta'. G(lasnik). 15, 281. (1848?).

KUPEČ-DOL, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji sagrebačkoj.* Razdijel. 71. — *Oblik* Kupeč *može biti kajkavski, te bi onda glasilo u književnome jeziku* Kupač-do.

KUPEL, KUPEL-, *vidi* kupel, kupel-.

1. KÚPEL, *f. vidi* 2. kupel.

2. KÚPEL, *m. kupanje, kupalište, kupalo. — Postaje od praslavenske riječi* kompêlь *ženskoga roda, isporedi stslov.* kąpêlь, *rus.* купель, *češ.* koupel, *pol.* kąpiel. — *Od* XVI *vijeka stoji* -e-*mj.* ê; ł *se potvrđuje naj starijim primjerima. — Od istoga je doba u čakavaca muškoga roda; u kajkavaca je i sad ženskoga. — Što se u pisaca nalazi* je *i* l, *to je po crkvenome jeziku; tako je i za ženski rod. — Između rječnika u Vrančićevu:* ‚balneum; lavacrum' *(jamačno je muškoga roda, vidi Vrančićeve primjere kod* c), *u Mikaljinu* (kupel, bań ‚thermae, vaporarium, balneum, sudatorium, hypocaustum, jaconicum'), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* kupel, kupalo, kupališće ‚balneum, lavacrum, lotio'. 2. kupel vruća ‚caldarium' *itd.), u Jambrešićevu* (kupel ‚balneum'; kupel vruća ‚caldarium'), *u Stulićevu* (kupel, *m.* v. kupalište), *u Daničićevu* (kupêlь ‚lavatio').

a. *uopće kupanje ili voda za kupanje, isporedi* kupalište, d. *a) u pravome smislu. aa) f.* Ili otъ kupêli vodnija. Starine. 18, 171. *(u naše vrijeme ruskocrkvenjem jezikom).* Akteona, što ju je u kupjeli golu vidio, pretvorila u jelena. L. Milovanov 93. — *bb) m. ili f.?* Ča ima biti to topljenje i kupel u vodi? Kateh. 1561. 34. — *cc) m. (isporedi primjer kod b) bb)).* Čim u kupel hitro plovu *(dikle).* J. Kavanin 198b. Bolje bi ti s manum učinila bila, da s' v prvom kupelu mene utopila. Jačke. 227. *U Šulekovu rječniku:* ‚bad, badewasser'. — *b) u metaforičkome smislu. aa) f.* Kupêlь svetaago krьštenija. Domentijana 38. — *bb) m.* Krv i Isusov kupel čisti ki vas miju. J. Kavanin 525a.

b. *vidi* kupalo, a. *u jedinome primjeru f.* Pri ovči kupêli. Domentijanb 99.

c. *vidi* kupalište, a. *a) m.* Zapovida da ju u kupel svoje hiže povedu . . . pokle ju staviše u ta svoj kupel . . . u onom istom kupelu svojemu . . . F. Vrančić, živ. 31. Prosi otca da joj jedan kupel uzidje; dopusti otac, i naredi da se zidje i da se dva obloka u ńem učine. 112. — *b) u množini. — između rječnika u Bjelostjenčevu* (kupeli, mesto ‚balnearium'). Tu mramorne kupeli. M. Pavlinović, razl. spisi. 380.

d. *nejasno je u ovome primjeru:* Vas okoliš ńem' se pregnu, pak umuknu i prestraši; i sve slavnom strenitelu *(narodu slavenskome)* dâ svoe kluče na kupelu . . . J. Kavanin 274b.

KUPEĻAN, kupelna, *adj. koji pripada kupelji. — Ima* XIII *vijeka* kupêlьnь *(vidi* F. Miklošić, lex. palaeoslov.2 *kod* kąpêlьnъ), *a između rječnika u Bjelostjenčevu (u dodatku): (kajkavski)* kupelna hiža ‚pyriaterium'.

KUPEĻIŠTE, *n. vidi* kupalište. — *U knizi* XIV *vijeka pisanoj crkvenijem jezikom.* Ide kь svetomu Jordanu, i prišьdь na mêsto kupêlišta Gospodьńa . . . Domentijana 270.

KUPEĻNICA, *f. vidi* kupalište, a. — *U Jambrešićevu rječniku:* kupelnica ‚balnearium' (-l-*stoji jamačno štamparskom griješkom, isporedi kod* 2. kupeł *i* 2. kupeļnik).

KUPEĻNIČKI, *adj. vidi u Daničićevu rječniku:* kupêlьničkyj, što pripada ‚Kupêlьniku': ‚svetoj bogorodici kupêlničkoj'. G(lasnik). 15, 288. (1848?).

1. KUPEĻNIK, *m. mjesno ime, vidi u Daničićevu rječniku:* Kupêlьnikь, selo koje je car Stefan dao crkvi arhanđelovoj u Prizrenu, bilo je negdje oko Prizrena i međa mu je išla ‚u Sušicu i presь Sušicu'. G(lasnik). 15, 287. (1848?) u ńemu je bila crkva bogorodici.

2. KUPEĻNIK, *m. vidi* kupalac. — *U Jambrešićevu rječniku:* ‚balneator'.

KUPERIZ, *m. vidi* čempres. — *U jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka.* Kako cedar uzdigoh se u Libanu i kako kuperiz u gori Sionskoj. M. Alberti 22. 183.

KUPERUHI, *m. (?) pl. mjesno ime. — Prije našega vremena.* Kuperuhi (više ńega zapisano: ‚Pocelovo'). S. Novaković, pom 136.

1. KŬPICA, *f. dem.* 1. kupa. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚pocillum'), *u Belinu* (‚bicchieretto e bicchierino, bicchiere piccolo' ‚pocillum' 141a), *u Bjelostjenčevu* (kupica, čašica *itd.), u Jambrešićevu* (‚poculum'), *u Voltigijinu* (‚bicchierino' ‚gläschen'), *u Vukovu* (dim. v. kŭpa).

a. *mala čaša kojom se pije n. p. rakija.* Meni tuj služiše vinca razvodńena kupicom. P. Hektorović 25. Ja sam popil moju kupicu. Nar. pjes. istr. 3, 11. Popiju po kupicu rakije. S. Ljubiša, prip. 206. U kupici vode. prič. 54. Volim da me puška mine nego kupica *(u šali).* Dimić iz gorne vojne Krajine hrvatske.

b. *gorńi dio u kalcža.* Kupica od kaleža ima bit naj mańe srebrna. M. Dobretić 395.

c. *staklena sprava (nalik na pravu kupicu bez noge) kojom se pušta krv. — Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚coppa, ventosa, vasetto per lo più di vetro, che s' applica alle carni per tirar il sangue' ‚cucurbita medicinalis' 227b) *gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjenčevu* (kupica z kojum se krv van jemle ‚cucurbita aenea, stannea, l. vitrea, cucurbita sanguinaria'; kupice postaviti ‚cucurbitas adhibere'), *u Jambrešićevu* (kupice postavljajući ‚scarificator'), *u Stulićevu* (‚ventosa' ‚cucurbitula'; kupice komu staviti ‚cucurbitulas alicui adhibere'), *u Voltigijinu* (‚coppa, ventosa' ‚schröpfkopf'), *u Vukovu* (‚der schröpfkopf' ‚cucurbitula, cucurbita': metati kupice). Krv pustiti il kupice metat komu valа . . . J. S. Rejković 208.

d. *vrsta tikve, isporedi* c. Kupica, cucurbitae species (Vujičić). B. Šulek, im. 184.

e. *skupljeni prsti u ruke (kao nalik na pravu kupicu). — U naše vrijeme u Istri.* Kŭpica ‚omnes quinque digiti extremi una compositi'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 17tsg. 85.

2. KŬPICA, *f. dem.* 2. kupa. — *Na jednome mjestu* XVII *vijeka.* Čineći kućice i bunare od kala i kupica. M. Radnić 64b.

3. KŬPICA, *f. voda u Hrvatskoj (uprav dem.* 5. Kupa). Kupica (potok). Brod na Kupi. D. Hirc.

Digitized by Google

KŮPIČICA, *f. dem.* 1. kupica. Ter si daj nagni kupičicu vina. Jačke. 71.

KŮPIĆ, *m. ime planini, vidi u Vukovu rječniku:* planina Pješivačka *s primjerom iz narodne pjesme:* Za Kupićem zelenom planinom. — Nešto više s Kupića planine. Nar. pjes. vuk. 5, 122.

KŮPÎD, *vidi* Kupido.

KŮPIDBA, *f. djelo kojijem se kûpî (kao poļska radńa), vidi* kûpļeńe. — *U naše vrijeme.* Sazove na pļetvu, kosidbu, kupidbu, žetvu, trgańe, . . . V. Bogišić, zborn. 488. ‚Danas osvanu vedro, ugrijaće, biće kupidba orna'. J. Bogdanović.

KŮPÎDO, *m.* Ἔρως, Cupido, *bog ļubavi u grčkoj i rimskoj mitologiji.* — *Po talijanskomc (ne po latinskome)* Cupido. — *Od* XVI *vijeka u pisaca (naj češće Dubrovčana i Dalmatinaca).* Bog se taj . . . Kupidom sad zove. M. Vetranić 2, 61. Kako prem sa Ńida da grede u nove iz dvora Kupida i majke ńegove. H. Lucić 282. Majka Venere ište Kupida, svoga sina, od ńe izgubjena. S. Bobaļević 228. — *Obično je nom. i voc.* Kupido. I Kupido kad je vidi, prid ńom krije luk i strile. M. Vetranić 1, 421. Kupido. 2, 124. Kupido, gdi si ti, čemu je tva sila? N. Naļešković 2, 125. Jine j' ļude privaria on Kupido mlado dite. J. Armolušić 19. — *Nom.* Kupid *nalazi se u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Ja rijeh, Kupid da me ostavi. J. Kavańin 160a.

KŮPÎDOV, *adj. koji pripada Kupidu.* Kupidov luk i stril proklinam svaki čas. Š. Menčetić 308.

KŮPIJERTA, *f. krov na kući.* — *Prema tal.* coperta, *što je* XIV *vijeka značilo i krov, ali sad ima druga značeńa: pokrivač itd.* — *vaļa da je riječ dalmatska: tako sudim po starini značeńa i po obliku* (ije = ê *od romanskoga* e, *pa i* p *nepromijeńeno, isporedi* kuvijerta). — *U Dubrovniku, gdje se i sad ne kaže* krov *nego* kupijerta; *potvrđeno je od* XVII *vijeka.* Odkriven je s kupijerte. (D). Poslov. danič.

KŮPIKRASTÂVČIĆ, *m. čovjek koji kûpî krastavce (siromah čovjek što se hrani krastavcima; kaže se kao s prezirańem o siromahu; prezirańe se ističe deminutivnijem oblikom).* — *U naše vrijeme (vaļa da je riječ bosanska, isporedi* oģaković), *a između rječnika u Vukovu:* ‚der sich bloss mit gurken abgibt' ‚qui logit cucumes' *s primjerom:* Oģaković je oģaković, a kupikrastavčić kupikrastavčić.

1. KŮPILAC, kûpioca, *m. čovjek koji kûpî (i uopće, ali naj češće kod poļske radńe kad se kupi voće, sijeno itd.).* — *Pogreška je nom. sing.* kupioc *i gen. pl.* kupioca *(mj.* kûpilâcâ). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ‚der leser (aufleser, klauber)' ‚lector, collector (v g. foeni, prunorum, pomorum)'. Sto kosaca, dvjesta kupioca. *u* Pjev. crn. 94b. Koji kupi sjeno zovu ga: ‚kupilac' i ‚kupioci'. J. Bogdanović.

2. KŮPILAC, kûpioca, *m. čovjek koji kûpî.* — *Uprav bi značilo čovjeka koji jednom što kupi, ali se nalazi i u značeńu kao* 1. kupac, a. — *Radi oblika* kupioc *vidi što je kazano kod* 1. kupilac. — *Od* XVII *vijeka u pisaca.* Čine isto i ostali kupioci i prodavaoci. M. Radnić 28b. *(Isukrst)* koji . . . bi . . . na muci kupilac od mijera *(mira).* S. Margitić, fala. 195. Kada je malo kupilaca ili kada je malo robe. A. Bačić 126. Prodavaoci i kupioci iz crkve istirani. E. Pavić, ogl. 594. Providnost koju nevišt kupioc koňa imati mora. J. S. Reļković 233.

1. KŮPILICA, *f. žensko čeļade što kûpî (žensko prema* 1. kupilac). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (koja kupi, n. p. sijeno, šļive ‚die leserin' ‚lectrix'). Kosci kose, kupilice kupe. Nar. pjes. u Bosni. Đ. Šurmin. Koja kupi sijeno, zovu je kupilicom. J. Bogdanović.

2. KŮPILICA, *f.* pri košńi vrlo rijetke bujadi a i žita, metnu kosci na kose neke drvene male vilice koje kupilicama zovu, i te kupilice na blizo zbijaju pokošenu bujad ili žito; a osobito bujad je kašńe lakše kupiti. J. Bogdanović. — *U naše vrijeme u Lici.* — *Ista je riječ što* 1. kupilica.

KŮPILÎŠTE, *n. značeńe bi bilo: mjesto gdje se što kûpî; ali je načińeno u naše vrijeme za osobito značeńe: mjesto gdje se kupe vojnici (vidi kod* 1. kupiti *i kod* kupivojska). Kupilište ‚werbeplatz'. Jur. pol. terminol. 638. *U Šulekovu rječniku:* vojno kupilište ‚werbeplatz'.

KŮPILO, *n. vidi* 2. kup, a. — *Samo na jednome mjestu* XVII *vijeka, i između rječnika u Voltigijinu* (‚comprita' ‚kauf'). Srca nima na kupilo v kom se srce nî rodilo. P. Vitezović, cvit. 168.

KŮPIMRÂV, *m.* Jynx torquilla L. Slovinac. 1880. 31b. — *isporedi* mravar.

KUPIN, *vidi* Kupinan.

1. KŮPINA, *f.* Rubus fruticosus L., *neki grm, u kojega su duge i tanke grane pune trńa i uvijaju se i prušaju na daleko (kao n. p. u loze), a voće mu se može jesti.* — *isporedi* kupjena. — -u- *stoji mj. ńegdašńega* ą. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kûpînâ. — *Riječ je praslavenska* (kompina), *isporedi stslov.* kąpina, *rus.* купина, *češ.* kupina, *poļ.* kępina; *ali u ruskome i u poļskome znači uprav mnogo stvari skupļenijeh zajedno (n. p. česta, grmļe, čupa kose, kita cvijeća itd.), a sredńe je značeńe među ovijem i gorńijem značeńem drača (vidi* drača, a) *uopće. preko ovoga značeńa koje se nalazi gotovo u svijem jezicima prešlo se s jednoga na drugo, ali ne mogu znati koje je starije: šire ili uže.* — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚rubus'), *u Mikaļinu* (kupina, drača ‚rubus'), *u Bjelostjenčevu* (‚rubus, batos, v. mora et anangilos'. 2. kupina pomenša ‚rubus Idaeus'), *u Jambrešićevu* (‚rubus'), *u Stulićevu* (v. kupjena), *u Voltigijinu* (‚rovato' ‚brombeerstrauch'), *u Vukovu:* (cf. kupjena) 1. ‚der brombeerstrauch' ‚Rubus fruticosus Linn.' [cf. ostruga 1]. — 2. ‚die stachelbeere' ‚baccae grossulariae'; *u Daničićevu* (‚rubus').

a. *biļka. u kojemu primjeru mošebiti znači i draču uopće.* Svetomu mêstu ideže kupina ogńemь goreśti ne sьgaraaše. Domentijana 312. Dostojno ne vь kupь sь vinogradomь kupinê razsudivše. b 152. *(Mojsej)* vijaše kupinu goreći. Korism. 41a. Grozdje se ne trga iz kupine. Ant. Dalm., nov. tešt. 92a. luc. 6, 44. Kupinu ku biše vidil Mojzes neizgorenu. M. Alberti 191. Puno kupina i drača. B. Kašić, per. 29. Obraše kupinu. M. Radnić 42b. Bože koji si se sluzi tvomu Mojzesu u prilici plamena ogńenoga u kupini prikaza. L. Tersić 228. Puno i kûpîn da t' nije poļe. J. Kavańin 58b. Pade, i u kupinu nogam' se zamota. I. Đorđić, uzd. 150. Mojsije naj mańu ńegovu svitlost vidi u kupini. J. Banovac, pred. 2. Da ga počme kao crv gristi i kao kupine i drače bosti. J. Banovac, pripov. 237. U plamenu kupine i drača gorućega. A. Kanižlić, utoč. 466. Vidi izlasiti iz kupine plamen ogńeni. And. Kačić, kor. 68. Zadje joj se kupina za svilenu košuļu. Nar. pjes. vuk. 1, 440. Ako t' i jest rodila kraļica na čardaku na meku dušeku, u čistu te svilu

Digitized by Google

zavijala, a zlaćenom žicom povijala, . . . a mene je Juta Arnautka kod ovaca na ploči studenoj, u crnu me struku zavijala, a kupinom lozom povijala, . . . 2, 407. I javi mu se anđeo Gospodńi u plamenu ogńenom iz kupine. i pogleda, a to kupina ogńem gori i ne sagorijeva. Đ. Daničić, 2mojs. 3, 2. U zagoneci o ‚povrascu' (vidi ‚povraz, povrijeslo'): ‚Pružila se kupina preko mora' kad u kotlu vode ima. u Dobroselu. M. Medić. Kupina, rubus, batus (mletački rukopis, Durante), Rubus L. (Pančić), v. Kupjena. B. Šulek, im. 185. — *U ovome primjeru znači draču uopće:* Vidi za sobom ovna meu kupinami (‚inter vepres') zadivši se rozmi. I. Bandulavić 118a. gen. 22, 13. — *I u ovome je primjeru:* Jer se smokve ne beru s trńa, niti se grožđe bere s kupine. Vuk, luk. 6, 44, *Vuk mislio na ovo značeńe, vidi:* ‚Kupina' u slavenskome jeziku (i u ovoj knjizi) znači ‚das gebüsch' (od prilike ‚šib'. po zapadnijem krajevima ‚grm' i ‚grmen' i ‚grmeńe'), a u nas znači ‚brombeerstrauch' (‚Rubus fruticosus Linn.'). Vuk, nov. zav. (1847) IX; *ali je istina da i grč. βάτος (što ovdje Vuk prevodi kupinom) često znači što i* kupina *u naj užemu smislu. — S ńekijem pridjevima dobiva druga značeńa, vidi:* Kupina grozdata, uva spina, crispa (Durante), Ribes grossularia L. Kupina pasja, Urtica L. (Lambl). Kupina pitovna *(pitoma)*, Rubus idaeus L. (Sabljar, u Lici). B. Šulek, im. 185.

b. *rod, voće.* Od loze grozd, a od trna kupina (n. p. biva). Nar. posl. vuk. 284. — *Može značiti što i* ogrozd, šmańak *(vidi u Vukovu rječniku,* 2).

2. KŬPINA, *f. augm.* 2. kupa. — *U naše vrijeme u Dubrovniku, gdje se upotrebljava za kupu što nije cijela (što je razbijena) i kao materijalni supstantiv.* ‚Bokun kupine'. ‚Istuci malo kupine u prah'. — *Ima i u Vukovu rječniku:* augm. v. kŭpa *s dodatkom da se govori u Dubrovniku, ali bi se moglo pomisliti da je i augm.* 1. kupa, *što jamačno Vuk nije ćuo u Dubrovniku.*

3. KŬPINA, *f. ime žensko. — Vaja da je ista riječ što* 1. kupina *(pod* b), *isporedi* jabuka *pod* D, jago a *pod* i. — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu* (‚frauenname' ‚nomen feminae'). Kupina. S. Novaković, pom. 72.

4. KUPINA, *f. mjesno ime.*

a. *selo u Slavoniji u županiji požeškoj.* Razdiljeļ. 121.

b. *selo u Srbiji u okrugu topličkome.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 391.

KUPINAC, Kupinca, *m. mjesno ime.*

a. *(kajkavski)* Kupinec, *selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdiljeļ. 80.

b. *potok u Srbiji u okrugu valjevskome.* M. Đ. Milićević, srb. 363.

KUPÌNAČA, *f. vidi:* Kupinača, vaccinia (Belostjenac), Vaccinium myrtillus L. B. Šulek, im. 185. *ali u Bjelostjenčevu rječniku ima kod* kupina: kupinača ‚mora l. morum rubi. mora baticana l. vacinia', *a u latinskome dijelu:* ‚mora vaticana, mora vacinia' kupina, sad; *po svemu tome mislim da je za Bjelostjenca* kupina *i* kupinača *isto. — isporedi* kupińača.

KUPINAN, *adj. kod mjesnijeh imena, može biti da znači koji pripada kùpini ili kùpinama. — Pišem* Kupinan *s* a *jer je stari oblik bio* Kupińьnь, *ali je već* XV *vijeka ispadalo* ь *između dva* n, *te je po tome nom. sing. nominalnoga oblika (za koji nema potvrde) mogao glasiti i* Kupin. — *Između rječnika u Daničićevu* (Kupińьnь, gledaj Kupińьnikь).

a. Grad Kupini, *vidi* 2. Kupinik, a, *i* Kupinovo. — XV *vijeka.* I gradь Kupinnyj. Spom. stoj. 3. (1428—1429). Pisa se vь Gradě Kupińьnomь. Mon. serb. 540. (1495).

b. Kupina Glavica. — *U naše vrijeme.* Trči Ture Kupinoj Glavici. Pjev. crn. 30a.

KŬPINE, *f. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskome.* Niva u Kupinama. Sr. nov. 1872. 864.

KŬPINICA, *f. dem.* 1. kupina. — *U jedinome primjeru* (XVIII *vijeka) isto je što* kupina. Koji se je sluzi svomu Mojizesu u prilici ogńa ukaza' u kupinici. L. Terzić 220.

1. KUPINIK, *m. ńeka biļka.* Kupinik, anagalide femina (Danilo), Anagallis phoenicea Lam. (Visiani), v. Krupnik. B. Šulek, im. 185.

2. KUPINIK, *m. vidi* Kupinovo, a. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu:* Kupińьnikь, grad koji se pisao i ‚Kupinovo' i ‚Kupińьnь', u Srijemu, u ńemu je sjedjela despotica Anđelina sa sinovima, *gdje su i primjeri:* U gradu Kupinьniku. Mon. serb. 543. (1499). Vь gradь Kupinikь. Okáz. pam. šaf. 63. 64. 82. 83. Vь grade Kupiniku. Glasnik. 10, 273.

KŬPININ, *adj. koji pripada kùpini ili kùpinama. — Od* XVIII *vijeka.* Razdere i okrvavi sve svoje šapke o kupinino trńe. D. Obradović, basne. 47. Płodnica kupinina. P. Bolić, vinod. 1, 25.

KUPININCI, Kupininaca, *m. pl. ime selu u Srbiji u okrugu vrańskome.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 306.

KUPINO, *n. ime selu u Crnoj Gori u Bjelopavlićima.* Glasnik. 40, 20.

KŬPINOV, *adj. koji pripada kùpini ili kùpinama. — Od* XV *vijeka.* Kupinovo listije. Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 106. 108. 113. — *I kod mjesnoga imena:* Kupinova Glavica, *u Srbiji.* Glasnik. 43, 289.

1. KŬPINOVAC, Kùpinôvca, *m. mjesno ime.*

a. *selo u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdiljeļ. 108.

b. *selo u Srbiji u okrugu ćuprijskome.* K. Jovanović 180.

2. KŬPINOVAC, Kùpinôvca, *m. čovjek iz Kupinova. —* XVIII *vijeka.* Bili su Temišvarci, Beogradci, Kupinovci i Šabčani. Glasnik. II, 3, 203. (1717).

1. KŬPINOVAČKÎ, *adj koji pripada Kupinovu u Srijemu.* V. Arsenijević.

2. KŬPINOVAČKÎ, *adj. koji pripada Kupinovcu (vidi* 1. Kupinovac, b). Kupinovačka *(opština).* K. Jovanović 180.

KUPINÓVČANIN, *m.* čovjek iz Kùpinova u Srijemu. V. Arsenijević. — *Množina:* Kupinóvčani.

KUPINÓVČÂNKA, *f. vidi* Kupinovkińa. V. Arsenijević.

KUPINOVICA, *f. ime selu u Srbiji u okrugu niškome.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 121.

KŬPINÔVKIŃA, *f.* žensko čeļade iz Kupinova u Srijemu. V. Arsenijević.

KŬPINOVO, *n. mjesno ime.*

a. *selo u Slavoniji u županiji srijemskoj.* Razdiljeļ. 152. *isporedi* 2. Kupinik *i* Grad Kupini *kod* Kupinan. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (u Srijemu na Savi selo sa zidinama) *i u Daničićevu:* mjesto koje je dao Krušedolu despot Jovan 1496. M(on. serb). 541. cf. Kupińьnikь. — Razboļe se Despotović Jovo u Srijemu u toj zemļi ravnoj u lijepu selu Ku-

Digitized by Google

pinovu. Nar. pjes. vuk. 2, 572—573. Ode Vuče šoru Kupinovu. 2, 578.

b. seoce u Srbiji u okrugu topličkome. M. Đ. Milićević, kraj. srb. 846—847.

KÙPÎNSKÎ KÛ'T, *m. ime mjestu u Srbiji.* Prema ovome je mjestu iz Srijema ‚Kupinski Kut'. ovdje Sava svoju desnu obalu (iz srpske strane) jednako roni, a lijevu (na Kupinskome Kutu) nastavlja. Vuk, rječn. *kod* Debrc.

KUPIŃAČ, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskome.* Ńiva u Kupińaču. Sr. nov. 1878. 903.

KUPÌŃAČA, *f. vidi* 1. kupina, b. — *isporedi* kupinača. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikalinu* (kupińača, jagoda od kupine ‚mora rubi') *gdje se naj prije nahodi, i u Stulićevu (po Mikalinu).* Kupińaca, rovo (Danilo), Rubus L. B. Šulek, im. 185.

KUPIŃAK, *m.* mesto gde rastu kupine. M. Đ. Milićević, srb. 491.

KÙPÎŃE, *n. coll.* 1. kupina. — *Stariji je oblik* kupinje. — *Od* XV *vijeka.* Vidi za sobom ofna meju kupinjem zadivši se rozmi. Bernardin 96. gen. 22, 18. Zemla trńe i kupińe ploditi će tebi. A. Kanižlić, utoč. 277. Kupińe iliti drače goruće. 580.

KÙPIROVLANIN, *m. čovjek iz Kupirova.* J. Bogdanović. — *Množina*: Kùpirovlâni.

KÙPIROVLÂNKA, *f. žensko čeljade iz Kupirova.* J. Bogdanović.

KÙPIROVLAŃKIŃA, *f. vidi* Kupirovlanka. J. Bogdanović.

KÙPIROVLAŃSKÎ, *adj. koji pripada Kupirovu.* J. Bogdanović.

KÙPIROVO, *n. ime selu u Hrvatskoj u županiji lička-krbavskoj.* Razdijel. 32.

KÙPIROVSKÎ, *adj. koji pripada Kupirovu.* J. Bogdanović.

KUPIŠINCI, Kupišinaca, *m. pl. ime mjestu u Hrvatskoj* XVI *vijeka.* Mihal Horvat iz Kupišinac. Mon. croat. 277. (1576).

KÙPÎŠTE, *n.* gomila (natrpanog) vara, šljakne; dakle gomila onoga što je bačeno od istopljenog željeza. Čuh u Mrkoj Poljani. M. Đurović.

KÙPITEL, *m. vidi* 2. kupilac. — *U Mikalinu rječniku:* kupitel od piće, od smoka ‚obsonator'; *u Belinu:* ‚compratore, chi compra' ‚emptor' 209a; *u Jambrešićevu: (kajkavski)* kupitel ‚emptor'; *u Stulićevu:* v. kupec; *u Voltigijinu:* ‚compratore' ‚käufer'.

KÙPITELICA, *f. žensko čeljade što kûpî.* — *U Belinu rječniku:* ‚compratrice' 209a; *u Stulićevu:* ‚quae emit'; *u Voltigijinu:* ‚compratrice' ‚käuferinn'.

1. KÙPITI, kûpîm, *impf. uprav: na jedan kup (vidi* 1. kup) *metati,* in unum conferre, *pa po tome uopće: mnogo stvari (neživijeh i drugijeh) što su daleko jedna od druge uzimati jednu po jednu, pa držati sve u sebe ili metati sve na jedno mjesto.* — *Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* kûpî). — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kupiti, *rus.* купить, *češ.* kupiti (J. Jungmann), *pol.* kupić, *pa i lit.* kupti, kaupti. — *Postaje od* kup *ili* kupa *(vidi kod* 1. kup) *nastavkom* i. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚acervare; aggerare; cumulare'), *u Mikalinu* (kupiti, skupiti ‚colligo, lego' *i kod* brati), *u Belinu* (‚accumulare, ammassare' ‚accumulo' 25a; ‚raccogliere, radunare' ‚colligo' 602a; ‚convocare, chiamare a se' ‚convoco' 227a), *u Bjelostjenčevu* (kupim, spravljam v kup, rpavam ‚cumulo, accumulo, coacervo, conglobo, congero'), *u Jambrešićevu* (kupim ‚cumulo, coacervo'), *u Stulićevu* (‚colligere, congregare, coacervare, cumulare'), *u Voltigijinu* (‚raccogliere, ragunare, ammucchiare' ‚sammeln, zusammenbringen'), *u Vukovu* (1. ‚auflesen' ‚colligo', n. p. vojaku, porezu, žive, sijeno, drva itd.; kûpî dà pûstî ‚er ist in den letzten zügen'. — 2. n. p. svińe, koże, zvijer, vosak ‚aufkaufen, zusammenkaufen' ‚coëmere'), *u Daničićevu* (‚congregare').

1. *aktivno.*

a. *u značenju sprijeda kazanome.*

a) objekat su stvari tjelesne neživе. naj češće se misli da leže na zemji (na tlima) i da se rukama hvataju. aa) objekat je u množini. Koji se usudi drva kupiti u dan subotńi. E. Pavić, ogl. 149. Ńiva, na kojoj ona klasove kupljaše. 218. Da kupimo one mrvice koje s ńe *(trpeze)* padaju. Đ. Bašić 88. Nek savije skute i rukave, neka kupi burme i prsteńe. Nar. pjes. vuk. 2, 151. Ko ne kupi mrvice neće steći punice. (Ko ne kupi mrva, t. j. ko ne čuva neće steći kuće ni žene?). Nar. posl. vuk. 149. *U Dubrovniku ‚se kupe' masline (kupljenice) što su otpale s drveta, a ‚beru se' na drvetu branice.* — *bb) objekat je u jednini, jer je supstantiv materijalni ili kolektivni.* Za me ptica gnijezdo zbira, med za mene pčela kupi. I. Gundulić 245. Neka ona dobrijeh nauk nakupi se jak med kupi pčela iz cvijeta. G. Palmotić 2, 202. (Iz istoga cvitića čele medene sladosti kupe. A. d. Bella, razgov. 190). — Zora u cvijetju s gar s nebesi od cvijetja nam dar prosipa, kupimo ga, družbo lipa. I. Gundulić 133. — Kupi sino il' pšenicu žańe. M. A. Reljković, sat. D6b. Zamoli ljude koji su kupili sijeno, te ga sakriju pod plast. Vuk, poslov. 62. — Boga moli momče nežeńeno, da se stvori kraj mora biserom gdi devojke na vodu dolaze, da ga kupe sebi u nedarca. Nar. pjes. vuk. 1, 432. Savi se paun od neba a paunica od polja da kupe biser po perja *(iz gorńega primorja).* 1, 42. — Kûpi platno, Skadarka djevojko! kupi platno, bježi svome dvoru; evo ide sva careva vojska, pokupiće tvoje b'jelo platno. 1, 600. — Pake ide u kulu bijelu, kupi blago Janko brata svoga. 2, 619. Kupi blaga koliko ti drago i još ruha kako tebi drago, pa ti bježi kuda tebi drago. 3, 139. Tri dana kupiše plijen, jer ga bješe mnogo. Đ. Daničić, 2dnev. 20, 25. — Kupi klasje po lańskom strništu. Nar. posl. vuk. 164. Ja ću klasje kupiti. Nar. prip. vuk. 221. — *amo pripada i ovaj primjer:* Pot svoj kupljaše i hrańaše v čaši. Š. Kožičić 87b. *i ovaj u kojemu stoji metaforički (vidi kod* žeti): Vjetar sijaše a tuču kupiše. M. Divković, nauk. 30a. — *također i ovaj u kojemu subjekat nije čeljade:* Vihar kupi slamu, sijeno, prah... M. A. Reljković, sat. L7b. — *cc) objekat je supstantiv u jednini koji stoji mj. množine.* Da je pusti klas kupiti za žetalicam. And. Kačić, kor. 141. — *dd) nema objekta, jer se razumije po smislu.* Kupiš gdje nijesi vijao. Vuk, mat. 25, 24.

b) objekat je što umno, duševno.

aa) riječ, pjesma, pripovijetka itd. aaa) glagol je donekle u pravome smislu: riječi ili pjesme itd. što se na različnijem mjestima čuju, pišu se u istu knigu ili uopće na isto mjesto. Kako ja po narodu našemu riječi tražim i kupim. Vuk, odg. na utuk. 15. Pripovijesti koje sam u otaġbini slušao, kupio i slagao. S. Ljubiša, prip. III. — *bbb) ovdje je metaforički smisao, jer se samo misli na pamćeńe.* A Marija hrańevaše fse ove riči kupeće v srce svoje. Bernardin 9. luc.

Digitized by Google

2, 19. A Marija sahrańevaše sve riči ove, kupeći ńih u srdce svoje. L. Terzić 228.

bb) kupiti različne stvari u pjesmu = pripovijedati ih u pjesmi ili u pjesmama. Ki trude sve vaše i slavne ljuvesni na jedno kupljaše složene u pjesni. N. Naljeković 1, 344.

cc) objekat su misli (raspršane), te kupiti misli *znači: nastojati na pomńivost.* Misli kupim, moliti slidim. M. Katančić 56.

dd) objekat je zlo tjelesno ili duševno. smisao je metaforički. S toga čovjek zla življenja gubi snagu, zdravje i moć, i razliku sled i nemoć kupi, i sva zla ćutjenja. M. Pelegrinović 198. Koliko već grihov kupi, toliko k većoj približuje se muki. F. Glavinić, cvit. 62b. Hud kad čovjek na zlo da se, zla svakoja kupi na se. J. Kavańin 58a. Srde vrle u sebi kupi. I. Dražić 19. — *Amo bi mogao pripadati i ovaj primjer:* I kalandra po naravi tako od bolna bolest kupi. A. Vitaljić, ostan. 35.

ee) očima kupiti, *metaforički = razglédati.* Čim ljepote drage toli naglijem okom svaki kupi, ćaćka Božiji sin domoli. Ġ. Palmotić 8, 28a.

b. *kad je objekat mnogo čeljadi, uprav bi značilo: činiti da svi dođu na jedno mjesto (n. p. sazivańem, pa i silom ili mamljeńem), ali se često ne ističe toliko jedinost mjesta koliko razlog s kojega se to čini ili osobina u kojoj ljudi tako dolaze. jedno i drugo može se iskazati kolektivnijem supstantivom, zato objekat mogu biti ili ljudi shvaćeni napose ili kolektivni supstantiv (ono što postaje od svijeh kad su zajedno).*

a) uopće. Koji svirače i igrače u hrpu kupi. M. A. Reljković, sat. A6b. Koji tada zvone ili po drugi način kupe puk na tu misu. Ant. Kadčić 297. Piši knigu caru čestitome, neka kupi hoće i hagije i derviše turske književnike, nek se moli svecu Muhamedu. Nar. pjes. vuk. 3, 62. Knigu gleda, kupi Crnogorce, pa pred ńima knigu kazivaše. 4, 80. Nije bio ajtaģija (koji bećare i hajduke kupi oko sebe, a kućevne ljude prezire). Vuk, građa. 50. — Silom oni kupe mobe. V. Došen 60b. Kupiti mobu. Vuk, rječn. *kod* mobiti.

b) u osobitijem slučajevima, n. p.:

aa) kad je uzrok vijećańe. Kralj poljački kupi u vijeće svê veliko cvijet kraljevstva plemeniti. I. Gundulić 423. — S bukom, s treskom strašno vijeće i on *(Beelzebub)* kupit zapovijeda od nabune i od smeće. 473. Pođ' ti kupi vijeća tvoja. Ġ. Palmotić 2, 94. Kupe vijeće. B. Zuzeri 61. — Običajahu gospoda na vratijeh od gradova kupiti zbore od puka. I. Đorđić, salt. 280. A nijesu vlastitom oblastju sabore kupili. A. Bačić 256. Počela je kupiti sabore. J. Banovac, izkaz. sab. 3. Da je u ovom veku moda bila sabore kupiti. D. Obradović, basne. 342.

bb) kad je uzrok rat, a ljudima je osobina da su vojnici. kupljeńe postaje ne samo sazivańem nego i silom, mamljeńem itd. Kupeć pod ńim *(barjakom)* vojsku jaku. J. Kavańin 278a. Kupi vojsku po svoj zemji županskoj. And. Kačić, kor. 212. Svoj stijeg rastire na Sionskom brdu blagi Jezus i kô nebeski vojvoda kupi vojsku. I. M. Mattei 335. Kupi vojske koliko ti drago. Nar. pjes. vuk. 2, 502. Kupi vojsku Kraljević Mijajlo, sakupio do trista hiljada. 3, 48. Vojsku kup'te po bogatoj Mačvi. 4, 251. Odrede Kučuk-Aliju... da kupi vojsku pod platu. Vuk, dan. 3, 163. Kupiti, popisivati novake ‚ausheben (recruten)'. Jur. pol. terminol. 48. Kupiti vojsku ‚truppen werben'. 637. — Zaludu je trudit puke i velike kupit moći, za na svrhu svoje odluke oružanom rukom doći. Ġ. Palmotić 2, 101. — Neka kupi svu latinsku silu. 2, 559. — *Jamačno pripada amo i ovaj primjer u kojemu je izostavljen objekat:* Tako planu na riječi ove od prije užežen Daut vrli; veće u srcu kupi, zove, buni, davi, kolje i prli. I. Gundulić 518.

cc) slično je pređašńemu kad se ljudi sazivlju u četu. Četu kupi Perović-Radule. Nar. pjes. vuk. 4, 3. — *Amo pripada i ovo:* Pa pod barjak kupi Udbińane; kad sakupi tridest Udbińana... 3, 150.

dd) razlog je vjenčańe, a osobina je da je svaki čovjek svat. kupljeńe biva pozivańem. Kupi svate, ajde po đevojku. Nar. pjes. vuk. 1, 3. Kupi, Đuro, hiljadu svatova. 2, 471. Svata kupi koliko ti drago. 2, 185. Ne kup' svata, ne trošider blaga. 3, 193. I on kupi na kitu svatove. Nar. pjes. juk. 100.

c) vidi prvi primjer kod d.

c. *objekat su životińe. ako su raspršane, čini se da dođu na jedno mjesto goneńem, dozivańem, domamljivańem itd.* Kupeći raspršane ovčice. A. Gučetić, ros. jez. 250. — *Drugačije je značeńe u drugome primjeru kod* d, *i u naj sadńemu kod* e, *b) aa).*

d. *u prvome od ova dva primjera objekat je čeljad, u drugome živine, ali značeńe nije kao kod* b *i* c, *nego od prilike kao kod* a, *ali se ne kupe objekti da se hrane nego da se uništuju.* Kupi kao kuga đecu. Nar. posl. vuk. 164. S ripe, zelja i stvari ostalih kupi crve. J. S. Reljković 352.

e. *kad je objekat blago, novac, pa i drugo što vrijedi novca, može se shvaćati po ńešto u prenesenome smislu, kao stjecati, dobivati, primati, uzimati, ističući da se pojedini dijelovi dobivaju u različna vremena (n. p. malo po malo), ili na različnijem mjestima (od različnijeh lica).*

a) ističe se osobito razlikost vremena (da se sve ne dobiva u isto vrijeme). Kupe blago i ne znadu komu će ga skupiti. P. Posilović, nasl. 21a. Zato kupe blago vrimenito. A. Kanižlić, bogoljubn. 472. Ljude dere, blago kupi. V. Došen 59a. Po krivici blago kupi. 202a. Kupiti blago za lakomiju. Ant. Kadčić 4. *metaforički.* Duševno ga *(blago)* htij kupiti. J. Kavańin 381a. — Kupili su dosta za te... da s' ti svijetao i čestiti. 123b. — Kupimo ova dobra vrimenita. A. Kanižlić, fran. 256. — *Amo pripadaju i ovi primjeri:* Sir, maslo i mlijeko na zdravje kupili! M. Držić 254. Kod nas žene zloobičajno jaja svaka sebi kupe. J. S. Reljković 32. Očerao krave i volove, očerao i koze i ovce, nek' im bule sir i maslo kupe. Nar. pjes. vuk. 4, 193.

b) ističe se jače razlikost mjesta (ili lica).

aa) uopće. Ova voda, koju nosim ja uza se kud god hodim, u ńoj moći sve nahodim, dobri pjenezi š ńom kupim. Jeđupka nezn. pjesn. 237. — Došao sam u Carigrad lemozinu kupiti. A. Kanižlić, kam. 329. Mi smo svijet oprosili kupeći milostińu od vrata do vrata. S. Ljubiša, prip. 167. Gledah te milostińu po crkvi kupiti. 260. — Kom nije dosta, novce po tuđem vilajetu kupiti. D. Obradović, živ. 27. — Osjeko se hiljadu dukata, devet stotin jesam sakupio, još mi valja kupiti stotinu. Nar. pjes. vuk. 3, 134. — Robe robje, a sijeku glave, kupe pusto biogradsko blago. 2, 607. — No se diže Uskok-Karimane u Rudine, da on kupi ovce: đe god Ture bješe dohodilo, svaki ńemu ovcu darivaše, ko ne đađe, onom otimaše. 4, 96.

bb) ńešto je osobito kad su lica od kojijeh se dobiva, dužna ono dati, ili se shvaća kao da su dužna. Idem među to kupiti moje

Digitized by Google

ostale dugove. M. A. Reljković, sabr. 40. Kaluđer je dohodio da kupi ujam uljanoga mlina. S. Ljubiša, prip. 203. Hajde, pope, kupi popovańe. Osvetn. 2, 155. — *Naj češće o porezi, danku, haraču, carini itd. (i kad onaj što prima ne dobiva za sebe).* Od svojije iskat i kupiti *(arač).* F. Lastrić, test. 62b. Siđaše za stolom od pinezi gdi carinu kupljaše. od' 148. Kada slavni srpski car-Lazare posla zeta Miloš-Obilića u Latine da kupi harače. Nar. pjes. vuk. 2, 211. Uljega' je u pleme Drobńake, te on kupi danke i harače. 3, 446. Da kupimo carevu miriju. 4, 468. Sve ove dacije kupio je od naroda baškner preko seoskijeh kmetova. Vuk, rječn. predg. III. Glavar *(bratstva)* u mirno doba sudi, globi, kupi danak. V. Bogišić, zborn. 514.

cc) amo pripada i kad se mnogo čega dobije kupovańem, vidi u Vukovu rječniku, 2.

f. *uz jedan sam objekat može* kupiti *značiti: činiti da bude kraći (n. p. sabirańem u bore).*

a) uopće. (Slon) dugu trubju *(nos)* na čas svaki stavno kupi, stere smijeno. I. Gundulić 554. I jezik je izgubila, čelo mrska, lice kupi. A. Gleđević 31b. — Serafini prid zgledanjem tvojim kupe krila svoja. M. Jerković 58. — *U ovome primjeru skraćivańe postaje potezańem, stezańem.* Luka kupi đogatu kajase. Nar. pjes. juk. 298.

b) u prenesenome smislu, kupiti dušu (duh) *znači: biti pri smrti; te vaja da se misli na one čase kad se gdjekad povrati malo snage.* Jak na dan od smrce kad bolan duh kupi. M. Vetranić 2, 286. Naj mańe da je kôj bolesti u glavi, oni čas bogme joj sam kokoš udavi; a bogme da dušu neboga ja kûpîm, toga ne okušu, neg ako ja kûpîm. N. Nalješković 1, 258. Smrtnoj u pogubi dušu kupi. P. Kanavelić, iv. 401. Dušu svoju ki kupjaše, da se od sega svijeta odili. A. Vitaljić, ostan. 258. Nesrićni kralj, kada se k smrti poče približati, kada poče dušu kupiti, strašno se mučaše. Đ. Rapić 78. — *Jamačno pripada amo ovaj primjer u kojemu se je kod oba glagola imalo u pameti* dušu. Kupi da pusti. (Kaže se za onoga koji je već na samrti). Nar. posl. vuk. 164.

c) u prenesenome smislu, kupiti u kratko *može značiti: smisao čega izgovarati u malo riječi. — U Belinu rječniku:* Kupiti u kratko ‚compendiare, ridurre in compendio' ‚in pauca conferre' 207a.

g. capere, continere, complecti, *imati u sebi, držati u sebi, shvaćati.* Ova *(duša čista i pravedna)* kupi u sebi obilnosti, raskoše i blago Božijeh milosti. B. Kašić, per. IV. Pol-oku tikva kupi. M. Katančić 46.

h. *u prenesenome smislu, razmišljańem i razloženem od nekoliko poznatijeh razloga dolaziti do nekoga suda, izvoditi, suditi.* Oni viđahu čovjeka toliko pospiješna na trpljenje (bez nijedne dobiti) od sfakoga naj većega zla radi ńih spasenja. od česa kupljahu i vađahu (vajahu? *štampano* vajhahu) da ne mogaše biti nego prisfet i Božji oni zakon koji taki nauk od ljubavi učaše. B. Kašić, fran. 111.

2. *sa* se.

a. *pasivno, n. p.:*

a) vidi 1, a, *a).* Đe se čuje nek se kupi! (Kad se đeca igraju kupe, pak kad koje dobije, onda udarivši rukom ili tresnuvši ono đe su mu orasi, reče). *(vidi* 4. kupa, b, *a)).* Nar. posl. vuk. 77. Sve se smeta više kupi i nastoži. S. Ljubiša, prip. 144.

b) vidi 1, a, *b) aa) aaa).* Društvo pristane na to da se kupi građa za srpsku frazeologiju. Kajem se što nijesam iskao da se kupe glasovi. Vuk, pism. 30.

c) vidi kod b.

d) vidi 1, a, *e).* U skrińicu gdi se kupi lemozina. A. Gučetić, roz. jes. 87. Kupe se mjedi za crna *(sic)* dnevi. (Z). Poslov. danič. Ni jedno zrno za drugoga onega života ne kupi se. B. Zuzeri 210.

e) vidi 1, h. Od svega toga kupi se da s razlogom ove četr vrste od čeljadi posobito poštuju sfeca ovoga B. Kašić, fran. 174.

b. *refleksivno. — U nekijem je primjerima teško raspoznati jeli pasivno ili refleksivno, to je osobito kod onijeh što su prema* 1, b, *b). — Između riječnika u Belinu* (‚adunarsi, ragunarsi' ‚convenio' 88b), *u Bjelostjenčevu* (kupim se ‚congregor'), *u Voltiđijinu* (‚radunarsi, congregarsi' ‚sich versammeln'), *u Vukovu* (‚sich sammeln' ‚congregor'. — 2. kupi se n. p. čoha, opanci ‚einlaufen, sich zusammenziehen' ‚contrahi').

a) vidi 1, a, *b).* Kad nemoći mnoge kupe se i goje *(u starosti).* P. Hektorović 67.

b) vidi 1, b, *a).* K ńemu Židovi svi kupljahu se svak dan. M. Marulić 77. Vas puk na placu se kupljaše. Zborn. 48a. K ńemu su se kupile sve devojke i nevište. Nar. pjes. *u* P. Hektorović 21. Neg im se klańaju i oko ńih kupe. N. Dimitrović 101. Satiri se oko ńega kao oko čuvete kupe. M. Držić 123. Kamilo, moj gospodar, učinio se nemoćan. mati mu je došla, skube se nad ńim, liječnici se kupe. 216. Onamo se kupljaše veliko mnoštvo Krstjanov. F. Vrančić, živ. 88. Ondi se kupljaše svejer množina velika. B. Kašić, per. 22. Ja sam učio i u templu gdi se kupe svi Židovi. is. 50. Diljaše sve ubozijem Isukrstovijem koji se k ńemu kupljahu. iń. 83. Od bugarskih mlados sela na igre se kupi ove. I. Gundulić 879. Tu gospoda vrijedna i znana kupiće se s mnogom česti. Ġ. Palmotić 1, 101. Što se tuj kupite? 1, 283. Pospješno se svikolici kupe vosci i bojnici na korablje. 2, 260. Množ velika svijeta svega oko ove se rijeke kupi. 2, 458. Gdje gospoda knezi i bani kupiti se obće često. P. Kanavelić, iv. 6. Kupe se oko kogagodi kako oko sove. (D). Poslov. danič. Kad na blagdan tvoj kupe se virni. A. Vitaljić, ist. 280a. Svi se k svomu kupe stanu. 351b. K ńim se kupe i gotove čestijeh ljudih mnoštva vela. ostan. 2. Jeste li vidjeli skulu djece ili kad se kupe iz početka ili kad ih svoj naučitelj za koje vrijeme jur skupljenijeh izostavi? B. Zuzeri 7. Ono misto gdi se djavli kupljahu Bogu se posveti. J. Filipović 1, 18b. Gdi se kupe pravovirni na molitvu. F. Lastrić, od' 144. Neznabožci kupeći se k ńemu od daleka. F. Lastrić, test. ad. 101b. Što bi bilo veoma dobro da u te dnevi nejmaju se djetići ni druga muška čeljad kupiti u crkvi. I. A. Nenadić, nauk. 15. Kupe li se gospoda prid dvorove Lazareve? Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 19. Nek se ljudi širom kûpê, da prodadu i da kûpê. V. Došen 102b. Gdi kupljahu se svi građani. S. Rosa 60b. Sam drobni puk . . . kupi se oko ńega. 120a. Kupi se silni vilaet. Norini 47. Svi trče, svi se u pomoć kupe. Đ. Rapić 115. Tako mi se na jade ne kupili! Nar. posl. vuk. 305. Kako je nekome bila utekla žena, pa se kupila počera sa ńom. Vuk, nar. pjes. (1824) 1, 24. Narod se kupi na sajam. S. Ljubiša, prip. 3. Na glas zvona kupimo se i Boga hvalimo. 195. Ja sam dospevao svuda: i na prela, i na sela, i na posajmice, i na mobe, i na sabore, gde se god kupe momci i devojke. M. Đ. Milićević, međudnev. 89.

Digitized by Google

c) vidi 1, b, *b) aa)*. K ńemu se kupi zbor starešin od grada. Đ. Baraković, vil. 112. Kad se kupe zbori i vijeća. B. Zuzeri 97. Suprot kojima kupili su se i drugi sabori. A. Baćić 11. Kako su se sabori kupili. J. Banovac, izkaz. sab. 29. Kad idete i kupite se na koje viće, na dogovore. F. Lastrić, od' 231. E se kupe srijemski glavari na sakupu pred bijelom crkvom. Nar. pjes. vuk. 2, 6.

d) vidi 1, b, *b) bb)—dd)*. Jerь se Turci kupe. Spom. sr. 1, 25. (1899). Darij vojski kupiti se reče. Aleks. jag. star. 3, 261. Nu opet vojska od Kozaka pasi gdi se na se kupi. I. Gundulić 444. Kupi se vojska u Budim. P. Kanavelić, iv. 41. Stanu se pod barjak kupiti junaci. Vuk, građa. 79. I doslije su kupile se vojske. Osvetn. 2, 81. — Razvij barjak, udri pred kapiju, nek se kupi trideset junaka. Nar. pjes. vuk. 3, 301. Turci se stanu kupiti u čete. Vuk, dan. 3, 200. — Kupe se svatovi, spravļa se nevjesta. I. Gundulić 148.

e) vidi 1, c. Na skladanje vele medno kon spijevoca ļubovnika od razlicijeh zvijeri u jedno kupļaše se množ velika. I. Gundulić 313. — I kô lačni psi slijedeći ki na žeļni lov kupe se. I. Đorđić, salt. 192. Đe je strvina tamo se (i) psi kupe. Nar. posl. vuk. 74. Kupi se kučnica. 164. — Ondi ovce kupe se u stada. J. S. Reļković 59. — I kupe se *(pčele)* po granah drveća. 287. Roj se poče u klupke kupiti. F. Đorđević, pčelar. 5.

f) u predašńijem slučajevima može subjekat biti u jednini i kad se govori o jednome (n. p. kad se kaže svaki). Poletješe zapovijedi po prostranoj kraļevini, put Varšova da svak slijedi pod oružjem u brzini, da na vojsku svak se kupi. I. Gundulić 417. — *U ovome primjeru stoji* kupiti se s kim *kao da je glagol* sastati se: Na ugov*(o)*ru kada se kupļah s Radašinom. Mon. croat. 75. (1450).

g) vidi 1, f. Svaki pod štit svoj se kupi gdje udarce ļute prima. J. Palmotić 203. Ali kada tuj pristupi, da ugleda ļute zmije, gdi se svaka u se kupi, da na ń skoći da ga ubije. I. Đorđić, pjesn. 58. *vidi i u Vukovu rječniku kod* 2. — U meni . . . duh se stiskuje i kupi da gre van. D. Zlatarić 64a.

2. KÛPITI, kûpîm, *pf. dobiti što davši za ono nešto što se misli da onoliko vrijedi, i to gotovo su svagda novci (plativši cijenu). rijetki su primjeri u kojima nije cijena novac, i većijem su dijelom u metaforičkome smislu.* — *impf.*: kupovati. — *Akc. kaki je u praes. taki je u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kûpî *i u part. praet. pass.* kûpļen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kupiti, *rus.* купить, *češ.* koupiti, *poļ.* kupić. — *Riječ je germanska, isporedi got.* kaupôn, *stvńem.* choufôn, *srvńem.* koufen, *nvńem.* kaufen, *anglosaks.* cȳpan *(u svijem jezicima, osim novovńemačkoga, znači: trgovati ili samjeńivati, promjeńivati); jamačno nije u svezi s lat.* caupo. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚emere; mercari'), *u Mikaļinu* (kupiti, kupovati ‚emo, comparo, mercor, nundinor'), *u Belinu* (‚comprare' ‚emo' 208b), *u Bjelostjenčevu* (kupil sem za malo ‚emi parvo, emi vilibus'; kupļen ‚emptus, comparatus'), *u Stulićevu* (‚emere, coemere, mercari, emercari'), *u Voltiģijinu* (‚comprare, comperare' ‚kaufen'), *u Vukovu* (‚kaufen' ‚emo'), *u Daničićevu* (‚emere').

1. *aktivno.*

a. *uopće.* Opatь kupi četvrtь dola. Starine. 13, 206. (1185 *prepis.* 1250). Kupi biser ta. Naručn. 31a. Kupi ta sin jednoga dobra kopuna. Korizm. 48a. Pošli bjehu u grad, da jestojske kupe. N. Ranina 65b. joann. 4, 8. Svráti se i kúpi glavičatijeh igala. M. Držić 132. Kupi osla, prodaj osla. (D). Poslov. danič. Kupit radi tko ne hvali. (Z). Poslov. danič. Neki kupio što od plijena, pa otišao da prodaje. Vuk, dan. 3, 196. Evo tebi, moje dijete drago, kupi praha, a mijeni opanke. Osvetn. 2, 152. — *Objekat može biti i čeļađe (rob); drugo je u ovakovijem primjerima:* Tako žena kad se nudi, da ju mnogi kupe ļudi. V. Došen 95b. — *Ako nema objekta, ima se u misli.*

b. *kad se za koga drugoga što kupi, to se naj češće izreče dativom* (dativus commodi). Djevojačkijeh množ naprava hoću ńima ja kupiti. Ģ. Palmotić 1, 158. Niti mi je kupila halata. M. A. Reļković, sat. 13b. Dragi će mi đerdan kupit. Nar. pjes. vuk. 1, 330. — *Kad ko sa sama sebe kupi, to se ne ističe osobitom riječi (*sebi, za sebe) *ako nije potrebno; što se nalazi u ńekijem primjerima* sebi *(i si u starije doba), to je prema grčkome ili uprav prema jevrejskome jeziku (vidi kod* sebe). Iže kupiše sebê predivnuju siju kupļu. Sava, tip. hil. glasn. 24, 172. Kupivь si nêšto brašna. Spom. sr. 1, 64. (1405). Odpusti ńih da pošadši u bližńa sela i varoše kupe sebi blagovanja koja će blagovati. I. Bandulavić 297b. marc. 6, 36. Idite k trgovcima i kupite sebi. Vuk, mat. 25, 9.

c. *izriče se način kako se kupi ili mjesto gdje se kupi.* Kupiti cijeno, za malo, jeftino ‚comprare a buon mercato' ‚parvo emere'. Drago kupiti, skupo kupiti ‚comprar caro, cioè a caro prezzo' ‚magno emere'. A. d. Bella, rječn. 208b. Kupi drago da t' je sveđ drago. (Z). Razmišļa kako će jeftinije kupiti a skupļe prodati. F. Lastrić, ned. 243. — Kupiti na gotove pineze ‚comprare con danaro contante' ‚praesenti pecunia emere'. Kupiti na riječ, na vjeru, u dug ‚comprare a credenza' ‚credita pecunia emere'. A. d. Bella, rječn. 209a. Ovo sve on kupi na veresiju dok iziđe u vilaet. Vuk, građa. 70. — Kupiti na malo, na dinar ‚comprare a minuto overo a parte a parte' ‚particulatim emere'. — Kupiti s mjerom, kupiti na mjeru ‚comprare a misura' ‚mensura emere'. A. d. Bella, rječn. 208b. — Kupiti nazad ‚wiederkaufen'. Jur. pol. terminol. 644. — Kupiti po drugoj ruci, t. j. kupiti od druge osobe, a ne u dućanu. na Rijeci. F. Pilepić. — Ako ga kupi na dućanu. M. Zoričić, osmina. 107. Koña kupci jer u štali vide i ne mare kupiti iz paše. J. S. Reļković 71. — Kupit mačku u mijehu. (D). Poslov. danič. Kupiti mačku u mijehu ‚comprar alla cieca' ‚casu emere'. A. d. Bella, rječ. 208b. *sad se u Dubrovniku govori i:* kupiti mačku u vreći, *te je značeńe kod oboga, da se kupilo nešto slepački ne znajući kakvo je, ili uopće da se nešto pogodilo ili dogovorilo što se ne zna jeli dobro.*

d. *može se izreći i namjera kojom se što kupi, n. p.* Kupio sam jednu litru zlata, da pozlatim Omarijna vrata. Nar. pjes. vuk. 1, 262. Kad ko što kupi na obid ili okušaj. V. Bogišić, zakon. 90. — *I ovaj primjer amo pripada jer* na se *ne znači samo za sebe, nego za svoje odijelo.* Onda prodav na se štogod kupi. M. A. Reļković, sat. 15b.

e. *kad se izriče cijena, može stajati:*

a) u instrumentalu. Vinogradi kupļь opatь crьkvijimь dobytьkomь. Mon. serb. 10. (1222—1228). Kupiše onijemi dinari ńivu. N. Ranina 92b. matth. 27, 7. — *metaforički.* Ovo je kraļestvo vaše, jer sam ga ja mojom krvju za vas kupio. J. Banovac, razg. 6. — *Griješkom uz*

Digitized by Google

instr. ima prijedlog s. Da on *(Demosten)* talent *(novac)* svoj ne meće i s ńim pokaj kupit neće. J. Kavańin 38b. Što na igri izgubito, da odiću s tim kupite ... V. Došen 214a. Ne stoji joj dobro ona haljina, nije ńe, kupila je je s tuđijem. Đ. Bašić 15. Koji žudu kupiti s pravom cijenom one stvari. J. Matović 423. — *metaforički.* Kupiti s malom zlovoljnostju vićńe veselje. P. Radovčić, način. 78. S dobrijem' djeli tko ne kupi prî ovu zemlju. J. Kavańin 492b.

b) u acc. s prijedlogom na. Po šteti se zaman kaja, na svoj pjenez rasap kupi. I. Gundulić 448. Kupit štape na dinare. (D). Kupio je na drag dinar sramotu. (Z). Poslov. danič. Sva na pjenez zlatan kupi. J. Kavańin 188b. Na svoj pjenez kupit štetu ‚malum sibi suo iumento arcessere'. A. d. Bella, rječn. 208b.

c) u loc. s prijedlogom na. Ne bi imale na čemu kupiti jagańca. S. Rosa 37a. Na ńimi bijahu krv kupili, na ńima kupiše jednu ńivicu. 157a. Kuće koje samь kupio na aspre crkovne. Starine. 10, 85. (1770). Došli su u ovo mjesto, za kupit na svomu dinaru s čijem se prihranit. A. Kalić 406. — *metaforički.* Tijem sred ruke bijele svoje uze mramor bjeli od lira ... komu reče: ‚Jaoh! na tebi pàkô li sam ja kupila?' I. V. Bunić, mand. 17. Evo onoga ki svoj dio prosu bludnijeh sredu djela, na čem drugo nij' kupio, neg bolesti duše i tijela. J. Kavańin 52a.

d) u acc. s prijedlogom po. Toga šarana kupi po što po to. Nar. prip. vuk. 86. Nego ću kupiti od tebe po cijenu. Đ. Daničić, 2sam. 24, 24.

e) u acc. s prijedlogom pod. — *U jednom primjeru* XVIII *vijeka.* Može kupiti pod cinu sadašńu za dražje paka prodati. Ant. Kadčić 262.

f) u acc. s prijedlogom za. Crькve dadoh olovo kupivь za 200 dukatь. Mon. serb. 416. (1442 *u poznijem prijepisu).* Kupiti za jaspre dobrotu. I. Ančić, ogl. 46. Kupit tri za dinar, a dat pet priganijeh. (D). Kupio je za pečicu kruha. (Z). Poslov. danič. I razsutak za ńeg' *(blago)* kupi. V. Došen 202a. Da kupite za to žita. 214a. Gospodstvo su na sabļi dobili, a nisu ga za novce kupili. And. Kačić, razg. 170b. Za jaspre kupiti. kor. 372. Ja priksinoć kupih za poturu. M. A. Reļković, sat. D8a. Kupih końa za hiļadu. Nar. pjes. vuk. 1, 805. Kupih pile za dinar. 1, 505. Kupio hajduk gaće za marjaš, a popio forintu alvaluka. (Ovđe ‚hajduk' znači ‚pandur' ili ‚četnik', kao što se obično u vojvodstvu govori). Nar. posl. vuk. 164. Za one novce kupi baruta i olova. Vuk, dan. 8, 195. — *U ovijem primjerima cijena nije sam novac.* Kupihь ujezdnu za 100 ovьcь sь jagńьci. Deč. hris. 55. Ńiva ta nadь brazdomь ... što kupi popь Ignati*(j)* za Budimirova końa. Spom. stojan. 37. Ńiva ... što kupismo za vola i za 5 perperь. 38. *(do god.* 1346). — *Metaforički.* Kad vam ga Isukrs prodava za onoliko, za koliko ga je kupio. Đ. Bašić 229. Kupio bi ga za mekińe. (Tako je bogat prema onome drugome). Nar. posl. vuk. 164. — *Ovakovi primjeri ne pripadaju amo, jer u ńima za ne pokazuje cijenu nego stoji mj.* kako. Za što sam kupio, za to ti prodavam. (D). Poslov. danič. Za što kupio, za to i prodao (kakav nov glas). Nar. posl. vuk. 88.

g) osobitijem načinom stoji u ovome primjeru cijena kao objekat (uprav kao mjera). Kupimo dvisti pinezi kruha. I. Bandulavić 297b. marc. 6, 37.

h) u ovome je primjeru kazana cijena cijelom rečenicom (kupiti *nije posve u pravome smislu, isporedi* otkupiti). Ako hoćete život svoj kupiti, zemļu vašu k zemļi mojej priložite. Aleks. jag. star. 3, 232.

f. *ko prodaje može stajati u genetivu:*

a) s prijedlogom od. Obrětь město ... to kupi otь Svetogorьcь. Domentijana 170—171. Ništo namь veće Vlahuša ne osta dužanь odь carьna i brodova našijehь koje bješe odь nasь kupio. Spom. sr. 2, 111. (1447). Ponukujem tebe da od mene kupiš zlato ogńevito. J. Filipović 1, 170a. Nastoja kupit od apostola pinezma oblast za moć i on podavat duha svetoga. Blago turl. 2, 86. Pak sam skoro kupio dorata od kaura za trista dukata. Nar. pjes. vuk. 3, 251.

b) s prijedlogom u. U koga jestь kupilь. Mon. serb. 147. (1349). Kraļevьstvo mi kupii tuzi vrьhovinu u piskopa hvostьnьskoga. Deč. hris. 61. On Osipa u ńi kupi. P. Vuletić 20. Da jedan u nevirnika kupi stvar svetu. J. Banovac, uboj. 46. Za ńegova Šarca jedni pripovijedaju da mu ga je poklonila nekaka vila, a jedni opet da ga je kupio u nekakijeh kirigija. Vuk, živ. 240. Da kupiš u mene zlata. Vuk, otkriv. 3, 18. Poznavši svetu ruku kupi je u ńega. kovč. 125. Kupio jednoga paripa u vladike. S. Ļubiša, prip. 117. Mi smo ga kupili u neznana trgovca. 192.

g. *može i sama cijena biti subjekat.* Blago koje sudca kupi. V. Došen 71a. *(u metaforičkome smislu, isporedi naj sadńi primjer u* a).

2. *pasivno.* Sь ļudьmi osobьnyimi iže kupļenyj hlêbь jadetь. Domentijana 157. Ńiva kupļena otь Debraje kalođerice za 12 perperь. Spom. stoj. 36. Ńiva ... kupļena otь Đurđa za koń. 88. *(do god.* 1346). Vêsi, grêhoļubivaja duše moja, jako ne sama sebê jesi vь svobodu, kupļena bo jesi cênoju krьve agńьca neporočьna i prěčista, Hrista. Danilo 300. Kupļeni bo jeste cenu preveliku. Korizm. 88b. Ah, moj Bože, da sam rob kupļeni! M. Držić 81. Ńe dobrota neizrečena i zamjerna svijem ļepota dostojna je bit kupjena s pogibijom sto života. Ġ. Palmotić 2, 119. Moji prami, spravite se, da budete svezat mene pokornicu na one noge blage i svete za kupļenu robińicu. I. V. Bunić, mand. 18. Kupļena je ńiva i pećina na ńoj u sinova Hetovijeh. Đ. Daničić, 1mojs. 49, 32. Ova puška nije kradena no pošteno kupļena svojom parom. S. Ļubiša, prip. 176.

3. *sa* se, *pasivno.* Kad se sudac kupit more. V. Došen 62b. Kano alem kamen veleskupi ki se ne da ni po što da kupi. Osvetn. 1, 25.

KUPITUL, *vidi* kapituo, b, *a).* — *Na dva mjesta u spomeniku* XV *vijeka.* Redovnici kupitula sešskoga ... S redovnici kupitula. Mon. croat. 121. (1484). *ali u istome spomeniku ima opet dva puta* kapitula *(str.* 122); *po tome vaļa da je* u *štampano mj.* a *ili pisarskom ili štamparskom griješkom.*

KUPIV, *adj. vidi* kupļiv. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚venalis, vendibilis, venuculus' *s dodatkom da je uzeto iz misala.*

KUPIVOJ, *m. ime muško.* — *U latinskome spomeniku* XIII *vijeka.* ‚Mancipia cum suis heredibus: Cupivoy ,. . .'. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 72. (1232).

KÙPIVÔJSKA, *m. čovjek koji kupi vojsku.* — *U Vukovu rječniku:* koji kupi vojsku: ‚otidoše kupivojske, da dižu vojsku ‚anwerber von soldaten' ‚conquisitor militum' *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori i s primjerom:* O Saviću, naša kupivojsko. (Ogled. sr. 249). — *I u Šulekovu i u Popovićevu rječniku:* ‚werber'.

Digitized by Google

KUPJAK, *vidi* Kupljak.

KÙPJENA, *f. vidi* 1. kupina. — *Nije jasno zašto se* -i- *promijenilo na* je; *nigda nema oblika* kùpjena. — *Od* XVI *vijeka po nekijem zapadnijem krajevima, osobito u Dubrovniku gdje se samo čuje* kupjena, *a između rječnika u Belinu* (‚roveto, spina nota' ‚rubetum' 633b; ‚rovo' ‚rubum'; jagoda od kupjene ‚frutto del roveto' ‚mora' 634a), *u Stulićevu* (‚rubus'), *u Vukovu* (vide kùpina *s dodatkom da se govori u Dubrovniku*). Ali mi ti su *(puti)* kupjenom zarasli? Š. Menčetić—G. Držić 510. Gdi u draču i kupjenu uvalih se po nesreći. M. Vetranić 1, 24. Komu se ukaza otac tvoj u njekoj kupjeni. 2, 217. O dobre tać scjene nije zemje na sviti, ka neće kupjene kadgodi roditi. D. Ranina 151b. Tekući po stinah, po kamenju i po kupjenah. B. Kašić, fran. 59. Nu da pustoš hridna i strma, . . . kupjena i drača oko grma koj se plete sa svih kraja, još perivoj bude ugodan . . . I. Gundulić 237—238. Čelije su grad njekada glasovita bile imena, obilježja jedva sada naziru se iz kupjena. 319. Kupjene, čičak i trne užgavaju zmije. M. Radnić 307b. U kupjeni gorućoj, koju Mojzes bijaše vidio. I. Akvilini 204. Kolak spile kû izvrti narav hridnijeh usred stijena, kôj vrh vrata od svud srti brštan, trišja i kupjena. A. Glečević 267a. Rastijahu prid ńom kupjene. I. Đorđić, ben. 16. Iz kupjene rasgorjene. S. Rosa 135a. Kupjena koju vidje Mojses gorjeti. J. Matović 40. Jedno od ove đece sakrije se u jednu lominu (plot od kupjene drače). Nar. prip. vrč. 203. Kupjena (kupina, kupińača), slov. kopinje, kupinača, cslav. kąpina, kąpininije, rus. купена, купенъ (Polygonatum), bug. кѫпинъ, češ. kupina (Rubus), pol. kępa, kępina (frutex), mora celsa (Pizzelli, Skurla), moro spino (Kuzmić, Aquila—Buć), Rubus fruticosus L. (Vodopić), v. Kupina. B. Šulek, im. 185.

KUPJÈNAČA, *f. vidi* kupinača *i* 1. kupina. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. kupińača). Kupjenače-jagode, moro spino (Anselmo da Canali), Rubus fruticosus L. B. Šulek, im. 185.

KUPJENAK, *m. vidi* 1. kupina, b. Kupjenak, Rubus fruticosus L. (Vujičić). B. Šulek, im. 185.

KUPJENAV, *adj. vidi* kupjenov. — *U Stulićevu rječniku:* v. kupjenski. — *nepouzdano.*

KÙPJENICA, *f. dem.* kupjena. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚mora di rovo' ‚rubi morum' 496a; ‚frutto del roveto' ‚mora' 634a) *i u Stulićevu* (‚mora'). Stoklasu ovu ku zrelijeh nanizo sam kupjenica, nosim oči veselijeh, gdi sja sunce, mâ Danica. I. Gundulić 159. — *S pridjevom* petoprsna *može značiti što i* jagoda, b, *a).* — *U Stulićevu rječniku:* kupjenica petoprsna, trava ‚fragraria' ‚herba genus'. Kupjenica petoprstna, Fragaria (vesca) L. (Dellabella, Aquila—Buć, Pizzelli). B. Šulek, im. 185. *ali nema u Belinu rječniku; vaja da je Šulek griješkom napisao mj.* Stulli.

KÙPJENÎŠTE, *n. mjesto gdje rastu kupjene. — isporedi* kupińak. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVIII *vijeka (znači što i* 1. kupina, a), *a između rječnika u Belinu* (‚roveto, luogo dove sono molti rovi' ‚rubetum' 633b) *i u Stulićevu* (‚rubetum'). Vidje je Mojzes u onemu kupjeništvu koje gorjaše. Đ. Bašić 225.

KUPJENIŠTVO, *n. u Stulićevu rječniku uz* kupjenište. — *posve nepouzdano.*

KÙPJENOV, *adj. koji pripada kupjenama (obrastao kupjenama). — U jednome primjeru iz narodne pjesme hercegovačke našega vremena.* Jedno gora jaglikova, drugo gora brštanova, treće gora kupjenova. Nar. pjes. herc. vuk. 384.

1. KÙPJENOVAC, Kùpjenôvca, *m. vidi* Kupjenovo. — *U narodnoj pjesmi* XVIII *vijeka.* Ja ću, Pavle, otiti put lijepa Kupjenovca. Nar. pjes. bog. 42. *u istoj pjesmi ima još nekolika puta* Kupjenovac *u ovome značenju, a jedan put* Kupjenovo *(vidi drugi primjer kod* Kupjenovo).

2. KÙPJENOVAC, Kùpjenôvca, *m. čovjek iz Kupjenova, vidi drugi primjer kod* Kupjenovo.

KÙPJENOVO, *n. vidi* Kupinovo, a. — -je- *kao kod* kupjena. — *U dvije narodne pjesme* XVIII *vijeka (vidi i* 1. Kupinovac). Zdravo došo s nevjestom ka lijepomu Kupjenovu. Nar. pjes. bog. 42. I on tamo otide ka lijepu Kupjenovu, brzo bješe skupio dosta mladijeh Kupjenovaca. 45.

KUPJENSKI, *adj. koji pripada kupjenama. — Samo u Stulićevu rječniku:* ‚rubeus'.

KUPJÈŃAČA, *f. vidi* kupińača. — *U Belinu rječniku:* ‚frutto del roveto' ‚mora' 634a.

KUPLAČA, *f. vidi* varjača. — *Dva puta u narodnoj pripovijeci našega vremena:* Uzeo kuplaču pa po kazanu loit struguće. Nar. prip. vuk.2 272. Uzme kuplaču te od oranije do kazana, od kazana do oranije, ondale kusni, ondale srkni . . . 278. *ali je po svoj prilici slo štampano, te treba čitati* kutlača, *vidi:* Trebalo je može biti ispraviti ‚kuplača' (dva puta; da nije ‚kutlača'?) pa po kazanu ‚loit' struguće (može biti greškom m. ‚i tlo'). Đ. S. Đorđević u Srpske nar. prip. i zag. vuk. (1897) 417.

KUPLICA, *f. nešto (po drugome primjeru vaja da je prteno i da se pere) što su ženske nosile na glavi u Dubrovniku* XVI *i još* XVIII *vijeka. — Riječ je tuđa (talijanska ili romanska), ali joj ne znam postaña (naj bliže je tal.* coppella, *nekakvo puce ili kopča* XIV *vijeka). Daničić* (Poslov. danič. XIIIa) *piše:* Kuplica vaja da je kakav nakit što žene nose na glavi, prema ital. coppa, zatjelak. Ti imaš sajune, košuje, kolete, . . . razlike još veze, kuplice, ubruse, . . . N. Naješković 1, 253. Gospođa: Hod' sjemo, Milica, znaš li kamo dje se jutrošńa kuplica, ku Pêra donese? — Milica (smjejući se): Eto ju s' na glavu još jutros stavila. — Gospođa: U istinu pravu, kako bjeh zabila! Kako mi stoji sad? vid tamo, neboro. — Milica (obhitivši joj glavu odzad): Prem kako čine sad, boje se ne more: gusto se sastavja prem odi lozica. — Gospođa: Eto ju iskaja, ti s' njeka oslica. 1, 257—258. Još će ti *(djevojci Marući)* liepi dar i lijepa čas biti i da ti četiri kuplice nove dam. 1, 277. Ima kuplicu, ako je i ne nosi. (Z). Poslov. danič.

KÙPLA, *f. vidi* kupńa, kupovina. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kupla, *rus.* купля, *češ.* koupě, *pol.* kupia. — *Nalazi se do* XVII *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (‚merx; emptio; conductum'. cf. kupńa).

a. *roba, trg, espap.* Ako si hote iti u tuđu zemju s kupjami svojimi. Mon. serb. 41. (1358). Što je mala kupja, da si ju prodaju. 46. (1354). Da imь ne namêtuje meso kupiti, . . . ni malu ni veliku kupju. 52. (1240—1272). Da si gredu s trьgomь i s kupjomь svobodno. 157. (1357). Otь naše kupje priiskanije vьzištetь. Domentijan 290. Vьsakyje mnogocênьnyje kupje. Danilo 282.

b. *kupovańe.* Kto ljubi iti u Dubrovnikь na kupju. Mon. serb. 206. 209. (1387). Da imь *(rečeni dukati)* ne imaju na mańe priti ni za nêd-

Digitized by Google

noga človêka segaj svêta voļu ni za rêč ni za prošńu ni za kupļu ni za prêdlьžije . . . 351. (1427). Kupacь neky hotê pojti na kupļu . . . Stefanit. danič. star. 2, 282.

c. *zakup.* — *U jednome primjeru* XIV *vijeka (i Daničić tumači* ‚conductum'). Prêmismo razьlogь odь vsihь carinь, komorь, kupaļь što je drьžalь za gospodina brata mi staršago kraļa Stefana Tvrьtka. Spom. sr. 2, 37. (1392).

KŮPḶÂČ, kupļáča, *m. čovjek koji kûpî.* — *vidi kod* kupļar.

KŮPḶAČINA (kupļàčina), *f. što se kûpî (novac, ali češće i drugo što) idući i proseći od kuće do kuće.* — *U naše vrijeme.* N. p. pogori ko, pa onda ide kroz selo od kuće do kuće, ište i prosi, šta mu ko dade, neko žita, neko brašna, neko sijena, neko i komad robe, i to se sve skupa zove ‚kůpļačina' i ‚kupļevina'. J. Bogdanović. Kupļàčina, što je s više kraja skupļeno. M. Pavlinović. Manastir imadijaše ńešto svoje zemļe, gaja i stoke, ali dohotkom od toga ńegova čeļad ne mogaše pregodištiti, nego se pomagahu kupļačinom. siromašni pobožni narod hercegovački i danas otkida od svojih usta te pomaže sadužbine svojih starijeh. S. Matavuļ, novo or. 65.

KUPḶAK, *m.* (Kupjak), *ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 46.

KUPḶAR, *m.* kupļač, koji što kupi, n. p. masline. M. Pavlinović.

KUPḶATI, kupļam, *impf. vidi* kupovati *(kao iterativni glagol).* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚emptitare'.

KUPḶÁVATI, kůpļâvâm, *impf. iterativni glagol prema* 1. kupiti. — *Na jednome mjestu* XVII *vijeka.* Gdi se pihoi *(pisci)* i farizeji kupļavahu. M. Divković, bes. 372a.

KŮPḶAVINA, *f. skup, mnoštvo.* — *U naše vrijeme.* Puk razaždene onu četu plaćene kupļavine. S. Ļubiša, prip. 238. Kupļavina, skup. Slovinac. 1884. 148.

KUPḶE, *n. coll. vidi* 1. kup. — *Samo u Stulićevu rječniku:* kupje ‚congeries, collectio; conventus, coetus' *s dodatkom da je useto iz brevijara.*

KUPḶEN, *m. ime muško.* — XIII *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Kupļenь). Kupļenь *(dva puta).* Mon. serb. 12. (1222—1228).

1. KŮPḶENICA, *f. maslina što je pala s drveta na zemļu, te se kůpî a ne bere.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani. — *i na Braču.* Kupļenice, masline što same opadaju sa stabla, te se pokupe prije beračine. A. Ostojić.

2. KŮPḶENICA, *f. kůpļena zemļa ili ńiva.* — XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (‚ager emptus'). I sь kupļenicami što si je kupilь. Deč. hris. 66. Koji imaju svoju baštinnu zemļu i vinogradь i kupļenice. Zak. duš. pam. šaf. 45. Da si drьži vsaki svoju baštinu i kupļenicu i pričiju. Glasnik. 27, 292. (1847). U Klašńevê dolê ńiva kupļenica. 293. (1847). Do kupļenice Dmitrove. 15, 272. U sihьzi selêhь u crьkovnihь što se nahodi kupļenica i pričija župьska, da ju drьže, a što se obrêta u župê kupļenica ili pričija crьkovnyhь ļudi, da si ju takožde drьže. Glasnik. 15, 282. (1848?). Sь vinogradi i sь vodênicami i sь kupļenicami i sь zadušninami. 24, 244. (1858). — *Nalazi se pisano i* kupenica *(vaļa da treba čitati* kupļenica). Sь selomь što mu je kupenica. Glasnik. 24, 236. (1849). *i još na nekoliko mjesta, n. p.:* Glasnik. 11, 130; 13, 870.

KŮPḶENICE, *f. pl. vidi* kupalište, a *i* kupeļ, c, *b).* — *Samo u Jambrešićevu rječniku:* ‚balneae'.

1. KŮPḶENÎK, *m. ńekakva mjera za vino i za žito.* — *Jamačno postaje od* 1. kupiti *(od part. praet. pass.* kupļen), *isporedi* 3. kupac. — *U naše vrijeme.* Kupļenik, mjera od 24 oke: kupļenik šenice, vina. Svijet na kordunu računa sve na kupļenike. Zemļak. 1871. br. 2. Kupļenik, drvena mjera za vino, do 20 polića. Karlovačka okolica. F. Hefele. *vidi i kod* četvrtinka.

2. KŮPḶENÎK, *m. čovjek koji kůpî (u jedinome primjeru: koji kupi porese itd.).* — *Postaje od part. praet. pass.* kůpļen *(od* 1. kupiti), *premda mu je značeńe aktivno.* — *U jednome primjeru* XVI *vijeka.* Puk moj kupjenici jego opliniše (‚Populum meum exactores sui spoliaverunt'). Š. Budinić, sum. 138b. isai. 3, 12.

3. KŮPḶENÎK, *m.* mercenarius, *plaćenik, najamnik (uprav kůpļen čovjek).* — *Od glagola* kúpiti *prema latinskoj riječi.* — *U rukopisu* XVI *vijeka.* Kupļenik i ki nije pastijer, koga nijesu ovce vlaštite, vidi*(v)* vuka gredući ko ovcam, pusti ovce i pobjegne od ńih . . . a kupļenik pobjegne, jere kupļenik jest *(i)* ne dostoje se ńemu ovce. N. Rańina 25b. 131b. joann. 10, 12—13.

KUPḶENOVO, *n. mjesno ime.*

a. *selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 88.

b. *selo u Srbiji.* — *Pomińe se* XV *vijeka.* — U Braničevu selo Topolovnikь, selo Kupļenovo, . . . Spom. stoj. 3. (1428—1429).

KUPḶENSKO, *n. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 60.

1. KŮPḶÊŃE, *n. djelo kojijem se kůpî (vidi* 1. kupiti). — *Stariji je oblik* kupļenje. — *Između rječnika u Mikaļinu* (kupļenje ‚collectio, congregatio'), *u Stulićevu* (‚collectio, congregatio'), *u Vukovu.* Da se Turci ne mešaju u kupļeńe dacije, nego knezovi sami da je kupe. Vuk, građa. 132. Kupļeńe novaka ‚recrutirung'. Jur. pol. terminol. 419. Kupļeńe, pobirańe odredbina ‚taxeintreibung'. 500.

2. KŮPḶÊŃE, *n. djelo kojijem se kůpî (vidi* 2. kupiti). — *Stariji su oblici* kupļenije, kupļenьje, kupļenje. — *U naše doba nije obično kao ni za druge perfektivne glagole, ali se u pisaca nahodi ńekoliko primjera.* — *Između rječnika u Mikaļinu* (kupļenje, zakupļenje, trg ‚emptio, coemptio'), *u Belinu* (kupļenje ‚compra e compramento' ‚emptio' 208b), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* kupleńe, kupuvańe ‚emptio, comparatio'), *u Stulićevu* (kupjeńe ‚emptio'), *u Daničićevu* (kupļenije ‚emptio; pretium emptionis'). Ako bi kada carina drinska i sona došla u naše ruke bez kupļenьja. Mon. serb. 452. (1452). Nije prava ni istina prodaja ni kupļenje. Š. Budinić, ispr. 90. Himbe u prodavanju i kupļenju. I. T. Mrnavić, ist. 168. Zabrańivamo kupļenja od sužań turskih. M. Bijanković 105. Kupļeńe stvari svete. A. Baćić 61. Vrhu trgovine pravednosti u kupļeńu i prodavańu. Ant. Kadčić 218. Kupļenu *(kuću)* preda ocu mome s kontraktom kupļeńa. S. Tekelija. letop. mat. sr. 120, 89. — *U ovome primjeru Daničić misli da znači cijenu kod kupovańa* (‚pretium emptionis'): Ta vьsa vь naslêdije Hilandaru vьdana byše kupļenijemь mnogomь. Domentijanb 51.

KUPḶEŠ, *m. u Stulićevu rječniku:* kupješ *ur* kupjevina. — *nije dosta pousdano.*

1. KŮPḶEVINA, *f. postaje od* 1. kupiti, *te znači kupļêńe ili ono što se kůpî.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu:* kupjevina

Digitized by Google

‚messis' *(žetva)*. U davno doba Bog bješe naredio... da svaki čovjek od dvaes godišta uzgor imaše na glavu dati didrahmu, za da tom kupļevinom uzdržala bi se i sahranila crkva Gospodinova. S. Rosa 101b. Kùpļevina, vidi kupļačina. J. Bogdanović.

2. KÙPĻEVINA, *f. u Vukovu rječniku:* vide kupovina *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

KUPĻEVO, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkome.* Niva u Kupļevu. Sr. nov. 1870. 126.

KUPNENIK, *m. vidi* 1. kupļenik. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* v. mernik; *u Stulićevu:* v. mjerilac *iz Bjelostjenčeva; u Voltigijinu:* ‚staro, stajo' ‚scheffel'.

KUPNICA, *f. vidi* 1. kupilica. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚quae colligit'.

KÙPNICĒ, *adv. kupno, skupno, skupa, ujedno. — Na dva mjesta* XV *i* XVI *vijeka.* Vsi kupnice i jedinno daše. Mon. croat. 142. (1490). Vsi kupnice idosmo. 204. (1518).

KUPNIĆ, *vidi* Kuknis.

1. KÙPNÎK, *m. vidi* 1. kupilac. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚qui colligit'.

2. KÙPNÎK, *m. vidi* 1. kupac, a. — *U jednome primjeru* XVI *vijeka.* Ako ta kupnik jur preprodal ga jest. Š. Budinić, ispr. 109.

KUPNODJELOVALAC, kupnodjelovaoca, *m. čovjek koji kupnodjeluje. — Samo u Stulićevu rječniku:* kupnodjelovalac *i griješkom* kupnodjelovaoc ‚cooperator'.

KUPNODJELOVAŃE, *n. djelo kojijem se kupnodjeluje. — Stariji je oblik* kupnodjelovanje. *— U jednoga pisca* XVI *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚auxilium, mutuae opere collatio, cooperatio'). Jesmo pravedni priimļušći v nas pravednost vsak svoju po mêri koju dêli duh sveti vsakomu kako hošće i po vsakoga od nas vlašćemu prêpravļenju i kupnodêlovanju. Š. Budinić, sum. 186b.

KUPNODJELOVATI, kupnodjelujem, *impf. uprav* kupno djelovati, *djelovati skupa, raditi skupa, pomagati. — U Stulićevu rječniku:* ‚cooperare' ‚operam suam conferre, adjuvare, simul agere'.

KUPNODJEĻATI, kupnodjeļam, *impf. samo u Stulićevu rječniku:* vidi kupnodjelovati *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

KUPNÒDOJEN, *adj. koji je skupa s drugijem na istijem prsima dojen. — Samo u Stulićevu rječniku:* ‚collactaneus, collacteus'.

KUPNÒDOJENICA, *f. kupnodojeno žensko čeļade. — Samo u Stulićevu rječniku uz* kupnodojen.

KUPNÒDOJENÎK, *m. kupnodojeno čeļade muško. — Samo u Stulićevu rječniku uz* kupnodojen.

KUPNÒDUŠAN, kupnòdušna, *adj. vidi* jednodušan. — *Samo adv.* kupnodušno *(vidi* jednodušan, 2) *u knjizi pisanoj* XIII *vijeka crkvenijem jezikom, i otale u Daničićevu rječniku* (kupьnodušьnь ‚unanimus'). Kupnodušno živuštihь. Domentijanb 7.

KUPNOKRÍVAC, kupnokrívca, *m. koji je (s drugijem) skupa kriv, vidi* kupnotvorac. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚correo, compagno nel reato' ‚criminis reus'.

KUPNOÒBRAZAN, kupnoòbrazna, *adj. vidi* jedinoobrazan. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka, i otale u Stulićevu rječniku* (‚consentaneus, conformis, similis'). Mi jesmo kupnoobrazni Bogu. Š. Budinić, sum. 12a.

KUPNOPRÍLIČAN, kupnoprílična, *adj. koji ima skupa (s drugijem istu) priliku, isporedi* skupnoobrazan. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Kako sinove Božiji po Isukrstu kojemu hoti otac vêčni da izbrani budu jedinoobrazni i kupnoprilični. Š. Budinić, sum. 7a.

KUPNÒRODAN, kupnòrodna, *adj. koji je kupnoga (istoga) roda (kao drugi), vidi* jedinorodan, b. — *U knjizi pisanoj* XIV *ili* XV *vijeka crkvenijem jezikom, i otale u Daničićevu rječniku* (kupьnorodьnь ‚gentilis'). Kupnorodnyihь padajutь trupija. Glasnik. 11, 66.

KUPNOTVÓRAC, kupnotvórca, *m. koji tvori (čini, djeluje, radi) skupa (s drugijem) nešto (misli se slo djelo). — isporedi* kupnokrivac. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Kada mi jesmo dateļi ili kupnotvorci zaloga svêta. Š. Budinić, sum. 125b.

KUPNÒVJEČAN, kupnòvječna, *adj. u kojega je kupan (isti kao u drugoga) vijek (vječni život), vidi* jednovječan. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka, i otale u Stulićevu rječniku:* ‚coaeternus'. Duh sveti jest istini, i otcu i sinu kupnovječan. Š. Budinić, sum. 10b.

KUPNOVJEROVATI, kupnovjerujem, *impf. vjerovati skupa (isto) s drugijem. — Ima samo part. praes. u jednoga pisca* XVI *vijeka.* David reče vsêm Božjim sinovom i svojim kupnovêrujućim. Š. Budinić, sum. 168a.

KUPNOVLÁDA, *f. država (ili vlada) u kojoj ne vlada jedan nego veće ili maņe mnoštvo ļudi u skupu, republika. — Načinili su pisci našega vremena.* Uprav do padeńa mletačke kupnovlade. Pravdonoša. 1852. 5. Da će kupnovladi s vojnicima u prijekoj potrebi pomagati. 1851. 25.

KÚPŃA, *f. kupovaņe, kupovina. — isporedi* kupļa. — *Od* XIV *vijeka (vidi kod* b), *a između rječnika u Stulićevu* (‚merx, emptio'), *u Vukovu* (‚der kauf' ‚emtio': ja ću prodavati prema kupńi *s dodatkom da se govori u Dubrovniku), u Daničićevu* (kupьńa ‚emptio; conductum'. cf. kupļa).

a. *u značeńu sprijeda kazanome.* Ni za prošńu ni za kupńu. Mon. serb. 361. (1429). 365. (1431). 378. (1433). Ako bi došla carina drevьska u naše ruke bezь kupńe. 456. (1452). O kupńi, prodaji i pogodbam. A. Kalić 28. Kupńa ‚kauf', tal. ‚compra e vendita'. B. Petranović, ručn. kń. 15. Kupńom sticati dobara nepokretnih. Zbornik zak. 1867. 128. Raspolagati nepokretnimi dobri kupńom, prodajom, poklonom... 137. Pravo preče kupńe biva, kad si, na osnovi zakona ili ugovora, vlastan tražiti, da ti vlasnik kakve stvari koju želi prodati, prije nego drugome proda, ponudi, nećeš li je ti za istu cijenu kupiti. V. Bogišić, zakon. 301.

b. *zakup. — isporedi* kupļa, c. Što je u nasь drьžalь kuću našu i carine i komore i ine kupńe, oda vsega prêmismo pravi plьni i obilati rasьlogъ. Spom. sr. 2, 37. (1392).

c. *što se kupuje, roba, espap, trg. — Samo u Stulićevu rječniku.*

KÙPÔN, kupóna, *m. što se sad govori i piše* odrezak *(vidi), franc. i ńem.* coupon. Izdavaņe kupónâ k dionicam da se ńimi dižu kamate. Zbornik zak. 1868. 602. Da pjenesnice imadu umjesto plateža u gotovu primati i kupone. 1866. 82.

KÙPÔNSKÎ, *adj. koji pripada kuponima.*

Digitized by Google

Svota u ime dohodarine i kuponske bilegovine. Zbornik zak. 1873. 178.

KŮPOR, *m. presime.* — *Pomiše se* XVIII *vijeka.* (1415) Pavao ban Kupor (‚Kuppor'). And. Kačić, kor. 431.

KUPOŠČIĆ, *m. presime.* — XIV *vijeka.* Boroje Kuposčićь. Deč. hris. 16.

KŮPOVAC, kùpôvca, *m. vidi* kupovalac. — *Postaje od* kupovati *kako* kupac *od* kupiti. — *Od* XVIII *vijeka.* Ištom da kupovac poznaje tu stvar. Ant. Kadčić 262. Ti si prodavalac, hudoba je kupovac. A. Kalić 9. Kupôvac ‚emptor', gen. kupôvca. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 53.

KUPÒVALAC, kupòvaoca, *m. čovjek koji kupuje, isporedi* 1. kupac, a. — *Od* XVII *vijeka.* Isukrst iztjera prodavaoce i kupovaoce iz templa. M. Radnić 312a. Da se svaki dan čini od kupovaoca i prodavaoca *(griješkom mj.* kupovalaca i prodavalaca) . . . J. Matović 847. Jesi li . . . ne odkrivo kupovaocim one zlosti nadvorńe o kojijeh oni pitali su te? T. Ivanović 150.

KUPÒVALÎŠTE, *n. mjesto (otvoreno) gdje se kupuje, vidi* placa, poļana. — *U Stulićevu rječniku*: ‚forum, platea'.

KÙPÔVAN, kùpôvna, *adj. a) koji se kupuje, koji se kupio, koji se može kupiti; b) uopće koji pripada kupovańu, kupovini.* — *Od* XVIII *vijeka.*

a. *u prvome značeńu.* — *Između rječnika u Belinu* (kupovni ‚cosa che si può comprare' 209a), *u Bjelostjenčevu* (kupovni ‚emptitius'), *u Stulićevu* (‚emptitius, de numero earum rerum quae emi possunt vel solent'), *u Voltiģijinu* (kupovni ‚comprativo, comprabile' ‚kaufbar'); *u Vukovu*: n. p. guń, hļeb ‚gekauft' ‚emtus' (‚gegensatz vom zu hause erzeugten').

a) uopće. Da je drúga, ne kupovna robińica. J. Kavańin 47a. Uzmi osam lota kupovnog karanfiļka. Z. Orfelin, podr. 295. Postidio se ka' i kupovni pas. Nar. posl. vuk. 256. Što je kupovno to im kupuje zadruga. V. Bogišić, zborn. 114. Trebaju mu tri ulišta, jedno kupovno, drugo darovno, a treće kradovno. S. Ļubiša, prip. 192. Na robļe svatko ima vlast kao na kupovno meso. 48.

b) ističe se kao suprotno prema domaćemu (što se u kući radi). Narukvice kupovnih čipaka. M. Katančić 66. Da se hrani kupovnijem hļebom. Vuk, poslov. 192. Nosili su *(knezovi)* plavetne čohane čakšire, i od takove čohe đečerme, gdjekoji sa srebrnijem pucima, za pojasom po dva pištoļa i nož, svrh svega toga kupovni guń. Vuk, živ. 251. — *i kao suprotno prema domaćemu uopće.* To nam je poznato pod imenom kupovnog ili morskog grožđa. P. Bolić, vinod. 1, 2.

b. *u drugome značeńu.* Uzeti što u kupovno ime ‚titulo emptionis aliquid sumere'. J. Stulli, rječn. *kod* kupovan. Kupovni je ugovor zaglavļen potpuno kaparom. V. Bogišić, zborn. 462. Kupac namiruje kupovnu cijenu. zakon. 83. Kupovna pogodba ‚kaufvertrag' ‚contratto di compra e vendita'. B. Petranović, ručn. kń. 15. On je kupovno pismo iznio. M. Pavlinović, rad. 94.

KUPÒVÂŃE, *n. djelo kojijem se kupuje.* — *Stariji su oblici* kupovanije i kupovanje. — *Između rječnika u Vrančićevu* (kupovanje ‚emptio'), *u Belinu* (kupovanje ‚compra e compramento' ‚emptio' 208b), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* kupuvańe), *u Jambrešićevu, u Stulićevu, u Vukovu, u Daničićevu* (kupovanije). Prijemъše talanьtь otь ńego na kupovanije posьlani jesmy. Domentijana 290. Za kupovanije srebra. Mon. serb. 437. (1445). Ki u kupovanju i prodavanju himbeno duguje. Š. Budinić, sum. 39a. Ako bi jistino kupovanje bilo. ispr. 90. U prodavanju i kupovanju. I. T. Mrnavić, ist. 102. Prodavańa i kupovańa. M. Dobretić 73.

KUPOVATEĻAN, kupovateļna, *adj. vidi* kupļiv. — *Samo u Stulićevu rječniku*: ‚quod emi potest'.

KUPÒVATI, kùpujêm, *impf.* 2. kupiti. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* kùpovâh, *u impt.* kùpûj, *u ger. praes.* kùpujûći; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor.* 2 *i* 3 *sing.* kůpovâ, *part. praet. act.* kůpovao, kůpovâla, *part. praet. pass.* kůpovân. — *Između rječnika u Mikaļinu (kod* kúpiti), *u Belinu* (‚comprare' ‚emo' 208b), *u Bjelostjenčevu* (kupuem, l. kupujem ‚emo, coemo, mercor, nundinor, comparo, concilio, perstino'), *u Jambrešićevu* (kupujem ‚emo'), *u Stulićevu* (‚emere, emptitare'), *u Voltiģijinu* (‚comprare, incettare' ‚kaufen'), *u Vukovu* (‚kaufen' ‚emo'), *u Daničićevu* (‚emere').

1. *aktivno.*

a. *uopće.* Da kupujetь ribu. Sava, tip. stud. glasn. 40, 172. Nego ono što druga kupuje nit' vam vaļa niti vam tribuje. M. A. Reļković, sat. E8b. Biser momče prodavalo Bugarče, kupuje ga dilber Stojna Bugarka. Nar. pjes. vuk. 1, 280. Kupovaću końa i sokola. 1, 298. Kupuj mi ruo junačko. 1, 590. Ko kupuje što ne treba prodavaće i ono što mu treba. Nar. posl. vuk. 144. Mnogo dobija onaj koji svašta ne kupuje. 181. — Otidoše šeher-Sarajevu, da prodaju dijete Gruicu, kupuje ga Turkińa đevojka. Nar. pjes. vuk. 3, 5. Odmah staše kupovati robļe. 4, 201. Star me prosi a mlad me kupuje. Nar. pjes. herc. vuk. 106. Ne želim više kupovati neprijateļa. G. Zelić 598. — *Češće bez objekta nego* kupiti, *jer se misli na koji mu drago objekat.* Ali si koga oškodil kupujući. Naručn. 86b. Poče izgoniti svijeh onih ki prodavahu i kupovahu u crkvi. N. Rańina 44a. matth. 21, 12. Trgujući krivo kupuju i prodavaju. J. Filipović 1, 250a. Koja kupuje i prodaje. M. Dobretić 93. Jedna potreba prodava a druga kupuje. Pravdonoša. 1852. 3.

b. *s dativom, vidi* 2. kupiti, 1, b. Da si kupujutь odeždu. Sava, tip. hil. glasn. 24, 210. Da si kupuju vьsaki trьgь. Mon. serb. 37. (1258). Da si kupuju što imь trěbuje. 157. (1357). Neg sam sebi kupuje obuću. M. A. Reļković, sat. I3b.

c. *vidi* 2. kupiti, 1, c. Što je Jova skupo kupovao. Nar. pjes. vuk. 1, 631. — Koji na svoju ali na drugoga vjeru kupuju trgovine. J. Matović 899. — *I ovaj primjer pripada amo, a ne pod f, jer* kod *pokazuje samo stan ili dućan prodavaoca.* Dubrovčani čine krivo kad kupuju kod ńega. Đ. Daničić, ist. majkov. 222.

d. *vidi* 2. kupiti, 1, d. Koji kupuje za svoju potribu ili za prodaju. Ant. Kadčić 285. Da ko iziđe na pazar, pa da stane kupovati za kuću svoju različne stvari . . . Vuk, pisma. 14.

e. *cijena može stajati (vidi* 2. kupiti, e) *n. p.*:

a) u instrumentalu. Petar kupuje dukatijemi tisuća glavnijemi sto dukata na godište. B. Kašić, zrc. 82. A kupovat mojom srińom arajdnosti ugodneve. J. Kavańin 15b. — *Griješkom s prijedlogom* s. Težko svakom ki kupuje s dvojom krvi s kim bluduje. J. Kavańin 88a. Kupuju u onijeh s pravom cijenom one stvari. J. Matović 423.

b) u acc. s prijedlogom na. Imamo na pjenez kupovat sve ļubav. D. Rańina 27b. Kupujući na tvoj pjenez tvê prikore. I. Đorđić,

Digitized by Google

uzd. 95. Ere mi ih onomadne na asprice kupovaše. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 35. Duševnu *(smrt)* kupuješ na pineze. Ant. Kadčić 347.

c) u loc. s prijedlogom na. S jadima suze tik da mogu koji dat, človik bi ih imal vik na zlatu kupovat. D. Ranina 46b.

d) u acc. s prijedlogom za. Grihe kupujući za darove Božje koje nam daje. J. Banovac, pred. 37. Već je meni lonca žao; skupo sam ga kupovala: za jabuku divljakinu i za druge polovinu. Nar. pjes. vuk. 1, 177. Hajde od mjesta do mjesta, te kupuj duše za blago. Nar. prip. vuk. 121. — Macedonińane volu svoju smrt za život kupuju. Aleks. jag. star. 8, 253.

f. *prodavalac stoji u gen.:*

a) s prijedlogom od. Tako da su od dalekih strana od Josipa kupovali žito. M. A. Relković, sat. D4a. Te donesi onu čašu zlatnu štono sam je skoro kupovao u bijelu Varadinu gradu od đevojke mlade kujunǵijnke. Nar. pjes. vuk. 2, 188. Od veziļe zlata (kupovati). Nar. posl. vuk. 232. — *Metaforički.* S nami vojevahu kad jaurski bani, safrani pafrani od nas kupovahu. I. T. Mrnavić, osm. 90.

b) s prijedlogom u. Jedan kupuje konja u drugoga. A. d. Costa 2, 86. Koji kupuje u onih koji te stvari vode. Ant. Kadčić 285. U veziļe svilu kupovati. Nar. posl. vuk. 326.

2. *pasivno.* Večerajde, kupovano blago. Nar. pjes. vuk. 1, 549.

3. *sa* se, *pasivno.* Čijem se kupuje to kraļevstvo? M. Divković, nauk. 28b. Zloj riječi odgovor dobar drag je, a ne kupuju se na dinar. (D). Poslov. danič. Ova *(prava sreća)* uboštvom kupuje se. J. Kavańin 490b. Raj se mjedim ne kupuje. B. Zuzeri 309. Ne kupuje se ovo zlato za pineze. F. Lastrić, test. 70a. Rado se od mladeži kupuje. A. T. Blagojević, khin. 80. Mačka se u vreći ne kupuje (nego se gleda šta se kupuje). Nar. posl. vuk. 176.

KUPÒVILO, *n. kupovańe. — U naše vrijeme u Istri.* Kupovllo ‚emptio'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftg. 12.

KÙPOVINA, *f. kupovańe; što je kupļeno ili što se kupuje. — Od* XVIII *vijeka.*

a. *kupovańe. — Između rječnika u Stulićevu* (v. kupovańe). Jeli dospjela po ulicah pakļena kupovina od ubozijeh djevojčica? B. Zuzeri 185. S ovom misli istinitom u pameti stavļam prid vas jednu čudnu kupovinu... jedna mi je *(kuća)* dobre cijene i veoma lijepa pod rukami. 242. I tu kupovinu i prodaju utvrdi zakletvom. And. Kačić, kor. 26. I kupih od Anameila tu ńivu... I napisah knigu i zapečatih... I uzeh knigu o kupovini zapečaćenu... I dadoh knigu o kupovini Varuhu. Đ. Daničić, jer. 32, 9—12. *(Stječe se svojina)* kupovinom ili darovinom. V. Bogišić, zborn. 398. Čim se kupac i prodavac pogode o stvari i o cijeni, taj je čas kupovina završena. V. Bogišić, zakon. 81. ‚Djevojka *(sluškińa)* ide u jutro u kupovinu'. ‚Vratila se iz kupovine'. *u Dubrovniku.* P. Budmani.

b. *što je kupļeno. — Između rječnika u Vukovu* (‚das gekaufte' ‚res empta' *s primjerom iz narodne pjesme:* Što ne ručaš, kupovino moja?). Kupovina, stvar kupļena. M. Pavlinović.

c. *što se kupuje. — U Šulekovu i u Popovićevu rječniku:* ‚kaufgegenstand'.

KÙPOVÎŠTE, *n. mjesto gdje se kupuje. — isporedi* tržište, trgovište. — *U Šulekovu rječniku:* ‚kaufplatz'.

KUPÒVIT, *adj. kùpļen, kùpôvan. — U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Pače volim tvoja raba kupovita biti, neg gospoja svim kraļem od svita. H. Lucić 219. A ja kupovita raba sam li tvoja. 253.

KÙPÔVNICA, *f.* tabulae emptionis, *kupovno pismo. — Načińeno u naše vrijeme.* Kupovnica ‚kaufbrief'. Jur. pol. terminol. 299. — *I u Šulekovu rječniku:* ‚kaufbrief'.

1. KÙPÔVNÎK, *m. vidi* 1. kupac, a. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚coemptor', v. kupec; *u Stulićevu:* v. kupec *iz Bjelostjenčeva; u Voltiǵijinu:* ‚compratore, incettatore' ‚käufer'.

2. KÙPÔVNIK, *m.* koń kupļen. J. Grupković.

3. KÙPÔVNÎK, *m. kńiga u koju se biļeži što se kupuje. — Načińeno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku:* ‚kaufbuch'.

KÙPÔVNINA, *f. vidi* 1. kapara *(kod* kupovańa). — *Načińeno u naše vrijeme.* Kupovnina ‚kaufschilling'. B. Petranović, ručn. kń. 15. Jur. pol. terminol. 300.

KUPOVSTVO, *n. kupovańe. — Na jednome mjestu* XVIII *vijeka.* Držaše dvi statire za kupovstva i prodanje. J. Kavańin 442b.

KUPÓVŠTINA, *f. samo u Stulićevu rječniku:* v. kupovańe.

1. KÙPRES, *m. vidi* čempres. Kupres, rus. кипарисъ, Cupressus sempervirens L. (I. Sabļar). B. Šulek, im. 185.

2. KÙPRES, *m. ime selu u Bosni u okrugu sarajevskome.* Statist. bosn. 14.

KUPREŠ, *m. ime selu u Bosni u okrugu travničkome.* Statist. bosn. 74.

KUPREŠANI, *m. pl. ime selu u Bosni u okrugu travničkome.* Statist. bosn. 65.

KUPREŠKI, *adj. koji pripada Kupresu i Kuprešu.* Poļe kupreško, ... kupreško. F. Jukić, zemļ. 2.

KÙPREZ, *m. u Vukovu rječniku:* kao knežina Ļevanskog kadiluka. na Kuprezu ǵelepčije hrane goveda u planinama. — *Kao ime mjesno pomińe se prije našega vremena.* Kuprêzь. S. Novaković, pom. 186. *po slovu ê vaļa da* e *stoji po istočnome (i jušnome) govoru.*

KUPRINA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskome.* Livada u Kuprini. Sr. nov. 1868. 248.

KUPRIS, *m. vidi* nalijep. Kupris, Aconitum napellus L. (u sińskome rukopisu). B. Šulek, im. 185.

KÚPSTI, kúbêm, *impf. vidi* skupsti. — *Od* XVIII *vijeka u Dubrovniku: uprav je pogreška, jer se shvatilo da je* skupsti *složeno od* s *i* kupsti *i da je zato perfektivni glagol, vidi kod* skupsti. — *Između rječnika u Stulićevu* (kubsti ‚vellere, divellere, exstirpare' *s dodatkom da se nalazi u pisca Gundulića što neće biti istina).* Tako mu svaku podobnost iz ńega vadi i kube. A. Kalić 205. Ovi vlase kube s glave. 445.

KUPTOLOVIĆ, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* Franku Kuptoloviću. Mon. croat. 388. (1570). 26.

KÙPULA, *f. vidi* kube, *lat.* cupula. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kupula, bolta visoka i okrugla na spodobu klobuka, kuba ‚tholus'.

KÙPUS, *m.* Brassica oleracea L., *poznato zeļe što se vrlo često jede, a ima ga veliko mnoštvo različnijeh vrsta što se razlikuju pridjevima ili nose druga imena (vidi kod* c). *i sama riječ* kupus *znači jednu vrstu u sjevernijem krajevima (vidi u Vukovu rječniku) a drugu u južnima (vidi* raštan). — *Riječ je romanska, isporedi tal.* cappuccio *(mlet.* capuzzo), *franc.* cabus, *može biti*

Digitized by Google

došla preko ńemačkoga jezika, isporedi stvńem. chabuz, chapuz, *srvńem.* kappûs, *nvńem.* kappus *(vidi nslov.* kapus). *nejasno je prvo* u: *ako je postalo od ą, tad bi se pomiješalo s gorńijem i postaće onakovo kao što je kod* kapusta *(vidi)* i kombost. — *Od* XV *vijeka (vidi kod* b), *a između rječnika u Vrančićevu* (‚brassica'), *u Mikaļinu* (kupus, vrašt, broskva ‚brasica'), *u Belinu* (‚cavolo, herba nota' ‚brassica' 181b), *u Stulićevu* (‚brassica, caulis'), *u Vukovu* (‚der kohl' ‚Brassica oleracea capitata Linn.').

a. *kao biļka uopće.* Gdi najdu trs kupusa. M. Vetranić 1, 19. Bitve i salate i trstja kupusa naberi. N. Dimitrović 108. Hrabar mladi kupus sadi. M. Držić 144. Saditi kupus. I. Ančić, svit. 31. Psi domaći uvijek laju pri kupusu ki čuvaju. J. Kavańin 31a. Jedan bus kupusa. N. Palikuća 62. Nuto iz kupusa seca. Nar. pjes. vuk. 1, 380. Dere ga kao vola u kupusu. Nar. posl. vuk. 58. Ko kupus sadi i krmaču hrani, ne boji se gladi. 144. Mnogo je kûpûsâ izio. (Ima mu mnogo godina). 181. Sâdî kupus. (Reče se u podsmijehu onome koji hramļe). 278. Sve kupus i dijete. (Kad koja žena svake godine rađa). 280. Ne bi ga istjero iz kupusa (tako je malahan). *Poslov. u Dubrovniku.* P. Budmani. Jaki zubi i tvrd orah slome a kamoli glavu od kupusa. P. Petrović, gor. vijen. 42. Kad su seobe naroda preko nas gazile kô preko repe i kupusa. M. Pavlinović, razg. 72. Kupus, brassica (Kuzmić, Aquila—Buć, Durante), cavolo (Aquila—Buć), verze (Kuzmić, Aquila—Buć, Pizzelli), Brassica oleracea L. (Vodopić, Visiani, Sladović), v. Kapusta. B. Šulek, im. 185. — *vidi i* glava, i, glavica, *c)*, glavičati, prokule, struk *itd.*

b. *ističe se da je jelo. (Kromidije)* sъ kletvoju velikoju izreče: ‚Tako mi dêda mojego kupusa, starago smoka! . . .' Grozdije. star. 2, 312. S rjepicom i s kupusom u jusi. M. Držić 268. Počiniti hoću tebi, er ste, gospo, bez počini, kako kupus bez začini. M. Pelegrinović 178. Kupus pogrijevan. (D). Poslov. danič. Kupus umnožaje crni jid. P. Knežević, osm. 269. Hudu mužu u kupusu mađije (čari). (Z). Poslov. danič. Kad se ženi bungur momče mlado, isprosio taranu djevojku, . . . starosvati boba glavatoga, a djeveri kupus i slaninu. Nar. pjes. vuk. 1, 533. I još mrsnom sa kupusa čorbom. Nar. pjes. juk. 592. Teško kupusu iz sela smok čekajući. Nar. posl. vuk. 315. Turci vele: ‚Tarana je hrana', a kauri: ‚Kupus i slanina'. 322. Reče ženi: ‚Nastavi dosta kupusa i krtole'. Nar. prip. vrč. 164. *vidi i* metati, kiseo, prijesan, ukrop *itd. u ovome primjeru kao lijek:* Vъzmi kupusъ i razbžvi i podrъži vъ usta. Sredovj. lijek. jag. star. 10, 102. — *U ovome primjeru prvo kao biļka, poslije kao jelo:* Poćerala svińa ugora ispod smokve kroz kupus (t. j. meso je naj boļe svińsko, riba ugor, voće smokva, a zeļe kupus). Nar. posl. vuk. XI. *vidi i* Nar. prip. vrč. 212.

c. *ovdje se bilježe neke vrste.* Glavate kupuse slaninom vare. M. Držić 428. — *U Mikaļinu rječniku:* kupus naježen ‚brassica apiana, sabellica, crispa'; kupus od cvijetja ‚brassica pompejana, cyria'; kupus morski ‚olus marinum, brassica marina'. — *U Belinu:* kupus glavati ‚cavolo capuccio' ‚brassica capitata'; rudi kupus ‚cavolo crespo o riccio' ‚brassica crispa'; cvijetni kupus ‚cavolo fiore' ‚brassica pompejana' 181b. — *U Šulekovu imeniku:* Kupus cvijetni, rus. капуста цвѣтная, brassica pompejana (Vujičić), cavolo fiore (Della Bella), Brassica oleracea botrytis L. (Visiani, Stulli). Kupus c(v)itati, brassica fiorita (Durante), Brassica oleracea botrytis L. — Kupus glavati, brassica capuccia (Kuzmić, Aquila—Buć, Durante), assarantia (Kuzmić), Brassica oleracea capitata L. (Visiani, Stulli, Vodopić). — Kupus repasti, Kupus-ripa (Kuzmić), brassica naposa (Kuzmić), Brassica oleracea caulorapa (gongyloides) L. (Visiani). — Kupus-rudaš, rus. кудрявая капуста, brassica crespa (rkp. u Visovcu), Brassica oleracea crispa L. Kupus rudi, Brassica oleracea crispa L. (Visiani, Vujičić, Stulli), v. Rudac. 186. — *Znači i neke druge biļke.* Listije kupusa grъčkago ježe glagoļetь se kramьby. Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 112. Kupusa divjega bus. M. Vetranić 1, 141. Kupus morski (prema lat. brassica marina), soldanella (XVI vijeka, Kuzmić, Bartulović, Danilo), brassica marina (Durante), Crambe maritima L. — Kupus pasji (prema lat.) cynocrambe (u sińskome rukopisu, Durante), 1. Parietaria officinalis L.; 2. apocino (sin. rkp.), brassica canina (Durante), Cynanchum vincetoxicum RBr. B. Šulek, im. 186. *vidi i* broskva, cvjetača, kapusta, kavolin, prokula, zeļe *itd.*

KÙPUSAC, kùpusca, *m. dem.* kupus. — *U Dubrovniku od* XVI *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚cavolino' ‚parva brassica'). Kupi kupusca. M. Držić 133. — *Znači i druge biļke.* Kupusac, rus. капустка (Sedum acre), 1. Isatis canescens L. (Visiani); 2. Lepidium draba L. (Visiani). B. Šulek, im. 186.

KÙPUSAN, kùpusna, *adj. koji pripada kupusu.* — *Između rječnika u Stulićevu* (‚brassicarum'), *u Vukovu* (kùpusnî, n. p. list, kaca ‚kraut- kohl-' ‚olerarius, olitorius'), *u Daničićevu* (kupusьnь ‚brassicae'). Kupusьnь soky da pijetь bolьnij. Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 107. Kupusno listije rastlьci. 108. Da izgrizujetь na čьte srьdьce kupusnь korenь. 108. Kupusna ripa. I. Jablanci 68. Za kupusnu vrst baš svaku mari. J. S. Reļković 182. A ti napoj od kupusnog lista pravi svińam. 316. Kad bi se kupusna glavica izvrtjela pa nadjela. Vuk, pisma. 40. Posjeć ļudsku kô kupusnu glavu. Osvetn. 2, 104. Al' naprle hoće na ćitabe kô gusjene na kupusno zeļe. 6, 71. Tu posle prekopaju i poseju kupusni rasad. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 6.

KÙPUSÂR, *m. u Dubrovniku se govori (u šali) čovjeku koji jede mnogo kupusa.* P. Budmani. — *S drugijem značenem (čovjek što sadi kupus) u Šulekovu rječniku:* ‚krautpflanzer'. — *Isporedi* Kupusarević, Kupusarović.

KUPÙSARA, *f. postaje od* kupus *i dolazi u različnijem značenima.*

a. *sud u kojemu se hrani kiseli kupus.* — *U Vukovu rječniku:* n. p. kaca ‚das sauerkrautgeschirr (der krautbottich)' ‚vas in quo olus acidum adservatur'.

b. *možebiti mjesto gdje se sadi kupus.* — *Uz* bašta *kao mjesno ime (u Srbiji u okrugu kneževačkome).* Bašta Kupusara. Sr. nov. 1867. 314.

c. *u prenesenome smislu, stara isdrpana knjiga (u rugu).* — *U Vukovu rječniku:* knjiga ‚schimpflich für ein altes zerfetztes buch'.

KUPUSÁREVIĆ, *m. vidi* Kupusarović. Šem. prav. 1878. 55.

KUPUSÁROVIĆ, *m. prezime (po ocu kupusaru).* — *U naše vrijeme.* Došo k sudu Tošo Kupusarović. Glasnik. II, 1, 202. (1808). Kupusarović. Šem. prav. 1878. 5.

KÙPUSI, Kûpûsâ, *m. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu šabačkome (pl.* kupus). Niva u Kupusima. Sr. nov. 1868. 528.

KÙPUSÎK, *m. mjesto gdje je posađen kupus.*

Digitized by Google

— *Samo kao ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkome.* Niva u Kupusiku. Sr. nov. 1861. 774.

KÙPUSINA, *f. augm.* kupus. — *Od* XVIII *vijeka (vidi* b).

a. *u pravome smislu.* — *U Stulićevu rječniku* (‚mala brassica') *i u Vukovu* (augm. v. kupus).

b. *ili samo ili s pridjevima može značiti druge biljke.*

a) Kupusina, Kupusina od mora (Aquila—Buć), 1. Laminaria Lam. (Lambl); 2. Ulva L. (Lambl). B. Šulek, im. 186.

b) morska kupusina ‚soldanella, erba' ‚olus marinum'. A. d. Bella, rječn.[2] 1, 335[a].

c) s pridjevom vodena. — *Između rječnika u Stulićevu* (kupusina vodena, trava ‚epatica, lichene, erba' ‚hepatica'). Kupusina vodena, rus. капуста водяная (Potamogeton natans), epatica (Piszelli, Aquila—Buć, Stulli), pulmonaria (Piszelli), Marchantia polymorpha L. B. Šulek, im. 186.

c. Kupusina, *ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskome.* Livada u Kupusini. Sr. nov. 1871. 82.

d. naziv za trbušata i kablasta čovjeka. ‚Muči ti kupusino'. J. Bogdanović. — *I u Dubrovniku početkom* XVIII *vijeka nadimak ili presime.* Stijepo Kupusina. P. Budmani.

KÙPUSÎŠTE, *n. mjesto gdje je bio posađen kupus.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚acker wo einst kohl gebaut worden ist' ‚ager olim olerarius'). Propalo sve, niti se ima čim drugim hraniti, nego da ide u kupusište đe je kupus posječen, da se traži korijeńa. Vuk, poslov. 287. — *I kao ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskome.* Livada u Kupusištu. Sr. nov. 1874. 115.

KÙPUSNICA, *f. u jednome primjeru* XVIII *vijeka isto je što* kupus, a. Keleraba, celer, kupusnica, i karfijol kog kiti ružica, jošter malo ne promáši keļa. J. S. Reļković 135.

1. KÙPUSNÎK, *m. mrsno jelo s kupusom u Srbiji.* Kupusnik gotovi se kao i gibanica, samo što se među obge mesto sira i onog koječeg drugog meće kiseo iseckan kupus a može i presan. M. Đ. Milićević, srb. 855.

2. KÙPUSNÎK, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu ćuprijskome.* Branik u Kupusniku. Sr. nov. 1875. 718.

KUPUSOV DOL, *m. mjesno ime.* — XIV *vijeka.* Nadь Kupusovь Dolь. Svetostef. hris. 13.

KÙPUSOVIĆ, *m. ime zaseoku u Bosni u okrugu sarajevskome.* Statist. bosn. 80.

KUPUST, *m. vidi* kupus *i* kapusta. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* v. zeļe.

KUPUŠČIĆ, *m. presime.* — XIV *vijeka.* Boroje Kupuśčićь. Deč. hris. 84.

KÙPUŠŃÂK, *m. vrt gdje se sadi kupus.* — *U Vukovu rječniku:* kupusna gradina ‚der kohlgarten' ‚ager brassica consitus'.

KUPUZIŠKI, *adj. koji pripada Kupuzištu.* Kupuziška *(opština).* K. Jovanović 123.

KUPUZIŠTE, *n. ime selu u Srbiji u okrugu krajinskome.* K. Jovanović 123.

KÛR, *m. kokot, pijetao.* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kurъ, *rus.* куръ, *nslov., poļ.* kur, *(češ.* kura, koura, *kokoš; kuře, pile).* — *U našemu jeziku vrlo rijetko, možebiti samo u sjevernijeh čakavaca i u kajkavaca; upotrebļava se u množini* kuri *u značeńu: pilad, kokoši.* — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (kuri ‚gallinae'), *u Stulićevu* (v. kokot *s dodatkom da je riječ ruska;* kuri ‚gallinae' *iz Habdelićeva), u Voltigijinu* (‚gallo' ‚hahn'). Dužni su dvojenadeste kuri ter pedeset jaja. Mon. croat. 255. (1588). Kur ‚gallus'. P. Vitezović, rječnik *(u rukopisu).*

1. KURA, *f. tal.* cura, *briga, skrb.* — *Na jednome mjestu* XVI *vijeka.* Ki bude imel kuru i skrb. Statut. kastav. 1490. 205. — *Drugi je primjer u makaroničkoj pjesmi jednoga pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka.* Za me ima kuru che si belli e rari k ser imperaduru ne idu poklisari. N. Dimitrović 99.

2. KÚRA, *f. hyp.* ...ac. — *U Vukovu rječniku*[1].

3. KÙRA, *f. arap. tur.* qur'a, *ždrebańe, ždrijeb.* — *U naše vrijeme.* Ako neće niko da bira, tada se meće na sreću; to se u Crnoj gori zove ‚brušket' a u sredńoj Hercegovini ‚kura'. V. Bogišić, zborn. 346.

KÛRAC, kûrca, *m.* mentula. — *Akc. je kao u* jarac. — *Postaje nastavkom* ьсь *od* kur *i shvaća se u prenesenome smislu, isporedi* 1. kokot, b. — *Između rječnika u Stulićevu (u talijanskome dijelu) i u Vukovu*[1].

KURAČA, *f.* ovako zovu udovicu, koja sitnu decu izrani, i sve imańe održi baš ka' da joj je i čovek živ. Pop Živojin iz Srbije.

KURAČIN, *adj. koji pripada kurači.* Pop Živojin iz Srbije.

KURAČA, *f. samo na jednome mjestu u naše doba:* Ponesu za popa kuraću vina. V. Bogišić, zborn. 244. *jamačno je štamparska pogreška i treba čitati* buraču.

KURÁDA, *f. u Vukovu rječniku:* rđavo kļuse ‚der gaul' ‚caballus'. cf. kļuverina. — *Neposnata postańa; vaļa da nije od tur.* qyr at, *grošast koń.*

KURAGAČ, *m. ime mjestu u Rumeliji, vaļa da je* Karuganhõi, *zidine što dijele od kraja poluotok na kojemu je Carigrad.* U grad carski uljezoše, kroz ki ončas bez zabave na Kuragač otidoše. J. Palmotić 233.

KURÀICA, *m. presime.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KURAIĆ, *m. presime.* — *U naše vrijeme.* Boca 18.

KÚRAK, kúrka, *m. (kukurusni) klip.* — *U okolini dubrovačkoj.* P. Budmani.

KURAL, *m. vidi* koraļ. — *Na jednome mjestu* XVI *vijeka.* Pak biser izborit nanizaměi pojam zubi hti naresit kuralom usne z van. P. Zoranić 17[b].

KÙRAĻ, *m. vidi* koraļ. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Pri rumenih ńeje usti ostao bi kuraļ zada. *(dva puta).* H. Lučić 210. — *U istoga pisca ima u istome značeńu* kùraļa, *f.* Tko perle od vaļe u pored izniza i zgor od kuraļe usta joj proriza? 208. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka ima* kuraļe, *što se ne zna jeli gen. sing. ili acc. pl.: u prvome je slučaju od* kuraļa, *f.:* Imam biser ki óu t' dati..., kuraļe ti da tokoj kupih, sfe ću ti toj darovati. M. Gazarović 102.

KÙRAĻA, *f. vidi* koraļ.

1. KÙRÂN, kurána, *m. vidi* 3. koran. Iz ńegova kurana stihe povadili. J. Rajić, boj. 51. Kunem ti se Bogom velikijem i mojijem dinom i kuranom. Nar. pjes. vuk. 4, 439. Care, tako ti kurana! Pjev. crn. 276[b]. I taj ti je hoga brez kurana, kome no je medovina draga. Nar. pjes.

Digitized by Google

hörm. 1, 52. Klańajuć se ńemu ko Turčin kuranu. Srp. zora. god. 2, svoz. 7, str. 158.

2. KÙRAN, *m.* šaljiv naziv i za dijete i za dječaka ‚kurane moj!'

3. KÙRÂN, Kurána, *m.* nadimak. u hrvatskoj krajini. V. Arsenijević. — *Vaļa da je isto što* 2. kuran.

1. KÙRAT, *adj.* mentulatus. — *Između rječnika u Vukovu*[1].

2. KÙRÂT, *m. tal.* curato, *župnik.* — *Od* XVII *vijeka po zapadnijem krajcvima.* Da bude pop... svojtar to jest kurat. I. T. Mrnavić, ist. 148. Cvit treći darovan kuratu Postirskomu. I. Ivanišević 69. Što mi čekamo svakako od bogoļubnosti i vridnosti od kurata. M. Bijanković 33. Brez oblasti kurata ali oblasti s. sabora. L. Terzić 144. Čujte dakle, spovidnici, pripovidavci, kurati, biskupi i svi crkveni starišine. Blago turl. 2, 177. Kurati oli starešine crkovne. A. d. Costa 1, 34.

3. KURAT, *vidi* Kurt.

KURÀTIJA, *f. župa, nurija.* — *Vaļa da je načińeno od* 2. kurat *talijanskijem nastavkom ía, jer ne znam ima li tal.* curatía *ili* curazía. — XVII *i* XVIII *vijeka.* U svakoj kuratiji od ovoga vladanja. M. Bijanković 49. Upitati će, jeli od ńegove kuratije to dite. L. Terzić 165. Kapelanije i kuratije. A. d. Costa 1, 33.

KURÁTOR, *m.* curator, *čovjek kojemu vlast daje dužnost da upravļa imańem ļudi odraslijeh što nijesu sposobni za upravļańe, ili žena.* — *U naše vrijeme.* Sudbeno proglašeni razmetnici kojim sud imenuje kuratora. M. Derenčin, tumač. 1, 270.

KÙRÂTOV, *adj. koji pripada kuratu (vidi* 2. kurat). Da bi to bilo protiva voļi kuratovoj. L. Terzić 144.

KÙRÂTSKÎ, *adj. koji pripada kuratima (vidi* 2. kurat). Na kuratskoj misi. L. Terzić 176.

KURATURA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu krajinskome.* Ńiva u Kuraturi. Sr. nov. 1875. 127. — *Biće riječ rumuńska.*

KŮRÂŽ, *f. ńem. (franc.)* courage, *sloboda, junaštvo.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚die courage, der muth' ‚animus, animus fortis'. cf. sloboda *s dodatkom da se govori u vojvodstvu).* Kuraži nikakve protiv neprijateļa nisu nigde pokazali. Djelovod. prot. 218.

KŮRÂŽAN, kůrâžna, *adj. slobodan, junačan, junački.* — *Postaje od* kuraž. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚muthig' ‚animosus'. cf. slobodan *s dodatkom da se govori u vojvodstvu).* Ja sam sve pokazao kako je nam sirotina pokorna i verna i kuražna. Golub. 5, 127. (1799).

KURÁŽÊŃE, *n. djelo kojijem se kuraži.* — *U Vukovu rječniku.*

KURÁŽITI, kůrâžîm, *impf. slobòditi, junačiti, sokoliti.* — *Postaje od* kuraž. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* ‚anfeuern' ‚animum addo, facio'. [vide] slobòditi, cf. sokoliti, junačiti *s dodatkom da se govori u vojvodstvu.*

a. *aktivno.* Kuraži je, da oštro navale. Š. Štefanac 8.

b. *sa* se, *refleksivno.* — *Između rječnika u Vukovu* (‚sich muth machen' ‚animum sibi addere'). On zato i ne zna nego se kuraži. J. Rajić, boj. 108.

KURB-, *vidi* kurv-.

KÙRBÂČ, kurbáča, *m. vidi* korbač. — *U naše vrijeme u sjevernijeh čakavaca.* On ju gonil z jednen kurbačen. Nar. prip. mikul. 42. Kurbâč ‚flagellum', gen. kurbāčâ. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 48. *I u Dubrovniku.* P. Budmani.

KURBALIĆ, *m. ime selu u Bosni u okrugu bihaćkome.* Statist. bosn. 48.

KÙRBÂN, kurbána, *m. arap. tur.* qurbân, *žrtva (samo u Muhamedovaca).* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* kůrbân, kůrbâni. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* ‚das schlachtopfer' ‚victima' ‚(bei den Türken)'.

a. sacrificium, *žrtvovańe, prikazivańe žrtve na posvetilište (žrtva se koļe).* Kurban turski znači: žrtva krvava. J. Rajić, boj. 35. Trista ovnov kurban učiniše. Nar. pjes. tord. 18. A to bi nam istovjetno bilo, da koļemo za kurbana svińe. Osvetn. 2, 51.

b. victima, *ono (živo) što se koļe kao žrtva.* Tridest ovnov zaklaše kurbana. Nar. pjes. petr. 1, 330. Prid vezira poklašo kurbane. Smailag. meh. 12. Poklaše se kurbani ovnovi. Nar. pjes. hörm. 1, 51. Pa su smaknuli Turci jedno Srpče kao kurban svatovima. Bos. vila. 1887. 162. Uvijek ću ti kurban klati. 1889. 108.

c. kůrbân-bàrjam, *(arap) tur.* qurban-bajramy, *veliki prasnik u Muhamedovaca kad se koļu žrtve.* A odijelo mu je svaki dan bilo lepše od odijela pašinoga sina o kurban-barjamu. M. Đ. Milićević, omer. 23. — *U Dubrovniku se reče u prenesenome smislu, kad je kome vrlo dobro, kad mnogo uživa.* ‚Sad ti je kurban-barjam'. ‚Neće ti bit vazda kurban-barjam'. P. Budmani.

KURBÀSICA, *f. vidi* kobasica. — *U naše vrijeme u Istri.* Kurbasîca i. qu. klobasîca. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftsg. 61.

KURBÉCATI, kůrbêcâm, *impf.* psovati ženu potvarajuć je da je kurba. na Braču. A. Ostojić.

KURBIL, *m. mjesno ime.* — *Prije našega vremena.* Spom. stoj. 185. — *isporedi* Kurbin.

KURBIN, *m. mjesno ime.* — *Prije našega vremena.* Kurbin, može biti isto s prethodnim *(Kurbil).* Spom. stoj. 185.

KÙRCÂŃE, *n. djelo kojijem se ko ...ca.* — *U Vukovu rječniku*[1]: ‚penis creber usus in loquendo'.

KÙRCATI SE, kůrcâm se, *impf. u Vukovu rječniku*[1]: ‚penis vocabulo abuti'.

KURCOGLAVAC, kurcoglavca, *m.* Senecio vulgaris L. Čas. čes. muz. 1852. 2, 53.

KÙRCOKRÊT, *m. u Vukovu rječniku*[1]: ‚ein komisches wort für celer' (‚q. d. excitans penem').

KÙRCÔV, *m.* znači što i klincov. šaljiv naziv za odrasla seoskog klapca. ‚Veliki si ti već ...cov, da si od prave kosti, moga bi već za svaki posa oko kuće biti'.

KURCÒVINA, *m.* augm. od ...cov.

KURČÈKAŃA, *f. augm.* ...ac. — *U Vukovu rječniku*[1].

KÛRČÊŃE, *n. djelo kojijem se ko ...či.* — *U Vukovu rječniku*[1]: ‚imitatio penis'.

KÛRČEV, *adj. u Vukovu rječniku*[1]: ‚mentulae'.

KURČÈVIT, *adj. u Vukovu rječniku*[1]: ‚ut mentula'.

KÛRČIĆ, *m. dem.* ...ac. — *U Vukovu rječniku*[1].

KÛRČINA, *f. vidi* ...čekańa. — *U Vukovu rječniku*[1].

KÛRČITI SE, kûrčîm se, *impf. u Vukovu rječniku:* ‚penem imitor'.

KŮRĆELA, *f. u Vukovu rječniku:* (u Crnoj

Digitized by Google

Gori) kao prav (veliki) nož na vrhu oštar s obje strane. u kurćele kamze nemaju ušiju kao u noževa, nego je onako zatubasto i to po naj više od mjedi a u gdjekojijeh i od srebra. kažu da su kurćele od prije nosili mnogi, a sad ih ima vrlo malo. — *Od tal.* coltello, coltella, *mlet.* cortelo.

KURĆELE, *f. pl. ime zaseoku u Bosni u okrugu travničkome.* Statist. bosn. 72.

KURĆUBA, *m. presime. — U naše vrijeme u Srbiji.* Junaštvo nekoga Gavrila Kurćube iz Krive Rijeke. M. Đ. Milićević, srb. 609. Molba Kuzmana Kurćube. Sr. nov. 1879. 1215.

KÙRDELA, *f.* pantļika. u Lici. V. Arsenijević. Kùrdela, pantļika u različitim bojama i svakojake širine. Tako ima crļene, zelene, modre i bijele kurdele. u Dobroselu. M. Medić. ‚Donesi mi dva tri lakta svilene bijele kurdele'. J. Bogdanović. — *vidi* kurdjela.

KÙRDELICA, *f. dem.* kurdela. V. Arsenijević. — *vidi* kurdjelica.

KÙRDEĻ, *m. u Vukovu rječniku:* u plugu onaj klin što je za ńega zapeta gužva oračica. cf. kureļ, [fur].

KÙRDEĻA, *f. u narodnoj zagoneci. — U Vukovu rječniku:* u ovoj zagoneci: Starac kurdeļa a baba lekurda, a u srijedi divno dijete sjedi. *bez odgonetļaja. Ima ista zagonetka dva puta u* Nar. zag. nov.: *na str.* 114 *odgonetļaj je* lešnik *(iz Bosanskoga prijateļa); na str.* 169 *odgonetļaj je* pita *(s dodatkom da je iz Vukova rječnika); ali po Vukovijem rukopisima ima opet zagonetka u* Srpske nar. prip. (1897) 370, *i odgonetļaj:* čokot i grožđe. 402.

KÙRDEĻKA, *f.* kočań, kočańika od kukuruza (u požarevačkom i po svoj istočnoj Srbiji: tuluzina, tuluska, a po negde u zapadnoj Srbiji, kao u šabačkom s premeštenim predńim suglasnicima: čokań). U Leskovcu. M. Đurović.

KURDES, *m. u narodnoj zagoneci našega vremena.* Poslala me mama, da mi daš tres i kurdes, i taj vaš, da se napne naš. *odgonetļaj:* sito. Nar. zag. stoj. 209.

KÙRDISATI, kùrdišêm, *pf. vidi* kurisati. — *U Srbiji u okrugu topličkome.* U subotu čador kurdisaše. Nar. pjes. *u* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 405.

KÙRDJELA, *f. pantļika, tal.* cordella. — *isporedi* kurdela, kurdjeļa. — *U Dubrovniku gdje se sad rijetko čuje, ali opet često* kurdjelica *(vidi).* P. Budmani.

KÙRDJELICA, *f. (uprav dem.* kurdjela), *bijeli trak pouši od lanenijeh ili pamučnijeh konaca. — Obično se sad govori po hercegovačkome govoru* kùrđelica, *ali se još u Dubrovniku (a češće u Cavtatu) čuje i stariji oblik s* -dj-. — *Između rječnika u Vukovu* (kùrđelica, bijela pantļika od konaca ‚weisses zwirnband' ‚fascia alba e filis lineis duplicatis texta') *s dodatkom da se govori u Dubrovniku.* Za pasom nosi đevojka kurđelicu crvenu. V. Bogišić, zborn. 129.

KÙRDJEĻA, *f. vidi* kurdjela. — *U Dubrovniku* XVI *vijeka.* Da mi donese sto lakat kurdjeļe od tri prste široke za pavijun. M. Držić 318.

1. KÛRE, kureta, *n.* pile (u Primorju) *s primjerom:* ‚Zna kuda kure piša'. Đ. Daničić. — *Postaje od* kur.

2. KÛRE, kûreta, *n. dem.* ...ac. — *U Vukovu rječniku s primjerom:* Svako Ture svoje ...e vali. *(Nar. posl.).*

KUREL, *m. vidi* koraļ. — *Na jednome mjestu* XVII *vijeka.* Iz mora duboka dvi grane kurela, iz Dela otoka javorna pepela, ... Đ. Baraković, vil. 268.

KURÉLAC, Kurélca, *m. presime.* — *isporedi* Kuril. — *U naše vrijeme.* Fran Kurelac.

KÙRELIĆ, *m. presime.* — *isporedi* Kuril. — *U naše vrijeme u Dalmaciji.* P. Budmani.

1. KUREĻ, *m. u Stulićevu rječniku:* v. golokud, *i otale u* B. Šulek, im. 166. — *Na drugome mjestu znači* klip, *isporedi* kurak, *vidi:* ‚I smane se samo ono srńe što je u sridi kureļa' (t. j. klipa). (Zora dalm.). F. Kurelac, dom. živ. 54.

2. KÚREĻ, *m. u Vukovu rječniku:* vide kurdeļ *s dodatkom da se govori u Hrvatskoj.* Kureļ, drveni klin u plugu za oračicu. u Crnoj Gori. F. Hefele. Kureļ, klinčić, da gužva-oračica kod pluga ne padne. u Suńi. D. Hirc.

KÙREĻA, *m. presime. — U naše vrijeme na Lastovu.* Schem. ragus. 1876. 64.

KURÉNCE, kurénceta, *n. dem.* 2. kure. — *U Vukovu rječniku*[1].

ĆURÈNTIJA, *f. struja (u moru), tal.* correntía. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka.* Kad li vali s mirom stoje, tadaj ćutim muku veću, zašto tužne mrješe moje do potrjebe zaman meću: kurentija zač svijeh strana ali ljeti ali zimi kako votom od libana oko soka svije ńimi. Ali kad se pak buleta, kolovrat mi vrti brodom, i bulentin vas mi smeta kurentija s plahom vodom. M. Vetranić 1, 17.

1. KÚRÊŃE, *n. djelo kojijem se kûrî. — Između rječnika u Stulićevu* (‚vapore' ‚vaporis' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara) i u Daničićevu* (kurjenije ‚vapor'). Kurenija dyma. Domentijan[b] 24. Tomu hladu ustuždajuštu jarostь ogńьnuju i kurenije dyma razgoneštu ... Danilo 352.

2. KÛRÊŃE, *n. djelo kojijem se kûrî. — vidi* 2. kuriti, d.

KURÈPSKÎ MÔST, *m. mjesno ime* blizu Tušine (Drobńaci). *(Ne znam čija je bilješka).*

KÙREŠ, *m. vidi:* kureš, zove se tako uzao, kojim se gužva veže, da se ne razveže. Dubašnica na Krku. I. Milčetić.

KÙREŠEVO, *n. vidi* čelopek. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Kuća mu na onom kureševu, oko ńe ni plota'. J. Bogdanović.

KUREŠT, *m. mjesno ime. — Prije našega vremena.* Kurešть. Spom. stojan. 185.

KURÉTALO, *m. čovjek što kureće. — U Vukovu rječniku:* ‚das plappermaul' ‚blatero'. [vide zanovjetaš].

KURÉTÂNE, *n. djelo kojijem se kureće. — U Vukovu rječniku.*

KURÉTATI, kùrêćêm, *impf. brbļati. — U Vukovu rječniku:* ‚plappern' ‚blatero'. [cf. zanovijetati].

1. KÛRICA, *f. mlada kokoš* (Primorje, Vitezović). F. Kurelac, dom. živ. 52. — *Ima i u Stulićevu rječniku:* v. kokoš, *ali pisac dodaje da je ruska riječ.*

2. KURICA, *f.* pan porcin, poligono femina (Bartulović), Cyclamen europaeum L., v. Kukurijek. B. Šulek, im. 186.

1. KÛRIĆ, *m. muško pile* (Primorje, Vitezović). F. Kurelac, dom. živ. 52.

2. KURIĆ, *m. presime. — U narodnoj pjesmi našega vremena.* Pogin'o je Kurić Osman-beže. Nar. pjes. krasić. 1, 165.

Digitized by Google

KURIĆI, *m. pl. ime selu u Srbiji u okrugu kruševačkome.* K. Jovanović 132.

KURIĢAK, *m. ime visu u Srbiji u okrugu vranjskome.* M. Đ. Milićević, kraj. srb. 274.

KURIJ-, *vidi* kurj-.

KÙRIJA, *f. biskupov dvor (osobito kao mjesto gdje se sudi), lat. i tal.* curia.

a. *u predašnjemu smislu.* Svrhu ovoga moglo bi se puno govoreńa produljiti, mäli ova znańa služe za kurije biskupove. J. Banovac, razg. 218.

b. *u Zagrebu se zovu* kurije *kuće gdje stanuju kanonici na Kaptolu.*

KURIJEL, *m. presime. — U naše vrijeme.* Schem. bosn. 1864. XII. — *isporedi* Kuril.

KÙRIJER, kurijèra, *m. vidi* kurir.

KURÌJÔZ, *adj. vidi* radoznao, *tal.* curioso. — *isporedi* kurijož. — *U Dubrovniku od* XVII *vijeka (vidi* b).

a. *u značeńu sprijeda kasanome.* ‚Što si tako kurijoza? ovo nijesu tvoji posli'. P. Budmani.

b. *čudan, čudnovat. ima ovako značeńe i u talijanskome jeziku.* Ne imaju se vladat na žensku, ni imaju bit prijateļi od haļina kuriozijeh. I. Držić 295.

KURÌJÔZAN, kurìjôzna, *adj. vidi* kurijoz. — *Od* XVIII *vijeka.* Evo jedan kratak razgovor . . . i budući da je kratak vesma i u samoj prostoti kurijozan, oću ga ovde pridodati. D. Obradović, basne. 207.

KURÌJÔŽ, *adj. vidi* kurijoz. — *U naše vrijeme u Istri.* To su ļudi kurijoži. Naša sloga. god. 14, br. 9, str. 85. Kurijož, it. curioso, zvedļiv. god. 11, br. 14, str. 58.

KURIK, *m. ime muško, vidi kod* Kurikat.

KURIKA, *f. neka biļka. — Od prije našega vremena.* Kurika (Sabļar, u Lici), Kurikovina, evonimo (u visovačkom rukopisu), Evonymus europaeus L. (Vukasović, Visiani), v. Kurkovina. B. Šulek, im. 186.

KURIKAT (?), Kurikta, *m. (?) vidi* 2. Krk. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Od Kurikta otok plodni na kom njegda grad sagradi slavni Kurik kraļ slobodni . . . pak narečen grad od Veļe . . . J. Kavańin 146a.

KÙRIKÂVGA, *m. presime ili nadimak. — Može biti: koji kuri (potiče?) kavgu.* — XVIII *vijeka.* Stojko Kurikavga Zećanin. Glasnik. II, 8, 240. (1710).

KÙRIKOV, *adj. od kurikovine (drva od kurike). — U Vukovu rječniku:* ‚von spindelholz' ‚ex evonymo europaeo'. [cf. kurkov].

KÙRIKOVINA, *f. vidi* kurika. — *U Vukovu rječniku:* ‚der spindelbaum' ‚Evonymus europaeus [L.'; vide mašļika]. cf. kurkovina. — *Pravo je značeńe drvo od kurike, ne drvo kurika.*

KÙRIKUĆA, *m. ime muško (ili nadimak?), uprav: koji kuri kuću. — Na jednome mjestu* XIV *vijeka.* Dêdь imь Kurikuća. Deč. hris. 38.

KÙRIL, *m.* Κύριλλος, Cyrillus, *ime muško. — isporedi* Ćirilo, *pa i* ćurilica *i druge riječi od iste osnove. — Od romanskoga* *Curillus (u *od grč. υ, isporedi* Cumae *od* Κύμη, cuprum *od* Κύπρος *itd.); mislim da je dalmatska riječ (vidi* kolomna). — *isporedi i* Kurilo, Kurilov *itd. — Od* XV *vijeka u čakavaca.* Kurila Putinića sinu. Mon. croat. 64. (1445). Jure Malešić i Kuril. 97. (1465). Mirlina, Kuril, Jure. 103. (1468). U blagdan s. Kurila. Kapt. seń. ark. 2, 84. Vlastiju Kurila, Atanasija, Basilija. Š. Kožičić 16a. Prinese Kuril telo sv. Klimenta v Rim. 19b.

KURILA, *f. vidi* Kurilo, a. — *Na jednome mjestu* XVIII *vijeka, jamačno samo radi slika.* Polimorje i Kurilu od Ostoje poslije kraļa *(Dubrovčani primiše),* a Konavļa župu cilu vojevode od Sandaļa. J. Kavańin 189b.

KURILAC, Kurilca, *m. ime muško, vidi* Kuril. — *Na jednome mjestu* XV *vijeka.* Kurilac Hodčić. Mon. croat. 146. (1492).

KURILO, *n. mjesno ime. — Vaļa da postaje od* Kuril *(po imenu sveca ili gospodara).*

a. *ovako se zvalo prije Petrovo selo u Dalmaciji u kotaru dubrovačkome (među Rijekom i Zatonom). — Od* XIII *vijeka, a između riječnika u Daničićevu* (mjesto koje se u spomeniku u kom se prvi put pomiņe piše griješkom ‚Korilo' i koje naj prije bješe na sjevernom kraju dubrovačke države i to između Šumeta i Zatona). Prêpisane dedinê naše zemļe i sela i drьžavê . . . iduть . . . odь Vlaštice kako drьžetь gorьre koje suть vrьhь Šumetь i greduть do Oka, a odь one strane Oka kako drьžetь gorьre koje su vrьhь Rêku i sьtetьgьnuть se deri do gorьre koje su vrьhь Korila, a odь Korila kako drьže gorьre koje su vrьhь Zatonь i vrьhь Poļice i vrьhь Orašьcь. Mon. serb. 38. (1253). — *I u drugome spomeniku o istome mjestu gotovo u isto doba pisano je* Korilo. Selo Osьlьnykь i međa jemu otь Koryla u (S)eneva vrata. Spom. stoj. 10. (1254—1264). Dade imь *(Dubrovčanima)* carьstvo mi *(Stefan Uroš I)* i zapisa i darova zemļu kako se kami vali dolu k vinogradomь dubrovьčkimь i k mooru od Ļute do Kurila. Mon. serb. 164—165. (1357). Dahь *(govori Stefan Ostoja)* u baštinu i u plemenito vlastelemь i vsoj općini grada Dubrovnika zemļe odь Kurila deri do Ston sa vsimi seli . . . a na ime sija i sija sela: naj prьvo Kurilo, Osalьnikь, Dubaač, . . . 284. (1399).

b. *vidi u Daničićevu rječniku:* drugo mjesto negdje oko Prizrena koje se u istom spomeniku imenuje i Kurilovo: ‚na Kurilê' dade car Stefan zamjenu za nekoliko vinograda koje priloži crkvi sv. Nikole u Prizrenu. G(lasnik). 15, 271. (1348?). — *isporedi* Kurilovo, a.

c. *pomiņe se s istijem imenom mjesto u drugome spomeniku* XIV *vijeka.* Vrьhь Kurila. Svetostef. hris. 21.

d. *selo negdje blizu granice između Crne Gore i Arbanije.* Na Bosnu spada još ‚Zeta dolńa' s ove strane Morače, u kojoj su varoši s tvrđama: Spuž, Žabļak i Podgorica; sela: Leško Poļe, Bukovci, Gorica, Kurilo, Plavnica, . . . F. Jukić, zemļop. 60. — *Pomiņe se od* XVIII *vijeka.* Selo Plavnicu i Karabeže i Kurilo . . . Magaz. 1868. 160. (1706).

KÙRILOV, *adj. koji pripada Kurilu (vidi* Kuril). — XIV *vijeka.* Kurilova dêtьca. Svetostef. hris. 29.

KÙRILOVAC, Kùrilôvca, *m. mjesno ime.*

a. *u Hrvatskoj. a) kajkavski* Kurilovec, *selo u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 67. — *b)* vrh kod Liča. D. Hirc.

b. *voda u Srbiji u okrugu čačanskome.* Građeńe ćuprije na Kurilovcu. Sr. nov. 1868. 155.

KÙRILOVO, *n. mjesno ime.*

a. *vidi u Daničićevu rječniku:* mjesto negdje oko Prizrena: car Stefan davši crkvu sv. Nikole u Prizrenu crkvi arhanđelovoj u Prizrenu i priloživši istoj crkvi sv. Nikole nekoliko vinograda dade gospodarima ńihovijem zamjenu ‚na Kurilovê'. G(lasnik). 15, 271. (1348?). cf. Kurilo.

b. *mjesto s istijem imenom pomiņe se* XIV

Digitized by Google

vijeka. Otь Kurilova nis hridь na lokvu. Glasnik. 24, 268. (1888).

c. *u Srbiji. a) u okrugu čačanskome ńegdašńe ime selu.* Gračac, selo u srezu karanov*(ačkome u okrugu čačanskome)* zvalo se pređe Kurilovo. K. Jovanović 87. — *b) brijeg u okrugu kneževačkome.* Glasnik. 19. 299. — *c) brdo u okrugu pirotskome.* M. Đ. Milićević, kraj. srb. 171. *uprav su dva visa:* Kurilovo malo i veliko, dva brda kod Bijele Palanke. Đ. Daničić. Ispod visa Malog Kurilovca izvire vrlo jaka voda Vrelo. M. Đ. Milićević, kraj. srb. 290.

KURIN, *m. lat.* Quirinus, *tal.* Quirino, Quirini, *prezime vlasteosko u Mlecima.* — *vidi u Daničićevu rječniku:* Kurinь ‚Quirinus': knes dubrovački ‚Žanь Kurinь' 1265. M(on. serb). 49.

KÙRÎR, kurîra, *m. glasnik, glasonoša, ulak.* — *Od ńem. (franc.)* courier. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (kurir, knjigonoša ‚tabellarius') *gdje se naj prije nahodi.* Pošalje on Kara-Đorđiju svoga sekretara, kao kurira s pismima. Vuk, građa. 20. Kad ruski kurir donese ovo Milošu . . . 157. I odmah se pošlje kurir, te Ljubicu sa Stevanovim detetom vrati ńenom čoveku. M. Đ. Milićević, pomenik. 2, 167. — *U Dubrovniku se govori* kurijer, kurijèra *po tal.* corriere. P. Budmani. *I u Mikaljinu rječniku* kurir *može biti ista riječ po zapadnome govoru.*

KÙRISATI, kùrišêm, *pf. zgotoviti, spraviti, (trpezu) postaviti.* — *isporedi* kurdisati. — *Od tur.* qurmaq. — *U naše vrijeme u Bosni.* I tu česmu lijepu kurisaše. Nar. pjes. juk. 590. A gotova tola kurisana. Nar. pjesm. hörm. 2, 99. Kurisat, napravit, načinit. *u* Nar. pjes. juk. 620. Kurisati, od t. r. kurmak, namjestiti, urediti, ustanoviti. *u* Nar. pjes. hörm. 1, 615.

KÙRITEL, *m. čovjek koji kûrî.* — *U pisaca našega vremena.* Kuritel (‚heitzer') parne mašine. Zbornik zak. 1858. 2, 28.

1. KÙRITI, kûrîm, *impf. dimiti, pušiti.* — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* kûrâh, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kûrî, *u part. praet. pass.* kûren; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kuriti, *rus.* куритъ, *češ.* kouřiti, *pol.* kurzyć.

a. *u značeńu sprijeda kazanome.* — *U Stulićevu rječniku:* v. kaditi, *i u Voltigijinu:* ‚fumare' ‚rauchen'. I iz svoje poštene pipice hrvacke kurit. *(u Istri).* Naša sloga. god. 20, br. 9. — *U naše se vrijeme prosti glagol možebiti već ne govori drugdje u ovome značeńu; u Dubrovniku još se čuje kao složeni glagol (vidi* zakuriti). P. Budmani.

b. *grijati, ložiti (peć).* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kurim, v. pritapljam, *i u naše vrijeme u Hrvatskoj.* ‚Nude, zakuri u peć, pomete nas u sobi'. ‚Bome kurim sve jutro u ńu, a svedno kurio u ńu a spava'. J. Bogdanović.

2. KÙRITI, kûrîm, *impf. tal.* correre, *(uprav) trčati, ali se nalazi u našemu kao i u talijanskome jeziku u ńekijem osobitijem značeńima.* — *Od* XVI *vijeka.*

a. kuriti fortunu, *tal.* correr fortuna, *biti na moru (u lađi) u oluji.* — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka.* A fortunu kad li kure, gdi se more plamom stvori . . . A. Sasin 171a. *I sad se govori u Dubrovniku.* P. Budmani.

b. *u jednome pismu iz Bosne* XVI *vijeka* skala *(skela)* kuri *kao da znači: miče se ili uspijeva.* Nijeste u dobri čas učinili skale na Spletu . . . Neka počne skala kuriti, kade bude u gradu mnogo Turaka, hoće baša i beg kliški . . . da uzmu Split . . . Hoćete vi da vaša skala kuri, a careve skale z(a)tvoriste. Starine. 10, 15. (1591—1592).

c. *u naše doba u Dubrovniku govori se n. p.: a)* voda kuri, *t. j. teče bez omete (n. p. kad nije zatisnuta cijev itd.).* — *b) o novcu znači da ide, da se prima.* ‚Kuri li još cvancika?' P. Budmani.

d. *u naše vrijeme u Lici, o žitu, kukurusu itd. kad se dobro prodaje.* ‚Ali ga danas na sajmu kuruzi kure'. ‚Stani dok dođe sveti Đurađ, biće kureńe žitu'. J. Bogdanović.

KÙRJA, *interj. usklik kojijem se ruši ko.* — *Neposnata postańa (može biti u svesi s* kurjak, *vidi narodnu etimologiju u primjeru).* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* kûrja! ‚interjectio vituperii'. — Kad poviču ljudi na koga: kurja! (Pripovijeda se da je protrčala lisica a ljudi povikali: ‚Kurja!' pa tako i ostalo kao da je ‚kurjak' protrčao). Nar. posl. vuk. 119. — *Treba zabilježiti da maj.* kurja *znači i viku i vuka.*

KURJAČ, *m. mjesno ime.* — *U spomeniku* XIV *vijeka: pisano je* Kurijačь; *mislim da bi u današńemu govoru* -i- *ispalo, a osobito ako je* -a- *kratko (vidi* 2. Kurjače). U Kurijačь. Svetostef. hris. 15.

1. KURJAČA, *f. ime biljkama.* Kurjača (ńem. wolfskraut), 1. Impatiens noli me tangere L. (Kellner); 2. Atropa belladonna L. (Fapković, Tomaj). B. Šulek, im. 186.

2. KURJAČA, *f. mjesno ime.*

a. *ńekakvo mjesto (u spomeniku* XIV *vijeka, pisano* Kurijača; *sad bi* -i- *ispalo, isporedi* Kurjač). U Kurijaču. Svetostef. hris. 13. 14. S Kurijače. 14.

b. Kùrjača, *planina (u Bosni).* Glasnik. 22, 57.

c. *mjesto u Srbiji u okrugu pošarevačkome.* Ńiva u Kurjači. Sr. nov. 1869. 29. — *Na drugome mjestu ima* Kurjača Rupa, *ne znam jeli isto što pređašńe.* Zemlja u Kurjači Rupi. Sr. nov. 1868. 586. — Kurjača (rupa) *može biti isto što* kurjačja.

KÙRJAČANIN, *m. čovjek iz sela Kurjaka.* J. Bogdanović. — *Množina:* Kùrjačâni.

KÙRJAČÂNKA, *f. žensko čeljade iz sela Kurjaka.* J. Bogdanović.

1. KÙRJAČE, *f. pl. vidi u Vukovu rječniku:* (u sremskome gorńemu posavlju u brodskoj regementi) muškiće i ženskiće koje pred bijele poklade udari poselu u skitńu, da traže kome što treba (kao kurjaci kad se gone) *s primjerima:* ‚Provode kurjače'. ‚Proði ih se, to su (prave) kurjače'. [cf. kurjakuše]. — Povlači oči kao kurjače. Vuk, rječn. *kod* povlačiti.

2. KURJAČE, *f. pl. ime selu u Srbiji u okrugu pošarevačkome.* K. Jovanović 140. — *isporedi* 2. Kurjača, c. — *Pominje se od* XV *vijeka (pisano* Kurьjače, *isporedi* Kurjač). U Braničevu... selo Kurьjače. Spom. stoj. 3. (1428—1429).

KURJÀČICA, *f. ženski kurjak, vučica.* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (kurjačica, vučica ‚lupa') *gdje se naj prije nahodi, i u Vukovu* (vide vučica). Ako su Romulus i Remo bili prignuti na lupeštvo, to su se naučili od svoje dojke kurjačice. A. Tomiković, gov. 222. Naše basne kurjačica ne zna lagati. D. Obradović, basne. 114. A kurjak mu reče: ‚Evo je *(kobile)* među nama, stvorila se kurjačica a ždrebe kurjačić'. Nar. prip. vuk. 31.

2. KURJAČICA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu podrinskome.* Zemlja u Kurjačici. Sr. nov. 1869. 71.

Digitized by Google

1. KURJÀČIĆ, *m. dem.* kurjak, *mladi kurjak.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (dim. v. kurjak). *vidi naj sadńi primjer kod* 1. kurjačica.

2. KURJAČIĆ, *m.* šiška. Otočani, Đakovo. D. Hirc.

3. KURJAČIĆ, *m. prezime.* — *Pomińe se* XVIII *vijeka.* And. Kačić, kor. 453.

KURJÀČIJÎ, *vidi* kurjačji.

1. KURJÀČINA, *f. augm.* kurjak. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide vučina). Kurjačino, starina Novače! Nar. pjes. stojad. 1, 53.

2. KURJÀČINA, *f. kurjačja koža.* — *U Vukovu rječniku:* vide vučina *(vaļa da vrijedi i za ovo značeńe).*

KURJÁČITI, kùrjačîm, *impf. skitati se tamo i amo po noći (kao kurjak).* — *U naše vrijeme u Dubrovniku (treba dodati da u Dubrovniku riječ* kurjak *uopće nije poznata).*

KURJÀČJÎ, *adj. koji pripada kurjaku, kurjacima.* — *isporedi* kurjački. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (kurjačiji, v. vučiji, *ali s dodatkom da je riječ ruska, što je vrlo čudnovato, jer u ruskome postaje od* куръ, *pijetao), i u Vukovu* (‚wolfs-' ‚lupi').

a. *uopće.* Tad bi se mogli đavli veseliti i kurjačje pisme po paklu pivati. A. J. Knezović 188. Budući da ovca nije u raļe kurjačje došla. Đ. Rapić 397. Izvadi iz marame kurjačju dlaku i protre je, a kurjak u jedan put te preda ń. Nar. prip. vuk. 31.

b. *u ovome primjeru (u basni): koji pripada ńekome kurjaku.* U to vreme prispe i lisac, i čuje s vrata kurjačju pohvalu. D. Obradović, basne. 19.

c. *kod imena biļaka.*

a) kurjačja jabučica. — *Između rječnika u Vukovu* (kurjačje jabučice, nekaka trava ‚art pflanze' ‚herbae genus'). Kurjačja jabučica, Physalis Alkekenghi L. (Janda). Kurjačje jabučice, Atropa belladonna L. fructus (Fapković).

b) Kurjačja jagoda (prema ńem. wolfsbeere), Paris quadrifolia L. (I. Sabļar). B. Šulek, im. 187.

1. KURJÀČKÎ, *adj. vidi* kurjačji. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (uz kurjačiji) *i u Vukovu* (vide vučji).

a. *adj.*

a) uopće. Zadajem ti moju kurjačku veru. D. Obradović, basne. 60. Ja sam gledao jednu kurjačku bundu. S. Tekelija. letopis mat. sr. 119, 45 Neke opet da bi dete jako bilo provlače ga kroz kurjačke vilice. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 31. Provlače ga *(dijete)* kroz kožu obrezanu od kurjačkih usta (a ta se koža zove ‚kurjački zev'). 1, 81.

b) kod imena ńeke biļke. — *U Vukovu rječniku:* kùrjačkâ créva (u Srijemu) ‚wasserhornkraut [wasser-weichkraut]' ‚Cerastium aquaticum [Malachium aquaticum Fr.]'. Kurjačka crijeva, češ. kuří střevce, Cerastium aquaticum L. (Vuk). B. Šulek, im. 187.

c) kod mjesnijeh imena u Srbiji (isporedi i 2. kurjački). *aa)* Kurjačka međa, *mjesto u okrugu vaļevskome.* Livada u Kurjačkoj Međi. Sr. nov. 1865. 290. — *bb)* Kurjačke Rupe, brdovito mesto u okrugu biogradskome. Glasnik. 19, 180. — *cc)* Kurjačka Rupa, *mjesto u okrugu smederevskome.* Vinograd kod Kurjačke Rupe. Sr. nov. 1868. 105.

b. *adv.* kurjàčki. Al' eto ti jednoga junaka, sve kurjački kasa preko poļa. Nar. pjes. vuk. 4, 105.

2. KURJAČKI, *adj. koji pripada selu Kurjačama.* Kurjačka *(opština).* K. Jovanović 140. — *Vaļa da je isto (ako ne pripada pod* 1. kurjački) *i u ovome imenu mjesńome u okrugu požarevačkome:* Kurjački Put. Ńiva na Kurjačkom Putu. Sr. nov. 1865. 20.

3. KÙRJAČKÎ, *adj. koji pripada selu Kurjaku.* J. Bogdanović.

KURJAČKIŃA, *f. vidi* Kurjačanka. J. Bogdanović.

1. KÙRJÂK, *m. vuk.* — *Nepoznata postańa: nije ni od tur.* kürk *(vidi kod* ćurak), *ni od* qurd *(vuk). Miklošić je isprva mislio da je od pers.* gurg, *vuk, tur.* kürk, *ćurak* (die türk. elem. 2, 11), *ali se poslije toga odrekao* (d. t. el. nachtrag. 1, 73). *Đ. Popović piše kod* kurjak: Ovo je alanska reč koja se sa još nekoliko reči ovoga sarmatskoga plemena u Srba održala. međutim Turci reku ‚kurd' za kurjak. tur. reči. glasn. 59, 132. *vidi i* kurja. — *Od* XVII *vijeka (moglo bi biti starije, kad bi ńeke riječi od osnove* kurjač *amo pripadale) po sjevernozapadnijem krajevima, a između rječnika u Mikaļinu* (kurjak, vuk ‚lupus') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (‚lupo' ‚lupus' *s dodatkom da je varvarska riječ* 447b), *u Bjelostjenčevu* (v. vuk), *u Stulićevu* (kurjak, zvijer ‚lupus' *s dodatkom da je našao u pisca kajkavca Muliha), u Voltiģijinu* (‚lupo' ‚wolf'), *u Vukovu* (vide vuk).

a. *u pravome smislu.* Pribivati će kurjak s jańetom. F. Lastrić, test. 207b. Jańe kod kurjaka. ned. 71. Jedno jańe koje ulove kurjaci. A. J. Knezović 138. Mogao bo je poslati mloštvo kurjakova. E. Pavić, ogl. 108. Od kuda se indi on ovamo dovuče kao kurjak u ovčarnicu? M. A. Reļković, sat. A6b. Kud ćeš gorjih od tih kurjakova? C5a. Pokazaće se kurjak iz ovce. J. Rajić, pouč. 3, 46. Šume zadržaju kurjakove. A. Tomiković, živ. 4. Oči mu se bjehu uzmutile k'o u gladna u gori kurjaka. Nar. pjes. vuk. 2, 428. Ja s' ne bojim ni živa kurjaka, a kamoli mrtvi kožetina. 3, 392. Biće dosta mesa i gavranom i u goru zelenu kurjaku. 4, 278. Ali Mutap i po mraku vidi kano zvjerka kurjak u ponoći. 4, 300. Da Bog da ga zaklali kurjaci! Nar. pjes. herc. vuk. 80. Gladan kao kurjak. Nar. posl. vuk. 41. Zabrinuo se kao kurjak u jami. 82. Kao kurjak. (Kaže se zdravu, jaku i okretnu čovjeku). 131. Stidi se kao kurjak u rupi. 295. Kad je bilo oko ponoći, ali kurjaci zaurlaju a psi zalaju. Nar. prip. vuk. 16. Celu noć su kurjaci po zemļi ispod ńe urlikali. 168.

b. *u ovakovijem primjerima (ima ih ńekoliko u narodnijem pjesmama) misli se na kurjačju kožu.* Pa pripasa sabļu okovanu i prigrnu ćurak od kurjaka, a na glavu kapu od kurjaka. Nar. pjes. vuk. 2, 247—248.

c. *u prenesenome smislu, o čeļadetu.*

a) u zlu smislu, čovjek krvoločan, grabežļiv. Oni kurjaci, oni lupeži. F. Lastrić, od' 250. Ugrabļivac, kurjak, razbojnik. A. Kanižlić, kam. 162.

b) u dobrome smislu, junak. I povede Prekodrinca Radu, Radivoja, staroga kurjaka, koji dobro puškom biti znade. Nar. pjes. vuk. 4, 276.

d. *preneseno kao ime ńekijem drugijem životińama.*

a) ńekakva riba. Ima još mnogo imena riba koje nisam mogao dobaviti, da ih naučno ispitam. evo tih imena:... kurjak u Smederevu,... J. Pančić, ribe u srb. 8. Morski kurjak ‚der kleppfisch' ‚Anarrhichas lupus'. G. Lazić 77.

Digitized by Google

b) vrsta leptira škodḷiva za košnice (Galleria mellonella?). Treba čuvati košnice od leptirova koji se zovu kurjaci. F. Đorđević, pčelar. 87.

2. KURJAK, *m. ime muško.* — *Radi* -j- *vidi kod* Kurjač. — *Na jednome mjestu* XIII *ili* XIV *vijeka.* Bratijanъ, Kurijakъ, Radinъ . . . Spom. stoj. 12. *(oko* 1300).

3. KŮRJÂK, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji lička-krbavskoj.* Razdiḷ. 42. — *Vidi i* Kurjak-brdo. Bruvno u Lici. D. Hirc.

KURJAKOVAC, Kurjakovca, *m. mjesno ime.* **a.** *pusta u Slavoniji u županiji srijemskoj.* Razdiḷ. 145.

b. *u Srbiji. a)* Kùrjâkovac, *mjesto u okrugu biogradskome.* Glasnik. 19, 180. — *b)* Kurjákovac, planina u Kremnima (u okrugu užičkome). Ḷ. Stojanović.

KURJAKOVIĆ, *m. prezime (po ocu Kurjaku, vidi* 2. Kurjak). — *Od* XV *vijeka, vidi u Daničićevu rječniku:* Kurijakovićь, vlastelin kraḷa Stefana knez ‚Grьgurь Kurьjakovićь' 1333. M(on. serb). 104. *radi* -ij- *vidi* 2. Kurjak *i* Kurjač. — *I u naše vrijeme.* Kurjaković. Schem. zagr. 1875. 265.

KURJÀKUŠE, *f. pl. u Vukovu rječniku:* vide kùrjače.

KURJAT, *m. vidi* kurjatin. — *U istoga pisca u kojega ima i* kurjatin. Boḷanin i kurjat lomi svijes jednako. M. Vetranić 1, 139. Gdje vam su kobile tance izvodile kurjatu vlaškomu. 1, 218.

KURJATIN, *m. seḷak, tešak (vaḷa da je presirno).* — *isporedi* kurjat. — *Po svoj je prilici množina:* kurjati. — *Od novogrč.* χωριάτης, *isporedi* horjatin *i* horjat. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka.* Ali je Bugarin i čestit vladalac, ali je kurjatin potišten takmeno, uboga oca sin, pastijerče najmeno . . . M. Vetranić 1, 218.

KŮRJÎ, *adj. koji pripada kuru ili kurima (pijetlima, kokošima).* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kurii, *rus.* курій, *češ.* kuří, *poḷ.* kurzy. — *U naše vrijeme u Hrvatskoj, ali samo uz neke supstantive kojima daje osobito značenje.*

a. kurja vojska ‚Parus caudatus L.', *neka ptica.* Brod na Kupi. D. Hirc.

b. kurji cvijet, *neka biḷka.* Kuri cvit, Helleborus L. (Sabḷar, u Skradinu). B. Šulek, im. 186.

c. kurje oko.

a) žuḷ što se na nozi načini od tijesnih čizama ‚das hühneraugo'. govori se u Hrvatskoj. F. Iveković, rječn. — *Po njemačkoj riječi.* — XVIII *vijeka u Bjelostjenčevu rječniku:* kurje oko ‚oculus gallinae'. v. ‚anagalis' *(vidi b)).* 2. kurje oko, bradavka ‚acrochordon', v. ‚myrmecia'.

b) ime biḷkama. Kurje oko, rus. курячьи очи (Anagallis), 1. zacynthia, cichorium verrucarium (Bjelostjenac), Zacyntha verrucosa Grtn.; 2. anagallide (Parčić), anagallis (Bjelostjenac, *vidi kod a)),* Anagallis arvensis L.; 3. Strychnos nux vomica L. (Sabḷar); 4. Helleborus L. (Sabḷar, Moravice). B. Šulek, im. 187.

KURJOZÌTÂ *(i* kurjozìtât), *gen. samo* kurjozìtâti, *f. osobina onoga koji je kurijozi ili onoga što je kurijozo.* — *Od tal.* curiosità *i lat.* curiositas *(osnova* curiositat). — *U Dubrovniku od* XVII *vijeka.* P. Budmani. — *U ovome primjeru u konkretnome smislu: stvar čudnovata.* Imaju meštri pomagat svoje učenike u ono što uče ostavḷajući kurjozitati i stvari bez koristi. I. Držić, nauk. 281.

KURJOŽÌTÂ *(i* kurjožìtât), *gen.* kurjožìtâti, *f. vidi* kurjozita. — *U jednoga pisca Dalmatinca* XVIII *vijeka.* Za niku veleznanost oliti kuriožita. M. Dobretić 228.

KÙRJUČÊŃE, *n. djelo kojijem se kurjuči.* — *U Vukovu rječniku.*

KÙRJUČIĆ, *m. dem.* kurjuk. — *U Vukovu rječniku.*

KÙRJUČITI, kùrjučîm, *impf. navrtati (cijev puščanu) na kurjuk.* — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kùrjučî. — *U Vukovu rječniku:* t. j. pušku ili cijev puščanu ‚den boden des flintenlaufs anschrauben' ‚fundo instruere telum glandarium'.

KÙRJUK, *m. rep; (na glavi) pletenica, perčin, kika; ognište na pušci.* — *Od tur.* qujruq, *rep.* — *Sva su tri značenja u Vukovu rječniku:* 1. ‚der schwanz' ‚cauda'. — 2. ‚der zopf' ‚cauda capillorum'. [vide] kika, cf. pletenica. — 3. (u puške) ‚der boden des flintenlaufs' ‚fundus teli glandarii (sclopeti)'. [vidi 2] ogńište, cf. torna, hazna. — *U ovijem je primjerima drugo značenje:* Te je buli kurjuk raspletala. Pjev. crn. 156b. Djevojčica uz zvonki smijeh uplitala u crne kurjuke svoje . . . Bos. vila. 1886. 55.

KÙRKOV, *adj. u Vukovu rječniku:* vide kurikov.

KÙRKOVINA, *f. u Vukovu rječniku:* vide [mašḷika] kurikovina. Kurkovina, Evonymus europaeus L. (Lasić, Pančić), v. Kurikovina. B. Šulek, im. 187.

KÙRKUMA, *f.* Curcuma longa L., *neka biḷka što raste u južnoj Aziji, a iz korijena joj se vadi žuta boja.* — *U Stulićevu rječniku:* kurkuma, stabar ‚curcuma, cyperum indicum'. — *I sama boja.* Kurkuma spada među farbe i ocarińuje se u prometu. Zbornik zak. 1865. 113.

KURKUT, *m. ime muško (tursko).* — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Smioni Kurkut s Crnogorci skače gdi zid niži gleda. I. Gundulić 521.

KURLAGA, *m. prezime ili muški nadimak.* — — XIX *vijeka.* Neki Vučić Kurlaga iz Stapara. M. Đ. Milićević, srb. 615.

KURLAGIN, *adj. koji pripada Kurlagi.* Kurlagina krajina. M. Đ. Milićević, srb. 616.

KURLÍCALICA, *f. kao* kurlicalo *o ženskome čeḷadetu.* J. Bogdanović.

KURLÍCALO, *m.* šaḷiv nasiv za onog koji sporo ide. ‚Ne šaḷi toga žalosnog kurlicala, jer nikad dokurlicati neće'. J. Bogdanović.

KURLÍCÂŃE, *n. djelo kojijem se kurlica.* J. Bogdanović.

KURLÍCATI, kùrlîcâm, *impf. sporo hoditi.* — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Vide, kako Vaso kurlica, oće li neće li'. ‚Ne šaḷi Vase živ u Gospić jer nikad dokurlicati neće'. J. Bogdanović.

KURḶAJ, *m. ime planini u Bosni.* F. Jukić, zemḷop. 27. 73. T. Kovačević, bosn. 34.

KURḶAJA, *f. vidi* Kurḷaj. Pod planinom Kurḷajom. F. Jukić, zemḷop. 28. Pod planinu Kurḷaju. T. Kovačević, bosn. 35. Kùrḷaja, planina. Glasnik. 22, 57.

1. KÙRḶÂŃE, *n. djelo kojijem se kurḷa.* J. Bogdanović.

2. KÙRḶÂŃE, *n.* neka vrst čobanske igre sa štapom. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

Digitized by Google

1. KÙRĻATI, kùrļâm, *impf. vidi* kurlicati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Vide kako onaj kurļa'. J. Bogdanović.

2. KÙRĻATI, kùrļâm, *impf. igrati se kurļańa.* J. Bogdanović.

KURMIJA, *f. na jednome mjestu u pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka; značeńe mi nije poznato (pastirski štap?).* Hodeći po dubravi zamjerih gdi hodi Apolo noseći kurmiju u ruci, a praća mu za pasom, i bješe se priobrazio u priliku od pastijera. M. Držić 416.

KURNAČIN, *m. presime.* — XV *vijeka.* Juraj Kurnačin. Mon. croat. 49. (1419).

1. KÛRŃÂK, *m. vidi* kokošińak, b. — *Postaje od* kur. — *Ima i u nslovenskome.* — *Od* XVIII *vijeka u Hrvatskoj, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚gallinarium, pullaris, pullarium, cors, chors, cohors') *gdje se naj prije nahodi, u Jambrešićevu* (‚gallinarium'), *u Stulićevu* (v. kokošińak *iz Habdelićeva).* Kurńak, ime staji za kokoši. u Prigorju i Zagorju. F. Hefele.

2. KÚRŃÂK, *m. dimńak.* — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Proguraj taj kurńak, da lakše dim iz peći ide'. J. Bogdanović.

KÙRŃAVITI, kùrńavîm, *impf. u Vukovu rječniku:* vide dimiti (n. p. pušeći) *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.* — *vidi* 1. kuriti *od čega postaje.*

KÙRŃAVĻÊŃE, *n. djelo kojijem se kurńavi.* — *U Vukovu rječniku.*

KURONOS, *m. slanutak, slani grah.* — *Jamačno od toga što zrno ima kao kļun ili nos, a slično je i kokošjoj glavi.* — *isporedi nslov.* nosec. — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku:* ‚cicer', *i u Voltiģijinu:* ‚cece, civaja' ‚zuckererbsen'.

KÚROŃA, *m.* vir mentulatus. — *U Vukovu rječniku*[1].

KUROPALATA, *m. Κουροπαλάτης, zvao se Mihailo I (Rangavis) cesar visantijski, znači: upravitelj dvora.* — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* U devetomu viku bijaše Mihailo Kuropalata cesar u Carigradu. K. Pejkić 19.

KUROPATKA, *f. vidi* kuroptva. — *Samo u Stulićevu rječniku s dodatkom da je riječ ruska.*

KUROPTVA, *f. jarebica ili skvržuļa (ili obaje).* — *Osnova je praslavenska, isporedi stslov.* kuropъtina *(meso iste ili slične ptice), rus.* куропать, куропатва, куропатка *itd., češ.* kuroptva, kurotva, kurotev, koroptva *itd., pol.* kuropatwa, *gorńoluž. i dońoluž.* kurvota. — *Vaļa da je (kao što i Miklošić misli) složena riječ, u kojoj je prvi dio* kur *(vidi) a drugi postaje od korijena* pъt *(vidi kod* ptica) *što bi značio letjeti.* — *Samo u Mikaļinu rječniku:* kuroptva, jareb, jarebica ‚pernice' ‚perdix', *a iz ńega u Stulićevu.* — *S toga što drugdje nema ove riječi, za mene nije pousdana: može biti da ju je Mikaļa uzeo iz češkoga jezika (isporedi ńegovu riječ* bobra *kod* dabar).

KUROPTVICA, *f. dem.* kuroptva. — *U Stulićevu rječniku:* ‚pullus perdicis'. — *Nepousdana riječ, jer ju je sam Stulli načinio.*

KUROPTVIŃAK, *m. mjesto gdje se hrane kuroptve.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚locus alendis perdicibus'. — *Nepousdano (vidi kod* kuroptvica).

KUROPTVIŃI, *adj. koji pripada kuroptvama.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚perdicum'. — *Nepousdano (vidi kod* kuroptvica).

KUROSJEMA, *n. pl.? ili* Kurosjeme, *f. pl.? ili* Kurosjemi, *m. pl.? mjesno ime.* — *U rukopisu* XIII *vijeka, u kojemu ima samo gen. pl.* Kurosêmъ. Prьvoslavъ Nemańa odь Kurosêmъ. Starine. 18, 207. (1185 *prepis.* 1250).

KUROSLLJEP, *m. ńeka biļka.* Kuroslijep, Helleborus L. (Sabļar, u Karlovcu). B. Šulek, im. 187. — *Ima rus.* курослѣпъ, *kao ime za mnogo biļaka, ali među ńima nije* Helleborus.

KUROSLLJEPNIK, *m. u Stulićevu rječniku:* v. drijen *s dodatkom da je riječ ruska, a to je* курослѣпникъ, Cornus sanguinea. Kuroslipnik, rus. курослѣпникъ, слѣпокурникъ, курослѣпъ (Cornus sanguinea), Cornus mascula L. (Petter). B. Šulek, im. 187. *ovo će biti po svoj prilici uzeto iz Stulićeva rječnika.*

KURPEZOVA GORICA, *f. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Rasdijeļ. 72.

KURSA, *f. srlat.* cursa, *četa, četovańe.* — *isporedi* kursar. — *Na jednome mjestu* XV *vijeka i otale u Daničićevu rječniku* (kursa, srl. ‚cursa, incursio'). Za Olьmišane koje *(sic)* su uhvatili našь brigentinь .... Pokara*(j)* ihь i ustavi odь tej kursse. Spom. sr. 1, 135—136. (1416).

KÙRSAN, *m. gusar (morski).* — *Od tur.* qursan, *a ovo je od tal.* corsaro *(isporedi* kursar *i* gusar). — *Na jednome mjestu* XVIII *vijeka.* Vidismo 2 šajke kursana Vrenski i vratismo se na more, pobêgosmo. Glasnik. 31, 307. (1704).

KÙRSAR, *m. vidi* 1. gusar. — *Od* XIII *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (kursarь, gledaj gusarь). Prišьdь vь monastirь obrête i velьmi zapustêvšь otь bezbožnyihь kursarь. Domentijana 60. *(Na drugome mjestu u istoj knizi ima gen. pl.* kursarij *što bi moglo biti od* kursarь *ali i od* kursarija *(vidi), premda ovoj riječi nema druge potvrde.* Isprosista mêsto zapustêvšе otь bezbožnyihь kursarij. 71). Pinezom zasida kursar, gusar i tat. M. Marulić 156. Ne bi ni brode tirali kursari. 157. Čudno robeć ti kursari. I. Zanotti, skaz. 8. Gdi me turska sva moć rije kud god ima na galije i ńegovi svi kursari. 9. — *I sad se govori u Dubrovniku.* P. Budmani.

KURSÀRIJA, *f. pomorsko četovańe, vidi kod* kursar.

KÙRSIJA, *f. tal.* corsia, *mjesto prazno kao put usred galije, a s jedne su i druge strane klupe veslača.* — *U Mikaļinu rječniku:* kursija, put posrjed galije' ‚corsia di galera' ‚fori'.

KÙRSÎVAN, kùrsîvna, *adj. povaļen (o slovu, pismu, u štampi).* — *Od tal.* corsivo, *franc.* coursif, *(ńem.* cursiv). — *U pisaca našega vremena.* U bukvaru je nekoliko članaka naštampano kursivnijem slovima. Đ. Daničić *u* Novi srp. bukvar. (1854). 8.

KURSULA, *m. presime ili muški nadimak.* Jovan Kursula. M. Đ. Milićević, srb. 335.

KÙRŠUM, *m. tane, puščano zrno, zrno iz puške.* — *Od tur.* quršun, *olovo, olovno tane.* — *U naše vrijeme.* Ni parčeta od haļina nema. od šta junak ogolio biše? od crnoga praha i olova, jer mu sreća i od Boga daća da ga kuršum nije prefatio. Nar. pjes. juk. 206. Na kuršumim' čador razniješe. Nar. pjes. vuk. 4, 482. Ne turaju u puške kuršuma. Nar. pjes. hörm. 1, 22. Kuršum, tane od pištoļa. *u* Nar. pjes. juk. 620. Krvnički kuršum probi mu junačke prsi. M. Đ. Milićević, pomenik. 2, 183. Grof je dobio kuršum u glavu baš u prvoj vatri. Srp. zora. god. 2, svez. 10, str. 218.

KÙRŠUMIĆ, *m. dem.* kuršum. Treba ... te mezgre uvaļati koliko za jedan kuršum, ... pa taj vruć kuršumić metnuti na ono mesto odakle je zub izvađen i držati. M. Đ. Milićević, živ. srb.[2] 320.

Digitized by Google

KURŠÙMLIJA, *f. ime varošici u Srbiji u okrugu topličkome.* M. Đ. Milićević, kraj. srb. 380. — *Postaje od tur.* quršunlu, *olovan, vidi naj sadńi primjer. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* varošica u Srbiji iza Kruševca [u okrugu topličkom]. Na bijelu gradu Kuršumliji, onđe bješe Banović Straińa. Nar. pjes. vuk. 3, 54. U ovoj varoši *(Kuršumliji)*, ili, bolje reći, kod ove varoši u manastiru svetoga Nikole sveti Sava je postavio stolicu jepiskopu topličke jeparhije. kako se to mesto onda zvalo ne znam; sva je prilika da se zvalo ‚Toplica'. docnije to se mesto prozvalo ‚Bele Crkve', jamačno po dvema belim Nemańinim crkvama... Tada *(god.* 1737) Toplica sva, pa naravno i Bele Crkve, osta pusta... Po svoj prilici tada se i ime ‚Bele Crkve' zaboravilo, i niklo ime ‚Kuršumlija', kako neki vele, od toga što je crkva ‚Sveti Nikola' bila pokrivena olovom (kuršumom, *vidi kod* kuršum). M. Đ. Milićević, kraj. srb. 380—381. *vidi i* Rad. 49, 128—129.

KURT, *m. ime muško tursko (vaļa da je od tur.* qurd, *vuk). — Trebalo bi da je nominativ* Kurat, *isporedi oblik u Daničićevu rječniku, ali vidi naj prvi i naj sadńi primjer, i isporedi* Kurta. *— U Daničićevu rječniku:* Kurьtь, brat cara turskoga Selima: ‚udavi Selimь Kurta i Ahmata i vьsju bratiju svoju' 1513. (Okáz. pam. šaf.) 82. — Kurt balija s ženom svojom. Starine. 11, 80. (1605). Priko obraza *(Turčin)* Kurta reže, Memiju u prsi smrtno lupa. I. Gundulić 525. — *Mislim da je u ova dva primjera* Kurt *ime, ali da je združeno s riječi* ćehaja *kao da je jedna riječ te* Kurt-ćehaja *ili* Kurćehaja *znači:* Kurt *(koji je)* ćehaja. *(Paša)* Kur-ćehaji (‚Kur kjehaji') zapovijeda s końicim sjahat bude... Kako sjaha Kurt ćehaja (‚Kurt kjehaja')... J. Palmotić 368.

KURTA, *m. ime muško. — Ovako se zove u drami* XVII *vijeka morski gusar, i jamačno je pisac mislio na tursko ime* Kurt. Česera i Kurta. M. Gazarović 58. Murat: Nu na stranu vi hodite, Alija, Kurta i Česera. 69. — *U jednome je primjeru* Kurta *akuzativ kao da je nominativ* Kurt. Alija: Najdoh Kurta i Česera od kad jih se sfud naizkah. 68.

KÙRTAGIĆ, *m. prezime. — Od* Kurt-aga *kojemu nema potvrde. — U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Uhodit Kurtagića dvore. Pjev. crn. 154a. Ode... na bijele Kurtagića dvore. 68b.

1. KÙRTALÂ, *interj. uzvik s dva različna značeńa. — U Vukovu rječniku: a)* kad se raduje da je kakav nepovoļan posao prošao. cf. aratos. — *b)* kad koji vidi prije onoga koji je na kurtali *(vidi* 2. kurtala) da je jedek gdje zapeo, onda mu viču: ‚kùrtalâ! — *U jednoga je i u drugoga ista osnova kao u* kurtalisati.

2. KÙRTALA, *f. vidi u Vukovu rječniku:* kad se lađa vuče, onda onaj koji je na kurtali ide pored jedeka, te gleda da ne bi gdje za što zapeo, i ako bi zapeo da ga odapne. — *Mislim da postaje od* 1. kurtala, *b).*

KURTALIĆ, *m. ime zaseoku u Bosni u okrugu sarajevskome.* Statist. bosn. 29.

KURTÀLISATI, kurtàlišêm, *pf. izbaviti, oprostiti, osloboditi, spasti. — isporedi* kurtarisati. *— Od tur.* qurtarmaq, *pass. i refleks.:* qurtulmaq. *— Meni se čini da za aktivno značeńe češće se nalazi* kurtarisati, *a za refleksivno* kurtalisati, *što bi odgovaralo turskijem oblicima. — Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.:* kùrtalisâ. — *Od* XVIII *vijeka (ali vidi i* kurtelišiti), *a između rječnika u Vukovu* (koga, čega ‚befreien' ‚libero').

1. *aktivno.*

a. *u značeńu sprijeda kazanome.* Te nabreknu onog hrta žuta, doke svoju kurtalisa ļubu. Nar. pjes. vuk. 2, 286. Bržaj, Uso, kurtališi Usa! 4, 429.

b. *značeńe je refleksivno kao kod* 2. *(Sudnik)* osudi da oni obješeńak ide tri dana po onome mjestu s ličinom oko vrata, koje obješeńak radosno izvrši kad je od smrti kurtalisao. Nar. prip. vrčev. 7. — *Može značiti i: ostati živ, preboļeti.* Rajin junac probode kadijinog u hokove. Prepane se raja, jer viđe da junac kadijin neće kurtalisati. Nar. prip. vrčev. 103.

2. *sa* se, *refleksivno. — Između rječnika u Vukovu* (koga, čega ‚los werden' ‚liberor', cf. oprostiti se: Jedva sam ga se kurtalisao). Da bi se kurtalisala i ona i dite. Glasnik. II, 3, 128. (1709). Iz tamnice kurtalisao se. J. Rajić, pouč. 3, 91. Kurtalisati se jedan put crkovni ļudi. D. Obradović, živ. 98. Nek sam gleda kako će ga se kurtalisati. basne. 123. Ako si rad da ga se kurtališeš. Nar. prip. vuk. 46. Kako će ga se kurtalisati. Nar. prip. bos. 1, 65. Oni privole, samo da ga se što prije kurtališu. Nar. prip. tord. 38. Oni bi se kurtalisali smrti. Bos. vila. 1886. 59.

KURTALISÁVATI, kurtalisâvâm, *impf.* kurtalisati. — *U naše vrijeme.* Tenećar *(se)* čistio, to jest: od dela i nečistoće kurtalisavao. Đ. Popović, poznav. robe. 116.

KURTÀRISATI, kurtàrišêm, *pf. vidi* kurtalisati. — *U naše vrijeme.*

1. *aktivno.*

a. *vidi* kurtarisati, 1, a. Samo me ove nakarade *(kobile)* kurtariši. Nar. pjes. hörm. 1, 580. Da mu pomognu kurtarisati magarca iz kala. Magaz. 1868. 58. Bože! kurtariši me od ove nesrećne žene. Nar. prip. vrčev. 85. Kad je Hak-tal (svemogući) naredio Noju da ogradi jednu veliku lađu i naredio mu šta će u lađi od potopa kurtarisati, odgovori mu Noje... 96. Prekide onaj konop i kurtarisa psa od međeda. 120. Daruje popu 10 para što ga je grijeha kurtarisao. 154.

b. *vidi* kurtarisati, 1, b. U to dođoše lovci te nas okoliše, ńega ubiše, a ja jedva živ kurtarisah. Nar. prip. vrčev. 192. Vidiš i sam da si više u grobu no u domu, i sva je prilika da ćeš ovoga puta kurtarisati *(preboļeti).* V. Vrčević, igre. 19.

2. *sa* se, *refleksivno.* Valaj ću se ja jedanput kurtarisati te svesebe. Nar. bl. mehm. beg. kap. 322. Dali ne znate, da su mene tri žene u zemļi i jedva sam ih se kurtarisao? Nar. prip. vrčev. 49. Izvadi nož, da se napasnika kurtariše. Pravdonoša. 1851. 8.

KURTARIŠ, *m.* utočište: ‚Nemaš kurtariša', ital. ‚scampo'. M. Pavlinović. — *Postaje od* kurtarisati.

KÙRTAST, *adj. okrńen, okušen, kus. — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚colurus') *gdje se naj prije nahodi.* Tako se govori i ‚kurtasta' *(kokoš);* ‚curtus'. F. Kurelac, dom. živ. 53.

KURT-ĆEHAJA, *vidi kod* Kurt *na kraju.*

KURTELIŠITI, kurtelišim, *pf. vidi* kurtalisati. — *Na jednome mjestu* XVII *vijeka (govori Turčin), gdje ima dativ mj. genetiva.* Već se poderviših Bogu velikomu, ter se kurteliših već grihu svakomu. I. T. Mrnavić, osm. 142.

Digitized by Google

KURTELOŠKA, *f.* vrst vinove loze bijela grožđa (u Dalmaciji, Danilo). B. Šulek, im. 187.

KURTESEV, *adj. kod imena mjesta, vidi u Daničićevu rječniku:* Kurьtesevь, između ostaloga što je imala crkva treskavačka bješe i ‚ńiva Kurteseva u Vincehь'. G(lasnik). 13, 375. — *Kao da je posesivni adj. od ńekakva imena* (Kurtes?), *ali je nejasno* -e- *u nastavku.*

KURTIĆ, *m. prezime.* — *Od* XVI *vijeka.* Kašpara Kurtića. Mon. croat. 288. (1587). Vino piju dva Kurtića mlada, dva Kurtića, dva brata rođena, š ńima pije Boičić-Alilo, pa se Alil pred Kurtići vali: ‚Čujete li, dva Kurtića mlada?' Nar. pjes. vuk. 3, 254. Aranđel Kurtić. Rat. 349.

KURTIN POTOK, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkome.* Zabran u Kurtin Potok. Sr. nov. 1873. 615.

KURT-OGLIJA, *f. ime (tursko, vidi* Kurt, *a* oglija *od tur.* ogul, *sin) mahali u gradu Vrańi u Srbiji za tursko doba.* M. Đ. Milićević, kraj. srb. 300.

KÛRTOVA KÒSA, *f.* planina u Kremnima (u okrugu užičkome u Srbiji). Ļ. Stojanović.

KURTOV DO, *m. ime zaseoku u Hercegovini.* Statist. bosn. 121.

KÛRTOVIĆ, *m. prezime.* — *Od* XVIII *vijeka.* Maksima Kurtovića iz Trebińa u Ercegovini. D. Obradović, basne. 345. Stevan Kurtović. Nar. pjes. petr. 1, 352 *(među predbrojnicima).*

KURTOVINA, *f. ime zaseoku u Bosni u okrugu travničkome.* Razdiļ. 76.

KURTUSI, *m. pl. u Daničićevu rječniku* (3, 397): Kurьtusi, selo koje je car Lazar dao Ravanici: ‚Kurtusii'. Sr. letop. 1847. 4, 49. (1381).

KURTUŠA, *f. u narodnoj poslovici bosanskoj kao da je ime žensko.* Smeo se kao Kurtuša, kad je darove dijelila. Nar. bl. mehm. beg kap. 216. 399.

KURUC, *m. vidi u Daničićevu rječniku:* kurucь, u Maďara se ‚kuruczok' zvahu seļaci koji su se 1514 pobunili na vlastelu, pa tako koji se i poslije buniše: ‚Behu izišli kuruci u Tokaj, i poraziše i Nemci' 1697. (Okáz. pam. šaf). 88. cf. krьstuš. — 1707. Jozevь cesarь mirь učini s kurucami. Glasnik. 20, 10. (XVIII *vijek).* — *Riječ postaje od lat.* crux, *jer prije one prve bune seļaci bijahu primili na se krst da se bore s Turcima, isporedi* krstuš. — *U jednoga pisca Slavonca* XVIII *vijeka kao da znači: vojnik, možebiti konjanik.* Više Salko frajta iz doline: ‚Ne daj sela, niko ne pogine'. Jozo dakle z dvanaest vojnika, a kuruca stotina konjika na ńe udri, iz sela protira, i kapralstvo junački dobiva. Š. Stefanac 7. Žagnuše se tad prajzki kuruci. 11. Ńeg se svaki od kuruca boji. 39. — *U naše vrijeme u Lici:* naziv za malena čojka. ‚A đe je onaj žalosni kuruc još za ženitbu?' J. Bogdanović.

KURUNDIJA, *f. u narodnoj zagoneci:* Miš se peńe uz kutiju niz kutiju, kite bere, kite veže, pendije, kurundije, prstom perom romajlije. *odgonetļaj: mrnar.* Nar. zag. nov. 13.

KURUŠAG, *m. ustanak, buna.* — *Postaje od maď.* kuruság. — *U rukopisu* XVIII *vijeka pisanome jezikom miješanijem s ruskocrkvenijem.* 1700. Nasta kurušagь maďarski. vostaše Maďari vojevati na cesara Leopolda, i bystь kurušagь 6 lêtь. Glasnik. 20, 10.

KÙRUZA, *f. vidi* kukuruz. Kuruza, Zea mays L. (u Zagrebu), v. Kukuruz. B. Šulek, im. 187. — *S ńekijem pridjevom ima drukčije značeńe.* Kuruza kačina ili kačja, Arum L. (Sabļar, u Zagrebu), v. Kačja kuruza. B. Šulek, im. 187.

KÙRUZÊB, *m.* vrh kamenit više Cerovog Dola u Zrmańi u Lici. M. Medić.

KÙRUZOVINA, *f.* batvo kuruze. Suńa. Lepoglava. D. Hirc.

KÛRVA, *f.* meretrix, mulier omnibus proposita. — *Riječ je narodna, ali nije pristojna, za to se u ńekijeh pisaca zamjeńuje riječju* bludnica *(vidi).* — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kûrâvâ. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kurьva, *rus.* курва, *češ.* kurva, *poļ.* kurwa. — *Srodno je s stvńem.* huora, *nvńem.* hure, *anglosaks.* hôre, *stnord.* hóra, *pa možebiti i s grč. κόρη (između ρ i η ispalo je* F), *djevojka, jon. κούρη, dor. κώρα, tesalski κόρβα.* — *Između rječnika u Mikaļinu* (kurva, zla žena ‚meretrix, scortum, lupa, pellex, succuba, concubina, focaria'), *u Belinu* (‚bagascia, puttana abietta e sfacciata' ‚scortum' 124b; ‚meretrice, donna di mal affare' ‚meretrix' 482b), *u Bjelostjenčevu* (kurva, kurba, bludnica, nečistnica ‚proseda, meretrix, scortum, postribulum, upupa, lupa, corpus meritorium'. v. hotmica), *u Jambrešićevu* (‚meretrix, scortum'), *u Stulićevu* (‚meretrix'), *u Voltiģijinu* (kurva, kurba ‚bagascia, puttana, cantoniera' ‚hure'), *u Vukovu* (‚die hure' ‚impudica, meretrix'). — *Po sjeverozapadnijem krajevima i u Slovenaca često se govori i piše* kûrba. *mislim da je tome uzrok što, kao nepristojnu riječ, nije se htjelo izgovoriti je baš onako kako glasi (isporedi* grepsti, a, *h)). naj stariji je primjer* XVI *vijeka (vidi kod* a, *b)), a između rječnika nalazi se u Vrančićevu* (‚meretrix; scortum'), *u Bjelostjenčevu (kod* kurva), *u Voltiģijinu (kod* kurva).

a. *u značeńu sprijeda kazanome. a)* kurva. Reći ženi dobroj ‚zla ženo, kurvo' grijeh je. A. Komulović 20. Jesi kako jedna žena kurva, i sagrišuješ brez stida. M. Radnić 21b. Učini se kurva očita. P. Posilović, nasl. 33a. U ubcgu mudros a u kurvi ljepos a u bastahu jakos nije vrijedna dlaku. (D). Poslov. danič. Ukazuju glas od zaručnice a kurve su očite. S. Margitić, fala. 215. Babilonija kurva i lažibogom služeća crkva. I. Velikanović, uput. 1, 258. Naslađenja nepoštena i bludna ovoga svita, kako naj veća kurva, uživa. prik. 35. Kao kurva i kurvar a ne kao muž i žena. M. Dobretić 531. Nisam zlato, da me sažežete; nit' sam kurva, da me poterate; već sam junak, da me obesite o zlu drvu, devojačkom grlu. Nar. pjes. vuk. 1, 397. Nu ako ti nije majka kurva, ti okupi sve Bjelopavliće. 4, 108. Kad je vidje, pomisli da je kurva. Đ. Daničić, 1mojs. 38, 15. Pak mi zaprijeti da će mi nos kao kurvi (da oprostite) osjeći. Pravdonoša. 1852. 8. — *Radi ova tri primjera vidi* kurvić, 2. kopile, 2. kopilan. Bojati se Janković-Stojana, jer je Stojan od kurve kopile. Nar. pjes. vuk. 3, 260. Bre kurva mu stara majka bila! 3, 426. A kakva je! rodila je kurva! 4, 62. — *b)* kurba. Očitnici i kurbe. Ant. Dalm., nov. tešt. 32b. matth. 21, 31. Osujenje one velike kurbe. 2, 198b. apoc. 17, 1. Ova kurba svojimi čarami umorila jest knezova sina. F. Vrančić, živ. 36. Tak divojka oskruńena il' je kurba il' je žena. P. Vitezović, cvit. 119. Kurba žena, muž pijanac gusto vrše v hiži tanac. 149. Kurbi nisu drage žene, niti kurbe, nit' poštene. 167. Ne znate li da tilisa vaša uda su Krstova? uzimajuć dakle uda Krstova, činit ću uda kurbe? na daleko budi. Blago turl. 2, 136. paul. 1cor. 6, 16. Kurbe imaju biti pedipsane. A. d. Costa 2, 170.

Digitized by Google

Kurbe sinu, banović Mijatu. Nar. pjes. istr. 1, 54.

b. *kao psovka ženskoj, kod čega se može i ne misliti na pravo značenje.* Pridrži mi, seko, ovo kopile, da se one kurve napsujem. Nar. posl. vuk. 262. — *Kod toga se može istaknuti da se govori o lukavome i lažljivome i nevjernome ženskome čeljadetu.* Poručuje Osman-age majka: ‚Kurvo kučko, lijepa djevojko! ne bijeli lica, ne rumeni, ne mami mi sina Osman-age'. Nar. pjes. vuk. 1, 371. Kad bi vreme da se mladi sastanu, rastavi ih kurva kučka Budimka. 1, 401. Nuto kurve mlade Vidosave! kad izdade ovakog junaka koga danas u svijetu nema, toli mene sjutra izdat neće! 2, 114.

c. *prenosi se često kao psovka na muško čeljade, ističući osobito, kao kod ženskoga, lukavost, lažljivost, nevjeru. — Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚auch als schimpfwort gegen männer' ‚mendax, perfidum scortum'). To je kurva i ciganović, ńegove laži ne slušajte. Starine. 11, 97. *(oko* 1655). Kurve jedne devet Jugovića sve carevo prodadoše pivo i carevu haznu zatomiše. Nar. pjes. vuk. 2, 206. Staše Marka nazivati kurvom: ‚Kurvo jedna, Kraljeviću Marko! ti li posta drugi car na zemlji da otimleš robje od Arapa?' 2, 374. Al' govori bolani Dojčine: ‚Izađ', kurvo, crni Arapine! iziđi mi na mejdan junački'. 2, 466. Ono j' kurva od Avale Porča: dana nema, kad se ne privlači i po jednog roba ne odvodi. 2, 589. Zašto, kurvo, Golotrbe Ivo, tuđe ime ti uzimaš na se, te ti mamiš Turkińe đevojke? 3, 101. Kurvo jedna, od Zadra Todore! stani malo da jeglenišemo, ti čiju ćeš odvesti đevojku na sramotu svim krajišnicima. 3, 162. Al' je Tale zapazio kurva a baš sestru Janković-Stojana, jal' j' odvesti, jali glavu smesti. 3, 257. Vid'te kurvo, Lakić-Huseina, đe ispusti crna kaurina! 3, 346. Kučko kurvo, sužań-Milutine! 3, 408. Kurvo kučko, Seński kapetane! 3, 423. Đe si, Šujo, očigledna kurvo, koji meni o nevjeri radiš? 4, 492. — *(isporedi naj zadńi primjer).* Rusu ńemu ods'jecite glavu, da mi kurva posle ne dosadi. 3, 90. Onda stade paša besjediti: ‚Gledaj kurve, jednog čobanina, đe je došo da izgubi glavu! da otkupi roba od junaka!' 3, 93. Nalož'te mu vatru na prsima, hoće li se pomaknuti, kurva. 3, 359. Bre nemojte zakopati kurve, već ga bac'te u debelo more. 3, 361. — *Može i ne biti svagda u zlome smislu, jer se govori gotovo kao od šale i mila.* Još ga kada l'jepo svjetovala: ‚Kurvo jedna, Bolozanoviću! kada dođeš među moju mobu, što je staro poljubi u ruku, što je mlado u šećerna usta a đevojke pod đerdan u grlo'. To je kurva za savjet primio ... Al' povika prošena đevojka: ‚Mobarice, moje drugarice! udrite ga kolom i dilčikom, to je kurva Bolozanoviću'. Nar. pjes. vuk. 1, 567—568. *u ovome primjeru drugi put* kurva *nije subjekat nego se misli* on *a* kurva *se pridaje ovome (isporedi četiri primjera prije ovoga).*

d. concubina, *suložnica.* Kralju Baltasaru dođe pokaranje od Boga, jer pijaše iz suda crkovni on i ńegove sluge i kurve. I. Ančić, ogl. 83. Kad čujem da je koji crkovńak beneficijat na smrti imao svoje vlastite jaspre, toliku bi mi žalost zadala ńegova smrt koliko da umre u kući vlastite kurve; jer jednako scijenim crkovnoga čovika osuđena, koji skupla blago svitovne od dobara crkovni koliko koji drži kurve. 105. Sardanapal i Ninevija, koji su se među kurvama satarili. J. Rajić, pouč. 3, 91.

e. adultera, *vidi* preljubočinica. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Ovom pleća okrećeš kako kurva svomu zaručniku pravom (‚Dorsum ei vertis ut adultera sponso'. 88b). F. Lastrić, test. 114b. Okrenuvši pleća k meni, kao kurva svomu zaručniku (‚Verso mihi dorso ut adultera sponso suo'. 189a). 160b.

f. *u Vukovu rječniku*3: [kurva u kartama — dama. — Marginalija kod ove riječi u I. izdańu]. — *vidi* 1. kraljica, d.

g. kupa oraha koju djeca ni odovud ni odonud ne pogode. Kurvu obično kite t. j. među opet svaki pored ńe po jednu pa na novo biju. I. Pavlović iz Srbije.

KURVÀLUK, *m. vidi* kurvarstvo. — *isporedi* kurvarluk. — *Postaje od* kurva *turskijem nastavkom* luk. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

1. KÛRVÂŃE, *n. djelo kojijem ko kùrvā.* — — *Između rječnika u Vukovu* (‚das hurenartige benehmen' ‚mores meretricii').

2. KÛRVÂŃE, *n. djelo kojijem se ko kûrvā. — U Vukovu rječniku:* ‚das huren' ‚scortatio'. Kakav mir, dok je tolikoga kurvańa Jezavelje matere tvoje? Đ. Daničić, 2car. 9, 22.

KURVÀŃSKÎ, *adj. vidi* kurvarski. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ne ženi se od kurvańskog pletiva'. ‚Ne ženi se od kurvańske trage'. ‚Ne ženi se od kurvańskog soja'. ‚Ne ženi se od kurvańske pasmine'. J. Bogdanović.

KÙRVÂR, kurvára, *m.* scortator. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kurvarь, *češ.* kurvář. — *Radi oblika* kùrbâr *vidi kod* kurva. — *Između rječnika u Mikaljinu* (kurvar, koji hodi po ženah ‚scortator'), *u Belinu* (‚chi prattica con meretrici' ‚scortator' 488a), *u Bjelostjenčevu:* v. kurviš *(ove riječi nema na ńesinome mjestu); u Stulićevu* (‚ganeo, scortator'), *u Voltiđijinu* (‚puttaniere' ‚hurer'), *u Vukovu* (‚der hurer' ‚scortator').

a. *uopće. a) s* -v-. Svi oholi, svi kurvari, svi prijubodijevci, ... svi su ovi sluge djavaoske. M. Divković, bes. 22b. S ajdučinami i kurvarim. I. Ančić, ogl. 145. Govorim i od ohologa, od kurvara i od nenavidioca. P. Posilović, uasl. 18a. Kurvari počeše u čistoći živiti. S. Margitić, fala. 29. Kurvari idu gdi su bludnice. 253. Koji su kurvari oli znano drže hotnice. Ant. Kadčić 312. Kurvar oli je očiti oli skroviti. 526. Nečisti kurvari. I. Velikanović, uput. 3, 157. Kurvari očiti, bludnici i prijubodivci. M. Dobretić 304. Kao kurva i kurvar a ne kao muž i žena. 531. Sveta mati crkva imade vlast i kripost odrišiti kurvare, psovače, ubojice ... Đ. Rapić 370. Pisah vam u poslanici da se ne miješate s kurvarima. Vuk, pavl. 1cor. 5, 9. — *b) s* -b-. Da obikujete reći da ne potribuje da on takof pop bude jedan opijavac, jedan kurbar, ... Starine. 17, 235. (1555). Nijedan kurbar ni idolom služeći ... nete posesti didine kraljestva Božjega. Postila. t1a. Ni protiva bludńakom ni kurbarom. A. d. Costa 2, 169.

b. adulter, *vidi* kurva, e. Skupština đudinska, okrenuvši mu pleća, kako kurva zaručniku, s kurvarom se Barabanom na oči ńegove grli (‚synagoga dorsum illi vertit, sicut sponso suo adultera, et amplectit adulterum Barabbam' 88b). F. Lastrić, test. 115a. Ljubi se, grli i ostala nepoštenja čini s jednim kurvarom. ned. 11.

KURVÁRAC, kurvárca, *m vidi* kurvar. — *Na jednome mjestu* XVII *vijeka.* Ohoci, lakomci i kurvarci. M. Divković, bes. 195b. — *I u Stulićevu rječniku:* v. kurvarić, *gdje je shvaćeno kao dem.* kurvar.

KURVARAN, kurvarna, *adj. od kojega ima*

Digitized by Google

samo komp.: kurvarniji *u jednome rukopisu* XVII(?) *vijeka (mj.* vuhovit), *vidi* kurvariv. Kurvarnije imao oči *(tvoj vojno)* i prihvata tuđe lade. A. Čubranović 145.

KURVÁRÊŃE, *n. djelo kojijem se kurvari. — U Stulićevu rječniku.*

KURVÁREV, *adj. koji pripada kurvaru. — isporedi* kurvarov. — *U Vukovu rječniku:* ‚des hurers' ‚scortatoris'.

KÙRVARICA, *f. u krupnoj šali mješte* kuharica (kuvarica). — *U Vukovu rječniku*[1]: ‚komische und zweideutige verhunzung der' kuvarica, ‚comice pro' kuvarica.

KURVÀRIĆ, *m. dem.* kurvar. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚scortator, dim.'.

KURVÀRIJA, *f. vidi* kurvarstvo. — *Postaje od* kurvar *talijanskijem nastavkom* ia. — *Od* XVI *vijeka (u primjeru:* kurbàrija, *vidi kod* kurva), *a između rječnika u Bjelostjenčevu* (kurvarija, bludovaňe ‚scortatio, meretricia vita, meretricia disciplina, pellicitas, concubinatus'), *u Stulićevu* (‚scortatus, meretricium' *iz Habdelićeva), u Voltiǵijinu* (‚puttanería, puttaneggio, puttanesimo' ‚hurerey'). Vinom ńe kurvarije. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 198[b]. apoc. 17, 2.

KURVÀRINA, *f. augm.* kurvar. Da ne ždere mnogo vina i da nije kurvarina *(radin).* V. Došen 121[b].

KURVARIŠKI, *adj. koji pripada kurvarištu. — Samo u Stulićevu rječniku:* ‚lupanaris'.

KURVARIŠTE, *n. samo u Stulićevu rječniku:* ‚lupanar'.

KURVARIŠTVO, *n. u Stulićevu rječniku uz* kurvarište. — *sasvijem nepouzdano.*

KURVÁRITI, kùrvârîm, *impf. živjeti kao kurva ili kao kurvar. — U Bjelostjenčevu rječniku:* kurvarim, z telom trgujem, prodajem telo ‚meretricor, scortor, lupor, meretricium exerceo, cum scorto libere volutor', *i u Stulićevu:* v. kurviti. — *Sa značeńem aktivnijem (živjeti kao kurva) ima refleksivno* kurvariti se *u Voltiǵijinu rječniku:* ‚puttaneggiare, sgualdrinare' ‚huren, hurerey treiben'.

KURVARIV, *adj. koji je kao u kurvara ili uprav u kurve (laživ). — isporedi* kurvaran. — *Na jednome mjestu* XVI *vijeka (isporedi* vuhovit). Kurvarivi ima oči *(vojno),* i prihvata tuje lade, od tebe se noću krade. M. Pelegrinović 177.

KURVÀRLUK, *m. kurvarstvo. — isporedi* kurvaluk. — *Postaje od* kurvar *nastavkom* luk. — *Na jednome mjestu* XVIII *vijeka.* Poželeńe puteno i kurvarluk. Đ. Rapić 362.

KÙRVÂRNICA, *f.* lupanar. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* v. kurvinski stan *(kod* kurvinski); *u Stulićevu:* v. kurvarište; *u Voltiǵijinu:* ‚lupanare, bordello' ‚hurenhaus'.

KURVÁROV, *adj. vidi* kurvarev. — *Između rječnika u Vukovu.* I oko kurvarovo pazi na sumrak. Đ. Daničić, jov. 24, 15.

KÙRVÂRSKÎ, *adj. koji pripada kurvama (premda riječ postaje od* kurvar). — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚di, o da meretrice' ‚meretricius' 482[b]), *u Stulićevu* (v. kurvski), *u Vukovu* (‚huren-' ‚meretricius').

a. *adj.* Ima glavu bolesnu i čelo kurvarsko, oči ohole, uši gluhe, ... P. Posilović, nasl. 47[b]. Malo je kurvarskoga pira. (D). Poslov. danič. Kurvarski stan ‚postribolo' ‚lupanar'. A. d. Bella, rječn. 576[b]. Kurvarska ulica ‚luogo dove stanno le meretrici' ‚lupanar'. 483[a]. Na kurvarsku ‚da meretrice, avv.' ‚meretricio more'. 482[b]. Nakićeńem ne malo kurvarskim. I. Velikanović, uput. 3, 203. U našoj kući dućan otvori i učini stan kurvarski. prik. 71. I pokvari kuće kurvarske koje bijahu u domu Gospodńem. Đ. Daničić, 2car. 23, 7. Očima svojim kurvarskim. jezek. 6, 9.

b. *adv.* kùrvârski. — *Između rječnika u Belinu* (‚da meretrice' ‚meretricio more' 482[b]) *i u Vukovu:* ubio ga kurvarski, t. j. iz prijevare (‚meuchelmördorisch'). Nije li onda, kada je kurvarski nakititi, Jehu kraļa od Boga pomazata, na nečisto zazivala dilo? Đ. Rapić 115. Ti kurvarski ne bi pobjegao. Nar. pjes. herc. vuk. 74.

KURVÁRSTVO, *n.* scortatio, fornicatio, adulterium; mores meretricii. — *Radi oblika* kurbárstvo *vidi kod* kurva. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (‚pellicatus, concubinatus'), *u Belinu* (‚arte o vita di meretrice' ‚meretricium' 482[b]), *u Stulićevu* (v. kurvareńe), *u Vukovu* (‚hurerei' ‚scortatio').

a. *u prvome, širemu smislu. α) s* -v-. Koji su ožoženi i udani, tere meu sobom vjerno živu ne idući po kurvarstvu. M. Divković, bes. 119[b]. Počeli su ļudi krasti, kurvarstvo činiti,... 204[a]. Iz srca do istine izode ... kurvarstva, ... I. Ančić, ogl. 96. Koji su u kurvarstvu očitom. vrat. 219. Danas svijet gine od kurvarstva i priļubodinstva. S. Margitić, fala. 221. Koji će se poroditi u Babiloniji ne od roditeļa zakoniti nego s pritrusom vražijom po kurvarstvu iliti priļubodinstvu. F. Lastrić, ned. 1. Iz srca izode misli zle, ubojstva, kurvarstva, priļubodinstva, krađe. 145. Kurvarstvo nije drugo neg jedno svakčasno puteno sagrišeńe. Ant. Kadčić 526. Otkud su proizišla kurvarstva? J. Rajić, pouč. 3, 13. Očita su dila tilesna, kakono su kurvarstvo, nečistoća, nestidļivost, ... B. Leaković, gov. 170. Jer iznutra iz srca ļudskoga izlaze misli zle, preļube, kurvarstva, ubistva, ... Vuk, mar. 7, 21. — *b) s* -b-. Bludnost priprostita, kurbarstvo, oskvrnutje divičansko. A. d. Costa 2, 169.

b. *u drugome, užemu smislu (samo o ženskome).* Evo žena koja bijaše čudo od kurvarstva. S. Margitić, fala. 44. Staviti kojugod na zao život, na kurvarstvo ‚far che una diventi meretrice' ‚aliquam prostituere'. A. d. Bella, rječn. 483[a].

KURVARSTVOVATI, kurvarstvujem, *impf. samo u Stulićevu rječniku:* ‚scortari'.

KURVASTVO, *n. vidi* kurvarstvo. — *Na dva mjesta u jednoga pisca* XVIII *vijeka (vaļa da nije štamparska pogreška).* Koji su lažļivije bogova svojije kurvarstva poštovali. F. Lastrić, test. 396[a]. svet. 122[a].

1. KÙRVATI, kùrvâm, *impf. raditi kao kurva (lagati). — U Vukovu rječniku:* ‚wie eine hure sich betragen, lügen' ‚meretricio more se gerere'.

2. KÙRVATI, kùrvâm, *impf. činiti da nešto (objekat) bude kao kurva. — Na jednome mjestu* XVII *vijeka (u prenesenome smislu).* Reci meni: da jedan majstor upeńga jednu lijepu figuru, i da ti dovedeš drugoga majstora, i da ti počne svrhu one figure peńgati, a ne umijući upeńgati ni kako je prvi majstor upeńgao, ne bi li se veoma rasrdio i razgńijevio prvi majstor vidjevši gdi mu drugi kurvaju majstoriju? Nemoj dakle odmetati pisma i prilike Božje, a uzimati priliku kurvarsku, zašto tko kurva i pogrđuje priliku i peńgu Božju vele težak grijeh čini. M. Divković, bes. 284—285.

Digitized by Google

3. KÛRVATI, kûrvâm, *impf. vidi* kurvariti *i* kurvati se. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka* (kurbati, *vidi kod* kurva). ‚S ku su kraļi zemaļski lotrovali'. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 198b. apoc. 17, 2. (na strani kod ‚lotrovali' stoji ‚kurbali'. Đ. Daničić).

KÛRVATI SE, kûrvâm se, *impf.* quaestum corporis facere; scortari. — *Od* XVII *vijeka.*

a. *u ušemu smislu, živjeti kao kurva, biti kurva.* Jao onoj koja se pođe kurvati po zli dili z djavlom. I. Ančić, vrat. 51. Kurvala si se. Đ. Daničić, jezek. 16, 16.

b. *živjeti kao kurvar, biti kurvar. — Između rječnika u Vukovu* (‚hurer' ‚scortor'). Da smo se dali na stvari svitovne i počnemo se kurvat svijetom. S. Margitić, fala. 224.

KURVENDA, *f.* lupanar; meretrix.

a. *u prvome značeńu u Bjelostjenčevu rječniku:* ‚ganea, ganeum'. — *isporedi* kurventa.

b. *u drugome značeńu.* I potroši s kurvendami. V. Došen 121b.

KURVENTA, *f. u Stulićevu rječniku:* ‚prostibulum' *iz Habdelićeva u kojemu je značeńe:* ‚ganea, ganeum'. — *isporedi* kurvenda, a.

KURVÈTINA, *f. augm.* kurva. — *Radi oblika* kurbètina *vidi kod* kurva. — *Od* XVII *vijeka (vidi kod b)). a) s* -v-. — *Između rječnika u Stulićevu* (‚scortum') *i u Vukovu* (augm. v. kurva). Ovakom ļubavju ļube se i kurvetine. J. Filipović 3, 255b. Dakle si ti bila nikakva kurvetina, bludnica i malo dobra ženska glava. M. Dobretić 442. Ćerka ti je kurvetina. Nar. pjes. krasić. 1, 139. — *b) s* -b-. — *Između rječnika u Belinu* (‚bagascia, puttana abietta e sfacciata' ‚scortum' 124b) *i u Voltiģijinu* (‚puttanaccia, sgualdrina' ‚garstige hure'). Gdi je žena kurbetina, mora biti muž rogina. P. Vitezović, cvit. 149. Kurbètina ‚meretrix'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1ftg. 53.

KÛRVICA, *f. dem.* kurva. — *U Belinu rječniku:* ‚meretricetta' ‚meretricula' 488a; *u Bjelostjenčevu:* ‚meretricula'; *u Stulićevu:* ‚meretricula, scortillum'; *u Voltiģijinu:* ‚puttanina, puttanella' ‚eine kleine hure'; *u Vukovu:* dim. v. kurva (u Srijemu kurvica).

KÛRVIĆ, *m. kurvin sin, kopilan; nije svagda pogrdna riječ kad se kome ili o kome kaže u prenesenome smislu. — isporedi* 2. kopilan, b, *i* 2. kopile, b. — *Postaje od* kurva *nastavkom* ić *kao i druga patronimička imena od supstantiva na* a *(muških i ženskih). — Radi oblika* kûrbić *(kod* c) *vidi kod* kurva. — *Od* XVI *vijeka (vidi* e), *a između rječnika u Vukovu* (1. ‚der hurensohn' ‚spurius'. — 2. ‚ein tüchtiger kerl' ‚nebulo'. cf. kopile).

a. *u ovijem primjerima može biti pogrdna riječ, premda se i u ńima može misliti na značeńe kod* b. Sve ti, bane, ļuba poharala sa kurvićem Dukom Hercegovcem. Nar. pjes. vuk. 2, 175. Mene hoće sirotińa kleti: ‚Gle kurvića Kraļevića Marka! oni su mu dvori izgoreli, a ovi mu pusti ostanuli!' 2, 369. Stan', kurviću, Grčiću Manojlo! lasno j' s đecom mejdan dijeliti, no pričekaj deli Radivoja. 3, 30. O kurviću, Đoko Petroviću, đe si danas? niđe te ne bilo! 4, 310.

b. *u ovijem se primjerima ističe značeńe kao kod* c, *ali opet prema čeļadetu što je mrsko, te može biti ujedno i pogrda.* Kog t' je žao, ne šaļi ga onđe, jer je kurvić Vatrica Stjepane, hoće onđe mlogi ostanuti. Nar. pjes. vuk. 3, 90. Aman, pašo! vidi ni zuluma od kurvića majstora Manojla. evo danas tri godine dana kako se je kurvić odmetnuo hajdukovat gore po planina. 3, 328. Đe im nije s mirom prolaziti . . . od kurvića Kostreš-harambaše. 3, 328.

c. *riječ nije pogrdna nego znači ili lukavo ili junačko, svakako vaļano, momče.* Lijepo ga je kurvić poslušajo. Nar. pjes. bog. 324. Vešto kurvić nišańģija beše. Nar. pjes. vuk. 3, 427. — *S* -b-. Od kurbića od Seńa Ivana prosi kćerce dužda mnetačkoga. Nar. pjes. istr. 1, 63.

d. *u ovome primjeru može biti da se kaže uz ńeko žaļeńe.* Bre, kurviću, Jurišiću Janko! neću tebe pare ni dinara. Nar. pjes. vuk. 2, 320. — *jamačno je tako u ovome primjeru gdje se ne kaže o čovjeku nego o gradu:* Stade igrat zmija Lastavicu *(koña),* koliko je ńega ražļutila, u Prizrenu istrla kaldrmu i Prizrena redom pokvarila, baš se kurvić pograditi neće za punijeh dvanaest godina. Nar. pjes. vuk. 2, 58.

e. *u naj starijim primjerima stoji vokativ jednine kao usklik, i nije u osobitoj svezi s čovjekom s kojijem se govori. u prvome se primjeru ističe radost i divļeńe, a u drugome nasuprot žalost.* Imamo njeke oce koji nas paze, kud gledamo, kud hodimo, gdje sjedimo i što ijemo . . . Ah kurviću, da se ļudi bez otaca rađaju, dobro bi ti nam mladijem bilo! M. Držić 276. Ah kurviću, kao ja ostavih kļuče od magazina onomu vragu! 340.

KÛRVIN, *adj. koji pripada kurvi. — Radi oblika* kûrbin *vidi kod* kurva. — *Između rječnika u Stulićevu* (‚ad meretricem spectans'). *a) s* -v-. Učiniću uda kurvina. I. Velikanović, uput. 1, 351. Niko neće reći: ‚Ja sam kurvin sin'. Nar. posl. vuk. 220. Ne nosi u dom Gospoda Boga svojega ni po kakom zavjetu plate kurvine ni cijene od psa. Đ. Daničić, 5mojs. 23, 18. — *u psovkama.* Jeste li kada slišali da se zval kap*(e)*tan Perušić nevern*(i)*k ali se zval kurvin sin? Mon. croat. 182. (1501). Kurvine bestije! N. Naļešković 1, 261. 287. Kurvine dezerte, putane smrdeće! 1, 290. Kurvine hlapine! M. Držić 32. Kurvina starca što se umije dobro akomodat! 315. Mi se bogme svi osvetismo od ovoga kurvina muža. 396. Kao kurvin muž lagal je. Starine. 11, 143. *(oko* 1679—88). — *radi ovakovijeh primjera vidi* kurvić. Al' mu baba odgovara: ‚Počekaj me, kurvin sine!' Nar. pjes. vuk. 1, 350. Kad sam bio mlado momče, djevojke me bracom zvaše, . . . stare babe: ‚Majkin sine'; a kada se ja oženih, . . . djevojke me vragom zovu, stare babe: ‚Kurvin sine'. 1, 510. Kurvin sine, crni arapine! Nar. pjes. petr. 2, 641. Ono ti je kurvino kopile, a na ime od Seńa Tadija. Nar. pjes. vuk. 3, 158. Hajd' otole, kurvino kopile! Ti li si se care učinio, da ti držiš careve haine? 3, 352. Obazre se Kuna Hasan-aga, kad sagleda nejakog Matiju: ‚Bog pomogo, kurvino kopile!' Govori mu nejaki Matija: ‚Be čuješ li, Kuno Hasan-ago? Ja nijesam kurvino kopile, meni se zna *(zna se meni?)* i otac i majka'. Voli ńemu Kuna Hasan-aga: ‚Sjaši, more, da pijemo vino'. 3, 387—388. — *b) s* -b-. Kurbine je srića ćudi: stare biži, mlade nudi. P. Vitezović, cvit. 102.

KÛRVINGRÂD, *m. zidine staroga grada u Srbiji u okrugu niškome.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 3, 16. Po naj novijem osvetļeńu g. Ruvarca stari grad Koprijan nije ništa drugo nego onaj današńi Kurvingrad. 16. — *Od* Koprên *ili* Koprijan *(vidi) narod je po pučkoj etimologiji načinio današńe ime što se pomiše od* XVIII *vijeka.* Dojdosmo u Niš na užinu i paki (8 — *osmi* — konak) na Bugarsku Moravu pod Kurvin grad. Glasnik. 31, 297. (1704). — *Kao eufemizam pa*

Digitized by Google

i s toga što se misli na ugarskoga kraļa Matiju Korvina postao je drugi oblik Korvingrad. Spram Korvingrada. Rat. 53.

KURVINSKI, *adj. koji pripada kurvama. — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚meretricius'. 2. kurvinski gospodar ‚leno'. 3. kurvinski stan, sramotna vulica, očito bludišće, burdelnica ‚lupanar') *gdje se naj prije nahodi, u Jambrešićevu* (kurvinska hiža ‚ganea' *itd.), u Stulićevu* (v. kurvski *iz Habdelićeva).* Srete ga žena u odijelu kurvinskom i lukava srca. Đ. Daničić, prič. 7, 10.

KURVIŠ, *m. kurvar. — U Bjelostjenčevu rječniku (vidi kod* kurvar), *u Jambrešićevu* (‚scortator'), *u Voltiġijinu* (v. kurvar).

KURVIŠTE, *n. samo u Stulićevu rječniku:* v. kurvarište.

KURVITI, kurvim. *impf. samo u Stulićevu rječniku:* meretricari, scortari, meretricem agere' *s dodatkom da se nalazi u pisca Lastrića što je vrlo sumnivo.*

KURVÒVATI, kùrvujêm, *impf. u Belinu rječniku:* ‚essere meretrice' ‚facere meretricium' 482b; *u Stulićevu:* v. kurviti; *u Voltiġijinu:* v. kurvariti. — *U značeńu kao kod* kurvati se, b *u jednoga pisca čakavca* XVI *vijeka (s* -b-: kurbovati, *vidi kod* kurva). Ki su š ńu kurbovali. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 200. apoc. 18, 9. — *Na istoj strani u istome značeńu stoji sa* se: Kraļi zemaļski su se š ńu kurbovali. apoc. 18, 3.

KÛRVSKÎ, *adj. samo u Stulićevu rječniku:* ‚meretricius', *gdje ima i adv.* kûrvski ‚meretricie'.

KÚRVSTVO, *n. samo u Stulićevu rječniku:* v. kurvareńe.

KURŽAP, *m.* Rhinolophus ferrum aequinum Keys. et Blas., *vrsta slijepoga miša (šišmiša, ļiļka) u kojega je na nosu kao potkova.* u Klenovniku. D. Hirc.

1. KÛS, kúsa, *adj. bez repa, kojemu je rep odrezan ili otkinut. —* -u- *stoji mj. ńegdašńega* ą. — *Akc. kaki je u gen. sing. m.* kúsa, *taki je u svijem oblicima nominalne deklinacije, osim nom. (i acc. sing. m.* kûs, *ako je jednak s nominativom)* kûs; *kaki je u ovome taki je u svijem oblicima složene deklinacije:* kûsî, kûsâ, kûsô, kûsôga *itd. — S gorńijem je značeńem riječ praslavenska* (konsъ), *isporedi stslov.* kąsъ, *češ.* kusý, *poļ.* kęsy. — *Mislim da bi još starije značeńe moglo biti šire: okrńen, osakaćen, pokraćen, a da bi ovo postalo od još starijega: odgrizen. ako je tako, ista je osnova kao kod* 2. kus *i* 1. kusati *(Miklošić to ne priznaje). — Između rječnika u Stulićevu* (‚mancante, o mozzo di coda o di manico' ‚mutilus'), *i u Vukovu:* ‚gestutzt' ‚cauda truncata' [cf. kundast, kusast].

a. *u značeńu kao što je sprijeda kazano.* Kuse smo još blavore gledali. M. Vetranić 1, 235. Od mala sela kusa je i jalovica. S. Budmani 428b. Odgovara kusi peto. Nar. pjes. vuk. 1, 511. Kuso prase pokraj ogńa pase. Nar. pjes. mag. 1863. 65. Uzjaho bih kusu bedeviju. Nar. pjes. hörm. 2, 394. I Cor-Musu na alatu kusu. 2, 587. Ima ih ka' i kusijeh pasa. (Mnogo — ali kusijeh pasa nema tako mnogo!) Nar. posl. vuk. 103. Kus pijevac pile do vijeka. 164.

b. *u prenesenome smislu, nesavršen, nepotpun.* Ako je i kusa munara, na ńoj je Cišić mujezin. Nar. blag. mehm. beg kapet. 12. I tako ovo pismo osta ovako kuso, ovako bez završetka! M. Đ. Milićević, međudnev. 187.

c. *kod ńekijeh mjesnijeh imena u Srbiji možebiti sa značeńem kao kod* b.

a) Kusa Jaruga, *mjesto u okrugu biogradskome.* Livada u Kusoj Jarugi. Sr. nov. 1873. 826.

b) Kusa Kruška, *mjesto u okrugu biogradskome.* Livada kod Kuse Kruške. Sr. nov. 1871. 592.

c) Kusi Do, *mjesto u okrugu požarevačkome.* Niva u Kusom Dolu. Sr. nov. 1868. 472.

d) Kusi Potok, *mjesto u okrugu: aa) aleksinačkome.* Livada u Kusom Potoku. Sr. nov. 1868. 450. — *bb) biogradskome.* Glasnik. 19, 181. — *cc) ćuprijskome.* Zemļa u Kusom Potoku. Sr. nov. 1874. 14. — *dd) kruševačkome.* Vinograd u Kusom Potoku. 1871. 186. — *ee) valevskome.* Niva u Kusom Potoku. 1874. 426. — *ff) vidi u Daničićevu rječniku:* Kusyj Potokъ, selu je Potočcu koje car Lazar dade Ravanici išla meda ‚na Kusi Potokъ'. S(r). l(et). 1847. 4, 53. (1381).

2. KÛS, *m.* offa, bolus, *naj starije je značeńe: što se jednom odgrize, po tome znači što i* zalogaj. — -u- *stoji mj. ńegdašńega* ą. — *Mislim da se akcenat ne mijeńa, ali vidi naj prvi primjer kod* c. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kąsъ, *rus.* кусъ, *češ.* kus, *poļ.* kęs; *ima i lit.* kąsnis *u istome značeńu, i Miklošić misli da bi moglo postati od korijena lit. glagola* kandu, *grizem, preko* kond-sъ. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚offa; frustum; fragmentum'; kus zemļe ‚tractus'), *u Mikaļinu* (kus, komad, kako ti kruha al' mesa il' ine take stvari ‚frustum, frustulum, crustum, fragmentum'; kus drva ‚segmentum, segmen'; kus soli ‚grumus'), *u Belinu* (‚boccone, morso' ‚bolus' 143b; ‚pezzo, come di carne, pane e simile' ‚frustum' 559b; ‚porzione, parte' ‚portio' 574b; kus kruha ‚tozzo, frusto di pane' ‚panis fragmentum' 787b), *u Bjelostjenčevu* (kus, zalogaj ‚fragmen, frustum, fragmentum'; kus kruha, komad, falat, parađik kruha ‚frustum panis'; kus dreva ‚segmen, segmentum'), *u Jambrešićevu* (‚frustum'), *u Stulićevu* (‚frustum, frustulum, fragmen, bucella'), *u Voltiġijinu* (‚boccone, pezzo' ‚bissen').

a. *u značeńu sprijeda kazanome.*

a) u pravome smislu. Oble jidući kusi... Starine. 23, 145. (1496). A ti žrlće sladokusi, oplasnuće ti trbusi; kad se kusa budeš hvatat, kus od tebe bude skakat. M. Marulić 309. Prjesnačić ti nosim, bogme sad dozvah Pribisavu, a ti ga ne okusi vragut *(ne* vragu t', *kako je štampano, vidi* vragut) kus. M. Držić 185. Ako i ja ne okusim kus od toga bokuna. 339. I dobrijem se kusom čovjek udavi. (D). Kus mučan prožderijet, ali probavit. (D). Lud je kušan kus tko pusti, a pohvaļen uzme u usti. (D). Poslov. danič. Neće da okusi jedan kus mesa. V. M. Gučetić 108. Da neće kad kus tebi u grlu nepomično prisjesti. A. Kalić 51.

b) u prenesenome smislu, može značiti jelo uopće, hranu (obično s ńekom ironijom misli se na slatko, ugodno jelo). O kusu govore, zašto kus drže raj. Š. Menčetić 336. Gdi bješe slatki kus človjeka hranica svakoga bilja bus i bistra vodica. M. Vetranić 1, 8. Također svrh svega priporit cijene kus. 1, 141. Kus i ogńic staroe uzdrži. M. Držić 221. Još lijek drugi: noge i ruke čudnovatom masti oblagah, s koje podnijeh mnoge muke, nu se kusom tad pomagah silom, jer se ne mogaše jesti ni spat od bolesti. S. Bobaļević 213—214. Kus sladak crvi plodi. (D). Poslov. danič. Dobre kuse ki tu kiha rob učińen svoga griha. J. Kavańin 416b. Sladak kus ‚boccone buono, cioè gustoso' ‚gulae irritamentum'. A. d. Bella, rječn. 143b.

b. frustum, fragmentum, segmentum, *u širemu smislu, isto što komad.*

Digitized by Google

a) komad kakva jela što se ne proguta u jedan put (u kojemu je primjeru teško raslikovati od a). *isporedi* komad, a, *c)* i b. Skupite ča je ostalo kusof, da ne poginu. Bernardin 52. Anton Dalm., nov. tešt. 189b. joann. 6, 12. Velik kus kruha. Korizm. 8b. Kus hljeba želeći. M. Vetranić 1, 223. Daj, dopus' da počnem daj jesti tvojega hljeba kus. N. Dimitrović 91. Boļe j' kus jimit kruha i vina žban. P. Zoranić 51b. Kad bi joj donio prosjak kuse kruha. B. Kašić, per. 124. Da bi jaki kus al' komad, a ne mrva kruha bila. J. Kavańin 400a. Mučno je malahnu pogaču na vele kusa dijeliti. (Z). Poslov. danič. — Daše ńemu kus ribe pečene. N. Rańina 126a. luc. 24, 42. — I doni ne mala kus ponačeta prem s kruhom kaškavala. P. Hektorović 16.

b) uopće, vidi komad, a, *a).* Kada jedna stvar razbije se na velike kusi. Naručn. 49b. Vidiš nikoga ssičena na kuse. Korizm. 76a. Toj me će zvjerenje zlosrdo na kuse razmaknut. M. Vetranić 1, 93. Gdi će *(ovcu)* na kuse vukovi razdrpit. 1, 435. I mene zle zviri na kuse trgale pri neg' se satiri tim igda pohvale! M. Držić 95. Bijeh toli pun žalosti i straha, da srce ne da mi pogledat za ńega ne vidit na kuse razbijena. D. Zlatarić 78a. Gdi kopļa bodežna svud lete u kusi. Đ. Baraković, vil. 79. Tad slomi u kusi list duba zelena. 133. Ter da me do mrve u kusi razdere. 290. Pojde kip u kusi, kosti se razbiše, ide duh gdi dusi ostali ki zgriše. 294. Kim *(mačem)* misli u kusi tilo nam prosuti. jar. 109. Ne vidiše na ńem rane, nego sabļu u tri kuse. drag. 376. Kupu, ka se tudije na male razmrvi kuse. F. Glavinić, cvit. 77b. Vitezi na kuse zmrvivši. 133a. Ter mu vas na kuse razbihu kalež. 266a. Justin na kuse, Stater na mrve rasičeni bihu. 226b. Pri su ga *(hrti zeca)* u kuse drobne razmaknuli. I. T. Mrnavić, osm. 155. Nemila neka gusa na me izriga svoju zloču i učini me u sto kusa. Ġ. Palmotić 1, 317. U dva kusa štit rascijepi. P. Kanavelić, iv. 183. Druzi uzlaze i peńu se *(na mir)* za izmjenu prvijem dati, nu u kusijeh vraćaju se na tle ravno strmovrati. 240. Paka ga rasiče na kusove i one kusove ostavļaše po putu. P. Posilović, cvijet. 72. Djavli kleti ńih će u kuse svih razneti. A. Vitaļić, ist. 184b. Brata ubi i isiječe na kusove. K. Maġarović 38. Ljepos rajske ruse ki razčinkah svu na kuse. J. Kavańin 51a. I sve im plavi sbi u kuse *(Gargan).* 229b. Zrcalo razbiveno kad je u kuse. 354a. Čuvajte, na kusove da ih ne razdru vuci i love. 378b. Kolo raščiniti i razbiti ga u sto kusa. A. d. Bella, razgov. 94. Da se tilo moje od pomamnih neprijateļa ļutim bičovańem na kuse razkine. A. Kanižlić, uzroci. 100. Da mu opadaše okolo tila meso na kuse. Blago turl. 2, 28. Dviže ga s zemļe i podri nož za učinit ga u kuse. 2, 68. Znaš, u Moreli mati mahnita da je za pogostit Vinčenca svoje malahno dijete ubila, rasjekla, polovicu ispekla, polovicu svarila, ali znaš i Vinčenco da je kuse skupio, svako k svomu sastavio, živo dijete povratio. A. Kalić 550. Sikira malo da ni prošla na sto kusi. Nar. prip. mikul. 54. *metaforički.* Sve mi se na kuse srdačce raspada. M. Vetranić 2, 210. Zasve jer joj od bolesti srce u kuse raskida se. P. Kanavelić 147. Cijepaše u sto kusa srce meni. 280. — Oda svega blaga i slave poni sobom kus postave. M. Marulić 316. Jednim kusom vriće pokriše ga. Transit. 35. Kus novoga platna. Anton Dalm., nov. tešt. 1, 12. Odleti tvrdoga kamika kus. F. Glavinić, cvit. 184a. Jer ako sad trusi, morsko uzplihanje, stinja pukli kusi, sunca pomrčanje... I. T. Mrnavić, ist. 187. I nož vazam jednom rukom druge ruke kus odsiče. A. Vitaļić, ostan. 57. Nosa mu odbi kus nemilo. J. Kavańin 91b. Oboreni górâ kusi. 557b. Srdita nakas *(lav)* budući mu zahitila zubima stegno, otole jedan golem kus mesa ocijepi. I. Đorđić, ben. 169. Odrizivavu mu kus mesa. M. Pavišić 42. U snu vidi anđela, tkoji zavukavši mu ruku u utrobu, izvadi i odbaci kus mesa užganoga. Blago turl. 2, 163. Kus karte u kojoj je pisano ńihovo ime kršćeno. Ant. Kadčić 138. *metaforički.* Primi, Aleksandre, srčeni i dragi kus srca moga, primi jedinorojenu kćer moju. Aleks. jag. star. 3, 274. *o moćima.* Andrijeve kus mišice. J. Kavańin 316a. Kus košuļe Ińatija. 328b. Ezekijela kus profete. 324a.

c) vidi komad, d. Da stavimo kada bi pop podvigal oštiju i pokazala se prilika diteta ili kus mesa, ča ima učiniti tada? Naručn. 42b. Bih u utrobi jedan kus mesa. A. Vitaļić, ist. 498. Bihu našli 1 kus leda. Korizm. 22a. Kus sam kala grumenoga. J. Kavańin 403b. Tlači se i kraļ, ko kus gliba, kad ne sijeva iz dna greba. 30b. Naglo dažjeć grad ledeni i žerave kusi ogńeni. A. Vitaļić, ist. 51b. Jabučat gvozden kus *(lumbarda)* iz gńizda ogńena izleti kako trus. Đ. Baraković, vil. 108.

d) u prenesenome smislu, stoji u značeńu: naj mańi dio, ili vrlo malo. — isporedi mrva. *aa)* do kusa *znači: da naj mańega dijela, dakle: sve.* Sve stado zla mraka vazmiješe *(sic,* razniješe?) do kusa *(vuci).* M. Vetranić 2, 310. Neka mi na voļu vukove sva stada do kusa pokoļu. M. Držić 425. Vas proklet do kusa. Đ. Baraković, jar. 101. — *bb) u negativnoj rečenici znači: nimalo.* Odkle li je kupjen *(maher),* do sada nije gore prije bio istupjen: ne vaļa jedan kus, ištećen jur je vas. M. Vetranić 2, 239. Ni ćeš mu viditi igdire tuj kusa. I. T. Mrnavić, osm. 143. — *(u ovijem primjerima treba čitati* vragut, *a ne* vragu t' *kako je štampano, vidi* vragut). Kamo se? oš! oš! oš! nije ga vragut kus; da bi ga ubio koš! N. Naļešković 1, 180. Ona ti pak ukrop ni kaše ne kusa, ni s ńive nosi snop vraguta ni ‚kusa'. 1, 184. Maja me ne uščuje vragut kus. M. Držić 107.

e) kao dio (što može i ne biti materijalno odijeļen od ostaloga), isporedi komad, c, f, g. I drugu *(ribu)* tuj vadri boļe nego mńaše, kojoj se pri sadri kus repa vijaše. P. Hektorović 48. — Da bi srdce moje od dva kusa bilo, svakomu bim dala svoju polovicu. Nar. pjes. istr. 2, 25. — Jedan kus vinograda. Mon. croat. 74. (1450). Jedan kus zemļe. 186. (1489). Dali smo jedan kus sinokoše. 277. (1576). Tko ore kus zemļe. M. Pavlinović, rad. 162. Obajdoh dobar kus utočne glavice. Đ. Baraković, vil. 381. — Podaleč dobar kus, dvi miļe po dva krat. 38. — Od lita i od ńegovih kusov. M. Alberti xiv. Dobar kus vrimena sta onako gol. Michelangelo. 36.

f) vidi komad, e *(o novcu).* Zatim sedma *(sibila)* knige složi . . .; to kriposno ńeje voće doni k oholom Tarkvinu, a za reći sfu mu cinu za te knige što god hoće, kusi zlata pita trista, da jih neće mańe dati. J. Armolušić 31—32.

c. u osobitome značeńu, greda, balvan, trup (komad drva?), vidi i u Mikaļinu i u Bjelostjenčevu rječniku. Kûs, kúsa, balvan od koga se režu daske. u Gomirju. plur. kúsovi. V. Arsenijević. ‚Kûs' znači što i balvan, ili trupac. ‚Esi li ti ove ore koliko kusa naveza?' J. Bogdanović. — *Može biti da amo pripada i ovaj primjer:* I načini

Digitized by Google

Mikula jednoga kusa jarbolac. Nar. pjes. istr. 6, 8.

d. *pl.* kusovi *u jednome primjeru našega vremena kao da znači što i* debelo meso, tanka kost. Opet orač žigne ošńem vola u kusove a išno i težaka u debelo meso. S. Ļubiša, prič. 145.

3. KUS (meda), *m. vidi* 1. sat. — *Može biti da je ista riječ što* 2. kus, *i da je ovo značeńe postalo od* 2. kus, a, *ali nije sasma jasno. — U pisaca Dubrovčana od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (kus meda ‚favo di mele' ‚favus mellitus' 306b) *i u Voltiǵijinu* (‚favo' ‚honigseim' *po svoj prilici iz Belina).* Slobodo, pogledaj na mene odizgar, i ovi kus meda htjej primit za drag dar. I. Gundulić 177. Sat, kus meda ‚favo'. I. Đorđić, salt. 507. Priniješe mu . . . kus meda. S. Rosa 169b. Tegnu s prutom u kus meda. A. Kalić 297. Zašto pčele kuse grade? 572. — *Ovi primjeri jamačno ne pripadaju amo nego pod* 2. kus, a, *a):* Ter ga *(krancić)* vina od godišta napun' i stav' u ń kus medan. S. Bobaļević 209. Vrte se oko naj visocijeh ponora gdje vide kus medeni. Đ. Bašić 29. Gorjet u ogńu vjekuvječnomu za jedan kus medeni. 80.

4. KÛS, *m. top.* — *Zabiļežio ńeki Dubrovčanin u Novome Pazaru* XVIII *vijeka.* Kûs ‚cannone'. S. Budmani 418b. — *Može se pomisliti da je ista riječ što i* 2. kus, *i da je postalo od značeńa kod* 2. kus, b, *f) (vidi* komad, e), *isporedi franc.* pièce; *i zbiļa i u češkome jeziku* kus *znači top, i tako se tumači, ali za mene ostaje jednako čudnovato, da se u češkome i u našemu jeziku uzela baš riječ* kus *za ovo isto značeńe koje nije staro.*

5. KÛS, *m. djelo kojijem se grize (odgrize, zagrize, ugrize). — Od iste osnove od koje je i* 2. kus. — *U dva pisca* XVIII *vijeka.* Jabuke naudļive kusom u smrt upade *(čovik).* F. Lastrić, test. 42b. 149a. Ali jedan kus *(Adamov)* sam protiva zapovijedi Božijoj sve je to smrsio i uništio. A. Kalić 59.

6. KÛS, *m. djelo kojijem se kûsâ, kúsâńe. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚das essen mit vollem löffel'). Ako se kusom ne nakusa, jezikom se ne naliza. Nar. posl. vuk. 7.

7. KÛS, *m.* sapor, gustus, *osobito osjećańe što jelo uzrokuje u ustima, čim se može razlikovati jedno jelo od drugoga. — isporedi* okus, ukus. — *Postańe nije kao kod* 2. kus, *vidi* kusiti. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (n. p. izjede sve u meden kus ‚geschmack' ‚gustus').

a. *u pravome značeńu.* Jer mi se jid niki i čemer prem spusti, ki čini, kus gorki da reste sred usti. H. Lucić *(gdje?).* U ruci mu kupica dvojnica sladkoga kusa. M. Katančić 75. I samo vino i pivo nije ništa drugo nego voda pomiješana s drugim stvarima, te tako dobila kus i boju. Vuk, priprava. 9. Kus joj *(mani)* bijaše kao kus od novoga uļa. Đ. Daničić, 4mojs. 11, 8. Može li sluga tvoj kusom razlikovati što će jesti i što će piti? 2sam. 19, 35. Za to mu osta kus ńegov. jer. 48, 11. Nekakve bijele vodice *(rakije),* ili žutkaste, ili nekakve treće na oblik mrke a na kus ne umijem ti pripovidjet. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 199.

b. *u prenesenome smislu,* sensus, elegantia, *duševno osjećańe kojijem sudimo, jeli što lijepo ili nije.* Estetička prosvjeta gdje se mnogo govori o kusu. Vuk, priprava. 170.

8. KÛS, *m.* cibi appetentia, *žeļa (umjerena, ne glad) za jelom. — Ne znam jeli ista riječ što* 6. kus *ili* 7. kus. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (‚appetito' ‚edendi cupiditas'; nejmam kusa, odbio mi se kus ‚cibos fastidio, satietas cibi me tenet'). Kus, nagon za jelom: ‚Nisam kusa čuja u sebi od božića'. ‚Kad bonik odbije kus, dospio je'. M. Pavlinović.

KÛSA, *f. kuso, kusasto žensko živinče. — Od* XVIII *vijeka.*

a. *kučka. — U Bjelostjenčevu rječniku kod* cucka *gdje znači kučku uopće.*

b. *kokoš. — U Vukovu rječniku:* kusa kokoš ‚gestutzte henne' ‚gallina cauda truncata'. [cf. kunda]. Kusa, *ime kokoši.* F. Kurelac, dom. živ. 58.

c. *ime kravi.* F. Kurelac, dom. živ. 24.

d. koza. Bastaja, Daruvar. D. Hirc.

e. *ime ovci.* F. Kurelac, dom. živ. 32. Kusa, ovca. Bastaj, Daruvar, Bruvno. D. Hirc.

f. *ime svińi.* F. Kurelac, dom. živ. 41. Kusa, svińa. Bosna. D. Hirc.

g. *u prenesenome smislu,* šaļiv naziv za omalenu ženu, osobujno ako joj je još i sukńa kratka. ‚Udao se Petrova kusa'. J. Bogdanović.

1. KÚSAC, kúsca, *m. dem.* 2. kus. — *Od* XV *vijeka (vidi naj zadńi primjer), a između rječnika u Mikaļinu* (kusac, grunac ‚frustulum'), *u Belinu* (‚pezzetto, pezzo piccolo' ‚frustulum' 559b; kusac kruha ‚tozzetto, pezzo picciolo di pane' ‚panis frustulum' 737b), *u Stulićevu* (‚frustulum, frustum, fragmen, bucella'), *u Voltiǵijinu* (‚bocconcino' ‚bisschen'). Prnesi mi, moļu te, i kusac krušca u ruci tvojej. Zadar. lekc. 46. 3reg. 17, 11. Kada na malahte kusce raskruši se. Naručn. 2a. Razsikoše ga na kusce. P. Vitezović, kron. 209. V kusce su me podilili. *u* Jačke. 222. — *U ovijem primjerima o močima (u drugome i u trećemu treba popraviti* š *na* s): Drže Franciškari poštovana kusca ova: dilak zglobe mao Lovrine, diuške i glave Krstinine. J. Kavańin 823b. Kušca lupaj mučeniko(!) i Grgura i Serija, i od gnata njekoliko Eusebija i Klarija. 318b. U Omišu ima svetih svojih kušaca Censorina i Marine. 324a. — *Vidi* 2. kus, c. Da na ńih maline i na stupu i na pilu svaki človik da je voļan i slobodan kusce voziti i sukno nositi. Mon. croat. 116—117. (1478).

2. KÚSAC, kúsca, *m. čovjek što kusa. — U poslovici našega vremena, a između rječnika u Vukovu* (koji kusa, cf. drobac). Ubi drobac kusca *(vidi kod* drobac, 1).

3. KÛSAC, kûsca, *m. kuso, kusasto (muško) živinče. — Od* XVII *vijeka.*

a. *uopće. — U Mikaļinu rječniku:* kusac, bez repa ‚sine cauda', *i u Stulićevu:* ‚cauda mutilus'.

b. *koń.* Opet viđe do dva końanika, na dva kusca, a obadva vranca. Nar. pjes. hörm. 1, 288. Końi kusci, golokraci Turci. 2, 589.

c. *ime psu.* F. Kurelac, dom. živ. 45.

d. *vidi* crnokrug. Kusac, Vipera ammodytes. G. Kolombatović, pesci. 28.

4. KÛSAC, Kûsca, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Razdiļe. 33.

KÛSÂČ, kusáča, *m. isporedi* 3. kusac, d. Kusač ‚Anguis fragilis'. Gradac kod Požege. Kusač ‚Vipera ammodytes'. Gradac kod Požege. D. Hirc.

1. KUSAČA, *f. mjesno ime u Srbiji. a) mjesto u okrugu kragujevačkome.* Niva u Kusači. Sr. nov. 1872. 941. — *b) mjesto u okrugu požarevačkome.* Niva u Kusači. Sr. nov. 1865. 20.

2. KUSAČA, *f.* gļiva (Sabļar, Goļak). B. Šulek, im. 187.

KUSAČANIN, *m. čovjek iz Kusatka (vidi* Ku-

Digitized by Google

sadak). — *Množina:* Kusačani. — *U naše vrijeme.* Pisato g. Vujici Vulićeviću za Kusatčane. Djelovod. prot. 51.

KUSAČE, *f. pl. ime dvjema zaseocima u Bosni: u okrugu sarajevskome.* Statist. bosn. 20; *i u okrugu Tuzle Doňe.* 97.

KUSAČIC, *m. prezime.* — XIV *vijeka.* Smilь Kusačićь. Deč. hris. 12. 83.

KUSAČKO BRDO, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu crnoriječkome.* Vinograd u Brdu Kusačkom. Sr. nov. 1875. 781.

KŮSAĆ, *m.* ime vrelu u Počiteļu. J. Bogdanović.

KUSAĆA, *f.* vrst tikve (Danilo). B. Šulek, im. 187.

KUSADAČKI, *adj. koji pripada selu Kusatku.* Kusadačka *(opština).* K. Jovanović 150. — Kusadačka Brana, *ime mjestu u okrugu smederevskome.* Zabran kod Brane Kusadačke. Sr. nov. 1867. 487.

KUŠADAK, Kusatka, *m. ime mjestima u Srbiji. a) selo u okrugu smederevskome.* K. Jovanović 150. — *b) mjesto u okrugu kragujevačkome.* Zabran u Kusatku. Sr. nov. 1872. 321.

KUSAJA, *f. mjesno ime.*

a. *selo u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdiješ. 59.

b. *mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkome.* Ňiva u Kusaji. Sr. nov. 1869. 424.

KUSAJICA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskome.* Ňiva u Kusajici. Sr. nov. 1871. 409.

1. KÚSAK, kúska, *m. dem.* 2. kus. — *Od* XVIII *vijeka, a između riječnika u Belinu* (‚bocconcello, bocconcino, boccone picciolo' ‚bucella' 143b) *i u Stulićevu* (v. kusac *s dodatkom da se nalazi u Mikaļinu što nije istina).* Ako uštediš krajak ali kusak, sve ti vraća, sve odmeće. A. Kalić 232.

2. KUSAK, *m. mjesno ime.*

a. *vidi u Daničićevu rječniku:* Kusakь, selu je Kamijevcu išla međa ‚na vrьšinu zdê Budova Kusaka'. M(on. serb). 199. (Sr. letop. 1847.) 4, 52. (1881). i selu je Vojnicima išla međa ‚na obrьhь Kusaka'. 4, 52. (1381).

b. *mjesto u Srbiji u okrugu crnoriječkome.* Ňiva u Kusaku. Sr. nov. 1875. 300.

KUSAKOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Prodao svoju kuću Laza Abramović Danku Kusakoviću za groša 310. Glasnik. II, 1, 26. (1808).

KŮSALAC, kůsaoca, *m. čovjek što kůsâ.* — *U Stulićevu rječniku:* kusalac *i griješkom* kusaoc, v. kusavac.

KŮSALICA, *f. žensko čeļade što kůsâ.* — *U Stulićevu rječniku:* v. kusavica.

1. KÚSALO, *m. čovjek (naj češće muško dijete) što (mnogo) kůsâ. u šali.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Ala moj kusalo! jesi li se nakuso?' P. Budmani.

2. KŮSALO, *m. vidi* kusalac. — *U Belinu rječniku:* ‚balbo, scilinguato' ‚balbus' 125a, *i u Stulićevu:* v. kusavac, *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani. — *S istijem akcentom ima i prezime u Dubrovniku.* P. Budmani.

3. KUSALO, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Bukan Kusalo. Nar. pjes. petr. 1, 356 *(među predbrojnicima).* — *Ne znam, kako je akc., isporedi kod* 2. kusalo.

4. KŮSALO, *n. u Vukovu rječniku:* u kašike ono što se meće u usta ‚der vordere theil des löffels' ‚pars cochlearis quae ori admovetur' *(s primjerom:)* Kusalom ga zakusuje, a drškom mu oči vadi. (Kad se ko pokazuje da je kome prijateļ, a misli mu i radi o zlu). Nar. posl. vuk. 164. — *U ovome primjeru može biti da znači što i* kúsâńo, *isporedi* grizalo: Ako što ne bi u kusalo, ne bi u grizalo. (U Crnoj Gori. gledaj: Ako se ne nakusasmo, ne nagrebosmo se). Nar. posl. vuk. 9.

KŮSÂĻ, *m. kus koń.* — *U Vukovu rječniku:* ‚gestutztes pferd' ‚equus cauda curtata'.

1. KÚSAN, kúsna, *adj. u kojega je (jela) ugodan kus (vidi* 6. kus). — *U naše vrijeme.* Meso je u Boci osobito kusno. S. Ļubiša, prip. 7. — *Može biti da ovaj primjer pripada amo, ali je veća prilika da treba čitati* kužne *(kńiga je vrlo zlo štampana):* Rugajte se takim ponukanjim, pogrdite kusno mame. A. d. Bella, razgov. 15.

2. KŮSAN, *m. ime kusu (kusastu) živinčetu.* — *U naše vrijeme.*

a. *ime mačku.* F. Kurelac, dom. živ. 50.

b. *ime ovnu.* Bastaja, Daruvar. D. Hirc.

c. *ime prascu.* Bastaja, Daruvar. D. Hirc.

d. *ime psu.* F. Kurelac, dom. živ. 45.

KUSANA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu vaļevskome.* Ňiva u Kusani. Sr. nov. 1863. 514.

KUSANIĆ, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* Jurko Kusanić. Mon. croat. 338. (1585).

KUSANOVAC, Kusanovca, *m. (kajkavski)* Kusanovec, *ime selu u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdiješ. 118.

KUSANOVA ŠIKARA, *f. ime šumi.* Okešinac kod Voj. Križa. D. Hirc.

KUSAŃA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskome.* Zemļa u Kusańi. Sr. nov. 1875. 42.

1. KÚSÂŃE, *n. djelo kojijem se kůsâ.* — *Stariji je oblik* kusanje. — *U Belinu rječniku:* kusanje ‚il mangiare col cucchiaro' 458b; *u Stulićevu; u Vukovu.*

2. KŮSÂŃE, *n. djelo kojijem se kůsâ (vidi* 3. kusati). — *Stariji je oblik* kusanje. — *U Belinu rječniku:* kusanje ‚balbezza o balbutimento' ‚balbuties' 125a, *i u Stulićevu.*

KUSAŃICA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskome.* Livada u Kusańici. Sr. nov. 1875. 685. — *isporedi* Kusańa *prema čemu može biti deminutiv.*

KUSARA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkome.* Ňiva u Kusari. Sr. nov. 1872. 374.

KUSARICA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskome.* Ňiva u Kusarici. Sr. nov. 1874. 67.

KUSAROVIĆI, *m. pl. ime selu u Crnoj Gori u Bjelopavlićima.* Glasnik. 40, 20.

KŮSAST, *adj. vidi* 1. kus. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚decaudatus, sine cauda'. v. kurtast; *u Stulićevu:* v. kus; *u Vukovu:* ‚gestutzt' ‚cauda truncata'. cf. kus.

1. KŮSAT, *adj. kusast (o psu).* — *Na jednome mjestu* XVIII *vijeka.* Rep od krave i krmače on *(čauš u svatima)* za kalpak svoj zatače, pak i treću kitu steče, rep od kuce..... Da od stražne čauš strane kitu takvu nosit stane, s tim bi barem bio dičan, da je pasjem jatu sličan, te psi kad bi pirovali, za čauša ńeg bi zvali, . . . kan' da b' bio pasjeg roda, il' da b' bili svi kusati za ńegovu sriću svati. V. Došen 161b—162b.

Digitized by Google

2. KUSAT, *m. muški nadimak.* — *U naše vrijeme.* Janka Kusata. Glasnik. II, 1, 32. (1808).

KUSÁTAK, kusátka, *m. što kuso.* — *U Vukovu rječniku:* ‚der stümmel' ‚truncus'. [cf. batić].

1. KÚSATI, kûsâm, *impf. punom se lažicom zalagati, i uopće naglo jesti, tako da se kod toga ńeka buka čuje.* — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes.* 3 *pl.* kúsajû, *u aor.* kúsah, *u ger. praes.* kúsajûći, *u ger. praet.* kúsâvši, *u part. praet. act.* kúsao; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes.* 1 *sing.* — *Ako* -u- *stoji mj. ńegdašńega* ą, *tad je riječ praslavenska sa značeńem gristi (isporedi stslov.* kąsati, *rus.* кусать, *češ.* kousati, *poļ.* kąsać. *vidi i* 2. kus) *te se u našemu jeziku promijenilo značeńe; ali može biti da je od korijena od kojega i* 1. kusiti. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (‚comedere cochleari'), *u Belinu* (‚mangiar col cucchiaro' ‚cocleare aliquid comedere' 458b), *u Stulićevu* (‚cochleare comedere'), *u Voltiģijinu* (‚vorare, mangiucare' ‚fressen'), *u Vukovu* (‚mit vollem löffel essen' ‚cochlear plenum ori admoveo'). Al' će kol orlovi gladnih vezan stati, jatru ka se novi ki mu će kusati *(u prenesenome smislu, o životińama).* H. Lucić 288—289. Bitve i salate naberi i svari ter kusa'. N. Dimitrović 103. Ona ti pak ukrop ni kaše ne kusa. N. Naļešković 1, 184. Čim pretio srka i kusa *(bogati).* J. Kavańin 21a. Nu ga gledajte kako sladko ije i kusa. B. Zuzeri 293. Kusa, ždere, suske trese. V. Došen 158b. Vrlo razvarenu bar kusaj. J. Vladmirović 12. Pak kopa kupusa kog u zimi i u litu kusa. J. S. Reļković 298. Jedan drobi a drugi kusa. Nar. posl. vuk. 111. Ko panadu *(u Dubrovniku se govori* panatu) često kusa, obraz mu je kako rusa. (U Dubrovniku). 151. Ne zna onaj koji kusa nego onaj koji drobi. 199. Kako udrobiš onako ćeš i kusati. 127. Ako je ružno gledat, lijepo je kusat. Nar. bl. mehm. beg kapet. 13. Oni srču pod čadorim kahve i kusaju na obrok pilave. Osvetn. 3, 17. Dok je čorba na astalu treba je malo kusati. Srp. zora, god. 1, svez. 6, str. 124. Kusati, kiselo mlijeko žlicom jesti u okolici Samobora. F. Hefele.

2. KÙSATI, kûsâm, *impf. nejednako strići, čupati.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (v. iskusati). Kûsati, strići neravno. U naše vrijeme u Stonu: ‚Zašto si pustio da te kusa, kad no zna strići?' M. Milas.

3. KÙSATI, kûsâm, *impf.* blaeso ore esse, *ńem.* lispeln, *u govoru ne izgovarati dobro slova* s *i* z, *nego kao novogrč.* σ *i* δ *ili engl.* th *u* thin *i* that. — *U Belinu rječniku:* ‚balbettare o balbutire, scilinguare, tartagliare' ‚balbutio' 125a, *i u Stulićevu* (‚balbutire'). — *I u naše vrijeme u Dubrovniku (gdje se kaže* šuškati *kad se ona slova izgovaraju kao* š *i* ž *a* tepati *kao* t *i* d). P. Budmani. — *Vidi i* kusav.

KÙSAV, *adj. koji kusa (vidi* 3. kusati). — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚blaesus'), *u Belinu* (‚balbo, scilinguato' ‚vir balbus' 125a), *u Stulićevu* (‚balbutiens, balbus'). Mojsije bješe kusav i tepav. M. Divković, nauk. 431.

1. KÚSAVAC, kúsâvca, *m. čovjek što kusa (vidi* 1. kusati). — *vidi kod* lizavac. — *U Vukovu rječniku:* vide kusac. cf. lizavac.

2. KÙSAVAC, kûsâvca, *m. kusav čovjek.* — *U Belinu rječniku:* ‚balbo, scilinguato' ‚balbus' 125a; *i u Stulićevu uz* kusav.

KUSAVČAC, kusavčca, *m. u Stulićevu rječniku uz* kusavčić. — *nepouzdano.*

KUSAVČIĆ, *m. dem.* 2. kusavac. — *U Stulićevu rječniku:* ‚nonnihil balbutiens'. — *slabo pouzdano.*

KÙSAVICA, *f. kusavo žensko čeļade.* — *Samo u Stulićevu rječniku uz* kusav.

KÙSÊĻ, *m.* livada u Zaovinama između Zapoļa i Bojišta; preko ńe ide suha oranica. Ļ. Stojanović.

KUSEN, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkome.* Ńiva u Kusenu. Sr. nov. 1871. 434.

KUSÉTATI, kûsêćêm, *impf.* mana u jeziku kod onih što ne mogu da bistro izgovore slovo ‚s'. — *isporedi* 3. kusati. — Na Braču. A. Ostojić.

KÙSICA, *f. ovako se zovu ńeke ptice i jedna riba, po svoj prilici s toga što su kusasta repa.*

a. *ptice.*

a) Ardea garzetta. Slovinac. 1880. 31b.

b) Ardea ralloides Scop. Kosić tvrdi da joj je ime ‚kusica'. S. Brusina, ptice hrv.-srp. (nastavak). 107b.

c) kusica mala, Gallinula pymaea. Slovinac. 1880. 32a.

b. *ńekakva riba.* Kusica (rek bi da nema savršen rep). L. Zore, rib. ark. 10, 338.

1. KÙSIĆ, *m. dem.* 2. kus. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (kusić, falatec ‚frustulum, frustilum') *gdje se naj prije nahodi, i u Stulićevu* (v. kusac *iz Bjelostjenčeva).* Za ovi može služiti svaki kusić platna. M. Dragićević 176. Daj ti meni jedan kusić od tvoje košuļe. Jačke. 143.

2. KUSIĆ, *m. prezime.* T. Kovačević, bosn. 33.

3. KUSIĆ, *m. mjesno ime.* — *isporedi* Kusići.

a. *manastir.* — *Prije našega vremena.* Kusićь (monastir). S. Novaković, pom. 136.

b. *selo u Banatu.* Šem. prav. 1878. 51.

KUSIĆI, *m. pl. ime selu u Srbiji u okrugu požarevačkome.* K. Jovanović 140.

KUSIĆSKI, *adj. koji pripada selu Kusićima.* Kusićska *(opština).* K. Jovanović 140.

KÙSIDA, *f. ime vodi.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚fluss an der grenze gegen Montenegro' ‚fluvii nomen'). Drugi ih je konak sustigao kod Kusida studene vodice u lijepim kusidskim lukama kod bijela mosta kusidskoga. Nar. pjes. vuk. 4, 26.

KÙSIDSKÎ, *adj. koji pripada vodi Kusidi.* — *Između rječnika u Vukovu* (‚von Kusida') *s primjerom:* Hvatiše se krajem kusidskijem. (Ogled. sr. 115). — *vidi i* Kusida.

KÙSIJA, *m. vidi* kusov. — *U naše vrijeme.* Kùsija, ime kusastom psu. Ima pasa i osim kusije. u Lici. V. Arsenijević. — *U Dubrovniku kao muški nadimak ili prezime.* P. Budmani.

KUSIJAK, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkome.* Ńiva u Kusijaku. Sr. nov. 1875. 72.

KUSIJEVAC, Kusijevca, *m. (kajkavski)* Kusijevec, *ime selu u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdiļe. 117.

KUSILAC, kusioca, *m. u jednoga pisca* XVIII *vijeka znači što i* 2. kus. — *U ovome je značeńu riječ posve nepouzdana, i pisana je jamačno samo radi slika.* A Pankracija pak prstioci u crkvi su Blaža tvoga, njeki ńega i kusioci, da te čuva zla svakoga. J. Kavańin 816a. Jest i ńiha sveta oca prst (‚prist') u srebru Dominika, pole kotar(?) kusioca druzijeh svetih mučenika. 823a. A prikriju plačne oči strane svite kusiоci. 417a.

KUSÌNČINA, *f. osa.* — *Vaļa da je po praslavenskome značeńu glagola* 1. kusati. — *U naše*

Digitized by Google

vrijeme u Istri. Kusinčina ‚vespa'. D. Nemanić, čak kroat. stud. 1ftsg. 59.

KUSIŃA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskome.* Livada u Kusińi. Sr. nov. 1861. 778.

KUSIRIĆ, *m. prezime.* — XVII *vijeka.* Iliji Kusiriću. Starine. 10, 20.

KUSITEĻ, *m. u Stulićevu rječniku:* v. iskusiteļ *s dodatkom da je riječ ruska.*

1. KÙSITI, kûsîm, *impf. vidi* kušati. — *Nije srodno s* 2. kus, *jer je* -u- *bilo i u praslavensko doba, isporedi stslov.* kusiti, *(rus.* искусить, *češ.* zkusiti), *poļ.* kusić, *pa i lit.* kusyti, kusti. — *Osnova je* kus *uzeta iz germanskoga jezika, isporedi got.* kiusan, *anglosaks.* ceosan, *engl.* choose, *stvńem.* chiosan, *srvńem.* kiesen; *korijen je indoevropski* gus *(u slavenskijem bi jezicima od* g *postalo* z), *isporedi snskrt.* ǵuš, *radо jesti, uživati, grč.* γεν(σ)ω, *lat.* gustus, gustare. — *Samo u pisaca* XVI *i* XVII *vijeka (jedan put* XVIII, *i tu u osobitome smislu), ali se nalazi često složeno s prijedlozima, vidi osobito* okusiti; *između rječnika u Stulićevu:* ‚gustare, degustare'; ‚degustare, libare, delibare' *s dodatkom da se nahodi u pisca Lastrića (što neće biti istina);* ‚probare, experiri' *s dodatkom da se nalazi u Menčetića.*

a. *aktivno. — za uže i starije značeńe nema primjera, nego je gotovo u svjema kao kod* kušati, 1, b. Eto prem *(ja)* čekaju taku stvar da kusim. Š. Menčetić 100. Ova ja sve kusih, jeda bih slobodan. 173. Veće toj ne kusi, ni prašaj u naprid. 248. Nemoj mnit tkogodi da mene jur nesan ovoj reć dovodi, zač kusih stvar ovu. 297. Luven blud ako je tko kusil. 298. Da biraš i kusiš što je žalos i tuga. M. Vetranić 1, 96. Ja toj sam kusih i dobro poznaju. 2, 345. To li nećeš ovi način držat, kusit, ni iskati, drago zdravļe za imati, a ti drugo ovo učin'... Jer je kušan ovi način ozdraviti taku nemoć, koji kusit i ti ako ć, da te stegne sumńa, ne čin'... Ako ti je taj nevoļa uši gluhe učinila, kusit malo ovaj dila budi htjenje i tva voļa. M. Pelegrinović 200. Još da bih ja hotil izriti poredom, ne bi mi nigda bil' vjerovna moja čes, ku jesam tuj kusil. D. Rańina 111a. Ma jedan nov način od tuge nesvršni, koje sam paču ja, a drugi ih kusil ni'. 119a. Nu ću prvo kusit jedan *(lijek),* koji zorom vidjeh u sni. S. Bobaļević 217. I tko zla ne kusi dobra ne poznaje. Đ. Baraković, vil. 44. — *U ovome bi primjeru moglo biti značeńe kao kod* kušati, 1, b, *c):* Nu ako me tko pita, kada će toj biti, skončanje od svita kad li se zgoditi, nitkor me ne kusi, ner misal privrati, zač ni ja ni druzi ne mogu toj znati. M. Vetranić 1, 295. — *Nejasno je značeńe u ovome primjeru: jeli isto što predašńe? ili znači gristi (prema* 1. kusati)?: Tim u našem razsrdjenju moć zauzdat jazik pusti, da u svojem govorenju ne probada i ne kusi. J. Kavańin 350v.

b. *sa* se, *pasivno.* Nu mańa vik huđa vidi se i čini svakoja zled tuđa, koja se kusil' nî. D. Rańina 126b.

2. KÚSITI, kûsîm, *pf. (ili impf.?) u Vukovu rječniku:* pf. ‚den schwanz stutzen' ‚caudam trunco'. — *Sva je prilika da* pf. *u Vukovu rječniku stoji griješkom, jer vaļa da je* kusiti *imperfektivni glagol prema* iskúsiti, okúsiti *(kao što je dodao F. Iveković u svome rječniku). — Značeńe je: činiti da što (živinče, objekat) bude kuso, sjeći mu (objektu) rep.*

KUSJAČA, *f. mjesno ime u Srbiji. a) mjesto u okrugu kragujevačkome.* Ńiva u Kusjači. Sr. nov. 1868. 384. — *b) mjesto u okrugu požarevačkome.* Ńiva u Kusjači. Sr. nov. 1865. 435.

KUSJAK, *m. mjesno ime u Srbiji. a) mjesto u okrugu biogradskome.* Glasnik. 19, 181. — *b) mjesto u okrugu krajinskome; zove se i* Kosjak *(nema u ovome rječniku).* M. Đ. Milićević, srb. 979. — *c) u okrugu smederevskome.* Ńiva u Kusjaku. Sr. nov. 1870. 586.

KUSJAN, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkome.* Ńiva u Kusjanu Sr. nov. 1872. 645.

KÙSKUN, *m. tur.* qusqun, *podrepina.* — *isporedi* kuskune. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* Da padnu kuskuni s neba, Vujašu bi se o vratu objesili. Nar. posl. vuk. 54.

KÙSKUNE, *f. pl. u Vukovu rječniku uz* kuskun.

KÙSKUŖ, *m. vidi* kuskun. — *U Stulićevu rječniku:* ‚cigna, posolino con cui la sella s' accomoda alla coda del cavallo' ‚postilena, cingulum' *s dodatkom da se nahodi u pisca Lastrića, što vaļa da nije istina. — Riječ je nepouzdana, jer je jamačno zlo napisao sam Stulli.*

KUSNICE, *f. pl. zatvor (mjesto), uznica.* — *Nejasno postańe. — U naše vrijeme u hrvatskome Zagorju.* Imaju starješine nekakav rešt (narod zove i kusnice, svińac) gdje su zatvarali. V. Bogišić, zborn. 572.

KUSNUĆE, *n. djelo kojijem se kusne (vidi* 1. kusnuti). — *U Stulićevu rječniku:* kusnutje ‚gustatus'.

1. KUSNUTI, kusnem, *pf. vidi* okusiti *(impf.:* kušati). — *U Belinu rječniku:* ‚assaggiare, assaporare, gustare' ‚gusto' 109a; ‚assaggiare leggiermente' ‚primis labiis gustare' 109b; *u Stulićevu:* ‚primis labiis gustare'; *u Voltigijinu:* kusnuti, kušam ‚assaggiare, assaporare' ‚kosten'. Nije o ńem kusnut i pesekat, nego ga je žeļno čekat. J. Kavańin 491a.

2. KÚSNUTI, kûsnêm, *pf. založiti se punom lažicom. — Kao perfektivni glagol prema* 1. kusati. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚einen vollen löffel zum munde tragen' ‚cochlear plenum in os ingero'). Ondale kusni, ondale srkni, dok sve ostavi prazno. Nar. prip. vuk.2 273. Kako derviš prvi put zahvati i kusne... Vuk, odg. na laži i opad. 13. Kusnuo sam iz lonca iz koga se preļeva. M. Đ. Milićević, zim. več. 219.

KÚSO, *m. ime kusastijem domaćijem životińama.*

a. *ime mačku.* F. Kurelac, dom. živ. 50.

b. *ime prascu.* F. Kurelac, dom. živ. 41.

KÙSOMAČA, *f. vidi* gusomača. — *isporedi* kusumača. — XV *vijeka.* Kusomača, (Capsella) bursa pastoris Mnch. (u mletačkome rukopisu), v. Gusomača, Rusomača. B. Šulek, im. 187.

1. KÚSOŃA, *m. ime kusastijem domaćijem životińama (naj češće volu). — U naše vrijeme.*

a. *ime volu. — Između rječnika u Vukovu* (kus vo ‚der stutzochs' ‚bos cauda truncata'). Kurjak barnu izeo a kusońu naklao. Nar. pjes. vuk. 1, 511. Da kusońu puste pod plast (narastao bi mu rep). Nar. posl. vuk. 51.

b. *ime ovnu.* Bastaja, Daruvar. D. Hirc.

c. *ime psu.* D. Trsteńak.

2. KÚSOŃA, *m. vidi* 2. kusac. — *U poslovici našega vremena.* Ne zna kusońa što čini drobońa *(nema te riječi u ovome rječniku).* Bos. vila. 1891. 80.

KUSOŃE, *f. pl. mjesno ime.*

a. *u Bosni dva sela u okrugu Tuzle Dońe:* Kusońe pravoslavne i Kusońe turske. Statist. bosn. 94.

Digitized by Google

b. *u Slavoniji. a) selo u županiji požeškoj.* Razdiję. 128. — *b) dva sela:* Kusońe dońe *i* Kusońe gorńe, *i pusta:* Kusońe gorńe *u županiji virovitičkoj.* 139.

KÚSOŃIN, *adj. koji pripada kusońi (vidi* 1. kusońa). — *U Vukovu rječniku:* ‚des stutzochsen' ‚bovis cauda truncata'.

1. KUSÒREP, *adj. u kojega nije cio (u kojega je kus) rep.* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚chi ha la coda mozza' ‚mutilam habens caudam' 197b), *u Bjelostjenčevu* (kusorep, kusorepec, kusorepica ‚mutilam caudam habens'. v. kusast), *u Stulićevu (uz* kusorepac). Minošan, grdać, star, kusorep, glavorog, na vrati *(od pakla)* jest vratar. Đ. Baraković, vil. 304.

2. KUSOREP, *m. dugi skuti na odijelu, isporedi* 2. kuda, a, *d).* — *U Voltigijinu rječniku:* kusorep, kusorepac ‚coda, strascico di veste' ‚schleppe, schweif eines kleides'. — *nije dosta pouzdano.*

KUSÒREPA, *f. kusorepa kobila.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Sam uteče od Dunaja bane na kobili kusorepi svojoj. Hrv. nar. pjes. 1, 453.

1. KUSÒREPAC, kusòrepca, *m. kusorepo muško živinče.* — *U Belinu rječniku:* ‚chi ha la coda mozza' ‚mutilam habens caudam' 197b; *u Bjelostjenčevu: (kajkavski)* kusorepec *kod* kusorep; *u Stulićevu:* ‚animal praecisae, dimidiatae, mutilae caudae'.

2. KUSÒREPAC, kusòrepca, *m. ļuļ (biļka).* — *Ista je riječ što* 1. kusorepac *u prenesenome smislu.* — *U Stulićevu rječniku:* kusorepac, trava ‚lolium', *i otale u* B. Šulek, im. 187.

3. KUSOREPAC, kusorepca, *m. vidi* 2. kusorep. — *U Voltigijinu rječniku uz* kusorep. — *slabo pouzdano kao i* kusorep.

KUSÒREPAST, *adj. vidi* 1. kusorep. — *U jednoga pisca našega vremena.* Puh kusorepasti (veliki poļski miš kratka repa). S. Ļubiša, prič. 54.

KUSÒREPICA, *f. kusorepo žensko živinče.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (kod* kusorep) *gdje se naj prije nahodi.* To se ja domišļaju, da ta ‚krava kojsava' nije nevinom kusorepicom kakvom. F. Kurelac, dom. živ. 29.

KUSOREPITI, kusorepim, *impf. odrezivati (ne baš cio) rep kojoj životiňi (objektu).* — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. okusorepiti.

KÙSÔV, kusòva, *m. pas bez repa (kus).* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (kus pas ‚der stutzhund' ‚canis cauda truncata'). Mi u nas zovemo psa kad nema repa ‚kusov' a onoga što cijele uši nema ‚kudrov', a pas te pas vazda. Nar. prip. vuk.2 293.

1. KUSOVAC, Kusovca, *m. prezime.* — *U naše vrijeme u Crnoj Gori.* Pop Đuro Kusovac. Nar. pjes. vuk. 5, 531. Pop Joko Kusovac. Magaz. 1868. 72.

2. KUSOVAC, Kusovca, *m. mjesno ime u Srbiji. a) mjesto u okrugu biogradskome.* Livada u Kusovcu. Sr. nov. 1874. 403. — *b) brdo u okrugu čačanskome.* Zabran u Kusovcu brdu. Sr. nov. 1864. 253. — *c) selo u okrugu kragujevačkome.* K. Jovanović 118.

KUSOVICA, *f.* kos, ptica. Bosna. D. Hirc.

KUSÒVĻEV, *adj. koji pripada kusovu.* — *U Vukovu rječniku:* ‚des stutzhundes' ‚canis curti'.

KÙSRA, *f. vidi* kusa, *g.* ‚Ćuti, kusro! đe se ti smiješ u žene miješati!' J. Bogdanović.

KÙSRAP, *m.* ime brdu u Velebitu više Počitelja. J. Bogdanović.

KUSTAR, Kustra, *m. mjesno ime u Srbiji u okrugu požarevačkome.* Kustar, razvaline od staroga grada u selu Dubravici. M. Đ. Milićević, srb. 1030. Livada u Kustru. Sr. nov. 1873. 595.

KÙSTIJERNA, *f. vidi* gustijerna. — *Kod mjesnoga imena na Braču* XII *vijeka.* Na Kalê(vê) Kustêrne. Starine. 13, 206. (1185 *prepis.* 1250).

KUSTIJON, *f. mlet.* custion, *kavga.* — XV *vijeka.* Ki koli bi učinil ku tatbinu ili kustijon... Stat. kast. 1490. 184.

KÙSTÔD, *m. tal.* custode, *čuvar, ali samo u osobitome značeňu: starešina nad fratarskom kustodijom (vidi* 1. kustodija, b). — *Od* XVII *vijeka.* Bosne Arģentine kustodu dostojnomu. V. Andrijašević, dev. III. Fra Petar Bogdan Bakšić kustod Bulgarije. P. Bakšić VII. Činili su se u provinciji kapituli i obirani mnogi kustodi. Norini 53.

1. KÙSTÔDIJA, *f. tal.* custodia, *čuvaňe, ali se u našemu jeziku nalazi samo u osobitijem značeňima.*

a. *ńcšto (kao n. p. ormar, kutija itd.) načiňeno da se što u onome čuva ili hrani.* — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVII *vijeka.* Misleći da su tvoje prsi jedna kustodija ali shrana od prisvetoga sakramenta. I. Držić 80.

b. *u fratara male braće prijedio u kojemu ima ńekoliko manastira; mańi je nego* provincija. Kustodija carigracka i jeruzolimska, i provincija Albanija i Raguza. I. Ančić, vrat. 174. Izašle su iz vikarije bosanske kustodije koje brojim, i ove posli biše učińene provincije. Norini 23. Isti ģeneral učini vikarija u samoj Bosni, jer se mnoge druge kustodije učiniše provincije. 51. 1757 na 17 juna razdili se iznova Bosna i Slavonija: Bosna ostade kustodija. 60.

2. KUSTODIJA, *m. ime muško.* — *Ne znam mu postańa.* — *Na jednome mjestu* XIV *vijeka.* Popь Kustodija sь tьstemь. Svetostef. hris. 32. — *U naše vrijeme prezime u Crnoj Gori.* Kustodija Marko barjaktare. Nar. pjes. vuk. 4, 10. Od Ńegoša do dva Kustodije. 4, 19. Od Ńegoša Kustodiju Maša. 5, 332.

KUSTOŠIJA, *f. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdiję. 90.

KUSTRENA, *f. vidi* Kostrena (sveta Lucija). — *Na jednome mjestu* XV *vijeka.* Obarite| crikve svete Lucije v Kustreni *(na dno strane ima primjedba izdavaoćeva:* mjesto ‚Kostreni'). Mon. croat. 146. (1492).

KUSTUR, *m. ime kosi (brdima) u Srbiji.* Glasnik. 43, 283—284. 331.

1. KÙSTURA, *f. nevaļao nož.* — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kûstûrâ. — *Riječ je rumuńska, ako je rum.* custură *od* cuțitură *(a ovo bi bilo od* cuțit, *nož); ima i maģ.* kusztora. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kustura, nožina ‚culter'), *u Stulićevu* (‚vilis culter'), *u Vukovu* (‚schimpfwort für ein messer' ‚convicium in cultrum'). A kusturom bradu zastrugao. Nar. pjes. mag. 1863. 71. Zaprdio nekaku kusturu za pas. Vuk, rječn. *kod* zaprdjeti. Kustura, 1. odlomak staroga noža ali britve, čim se naćve čiste. 2. nadimak staru nevaļalu nožu. M. Pavlinović.

2. KÙSTURA, *f.* guba, rogač, papuča, šļiva gubava. (u Rađevini). Ļ. Stojanović.

KUSTURICE, *f. pl. ime selu u Bosni u okrugu sarajevskome.* Statist. bosn. 20.

Digitized by Google

KÙSTURIĆ, *m. prezime.* — *Od* XVIII *vijeka.* Toma Kusturić. Norini 84. Od Tome Kusturića. Glasnik. II, 1, 15. (1808). Milovan Kusturić. D. Avramović 241.

KÙSTURINA, *f. augm.* 1. kustura. U ruci mu kusturina tupa. Osvetn. 2, 157. Prebi tursko gvožđe uprijeko, pado na tle kusturina sama. 3, 139.

KUSTURINO POLE, *n. ime zapustjelome mjestu u Bosni u okrugu sarajevskome.* Statist. bosn. 27.

KUSUCI, Kusuka, *m. pl. ime zaseoku u Bosni u okrugu sarajevskome.* Statist. bosn. 19.

KUSÙLATI SE, kusùlâm se, *pf.(?)* u Užicu kad pri kupanju hoće da zagnuruju jedan drugoga silom u vodu vele: ‚Ajde da se kusulamo'. Lj. Stojanović.

KUSULBAPSKI, *adj. vidi* ćeselbaški. — *Na jednome mjestu* XVII *vijeka.* Kasbin i Širvan projdoh kusulbabski. I. T. Mrnavić, osm. 142.

KÙSULJA, *f. vidi u Vukovu rječniku:* kusa krava ‚die stutzkuh' ‚vacca cauda truncata'.

KÙSULJIN, *adj. koji pripada kusulji.* — *U Vukovu rječniku:* ‚der stutzkuh' ‚vaccae cauda truncata'.

KÙSUMAČA, *f.* nekakva travica koju ljudi jedu. — U naše vrijeme oko Stona (u Ošlomu). ‚Idem u kusumaču'. M. Milas. — *vidi* kusomača.

KÙSÛR, *m. ostatak (od duga), arap. tur.* qusûr, *mańak, mahana, ostatak.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚der rückstand' ‚residuum debiti'. cf. ostatak). Što ste nami pisali za ono kusura da vami pošljemo. Glasnik. II, 3, 91. (1708). I predati carevu miriju, sve harače, paru bez kusura. Nar. pjes. vuk. 4, 476. Pa izvadi do tri magarlije, pa ih baci Panći Gračaninu: ‚Na de, Panga, pa kusur isplati što sam junak potrošio vina'. Ali ńemu Panga govorio: ‚Ne budali, tursko momče mlado! ko godir je sa mnom vino pio, taj kusura nikad nî platio, nećeš ni ti, viru ti zadajom'. Nar. pjes. marj. 75. Stan', serdaru, da ti kusur vratim. Nar. pjes. hörm. 2, 467. Kad ćeš mi aga ono kusura podmiriti? Nar. prip. vrč. 216. A međutim će on za to vremo sve poreze ili kusure poreza od rečene sirotińe pouzimat. *u* M. Đ. Milićević, kralj. srb. 43. (1885). Do nekoliko dana daću ti i ostalo ili ‚kusur' ili ‚rešto'. V. Bogišić, zborn. 467. — *U ovome primjeru stoji u prenesenome smislu (ironički?):* Prvi biše knez Dohna Brandibur ki s Svedezi imadiše kusur, i za ńimi trkao je hitar kano hitri jedan jaki vitar. I. Zaničić 196. — *Kao ostatak (ono što je naj zadńe) uopće:* Iskapivši i kusur od rakije . . . Srp. zora. god. 2, sv. 7, str. 150.

KUSURATI SE, kusuram se, *pf.* (s kim), *dovršiti račune, isplatiti što je ko kome dužan.* — *Načińeno od* kusur. — *U naše vrijeme.* Ali je jednom selo Krńevo istuklo svoga kmeta za to što mu deonica nije bila dobro zagrađena. kmet se odgovarao na brata, ali seljaci poviču: ‚Ti si kutńi starešina; ti lezi, pa se posle kusuraj s bratom'. M. Đ. Milićević, opšt. 21. Evo ti Loma, pa se kusuraj s ńim. pomenik. 8, 305.

KUSURIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Božo Kusurić. Nar. pjes. petr. 2, 353 *(među predbrojnicima).*

KUSURLUK, *m. isplaćivańe duga, računańe (?).* — *Načińeno od* kusur *turskijem nastavkom* luk. — *Na jednome mjestu* XVIII *vijeka.* Već odstupi od tog kusurluka. I. Zaničić 178.

1. KÙŠ, *interj. riječ kojom se kome kaže da muči, ali s prezirańem i uvredno.* — *Od ńem.* kusch (dich), *što se kaže psima da legnu, a ovo je od franc.* (à ta) couche. — *U Vukovu rječniku:* ‚kusch! (österr. für halt's maul)' ‚tace, canis' *s dodatkom da se govori u vojvodstvu.*

2. KÙŠ, *m. vidi* kaduља. — *Nepoznata postańa.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Voltigijinu* (‚salvia' ‚salbey'), *i u Vukovu:* (u Hrvatskoj oko Porušića) nekakva trava, bijela ili žuta cvijeta ‚art pflanze' ‚herba quaedam'. U Hrvatskoj je ‚kuš' Salvia officinalis. F. Iveković, rječn. Kûš ‚Salvia hortensis'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 9. Kuš, Salvia officinalis L. (Primorje, Cres). B. Šulek, im. 187. — Kuš divji, 1. Salvia pratensis L. (u Primorju); 2. Salvia officinalis L. (u Istri). B. Šulek, im. 187.

1. KÚŠA, *m. ili f. kuso živińce.*

a. *vo.* De je bila bez kuše vodovodnica? Nar. posl. u Srbiji. Lj. Stojanović.

b. kusa krmača. Orahovica, Slatina. D. Hirc.

c. *u prenesenome smislu,* nadimak djetetu od mila. u ćuprijskom okrugu u Srbiji. Lj. Stojanović.

2. KUŠA, *f. vidi u Daničićevu rječniku:* u selu Dabru manastira Ravanice bješe ‚отъ Braničeva na Beranje Kušomъ hatarъ'. M(on. serb). 199. (1381). mjesto toga u S(r). l(etop). 1847. 4, 51 stoji ‚Kutomъ'.

KUŠAC, kušca, *m. poljubac.* — *Od ńem.* kuss. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (kajkavski* kušec, ljubac ‚osculum, basium'), *u Jambrešićevu* (kušec ‚osculum'), *u Stulićevu (griješkom* kusec, v. celov *iz Bjelostjenčeva).* Kušce primlu. P. Vitezović, odil. 55. Dokli oko tve me ustrili, i podaš mi kušac mili. J. Kavańin 513b.

KÙŠÂČ, kušáča, *m. uprav čovjek koji kuša, ali se u primjerima kaže o vragu.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.:* kûšâču, kûšâči. — *Vuk ima ovu riječ u prijevodu novoga zavjeta, i u rječniku:* ‚der versucher' ‚tentator' *(nema u prvome izdańu), ali u predgovoru ‚Novoga Zavjeta'* (1847) VII *broji među riječi ‚kojijeh nije ćuo u narodu da se govore nego ih je sam načinio'.* Pristupi k ńemu *(Isusu)* kušač. Vuk, mat. 4, 3. Da vas kako ne iskuša kušač. pavl. 1sol. 3, 5.

KUŠÁČEV, *adj. koji pripada kušaču.* S ovom se molitvom i dijete prima u oglašene, po tom idu četiri zakletve da se odriče lukavstva kušačeva. Đ. Daničić, pisma. 184.

1. KÙŠÂK, kušáka, *m. vidi* trtina. — *Valja da postaje od* 1. kus. — *U naše vrijeme u Hrvatskoj, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚uropygium'), *a u latinskome dijelu:* ‚uropygium, quod ultima et angusta spinae pars' naj zadńa hrbtišća kost, ili kušak, ka se u živade zove biškup. Kušak, meso iz kojega repno perje poraste. Daruvar. D. Hirc.

2. KÙŠÂK, kušáka, *m. tur.* qušaq, *pâs, pojas.* — *U naše vrijeme.*

a. *dugo tkańe kojijem se paše.* Opasala tri ćemer-kušaka. Nar. pjes. hörm. 2, 59. Kušakom se utegla ćemerom, u ćemera sve ploče od zlata. Hrv. nar. pjes. 4, 63. Kušak, velika uvijena marama koju upasuju povrh tkanice *(u okrugu pirotskome).* M. Đ. Milićević, kralj. srb. 248. ‚Kušak', obično ‚kušak-ćemer', vrsta ženskoga pasa. *u* Hrv. nar. pjes. 4, 698. Kûšâk, što se inače zove ‚šal'. u Šapcu.

b. *u prenesenome smislu, daska ili drugi*

Digitized by Google

komad drva što je poprijeko pribijen na nekoliko dasaka da čvršće stoje (n. p. u trpeze), prečanica. — U Vukovu rječniku: ‚das querholz (z. b. bei dem tische)' ‚lignum transversum'.

KŮŠÂKOVIĆ, *m. prezime.* Ima i sad porodica u Šapcu.

KŮŠALAC, kŭšaoca, *m. čovjek što kuša. — isporedi* kušač. -- *U Stulićevu rječniku:* ‚qui experitur'.

KUŠÀMA, *f. u Vukovu rječniku:* (u Sarajevu i u ostalim varošima po Bosni) ‚die zunftgala, bei empfang des vesirs' ‚pompa collegiorum'. — *Jamačno je riječ turska: Miklošić* (türk. elem. nachtrag. 1, 65) *kaže da je od* qošmaq, *trčati;* Đ. Popović *piše:* Kušama, Vuk tumači ovu reč koja se u Bosni čuje, kao svečan doček kod vezira, parada espafska; ona dolazi od turskoga ‚košišma' hodańe, trkańe.

KUŠAN, *m. prezime. — U naše vrijeme u Hrvatskoj.* Schem. zagr. 1875. 228.

KUŠANAC, Kušanca, *m. kajkavski* Kušanec, *ime zaseoku u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 67.

KUŠANCI, Kušanaca (?), *m. pl. ime mjestu (u Međumurju?).* — XVII *vijeka.* Mikula knez od Zriña od divjaka rassičen u Kušancih pri Čakovu Turnu, preminu. P. Vitezović, kron. 196.

KŮŠÂŃE, *n. djelo kojijem se kuša. — Stariji je oblik* kušanje.

a. *vidi* kušati, 1, a. — *Između rječnika u Mikaļinu* (kušanje, okušenje ‚delibatio, degustatio'; kušanje, izgled od vina al' žita ‚specimen'), *u Belinu* (kušanje ‚assaggiamento, assaporamento, il far saggio d' una cosa' ‚gustatus' 109[a]), *u Bjelostjenčevu* (‚delibatio, delibutio'), *(u Stulićevu:* v. ješa *s dodatkom da je riječ ruska).*

a) vidi kušati, 1, a, *a) i c). u svijem je primjerima u metaforičkome ili u prenesenome smislu.* Dostoj se osladiti rajskom sladostim kušanje srca moga. V. Andrijašević, dev. 124. Ńegove riječi jesu kušanja od neizrečene slatkosti. M. Radnić 299[a]. Mnogo puta daje Bog kušanje od slatkosti unutrńe. 423[b]. Er ponižnim svak kušanjem *(pričesti)* toj viditi može u sebi. A. Vitaļić, ostan. 63. Što 'e okušat sve sladosti, kad kušanje smrt nam nosi? J. Kavańin 340[b]. O Jezuse, . . . tva slast inijem nad slastima naj veće se ļubit ima: tako krijepi to kušanje, i ti miris blazni tako, da to doprijet uživanje svjet i srce mê 'e nejako. A. Đ. Paoli *u* I. M. Mattei 371.

b) gustus, gustatus, *vidi* 1. kušati, a, *b).* Grčilo i slados kušanje razbira. V. Andrijašević, put. 345. Po ćućenju, po kušanju i vidjenju. J. Kavańin 465[a]. Po vidjeńu, čuveńu, obońańu, kušańu i ticańu. L. Radić 4. Što s očima vidimo, s rukom tičemo, s kušańem ćutimo. T. Ivanović 75.

b. *vidi* kušati, 1, b. — *Između rječnika u Vrančićevu* (kušanje ‚experientia; specimen; tentamentum'), *u Mikaļinu* (kušanje ‚periculum, experientia, experimentum'), *u Belinu* (kušanje ‚prova, sperienza' ‚experimentum' 593[a]; ‚esperienza' ‚experientia' 292[a]; ‚prattica, esperienza' ‚usus' 578[b]), *u Bjelostjenčevu* (‚experientia, experimentum, periculum, tentatio, tentamentum, probatio, specimen'; kušańe, poufańe ‚attentatio'), *u Jambrešićevu* (‚tentamen'), *u Stulićevu* (‚experientia, experimentum, specimen'), *u Vukovu* (‚das versuchen' ‚periculum, experientia, tentatio').

a) vidi 1. kušati, a, *a).*

aa) tentatio, periculum, *djelo kojijem se jedan put kuša što da se sazna, što je, kakvo je.* Ako još ne vjeruješ, čini druga kušanja, dokle ti poznadeš istinu ovu. B. Kašić, per. 198. Znadijahu oni i s rudami se vladati i vrijeme u godine po hodu sunca i u mjesece po hodu mjeseca razdijeliti koja stvar potribuje zrilu pamet, mloga kušańa i vještine nepriproste. D. E. Bogdanić 7. Ovi se načĭn na kušańe daje prvo. J. S. Reļković 285.

bb) tentatio, *vidi* kušati, 1, b, *a) cc) ccc).* Naj veće kušanje ńe izvrsne kreposti bi ustrpļenje. B. Kašić, per. 129.

cc) tentatio, *vidi* kušati, 1, b, *a) dd).* I akoprem staviš *(Bože)* da se ja s napastmi razlikimi bijem i s protivščinami, sve ovo na moju korist narejuješ ki tisuć' načini drage izkušuješ u komu kušanju ni te mańe ļubit tribuje, ni mańe, Gospodine, hvalit. A. Georgiceo, nasl. 279—280. Jeli Bog pokušao da dođe te uzme sebi narod iz drugoga naroda kušańem, znacima i čudesima . . .? Đ. Daničić, 5mojs. 4, 34. Nemojte da vam odrveni srce vaše kao u Merivi, kao u dan kušańa u pustińi. psal. 95, 8. — Naopastovati jest činiti kušańe od onoga. J. Matović 511. Kad svrši đavo sve kušańe, otide. Vuk, luk. 4, 13. — Što razumiš za kušanje Božje? *(vidi primjer istoga pisca kod* kušati, 1, b, *a) dd)).* Blago turl. 2, 88.

dd) conatus, *vidi* kušati, 1, b, *b).* Ako bi bio koi uvit ali ogovor do kušanja ali dogovora ali inoga roka. Stat. poļ. ark. 5, 261.

ee) indagatio, investigatio, *vidi* kušati, 1, b, *c).* Ovo gledańe i kušańe nejma se činiti. Ant. Kadčić 458.

ff) experientia, usus, *znańe što se dobiva kušajući, vidi* kušati, 1, b, *d).* Kušanje likarov očito je *(očituje?)* da kolirij bol od očiju vzima. Naručn. 29[b]. Kako nas uči svagdańe kušanje. P. Radovčić, način. 21. Kad *(bogastva)* ništa ne pomažu kripostma voļe, nego po kušanju vidimo da čine zabiļeženu štetu . . . M. Radnić 82[b]. Kušanje nas uči da naj veće oni koji su jači u tijelu jesu slabi i bolesni u duši. 59[b]. Kušanje svakdańe kaže nam ovo. 302[b]. Kušanje mene je naučilo da još krstjani rigaju suproć dobroti Božijoj ista proklińańa. A. d. Bella, razgov. 150. Prilako jest djavlu zaplest u svoje mriže tko se ńegovu prijateļstvu približa, tako da se priritci nahode, da otrosavši se od ńega k Bogu se povratjaju, kako nam kušanje čini poznat. Blago turl. 2, 55. Dali nas svagdano kušańe uči da se ritki nahode koji se vraćaju na ispuńeńe takove ispovidi. Ant. Kadčić 218. *(Vjera)* ne ima dostojanstvo gdje čovječanski razlog podaje kušańe i poznańe. J. Matović 214.

gg) sensus, *osjećańe, vidi* kušati, 1, b, *e).* Vidjet ćemo se malo paka na kušanju ovijeh muka. B. Zuzeri 259.

hh) sentiendi ratio, *način osjećańa (subjektivno prema gg)).* O privišńi Bože, . . . tako promini kušanje od srca moga da osven tebe nijednu nikadar ne ońuti slast, nijednu ne ļubi ļepotu, nijednu ne ište nepristojnu ļubav, . . . B. Kašić, zrc. 174.

KUŠAR, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu jagodinskome.* Livada u Kušaru. Sr. nov. 1875. 374.

KUŠATA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu krajinskome. (Rječica Jabuča)* izvire iz mesta Prerasta (jedan mi je prijateļ javio da se to mesto zove ‚Kušata'). M. Đ. Milićević, srb. 943.

KUŠATEĻAN, kušateļna, *adj. koji (ili kojega)*

Digitized by Google

treba kušati. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚experiendus'.

KÙŠATI, kûšâm, *impf.* gustare, degustare; experiri, periclitari, tentare, conari. — *Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* kûšâ). — *Riječ je stara, isporedi stslov. i nslov.* kušati, *bug. praes.* kušam, *rus.* кушать. — *Postaje od* 1. kusiti.

1. *aktivno.*

a. gustare, degustare, *po malo čega (jela ili piva) uzeti u usta, osobito namjerom da se zna kakav je kus (vidi* 7. kus). — *Ovo je jamačno starije značeńe, kako se može poznati po ruskome jeziku.* — *Između rječnika u Mikaļinu* (kušati, ogledati, okusiti ‚gusto, degusto, attingo, delibo, praegusto'; kušati vino malo po malo ‚pitisso'; kušati malo samo usnima ‚primoribus labris gustare'), *u Belinu* (‚assaggiare, assaporare, gustare' ‚gusto' 109a), *u Bjelostjenčevu* (kušam, koštam, okusivam ‚delibo, praelibo, praegusto, gusto, degusto'), *u Jambrešićevu* (kušam jestvinu ‚gusto'), *u Stulićevu* (kušam *kod* kusnuti), *u Voltiģijinu* (‚assaggiare' ‚kosten'), *u Vukovu* (ko sluša, on i kuša, t. j. daju mu te jede).

a) u smislu sprijeda kazanome. Hteć *(Eva)* da on kuša stabla huda *(Adam).* J. Kavańin 47b. Na poso stavi ruku i ovo piće počni kušat i na srčke oblazit ga. B. Zuzeri 330. Rakiju kušati. P. Bolić, vinodj. 2, 426. — *Metaforički.* Kako sada porođena djeca (‚djevic') razložno (‚razložni') bez zlobe mlijeko žudite, da u ńem rastete u spasenju; ako ste zato kušali, jere sladak jest Gospodin. N. Rańina 129a. petr. 2, 2—3. Tko je sladak, kušaj tega! J. Kavańin 537a. Ah kušajte i pazite, kê čestite slasti jesu. I. Đorđić, salt. 104. Koja gori jesu kušajte, a ne koja su na zemļi. J. Matović 62.

b) palato percipere, *osjećati kakav je kus čega (objekta).* Ne bi živio, vońao, ticao, kušao... J. Kavańin 477a. Ne razpoznaje li uho riječi kao što grlo kuša jelo? Đ. Daničić, jov. 12, 11. — *Metaforički.* Nijedan hip nesrećna ma duša čemer, jad i nalip gorčiji ne kuša. D. Rańina 19a. Oči imam, a slijep gredu, zrak se obrati u tamnosti, gorim stojeć vas u ledu, a slas kušam u gorkosti. S. Bobaļević 222. Da neslasti svijeh gorčina kušahomo. A. Vitaļić, ostan. 86. Srce ovo božanstveno pučina je svake utjehe i sladkoga smirenja: u ńu potoni, ali ne želi ńe slast kušati. I. M. Mattei 245.

c) uopće jesti ili piti, ili oboje. Da već neće ploda ovoga od loznoga kušat vijeku. J. Kavańin 482a. Da je Jefrem ubio jim i kravu i u ńoj tele i da više ne budu kušali mlika. M. A. Reļković, sabr. 58. Ko sluša, on i kuša. (Daju mu, te jede). Nar. posl. vuk. 156. — *Metaforički. (Ljepota je)* med prislatki, ki tko kuša, čemer mu se sladak čini I. Gundulić 374. Kruh ne kuša izpraznosti. J. Kavańin 386b. Ah! učini, kad te kuša, tvoju slatkost da uživa srićna ovom hranom duša. A. Kanižlić, bogoļubn. 238. *(Duša)* koja onu čašu kuša koju Juda. V. Došen 80b.

b. experiri, periclitari, periculum facere, explorare, tentare, conari, *u širemu smislu nego kod* a *(ne samo o kusu u ustima).* — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚experiri; tentare'), *u Mikaļinu* (‚experior, periculum facio, probo, tento, periclitor'; kušati sreću ‚fortunam tentare et periclitari'; kušati, stavit se ‚audeo, tento'; kušati, staviti se za isprositi štogod ‚aliquid attentare'), *u Belinu* (‚esperimentare' ‚experior' 292a; ‚sperimentare' ‚experior' 698a; ‚provare, far prova' ‚experior' 593a; ‚informarsi' ‚cognosco' 401b; kušati štogod ‚tentare, attentare' ‚aliquid attentare' 728b), *u Bjelostjenčevu* (kušam, ogledam, probujem ‚tento, probo, experior, experimentum facio, degusto hominem', v. pertento; kušam ‚audeo, tento, attento'; kušam sreću ‚probo fortunam'), *u Jambrešićevu* (‚probo, tento'), *u Stulićevu* (‚experiri, periclitari, probare, experimentis deprehendere, experimento probare'), *u Voltiģijinu* (‚tentare, sperimentare; ardire, osare' ‚versuchen; sich unterstehen'), *u Vukovu* (‚versuchen' ‚tento'), *u Daničićevu* (‚tentare').

a) vršiti (jedan put ili više puta) na čemu (objektu) kakvu radńu s namjerom da se sazna jeli ono uopće dobro ili zlo, pravo ili nepravo, za ńešto sposobno ili ne. može se podložnom rečenicom izreći namjera s kojom se kuša, vidi n. p.: Nisam ti se boļom razbolila, već te kušam, jesam li ti draga. Bos. prijat. 1, 37.

aa) uopće. Svaka kušajte, koja dobra jesu uzdržite. I. Bandulavić 41b. paul. 1thess. 5, 20. Sve kušajući dobro držite. Vuk, pavl. 1sol. 5, 20. Nemoj se u napridak tužiti na Božje providjenstvo. Ako nisi bio srićan do sada, ti si kriv. kušaj i vidićeš. A. d. Bella, razgov. 13. Ovo je reći da je *(Bog)* neviran. kušajte, kušajte i stavićete se da je viran. ‚Probate me super hoc'. 30. Kušaj, možeš virovati. F. Lastrić, svet. 6b.

bb) objekat je što tjelesno. Ogań zlato kuša i gvozdje. B. Kašić, nasl. 22. Peć kuša sud sudara a vatra od nevoļe kuša pravetnoga. M. Radnić 339a. — A ako vi kad duša kom zledi bolnome vašu svis sadruža, vik neće za ńu lik ni mao da kuša. D. Rańina 145b. Zlamenitijeh zvijeri od gore kušah dare ja svakoje. S. Bobaļević 214. Jednu ženu veoma oči boļaju *(boļahu)* i budući kušala razlike likarije naravne... F. Lastrić, ned. 316. — *Metaforički.* Ki ruku na tebi kušati odluči. H. Lucić 274. Pristupite, da se udrimo i kušamo vašu silu. Ģ. Palmotić 2, 401.

cc) objekat je što umno, n. p.: aaa) djelo. Svakoga dilo kakvo jest ogań će kušati. A. Baćić 518. — *bbb) ńešto duševno ili umno na samome subjektu.* V sfijeh ovijeh kuša i ukaza svoje ustrpļenje. B. Kašić, fran. 89. Htjet kušati bezakono tijem zrcalom moje htjeńe. Ģ. Palmotić 2, 228. — Pomńivo ima prije kušat snagu svoga tijela i srca. S. Rosa 115b. Sposobnosti svoje da kušaju. P. Petrović, gor. vijen. 4. — *ccc) ńešto duševno ili uopće umno u koga drugoga (ne u subjekta).* Buduć ja dugo kušal tve strpjenje. N. Dimitrović 92. Kušavši sasma stanovitost sv. Ińacija... B. Kašić, iń. 50. Da se usudi ļubi udane kušat viru. Ģ. Palmotić 1, 254. On tvu kripos kušat želi. 2, 107. Kušat ńegovo poniženstvo. P. Filipović 16. Vašu ļubav kušam jeli istinita. Vuk, pavl. 2kor. 8, 8. Bog je htio kušati našu kršćansku strpļivost gladom. S. Ļubiša, prip. 69. — *Amo pripada i ovakovi primjer:* Er trojansku moć poznanu neće kroz nov boj kušati. Ģ. Palmotić 2, 104. *i ovakovi (isporedi dd)):* Mnozijem tuge daš... da srca ńih kušaš. N. Dimitrović 49. Ter tom hudom nemilosti hotje *(nebo)* srce tve kušati za vidjeti, u žalosti ku će krepos ukazati. I. Gundulić 269—270. — *ddd) sreća:* kušati sreću *znači: raditi na sreću, raditi ńešto što se ne zna kako će se poslije svršiti. vidi u Belinu rječniku:* kušati sreću ‚provar o tentar la fortuna' ‚fortunam experiri' 593b. Sreću kušaše i vu vsakoj igrê premagaše. Pril. jag. ark. 9, 122. (1468). Odlučil sam moju sriću z drusimi kušati. Korizm. 32b. Pojdosmo k Nečujmu za kušati sriću. P. Hektorović 24. Na poslu vik ne ckni, neg sreću poď kušaj. N. Dimitrović 10. Opet drugi i treći put hoti cesar

Digitized by Google

sriću kušati. And. Kačić, razg. 88. Hajte brže vojsku da kupimo, s ovčarima sreću da kušamo. Nar. pjes. vuk. 4, 505. Počne da kuša sreću u štapu. Nar. prip. vuk. 121.

dd) objekat je čeljade. Znana bo ljubiti jer ga s' kušal možeš. M. Marulić 131. Oto sam te kušao, Radosave Siverinče, bi li mi se umio pri potribi izvrnuti. Nar. pjes. *u* P. Hektorović 21. Ako češ velik broj prijatelja imati, malo ih u tvojoj potrebi kušat hti'. N. Dimitrović 15. Drugara uzdana koga ste kušali. I. T. Mrnavić, osm. 114. Kušaju ga, ima l' lice od jakosti u trpljenju. J. Kavanin 358a. Mi ćemo kušati naše vjenčane ljubovce. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 28. Hodi, brate, da kušamo ljube. Nar. pjes. *u* M. A. Reljković, sat. 17a. Al' neka ga *(glavara)* i sva kuća sluša ili barem pol godine kuša. K2a. Uzdržati mu sveto odrišene za niko vrime kušajući ga. Ant. Kadčić 248. Da bi kušali sebe istijeh. J. Matović 204. On ne tone što je posustao, veće tone to on kuša ljubu, hoće li mu ljuba vjerna biti. Nar. pjes. vuk. 1, 571. Hodi, brate, da kušamo ljube, da vidimo, il' je s moje ljube, il' je s moje, il' je, brate, s tvoje. 634. Djevojka rod kuša. Vuk, nar. pjes. 1, 204. — *Često u teologičnome jeziku: Bog kuša ljude.* Bog kuša svetoga Joba, kakono ti zlato kušaju. M. Divković, nauk. 94b. Pojde Bogu ki ga kuša. J. Kavanin 385a. Hoti Bog po svakoj podobnosti svog slugu na svaki način kušati. E. Pavić, ogl. 346. Kuša vas Gospodin Bog vaš, da bi se očito učinilo . . . J. Matović 511. Kakono je kušao Abrama, Tobiju, Davida. B. Leaković, gov. 72. — *ljudi kušaju Boga (kad griješe).* Kušat Boga tad se zgađa, kad se govori oli čini štogod brez pravoga uzroka za iskušat mogućstvo, mudrost, pravdu, milosrdje . . . božanstveno. Blago turl. 2, 83. Šta kušate Boga? Vuk, djel. ap. 15, 10. Kušaše Boga u srcu svom, ištući jela po voji svojoj. Đ. Daničić, psal. 78, 18. Na novo kušaše Boga. psal. 78, 41. — *vrag kuša (vidi* napastovati), *ali s namjerom da čovjek sagriješi.* Potrebno bi, da bi naopast kušala tebe. J. Matović 511. Isusa odvede duh u pustinu, da ga đavo kuša. Vuk, mat. 4, 1. Četrdeset dana kuša ga đavo. luk. 4, 2. — *slično je i ovo (u drugoj polovici primjera):* On *(Bog)* ne kuša nikoga, nego svakoga kuša njegova slast, koja ga vuče i mami. Vuk, jak. 1, 13—14. *i ovaki primjeri u novome zavjetu:* Kušajući ga iskahu da im pokaže znak s neba. Vuk, mat. 16, 1. Što me kušate, licemjeri? 22, 18.

ee) živina. Kupio sam pet jaram volov i gredem kušati njih. I. Bandulavić 168b. luc. 14, 19. Drugi odgovara, da je kupio pet jarmova volova, da mu je potriba ići ni kušat u jarmu i plugu kako će orati. F. Lastrić, od' 235. Ovi bo orao nebeski kao i zemaljski kuša ptiće i razabire prave od kopiladi. F. Lastrić, ned. 41. Izvede mu ždrala velikoga, kušao ga i kušao Rade. And. Kačić, razg. 310b.

b) tentare, conari, *značenje se razlikuje od predašnjega u tome što je objekat djelo koje subjekat ne zna hoće li moći izvršiti, te* kušati *znači: počinati (jedan ili više puta) djelo s namjerom da se svrši, ako se mogbude, ili dajbudi da se sazna, može li se svršiti.*

aa) objekat je u acc. Koko da nikadar ne kušah taj dila, ni općih taku stvar, ni da mi bi mila. P. Hektorović 66. Znadijahu bogoljubne ove žene da je tolikim kamenom grob zavaljen koliko ga one odvaliti ne mogadijahu, ali užgana ljubav usiluje kušati i ona koja su neuzmožna (‚neuzmložna'). F. Lastrić, ned. 183. Tada im reče ispovidnik: ‚Služite se mojim svitom: u napridak trgujući nemojte se kleti ni krivo ni pravo ni lagati . . .' Obetaše da će to kušati za godinu dana. M. Zoričić, zrc. 130. Ne znam ja, oću li pogodit te pisme, kozaru . . .; al' ću kušat . . . pismu. M. Katančić 46.

bb) djelo se izriče infinitivom. Sveti Augustin doseć kuša nedohitnu tu višinu. J. Kavanin 508b. Kada, koliko li puta ste kušali odoliti ovim napastma? F. Lastrić, od' 186. Pogrdit Boga kuša. V. Došen 6a.

cc) djelo se izriče podložnom rečenicom s da. *nemam primjera, isporedi kod* 3, b, *c).*

dd) djelo je u podložnoj interogativnoj rečenici, jer se hoće saznati može li se vršiti. Te kušaj, moreš li dosegnuti, kako je učińeno. F. Lastrić, test. bil. 278b. Vidje čovika gdi e nasikao drva te složio u snop, kuša more li nositi, il' ne more. ned. 120. Privolji Saul, i metnu na njega *(Davida)* svoje oružje, pripasavši mu svoj mač. poče David kušati, oće li znati u oružju hoditi. E. Pavić, ogl. 240. — *(Ovaj bi primjer mogao pripadati i pod c) cc))* Oružavši se David poče kušati, kako se pod oružjem vladati ima. And. Kačić, kor. 168.

ee) nema objekta, jer se razumije po smislu. Vsuda smo kušali, nismo mogli posuditi. Mon. croat. 216. (1526). Ako bi t' taj vila, moli ju, nu kušaj, u nu dopustila. N. Nalješković 1, 188. Ako se ne bi mogli za tri pune godine sastat kušajući često. M. Dobretić 565. — *U ovome primjeru* i učio *zamjenjuje infinitiv:* Ja sam kuša i učio mnogu dicu aritmetiku. M. Zoričić, aritm. predg. 11.

c) indagare, investigare, perscrutari, explorare, *u širemu smislu, ispitivati.*

aa) objekat je u acc. i ne znači čeljade. Zatoj svak kušaj besjedu i zori i dobro svak slušaj, što se sad govori. M. Držić 480. Dobro kušajte što vam se sad pravi. 434. Dok ne vidim i ne kušam stvar, od tebe koju slušam. V. Došen 257a. Te kušajte sve vere i sve redom gradove, znade l' svaki za Boga i za ime Božje. Nar. pjes. vuk. 1, 128.

bb) kad je objekat čeljade, može biti imperfektivni glagol prema 2. iskušati, 1, *f (vidi* i 1. ispitati, 1, a, *a)).* Izpitiva *(okrivljenoga)* jeli istina što se govori na njega, kuša svjedoke, ter stavlja pomnu za čut, govore li svi na isti način. Đ. Bašić 86. Sudac buduć ga kušo i povraćo se kušat, nije ga našo u ničem kriva. A. Kalić 203. Ja ću njega naj prije kušati, ako ti ništa ne ćene učiniti, ja ću mu kazati za tebe. Nar. prip. vuk.2 197. Dođe ženi, pa je nauči da kuša Baš-Čelika, đe mu je junaštvo. 203. Te ga stanu kušati otkle mu novci. Bos. vila. 1886. 74.

cc) mješte objekta ima interogativna rečenica. Pristupi ovamo, da opipam tebe, da kušam, jesi li ti sin moj. I. Bandulavić 48a. gen. 27, 21. Joštera ću pridržati Gradimira u besjedi, pri ovoj zgodi za kušati, kako ljubit mene slijedi. G. Palmotić 2, 217. Ja ću kušat, ostavljena jeda lipos plačna lica bude jača. 2, 483. Jer, dim, hoću ja kušati, hoće li me poslušati. P. Hektorović (?) 135. Dok ne kuša što je zlato. V. Došen 71b.

dd) kao da amo pripada i ovaj primjer, u kojemu je mj. objekta podložna rečenica s da, *ali može biti da je pisac slo preveo talijansku riječ* provare *(što bi ovdje mogla značiti: potvrđivati), isporedi i* 2. iskušati, 1, g. Mnosi ostali bogoslovci kušaju i isiskuju da nijedna krepost može biti bes ljubavi. K. Magarović 8.

d) experientia discere, usu cognoscere,

Digitized by Google

pokazuje uspjeh prema predašnjem značenima, te znači: znati, poznavati ono što se tražilo da se sazna.

aa) objekat je u acc. Ovu stanovito istinu kušam. I. Ivanišević 247. Ovu istinu toliko očitu ku svaki dan kušam. P. Radovčić, način. 9. Koriolan Cipčić tako, poklije kuša svijeta varke... J. Kavańin 82a. Tijelo s dušom, s tijelom duša nek obćenu pravdu kuša. 556a. Mi znamo da ovi svit zlo je stańe za nas, ori se, Bog ovo nam čestokrat spomeńiva; ovo isto kušamo i mi svaki dan, svaki čas. A. d. Bella, razgov. 168. Kušamo ovu priugodnu i prislatku pomńu časti Božje. J. Matović 388. To ti moreš na teb' kušat isti. J. S. Reļković 227.

bb) mješte objekta ima interogativna rečenica. Hoć viditi i kušati ke ću t' muke zadavati. M. Marulić 824. Strila tva, nemila Ļubavi, meni ne da pokoj vik žuđeni da mogu kušat, kako se prima svim tima ke za dvor svoj dvorit vazima. D. Rańina 116b. Sad će kušat gusar hudi, što je hrabrene vrijeđat ļudi. Ġ. Palmotić 2, 260. Jedan krat smo mi kušale, što je gospodit i vladati. 2, 386. Prikuči mu uho ku ustom kušajući, jeli se duša dilila. S. Margitić, fala. 172. Gdi će kušat, gdi će znati, male grijehe kako Bog će pedepsati. J. Kavańin 481a. Kušaju svaki dan što plodi zal izgled. A. d. Bella, razgov. 65. K ńoj *(Mariji)* u svim vašim potribam uzdišite i na pomoć zazivajte... i kušaćete istinito za života i na čas smrti vaše, koliko je moguća obrana primilostive majke naše priblažene divice Marije. Grgur iz Vareša 9. Da biste mogli kušati koje je dobra i ugodna i savršena voļa Božija. Vuk, pavl. rimļ. 12, 2.

cc) mj. objekta ima rečenica s da. Koji kušamo da je toj naravsko učenje. M. Gazarović IV. I Tiberij kuša dosti da puci su od jakosti. J. Kavańin 275b.

dd) nema objekta, jer se razumije po smislu. Ludos je sijati semļu onu, ku budeš ti kušav poznati, podoban da t' neće na vrijeme plod dati. D. Rańina 15b. Znadiše to dobro i biše kušal. P. Radovčić, način. 52. Ja sam stanovit da mi Gospodińa dobrota kaže, daće mi dobra, kako sam kušal u tolicih darih i dobročinjih koje sam od ńega prijal. 207. I nahodimo se u mnozije straovije, kako kušamo i vidimo svaki dan. P. Posilović, nasl. 44a. Vij i kušaj na sve strano. A. Vitaļić, ostan. IX. Ne zna, nije kušao. S. Margitić, fala. 95. Bez koje je *(krjeposti)* slaba duša, vjeruj meni ki sam kuša. J. Kavańin 88a.

e) sentire, *značeńe je osjećati gdje se osjećańe (tjelesno i duševno) shvaća kao znańe kod d).*

aa) objekat je u acc. Veselja se izbavi, a strahu se ne daj, ufanje ostavi, boljezni ne kušaj. P. Hektorović 70. Tko zla kušo ni, ne more dobra znat. N. Dimitrović 11. Neka čuju i kušaju poraz. Š. Budinić, sum. 56a. Izbavi tužna me života *(smrti!)* nek mir meu živim, koji ja kušati ne mogu, budem ga meu mrtvim imati. D. Rańina 82a—82b. Tko vele o smrti sve misli na svit saj, ne uživa života, ni čuje, ni kuša, pače ga prije reda smrti zlom sadruža. 93a. Blaženi vi nimi ki riči ne imate ter mańe sve muke na svitu kušate. 96b. Oh koli razbludno trajal bih dni moje kušajuć pričudno radosti svakoje! 128a. Tezijem moja svijes i duša odveće se velmi boli, i s tobome nemir kuša razdijelivši zled na poli. M. Pelegrinović 195. Obilnost od bogactva kušati. A. Gučetić, roz. jez. 10. Ugodnosti segaj svijeta koje kušasmo u taštinah našijeh. 302. Koju li slados u srcu tvomu kušaše onada...? roz. mar. 134. Moja mlados trpi i kuša muke one sve naj gore, osudjena koje duša pored pakla podnijet more. I. Gundulić 260. Da tva miso i tva duša ne požudje ino viku, razmi slave u koj kuša vrijedno srce pravu diku. 268. Ne vjeruje i vjeruje, što od draga svoga sluša, smrtne u srcu smeće kuša. 466. Bivši od mene ti daleče, ki jad, koju boles kuša? Ġ. Palmotić 2, 12. Svuda upado smrtne u vaje, svuda kušo jad pakļeni. 2, 57. Dvakrat kušo smrtno bijeńe, dvakrat razbijen ružno jesi. 2, 107. Čuvaj se, odilivši se milost Božja ka je život tvoj, ti ne kušaš škode koje sobom donosi smrt prva. P. Radovčić, ist. 175. Slast je nika kušat duhu, gda ni moći kusat juhu. P. Vitezović, cvit. 42. Mnogo je stvari boļe vjerovat neg kušat. (D). Poslov. danič. Ona tada kuša bol i muku veliku. A. Vitaļić, ist. 147. Mâ duša pokoj kuša. 169a. Zašto ļute tej žalosti od ńih svaka gorko kuša. ostan. 25. U poslu duhovnomu kuša i nahodi čovik niku teškoću. I. Grličić 208. Pomańka u ńoj slast, žeļa i naslađenje koje je kušala prvo u dobrih djelih. 280. Neka ja ne bi kuša u oni čas tvoje pravedno pedipsanje. L. Terzić 79. Vele mańe muke kuša *(bogat mrtav).* J. Kavańin 420a. Tej tožčine prevelike biše kušao sveti Krsta. 502b. Svaki dan kušamo teške tuge. A. d. Bella, razgov. 181. Kušat ću drage dni tvoj sluga kô u raju, kad padu osramļeni ki na me ustaju. I. Đorđić, salt. 881. Kušaju drag pokoj. 450. Umrli kušaju svuda teško očinstvo vaja i truda. uzd. 10. Slas koju s te ļubavi kušaju. ben. 102. I u rados koju duša s Isukrstom uvijek kuša. 209. U istom tvomu plandovańu nemir kušaš. B. Zuzeri 66. Nije li doslek kušo bez broja u svomu srcu zvańa ovakijeh i nadahnuća? 67. One žalosti koju ste kušali. H. Bonačić 144. Duša ćuti i kuša veću boles negoli tijelo. V. M. Gučetić 184. Kojoj *(divici)* duša bludnog smrada još ne kuša. V. Došen 6a. Niti kuša kada glada. 78b. Da nit' tilo, niti duša već kriposti koje kuša. 86a. Tko ne kuša kad nemira ne zna pravo cinit mira. 127a. Ovi strah imao je i kušao isti Isukrst. I. Velikanović, uput. 1, 306. Adam, David... kušali jesu usiona napirańa hudoba. J. Matović 510. Neće ti biti drugovdje radosti take kakvu ćeš kušati u crkvi. I. M. Mattei 129. Kuša u sebi ńeki nemir. A. Kalić 127. Ali jaču kuša smeću *(lavica)* ńegov *(poroda)* pazeć poraz ļuti. P. Sorkočević 580b. Nu izdane cjeć ļubavi sveđ ćeš kušat gorke smeće. 582a. Sve vjernosti plod čestiti jur kušaju bez predańa. 593b—594a. — *Amo bi mogao pripadati i ovaj primjer u kojemu je objekat čeļade, ako je značeńe kao kod* trpjeti: Neka te kuša tko te ne zna. (D). Poslov. danič.

bb) mješte objekta ima podložna rečenica s da. Što je boļe znam i vidim, pače kušam da je ovako. Ġ. Palmotić 1, 272.

cc) objekat se razumije po smislu. Kad se razboli, onda boļe i bistrije zna što je zdravje i bolest, jerbo kuša. A. Bačić 459—460.

2. *pasivno.*

a. *prema* 1, a *(u jedinome je primjeru uprav značeńe: poznat po kušańu, usporedi* b, *b).* Lud je kušan kus tko pusti a pohvaļen uzme u usti. (D). Poslov. danič.

b. *vidi* 1, b.

a) uopće (kušan *kao pravi particip).* Mir nigdare kušani. I. T. Mrnavić, ist. 46. Za koje vrime neka bude kušan, jeli ńegovo sazvanje od otca od svitlosti. M. Bijanković 61.

Digitized by Google

Očistiti ere će ga sve nevolje tad kušane. J. Kavańin 558b. S očima duševnim vidi Gospu, koja mu reče: ‚Nisi zapušćen, nego kušan'. M. Zoričić, zrcalo. 85. Ovo je od mnogi kušano. osmina. 49. Da je za takova bio kušan i poznan po svomu dilovańu. Ant. Kadčić 235. Kada smo kušani od Boga u stvarima suprotivnijema. J. Matović 455.

b) koji je kušańem poznat kao vałan, dobar, sposoban itd.; shvaća se kao adj., zato ima i adv. (vidi bb)).

aa) adj. aaa) o čemu neživu. Da imamo među nami dobre obête i pravovêrne rote pods nepokolêbêmi i kušanêmi pravêmi pečatsmi. Spom. sr. 1, 122. (1414). Jer je kušan ovi način ozdraviti taku nemoć. M. Pelegrinović 200. Ima voću kušanih melema. J. S. Reljković 146. — *bbb) o čeladetu.* I neka jih *(sinove)* putem prati kušan gojač naj vjerniji. J. Kavańin 76a. Opiruć oštro lice vojevoda vaš kušani, svim skazuje... 188a.

bb) adv. kúšano, *u jednome primjeru* XVIII *vijeka, znači: vješto (po kušańu), pa i pametno, razumno.* Ljubav požudna, kušano govoreći, himbena jest. P. Knežević, osm. 309.

3. *sa* se.

a. *pasivno.* Nit' se kuša već stvar druga. V. Došen 48b. Da se prije kuša vino. 64b. — Ča se vidi, tiče i kuša. H. Bonačić 109. Što se očima viđaše i kušaše ostalijem ćutjenstvima. I. M. Mattei 80. — Kako se zlato kuša v ognu. Transit. 70. Ki da se od nas način kuša? koje puto da držimo, naša kćerca da nas sluša? Ġ. Palmotić 2, 234. Komedija koja se kuša prije i pričińa pet šes puta dokle naj poslije prid pukom nazbilj prikaže se. B. Zuzeri 198. Ludim se brod kuša. Nar. posl. vuk. 171. I okušaću ih kako se kuša zlato. Đ. Daničić, zahar. 13, 9. — Prijatelj se hita u volji, a kuša u nevolji. (Z). Poslov. danič. — Kad pravdańa kušaju se. B. Zuzeri 97. — Veće se koristi duhovne kušaju. I. A. Nenadić, nauk. 198. — Ka se boles ima i kuša, ki čovjeka jad ustrili, istiskana kad se duša s bolnijem tijelom rve i dijeli. Ġ. Palmotić 3, 17a. I takva se rados kuša š nim besjedeć kakva u raju. P. Kanavelić, iv. 141. Tako i sunce zimu buša, da se tepje vrijeme kuša. J. Kavańin 472b. Može se ova muka kušati, a ne izreći. A. d. Bella, razgov. 35. — *Bez subjekta.* Čim se očito pozna i kuša da su vjerni svjeti moji. Ġ. Palmotić 1, 222.

b. *refleksivno; upravo kušati sama sebe, ali može imati i značeńe kao kod* 1, b, *b).*

a) isporedi 1, b, *b) ee) na kraju.* A i mi onbdi jošte hoćemo se kušate o ńemь i moliti ga da pojde. Spom. sr. 1, 78. (1406).

b) vidi 1, b, *b) bb).* Oću se kušati nike stvari pisati. Naručn. 2b. Kušaše se uzet mu isti život. I. J. P. Lučić, izk. 17.

c) s podložnom rečenicom u kojoj je da. Himbeni i nenavidljivi Farizeji kušaju se u današńem ivanđelju da ufate spasitelja u govoreńu. F. Lastrić, od' 284.

KÙŠAV, *adj. koji se može kušati. — Samo u Stulićevu rječniku:* ‚probativus, usu cognitus, empiricus'.

KÙŠAVAC, kúšâvca, *m. čovjek (ili što se misli kao čovjek) što kuša. — U Bjelostjenčevu rječniku: kajkavski* kušavec, kuševnik ‚probator, tentator', *i u Stulićevu:* kušavec, v. kušalac *iz Bjelostjenčeva.*

KÙŠČANIN, *m. čovjek iz sela Kusca.* J. Bogdanović. — *Množina:* Kúščani.

KÙŠČÂNKA, *f. žensko čeljade iz sela Kusca.* J. Bogdanović.

KÙŠČÂNKIŃA, *f vidi* Kuščanka. J. Bogdanović.

1. KÙŠČIĆ, *m. dem.* 1. kusac. — *U svijem primjerima stoji* -šć- *mj.* -šč- *(po čakavskome i ponešto po zapadnome govoru). — Od* XVIII *vijeka.* Ter kušćića do dva mesa sebi riza, ńoj udili. A. Vitaljić, ostan. 60. Častiš križa Isusova u prikaozih dva kušćića. J. Kavańin 314b. Kuščić križa, mrva krune. 330a. U kušćiću od ostije. H. Bonačić 110. Svaki kušćić platna. Ant. Kadčić 89. Odlomiti kušćić velike ostije. 162. Kušćić ‚frustulum'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 88.

2. KÙŠČIĆ, *m. dem.* 3. kusac. — *U Mikaljinu rječniku:* vidi kusac, *i u Stulićevu:* ‚cauda mutilus'.

KÙŠČINA, *f. augm.* 1. kusac. — *Čakavski sa* -šč-, *isporedi* 1. kuščić. — *U naše vrijeme u Istri.* Kuščina ‚augm. frustum'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1ftg. 89.

KUŠĆAR, *m. vidi* gušter. — *U Jambrešićevu rječniku:* ‚lacerta'. — *Ima i nslov.* kuščar.

KÙŠĆARICA, *f. vidi* gušterica. — *U naše vrijeme u Istri.* Kúšćarica ‚i. qu. gúšćerica'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1ftg. 51. — *Ima i nslov.* kuščarica.

KUŠĆER, *m. vidi* gušter. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kuščer, selembak ‚saura, lacerta major', *i u Stulićevu:* v. gušter *iz Habdelićeva. — Ima i nslov.* kuščer. — *I u prenesenome smislu: u Bjelostjenčevu rječniku:* kušćer, bol ‚angina'.

KUŠĆERINAC, kuščerinca, *m. vidi* gušter. — *U Bjelostjenčevu rječniku: kajkavski* kuščerinec ‚chalcidix, lacertula, v. lacerta'. — *Ima i nslov.* kuščerinec.

KUŠE, Kušeta, *m. ime muško (hyp.* Kuzma?). — XV *vijeka.* Kuše Fabjanić. Mon. croat. 58. (1438). Štifanu i ńega sinom Kušeti i Blažu. 57. (1433). Kušetê Štefaniću. 59. (1436). Kuše Emrihović. 86. (1459).

KUŠEĆAK, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* Grgur Kušećak. Mon. croat. 236. (1533).

KÙŠÊNCA, *f. vidi* konšijencia. — *Na jednome mjestu* XVII *vijeka.* I po kušenci dadosmo u ruke vladici kućišća. Starine. 19, 255. (1673).

KÙŠÊNCIJA, *f. vidi* konšijencija. — *Od* XIV *vijeka po sjeverozapadnijem krajevima.* Procine i stimaju po svojoj kušenciji. Stat. poj. ark. 5, 261. I toj stoji u razumu i kušenciji onih. 270. Po nih kušenciji. Mon. croat. 87. (1460). Na skupščinu od dogojajih, to jest kažih od kušencije. M. Bijanković 57. Za dobro učiniti svetu ispovid vaja prije dobro protresti svoju dušu i kušenciju. L. Terzić 4. Oskvrńena kušencija. 52. S napuńenstvom pridobre kušencije. I. Kraljić 31. Kušêncija *(u Istri).* Naša sloga, god. 20, br. 5.

KUŠENIK, *vidi* kušnik.

KUŠENOST, *f. u Stulićevu rječniku:* v. kušańe. — *nepousdano.*

KUŠENSTVO, *n. u Stulićevu rječniku:* v. kušańe. — *nepousdano.*

KUŠETIĆ, *m. prezime (isporedi Kuše).* — XVI *vijeka.* Jandrija Kušetića. Mon. croat. 308. (1598).

KUŠEVAŃE, *n. djelo kojijem se kušuje (vidi* 2. kuševati). — *Stariji je oblik* kuševanje. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu i u Jambrešićevu, ali u obadva s kajkavskijem oblikom* kušu-

Digitized by Google

vańe. Ali za voļu kuševanja ali ticanja ruka. Starine. 23, 146. (1496). Kuševanjem, obońanjem . . . Naručn. 58a.

1. KUŠEVATI, kušujem, *impf. vidi* kušati. — *U naše vrijeme u ugarskijeh Hrvata.* Hoćeš li mi, Šerman, vino kuševati? Jačke. 155.

2. KUŠEVATI, kųšujem, *impf. ljubiti, cjelivati.* — *Od ńem.* küssen *ili još bolje od ńem.* kuss, *poljubac, isporedi* kušac. — *Nemam potvrde za oblike od osnove* kušev- *(ali vidi kod* kuševańe), *jer se infinitiv i prošla vremena nalaze se samo s osnovom* kušuv- *po kajkavskom govoru; samo u Voltiģijinu rječniku ima oblik* kušovati *za inf. što nije dosta pouzdan.* — *Od* XVI *vijeka po sjeverozapadnijem krajevima, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (kušujem, kušuvati, ļubim, celujem, ļubnem ‚osculor, deosculor, basio, suavior, disuavior'), *u Jambrešićevu* (kušujem ‚osculor'), *u Stulićevu* (kušuvati, poļubiti *iz Habdelićeva), u Voltiģijinu* (kušovati ‚baciare spesso' ‚oft küssen').

a. *aktivno. (Čovik)* križ kušuje. Korizm. 88a. Začeše cesari noge papam kušuvati. P. Vitezović, kron. 118. Žena naj već kad kušuje, naj već onda zla zmišluje. cvit. 99. S tim te Bog veseli, kušujem i grlim. M. Kuhačević 70.

b. *sa* se, *recipročno.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kušuvati se, celovati se, poļubiti se ‚invicem osculari, mutuo se osculari'.

KUŠEVIĆ, *m. prezime.* — *Od* XV *vijeka.* Prêd Iv*(a)*nom Kuš(e)vićem. Mon. croat. 48. (1414). Nevêsta plovana Kuševića. 53. (1423).

KUŠEVNIK, *m. vidi* kušalac, kušač. — *U Bjelostjenčevu rječniku (vidi kod* kušavac), *i u Stulićevu* (v. kušalac *iz Bjelostjenčeva).*

KUŠIĆ, *m. prezime.* — *Od* XV *vijeka.* Stane Kušić. Mon. croat. 86. (1459). Kûšić, prezime. u hrvatskoj krajini. V. Arsenijević. Milenko Kúšić iz Ivańice. Ļ. Stojanović.

KUŠIĆI, *m. pl. ime selu u Srbiji u okrugu ušičkome.* K. Jovanović 155.

KUŠIĆSKI, *adj. koji pripada selu Kušićima.* Kušićska *(opština).* K. Jovanović 155.

KÛŠI-ĐIDIJA, *m. ime muško u narodnoj pjesmi našega vremena i otale u Vukovu rječniku gdje ima samo primjer:* Susrio ih Kuši-đidija. (Nar. pjes. vuk. 1, 518). — *Jamačno je izmišļeno samo od šale.*

KÛŠIJENCA, *f. vidi* konšijencija. — *U naše vrijeme u Istri.* Naša sloga. god. 18, br. 17, str. 67.

KUŠIĻEVAČKI, *adj. koji pripada selu Kušiļevu.* Par*(oh)* kušiļevački. Đ. Avramović 229. Kušiļevačka *(opština).* K. Jovanović 139.

KUŠIĻEVO, *n. ime selu u Srbiji u okrugu požarevačkome.* K. Jovanović 139.

KÛŠÎN, kušína, *m. vidi* blazina, jastuk, *tal.* cuscino. — *Po primorju.* Kladi ov rubac pod kušin tvoje gospodarice. Nar. prip. mikul. 101. Kušîn ‚pulvinus'. Đ. Nemanić, čak. kroat. stud. 48. *i u Dubrovniku.* ‚Stavi mi kušin pod glavu'. P. Budmani.

KÛŠKA, *f. kučka.* — *Ovako se izgovara uopće po primorju.* Pas ujisti kušku neće. J. Armolušić 6. Idre i kuške nesmiļene. J. Kavańin 409b. Sestra ga je kuška prid dvorom dočekala, ona bratu svomu, kuška, govorila. Nar. pjes. bog. 293.

KUŠKUTA, *f. ńeka biļka.* Ķuškuta (Lambl, u Starom Gradu), Cuscuta? B. Šulek, im. 187.

KÛŠLAT, *m. ime malome gradiću u Bosni, vidi u Vukovu rječniku:* ‚burg zwischen Zvornik und Sarajevo' *s primjerom:* Oj đevojko u Kušlatu gradu! Bog zna, jesi u golemu jadu. — Kiriģija, ti si u goremu prenoseći ranu na samaru preko Bosne na Ercegovinu. (Nar. pjes. vuk. 1, 509). Kušlat je u velikoj vrleti, i kažu da u ńemu nema više do samo jedna kuća, dizdareva. — Kušlat je mali gradić na jednoj stijeni između Zvornika i Sarajeva. u Kušlatu nema do samo jedna kuća (dizdareva), pa se opet pripovijeda, da je u Carigradu zapisano: grad Kušlat i kasaba Zvornik. Vuk, nar. pjes. 1, 509.

KÛŠLUK, *m. tur.* qušluk *(uprav ptičje doba), doba u jutro kad se obično doručkuje (oko 4 sahata prije podne, u okolici dubrovačkoj* ručańe doba). — *U naše vrijeme u Bosni.* Noć noćiše, rano podraniše; kad je sunce na kušluku bilo... Nar. pjes. hörm. 1, 306. Kušluk, t. r. ručak. 616.

1. KÚŠĻA, *f. kaše se kušļavu ženskome čeļadetu i živinčetu.* — *Akc. se mijeńa u voc.:* kûšļo, kûšļe.

a. *žensko čeļade.* — *U Vukovu rječniku:* n. p. žena koja je kušļava ‚die das haar verworren hat' ‚mulier capillis perturbatis'.

b. *kobila.* F. Kurelac, dom. živ. 10.

c. *kokoš.* F. Kurelac, dom. živ. 53.

2. KÚŠĻA, *m. vidi* kušļo.

KÛŠĻÂŃE, *n. djelo kojijem se kušļa.* — *U Vukovu rječniku* (‚das verwirren' ‚perturbatio').

KÛŠĻATI, kûšļâm, *impf. samršivati (lan, vunu itd.).* — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* kušļámo, kušļáte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kûšļâ, *u part. praet. pass.* kûšļân. — *U Vukovu rječniku:* ‚(den flachs) verwirren' ‚perturbo'.

KÛŠĻAV, *adj. samršen, o lanu, vuni itd. (vidi* kušļati) *i o dlakama uopće, pa i o živinčetu u kojega su dlake samršene i o čeļadetu u kojega je samršena (ncočešļana) kosa ili brada.* — *U Vukovu rječniku:* ‚verworren, zerrüttet' ‚perturbatus'.

KÚŠĻO, *m. ime kušļavu konju.* — *Akc. se mijeńa u voc.* kûšļo. — *U ńekijem se krajevima kaže* kúšļa. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* kušļo *(s dodatkom da je po južnome govoru) i* kušļa *(po istočnome govoru)* ‚der das haar verworren hat' ‚capillis turbatis. Kušļo je bio koń u Hajduk-Veļka Petrovića. — Kušļo, ime końu. F. Kurelac, dom. živ. 10. Svog pojaše kušļa. Bos. vila. 1891. 283. — Onda ću ja *(govori Hajduk-Veļko)* pripasati sabļu i uzjati na Kušļu. (Kušļa; tako mu se zvao naj miliji koń). Vuk, dan. 1, 83. Kušļa tlači, sabļa seva. B. Radičević (1880) 78.

KÛŠNÎK, *m. (samo ili us* kamen), lapis lydius, *ńeki crni kamen kojijem se kuša zlato jeli pravo, vidi* 1. kamen, II, 2, h. — *U ovome je primjeru* kušenik *u istome značeńu, ali je to jamačno štamparska pogreška mj.* kušnik, *jer je knìga vrlo slo štampana a sam pisac u svome rječniku ima* kušnik *a ne* kušenik: Ovo je kamik kušenik koji odkrije i pravo zlato i laživo. A. d. Bella, razgov. 187.

1. KÛŠNUTI, kûšnêm, *pf. poļubiti.* — *isporedi* 2. kušnuti. — *Postańe kao kod* kuševati. — *Od* XVI *vijeka po sjeverozapadnijem krajevima, a između rječnika u Voltiģijinu* (‚baciare' ‚küssen'). Kušni me prije nere umru. Korizm. 44a. Gdi kušnuste ruke svem kraļevskom zboru. M. Kuhačević 41. A ti kušni vranca va kopito. Nar. pjes. istr. 1, 84. ‚Kušnut' čuje se po svuda po

Digitized by Google

primorju i otocima (barem po kvarnerskim). I. Milčetić.

2. KŪŠNUTI, kŭšnêm, *pf. jednom pokušati.* — *U jednoga pisca našega vremena.* U tom vrelu okališe perje, i groznoga kušnuše teciva. Osvetn. 1, 8. Nu li sreća segne i u ravni, kušnućemo, kakva *(majka)* koga hrani. 4, 86.

KUŠTANI, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdiję. 116.

KUŠTAROVAC, Kuštarovca, *m. i* Kuštarovci, Kuštarovaca, *m. pl. ime nekakvu selu.* — XVII *vijeka (po čakavskom govoru sa* -šč- *mj.* št). Razbiše Balt. Vragovića pri Kušćarovcu. P. Vitezović, kron. 182. Požga Kuštarovce selo. 172.

KUŠTIJON, *f. vidi* kustijon. — XV *vijeka.* Kontumelija je kada človik čini s riči kuštijon. Starine. 28, 186. (1496).

KUŠTIĮ, *m. mjesno ime.* Lijevo od Klisure kod Ležimira jeste Banovac, a desno je Kušti. M. Medić.

KŪŠTÔD, *m. vidi* kustod. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (kuštodь ‚custos'). Zavezasmo se i rotismo pridь otьcemь ligatomь biškupomь hvarьskimь i pridь otьcemь kuštodomь i kapelanomь Marinomь. Mon. serb. 450. (1451). Ministru i kuštodu provincije Bosne. M. Radnić 1.

KŪŠTÔDIJA, *f. vidi* 1. kustodija, b. U jeruzolimskoj kuštodiji. I. Ančić, ogl. 106.

1. KUŠTRA, *f. dlaka.* — *Ima i češki* kuštry, *dlake, vidi i* kuštrav. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚pilus'. v. dlaka, *i u Stulićevu rječniku: grieškom* kustra, v. dlaka *(vaja da je slo prepisano iz Bjelostjenčeva).*

2. KUŠTRA, *f.* naziv za okošto žensko. ‚Šta će ti ona kuštra? što nije na oku, to nije ni za glodati'. J. Bogdanović.

3. KUŠTRA, *f. kao (ne vrlo) pogrdna riječ čovjeku na jednome mjestu* XVIII *vijeka.* — *Ne znam, jeli isto što* 2. kuštra, *ili postaje od* kuštrav. Tegnem ovo reći, planut čedu dive... ‚Ne trubi' reć čedu ‚Mate,... pober' se odovud, jadna kuštro stara'. M. Kuhačević 103—104.

KUŠTRÀDÎNA, *f. vidi* koštradina. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KUŠTRAK, *m. ime psu.* F. Kurelac, dom. živ. 45.

KŪŠTRAST, *adj. vidi* kuštrav. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (v. kosmat) *gdje se naj prije nahodi.* Kūštrast ‚pilosus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. IIftsg. 29.

KUŠTRAŠ, *m. ime pijetlu.* F. Kurelac, dom. živ. 58.

KŪŠTRAV, *adj. vidi* kudrav. — *U Vukovu rječniku:* ‚gekraust' ‚crispus', n. p. kokoš koja je naježena perja.

KUŠTRAVA, *f. ime kokoši.* F. Kurelac, dom. živ. 58.

1. KUŠTRICA, *f. ime kokoši.* F. Kurelac, dom. živ. 58.

2. KUŠTRICA, *f.* lakoma žena. Slovinac. 1884. 80.

KUŠTROŃA, *m. ime volu.* Bruvno. D. Hirc.

KŪŠUM, *m. vidi* kuršum. Kušum, zrno od puške. *u* Nar. prip. vrč. 226.

KUŠUM- *i* KUŠUN-, *vidi* šukum- *i* šukun-.

KŪT, kúta, *m. a)* versura, *mjesto što ograničuju (s dvije strane) dvije stijene što se sastaju;* *b)* angulus, *ravan između dvije linije što se sastaju.* — *isporedi* ugao. — *-u- stoji mj. negdašnega ą.* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kątъ, *rus.* кутъ, *češ.* kout, *poj.* kąt. — *Postaće nije jasno. slično je po glasu i značeńu romansko (tal., špań., port.)* canto *(od čega vaja da je i ńem.* kante) *što je od srlat.* cantus, *a ovo može biti od grč.* κανθός, *oči kut; ali ne mislim da je od romanske riječi postala slavenska, jer òná nije dosta stara.* — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚angulus'), *u Mikaljinu* (kut, nugao ‚angulus'), *u Belinu* (‚angolo, cantone, quel che risulta da due linee, che terminano nel medesimo punto' ‚angulus': nuglo ‚la parto esteriore'; kut ‚la parte interiore' 80ab), *u Bjelostjenčevu* (kut, vugel ‚angulus'), *u Jambrešićevu* (‚angulus'), *u Stulićevu* (‚angulus interior'), *u Voltigijinu* (‚cantone, angolo interno' ‚winkel'), *u Vukovu* (‚der winkel, die ecke' ‚angulus').

a. versura, *u prvome značeńu, n. p. u kući, u sobi, mjesto gdje se dva zida sastaju; naj češće se misli na unutrašńu stranu. — ovo je jamačno starije značeńe.*

a) s unutrašńe strane. Vъ nekojemь kute doma mojego pogrêbohь tvoje želêzo. Stefanit. star. 2, 280. — *Ne samo u kući ili u sobi nego mogu načiniti kut: n. p. stijene u špilji.* Drage špilje kuti jizbinom rošahu. Đ. Baraković, vil. 44. — *kuće ili uopće zidovi na ulici itd.* V kutih od trgov. Anton Dalm., nov. tešt. 1, 7b. matth. 6, 5. Kad molite se, ne budite kako licemjerci koji ljube molitvu činit stojeći u skupima i na kutijeh prošetaja za da budu vidjeni od čeljadi. S. Rosa 75b. Glas, koj' svih moćno razliva se grada po kutih. M. Katančić 55. — *obale na moru.* Od Novoga oko tri sahata na onoj je strani, ali tako u kutu da se sa srijede zaliva ne može vidjeti, Risan. Vuk, kovč. 29.

b) sa spoljašńe strane. Kamene ulagati u nugle i kute od zgrada. I. Đorđić, salt. 404.

b. angulus, *u drugome značeńu, ravan između dvije (obično prave) linije.*

a) u geometričkome smislu. — *vidi* ugao. Kut zatupast ‚angolo ottuso' ‚angulus obtusus'; kut tańi, kut oštar ‚angolo acuto' ‚oxygonum, angulus acutus'; kut upravan ‚angolo retto' ‚angulus normalis'. A. d. Bella, rječn. 80b. Orudjima do izvrsnosti istančenijem kute je vadio i visinu i dalečine. B. Zuzeri 199.

b) uopće, u širemu smislu (n. p. o vodi, o zemlji). Betsaida bijaše položna pri kutijeh istoga mora. S. Rosa 98a. Zidine u kutu između Zete i Morače (gdje se ove dvije vode sastaju). Vuk, rječn. *kod* Duke.

c. *u prenesenome smislu, naj češće prema značeńu kod* a.

a) maleno a ujedno i sakriveno mjesto (može se govoriti i o pravome kutu ističući ovako značeńe).

aa) izriče se ili se ima u misli mjesto u kojemu je takovi kut. Dobar dio i od grešnika pokajańem opravdanijeh iznać će gori *(u raju)* mjestoca štogod i koji kut malahni za dobro se namjestiti. B. Zuzeri 170. Četrnes cijelijeh godišt žive u jednom kutu svoje kuće potištenomu. 373. U kojegodi knigaonice kutu kao sova u duplu se je savrla *(knjiga).* A. Kanižlić, kam. 69. Da je Isukrst kako mesija iliti spasitelj naš propeti bio po malo pripovidan prvo u kutu iliti bugaku žudinske države, posli očito. bogoljubn. 257. Koji bude u kutu u kući. Đ. Daničić, amos. 6, 10. Imena slavjanskoga jedva je naći u kojem kutu zemlje. M. Pavlinović, rasg. 7.

bb) uopće. Poni se ne tuži *(ako si ubog),*

Digitized by Google

dalji ćeš bit u put, slobodan u lusi, sigur domom i u kut. M. Marulić 156. Zatvoren tamo tja ne čuješ u kutu, mornarom kako ja koji sam u putu, kako je prikrila Rodiotski otok čudna moć i sila ku poda vas istok. H. Lucić 270. Ne krije se po kutijeh. S. Rosa 118a. I ako što izgubiš na putu jal' u kakvom drugačijem kutu, ništa ti se zatajat ne može. M. A. Reljković, sat. H2b. Neka traže doline i kute. J. Krmpotić, pjesma. 10.

b) u prenesenome smislu, usko mjesto odakle se ne može pobjeći. Al' kralj Filip u nemio kut ga stisnu, da ostavi i povrati plijen nepravi. J. Kavanjin 242b.

d. *u jednome primjeru* XVII *vijeka znači (ne mali) dio (svijeta).* Ona virna Spanja ka vlada svita kut. J. Armolušić 26.

e. *kod mjesnijeh imena.*

a) Mali Kut *i* Veliki Kut, *dva sela u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Razdije. 89.

b) u Srbiji.

aa) Kut. *aaa) mjesto u okrugu šabačkome.* Zemlja zvana Kut. Sr. nov. 1873. 367. — *bbb) mjesto u okrugu valjevskome.* Zemlja zvana Kut. Sr. nov. 1878. 638. Zabran u Kutu. 1157.

bb) Đurin Kut, *mjesto u okrugu požarevačkome.* Niva u Đurinom Kutu. Sr. nov. 1875. 1067.

1. KŮTA, *f. vidi* 1. čavka. — *U Mikaljinu rječniku:* ‚kutta', čavka, ćola, ptica ‚monedula, graculus', *i u Stulićevu:* kuta, ptica ‚graculus, cornix' *iz Mikaljina.*

2. KUTA, *f. vidi* kutiña.

3. KUTA, *f. drveni sud.* — *isporedi* kutao.

a. badnjić (širi u dnu nego u vrhu) za basu (basa = sir od ukisana skorupa). u Lici. D. Trstenjak.

b. drvena mjera. u Hercegovini. F. Hefele.

4. KUTA, *f. ime dvjema selima u Hercegovini.* Statist. bosn. 109. 111.

1. KÚTAC, kúca, *m. dem.* kut. — *U Bjelostjenčevu rječniku: kajkavski* kutec ‚angellus'; *u Stulićevu:* ‚angulus'; *u Voltiđijinu:* ‚cantoncino' ‚kleiner winkel'.

2. KUTAC, Kuca, *m. ime zaseoku u Hercegovini.* Statist. bosn. 119. — *Ako je isti akcenat kao kod* 1. kutac, *tad je ista riječ.*

KÚTAK, kútka, *m. dem.* kut. — *Samo u Stulićevu rječniku uz* kutac.

KŮTALAC, kůtaoca, *m. dem.* kutao; *ali kao da znači isto što i* kutao. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚foglietta, misura di cose liquide' ‚cotula' 321b) *gdje se naj prije nahodi, u Stulićevu* (kutalac *i griješkom* kutaoc *uz* kutao), *u Voltiđijinu* (kutalac, kutao ‚foglietta, misura di cose liquide' ‚seitel, schoppen'). Tripe, gospodine, kutalac vinca! M. Držić 265. Nije ga izpod prsta točit na kutalac. (Z). Poslov. danič.

KUTALAN, kutaona, *adj. u Stulićevu rječniku: griješkom* kutaon *uz* kutan. — *sasma nepouzdano.*

KŮTAN, kůtna, *adj. koji pripada kutu.* — *isporedi* 1. kutni. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu:* kutni ‚(parlandosi della parte di dentro) angolare' ‚angularis' 80a, *gdje se naj prije nahodi; u Bjelostjenčevu:* kutni ‚angularis'; 2. nakutni, na kute napravljen ‚angulatus'; 3. kutni ili kutćni zubi ‚molares, maxillares, dentes gemini'; *u Jambrešićevu:* kutni ‚angularis'; *u Stulićevu:* ‚angulatus, angularius'; kutni zubi ‚dentes mascellares'; *u Voltiđijinu:* kutni ‚angolare' ‚winklicht'. Kojega sazidaña kutni kamen jest Isukrst. E. Pavić, jezgra. 38. — *Ima i adv.* kůtno *u Bjelostjenčevu rječniku:* ‚angulatim', *i u Stulićevu:* ‚angulatim' *iz Bjelostjenčeva.*

KUTAŃ, Kutńa, *m. ime visu u Srbiji u okrugu podrinskome.* M. Đ. Milićević, srb. 519.

KŮTAO, kůtla, *m. ńeke različne vrste sůda.* — *Ima i bug.* kutel, *mala lopata.* — *Vaja da je dalmatska riječ od lat.* cotula, *ńeka mjera za što žitko, a ovo je od grč.* κοτύλη, *čaša; ngrč.* κουτάλα, *kutlača, biće uzeto iz bugarskoga.* — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚foglietta, misura di cose liquide' ‚cotula' 321b), *u Stulićevu* (kutao *ili* kuto ‚cutlo, ossia foglietta di cose liquide' ‚cotyla'), *u Voltiđijinu (kod* kutalac); *u Vukovu:* 1. ‚ein grosser schöpflöffel (um wasser zu schöpfen)' ‚haustrum, cochlear haustorium'. [cf. kutlača]. — 2. (u Crnoj Gori i u Lici) samotvor veliki sud kao čaša ili kablica; *u Daničićevu* (kutьlь ‚cotula').

a. *kao velika čaša s poklopcem (još veća od kupe).* — *Na dva mjesta* XV *vijeka (u obadva se govori o istome).* Jedanь kutalь sь ručicomь srebrьnomь pozlaćenomь na stlьpu i sь pokrivačemь a jestь u ńemь osamь litarь i jedna unča. Spom. sr. 2, 50. (1406). Kutao jedanь s ručicom srebrnomь pozlaćenomь na stupu i sь pokrivačemь, jestь u ńemь osamь litarь i jedna unča. 2, 51. (1407).

b. *mjera (obično je načińena od lima) za vino i drugo što žitko (od prilike* 8 *decilitara).* — *U Dubrovniku od* XVI *vijeka.* Donese mlijeka u kutlu. M. Vetranić 2, 327. Vrati pastir kuto Kujači. 2, 328. Da kupi po kutla djetetu. N. Nalješković 1, 265. Kamo bokarica od osam kutal taj? 1, 274. Nijesam li ti dao po kutla vina popit? M. Držić 244. Kutlom me vina nećeš slobodit. 327. Pak u čistu sudu svari dobar kuto zimńe rose. M. Pelegrinović 199. I š ńime popismo do dva kutla vina. A. Sasin 101. Mi smo kutli bez ručice. I. Đorđić, pjes. 846. Kakav kuto, taka i ručica. (Z). Kuto ili srezan il' nesrezan kuto je. (Z). Od česa kuto od tega i ručica. (Z). Poslov. danič. Od šta kutao od toga i ručica. Nar. posl. vuk. 236. Platiti po novčić na kutao jevtinije nego se prodaje. V. Bogišić, zborn. 470.

c. *varjača, vidi u Vukovu rječniku.* — *isporedi* kutlača.

d. *samotvor veliki sud, vidi u Vukovu rječniku.* Svaki mišljaše da nam neće dati ni iz kutla vode, a kamoli vina i rakije. Vuk, kovč. 68. Donesite mi nov kutao i metnite u ń soli. Đ. Daničić, 2car. 2, 20.

e. Kutao je drvo oblo a kratko koje je na rotočki a u koje se meću diple, i to na mješini (gajdama). u Dobroselu. M. Medić.

KŮTARA, *f.* jama na ognjištu u koju se smeće pepeo. U naše vrijeme oko Stona: ‚Zgrni to pepela u kutaru'. M. Milas. — *Može biti da postaje od* kut.

KUTÀRISATI, kutàrišêm, *pf. vidi* kurtarisati *i* kurtalisati. — *U naše vrijeme u Bosni.*

a. *aktivno.* Turi ruku u dupe, ... ali po nesreći u taj mah žestoko puhne vjetar, te mu lipa nagnuvši se prišćepi ruku ... Po ńegovoj sreći vjetar na drugu stranu lipom krenu i on ruku kutariše. Nar. prip. bos. 1, 185.

b. *sa* se, *refleksivno.* Da se mogu samo ovoga bremena kutarisati, znala bi odsela čuvati svoje djevojaštvo. Nar. bl. mehm. beg kapet. 44. S kojim bi se mogla kutarisati nevolje. Nar. prip. tord. 88.

Digitized by Google

KUTARISÁVATI, kutarisâvâm, *impf.* kutarisati. U mene je nešto živo u utrobi, kutarisavaj. Bos. vila. 1892. 257.

KUTÀRISITI, kutàrisîm, *impf.* živariti, tal. ‚cavarsela discretamente'. na Braču. A. Ostojić. — *Ista je riječ što* kutarisati.

KÙTAST, *adj. u Stulićevu rječniku us* kutan; *ali je uprav značenje: sličan kutu.*

KUTE, *f. pl. ime zaseoku i selu u Bosni u okrugu travničkome.* Statist. bosn. 72. 74.

KUTEN, *m. prezime. — U naše vrijeme u Hrvatskoj.* Schem. zagr. 1875. 211.

KUTEREVO, *n. ime selu u Hrvatskoj u županiji lička-krbavskoj.* Razdijel. 85. — *Pomiše se od* XV *vijeka.* Selo Kuterevo. Mon. croat. 158. (1498).

KÚTI, *m. pl. ime nekoliko mjesta (uprav je plur.* kut).

a. *selo u Bosni u okrugu sarajevskome.* Statist. bosn. 20.

b. *selo u Crnoj Gori u nahiji katunskoj.* Glasnik. 40, 19.

c. *u Dalmaciji. a) zaselak u kotaru dubrovačkome.* Schem. ragus. 1876. 86. — *b) selo u kotaru kotorskome.* Repert. dalm. 1872. 8. — *pominе se od* XV *vijeka, vidi u Daničićevu rječniku:* Kuti, selo u župi Dračevici koje je kralj Matijaš dao fratru Aleksandru Dubrovčaninu. M(on. serb). 494. (1465). to će biti sadašnje selo blizu Novoga. Šem. dalm. 1859. 25.

d. *dva sela u Hercegovini.* Statist. bosn. 105. 107.

e. *selo u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijel. 46.

f. *dva sela u Slavoniji u županiji požeškoj.* Razdijel. 122.

KÙTIĆ, *m. dem.* kut. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu:* ‚(di dentro) angoletto, cantoncino' ‚angellus' 80a *gdje se naj prije nahodi, i u Stulićevu:* v. kutac. ‚Zbio se u onaj kutić, pa se ni živ ne čini'. J. Bogdanović. — *I kao mjesno ime: pusta u Slavoniji u županiji srijemskoj.* Razdijel. 145.

1. KÙTIJA, *f. kao kovčežić, toliki da se može nositi u ruci ili naj veći bez muke u dvije ruke, načinen od tankijeh daščica što mogu biti od drva, od kartuna, hartije itd.; oblik može biti vrlo različan; poklopac je kao u kovčega, ili, kad se otvori, odijeli se od kutije. — Od tur.* qutu, quty. — *isporedi* škatula. — *Akc. se mijeña u gen. pl.* kûtîjâ. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (kutija, skatula ‚pyxis') *gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjenčevu* (‚pyxis'), *u Voltigijinu* (‚scatola' ‚schachtel'), *u Vukovu* (‚die schachtel' ‚capsa'). U kutije spraviti. I. Jablanci 175. Zaklopnica, kutija, vulgo škatula. A. T. Blagojević, khin. 80. Kutija zaklopita u koliko toplom mistu biti mora. J. S. Reljković 200. Sa simenom *(svilenijeh buba)* ne čini se drugo, već se s krpe il' s papira skida, u kutiju na podstavu prida. 318. Vrzi pjesme na policu, a turćije u kutiju. Nar. pjes. vuk. 1, 301. Jedno Mara bijeloga vrata, drugo Ana od bisera grana, treće Anđa kutija dukata. 1, 328. Zubi su joj dva niza bisera, usta su joj kutija šećera. 3, 516. Pa doleće do konja dorata koji vaja kutije dukata. 4, 229. Izvadio britve iz kutije. Nar. pjes. juk. 111. Dok ugleda od zlata kutiju, na kutiji kapak otvorila, u sebi je cura promislila: ‚Mili Bože, čuda velikoga! što će bábi burmut u kutiji?' Nar. pjes. petr. 2, 149. Nose u kutiji te pričešćuju bolesnike. Vuk, pisma. 4. Zabranio je nositi tas po crkvi za vreme bogomolje, nego je za to stavio zatvorenu kutiju pred crkvom. M. Đ. Milićević, međudnev. 128.

2. KUTIJA, *f. jelo od pšenice skuhane s medom što se jede u neke praznike. — isporedi* kolivo. — *Samo u knizi* XIII *vijeka pisanoj crkvenijem jesikom. — Riječ je praslavenska nepoznata postaća, isporedi stslov.* kutija, *rus.* кутья, кутья, *pol.* kucyja *(božić).* Kutiju zobljemo prazdnika radi. Sava, tip. stud. glasn. 40, 151. — *Da je još ta riječ u našemu jesiku, glasila bi* kuća *prema rus.* кутья, *te bi to moglo i biti* 8. kuća *(vidi), ali ne s ovijem akcentom; istina, Pavlinovićevi akcenti nijesu pouzdani.*

KUTIJEVA, *f. vidi* Kutjevo. — XVIII *vijeka.* U Kutijevi. A. Kanižlić, utoč. XXIV. Požega je i Virovitica, Crnik, Pakrac i još Pleternica, i Valpovo, Kaptol, Kutijeva od starine abacija ova. M. A. Reljković, sat. B2b. Fra Andrija iz Kutijeve. Norini 58.

KÙTIJICA, *f. dem.* 1. kutija. — *Govori se i* kùtîca, *a nalasi se pisano i* kutica *i* kutijca. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (kùtîjca, dim. v. kutija). Da tko prospe jednu kuticu igala na dvoru u podne, lasno bi i pobrao. F. Lastrić, ned. 384. Srce mu je pak bilo kutica Pandori. J. Rajić, boj. 23. Da mu malu kutijcu. Nar. prip. vuk. 78. U ovoj maloj kutijici. S. Ljubiša, prip. 265.

1. KUTINA, *f. vidi* duńa. — *Od tal.* cotogna. — *Može biti da bi uprav glasilo* kutińa *(vidi na kraju primjer iz Šulekova rječnika), a da je* n *postalo od* ń *u kajkavskom govoru. — isporedi* kuta. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kutina, tuńa, duna, sad ‚cotoneum, malum cydonium, malum cotoneum, malum lanatum, malum canum, struthium, chrysomelum'. 2. kutina, steblo ‚malus cydonia, malus cotonea, malus lanata'; *u Jambrešićevu:* ‚malum'; *u Voltigijinu:* ‚codogna, cotogna' ‚quitte'. — Kuta, Kutina (Jambrešić), Kutińa, češ. kutna (cotonea), Cydonia vulgaris Pers. (Lalangue). B. Šulek, im. 187.

2. KÙTINA, *f. augm.* kut. — *Potvrđuje se samo u mjesnijem imenima.*

a. *zaselak u Hercegovini.* Statist. bosn. 123.

b. *trgovište u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdijel. 115. *i kod njega rijeka.* Regul. save. 72.

c. *u Srbiji. a) rijeka u niškom okrugu.* Đ. Daničić. — *b) vidi* Draškova, Eminova, Marina, Prokopova Kutina.

KÙTINE, Kûtînâ, *f. pl. ime zaseoku u Hercegovini.* Statist. bosn. 110. — *Uprav je plur.* kutina.

KÙTINICA, *f. ime dvjema selima u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdijel. 109. 115.

1. KUTINSKI, *adj. koji pripada kutinama, vidi* 1. kutina. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚cotoneus'.

2. KÙTÎNSKÎ, *adj. koji pripada mjestu Kutini. a) rijeka.* Kutinska reka, *voda u Srbiji u okrugu niškome.* M. Đ. Milićević, kralj. srb. 8. — *isporedi* 2. kutina, c, *a).* — *b) uopće.* Kutinskom dolinom. Rat. 56.

KUTIŃA, *f. vidi* 1. kutina.

KUTIŃAČA, *f.* suvrst crveno-bijele pjegave krupne reske jabuke (Valavac). B. Šulek, im. 188. — *Uprav augm.* kutińa.

KUTIŠANAC, Kutišanca, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Treće bješe Damnan Kutišanac.

Digitized by Google

Nar. pjes. vuk. 4, 167. I pogibe Damńan Kutišanac. 4, 174.

KÚTITI, kútîm, *impf.* zamišļeno u bolesti ćutati: ‚Sve (nešto) kuti' kaže se n. p. za dete boležļivo. S. Vulović. — *Mislim da bi po jušnome govoru bilo* kútjeti.

KÚTJETI, *vidi* kutiti.

KUTJETMIĆ, *m. prezime.* — XV *vijeka.* — *Između rječnika u Daničićevu* (Kutêtьmićь). Zato smo upisali Radiču Kutêtьmiću. Spom. sr. 1, 100. (1408).

KUTJEVO, *n. ime trgovištu u Slavoniji u županiji požeškoj.* Razdijeļ. 128. — *Zvalo se prije* Kutijeva *(vidi).*

KUTLAC, *m. dem.* kutao. — *Čini se da je takova riječ u ovome primjeru* XVII *vijeka:* U niki kutlaci tvorahu *(tikule)* s načinom. Đ. Baraković, vil. 56.

1. KÙTLAČA, *f. vidi* varjača. — *isporedi* kutao, c. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kûtlâčâ. — *U Vukovu rječniku:* vide [varjača; cf.] kutao [1].

2. KÙTLAČA, *f.* korice na košu u vodenici (u Rađevini). Ļ. Stojanović.

KUTLAČE, *f. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu rudničkome.* Niva u Kutlačama. Sr. nov. 1875. 658.

KÙTLAČICA, *f. dem.* 1. kutlača. — *U Vukovu rječniku.*

KÙTLAČINA, *f.* augm. kutlača, šaļiv naziv za čeļade kutlastijeh usta odnosno gubica. ‚Muči ti, kutlačino, otegni te gubičine'. J. Bogdanović.

KUTLANA, *m. ili f.? ime muško ili žensko? — Ima samo adj. poss.* Kutlanin *u spomeniku* XIV *vijeka.* Baļa Kutlaninь vnukь. Glasnik. 27, 292. (1347).

KUTLANIN, *adj. vidi kod* Kutlana.

KÙTLAŃA, *f. buka što se čini u veliku srijedu, četvrtak, petak u katoličkijem crkvama. — Vaļa da je riječ onomatopejska. — U naše vrijeme u Istri.* Kutlâńa ‚strepitus hebdomada sancta in ecclesiis fieri solitus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1frtsg. 48.

KUTLAR, *m. ime muško.* — XIV *vijeka.* Dêdь imь Kutlarь. Deč. hris. 52.

KÙTLARICA, *f.* velika ada u Pivi.

KÙTLAST, *adj. nalik na kutlaču. — U naše vrijeme u Lici.* ‚Lijepo si žlice napravio, ali su ti preveć kutlaste'. J. Bogdanović. — *vidi i kod* kutlačina.

KUTLASTI KAMI, *m. mjesno ime* XIV *vijeka.* U Kutlastij Kami. Svetostef. hris. 20.

KÙTLAZER, *m.* planina u Kremnima (u Srbiji u okrugu užičkome). Ļ. Stojanović.

KUTLE, kutleta (?), *n.* vjetreńast, handrast dečko (handreša). u Krajini. D. Trsteńak.

KUTLEMIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Miloš Kutlemić. Rat. 80.

KUTLEŠ, *m. ime selu u Srbiji u okrugu niškome.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 123.

KÙTLEŠA, *m.* prezime u Dalmaciji. J. Bogdanović. *i u Bosni.* Schem. bosn. 1864. VII. XXVII.

KUTLI, *m. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskome.* Niva u Kutlima. Sr. nov. 1873. 88.

1. KÙTLIĆ, *m. dem.* kutao. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (dim. v. kutao). Niki žlice, niki kutliće dubući. P. Zoranić 18b. Kutlić jedan od tamariža prihitro udilan. 45a. Načlni mu zdjele i čaše i vjedra i kutliće kojima će se preļevati, a načinićeš ih od čistoga zlata. Đ. Daničić, 2mojs. 25, 29. Kûtlić, čaša drvena s repom. u Dobroselu i okolini. M. Medić.

2. KÙTLIĆ, *m. prezime. — Vaļa da je ista riječ što* 1. kutlić *(isprva nadimak). — Možebiti od prije našega vremena.* Sr. letop. 112, 156.

KÙTLINA, *f. augm.* kutao. — *U Vukovu rječniku. — I u prenesenome smislu:* šaļiv naziv za trbušata čojka. ‚Olazi, kutlino, ko bi tebe natrpa lijepe i uredne ránê'. J. Bogdanović.

KÙTLOVAC, Kûtlôvca, *m. mjesno ime.* Gorńi i Dońi Kutlovac *dva su sela u Srbiji u okrugu topličkome.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 395. — *U Vukovu rječniku ima:* Kûtlovac, selo u Kosovu *s primjerom iz narodne pjesme:* Od Kutlovca sela malenoga. — *Može biti da je isto što jedno od predašńijeh mjesta.*

KUTLOVIĆ, *m. prezime.* — XIV *i* XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Kutьlovićь). A se ļudije koji daju voskь: Kiičanici, Kutlovići... Glasnik. 15, 272. (1848?). Vežete moje ļudi ki gredu u Stonь, Kutlovića. Spom. sr. 1, 135. (1406).

KUTLOVO, *n. ime selu u Srbiji u okrugu kragujevačkome.* K. Jovanović 118.

KUTLOVSKI, *adj. koji pripada Kutlovu.* Kutlovska *(opština).* K. Jovanović 118.

KUTĻAC, *m. vaļa da je isto što* kutlac. — *U naše vrijeme u ugarskijeh Hrvata.* Nigdor drugi krivac neg va veži kutļac da sam ja zgubila moj zeleni venac. Jačke. 252.

KÙTĻAČA, *f. vidi* kutlača. — *U Mikaļinu rječniku:* žlica varjača, kutļača ‚tudicula'.

KÙTĻATI, kùtļâm, *impf. hitro teći, točiti se iz rupe (iz rane), možebiti kao iz kutla. — U naše vrijeme.* Vidjeh gdje mu krv iz ožičice kutļa. Pravdonoša. 1851. 80.

KUTĻEŠ, *m. ime selu u Srbiji u okrugu topličkome.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 416.

KÙTĻIV, *adj. na kojemu ima nekoliko kutova. — U Bjelostjenćevu rječniku:* ‚angulosus, plures habens angulos'; *u Stulićevu:* ‚angulosus'; *u Voltigijinu:* ‚angoloso' ‚winklicht'.

KUTNANI, *m. pl. ime nekakvu mjestu u Hrvatskoj* XV *vijeka.* Držaše Kutnane plemenit č*(lovi)*k Grgur Dešić. Mon. croat. 128. (1486).

KUTNICA, *f.* ime livadi. Ivanec. D. Hirc.

KÛTNÎK, *m. vidi* 1. kutńak.

KUTŃAČIĆ, *m.* dem. 1. kutńak. — *U naše vrijeme u Istri (znači što i* kutńak). Kûtńačić, dens molaris. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 57.

1. KÛTŃÂK (kútńâk), *m. kutńi sub.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (‚dens maxillaris') *i u Vukovu* (‚der stockzahn' ‚dens molaris'). Razbijah kutńake nepravedniku. Đ. Daničić, jov. 29, 17. Zubi su mu kao u lava i kutńaci kao u lavice. joilo. 1, 6. Kûtnjak *ili* kûtnik ‚dens molaris'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 29. — *Gdjegdje se zamjeńuje* -tń- *glasovima* ćń, *vidi kod* 1. kutńi. Kûćńâk znači što i u Vuka kutńak. ‚Sve su mi već kućńaci popadali'. *u Lici.* J. Bogdanović.

2. KUTŃAK, *m. mjesto ili čeļade u kutu, s osobitijem značeńima.* Kutńak, 1. lužńak, mjesto u kutu gdje se lug smiće. — 2. nadimak čovjeku koji zimi smrdi, stoji na kominu. M. Pavlinović.

3. KUTŃAK, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 265.

Digitized by Google

4. KUTŃAK, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Rasdijeļ. 97.

1. **KÚTNÎ** (kûtńî), *adj. sub, kaže se o zubima što su na dvije strane (ne sprijeda) u ustima (u čeļadeta, a može se kazati i za životińu); svagda su širi i krupniji od predńijeh, i ńima se žvaće, a ne grize se kao predńima. — Jamačno je ista riječ što i* kutan, *jer kao da stoje (osobito naj krajńi) u kutu od usta. — Po Vukovu je rječniku akc.* kútńî, *ali sam ja svagda čuo* kûtńî. *— Uz* kutńi *nalazi se i* kućni. *premda se ovaj oblik nalazi u naj starijemu primjeru (u Vrančićevu rječniku; ja se spomińem da sam ga našao u ńekome dubrovačkome rukopisu* XVIII *vijeka; isporedi i kod* 1. kutńak), *i premda ima i nslov.* kôčńak *i* kôčnik *(uz* kôtnjak *i* kôtnik), *ne može biti stariji od prvoga. postańe se tumači tijem što su se glasovi* čn *(možebiti u doba kad se glas* č *malo razlikovao od* tj *kao što je i sad kod čakavskoga* č) *mijeńali u* tń, *kao n. p. u* kûćnî *i* kûtńî, nôćnî *i* nôtńî *itd., te se po tome shvatilo kao da između* kúćnî *i* kútńî *nema razlike za ona dva glasa. — Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu:* kûćnî (‚kuućni') ‚genuini dentes', *gdje se naj prije nahodi; u Mikaļinu* (kutńi zubi ‚dentes genuini, intimi, molares, maxillares'), *u Stulićevu* (kutań *uz* kutan), *u Vukovu* (kútńî n. p. sub ‚der stockzahn' ‚dens molaris'). Izeo mu je dušu — ili kutńi zub. (D). Poslov. danič. Ti ćeš im smrvit zube i slomiti kutńe. I. Đorđić, salt. 186. Dva mu je kutńa zuba izbio. A. Kanižlić, kam. 57. Učini Bog proteći vodu iz kutńeg zuba mrtve kosti magareće. E. Pavić, ogl. 200. Dva joj kutńa pokratio zuba. Nar. pjes. juk. 67. Kutńi sub izguliti. M. Pavlinović, rad. 171.

2. **KÛTNÎ**, *adj. vidi* 1. kućan. *— Oblik* kutńi *mj.* kućni, *vidi kod* 1. kutńi. *— U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide kućni). Kutńi lupež kuću kopa. Nar. posl. vuk. 164. Oni se čoek zabavi u razgovoru s ostalom kutńom čeļadi. Nar. prip. vuk. 137. Kutńi starješina vlada i upravļa kućom. Vuk, živ. 249. I š ńome se oprostio pred svom ńezinom kutńom čeļadi. Pravdonoša. 1852. 9. Omrzla mi je kutńa radńa kao da je krvnička. S. Ļubiša, prip. 35. Objesi sito o klin pod kutńi trijem. 202. Neka znana ruka već otvori kutńe vrata, i čovek nazva . . . M. Đ. Milićević, međudnev. 154.

KÛTNĬCA, *f. vidi* kućnica. *— Radi* -tń- *vidi kod* 1. *i* 2. kutńi. *— U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide kućnica *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori).* Marija Đurova bijaše od onijeh starijeh žena kojijeh danas rijetko ima: srca veļačkoga, naravi ļupke ako malo i osorne, kutńica, . . . M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 220.

KÛTNĬK, *m. vidi* kućnik. *— Radi* -tń- *vidi* 1. *i* 2. kutńi. *— U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide kućnik *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori).* A u kući ženena kutńika. Nar. pjes. herc. vuk. 320. Ko će s kućom upravļati, moj kutńiče! V. Vrčević, niz. 278.

KUTÒLEŽA, *m. mačak što svagda leži u kutu (na ogńištu, na popretu). — U poslovicama dubrovačkijem* XVII *i* XVIII *vijeka.* Kutoleža mačak. (D. Z). Mačak kutoleža miša ne hita. (Z). Poslov. danič.

KÛTOŃIN, *m. mjesto gdje se drum okreće (gdje je kut); samo kao mjesno ime na Krku i u Istri. — Od* XIV *vijeka.* V Kutońin. Stat. krč. ark. 2, 295. Kûtońin ‚nom. propr. loci cujusdam, ubi via flectitur'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 57.

KUTOVI, *m. pl. (uprav plur.* kut), *mjesno ime.*

a. *selo u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* Rasdijeļ. 135.

b. *mjesto u Srbiji u okrugu šabačkome.* Zemļa u Kutovima. Sr. nov. 1869. 369.

KÚTRA, *f.* šaļiv naziv za žensko koje po velikoj sreći vavije muči. *— U naše vrijeme u Lici.* ‚Kad ta kutra zakutri, ne bi od ńe riječi, prvo bi od studenog kamena'. J. Bogdanović. *— isporedi* kutriti.

KÚTRE, *m. o muškome, kao* kutra *o ženskome.* J. Bogdanović.

KUTRENIN, *m. mjesno ime prije našega vremena. —* e *(poslije* r) *pišem mj. ńegdašńega* ê. Kutrênińь. Spom. stoj. 185.

KÚTRÊŃE, *n. djelo kojijem se kutri.* J. Bogdanović.

KUTRETINO, *n. mjesno ime prije našega vremena. — Pišem* e *(poslije* r) *mj.* -ê-. Kutrêtino. Spom. stoj. 185.

KUTREVO, *n. mjesno ime prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 136.

KUTRICA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskome.* Ńiva u lugu kod Kutrice. Sr. nov. 1867. 602.

KÚTRITI, kútrîm, *impf. slušati ili osluškivati u muku što drugi govore. — isporedi* kutra, kutre. *— U naše vrijeme u Lici.* ‚Samo on kutri (slukti) što mi divanimo'. ‚Oni su ti ļudi naj gori, što vavije kutre'. ‚Ovaj niti romori niti govori, nego vavije kutri ka' i ćeno'. J. Bogdanović.

KUTUŃCI, *m. pl. ime selu u Bosni u okrugu travničkome.* Statist. bosn. 73.

KUTURAČA, *f.* suvrst jabuke (u Podravini). B. Šulek, ńm. 188.

KUTUROV, *m. prezime. —* XV *vijeka.* Georьgije Kuturovь. Spom. stoj. 44.

KUTUZ, *m. tursko ime muško ili nadimak (tur.* qutuz, *mahnit). — isporedi* Kuduz. *— U narodnoj pjesmi našega vremena.* Kutuz ćuti, ništa ne govori. Nar. pjes. srem. 137. Al' govori Kutuz-del-Alija. 138.

KUTUZERO, *n. mjesno ime u Bosni. a) selo u okrugu Tusle Dońe.* Statist. bosn. 95. *— b) zaselak u okrugu sarajevskome.* 20.

KUTUZOV, *adj. koji pripada Kutuzu.* Kutuzova majko. Nar. pjes. srem. 138.

KUV-, *vidi* kuh-.

KÛVAC, kûvca, *m. trńina(?). — U naše vrijeme u Istri.* Kûvac ‚prunum ramicosum', *g.* kûvca. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 19.

KUVALOVO, *n. mjesno ime (može biti uprav posesivni adjektiv). — vidi u Daničićevu rječniku:* despot je Jovan dao Krušedolu ‚blato Kuvalovo'. M(on. serb). 541. (1496).

KÛVELICA, *f. presrela smokva, vidi* kuveo. *— U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (‚ficus flaccida'). Smokva ima četiri dobe: zadulica, šurica, pucalica (kad se jede) i uvelica ili kuvelica, kad uvene. L. Mrasović. *— U Dubrovniku i u okolini.* P. Budmani.

KÛVELIČICA, *f. dem.* kuvelica. *— U Stulićevu rječniku:* ‚parva ficus flaccida'.

KÛVELIĆ, *m. prezime. —* XVII *i* XVIII *vijeka.* Niko Kuvelić. Starine. 11, 117. (1678). Knigu piše Kuvelić-Jovane. Nar. pjes. bog. 199.

KUVEĻA, *f. ime žensko. — U dubrovačkoj drami* XVI *vijeka. — Može biti da nije izmišļeno,*

Digitized by Google

jer ima i prezime Kuveļić *(vidi)*. Kad se rukovo je Budeļa s Kuveļom. M. Držić 450.

KÛVEĻIĆ, *m. prezime.* — *Od* XVIII *vijeka.* Od Martina Kuveļića. Nar. pjes. bog. 194. Petar Kûveļić iz Užica. Ļ. Stojanović.

KÙVEO, kùvela, *adj. prezrio (čuo sam u Dubrovniku samo kazati o smokvi, vidi* kuvelica*; Vuk u rječniku govori da se u Boci govori i o drugome voću).* — *Po jedinome primjeru kod* kuveočiti se *kao da* -e- *stoji mj. ńegdašńega* ê. — *Mislim da nije ni u kakvoj svezi s korijenom glagola* venuti. — *U naše vrijeme u Dubrovniku i u Boci, a između rječnika u Vukovu:* (u Boci) prezreo, n. p. smokva, grožđe ‚überreif' ‚fracidus'.

KÙVEOČITI SE, kùveočîm se, *impf. postajati kuveokom, kuvelicom (o smokvi), zreti, prezrijevati.* — *Postaje od* kuveoka *nastavkom* i *pred kojijem se* k *mijeńa na* č. — *U jedinome primjeru ima* -i- *mj.* e, *vidi kod* kuveo. — *U Dubrovniku od* XVI *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚andarsi appassendo, seccando, appassirsi dei fichi' ‚ficus flaccescere'). Razlicijeh smokav jes, i visi tuj svaka po granah kako pes ali dobra šaka; ter kada pucaju i kad se kuviče suzico puštaju kako med i toče. M. Vetranić 2, 278.

KÙVEOKA, *f. vidi* kuvelica. — *U Dubrovniku od* XVI *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. kuvelica). Svińa utječe se na puniji želud, koza na boļu travu, vuk na pritļu ovcu, hvrļak na smokvu kuveoku *(griješkom* kuvroku; *moglo bi se čitati i* kuvioku, *vidi kod* kuveočiti), a čovjek utječe gdi 'e veće zlato. M. Držić 402.

KÙVET, *m. arap.* quvve, quvvet, *tur.* quvet, *sila, snaga, moć, u prenesenome smislu kod vojske.* — *U naše vrijeme u Bosni.* Da zaište kuvet i topove. Nar. pjes. petr. 2, 339. Car će nama silnu poslat vojsku, uz topove kuvet i ģobanu. Nar. pjes. hörm. 1, 27. A uza ńih *(katane)* kuvet i idaru. 1, 190. A uz vojsku kuvet i zahiru. 1, 200. Dok sam junak bio u kuvetu, nije bilo boļega junaka. 2, 8.

KUVÈŽDÎN, Kuveždína, *m. ime manastiru i selu u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* Razdijeļ. 144. — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu* (namastir u Fruškoj Gori). Ku(ve)ždinь. S. Novaković, pom. 136. Usrid Fruške stoji Beševina, ... i Opovo, Kuveždin, Rakovac. M. A. Reļković, sat. B3b. Il' će Đivši ili Kuveždinu. Nar. pjes. vuk. 2, 326.

KUVEŽDÍNAC, Kuveždínca, *m. čovjek iz Kuveždina (u manastiru kaluđer).* — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* Kuvèždînâcâ. — *U Vukovu rječniku:* ‚einer von Kuveždin'.

KUVÈŽDÎNSKÎ, *adj. koji pripada Kuveždinu.* — *U Vukovu rječniku:* ‚von Kuveždin'.

KÛVIJERTA, *f. vidi* paluba. — *Od tal. mlet.* coverta — *Može biti da ima* -ije- *samo u južnome govoru; tad bi u zapadnome glasilo* kùvîrta. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kùvjerâtâ. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (kuvijerta, gorńa strana od broda ‚navis pars superior'). Pod kuvijertom u stentini s hustolinom sve prožderu. A. Sasin 171b. Otisnu se ploviti ... Kad su već bili na neki dio puta, zovne on ńega notńo kad su svi pospali, da iziđe na kuvijertu. Nar. prip. vuk.3 251. Kapetan postoji malo na kuvijerti (‚kuvijerta', tal. ‚coperta' krov od broda). M. Vodopić, ţužn. jel. dubrovn. 1868. 214. Hmuća se more po kuvijerti. 216.

KÙVÎŃ, kuvíńa, *m. vidi* kunfin. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Nijesam ja, lugaru, u tvom kuvińu sjeka' drva, nego u tuđem, nemoj me pisati'. J. Bogdanović.

KUVIO-, *vidi* kuveo-.

KUVIZA, *f. ńeka ptica,* Vanellus cristatus. G. Kolombatović. progr. spal. 1880. 37.

KUVJELICA, *vidi* kuvelica.

KUZANA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu šabačkome.* Zemļa u Kuzani. Sr. nov. 1873. 775.

KUZEĻA, *m. ime muško.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Harambaša Kuzeļa. M. Đ. Milićević, zim. več. 211.

KUZINOVIĆ, *m. prezime, vidi* 2. Kuzun.

KUZLA, *f.* kuja, kusa. u Prigorju i Zagorju. F. Hefele.

KUZLAC, *m.* klin kojim se pričvršćuje klupa na lađu. u Posavini. F. Hefele.

KUZLAR, *m. mjesno ime u Bosni.* Kuzlar, gradić kod ustja Jadra u Drinaču. F. Jukić, zem]. 44.

1. KUZMA, *f. ime kozi.* Bruvno. D. Hirc.

2. KUZMA, *f. mjesno ime.*

a. *selo u Hrvatskoj u županiji moduškoriječkoj.* Razdijeļ. 59.

b. *selo u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* Razdijeļ. 139.

3. KÙZMA, *m.* Κοσμᾶς, Cosmas, *ime muško.* — *isporedi* Kuzman. — *Od* XIII *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (‚Cosma'). Od Plomina sudac Brnaba i Juri(j) i Kuzma ... Mon. croat. 11. (1275 *prepis.* 1546). Kuzma a sinь mu Veļko. Deč. hris. 47. 99. Kuzьma i Semijunь. 57. Kuzmi i Vlьku Pokranьčiću. Spom. sr. 1, 93. (1407). Poli crikvu sv. Kuzmi i Damjana. Mon. croat. 74. (1450). Kuzma i Damjan. P. Posilović, nasl. XI. M. Bijanković 125. Š. Margitić, ispov. XXI. L. Terzić XXII. Pristi Kuzme i Jakoba. J. Kavańin 322b.

KUZMAČIĆ, *m. prezime.* — *Od* XV *vijeka.* Juran Kuzmačić. Mon. croat. 131. (1487).

KUZMADAŃE, *n. ime ńekoj župi po svecima Kuzmi i Damjanu.* — XVIII *vijeka.* Kuzmadańe zva se župa ona. Nadod. 58.

KÙZMAN, *m. vidi* 3. Kuzma. — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu* (‚Kosmas' ‚Cosmas'). Kuzmanь. S. Novaković, pom. 72. Zovite mi Damjana, nek donese tamjana, zovite mi Kuzmana, nek donese ruzmana. Nar. pjes. vuk. 1, 496. Podiže se Kuzman od Bjelicah. Pjev. crn. 322b. Kuzman Nešković. Rat. 342.

KÙZMANA, *f.* žensko ime. u Lici. V. Arsenijević. — *isporedi* Kuzman.

KÙZMANIĆ, *m. prezime.* — *Od* XVIII *vijeka.* Kuzmanić. And. Kačić, kor. 494. Poslanica Antu Kuzmaniću u Zadar. Vuk, gramat. i polem. spisi. 3, 304.

KÙZMANOVAČA, *f. ime zaseoku u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Razdijeļ. 30.

KÙZMANOVAČKÎ, *adj. koji pripada Kuzmanovači.* J. Bogdanović.

KÙZMANOVČANIN, *m. čovjek iz Kuzmanovače.* J. Bogdanović. — *Množina:* Kùzmanovčâni.

KÙZMANOVČÂNKA, *f. žensko čeļade iz Kuzmanovače.* J. Bogdanović.

KÙZMANOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Čuješ li me, Kuzmanović-Vuče? Pjev. crn. 322b. Milojko Kuzmanović. Rat 420.

Digitized by Google

KUZMAŃA, *f. ime mjestu na Krku.* — xv *vijeka.* Na Kuzmańi. Stat. krč. ark. 2, 295. (1448).

KUZMARKA, *vidi* kuzmorka.

1. KUZMICA, *f. mjesno ime.* — xviii *vijeka.* Vrime zbora redovniškog u Kuzmici. M. Katančić 45.

2. KÙZMICA, *m. ime muško (dem.* 3. Kuzma). — xviii *vijeka.* Ban Godomir i Kuzmica. J. Kavańin 232a.

KÙZMIĆ, *m. prezime (po ocu Kuzmi).* — *Od* xv *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Kuzmićь). Mihailь Kuzmićь. Mon. serb. 272. (1405). Jurjem Kuzmićem. Mon. croat. 339. (1596). Radivoj Kuzmić. Rat. 143.

1. KÙZMIN, *adj. koji pripada Kuzmi (vidi* 3. Kuzma). — *Od* xv *vijeka (vidi* c).

a. *uopće.* Kada Kuzmin sabor obrati' je. J. Kavańin 127b.

b. *kod imena biljke.* Kuzmino cvijeće, Cyclamen L. (Sabļar, Lastva). B. Šulek, im. 188.

c. *kod mjesnijeh imena.*

a) Selo Kuzmino na Sitnice. Spom. stoj. 82. (1410).

b) Na vrh Kuzmin. Mon. croat. 97. (1465).

2. KÙZMÎN, Kuzmína, *m. mjesno ime.*

a. *selo u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* Razdijeļ. 144.

b. *pomiše se selo s ovijem imenom* xiv *vijeka.* Utesaše međe Srědьńemu Selu ot Kuzьmina u Dьmitrova jagńila . . . Srědьńemu Selu i Kuzьminu . . . Deč. hris. 26. 95.

1. KUZMÍNAC, Kuzmínca, *m.* čovjek iz sela Kuzmína u Srijemu. V. Arsenijević.

2. KUZMINAC, Kuzminca, *m. kajkavski* Kuzminec, *ime trima selima u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdijeļ. 94. 97. 105.

KÙZMÎNKA, *f.* žensko čeļade iz Kuzmína; Kuzminkińa. V. Arsenijević.

KÙZMÎNKIŃA, *f. vidi* Kuzminka.

KÙZMÎNSKÎ, *adj.* koji pripada selu Kuzminu. V. Arsenijević.

KUZMIVANOVA, *f. ime mjestu na Krku.* — *Biće složeno od* Kuzma *i* Ivan, *isporedi* Kuzmadańe. — xv *vijeka.* Na vrh Kuzmin Kuzmivanova. Mon. croat. 97. (1465).

KUZMORKA, *f. vidi* kučmorka. — *U Belinu rječniku:* ‚carota, specie di radice' ‚siser' 174a; *u Stulićevu:* kuzmorka, trava ‚siser'; *u Voltigijinu: (jamačno štamparskom griješkom)* kuzmarka ‚carotta, radice nota' ‚möhre, rothe oder gelbe rübe'. — Kuzmorka, poļ. kuczmerka, kucmorka (Sium sisarum), carotta gialla (Kuzmić), carota, siser (Stulli), Daucus carota L. (Visiani). B. Šulek, im. 188. — *Riječ nije dosta pouzdana, jer može biti postala naj prije u Belinu rječniku štamparskom griješkom, pa je iz ńega primili i ostali.*

KUZMORKAR, *m. čovjek što prodaje kuzmorke.* — *U Stulićevu rječniku: štamparskom griješkom* kuzomorkar ‚siserum venditor'. — *Nepouzdano.*

KUZNAC, *m. kovač.* — *Riječ je stara, isporedi stslov.* kuznьcь, *rus.* кузнецъ, *možebiti i praslavenska, isporedi poļ.* kuźnia, *kovačnica.* — *Samo u knigama pisanima crkvenijem jezikom.* Jakože kuznьcь nêkyj zlaatije hrьlosti železьnimi rastvarajetь rukodêlьmi . . . Aleks. novak. 129.

KUZNICA, *f. u okrugu pošarevačkome u Srbiji blizu Oreškovice* ima i druga jedna zidina koju narod zove ‚Kuznica', a oko ńe leži mnogo zgura. M. Đ. Milićević, srb. 1031. — *Riječ je ńegda značila: kovačnica, isporedi rus.* кузница, *vidi i* kuznac.

KÙZÔ, kuzòla, *m. vidi* krbuļa. — *Korijen ili osnova može biti praslavenska, isporedi nslov.* kozol, *rus.* кузовъ, *poļ.* kažub, kožub, *pa i lit.* kūzavas, kūzabas; *s toga što se ne slaže posve oblik korijena može se misliti da je tuđa riječ.* — *Od* xviii *vijeka, naj prije u Bjelostjenčevu rječniku* (‚dores, caudeus seu codeus, alveus'). Kùzô, kuzòla, košarica od kore; lubura, krbuļa. U naj hvaļenije jagode naj mańi kuzo treba nositi. Nar. posl. Mejo bere jagode u kuzòle grabove; kuzòli se prodiru, jagode se prosipļu. Nar. pjes. u Lici. V. Arsenijević. Čobani u proļeće svrnu s drveta koru, previju je i sa strane klinčićima sašiju, te onda dođe ka' kesa koju zovu ‚kùzô'. u taj kuzo beru jagode, u đekoji kuzo stane po tri litre jagoda. J. Bogdanović. Kad prispiju jagode, idu djeca u jagode, a i pastiri beru ih i na večer nose kući. ńeki ponesu zdjelu, kraļaču ili kakav drugi sud od kuće, a gdjekoji ogule od podebela ogranka jasenova ili javorova kore s dva peđa, presaviju je po polovici i presumite gorńe krajeve (postane ůžô), pa da tako ostanu, provuku kroza ńih šiļak. u te kuzole beru jagode, i kad su ih nabrali, začepe ih listom ozgo, da se ne bi jagode prosule. ‚Ja sam danas nabrao 4 kuzola jagoda, ima ih kao da si razastro crļenu kabanicu'. u Dobroselu. M. Medić. Kùzô, krbuļa, lubica za jagode. Ļ. Stojanović.

KUZOL, *m. ime muško.* — xv *vijeka.* Kupil od Kuzola. Mon. croat. 181. (1487).

KUZÒLÂŠ, *m.* opanak (kakav se obično viđa kod Banaćana). Ļ. Stojanović. — *Od osnove riječi* kuzo *(jer je sličan kuzolu?).*

KUZÒLICA, *f. u Vukovu rječniku:* vide vodijer *s dodatkom da se govori u Hrvatskoj.* — *Od osnove riječi* kuzo.

KUZÒLIĆ, *m. dem.* kuzo. *u Lici.* V. Arsenijević. J. Bogdanović. M. Medić.

KUZUJEVO, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkome.* Livada u Kuzujevu. Sr. nov. 1875. 219.

KUZULBAŠ, *m.* Persis, *Persija, vidi* ćeselbaš. — xvii *vijeka.* Posla iz Carigrada na Kuzulbaš. M. Divković, zlam. 60.

KUZULBAŠA, *m. Persijanac ili persijski car, vidi* ćeselbaša. — xvi *vijeka.* Trgovac ta posta na kraj sfita poznan od sfakoga gosta do Kuzulbaše stran. J. Armolušić viii.

KUZULBAŠANIN, *m. čovjek iz Kuzulbaša (vidi* Kuzulbaš). — *Množina:* Kuzulbašani. Pozdravļenje svijem mojijem poļubļenijem Kuzulbašanom od mene. M. Divković, zlam. 61.

KUZULBAŠKI, *adj. koji pripada Kuzulbašu (vidi* Kuzulbaš). — *vidi i* ćeselbaški. Arapi . . . Ivana . . . odvedoše . . . u kuzulbašku zemļu. M. Divković, zlam. 59. U kuzulbaško' zemļi. 61.

1. KUZUN, *m. prezime.* — *U narodnijem pjesmama našega vremena u kojima je načińeno od* Kuzinović *(može biti da se kod toga mislilo na* 2. kuzun), *a ovo je postalo od Καντα-κούζηνος, vidi* I. Ruvarac, pril. glasn. 47, 199. Drugu Vuče kńigu napisao, te je posla šeru Dmitrovici na koļeno starcu Kuzun-Jańu: ‚Starče Jańo, od Srijema knеže! . . .' Nar. pjes. 2, 581. Na bijelom gradu Dmitrovici, onđe bješe starac Kuzun Jano. 8, 58. Starac Jańo Kuzinović (ili Kuzun Jańo) knez od Srijema . . . Vuk, nar. pjes. (1824) 1, xlviii.

Digitized by Google

2. KÛZUN, *m. tur.* quzum (quzy, *jagńe), jagńe moje! kaže (Turčin) čeljadetu od mila. — U naše vrijeme.* ‚Taman!' reče kadija ‚a ti ih *(svjedoke)* dovedi sjutra da vidimo, kuzun ćeremile (milost na meni!(?)). Nar. prip. vrčev. 84. Devojko, kuzun! Ti govoriš kao aǵamija. M. Đ. Milićević, međudnev. 78.

KUŽA, *f. kuga. — Riječ sasma nepouzdana: načinio je pisac* XVIII *vijeka od* kužan *samo radi slika.* Er kô veoma unutrita i bez konca grijeha 'e kuža, to ima bit i prostorita sva pedepsa nek produža. J. Kavańin 440b.

KÛŽAĻ, kûžļa, *m. vidi* kuželj. — *U naše vrijeme u Istri.* Kûžaļ ‚unda', gen. kûžļa. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 19.

KÛŽAN, kûžna, *adj. koji pripada kusi; iz toga se razvijaju i ńeka osobita značeńa. — Postaje od* kuga *nastavkom* ьn; *g pred* ь *mijeńa se na* ž. — *Od* XVI *vijeka (vidi kod* c, *b)), a između rječnika u Vrančićevu* (‚pestifer'), *u Mikaljinu* (kužan, okužen ‚peste infectus, pestilentiosus, morbosus'; kužan, koji kugu donosi ‚pestilens, pestifer'; kužni, koji kuži ‚exitiosus'), *u Belinu* (kužni ‚appestato, infetto di peste' ‚pestilentia laborans' 91b; ‚contagioso' ‚contagiosus' 221b; ‚infetto' ‚infectus' 400b; ‚pestifero e pestilente' ‚pestifer' 559a), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* kužen, kugum otrovan ‚pestilens, pestifer, peste affectus l. infectus, pestilentiosus'), *u Stulićevu* (‚peste laborans'), *u Voltigijinu* (‚pestilenziale, attaccaticcio, epidemico' ‚pesthaft, ansteckend'), *u Vukovu* (1. ‚von der pest angesteckt, verpestet' ‚pestilentus, pestifer'. — 2. ‚unglücklich' ‚miser', cf. jadan *s primjerom iz narodne pjesme:* Opet kužna Rada dozivaše).

1. *adj. — Komp.:* kûžnijî. A. d. Bella, rječn. 559a.

a. *koji pripada kusi uopće, n. p.:*

a) nemoć, bolest. Budući me od dilovanja odvratio strah segalitńe kužne nemoći. H. Lucić 185. Služeći otrovanijem od zlijeh i kužnijeh nemoći. B. Kašić, fran. 110. Radi kužne nemoći. A. d. Costa 1, 178. U nemoći kužnoj. Ant. Kadčić 161. U razpruženu kužne nemoći. I. J. P. Lučić, razg. 182. — *metaforički.* Obraniti duše od kužne nemoći grijèhâ. J. Matović 181. — Koji imaju bolesti kužne. M. Radnić 312b. Kad se užeže kužna bolest. J. Banovac, pred. 109. Od strašne bolesti kužne biti će oslobođen. F. Lastrić, od' 358. Na niki misti otrovan s kužnom bolestju. Đ. Rapić 144. Bolesnike bolujuće od kužne i prijepčive bolesti. Zbornik zak. 1866. 88. — *metaforički.* Ovo je jedna bolest kužna od koje se nije moguće pravo izličiti. J. Banovac, pripov. 152.

b) pomor, umor, bič. Ako zaištu pomor kužni, udilje dohodi. M. Radnić 284b. Velik kužni pomor be. P. Vitezović, kron. 144. A iz rosnoga peči rila kužni pomor vražja sila. J. Kavańin 410a. Kad je kužni pomor bio. P. Knežević, pism. 120. U Ferari je počeo kužni pomor. A. Kanižlić, kam. 717. U vrime kužnoga pomora. utoč. XXIII. Radi pomora kužnoga. A. d. Costa 1, 14. Kužni pomor. D. Obradović, basne. 344 — Skoro umora cjeć kužnoga moleć za te sinka Boga. J. Kavańin 328a. — Da nas od kužnoga biča osloboditi dostojiš se. B. Kašić, rit. 888. Bič kužni koji visi nad ovim gradom. I. J. P. Lučić, izk. 81. Kužnim bičom. G. Pešťalić 41.

c) otrov. On otrova se kužnom otrovom. A. Kanižlić, bogoljubn. 453. Služiti rańenim od kužnoga otrova. I. J. P. Lučić, izk. 10.

d) ogań, rane, gnoj, petići. Umrije jedan djotićak od kužnoga ogńa. B. Kašić, fran. 125. — Ličiti rane kužne. A. Vitaljić, ist. 336. Okuži se s kužnom bolešču, . . . zatvoriše mu se sve kužne rane. J. Banovac, pred. 150. Dal' i tko se š ńim *(kužnikom)* sastane, lako prime kužne rane. V. Došen 256a. — Kužni napnu se miuri na smrt, ako kužni gnoj iz ńih ne curi. A. Kanižlić, rož. 106. — Vračenu su izašli kužni petići po životu. S. Ljubiša, prip. 263.

e) vrijeme kad kuga mete, mori. Bivši gladno i kužno vrijeme. B. Kašić, iń. 25. U kužnu vrimenu. I. Grličić 132. Za ńih vreme je kužno vrlo udesno. M. Đ. Milićević, pomenik. 5, 772. — U gdjekojim mjestima (kao n. p. u Srijemu) ljudi uz kužno doba oboru selo (t. j. povuku brazdu oko svega ńega), da kuga u ń ne bi došla. Vuk, rječn. *kod* oborati. — Bolje je božić kužan nego južan. Nar. posl. vuk. 22.

f) zlo, nevolja. Kužno zlo. B. Kašić, nasl. 182. Nikoga se više zlo kužno ne dotaknu. A. Kanižlić, fran. 78. — Kanoti odvitnika općinskoga u sviju nevolah, a navlastito u kužnoj. 72.

g) i drugo što je u ńekoj svezi s kugom, te se shvaća kao da joj pripada. Razplodeńu kužnomu protivna. G. Pešťalić 52. — Zatvor kužni. VII. — O kažńeńu prestupaka suprot naredbam kužnim. Zbornik zak. god. 1858. 925. — kužno groblje, *kao mjesno ime u Srbiji u okrugu biogradskome.* Sr. nov. 1868. 484.

b. *koji boluje od kuge.*

a) čeljade.

aa) u pravome smislu. Od ovije se imamo čuvati, varovati i bižati veće nego da su gubavi aliti šugavi aliti kužni. M. Divković, nauk. 147. Oslobodi kužne. B. Kašić, per. 85. Bižimo od kužnije. F. Lastrić, ned. 351. Nikad nisam nikom mila, kao da bi kužna bila. V. Došen 100a. Držani su za vrijeme od kuge ispovidet kužna. Đ. Bašić 309. Kad je muž gubav, kužan, francav. Ant. Kadčić 496. Kad bi bilo kojegod od ńi kužno ili francavo. M. Dobretić 537.

bb) u metaforičkome smislu. Od jedne tamne i kužne neprijateljnice. Korizm. 51b. I bludom bi kužna žena bit morala zatvorena. V. Došen 95a.

b) mjesto (grad, selo itd.). Iz kužnoga sela. A. Kanižlić, utoč. XXIII. — *Amo pripada i ovo:* Glad i u kužnu kuću ulazi. A. d. Bella, rječn. 301b.

c) životińa. Od jedne ovce kužne, otrovne i gubave. M. Dobretić 125.

d) tijelo ili dio tijela u onoga što boluje od kuge. Tač smrdi kip kužan kada je nastrt ran. Đ. Baraković, vil. 294. Nije snažna molitva u kužni usti. J. Banovac, pred. 53.

c. *koji donosi kugu, od kojega se prima kuga.*

a) u pravome ili dajbudi u iperboličkome smislu (kad znači da je što vrlo nečisto ili gadno), n. p.:

aa) duh, dah, para. Ne posadio se ondi duh kužni, ni povitarce oštetеće! B. Kašić, rit. 252. Kužni dah od smrti iz grla ńihova odiše. I. Đordić, salt. 34. Otruj se kužnu u dahu. uzd. 13. Neki kužni dah. ben. 89. — Zmaj izmeće iz sebe kužnu paru. salt. 36.

bb) smrad. Izide jedan smrad kužan. I. Držić 190. Da smrad kužni ńom zatvori *(riči Božjom).* V. Došen 259b.

cc) vazduh, magla itd. A aer smradom osta kužan. J. Kavańin 461b. — Neg dubokoj

Digitized by Google

u dolini gdje ga kužna magla bije. J. Kavańin 57b.

dd) ogań u pravome smislu. Od krilatijeh kravosaca iz kijeh kužni ogńi pište, u stog mu se visok zbaca grunje otrovno za sjedište. I. Gundulić 474.

ee) što tjelesno uopće. Nitkore, naj veću žeđu da ima, usudiće se piti studenca komu na dnu vidi zmije otrovite i druge nečistoće kužne. M. Radnić 18a. *(Lakomost)* po crnoj zemļi rije, blago ńome da pokrije kao da bi bilo kužno il' od trulog smrada ružno. V. Došen 75a.

b) u prenesenome ili u metaforičkome smislu, vidi kuga, b *(osobito kao moralno zlo).* Ovo bi imalo biti savišńe, kužno i štetno. J. Matović 480. Koja se cijenu spasovna, mnogo puta jesu kužna. 475. — Druzim zal nauk daje, nauk gnusni, hudi i kužni. A. Vitaļić, ist. 12. I ovi kužni nauk onda se kazuje, kad vi niki počmete prid drugim od vašega iskrńega zlo govoriti. J. Banovac, pripov. 218. — Ah koja kužna rič jest ono sebi, sebi! A. d. Bella, razgov. 29. Riječima i pismima kužnijema laživijeh proroka. J. Matović 4. Da nije zdrava ikakva strana od ńegova života radi kužnoga grijeha. J. Matović 498. — Svijem nerazbor vlada kužni. Ġ. Palmotić 8, 88b. — Od kužnoga korena srditosti rodi ih se 6. Naručn. 85b. — Dignite hranu ovemu kužnomu ogńu bježeći od zlijeh prigoda. Đ. Bašić 152. — I on kužnijem dahom paka kuži ļudska djela. J. Kavańin 57b. — Epikuro ki objavi Baka i slijedi kužne stope. 457b. — Litvanski vojvoda Vitoud sbaci ga narediviši sa sinodom da se kužni Grci u napridak nejmaju za crkvene vladaoce obirati. A. Kanižlić, kam. 484. — *(po biblijskome:* ‚et in cathedra pestilentiae non sedit'. psal. 1, 1). Ne sideći s nauka toga sidališća vrh kužnoga. A. Vitaļić, ist. 12. On do istine sidi vrh kužnoga sidališća koji ne samo on kako on zlo čini i sagrišuje, da još će i druzim uzrok jest od zla i sagrišenja. 12. I ne sjedi na kužnomu zlobnijoh stolu. I. Đorđić, salt. 1. Da izrekoše u zle hipe, ańcikrstom kad ga *(papu)* zvaše, ńu *(crkvu)* sijed kužni svega opaštva, sbor taština, sumna vražtva. J. Kavańin 455a.

d. *u prenesenome smislu, uopće strašan i gadan, isporedi što je kazano kod* c. Ļudski obraz, kužne od srde one *(nakasni)* ostalu sliku imaju. Ġ. Palmotić 3, 7b. Š ńim hudobni dusi srte, množ na svako zlo pospješena, ki se u slikah kužnijeh vrte priko svijeta slaba i grešna. 3, 8b. Kužne obraze, grde slike vazeli su dusi vrli. 3, 37a. Kako ovi će, lele ńima! u adu moć meu kužnijem obrazima prijat utjehu! J. Kavańin 408b. Gdi ih kužne srde truju. 460a. — Ovi grijeh *(nenavidost)* jest toliko kužan, da Solomun svituje da nitko ne ima blagovati š ńime, to jest s nenavidļivcem. M. Radnić 279a. — U načine ńim podobne kužnijem' riječmi ukorene *(duše).* J. Kavańin 404b. — *Može biti da amo pripada i ovaj primjer (ako ne pod* c, *a)):* Zaklińem ... vas, zločudne, srdite i kužne crve, živino škodeća, ... J. Banovac, blagosov. 146.

e. *u prenesenome smislu, kaže se žaleći koga ili što onako kao* jadan, tužan, *vidi u Vukovu rječniku.* Opet kužna Rada doživala. Nar. pjes. vuk. 2, 128. Udari se posred srca živa, mrtva kužna pokraj Rajka pade. *Vuk dodaje nadno strane:* ‚Kužna' i ovdje znači tužna, žalosna, nesrećna (kao i u kńizi II na str. 128 u stihu 222; *to je predašńi stih).* 3, 57. Avaj! kužna ńima boravļeńa! Osvetn. 2, 60.

2. *adv.* kužno. — *Između rječnika u Belinu* (‚pestiferamente' ‚pestifere' 559a), *u Bjelostjenčevu* (‚pestifere'), *u Stulićevu* (‚pestifere'), *u Voltiġijinu* (‚pestiferamente' ‚pesthaft'). Djeca koja su kužno bolesna. Zbirka zak. 1, 235. 1874. 391.

KUŽAŃ, kužńa, *m. vidi* 2. kužeļ. — *U naše vrijeme u jednoga pisca iz Boke kotorske.* Udari mu iz rane kužań krvi. S. Ļubiša, prip. 21. Udari mu kužań krvi grlom i nosom. prič. 74.

KŮŽAVAC, Kůžávca, *m.* ime vrelu u Počiteļu. J. Bogdanović. — *Radi postańa isporedi* kužeļ.

KUŽDRA, *f.* pogrdna riječ. Skoroteča. 1844. 250.

KŮŽDRAV, *adj. vidi* kudrav. — *U Vukovu rječniku:* n. p. glava, vide kudrav.

KUŽELITI, kuželim, *impf. (brzo) teći, o vodi.* — *vidi* 2. kužeļ. — *U jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka.* Može li nazada rika kuželiti? I. T. Mrnavić, osm. 15.

1. KUŽEĻ, *m. vidi* kudjeļa, c i d. — -u- *stoji mj. ńegdašńega* ą. — *Riječ je praslavenska, isporedi nslov.* koželj, *rus.* кужель, *češ.* kužel. — *Miklošić misli da je korijen u svezi s korijenom* u kudrav *i* kudjeļa.

a. *u značeńu sprijeda kazanome.* — *U Mikaļinu rječniku (vidi kod* kudjeļa *i* preslica); *u Belinu:* kužeļ *(gen.* kužļa!, *vidi i pod* b) ‚conocchia, istrumento da filare' ‚colus' 216b; *u Stulićevu:* v. kudjeļa *iz Belina.*

b. *prema* kudjeļa, b, *znači mjeru (dva povjesma).* Kuzeļ, dva povesma ujedno vezana. Podunavka. 1848. 58. (Genetiv je označen: kužļa. V. Arsenijević). — *vidi i kod* desetić.

2. KŮŽEĻ, *m. naj starije je značeńe u primjerima: voda (može biti i drugo što žitko) koja na čemu (n. p. na žlijebu) ili kroz što (n. p. kroz cijev) brzo teče, te kad joj nestane žlijeba ili cijevi samom svojom brzinom skače kroz vasduh u krivoj liniji (paraboli) ili u pravoj, ako skače u visinu.* — *Nepoznata postańa (teško je naći svezu s* 1. kužeļ). — *Od* XVI *vijeka.*

a. *sa značeńem sprijeda kazanijem.* Vruļa kâ kužeļem visoko metaše. P. Zoranić 53b. Vidih da kužeļ od vruļe tiho sta. 66a. Voda jedna visoko kužeļ mećući. 69a. A pod ńom voda vre iz bistra kužeļa, studenac ki ne gre van svoga temeļa. Đ. Baraković, vil. 131. Kůžeļ, v. glogoļ (u Šibeniku). M. Pavlinović.

b. *nejasno je značeńe u jednoga pisca* XVII *vijeka: u naj prvome primjeru moglo bi biti značeńe kao kod* a, *u druga dva kao kod* c. Tako plov studeni kužeļa živoga toči sok vodeni izvora prvoga; plitkim natopļenjem pisak plakajući, skůpîm protočenjem strane smakajući; naj mańe momče ga ne scini gaziti, putnik ne haje ga rugom priskočiti. I. T. Mrnavić, osm. 18. Kako strme rike daždi jesenskimi kad su nahlipļene, pinami sidimi ter su zabiļene, kužeļmi kipući koliši svrtaju. 53. Kužeļi Visle smino tlačimo. 82.

c. *kolovrat, vrtlog.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚vorago, vertex, vortex'.

3. KUŽEĻ, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 45. — *Vaļa da je prema* 2. kužeļ.

KUŽEĻATI, kužeļam, *impf.* (u Šibeniku) vreti. M. Pavlinović.

KUŽEĻČAC, kužeļčca, *m. u Stulićevu rječniku uz* kužeļčić. — *nepousdano.*

KUŽEĻČIĆ, *m. dem.* 1. kužeļ *(uprav dem.* kužeļac *ili* kužeļak, *ali ove riječi nisu potvrđene).* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚parva colus'.

Digitized by Google

KŮŽÊŊE, *n. djelo kojijem se kuži (ko koga kuži).* — *U Ivekovićevu rječniku.*

KUŽÈTINA, *f. augm.* kuga. — *Samo u jednome primjeru pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka, u kojemu nije jasno značeńe.* Umiju godišnice... gospi odgovarat i, što mogu, krasti i po gradu udarat kužetine u lasti. M. Držić 84. *po svoj je prilici nominativ i značeńe je prema* kuga, b, *b) aa); ne mislim da znači bolest* (syphilis?) *i s hronologičkijeh razloga.*

KŮŽICA, *f. dem.* kuga. — *U Vukovu rječniku s primjerom:* Lijepa vas kužica pomorila!

KUŽIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Presudismo Nikoli Kužiću iz Vaļevske naije. Glasnik. II, 1, 69. (1808).

KŮŽÎN, kužína, *m. tal.* cugino, *bratučed.* — *Od* XVI *vijeka u Dalmaciji.* Mnim da se domišļaš, kužine dragi moj. N. Naļeškoviċ 1, 823.

1. KUŽINA, *f.* vrst morske ribe. u Bakru. D. Hirc. — *Ako je akc.* kůžina, *augmentativ je od* kuga.

2. KŮŽÎNA, *f. tal.* cucina, *mlet.* cusina, *kuhińa.* — *U Vukovu je rječniku slo zabiļeżen akcenat.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (kůžina ‚die küche' ‚culina', cf. kuina *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori i po primorju).* Teško onoj kužini đe gospa ne ulazi! (U Kotoru). Nar. posl. vuk. 316. Nađu sve pečeńe i varivo iskotrļano kroz kužinu. Nar. prip. vuk.[2] 259. — *U Dubrovniku samo pomorci govore* kužina, *ostali* komin *(vidi* 1. komin, c). P. Budmani.

3. KŮŽÎNA, *f. tal.* cugina, *bratučeda.* — *isporedi* kužin. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KŮŽITI, kůžîm, *impf.* inficere, peste inficere, *perfektivni glagol prema* okužiti *(vidi); često u prenesenome ili metaforičkome smislu.* — *Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* kůžî). — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu (vidi kod* kužan; *napose nema) gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (‚appestare, cagionare la peste' ‚pestilentiam facere' 91b), *u Stulićevu* (‚peste inficere, corrumpere').

a. *aktivno.* Ko vjeru obsluži i u vjeri bude umriti, grijeh ga ńegov već ne kuži. J. Kavańin 64b. Plemić svoje porode kuži i truje svijetle kuće vječnom štetom. 124b. Licumijerstvom kletim kuže i dvornike i gospodara. 360a. A popove kuži vrla lakomija. 377b. Zmije koje ńega sve celiju i otrovnim jedom kuže. 454b. Pazite se od griha; ako li ih po neseriči i učinite, ukopajte ih i sakrite a nemojte ih očito činiti za da mnoge ne kužite. J. Banovac, pripov. 221. Koji *(kvar)* istom onog kuži, tko se kužnom rad pridruži. V. Došen 216b.

b. *sa se, pasivno.* Proklestvom se i ona kuže *(stvoreńa).* J. Kavańin 4b. I ļuvene od svijeh *(dikala)* strile prima bogat, kijem' se kuži. 35b.

KŮŽĻIVAC, kůžļîvca, *m. kužnik.* — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVIII *vijeka.* Ištem da se tjeraju iz ovoga mjesta trgovci izvanština, ništa maňe neg kužļivci. A. Kalić 102.

KUŽNA, *f. ime žensko.* Zemļak. 1871. 2.

KŮŽNAV, *adj. kužan.* — *U poslovici dubrovačkoj* XVIII *vijeka.* Gladan čovjek u kužnavu kuću. (Z). Poslov. danič.

KŮŽNICA, *f. kužna žena.* — *isporedi* kužnik. — *U Stulićevu rječniku:* ‚mulier peste laborans'.

KUŽNIČEV, *adj. u Stulićevu rječniku kod* kužnikov. — *sasma nepousdano.*

KŮŽNIČIŃ, *adj. koji pripada kužnici.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚ad mulierem peste laborantem spectans'.

KŮŽNÎČKÎ, *adj. koji pripada kužnicima.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚ad peste laborantes spectans'.

KŮŽNÎK, *m. kužan čovjek.* — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚appestato, infettato di peste' ‚pestilentia laborans' 91b), *u Stulićevu* (‚homo peste laborans'), *u Voltiġijinu* (‚impestatore' ‚anstecker'). *u Vukovu* (‚der pestkranke' ‚pestilentia correptus'). Od ostalih da se bļudimo kako od neprijateļa i kužnêka. Š. Budinić, sum. 104b. Kada imaju općit s kužnici. I. Držić 319. Služit nastojaše i pomagati kužniko. P. Knežević, osm. 377. Služeći kužnikom s ļubavju neizrečenom. F. Lastrić, od' 357. Četiristo kužnika ustade. A. Kanižlić, fran. 73. Uz kužnika tko rad sidi. V. Došen 93a. Znam da je trudno liječniku ozdravit jednoga kužnika. Đ. Bašić 92. Mogli bi nastojati kužnikom. A. d. Costa 1, 85. Jeli župnik dužan dati ovi sakramenat nemoćniku kužniku? Ant. Kadčić 178. Zavitam se, da ću ja kužnikom služiti. I. Velikanović, uput. 1, 433. Kužnikom i drugim otrovnim nemoćnikom. M. Dobretić 258. Tko je tako brez pameti, da bi kužniku dopustio u svoju kuću unići? Đ. Rapić 364. Stvari koje su sagi i oduhi kužnika izmetnute. G. Peštalić 238. — *U metaforičkome smislu.* Smutļivci jesu duševni kužnici. J. Banovac, pripov. 218. A nu bludni vi kužnici! V. Došen 108b.

KŮŽNÎKOV, *adj. koji pripada kužniku.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚ad hominem peste laborantem spectans'.

KUŽNIONICA, *f. u Voltiġijinu rječniku:* ‚lazzaretto' ‚lazareth'. — *nepousdano.*

KUŽNONOSAN, kužnonosna, *adj. vidi* kugonosan. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚pestifer vel pestiferus, pestem adferens'). Bog mrzi na smrad tezih jezika i srca kužnonosnih. A. d. Bella, razgov. 74. *(nema u ńegovu rječniku).* — *nepousdano.*

KUŽŃAČA, *f. ime dvjema zaseocima u Bosni u okrugu Tuzle Doňe.* Statist. bosn. 90. 91.

KUŽŃAK, *m. ńeka otrovna biļka.* — *Postaje od* kuga. Kužńak, Datura stramonium L. (Vukasović, Praunsperger). B. Šulek, im. 188.

KVA, *onomatopeja za glas u patke.* — *U pjesmi ugarskijeh Hrvata.* Jur se i race vstajadu, kva kva kriču. Jačke. 224.

KVACEĻ, *m.* drvo na kosi koje kosac drži desnom rukom. Kupčina dol. D. Hirc. — *vidi* kvačak.

KVÁČAK, kváčka, *m. vidi* babak, 2, *i* ruceļ. — *isporedi* kvaceļ. — *Od iste osnove od koje je i* kvaka; *kao da je dem.* kvak, *ali ovaj supstantiv nije potvrđen.* — *U naše vrijeme.* Kvačak, držak. Zemļak. 1871. 2. Kváčak, ruceļ (na kosištu). Ļ. Stojanović. Kvačak, desni držak u kose. Suńa. D. Hirc. ‚Kvačak predńi i stražńi' drži kosac u ruci kad kosi. Levańska varoš. D. Hirc.

KVAČANOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Petra Kvačanovića. Glasnik. II, 1, 199. (1808).

KVAČATI, kvačam, *impf. izmišļati (?), isporedi* kučati, 1, b. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Tu načimbe izvrsnije ko će boļe zgotoviti broji, kvača, izmišļije *(griješkom* izmišli' je) za Gavanu pogoditi. J. Kavańin 22b.

KVÀČÊŊE, *n. djelo kojijem se kvači ili se ko kvači (vidi* 1. kvačiti). J. Bogdanović.

Digitized by Google

KVAČETI, *vidi* 2. kvačiti.

KVÀČICA, *f. dem.* kvaka. — *Od* XVIII *vijeka.*

a. *uopće.* Iz pridana kraju mora ova *(plušna)* daska gvozdeni nakriven jal' zakučat unkačić jal' kvačicu imati, s kojim se za pridńi stupčić od pluga zakvači. I. Jablanci 48. *(Plušni nož)* na leđi vaļa da imade jedan mali gvozdeni unkačić ili kvačicu koja mora s nosom doli okrenuta biti, da se u ńu mali singirčić ukvačiti može. 49. *(Na plugu)* uz ńeg *(lemeš)* dasku i k sebi pritežu, ona nogu u pridńu se kvači gvozdjem, uz ńu koje dasku jači, i, da ona kud se ne pomiče, pridńoj nogi lim gvozden popriče, urizavši za kvačicu misto. J. S. Reļković 19. Kvâčica, dim. od kvaka. J. Bogdanović.

b. *vidi* kvačak. Kvačica, drvo na kosi, koje kosac drži u desnoj ruci. Kupčina dol. D. Hirc.

c. *vidi* stržaja *(na vinovoj lozi).* Kvačica, s kum se trs k kolu sam privežuje ‚gabeln an weinreben, die sich selbst hefften'. K. Jambrešić, rječn. *u latinskome dijelu kod* clavicula.

1. KVÂČITI, kvâčîm, *impf. zakučavati, zakvačivati.* — *Postaje od* kvaka. — *Od* XVIII *vijeka (vidi* 2, a).

1. *aktivno.* — *U svijem primjerima u prenesenome smislu.* Kud Reģepa kvači Stanišina. Osvetn. 2, 142. Evo ima toliko godina što kvačite, borbe zamećete. 3, 29. Podaleče *(orli)* razvijali krila, za dva mora kvačilo im perje. 7, 8.

2. *sa* se.

a. *pasivno.* Ona nogu u pridńu se kvači gvozdjem. J. S. Reļković 19. *(vidi kod* kvaka, a).

b. *refleksivno.* Jugovina puhne, a sretne je sjever mrzloviću, ter se kvače o mrke oblake. Osvetn. 3, 28. — *U Lici u prenesenome smislu.* ‚E, poč'o se i naš momak već kvačiti'. ‚I naša se djevojka počela kvačiti, vaļa da bi se već udala'. ‚Vide ti ńega, š čim se on kvači, ka mačka izgorelom nogom'. J. Bogdanović.

2. KVAČITI, kvačim, *impf. vidi* kvakati, a. — *U Voltigijinu rječniku:* kvačeti, kvačem i kvačiti, kvačim ‚cornacchiare' ‚krähen'. — *oba su oblika vrlo nepouzdana: vaļa da ih je pisac ńekako načinio od* kvakati, kvačem.

1. KVÂDAR, kvâdra, *adj.* quadrus, *četverouglast, tal.* quadro. — *Na jednome mjestu* XVI *vijeka.* Učiniše on svoj grad Babiloniju v formu ‚kvadru'; vsaki kvadar *(radi ove riječi vidi* 2. kvadar) opasovaše 74 miļe. Korizm. 45b. — *Može biti da amo pripada i ovaj primjer, premda je nejasan:* Da bi 1 kelomna od zemļe do neba doticala kvadra i da je vas nanizan britava tere da bi ti gorje i dolje uza ńu hodio ležeći, da te rježu na zalogaje . . . *(mislim da treba shvatiti: kelomna kvadra;* vas nanizan *biće pogreška pišćeva, jer su ove riječi očito u svezi s* kelomna). Zborn. 178b.

2. KVÂDAR, kvâdra, *m. u primjeru* XVI *vijeka kod* 1. kvadar *nejasno, jer po riječi* vsaki *moglo bi se pomisliti na stranu, ali po* opasovaše 74 miļe *ne može biti drugo nego cijeli obod.*

3. KVÂDAR, kvâdra, *m. vidi* slika *(osobito takova koja visi na zidu), tal.* quadro. — *U jednoga pisca Splećanina* XVIII *vijeka.* Sto kvadara i sto slika što su s ruka glasovitijeh. J. Kavańin 28b. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KVÀDÊRNA, *f. tal.* quaderno *(može biti da ima i* quaderna *u istome smislu, ali mi nije poznato), ńekoliko tabaka čiste hartije sašito ili vezano ujedno kao knjiga, da se može što napisati ili biļežiti.* — *U sjevernome primorju od* XIII *vijeka.* Nijedna kvaderna od tržac. Zak. vinod. 69. Držati kvadernu knjigu. Nared. modr. ark. 2, 88. Od kvaderne ‚ili conta ili carte' . . . *(riječi* ‚ili . . . carte' *latinskijem slovima).* Mon. croat. 103. (1468). V našoj kvaderni braćine rečene. 205. (1514). Da stanem nabrajat od vaše mladosti ča ste potrpili do vaše starosti, kvadernu bi spravil. M. Kuhačević 41.

KVÀDÊRNICA, *f. dem.* kvaderna. — XV *vijeka.* I činit po kancilere va jednu kvadernicu zapisevat. Statut kastav. 1490. 205.

KVÀDRÂT, kvadráta, *m. tal.* quadrato, *četverougao u kojega su sve stranice i svi uglovi među sobom jednaki.* — *U matematičkijem knjigama našega vremena (ima i načińena riječ* četvorina); *u aritmetici znači broj pomnožen jedan put sam sobom.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka znači ono u čemu se hrani korporao u katoličkoj crkvi, vidi i* tobolac, tok. Pokle se apara misnik, nima kvadrat na misalu ili svrhu kaleža postaviti. I. Kraļić 53.

KVÀDRÂTAN, kvàdrâtna, *adj. u kojega je oblik kao kvadrat.* — *U naše vrijeme.* P. Budmani.

KVADRATIN, *m. prezime.* — *U narodnoj pjesmi istarskoj našega vremena.* Ovo ti je Ive Kvadratine. Nar. pjes. istr. 1, 41.

KVÂK, *m. riječ srodna s* kvaka, *ali ne dosta jasna značeńa.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚in der redensart': ja ńega ni u kvak ‚ignoriren' ‚ignoro'). Što sada na ovo govorite vi koji u mehani, za trpezom i na pirovi na kvak i na nokat istresate maulike? Đ. Rapić 266. Ja ńega ni u kvak. (Ne bojim ga se nimalo). Nar. posl. vuk. 108. *u oba se primjera vidi da su poslovice u kojima* na kvak *i* u kvak *stoje adverbijalno, te kao da bi* kvak *značilo ńešto vrlo maleno ili vrlo sitno, možebiti: koliko se može jednom zakvačiti (mislim da nije značeńe koje će se sad kazati).* Kvak, klićak u voća. Toran u Slavoniji. D. Hirc.

KVÀKA, *f. uprav je ista riječ što* 1. kuka *(vidi) i od istoga korijena* (u *se promijenilo na* va). — *Od* XVIII *vijeka (naj prije u Bjelostjenčevu rječniku).*

a. *kuka uopće, vidi* 1. kuka, a. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚uncus'), *u Jambrešićevu* (‚uncus'), *u Vukovu* (vide kuka). Čovik koji u vodenici bijaše hiti se kvakom, zakučenu *(djevojku)* iza dna potegnu i izvadi. A. Kanižlić, utoč. XXII. — *Amo pripada i ovo u Vukovu rječniku (kod* kvaka): tegli[ti] se kvake, kad dvojica zakvače sredńe prste od ruke, pa se vuku koji će biti jači.

b. *vidi* mandal, zasovnica. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (kvaka, krakun, romasin ‚pessulus'), *u Jambrešićevu* (kvaka na vratah ‚pessulus'), *u Stulićevu* (‚vectis, pessulus' *iz Habdelićeva).*

c. *sprava na vratima kojom se vrata mogu otvorati i zatvorati bez kļuča; dvije su glavne vrste: prva je (starija, što se još nalasi na vratima seļačkijeh ili siromaškijeh kuća ili soba) bez brave i sastoji se iz male poduļe (obično gvozdene) daščice koja stoji na vratima i okreće se uz vrata gore i doļe oko jedne osi na jednome kraju, a duga je tako da joj se drugi kraj pruža preko kraja vrata i kad se zatvora upade u procijep načińen na drugome gvozdenome orudu što je zabodeno u dovratnik (talijanski* saliscendi); *druga se vrsta sastoji iz (obično četverouglastoga) gvozdenoga mandalića što se pomaļa izvan brave*

Digitized by Google

jer ga tiska iznutra elastično pero, a na dovratniku ili na drugome vratnome krilu ima rupa u koju ulazi kad se zatvora. — isporedi čekļun, *a) (gdje nije dovoļno istumačeno). — Prvo znače ima u Voltiǵijinu rječniku:* ‚saliscendo, saliscendi' ‚klinke, schnelle an der thüre'; *drugo u Popovićevu:* ‚klinke'. *— Kod druge vrste i ono (kao držak) čim se otvora i zatvora.* Kvâka, u brave ono za što se hvata rukama, kad se vrata otvoraju i zatvoraju. u Dobroselu. M. Medić.

d. veliki drveni batac, kojim se štike zabijaju u drvo da se prekala. u Posavini. F. Hefele. Kvaka, ime drvenom batu, kojim se žeļezne zagvozde u pań zabijaju da raspukne. u Posavini. F. Hefele.

e. držak u kose. Čučerje. D. Hirc. — *vidi* kvačak.

KVÀKAČ, kvakáča, *m.* Ardea nycticorax. D. Trsteńak. — *vidi* kvakavac.

KVÀKAN, *m.* muški nadimak. u hrvatskoj krajini. V. Arsenijević.

KVÁKATI, kvâčêm (kvâkâm), *impf. puštati iz sebe glas* kva kva *(o ńekijem pticama).*

a. *o vrani. — U Bjelostjenčevu rječniku:* kvačem, grakam kako vrana ‚cornicor'.

b. *o patki. — U naše vrijeme u ugarskijeh Hrvata.* Raca kvaka. Jačke. 225. — *isporedi* kva.

KVÁKAVAC, kvákâvca, *m.* Nycticorax griseus Gray, *ńeka ptica.* S. Brusina, ptice hrv.-srp. 108b. — *Po glasu* kva kva, *vidi* kvakati.

KVÂŃ, Kváńa, *m. vis u Hercegovini.* Glasnik. 22, 25. 55. — *isporedi* Kvańak.

KVÀŃAK, Kvàńka, *m.* brdo 3½ sata od Mostara, pošav u Dubrovnik. Ļ. Stojanović. — *Može biti isto što* Kvań.

1. KVÂR, *f. vidi* 2. kvar. — *Od* XV *do kraja* XVII *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (kvarь ‚detrimentum'). Kako nam govore da imate i drьžite samosilьjemь olova našega Dubrovčanina Dabiživa Latinice . . . Ako ga najde koja kvarь ili čteta u tomej olovu za vašь uzrokь i za vašь uredь, napravļenьje sve će biti svrьhu vasь . . . Molimo vi, učinite što je dostojno a kvari se učuvajte. Spom. sr. 1, 131. (1415). Ne učini se u zemļi ni u ļudehь nêdna kvarь. 1, 134. (1416). Vidimo da nasь gospodьstvo vi ļubi i našoj kvari i vaštini nêste radi koliko ni vašoj. 1, 164. (1422). Ako bi namь ne(vêru) ili koju kvarь učinio ili našemь. Mon. serb. 347. (1427 *u poznijemu prijepisu)* Ako mu što bude od kaura, ali smrt, ali ga ubiju, da vaša kvar bude, a ako što bude od Turaka, da sam ja platac (za) ńegovo dugovańe, i da odkupim svoju viru. Starine. 12, 3. *(oko* 1694). Ako mu što bi u vas, kvar vaša; ako li mu što bi u nas, moja je vira platac. 12, 7. (1699).

2. KVÂR, *m. kvareńe; šteta. — Akc. se mijeńa u loc. sing.* kváru *(u množini koja je dosta rijetka može biti da se mijeńa akc. u gen. pl.* kvárâ, *i u dat., instr., loc. pl.* kvárima; *a kad se umeće* ov, *u svijem padežima:* kvârovi *ili* kvárovi?, kvaróvâ *ili* kvárôva?, kvaròvima *ili* kvárovima?, kvârove *ili* kvárove?). — *Po nslov.* kvar, *bug.* pokvarjam, *malorus.* кварыты *mogla bi biti stara riječ; u našemu je jeziku (mošebiti i u nslovenskome) bila isprva ženskoga roda (vidi* 1. kvar); kvar, *m. javļa se od* XV *vijeka (vidi* b, *f) aa) aaa)). — Jamačno je isti korijen što i u* ckvrniti, skvrniti *(vidi); isporedi i u Vukovu rječniku:* čkvâr, m. (u Risnu) vide kvar *itd. (griješkom je ispušteno u ovome rječniku). — Između rječnika u Vrančićevu* (‚kvaar', škoda ‚dispendium'), *u Mikaļinu* (kvar, pomankanje ‚labes, defectus'; kvar, šteta ‚detrimentum, damnum'), *u Bjelostjenčevu* (kvar, ščap, šteta, gubitak, poguba, poraza ‚damnum, dispendium, jactura, detrimentum, incommodum'. v. škoda), *u Jambrešićevu* (‚damnum'), *u Stulićevu* (‚vitium, labes, mendа, noxa, damnum'), *u Voltiǵijinu* (‚danno, pordita, svantaggio' ‚schaden'), *u Vukovu* (‚die beschädigung' ‚damnum', cf. šteta).

a. *stańe čega kad je pokvareno (i uopće kad je gore nego je prije bilo).* Prez vsakoga kvara. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 124b. 1petr. 3, 4. *(ne mogu potpuniti, jer nemam knige: jamačno ove riječi odgovaraju grčkijem: ἐν τῷ ἀφθάρτῳ, i latinskijem:* in incorruptibilitate. *dakle znače nepokvarenost).* Da mu osim stare rane na mišini nije kvara. V. Došen 127b. Kvar očiju krvareńe slidi. J. S. Reļković 208. Pak kad kradom *(kuvačica)* donaliva vode *(u sirće)* i gazda se taj na kvar nabode, onda laž mu svaku izgovara dajuć uzrok od sirćetnog kvara. 248. Kvar ‚verderben' ‚deperimento'. B. Petranović, ručn. kń. 24. — *Amo može pripadati i ovo:* Ovo, kako ja scinim, *(jest)* brez kvara istine. A. Kanižlić, kam. 657. — *I kao kvareńe u moralnome smislu:* Po tom se stanu ženiti i udavati jedni s drugima . . . tako se rasprostre kvar malo po malo svuda kao kuga. Vuk, priprava. 200.

b. *šteta.*

a) uopće. Na kvar bližńega. F. Glavinić, svitl. 56. Ako bi se podpisoval s kvarom drugoga. 68. Ako bi mu se poslam roka što pripetilo, to hoće moj kvar biti. Starine. 11, 82. (1623). Ako u roku umre, naš kvar. 11, 86. *(oko* 1648). Može se iskati zadovoļština za kvar. A. Bačić 48. Kad se reče štogod s kvarom iskrńega. 131. Ti si i drugih kvara uzrok: mlogi s tebe gube svrh dobara tilo, dušu, sebe. A. Kanižlić, rož. 33. Da ja vas svit mogu steći izgubivši dušu š ńime, koja je korist? nije kvar veći *(nema većega kvara).* fran. 125. Još brez kvara svojijeh junaka. Š. Stefanac 12. Brez kvara se lako vrne. V. Došen 17b. Kada Turke cilo odtiraste, Slavoniju opet posidoste, sve od onda ona se upravļa i na novi običaj postavļa; al' se evo postavit ne može, težka kvara! slava tebi Bože! jer Slavonac ne da svoje dice da se idu učiti a b c. M. A. Reļković, sat. C2a. Boļi komad daje gospodarom, a nama se uvik tuži kvarom. D8b. Vrazi svaki dan zlo služe se na kvar i štetu ļudsku. I. Velikanović, uput. 3, 466. Đubre na kvar kad leži u toru. J. S. Reļković 28. Grane dvo- ili trogodne s kvarom rižu se. 150. Iskra mala, ma vidje li kvara! Osvetn. 1, 72.

b) šteta u imańu, gubitak. Po kvaru toliko ‚u dobrijeh' koliko u pošteńu. A. Bačić 113. Ako brez kvara kućnoga ne mogu otići. 382. Vira koja mu kaže da su protivštine, nevoļe, kvarovi i nesriće plod i pedepsa griha naših. A. Kanižlić, fran. 250. I da na kvar sada daje *(trgovac)* tako cine kad prodaje. V. Došen 120b.

c) u osobitome značeńu, u poļu šteta koju čini marha. I od svega pastir kvara vaļa da sam odgovara. V. Došen 221a. Kuda se s kvarova u zalogu dotiruju od poļara. J. S. Reļković 155. Vodi marvu da kud po kvaru ne hodi. 156. Ako je *(stoku)* na kvaru nađe, onda ih zaplijeni. V. Bogišić, zborn. 417.

d) nestatak, nestajańe. Sve činiše vinograde da se smetu i povade ne žaleći vinskog kvara. V. Došen 148b.

e) kad se žali radi štete, vidi 1. grohota,

Digitized by Google

b) i škoda. O! kvar svita po kom hode! o! kva· koju piju, vode! V. Došen 211a. Jer i ovi lipi riči kvar je, s kojim vas prodiči. 270b. S kvarom što vas zemļa hrani. 219b. *(Svadbarina je)* ko s' udaje, trideset dukata; ko se ženi, tridest i četiri; ti se vidiš junak od mejdana, nije kvara da stotinu dadeš. Nar. pjes. vuk. 2, 423.

f) uzrokovańe kvara (kome ili čemu) izriče se:

aa) različnijem glagolima kod kojijeh je kvar *logični objekat. aaa) naj češće* činiti, učiniti *itd.* Ako bi se i jednom na dan napil studêne vodi, prud mu vêće čini nego kvar za têlo i za dušu vsakomu človêku. Pril. jag. ark. 9, 140. (1468). A o tom ne činite nam nazadka nego orsagu kvar. Mon. croat. 293. (1592). Da s' ne čini nijednom' ki kvar. J. Kavańin 517a. Jeli komu kvar ili štetu učinio? A. Baćić 59. Kakovi kvar učini čovjeku svaki smrtni grijeh. Pisanica. 53. Izvidiše također, koji kvar od neprijateļa Pragu varošu bi učińen. I. Zaničić 94. Što u meći kvar učini *(sviňa)*. V. Došen 172b. Sav komšiluk i sve selo viče da jim z marvom oni čine kvare. M. A. Reļković, sat. E4b. Jere moļba više kvara čini. E7a. Ubit ju je griota, jerbo kvara ne čini *(ševa)*. M. Katančić 74. Što je caru kvara učińeno. Nar. pjes. vuk. 2, 58. Hodi, kraļu, da se darujemo, darujemo, i da s' oprostimo, što je koji učinio kvara. 2, 478. Da povratim onu poturicu, da nam kakva kvara ne učini. 4, 232. Koliko je lako udario, dva joj zuba kvara učinio. Nar. pjes. vila. 1866. 801. Đavolast je, mirovati neće, đevojka si, učiniće kvara. 802. Ja ću ńega danas objesiti, dosta mi je učinio kvara, dosta kvara i jošte zarara. Nar. pjes. krasić. 1, 19. Hćaše vezir jošt kvara počiniti. S. Ļubiša, prip. 186. Siječe, para i glave obara, silna junak počinio kvara. Osvetn. 8, 108. — *bbb)* dati, zadati. Tvrdi beden što obara, to li peći ne da kvara? V. Došen 92b. Svi bo maňe daše kvara neg taj lupež. 121a. I iskrńem kvar zadaje. 80a. — *ccc)* pograditi. Dosta smrtna pogradili kvara. Osvetn. 2, 135. Ńekoliko spalili pojata, i još ńešto pogradili kvara. 5, 59. — *ddd)* nanositi. Da se porezovnikom ne nanosi kvar mańkavimi namirami. Zbornik zak. 1869. 90. — *eee)* praviti. Jer tko inom smrtne kvare pravi. Osvetn. 1, 18. — *fff)* raditi. Jedan drugom ne radio kvara. Osvetn. 2, 50. — *ggg)* tvoriti, stvoriti. Kakono se može skladovati i među se ne tvoriti kvara. Osvetn. 3, 23. Lađe bdiju s pruda budvanskoga, da mu s mora tko ne stvori kvara. 2, 103.

bb) biti na kvar. A još gorje na kvar ti su domu. J. S. Reļković 413.

cc) postaviti (koga) u kvar. — *U jednome primjeru* XVI *vijeka.* Koji bihu ondi odsudjeni rekoše ńoj: ‚Evo vrata jesu otvorena i nikore jih ne čuva, izajdi i ubigni'. Odgovori sv. Agata: ‚Daleko od mene budi da ja venac mojega boja izgubim, i da ja stražci u kvar postavim'. F. Vrančić, živ. 44.

g) kvar se može platiti, vratiti itd. S Kućima se umirismo ali kvar platit ne možemo. Starine. 10, 24. (1692). I kvar koga puk učini, starešina plaća. V. Došen 221a. — I dužan jest kvar povratiti. F. Glavinić, svitl. 76.

h) na različne se načine pokazuje da je kome šteta. Kad bi on trpio koji kvar. A. Baćić 125. — Da nit' kože niti kese *(linac)* čuva, da kvar ne odnese. V. Došen 210a. — Zarad kvara, što u vinu biva. 148b. Neće biti men' od ńega kvar. A. T. Blagojević, pjesnik. 11. Tako kvar je o zdravju težaku. J. S. Reļković 483. A znam nisi ništa učinio što bi caru danas kvara bilo. Nar. pjes. petr. 2, 694. — Pa ćemo im besu dati tvrdu, da im ništa od nas nema kvara. Osvetn. 2, 113. — Ako bi po takvoj krivoj svidočbi slidio kvar drugomu. A. Baćić 129. — Šada će nemoć, sada kvar na te srnuti. A. Kanižlić, fran. 196. — Od sto zrna 87 na kvar proiđu. I. Jablanci 76. — Klat s vrućine priko lita neće nitko za se, jer u kvar se meće. J. S. Reļković 437.

KVÁRAN, kvárna, *adj. kojemu je ili na kojemu je kvar. — Akc. se mijeńa u složenoj deklinaciji*: kvârnî, kvârnâ *itd.* — *Od* XVI *vijeka (vidi* a, *b)), a između rječnika u Vukovu* (1. n. p. orah, ļešnik, žito ‚verdorben' ‚corruptus'. — 2. čovjek, t. j. kilav. cf. štetan).

a. *adj.*

a) laesus, corruptus, vitiosus, *prema* 2. kvar, a, *pokvaren, koji se pokvario.* Trgovci kada kvarne stvari za dobre prodaju. B. Leaković, nauk. 343. *(Marva)* zimnom pašom često kvarna biva. J. S. Reļković 153. Buduć pčele ovako timarne, nisu lita do dvadeset kvarne. 166. I š ńe *(slame)* kvarne i bolest pristane. 425. Ako li oko tvoje kvarno bude, sve će tijelo tvoje tamno biti. Vuk, mat. 6, 23. Lađari tvoji i krmari tvoji i koji opravļahu kvarne lađe tvoje. Đ. Daničić, jezek. 27, 27. — *U osobitome značeńu, kao pristojnija riječ mj.* kilav, *vidi u Vukovu rječniku.*

b) detrimento affectus, *prema* 2. kvar, b, *kojemu je šteta učińena, nanesena.* Jedno 80 flo. da sam kvaran i škodan. Mon. croat. 299. (1595). Ter bi mu se do roka smrt pripetila, da i v tom kvarni budete. Starine. 11, 82. (1623). Nejte mu više uzimati od dugovanja, jere je sada kvaran bio, ubili su mu tovaruša, tere i kvaran bi. 127. (1679). Ako ne bude meda ovi dana, hoćemo bit kvarni. 128. (1679). Tako neposlen malo kad je med seļani pošten; dok u selu je što priko reda ili kvarno, ta *(đ)* se na ńeg gleda. J. S. Reļković 298.

b. *adv.* kvârno, *vidi* štetno *kod* štetan. — *U Bjelostjenčevu rječniku*: kvarno, štetno ‚damnose'; *u Stulićevu*: v. štetno; *u Voltiģijinu*: ‚dannosamente, svantaggiosamente' ‚schädlich'.

KVARÀNTÊNA, *f. vidi* kvarantina. Za osobe... biće prvi dan kvarantene onaj kojega se je čuvar ukrcao. Zbornik zak. 3, 488.

KVARÀNTÎNA, *f. tal.* quarantina, quarantena *(upravo 40 dana), vidi* kontumac. — *isporedi* kvarantena. — *U naše vrijeme u Dubrovniku* (P. Budmani) *i u pisaca.* Da ju je vjetreńem prije kvarantine ili u istoj jurve izgubila. Zbornik zak. 3, 458.

KVÁRAT, kvârta, *m. četvrti dio, četvrt, četvrtina, tal.* quarto. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing, i gen. pl.* kvârâtâ *(u Vukovu je rječniku slo zabiļežen akc. u gen. sing.* kvârta). — *Od* XVII *vijeka po primorju, a između rječnika u Vukovu*: (po primorju) vide četvrt.

a. *uopće (naj češće kao dio sahata).* Miļa tri tisuće sedamsto i pedeset i osam i jedan kvarat. M. Orbin 103. — Za jedan kvarat ure. P. Radovčić, način. 440. Za po kvarta od ure. V. Andrijašević, put. 281. Tri kvarta na drugu bi segur siňal dan, da na šance udru. M. Kuhačević 133. Kvârt ‚quarta pars', gen. kvârta. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 12. Kvârat ‚quarta pars', gen. kvârta. 20.

b. *u osobitijem značeńima.*

a) kao dio lakta. Od lakta nije, od kvarta nije, od pedi nije, svu gospodu prosvijetli. Srp.

Digitized by Google

nar. prip. i zag. vuk. (1897). 359. *odgonetļaj:* igla. 396. Nosine im po od kvarta bjehu. P. Petrović, gor. vijen. 61.

b) u Vukovu rječniku: (u Boci) austrijski srebrni novac od pet krajcara ‚österreichische silberne fünf kreuzer münze' ‚numi genus'. *ovako se svao jer ih je četiri u cvanciki.*

KVÁRÊŇE, *n. djelo kojijem se kvari.* — *Stariji je oblik* kvarenje. — *Između rječnika u Mikaļinu* (kvarenje), *u Bjelostjenčevu, u Vukovu.* Tako se upravo može reći da kvareńe jezika ide sad mnogo brže. Vuk, pisma. 18. Jer se to nijedno ne može činiti bez kvareńa i štete našega narodnoga a i slavenskog jezika. 83. Kominu ot kvareńa čuvati. P. Bolić, vinodjel. 2, 71.

KVÁREŽ, *f. i m. vidi* kvareńe. — *U pisaca našega vremena.*

a. *f.* Nesrećno seme zaglupļivańa, dražeńa i kvareži. B. Šulek, socijal. 9.

b. *m.* Pod kvarežom napoleonskih udvorica. M. Pavlinović, razl. spisi. 49.

KVARÍTAC, kvarica, *m. ńeka vrsta bijela i tvrda kamena u okolini dubrovačkoj.* — *Kao da je postalo od tal.* quarzo *(bjelutak), i u moje sam djetiństvo slušao da i jest taj kamen, ali sumńam, ima li oko Dubrovnika bjelutka.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚species lapidis albi et duri aedificiis construendis, qui in Dalmatia frequentissime invenitur'.

KVÁRITI, kvârîm, *impf. uopće činiti da što (objekat) bude gore nego je prije bilo.* — *isporedi* štetiti. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* kvârâh, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kvârî, *u part. praet. pass.* kvâren; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *Postaje od* 1. *ili* 2. kvar. — *Od* XVI *vijeka (vidi* 1, a, *g)), a između rječnika u Mikaļinu* (kvariti, štetiti ‚labefacio, vasto, disturbo, dissipo'), *u Bjelostjenčevu* (kvarim ‚destruo'. 2. kvarim vino ‚ejicio, vomo, evomo vinum'), *u Jambrešićevu* (kvarim ‚destruo'), *u Stulićevu* (v. ištetiti), *u Voltiģijinu* (‚danneggiare' ‚schaden, ‚beschädigen'), *u Vukovu* (‚verderben' ‚corrumpo').

1. *aktivno.*

a. *činiti uopće da što (objekat) postane u svojoj naravi ili bitnosti gore nego je bilo.*

a) objekat je što tjelesno (često se misli na hemičke promjene s kojijeh što postaje nesposobno za ļudsko upotrebļavańe). Otrovi u sudu od zlata ne kvare suda. S. Margitić, fala. 183. Da ga *(meso)* većma smrad ne kvari. V. Došen 81a. Smotriše stari da ni voda to drvo ne kvari. J. S. Reļković 89. Ļuto sirće svoju fučiju kvari. Nar. posl. vuk. 178. — Nijedan *(prolog)* nije ostao nepročitan od mene; mnogo bi me puta popovi karali, što kvarim crkovne knige. D. Obradović, živ. 23. — Začina mnoge stvari boļe čini, a ne kvari. V. Došen 65b. Biber pali, svu nam manģu kvari. Nar. pjes. petr. 1, 221.

b) u moralnome smislu.

aa) objekat je čeļade ili čeļad. Znańe kvari naučena. M. Radnić 54b. *(Djavo?)* kvari onih ki se oblače kožicami od jaganca, a unutra kô zli pače vuci jesu. J. Kavańin 377b. Koje mnogo svita kvare *(zdile i bukare).* V. Došen 149a. Naj više vaļa da se *(roditeļi)* staraju da dobro vospitanije čadom svojim dadu, da i*(h)* ne kvare. D. Obradović, živ. 4.

bb) objekat je srce. Srčba dugačka šteti i kvari srce. M. Radnić 274a. Svakom srce kvare. P. Macukat 89.

cc) objekat je koja krepost ili uopće koja duševna osobina. Svaka zloća i grih suprotivi se kriposti i kvari ju. F. Lastrić, ned. 828. Proždrlost kvari crizmenost, bludnost čistoću. 328. Siromaštvo smućuje sve obitiļi i kvari dobrotu sviju narava. A. T. Blagojević, khin. 84. Grih boļe i plemenitije duševne vlasti kvari i šteti. B. Leaković, gov. 36.

c) objekat je tjelesna osobina. Oči joj samo lipotu kvarahu. And. Kačić, kor. 30. Ogań ga *(miris)* kvari. P. Bolić, vinodjel. 2, 37.

d) kvariti kome voļu, *ne puštati ga da čini ńešto što mu je ugodno.* Kad čoek vidi da mu se što na štetu ište ili čini, ali od dobrote neće drugome voļe da kvari. Vuk, poslov. 290. — *Amo pripadaju i ovaki primjeri:* Da ne kvari ćefa vojvodama. Nar. pjes. vuk. 4, 221. Ne mogu mu kvariti hatera. Vuk, rječn. *kod* hater. Koji kvari društvo. *kod* razvrzigra.

e) objekat je jezik, smisao, ortografija *itd.;* napjev *itd.* U nas gdje književnici niti svoga narodnoga jezika upravo znadu niti hoće da ga uče, nego ga okrećući svaki po svome krivome znańu jednako kvare i grde. Vuk, pisma. 14. Prvi srpski spisateļ . . . kako je počeo pisati, odmah je počeo i jezik svoj kvariti. 17. Slavensku ortografiju da kvarimo. 7. Doista je čudno i smiješno da mi ‚blagoglasije' u tuđijem jezicima hvalimo, a u svome ga jeziku kvarimo i grdimo. 19. Što je pisac . . . gdjegdje umetnuo riječ koja kvari smisao. Đ. Daničić, živ. kraļ. i arhiep. IX. Al' drhće joj glas groca bijela, pa joj napjev vele mio kvari. Osvetn. 1, 53.

f) objekat je posao ili djelo uopće. Ako bi što činio, sve ono kvarim. A. Kanižlić, bogoļubn. 508. Ali jednom kad ostari, da poslova već ne kvari. V. Došen 121b. Ja ne pišem izmišļene stvari, niti što trud posleniku kvari. J. S. Reļković 6. Kad ko preko mjere hita, pa kvari svoj posao. Vuk, poslov. 29. Kad bi ko šćeo kome dobro kakvo da učini, pa onaj sam kvari. 110.

g) u naj širemu je smislu objekat stvar. Ta takov pat kvari tu stvar. Naručn. 59a. Dosta sobom dobri stvari nerazložni način kvari. V. Došen 183a.

b. *trgati silovito dijelove od čega cijeloga, te tako ovo uništavati ili nagrđivati.* Šumu mladu, šibarje kvari. M. Katančić 53. Ne kvari drveta ńegovijeh sjekirom. Đ. Daničić, 5mojs. 20, 19. — Veli ńima Seńanine Ivo: ‚Da mi ovđe vatru naložimo od pušaka našijeh kundaka, od mačeva našijeh nožnica'. Al' govori Jure barjaktare: ‚Vi nemojte tanke puške kvarit, tanke puške i britke mačeve'. Nar. pjes. vuk. 3, 420. — Davaćemo što god raja ište, ne kvarite carevih gradova. 4, 150. Da ne kvarim bijela bedona. (1824.) 1, 51. Dok je Petar još palio i kvario šanac u Čupriji, stigne Đorđije. Vuk, dan. 4, 13. Jednu crkvu kvariti a drugu graditi (slaba je zadužbina). Nar. posl. vuk. 113. — Da Moskovi razsipaju i kvare Svecku. A. Tomiković, živ. 237. Na četiri anđela kojima bješe dano da kvare zemļu i more. Vuk, otkriv. 7, 2. — Udovičice, golubičice! ne roni suze, ne kvari lica. Nar. pjes. vuk. 1, 231. Lice kvariš, te sokola haniš. Nar. pjes. vila. 1867. 13. Jedan drugom bijelo lišce kvari. Osvetn. 2, 170. — Djaval ga razdiraše i kvaraše. Anton Dalm., nov. tešt. 99. luc. 9, 42.

c. *uopće uništavati.*

a) objekat je što tjelesno. Ne sabirajte sebi blaga na zemļi gdje moļac i rđa kvari. Vuk, mat. 6, 19.

b) objekat je što umno. Sveti sinodi opake naslidbe eretika odbacuju i kvare. A. Kanižlić, kam. 353. Ne kti ona razvrći i kvariti koja je u sinodu učinio. 422. — Različnost obi-

Digitized by Google

čaja ne kvari jedinstvo svete crkve. IV. Jedinstvo crkve opakima nauci kvare. 449. — Kvarimo li dakle zakon vjerom? Bože sačuvaj! nego ga još utvrđujemo. Vuk, pavl. rimļ. 3, 31. — Zašto taka sumļa kvari viru prisv. trojstva. F. Lastrić, test. 275b. — Ovaka pomańkanja kvare zaručenje. I. Grličić, put. 171. Događaji koji ženidbu kvare. A. Baćić 421. Marko Kolarić iz Ribara tužio Ivana Maksimovića što je š ńime sprego vola, a sad Marko odstupa i kvari spregu. Glasnik. II, 1, 47. (1803). — Papa ... novi patriarkat ne samo ne potvrđuje nego kvari. J. Pejkić 7.

d. *objekat je* mir, počivańe, san *itd.; značeńe je ometati, smétati, razbijati.* Stvari koje dižu i kvare mir i sklad među vama. F. Lastrić, od' 244. Koji te *(mir)* nenavidi, kvari i razbija. svet. 47b. Ne kvari mu počivańa. Đ. Daničić, prič. 24, 15. Ne dade Miloš da ti kvare san. M. Đ. Milićević, zlosel. 18.

e. *u ovome je primjeru objekat čeļade; a značeńe je: činiti mu štetu (gubitak) u imańu:* Od četvrte govorit ću stvari koja mlogog domaćina kvari; to je, druže, što kazani peku, pak š ńih mlogi baš ništa ne steku. M. A. Reļković, sat. G5a. — *Amo pripada i ovaj primjer:* Načinite ... slike od miševa koji kvare zemļu. Đ. Daničić, 1sam. 6, 5.

f. *s objektom* vino, *bļuvati.* — *U Bjelostjenčevu rječniku.*

2. *sa* se.

a. *pasivno.* Čijom se naj više mijer kvari i tlači. F. Lastrić, svet. 48b. Običaji po kojima se ne kvari i ne oskvrńuje vira. A. Kanižlić, kam. 250. Ne kvare li se na ti način odlučki svetih otaca? 432. Grisi protiva iskrńemu jesu oni kojima se kvari i smeta red, koji se ima držati prama iskrńemu. I. Velikanović, uput. 1, 343. Nek se mliko na štošta ne kvari. J. S. Reļković 294. A kašto se umaļuje *(pjesma)* i kvari. Vuk, nar. pjes. (1824). 1, 32. Onda nećemo nikad ni mi ni on bolje naučiti (nego će se još i drugi jednako od ńih kvariti i naopako učiti). pisma. 63. Tako se naj prije sovjet nadre i počne kvariti. pravit. sov. 34. I ovaj im se *(jezik)* koe od Hrvata, koe od sveštenstva, jako kvari. M. Pavlinović, razg. 5.

b. *refleksivno.* Kad se vrste *(kruha i vina)* počnu kvariti, ostavi Isus one vrste. I. Ančić, svit. 186. Stabla obrizana u punu mjesecu suše se i kvare. M. Radnić 119a. Uzrok za što se sada sičena građa ne kvari. J. S. Reļković 89. ‚Ova jeseńa vrućina, pa se počelo meso i ono koje je na dimu kvariti'. J. Bogdanović. — Oni ki se kvare vinom kadano su podobni prascu... Korizm. 49a. Žderoļub sam se kvari. V. Došen VII. ‚Ma bila 'e ispočetka kad je za ń došla poštena, a sa' se lijepo počela nešto kvariti'. ‚Poč'o se on i to po vratriju kvariti'. J. Bogdanović. — Ko se hvali, sam se kvari. Nar. posl. vuk. 156.

1. KVÀRNÂR, Kvarnára, *m. vidi* 1. Karner. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka (samo u sliku, ali ima i tal.* Quarnaro). Kakono i mornar, ako je prem hitar, jidreć mimo Kvarnar, naskoči ga vitar... Đ. Baraković, vil. 80. Pitajte Zadarske otoke i kotar, i strane bakarske, Istriju i Kvarnar. 348.

2. KVÀRNÂR, kvarnára, *m. četrdesetina, četrdesetińa.* — *Riječ je romanska od lat.* quadragenarium. — *U naše vrijeme u Istri.* Kvarnâr ‚numerus quadraginta'; dva kvarnara ‚octoginta'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 46.

KVÀRNÊR, Kvarnéra, *m. vidi* Karner. — *U naše vrijeme u Istri.* Jedan brod se vozi po sredi Kvarnera. Nar. pjes. istr. 2, 135.

KVARÒNOSAN, kvarònosna, *adj. koji nosi kvar (u dva različna smisla).* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.*

a. *vidi* kvaran, 1, a. Proti ovoj kvaronosnoj *(sa š mj. s pišćevom ili štamparskom griješkom)* boljesti. I. Jablanci 82.

b. *vidi* kvaran, 1, b. Žito neće biti baš sa svime onako kvaronosno. I. Jablanci 88.

KVARÒVÂŃE, *n. djelo kojijem se kvaruje.* Da im više ne ima harańa, nit' ičesva kućam kvarovańa. Osvetn. 3, 57. Kvarovańe erara pri soli zapriječiti. Zbornik zak. 1869. 96.

KVARÒVATI, kvàrujêm, *impf. dva su značeńa: a) prelazno, kao* kvariti; *b) neprelazno, biti na kvaru, na šteti, imati štetu.* — *mislim da je drugo običnije.* — *Od* XVIII *vijeka.*

a. *prelazno.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kvarujem drugoga ‚damnifico'; *u Stuličevu:* v. ištetiti *iz Bjelostjenčeva; u Voltigijinu:* ‚recar danno, pregiudicare' ‚schaden'.

b. *neprelazno.* — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (kvarujem, hasen gubim ‚damnum patior'). Ništa ne kvaruju zaradi ovoga vrimena. A. Kanižlić, utoč. 229. Koliko ću ja sada kvarovati. 56. Drugo nećete čuti nego tužbe, da je ... onaj kvarovao u trgovini ... Đ. Rapić 162. Tako Pero mejdan zadobio, ali dosta i on kvarovao. Osvetn. 8, 129. Sve što bi kvarovalo s kojekakova ureda umaļena. M. Pavlinović, razl. spisi. 262.

KVÂRTA, *f. mjera za žito (različna prema mjestu i vremenu), tal.* quarta. — *Od* XIV *vijeka.* Ima biti u Poļicih vazdi mira stara, ča je petim dilom veća od bnetačke, tako da prihodi u četiri kvarte poļičke pet stačunskih. Stat. poļ. ark. 5, 288. (1400). Učiniše da u Poļicih ... daje se i uzimļe splickom kvartom žito, i da se na ovu kvartu udre bilig župski; a omiška kvarta da može biti za po splicke nove sadańe ku župa učini, a toj priugovoriše da se drži prava kvarta splicka aliti kamena. 305. (1623). Da se kupi 200 kvarat pšenice. Mon. croat. 62. (1437). Dužan mi je 2 kvarti pšenice. 326. (1555). Kriva mira, krive kvarte. M. Marulić 304. Oni vo koga si dao na izor trudi, stoji na pogibli, možeš uzeti tri šinika žita ili dvi kvarte pšenice. J. Filipović 1, 484a. Kvârta, mjera od žita, koja po sadańoj mjeri drži 50 litara. *u Lici.* J. Bogdanović. Kvarta nosi 4 varićaka, a $2^1/_2$ kvarte ili 10 varićaka jeste ‚vreća'. 6 varićaka ide u ‚měč'. u Dobroselu. M. Medić. Kvarta ima 8 malića, a svaki malić tri mezane. Kvarta i pol ima vagan. u Lici. F. Hefele. — *I (mala) mjera za duļinu.* — *u naše vrijeme u Istri.* Kvârta ‚spithama minor'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1ftg. 25.

KVÀRTATI, kvàrtâm, *impf.* dilaniare, *rastrzati (uprav sjeći na četvero, kao što mesari sijeku životińe, ali se upotrebļava u širemu smislu).* — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.* kvartámo, kvartáte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kvârtâ, *u part. praet. pass.* kvârtân. — *Postaje od tal.* squartare *(a ovo od* quarto, *četvrtina, vidi i* kvarat, *i značilo bi uprav: dijeliti na četvero); shvatilo se kao da je* s *na početku naš prijedlog* s, *pa otevši ga, načinilo se* kvartati *kao imperfektivni glagol.* — *Od* XVIII *vijeka s Dubrovniku.* Sijeci me, kvarta' me. (Z). Poslov. danič.

KVARTE, *f. pl. ime selu u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Razdiļe. 88.

Digitized by Google

KVARTER, *m. vidi* kvartir. — *U Bjelostjenčevu rječniku*: ‚mansio, stativa'.

KVARTERMEŠTAR, *m. ńem.* quartiermeister, *čovjek (vojnik, oficir) koji traži i određuje stanove za vojsku prije nego ova dođe u koje mjesto.* — *U Bjelostjenčevu rječniku*: kvartermešter ‚metator, designator hospitii, epidemicus'.

KVÂRTICA, *f. ńeka mala mjera za što žitko, od tal.* quarto, *vidi* kvarat, kvartuč *(uprav je dem.* kvarta). — *Na jednome mjestu* XVI *vijeka u pisca čakavca.* Imiše 1 kvarticu ulja. Korizm. 10a.

KVÀRTIČIĆ, *m. dem.* kvarat. — *isporedi* kvartić. — *U naše vrijeme u Istri.* Kvartîčić ‚quarta pars'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 60.

KVÀRTIĆ, *m. dem.* kvarat. — *U naše vrijeme u Istri.* Kvartîć ‚quarta pars'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 88.

KVÀRTIJER, kvartijèra, *m. tal.* quartiere, *čemu je naj starije značenje: četvrtina, ali se i u talijanskome i u našemu jeziku upotrebljava u osobitijem značenima.*

a. *četvrtina, kad se životińa (a i čeljade) rasiječe ili rastrgne na četvero.* — *Ovoga značeńa nema u talijanskome književnome jeziku.* — *Od* XVII *vijeka u Dubrovniku.*

a) o čeljadetu kad se rastrgne końma ili drukčije (ńegdašna pedepsa za krivce). Lupeži gdje kradu tuj su obješeni i razdijeljeni na kvartijere. M. Orbin 113.

b) (u mesarnici) goveđe bedro a i predńa noga. Iskat grudi u zadńem kvartijeru. (D). Svaki kvartijer o svom vratnu visi *(ovako je u rukopisu; Daničić je hotio popraviti:* vratu, *što nema smisla).* (D). Za toj mesa od krave ništare ne ostane, er njetko hoće spredńe a njetko kvartijere zadńe. (D). Poslov. danič.

b. ‚Kvartijer od krme' zadńa strana na brodu. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 216. — *Tal.* quartier da poppa.

KVARTIL, *m. vidi* kvartil.

KVARTILSKI *(ili* kvartîlski?), *adj. koji pripada kvartilu (ili kvartilu).* — XVIII *vijeka.* Zatvorili ste nam birove za kvartilske novce ... Zašto mi te kvartilske novce nismo kader dati. Glasnik. II, 3, 62. (1707).

KVARTIL, *m. vidi* kvartir. — *U jednoga pisca* XIX *vijeka (ali vidi i* kvartilski). — *Jedan put piše* квартил *a na drugijem mjestima* квартиль, *te se ne zna jeli htio napisati* l *ili* ł. Uzmem sebi kvartil u gradu. S. Tekelija. let. 119, 28. Uzeo kvartiłь doktor Soretić u domu gazde moga. 119.

KVARTIL'SKI, *vidi* kvartilski.

KVÀRTÎN, kvartína, *m. dem.* kvarat. — *Može biti od tal.* quartino *(dem.* quarto), *mala mjera za što žitko, ali mislim, da je po pučkoj etimologiji načińeno od tal.* quattrino, *mali novčić.* — *U naše vrijeme u Istri.* Kvartîn, it. quartino, četvrt. Naša sloga. god. 14, br. 4, str. 15.

KVÀRTÎR, kvartíra, *m. ńem.* quartier, *stan.* — *Od* XVIII *vijeka.*

a. *uopće.* U kojima djavli na kvartiru jesu. E. Pavić, ogl. 520. Smrtne ńima pripravlja kvartire. Š. Stefanac 30. Nisu po noći hodile nego bile u svomu kvartiru. M. A. Reljković, sat. C6a. Ovdi silom išće svoj kvartir nesrića. M. Kuhačević 87. Poitam u moj kvartir. D. Obradović, sav. 24. Uprav ide do kvartira banu. Nar. pjes. hörm. 1, 333. Gde sam kod ondašńega arhimandrita imao gospodski kvartir. Vuk, nar. pjes. 1833. 4, IX.

b. *vojnički stan, može značiti što i* òkô. Tako je 1814 godine išao u ruski glavni kvartir, čini mi se, čak u Pariz. Vuk, pravitelj. sovj. 75. Zimovati po kvartiru. Glasnik. 25, 68. (XIX *vijek).*

KVARTÍRÂŃE, *n. namještavańe vojske po kvartirima.* — *U naše vrijeme.* Da se kozaci ne utjesńavaju dočekivańem i kvartirańem vojske. Nov. sr. 1834. 92.

KVÀRTÎRNÎK, *m. ukućanin.* — *Postaje od* kvartir. — *U pisaca našega vremena.* Dok kvartirnik u ńoj *(kući)* stanovati hoće. V. Bogišić, zborn. 475.

KVÀRTÎRSKÎ, *adj. koji pripada kvartiru.* — *U pisaca našega vremena.* Kvartirska pristojba. Zbornik zak. 3, 136.

KVARTJÈRIĆ, *m. uprav dem.* kvartijer, *ali znači samo jagńeće ili kozleće bedro (kao jelo).* — *Od* XVI *vijeka u Dubrovniku.* Od lonze pokli mož' manipuo izjesti, kvartjerić i kokoš ... N. Dimitrović 102. Bih se zalognuo tobom kao bubreškom od kvartjerića *(griješkom* kvartjorića) od mlijeka. M. Držić 406. Koji ono kvartjerići bjehu, ono štono reče: drijemalo svoju je majku sisalo. 408.

KVÀRTUČ, *m. tal.* quartuccio *(uprav dem.* quarto), *mjera za što žitko, vidi* kutao, b. — *U sjevernoj Dalmaciji od* XVIII *vijeka.* Da barilo vina nosi kvartuča 84. M. Zoričić, aritm. 113. Jedan kvartuč ulja. J. Vladmirović 23. Ako ima bakrice dvije tri malo pojače od kvartuča i po. Magaz. 1868. 164.

KVÂS, *m. kiselo tijesto ili drugo što kiselo s čega uskisne hljeb ili drugo što kao n. p. mlijeko.* — *isporedi* kvasac. — *Akc. se mijeńa u loc. sing.* kvásu *i možebiti u množini (ako je ima) gen.* kvásâ, *dat., instr., loc.* kvásima, *i s umetkom* ov: kvâsovi, kvasóvâ, kvasòvima, kvâsove. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* квасъ, *rus.* квасъ *češ.* kvas, *poļ.* kwas *(ima i lit.* kvosas, *kocel, ali je po svoj prilici slavenska riječ).* — *Postaje od korijena* kys *(vidi kod* kisnuti) *u kojega se* y *promijenilo na* va. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚fermentum'), *u Mikaļinu* (‚fermentum'; kvas, pivo ‚cerevisia'), *u Belinu* (‚fermento, lievito' ‚fermentum' 310b), *u Bjelostjenčevu* (‚fermentum'), *u Jambrešićevu* (‚fermentum'), *u Stulićevu* (‚fermentum'), *u Voltigijinu* (‚fermento, lievito' ‚sauerteig'); *u Vukovu:* [cf. maja 1] 1. ‚der sauerteig' ‚fermentum'. — 2. ‚saure milch womit man die frische säuert' ‚fermentum'. — 3. pivarski kvasac ‚die bierhefen' ‚fermentum'.

a. *u pravome značeńu sprijeda kazańome.* Oprêsnaki bez kvasa pšeničnago. Š. Kožičić 82a. Od mala kvasa veliko tisto uskisne. Nauk brn. 52b. Prilično jest kraļevstvo nebesko kvasu koji uzamši žena zamisi u tri uborka mliva. I. Bandulavić 24a. matth. 13, 33. S kruhom bez kvasa. I. Držić 357. Onda ne dadi*(h)*u Žudije da se naodi kruh u kvas. I. Ančić, svit. 175. Posvetilište je dobro u pris i u kvas. S. Badrić, ukaz. 87. Zašto kruh u kvas nije svršen, nego ištećen. J. Banovac, razg. 224. Prikladno je kraļestvo nebesko kvasu. F. Lastrić, od' 182. Kvas zamišivati. ned. 126. Kruh kiseo iliti zakuvan s kvasom. A. Kanižlić, kam. 458. Da u kruhu pšeničnomu ili bio kiseo to jest s kvasom ... bogoļubn. 192. Pogače se bez kvasa mijese. (Z). Poslov. danič. Za sve da je kvas, kad je jur uzrasto i uzkisnuo ... Đ. Bašić 18. Metni malo kvasa u vino. J. Vladmirović 25. U prisan se

Digitized by Google

posvetiti može ka' i u kvas. And. Kačić, razg. 163b. Cvit muke brez kvasa od česa krusi složeni bijau. Blago turl. 2, 234. S kvasom tistenim. G. Peštalić 244. Te jedno jutro umijesi obilatan kolač u kvasu. Nar. prip. vrč. 53. U Grbļu kad žena metne kruh u peć, ona uzevši što sa zemļe u ruku reče: ‚Ovo u ruku a kruh u kvas', da bi kruh u peći narastao. Vuk, rječn. *kod* kvas. *vidi i* Nar. posl. vuk. 231. Pogača i priganica nijesu u kvas nego u prijesno. *kod* početi. Dok tijesto dođe u kvas. S. Ļubiša, prip. 28. — *U ovijem je poslovicama nejasno značenje:* kvas *ne može značiti stolac.* Jednom mahačom na dva kvasa ne može se sidjet. (D). S jednom tjelicom na dva kvasa sidjet ne može se. (D). S jednom tjelicom na sto kvasa. (Z). Poslov. danič. — *Ne razumijem dobro ni ovu poslovicu:* Namjera kvas popija. (D). Poslov. danič.

b. *metaforički.*

a) u tjelesnome smislu. S đubretnoga mlačna kvasa voda voćkam opet novu kripost doda. J. S. Reļković 811.

b) u duhovnome smislu. Otъložьse vetъhyj kvasъ. Domentijan[a] 5. Iščistite stari kvas. Zadar. lekc. 25. pavl. 1kor. 5, 7. Očistite stari kvas. N. Rańina 128b. Očistivši stari kvas od ńihove zlobe. A. Vitaļić, ist. 289. — Pazite se od kvasa farizejskoga. A. Baćić 803. Pazite se od kvasa Farizea. B. Leaković, gov. 171. — Kvas, bagra, krv. ‚Rekla sam ja da unde ima ńemačkoga kvasa'. M. Pavlinović.

c. *hļeb u kvas.* Nije se imao ukazati kvas ili kruh kiseo. A. Baćić 299. Pa ga u hram privodio smirna do časnoga na trapezi kvasa. Osvetn. 2, 22.

d. *pivo, vrsta piva. — vidi u Mikaļinu rječniku. — isporedi rus.* квасъ.

e. kad urezuju ospice (bogińe), onda se vadi kvas iz djece, kojoj su ospice na osam dana prije u drugom selu urezane. ‚Ne dam ja, da iz moga djeteta vadite kvas'. u Dobroselu. M. Modić.

KVÁSAC, kvásca, *m. uprav jedan komad kvasa, ali se upotrebļava isto kao i* kvas *(kao materijalno ime). — Akc. se mijeńa u voc.:* kvašče, kvâsci, *i u gen. pl.* kvâsâcâ. — *Postaje od* kvas *nastavkom* ьcь *ne kao deminutiv nego kao individualni supstantiv. — Od* XV *vijeka, a između rječnika u Vukovu (uz* kvas). Kvasьcь s medomь smêsivь polagaj na izmetь. Sredovj. lijek. jag. star. 10, 107. Kvasac ‚fermento'. S. Budmani 421b. Carstvo je nebesko kao kvasac koji uzme žena i metne u tri kopańe brašna dok sve ne uskisne. Vuk, mat. 13, 33. Malo kvasca sve tijesto ukiseli. pavl. 1kor. 5, 6. Tijelo, koje se dodaje da drugo lakše uzavri zove se ńegov kvasac. P. Bolić, vinodjel. 2, 141. Da vam ko ne unese taj zli kvasac *(kugu)* u zemļu. S. Ļubiša, prip. 169.

KVASALICA, *f.* ńom se kosa kvasi *(ne znam ko je zabiļežio). — vidi* kvasilica.

KVÁSAN, kvásna, *adj. u kojemu je kvas, koji je uskisnuo. — Akc. se mijeńa u složenijem oblicima:* kvâsnî, kvâsnâ, kvâsnôga *itd. — Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚austerus'), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* kvasen, kisio, uskisnut ‚fermentatus'. 2. ‚austerus'), *u Stulićevu* (‚fermentatus'), *u Voltiģijinu* (‚fermentato, lievitato' ‚gesäuert').

a. *o hļebu.* U prisnu ili kvasnu kruhu. Ђ. Kašić, rit. 77. U prisnu ali u kvasnu kruhu. I. Ančić, vrat. 215. Kruh kvasan. S. Badrić, prav. nač. 49. Blagovao jagańca s prisnim kruhom a ne s kvasnim. J. Banovac, razg. 228. Kruha kvasna iliti u kvas kuhana. I. Velikanović, uput. 8, 42. Da donese kvasna kruva. Nar. pjes. herc. vuk. 321. Ńeki komad kvasne ječmenice. Osvetn. 1, 59.

b. *o vinu (kiselu), vidi* kvasina. ‚Ovo je vino kvasno', t. j. postalo je kvasina. u Dobroselu. M. Medić.

c. *o slanome mesu što se počelo kvariti. — U jednome primjeru* XVIII *vijeka.* Čini kļučem kotao vode vriti, kvasno meso pak u ńeg umači, ne za dugo već odma izvlači, i očisti što je na ńem gadno. J. S. Reļković 322. *može biti da treba čitati* kvarno.

d. *nejasno je u ovome primjeru u kojemu govori o tijelu dok je bilo živo (živ? tust?).* Kad bi kvasan tvoj kip svijetao i prejasan . . . J. Kavańin 393a.

e. *n.* kvasno, *kao supstantiv, upotrebļava se s prijedlogom* u *kao* kvas *(vidi primjere kod* kvas, *i* u). Od posvećenja u kvasno aliti u prisno. S. Badrić, ukaz. 73. Daklen je, vele, posvetio *(Isukrst)* u kvasno, a ne u prisnu. J. Banovac, razg. 222. Kruhom u prisno a ne u kvasno kuhanim. I. Velikanović, uput. 3, 42. Da se u latinskoj crkvi ima posvećivat u prisnu a u grčkoj u kvasnu. M. Dobretić 346.

KVÀSÂŃE, *n. djelo kojijem se kvasa.* J. Bogdanović. — *U Stulićevu rječniku s osobitijem značenjem:* kvasańe ruka od rujaba ‚manuum tumor ex nimio frigore'.

KVÀSATI, kvàsâm, *impf. bujati (o tijestu kad je u ńemu kvas), pa i u prenesenome smislu, debļati, otjecati. — Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.* kvasámo, kvasáte *i u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kvàsâ. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (1. ‚fermentare'. 2. v. oteći). ‚Vide, eli poč'o kruv kvasati, pa meći peku na vatru'. Reku u šali i ženi koja je zanoseća: ‚Počela e kvasati ne znam na što će se izleći'. J. Bogdanović.

KVÀSATI SE, kvàsâm se, *impf. vidi* kisnuti, **a.** — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚fermentescere'.

KVÁSEĻ, *m.* vrsta loze, koja dava grožđe rđavo i ļuto. Slovinac. 1881. 418.

KVÀSIJA, *f. gorko drvo ńeke biļke* (Quassia amara L.) *što se upotrebļava kao lijek. — Riječ je tuđa. — U naše vrijeme.* Seme od pepena stuče se i pomeša s kvasijom i maslom. M. Đ. Milićević, živ. srb. glasn. 22, 177.

KVÀSILICA, *f. vidi u Vukovu rječniku:* [cf. kvasilo] 1. navrh drveta krpa što kosci nose u vodijeru, te kvase kosu kad hoće gladilicom da je oštre ‚ein werkzeug der mäher die sense damit zu netzen' ‚instrumentum fenisecae humectandae falci'. — 2. u kovaća čim vatru krope ‚der kühlwisch' ‚peniculus stramineus carbonibus refrigerandis'. kovačka je kvasilica mnogo veća od kosačke i na dužemu dršku, a stoji u vodi u koritu.

KVÀSILO, *n. vidi* kvasilica *(u prvome značeńu). — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (vide kvasilica) *s primjerom:* Nadigao (ili zakeserio) kvasilo (‚schimpflich für' bradu). (Što tribuje koscu?) Vodir, baba, brus, uz ńe kvasilo naj lašńe bi načiniti bilo. J. S. Reļković 256.

KVÀSINA, *f. vidi* ocat. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kvàsînâ. — *Postaje od* kvas. — *Govori se u sjevernoj Dalmaciji i u Istri, a jedina je slavenska riječ u ovome značeńu (vidi* ocat *i* sirće). — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚acetum'), *u Belinu* (‚aceto, vino infortito' ‚acetum' 26v), *u Bjelostjenčevu* (v. ocet), *u Stu-*

Digitized by Google

lićevu (‚acetum'), *u Voltiǵijinu* (‚acetosità, acidume' ‚säure'), *u Vukovu:* (osobito u Dalmaciji) ‚der essig' ‚acetum'. cf. sirće, ocat. Napojen bi kvasinom. F. Vrančić, živ. 22. Popiše iz mišine tôko muve i kvasine. J. Kavańin 154b. Vari ga u kvasini. J. Vladmirović 18. Kvasina da ti se učini od vina. 25. Budući vino ištećeno izgubilo svoje bitje a dobilo drugo od kvasine. Ant. Kadčić 58. U ocat oliti u kvasinu obraćeno *(vino)*. M. Dobretić 347. Vino običavaše primišivati s kvasinom. I. J. P. Lučić, izk. 15. Sada na rastanku doset vrči vina ni kvasine ni ostine, nego dobra vina. Nar. pjes. istr. 1, 44. Srpski nije ‚ocet' nego ‚ocat', a u Dalmaciji ima za ‚sirće' još bolja riječ ‚kvasina'. Vuk, pisma. 45.

1. KVÀSITI, kvàsîm, *impf. kauzalni glagol prema* kisnuti, b: *činiti da što bude mokro (polijevańem, umakańem itd.).* — *Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* kvâsî). — *Postaje od* kisnuti, *promijenivši* i (y) *na* va, *isporedi* kvas. — *Potvrđeno je od* XIV *vijeka (vidi* F. Miklošić, lex. palaeoslov.2 *kod* kvasiti), *ali vaļa da je starija riječ, jer je jamačno postala kad je još* y *usdržavalo svoj stari glas. Ima i u bugarskome jeziku.* — *Između rječnika u Mikaļinu* (‚madefacio'), *u Belinu* (‚bagnare, ammollare' ‚madefacio' 124b; ‚porre in infusione' ‚infundo' 402a), *u Stulićevu* (‚madefacere'); *u Vukovu:* 1. ‚netzen' ‚humecto'. — 2. (u Dubrovniku) n. p. hļeb u kavu, vide umakati.

1. *aktivno.*

a. *u pravome smislu, ali katkad u poetičkome ili iperboličkome.* Pročŝtь nadь vodoju davaj srьkati i krasiti têmê. Sredovj. lijek. jag. star. 10, 105. Koji plam da gase sve vode od svijeta i daždi svi kvase . . . M. Vetranić 1, 355. Kvaseći *(dukat)* vь vodê. Glasnik. 25, 34. (XVII *vijek).* Vino, koje, premda nije voda, ništanemańe kvasi i pere. M. Dobretić 24. I kvasite vaše trgovine, da više teže. Đ. Rapić 164. Zato jim ćeš pšenične posije kvasit. J. S. Reļković 162. Diňe kvase u šećerli vodi. 181. Kako se gdigod plamen pokaže, odma ga sa zemļom zagušuj i često s vodom kvasi. P. Bolić, vinod. 1, 255. Rosa nebeska kvasi mu tijelo. Đ. Daničić, dan. 5, 20. Da junačke ne polijeću glave i zemļicu krv ne kvasi crnu. Osvetn. 2, 113. Milan kvasio oblogu. Bos. vila. 1886. 17. — Jer premda mi usta kvasi *(čutura)*... V. Došen 169a. Te mu smrtna usta kvasijaše. *u* Vuk, kovč. 105. Da mi daděš vode u kakav sud, da kvasim usta. Nar. prip. vuk. 107. Kad se od sna beg probudi tmušna, ište vodu usta kvasit sušna. Osvetn. 4, 17. — Kvašaše *(suzama)* obraz lijepi. Zborn. 109b. Suzami kvaseć svoju prostirku. I. Ančić, ogl. 155. Kvašaše s ńima *(susama)* svoje prsi. M. Zoričić, zrc. 20. Grozne suze niz obraze lije, š ńima kvasi prebijelu bradu. Nar. pjes. vuk. 3, 298. Koli Luko omilio Mirku, muškijem mu suzam kvasi brke. Osvetn. 2, 170. — Pridavam djela moja, i kvasim jih u krv neprocijeńenu. Čestitosti. 68. — Pa za ń bratskom krvļu kvasiš ruke. Osvetn. 3, 157. — Hladnijem potom mrske kvase brazde. 1, 59. — *(po talijanskome jesiku)* Koji *(potoci)* kvase visoke gore. I. Držić 4. Lijepa župa Zrńavica koju paše more i kvasi. J. Palmotić 172. Koju kvasi potok Moska. A. Tomiković, živ. 1. S istoka kvasi ga *(grad Skadar)* Drin. S. Ļubiša, prip. 55.

b. *metaforički.* Taj kripos velika zgar kvasi jednako pravedna i grješnika. M. Vetranić 1, 366. Svak je dužan procińiti svoje bistvo, da nije drugo nego jedna šaka praha, koga pušuć vitar od oholosti raznosi na mnoge grije; od lakomosti studen kvasi ga tuđim suzami. I. Ančić, svit. 1.

2. *pasivno.* Od nebeske rose kvašen oćeš biti. E. Pavić, ogl. 404. Da se ječam ponakvasi prije jer on *(grješkom)* kvasen jednako se klije. J. S. Reļković 119. Pelin i žalfija kvasena u vinu ili rakiji kripi. 250.

3. *sa* se.

a. *pasivno.* Oli se ulijeva voda svrhu ńih, oli se kvasu s oskropļeńem. J. Matović 149.

b. *refleksivno.* — *Između rječnika u Mikaļinu* (‚madesco, madefio'). Turčinu se žao kvasit bilo. Pjev. crn. 269a. Meni se, Ružice, svagda kvase oči kad pogledam na našu dragu decu. M. P. Šapčanin 1, 138. — *U prenesenome smislu, kao* mokriti se. O iže vь snê kvaseštihь se. Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 102.

2. KVÁSITI, kvâsîm, *impf. kauzalni glagol prema* kisnuti, a: *činiti da što uskisne, da postane kiselo.* — *Akc. kaki je u praes., taki je u impf.* kvâšâh, *u aor.* 2 *i* 3 kvâsî, *u part. praet. pass.* kvášen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *Postaje od* kvas *nastavkom* i. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov. i češ.* kvasiti, *rus.* квасить, *pol.* kwasić; *u našemu se jeziku uzdržala samo u sjeverozapadnijem krajevima.* — *Između rječnika u Belinu* (‚fermentare o lievitare' ‚fermento' 310a), *u Bjelostjenčevu* (kvasim, kiselim ‚fermento'), *u Jambrešićevu* (fermento'), *u Stulićevu* (v. kvasati *iz Habdelićeva), u Voltiǵijinu* (‚fermentare, lievitare' ‚säuern, gähren').

a. *aktivno.* Mlêko kvasiti. Domentijana 317. ‚Ko je ovaj gra kvasio, kad ga nije dobro zakvasio'. J. Bogdanović.

b. *sa* se, *refleksivno, vidi* kisnuti, a. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (kvasim se, kišem se, kiselim se ‚fermentor, fermentesco'). ‚Ovo o vino počelo kvasiti se'. J. Bogdanović.

KVASNICA, *f. pogača u kvas.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚torta fermentata'; *u Stulićevu:* ‚placenta cum fermento' *iz Habdelićeva; u Voltiǵijinu:* ‚torta fermentata' ‚eine gesäuerte torte'.

KVASNIK, *m. pijanac (isporedi značeńe kod* kvas, d, *i rus.* квасъ). — *Riječ je stara, isporedi stslov.* квасьникъ. — *Samo u knigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Daničićevu* (квасьникъ ‚vinolentus'). Podobajet že episkopu byti ne kvasniku. Domentijanb 140.

KVÁSNOST, *f. osobina čega što je kvasno, i uopće kiselost.* — *Na jednome mjestu* XVI *vijeka.* Napojen bi kvasinom za da kvasnost naše krvi na sebe prime. F. Vrančić, živ. 22.

KVASOVAN, kvasovna, *adj. kiseo, ili koji je u kvas.* — XVIII *vijeka.* Vino ocatno oli ti kvasovno. Ant. Kadčić 58. Ne bješe dopušteno Žudjelima imati ikakvu stvar kvasovnu. J. Matović 195.

1. KVÀŠENICA, *f. jelo napravļeno od križaka hļeba s jajima i s masti.* — *U Vukovu rječniku:* ‚brotschnitten in eiern und schmalz' ‚cibi genus'.

2. KVÀŠENICA, *f. kiseli kupus.* — *U naše vrijeme u Istri.* Kvášenica ‚brassica capitata acida'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1ftg. 51.

1. KVÁŠÊŃE, *n. djelo kojijem se kvâsî.* — *U Mikaļinu rječniku: (grješkom)* kvasenje; *u Stulićevu:* ‚mador'; *u Vukovu.*

2. KVÁŠEŃE, *n. djelo kojijem se kvâsî.* — *U Bjelostjenčevu rječniku: (grješkom)* kvasenje, uskisnutje ‚fermentatio', *i u Stulićevu:* ‚actus fer-

Digitized by Google

mentandi' *s dodatkom da je riječ ruska*; kvaseńe, v. kvašeńe *iz Bjelostjenčeva.*

KVATALICA, *f. nejasna riječ u jednom primjeru* XVIII *vijeka, po svoj je prilici slo štampana. (Belzebub)* kô raztvori spiļe od usta i razglobi na kosire, s kvatalice paru pusta. J. Kavańin 413b. *može biti da treba čitati* s žvatalice.

KVÀTERNÎ, *adj. koji pripada kvatrima.* — *U naše vrijeme u sjeverozapadnijem krajevima.* Slala sam ju na vodu u kvaternu nediļu Hrv. nar. pjes. 1, 21. Da bi znale matere ča su konci kvaterni, ne bi v kvatrah predale ni dečicu krpale. Nar. pjes. istr. 6, 14.

KVATERNIK, *m. prezime.* — *U naše vrijeme u Hrvatskoj.* Schem. segn. 1871. 113.

KVATIRAN, kvatirna, *m. vidi* kvaderna. — *Na dva mjesta* XIV *i* XV *vijeka.* Što ishodi van is kvatirna od kančirilije. Stat. poļ. ark. 5, 259. Nepravo je sad izgubit sve ča iskasmo s trudom dobit, u kvatirnih svu noć i dan pišuć razlog. M. Marulić 299.

KVÀTRE, kvâtârâ *(i* kvàtrî), *f. pl.* quattuor tempora, *u katoličkoj crkvi četiri posta: marta, juna, septembra, decembra (u četiri doba od godine).* — *isporedi* kvatri. — *Od tal.* quattro tempora. — *Od* XVI *vijeka.* U sridu od kvatar. Bernardin. (1543). 20a. Izvršovati suhe poste ili kvatre. Š. Budinić, sum. 54b. Zapovida kvatre četiri krat na leto obdrževati. F. Glavinić, cvit. 342b. Od posta zapovjednoga i od kvatara godišnjeh. S. Matijević 56. Od bdenja il'ti od kvatar. I. Ančić, svit. 270. Jedne kvatre aliti korizmu pripostiti. V. Andrijašević, put. 296. Postiti korizmu, kvatre i ostale zapovjedne poste. Pisanica. 80. Četvera vremena iliti kvatre. A. Bačić 186. Znati vaļa od četiriju kvatara: kvatre vazda dolaze po prvoj nediļi u korizmi . . . A. Kanižlić, bogoļubn. XXX. Korizmu i četvere kvatre kakono i ostale godišńe poste obslužiti. E. Pavić, jezgr. 107. Što su četiri vrimena iliti kvatre? I. Velikanović, uput. 1, 528. Da bi znale matere ča su konci kvaterni, ne bi v kvatrah predale ni dečicu krpale. Nar. pjes. istr. 6, 14. U Hrvatskoj govore ‚kvatre', f. pl. (gen. ‚kvâtarâ' i ‚kvàtrî'). F. Iveković, rječn. *kod* kvatri.

KVÀTREN, *adj. vidi* kvaterni. — *Na jednome mjestu* XVIII *vijeka.* Da se pravo obslužuju postovi korizmeni, četiri vriménâ, to jest kvatreni, i nàdvečêrjâ. I. Velikanović, uput. 1, 523.

1. KVÀTRI, kvàtrî, *f. pl. vidi* kvatre. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Stuličevu* (‚quattuor tempora') *u kojemu je zabiļeženo da je muškoga roda i da je gen. pl.* kvatara, *ali koliko se sjećam, čini mi se da sam u Dubrovniku svagda čuo u ženskome rodu.* Ovo su četvere kvatri: prve kvatri dohode . . . M. Divković, nauk. XVI. Prve su kvatri po čistoj srijedi. 132b. Četr vrimena ili kvatri. B. Kašić, rit. 2a. Ako nisi postio u kvatri sve tri dni. zrc. 51. U kvatri četvore. 123. Četvere kvatri. P. Posilović, nasl. XV.

2. KVÀTRÎN, kvatrina, *m. tal.* quattrino, *vrlo maleni novčić.* — *isporedi* kvartin. — *U jednoga pisca Bošńaka* XVII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚quadrans nummus'). Dok se ne plati sve podpuno naj posliđni kvatrin, soldin al'ti novac. I. Ančić, vrat. 162.

KVÀTRNÎ, *adj. vidi* kvaterni. — *U naše vrijeme u Istri.* Tvoje sestre doma ni, zač ju j' majka zaklela jeno jutro kvatrno. Nar. pjes. istr. 6, 11. Suboticu kvatrnu, nediļicu kvatrnu. Nar. pjes. mikul. 141.

KVAVKOVIĆ, *m. prezime.* — *Pomiče se* XVIII *vijeka.* And. Kačić, razg. 188. kor. 454.

KVÉČÂŃE, *n. djelo kojijem se kveči.* — *U Vukovu rječniku.*

KVÉČATI, kvéčîm, *impf. ispuštati iz sebe glas kao* kvêk; *nalazi se u dva osobita značeńa.* — *Akc. se ne mijeńa.*

a. *o djetetu kad plače.* — *isporedi* kvekati. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Dečica kveče. J. Rajić. boj. 78.

b. *o mladome zecu.* — *U Vukovu rječniku:* ‚kvek-schreien' ‚gemo ut lepusculus'.

KVÉKA, *f. vidi* kvečańe. — *U Vukovu rječniku:* ‚das wehgeschrei (des jungen hasen)' ‚gemitus (lepusculi)'.

KVEKATI, kvekam, *impf. vidi* kvečati, a. — *Na jednome mjestu* XV *vijeka.* Kvekajućije čeda. Mon. croat. 155. (1493).

KVÉKIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Divnom šćercom Kvekića Jovana. Nar. pjes. vuk. 5, 286. Kvekić. 2, 656. 661. *(među prenumerantima).* Nikola Kvekić. Rat. 325.

KVÉKNUTI, kvêknêm, *perf. ispustiti iz sebe glas* kvêk *(perfektivni glagol prema* kvečati). — *Akc. kaki je u inf. taki je u ostalijem oblicima, osim presenta.* — *U Vukovu rječniku:* kvekschreien (wie ein junger hase)' ‚ingemisco ut lepusculus'.

KVENDA, *f. ńeka mirisna trava.* — *Od ńem.* quendel, Thymus serpyllum L. *(majčina dušica).* — *Između rjčnika u Bjelostjenčevu:* kvenda, trava, v. špikinarda, *i u Stuličevu:* kvenda, trava, v. dešpik *jamačno iz Bjelostjenčeva.* Kvenda, nardus, spicinardus (Bjelostjenac, Sabļar, Vujičić), Andropogon nardus L. B. Šulek, im. 188.

KVÈRÊLA. *f. tužba (na sudu), lat. i tal.* querela. — *Na jednome mjestu* XVII *vijeka.* Jeli kamata zaimati sto dukata jednomu, da ti on razdre i kasa pravednu tužbu i kverelu? B. Kašić, zrc. 87.

KVERÈLATI, kverèlâm, *impf. tal.* querelare, *tužiti (na sudu).* — *isporedi* kverela. — *Na jednome mjestu* XVIII *vijeka.* Tužiti se pravdi proti ńim, ali kako mi govorimo, kverelat jih. H. Bonačić 62.

KVESIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. herceg. 1873. 234.

KVEŠTIJON, *m. i f. tal.* questione, *pitańe, raspra.* — *U primorju od* XVI *vijeka.*

a. *ne zna se kojega je roda.* Kako se govori na 12 kveštijoni. Naručn. 76b. Ako bi pop ki at al kveštijon dvigal. Mon. croat. 192. (1509).

b. *muškoga roda.* Velik je kveštijon iziskivańa, dišputańa i prigovarańa među naučiteļi. M. Dobretić 54.

c. *ženskoga roda.* Ča još ni fińena ona kveštijon z onemi hartami. *u Istri.* Naša sloga. god. 15, br. 33.

KVEŠTÌJÛN, *vidi* kveštijon. Ki bi činili kveštijun s oružjim. Statut vrbanski. 170.

KVÍČ, kvíča, *m. ńeko što kviči.* — *U naše vrijeme u Istri.* Kvíč ‚qui acriter clamat', gen. kvíčâ. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 17.

KVÍČÂŃE, *n. djelo kojijem se kviči.* P. Budmani.

KVÍČATI, kvíčîm, *impf. vidi* skvičati. — *U naše vrijeme u gorńemu primorju.* Kao da laju

Digitized by Google

i da kviče potožući noge kadiji. V. Vrčević, igre. 51.

KVIČELA, *f. vrsta drozga. — Može biti da glasi* kvičjela. — *isporedi* kvinac. — *Samo u Mikaljinu rječniku*: ‚kvičjela' ptica ‚maluico, tordo, viscada' ‚turdus'.

KVIČIĆ, *m. presime. — U naše vrijeme.* Gaja Kvičić iz vaļevske naije, sela Grabovca. Glasnik. II, 1, 14. (1807).

KVIČJELA, *vidi* kvičela.

KVIJEĻATI, kvijeļam, *impf. vidi* bukvijeļati.

KVÎJER, kvijèra, *m. (teleća, ovčja, kozja, svińska, magareća) koža što nije uprav učińena, nego očišćena, vapnom salušena, kamenom plucem izglađena, te se na ńoj piše, ili se u ńu vežu knige, ili se rasteže na bubńevima itd. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima osim nom. i acc. sing., i voc.* kvîjere? *ili* kvîjeru? *— Oblik je južni, po zapadnome govoru glasi* kvîr, kvíra. *— Riječ je dalmatska (vidi kod* kelomna) *od lat.* corium. *— Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (kvir, knìga od kožice ‚membrana, carta pergamena'), *u Belinu* (‚carta pecora o pecorina' ‚membrana' 174b; ‚pergamena, carta pergamena' ‚membrana' 555a), *u Stulićevu* (kvir ‚membrana, charta pergamena'), *u Voltigijinu* (‚carta pecorina, pergamena' ‚pergament'). Da je svo nebo kvijer aliti knìga od pisanja. M. Orbin 281. Danas zovu latinski ‚pergamena', ńemački ‚pergament', hrvatski ‚kvijer'. B. Šulek, graf. umjetn. 5.

KVIJERAN, kvijerna, *adj. koji pripada kvijeru ili je načińen od kvijera. — Samo u Stulićevu rječniku*: ‚membraneus vel ex membrana'.

KVIJÙKATI, kvijúčêm, *impf. ispuštati iz sebe glas* kviju *(kao praščić). — U jednoga pisca našega vremena.* A Francuz odgovori: ‚Istina je, dok su onako mali *(praščići)* jesu Francuzići, ali kad ostare i od debļina leže, pretvore se u Nijemca, jer onda ne kviju̇ču vui-vui, nego groku̇: ja ja ja'. Nar. prip. vrč. 156.

KVÎKA, *f. vidi* kvičańe. *— U naše vrijeme.* Ošinu psa na pasji način, jer ga stade kvika. Pravdonoša. 1851. 31. Ako obaznadu moje ženice, vjeru ti dajem, staće ih kvika da do Boga čuti će se. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 230.

KVÎLE, kvîleta, *n. hyp.* kvič. *— U naše vrijeme u Istri.* Kvîle ‚clamator', gen. kvîleta. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 33.

KVILITI, kvilim, *impf.* cviļeti (o prasetu). u Fužini. Đ. Daničić.

KVINAC, kvinca, *m. ńeka vrsta ptice, vidi* kvičela. *— U jednoga pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka.* Letušte su vrste svake po svoj gori rajske ptice, čučke, kvinci, . . . M. Vetranić 2, 270.

KVÌNTÂL, kvintála, *m.* pondus centenarium, *tal.* quintale, *franc. (pa i ńem.)* quintal, *mjera za težinu, u kojoj je* 100 *običnijeh mjera (prije litara, funti itd.); metrički je kvintal* 100 *kilograma. — U naše vrijeme.* Uvoznina od svakoga kvintala metričkoga teže nečiste. Zbornik zak. 3, 678.

KVÌNTÂNA, *f. tal.* quintana, *drveni ļudski kip (a gdjekad i samo greda zabođena u zemļu) na koji su se ńegda vježbali za udarańe kopļem. — U dvije poslovice dubrovačke* XVIII *vijeka.* Kvintani se Reno klańa. (Z). Stoji kô kvintana soklinom. (Z). Poslov. danič.

KVÎNTICA, *f. ńeka mala mjera za težinu. ńem.* quint, quentchen. *— U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚dragma'; dve kvintice ‚sicillus, assarius'; kvintice tretji tal ‚scrupulus'.

KVINTLIKA, *f. vidi* kvintica. *— U jednoga pisca Slavonca* XVIII *vijeka.* Od svakoga 2 dragme ili 2 kvintlike. I. Jablanci 160.

KVÎT, *ńem.* quitt *(od franc.* quitte), *kaže se kad se dvojica namire tako da nemaju među sobom već nikakova duga; kod igre (kartańa, kockańa) kaže se kad onaj što gubi meće na igru u jedan put toliko novaca koliko je izgubio. — Od* XVIII *vijeka.* Još da se nî faro ukinuo, mlogi bi s ńeg ta i poginuo; kvit a duplo, nigdi te ne bilo! M. A. Reļković, sat. E8a. ‚Sa' smo se ja i ti izravnali, pa smo onda kvit'. J. Bogdanović.

KVÎTA, *f. vidi* kvitancija. *— U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KVÌTÂNCIJA, *f. vidi* namira, namirnica. *— Od tal.* quittanza. *— U naše vrijeme u Lici.* ‚Lako 'e onom živiti, brte, ko svakog mjeseca kvitanciju gradi'. J. Bogdanović. *— I u Šulekovu rječniku kod* quittung.

KVJÈTÂNCIJA, *f. vidi* quitancija. *— Od tal.* quietanza. *— U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚acceptilatio, apotheca, schedula, syngrapha, apocha'.

KVÔ, *onomatopeja kao glas u kvočke, isporedi* kvoc. *— U naše vrijeme.* Unesavši slamu u sobu, ne dreši konopca nego je izvuče i počne prosipati vičući: ‚kvô, kvô, kvô', a deca za ńim: ‚piju, piju, piju'. M. Đ. Milićević, živ. srb. seļ. 2, 22.

KVÒC, glas kojijem ko hoće da kaže kako kvočka oglašuje da se raskvocala. u Dobrosolu. M. Medić. *— isporedi* kvo *i* kvocati.

KVÒCÂŃE, *n. djelo kojijem se kvoče. — Stariji je oblik* kvocanje. *— U Mikaljinu rječniku:* kvocanje; *u Belinu:* kvocanje ‚voce o canto della gallina' ‚gallinae singultus' 337a; *u Stulićevu; u Vukovu.*

KVÒCATI, kvòčêm *(rijetko* kvòcâm), *impf. ispuštati glas kao kokoš (kvočka) kad hoće da leži na jajima i kad vodi piliće. — vidi* kvoc *i* kvo. *— Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* kvòcâ). *— Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (‚glocido, glocio'), *u Belinu* (‚chiocciare, la voce che fa la chioccia' ‚glocito' 190a; ‚cantar, inteso della gallina' ‚canto' 337a), *u Bjelostjenčevu* (kvočem ‚glocito, glocio'), *u Jambrešićevu* (kvočem ‚glocio'), *u Stulićevu* (‚glocire'), *u Voltigijinu* (‚chiocciare' ‚gluckzen'), *u Vukovu* (‚glucken, glucksen' ‚glocio'). Svaka vas *(žena)* kako kokoš kvoče u kući na svak čas. M. Držić 91. I kvočka odbija piliće kvočući. Đ. Rapić 366. Pak nanovo položke podlaži i svrhu ńih što ti kvoče slaži. J. S. Reļković 101. Ne treba kvocati nego jaja nositi. Nar. posl. vuk. 210. Uzme domaćica slame i kvočući (a za ńom djeca pijučući) prostre po sobi. Vuk, živ. 3. Kvočka kvoče. V. Vrčević, igre. 18. — Kokoš koja kvoca. J. Mikaļa, rječn. *kod* kokoš. Kvočka kvoca. Jačke. 225. *— Sa* se, *pasivno bez subjekta.* Od slame s kojom se na badńi dan kvoče i pijuče ostavi domaćica po nešto. Vuk, živ. 5.

KVOCÚKATI, kvòcûkâm, *impf. često kvocati (uprav je dem.). — U Stulićevu rječniku:* ‚frequenter glocire'. *— nije dosta pouzdano.*

KVÒČÂK, *m.* kokošińac. Ļ. Stojanović.

KVOČÈTINA, *f. augm.* kvočka. *— U Vukovu rječniku.*

KVÒČKA, *f. kokoš što se raskvocala, što leži na jajima, što je izlegla piliće i vodi ih (preko*

Digitized by Google

svega toga kvoče). — Od xvi *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (‚gallina glociens'), *u Belinu* (‚chioccia e biocca, la gallina che cova l'ova o ha i pulcini' ‚gallina glociens' 190a; ‚gallina che cova' ‚gallina incubans' 336b), *u Bjelostjenčevu* (‚gallina glociens, gallina matrix'), *u Jambrešićevu* (‚gallina glocitans'), *u Stulićevu* (‚gallina matrix'), *u Voltigijinu* (‚chioccia' ‚gluckhenne'), *u Vukovu* (‚die gluckhenne' ‚gallina glociens').

a. *u pravome smislu.* Duh sveti jest ove riči zlegal kako jedna kvočka. Postila. a1. U jajcu kô kvočka grije. F. Glavinić, cvit. 444b. Leži kô kvočka na jajijeh. (Z). Poslov. danič. Da će prije kvočka s jaja ustat. V. Došen 207b. Ostavi mene, da čuvam kvočku i pliliće. N. Palikuća 9. Kvočka odbija piliće kvočući. Đ. Rapić 366. Ide kao sapeta kvočka. Nar. posl. vuk. 96. Kakoće kao kvočka. (Osobito se govori ženama, kad se što mnogo karaju i viču). 127. Lakoma kvočka ne moze piplića izvesti. (U Dubrovniku). 165. Omitario se kao kvočka. 238. Na zlatnoj tepsiji od zlata kvočka s pilićima biser kljucala. Nar. prip. vuk. 11. Pokloni joj mesečeva majka zlatnu kvočku s pilićima. 72.

b. *u nekijem igrama čeljade što radi kao kvočka.* Jedna djevojka ili dijete učini se kvočkom, druga djeca il' djevojke jedno drugom se uhvati za skut ili kaiš . . . S. Tekelija. letop. 119, 10. Muško klekne nasred odaje te on postane piple, a ženska ga preveže pasom ispod pazuha, te drži kraj od onoga pasa, i ona postane kvočka . . . U vrijeme igre vazda pile pijuče a kvočka kvoče . . . V. Vrčević, igre. 18.

c. *u prenesenome smislu. kod prostoga naroda kad ko kome što duguje načini se dvostruki raboš: mańi dio ostaje u dužnika, a veći u dužioca (rukodavaoca). ovaj se zove* kvočka, *a onaj* pile. — *U Vukovu rječniku:* ‚bei dem doppelrabosch die hälfte die der gläubiger behält (die andere heisst „pile", also henne und hühnlein)' ‚pars major bacilli numeris notati „raboš" dicti'.

KVÒGA, *f. vidi* kvrga. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚La! kolika mu 'e kvoga na glavi narasla!' J. Bogdanović.

KVÒGAV, *adj. na kojemu su kvoge.* — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Sva mu je glava kvogava'. ‚Čudne građe za kola od ovog jasenića, samo da nije kvogav'. J. Bogdanović.

KVÒKA, *f. u narodnoj zagoneci našega vremena: riječ je onomatopejska isporedi* kvocańe. Ide čiča Ičaka, nosi vreću čićaka; pusti vreću Ičaka, stade kvoka čičaka. *odgonetļaj: orasi u vreći.* Nar. zag. nov. 15ß.

KVÒKNUTI, kvòknêm, *pf. vidi u Ivekovićevu rječniku:* na po sjesti, na po kleknuti po istočnom običaju. Hrv. nar. pjes. 4, 698. ‚Sjed', Osmane sine, kod meneka, da te, sine, nasvituje babo!' On pred babu kvoknu na kolina. 4, 91.

KVOST, *m.* Equisetum L., *konjski rep, biļka.* — *U rukopisu* xv *vijeka (po svoj prilici treba čitati* hvost). Kvost (hvost), slov. vošč, vošče, voščenka, voščika, rus. хвощ, хвощовникъ, poļ. chwoszcz, chwoszczka, luž. chošć: hipuris, cauda equina, asperela, equiseton (u mletačkome rukopisu), Equisetum L. B. Šulek, im. 188.

KVŔC, *glas kojijem se kaže kako je ko koga udario.* — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Na edan put ga iznenada kvrc po glavi'. J. Bogdanović.

KVŔCÂŃE, *n. djelo kojijem se kvrca, vidi kod* kvrcati.

KVŔCATI, kvŕcâm, *impf. biti (?), česati (?).* — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Evo se Mile vavije po glavi kvrca'. ‚Ostav'te se kvrcańa, jer ako ja ko'e štapinom pro leđa kvrcnem, upaziće'. J. Bogdanović.

KVRCKA, *f. u narodnoj zagoneci našega vremena.* Sprijed kvrcka, strag kacka, a u srijedi kroz vodu teče. *odgonetļaj: kasan (za rakiju).* Nar. zag. nov. 80.

KVRČ, *adj. vidi u Ivekovićevu rječniku:* vidi ‚kovrčast'... Neću, babo, Klinkińe divojke, kvrče kose, nosa potočita, to je, babo, nesritna divojka. Hrv. nar. pjes. 4, 89.

KVRČA, *m. (?) ime ovnu.* Vetovo, Požega. D. Hirc.

KVŔČÂŃE, *n. djelo kojijem se kvrči.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚stridor, garrulitas', *i u Vukovu:* ‚das knurren der katze' ‚murmuratio'.

KVŔČATI, kvŕčîm, *impf. ispuštati iz sebe (različne) glasove.* — *Akc. se ne mijeńa.* — *Riječ je onomatopejska (od* kvrk? kvrc?). — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (‚strido, strideo' *i kod* črčati *i* skvrčati), *u Stulićevu* (‚edere strepitum vel clamorem, stridere, garrire, crociare'), *u Vukovu* (‚knurren' ‚murmuro').

a. *glas u žabe.* A ti, kad zamuko još nijesi, potrči, gubava žabo, u kô, a ovdi ne kvrči. I. Gundulić 139. O žabo, s krjesovi poď kvrči i kriješti. 141. A čujući žabe đe kvrče: kvoń, kvoń! Nar. prip. vrč. 160.

b. *glas u ptice.* Imadiše jednu pticu, i ńu bijaše naučio govoriti ‚zdrava Marija'. dogodi se jedan dan, da mu ona ptica uteče i odleti nadvor; namiri se na ńu gladan soko, i tirajući je da je ufati, naj posli je imade u svoje oštre panže; koja videći se na pogibli poče kvrčati i izgovarati: ‚Zdrava Maria!' J. Banovac, pripov. 182.

c. *duboki ali tihi glas u mačke kad joj je toplo i ugodno.* — *vidi kod* presti. — *U Vukovu rječniku (vidi i kod* kvrčańe).

d. *o crijevima, vidi* krčati, b, *i* mrštati. Po Zlatumbegu počmu crijeva kvrčati kao drop u kaci. Nar. prip. bos. 1, 78.

KVRČEO, kvrčela (?), *m.* Bombynator igneus. Božjakovina. D. Hirc. — *Postaje od* kvrčati.

KVŔGA, *f. što je na čemu izraslo, osobito na drvetu, čvor, guka.* — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚der auswuchs' ‚excrescens gibber').

a. *u značeńu sprijeda kazanome.* Rečena je bila šibka cvatuća Aaronova, ali bez svake kvrge i koro griha. A. Tomiković, gov. 293. Na pańu dvije kvrge s obe strane. *odgonetļaj: dva uha na glavi.* Nar. zag. nov. 230. Sikirica je kod nas za sečeńe kvrga. P. Bolić, vinod. 1, 183. Jelova guba raste i na deblu i na granama i na kvrgama stari jela. Đ. Popović, poznav. robe. 850.

b. *vaļa da je ista riječ u prenesenome smislu, kad znači nekakve muke na koje su se negda metali optuženici ili krivci. jamačno su muke bile u tome što čeļade bijaše tako svezano (s rukama ispod koļena?) da se nije moglo nikako ili malo micati. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu, po kojemu se tako zove i nekakva igra:* svezati koga u kvrgu ‚etwa in den bock spannen'; dizati se kvrge, t. j. čovjeka u kvrgu vezana preko sebe premetati (u igri). — ‚Zašto sudija ne turi krivca na muke, pa bi kazao sve?' ‚E, to bi bila kvrga, a od ńe da nas Bog sačuva!' . . . ‚Oni su *(lopovi)* kvrgu zaslužili'. M. Đ. Milićević, međudnev. 288a. Ako vi zbiļa hoćete da

Digitized by Google

vratite kvrgu, ja na ovome mestu ni jednoga časa neću časiti. 296. Kazan okova u nakrst ili u kvrgu ima se određivati naj više na 48 ura. Zbornik zak. god. 1563. 161. Ńega bi trebalo u kvrgu pa na muke. Bos. vila. 1886. 211.

KVȒGAJA, *f. vidi u Vukovu rječniku:* (u Šumadiji) nekaka kruška po kojoj imaju kao male kvrge ‚art birne' ‚piri genus [Pirus communis L., var.]'.

KVRK, *m. vidi* kvrka. — *U jednoga pisca našega vremena.* Niti se što drugo čuje do jejine koja s naj gorńe stručice jablana guguće, i kvrka žâbâ u lužini. S. Ļubiša, prip. 196.

KVȒKA, *f. vidi* kvrčańe. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ‚das knurren' ‚stridor' ‚(der katze)'. Stoji kvrka po gradu Turakah. Pjev. crn. 233b. Kvrka, lat. ‚gracidatio'. Slovinac. 1884. 143.

KVȒKAVAC, kvŕkâvca, *m.* ime ptice, nalik na kreštelicu, kad pjeva, počim|e sa kvr-rr-r. J. Bogdanović.

KVȒKNUTI, kvŕknêm, *pf. jedan put ispustiti glas kao* kvrk; *perfektivni glagol prema* kvrčati. — *Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* kvŕknû). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (kvrknuti, kvrknivam ‚vocem ranarum instar emittere'), *i u Vukovu:* ‚knurren' ‚immurmuro (sicut felis)'. Dok ne upaneš do vrata u dug, da ne moš ni kvrknuti. M. Pavlinović, rad. 120.

KVRKŃÍVATI, kvŕkńujêm *ili* kvŕkńîvâm, *impf. iterativni glagol prema* kvrknuti. — *Samo u Stulićevu rječniku ima oblik* kvrknivam *(ne* kvrkńivam) *kod* kvrknuti.

KVRKO, *m. vidi* Kvrković.

KVRKOĆ-, *vidi* kvrkot-.

KVRKÒTALAC, kvrkòtaoca, *m. brbļalo, uprav onaj što kvrkoće. — U Stulićevu rječniku (s -ć-mj.* t, *vidi kod* kvrkotati): kvrkoćalac *i griješkom* kvrkoćaoc ‚garrulus, blatero, qui coaxat'.

KVRKÒTAŃE, *n. djelo kojijem se kvrkoće. — U Stulićevu rječniku* (kvrkoćańe).

KVRKÒTATI, kvŕkoćêm, *impf. vidi* kvrčati, a *(može biti deminutiv). — U Stulićevu rječniku (gdje je* ó *u inf. prema presentu):* kvrkoćati, kvrkoćem ‚coaxare'.

KVRKOVIĆ, *m. prezime u Trogiru. — Pomińe se* XVII *vijeka.* Kvrkovića od plemena knez Matija. P. Kanavelić, iv. 501. — *Na drugome mjestu u istoj knizi (str.* 505) *ima* Kvrko *što vaļa da je samo skraćen oblik od* Kvrković.

KVRLITI *(ili* kvrļeti?), kvrlim, *impf. kvičati, kvrčati (o prascu). — Na jednome mjestu* XVI *vijeka.* Kozlić prnesen na bikariju kriči be be, prasac kvrli. Korizm. 29a.

KVȒŽICA, *f. dem.* kvrga. — *U pisaca našega vremena.* Kvržice četvorogube ‚corpora quadrigemina'. J. Pančić, zoolog. 61. Kvržice za taknuće ‚papillae tactus'. 68.

KVRŽŃA, *f. vidi* kvrga. — *U jednoga pisca Slavonca* XVIII *vijeka.* Ovo je šipka na kojoj niti je bila kvržńa istočnoga niti kora griha učińenoga. A. Kanižlić, fran. 113. bogoļubn. 429.

L

L, *slovo.* — *sove se tvrdo prema mekanome* ļ.

a. *jamačno je tvrdo* l *imalo u praslavensko doba osobiti glas, kao poļ.* ł *i tvrdo rusko* л. *to se potvrđuje današńijem izgovorom svijeh slavenskijeh jezika, osim južnijeh i češkoga, kod kojijeh se može tvrditi da se nazad malo vjekova promijenio a ostavio je još koji trag. sad u ovijem jezicima, dakle i u našemu, glasi uopće kao obično evropsko* l, *n. p. u ńemačkome, talijanskome, francuskome (kod toga se misli samo na knińevni jezik, jer u dijalektima ńekijeh od ovijeh jezika nije svagda tako; pa ima i knińevnijeh jezika u Evropi u kojijeh* l *može glasiti kao* ł, *n. p. da ne govorim o arbanaškome, u portugalskome, i možebiti ńešto slično kao* ł *u švedskijem i norveškijem dijalektima). sva je prilika da je stariji glas bio i u stslovenskome i u našemu jeziku (od prilike do* XIV *vijeka, vidi* c). *za prvi je dovoļna potvrda što se u glagolici i u ćirilici zove* ļudije, *dakle mekanijem glasom* ļ, *jamačno jer se mislilo da je ovaj glas sličniji grčkome* λ *nego tvrdi, dok se za* n *uzeo tvrdi glas* naš. *(Miklošić je mislio da su u stslovenskome bila tri glasa* ł, l, ļ, *jer mu je bilo preveć čudnovato pomisliti da bi se* ł *izgovaralo i pred mekanijem vokalima* e, i, ь, ę; *ali ako i jest čudnovato, moglo je biti, kako nam svjedoči sadašńi izgovor u maloruskome i u arbanaškome). za naš bi jezik bila jedna potvrda što se* l *na kraju slovke promijenilo na* o, *vidi* c *(kao i u nslovenskom na* u; *treba dodati da i u ńekijem sjevernijem slavenskijem jezicima sad konsonantno* ł *glasi slično kao* u), *a druga što se po ńekijem krajevima u Bosni i u Srbiji (vidi n. p.* M. Đ. Milićević, srb. 631) *čuje još glas sličan starome* ł.

b. *radi zákônâ o omekšavańu vidi kod* ļ.

c. *većina štokavaca mijeńa na kraju sloga i osobito na kraju riječi* l *na* o: dao, meo, čuo, bio *(mj.* bil *i* bijel), dio *i* dijel, orao, debeo, rodio, vidio, izuo, veoma *(stsl.* velьmi *i* velьma), čuvaoca, žeteoca, pratioca *itd. kod toga se* oo *sažimļe u* ô: bô *(od* bosti), vo, do, go, so, soko, kóca, toboca *itd. jedan dio naroda sažimļe i* ao *u* ô: *znam da je tako u Slavoniji, a naj boļe mi je poznato u Dubrovniku i u južnoj Hercegovini. u Dubrovniku biva to bez izuzetka:* dô *(t. j.* dao), òrô, pôma, *selo* Òsônîk *(stslov.* Oslьnikъ), Konàvôka *itd.; u južnoj Hercegovini samo ako u riječi poslije sažimańa ostaje više od jedne slovke, dakle* òrô, pòsô, *ali* dao, pao *itd. — naj stariji su primjeri ove promjene:* na deo, putemь deonimь. Sr. letop. 1847. 79, 53 (1381); konavaoska. Mon. serb. 217. (1391); vlasteo, Rapaio, Pavao. 229. (1397). — *ima ńekoliko riječi što su izuzeci ovoga pravila: u ńekijem se to može tumačiti tijem da se razlikuju od drugijeh riječi s kojima bi po ovome pravilu jednako glasile, tako će biti* bijel *uz* bio, palca *(gen. sing. od* palac *da se razlikuje od* paoci); *kod drugijeh je teško naći razloga, n. p. kod* bol, obal *uz* obao, svijetal *(u Dubrovniku), kod* dulca, ubilca *itd. (vidi* Vuk, pisma. 89). *razlog kod ńekijeh može biti što se rijetko upotrebļavaju, kao kod* val, *ili što su iz tuđega jezika, kao* bȃl *(tal.* ballo), *kod* falas *u drugijem oblicima (kod ovijeh riječi vidi se da se u starije doba* l *mijeńalo na* o, *ali se poslije htjelo izjednačiti s talijanskima, vidi* bao *i* falas), *kod* balča *(u Dubrovčana* boča, t. j. baoča), *kod* balsam; *po analogiji povratilo se koje* l *i gdje ga prije nije bilo, tako sam u svome dje-*

Digitized by Google

tiństvu čuo od Dubrovčana samo toboca, *a sad ih ima koji govore* tobolca, *a možebiti i* kolca. *— narod je kašto zaboravio postańe glasa* o *u ovakovijem riječima; naj boļi je primjer* prionuti *od* pri-lь(p)-nąti, *od koje je riječi načinio* prianati; *vidi i* svion *(od* svilan, sviona), *u Dubrovniku* usion *od* usilan *i gen. pl.* Konavojaka *mj.* Konavalaka *(ali još ostaje* Osalačka, *žensko čeļade s* Osonika, *t. j.* Osaonika). *amo pripada što mnogi pisci, a možebiti i dobar dio naroda, po analogiji prema drugijem padežima upotrebļavaju mj.* pisalac, žetelac, nosilac *itd.* pisaoc, žeteoc, nosioc, *pa i u gen. pl.* pisaoca, žeteoca, nosioca *mj.* pisalaca, žetelaca, nosilaca. *u književnome je jeziku svakako to pogreška dokle god su živi, barem u jednome dijelu naroda, pravilni oblici; ovako je i Vuk mislio i rugao se obliku* kooc *(mj.* kolac) *što je neki pisac bio izmislio, vidi* Vuk, pisma. 38—39. *(kao gotovo nijedan zakon, ni ovaj se ne može dotjerati do skrajnosti: n. p. premda sam u Dubrovniku svagda čuo pravilne akuzative množine* ļudi, mravi, crvi, *mislim da je boļe ne razlikovati se u takovijem sitninama od ostaloga naroda, i zato pišem* ļude, mrave, crve; *tako je dobro i pravilno upotrebļavati oblike za dat., instr., loc. pl. na* ma, *ako se još gdjegdje čuju, a to samo u pojedinijem slučajevima, starinski oblici). tako su pogreške i* u mojom kući *(u Dubrovniku), i mnogi drugi oblici kakove nabraja Vuk (osobito* pisma. 34—39) *kojima bi se mnogo koječega moglo dodati, n. p.* rasao *mj.* rastao *u sadašńijeh pisaca. može se dogoditi da do koju godinu narod posve odbaci pravilne oblike; spoznajem da bi u tome slučaju bila afektacija ili arhaizam pisati ih (kao što bi bilo pisati starije oblike* proklinati, dvizati *mj. sadašńijeh* prokliňati, dizati); *ali filolog ne treba da bude prorok, nego da ostaje pri onome što jest, i kod toga da mu vrijedi pravilo: između živijeh oblika treba izabirati pravilnije. mislim da nije suvišno što sam poduļe o ovome govorio, jer toga stvar i vrijedi. a još ću dodati da mi se prigovorilo što kod Stulićevijeh oblika na* oc *dodajem svagda riječ* griješkom. *ali baš kad i ne bi sve ono vrijedilo što sam doslije o ovijem oblicima kazao, u Stulića su ono same pogreške, jer ih je on izmislio. Stulli je od mene stariji više od dva naraštaja, i živio je od prilike u onakijem krugovima u kakvima sam i ja (jer je bio moj rođak), a ja mogu reći da su u moje doba bili obični u Dubrovniku samo pravilni oblici, pa i u tuđijem riječima, kao u* predikalac, predikôca, predikalâcâ; pôma, pâlâmâ *(da je još dan današńi tako ne jamčim, jer se u Dubrovniku pomoću škola i tuđinaca i purisma mnogo stvari promijenilo, te se govori i* kòńovi, *dok se za mojega doba govorilo samo* koňi); *dakle se može pouzdano reći da on oblike na* oc *ni čuo nije. ima tome i drugo svjedočanstvo: Stulli piše svagda oba oblika, n. p.* nosilac *s gen.* nosilca, *i* nosioc *s gen.* nosioca, *po čemu se vidi da on ńihovo postańe ni po što nije razumio, nego ih je tumačio na svoj način, i prema gen.* nosioca *načińao nom.* nosioc. *— U nekijeh štokavaca (koliko znam u sjevernoj Dalmaciji i u Crnoj Gori) od* al *na kraju riječi ne postaje ni* ao *ni* ô *nego* â, *n. p.* dâ, rěkâ, glědâ, písâ, *gdje mislim da treba shvaćati* â *kao sažeto* ao. *u nekijem krajevima Crne Gore, ako je* a *umetnuto ili stoji mj. negdašńega* ь, *tako je i sad:* rekь. *u nekijeh dalmatinskijeh štokavaca (jamačno po analogiji prema tijem oblicima) na kraju riječi* il (jel) *postaje* ia, *n. p.* nosia, govoria, vidia. *— U mnogijeh štokavaca* l *ostaje nepromijeňeno:* dal, rekal, pisal, videl, vidil, vesel, nosil, čul, *dok u drugijeh stoji* a *kao u sjevernijeh dalmatinskijeh štokavaca:* dâ, rěkâ, pisâ, vîdia, nosîa, *a u nekijeh otpada* l *posve:* ukre *(mj.* ukrel, *t. j.* ukral), vazo (vazel, uzel), obrati, pozlati (obratil, pozlatil) *itd.* Baraković. *— U kajkavaca ostaje* l *nepromijeňeno ili se (blizu Varaždina) mijeňa na* u *kao u nslovenskome.*

d. *u starome jeziku moglo je biti* l *i vokal (silabično* l), *te se pisalo ćirilovskijem slovima obično* lь *a glagoļskijem i* l, *n. p.* dlьgь, plьkь, slьnьce, mlьčati *itd.; to je bivalo i kod riječi što su u stslovenskome jamačno glasile* lъ *i* lь *(gdje su* ъ *i* ь *pravi vokali), kao n. p.* plьть *(rus.* плоть), blьha *(rus.* блоха) jablько *(rus.* яблоко), *vidi dalje kod* r. *i jedno se i drugo* l *u našemu jeziku uopće promijenilo na* u (*vidi i* u); *naj stariji su primjeri s* u *u drugoj polovici* xiv *vijeka.* (bugarskomь. Mon. serb. 44 *god.* 1254 *nije pouzdano; a ni* u Bugare. 146 *god.* 1349 *— u istome spomeniku ima* klьne *— nije također posve pouzdano; naj prvi pouzdani primjer mogao bi biti* humьska. 217 *god.* 1391) *ali vaļa da se glas ispreva iole odlikovao od pravoga* u, *jer se uz ovo često nalazi pisano i* uo *(jamačno nije značilo pravi glas* uo *nego nešto slično, a svakako različno od* u). *ovo se nahodi ne samo u starijim spomenicima od* xiv *vijeka u naprijed nego i u nekijeh pisaca do blizu kraja* xvii *vijeka, n. p. u Vetranića, Divkoviča, Radniča. nejasno je, zašto se u istijeh pisaca nalazi i* uo *i* u: *čini se da prvo stoji kad je dug vokal, a drugo kad je kratak, ali u tome nijesu pisci dosta dosļedni. u nekijem je spomenicima (osobito u glagoļskima) u dosta pozno doba pisano* ol *i* el *i* ul. *— Protiva pravila promjene na* u *imaju nekolika izuzetka kojima se ne zna razloga, tako je* kobasa, kobasica *od* klьbasa, zaova, *po zapadnijem krajevima* zava *(kao da* l *nije bio vokal nego da je riječ glasilu* zьlva, *isporedi* Osaonik *od* Oslьnikъ, Osьlnik), tomačiti *(jamačno nije narodna riječ) uz* tumačiti. *— osim toga se* lь *na početku riječi promijenilo na* la, *kao kod* lagati, lagak, lan, last, lav; *od* lьžica *postalo je* ožica *uz* lažica, žlica, *od* lьžujakь ožujak; *od* Lьcinь Ocin, *a* Ulčin *je arbanaški. — Vokal se* l *uzdržao još na otoku Krku, a na Lastovu se nije promijenio na* u *nego na* o: pok, boha *itd.*

e. *ima nekoliko osnova i riječi (često tuđijeh) u kojijeh je na početku slog* la-. *negda je prije ovoga bio slog* al- *(koji se po svoj prilici poslije promijenio na* ol-), *te pošto Slavenima nije ugodno da stoji glas* l *(vidi i* r) *ispred drugoga konsonanta,* al- *ili* ol- *promijenilo se na* la- *(što se dogodilo i u sredini riječi, vidi kod* plandovati). *čudnovato je da se glas* al- *još nalazi u kojemu jeziku u nekijem riječima. treba pridati da se u sjeveroistočnijem i u sjeverozapadnijem jezicima nalazi u nekijem riječima* lo- (ło-) *mj.* la-; *vidi* labud, Labin, lačan, lađa, lakat, lane, lani *itd.*

f. l *i* n *mijeňaju se među sobom gdjekad poslije konsonanata, n. p.* zlameńe *mj.* znameńe, *osobito poslije* m: mlogi, mlidijah, Mleci. *vidi i kod* n.

g. *riječi što počinu glasovima* hl- *gube* h *u većine štokavaca n. p.* hlad *itd.; riječi sa* vlgube v *ne samo u kajkavaca nego i u Crnoj Gori, kao* vladańe, vladika, vlah. *ovakove riječi treba tražiti pod* h *i* v. *— imena* Vladimir *i* Vladislav *i riječi što od ńih postaju mogu izgubiti* v- *i u drugijem krajevima.*

L', *vidi* li.

Digitized by Google

1. LA, *glas kad se hoće pokazati kako tepa dijete što još ne umije govoriti. — isporedi ńem.* lallen *i grč.* λαλέω. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Mali pak sinčić Teopistus, jere govoriti ne umiše, poče rukama okretati, i la la la govoriti. Đ. Kapić 203.

2. LA, *glas bez smisla u pripjevu. — U narodnoj pjesmi našega vremena.* Dva pribiga, dva pribiga goru pribigoše, feldum popo, felda la la, goru pribigoše. Nar. pjes. *u* Bos. prijat. 1, 86.

3. LÀ, *interj. okrńeno* ala, *vidi* ala, *f).* La! kolika mu je antramańa! J. Bogdanović.

4. LÀ, *u ńekoj narodnoj pričici našega vremena* ko što là *(govori Turčin) znači: ko što voli. — Riječ mi je posve nejasna. — Između rječnika u Vukovu:* ‚in der redensart': ko što la ‚nach belieben' ‚placet'. [cf. ko 2]. Ko što la! (Hraneći Turčin kod Nijemaca u ropstvu zimi svińe uspe im vrlo vruću meću u korito; okusivši svińče meće i oprživši se potrči brže bolje sa surlom u snijeg; on pak videći to pomisli da svińče voli snijega nego meće, pa reče: ‚Ko što la' — ko što voli —). Nar. posl. vuk. 159.

LÂB, Làba, *m. ime vodi i župi u Kosovu. — — Od* XII *vijeka, vidi kod* b.

a. *voda. — Između rječnika u Vukovu:* ‚fluss in (Alt-) Serbien' ‚fluvius Serbiae' *s primjerom iz narodne pjesme:* Uvatio i Lab i Sitnicu, *i u Daničićevu:* Labь, voda koja utječe u Sitnicu u Kosovu: ‚selo Vraninь Dolь na Labu'. M(on. serb). 278. (1418). — Zaselakъ sь one strane Laba Gorńi Lukovьcь. Glasnik. 24, 259. (1381). Selo Vraninь Dolь na Labu. Spom. stoj. 33. (1419). U Kosovo već ulaze, ... uz Lab rijeku obraćaju. J. Palmotić 177. Ukraj Laba ukraj vode ladne. Nar. pjes. vuk. 2, 170. Pokraj Laba i vode Sitnice. 2, 265. — *Po jednome primjeru* XIV *vijeka dvije su rijeke istoga imena, ili, što je veća prilika, dvije grane iste rijeke.* Po Ibru gorńemu ... i obôma Laboma. Svetostef. hris. 38.

b. *župa. — Između rječnika u Daničićevu:* Labь, od grȍke je zemje Stefan Nemańa osvojio ‚Labь'. M(on. serb). 4. (1198—1199). Sava, sim. pam. šaf. 1. to je bez sumńe župa na vodi Labu. — Crьkovь u Labu svety Nikola. Glasnik. 24, 274. (1395).

LABA, *f. ime svińi (od* labati?). F. Kurelac, dom. živ. 41.

1. LABAN, *m. biblijsko ime muško.* Služi ocu ńe Labanu. F. Lastrić, test. ad. 58b.

2. LABAN, *m. ime volu.* Bruvno. D. Hirc. — *isporedi* laba.

3. LABAN, labna, *adj. koji pripada labu (riječi* lab *nema u našemu jeziku, ali vidi* lubina). — *-a- stoji mj. ńegdašńega* ь *(stslov.* ъ). — *Samo u rukopisima crkvenijem jezikom pisanima, a iz ńih u Daničićevu rječniku* (lьbьnь ‚calvariae'). Mêsto lьbno raj bystь. Šafařik, lesekörner. 120. Mesto krańevo labnoje. Glasnik. 10, 240. (XVI *vijek).*

LABANOV, *adj. koji pripada Labanu.* Postavi se na službu Labanovu. A. Gučetić, roz. jez. 250.

LABANOVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Pop Mitar Labanović. Magaz. 1868. 76.

1. LABAR, labra, *m. ńekakva ptica. — Samo na jednome mjestu* XVIII *vijeka.* Ne porodi miš lavića, ni kos labra (‚labbra') ni orlića. P. Knežević, živ. 63. — *Riječ je nejasna i vrlo sumńiva.*

2. LABAR, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkome.* Livada u Labaru. Sr. nov. 1872. 787.

LÀBARA, *f. žensko čeljade što mnogo i bezobrazno govori (kaže se naj češće o sluškińi što bezočno odgovara gospođi). — Akc. se mijeńa u gen. pl.* làbârâ. — *Ne znam postańa; može biti riječ onomatopejska. — U naše vrijeme u Dubrovniku, a između rječnika u Stulićevu (uz* labarav) *gdje štoji da je muškoga i ženskoga roda, ali nije posve tako, nego kad se reče o muškome, misli se da je kao brbljavo i bezočno žensko.*

LABARAC, labarca, *m. čovjek što labara. — Samo u Stulićevu rječniku (uz* labarav).

LÀBARAST, *adj. u Stulićevu rječniku (uz* labarav).

LABÀRATI, labàrâm, *impf. govoriti mnogo i bezobrazno (kao labara) — isporedi* labariti. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

LÀBARAV, *adj. koji labara. — U Stulićevu rječniku:* ‚linguax, loquax, blatero'.

LABARDÈNÎK, Labardenika, *m. u Vukovu rječniku:* brdo u Velebitu ‚ein berg' ‚montis nomen'.

LÀBARICA, *f. dem.* labara. — *U Stulićevu rječniku uz* labarav.

LÀBARITI, làbarîm, *impf. vidi* labarati. — *U naše vrijeme u Dubrovniku, a između rječnika u Stulićevu* (‚arroganter loqui').

LABAS, *m. ime psu.* F. Kurelac, dom. živ. 64.

LABAŠ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 228.

LÀBAŠTAR, làbaštra, *m. vidi* alabastar. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Lukovi biserni, pilaštri od labaštra. M. Jerković 100.

LABAT, *m. u Bjelostjenčevu rječniku kod* labud.

LÀBATI, làbâm, *impf. uprav piti kao paščad, mačad itd.; pa u širemu smislu, nepristojno jesti i piti, pa i kao prostačka i porugljiva riječ mj.* jesti. — *Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 i 3 *sing.* làbâ, *part. praet. pass.* làbân). — *Riječ je onomatopejska, jer kad pas pije, čuje se od prilike glas kao* lab lab *ili* lap lap, *isporedi grč.* λάπτω, *tal.* lappare, *ńem.* schlappen. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (‚devorare, helluonum more edere'). Bolje je svašta labati, nego svašta govoriti. Nar. bl. mehm. beg kapet. 28. Labati, piti, reče se o psu. M. Pavlinović.

LÀBAV, *adj.* instabilis, infirmus, *koji ne stoji čvrsto, te se lako može pomaknuti ili svaliti. — Nepoznata postańa (jamačno nije u svezi s lat.* labare, labescere *itd. ni s tal.* labile). *čini mi se da sam čuo i* hlàbav, *ali ne jamčim. — U naše vrijeme.*

a. *adj.* To vam bešo neka stara labava zgrada. M. P. Šapčanin 1, 43. ‚Labavo' je ono što nije čvrsto, tvrdo, zategnuto. (M. Đ. Milićević). F. Ivoković, rječn. — *I u moralnome smislu, slab.* Krivica mu je bila što je bio labav prema vladici Melentiju. M. Đ. Milićević, kralj. srb. 66.

b. *adv.* làbavo. Ulazio je kroz labavo zatvorene prozore zagušljiv zadah. Javor. god. 16, br. 41, str. 652.

LABDA, *f. vidi* lopta. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* v. balon; *u Stulićevu:* ‚pallone' ‚follis' *iz Bjelostjenčeva; u Voltigijinu:* ‚ballone' ‚ball'.

LABEĆATI, labećam, *impf. u Stulićevu rječniku:* v. lebećati. — *nepouzdano.*

LABÈRINAT, labèrînta, *m.* λαβύρινθος, labyrinthus, *grčkom su se riječi ovako zvale dvije zgrade u Edíptu i na Kreti u kojima je bilo to-*

Digitized by Google

liko mnoštvo soba i hodnika, da bi se čovjek u ńima izgubio; ostalo je to ime i za druge takove zgrade, pa i za građine u kojima su na taj način putovi zamršeni. — isporedi labirinat. — *Od tal.* laberinto. — *Od* XVI *vijeka (vidi kod* b), *a između rječnika u Stulićevu* (v. zahodńak) *s dodatkom da je uzeto u pisca Š. Menčetića.*

a. *u pravome smislu.* Neka budu vrženi *(mladići)* u zahodnu i zametenu građu od Laberinta za jestojsku . . . nakazni *(Minotavru)* . . . Uljeze i izide živ i zdrav iz zametenoga Laberinta *(Tezeo)* . . . I. Gundulić 8.

b. *u metaforičkome smislu.* Ter me je u tamni laberint zavela, iz koga izljesti ne more ma mlados, dokli me izvesti ne bude ńe rados. Š. Menčetić 167. Ah da nestavne djevojčice pamet bistru imaju kako bi ovo blago od čistoće scijenile, . . . ma zablještene plamom od taština . . . one se brzo, i kad naj mańe scijene, pokajane i u laberintu od svakijeh nedragosti i grčila zamršene nađu. V. Andrijašević, put. 84.

LABICKO, *m. ime prascu.* F. Kurelac, dom. živ. 41.

LABIĆEVO, *n. mjesno ime. — vidi u Daničićevu rječniku:* u hvostanskoj zemļi bješe ‚pašište Labićevo' koje kraļ Milutin dade Hilandaru, a međe mu bjehu ‚kako utiče Ribnikь u Drinь' i ‚kako utiče Ļubižna u Drinь'. M(on. serb). 61. (1298—1302).

LÀBÎN, Labina, *m. mjesno ime. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.* Làbîne. — *Između rječnika u Vukovu:* ‚Albona (stadt in Dalmatien)'; *kao da je Vuk pomeo* a *i* b.

a. *grad u Istri, lat. i tal.* Albona. — *Postaje od romanske riječi: radi* la- *mj.* al- *vidi* l *pod* e. -in *na kraju stoji mj. romanskoga* -ona, *vidi* Jakin, Nin *itd.* — *Od* XIII *vijeka.* Od strane Labina i Plomina. Mon. croat. 8. (1275).

b. *selo u Dalmaciji u kotaru spļetskome.* Labin (Lubin). Repert. dalm. 1872. 84.

LABINICA, *f. mjesno ime. — -a- je ovdje mj. ńegdašńega* ь. — *vidi u Daničićevu rječniku:* Labinica, ime mjestu ili rijeci. pomińe se u međama zemļa crkve treskavačke. G(lasnik). 11, 181. (1886—1846).

LÀBÎNKA, *f. žensko čeļade iz Labina u Istri. — U naše vrijeme.* Beršeščica *(je)* pomerila *(rukavice)* a Plominka sakrojila a Labinka je ušila. Nar. pjes. istr. 2, 42. — *Bolje bi bilo* Làbîńka.

LABÍŃANIN, *m. čovjek iz Labina u Istri. — Množina:* Labíńani. — *U naše vrijeme u Istri (oblik je i u jednini* Labińan). Parti se Labińan do Plomina grada. Nar. pjes. istr. 2, 83.

LÀBÎŃSKÎ, *adj. koji pripada Labinu u Istri. — U naše vrijeme u Istri.* Sela labińske općine. Naša sloga. 1882. br. 89.

LABÌRINAT, labìrînta, *m. vidi* laberinat. — *Tal.* labirinto. — *Od* XVI *vijeka u pisaca.* Ako li tko želi labirint zidati. M. Vetranić 1, 118.

LABÌRÎNTSKÎ, *adj. koji pripada labirintu. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Labirintski zatvor hudi. J. Kavańin 438a.

LABĻAN, *m. vidi* Labļani.

LABĻANI, *m. pl. ime selu u Kosovu što se sad obično zove* Labļan. — *U Daničićevu rječniku:* Labļane, u Hvosnu selo koje kraļ Stefan Prvovjenčani dade Žiči; ‚s Labļani'. M(on. serb). 11. (1222—1228). biće i sada blizu Peći, samo što ga na kartama pišu ‚Labjan' *(i* Labļan. P. Budmani). — Labļan. S. Novaković, obl. 112 *(vidi kod* labļanski). Rat. 192.

LABĻANSKI, *adj. koji pripada Labļanima ili Labļanu.* Labļanska Rijeka, *voda.* Na nacrtu prištinskoga kraja koji je štampan uz Hanovu knigu ‚die reise von Belgrad nach Salonik, Wien 1861' vidi se da se jedan deo Gračaničke Reke u gorńem toku zove ‚Labļanska Reka', a u vrhu ńe pod samim visovima koji Novo Brdo odvajaju od Kosova nalazi se selo ‚Labļan'. S. Novaković, obl. 112.

LABO, *m. ime volu.* Sv. Petar, Ludbreg. D. Hirc.

LABOJEVIĆI, *m. pl. ime selu u Crnoj Gori.* Iz Labojevićah sela u Bjelop*(avlićima). u* Pjev. crn. 222b.

1. LÀBOR, *m. vidi* labura. — *U naše vrijeme u Istri.* Naša sloga. god. 19, br. 43.

2. LABOR, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Schem. siben. 1875. 26.

1. LÀBORA, *f. vidi* labura. — *Od* XVIII *vijeka u sjevernijeh čakavaca.* Ni mira, dokle ga pod laboru vrže. M. Kuhačević 86. Làbora ‚decipulae genus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1ftg. 328.

2. LABORA, *f. lopta (?). — U Bjelostjenčevu rječniku:* v. ploh, *i u Stulićevu:* ‚palla di piombo' ‚alter' *(jamačno iz Bjelostjenćeva).*

LÀBRCNUTI (labŕcnuti), làbrcnêm (làbŕcnêm), *pf. u Vukovu rječniku:* vide čalabrcnuti.

LÀBRDA, *f. u Vukovu rječniku:* vide labrńa. — *u ńemu stoji* f. pl. *jamačno griješkom.*

LÀBRŃA, *f. usna (s prezirańem). — isporedi* labrda. — *Može biti u svezi s* labati, *ili s tal.* labbro. — *U Vukovu rječniku:* vide usna (‚schimpflich') *s primjerom:* Sad ću te po labrńi. Labrńa, ime usnici, gubici. ‚Dao mu po labrńi pa je zašutio'. u Lici. F. Hefele.

LABUCKA, *f. ime selu u Bosni u okrugu Tusle Dońe.* Statist. bosn. 100.

LABUČAC, labučca, *m. dem.* labud *(uprav dem.* labutac). — *U Stulićevu rječniku:* labutčac *uz* labutić. — *nepouzdano.*

LABÙČIĆ, *m. dem.* labud *(uprav dem.* labutac). — *Samo u Stulićevu rječniku:* labutčić *uz* labutić.

LÀBUĆÎ, *adj. koji pripada labutu ili labutima. — U Belinu rječniku: sa starijim oblikom* labutji ‚di cigno' ‚cygneus' 193b; *i u Stulićevu:* labutiji, v. labudov *s dodatkom da je uzeto iz Belina.*

LÀBÛD, *m.* Cygnus (olor, musicus *itd.), rod vodenijeh ptica, u kojijeh se ističe bjeloća (ali ima i posve crna vrsta) i pjevańe (što je izmišļeno). —* -u- *stoji mj. ńegdašńega* ą. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* labúdâ, *u dat., instr., loc. pl.* labúdima, *i u cijeloj množini kad se umeće* ov: làbudovi, làbudóvâ, labudòvima, làbudove. — *Riječ je praslavenska:* labondь *uz* labontь, lebendь, lebedь, *isporedi stslov.* lebedь, *bug.* lebed, *nslov.* labod, lebed, *rus.* лебедь, лебядь *češ.* labuť, *poļ.* łabędź, labęć. — *Po Miklošiću je germanska riječ i postaje od stvńem.* alpiz, *anglsaks.* ylfete, *stnord.* álft. *Miklošić još ispoređuje lat.* albus, *grč.* ἀλφός. — *Radi* la- *vidi* l *pod* e. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (labud, labut, labat, ili guf ‚cygnus, cycnus, olor'), *u Jambrešićevu* (‚cygnus, olor'), *u Stulićevu* (labud, ptica ‚olor, cycnus'), *u Voltigijinu* (labud *i* labut ‚cigno' ‚schwan'); *u Vukovu:* ‚der schwan' ‚oler, cygnus' [Bechst.].

a. *u pravome smislu.* Da bude sad pjevati kô i labud. J. Kavańin 402b. Labud tica bijela.

Digitized by Google

Nar. pjes. bog. 316. Šta je bili gavranova ili crni labudova, toliko je naći ljudi kojim nered ne naudi. V. Došen 175a. Po Cipru se bijele gradovi kano bile tice labudovi. And. Kačić, razg. 181a. Pavuni, labudi, ... I. Jablanci 147. Vrat bijeli u labuda kano. M. Katančić 67. Ránila devojka lava i labuda, lava i labuda i sivog sokola. Nar. pjes. vuk. 1, 279. Bože mili! čuda velikoga! dali soko pronese labuda, dali vranac Jakšića Todora? 2, 602. Provedoše bijela labuda i proneše pod krilima blago. 3, 12. I za kapom krilo od labuda. 3, 31. Šta se b'jeli u gori zelenoj? al' je snijeg, al' su labudovi? 3, 527. Crkva se bijeli kao labud uz mjesečnu svijeću. S. Ljubiša, prip. 195. Labud ‚Cygnus' Bechst. J. Pančić, ptice u srb. 670. Cygnus musicus. zoolog. 206. Cygnus ferus. G. Kolombatović. progr. spal. 1880. 43. Cicnus canorus. Slovinac. 1880. 32b. — *Metaforički.* Vi ćete se učiniti bili labudovi i Božji priličnici. J. Banovac, pripov. 204.

b. *ime konju (ili nekome osobitome konju ili konju nekakve vrste), jer je bio (a možebiti i s toga što ima vrat kao labud).* — *U narodnijem pjesmama našega vremena, a između rječnika u Vukovu:* u pjesmama ime konju (vala da koji je bijel kao labud) *s primjerima:* Ti odjaši od konja labuda. Skoči Jovan od zemlje na noge, i labuda svoga uzjahao. Labud bije jamu kopitima. Stoji cika gojena Labuda. Nar. pjes. vuk. 2, 84. Frk je bači na silna Labuda. 2, 37. Ti odjaši od konja labuda. 2, 292. Dok eto ti Čergijć-Alajbega na njegovu vilenu labudu. 4, 55. On pojaha debela labuda. 4, 58. Labud, ime konju. Požega i Bosna. D. Hirc.

c. *ime drugijem domaćijem životinjama:*
a) ime bijelu ovnu. u Dobroselu. M. Medić.
b) prascu. Orozović. D. Hirc.

LÀBUDA, *f. ime domaćijem životinjama.*
a. làbuda, ime labudastoj t. j. bijeloj ovci. u Dobroselu. M. Medić.
b. *ime svinji.* u Bosni. D. Hirc.

LABÛDAČA, *f. ime domaćijem životinjama.*
a. *svinji.* F. Kurelac, dom. živ. 41.
b. *kravi.* Orahovica, Slatina. D. Hirc.
c. *kozi.* Krupa, Bosna. D. Hirc.

1. LÀBÛDAN, làbûdna, *adj. koji je kao u labuda (bio).* — *U jednoga pisca našega vremena.* Ja joj vidim kose raspletene po labudni plivati rameni. B. Radičević (1880). 341.

2. LABUDAN, *m. u narodnoj zagonetci našega vremena.* — *isporedi* 1 labudan. Pogibe labudan na Petrov dan; još mu lubina zja. *odgonetaj:* labudan *je žito, a* lubina *strnište.* Nar. zag. nov. 216.

LÀBUDAST, *adj.* nalik na labuda po boji. u Dobroselu. M. Medić.

LABÛDICA, *f. labud ženka.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚das weibchen vom schwan' ‚olor femina').
a. *u pravome smislu.* Da je sretna tica labudica. Nar. pjes. petr. 3, 31. Labudice, pak i golubice. 3, 314.
b. *u prenesenome smislu, ime domaćijem životinjama.*
a) ovci. Bruvno, Orahovac, Bosna. D. Hirc.
b) kozi. Bosna. D. Hirc.
c) kokoši. Bastaj, Daruvar. D. Hirc.

LABÛDIĆ, *m. dem.* labud. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (labudić, labutić, kuftić ‚pullus olorinus') *gdje se naj prije nahodi, u Stulićevu* (v. labutić), *u Vukovu* (‚junger schwan' ‚pullus olorinus').
a. *u pravome smislu, mladi labud.* Padaju mrtvi tići labudići. Hrv. nar. pjes. 4, 184.
b. *u prenesenome smislu, ime prascu.* F. Kurelac, dom. živ. 41.

LABÛDINA, *f. komušina, oljuština.* — *isporedi* 2. labudan. — *U Vukovu rječniku:* (u Bjelopavlićima) vide komušina.

LÀBÛDOV, *adj. koji pripada labudu ili labudovima.* — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (labudov, labutov ‚cygneus'), *u Jambrešićevu* (‚olorinus, cygneus'), *u Stulićevu* (‚cygneus'), *u Vukovu* (‚des schwans' ‚cygni').
a. *uopće.* Da joj Bog da oči sokolove i bijela krila labudova. Nar. pjes. vuk. 2, 301. Ruke su joj krila labudova. 3, 543.
b. *kod imena u biljke.* Labudova trava, češ. labut' (Clematis) (Sabljar). B. Šulek, im. 188.
c. Labudovo Okno, *ime bari u Srbiji u okrugu valjevskome.* M. Đ. Milićević, srb. 363.

LABÛDSKÎ, *adj. koji pripada labudovima.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Ona mora biti roda labudskoga. D. Obradović, basne. 230.

LÀBUĐÎ, *adj. vidi* labudski. — *U Jambrešićevu rječniku (u latinskome dijelu) kod* cygneus.

LABUKOVAČKI, *adj. koji pripada Labukovu.*
a. *vidi* Labukovo, a. Labukovačka *(opština).* K. Jovanović 93. — Labukovačka Rijeka, *voda, vidi:* Devica ili Golema Reka koja izvire u planini Devici, prima Labukovačku, Pirkovačku i Popličku Reku ... M. Đ. Milićević, srb. 328.
b. *vidi* Labukovo, b. Labukovačko Ždrijelo, *ime ždrijelu u okrugu niškome.* Ova reka *(Bela Reka)* teče kroz Labukovačko Ždrelo, udara na selo Labukovo ... M. Đ. Milićević, kralj. srb. 7.

LABUKOVO, *n. mjesno ime u Srbiji.*
a. *selo u okrugu aleksinačkome.* K. Jovanović 98.
b. *selo u okrugu niškome.* M. Đ. Milićević, kralj. srb. 7.

LABUNIŠTA, *n. p. mjesno ime.* — *Prije našega vremena.* Spom. stoj. 185.

LÀBURA, *f. nekakva stupica za hvatanje ptica.* — *isporedi* 1. labor *i* 1. labora. — *Nepoznata postanja; moglo bi biti u svezi s maj.* láb, *noga.* — *U jednoga pisca čakavca* XVIII *vijeka.* Daun Finka s jatom pod laburu spravi. M. Kuhačević 157. Labura, sklopica, kloka (‚vogelfalle'). 172.

LABUSOVO POLJE, *n. ime zaseoku u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Razdiljej. 33.

LÀBÛT, *m. vidi* labud. — *Između rječnika u Mikaljinu* (labut, ptica ‚cygnus, cycnus, olor'), *u Belinu* (‚cigno, uccello acquatico noto' ‚cycnus' 193b), *u Bjelostjenčevu (kod* labud), *u Voltiđijinu (kod* labud). Bijeli labuti. M. Vetranić 1, 44. I za toj on *(Jove)* zlatim dažjem se i volom satvori rogatim, labutom i orlom. H. Lucić 195. Ki *(govor knige tvoje)* zvoni tanko i besidi visoko do zvizda, jak labut prid smrti. 288. Neg labut ke *(pjesni)* poje u blatu pribili. N. Naljeković 2, 5. Vran izleže lijepoga labuta. D. Zlatarić 40b. Kako labut bili. Đ. Baraković, vil. 78. Zabrani Žudjelom blagovati labuta. M. Radnić 265a. Plače labut svoje usmrtje. I. Đorđić, pjesn. 184. Zabrani obranom puku svomu jisti i na posvetilište prikazivati labuta pticu, zašto bo je labut prilika od licumirca. F. Lastrić, ned. 301. Labut tica bijela. Nar. pjes. bog. 317.

LABÚTAC, labúca, *m. dem.* labut. — *U Stulićevu rječniku uz* labutić.

Digitized by Google

LÀBŮTIĆ, *m. dem.* labut. — *vidi* labudić. — *U Belinu rječniku:* ‚cignotto' ‚pullus olorinus' 193b; *u Bjelostjenćevu: kod* labudić; *u Stulićevu:* ‚pullus olorinus'.

LÀBŮTOV, *adj. koji pripada labutu, labutima.* — *U Belinu rječniku:* ‚di cigno' ‚cygneus' 193b; *i u Bjelostjenćevu kod* labudov.

LACEDEMONEZ, *m. Lacedemonac.* — *Tal.* Lacedemonese. — *U jednoga pisca čakavca* XV *vijeka.* Spartani ali Lacedemonezi. M. Marulić 72.

1. LACIĆ, *m. ime selu u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* Razdijeļ. 134.

2. LACIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. bosn. 1864. II. VIII. XXVII.

LÀCKÂŃE, *n. djelo kojijem se lacka.* — *Između rječnika u Vukovu.* Da bi ne pogubili lackańem decu. J. Rajić, pouč. 8, 53.

LÀCKATI, lâckâm, *impf. vidi* laskati. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* Mi ovde Turke lackamo i sa ńima kavge zametnuti nećemo. Protokol pis. pr. M. Nenadovića. 31.

LÀCKO, *m. hyp.* Vladislav. — *Od* XVI *vijeka (ali vidi i* Lacković), *a između rječnika u Voltiģijinu* (‚Ladislao' ‚Ladislaus'). Pridoh v hižu Lacka Kročića. Mon. croat. 200. (1512). Stipe i Lacko. 236. (1534). Lacьko. S. Novaković, pom. 73.

LÀCKOVIĆ, *m. prezime po ocu Lacku.* — *Od* XV *vijeka.* Ivan Lacković. Mon. croat. 137. (1489). Mikula Lacković ban slovinski i hrvatski. P. Vitezović, kron. 100. Läcković, prezime. u Srijemu. V. Arsenijević.

LÀCLAV, *m. vidi* Vladislav. — XV *vijeka.* Veliki Laclav. Mon. croat. 58. (1433). Knez Laclav Veliki. 59. (1436). V vrime kraļa Laclava češkoga. 154. (1498).

LÀCLAVĻÎ, *adj. koji pripada Laclavu.* — *Na jednome mjestu* XV *vijeka gdje ima prosti oblik* Laclavaļ. Kelemin Laclavaļ sin. Mon. croat. 59. (1436).

LACLAVĻIĆ, *m. prezime po ocu Laclavu.* — XV *vijeka.* Kelemin Lacla(v)ļić. Mon. croat. 86. (1459).

LÀCMAN, *vidi* lacmanin.

LÀCMANĆÂD, *f. coll.* lacmanče. — *Između rječnika u Vukovu s primjerom iz narodne pjesme:* Desetero crno lacmančadi. Voda mu se putaļ kraj šatora... četvero ga voda lacmančadi. Hrv. nar. pjes. 4, 258.

LÀCMÂNČE, lâcmâńčeta, *n. dem.* lacmanin; *mladi lacmanin.* — *Mj. množine ima coll.* lacmančad *(vidi).* — *U Vukovu rječniku:* ‚ein junger lacman' ‚juvenis lacman'.

LACMÀNIJA, *f. coll. od* lacmanin. — *U dva primjera iz narodnijeh pjesama* XVIII *vijeka: u prvome može značiti Nijemce, u drugome se ističe kao drugo ńešto prema* ‚Ńemadiji' *(vaļa da su Talijanci).* Knigu piše care Sulejmane, ter je šaļe doli u Krajinu, na ime ģeneralu Bergentinoviću: ‚Ti sakupi djecu Lacmaniju, ja ću skupit djecu Herceliju; dovedi ih na Sitnicu vodu, da se ondi sabļom ogledamo, da vidimo ko je boļi junak'. Kad ģenero knigu prolegajo, ončas caru drugu otpišuje: ‚Vjera moja, care Sulejmane! neću kupit djecu Lacmaniju, neg' ću kupit djecu Hrvaćane . . .' Nar. pjes. bog. 282. Kad to čuo Petre od Moskova, on mi lijepo vojsku razrediva: Poļake je prema jańičarim, a katane prema Saraklijam, Lacmaniju prema Segmenima, Ńemadiju prema neferima. 324.

LÀCMANIN, *m. u Crnoj Gori i u Boci kotorskoj ovako se zove s ńekijem prezirańem čovjek iz zapadne Evrope (n. p. Nijemac a naj češće Talijanac) pa i uopće čovjek koji ne nosi narodno nego evropsko odijelo.* — *Množina:* lâcmani. — *Po tome se kaže i u jednini* lâcman. — *Po svoj prilici postaje od ńem.* landsmann, *ali vaļa da se u onijem krajevima misli da je u svezi s* latinin *(vidi).* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* (u Crnoj Gori) ‚etwas verächtliche benennung eines Deutschen und Italieners (von landsmann?)' ‚quasi contemptum nomen Germani et Itali'.

a. *o Nijemcu.* Kad pripravi ženerao postupit Novoga grada, sakupio bijaše Lacmane i Talijane, i bješe sakupio Hrvate do Zadra grada. Nar. pjes. bog. 169.

b. *o Talijancu.* Dogovore se da pamet kupuju u Mletkama, i da knez i pop dođu, da ih lacmani (U ove krajeve narod naš prosti zove ovako svakojega onoga ko talijanske ąine nosi ili, što oni kažu, vilaste gaće. osobito u Crnoj Gori. V. Vrčević) ne bi prevarili. Nar. prip. vrč. 148. Ja sam se zaludu borio, da se prođemo tijeh lacmana *(Mlečića).* S. Ļubiša, prip. 15. Lacmanin. Obično se i u Boci i u Crnoj Gori upotrebļuje to ime kao poruga Talijancu i uopće inostrancu, a i svakome koji se odijeva po jevropski. cf. landsmann, Latinus. *u* Nar. pjes. bog. 371. Talijanca lacmaninom zovu. V. Bogišić, zborn. 648.

c. *u širemu smislu, o čovjeku iz zapadne Evrope.* To ti se zna kao lacmanu božić. (Vaļa da što se misli da on ne posti, pa i ne zna kad mu je božić). Nar. posl. vuk. 319. Đavo i lacman (ovako zovu ovamo, a osobito u Crnoj Gori svakojega onoga te nosi uske — talijanske — gaće i druge svjecke haļine). *u* Nar. prip. vrč. 189.

d. *o Bokeļu (govore Crnogorci)* Da se rugaju Crnogorci: ‚A čudno li su lacmani *(Bokeļi)* strugali, a niko ih nije gonio!' S. Ļubiša, prip. 196. — *Može biti da amo pripada i ovaj primjer:* Prevario me lacman *(varoški dućanģija)* i lacmanski sin, te mi prodao nekakve kave koja ne puštava crnilo. Nar. prip. vuk.2 292.

e. *u Dubrovniku se reče ne kao prava psovka nego od šale kome (osobito djetetu) što je lukav, bez obzira na predašńa značeńa.* ‚Lacmanine jedan!' ‚Koji si ti lacmanin!' P. Budmani.

LÀCMÂNKA, *f. žensko čeļade kao lacmanin.* — *U Vukovu rječniku:* (u Crnoj Gori) ‚etwas verächtliche benennung einer Deutschen und Italienerin' ‚quasi contemptum nomen Germanae et Italae'.

LÀCMANSKÎ, *adj. koji pripada lacmanima.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚einem lacman gehörig'). Iz Primorja lacmanske krajine. Pjev. crn. 259a. Lacman i lacmanski sin. Nar. prip. vuk.2 292.

LÀCMÂNSTVO, *n. osobina onoga koji je lacmanin; tuđinstvo (s prezirańem).* Hej lacmanstvo, daleko ti kuća! Pjev. crn. 21a. Ogled. sr. 51.

LÀCNUTI, lâcnêm, *pf. dem.* laznuti. — *U naše vrijeme.* Kacni mi jedan put da lacnem dvaput. S. Novaković.

LAČ, *m. glad.* — *vidi kod* lačan. — *Prema stslov.* alьčь. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚fames, esuries, esuritio' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

LÀČAHAN, lâčahna, *adj. dem.* lačan. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. lačašan). Lačahna vuka s kozlići miriti. M. Ve-

Digitized by Google

tranić 1, 382. Kakov je pas, i koje je ćudi? — Lačahan skakće vas. P. Hektorović 31. Da sinku lačahnu prikloni sisicu. M. Držić 421.

LÂČAN, lâčna, *adj.* esuriens, jejunus, *kojega jednom muči glad jer davno nije io (razlikuje se od drugoga značeńa kod* gladan ‚famelicus' *koji često ili obično nema dosta hrane; Vuk bilježi da se naj više kaže psetetu, ali, kako se vidi po primjerima, naj češće se kaže čeljadetu, i blaža je riječ nego* gladan, *jer* gladan *može biti i uvreda, a* lačan *nije nigda).* — *Naj stariji je praslavenski korijen* alk *(ili* olk? *vidi* l *pod* e, *a ovdje daje litavski oblik), ali je još u praslavensko doba (dajbudi djelomice) od* al *(ili* ol?) *postalo* la. *od toga korijena postaje nastavkom* bn. *isporedi stslov.* алъčьнъ, lačьnъ, *rus.* алчный. *češ.* lačný, *poļ.* laczny, *pa i lit.* alkanas, *stprus.* alkins. — *Između riječnika u Vrančićevu* (lačnu biti ‚esurire'), *u Mikaļinu* (lačan, gladan ‚esurieus, famelicus'), *u Belinu* (‚affamato' ‚famelicus' 40a; ‚famelico, affamato' ‚famelicus' 301b), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* lačen ‚famelicus, esuriens'), *u Jambrešićevu* (lačan ‚famelicus'; lačen sem ‚esurio, fameo'), *u Stulićevu* (‚famelicus, exurions'), *u Voltiģijinu* (‚famelico, affamato' ‚hungrig, begierig'), *u Vukovu:* vide gladan (naj više se kaže psetetu).

1. *adj.* — *Komp.* lâčnijî; *naj stariji je primjer.* Đ. Baraković, vil. 279b; *ima i u Belinu riječniku:* lačniji ‚più affamato' ‚magis famelicus' 40a, *i u Stulićevu.* — *Ako se izriče hrana ili metaforički drugo što želi onaj koji je lačan, stoji u genetivu, vidi u primjerima.*

a. *o čeļadetu.* Ja dovoļe krat lačan bêh. Mon. croat. 93. (1463). Da ako bude lačan tvoj neprijateļ, napitaj ńega. Bernardin 17. paul. rom. 12, 20. Ne zabivaj pečalnih utêšiti, nagih odêti, lačnih napitati. Pril. jag. ark. 9, 140. (1468). Lačnoga nê napital. Naručn. 86b. Lačan bih i ne napitaste me. Korizm. 8b. Niki stojo nagi, žajni i lačni. 89b. Sirote lačne uzdišu. M. Vetranić 1, 221. Razlomi lačnomu kruh tvoj. N. Rańina 89b. isai. 58, 7. Lačnoga napitahu. Zborn. 8a. I nasitiš lačna i žadna napojiš. H. Lucić 204. Pitajuć lačnoga, sužńe odkupujuć, pojeći žednoga. P. Hektorović 46. Vašijeh dika ke su lačne napitale i studenijeh ogrijale. N. Naļeśković 1, 165. I kad bi postil . . . i potom toga lačan bi. Postila. 13a. Kako je čovik lačan, tako je slab. M. Divković, bes. 608a. Lačan i gladan pojde u Betaniju. B. Kašić, is. 41. Napitati lačnoga. M. Alberti XLVI. Daje piću lačnim. 252. Poklije ja bjeh lačan i vi me napitaste. M. Orbin 251. Ka ti će hvala bit, jednoga divjačna satira pogubit i žedna i lačna? I. Gundulić 151. Lačnih napićuje, žejnih napaja. F. Glavinić, cvit. 3a. I lačni i žedni, trudni i mokri budući. 207a. Lačan i žedan. A. Georgiceo, nasl. 290. Pohoditi nemoćnoga, nahraniti lačnoga. S. Matijević 92. Blagujući ostali, ti sam ostaješ lačan. M. Radnić 470a. Isukrsta lačna i naga nasitiću i pokriću. P. Kanavelić, iv. 429. Napitati jadna lačna. P. Posilović, nasl. 203b. Lačan človik nî za šalu. P. Vitezović, cvit. 35. Boļe situ kopat negli lačnu plakat. (D). Lačan za gospodstvo ne mari, a sit o drugom ne radi. (D). U kući gdi se sveđ jedu golubići, lačni ostaju djetići. (D). Poslov. danič. Učar gostbe . . . danas lačan. A. Vitaļić, ist. 548a. I glad lačnoga i bol bolna ojde. ostan. 426. Lačan i go lašńe ulazi. J. Kavańin 867b. Goli, bosi, lačni, blidi. A. d. Bella, razgov. 82. Vrativši se jedan dan iz poļa lačan i umoran. 147. Lačnijeh svakijem dobrom Bog nasiti. I. Đorđić, salt. 870. Moj Isukrst mnokrat lačan, a ja gojen do razpuštenja. B. Zuzeri 35. Lačan i umoran. J. Banovac, prisv. obit. 34. Lačan sam bio i dali sto mi blagovat. J. Filipović 1, 158a. Ako si ti sin Božji, čini da ovo kamenje bude kruh, da lačan moreš blagovati. F. Lastrić, od' 193. Koliko je lačniji gospar, toliko je izvrsniji kuhač. (Z). Lačnu sladak je i paļavac. (Z). Poslov. danič. Nega lačna napitali su. S. Rosa 139b. Erbo oko ńe *(smokve)* bješe *(Jezus)* lačan zaludu hodio, ńu prokle. 132a. Da ga napita lačna a žedna napoji. Đ. Bašić 202. Da ih pokrije ako može golijeh i napita lačnijeh. 302. Gledaj ga, gdje se nahodi mlađan, lačan, ubog . . . Misli. 60. Nit' sam lačan nit' sam žedan. Jačko. 6. Da bi se lačan nasitil. Nar. pjes. istr. 6, 12. — Ali stojiš zlovoļno, er si lačan b'jela ljeba? Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 41. Da bi mi dragoga vode napojila, lačna nasitila. Nar. pjes. istr. 2, 69. Tu se lačan nahrani i žejan se napoji. Nar. pjes. mikul. 141. Jedan put se još bar najij, da lačan ne umreš. Nar. prip. mikul. 55. Sit lačnu ne vjeruje. Nar. posl. u Bosni. V. Arsenijević. — *Metaforički, u duševnome smislu.* Ako je lačan i gladan, naće u ńemu kruh živi. A. Gučetić, roz. jez. 11. Križ *s(veti)* jest likarija betežnih, kruh lačnih. F. Glavinić, cvit. 125b. — Blaženi koji su lačni i žedni pravde. N. Rańina 229a. matth. 5, 6.

b. *o živinčetu.* Tad lačan korito prasac ostavļaše. M. Marulić 15. Moju psi lačnimi. Transit. 228. Pride vuok lačan. M. Vetranić 2, 119. Budi da ovčice lačne pasti žeļahu. P. Zoranić 43a. Čista napa, lačna mačka. (D). Lačan pas lajat ne može. (D). Mačka sita lovi a lačna krade. (D). Poslov. danič. Da ga koji lačan lav razdrpi. A. d. Bella, razgov. 130. Lačni psi. I. Đorđić, salt. 192. — Vuk ždrļivi sveđ zavijeva, tuđa imanja vazda lačan. I. Gundulić 554.

c. *o tijelu (ļudskome ili živinskome) i o dijelu tijela.* Da ti 'e tijelo lačno i nago. J. Kavańin 1b. Ka tuga gorčija, ka žalost, ka pečal, ka usta lačnija . . . strašnija more bit nego je morski val, pogube nigdar sit? Đ. Baraković, vil. 279b. Lačan trbuh neće riječi. (Z). Poslov. danič. — *Metaforički, o čeļadi u duševnome smislu.* I tako nećeš nigda pustiti stada lačna brez paše duhovne. F. Lastrić, od' 17.

d. *u prenesenome smislu.*

a) koji želi što kao lačan hranu, ili koji se ne može nasititi (o ogńu). Nek dogrusti ogńem lačnim. I. Zanotti, on. 43.

b) s genetivom, kao lišen, *ali se ni po što ne ističe žeļa.* Lica bo ne imiše *(voda),* čistoće sve lačna, zasve pri jer biše bistra i prozračna. P. Hektorović 70. Dušu praznu od grijeha i lačnu taština i svjetovnijeh dobara. V. Andrijašević, put. 237.

2. *adv.* lâčno. — *Komp.:* lâčnijê, *vidi u primjeru.* — *Između riječnika u Stulićevu* (‚cum fame') *i u Voltiģijinu* (‚affamatamente' ‚hungrig'). Do malo će srditije, lačnije nasrnuti za ńu razdrpiti. A. d. Bella, razgov. 18.

1. LAČAŃE, *n. djelo kojijem se lača.* — *U Stulićevu rječniku:* v. lač. — *nepouzdano.*

2. LAČAŃE (?), *n. mjesno ime.* — XVI *vijeka.* Mikula z Lačańa (‚z lachyanya'). Mon. croat. 338. (1585).

LÂČAŠAN, lâčašna, *adj. vidi* lačahan. — *U Stulićevu rječniku:* ‚esuriens, nonnihil famelicus'.

LAČATI, lačam, *impf. vidi* lakati. — *U Stulićevu rječniku:* ‚esurire, fame laborare', *i u Vol-*

Digitized by Google

tiǥijinu: ‚fameggiare, aver fame' ‚hungern'. — *nepouzdano.*

LAČEDEMON, *m. vidi* Laćedemońanin. — *Od tal.* Lacedemone. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka.* Lačedemoni *(ne* Lacedemoni, *kako je u akademijskome izdańu)* . . . poslaše protiva Atenijezom Tirtea pjesnika. D. Rańina III[a].

LAČEN, *adj.* visok, tanak čovjek. u Lici. D. Trsteńak.

LAČILE, *f. pl.(?) ime mjestu u Srbiji u okrugu crnoriječkome.* Niva u mestu zovomu Lačile. Sr. nov. 1878. 299.

LAČKO, *m. ime muško. — Može se isporediti s* Lacko. — XIV *vijeka.* Dêdь imь Lačьko. Deč. hris. 48. 100.

LAČNI, Lačana(?), *m. pl. ime selu u Srbiji u Braničevu. — U spomeniku* XIV *vijeka.* U Braničevu . . . selo Lačni. Glasnik. 24, 264—265. (1882).

LAČNIK, *m. lačan čovjek. — Samo u Stulićevu rječniku:* ‚famelico' ‚esurio'.

LAČNIVATI, lačnujem, *impf. gladovati, vidi* lakati. — *Samo na jednome mjestu* XVII *vijeka.* Blaženi ki lačnuju i žajaju pravde. M. Alberti XLVI.

LÀČNÔST, lâčnosti, *f. stańe onoga što je lačan, vidi* 1. glad, *a). — U Belinu rječniku:* ‚fame, appetito di mangiare' ‚fames' 301[a]; *u Stulićevu:* ‚fames'; *u Voltiǥijinu:* ‚fame' ‚hunger'.

LAĆ, *m. mjesno ime. — U naše vrijeme.* A kad došo k Laću malenomu. Osvetn. 5, 101.

LÀĆÂŃE, *n. djelo kojijem ko laća ili se laća. — U Vukovu rječniku (samo za prvo značeńe):* ‚das ergreifen' ‚arreptio'.

LAĆARAK, Laćarka, *m. ime selu u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* Razdijeļ. 144.

LÀĆATI, lâćâm, *impf.* latiti. — *Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* lâćâ).

a. *aktivno. — U Vukovu rječniku:* ‚ergreifen' ‚arripio'.

b. *sa* se, *refleksivno. — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚übernehmen, ergreifen' ‚aggredior'). I onda se za ńe meso laćaj. J. S. Reļković 63. Neg tko tuđi da se za ńeg laća. 488. A za svoje što tko ima blago, nek za gvožđe laća se smiono. Osvetn. 2, 69.

1. LÀĆE, *adv. uzalud. — isporedi* laći. — *U jednoga pisca našega vremena iz Budve.* Otvarali joj laće knige, svetili masla, sve činili ko što reče, a boļe daće Bog. S. Ļubiša, prip. 91.

2. LAĆE, *n. ime selu u Bjelopavlićima.* Glasnik. 40, 20.

LAĆÈDEMON, *m.* Λακεδαίμων, Lacedaemon, *ńegdašńa Spartanska država. — U Šulekovu rječniku* (‚Lacedämonien').

LAĆEDEMÓNAC, Laćedemónca, *m.* Λακεδαιμόνιος, Lacedaemonius, *čovjek iz Laćedemona. — U pisaca našega vremena.* Likurg među Laćedemoncima. Vuk, dan. 5, 85. *i u Šulekovu rječniku* (‚Lacedämonier').

LAĆÈDEMÔNKA, *f. žensko čeļade iz Laćedemona. — U Šulekovu rječniku* (‚Lacedämonierin').

LAĆÈDEMONSKÎ, *adj. koji pripada Laćedemonu. — U Šulekovu rječniku* (‚lacedämonisch'), *u kojemu ima i adverab:* laćèdemonski, na laćedemonsku.

LAĆEDEMÓŃANIN, *m. vidi* Laćedemonac. — *Mnošina:* Laćedemóńani. — *U Šulekovu rječniku* (‚Lacedämonier').

LÀĆÊŃE, *n. djelo kojijem ko lati (zgrabi, ugrabi). — Na jednome mjestu* XVI *vijeka u pisca čakavca.* Ki ujimanja, laćenja ili rubļenja, koja se zovu represalie, dopušćaju . . . Š. Budinić, ispr. 137.

LAĆEVATI, laćujem, *impf.* latiti *(znači: hvatati, loviti). — U naše vrijeme.* Ka *(kukuńaca)* pomore laćevat ftice i ftičine. Naša sloga. god. 13, br. 47.

LÀĆI, *adv. vidi* 1. laće. — *Samo u Vukovu rječniku:* laći, vide uzalud *s dodatkom da se govori u Paštrovićima.*

LAĆISLED, *m. ime selu u Srbiji u okrugu kruševačkome.* K. Jovanović 128.

LÀĆMAN, *m. vidi* poručik *i* lajtman (od čega je postalo ‚laćman' premjestivši se glasovi ‚j t', i sliviši se u ‚ć'. F. Iveković). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚der lieutenant' ‚subcenturio'). Ļudi *(ga)* zvali laćman Aleksa. P. M. Nenadović, mem. 278. Dođe u Lici u selu Smiļanu laćmanu Nikoli Borojeviću jedan starac. Vuk, rječn. *kod* uprdjeti.

LÀĆMANOV, *adj. koji pripada laćmanu. — U Vukovu rječniku:* ‚lieutenants' ‚subcenturionis'.

LÀĆMANOVICA, *f. laćmanova žena. — U Vukovu rječniku:* ‚die lieutenantsfrau' ‚uxor subcenturionis'.

LÀĆMANSKÎ, *adj. koji pripada laćmanima. — U Vukovu rječniku:* ‚lieutenants' ‚subcenturionis'.

LÀĆÛH, laćúha, *m. u Vukovu rječniku:* odsječena loza sa nekolika grozda na ńoj ‚ein weinreis mit trauben' ‚sarmentum cum uvis' *s dodatkom da se govori u Risnu.*

LAĆUNI, *m. pl.* Cyclamen europaeum L. (Vrbnik). B. Šulek, im. 188.

LAD, *m. kovčeg, ńem.* lade. — *isporedi* ladica. — *Na jednome mjestu* XVII *vijeka.* U domu cehovnom sanduk ili lad cehovni obdržavati će se. Glasnik. II, 3, 24. (1695).

LAD-, *vidi* hlad- *i* vlad-.

1. LÀDA, *f. žena (svome mužu). — Akc. je zabiļežen po Stulićevu rječniku* (‚ladda'). — *isporedi rus.* ладо, лада, *muž. — Nejasna postańa, može biti riječ iz slavenske mitologije, isporedi* 2. Lada, 1. *i* 2. lado, ladati *(češ.* Lada, bohyně pohanskych Slovanů, tolik co Venuše Latiníků ‚Venus' *iz* Mater verborum. Jungmann, *ne znam, jeli dosta pouzdano, ali ima još i češ.* lada, *lijepa djevojka, i slovački* lada, *bestidna djevojka, djevojčura). — U našemu se jeziku javļa od* XVI *vijeka samo u poeziji, a između rječnika u Stulićevu* (‚uxor'). Koja bi nerada Derenčinu biti ļubovca i lada. H. Lucić 248. Komu obećala ti se si bit lada. 252. Sriću mnogu koju veomi veće žudiš nego da si caru lada. A. Čubranović 148. Imaš vojna . . . vuhovite ima oči, i prihvata tuđe lade. 145. Rec' ovako, komu s' rada biti ļubi ali lada. 150. Zamani je tim bit mlada, dobra, mudra i gizdava, i u svakom činu prava, a takomu vojnu lada. S. Bobaļević 206. O Dubravko, . . . ja tvoj slidim ukras mnogi, sasve u gorah da imam ladu. I. Gundulić 136. Ah da kako satirica, ma sumńiva divja lada, može nazret moja lica u prilici ovoj sada! 157. Istočnom si caru lada, o djevojko plemenita! 396. Sad prihvaća tuđe lade, sad božice višńe tjera, za vi-

Digitized by Google

lami sad se krade. Ǵ. Palmotić 2, 81. Peńe mu gaće stara lada. (Z). Poslov. danič.

2. LADA, *f. žensko ime.* — *isporedi* 1. lada. — *U tri primjera: prvi je* XV *vijeka i u ńemu kao da nema osobitoga značeńa:* Za tim dojde treta, Lada, blida suha kako klada. M. Marulić 261. *u drugome primjeru iz našega vremena kao da je ostatak mitologičke tradicije:* Tako mi Lade i Vlade i devet sjemena! Vuk, rječn. *kod* Vlada *gdje još ima:* cf. Lada, *ali je Vuk zaboravio napisati tu riječ napose; u trećemu izdańu ima:* [Lada, f. nom. propr. cf. Vlada 2], *a na str.* XXIII *zabiļežili su izdavaoci akc.* Láda *što se slaže s* Vlada. — *u trećemu je primjeru mitologičko ime (vidi kod* 1. lada). Uz ńih vile kolo zaigrale, Ladu, Leļu na uroke zvale. Osvetn. 4, 30.

1. LÀDAN, *m. hladan vjetar.* — *Uprav glasi* hlàdan, *ali nijesam mogao zabiļežiti ovu riječ na ńezinu mjestu, jer nijesam imao primjera nego sam ga sad istom našao u Ivekovićevu rječniku.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Pu*(h)*ni mi, pu*(h)*ni, *(h)*ladane! dođi mi, dođi, dragane, u moju bašču zelenu. Nar. pjes. herc. vuk. 236.

2. LADAN, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. bosn. 1864. XI. XXVIII.

1. LÁDÂŃE, *n. djelo kojijem se lada.* — *U Vukovu rječniku.*

2. LADAŃE, *n. ime dvjema selima u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Ladańe dońe i gorńe. Razdiļe. 92. 103. — *Jamačno je kajkavski oblik mj.* Vladańe.

LÁDATI, lâdâm, *impf. vidi u Vukovu rječniku:* (u Hrvatskoj oko Karlovca) djevojke kršćanske nakićene vijencima idu po selima uoči Đurđeva dne, a u varoši na Đurđev dan u jutru od kuće do kuće i pjevaju, *i to se zove* ladati. — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes.* 3 *pl.* ládajû, *u aor.* ládah, *u ger. praes.* ládajûći, *u ger. praet.* ládâvši; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes.* 1 *sing.* — *Može biti da postaje od* 1. lado.

LÁDE, *f. ime žensko (uprav je ipokoristik).* — *isporedi* 2. Lada *(ali može postati od* Vladislava *ili od drugoga takovoga imena).* — *U naše vrijeme u Istri.* Pisala mi je list moja sestra Lade. Nar. pjes. istr. 2, 106.

LADEŠIĆ-DRAGA, *f. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdiļe. 73. — *Na drugome je mjestu pisano* Ladešići. Schem. zagr. 1875. 84.

LADETIĆ, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* Paval Ladetić. Mon. croat. 233. (1527). Iminje od Ladetića. 336. (1585).

1. LADICA, *f. dem.* lađa *(uprav dem.* ladja *ili* ladija; *u prvome bi slučaju trebalo pisati* ladjica, *u drugome* ladijica, *ali se nalazi samo pisano* ladica). — *Amo bez sumńe pripada ovaj primjer:* Brodar ladicu tisnu na dvor. M. Divković, zlam. 70. — *A mislim da pripadaju također i ovi primjeri iz* XV *vijeka, u kojima znači ńekakav sud ili vrstu čaše, ali po svoj prilici ńešto slično maloj lađi:* Ladice tri: dvê velike a tretja mala, pozlaćene, a jesть u ńihь devetь litarь i četiri unče; ladice tri: jedna velika a dvê male bêle, jesть u ńihь tri litre i dvê unče i dva akьsađa. Spom. sr. 2, 49. (1406). Dva na desete ladica bilijehь srьbrьnijehь, potezaju trьdeseti i sedamь litara, 8 unača, 2 axaga. Mon. serb. 372. (1438). 6 ladica velehь. 394. (1438). — *Po primjerima i u Daničićevu rječniku:* ‚vas quoddam'.

2. LADICA, *f. kovčeg, kovčežić.* — *Od ńem.* lade *s deminutivnijem nastavkom* ica. — *U Mikaļinu rječniku:* ladica, skrińica ‚cassetta' ‚scrinium'; *u Bjelostjenčevu:* ladica, škriņa, sanduk, kofan, skopnica. sraništće ‚arca, cista, scrinium, capsa'; *u Jambrešićevu:* ‚cista, scrinium'; *u Voltigijinu:* ‚canterano, tiratore, cassettino' ‚kästchen'. — *U naše vrijeme u Hrvatskoj znači što i* škrabija, fioka, čekmeģe. — *U Jambrešićevu rječniku ima drugo osobito značeńe:* ladica na koj kočiš sedi ‚capsus'.

LADIČICA, *f. dem.* ladica. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚arcula, cistula, scriniolum', *i u Jambrešićevu:* ‚cistella'.

LADIKA, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 228. — *isporedi* vladika.

LADIMIRCI, Ladimiraca, *m. pl. ime selu u Srbiji u okrugu šabačkome.* — *vidi* Vladimirci. — *isporedi* Ladimirovci. — *U naše vrijeme.* Zarija Filipović iz sela Kaone prejavio Gabrila Jovića iz Ladimiraca. Glasnik. II, 1, 155. (1808).

LADIMIREVCI, Ladimirovaca, *m. p. ime selu u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* Razdiļe. 137.

LADIMIROVCI, Ladimirovaca, *m. pl. vidi* Ladimirci *i* Vladimirci. — *U naše vrijeme.* Došao k sudu Avram Milosavļević iz Ladimirovaca. Glasnik. II, 1, 151. (1808). Na prošenije kmetova sela Ladimirovaca. 182.

LADINA, *f. ime selu u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdiļe. 114. — *Ne može biti isto mjesto (uprav* Suprot Ladini) *što se pomińe u spomeniku* XV *vijeka. (Međa ide)* putem na uvrate drage i tako rečenoga Suprot-Ladini u Kupu. Mon. croat. 170. (1498).

LADINAC, Ladinca, *m. kajkavski* Ladinec, *ime selu u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdiļe. 116. — *Na drugome je mjestu pisano* Ladinci, *m. pl.* Schem. zagr. 1875. 168.

1. LÀDISLAV, *m. ime muško, vidi* Vladislav. — *Bez* v- *nalazi se od* XI *vijeka (u latinskome spomeniku).* ‚Regnante nobilissimo rege Ladisclavo'. Doc. hist. rač. 158. (1093—1095). Ladislava sina ostavio. Š. Kožičić 55a. Rajski ures lica tvoga Ladislava prije slavnoga zanije glasom neg' pogledom. I. Gundulić 375. Vrime Ladislava drugoga kraļa vugrskoga. F. Glavinić, cvit. 139b. Despot sina ńegova Ladislava s velikimi darmi k Janku odpravi. P. Vitezović, kron. 122. Svetoga Stipana, Ladislava . . . M. A. Reļković, sabr. 31.

2. LADISLAV, *m. mjesno ime.* — *isporedi* 1. Ladislav.

a. *dva sela u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdiļe. 109. 118.

b. *naseobina u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* 141.

LADISLAVAC, Ladislavca, *m. kajkavski* Ladislavec, *ime selu u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdiļe. 105. — *isporedi* Ladislavci, 1. *i* 2. Ladislav.

LADISLAVCI, Ladislavaca, *m. pl. ime pusti u Slavoniji u županiji srijemskoj.* Razdiļe. 146. — *isporedi* Ladislavac.

LADIŠIĆ-SELO, *n. ime selu u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Schem. segn. 1871. 27.

LADŃAN, *m. mjesno ime, vidi u Daničićevu rječniku:* Lađńanь, selu je Vojincima išla međa ‚na obrьhь Ladńana'. S(r). l(etop). 1847. 4, 52.

1. LÀDO, *riječ bez smisla što se pripijeva u pjesmama.* — *Može biti da je ostatak slavenske mitologije, vidi* 1. lada *i* 2. Lada, *isporedi* 2.

Digitized by Google

Lado. — *Pjeva se ili* lado lado *uz svaki stih, ili se izmjenjuje na svakome drugome stihu* lado le mile *i* oj lado oj. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (lado, samo se u pjesmama pripijeva, n. p. Gleda momu od malena, Lado! Lado! od malena do golema, Lado! Lado; lâdo le, pripijeva se u pjesmama). U kite me naberite, lado, lado. Nar. pjes. petr. 1, 85. — Đurađ kosi po pobrđu, lado le mile!, koña peše po zalađu, oj lado, oj! Đurđu žećca dodijala, lado le mile!, Đurađ koñu govorio, oj lado, oj! Nar. pjes. vuk. 1, 198. Sunce mi se krajem vije, lado le mile! to ne bilo jarko sunce, oj lado, oj! 1, 219.

2. LADO, *m. u Jambrešićevu rječniku:* ‚Bacchus'. — *isporedi* 1. lada *i* 2. Lada. — *nije dosta pouzdano.*

LADOJEVIĆI, *m. pl. ime zaseocima u Srbiji. a) u okrugu čačanskome.* K. Jovanović 178. — *b) u okrugu užičkome.* 158.

LÀDO LE, *vidi* 1. lado.

LÀDOM, *vidi* 1. lado. — *Izmjenjuje se u stihovima:* tedenom *i* oj ladom. — *U naše vrijeme.* Gradila, tedenom, bela vila, oj ladom; na tem gradu, tedenom, troja vrata, oj ladom. koja vrata? tedenom. u krv zlatna, oj ladom. Vuk, živ. 13.

LADOMIR-GRADIĆ, *m. ime zaseoku u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdiješ. 92.

LADOŃ, *m. u Stulićevu rječniku:* ‚Mars'. — *isporedi* 2. Lado. — *nepouzdano.*

LÀDOŃA, *f. nekakvo drvo. — U naše vrijeme u Istri.* Mošćenice gradu, spred vama j' ladońa. Nar. pjes. istr. 2, 88. Ladôńa ‚arbor quaedam'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1frtsg. 43.

LÀDRIJA, *f.* atrium, *ulaz(?) u kuću. — Od tal.* l'atrio. — *U naše vrijeme u Istri.* Làdrija ‚atrium'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1fortsg. 35.

LÀDRÛN, ladrúna, *m. neka bubica što živi na brezama. — Zar od tal.* ladrone, *lupež? — U naše vrijeme u Istri.* Ladrûn ‚rhynchites betuleti'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 43.

LADUĆ, *m. mjesno ime.* Laduć doñi *i* gorñi, *dva sela u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdiješ. 88.

LADUŠ, *m. ime muško.* — XIV *vijeka.* Bratь mu Ladušь. Deč. hris. 38.

LADVA, *f. vidi* lađa. — *U Bjelostjenčevu rječniku: kod* ladja, *i u Stulićevu:* v. lađa *iz Bjelostjenčeva.*

LADVEŃAK, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdiješ. 58.

LÀDVICA, *f. ševa. — Od romanske riječi što je postala od lat.* alauda *nastavkom* ica *(kao deminutiv). — U naše vrijeme u Istri.* Ladvîca ‚alauda'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1frtsg. 43.

LADVIČKO POLE, *n. mjesno ime u Srbiji u okrugu požarevačkome.* Ńiva u Ladvičkom Poļu. Sr. nov. 1866. 155.

LADVIĆ, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdiješ. 47.

LÂĐA, *f. drvena (u naše doba često gvozdena) zgrada kojom se putuje (vozi, jedri, plovi, vesla itd.) na moru i uopće na vodi. starije je i pravo značeńe uopće svaka ovakova zgrada; ali u naše doba u svemu primorju (koliko znam) zove se ovako samo mala lađa s jednom katarkom ili bez katarke (vidi* barka), *a naj češće kad joj je dno plitko (za vožeńe na rijeci); kad je velika zove se* brod *(vidi* brod, 2). — la- *na početku postaje od praslavenskoga* ol- *(vidi* 1 *pod* e); *ali u stslovenskome ima i oblik* alъdija. *u sjevernijem je jezicima od* ol- *postalo* lo-, *u južnijem* la-. *u našemu je jeziku stariji oblik bio* ladija, *od čega je postalo* ladja, *pa* lađa. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* alъdija, ladija, ladij, *rus.* лодія, лодья, ладья, *češ.* lodi, lod', *poļ.* łodzia, łodź; *ima i lit.* eldija. — *Nalazi se u čakavaca i oblik* ladva. — *U gen. pl. Vuk piše* lâdî *(vidi* Vuk, rječn. 1818. XL; otkriv. 8, 9. 18, 17) *koji se nalazi od* XVIII *vijeka* (Glasnik II, 3, 105 *god.* 1708); *ali često ima i pravilni oblik* lâđâ (A. Kanižlić, fran. 32; A. Tomiković, živ. 260) *koji sam i ja svagda čuo. — Između rječnika u Vrančićevu* (ladja ‚navigium'), *u Mikaļinu* (ladja, v. lađa; lađa, plav, brod ‚navis, navigium'; lađa, golica ‚linter, ponto, ampractum'), *u Belinu* (‚barca' ‚navis' 129b; ‚navicella, dim. di nave' ‚navicula' 507b; ‚schifo, battello' ‚schapha' 658b), *u Bjelostjenčevu* (ladja, ladva, plav ‚navis, navigium, alveus, ponto, cymba, hippago, corbita, lembus'), *u Jambrešićevu* (ladja ‚navis'; ladja mala ‚scapha'), *u Stulićevu* (ladja, v. lađa; lađa ‚cymba, lembus'), *u Voltigijinu* (ladja ‚nave, bastimento' ‚schiff'; lađa, v. ladja), *u Vukovu* (‚das schiff' ‚navis').

a. *uopće (ne zna se, jeli svagda u prvome, širemu smislu, o svakoj lađi, dakle i o maloj, ili o velikoj).* ladja. Imaj svjetь sa ženomь svojomь, da srčanoga ńej ne pravi, jere ti se je bolje voziti u utli lad*(j)*i u sudbci (! duboci) vodi negoli imati svjetь sa zlomь ženomь. Pril. jag. ark. 9, 141. (1520). U lad*(j)*i se ne mogu sahraniti nego tonu. M. Divković, bes. 208a. Ladje krela sve jimihu. Đ. Baraković, vil. 344. Noe bil je u ladji. P. Vitezović, kron. 2. — lađa. Mješte plavi i hrle lađe. G. Palmotić 1, 153. A purgeri uzimļu svaki dobitak što bi padalo u varoš ot kola, ot lađi . . . Glasnik. II, 8, 105. (1708). Kakono na moru lađe i galije. S. Margitić, fala. 22. Dođe u luku jedna brza lađa. B. Zuzeri 401. Druga pak likarija, ako se lađa razbije, jest da se tko prifati za dasku. F. Lastrić, nod. 195. Kada se jedan prvi put u lađi počne voziti. svet. 44a. Treći dan stiže osam lađa. A. Kanižlić, fran. 32. S jednom lađom ja strašivo hranim tilo. V. Došen 57b. Da mu se bude lađa razbila u moru. M. Dobretić 92. Da bude vladana od razloga kakono jedna lađa od timuna. 205. Iskočio kako iz lađe. J. Rajić, pouč. 1, 24. U dvadeset lađa (‚fregate'). A. Tomiković, živ. 260. Čija lađa morem ide. Nar. pjes. petr. 1, 137. Trećina lađi propade. Vuk, otkr. 8, 9. Svi gospodari od lađi . . . 18, 17. Nasaditi lađu ‚scheitern' ‚in arenam impingo navim'. Vuk, rječ. *kod* nasaditi. Nasukala se lađa, t. j. nasadila se, nasjela. *kod* nasukati se. Natisnuti lađu na vodu. *kod* natisnuti. Razbila se lađa. *kod* razbiti se. *vidi i* jedriti, plaviti se, voziti se, veslati.

b. *u drugome smislu, mala lađa.* Lađe da hode od Dubice, Jesenovca i ostalih gradov. Starine. 11, 90. *(oko* 1651). Andrija ostavi oca, vlak i lađu. F. Lastrić, od' 120. Sad se nahodi Saverio na dva mjesta u isto doba, u drijevu, i u lađi. Đ. Bašić 282. Vozila se šajka lađa mala. And. Kačić, razg. 319b. Kušali su sa četrdeset plitkima lađama izvesti na adu jedan dobar broj granatira. A. Tomiković, živ. 149. Dođi, babo, i dovezi lađu. Nar. pjes. vuk. 1, 201. Ukraj Save, ukraj vode ladne, kud prolaze žitarice lađe. 1, 263. Vozar kaza orahovoj lađi, lađa kaza studenoj vodici. 1, 324. Tekla Sava ispod Biograda, izmetala lađu od merģana, i u lađi do tri adiđara. 1, 328. Gledala sam šajku lađu i u šajci tri junaka.

Digitized by Google

1, 441. Dunavom plovi lađa lagana. 1, 476. Niko ne mož' da otisne lađe. 1, 557. Pak sadeļa tanku šajku lađu, koju voze trideset vesala. 2, 688. Ustanuće more i jezera, potopiće lađe i galije. 8, 82. On otište na dubļine lađu. 8, 348. Ova dvojica prekriju Bojanu svojim lađama. S. Ļubiša, prip. 56. — *U ovome je primjeru mańe nego* barka: Ova velika ribarica lađa poteže za sobom malu plavčicu, koju jedino naziv|u ‚lađa', jer druge plavi zovu talijanski ‚barka'. L. Zore, rib. ark. 10, 328.

c. *metaforički.* Istina je da smo po s. krštenju svi unišli u lađu čitavu od neockvrńenja i opravdanja. F. Lastrić, ned. 195.

d. *u prenesenome smislu, oruđe za slagara (kod štampańa).* Lađa je obično drvena daščica zarubļena drvenom letvicom, da se postav|en slog na ńu ne sruši. B. Šulek, graf. umjet. 156.

e. *mjesno ime.*

a) pusta u Slavoniji u županiji virovitičkoj. Razdijeļ. 135.

b) u Srbiji. aa) Stara Lađa, *mjesto u okrugu aleksinačkome.* Ńiva na Staroj Lađi. Sr. nov. 1869. 209. — *bb) mjesto u okrugu crnoriječkome.* Ńiva kod Lađe. 1872. 419.

LAĐAD, *f. coll. mnoštvo lađa.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚cymbarum copia'. — *nepouzdano.*

LAĐAN, lađna, *adj. koji je načińen od lađa (n. p. most).* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Lađne moste sve pokvari širom. Š. Stefanac 44.

LAĐANCA, *f. ime zaseoku u Hercegovini.* Statist. bosn. 118.

LAĐAŅI, *adj. kod mjesnoga imena* XIV *vijeka; pisano je* Ladijani, *ali vaļa da bi sad glasilo* Lađani. A ot Broda u Ladijani Dêlь. Svetostef. hris. 8.

LÀĐÂR, lađára, *m. čovjek što upravļa lađom (vidi* brodar, 2); *ali može značiti svakoga čovjeka što radi kod vožeńa lađe.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.:* lȁđâru (lȁđâre), lȁđâri. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚der schiffer' ‚nauta'). Od lađárâ nepoznan sidavši u korablu. A. Kanižlić, kam. 108. Kada opet žednim lađarom zapovidi da ga spuste u more. fran. 53. Tilo je lađa, a duša je lađar. utoč. 408. Piše od Argonavta iliti glasovitih onih lađara. 623. Bojati će se na isti način brodari, lađari i činiteļi, koji se na moru promeću. E. Pavić, ogl. 687. Lađar neće tako lako Boga moliti, kada je nebo vedro. Đ. Rapić 195. Za lađare strašna mjesta. Vuk, dan. 2, 36. Ono drvo što u lađara stoji preko prsiju kad vuku lađu. rječn. *kod* jarmenica. Posla Hiram na tijem lađama sluge svoje, lađare vješte moru. Đ. Daničić, 1car. 9, 27. Bremenošama, riječnim lađarima. V. Bogišić, zakon. 210.

LAĐÁREV, *adj. koji pripada lađaru.* — *U Vukovu rječniku:* ‚des schiffers' ‚nautae'.

LAĐÀRICA, *f. u narodnoj zagoneci našega vremena.* Lađarica lijeće kroz snašino cvijeće. *odgonetļaj:* čunak za tkańe. Nar. zag. novak. 240.

LAĐÀRIJA, *vidi* lađarstvo.

LAĐÁROV, *adj. vidi* lađarev. — *U Vukovu rječniku uz* lađarev.

LÀĐÂRSKÎ, *adj. koji pripada lađarima.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚schiffer-' ‚nautarum'). Debelo uže lađarsko. M. Radnić 85a. Na zbirci lađarskih riječi. Đ. Daničić. rad. 9, 196.

LAĐÁRSTVO, *n. lađarski posao i zanat.* — *U Jambrešićevu rječniku: (u latinskome dijelu) pod* navicularia: ladjarstvo, ladjarija, brodarska znanost i meštrija.

LAĐÈNÎ, *adj. koji pripada lađi ili lađama.* — *U Vukovu rječniku:* n. p. trošak, jedek ‚zum schiffe gehörig' ‚navalis'. — *I kod mjesnoga imena:* Lađena Mahala, *u Bosni dio trgovišta Busovače u okrugu sarajevskome.* Statist. bosn. 14.

LAĐENICA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu podrinskome.* Zemļa u Lađenici. Sr. nov. 1867. 309. — *Ima i* Lađenice *u množini što može biti isto mjesto.* Kukuruz u mestu Lađenicama. Sr. nov. 1875. 1064.

LAĐENICE, *f. pl. vidi* Lađenica.

LAĐENIK, *m. ime zaseoku u Bosni u okrugu sarajevskome.* Statist. bosn. 16.

LAĐÈŃÀK, lađeńáka, *m. lađni most.* — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚schiffbrücke'.

LÁĐEVAC, Láđêvca, *m. mjesno ime.*

a. Lađevac dońi i gorńi, *dva sela u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 54.

b. *selo u Slavoniji u županiji požeškoj.* Razdijeļ. 125.

c. *ime mjestima u Srbiji. a) u okrugu čačanskome.* Suvat Lađevac. Sr. nov. 1870. 390. — *b) u okrugu smederevskome.* Ńiva u Lađevcu. Sr. nov. *(gdje?).* — *c) u okrugu vaļevskome.* Livada u Lađevcu. Sr. nov. 1878. 759.

1. LÁĐEVAČKÎ, *adj. koji pripada selu Lađevcu (vidi* Lađevac, a). V. Arsenijević.

2. LAĐEVAČKI, *adj. koji pripada selu Lađevcima (vidi* Lađevci, d). Lađevačka *(opština).* K. Jovanović 148.

LÁĐÊVCI, Láđevâcā, *m. pl. mjesno ime.*

a. *selo u Bosni u okrugu banjolučkome.* Statist. bosn. 37.

b. *selo u Dalmaciji u okrugu šibenskome.* Repert. dalm. 1872. 26.

c. *zaselak u Hercegovini.* Statist. bosn. 112.

d. *selo u Srbiji u okrugu rudničkome.* K. Jovanović 148.

LÁĐEVČANIN, *m.* čovjek iz Láđêvca *(vidi* Lađevac, a). V. Arsenijević. — *Množina:* Láđevčani.

LÁĐEVČÂNKA, *f.* žensko čeļade iz Lađevca *(vidi* Lađevac, a). V. Arsenijević.

LAĐEVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Šem. prav. 1878. 59.

LAĐEVIĆI, *m. pl. ime selu u Bosni u okrugu travničkome.* Statist. bosn. 78.

LAĐEVINA, *f. ime selu u Bosni u okrugu sarajevskome.* Statist. bosn. 21.

LÂĐÎ, *adj. vidi* lađeni. — *Samo u Jambrešićevu rječniku (kajkavski* ladji) *u latinskome dijelu kod* navalis.

LÂĐICA, *f. dem.* lađa. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (ladjica ‚cymba; linter') *gdje se naj prije nahodi, u Mikaļinu* (lađica, mala lađa ‚navicula, navigiolum'), *u Belinu* (‚barca piccola, barchetta' 129b; ‚navicella, dim. di nave' ‚navicula' 507b), *u Bjelostjenčevu* (ladjica, mala ladja ‚linter, cymba, scapha, celox, navicula, navigiolum'), *u Jambrešićevu* (ladjica ‚cymba'), *u Stulićevu* (‚linter, navicula, cymbula'), *u Voltigijinu* (ladjica ‚navicella, vascellino' ‚schifflein'), *u Vukovu* (‚das schifflein' ‚navicula').

a. *u pravome smislu.* Kada se dvije lađice

Digitized by Google

susretu ... M. Radnić 338b. Napuniše obidve lađice. P. Knežević, osm. 373. Bijahu u jednoj lađici. F. Lastrić, od' 127. Uniđe u jednu lađicu ribarsku. 240. Poče mornare zvati i zaklinjati da ga k sebi primu u lađicu. And. Kačić, razg. 27. Uputi se priko skadarskoga jezera u jednoj malanoj lađici. 34. Da se lađica pokrivaše s valovi. B. Leaković, gov. 89. Lađica s koje se riba hvata. Vuk, rječn. *kod* ribarica.

b. metaforički. Lađica apoštolska može biti obrvana. M. Radnić 526b. Kada valovi od griha na moru ovoga svita obastru lađicu duše naše. F. Lastrić, ned. 82.

c. u prenesenome smislu, ńešto slično pravoj lađici.

a) tkalački čunak, vidi čunak, *b). — U Mikaljinu rječniku:* lađica za provlačiti potku, čunak ‚radius, panvelium'.

b) sud (srebrni itd.) u kojemu se hrani tamjan u crkvama katoličkima. — U Mikaljinu rječniku: lađica od tamjana ‚acerra turis'; *u Belinu:* lađica od tamjana ‚navicella d' incenso' ‚acerra' 507b; *u Stulićevu:* lađica od tamjana ‚thuris capsula (naviculae instar)'.

c) u dubrovačkoj poslovici XVII *vijeka kao da znači drveni sud u kome stoji razmućeno vapno za bijeljeńe zidova.* Jednom lađicom dva mira obijelit. (D). Poslov. danič.

d) kao male načvi izdubene od jednoga komada drveta. — U naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

LÂĐIN, *adj. koji pripada lađi. — Jedan put je upotrebio Daničić ovu riječ.* Put lađin posred mora. Đ. Daničić, prič. 30, 19. — *Ali ima i u mjesnome imenu:* Lađina Bara *u Srbiji u okrugu valjevskome.* Ńiva u Lađinoj Bari. Sr. nov. 1867. 101.

LÀĐINA, *f. augm.* lađa. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* lâđînâ. — *U Stulićevu rječniku:* ‚vilis cymba'. — *U množini* Lâđine *kao ime mjestu u Srbiji u okrugu šabačkome. (Zasavica)* ima dva izvora, jedan iz potoka Batra, a drugi je na Lađinama spram sela Noćaja. M. Đ. Milićević, srb. 419.

LAĐÙRINA, *f. augm.* lađa. — *U Vukovu rječniku.*

1. LÀF, *m. vidi u Vukovu rječniku:* vido razgovor *s primjerima iz narodnijeh pjesama:* Vino piše a laf provodiše. Da se malo lafa premetnemo. (Nar. pjes. vuk. 3, 238). — *Od pers.* lāf, *tur.* laf, *riječ, govor, razgovor, hvastańe, lagańe. — Amo pripadaju i ovaki primjeri:* Bacih joj se duńom i jabukom. ona mene sa pengera viče: ‚Lafe mećeš, uzeti me ne ćeš'. (‚Laf metati' znači u Hercegovini podrugivati se). Nar. pjes. herc. vuk. 178. Crno mu je srce u matere, što ga nije lafu naučila, laf lafiti i ašikovati. Nar. bl. mehm. beg kap. 364.

2. LÀF, *m. vidi* lav. — *Po izgovoru ruskome (u nom. sing.* левъ). — *U Crnoj Gori, ali ne znam jeli narodna riječ.* Iz grmona velikoga lafu izać trudno nije. P. Petrović, gor. vijen. III. U boju su kako i lafovi. Nar. pjes. vuk. 5, 166. Š ńime idu mnogi Crnogorci, sokolovi lafi odabrani. 5, 332.

LAFA, *f. vidi* ulafa, ulafica, ulefa. — *isporedi i rus.* лафа, *sreća, polj.* lafa, *plaća. — U narodnoj pjesmi iz Boke kotorske našega vremena.* A silno im obećajmo mito od Moškova lafu i gospostvo. Pjev. crn. 72a.

LAFAR, lafra, *m. u Bjelostjenčevu rječniku kod* lafra.

LÀFETA, *f. ńem.* lafette, *drvena i gvozdena sprava na kojoj je položen top. — U pisaca našega vremena.* Odene *(top)* lafetama i svom drugom opremom. M. Đ. Milićević, pomenik. 5, 706.

1. LAFITI, *m. pl.* Λαπίθαι, Lapithae, *ńegda narod grčki u Tesaliji. — U jednoga pisca* XV *vijeka.* Centaure pogubi Peritov s Lafiti. M. Marulić 48.

2. LAFITI, lafim, *impf. kao* laf metati, *vidi naj zadńi primjer kod* 1. laf.

LAFOR, *m. ime psu.* Bastaja, Daruvar. D. Hirc.

LAFRA, *f. (vaja da je) ptica koja druge vabi ili mami (kad se love ptice). — U Bjelostjenčevu rječniku:* lafra ali lafar ‚avis allectrix'.

LÀFSKÎ, *adj. koji pripada lafu ili lafovima (vidi* 2. laf). — *U pisca Crnogorca našega vremena.* Od viteštva odviknuta u ńim lafska srca budi. P. Petrović, gor. vijen. IV.

1. LAG, *m. mjesno ime. — U jednoga pisca Dubrovčanina* XVII *vijeka.* Pak slijedińe put naprijeda, i u Lag se (po prilici kakva varošica. S. Skurla) privažaju, kud Morava plaha ne da gazom prići drugom kraju. J. Palmotić 179.

2. LÂG, *m. vidi* 1. jeka, c. — *Zabilježio ńeki Dubrovčanin* XVIII *vijeka u Novome Pazaru.* Lag ‚l' eco'. S. Budmani 417a. — *nije dosta pouzdano.*

LAGA, *f. vidi* laža. — *U poslovici našega vremena.* Vaga laga, mjera vjera (kaže onaj koji ne vjeruje nepoznatu kantaru, nego sam mjeri štogod kupujuć, i dobro pazi na vagu kad mu se štogod mjeri). Nar. posl. stoj. 94.

LÀGAAN, *vidi* lagahan.

LAGÁĆAK, lagácka, *adj. dem.* lagak. — *Ima samo adv.* lagácko *(lagahno) u jednoga pisca našega vremena.* Nikola, lagacko, kao leptir, prikrade se. M. Đ. Milićević, zim. već. 92.

LÀGAĆAK, làgačka, *adj. dem.* lagak. — *Od* XVII *vijeka, a između riječnika u Vukovu* (dim. v. lagan). Vriča perušina jest lagačka. M. Radnić 209b.

1. LÀGAHAN, làgahna, *adj. dem.* lagak *(vidi* lak), *ali se često ne pazi na deminutivno značeńe nego vrijedi što i* lak, *od čega se možebiti razlikuje što se češće upotrebljava sa značeńem* levis *nego sa* facilis. — *isporedi* 2. lagahan. — *Postaje od osnove* lьg *nastavkom* ъh-ъn. — *Velika većina štokavaca ne izgovara u ovoj riječi* h *(vidi* 1. h *pod* a), *te glasi* lâgaan, lâgana *itd.; ali se naj češće govori i u nom. sing. m.* làgan *prema ostalijem oblicima. — Treba dodati da je po Belinu rječniku drugo* a *dugo, te bi po ńemu akcenat bio* lagáhan, lagáhna. — *Od* XV *vijeka (vidi* 1, a, *e) bb)), a između riječnika u Vrančićevu* (lagahan ‚levis; facilis'), *u Mikaljinu* (lagahan ‚levis'; lagahan, brz, obrtan ‚agilis'), *u Belinu* (lagâhan ‚leggiere' ‚levis' 432a), *u Bjelostjenčevu* (lagahan, v. legehen; *kajkavski* legehen ‚levis'; logehen, obrten ‚agilis, expeditus'. v. legek), *u Stulićevu* (lagahan ‚levis, agilis, dexter etc.'), *u Voltigijinu* (lagahan ‚leggiero, lieve' ‚leicht'), *u Vukovu:* làgahan (cf. lagan) ‚leicht' ‚levis' *s dodatkom da se govori u Dubrovniku i u Bosni;* lâgaan, vide lagahan; làgan ‚leicht' ‚levis' [vide lagahan].

1. *adj. — Komp.:* lagàhnijî *(u Belinu rječniku* 432a *i u Stulićevu).*

a. levis.

a) uopće. Vjetar je po svojoj naravi la-

Digitized by Google

gahan. M. Divković, nauk. 128b. Lagahne kako vlas. Đ. Baraković, jar. 46. Kako da bi bili lagahna pera. P. Radovčić, ist. 161. Od ajera laganoga. I. Ančić, ogl. 54. U lagahnijeh haljinicah. B. Zuzeri 282. Vitrovi nagli stvarma malim i laganim jesu prijatelji. F. Lastrić, test. 249b. Lagane slamčice k visini uzdigao. 250b. Kazaše svaka Aleksandru davši mu dragi kamen, koga metnuta na terezije nikakovu težinu pritegnuti ne mogadijaše: ništanemaće kada ga posuše prahom iliti lugom, toliko lagan osta, koliko ga jedna slamčica pritezaše. svet. 17b. Od lagane križ je slame. V. Došen 25a. Ko da leži na krilima lagahnijeh perušina. A. Kalić 480. Ta zubača što gvozdje imade nek se ‚težke' imenom poznade; druga koja sve drveno ima pod imenom ‚lagane' se prima. J. S. Reljković 23. Jedne *(zemlje)* jesu odviše lagane. 26. Poluvlažne i na po lagane *(zemlje).* 264. Bijeli golubovi gdje na krilih k nebu dopriješe i lagahne duše u raj sniješe. Osvetn. 4, 47. Beo dim *(od vismuta)* za svašta što je ladno uvati se, i postane žućkast lagan prašak. Đ. Popović, poznav. robe. 154. — *S dativom.* Ako sam malen, premalen, mome sam konju lagahan. Nar. pjes. vuk. 1, 891. — *Metaforički.* Jere jaram moj ugodan jest, a brime moje lagahno. Bernardin 172. matth. 11, 30. Bremešce je moje lagahno. M. Divković, nauk. 29. Brime ńegovo jest lagahno. Ivan trog. 3b. Jaram je moj ugodan i brime moje lagano. S. Margitić, fala. 226. Jaram moj ugodan jest i brime moje lagano. L. Terzić 259. Jaram lagani Isusov. F. Lastrić, svet. 202b. Zar je ovo, mislite, lagano brime? B. Leaković, gov. 31. — Da te je on na terazija svoje pravice izmirio i da te je veoma lagana našao. E. Pavić, ogl. 407. Postavljen si na terezije i našao si se lagahan. And. Kačić, kor. 297. — *Ostaje pravo značenje, ali već prelazi na značenje kod b).* Bit će *(tijelo)* tako lagahno, da će moć naći se u jedan hip gdje hoće. Misli. 90. Kad se digne s niznoko na perute lagane *(ševa).* M. Katančić 74. Dunavom plovi lađa lagana. Nar. pjes. vuk. 1, 476. Kad dođoše na to more siše i sedoše na lagane lađe. 1, 556. Vidile se lagane kočije. Nar. pjes. marjan. 55.

b) brz, hitar, okretan (vidi naj zadńe primjere kod a)).

aa) o čeljadetu. Onda *(tèžāk)* opet na noge ustane lagan, frižak, pak raditi stane. M. A. Reljković, sat. L4a. — *U narodnijem se pjesmama kaže o hećimu (liječniku), valja da je u smislu: obrtan, okretan.* Da tražimo lagahne ećime. Nar. pjes. vuk. 1, 285. Da ti tražim lagane hećime. 3, 226.

bb) o životińi (konju). — *U jednome primjeru* XVII *vijeka u kojemu se govori uprav o jahačima, ali se misli i na konje.* Jezdit opet zapovijeda laganijem konicima. P. Kanavelić, iv. 97.

cc) o krilima. Leti vila na lagahna krila. Pjev. crn. 158a. Kano muńa noseć strijelu na lagahnu krilu. Osvetn. 1, 41.

dd) o nogama. — *vrlo često u pjesmi.* Skoči Miloš na noge lagane. Nar. pjes. vuk. 2, 187. Pa poskoči na lagane noge. 2, 239. Usta Marko na noge lagano. 2, 338. Skočila se na noge lagane. 2, 619. Kada ustanemo na noge lagane. 4, 137. Daj digni se na noge lagane. 4, 425. Onda đipi na noge lagane. 4, 453. Nego hajde na noge lagane. 4, 495. Skoči Turčin na noge lagahne. Ogled. sr. 116. Hitro đipi na noge lagahne. 439.

ee) o koraku (ističe se ne samo brzina nego da je hod bez buke ili s malom bukom). — *isporedi* 2. lagahan. Pa junaku zamijera korake, al' tko bi mu mjerio lagahne? Osvetn. 2, 28.

ff) o vjetru. Što mu lagan ne da vitar mira. J. S. Reljković 209.

gg) proclivis, propensus, *s prijedlogom* na *i akuzativom ili s infinitivom, u prenesenome smislu, brz, rad (što učiniti).* Toliko lagahan na smijeh. B. Kašić, nasl. 263. Joda bi misnici bili lagani na dobro! I. Ančić, ogl. 54. Da vazda budem pripravan i lagahan na svako dilo dobro. J. Banovac, prisv. obit. 26. — Tako si ti lagahan dati uši prijevarami. M. Radnić 242a.

c) o jelu što se lako probavlja. Jesti jestojska lagahnijeh. B. Kašić, zrc. 122.

d) u prenesenome smislu, osobito o ńekijem umnijem stvarima, može značiti ne samo koji mnogo ne tegli, nego i koji mnogo ne vrijedi, i uopće malen.

aa) o grijehu, uvredi itd. Grijeh lagahan i malahan. B. Gradić, duh. 80. Što jest lagahno i vrijedno proštenja. S. Matijević 33. Ako je lagahna zavidost, jest mali grijeh. 87. Jer se ovi grisi čine lagani, lako se oprašćaju. J. Banovac, razg. 193. Jere su *(grisi mali)* lagani i odpustljivi. M. Zoričić, osm. 28. — Budući da u trgovini ne manka bar koja laž lagana. F. Lastrić, ned. 318. — Ako bi samo jednu zaušnicu ili ino lagahno uvriđenje učinili. S. Matijević 84. Lagahno je uvriđenje koje se čini čoviku priprostitomu. P. Knežević, osm. 80.

bb) o pokori (crkvenoj, osobito kod ispovijesti). Dajući lagahnu pokoru za teške grihe. Ant. Kadčić 359. Pop lagane ispovijedi, koji na ispovijedi naređuje lagane pokore. M. Pavlinović.

cc) o bolesti ili o duševnome osjećańu. Sada će te ovi čas uititi lagahan ogńic. M. Divković, zlam. 69. Ne samo za rane smrtne, dali i za lagahne nemoći. P. Radovčić, način. 34. 1. Strah težak, 2. strah lagahan oli ti strah veliki i mali. Ant. Kadčić 446.

dd) o cijeni. Da će sutra u ovo isto doba brašno i ječam za jeftinu i laganu cinu prodavati. E. Pavić, ogl. 327. Tako postade brašno i ječam za laganu cinu. 328.

ee) uopće. Uzrok je lagahan. I. T. Mrnavić, ist. 27. Ne hteći joj dati toliko lagahnu prigodu od novoga dobitja. P. Radovčić, način. 72. Vidi svoga odkupljenja plod saviše lagan. F. Lastrić, test. 154a. Sve su ostale stvari vrimenite i kratke i zato lagane pram vičńosti. od' 155. Žudije dakle, koji običavau u lagani stvari biti sumńivi. E. Pavić, ogl. 626. Rasrđen isti Zelić na moje lagano pokarańe ocepi se od manastira. G. Zelić, žit. 305. — Ako ne pridobudeš mala i lagahna. B. Kašić, nasl. 18.

e) levis, inconstans, mobilis, *u prenesenome smislu, koji se lasno mijeńa, nestanovit.*

aa) uopće. Po razlogu i po zakonu sudite a ne po laganih iliti nestanovitih prikaza samo. B. Leaković, nauk. 367.

bb) o čeljadetu, vidi lakouman. Ča hvalom uzneseš i budeš se čudit, ako pak potepeš tere budeš kudit, lagahan se hoć zvat, nestanovit u sud. M. Marulić 146. Čisto svidočanstvo daješ od tebe onizijem koji te slišaju, da si čoek lagahan jerbo su takove tvoje riječi. M. Radnić 427b. Tko odma viruje lagan je (‚qui cito credit levis est'). F. Lastrić, svet. 181a. — *Amo može pripadati i ovo:* Tko vjeruje lasno lagahna je srca. M. Radnić 506a.

b. facilis, *koji biva bez truda ili bez velikoga truda.* Da joj su stvari teške lagahne, a

Digitized by Google

trudne lasne. B. Gradić, djev. 78. Srcu koje stoji u Bogu svaka mu je stvar lagahna i lasna. M. Radnić 371a. Obsluživši samu jednu, te laganu zapovid Božiju. F. Lastrić, test. 367a. Zapovidi moje za obslužene lagane jesu. M. A. Reljković, sabr. 72. S. Kate Sijenka veljaše, da dostojanstvo i lipost jedne duše taka jest, da se svaki trud tkoji se ulagaše za obratit je imadijaše činit lagahan. Blago turl. 2, 18. Kolika je bila lasnost ne sagrišiti u zapovidi tako laganoj. I. Velikanović, uput. 1, 33. Lagahan način življenja i blažen. I. M. Mattei 76. U istinu pomoć je velika i steć novac lagana prilika. J. S. Reljković 199. — *Može značiti gotovo što i* ugodan; *to se ističe u ovijem primjerima dativom:* Lagan će se put nam učiniti. J. Banovac, pred. 85. Dužni smo ga *(sakon)* podpuno obsluživati, kakonoti koji je ugodan i lagan. F. Lastrić, ned. 375. Da jim se ne čini mučno obsluživane nego lagano i slatko. A. Kanižlić, uzroci. 139. Brinenje biti će im ugodno i lagano. I. Garanin 21. *u ovome primjeru prijedlogom* po *s akuzativom:* A vrag mu je u pomoći bio dok je lipše stvari izmislio, koje god su lagane po tilo, među kojim i kolo je bilo. M. A. Reljković, sat. C8a.

2. *adv.* lâgahno (lâgano), *s glagolima što znače udarati, biti, znači: ne jako. — Mislim da u ovome značenu pripada amo a ne pod* 2. lagahan, *jer se u istome smislu upotrebljava i adv.* lako. — *Između rječnika u Mikaljinu* (lagahno, lako, polagahno ‚leviter') *u Belinu* (lagahno ‚leggiermente' ‚leviter' 432a; ‚superficialmente, cioè leggiermente' ‚leviter' 718b), *u Bjelostjenčevu* (lagahno, v. lahko i ostala), *u Stulićevu* (‚leviter, facile, nullo negotio'). — *Komp.:* lagâhnijê *(u Stulićevu rječniku).* Konopčići sideći lagahno udarati. B. Kašić, rit. 55. Smrt ne udara lagano. V. Došen VII. Koji lagahno se udara od biskupa u obrazu. J. Matović 188. Zaušujući ńih lagano po obrazu. I. J. P. Lučić, izk. 29.

2. LAGÂHAN, lâgâhna, *adv. dem.* lagak, *kao* 1. lagahan, *ali se od toga razlikuje akcentom i značenem (kad se što lako miče, ne čuje se velika ili baš nikakva buka; po tome adverab* lâgâhno *znači što i tiho; ali se još dalje išlo: uopće koliko se što brže miče, biva to veća buka, po tome* lâgâhan *može dobiti posve suprotno značene prema* 1. lagahan, 1, a, *b)). — Kad se ne izgovara* h, *glasi* lâgân, lâgâna. — *Rijetko se nalazi adj., ali često adverab — Od* XVI *vijeka (vidi* 2, a); *radi rječnika vidi* 2.

1. *adj.* lentus, tardus, *rijetko, u primjerima samo u drugome značenu: o hodu, kroku, koji nije brz, koji je spor. (Redovnik)* s očima ponižnim k zemji i s redovničkim veličanstvom i poštenjem, laganim hodom ... L. Terzić 335. Nije hiće dobitnici vojsci, ona grede krokom lagahnijem. Osvetn. 7, 87.

2. *adv.* lâgâhno (lâgâno), *često složeno s* po: polagahno *(vidi). — Između rječnika u Mikaljinu* (lagahno, tiho ‚remisse, leviter, placide'), *u Belinu* (lagahno ‚adagio, cioè lentamente' ‚cunctanter' 29b), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* legehno, tiho ‚placide, remisse'. v. lehko), *u Voltićijinu* (lagahno ‚leggermente, adagio' ‚langsam'), *u Vukovu* (lâgâno ‚leise' ‚leniter').

a. *o sveku, glasu, buci, tiho.* Meni javor suh prišapta lagahno. M. Vetranić 2, 86. Pitao lupež lupeža: ‚Kako tako lagahno razbijaš vrata, da se ne čuje?' Nar. prip. vrč. 217. Šćepan ńemu lagahno *(odvrati).* S. Ljubiša, prip. 107.

b. *o micanu, ne brzo.* Po kojoj ćemo *(skali)* lagano uzaći. I. Ančić, svit. 282. Ono što vijest lagahno začela, ne znade sahraniti jezik koji je brži. M. Radnić 427b. On lagahno sve zavoje uze odvijat. P. Kanavelić, iv. 578. Saviše lagano iđuće. F. Lastrić, test. 157b. Jer lagano ne gamiže. V. Došen 192a. On lagano opet hodi *(magarac).* 212b. Onda majka ustane lagano. M. A. Reljković, sat. C6b. Sunce lagano postupajući. K5b. Ne trkom i naglo nego tiho i lagano. I. Velikanović, uput. 3, 302. Lagano polagano sve to gori biva. D. Obradović, basne. 441. Neg lagano da vuku šikara. J. S. Reljković 156. Kad magarac uz brdo ide, lagano ide; ali kad se okrene niz brdo, sve se premeće. Nar. posl. vuk. 118. Ko lagano ide, dalje će otići. 144.

LAGAHAT, lagahta, *adj. dem.* lagak, *isporedi* 1. lagahan. — *U dva pisca čakavca* XVI *vijeka.*

a. *adj.* Dati mu pokoru malahtu i lagahtu. Š. Budinić, ispr. 32. Jaram Isukrstov sladak i lagahat. Nauk. brn. 8a.

b. *adv.* Sagrešuje lagahto i vaodavljivo. Š. Budinić, sum. 190a.

LÂGAHNÔST, lâgahnosti, *f. osobina onoga što je lagahno (vidi* 1. lagahan). — *Bez* h: laganost. — *Od* XVII *vijeka (vidi kod* e), *a između rječnika u Mikaljinu* (lagahnost *kod* lakost), *u Belinu* (lagahnos ‚leggierezza' ‚levitas' 432a; ‚agilità' ‚agilitas' 52b), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* legehnost ‚levitas'. v. lehkoća), *u Stulićevu* (‚levitas, inconstantia etc.'). *u Voltićijinu* (‚leggerezza' ‚leichtigkeit').

a. *vidi* 1. lagahan, 1, a, *b) uopće.* Treća tilesa slavni*(h)* izvrstitost jest laganost ili hitrost. ovo će reći da će tako bit lagana i hitra da u jedno trenutje oka moći će s jednoga kraja svita doć na drugi. J. Filipović 1, 224a. *(Vaše tijelo u raju)* imat će na sebi sve urese jednoga tijela blaženoga, ... naglos aliti lagahnos, toga radi moć' će u jedan čas odlećet s jednoga kraja od svijeta na drugi. Đ. Bašić 312.

b. *vidi* 1. a, *b) gg).* Četvrto im poda jednu hitrost i lagahnost priveliku za činiti dobro a bižati zlo. I. T. Mrnavić, ist. 1699. 162.

c. *vidi* 1. lagahan, a, *f) aa).* Jeda li ću za to grije male činiti, jere su lagani i odpustljivi! ta za to uzdam se ne činiti i zašto su lagani, jer poradi ńiove laganosti lako ću sebe pridobiti i napastovaña. M. Zoričić, osm. 28.

d. *vidi* 1. lagahan, 1, a, *g) bb).* Učini me, Gospodine, ... obrtna bez lagahnosti. M. Alberti 431.

e. *vidi* 1. lagahan, b. Tada bismo poslije svaka činiti mogli s lagahnosti. B. Kašić, nasl. 18. Začina kojom se sve mučnosti naše u lakšinu, gorčine u slatkost i težine u laganost obraćaju. F. Lastrić, svet. 6a.

LAGAHSTVO, *n. u Stulićevu rječniku uz* lagahnost. — *nepouzdano.*

LÀGAK, *vidi* lak.

LÀGALA, *n. pl. izmišljena riječ u narodnoj pričici našega vremena, koja bi značila: oruđe ili alati za lagańe. — Akc. se mijeńa u gen.* lâgâlâ. — *U Vukovu rječniku:* ‚das lügenwerkzeug, die lügenmittel' ‚instrumenta mendacii'. ‚Ostala su mi lagala u selu, nego daj mi kola i volove da ih donesem, pa ću ti onda lagati koliko ti drago' (pripovijedaju da je nekakav laža odgovorio caru, kad mu je car rekao: ‚Kad se tako ljudi tuže da mnogo lažeš, dede da vidim možeš li meni što slagati'. I car mu dao, te tako i ńega prevario).

LAGAN, *vidi* 1. *i* 2. lagahan.

LAGANSTVO, *n. vidi* lagahnost. — *Načińeno*

Digitized by Google

od lagan *(vidi* 1. lagahan). — *Na jednome mjestu* XVII *vijeka u pisca Bošnjaka.* Laganstvo čini stvar uzaći gori. I. Ančić, vrat. 199.

LÀGÂŃE, *n. djelo kojijem se laže, vidi* laž. — *Stariji je oblik* laganje. — *Između rječnika u Mikaljinu* (laganje, laž ‚mendacium, falsum, falsitas'), *i u Vukovu.* Grih od laganja. M. Marulić 266. Kadi bo je vele govorenja, tu je dosti laganja. Transit. 91. Plaćam ga *(dug)* svaki dan, dim ti brez laganja. P. Hektorović 60. Od laganja, laža, vuhvosti . . . B. Kašić, zrc. 130. Jezik od svijeta jest laganje. M. Radnić 289b. Ne mogu čovjeku nauditi neprijatelji osobito lagańem i opadańem. Vuk, rječn. *kod* vilino sito.

LAGÀRIJE, *f. pl. laži.* — *Načińeno tuđijem nastavkom ili tal.* eria, *ili ńem.* erei. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚die lügen' ‚mendacia'). I da napuni punu torbu lagarija. Srp. zora. god. 1, sv. 5, str. 102.

LÀGAŠAN, làgašna, *adj. vidi* 1. lagahan. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (lagašan, lagašno, v. lagahan etc.).

1. *adj.*

a. *vidi* 1. lagahan, 1, a, *a).* Sud vode kad prolijemo lagašan se učini. S. Margitić, fala. 250. Ljubav čini da je lagašan jaram. 263. Lagašna slamka bijaše s. Mihoil. F. Lastrić, test. 250b. Rika ostavlja po zemji stvari teške a lagašne nosi. ned. 252.

b. *vidi* 1. lagahan, 1, a, *d). (Svist)* sumńiva jest maknutje suda od lagašni ukazańa i skupljańa na sumńeńe malo ne od svako stvari. S. Badrić, prav. nač. 45. Malašna se i lagašna čini ona misa', kojano donosi onu il' onu stvar u pamet; ma da poznamo zla i štetu koju uzrokuje u duši, umili bismo se čuvat. J. Banovac, pred. 17.

c. *vidi* 1. lagahan, 1, a, *e).* Zašto je promjenjiv, izprazan, lagašan *(svijet).* M. Radnić 194b.

d. *vidi* 1. lagahan, 1, b. Lagašno jest trpjenje. S. Badrić, prav. nač. 84.

2. *adv.* làgašno. — *U Stulićevu rječniku kod* lagašan.

1. LÀGATI, làžêm, *impf. kazivati ńešto što nije istinito s namjerom da se prevari onaj kojemu se kazuje.* — *Prvo* -a- *stoji mj. ńegdašńega* ь, *praslavenskoga* ъ. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* làgâh, *u ger. praes.* làžûći, *u part. praet. pass.* làgân; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *Riječ je praslavenska* (lьgati), *isporedi stslov.* lьgati, *rus.* лгать, *češ.* lháti, *pol.* łgać. — *Korijen je* lug *(da je indoevropski, bio bi* lugh) *i nalazi se samo u baltičko-slovenskijem i germanskijem jezicima, isporedi lit.* lugniti, lunginti, *got.* liugan, *anglosaks.* leogan, *engl.* lie, *stvńem.* liogan, *nvńem.* lügen. — *Između rječnika u Mikaljinu* (lagati, slagati ‚mentior, ementior, mendacium dico'), *u Belinu* (‚buggiare, dir buggia, mentire' ‚mentior' 152a), *u Bjelostjenčevu* (lažem, spjavam laž ‚mentior'), *u Jambrešićevu* (lažem ‚mentior'), *u Stulićevu* (‚mentiri, mendacium dicere'), *u Voltiģijinu* (‚bugiare, mentire' ‚lügen'), *u Vukovu* (1. ‚lügen' ‚mentior'. 2. na koga ‚einen verleumden' ‚mentior in quem'), *u Daničićevu* (lьgati ‚mentiri').

1. *aktivno.*

a. *nema objekta, ili što je uprav neprelazni glagol (biti laživ), ili što se objekat ima u misli.*

a) u pravome smislu, subjekat je čeljade ili što se kao čeljade misli.

aa) uopće. Izbnađoste da je lьgalь kako zalь člověkъ. Spom. sr. 1, 35. (1401). Lažeši; sin moj u jistinu žive. Zadar. lekc. 12. 3reg. 8, 22. Lažeš ti; sin moj žive. Bernardin 53. Lažeš; sin moj živ je. N. Rańina 71a. Bog . . . zna . . . da *(ja)* ne lažu. Bernardin 20. paul. 2cor. 11, 31. Bog zna da ne lažem. N. Rańina 35a. Prokleše starac ćud kino su lagali. M. Marulić 91. *(Vrag)* more lagati. Naručn. 19b. Lažeš, Kaine, lažeš. 51b. On sam ki ne laže. 80b. Ne laže i ne krade. Korizm. 77a. Njeki laže za hitros, ali za glumu. Zborn. 5a. Ovdje trjeba lagat i učinit veliko srce. M. Držić 232. Nêkoji na ovo lagaše. Š. Budinić, sum. 90a. Jedno misli, drugo čini: vara, izdaje, laže i hini. I. Gundulić 222. Tko laže, vrag na ńemu jaše. (D). Poslov. danič. Tko na sudu zvan za svidoka povoljno laže i sakriva istinu . . . A. Bačić 129. Jedan se očito naučio sve Bogom kleti, lagati, psovati. J. Banovac, pred. 122. Ne kuni se, lažući, imenom mojim. F. Lastrić, ned. 114. Lažac vištije laže od vraga. V. Došen v. Cineći siromah Vladimir da misnici a navlastito biskupi lagati ne znadu . . . And. Kačić, razg. 35. Lažući i varajući biskupa. M. Dobretić 307. Onaj laže koji meni kaže; onaj laže a ja polagujem. Nar. pjes. vuk. 2, 60. Bre ne laži, crni Arapine! 2, 398. Sam ti kažeš da ti javno lažeš. 4, 370. Misli Ture što će i kako će, laže Đoko al' ne laže Đoko: ‚Taman laže, vsi mu je.li majku!' 4, 476. Dobro laži, a krivo se kuni. Nar. pjes. juk. 204. Ako laže, brada mu ne smeta (mlad je, može mu još podnijeti; jer je staru čoeku osobito sramota i grehota lagati). Nar. posl. vuk. 5. Ko rad laže rad i krade. 152. Laže i kad se Bogu moli. Lazo laže, a Mato maže. (Jedan laže a drugi polaguje). 165. Tako pokajnice za mnom do vijeka ne lagale! (. . . Ovaj veli, ako se krivo kune, da bi u ńegovu rodu niko ništa ne učinio što bi valalo hvaliti, nego pokajnice sve da bi lagale). 308. Kažuj, Đuro, i nemoj lagati. Pravdonoša. 1852. 1. Čuste li, gospodo, ovu guju kako slično laže? 31. Lagati ni varati. V. Bogišić, zborn. 458. — *Us glagol može biti i dativ kojijem se kaže s kijem se govori kad se laže, koga hoće da prevari lažac, ili na čiju se štetu ili uvredu laže.* Sad ‚nam' ne laži, zač ti nije lagati. M. Vetranić 2, 126. Lažeš, neborе, sam tebi i Bogu. Michelangelo. 70. A iznutra tebi laže, i snuje ti sto prijevara. J. Kavańin 95a. Laže Bogu. J. Banovac, pred. 82. Misliti će da im lažeš. V. Došen 32a. Pak ne misli, da ti lažem. 257a. Poče ga moliti, da sađe š ńime besiditi od stvárî od kraljestva ńegova lažući mu i dajući tvrdu viru. And. Kačić, razg. 34. Neg viruješ što ti ona kaže i plačući u kiljeru laže. M. A. Reljković, sat. 15a. Laže ne ljudma ma Bogu istomu. F. Matović 497. I pogledaj u Grahovo ravno pa ćeš vidjet, laže li ti vila. Nar. pjes. vuk. 4, 458. Laskahu mu ustima svojima i jezikom svojim lagahu mu. Đ. Daničić, psal. 78, 36. — Lagati u svoju glavu *isprva je značilo (po biblijskome* mentitus es in caput tuum. dan. 15, 55. 59) *lagati na svoju dušu, na svoju štetu, na svoj grijeh, poslije je dobilo značeńe: bezočno lagati.* U jistinu lagal jesi u glavu tvoju. Bernardin 51. dan. 13, 55. U isto lagao jesi glavi tvojoj. N. Rańina 68b. Ja ti odgovaram i velim da lažeš u glavu tvoju. M. Divković, bes. 137—138. U glavu si lagal. Đ. Baraković, jar. 70. Lažeš u glavu ‚menti per la gola' ‚mentiris impudenter'. A. d. Bella, rječn. 481b. — *ovo je drugo značeńe i kod* lagati glavom. A. d. Bella 481b. — lagati u svoje grlo *(tal.* mentire per la gola). Ja sam lagala v mojo

Digitized by Google

grlo. Korizm. 81b. — lagati posred usta. Sve toj lažeš posred usti, na Trojane što govoriš. Ġ. Palmotić 2, 148. Lažeš posrod usta ‚menti per la gola' ‚mentiris impudenter'. A. d. Bella, rječn. 481b. — *Slično je tome i ovo:* Mnogi lažci jesu gori nego djavao ńihov otac, koji, kada donese laž na svijet i privari Evu našu majku, slaga s priobraženem ulizavši u zmiju nemajući usuđeńa lagati na obraz s obrazom s licem odkrivenijem. M. Radnić 288b. Misliš da te oni vara, il' u oči da ti laže. V. Došen 256b. Ali laže sebi u oči mjesto da prizna svoje bezakońe. Đ. Daničić, psal. 36, 2.

bb) s ńekijem se prijedlozima ističe o kome se zlo (lažno) što kaže, isporedi klevetati, opadati, pańkati. *aaa) s prijedlogom* na *i akuzativom.* Starci lagaše na Suzanu. M. Marulić 96. Kako psi laju, na mene lažući. M. Vetranić 1, 454. Na druga lagati. Š. Budinić, ispr. 78. Ako lažu na one od svoga oficija. I. Držić 309. Nemoj lagati na tvoga iskrńega. I. Ančić, vrat. 84. Na ńega laže i ogovara ga. B. Leaković, nauk. 362. Na te rožu su lagali. Jačke. 9. Da ne lažu jedan na drugoga. Vuk, dan. 4, 5. Na mene lažu i opadaju me. Vuk, odbr. od ruž. 14. — *bbb) s prijedlogom* protiva *(u primjeru s dativom).* Lažući protiva ńemu. And. Kačić, kor. 342. — *ccc) s prijedlogom* za *i instrumentalom (kod toga se ističe da čeľade ne čuje što se o ńemu laže).* Tako se ova kužna bolest uzmnožala, da se ne može dvoje sastati, ako za trećim ne lažu. J. Banovac, pripov. 160. Neka kuji on jezik zaveže, da za drugim drugi put ne laže. M. A. Reľković, sat. D4b.

cc) u dva pisca XVIII *vijeka ima* lagati od *s genetivom (mj.* o *s lokativom); kod toga se ne misli na opadańe.* To i vrsni ľudi čine, nit' se fale, nit' se cine, dali samo dila čine od kriposti vrsne cine; pak se većma s tim ukažu, neg od sebe koji lažu. V. Došen 40b. Jeda l' mańe ľúdî kaže, il' jeda li većma laže od zakona *(Božjega)* i visine neg' od kráľâ i nizine? 256b. Krivu svjedožbu zove aposto ako bi kojigod lagao od Jesukrsta i što se cijeni da se pristoji ńegovoj pofali. J. Matović 408. — *U jednome primjeru ima i* prema *s dativom* (zakonu), *gdje ovaj prijedlog može značiti da se govori što nije u zakonu nego suprotno, ali i kod toga se ne misli na opadańe:* Prenajgorija laž jest od nemilosti kada kojigod laže prema zakonu oli od zakona. J. Matović 411.

b) nije u pravome smislu, jer se ne misli na neistinite ‚riječi', te znači što i varati, *ili (kod bb)) preneseno je od čeľadeta na usta.*

aa) subjekat je čeľade, ali glagol nije u pravome smislu jer se ističe lagańe djelom, a ne riječima. Zašto bi oba lagala, jedan z dilom, a drugi s ričma. M. Dobretić 32. — *Amo može pripadati i ovo, premda je gramatikalni subjekat* skazanje: Milos velijeh vele kaže; al' skazanje 'e neveselo, kad u djelu većkrat laže. J. Kavańin 80b.

bb) subjekat su usta. Usta koja lažu ubijaju dušu. A. Bačić 131.

cc) subjekat je crna tmina *(pakao).* Nered, sila i privara kad je kod kog poglavara, ne dobiva to s visine, dal' iz crne ima tmine, koja što god kome daje, vara, laže i izdaje, ... laže opet gospodaru laž nudeći i privaru da mu tmina može dati oblast, krivo pak vladati. V. Došen 232b.

dd) subjekat je životińa (u drugome primjeru i rog). Jer ni jato od zviradi o zlu svakom sve ne radi: ... zmija koje, al' ne krade; ris lagati ľut ne znade ... V. Došen 43b. Ako koza laže, rog ne laže. (Vaľa da je neko bijući kozu odbio joj rog, pa se poslije odgovarao da nije istina). Nar. posl. vuk. 5.

ee) subjekat je što umno ili uopće što nežívo. u naj prvijem primjerima misli se na namjeru da se prevari, u ostalijem ne. Da b' se koje ľudsko tilo tako bisno pomamilo, te da strana strani laže i opako stvari kaže ... V. Došen 137b. — Do tada ne znaju gdi te pojt na stražu, nego se ždribaju, ča ždribi ukažu. svak boľu i dražu obrat bi hti' sebi, dal' ždribi ne lažu, of meni, ta tebi. Đ. Baraković, vil. 109. — Ovo misli, pak češ znati, da svît neće više dati neg san daje, koji laže kad našasto blago kaže. V. Došen 76a. — Obraz ti kaže, a djelo ne laže. (D). Poslov. danič. — Pokli moje oči i moje uši lažu. M. Držić 181. Jeli istina ovo, ali mi oči lažu? 222. Da pameti oči lažu. V. Došen 56a. Trista puta oko laže, i na krivo stvari kaže. 257b. Štap nalomľen oko kaže; al' je cio; indi laže. 258a. — Jer u ńemu ka se pazi slika majke tvoje ne laže. P. Kanavelić, iv. 442.

b. *s objektom.*

a) objekat je ono neistinito što se riječima kaže.

aa) objekat je akuzativ koje zamjenice ili samoga supstantiva laž. Ovo što govore nije istina, pače da stvar mnogo inaka jest od onoga što oni lažu. Š. Budinić. sum. 32a. Onda čoso počne koješta lagati. Nar. prip. vuk. 202. Što je tužbe, biva, laga raja. Osvetn. 4, 15. — Da on tamne laži laže *(vrag).* V. Došen 141b. — *Amo može pripadati i ovaj primjer:* I prem mnogu da did laže, baba veli: ‚Pravo kaže'. V. Došen 165b.

bb) mješte objekta ima podložna rečenica s da. Lažuć ništa da nejmade. V. Došen 56a. I od bludnog' smrada laže da je slađi od pošteńa ... 83—84. — Da se pamet mista gane i čoviku lagat stane da gdi god je do sad bio, što je čuo il' vidio, da on nije tu ni bio, dali da je samo snio. 137b.

b) simulare, *u prenesenome smislu, pretvarati se ili pretvarati što na sebi; objekat je ono što se pretvara.* Lažu lice, lažu glavu, lažu duńe svoga krila. A. Gleđević 283b.

c) dissimulare, *u prenesenome smislu, sakrivati; objekat je ono što se sakriva.* Zemľa zasnićena pod čudom tolikim drhće uztresena trusom čudolikim, tresuć se iza dna gorkosti ne laže, gorkom tugom jadna bolest svoju kaže. I. T. Mrnavić, ist. 182. Tih bogatstvo još ne lažu hiže ke se ńiove kažu. J. Kavańin 101a. — *Amo može pripadati i ovaj primjer, u kojemu se prijevarom kaže ono što nije.* Da *(oči)* od zmije ribu lažu. V. Došen 137b.

d) objekat je čeľade kojemu se govori što nije istina, što se vara. — U narodnijem pjesmama našega vremena. Od nas pesma a od Boga zdravľe. Nas lagali, mi polagujemo. Nar. pjes. vuk. 2, 60. No je Đoko očigledna kurva, što te laže te ti blago mami. 4, 493. — *Prema predašńijem primjerima moglo bi i ovdje* tebe *biti akuzativ:* Tebe laže Maloviću Đoko. Nar. pjes. vuk. 4, 474. Laže tebe Maloviću Đoko, laže Đoko, da mu blaga date. 4, 475.

2. *sa* se, *pasivno.* Sve se ovo od ńe kaže, sve ovako jeli, nije li? ja mnim mnogo da se laže, nu se istine vele veli. I. Gundulić 302. — *Bez subjekta.* Može se ľudem lagat, a Bogu ne može. (D). Poslov. danič.

2. LAGATI, lagam, *impf.* slágati. — *U Stuli-*

Digitized by Google

ćevu rječniku: ‚accumulare' *s dodatkom da se nahodi u pisca Baraković̨a (?). — nepouzdano.*

LAGATOR, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu podrinskome.* Zem̨a zovoma Lagator. Sr. nov. 1869. 104.

LAGAV, lagva, *m. drveni sud, kaca, bačva, bure. — Od* ńem. *(bavarskoga)* lage. *— isporedi* lagva. *— Od* XVIII *vijeka u našemu jeziku, ali može biti mnogo starija riječ, isporedi češ.* láhev, *poļ.* łagiew. *— U kajkavaca i u Istri (s kajkavskijem oblikom* lagev). *— Između rječnika u Bjelostjenčevu (u latinskome dijelu):* lagev *kod* ‚dolium' *gdje se naj prije nahodi, i u Jambrešićevu (u latinskome dijelu):* veliki lagev *kod* ‚dolium'. Dokotal je lagev vina. Naša sloga. god. 13, br. 2.

LAGIN GROB, *m. mjesto u Srbiji u okrugu šabačkome.* Vinograd kod Lagina Groba. Sr. nov. 1873. 235.

LÀGIŃA, *f. polakšańe, polastica. — U naše vrijeme u Istri (gdje je i prezime, vidi na kraju). — Postaje od* lagak *(vidi* lak). Ja sam se nadejala, da ćeš ti meni lagińu delat, hćerko moja. Nar. pjes. istr. 5, 13. Lepo je bit na lagińe t. j. ne imati nikakva posla, biti bez brige. na Rijeci. F. Pilepić. Lagĺńa ‚levamen; nom. propr. fam.'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. IftSg. 43.

LÁGITI, lágîm, *impf.* lagati, *ali kao deminutiv i veće u šali nego ozbiļno. — U Vukovu rječniku:* dim. v. lagati.

1. LAGNUTI, lagnem, *impf. vidi* 1. lagati: *oblik je perfektivan, ali je u jedinome primjeru smisao imperfektivan. — U narodnoj pjesmi* XVI *vijeka.* Dvije sta mi se na vodi karale, karavši se su vjedri udarile; jedna mi drugoj: ‚Nevjernice moja, zač mi s' vazela moga ļubidraga?' ‚Lagneš mi, lagneš kako huda glava, ja ti sam hrabra i od prije znala'. *u* Š. Menčetić—Đ. Držić 510.

2. LAGNUTI, lagnem, *pf. vidi* laknuti. *— U naše vrijeme u ugarskijeh Hrvata.* Lipo je tu zemļu kopat, još je lipše s perom pisat neg s motikum zemļu kopat. od motike ruke muknu, ruke muknu u ramenih; a od pera ruke lagnu, ruke lagnu u ramenih. Lipo je tu travu kosit, još je lipše vince piti nego s kosom travu mahat. od kose ti noge muknu, noge muknu u kolenih; a od vinca noge lagnu, noge lagnu u kolenih. Jačke. 240.

LAGŃICA, *f. goruće drvo. na Rijeci.* F. Pilepić.

LAGOBORCI, Lagoboraca, *m. pl. mjesno ime, vidi u Daničićevu rječniku:* Lagoborьci, solu je. Vilskoj išla međa ‚na Pribisaļь prьstь koji jestь nadь Lagoborvce'. M(on. serb. 144 *god.* 1349). vaļa da je pogrješka što stoji ‚v' iza ‚r'.

LÀGODA, *f. ovu riječ i druge što su od iste osnove nije svagda lako razumjeti, jer se javļaju u različnijem (u dobrijem i u zlijem) smislima. — Mislim da bi osnovi* lagod- *bio smisao naj stariji: mir, mirnoća, iz kojega se mogu razviti značeńa u dobru smislu: last, udobnost, ugodnost, umjerenost itd.; u zlu smislu: slabost, odakle i obijest i zloba. — Riječ je praslavenska, isporedi nslov.* lagoda, *slabost, nevrijednost, zloća, obijest, malorus.* лагода, *mir, mirnoća, češ.* lahoda ‚lieblichkeit, süssigkeit, anmuth, das sanfte wesen' ‚dulcor, dulcedo, suavitas, iucunditas' (Jungmann). *— U našemu jeziku u dva primjera iz Istre* XVII *vijeka i našega vremena. — U prvome kao da znači: last, odmor, oblakšavańe, a u drugome: last, udobnost.* Molitva jest pomoć duši, lagoda tolu. F. Glavinić, cvit. 115a. Lägoda ‚commoditas'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. IfortSg. 32.

LÀGODAN, làgodna, *adj. postaje od* lagoda *i nalazi se u različnijem značeńima. — Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* lagodьnъ ‚convenions'; *nslov.* lagoden ‚sacht, mild; bequem; wertlos, schlecht, übel, nichtsnutz, böse; ausgelasson' (Pleteršnik); *češ.* lahodný ‚lieblich, angenehm, gelind, sanft, mild, annehmlich, anmuthig, glatt; sanft' ‚suavis, affabilis; in malam partem: blandus' ‚schmeichlerisch; zart, verzärtelt, passend, bequem' (Jungmann); *poļ.* łagodny ‚sanft, gelind' (Linde).

1. *adj.*

a. *ugodan, udoban.* Lagodnu i svetlu *(besjedu)* stvoril jest. Anton Dalm., nov. tešt. predgovor. Milost ne, što je sebi korisno i lagodno, nego što mnozima koristuje većma razgleda. B. Kašić, nasl. 217. Vrime nas uvrti u život lagodan. Đ. Baraković, jar. 75.

b. *slab.*

a) u pravome smislu. — U Stulićevu rječniku: ‚debilis, debilitatus' *gdje ima i komp.:* lagòdnijî.

b) u prenesenome (duševnome) smislu. Lagodna zač je put človika i žene. M. Vetranić 2, 381.

c) u osobitome značeńu, slab poslije bolesti (kad se čovjek istom oporavļa). — U Mikaļinu rječniku: ‚convalescens'.

c. *u Bjelostjenčevu rječniku ima kajkavski* lagoden, v. priprost, *gdje se ne zna, jeli u dobru ili u zlu smislu.*

2. *adv.* lägodno.

a. *vidi* 1, a. Ima lipo, lagodno i razumno pred ńimi čtati. Postila. A1a.

b. *bez truda?* Mogli bi . . . Leho lagodno smrtju zavaliti. I. T. Mrnavić, osm. 47.

c. *vidi* 1, c. *— U Stulićevu rječniku:* ‚debiliter, infirme, imbecilliter' *gdje ima komp.* lagòdnijê.

LÀGODITI, làgodîm, *impf. umirivati, ublažívati, kao da je ovako naj starije značeńe, vidi* lagoda *od čega postaje. — Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* lagoditi ‚convenire'; *nslov.* lagoditi ‚erquicken' (Pleteršnik); *rus.* лагодить, *slägati; češ.* lahoditi ‚mildern, lindern, sanfter machen, besänftigen; anpassen; liebkosen, schmeicheln, schön thun' (Jungmann); *poļ.* łagodzić ‚mildern, lindern, sanfter machen, besänftigen' (Linde). *— Između rječnika u Bjelostjenčevu* (lagodim, vgađam ‚tempero'. v. mešam), *u Stulićevu* (‚debilitare, infirmare') *s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva (?), u Voltigijinu* (‚temperare, lenificare' ‚mässigen, lindern').

1. *aktivno.*

a. *uređivati, prireďivati, slágati.* Vrhu pisam duhovnih *(papa Damazo)* odluči ga neka ih prigleda, prigledajući kara, karajući ih razdiļuje, razdiļujući lagodi. F. Glavinić, cvit. 410b. *— Tome je slično i značeńe miješati (n. p. vodu s vinom), raslavļati. u Bjelostjenčevu rječniku (u latinskome dijelu):* ‚tempero'; vino z vodum lagoditi ‚vinum aqua temperare'.

b. *olakšavati.* Molitva pamet čisti, voļu kripi, spomenutje lagodi . . . F. Glavinić, cvit. 115a. Naučiteļi, ki veru prosvitļuju, ufańe lagode. 855a. Post pamet čisti, voļu na dobro prigiba, spomenutja lagodi. 400a. Ufanje put k nebu lagodi. posl. 74.

c. *kad je objekat čeļade, olakšavati mu trud.* Bi gladan on ki svakoga nasićuje, žejan

Digitized by Google

ki svakoga napaja, trudan ki svakoga lagodi. F. Glavinić, cvit. 420.

d. *laskati, milovati, i u metaforičkome ili u prenesenome smislu.* Ticanje pripogibivije od sviju ćutjenja i prinemilostno lagodoće. Blago turl. 2, 154. Raskošno živuć i lagodeć svoje tilo. 2, 324. Dali se jest našlo dice sedmogodištne, tkojim buduć pritili i lagodili ih progoniteļi, da se odreku s. vire, hrabreno podnesoše muke. 2, 222. Uļudnosti koja gorštaka lagodi. M. Pavlinović, razl. spisi. 414. Lagoditi koga, riječima mazati, blazniti. M. Pavlinović.

e. *slabiti. — U Stulićevu rječniku. — nepouzdano.*

2. *sa* se, *recipročno, slágati se, sporazumijevati se.* Tada se lagodi više, da ima prisežnik pokazati . . . Stat. krč. ark. 2, 292. (1862).

LAGODNOST, *f. osobina onoga što je lagodno, vidi* lagoda. — *Od* XVII *vijeka.*

a. *prema* lagodan, 1, a. Jere putevno prignutje, sfoje hotjenje, ufanje od povraćenja, požuda, lagodnost ritko se hoće uzdalečiti. B. Kašić, nasl. 25. Radi moje li časti ili tvoje lagodnosti i koristi većma se prigibļeš. 123.

b. *prema* lagoditi, 1, a. — *U Bjelostjenčevu rječniku (u latinskome dijelu):* ‚temperamentum, temperatio, temperatura, temperies', *i u osobitome značeńu (o vremenu kad nije ni vruće ni studeno):* lagodnost vremena ‚temperies, ut temperies coeli l. aëris'.

c. *prema* lagodan, b, *a). — U Stulićevu rječniku:* ‚infirmitas, debilitas'.

d. *prema* lagodan, 1, b, *c). — U Mikaļinu rječniku:* ‚convalescentia'. — *Amo vaļa da pripada i ovaj primjer:* Ako pomast zdrav *(zdravļe?)* ne dade, liječit želiš ogań paka, s ńim ako rđa sva ne pade, lagodnosti nije traka. J. Kavańin 403a.

LAGODOBNOST, *f. u Voltigijinu rječniku:* ‚temperatura, temperie d' aria' ‚eine gemässigte art der dinge, als der luft ec.'. — *Riječ nepouzdana, jer je po svoj prilici uzeta iz Bjelostjenčeva rječnika (vidi* lagodnost, b) *i trebalo bi čitati* lagodnost.

LAGODSTVO, *n. samo u Stulićevu rječniku uz* lagodnost.

LAGODUŠIĆI, *m. pl. ime plemenu i selu u Lici. — Pomiše se* XV *i* XVI *vijeka.* Čuju da se je nika rota učinila v Lagodušićih . . . I tu pristupivše plemeniti ļudi Lagodušići po imeni Kosići i Hrančići i Radušići i Tvrdčići i Plavšići . . . Mon. croat. 167. (1497). Anton Kosić z Lagodušić. 182. (1501). To je bilo v Lagodušićih polak kaštela. 184. (1503). Kada pridosmo na lice zemļe, tu pridoše Lagodušići. 196. (1510). Matijem Radušićem z Lagodušić. 204. (1513).

LAGOĐAHAN, lagođahna, *adj. dem.* lagodan. — *isporedi* lagođašan. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚nonnihil debilitatus'.

LAGOĐAHAT, lagođahta, *adj. u Stulićevu rječniku uz* lagođahan. — *nije dosta pouzdano.*

LAGOĐAŠAN, lagođašna, *adj. samo u Stulićevu rječniku uz* lagođahan.

LAGOĐEŃE, *n. djelo kojijem se lagodi.* Zašto tolika lagodjenja ovoj puti što ima bit jizbina crvi? Blago turl. 2, 168. — *Amo pripada i ovaj primjer u kojemu jamačno štamparskom griješkom stoji* lagoleńe *mj.* lagođeńe *(smisao nije dosta jasan).* On koji vidijaše u srcu ńihovu potištenos od misli, a čujaše u riječi lagoleńe . . . S. Rosa 94a.

LAGOTAN, lagotna, *adj. vidi* lagodan. — *U Bjelostjenčevu rječniku: (kajkavski)* lagoten ‚debilis, exiguus'. v. mlahav; *u Jambrešićevu:* lahoten *(sic)* ‚debilis'; *u Stulićevu:* lagoten, v. lagodan *iz Bjelostjenčeva; u Voltigijinu:* ‚debole, leggerino' ‚leicht, gering'. — *Ima i adv.* lagotno *u Bjelostjenčevu rječniku:* ‚debiliter, exigue'.

LAGOVA ČESMA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu crnoriječkome.* Niva kod Lagove Česme. Sr. nov. 1870. 318.

LAGOVATI, lagujem, *impf. riječ nepoznata značeńa (zar je srodna s* lagati, laskati?) *u dubrovačkoj poslovici* XVII *vijeka.* S kijem je zimovat, nije ga lagovat. (D). Poslov. danič.

LAGUČ, *m.* dolńak žrvań. u Brodu. F. Hefele.

LÀGÛHAN, làgûhna, *adj. dem.* lagak *(vidi* lak), *isporedi* 1. *i* 2. lagahan. — *Samo u narodnijem pjesmama našega vremena: u svijem je primjerima* na noge lagu(h)ne, *te se poznaje samo acc. pl. f. nominalne deklinacije. u onoga dijela našega naroda što ne izgovara* h, *glasi* lâgûne. — *Između rječnika u Vukovu:* lâgûn, vide lagahan *s dodatkom da se govori u Hercegovini. vaļa da je sam Vuk načinio nom. sing. m.* lagun, *kojemu nema drugdje potvrde. — I ovdje je zabiļežen akcenat po Vukovu rječniku, ali prema* lagúšan *vaļa da bi uprav bio akc.* lagúhan, lagúhna. Miloš skoči na noge lagune. Nar. pjes. vuk. 2, 477. Usta Vuče na noge lagune. 3, 380. Skoči Ale na noge laguhne. Nar. pjes. hörm. 1, 117. Osman skoči na noge laguhne. Smailag. meh. 32.

LÀGUM, *m. poduļi prokop ispod zemļe. — Od tur.* lagym, lagum. — *Akc. je ovdje zabiļežen po Vukovu rječniku; u Ivekovićevu je* lâgûm; *a ja sam čuo* làgum. — *Od* XVIII *vijeka.*

a. *kod opsade graďa, prokop što neprijateļi načine do ispod bedema, pa ondje meću praha (baruta) ili drugo što praskavo tako da se može zapaliti i rastrijeskati bedem. — Između rječnika u Vukovu* (‚die mine' ‚cuniculus': potkopati ili podmetnuti lagum ‚eine mine anlegen' ‚cuniculum ago', cf. tavnik). Učinit podkope aliti lagume. S. Margitić, fala. 157. Ali Turci nigda ne pristaju, juriš čine, lagum podkopaju. And. Kačić, razg. 152b. Turci žestok lagum užegoše, po Sigeta u lagum digoše. 178a. Da će se grad lagumom u ariju baciti. M. Dobretić 136. Za koliko se godina Biograd jest zidao? ipak za tri miseca barutom i lagumi svega razorišo. Đ. Rapić 397. Nas će Turci lagumom dignuti. Nar. pjes. vuk. 2, 503. Gdi će biti lagum pod Moravom? 2, 503. Pod Turke je lagum potkopala, i na lagum Turke namamila; kad lagumu živu vatru dade, odletiše pod nebesa Turci. 3, 564. Bije Beča sa četiri strane, s jedne strane iz topova bije, s druge strane juriš bez prestanka, s treće strane lagum potkopava, a s četvrte kumbarama pali. 3, 46. Pod kulu mu šanac primakoše, s druge strane lagum zakopaše. 4, 442. Jer mu bješe ogań odolio od lagumah koje podžegoše. Pjev. crn. 89b. Svu Oziju u lagum digoše. 306a.

b. *vidi u Vukovu rječniku:* (u Srijemu) u brdu iskopan podrum za vino ‚art keller' ‚cellae genus'.

LAGÙMATI, lagùmâm, *impf. lagumom disati u vazduh. — U narodnijem pjesmama našega vremena.* I čuvajte bedem ispod crkve, e će Turci lagum potkopati i lagumat crkvu manastira. Nar. pjes. vuk. 5, 118. Da veliki lagum zakopamo, da ńegovu vojsku lagumamo. 5, 366.

Digitized by Google

Lagumaše prebijelu kulu. Nar. pjes. petr. 1, 246. Htio je lagumati kuću. V. Bogišić, zborn. 600.

LAGÙMĢIJA, *m. čovjek (vojnik) kojemu je posao potkopavati lagume. — Od tur.* lagumġy. *— Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚der minirer' ‚cunicularius'). Svega jula ne pristaše Turci jade dajuć Beču bijelomu, lagumġije lagume žegući . . . And. Kačić, razg. 238a.

1. LÀGÛN, *adj. vidi* laguhan.

2. LAGUN, *m. nejasna riječ u narodnoj pjesmi našega vremena.* Gradi lagun na vodici hladnoj, tu će doći mlađahne divojke i doći će mlade udovice. Nar. pjes. marjan. 143.

LAGÚŠAN, lagúšna, *adj. dem.* lagak (lak). — *isporedi* laguhan. — *U Vukovu rječniku.*

LAGVA, *f. vidi* lagav. Na stolu je lagva, va lagvi je vino. Jačke. 31. Lagva, sud drveni za piće. Zemj. 1871. 3.

LAGVAR, *m. čovjek što gradi lagve. — U Jambrešićevu rječniku (u latinskome dijelu):* ‚doliarius'.

LAGVIĆ, *m. dem.* lagav. — *U Bjelostjenčevu i u Jambrešićevu rječniku (u latinskome dijelu):* ‚doliolum'.

LAGVIĆAK, lagvićka, *m. dem.* lagvić. — *U Jambrešićevu rječniku (u latinskome dijelu):* ‚doliolum'.

LAĢUVER, *m. arap. tur.* laġüverd ‚Lapis lazuli', *modri kamen sa zlatnijem žilama, cijeněn je ali nije dragi kamen. — U naše vrijeme.* Stare kujunġije Cincari prave ga *(tirkis)* u našoj zemji po nekim mestima i taj se zove ‚laġuver'. Đ. Popović, poznav. robe. 14.

LAH, *f. vrlo sumniva riječ u knizi* XVI *vijeka. po svoj prilici treba čitati* laž. Ova *(osma)* zapovêd zakraćuje vsaku ‚laah', vsako lastenje i vsako zlogovorenje na iskrńega. Š. Budinić, sum. 39b.

LAH, LAH-, *vidi* vlah, vlah-, lag-, lak-.

LAHALO, *m.* pretjeralac, koji pretjeruje. Slovinac. 1880. 389.

LÁHÂŃE, *n. djelo kojijem se laha (vidi* 1. lahati). — *U Stulićevu rječniku.*

1. LÁHATI, lâhâm, *impf. u Stulićevu rječniku:* ‚celeriter egredi', *dakle bi značilo brzo izlaziti. može biti da je ovakovo značeńe bilo u Dubrovniku za Stulićeva vremena; sad je živa riječ u Dubrovniku, i znači: hoditi brzo uopće, a to u ńekom podrugljivome smislu, n. p.* ‚Što lahaš? pomirili su se'. P. Budmani.

2. LAHATI, laham, *impf.* pretjerivati, tal. ‚esagerare'. Slovinac. 1880. 389.

LAHATI SE, laham se, *impf. vidi* lakomiti se. — *U jednoga pisca Hercegovca našega vremena.* Nećemo se lahat za tuđijem. Osvetn. 3, 43. A ćesaru neće pomoć pravda, jer se laha na tuđa ogńišta. 6, 67.

LAHCE, *n.? ili f. pl.? ime zaseoku u Bosni u okrugu sarajevskome.* Statist. bosn. 29.

LAHČATI, *vidi* lakčati.

LAHČE, *n. mjesno ime. — Prije našega vremena.* Spom. stoj. 185.

LAHČÌNA, *vidi* lakčina.

LAHIŃA, *f. ime vrelu.* Marindol kod Karlovca. D. Hirc.

1. LAHNUTI, lahnem, *pf. uzeti, uhvatiti, zgrabiti. — Može biti da je srodno s* latiti *(kao da je deminutiv) ili još više s* lajati, *vidi* 2. lajańe.

1. *aktivno. — U jednoga pisca Hercegovca našega vremena.* Kad se prenu, lahnu dugu po srijedi dijku. Osvetn. 3, 8. Borci staše da dušicom dahnu, i da gladni krišku hljeba lahnu. 3, 103. Da je *(glavu)* zdravu ne puste bježanu, već da mu je kô izdajnu lahnu. 3, 133. Jednoć gejak snese kabo mlijeka i zamoči da mu ga razbijeli, ne bi l' imo veće srkat bijela, al' Morača lahnu mu ga cijela. 5, 103. Jer svrvili šiši i goliši ter lahnuše Loju rańenoga pa snesoše na čaršiju glavnu. 6, 79. Polećeli niz brda soldati ter se love na kapiju prvu kano momci udaćnoj djevojci, ko će prije lahnuti joj ruku. 7, 50.

2. *sa* se, *refleksivno.*

a. *s genetivom, uhvatiti se, doći. — U istoga pisca u kojega ima i aktivni oblik.* Da se voljan lahne Gore Crne. Osvetn. 5, 6.

b. *s prijedlogom* na *i akuzativom, popeti se (na koňa). — U jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka.* Ne taknuf strimena na koňa se lahnu. Đ. Baraković, vil. 37.

2. LÁHNUTI, *vidi* laknuti.

LÀHOR, *m. tihi vjetrić, povjetarce. — isporedi* lahoriti. — *U naše vrijeme.* Lahor, Lavor, ggr. ‚brise, sanfter wind überhaupt', tal. ‚aura, uzza', frc. ‚brise, fraicheur', egl. ‚breeze, cat's paw'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. *i u Popovićevu rječniku:* gelinder wind *kod* wind.

LAHÒRÊŃE, *n. djelo kojijem (vjetar) lahori. — U Vukovu rječniku* (lavòrêńe).

LAHÒRITI, lahòrîm, *impf. tiho duhati, piriti, pirkati (o vjetru). — U Vukovu rječniku (s* v *mj.* h): lavòriti ‚sanft wehen' ‚de vento leni et miti': vjetar po malo lavori. — *Mislim kako i Daničić* (kor. 24) *da* v *stoji mj. pravilnoga* h.

LAHOTAN, lahotna, *adj. vidi* lagodan. — *U Jambrešićevu rječniku: (kajkavski)* lahoten ‚debilis', *i u Stulićevu:* v. lagodan *iz Habdelićeva.*

LÀHŠATI, *vidi kod* lakšati.

LAHŠÌNA, *vidi* lakšina.

LÀIK, *m.* λαϊκός *(od* λαός, *puk),* laicus, *čovjek što nije svećenik. — Od latinske riječi ili od tal.* láico. — *Od* XVI *vijeka (vidi* b).

a. *uopće čovjek što nije svećenik, što je svjetovňak.* Ako pokornik bude laik. B. Kašić, rit. 54. Toliko prima laik u samoj ostiji koliko misnik u osti*(ji)* i kaležu. I. Držić 393. Nek drugi misnik sudi misnika posvećenoga, a laici i nesveti ljudi ne mogu. I. Ančić, svit. 67. More narediti kleriku da promlati drugoga klerika a laiku laika. 75. Kanon koji zabrańuje laika ili svitovnoga za episkopa rediti. A. Kanižlić, kam. 44.

b. frater conversus, *u manastirima (osobito fratarskijem) čovjek što pripada redu kao i misnici, ali se bavi samo domaćijem poslom a ne crkvenijem.* Mnisi stijahu se držati ga kako laika. Mirakuli. 7. *(Opat)* š nim posla jednoga laika. Pril. jag. ark. 9, 70. (1520). I u svakomu svetomu redu *(fratarskome)* dvi su vrste čeljadi: jedni se zovu laici to jest ne posvećeni . . .; ove uzimaju misnici, da im služe u stvari svitovne . . . I. Ančić, ogl. 115. Nahodeći se Paskval laik u manastiru. J. Banovac, pred. 138.

c. idiota, *s toga što su sredńega vijeka gotovo sami redovnici i uopće svećenici* (‚clerici') *bili učeni ljudi, ostalo je do dana današńega, da se* laik *zove čovjek nevješt kakvoj znanosti.* P. Budmani.

LÀINOVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* G. Jovo Lainović koji se rodio u Novome u Boki

Digitized by Google

od roditél|â iz Foče u Ercegovini. Vuk, nar. pjes. 1, vi.

1. LÂJ, lâja, *m. vidi* lavež. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* I *(pas troglavi)* ostavi ončas krute laje. J. Kavańin 392a. Tu božica od osveto svej teftiši neprostivo ńihov šaptat, laj i smeto. 442a. — *Po tijem primjerima vaļa da pripada amo i ovaj, a ne pod* 1. laja: Ujeda ih riječim, lajom, i ogariva svojom čajom. J. Kavańin 57b.

2. LAJ, *m.(?) nejasna riječ na jednome mjestu* XVIII *vijeka; stoji uz* pas *i kao da znači* lajavac. Po pržini kraj Dunaja teku u pored tri psa laja. J. Kavańin 283a. *(misli se na grb slavonski kako je naslikan u* M. Orbin, il regno degli slavi. 242).

1. LAJA, *f. lavež, isporedi* 1. laj. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Vučica . . . bune se ne boji ni laja od pasa. M. Vetranić 2, 327. Od pasa prid lajom. 2, 276.

2. LAJA, *f. ime domaćijem životińama.*

a. *ovci.* Bruvno, Bosna. D. Hirc. F. Kurelac, dom. živ. 32. Laja, crna ovca. D. Trsteńak. Lâjâ, ime lajnstoj t. j. crnoj ovci. u Dobroselu. M. Medić.

b. *kozi.* Bastaja, Daruvar. D. Hirc.

LÀJALAC, lājaoca, *m. onaj (uprav pas, a u prenesenome smišlu i čovjek) koji laje.* — *U Mikaļinu rječniku:* lajalac, koji laje ‚latrator'; *u Belinu:* ‚abbajatore, propriamente cane che abbaja' ‚latrator' 2a; *u Stulićevu:* lajalac *i griješkom* lajaoc ‚latrator, met. oblocutor'.

LÀJALICA, *f. žensko što laje, isporedi* lajalac. — *U Belinu rječniku:* ‚abbajatrice' ‚latratrix' 2a, *i u Stulićevu:* ‚quae latrat'.

LAJAN, lajna, *m. vidi* lajno. — *Samo u rukopisu glagoļskome* XV *vijeka.* Pismo ih takoje zove gudcem, ki ne tiče ni v jedno vrime cvita, ko obaļuje se vsь v lajan. Starine. 23, 74. (1496).

1. LÀJÂŃE, *n. djelo kojijem se laje (vidi* 1. lajati). — *Stariji je oblik* lajanje. — *Između rječnika u Belinu* (lajanje ‚abbajamento, propriamente il bajar del cane' ‚latratus' 1a), *u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Stulićevu, u Vukovu.* Ki *(psić)* lajanjem svojim zece vzdviže. Naručn. 2b. Ovi mrmńavci jesu oni koji paze stada djavaoskoga, od koga neće da se izgubi nijedna ovca, i ako se odijeli koja od krda djavaoskoga i obrati se k Isukrstu oni ju progone s lajanjem i klańem govoreći zlo i mrmńajući . . . M. Radnić 17a. Psi zaglušuju svojim lajanjem susistvo. A. d. Bella, razgov. 72. Bestimaturi ga krune svetogrdnim lajańem. J. Banovac, pripov. 58.

2. LAJAŃE, *n.* insidiae, *zasjeda, busija, uprav djelo kojijem se laje (glagola* lajati *u ovome značeńu nema u našemu jeziku; ali ima stslov.* lajati, lają ‚insidiari'; *može biti u svezi s* lov *i* loviti). — *U knigama pisanima crkvenijem jezikom (u starijim oblicima* lajanije, lajanje), *a između rječnika u Daničićevu* (lajanije ‚insidiae'). Sêti jego i lajanija rastrьgь. Stefan, sim. pam. šaf. 25. Krьstomь ograđajemi vragu protivļajem se ne boješti se kazni jego ni lajan*(j)*a. Mon. serb. 83. (1275—1321). Ne ustraši se kramoly jego ni lajanija. Danilo 85.

LÀJAST, *adj. vidi* lajav. M. Medić.

LAJATEĻ, *m. vidi* lajateļstvo. — *U Stulićevu rječniku:* ‚nascondiglio' ‚latebrae' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.* — *nepousdano.*

LAJATEĻSTVO, *n. vidi* 2. lajańe. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚insidiae'.

LÀJATI, lājêm, *impf. ispuštati iz sebe glas kao pas (obično se shvaća kao onomatopeja* bau bau *ili* vau vau). — *Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* lâjâ, *impt.* lâj, lâjmo, lâjte). — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* lajati, *rus.* лаять, *češ.* láti, *poļ.* lajać; *ima i lit.* loti *i let.* lāt. — *Korijen je* la, *a* j *umeće se samo radi zijeva (isporedi* lavež); *može biti da je* la *onomatopeja (isporedi* latrare). — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚latrare'), *u Mikaļinu* (‚latro, oblatro, allatro, conlatro'), *u Belinu* (‚abbajare' ‚latrare' 2a), *u Bjelostjenčevu* (lajem ‚latro, baubor'; v. baukam. 2. lajem kot lisica ‚gannio'. 3. lajem na drugoga ‚obloquor'), *u Jambrčšićevu* (lajem ‚latro'; lajem jakti lisica ‚gannio'), *u Stulićevu* (‚latrare'), *u Voltiģijinu* (‚bajare, latrare' ‚bellen'); *u Vukovu:* 1. ‚bellen' ‚latro'. — 2. ‚schimpflich für reden' ‚gannire' *s primjerima:* Sve laje za ńim koješta. Šta laješ? Ne laj (‚halt's maul'); *u Daničićevu* (‚latrare').

1. *neprelazno.*

a. *u pravome smislu.*

a) o psu (pas laje i od radosti, ali se obično misli da laje od ļutine), i o čeļadetu kad ispušta glas kao pas.

aa) uopće. Jako besni pasь laje. Glasnik. 10, 251. Kako psi lajahu. Aleks. jag. star. 3, 274. Jao vam, psi nimi ki nećete lajati. Naručn. 99a. Psi počeše lajati. Zborn. 44b. A kako laje jak *(pas).* N. Naļeśković 1, 183. Pas pakļeni laje i straši nage sjeni. G. Palmotić 2, 455. Laje ali ujisti ne more. I. Ančić, svit. 245. Psi priļuti, ki kad laju . . . P. Hektorović(?) 91. I za vuci laju i skoču *(psi).* J. Kavańin 378b. Pas svezan u singiru, koji more lajati al' ujest ne more. F. Lastrić, od' 195. Nek laje, samo da ne ujeda. (Z). Poslov. danič. Da nit' reži, niti laje *(pas).* V. Došen 117a. Rugajući se čauš laje, kažuć svatom, da bi kučka. 158a. Da tko sa psim lajat stane . . . 190a. Linac veli: ‚Garov laje'. 256a. Kera laje, švaler hleba daje. Nar. pjes. vuk. 1, 632. Ne laje kuca sela radi nego sebe radi. Nar. posl. vuk. 201. Pas koji (mnogo) laje ne ujeda. 246. Što pas više laje, maće ujeda. 359. Kučka nek laje a žena nek muči. V. Bogišić, zborn. 46.

bb) kad se izriče ono radi čega pas laje, može stajati: aaa) u acc. s prijedlogom na. Pas privezan može lajati na čovjeka. M. Divković, nauk. 98b. Psi na nas laju. M. Radnić 217b. Na ń ne laja *(šćenac mnoštvo).* J. Kavańin 10b. Psi na nebo obnoć laju. V. Došen 133a. Šibe, kerče! ne laj na švalerće. Nar. pjes. vuk. 1, 632. Ko na zvijezde laje, ispašće mu zubi. 149. Maniti i na zvijezde laje. 175. Pas i na zvijezde laje. 246. Teško vuku, za kimo ne laju i junaku za kim ne govore. 313. Da ne laju paščad na proroka. P. Petrović, gor. vijen. 71. — *bbb) u istome ili sličnome smislu nalaze se prijedlozi* za *(s instr.),* suprotiva *(s dat.),* oko *(s gen.).* Nije onđe vuka, za kojim psi ne laju. Nar. posl. vuk. 216. — Pas laje suprotiva neprijateļem. I. T. Mrnavić, ist. 172. — A svi grijesi kako kučki oko ńega lajati će. B. Zuzeri 37.

b) kaže se gdjegdje i o drugijem životińama u kojijeh nije isti glas kao u psa.

aa) o lisici. Sa Tatinca lajaše lisica. Nar. pjes. vuk. 4, 176. Sa Tatinca što laje lisica ono jeste Lazare Mutave. 4, 177.

bb) o vuku. Nenavidni ovčarom vukova, koji laju a ne ujedau. A. T. Blagojević, pjesnik. 50.

cc) o jazavcu. Jazvi laju a jehine buču. Osvetn. 4, 70.

Digitized by Google

dd) o lavu, vidi lav.

b. *u prenesenome smislu.*

a) o buci što čini što neživo. Trbuh laje, glad nemoć zadaje. Osvetn. 4. 33. Sa ńih laju topi nanizani, i iglarke polajuju dl̨ke. Osvetn. 5, 107.

b) o čeľadetu, zlo govoriti, psovati, bezobrazno govoriti, pa i u ne posve zlome smislu, vikati.

aa) uopće. Pust' ľudi da laju. F. Lukarević 88. Beznanac neka bode, i nenavis neka laje. J. Kavańin 79a. Okolo lajućih eretika. A. Bačić 156. Jedni se sve karaju, koju i laju svako zlo govoreći. J. Banovac, pripov. 201. Niti smo vas zvali da lajete; što god bo govorite jesu laži. A. Kanižlić, kam. 315. Onda didi smradno laju. V. Došen 165b. Dal' kad laju i kad psuju *(proždori).* 185a. A i onda dok si mlada bila, ništa dobra nisi učinila nog lajala kako i sad lješ. M. A. Reľković, sat. D6a. Kada lajaše i podrugivaše se sa mnom neprijateľi moji. G. Peštalić 14. Ne laj! (kaže se kad ko pogano govori, psuje, kune, nesramne riječi izušća). Nar. posl. stojan. 111. Ne laj, kako ti to smiješ reći? S. Ľubiša, prip. 72.

bb) može se izreći o kome ili o čemu se zlo govori (isporedi a, *a) bb)), i to prijedlozima: aaa)* na *s acc.* Krivovirci na rožario laju. A. Kanižlić, utoč. 234. A ti na ńi bisna lješ. V. Došen 125b. Koji laju na iskrńoga. S. Rosa 78b. — *bbb)* za *s instr.* A pokojne odkapaju *(nenavidni),* kad za ńima bisno laju. V. Došen 134a. — *ccc)* protiva *ili* suproć *s dat.* Kako psi bisni laju protiva meni. P. Radovčić, način. 291. Zaludu laju svi eretici protiva crkvi. A. Bačić 157. Da ne lajem suproć onimi. A. d. Bella, razgov. 72.

2. *prelazno, objekat je ono što se izušćuje lajući (obično u prenesenome smislu).*

a. *ako je objekat* to, što *(relativno) itd. može biti glagol i u pravome smislu.* Što pas laje vjetar nosi. Što pas na zvijezde laje to Bog ne sluša. Nar. posl. vuk. 359. To im jezik i sad laje. V. Došen 165b.

b. *objekat je supstantiv kojijem se u kratko izriče smisao onoga što se govori.* I smrad svaki kada laje *(bludnica).* V. Došen 97b. Kad sramotno ne pivaju i smrad svaki kad ne laju *(svati).* 152b. Jor pogrdo takve laje, zao izgled da svim daje. 153a. Svaku tamnost bisno laju. 169b.

c. *objekat su same riječi* (oratio recta) *što se izgovaraju.* Ter ovako (ko pas) laje: ‚Zdrav, moj dragi meštre!' A. Vitaľić, ostan. 100. Kao crv grize iznutra dušu, lajući: ‚Što si učinio?' F. Lastrić, ned. 76. Na rimskoga papu lajati ‚anathema' to jest proklestvo, jest opačina. A. Kanižlić, kam. 355—356.

d. *mj. objekta ima podložna rečenica s* da (oratio obliqua). Tu Demokrit plaća veoma svojim sljednikom ki sneć laja, da od prašaka i od atoma svijet se učini s ńih micaja. J. Kavańin 443a. A sam proždor bisan laje, da za Boga on ne ľaje. V. Došen 186a.

LÀJAV, *adj. koji (mnogo) laje (u pravome a još češće u prenesenome smislu). — U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (‚latrans'), *u Vukovu* (‚der eine böse zunge hat, böszüngig' ‚qui linguae acerbae et immodico liberae est', cf. jezičan).

a. *u pravome smislu, o psetu.* Lajava kučka selo učuva. Nar. posl. vuk. 165.

b. *u prenesenome smislu, o čeľadetu (vidi* lajati, 1, b, *b)).* Lajavoj seki celivi rijetki. Nar. posl. vuk. 165. Imao hero zlu i lajavu ženu. Nar. prip. vrč. 86. Zla godina i lajava žena. 215. Reče se za lajavo žensko. Vuk, poslov. 240. Napao na ženu lajavu i krvomutnu. S. Ľubiša, prip. 144. — *I u ovome se primjeru govori o čeľadetu kao o psetu:* Čujete li lajavoga kusova a šarenoga kudrova kako slično veze a lijepo laže? Pravdonoša. 1851. 80.

c. *u prenesenome smislu, o jeziku.* Lajav (jezik) što više zbori, mańe se mori. Nar. posl. vuk. 165. Zla i lajava jezika. V. Vrčević, niz. 310.

LÀJAVAC, läjâvca, *m. lajav pas, ali češće u prenesenome smislu (vidi* lajati, 1, b, *b)) čovjek. — Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚abbajante, che abbaja' ‚latrans' 1a; ‚abbajatore, propriamente cane che abbaja' ‚latrator' 2a), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* lajavec, lajavica, koji ali koja laje ‚latrans, latrator, foem. latratrix'), *u Stulićevu* (‚latrans'), *u Voltiǵijinu* (‚bajatore, cialtrone' ‚plauderer, schwelger'), *u Vukovu* (čovjek zla jezika ‚mensch der eine böse zunge hat' ‚homo linguae acerbae et immodice liberae' *s dodatkom da se govori u Boci).* Ne odgovoriti lajavcu jest rasrditi ga. M. Radnić 19a. Razumite li vi, niki lajavci i lajavice, kojeno tolike nepoštene i smrdeće riči govorite? J. Banovac, razg. 68.

1. LÀJAVICA, *f. lajava kučka, ali češće u prenesenome smislu (vidi* lajati, 1, b, *b)) žensko čeľade. — Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaľinu* (lajavica, koja laje ‚oblatratrix') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (‚abbajante, che abbaja' ‚latrans' 1b; ‚abbajatrice' ‚latratrix' 2a), *u Bjelostjenčevu (vidi kod* lajavac), *u Stulićevu* (v. lajalica), *u Voltiǵijinu* (‚ciarliera, cianciatrice' ‚plauderinn'), *u Vukovu* (žensko zla jezika ‚frauenzimmer das eine böse zunge hat' ‚mulier linguae acerbae et immodico liberae'). Razumite li vi, niki lajavci i lajavice, kojeno tolike nepoštene i smrdeće riči govorite? J. Banovac, razg. 68.

2. LÀJAVICA, *f. dosadno pjevańe kao lajańe. — U narodnoj pripovijeci našega vremena.* Onda lacman uzjaše na ń *(đavola),* ali mjesto pjesne zaintači u lajavicu: ‚tralala, tralala' itd. Dodije se đavolu, pa upita lacmana: ‚Ima li još koliko od te prokleto lajavice?' Nar. prip. vrč. 139.

LÁJBAC, lájpca, *m.* zovu u bosanskoj Krajini neki fermen ali je različitiji od običnoga. Ľ. Stojanović. — *Od ńem.* leib.

LAJČAN, *m. ime ovnu.* Vetovo, Požega. D. Hirc.

LÂJDICA, *f. u Vukovu rječniku:* vide čunak *s dodatkom da se govori u Hrvatskoj u krščana. — To je sama riječ* ladjica *u kojoj su premješteni glasovi* d *i* j.

LAJEV DO, Lajeva Dola, *m. ime selu u Crnoj Gori u katunskoj nahiji.* Glasnik. 40, 18.

LAJFER, *m. ime psu.* Bastaja, Daruvar. D. Hirc. — *Od ńem.* läufer. — *isporedi* lafor.

LAJHA, *f.* fraus, *prijevara. — Postańe vidi kod* lajhati. — *U glagoľskome rukopisu* XV *vijeka.* Čineći hinbe i lajhe proti tebi i proti iskrńemu. Koluničev zborn. 3. Ako te lajhe i hinbe ke se čine ako su vazda proti zakonu Božiju ali proti zakonu sega svita. 4.

LAJHAR, *m.* fraudator, *varalica. — Od srvńem.* leichaere, leicher. — *Riječ je kajkavska. — U Stulićevu rječniku:* v. varalac *s dodatkom da je uzeto iz Habdelićeva.*

LAJHARIJA, *f. vidi* lajha. — *Postaje od* laj-

Digitized by Google

har *talijanskijem nastavkom* eria *(ńem.* erei). — *U glagolskome spomeniku* XVI *vijeka.* Sebi činećі s prehimbom i lajharijom. Mon. croat. 283. (1581).

LAJHARITI, lajharim, *impf. vidi* lajhati. — *Postaje od* lajhar. — *U Stulićevu rječniku:* v. varati *s dodatkom da je uzeto iz Habdelićeva.*

LAJHATI, lajham, *impf.* fraudare, *varati.* — *Od srvńem.* leichen. — *U glagoļskom rukopisu* XV *vijeka.* Ki hiniš i lajhaš tvoga iskrńoga. Kolunićev zborn. 3. Vazda ka(da) ti hiniš i lajhaš . . . to jest vazda smrtni grih. 4.

LAJICA, *f. ime ovci.* Vetovo, Požega. D. Hirc.

LAJIN, *m. ime ovnu.* F. Kurelac, dom. živ. 32.

LAJIŠ, *m. vidi* lajin. — *U narodnoj zagoneci našega vremena.* Pun tor ovaca, među ńima sam lajiš bleji. *odgonetļaj:* pop u crkvi. Magazin. 1869. 124. — *isporedi* lajiša.

LAJIŠA, *m. vidi* lajiš. Pun tor ovaca, među ńima sam lajiša bleji. — Crn lajiša među ovcama bleji. Nar. zag. nov. 173.

1. LAJKA, *f. ime ovci.* F. Kurelac, dom. živ. 32.

2. LAJKA, *f. ńešto što laje.* — *U narodnijem zagonetkama našega vremena.* Lajka laje, daleko se čuje. *odgonetļaj:* pratļača. Nar. zag. nov. 175. Lajka laje u dolini, čak se čuje u borini. *odgonetļaj:* puška. 184. Lajka laje u Morave, čak se čuje u dubrave. *odgonetļaj:* sjekira. 204.

1. LAJKO, *m. ime konu.* F. Kurelac, dom. živ. 10.

2. LAJKO, *m. u narodnoj zagoneci našega vremena.* Kad pade fratar iz međe, lajko ga odmah pojede. *odgonetļaj:* jaje(?). Nar. zag. nov. 75.

LAJKOVA, *f. kao da je mjesno ime u Boci kotorskoj.* — *U narodnijem pjesmama* XVIII *vijeka.* Koji Lajkovom k Ledenicam odmaknu se od Perasta. Nar. pjes. bog. 184. Koji za brdo za prije pobjeći, koji Lajkovom bandom Ledenica. 187.

LAJKOVAC, Lajkovca, *m. mjesno ime u Srbiji u okrugu vaļevskome.* Lajkovac, *selo.* K. Jovanović 105. Lajkovac, *zaselak.* 102. Dońi Lajkovac, *selo.* 103.

LAJKOVINA, *f. mjesno ime.* — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Po široku poļu Lajkovini. Pjev. crn. 38b.

LAJNEN, *adj.* stercorarius, *koji pripada lajnu.* — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka. (Mravļe)* u muhe lajnene se stvoriše. M. Vetranić 2, 167.

LÂJNO, *n.* stercus. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* lajno, *češ.* lejno, *poļ.* łajno. — *Nepoznata postaña.* — *U knigama pisanima crkvenijem jezikom, a u naše vrijeme još u Istri.* — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (svinsko lajno ‚succerda' *kod* svinski, *a u latinskome dijelu pod* excrementum *i* stercus), *u Stulićevu* (v. gnoj *iz Bjelostjenčeva), u Daničićevu* (‚stercus'). Ijadehu lajna. Glasnik. 10, 224. Svinije lajno . . . s maslomь polagaj na ranu. Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 103. Lajna suha lastoviča. 110. Lajnom vodu oskvrni. Š. Kožičić 44a. Zame komad lajna i klade ga na ogań. Nar. prip. mikul. 139. Lajno, *pogan goveđa.* F. Kurelac, dom. živ. 29. Lâjno, stercus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. IIftg. 5.

LAJO, *m. ime ovnu (u Istri).* F. Kurelac, dom. živ. 63. — *isporedi* lajin.

1. LÀJOTINA, *m. i f. lajavac, lajavica.* — *vidi kod* 2. lajotina.

2. LÀJOTINA, *f. laž (ono što se laje).* — *U naše vrijeme u Istri.* Lajôtina ‚gannitor seu gannitrix; mendacium'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. IIftg. 53.

LÀJTMAN, *adj. vidi* poručik. — *Od ńem.* leutnant *(franc.* lieutenant). — *isporedi* laćman *i* lajtnant. — *U naše vrijeme.* A podviknu Pavle kapetane . . . On i lajtman ate otiskoše. Hrv. nar. pjes. 4, 147.

LÀJTNANT, *m. vidi* poručik, lajtman, laćman. — *Nemam pismene potvrde (ipak vidi* lajtnantovica), *ali sam čuo ovu riječ.* P. Budmani.

LÀJTNANTOVICA, *f. lajtnantova žena, vidi* laćmanovica. — *U jednoga pisca Slavonca* XVIII *vijeka.* Jedna lajtnantovica i jedna barjaktarica. M. A. Reļković, sabr. 11.

1. LÀJÛŠ, lajúša, *m. lajavac.* — *U naše vrijeme u Istri.* Lajûš ‚latrator', gen. lajūšâ. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 48.

2. LAJUŠ, *m. ime muško, maģ.* Lajos ‚Ludwig'. Lajuš, kraļ ugrski. P. Vitezović, kron. 108. Po Lajuša kraļa smrti. 138.

LAJUŠEV, *adj. koji pripada Lajušu.* Marija kći Lajuševa. P. Vitezović, kron. 108.

LAJZ, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkome.* Livada kod Lajza. Sr. nov. 1868. 208.

1. LÀK, *adj.* levis; facilis, *uprav koji malo tegli, a od toga značeńa postaje drugo: koji postaje bez truda, koji se može učiniti bez truda (isporedi obadva značeńa u ńem.* leicht). — *Suprotno je* tĕžak. — *Postaje od starijega oblika* lьgькъ *(praslav.* lьgъkъ) *tijem što se prvo* ь *promijenilo na* a, *a drugo je ispalo u svijem oblicima u kojima se poslije* k *nalazi vokal, te bi osnova bila* lagk- *a nominalni nom. sing. m.* lagak, *ali su se kod toga dogodile ńeke promjene: a) g ispred bezglasnoga* k *postalo je bezglasno* (k), *te je onda ispalo i osnova je postala* lak-; *tako vaļa da se dogodilo u velike većine štokavaca. u tome je slučaju po drugijem oblicima nastao nominalni nom. sing. m.* lak; *b) u sjeverozapadnijem krajevima mijeńa se g ispred* k *na* h *(vidi* 1. k *pod* b): lahka, lahko *itd.; nominalni nom. sing. m. ostaje tad* lagak *(vidi n. p.* Naručn. 84a. 7ob; Korizm. 47b; A. Georgiceo, nasl. 307; P. Vitezović, cvit. VII. 157; M. Kuhačević 39; Nar. prip. mikul. 55; lâgak, lâhka, lâhko ‚levis; facilis'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. IIftg. 20). *oblike* lahk (A. Georgiceo, nasl. 308) *i* lahak (Osvetn. 1, 56) *jamačno su izmislili sami pisci. također i* lagko. Jačke 15; P. Bolić, vinodjel. 2, 25; lagka. 2, 418 *pisano je po etimologičkoj ortografiji (u prvome primjeru vaļa da treba čitati* lahko, *a u drugome* lako *i* laka). *Često se nalazi pisano* lahk- *mješte* lak-, *jer pisci sami nijesu izgovarali* h, *nego su ga pisali po tobožńoj etimologiji; tako je jamačno u primjerima M. Radnića, iz Pjev. crn.,* lahko. Nar. pjes. vila. 1868. 710, *u pisca Osvetnika; a po svoj prilici i u pisca Kavańina (izdańe je vrlo nepouzdano) i uopće u pisaca našega vremena. — Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* lьgъkъ, *rus.* легкій *(izgovori* ļohki), *češ.* lehký, *poļ.* lehki *(i* letki). — *Osnova je indoevropska po svoj prilici* lngʰu, *isporedi lit.* lenguas, *snskrt.* laghu, *grč. ἐλαχύς, lat.* le(g)vis, *got.* leihts, *stvńem.* lîht (lenht), *anglosaks.* lungre *(brz).* — *Između rječnika: a)* lak *u Mikaļinu* (lak, lagahan ‚levis'; lak, obrtan ‚agilis, levis, mollis'), *u Belinu* (‚leggiero' ‚levis' 432a; ‚affrettoso, frettoloso' ‚festinus' 48b; ‚agile,

Digitized by Google

presto e pronto nell' operare' ‚agilis' 52a; ‚destro' ‚agilis' 252b; ‚facile, agevole' ‚facilis' 299b), *u Bjelostjenčevu* (v. legek), *u Stulićevu* (‚levis, facilis'), *u Voltiǵijinu* (‚agile, leggiero, passaticcio' ‚leicht, schnell'), *u Vukovu*: 1. ‚leicht (zu tragen)' ‚levis'. — 2. ‚leicht (zu thun)' ‚facilis'; *b)* lagak *u Bjelostjenčevu* (vidi legek, etc.; *kajkavski* legek, lehkek, lasni, lak ‚facilis, levis'. 2. ‚agilis, expeditus'), *u Jambrešićevu* (legek ‚facilis, levis'), *u Stulićevu* (v. lak *iz Bjelostjenčeva), u Voltiǵijinu* (lagak, lahka ‚leggiero, lieve' ‚gering, leicht'), *u Daničićevu* (lьgьkъ ‚levis').

1. *adj. — Komp.: a)* lȁkšî *kao da postaje od* lag-, *te se g ispred* š *mijeńa na* š. — *vrlo često kod većine naroda. naj stariji je primjer.* Zborn. 98b. *nalazi se i u Belinu, u Stulićevu (pisano i* lagši), *u Voltiǵijinu, u Vukovu rječniku. — b)* lȁhšî *(adv.* lȁhšē). N. Dimitrović 4; N. Naļešković 1, 126. 290; (Z) Poslov. danič. 68; J. Matović 395. *nijedan mi primjer, osobito dubrovački, nije pousdan. — c)* lȁgļî *po analogiji prema* dubļi, tupļi *itd. — u većine čakavaca i u sjeverozapadnijeh štokavaca. — naj stariji je primjer.* M. Marulić 30. — *češće se nahodi adv.* lȁgļē, *vidi* 2. — *d)* lakčiji. — *samo u Stulićevu rječniku:* lagčiji ‚levior'; lagļi ‚facilior'.

a. levis, *koji malo tegli.*

a) u pravome smislu, uopće.

aa) o čemu tjelesnome. Učini tebi korabļu od drivja lahka i uglajena. Bernardin 95. gen. 6, 14. Učini tebje korabļu od drijevja laka. N. Rańina 115a. Odjeća vas resi laka, svita sama i priprosta... I. Gundulić 289. Lakši od pera, od pluta. (D). Poslov. danič. To je zemļa plodna i laka. N. Marči 89. Metni mene na laka nosila. Nar. pjes. vuk. 1, 551. Mala laka skočiće ti glava. 5, 485. — *Amo pripada bez sumńe i ovaj primjer:* Svjete koje davam tebi da ne ufaš u tvoe blago, nu uhiļen kad si u sebi da ti 'e tijelo lačno i nago, ufaj, er narav gori uzlita laka a težka doli hita. J. Kavańin 1b. — *(Kod ovijeh primjera misli se i na značeńe pod b))* Po moru na priliku lahkoga driva plavajući. F. Glavinić, cvit. 311b. Laka lađo, vatra t' izgorijela! Nar. pjes. vuk. 1, 824. Pogradiću orahove šajke, šajke lake, orahove lađe. 4, 238. I on seda na lake kočije. 1, 539. Pake sjede u lake hintove. 2, 571. Ako ne ima laka krila. Ǵ. Palmotić 2, 343. Te sproleti ptica lahki krili. Nar. pjes. istr. 1, 32. Nu dofatit rukami naglo žeļaše lakim. M. Katančić 49. — *I ovdje je u pravome smislu:* Ne gren ni obedvat, ću baren lagak umret. Nar. prip. mikul. 55. — *U pjesmama se vrlo često kaže o ǵeferdaru da je lak, ako se baš i nema u pameti pravo značeńe.* Pa dovati laka ǵeverdana. Nar. pjes. vuk. 3, 12. Pa opali laka ǵeverdana. 3, 18. I prinesi laka ǵeferdara. 4, 363. Dade ńemu laka ǵeverdara. 4, 393. *tako se u jednoj pjesmi kaže i o vješalima (može biti da se misli na nosila, vidi sprijeda).* Odnesi me pod laka vešala. Nar. pjes. vuk. 1, 539. — *Amo pripada i ovaj primjer:* Zlatne rude koje zemļa u svom lakom krilu sakriva. A. d. Bella, razgov. 68. — *Ne razumije se smisao u ovome primjeru (može biti da* laki *stoji samo radi slika):* Car namignu na Ciprijanski otok laki koga obsjede Selim jaki. J. Kavańin 190b.

bb) o metaforičkome smislu, o duši. Zač ništor nije teže od zlata na svijeti neg duše ke zgriješe i umru kako ti, ni lahše od onijeh, ke Boga poznaju, er stoje vrhu svijeh nebesa u raju. N. Naļešković 1, 126. To izusti, laku dušu pusti. Nar. pjes. vuk. 2, 113. 188. *često u narodnijem pjesmama.*

b) što je lako, miče se brzo; po tome može značiti i brz, okretan (isporedi kod a) aa)).

aa) o čeļadetu. Ja sam Grizivino... grizom, žvem, ijem vino, brz, krjepak, hitar, lak. M. Držić 29. Iči češ lakši. M. Radnić 88a. Neka iz gora brzi i laci, divji ļudi sred slobode i satiri veseļaci u tamašah kola izvode. I. Đorđić, pjes. 88. Tu viknuše ti laki svatovi. Nar. pjes. vuk. 1824. 1, 43. Posla care dva laka ulaka: ‚Dovedite Bosiļku djevojku'. 1, 158. Pak joj dade lake pratioce. 1, 585. Tu viknuše ti laki čauši. 2, 57. On mi pušta lakoga telala. 3, 824. Uza starce okrenu mrkońa a za ńime ostala družina, sustigoše laki Kolašinci, te se biju ogńem iz pušaka. 4, 406. Ustaj, pope, na noge lagane. te potraži lake kalauze, baš hoćemo Štitarici ravnoj. 4, 398. Sakupiše petnaest stotina laka pješca i brza konika. 4, 506. A knez posla lake poklisare. Ogled. sr. 69. Car mi prati dva laka junaka. Nar. pjes. vila. 1866. 606. Pa izvadi dvanaes dukata, te ih dade lakoj knigonoši. 1867. 899. — *Amo može pripadati i ovaj primjer u kojemu* mladost *stoji kao kolektivno ime:* Da biste činili da se ne staramo, toj bismo sad ktili, žudimo toj samo: er je teška staros, ne može skakati, a laka je mlados, sve bi ktjela igrati. M. Držić 59.

bb) o živinčetu. A pod ńime koń ogńeni lakši i brži neg' sjever je. I. Gundulić 397. Pače rekbi, hitri i laci pružiće se *(koni)* sad na zvijezde. 426. Plove jakno laka riba... 418. I skačući *(srna)* laka i hitra, na dubļe se meće i peńe. 554. — *Amo umećem i primjere u kojima se čeļade isporeďuje sa živinčetom.* Veće lakši negoli kragujac. Zborn. 98b. Lakši nego orlovi. M. Radnić 118b.

cc) o nogama što brzo idu, isporedi kod lagahan *i* lagahna. Lake mi se noge uštapiše. Nar. pjes. vuk. 1, 323. No su lake noge pod hajdukom, u goru ga noge zaniješe. 3, 29.

dd) o rukama. Pero riži kako je badkalo, kako b' lašńe pod koru se dalo, med drvom ga i koru zabodi, ozgor doli lakom rukom vodi. J. S. Reļković 270. Na sirotnoga svakom je laka ruka. Nar. posl. vuk. 191. Ona je lake ruke, blage duše. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 94.

ee) o vjetru. Lahkom' vjetru prilikuje *(žena).* J. Kavańin 356b.

ff) o hodu (stupaju, tijeku), pa i o tancu. A što vidi oko bistro, ondi ureda laki stupaj skokom slidi. I. Gundulić 529. Da se upravļa lahkim tijekom. J. Kavańin 285a. Vodite lake tance. M. Vetranić 1, 30.

gg) mislim da se u ovome primjeru isto govori o Božjoj pravdi. Naj lahša je Božja pravda. (Z). Poslov. danič.

c) proclivis, propensus, *u prenesenome smislu od pređašńega kod b), brz, rad (što učiniti).*

aa) s infinitivom. Oružjem se svi obstriješe *(vojnici)* s końem poteć vazda laci. I. Gundulić 329. Tako lahk drugomu što ni drago činit. A. Georgiceo, nasl. 308. Lak oprostiti uvriđeńa. P. Posilović, nasl. 122b. — *Uz infinitiv ima za po tuđijem jezicima.* Lahša stvar za uteć nigdir ni, koliko život naš. N. Dimitrović 4.

bb) s podložnom rečenicom u kojoj je da. Zeka je naročito bio lak da dozna šta rade Turci. M. Đ. Milićević, pomenik. 2, 173.

cc) s prijedlogom na *i akuzativom.* Naj više jere lak bijaše *(Cezar)* na proščenje. H. Lucić 275. Lagak na smih i na raztresenje. A. Georgiceo, nasl. 307.

Digitized by Google

dd) s prijedlogom na *i lokativom (uprav znači brz i vješt).* Živanović je bio čovek vrlo vredan i na peru lak. M. Đ. Milićević, pomenik. 2, 164.

ee) s prijedlogom u *i lokativom.* Imamo biti laci u djelijeh božanstvenijeh. A. Gučetić, ros. jez. 246. Lak u poslijeh, djelijeh ‚attivo, che fa o può fare' ‚actuosus' 117a.

ff) s prijedlogom k. Da su *(redovnici)* lahki k tomu dopuščenju. Naručn. 77b.

d) ističe se da kome ili čemu nije teško nositi ili podnositi (u pravome ali češće u prenesenome smislu). ako se izriče ko ili što podnosi, stoji u dativu.

aa) o bremenu itd. Brême moje lьko jestь. Mon. serb. 5. (1198—1199). Brême moje lьgьko jestь. Sava, stef. 2. Jere jaram moj sladak jest i tegiha moja jest lahka. Zadar. lekc. 68. matth. 11, 30. Jaram u istinu moj sladak jest i brjeme moje lako. N. Rańina 177b. Brime bo moje slatko jest i naprćenje mojo lako. 197b. Jaram istinom moj sladak jest i togota moja laka. 230a. Svako teško brjeme ńoj je *(plavi)* lako. Ġ. Palmotić 2, 442. Jaram Krstov kô 'e ugodan i lak. J. Kavańin 385a. Da im lakše brime bude. V. Došen 67a. Lagak je križ žeja pri povoļnoj pići. M. Kuhačević 39. Tako bit će on *(val)* i lagļi volom ili końma. J. S. Reļković 24.

bb) o mŭci, tuzi, nevoļi, zimi. Da mi znoj trpiti bude lakša muka. Đ. Baraković, vil. 26. Što ńegovu tugu lagļu radi Boga učini. A. Georgiceo, nasl. iv. V zloj srići bud' dobre voļe: lagļe čini ta nevoļe. P. Vitezović, cvit. 66. — Vь četvrtьkь ašte budetь roždьstvo Hristovo, zima lьka ... Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 117.

cc) o smrti. I svim nam lagļa je od meča smrt vidit. M. Marulić 30. Smrt će mu lahka bit, jer će imat ufanje. A. Georgiceo, pril. 104. Mogaše ti kojom inom i lagļom smrtju nas spasiti. A. Kanižlić, uzroci. 94.

dd) o rani, udarcu. I rańenje lako a često more život pogubiti. J. Kavańin 5a. Ńešto lakih zadobio rana. Osvetn. 2, 96. Malahna i laka zaušnica. I. A. Nenadić, nauk krst. 102.

ee) o karańu. S timi pokaranje ima biti tiho, lahko i razborito. Š. Budinić, ispr. 28.

ff) zemļa ukopanome. Užival' duša t' raj u družtvu tvoje vil', a zemļa na svit saj laka ti kostem bil'. D. Rańina 61b. Svaku t' molbu višńi usliši, zemļa t' laka, u ku ležeš, a duh ti se goru utiši! A. Čubranović 164. Laka ti *(ili* mu) zemļica! *često se kaže o pokojniku.* P. Budmani.

gg) o čeļadetu (što je blago, što nije oštro). Parac svjetan, pun razloga, lak dobromu, težak zlome. J. Kavańin 150b.

hh) uopće. Do lahka i do teška vrimena. Mon. serb. 274. (1410). — Lakša biva svińska skika neg' linoga jata vika. V. Došen 209a. — Pobratima harna; tek nek mu je lakši pokoj duši. Osvetn. 3, 51.

e) o jelu i piću (moglo bi biti značeńe kao kod a), ali će često značiti: koje se lako probavi, prokuha), i u metaforičkome smislu. Ona pića nikim je lahka, slatka, medvena. Korizm. 82b. *(Isus)* dajući človiku jistvinu nebesku i hleb živi i lahki. 85a. Nestalo lahka brašnenika. Pjev. crn. 78a. Van mi kuvaj lake brašnenice. Nar. pjes. marjan. 2. Lagka voda. P. Bolić, vinodj. 2, 418. Vina svakojaka i lahka i jaka. B. Krnarutić 28. Crno je vino izrednije i lakše. P. Bolić, vinodjel. 2, 52. — *Mogao bi amo pripadati i ovaj primjer u kojemu je suprotno prema* gust. Priložeńe i odloženе masti među sobom razlicijeh sad gustijeh sad lakšijeh. B. Zuzeri 155.

f) u prenesenome smislu, s toga što se misli da što nije teško obično nije ni veliko, može se misliti da znači od prilike što i malen, ***naj češće ako se govori o čemu zlome, ali i o drugome.***

aa) o grijehu. Lagļi grijeh. M. Divković, nauk. 251. U grihu lagļemu bihote vi tada. Đ. Baraković, vil. 44. Ča jest grih lahki? F. Glavinić, svitlost. 7. Očišćajući ga od svakoga grijeha naj lakšega. M. Radnić 431a. Gdje uči lagļe i okorne grijehe okoljem razbirati. J. Kavańin 126a. Koji je grih tožji, koji li lakši. A. Baćić 379. Mučnije se pak čuvati od griha lakoga iliti maloga, nego od griha smrtnoga. J. Banovac, razg. 193. Koji je grih teži, koji li je lakši. 250. Ovi grih zove se lak, jer lako se od ńega oslobodi, lako se prosti. J. Filipović 1, 203a. Kadkad grih zločom učińen lagļi je od griha slabosti. I. Velikanović, uput. 1, 344. Svaki drugi grih jest lagļi. I. J. P. Lučić, razg. 94.

bb) o cijeni. Cijena je svemu laka. M. Vetranić 1, 287. — *Može amo pripadati i ovaj primjer:* Sve carevo prodadoše i carevu haznu zatomiše i nadnicu laku ostaviše. Nar. pjes. vuk. 2, 206.

cc) uopće. Nika je *(sumńa)* silna, a nika lahka. Naručn. 34a. Ne za uzrok podoban, da brže za uzrok lagak i mal čini svoje rasŕjenje. Korizm. 47b. S ovijem lahšijem imenom lupeštine bi zapisana zapovijed. J. Matović 395. Kudimo laku i šalucavu književnost. M. Pavlinović, rad. 150.

g) u prenesenome smislu, o duhu, o čeļadetu (i o tijelu), kad mu se otme kakav teret (grijeh, bolest itd.). Da moj duh lak bude ... kad svali sve trude od grijeha s rameni. M. Vetranić 1, 463. Jere se čini lakši duh nemoćnika s ufańom. J. Matović 283. Čuteći se oslobođena od one tegobe u prsi ma i štogod lakša otvori oči. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 240. ‚Sad sam lakša i malo ću počinut'. 240. Pop ostane na noge u dubak, lak kao pero. S. Ļubiša, prip. 244. — *Amo može pripadati i ovaj primjer:* Probudivši se nemoćnik lagļu ruku ućuti. Ivan trog. 18.

h) u pjesmama, o zdravļu, prema značeńu kod d). Tu se bane s carem sastanuo i za lako zdravļe upitao. Nar. pjes. vuk. 2, 170. Što počešće k mene ne idete da s' za lako zdravļe upitate. 2, 233. Ruke šire, u lica se ļube, za lako se upitaše zdravļe. 2, 286.

i) u prenesenome smislu, o snu, jer kao da oblakšava terete i trude čeļadetu. Gdi ga travom san laki dočika. J. S. Reļković 209.

k) u prenesenome smislu, koji se često mijeńa, nestanovit.

aa) o čeļadetu. Boji se spovidnika svoga ki je lagak i nestanovit. Naručn. 76b. Gdo naglo viruje lagak je v srci svom. Naručn. 34a. — *Amo pripada i ovaj primjer (ako ne pod l)):* Za riči lahke žene ne mareći. F. Glavinić, cvit. 405b.

bb) o srcu. Mlado je srce lakše od pera kijem svaki vjetar vije. Ġ. Palmotić 1, 256. Človik lahka i slaba srca. B. Kašić, is. 60.

l) u goremu smislu nego kod k) može značiti lud (lake, dakle slabe pameti).

aa) o pameti. Žene od tizijeh strana imaju polakšu pamet od ļudi. M. Držić 241. Ona je *(žena)* lake prem pameti. Ġ. Palmotić 2, 236.

Digitized by Google

bb) o čeljadetu. Lagak ali manen. Naručn. 76b. O ženo manena, o živino lahka, ti bi poražena. Korizm. 56b. Piše besideći od njekije udovica lakije. M. Radnić 125a. — *vidi osobito:* Lak je ispod kape (prazne glave). Nar. posl. vuk. 165. Kad ga knez razumije, i viđe da je lak ispod kape reče mu ... Nar. prip. vrč. 51. Lak pod kapom. S. Ljubiša, prič. 58.

m) kad se nešto što nije teško miče to biva s malom bukom, s toga može značiti u prenesenome smislu o glasu, sveku, buci: koji se slabo čuje, koji nije jak, koji je tih (isporedi 2. lagahan). Isus reče glasom lahkim. Korizm. 92a. Ovdi paša dobesjedi, i na govor svoj naredan među svijetlim banim slijedi lak i kratak žamor jedan. I. Gundulić 454.

n) od pređašnega značeńa (kod m)) postaje drugo: koji nije brz, jer kad se što brzo miče, buka se obično čuje veća (isporedi 2. lagahan). — *rijetko (kao adjektiv).* Od obrtnijeh nebes paka viku plodna obraćanja: tiha, plaha, brza, laka, bez promjene, bez pristanja. I. Gundulić 212. — *Može biti da amo pripada i ovaj primjer:* Ja kako starac laglim *(laglim korakom?)* prohajam. F. Glavinić, cvit. 269b.

b. facilis, *koji biva bez truda, koji postaje bez truda, koji se čini bez truda, uopće s kojijem nema truda.*

a) uopće. Ni prijel lahkim zakonom odpušćenije grihov. Korizm. 80b. Koje naredbe, koliko su lasne i lake, toj svaki dan vidimo. A. Gučetić, roz. jez. 35. Iznajdoh jedan kruto dobar, lagak i pravičan način za takovo pismo. P. Vitezović, cvit. VII. Lagak je put na grihote, ali težak na dobrote. 157. Benedikta naredbe svete su, lake i pune razbora. I. Đorđić, ben. 149. Put kratak i lak. J. Filipović 1, 407b. Kolikrat lak je veoma trud ... A. Kalić 414. Namjeriti se na laku stazu u ovom životu. M. Pavlinović, rad. 104.

b) popuńuje se dativom koji pokazuje za koga što nije trudno. Dva načina lakša, lašńa i ugodnija krstjaninu. A. Gučetić, roz. mar. 8. Trudna dila tim su ugodna, i naj teža laka tebi. I. Gundulić 297. Onomu su laka svaka, sa svijem srcem tko se stavi. Ġ. Palmotić 1, 292. Ńim su laka djela teška, ńih strah ne tre smrti blijede. 2, 528. Ljubav im je s toga laka, ako harni budu mjestu. J. Kavańin 109a. Sva su uzmnožna, sva su laka vjerujućim. J. Kavańin 336b. To će nam lako biti oproštenje našije uvriđenja, koja ste primili od iskrńije. F. Lastrić, od' 284. I ńemu je lak posao svaki. M. A. Reljković, sat. L1b.

c) popuńuje se infinitivom koji ograničuje značeńe. Razlici sviti pojah lagli i lazniji govoriti neg li izpuniti. P. Zoranić 1a. — *U ovome primjeru stoji* za *uz inf. po tuđijem jezicima:* Nisu zapovidi Božije teže nego lakše za obslužiti se, nego li su vražije. F. Lastrić, od' 377.

d) sredńi rod u genetivu s prijedlogom iz *i* z (iz?) *stoji adverbijalno.* — *U dva pisca čakavca* XVI *i* XVII *vijeka.* Oće se moći z laglega red dati. Mon. croat. 216. (1526). Iz lahka se užge sama gdi je blizu ogńa slama. P. Vitezović, cvit. 7. Česa človik ne kupuje to iz lahka i daruje. 49.

e) u ovome primjeru kao da znači: koji oblakšava. Razgovore daваš lake na bolesti teške i jake. Ġ. Palmotić 2, 50.

2. *adv.* lâko *(radi oblika* lȃgько, lagko, lahko *vidi sprijeda).* — *Radi stiha ima i okrńeno* lak': Tko vojnikom lak' vjeruje. J. Kavańin 252a. Lak' polako do cara se čulo. Nar. pjes. vila. 1866. 606. — *Između rječnika u Mikaljinu* (lako, polako, tiho, remisse, leniter, placide'; lako, lagahno ‚leviter'), *u Belinu* (lako ‚leggiermente' ‚leviter' 432a; ‚agilmente, con agilità' ‚agiliter' 52b; ‚a bell' agio, cioè commodo' ‚otiose, percomode' 52b; ‚lentamente' ‚lente' 438a; a passo a passo' ‚pedetentim' 88b; ‚a passo a passo' ‚gradatim' 546b; ‚a poco a poco' ‚sensim' 89a; ‚facillissimamente' ‚facile' 299b), *u Bjelostjenčevu* (lehko, lahko, lagano ‚leviter; faciliter, facile, nullo negotio, expedite, leve, sine pondere'), *u Jambrešićevu* (lehko ‚facile, leviter'), *u Stulićevu* (lako ‚leviter, facile, pedetentim etc.'), *u Voltiđijinu* (lako ‚facilmente, agevolmente' ‚leicht'), *u Daničićevu* (s po ‚lente'). — *Komp. (vidi kod* 1): *a)* lâkšē. *naj stariji je primjer.* I. Gundulić 370; *u Stulićevu rječniku ima* lakše *i* lagše. — *b)* lâglē. *naj stariji je primjer.* Naručn. 81a; *između rječnika u Stulićevu* (‚facilius') *i u Vukovu* (lâglē *s dodatkom da se govori u Hrvatskoj).*

a. *vidi* 1, a, *b).* Jer pedepsa s neba koli lakše ide, teže pade. I. Gundulić 370. Bržje i lagle. A. Kanižlić, kam. 559. Lako skoči sa svilna dušeka. Nar. pjes. vuk. 2, 195. Lako skoči ka' da se pomami. 2, 285. Trže sablju u desnicu ruku, lako pođe, pa Meha prestiže. 4, 232.

b. *prema značeńu kod* 1, a, *d) (u svijem je primjerima komparativ), svagda u prenesenome smislu.* Lagle 'e što god protrpismo. J. Kavańin 298b. Lakše mene preboljet jednoga. Nar. pjes. vuk. 4, 15. — *Često uz glagol* biti *znači da je stańe (tjelesno a i duševno) bolje nego je prije bilo.* Odma mu bi lakše. J. Banovac, pred. 148. Donesi mi vode iza gore da s' umijem i da se napijem, čini mi se, lakše će mi biti. Nar. pjes. vuk. 3, 553. Devetoga (mjeseca) biće joj lakše. (Kaže se boležljivoj ženi za koju se misli da je trudna). Nar. posl. vuk. 58. Pitaše za sahat u koji mu lakše bi. Vuk, jov. 4. 52.

c. *s glagolom* uvrijediti, *vidi* 1, a, *f) aa).* Jer je bolje umrit nego Boga ili naj lagje uvridit. P. Filipović, istomač. 15.

d. *jeftinije, isporedi* 1, a, *f) bb).* Velik ti si zijan učinila, od pedeset žutijeh dukatah ne mogu ga lakše napraviti. Pjev. crn. 286b.

e. *s glagolima što znače udariti, zamahnuti znači: s malom silom, tako da se malo osijeti; ali gotovo u svijem primjerima stoji ironički o teškome udarcu.* Rasrdi se ljuba Brankovića, Vukosavu rukom udaraše, kako je je lako udarila iz nosa joj krvca izvirala. And. Kačić, razg. 59a. Kako ju je lako ufatio, obe oči nadvor izpuznuše. Nar. pjes. *u* M. A. Reljković, sat. I8b. Koliko ga lako udario tri puta se Vuče premetnuo. Nar. pjes. vuk. 2, 142. Koliko ga lako udario tri mu zuba u grlo sasuo. 2, 143. Već udari u tu vitu jelu, koliko je lako udario, vitu jelu iz korena krenu, i grane joj na zemlju padoše. 3, 37. Udari se rukom po koljenu, koliko se lako udario na koljenu čista čoha puče. 3, 376. — *U ovome je primjeru u pravome smislu, ali se ipak ističe ironija kao u pređašńima.* Lako maše, al' udara teško. Nar. pjes. vuk. 2, 494.

f. *vidi* 1, a, *m). često složeno s prijedlogom* po. Zazva ju lahko po imeni. Mirakuli. 45. Kad ta vil doteče, pruživ se jak zmija, koja se s daleče iz glasa nasmija ‚Avoj me' rekoh ja ‚Boga dil, polako, er se čut ovo tja mogaše daleko'. Š. Menčetić 206. Govori polako, da ga je jedva čut. M. Vetranić 2, 55. Ter ti se uvukoh naj lahše doma ja. N. Nalješković 1, 290. Tko lako govori, dalje se čuje. (D). Poslov. danič. Gospoje, polako vičite. M. A. Reljković, sabr. 23. Kad

Digitized by Google

iguman opazio Marka, na đakona desnom rukom maše: ‚Lakše, sinko, da ga ne probudiš'. Nar. pjes. vuk. 2, 443. Odoše lako popijevat. Pjev. crn. 52a.

g. *vidi* 1, a, *n). često složeno s prijedlogom* po. Ljubraže, hod' lako. F. Lukarević 153. Pođe za nime polako. Okáz. pam. šaf. 87. Na pedepse stupaš lako, točeš hrlo na darove. I. Gundulić 280. Lako po lako osvoji svega naroda s vrimenom. K. Pejkić 28. Bog lako gre, ali brzo stigne. (D). Kadgodi i tko lako hodi, brzo ga stiza (stigne). (D). Kola lako grodu, ali velo nose. (D). Lako po lako ide se daleko. (D). Poslov. danič. Oznojio bi se odeći po naj lakše. F. Lastrić, ned. 120. Lako stani, brzo stupi. (Z). Tko lako hodi, prije doma dođe. (Z). Poslov. danič. Nečiji vapaj uzlazi lako po lako a nečiji uzlijeta put nebesa. A Kalić 507. Pak dojde polako iskušavati djake. M. A. Reljković, sabr. C3b. Al' pošeta gospođa Milica, lako šeta po carskom divanu. Nar. pjes. vuk. 2, 198. Više Turčin jedan na drugoga: ‚Lakše, Mujo, ne umori marve'. 4, 187. Lako, lako, moja braćo draga! Nar. pjes. petr. 2, 462. Lako, vranče, pust mi ne ostao! 2, 515. Lako malo, kićeni svatovi. 3, 55. A levom rukom na sunce maše: ‚Lako po lako, sunašce jarko! u Vuk, živ. 316. Ko lakše ide, priđe doma dolazi. Nar. posl. vuk. 144. Ako dođe do nevolje steće, hoćeš vidit kako lako kreće. Osvetn. 3, 65.

h. facile, *bez truda, bez velika truda, vidi* 1, b. To je lahko pravo razdiliti. Stat. polj. ark. 5, 250. Ne more se lahko suproć tomuj parna zdvignuti. 5, 277. Voda ka se nahodi i more se lahko imiti. Naručn. 5b. Eretik lahko bi klal spovidajućega na blud. 77a. Toliko lagje najde odpuščenje. 81a. Malim grihom daju veliku pokoru, a velike mimohode lahko. Transit. 41. Vsaku protivščinu lahko nosi. 70. Lahko premaga djaval onih. 81. Vazel bi ga juže bil lahko. Š. Kožičić 49b. On lahko more pomagati. Kateh. 1561. 102. Lagje jest kamenje omehčati. F. Vrančić, živ. 42. Zašto tako lahko popu podloži se jednomu *(Atila)?* F. Glavinić, cvit. 93b. Silom negovom lagje nego naukom tvojim svake hoćeš ozdravljati betege. 241a. Za projti lagje po tisknoći smrtnoj. P. Radovčić, način. 91. Lagje uzdržati na pameti. I. Ančić, svit. 31. Ne vjeruj lako jeziku tuđemu. M. Radnić 433b. Smrt podnijeti od dobrije jest lako, od zločestije nije tako lako. P. Posilović, nasl. 42a. Naša Klara malo živa lagje para nego šiva. P. Vitezović, cvit. 127. Nikomu lagje ne može se dogodit... I. Grličić XVI. Nij' se lako, nije, nije, tom zlotvoru ukloniti. J. Kavanin 24b. Onako lako može vam zdravje dat, kako vas je lako stvorio. J. Filipović 1, 251a. Jedna bolest tilesna koja je odavna u tilu ne more se lako izličit, nego valja mnogo trudit; tako zli običaji za sagrišit ne mogu se lako izkorenut. 1, 344a. Moći dugu tvomu apoštolskomu lakše odgovoriti. 3, VI. Da može lagje baciti. A. J. Knezović XXXVII. *(Bolan)* smrt od zdravog lakše nađe. V. Došen 94b. Da bi se ova služba i ob noć mogla lagje obsluživat. M. A. Reljković, sat. A6a. Bog bijaše lipo uredio, i grihoti stida naredio... a dobroti neka bude lako; pak je vrag te stvari premetnuo i na dobro stida nametnuo, a grišiti neka bude lako. C8a. Ovako ćete lagje i u friško pripeti se na slavu. sabr. 1. Lahko se glad trpi, gdi je dobra paša. M. Kuhačević 39. Perivoj mu trudeć, lako plodi trave, voće svako. N. Marči 21. Jer je lako vlaha uspoznati. Nar. pjes. vuk. 1, 41. Lako ćeš mi majci ugoveti: doone legni a rano ustani. 1, 60. Ja bi lako seju polazio al će Mujo zametnuti kavgu. 1, 542. Da nadojim nejaku sirotu, ne bi li je lakše uspavala da ne vidi kud joj ode majka. 1, 572. Lako ćemo tebi duvovati. 2, 91. Ja bih stado lako namaknuo. 3, 91. Među sobom žubor učiniše, kako će ih naj lakše udriti. 3, 339. Znadem, braćo, i ja za te dvore, moremo ih lako pohoditi. 3, 435. No će k tebe raja pohitati i donijet groše i haraće, onda ćemo lako za glavare. 4, 488. Ko rad igra, lako mu se svira. Nar. posl. vuk.' 152. Ko tvrđe veže, lakše odrješuje. 156. Lakše je vjerovati nego ići te pitati. Lakše je kamene uz brdo valati nego se s ludim razgovarati. Lakše je steći nego sačuvati. Lakše je pošteno namiriti nego sramotno potezati. 166. Tako mi lako duša ispala! Tako mi lako umrijeti! 302. Da ga druzi sažaljenem krijepe, da mu tijem lagje trpit bude. Osvetn. 1, 46. Taj bi posao lako mogao roditi bunu. S. Ljubiša, prip. 172. I te se rane lakše zaljećiti mogu. M. Pavlinović, rasg. 4. Lako je smislit, ali je muka učinit. Pravdonoša. 1852. 10. — *U rečenici* lako biti kome, lako *znači od prilike što* dobro, ugodno, *isporedi* 1, b. Slali po njega panduri, ale lahko njemu s nimi. Nar. prip. mikul. 80. Ako nas pogaze Turci, neće ni tebi lako biti. S. Ljubiša, prip. 181.

2. LÄK, *m. nem.* lack, *vrsta pokosta (što se pravi od smole); naj bolji je japanski i kitajski.* — *isporedi* 1. laka. — Lak, bot. zool. lat. ‚lacca' ‚lack, gummilack', tal. ‚gomma lacca', frc. ‚(gomme-) laque', egl. ‚(gum-) lac'; ‚lack, lack-firniss', frc. ‚laque', egl. ‚lacker, lac-varnish', tal. ‚lacca, vernice'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

1. LÄKA, *f. tal.* lacca, *vidi* 2. lak. — *U jednoga pisca* XV *vijeka.* Lako ter azuri... M. Marulić 78.

2. LÂKA, *f. vidi* vlaka.

3. LÁKA, *m. vidi* Lako. — *Akc. se mijeńa u voc.* Lâko. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide Lako *s dodatkom da je po istočnom govoru).* Ne bi l' osvetio brata moga Laku Vulanova. Pjev. crn. 32(6)b.

LÀKAC, lâkca, *m. čovjek lak (brz) na nogama, vidi* 1. lak, 1, a, *b) aa).* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚der leichtfuss' ‚homo velox'. cf. lakić *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori).* Đe god bješe lakca i bojnika. Ogled. sr. 69. Ima brojem pedeset junakah... sve birana lakca i momčeta. 467.

LAKÀRDIJA, *f. vidi* lakrdija. — *U naše vrijeme.* A što ću ti duljit lakardiju? Nar. pjes. mag. 1864. 84. — *Govori se i u Dubrovniku.* ‚Ne misli se za to, to su samo njegove lakardije'. P. Budmani.

1. LÂKAT, lâkta, *m.* cubitus, cubitum, *uprav zglob što je na ruci gotovo u srijedi između prsta i ramena (još u užemu smislu vanjski oštri kut što se načini kad se prigne ruka); od ovoga su značena postala i neka druga.* — la- *stoji mj. praslavenskoga* ol-, *vidi* l *pod* e. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* lakâtâ *(ovako Vuk bilježi; meni je običniji akc.* lâkâtâ); *radi akcenta vidi još pod* c. — *Riječ je praslavenska* (olkъtь), *isporedi stslov.* lakъtь, *rus.* локоть, *češ.* loket, *pol.* łokieć, *pa i lit.* olaktis, olektis. — *Osnova je* ol- *indoevropska, isporedi grč.* ὠλένη, *lat.* ulna, *starosir.* uile, *got.* aleina, *skand.* öln, *anglosaks.* eln *itd.* — *Od stare osnove na* ъ *ostali su neki oblici duala još* XV *i* XVI *vijeka:* dvije lakti. M. Držić 441; tri lakti. Aleks. jag. star. 3, 291; M. Ve-

Digitized by Google

tranić 1, 40; F. Vrančić, živ. 53; četiri lakti. Zborn. 34b. -- *U čakavaca se može* k *ispred* t *mijeńati na* h *(vidi* 1. k *pod* b): lahta. P. Radovčić, način. 509; lahte. I. Kraļić 56 *(nijesu mi dosta pouzdani primjeri:* lahte. J. Kavańin 265a; lahta. 308b; lahtova. 320b).

a. *sa značeńem sprijeda kasanijem. — Između rječnika (u ńima ima gdjegdje i značeńe kao kod* b) *u Vrančićevu* (‚cubitus; ulna'), *u Mikaļinu* (lakat od ruke ‚cubitus, cubitum'), *u Belinu* (‚gombito, gomito' ‚cubitus' 352b; ‚braccio' ‚cubitus'; ‚braccio, parte dell' huomo dalla spalla sino alla mano' ‚brachium' 141b), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* laket ruke ‚cubitus, cubitum, brachium'), *u Jambrešićevu* (laket ruke ‚cubitus'), *u Stulićevu* (‚lăkat' od ruke ‚cubitus, cubitum'), *u Voltigijinu* (‚cubito' ‚arm'), *u Vukovu* (‚der ellbogen' ‚cubitus': okrenuti kome lakat). Jedan tih ki pihu žmul k ustom potoči; lakat mu zabihu, žmul iz ruk iskoči. M. Marulić 94. Krъvь da pustitь otь lakta vь sьbornuju žilu. Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 104. *(Misnik)* padši prid ńim *(otarom)* tja do na lakte. I. Bandulavić 129a. S kojim *(ognjem)* do lakta mu se izažgaše *(ruke)* i u lug obratiše. P. Radovčić, način. 509. Ne postavļajuć lakat na otar. I. Ančić, svit. 188. Bješe od ruku lakta oba na koljena naslonio. P. Kanavelić, iv. 164. Govoreći spovist nizoko jima se pokloniti, što se razumi da lahte rukovne kolina dotiču. I. Kraļić 56. Drugu svoju laktom gruha. V. Došen 118b. Lakti, pete i kolina kažu cinu od haļina. 205b. Kad se namigne okom, ali dotegne laktom čeļade koje se nahodi blizu. Đ. Bašić 93. Ako li se koja druga maši, odsi*(ć)* ću joj ruku do lakata. And. Kačić, razg. 155a. Nasloni lakat na kolino. M. A. Reļković, sabr. 17. Metnuvši laktove na klecalo a glavu na ruke. 22. Ruke gole do lakta. Ant. Kadčić 157. Zasukao ruke do lakata. Nar. pjes. vuk. 1, 586. Bele joj se ruke do lakata. 1, 597. Pa mu obje savezala ruke od lakatah te do vrh nokatah. 2, 80. Kroz rukave propali laktovi. 3, 94. Bijele mu savezaše ruke od lakata tenef do nokata. 3, 343. Jevreji ne jedu dok ne umiju ruku do lakata. Vuk, mar. 7, 3. Crno nosi porušenik ruho, lakti vire, vjetri mu pazuho. Osvetn. 4, 10. — *U prenesenome smislu.* Ostrvice skoro jedna drugu laktom kosi. S. Ļubiša, prip. 1. — *U Dubrovniku je velika uvreda kad ko prema kome udari desnom šakom na lijevi lakat (sprijeda ili s traga), te se zove:* omicati na lakat, omijerati na lakat. P. Budmani. — *Može biti da je tome slično i ovo:* Imao sam ga na lakat 100 for. = štetovao sam 100 for. na Rijeci. F. Pilepić.

b. cubitus; brachium, *ruka od prsta do pravoga lakta; cijela ruka do ramena. — U primjerima se ne može rasposnati, jeli prvo ili drugo značeńe. — vidi i u rječnicima pod* a. Podržati lakte svoje va visinu. Korizm. 7b. Ki usiče lakat jednomu tovarišu. 81b. Najde se tilo cilo i ništar nerazrušeno izvan lahta livoga. Ivan trog. 14b. Lakti na križu rastegnuti. B. Kašić, zrc. 178. Da Bog ima oči, lakte i ruke. M. Orbin 156. Nu napokon Hajdar rani Dilaveru lakat lijevi. I. Gundulić 539. Simo tamo sabļom lupa, ori lahte, perja, ruha. J. Kavańin 265a. Siono mori lahta oba, mlateći se gorko vele. 308b. Svete Pavle učenice lakat . . . 330b.

c. *mjera za duļinu (od prilike po metra), uprav onoliko koliko je od prsta do lakta (vidi* a), *isporedi lat.* cubitum, *tal.* braccio, *ńem.* ellbogen *i* elle *itd. — U Dubrovniku je za ovo značeńe drukčiji akc. nego za* a *i* b: lăkat, lăkta *itd., gen. pl.* lăkâtă. P. Budmani. — *Između rječnika u Mikaļinu* (lakat, mjera od lakta ‚cubitus, cubitum'), *u Belinu* (‚misura d' un braccio' ‚mensura cubitalis' 490a), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* laket merni, šink, aršin ‚ulna, cubitus' *itd.), u Jambrešićevu* (laket kem se meri ‚ulna'), *u Stulićevu* (lăkat ‚braccio, misura' ‚brachium'), *u Voltigijinu* (‚braccio' ‚elle'), *u Vukovu:* ‚die elle' ‚ulna' *s primjerima:* Trista lakata (n. p. propao u zemļu). Nekom dukat, nekom svite lakat; *u Daničićevu* (lakъtь ‚ulna'). Petь desetь lakъtь skrьlata. Mon. serb. 28. (1234—1240). Jegože dlьgota 2 i širina 10 lakъtь. Domentijanb 110. Kada gospodin biskup krsti niku crikvu, za svoju muku ili trud imi dva baciļa nova i dva bukala nova od mida i dva ručnika nova i dvanajst lakat platna nova. Kapt. seń. ark. 2, 82. Oću da jej se da sukna lakatь 10. Mon. croat. 102. (1466). Rozi mu bihu izresli za ušima koliko lakat. Aleks. jag. star. 3, 229. Mani dosti je tri lakti zemļe. 291. Plami se raširi svrhu peći lakat četrdeset i devet. Bernardin 6. dan. 3, 50. Ki tanko razmjeri do lakta vas svijet saj. M. Vetranić 1, 9. Tri lakti u dļinu mu su zadosti. 1, 40. Dobre sto lakata bješe širok. Zborn. 82b. Koret od toliko lakata. M. Držić 134. Ja ću poć uzet lakat konopca, ter se ću objesit. 181. Da mi donese sto lakat kurdjeļe od zlata tri prste široke za pavijun. 318. Dvije lakti postava njekoga kosmača. 441. Činila je sebi učiniti jednu stolicu malahnu tri lakti dugu. F. Vrančić, živ. 53. Moro će se uzdignuti četrdeseti lakata svrhu svijeh planina. M. Divković, bes. 25b. Lakat šestdeset dužine jimiše. Đ. Baraković, jar. 61. Gdi *(su)* oni ki se od svih ļudi dobitnici oglasiše? . . . i ostali nebrojeni? svi su u laktu zemļe zbijeni. I. Gundulić 234. Židovi križ ńegov dvadeset lakat pod zemļu zakopahu. F. Glavinić, cvit. 151a. Lahtom jer se knige ne mire ikadar. I. Ivanišević 307. Trijem širok deset lakata. M. Radnić 185a. Sada hoće biti u dva lakta zemļe ukopan. P. Posilović, cvijet. 53. Svojijem laktom druzijeh mjerit. (D). Poslov. daničk. Rog od dva lakta. I. Đorđić, salt. 68. Sudac božanstveni svijem strîže na isti lakat. B. Zuzeri 309. Petnaest lakata voda je bila nadišla svrhu sviju planina. F. Lastrić, test. 276a. Uzvišen lakat s zemļe. V. M. Gučetić 112. Stajaše petnajest lakata daleko. A. Kanižlić, utoč. 564. Biti će mi dosti lakat zemļe tisne. rož. 49. Priložit uzrastu svomu lakat jedan. S. Rosa 77b. Mjere s istijem laktom svoju tjesnoću i tuđu širinu. Đ. Bašić 167. Živi lagum Turci užegoše, tvrdi beden u lagum digoše, velika se otvorište vrata u širinu dvadeset lakata. And. Kačić, razg. 234. Divne mi je poklonio dare: tri kavada od svile crļene i četiri od suhoga zlata, i jabuku zubom nagrizenu i naranču biserom kićenu i tri lakta vela od Mletaka. Nar. pjes. vuk. 1, 390. Puče crna zemļa po tri lakta. 2, 5. Kadifu ne dijele laktom ni aršinom. Pjev. crn. 96a. Lakat nosi na rame, škare nosi v ručice. Nar. pjes. istr. 4, 22. Dođe jedan lakatćose i pedaļ-brade. Nar. prip. bos. 1, 18. Ni tri lakta u visinu stasa. Osvetn. 4, 11. — *Jamačno i ovaj primjer amo pripada, jer treba misliti na lakat dubine, te* lakъtь *ne znači* olla *(kako se čini da je i za ovaj slučaj mislio Miklošić, vidi ńegov* lex. palaeoslov.[2]): Na ńej *(gori)* ležaše zmêj jako se otь vьstoka do zapada i prêklańaje se pijaše otь mora na vsaky dьnь po lakъtь ja *(a)* zemļu jadeše jako i seno. I rehь azь Varohь kь anđelu: ‚Gospodi, po čto pijetь zmy *(sic)* otь mora po lakъtь na dьnь i kako ne oskudejetь more?' Otkriv. varuh. star. 18, 206.

Digitized by Google

d. *klisača (palica kod igre klisa).* — *U naše vrijeme u Crnoj Gori, vidi u Vukovu rječniku:* cf. ćeralica *(u ovome rječniku ima kod* ćeralica *štamparskom griješkom* lakaš *mj.* lakat *i* špičica *mj.* štičica) *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

2. LAKAT, Lakta, *m. ime selu u Hercegovini.* Statist. bosn. 120.

LAKATI, lačem, *impf. biti lačan, gladovati.* — *Osnovu i postaňe vidi kod* lačan. — *Može biti riječ praslavenska, isporedi stslov.* alkati, alъkati, lakati, *rus.* алкать *(i* лакнуть, *češ.* laknouti, *pol.* laknąć), *pa i lit.* alkti, *lek.* alkt. — *Samo u knjigama* XVI *vijeka pisanima jezikom miješanijem s crkvenijem.* Nasiti lačućega *(ili* lačušćega). Naručn. 93b. Prelomi lačućumu *(ili* lačušćumu) hleb tvoj. 96b. Blaženi ki lačut i žedajut. Š. Budinić, sum. 166b.

LÀKČATI, lâkčâm, *impf. činiti da što (objekat) bude lako.* — *Postaje od* lagk- *nastavkom* ja, *te* kj *postaje* č *a pred ńim* g *postaje* k — *Ima samo u jednome primjeru* XVI *vijeka, u kojemu stoji* h *mj.* k *(vidi kod* 1. lak). — *Drugo je* lakšati *što postaje od* lakši. Drugi dio . . . lahča trudi, znoji i teška rvanja. Š. Budinić, sum. 167b.

LAKČEVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Pa s' otole primakao na torinu Masa Lakčevića. Nar. pjes. vuk. 4, 421.

LAKČÌNA, *f. vidi* lakoća *(u ńekijem primjerima kao da znači što i* last). — *Jamačno se akc. mijeňa u dat. sing.* lâkčini, *u acc. sing.* lâkčinu, *u voc. sing.* lâkčino, *u nom., acc., voc. pl.* lâkčine. — *U pisaca čakavaca od* XV *do* XVII *vijeka, ali samo u jednoga s* -k-. Sva diluj na čast i na slavu imena tvoga s poniženjem i s razborom, s lakčinom i dobrovoļno, s napritkovanjem do konca. M. Alberti 406. Daj meni razuminja britkost, tumačenja tančinu, naučenja lakčinu. 438. — *U ostalijeh mj.* -k- *ima* h *(vidi* 1. lak *i* 1. k *pod* b). I niki živu po mladosti i v lahčinahь. Starine. 23, 73. (1496). Svit hoće lahčinu, ter išće velu vlast. M. Marulić 103. Tisi vitri hladom gońahu toplinu poļu tere gradom dajući lahčinu. 195. Za srca lahčinu pojt ću u Grad Novi. P. Hektorović 10. Da ništar lahčine, ništar bistrine, ništar razblude, ništar oholosti, ništar plahosti ukaže se u tvom hođenju. Nauk brn. 11a. Tko muči i trudi, ta ne zna lahčine, zač bo su meu ļudi razlike gorčine. Đ. Baraković, vil. 32. Već nî pamet u razlogu, prišad život ra tančinu, nima mira ni lahčinu, jak da leži na brlogu. 214. Najti ćeš velik mir i tila lahčinu. A. Georgiceo, nasl. 72. Kripost čini, da bude dobar čovik, i odviše čini da čovik diluje dobro s lahčinom, s hitrinom i sa svršenstvom. Dali tko nima onu kripost i ako kadgodi bude moći dilovati dobro, neće ga dilovati nego li s mukom i s nesvršenstvom . . . Ti vidiš jedan koji ima nauk i običaj zvoniti gusle aliti kopus ali liut, da zvoni pridobro i velikom lahčinom premda ne pogleda na žice, gdi drugi koji nima nauka ali običaja moći će pribirati žice i zvoniti, dali neće to činiti ni brzo ni dobro. I. T. Mrnavić, ist. 145. Kako jedan dar od lahčine teles slavnih. P. Radovčić, način. 91. Koji s tolikom lahčinom i mirom priminuše. 259.

LAKEDEMON, LAKEDEMONAC, LAKEDEMONSKI, *vidi* lać-. — *U Šulekovu rječniku.*

LAKERDA, Petromyzon marinus, *vrsta ribe.* J. Pančić, zoolog. 235. — *Radi osnove isporedi* lokarda.

LÀKETA, *m. dem.* Lako. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (hyp. v. Lazar). ‚Lako' i ‚Laketa' od ‚Lazar'. Vuk, odg. na laži. 29. živ. 97.

LÀKETIĆ, *m. prezime (po ocu Laketi).* — *U naše vrijeme.* I on vodi Laketića Janka. Nar. pjes. vuk. 4, 110. Junak Laketiću Janko. Pjev. crn. 149b.

LAKI, *m. sing. (?) mjesno ime.* — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 186.

LÀKICA, *m.* ime muško. M. Ružičić. — *vidi* Laketa.

1. LÀKÎĆ, lakića, *m. vidi* lakac. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide lakac) *s primjerom:* Sve lakiće momke neženene koji mogu stići i uteći. (Nar. pjes. vuk. 4, 417).

2. LÁKIĆ, *m. prezime (po očevu imenu* Laka). — *U naše vrijeme.* Istače se Lakić-Huseine. Nar. pjes. vuk. 3, 345. Petar Lakić. D. Avramović 272. Lákić, prezime. u Bačkoj. V. Arsenijević. Luka Lakić, Hercegovac. Nar. pjes. petr. 1, 352 *(među predbrojnicima).*

LAKIĆEVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Svetozar Lakićević. Rat. 385.

LAKIĆI, *m. pleme u Crnoj Gori.* — *U naše vrijeme.* Pop Mitar i Stevo Mitrović iz Seoca sa nekoliko Lakića dotrče. Magaz. 1868. 77. I Lakići ļuti ubojnici. Ogled. sr. 470. Mirko Tokov od sela Lakića. 471.

LAKIMIJA, *f.* equaria, *hergela.* — *Samo u knjigama pisanima crkvenijem jezikom.* — *Ne znam, treba li izgovoriti* k *ili* č *(u knjigama u kojima se nalazi svagda je pisano* ki). — *Vaļa da je postalo od srgrč.* λακινία: *u Miklošićevu* lex. palaeoslov.2 *ima* lakinija ‚equa uti videtur' *s jednijem primjerom i s dodatkom:* ‚vocabulum dubium'. *vidi:* Πλήθους ποιμνιῶν, βουκολίων, λακινιῶν, βοσκημάτων παντοίων (Neophytus, de calamitatibus Cypri). Ducange, glossarium mediae et infimae graecitatis, *gdje se dodaje:* ‚Porcellos hic intelligi opinatur eruditus interpres', *ali je u primjerima kao i kod* lakinija *u Miklošića bez sumńe značeńe što je sprijeda kazano.* Vlasi Kostadinovьci i Gojilovьci da pasu lakimiju kobilь, a drugu lakimiju Tudoričevьci i Sušičane. Deč. hris. 62. Końi i mьsky besčislьny i lakimije końskyje. Domentijana 155. Stada ovьča mnogaja i crêdy velьbudь, lakimije že końskyje. Danilo 137. Zlato mnogo i mnogyje inyje potrêby crьkovьnyje, lakimije že końskyje i skoty mnogy. 344. Da znašь, caru, jako vь lakimijahь tvojihь końь čjudьnь rodi se. Aleks. novak. 13.

LAKINCI, Lakinaca, *m. pl. mjesno ime u Srbiji u okrugu aleksinačkome.* Livada u Lakinci. Sr. nov. 1875. 517.

LAKMUS, *m.* Lacca musci. Lacca musica, *ńeka modra boja što se vadi iz ńekijeh vrsta lišaja (osobito* Lecanora tartarea Ach. *i* Roccella fuciformis DC.). — *Od ńem.* lackmus. — *U pisaca našega vremena.* ‚Lackmus', bot. lakmus, lat. ‚lacca musica', tal. ‚lacca muffa', frc. ‚tournesol', egl. ‚litmus'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

LAKNOVICA, *f.* vrst vrbe (Sablar, Golak). B. Šulek, im. 188. — *Može biti da je sprijeda otpalo* v-.

LÁKNUTI, lâknêm, *pf. postati lakijem, odlaknuti.* — *Postaje od* lak. — *U naše vrijeme.* Ili se zastide, ili mu laknu na srcu, tek mu se od jedan put jezik odreši. M. P. Šapčanin 1, 84. Pa se razgovarali međ' sobom kako bi dobro bilo da Srbija prihvati Bosnu, da i ńima lakne

Digitized by Google

od aga i spahija. M. Đ. Milićević, zlosel. 171. Pa će ti laknuti i zaspaćeš kao mlado jagńe na zelenoj travi. živ. srb. 1, 90. — *Može postati i od osnove* lah- *(vidi* 1. lak), *te u krajevima, gdje se ne izgovara* h, *ima i oblik* lánuti, *vidi u Vukovu rječniku* lánuti, lânê ‚leichter werden' ‚lenius est' *s primjerom:* Sad mi je lanulo malo'. cf. odlahnuti.

LÁKO, *m. hyp.* Lazar. — *Akc. se mijeńa u voc.* Lâko. — *isporedi* Laka. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu gdje se dodaje da je po južnome govoru.* U kuli je Stojaković Lako. Nar. pjes. vuk. 4, 113. Od Laka Popovića. V. Vrčević, niz. 88.

LAKOČ, *m. ime muško.* — *Vaļa da je isto što* Lako. — *U naše vrijeme u Crnoj Gori.* Od popa Lakoča Vujadinovića iz Bjelopavlića. u Pjev. crn. 151b.

LAKOČEVIĆ, *m. prezime (po ocu Lakoču).* — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* O vojvodo, Lakočević-Šuto. Pjev. crn. 245a.

LAKÒĆA, *f. osobina onoga što je lako.* — *Radi oblika vidi* 1. lak. — *Akc. se mijeńa u dat. sing.* lâkoći, *u acc. sing.* lâkoću, *u voc. sing.* lâkoćo, *u nom., acc., voc. pl.* lâkoće. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (lahkoća ‚facilitas'), *u Belinu* (lakoća ‚leggierezza' ‚laevitas' 432a; ‚facilità, agevolezza' ‚facilitas' 299b), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* lehkoća, lehkota, lasnost, lasnoća ‚facilitas, levitas'), *u Stulićevu* (lakoća ‚levitas, facilitas, agilitas'), *u Voltiǵijinu (griješkom* lakoča ‚facilità, agilità' ‚leichtigkeit, hurtigkeit'), *u Vukovu* (‚die leichtigkeit' ‚levitas').

1. levitas.

a. *prema* 1. lak, 1, a, *a) i b).* Tjelesa *(će se)* svetije priobraziti s velike tegoće na veliku lahkoću. M. Divković, bes. 284a. Kad se s vodom uļe liva, odma skoči i popliva, nit' se pusti s ńom združiti a još maņe pod ńom biti; dar bo lipi od lakoće nepridobit imat hoće. V. Došen 86b. Koji ne imajući u sebi lakoće i hitrine od svetih. Đ. Rapić 18. Koje čudo snage i lakoće u ńih danas ovđe vidijesmo. P. Petrović, gor. vijen. 4.

b. *prema* 1. lak, 1, a, *c).* Kripost jest dar Božji kojim tko poznati i izpuniti dužnosti života krstjanskoga i lakoću i prignutje ima. I. Velikanović, uput. 1, 359. Odkuda je takova hitroća i lakoća suditi drugoga? Đ. Rapić 315.

c. *prema* 1. lak, 1, a, *f).* Ńihova lakoća *(malih zala)* poteže veliku težinu. Đ. Rapić 186.

2. facilitas.

a. *prema* 1. lak, b, *a).* Da s većom lakoćom budu obsluņene crkovne naredbe. A. d. Costa 2, 10. Nerazum Khinkov svŕu lakoće klobuke i ardove praviti. A. T. Blagojević, khin. 88. ‚Kiko i Zelić' složen je tolikom vještinom i lakoćom. Osvetn. 4, VIII.

b. *prema* 1. lak, 1, b, *e).* Sinovi izraelski hotjahu lahkoću i slatkost u putu. M. Radnić 588a.

3. *vidi u Vukovu rječniku:* ćanut čovjek ‚der angeschossene' ‚non sanissimae mentis', *vidi* 1. lak, 1, a, *l).* — *Ne znam, jeli muškoga ili ženskoga roda.*

LAKÒĆÊŃE, *n. djelo kojijem se lakoti.* — *U Bjelostjenčevu rječniku (u latinskome dijelu): kajkavski* lehkoteńe ‚sublevatio'.

LAKÒDJELAC, lakòdjêlca, *m. (o čeļadetu) zaludan (koji djeluje samo što mu je lako).* — *U naše vrijeme u Istri. (čakavski)* Lahkodêlac ‚homo desidiosus', gen. lahkodêlca. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 53.

LAKÒKĻUNAST, *adj. u kojega je (o pticama) lak kļun.* — *Izmišļeno u naše vrijeme.* Lakokļunaste ptice ‚levirostres'. G. Lazić 51.

LAKÒKRIL, *adj. u kojega je lako krilo.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Lakokrili vrh ńe soko strepi. Osvetn. 4, 21.

LAKÒKRÎLKA, *f. lakokrilo žensko (vila).* — *U jednoga pisca našega vremena.* Svrh oblakah iz sunčanih zrakah lahkokrilka izlećela vila. S. Milutinović u Pjev. crn. 70b.

1. LÀKOM, *adj.* avidus, avarus, *pohlepan.* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* lakomъ, *rus.* лакомый, *češ.* lakomý, *poļ.* łakomy. — *Od istoga je korijena od kojega je i* lačan *(vidi).* — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚avarus; parcus'), *u Mikaļinu* (lakom, lakomac ‚avarus, illiberalis, pecuniae appetens, tenax'), *u Belinu* (‚avaro' ‚avarus' 119a), *u Bjelostjenčevu* (lakom, lakomec, proždor, proždrlac, proždiralac ‚gulo, ingluvio, gulosus, cupes, charibdis, vorax, assotus, catillo, comedo, comedus, homo gulae ventrique deditus, ligurio', v. požiravec. — 2. lakom, pohlepen na peneze ‚avidus, cupidus pecuniarum, helluo et hellus nummorum, pecuniae deditus, aeris sitiens, famelicus auri'), *u Jambrešićevu* (‚gulosus, gulo'), *u Stulićevu* (‚avarus, tenax, avidus, delicatus, mollis'), *u Voltiǵijinu* (‚ingordo, ghiottone, avaro' ‚fressig, begierig'), *u Vukovu* (‚habsüchtig' ‚avarus' *s primjerom iz narodne pjesme:* Lakom ajduk bješe na dukate).

1. *adj.* — *Komp.:* lakòmijî. *u Belinu rječniku:* ‚più avaro' ‚avarior' 119a, *i u Stulićevu.*

a. *o čeļadetu. uprav bi značilo: pohlepan uopće kao gladni za hranom (vidi* lačan), *ali se upotrebļava naj češće u značeńu: pohlepan za blagom, za novcima, pa po tome i u drugome: koji neće da dade ili teško daje drugome novaca nego ih sve hoće hraniti* (‚tenax' *tvrd, skup, škrt). ova se dva značeńa (pohlepan za blagom i tvrd) rijetko mogu razlikovati.* — *značeńa: proždrļiv (u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Voltiǵijinu rječniku);* ‚delicatus, mollis' *(u Stulićevu) ne potvrđuju se primjerima.*

a) uopće. Tada človik jest zlodêjno lakom i hlpeć kada se ne boji učiniti iznajti veliku čšćotu drugomu li za jedan mal prud. Kolunićev zborn. 232. Lakomi k skuposti pineze ki kupe . . . M. Marulić 117. Ako ki prime utišenje, govore da je lakom. Korizm. 52b. Bludnik ali nečisti ali lakomi. N. Rańina 59 . paul. ephes. 5, 5. Lakoma kraļice! M. Vetranić 1, 119. Bogata lakoma. Zborn 18b. Pokli se lakom rit ne može gospodar, ni sluga lakom bit za nijednu nejma stvar. N. Dimitrović 5. Skup, kakov je lakom. M. Držić 211. Jesam netrpežļiv, skup, lakom. Kateh. 1561. 87. Ima biti ruke prostrane, to jest ne ima biti lakom. M. Divković, bes. 5b. Videći žena da je muž lakom . . . i da ne čini lemozinu, može li bez dopuštenja ńegova ona ju činiti? B. Kašić, zrc. 114. Prez svoje svitlosti kad bude sunce bit, tad lakom do dosti biti će blaga sit. Đ. Baraković, vil. 156. Da jemaju činjenja s ļudmi lakomimi. P. Radovčić, način. 191. Od jednoga človika lakoma, ohola i bludnika. 260. I da ne bi od lakoma steko ime. P. Kanavelić, iv. 428. Lakom dvaš plaća. (D). Poslov. danič. Jedan lakomi koji nevoļan život čini. S. Margitić, fala. 139. Lakomi drži blago kano sužńa. ispov. 41. Lakom koliko veće ima, veću potribu ima. 41. Jeda bogatac lakom priporučuje se Bogu. F. Lastrić, ned. 50. Mida,

Digitized by Google

lakomi kraļ Frigije. V. Došen v. Nije kamatnika tako tvrda i tako lakoma. Đ. Bašić 16. Lakom jest i siromah. I. Velikanović, uput. 1, 349. Lakom i tvrd. M. Dobretić 112. Ni odviše biti lakom ni odviše razpušten. 200. Među kojijema je bio naj stariji pro mjere lakom. Nar. prip. vrč. 10. — *Amo pripada i ovaj primjer u kojemu se kaže o zemļi (narodu) kao o čeļadetu:* Mogu samo reći, da odkada si viru svetu Isukrstovu zapoznao i primio, od tada je čistu uzdržiš i po turskoj lakomoj zemļi zamiritim načinom raspružaš. Da bi mogli oni bidni krstjani po Albaniji, Bosni i Serviji raztrkani mirno Boga štovati i ńegove svete, da ti s jasprom ne tažiš turski gniv? A. d. Bella, razgov. 132.

b) s prijedlogom na *i s akuzativom, značeńe može biti uopće pohlepan.* Koji su mi lakomi na blago. Nar. pjes. vuk. 4, 79. Latini su lakomi na blago. Nar. pjes. istr. 1, 63. Koliko je na novce i na ostali svaki plijen bio lakom na vojsci. Vuk, dan. 1, 90. — Nije mu začinio po voļi ńegovu jednu jizbinu na koju je veoma lakom bio. A. Tomiković, gov. 106. Tako je lakom na jelo. Vuk, poslov. 98. — Da je hajduk lakom na Turkińe. Pjev. crn. 92a.

c) s prijedlogom za *i instrumentalom značeńe je isto kao kod b).* Da je tko ģimrija, skup i lakom za blagom. Đ. Rapić 261.

d) s prijedlogom na *i lokativom nije jasno, jeli značeńe pohlepan ili tvrd. — Samo u pisaca Dubrovčana* XVI *i* XVIII *vijeka.* Lakoma i skupa žena je na zlatu. Ģ. Držić 431. Nigdar nijesmo bile lakome na zlatu. M. Vetranić 2, 128. Što bogatac veće ima zlata, to je veće lakomiji na ńemu. M. Držić 404. — Dúšâ na kojijem on je *(Jezus)* veomi lakom želeći svijeh ih dobiti. S. Rosa 129a. — *U ovome primjeru kao tvrd ali u prenesenome smislu po talijanskome jeziku:* Pastijeru, ja pristupam da budem imat dio od one bolesti ku druzijem ti obitaš . . . na ńoj nemoj mi lakom *(tal.* scarso, *ovdje isto što* avaro) biti. D. Zlatarić 71b.

e) s genetivom samijem ili s prijedlogom od *znači: tvrd.* Lakomi rob svoje muke. V. Došen v. Koji je prije bio lakom od svoga. A. Kalić 318.

f) s infinitivom znači tvrd. Lakom svoje pri sebi držati. A. Georgiceo, nasl. 307. Ako sam bio lakom udiliti za ļubav Božju imajući čime učiniti. P. Posilović, nasl. 111b. Bio sam lakom učiniti lemojzinu. S. Margitić, ispov. 16. — *Uz infinitiv ima za po tuđijem jezicima.* Njeki budu za plaćat desetine i prvine veoma tijesni i lakomi. I. Držić 200.

g) u jednome primjeru XVIII *vijeka mj. infinitiva ima verbalni supstantiv u lokativu s prijedlogom* u. — *značeńe je malo u prenesenome smislu (suprotno* štedļiv). — *Možebiti po tuđijem jezicima.* Meštar nije bio lakom u nakićenju. F. Lastrić, test. ad. 35a.

h) i s prijedlogom prema *uz dativ (čeļadeta) značeńe je jamačno tvrd.* Da ne budemo lakomi prama Bogu. A. Kanižlić, utoč. 535. Svakomu koji je lakom prema mrtvijem. A. Kalić 288.

b. *o životiňi, samo u narodnoj poslovici o kvočki; nije dosta jasno pravo značeńe.* Lakoma kvočka ne može piplića izvesti. (U Dubrovniku). Nar. posl. vuk. 165.

c. *o čemu (stańu) duševnome, vaļa da je značeńe svagda pohlepan.* Na što te su bijesne žeļe i lakome tve potakle? Ģ. Palmotić 3, 41a. Kad lakome svoje žeļe rukam puni. P. Kanavelić, iv. 18. — Sveci nijesu kao mi samoživi i ćudi lakome. S. Ļubiša, prip. 191. — *(Juda)* krasti uljeze u lakomom tamnom grijehu blago uboško. Ģ. Palmotić 8, 39a. Od lakome pisat zloće. V. Došen 75b. — Lakoma ga miso stište... da opeta blago ište od pobjenijeh Dubrovčana. J. Palmotić 340.

d. *o stańu tjelesnome, pohlepan.* Kad lakomog tko rad glada ļude dere . . . V. Došen 59a. — S tim lakomu žeđu gasi. 81b. — San lakomi što mu dade. 77a.

e. *o čemu umnome, pohlepan.* Ponudi se ti svojim nerazumnim i lakomim običajem mene od carstva odagnati. Aleks. jag. star. 3, 267. — Što lakoma vaša sila nije k sebi prigrabila. V. Došen 235b. — *U ovome primjeru kao da znači tvrd, skup.* Raskošna traćenja i lakoma tokoj uklon' se skrcanja, u sridovištvo stoj. M. Marulić 185.

f. *o čemu tjelesnome, svagda u prenesenome ili u metaforičkome smislu, pohlepan.*

a) o dijelu ili udu ļudskoga tijela. Lakomog srca mana. V. Došen 231a. Tko će indi virovati, kada sudca dar ufati za lakomo osrdaļe da on može stupit daļe? 62b. — Kad krvavu svoju muku pod lakomu vrgu ruku. 55a. — Ńegove su pune sreće ruke, a nijesu lakome na blago. Osvetn. 2, 167. — Lakome su oči pri pogači. (D). Poslov. danič. Lakome su oči prema pogači. *(drugo je značeńe kod* a, *h)).* Nar. posl. vuk. 165.

b) o maču. Vze lakomi meč, ki vazda želêše na trojsku krv. Pril. jag. ark. 9, 128.

c) o moru, metaforički. Duhovne razgovore *(lakomac)* u lakomo topi more. V. Došen 58a. Al' lakomo ovo more *(lakomac)* . . . 60a.

d) o zimi. Nič zima lakoma, nič lito posuši. Đ. Baraković, jar. 15.

2. *adv.* lâkomo, avide, parce. — *Između rječnika u Mikaļinu* (lakomo, skupo ‚avare, restricte, avide, illiberale'; lakomo jisti ‚avide comedere'), *u Belinu* (‚avaramente, con avaritia' ‚avare' 119a; ‚scarsamente' ‚parce' 650a), *u Bjelostjenčevu* (lakomo, skupo ‚gulose'. 2. ‚avide, cupide, avare, restricte'), *u Jambrešićevu* (‚gulose'), *u Stulićevu* (‚avare, avariter, parce'), *u Voltiģijinu* (‚golosamente' ‚fressiglich'). — *Komp.:* lakòmijê. M. Divković, bes. 822a, *a između rječnika u Belinu* (‚più scarsamente' ‚parcius' 650b) *i u Stulićevu.*

a. *pohlepno.*

a) o načinu kako se jede i pije. Kada ji lakomo. Naručn. 88b. Lakomo izjesti kakono prasac. Zborn. 167a. Ki jide lakomo i požrļivo. Š. Budinić, ispr. 70. Da lakomije i slaje budu blagovati. M. Divković, bes. 822a. — Lakomo pije. M. Vetranić 2, 329. Mnogi umru na priječac, jer se lakomo napiju nezdravom vodom iz jezera. S. Ļubiša, prip. 63.

b) uopće. Čuvaj moje ruke da lakomo ne prostru se vzeti dare. Transit. 157. Ljepos... tebi Bog svu izda jakino mjesečcu između svih zvizda kojih jes' hitila lakomo krjepostju. Š. Menčetić 89. Lakomo grabi očima sve naokolo sakupļene ļude. V. Vrčević, niz. 40.

b. *tvrdo, skupo, škrto.*

a) u pravome smislu. Koji lakomo hrani . . . i drži svoje. Š. Budinić, sum. 121b.

b) u prenesenome smislu, nedovoļno, malo. Tvu lipost naj prija glas mi dopovidi, od tebe, pravo dim, lakomo ki zvoni. H. Lucić 188. Lakomo ģaisto ńega je hvalila pisan moja. 265.

2. LÀKOM, *adj. o svrdlu, vidi u Vukovu rječniku:* svrdao, t. j. oštar kojim se lasno vrti, kao da sam ide. — *Nejasno mi je postańe: jeli isto što* 1. lakom *(svrdao koji se lasno vrti shvaća se*

Digitized by Google

u prenesenome smislu kao pohlepan)? ili je srodno s 1. lak? *ili je od iste osnove od koje je i* 2. lakomac *i* lakomica *(lijevak, ili, što bi bila veća priliką, nokat na plugu)?*

3. LÀKOM, *adv. vidi u Vukovu rječniku:* umalo ‚beinahe' ‚haud multum abfuit' *s dodatkom da se govori u Boci. — Mislim da je isto što adv.* lako. — *U naše vrijeme.* Izbi dijete muško mrtvo i lakom glavom ne dade. Nar. prip. vuk.[2] 218.

1. LÀKOMAC, lȁkômca (lakómac, lakómca), *m. lakom čovjek. — Akc. kaki je u gen. sing.* lȁkômca *taki je u ostalijem padežima, osim nóm. sing., i gen. pl.* lȁkômâcâ; *u Vukovu rječniku ima i s drugijem akcentom:* lakómac, lakómca, *koji se mijeńa u voc.:* lȁkômče, lȁkômci *(i možebiti u gen. pl.* lakomácâ?). — *Riječ je praslavenska, isporedi rus.* лакомецъ, *češ.* lakomec, *pol.* łakomiec. — *Između rječnika u Mikaljinu (kod* lakom), *u Belinu* (‚avaro' ‚avarus' 119[a]), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* lakomec *kod* lakom), *u Stulićevu* (‚homo avarus'), *u Voltiđijinu* (‚ghiottone' ‚sehr begierig, fressig'), *u Vukovu* (‚der habsüchtige' ‚avarus'). Fsaki prijubodivac ali nečistac ali lakomac. Bernardin 48. paul. ephes. 5, 5. O žrlci, o lakomci! Korizm. 2[b]. Jegda bi pačkavac i lakomac cesarastvoval. Š. Kožičić 44[b]. Lakomcu svakomu što zlo stekal jes grabi mu huda čes. M. Vetranić 1, 118. Djavao je, a nije lakomac. M. Držić 190. Lakomca! dva mjendeoka mi 'e dao! 196. Ne prima djela od lakomac, koji su se dali na dobitak bez razloga. M. Divković, bes. 65[b]. Naredi lakomcem lemozine. B. Kašić, rit. 52. Lakomci biti će stjeskani prizločestim neimanjem. nasl. 52. On *(Mamona, vrag)* jima pod obar lakomci da praži. Đ. Baraković, vil. 816. Zato je stvar općena lakomcem da prid smrti zanijeme. M. Orbin 44. Lakomac bude gladovati. F. Glavinić, posl. 52. Lakomac pridstavlja imanje Bogu. I. T. Mrnavić, ist. 168. Tu lakomci, tu zlobnici, tu nemili ljudi stoje. G. Palmotić 2, 461. Gdi oni lakomac, koji mrzeći ne nepravedne dobitke . . . ? A. d. Bella, razgov. 11. Kamo li ste, pritvrdi lakomci? L. Ljubuški 84. Da će mnogo lašńe moć ulisti debel konop u iglene uši, nego u raj bogati lakomac. 35. Taji i zabrańuje lakomac ne samo iskrńemu čim bi ga mogao podpomoći nego i sebi istomu. A. Baćić 228. Niti bi lakomci toliko nastojali za blagom. J. Banovac, pred. 89. Lakomci, kamatnici, s vašim krivicam vi prodajete Isukrsta. pripov. 78. Neće lakomac iskrńega da pomože. uboj. 80. Lakomac za imati više i steći niti se uzdržaje od laži ni od zakletve. F. Lastrić, ned. 129. Poče dilo ovo lakomac *(Juda)* kuditi. A. Kanižlić, kam. 515. Među to plače ova zaručnica Isukrstova nepristance neviđenu smrt takvih mlogih lakomaca. E. Pavić, ogl. 644. Bolje je da t' reku: ‚lakomče' negli: ‚neimanče'. (Z). Lakomac blaga(j) je a blago gospodar. (Z). Sve lakomcu naljeguje. (Z). Poslov. danič. Paklenoga sužńem dvora naj teža je to pokora: da nit' Boga uživaju, nit' im muke kad pristaju. te dvi vrste od pokore i lakomce svita more jer o blago tko s' omrsi ljubav s Bogom on pomrsi . . . V. Došen 52—53. Ne vide se lakomci obraćeni u blagodarnike. Đ. Bašić 18. Malo je bogataca koji nisu lakomci. I. Velikanović, uput. 1, 349. Ti si, gospodine, među lakomci bio ruke proste. Đ. Rapić 26. Baš lakomce neke Crnogorce kojino su lakomi na blago . . . Nar. pjes. vuk. 5, 4. Lakomac i lažljivac odmah se pogode. Nar. posl. vuk. 165. Lakomcu je vazda malo. 166. Ni u lakomca mjere, ni u psa vjere. 224. U lakomca tri toboca. 332. Kad su đavoli hodili po jednoj kneževini da lakomcima i kamatnicima oduzimaju tuđu muku . . . Nar. prip. vrč. 91. Ni lupeži, ni lakomci . . . carstva Božjega neće naslijediti. Vuk, pavl. 1kor. 6, 10. Tuđa para lakomca vara. V. Bogišić, zborn. 570.

2. LAKÓMAC, lakómca, *m. pretili četvrtak. — U Ivekovićevu rječniku:* u Hrvatskoj se u nekim krajevima četvrtak prije poklada (katoličkih) zove ‚lakomac' (i ‚lakomi' ili ‚tusti' četvrtak; isp. ‚pretili četvrtak'). — *Postaje od* lakom *u značeńu: proždrljiv.*

3. LÀKOMAC, lȁkômca (lakómac, lakómca), *m. vidi u Vukovu rječniku:* (u valaonici od drveta kao veliki lijevak, u koji voda teče ozgo žlijebom (kao lakomicom u badań) a iz ńega dolje u kacu u kojoj su ćebeta koja se valaju ‚art rinne in der wallmühle' ‚canalis genus'. — *isporedi* 2. lakomica.

LÀKOMAN, lȁkômna, *adj. lakom. — U pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Kojizi su lakomni na blago. Ogled. sr. 218. — *Ovaj je primjer Vuk primio u rječnik pod* zi.

LAKOMČAC, lakomčca, *m. dem.* 1. lakomac. — *U Stulićevu rječniku:* ‚aliquantulum avarus'. — *nepouzdano.*

LAKÒMČIĆ, *m. dem.* 1. lakomac. — *U Stulićevu rječniku uz* lakomčac.

LÀKÔMČINA, *m. augm.* 1. lakomac. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚avarone' ‚vir ingenti avaritia' 119[a]) *gdje se naj prije nahodi, u Stulićevu* (‚avarissimus'), *u Voltiđijinu* (‚golosaccio, avaraccio, avarone' ‚ein garstiger geizhals, gefressig'), *u Vukovu* (augm. v. lakomac). Kod linog lakomčine. V. Došen 218[b]. Ostaje još da lakomčinam prikažem . . . I. J. P. Lučić, razg. 31.

1. LÀKOMICA, *f. lakomo žensko čeljade. — U Belinu rječniku:* ‚avara, la femina' ‚avara' 119[a]; *u Stulićevu:* ‚mulier avara' *iz Habdelićeva; u Vukovu:* ‚die habsüchtige' ‚avara'.

2. LÀKOMICA, *f. uopće sprava kojom teče što žitko iz jednoga suda u drugi, ali dolazi samo u osobitijem značeńima ili u srodnima. — isporedi* 2. lakomac. — *Postańe mi nije jasno; može se pomisliti da postaje od* lakom, *kao da sprava lakomo guta ono što je žitko, ali takovo tumačeńe slabo vrijedi kod* d. — *Nahodi se i u novoslovenskome jeziku. — Od* XVII *vijeka.*

a. *vidi* lijevak. — *U Vrančićevu rječniku:* ‚infundibulum'; *u Belinu:* ‚imbuto, stromento di latta o legno per mettere il liquore entro a qualche vaso' ‚infundibulum' 879[a]; *u Bjelostjenčevu:* lakomica, levalka, levak, levka ‚enchitum, infundibulum, instrumentum quo in vas liquores infundimus'; *u Jambrešićevu:* ‚infundibulum', *u Stulićevu:* v. lijevka *iz Belina; u Vukovu:* vide lijevak *s dodatkom da se govori u Crmnici.*

b. *vidi* vrań. — *U Mikaljinu rječniku kod* vrań.

c. *žlijeb (ne svaki). — U Vukovu rječniku:* ždlijeb što ńim teče voda u badań (u Jadru) ‚die rinne' ‚canalis'. — Lakomica, žlijeb kojim dolazi voda na mlin. u Kostajnici. F. Hefele.

d. velik prozor na krovu štagja kroz koji se sijeno baca. I. Kršńavi, list. 9.

e. *u Vukovu rječniku:* vrh u raonika, cf. nokat.

LÀKOMICÊ, *adv. laktom (kod udarańa), ili lako? — U narodnoj pjesmi našega vremena.* Udara me ta djevojka natrag s laktom lakomice. Nar. pjes. vila. 1868. 465.

Digitized by Google

LÀKOMIČICA, *f. dem.* 2. lakomica, a. — *U Stulićevu rječniku:* ‚parvum vas fusorium'.

LÀKOMIČINA, *f. augm.* 1. *(i možebiti* 2.) lakomica. — *U Vukovu rječniku:* augm. v. lakomica *(štamparskom griješkom zabilježeno je u drugome izdanju da je muškoga roda, a u trećemu da je srednjega).*

LAKÒMIJA, *f. lakomost.* — *Postaje od* lakom *tuđijem (talijanskijem) nastavkom* ija. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚avaritia'), *u Bjelostjenčevu (kod* lakomost), *u Stulićevu* (v. lakomost *iz Bjelostjenčeva).* Lakomija jest ljubavь nepodobna imeti i obladati blagimi sega svita. Koluničev zborn. 281. Taj t' je konac lakomije ka ne pušća ča zadije. M. Marulić 261. Od igre ka se čini za lakomiju. Naručn. 94a. Za (= *radi)* lakomiju postavljaše 1 vrč vina. Korizm. 8b. V sem načelniku lakomija nehvalna bê. S. Kožičić 54a. Blagodanije protêvu skuposti ili lakomiji. Š. Budinić, sum. 120b. Jakov toliko tvrdo uzvapi na bogatih radi njihove ljute lakomije i skuposti. 140a. Pokle te smuti stara lakomija. Đ. Baraković, jar. 28. Lakomijom jer se gubi *(kripost).* M. Gazarović 63. Iškariot taknut grihom lakomije, pojde g Židovom. F. Glavinić, cvit. 57b. Lakomija *(jest)* nepravično želenje imanja. 145a. Pustivši se potegnuti ali od lakomije ali od oholije. P. Radovčić, način. 57. A popove kuži vrla lakomija. J. Kavanin 377b. A vi za lakomiju i da veće dobijete u svetac privatate i posve jedni dilujete. J. Banovac, pripov. 141. Kûpiti blago za lakomiju. Ant. Kadčić 4. Što je bila štedljivost može se prometnuti u lakomiju. M. Pavlinović, rad. 128. Lakomlja ‚avaritia'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftsg. 61.

LAKÒMISLEN, *adj. u kojega su lake misli (u zlu smislu, isporedi* 1. lak, 1, a, *k) i l)), koji lako misli, dakle dobro ne razmišlja.* — *isporedi* lakouman. — *U naše vrijeme po ruskome* легкомысленый.

a. *adj.* A oštro šiba lakomisleno prezirane svojega naroda. M. Đ. Milićević, pomenik. 1, 43. Lakomislena deca. škol. 3. Koji će umeti lakomislenu namigušu naučiti pameti. Srp. zora, god. 1, sv. 2, str. 57.

b. *adv.* lakòmisleno. Gdi zaslijepljeni narod lakomisleno za svakim novim mišljenja načinom čezneći. Nov. sr. 1884. 116. Ima *(u putnim mehanama)* posuđa koje se lakomisleno ne raznosi na pesku prekomernim ribanem. M. Đ. Milićević, međudnev. 10. Što mu je lakomisleno odmicao rokove. V. Bogišić, zakon. 153.

LAKÒMISLENÔST, lakòmislenosti, *f. osobina čeljadeta što je lakomisleno.* — *U naše vrijeme po ruskome* легкомысленость. Lakomislenost njiova lako bi se izviniti mogla. Nov. sr. 1884. 115. O ženidbi nije govorio od kake lakomislenosti. M. Đ. Milićević, knez miloš u pričama. 14.

LAKÒMIT, *adj. lakom.* — *Na jednome mjestu* XVI *vijeka.* O trgovci lakomiti ke lakomos vajmeh čini druge svijete nahoditi brodeći se po pučini... M. Vetranić 1, 35.

LÀKOMITI SE, làkomîm se, *impf. biti lakom, postajati lakom, raditi kao lakomac.* — *Akc. se ne mijeña (aor.* 2 *i* 3 *sing.* làkomî). — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚avarizzare, metter ad effetto l' avaritia' ‚avare agere' 119a), *u Stulićevu* (‚avarum esse, avaritia ardere, fervere'), *u Voltiđijinu* (‚avarizzare, usureggiare' ‚geitzen, wuchern'), *u Vukovu* (na što ‚habsüchtig sein' ‚avaritia ducor').

a. *biti pohlepan, hlepjeti (uopće za blagom).*

a) s prijedlogom na *i acc.* Koji ne zadovoljstvujući se sa svojim trudom lakomljaše se na tuđe. D. Obradović, basne. 99. Na tuđe se ne lakomi. Nar. pjes. vuk. 1, 187. Ako li se lakomiš na blago, dok je, bego, u životu Janko, biće blaga i tebi i Janku. 3, 373. Lažac mnogo obriče samo da bi izlagao, skupac se na više lakomi. Nar. posl. vuk. 165. Na tako se ne lakomi blago. Osvetn. 2, 28.

b) može biti da amo pripada i ovaj primjer u kojemu je s glagolom prijedlog u *uz lokativ.* Ki se blaga napuniše svakom himbom... i u ńem se lakomiše u ogńenom zlatom noru. J. Kavańin 448b.

c) s infinitivom. Pamet tvoja, srce tvoje i oči tvoje lakome se steći i skupiti blago himbeno i nepravedno. M. Divković, bes. 310a. Imamo se lakomiti naj prvo hvaliti Boga. nauk. 278b. Što godi čovik veće ima, to se veće lakomi imat. J. Filipović 1, 428b. Nemoj se lakomit mnogo jist. 1, 423b.

d) s podložnom rečenicom u kojoj je da. Bogati, što godi veće imaju, toliko se veće lakome, da bi veće imali. M. Divković, bes. 472b.

e) s podložnom rečenicom u kojoj je neupravno pitańe. Lakomi se Mujagin Halile, ne bi li se Filip umorio. Nar. pjes. hörm. 1, 492.

b. *biti tvrd, škrt, skup.*

a) uopće. Kako li će sam sebi varavo dat razumjeti, da se može štedjeti i lakomiti s onijem Bogom, koji sa svijem sebe prida cijeća ńega i posveti? I. M. Mattei 52. S toga nam lakomi se neplodna zemja, hranu nam krati tjelesnu. Štit. 15. Er ti ne daš, er se ti lakomiš. A. Kalić 357. Jer kako je nadańe licemjeru, kad se lakomi a Bog će iščupati dušu ńegovu? Vuk, jov. 27, 8.

b) s instrumentalom. Mrve ištem, želim i prosim. ni to nijeste vrijedni udijelit? i tijem se lakomite? A. Kalić 302.

c) s infinitivom. Hranom, odjećom, ložnicom, lijekom, svačijem potrebuju, a ti se lakomiš utješit ih. A. Kalić 264. Koji se ne samo lakomiš utješit siromaha, nu tuđe uzdržiš. 328.

c. *nije jasno, jeli prvo ili drugo značeńe (može biti i jedno i drugo).* Za to se čovjek ne ima oholiti ni lakomiti. M. Divković, nauk. 41a. Tko je lijen ište pokoja u stvareh od ovoga svijeta, a tko stanovito ište pokoja na ovomu svijetu potreba je da se lakomi. 273a. Trudim, lakomim se i mučim za uzdržati ovo što mi je od mojijeh starijeh ostalo. V. Andrijašević, put. 290.

LÀKOMLJAHAN, làkomljahna, *adj. dem.* lakom. — *isporedi* lakomljašan. — *U Stulićevu rječniku:* lakomjahan ‚aliquantulum avarus'.

LÀKOMLJAŠAN, làkomljašna, *adj. u Stulićevu rječniku:* lakomjašan *us* lakomjahan.

LÀKOMLJÊŃE, *n. djelo kojijem se ko lakomi.* — *U Stulićevu rječniku:* lakomjeńe, v. lakomost, *i u Vukovu:* ‚das habsüchtigsein, die habsucht' ‚avaritia'.

LÀKOMNICA, *f. vidi* 2. lakomica, a. — *U naše vrijeme u Hrvatskoj.* Badńi, brente, škafi, preša, lakomnica itd. V. Bogišić, zborn. 27.

LÀKOMNÔST, làkomnosti, *f. osobina onoga što je lakoman, vidi* lakomost. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka.* U lakomnosti hoće zlo živjet. M. Držić 220.

LAKOMÒĆUDAN, lakomòćudna, *adj. koji je lakome ćudi.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚indole avarus'.

Digitized by Google

LAKOMOĆUDNOST, *f. osobina onoga koji je lakomoćudan. — Samo u Stulićevu rječniku:* ‚indoles avara'.

LAKOMOĆUDSTVO, *n. u Stulićevu rječniku uz* lakomoćudnost. — *nepouzdano.*

LÀKOMÔST, lȁkomosti, *f. osobina onoga što je lakom. — Od* XV *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (lakomost, skupoća ‚avaritia, cupiditas, studium pecuniae, illiberalitas'), *u Belinu* (lakomos ‚ingordigia, avidità' ‚aviditas' 404b; ‚avarizia, desiderio immoderato di robba' 119a), *u Bjelostjenčevu* (lakomost, lakomija, proždreńe, proždralost ‚gula, ingluvies, insatiabilitas, voracitas, liguritio, helluatio, nepotatus'; lakomost na peneze ‚appetitio, appetentia et cupiditas pecuniae, dici potest et de aliis rebus'), *u Stulićevu* (‚avaritia, avarities, aviditas immoderata'), *u Voltigijinu* (‚ingordigia, ghiottoneria' ‚heftige sehnsucht nach etwas, fressbegierde'), *u Daničićevu* (lakomosть ‚aviditas').

a. *naj češće prema* l. lakom, 1, a, *znači pohlepu za blagom, ili tvrdost (kad ko neće da se ostavi blaga).* Eda li bismo ... ovoj zgora rečeno, pisano i obetovano potvorêli ali na maće prênesli kojomь hitrostju ali lakomostju, ... tada da smo prokleti. Mon. serb. 287. (1419 *u poznijemu prijepisu).* Jeli *(sagrišil)* lakomostju ali ubožastvom. Naručn. 79b. V kih raste skupost i lakomost. Transit. 78. Trgovcem lakomos ter čini na svijeti svu tugu i žalos vrh pleći podnijeti. M. Vetranić 1, 161. Blud ali kojagodijer nečistoća ali lakomost da ne pomene *(se)* među vami. N. Rańina 59a. paul. ephes. 5, 3. Smrtni grijeh jest lakomost. Zborn. 167a. Lakomos početak oda svijeh zala jes. N. Dimitrović 6. Da ńih puti budu čisti bez primjese od svake lakomosti. A. Gučetić, roz. jez. 168. Lakomost se ne čini samo po jedan način, ... negoli se lakomost čini po mnoge načine, to jest: kamatom, krađom, muzovjerstvom, lažju, krivijem kupovanjem i prodanjem, i po mnoge ostale načine. M. Divković, bes. 808—809. Lakomos mudros gubi. (D). Mala lakomos velika šteta. (D). Poslov. daničь. Ti podjamstva, ti osvete, ti lakomos grubu služiš. A. Vitaljić, ostan. 22. Budući ńešto za lakomos ńešto za nenavidos rasuo i poplijenio manastijer. I. Đorđić, ben. 82. Lakomost jest priko načina poljubļeńe blaga. A. Bačić 228. Ogań ... očistit će od holosti, od lakomosti, od bludnosti. J. Banovac, razg. 3. Kuca na vrati bogataca i vlastela, ali naodi zatvorena kļučem od lakomosti, žasto ‚svi nastoje na lakomost *(štamparskom griješkom* lakomast)' veli prorok s. Jeremija. F. Lastrić, test. 382a. Da nisi od lakomosti gladna i žedna ili putnika i nevoļna od tebe otisnuo? A. Kanižlić, bogoļubnost. 133. Lakomost je neuredna ļubav dobara ovoga svijeta. E. Pavić, jezgra. 138. Rad nagle lakomosti. V. Došen 59a. A proždornoj lakomosti nije dosti. 74b. Viđe toliku lakomos u bogacih. Đ. Bašić 304. Uzrok pak što ji puno uteče bi običajna naši vojnika lakomost koji voliše s mrtvi tilesina sadirati odoru nego ji do svrhe tirati i sići. And. Kačić, razg. 284. Pridatje našega spasiteļa od Jude za lakomost. Ant. Kadčić 103. Paće brez bogastva lakomost biti može. I. Velikanović, uput. 1, 349. Blagodarnost oli podatnost protiva lakomosti. M. Dobretić 202. Ne bilo veće lakomosti, razdionstva, nestavnosti u mojoj ļubavi prema tebi. I. M. Mattei 28. Turci misle, da će ovim obrabotavańem komšije svoje na lakomost i srebroļubije vozbuditi. Nov. sr. 1834. 118.

b. *u osobitome smislu, proždrļivost (nije dosta jasno u prvome primjeru). (Djavao)* iskusi Adama gltoniju ... iskusi ga od lakomosti obitujući znanje od mudrosti. Korizm. 13a. Kad likar metne pijavicu, da izažme krv, tako se jako ufati, ter sa svom lakomostju sasne onu krv, ... J. Banovac, razg. 90.

c. *kao pohlepa ima uza se:*

a) prijedlog na *s akuzativom, vidi u Bjelostjenčevu rječniku.*

b) prijedlog za *s instrumentalom.* Lakomost za novci pritežе je. M. A. Reļković, sabr. 46. Ako se napastuje na lakomost za blagom i bogastvom. B. Leaković, gov. 74.

c) u dva primjera XVI *vijeka ima genetiv s prijedlogom* od. Lakomost od zlata zač čini, moj Bože, da se brat u brata poufat ne može. M. Vetranić 1, 165. Gdi 'e lakomos o(d) dinara, što je grijeh, tu nije dobra ni veselja. M. Držić 220.

LÀKOMOSTAN, lȁkomosna, *adj. koji pripada lakomosti. — U jednome primjeru* XVIII *vijeka.* Karao bi jošćer lakomosna i nepodobna požolenja. A. d. Costa 2, 35.

LAKÓMSTVO, *n. vidi* lakomost. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. mekoputnost *iz ruskoga) i u Vukovu* (‚die habsucht' ‚avaritia'). Iže lakomьstvo imatь ne možetь otь zla uběžati. Stefanit. star. 2, 292. Nebeskoga oca sina *(Juda)* za lakomstvo vajmeh! proda. M. Vetranić 1, 318. Kako u lakomstvu tako i u pokori Matija slide. I. J. P. Lučić, razg. 31. Previj srce moje k otkriveńima svojim, a ne k lakomstvu. Đ. Daničić, psal. 119, 36.

LAKÓMŠTINA, *f. vidi* lakomost, lakomstvo. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Od proklete lakomštine. P. Posilović, nasl. 21. Od naj mańega tja do naj većega svi uče lakomštinu. 46b.

LÀKONIK, *m. Laćedemonac. — Od grč. λακωνικός i lat.* laconicus, *lakonski. — U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Lakonik ti s' vidit. F. Lukarević 278.

LAKÒNOG, *adj. u kojega su lake noge. — U Stulićevu rječniku:* v. hrlonog.

LÀKÔNSKÎ, *adj.* laconicus, *koji pripada Laćedemońanima. — Od grč. Λάκων, lat.* Laco *nastavkom* ski. — *U naše vrijeme u pisaca. — U Šulekovu rječniku:* ‚lacedämonisch'. — *U prenesenome smislu, koji (o čeļadetu i o govoru) u malo riječi mnogo izreče. — Ima i adv.* lȁkônski *i u pravome smislu (u Šulekovu rječniku) i u prenesenome:* Odgovori mi starac lakonski. M. Đ. Milićević, zim. več. 178.

LÀKORA, *f. vidi* lakorina, a. Lakora, tvrdi vrh na mesu ili kao kožica od sama mesa. U naše vrijeme u Stonu: ‚Što će ti to lakore!' M. Milas.

LÀKORINA, *f.* tela cellulosa; praeputium. — *Prvo značeńe, premda mu nema potvrde u knjigama, mislim da je starije, jer je šire od drugoga, i ovo zadńe gotovo nije ni poznato u Dubrovniku. — Nejasna postańa; po obliku je augmentativ, vidi* lakora.

a. tela cellulosa, *kao opnica što se često nalazi u mesu (jelu), osobito oko mišica (ribića) i žlijezda. — isporedi* lakora. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani. Lȁkorina, augm. lakora. U naše vrijeme u Stonu: ‚Ne vaļa to lakorine, daj mački'. M. Milas.

b. praeputium. — *U Belinu rječniku:* ‚prepuzio, quella pellicina che dal membro del bam-

Digitized by Google

bino si tagliava nella circoncisione' ‚praeputium' 582a, *i u Stulićevu*: ‚praeputium' *iz Belina*.

LÀKORINICA, *f. uprav dem.* lakorina, *ali se upotrebljava u istome značenju kao* lakorina, b. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚prepuzio, quella pellicina che dal membro del bambino si tagliava nella circoncisione' ‚praeputium' 582a), *u Bjelostjenčevu* (v. obrezek), *u Stulićevu uz* lakorina. Lakorinica, to jest kožica pridńa na udu potajnom svakoga mužkoga ditešca. I. Velikanović, uput. 1, 488.

LAKORÒDIḶA, *f. žensko čeḷade što lako (bez velika truda) rađa. — U Stulićevu rječniku*: v. lasnorodiḷa.

LAKORÒDUḶA, *f. samo u Stulićevu rječniku uz* lakorodiḷa.

LAKÒRUK, *adj. koji je lake ruke. — U Šulekovu rječniku*: ‚leichthändig'.

LAKÒSRD, *adj.* iracundus, *koji se lako (bez velikoga uzroka) srdi. — U jednoga pisca našega vremena.* Ali su u ovom pitańu narodi veoma lakosrdi i često nepravedni jedan prema drugome. M. Đ. Milićević, zlosel. 54. Po naravi žustar i lakosrd. pomenik. 3, 320.

LÀKÔST, lâkosti, *f. vidi* lakoća. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* lьgъkostь, *rus.* легкость, *češ.* lehkost, *pol.* lekkość. — *Između rječnika u Mikaljinu* (lakost, lagahnost ‚levitas, futilitas'), *u Belinu* (lakos ‚leggierezza' ‚laevitas' 432a), *u Stulićevu* (v. lakoća), *u Voltigijinu* (v. lakoča). *u Daničićevu* (lьgъkostь ‚levitas').

a. *prema* 1. lak, 1, a, *a) i b)*. Obuče se u tijelo nadareno darmi od lakosti. A. Gučetić, roz. jez. 245. Dade mu svitlost, lakost, tančinu i netrpḷenost. J. Filipović 1, 110a. Kad se kripi, lahkost steče. M. Kuhačević 24. Lakos tvoje ruke moguća koliko tegota Božije desnice. A. Kalić 178. Nesta mi snage, nesta lakosti. M. Đ. Milićević, zlosel. 290.

b. *prema* 1. lak, 1, a, *c)*. Građanin će ostati u svom neznańu, s velikom lakošću da traži ono što ne treba, a da ne traži ono što treba. M. Đ. Milićević, međudnev. 16.

c. *prema* 1. lak, 1, a, *d)*. Lahkost nevoḷe naše. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 52. paul. 2cor. 4, 17. Ona nosi svoga sina devet miseci u utrobi brez svake tegoće sa svom lakostju. J. Filipović 1, 544b. I za veću lakost štioca. T. Babić 1.

d. *prema* 1. lak, 1, a, *k)*. Lъgkostiju razuma. Glasnik. 11, 64. U hojenju svomu ne imij bilig lakosti. Nauk brn. 11b. K ovemu ne poteže ńeka lahkost zaisto, ni taština ili putevnost. B. Kašić, nasl. 245.

e. *prema* 1. lak, 1, b *uopće*: Težine Frontonova nauka i lahkosti Plinijeve. Transit. 6. Daje mu lakost učinit ga *(dobro dilo)*. J. Filipović 3, 281b. — *Amo može pripadati i ovaj primjer*: Rasložio je iz sivańa i uzigrańa očiju, iz lahkosti života, iz sladkosti razgovora, da je u ńemu jedna duša rođena za vladańe. A. Tomiković, živ. 26.

f. *kao oblakšavańe.* Skrušenjem molimo, da po ńega voḷu lahkost očutimo odbivši nevoḷu. M. Marulić 33. Dal' tim ću dostignut kojugodi lahkost. 88. Uživah svita slast, sad sam pun čemera, pun svake gorkosti; teška muka moja ne ufa lahkosti imit ni pokoja. 234. Vrelo od lakosti. B. Kašić, rit. 366. Uspomen' se truda moga, pridajem ga, majko, tebi, za imati lakost sebi. P. Posilović, cvijet. 220. U paklene gorke tmine gdi lakosti nigdar ima od pakleni strašni zmija. 225. S velikom lakosti i mirom duše ostavićes grihe. nasl. 36a. Smrt ne daje muku, nego lakost pravednomu. 41a. Ali se može dogoditi da se ko zamoli i kom drugom svecu, pa da dobije lakost ili pomoć. M. Đ. Milićević, slave. 8.

LAKOSVITAK, lakosvitka, *adj. koji lako osvanu (?), u prenesenome smislu. — Na jednome mjestu* XVIII *vijeka.* Ńiova mlada i lakosvitka zaktevańa na dobro okreću. D. Obradović, sav. 56.

LAKÒTA, *f. vidi* lakoća *(i radi akcenta). — Riječ je stara, isporedi stslov.* lьgъkota, *rus.* легкота. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚levitas'), *u Bjelostjenčevu* (lehkota *kod* lehkoća. 2. ‚levamen'. 3. lehkota, odpušćeńe strun, vuža ‚laxitas'), *u Jambrešićevu* (lehkota ‚facilitas, levitas'), *u Stulićevu* (v. lakoća). Kako mògu mene *(t. j. sebe)* u bidnom životu ovomu pritrpit i imat lahkotu? A. Georgiceo, nasl. 122. Priporuka svilnih buba radi vridnosti ńiove i lakote posla oko ńiju. J. S. Reḷković 199. Nisam si mislila da će bit moj mili kôj drugoj lakota. Jačke. 88. Još vam more biti velika lagkota. 186. Porazgrnem pepeo, izvadim mašicama žišku, metnem je na ćeramidu, napipam sveću i počnem piriti žišku da bih upalio sveću (onda još nije bilo palidrvca, ove današńe lakote). M. Đ. Milićević, let. več. 309. Naši su stari videli mnogo većih muka, nije pravo da nama vek prođe u samoj lakoti. zlosel. 228. One, kučke, hoće lakotu. 277. I odmah osetim neku lakotu na srcu. međudnev. 95. Čovek koga smo poznavali kao velika gospodina da se ovako ostavi gospodstva i lakote, pa ode u vojsku na muke svakojake, bejaše nam vrlo veliki. pomenik. 2, 171.

LÀKOTAN, lâkotna, *adj. koji je s lakotom, lak. — Ima samo adv.* lâkotno *(lako, ugodno) u jednoga pisca našega vremena.* Znao je pisati živahno i lakotno. M. Pavlinović, rad. 151.

LAKÒTITI, lakòtîm, *impf. lakšati, oblakšavati. — Postaje od* lakota. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (kajkavski* lehkotim, pomažem, ugledam ‚sublevo') *i u Stulićevu* (v. lagšati).

a. *aktivno.* Voḷa k trudu trud lahkoti. P. Vitezović, cvit. 20. Riješeńe jednoga zadatka lakoti riješeńe drugoga. M. Pavlinović, rad. 142. Da narodu živjet lakotimo. Osvetn. 5, 106.

b. *sa* se, *refleksivno.* Tako se hrabrene desnice lahkote. P. Vitezović, odil. 43.

LAKOUČNOST, *f. osobina onoga koji lako uči (u primjeru nije posve tako značeńe). — U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Za izvrstitost razboritosti slideća iziskuju se . . . lakoučnost . . . Lakoučnost jest takva s kojom se tko hitro i lako prigne na opomenu i nauk pametnih ḷudi. B. Leaković, nauk. 471.

LAKÒUMAC, lakòûmca, *m. lakouman čovjek. — U jednoga pisca* XIX *vijeka.* Sveštet zastran budi kratkoumcu, pravi razvrat neka j' lakoumcu. S. Milutinović *u* Pjev. crn. 329b.

LAKÒUMAN, lakòûmna, *adj. koji je laka (vidi* 1. lak, 1, a, *k)) uma. — Po rus.* легкоумный. — *U pisaca našega vremena.* To lakoumno popuštańe i dotjeralo nas. M. Pavlinović, razg. 74.

LAKÒÛMḶE, *n. vidi* lakoumnost. — *U pisaca našega vremena.* Ako se koje djelo učini iz objesti, lakoumja . . . Zbornik zak. 3, 207. *I u Šulekovu rječniku*: lakoumje ‚leichtsinn'.

LAKÒUMNÎK, *m. lakouman čovjek. — U jednoga pisca našega vremena.* Ti lakoumnici na-

Digitized by Google

vedeni su donapokon na sramotna djela. M. Pavlinović, rad. 120.

LAKÒUMNÔST, lakòumnosti, *f. osobina lakoumna čeljadeta.* — *U pisaca našega vremena.* Kvar, malodušnost na jednoj, a lakoumnost i naduvenost na drugoj strani. M. Đ. Milićević, zlosel. 20.

LAKÒUZD, *adj.* o konju koji je lak na uzdi t. j. koji sluša i naj mańi kret što učiniš uzdom. A. Ostojić.

LÁKOV, *adj. koji pripada Laku.* Od sina Lakova. V. Vrčević, niz. 83.

LAKOVICA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskome.* Livada preko Lakovice. Sr. nov. 1869. 637.

LAKÒVJERAN, lakòvjêrna, *adj.* credulus, *koji lako vjeruje.* — *Od* XVIII *vijeka.* Lakovirne varajuć trgovce. J. S. Reljković 72. Velika je slabost lakovernu biti s onim koji je poznat da laže. D. Obradović, basne. 484. Stan', serdare, lakovjeran li si! P. Petrović, šćep. mal. 10. Narod je ovaj lakovjeran. S. Ljubiša, prip. 94. Vi Mijata mučenikom gradite u oči lakovjerna puka. 255. Pak ih nada lakovjerne krijepi. Osvetn. 4, 55.

LÁKOVIĆ, *m. presime (po ocu Laku).* — *U naše vrijeme.* S pobratimom Lukom Lakovićem. Nar. pjes. vuk. 5, 412. Stefan Laković. D. Avramović 261.

LAKŔDIJA, *f. tur.* laqyrdy, *besjeda, riječi, razgovor, tvrdńa; u našemu jeziku često u zlome smislu: prazne riječi, riječi bez smisla, bezposlica, trice (pa i šala).* — *isporedi* lakardija. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚die tändelei' ‚nugae').

a. *prazne riječi itd. (vidi sprijeda); može biti da je ovo značeńe postalo od tur.* boš laqyrdy *(vidi* boš). Štiju se novine, gonetke i lakrdije. P. Knežević, osm. 67. Gdi se uče igrat i svakakve lakrdije pivat. M. A. Reljković, sat. C4a. Pokorite također uši vaše, ńih začepivši... ne samo od šale i maskare, nego i od lakrdije naj mańe. Đ. Rapić 227. Drugo ne čini, nego sve lakrdiju zbija. 263. Ne bi li ja to učinivši bila svega svita zapretica, lakrdija i maskara? 385. I jedva ti čekaju da koga nađu da se nasluša tijeh lakrdija. M. Pavlinović, razg. 4. To su Vlasi izumeli da poplaše Turke, boš lakrdija! M. Đ. Milićević, jur. 41. — *U Šulekovu rječniku:* ‚posse; possenspiel, possenstück', *dakle dramatična šala.*

b. *besjeda.* Kad Novica začu lakrdiju... Nar. pjes. vuk. 4, 497. A šta ću ti duljit lakrdiju? Pjev. crn. 280b. Vuk im tuđe reče lakrdiju. Nar. pjes. hörm. 1, 130. Pokraj bega stade na nogama, pa Alija veli lakrdiju. 1, 204. Onda će istom guslar otpočeti ‚razgovor' ili kako kažu ‚besjedu' ili ‚lakrdiju'. F. Krauss, smailag. meh. 70.

LAKRDIJÂŠ, lakrdijáša, *m. čovjek koji zbija lakrdije (šale).* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.:* lâkrdijâšu, lâkrdijâši. — *U Vukovu rječniku:* ‚der spassvogel' ‚jocosus' [vide šaljivac].

LAKŔDISÂŃE, *n. djelo kojijem se lakrdiše.* — *Između rječnika u Vukovu.* Nije vrijeme od lakrdisańa. Osvetn. 3, 153.

LAKŔDISATI, lakŕdišêm, *impf. zbijati šale (lakrdije).* — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* lâkrdisâ. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (vide šaliti se). Ja se šalim i lakrdišem. Đ. Rapić 366. Obično pjevaju oni koji idu uz vuka a on među tim lakrdiše. *u* Nar. pjes. krasić. 1, 135.

LAKSITI, laksi, *impf.* sunce kad bliže k zapadu ide, rekne se: ‚laksi sunce'. Podunavka. 1848. 58.

LAKŠA, *f. oblakšavańe.* — *Riječ vrlo sumńiva na jednome mjestu* XVIII *vijeka (pisano je* -h-*mj.* k, *a i to može biti sumńivo, vidi kod* 1. lak). S koga odvrgoh se i pozabih skrb putenih naslajenja, svijeta razkoš,... pohlep blaga i poštenja: svaka ovd' ime od dobara nosu, a uzrok su paklijeh žara, ka ne lakše neg brjemeni, ne pomoći neg nemoći, ne plod dobar neg sjeneni... i napokon duhu škodni jesu a Bogu neugodni. J. Kavańin 543a.

LÀKŠÂŃE, *n. djelo kojijem se lakša.* — *U Ivekovićevu rječniku:* radńa kojom tko lakša kome što.

LÀKŠATI, làkšâm, *impf. oblakšavati.* — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* lakšámo, lakšáte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* làkšâ, *u part. praet. pass.* làkšân. — *Postaje od komp.* lakši. — *Od* XVIII *vijeka (vidi kod* b).

a. *prelazno, u značeńu sprijeda kazanome.* — *Između rječnika u Stulićevu* (v. lagšati; lagšati ‚levare, moderare, facilem reddere'). Ti *(nadežda)* na morju sińem lakšaš vesla breme. L. Milovanov 105. Išti boli duhovnog vidara, ńemu lakšat te je muke dano. Osvetn. 4, 61.

b. *neprelazno, postajati lakše* — *U Belinu rječniku:* lakša nemoć ‚miglioramento, diminuzione di malattia' ‚morbi diminutio' 486b *gdje se naj prije nahodi.*

LAKŠÁVATI, làkšâvâm, *impf. iterativni glagol prema* lakšati. — *U Stulićevu rječniku:* lagšavati, freg. *uz* lagšati.

LAKŠÍNA, *f. lakoća (uprav osobina onoga što je lakše).* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (lahšina ‚levitas'; lakšina, v. lakoća), *u Voltigijinu* (‚leggerezza, facilità' ‚leichtigkeit'). Uskrsnu Isus, i četiri prija blaženstva, t. j. svitlinu, lakšinu, tančinu,... F. Glavinić, cvit. 172b. Šesto blaženstvo tela jest lakšina. F. Glavinić, posl. 78. Od lakšine s kojom prohodi svijet. M. Radnić IX. Promisliti lakšinu s kojom sve prohodi. 87a. Sve trči naglo k svojoj svrsi s velikom lakšinom. 150a. Hitrost i brzina s kojom prohodi veselje od svijeta ovdi jest prilikovano k lakšini s kojom prohodi san. 267a. Mučnost svu u lakšinu obraća. F. Lastrić, test. ad. 127a. Prikoredna lakšina i prignutje na zakletvu jest sumńiva. Blago turl. 2, 89.

1. LAKTAC, lakca, *m. dem.* lakat. — *U Stulićevu rječniku:* laktac, laktca ‚brachiolum'. — *nepouzdano.*

2. LAKTAC, *m. ńeka biljka.* Laktac, poljokietka (Betula ojcoviensis), Picris hieracioides L. (Lambl). B. Šulek, im. 189.

3. LAKTAC, *m. kajkavski* Laktec, *selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdiljel. 85.

LÀKTAČA, *f. vidi* lakat, a. — *U naše vrijeme.* Pogodi jednoga čobanina u desnu ruku, i odere mu kožu s laktače te poteče krv. M. Đ. Milićević, sim. več. 85.

LAKTAN, laktna (?), *adj. koji pripada laktu.* — *U Bjelostjenčevu rječniku: kajkavski* lakten ‚cubitalis', *i u Stulićevu:* ‚brachialis'.

LÀKTÂR, laktára, *m.* gusjenice više vrsti ‚geometrina' ili ‚geometrae' (ńem. ‚spanner'). na Braču. A. Ostojić.

Digitized by Google

LAKTÁŠI, *m. pl. ime selu u Bosni u okrugu banolučkome.* Statist. bosn. 34.

LAKTÈTINA, *f. augm.* lakat. — *U Stulićevu rječniku:* ‚immanis lacertus'.

LAKTICA, *f. pazuho(?).* — *U Stulićevu rječniku:* ‚axilla'. — *nije dosta pouzdano.*

LÀKTIĆ, *m. dem.* lakat. — *U Belinu rječniku:* ‚bracciolino' ‚brachiolum' 146b, *i u Stulićevu:* v. laktac.

LÀKUM, *m. vidi* rahatlukum, *isporedi i* lokuma. — *Tur.* lokum. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Te donese šećerli lakuma i bijele alve na tabaku. Nar. pjes. vila. 1867. 377.

LAKUMIĆ-POLE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkome.* Livada u Lakumić-polje. Sr. nov. 1875. 1417.

LAKUŠIJE, *f. pl. ime selu u Slavoniji u županiji požeškoj.* Razdijel. 128.

LÀL, *adj. rušičast.* — *Od pers. tur.* la'l, lāl, *rubin; crven.* — *Ne miješa se po padežima.* — *U Vukovu rječniku* [vide ružičast], cf. al *s primjerom iz narodne pjesme:* Kupiću ti lal papuče.

1. LÁLA, *f. vidi* 1. lale. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (lala, cvijet ‚tulipanus') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (‚tulipano, fiore' ‚tulipanus' 748a), *u Bjelostjenčevu* (v. tulipan), *u Stulićevu* (lala, cvit ‚tulipa'), *u Voltigijinu* (‚tulipano' ‚tulpe'). Kao zlatna lala na maštrafi. Nar. pjes. herc. vuk. 103. Lala, 1. tulipano (Della Bella, Aquila—Buć), anemone (Kuzmić). Tulipa gesneriana L. (Vodopić); 2. Papaver rhoeas L. (Sabljar, Dubica). B. Šulek, im. 189. Lala ‚die tulpe' ‚Tulipa gesneriana'. G. Lazić 123. Divja lala ‚wilde tulpe' ‚Tulipa silvestris'. 123. — *I u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani. — *Vaja da je isto i ovo (u prenesenome smislu):* Lala, ime što ga mlada pridijeva starijem muškom. Skoroteča. 1844. 248. Bijela lala, ime što ga mlada pridijeva mlađem ženskom. 1844. 249. (‚bela lala').

2. LÀLA, *m. turski velikaš, turski dvoranin.* — *Pers. tur.* lālā, *rob, sluga; dvoranin; odgojitelj (turski je car kao od mila ovijem imenom zvao dvorane).* — *Naj češće u množini* (lale i veziri) *u narodnijem pjesmama.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (samo u množini* lâle, po naj višo u pjesmama: lale i veziri *s primjerima iz narodnijeh pjesama:* Turci braćo, lale i veziri. Lale šćau biti Bugarina. Bude ńega lale i vojvode). Ńu mi prose lale i veziri, lale prose, a carica neće. Nar. pjes. vuk. 2, 72. On sazivje lale i vezire, sastavio sto i dvadest paša i četrest učtugli vezira i dvadeset starijeh kadija, pa govori care Ibrahimo: ‚Sluge moje, lale i veziri!' 3, 86. Podiže se Čuprilijć-vezire, on otide u lov u planinu, i sa š ńime lale i veziri. 4, 342. A odoše lale na zasjedu. 3, 348. Đinopaši riječ besiđaše: ‚Lalo moja, Đino paša stari!' 5, 854. Te siječe lale i vezire, do jedne se lale dogońaše, no mu lala aman saiskaje. Pjev. crn. 227a. Pak je care lalam besjedio. Nar. pjes. mag. 1844. 97. Kad to začu paša od Budima, od derta je na noge skočio, pa dozivje Ibru silihdara: ‚Lalo moja, silihdare Ibro!' Nar. pjes. juk. 488. Baš ako će, lalo odabrana! 489. Šaje blago Crna Gora teško, da podmiti u Stambolu lale. Osvetn. 2, 180. Opravi sićana fermana i s ńim lalu opremi vajana. 2, 185. Omer-pašo, moja lalo prva! 3, 61. Poći zdravo, moja prava lalo! 4, 40. Lala, dvorski učitelj, vezir. *u* Nar. pjes. hörm. 1, 616. Lala, učitelj, odgojitelj. car *(turski)* tako zove sve svoje dvorske a i druge službenike. tako i vezir zove svoje. *u* Hrv. nar. pjes. 4, 698.

3. LALA, *m. (i f.?) ime muško (i žensko?).*

a. *muško bez sumńe.* — *U dva primjera* XIII *vijeka, a između rječnika u Daničićevu.* Lala sь dětiju, zetь mu Stanь sь dětiju, . . . Lala sь dětiju. Mon. serb. 60. (1298—1302).

b. *ne zna se, jeli muško ili žensko.* — *Naj prije* IX *vijeka (u latinskome spomeniku).* Lala. Doc. hist. rač. 388. (850—896). Meu mlados ostalu tuj poznah jadovan i Krista i Lalu ter ostah mramoran. M. Vetranić 1, 76. Lala, muško i žensko. S. Novaković, pom. 73.

4. LALA, *adj. šaren.* — *isporedi* lal *i* laleli. *u* Nar. pjes. herc. vuk. 358.

LALATI, lalam, *impf. tepati (o djetetu što istom počińe govoriti).* — *Od ńem.* lallen. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* lalam, počińam govoriti ‚fari incipio'; *u Stulićevu:* v. zabesjediti *iz Bjelostjenčeva; u Voltigijinu:* ‚balbettare' ‚lallen'.

LALATOVIĆ, *m. prezime.* — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Pak je *(knigu)* šaje selu Ozriniću, Nikoliću i Lalatoviću: ‚Ajte k mene, dvije moje raje!' Pjev. crn. 38a.

1. LÁLE, láleta, *n.* Tulipa L. *(osobito* Tulipa gesneriana L.), *neki cvijet (i biljka).* — *Pers. tur.* lāle. — *isporedi* 1. lala *i* tulipan. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚tulpe' ‚Tulipa'). A koji luk za koren imade, kakvog sumbul i lale izdade . . . J. S. Rejković 226. Te su vrsti sumbuli, lilije i tulipan (zvat se lale smije). 314. Zade joj lale za glavu. Nar. pjes. vuk. 1, 222. Za glavom joj zađeveno lale. Nar. pjes. petr. 1, 224. Lale, Tulipa gesneriana L. (Vuk). B. Šulek, im. 189. — *I u prenesenome smislu.* Lale, tulipan, cvijet, i svaki nakit oko ženske glavo, na kapi, obično umjetno cvijeće. *(u* Hrv. nar. pjes. 4, 698). F. Iveković, rječn. Za glavom joj od bisera lale. Nar. pjes. vuk. 1, 299.

2. LÁLE, *m. ime muško u Crnoj Gori.* — *Akc. se miješa u voc.* Lâle. — *Može biti da je hyp.* Lazar *(ali isporedi i* 3. Lala). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (gdje je zabilježen akc.* Lâle *po crnogorskome govoru):* muški nadimak. Dockan dođe Drekalović Lale. Pjev. crn. 42a. Lale Drekalović. *u* Nar. pjes. vuk. 5, 331. — *I prezime u okolini dubrovačkoj.* P. Budmani.

3. LALE, *umetnuta riječ u govor kao bez osobitoga značeńa, ali se po svoj prilici kaže od mila.* — *Od* XVI *vijeka.* Lale, ži mi duša! pravo ti ja veju. M. Vetranić 2, 325. Da j' u mene, lale Lazo! što j' u cara blago, ja bi znala, lale Lazo, šta bi kupovala. Nar. pjes. vuk. 1, 356. Muka, lale! sa četiri strane. Osvetn. 2, 76. — *Često uz* mile. S vašim lale mile nepristance gladeći ju. I. Velikanović, prik. 29. Lale mile drago djevovańe! Osvetn. 5, 66. Što to pomaže, da amo: mile, lale, šimširove grane. M. Pavlinović, razg. 18. *vidi i:* Lale, ljubimac. *u* Nar. pjes. petr. 2, 698 *(ovo bi moglo biti isto što i* 2. lala, *ali jamačno to nije u starijim primjerima). — Ne znam, pripada li amo ovaj primjer ili pod* 4. lala: Šesto lale puške pozlaćene. Ogled. sr. 228.

4. LÂLE, *m.* samo u vok. sing. ‚qui stulta loquitur'. Slovinac. 1880. 87.

LALELI, *adj. šarenkast.* — *isporedi* lal *i* 4. lala. — *Postaje od* lale *(vidi* 1. lale) *turskijem nastavkom* li. — *U pjesmama našega vremena.* Sretoše je do tri momka mlada, od miline svak Fatu dariva: Mujo momče laleli papuče, . . . Nar. pjes. herc. vuk. 170. Laleli, šarenkasto. 358.

Digitized by Google

LALETIĆ, *m. prezime.* — XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Laletićь). Valda Laletićь. Glasnik. 15, 290. (1848?).

LALEVIĆI, *m. pl. ime selu u Crnoj Gori u Bjelopavlićima.* Glasnik. 40, 20.

1. LÀLICA, *f. dem.* 1. lala. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* lâlîcâ. Lalica, Tulipa gesneriana L. (Vodopić). — Lalica carigradska, Tulipa monstrosa Alsch. (Vodopić). B. Šulek, im. 189.

2. LÀLICA, *m. (ili f.?) dem.* 3. Lala. — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 73.

1. LÀLIĆ, *m. prezime (po ocu Lali).* — *Pomińe se često i u različnijem mjestima od* XVII *vijeka.* — *U Dubrovniku se ovako zvala pučka obitelj s Lopuda god.* 1630. P. Budmani. Frano Lalić. B. Betera, ćut. XX. Lalić. Sejnčica. 4. Vi Krstići i Lalići, . . . J. Kavańin 153a. Gerosim Lalić. Nar. pjes. petr. 1, 849 *(među predbrojnicima).* Lâlić, prezime. u hrvatskoj krajini. V. Arsenijević. Ilija Lalić. Rat. 92. Obren Lalić. 356.

2. LALIĆ, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskome.* Livada u Laliću. Sr. nov. 1878. 691.

LÀLIĆI, *m. pl. mjesno ime (vidi* 1. Lalić).

a. *zaselak u Bosni u okrugu Tuzle dońe.* Statist. bosn. 98.

b. *zaselak u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdiję. 65.

LALINAC, Lalinca, *m. ime selu u Srbiji u okrugu niškome.* M. Đ. Milićević, kraj. srb. 126. U selu Lalincu. Rat. 132.

LALINAČKI, *adj. koji pripada Lalincima.* — *isporedi* lalinski. — *Kod imena vode u Srbiji u okrugu kneževačkome (vidi* Lalinci, *a)).* Lalinačka Reka. Glasnik. 19, 290.

LALINCI, *m. pl. mjesno ime u Srbiji. a) selo u okrugu kneževačkome.* K. Jovanović 112. — *b) selo u okrugu rudničkome.* 145. — *c) selo u okrugu vrańskome.* M. Đ. Milićević, kraj. srb. 304.

LALINOVAC, Lalinovca, *m. ime selu u Srbiji u okrugu topličkome.* M. Đ. Milićević, kraj. srb. 387.

LALINSKI, *adj. koji pripada selu Lalincima (vidi* Lalinci, *a)), isporedi* lalinački. Lalinska *(opština).* K. Jovanović 112.

LALKOVIĆ, *m. prezime.* — XV *vijeka, vidi u Daničićevu rječniku:* Lalьkovićь, Šibeničanin ‚Gojak Lalьkovićь' 1402. (Spom. sr.) 1, 40. — Na kom je sidil Marko Lalković. Mon. croat. 161. (1495).

LALOČAN, laločna, *adj. koji pripada laloci ili lalokama.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* laločni ‚maxillaris'; *u Stulićevu: griješkom* laločan ‚maxillaris' *iz Bjelostjenčeva; u Voltigijinu:* laločni ‚mascellare' ‚was zum kinnbacken gehört'.

LÀLOGA, *f. vidi* laloka. — *Na jednome mjestu* XVI *vijeka. (Vitelije)* vulčen *(vučen)* s kladoju juže položili mu behu pod lalogami (‚mento mucrone gladii subrecto'. Suetonius, vit. 17). Š. Kožičić 34b.

LALOJE, *m. ime muško, vidi* 3. Lala. — XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu.* Laloje. Glasnik. 15, 292. (1848?).

LÀLOKA, *f. čeljust, vilica, kosijer.* — *isporedi* laloga *i* laluka. — *Riječ je* (lalokъ *ili* laloka) *praslavenska, isporedi stslov.* laloka, *rus.* лалки, *češ.* lalok, *poļ.* łałok. — *U našemu se jeziku nalazi u sjeverozapadnijem krajevima, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (laloka, žvalo ‚maxilla, mandibula'; 2. laloka gorńa ‚maxilla supera'; 3. laloka dolńa ‚maxilla infera'), *u Jambrešićevu* (‚maxilla, mandibula'), *u Stulićevu* (‚maxilla' *iz Habdelićeva), u Voltigijinu* (‚mascella, ganascia' ‚kinnbacken') Kako Samson prioblada sve Filištee, on s lalokom svetog križa sve Farisee. Azbukv. 1690. 35. Da se gatańe u lalokah kraļevskih i ńegova usta u sudu ne pometaju (‚prov. 16, 10'). E. Pavić, ogl. 284. Što nitko drugi od straha kazati ne smije ili neće, to satiri učine smijućim i posprdļivim obrazom, napečitom gubicom i razdrļitima lalokami od pedļe širokim. M. A. Reļković, sat. A4b—5a. Sin uhiti moju medvedicu za obadve laloki. Nar. prip. mikul. 80.

LÀLOM, *vidi* kolalom lalom.

LALOŠ, *m. ime muško.* — *isporedi* 3. Lala. — *Od* XIV *vijeka.* Sinь mu Lalošь. Deč. hris. 87. Lalošь. S. Novaković, pom. 73. Lalош vojvoda. M. Đ. Milićević, srb. 935.

LALOTIĆ, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* Paval Lalotić. Mon. croat. 304. (1597).

LALOVA ČESMA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu crnoriječkome.* Livada kod Lalove Česme. Sr. nov. 1872. 602.

LALOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Nikola Lalović. Rat. 388.

LALOVO BRDO, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkome.* Ńiva u Lalovom Brdu. Sr. nov. 1875. 3.

LALUKA, *f. vidi* laloka. — *Samo u Vrančićevu rječniku:* ‚maxilla'.

LALZA, *m.(?) ime muško(?).* — *Ima samo adjektiv posesivni* Lalzin *u spomeniku* XIV *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku* (Lalьzinь). Lalьzinь bratь Andreja. Glasnik. 15, 309. (1848?).

LALZIN, *adj. koji pripada Lalzi, vidi kod* Lalza.

1. LÀMA, *f.* lamina, *lim.* — *Tal.* lama *(gvožđe od sablje, od noža itd.).* — *U naše vrijeme.*

a. *uopće.* S onu stranu Bojane, tu je šator od lame; po dnu sjedi leventa, na ruci mu đevojka. — *odgonetļaj:* feńer. Nar. zagon. mag. 1864. 101. Lama od cinka (‚zinkblech'). Zbornik zak. 3, 710. Lama žeļezna (‚eisenblech') dolazi u prometu. 1853. 900.

b. *karika, pavta (na pušci).* — *Između rječnika u Vukovu:* (u Crnoj Gori) vide [karika] pavta, n. p. na pušci *s primjerom iz narodne pjesme:* Puško moja, vjera ti je tvrda, nemoj mene ogńem prevariti, kako pođem Boci u Kotoru, oču tebe divno opraviti a srebrne lame udariti. — O ramenu zelenu latinku, na ńoj devet srebrnijeh lama. Nar. pjes. vuk. 4, 325.

c. *turpija, pila.* — *U Istri.* Lâma ‚lima'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftg. 19.

2. LAMA, *f. na jednome mjestu* XVI *vijeka vaļa da je lat.* lamia, *vještica, ženski vampir.* Našasta je lama 1 vrhu mrtva tela. Š. Kožičić 4.1a.

LAMANA DRAGA, *f. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdiję. 46.

LAMANTIRATI, lamantiram, *impf. tužiti se, ńem.* lamentiren. — *U sjevernijeh čakavaca našega vremena.* Počel je vaļe lamantirati na ńe. Nar. prip. mikul. 140.

LÁMÂŃE, *n. djelo kojijem se lama (lamje).* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚fractio'; *u Jambrešićevu; u Stulićevu.*

Digitized by Google

1. LAMAR, *m. ime selu u Bosni u okrugu Tusle Donje.* Statist. bosn. 90.

2. LÀMAR, *m. čovjek što kuje lamu ili lame. — U pisaca našega vremena.* Lamar ‚blechschmied'. Zbornik zak. 2, 297.

LÁMATI, lâmâm (lâm|êm), *impf. iterativni glagol prema* lomiti. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (lam|em, lamati, pretrgavam, lamam, lomim ‚frango, rumpo, abrumpo'), *u Jambrešićevu* (lam|em ‚frango'), *u Stulićevu* (‚frangere, rumpere'), *u Voltiđijinu* (lamati, lamam, lam|em ‚rompere, spezzare' ‚brechen, zerbrechen').

1. *aktivno, u pravome i u prenesenome smislu.* Redovnik lama oštiju. Korizm. 88a. Ti lamaš srdca od grišnikov. Transit. 100. Vila ruke lama. P. Vitezović, odil. 50. Kuje, tupi, lam|e mače. cvit. 2.

2. *sa* se.

a. *pasivno.* Razvezan snopić kako se lako lam|e. J. Rapić, pouč. 1, 133.

b. *refleksivno (u prenesenome smislu).* Što se mučiš, što se lamaš misa|u tvojom? F. Vrančić, živ. 50.

LÀMBA, *f.* zasječena, zalambljena daska za krov. A. ‚Kakav ti je krov?' B. ‚Pod lambu'. (u Rađevini). Lj. Stojanović. *vidi i:* žlijeb na stupu, u koji ulažu daske od hambara, zovu ‚lamba'. I. Kršnavi, listovi. 20.

LÂMBADA, *f. vidi* lampada. — *Od ngrčk.* λαμπάδα (π iza μ glasi b). — *U knizi pisanoj crkvenijem jezikom i otale u Daničićevu rječniku* (lambada ‚lampas'). Udari jego lambadoju. Glasnik. 11, 91. Lambada. 197.

LÀMBIK, *m sprava kojom (pomoću vrućine) čini se da se od koje tvari rastave oni dijelovi što lakše vjetre, pa da se ohlade i sakupe napose (kao ńešto žitko), kao n. p. rakija iz dropa ili iz vina, ali se lambik razlikuje od običnoga kotla jer je tako načińen da djeluje mnogo većom silom. — Od tal.* lambicco. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikal|inu* (lambik, kapilo ‚stillicidium, capitellum, alembicum') *gdje se naj prije nahodi.* Lambik, sprava za pecivo rakije. I. Pavlović. Lambik, chem. (bańica) ‚destillirblase, destillirkolben, alembik', frc. ‚balon, matras, alambic', egl. ‚still, alembic', tal. ‚limbicco, vescica'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

LAMBINICA, *f. vidi u Daničićevu rječniku:* Lambinica, crkva je treskavačka imala ‚na Radušti' vodenicu kupl|enu ‚otь Lambinice'. G(lasnik). 13, 374.

LAMBITI, lambim, *impf.* graditi lambu. I. Kršnavi, listovi. 20.

LAMBOVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Gligorije Lambović. Nar. pjes. vuk. 3, 583 *(među prenumerantima).*

LAMBURA, *f.* lonac u kom se mlijeko kiseli (gruša). u Prigorju, Posavini. F. Hefele.

LÀMÊNKA, *f. ime žensko. — Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu* (‚frauenname' ‚nomen feminae'). Lamenьka. S. Novaković, pom. 73.

LAMEŠ, *m. vidi* lemeš. — *Na jednome mjestu* XVI *vijeka.* Lameše i rala spravl|aju orači. M. Vetranić 2, 292.

LAMINAC, Laminca, *m. ime dvjema selima:* Laminac novi *i* stari *u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdijel. 107.

LÂMÎNCI, Lâminâcâ, *m. pl.* ime selu u bosanskoj Krajini niže Gradiške. M. Ružičić.

LAMLJIV, *adj. koji se lako lomi (lamje). — Na jednome mjestu* XVII *vijeka.* Lamljiva stvar. P. Vitezović, kron. 166.

LAMŃA, *f.* riba što je Jonu proroka progutala (u Vranskom), a u Leskovcu neka hala što jede ljude (obično je spomińu u pričama). M. Đurović. — *isporedi* 2. lama.

LAMOVITA, *f. ime selu u Bosni u okrugu bihaćkome.* Statist. bosn. 53.

LAMP, *m. vidi* lanap. Gdi nit se lamp svjetliska ni muńa ogńena. M. Vetranić 1, 97. Vidjeće se izlaziti iz oblaka lampi aliti sjecańa od muńa. M. Orbin 224.

1. LÂMPA, *f. vidi* svjetil|ka. — *vidi i* lanpa. — *Od ńem.* lampe *i tal.* lampa. — *U naše vrijeme.* Svetu lampu lud vjetar ugasi. P. Ńegoš, gor. vijen. 93. Kad preda mnom gori lampa. M. Đ. Milićević, zim. več. 352. Lampa znamenara propisana za brodove. Zbornik zak. 1868. 25.

2. LAMPA, *f. vidi* lamp. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* v. blesk.

LÂMPADA, *f. vidi* svjetil|ka, kandilo, *tal.* lámpada. — *Od* XVIII *vijeka.* A lampada uzima ranu aliti svitlost od ul|a. S. Margitić, fala. 24. Goraše trista i šeset i pet lampada. 99. Lampade, što ste tako pomrčele? J. Banovac, pripov. 75. Dvi lampade od srebra. L. Vladmirović 6. Tolike sviće i lampade na slavu Bogu užežene. A. Tomiković, gov. 195.

LÀMPAK, *m. ovako se zovu:* gajtani na tozlucima i čakširama ispod kojih se kovče prišivaju. L. Lazarević (preko S. Novakovića).

LAMPAS, *m. vidi* lampaš. — *U Voltiđijinu rječniku:* ‚lampada, lampana' ‚lampe'. — *Može biti da je zlo prepisano iz Bjelostjenčeva rječnika.*

LAMPAŠ, *m. vidi* lampada. — *Maj.* lámpás *(od lat.* lampas). — *isporedi* lampas. — *Od* XVIII *vijeka po sjeverozapadnijem krajevima, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (lampaš, svetnica, svetńak, fener ‚lampas, lampada, laterna, lychnus'), *gdje se naj prije nahodi, i u Jambrešićevu* (‚lampas'). Nego se i u lampaše za gorjeti može potribuvati. I. Jablanci 166. Da mi nažgeš sviću i lampaš nebeski. Jačke. 122.

LÀMPATI, làmpâm, *impf. sijevati.* — *isporedi* lanpati. — *Od rijetke talijanske riječi* lamparc. — *Od* XVI *vijeka.* Muńe lampaju. M. Vetranić 2, 17. Smete se brijeme i bivši počelo lampat i grmjet. I. Držić 186. Sad lampa, sad grmi, rekal bi svit tone. M. Kuhačević 153. — *Vala da amo pripada i ovaj primjer (u kojemu nije u pravome smislu):* Da mu većekrat na uru srce trepeće i lampa. P. Radovčić, način. 31.

LAMPICA, *f. rod na žućenici.* Lampica, Leontodon taraxacum L. fructus (u Karlovcu). B. Šulek, im. 189.

LÂMPIN, *adj. koji pripada lampi (vidi* 1. lampa). Ja ne vidim ni dokle dopire lampina svetlost. M. Đ. Milićević, zim. več. 352.

LÂMPINA, *f. augm.* lampa. — *U naše vrijeme u Istri.* Lâmpina ‚augm. lucerna'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftg. 17.

LAMPRE, *m. ime muško u ńekijem vlasteoskijem kućama u Dubrovniku. — Nalazi se, osim nominativa, gen.* Lamprete, *dat.* Lampretevi, *i dva oblika za instrumental:* L(om)pretomь *što je sumńiv, i* Lamprьjemь *što je čudnovat. — Po svoj je prilici isto što* ‚Lampridius, Lampridio'

Digitized by Google

što se nahodi u starijem spomenicima, vidi Mon. hist. rač. 22. 25. 32 *itd.* — XIV *i* XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Lamьpre, Lamьprete, ime muško). Sьtvori milostь kraļьstvo mi Lamьpretovi Minьčetiću. Spom. sr. 2, 47. (1340). Lamьpre Črêvićь. Mon. serb. 215. (1390). Sa vlasteli izabranijemi . . . L(om)pretomь Sorьgočevićemь . . . 287. (1419). Lampre Sorьgočevićь. 295. (1420). S Lamprьjemь Sorьgočevićemь. 299. (1420). *(sva tri zadńa primjera iz poznijega prijepisa).*

LAMPRICA, *m. dem.* Lampre. — XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Lamьprica, dem. Lamьpre). Kneza Lamprice Sorkočevića. Spom. sr. 1, 76. (1422).

LAMUČ, *m. mjesno ime (nekakvoj lokvi u Istri). — U spomeniku* XIII *vijeka (u poznijem prijepisu).* Od tu ravno na loki Lamuča . . . Da su Rakļane svoje živine na Lamuči . . . napajali. Mon. croat. 18. (1275 *prepis.* 1546).

LÀN, *m.* linum; Linum usitatissimum L., *predivo i bilka.* — -a- *stoji mj. negdašnega* ь. — *Radi akcenta ću dodati da je u Vrančićevu rječniku pisano* laan, *po čemu bi akcenat bio* lân, *a čini mi se da sam i ja tako od koga čuo. — Riječ je praslavenska* (lьnъ), *isporedi štslov.* lьnъ, *rus.* ленъ, *češ. i poļ.* len. — *Ista je riječ što i lit.* linas, *lett.* lini, *got.* lein, *stvnem.* lîn, *staroir.* lín, *lat.* linum, *grč. λίνον. mislim da je došla iz latinskoga ili iz grčkoga jezika preko germanskoga, ali drugi (n. p.* O. Schrader) *misle da je riječ indoevropska. — Između rječnika u Vrančićevu* (‚laan' ‚linum'), *u Mikaļinu* (lan, predivo ‚linum'), *u Belinu* (‚lino' ‚linum' 440b), *u Bjelostjenčevu* (‚lán', predivo ‚linum'), *u Jambrešićevu* (‚làn' ‚linum'), *u Stulićevu* (‚linum'), *u Voltiđijinu* (‚lino' ‚lein, flachs'), *u Vukovu:* ‚der lein' ‚linum [L.]'. cf. ćeten; *u Daničićevu* (lьnь ‚linum').

a. *predivo.* Da daje stasь lьna trij deseti povêsьmь. Glasnik. 15, 805. (1848?). Zavit v platno čisto, to je lan prebeli. Naručn. 26a. Va onoj košuļi od lana. 30b. Od lana kako pram u kratko ki zgori. M. Vetranić 1, 107. Ka činiš tokoje, u kući noć i dan da zaman ne stoje ni vuna da ni lan. H. Lucić 286. Da ako li lana užgavši staviš tuj malo rasčešļana . . . P. Hektorović 14. Balotice od kučin od lana. M. Bijanković 59. Lan i vunu za odiću. L. Terzić 224. Mnogo driva i kamenja, vreće lana i bumbaka. Nar. pjes. bog. 99. Zamotat jih u lan. Aud. Kačić, kor. 104. Lan, dok se iz ńega učini izvrstiti i pritanki bez, mlogo mora prije trpiti. A. Tomiković, gov. 92. Kraļi se oblače u priproste haļine od lana. 198. Baba babi grebla lan, da joj zaman prođe dan. Nar. posl. vuk. 10. Trla baba lan, da je prođe dan. 321. Obično se pred kućom nabija kuđeļa i lan. Vuk, poslov. 343. Kad se ogrebļe kudjeļa ili lan. Vuk, rječn. *kod* ogreb. *(Ručica)* kuđeļe ili lana. *kod* ručica. *(Trliti)* lan, t. j. trti ga. *kod* trliti. Hoće da mu skisne lan i konopļe. S. Ļubiša, prip. 173.

b. *bilka. — U ovome značenu ima i množina* lânovi *(vidi primjere iz narodnijeh pjesama).* Kad dan bude svetog Dobročińe nek se žene lan sijat ne hińe i to boļe jutrom neg od podne da su ńive dobrim lanom rodne. J. S. Reļković 252. Udri, udri, sitna kiša, te porosi žito, vino, i tri pera kukuruza, i lanove za darove i kuđeļu tankoviju. Nar. pjes. vuk. 1, 113. Pusti, pužo, rogove, da oremo dolove, da sejemo lanove. Nar. pjes. srem. 56. Lan, . . . linum (Lurante, mletački rukopis), Linum usitatissimum L. (Vuk, Vodopić). B. Šulek, im. 189. — *Ima osobitijeh vrsta ili sličnijeh biļaka:* Lan bogorodičin, češ. len matki Boži, poļ. Linaria vulgaris Mill. (Lazić, Vuk). — Lan divji (divļi, Vuk), rus. дикій ленъ, lino salvatico (Kuzmić), linaria (Jambrešić), Linaria vulgaris Mill. (Vuk). — Lan plavetni, Linum austriacum L. (Lazić). — Lan rutavi, Linum hirsutum L. (Lazić). — Lan žuti, Linum flavum L. (Lazić). B. Šulek, im. 189. Divļi lan, vide bogorodičin lan. Vuk, rječn. Lan ‚flachs', proļetni, ļetni i zimski ili jari, pemac i ozimac. oko Karlovca. F. Hefele. *vidi i* funtaš, jarik, okaš. Zlatni lan ‚deutsches goldhaar' ‚Chrysocoma linosyris'. G. Lazić 151.

LÁNAC, lánca, *m. veriga. — Akc. se mijeńa u voc. sing.* lânče, *i u svoj množini:* lânci, lâncâ, lâncima, lânce. — *Ima praslavenski oblik* lanьcugъ *ili* lanьcuhъ, *isporedi stslov.* lanьcugъ, lanьcuhъ, *rus.* ланцугъ, *malorus.* ланцугъ ланцухъ, *češ.* lancuch, *poļ.* łańcuch, *pa i lit.* lencugas; *ali naša riječ vaļa da je od mađ.* láncz, *kao i bug.* lanъc, *nslov.* lanec, *malorus.* ланцъ, *pa i rum.* lanţ. — *Miklošić* (etymol. wörterb. 160a) *misli da su ove riječi u svezi sa srvńem.* lan, lanne, *veriga. radi krajńega* -cugъ *meni je teško vjerovati da je riječ evropska, nego mislim da je istočna (turska? finska?), te može biti da je Mađari nijesu primili od Slavena nego da je ńihova od starina: tad bi oba dva oblika slavenska bila uprav istočnoga postańa, te jedan bi bio primļen u starije doba* (lanьcugъ *ili* lanьcuhъ) *iz kojega turskoga ili finskoga jezika, a drugi* (lanac) *u mlađe iz mađarskoga. isporedi* biočug *ili* biočuh *i* belenzuka. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (lanac, veriga ‚catena') *gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjenčevu* (‚lanc, singir ‚catena'), *u Jambrešićevu* (lanc ‚catena'), *u Stulićevu* (‚catena' *iz Mikaļina), u Voltiđijinu* (‚catena' ‚kette'), *u Vukovu:* (u vojvodstvu) ‚die kette' ‚catena'. cf. singir, veriga.

a. *veriga.* Demir Ham zlatimi lancmi aliti sinžirmi svezanoga sobom je pelal. P. Vitezović, kron. 113. Jošter k tomu uže s lancem dugim dade. A. Kanižlić, rož. 52. Svaki dan tri puta on s uzlići ili s lanci tilo svoje trzaše. A. Kanižlić, uzroci. 218. Okovavši ga na težak gvozden lanac. E. Pavić, ogl. 348. Ufativši kraļa, sveza ga na lanac. 352. Kad ga hotijau svezati, potrza na sebi lance. 518. Tu je bila strašna lupa, vika, zveka lanaca i strašni glasovi. Nar. prip. vuk. 79. Čuje kako lanci kramaju. Nar. prip. mikul. 48. Da svežu careve ńihove u lance. Đ. Daničić, psal. 149, 8. Što bi lakše bilo past u klancu, no li lipsat pod sabļom u lancu. Osvetn. 4, 62. — *metaforički.* Teško je pokidati lance koji nas odavna isprekrižaše. M. Pavlinović, rad. 109. — *Tanka zlatna veriga.* ‚Koji donese lanac da se devet puta obavije oko naše kuće, onoga ću ženiti' . . . Starija braća donela po lanac koji se nije mogao ni jedan put omotati oko kuće; onda naj mlađi da ocu kutiju, a kad je otac otvori i izvadi iz ńe zlatan lanac. Nar. prip. vuk. 78. *nosi se na vratu ne samo kao nakit nego kao znak dostojanstva.* Zlatni lanac ako ćeš, nesi ga. A. J. Knezović 152. Da mu se zlatan lanac na vrat postavi. E. Pavić, ogl. 407. Lanac s vrata ńemu skide. Nadod. 200. Dva lanca od čistoga zlata. Đ. Daničić, 2mojs. 28, 14.

b. *vidi* jutro, 3. — *Jamačno je u ovome smislu mađarska riječ. — U naše vrijeme po sjeveroistočnijem krajevima, a između rječnika u Vukovu* (lanac zemļe ‚das joch' ‚jugerum', cf. jutro, dan). Zemļa 30 lanaca. M. Đ. Milićević,

Digitized by Google

pomenik. 3, 315. To opredijeli domaćin od usjeva jedan ili dva lanca. V. Bogišić, zborn. 118. S tim novcima najme po koji lanac zemļe. 117. *(oba su ta dva primjera iz Banata).*

LÀNÂD, *f. coll. kao množina od* lane. — *U Vukovu rječniku:* ‚die rehkälber' ‚pulli capreae'.

1. LÀNAK, lânka, *m. dem.* lan. — *U naše vrijeme u pjesmi ugarskijeh Hrvata.* Divojčica lanak sije. Jačke. 47.

2. LANAK, lanka, *m. ime volu.* F. Kurelac, dom. živ. 61.

LÀNAP, lânpa, *m. tal.* lampo, *svjetlica, blijesak.* — *isporedi* lamp. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i gen. pl.* lânâpâ. — *Radi* -n- *vidi kod* m. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

LÀNÂR, lanára, *m. uopće čovjek kojemu je zanat baviti se lanom: koji pripravļa lan, koji če, koji prodaje lan itd.* — *U Mikaļinu rječniku:* lanar, koji tka stvari od lana ‚linteo'; *u Belinu:* ‚linajuolo' ‚linarius' 440b; *u Bjelostjenčevu:* lanar, koji lan pripravļa ‚linarius, linopola'; *u Jambrešićevu:* ‚linipola'; *u Stulićevu:* lanar, koj tče stvari od lana ‚linteo' *iz Mikaļina.*

LANÀRICA, *f. žensko čeļade kao lanar.* — *U Mikaļinu rječniku:* lanarica, koja tka stvari od lana ‚textrix', *i u Stulićevu:* ‚textrix'.

LANBINSKA KUĆIŠTA, *m. pl. mjesno ime.* — *U spomeniku* XIV *vijeka.* U Lanьbinьska Kućišta. Svetostef. hris. 19.

LÂNCA, *f. kopļe, sulica; lađa.* — *Tal.* lancia *(u starijem jeziku i mlet.* lanza) *s obadva značeńa (ali mislim da nije drugo značeńe postalo od lat.* lancea, *nego od* lanx). — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* lânâcâ. — *Od* XVI *vijeka.*

a. *sulica, kopļe.*

a) u pravome smislu. Jednom lancom probosti ga hoće. Zborn. 51b. Probodoše lancom ńegove prsi. I. Držić 173. Rane od čaval i od lance. P. Radovčić, ist. 62. Marijo, koja sina tvoga mrtva lancom raniti vidila si. P. Posilović, nasl. 184a. Lancom proboden. L. Terzić 87. Mrtvu s lancom prsi otvoriti. F. Parčić 57. Od onoga milosrdja zdenac, koji po lanci soldačkoj iz prisvetoga boka tvoga ističe. I. Kraļić 30.

b) u prenesenome smislu, vrlo dugo drvo slično vretenu što je privezano katarci na maljem lađama i nosi jedro (vidi lantina). — *U Stulićevu rječniku:* ‚antenna'.

b. *mala lađa.* Maleno je vrime postajalo, al' to iđe lanca šajka brza. And. Kačić, razg. 319b. U lanci aliti šajci. kor. 492.

LANCAK, lancaka (?), *m. dem.* lanac. — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku: kajkavski* lancek, verižica ‚catenula'.

LÀNCÂNA, *f. tal.* lanzana, *ńeko debelo uže na lađi.* — *U naše vrijeme u primorju.* Škote potezat i lancane veživat. Naša sloga. god. 15. br. 23.

LANCATI, lancam, *impf. zakivati u verige (u lanac).* — *U jednoga pisca našega vremena, a između rječnika u Voltiģijinu* (‚incatenare' ‚in ketten legen'). Trgline kojimi su lancali klasične umotvore. M. Pavlinović, razl. spisi. 394.

LANCATUR, *vidi* Vancatur. Lancatura imenemь. Aleks. novak. 18.

LÂNCI, lânâcâ, *m. pl. plaćenici vojnici iz Ńemačke, bili su pješaci i nosili su kopļe; u Dubrovniku ih je ńeko vrijeme republika držala kao stražare i vojnike; pa uz to ili su sami bili svirači ili su imali uza se svirače.* — *Jednini nema potvrde.* — *Tal.* lanzo, *što vaļa da je narod mislio da postaje od* lancia, lanza *(vidi* lanca), *ali je uprav skraćeno od ńem.* landsknecht. — *U maškarati* XVI *vijeka, na kojoj je ime:* Lanci Alemani, trumbetari i pifari. M. Vetranić 1, 248. Zač smo lanci trumbetari... 1, 248. Tako ćemo jošte reći da smo lanci Alemani... 1, 249. Gdje se trinka u brijeme svako s nami lanci kompańuni. 1, 250.

LANCINA, *f. u Stulićevu rječniku uz* lanca. — *nepousdano.*

LANCOVE, *f. pl. ime livadama.* Kupčina doňa. Đ. Hirc.

LÀNCÛN, lancúna, *m. plahta (na posteļi).* — *Od tal.* lenzuolo. — *Od* XV *vijeka u sjevernijeh čakavaca.* Dva lancuna. Mon. croat. 112. (1473). Zavio ga u lancun bil. M. Marulić 189. I zaviše ga lancuni čistimi s mirisanjem. Bernardin 90. joann. 19, 40. Opasa se jednim lancunom. Korizm. 91b. Napravi mu posteļu z devetim lancuni. Nar. pjes. istr. 2, 41. Zame jedan lancun, zašije nutar kraļa. Nar. prip. mikul. 147. Lancûn ‚linteum', gen. lancûnâ. Đ. Nemanić, čak. kroat. stud. 46.

LANCUŠ, *m. ime psu.* F. Kurelac, dom. živ. 46.

LÂNČA, *f. vidi* lanca *(samo u značeńu kod* a, *a)).* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚pilum; sarissa') *gdje se naj prije nahodi, i u Bjelostjenčevu* (v. darda). Lančon rańen. P. Radovčić, način. 438. Vidila si otvoriti svoje prsi prisvete jednom lančom. P. Posilović, nasl. 71a. S lančon rańen. L. Terzić 86.

1. LANČAC, lančca (?), *m. dem.* lanac, *vidi* 1. lančić. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Jambrešićevu (kajkavski* lančec ‚catella, catenula') *i u Stulićevu* (lančac. lančca ‚catenula'). Ugodan je ovi lančac iliti đerdan Gospi. A. Kanižlić, utoč. 412. Oko boku lista lančac M. Katančić 75.

2. LANČAC, lančca (?), *ńeka biļka.* — *Postaje od* lan *kao deminutiv.* — *Između rječnika u Stulićevu* (‚linaria, herbae species'). Lančac (Stulli), Lančić, (lanika), rus. лёнокъ (Linaria), лънянка (Myagrum), češ. lněnka (Thesium), poļ. lnica, lnianka: linaria (Pizzelli), osiride (Kuzmić, Stulli, Pizzelli), Linaria vulgaris Mill. B. Šulek, im. 189.

1. LÀNČIĆ, *m. dem.* lanac. — *isporedi* lančac. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (‚catenula') *gdje se naj prije nahodi, u Stulićevu (uz* lančac), *u Vukovu* (dim. v. lanac). Četiri zlatna lančića. E. Pavić, ogl. 146. Osim mjesečića i lančića i haļina skerletnijeh. Đ. Daničić, sud. 8, 26. Nizove i lančiće i trepetļike. isai. 3, 19.

2. LANČIĆ, *m. vidi* 2. lančac.

3. LANČIĆ, *m. presime.* — *Od* XV *vijeka.* Jurem Lančićem. Mon. croat. 68. (1447). Miloš Lančić. Rat. 29.

4. LANČIĆ, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdijeļ. 92.

LANČUG, *m. ime selu u protopresviteratu mohačkome.* Šem. prav. 1878. 40. — *vidi kod* lanac.

LÂNDA, *f. kriška.* — *Nepoznata postańa.* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (landa, fiļa kruha ‚bucella'), *u Bjelostjenčevu* (landa kruha ‚buccella panis praecisa'), *u Stulićevu* (‚buccella'). Nit' poda mu mâ ogluha jednu malu landu kruha. J. Kavańin 31b. Lânda kruha, t. j. rezań, kriška. (u Fužini). Đ. Daničić. — *Ano vaļa da pripada i ovaj primjer u kojemu*

Digitized by Google

je nejasan smisao, ali je svakako metaforički: Mudri Tikva izvjetri' je, a ne živu Nikulande, Haračića sada nije, Mrnavčića prisne lande. J. Kavanin 375a.

1. LÂNDÂŃE, *n. djelo kojijem se landa (vidi* 1. landati). — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚divisio, partitio, distributio carnis, panis etc.', *u Stulićevu:* v. rasdijeļene *iz Habdelićeva.*

2. LÀNDÂŃE, *n. djelo kojijem se landa (vidi* 2. landati). — *U Vukovu rječniku:* ‚das schlendern' ‚obambulatio otiosa'.

3. LÀNDÂŃE, *n. djelo kojijem se landa (vidi* 3. landati). — *U Vukovu rječniku:* ‚das klatschen' ‚garritus'.

4. LÀNDÂŃE, *n. djelo kojijem se landa (vidi* 4. landati). — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

5. LÀNDÂŃE, *n. djelo kojijem se ko landa (vidi* landati se). — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

LANDÀRÂŃE, *n. djelo kojijem se landara. — U Vukovu rječniku.*

LANDÀRATI, landàrâm, *impf. vidi* 3. landati. — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* landarámo, landaráte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.:* lândarâ, *u part. praet. act.* lândarao, lândarâla. — *U Vukovu rječniku:* n. p. jezikom ‚klatschen' ‚garrio'.

1. LÂNDATI, lândâm, *impf. resati, dijeliti (na lande). — U Bjelostjenčevu rječniku:* landam, delim ‚divido, partior, partio, dicitur de comestibilibus, ut carne, pane etc.'; *u Jambrešićevu:* landam ‚deartuo, divido'; *u Stulićevu:* v. rasdijeļiti *iz Habdelićeva; u Voltiđijinu:* ‚spartire, dividere' ‚theilen, abtheilen'.

2. LÀNDATI, lândâm, *impf. tumarati, vrļati. — Nepoznata postaća. — Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.* landámo, landáte, *i u aor.* 2 *i* 3 *sing.* lândâ. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* ‚umherschlendern' ‚obambulo'. — Obhodeć okoli sluge jim landahu. M. Marulić 28.

3. LÀNDATI, lândâm, *impf. svašta govoriti, brbļati, blebetati. — Akc. je kao kod* 2. landati. — *Može biti ista riječ što* 2. landati *(u prenesenome smislu), jer se dodaje ili ima u misli* jezikom. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (jezikom ‚klatschen' ‚garrio'). Ostalo vreme landati i u vetar blebetati. D. Obradović, basne. 224. Kaže se čovjeku vjetreńaku koji mnogo landa jezikom. Vuk, rječn. *kod* hlapimuha.

4. LÀNDATI, lândâm, *impf. biti po stražnici šakom (osobito dijete; kaže se češće u šali nego nasbiļ). — Akc. je kao kod* 2. landati. — *Može biti onomatopejska riječ. — U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

LÀNDATI SE, lândâm se, *impf. u Dubrovniku se kaže da se ko ‚landa' kad stoji ili hodi bez potrebe po zimi ili po hladnome vjetru a nije dovoļno obučen ili pokriven.* ‚Što se tu landaš po ovoj zimi? hoćeš li da te protisne?' P. Budmani.

LÀNDAV, *adj. vidi u Vukovu rječniku:* koji landa jezikom ‚klatschhaft' ‚garrulus'.

LANDICA, *f. dem.* landa. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚buccella') *i u Stulićevu* (‚exigua bucella' *iz Habdelićeva). Landica* ‚segmentum panis'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1ftsg. 35. — *I u Fušini.* Đ. Daničić.

LANDIKATI, landikam, *impf. vidi* 2. landati (?). — *U naše vrijeme u Istri.* Ter znate da ni lazno poć landikat po kućah. Naša sloga. god. 9, br. 24, str. 95.

LÂNDIŠTE, *n. plandište (otpalo je* p *na početku). — vidi u Vukovu rječniku:* (u Crnoj Gori) vide plandište *s primjerom:* Ušegle su ovce u landište.

LANDOL, *m. ime selu u Srbiji u okrugu smederevskome.* K. Jovanović 149. — *Može biti da u ovome primjeru stoji griješkom* Landova *mješte* Landola: Dok pogubim i Jovana kneza iz Landova sela malenoga. Nar. pjes. vuk. 4, 137—138.

LANDOLAC, Landolca, *m. prezime. — U Srbiji.* Dimitrije Landolac. Sr. nov. 1868. 228. Sreten Landolac. Rat. 87. — *Jamačno: čovjek iz Landola.*

LANDOLSKI, *adj. koji pripada Landolu.* Landolska *(opština).* K. Jovanović 149. — *Ima i* Landolski Potok, *ime mjestu u okrugu smederevskome.* Ńiva u Landolskom *(griješkom* Landalskom) Potoku. Sr. nov. 1874. 133.

LANDOV, *m.*, LANDOVO, *n. (?), vidi kod* Landol.

LÂNDRA, *f. vidi u Vukovu rječniku:* ona tanka kožica na salu ‚die schmerhaut' ‚membrana adipis'. U landri se salo suši *s dodatkom da se govori u Srijemu.*

LÀNDRÎN, landrína, *m.* Ardea cinerea L., *čapļa siva. — U naše vrijeme u Dubrovniku.* S. Brusina, ptice hrv.-srp. nastavak. 105b. *Drugo značenje:* Ciconia nigra. Slovinac. 1880. 32a *nije dosta pouzdano.*

LÀNE, lâneta, *n. mlade od srne (i od jelena). — Nema množine, nego je zamjeńuje coll.* lanad *(vidi). —* -e *stoji mj. ńegdašńega* ę (lanę, *gen.* lanęte). — la- *stoji mj. ńegdašńega* al- *ili* ol-, *vidi* 1 *pod* e. — *Osnova je praslavenska, isporedi stslov.* alьnь, *jelen, rus.* лань, *češ.* laně, laň, *poļ.* lani, lań; *ima i stprus.* alne, *lit.* elnis, *jelen,* lonė, *košuta, let.* alnis. — *Jamačno je isti korijen što i kod* jelen *(vidi). — Od* XV *vijeka, a između rječnika u Vukovu* („das rehkalb' ‚vitulus capreae, hinnulus'). Prikladan je moj poļubļeni srni i lanetu jelińemu. Bernardin 155. cantic. 2, 9. U toj hrt Ļubičin za jednim mladim lanetom proteče. P. Zoranić 87a. Dva jelinka, dva laneta uveznuli u teneta. Đ. Baraković, vil. 217. Bježi poļubļeni moj kakono srndać i lane jeļensko. M. Radnić 422b. Kod košute živo lane. Nar. pjes. vuk. 1, 614. Kao lane. (Reče se za zdravo malo dijete). Nar. posl. vuk. 182. Ja pregrlih tu listinu slavnu kano srna iz popaska lane. Osvetn. 6, 70. — *O djetetu od miline.* Reću i tebi, moj jablane, stvar istinu, ne od laži, s kom mi u skrbi tvoj naj draži(?), ži mi ovo mlado lane! M. Pelegrinović 179.

LÀNECE, lâneceta, *n. dem.* lane. — *Postaje od* lanet- *nastavkom* ьce; *ispred* c *ne čuje se* t, *ali se nalazi pisano.* — XVI *vijeka.* Kad joj *(košuti)* strjelica priļuta lanece umori. M. Vetranić 1, 108. Ter ti bih ukrala lanetce od košute. 2, 279. Za lanetca jelinov. Nauk. brn. 58a.

LÀNEĆÎ, *adj. koji pripada lanetu, lanadi. — Na jednome mjestu* XVI *vijeka (sa starijim oblikom* lanetji). U mošńi od lanetje šare kožice. P. Zoranić 45a.

LÀNEN, *adj. koji pripada lanu; koji se čini od lana; koji se vadi iz lana. —* -a- *stoji mj. ńegdašńega* ь; e *mj. ńegdašńega* ê. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* lьnêнъ, *(rus.* льняной), *češ.* lněný, *poļ.* lniany. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* („lineus'), *u Jambrešićevu* („li-

Digitized by Google

neus'), *u Stulićevu* (‚lineus'), *u Voltiǵijinu* (‚di lino' ‚leinen'), *u Vukovu* (‚flachs-' ‚lineus'). Snopy lьnėny sьvlěkьše vьzgoše. Danilo 351. Piganь i medь i lьnėno sěme sьtrivь i sьvьkupivь pomaži ... Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 106. Uļe laneno. Naručn. 56b. Telesnici imaju biti laneni. 26a. Zobļu i sjeme laneno. M. Vetranić 2, 280. Nigdar na se ništo laneno ne postavi. B. Gradić, djev. 88. Od lanena bexa. A. Baćić 358. Misnici svrhu izvanske haļine oblačiše dugačku lanenu košuļu. E. Pavić, ogl. 145. David s lanenim pojasom opasan. 262. Otrvši ji s lanenim ručnikom. 605. Kom od lanenoga sjemena. I. Jablanci 31. Korporal i plik imadu bit od postava oliti platna lanenoga. M. Dobretić 395. S kojim se posli laneno sime sije. J. S. Reļković 121. Za to setin il' laneno uļe... 282. Sime laneno. G. Peštalić 248. Sveštenik neka obuče svoju haļinu lanenu i gaće lanene neka obuče na tijelo svoje. Đ. Daničić, 3mos. 6, 10. Haļini vunenoj ili lanenoj. 13, 47. Bilo je i lanena platna više nego sada. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 65. Mislim kako je pamuk poskupeo da se i tamo mora više nositi konopļano a bliže k Ceru laneno. 1, 65.

LANET, *m. u Stulićevu rječniku uz* lanetac *s dodatkom da se nalazi u pisca Vetranića(?). — sasma nepouzdano.*

LANETAC, laneca, *m. u Stulićevu rječniku*: lanetac, lanetca ‚esca qua catuli aliique quadrupedes familiares nutriuntur adhuc juvenes'. — *sasma nepouzdano.*

LÂNI (láni), *adv. prošle godine, sadńe godine, nazad godinu dana.* — la- *stoji mj. praslavenskoga* ol, *vidi* l *pod* e. — *U Dubrovniku je dug zadńi slog*: lânî. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* lani, *rus.* лонн, *češ.* loni, *poļ.* łoni. — *Po obliku kao da je lokativ sing. nepoznata supstantiva, vidi* i onomlani. — *Može biti da je isti korijen što i u grč.* ἄλλος, *drugi, lat.* alius, *staroir.* aile, *got.* alis. *znači li druge godine?* — *Po istočnome govoru glasi* láne. — *U Crnoj se Gori na kraju dodaje* h: lânih. — *U jednome primjeru iz Crne Gore ima oblik* lanik (Nar. pjes. vuk. 5, 524). *ako nije štamparska pogreška, bilo bi dodato* k *isto što* 3. k. — *Između rječnika u Belinu* (‚l' anno passato' ‚anno praeterito' 85b), *u Bjelostjenčevu* (lani, lansko leto, prošasno godišće ‚anno superiore, anno praeterito l. elapso etc.'), *u Stulićevu* (‚anno elapso'), *u Voltiǵijinu* (lani, lansko lito ‚anno passato, scorso' ‚das vergangene jahr'); *u Vukovu:* (južn. [i zap.]) ‚voriges jahr' ‚anno elapso'; *u Daničićevu:* ‚anno superiore'.

a. lani.

a) uopće. I lani pisa naamь listь. Spom. sr. 1, 82. (1406). Lani trikratь bilь je predь nami. Mon. serb. 326. (1423). Kako sam lani bil. Mon. croat. 219. (1527). Zač bi bila, znaj, po tebi jur u paklu prija lani. Đ. Baraković, jar. 131. Gdje zlamenja mjesto hrani još i ostatke male njeke od mostova koje lani car prostrije priko rijeke. I. Gundulić 320. Tim kad još bi veće puta jakno i lani izgubio. 450. Gdi se lani rodi, letos se odradja. P. Vitezović, odil. 3. Plače sve ono što se je lani smijala. N. Palikuća 28. Gundul ovo lani služeć kraļu Karlu trećem. J. Kavanin 187b. Spomińem se da lani prem u ove dni s ovoga mista besidio sam. A. d. Bella, razgov. 63. Lani prođe a sad ne dođe. (Z). Poslov. danič. Kolikoj bi lani u tvome stańu od tvoje bratje. M. Zoričić, osmina. 17. Pripovidke od starina kaže, kan' da b' lani bile. V. Došen 39a. Koje žene i koji ļudi lani u ovo doba mirno i veselo ńihov život provađahu! Đ. Bašić 249. Lani na današńi blagdan. Grgur iz Vareša, kraļ. mar. 63. Đe si, Đoko? niđe te no bilo! znaš đe si se zarekao lani da poodiš zemļu Šumadiju. Nar. pjes. vuk. 4, 313. Dal' nijesu lani poginuli? Ogled. sr. 68. Kad nas lani prevariše Turci. 441. Kako onda i lani. (Kako je ostalo onda tako stoji i danas). Nar. posl. vuk. 126. Ko me je lani bio, ni sad mi nije mio. 147. Pokazuje dokle je snijeg lani bio. (Reče se u šali kad žensko idući po rosi ili po blatu podigne skute povisoko). 252. Sve boļe lani. 279. Sestru koju sam jošte lani bio obećao drugome. Pravdonoša. 1852. 8. Da sam lani znao što ove godine znam, ne bih bio jadan. 10.

b) s prijedlogom od *znači vrijeme što je prošlo u sadńoj godini dana.* Htio ti sam rijet nješto majde još od lani. N. Naļešković 1, 278. Procinite koliko ih je od lani umrlo. J. Banovac, pripov. 9. Koji još od lani nije se ispovidio. F. Lastrić, ned. 198. Nikim od lani, nikim od priklani a nikim od 10, od 20 i više godina. 337. Što je blatna još od lani. V. Došen 208a. Kose jesu od lani pokojne. J. S. Reļković 117. Ne samo od lani, nego od početka. Djelovod. prot. 158. — *Ovdje* od lani *znači lański*: A još bi ovi dan, kako snijeg od lani, da između svijeh jedan pastir te ne brani. I. Gundulić 162.

b. láne. — *Između rječnika u Vukovu:* (ist.) vide lani. Evo tebi tri knige stigoše: jedna lane, druga onomlane, a treća je ove godinice. Nar. pjes. vuk. 1, 556. Da si lane po redu počeo. Osvetn. 2, 81. Lâne oder lâne ‚anno elapso'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 11ftsg. 61.

c. lânih. — *Između rječnika u Vukovu* (u Crnoj Gori) *uz* lani. Znaš, Alija, što je lanih bilo kada ti je poginuo babo. Nar. pjes. vuk. 4, 90. Lanih sam ti izgubio baba a jutros ću tebe. 4, 92. Koji mu je lanih poginuo. P. Petrović, gor. vijen. 51. U Crnoj Gori ima primjera da se ‚h' izgovara đe mu nije mjesta, n. p. govori se ‚lanih' (mjesto ‚lani'). Vuk, poslov. xxiv. — *U ovome je primjeru sama ortografijska pogreška (u ńemu ima* i mih, svah, teh *mj.* mi, sva, te): Doke je ovde bila vojska lanih. Glasnik. 11, 3, 62. (1707).

d. lânik. Dal' ne znate, što je lanik bilo? Nar. pjes. vuk. 5, 524.

LANICA, *f. ime ovci.* F. Kurelac, dom. živ. 32. — *Jamačno postaje od* lane.

LÂNIH, LÂNIK, *vidi* lani.

1. LANIKA, *f. na jednome mjestu* xvii *vijeka kao da znači laneno platno.* Zač tebi da lika gizdava planinka bilija od mlika i od svih lanika. M. Tomašević *u* Đ. Baraković, vil. 367.

2. LANIKA, *f. ńeka biļka.* — *isporedi* lanilist. Lanika, rus. льнянка, poļ. lnianka (Linaria), češ. lněnka (Thesium), lnice (Myagrum), osiris, linaria (I. Sabļar), Linaria vulgaris Mill. B. Šulek, im. 190.

LANILIST, *m. ńeka biļka.* — *isporedi* lanika. — *Sastavļena riječ od* lani (lanьnъ, *koji pripada lanu) i* list. Lanilist, Linaria vulgaris Mill. (Pančić). B. Šulek, im. 190.

LANINAC, Laninca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskome.* Livada u Lanincu. Sr. nov. 1864. 111.

LANINO POLE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskome.* Livada u Laninom Poļu. Sr. nov. 1872. 5.

LÀNÎŠĆE, *vidi* lanište.

Digitized by Google

LANIŠNI, *adj. koji pripada mjestu Laništu ili Laništima. — Na jednome mjestu* XIV *vijeka (gdje t nije ispalo) kod mjesnoga imena.* U Lьništьnyj Potok. Svetostef. hris. 9.

LANIŠTANSKI, *adj. koji pripada selu Laništu (u Srbiji u okrugu jagodinskome).* Laništanska *(opština).* K. Jovanović 106.

LÀNÎŠTE, *n. polje na kojemu je bio ńegda posijan lan. — U čakavaca i u štokavaca* laništе *(vidi* b, *a) bb)). — Od* XIV *vijeka (vidi* b, *b) aa)), a između rječnika u Vukovu* (‚acker auf dem einst flachs gebaut war' ‚ager olim lino consitus').

a. *u pravome smislu.* Al' jim ne da ići na laništa. J. S. Reļković 317.

b. *kao mjesno ime.*

a) u jednini.

aa) selo u Bosni u okrugu Tusle Dońe. Statist. bosn. 92.

bb) Laništе, *selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdiļ. 71.

cc) u Srbiji. aaa) selo u okrugu jagodinskome. K. Jovanović 106. — *bbb) selo u okrugu pirotskome.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 234.

b) plur. Laništa.

aa) vidi u Daničićevu rječniku: Lьništa, Komaraniua je s Ribarima išla međa ‚prêzь potokь trêskavьćkij uzь rьtь posrêdь Bučija i posrêdь Lьništь'. M(on. serb). 95. (1330). katunu ‚Blatьcu', koji je dao crkvi arhanđelovoj u Prizrenu car Stefan, išla je međa ‚uz dêlь više Lьništь'. G(lasnik). 15, 290. (1348?). mjesto će biti isto u oba spomenika.

bb) ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkome. Ńiva u Laništima. Sr. nov. 1873. 756.

LANITA, *f. obraz, jagođica. — Riječ je stara, isporedi stslov.* lanita, *rus.* ланита. — *Samo u knjigama pisanima crkvenijem jezikom (ali vidi i* lanito), *a između rječnika u Stulićevu* (gena, mala, maxilla *s dodatkom da je riječ ruska) i u Daničićevu* (‚mala'). Gdê takova vida slêpu rođenu, imaže takyje krasoty dozrêti, takyje dobroty, takyje čistoty, paki že nečistêj i otьnuđь osьkvrьńenêj lanitê pohvalu dêvьstva čistoty tvoje izrednaa kako rečeta? Mon. serb. 58. (1293—1302).

LANITO, *n. vidi* lanita. — *Samo u jednome primjeru našega vremena, a između rječnika u Stulićevu.* A iz očiju joj grunuše suze niz bijela lanita. Srp. zora. god. 2, sv. 2, str. 84.

LANKA, *f. mjesno ime u Slavoniji. a) pusta u županiji srijemskoj.* Razdiļ. 151. — *b) zaselak u županiji virovitičkoj.* 140.

LANOTA, *f. ime kravi?* F. Kurelac, dom. živ. 24.

LANOV, *adj. vidi* lanen. — *Na jednome mjestu* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. lanen). Plovuća kamika, lanova simena, orlova jazika, vučjega vimena, . . . Đ. Baraković, vil. 262. — *I kod imena neke biļke u naše vrijeme.* Lanova trava (Alschinger), v. Trava lanova. B. Šulek, im. 190. Trava lanova, Myagrum sativum L. (Alschinger). 412.

LÂNPA, *f. vidi* lampa. — *Radi* -n- *vidi kod* m. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* lânpâ. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

LÀNPATI, lànpâ, *impf. vidi* lampati. — *Radi* -n- *vidi kod* m. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

LÀNPRÊĻA, *f. žensko čeļade što prede lan. — U poslovici dubrovačkoj* XVIII *vijeka.* Lanpreļa vino ne prodaje. (Z). Poslov. danič. — *Mislim da se i sad govori u Dubrovniku.* P. Budmani.

1. LÀNSKÎ, *vidi* lański.

2. LÀNSKÎ, *adj. samo u Stulićevu rječniku:* v. lanen.

LANTENA, *f. vidi* lantina *(tal.* l'antenna). — *U jednoga pisca iz Istre* XVII *vijeka.* Nav ima lantenu. F. Glavinić, cvit. 444a.

LÀNTÊRNA, *f. tal.* lanterna, *fenjer. — Na dva mjesta u pisaca čakavaca* XVI *vijeka.* Pride na 'no mêsto s lanternami. Korizm. 93b. Pride s lanternami. Anton Dalm., nov. tešt. 160b. jov. 18, 8.

LANTIĆ, *m. nejasna riječ (po svoj prilici vrsta drva) u narodnoj pjesmi istarskoj našega vremena.* Pod ńim su *(pod gradom Mlecima)* kladani pali od lantića. Nar. pjes. istr. 2, 99. *vidi i:* ‚Lantić' ne znam što bi bilo (lanta = polovica vratnice?). drugdje sam čitao ‚od kampića' mjesto te riječi. to je prilično je *(?).* kampić-drvo je ‚legno campeggio' ‚blauholz'. 6, 46.

LÀNTÎNA, *f. u rječnicima i gotovo u svijem primjerima je značeńe kao što sam pisao kod* lanca, b; *ako je tako, postaje od tal.* antenna, *a sa člankom* l'antenna; *ali sam ja čuo u Dubrovniku i u okolini dubrovačkoj značeńe: trouglasto jedro kakvo je na lađama s jednom samom katarkom, i to odgovara posve talijanskome* vela latina. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (lantina od drijeva ‚antenna'), *u Belinu* (‚antenna, legno attraverso dell' albero il quale sòstiene la vela' ‚antenna'), *u Bjelostjenčevu* (lantina, prikrstak od arbora ‚antenna'), *u Stulićevu* (v. lanca *iz Mikaļina), u Voltiđijinu* (‚antenna' ‚segelstange').

a. *u prvome značeńu.* Mi toj govorivši, lantinu svrnuše, timun načinivši, vesla zamaknuše. P. Hektorović 36. Viša ńega o lantini tankoj. And. Kačić, razg. 182b. Da se more vidjeti ne more no sve jedra, veslo i lantina. Pjev. crn. 304a. Usađeni jambor posred lađe na koga se uzdigne jedro privezano dugoj a tankoj palici, koju nazivļu ‚lantina', zove se ‚arbuo'. L. Zore, rib. ark. 10, 328.

b. *drugo značeńe kao da je u ovome primjeru:* Jarbuli su od jelve zelene, a lantine od kite bašilka, a parići od suhoga zlata. Nar. pjes. istr. 2, 65.

LANUGA, *f. vidi* 2. lanika. Lanuga (I. Sabļar), v. Lanika. B. Šulek, im. 190.

1. LÀNUTI, lânêm, *pf. jedan put zalajati. — Akc. kaki je u praes. taki je u aor.* 2 i 3 *sing.* lânû. — *Postaje od korijena* la, *vidi kod* lajati. — *Ima i stslov.* lanąti; *u našemu se jeziku javļa istom od* XVIII *vijeka (vidi kod* b); *a između rječnika u Vukovu* (‚einmal bellen' ‚adlatro').

a. *o pravome smislu, o psu.* Kako čuješ psa da lane. D. Obradović, basne. 77.

b. *u prenesenome smislu, o čeļadetu kad što nepristojno ili laživo progovori, ili uopće (kaže se svagda s prezirańem).* Dali kako tko što lane, odma ńemu na um pane . . . V. Došen 133a. Nejma slave, ni kriposti, na što pijan svat ne lane. 160b. Nejma stvari već pogane, što smradno svat ne lane. 160b. Šiju ću joj zavrnuti, samo ako lane. M. P. Šapčanin 1, 91.

c. *u prenesenome smislu, o pušci (kao da progovori, kad pukne).* Kad se stanu Turci i Brđani, a kad lane puška u gomili, pobiće se ļuti Kolašinci. Nar. pjes. vuk. 4, 323.

Digitized by Google

2. LÀNUTI, lânêm, *pf.* kao plamenom dignuti. ‚Čordom mahnu, ńojsi glavu lanu'. M. Pavlinović. Lanut, odnit čvrsto: vuk ovcu, ora' kokoš; svit vodu iz bunara u čas lanu. J. Grupković. — *Može biti da je isto što* lapnuti. — *Mislim da amo ide i ovaj primjer iz* XVII *vijeka (ne u pravome smislu):* S krme zlamen ognem lanu. I. Zanotti, en. 19. (‚Flammas cum regia puppis extulerat'. Virgil. aeneid. II, v. 256, 257).

3. LÁNUTI, *vidi* laknuti.

LÀŇATI SE, làńâm se, *impf. jadikovati, tužiti se.* — *Od tal.* lagnarsi. — *Na jednome mjestu* XV *vijeka u pisca čakavca.* Da budeš imati kad vele uspitaš, ne htij se lańati da mańša poskitaš. ribar na udicu složaj nadije, da ulovi ribicu koja se nadije. M. Marulić 131.

LÀŃSKÎ, *adj. koji pripada prošloj godini, koji je bio ili se dogodio prošle godine (lani).* — *Riječ je praslavenska, isporedi rus.* ЛОНСКОЙ, *češ.* loňsky, lonsky, *pol.* łoński. — *Postaje od* lani *(praslav.* olni) *nastavkom* ьsk, *te* нь *postaje* ń, *ali se govori i piše i* lànskî *(vidi i u ruskome i u češkome jeziku).* — *Između riječnika:* lański *u Stulićevu* (‚anni elapsi') *i u Vukovu* (‚vorjährig' ‚anni superioris'); — lanski *u Belinu* (lansko godište ‚l' anno passato' ‚anno praeterito' 85b), *u Bjelostjenčevu* (lanski, prošasnoga godišća ‚prioris l. praeteriti anni'), *u Stulićevu* (v. lański), *u Voltigijinu* (‚dell' anno passato' ‚von dem verflossenen jahre').

a. *o godini, vremenu u godini, danu, mjesecu.* lański. Od lańskoga godišta. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 56b. paul. 2cor. 9, 2. Lańsko godište. B. Gradić, djev. 8. Od 9 Marta lańske godine izlaze u Biogradu novine. Vuk, odg. na laži.¶8. — Tim odkada lańsko lito mlad kraljević razbi cara, s drugami ona strelovito preko teškijeh strana udara. I. Gundulić 390. Na poļačke ravne strane ļańsko ljeto ti se odpravi. 562. Ka su se bila turskoj sili lańsko leto podala. P. Vitezović, kron. 209. — S deset tisuć ki bojara u istočnoj skupnijeh strani, lańsku jesen mlada cara od poļačke sile obrani. I. Gundulić 296. Mati koja od starosti bješe umrla lańske zime. J. Palmotić 62. — *(Spasov danak)* al' ńešto je ļepši od lańskoga. Osvetn. 2, 177. — Lańskoga je aprila priminula. B. Gradić, djev. 155. — Čas proklińem lański po sto puta. P. Petrović, gor. vijen. 4. — lanski. U lanskoj godini. B. Zuzeri 26. Vojska bila je ove god. 1696 veća nego lanske. A. Tomiković, živ. 71. Lički beg za obist lanskoga božića u Zadar posla list. Đ. Baraković, vil. 293. U lanskijeh svetkovinah. B. Zuzeri 351. Ah spomen' se svak, i žali lansku jesen. I. Gundulić 517.

b. *o čemu što se lani uradilo ili što je uopće lani bilo.* lański. Tuj bo iz nova slavna zgoda dobiti se lańske složi. I. Gundulić 488. Naj boļi je svjedok tomu od lańskoga boja zgoda. 448. — Ja ki sam slišio svidočanstvo lańsko. I. T. Mrnavić, osm. 187. — Od lańskog plodeńa umorna počiva. M. A. Reļković, sat. L6b. — Što rekoh u lańskoj pohvali. A. Kalić 540. — Kupi klasje po lańskom strništu. Nar. posl. vuk. 164. Traži vatre na lańskom vatrištu. 319. — Na priliku lańske kiše kojeno se spominaš. E. Pavić, jezgra. 167. — Neće biti ni biliga, ka' ni lańskog sada sniga. V. Došen 227a. Bilo pa i prošlo ka' i lański snijeg. Nar. posl. vuk. 13. Prošao kao lański snijeg. 265. Ta se ne broji koliko ni lański snijeg. 312. — Ja sam lański i onomlański. (Kazao vrabac kad su ga pitali kako će prezimiti). 110. — Spomen'te se lańskoga junaštva. Ogled. sr. 478. — Jedva ove godine ostanu u lańskim granicama. Vuk, građa. 17. — Od lańske svečane sjednice do današńe. Đ. Daničić. rad. 18, 167. — lanski. Kako je v lanskom požuńskom spravišću dokońano. Mon. croat. 305. (1597).

LAOLAC, Laolca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu pošarevačkome.* — *vidi* Laole. Niva u Laolcu. Sr. nov. 1867. 446.

LAOLE, *n. ime dvjema selima u Srbiji u okrugu pošarevačkome.* — *Nepoznata postańa (vaļa da je između* a *i* o *ispao koji glas:* h, j, v?). Malo Laole, Veliko Laole. K. Jovanović 142. 148. M. Đ. Milićević, srb. 1069.

LAOLSKI, *adj. koji pripada selu Laolu.* M. Laolska *(Malolaolska opština).* K. Jovanović 142. V. Laolska *(Velikolaolska opština).* 148.

LÀOR, *m. vidi* lavor. Oko glave laor savijaše, kako koju burmu dogońaše, svoju dragu u lice ļubļaše. Nar. pjes. petr. 1, 162. Laor (Sabļar), v. Lavor. B. Šulek, im. 190.

LAOSLAV, *m. vidi u Daničićevu rječniku:* Laoslavь, gledaj Laslovь.

1. LAP, *m. komad? vidi* lapat, *od čega može biti da postaje tijem što se izgovaralo* lapt, *pa poslije otpalo* t. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* lap, plat zemļe ‚plaga terrae'. 2. lap, plat sukna ‚particula panni', *i u Stulićevu:* lâp ‚particula' *iz Bjelostjenčeva.*

2. LÂP, *m. vidi u Vukovu rječniku:* gipka zemļa u ritu ‚wasseriger boden' ‚terra humida'. — *Jeli ista riječ što* 1. lap *(vidi prvo značeńe u Bjelostjenčevu rječniku kod* 1. lap)?

3. LAP, *m. vidi:* Lap, u Vrańicu. veliki rak koga po dubrovaškoj okolici zovu ‚karlo'. L. Zore, rib. ark. 10, 842.

4. LAP, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskome.* — *Može biti isto što* 2. lap. Lâp, *bara u vračarskome srezu.* Glasnik. 19, 182. Bašta na Lapu. Sr. nov. 1875. 411.

LÀPA, *f.* selo u Bjelopavlićima *(ne znam ko je zabiļežio).*

LAPAC, Lapca, *m. mjesno ime.* Lapac dońi *i* gorńi, *dva sela u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Razdiļe. 41. — *Poznato je od* XV *vijeka (vidi* lapački).

LÀPACI, làpatâkâ, *m. pl. ovako se zovu tri gorńa želuca u preživalaca (naj češće u vola), osobito naj prvi i naj veći u kojemu stoji hrana (trava i sijeno) prije nego se opet povrati u usta kroz jedńak, pa s ńim zajedno i druga dva (vidi* 2. kapura *i* knige *kod* kniga, f). — *Po postańu je jamačno množina od* lapatak *(jer kad se izvade lapaci iz životińe, nalik su na krpe).* — *Oblik je akuzativa prešao u nominativ, kao što često biva, te se oblik* lapatke *(vidi) shvatio kao da je ženskoga roda, ali, koliko ja znam, u Dubrovniku je običniji pravilni oblik* lapaci. — *U naše vrijeme u Dubrovniku, a između riječnika u Stulićevu* (lapatci, lapataka ‚trippe' ‚exta') *i u Voltigijinu* (lapaci, lapaca *(sic)* ‚trippa' ‚wanst, gedârme'). — *U prenesenome smislu, ali samo od šale ili od ruga, znači: trbušina (i ļudska).* ‚Viđi mu lapataka!' P. Budmani.

LÀPÂCKE, *f. pl. vidi u Vukovu rječniku:* u vodenice prekaje one daske na kolu što udaraju u vodu. lapacke su pribijene za motoruge.

LÀPAČKÎ, *adj. koji pripada selu Lapcu.* — *Od* XV *vijeka.* Knez stola lapačkoga. Mon. croat. 71. (1448). Sudci stola lapačkoga. 117. (1478).

Digitized by Google

Kolo igra uvrh Zrmanice, tu se hvata lapačka đevojka. Nar. pjes. krasić. 1, 126. Làpačkî, što pripada selu Lapcu. V. Arsenijević.

LÁPAD, *m. poluostrvo što zagrađuje gruško luku (blizu Dubrovnika).* P. Budmani, *i na ńemu selo.* Repert. dalm. 1872. — *Riječ je tuđa, pomińe se od* XIII *vijeka u latinskijem spomenicima:* ‚Lapido' 1272, ‚Lapedo' 1282, ‚Lapado' XIV *i* XV *vijeka, vidi* K. Jireček, die romanen in den städten dalmatiens. 1, 60. Dva prozora put brežuļastoga Lapada na luku grušku i more put otoka Dakse. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 185. Crkva s. Mihajla arkanđela u Lapadu. 230.

LÁPADSKÎ, *adj. koji pripada Lapadu. — U jednoga pisca Dubrovčanina našega vremena.* Rat Šipka sa lijeve lapadske strane, s desne Kantafik na ušću Rijeke svršuje luku grušku. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 177.

1. LÁPAK, lápka, *m.* jezičac u pisku na gajdama. L. Đorđević.

2. LÀPAK, làpka, *m. vidi (čakavski)* lapȁk, *gen.* lapkȁ, isto što i pļoštica. Slovinac. 1880. 87.

3. LAPAK, lapka, *m. ime rodu biļaka.* Lapak, Lappa Tourn. (Pančić). B. Šulek, im. 190.

LAPARA, *f. ńekakva vrsta ribe.* J. Pančić, ribe u srb. 8.

LAPÀRDÂŃE, *n. djelo kojijem se laparda. — U Stulićevu rječniku.*

LAPÀRDATI, lapàrdâm, *impf. govoriti mnogo i svašta bez osobitoga smisla. — U naše vrijeme u Dubrovniku* (P. Budmani), *a između rječnika u Stulićevu* (‚inepte loqui').

LAPAŠTINA, *f. ime zaseoku u Srbiji u okrugu topličkome.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 387.

1. LÀPÂT, *m. u naj širemu smislu vaļa da znači: svek ili udarac koji se često ponavļa i to svaki put od prilike nakom jednako dugoga vremena. — Može biti riječ onomatopejska. — Od* XVII *vijeka. — U ovome primjeru vaļa da je u širemu značeńu:* Obratih kraju rat s pol vesal, ne veće, suhi me kraj prijat prida se li neće; iz buńe jekeće (‚gechecchie', *ne* ječeće *kako je u akademijskome izdańu)* nim lapat sve na hip, nazad me odmeće. Đ. Baraković, vil. 286. — *U užemu smislu: jako udaranje srca ili teško disańe. u pisaca Dubrovčana, a između rječnika u Stulićevu* (‚cordis palpitatio'). Lapat srca pripadena. B. Zuzeri 22. Tužnoj majci lapat u srcu podiže se. 76. Klonuće svako i noga bahat lapat bi joj u ńe srcu, jeda je on, probudili. 220. Koji lapat, koje čeznuće neće priuzet tužno srce svojom krivinom probodeno! 98. Kô lapat koji igda u prsijeh ne pristaje. 299. — Oblaze mu duhatnicu, lapat se na ńoj ne nahodi. 251. Stupa i stupaj uspregńiva, i nenadni lapat čuti. P. Sorkočević 580a. Pred ponoću Jele teže se ustrudi, lapat uzraste, grudi silovito odisahu, duhatica odebļa i zaigra žestoko. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 240.

2. LÀPAT, làpta, *m. komad, drońak. — isporedi* lap. — *Riječ je praslavenska* (лапъть), *isporedi rus.* лапоть, *poļ.* łapeć; *ima i lit.* lopas *i let.* lãps. — *Vaļa da je riječ germanska, isporedi stvńem.* lappa. — *Između rječnika u Mikaļinu* (lapat, malo svite ‚panni particula'), *u Belinu* (‚pezzo o striscia di tela o panno' ‚panni frustum' 559b), *u Stulićevu* (‚panni fragmentum').

a. *drońak (vidi i u rječnicima).* Izriza je *(haļinu)* na tolike lapte na kolike mogaše. J. Filipović 3, 385b. Lapat, komad raskinute tkanine. M. Pavlinović. — *Amo može pripadati ovaj primjer:* Oblak spuštajuć se na lapte . . M. Pavlinović, razl. spisi. 421.

b. *komad zemļe, poļe.* Ako bi se tko s kim zaminio plemenšćine laptom ali ih veće... Stat. poļ. ark. 5, 261. Moram prodati jedan lapat zemļe. Mon. croat. 249. (1549). Ne more se provrit kud plandišća bihu, ni lapte procinit kad žitom rińihu. P. Zoranić 57a. S manum ćeš si malo lapat nagnojiti. Jačke. 155. Teško moraš žat po laptih. 219. Lapȁt, poļe, livada. na Krku. I. Milčetić.

3. LÀPAT, Làpta, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdiļ. 52. — *Može biti da se isto pomińe* XV *vijeka, ili da je snačeńe kao kod* 2. lapat, b. Daše vsi kupno i jedino vas svoj del blata pod Marinac poli Lapat Karinov. Mon. croat. 142. (1490).

4. LAPAT, lapta, *m. vidi* leut. — *Od ńem.* laute. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* lapt ‚lyra, dicitur etiam vulgo testudo'.

LÀPATAK, làpatka, *m. dem.* 2. lapat, *snači što i* 2. lapat, a. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Razdro sam rukav; visi mi lapatak'. ‚Porezo se je; visi mu lapatak kože'. P. Budmani. Tu razdrpanu mrežu naziv̆u ‚lapaci' (lapataka). L. Zore, rib. ark. 10, 855.

LAPATI, lapļem, *impf. klimati (?).* — *Vaļa da je od iste osnove od koje je i* 1. lapat. — *Na jednome mjestu* XVIII *vijeka.* Janičarska vrh prestola nek s perčini glava lapļe. J. Kavańin 292a.

LAPATINCI, Lapatinaca, *m. pl. ime selu u Srbiji u okrugu topličkome.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 387.

LÀPATKÂR, *m. čovjek što prodaje lapatke (vidi* lapaci). — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚extorum venditor'.

LÀPATKE, *f. pl. vidi* lapaci. — *U Vukovu rječniku:* vide burag *s dodatkom da se govori u Dubrovniku.*

LAPATKOPRODAVALAC, lapatkoprodavaoca, *m. u Stulićevu rječniku: griješkom* lapatkoprodavaoc *us* lapatkar. — *nepousdano.*

LAPÀTĻIV, *adj. vidi u Vukovu rječniku:* vide govorļiv *s dodatkom da se govori u Srijemu. — Miklošić misli da je sprijeda otpalo* h. Lapatļiv, vgl. hlaptati. F. Miklošić, vergl. gramm. 2, 227; *ali može biti da je u svezi s* 1. lapat *i* lapati.

LÀPATSKÎ, *adj. koji pripada selu Laptu.* V. Arsenijević.

LÀPAVICA, *f. kiša i snijeg zajedno, sušnežica. — U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (‚nix cum pluvia'), *u Vukovu* (‚regen und schnee durch einander' ‚pluviae nivibus mixtae'. cf. alauža). Kad je mećava ili lapavica. Vuk, pisma. 41. — *Daničić* (kor. 222) *isporeduje s* klapavica *i misli da je sprijeda otpalo* h.

LAPČA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskome.* Ńiva u Lapči. Sr. nov. 1870. 511.

LAPČANI, *m. pl. ime plemenu u Hrvatskoj. — Ne znam jeli isto što množina od* Lapčanin. — XV *vijeka.* Sudac Mikula Dobrečić z Vosce od plemena Lapčan. Mon. croat. 120. (1484). 144. (1490).

LÀPČANIN, *m.* čovjek iz Làpca. V. Arsenijević. — *Množina:* Làpčani. — *Pomińe se* XV *vijeka.* Ńim naj prvo, ako te oni kupiti, ako li ne htit(i) oni, a ono ini Lapčanin. Mon. croat. 72. (1448).

Digitized by Google

LÀPČÂNKA, *f.* žensko čeljade iz Làpca. V. Arsenijević.

LAPČAŃ, *m. ime mjestu u Dalmaciji.* — *Od* XVIII *vijeka.* Od Lapčańa. Norini 68. Na mesto Lapčań koje se danas zove i ‚Gra ıac' i koje je dvadeset miļa na jugoistok od Makarske. S. Novaković, obl. 58.

LÀPČEVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* D. Avramović 218. 238. Šem. prav. 1878. 90. Lazar Làpčević iz Užica. Ļ. Stojanović.

LAPČIĆ, *m. prezime; plur.* Lapčići, *pleme u Crnoj Gori.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Nabasa stran i dalek putnik na obor Vuka Vulova Vranete Lapčića Srednomahine. S. Ļubiša, prip. 90. — A sa Šćepanom bez večere u Lapčiće. 109. Da ga pusti poći do Lapčića. 127.

LÀPĆANIN, *m.* čovjek iz Làpta. V. Arsenijević. — *Množina:* Làpćani.

LÀPĆÂNKA, *f.* žensko čeļade iz Lapta. V. Arsenijević.

LAPĆATI, *vidi* laptati. — *U Stulićevu rječniku.*

LÀPEŠ, *m. bjelilo.* — *isporedi* lapis. — *U naše vrijeme u Istri.* Làpeš ‚cerussa'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 31.

LÀPEŠIĆ, *m. dem.* lapeš. Làpešić ‚cerussula'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 57.

LAPICA, *f. nekakav nakit na ženskome odijelu.* — *Vaļa da je od iste osnove od koje je i* 1. lapat. — *U jednoga pisca čakavca* XVI *vijeka.* O žene ohole s kudami i s pênelami, s fajtili i s lapicami! Korizm. 24ª.

LÂPIS, *m. vidi* olovka, pisaļka, plajvaz, *tal.* lapis. — *U naše vrijeme po Dalmaciji.* Ja umijem i po nešto lapisom čertati ikone. G. Zelić 57.

LAPIŠTOV, *m.* Phalacrocorax carbo Leach., *vidi* vranac (S. Brusina, ptice hrv.-srp. nastavak. 102). — *Isto je:* Lapištov ‚der seerabe' ‚Pelecanus carbo'. G. Lazić 67.

1. LÀPITI, *vidi* 1. hlapiti. — *U Vukovu rječniku.*

2. LÁPITI, lápîm, *impf. vidi* 2. hlapiti *(gdje nije zabiļežen akcenat; ovaj se miješa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* hlâpî). — *U Vukovu rječniku:* verdunsten' ‚evanesco'.

LAPKATI, lapčem, *impf. kao da znači kad subjektu srce jako kuca, vidi* 1. lapat. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Uzvelične okoliše raja sveti kê slaviše lapčuć srcem. J. Kavańin 484ᵇ. Kroz prozirne svak bo kipe lapčuć gleda stvari lipe. 499ᵇ.

LÁPLÊNE, *n. vidi* hlapļenje *(gdje nije zabiļežen akcenat).* — *U Vukovu rječniku:* ‚das verdunsten' ‚τὸ evanescere'.

LAPĻE SELO, *n. mjesno ime.* — *U naše vrijeme.* ‚Lapļe selo' ima na reci Gračanici. S. Novaković, obl. 112.

LÀPNUTI, lâpnêm, *pf. vidi* hlapnuti. — *U Stulićevu rječniku:* ‚avide deglutire, absorbere, vorare', *i u Vukovu:* vide hlapnuti. — *S toga što je ova riječ u Stulićevu rječniku može biti da joj nije ista osnova kao kod* hlapnuti, *jer Stulli ne biļeži riječi u kojima je nestalo* h *kod većine naroda; ali bi moglo biti da je on ovako čuo od seļaka dubrovačkoga ili od Hercegovca te zabiļežio ne istražujući daļe.* — *Po tome ne znam pripada li amo ovaj primjer (ali je veća prilika da pripada pod* hlapnuti): Da tvoj brat lapne sve tvoje suho i sirovo. V. Vrčević, niz. 101.

LAPOČ, *m. neka biļka i cvijet.* Lapoč, rus. лапуха, лапушникъ (Nymphaea), češ. lapaček (Anagallis), lapatka (planta quaedam aquatica), Nymphaea alba L. (Vujičić). B. Šulek, im. 190.

LAPÓNAC, Lapónca, *m. čovjek iz nekoga naroda što živi u sjevernoj Skandinaviji i Rusiji.* — *isporedi* Lopar. — *Akc. se miješa u voc.* Làpônče, Làpônci, *i u gen. pl.* Làpônâcâ. — *U naše vrijeme (Vuk je upotrebio ovu riječ).* Laponci *(žive)* od sjevernog jelena. Vuk, priprava. 21.

LÀPÔNIJA, *f. semļa gdje žive Laponci.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚Lappland'.

LAPONIJANAC, Laponijanca, *m. vidi* Laponac. — *Na jednome mjestu* XVIII *vijeka.* Laponijanci. A. Tomiković, živ. 119.

LÀPÔNSKÎ, *adj. koji pripada Laponiji ili Laponcima.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚lappländisch'.

LAPOR, *m.* marga, *neka vrsta semļe u kojoj ima mnogo vapna ili magnezije, koja se vrlo mrvi na vazduhu.* Lapor, min. ‚mergel', tal. ‚marga, marna', frc. ‚marne', egl. ‚marl'; vapneni lapor ‚kalkmergel', tal. ‚marna calcarea'; liaški lapor, min. ‚liasmergel'; ilovast lapor, glinen lapor ‚tegel, thonmergel', tal. ‚marna argillosa', frc. ‚marne argileuse, argile marne', egl. ‚argilaceous marl'; mjedit lapor ‚kupferschiefer'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. Làpor ‚der mergel'. govori se u sjev. Hrvatskoj. F. Iveković, rječn.

1. LAPOVAC, Lapovca, *m. prezime (uprav čovjek iz Lapova).* — *U naše vrijeme.* Milosav Lapovac. M. Đ. Milićević, srb. 144.

2. LAPOVAC, Lapovca, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdiļe. 55.

LAPOVAČKI, *adj. vidi* lapovski. — *Kod mjesnoga imena u Srbiji u okrugu kragujevačkome.* Livada u bari lapovačkoj. Sr. nov. 1807. 584.

LAPOVCI, Lapovaca, *m. pl. ime selu u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* Razdiļe. 182.

LAPOVO, *n. ime selu u Srbiji u okrugu kragujevačkome.* K. Jovanović 120.

LAPOVSKI, *adj. koji pripada Lapovu.* Lapovska *(opština).* K. Jovanović 120.

LAPRINA, *f.* Puffinus obscurus. G. Kolombatović. progr. spal. 1880. 47, *neka ptica.* — *Vaļa da je postalo od tal.* artena *ili* ardena, *vidi* S. Brusina, ptice hrv.-srp. nastavak. 164ᵇ.

LAPSATI, lapsam, *impf. lokati.* Lapsao kao kuja. u Lici. D. Trstenak. — *Vaļa da je riječ onomatopejska, isporedi* labati.

LAPSKI PUT, *m. mjesno ime* (Labьski Putь). — XIV *vijeka.* Nizь dêlь prêzь Labьski Putь. Svetostef. hris. 8.

LAPSUŃ, *m. ime selu u Bosni u okrugu travničkome.* Statist. bosn. 71.

LAPŠINA, *f. ime selu u Međumurju.* Schem. zagr. 1875. 148.

LAPT, *vidi* 4. lapat.

LAPTA, *f. vidi* lopta. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* v. balon.

LÀPTÂNE, *n. djelo kojijem se lapće.* — *Stariji je oblik* laptanje. — *U Belinu rječniku:* laptanje ‚l'anelare de' cani' ‚anhelatio' 79ᵇ. 165ª, *i u Stulićevu.*

LÀPTATI, làpćêm, *impf. o psu, kad od umora ili od vrućine ispustivši jezik teško diše.* — *Vaļa da je onomatopejska riječ (isporedi* 1. lapat *i* lapkati), *ali nije isto što* 1. *i* 2. hlaptati. — *Od*

Digitized by Google

xv *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚anelare, come fanno i cani pel caldo' ‚anhelo' 79b; ‚anelare, inteso del cane con la lingua fuori della bocca per caldo o fatica' ‚anhelo' 165a), *u Stulićevu* (laptati, laptjem ‚canem anhelare'), *u Voltićijinu* (laptati, *griješkom* lapčem ‚anelare, alitare, asmare' ‚keichen, athmen, nach etwas sehnen'). Hrti ter ogari za ńimi tičući, kakono vahtari, laptahu skačući. M. Marulić 14. — *U ovome Daničićevu primjeru znači što* 1. hlaptati, *i vaļa da je Daničić shvatio kao dem.* labati: Koji stane laptati jezikom vodu, kao što lapće pas. Đ. Daničić, sud. 7, 5. — *U ovoj narodnoj zagonetci može biti da je isto što* 2. hlaptati: Turska kapa preko dola lapće. *odgonetļaj*: sito. Nar. zag. nov. 209.

LAPTINA, *f.* komad izderane haļine. M. Pavlinović. — *Uprav je augm.* 2. lapat.

LAPUŠA, *f. vidi* sladun. J. Pančić, flor. biog. 456.

LARA, *vidi kod* lari.

LÀRAD, lârda, *m. slanina.* — *Od tal.* lardo. — *Sad se često govori u Dubrovniku i* lardo *sredńega roda, isporedi* libro. — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚lardo' ‚lardum' 425a) *i u Stulićevu* (‚lardo' ‚lardum, laridum'). Ako vidiš *(u snu)* da larad tučeš, toj prilikuje smrt od kogagodijer. Ako vidiš da larad blaguješ. toj prilikuje avancanje od družbe mudre. Zborn. 184a. Služim svim kruh, larad. M. Držić 26. Kupi kupusca, kupi larda. 183. To t' nose dvije zdjele: svaka, kolik miječak: larda, golùbîćâ... A. Sasin 102. Larda dobar bokun. 149. Neće mačka larda. (D). Poć u mačke po larad. (D). Svari to na lardu. (D). Kô kupus na lardu. (Z). Poslov. danič. Nije ovo peča larda. Nar. pjes. herc. vuk. 289.

LÀRDAC, làrca, *m. dem.* larad. — *Samo u Stulićevu rječniku*: lardac, lardca ‚laridi frustulum'.

LÀRDATI, làrdâm, *impf. natapati rastopļenijem lardom.* — *U Stulićevu rječniku*: v. nalardati.

LÂRDICA, *f. jedna od malijeh krišaka slanine (larda), kojima se proizbada jelo (meso, sec itd.) prije pečeńa.* — *U Dubrovniku od* xvi *vijeka, a između rječnika u Belinu* (nakititi lardicom ‚lardare, dar lardelli' ‚lardulis distinguere' 425ab). Polovica zadńa od zečića, lardica okolo nasadijevana. M. Držić 271.

LÀRDIĆ, *m. dem.* larad. — *Samo u Stulićevu rječniku*: v. lardac.

LÂRDO, *n. vidi* larad.

LARE, *vidi kod* lari.

LÂRGO, *n. daleko.* — *Tal.* largo, *širok.* — *Od* xviii *vijeka u gorńem primorju gdje se upotrebļava* Iz lârga *u značeńu: iz daleka.* Iz larga ga ugledala budimska lijepa kraļica. Nar. pjes. bog. 91. Iz larga ih bješe vrle Turke zamjerila. 140. — *U naše vrijeme u Istri ima adv.* largo *i znači daleko.* Lârgo od it. ‚largo', a znači širok, a u Klani (u Istri) zamijenili pojam taj, pa ga rabe za daleko n. p. tamo — largo, largo! F. Srinčić. Lârgo oder lârgo ‚longe'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iiftsg. 61. *Ima i komp.*: largêje. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iiftsg. 61.

LARI, lari lare lera — lari lara, *pripjev u narodnoj pjesmi istarskoj našega vremena.* Nar. pjes. istr. 2, 85.

LARIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme u Seńu.* — *Ima adj. posesivni* Laričev *u ovom primjeru*: Napis nad vrati Laričeve kuće u Seńu. *u* Mon. croat. 58.

LARIĆEV, *adj. koji pripada Lariću, vidi* Larić.

LÂRMA, *f. buka, ali treba razlikovati dva značeńa: prvo je buka što se navlaš čini da se radi kakve opasnosti što prijeti (n. p. navale neprijatéļâ, vatre itd.) sakupe vojnici ili uopće ļudi; drugo je buka, vika, buna uopće.* — *Mislim da prema značeńima postaje od dvije različne ńemačke riječi: u prvome smislu od* alarm *(franc.* alarme), *u drugome od* lärm *(što je postalo od prve). uprav vaļa da je postalo od* alarm, *a da je drugo značeńe došlo docnije od* lärm. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (larma, buka, buna ‚classicum, tumultus militaris'), *u Jambrešićevu* (‚classicum'), *u Stulićevu* (‚classicum'), *u Vukovu* (‚der lärm' ‚tumultus'. cf. buna *s dodatkom da se govori u vojvodstvu).*

a. *u prvome značeńu.* Eto puška baš na Prajzkoj straži puče, Salka pak na larmu draži. Š. Stefanac 7. Da oni larmu ne načine. M. A. Reļković, sabr. 41. Tako za zločom i opačinom trču, baš kano kada bubań ili zvono na larmu udaraju. Đ. Rapić 106. Kad to čuše mladi Udbińani, na gradovi pucaju topovi, za Stojanom larmu učiniše. Nar. pjes. krasić. 1, 56. Pale mi na larmu možare. 1, 99. *(Panos)* se noću zapali kad se učini kakva larma. Vuk, rječn. *kod* panos.

b. *u drugome značeńu.* S oba kraja treska, huka, larma od leleka. Osvetn. 1, 73. Tu je vika, tu je praska, larma. 2, 84.

LÀRMAĆIJA, *m. čovjek što čini larmu.* — *Postaje od* larma *turskijem nastavkom ǵy.* — *U Vukovu rječniku*: ‚der lärmmacher' ‚tumultuarius'.

LÂRMÂŃE, *n. djelo kojijem se larma.* — *U Vukovu rječniku.*

LÂRMATI, lârmâm, *impf. bučati, grajati, vikati.* — *Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 8 *sing.* lârmâ). — *U Vukovu rječniku*: ‚lärmen' ‚tumultuor'.

LARO, *m. ime muško.* — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 78.

LARTEŠ, *m.* Λαέρτης, Laërtes, *ime muško grčko.* — *Ima samo oblik što od ńega postaje*: Lartešević, *Lartešev sin u rukopisu glagoļskome* xv *vijeka.* I tada bêše v Grcêh 1 mudar človêk imenom Urikšeš Lartešević. Pril. jag. ark. 9, 126.

LARTEŠEVIĆ, *m.* Λαερτιάδης, *vidi kod* Larteš.

1. LÂRVA, *f. lat.* larva, *obrasina.* — *U Bjelostjenčevu rječniku*: larva, krinka, maškara, krabanosnica ‚larvae, larva, vultus fictus et simulatus, facies conficta, facies histronea, persona histronea'.

2. LARVA, *f. krava (kao pristojnija riječ).* — *U naše vrijeme u Skurińi.* F. Pilepić.

LAS, LAS-, *vidi* vlas, vlas-.

LÁSA, *f. hyp.* lasica. — *Akc. se mijeńa u voc.*: lâso, lâse. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (hyp. v. lasica) *s primjerom*: Laso lasičice, pozdravili te naši miši, da ti odgrizu uši (kažu da vaļa reći lasici, kad je čovjek vidi, pa će onda sve miše poklati i rastjerati).

a. *u pravome smislu.* Došla je lasa s lasići. Nar. pjes. istr. 2, 150.

b. *u prenesenome smislu.*

a) ime kozi u koje je bio trbuh. — *U Vukovu rječniku*: lasasta koza ‚wieselfarbige ziege' ‚capra mustelini coloris infra pectus'.

Digitized by Google

b) cunnus. Kad to vidi bula Omerova, prama ńemu lasu kazivala. (Nar. pjes.) A. Ostojić. — *Ima i rus.* ласица ‚vulva bestiarum'.

c) sablja, od šale ili od ruga. — *U Vukovu rječniku:* ‚(scherzhaft) der säbel' ‚acinaces'.

LASAC, lasca, *m. ime (lasastu) volu.* F. Kurelac, dom. živ. 24.

1. LASAK, laska, *adj. lasan, lastan (?).* — *Na jednome mjestu* XVIII *vijeka.* Tako voće trgati se voli; kad ga strgaš, pomeći na daske (te zabave jesu vrlo laske). J. S. Reljković 333.

2. LÁSAK, láska, *m. kao ime (lasastome) psu.* — *U narodnoj zagoneci našega vremena, po svoj prilici mjesec, jer mu se vidi često samo (bijela) polovica.* Koliko je polje nemjereno, na ńemu su ovce nebrojene; pred ńima je Ogran čoban, za ńima je Lasak pasak. *odgonetaj: nebo, zvijezde, sunce, mjesec.* Nar. zag. novak. 217.

1. LASAN, lasna, *vidi* last-.

2. LÀSAN, làsna, *m.* ime *(lasastu)* jarcu. u Dobroselu. M. Medić. F. Kurelac, dom. živ. 38.

LÀSAST, *adj. nalik na lasicu (o životińi u koje je bio ili subjelast trbuh a hrbat tamne boje).* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (‚animal cujus dorsum nigrum et venter albus est') *i u Vukovu* (n. p. koza ‚wieselfarbig' ‚mustelini coloris'). Vodni je kos malo lasast ispod guše. u niškom okrugu. S. Pelivanović. — *Ima i jedan primjer* XVIII *vijeka gdje se kaže o bradi, ali značeńe nije jasno (zar mj.* vlasasta?). Razlike im *(vragovima)* o kosiri' brade visu strahovite,... kâ lasasta i borasta, kozja i devska,... J. Kavańin 410a.

LASASTA, *f.* ime kozi (v. Vuka). F. Kurelac, dom. živ. 38. — *vidi* lasast.

LÀSCI, Làsâcâ, *m. pl.* ime selu između srpske suhe granice, Drine i Višegrada; u ńemu žive i Srbi i Turci. Ļ. Stojanović.

1. LÁSE, *f.* motika (u šali): ‚Kad dođe lase u ruke, sve će iz tebe ispustiti' (pretilina). — *U sjevernoj Dalmaciji.* M. Pavlinović. — *Uprav je ipokoristik, ali ne znam, može li biti od* lasica.

2. LASE, *f. pl. (?), ime zaseoku u Bosni u okrugu sarajevskome.* Statist. bosn. 30.

LASI, *m. pl.* suvrst vinove loze crna grožđa (u Dalmaciji). B. Šulek, im. 190.

1. LÀSICA, *f.* Mustela vulgaris Briss., *neka životiňa.* — *isporedi* nevjestica, podlasica, ulasica. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* lasica, *rus.* ласица, *češ.* lasice, *poļ.* łasica. — *Između rječnika (u kojima nije svagda dobro tumačeno) u Mikaljinu* (lasica, zvjerka ‚mustella, viverra'), *u Belinu* (‚donnola' ‚mustela' 277b; ‚faina' ‚martes' 300a), *u Bjelostjenčevu* (‚mustela l. mustella'), *u Jambrešićevu* (‚mustella'), *u Stulićevu* (‚donnola' ‚mustella'), *u Voltiģijinu* (‚martora, faina' ‚marder'), *u Vukovu:* ‚das (die) wiesel' ‚Mustela [vulgaris]. cf. nevjestica.

a. *u pravome smislu.* Vrve da idju u ńu sami, kô i lasica zatravļeni. J. Kavańin 491b. Pij krvi od lasice. J. Vladmirović 28. Guje koļu, a akrapi štipļu, lasice mu ore nausnice. Nar. pjes. juk. 461. 464. Hej kosove!... pa tako ti gńijezdo ne plakalo od lasica i od gušterica! Osvetn. 2, 34. Lasica i miš. Đ. Daničić, 3mojs. 11, 29.

b. bijela lasica, Mustela erminea L. — *isporedi* bielolasica. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (bijela lasica ‚armellino, animaletto bianchissimo' ‚mustela alba' 102b) *gdje se naj prije nahodi, i u Stulićevu* (bijela lasica, svijer ‚armellino' ‚mustella alba, alpina' *iz Belina).* Zibeline, bijele lasice,... A. Tomiković, živ. 4.

c. *nekakva riba* (Petromyzon fluviatilis L.?). — *U Mikaljinu rječniku:* lasica, riba ‚pesce donola, lampreda' ‚mustella, lampetra, murena fluviatilis', *i u Stulićevu:* ‚lampreda, sorta di pesce' ‚muraena' *iz Mikaljina.*

2. LASICA, *f. ime selu u Bosni u okrugu sarajevskome.* Statist. bosn. 9.

LÀSIĆICA, *f. dem.* lasica. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (‚parva mustella') *i u Vukovu.* Laso lasičice. Vuk, rječn. *kod* lasa.

LÀSIČIĆ, *m. mlade od lasice (uprav dem.).* — *U Vukovu rječniku:* ‚das junge wiesel' ‚catulus mustelinus'.

LASIČINA, *f.* (Durante), v. Lisičina. B. Šulek, im. 190.

LÀSIČJÎ, *adj. koji pripada lasici ili lasicama.* — *U Vukovu rječniku:* ‚wiesel-' ‚mustelinus'.

LÀSIČKÎ, *adj. vidi* lasičji. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚mustelinus'.

1. LÁSIĆ, *m. vidi* lašičić. — *Postaje od* lasa *kako* lašičić *od* lasica. — *U naše vrijeme u Istri.* Došla je lasa s lasići. Nar. pjes. istr. 2, 150.

2. LÁSIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. herceg. 1873. 256. — *U Konavlima ima i pleme* Lasići. P. Budmani.

LASIN, *m. ime psu.* F. Kurelac, dom. živ. 45.

1. LASINA, *f.* 1. vrst vinove loze bijela grožđa (u Dalmaciji, Danilo); 2. vrst vinove loze crna grožđa (u Dalmaciji, Danilo). B. Šulek, im. 190.

2. LASINA, *f. mjesno ime.*

a. *vidi* 2. Lasiňa.

b. *mjesto u Srbiji u okrugu valjevskome.* Ńiva u Lasini. Sr. nov. 1869. 510.

LASININA, *m. kao da je prezime u narodnoj pjesmi* XVIII *vijeka.* ‚Ja ću tebi dobru poslat pomoć, dobru pomoć trides hiļad vojske, prid pješcima Lasanina Špańu' *(piše dušd mletački).* Nar. pjes. bog. 312.

1. LASIŃA, *f.* Lithospermum L. (Tomaj). B. Šulek, im. 190.

2. LASIŃA, *f. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdiļe. 80. — *Na drugome je mjestu pisano* Lasina. Schem. zagr. 1875. 190.

1. LÀSKA, *f.* blanditiae, *laskave riječi.* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* laska, *rus.* ласка, *češ.* láska, *poļ.* łaska, *pa i lit.* loska, *let.* lāska. — *isporeduje se sa stnord.* elska, *ļubav.* — *Između rječnika u Stulićevu* (‚allectatio' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara).* Ona tlači i pļuje na ńegove laske i pritńe. Živ. kat. star. 1, 221. Koji laskom i blaznostiju dvižući sini... Š. Budinić, sum. 129b. *(Suleman-paša)* Milošu s naj većim laskama piše, da i on pristane s ćajapašom. Vuk. građa. 62.

2. LASKA, *f. ime ńekijem vrstama riba.*

a. Alosa vulgaris Cuv. — *U Mikaljinu rječniku:* laska, riba ‚laccia, pesce' ‚alosa, clupea'; *u Bjelostjenčevu:* laska, riba ‚alota *(sic),* clopea *(sic)*'; *u Stulićevu:* laska, vrsta od ribe ‚laccia, cheppia, pesce di mare' ‚alosa, clupea' *iz Mikaljina.*

b. Telestes Agassizii Heck. J. Pančić, ribe u srb. 122.

LASKAC, *m.* nemiran, živ dečko. Dugaresa. D. Trsteńak.

LÀSKALAC, làskaoca, *m. čovjek što laska.* —

Digitized by Google

U Stulićevu rječniku: laskalac *i griješkom* laskaoc ‚adulator, assentator'.

LÀSKALICA, *f. žensko čeljade što laska. — U Stulićevu rječniku:* ‚quae adulatur, assentatrix'.

LÀSKÂŃE, *n. djelo kojijem se laska. — Stariji je oblik* laskanje. *— Između rječnika u Mikaljinu* (laskanje, lojenje ‚assentatio, adulatio, blanditiae'), *u Stulićevu, u Vukovu.* Laskanji i obitanji velikimi naše goniti. Živ. kat. star. 1, 218. Svitovńi ljube glađeńa i laskańa. M. Radnić 292a. Uzdaj se u to tvoje laskańe. J. Banovac, pred. 22. Brez laskańa iliti ulizivańa. E. Pavić, ogl. XIV. Laskańe Dalilino. 203. Koji mu ova slobodno brez laskanja izgovori. 269. Hćaše Mirčeta da ukroti pašu s laskańem. S. Ljubiša, prip. 166. Čovjeku ću govoriti bez laskańa. Đ. Daničić, jov. 32, 20. Osvojiće carstvo laskańem. dan. 11, 21.

LASKAR, *m. Λάσκαρις, muško ime grčko (srednjega vijeka). —* XIII *i* XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu:* Laskarь, car grčki ‚Θeodor Laskarь' bješe tast kralju Radosavu. D(omentijan[b]) 126. — Zemļa što jes(tь) držalь Laskarь Kotanicь . . . i zemļu što su držali pronijarije grьčьsci . . . Laskarь, . . . Spom. stojan. 26. (1332).

LASKARIN, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Schem. segn. 1871. 96.

1. LASKAT, *adj. svijetao. — isporedi* 2. laskat. *— Samo na jednome mjestu* XVII *vijeka.* Obraz prigizdavoga sina koji bijaše po običaji svijetal i laskati. P. Bakšić 15.

2. LÀSKAT, *m. sijevańe (muńe, u naj sadńemu primjeru: sijevańe svijetla oružja). — Od praslavenskoga korijena* lьsk *ili* lъsk, *isporedi nslov. i češ.* lesk, *rus.* лоскъ, *pol.* lysk *(vidi kod* laštiti se. *— Od* XVII *vijeka.* Ide brod leteći, a nazad osta kraj; . . . na kraju sta vapaj i laskat za nami kako kad bļuje zmaj živimi glafńami. Đ. Baraković, vil. 336. Nič laskat od zgora, s oblaka gromna buk. jar. 93. Grmļavina, laskat, trisk . . . Laskat zaslipļuje. F. Glavinić, posl. 47. Ogńen laskat. B. Krnarutić 80. S oblakov će laskat sjati. A. Vitaļić, ist. 326a. Laskat muńe. J. Kavańin 104b. — Vi železnom u laskatu, ja dobivam, reče, u zlatu. J. Kavańin 44a.

LASKATAN, laskatna, *adj. svijetao, koji sijeva. — isporedi* 1. *i* 2. laskat. *— Na jednome mjestu* XVII *vijeka.* Da je bilo oružje duhovno ovih obrtnih i izporedjenih šeregov virnih ļudih nere ono laskatno i hrabreno. M. Alberti 514.

LASKÀTÂŃE, *n. djelo kojijem se laskata. — Stariji je oblik* laskatanje. *— Između rječnika u Bjelostjenčevu (kajkavski* lesketańe ‚rutilatio') *i u Stulićevu* (v. svjetlost). S velikom grmļavinom i laskatańem nebeskim. I. T. Mrnavić, ist. 72. Bliskaj laskatanjim. A. Georgiceo, nasl. 205. Lask*(a)*tanje od muńe. A. Vitaļić, ist. 266. Da se daž učini u muńu ili laskatanje. 482.

LASKÀTATI, laskàtâm *i* làskaćêm, *impf. sijevati (o muńi, pa i uopće). — Ima i nslov.* lesketati. *— Postaje od* 2. laskat. *— Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚micare; rutilare') *i u Bjelostjenčevu (kajkavski* lesketam ‚rutilo, mico, rutilum facio').

1. *aktivno.*

a. *bez subjekta (o muńi).* Huknuhu vitri, grmļaše iz neba, laskataše iz oblaka. F. Glavinić, cvit. 402.

b. *sa subjektom.* Vidih muńa gdi laskata. Đ. Baraković, vil. 215. Laskaću jejine očima zrčeći. 257. Gromi grme, muńe laskataju. A. Georgiceo, prilike. 70. S grada Troje svagdi plaha ogńa more laskataše. I. Zanotti, en. 22. Vidit ćeš gdi laskaću mjesec, zvizde . . . J. Kavańin 10a. Zavezuje i sva zlata ti drag kami, da laskata. 86a. Dalne i zvijezde laskataju. 129a. Na kov Božji dom laskata. 320a. U poslatnoj vrh vrat' ploči jasna slova laskataju. 480a. *— instrumentalom.* Ako i ogńem laskataju *(zvijezde).* J. Kavańin 472a.

c. *u metaforičkome smislu.* Kojim dostojno biše mudrostju laskatati. I. Zanotti, med. priš. 18. Tako i djeve u onom viru svom ljepotom laskataju. J. Kavańin 197a.

2. *sa* se, *refleksivno, značeńe kao kod aktivnoga glagola. — U jednoga pisca* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu (kajkavski* lesketati se, v. laštiti se *iz Habdelićeva).* Strašnima plameni laskatajući se, čestokrati ļude strašiti hote. I. Zanotti, med. priš. 14. Sunce pravde i svitlost svita pojednako laskatajući se. 16. Stakleno se laskataše. en. 39.

LASKATEĻ, *m. u Stulićevu rječniku:* v. laskavac *s dodatkom da je ruska riječ.*

LASKATEĻAN, laskateļna, *adj. laskav. — Samo u Stulićevu rječniku:* ‚cum adulatione, adj.' *s dodatkom da je riječ ruska. — U istome rječniku ima i adv.* laskateļno.

LASKATEĻSTVO, *n. u Stulićevu rječniku:* v. laskańe *s dodatkom da je uzeto iz bukvara.*

1. LÀSKATI, làskâm, *impf.* blandiri; adulari, *kao da je starije značeńe: milovati, blazniti, blažiti, miriti, tažiti, a kasnije da se shvatilo u goremu smislu: hvaliti koga, ugađati kome laživijem riječima. — Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* làskâ). *— Riječ je praslavenska, isporedi stslov. i češ.* laskati, *rus.* ласкать. *— Postaje od* 1. laska. *— Isprva je bio prelazni glagol (u našemu jeziku do* XVIII *vijeka). — Između rječnika u Mikaljinu* (laskati, lojiti, mamiti ‚assentor, adulor, blandior, dare auribus aliquid, servire auribus' *i kod* blazniti), *u Stulićevu* (‚allicere. inescare, adulari, assentari etc.'), *u Vukovu* (‚schmeicheln' ‚adulor').

1. *aktivno.*

a. *prelazno.*

α) s prvijem značeńem. Ima grišnika riči pripeļati slatkimi laskajući. Naručn. 84a. Tako se čini ludu djecu varat i sladkijem ih riječmi laskat. M. Držić 411. Oni jih laskajući kako j' običaj ļubovnikov. P. Zoranić 32a. Kakono otac i mati držeći dijete na krilu doji, grije, laska, tješi i uči govoriti . . . onako ti pastiri duhovni imaju otčinom i majčinom ļubavju . . . laskati i tješiti obećanjem slave i učiti i da umiju govoriti što se pristoji poštenju Božjemu i ńih spasenju. M. Divković, bes. 461a. Ne vaļa sinove uzdizati laskajući i milujući. J. Banovac, pripov. 256. *— Može se izreći instrumentalom ime kojijem se zove kad se laska.* Vrstna kraļa Basilija . . . otcem laska papa, carom sve i danaska. J. Kavańin 267a.

b) s drugijem značeńem. Laskajući sami sebe. Š. Budinić, sum. 133a. Poče ļubenimi *(sic)* besidami Evjenija ka sebi laskati. F. Vrančić, živ. 75. Četiri stotine lažļivije proroka laskašo kraļa Akaba. M. Radnić 186b. Koji prid tobom laskaju te. 289b. Spasiteļ pokara one Farizee koji ga laskahu prid ńim. 318b. Zato poče ga na svaki način laskati i ulagivati mu se. E. Pavić, ogl. 456.

b. *neprelazno; što je objekat kod* a *stoji u dativu; svagda je drugo značeńe.* Komegod laska više nego obično. D. Obradović, basne. 34. Niti mi je potreba kome laskati. 308. I jednako su

Digitized by Google

mu laskali da će biti vezir u Biogradu. Vuk, dan. 8, 221. Ko laska prijateļima, ńegovijem će sinovima oči posahnuti. Đ. Daničić, jov. 17, 5. Laskaju ti neprijateļi tvoji. psal. 66, 3. Laskahu mu ustima svojima. 78, 36.

c. *nema objekta ni dativa; u svijem primjerima kao da je drugo značeńe.* Ako *(si govoril riči)* blaznive laskajući, to jest samo rečene za ulisti u milost drugih. P. Radovčić, način. 538. Kad koji nepristojno laska. J. Rajić, pouč. 1, 98. Malodušan laska od straa. D. Obradović, basne. 448. ‚Pokoj imao ko te rodio!' doda Mirčeta laskajući. S. Ļubiša, prip. 158. — *Subjekat su ‚riječi'.* Ki varaju s ričmi ke laskaju. P. Radovčić, ist. 141.

2. *sa* se.

a. *pasivno, bez subjekta.* (U bogata Vlaha i goveda su pametna) jer mu se laska. Vuk, poslov. 325. Neće više biti . . . gatańa kojim se laska. Đ. Daničić, jezek. 12, 24.

b. *refleksivno, kao aktivno s drugijem značeńem; u jedinome je primjeru* laskati se oko koga, *isporedi* ulagivati se. — *Ima i rus.* ласкаться около кого. Koji se oko ńi laskaju. E. Pavić, ogl. 337.

2. LÀSKATI, làskâm, *impf. vidi* laskatati *i* laštiti se. — *U jednoga pisca čakavca* XVIII *vijeka ima praes.* làšćêm *(vidi drugi primjer kod* b). — *Od* XVII *vijeka.*

a. *aktivno.* A iz očiju iskre ogńene laskahu mu *(idolu).* F. Glavinić, cvit. 291a. Laskati, kad se zrak krijesi pred oluju, ital. ‚lampeggiare'. M. Pavlinović. — *U ovom primjeru ima part. praes.* laskatući, *što je jamačno pogreška, jer treba čitati* laskajući *ili možebiti* laskatjući (laskaćući *od* laskatati): Prisvitla vojska slavodobitnica mučenikov susrila tebe, obkružilo tebe s liļani mnoštvo od laskatući ispovidnikov! L. Terzić 18—19.

b. *sa* se, *refleksivno, značeńe je isto kao kod aktivnoga glagola.* Nî sve zlato što se laska, niti je grom vse što praska. P. Vitezović, cvit. 75. Ki su tvrdi i lašću se *(kameni).* J. Kavańin 205a.

3. LÀSKATI, làskâm, *impf. dem.* lizati. — *Prvo* -a- *stoji mj.* ь, *vidi* laznuti. — *Na jednome mjestu* XVIII *vijeka.* Iđete srtati po tuđih koritih kao psi laskati krv po bikarskih pańinah. J. Banovac, pripov. 184.

4. LÀSKATI, làskâm, *impf. u južnijeh čakavaca, vidi:* Laskât, goniti mazgu i tući je da brže ide. Slovinac. 1882. 187.

5. LÀSKATI, làskâm, *impf.* jedro laska, kad se uvija i hoće da naduši na drugu stranu. M. Pavlinović. — *Može biti tuđa riječ, vidi* laškati.

LÀSKAV, *adj. koji laska (vidi* 1. laskati, *ali samo u drugome značeńu), koji pripada laskańu. — Riječ je praslavenska, ali osim stslovenskoga, u ostalijem jezicima odgovara prvome značeńu glagola* laskati, *te znači: milostiv, dobrohotan, blag, isporedi češ.* laskavý, *poļ.* łaskawy, *(rus.* ласковый), *ali stslov.* laskavъ ‚adulatorius, adulationis'. — *Između rječnika u Stulićevu* (‚adulandi vim habens').

a. *adj. kaže se o čeļadetu i o riječima.* Prêvratiše jego laskavyimi slovesy otъ ļubъve roditeļa svojego. Danilo 124. Laskav, koji se udvara. M. Pavlinović. — *U jednome primjeru o knigama (nije dosta jasno značeńe: laživ?).* Bježi dakle od otrova knîga opakije i nevjernije i izpraznije, laskavije, . . . M. Radnić 127a.

b. *adv.* làskavo. — *Između rječnika u Mikaļinu* (laskavo, lojeći, mameći ‚assentatorie') *i u Stulićevu* (v. laskateļno). Ja ću vam javiti ako mogu s ovim Turcima što laskavije činiti. Protokol pis. pr. M. Nenadovića. 31.

1. LÀSKAVAC, làskâvca, *m. laskav čovjek.* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (laskavac, mamac, koji loji ‚assentator, adulator') *gdje se naj prije nahodi, i u Stulićevu* (v. laskalac). Zamke od svijeta jesu laskavci. M. Radnić 192a. Bježimo od laskavaca. 317a.

2. LASKAVAC, laskavca, *m. ńeka vodena ptica,* Colymbus septentrionalis. G. Kolombatović. progr. spal. 1880. 49.

LASKAVAN, laskavna, *adj. vidi* laskav. — *Na dva mjesta* XVII *i* XIX *vijeka.* Mrzi na slatke riječi i laskavne. M. Radnić 318a. Mehmed Alija odveć je laskavno pismo g. Brinelu u Londonu poslao. Nov. sr. 2, 11.

LÀSKAVICA, *f. laskavo žensko čeļade.* — *U Mikaļinu rječniku:* ‚adulatrix'.

LASKAVOST, *f. osobina čega što je laskavo.* — *U Stulićevu rječniku:* v. laskańe.

LÀSKNUTI, làsknêm, *pf. vidi* lasnuti.

1. LÀSKO, *m.* ime lasastom psu. u Lici. V. Arsenijević.

2. LASKO, *m. ime muško (vaļa da je hyp.* Ladislav *ili* Lazar). — *Na jednome mjestu* XVII *vijeka.* Lasku ruku desnu otsiječe. P. Kanavelić, iv. 183.

LASKÒĆA, *f. vidi* lasnoća. — *Samo u jednoga pisca* XVII *vijeka. koji mislim da je načinio ovu riječ pomiješavši* lakoća *i* lasnoća. Ne imaš grditi u ńima laskoću od virovańa. M. Radnić 24a. Ne bi se povratili na ńihove zle običaje s tolikom laskoćom. 180a. Uzdańe jest laskoća za upadnutje. 259b. S velikom laskoćom pogrđevao bi ono. 378a.

LASKOSRDSTVO, *n. proždrļivost.* — *Samo u knîzi pisanoj crkvenijem jezikom, a između rječnika u Stulićevu* (‚edacitas' *s dodatkom da je riječ ruska).* Laskosrьdьstvo bo prileżnyimь vъzdrьżanijemь pobêdi. Danilo 84.

LASLAVIĆI, *m. pl. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdiļe. 61. — *Na drugome je mjestu pisano:* Laslavić-selo. Schem. zagr. 1875. 79.

LASLAVIĆ-SELO, *n. vidi* Laslavići.

LASLOV, *m. ime muško.* — *Prije našega vremena, vidi u Daničićevu rječniku:* Laslovъ, po maģarskom ‚Laszló', Vladislav, gledaj ‚Janьkulovičь', ime mu jedan ļetopisac piše ‚Laoslavь'. G(lasnik). 10, 273. — Odь Laslova Janьkulovića. Okáz. pam. šaf. 79. Jankulovičь Laoslavь. Glasnik. 10, 273.

LASLOVO, *n. ime selu u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* Razdiļe. 186. — *isporedi* Laslo.

LASNIK, *m. očito štamparska pogreška u knîzi* XVIII *vijeka što treba čitati* glasnik *(vidi).* Posla prid sobom lasnike da mu sprave pristalište u ńekomu visu samaritanskomu. S. Rosa 104b. *isporedi:* ‚Misit nuntios ante conspectum suum, et euntes intraverunt in civitatem Samaritanorum, ut pararent illi'. luc. 9, 52. — *Otale je prešlo u Stulićev rječnik: (štamparskom griješkom* laznik, *stoji među* lasnije *i* lasniti) ‚praecursor'.

LASNITI, lasnim, *impf. činiti da što (objekat) bude lasno.* — *Samo na jednome mjestu u pisca Dubrovčanina* XVIII *vijeka, i možebiti po ńemu u Stulićevu rječniku* (‚facilem reddere, efficere'). Stećeš običaj koja lasni i razsladiva sve, što isprva bude mučno. I. M. Mattei 303.

Digitized by Google

LASNÒĆA, *f.* facilitas; commoditas, levitas, *osobina onoga što je lasno (vidi* 2. lastan), *isporedi* lakoća. — *Akc. se mijeña u dat. sing.* lâsnoći, *u acc. sing.* lâsnoću, *u voc. sing.* lâsnoćo, *u nom., acc., voc. pl.* lâsnoće. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚facilità, agevolezza' ‚facilitas' 299b), *u Bjelostjenčevu (vidi kod* lakoća), *u Stulićevu* (‚facilitas, commoditas' *s dodatkom da je uzeto u pisca Lastrića).*

a. facilitas, *osobina kojom se što bez truda može činiti.* Daj meni lasnoću naučiti. M. Divković, nauk. 247. Lasnoća od ove zlobe izlazi čestokrat od nepomļe ispovidnikov. M. Bijanković 8. O lasnoći kojom se može raj steći. B. Zuzeri 318. Maknutje pak od utišenja i razgovora jest siromahom, koji imaju veću lasnoću učiniti Bogu posluh kad su zvani negoli bogati. F. Lastrić, od' 237. Porađa u čoviku lasnoću, prignutje i slobodu činiti ista dila. F. Lastrić, ned. 120. Običaj daje lasnoću i slobodu dilovati. 120. Za iskušat bistrije lasnoću zapovidi Božije za obslužiti se, razgovorimo se, molim, ovako . . . 377. Lasnoća kojom Jesus činio je množ svakijeh čudesa. S. Rosa 89a. Koji istom lasnoćom tilesa naša izbudiće i izvesti iz grobova, kojom učinio je ista iz ništa. I. Velikanović, uput. 1, 818. Lasnoća ove službe. Štit. 28. Može se promatrati za niku lasnoću i brznost koja čovika čini laka i brza na dobro dilovańe. B. Leaković, nauk. 467. Lasnoća dolazi od navike na radńu. M. Pavlinović, rad. 41.

b. *polakšańe, oblakšica (i prigoda).* Uzdam se da ćete dragovoļno darak ovi truda moga za vašu lasnoću primiti. F. Lastrić, od' 8. Ako ne morete imati lasnoće ispoviditi se, bari prije nego legneš učini pravo skrušenje. 270. Mogao si ono slovo učiniti, za lasnoću od onije koji će štiti. s akcentom. test. XII. Po dva govorenja za svaku nediļu priko godine lasna, kratka i ravna samo za lasnoću pastira naselačkije puka priprostitoga i nenaučnoga, uređena. ned. I. Ova naša pokvarena narav slaba ne naodi tolike lasnoće i ugodnosti u obsluženju zakona. 377. Poznati ćemo koliku nam lasnoću čine za obslužiti ovu prvu zapovid Božju. B. Leaković, nauk. 274. Svaku lasnoću u svojoj službi koju su imali činiti zadobili su. A. Tomiković, gov. 119.

c. commoditas, *last, živļeńe bez truda i bez brige.* Iz ovoga imamo naučiti ponizivati se i ne mariti za falu i poštenje svitovńe, niti za lasnoću i uživanje nikakovo na ovomu svitu. F. Lastrić, od' 161. Što mi imamo prositi od Boga u ime Isusa? Jeda lasnoću živļenja, dužinu života, blago i bogastvo? 225. Odrekavši se dobara i lasnoće života svitovńega. 299. Poznade da lasnoće građanske, mekšine domaće u kući očinoj razasipahu pamet ńegovu. 304.

d levitas, *lakoumnost.* Biskupi koji s tolikom lasnoćom daju svete redove svakomu. M. Dobretić 327.

LASNÒĆUDAN, lasnòćudna, *adj. koji je lasne ćudi (s kojijem je lasno živjeti, uļudan, ugodan, pogodan).* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚indole comis, tractabilis, facilis, mansuetus, affabilis'.

LASNÒĆUDNÔST, lasnòćudnosti, *f. osobina onoga što je lasnoćudan.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚indoles tractabilis, facilis, mansueta, affabilis'.

LASNORÒDIĻA, *f. vidi* lakorodiļa. — *U Stulićevu rječniku:* ‚quae facile parit'.

LASNORÒDUĻA, *f. u Stulićevu rječniku us* lasnorodiļa.

LÁSNOST, *f. vidi* lasnoća. — *U jednome primjeru ima* t *između* s *i* n: Milostivost i lastnost i priklonstvo za nadariti. J. Matović 328. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (‚facilitas'), *u Belinu* (‚facilità, agevolezza' ‚facilitas' 299b), *u Bjelostjenčevu (vidi kod* lakoća), *u Stulićevu* (‚otium, commoditas, facilitas, vita mollis'), *u Voltiġijinu* (‚agilità, prontezza' ‚fertigkeit, geschwindigkeit').

a. *vidi* lasnoća, a. Očutit ćete njeku lasnos puta Božijega. B. Gradić, djev. 101. Od kojega izhodi neuminje, zla ćud, mučnost u dobru činńenju a lasnost u zlu činńenju. I. T. Mrnavić, ist. 263. Budući Izraelićani sa svom lasnošću osvojili veliki grad od Jerika . . . J. Banovac, razg. 146. Jer se ne bi Isukrst osvetio za tolika uvriđeńa primļena, mogući se sa svom lasnošću, zašto svemoguć, ali ne hti. pred. 29. Odma mu se razvali u grlu puštema i ozdravi sa svom lasnošću. 150. Služi mu za utišeńe i za lasnost trpit. J. Filipović 3, 356b. Lasnost na zlo. A. Kanižlić, bogoļubnost 268. Sad grešniči kriju svoj grijeh s onom lasnosti s kojom se krije u početak djetešce u utrobi zavijeno. Đ. Bašić 178. Proći kroz svaku goru s onom lasnosti, s kojom zrak sunčani prohodi kroz sud golotni. 312. Kolika je bila lasnost ne sagrišiti u zapovidi tako laganoj. I. Velikanović, uput. 1, 33. Kako polučiš lasnost u prostom jeziku . . . D. Obradović, basne. 343.

b. *vidi* lasnoća, b *(u kojemu primjeru može značiti što i* prigoda). Imaju razdiļena učenja, zapovidi . . . s tolikom pomļom, lasnostju i razuminjem. M. Bijanković 16. Mise neka se s onim redom razrede, da govoreći jih u vrimena odlučena, provīdi se i bogoļubnosti i lasnosti od puka. 48. Podah i kartelu koja jima stati u sekristiji za lasnost svakoga redovnika. I. Kraļić 4. Ništar nikad nadodano, odnijeto, niti naj maňša riječ promińena koje su bogoļubstva pod zapovid, dali koje nisu nego za lasnost i bogoļubstvo dobrovoļno. 71. Ta ista dadoše meni uzrok prikazat tebi ovo moje dilovańe predičica za lasnost redovnika hrvaskoga. J. Banovac, pred. v. Pišem s maňe slova što se je moglo za lasnost. IX. Dok sam i na moju lasnost kakad nastojao . . . F. Lastrić, test. XIII. Procini načine i lasnosti koje imaš za saranit se. M. Zoričić, osmina. 101. Za veću ńiovu lasnost mećem ista bogomoļeńa latino. 158. Držim, koliko sam kuša' i vidio, da će *(ova knìga)* dati lasnost i pastirom s otara i pripovidaocem s pripovidališta. zrcalo. v. Za veću lasnost i bistrinu moga učenika. aritm. 10. Ti si imao prigodu i lasnost za znati. And. Kadčić 15. Za ugodnost i lasnost od puka. 88. Za lasnost veću ispovidnika. 201. Kad pokornik nahodi po ovomu načinu lasnost za pravije se i čistije ispoviditi. 209. Za veću lasnost oniziju koji budu štiti i učiti. M. Dobretić 445. Budu odabrani za potribu ili za lasnost vlastiti*(h)* crkava. I. J. P. Lučić, nar. 40.

c. *vidi* lasnoća, c. Koji živu u obilnosti i lasnosti. F. Lastrić, od' 248. — *Amo može pripadati i ovo:* Učini mi tu ļubav po tvojoj lasnosti ‚id ubi per otium tibi licebit mihi gratum fac'. J. Stulli, rječn.

d. *vidi* lakoća, 1, a. Čineći vas ostali put tolikom brzinom i lasnosti, kako da ga nebeska ruka nošaše po sfemu putu. B. Kašić, iń. 92. Ogań vodu k sebi neće, mokrost sušu ne prijima, a teščinu lasnost nima. Đ. Baraković, jar. 6. Skoto veli, govoreći od lasnosti od blaženijeh, da sfeti u raju neće imati mjesta da sjede, ma prije da stoje na nogah; jer nagnutje od dîlâ

Digitized by Google

ali od uda od tijela čini se da je suprotiva lasnosti. M. Orbin 267.

c. *vidi* lasnoća, d. Da se s tolikom lasnostju lupeži, kamatnici... ne odrišuju, ne bi tolikoga brezakońa bilo. J. Banovac, pripov. 177.

LASNOTVORITI, lasnotvorim, *impf. u Stulićevu rječniku*: v. lasniti. — *nepouzdano.*

LASNOUHITAN, lasnouhitna, *adj. koji se lasno uhiti (shvati?).* — *Samo adv.* lasnouhitno *u jednoga pisca Dubrovčanina* XVIII *vijeka.* Toli paka štogod u ńemu lasnouhitno uzkušaš, sve to slavi Božjoj priloži. T. Ivanović 4. — *nepouzdano.*

LASNOVALIŠTE, *n. mjesto gdje se lasnuje.* — *Samo u Stulićevu rječniku*: v. lotrovalište.

LASNÒVATI, làsnujêm, *impf. živjeti u lasti (u besposlici).* — *Postaje od* lastan. — *Samo u Stulićevu rječniku*: ‚desidere, cessare, otiosum esse, compressis manibus sedere, nihil agere, otiari'; lastnovati, v. lasnovati *s dodatkom da je uzeto iz Belina (?).*

LASNOVJEROVALAC, lasnovjerovaoca, *m. čovjek što lasno vjeruje.* — *U Stulićevu rječniku*: lasnovjerovalac *i griješkom* lasnovjerovaoc ‚credulus'. — *nepouzdano.*

LASNOVJEROVALICA, *f. žensko čeľade što lasno vjeruje.* — *U Stulićevu rječniku*: ‚credula'. — *nepouzdano.*

LASNOVJEROVAŃE, *n. djelo kojijem se lasno vjeruje.* — *U Stulićevu rječniku*: ‚credulitas', *i u Voltigijinu*: lasnoverovańe, lasnovjerovańe ‚credulità' ‚leichtgläubigkeit'. — *nepouzdano.*

LASNUTI, lasnem, *pf. sinuti.* — -a- *stoji mj. ńegdašńega* ь; *između* s *i* n *ispalo je* k *(ali se gdjegdje nalazi*: laskne. F. Glavinić, cvit. 396; lasknu. I. Zanotti, en. 45), *te je korijen* lьsk *ili* lъsk, *vidi kod* laštiti se. — *Riječ je praslavenska, isporedi bug.* lъsna, *nslov.* lesnoti, *rus.* лоснить, *češ.* lsknouti se, lesknouti se, *poľ.* lsknąć się, lsnąć sie *(i* łysknąć, łysnąć).

1. *aktivno.*

a. *uprav o muńi, pa i o drugome.* Jak muńa gdi lasne. Đ. Baraković, vil. 255. Kako muńa laskne u istoku. F. Glavinić, cvit. 396a. Muńa lasnu. A. Vitaľić, ist. 52a. Očiju s kimi muńa kô da lasne. J. Kavańin 413b. — Ti nam si bili kam nezcine vridnosti s koga kad lasne plam otidu tminosti. Đ. Baraković, vil. 7. Lumbarde otvori, da lasne trus veli. 72. Pluton bi jimal strah vidivši gdi lasne kada se užge prah, ter kako grom prasne. 108. Kako kad lasne prah spod živa ugľena. 290. Osin je gdi i mrak, dokle zrak ne lasne, a kada lasne zrak, tad osin ugasne. 327. Netom lasne iskre zlamen. jar. 24. Tminu dileć ajer lasknu. I. Zanotti, en. 45.

b. *bez subjekta (o muńi?).* Gđe lasne, tu prasne. Nar. bl. mehm. beg kapet. 62.

c. *u prenesenome smislu, može biti da part. praet. act. stoji kao adj. i znači: svijetao.* ‚Prikaza se moj primili vas izrańen sinak meni, komu sjaše obraz bili, lasnuo bješe gíl rumeni, snig mu bili ličce bješe. M. Vetranić 2, 401.

2. *sa* se, *refleksivno, značeńe je kao kod aktivnoga glagola (može biti praslavensko, vidi sprijeda u češkome i poľskome jeziku).* Zadi se sa juga tmast oblak na gori, muńa ga otvori, lasnu se nada me. Đ. Baraković, vil. 258. — Tamo se naše sabľe lasnuše. I. T. Mrnavić, osm. 82. — Na poľu je neka lepa svatja, među ńim je Kraľeviću Marko, ki se lasne kako sunce žarko. Nar. pjes. istr. 2, 71. — *U jednoga pisca čakavca ima oblik* lasniše se *(aor. 3 pl.), po svoj prilici samo radi slika.* Kad sunce prasniše, u te vojske kraji veće se lasniše neg ogńeni smaji. B. Krnarutić 16.

LÁSOŃA, *m. ime (lasastu) jarcu.* Bastaja, Daruvar. D. Hirc.

LASOV, *m. ime (lasastijem) domaćijem životińama.*

a. *psu.* F. Kurelac, dom. živ. 45. Magazin. 1867. 71.

b. *prascu.* Orozović. D. Hirc.

LASOVA, *f. ime (lasastoj) kravi.* Bastaja, Daruvar. D. Hirc.

LASOVAC, Lasovca, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdiješ. 108.

LASOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Boca 36.

LASOV KRST, *m. mjesno ime.* — XIV *vijeka.* Do Lasova Krьsta. Svetostef. hris. 12.

LASOVO, *n. ime selu u Srbiji u okrugu crnoriječkome.* K. Jovanović 166.

LASOVSKI, *adj. koji pripada Lasovu.* Lasovska *(opština).* K. Jovanović 166.

1. LÂST, lâsti, *f. prijevara, lukavstvo.* — -a- *stoji mj. ńegdašńega* ь. — *Riječ je praslavenska* (lьstь), *isporedi stslov.* lьstь, *rus.* лесть, *češ.* lest, *poľ.* leść. — *Jamačno je došla iz germanskoga jezika, isporedi got.* lists, *u ostalijem germanskijem jezicima* list; *isprva se shvaćalo u dobrome smislu: umnost, pametnost (korijen se* lis *nalazi još u got.* lais, *znam, pa i u* laisjan, *učiti koga, skand.* leeren, *anglosaks.* lâêran, *stvńem.* lêren *itd.).* — *U našemu se jeziku nalasi u knjigama pisanima crkvenijem ili mješanijem jezikom, ali je još živa riječ u istočnoj Srbiji (vidi naj sadńi primjer); između rječnika u Daničićevu* (lьstь ‚fraus'). Na gnêvь lьsti ne pomyšľaše. Stefan, sim. pam. šaf. 3. Namь različьnovêrьny sь lьstiju javľajušte se gorьši okaньnéj nevêrnyhь javiše se. Mon. serb. 89. (1330). Umiju biti meštri vsakihь lasti i vsakihь lotarstvi. Koluničev zborn. 237. Ki nima v jezici svojem lasti. Korism. 77b. Ńih lastju ńega nepovinna v svitah ženskih učiniše ga priti do pape. Transit. 32. Jer bih ja ne sagrêsil, ako bi ne bilo lasti djavalske. 69. Biše prehińen lastiju djavľeju. 73. Pobrinu se novimi lastmi prehiniti ju. Mirakuli. 80. Poznavši hinu i last zloga i nečistoga djavla. 99. Otrovan umri jadom v kalež vavrženim Enrika lastiju. Š. Kožičić 24a. Prsijane lastiju veće neže krepostiju pobedi. 36a. Lastju sotone. Š. Budinić, sum. 196a. Blažen muž koga nî obuzročil Gospodin grihom, niti jest u duhu ńegovu lasti. M. Alberti 316. I viće svećaše, da Isusa lastću jamut i ubijut. 451. — Lâst, laž. Čuo sam ovu riječ u ovom značeńu u selu Praňanima u okrugu rudničkom u Srbiji. I. Pavlović.

2. LÂST, *f. kao da je uprav značeńe protivno riječima*: trud, muka, *te bi po tome značilo pokoj, i još bońe: stańe (i živľeńe) kad čeľade ne osjeća ništa fizički neugodno, što se novom riječi kaže* udobnost (commoditas, *tal.* comodo, *ńem.* bequemlichkeit, *engl.* comfort); *ali se nalasi i u drugijem značeńima, i nije ih svagda lako razlikovati.* — -a- *stoji mj.* ь. — *Osnova se nahodi samo u južnijem jezicima, vidi kod* lastan. — *Nejasno je postańe; isporeduje se s tal.* lesto, *brz, hitar (vidi* list); *nalazim zabilježenu konjekturu pok. Vaľavca po kojoj bi* lьstь *postalo od osnove staroslovenske riječi* lêtь (lêtь jestь, lêtiją jestь, ἔξεστιν, licet). — *Rijetko je muškoga roda,*

Digitized by Google

vidi 8. last. — *Između rječnika u Belinu* (‚comoditȁ, agio, comodo' ‚comoditas' 205b; ‚ozio' ‚desidia' 582a), *u Bjelostjenčevu* (v. manguvańe), *u Stulićevu* (v. lasnost), *u Voltigijinu* (‚agio, comoditȁ, ozio' ‚bequemlichkeit'), *u Vukovu* (‚die leichtigkeit' ‚facilitas').

a. commoditas, *u značeńu sprijeda kasanome.* Jur počnimo danas pobožno živiti . . . držat čistińe put, telu ne dati last. M. Marulić 61. Odluku nimaju služit Bogu virno, ner last da uživaju ter da jim je mirno. 106. Posteći u pokoji, ni dajuć tilu last. Transit. 282. Jer pravo govoru, poštedih las meni i da većma udvoru tvoj obraz rumeni; da većma ja tebi proslavim ljepotu, ne dah mir sam sebi ni svomu životu. Š. Menčetić 160. Lasti čas ne ćuti život moj, ni mira, ni s dušom, ni s puti, tolik me trud tira. 168. Ohol moje lasti branit se pripravļam. Š. Budinić, ispr. 76. Od muke zle umre s velikom nečasti, tko počet čin pusti, želeć stat u lasti. D. Rańina 88b. Vaš perivoj lotra neće, u svoj lasti koji leži. A. Sasin 198a. Privrže me s lasti vele u žalosti vrhovate. M. Gazarović 83. Koje *(tilo)* će last i pokoj od ovoga svita. I. Ančić, vrat. 204. Čeko bi ih paka česar, da sa svom svojom lasti u Rim grad krcati i obilni povrate se. B. Zuzeri 12. Vaše tijelo koje ne hlepi drugo nego u lasti gojiti se. 88. On u uboštvu a ja u lasti i bogastvu. 96. Nahodim se u svakoj lasti. 118. Ima sebe sciniti nedostojna svake lasti. P. Knežević, osm. 334. Las je naj veći trud. (D). Las savišńa šteta gotova. (Z). Prvi trud posljedńa las. (Z). Poslov. danič. Koji pridstavļaju kojugod obilnost i last, i veće cijenu nego voļu Božju. J. Matović 404. Ne može se sprijateļiti sa sroima strašivijem i razbludjenijem koja uzdišu jedino za lasti, pokojom i naslađeńima ovoga svijeta. I. M. Mattei 162. Nahođah se *(štamparskom griješkom* nahođeh se) u širini i sa svom lasti. 187. Koji odljepivaju svoje srce od pohlepe bogastva i lástî ovoga života. 188. Da od puta kad dugoga počinule budu u lasti, za dana se žuđenoga mogu spravit pirne časti. P. Sorkočević 579b. Mala last bude često velika muka. (Što bi se u početku moglo lasno učiniti ono poslije bude mučno i teško). Nar. posl. vuk. 174. Prva last potońa muka. (Kad čoek neće odmah što da radi nego sve odgađa govoreći: ‚lasno ćemo'; jer sila puta ono što bi se u početku lasno moglo učiniti bude poslije teško). 259. A końi ńegovi nisu se navađali na nepotrebitu last. M. Milićević, međudnev. 8. — *Uprav pokoj (počivańe poslije truda).* Tko trudi, za trudom čeka las. Š. Menčetić 142. Kada trudiš za trudom uzmi las. D. Rańina IXa.

b. otium, desidia, *u zlome smislu: danguba, besposlica, ļeńivost.* Tako ništar čineć zlo činit uči last. M. Marulić 188. Prije kô mrav oda svuda svak nošaše sebi hranu; sad za ne imat malo truda svak mre u lasti gô na stanu. I. Gundulić 143. Tim nije čuo čim bez znanja dni u izpraznoj lasti traju. 144. Ležećoj tamnoj lasti u svom srcu mjesta ne da. G. Palmotić 2, 374. Nastoj živjet časno iz mlada od izprazne dalek lasti. 2, 380.

c. voluptas, *razlikuje se od* a *tijem što se ističe da se ne samo ne osjeća ništa neugodno, nego da se uživa što je ugodno, dakle: uživańe, raskoša (nije svagda u zlome smislu).* Li gorkost i neslast neprava sujenja bližńim ńe ne da last, poļuti tuženja. M. Marulić 86. Pa ta put ti za istinu uze meni gospoštinu, i po tvojoj ļti oblasti prignu mene na sve lasti. 319. Ter koga pogledaš prislatkim pozorom . . . las njeku ućuti. Š. Menčetić 70. Kad se još vidih ja u kril ńe radosti, sunačce mnih da sja kon moje mladosti: toliku ćućah slas, ar ne znam izriti, ter uvik onu las vazel bih trpjeti. 266. Raskoša tolika nebeskom radosti opija človeka, da zajde sebe van, da ne zna, gospoje, što je noć, što je dan u lasti toj stoje. M. Vetranić 2, 289. I oni ki trudi ļuvenom pod vlasti, veli se, man žudi prijati ke lasti. V. Vodopić u N. Naļešković 1, 346. U mjesto minuće lasti i vremenitoga dobra neumrlstvo duše i tijela, blaženstvo vjekušte . . . B. Gradić, djev. 27. Udane još u puti bolesti i tuge imaju, u kojoj se samoj mńaše da las i raskoše imaju. 88. Čuvaj i varuj da last, pohot, voļa, žeļa ali pohlep svist ali razbor tvoj ne posile. P. Zoranić 67a. Jer koja može las človiku tužnu bit, pocknivši kratak čas, kad ima duh pustit? Neg brzo ubij ga. D. Zlatarić 85b. Tim *(Piram i Tizba)* hćahu da slučit bude ih svitla čas s vjerom kom izručit ufahu svoj trud vas, ali im taku las oci dat ne htješe braneć što u ńih vlas obranit ne bješe. 86b. Veće u lasti, mila moja, pútimo se put lijepoga mjesta od mira i pokoja. I. Gundulić 120. Čim raskoše tve razbira, zameta se srce u lasti. 174. Ko je srca žeļna i spravna svoje u lasti dni trajati. G. Palmotić 1, 110. Vi živete sveđ u lasti. 2, 147. Od vječne je dike i časti mladu da daleče žive od lasti. 2, 202. Dokle u bludnoj živje lasti. 3, 14b. Nastojiš veselo trajat vrime, navlastito ovih dana proklete lasti. A. d. Bella, razgov. 69. Ona las, živinska ona razbluda, ona taština, ona oholas. B. Zuzeri 871. Tilesne lasti tražiš. P. Knežević, osm. 286. Trjebuje da ostavi las, razbludu i nečistoću. Đ. Bašić 11. Provode dnevi u lasti. 27. Živjet u lasti, u razbludah. 75. Ostavite las i mekoputnos. 186. Nije pristojno da vi gojite tijelo u lasti i u razbludah. 240. Ko mi će povratit one dnevi, koje izgubih u lasti, u smijehu? 248. Ne hlepi za minućijem raskošam, za lasti zemaļskom. I. M. Mattei VIII. Odmetni od sebe svaku last, ugodnost, razgovor i svjetovno oblakšanje. 312.

d. *obijest? — U jednome primjeru* XVIII *vijeka.* Uzdignu se u svoj lasti, al se s grisi ne ogrubi. P. Knežević, živ. 4.

e. *lasnoća, lakoća. — U jednome primjeru* XVIII *vijeka.* Da će ti svu last uzmnožiti duhovne tvoje zabave na čast srca prisvetoga. I. M. Mattei 314.

3. LÂST, *m. vidi* 2. last. — *Na tri mjesta* XV, XVII, XVIII *vijeka.* Ti si se lastu dal, da dobra ne činiš. M. Marulić 224. Zašto su vazda tijelo svoje u raskošju i u lastu držali i hranili. M. Divković, bes. 146b. S velikim lastom i veseļem nošahu ju. S. Margitić, fala. 225.

LÁSTA, *f. vidi* lastovica *(uprav je hyp.* lastovica). — *Akc. se mijeńa u voc.:* lâsto, lâste. — *U naše vrijeme (a možebiti od* XVIII *vijeka, vidi* b); *između rječnika u Vukovu* (‚die schwalbe' ‚hirundo'. cf. lastavica).

a. *u pravome smislu.* Jedna lasta ne čini proļeća. Nar. posl. vuk. 112.

b. *u jednome primjeru* XVIII *vijeka može biti da metaforički znači: djevojka, ali smisao nije jasan.* Djevojčica sramna 'e svaka, bježi, a želi bit ļubļena, ako se odkrije, brani a paka klańa kad je uzmoļena; ako čekaš da ona lasta prije se odkrije, miso 'e tašta. J. Kavańin 253b.

c. morska lasta, Sterna hirundo L., *vidi* čigra, *e).* Morska lasta ‚die seeschwalbe' Sterna hirundo. G. Lazić 67. Po Marinkoviću ‚morska lasta'. S. Brusina, ptice hrv.-srp. nastavak. 156a.

Digitized by Google

d. Lasta Prentina, *ime mjestu u Crnoj Gori.* Gone Turke uz dole Prentine od Presjeke do na vrh dolovah; četirista glavah posjekoše, od Dolovah do Laste Prentine dvojinom ih više posjekoše, kada bjehu uz Lastu Prentinu no zavika Matijašev Janko . . . Ogled. sr. 71.

1. LÀSTAC, làsca, *m. dem.* 3. last. — *U Vukovu rječniku:* vide last *s dodatkom da se govori u Bačkoj.*

2. LASTAC, lasca *i* lastaca, *m. lažac, lažívac.* — *Postaje od* 1. last *nastavkom* ьсь. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* lьstьcь, *rus.* лстецъ. — *U knigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom (nalazi se pisano i* lьstьc *i* lastec). Onь se lьstьcь hoditь . . . Zborn. drag. sreć. 13. Da je on lastac rokal. Anton Dalm., nov. tešt. 46b. matth. 27, 63. Da su se tim lastacem ž ńih oholimi visokimi i slatkimi besêdami od pravoga nauka dali prelastiti i odvesti. ap. 25a. Duh istine a duh lastec. Š. Budinić, sum. 43b. S kojimi združiti i nabrojiti se može lastac ili razmetnik Elimas. 135a.

1. LASTAN, lasna, *adj. lažív, varav.* — *Postaje od* 1. last. — *Može biti riječ praslavenska, isporedi stslov.* lьstьnъ, *rus.* лстный, *češ.* lestný. — *Samo u knigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom, a između riječnika u Daničićevu* (lьstьnь ‚fallax'). Vъ lьstnêmь žitiji semь. Stefan, sim. pam. šaf. 27. Toga cić sveti Paval zapovida, da imamo bižati i sa vsima silama i moćju našom uklańati se od onih naučitelja koji po slatkih i lastnih besidah privaraju i hine srdca bezgrišnih i priproščih. Š. Budinić, sum. 128a.

2. LÁSTAN, lásna, *adj. postaje od* 2. last, *te dobiva različna značeńa, ali je naj običnije* facilis *(vidi* 1. lak, 1, b). — -t- *između* s *i* n *ispada te kako se adverab* lasno *naj češće govori, zaboravilo se da mu je mjesto i u nom. sing. m. nominalne deklinacije, pa se češće čuje* lasan *nego* lastan *(osim osobitijeh značeńa kod kojijeh se misli na postańe od* last). *u mlađijem primjerima* -t- *nije pouzdano, jer može biti da su ga pisci upotrebljavali, jer su mislili na* last, *ako ga i nijesu izgovarali:* lastan *se nahodi u* M. Marulić 257; Š. Menčetić 114. 336; N. Dimitrović 15; B. Gradić, duh. 4; F. Lukarević 201; A. Gučetić, roz. jez. 214, roz. mar. 273; B. Kašić, rit. 21; M. Orbin 91. 181. 294; I. Držić 5. 47. 89. 217. 258; G. Palmotić 1, 46; S. Matijević 5; J. Palmotić 80; V. Andrijašević, put. 13; S. Margitić, fala. 35. 140. I. Đorđić, salt. I. 435; P. Knežević, muka. 29; F. Lastrić, test. ad. 101a; A. Kanižlić, bogoljubnost. 15. 46. 112. 418; utoč. 267; S. Rosa 2a; Misli. 95 *(vidi i u Belinu, Bjelostjenčevu, Stulićevu, Voltigijinu, Vukovu rječniku). za druge oblike ima* lьstьno. Sava, tip. hil. glasn. 24, 208; lastьno. Aleks. novak. 51; *pa i na drugijem mjestima, osobito u pisca Matovića* XVIII *vijeka koji gotovo nigda ne izostavlja* t. — *Po razlici pisańa (s* t *i bez* t) *i značeńa ńeki pisci razlikuju kao da su dvije ili tri (Vuk) različne riječi (vidi u rječnicima); k Vukovu bilježńu dodaću da u Dubrovniku riječi* lástan *ne znam da sam igda čuo i da se ondje izgovara* lásan *što on piše* lâsan, *a mislim da je i ńegovo* lâsan *ista riječ.* — *Po tome što u Daničićevu rječniku ima* lasьnь ‚facilis' *po riječi* lasnije *iz* Spom. sr. 15. (1898) *moglo bi se pomisliti da isprva vokal nije bio* ь *nego svagda* a; *ali premda se u istome spomeniku drugdje ne piše nigda* a *mj.* ь, *znamenito je da u spomenicima one iste godine u istoj knizi ima i riječi s* a, *kao:* došadь. 14; izьnašadь; bosanskoga. 15; izьnašadь; napravanь; jedanь. 16; dьnašńago; ovanь *(gen. pl.);* došalь. 17. *dakle treba da i u* lasnije *stoji a mj. starijega* ь. — *Uopće mislim da* lastan *i* lasan *s različnijem akcentima i značeńima uprav je jedna sama riječ:* lástan, *a da bi u složenoj deklinaciji akcenat bio* lâsnî, lâsnâ *itd.* — *Od* XIV *vijeka (vidi* 2, a), *a između riječnika u Mikaljinu* (lasni ‚facilis, proclivis'; *i kod* dobar: dobar, lastan, dobre ćudi ‚commodus, probus, bene moratus, justus'), *u Belinu* (lasni ‚facile, agevole' ‚facilis' 299b; lastan za zaboravit ‚scordevole, dimentichevole, cioè di poca memoria ‚obliviosus' 658b; lastan ‚comodo, agiato' ‚comodus' 206a; ‚indulgente' ‚indulgens' 397b), *u Bjelostjenčevu* (lasni, lastnost, v. legek etc.; lastan, v. nareden), *u Stulićevu* (lastan, lastni, v. lasan; lasan ‚facilis, commodus, aptus, idoneus, opportunus'), *u Voltigijinu* (lasni ‚agile, pronto' ‚leicht, hurtig'; lastan ‚agiato, comodo' ‚bequem'); *u Vukovu:* lâsan, ‚leicht (zu thun)' ‚facilis'. cf. lak; lâsan ‚darauf ausgehend, geeignet' ‚qui apparet posse, idoneus' *s primjerom:* Snaho naša, dilber-Sofijano! jesi l' lasna, hoćeš preboljeti? (Nar. pjes. vuk. 1, 285); lástan, lásna (lâsnî, lâsnâ), *vide* besposlen. cf. last *s dodatkom da se govori u Dubrovniku (?).*

1. *adj.* — *Komp. (vidi i kod* 2): *α) naj običnije* lâšńî. — *između riječnika u Mikaljinu, u Stulićevu, u Vukovu.* — *β)* làsnijî. Š. Budinić, ispr. 87; Đ. Baraković, vil. 17; I. J. P. Lučić, razg. 57; V. Vrčević, igre. 67; lastniji. J. Matović 108 *i još na ńekolika mjesta.* — *γ)* lâštî. — *osnovi* last- *dodaje se nastavak* j, *te od* stj *postaje* šć, šć, št. — *samo* F. Lastrić, ned. 377, *ali ima ńekoliko više primjera kod* 2. — *δ) nejasan je oblik* lâšjî, *vidi:* Doteći lašje odpuštenje. A. d. Costa 1, 168. — *Pred* i *ispada* j: Pedipsan s lašima pedipsami. 2, 123. — *vidi i kod* 2.

a. facilis, *koji biva bez muke, bez truda, vidi* 1. lak, 1, b.

a) uopće. Moje putovanje brzo je i lasno je. Zborn. 66a. Koji nauk da još lašńi bude. J. Mikalja, rječn. predgovor. Ne slušaš Boga u stvarma lasnijem i lagahnijem. M. Radnić 546b. Nije sumje da jest lašńi i kraći način. M. Bijanković 4. Evo dakle lašńi put u kraljestvo nebesko. S. Margitić, fala. 189. Čini da su sva dila naša lasna i vesela. 224. Nije vidio ni naj lašńe podpomoći za umjet se osloboditi. B. Zuzeri 52. Stvari čine se lasne. I. P. Marki 96. Za lašńu službu pastira seljanski. J. Banovac, razg. I. Odlučiti jedan način lašńi. I. A. Nenadić, nauk. 7. Budući stvar lasna. 101. Put lip i lasan. A. Kačić, kor. 72. Nejma stvari lašńe. 100. Za lašńe porođeńe. Ant. Kadčić 133. Čistoća koja nami daje lastno ulazište u kraljestvo nebesko. J. Matović XXVIIa. Imali bismo put lastniji k nebu. 275. Ne nahodeći se stvari lastnije od ljubavi. 322. Lastniji će biti način mrzjeti ńu. 389. Lasniji i kraći put. I. J. P. Lučić, razg. 57. U istinu nije lasan posao. A. Kalić 33. Nije stvar lasna. I. Garańin 25. I što lasnu probavu imade. J. S. Reljković 296. Kakva stvar jest lašńa nego li snilaziti? A. Tomiković, gov. 115. Koliko se ovaj posao čini lasan toliko je i još više širok i dugačak. Vuk, nar. prip. IV. *(Posao)* vrlo lasan. V. Vrčević, niz. 27. Pred ńom tocil s velikim točkom za lašńe okretańe. M. Đ. Milićević, zlosel. 10. — *U ovakijem se primjerima ima u pameti: za vršeńe, izvršivańe itd.* Koje naredbe, koliko su lasne i lake, toj svaki dan vidimo. A. Gučetić, roz. jez. 85. Ne čudimo se dakle, bratjo, što se u sadašńemu naraštaju ništa više ne vidi, nego

Digitized by Google

potlačenje zapovidi Božije, premda nisu mučne, kakono Abramova, nego lasne. F. Lastrić, ned. 211. Oli bi bio lasan, oli mučan zakon. J. Matović 828. — *A u ovijem se primjerima us* lasan *ima u pameti:* razumjeti. Sva pisan ova jest dosti lasna. A. Vitaljić, ist. 855. Po dva govoreńa za svaku nediļu priko godine, lasna, kratka i ravna. F. Lastrić, ned. 1. *ovdje se ima u pameti:* razumjeti *ili* naučiti. Molitva pako ova jest također tako lasna. A. Kanižlić, bogoļubnost. 14. — Na se ćeš ter stavit krivinu i zazor, ako me ozdravit ne bude tvoj pozor, koji lik lastan jes: čin' da me u kril svoj, gospođe, ter ures prizove obraz tvoj. Š. Menčetić 114. Evo jedno ezempio aliti nauk lastan. M. Orbin 181. Zašto je taki ńegov nauk lastan i sladak. I. Držić 5. Muku promijeniti u jedno remedio i način toliko lastan. 47. Toliko mi je došao sladak i lastan *(nauk).* 89. Predikat nauk zdrav i cjelovit i lastan. 258. Ustavi se siona voda i put lastan meni poda. Ģ. Palmotić 1, 46. Slijedi ovi put tako lastan. V. Andrijašević, put. 18. I ukaza lastan način, ne s trudom ni po skala ni po uži. S. Margitić, fala. 35. Put lastan ostavļamo a mučnim odimo. 140. Hotjeh redovnicam dati lastan način, da razumiju što govore. I. Đorđić, salt. 1. Razgovor ravan, lastan, svatko ga lasno more učiniti. F. Lastrić, test. ad. 101a. Ovi način od molitve budući da je lastan, jest meni naj ugodniji. A. Kanižlić, utoč. 267. Zakon lastan. bogoļubnost. 46. Budući da nam je ostavio tako lastan način. 112. Da porod lastan i srićan dopustiš. 418.

b) vidi 1. lak, 1, b, *b).* Da joj su stvari teške lagahne, a trudne lasne. B. Gradić, djev. 73. Dva načina lakša, lašńa i ugodnija Krstjaninu. A. Gučetić, roz. mar. 8. Lasna i mala ta je stvar nami. Ģ. Palmotić 2, 446. Prem su lasna svaka ńemu. I. V. Bunić, dubrovnik. 3. Svaka mu je stvar lagahna i lasna. M. Radnić 871a. Lasna obrana neka nam je glada i mraza. J. Kavańin 56b. — Hoć poni da tebi tvoj post lastan bude, pomisli u sebi, ke t' počitah trude. M. Marulić 257. — *Mješte dativa ima u ovome primjeru prijedlog* za *s akuzativom:* Naređen s lastnijem načinom za pripovijedaoce. J. Matović XIII. — *Amo pripada i ovaj primjer u kojemu je prijedlog* u *s lokativom:* Tvoje lašńe razumjeńe u šteńu. I. Đorđić, uzd. v.

c) vidi 1. lak, 1, b, *c).* Lašte su zapovidi Božije obslužiti se nego vražije. F. Lastrić, ned. 877. — I premda je ova naj veća i naj prva zapovid ļubav, sa svim tim za obslužiti ju jest naj lašńa. B. Leaković, gov. 222. — Način mnogo sputan i lastan za prići na bogoļubstvo. B. Gradić, duh. 4. Naučiti lastan i općeni put za umjeti se ispovidjeti. S. Matijević 5. Slab potok lastan prem za proć. I. Đorđić, salt. 485.

d) srednji oblik lasno *stoji u akuzativu s nekijem prijedlozima u adverbijalnome značeńu.*

aa) na lasno. — *Između rječnika u Belinu* (na lasno ‚facillissimamente' ‚facile' 299b). Naći ću u mojoj na lasno pameti. F. Lukarević 23. Na lasno i brzo moćeš toj vidjeti. 204. Na lasno se on rasrči, i na lasno miran bude. S. Bobaļević 231. U smijehu kim na lasno svim odkriva da tim vara svijet i laže. 282. Mojome nu smrti sad možeš na lasno i Grke satrti i shranit grad časno. M. Bunić 64.

bb) u lasno. Koji razbiju u lasno pos. I. Držić 198.

b. proclivis, propensus, *vidi* 1. lak, 1, a, *c), ali mislim da treba drukčije shvatiti postaće značeńa; kod* lastan *vaļa da ovo postaje kao aktivno (koji može bez truda što uraditi) od običnoga pasivnoga (koji se može bez truda uraditi).*

a) s prijedlogom na *i akuzativom (naj češće verbalnoga supstantiva).* Na smilovanje mnogo lasni i obilni Bože. B. Gradić, duh. 89. Neka nijesmo odveće bijesni i lasni na rasrčbu. M. Orbin 16. U koliko je narav ńih *(ženskih)* lašńa na plač. 804. Da 'e naravna slabos mnoga lasna na grijeh. B. Betera, ćut. 59. Da se ne bi učinili lastniji na ogriješeńe. J. Matović 103.

b) s infinitivom. Lasna ti si, o mladosti, pustit za dvije crne oči od nebesa sve ljeposti. I. V. Bunić, mand. 5. Mi smo mlogi toliko lasni uvriditi našeg iskrńega. F. Lastrić, od' 244.

c. aptus, idoneus, *sposoban (vidi u Stulićevu i u Voltiģijinu rječniku).* Ima se ukazati spravan i lastan. B. Kašić, rit. 51. — *I s infinitivom.* Od kojih *(očiju)* sam pogled ozdravit lastan jes na svijetu svaku zled. F. Lukarević 201. — *Prema tuđijem jezicima uz infinitiv ima* za. Postaju vridni i lasni za podnositi svaki trud. A. Tomiković, živ. 8. — *vidi i u Vukovu rječniku* lâsan *s primjerom, gdje mi smisao nije dosta jasan.*

d. *kao suprotno prema* mučan *može* lastan *značiti: udoban, ugodan (oblik je nom. sing. m.* lastan), *vidi u Belinu, Bjelostjenčevu, Stulićevu, Voltiģijinu rječniku (u ovome bi moglo biti značeńe kao kod* e). Kako naj oštrija aļina, ako će biti od kostreti, kada se mekim kožam podstavi, lasna je i ugodna. S. Margitić, fala. 264. Hotijaše uredit mu život lastan. S. Rosa 2a. U pokoju mirnu i lasnu. P. Kanavelić, iv. 67.

e. *o čeļadetu može se shvatiti u zlome smislu: koji neće da trudi, besposlen (nom. sing. m.* lastan, *vidi u Vukovu rječniku).* De nemoj der već kasniti, ni toliko lastan biti. P. Knežević, muka. 29.

f. *o čeļadetu, s kojijem je lako postupati, po tome: dobroćudan, blag.* — *U Mikaļinu i u Belinu rječniku (samo* lastan).

g. *kao što* lak *zamjeńuje* lasan, *tako i ova riječ zamjeńuje onu.*

a) vidi 1. lak, 1, a, *a) i b).* Jelinova skoka, postupaja hitra, lasniji od vitra, da ti svit zavidi. Đ. Baraković, vil. 17. Mńu da već neg vitar bi lasan život moj. 166. *(Sluge)* neka su dobre naravi, lasni, pospiješni i službeni. I. Držić 293. Kê u bojih da su lasne, obrezahu desnu sisu. J. Kavańin 272b. Da je lasniji i da više skoči. V. Vrčević, igre. 67. — Svaki od blaženijeh biti će lastan i imaće priveliku hrloću. M. Orbin 294.

b) vidi 1. lak, 1, a, *d).* Imiši zavit reda tišńijega, nisu imili dispensu ili dopušćenje prije ner ulizli jesu u red lasniji. Š. Budinić, ispr. 87. Muka s imanjem podnijet lasna je. (D). Poslov. danič. Po drugijeh lašńijeh pokorah. A. Baćić 890. Lašńa bi mi bila smrt moja. F. Lastrić, test. 102b. Pokoru premda lasnu, dostojnu i pravednu. M. Dobretić 148. Što bi učinilo lastniju muku. J. Matović 74. Onda će im lasna biti tegoba ženidbena. B. Leaković, gov. 82. — Učinit nam će se trud svaki lastan. A. Gučetić, roz. jes. 214. Trpeći su u nevoļi, lastan svaki trud imaju. J. Palmotić 80. Vjerujem da ćeš uslišiti moje molbe u ovemu poslu koji toliko utišti me a tebi je prilastan. Misli. 95.

c) u prenesenome smislu, o zdravļu kad je boļe.

aa) o samu čeļadetu. Zašto se ćuti lašńi kad mu da lijeke. I. Držić 319.

bb) o zdravļu ili uopće o tjelesnome stańu, znači što i boļe. *stoji u akuzativu sred-*

Digitized by Google

ńega roda s prijedlogom na. Neka ńe vrijednosti u meni nebogu sve sione bolesti na lasno primogu. Ġ. Držić 416. Upitovaše dakle ńih od vrimena, u koje mu se je na lašńe obratilo. L. Terzić 194.

d) vidi 1. lak, 1, a, *f) aa)*. Čineći lastan grijeh u život. I. Držić 217.

e) vidi 1. lak, 1, a, *k) i l)*. Slobod voļe ļudske mlokava i lasna je. P. Radovčić, ist. 164. Izdajicam ste vjerovali odveć lasni i odveć hudi. J. Kavańin 415a. — Tko tuđu stvar bļude, ako će bit častan, nemoj da on bude misaļu svom lastan. Š. Menčetić 886. — Hti' vele slušati a malo govorit nu uha svijem dati ne hotjej lastan bit. N. Dimitrović 15. Čini mu poznat ńegovo neharstvo i način lastan. M. Orbin 91.

2. *adv.* lásno *(mj.* lastno *što se nalazi i pisano), obično* facile *prema* 1, a, *bez truda, bez muke. radi akcenta vidi sprijeda. — Između rječnika u Mikaļinu* (‚facile, nullo negotio, nullo labore'), *u Belinu* (‚facillissimamente' ‚facile' 299b; ‚comodamente, agiatamente, con comodità' 205b), *u Stulićevu* (‚facile, expedite, nullo negotio, sine labore, adv.'). — *Komp.: α) naj češće* lášńe. *naj stariji su primjeri* XVI *vijeka*: N. Rańina 148a. 228a; Zborn. 88a. 49b; N. Naļešković 1, 289. 306; 2, 70; A. Gučetić, roz. jez. 15. 295 *itd.* — *β)* lásnije. *naj stariji je primjer* XIV *vijeka*: Spom. sr. 1, 15. (1898). — *γ)* lášte. *nekolika puta u Divkovića, vrlo često u Lastrića, dva puta* (lašće) *u jednoga pisca našega vremena* (Osvetn. 2, 168; 8, 144). — *δ)* lášje. *nekolika puta u dva pisca* XVII *i* XVIII *vijeka*: J. Kavańin 364a. A. d. Costa 1, 8. 92. 168. *i jedan put* lašje *u jednoga pisca* XVII *vijeka*: I. T. Mrnavić, osm. 178. — *bez -jna dva mjesta u pisca Divkovića.* Da prije i laše obsluži zakon. M. Divković, nauk. 11a. Da mogu laše na svoj način živjeti. 73b.

a. facile, *bez truda, bez velika truda, bez muke, vidi* 1. lak, 2, h.

a) uopće. Što je lašńe reći: ‚odpuštujut se tebi grijesi'; ali reći: ‚ustani ter hodi'? N. Rańina 143a. luc. 5, 23. Lašńe će kamiļa uljesti proz uši od igle negli bogatac uljesti u kraļestvo nebesko. 228a. matth. 19, 24. Raj dobiva se takoj lasno. Zborn. 9a. Pravije i lašńe. 49b. Prijateļa je trudno steć, a lasno zgubiti. N. Dimitrović 20. Ako ga hoće ozdravit, lasno mogu. M. Držić 216. Lasno se mogu sabrati ... Š. Budinić, sum. 8a. U kratko i lasno može se vidjeti. A. Gučetić, roz. jez. 6. Da se lašńe budu izkorijepiti kletve. 15. Neka lasnije i boļe mogu se ispovijedati. A. Komulović 8. Neka lašte i dobrovońe *(dobrovoļnije)* tebe svomu stvoriteļu služe. M. Divković, bes. 88b. Svaka stvar ište svoju priliku, zašto se lašte i ljepše slaže *(s)* svojom prilikom. nauk. 28a. Da ju svak može lasno naučiti. 81a. Mudro svitovati svak druga lasno smi. Đ. Baraković, vil. 154. Tako lasno misli svoje ne opće kraļi promijeńati. I. Gundulić 51. Lasno dobit krunu od svita bi s vitezim tač hrabrenim. 290. Toliko bi lasnije imalo biti varovati se. I. T. Mrnavić, ist. 89. Lašńe je proć jednoj kamiļi proz uši ... I. Držić 277. Ki sniženijeh lasno čuje. Ġ. Palmotić 1, 71. Združen sa mnom lašńe vele svjereńe ćeš moć tjerati. 1, 187. Neć moć lasno bježat veće. 1, 210. Nu je lašńe čuvat mire. 1, 265. Tko promisli svoje stvari privarit se lasno neće. 1, 265. Tako lasno, kao mliš, ne će lijepa se udat Lavinija. 2, 84. Vječne slave nije steć lasno. 2, 202. Nemoj lasno virovati. I. Ivanišević 222. Lasno je izpravit tanku hvoju. I. V. Bunić, mand. 7. Boļe i lašńe izgovarati. J. Mikaļa, rječn. predgovor. Neka te lašńe mogu grliti. V. Andrijašević, put. 139. Ali će se lašńe užeći ... M. Radnić 56b. Tko vjeruje lasno lagahna je srca. 506a. Jeguļa lasno se hita istom travom koju pase. (D). Ko hoće časno, neće lasno. (D). Lasno je hodit niz vodu. (D). Lašńe će glava dobit klobuk, neg klobuk glavu. (D). Poslov. danič. Da moļenje bude lasnije uslišano. A. Vitaļić, ist. 229. Svuku se da lašńe boj biju. S. Margitić, fala. 72. Lašńije je *(sic)* naći lastavicu u vrime zimńe... nego prava prijateļa. 91. Ne dadu se lasno *(sic)* izkorinit. 211. Ocu blago sve ostavi, neka lašńe Boga slavi. ispov. 156. Lavi, u kijeh jame lasno upade. J. Kavańin 38a. Lašńe deva uljezti će kroz iglice tanke... 62b. Lačan i gô lašńe ulazi. 867b. Skrušen uzdah more lasno odnijet sve krivine. 432b. Ne bi zakon Božji smio tako lasno prestupati. 434b. Lasnije je obraniti grâd od vojske oružane. 462a. Da ga lasnije zla izbavi... 538b. Neka lašńe duša naša bude moć primiti rosu duhovnu. A. d. Bella, razgov. 62. Da će steć lašńe vječna dobra. I. Đorđić, salt. 325. Što od cvijeta lašńe izgine? 87. Zrak sunca tvoj priteže pogled lasno. 98. Kad jedna duša u ono tijesno vrijeme podpuno je ugođena, kako lašńe od redovnika primi pomoć, kako slađe od raja spomene se! B. Zuzeri 878. Da će nam biti lasnije spasiti se. H. Bonačić 117. Ove stvari ostaju lasno u glavi. 125. Budi mi vjerni pomoćnik u težkoćah i nevoļah da ih lasnije svladam. Pisanica. 91. Niti ono može se prudnije i lasnije raširiti po stranah. I. P. Marki 5. Lašńe bi da nebo i zemļa poginu ... M. Lekušić 25. Što se lašńe može. A. Baćić 2. Da čovik lašńe poznade ļubav. 84. Na početku lasno je iz duše istirati grih. J. Banovac, pred. 8. I da ovo može lašńe učinit, jedan od ńegovih vitnika ovi mu svit dade. razg. 19. Jedan dobar krstjanin sva svoja ostavi, za moći lašńe nastojat za spaseńe duše. 22. Bog je dobar, on će prija i lašńe prostiti nego jedan čovik umrli. 28. Da lašńe može pridobiti napasti djavaoske, tilesne i svitovńe. 216. Živine Bog stvori, da lašńe u semļu gledaju nego k nebesom. J. Filipović 1, 8a. Što se u kratko kaže, lašńe je u pameti držat. 1, 166a. Moć lašńe fale dati Bogu. P. Knežević, životi. 5. Žene lasno poraďaju. 46. Kako ćete lasno svi ovo činiti. F. Lastrić, od' 67. Nikakova griha ne ima u koji lašte i češće upadaju. 75. Ništa lašte nije, nego reći: kajem se. 104. Da ga ništo lašte nije odvratilo od rečenije naslađenja, nego li česta uspomena od smrti. 155. Svatko ga lasno more učiniti i razumiti još lašńe. test. ad. 101a. Učiniti pokoru i umirivši se s Bogom dostignuti lasno slavu nebesku. ned. 9. Da grišnik s lasnim oproštenjem brez svakoga pokaranja ne uzme slobode lašńe i češće sagrišivati. 79. Zašto nit' ima otrovnijega ijeda kojim se lašte i više truje duša. 148. Grihom od bludnosti naj lašte se i naj više truje pleme ļusko. 148. Zašto niki istinu mračnu lašte viruju, nego očitu? 165. Kad pomalo i u kratku vam govorim, uzdam se da ćete boļe i lašte upamtiti. 282. Lašte ću i prije ja učiniti ovo što sam počeo, nego li ćeš ti dosegnuti ono što misliš. 255. Zakon Božji jest lasno obslužiti. 376. Pokvarena narav čovječa prignuta je vazda zlo prije i lašte virovat nego li dobro od iskrńega. 418. Lašńe ću ja moći nebesa dobiti. A. J. Knezović 140. Lasno cara na osvetu navede. A. Kanižlić, kam. 95. Budući da se ove knige lasno ne nahode. 175. Na ovi razlog Latini lasno odgovaraju. 346. Gdi se *(na poļu)* ne nahode

Digitized by Google

lasno stabla za lad. utoč. 471. Lasno se na pravu viru obratiše. 621. Scineći da Saverija lasno će od ńega pridobiven biti. fran. 41. Scineći da će se s ovom podpomoćju ustarano neznaboštvo lasno satrti. 47. Da bi posli gole kosti lasnije prinesli. 74. Lasno je ljubiti one koji nam dobro čine. 216. Da ovako nauk ńihov lasnije razumiti mogu. uzroci. IX. Da se pako još lašńe od svojih griha spomene. bogoljubnost. 116. Sada se lasnije razumiti more. 122. Da ono što prosiš, lašńe isprosiš. 420. Da svetije živući, lasnije dobije kraljestvo nebesko. 473. Zašto se pouzda lašńe ženu privariti. E. Pavić, ogl. 6. Da ga posli lašńe vladaocem učini. 82. Da začeti boj lašńe dovrši. 232. Zašto je lašńe uslišan sin kod svoga otca. F. Matić 10. Lasno ću jih jadna majka is tamnice iskupiti. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 13. Kobili su pohve pukli, a kobili i lašńe. (Z). Tko tvrdo sveže, lašńe odveže. (Z). Poslov. danič. Eto srite marvu poslija i sina po naj lašńe iđući za ńima. M. Zoričić, zrcalo. 234. Prilasno će upasti i u smrtne *(griše)*. osmina. 28. Mrav krilati lasno se struni. V. Došen v. Nadali su se pisaoci, da se lasno mogu namiriti knige ńihove na štioce. IX. Lasno ćeš se naučiti. 32a. Kako ga je težko steći *(blago)*, lasno prosut. 53b. Gdi kada se grijat stanu, već se lasno ne razstanu. 97a. Onako je lasno steći. 118b. Da se ostavimo lasno kleti i u poslima sitnijem, jerbo tko lasno kune se . . . S. Rosa 78b. Nije lasno uz gusle vikati (‚vijekati') ni junake po imenu zvati. And. Kačić, razg. 2a. Udarivši na odmetnike, lasno ji pridobiše. 26. Što se fali česar Vasilija da će mi se umećati glavom, to se može lasno dogoditi. 89b. Želaše da se poglavice biju među se i da se bijući skonča kraljestvo slovinsko, za moći ga lašńe poda se metnuti. 46. Mučno će ti bit virovati, da su naši vojnici tako lasno turske glave odsicali. 338. Zlamenuje zemlju koja se lasno razasiple. kor. 289. Zato evo je stavljam, nek ju može svak lašńe primiti. F. Radman 45. Da ga mogu lašńe naučiti. L. Vladmirović 9. Ako se može lasno imati. Ant. Kadčić 78. Lasno ne viruj ni jednomu ni drugomu. 244. Lasno je baciti kamen u more, ali ga je mučno izvaditi. 259. Obran za upravljati lasje *(sic)* i bolje svako naše dilovanje. A. d. Costa 1, 8. Ovo je naj lašńe učiniti. I. Velikanović, uput. 1, 327. Da bi grišnici lašńe mogli božanstvenoj pravdi za grihe dug izplatiti. 3, 118. Da pak lašńe bude uslišana, pristupa k pristolu milosti u vrime prigodno. 3, 447. Istu stvar naskočiše mnogo lastnije. J. Matović 3. Koliko lastno privariše neopazne duše. 3. S kojijem bi načinom lastnije mogli dostignuti. 5. Da se ne mogu tako lastno razumjeti. 8. Jere čudeso tolikoga djela lastnije se vjeruje. 22. Tijelo . . . lastno se prigińaše na zapovijed duše. 64. Sva dodijańa i muke lastnije podnosimo. 74. Da bi lastnije razumjeli. 240. Za doći lašńe u poznańe. Norini 4. Za tako lasnije nas k sebi pritegnuti. I. J. P. Lučić, doct. 87. Lašńe je živiti. D. Obradović, živ. 7. Lašńe bi ko od gladna medveda utekao, no od tebe. 66. Linost izagnavši, lasno će put u nebesa pogoditi. Đ. Rapić 148. Kako voda š ńeg se lašńe sliva. J. Š. Rejković 29. Buduć da je istinu lasno opaziti. B. Leaković, gov. 7. Lašńe bo je s jednim novčićem dug izplatiti, nego štono govore, kožom vraćati. 86. Blagosivaju se zaručnik i zaručnica, da brime svoje lašńe mogu nositi. 90. Onda ćemo od ńega lašńe dobiti ono što želimo. nauk. 118. Kraljestvo koje se pune lasnije more začeti u pameti. Grgur iz Vareša 87. Dijete je ludo i nevješto, ti ćeš ńega lasno nadigrati. Nar. pjes. vuk. 2, 29. Lasno bi se, brate, iženili. 2, 48. Nije lasno izdati Momčila. 2, 106. Ti ćes lasno viđet Čilu krila. 2, 108. Ja ću lasno kople okrenuti. 2, 145. Lasno ćemo omrazit Momira. 2, 158. Lasno ćeš ga darivati, babo. 2, 185. Nije lasno Leki pomenuti. 2, 232. Kod šureva neću poginuti jali rane lasno dopanuti. 2, 269. Nije lasno u Kosovo poći. 2, 271. Žensku stranu lasno prevariti. 2, 285. I lasno ih pridobit možemo. 2, 314. A lasno je piti rujno vino i ljubiti solunske đevojke. 2, 466. Lasno zeta poznavati bješe po ńegovu perju i čelenci. 2, 548. Lasno je s Grujom mejdan dijeliti, no pričekaj deli Tatomira. 3, 29. A mudre je lasno svjetovati. 3, 307. Nije lasno Foču porobiti. 3, 568. A da nije Juse i Avdije lasno bismo plijenili ovce. 4, 45. Koje lasno brojit ne mogaše. 4, 79. Bog će lasno pogubiti Turke. 4, 82. Po lako đe, pobratime Luka! nije lasno sjeći naše Turke. 4, 91. Tu možemo lasno udariti. 4, 112. Ta lasno je kavgu zametnuti, al' je teško krvcu oprostiti. 4, 306. Dobar espap lasno kupca nađe. Nar. posl. vuk. 59. Ženu i izderanu kapu lasno je steći. 50. Ko tvrdo veže, lasnije driješi. (U Risnu). 156. Ko hoće časno ne može lasno. 158. Ko lasno vjeruje, lasno se i prevari. 144. Lasno je biti s tuđijem dobar. Lasno je govoriti al' je teško tvoriti. Lasno je gotovu đetetu otac biti. Lasno je dijete imati, ma je teško sina imati. Lasno je (đavolu) u ritu svirati u karablje. (jer onđe trske ima dosta za karablje?). Lasno je zapovijedati, al' je mučno izvršivati. Lasno je zdravomu bolesnoga savjetovati. Lasno je iza grma strijeljati. Lasno je iz puna vrata pjevati. Lasno je ispod japunćeta prstima pucati. Lasno je kavgu zametnuti, al' je teško kavzi ćevap dati. Lasno je kamen u Dunav baciti, ali ga je mučno izvaditi. Lasno je luda prevariti. Lasno je na dobrom vremenu kormaniti. (U vojvodstvu). Lasno je naučiti, nego je muka odučiti. Lasno je nevalala na zlo navratiti. 166. Lasno je odbiti krivicu na mrtvoga. Lasno je pokraj čaša junakom biti. Lasno je reći, nego je muka odreći. Lasno je reći ptrše, ali se usne tresu. Lasno je sirotu ucvijeliti, al' je mučno oćenuti. Lasno je s punim trbuhom post hvaliti. Lasno je srditka rasrditi. Lasno je s tuđim dobrom dobar biti. Lasno je tuđim rukama za vrelo gvožđe hvatati. Lasno je ćelava obrijati. 167. Lasno se dobro zaboravi, ali zlo mučno. Lasno se oženiti, al' se mučno raženiti. 168. Lašńe je — gledaj: Lakše je. 168. Lasno ćemo ih ukrasti, pusti ti mene. Nar. prip. vuk. 210. Da lasnije i bolje posao svrši. Nar. prip. vrč. 4. Što bi se u početku moglo lasno učiniti ono poslije bude mučno i teško. Vuk, poslov. 174. Svaki čovjek, osobito tuđin, ne može lasno znati. rječn. predg. II. Lasnije je u grijeh pasti nego ga liječiti. V. Vrčević, niz. 132. Golemo je padišahu carstvo, lasno ćemo namjerivat vojsku. Osvetn. 3, 121. I Krco je zabavio Turke, da je lašńe vojevati Mirku. 3, 129. Lasno ćete rane lijekati i još lašńe okajati glave. 3, 159. Ja bih to lasno pogodio. M. Pavlinović, razg. 63. Svak je voleo nasipom i zaobići samo da lašńe putuje. M. Đ. Milićević, zim. več. 294. — *U istome se značenju upotrebljava i s glagolom* hotjeti *bez infinitiva (vidi* hotjeti, II, A, 2, a, *a) dd))*, *n. p.*: A Bog suncu tijo odgovara: ‚Jarko sunce, moje cedo drago! bud' veselo, ne budi ljutito, lasno ćemo s prokletom djevojkom: ti zasijaj, preplani joj lice, a ja ću joj udu sreću dati, udu sreću, sve

Digitized by Google

sitne devere, zlu svekrvu, a svekra gorega; setiće se, kom' se protivila'. Nar. pjes. vuk. 1, 805. Stan'te, braćo, kićeni svatovi! dok se malo sestrice nagledim, lasno ćemo mi za vaše blago, lasno ćemo, ako jesmo ļudi. 3, 172.

b) s dativom onoga koji što radi, i infinitivom glagola. Neka mu je lasnije ondi trti. Stat. poļ. ark. 5, 265. Lašte se može čovjek složiti čovjekom negoli ... M. Divković, nauk. 28a. Neka nam je lašte znati. 112a. Silnom caru lasno je bilo sve pridobit puke ine. I. Gundulić 449. Lasno tebi, care Osmane, bi na krunu doć od svijeta. 497. Mom junaštvu lasno nije besjedam se pomagati. Ġ. Palmotić 1, 204. Lasno tebi privariti djevojčicu mladu staše. 1, 879. Srjed neizmijerna tvoga znanja pretvoriti lasno ti je. I. V. Bunić, mand. 15. Ńega 'e lasno prevariti, a onijeh mučno uloviti. J. Kavańin 35b. Ogań užeć vrhu slame, ako i mao, lasno 'e svima. 222a. Lašte je devi proć kroz iglene uši, nego li je bogacu unić u kraļestvo nebesko. F. Lastrić, od' 142. Jeda mu nije bilo jednako lasno stvoriti vino od ništa, il vodu od ńi pripravļenu u vino obratiti? ned. 64. Molim, komu će biti lašte izličiti se? 195. Kako mudrijema i pametnijema biti će lasno prevratiti na svoj način. I. A. Nenadić, nauk. 10. Ovo se događa tako lasno koliko listu z gore pasti, koliko vitru slančicom mahati. M. Zoričić, osmina. 56. U kratko ćemo istumačiti, koja općeno pristoje svima sakramentom, za da nam paka lašńe bude besiditi od svakoga ponase. Ant. Kadčić 107. Koje stvari lastno će biti parokima poznati. J. Matović 24. Lasno ti se sanku osjetiti. Nar. pjes. vuk. 3, 73. Lasno ti je bilo četovati i zlo činit po našoj krajini, dok nijesam bio dorastao a do końa a do oštre sabļe. 3, 377. Lasno ti je dete pogubiti, kome nema ni šesnaest leta; al' od', ago, te pogubi starca. 3, 401. Ńima jeste lasno bjesovati. 4, 38. Lasno ti je, more, babe pržit u po noći kad niko ne vidi, al' je mučno mejdan dijeliti u po podne sv'jetu na vidiku. 4, 169. Lasno ti je starca izgubiti, no je muka momče dočekati. 4, 318. Lasno ti se tomu prisjetiti. 4, 450. Lasno je ćerki s majkom pređu snovati. Nar. posl. vuk. 167. Lašńe je nebu i zemļi proći, nego li jednoj titli iz zakona propasti. Vuk, luk. 16, 17. Sad je nama lašće kući doći. Osvetn. 2, 168. Siraku je lasno zaplakati. Pravdonosa. 1852. 23. — *Mogao bi amo pripadati i ovaj primjer:* Kuđe se trьgovcemь lasnije uzьvidi a oni te hoditi. Spom. sr. 1, 15. (1898). (samo tu. Daničić).

b. *u ovome se primjeru ne misli da subjektu nema muke kod radńe, nego se prema glagolima* istomačiti *i* ukazati *misli da nije mučno ‚razumjeti'.* Da mi si toliko lasno sve istomačio i ukazao. M. Orbin 13.

c. *kad se govori o ńečemu što ne znamo što je ili što će biti, riječju* lasno *javļamo da je viša prilika da će biti nego da neće. — Us* lasno *često stoji* da, *ali može biti i bez toga.* Za ovijem će se lasno zgodit da kraļevsku krunu rodit brzo mi će smrt ńegova. Ġ. Palmotić 1, 294. Znadući vele dobro ... lasno da bi upal u lovinu protivnikov. A. Vitaļić, ist. 213. Veoma lasno da *(sa)* slabosti od naravi na razpušteńe sveđ prignute oslabili ste u duši štogod. B. Zuzeri 71. Tko odgovara vrļajući: ‚doću paka', veoma lasno da ne dođe igda. 93. Ako mu take štete napomeneš, veoma lasno da će se nasmijat tobom. 847. Er veoma lasno da je i ńu zamjerio kad je reko ... A. Kalić 536. — Znajući da otac neće lasno zabranit svojim sinovom ono što je za ńihovu korist. I. Grličić 21. *(Živine)* kada su na jednom mistu bili u pogibili, neće se tako lasno vratiti na isto misto. F. Lastrić, od' 111.

d. *prema* 1. d *ili* e, *ugodno, udobno.* Kurati neka osobito na onu uru govore misu, kad je puku lasnije. M. Bijanković 48. Ako bi tko rekao da milost božanstvena za to samo daje se za da lasnije čovik more pravedno živiti ... I. J. P. Lučić, nar. 4.

e. *prema* 1, g *može značiti i kad što mnogo ne tegli (nije teško) u pravome i u prenesenome smislu.*

a) u pravome smislu. Udrivši ga naj lašńe, pače samo dignuvši ruku na ńoga. F. Lastrić, ned. 271.

b) u prenesenome smislu.

aa) sa samijem dativom; ističe se stańe ili živļeńe bez muke. Al' će ńima lašte biti na sudu nego vama. F. Lastrić, ned. 380. Lašte će, lašte biti nevirnikom na strašnomu sudu nego li vama. 380. Vas zazivļe da dojdete š ńom plakati, jer će lašńe i ńoj biti. P. Knežević, muka. 7. Još bi odkupiteļu našemu lašńe bilo; ali ovo je nepodnoseļivo i težju muku sinu Božjemu zadalo... B. Leaković, nauk. 57. Digni magaretu klašńe, magaretu lašńe. Nar. posl. vuk. 58. Lasno je tebe, al' je teško poštenom čoeku. (Reče u šali vršńak vršńaku). 167. — *U ovome primjeru može se shvatiti i u ovome smislu, ili kao* lako *u pravome:* Ńem napridno, kesi biće lašńe. J. S. Reļković 82. — *Osobito o zdravļu.* Aleksenьdrь že vьstavь, i potirь vь rucê prijemь i prosliьzivь se reče: ‚Ļubimyj moj Filipe, težьko mi jestь sije piti'. Filipь že reče: ‚Caru, pi, ne boj se; po lьstьno ti će biti'. Aleks. novak. 51. Kada bolesnik ima kod sebe dobra i virna likara, lašńe mu se čini. S. Margitić, fala. 192. Ako mu ne bude lašńe, veoma mu se bojati smrti. 290. Odma mu lašńe bi. J. Banovac, pred. 182. Mlogo bi ti lašte bilo i volio bi sve muke paklene onda sam trpiti. F. Lastrić, ned. 222.

bb) us dativ ima i infinitiv glagola kojijem se kaže što je mučno izvršiti. Er zao glas donesti nikomu lasno nije. N. Naļešković 1, 278. Er bi mi sve lašńe nebogu podnesti neg živjet. 1, 806. Jeli ti lašńe te muke podnositi, ali onu bolest u tilu? M. Zoričić, zrcalo. 218. — *Može se i izostaviti dativ.* Zašto je smrt priku podnijeti lašńe dvaš, neg ... N. Naļešković 2, 70.

cc) stoji u istome značeńu ali ne uz infinitiv, nego us personalni glagol. Vь 3 dьnь lьstno bolitь i ozdravêetь. Sredovječ. lijek. jag. star. 10, 99. Neka uhvaćeni vinom lašńe smrt podnesu. M. Lekušić 94. Za tim druga odluka i svrha jest dobra od ženidbe i udadbe, da lašte živu na ovom svitu drugujući i podpomažući se među sobom. F. Lastrić, ned. 66. Koliko bi svaki grišnik lašte za ono vrime muke paklene podnio. 308. Lastnije bi mogao podnijeti dosade života. J. Matović 308. Da se ili umre lašńe ili ozdravi brže. T. Ivanović, nauk. 77. Da je rana od krvna dušmana, lašće bi je prebolio Luka. Osvetn. 3, 44.

dd) u ovijem primjerima stoji kao suprotno adverbu skupo: Milijenko, dar je ovi oni dar blaženi, ki lasno cine svi vazdakrat ļuveni. I. Gundulić 155. Ali odkupļenje čovika nije ga tako jeftino stalo ni lasno, nego mlogo mučno i skupo. F. Lastrić, ned. 204.

LÀSTÂR, lastára, *m. mladi listić na losi.* — *Od grč. βλαστάριον, ngrč. βλαστάρι. — U našemu jeziku od* XVI *vijeka (ima i bug.* lastar), *a između rječnika u Stulićevu* (‚palmes' *iz brevijara)*

Digitized by Google

i u Vukovu (‚das junge reblaub' ‚pampinus'). Ašte komu požlьtêetь obrazь . . . lastare mlade da grizetь mêsto selija. Sredovječ. lijek. jag. star. 10, 111. Kad opali mraz ili plameńača što mlado, n. p. lastar ili usjev kakav. Vuk, rječn. *kod* oprhnuti. Kao što lastar postaje list. M. Đ. Milićević, zlosel. 814.

LÀSTATI, làstâm, *impf. listati (o lozi).* — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.*: lastámo, lastáte, *i u aor.* 2 *i* 3 *sing.* làstâ. — *Postaje od* lastar. — *U Vukovu rječniku:* ‚sich belauben (vom veinberge)' ‚frondesco'. cf. lastar.

LASTAV-, *vidi* lastov-.

LÁSTIN, *adj. koji pripada lasti (vidi* lasta). — *U Vukovu rječniku:* ‚schwalben-' ‚hirundinis'. — *Vidi i:* Lastin rep, Papilio Machaon. J. Pančić, zool. 261. Lastin repak, Papilio Machaon. K. Crnogorac, zool. 145.

LASTINA, *f. vidi* 2. last. — *Od* XVIII *vijeka.* Prikažuju drusijema veliku lastinu zafaliti ime Oca. J. Matović 464. Prva muka pošljedna lastina. Nar. bl. mehm. beg kapet. 81.

LASTINE, *f. pl. ime selu u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Rasdijeļ. 100.

LÀSTISÂŃE, *n. djelo kojijem se lastiše.* — *U Vukovu rječniku.*

LÀSTISATI, làstišêm, *impf. u Vukovu rječniku:* vide laskati.

1. LASTITI, lastim, *impf. vidi* 1. laskati *(može značiti što i varati uopće).* — *Postaje od* 1. last. — *-a- stoji mj. ńegdašńega* ь. — *Može biti riječ praslavenska* (lьstiti), *isporedi stslov.* lьstiti, *rus.* лестить, *češ.* lstíti. — *Do* XVII *vijeka.*

a. *aktivno.* Čine ļudi zgrješivati lasteće po sve dni. Zborn. 162a. On se k nam mnogo krat povraća, lasti i nagańa na grih. Postila. M4b. Jasici svojimi lastćahu. M. Alberti 257.

b. *pasivno.* Kada je od svojega vlašćega poželjenja potegńen, lašćen. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 159b. jac. 1, 14.

c. *sa* se, *refleksivno.* Ne lьstite bo se, bratije moja. Sava, tip. hil. glasn. 24, 173. Pomeni se, okajanyj človêče, lьste se vь vêcê semь . . . Danilo 84. Ašte li rečemo, jako grêha ne imam, sami se lastimo. Š. Budinić, sum. 115b.

2. LASTITI, lastim, *impf. vabiti (raslikuje se od* 1. lastiti *jer se ne shvaća u slome smislu).* — *Ne znam, jeli ista riječ što* 1. lastiti; *moglo bi postati i od* 2. last. — *U dva primjera (stariji je* XVI *vijeka, vidi kod* a).

a. *aktivno.* Bog ļubeznivo nas vabi i lasti. Kateh. 1561. 24.

b. *sa* se, *refleksivno, uživati, živjeti u lasti.* Sad se lasti i rone u slasti. Osvetn. 8, 162.

1. LÀSTIV, *adj. vidi* laskav *(može imati i druga značeńa).* — *Postaje od* 1. last. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* lьstivъ, *rus.* лестивый, льстивый, *češ.* lstivý, *poļ.* lściwy. — *Do* XVII *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (lьstivь ‚fallax'). Sь lьstivyj, sьmrьty dostojnyj . . . Domentijanb 17. K lastivim prorokom. Transit. 21. Gospodine, oslobodi dušu moju od ustah nepravednih i od jazika lastiva. M. Alberti 54. — *laživ uopće.* I takovyje glagoly lьstivyje vêštajušte jemu na dlьze, okonьčaše hotênije svoje. Danilo 124. Poraža i ubija ričmi lastivimi. Transit. 41. Kako tašće i lastivo je ovo ufanje. 64. V lastivim govorenju. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 97. paul. thess. 2, 5. — *ugodan (možebiti ne u slome smislu).* I da ova vera krstijanska ne grede od človičaske moći, mudrosti ili oblasti, ili od čovičaskoga šegava nauka, i od lipa slatka ili lastiva pregovaranja . . . Postila. v8b. I govorenje moje ne biše v lipih, šegavih (lastivih) besedah človičaske mudrosti. Anton Dalm., ap. 28b. — *U ovome primjeru može značiti ugodan ili ułudan?:* Rodi se otrokь va čislo junьčevo: budetь častanь i utvaranь i rumenь obrazomь, žitijemь obradujetь; lastivь, gisdavь, ļubivь (kь) ženamь i ka vasakomь človekomь. Starine. 10, 124. — *U ovome primjeru kao da znači: tašt, ponosit.* Da se sad veseo, sad žalostan, sad miran, sad smućen, . . . sad krotak, sad lastivi najdeš. B. Kašić, nasl. 170.

2. LASTIV, *adj. koji se lašti.* — *Vaļa da je tako značeńe u ovome primjeru* XVIII *vijeka:* Stvara mu se isto blato u lastivo suho zlato. J. Kavańin 48b.

LASTIVAN, lastivna, *adj. vidi* 1. lastiv. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* lьstivьnъ. — *U knjigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom, a između rječnika u Daničićevu* (lьstivьnь ‚fallax'). Žitije sije lьstivno. Domentijanb 74. Lьstivnyj mostь ustrajajetь. 55. — *Ima i adv.* lastivno. Zvêzda nastavļajuštij ne lastivno vь Jerusalimь . . . Starine. 22, 198.

LASTOŠ, *m. ime jarcu.* F. Kurelac, dom. živ. 88.

LASTOŠA, *m. ime jarcu.* F. Kurelac, dom. živ. 88.

LASTOVA, *f. vidi* lastovica. — *Na jednome mjestu u pisca D. Rańine, pa otale u Belinu rječniku* (‚rondine, uccello noto' ‚hirundo' 682) *i u Stulićevu* (v. lastovica). Lastova ptica ona pod strehom tuđome sagradi svê gńizdo ne s malom mukome. D. Rańina 101a.

1. LASTOVAC, lastovca, *m. čovjek što lastuje.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚deliciarum nimio otio deditus'.

2. LÀSTOVAC, Làstôvca, *m. čovjek s ostrva Lastova.* — *Akc. kaki je u nom. sing. taki je u gen. pl.* Làstovâcâ. — *U naše vrijeme.* P. Budmani.

LASTÒVÂŃE, *n. djelo kojijem se lastuje.* — *Između rječnika u Vukovu.* Koliko i koliko našega štiveńa nije ništa do književna lastovańa. M. Pavlinović, rad. 144. To je puko lastovańe uma. 149. ‚Nema više lastovańa, ruke na posao!' M. Milas.

1. LASTÒVATI, làstujêm, *impf. živjeti u lasti, biti besposlen, besposličiti.* — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* làstovâh, *u impt.* làstûj; *u ger. praes.* làstujûći; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor.* 2 *i* 3 *sing.* làstovâ, *i u part. praet. act.* làstovao, làstovâla. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚star comodamente' ‚comode vivere' 205b), *u Stulićevu* (v. lasnovati), *u Vukovu* (biti besposlen ‚müssig gehen' ‚otior'. cf. besposličiti). Nego bol pohađa, malo ih pustujuć, ka s lasta dohađa, pa malo lastujuć. P. Hektorović 71. Rob ne može lastovat. (D). Poslov. danič. Nijesu sveti lastujući rajsku slavu zadobili. A. Vitaļić, ostan. 80. Ne pustit tijelo da leži, da lotruje, da lastuje. A. Kalić 45. Nikomu dake ne može bit uprav lastovat. 369. Volili su gladovati nego lastovati. M. Pavlinović, rad. 63. ‚Evo svetaca pa ćete dosta lastovati'. M. Milas.

2. LASTOVATI, lastujem, *impf. lagati, varati.* — *Postaje od* 1. last. — *Samo u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Koji himbeno kažu i lastuju da Hristijani jedva, teško i trudno mogu uzdržati ne-

Digitized by Google

združno ili divačkoje stanje čistote.ʼ Š. Budinić, sum. 111b. Iže izlijet krv i iže lastujet najamniku, bratja sut. 140a. ecclesiastic. 34, 27.

LÀSTOVICA, *f. ptica što pripada kojemu od rodova* Hirundo, Chelidon, Cotyle, *osobito* Hirundo rustica L.; *ali se u prenesenome smislu ovako sovu i druge životiňe i ńeke neživе stvari. — U naše je vrijeme kod većine naroda običniji mladi oblik* lâstavica, *vidi:* Po svemu primorju i po Crnoj Gori govori se ‚lastovica' m. ‚lastavica'. Vuk, poslov. XLVIII. *naj stariji je primjer ovoga oblika:* Lêtajeть jakože lastavica. P. J. Šafařik *u* Wiener jahrbücher der literatur bd. 58. ans. bl. 116, *ali ne znam od kojega je doba (u Daničićevu je rječniku). — Osnova je* lastov-*praslavenska, isporedi stslov.* lastovica, *malorus.* ластовица, (*rus.* ласточка), *češ.* laštovice, vlastovice *itd.; nslov.* lastavica, lastovka. — *Nejasno je postaňe: Miklošić je isprva mislio na snskrt.* rās ‚sonare', *poslije na lit.* lakstīti ‚flattern'. — *Između rječnika:* lastovica *u Vrančićevu* (‚hirundo'), *u Mikaljinu* (lastovica, ptica ‚hirundo'; lastovica, riba ‚hirundo, piscis'), *u Belinu* (‚rondinella, rondine piccola' ‚hirundo parva'; ‚rondine, pesce' ‚piscis hirundo' 632a), *u Bjelostjenčevu* (lastovica, ptica, kak i morska riba ‚hirundo'. 2. lastovica vodena ‚drepanis, hirundo riparia'), *u Jambrešićevu* (‚hirundo'), *u Stulićevu* (lastovica, ptica i riba ‚hirundo'); *u Vukovu:* 1. ‚vide' lastavica ‚mit allen ableitungen'. — 2. (u Dubrovniku) nekaka morska riba ‚art seefisch' ‚piscis quidam marinus'. — lastavica *u Stulićevu* (v. lastovica *iz bukvara), u Voltigijinu* (‚rondinella' ‚schwalbe'), *u Vukovu:* (cf. lastovica) ‚die schwalbe' ‚hirundo'. cf. lasta; *u Daničićevu* (‚hirundo').

a. Hirundo, Chelidon *itd., osobito* Hirundo rustica L. *a)* lastovica. Lastovica jestь meka ptica . . . Starine. 11, 199. Lastovica jestь nezlobiva ptica. 202. Uklon' se i biži, nemoj to dati, svej u jednoj hiži lastovicam stati. P. Hektorović 32. Cvilu to mi cviļaše drobna ptica lastovica. Nar. pjes. *u* Đ. Baraković, vila. 144. Kako ptić lastovice tako piščim. M. Alberti 289. Lastovice na gredah. P. Radovčić, ist. 12. Jedna lastovica ne čini primaljetja. (D). Poslov. danič. Hitra lastovica. A. Vitaljić, ist. 274a. Može se prilikovati zloća nekrepkosti lastovicam. K. Mažarović 81. Češila ih tica lastovica. Nar. pjes. vuk. 1, 489. Da su se obrnuli v lastovice. Nar. pjes. istr. 3, 21. Štimam pticu vernu lastovicu. Jačke. 128. Dolećela lastovica na svu prešu. Nar. prip. vrč. 186. Lastovica, Hirundo rustica. Slovinac. 1880. 30a. — *b)* lastavica. Upade mu u oko skotine od lastavice. M. Divković, nauk. 480. Pjevaju lastavice u početak primalitja. M. Radnić 300a. More se prilikovati zlotja od netemeļstva lastavicam. P. Posilović, cvijet. 154. Lašńije je naći lastavicu u vrime zimńe. S. Margitić, fala. 91. Ta aždaja kad se digne, lastavicu ticu stigne. V. Došen 40b. Lastavica tica zapivala. And. Kačić, razg. 27a. Ona tuži kano kukavica, a previja kano lastavica. Nar. pjes. vuk. 1, 212. Već m' ostavi jadnu bez zakletve, da ti kukam kao kukavica, da prevrćem kao lastavica. 2, 209. Poletio soko tica siva od svetiňe od Jerusalima i on nosi ticu lastavicu. 2, 295. Cvili paša kako lastavica. 3, 76. Vila gńizdo tica lastavica. 3, 171. Dva obraza dva ďula rumena, obrvice s mora pijavice, trepavice krila lastavice. 3, 257. Al' ga čuje ptica lastavica. Nar. pjes. istr. 1, 82. Da se k nebu lastavica vine. Osvetn. 2, 101. Lastavica, Hirundo domestica. J. Pančić, zoolog. 205.

b. *vrsta morske ili sopće vodene ptice, vidi* šigra, *c).* Lastovica morska, tal. folega. L. Zore. — Lastovica morska ‚rondine di mare'. Progr. gim. karl. 1878. 41. Lastovica morska ‚Sterna minuta'. Slovinac. 1880. 32a.

c. *ovako se zovu ńeke vrste riba što mogu letjeti nad vodom (vidi i u rječnicima).* Lastovica, Exocoetus volitans L. u Dubrovniku. P. Budmani. — Lastavica prava ‚Dactylopterus volitans'. G. Kolombatović, pesci. 8. — Lastavica, ‚Triglia lineata'. 8. Letica lastavica ‚Exocoetus Rondeleti'. 21.

d. *kao ime koňu* (Lastavica). — *Između rječnika u Vukovu:* u pjesmama ime koňu (vaļa da što je brz i lak kao lastavica) *s primjerom:* Sedlaj, slugo, dva koňa viteza: mene vilu, tebe lastavicu. Ti osedlaj koňa Lastavicu. Nar. pjes. vuk. 2, 55. Izvedoše koňa Lastavicu. 2, 57. I opremim dva koňa viteza: mene Vilu, tebe Lastavicu. 3, 249. Na vilenu koňu Lastavici. Nar. pjes. juk. 845.

e. *u prenesenome smislu, vidi u Vukovu rječniku:* lastovica (u Crnoj Gori) sastavļeni rogovi u kuće, na kojima šļeme stoji, za to se kaže: kuća načińena na ‚lastovicu', u koje sa strane ńezine dužine nema rogova nego stoji osječena, nalik na lastavicu kad raširi krila *s primjerom iz narodne pjesme:* Bijelu mu zanijela kulu, odnijela desnu lastovicu. *upravje* lastovica *strana od kuće na kojoj nijesu naslońeni rogovi na zidu, nego se sastavļaju, tako da je gorńi dio od zida kao trokut. mislim da je ime od toga postalo što su rogovi ńegda bili duļi i sačińavali kao lastovičji rep.* P. Budmani. Bijaše zid visok tri šežńa, a na vrh lastovice zvonik. S. Ļubiša, prip. 196. Mletačko joj je zvono srebrna zvuka nad zapadńom lastovicom. prič. 129.

f. *u prenesenome smislu, vidi u Vukovu rječniku:* lastavica, na glavčini ona jama u koju se uglavi spica.

g. malin jedan čudna čina i raslika; biše preslica od dvanadeste lastovic. P. Zoranić 74b. *vidi:* Lastavica jest klin od drenovine u šiški. šiška ima obično sedam lastavica. u Posavini. F. Hefele. Lastavica ‚der spindel im spindelrad' u vretenki u šiški. u Posavini. F. Hefele.

h. Lastavica, *ime zaseoku u Hercegovini.* Statist. bosn. 119.

LÀSTOVAČKÎ, *adj. koji pripada lastovicama. — U naše vrijeme* (lastavački). Vjeđe su joj lastavačka krila. Mag. 1869. 106.

LÀSTOVIČÂD, *f. coll.* lastovičić. — *S oblikom* lastavičad *u naše vrijeme.* Làstavičâd, u Sarajevu. (Đ. Šurmin). coll. od: lastavičići. F. Iveković, rječn.

LÀSTOVIČAN, lâstovična, *adj. koji pripada lastovici, lastovicama. — Od* XIV *ili od* XV *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (lastovični ‚hirundineus, hirundinianus') *i u Stulićevu* (lastovičan ‚hirundininus' *iz Bjelostjenčeva).* Lastavično gnezdo. Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 124.

LÀSTOVIČÊŃE, *n. djelo kojijem se lastoviči. — U Vukovu rječniku:* lâstavičêńe.

LÀSTOVIČICA, *f. mlada lastovica. — U Stulićevu rječniku:* lastovičica ‚parva hirundo, pullus hirundinis', *i u Vukovu:* lâstavičica.

LASTOVIČINA TRAVA, *f.* (prema χελιδων = lastavica), rus. ласта́вица, Chelidonium majus L. (Jambrešić). B. Šulek, im. 190.

LÀSTOVIČIĆ, *m. mlada lastovica. — Od* XVIII *vijeka* (lâstavičić), *a između rječnika u Vukovu*

Digitized by Google

(lȁstavičić ‚die junge schwalbe' ‚pullus hirundinis'). A osuditi hoće u dolini Josafata kako goli lastavičići ostati. Đ. Rapić 8.

LÀSTOVIČITI, lȁstovičîm, *impf. vidi u Vukovu rječniku:* lȁstavičiti, graditi lastavice na glavčini.

LÀSTOVIČJÎ, *adj. koji pripada lastovicama. — Gotovo je u svijem primjerima* lȁstavičjî. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (lastovič *uz* lastovičan *iz Divkovića?) i u Vukovu* (lȁstavičjî ‚schwalben', ‚hirundininus'). Lajna suha lastoviča. Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 110. Lastavičje skotine upade Tobi*(ji)* u oko. M. Divković, bes. 253a. Upade skotina lastavičja na oči Tobine. M. Radnić 299b. Iz gńizda lastavičijega. E. Pavić, ogl. 864. Zaspa pod gnizdom lastavičijim. And. Kačić, kor. 273. Gledajde ti lastavičije glave. D. Obradović, basne. 303. Plakaše Tobija, kada od skotine lastavičje oćoravi. Đ. Rapić 77. — *I kod imena biļke.* Lastovičji koren (I. Sabļar), Lastovičńak (Sabļar), Lastovka (Bjelostjenac), rus. ластовень, češ. lašťovičník, (prema lat.) hirundinaria (Bjelostjenac), Cynanchum vincetoxicum RBr. (Stulli). B. Šulek, im. 190.

LÀSTOVIČKÎ, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. lastovičan.

1. LÀSTOVIČŃÂK, *m. vidi u Vukovu rječniku:* lȁstavičńȃk, svrdao kojijem se vrti kad se grade lastavice na glavčini.

2. LÀSTOVIČŃÂK, *m. ńeka biļka. — Između rječnika u Stulićevu:* lȁstovičńak ‚vincetoxicum, vox bot.'. Lastavičńak ‚die schwalbenwurz' ‚asclepias vincetoxicum'. G. Lazić 115. Lastavičńak, rus. ластовецъ, Cynanchum vincetoxicum RBr. (Orfelin), v. Lastovičńak (vidi kod lastovičji). B. Šulek, im. 190.

LÀSTOVIĆ, *m. vidi* lastovičić. — *U narodnoj pjesmi našega vremena* (lȁstavić). Odnijela ptiće lastaviće. Nar. pjes. juk. 420.

1. LÀSTÔVKA, *f. žensko čeļade s Lastova.* P. Budmani.

2. LÀSTÔVKA, *f.* vrsta masline koja raste visoko i granato. Slovinac. 1882. 187. — *Vaļa da raste na Lastovu.*

3. LÀSTÔVKA, *f. lastovičji koren, vidi kod* lastovičji.

LÀSTOVO, *n. ostrvo u Dalmaciji blizu Mļeta, tal.* Lágosta, *grč.* Λάδεστον, *lat.* Ladestum, Augusta, *i na ńemu trgovište* (Repert. dalm. 1872. 12). — *Nalazi se pisano od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (Lastovo, otok ‚Celadus, Augusta') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (‚Lagosta, isola nello stato raguseo' ‚Ladestris' 423a), *u Vukovu* (‚insel Lagosta unweit von Ragusa'). Knez od Lastova. J. Palmotić 271. (Lastovo, otok za Korčulom, koji je spadao pod vlast dubrovačke republike. S. Škurla. 277). Lijepe otoke od Lastova i od Lopuda vam dobavi. J. Kavańin 188b.

LÀSTOVSKÎ, *adj. vidi u Daničićevu rječniku:* lastovьskyj, što pripada Lastvi, koju vidi: ‚lastovьsko blato'. M(on. serb). 68. (1305—1307).

LASTRIĆ, *m. presime piscu Bošńaku* XVIII *vijeka koji se obično piše* Filip iz Oćevije, *vidi* F. Lastrić, od', test., ned. P. Budmani. — *isporedi* Lastrić.

LASTURA, *f. vidi* palastura. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* lastura, naj veкša oštriga ‚pina, concha margaritifera, concha cyteriaca, ostrea major', *i u Voltiģijinu:* ‚conca, conchiglia' ‚muschel'.

LASTUŠA, *f. ime kozi.* F. Kurelac, dom. živ. 88.

1. LASTVA, *f.* skača, zaskok, mjesto među ratovima gdje što raste. M. Pavlinović.

2. LÀSTVA, *f. mjesno ime. — Između rječnika u Vukovu* (ovako se zovu mnoga mjesta u Crnoj Gori i onuda po susjedstvu, n. p. ‚Lastva Ozrinićka', planina od Nikšića do Kčeva, Cuca i Pješivaca; ‚Kastel Lastva', lazaret i nekoliko kuća u Paštrovićima kod mora), *i u Daničićevu:* selima koja je kraļica Jelena dala manastiru bogorodice rtačke išla je međa ‚otь Lastьve, kako teče studьnьcь Mostьcь u lastovьsko blato'. M(on. serb). 68. (1305—1307). mislim da će to naj prije biti sadašńa Lastva koja se italijanski piše ‚Castel Lastua'.

a. *selo u Bosni u okrugu bihaćkome.* Statist. bosn. 52.

b. *ńekoliko mjesta u Crnoj Gori.* planina. Glasnik. 40, 27. 30; selo u Čevu. 40, 18. Od pitome Lastve Crnogorske. Pjev. crn. 39b. U krvavu Lastvu Ozrinićsku. 33a.

c. *selo u Dalmaciji u kotaru kotorskome, tal.* Castel Lastua. Repert. dalm. 1872. 7.

d. *selo u Hercegovini.* Statist. bosn. 125.

LASTVO, *n. vidi* 2. last. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. lasnoća). Umri, kȏ je živio, u lastvu *(Epolun).* J. Kavańin 390b. Bogatstvo i lastvo nije od potrebe razvoju naj uzvišenijih moćiju naravi ļudske. M. Pavlinović, rad. 15.

LASUĻA, *f.* epithimum (u mletačkome rukopisu), Cuscuta epithymum L. B. Šulek, im. 190.

LASVANIN, *m. presime. — Pomińe se* XVIII *vijeka.* Petar Lasvanin. Norini 58.

LÀŠCA, *f. dem.* laž. — *U Stulićevu rječniku:* lažca ‚mendaciunculum'.

LÀŠČINA, *m. (i f.?) augm.* lažac. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Lȁšćînȁ mnogo na svitu. V. Došen v. Pak laščine nepoštene grle, ļube takvo štene. 138b. A laščina sam laž bļuje. 141b. Krivokletnoj pram laščini. 143a.

LÁŠĆAC, lášćaca, *m. mjesto na nebu vedro među oblacima (vidi* oko). — *U naše vrijeme u Istri (po štokavskom govoru bilo bi* laštac). Lȁšćȃc i*(dem)* q*(uod)* blēšćȃc, gen. lȁšćȃca. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 40. — *Kod* blešćac *ima* ‚locus ubi coelum nubilosum disserenat'.

LAŠĆATI SE, lašćam se *ili* laščim se(?), *impf. vidi* laštiti se. — *U Vrančićevu rječniku:* ‚splendere'.

LAŠĆET DIVĻI, *m.* Ornithogalum umbellatum L. (Novak). B. Šulek, im. 190. *na Hvaru?*

LAŠĆÉTAK LUK, *m.* vrsta divļega luka. M. Pavlinović.

LAŠĆETICA, *f.* Andropogon pubescens Vis. (Lambl). B. Šulek, im. 191.

1. LAŠĆÌNA, *f. vidi* 2. last. — *Po štokavskome bi govoru glasilo* laština. — *Od* XVIII *vijeka.* Ne bi li ti Bog dao lastčinu. Nar. pjes. juk. 155. Mnoga braća razbluđena u lašćini turskoga običaja. M. Pavlinović, razl. spisi. 202. Lašćina, last, izmjena u trudnom poslu što se komu dade, ital. ‚sollievo'. M. Pavlinović.

2. LÀŠĆINA, *f. dio grada Zagreba na istoku.* Razdijeļ. 89. — *Po svoj je prilici sprijeda otpalo* v.

LÀŠĆITI, *vidi* laštiti.

Digitized by Google

LAŠICA, *f. ime ovci.* F. Kurelac, dom. živ. 32.

LAŠIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Dimitrije Lašić. Rat. 185.

LAŠKA, *f. djetinaria, lakrdija.* — *U Belinu rječniku:* ‚pastocchia' ‚nugae' 546b; *u Stulićevu:* ‚nugae' *iz Belina; u Voltigijinu:* ‚ragassata, bagatella' ‚kinderey, gauckeley'.

1. LAŠKAŃE, *n. djelo kojijem se laška (vidi* 1. laškati). — *U Stulićevu rječniku:* ‚latrocinium, furtum'.

2. LÀŠKÂŃE, *n. djelo kojijem se laška (vidi* 2. laškati). — *U Ivekovićevu rječniku.*

1. LAŠKATI, laškam, *impf. krasti.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚furari'.

2. LÀŠKATI, làškâm, *impf. ugoniti u laž, govoriti da ko (objekat) laže.* — *Postaje od* laž (-ž- *ispred* k *promijenilo se na* š). — *U Ivekovićevu rječniku s primjerom:* Ti čijega laškaš pobratima? Hrv. nar. pjes. 8, 222.

3. LÀŠKATI, làškâm, *pf. popustiti, odriješiti (riječ mrnarska).* — *Od tal.* lasciare, *mlet.* lascar. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

LÀŠKOVAC, Làškôvca, *m.* ime selu u bosanskoj Krajini u sjeverozapadnom kraju planine Kozare. M. Ružičić.

LAŠNICA, *f. ime selu u Srbiji u okrugu aleksinačkome.* M. Đ. Milićević, srb. 811.

LAŠŃÌNA, *f. osobina onoga što je lašne, isporedi* lasnoća. — *Na jednome mjestu* XVIII *vijeka.* Za dati mu lašńinu. And. Kačić, kor. 166.

LAŠŃÓĆA, *f. vidi* lašńina. — *Na jednome mjestu* XVIII *vijeka.* To se zdrži u ljubavi Božjoj za lašńoću od zakona. S. Margitić, fala. 228.

LÀŠTÊŃE, *n. djelo kojijem ko lašti ili se što lašti.* — *Stariji je oblik* laštenje. — *Između rječnika u Belinu* (laštenje ‚lisciamento, abbellimento' ‚expolitio' 441b) *i u Stulićevu* (‚splendor, fulgor, nitor'). Laštenje od svitlosti. B. Kašić, rit. 174. Gizde, raskošne odiće i laštenja ne pristoje neg ženam nečistim. Blago turl. 2, 156. — *U ovijem primjerima nije jasno značeńe: laž? laskańe?* Izhodi na si svijetь laštenje i grdi sni i prizraci. Zborn. 162a. Ova zapovêd zakraćuje vsaku lah, vsako laštenje i vsako zlogovorenje na iskrńega. Š. Budinić, sum 89b.

LÀŠTILAC, làštioca, *m.* — *U pisaca našega vremena.* ‚lackirer'. Zborn. zak. 2, 296.

LÀŠTILO, *n. oruđe za laštenje.* — *Između rječnika u Stulićevu* (‚instrumentum perpoliendis metallis'). — *I u pisaca našega vremena.* Laštilo, techn. ‚polireisen, polirstahl', frc. ‚brunnisoir', egl. ‚burnisker', tal. ‚brunitojo, forbitojo'; crļeno laštilo, tal. ‚rosso da brunire' ‚polirroth, rouge, crocus, pariser roth', frc. ‚rouge (à polir)', egl. jeweller's red, rouge, crocus'; ‚glänze, glänzmaschine', frc. ‚lissoir', egl. ‚glazing machine, satining-apparatus, sleeking-machine, smoothing-machine'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

1. LAŠTÌNA, *f. u jednome primjeru našega vremena kao da znači lasnoća ili last (vidi* 2. last). Kolikih muka je stala ta potońa laština. M. Pavlinović, rad. 63.

2. LAŠTÌNA, *f. osobina onoga što se lašti ili što je zalašteno.* — *U pisaca našega vremena.* Laština, tech. (glac) ‚politur', tal. ‚politura, forbitura, lustro', chem. ‚blick', tal. ‚lampo, lampeggio'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

LÀŠTITI, làštîm, *impf.* levigare, polire, illinere, *činiti da što bude glatko tako da odsijeva.* — *-a- stoji mj. negdašńega* ь. — *Mj. -št- u čakavaca a i u zapadnome govoru kaže se* šć. — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* laštímo, laštíte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* làštî, *u part. praet. pass.* làšten. — *U aktivnome obliku kao da se nalazi samo u našemu (i u ruskome) jeziku, ali je korijen* lьsk (lъsk *u ruskome) praslavenski. postaje od ovoga korijena nastavkom* i *te se pred ńim* sk *mijeńa na* sč, šč, šć, št. — *isporedi stslov.* lьštati se ‚splendere', *češ.* lesk, lsknouti se, lesknouti se, lštíti se, *pol.* lsknąć się, lsnać się, lsnić się, *(rus.* лоскъ, лоснуть, лощать).

1. *aktivno.*

a. *u pravome smislu.* — *Amo može pripadati ovaj primjer:* Vino lašći lica. M. Gazarović 117b. — *U ovijem je primjerima pońešto preneseni smisao.* A čelo mu *(Kupidu)* blud ļuveni lašti, resi i odiva. S. Bobaļević 232. Koliko češ moć trpiti smrad tvoga istoga tila, koje sada toliko laštiš i miluješ! A. d. Bella, razgov. 222.

b. *u osobitome značeńu, ličiti, bijeliti, rumeniti (lice), čersati (u ovome rječniku ima samo refleksivni oblik* čersati se). — *isporedi tal.* lisciare. — *U Dubrovniku od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚lisciare, allisciare' ‚levigo' 441b) *i u Stulićevu (gdje stoji uz* laštiti se, *ali ima primjer sa aktivno značeńe uzeto u pisca M. Držića, vidi pod* b; *isti je primjer i u Belinu rječniku).* Ńih je taj poso vas obrve tančati i laštiti obraz, ne presti ni tkati. M. Držić 90. Mrči i lašti dlake sijede i od obraza suhor tmasti. I. Gundulić 459.

c. *u prenesenome smislu, laskati.* — *U Belinu rječniku:* laštiti tkoga ‚adulare, lusingare' ‚adulor' 87b.

d. *neprelazno, značeńe je kao kod* 2. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Što ubožkoj obitili pristoji kâ li lašti u svili . . . J. Kavańin 354a. Kraļice kâ zlatnimi haļinami lašti. 521a. — *Part. praes. akt. nalazi se češće u istome smislu.* Stan po klondih ulizan lašćeć kako meden. M. Marulić 77. Kako krištaldenu lašćećemu jaspidu. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 205b. apok. 21, 11. Dva venca od rožic i žiļev lašćećih. F. Vrančić, živ. 18. Bi viđen s obrazom nebeskijemi svijetlostijemi čudnovato prosvijetljenijem i laštećijem. B. Kašić, iń. 74. Obkružila tebe s lirimi množ od laštećih spovidnika. rit. 119.

2. *sa* se.

a. *pasivno.* A mastim od čerse daleko našaste lica im *(vilam)* svuđer se pengaju i lašte. I. Gundulić 145.

b. *refleksivno,* nitere, *sjati se, sjajati se; prema značeńu kod* 1 *svijetlost ne ishodi iz samoga subjekta (kako iz sunca, svijezde, svijeće itd.), nego odsijeva jer je gladak (kao zrcalo itd.).* — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (laštiti se, sjati se ‚niteo, nitesco, colluceo, eluceo, luceo, splendeo, fulgeo, splendesco'), *u Belinu* (‚luccicare' ‚luceo' 444b), *u Stulićevu* (‚fulgere, refulgere, fulgurare, coruscare'), *u Voltigijinu* (‚lucicare, lucciare, lisciare' ‚glänzen, schimmern'). Rika mala lašćaše se kako zlato. Aleks. jag. star. 8, 807. I na brade prami lašćaše se ckvara. M. Marulić 49. Mlada kožica lašti se na meni. M. Držić 51. Nu ako li, ruso, u belu kopniš ličce da t' se lašti, . . . savija' ga u rusu belu. A. Čubranović 147. Da kolur vina se lašći. Nauk brn. 28b. Guste ńe kose koje se lašćahu zlatnom sfjetlošću. B. Kašić, per. 20. Bez svrhe i kraja plahe su i tašte *(vile),* biocim od jaja čela se ńih lašte. I. Gundulić 144. Ono malo nadvorńe masti izpečene koja okli i koja se lašti. B. Zuzeri 266. Lašćiti se, svijetliti se

Digitized by Google

od svijeta jali od masti; more se lašći od sunčanih zraka; uglađena sablja lašći se; čeljade mladoliko lašći se; ugor se lašći od masti. M. Pavlinović. Ormari mu se lašte, mogao bi se u njih ogledati. M. Milas. — *U ovome primjeru kao da svjetlost ishodi iz sama subjekta* (splendere, fulgere): Vidi ju *(kamaru)* prosfijetljenu zamijernom sfjetlosti usrjed koje biše sfeti otac lašteći se i sjajući iz sebe česte zrake od sfjetlosti. B. Kašić, iń. 82.

LÀŠTIV, *adj. koji se lašti.* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚liscio' ‚laevis' 441b), *u Stulićevu* (‚splendens, resplendens, fulgens, refulgens, coruscans etc.'), *u Voltiđijinu* (‚liscio, lucicante' ‚glänzend').

a. *adj.* Kroz tve šilom zarađene i laštive ženske prame. G. Palmotić 2, 138. A od laštiva crna ebana s tle trpeze gladke ustaju. 8, 61a. Ona bješe tkalica postava bilijeh i laštivijeh. S. Rosa 190a.

b. *adv.* làštivo. — *U Stulićevu rječniku:* ‚nitide, splendide, lucide'.

LÀŠTIVAC, làštîvca, *m. čovjek što lašti (samo u prenesenome smislu: laskavac).* — *Samo u Belinu rječniku:* ‚adulatore, lusingatore' ‚adulator' 38a.

LAŠTRE, *f. pl. ime mjestu u Istri.* — *U rukopisu* XIII *vijeka prepisanome* XVI. Idoše na Laštre. Mon. croat. 19. (1275 *prep.* 1546).

LAŠTRICA, *f.* nadimak pjesmi sastavljenoj za smijeh i za maskaru. M. Pavlinović.

LAŠTRIĆ, *vidi* Lastrić. ‚P. Philippus Laštrić ab Ocevia'. Schem. bosn. 1864. 99.

LAŠTRITI SE, laštrim se, *impf. laštiti se.* — *Samo na jednome mjestu* XVIII *vijeka, gdje možebiti stoji* -r- *grješkom.* Na ńima su devetera vrata, ka se laštre, kanda su od zlata. J. Krmpotić, malenica. 4.

1. LÁŠTVO, *n. laš.* — *Uprav* lažьstvo. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚buggia, menzogna' ‚mendacium' 152a), *u Stulićevu* (‚fictio, simulatio'; laštvo, v. laž), *u Voltiđijinu* (laštvo, v. laž). Kaže laštvo neprijatélâ današńih. D. Ranina 37b. Za laž slo stoji taj ki se pokore od laštva ne boji. F. Lukarević 124. Laštva ne mari činit mi bez broja. 137. Hotio sam laštvom ozlobit višńe. 247. Nenavidos, laštvo, u svakom nevjera. A. Sasin 128.

2. LAŠTVO, *n. (uprav bi trebalo kasati* ulaštvo), *vidi* ulaž. — *U naše vrijeme u sjevernoj Dalmaciji.* Kad jedna obitelj spane na samu kćer, onda . . . zovu kakva vrijedna mladića u laštvo (u kuću). V. Bogišić, zborn. 855.

LÀŠVA, *f. mjesno ime u Bosni.*

a. *rijeka.* — *Između rječnika u Vukovu* (rijeka koja teče kroz Travnik i utječe u Bosnu ‚ein fluss in Bosnien' ‚fluvius Bosnae'). Pregazili Lašvu i Busovku. Osvetn. 7, 31.

b. *ime saseoku u okrugu travničkome.* Statist. bosn. 62.

LAŠVANIN, *m. prezime (čovjek iz Lašve).* — *Pomiše se* XVIII *vijeka.* Petar Lašvanin. Norini 75.

LAT, *m.(?) na jednome mjestu u pisca Dubrovčanina ima* ni u lat *što može značiti: ni po što; ali može biti da treba čitati* ni ulazit. Ja neću ni u lat goru. M. Držić 167.

LÁTA, *f. hyp.* Latinka. — *U Vukovu rječniku s primjerom iz narodne pjesme:* Tebe ć' Lata omraziti s majkom.

1. LÁTAK, látka, *m. nešto izatkano, tkańe.* — *Po svoj je prilici ista osnova što je i u praslavenskome* lata, *krpa, prikrpa, isporedi rus.* лата, *češ.* lata, *pol.* łata, *vidi i* 1. latica. — *U naše vrijeme.* Vezak vezla Merima djevojka na penđeru na debelom latku. Nar. pjes. vuk. 1, 257—258. Latak ‚stoff'. Hajdenak 53. Latak, tvar ‚zeug'. 59. Pamučni latak ‚baumwoll-stoff'. 53. Svileni latak ‚seidenstoff'. 54. Vuneni latak ‚wollstoff'. 54.

2. LÂTAK, lâtka, *m. vidi* lakat *od čega postaje premještanjem slova* k *i* t. — *Od* XVIII *vijeka u nekijem krajevima.* Nemojte štogod činiti nepravetno u sudu, u latku, u utezu, u mjeri. J. Matović 397. ‚Latak' mjesto ‚lakat'. G. Martić *u* Nar. pjes. juk. XI.

LATANA, *f. ime nekakvoj rijeci, po svoj prilici ńem.* Leitha. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka.* Do rijeke Latane. M. Vetranić 1, 45. Dunav i Latana. 8, 268.

LÀTAS, *m.* prezime. u hrvatskoj krajini. V. Arsenijević.

LATÈRÂN, Laterána, *m.* Lateranae aedes, basilica Laterana, *papinski dvor i crkva (svetome Ivanu u Rimu).* U Rim gdi u crikvi od Laterana nahodi se stolac od drva. F. Glavinić, cvit. 20—21. Isti Konstantin u polači svojoj od Laterana. 864a. U crikvi od Laterana gdi sveti otac misu služaše. 871b. Prozva ju *(crikvu)* svetim Ivanom od Laterana. 431b. — *U ovome primjeru stoji kao pridjev uz* svetoga Ivana *(crkvu):* U crkvi svetoga Ivana Laterana. A. Gučetić, roz. mar. 65.

LATERANENSKI, *adj. vidi* lateranski. Crkva Lateranenska. P. Knežević, osm. 371. U saboru lateranenskomu. A. d. Costa 1, 25. J. Matović 206.

LATERANEZ, *m. čovjek (kanonik) što pripada lateranskome kaptolu.* — *Na jednome mjestu* XVII *vijeka.* Kanonika regulara lateraneza. B. Kašić, nasl. x.

LATÈRÂNSKÎ, *adj. koji pripada Lateranu.* — *Od* XVII *vijeka.* Z ramenom crikvu, da ne pade, podpira lateransku. F. Glavinić, cvit. 335b. Rim i lateranske države izručivši papi. 432a. On svo'e stavi u red lateranski. J. Kavańin 148b. A ova je zapovid učińena u saboru lateranskomu godine 1215. J. Banovac, razg. 233. Od sábôrâ lateranskoga, florenskoga. J. Matović 193.

1. LÀTICA, *f. vidi značenje u Vukovu rječniku (uprav je dem.* 1. lata, *vidi kod* latak). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (‚pars indusii sub axilla') *i u Vukovu* (klinčić u košulje pod pazuhom ‚der armzwickel' ‚cuneus tunicae'. Latica ‚cuneus tunicae'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftsg. 48.

2. LATICA, *f.* Bromus arvensis L., *ovsik, divlja zob.* — *u Srbiji u okrugu pirotskome.* S. I. Pelivanović. javor. 1881. 128.

3. LATICA, *f. žensko ime.* — *U latinskome spomeniku* XVIII *vijeka.* ‚Soror dicti Gruboe Latiça'. K. Jireček, die wlachen. 9. (1285).

LATIČIĆ, *m. prezime, vidi u Daničićevu rječniku:* Latičićь, vlastelin vojvode Radovana Pavlovića i sina mu Ivaniša, prvoga ‚dvorskyj', knez ‚Pavao Latičićь' 1439—1442. M(on. serb). 401. 418. — Vlastelin sinova istoga vojvode Radosava knez ‚Tomašь Latičićь' 1454. M(on. serb). 472. — *Pomiše se i* XVIII *vijeka.* Latičić. And. Kačić, kor. 455.

LÀTIČNO, *n.* ime planini između Pive i Golije. *(ne znam, ko je zabilježio).*

Digitized by Google

LATÍFA, *f. dragoljub, cvijet.* — *Od arap. tur.* latif, *ugodan.* — *U narodnoj pjesmi hercegovačkoj našega vremena.* Gonge lale koña sedla, al-baber se za put sprema, a latifa šerbe muti, a neven ga redom poji. Nar. pjes. herc. vuk. 1, 264. Latifa, dragoljub. 845.

1. LÀTÎN, *adj. vidi* latinski. — *Od tal.* latino. — XVI i XVII *vijeka.*

a. *vidi* latinski, a. Ko pomańkanje latinim jezikom govorit se ‚reciduum'. Š. Budinić, ispr. 40. Bez znanja potrebna od jezika latina. I. Držić 296. U latinomu alfabetu je slova 22. I. Ančić, vrat. XII. Purgatorio od riči latine ‚purgo'. 157.

b. *vidi* latinski, c. Da se sjedine s latinom crkvom. I. Ančić, svit. 175. Latina žena ne ima slidit običaja muža Grka. 219.

2. LATIN, *m.* suvrst vinove loze (u Samoboru). B. Šulek, im. 191.

3. LÀTÎN, *m. prijevod na latinski jezik (kao školska zadaća).* — *Po tal.* latino. — *U jednome primjeru pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka, gdje* dati latin *stoji u prenesenome smislu, kao što neugodno naručiti ili učiniti.* Pedant: Nije mi drag ovi Turčin ovdi, smesti će moje posle. ‚Nolo te', poć mu ću dat jedan latin. M. Držić 174.

4. LÀTIN, *m. vidi* Latinin. — XVI i XVII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (Latin, Talijan ‚Italus'), *u Jambrešićevu* (‚Italus'), *u Voltiđijinu* (‚Latino, e anche Italiano' ‚Italiener'). Oblast koju Latin zove jurisdikcion. Š. Budinić, ispr. 9. Što Latin govori ekvivokati. B. Kašić, zrc. 46. Lino papa bi Latin, u Volteri od Toskane rojen. F. Glavinić, cvit. 319a. Nij' Latina ali Grka . . . J. Kavańin 278a.

5. LÀTÎN, Latina, *m. ime selu u Hrvatskoj u okrugu modruško-riječkome.* Razdiejl. 52.

LATÍNAC, Latinca, *m. vidi* Latinin. — *Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚Italus, Latinus') *i u Daničićevu* (Latinьcь, gledaj Latininь). Ńihь grada *(Dubrovnika)* ljudije inьde suda da ne imaju razve predь Dubrovčani vinu predь Latinci. Mon. serb. 228. (1895). Viruj, pobro, ako ti je drago, jer to znadu Turci i Latinci. And. Kačić, razg. 318b. Da su pak svu rimsku Dalmaciju Hrvati posjedovali, priznaje sam dalmatinski latinac Lucius. M. Pavlinović, razg. 27.

LATÎNÂŠ, latinâša, *m. koji umije ili koji piše latinski.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Arcižakan Toma, splitski latinaš. M. Pavlinović, razg. 32.

LÀTINČÂD, *f. coll.* Latinče. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* (coll.) ‚die jungen Lateiner' ‚juventus latina'. Eto gore na bijeloj kuli, onđe ima dvoje Latinčadi, zovu tebe na mejdan junački. Nar. pjes. vuk. 2, 475. Dovešću ti dvoje Latinčadi. Pjev. crn. 262b.

LÀTÎNČE, Làtînčeta, *n. dem.* Latinin. — *Mješte množine ima coll.* Latinčad *(vidi).* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚das Lateinerchen' ‚Latinellus'). Al' povika sa grada Latinče. Nar. pjes. vuk. 2, 144. A povika s bedena Latinče. 2, 476. — *U narodnijem se pjesmama često kaže* bijelo Latinče *(kao o građańinu što nije pocrnio na suncu kao seljak).* Ustań, momče, bijelo Latinče. Nar. pjes. vuk. 2, 145. Pusti kopље Miloš Voinović, te prikova bijelo Latinče, prikova ga za Leđanska vrata. 2, 146. I ufatiš bijelo Latinče. Nar. pjes. petr. 1, 11.

LATINI, *m. pl. ime selu u Bosni u okrugu bihaćkome.* Statist. bosn. 49.

1. LÀTINICA, *f. latinska slova, latinski alfabet.* — *U pisaca našega vremena.* Eh! pa zašto ńbar ne bacite latinicu? M. Pavlinović, razg. 74.

2. LATINICA, *m. prezime u Dubrovniku* XV *vijeka, vidi u Daničićevu rječniku:* Dubrovčanin ‚Dabiživ Latinica' 1403—1415. (Spom. sr.) 1, 44. 181.

LÀTINIČIĆ, *m. prezime, isporedi* 2. Latinica. — *vidi u Daničićevu rječniku:* Latiničić, Dubrovčanin Vlahuša Latiničić 1444 držao je carine u hercega Stjepana (Spom. sr. 2, 110. 111. 118).

LÀTINIĆ, *m. prezime (isporedi* Latinica). — XVI *vijeka.* Poštovanomu Niku Latiniću. N. Nałešković 1, 297.

LATÌNIJA, *f. coll.* Latini. — *U narodnijem pjesmama našega vremena, a između rječnika u Vukovu* (‚die Lateiner' ‚Latini' *s primjerom iz narodne pjesme:* Nek se čudi mudra Latinija). Dok ne znate što je Latinija. Nar. pjes. petr. 2, 690.

LÀTININ, *m.* Latinus, *čovjek iz naroda što je ńegda živio (u Italiji) u Laciju* (Latium) *i u Rimu; iz ovoga su postala i druga značeńa.* — *Množina:* Làtini *(gen.* Lâtînâ). — *Od prvijeh vremena, a između rječnika u Mikałinu* (‚Italus'), *u Belinu* (pl. Latini ‚Latini' 426b; Latinin ‚Italiano, d' Italia' ‚Italus' 421a), *u Vukovu* (1. ‚der Lateiner' ‚Latinus'. — 2. ‚der Italiener' ‚Italus'. — 3. u Crnoj Gori i onuda po okolini zove se Latinin svaki čovjek zakona rimskoga *s primjerom iz narodne pjesme:* Pokraj mora sve Latine łute. — 4. kao što u Dalmaciji primorci i Boduli zovu sve łude sa suhe zemłe iznutra ‚Vlasima', tako i Vlasi svakoga koji je obučen u talijansko odijelo zovu ‚Latininom', makar bio koga roda i zakona). *u Daničićevu* (‚Latinus' za čovjeka rimske vjere; u tom značeńu dolasi i za Dubrovčane). — *Ima u jednome rukopisu* XVI *vijeka riječ* latini *posve krivo napisana (pisac je preveo ovako latinsku riječ* tinea!!): Koje lupež ne more poletjet ni latini (‚latjnj') ne more ga privenut (‚quo fur non appropiat neque tinea corrumpit'). N. Rańina 320a. luc. 12, 33.

a. *u značeńu sprijeda kasanome* (Latinus). Koji bjehu u linbu . . . bez nijedne zloće, Žudio budi ali Latinin ali Grk. Zborn. 122a. Rodom je tuđinin, došo k nam njekada, državom Latinin. S. Gučetić Bendevišević 208. Spijevanja od vrijednijeh Latina ali Grka. D. Zlatarić VIII. K nam Latinin jedan grede . . . Trojani se i Latini rate, biju, kołu i sijeku. G. Palmotić 2, 140. Sve okolovine, koje Latini zovu ‚circumstantiae'. S. Matijević 19. Toliko Latini koliko Italijani ovo slovo ‚g' inako izgovaraju. R. Gamańić 18b. Rič koju ni Grk nije mogao istomačiti ni Latinin. I. Zanotti, I ned. priš. 30. Latini boga zovu ‚deus'. M. A. Reljković, sabr. 56. Kog će vraga Latininu ono ‚met' na kraju riječi, kad kaže ‚egomet, ipsemet' itd.? Nov. sr. 1817. 541.

b. *u širemu smislu, Italijanac, Talijanac.* Boj su bili š ńima *(Turcima)* Hrvati, Bošńaci, Grci ter Latini, Srbli ter Poljaci. M. Marulić 245. On Turke s načinom izagna iz Puље, bivši jur Latinom smoklo do košuље. H. Lucić 257. U ove jur strane, Latini gdi stoje. D. Rańina 78b. Ako Latini u stvareh ńih jezika kime svakčas govore . . . 162b. Prid ńim postupa mučenstvo koje Latini zovu ‚martirio'. B. Kašić, per. 94. Latini ti hfalu daju, Nimci tokoji gdi si bio. M. Gazarović 141b. Naskočiv Latine ńih grade naruži. I. T. Mrnavić, osm. 20. Kako se radjamo Hrvati ali Latini. ist. 86. Vrle Gote

Digitized by Google

i Slovine mi digosmo jur, da zbiju sve Rimjane i Latine u primorsku Dalmaciju. Ġ. Palmotić 1, 11. Ne čini razlikosti od Grka, Žudija, Latinina, Ilirika, Tudeška. I. Ančić, vrat. 124. Na Latine vojsku posla. P. Vitezović, kron. 142. A oženi dva nejaka sina s preko mora otud od Latina. Nar. pjes. vuk. 2, 180. — *često o Mlečićima.* Mi gospodinъ vojevoda Radosavъ i sin mi knezъ Ivanišъ dajemo na vidênьje vsakoomu človêku komu se podobaa i prêt koga lice ovь našъ listъ otvorenь dojde, ali bi prêd gospodina cara turskooga a ili prêd gospodina kraļa ugrьskooga a ili prêd gospodina kraļa Tvrьtka bosanskooga ili inooga Bošńanińa a ili gospodina srьpskooga a ili Latinina ... Mon. serb. 368. (1432). Ja, veliki vojevoda gospodinъ Stêpanъ daju na vidênьje vsakomu človêku malomu i velikomu prêdь koga se iznese sej zapisanьje naše otvorenno ali prêdь prêsvêtlêmь gospodinomь cesaromь rimьscêmь i kraļemь ugarscêmь ali prêdь caremь turscêmь a ili prêdь kraļa bosanskoga a ili inoga Bošńanina a ili prêdь gospodina srpskoga a ili Latinina ... stvori milostь gospoctvo mi, da je vidimo vsemu svêtu kako gradu Dubrovniku, knezu i vlastelom i vsoj opčinê dubrovačkoj ... potvrьdismo imь ... vsê i vsakoje poveļe ... 381—382. (1435) *(kod ova dva primjera Daničić dodaje:* ovdje se vaļa da misle Mlečići). To jest slavni i bojnički narod kojino je o hrabranstvu sta' svojih ruku hrabrenički*(h)*, a ne u noga zakovanstvu ko neskladno ńega para, kad Latinin ga ukara. J. Kavańin 241b. Vele ńemu mladi jańičari: ‚Ne budali, kneže Latinine' ... Car je ńemu tiho besidio: ‚Silna glavo, Latinine Pavle' ... And. Kačić, rasg. 172a. Latini se hoće začuditi, a onome srpskom odijelu. Nar. pjes. vuk. 2, 586. I u Mletku što bide Latina. 2, 545. Čudan adet bješe u Latina svadbovati rodu đevojačkom. 2, 548. Dok dođoše Mletku pitomome b'jelu dvoru bana Latinina. 2, 582. Podiže se dužde od Mletaka, pa on ide pod čador Stipanu, pa govori dužde Latinine. Nar. pjes. marj. 8. — *U ovome primjeru znači čovjeka čiji je jezik postao od latinskoga:* Erdeļani, Maurovlasi, crni i crļeni Latini. J. Kavańin 288b.

c. *čovjek što pripada rimsko-katoličkoj crkvi (može biti da je ovo značeńe postalo po katoličkome crkvenome jeziku još prije nego su se crkve razdijelile).* Što jestь dohodkъ otь Latinь, tosi da jestь crьkvi. Glasnik. 15, 307. (1848?). Jedan način kim se krste Grci, a drugim Latini. Naručn. 6b. Dviže se jedan blud od jeretičastva meju Grci i pride dari do Latinov. Transit. 187. Otci Greci i Latini istočne i zapadne crikve. Š. Budinić, sum. 11a. Ove riječi ni Latini ni Vlasi ne priobrnu u svoj jezik. M. Divković, nauk. 96b. Grkińa žena nek slidi raslog muža Latinina. I. Ančić, vrat. 219. Duhovnike s ńima ine i Latine i Slovine. J. Kavańin 100a. Govore Grci da posvećeńe, koje Latini čine, da nije dobro. J. Banovac, rasg. 222. Nigdi se ne naodi *(u nijednome saboru)* da se je ijedan u ovome protivio i govorio protiva Latinom. 224. Kakono Grci, tako i mi Latini. A. Kanižlić, kam. 1. Sveti oci i Grci i Latini. A. d. Costa 1, 18. Prvi *(Srbi grčke crkve)* sovu ftore *(Srbe rimske crkve)* ‚Latini'. D. Obradović, basne. 806. Šuńi okršćene glave, Latini su Hoti, Kastrioti. Osvetn. 8, 98. I pokupi Miridita ravna, pokraj mora sve Latine ļute. 4, 218. Kao što Ristjane Srbima ravna u Hercegovini Krstjane Latinima. F. Jukić, semļ. 48. Latini = rimokatolici. V. Bogišić, zborn. 644—645.

d. *u naj širemu smislu, čovjek iz zapadne Evrope (kod toga se može misliti i na vjeru što nije istočno-pravoslavna). i same primorce našega naroda ostali narod sove* ‚Latinima'. Prišьdьše Latinije i prêješe Cьsarь-gradь. Sava, sim. pam. šaf. 13. Balduin Konte od Fijandre bi prvi cesar Latinin u Carigradu. K. Pejkić 50. Oćemo li mi mirovat s mirom, Latinine nevjerni junače? Nar. pjes. bog. 160. Pak s' opremi, ode u Latine. kada dođe bijelu Leđanu ... Nar. pjes. vuk. 2, 133. Latini su stare varalice. 2, 136. I donese glave od Latina. 2, 476. Pobratime, ģine od Latina! 2, 519. Mudar kao Latinin. Nar. posl. vuk. 183. Hercegovci svakog Evropejca zovu Latininom. Magaz. 1868. 55. — Vьsaky gostь i trьgovьcь i Latininь. Zak. pam. šaf. 46. Kьdi prii Latininь Srьbina, da da Latininь Srьbinu polovinu Latinь a polovinu Srьbļь svedoke ... Gde komu daje Dubrovьčanинь svoj dobitьkъ komugode trьgovьcu, tere mu odь ńega u bьhь udritь, da se klьnê Latininь za tozi, da bude vêrovanь po zakonu. Mon. serb. 147. (1349). Da ga za to ne poište ni carstvo mi ni gospođa carica ni gospodinь kraļ da ini ni nitko odь vlastelь carstva mi, ni Grkь ni Latininь ni trьgovecь ni Sasinь ni ini nitko u zemļi carstva mi ... Spom. sr. 2, 23—24. (1356 *prepis.* 1362). Zakonь nê ni jestь slično da se Latininь za Srьbina odьklьne ni Srьbinь za Latinina, nu jestь zakonь kako to je u poveļi zapisano da je porota Dubrovčaninu ńegova družina Dubrovčanь. Spom. sr. 1, 8. (1395). Pak ne idi pokraj mora siňa, jer su česte u Latina straže. Nar. pjes. vuk. 2, 98. Posla zetu Miloš-Obilića u Latine da kupi harače. 2, 211. Odjaha ga gradu Dubrovniku, pa prodade ńega u Latine. 3, 94. Ode pravo k moru na krajinu u Latine vidat desnu ruku. 8, 471. Kad dođemo do Kotora grada, tu hoćemo, braćo, zapašiti baš Mehmeda mojega sinovca, nek pašuje i nek gospoduje, neka za to i Latini znadu. 4, 70.

e. Latinin, *kao prezime ili muški nadimak.* Knigu piše Jerko Latinine. Nar. pjes. vuk. 8, 297. Bogom brate, Šime Latinine! 8, 548.

LÀTINITI SE, làtinîm se, *impf. postajati Latinin (vidi* Latinin, c), *kao imperfektivni glagol prema* polatiniti se. — *U naše vrijeme.* Volio bih se turčiti oli latiniti. S. Ļubiša, prip. 138.

1. LÀTÎNKA, *f. žensko čeļade kao Latinin.* — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* Làtinâkâ. — *Od* XVI *vijeka (vidi kod* b), *a između rječnika u Mikaļinu* (‚Itala'), *u Belinu* (Latinka ‚fem.' ‚Italiano, d' Italia' ‚Italus'), *u Bjelostjenčevu* (Latinka, Talijanka ‚Itala'), *u Stulićevu* (‚mulier itala, latina' *iz D. Rańine), u Voltigijinu* (‚Italiana' ‚Italienerinn'), *u Vukovu* (1. ‚die Lateinerin' ‚Latina'. — 2. ‚die Italienerin' ‚Itala'. — 3. ‚frauenzimmer römischer religion'. — 4. ‚frauenname' ‚nomen feminae').

a. *vidi* Latinin, a. — *U jedinome primjeru* Manto Latinka *metaforički znači vilu latinske poezije (Virgilija iz Mantue).* Nigder se priminka Šibenskoj *(vili)* nahodi, van Manto Latinka. *u* Đ. Baraković, vil. 363. — *Ovaj primjer uprav amo ne pripada, jer odgovara značeńima pod* Latinin, a i b: U sinci od duba vile mnoge okolo vode sijahu (= siđahu) i u krilu jabuke iz duba po razlikih rukah trgane rasgledajući u ńe se gizdahu. i taj jedna koj naj pri u krilo se nadazrih, vidih da joj na prsih pismo zlatih slof dijaše LATINKA, i u ńe mnoge i mnoge jabuke dvojega jezika male i velike bihu *(alegorija: književnost latinska i talijanska).* P. Zoranić 69a.

Digitized by Google

b. *vidi* Latinin, b. Latinko gospoje *(metaforički o Italiji)*, oholi tvoj ures i dike te tvoje slove se do nebes. M. Vetranić 1, 82. Ljubav veliku jednojzi gospoji Latinci nošaše. D. Ranina 10a. Kako ga umori Livija zla Latinka. 80b. Mâ mila Latinka ljubka t' se viđaše. 102b. Bih Vilu *(Slovinku)* odpravi', u Zadru da poje... al' oni voliše Latinki pogodit, sramni su možebit jezikom svojime, ter vole govorit svaki čas tujime. Đ. Baraković, vil. 18. O nakazo, ljuska nepriliko, za te li su Latinke divojke? And. Kačić, razg. 172b. Na krilu mu Latinka, latinski mu govori. Nar. pjes. vuk. 1, 417. Prepade se Crnojević Ivo, te Latinci snasi progovara: ‚Snaho moja, Latinko đevojko . . .' 2, 557. Piše knigu Latinki divojki. Nar. pjes. istr. 1, 47.

c. *vidi* Latinin, c. Grk nek slidi Latinku ženu. I. Ančić, vrat. 244a. Da joj druge u svu zemlju nije, ni bijele bule ni vlahiće, niti ima tanane Latinke. Nar. pjes. vuk. 2, 228. Da se junak oženiti neću ni Latinkom ni Srpkinom mladom. 8, 95.

đ. *vidi* Latinin, d. Pa otide niz polje leđansko; gledale ga Latinke đevojke. Nar. pjes. vuk. 2, 145.

e. latinka, *vrsta puške (skovane u zapadnoj Evropi)*. No upali bijelu latinku, al' mu pusta ogań ne prifati. Nar. pjes. vuk. 4, 131. O ramenu zelenu latinku. 4, 325. Pobismo se š nima iz pušaka, jednu ubih puškom srmalijom, a ti drugu zelenom latinkom. 4, 328. Tanka puška zelena latinka. Pjev. crn. 181b. Latinci dade vatru živu. 246b. A na rame breške i latinke. Ogled. sr. 465. On latinku pušku dohvatio. 475. Đe je tvoja svijetla latinka? 207. Zaciktaše breške i latinke. Nar. pjes. mag. 1869. 115.

f. *ime žensko (vidi i u Vukovu rječniku)*. Latinka Maksina. Glasnik. 11, 3, 74. (1706—1707). Latinska. S. Novaković, pom. 78.

g. *ime ovci*. Bruvno. D. Hirc.

2. LÀTÎNKA, *f. neka biljka*. Latinka (ledinka?), Bellis perennis L. (Gospić), cf. Ledinčica. B. Šulek, im. 191.

3. LÀTÎNKA, *f.* žensko čeljade iz Latina; Latinanka. V. Arsenijević.

LATINKIN, *adj. koji pripada Latinci (vidi* Latinka, f). — XVIII *vijeka*. Mihat Latinkin. Glasnik. 11, 3, 79. (1706—1707).

LÀTÎNKIŃA, *f. vidi* Latinka. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu (uz* Latinka). Latinkińu seb' za druga nađe. Nadod. 151.

LATÌNLUK, *m. ime mahali u Sarajevu gdje su prebivali katolici. — Postaje od osnove* latin *turskijem nastavkom* lyk. U Saraj'vu hladno pije vino po varošu i po Latinluku. Nar. pjes. juk. 612. Prije došastja Eugeniova u Sarajevo, mnogo je kuća krstjanskih bilo, koji su svi š nime otišli preko Save, od kojih se u Sarajevu mahla Latinluk i sad zove. F. Jukić, zemlop. 32.

LATINOVCI, Latinovaca, *m. pl. ime selu u Slavoniji u okrugu požeškome*. Rasdjel. 128.

LÀTINOVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme*. Nikola Latinović. Nar. pjes. petr. 1, 853 *(među predbrojnicima)*.

1. LÀTINSKÂ, *f. (t. j.* zemlja), *vidi kod* latinski, 1, a *i* b.

2. LATINSKA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkome*. Zemlja pod vinogradom u Latinskoj. Sr. nov. 1875. 95.

1. LATÎNSKÎ, *adj. koji pripada Latinima; različna su značenja kao i kod* Latinin. — *isporedi* đački, a, *b). — Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* latinьskъ, *rus.* латинскій, *češ.* latinsky, *polj.* laciński. — *Između rječnika u Vrančićevu* (latinska zemlja ‚Italia'), *u Mikaljinu* (latinska zemlja, Italija ‚Italia, Ausonia, Vitullia, Vitalia, Hesperia'), *u Belinu* (‚latino' ‚latinus' 426b; ‚italiano' ‚italus' 421a; latinska zemlja ‚Latio' ‚Latium' 426b; ‚Italia' 421a), *u Bjelostjenčevu* (‚italicus'; latinska, talijanska zemlja ‚Italia, Antonia, Hesperia, Vitalia'), *u Jambrešićevu* (‚italicus'; latinska zemlja ‚Italia'), *u Stulićevu* (‚latinus, latius'), *u Voltigijinu* (‚latinska zemlja ‚Italia' ‚Italien'), *u Vukovu* (‚lateinisch' ‚latinus'), *u Daničićevu* (latinьskyj ‚latinus'; za ostatke starih Rimljana, i to Mlečiće; za vjeru rimsku).

1. *adj.*

a. latinus, *prema* Latinin, a. — *naj češće o jeziku, riječima, slovima, knigama, piscima*. U vanđelju nazarenskomu koje on *(sveti Jerolim)* prinesao jest u latinski vlaški jezik. B. Kašić, is. 74. Molitve bogoljubne iz latinskoga jazika istumačene. A. Georgiceo, nasl. 846. Krstjenje grškim jazikom zlamenuje opranje, i tako sveta crikva i u latinskomu jazику uzdrži rič grško zoveći ga ‚baptismus'. I. T. Mrnavić, ist. 120. Zove se misnik ‚sacerdos' latinskim jezikom. I. Ančić, ogl. 17. Djačkim aliti latinskim jezikom nasta se zvati Slavonija. P. Vitezović, kron. 51. Ovi sakramenat zovu Grci ‚eucharistia', a u jezik latinski zlamenuje ‚bona gratia'. J. Banovac, razg. 221. Misnici naroda našega koji se latinskim jezikom ne služe. B. Pavlović 8. Na 1446 Vilemiro Vladmirović bi biskup od Kresovije i u jeziku latinskomu i grčkomu puno naučan i razuman. And. Kačić, razg. 192. Diploma u latinski jezik ovako počimlje . . . 814. — *u ovome primjeru* latinsko *srednega roda znači: latinski jezik*. Glas je, Bandur da pismati iz grčkoga u latinsko riječ (riječ' *mj.* riječi?) obranom još preobrati djelopravlje bizantinsko. J. Kavanin 180b. — I u latinske riječi i slova svako pismo činit *(sic)* umihu; nijedan kanče sad to ne umi. 96a. Rič ‚satir' dohodi od latinske riči ‚satyra'. M. A. Reljković, sat. A4a. Načiniše na zidu svrhu zdenca ovaj nadpis latinskima ričma: ‚Ex puteo hic aquas' *itd.* H8b. — Pisaoci riječi naše pišu latinskijem slovima . . . R. Gamanić A3a. Tijem slovima mi se ne služimo neg slovima latinskijema. A4b. Ova je pjesma prvi put naštampana 1774 godine u putovanu ‚Fortisovom' po Dalmaciji i to latinskijem slovima. Vuk, nar. pjes. 3, 527. — 4 povelje, . . . dvije latinsci a dvi srbpscije. Mon. serb. 107. (1333 *u poznijemu prijepisu*). Razumnici stari jazika grčkoga i hitri pismari pisma latinskoga. Đ. Baraković, vil. 72. ‚A' slovo drugo *(u ‚Zadar')* pak u sebi ni mane latinske knige zrak i slovo prvane. 100. Svojim djelom latinskime grijeh prikrati. J. Kavanin 97a. Ovu mi prediku bi potriba od polovice skračati mnogo . . . zato, ako ćeš ju cilovitu, uzmi iz latinske, ondi je cila. F. Lastrić, test. ad. 64. — Pisci izvanski, grčki, latinski. J. Kavanin 116a. — *U ovijem primjerima znači što i* rimski: *(Govori Kajfa)*: Nijesmo moćni mi nikoga na smrt sudit, drazi moji; sudca u ruci latinskoga smrt i život krivijeh stoji. Ġ. Palmotić 3, 75a. Ovi puci . . . do malo iza preminutja Benediktova iz strana sjevernijeh sunuše se s jednom poplavicom od oružja više latinske kraljevine. I. Đorđić, ben. 117. *tako i u ovome primjeru* Latinska *(zemlja) može značiti rimsko zapadno cesarstvo*: U istoku niki carevaše, po Latinskoj niki kraljevaše. Nadod. 11.

Digitized by Google

b. italicus, *talijanski, prema* Latinin, b. Što pišete za one koji su čeljadь prodavali tamo na drêvêhь . . . mnogo smo trudili . . . posilaje zaručaje na sve strane koliko se je naša mošть prostirala da se ne prodaju; jer s toga bêše prirokь rusaga a i namь po latinьscêhь mêstehь gdê govorahu: ‚Bosna prodaje ļudi a tamo je Bosna blizu vasь a toj ste vьse jedno'. Spom. sr. 1, 146. (1419). A ili prêdь gospodu srьpьsku a ili prêdь gospodu bosanьsku a ili prêdь gospodu latinsku *(jamačno = mletačku)*. Mon. serb. 388. (1437). 391. (1438). Zov' France kraļa, pak zov' i Inglitere, . . . Čehe zov' i Ugre, . . . zov' latinske kneze . . . M. Marulić 242. Ter osminaesti dan stavismo nogu van na latinske kraje. P. Hektorović 73. U latinskoj zemļi. B. Gradić, djev. 140. Pjesni razlike Dinka Raňine . . . u kojih on kaže sve što se sgodi mu stvoriti kroz ļubav stojeć u gradu latinskom od Zangle. D. Raňina 1a. Gradu moj, ki se mož' s tvojima vridnosti takmiti k latinskim mnozima. 78b. Prinesoh iz latinskoga pastijersku pripovijes Tassovu. D. Zlatarić v. U latinskoj zemļi. 84a. Po sve kraje države latinske. A. Gučetić, roz. mar. 18. Iz Milana držav latinskih mesta. F. Glavinić, cvit. 28b. Vnogi kloštri toliko u latinskoj, koliko u franeškoj zemļi pusti stahu. 51b. Gore ke latinsku od franačke razdiļuju zemļu. 318b. U Asisu od Umbrije, latinskih držav mistu. 333a. Plemstvom more se takmiti s latinskijem gradovima. J. Kavańin 193b. Kad latinsko vino piše *(Francusi)*. V. Došen 54b. Uzvišuje i zemļa slovinska, još i lipa država latinska brez pristanka Marulu divojku. And. Kačić, razg. 174b. Pa odoše Mletku latinskome. 2, 516. Neka kupi svu latinsku *(mletačku)* silu. 2, 559. O moj taste, dužde od Mletaka, kupi vojsku, svu latinsku zemļu. 2, 565. Ļuto cvili Đurađ Čarnojević u Mlijetku gradu latinskome u tavnici kraļa latinskoga. 2, 568. Dobro, majko, u zemļi latinskoj, jesam, mati, curu isprosio u onoga bana od Mletaka. 2, 578. Otidoše u zemļu latinsku dok dođoše Mletku pitomome. 2, 582. Preko mora u zemļu latinsku. 3, 286. Treći đerdan od latinskih rušpi. 3, 439. I hiļadu latinskih cekina. Nar. pjes. juk. 314. — Latinska *(zemļa) znači Italiju*. Dojde Karlo nikoji Solenka iz Latinske, il' je iz daleka. M. A. Reļković, sat. H2b. U Latinsku pošao. S. Tekelija. let. 119, 6.

c. catholicus romanus, *rimokatolički, prema* Latinin, c. Latinьskymь ijereomь. Stefan, sim. pam. šaf. 2. Latinьskoje krьštenije. 2. Jeresь latinьsku. Zak. duš. pam. šaf. 29. Vêru latinьskuju. 29. Popove latinьsci, koji su u Šikļi, tere drьže vinograde baštine, da daje vsaki popь čьbrь vina crkvi (arhanđelovoj u Prizrenu. Đ. Daničić). Glasnik. 15, 287. (1848?). Učini se koncilij za složiti crikvu grčku z latinskom. F. Glavinić, cvit. 218b. Budući da meu trieset i šest župih izvanskih samo jest jih osam od latinskih. M. Bijanković 108. On nasija prav nauk grčki i latinski Basilski u sbor glasoviti, kim kti odmetstvo predobiti. J. Kavańin 177a. Toliki sabori koji su bili toliko u grčkoj koliko u latinskoj zemļi. J. Banovac, razg. 224. Od crkve latinske iliti rimske. A. Kanižlić, kam. 1. Sjutradan po latinskomu vodokrstju. And. Kačić, kor. 470. Po svoj crkvi zapadńoj latinskoj. A. d. Costa 1, 127. U crkvi latinskoj. M. Dobretić 85. Da im nema lica ni oblika u svu srpsku zemļu i latinsku. Nar. pjes. vuk. 2, 586. Jesi l' čuo latinsko Primorje, kod Primorja rišćanske Kotare? 3, 120. Svu gospodu srpsku i latinsku. 5, 427. K latinskome gradu Dubrovniku. Pjev. crn. 181a. I Mirdite što se krste krstom latinskijem. Osvetn. 3, 62.

d. occidentalis, europaeus (?), *prema* Latinin, d. Dve tepsije latinskehь foramь. Mon. serb. 408. (1441). 27 lažicь i 9 badaļakь . . . 2 težje latinьske forme . . . Spom. sr. 2, 100. (1441). Kad se ženi srpski car-Stjepane u Leđanu gradu latinskome u latinskog kraļa Mijaila. Nar. pjes. vuk. 2, 182. Kako care ode po đevojku na daleko u zemļu latinsku. 2, 187. Pa otrča drumom za svatovi sa šest stotin latinskih katana. 2, 150. *(Knez Lazar)* knigu šaļe gospodi latinskoj, u knizi im ovako besjedi: Čujete li, gospodo latinska? pustite mi mog zeta Miloša, podajte mu od zemļe harače. 2, 214. Peul bio u zemļi latinskoj, te kovao svijetlo oružje. 3, 280. Ostre ćorde kova latinskoga. 3, 319. — *Vaļa da i ovo amo pripada:* Latinski, fino, gospodski: ‚Dala mi je latinskoga cvića' (karanfila, ļubice itd.). M. Pavlinović.

e. na làtînskû *stoji adverbijalno kao* latinski *kod* 2. *a) vidi* a. Na latinsku ‚latinamente; latine'. A. d. Bella, rječn. 426b. — *b) vidi* b. Na latinsku ‚all' Italiana' ‚italice'. A. d. Bella, rječn. 421a. — *c) vidi* c. Sve kuće od ovoga plemena *(Kačića)* drže svetoga Ivana za svoga braniteļa; . . . oni u doňem primorju slave ga na latinsku po našemu božiću. And. Kačić, kor. 470.

f. *kod mjesnijeh imena u Srbiji.*

a) prema snačeńu kod a. Latinske Kule, Latinski Grad, *rasvaline u okrugu crnorječkome.* M. Đ. Milićević, srb. 880. — Latinski Grad, *ruševine u okrugu niškome.* Od grada se poznaju samo okolni zidovi. taj je grad čuvao ‚Latinski put' koji je u staro vreme išao od Niša tuda na Belu Palanku . . . Seļaci vele da je i onaj grad i to korito gradio nekakav ‚Latinski Car'; ali imena tome caru niko ne zna i ne pomiňe. kraļ. srb. 17.

b) prema snačeńu kod c. U selu Gradńi *(u okrugu vranjskome)* imaju temeļi od nekake crkve koju seļaci zovu ‚Latinska Crkva' . . . ‚Latinska Manastirina' u selu Drenovcu, ostaci od neke stare zidine . . . M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 284—285. — Između Vučinca i Dobrotića *(u okrugu topličkome)* ima jedna crkvica koja se zove ‚latinska', a oko ńe je grobļe. kraļ. srb. 375.

2. *adv.* làtînski. — *Između rječnika u Mikaļinu* (‚italice'), *u Belinu* (‚latinamente' ‚latine' 426b), *u Bjelostjenčevu* (‚italice'), *u Stulićevu* (‚latine').

a. *vidi* 1, a. Primismo jedanь listь odь vaše prijazni *(od Hrvoja)* koji bêše pisanь latinьski. Spom. sr. 1, 66. (1405). Za više sviditeļstvo mojomь rukomь latinski upisano kako niže udrži. ‚Ego Balsa' *itd.* Mon. serb. 503. (1467). Pisanь vьlêtь 6979, nojevra 4 a pakь kako se latinski razumê, odь roždьstva Hristova 1470, nojevra 4. Mon. serb. 514. (1470). Život svetih izpisan grčki, latinski, . . . F. Glavinić, ovit. xix. Virovańe latinski iz grčkoga zove se ‚symbolum'. J. Filipović 1, 50a. Maģi, to jest mudraci, bili su kraļi, ako i ne veli ivanđeļe latinski pisano. F. Lastrić, test. 59. Koja zato latinski se zove dan gospodinov, a naški sovemo nediļa. ned. 124. Zato oni Babilonsku kulu staše zidat, . . . međuto jim Bog odluku smete i jezik jim jedini pomete na taj način da u šest jezika govoriše; . . . jedan ište da mu kreča dadu, drugi pako latinski ne znadu, nego vodu do ńega donesu. M. A. Reļković, sat.

Digitized by Google

K7a. Koji se trudio oko prevođeńa riječi na ńemačkí i na latinski. Vuk, rječn. predg. III.

b. *vidi* 1, b. Slovnik u komu izgovaraju se riječi slovinske latinski i djački. J. Mikaļa, rječn. I. Ne samo djački, nego i latinski al'ti talijanski. predg. Na krilu mu Latinka, latinski mu govori. Nar. pjes. vuk. 1, 417. Al' Tadija riči razumio, i latinski poče govoriti: ‚O Seńani, žalosna vam majka!' Nar. pjes. marjan. 62.

2. LÀTÎNSKÎ, *adj.* koji pripada selu Latinu. V. Arsenijević.

LATÍNSTVO, *n. osobina onoga što je latinsko (u rječnicima: latinski jezik).* — *U Belinu rječniku:* (‚latinità' ‚latinitas' 426b) *gdje se naj prije nahodi, u Stulićevu* (‚latinitas'), *u Voltigijinu* (‚latinità, latinismo' ‚latein'). A katoličtvo je latinstvo. M. Pavlinović, razg. 13.

LATINŠĆICA, *f.* (oko Zagreba) talijanski kukuruz koji se od skora sije po našim krajevima. Đ. Daničić.

1. LATÍŃANIN, *m. Latinin.* — *U jedinome primjeru (našega vremena) rimokatolik.* Osim što ga ištu Latińani. Osvetn. 6, 31.

2. LATÍŃANIN, *m.* čovjek iz sela Latína. V. Arsenijević.

LATÍŃÂNKA, *f.* žensko čeļade iz sela Latina; Latinka. V. Arsenijević.

LÀTÎRNA, *f. fenêr, lat.* laterna. — *Na jednome mjestu* XVIII *vijeka.* I zalagao u tovirne svijetńak, crvić za latirne. J. Kavańin 164a.

LÀTITI, lâtîm, *pf. uhvatiti, uzeti (brzo ili na silu), spopasti, zgrabiti.* — *Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* lâtî). — *Nepoznata postańa.* — *Od* XV *vijeka (vidi predzadńi primjer kod* 1, a, *a)), a između rječnika u Mikaļinu* (latiti, popasti, uhititi ‚prehendere, apprehendo, capio, sumo'), *u Bjelostjenčevu* (latim, v. popadam), *u Stulićevu* (‚celeriter abripere, capere, sumere'), *u Vukovu* (‚schnell ergreifen' ‚arripio').

1. *aktivno.*

a. *subjekat je čeļade ili što se misli kao čeļade.*

a) objekat je čeļade. Da mene krudelo židovski puk lati. M. Marulić 174. Ukladali bi se u pru protiva ļudem crikvenim lateći jih. Š. Budinić, ispr. 183. Dopusti da ga jimaju latiti. F. Vrančić, živ. 22. Otiđe sluga ovi neharni i nađe jednoga druga svoga, koji mu dužan bijaše samo 100 groša i lativši ga pokazivaše kao da će ga zadaviti. F. Lastrić, od' 288. Vojnici... udiļ veseli ga latiše *(Isusa).* test. 116b. Nikakav čovik lativši ga, rva se š ńim. 368b. Isus dakle budući poznao, kako bi došli da ga late i učine ga kraļem, uteče. ned. 160. Čuvši ovo ńegova gospoja... lati dva sinčića, te s dicom otiđe... 107. Djavao lativši onoga i s dušom i tilom odnese u vičńe muke paklene. 332. Djavao lati ju da ju izvuče iz grada. svet. 179a. Latite vi Katu ter ju spropejajte. Nar. pjes. istr. 6, 19. — *Može se izreći akuzativom s prijedlogom za dio tijela ili udo što se osobito uhvati kod objekta.* Lativši za ruku toga nesrićnoga, učini da zdrav ustade. Blago turl. 2, 130. Onda ga *(žensko dijete u ńekoj igri)* jedno lati za noge, a drugo za glavu, kao da ga ponesu. Vuk. nar. pjes. 1, 496. — *Metaforički (prevariti, uloviti). (Djaval)* lati Adama i Ęugu v raji zemaļskom. Kolunićov zborn. 247. Čine podzglavnice pod glavu vsega urastenja za latiti duše. Š. Budinić, sum. 127b. ezech. 13, 18.

b) objekat je životińa. Ku *(košutu)* latit želeći dugo vrime trujah. P. Zoranić 11a. — Ne boj se, nego lati tu ribu za žvale, izvuci na suho, rasparaj ńu. F. Lastrić, ned. 222.

c) objekat je što neživo. Judita mač lati. Đ. Baraković, jar. 77. Latiše kamenje i bili bi ga još ondi kamenovali. F. Lastrić, od' 205. Martin, lativši mač, razriza na pole svoju kabanicu. 376. Lati svoju lučaricu. ned. 75. Imajući sud uļa ili pomasti drage, lativši ńim gasi oni smrad i ogań. 178. Rasrdi se i lativši, satr vas sud. 220. Lativši nož dijete zakla nekršteno. 401. Lati ovi list, pridade slugi. svet. 92b. Nikone lativši jedan štap otira ga. M. Pavičić 21. Lativši glavńu goreću, tom zatira tu paklenu nakazan. Blago turl. 2, 167. Što je muško latilo oružje. Osvetn. 5, 34. Lati čašu i pij. Doña vojna Krajina. *(Ko je zabiļežio?)* — *Može se izreći kako se objekat uzimļe.* Lopate koje momci obirućke late. J. S. Reļković 420. Pa u ruke lati ģeverdara. Nar. pjes. vuk. 4, 52. Golu sabļu u ruke latio. Ogled. sr. 184. — *amo može pripadati i ovaj primjer:* Ńemu oni pogani nauk donosaše na pamet i na jezik običajne psovke, al' je latio jezik zubi te grize. F. Lastrić, ned. 78.

d) objekat je što umno. Sêlni late i hêtaju kraļevstvo nebesko. Š. Budinić, sum. 97a.

e) bes objekta, kod toga može jednako glagol biti prelazni. Lati, nije svatko mati. (Uzmi što ti se daje, jer nije svatko mati da ti da ono što je naj boļe). Nar. posl. vuk. 168. — *Ili je glagol neprelazni, te mješte objekta ima akuzativ s prijedlogom* za. I ti s ńima lati za oružje. Osvetn. 2, 155. — *isporedi* 3, b.

f) mješte objekta ima infinitiv; u glagola je latiti *onda drugo značeńe: početi, nakaniti se.* Al' kad gazda esapiti lati, al' se ńemu ni polak ne plati. M. A. Reļković, sat. E7a. Kućnik vaļa da znade alate, kima radit poslenici late. J. S. Reļković 16.

b. *subjekat je ruka; primjer je u prenesenome smislu.* Ako naoštrim kako muńu mač moj i lati sud iliti pravdu ruka moja. F. Lastrić, ned. 92.

c. *subjekat je životińa.* ‚Ne padoše na semļu' veli s. pismo ‚dok ji latiše lavi i sve kosti ńiove satrše'. F. Lastrić, test. 200a. Dođe lav i lati ovna... dođe medvid, lati drugoga... ned. 75. Putnik smion udrit i ščekati, a koń smrvit što poda se lati. Osvetn. 4, 82.

d. *subjekat je što neživo.* Prostrta je mriža da lati lovinu. M. Marulić 178.

e. *subjekat je što umno.* Prije nere te lati svita uvridjenje. I. T. Mrnavić, mand. 50. Pri ner nas zlo lati mi zlo propudimo. osm. 125. I debelu *(ovcu)* nemoć prije lati. J. S. Reļković 363. Jer ga posli drugi posao lati. 89.

2. *pasivno.* Gdi ću laćen biti tere na smrt pridan. M. Marulić 172. *(Isukrst jest bil)* na skončanje laćen, vezan i popeļan za umriti. Starine. 17, 287. (1555). Ako mi budemo latjene od ńih... F. Vrančić, živ. 56.

3. *sa* se, *refleksivno, značeńe je slično kao kod aktivnoga glagola.* — *Između rječnika u Vukovu* (n. p. posla, koña ‚ergreifen' ‚adgredior'). — *Što je objekat kod aktivnoga glagola stoji:*

a. *u genetivu (naj običnije).* Tujega se late. M. Marulić 141. Meni vočka trećeg lita cvate, kad se grane dobro debla late; ako li je prifat ponejaki, četiri pet on dočeka svaki. J. S. Reļković 147. — *Naj češće je u genetivu kakav posao, n. p.:* Za ovim nas uči da nijedan čovik nima se ovoga latiti i na ovo se postaviti nač nî od Boga pozvan ni postavļen. Postila. N4a. On se štag d i većega lati. M. A. Reļković, sat.

Digitized by Google

C4b. Dosta zamršen posao koga sam se latio. Đ. Daničić. rad. 20, 155. Meku, na koju bi navabili sve da se skupa late rada. M. Pavlinović, razg. 65. Ter se svojih latite poslaka. Osvetn. 6, 21. — *slično je i ovdje:* Te sakupi do trideset druga i lati se druma širokoga. Nar. pjes. vila. 1866. 488.

b. *u instrumentalu (o poslu) s prijedlogom* za. Ter žestoko za poslom se late. J. S. Reļković 2.

c. latiti se rukom u *gep. dosegnuti.* Use s' lati rukom u gepove. Nar. pjes. krasić. 1, 15.

LATKA, *f. vidi* 1. ladica (?). — *U Stulićevu rječniku:* ladka ‚lebes, cacabus, ahenum, caldarium' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara. — nepouzdano.*

LATKOVAC, Latkovca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kruševačkome.* K. Jovanović 126.

LÀTKOVIĆ, *m. prezime (sprijeda je jamačno otpalo* v, *te bi uprav glasilo* Vlatković). — *U naše vrijeme.* Što bi Stanko Turak promašio dočekuje Latković-Jovane. Nar. pjes. vuk. 4, 190. Latković. Schem. zagr. 1875. 213. 265. Schem. diac. 1877. 68. Latković, prezime. Srp. nov. 1880. 750. — *I kao mjesno ime (uprav* Latkovići *koje vidi).* K. Jovanović 103.

LÀTKOVIĆI, *m. pl. ime selu u Srbiji u okrugu valjevskome.* M. Đ. Milićević, srb. 408. — *vidi i* Latković *pri kraju.*

LÁTÔV, látova, *m. carinik, čovjek što pregleda i čuva carinu i prijevoz. — Od maǵ.* látó. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ‚der überreiter (aufseher bei der mauth und bei der überfuhr,' ‚portitoris genus'. I doneo baruta u velikoj čuturi u kojoj su austriski latovi mislili da je vino. M. Đ. Milićević, pomenik. 5, 735. Van s nasapa žene se cirliču, a latovi: ‚Drž' se, Mujo!' viču. Osvetn. 4, 35. Latov, carinski nadglednik ‚zoll-aufseher'. Jur. pol. terminol. 662.

LATOVIĆ, *m. prezime. — U narodnoj pjesmi* XVIII *vijeka.* Lov lovio Latović-Ivane. Nar. pjes. bog. 301.

LÁTOVLEV, *adj. koji pripada latovu. — U Vukovu rječniku:* ‚des überreiters' ‚portitoris'.

LÁTOVLEVICA, *f. latovljeva žena. — U Vukovu rječniku:* ‚die überreitersfrau' ‚uxor portitoris'.

LÁTOVLEVIĆ, *m. prezime (po ocu latovu?). — U naše vrijeme.* Dođe k sudu Milivoj Latovljević. Glasnik. II, 1, 182. (1808). Latovljević. D. Avramović 185.

LÁTOVSKÎ, *adj. koji pripada latovima. — U Vukovu rječniku:* ‚überreiter-' ‚portitorum'.

LÀTRIJA, *f. djelo kojijem se časti Bog (vidi* klańati, 3, b, *b)). — Od grč.* λατρεία. — *Od* XVI *vijeka.* Ka rič je latrija? Odgovara sveti Toma... činjenje ko se ima čin*(i)*ti Bogu samomu a ne inomu stvorenju. Korizm. 14b. Jeda se jest poklonil inomu nego Bogu latrijom. Š. Budinić, ispr. 54. Bogu latrijom to jest naj višńom časti *(imamo se klańati).* B. Kašić, zrc. 39. Latrija reći će naški bogočašteńe. J. Banovac, razg. 76.

LÀTÛN, latúna, *m. žuta mjed, pirinač. — Od tal. mlet.* laton *(isporedi i franc.* laiton; *u književnome talijanskome jeziku* ottone). — *U jednoga pisca Dalmatinca* XVII *vijeka.* Dva kandilira od latuna. M. Bijanković 88. — *I u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

LATVICA, *f. ime selu u Srbiji u okrugu užičkome.* K. Jovanović 162. — *S istijem se imenom pomińe mjesto prije našega vremena.* Latvica. S. Novaković, pom. 136.

LÀUD, *m. vidi* Laudan. — *U Vukovu rječniku:* (stajaće, a kad što pripovijedaju o ńemu, onda kažu ‚Laudan') ‚der general Loudon (lies Laudon)' *s primjerom iz narodne pjesme:* Među ńima Laud ǵenerale.

LÀÙDÂN, Laudána, *m. uprav* Laudon *(piše se i* Loudon), *prezime austrijskome maršalu* XVIII *vijeka. — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (cf. Laud). (1757) biļ načalnikь u vojski kraļičinoj Laudanь i Nadaždija, veltmaršali. Glasnik. 20, 17—18 *(u rukopisu crkvenome* XVIII *vijeka).*

LAUDÁNOV, *adj. koji pripada Laudanu. — Kod imena mjesta u naše vrijeme:* Laudanov Šanac *u Srbiji u okrugu biogradskome. — Između rječnika u Vukovu:* Laudanov, n. p. šanac (na Vračaru) ‚des generals Laudon'. Ńiva iza Laudanova Šanca. Sr. nov. 1863. 204. Ńiva do Šanca Laudanovog. 1872. 440.

LAUDÁNOVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Stanoje Laudanović. Rat. 383.

LAUDANT, *m. vidi* Laudan. — *U rukopisu* XVIII *vijeka pisanome crkvenijem jezikom.* Laudantь i Nadaždija, veltmaršali,... Laudant veltmaršalь... Glasnik. 20, 18.

LAUDON, *m. vidi* Laudan. — XVIII *vijeka.* Ne dočekaš ļutog Laudona. J. Rajić, boj. 20.

LÀUR, *m. lovor, lovorika. — Tal.* lauro. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka.* Petro i Dmitrić Nikola, kruńeni laurom igraju u kola. N. Naļešković 1, 318.

1. LÀURA, *f.* Laura, *ime muško (talijansko).* P. Budmani. — *isporedi* 2. Lavra.

2. LÀURA, *f. vaļa da je isto što* 1. lavra. — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena, kao mjesno ime.* Bijela je vila dozivala iz Laure turske kalaure. Pjev. crn. 26a.

LAÙRATI, laùrâm, *impf. jamačno od tal.* lavorare, *truditi, pa u prenesenome smislu, biti, tući. — U narodnoj zagoneci našega vremena, a po ńoj u Vukovu rječniku* (laùrâ, u zagoneci: Pendo visi, pendo žja, tendo pendo laura). Pendo visi, penda (pendo. Nar. zag. nov. 59) zja, pendo pendu laura. Srp. nar. prip. vuk. (1897) 361. *odgonetļaj:* zvono i zvečak. 397.

LÀUŠ, *m. ime muško, maǵ.* Lajoš ‚Ludwig'. — *isporedi* 2. Lajuš. — *Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu:* Laušь, po maǵarskom ‚Lajos' ‚Ludovicus': ‚Laušь kraļь' maǵarski 1400. M(on. serb). 248. (Spom. sr.) 39. i drugi kraļ maǵarski kojega ‚ubi na Muhaču carь Sulimanь. 1526. (Okáz. pam. šaf.) 83. cf. Lovušь. — Listi kraļa Lauša i kraļice Marije. Mon. croat. 203, (1513). Po zapovidi Lauša kraļa ugarskoga. 258. (1552). Gdi tvoj stric, primudri Lauš, crļen klobuk prija. H. Lucić 285. U ńih *(bugarkińah)* jošte vas svijet puni glas i bojna djela slovu od Lauša, ki se kruni u Budimu i Krakovu. I. Gundulić 313—314. Janko i Lauš od svijeh bjehu samo ostali jošte živi. 378. Lauš sin kraļa boemskoga. G. Palmotić 2, 160. Gdi si, Laušu, druže smioni? 2, 229. Lauš koji zagrļenu na štit drža s Vislom Savu. J. Kavańin 262b. Ona ńemu porodi Lauša i Matijaša. Nar. pjes. bog. 69. Laušь. S. Novaković, pom. 73. Besedi ńojzi Lauš ban. Nar. pjes. vuk. 1, 593. ‚Lauš se banu poklańa' (mjesto: ‚Lauš-banu se poklana'). Vuk, nar. pjes. 1, VIII.

LAUŠA, *f. žensko ime prema muškome* Lauš.

Digitized by Google

— *Prije našega vremena.* Lauša. S. Novaković, pom. 73.

LAUŠAN, *m. ime muško, vidi* Lauš. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Kad Laušan na Kosovo pade. Nar. pjes. petr. 3, 826.

LAUŠEVIĆ, *m. presime (po ocu Laušu).* — *U naše vrijeme.* D. Avramović 240. 256.

LAUŠIJE BRESJE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkome.* Ńiva u Laušijem Bresju. Sr. nov. 1872. 658.

LAUT, *m. vidi* leut. — *Po ńem.* laute. — *Na jednome mjestu* XVII *vijeka.* Tubel *(zmisli)* zpevanje, citare, laut i ostale igre. P. Vitezović, kron. 1.

LAUTARI, *m. pl. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdije|. 44.

LAUTEVCI, Lautevaca, *m. pl. mjesno ime.* — *Prije našega vremena.* Lautevci. Spom. stoj. 185.

LAUTOR, *m. ime muško.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* I prosi je Lautore devere ... Nar. pjes. vila. 1867. 18.

LÀUŽA, *f. u Vukovu rječniku:* vide alauža.

1. LÀV, *m.* Felis leo L., *posnata svijer.* — *isporedi* laf, arslan. — -a- *stoji mj. ńegdašńega* ь. — *Riječ je praslavenska* (lьvъ), *isporedi stslov.* lьvъ, *rus.* левъ, *češ.* lev, *poj.* lew. — *Došlo je iz germanskoga jezika, isporedi stvńem.* löwo, *nvńem.* löwe; *germanska je riječ postala od lat.* leo, *a ova od grč. λέων, što je po svoj prilici došla iz hamitsko-semitskijeh jezika.* — *Naš prosti narod jamačno misli da je* lav *istoga korijena* la *od kojega je i* lajati *(isporedi* 8. lav, 1. lava, lavež), *vidi:* Tad salaja devet ļutih lava. Nar. pjes. vuk. 2, 305. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚leo'), *u Mikaļinu* (lav, zvijer ‚leo'), *u Belinu* (‚leone' ‚leo' 433b), *u Bjelostjenčevu* (v. oroslan), *u Stulićevu* (‚leo'), *u Voltigijinu* (‚lione' ‚löwe'), *u Vukovu:* ‚der löwe' ‚[Felis] leo [L.'; cf. arslan]; *u Daničićevu* (lьvь ‚leo'). — *U množini se može umetnuti* ov *ili ne. na jednome mjestu* XVI *vijeka ima gen. pl.* lavi: Kon tebe ni sada ni vukov ni lavi primrlih od glada. H. Lucić 252.

a. *uopće.* Rikasta jakože lьva. Stefan, sim. pam. šaf. 21. Kričaše kako lav. Korizm. 19a. Človik bude izjiden od jednoga lava. 82b. Ako vidiš *(u snu)* da lav trči, toj prilikuje opravļenje. Zborn. 184a. Koje bi *(dvi žalosti)* gorskoga umoril' još lava. P. Hektorović 71. Jak zvijeri kad tjera po gori srdit lav. D. Ranina 15b. Bješe meu lavi. M. Divković, nauk. 47a. Tijekom stižem srne plahe, snagom rvem lave ohole. I. Gundulić 136. I lav mnokrat u planini pića ostane drobnijeh ptica. 501. Lav oholi svakčas zlatnom grivom stresa. 555. Izajde kako Danijel iz jame lavov. F. Glavinić, cvit. 89b. Vas vijek zdrži lav očinu ćud i narav. G. Palmotić 2, 494. Bacani lavom. M. Radnić 10a. Bi mu data smrt od jednoga lava. 187a. Bojeći se od naglosti nemile lavov. A. Vitaļić, ist. 23. Sretit će ga zvijerje i lavi. J. Kavańin 8a. Nu i lavi isti ļube, mehka a suza stijenu dube. 40a. Omrtvomu medvjed prašća, lav prostrta ne rastrese. 77a. Bi Danijel bačen u jamu među lave. J. Banovac, pripov. 20. Jaše na lavu. (Z). Poslov. danič. Lav neće mrcine. V. Došen v. Ili lava koji riče. 15b. Nit' lav uvik srdit reži. 72a. Da je na vam pasja glava, i za vami rep od lava. 173a. U jamu lavsku u kojoj biše sedam lava. And. Kačić, kor. 303. Lave i medvide. Ant. Kadčić 87. Iļada muha ne more učiniti jednoga lava. M. Dobretić 285. Mrav pred lavom postavļen. J. Rajić, pouč. 1, 21. Lavovi ako su i kipeli ot jarosti ... 1, 50. Ránila devojka lava i labuda. Nar. pjes. vuk. 1, 279. Oko kopļa devet dobri końa, a pored ńi devet ļuti lava, tad zavrišta devet dobri końa, tad salaja devet ļuti lava. 2, 305. Lavica jedno okoti, ali lava. Nar. posl. vuk. 165. Na kapiji stoje dvanaest lavova i čuvaju grad. Nar. prip. vuk.[2] 239. — *U basni.* Raskaja se lьvь o poslani*(ji)* jego ... Jako vidě jego lavь ... Stefanit i ihn. star. 2, 271. Nije ortaštvo s lavom imat, sam jer dobit svu će primat. J. Kavańin 251a. — *Čeļade ili što se misli kao čeļade isporeduje se s lavom ili radi bjesnoće i krvoločnosti, ili radi junaštva i snage.* Kako 1 lav jadovit. Korizm. 45a. Suprotivnik vaš djavao kakoto lav revući obhodi. N. Rańina 148b. 1petr. 5, 8. Kao lavi iđau na mene. I. Ančić, vrat. 41. Neprijatelji sa svih strana reže kako lavi. P. Posilović, nasl. 200a. Baba gora od kuge i od lava. V. Došen III. Pomamni kao lavi. 59a. Odoru mu svu do krpe kano lavi iskidaše. 124a. Lavom srdbu nek ostavi *(poglavar).* 281a. Usrnuše kano lavi strvni. Osvetn. 4, 35. — Ovdje trjeba učinit srce od lava a obraz od zle žene. M. Držić 306. Nisu tice sokolovi sivi, no uskoci kano lavi živi. Osvetn. 8, 56. — Prija upućeńa bijaše *(Bog)* kao žestoki lav. J. Banovac, razg. 187. Zdrav kao lav. Nar. posl. vuk. 89. — *Mali kip ili ures nalik na lava.* Lavь jedanь srebrьni pozlaćenь a jestь u ńemь jedanadesete unačь i tri akьsađe. Spom. sr. 2, 49. Lavь jedanь od bisera a jestь u ńemь dvě unče i dva akьsađa. 50. (1406). — *kao nakit kod vesa.* Jel' ti druga vezen jagluk dala? ja sam ti ga i ļepšega dala, što na ńemu tridest i tri lava... Nar. pjes. vuk. 1, 197. *vidi i kod* b.

b. *mletačka je republika imala kao znameńe i grb krilatoga lava (svetoga Marka), te u prenesenome smislu* lav *često znači mletačku vladu.* Komu hoće slava sluti mnoga lita pod kreļuti lava. Đ. Baraković, vil. 40. Još Dubrovnik s davńom krunom stoji cjeć vjere u slobodi među lavom i drakunom. I. Gundulić 389. Još sred usta ļuta zmaja i nokata bijesna lava oko tebe *(Dubrovniče)* s oba kraja slovinska je sva država. 390. Morski lav se k ńemu *(Dubrovniku)* uputi, sveđ ńegove žeļan krvi, da mu poda nemir ļuti. J. Palmotić 8. I nastoji sa svom spravom, da obrani grad rođeni, ili 'e trijeba bit se s lavom, ili dođe zmaj ogńeni. 42. Lav krilati pazi mjesec s gledom krivom. J. Kavańin 216b. Danas je otaģbina u škripcu među lavom i zmajem (Mlečićem i Turčinom). S. Ļubiša, prip. 68. Boka će oboriti krilatoga lava. 238.

c. *znak (sviježđe) u sodijaku.* — *Između rječnika u Belinu* (lav nebeski ‚leone, segno del zodiaco' ‚leonis signum' 433b). Junьcь, rakъ, lьvь, skorfia, kozi rogъ, ... Starine. 10, 119. Lav. Zborn. 127b. Vrh lava sunačce kad stane. M. Vetranić 1, 161. Febo zlatoglav v zlamenu biše kogano čuva lav. B. Krnarutić 24.

d. *u prenesenome smislu, junak (čovjek snažan i hrabar kao lav).* O čudni v ļudeh i hrabri vitezi i lavove: Acilišu i Ektore i Ajakešu i Nestore! Aleks. jag. star. 8, 250. S sedam sinov, sedam lava. J. Kavańin 251a. On na svojoj domovini sebe strašnog' lava čini. V. Došen 122a. Imade sedam sinova, svi sedam žestoki lava. And. Kačić, razg. 33. Još deliju kažem od mejdana, po imenu Makar-kapetana, ovo biše lave od dvi glave. 242. Pa dok mi je slugu odbranijeh, odbranijeh, lava izbranijeh ... i dok mi je lava odbranoga, od Srijema pisara Andrije...

Digitized by Google

Nar. pjes. vuk. 4, 290. Dok je u mene mojih kapetana i momaka, lava odbranijeh. 4, 289.

e. *u slome smislu, o čeljadetu (naglu, krvoločnu itd.).* Bijući primaju kasteli, gradove, tako t' sve obladaju priļuti lavove *(Turci).* M. Marulić 245. Molim te, gospođu, ne budi srcem lav, ter ne daj da pođu skončat se za ļubav. Š. Menčetić 154. Isto(m) me nemoj dat izjes' tomu lavu. M. Držić 32. I paklenom takvom lavu *(klevetniku)* ne uteku ni u slavu *(pokojni).* V. Došen 129b.

f. *o vragu, po biblijskome jeziku.* Oslobodil si mene ... od lavov pripravļenih na izidenje. Zadar. lekc. 75. ecclesiastic. 51, 4. Ne bi sad poznal ni lave pakļene. M. Vetranić 1, 259. Jadoviti ovi lav *(djaval).* P. Radovčić, način. 70. Ti si paklenomu lavu glavu oholu skršio. L. Terzić 83. Pak i lava paklenoga stisnu, da ga jadno biža. J. Kavańin 27a. Da ga ne bi lav pakleni tu zagunu' i zaplijeni'. 505a.

g. *u prenesenome smislu, o drugijem životińama.*

a) Morski lav ‚der seelöwe' ‚Phoca jubata'. G. Lazić 43.

b) Lav mravļi ‚Myrmecoleon'. J. Pančić, zool. 259.

2. LÀV, *m.* Leo, *ime muško (ista je riječ što* 1. lav). — *Prevedeno po lat.* Leo. — *Od* XVI *vijeka.* Papa Leon ili Lav velêki. Š. Budinić, sum. 45a. Ni kruna uvita kom ga Lav okruni. Đ. Baraković, vil. 41. Svete ikone koje bješe počeo bezbožno ukidati Lav Isaurski. Đ. Daničić, pisma. *i u Šulekovu rječniku* (‚Leo').

3. LAV, *f. uprav je isto što* lavež, *ali se nalazi samo u značeńu: pseto (kao pogrda čeljadetu).* — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka.* I na sto tko nogu oda psa postavļa, i togaj rijet mogu da zaman trud spravļa, za ništor za drugo ner dala nije narav na stolu u dugo da stoji pasja lav. M. Vetranić 1, 230. Čelo ti sad kaže, jedna pasja lavi, da jezik tvoj laže po bradi i glavi. 2, 375.

1. LÁVA, *f. lavež.* — *Od* XVI *vijeka (vidi naj zadńi primjer).* Od pasa nije čuti ni bune ni lave. M. Držić 424. More djavao napastovati i poticati i navlačiti na zlo, ali ako mi ne privoļimo, ne more nam nauditi ni zadati rane duhovne, zaludu mu je lava. F. Lastrić, od' 195. Tada ćete viditi skripńu, lavu i grižńu svijesti vaše. ned. 76. Kažuć lavom da on neće ostaviti. V. Došen 82a. Čovik sa psim da zalaje, i za lavu da rič daje. 136b. I dvonoge tako psine lavu čine na visine. 138a. Na prozor je pomolio glavu, da razbere i stravu i lavu. Osvetn. 1, 72. Kad se prenu, oču visku, lavu. 3, 8. Za kojim vukom lave nejma, teško li se ńemu. Nar. bl. mehm. beg kap. 286. — *U ovome je primjeru isto što* 3. lav: Pasju tu lavu na svijeti nitkore za rep ni za glavu uhvatit ne more. M. Vetranić 1, 228.

2. LÂVA, *f. kameńe od velike vrućine žitko što izbacuju vulkani, tal.* lava. — *U pisaca našega vremena.* Vruća lava iz Vezuva. Vuk, priprava. 24. Unutra u zemļi strašne velike vatre izbacuju silu rastopļenijeh metala (lave), pepeo i kameńe. 102. *i u Šulekovu rječniku* (‚lava').

3. LAVA, *f. ńeka biļka, vidi* 3. lavina. Lava, Alchemilla L. (Della Bella), v. Lavina. B. Šulek, im. 191. — *U Belinu rječniku nijesam našao ove riječi.*

4. LAVA, *f. ime zaseoku u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdiļ. 100.

5. LAVA, *f. žensko (?) ime.* — *isporedi* 2. Lav. — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 72.

1. LAVAC, lavca, *m. vidi* lavić. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚parvus leo' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

2. LAVAC, lavca, *m. brbļavac.* — *Od korijena* la *glagola* lajati, *vidi i* laviti. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚blatero'.

LAVAN, lavna, *adj. lavski.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚leoninus'.

LÀVÂNDA, *f. vidi* dešpik, *tal.* lavanda. — *Od* XVIII *vijeka.* Lavande trave. J. Vladmirović 80. Lavanda, rus. лаванда, češ. lavandule, lavendula, poļ. lewanda, lawandola (Bartulović, Danilo), 1. Lavandula officinalis L. (Visiani); 2. Lavandula spica L. (Lambl), v. Levanda. B. Šulek, im. 191.

LAVARSKI, *adj. koji pripada lavri.* — *U knjigama pisanima crkvenijem jezikom sa starijem oblikom* lavrьskyj. Bratijami lavrьskyimi. Domentijana 188. Vь lavrьsku metohiju. 273.

LÀVAST, *adj. riđ, riđast (kao lav).* — *Po tal.* lionato. — *Samo u Belinu rječniku:* ‚lionato' ‚fulvus' 440b, *i u Stulićevu:* ‚lionato, color di lione' ‚fulvus'.

LAVČAC, lavčca, *m. u Stulićevu rječniku:* v. lavčić. — *nepouzdano.*

LÀVČÂD, *f. coll.* lavče. — *U naše vrijeme.* A za ńime osmero lavčadi. Nar. pjes. petr. 3, 287. Ter pošeta slavan generale kano lave na odmazdu ļuti, kad mu lavčad česva zvijer smuti. Osvetn. 7, 25.

LAVČAŃ, *m. ime mjestu u Dalmaciji.* — *Pominе se* XVIII *vijeka.* Vukašina *(Kačića)* zapade na dio Brist, Lavčań i Podjezerje. And. Kačić, kor. 467. Stari Kačići iz Lavčańa. 467.

LÀVČE, lâvčeta, *n. dem.* 1. lav. — *Mješte množine ima coll.* lavčad *(vidi).* — *U naše vrijeme.* A lavče se hitro dogodilo. Nar. pjes. petr. 3, 33. Pak on lavče gleda po plećima. 3, 371.

LAVČÈTINA, *f. lavska koža.* — *Postaje od* lavče. — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Prigrni se strašnom lavčetinom. Pjev. crn. 62b.

LAVČIĆ, *m. dem.* lav *(uprav dem.* lavac *ili* lavak, *ali ni jedno ni drugo nije potvrđeno), vidi* lavić. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚parvus leo, leonis catulus'). Lavčić u onom lugu râdî lovit slobod dugu. J. Kavańin 193a.

LAVENDA, *f. vidi* lavanda. — *Radi postańa vidi* lavendula. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Od metvice, lavende ... Z. Orfelin 418.

LAVENDULA, *f. vidi* lavanda. — *Od ńem.* lavendel. Rutica, pelin, žalfija, medvica i lavendula. G. Peštalić 246.

LAVÈTINA, *f. augm.* 1. lav. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Baš kakono lavetine jake pridobiše ńegove vojake. Nadod. 179.

LAVEZ, *m. vaļa da je od tal.* laveggio, *lonac.* — *Na jednome mjestu* XV *vijeka gdje se kaže o trbuhu (punu jela ili u kojemu se kuha jelo, kao u loncu).* Svih jistvin lavezi bihu trbusi ńih. M. Marulić 82.

LÁVEŽ, *m. lajańe.* — *isporedi* 1. lava. — *Postaje od korijena* la *glagola* lajati. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚das gebelle' ‚latratus' *s primjerom:* Stoji lavež pasa). Lavež pasa. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 86. I

Digitized by Google

psetu koje sa lavežom čim ih za brijeg prati. Osvetn. 1, 84. Gora gluši, lavež uši duši. 4, 24.

1. LAVI, *m. pl. samo u jednoj narodnoj pjesmi našega vremena: po značeńu moglo bi biti slično ńemačkome* lehen, *ali je jamačno riječ turska; ipak je ni u jednome turskome rječniku nijesam mogao naći*: Imao sam nešto malo blaga, mloge lave i mloge timare . . . Što su bili lavi i timari, pojagmili Turci na miraze. Nar. pjes. vuk. 2, 275.

2. LÀVI, *m. pl. ime (još i dan današńi) strmoj hridi na kojoj počeše graditi Dubrovnik. — Pomińe se u latinskijem i talijanskijem knigama* (‚Labes, Lave') *već od prvijeh vremena (vidi* K. Jireček, die Romanen in den städten Dalmatiens. 1, 60). *vaļa da je romanska riječ, možebiti od stgrč.* λᾶας, *kamen, hrid.* Oštru od Lava stijenu ovu. Ġ. Palmotić 1, 8. Na visoke dvije gore, ke su blizu oštrijeh Lava. 1, 8. Vrh ovezijeh oštrijeh stijena, ke se od prije zvahu Lavi. 2, 519. Pod Brgatom i Lavima korabļa je ova veće. 2, 211. Vrhu Lava oštrijeh stina da se sîlâ ne usboji. J. Kavańin 181b.

LÀVICA, *f. žensko od lava. — Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* lьvica, *rus.* львица, *češ.* lvice, *pol.* lwica. — *Između rječnika u Mikaļinu* (‚leaena'), *u Belinu* (‚leonessa' ‚leaena' 488b), *u Stulićevu* (‚lea, leaena'), *u Voltiġijinu* (‚lionessa' ‚löwinn'), *u Vukovu* (‚löwin' ‚leaena'), *u Daničićevu* (lьvica ‚leaena'). Svirêpyje lьvice isčedije. Glasnik. 18, 860. Kada lavica rodi svoju ditcu ona je rodi mrtve i gre tja od ńih. Koluničev zborn. 196. Naostrivši se srdu, poče ruti kako lavica. Pril. jag. ark. 9, 185. (1468). Ja sam kako lavica. Korizm. 45a. Ako vidiš *(u snu)* lavice, toj prilikuje strah. Zborn. 184a. Izide lavica srdita. D. Zlatarić 87b. Delo lьvovo, jego raždajetь lьvica. Starine. 11, 191. Prva živina bješe prilična lavici. M. Divković, bes. 307b. Jak lavica, kad sred stijena laviće joj lovac digne. I. Gundulić 341. Jak lavica usred gora, kad pritisne glad ju ļuti, na sve strane uši otvora . . . 400. Snagom materi on *(kaplan)* lavici a oću je risu sličan glavom. 555. Žestočiji od jedne lavice. B. Kašić, per. 41. Lavica ku lovčar uhiti. I. T. Mrnavić, osm. 50. On će kakono lavica ustati. P. Bakšić 206. Jak lavice skaču. Ġ. Palmotić 2, 897. Kako zle lavice. 2, 468. I lavica tako bijesna obći ranit prije zore. I. V. Bunić, mand. 5. Od bijesne lavice pakļene ovčicom bi te učinila. V. Andrijašević, put. 288. On će kakono lavica ustati. M. Lekušić 155. Lavica nemila. J. Filipović 1, 412a. Koga je lavica rasadrla. 1, 469a. Jedna biše prilična lavici. And. Kačić, kor. 294. Lavica okoti jedno, ali vrijedno. Nar. posl. vuk. 165.

LÀVIČICA, *f. dem.* lavica. Jedna lavičica mlajahna. P. Zoranić 28a.

LAVIČIĆ, *m. samo u Stulićevu rječniku uz* lavić. — *Ima i stslov.* lьvičišče.

LÀVIĆ, *m. mlade od lava (uprav dem.* 1. lav). — *Ima i stslov.* lьvišče. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (lavić, mali lav ‚scym*(n)*us, leunculus'), *u Belinu* (‚leoncello' ‚catulus leonis' 488b), *u Stulićevu* (‚leonis catulus'), *u Vukovu* (‚ein junger löwe' ‚catulus leoninus'). Kako 1 lavić. Korizm. 45a. Neka ova otide lavica proć meni s lavići ka ide. F. Lukarević 299. Jak lavica, kad sred stijena laviće joj lovac digne . . . I. Gundulić 341. U vojnici lavić. P. Vitezović, odil. 79. Kad psića biju, i lavić se boji. (D). Poslov. danič. Kako 'e hitar na lovinu lav ali lavić . . . A. Vitaļić, ist. 48b. Lavići još režeći za sgrabiti zvir da hode. ist. 351b. Ki režahu jak lavići bijesni. I. Đorđić, salt. 188. Koga je lavica rasadrla jer je otišao ńesine laviće uzeti. J. Filipović 1, 469a. Ne porodi miš lavića. P. Knežević, životi. 68. Došal je lavo s lavići. Nar. pjes. istr. 2, 150. Zubi lavićima satiru se. lav gine nemajući lova, i lavići rasipaju se. Đ. Daničić, jov. 4, 10—11. Navrani se lavo s lavićima. V. Vrčević, igre. 40.

1. LÀVINA, *f. augm.* lav. — *isporedi* lavetina. — *Na jednome mjestu* XVII *vijeka.* Da je djavao kano jedna lavina. I. Ančić, vrat. 195.

2. LÀVÎNA, *f. usov. — Od tal.* lavina *ili od ńem.* lawine. — *U Šulekovu rječniku* (‚lawine').

3. LAVINA, *f. ńeka biļka.* Lavina, Alchemilla vulgaris L. (Lambl), v. Lavska noga. B. Šulek, im. 191.

LAVÌRINAT, lavirînta, *m. vidi* labirinat. — -v- *stoji mješte* b *po novome grčkome jesiku. — U pisaca našega vremena.* U neki lavirinat pojmova . . . Javor. god. 16, br. 41, str. 652.

LAVITI, lavim. *impf. brbļati. — Postaje od korijena* la *(vidi* lajati), *isporedi* 2. lavac. — *U Stulićevu rječniku*: ‚inepte loqui'. — *nije dosta pousdano.*

LÀVKÂŃE, *n. djelo kojijem se lavka. — U Stulićevu rječniku.*

LÀVKATI, lâvčêm, *impf. ispuštati iz sebe glas kao lisica (uprav je dem.* lajati). — *U Stulićevu rječniku*: ‚far la voce di volpe' ‚gannire'.

LAVĻATEĻ, *m. čovjek što lavļa, vidi* lovac. — *U Stulićevu rječniku*: ‚venator, praedator'. — *nepousdano.*

LAVĻATEĻICA, *f. žensko čeļade kao lavļateļ. — U Stulićevu rječniku*: ‚venatrix, quae praedatur'. — *nepousdano.*

LAVĻATI, lavļam, *impf.* loviti *(uprav kao iterativni glagol). — U Stulićevu rječniku*: v. ulavļati. — *nepousdano.*

LÀVĻE, *n. coll.* lav. — *Na jednome mjestu* XVIII *vijeka s* -j- *mj.* ļ. Boļe 'e ļudem prebivati u pustoše posrjed lavja. J. Kavańin 406b.

LÂVĻÎ, *adj. lavski. — Postaje od* 1. lav *nastavkom* j *što se poslije* v *mijeńa na* ļ *(u prvome je primjeru* j). — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* lvij, *češ.* lvý, *pol.* lwy. — *Samo u dva primjera* XVII *i* XVIII *vijeka.* Sminost lavju kadgodi izrod ļudski odije. I. T. Mrnavić, osm. 151. Jakos lavļa. J. Kavańin 290b.

LÁVO, *m. hyp.* 1. lav. — *U naše vrijeme.* Došal je lavo s lavići. Nar. pjes. istr. 2, 150. Navrani se lavo s lavićima. V. Vrčević, igre. 40.

LAVOR, *m. lovor. — Od* XVIII *vijeka.* Koliko lavora *(kad nema u Belinu rječniku, vaļa da je štamparska pogreška mj.* lovora) koji su nedavno usahnuli. A. d. Bella, razgov. 25. Lavor, Lavorika (Visiani), rus. лавръ, češ. vavřin, Laurus nobilis L. (Lambl, Visiani), v. Lovor. B. Šulek, im. 191.

LAVOR, LAVOR-, *vidi* lah-.

LAVORIKA, *f. vidi* lavor. Ili *(kite kuće)* lavorikom. Magazin. 1866. 56.

LAVÒRIS, *m.* Felis leopardus L., *ńeka svijer. — Riječ je složena od* lav *i* ris *kao i latinska* leo-pardus. — *U Mikaļinu rječniku*: ‚pardus, leopardus, pardalis'; *u Belinu* (‚leopardo' ‚leopardus' 488b), *u Bjelostjenčevu i u Jambrešićevu (u la-*

Digitized by Google

tinskome dijelu kod leopardus), *u Stulićevu* (lavoris, zvijer ‚leopardus') *s dodatkom da se nahodi u pisca Gundulića (?), u Voltigijinu* (‚leopardo' ‚leopard').

LAVORISKI, *adj. koji pripada lavorisu ili lavorisima. — Samo u Stulićevu rječniku:* ‚leopardinus'.

LAVOROV, *adj. koji pripada lavoru, koji je načinen od lavora. — Na jednome mjestu* XVIII *vijeka, gdje može biti da stoji piščevom ili štamparskom griješkom mj.* javorov. Kadno lani prođe niz kotare i pronese gusle lavorove. And. Kačić, razg. 1a.

1. LÀVOV, *adj. koji pripada lavu, lavima. — Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* lъvovъ, *rus.* львовъ, *češ.* lvový, *pol.* lwowy. *— Između rječnika u Mikaljinu* (lavov, od lava ‚leoninus'), *u Belinu* (‚leonino' ‚leoninus' 488b), *u Voltigijinu* (‚leonino, di lione' ‚löwenhaft'), *u Vukovu* (‚des löwen' ‚leonis'), *u Daničićevu* (lъvovь ‚leonis'). Lavova mati. Stefanit. star. 2, 283. Od ruk lavovih. Transit. 114. Ufa preluda ovčica učiniti proti sili lavovi. 271. Nih zubi bihu kako lavovi. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 187. apoc. 9, 8. Sahrani mene iz usta lavovih. B. Kašić, rit. 384. Usta ńezina kao usta lavova. Vuk, otkr. jov. 13, 2. Od usta lavovijeh. Đ. Daničić, psal. 22, 21.

2. LÀVOV, *m.* Leopolis, *ńem.* Lemberg, *glavni grad u Galiciji. — Po pol.* Lwow. *— U Šulekovu rječniku* (‚Lemberg').

LÀVOVIĆ, *m. vidi* lavić *(uprav kao lavov sin). — U narodnoj pjesmi našega vremena.* Dok evo ti devet lavovića. Nar. pjes. petr. 8, 334.

LÀVOVKIŃA, *f. žensko čeljade iz Lavova. — U Šulekovu rječniku* (‚Lembergerin').

LÀVOVLJANIN, *m. čovjek iz Lavova. — Množina:* Làvovljâni. *— U Šulekovu rječniku* (‚Lemberger').

LÀVOVLÎ, *adj. vidi* lavlji. *— Samo u Stulićevu rječniku:* ‚leoninus' *s dodatkom da je useto iz brevijara.*

LÀVOVO SÈLO, *n. mjesno ime. — Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 136. *— vidi* lavov.

1. LÀVOVSKÎ, *adj. vidi* lavski. *— U jednoga pisca našega vremena.* Kojima lice bijaše kao lice lavovsko. Đ. Daničić, 1dnev. 12, 8. Da se baci u jamu lavovsku. dan. 6, 7. 12.

2. LÀVOVSKÎ, *adj. koji pripada Lavovu. — U Šulekovu rječniku* (‚lemberger').

1. LÂVRA, *f. ovako se zovu ńeki veliki manastiri u istočnoj crkvi. — Srgrč. i novogrč.* λαύρα *(piše se gdjegdje i* λάβρα*), što je možebiti isto što stgrč.* λαύρα, *mahala. — Riječ je stara, isporedi stslov.* lavra, *rus.* лавра. *— Između rječnika u Vukovu* (tako se zovu veći manastiri, kao n. p. lavra Studenička) *i u Daničićevu* (λαύρα, manastir). Velikyihь lavrъ. Mon. serb. 26. (1234—1240). Pripovijeda se da je Jovańa nekad bila kao lavra. Vuk, dan. 1, 18. U Srbiji bilo velikih manastira, lávrî, pod koje su se stavljali drugi manastiri i crkve. Đ. Daničić, majkov. 58. *— Studenica.* Nareče svetyj veliku lavru. Domentijan[a]. 25. Monastirь tь prijemь, naricajetь jego zvati se lavra Simeona. [b] 94. Da vidite lavru Studeničku ne daleko od Novog Pazara. Nar. pjes. vuk. 2, 211. Samo se zna da je bio jeromonah u lavri Studenici. M. Đ. Milićević, pomenik. 1, 51. Iz studeničke lavre. M. P. Šapčanin 1, 186. *— Hilandar.* Vь monastyri lavri Hilandarskoj. Mon. serb. 49. (1261). Vь svetuju i velikuju lavru srьbьskuju, vь monastirь glagoljemii Hilanьtarь. 125. (1347). *— (U Svetoj Gori)* lavra svetago Atanasija. Domentijan[b] 31. — Da je on kaluđere kod lavre u Jerusalimu razdelio. Javor. god. 16, br. 37, str. 589. — Vino piju srpski poglavari u Morači kod bijele crkve, kod velike lavre Nemańića. Nar. pjes. vuk. 5, 401.

2. LAVRA, *f. lovor. — Na jednome mjestu* XVIII *vijeka.* Ti si kuća Nazaretska, jer s' u ńemu načińena, a od lavre sad Loretska, jer u gaj si ńe stavljena. P. Knežević, pism. 180. *— Može se shvatiti da je isto što* 3. Lavra.

3. LÂVRA, *f. vidi* Laura. *— U Belinu rječniku:* ‚Laura' 429b.

LAVRANIN, *m. čovjek (osobito kaluđer) što živi u lavri. — Množina:* lavrani *(starije* lavrane). *— U knigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Daničićevu* (lavranинь, ko živi u lavri). Vь lavru že došьdьše svetaago Atanasija, prodani byše i lavrane kupiše je. Domentijan[a] 183. Lavrane glagolaše se. Domentijan[b] 31. Lavranomь prêtiti. 32.

LAVRANKE, *f. pl.* suvrst trešńe (u Primorju). B. Šulek, im. 191.

LAVRCA, *m. dem.* Lavre. *—* XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Lavrьca ‚Laurentius dem.'). Lavьrьca Sorьgočevićь. Mon. serb. 347. (1427).

LAVRE, Lavreta, *(starije* Lavrete), *m. dem.* Lavrentije. *— isporedi* Lavrca. *— U Dubrovniku* XIV *i* XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Lavre, Lavrete ‚Laurentius'). Lavre Vlьkasovićь. Spom. sr. 2, 19. (1348). Lavre Sorьgočevićь. 320. (1428).

LÀVRENAC, Làvrênca, *m. vidi* Lavrentije *i* Lovrjenac. *— U jednoga pisca iz Istre* XVII *vijeka.* I tako učini s. Lavrenac. F. Glavinić, cvit. 268a. *(Udovicu)* kad rukom prikriži Lavrenac. 269a. Ksisto reče Lavrencu . . . 269a. *— Ima i nom. bez* a: Lavrenc. Sveti Lavrenc. F. Glavinić, cvit. 268a. Oni pečeni Lavrenc. 271b.

LAVRENCIO, *m. vidi* Lavrenac. *— U istoga pisca.* Koga kad s. križem Lavrencio prikriži. F. Glavinić, cvit. 270a.

LÀVRÊNČIĆ, *m. prezime (po ocu Lavrencu). — Od* XVII *vijeka.* Od oca Ivana Lavrenčića iz Varaždina. I. Ančić, vrat. 1.

LÀVRÊNTIJE, *m.* Λαυρέντιος, Laurentius, *ime kaluđersko. — Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Lavrenьtije ‚Laurentius', cf. Lovrenьtije). Karakalu igumenь Lavrentije ijeromonahь. Mon. serb. 127. (1347). Lavrentije. S. Novaković, pom. 72. Lavrentije Geršić, nastojatelj man. Hodoša. Nar. pjes. vuk. 3, 588 *(među prenumerantima).*

LÀVRÊNTIJEV, *adj. koji pripada Lavrentiju. — Kod imena biljke.* Lavrentijeva trava ‚Consolida media'. Z. Orfelin 491.

LAVRÈTÂNSKÎ, *adj. koji pripada Loretu. —* -av- *stoji po lat.* lauretanus. *— Na jednome mjestu* XVII *vijeka.* Prinešenje s. hiže Lavretanske na Trsat. F. Glavinić, cvit. XXIII.

LAVRIOTSKI, *adj. koji pripada lavri. — U knizi pisanoj crkvenijem jezikom.* Jego otь porabošenija lavriotьskaago svobodi. Domentijan[a] 184. Sь igumenomь lavriotьskyimь. 271.

LÁVRO, *m. hyp.* Lavrentije. *—* XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (‚Laurentius'). Lavro

Digitized by Google

Migovićь *(vlastelićić Jelene Sandaljevice).* Spom. sr. 2, 95. (1438). — U Baru ‚Lavro Šigovićь' 1442. M(on. serb). 416. (Spom. sr.) 2, 122. bez sumńe je istomu presime u drugom spomeniku ‚Migovićь' koje vidi. Đ. Daničić, rječn. *kod* Šigovićь.

LAVROV, *adj. lovorikov.* — *isporedi* lavor *i* 2. lavra. — *U jednoga pisca našega vremena.* Ako dobivaju lavrovih venaca . . . M. Đ. Milićević, škol. 89.

LAVRTIJE, *m. ime muško, jamačno skraćeno (možebiti samo u pismu)* Lavrentije. — *Prije našega vremena.* Lavrьtije. S. Novaković, pom. 72.

LÂVSKÎ, *adj. koji pripada lavima.* — *Riječ je stara, isporedi stslov.* lьvьskъ, *možebiti i praslavenska, isporedi čš.* levský. — *Između rječnika u Belinu* (‚leonino' ‚leoninus' 433b), *u Stulićevu* (v. lavovļi *iz brevijara), u Vukovu* (‚löwen-' ‚leoninus').

1. *adj.*

a. *uopće (može biti i u prenesenome smislu, vidi* 1. lav, d, e, *f)).* Oni ga vazamše vrgoše u jamu lafsku. Bernardin 62. dan. 14, 29. Prilič obraza četireh živin: obraz človičji i obraz lafski . . . 166. ezek. 1, 10. Toliko je strašan glas lavski . . . M. Divković, bes. 617a. U prilici lavskoj. zlam. 25. Ne projde godišće, to roka daju ti, da lavsko lovišće silan car očuti. Đ. Baraković, vil. 68. Utvrdi srcu moć, bud' lafske naravi. 293. Kako si oslobodil . . . Danijela iz jame lavske. M. Alberti 435. Zavapiti glasom velikim kano je lavski. I. Ančić, vrat. 66. Zapasti u oholost lavsku. M. Radnić 187a. Solomun prilikuje jakost i slobodu pravetnije k jakosti i slobodi lavskoj. 287a. Ļudi pitomi običaju obući srce svoje žestinom lavskom. 280b. Boje se ļudi režańa lavskije. 560b. Kako si oslobodio Danijela od jame lavske. P. Posilović, nasl. 157a. Lavsku i kožu s ńom popadoh. I. Zanotti, en. 47. Žestok lavski zub. A. Vitaļić, ostan. 16. Dalmacija kaže tri krunate lavske glave. J. Kavańin 284b. Lavska rila. 472b. Lavskom febrom veoma gori mjesec črčak srpań. 473a. Prvo *(živo)* ima lice lavsko. 516a. Otmi lavskijeh iz čeļusti mene. I. Đorđić, salt. 65. Boga moli Danijel u jami lavskoj. J. Filipović 1, 311a. Da se baci u špiļu lavsku. F. Lastrić, test. 199b. Prividivši duhom proročanskim u ńemu i kročinu ovčiju i lavsku žestinu. ned. 43. Zatvori usta lavska. svet. 38a. Danijel u jami lavskoj. E. Pavić, ogl. 408. Čeļusti joj bijau kano čeļusti lavske. 681. Iztezaše iz žrala lavskih. M. Pavišić 41. Zajer misliš da svak ima lavsko srce, kad mač prima? V. Došen 126a. Iz usta lavskih. And. Kačić, kor. 185. Pođe da vidi kakva je lavska čast. D. Obradović, basne. 88. U jamu lavsku spuštan. G. Peštalić 71. — Nà lavskû *ima adverbijalno značeńe, vidi* 2. Na lavsku režati. I. Đorđić, ben. 190.

b. *kod mjesnoga imena.* Za čuvalca velikoga dvora *(u Carigradu)* rečenoga ‚Kod usta lavski' bi postavļen Petar Julijan. And. Kačić, razg. 158.

c. *kod imena biļaka.*

a) Lavska noga (prema lat.), češ. lvístopa, lvova stopa: stellaria, pes leonis (Durante), Alchemilla vulgaris L. (Sabļar). B. Šulek, im. 191.

b) lavski rep. — *Između rječnika u Stulićevu* (lavski rep, trava ‚orobanche'). Lavski rep, Orobanche L. (Vujičić). B. Šulek, im. 191.

2. *adv.* lâvski, *kao lav, kao lavi.* — *Između rječnika u Vukovu*[1] (‚wie ein löwe' ‚leonis more'). Naš Jerolim lavski riče: ‚Vino 'e otrov'. J. Kavańin 27a. Bani slavski ki se rvaše svejer lavski. 231b. Lavski su se borili, da ne pušte tursku silu. S. Ļubiša, prip. 81. Jedem jelo lavski, ide mleko kravski. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 85.

LÀVÛR, lavúra, *m. umivaonica, leđen.* — *Od ńem.* lavor *(od franc.* lavoir, *mjesto gdje se umiva, kupa).* — *U naše vrijeme.* Od srebra se prave i lavuri, tańuri, ibrici, šećernice. Đ. Popović, poznav. robe. 189.

1. LÀZ, *m. a)* semita; *b)* hiatus, ostium; *c)* veteretum, vervactum; *d)* acervus lignorum. — *isporedi* 2. laz, 1. laza, lazina. — *Premda su dosta različna značeńa, mislim da je ipak jedna ista riječ, u koje je naj starije jedno od prva dva značeńa iz kojega su se razvila ostala: isprva vaļa da je značeńe bilo mjesto kud se prolazi (a)) ili kud se ulazi (b)).* — *Ako je tako, riječ postaje od korijena* lêz *(vidi* laziti), *i nije potrebno misliti na postańe iz tuđega jezika (Miklošić ispoređuje korijen* las *u stvńem.* calasueo ‚comarcanus'). — *Riječ je praslavenska: sa značeńem a) rus.* лазъ, *pol.* łaz (łazy ‚stammenden, klötze, wurzeln, buschwerk'); *sa značeńem c) nslov.* laz; *(češ.* laz, *neizorano mjesto).*

a. semita, *uski put (putańa) što malo po malo ļudi ili životińe načine u šumi ili u grmļu samo prolazeći onuda.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚via, semita, callis'.

b. hiatus, ostium, foramen, *kad je što ograđeno (zidom, plotom, živicom itd.) mjesto kud se može prolaziti; kod toga se ne misli obično na prava vrata (ako ne u prenesenome smislu) nego na mjesto gdje je ograda razvaļena ili prolomļena.* — *isporedi* 2. laz. A kada li probiše bedene i široke laze otvoriše. And. Kačić, razg. 152b. Ograđena zidom šuma, ńiva ili poļe imade ulaz — lâz. na Krku. I. Milčetić. Lâz ‚apertura saepis', gen. lâza. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 10.

c. vervactum, novale, *mjesto gdje se iskrčila (ili gdje se još krči) šuma da se može zemļa izraditi. ovo je značeńe postalo iz kojega od dva pređašńa.* — *Između rječnika u Daničićevu* (lazь ‚ager novalis'). I takožde imь priloži kraļevьstvo mi goru da si sêku lazove. Spom. stoj. 12. *(oko* 1300). Koliko je uzmožьno ļudemь crkovnymь da si čine laze, i vse što je kьto činilь laze na ńih zemļi da sije ima svetaja crkvi. Glasnik. 49, 368. (1326). Sênokosь u Zlomь Poļi . . . i lazь u srêdьńega luga. Deč. hris. 59. Sь livadami, s pašišti i sь lazi i sь planinomь. Mon. serb. 138. (1348). Nitko bezь hotênija mitropolitova da ne trêbi laza na zemļi na crьkovьnoj, ni vinograda sadii. Glasnik. 24, 246. (1353). Ja sam juče sjekao laz. S. Ļubiša, prip. 189.

d. *vidi u Vukovu rječniku:* kao mala ńiva, osobito između kameńa *s primjerima:* Boļe je navrh laza nego nadno laza (Nar. posl. vuk. 24). Krivo ralo Lazarevo, krive laze razoralo (Nar. posl. vuk. 160). — *Ovo značeńe postaje od pređašńega (kod* c), *ako nije isto.*

e. *vidi u Vukovu rječniku:* (u Crnoj Gori) mjesto gdje je mnogo šume isječeno (n. p. krčeńa radi) i drveta popadala jedno na drugome ‚eine menge übereinander gefällter bäume' ‚silva caesa'. cf. carev laz. — *Jamačno ovo značeńe postaje od značeńa pod* c *(vidi ondje u primjerima* laz *kao objekat s glagolima* sjeći, trijebiti). — *I u širemu smislu, gomila.* Niť u dolu procvanulo cvijeće, no laz pustih naložen trupina. Osvetn. 2, 173.

f. *često kod mjesnijeh imena, ali se ne može znati koje je pravo značeńe između pređašńijeh.*

Digitized by Google

a) Laz.

aa) u Crnoj Gori selo u katunskoj nahiji. Glasnik. 40, 19.

bb) u Hrvatskoj selo u županiji zagrebačkoj. Razdijeļ. 84.

cc) u Srbiji ime mjestima. aaa) u okrugu aleksinačkome. Ńiva u Lazu. Sr. nov. 1875. 22. — *bbb) u okrugu čačanskome.* Zabran u mestu Lazu. Sr. nov. 1871. 290. — *ccc) u okrugu kneževačkome.* Ńive u Lazu. Sr. nov. 1872. 170. — *ddd) u okrugu kragujevačkome.* Ńiva u Lazu. Sr. nov. 1875. 851. — *eee) u okrugu kruševačkome.* Ńiva zovoma Laz. Sr. nov. 1871. 852.

b) Laz Pavlovića, *mjesto u Hrvatskoj.* — *Pomińe se* XVI *vijeka.* Postavi ju ondi kadi sam sede, to je na Laz Pavlovića sta. Mon. croat. 250. (1549).

c) Braišinь Lazь. Mon. serb. 87. (1827).

d) Carev Laz.

aa) Otь tudu u Carevь lazь, kako nestaje laza. Glasnik. 15, 276. (1848?).

bb) u Crnoj Gori (vidi Carev Laz). Carev Laz (krčevina careva). Pjev. crn. 14[a]. U ta doba udario Janko s desne strane iz gore Pržnika, živim ogńem Turke ućeraše među guste šume i klisure, guste šume brže optekoše i u ńima Turke zatvoriše; tu stojaše dok Turci nestaše, i to mjesto Carev Laz nazvaše. 15[b]. Udari im i Đuraškov Janko, nu da ti se nagledati, pobre, kako srpske sablje sijevahu, a dušmanske glave zijevahu, a srete ih drvļe i kameńe, ne uteče od ńih ni kamena. to se mjesto Carev Laz nazvalo i po danas vazda će se zvati. 175[a]. Ogled. sr. 36.

e) Dragomańь Lazь. Mon. serb. 95. (1330).

f) Gusti Laz, *selo u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 45.

g) Kosmači *(ili* Kosamči?) Lazi. U planinu na Kosmьče Laze. Mon. serb. 92. (1330).

h) Podь Kovačevь Lazь. Mon. serb. 94. (1330).

i) Prêko Mirujeva Laza. Glasnik. 15, 276. (1848?).

k) Stari Laz, *selo u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 62.

l) Trnov Laz, *selo u Srbiji u okrugu topličkome.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 397.

m) Na Vlaški Lazь. Mon. serb. 94. (1330).

2. LAZ, *f. vidi* 1. laz, b. — XVII *i* XVIII *vijeka.* Tad projdoh na vrata na ka se izlazi gdi četa najata bdi stražu i pazi, prošad van kroz lazi kud oči put kažu najdoh se na stazi pod Kamenar-stražu. Đ. Baraković, vil. 25. Ta biži po stazi ne obziromice, ta skoči prik lazi, drugu put pritiče. 74. Slišajući iz polače službenici verni i drazi dotekoše priko lazi gdi Suzana s glasa plače. jar. 68. Końa nek ugradi neulazļiva u laz grada. I. Zanotti, en. 15. Četvero krat na laz grada prista. 18. Za tom hižom laz otajna kako u tmini nikoj staše. 31. Padši dvara lazi zjahu. 33. Ovdi jest laz otvorena smrti. 44. Ne istira końe na onu istu laz na koju su unišli. M. A. Reļković, sabr. 71. Lâz ‚apertura saepis', gen. lâzi. D. Nemanić, čak. kroat. stud. IFTSG. 65.

1. LÁZA, *f. vidi* 1. laz, b, *i* 2. laz. — *U čakavaca od* XVI *vijeka, a između rječnika u Stulićevu (us* laz). Kada slišaše vapaj u vrtli, sluge od hize pritekoše kroz lazu da vide ča biše. Bernardin 50. dan. 13, 26. Lâzā, prosijek u međi. Slovinac. 1882. 187. Lâzā ‚apertura sepis'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. IFTG. 31.

2. LÁZA, *m. hyp.* Lazar, *vidi* Lazo. — *Akc. se mijeńa u voc.* Lâzo. — *U naše vrijeme (može biti i od prije, vidi naj prvi primjer, ali ovo može biti i hyp.* Lazara). — *Između rječnika u Vukovu:* vide Lazo *s dodatkom da je po istočnome govoru.* Laza. S. Novaković, pom. 73. Ti mi zovni Radanović-Lazu. Nar. pjes. vuk. 2, 25. Tada Lazu nadvladaše Turci, i pogibe srpski knez Lazare. 2, 298. Miloš ubi za Lazu Murata. 4, 134. S Bogatića Martinović-Lazu. 4, 141.

LAZAC, Lasca, *m. mjesno ime.*

a. *dva saseoka u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 43. 46.

b. *selo u Srbiji u okrugu čačanskome.* K. Jovanović 167.

LAZAČKI, *adj. koji pripada Lascu (vidi* Lazac, b). Lazačka *(opština).* K. Jovanović 167.

LAZAN, lazna, *adj. znači što* 1. *i* 2. lastan. — -a- *stoji mj. ńegdašńega* ь. — *Jamačno postaje od korijena* lьg *(vidi* 1. lak), *isporedi stslov.* lьžê, *dopušteno, rus.* лгзя, *lako, češ.* lze, *poļ.* lza. — *Od prvijeh vremena (vidi* b).

a. *adj. vidi* 1. lastan *(zaludan?).* — *U dva pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka.* Obijesni i lazni Boga zabiste. M. Vetranić 2, 388. Na ļubav tuže se i lazni uzdišu. M. Držić 84. — *U srednjemu rodu s prijedlogom* na: na lazno, *kao da znači: bez omete. — u jednoga pisca čakavca* XVI *vijeka.* Tako misalju uznit poļem budu hodit, ter na lazno cvilit pod jelom zelenom u sinci sideći. P. Zoranić 24[a]. — *U srednjemu rodu u naše vrijeme znači u Istri: danguba, besposlica.* Neutr. lâzno ‚otium'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. IFTSG. 20.

b. *adv.* lazno, *lako (?).* Ašte imuть hotêti rasêcati želêzomь vrata, to ne bude imь lьzьno. Zborn. drag. sreć. 17.

LAZANIĆ, *m. prezime.* — XVII *vijeka.* Cvit treći darovan gosp. Nikuli Lazaniću vlast. braškomu, kuratu postirskomu. I. Ivanišević 69.

LAZANKA, *f. vrsta kruške.* Vetovo kod Požege. D. Hirc. Lazanka, lazarinenbirn (Veselić). B. Šulek, im. 191.

LÀZAŃA, *f. riječi bez smisla; brbļańe.* — *Vaļa da je ista riječ što* lazańe *(vidi) u prenesenome smislu.* — *U naše vrijeme u Istri.* Hodi to ti ńega pitat, ćeš čut lazańu. Naša sloga. god. 14, br. 15, str. 65. — *I u Dubrovniku.* ‚Što će te tvoje lažańe? misliš se š ńima izvadit i ne platit što imaš'. P. Budmani.

LAZÀŃATI, lazâńâm, *impf. brbļati.* — *vidi* lazańa. — *U naše vrijeme u Istri.* ‚Ča lazańaš prez potrebe?' F. Simčić.

LÀZAŃE, *f. pl. tal.* lasagne, *vrsta jerišta (tanko tijesto izrezano na jednake trakove).* — *isporedi* lozańe. — *Od* XVI *vijeka po primorju, a između rječnika u Mikaļinu* (lazańe, jerište ‚tagliulini, lasagne' *i kod* skrob), *u Bjelostjenčevu* (‚leganum, artolaganum, tracta panis'). A kamo lazańe, kamo li još žmire? M. Držić 429. Nijesu lazańe bez magańe. (D). Poslov. daničić.

LAZAŃKA, *f.* vaļar za mlince. u Lici. D. Trstenak.

LÀZÂR, *m.* Λάζαρος, Lazarus, *biblijsko ime (iz novoga savjeta).* — *U Dubrovniku se izgovara* Lâzar. ‚Crkva svetoga Lazara'. ‚Pod Lazarom'. P. Budmani. *vidi i:* Zora, zar, Lazar. R. Gamańić C5[b]. — *Od prvijeh vremena, a između rječnika u Belinu* (‚Lazzaro' ‚Lazarus' 430[a]),

Digitized by Google

u Vukovu, u Daničićevu (Lazarь ‚Lazarus'). Četveredьnevnago Lazara vь Viđaniji. Domentijanᵇ 99. Lazare, hodi vanka. Bernardin 60. joann. 11, 43. Smradļiv Lazar grob ostavļa. J. Kavańin 63ᵇ. Uskrisi Lazara brata Marije Mand. F. Lastrić, test. bil. 186ᵇ. Lazare! iziđi na poļe. Vuk, jov. 11, 43. — Biše niki prosjak jimenom Lazar. Bernardin 38. luc. 16, 20. Povist ubogoga a čestita Lazara. J. Kavańin v. Epuluni molit će se bijednom' Laz'ru. 568ᵇ. Bijaše jedan siromah, po imenu Lazar. Vuk, luk. 16, 20. — Lazarь. Svetostef. hris. 34. — Hranoje a bratь mu Lazarь. Deč. hris. 86. — Azь blagovêrnyj knezь Lazarь, samodrьžьcь vьseje srьbьskyje zemļe. Mon. serb. 194. (1380). Pokle Lazar tijem silovo bješe i umri na Kosovo. J. Kavańin 185ᵃ. Lazar Grebļanović, despot ili poglavica od Rašije. Knez Lazar biše sin Pribica Grebļanovića. And. Kačić, razg. 56. Car-Lazare sjede za večeru. Nar. pjes. vuk. 2, 288. Tada reče srpski knez-Lazare. 289. Krstaš barjak srpskog knez-Lazara. 3, 80. — Sinovi Vlьkovi Grьgurь i Đurьđь i Lazarь. Mon. serb. 223. (1392). — Mi milostiju Božijeju gospodinь Srьbļemь despotь Lazarь. Mon. serb. 476. (1457). Diže se iskat u svom dvoru Lazar despot od Servije dva junaka po izboru da uda za ńih kćeri dvije. I. Gundulić 386. — U Rdeļskom stignu boju smrt Miloša i Lazara. 378. — Andrijaš *(Kraļević)* se moļaše baši ne toliko za sebe koliko za brata Lazara. Nar. pjes. *u* P. Hektorović 23. — Posilaju čoveka na ime Lazara Sebišanina. Mon. serb. 557. (1566). — Lazi, lazi, Lazare *(vidi kod* lazarica, b). Nar. pjes. vuk. 1, 119. — Oj Lazare livadare! ko ti dade tu livadu? 1, 302. Budila zora Lazara: ‚Ustani gore, Lazare!' 1, 340. — Bogom brate, Pecirep-Lazare! 4, 41. Mutap Lazar końa nać ne može. 4, 302. Do samoga Živković-Lazara. Ogled. sr. 248. Lazar Pavlović. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 381.

LÀZARA, *f. ime žensko prema muškome* Lazar. — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 73.

LAZARET, *m. tal.* lazzaretto, lazzeretto, *isprva bolnica za gubavce (postaje od* Lázzaro, Lázzero, *Lazar, vidi* luc. 16, 20), *pak zgrada u kojoj se čuvaju i motre čeļad i trgovine što su došle iz kužna mjesta. — Ovo je značeńe i kod* babaǵafer *(u ovome rječniku zlo pisano* babačafer *i zlo tumačeno) i* baǵafer *(ovako se još govori u Dubrovniku, ali nije zabiļeženo u rječniku).* P. Budmani. — *U Dubrovniku* lazàret. P. Budmani. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ‚die quarantäne', cf. kotromanac *(gdje je tumačeno kao* kontumac). Tako bi isto dolazili i u sremske manastire da nema lazareta i drugijeh smetńi. Vuk, živ. 87. I odma još u lazaretu (kontumacu) stane kupiti frajkor za Nemce. dan. 4, 14. Ni iz Dubrovnika u Novi po suhu drukčije ne može otići nego s pratiocima od lazareta preko turske zemļe. poslov. XIX. U zemunskome lazaretu. Nar. prip. vuk. VIII. Lazaret pomorski je lučki i pomorski zdravstveni zavod. Zbornik zak. 2, 715. Ako su se osobe za prvih 12 sati po ustanovļeńu kontumaca iskrcale u lazaret. 3, 488.

LAZÀRETSKÎ, *adj. koji pripada lazaretu.* Lazaretski putni list ‚contumaz-pass'. Jur. pol. terminol. 120.

LÀZÂREV, *adj. koji pripada Lazaru. — isporedi* Lazarov. — *Između rječnika u Vukovu* (Lazarev dan, Lazareva subota ‚Lazarstag (der samstag vor den palmsonntag)' ‚dies festus s. Lazaro'. cf. lazarice) *i u Daničićevu* (Lazarevь ‚Lazari').

a. uopće. Sь Stepanomь bratomь Lazarevemь. Okaz. pam. šaf. 79. Zetь Lazarevь, knezь Stefanь. 80. Jelača dšti Lazareva. 80. Ukažuje se po prilici Lazarevi. Naručn. 56ᵃ. V kući Lazarevi. Korizm. 91ᵇ. I kupe se gospoda prid dvorove Lazareve. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 19. Od Marije sestre Lazareve. S. Rosa 84ᵃ. Noćom ode ka Kruševcu gradu, pa ne sćede Lazarevoj kuli, veće pade u poļe Kruševo u pšenicu slavnoga Lazara. Nar. pjes. vuk. 2, 259. I pogodi Lazarevu slugu. 4, 320. Da me okrune Lazarevom krunom. S. Ļubiša, prip. 171.

b. Lazareva subota, *vidi u Vukovu rječniku.* Na Lazarevu subotu bere se cveće. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 7.

c. kod mjesnijeh imena u Srbiji).

a) Lazarev Kladenac, *izvor u okrugu vranjskome.* Ima izvor ‚Lazarev Kladenac' koji vele da je pronašla vojska cara Lazara, kad je jednom tuda prolazila. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 275.

b) Lazarevo selo, *selo u okrugu niškome.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 126.

LAZAREVICA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu užičkome.* Livada u Lazarevici. Sr. nov. 1861. 56.

LÀZÂREVIĆ, *m. prezime (po ocu Lazaru). — isporedi* Lazarović. — *U naše vrijeme.* Prvo jeste Lazarević Luko koji Šapcem komendira gradom. Nar. pjes. vuk. 4, 226. Boško... poznan je tamo pod imenom Bogdan Lazarević. *u* Pjev. crn. 326ᵃ. Tuži Jakova Lazarevića. Glasnik. II, 1, 48. (1808). — *I u Dubrovniku ima prezime* Làzarević. P. Budmani.

LÀZÂREVIĆI, *m. pl. mjesno ime (pl.* Lazarević).

a. knežina u Grbļu između Kotora i Budve. Vuk, posl. XVIII.

b. selo u Bjelopavlićima. Glasnik. 40, 20.

LAZARI, *m. ime zaseoku u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdiļe. 43.

LÀZARICA, *f. postaje od* Lazar, *u osobitijem značeńima.*

a. vidi u Vukovu rječniku: làzarica, tako zovu slijepci onu veliku pjesmu od kneza Lazara i od kosovskog boja. lazarica se počińe: ‚Car-Murate u Kosovo pade; kako pade, sitnu knjigu pišo, te je šaļe ka Kruševcu gradu'. a sve su ostale kosovske pjesme komadi od lazarice.

b. vidi u Vukovu rječniku: làzarice. — Do skora je bio običaj u Srbiji (a može biti da je gdješto i sad), da idu lazarice (nekoliko djevojaka) uoči Lazareve subote od kuće do kuće, te igraju i pjevaju pjesme od Lazara (onoga što ga je Hristos vaskrsao). po Srijemu i danas skupe se djevojke uoči Lazareve subote i stanu u kolo a pruže ruke od sebe, pa dignu malo dijete muško te ide preko ruku, a one pjevaju: ‚Lasi, lasi, Lazare, te dolazi do mene' *itd.*

c. ńeka biļka. Lazarica (lažičarica?), Cochlearia officinalis L. (Vujičić). B. Šulek, im. 191.

d. crkva svetoga Lazara. Eno zvoni zvono na Lazarici. M. Đ. Milićević, jur. 9.

e. ime selu u Srbiji u okrugu kruševačkome. K. Jovanović 125.

LÀZARIČKÎ, *adj. koji pripada lazaricama (vidi* lazarica, b). Lazarička pesma. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 318.

LÀZARIČKÎ KLJÛČ, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kruševačkome (koji pripada Lazarici?),*

Digitized by Google

vidi lazarica, e). Ńiva u Kļuču Lazaričkom. Sr. nov. 1867. 240.

1. LÀZARIĆ, *m. presime (po ocu Lasaru).* — *U naše vrijeme.* Schem. segn. 1871. 313.

2. LÀZARIĆ, *m. vidi* Lazarići, a.

LÀZARIĆI, *m. pl. mjesno ime.*

a. *zaselak u Hercegovini.* Statist. bosn. 114. — *Pomiše se od* XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (selo ‚Lazariće' s gradom Kļučem i mnogim drugim selima dade kraļ bosanski Tomaš Ostojević sinovima vojvode Ivaniša Dragišića 1446. M(ðn. serb). 439). — *U naše vrijeme i u jednini, vidi u Vukovu rječniku (gdje ima samo primjer iz narodne pjesme:* Ajde s vojskom Lazariću ravnu). Dođe aga Gacku širokome pod maleno selo Lazarića. Nar. pjes. vuk. 4, 469.

b. *kao mjesto u Srbiji pomiše se* XVIII *vijeka.* Debeļić od Lazarića iz Servije. And. Kačić, kor. 454.

LAZARIJA, *f. vidi* 1. lazarin. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Koji svoga tila žalit neće od vlaškoga gvožđa studenoga, ni od duge puške lazarije. Smailag. meh. 54.

1. LÀZARÎN, *m. ńeka vrsta puščane cijevi.* — *isporedi* lazarija. — *Riječ je talijanska, ali mi nije poznata.* — *U Vukovu rječniku:* ‚art flintenrohr' ‚fistula quaedam jaculatoria'; *u prvome je izdańu dodato, a nema u druga dva:* ‚qum (quondam?) Lazzarini Veneti'.

2. LAZÀRÎN, Lazarina, *m. pučanin dubrovački što pripada braći svetoga Lazara, vidi* P. Budmani *u* Stari pisc. hrv. 21 (D. Zlatarić), VIII. — *U Dubrovniku se izgovara z, mj.* z *kao u* Lazar.

LÀZÂRKIŃA, *f.* Asperula odorata L., *ńeka bilka.* — *Između rječnika u Vukovu:* ‚art pflanze' ‚herbae genus' [‚Asperula odorata L.']. ova trava po naj više raste u hladu, lozica joj je tanka i mekana gotovo kao u broća, a cvijet sitan bio kao u zmije oko. govori se da je ova trava ļekovita za rańava usta i desni. Lazarkińa, kao broć, bijela cvijeta (Vuk), Asperula odorata L. (Vukasović). B. Šulek, im. 191.

LÀZÂROV, *adj. vidi* Lazarev. Lazarova dobra duša, pusti od glada da pogine. J. Kavańin 29b. Lazarovo čestito uživańe. J. Banovac, pripov. 280. Ļubi Lazarova. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 24. Da mu smrde rane Lazarove. M. A. Reļković, sabr. 73. — *I kod mjesnoga imena u Srbiji u okrugu kneževačkome:* Lazarov Trap. Ńiva u Lazarovom Trapu. Sr. nov. 1875. 765.

LAZAROVAC, Lazarovca, *m. ime selu u Srbiji u okrugu jagodinskome.* K. Jovanović 108.

LÀZÂROVICA, *f. Lazarova žena.* — *U narodnoj pjesmi* XVIII *vijeka.* Lijepu šetu pošeta Milica Lazarovica. Nar. pjes. bog. 10.

LÀZÂROVIĆ, *m. presime, vidi* Lazarević. — *Između rječnika u Daničićevu* (Lazarovićь, dolazi jedan put kao prezime despotu Stefanu sinu cara Lazara). Proročastvije svetago Stefana Lazarovića. Glasnik. 11, 168. To im bješe ostavio vitez kneže Lazaroviću. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 50. Tu mi bješe došetao Stjepane Lazaroviću. Nar. pjes. bog. 25. Čuj me dobro, Lazarović-Ramo. Pjev. crn. 70b.

LÁZATI, lâzâm, *impf. iterativni glagol prema* laziti. — *U jednoga pisca našega vremena.* Jur Grahovo turski parip gaza a sto guja u kameńu laza . . . Osvetn. 1, 66. Nit' ko zmija da proz zemļu laza. 5, 25.

LÁZAVICA, *f.* Ujede li koga zmija, bahornik, kad je na križ rasjekao ranu pa je obavio ńekakvom mješanijom sastavļenom od više trava, okrene se prama istoku, pa muklim glasom stane da popijeva: ‚Plazi, plazi, plazavica, ubiće te lazavica, danas je (u. p.) Petrov dan: nećeš utećiʻ na Promini. A. Ostojić.

LÀZBINA, *f. mjesto (ili način?) kuda se (ili kako se) lazi ili ulazi (?).* — *U jednoga pisca našega vremena.* Al' je svakomu ta jedina lazbina k neumrlosti. M. Pavlinović, razl. spisi. 235.

LAZE, *f. pl. mjesno ime.* — *U ńekijem slučajevima, ako ne u svima, stariji je i pravi oblik* Lazi *(vidi).*

a. *tri zaseoka u Bosni u okrugu sarajevskome.* Statist. bosn. 20. 23. 29.

b. *u Slavoniji. a) dva sela u županiji pośeškoj.* Razdiļe. 125. 130. — *b) pusta u županiji srijemskoj.* 151.

c. *ńekadašńi zaselak (do god.* 1862) *u Srbiji.* K. Jovanović 88.

LAZEŃE, *vidi* lažeńe.

1. LÂZI, lázî, *f. pl.* prijelaz preko većih rijeka (kao na brvini). đe je rijeka uska pa se preturi 2—5 drveta i preko ńih prelaze. *(Ko je zabiļežio?).*

2. LÂZI, *m. pl. mjesno ime (plur.* 1. laz). — *isporedi* Laz.

a. *selo u Crnoj Gori u Kučima.* Glasnik. 40, 21.

b. *u Hrvatskoj. a) u županiji modruškoriječkoj:* Lazi, *zaselak;* Crni Lazi, *selo.* Razdiļe. 43; Podsļemeni Lazi, Trški Lazi, dva sela. 44; Lazi novi i stari. 46. — *b) selo u županiji varaždinskoj.* Razdiļe. 95. — *c) selo u županiji zagrebačkoj.* Razdiļe. 67.

c. *selo u Slavoniji u županiji srijemskoj.* Razdiļe. 149.

LAZICA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu vaļevskome.* Livada u Lazici. Sr. nov. 1867. 687.

1. LÀZIĆ, *m. mjesno ime.*

a. *u Istri.* Lazîć ‚nom. propr. campi'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 88.

b. *u Srbiji u okrugu smederevskome.* Livada u Laziću. Sr. nov. 1875. 584.

2. LAZIĆ, *m. presime.* — *U nase vrijeme.* Koji svoga kradioca Jovana Lazića tužiti ide. Glasnik. II, 1, 14. (1818). Jovan Lazić. M. Đ. Milićević, srb. 842. Petar Lazić. Nar. pjes. vuk. 2, 656 *(među prenumerantima).* — *I kod mjesnoga imena u Srbiji:* Lazića Bara *u okrugu vaļevskome.* Voćńak u Lazića Bari. Sr. nov. 1861. 295. — Lazića poļe, u okrugu užičkome. Ļ. Stojanović.

LÁZIĆI, *m. pl. ime dvjema mjestima u Srbiji u okrugu užičkome.* Ļ. Stojanović.

LÀZILA, *n. pl. vidi u Vukovu rječniku:* skele po kojima se ide kad se što zida ‚das baugerüst' ‚machina aedificationis'. cf. koze. — *U naše vrijeme.* Utvrđivati odrove ili lazila na susjedovoj zemļi. V. Bogišić, zakon. 50.

LÀZILO, *m. čovjek što lazi.* — *U poslovici dubrovačkoj* XVIII *vijeka.* Trčalo i lazilo staju se, al' ne druže. (Z). Poslov. danič.

LÀZIMICÈ, *adv. lazeći.* — *U Vukovu rječniku:* ‚reptando'.

LÁZIN, *adj. koji pripada Lazi.* — *U naše vrijeme.*

a. *uopće.* Ilija Lazin. Glasnik. II, 1, 16. 16. (1808). Danas presudismo: da je kobila Lazina. 49.

Digitized by Google

b. *kod imena biljke.* Lazina trava (Sabljar, Janda), v. Lasarkiña. B. Šulek, im. 191.

c. *kod mjesnijeh imena u Srbiji.*

a) Lazina Čumurana, *mjesto pod šumom u okrugu biogradskome.* Glasnik. 19, 182.

b) Lazin Brijeg, šuma u okrugu podrinskome. Lj. Stojanović.

LÀZINA, *f. vidi* 1. laz *(uprav je augmentativ). — Akc. se mijeña u nom., acc., voc. pl.* lâzine, *gen. pl.* lâzînâ. — *Od* XVIII *vijeka (vidi* d).

a. *vidi* 1. laz, a. Koje na svijetu svojom lazinom gredu. M. Pavlinović, razl. spisi. 285.

b. *vidi* 1. laz, b. Lazîna ‚apertura sepis'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1ftag. 89.

c. *vidi* oplaza. — *U Vukovu rječniku.*

d. *vidi* 1. laz, c. U to doba paleći lazine neki seljanin u polju ... I. Đorđić, ben. 183. Osta jedan kao pas u lazinu. (Kad kome svi pomru. U Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 242. Braševina i lazina Jovice Mićunova. V. Vrčević, nis. 23. Šuma lazine, što ispod sjekire pada. 287. Ostadoše na lazini za golijem vrhom. S. Ljubiša, prip. 16. Ispanio se kao star dub u lazini. Nar. bl. mehm. beg kap. 402. Kako li obje strane iznijele s lazine svoje komade bez više pogibije. Srp. zora, god. 2, sv. 3, str. 55.

e. *vidi* 1. laz, d. — *Između rječnika u Vukovu s primjerom iz narodne pjesme:* Tu panula lazina Turakah. Jer oko će lazina ležaše od Turakah i turskijeh konjah. Nar. pjes. vuk. 5, 207.

f. *kod mjesnijeh imena.*

a) selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj. Razdiljel. 78.

b) ime mjestima u Srbiji. aa) u okrugu crnoriječkome. Niva u mestu zovomom Lazina. Sr. nov. 1878. 327. — *bb) u okrugu kragujevačkome.* Livada u Lazini. 1878. 639. — *cc) u okrugu podrinskome.* Lâzina, niva u okrugu podrinskome. Lj. Stojanović. — *dd) u okrugu valjevskome.* Niva u Lazini. Sr. nov. 1867. 67.

LÀZINE, *f. pl. mjesno ime (plur.* lazina).

a. *selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdiljel. 68.

b. *u Srbiji. a) u okrugu biogradskome.* Livada u Lazinama. Sr. nov. 1878. 808. — *b) u okrugu užičkome.* Niva zovoma Lazine. 1870. 656.

LAZIĆE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkome.* Vinograd u Laziću. Sr. nov. 1871. 82. — *Valja da je isto što* Lazić̀e Polje. Glasnik. 19, 289.

1. LÀZITI, lâzîm, *impf. složeno s prijedlozima (vidi* dolaziti, izlaziti, polaziti, ulaziti *itd.) znači što i* hoditi, *ali samo po sebi znači: hoditi potrbuške ili četveronoške, kao n. p. crvi, zmije, gušteri, isporedi* gamisati, gmizati, hmiljeti, puzati. — *Ovakovo je značeće praslavensko, isporedi stslov.* laziti, *rus.* лазить, *pol.* lazić, *češ.* laziti. — *Akc. se ne mijeña (aor. 2 i 3 sing.* lâzî). — *Postaje od korijena* lêz, *vidi* izlesti, uljesti, *tijem što se* -ê- *promijenilo na* a. — *Između rječnika u Belinu* (‚strisciarsi per terra come le serpi ecc.' ‚repto' 718b), *u Stulićevu* (v. hoditi ‚serpere, repere, reptare'), *u Voltigijinu* (‚rampicare, strisciare, serpeggiare' ‚kriechen, klettern'), *u Vukovu:* (stajaće) ‚gehen' ‚eo, gradior' *s primjerom:* Lazi, lazi, Lazare, te dolazi do mene *(vidi kod* 2. lazarica, *gdje značeće nije uprav hoditi, jer se govori o malome djetetu, a osim toga* lazi *stoji kao aliteracija prema* Lazare; *jamačno je Vuk poznavao ovu riječ samo po toj pjesmi, pa je mislio na složene glagole* dolaziti *itd.); u Daničićevu:* ‚incedere', *ali u jedinome primjeru što donosi drugo je značeće (vidi naj prvi primjer kod* b, *a)). vidi i* lazimice.

a. *u pravome smislu, o životinjama.* Od ptica po naravu svomu i od dobitka po naravi ńih i oda svakoga ka laze po zemlji po naravi svojoj. N. Rańina 115b. gen. 6, 20. Sve što pliva, sve što plazi, što se koti od gńilada, što se vere, štono lazi ... J. Kavańin 21b. Laze živa nebrojena. I. Đorđić, salt. 352. Za tebe je stvorio brda i planine i sve u ńima živuće i lazeće i letušće. A. Kalić 289. — Iz ńega laža*(h)*u crvi. I. Ančić, ogl. 184. Al' po zemlji crv lazući. A. Vitaljić, ostan. 223. Po licu joj raspadenu pasu i laze gadni crvi. B. Zuzeri 271. Potišteniji od crva koji lazi po zemlji. Đ. Bašić 100. — Kudi laze gušterice. M. Vetranić 1, 13. — U mrtvilo ljuto zmija isprid mraza čim se vuče, zvižd ustavlja, krug ne svija, neg žalosna lazi muče. G. Palmotić 54a. — Upitajte mravi koji laze po zemlji. Đ. Bašić 183. — *U ovome primjeru o konju kad se pruži kod brzoga trka.* Oštro Ajka goni mamna doru, oštro goni, a dobar se ljuti, po dva kopla u višine klisa ... katkad lazi na stražńim nogama, prve meće pod kolana none. Hrv. nar. pjes. 4, 252.

b. *o čeljadetu.*

a) kad ide četveronoške. Laze na ruku svojeju, vlačaše po sebê nozê svoji. Stefan, sim. pam. šaf. 21. — *često o djetetu.* Naj prije ondi što zaplaka i mlađahno lazi dijete ... G. Palmotić 3, 49a. Kad matoro dete hoće da lazi (četveronoške) sluti na goste. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 68.

b) kad je klijenito ili hromo, ili uopće slabo, znači: hoditi ali polagahno i ne jednakijem korakom. Da gdê sutь drêva na ńihьže jesi lazilь? Domentijana 341. Ivan Vairan ... bi toliko u obijeh nogah spet i zgrčen, da za hoditi potrebovaše mu, kô živini, smucati se i lazit po zemlji. I. Đorđić, ben. 192. — Lažahu po zemlji upijuće. Starine. 5, 108. Ne mogoše se uzdignuti i lažahu po zemlji. Zborn. 82a. Žuho lazi kao indijana žaba. M. Držić 361. I na ń *(mač)* tuj pri strani ja padoh laseći, a noga na grani osta mi viseći. D. Rańina 61a. Pogledajte ga *(Jesusa)* gdje leži na zemlji... kako lazi po ńoj. Đ. Bašić 56.

c) uopće polagahno hoditi, vući se, vlačiti se. Ja plijesim, i lazim, i ulagam svud ruke, obilnos gdi pazim od stoke i muke. I. Gundulić 149. Njeki bezredno se tamo i amo viju i laze. B. Zuzeri 287. Vozi se u čahoru po Rijeci, a u skorńah lazi po Prijeci. (Z). Poslov. danič. Lazi samodrug put sela. Dubrovnik. 1870. 15.

c. *o čemu neživome (umnome u prvome primjeru), polagahno se vlačiti, dovlačiti.* Ljubav ka ńih steže i po ńih ka lazi brzo se užeže ... D. Rańina 27a. Ogań koliko puta na ńegovu zapovijed prista laziti i prliti? Đ. Bašić 233. Prilikujem ja krivovjernos gustoj, gnusnoj maglini, koja se uzdižuć iz mutnijeh ležećijeh voda na način dima lazi, stere se. A. Kalić 510. Zlaćano jutro od onuda lazi. B. Radičević (1880). 334. Svjetlost mirno lazi. M. Pavlinović, rad. 172.

2. LÀZITI, lâzîm, *impf.* (med), vaditi saće iz košnice. na Braču. A. Ostojić.

LAZIV, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. koračiv. — *nepouzdano.*

LAZJE, *adv. dopušteno.* — **-a-** *stoji mj. ńegdašńega* ь, *a* **-je** *mj.* ê. — *Valja da je isti korijen što je kod* 1. lak. — *Vidi u Daničićevu rječniku:* lâzê ‚licitum', mjesto toga griješkom stoji ‚lâže':

Digitized by Google

‚Na vosku vtoryhь pismenь prьvyhь ne zagladivše nêstь lьže postaviti'. D(omentijan[b]) 148.

1. LÀZNICA, *f. ǰestve.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚scalae'.

2. LÀZNICA, *f.* motika sredńe veličine kojom se kopaju tanke zemļe, gdje su lazi. Slovinac. 1881. 418.

3. LAZNICA, *f. selo u Srbiji u okrugu požarevačkome.* K. Jovanović 143.

LÀZNIČAN, lâznična, *adj. koji pripada laznicama (vidi* 1. laznica). — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚scalaris'.

LÀZNIČICA, *f. dem.* 1. laznica. — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. skalica.

LAZNIČKI, *adj. koji pripada Laznici (vidi* 3. Laznica). Lazничka *(opština).* K. Jovanović 143.

1. LAZNIK, *vidi* lasnik. — *U Stulićevu rječniku (na svome mjestu):* ‚praecursor' *s dodatkom da se nalazi u pisca S. Rose.*

2. LAZNIK, *m. ime zaseoku u Bosni u okrugu sarajevskome.* Rasdiļ. bosn. 24.

LAZNOJEVIĆI, *m. pl. ime zaseoku u Srbiji u okrugu kruševačkome.* K. Jovanović 182.

LÀZNUTI, lâznêm, *pf. jednom polizati.* — -a- *stoji mj. ńegdašńega* ь. — *Akc. kaki je u praes. taki je u aor.* 2 *i* 3 *sing.* lâznû *i u part. praet. pass.* lâznût. — *Postaje od korijena* liz *glagola* lizati *tijem što se* -i- *mijeńa na* ь; *ova se promjena može biti dogodila već u praslavensko doba, isporedi nslov.* -leznoti, *češ.* lzati *(što ne znam, jeli dosta pouzdano).* — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu kod* oblaznuti, *u Stulićevu* (‚nonnihil lambere'), *u Vukovu* (‚einmal lecken' ‚lambo') Hteć meda slatkoga da lazne. Đ. Baraković, vil. 182. Moju krv lazne. B. Krnarutić 82. Onda metne prst na jezik te pokvasi, pa umoči u onaj prah i lazne malo da bi doznala što je. Vuk, živ. 232. Sve je uređeno i čisto *(u toj kući),* što ono vele, meda da lazneš. M. Đ. Milićević, omer. 195. Dok ne žgaše trojanske zidove, ne laznuše krvi Parisove. Osvetn. 1, 59.

1. LÁZO, *m. hyp.* Lazar. — *isporedi* 2. Laza. — *Akc. se mijeńa u voc.* Lâzo. — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu* (hyp. v. Lazar *s dodatkom da je po južnome govoru).* Lazo. S. Novaković, pom. 78. Zaručnica Laza Radanovića. Nar. pjes. vuk. 2, 21. Care pita vjerna slugu Laza: ‚Oj Boga ti, vjerni slugo Lazo!' 2, 298. Š ńime pije Lazo barjaktare, a do Laza Daničiću Vide. 3, 440. I doziva Bakovića Laza: ‚Čuješ li me, Bakoviću Lazo?' 4, 398. Zatekoše me na putu Lazo Perov, Đuro . . . Pravdonoša. 1852. 8. — *U Dubrovniku se reče, ali samo u šali, ne za uvredu čeļadetu što laže* (Lázo). ‚Ko bi ti sve vjerovo, moj Lâzo!' P. Budmani. *vidi i:* Lazo laže, a Mato maže. Nar. posl. vuk. 165.

2. LAZO, *n. vidi* 1. laz, b. — *Od* XVIII *vijeka.* Tko na svome vinogradu lazo prodre. V. Došen 91[a]. Lazo, *a)* otvoren prolazak u gradi jali u zidu na vinogradu: ‚Otvorio mi je lazo na vinogradu'. — *b)* zagraditi lazo, pomoći: ‚Bog je da' ono mrve sira, to mi je zagradilo lazo'. M. Pavlinović.

LAZOR, *m. vidi* Lazar. — XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Lazorь). Lazorь. Deč. hris. 42. 55. Glasnik. 15, 289. (1348?).

LAZOVAC, Lazovca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkome.* Ńiva na Lazovcu. Sr. nov. 1878. 922.

LÀZOVI, *m. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkome.* — *Uprav je pl.* 1. laz, c. Livada u Lazovima. Sr. nov. 1881. 290.

LÁZOVIĆ, *m. prezime (po ocu Lazu).* — *U naše vrijeme.* I pozovi Lazovića Rada. Nar. pjes. vuk. 4, 398. Već bijele kule Lazovića. 5, 252. Gospodine Lazović-Stevane. Nar. pjes. petr. 2, 487. Marko Lazović. Rat. 79.

LÀZOVINA, *f.* ime zaseoku u Srbiji u srezu crnogorskom okruga užičkoga. K. Jovanović 160. (griješkom ‚Alazovina'). Ńegda je bilo dvojice Turaka Muje i Aze Lâzovići. Ļudi odonde zovu se: ‚s Lazovine', a ne drukčije. (tako mi pisa Milićević). Đ. Daničić.

LAZÚKATI, làzûčêm, *impf. dem.* laziti. — *U Stulićevu rječniku:* ‚itare; reptare'.

LÀZUM, *adv. arap.* lâzim, *tur.* lazym, *potrebno.* — *isporedi* lazun. — *U naše vrijeme u Bosni.* Lazum nijesu do dve đuvegije. Nar. pjes. hörm. 2, 284. Lazum, nužno je. V. Vrčević, nar. prip. 226. Što je dobro i samo se hvali, nije lazum da ga drugi kaže. Nar. bl. mehm. beg kap. 233.

LÀZUN, *vidi* lazum. Čini mi se, kako Meho kaže, tu će dosta svata lazun biti. Smailag. meh. 83.

LÀZÛR, *m. modra boja.* — *Od iste osnove od koje je i* laģuver *(vidi); može biti da je ruska riječ:* лазурь, *a ova (kako misli Miklošić) bila bi uprav od pers.* lazur (lazvard, lazurd). — *U rukopisu* XVII *vijeka pisanome crkvenijem jezikom.* Skazanije za lazurь platneny tanky. — Vьzmi lazurь latin*(s)*kyj . . . sьvьkupi u sьsudь iz šta hošteši pisati . . . Glasnik. 25, 86.

LAZÙRDA, *m.* augm. Lazo. u Lici. V. Arsenijević.

LAZUŠE, *f. pl.* često se izdanci daleko pod zemļom lazeći (puzeći) provlače, i tek docnije izbiju iz zemļe i tada se zovu: ‚lazuše' (‚stolones'). K. Crnogorac, bot. 61.

1. LÂŽ, lâži, *f. što se neistinito reče znajući da nije istina, namjerom da drugi vjeruje.* — -a- *stoji mj. ńegdašńega* ь *(praslav.* ъ). — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., instr.* lâžju *(ali* lâži), *loc. sing.* làži, *gen. pl.* làžî, *dat., instr., loc. pl.* làžima. — *Riječ je praslavenska* (lъžь), *isporedi stslov.* lъžь, *rus.* ложь, *češ.* lež, *poļ.* łeż. — *Postaje od korijena* lъg *glagola* lagati *nastavkom* ь *pred kojijem se g mijeńa na* ž. — *Ima sa instr. sing., osim oblika* lažju *i* laži *i* lažjom (A. Kanižlić, kam. 119. 356. 627); *ovako vaļa da se i sad govori u Slavoniji.* — *Između rječnika u Mikaļinu* (‚mendacium, falsum, falsitas'), *u Belinu* (‚buggia, menzogna' ‚mendacium' 158[a]), *u Bjelostjenčevu* (‚mendacium, falsum, falsitas'), *u Jambrešićevu* (‚mendacium'), *u Stulićevu* (‚mendacium'), *u Voltiģijinu* (‚bugia, menzogna' ‚mendacium'), *u Vukovu* (‚die lüge' ‚mendacium' *s primjerom:* Utjerati koga u laž ‚einen lügen strafen' ‚arguo mendacii'), *u Daničićevu* (‚lьžь ‚mendacium'). — *U kojemu primjeru (kao* S. Rosa 84[b]; V. Došen 182[ab]; *vidi daļe) može* laž *značiti: uopće neistinost ili što neistino, ali je to teško raspoznati; zato su ovdje svi primjeri zajedno i bez obzira na koje se načine može ova riječ upotrebļavati.* Nenavisti i lьži otьcь. Domentijan[b] 79. U usteh ńih ni našasta laž. Zadar. lekc. 5. apoc. 14, 5. Ostavifši laž govorite istinu.

Digitized by Google

Bernardin 140. paul. eph. 4, 25. Našad u laž pobijeni biše. M. Marulić 69. Laž šalna od narava svoga je mali grih. Naručn. 54a. Prokleta laž, krajenje, ubojstvo. 73a. Jesi li kada učinil falsivost ili hinbu ili si rekal laž? 86b. Umnožuju se ondi laži i tašće besede. 94a. S falsiju i s laži. Korizm. 9b. Ako laž osvane, nu mraka ne sčeka. Š. Menčetić 313. Misliš li da sam ja došao ovdje da bih ljudi lažju hinio? Pril. jag. ark. 9, 70. (1520). Ukloniti se laži ovogar svijeta. 71. (1520). Sve je to gola laž. M. Vetranić 2, 266. Jeda se, jaoh, sgodi, da tebi laž reče na mene tkogodi? N. Naljeković 2, 113. Laž na laži. M. Držić 18. I laži tolikoj tvoj jazik nemoj dat. P. Zoranić 52b. Koji laži govori. Š. Budinić, sum. 40a. Laži praznovite. 116a. Kada laži tvori na sudu. ispr. 66. Ti me čuvaj od hudobe, himbe, laži. I. T. Mrnavić, nauk. 1702. 31. Reći laž od grijeha smrtnoga, grijeh jest smrtni. S. Matijević 56. Otidi od mene, lažirode, stvorče od laži. P. Radovčić, način. 186. Lucifer za laž spade u pakao. ogl. 69. Inako bi se rekla laž. svit. 182. Nahode se veće laži među ńima nego meu siromasi. P. Posilović, nasl. 46b. Laž kratke noge ima. (D). Poslov. danič. Laž koja je zloća protivna istini. K. Magarović 69. Lažima i istinom tiče časti svačigove. J. Kavańin 59b. Šaljiva laž ‚buggia giocosa' ‚mendacium iocosum'; prudiva laž ‚buggia officiosa' ‚mendacium officiosum'; štetna laž ‚buggia perniciosa' ‚mendacium damnosum'. A. d. Bella, rječn. 152a. Zaslijepljenu od gńeva lasno iz usta laž uteče. I. Đorđić, uzd. 144. Laž je od naravi svoje zla. A. Baćić 131. Jer su ovi grisi mnogo u običaju, n. p. reći koju laž u šali . . . J. Banovac, razg. 193. Kolike ste pute vi to zapuštali, koliko da je sve laž, što vam se pripovida! pred. 48. Ovi je svijet na laži ‚gli odiati e perseguitati sopravivono'. S. Budmani 422b. Tolike laži učine i nepravde. F. Lastrić, od' 51. Više se izkušuje laži negoli istine. 369. Zakletva dakle lažna ili ti u laž nikad ne more biti brez griha smrtnoga. ned. 116. Da i govorenje i zlamenje naše bude vazda istinito i brez svake laži. 176. Ali za pokaranje svoje laži primi gubu od koje se rečeni izličio. 415. Iznađe jednu vele grdobnu laž. A. Kanižlić, kam. 85. Da bi se uslobodio ńih lažju potvoriti. 52. Očitova Barda laž ovu caru. 57. Drugi su izmislili novu laž. 88. Što je četu toliku lážî na pomoć uzajmio. 88. Cara potvoraju lažjom. 119. Nikoji laži tako budalaste iznose. 229. U očitoj i još vrućoj laži ufaćen. 260. Nakupio je suproti ńemu neizbrojene laži. 298. Teofil u laži biše našast. 306. Hotio bi lažjom ovi sveti sabor opoganiti. 356. Evo nove debele laži! 362. Ovima lažma natovaren ode u Rim. 382. Sinod je opak i pun laži. 412. Ni lažjom ne more se od laži oslobođiti. 627. Mudro odgovoriše odkrivši ńegove laži. 800. Uslobodi se tako golemu laž izniti. 805. Svijest našla bi me u laži. uzroci. 80. V: Što je laž? — O: Jest jedno govorenje protiva onomu što se ima u pameti za privarit drugoga. — V: Koliko je struka laž? — O: Trostruka: maskarljiva, korisna i štetna. F. Matić, jezgra. 71. Djava daje početke od privare, od laži. M. Zoričić, osmina. 18. Laž ovijeh izmišljotina zavidnijeh ukaza. S. Rosa 84b. A kad laži razpazari, svoj prńavor ište stari, da u ńemu laži kuha . . . Laži svoje dok umisi i o vratu ńi obisi . . . V. Došen 39b. Znaš da tvoje laži hole neće odit dice gole . . . Takva mu se cina daje, hole laži kad prodaje, . . . Koja *(glava)* smradne krune traži, kada bljuje hole laži; stvari sobom plemenite neće da se lažma kite. 40a. Na hiljade laži kuje i prid prostim jatom bljuje . . . i iz ńega laži zuče svakog mudrog da nauče, da kriposti tu ne stoje, od kuda se laži roje, dali da je to uliště tamni laži i buniště. 41a. Uvik nosi vrića laži. 130b. Tko u bistroj gleda vodi, kad uza ńu čovik hodi, kaže mu se, da je tako da on visi naopako; voda laže i potvori da on s nogam stoji gori . . . al' varati tko se ne da laž vodenu on ne gleda. 132a. Nek se odma ne podlaže glasu što mu drugi kaže, i lasno će, kad pogodi, naći strmu laž u vodi. 132b. Radi s lažma zamazati. 138a. Da laž tamnu brizgat stanu. 139a. Da laž ovu i on kaže. 141a. Da on tamne laži laže. 141b. Ljutu zmiju vrag namisti, da ńegovu laž navisti. 141b. S jedne male laži ide na veću. Đ. Bašić 163. Sve ove i druge laži budući Milošu od žene Vukosave prikazane. And. Kačić, razg. 56. Laž ovu primivši Lazar za istinu . . . 57. Viruj, pobre, ovde laži nije. 283b. Premda je laž, ou tvrdo viruje. M. A. Reljković, sat. F8b. Još može sudac nas ufatiti u laži. sabr. 38. Da je *(ispovid)* virna t. j. da je bez laži. Ant. Kadčić 205. Koja se osvađa *(na ispovidi)* . . . od niki mali laži koe joj se događaju kupujući i prodajući. M. Dobretić 93. Budući se ufatila u laži. 144. Tko bi reko laž na ispovidi. 145. Laž pokriva istinu. J. Rajić, pouč. 1, 84. Ako slaže, laž mu na posteńe! (gledaj: Na čast mu laž). Nar. posl. vuk. 8. Žena se uzda u plač a lupež u laž. 80. Laži su gospodske stvari. Laž se pređe primi nego istina. Laž čuo, laž kazao. (Kako sam čuo tako i kazujem). 165. U laži je plitko dno. U laži su kratke noge. 332. Zet i ńega uhvati u laži. Nar. prip. vuk. 111. To je istinska laž *(u šali)*. Vuk, rječn. *kod* istinski. Ugnati koga u laž. *kod* ugnati. Ugoniti koga u laž. *kod* ugoniti. *(radi značeńa: dokazati da ko laše, vidi u Vukovu rječniku kod* laž). Koji pretvoriše istinu Božiju u laž. Vuk, pavl. rim. 1, 25. Kad se Turčinu naj poslije dosadi što mu Hero očevidnu laž protiv sebe jednako potvrđuje . . . poslov. 254. Pravda i istina imaju samo po jedan put, a laž i budalaština imaju ih koliko ko hoće. pisma. 29. U kojima *(novinama)* ništa drugo nema do laži i ruženа. odg. na laži. 3. Oholi pletu na mene laž. Đ. Daničić, psal. 119, 69. Doista, gle, laž učini lažljiva pisaļka kńiževnička. jer. 8, 8. Prosipate po koju laž u puk. S. Ljubiša, prip. 26. Te laži prodavaj komu drugome, ja znam što si ti. 64. On je na istini, a mi na laži. 147. Budi čovjek, pa ti laži neće nauditi. 172. Oni su na istinu a mi smo na laž. Pravdonoša. 1852. 8. Gdje laž omrkla tu i osvanula (t. j. s lažom ne da se naprijed ići). 1852. 14.

2. LÂŽ, *f. u Vukovu rječniku:* (u Dubrovniku) otišao u laž, kad ko uđe ženi u kuću (postane ‚uļez') ‚nubere uxori'). — *Uprav je riječ* ulaž *(vidi), ali se obično govori:* pošao u ulaž, oženio se u ulaž, *te se u brzome govoru čuje samo jedno* u. P. Budmani.

3. LAŽ, *m. lažac.* — *Ima stslov.* lъžь *u tome značeńu i* lъžь *u knigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika samo u Stulićevu* (‚mendax'). Ašte kъto rečetъ: ‚Boga ljubļu a brata svojego nenavidej' lъžь jestъ. Danilo 72. 1joann. 4, 20.

1. LÀŽA, *f. vidi* 1. laž. — *Akc. se mijeńa u voc.:* lâžo, lâže. — *Može biti riječ praslavenska, ali je svakako stara riječ, isporedi stslov.* lъžа, *rus.* лжа, *gorńluž.* łža. — *Između rječnika u Be-*

Digitized by Google

linu (‚buggia, menzogna' ‚mendacium' 153a), *u Stulićevu (kod* laž), *u Daničićevu* (lьža ‚mendacium'). Pečali i obidy, lьže i smęha. Sava, tip. hil. glasn. 24, 182. Potvoromь i lьžomь. Zak. duš. pam. šaf. 47. Laža, prirota, karbe. Starine. 23, 73. (1496). Ljubiti istinu, laže se čuvati. M. Marulić 61. Ki lažu tvoriše pram ovoj. 86. Jistinu učeći i pišući, a ńim laže raščińajući. Živ. jer. star. 1, 227. Pitaj ga od laže, krivorotstva. Naručn. 89b. Ljubav bez laže. N. Rańina 30b. paul. rom. 12, 9. Od usta koja govore lažu. 173b. ecclesiastic. 51, 3. Ne primiješati k istini nijedne laže. Zborn. 4b. Gdje se nepravo teče, hinbom, tadbom, lažom. 167a. Čin' da si milostiv, i laže se čuvaj. P. Hektorović 37. Da je i sve ostalo ono s lažom složeno i izmišljeno. 55. Oni velike proć meni rekli jesu laže. N. Dimitrović 64. Čemu su tej laže? N. Naješković 1, 134. Jer tko će razlučit istinu od laže? 1, 339. Veće se veruje lažam toga lašca. Mon. croat. 230. (1527). Ni tebi ni ńemu neću lažu vjerovat. M. Držić 170. Imamo se čuvati od svake laže. Nauk brn. 44b. Imaš znati, da je laža sebe zvati Krstjaninom a djela Isukrstovijeh ne činiti. M. Divković, bes. 54a. Koji govore lažu. B. Kašić, rit. 185. Malahnu lažu govoreći. zrc. 26. Mnogo ti govorih prikladne laže spam. Đ. Baraković, vil. 294. Ovo je veće nego laža. M. Orbin 48. U sto obraza priobraža' i privraćaj sto besjeda, varka, izdajstva, sumńa, laža i hitrina... I. Gundulić 479. Tko se kune s lažom. I. Držić 155. Da se puk privari lažom naših taštijeh čari. Ġ. Palmotić 1, 48. Ne su čini sve vuhvenstva, sve himbenstva, mame, tlape, varke i laže. 2, 74. Da pamet mi u ńoj kaže svakolika pomańkańa istinito i bez laže. I. Akvilini 294. Odgovori brez nijedne to ti laže, jel' istina ča se kaže. P. Hektorović (?) 148. Laža na laži, a istina na istini ostaje. (D). Za laže carina se ne plaća. (D). Poslov. danič. Razabrati istinu od laže. K. Maġarović 50. Znaj da jesu mnogi načini od laža... jesu laže koje se govore za prevariti drugoga... 69. Laža kratke noge ima. A. d. Bella, rječn. 152a. Prikoriti koga lažom. 481b. Mû lažom čâs da otruju. I. Đorđić, salt. 10. Premda je on vir od laža. B. Zuzeri 88. Priprosti ljudi u kojijeh ti bijaše postavio tvoje ufanje varajući ih tvojimi lažami. M. Lekušić 62. Da nijesu ovako cijenu riječi, mańe bi laža bilo za mincu. (Z). Poslov. danič. Kada prid ńe izajde sa svojom pompom, gizdom i lažama. M. A. Reljković, sabr. 32. Ovdi se učimo uklańati od laže. J. Matović xxib. Laža ne bi mogla nigdo proći da se u istinu ne preoblači. D. Obradović, basne. 434. Prevare, kletve, laže, sve je to ńemu dobro došlo. sav. 84. Što si čuo ništa laža nije. Nar. pjes. vuk. 3, 429. Što pašinu ruku poljubiše za ńegove laže prevelike, repate im laže obećaje. 5, 138. Ako ti se laža čini, a ti dođi o večeri. Nar. pjes. vila, 1866. 831. Pričeli su ljudi laže virovati. Nar. pjes. istr. 2, 21. Drugoga človika i laže pomoru, a mene neboga istini ne mogu. 2, 22. Dragi ti list šalje, otpiš' mu drugoga, al' nemoj s lažama. 2, 93. Đe laža omrkla tu i osvanula. Nar. posl. vuk. 75. San je laža a Bog je istina. 274. Koji je varac i mamio svijet kojekakvim izmišljenim lažama. Nar. prip. vrč. 3. Gdjekoje male vojvodice koje su svoja vojvodstva mańom hrabrošću ili s novcima i s lažama dobili. Vuk, dan. 1, 89. Oboje krupna laža. S. Ljubiša, prip. 84. Znam ja, gdje se ta laža začela i ko je u nas unio. 185. Sve što sam kazao, gola je laža. 222.

2. LÀŽA, *m. (i f.) lažac, lažljivac. — Akc. je kao kod* 1. lažac. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚der lügner' ‚mendax'). Tač li ti lažami dvoranskimi ugajaš? I. T. Mrnavić, osm. 37. Jednom laža smočno ije. (D). Poslov. danič. Povirova prorok ovomu laži. E. Pavić, ogl. 300. Sastala se laža i polaža. Nar. posl. vuk. 275. Ubog muž gotova laža. 325. Mi se opomenusmo da ovaj laža kaza još za života: ‚Poslije tri dana ustaću'. Vuk, mat. 27, 63. Te derviša, kao lažu i varalicu, izvedu na polje. odg. na laži. 13. Jer, ako bi mu se ostavilo na voju, postalo bi *(dete)* laža. M. Đ. Milićević, škol. 13. Čovek laža mora se uhvatiti. 17.

3. LAŽA, *m. ime muško, isporedi* 2. Laza. — *Ima samo posesivni adjektiv* Lažin xviii *vijeka.* Cvio Lažin brat. Glasnik. ii, 3, 80. (1706—1707).

LÀŽAC, làšca, *m. čovjek što laže. — Akc. se mijeńa u voc.:* lâšče, lâšci, *i u gen. pl.* lažâcâ. — *Može biti stara riječ, isporedi rus.* лжецъ. — *U našemu se jeziku javlja od* xv *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚mendax'), *u Belinu* (‚buggiardo, mentitore, chi dice buggie' ‚mendax' 152a; ‚chi dice il falso o falsità' ‚falsidicus' 300b), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* lažec, lažlivec ‚mendax, mendaciloquus, holophanta'), *u Jambrešićevu* (lažec ‚mendax'), *u Stulićevu* (v. laživac), *u Voltiġijinu* (‚bugiardo, bugiardone, menzognero' ‚lügner'), *u Vukovu* (‚der lügner' ‚mendax'). Zatajaše Boga tamńaci ter hinci, ubojice, lotri, nepomńivi linci, lašci krivorotni. M. Marulić 118. Anjel zali lažac je. Naručn. 19b. Bil bi lažac i tovariš grêšnikov. Transit. 127. Veliki lotri, tati, lašci. Korizm. 87b. Bolje je ljubiti rasbojnika nego lažca. Zborn. 5a. Lažac po vijek vas shraniti ne more pri sebi svoju čas. M. Vetranić 2, 135. Lažcu ni istinu nî moći vjerovat. N. Dimitrović 11. Veće se veruje lažam toga lašca. Mon. croat. 230. (1527). Drži me za većega lašca od svijeta. M. Držić 406. On jest lažac. Anton Dalm., nov. tešt. 145b. joann. 8, 44. Lažac nijesi ti. F. Lukarević 179. Tko se zove Krstjanin, a ne čini djela krstjanskijeh, on je istinito lažac i hińac. M. Divković, bes. 54a. Nije krudeo ni lažac. I. Držić 372. Što su lažci. I. Ančić, svit. 75. Psalmišta reče: ‚Ja reko u duhu, svak je čovik laž' *(psal.* 115, 2); kako govori sedamdeset tomačitelja, ne veli David, da je svaki čovik lažac nego da je svaki čovik laž. M. Radnić 166b. Mrske su usne lažaca. 288b. Lašcu istina neće biti virovana. P. Posilović, cvijet. 183. Bolje jest ljubiti lupeža nego li lažca. 183. Lašcu se ni istina ne vjeruje. (D). Poslov. danič. Tko govori da ljubi Boga a brata svoga nenavidi lažac je. S. Margitić, fala. 271. Tako ińac, lažac, licumirac. 284. Bolje je ljubiti lupeža nego li lažca. K. Maġarović 70. Moli Boga da lažce sudi i izgubi. A. Baćić 131. Zašto je on lažac od počela. 498. Ja se ne mogu lažac učiniti. J. Banovac, pripov. 154. Il' se namiramo na jednoga lašca ili krivokleca. 158. Da drakun jest jedan lažac. F. Lastrić, od' 194. Zašto je lažac i otac od laži. ned. 333. Ako tko reče: ‚Ja ljubim Boga' a brata svoga nenaviditi bude, lažac jest. 339. Ova knńiga jest od lažca složena. A. Kanižlić, kam. 8. Da bi tako bogogrdnomu lažcu virovali. 56. Neviran lažac. 278. Lažac gori duha paklenog. V. Došen v. Onog koga lažac blati. 182b. Tamni lažče! sram te bilo! 142a. Ukazujući mu da su lažci svi ńegovi hudobni proroci. And. Kačić, kor. 246. Sveti Aguštin kaže da Isusa lašcem zvahu. L. Vladmirović 28. Ah opaki lažče! I. Velikanović, prik. 87. Zašto bo tko se uzda u lažca s lažcem će poginuti i iz-

Digitized by Google

gubiti se. Đ. Rapić 93. Oprošćone lažcu izprosi. I. J. P. Lučić, nar. 94. I lažcu se privariti ne daš. J. S. Rejković 283. Moj tovaruš! al' si lažac! Jačke. 242. Jel' to hinac, jel' to lažac? Nar. pjes. istr. 6, 15. Lažac i skupac lasno se pogode. Nar. posl. vuk. 165. To je lažac, koji se uortačio su tri izješe. S. Ljubiša, prip. 108. A pak lažac, ki mu meku vrže. Osvetn. 4, 22. Boli je jezik u nijemca, nego u lašca. Nar. bl. mehm. beg kapet. 433. Lažàc ‚mendax', gen. lašcà. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 28.

LAŽAČICA, *f.* u *Stulićevu rječniku:* v. laživica. — *nepouzdano.*

LÀŽAK, làška, *m. vidi* ožujak. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚der märz' ‚mensis martius'. cf. ožujak) *s dodatkom da se govori u Dubrovniku (radi toga vidi* T. Maretić. nastav. vjesn. 5, 242). Prvi je misec u čifuta lažak ... A u četrnaesti dan lažka počińa se svetkovina od večerńe. A. Bačić 299. Prvi je misec u Žudija lažak ili marač... 14 dan laška počimje svetkovina od večerńe. J. Banovac, razg. 222. Miscca lažka oli ožujaka. M. Dobretić 97. — *Jedan pisac Slavonac* XVIII *vijeka ovako zove četvrti mjesec (a treći* ožujak). Travań misec imenom se izda, ... nikoji ga pozivaju lažkom, to znaš što je u jeziku naškom: lažak vrime svakojako laže. J. S. Rejković 171.

LÀŽAN, làžna, *adj.* falsus, fictus, adulterinus, simulatus, *uprav koji pripada laži (vidi* 1, a), *ali obično znači: koji nije ono što se misli ili govori da jest, koji nije pravi (nepravi, neistiniti), te nije isto što* laživ, lažljiv, *premda se često nalazi i u ovome značeńu (vidi* 1, c). — *Riječ je stara, isporedi stslov.* лъжьнъ, *rus.* ложный. — *Između rječnika u Belinu* (lažni ‚falso, non vero' ‚falsus' 301a; ‚posticcio, cioè finto' ‚fictus' 576b), *u Stulićevu* (‚mendaciloquus, falsus, fictus, mendax, fallax'), *u Voltiđijinu* (lažni, lažljiv ‚falso, menzognero' ‚falsch, lügenhaft'), *u Vukovu* (‚falsch' ‚falsus'), *u Daničićevu* (lъžьnь ‚falsus').

1. *adj.*

a. *uopće koji pripada laži. — U jednome primjeru* XVIII *vijeka.* Svoj prńavor ište stari, da u ńemu laži kuha, iskat sutra š ńima kruha, i privaru da načini, da kruh lažni čim začini. V. Došen 89b.

b. *u značeńu sprijeda kazanome (koji nije istiniti, pravi).*

a) o riječima i uopće o čemu što se govori. Da ne sliše lažnih stvari. Transit. 157. Neću ja nijednu stvar lažnu rijet. M. Vetranić 2, 185. Ništore lažno rijet. 2, 51. Umrijeti voļu neg lažno što riti. M. Držić 434. Tope istinu lažne riči. J. Kavańin 864a. U kih često duh propasni objetom nas lažnijem blazni. 470b. Zakletva dakle lažna iliti u laž nikad ne more biti brez griha smrtnoga. F. Lastrić, ned. 116. Mnoge lažne pogrdne tužbe. I. J. P. Lučić, izk. 17. Tražahu lažna svjedočanstva na Isusa. Vuk, mat. 26, 59. Bujović prospe lažni glas. S. Ļubiša, prip. 182.

b) o čeļadetu što se pretvara da jest ono što nije. Lъžnij prorokъ. Okáz. pam. šaf. 88. *(Petar)* pobedi tu Simuna lažnago proroka. Š. Kožičić 4a. Lažni proroci te nove škole. S. Ļubiša, prip. 280. — Ki se vašim bogom lažnim poklańate tere praznim. P. Hektorović(?) 91. U kući ńihovijeh lažnijeh bogova. Đ. Daničić, 1sam. 31, 9. Jer će izići lažni Hristosi i lažni proroci. Vuk, mat. 24, 24. — Z lažna arhijereja. Š. Kožičić 25a. Ivanu lažnomu arhijereju. 52a. — Lažni car Šćepan mali. P. Petrović, ščep. mal. 1. — Napastovan od jedne lažne nemoćnice. Ant. Kadčić 336. — *Kad se o svjedocima kaže, značeńe bi bilo: koji lažu (dakle laživi), a ipak mislim da to amo pripada, prvo jer su lažni svjedoci ‚nepravi', a drugo jer se misli na lažno svjedočanstvo.* Lažni svjedoci dolaziše. Vuk, mat. 26, 60. Lažan svjedok. Đ. Daničić, 5moja. 19, 18. Podmitiše lažne svjedoke. S. Ļubiša, prip. 147.

c) o ńekijem tjelesnijem stvarima što su isopačene ili krivotvorene (novci, mjera itd. pa i pismo). Ko bi kovao lažne novce bivao bi sažežen. Đ. Daničić, majkov. 72. — U ruci su mu mjerila lažna. osija. 12, 8. — Lažni ključevi i kuke za otvarańe ‚dietriche und aufsperrhacken'. Jur. pol. terminol. 182. — O lažnom pisaniji. Zak. duš. pam. šaf. 41 *(vidi primjer kod* 2 *pri kraju).* Al' u lažnom pismu krivom ... J. Kavańin 62a. Liste lažne slagajući. Ant. Kadčić 284.

d) o čemu umnome što je hińeno ili izmišļeno (u ńekijem slučajevima može se i čovjek sam varati). Od sna ustav i lažno vidinje upustiv žalostan bih. Aleks. jag. star. 3, 289. — Lažno tvoje mnenje. P. Knežević, osm. 65. — Nije mańe lažno i isprazno ufańe onih koji uzdaju se u ńiovo mogućstvo. J. Filipović 1, 266a. Imali lažnu uzdanicu. Pjev. crn. 20b. Što imali lažnu uzdanicu. Ogled. sr. 50. — *(Mahomet)* novu niku lažnu veru i zakon dast. Š. Kožičić 15a. Vole u svojim lažni zakoni umriti. J. Banovac, pred. 59. — Koji u svomu pripovidańu navištuju puku kriva oli lažna čudesa ili proročanstva. Ant. Kadčić 296. — Grlimo smradno stvoreńe u ńemu polagajući našu svrhu, naše lažno počivańe i žalosno uživańe. 358. — I ne molim za lažnu nemoć. I. Akvilini 321. — Ļubav da ne bude lažna. Vuk, pavl. rimļ. 12, 9. — Lažna slava mora uvenuti, a prava slava cvati i raste bez prestanka. pism. 60. — Sebe nikim lažnim načinom skužaju. I. Ančić, svit. 45. — Kriva pravni, lažna baci, zva istinu *(Aristotel).* J. Kavańin 96b.

c. *vidi* laživ, lažljiv.

a) o čeļadetu. Pak lažan bude zvan, kad pravo besidi. Đ. Baraković, vil. 237. U ovom me lažna nitkor neće najti. J. Armolušić VI. Nemoj biti lažan. 71. Što će lijepo moć složiti od izkota lažnih sluga. J. Kavańin 470a. Veli da u raj ne iđu ļudi ovi potajni, dvostruki i lažni. F. Lastrić, od' 249.

b) o čemu drugome (u metaforičkome ili u prenesenome smislu). Čuj se lažnih ćudi, laža zlo navija. M. Marulić 92. Neharnu lakomu, hvastavu človiku, naj već lažnomu podjamnu jaziku. Đ. Baraković, vil. 324. — U lažni i u tužni ki u saj svijet ufaju. M. Vetranić 1, 470. Koga lažni svit ne more prijati. I. Ančić, vrat. 79. — Živote slabi, lažni, gorki, zasińeni. Transit. 97. — Nisu meni sanki lažni, niti ļube dosadne. M. Katančić 51.

2. *adv.* lážno, *uopće nepravo, neistinito.* — *Između rječnika u Stulićevu* (‚fallaciter, falso, false'). Lažno su smišļena svidočtva pram meni. M. Marulić 85. Koji ńu lažno oklevetaše. Š. Budinić, sum. 154a. Lažno, kupo i himbeno nosil se jest na sudu. ispr. 61. Tako ga lažno osvadi. I. Ančić, vrat. 33. Što ļudi od tebe reku lažno. M. Radnić 14a. Što su iznašli u ńih knige, nisu lažno sve pisali. J. Kavańin 461a. Ove muke zadadoše mu Žudije budući ga lažno osvadili. J. Filipović 1, 90b. Premda mu lažno biše prikazano ... And. Kačić, razg. 87. I još

Digitized by Google

si mi lažno kazivao. Hrv. nar. pjes. 2, 247. Baš jest to lažno zboriti. Nar. prip. vuk. 209. Da ne ubiješ; ne činiš preļube; ne ukradeš; ne svjedočiš lažno. Vuk, mat. 19, 18. Kloni se poganijeh praznijeh razgovora i prepirańa lažno nazvanoga razuma. pavl. 1tim. 6, 20. Ne svjedoči lažno na bližńega svojega. Đ. Daničić, 5mojs. 5, 20. — *Radi ovijeh primjera vidi* 1, b, *c)*: O lažnomь pisaniji. Ašte se obrêštetь u čijemь hrisovuļi slovo lьžno prêpisano. Zak. duš. pam. šaf. 41. Lažno podpišujući. Ant. Kadčić 284.

LAŽAŃKA, *f. vrsta kruške.* Đakovština. D. Hirc.

LAŽARA, *f.* pogrdna riječ. Skoroteča. 1844. 250.

LÀŽAV, *adj. laživ, lažļiv.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚lügenhaft' ‚mendax' *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori).* Svi laţavu vjeru Peru daše. Nar. pjes. vuk. 5, 5. On je jedna lažava budala. Ogled. sr. 163.

LAŽBEN, *adj. samo u Stulićevu rječniku us* lažan, *gdje ima i adv.* lažbeno, v. lažno.

LÀŽBENICA, *f. samo u Stulićevu rječniku:* v. laživica.

LÀŽBENÎK, *m. samo u Stulićevu rječniku:* v. laživac.

LAŽBENOST, *f. samo u Stulićevu rječniku:* ‚falsitas, malitia'.

LAŽBENSTVO, *n. samo u Stulićevu rječniku us* lažbenost.

LAŽE, *vidi* lazje.

LAŽE-, *vidi* laži-. — *Nalazi se samo u knjigama pisanima crkvenijem jezikom i to u obliku* lьže, *kao* lьžeapostolь, lьžebratь, lьžeprorokь *itd. (vidi* F. Miklošić, lex. palaeoslov. *kod* lъže-).

LÀŽEŃE, *n. djelo kojijem se lazi.* — *Nahodi se samo krivi oblik* lazeńe. — *Između rječnika u Stulićevu* (lazeńe, v. hodjeńe). Lazeńe sitnijeh mravi. B. Zuzeri 18.

LAŽI-, *stoji složeno s drugijem riječima kao i* ψευδο-, pseudo-, *u značeńu: lažan, nepravi, vidi* lažiapoštol, lažibog *itd.* — *Shvaća se kao da postaje od impf.* laži *od glagola* lagati, *ali je stariji oblik bio* lъže-, *vidi* laže-.

LAŽIAPOŠTOL, *m. lažni apostо.* — *vidi* laži-. — *U jednoga pisca Slavonca* XVIII *vijeka.* Niki lažiapoštoli kuko| siju. A. Kanižlić, kam. 169.

LÀŽIBISKUP, *m. lažni biskup.* — *vidi* laži-. — *U jednoga pisca Slavonca* XVIII *vijeka.* Bijau onamo poslali Viktora nikoga lažibiskupa. I. Velikanović, uput. 1, 251.

LÀŽIBÔG, làžiboga, *m. lažni bog.* — *vidi* laži-. — *U jednoga pisca Slavonca* XVIII *vijeka.* Vas svit krivim bogom i lažibogom štovańe i poštеńe nosaše. I. Velikanović, uput. 1, 192. Ostavivši lažibogova štovańe. 1, 248.

1. LÀŽICA, *f. kao čaša ili čašica ne vele duboka a često produga s podulijem drškom kojom se zahvata što žitko, naj češće jelo (n. p. juha) kad se nosi k ustima. može biti od srebra, kositera, gvožđa itd. pa i od drva (vidi* kašika), *kosti itd.* — -a- *stoji mj. ńegdašńega* ь *(praslav.* ъ), *te je od starijega oblika* lьžica *(kojemu nema potvrde u našemu jeziku), osim* lažica, *postalo* ožica *(vidi* l *pod* d) *i premještańem* žlica, *pa i još* ložica *što mislim da je po pučkoj etimologiji od* za-ložiti, *i* žica *tijem što je otpalo* l. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* lâžîcâ. — *Riječ je praslavenska* (lьžica), *isporedi stslov.* lъžica, *(rus.* ложка), *češ.* lžice, *gorńluž.* lžica *(mislim da glasi* žica), *(pol.* łeszka, łyżka). — *Jamačno je deminutiv (isporedi rus. i pol. deminutivni nastavak* ka), *ali osnova nije jasna. radi* ъ *ne može se pomisliti na* lizati; *viša je prilika da je u svezi s osnovom ruskijeh riječi* логъ, *dolina, široki klanac,* ложжить, *dupsti itd.; ta bi osnova* log *mogla postati od* leg *(vidi* 1. leći), *jer obično i čeļade i životińa leži na dubļemu mjestu nego je naokolo.* — *Naj stariji su primjeri u našemu jeziku iz* XV *vijeka.* — *Između rječnika u Vukovu (samo dodano u trećemu izdańu:* lažica, vide žlica; *a za života Vuk je zaboravio zabilježiti ovu riječ, premda je poznavao i cijenio kao vrlo dobru, vidi naj zadńi primjer; a zabilježio je i* lažičica) *i u Daničićevu* (lьžica ‚cochlear'). Dvadesti i osamь lažica i devetь badaļakь potežu tri litre, 11 unačь;... tri lažice jajčane;... tri lažice okovane... Mon. serb. 408. (1441). *kod ova dva primjera Daničić s pravom bilježi da su pogreške:* 22 ložice bele. Spom. sr. 2, 102. (1441). 3 lužice. 100. (1441). Po svojstvu našega jezika pravilnije je ‚lažica' i ‚žlica' i ‚ožica' nego ‚ložica', i sve tri se ove prve riječi u narodu više govore od ove pošļedńe. Vuk, pisma. 40.

2. LAŽICA, *f. dem.* 1. laž *(bolje je* lašca). — *Samo u Belinu rječniku:* ‚buggia piccola' ‚mendaciolum' 152a.

3. LÀŽICA, *f. vidi* jašterica, a *(gdje se može vidjeti kako i zašto postaje od* laž). — Lažica, čibuļica na jeziku od lagańa. u Sarajevu. (Dr. Đ. Šurmin). F. Iveković, rječn.

4. LÀŽICA, *f. laživo čeļade (muško i žensko; u prvome slučaju vaļa da bi moglo biti muškoga roda, ali je u svijem primjerima ženskoga).* — *Akc. je kao kod* 1. lažica. — *Od* XVIII *vijeka (vidi* a *na kraju).*

a. *žensko čeļade.* Omače Marija nezrelice, a Marko, prije no zaboravi, pisa oni čas u Mletke sve što čų od one lažice. S. Ļubiša, prip. 65. A lažice nisu bile vilo. Osvetn. 3, 12. Lažica, lažļivica. u Lici. V. Arsenijević. Lažica ‚femina mendax'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftg. 43. — *Amo može pripadati i ovaj primjer, premda u ńemu nije riječ o čeļadetu nego o knjizi, ali shvaćenoj kao čeļade:* Jeda ju je *(knjigu)* stid kao lažicu na svitlost izići? A. Kanižlić, kam. 69.

b. *muško čeļade.* Dođe zgoda da se tijeh lažica *(Mlečića)* oprostimo. S. Ļubiša, prip. 16. Svjetova vladiku da se prođe Šćepana i da ga prožene kao lažicu. 113. Sva se ova sila ovdje ukopala, trostruka će doći u pohode toj lažici *(Šćepanu)* što ste okrunili. 122. — *Ima u Dubrovniku* Lažica *i kao prezime.* P. Budmani.

LÀŽICAR, *m. lažni car, vidi* laži-. — *U naše vrijeme.* Dok naj poslije opremi kolače lažicaru na polje Cetiňe. P. Petrović, šćep. mal. 57. Ovo je bio prvi čin lažicara. S. Ļubiša, prip. 109.

LÀŽIČAN, làžična, *adj. koji pripada lažici ili lažicama (vidi* 1. lažica). — XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (lьžičьnь ‚cochlearis'). Bļuda lьžična. Spom. sr. 2, 102. (1441).

LÀŽIČICA, *f. dem.* 1. lažica. — *isporedi* ožičica, žličica. — *Po svoj se prilici upotrebļava i u pravome smislu, ali imam primjera samo za preneseno značeńe:* ‚praecordia, scrobiculus cordis' *jamica između prsi i trbuha (ńem.* herzgrube, magengrube, *franc.* creux de l' estomac *itd.).* — *Između rječnika u Vukovu* (‚die brusthöhle' ‚cavum pectoris'. cf. ložičica, žličica). Dovati me ńom po tabanima, ispod pazua, po lažičici... Vuk, dan. 2, 136. ‚Die herzgrube' prevedeno je

Digitized by Google

‚srčana jamica' (a to se u narodu zove ‚lažičica' ili ‚žličica'). pisma. 25. Jelek joj se taj na lažičici spučava sa tri srebrna dugmeta. M. Đ. Milićević, zim. več. 147.

LÀŽIN, *adj. koji pripada Laži, vidi* 3. Laža.

LÂŽINA, *f.* Zostera marina L. (mislim načińeno i priraslo od tal. ‚l' alga'). na Braču. A. Ostojić. — *vidi* vaoga. — *Vaļa da je postalo od* valžina *(augm. od* valga, vaoga). P. Budmani.

LAŽIPATRIJARHA, *m. lažni patrijarha, vidi* laži-. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Car je Focija kao lažipatrijarhu protirao. A. Kanižlić, kam. 438.

LAŽIPROHA, *f. ńeka biļka, uprav lažna proha, vidi* laži-. Lažiproha, phalaris (I. Sabļar), Setaria viridis Beauv. B. Šulek, im. 191.

LAŽIPRÒROK, *m. lažni prorok.* — *vidi* laži-. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Ne prorok, nego lažiprorok. I. Velikanović, uput. 1, 281.

LÀŽIRÔD, *m. (vrag) koji laži rađa.* — *U dva pisca* XVII *i* XVIII *vijeka.* Otidi od mene, lažirode, stvorče od laži! P. Radovčić, način. 136. Lažiroda ako l' vraga čine ļudi . . . J. Kavańin 421a.

LAŽISÁBOR, *m. lažni sabor.* — *vidi* laži-. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Iskupivši lažisabor, na istomu protiva papi Nikoli osudu proklestva proglasi. I. Velikanović, uput. 1, 284.

LAŽISINÓDA, *f. lažna sinoda.* — *vidi* laži-. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Vridan je nazvati se pseudosinodom ili lažisinodom. A. Kanižlić, kam. 412.

LÀŽITÔRBA, *f. torba puna laži, t. j. vrlo laživo čeļade.* — *U naše vrijeme u Istri.* Lažitôrba ‚homo mendax'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftag. 68.

LÀŽIV, *adj. koji laže; često se miješa u značeńu s* lažan *(vidi).* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* лъживъ, *rus.* лживый, *češ.* lživý, *pol.* łżywy. — *Ima i oblik* lažļiv *(vidi).* — *Između rječnika u Belinu* (‚apparente, falso' ‚falsus' 90b), *vidi i kod* 1; *i u Stulićevu* (v. lažben).

1. *adj.* — *Komp.:* laživijî, *u Belinu rječniku:* ‚più buggiardo' ‚mendacior' 152a.

a. *koji laže.*

a) o čeļadetu. Človik laživ je mrzeć Bogu. Transit. 90. Pogubļan u laživoj bratji. N. Rańina 85a. paul. 2cor. 11, 26. Nemojte se ufati u riječi od laživijeh. 64a. jer. 7, 4. Ter da on *(Pilato)* Židove lažive ne čuje. N. Naļeš-ković 1, 132. A pri' voļu ne bit živa ner ostati u rugu, da sam u svem svim laživa. M. Pelegrinović 172—178. Akoprem Apolo laživ nî. D. Zlatarić 84a. Ki laživi proročanstva luda poju. Ġ. Palmotić 2, 95. Ne budite laživi Bogu u vašoj molitvi. V. M. Gučetić 64. Procinit se mogu lako *(dica),* da su hola i laživa. V. Došen 38b. Bio je varavac laživi. S. Rosa 121b. Zašto je mlados slobodna, plemstvo oholo, trgovci laživi. Đ. Bašić 16. Pedipsa pristojna laživima prikažiteļi. A. d. Costa 2, 178. Pomoć slaba i laživa čovjeka. L. Radić 92. Svaki čovjek laživ . . . J. Matović 406. Laživ i lakom brzo se pogode. Nar. posl. u Lici. V. Arsenijević. — *Amo mogu pripadati i primjeri u kojima se kaže o ustima i o jeziku:* Od ust laživijeh. Zborn. 5a. Da, da bi sad živa, ti bi učinila taj usta laživa, ka ju su *(Elenu)* hvalila. H. Lucić 220. Usti imaju svi lažive. I. Đorđić, salt. 30. — Laživi ježiče! D. Zlatarić 52b. Laživijeme ter jezikom . . . imena se moga odričeš. Ġ. Palmotić 8, 67a. Laživa ću bit jezika. A. Gleđević 151a. — *O čeļadi se govori i u ovijem primjerima:* Grad laživi uze Troju. Ġ. Palmotić 1, 204. Laživa je ovo traga. 1, 282. Laomedonta vuhvenoga od lažive on je krvi. 2, 114.

b) o čemu drugome, u prenesenome smislu. Laž učini laživa pisaļka književnička. Đ. Daničić, jer. 8, 8. — Da lažive cvijet masline plod iz sebe ne izbaci. J. Kavańin 171a. — O svite himbeni, o sriću laživa, nitko ti duge dni u tebi ne uživa. D. Rańina 142a. Nu kada ga spanje ostavi, videć da je sve taština, sred uboštva san nepravi i laživu čes proklina. Ġ. Palmotić 8, 29a. Svaku er satvar, ku nebo prikriva, nesreća laživa, kakono vjetra gńiv semaļski drobni prah promińa. D. Rańina 150a.

c) mislim da je i u ovakovijem primjerima isto značeńe (u prenesenome smisla), premda se može shvatiti da znači što i lažan. A neslične u ovo vrijeme sne lažive tja vrzimo. Ġ. Palmotić 2, 293. Laživ je san svaki. J. Palmotić 441. — Ovomu služu *(ja)* svijetu laživomu. N. Dimitrović 61. Čemu ćete laživi svijet ļubiti? I. Đorđić, salt. 8. Viđe Marko, kad će umrijeti, suze proli, pa je govorio: ‚Laživ sv'jete, moj lijepi cv'jete! l'jep ti bješe, ja za malo hodah! ta za malo, tri stotin' godina, zeman dođe da sv'jotom prom'jenim. Nar. pjes. vuk. 2, 441. Na svijetu onom laživome. Nar. pjes. petr. 2, 11. — Laživ pogled dragijeh oči. P. Kunavelić, iv. 73. Jer izvan laživi moj ga smih izdaje. H. Lucić 201. Strah ti je u licu sred smijeha laživa. S. Gučetić Bondevišević 220.

b. *lažan, vidi* lažan, 1, b.

a) o čeļadetu. Meju kipi krêvih i lažêvih bogov. Š. Budinić, sum. 83a. Poklonivši se bogovom laživijem. A. Gučetić, roz. jez. 188. Orakuo laživoga boga Apolina biše umuknuo. B. Kašić, is. 6. Klańahu se laživijem i nepravijem bogovom. M. Orbin 273. Od koga boga laživoga. L. Terzić 166. Tako činahu hudovjernici svojijem laživijem bogovima. I. Đorđić, salt. 40. Da se klańa laživom bogu Belfegoru. 368. Na čas laživoga Apola. ben. 40. Posvetivam krv laživijem bogovima. V. M. Gučetić 13. Uzvisio si lažive bogove. Đ. Bašić 52. Idoli, to jest bogovi laživi. J. Matović 421. Slave Ġova laživoga i Netuna vodna boga, pak lažive hipe ostale, kê pogani ļudi imaše, u pjesnima dižu i hvale. N. Marči 13. — Čuvajte se od laživijeh proroka. N. Rańina 152a. matth. 7, 15. Čovjek ovi . . . laživi je prorok. S. Rosa 78b. Izajdoše laživi proroci na svijetu. J. Matović 3. Riječima laživijeh proroka. 4. Jedan od tijeh laživijeh proroka. S. Ļubiša, prip. 230. — Dajući poštenu dvorbu i nasļednike tomu kraļu laživomu. I. Đorđić, ben. 119. Bit ćeš za rug uzet kô kraļ laživi. B. Zuzeri 127. — I laživom gostu služi *(hajduku).* V. Došen 239b. — Od laživijeh svjedokah osvađen. I. A Nenadić, nauk. 260. Dva laživa svjedoka. S. Rosa 155b. Pogubiti lažive svidoke. A. d. Costa 2, 159. Ta dva laživa svjedoka. S. Ļubiša, prip. 203.

b) o čemu drugome. Ne htite se ufati u riči lažive. Bernardin 47. jer. 7, 4. Laživo slovo kako olovo teško a pak kako pjena po vodi uzplove. Pril. jag. ark. 9, 142. (1520). Da to riječ sada tva laživa izlazi. I. Gundulić 111. Riči nisu jur lažive. P. Vuletić 77. Treba ih *(riječi)* osuditi za lažive. I. Đorđić, ben. 124. Laživim govorenjem. Š. Budinić, sum. 39b. Tve himbeno i laživo govorenje. Ġ. Palmotić 1, 207. Virovati ńegovu laživu nagovaranju. L. Terzić 43. Ako tvoja pritač znaš da nî laživa. M. Ma-

Digitized by Google

rulić 26. U pripovijestima laživijem. V. Andrijašević, put. 343. Zato se uzdat neću veće u obećanja tva laživa. D. Rańina 49b. Kojim je govorio stvari lažive i neistine. A. Komulović 9. Laživijeh stvari iznošahu. S. Rosa 155b. Oslobodi, Gospodine, dušu sluge tvoga, kakono si oslobodio Suzanu od lažive krivine. B. Kašić, rit. 121. I k tomu pristavi laživijeh kletava, od svoje ljubavi čim bilęg on dava. I. Gundulić 155. Zašto zakletva laživa i nesvijestna jest grijeh. J. Matović 849. Budi pjesan tva laživa, korisna je tvoj požudi. I. Đorđić, pjesn. 80. Puka varaše nauci novimi i laživimi. B. Kašić, is. 58. Učiše krive i lažive nauke. V. M. Gučetić 117. U ikakvo ime zakona, oli je pravo oli laživo. J. Matović 131. Prjevareni s laživijem imenom ženidbe. 317. Istina ta je zgod, ku vi htjeh sad riti, za sve er je laživa komugod viditi ... D. Rańina 123a. — Koja je stvar laživa i sasma prema istini. M. Orbin 22. Zašto je sve to nestavno, sve laživo, sve bjeguće. V. Andrijašević, put. 249. — Jer ne pozna i ne vidi što laživo ruho skriva. I. Gundulić 461. — Na tvu glavu ńe laživa ruda prama nastoj stavit svu napravu. Ǵ. Palmotić 1, 324. Ne ugađaju se kose s glavom, ere su lažive. A. d. Bella, razgov. 230. — Ne gub' s tve krivine za ures laživi ljepote istine. I. Gundulić 145. — Hitro ti je tuđa obraza on lažive uzeo izglede. Ǵ. Palmotić 1, 51. — Ovi stavljaju bludnos na mjerila laživa. Đ. Bašić 149. Ovo je kamik kušenik koji odkrije i pravo zlato i laživo. A. d. Bella, razgov. 137. Da si pravi dragi kami, a ne laživ. 137. — Ovaj plač ne more bit laživ. Š. Menčetić 122. — Za mû smrt laživu duh se tvoj odiļa. S. Gučetić Bendevišević 297. — Videnija laživa. Transit. 146. San lažive prikaživa svej nakazni. P. Kanavelić, iv. 530. — Sni su lažive sjen misli. F. Lukarević 284. S kojom se odmeće duša s laživijem mislima. J. Matović 388. — Nevjernici za ukazat se pravovijerni u laživoj vjeri svojoj. I. A. Nenadić, nauk. 211. S kojijem bi se poznala prava od lažive crkve. J. Matović 92. — Blaženstva tva su sva *(srićo!)*, za sve er su zrit lipa, nekripka, laživa, nesvijesna. D. Rańina 131b. Koje da drugo dobro čeka, neg lažive posred slasti u prikorne štete upasti? Ǵ. Palmotić 2, 28. Ah radosti ma laživa! 2, 48. — Vi cijenite da su darovi istiniti, a nisu nego laživi. Đ. Bašić 7. — Dobra vremenita ovoga svijeta da su spadļiva i laživa ... T. Ivanović 100. — Posrid mira laživoga. B. Betera, ćut. 165. Drugačije laživ oni bio bi mir. I. Velikanović, uput. 3, 450. — Bitje i život ńih laživi prilika je lijepa groba. Ǵ. Palmotić 8, 30b. — Poznam slave lažive. I. Đorđić, uzd. 51. — Umrla ufanja poprav su laživa, sumńa i strah, viđu ja, istin se odkriva. I. Gundulić 39. — Laživa je milos i izprazna ljepota. I. Držić 291. — Mrtvo ufanje ne oživļiva'; pusti, pusti taj laživa svjedočanstva od ļubavi. I. Gundulić 188.

6. *u širemu smislu, koji pripada uopće laši, isporedi* lažan, 1, a. Nije ovo dub laživi, s koga zmija hotje rijeti ... N. Naļešković 1, 152. Od riječi činiš laživ trg svakomu. F. Lukarević 62. *(Acêliševa)* sulica ne more stati pod laživu mišcu Urikševu. Pril. jag. ark. 9, 133. (1468). Laživo privarenje. A. d. Costa 2, 182.

2. *adv.* làživo. — *Između rječnika u Belinu* (‚falsamente' ‚false' 300b) *i u Stulićevu* (v. lažno). Ludi od svijeta zlo govore i laživo glase hude. J. Palmotić 44. Ter mu ide laživo svijetlu caru govoriti. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 53. Svjedočanstvo koje se laživo govori od zakletnika. J. Matović 407. — Svadi laživo. Š. Budinić, ispr. 74. Da bišе obađen laživo radi zavidosti. B. Kašić, is. 55. Da će biti obađen laživo od krivijeh svjedoka. S. Rosa 11b. Koji je ozloglasio laživo drugoga. B. Kašić, zrc. 92. Tako mrtve tko dotiče, kad laživo na ńi viče. V. Došen 130a. — Kad laživo ńega fale. 86b. — Zakleti će se krivo i laživo. A. Komulović 17. Lasno će se zakleti laživo. B. Kašić, zrc. 26. Ako si se zaklinao laživo ... 44. Što su se kleli krivo, vuhovito i laživo. I. Đorđić, salt. 191. Tko se zakliňe krivo i laživo. I. A. Nenadić, nauk. 116. Za što se ne sramite zakliňat laživo na pravdi? Đ. Bašić 100. Niti se š ńim *(imenom)* bude zaklinati laživo. J. Matović 842. — Laživo hineći vas saj svit jur vlada *(sreća)*... D. Rańina 48a. — Što sudite krivo i laživo. I. Đorđić, salt. 281. — Kako su ńeki laživo sumjeli. J. Matović 115. — Da bi Boga laživo zvao za svjedoka. J. Matović 850.

LÀŽIVAC, làžîvca, *m. laživ čovjek.* — *isporedi* lažļivac. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i gen. pl.* làživâcâ. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* лъживьць, *rus.* лживецъ. — *Između rječnika u Mikaļinu* (‚mendax, fallax, falsus'), *u Belinu* (‚buggiardo, mentitore, chi dice buggie' ‚mendax' 152a; ‚chi dice il falso o falsità' ‚falsidicus' 300b), *u Stulićevu* (‚mendaciloquus, qui mentitur'), *u Voltiģijinu (uz* lažac). Ako bih rekal da ga ne znam, biti ću laživac priličan k vam. Bernardin 61. joann. 8, 55. Koja zvir naj gore ujida i rani ...? — Od divjih jest zviri nesramni laživac... P. Hektorović 31. Spomeni se, neharniče, bratu er ne dah mom' pomoći, neka ljepos tva, laživče, mene ovako bude oći. S. Bobaļević 226. Od ovoga isti prorok i krivi pripovidavac i laživac imaše biti držan. Ivan trog. 24b. Laživca himbenoga sagubit će tvoja sila. A. Vitaļić, ist. 19b. Človik svaki jest laživac. 411. A to er himben i laživac ima narav hitra liha. J. Kavańin 60b. Upisni laživac ‚buggiardissimo' ‚mendacissimus'. A. d. Bella, rječn. 152a. Koji mu drago laživac na svitu. razgov. 77. Jedan laživac i lupež udiļ trču na krivu zakletvu. J. Banovac, pripov. 164. Laživac dobiva da mu se i istina ne vjeruje. (Z). Laživcu nije ni istina vjerovana. (Z). Poslov. danič. Onemu je izletjela i možebiti nehoteći jedna laž iz usta, to t' je laživac. Đ. Bašić 98. Jeli ikad Bog pokarao u ovomu viku laživce? Blago turl. 2, 190. Pakļeni laživac. A. Kalić 50. Jere se poznava laživac i krivokletnik. J. Matović 408. Djavao... laživac jest. 413. Làživac, làžîvca, lažļivac. u Lici. V. Arsenijević. — *O svijetu.* Pogođuje se čestokrat svijet da je laživac. B. Kašić, nasl. 141.

LÀŽIVAČKÎ, *adj. koji pripada lašivcima.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚ad mendaciloquos spectans'.

LÀŽIVAST, *adj. samo u Stulićevu rječniku:* v. lažben.

LAŽIVČAC, laživčca, *m. u Stulićevu rječniku uz* laživčić. — *nepousdano.*

LÀŽÎVČIĆ, *m. dem.* laživac. — *U Belinu rječniku:* ‚buggiardello' ‚mendaculus' 152a, *i u Stulićevu:* laživčić, mali laživac ‚mendax, dim.'.

LAŽÎVČINA, *m. augm.* laživac. — *U Belinu rječniku:* ‚buggiardo in sommo grado' ‚ex mendacio compositus' 152a, *i u Stulićevu:* laživčina, veliki laživac ‚magnus mendax' *iz Belina.*

LÀŽIVICA, *f. (i m.) laživo žensko čeļade, ali*

Digitized by Google

se može kazati i o muškome. — *isporedi* 2. lažica *i* lažļivica. — *Od* XVI *vijeka (vidi* b).

a. *žensko čeļade.* — *Između rječnika u Stulićevu* (‚mendaciloqua, quae mentitur'). Laživice, kako možete tako s Bogom govorit? . . . ostat ćete pridobite. Đ. Bašić 81. Làživica, f. lažļivica. u Lici. V. Arsenijević.

b. *u ovome primjeru kao da se kaže o muškome:* Imajte na pameti jere je prorokovano: ‚Ja takoj govorim, makar bih bila laživica'. Zborn. 78b.

LAŽIVOGLASAN, laživoglasna, *adj. u Stulićevu rječniku:* ‚non veridicus, fallax, falsidicus'. — *nepouzdano.*

LAŽIVOOTAC, laživooca, *m. lažni (nepravi) otac.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚fictus parens (h. e. haud verus)'. — *nepouzdano.*

LAŽIVOPRÓROK, *m. vidi* lažiprorok. — *U Stulićevu rječniku:* ‚falsus vaticinator'. — *nije dosta pouzdano.*

LÀŽIVÔST, làživosti, *f. osobina koga ili čega što je laživo (lažno), laž.* — *Od* XVIII *vijeka.* Kolikom pomńom Žudije otvorili bi i ukazali očito laživost da misto pravih proročanskih odvjeta Krstjani budu kriva proročanstva iznili. I. Velikanović, uput. 1, 123. Nikakav vid laživosti nije danas više u običaju. D. Obradović, basne. 443.

LÀŽÎVSTVO, *n. osobina koga što je laživ, isporedi* laživost. — *U jednoga pisca Dubrovčanina, a između rječnika u Stulićevu* (‚falsitas'). Može lasno zasramiti laživstvo tašto prem bezočnijeh neprijateļa. B. Zuzeri 189. Nenavidos, laživstvo, mrmošenje . . . 374.

LÂŽJE, *n. coll.* laž. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Čuvaš li se od lažja, od neustrpjenstva? Misli. 77.

LAŽĻA, *m. vidi* čauš, *b*). — *U kneževačkome okrugu u Srbiji.* Čauš ili, kako ga ovđe zovu, lažļa obara stolice. V. Bogišić, zborn. 251.

LÀŽĻIV, *adj. vidi* laživ. — *Po analogiji prema* bodļiv, dremļiv, govorļiv *itd. zamjeńuje se nastavak* iv *nastavkom* ļiv *kao da je postalo od glagola a ne od supstantiva* laž. — *Ima i novosl.* lažļiv *i bug.* лъжливъ. — *Od* XVI *vijeka (vidi Divkovićeve primjere kod* 1, a, *a*), *i* b, *b*), *i* 2; *a između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚falsus, mendaciloquus, falsus et mendax'), *u Jambrešićevu* (lažļivo i nevredne reči ‚affaniae'), *u Stulićevu* (v. lažben), *u Voltigijinu (vidi kod* lažan), *u Vukovu* (‚lügenhaft' ‚mendax').

1. *adj.*

a. *koji laže.*

a) o čeļadetu. Jerbo ne samo od nikije i od mlogije, nego baš od sviju ļudi u općinu potvrđuju ss. listovi da su lažma podložni i lažļivi. F. Lastrić, ned. 177. Jur znaše tko je, i lažļiv kako je, himben i pogan. P. Knežević, životi. 55. Barda je bio lažļivi obtužiteļ. A. Kanižlić, kam. 50. O prokleti i lažļivi! F. Radman 21. Vi ļudi lažļivi, ča ste učinili! Nar. pjes. istr. 2, 21. — *Amo pripada i ovo:* Ko mi je god kazivo lažļiva je duša. Protok. pis. pr. M. Nenadovića. 176. — *O ustima i jeziku:* Lažļiva usta mrska su Gospodinu. M. Divković, bes. 100a. Sva usta lažļiva zove Isus vrata paklena. I. Ančić, vrat. 32. Neka onijeme usta lažļiva. Đ. Daničić, psal. 31, 18. — Jezik lažļiv. P. Posilović, nasl. 47b. Bog nenavidi jezik lažļiv. A. Bačić 131. Riči ju isprazne i jezik lažļiv mlogo puta. F. Lastrić, ned. 277. Govore za mnom jezikom lažļivijem. Đ. Daničić, psal. 109, 2.

b) o čemu drugome, u prenesenome smislu. Lažļivo staklo svaku stvar veću pokazuje. J. Rajić, pouč. 1, 19. — Ńezin znak nije lažļiv. 1, 31. — Poznao sam da je more lažļivo. D. Obradović, basne. 389.

c) o svijetu, vidi laživ, 1, a, *c*). Od ovoga tužnoga i mučnoga, lažļivoga izdajnika svita. P. Posilović, nasl. 136b. Da naše blaženstvo nije od ovoga svita lažļivoga, već ima drugi svit, na komu se u vik žive. J. Banovac, razg. 85. Lažļivomu svitu ne zamiriti se. A. Kanižlić, uzroci. 138. U tminam od ovoga lažļivoga svita. Ant. Kadčić, predg. 1.

b. *lažan, isporedi* laživ, 1, b.

a) o čeļadetu. Štovaše bogove lažļive. J. Filipović 3, 14a. Da bogovi tvoji jesu lažļivi idoli i drakuni. F. Lastrić, test. ad. 86a. Štovaše lažļive bogove. M. Zoričić, zrcalo. 148. Idole aliti lažļive bogove od srebra. And. Kačić, kor. 32. Odnese svu ńiovu odoru, još i lažļive bogove. 190. Prikazivaše tamńan lažļivim bogovom. I. J. P. Lučić, razg. 114. — Pazite se od lažļivi proroka. F. Lastrić, od' 248. Lažļiv ću se prorok naći. svet. 106b. Te on dobavi ovoga lažļivoga proroka. Nar. prip. vrčev. 3. — U nekakvoj zemļi oglasi se lažļiv vrač. Vuk, poslov. 79. — Laž jest, da je ikada koji papa nazvan Jermon . . . Oni lažļivi Jermon imao bi postati papom god. 604. A. Kanižlić, kam. 228. Izmjena lažļivih Demetrija. A. Tomiković, živ. 11. Lažļivi Nero. 20. — Protiva lažļivomu patrijarki. A. Bačić 244. — U takomu premda lažļivu *(jer je samo djakon)* ispovidniku. M. Dobretić 123. — Puti su *(u pakao)* široci, raskošni *(jamačno* raskošne) i staze, zač tuda svidoci lažļivi ulaze. Đ. Baraković, vil. 294. Od lažļivi svidoka osvadit se. B. Pavlović 56. Lažļivi svidok. B. Leaković, nauk. 368. Kum svog kuma na sudove ćera i dovede lažļive svjedoke. Nar. pjes. vuk. 2, 2.

b) o drugome čemu. Riječi svedu lažļive. S. Margitić, fala. 252. Reći rič lažļivu. J. Banovac, pripov. 158. Lažļiva obećańa. M. Radnić 7a. I oni ńima *(poslaše)* vraže lažļivo obećańe. M. A. Reļković, sabr. 33. Krivovirci lažļivim pogrdama jesu progonili. A. Kanižlić, kam. 676. Ļudska je fala lažļiva. S. Margitić, fala. 151. Ne reci kriva iliti lažļiva svidočanstva. F. Lastrić, od' 76. Poglavari misnički i sav sabor tražahu lažļivo svidočanstvo suprot Isusu. ned. 176. Ja dragovoļno lažļiva svidočanstva podnosim. M. Zoričić, osmina. 104. Zakletva lažļiva jest psovka. F. Lastrić, ned. 115. Zakletva lažļiva nikad za nikad ne more se učiniti brez griha smrtnoga. 115. Da ga nisi pogrdio zakletvom lažļivom. 116. Nijesu lažļivi oni nauci. I. Grličić 31. Protiva lažļivomu nauku. A. Bačić 499. Tminama od sumļi i nauka lažļivi. F. Lastrić, test. IV. Ova lažļiva zapovid nigdi se ne nahodi u knigah. A. Kanižlić, kam. 87. S lažļivijemi knigami otimaju. M. Divković, nauk. 21a. Ta je knjiga lažļiva i podmetnuta. A. Kanižlić, kam. 357. Negov nearni učenik lažļivu knjigu pisa. M. Zoričić, zrcalo. 53. Iznesu nekako lažļivo pismo. Vuk, građa. 28. Kako se nekakva lažļiva knjiga uvatila. dan. 3, 150. — Trgovci kada lažļivu miru drže. B. Leaković, nauk. 243. Lažļiv novac. 343. — Jacinta koja bi na sud privedena, ali se toliko znade pravdati i suze lažļive prolivati, da joj kraļ virova. And. Kačić, razg. 44. Slušajući ńe slatku molbu i lažļive suze. kor. 138. Plač nije potribit, pače

Digitized by Google

gdigod more i lažļiv biti. I. J. P. Lučić, doct. 12. — Lažļiv san. I. Grličić 259. — No ima prave ļubavi nego li himbenu i lažļivu. M. Divković, bes. 414a. Piše knigu Kaštriotiću punu lažļive ļubavi, slatki i medeni riči. And. Kačić, razg. 127. Da naše bogoļubstvo bude pravo i istinito, a ne lažļivo. Grgur iz Vareša 135. — Kratka i lažļiva jest sva slava od ovoga svijeta. M. Radnić 6b. — Drži za malo ova lažļiva dobra. M. Radnić 3a. Neka ne skupļamo na nebu spenze lažļive. 92a. Postavļajući ufańe svoje u stvari zemaļske i u lažļiva bogastva. P. Posilović, nasl. 21b. Izprazna i lažļiva dobra traže. A. Kanižlić, uzroci. 15. — Uživat lažļivo raskošje ovoga svita. J. Banovac, pred. 95. Radosti su ove kratke i lažļive. A. Kanižlić, utoč. 337. — Lipa je bila ne onom lažļivom i mimohodnom lipotom. 601. — Po čemu se razaznaje pravo skrušeńe od lažļivoga? I. J. P. Lučić, doct. 13.

2. *adv.* lȁžļivo. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚mendaciter, false, misere et tenuiter'), *u Jambrešićevu* (‚mendaciter'), *u Voltigijinu* (‚bugiardamente' ‚lügenhafter weise'). Dođe lažļivo plačući. M. Divković, zlam. 17. Lažļivo Isukrsta Gospodinom zove. nauk. 16a. Ako budeš lažļivo suđen. M. Radnić, pogr. 14b. Jer lažļivo Boga za svidoka zazivaš. A. Baćić 70. Ako si rekao što od koga lažļivo, oblaži se prid kim si govorio. J. Banovac, pripov. 158. Mnogi su eretici govorili lažļivo. uboj. 23. Kako si mu ti lažļivo bio rekao. F. Lastrić, test. 303a. Ne zakuni se lažļivo imenom mojim. ned. 115. Patrijarhu lažļivo obtuže. A. Kanižlić, kam. 629. Koji izmišļa i lažļivo proglasuje papinske knige. fran. 213. Dvi sestre bijau lažļivo ozloglašene. M. Zoričić, zrcalo. 41. Kada jim počme lažļivo obećavati dug život. M. A. Reļković, sabr. 32. Ne samo ne ima krstit, ma ne more ni prikazat lažļivo da krsti. M. Dobretić 12. Privarit ga lažļivo. 13. Koja budu neistinito ili lažļivo dostignuta. I. J. P. Lučić, nar. 80. Lažļivo svedočiti. J. Rajić, pouč. 3, 47.

LȁŽĻIVAC, lȁžļîvca, *m. lažļiv čovjek, vidi* laživac. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu: (kajkavski)* lažlivec *(vidi kod* lažac) *gdje se naj prije nahodi, u Voltigijinu (uz* lažac), *u Vukovu* (‚der lügner' ‚mendax'). Lakomac i lažļivac odmah se pogode. Nar. posl. vuk. 165.

LȁŽĻIVICA, *vidi* laživica. — *U naše vrijeme.* a. *f. žensko čeļade.* — *Između rječnika u Voltigijinu* (‚bugiarda' ‚lügnerinn') *i u Vukovu* (‚die lügnerin' ‚mendax femina'). Dušo moja,... Bog će na tebe kao lažļivicu omrznuti. Đ. Daničić, pisma. 86.

b. *m. muško čeļade.* Id' odatle, jedan lažļivico! Nar. pjes. vuk. 1, 455.

LAŽNÒĆUDAN, lažnòćudna, *adj. koji je lažne (lažive) ćudi.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚indole mendax'.

LAŽNOĆUDNOST, *f. osobina lažnoćudna čeļadeta.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚indoles mendax'.

LAŽNOĆUDSTVO, *n. samo u Stulićevu rječniku uz* lažnoćudnost.

LAŽNÒGLÂSAN, lažnògläsna, *adj. samo u Stulićevu rječniku:* v. lažiglasan, *gdje ima i adv.* lažnòglâsno ‚per infamiam falsam'.

LȁŽŃIV, *adj. vidi* lažļiv. — *U naše vrijeme u Istri.* Lažńîv, lažńîvo, lažńîva ‚mendax'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 11ftsg. 84.

LȁŽŃIVAC, lažńîvca, *m. lažļivac, vidi* lažńiv. — *U naše vrijeme u Istri.* Lažńîvac ‚mendax', gen. lažńîvca. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 53.

LAŽŃÍVATI, lȁžńujêm *ili* lȁžńîvâm, *impf.* laznuti. — *U Stulićevu rječniku (griješkom)* laznivati, laznivam *uz* laznuti.

LÁŽO, *m. hyp.* lažac. — *Akc. se mijeńa u voc.* lâžo. — *Govori se češće u šali nego ozbiļno.* — *isporedi* 1. Lazo *na kraju, i* 2. laža. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Ti si ńeki lažo, ne može ti se ništa vjerovati'. ‚Muči, lažo, ne laži'. P. Budmani.

LÀŽÔV, lažòva, *m. lažac, laživac.* — *Nastavkom* ov *pokazuje se prezirańe kao da se govori sa psetom.* — *U naše vrijeme.* M. Đ. Milićević, škol. 17. Narodnih lažova i varalica. socijalizam. 6.

LAŽOVICA, *f. ime ńivi.* — *U spomeniku* XIV *vijeka u kojemu je stariji oblik s* -ь- *mj.* a. Lьžovica. Spom. stoj. 88. (1346).

LÀŽOVSKÎ, *adj. koji pripada lažovima.* ‚Pa to su kao petačke, oca ti lažovzkoga!' cikne knez. M. Đ. Milićević, knez miloš u pričama. 6.

1. LE, *riječ bez smisla, vidi u Vukovu rječniku:* dodaje se u pjesmama kod gdjekojijeh riječi na kraju, n. p. Paun šeta, vojno le, na venčańe, s sobom vodi, vojno le, punicu — Poranile devojke, Jelo le, Jelo, dobra devojko — Oj! i dva svata i dva uprosnika, lê leļa lê! kud vi odite, što vi tražite? lê leļa lê! — Naša doda Boga moli, oj dodo, oj dodo le! — Đurađ kosi po pobrđu, lado le mile — Neven vene lê, za goricom lê, leļa lê —.

2. LĚ, *vidi* ļe. — *U Vukovu rječniku:* vide ļe.

LEAĆKA ČESMA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskome.* Livada kod Leačke Česme. Sr. nov. 1867. 135.

LEAKOVIĆ, *m. presime.* — XVIII *vijeka.* B. Leaković, gov. 1.

LÈÂNDRA, *f.* Nerium oleander L., *ńeka biļka.* — *Od tal.* leandro. — *U Mikaļinu rječniku:* leandra, dubčić ‚nerium, rododaphne, rododendrum', *i u Stulićevu iz Mikaļina. i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani. Leandra, rus. леандръ, Nerium oleander L. (Vodopić). B. Šulek, im. 191.

LÈÂNDRO, *m.* Λέανδρος, Leander, *ime muško.* — *Tal.* Leandro. — *Od* XVI *vijeka.* A ne toj za ino, neg' pokoj da mogu skončat nam, jakino Leandru nebogu. N. Naļeśković 1, 59. Leandro tač moćno Eru svu ļubļaše. D. Rańina 11b. More plivaše Leandro u noći. 58b. U knizi k Leandru. J. Matović 150.

LEBANI, *m. pl. ime selu u Srbiji u okrugu topličkome.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 387. — *Može biti da bi uprav glasilo* Hļebani.

LÈBDJETI, lèbdîm, *impf.* libratis alis pendere *(o ptici, a može se kazati i o drugoj životińi što leti) kao stajati nepomično u vazduhu ne mičući krilima.* — *U naše vrijeme.* Riļak ne lebdi. Dubrovnik. 1870. 9. — *i u Šulekovu* (lebditi) *i u Popovićevu rječniku* (lebdeti): ‚schweben'. — *Mislim da je tako značeńe i u ovome primjeru:* Prorok Jezekiļ vidi na ognjenijem kolima divne likove životińa ... idu i lebde nad zemļom. Đ. Daničić, pisma. 122. — *U preneseńome smislu (prema ńem.* schwebende schuld). Lebdeći ili fundirani državni dug. Zbornik zak. 1870. 198. — *U Vukovu rječniku ima drugo značeńe: čuvati ili uprav stajati nad čim s velikom ļubavi kako majka nad djetetom; ali je jamačno to samo preneseno (isporedi kad ptica lebdi nad*

Digitized by Google

svojijem gnijezdom): lebditi ‚zärtlich pflegen' ‚foveo, cum amore curo' *s primjerom*: ‚Lebdi oko ńega kao mati oko deteta' (ili ‚nad detetom'). Nar. posl. vuk. 168. *vidi i*: Ako je deto bono, majka lebdi nad ńim. M. Đ. Milićević, škol. 6. — *Mislim da je* -i- *samo po zapadnome govoru, vidi u Popovićevu rječniku.* — *U ovome primjeru kao da znači (u prenesenome smislu): želeti, čeznuti.* Ne hajaše što su crni hudi, no svak lebdi da jim kreše grudi. Osvetn. 3, 141—142.

LÈBĐĚŃE, *n. djelo kojijem se lebdi.* Koji su u lebdeńu i žaru svom smetani i zadržavani bivali. Sr. nov. 1834. 94.

LEBEĆ-, *vidi* lebet-.

LEBED, *m. vidi* labud. — *U Stulićevu rječniku*: v. labud *s dodatkom da je riječ ruska.*

LEBEDITI SE, lebedim se, *impf.* lebditi, *(h)*lepiti: Da je kuća ograđena u onoj župi, svaki bi se pop onde lebedio (išao dragovo|no). M. Pavlinović. — *isporedi* lebdjeti *na kraju.*

LEBEDSKA RIJEKA, *f.* Lebedska Reka, *mjesto (voda) u Srbiji u okrugu vrańskome.* M. Đ. Milićević, kra|. srb. 282.

LEBÈRIJA, *f. ustanak, buna* (2). — *Pravi bi oblik bio* rebelija *i postaje od lat.* rebellio, *tal.* ribellione, *ńem.* rebellion. — *U naše vrijeme.* Da Milutina uapse črez to što bunu i leberiju diže. Djelovod. prot. 31. Kud so deo Košut posle leberije. M. Đ. Milićević, s dun. 17.

LEBET, *m. ime selu u Srbiji u okrugu vrańskome.* M. Đ. Milićević, kra|. srb. 302.

LEBÈTÂŃE, *n. djelo kojijem se lebeće.* — *U Stulićevu rječniku: (griješkom)* lebećańe.

LEBÈTATI, lèbećêm, *impf. kolebati se, teturati.* — XVIII *vijeka u pisca Dubrovčanina, a između rječnika u Stulićevu (griješkom* lebećati *po obliku presenta* ‚fluctuare, titubare, agitare, vacillare'; lebetati, v. lebećati). Trešńom lebeću naše kuće. Štit. 15.

LEBINA, *f.* (H|ebina?) *ime selu u Srbiji u okrugu ćuprijskome.* K. Jovanović 179.

LEBIŃSKI, *adj. koji pripada Lebini, kod mjesnoga imena*: Brdo lebińsko, *u Srbiji u okrugu ćuprijskome.* Vinograd u Brdu lebińskom. Sr. nov. 1867. 187.

LEBLÈBIJA, *f. tur.* leblebi ‚prženica, naročito neki pržen grašak koji Turci uz rakiju rado griskaju'. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 134. Naut, koji mi u Biogradu popržen kupujemo kao ‚leblebije'. M. Đ. Milićević, kra|. srb. 12.

LÈBRAK, lebráka, *m. vidi* lombrak.

LÈBRČNÎK, *m.* planina u Gacku. *(Ko je zabiležio?).* — *vidi* Lebršnik.

LEBRICA, *f. vrsta vesa.* — *U naše vrijeme.* Poskuće vezeno na lebrice, okanca i kosjeriće. S. Ļubiša, prič. 124.

LEBŔŃÎ, *adj. samo* lebrńi penger *u Vukovu rječniku*[3] *(po Vukovijem bilješkama)*: koji nije sa sokaka nego iz avlije. — *Nejasna riječ; sar od pers. tur.* leb, *usna, pa i kraj, strana?*

LÈBRO, *n. vidi* rebro. — *Čuje se po sjeverozapadnijem krajevima u naše vrijeme.* Kako ju je čismom udario, tri joj lebra odmah on izbio. Nar. pjes. marjan. 124. Lebrȏ ‚costa', pl. lȅbra. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftg. 7.

LEBROVIĆ, *m. presime, vidi u Daničićevu rječniku*: Lebrovićь, Dubrovčanin ‚Marinь Lebrovićь' drža carine u carice Milice. (Spom. sr.) 2, 44. (1407?). *na istoj strani latinski*: Ad instantiam Marini de Lebro.

LÈBRŠNÎK, *m. planina u Hercegovini.* Glasnik. 20, 300. 308; 21, 295. — *isporedi* Lebrčnik. — *Ne znam koji je pravi oblik; isporedi i* lebrńi.

LÈBÛT, *m. vidi* labud. — *Od* XVI *do* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚olor; cygnus') *i u Stulićevu* (v. labud). Biloću pri kih *(prsih)* tad lebut bi izgubil. H. Lucić 193. Žaleći lebut smrti svoje. P. Zoranić 4[b]. Ki te *(poji)* kot lebut leteći bil vedrinom jidrit. 74[a]. Kakono i lebut odvraćen od jata. Đ. Baraković, vil. 25. Perje ga prikrije orlova kre|uta, pernicu nadije biloga lebuta. 37. Kako da bi *(glasi)* od lebuti. I. Ivanišević 197. Lebut cvili. 321. Utve i labuti *(u rukopisu* XVIII *vijeka* lebuti) gdi okolo cvijet beru. M. Vetranić 2, 280.

LÉCÂŃE, *n. djelo kojijem se ko leca.* — *U Vukovu rječniku*: ‚das unpasssein, die unpässlichkeit' ‚invalitudo'.

LÉCATI SE, lêcâm se, *impf. starije je značeńe: plašiti se.* — -e- *stoji mj. ńegdašńega* ę. — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes.* 3 *pl.* lécajû, *u aor.* lécah, *u ger. praes.* lécajûći, *u ger. praet.* lécâvši, *u part. praet. act.* lécao; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes.* 1 *sing.* — *Uprav bi bio imperfektivni glagol prema* leknuti se, *ali (koliko znam) ovome zadńemu glagolu nema potvrde u našemu jeziku.* — *Korijen je praslavenski* (lenk *sa značeńem, kako Miklošić misli, ugibati, pregibati, vidi i* 2. luk), *isporedi stslov.* lęšti, *pregibati, rus.* лякнуться, *poplašiti se, češ.* leknouti, *poplašiti, poj.* lękać, *plašiti.*

a. *sa starijim značeńem sprijeda kazanijem.* — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (lecam se, v. plašim se), *u Stulićevu* (v. plašiti se *iz Bjelostjenčeva), u Voltiđijinu (griješkom* lečati se, v. plašiti se). Od guštera gdi se leca *(plašivi sec).* V. Došen 127[a].

b. *ne biti posve zdrav, biti naloš.* — *U Vukovu rječniku*: ‚unpass sein' ‚minus bene valeo'.

LECIJÔN, lecijóni, *f. vidi* lekcija, *tal.* lezione. — *Od* XVII *vijeka po primorju.* Može govoriti oficice mańe od trijeh lecijoni. B. Kašić, fran. 177.

LECKA, *adv.?* (malo) dem. V. Ilić iz Srbije. *(zabilježio Đ. Daničić).* — *isporedi* lečka.

LECĻIV, *adj. plašiv, vidi* lecati se. — *U Bjelostjenčevu rječniku*: v. plah, *i u Stulićevu iz Bjelostjenčeva.*

LECNUTI SE, lecnem se, *pf. od* lecati se, *poplašiti se.* — *Na jednome mjestu* XVIII *vijeka.* Koju teke perom tako*(h)* pak se lecnu*(h)* i odmako*(h)*. V. Došen 118[b].

LÈČ, *m. tal.* Lecce, *grad u Italiji.* — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚Lecce, città in terra di Otranto' ‚Aletium' 430[a]). Dal' na ovo der u Leču podah za te pinez toki, da se u mojoj krvi umiješ? A. Čubranović 158.

LEČÀNÎK, lečańka, *m. vidi u Vukovu rječniku*: vide čekrk (na čemu se cijevi suču) *s dodatkom da se govori u Srijemu.* — *isporedi i* letka *(od čega može biti da postaje).*

LEČEVICA, *f. ime selu u Dalmaciji u kotaru spļetskome.* Repert. dalm. 1872. 84.

LEČICA, *f. ime mjestima u Srbiji. a) u okrugu crnorijećkome.* Ńiva u Lečici. Sr. nov. 1875. 460. — *b) u okrugu smederevskome.* Vinograd u Lečici. Sr. nov. 1875. 999.

LÈČICE, *f. pl. vidi u Vukovu rječniku*: vide sočivica *s dodatkom da se govori u Baraći.* —

Digitized by Google

Riječ je sumńiva radi -č-, jer jamačno postaje od leća; *ako nije slo zabiļežena, može biti postala od maď.* lencse, *leće.*

LEČINSKA (zemļa), *f. ime mjestu u Hrvatskoj.* — xv *vijeka.* Zemļa Lečinska. Mon. croat. 319. (1440).

1. LÈČKA, *adv.* (malo) dem. V. Ilić iz Srbije. *(zabiļežio Đ. Daničić).* — *isporedi* lecka.

2. LEČKA, *f. zamka (?).* — *U glagoļskoj knizi* xvi *vijeka u kojoj je pisano* lêčka. — *Jamačno stoji* -e- *mj. ńegdašńega* ę *i riječ je u svezi s* lûk. Ona biše zamka i lêčka od duš. Mirakuli. 35.

LEĆ-, *vidi* letj-.

1. LÊĆA, *f.* Ervum lens L., *isporedi* leće, sočivo. — -e- *stoji mj. ńegdašńega* ę. — *Vaļa da je riječ praslavenska* (lentja), *premda nije potvrđeńa u sjevernijem slavenskijem jezicima: ima stslov.* lęšta, *bug.* lešta, *nslov.* leča, *mrus.* łenča *(gdje bi* -en- *bilo po poļskome jeziku), ali ima i lit.* lenšis, *po kojijem bi se oblicima činilo da je ńegda bilo i u poļskome jeziku.* — *Postaje od lat.* lens *(gen.* lentis). — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚lens'), *u Mikaļinu* (leća, sočivo, sočivica ‚lens, lenticula'), *u Belinu* (‚lente' ‚lens' 483a), *u Bjelostjenčevu* (‚lens'), *u Jambrešićevu* (‚lens'), *u Stulićevu* (‚lens, lenticula'), *u Voltigijinu* (leća *i griješkom* leča ‚lente, lenticchia' ‚linse'), *u Vukovu:* (u Crnoj Gori) vide leće *gdje je (po svoj prilici zlo) zabiļežen akc.* léća; *u Dubrovniku je* lêča. P. Budmani. Leštu svari sь vodomь. Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 106. Leću issušivь da jestь (= *jede)* s medomь. 111. Za zdelu leće proda svoje prvorojenje. Korizm. 65a. Bob i leća korizmina hrana jes. M. Držić 362. Vazme malo smokav i datalov i leće. F. Vrančić, živ. 109. Kad obogati, leća mu se omrazi. (D). Poslov. dańič. Upita u svoga mlađega brata zdilicu leće. A. d. Bella, razgov. 147. Nesvijesni mladić za varivo leće prodo je Jacobu prvorodstvo. B. Zuzeri 293. Nosi sobom smokve male, nješto leće i datale. N. Marči 105. Dvije te voļe, ka' i kadiju leću zobat. *(U Crnoj Gori).* Nar. posl. vuk. 57. Leća (lechya u mletačkome rukopisu), češ. lecha (Orobus), rus. лящ, oslav. lęšta, lens, lenticula (u mlet. rukop.), Ervum lens L. (Vodopić, Vuk). B. Šulek, im. 191. — *S ńekijem pridjevima može značiti i druge biļke:* Leća blatna, (prema lat.) lenti o lentichia palustre (Kuzmić), Lemna palustris L. — Leća divja, aphaca (Jambrešić), Lathyrus aphaca L. — Leća vodena, lenticula amnis (u mletačkome rukopisu), pupilla oculi (Kuzmić, Anselmo da Canali), Lemna palustris L. B. Šulek, im. 192. *vidi i u Mikaļinu rječniku:* leća vodena, trava koja raste svrh vode ‚lens palustris', *i u Stulićevu iz Mikaļina.*

2. LÊĆA, *f.* vitrum lenticulari forma, *komad stakla tako izrađen i izglađen da je sličan zrnu leće, te se kroza ń gleda kad se hoće vidjeti što povećano; pa se u širemu smislu kaže i kad strane nijesu pupčaste nego su (obje ili jedna) jamaste.* — *Ista je riječ što* 1. leća, *ali je shvaćena u ovome smislu po tuđijem jezicima, isporedi tal.* lente, *franc.* lentille, *ńem.* linse *itd.* — *isporedi* 2. lećak. — *U pisaca našega vremena.* — *U Šulekovu rječniku s osobitijem značeńem: ńešto slično prozirnome zrnu leće što stoji u oku za zjenicom* ‚krystalllinse'.

LEĆAC, leća, *m. vodena lęća.* Lećac, Lemna palustris L. (Jambrešić). B. Šulek, im. 192.

LEĆAJIV, *adj. u kojega su leća (pjege) po licu.* — *U Vukovu rječniku:* lećajiv ‚sommerfleckig' ‚lentiginosus' *s dodatkom da se govori u Srijemu.*

1. LÉĆAK, léćka, *m.* Ervum ervilia L., *vrsta leće.* — *U Vukovu rječniku:* krupnije i okruglije od leće ‚eine art linse' ‚lentis genus [Ervum lens L. var.]'. Lećak (Vuk, Crna Gora), Ervum ervilia L. B. Šulek, im. 192.

2. LÉĆAK, léćka, *m. vidi* 2. leća. — *U pisaca našega vremena.* Lećak, phys. lat. egl. ‚lens', ‚linse', frc. ‚lentille', tal. ‚lente'; . . . jamast lećak ‚concave linse, zerstreuungslinse', tal. ‚lente concava', frc. ‚lentille concave', egl. ‚concave lens'; . . . B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

LÊĆAN, lêćna, *adj. koji pripada leći.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚lenticularis'.

1. LÉĆE, *n. vidi* leća. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide sočivo *s dodatkom da se govori u Hercegovini).* Jakov dade Isavu hļeba i skuhanoga leća. Đ. Daničić, 1mojs. 25, 34. Ondje bješe ńiva puna leća. 2sam. 23, 11.

2. LÈĆE, *n. pjega žućkasta ili tamnije boje nalik na zrno leće, što (u višemu ili mańemu mnoštvu) postaje ļeti na nepokriveńijem dijelovima tijela (na licu, na rukama itd.) u čeļadi tanke i bijele koše, osobito ako su crvene kose.* — *Premda je drukčiji akcenat, ista je riječ što* 1. leće. — *U Vukovu rječniku:* ‚der sommerfleck' ‚lenticula', cf. léće *s dodatkom da se govori u Srijemu i s primjerom:* Ima leće na obrazu.

LÈĆÊŃE, *n. djelo kojijem se leti.* — *Stariji je oblik* letjenje, lećenje, *a nalazi se (i u juńijeh i istočnijeh pisaca) i oblik* letenje *i* leteńe. — *Između rječnika u Vrančićevu* (letenje ‚volatio'), *u Mikaļinu* (letenje), *u Belinu* (letjenje ‚volamento, volo, il volare' ‚volatus' 776a), *u Bjelostjenčevu* (leteńe, v. letańe), *u Jambrešićevu* (leteńe *u latinskome dijelu kod* volatus), *u Stulićevu* (leteńe *i* letjeńe), *u Vukovu.* Kako kragujac od letjenja. Zborn. 121b. Ako je u sne stanovito vjerovao . . . ili u sretanje, ili pjetje, kukurikanje, u letenje ili krenutje od letuštih. B. Kašić, zrc. 34. *(Andio)* taj čas rajske u dvorove hrlo upravi svê letjenje. J. Palmotić 3, 94a. Pečaļeńe . . . zabrańuje lećeńe duše naše k razmišļańu. M. Radnić 153a. Struc jest priličan u perju k svraki i jastrebu i sokolu, ali ne u lećeńu. 265b. Kolesa s leteńem naglijem. 437b. Čoek rađa se na trud a ptica za leteńe. 486b. Orlu među pticam radi visoka lećeńa. S. Margitić, fala. 100. Lastovicam koje vas život svoj istrate u lećeńu. K. Maģarović 81. Oblijetat oko ńe s ugodnim leteńem. F. Lastrić, test. 346b. Pridomišļenje koje se čini od lećenja ptica. A. d. Costa 2. 125. K stogodišńem leteńu spremajući se. D. Obradović, basne. 226. Evo s kojim načinom vol orla, a lav jest slidio čovika, krila sastaviti biše, i jedan drugoga na leteńe pomagaše. Đ. Rapić 90. Radi brzine u leteńu . . . J. S. Reļković 162. Za zmaja pak misli se da je kao ogńevit junak od kojega u lećeńu ogań odskače i svijetli. Vuk, rječn. *kod* âla.

LÉĆEV, *adj. koji pripada leći.* — *Od* xv *vijeka.* Lećeva zrbna. Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 110. Proć o lećevu zrncu. (D). Poslov. dańič.

LEĆEVIŃE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkome.* Ńiva u Lećevińu. Sr. nov. 1875. 782.

LEĆEVO, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu krajinskome.* Ńiva u Lećevu. Sr. nov. 1875. 1483.

Digitized by Google

1. LÈĆI, lȅžem, *pf. (o čeljadetu i o životiňi, u može se kazati i o čemu drugome) postaviti se (na zemlju, na postelju itd., uopće na što ravno) tako da nijedan dio ne ostaje na višemu od drugoga. nalazi se (ali rijetko) u prelaznome (kauzalnome) značeňu, vidi* 2. — *Mješte* -e- *u oblicima sadašńega vremena u praslavensko doba bilo je* en *(ovaj je glas, kako će se vidjeti, u ńekijem jezicima prešao i na druge oblike). — Akc. kaki je u praes. taki je u impt.* lȅzi *i u part. praet. act.* lȅgao *(ali* lȅgla, lȅglo *itd.) i u part. praet. pass.* lȅžen *(vidi* 2); *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u infinitivu (i u aor.* 2 *i* 3 *sing.* lȅže). — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* lešti, lęgą, *rus.* лечь, лягу, *češ. (starinsko)* léci, lehu, *pol.* lec (ledz, łąc, lądz), lęgę. — *Od istoga korijena postaje* ležati *i* lijegati *(imperfektivni i iterativni glagol prema* leći; *a to* ležati *nije, nego je* loći *inkoativni glagol prema* ležati) *i kauzalni glagol* ložiti; *osim toga* legnuti *(vidi); vidi i* 2. leći.

1. *neprelazno.*

a. *o čeljadetu i životiňi.*

a) uopće. — *Između rječnika u Mikaljinu* (‚decumbo, procumbo'), *u Belinu* (‚colcarsi e coricarsi' ‚cubo' 199[a]), *u Stulićevu* (‚decumbere, procumbere, cubare, jacere'), *u Voltiģijinu* (leći, ležim, lijegam ‚colcarsi, coricarsi, sdrajarsi' ‚sich niederlegen'), *u Vukovu* (‚sich legen' ‚decumbo'), *u Daničićevu* (leći, legu ‚decumbo'). — *Korijen je indoevropski* legh, *isporedi grč.* λέχος, *postelja,* λέξομαι, *leći ću,* ἐλέξατο, ἔλεκτο, *leže (aor.), lat.* lectus, *srvňem.* ligen, *ležati, anglosaks.* liegan, *engl.* to lie; *nema ga u azijatskijem jezicima.* Govoru takoj vam da mnogi od istoka i od zapada dođu i legu sa Habramom i Izakom i s Jakobom. N. Rańina 32[a]. matth. 8, 11. U polu lekši. Zborn. 87[b]. Dokle on trudi, legši počinimo. P. Hektorović 23. Majka plačući Jesusa, vrh križa leže. N. Nalješković 1, 133. A ńemu *(Jesusu)* rekoše: ‚Na križu lezi ti'. 1, 140. Fengam poć leć gori. M. Držić 46. Pače ću veću rit, sve što se plašiš već, to ćeš pri' prid stup moj umorna trudna leć. D. Rańina 91[b]. I prosih ńega tad, kojega griha rad u paklo dojde leć. Đ. Baraković, vil. 325. Na križu hti leći. jar. 104. Leže umoran prid vrati. A. Kanižlić, kam. 255. Legavši, ostade odkriven. E. Pavić, ogl. 21. Prorok legavši u jednu kolibicu. 429. Tko zlo odar prostre, zlo i leže. (Z). Poslov. danič. Dica gola ruha traže; oci vele: ‚Lezi, vraže!' V. Došen 209[a]. Kada voli lino leći, neg radeć steći. 209[b]. Legavši na drugu stranu. J. Vladmirović 18. Legavši na ruku. 41. Lezi tamo, ne digla se! Nar. pjes. vuk. 1, 296. Leže Merja na meke dušeke. 1, 596. Zlo si leg'o, a gore ustao! 2, 508. Svoj trojici leže čelo glavo. 3, 40. Pobij zube, pa lezi u kolijevku. (Kad ko kaže da je mnogo mlađi nego što je). Nar. posl. vuk. 249. Koje *(dijete u dječinoj igri)* stigne i uhvati, ono mora leći. Vuk, nar. pjes. 1, 496. — Ja pasti budu ovce i leći ńih učińu. N. Rańina 42[b]. ezek. 34, 15.

b) osobito i naj češće kod spavańa (ńeki primjeri kod a) mogu i amo pripadati). To rek leže spati. Aleks. jag. star. 3, 258. Još nî legao spati. M. Vetranić 2, 355. I rano lez' ter spi, a s jutra ustani. N. Dimitrović 22. Leže sudac i zaspi. N. Naljeković 1, 202. Poći ću tužna leć malahno pospati. 1, 224. Neg vazda mirno sam otide ončas leć *(sin mi).* 1, 279. Rec' ako nećeš doć, zašto bih legla sad. 1, 286. Večer, kada greš leći. Kateh. 1561. 43. Lez' ter spi bez misli, već tuge ne imam. D. Rańina 92[a]. Trikrat ovo, kada ležeš, rec'. A. Čubranović 150. Er kad ležeš da ju *(ovu travu)* staviš kolak srca. Jeđupka nezn. pjesn. 237. Zmorena leže spat. Đ. Baraković, vil. 143. Prije nego ležeš. I. Držić 74. Prije nego se čuje misa leže jedan spat. 121. Kada se ima poć leći spati. V. Andrijašović, put. 202. Lezi bez večere, da ustaneš bez duga. (D). Poslov. danič. I leže spavati. S. Margitić, ispov. 9. Što ste legli i pospali? V. Došen 105[b]. Neka mâma kasno leže, pak se dugo ne protežu. 207[b]. Zlo ga lega' i zoricu zaspa'. And. Kačić, razg. 27[a]. Ulizu u jednu gustu dubravu i leže spavati. 129. A ja logo da pospavam. Nar. pjes. vuk. 1, 116. Žetvu želo tri jetrve, legoše mi pospavati. Nar. pjes. vuk. 1, 170. Večeraše i sofru digoše, svako leže đe je mjesto kome. 1, 474. U vino mu benđeluke meša, dok opoji Ljuticu Bogdana; leže junak strmo bez uzglavlja. 1, 543. Ja ću leći sanak boraviti. 2, 299. Ni sedoše, ni se odmoriše, ni legoše, ni sanka imaše. 2, 326. Marko leg'o sanak boraviti. 2, 338. Carica legla na leđa, pa spava. Nar. prip. vuk.[2] 240. Kad večerali, poprati ih u ćeliju ... Oni legu. Nar. prip. vrč. 118. Kad hoće da leže spavati. Vuk, živ. 297.

c) s kim, uz koga. Nitko s nikim a ja *(s)* Sladomilom na odar legosmo. P. Zoranić 19[b]. — *češće* concumbere (de coitu). Ončas će tja uteć, a negli jednu noć na slami s tobom leć. N. Naljeković 1, 184. Bogme neć u odar k meni leć, neka znaš. N. Naljeković 1, 250. Lezi, ženo, zakon te veže. (D). Poslov. danič. I legavši zajedno, mučeći se u nepoštenu silu zaspaše. J. Banovac, razg. 150. Pak još prije nego š ńime ležeš, koliko god uzlića zavežeš, onoliko neće godinica tebi, sinko, dosaditi dica. M. A. Reljković, sat. F3[a]. Da š ńom ne more leći nikako ne sagrišiv smrtno. M. Dobretić 524. Sunce zađe među dve planine, momak leže među dve devojke; jednu ljubi, a drugu ne ljubi. Nar. pjes. vuk. 1, 215. Gonđelale, lez' kod mene! 1, 454. Ne lez', knigo, ne lezi, jazijo! sa mnom ‚legla' seja Ivanova! 1, 469. Kad su legli u meku postelju. 1, 583. Ruho skide, leže sa kraljicom, te kraljici obljubio lice. 2, 67. Pa s caricom leže na jastuke. 2, 257. Pitali babu: ‚Koliko ima da nijesi s đedom legla?' Nar. prip. vrč. 215. Turci se ovamo obično žene u četvrtak kako će uoči petka (ńihovog sveca) prvi put leći s nevjestom. *u* Nar. pjes. herc. vuk. 40.

d) čeljade leže kad je bolesno. Razbolje se careviću Mujo,... pa on leže u meke dušeke. Nar. pjes. vuk. 1, 568. Leže Osman rane bolovati. Nar. pjes. hörm. 2, 95. — Ja ću leći, pa ću i umreti. Nar. pjes. vuk. 1, 552. Da je meni leći, pa umreti! 1, 634. Kad ban Ivan Karlović leže na smrt. M Pavlinović, razg. 40.

e) leći u grob, u zemlju *itd. i samo* leći *može značiti umrijeti (od naravne smrti, od bolesti).* V crkvi legu *(ja)* vekivečnim ležanijem. Mon. croat. 317. (1368). Mojemu grȁbu (= *grobu)* dge mi se prȁlući leći. Mon. serb. 416. (1442 *u poznijemu prijepisu).* Leže u grob muža svoga. M. Marulić 5. Er imate i vi leći prjeđe mnogo ner li mnite gdi je miris taj smrdeći. M. Vetranić 1, 29. Nijedan ini lik rasržbi ni veći, ner kad misli človik, da će mrtav leći. P. Hektorović 43. Oto sad tuj leže, takoj ktjo smrt prika, Nikša. N. Naljeković 1, 314. Koji će nemiran za tebe leć u grob. 2, 14. Tve dike, kojijem ću biti rob dokoli budu leć u oni tamni grob. 2, 30. Svaku t' molbu višńi usliši, zemlja t' laka, u ku ležeš, a duh ti se goru utiši! A. Čubranović 164. A vazda t' ću harna biti dočijem si na

Digitized by Google

ovem sviti, i u zemļu pak kad ležeš. Jedupka nezn. pjesn. 240. Kog' srčba žeže, prid vrimenom u grob leže. V. Došen 8b. Dok za hranu crvom leže. 88a.

f) uprav pasti ali u prenesenome smislu: poginuti (od nagle smrti umrijeti, biti ubijen). Gdi se s ńim boreći, ni vitez ni junak ne more ne leći, toliko biše jak. H. Lucić 257. Bez glave Osman prid ńim leže. I. Gundulić 525. Prvi Koreb leže mrtav. I. Zanotti, en. 29. Doļe leže, gore ne ustade. Nar. pjes. vuk. 2, 443. Živ se naže, mrtav zemļi leže. Pjev. crn. 244a. Padne li se, lakše s puške leći. Osvetn. 4, 33. — *Amo može pripadati i ovaj primjer:* Zač je taj dar veći, i ufat grob imit, srid mora neg leći i pića ribam bit. P. Hektorović 72.

g) uopće kad čeļade nema već snage da stoji na nogama. Leći pod brime ‚succumbere oneri'. J. Mikaļa, rječn. Dok umoran pod ńim leže *(pod uzrokom vire linac).* V. Došen 267a. — *Metaforički.* Bdi, trudi, ne lezi razumom tvojime. Đ. Baraković, vil. 72. — Ne lezi, vraže! *kaže se kad se što iznenada događa te se treba otrijezniti i ne zapustiti se.* Dok se mi tome još čuđasmo i końe tovarasmo, ne lezi vraže! eto ti pađara od onijeh vinograda. Nar. prip. vuk. 8. — *O životińi.* Sličan zecu kad je lega', kad prid hrti u grm pađe, pak su orli vrhu ńega. Đ. Baraković, vil. 168.

h) o vojsci, kao počinuti ili utaboriti se. Sudimo da oće *(turski)* car *(s vojskom)* na jednu stranu Dunaja leći. Mon. croat. 217. (1526). Legoše vojske i narediše straže. Dukļanin 33. S onu stranu te vode Bojane, s onu stranu turska leže vojska. Nar. pjes. vuk. 1, 600.

b. *o čemu neživu.*

a) u ovijem se primjerima može shvatiti kao u pravome smislu. Dim je crni lega' nad Bajice. P. Petrović, gor. vijen. 106. Kad se lađa nakrivi, tad vele: ‚legla je'. L. Zore, rib. ark. 10, 227.

b) u metaforičkome smislu, kao da se govori o čemu živome. Čini činî seji Ivanovoj, upisuje u četiri knige. ...a četvrtu pod uzglavļe meće: ‚Ne lez', knigo, ne lezi jazijo!...' *(isporedi* ne lezi, vraže! *kod* a, *g)).* Nar. pjes. vuk. 1, 469. Lezi, hļebe, da te jedem. (Kad se govori za koga koji nikakvoga drugoga posla ni brige nema, nego da jede gotovo). Nar. posl. vuk. 168. Sunce leglo i jurve zaspalo. Osvetn. 2, 8. Mjesec leže, zemļu zađe tavnu. 4, 51.

c) kao pasti, *ali i to u metaforičkome smislu. — U Vukovu rječniku:* leže krv, t. j. pade krv, pogibe neko. — Ja sam mu sve tvoje reči iskazao i svaka mu je na srce legla *(vidi kod* srce). Protokol. pis. pr. M. Nenadovića. 163.

d) također kao pasti, *ali u značeńu: propasti, ili uništiti se, nestati* Na uzdu ga *(dar)* końu veže, zarad slave što no leže. V. Došen 157a. Leže Đunis, propalo ufańe, slomiše se krila Aleksincu. Osvetn. 5, 72. A kad bješe leglo agovańe. Osvetn. 6, 21. Da spane kod Ingleza pošteńe, trgovina bi im legla. M. Pavlinović, rad. 111. Ali je nesloga između ńega i patrijarha trajala i daļe, i tek je legla u leto 1857. M. Đ. Milićević, pomenik. 1, 22.

2. *prelazno, u kauzalnome značeńu: činiti da ko ili što (objekat) leže.*

a. *aktivno. — Od* XVII *vijeka (ne vrlo često), a između rječnika u Mikaļinu* (leći koga, stavit ga u posteļu ‚collocare aliquem in lecto' 467b). Tad otac naj prvi dvignut ga *(ditića)* poseže; ... u skut ga svoj leže. Đ. Baraković, vil. 138. Pošavši počivati leže dite uza se. J. Banovac, pripov. 64. Izvede je na bijelu kulu ... Kad đevojku leže u odaju, eto ti joj mile svekrvice. Nar. pjes. herc. vuk. 44. Leže Ala na zelenu travu, a pokri ga zelenom dolamom. 89. Ti me lezi u meke dušeke. Nar. pjes. petr. 1, 332. Unese ga *(brata)* u šikli odaju, te ga leže na meke dušeke. Nar. pjes. hörm. 2, 182.

b. *sa* se, *refleksivno, kao sleći se, spasti, umańiti se. — Na jednome mjestu* XVI *vijeka.* Obriš'te sve ured, neka se prije leže *(febra).* N. Naļešković 270. — *U pravome smislu, kao* leći. *u primjeru našega vremena.* On se k Anđi na dušeke leže. M. Pavlinović *(iz narodne pjesme).*

2. LÉĆI, léžēm, *impf. u naj užemu smislu o pticama, grijati jaja ležeći ili sjedeći na ńima dok iz ńih izide mlad; u širemu smislu može značiti što i* kotiti, rađati *(vidi i* izleći); *običnije je pasivno (sa* se) *nego aktivno. — Mislim da* -e- *stoji mj. ńegdašńega* ę *(vidi daļe). — Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* lêže, *i u part. praet. act. m.* lêgao *(ali* légla, léglo *itd.). — Vaļa da je isti korijen što je kod* 1. leći *(tako Miklošić misli); ali već u praslavensko doba* -e- *je postalo* en *za sve oblike, i u sjevernijem je jezicima (dajbudi kad nije složen) glagol primio nastavak* non (ną), *isporedi pol.* lęgnąć, wyląc (wylądz), *češ.* líhnouti.

1. *aktivno. — Između rječnika u Bjelostjenčevu* (ležem ‚foetum procreo, foetum edo. v. pario') *i u Vukovu* (‚brüten' ‚incubo').

a. *o pticama.* Jarebica ukrade jaja tuđa i leže i*(h)* i izvede ptiće. M. Radnić 263a. Z jajca su i orli ptice, al' ne legu golubice. P. Vitezović, cvit. 110. Golubica, ako joj i odnesu ptiće, opet u istomu mistu druge leže. J. Filipović 1, 168b. Leći ptiće. Đ. Daničić, isai. 34, 15. Gńijezdo vije, ter gojence sebi leže sive. Osvetn. 1, 3. Kokoši piple ili piliće legu i izlegu. F. Kurelac, dom. živ. 52.

b. *subjekat je jaje.* A ti, koke, jaja nosi, a ti, jaju, pilu lezi. Nar. pjes. herc. vuk. 286.

c. *o drugijem životińama što nose jaja.* Šaruļa ne leže jaja, kakono ostale vrste zmija. F. Lastrić, ned. 361. Pčele u košnici novi narod legu. F. Đorđović, pčelar. 7.

d. *u prenesenome smislu, o drugijem životińama što ne nose jaja, i o čeļađetu.* Sve što lisica leže, sve liha. M. Držić 307. — Pa po tome reko bi obome da su ńega sultanije legle. Osvotn. 2, 145. S te nedaće nabreknuo Pašo i rođene gatavice našo, da ga legla u košuļi majka. 4, 39.

e. *također u prenesenome smislu, kad subjekat nije što živo.* I što zemļa plodna leže od pitomijeh milijeh zvijeri sve skupilo tu se bješe. J. Palmotić 223. — Ili kom je davno čelo crve leći već začelo. V. Došen 237b. — Crve vlaga podzemļena leže. J. S. Reļković 139.

f. *u metaforičkome smislu, kao* rađati, odgajati, hraniti *itd.; objekat je svagda što zlo ili takovo da se o ńemu govori s prezirańem.*

a) subjekat je čeļade.

aa) objekat je guja *u metaforičkome smislu: zle misli, neprijateļstvo, izdajstvo itd.* Guju leći u srcu. F. Lastrić, ned. 110. Ļute legu u srcijeh guje. Osvetn. 2, 176.

bb) objekat je kuga u metaforičkome smislu. Te kako će linac sjati, koga smrađna linost blati? kad se u smrad što porine, teško iz ńeg svitlost sine; dal' u smradu kad što leži prije iz ńeg kuga reži nego jasna svitlost sine, ćer hitrine, a smrt tmine. kada hitri zrak uleže, brzo trulu kugu ‚leže' i linčina kad ne radi, otruje se i osmradi. što kad linac truli leže,

Digitized by Google

nego trulu kugu ‚leže' sebe naj pri da obori pak i druge da pomori? V. Došen 255b—256a.

cc) objekat je što umno (nenavidost, izdajstvo). (Grih nenavidosti) premda je u svemu naj siromašniji od svi ostalih, u ovom hoće da se ukaže naj himbeniji, jer ne samo ga leže u svom vražjem srcu, nego jošte ukazuje ga očito pram svom iskrńemu ... S. Badrić, prav. nač. 25. Oni mu *(Isukrstu)* otvoriše prsi, kino u srdcu legu nenavidosti. J. Banovac, razg. 149. To je zlameńe da spravļa i leže izdaju. F. Lastrić, ned. 85.

dd) u jednome je primjeru objekat tojage, *te* tojage sebi leći *znači: dobiti batina.* Baš ni linci po razlogu nadati se tom ne mogu, jer to znadu, kada lēgû,' da tojage sebi légû. V. Došen 220b.

b) i subjekat i objekat oboje su grijesi. Pozlobļenje svoga iskrńega leže ne samo ubojstvo iznutrńe nego i zdvorańe. F. Lastrić, ned. 289. *(Proždrlost)* kao matica leže mloge druge grihe. 424.

c) subjekat je zlatna ruda a objekat je zlato. Neka ide pogledati gńizdo koje zlato leže i aždaje koje g' preže: majka mu je prva bila crna zemļa, žuta gńila; a vatra mu lice dade, blato zlatom da postade. V. Došen 218a.

2. *sa se, pasivno. — između rječnika u Bjelostjenčevu:* ‚(proprie convenit animalibus) nascor', *i u Stulićevu* (‚pullos ex ovis oriri').

a. *o pticama.* Gdi svračke i vrane ne bi se legle sad. M. Vetranić 1, 7. Ptičica glasi sfaka oni dolac gdi se leže. M. Gazarović 134b. Ona *(golubica)* ļubi turań svoj na koji leti i u kom se leže. B Zuzeri 167. Djelovića od Neretve mutne, gdi se legu plemenite utve. And. Kačić, razg. 72a. Tu se tići jalkunići legu. Nar. pjes. vuk 1, 337. Pod ovijem strašnijem stancem leže se soko i jaštreb. S. Ļubiša, prip. 4. — *metaforički.* Šibeniče gnizdo sokolovo, u tebi se legu sokolići. And. Kačić, razg. 117a.

b. *o drugijem životińama što izlaze iz jaja.* U kijeh se će gušterice i repate zmije leći. M. Vetranić 1, 31. Od tvoga će se tijela leći crvi, zmije i ostale živine. M. Divković, nauk. 41a. Crv koji se leže u čovjeku ... J. Mikaļa, rječn. *kod* crv. U kojoj se legu jedovite zmije. B. Zuzeri 140. Baruština, u kojoj se svakojake živine otrovne legu. F. Lastrić, ned. 426. Gńide od šta se legu. J. S. Reļković 189. Bagudno sime leže se na različita legla. 202. U travi se ļute zmije legu. Nar. pjes. vuk. 2, 17.

c. *o ostalijem životińama i o čeļadetu i o onome što se misli kao čeļade (može biti i u metaforičkome smislu).* Vuci i lavi legu se i plode. M. Vetranić 1, 61. Vidimo živo sfako leći se u pasminah. M. Gazarović iv. Od kojizih imadu se leći sve živine. And. Kačić, kor. 8. No se legu žabe i bivoli. Nar. pjes. vuk. 2, 567. U potoku dje se legu vuci. Nar. pjes. stojad. 2, 170. Jesi li vidio kad se košute legu? Đ. Daničić, jov. 89, 4. Pod granama ńegovijem sve zvijeri poļske lezijahu se. jezek. 31, 6. — Dje se legu vuci i hajduci. Nar. pjes. juk. 581. — Sunce grije, kiša ide, đavoli se legu. Nar. posl. vuk. 296.

d. *u naj širemu smislu, o svemu što se rađa.* Kako Bog nasićuje zemļu i ńu napuńuje različimi stvari koje se u ńoj rađaju i legu. A. Vitaļić, ist. 348.

e. *u prenesenome smislu.*

a) o tjelesnome slu. Ovo gnijezdo u komu se kote i legu nevoļe, tuge ... B. Zuzeri 167. Kako l' čija desna jače segla, onako se pod ńom kuga legla. Osvetn. 2, 163. Ma što većma dom tvrdoćom steže, to se veća nesit u ńem leže. 4, 67.

b) o moralnome slu. Jer se zled velika u srcu ńih leže. N. Dimitrović 65. Od kojih se pak legu smrtni grisi. J. Banovac, pripov. 241.

c) o čemu umnome što nije zlo. Verujem da se nauka ... leže u svakom umu napose. M. Đ. Milićević, zlosel. 159. I stigao ļubav roda svoga, jer mu se je u srdašcu legla. Osvetn. 5, 35.

LÊĆICA, *f. dem.* leća. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚lenticula'; lećica vodena ‚lenticula palustris, lens palustris'. — Lećica, lenticula (Bjelostjenac), Ervum lens L.; v. Lećika. B. Šulek, im. 192. Lećica vodena (Bjelostjenac), Lećika (I. Sabļar), Lemna palustris L. B. Šulek, im. 192.

LÈĆIKA, *f. vidi kod* lećica.

LEĆINA RUPA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu aleksinačkome.* Ńiva u Lećinoj Rupi. Sr. nov. 1878. 307.

LÈĆIV, *adj. koji leti ili koji može letjeti. — U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Orlovima da smo lećivijem. Pjev. brn. 138a.

LEĆIVO, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu krajinskome.* Zabran u Lećivo. Sr. nov. 1857. 571.

LÊĆŃÂK, *m. jedńak (jamačno pokvareno od* jedńak). — *U Stulićevu rječniku:* v. grkļan.

LÊD, lêda, *m. voda što se smrzla u komadima velikijem (i vrlo velikijem. n. p. jezero) i prozirna je, a ne kao* snijeg, *isporedi i* mraz. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je i u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i loc. sing.* lèdu, *i gen. pl. i dat., instr., loc. pl. kad umeću* ov: ledóvâ, ledòvima (lêdovima?). — *Riječ je baltičko-slavenska, isporedi stslov.* ледъ, *rus.* ледъ, *češ.* led, *poļ.* lod, *stprus.* ladis, *lit.* ledas, *let.* ledus. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚glacies'), *u Mikaļinu* (led, mraz ‚gelu, glacies, gelicidium'), *u Belinu* (‚gelo, ghiaccio' ‚gelu' 338b; ‚ghiaccio' ‚glacies' 342b), *u Bjelostjenčevu* (‚glacies, contractio aquae ex frigore'), *u Jambrešićevu* (‚glacies'), *u Stulićevu* (‚gelu, algor, gelicidium, glacies'), *u Voltigijinu* (‚ghiaccio, diaccio' ‚eis'), *u Vukovu* (1. ‚das eis' ‚glacies'. — 2. ‚der hagel' ‚grando', cf. grâd: pobio led vinograde), *u Daničićevu* (ledь ‚glacies').

a. *u smislu kao što je sprijeda kazano.* I togaa vьzdviže velьmi razdeženo slьnьce vь zemļi toj, jako rastajati se vьsêmь ledênicamь zemļe toje; i konьčavšu se ledu vь dvorê kraļevê ... Domentijana 249. Leda prosihь. Domentijanb 156. Bihu našli 1 kus leda. Korizm. 22a. Taj posal u meni tako se razčini, kako led studeni na sunca vrućini. P. Hektorović 66. Grijav peču leda. M. Držić 53. Narav je dala red svemu i dobro bitje: zimi 'e dala led, a prolitju cvitje. 93. Zemļa biše pokrivena ledom. B. Kašić, fran. 13. Da bude tišina po luci kako led. Đ. Baraković, vil. 106. Gojko i Uroš sred zasjeda od turske su sabļe palí, ki su u ogńu priko leda za cesara vojevali. I. Gundulić 377. Na visokoj strmoj gori sred sjevera i sred leda od kriposti stoje dvori. G. Palmotić 2, 442. Igrajući se na ledu prispi joj smrt. I. Ančić, vrat. 143. Prohodimo s ogńa u lede. J. Kavańin 398b. Da one, kô i ledi ki silni ogńi razčińaju ... 514a. *(Studen)* kupi sve svitovńe lede: iz Kaukaža, Alpi, ... L. Ļubuški 21. Deva, kad ima priti priko jedne rike smrznute prvļe nego se usudi,

Digitized by Google

dobro izvidi s pridńim nogami, more li je mraz ol' ti led podniti. M. Zoričić, osmina. 57. U led smrznute kapi. M. A. Reļković, sat. L8a. Od sjevernog vjetra baš do leda se smrznu. I. Jablanci 198. I moći ćeš izvažat po ledu. J. S. Reļković 39. I u zemļi već nestane leda. 130. Pila košuta na ledu vodu. Nar. pjes. vuk. 1, 59. Sveti Jovan more zaledio, on zaledi dvanaes ledovah, . . . u dno mora care opazio, tri je leda glavom prolomio, pa se natrag opet povratio. i na glavu kami dofatio, i prolomi dvanaes ledovah. 2, 83. Ništa nemaš lijepo viđeti već bijelo brdo Durmitora okićeno ledom i snijegom usred ļeta kao usred zime. 2, 105. Čist led na kome odozgo nema snijega ili čega drugoga. Vuk, rječn. *kod* vedrac. Plasa leda. *kod* plasa. Santa leda. *kod* santa. Sveti Aranđeo prekrsti rukom more, te na ńemu postane led od devet aršina debeo. nar. pjes. 2, 84. Kô kad sunce santu leda kravi. Osvetn. 2, 26. — *Metaforički.* Zna đavola na ledu potkovati. (Zna mnogo koješta. osobito se reče za onoga koji se čini miran i prost, a pun je đavolstva i lukavstva). Nar. posl. vuk. 93. — Navesti koga na tanak led (prevariti ga). 185. — Veće viruj u ledu slovu nego svitu himbenomu. P. Posilović, nasl. 197a. Piši kukom po ledu (n. p. kad je kome dužan ko od koga se ne može naplatiti). Nar. posl. vuk. 248. Zapiši na led, da se zna koliko je. V. Bogišić, zborn. 463. — Posijati sjeme od žita vanđeoskoga, i ostavivši ga pod istijem ledom, otiti inuda, dokle bi sazrjelo. B. Kašić, fran. 74. — Ta je igra dovela neodvis crnogorsku na plitki led. S. Ļubiša, prip. 99. — Hitra ti je, da je led *(da se ne reče* Bog) ubio! Nar. pjes. juk. 331.

b. *velika studen (takova da se voda mrzne).* Plam se vruć ogńeni plamenom gasiti *(će)*, i zimi studen mraz ledome topiti. D. Rańina 124a. Od grada višina zaslańa vitra led. Đ. Baraković, vil. 106. Trpimo mraz i led. jar. 15. Sad po suncijeh, sad po ledu. Ġ. Palmotić 1, 125. Ledi zimńi i snjegovi. I. Akvilini 41. Snig i led podnose. F. Lastrić, ned. 391. Nit' podnose naporeda s vama sunca ili leda. V. Došen 78b. Da Skenderbeg po snigu, daždu i ledu Turke lašńe može loviti nego po lipu vrimenu. And. Kačić, razg. 113.

c. *grâd.* Kadano led iliti tuča s kišom i vatra iliti gromovi i muńe prosipaju se iz istog oblaka. F. Lastrić, ned. 391. Kao gusti led u vinograd usrnuvši. A. Kanižlić, kam. 166. Mak ti ne rodio, i ako ti rodi, led mu se zgodio! rož. 34. Ako li si posijao žito, pak led potre, il' je suho lito. M. A. Reļković, sat. H6a. Da ne padne leda ni snijega do jedan put u godini dana. Nar. pjes. vuk. 2, 3. Nije dobro led ni u marami kroz vinograd proneti. (U Srijemu). Nar. posl. vuk. 214. *vidi i u Vukovu rječniku.*

d. *ne mogu znati u kojemu od pređašńijeh značeńa treba shvatiti.* Vitri, krupe, ledi . . . M. Marulić 116. Svita su ovega i snizi i daždi i ledi studeni. A. Vitaļić, ostan. 395. Ledovi su i mećave u te tužne sve države. S. Margitić, ispov. 259. Blagosivļajte, ledi i studeni, Gospodina. J. Banovac, blagosov. 339. Blagosivajte, ledovi i snigovi, Gospodina. B. Pavlović 44. Snigovi su i ledovi. V. Došen 16a. Pak on vitra i pošaļe leda i boļaru uraditi ne da. M. A. Reļković, sat. E7a. Neka promotri vitar, oblak, kišu, led, snig, muńe i gromove. sabr. 56. I gospodske dare dijeliše, što je ńima Gospod poklonio: . . . Sveti Savo leda i snijega . . . Nar. pjes. vuk. 4—5. Otkud sam se nadao da me sunce ogrije, odonud me led bije. Nar. posl. vuk. 243. Caruje kao guja na ledu. (Kad je kome zlo). 343.

e. *u metaforičkome ili u prenesenome smislu.*

a) stańe čeļadeta koje nikako ńešto (ļubav, harnost itd.) ne osjeća; često se mješte čeļadeta kaše prsi, srce *itd.* Pak se sva oklopi *(gospoja)* mramorom i ledom. H. Lucić 245. Ter i ńe užeži srdačce od leda. I. Gundulić 133. Oči ogńene, prsi od leda *(u bludnice).* 222. Ńe gńiv ļubav moju uzmnaža; žeravom me led satvara. 222. Ja ka sam dosle od leda na neizbrojne molbe bila . . . Ġ. Palmotić 1, 41. Neće od mraza ni od leda ni kamene bit naravi, da sve srġbe ne ustavi. 1, 70. Što u meni dobro ugleda, sladka žeļo, nego srce mrazno od leda? al' kô sunce od iztoči hotje led moj rastopiti. I. V. Bunić, mand. 28. Prsi mrazom ograđenijeh led je u ogań obratila. P. Kanavelić, iv. 75. Djevojčica sad je sva led, sad goruća opeta je. B. Bettera, or. 17. Led od neharnosti naše . . . F. Lastrić, test. 146a. — *Amo može pripadati i ovo:* Probija ti dušu led općenoga nehaja za tvoje spise. M. Pavlinović, rad. 47.

b) stańe kad čeļade i tjelesni hlad osjeća radi straha, čuđeńa itd. Ja ostah od leda. D. Zlatarić 73a. Dažd od krvi, led bojazni rogobornom puku hasni. J. Kavańin 183b. Priuze ga taki led od straha, da izgubi i ono malo snage što mu jošter ostajaše. B. Zuzeri 128. Ļubavi moje plamen ledom straha žudinskoga bi zagašen. F. Lastrić, test. ad. 36.

f. *neka biļka, u koje su vidjeti na listima kao mali komadići leda, vidi* ledak. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

LÈDAC, lèca, *m. vidi* kristao, c. — *Gen. pl.* lêdâcâ. — *U pisaca našega vremena.* Ledac, chem. min. (kristal), lat. ‚crystallus' ‚krystall' *κρύσταλλος*, frc. ‚cristal', egl. ‚crystal', tal. ‚cristallo'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

LÈDAK, lédka, *m. ńcka biļka.* — *vidi* led, f. Ledak, Mesembryanthemum crystallinum L. (Vodopić). B. Šulek, im. 192.

LÈDAN, lêdna, *adj. uprav koji pripada ledu, ali se upotrebļava i u drugijem značeńima kao* leden. — *Riječ je praslavenska, isporedi rus.* ледный, *češ.* ledný, *pol.* lodny. — *Između rječnika u Belinu* (ledni ‚freddo' ‚frigidus' 329a), *u Stulićevu* (v. leden), *u Voltiġijinu* (ledni, v. leden), *u Vukovu* (vide leden).

1. *adj.*

a. *pun leda.* Otkli Vitoš mrazni, otkoli Kunovica ledna piče. Ġ. Palmotić 1, 21. Jezik ki se s ledna mora do adrijanskijeh voda stere. 2, 161. *(More)* adrijansko, crno i ledno. 2, 275. Do ledna očeana. 2, 338. — U dno ledne Grotlandije. 2, 353. — U Kaukazu lednom. P. Kanavelić, iv. 205. Lednu stranu gdi su mrazi. J. Kavańin 466b. U slovinskoj lednoj strani. I. Đorđić, pjesn. 5.

b. *koji se sastoji iz leda.* Primaljeće je diglo rijekam okov lednu. I. Đorđić, uzd. 60. Ledna kora sva dok se ne svati. J. S. Reļković 427. — *I o vodi što se smrzla.* Sunce lednu vodu stapa. N. Marči 31.

c. *studen, hladan kao led (može biti gdjegdje i koje od pređašńijeh značeńa).*

a) u pravome smislu. Ledna zima. P. Kanavelić, iv. 502. Ledne od zime da plam šćiti kod vrućina da hlad brani. A. Vitaļić, ostan. 9. Ledna zima. N. Marči 103. — Pomami se Jordan voda ledna. Nar. pjes. vuk. 1, 123. — Div uļeze u lednu pećinu. 2, 37. — Pa izide iz ledne tam-

Digitized by Google

nice. 3, 354. — O noći, tvoju vlas još moju s požude, čin' da tva ledna tmas smrklit svit vas bude. D. Rańina 74b. Ni noć tmasta ni mrak ledni ńih stupaje ne ustavļa. Ġ. Palmotić 3, 38a. Dio ledne noći. P. Kanavelić, iv. 26. Zimnijeh noći ledne tmine. 507. — *O čeļadetu kojemu je zima.* Ne razgrija brata ledna *(Epolun).* J. Kavańin 9b.

b) u metaforičkome ili prenesenome smislu.

aa) o sili. Da prisahne sińe more, da su poļa tvrde od stijene, da dol vrhom padu gore, da su ledne sile ogńene. A. Vitaļić, ostan. 26.

bb) o srcu, vidi led, f, *a).* Ter ako mu ni ovime ledno srce ne raždežeš . . . A. Čubranović 150. Moje se ledno srce trese, da te sunce ne odnese. Ġ. Palmotić 2, 27. Moje ledno srce. P. Kanavelić, iv. 572.

cc) o strahu, o sumńi itd. Gorušta se ļubav rodi s lednijem strahom uporeda. Ġ. Palmotić 2, 10. Sva protrnu lednijem strahom. P. Sorkočević 579b. — Lednu ostavi sumńu koja ļuto tebi sumńit poda. Ġ. Palmotić 1, 82. Lednoj sumńi veli. P. Kanavelić, iv. 568. — Nu da opaka sumńa moja i ledne se misli utaže. Ġ. Palmotić 3, 92b. — *O strašivu čeļadetu.* U lice udrit ćeš ledne strašivice. I. Đorđić, salt. 62.

2. *adv.* lêdno, *kao led.* — *Između rječnika u Belinu* (‚gelatamente' ‚gelide' 338b) *i u Stulićevu* (v. ledeno).

a. *u pravome smislu.* Mû ruku svom uzam moja vil ļuvena, i vidiv, da ledno sva bješe studena . . . D. Rańina 104a. Odkle sjever dune ledno. I. Đorđić, salt. 369.

b. *u prenesenome smislu, isporedi* 1, c, *b) cc).* I ustresoh se ļuto i ledno. Ġ. Palmotić 3, 108a.

LÈDÂR, ledára, *m. čovjek što prodaje led.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚nivis venditor'.

LEDÀRICA, *f. u Stulićevu rječniku:* v. ledenica. — *Uprav po obliku bilo bi žensko čeļade prema* ledar.

LÈDEN, *adj. uprav koji se sastoji iz leda, ali se nalazi u istijem značeńima kao* ledan. — *Drugo -e- stoji mj. ńegdašńega* ê. — *Akc. se mijeńa u složenijem oblicima* lèdenî, lèdenâ, lèdenôga, lèdenôj *itd.* — *Riječ je stara, isporedi stslov.* ledênъ, *(rus.* ледяной, ледяный, льдяной). — *Između rječnika u Mikaļinu* (‚gelidus, congelatus, frigore concretus, rigidus'), *u Belinu* (‚gelato o ghiacciato' ‚gelatus' 338b; ‚ghiacciato, divenuto di ghiaccio' 342b; ‚ghiaccesco, di qualità di ghiaccio' ‚glacialis' 342b; ‚freddo' ‚frigidus' 329a), *u Stulićevu* (‚glaciatus'), *u Voltiġijinu* (‚agghiacciato, gelato' ‚gefroren'), *u Vukovu* (‚eiskalt' ‚gelidus': ledeno medeno! ‚ruft der scherbetverkäufer').

1. *adj.*

a. *vidi* ledan, 1, a. Upriječilo se je ledeno more. M. Držić 240. S dubrovačke pokrajine do ledena mrazna mora. I. Gundulić 276. Slijedi, slijedi tva vlas mnoga (tijesan joj je jur kraj ovi) preko mora ledenoga novoj zemļi bit car novi. 317. More Baltiko ili ledeno. F. Glavinić, cvit. xiv. Do ledena mora okolo. Ġ. Palmotić 1, 111. Tja do mora ledenoga. J. Kavańin 232b. Mora od crna do ledena. 267a. Od adrijanskijeh pokrajina do ledenoga mora. I. Đorđić, ben. 5. — Pred sjevera ledenoga ka se rodi. Ġ. Palmotić 1, 21. Ledeno polunoćje. A. Tomiković, živ. v. Slijedi, slijedi, kraj ledeni tijesan ti je. J. Kavańin 269a. Vitežki kad čuvahu svo'e ledeno podunavje. 261a.

b. *o mrazu, snijegu, gradu; ne znam, jeli značeńe kao kod a ili kod* c. Mlati me slana, daž; trudi me leden mraz. M. Vetranić 2, 89. O vi, gore kamenite, kijem po onijeh vjetri plasi ledenima čine mrazi zle studeni vjekovite. I. Gundulić 98—99. Suliman car ogńeni koga je silu silom odbio s poļskijeh kraja mraz ledeni. 448. Gine mladac zamamjeni jak visoke vrh planine ispred sunca mraz ledeni. Ġ. Palmotić 2, 10. U žestini ledenoga mraza. I. J. P. Lučić, razg. 132. Ledenijem snijegom zora ńu štrapaše. P. Kanavelić, iv. 40. — Naglo dažjeć grad ledeni. A. Vitaļić 51b. — *Amo pripada i ovaj primjer u kojemu je riječ o gradu:* Ele pazi od ledene kiše. J. S. Reļković 425.

c. *studen kao led, vidi* ledan, 1, c.

a) u pravome smislu. I s odjećom smrznutome ledena ih zima slijedi. I. Gundulić 480. U paklu je zima priledena. F. Lastrić, ned. 390. — Sve vode ledene, sve rose studene, sve noćne tamnosti . . . Đ. Baraković, vil. 19. Čini je *(soldate)* u ledenu u večer vodu položiti. F. Glavinić, cvit 70b. Stao bi u onoj vodi ledenoj. J. Filipović 3, 374b. Evo, pobro, ledena bunara! napijte se ledene vodice! Hrv. nar. pjes. 4, 162. Kad zapivaš uz ńu ledenog kod vrutka volarskog. M. Katančić 41. — Popade me u onoj sjeni znoj krvavi i ledeni. J. Kavańin 445a. Ruža poblijedi i popane je ledena pot. S. Ļubiša, prip. 59. — A to nije ledena tavnica, no nekaka jama bezdanica. Vuk, rječn. *kod* bezdanica. — Dan je, ali iza oblaka od kamenja ledenoga (= *tamnice)* proć goruća na dvor zraka vik ne može sunca moga. I. Gundulić 351. Kako može leden kamen dati vatru? V. Došen 261 . — Ko je u proljeće leden, ogrije ga jesen. V. Bogišić, zborn. 472. — Salamandra, zvijer studena, mańe 'e čudo, da pravļa se, kô ostaje sve ledena. J. Kavańin 40a. Kako si grijala ledeno tilo ńegovo. A. Kanižlić, bogoļubnost. 871. — Ako s bukom u ke doba zavije sjever ledeni se . . . I. Gundulić 445. Kad u večer leden vitar puhn'o. Nar. pjes. marjan. 23. Ledena i smrznuta vrimena. A. Tomiković, gov. 33. — Verugu tko ledenu na svom vratu sužań nosi. V. Došen 25b. Ledeu i mrazan, ni u miru ni u goju, zastranih sebe van daleče svijes moju. M. Vetranić 2, 82. — Mramorne su i kamene oči, usti, ruke i noge, mrazne, vajmeh, i ledene ńih milosti stoje mnoge. I. Gundulić 267.

b) u prenesenome ili u metaforičkome smislu, isporedi ledan, 1, c, *b).* Ni nas smeta, ni poraža vruće ufanje, strah ledeni. I. Gundulić 44. Strah nas leden svijeh posiječe. Ġ. Palmotić 1, 92. Ki bijeg i strah tvoj ledeni mnokrat kara i prikori. 1, 207. Nenadni strah ledeni svijes i pamet mu zanese. 1, 240. Strah ledeni sveđ ga mori. 1, 285. Još me leden strah ophodi. 1, 366. I leden mu strah grediše po sred srca žalostnoga. A. Vitaļić, ostan. 93. Nenadni strah ledeni moju pamet svu zanese. J. Kavańin 392b. Priklopi strah ledeni tamničare. P. Sorkočević 590a. Strahom leden dojdoh tamo. M. Gazarović 119. Svu me strah popada, sva sam mraz ledeni. Ġ. Palmotić 2, 64. — Pusti tuge ke te k'ļu, jad ostavi tvoj ledeni. 2, 24. Srce moje svakako u ledenoj stine smeći. 2, 22. — Rastopi ledeno srce moje. A. Gučetić, ros. jez. 210. U srce ledeno jednoga od dva lupeža. B. Kašić, is 67. Užeži u meni ugasńeni ogań ledenoga srca moga. A. Georgiceo, pril. 14. — Kameno i ledeno srce moje. V. Andrijašević, put. 95. Ugri*(j)*, Gospodine, ledeno srce moje. I. Grličić 152. Krstjanin tvrda i ledena srca.

Digitized by Google

F. Lastrić, test. 329b. Zrake božanstvenoga sunca rastopiše ledeno srce ńegovo. A. Kanižlić, utoč. 200. Da ti se to srce ledeno okrene u ogań od ļubavi duhovne. M. Zoričić, osmina. 24. Da se ustave tolika bezakońa, kojijem tolika ledena aliti mramorna srca sramote te i vrijeđaju. I. M. Mattei 132. Rażeći ļubav Božju u ledenomu srcu ļudskomu. I. J. P. Lučić, doct. 50. Mrazno i ledeno ļucko srce. A. Kalić 495. U ledenoj duši mojoj. V. Andrijašević, prav. 17. — Mi mlogi smrzli, ledeni i studeni stojimo bez svake ļubavi i devocijona. F. Lastrić, ned. 263. — Koja ovo nova žeļa moje srce veže i striježa i ledenu miso grije? Ġ. Palmotić 1, 40. — Lvoreći z dvorbom svim vil puna sve slave ka ledom studenim utvrdi srce svē . . . taj leden ja kami mneć razbit, mojima bolnima žeļami i nadbam' tamnima . . . D. Rańina 129ab. — Ali u Božjoj kad ļubavi leden tebe mraz uhita. A. Vitaļić, ostan. 48. — Studena i ledena sulica od neharnosti. F. Lastrić, test. 158a.

d. crystallinus, *koji je sličan ledu (vidi* kristao, c, ledac). Nebo kô se zove kristalin, t. j. nebo stakleno ili ledeno. F. Glavinić, cvit. 8a. — *O šećeru kad se zgusti na osobiti način (kao* ledac). Pospi sa stučenim ledenim šećerom. Z. Orfelin, podr. 74.

e. *kod imena biļaka, vidi* ledak *i* led, f, *isporedi* d. Ledena trava, Mesembrianthemum crystallinum L. J. Pančić, bot. 315. Belo ledeno cveće (Mesembryanthemum crystallinum L.) K. Crnogorac, bot. 93.

f. *kod mjesnoga imena.* Ledeni do, utrina u Tomańu (u Srbiji u okrugu pedrinskome). Ļ. Stojanović.

2. *adv.* lèdeno, *kao led, studeno.* — *U Mikaļinu rječniku:* ledeno, mrazno ‚gelide'; *u Belinu:* ‚gelatamente' ‚gelide' 338b; *u Stulićevu:* ‚frigide, gelide'; *u Voltiġijinu:* ‚gelatamente, freddamente' ‚erfrorner weise, frostig'.

LÈDENAV, *adj. ledan, leden.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* U Norvejiju nit' te stavi, ni pod pojas ledenavi. J. Kavańin 13b.

1. LEDÈNICA, *f. postaje od* leden, *a nalazi se u različnijem značeńima.* — *Može biti stara riječ, vidi kod* a *i* b.

a. *jama ili uprav mjesto iskopano i načińeno pod zemļom za hrańeńe leda.* — *ima u ovome značeńu i stslov.* ledènica. — *Između rječnika u Stulićevu* (‚servandae glaciei cella'), *u Vukovu* (‚die eisgrube' ‚fovea glaciaria'), *u Daničićevu* (‚fovea ad conservanda glaciei frusta'). Vь vsěhь ledenicahь poiskavь. Domentijanb 154. — *Amo može pripadati i ovo (mjesno ime):* Peštera koja se zove Ledenica *(u Srbiji u okrugu aleksinačkome).* M. Đ. Milićević, srb. 777.

b. *dugi a dosta tanki komad leda što postaje gdje voda sve jednako kapi i malo po malo se mrzne, isporedi kod* mosur. — *isporedi rus.* ледяница. — *Između rječnika u Vukovu* (‚der eiszapfen' ‚stria'). Vas se *(đogin)* sjaje kao ledenica. Nar. pjes. hörm. 2, 237. Prebio se kao ledenica. Nar. bl. mehm. beg kap. 196. Za pojasom mu se sjaju dva srebrńaka kao dvije ledenice. M. Đ. Milićević, zim. več. 226. Nit' mu smele ledenice sante. Osvetn. 7, 4.

c. *ńeka biļka, vidi* ledak. Ledenica-trava, glaciola (Kuzmić), cyperus (Vujičić), Mesembryanthemum crystallinum L., v. Ledak. B. Šulek, im. 192.

d. Ledenica, *mjesno ime.* Ledènica, planina u Pivi iznad Goranska. *(Ko je zabiļežio?).* — *vidi i* Ledenice.

e. *u prenesenome smislu, žensko čeļade osamļeno i s toga žalosno i kao sleđeno.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Kad se, Jovo, na taj put opravļaš, na kim, sine, zemļa i gradovi, na kim, sine, do tri kule blaga, na kim, sine, ledenica majka? Nar. pjes. srem. 147.

2. LEDÈNICA, *f. vidi u Vukovu rječniku:* (u Crnoj Gori) mala puška okovana srebrom ‚eine mit silber beschlagene pistole' ‚argento ornatum telum' [cf. ledenik]. — *Po svoj je prilici od tur.* Venedik, *Mleci ili Mlečić (vidi* F. Iveković, rječn. *kod* ledenik); *vaļa da je narod pokvario riječ po pučkoj etimologiji misleći na sjaj srebra (isporedi ńeke primjere kod* 1. ledenica, b). On izvadi pušku ledenicu. Nar. pjes. vuk. 4, 86. Za pojasom ledenice male. 4, 508. I za pojas ledenica sjajna. 4, 520. Popadaše od pasa puške ledenice. Pjev. crn. 49a. Na plećije ġeverdari zjali, ledenice sjale za pojasom, a o bedrih krivošije ćorde. Osvetn. 5, 119. Pa im dodade šišanu, dva čita laganijeh ledenica i dva veļa noža. S. Matavuļ, novo oružje. 80.

LEDÈNICE, *f. pl. (isporedi* 1. ledenica) *mjesno ime.*

a. *u Bosni dva sela u okrugu Tuzle Dońe:* Ledenice pravoslavne *i* turske. Statist. bosn. 88.

b. Ledenice gorńe *i* dońe, *dva sela u Dalmaciji u kotaru kotorskome.* — *Pomińu se od* XIV *vijeka, vidi u Daničićevu rječniku:* Ledenice ‚dolńe' i ‚gorńe', dva mjesta koja je car Stefan dao Kotoru. M(on. serb). 149. (1351). tu je ‚na Ledenicahь' imao carinu knez Pavao 1399. (Spom. sr. 1, 23). i sada su ta oba sela blizu Risna. — Koji Lajkovom i Ledenicam odmaknu se od Perasta. Nar. pjes. bog. 184. Božić zove s Ledenica. Nar. pjes. herc. vuk. 341.

c. *selo u Hrvatskoj u županiji modruškoriječkoj.* Razdije]. 49. — *Pomińe se od* XIII *vijeka.* Z Ledenic Ratko prvad. Zakon vinod. 55.

LEDENICI, *m. pl. (uprav pl.* ledenik) *ńeka biļka, vidi* ledak. — *Između rječnika u Stulićevu* (ledenici, ledenika ‚ghiacciuolo, sorta d' erba' ‚iris'). Ledenici, Ledenik, Ledenika (Vujičić), phasganium (Vujičić, Stulli), cristallaccia, ghiacciola erba (Aquila—Buć), Mesembryanthemum crystallinum L. B. Šulek, im. 192.

1. LEDÈNÎK, ledeníka, *m. vidi* ledenici. — *Između rječnika u Stulićevu* (‚cristallaccia o ghiaccio, sorta d' erba' ‚phasganion').

2. LEDÈNÎK, Ledeníka, *m. mjesno ime.*

a. *selo u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Razdije]. 30.

b. *selo u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* Razdije]. 135.

3. LEDÈNÎK, ledeníka, *m. vidi* 2. ledenica. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* lèdeniče, lèdenici. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide ledenica 3.). Što l' ne mećeš do dva ledenika? Pjev. crn. 169a. Isturismo ledenike, końi zarżaše. M. P. Šapčanin 1, 107.

4. LEDÈNÎK, ledeníka, *m. ńekakav ubrusac na kome su nanizani novci, što nose ženske na glavi u Srbiji.* Ako se ovaj prevez naniže parama, što nose mlade, on se zove tada: ‚ledenik'. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 69.

1. LEDENIKA, *f. vidi* ledenici.

2. LEDÈNIKA, *f. vidi* 3. ledenik. Ńemu dade dvije puške ledenike. Pjev. crn. 168b.

LEDÈNÎŠTE, *n. u Stulićevu rječniku:* v. ledenica, *koje značeńe nije pouzdano, jer* ledenica

Digitized by Google

treba da bude pokrivena, a ledenište *po obliku ne znači mjesto pokriveno; ali dolazi prije našega vremena kao mjesno ime.* Ledenište. S. Novaković, pom. 137.

LEDENIŠTVO, *n. u Stulićevu rječniku us* ledenište. — *sasma nepouzdano.*

LEDÈNIT, *adj. vidi* ledan *i* leden. — *Na jednome mjestu* XVIII *vijeka.* Spod pojasa ledenita... do pojasa vrutenita. J. Kavanin 274b.

LEDENITI, ledenim, *impf. u Stulićevu rječniku:* v. lediti *s dodatkom da je riječ ruska.* — *Nema druge potvrde u našemu jeziku, nego možebiti u ovome primjeru gdje je sa* se, *refleksivno (ako ne pripada pod* ledeńeti). Krv u ńemu ledeni se i mrzne. F. Lastrić, svet. 92b.

1. LEDÈŃAČA, *f. vidi u Vukovu rječniku:* ‚španolski talijer koji se po drugijem mjestima zove ‚direkač' i ‚direklija' ‚ein spanischer thaler' ‚thalerus hispanicus' *s dodatkom da se govori u Hercegovini.* — *Radi postańa isporedi što je kazano kod* 2. ledenica *(o sjaju srebra).*

2. LEDÈŃAČA, *f. vidi* 2. ledenica. — *U naše vrijeme.* Za silahom dvije ledeńače. Nar. pjes. hörm. 1, 210. Ledeńača, puška ili kubura u srebru okovana. Nar. bl. mehm. beg kap. 201. Puška ledeńača. V. Vrčević, niz. 125.

1. LEDÈŃÂK, ledeńáka, *m. vidi u Vukovu rječniku:* kao gvozdena gužva što se nosi na nozi da se po ledu ne kliza ‚art eisschuh' ‚soleae quaedam ferreae euntium per glaciem'; *i:* Ledeńaci zvali su se osobiti klinci za potkov konjski, kojima su konji potkivani, ako je trebalo po ledu ići ili s konjem po kakvoj strašnoj poledici trčati. S konjma tako potkovanim smjelo se natrčati na naj veću nizbrditu poledicu. Turske hatlije naročito su na mrazu polivali vodom strmenite strane da naliječu na ńih s konjma tako potkovanim, te da ogledaju svoje i konjsko junaštvo. S. Novaković.

2. LEDÈŃÂK, ledeńaka, *m. vidi* 2. ledenik. A pripasa sablju alamanku, a za pojas do dva ledeńaka. Nar. pjes. vila. 1867. 426. Ledèńâk, vrsta malih pušaka. Lj. Stojanović.

LEDEŃE, *vidi* leđeńe.

LEDÈŃETI, ledènim, *impf. postajati led, mrznuti se.* — *Ima i rus.* ledenêtь. — *U svijem primjerima stoji mj.* ê *po zapadnome govoru* i. Već ledenim, veće stinu. I. Ivanišević 248. Srca ista ńihova bili su počeli utvrdijevati se i ledeniti. A. Vitaljić, ist. 528. Onde muči privelika zima . . . koja čini rike studeniti i još žive vode ledeniti. T. Babić 15. Malo po malo ledeni u nami ljubav prama Bogu. M. Zoričić, osmina. 29.

LEDERKIŃA, *f.* vrsta jabuke. Valpovo. D. Hirc.

LEDI, *f. pl. vidi* leđa. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚dorso, dosso' ‚dorsum' 279a *s Držićevijem primjerom), i u Stulićevu* (‚dorsum' *s dodatkom da se nalazi u M. Držića).* Ima nos od pedi, a od osla ledi. M. Držić 54.

LEDIĆI, *m. pl. ime selu u Bosni u okrugu sarajevskome.* Statist. bosn. 10.

LÈDINA (ledina), *f.* terra inculta, *zapušteno, neobrađeno polje (u ńekijem primjerima kao da znači što* zemlja *uopće).* — -e- *stoji mj. ńegdašńega* ę. — *Riječ je stara i postaje od praslavenske osnove* lend *nastavkom (možebiti kao augmentativ)* ina, *isporedi stslov.* lędina, *rus.* лядина (лядя, лядо), *češ.* lada, lado, *(pol.* ląd, *zemlja, kopno, suho), gorńeluž.* lado, *niželuž.* l'edo. — *Isporeduje se sa švedskijem* linda ‚brachfeld'; *a mislim da je od germanskoga* land *(vidi u polskome jeziku), premda nije jasno kako se germ.* a *promijenilo na mekani vokal (i tal.* landa, *franc.* lande *s istijem značeńem što naše* ledina *valja da postaju od germ.* land). — *Između rječnika u Mikaljinu* (ledina, zemlja neorana ‚novale, vactum'), *u Belinu* (‚campo incolto' ‚ager incultus' 164a; ‚fondo sterile' ‚fundus sterilis' 822b), *u Bjelostjenčevu* (‚ager; novale'; v. tratina), *u Jambrešićevu* (‚pratum, arvum'), *u Stulićevu* (ledina. zemlja neorana ‚solum incultum'), *u Voltigijinu* (‚baredo, terra incolta' ‚ein brachliegendes land'), *u Vukovu* (zemlja koja skoro nije orana ‚ungeackertes land' ‚solum incultum'), *u Daničićevu:* ‚terra inculta'. Š(afařik), lesek(örner). 77. Do Miloševe ńive što je ledina. Deč. hris. 67. Što je narav sazdala u pustoj ledini. M. Vetranić 1, 141. Svaki od nas u ledini, protrapiv ju kako on hoće, lijep vinograd da t' učini. N. Nalešković 1, 163. Ter bismo trapili sve naše ledine, kuće napravili. 1, 283. Neistrapljene ledine. B. Kašić, fran. 33. Opasena ledina ni sebi ni druzijem. (D). Sama ledina gladom mre a neg da bi žito dala. (D). Poslov. danič. Težati jednu ledinu i izvadit iz ńe unaprid korist. A. d. Bella, razgov. 8. Vjerit ću se ter s prćijom nastojat ću se pokrpiti i ponovit moje ledine. B. Zuzeri 186. Vidiću mlege ispuste i ledine. F. Lastrić, test. 396b. Zašto ove ledine držite zaludu? svet. 122b. Malahan dubak izvađen iz tvrde ledine, prinesen u meku i pretilu zemlju. V. M. Gučetić 187. Gdi ledina tvrda smeta. V. Došen 42b. Zemlja je bez sjemena kô ledina zapuštena. Đ. Bašić 1. Mogu prodati se nike ledine. A. d. Costa 1, 270. Da se u ledinu obrati. A. Kalić 572. Nek se trave po ledini stvore. J. S. Rejković 47. Jer dok sniga popiju ledine. 107. A junaci ledinu kopaju. Nar. pjes. vuk. 1, 487. Pa udari kopje u ledinu. 2, 248. Kada se je guja probudila, mrtav Musa po ledini skače. 2, 409. Po četiri mjeri po ledini. Nar. pjes. juk. 516. Na ledini čador razapeše. Nar. pjes. petr. 2, 180. Kako akšam pade na ledinu, ode Arap iskupljati vojsku. Nar. pjes. hörm. 1, 21. Zabosti papak u ledinu. (Pobjeći). Nar. posl. vuk. 82. Nokat u ledinu (uteče, ili bježi!). 226. Repom o ledinu. (Umrło). 271. Baci ćosino blago na ledinu i pobegne. Nar. prip. vila. 1867. 719. Što se bijeli kraj Trebińa grada po ledini do bedena crna! Osvetn. 1, 36. Krvač parca na ledinu svali. 4, 2. A skukali bijedni iseoci na ledini izostavši pusti. 5, 122. Smrt lešine po ledini valja. 7, 48. Ako zemlju pustiš pod ledinu, rasti će plijevor i škodna travurina. M. Pavlinović. rad 108. — *I kao mjesno ime (vidi i* Ledine): *u Srbiji u okrugu požarevačkome:* Vinograd u Ledini. Sr. nov. 1865. 625. Ńiva u Ledini. 1870. 37. — *u okrugu smederevskome.* Ńiva u Dugačkoj Ledini. Sr. nov. 1871. 121.

LÈDINAC, Lèdînca, *m. mjesno ime.*

a. *selo u Hercegovini.* Schem. herceg. 1873. 224.

b. *kajkavski* Ledinec, *selo u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdijel. 102.

LEDÍNAK, ledínka, *m. vidi u Vukovu rječniku:* brežuljak na ledini ‚ein hügel' ‚collis'.

LÈDINAN, lèdina, *adj. koji pripada ledini, koji je ledina (o mjestu).* — *Na jednome mjestu* XII *vijeka.* Urekoste dati mi mêsto ledinno. Glasnik. 25, 307. (1193).

LÈDÎNCI, Lèdinâcâ, *m. pl. ime selu u Slavoniji u županiji srijemskoj.* Razdijel. 143.

Digitized by Google

LEDINČICA, *f. ńcka biļka.* Ledinčica, Bellis perennis L. (Sladović). B. Šulek, im. 192.

LÈDINE, Lèdînā, *f. pl. mjesno ime (pl.* ledina).

a. *dva sela u Hrvatskoj. a) u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdijeļ. 116. *na drugome je mjestu pisano* Ledina. Schem. zagr. 1875. 179. — *b) u županiji varaždinskoj.* Razdijeļ. 93.

b. *u Srbiji.*

a) mjesto u okrugu biogradskome. Livada u Ledine. Sr. nov. 1870. 713.

b) Bijele Ledine, *dva mjesta, jedno u okrugu kruševačkome:* Ńiva na Beli Ledina. Sr. nov. 1875. 248; *drugo u okrugu požarevačkome:* Ńiva na Beli Ledina. 1875. 281.

LÈDINICA, *f. dem.* ledina. — *U naše vrijeme.* Kopa ńima tvrdu ledinicu. Nar. pjes. juk. 84.

LÈDINICE, *f. pl. mjesno ime u Hrvatskoj (isporedi* ledinica). — xv *vijeka.* V naših malinih ki su v Žrnovnici pod Ledinicami. Mon. croat. 65. (1445).

LÈDINIČANIN, *m. čovjek s Ledinica (vidi* Ledinice). — *Množina:* Lèdiničâni. — *U rukopisu* xiv *vijeka u kojemu stoji* -ê- *mj.* e, *i instr. pl. ima nastavak na* ami *(vidi kod* građanin). Meju Novograci i meju Lêdiničami. Mon. croat. 1. (1309).

1. LEDÌŇÂK, ledińáka, *m. ńeka biļka (što raste na ledini). — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (nekaka trava koja ima žut cvijet i okrugao list, a korijen kao zrno kukuruzno ‚art pflanze' ‚herba quaedam [Ficaria ranunculoides Moench.]). — Ledińak, rus. лядникъ (Hierochloa), češ. ledenec (Lotus), (Vuk), Ficaria ranunculoides Roth (Pančić). B. Šulek, im. 192.

2. LEDÍŃAK, *m. ime livadi u Zaovinama (u Srbiji u okrugu užičkome).* Ļ. Stojanović.

LÈDÎŠTE, *n. u Stulićevu rječniku:* v. ledenica. — *Značeńe je nepouzdano kao i za* ledenište *(vidi). — U naše vrijeme pisci upotrebļavaju u drugome smislu, vidi:* Ledište, phys. (mrazište) ‚nullpunkt, gefrierpunkt, eispunkt (am thermometer)', tal. ‚punto di gelo, punto di ghiaccio', frc. ‚point de froid, de congélation', egl. ‚freezing-point'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

LEDIŠTVO, *n. u Stulićevu rječniku uz* ledište. — *sasma nepouzdano.*

LÈDITI, lèdîm, *impf. činiti da što (objekat: u pravome smislu, voda) postane led. — Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* ledímo. ledíte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* lèdî, *u part. praet. pass.* lèđen. — *Od* xvi *vijeka.*

1. *aktivno. — Između rječnika u Mikaļinu* (lediti, činiti ledena ‚gelo, congelo'), *u Stulićevu* (‚gelare, congelare, glaciare'), *u Vukovu* (‚zu eis machen' ‚glacio').

a. *u pravome smislu.* Zimi vitri dušeć vode svude ledeć. P. Zoranić 58b. Ńih ne lede zimni mrazi. P. Kanavelić, iv. 91. Sada mraz ļut ledi naga. I. Dražić 50. Plam da ledi, led da grije. J. Kavańin 30a. Voda ih smrzuje i ledi. F. Lastrić, ned. 91. U vodi koja ji ledi i smrzuje, al' ne zatušuje. 391. Odkud sam se nado da me će sunce ogrijat otud me mraz ledi. (Z). Poslov. danič. — *U ovome primjeru* lediti *znači ńešto maņe nego* smrzivati: *objekat (što nije izrečen) duše su osuđenijeh u paklu, te je smisao da osjećaju stùdēn kao led, ali da ne gube osjećaj kao što se događa kome što se zmrznuo (isporedi i druge primjere istoga pisca):* Nije se dakle čuditi da je pakao jezero vatre goruće koja žeže a ne sažiže, jezero vode pristudene koja ledi a ne smrzuje. F. Lastrić, ned. 391.

b. *u prenesenome smislu.* Vrh pristoļa gosposkoga on ponosit tako sjedi, ter s pogleda ohologa svačja srca strahom ledi. J. Palmotić 74. Strahovi srca nam lede i sapińu. Štit. 16. Ogań mrazno ledi u tisuću srca ufańe. B. Betera, or. 28.

2. *sa* se. *refleksivno, postajati led. — Između rječnika u Mikaļinu* (lediti se, mrznuti ‚gelasco, obrigeo, frigore concresco'), *u Stulićevu* (‚glaciari, congelari, gelascere etc.'), *u Voltiģijinu* (‚ghiacciarsi, agghiacciarsi, gelarsi'), *u Vukovu* (‚zu eis werden, gefrieren' ‚glacior').

a. *u pravome smislu.* Ovdi u zimu daž se ledi. V. M. Gučetić 210. Došao je u vrimenu studenu, kada se smrzivaju svaka i lede. A. Tomiković, gov. 375.

b. *u prenesenome smislu.* Kod ogńa zrak gdi sja, sve se zlo lediti, a kad je dalek tja, vas u plam vruć iti. D. Rańina 9a. U srcu momu ledi se krv moja besjedeć o tomu. M. Bunić 7. Studeni se vas i ledi od nevoļe i napasti. J. Krmpotić, katar. 134. Lediti se od pripasti. I. M. Mattei 72. Ja se ledim pred ńime od srama. Nar. pjes. mag. 1864. 86.

LEDMANOVAC, Ledmanovca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskome.* Ńiva u Ledmanovcu. Sr. nov. 1865. 509.

LEDNIK, *m. u Stulićevu rječniku:* v. ledenica *s dodatkom da je riječ ruska.*

LÈDNUTI, lèdnêm, *pf. postati led, smrznuti se. — U naše vrijeme, samo u prenesenome smislu.* ‚Čim to čuh, lednu me nešto u srcu. a ja, pomislim, ne će dobro biti'. I. Pavlović.

LEDŃA ŽUKA, *f.* v. Žuka. B. Šulek, im. 192.

LEDOBOLAN, ledobolna, *adj. u kojega je bolest na bubrezima (leđima, vidi* leđa). — *U Jambrešićevu rječniku: kajkavski* ledobolen ‚nephriticus'.

LÈDOGÛZ, *m. vidi u Vukovu rječniku:* glavica u Cerovcima ‚name eines hügels' ‚collis nomen'. — *Riječ je složena.*

LEDOHNIĆ, *m. kao da je prezime.* — xv *vijeka.* Tomašić Ledohnić. Mon. croat. 111. (1472).

LÈDÔJKA, *f. riječ načińena (iz šale? Vuk kaže: iz sažaļeńa) od* led *mj.* djevojka *(vaļa da znači djevojku hladne ćudi). — U Vukovu rječniku:* (‚bedauernd mit anspielung auf' led ‚für')' djevojka.

LEDOVAN, *adj. koji pripada ledvima (bubrezima; vidi* leđa). — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ledovna bol ali križićev ‚nefritis', *i u Jambrešićevu:* ledovna bol ‚nephritis'.

LEDOVIT, *adj. ledan. — U jednoga pisca* xviii *vijeka.* U zimna doba koja su u Makarskoj veoma ledovita. I. J. P. Lučić, izk. 15.

LEDOVĻA, *f. bolest na bubrezima (vidi* leđa). — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ledovja, beteg koji veliku žeju čini ‚diabetes'; ledovja, zažgańe ‚renum inflammatio, accensio'.

LEDOVĻE, *m. bubreg; leđa. — vidi* leđa. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ledovje ‚ren'. 2. ledovje, križići ‚lumbus'; *u Stulićevu:* ‚renes' *iz Habdelićeva; u Voltiģijinu:* v. ledje.

LEDOVNA, *f. vidi u Bjelostjenčevu rječniku:* ledovna, primorska bukva ‚fagus'.

LEDOVNICA, *f. ledovna bolest, vidi u Bjelostjenčevu rječniku:* ‚idem (quod' ledovna bol); *osim toga kod* bol: bol ledovja, ledovnica, trgańe, zavijańe okol bokov, bolest od bedre ‚ischia, ischias, sciatica'; *i u Stulićevu:* v. beteg *iz Habdelićeva. — Ima u Bjelostjenčevu rječniku i zna-*

Digitized by Google

ćeńe: bubreg, kod bubreg: bubreg, obistje, ledovnica ‚ren'.

LEDUŠTI, *adj. studen kao led. — Samo u Stulićevu rječniku:* ledušt ‚valde frigidus'.

LEDVA, ledava, *n. pl. vidi* leđa. — *U jednoga pisca čakavca* XVI *vijeka.* Priko ledav. Ant. Dalm., nov. tešt. 49. mar. 1, 6. Prepasana ledva pameti vaši. 2, 122. 1petr. 1, 13. Od Abraamovih ledav izašli. 2, 147. jov. 7, 5.

LEDVEN, *adj.* leden. — *Od* XVIII *vijeka u sjevernijeh čakavaca i u kajkavaca, a između rječnika u Ljelostjenčevu* (‚glacialis'. 2. ledven, zamrzel ‚congelatus, gelidus, rigidus, durus prae frigore, frigore concretus') *gdje se naj prije nahodi, u Jambrešićevu* (‚glacialis'), *u Stulićevu* (v. leden *iz Habdelićeva).* Pod ńom je voda ledvena. Jačke. 294. — *Ima i adv.* ledveno *u Bjelostjenčevu rječniku:* ‚gelide, rigide, *i u Voltiġijinu:* v. ledeno.

LEDVÈNICA, *f. vidi* 1. ledenica, a. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚fossa glacialis', *i u Stulićevu:* v. ledenica *iz Habdelićeva. — I u naše vrijeme u Zagrebu.* Đ. Daničić.

LEDVENITI, ledvenim, *impf. leditì, ledeniti.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ledvenim, ledim, zmrzļavam ‚glacio, conglacio, congelo, gelo, astringo frigore, in glaciem verto'. — *Ima i refleksivni glagol sa* se *u Bjelostjenčevu rječniku:* ledvenim se, ledim se, zmrzavam se ‚glacior, gelasco, obrigeo, obrigesco, frigore obstringor 1. concresco, coëo, coagulor, nive pruinaque concresco, in glaciem convertor', *i u Voltiġijinu:* v. leditì se.

LEDVENOST, *f. osobina onoga što je ledveno. — U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚rigor', *i u Voltiġijinu:* ‚freddezza, freddore' ‚kälte, frost'.

LEDVIJE, *vidi* leđa.

LEĐ, *adj. samo na jednome mjestu (crkvenijem jezikom), vidi u Daničićevu rječniku:* ļeđь ‚debilis': ‚slabo i leđe byvajetь otroče'. Š(afařik,) les(ekör). 82. — *Po smislu Daničić tumači:* slab. — *U ostalome je riječ posve nejasna; može biti da je u svezi s osnovom* leda *(vidi* F. Miklošić, etymolog. wörterb. 162a).

LÉĐA, *n. pl.* lumbus, renes, dorsum, *naj starije znaćeńe vaļa da je: sredńi dio hrbata nad bocima; osim toga ima drugo znaćeńe: bubrezi (što je vrlo rijetko u primjerima), i uopće hrbat (vrlo često; a za naj starije se znaćeńe češće upotrebļava riječ* krsta). — -e- *stoji mj. ńegdašńega* ę. — *Osnova je praslavenska* lendvi-, *isporedi stslov.* ļędvь *i* ļędvija *(ali obično u množini)* ‚lumbus, renes', *rus.* лядвея, *bedro, češ.* ledví *i pol.* ļędźwie ‚lumbus, renes'. — *Isprva možebiti ženskoga roda, u našemu je jeziku srcdńega i svagda u množini. — Jamačno je ista osnova što se i u germanskijem jezicima nahodi, isporedi stnord. i anglosaks.* lend, *stvńem.* lenti, *novovńem.* lende (‚lumbus'). *moglo bi biti isto lat.* lumbus *(kad bi ovdje* -b- *postalo od indoevropskoga* dh, *isporedi* brada *i lat.* barba); *ako nije, onda su po svoj prilici Slaveni primili ovu riječ od Nijemaca.*

1. *naj stariji oblik* ledvije *(f.? ili* ledvija, *n.?) nalazi se samo u crkvenome jeziku u naj starijemu znaćeńu, a između rječnika u Daničićevu* (ledvije ‚lumbi'). Po srêdê ledvij vь hrьbьtь. Glasnik. 11, 91.

2. *vidi* ledva.

3. *u kajkavskome se govoru (kao i u slovenskome) umeće* o *među* d *i* v, *vidi* ledovļe *(znaćeńe je i bubreg).*

4. *ispada* v.

a. *tijem naj prije postaje oblik* ledija *ili* ledьja. *u naj starijim su primjerima (u crkvenome jeziku) oblici kao da je rod ženski, a između rječnika u Daničićevu* (ledija, pl. neutr. ‚dorsum') *s primjerom:* Pobolitь ramenma i lêdijami. Š(afařik,) les(ekör). 129. — *U tome kao i u ovome primjeru ja ne znam jeli uprav naj starije znaćeńe ili hrbat.* Znamenije imatь na črêvê i na lêdijahь i blizь sьsca i na nozê. Starine. 10, 125. (XV *vijek).* — *U ovome primjeru može značiti bubrege ili krsta:* O ledьjahь koga bole. Starine. 10, 92. (XVII *vijek).*

b. *kasnije postaje oblik* ledja: *samo u Marulića (vidi naj zadńi primjer kod b)), u Divkovića, u Radnića, u Posilovića (u Divkovića ima i oblika ženskoga roda). — Između rječnika u Stulićevu* (‚lumbi, renes').

a) krsta. Na tri mjesta na krštenju pomažuju čovjeka, kada se krsti: na prseh, na ledjah i na čelu. M. Divković, nauk. 86a. Redovnik pomaže ulijem na prseh i na ledijah onoga koji se krsti . . . Što ga pomazuje na ledije zlamenuje . . . 146a.

b) hrbat. Odmetnuti će ono za ledja svoja. M. Divković, bes. 283a. Obrnuše k meni ledja odstupajući. 283a. Križ koji nosim na ledjah mojijeh. nauk. 25b. Noseći priteški križ na svojije ledah *(jamačno štamparskom griješkom mj.* ledjah). 220b. Isus se okrenu ledjami Gospi. zlam. 66a. Zdrav, priumiļeni vrat Isukrstov koji je za nas pobijan zaušnicami, i prisveta ledja koja su za nas biči pobijana! nauk. 224. Okrenuvši mu svijet ledja. M. Radnić 27a. Vidi koliko temeļita drže ledja prijateļi Božji i kako ji pomaže. 28b. S križem na ledije. P. Posilović, nasl. 77b. — *Jamačno pripada amo i ovaj primjer* XV *vijeka u kojemu vaļa da je* ledjma *(mj.* ledjima) *dual:* Zavrgši se malo za ledjma. M. Marulić 268.

c. *naj mlađi je oblik* leđa, *koji se javļa od* XVI *vijeka. kod ovoga su oblika rijetki ženski padeži, a ima na jednome mjestu gen. pl.* lêđî (A. Kanižlić, rož. 115). — *Između rječnika u Mikaļinu* (‚lumbus') *i kod* hrbat, *u Belinu* (‚lombo' ‚lumbus' 442b; ‚reni, parte della schiena di fuori' ‚renes' 611b; ‚dorso, dosso' ‚dorsum' 279a), *u Stulićevu* (leđa, v. ledja), *u Voltiġijinu* (leđa, v. ledje), *u Vukovu* (‚der rücken' ‚dorsum' *s primjerom:* Za Božijim leđima, t. j. u buġaku ili na strani, gdje ni Bog ne vidi).

a) krsta. Da mu se trbu za leđa prilepi. D. Obradović, živ. 43. Jednu mi đede pod glavu meće, drugu mi đede za leđa meće, treću mi đede pod noge meće. Nar. pjes. vuk. 1, 297.

b) hrbat. Jaoh si ve moja leđa, teške ti bjehu one bale. M. Držić 340. Koji okrene leđa i pleća k zemaļskijem. M. Radnić 2a. Ja sam leđa moja momu Bogu obratio. J. Filipović 3, 132b. Teško bi bilo ńe kosama i leđim, kad bi je se ti dokopao. F. Lastrić, ned. 224. Na ńogovih leđih lukavstvo progańaše. A. Kanižlić, kam. 126. Leđa mu okrenu. fran. 87. Leđa ńemu obrati. 148. Dok suze niz lica, s leđi krv ne livam. rož. 115. Skinut s leđa sebi runo. V. Došen 150a. Čuskijam se leđa glade *(na pazarih).* 173a. Pod većim se dušek muća, kog mišaju leđa vruća. 253a. Jer po leđih snig i kiša dere. M. A. Reļković, sat. G5a. Dobro ga istuku, a navlastito po leđim. N. Palikuća 22. Volio bi da bude udren po leđi. 42. Neka potavne oči ńiove da ne vide i leđa ńiova vazda ugrbavi. I. Velikanović, uput. 1, 173. Imadu mu se odkriti pleća oli ramena do po leđa. M. Do-

Digitized by Google

bretić 257. Što nam nije milo viditi, to za leđa mećemo. D. Obradović, živ. 8. Aršinom po leđi. 62. Ako te gdi kaluđeri uvato, teško tvojim leđma. 114. Moraju ne iza leđa nego baš u oči svakomu čoviku istinu kazati. B. Leaković, gov. 107. Da su morali okreniti leđa. A. Tomiković, živ. 45. Nek leđami okrenu. G. Pešťalić 58. Mor dolamu na grbava leđa. Nar. pjes. vuk. 1, 523. Skide s leđa bugar-kabanicu. 2, 150. Na slugina pleća nabrojiše triest i šest zlatni buzdovana, dobro slugi leđa namekšaše. 2, 434. I odnese Hajkunu devojku . . . I pozna mu Hajku na leđima, pa potrže zlaćena kubura, te ga gađa sa leđa junaka, al' ne može od Hajke devojke, već zalazi ńemu isprijeka. 3, 184—185. Na glave im kape od tri vuka, na leđima kože od međeda. 3, 333. Dočeka ga Brđanine Pero a na svoje dvije puške male, na prsi mu toke prolomio i na leđi penger otvorio. 4, 107. Kad vidio moja leđa onda i tebe! Nar. posl. vuk. 115. Okreni leđa. (Idi, tepi se). 237. Ja uprtim torbu s prosom na leđa. Nar. prip. vuk. 203. Žensko dijete legne na travi na leđa. Vuk, nar. pjes. 1, 496. Otiđe im za leđa. Đ. Daničić, 2mojs. 14, 19. Vidjećeš me s leđa. 33, 23. Baciše zakon tvoj za leđa. nemij. 9, 26. Da vas je takih pet, pa bih vam svima ugrejao leđa! M. P. Šapčanin 1, 129. Turke iznenadi gruhańe topova s leđa. S. Ļubiša, prip. 83. Iza tvojijeh leđa sije razdor i mržńu. 230. Đak okrene starcu leđa, koji osta mahajuć glavom. 263. — *U prenesenome smislu.* Pa sve to da bi Srbija mogla na svoja leđa naprtiti? M. Pavlinović, razg. 48. — *O životińi.* Staro magare sve rańeno po leđi. N. Palikuća 11. — *O čemu neživu.* Prama leđama plužnoga noža. I. Jablanci 50. — *O mjestu.* Jer kad pređe Gabeli za leđa, ni Mostaru meko biti neće. Osvetn. 5, 47. Ona mjesta moraju od leđa k polnoći gledati. I. Jablanci 198.

c) ne znam, jeli hrbat ili krsta. Baš i leđa koga češće bole. J. S. Reļković 62. Pauna nam leđa bole. Nar. pjes. vuk. 5, 184.

1. LÈĐAN, lèđna, *adj. koji pripada leđima.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚lumbaris'). Pune sandučiće kostiju ručni, nožni, leđni. D. Obradović, živ. 124.

2. LÈĐAN, *m. u narodnijem pjesmama našega vremena ime ńekakvu gradu (latinskome).* — *Ako* -e- *stoji mj. ńegdašńega* ę, *tijem se imenom jamačno isprva mislilo na Poļake* (Lehe), *te se od* kraļ leđanski *ili* kraļ Leđanin *načinilo kao tobožńe gradsko ime i to po maģ.* Lengyel, *vidi* S. Novaković, über Legjan-grad (Ledjan-stadt) der serbischen volkspoesie *u* Archiv für. slav. philol. 3, 124—130. J. Perwolf (archiv. 4, 70—71) *misli da postaje od (lat.)* ‚Lendizi', Lędici, *poļskoga plemena što se pomińe od* IX *vijeka, od čega bi bila i maģarska riječ, ali da naša riječ nije došla iz maģarskoga nego se uzdržala po davnoj tradiciji.* — *Između rječnika u Vukovu gdje ima samo da je stajaća riječ i primjer (vidi dalje):* U Leđanu gradu latinskome. — Kad se ženi srpski car Stjepane, na daleko zaprosi đevojku, u Leđanu gradu latinskome u latinskog kraļa Mijaila. Nar. pjes. vuk. 2, 132. Podigo se od Leđana kraļe preko Ļečke i preko Poļačke. Pjev. crn. 122b. Pravo zdravo ka Leđanu gradu. Nar. pjes. juk. 254. Od Karlovca do Leđana grada. Nar. pjes. petr. 2, 29.

LEĐÀNICA, *f. ńekakva trava s koje boluju ovce.* — *isporedi* leđavica. — *U Stulićevu rječniku:* ‚herba ovibus morbum gignens'.

LÈĐANIN, *m. čovjek koji pripada gradu Leđanu.* — *Množina:* Lèđani. Po naj više Leđaninu banu. Nar. pjes. juk. 252. — *Pomińe se prije našega vremena i znači: Poļak (vidi* S. Novaković. archiv für slav. philolog. 3, 128—129). 1440. ‚Constitutus est in Ungaria rex Vladislav Ledianin'. *(Srp. ļetopis Đ. Brankovića u latinskome prijevodu u* Archiv. 3, 20).

LÈĐANSKÎ, *adj. koji pripada Leđanu.* — *Između rječnika u Vukovu (s dodatkom da je stajaća riječ* ‚von Leđan' *i s primjerom iz narodne pjesme:* Pa on ode niz poļe leđansko). Doćera ga do leđanskih vrata. Nar. pjes. vuk. 2, 146. Veli ńemu leđanska kraļica. 2, 152. Piše knigu leđanskomu banu. Nar. pjes. juk. 253. U đidije leđanskoga kraļa. Nar. pjes. petr. 2, 26. Kroz leđansku veliku čaršiju. 2, 208. — *Pomińe se prije našega vremena (u značeńu: poļski, poļački).* ‚A fratre suo rege ledianensi' lèdijanskago kraļa. *Srp. ļetop. Đ. Brankovića u latinskome prijevodu u* Archiv für slav. philol. 3, 11.

LEĐÀŠCA, leđašácâ, *dem.* leđa. — *U Vukovu rječniku:* dim. v. leđa.

LEĐAVICA, *f.*

a. životińska protoč. M. Pavlinović.

b. trava poput ječma koja raste iz konjske ili magareće krkaline, te mlad od ńe zaleđa. M. Pavlinović.

LEĐE, *n. u Voltiģijinu rječniku:* ‚roni' ‚die nieren'. — *Riječ nepouzdana, jer stoji u jednini a tumačena je kao množina, vidi* leđa.

1. LÈĐEN, *m. (mjedena) umivaonica.* — *Od tur.* leken, legen, lejen. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚catino, vaso di terra per lavar le mani' ‚malluvium' 177b; ‚conca, specie di vaso noto' ‚concha' 209b) *gdje se naj prije nahodi (zlo je tumačeno, kao da je zemaļski sud), u Bjelostjenčevu* (v. medenica. 2. v. kotel), *u Voltiģijinu* (‚catino' ‚napf, waschbecken'), *u Vukovu* ([legen] ‚kupfernes waschbecken' ‚pelvis', cf. sahan). Voda ostane u leđenu. D. Obradović, živ. 90. Te on pije crveniku vino, ne pije ga čim se vino pije, već leđenom od dvanaest oka. Nar. pjes. vuk. 2, 397. Tad po turski leđen doniješe. Nar. pjes. hörm. 1, 145. Sve se čudi dilber Anđelija, gđe đogatu iz leđena daje. 1, 564. Doniješe leđen i ibrika. 2, 568. U Srbiji se po varošima umiva nad leđenom. Vuk, kovč. 84. Kojoj su *(kujni)* duvari ukrašeni mnogim lepo oribanim sudima: sofra-tepsijama, leđenima . . . M. Đ. Milićević, međudnev. 47.

2. LEĐEN, *m. mjesno ime.*

a. *selo što se pomińe prije našega vremena.* Leđenь (selo). S. Novaković, pom. 187.

b. *vidi* 2. Leđan. — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Pa ga vodi u Leđenu gradu . . . Dokle dođe u Leđenu gradu . . . Pjev. crn. 280b.

LEĐENČIĆ, *m. dem.* 1. leđen *(uprav bi bilo dem.* leđenak *ili* leđenac, *ali ove riječi nijesu potvrđene).* — *U Belinu rječniku:* ‚catinello e catinella, catino piccolo' ‚catillus' 177a.

LÈĐENINA, *f. augm.* 1. leđen. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* Popi Marko leđeninu vina. Nar. pjes. vuk. 2, 250.

LÈĐÊŃE, *n. djelo kojijem se leđi.* — *U Stulićevu rječniku: (griješkom)* leđeńe.

LÈĐER, *m. vidi* 1. leđen. — *U naše vrijeme.* Leđer alve u medu kuvane. Nar. pjes. herc. vuk. 117.

LÈĐEVICA, *f. bolest u brava, vidi* leđanica *i* leđavica. — *Na jednome mjestu* XVIII *vijeka.* Le-

Digitized by Google

đevici lik: kad bravče zaleđa, zalivaj ga bilim vinom. J. Vladmirović 25.

LEĐEVIŠTE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu aleksinačkome.* Ńiva u Leđevištu. Sr. nov. 1867. 131.

LEĐEVO, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu krajinskome.* Ńiva u Leđevo. Sr. nov. 185. 859.

LÈĐINE, lèđînâ, *f. pl. augm.* leđa. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* Nabra ńemu stranu smiļa, stranu smiļa i bosiļa, privali mu uz leđine. Nar. pjes. vuk. 1, 296.

LEĐOŠA, *f.* ime svińi. Terezovac, Virovitica. D. Hirc.

LÈFANAT, lèfânta, *m. slon, vidi* elefanat. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* lefant ‚elefant' *(sic).*

LÈFÂNĆI, *adj. koji pripada lefantu ili lefantima, vidi* elefanći. — *Na jednome mjestu* XVI *vijeka.* Gdi bi zelen venčac vili ali krunu od vridnosti, koga ne bi prihinili, od lefanće da su kosti? H. Lucić 211.

LEFANDINOV, *adj. u rukopisu* XV *vijeka ima* lefandinov rog, *te kao da znači: slonov zub, ali mislim da, jer je rukopis jamačno preveden s grčkoga, može biti griješkom ovako napisano po kakvoj grčkoj riječi što ne postaje od ἐλέφας, slon, nego od ἔλαφος, jelen, te bi onda značilo: jeleńi rog.* Otь gubь . . . Drugo. Jelenij rogь iždegь i rastьrь davaj piti s vinomь. — Drugo. Lofanьdinovь rogь rastlьci i strugotinê sь vinomь toplemь davaj piti. Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 107.

LÈFÂNSKI, *adj. uprav koji pripada lefantima, ali je u jedinome primjeru* (XVIII *vijeka*) *značeńe: od slonove kosti, vidi* elefanći. Vrat joj turan kô lefanski. J. Kavańin 521a.

LEFAŃ, *m. vidi* elefań.

a. *slon.* — *U Mikaļinu rječniku:* lefań, slon, fiļ, živina ‚elephas, elephantus, barrus', *i u Belinu:* ‚elefante' ‚elephas' 385b *s dodatkom da je barbarska riječ.*

b. *slonova kost (slonov zub).* — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Blizu ńih *(nozdrva)* sakrivaš, dva prsta malo mań', gdi piću vazimaš, zubi kako lefań. Đ. Baraković, vil. 17.

LÈFAŃÎ, *adj. vidi* elefańi. — XVII *vijeka.*

a. *koji pripada slonu (samo* lefańa kost). — *Između rječnika u Vrančićevu* (lefańa kost ‚ebur') *gdje se naj prije nahodi, i u Mikaļinu* (lefańa kost ‚ebur'). Lefańe kosti. Đ. Baraković, vil. 263.

b. *vidi* elefanći *i* lefanski. Turne lefańi, moli za nas. B. Kašić, is. 122.

LÈFÂŃSKÎ, *adj. vidi* lefańi, b. — *Na jednome mjestu* XVIII *vijeka.* Lefańske ke su *(hiže)* od kosti. A. Vitaļić, ist. 137.

LÈG, *vidi* lego.

LEGA, *u brojenicama (u dječjoj igri) riječ koja znači broj šest.* — *U naše vrijeme u Istri.* — *vidi kod* deńo.

LEGAC, lekca, *m.* koń koji rad leže ‚equus cubitor'. F. Kurelac, dom. živ. 10.

LEGÂLAN, lègâlna, *adj.* legalis, *zakonit.* — *Po latinskoj riječi u pisaca našega vremena.* Kućarac koji legalnom svjedoģbom dokaže . . . Zbornik zak. god. 1858. 22.

LEGALICA, *f.* rod izrasli kod insekta. J. Pančić, zool. 248. Legalicu ‚terebra' *(imaju radelice)* za ulagańe jaja u organske materije. K. Crnogorac, zool. 129. — *Postaje od* 2. leći.

LEGALIZÁCIJA, *f. potvrda sa strane sposobne vlasti kojom se ńešto priznaje kao zakonito ili istinito.* — *Po tuđijem jezicima.* — *U pisaca našega vremena.* Potvrde o legalizaciji i vidimovańu imadu se providit pečatom sudbenim. Zbornik zak. god. 1858. 317. Legalizacija, t. j. potvrda istinitosti potpisa. 1863. 605. Isprave ne trebaju legalizacije ako su proviđene pečatom uredovnim. 1866. 23.

LEGALIZÍRÂŃE, *n. djelo kojijem se legalizira; legalizacija.* Da su proviđena potrebitim legalizirańima . . . Zbornik zak. 3, 295.

LEGALIZÍRATI, legalizîrâm, *impf. potvrđivati (što može učiniti samo na to određena vlast ili ured) što kao pravo ili zakonito.* — *Od ńem.* legalisiren. — *U pisaca našega vremena.* Kada se legalizira potpis od stranke. Zbornik zak. god. 1863. 604. Legalizirati oporuke i izprave svake vrsti. 1871. 401.

LEGALÌZOVATI, legalìzujêm, *impf. vidi* legalizirati. Legalizovati isprave... Zbornik zak. god. 1866. 24.

LÈGALO, *n. vidi u Vukovu rječniku:* vide loža, n. p. zečja *s dodatkom da se govori u Srijemu.*

LEGAN, *m.* ime volu. Bruvno. D. Hirc.

1. LÈGAŃ, lêgńa, *m.* Caprimulgus europaeus L., *ńeka ptica, isporedi* kozodoj. Slovinac. 1880. 30a. G. Kolombatović. progr. spal. 1880. 16. *vidi:* Pouzdanije je ime ‚legań' *(nego ‚kozodoj'),* jer nam Vodopić, Doderlein i Kosić jemče da se govori u Dubrovniku; za Spļet jemče Šurić i Kolombatović . . . S. Brusina, ptice hrv.-srp. (nastavak). 72b. — *Ima i drugo značeńe (s drugijem akcentom) u Srbiji:* Lêgań, lêgńa, šļuka ‚waldschnepf' (u požarevačkom okrugu). Đ. Daničić.

2. LÊGAŃ, lêgńa, *m. lijen čovjek (što jednako leži).* — *U naše vrijeme u Istri.* Lêgań ‚homo desidiosus', gen. lêgńa. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 21.

LÈGÂŃE, *n. djelo kojijem se lègâ.* — *Stariji su oblici* leganije *i* leganje. U leganju i razmišļanju stvari duhovnijeh nasitit da se ne može. B. Gradić, djev. 70. Koliko vaļa leganije od libara. I. Držić 13. Budući se mi od djetinstva leganjem ali čtenjem i pisanjem latinskoga jezika zadojili . . . R. Ġamańić A5b.

1. LÈGÂT, *m.* legatum, *zakonska riječ, vidi:* Ako komu nije ostavļen dio nasļedstva koji se odnosi na svukoliku zaostavštinu, nego samo kakova stvar pojedina, jedna ili više stvari isto vrste, kakova suma ili kakovo pravo; tad ostavļena stvar, ma vrijednost ńežina činila naj veći dio zaostavštine, zove se zapis (legat), i onaj komu je ostavļena nema se smatrati kao nasļednik nego samo kao zapisovnik (legatar). Građanski zakonik. §. 535. — *Postaje od latinske riječi (možebiti preko tal.* legato *i ńem.* legat). — *U naše vrijeme pisci upotrebļavaju riječi* zapis *i* zapisak *(vidi).* — *Od* XVI *vijeka.* Što po testamentu komugod ostavļeno jest, a to se zovu legati. Š. Budinić, ispr. 112. Naredbenosti od testamenta i od legata. B. Kašić, src. 56. Ako ne plate prije duge negoli legate. I. Držić 314. One legate i mise kojeno ne ispuniste. J. Banovac, pred. 4. Legat nije po ti način nego ostavļeńe . . . M. Dobretić 387. Darovi i legati školskoj blagajni namijeńeni. Zbirka zak. 1, 240. Sve tužbe koje se tiču legata ili darovańa za slučaj smrti. 1858. 1219.

2. LÈGÂT, *m.* legatus, *papin poslanik.* — *Od* XVII *vijeka.* Bi odašal legat. Ivan trog. 8. Koji

Digitized by Google

god bijaše izabran po putu crkvenom na ozgor rečeno pristolje, zvaše se legat, to jest vikar... S. Badrić, ukaz. 7.

LEGÀTÂR, legatára, *m. srlat.* legatarius, *vidi kod* 1. legat.

LÈGATI, lègâm, *impf.* legere, *čitati, štiti.* — *Po svoj je prilici dalmatska riječ (vidi kod* kolomna, kimak) *od lat.* legere. — *Od* XVI *vijeka, osobito u Dubrovniku.*

a. *aktivno.* Ovidja poď legaj od ļuvena djela. M. Vetranić 1, 112. Te li ste pečali u knigah legali z grijehom puk vladati? 2, 357. Ki pisma legate. 2, 373. Nijesi legao u libru. Zborn. 62b. Ali pak nijeste li legali u pismijeh? N. Naļešković 1, 121. Pastijer lega što je upisano po jabuci. 2, 210. Ako li stvari hoć krjeposne legati... 2, 123. Legajte ga *(libarce).* B. Gradić, djev. 6. Koja *(libra)* da oni legaju. I. Držić 11. Prijuri komunski... imaju bit ļudi od dobre naravi... da su vele legali... 280. Priložimo da mi u naš jezik ni legati ni pisati ne učimo. R. Ćamańić A5b. Onijem koji legaju. V. Andrijašević, put. 7. Ne umije nego u svoje libro legat kako dum Petrina. (D). Poslov. danič. Breno lega: ‚Môj Filidi ka s ljeposti srce mi je osvojila'. A. Gleđević 14a. Kńigu tanku legaše, grozne suze proljevaše. Nar. pjes. bog. 32. Janko kńigu legaše, sincim svojijem govoraše. 81. — *U ovome primjeru vaļa da je oblik* legu *skraćen od* legaju. Kad Novļani kńigu legu a na prešu drugu pišu. Nar. pjes. bog. 204.

b. *sa* se, *pasivno.* Koje se legaju po sve godište. N. Rańina 18a. Lega se u istorijahь. Pril. jag. star. 9, 27. (1520). Od straha lega se. Zborn. 6b. Ne mogući se rukopisi lasno imati ni legati. B. Kašić, nač. 3.

LEGATIĆI, *m. pl. ime zaseoku u Bosni u okrugu sarajevskome.* Statist. bosn. 26.

LÈGÂTOV, *adj. koji pripada legatu (vidi* 2. legat). Odlučiše ne diliti se od vrat legatovih. Ivan trog. 3.

LEGATUŠ, *m. vidi* 2. legat. — *Od lat.* legatus *po maďarskome izgovarańu.* — XVII *vijeka.* Bijaše zvan ‚legatuš natus'. K. Pejkić 6.

LÈGAVAC, lègâvca, *m. čovjek što lega, čitalac.* — *U jednome primjeru pisca Dubrovčanina* XVII *vijeka.* Prigovor legavcu. I. Držić 9.

LÈGBABA, *f. ńeka riba, vidi u Vukovu rječniku:* riba ‚der steinbeisser' ‚Cobitis taenia Linn.'.

1. LÈGEN, *m. vidi* 1. leđen. — *U Vukovu rječniku.*

2. LÈGEN, *m. vidi* 2. Leđen. — *U naše vrijeme.* Ja sam iz Legen-grada. Nar. prip. vuk.2 225.

LÈGÊNDA, *f. srlat.* legenda *(tal.* leggenda), *pripovijest iz života kakva sveca, ili cijeloga života.* — *Od* XVII *vijeka.* Kako ono u legendi upisah ńegovoj. F. Glavinić, cvit. 410b.

LEGÈNDÂR, legendára, *m. kńiga u kojoj su legende.* — *Od srlat.* legendarium. — *Na jednome mjestu* XVII *vijeka.* U početku našega legendara hoće najti. F. Glavinić, posl. 47.

LÈGEŃ, *m. vidi* 1. leđen *i* 1. legen. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (legeń, mjedenica ‚pelvis, concha, labrum'; legeń za prati ruke ‚polubrum, tullium, malluvium') *gdje se naj prije nahodi.* Pak mu podaj tri legeńa vina. Nar. pjes. juk. 256.

LEGEŃUŽA, *ime selu u Bosni u nahiji prijedorskoj.* I. Kovačević, bos. 71. — *Drugdje se ne pomińe.*

LEGET, *m. ime bari u Slavoniji.* Regul. save. 207.

LEGETIĆ, *prezime.* — *U naše vrijeme.* Kosta Legetić. Šem. prav. 1878. 56.

LÈGIJA, *f. lat.* legio, *u rimskome vojništvu naj veći odio vojske (isprva od* 330 *vojnika, kasnije i od* 10000). — *U pisaca našega vremena.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚legion'.

LEGÌJÔN, *f. ili m. vidi* legija. — *Od ńem.* legion. — *Od* XVII *vijeka.* Jednu legijon soldatov, t. j. šest tisuć šesto šesdeset i šest. F. Glavinić, cvit. 318. — *U prenesenome smislu, o vragovima.* Ja cinim da je cio legijon, to jest, šest hiļada šest stotina šesdeset i šest vragova u mene unišlo. Đ. Rapić 186.

LEGIN, *riječ nejasna u poslovici dubrovačkoj* XVII *vijeka.* Šegin legin. (D). Poslov. danič. — *I ime domaćijem životińama. a) ime psu.* F. Kurelac, dom. živ. 46. — *b)* ime nerastu. Orozović. D. Hirc.

LÈGISTAR, lègistra, *m. vidi* registar. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (kajkavski* legister ‚registrum, codex, liber, tabula, commentarius accepti, codex rationum, registra'). Po legistrih popisavši. Mon. croat. 258. (1556). Ki ńoj bi v legistar naj prija postavļen. Oliva. 21.

LÈGIŠTAR, *m. vidi* legistar. — *Na jednome mjestu* XVI *vijeka.* Legištar učińen svrhu speļanja svidokov. Mon. croat. 251. (1552).

LEGIŠTROM, *m. vidi* legistar. — *Od lat.* registrum. — *Na jednome mjestu* XVI *vijeka.* I s pravednoga gradskoga legištroma izpisal je. Mon. croat. 284. (1581).

LEGITATI, legitam, *impf.* micati se. U Posavini. F. Hefele.

LEGITIMÁCIJA, *f. srlat.* legitimatio, *djelo ili spis kojijem se što priznaje kao zakonito* (iskaz, iskaznica); *djelo ili spis kojijem se nezakonito dijete priznaje kao svoje* (uzakońeńe, pozakońeńe). — *U pisaca našega vremena.* I providjeti ih ispravom potrebnom radi legitimacije. Zbirka zak. 1, 188. Listovi oružni služe za legitimaciju. god. 1858. 49. Koja će mu u opsegu uredovnog kotara one vlasti, koja je boravnicu izdala, služit za legitimaciju osobe ńegove. 396.

LEGITIMÍRATI, legitìmîrâm, *impf. ńem.* legitimiren, *činiti ili pokazivati što kao zakonito uopće; u osobitome značeńu primati i spoznavati nezakonito dijete kao svoje; sa* se, *refleksivno, dokazivati svoju pravu ličnost.* — *U pisaca našega vremena.* — *U jednome primjeru našega vremena ima praet. pass. u srednjemu rodu kao adverb. (Pjesme)* još nijesu legitimirano narodske. S. Milutinović *u* Pjev. crn. 94b.

LEGIVO, *n. léžéńe (grijańe jaja).* — *U jednoga pisca Slavonca* XVIII *vijeka.* Ta zlameńa živadi izdaju koje veće k legivu pristaju. J. S. Reļković 157. Krupńa živad višje jaja grije, kod ńe kvara u legivu nije. 158.

LEGLET, *m. ime (istoričko hrvatsko).* — *Pomińe se u ovome obliku* XVIII *vijeka.* A Stipan je *(rodio)* Legleta nazvana... Kada Leglet naraste veliki... Nadod. 158.

LEGLETOV, *adj. koji pripada Legletu.* Svi prijaki sini Legletovi. Nadod. 159.

LÈGLÎĆ, leglića, *m. vidi* leglo *(muško).* — *U naše vrijeme.* Braneć bega i koňa goluba od đidije Tutek-harambaše i leglića Trivun-harambaše. Hrv. nar. pjes. 4, 227.

Digitized by Google

LEGLIT, *m. vidi* Leglet. — *Na jednome mjestu* XVIII *vijeka.* Leglit, zlo kopile. J. Kavańin 251a.

LÉGLO, *n. ono što se izleže (mlade).* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚die brut' ‚progenies' *s primjerom:* Pasjo leglo!). Kašńa legla već nisu uzdana. J. S. Reļković 202. Leglo držeć oseb' svako. 288. Čiji je stup ili deblo, onog je i plod ili leglo. V. Bogišić, zborn. 436. -- *S prezirańem o čeļadi.* Listom ćemo za bajrakom poći, ter hajdučko zatrapiti leglo. Osvetn. 2, 188. Pa dočeka kršne poslanike od ustaškog legla odabrano. 6, 37. — *U značeńu: gnijezdo (mjesto gdje se leže).* Jesu grih iliti legla i gńizda gdi se grisi legu. F. Lastrić, ned. 426. Ter gojence sebi leže sive da mu leglo ne ostaje pusto. Osvetn. 1, 3.

LÈGNUTI, lègnêm, *pf. vidi* 1. leći *(kao da bi bila neka razlika u značeńu jer se* legnuti *može shvatiti kao deminutiv te uprav znači u jedan put (hitro) leći).* — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* lègnû. — *Često se upotrebļavaju samo oblici sadašńega vremena.* — *Oblik je praslavenski, isporedi stslov.* legnąti, *češ.* lehnouti, *poļ.* legnąć. — *Između rječnika u Stulićevu* (‚decumbere').

a. *aktivno. (Svińa)* hruča, rita, legne u zmočiru. M. Marulić 43. Nigda kleknuv... nigda nica legnuv... 207. Bari, prije nego legneš učini pravo skrušenje. F. Lastrić, od' 270. Ponukujem da niti legnete ni ustanete, ne zlamenovavši se s. križem. 325. Morete ovo istraživańe činiti pametju samom u posteļi, kada legneš. ned. 310. Pak u grihe kao u blato legne. M A. Reļković, sat. D3b. Pak već legne pod rutavo ćepe. K2b. Ondi legne na zelenoj travi. K4a. Docne legni, a rano ustani. Nar. pjes. vuk. 1, 60. Rano legnem, a docne ustanem. 1, 229. Da ja legnem sanak boraviti. 4, 28. Pa legne spavati. Nar. prip. vuk. 19. Legnuvši potrbuške. Vuk, nar. pjes. 1, 150. Žensko dijete legne na travi na leđa. nar. pjes. 1, 496. Ako koga vitak ģilit žegne, il' tko konu pod kopito legne. Osvetn 4, 19.

b. *sa* se, *pasivno bez subjekta.* — U večer kad se poslovi svrše, prije nego se side večerati, prije nego se legne počivati... F. Lastrić, ned. 404.

LÈGO, *conj. nego.* — *U naše vrijeme u Istri.* Miko konja za gradom kovaše, nijedan ga z duga ne gledaše, lego sestra i ļuba ńegova. Nar. pjes. istr. 2, 33. Nisi mi se ti s tim zamirila, lego majka mi te ne da zeti. 2, 76. Lègo ‚sed; solum'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. IIftsg. 61. — *Ima i okrńeno* lèg. Ne zovem te na večeru, brajne, leg te zovem na tihe zgovorke. Nar. pjes. istr. 2, 30. O ļubo ļupčice, napoj me vodice! — Predragi slugo moj, niman je kapļice. — Leg kade ti j' ona ku si sinoć donila? 2, 69.

LEGOVAC, Legovca, *m. mjesno ime.* — XIV *vijeka.* Putemь prêzь Legovьcь. Glasnik. 27, 291. (1347).

LEGRAD, *m. ime trgovištu u Međumurju.* Schem. zagr. 1875. 137. — *Pomińe se od* XVI *vijeka.* Sada stojeći na Legrade. Mon. croat. 310. (1599). Zastanek be na Legradu. P. Vitezović, kron. 192.

LEGRÒMANAT, legròmânta, *m. vidi* negromanat. — *U šaļivoj pjesmi pisca Dubrovčanina* XVIII *vijeka.* I krsti se od amanta kako od tenca legromanta. I. Đorđić, marunko. 12 *(vidi* Archiv für slav. philol. 2, 454 *i* 455).

LÈGÊNDA, *f. vidi* legenda. — *Po tal.* leggenda. — *U jednoga pisca Bošńaka* XVII *vijeka.* Govori otac Bonaventura u leģendi. I. Ančić, svit. 178.

LEĠÌJÔN, leģijóni, *f. vidi* legija. — *Od tal.* legione. — *Na jednome mjestu* XVII *vijeka.* Vojvoda od rimske leģijoni. B. Kašić, per. 142.

1. LEH, *adv. vidi* ļe *(samo, istom).* — *U naše vrijeme u sjeverozapadnijeh čakavaca.* Čera jesan s dragin govorila, danas ga nis' čula ni vidila, da bin mu ja leh końa vidila, kako da bin dragoga mojega. Nar. pjes. istr. 2, 76. Kćeri se držale leh po veļašku. Nar. prip. mikul. 1. On lipo leh sedi i se to gļeda. 12. Leh su počeli i već fine. 78. Već je tako rutav, a leh gre va prvu školu. 80. Leh ‚solum'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. IIfortsg. 61. Leh, samo, n. p. daj mi leh to. na Rijeci. F. Pilepić.

2. LEH, *conj. nego (isporedi* lego, leho, lehor). — *U naše vrijeme u sjeverozapadnijeh čakavaca.* Kad se vila sanka probudila, ne zagleda vila nigder ni jednoga, leh u poļu Marka Kraļevića. Nar. pjes. istr. 1, 28. Ne proklińaj, Marko, te črne gorice, leh se šeći, Marko, malo po napredak. 1, 28. Volila bim krunu zgubit, leh črnoga Morca ļubit. 2, 80. Volel bi se mladi po Pantu šetati leh u Bneci gradu baškote hrstati. 2, 99. Va ńoj nikoga leh ča velik ogań gori. Nar. prip. mikul. 2. Raje bin ov čas umrla leh tebe bušnula. 5. ‚Ma nidnoga ni bilo blizu' reče mu mat ‚leh ča popeļuha za kuton'. 27. Bil je jači leh saki čovek. 80. Lèh ‚sed'. D. Nemanić, čak.. kroat. stud. IIftsg. 61.

3. LÈH, *m. Poļak.* — -e- *stoji mj. ńegdašńega* ę. — *Oblik bi praslavenski bio* Lenhъ, *ali se čini da se sami Poļaci nijesu ovako zvali (jer u poļskome nema oblika* Lęch) *nego da to ime dolazi od susjednijeh naroda, isporedi (st)rus.* i *malorus.* Ляхъ, *(češ.* Lech, *plemić, poļ.* Lech *i* Lach *što su tuđe riječi), lit.* Lenkas, *maj.* Lengyel. *vidi i* 4. Leh. — *Između rječnika u Mikaļinu* (Leh, Poļak ‚Polonus, Sarmata'), *u Belinu* (‚Polacco, natural di Polonia' ‚Polonus' 570a), *u Bjelostjenćevu* (v. Lenđel), *u Stulićevu* (‚Polonus'), *u Daničićevu* (Lehь ‚Polonus').

a. *uopće.* Turske krvi usred blata među Lehe junak skoči. I. Gundulić 330. Po razmirju i razboju mou Lehi i Turci. I. T. Mrnavić, osm. 3. Tatre i Lehe koji pobihu. J. Kavańin 267b.

b. *u jednini može značiti poļskoga kraļa ili narod poļski (ne može se u svakome primjeru razasnati koje je značeńe).* Hodi carь Osmanь na Leha. Okáz. pam. šaf. 85. 88. Spom. stoj. 127. Cesar ńemški, kraļ franački, španjska kruna, Leh čemerni i gospoda sva od svijeta ištu plome suproć sebi cjeć poroda. I. Gundulić 305. Kaž' mi sve što od cara bi do Leha. 321. Nu po voļi, ali usiļen ako Osman Leha moli. 478. Pak on ode u zemļu lehansku, te podiže Leha i Poļaka. Nar. pjes. vuk. 3, 48.

c. *u jednoga pisca* XVII *vijeka znači zemļu, državu poļsku, te u jednome primjeru stoji u jednini, u drugome u množini.* Istom koje mnoštvo na Lehu izgubi. I. T. Mrnavić, osm. 179. Njesteršćica voda iz Lehov izvira. 59.

4. LÈH, *m. ime muško, jamačno izmišļeno kao osnovaoca kraļevine poļske.* — *Ista je riječ što* 3. Leh. O Šišmane, vedra krvi, ki od Leha i od Kraka treći imenom, slavom prvi, u kraļevstvu si od Poļaka. I. Gundulić 314. S bijelijem gńijezdom orlovime Leh se u jednoj ruci objavi. 427. Iz mjesta, u kom s gnijezda orlova Leh grad prvi zazva Gnijezdom. 441. Od Leha su svi Poļaci, od Rusa se Rusi zovu. Ġ. Palmotić

Digitized by Google

2, 519. Čeh, Leh, Rus, tri brata mlada. J. Kavańin 260a. — *Gundulić u Osmanu meće kao ime nekakva Poljaka:* Leha i Kraka ubi u jedno *(Sokolica).* I. Gundulić 410.

LÈHANSKÎ, *adj. poljački (koji pripada Lesima).* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Pak on ode u zemļu lehansku, te podiže Leha i Poļaka. Nar. pjes. vuk. 3, 48.

LEHATI SE, leham se, *impf. u jednoga pisca našega vremena koji sam na istoj strani tumači:* lehati se = dražiti se. — Al' nadmoćja duša ne doprla, jer se leha tjelesina prhla još na ćuhe bludnijeh namama. Osvetn. 4, 69.

LÈHIN, *m. vidi* 3. Leh. — *Samo u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Tako vodeni skok toti Lehin glozi. I. T. Mrnavić, osm. 41. Kad smo na Lehine s carom se odpravili. 93.

LEHIŃÂŃE, *n. djelo kojijem se lehińa.* — *U Ivekovićevu rječniku* (leińańe).

LEHIŃATI, lèhîńâm, *impf. vidi u Vukovu rječniku:* leińati, vidi čamińati. — *Daničić* (kor. 178) *misli da je poslije* -e- *ispalo* h.

1. LÊHO, *vidi* 2. neh. — *U naše vrijeme u Istri.* Naša sloga. god. 15, br. 80.

2. LEHO, *m. ime muško.* — XIV *vijeka.* Leho z dêtiju. Svetostef. hris. 31.

LÊHÔR, *vidi* 1. leho *(dodano je na kraju* r = že). — *U naše vrijeme u Istri.* Naša sloga. god. 20, br. 5.

LÈHOTA, *f. ime potoku u Bosni.* Glasnik. 22, 57.

LÈHOV, *adj. koji pripada Lehu (vidi* 3. Leh). — *Na jednome mjestu* XVII *vijeka.* Koja vas srića bi na Lehovoj rati? I. T. Mrnavić, osm. 37.

LÈHÔVKIŃA, *f. žensko čeļade prema* 3. Leh. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Doveo je Lehovkińu Maru. Hrv. nar. pjes. 3, 75.

LEHSAN, *m. okrńeno* Lehsandar. — *Na jednome mjestu* XVIII *vijeka.* Po vojnicah Lehsan, Totio. J. Kavańin 563b.

LÈHSÂNDAR, Lèhsândra, *m. vidi* Aleksandar. Dosta bi Lehsandar komu bi svit u čes. Š. Menčetić 222. Velikomu Lehsandru kraļu srbskomu. D. Zlatarić VII. Viđu Lehsandra u toj kući. J. Kavańin 101b. Vlast Filipa i Lehsandra. 228b. Stas Lehsandra, brid Neruna. 469b. — *Radi stiha ima u jednome primjeru* XVIII *vijeka i nom.* Lehsandr: Lehsandr, Cesar, Sansun, Davi. J. Kavańin 851b. — *Često je u pisaca Dubrovčana nom.* Lèhsândro *po tal.* Alessandro. — *između rječnika u Belinu* (‚Alessandro, nome proprio' ‚Alexander'). U gradu ki njekad Lehsandro kraļ stavi. N. Dimitrović 104. Kraļ Lehsandro veliki, od Srbļi gospodar ... učini prostiti svoj kući spijevaoca Pindara. D. Rańina IVb—Va. Isti kraļ Lehsandro razbivši Darija... Va. Car Lehsandro primogući, u vremena starijeh ljeta mlad kô i ja vojujući, dobi carstvo svega svijeta. I. Gundulić 294.

LÈHSÂNDRIJA, *f. vidi* Aleksandrija. — *U Belinu rječniku:* ‚Alessandria, città d' Egitto' ‚Alexandria' 60a.

LEHSÀNDRÎNA, *f. ime žensko prema muškome* Lehsandar. — *Od tal.* Alessandrina *što je uprav deminutiv.* — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Lehsandrina bi divica. J. Armolušić 48.

LEHSÀNDRÎNKA, *f. žensko čeļade iz Lehsandrije.* — *U Belinu rječniku:* ‚Alessandrino, voce gentilizia' ‚Alexandrinus' 60b.

LEHSÀNDRÎNSKÎ, *adj. koji je iz Lehsandrije.* — *U Belinu rječniku:* ‚alessandrino, d' Alessandria' ‚Alexandrinus' 60a.

LEHSANDRÍŃANIN, *m. čovjek iz Lehsandrije.* — *Množina:* Lehsandríńani. — *U Belinu rječniku:* ‚Alessandrino, voce gentilizia' ‚Alexandrinus' 60b.

LÈHSÂNDRO, *vidi* Lehsandar.

LEÍŃATI, *vidi* lehińati.

LEJ-, *vidi* lih-, lij-. lijeh-.

LÉJAVICA, *f.* paralysis, ńem. ‚lähmung'. — Na Braču. V. Tomić.

LEJÌJÔN, lejijóna, *m. ili* lejijóni, *f. vidi* legija. — *U pisaca čakavaca* XVI *vijeka.* Veće od dvanadeste lejijoni anjel. Korizm. 93b. Da mu da jedan lejijon udarac ... jest šest tisuć, šest sat i šest deset i šest. 95b. Krstijanska lejijon. Š. Kožičić 36a.

LEJÌJÛN, lejijúna, *m. vidi* legija. — *isporedi* lejijon. — *U pisca čakavca* XVII *vijeka.* I pošļet meni sada veće od dvanadeste lejijuna anjeli. M. Alberti 456.

LÈJIST, *m.* jurisperitus, *čovjek vješt zakonu, čovjek što se bavi zakonom, zakońak (u jedinome primjeru u osobitome smislu: čovjek vješt rimskome pravu, kao suprotno riječi* kanonist). — *U jednoga pisca čakavca* XVI *vijeka.* Drugačije računaju kanonisti, a drugačije lejisti. Naručn. 68b.

LÈJISTAR, lèjistra, *m. vidi* legistar. — *U jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka.* Skupno *(vojsku)* obajdoše, lejistar (broj od vojske) odprivši u ńem zapisaše. B. Krnarutić 15.

LEJIŠTROM, *m. vidi* legištrom. — *U Daničićevu rječniku:* leištromь, srl. ‚registrum, tabulae': ‚kapitulu u koga leže lejištromi'. M(on. serb). 248. (1400). ‚sь pravimi lejištromi'. 249. samo u tom jednom spomeniku.

LÊJKA, *f. tikva.* — *Jamačno je istočni oblik, te bi južni bio* lîjka, *isporedi* lijevati. — *U naše vrijeme u Srbiji.* Lêjka, tikva za vodu; kad je preštuļasta, kao što su mahom ove tikve za vodu, onda je zovu: ‚gušava lejka'. U Leskovcu (samo) čuh. M. Đurović. Lejka ‚Lagenaria vulgaris L.'. u niškom okrugu. S. I. Pelivanović. Kad svetitelj dođe u Grdilicu, ukradu mu lejku (vrg) a on ih prokune. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 331.

LEJKO, *m. ime muško.* — *isporedi* Lejo. — XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu.* Lejko Stuparevićь. Glasnik. 15, 271. (1348?).

LÉJLEK, *m. vidi* 2. lelek. — *Od* XVII *vijeka u Bosni:* Takojer vele da lejleci čine: kada im ostare otac i mati, sinovi ńih stave svoga otca i mater na svoje gńijezdo i kakono malahno dijete stave i*(h)* polak svojije prsa i tako i*(h)* griju i hrane. M. Divković, bes. 157b. — *O čadoru.* Natovari lejlek crven čador. Nar. pjes. hörm. 1, 348.

LEJO, *m. ime muško.* — XIII *i* XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu.* Leja cegara dêtьca. Mon. serb. 62. (1293—1302). Otь Leja. Glasnik. 13, 370. — *I u ova dva primjera treba jamačno čitati ѡ kao* jo: Bratь mu Leѡ. Glasnik. 15, 298. (1348?). Kvr Leѡ *(ovako je popravio Daničić po rukopisu, a štampano je* Pnyleѡ). 24, 270. (1388).

LEJOM, *f. vidi* lejijon. — *U jednoga pisca čakavca* XVI *vijeka.* Jedna krstijanska lejom. Š. Kožičić 35b.

Digitized by Google

LÈK, *m.* u igri ‚na bûće' ili ‚na plôke' ona buća, odnosno onaj kamen u što se smjera. — Na Braču. A. Ostojić. — *isporedi rus.* лякъ *i* лѣкъ, *pol.* lik, *broj, račun.*

LÈKA, *m. ime muško.* — *Od* XIV *vijeka (vidi kod* Dukađin, a), *a između rječnika u Daničićevu.* Da da Leku i ńegovu snahu. Starine. 11, 78. *(oko* 1567). Duka Leka sprema końa da ide. Nar. pjes. vuk. 1, 208. Navrani se mlado momče, Leka, terzijn sin. 1, 357. U Prizrenu u bijelu gradu poglavicu Leku kapetana. 2, 226. Gospodaru Leki kapetanu. 2, 232. Poglavice, Leko kapetane! 2, 232. Avaj, Leka! vesela ti majka! Idi, Leka, đe ti sjedi seka. 2, 235. A moj brate, Leka kapetane! 2, 241. Razbolje se Leka Dukađinče. Pjev. crn. 64b. Pred ńima je Leka Maļatović. 76a. Od Leke Mastilovića uskoka iz Gacka. *u* Pjev. crn. 324a. Leka Đorđević. Rat. 382. Lèka, ime muško. I. Pavlović.

LÈKAN, *m.* ime muško. I. Pavlović. — *isporedi* Leka.

LEKANOMAGIJA, *f. stoji u mlađemu rukopisu mj.* lekanomat. Starine. 8, 222.

LEKANOMAT, *f. ńekakvo vračańe za koje se upotrebļavaju zdjele.* — *isporedi* lekanomagija. — *Od grč.* λεχανομαντεία (λεχάνη zdjela). — *U rukopisu* XV *ili* XVI *vijeka.* Vlьšьbnuju lekanomatь načetь tvoriti. Aleks. stojan. 4.

LEKARIĆ, *m. prezime.* — *Na jednome mjestu* XVI *vijeka.* — *Po svoj prilici* -e- *stoji mj.* ê *(u istome spomeniku ima* pridevkom, vreme, mesta *itd.).* Ivan Lekarić. Mon. croat. 185. (1504).

LEKCI, Legaca, *m. pl. ime (pisano* Legci) *dvjema saseocima u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Razdijeļ. 38.

LÈKCIJA, *f.* lectio, *uprav čitańe ili ńešto što se čita, ali se upotrebļava u osobitijem značeńima.* — *Od* XVI *vijeka.* — *Ovdje se samo biļeže ńeka značeńa za koje imam primjere, radi ńekijeh drugijeh može se vidjeti kod* lekcijon.

a. *nauk, učeńe (ono što učitelj uči učenike), u pravome smislu (isporedi* predavańe) *i u prenesenome.* Običaj ga oće naučiti veće nego druga lekcija. Naručn. 89a. Ońemo viditi jednu kratku lekciju od vskrešenija. Korizm. 101a. Zadovoļan mojim čestim predavańem lekcija. D. Obradović, živ. 21. Marija daje lekciju i uči u izvrstitostma duhovnima svetoga Ignatiju. A. Tomiković, gov. 194. U Beču g. Vendrih daje lekcije o indijskom jeziku. Vuk, dan. 2, 123.

b. *što učitelj dade učeniku da nauči (vidi* zadaća, zadatak). I sila je puta znao lekciju bolje nego ijedan od đaka. Vuk, nar. pjes. 1833. 4, XIX. Ako je koji *(đak)* onaj dan . . . bio bijen za lekciju . . . poslov. 296.

c. *vrijeme učeńa (od dana do dana).* Učitelj napiše đaku naj prije slova, pa kad ńi pozna, onda mu piše sricańe lekciju za lekcijom. Vuk, dan. 2, 119.

LEKCÌJÔN, lekcijóni, *f. i* lekcijóna, *m. vidi* lekcija. — *U osobitijem značeńima.*

a. *u jednome primjeru* XVII *vijeka (gdje je m.) može biti da je značeńe kao kod* lekcija, a. Kako oće Gabrijel u lekcijonu 60 . . . I. Ančić, svit. 213.

b. *čitańe komada svetoga pisma (n. p. staroga zavjeta ili poslanica iz novoga) preko mise (f.).* Počińu pistole i vanđelja i lekcijoni koje se legaju po sve godište na misi. N. Rańina 13a.

c. *u rimskome brevijaru tri ili devet čitańa (često iz života svetaca). a) f.* Papa Paval peti zapovida, oficij angela čuvara držati . . . z devet lekcijoni . . . F. Glavinić, cvit. 326b. — *b) m.* Isto se štije od svete divice Agate u lekcionu 5. I. Ančić, vrat. 78. Svrhu lekcijona: ‚Agrum hunc fertilem'. F. Lastrić, test. 395.

d. *vidi* lekcija, c. *(f.).* Imaju ustudijat veoma dobro ńih lekcijoni. I. Držić 281.

LEKCÌJÛN, lekcijúni, *f. vidi* lekcijon *(u primjerima je značeńe kao kod* lekcijon, c). Lekcijun (‚Lektiun') druga. Domn. lesk. arch. 4, 430. Lekcijun tretja. 431.

LEKEN, *m. ili f.?* češ. leknín, lekno, Nymphaea (alba) L. (Lalangue, Sabļar, u Zagrebu), v. Lepen. B. Šulek, im. 192.

Popravci.

Str.	*vr.*			
80a	20	*ozg.*	1. klis	*popravi* 2. klis, c.
101b	12	*ozd.*	*praslavenska*	„ *stara.*
105a	17	„	*Karsniewski*	„ *Karsniewicz.*
159b	8	„	*izbriši primjer:* Podi — 55.	
163b	18	„	*primjer:* Koji prvi — 2, 37 *ide pod bbb).*	
168b	28	„	kòkâčem	*popravi* kòkâčêm.
190b	27	„	količina	„ kolicina.
226a	9	*ozg.*	do	„ do koļena.
308a	33	„	*pošto se — smisao)*	„ *prezreti, vidi* iskopńeti.
380b	28	„	jemački)	*popravi* jemački.
503a	13	*ozg.*	kam'	*popravi* krem'.
503b	34	*ozd.*	*novac* — courantmünze	*popravi: vidi* kremencija.
588a	36	*ozg.*	1.	*popravi* 2.
608b	22	*ozd.*	*nije* kroj — bez krpeža	*popravi: Vuk upotrebļava riječi samoga pisca kojemu odgovara (vidi:* za kroj našeg upravo jezika sposoban. *u* gram. i polem. spisi. 144).
625a		*među*	2. KRÒŽ *i* KROZDEŠA *umetni:* KROZAČ, *vidi kod* 1. kroz.	
670a	*vr.*	27	*ozd. f.*	*popravi* f.

Tisak Dioničke tiskare u Zagrebu 1898—1903.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

3 2044 100 014 067

Digitized by Google